
Librorum
Francisci Petrarche
impressorum annotatio.
1501
VENICE
1501

THE
JOHNS
HOPKINS
UNIVERSITY
LIBRARY
Founded
1876

Societatis Jesu Monachij 1606.

Libꝛorum Franciſci Petrarche Impꝛeſſorum Annotatio.

De ignorantia ſuiipſius ⁊ multoꝝ. Liber.I.
De ocio religioſoꝝ. Liber.I.
Itinerarium.
Pꝛopoſitum factum corã rege vngarie.
De vita ſolitaria. Libꝛi.II.
De Remedijs utriuſqꝫ foꝛtune. Libꝛi.II.
Libꝛi quem ſecretum ſiue de conflictu curarum ſuarum inſcripſit: Colloquium trium dieruꝫ.
De uera ſapientia. Dialogi.II.
De rebus memorandis. Libꝛi.IIII.
Contra medicum obiurgantẽ: Inuectiuaꝝ Libꝛi.IIII.
Epiſtolaruꝫ de rebus familiaribus. Libꝛi.VIII.
Ad quoſdam ex illuſtribus antiquis quaſi ſui ꝯtẽporanei forent. Ep̃le.V.
Epiſtolarum ſine titulo. Liber.I.
Ad Karolum quartum Romanorum regem. Ep̃la.I.
Septem pſalmi penitẽtiales.
Inuectiua contra Gallum.
Epitoma Illuſtrium virorum ad Franciſcum de Carrharia.
Eiuſdem Epitomatis: poſt obitum Franciſci Petrarche: Loꝛbardi de ſiricho Supplementum.
Beneuenuti de Rõbaldis Libellus qui Auguſtalis dicitur.

PG 1438
.A1
1901

MAY 30 1939
FROM THE [illegible] OF [illegible] FRANK

¶ Epiſtola Frācíſci Petrarche Poete Laureati: Ad Donatum Apeninigenam: grāmaticum cu m preſentatione operis.

Abes en amice iam tandem expectatū pro
b miſſūq̃ libꝛū paruū de materia igēti mea
ſcilicet ac multorū ignorātia. quam ſi inge
nij in incude ſtudij malleo extendere licuiſſet: cre-
de mihi in cameli ſarcinam excreuiſſet. Nam que
latioꝛ loquēdi area? quis campus ingētioꝛ: q̃ȝ hu-
mane tractatus ignorantie: ⁊ pꝛeſertim mee? Ita
ꝟo hunc leges: ut me ante focum hibernis nocti-
bus fabulantem audire ſoles: ⁊ qua impetus fert
uagantem. Liber quidem dicitur. colloquium eſt.
Nil de libꝛo habet pꝛeter nomen. non molem: non
oꝛdinem: non ſtilum: non deniq̃ grauitateȝ. ut qui
curſim in itinere appꝛopante conſcriptus ſit. Sed
ideo libꝛum appellare mos fuit: ut paruo te mune
re magno ſed nomine pꝛomererer: ⁊ fiſus licet no
ſtra tibi omnia placere: tamen ita te fallere cogi-
taui. Eſt ⁊ inter amicos hic fallendi uſus: pauxil-
lum pomorum uel exiguum obſonium miſſuri: ua
ſe argenteo incluſum: candido linteo obuoluimus
nec plus nempe quod mittitur: nec melius: ſed ac-
cipienti gratius: honeſtius fit mittenti. Sic ⁊ ego
rem paruam: pulchꝛo uelamine honeſtaui: Cūq̃
epiſtolam poſſem dicere: libꝛum dixi. qui tibi non
idcirco vilioꝛ fuerit: ꝙ lituris ⁊ additionibus plu-
rimis intertextus: ⁊ pleno vndiq̃ margine circū-
fertus eſt. Et ſi enim oculis demptum aliquid ſit
decoris: animo tamē tantundem gratie additū vi
deri debet: ꝙ hinc uel maxime te mihi familiariſſi
mum intelligis: cui ſic ſcribam: ut additiones ac li
turas ceu totidem ſigna familiaritatis ac dilectio-
nis aſpicias. Nec pꝛeterea dubitare poſſis meum
eſſe: qui ⁊ manu mea tibi olim notiſſima ſcriptus:
⁊ quaſi de induſtria tot cicatricibus defoꝛmatus
ad te ueniat. Memorans tale aliquid de Nerone
ſcripſiſſe Suetonium Tranquillum. Uenere in-
quit in manus meas pugillares: libelliq̃ cum qui
buſdam notiſſimis ꝟſibus ipſius cirographo ſcri
ptis: ut facile appareret non tranſlatos aut dictan
tē aliquo exceptos: ſed plane quaſi a cogitāte atq̃
generante exaratos: Ita multa ⁊ deleta ⁊ iducta
⁊ ſuperſcripta inerant. Et hec quidem ille. Nil ti-
bi nunc aliud ſuȝ ſcripturus. Uiue mei memoꝛ ⁊
uale. Pataui. Idibus Ianuarijs: mei doloris in
lectulo. Hora noctis. xj.ª

¶ Frācíſci Petrarche poete laureati: de ſuiipſius ⁊ multoꝝ ignorātia Liber icipit Ad Donatū Apeninigenā grāmaticū.

Unq̃ ne igiť quieſcemus? Sē-
per conflictabitur hic calamus?
Nulle nobis erunt ferie? quoti-
die amicorum laudibus: quoti
n die emulorum ingenijs reſpon-
dendum erit? Nec inuidiaȝ aut
latebꝛe excluſerint: aut tempꝰ ex
tinxerit? Nec quietem mihi om
niuȝ ferme pꝛo quibꝰ humanū laborat atq̃ extuat
genus: rerum fuga peperit? nec uacationē deniq̃
iam deuexa: ac defeſſa etas attulerit? O uenenuȝ
pertinax. que me pꝛidē reipu. excuſaſſet: nondū ex
cuſat inuidie. cūq̃ illa cui multū debeo me abſol-
uat: hec cui nil debeo me moleſtat. Olim fateoꝛ ſti
li tempus erat amicioris: ⁊ naturam meam ſem-
per ⁊ etatem iam tranquillioꝛ decebat oratio. Da
te ueniam amici. ⁊ tu lectoꝛ quiſquis es parce oro.
Tuq̃ añ alios Donate optie cui hec loquoꝛ igno-
ſcito. Loqui opoꝛtet. nō qꝛ id melius: ſed qꝛ cōtra
rium difficile. Et ſi enim ratio ſilentium ſuadeat:
digna niſi falloꝛ indignatio ⁊ iuſtus doloꝛ uerba
extoꝛquent. Auidiſſimus pacis in bellum cogoꝛ.
Rurſus ecce inuiti trudimur. Rurſus ad cenſori-
um agimur tribunal. Mirum: neſcio an inuide
amicitie an amice dixerim inuidie. Quid non po-
tes liuoꝛ impꝛobe? ſi amicos etiam flammare ani-
mos potes? Multa experto: hoc mali genus in-
experto hactenus: nūc pꝛimum mihi mea ſoꝛs obi
cit omnium grauiſſimum, peſſimumq̃. Nam cum
hoſtibus: congreſſus ſepe pꝛoſperi: dulcis ut qui-
buſdam placet ita eſt dulcis: pꝛofecto victoria. cū
amicis decertanti ⁊ vincere ⁊ vinci miſerum. Mi
hi ꝟo neq̃ cuȝ amicis modo: neq̃ cū hoſtibus: ſed
cum inuidia belluȝ eſt. Non nouus hoſtis: licet in
ſolitum pugne genus. Pharetrata fere quidem in
acie deſcendit. ſagittis aggreditur: e longinquo fe
rit. Hec boni habet: ceca eſt ⁊ ut facile declinetur ſi
ꝓuiſa ſit: ⁊ ſine delectu iaciēs ſepe ſuos vulneret.
¶ Hoc mihi nūc mōſtrū ſalua amicitia transfigē-
dū anceps ſane negociū. e duobꝰ inuicē ſe cōplexiſ
illeſo altero: alterū cōfodere. Tenes puto memo-
ria: ut apud Alexādriā Ceſar inopino marte circū
fluus: Ptholomeū regē ſecū in oēs belli caſus tra
hit: ne ſine illo pereat. que res ſibi non exigua eua
dēdi ut crediť cauſa fuit. ꝙ illū ſcilicet mactare: ſi-
mulq̃ hūc ſeruare difficile cēſuiſſet: qui illū oderāt
hūc amabant. Nec id puto excidit: ut die illo quo
perſarū regnū Hoꝛtanis viri pꝛudētis igenio: ⁊ ſe
ptē virorū foꝛtiū virtute ſeruili tyrānide liberatuȝ
eſt. Gophyrus vnꝰ ex ꝯiuratiſ fuſco in loco tyrāno
rū alterū amplexus: ſocios ut uel per ſuuȝ coꝛpus
illū feriāt hoꝛtať: ne ꝑcendo ſibi: ille foꝛſan euade-
ret. Et mihi nūc igiť ſcā clamat amicitia: ut uľ per
ſuum latus ſtili acie: impiū feriā liuorē: quem ipſa
nō egs amplexibus ſinu fouet. Durū inter res taȝ
iūctas: tātis in tenebꝛis diſcernē. Nitar tamē ut ſi
cut nūc Gophyro icolumi hoſtis occubuit. ſic ꝯfu
tato nūc ⁊ perempta acri inuidia: dulcis amicitia
ſalua ſit. que ſi uera eſt: ad qꝺ neceſſaria uera ē vir
tus: ubi non aliter fieri poſſit: extincta inuidia ledi
mauult: q̃ȝ illa ſupſtite ſupꝛaq̃ ſe regnāte nō ledi.
¶ Sȝ iā tādē ipam rē aggrediar: mox ut loq cepe
ro: ⁊ ni falloꝛ anteq̃ȝ ceperim notā tibi nō aliter q̃ȝ
mihi eoq̃ foꝛtaſſe notioreȝ: quo amici fame q̃ȝ pꝛo
pꝛie ſtudioſioꝛ eſt amicꝰ. Et facilįꝰ quidē ⁊ honeſti
us iraſcimur: ſi quid in amicos dictum fuerit: q̃ȝ ſi
in nos. Itaq̃ multi ſua ſpꝛeuē ꝯuitia: atq̃ hic lau
dati ſunt. Amici nemo trāquillus iniurias uel ſpe-
ctare potuit uel audire. Neq̃ enim par animi ma
gnitudo eſt alienis ac ꝓpꝛijs offenſionibꝰ non mo-
ueri. Quō aūt ignotū tibi eē poteſt: quod ut mihi
notū eſſet tu feciſti. de quo me ſpernēte ac ridente
doluiſti? Nota igitur tibi loquar: non ut amplius
innoteſcant: ſed ut ſcias quo aduerſus inuidiaȝ ſiȝ
animo: ⁊ eodem eſſe incipias: nec grauius alienuȝ
vulnus q̃ȝ pꝛopꝛium ingemiſcas. Deniq̃ ut agno-
ſcas quibus contra illam armis utoꝛ: qualiter lon-

go uſu atqꝫ acri ſtudio: ⁊ aduerſus oblatrantium
murmur obſurdui: ⁊ aduerſus liuidos dentes ob
durui: ⁊ preſentis quidem textus hiſtorie hic eſt.
Eniunt ad me de more: amici illi quatuor:
v quorum nominibus nec tu eges: gnarus
omniū. nec in amicos q̄ꝫuis vnum aliquid
non amice agētes: nominatiꝫ dici lex inuiolabilis
finit amicitie. Ueniūt auteꝫ bini ⁊ bini: ut illos ſeu
morum paritas: ſeu caſus aliquis conglutinat. nō
nunq̄ꝫ vero ſimul omnes. Et ueniunt mira ſuauita-
te: letis frōtibus dulcibuſqꝫ colloquijs: nec ſiꝫ du-
bius pijs intentionibus. niſi ꝙ neſcio quibꝰ rimu
lis in illas meliori hoſpite dignas animas: infelix
liuor obrepſit. Incredibile negociū: ueruꝫ licet: at
qꝫ utinam non tam uerum. quē non ſaluum modo
ſed felicem cupiunt: quem non ſolum amant: uerū
etiam colunt: viſitant: uenerantur. Cui non tantuꝫ
mites ſed obſequioſi ac liberales eſſe omni ſtudio
nitunt. O natura humana ⁊ patentibus ⁊ abditis
plena langoribus: eidē illi inuidēt. Quid? Neſcio
fateor: ⁊ inquirens ſtupeo. Nō opes certe. quibꝰ
me tantū ſinguli ſuperant: quanto delphinus Bal
lena britānica maior: ut ait ille: quaſ preterea ⁊ ma
iores optāt mihi ⁊ mediocres. eaſqꝫ non proprias
ſed cōmunicabiles. non ſuperbas ſed humillimas
ſine iactantia ſine faſtu nec ulla prorſus inuidia di
gnas norunt. Non amicos: quorū mihi parteꝫ ma
ximaꝫ mors abſtulit: quoſqꝫ ut reliqua omnia: par
tiri libens cum amicis ſoleo. Non formam corpo-
ris: que ſiqua vnq̄ꝫ fuit: cuncta vincentibus annis
euanuit. ⁊ q̄ꝫuis huic etati ſatis adhuc deo largiē
te ac ſeruāte habilis. At certe inuidioſa iam pridē
eſſe deſijt. Et ſi qualis vnq̄ꝫ fuit adhuc eſſet: an uel
hodie poſſem uel tunc poterā obliuiſci. Uel poeti-
cum illud quod puerulus hauſeram. forma bonuꝫ
fragile eſt. uel illō Salomonis in eo libro quo par
uulū docet. Fallax gratia ⁊ uana eſt pulchritudo.
Quomodo igitur inuiderent mihi quod non hēo
quod dum habui ipſe contempſeriꝫ: quodqꝫ ſi red
deretur: nunc uel maxime cognita ⁊ experta eius
inſtabilitate contemnerem? Non deniqꝫ ſcientiaꝫ
aut eloquentiam: quarum primam penitus nullaꝫ
mihi eſſe confirmant. Altera ſiqua eſſet apud illos
hoc moderno philoſophico more contemnitur: ⁊
quaſi litteratis viris indigna reſpuitur? Sic iā ſo-
la philoſophantis infantia ⁊ perplexa balbuties:
initens ſupercilio atqꝫ oſcitans ut Cicero uocat ſa
pientia in honore eſt. Nec redit ad memoriam
Plato. Plato eloquentiſſimus hominū. nec ut ſileam ce-
teros dulcis ac ſuauis ſed ab hijs ſcaber factꝰ Ari
Ariſ. ſtoteles. Sic a ſuo deſiſtunt ſeu deerrant duce: ut
eloquentiam quam ille philoſophie ornamentum
ingens ratꝰ: ei ſtuduit adiungere: Iſocratis ut per
hibent oratoris gloria permotus. Hanc iſti impe-
dimentum probrumqꝫ exiſtiment. Ultimo non vir
tutē ipaꝫ opportunā haud dubie: inuidioſiſſimāqꝫ
rerum omnium: ſed ut illis ut puto vilē: eo ꝙ nec
tumida nec elata eſt. Hāc mihi ergo uere optarē. ſꝫ
profecto concorditer ac libēter tribuūt. Et cui par-
ua negauerint: muneris inſtar exigui quod eſt ma
ximum largiuntur. virum bonum: immo optimuꝫ
dicunt. qui o utinam non malus: utinamqꝫ nō peſ
ſimus in iudicio dei ſim. Eundem tamen illittera
tum prorſus ⁊ idiotam ferunt. Cuius aliquando
contrarium iudicio litteratorum hominum diffini
tum eſt: q̄ꝫ ueraciter non laboro. Neqꝫ eniꝫ magni
facio quod mihi eripitur. modo quod conceditur
ueruꝫ eſſet. Cupidiſſime cuꝫ hijs fratribꝰ meis no-
ſtre parentis ac gratie celeſtis hereditatē ſic parti
rer. ut ipſi qdeꝫ litterati omnes: ego autem bonus
eſſem. litterarum vero uel nihil uel non niſi q̄ꝫtum
quotidianis dei laudibus opportunum eſt: nouiſ-
ſem. Sed heu uereor: ne ⁊ humile me fruſtretur
uotum ⁊ ſuperba illos opinio. Ipſi autem mitem
bonis moribus: ⁊ multa me aſſerunt amicitiarum
fide. in quo quidem ultimo niſi ego fallor: non fal-
luntur. Ceterum ea eſt cauſa cur me in amicis ha-
beant. nō ingenium ullum: non induſtria: non do-
ctrina: non ſtudium honeſtarum artium: aut ſpes
ueri ex me vnq̄ꝫ audiendi diſcendiqꝫ. Ita plane eo
reditum quod de Ambroſio ſuo narrat Auguſti- Augꝰ.
nus. Amare inquit eum cepi non tanq̄ꝫ doctorem
ueri: ſed tanq̄ꝫ hominem benignuꝫ in me. Seu qō
de Epicuro ſentit Cicero. cuius cum multis in lo- Cicero
cis: mores atqꝫ animum probet: ubiqꝫ damnat in-
genium: ac doctrinā reſpuit. Quibus ad hunc mo
dum ſeſe habentibus: quid mihi inuideant dubita
ri poteſt: Cum inuidere aliquid non ſit dubium.
Neqꝫ eniꝫ bñ diſſimulant: nec interiꝰ pulſas ſtimu
lis linguas frenant. quod in hominibus alioquin
non incōpoſitis nec inſulſis: quid niſi euidens paſ
ſionis indomite ſignuꝫ eſt? Qꝫ ſi inuident ut faciūt
nec qō iuideāt eſt: aliud utiqꝫ latēs virꝰ per ſe ipſū
pādit. vnū eniꝫ hoc inane inuidēt quātulūcūqꝫ eſt
nomen: ⁊ hanc famam que viuenti maior forſitan
q̄ꝫ pro meritis aut pro communi more obtigit: qui
perraro viuos celebrat. In hoc illi obliquos defi-
xere oculos: quo ⁊ nunc ⁊ ſepe utinam caruiſſem.
Crebrius enim damno id memini mihi fuiſſe: q̄ꝫ
uſui. Cunqꝫ non paucos mihi fecerit amicos: ho-
ſtes fecit inumeros. Et ita mihi accidit: ut hijſ qui
inſigni caſſide viribus haud magnis in pugnā eūt
quibus nil aliud Chimere fulgor preſtat: niſi ut a
pluribus feriantur. Hec mihi oliꝫ peſtis perq̄ꝫ fa-
miliaris viridioribus annis fuit. nunq̄ꝫ vero mole-
ſtior: q̄ꝫ que nunc exarſit. ꝙ ⁊ ego delicatior ineun
dis bellis iuuenilibus ac talibus ſubeundis oneri
bus. ⁊ illa vnde nec uereor nec uerebar: ⁊ quando
uel meis moribus victa uel euo iam conſumpta eſ
ſe debuerat: inopina renaſcit. ¶ Sed progredior
Cogitant ſe magnos. ⁊ ſunt plane omnes diuites
que nunc vna mortalibus magnitudo eſt. Sentiūt
etſi in hoc multi ſeſe fallant: nullum ſibi nomē par
tum: nullum ſi rite preſagiunt ſperatuꝫ. Has inter
curas anxij tabeſcunt. ⁊ quāta vis mali eſt. Rabi
di uelut canes: in amicos quoqꝫ linguas exerunt
dentes acuunt: vulnerantqꝫ quos diligunt. Que
nam hec cecitas? Quis nā furor? Nonne enim ſic
etiam pentheum furens mater lacerat: ⁊ hercules
paruos natos? Amant iſti me ⁊ mea omnia: preter
vnum: nomen: quod mutare non renuo: ut Therſi
tes dicar aut Cherilus. uel ſiquid aliud malunt: ſi
uel ſic obtineam ne qua ſit penitus tā honeſti amo-
ris exceptio. ¶ Eo vero acrius urūtur: ⁊ ceco eſtu-
ant incendio: ꝙ ⁊ ipſi ſtudioſi omnes ⁊ lucubrato-
res magni ſunt: Ita tamen ut primus litteras nul-
las ſciat. nota tibi loquor omnia. ſecūdus paucas.
tertius non multas. quartus vero non paucas fa-
teor: ſed perplexas adeo tamqꝫ incompoſitas ⁊ ut
ait Cicero: tanta leuitate ⁊ iactatiōe: ut fortaſſe me

lius fuerit nullas noſce. Sunt enim littere multis
inſtrumẽta demẽtie: Cunctis fere ſuperbie: niſi ꝙ
raro in aliquam bonã ⁊ bene inſtitutã aiam icide-
rũt. Multa ille igitur de beluis deq; auibus ac pi
ſcibus: quot leo pilos in uertice: quot plumas ac-
cipiter in cauda: quot polipus ſpiris naufragum
liget. Ut aduerſi coeũt elephãtes bieniumq; uteꝝ
tumẽt ut docile viuaxq; animal: ⁊ humano pꝛoxi
mum ingenio: ⁊ ad ſecundi tertijq; finem ſeculi vi
uendo perueniens: ut phenix aromatico igne ꝯſu-
mitur uſtuſq; renaſcitur. ut Echinus quouis impe
tu actam pꝛoram frenat: cum fluctibus erutus nil
poſſit. ut uenatoꝛ ſpeculo Tygrez ludit: Arinaphꝰ
griphen ferro impetit: Cete nautam tergo fallunt.
ut infoꝛmis urſe partus. mule rarus. vipere vnicꝰ.
Iſq; ifelix. ut ceci talpe. ſurde apes. ut poſtremo
ſuperiorẽ mãdibulam oium ſolus aiantium croco
drilus mouet. Que quidẽ uel magna ex parte fal-
ſa ſunt: quod in multis horum ſimilibus ubi in no
ſtrum oꝛbem delata ſunt patuit: uel certe ipſis au-
ctoribus icomperta. ſed pꝛopter abſentiaz uel cre-
dita pꝛomptius uel ficta licẽtius. Que deniq; q̃z-
uis uera eſſẽt: nihil penitꝰ ad beatã vitaz. Nã quid
oro naturas beluarum ⁊ uolucrum ⁊ piſcium ⁊ ſer
pẽtum noſce pꝛofuerit: ⁊ naturam hoium ad quid
nati ſumus: vnde ⁊ quo pergimus uel neſcire uel
ſpernere. ¶ Hec ⁊ alia huiuſmodi aduerſus hos
ſcribas: nõ moſayca utiq; nec chꝛiſtiana: ſed ariſto
telica ut ſibi vidẽtur in lege doctiſſimos: cum ſepe
liberius agerem q̃z ſoliti ſint audire: idq; foꝛtaſſis
incautius ut qui inter amicos loquens nihil inde
periculi pꝛouiderem. Mirari illi pꝛimũ: poſt iraſci
⁊ quoniã ꝯtra ſuam hereſim ac paternas leges di
ci iſta ſentirent: collegerunt ⁊ iſti conſilium: ut me
quem pꝛofecto diligũt: ſed ut famam meaz quam
oderunt ignorãtie crimine ꝯdemnarẽt. Uocaſſent
utinam ⁊ alios. Fuiſſet foꝛſitan in cõſilio dicende
ſentẽtie ꝯtradictum. Ipſi ṽo ut concoꝛs eẽt ⁊ vna-
nimis ſentẽtia: ſoli q̃tuoꝛ cõuenere. Ibi de abſen-
te atq; indefenſo multa ⁊ uaria: non ꝙ uarie aia-
ti eſſent: cum vnum omnes ſentirẽt vnumq; dictu
ri eſſent. Contra ſe tamẽ ſuumq; iudiciũ: peritoruz
more iudicũ arguẽtes: ut uelut contradictionum
anguſtijs eliquata ⁊ expꝛeſſa ueritate coloratiꝰ dif
finirẽt. ¶ Dixerũt pꝛimo famã publicã pꝛo me ſta
re: ſed parum fidei merita reſpõderunt. nec mẽtiti
ſunt: eo ꝙ vulgus rariſſime ueruz cernat. Dixerũt
deinde maximorũ atq; doctiſſimorũ hominũ ami
citias: quibus oꝛnatã ꝙ in dño glorier vitã egi: eo
rũ ſentẽtie obſtare. quin ⁊ regũ familiaritates plu
rimorũ noiatim Roberti ſiculi regis: qui me iuue-
nem quoq; crebꝛo ⁊ claro ſciẽtie atq; igenij teſti-
monio honeſtaſſet. Reſpõderũt ⁊ hic plane mẽti-
ta eſt iniquitas: ⁊ nõ dico iniquitas ſed uanitas ſi-
bi regem ipſuz lr̃atum magna etiã fama: ſed nulla
fuiſſe notitia. Reliquos q̃zuis doctos: In me ta-
men nõ ſat pſpicaci fuiſſe iudicio. ſeu amoꝛ ille: ſeu
icurioſitas fuiſſet. Illud ſibi p̃terea obiecere: ꝙ ro
manos põtifices tres ꝓximos pꝛo ſe quẽq; certa-
tim me ad ſue familiaritatis iſignem gradum: ne
quicq̃z licet euocaſſe. ⁊ hunc ipſum qui nũc p̃ſidet
urbanum de me bene loqui ſolitũ: mitiſſimiſq; me
litteris viſitaſſe. Iã iſuper ⁊ Romanum hunc p̃n-
cipem: neq; eniz alius etate hac legitimus p̃nceps
fuit: me iter familiares caros nũerare: meq; ad ſe

multa quotidie pꝛecum vi ⁊ nuncijs repetitis atq;
epiſtolis ſolitum uocare: late notũ nulliq; dubium
eſt. Ex qbꝰ aliqd mihi nõnulliꝰ p̃cij argumentũ q̃ri
ſẽtiũt. Sed ⁊ hũc obiectũ diſſoluẽtes: ⁊ põtifices
uel ſecutos famã aberraſſe cuz ceteris uel moribꝰ
nõ ſcia iductos ut id agerẽt aſſeruere: ⁊ p̃ncipẽ ſtu
dio geſtarũ reꝝ atq; hiſtorijs motũ: quaꝝ mihi ali
quã notitiã nõ negãt. Ad hec obſtare ſibi dixerũt
eloquentiã: quã ego mediuſfidius nõ agnoſco. Ip
ſi aũt pſuaſorẽ ſatis efficacẽ phibẽt. ꝙ ⁊ ſi rhetori
ci ſiue oratoriſ offĩm ſit appoſite dicẽ ad pſuadẽdũ
finis pſuadere dictiõe multis tñ idoctis contigiſſe
aiũt. quodq; eſt artis tribuũt foꝛtune: vulgatũq; il
lud afferũt: multũ eloquẽtie: parũ ſapiẽtie. nec ad
uertũt diffinitionẽ Catonianã illam oratoris huic Cato
calũnie aduerſãtẽ. Obſtare demũ ⁊ ſcribẽdi ſtilũ
quẽ nõ ſolũ vituperare: ſed partius laudare ueriti
elegãtẽ ꝓꝛſus ⁊ rarũ: ſed abſq; ulla ſciẽtia faſſi ſũt
Sed q̃liter hoc fieri poſſit: nõ itelligo nec itellige-
re illoſ reoꝛ. Et puto ſi ad ſe redeãt: dictũq; recogi
tẽt: tã facilis pudebit ineptie. Si enim pꝛimũ uerũ
eſſet: quod ego rurſuz nec fateoꝛ nec opinoꝛ: ſc̃ðm
falſum eſſe nõ dubitẽ. Nã quo pacto oium ignaro
ſtilus excellens ſit: qui eis nihil ignorãtibꝰ nullus
eſt? Ita ne foꝛtuita omnia ſuſpicãtes: locũ non lin-
quimus rõni. ¶ Quid aũt vis ſeu qd reris? Expe
ctas credo iudicũ ſniaz. Oibus igiť ad examẽ du
ctis: neſcio quẽ deũ: qm̃ nec deus uolẽs iniqtatez:
nec deus inuidie aut ignorantie ullus eſt: quã ge-
minã ueri nubẽ dixerim añ oculos hñtes: bꝛeuem
diffinitiuã hãc tulere ſniam. ſ. me ſine lr̃is virũ bo-
nũ. O utinã ueri nihil vnq̃z pꝛeter hoc vnũ dixerit
aut dicturi ſint. Et o alme ſalutiferq; ieſu uere lit-
teraruz oium ⁊ ingenij deus: ac largitoꝛ uere rex
gl'ie ac ṽtutũ dñe: te nũc flexis aie genubꝰ ſupplex
oro ut ſi mihi nõ amplius vis largiri: hec ſaltẽ poꝛ
tio mea ſit: ut vir bonus ſim. qð niſi te ualde amẽ:
pieq; colã: eſſe nõ poſſum. Ad hoc enim nõ ad lr̃aſ
natus ſum: que ſi ſole obuenerit: iflãt dirruũtq; nõ
edificãt. fulgida vincula: laborioſũq; negociuz: ac
ſonorũ põdus aie. Tu ſcis dñe corã quo oẽ deſide
riũ atq; oẽ ſuſpiriũ meuz eſt: ꝙ ex lr̃is qñ hijs ſo-
bꝛie uſus ſuz: nihil amplius q̃ſiui: q̃z ut bonus fie-
rem: nõ ꝙ id lr̃as: aut q̃zuis id polliceret Ariſtote-
les ⁊ multiq; alij oio: aliquẽ niſi te vnũ facere poſ
ſe cõfiderẽ: ſi ꝙ per lr̃as quo tẽdebã iter: honeſtiꝰ
ac certiꝰ ſim l'q; iucũdiuſ extimarẽ te duce nõ alio
Tu ſis inq̃z ſcrutatoꝛ renũ ⁊ medullarũ ita eſſe ut
dico. Nunq̃z tã iuuenis: nunq̃z tã glorie cupidus
fui ꝙ iterdum me fuiſſe nõ ificioꝛ: quin maluerim
bonus eſſe q̃z doctus. Optaui: utrũq; fateoꝛ: ut in
finita eſt ⁊ inexplebilis humana cupiditas donec
in te ſiſtat: ſupꝛa quez quo ſe erigat nõ eſt. ¶ Duo
opabtã. Sed qm̃ alterũ eripiť ſeu negať gratiã iu
dicibus meis habeo: qui e duobus mihi optimuz
reliquerunt. modo ne id quoq; mentiti ſint: Et ut
mihi pꝛeriperent quod uolebant: quod nõ erat de
derũt: quo iacturam ipſe ſolarer meaz: ſed inani ſo
latio morem in me muliebꝛis inuidie ſecuti. Que
ſi queritur de vicine foꝛma: bonam illam ⁊ bene
moratam dicit: omnes deniq; titulos falſos licet
illi cedit: vnum ⁊ foꝛtaſſe uerum ut eripiat foꝛmo-
ſe nomen. ¶ At tu deus meus ſcientiarum domi-
ne: extra quem non eſt alius: quẽ ⁊ Ariſtoteli ⁊ phi
loſophis quibuſlibet ac poetis ⁊ quicunq; multi-

plicant loqui ſublimia glorianteſ:quem deniqꝫ lit
teris ⁊ doctrinis ⁊ omnino rebus omnibus prefer
re debeo ⁊ uolo: Tu mihi qđ illi falſuꝫ tribuũt:vi
ri boni nomẽ tribuere uerꝫ potes ⁊ ut uelis precor.
Neqꝫ tam nomen bonum quod vnguentis pcioſiſ
prefert Salomon ꝙ rem ipſam poſco ut ſim bon⁹
ut te amẽ amariqꝫ merear abſte. Nemo eniꝫ ſic ſu
is amatoribus vicem reddit.ut te cogitem:tibi ob
ſequar:in te ſperem:de te loquar. Recedãt uetera
de ore meo: ⁊ tibi preparentur cogitationes mee.
uere enim arcus fortiũ ſuperatus eſt: ⁊ infirmi ac
cincti ſunt robore. Feliciorqꝫ eſt multo vnus ex pu
ſillis iſtis qui in te credũt:ꝙ Platoꝙ:Ariſtoteles
ꝙ Uarro:ꝙ Cicero:qui ſuis omnibus cum litte
ris te non norunt. ⁊ admoti iunctiqꝫ tibi qui petra
es abſorti ſunt iudices eorum: ⁊ litterata ignoran
tia patefacta eſt. ¶ Littere igitur ſint:uel horꝫ qui
illas mihi auferunt:uel quia horum niſi fallor eſſe
non poſſunt:ſint quorumcunqꝫ potuerint. Horum
autem ſit ſuarum opinio rerum ingens ⁊ Ariſtote
les nudum nomen:quod hijs quinqꝫ ſillabis mul
tos delectat ignaros: Inſuper ⁊ inane gaudium ⁊
elatio fundamenti inops ac ruine proxima:omniſ
qꝫ quem inſcij ⁊ inflati de ſuis erroribus fructum
uana ⁊ facili credulitate percipiũt. Mea vͦo ſit hu
militas ⁊ ignorantie proprie fragilitatiſqꝫ notitia:
Et nullius niſi mundi ⁊ mei ⁊ inſolentie contẽnen
tiuꝫ me cõtemptus:De me diffidentia:de te ſpeſ.
Poſtremo portio mea deus: ⁊ quam mihi nõ iui
dent virtuſ illitterata. Ridebunt plane ſi hec audi
ant: ⁊ dicent me ut aniculam quamlibet ſine litte
ris pie loqui. Hijs enim litterarum typo tumidis
nil pietate vilius:qua ueris ſapientibus ac ſobrie
litteratis nihil eſt charius:quibus ſcribitur: Pie
tas eſt ſapientia:meiſqꝫ ſermonibuſ magis ac ma
gis in ſententia firmabuntur:ut ſine litteris bonus
ſim.

q Uid vͦo nunc dicimus:Donate fidiſſime?
Te alloquor:quem magis horum liuoris
aculeus:ꝙ meipſum cui infligebatur pu
pugit.quid inꝙ amice agimuſ? An equiores iudi
ces prouocamus? An ſilemus: ⁊ ſilentio ſententiã
confirmamus? Hoc ſatius:immo ut ſcias ꝙ nihil
obluctor ne decimus expectandus dies ſit: nunc
qualiumcunqꝫ ſententijs iudicum acquieſco: te
qꝫ ⁊ reliquos quos res tangit:qui de me contra
rias ſententias tuleratis obſecro:ut ⁊ uos mecuꝫ
pariter manum detis: ⁊ uobis patientibus horuꝫ
iudicium uerum ſit. Uerum utinam in eo quod
mihi tribuunt: Nam in eo quod eripiunt ultro fa
teor:immo profiteor uerum eſſe: Et ſi iudices ido
neos plane negem:niſi forte eo iure niti uelint: ꝙ
iſtorum deus Ariſtoteles ait. Unuſquiſqꝫ bene iu
dicat que cognoſcit ⁊ eoruꝫ bonus eſt iudex. Me
lius nempe cognoſci nihil poſſe videatur: ꝙ quo
abũdat ipſe qui iudicat:ut ſcilicet hoc obtentu poſ
ſint ignorantiſſimi homines de ignorantia iudica
re. Non eſt autem ita. Et de ignorantia enim ⁊ de
ſapientia: ⁊ de re qualibet: ſapientis eſt iudicium
in eo inꝙ ſapientis de quo iudicat. Neqꝫ vͦo ut de
muſica muſici:de grammatica grammatici:ſic de
ignorantia ignorantes iudicant. ¶ Sunt quibus
abundare inopia ſumma eſt: ⁊ que melius a quo li
bet iudicentur: ꝙ ab eo qui maxime hijs abun
dat. Deformitatem nemo minuſ intelligit ꝙ defor
mis: cui cum illa familiaritas iam contracta eſt:
ut que formoſi oculos vulneraret:hanc iſte non vi
deat. Eadem ratio reliquorum omnium defectuũ.
Nemo peius iudicat de ignorantia ꝙ ignorans.
Non hoc dico:ut declinem forum: ſed ut pudeat
ſiquis eſt pudor iudicaſſe qui neſciunt. Ego enim
de hac re non modo ſententiam amicabilis ample
ctor inuidie:ſed hoſtilis odij: ⁊ ad ſummam: quiſ
quis ignarum me pronũciat mecum ſentit. Nam
⁊ ego ipſe recogitans ꝙ multa mihi deſint: ad id
quo ſciendi auida mens ſuſpirat:ignorantiaꝫ meã
dolens ac tacitus recognoſco. Sed me interiꝫ:dũ
preſentis exilij finis adeſt:quo noſtra hec imperfe
ctio terminetur: qua ex parte nunc ſcimus nature
communis extimatione conſolor: Idqꝫ omnib⁹ bo
nis ac modeſtis ingenijs euenire arbitror: ut agno
ſcant ſe pariter ac ſolentur.hijs etiam quib⁹ ingẽs
obtigit ſcientia:ſꝫ humane ſciẽtie morem loquor:
que in ſe ſemper exigua pro anguſtijs quib⁹ excipi
tur: ⁊ collata alijs igẽs ſit. Alioquin ꝙtulũ queſo
eſt:ꝙtũcũqꝫ eſt:quod noſce vni ingenio datuꝫ eſt.
Immo ꝙ nihil eſt ſcire hominiſ qſqs ſit:ſi nõ dicã
ſciẽtie dei:ſed ſuiipſius ignorantie comparet. Et
hãc ſui cognitionẽ ac ꝓprie iperfectionis extima
tionẽ:ſuiqꝫ ipſius quam dixi cõſolationẽ:hijs ma
xime qui pluſ ſciũt pluſqꝫ itelligũt ineſſe auguror.
Felices errore ſuo iudices mei: qui huiuſcemodi
conſolatione nõ indigẽt.felices inꝙ nõ ſciẽtia: ſed
errore ⁊ ignorãtia arrogãti:qui ſibi ad angelicam
ſciẽtiã nil deeſſe autumant:cũ ad humanã procul
dubio deſint multa omnib⁹: ⁊ multis oia. ¶ Sed
ad me reuertor: ⁊ heu amice:quid non mali affert
vita longior? Cui vnꝙ tam firma proſperitas fuit
ut non quãdoqꝫ uariauerit: ⁊ quaſi viuendo ſenue
rit? Seneſcũt homines.ſeneſcũt fortune.ſeneſcũt Oia ſe-
fame hoiuꝫ.ſeneſcũt deniqꝫ humana omnia.quod neſcunt.
qꝫ aliquando nõ credidi:ad extremuꝫ animi ſene
ſcũt ꝙuis imortales:uerũqꝫ ſit illud cordubẽſis.
Longius euum deſtruit ingẽtes animos. Non ꝙ
animi ſenium mors ſequať:ſed diſceſſus a corpore
reſolutioqꝫ illa quaꝫ cernimus ⁊ que vulgo mors
dicitur: ⁊ eſt mors corporis profecto: non animi.
Senuit ecce:refrixit ardor meus. Nũc experior ſe
nex:quod iuuenis inexpertus ⁊ paſtoriũ canẽs di
xi. Quid viuere lõgũ fert homini? Quo eniꝫ ante
hos nõ multo annos hec tuliſſem animo? quib⁹ ni
ſibus obſtitiſſem? Crede mihi bellum graue inter
ignorantiã ⁊ ignorantiã fuiſſet. Nunc ſenem inua
dere eo turpius quo tutius tollo manũ: ⁊ mea illo
rũ cedit ignorãtie. Certe ego ꝙ preſagiẽs quid mi
hi reſtaret:nunꝙ ſine cõpaſſione quadaꝫ Laberij
hiſtoriam legi:qui cum vitam omnem honeſta mi
litia exegiſſet:ſexagenarius ad extremuꝫ Iulij ce
ſaris blãditijs ac precibus que de ore principũ ar
mate prodeũt:ꝓductuſ in ſcenã de romano equite
fact⁹ eſt mimus:quã iniuriã ipſe quidẽ nõ tacit⁹ tu
lit:immo multis iterqꝫ alia hijs queſtus eſt vͤbis.
Ergo bis tricenis annis actis:ſine nota eques Ro
manus lare egreſſus meo:domũ reuertar mimuſ
qꝫ.nimirũ hoc die vno plus vixi mihi ꝙ viuẽdum
fuit. Ego quidẽ:gloriari licet apđ te:lřatus nunꝙ
uerere:ſed aliquando creditus:domo puer egreſ
ſus mea:nec uel ſenex rediẽs totũ pene tp̄s in ſtu
dijs triui. Raro vnꝙ ſane mihi dies preterijt: qn
aut legerẽ: aut ſcriberem:aut de litteris cogitareꝫ

aut legentes audirem: aut tacitus ſciſcitarer. ne-
qꝫ viros tm̃: ſed ⁊ urbes doctas adij: ut doctioꝛ in
de melioꝛqꝫ reuerterer. Montempeſulanum p̃mo
qꝫ per annos pueritie ꝓpinquioꝛ eẽm illi loco mox
Bononiã poſt Tholoſam ⁊ Pariſius patauiũqꝫ ⁊
Neapolim ubi tũc florebat: ſcio me multorum au
res pungere: ille regũ ⁊ philoſophorum noſtri eui
maximus Robertus: non doctrine q̃ʒ regni gloria
inferioꝛ: quem mei iudices ut infamiam tanto cuʒ
rege communem: pene mihi arbitrer glorioſam:
q̃ʒ q̃ʒ ⁊ cum alijs utriqꝫ noſtrum poſſit eſſe commu
nis etate ⁊ fama maioribus de quo in fine dicturꝰ
Rob ſum. ¶ Ceterum de hoc rege: ⁊ oꝛbis totus ⁊ ue-
tꝰ rex ritas in contraria fuere ſententia. Ego autem iuue
nis ſenem illum non ut regem colui: Reges enim
paſſim plurimi: ſed ut rarum ingenij miraculũ ue-
rendũqꝫ ſacrarium litterarum. Ego illi ⁊ foꝛtuna
⁊ annis tanto impar: quod adhuc multis eſt no-
tuʒ: in illa urbe pꝛeſertim familiariſſime carus fui
non meritis meis ullis aut meorum: neqꝫ militari
bus aut aulicis artibꝰ que mihi penitus nulle erãt
ſed ingenio ut aiebat ac litteris. Aut ipſe igitur iu
dex malus: aut ego cuſtos peſſimus: qui ſtudendo
ſemper ⁊ laborando dedicerim. ¶ Maximã pꝛe-
terea atqꝫ optimam ſtudijs vite partem illa in cu-
ria quam romanam neſcio cur dicebãt: leuã Rho
dani ad ripam: ubi quinquaginta uel eo amplius
egit annos: atqꝫ vñ nuper hoc ipſo anno utinã irre
ditura digrediens ductu ⁊ auſpicijs ſancti ſi perſe
uerauerit Urbani quinti: almam urbẽʒ ⁊ ſacratiſſi
mam Petri ſedeʒ utinã permãſura repetijt. Nec
pꝛocul inde tranſalpino in Elicone meo ubi ſoꝛgia
oritur rex fontium: conſumpſi. quarũ in altera om
nium ferme noſtri oꝛbis litteratorum hominuʒ cõ
uentus aſſiduus pꝛeſto fuit: in altero ſolitudo ⁊ ſi-
lentium ⁊ quies meditantibus aptiſſima. Itaqꝫ il-
luc ſtudendo: ⁊ nunc ſcholas nũc magiſtros adeũ
do nunc amicis que didiceram aut ſcripſeram re-
citando: hic uagando ⁊ cogitando ⁊ licet peccatoꝛ
ſepe etiam orando: ac mecũ ſemper: raroqꝫ niſi de
ſtudijs liberalibus conferendo: omne meum tem-
pus in litteris actũ eſt. Mille interea doctis ac ꝓ-
batis ſenibus ⁊ notitiam ⁊ in gratiam ueni: quos
ſi pergam numerare: commemoratio quidem dul
cis: ſed cathalogus haud q̃ʒ q̃ʒ bꝛeuis euaſerit.
¶ His ſane omnibus: uel ſolam uel pꝛecipuã hãc
ob cauſam placui: qꝫ litterati famaʒ ſtudioſis in ur
bibuſ adoleſcens habui quaʒ nunc ſeni in nautica
ciuitate quatuoꝛ iuuenes per ſententiam eripiunt.
Ita ⁊ mihi ut Laberio accidit: poſt ſexageſimũ an
num meo de ſtatu excidi. non ut ille ſaltem minus
quod artificium vnum licet: ⁊ ingenioſum tamen
querit artificem ⁊ ſuum inter mechanica locum te
net: ſed quod eſt ultimum ignorans. Sic res eunt
huc ⁊ ſtudia ⁊ labores noſtri noſtreqꝫ vigilie per-
uenere: ut qui iuuenis doctus a quibuſdaʒ dici ſo
leo: pꝛofundiore iudicio ſenex idiota reperioꝛ. Do
lendum foꝛſitan: ſed ferendum: foꝛſitan nec dolen
duʒ. ferendũ ſane ut reliqua omnia que hominibꝰ
accidunt: damnum: pauperies: laboꝛ: doloꝛ: tediũ:
moꝛs: exilium: infamia: que ſi falſa eſt: ſpernenda
eſt: nam ⁊ contradictores inueniet: ⁊ eundo defici
et: Si uera autem recuſanda nõ eſt: ut nec alia cul
pis hoium inuẽta ſupplicia. Equidem ſi ſciẽtie ue
rum decus mihi uerbis eripitur: ridebo. at ſi falſũ
nõ feraʒ modo ſed gaudebo: non meis ſarcinis ex-
cuſſus ⁊ indebite fame laborioſa cuſtodia libera-
tus. Melius cum pꝛedone agitur: dũ iniuſtis ſpo
lijs exuitur: q̃ʒ duʒ impune furto utitur iniuſti poſ
ſeſſoris excluſoꝛ iniuſtus eſſe poteſt. at excluſio uti
qꝫ iuſta eſt. ¶ Quod ad me attinet ut dixi: non iu-
ſtam modo ſententiam ſed iniuſtam pꝛobo: nec iu-
dicem quemlibet nec raptoreʒ renuo. Operoſa ac
difficilis res eſt fama ⁊ pꝛecipue litterarum. Om-
nes in eam vigiles atqꝫ armati ſunt: etiam qui ſpe
rare illaʒ nequeunt habentibus nituntur eripere.
habendus calamus ſemper in manibꝰ: intento ani
mo erectiſqꝫ auribus ſemper in acie ſtandum erit.
Quiſquis quocunqꝫ pꝛopoſito me his curis atqꝫ
hoc faſce liberauerint: aſſertori meo gr̃am habeo:
⁊ ſeu uerum ſeu falſum: certe laborioſuʒ ac ſollici-
tum litterati nomen: quietis atqꝫ ocij auidus libẽſ
pono: memorans illud annei. Magno impẽdio tẽ-
porum magna alienarum aurium moleſtia: lauda Anneꝰ
tio hec conſtat. O hominem litteratũ: ſcimus hoc
titulo ruſticiore contenti. O virum bonum cõſilio
tuo ſto. Pꝛeceptoꝛ morum optime: titulo ruſticio-
re ut tu ais: ut ego arbitroꝛ: meliore ac ſãctiore at-
qꝫ ob eam rem etiam nobiliore contentus ſũ: quan
do pꝛeſertim mihi hunc mei iudices relinquũt. Il-
lud tamen metuo ut dicebã: ne hic ipſe titulus fal
lens ſit. Nitoꝛ tamen ut ſit uerus. Neqꝫ hinc deſi
nam: nec laſſaboꝛ uſqꝫ ad extremos alitus nouiſſi-
mumqꝫ ſingultum. ⁊ ſi quod idem alibi dixiſti ut
ſim bonus: opus eſt uelle ſiue hoc ꝑficit: bene erit
ſiue inchoat: ⁊ pars eſt bonitatis uelle bonum fie-
ri pꝛo ea ſaltem parte titulũ uerũ ſpero.

r Edeo ad cenſores meos. de quibus ⁊ mul
ta dixi. ⁊ ut nil te lateat nunc etiam aliquid
eſt dicenduʒ. Neqꝫ enim ut illitteratus ſic
⁊ amens ac ſtupidus dici uelim. Littere eniʒ ſũt
aduentitia oꝛnamẽta. Ratio aũt inſita ipſiuſqꝫ ho
minis pars eſt non ergo ut illis ita ⁊ hac nõ me pu
deat caruiſſe. Neqꝫ ꝟo hec defuit qua illorum tẽ-
diculas declinarem. Circumueniri eoruʒ artibus
non facile potuiſſem. Mea ip̃e puritate. ⁊ uelo ho
neſtiſſimo fidelis ut rebar amicitie obuolutꝰ ſum.
Fidenteʒ fallere: perfacile eſt. ¶ Dixi ⁊ repeto ad Fidẽ fal
viſendum me ut multi alij illius pulcherrime ma- lere eſt
ximeqꝫ urbis ciues ſoliti uenire: bini ſepius ⁊ inter facile.
dum ſimul omnes. Ego autem letari: ⁊ quaſi toti
dem angelos excipere: oblitus rerum omnium ni-
ſi illorum qui totum animum occupabãt ⁊ miris ſe
renabant modis. Ibi ꝯfeſtim ut inter amicos mul
ta ⁊ diuerſa colloqa. Mihi aũt nihil cure eſſe: qua-
liter ſeu quid dicerem: ſeu omnino aliud q̃ʒ ut leta
frons letioꝛqꝫ animus eſſet talium hoſpitum aduẽ
tu. Ita ut interdum gaudio in ſilentiuʒ cogerer. in
terdum reuerentia quadam ne ꝯcurſu ut fit loquẽ-
di auidos impedirem: ⁊ nunc nihil: nunc vulgaria
loquerer. Nihil enim in amicitijs comere didici.
nihil diſſimulare. nihil fingere: ſed in ligua atqꝫ in
fronte animuʒ habere: neqꝫ aliter cũ amicis q̃ʒ me
cum ipſe loq omnia: quo ut ait Cicero nihil eſt dul
cius. Quid enim oſtentare amicis eloquentiã aut
ſcientiam opus eſt? qui animuʒ qui affectus qui in
genium ipſum vident: niſi foꝛte aliquid non tẽtan
di ſed diſcendi gratia queſierint. ubi tamẽ nec oſtẽ
tatio ulla nec oꝛnatꝰ exigerit ſed fidelis ut reliquo
rum omnium ſic ſcientie participatio: exceptionis

expers ⁊ inuidie. Itaqꝫ ſepe miroꝛ Ceſarem augu
ſtum tantum pꝛincipem: tantam rem exigue rei cu
ram: inter tot maximarum rerum curas alias ſu-
ſcipere potuiſſe: ut non modo ad populuꝫ aut ſena
tum ſeu ad milites: ſed cum uxore etiam atqꝫ ami
cis: nil niſi deliberate ⁊ crebꝛo in ſcriptis loquere-
tur. Fecit hoc foꝛſitan: nequid ſuperuacuū ⁊ inſul
ſum caſu aliquo ſibi excideret: quo celeſtis oratio
repꝛehendi poſſet aut ſperni. Licuerit hoc illi ſum
mo de culmine ſubditoſ ſcriptis uelut oraculis al
loquenti. Mihi autem ſermo uagus inter amicos
inelaborateqꝫ ſentētie. Ualeat eloquentia: ſi tā iu-
gi ſtudio querenda eſt. Indiſertꝰ mali eſſe: qꝫ ſolli-
citus ſemper ac triſtis. ¶ Hoc pꝛopoſito: cuꝫ ſepe
inter charos ac familiares uti ſolitus mee ꝑſertim
facultatis conſcios: tum pꝛecipue nuper uſus iter
hos noſtros: amica fiducia in hoſtilem calumniaꝫ
inaduertens incidi. Nihil enim accurate: nihil an-
xie: ut quodqꝫ in animum: utqꝫ ad os pꝛimum ue-
niſſet: pꝛius erumpere. Illi ex compoſito circūfu-
ſi: ſingula trutinare: quicquid dicerem ſic excipe-
re tanqꝫ nec melius ad me quicqꝫ nec id ipſum cō
ptiꝰ dici poſſet. Id ſemel idqꝫ iterū atqꝫ iteꝝ cū fe-
ciſſent: in ſententiā quaꝫ uerā optabant facile con
firmati ſunt. Nil nēpe facilius: qꝫ perſuadere uo-
lentibus iamqꝫ credentibꝰ eo illi fidentius ut igna
rum aliqui credo: inſuper quod tunc minime ſuſpi
cabar ⁊ inſcitiam redire. Sic incautus vnus pluri
um inſidijs circumuentus ignorantium gregibuſ
ignorans miſceoꝛ. ¶ Solebāt illi uel Ariſtotelicū problema: uel de animalibus aliquid in mediū ia- Aꝛ.
ctare. Ego auteꝫ uel tacere uel iocari uel oꝛdiri ali
ud. Interdumqꝫ ſubridens querere: quonam mo-
do id ſcire potuiſſet Ariſtoteles: cuius ⁊ ratio nul-
la eſſet ⁊ experimentum impoſſibile. Stupere il-
li ⁊ taciti ſubiraſci ⁊ blaſphemum uelut aſpicere.
Cui ad fidem reruꝫ aliud qꝫ viri illius auctoritas
quereret: ut iam plane de philoſophis ⁊ ſapientie
ſtudioſis amatoribꝰ: Ariſſotelici ſeu uerius pytha
gorici facti ſimꝰ: renouato illo more ridiculo: quo
querere aliud non licebat: niſi an ille dixiſſet. Ille
auteꝫ erat Pythagoras ut ait Cicero. Ego vō ma
gnum quendam virum ac multiſcium Ariſtoteleꝫ
ſed fuiſſe hominem: ⁊ idcirco aliqua immo ⁊ mul-
ta neſcire potuiſſe arbitroꝛ: plus dicam ſi per iſtos
liceat non tam mihi amicos qꝫ ſectarū. Credo her
cle nec dubito illum: non in rebus tantum paruis
quarum paruus ⁊ minime periculoſus eſt erroꝛ:
ſed in maximis ⁊ ſpectantibus ad ſalutis ſummaꝫ
aberraſſe tota ut aiunt via. Et licet multa Ethicoꝝ
in pꝛincipio ⁊ in fine de felicitate tractauerit: Au-
debo dicere clamēt ut libuerint cenſores mei: ue-
ram illum felicitatē ſic penitus ignoraſſe: ut in eiꝰ
cogitatione nō dico ſubtilioꝛ ſed felicioꝛ fuerit uel
quelibet anus pia uel piſcatoꝛ paſtoꝛ ue fidelis ul'
agricola. Quo magis miroꝛ quoſdam noſtrorum
tractatum illuꝫ Ariſtotelicuꝫ ſic miratos: quaſi ne
phas cenſuerint: idqꝫ ſcriptis quoqꝫ teſtati ſint: de
felicitate aliquid poſt illum loqui. Cuꝫ mihi tamē
audacter foꝛſan dixerim hoc: ſed ni falloꝛ uere: ut
ſolē noctua: ſic ille felicitatē hoc eſt lucem eiꝰ ac ra-
dios ſed non ipſam vidiſſe videatur: nempe qui illā
non ſuis in finibus nec ſolidis in rebus edificiū ue
lut excelſum pꝛocul in hoſtico tremulaqꝫ in ſede fū
dauerit: illam uero non intellexerit ſiue intellectaꝫ
neglexerit: ſine quibus pꝛoꝛſus eſſe felicitas nō po
teſt: fidem ſcilicet atqꝫ immoꝛtalitatem: quas ab il
lo uel non intellectas uel neglectas dixiſſe iaꝫ me
penitet: alterum enim tm̄ dicere debui: non intelle
cte erant: nec nouerat illas ille: nec noſſe potuerat
aut ſperare. Nondū eniꝫ uera lux terris illuxerat
que illuminat omnem hominem uenienteꝫ in hūc
mūdū. Fingebant ſibi ille ⁊ reliqui: quod optabāt
⁊ quod naturaliter optant: cuiuſqꝫ contrariuꝫ op-
tare poteſt nemo: felicitateꝫ dico: qꝫ qꝫ uerbis oꝛna
tam: abſentem uelut amicam canentes: non vide-
bant: gaudebātqꝫ de nihilo pꝛoꝛſus quaſi ſomnio
beati. Uere autē miſeri vicineqꝫ moꝛtis tonitruo
ad miſeriam excitandi: apertiſqꝫ oculis conſpectu
ri que nam eſſet illa felicitaſ de qua ſomniando tra
ctauerant. Que quidem ne quis ex me dici omnia
atqꝫ ideo nimis temerarie dici putet: tertiumdeci- Augꝰ
mum de ciuitate Auguſtini libꝛū legat. ubi de hoc
ipſo ꝯtraqꝫ philoſophos qui fecerunt ſibi: ſuo utoꝛ
uerbo ſicut eoruꝫ cuiqꝫ placuit: vitas beatas ſuas
multa grauiter atqꝫ acriter diſputata repiet. Hoc
fateoꝛ dixi ſepe ⁊ dicam quoad loqui potero: quia
uerum me dixiſſe ac dicturum eſſe confido. ſi hoc
ſacrilegum opinantur: violate me religionis accu-
ſent: ſed Hieronymum ſimul nō curanteꝫ quid di
cat Ariſtoteles ſed quid Chꝛiſtus. Ego cōtra illos
ſi diuerſuꝫ ſentiunt impios ſacrilegoſqꝫ non dubi-
tem. pꝛiuſqꝫ vitam ⁊ quicquid charuꝫ habeo deuſ
abſtulerit: qꝫ ſniam hanc piam ueram ſalutiferaꝫ:
aut qꝫ amore Ariſtotelis Chꝛiſtum negē. ¶ Sint
plane philoſophi. ſint ariſtotelici. cuꝫ pꝛoculdubio
neutruꝫ ſint. ſed ut ſint utrunqꝫ. neqꝫ eni clara hec
nomina illis iuideo: qbus falſis etiā tumēt. Non
mihi inuideant humile uerumqꝫ chꝛiſtiani nomen
⁊ catholici. Sed quid peto: quod ultro facere illoſ
⁊ facturos eſſe ſcio. Non quidem nobis hec inui-
dent: ſed contemnunt tanqꝫ ſimplicia ⁊ abiecta: in
genijſqꝫ ſuis imparia ⁊ indigna. Secreta igiť natu
re atqꝫ altiora illis archana dei que nos humili fi-
de ſuſcipimus: hij ſuperba iactātia nituť eripere
nec attingunt nec appꝛopiant quideꝫ: ſed attingē-
re ⁊ pugno celum ſtringere inſani extimant. ⁊ per
inde eſt eis ac ſi ſtringerent ꝓpꝛia opinione ꝯten-
tis ⁊ errore gaudētibꝰ neqꝫ illos ab iſania retrahit
nō dico ne rei ipſiꝰ ipoſſibilitas ad romanos apo
ſtolicis uerbis expꝛeſſa. Quis enim cognouit ſen-
ſum dn̄i? aut quis ꝯſiliarius eius fuit? Uel illō Ec
cleſiaſticū ac celeſte ꝯſiliū. Altiora te ne queſieris:
⁊ foꝛtiora te ne ſcrutatꝰ fueris: ſed que ꝓcepit deꝰ
tibi illa cogita ſemper ⁊ in pluribꝰ operibus eiꝰ nō
fueris curioſus. non eſt enim tibi neceſſarium ea
que abſcondita ſunt videre. Non hoc dico. ex quo
enim ſperauerit quicqd celitus: immo ut dicā qō
eſt: quicquid catholice dictum ſciunt: at ſaltem ⁊
Democriti nō ineptus iocus. Quod eſt inquit añ
pedes nemo ſpectat: celi ſcrutanť plagas. ⁊ face- Demo-
tiſſima illa Ciceronis irriſio temerarie diſputātiū critus.
nullaqꝫ de re dubitantium: tanqꝫ modo deorum Cicero.
ex concilio deſcendnetes quid ibi agatur oculis
ſuis aſpexerint auribuſqꝫ perceperint. Uel illud
antiquius atqꝫ acrius apud Homerum. Iuppiter Home-
non moꝛtalem hominem: non eſt communi grege rus.
deum aliquem: ſed Iunonem illam ſuam coniugē
ac ſororem reginamqꝫ deuꝫ: graui comminatione
deterrens: ne ſecretum ſuum intimum auderet in-

quirere aut ſciri poſſe p̄ſumeret. ¶ Sed ad Ariſto
telem reuertamur cuius ſplendore lippos atqꝫ in-
firmos pꝛeſtringente oculos: multi iam erroris in
foueas lapſi ſunt. Scio enim vnitateꝫ pꝛincipatus
poſuiſſe: quam iam ante poſuerat Homerus. Sic
enim ait: q̄ꝫtum nobis in latinum ſoluta oratione
trãſlatuꝫ eſt. Non bonũ multitudo numinũ: vnus
dominus ſit: vnus Imperatoꝛ. Iſta auteꝫ plurali-
tas pꝛincipatuum non bona: vnus ergo pꝛinceps.
Sed ille humanum: hic diuinũ. Ille grecoꝝ: Iſte
omnium pꝛincipatuum. ille atridem: iſte deũ p̄nci
pē ſtatuebat: eouſqꝫ ueri ſibi fulgoꝛ illuſtrauit ani
mum: quis hic pꝛinceps qualis ue ⁊ q̄ꝫtus neſciſ-
ſe eum: ⁊ qui multa de numinibꝰ curioſe admoduꝫ
diſputaſſet: vnum hoc ⁊ maximum non vidiſſe cre
diderim: quod viderunt multi litteraruꝫ neſcij: iu
bentqꝫ luce non altera uerum aliter illuſtrãte. Id-
qꝫ amici iſti mei ita eſſe non vident: cecos ego illoſ
planeqꝫ exoculatos eſſe video. ⁊ ſic omnibus vi-
deri quibus oculi ſani ſint non magis heſitauerim
q̄ꝫ ſmaragdum viridem: niuem candidam: coꝛuuꝫ
nigrum. Utqꝫ audaciam meam equanimius Ari-
ſtotelici noſtri ferant: non de vno tantum ita ſētio
⁊ ſi vnum nominem lego q̄ꝫuis ignorans: ⁊ anteq̄ꝫ
iſti noſtram ignorantiaꝫ depꝛehendiſſent intellige
re aliquid videbar. Lego inq̄ꝫ ſed viridioribus an
nis attentius legebam. Adhuc tamen poetarum ⁊
philoſophorum libꝛos lego. Qui Ciceronis ante
Cicero. alios cuius appꝛime ⁊ igenio ⁊ ſtilo ſemp̱ ab ado-
loſcentia delectatus ſum. Inuenio eloquentie plu
rimum ⁊ uerborum elegantium vim maximaꝫ: ꝙ
ad deos ipſos de quorum ille natura nominatiꝫ li
bꝛos edidit: quodqꝫ omnino ad religioneꝫ ſpectat
quo deſertius dicitur: eo mihi inanioꝛ eſt fabella.
deoqꝫ tacitus mecũ gratias ago: qui hoc mihi ſeu
iners ſeu modeſtum dedit ingeniũ: animumqꝫ nõ
uagum: neqꝫ altiora ſe querenteꝫ neqꝫ hijs ſcrutã
dis curioſum: que queſita difficilia: peſtifera ſint
inuentu. Sed quo plura ꝯtra chꝛiſti fidem dici au
dio ⁊ chꝛiſtum magis amem: ⁊ in chꝛiſti fide ſim
firmioꝛ. Ita nempe mihi accidit: ut ſiquis in pa-
tris amore tepentioꝛ de illo audiat obloquentes
amoꝛqꝫ qui ſopitus videbatᷣ: ilico inardeſcit. Ita
enim eueniat neceſſe eſt ſi uerus eſt filiꝰ. Sepe me
Chꝛiſtũ ipſum teſtoꝛ: de chꝛiſtiano chꝛiſtianiſſimũ
hereticorum fecere blaſphemie. Pagani enim illi
ueteres etſi multa de dijs fabulētur: non blaſphe-
mant tamen: quia ueri dei notitiaꝫ nullam habēt.
Neqꝫ enim chꝛiſti nomen audierunt. Fides autē
ex auditu eſt. ⁊ q̄ꝫuis in omnem terram exiuerit
ſonus eorum ⁊ in fines oꝛbis terre uerba eoꝝ: apo
ſtolorum tamen uerbis ac doctrinis toto oꝛbe ſo-
nantibus: illi iã moꝛtui ac ſepulti erant: miſeri ma
gis q̄ꝫ culpabiles: quorum aures quibus haurire
fidem ſalutiferam potuiſſent: inuida iam tellus ob
ſtruxerat. Inter cũctos tamē potentiſſime illi tres
libꝛi Ciceronis: quos de natura deoruꝫ inſcriptoſ
ſupꝛa memini: ſepe me excitant. ubiqꝫ ſcilicet tãtũ
illud ingenium de dijs agens: ipſos ſepe deos irri
det ac deſpicit: non quidem ſerio foꝛte ſupplicium
timens quod ante aduentum ſancti ſpiritus ipſi
etiam apoſtoli timuerunt: ſed hijs quibus abun-
dat iocis efficaciſſimis. quibus clarum fiat intelli
gentibus: de eo ipſo quod tractanduꝫ aſſumpſerat
quid ſentiret ut ſoꝛteꝫ ſuã ſepe interlegendũ miſe
ratus ipſe mecum tacitus dolēſqꝫ ſuſpirem: ꝙ ue-
rum deum vir ille non nouerit. paucis autem ante
chꝛiſti oꝛtum annis obierat: oculoſqꝫ moꝛs clauſe-
rat: heu quibus e pꝛoximo noctis erratice ac tene-
bꝛaruꝫ finis ⁊ ueritatis initiũ uereqꝫ lucis aurora
⁊ iuſtitie ſol inſtabat. Qui tamē Cicero ipſe ſuis
in libꝛis quos inumeroſ ſcripſit: ⁊ ſi erroꝝ toꝛrēte
vulgariũ lapſus ſepe deos nominet ⁊ ſepe illos tñ
deridet ut dixi. ⁊ iam inde a iuuētute ſua libꝛos in
uentionum ſcribens: dixerat eos qui philoſophie
dent operam non arbitrari deos eſſe. Nempe deũ
noſſe: non deos: ea demum uera ⁊ ſumma philo-
ſophia eſt. ita dico ſi cognitiōi pietas ⁊ fidelis cul
tus acceſſerit. Idem quoqꝫ iam ſenioꝛ hijs ipſis in
libꝛis quos de dijs non de deo ſcribit: ubi ſeſe col-
ligit: q̄ꝫtis ingenij alis attollitur. ut interdum non
paganum philoſophum ſed apoſtolum loqui pu-
tes. quale eſt illud in pꝛimo conrra Uelleium Epi
curee ſententie defenſorem. Eos inquit vitupera-
bas: qui ex operibus magnificis atqꝫ pꝛeclaris cũ
ipſum mundum: cum eius membꝛa: celuꝫ: terras:
maria: cunqꝫ eorum inſignia ſolem ⁊ lunam ſtellaſ
qꝫ vidiſſent: Cunqꝫ temporum maturitates muta
tiones viciſſitudineſqꝫ cognouiſſēt: ſuſpicati ſũt ali
quam eſſe excellentem pꝛeſtantemqꝫ naturaꝫ: que
hoc effeciſſet moueret regeret gubernaret. In ſecũ
do autem. Quid inqͭ poteſt eſſe tam apertuꝫ: tãqꝫ
perſpicuum celum ſi aſpeximus celeſtiaqꝫ cõtem-
plati ſimus: q̄ꝫ eſſe aliquod numen pꝛeſtantiſſime
mentis: quo hec regantur. Et eodem in libꝛo. Cri-
ſippus quideꝫ inquit q̄ꝫq̄ꝫ eſt acerrimo ingenio: ta
men ea dicit ut ab ipſa natura didiciſſe nõ ut ipſe
reperiſſe videatur. Si enim inquit eſt aliquid in re
rum natura: quod hominis menſ ⁊ ratio: quod vis
quod poteſtas humana efficere non poſſit: eſt cer-
te id quod effecit homine melius. Atqui res cele-
ſtes: omneſqꝫ hee quaruꝫ eſt oꝛdo ſempiternus ab
homine confici non poſſunt. Eſt igitur id quo illa
conficiuntur: homine melius. Id autem quid po-
tius dixerim q̄ꝫ deum. Deinde paucis interiectis.
ꝙ ſi omneſ inquit mũdi partes ita conſtitute ſunt:
ut neqꝫ ad uſum meliores: neqꝫ ad ſpeciē pulchꝛio
res effici potuerint: videamus utrum ea foꝛtuita
ſint an eo ſtatu quo coherere nullo modo potue-
rint: niſi ſenſu moderante diuinaqꝫ pꝛouidētia. Si
igitur meliora ſunt que natura q̄ꝫ que arte perfecta
ſunt: Nec ars efficit quicq̄ꝫ ſine ratione: nec natu-
ra quidē rationis expers eſt habenda. Non igitur
conuenit ſignũ aut tabellaꝫ pictam cum aſpexeris
ſcire adhibitam eſſe artē. Cunqꝫ pꝛocul curſum na
uigij videris non dubitare quin id ratione atqꝫ ar
te moueatur. Aut cum ſolarium uel deſcriptũ: aut
ex aqua contemplari intelligere declarari horas:
arte non caſu mundum qui ⁊ has ipſas artes ⁊ ea
rum artifices ⁊ cuncta complectatur conſilij ⁊ ra-
tionis expertem putare: ꝙ ſi in ſcythiam aut in bꝛi
tãniam ſperam aliquis tulerit hanc quaꝫ nuper fa
miliaris noſter effecit poſſidonius. Cuius ſingule Poſſi-
conuerſiones idē efficiunt in ſole ⁊ luna ⁊ in quin- donius
qꝫ ſtellis errãtibus: quod efficitur in celo, ſingulis fecit ſpe
diebus ⁊ noctibus: quis in illa barbarie dubitet: ram.
quin ea ſpera ſit perfecta ratione. Hij autem dubi
tant de mundo: ex quo oriuntur ⁊ fiunt omnia ca-
ſu: ne ſit ipſe effectus aut neceſſitate aliqua aut ra-
tione ac mente diuina. Archimenidem arbitrãtur

plus ualuiſſe in imitandis ſpere conuerſionibus:
q̃; naturam in efficiendis:preſertim cū multis par
tibus ſint illa perfecta q̃; hec ſimulata ſolertius.
¶ Hec ut audis apud Tullium ſcripta ſunt. quib⁹
dictis: rudem mox paſtorem illum ſumit ab Ac-
tio Poeta ⁊ ad propoſitum ſuum trahit. Nauim
nunq̃; antea ſibi viſam: illa; ſcilicet quā in Colchō
uehebantur argonaute: procul e monte cernente;
atq; attonitum nouitate miraculi pauentemq;: ⁊
multa ſecum opinantem: montem aut ſaxum: ter-
re viſceribus eruptum ac uentis impulſum pela-
go rapi aut atros turbines conglobatos fluctuu;
concurſu aut tale aliquid: viſis inde iuuenib⁹ quo-
rum ope atq; opera nauigium agebatur: ⁊ cantu
nautico audito: herouumq; vultibus conſpectis:
ad ſe reuerſum ⁊ errore ac ſtupore depoſito: quid
nam rei eſſet intelligere incipientem. Poſt que ſta
Cice. ti; infert Cicero. Ergo inquit ut hic primo aſpectu
inane quiddam ſenſuq; uacuum ſe putat cernere:
poſt autem ſignis certioribus quale ſit illud de
quo dubitauerat incipit ſuſpicari: Sic philoſophi
debuerunt ſi forte eos primus aſpectus mundi cō
turbauerat. Poſtea cum vidiſſent motus eius infi
nitos ⁊ equabiles: omneſq; ratis ordinib⁹ modera
ta immutabiliq; conſtantia: intelligere ineſſe ali-
quem non ſolum habitatorem in hac celeſti ac di-
uina domo: ſed etiam rectorem ac moderatorem:
⁊ tanq̃; architectu; tanti operis tantiq; muneris.
Quod ipſum alio loco pene hiiſdem uerbis poſu
it tuſculanarum queſtionum libro primo. Hec in-
quit ⁊ alia innumerabilia cum cernimus: poſſu-
mus ne dubitare quin hijs preſit aliquis uel effe-
ctor ſi hec nata ſunt ut Platoni videtur: uel ſi ſem-
per fuerint ut Ariſtoteli placet: moderator tanti
operis ⁊ muneris? ¶ Uides ut ubiq; vnum deu;
gubernatore; ac factorem rerū oium: non philoſo
phica tantum: ſed quaſi theologica circumlocutio
ne deſcribit. Itaq; magis hoc probo q̃; quod in
ipſo nature deorum libro ſequitur: auctore quide;
Ariſtotele: q̃;uis nanq; ſententia vna ſit ibi tamen
mentio eſt deorum: quorum nomen in omni ueri-
tatis inquiſitione ſuſpectum eſt. Sic enim ait pre-
clare ergo Ariſtoteles. Si eſſet inquit qui ſub ter-
ra ſemper habitaſſet bonis ⁊ illuſtribus domici-
lijs que eſſent ornata ſignis atq; picturis: inſtru-
ctaq; rebus hijs omnibus quibus abundant hij
qui beati putantur: nec tamen exiſſet ſuper terra;.
Accepiſſet autem fama ⁊ auditione: eſſe quodda;
numen ⁊ vim deoru;. Deinde aliquo tempore pa-
tefactis terre faucibus: ex illis abditis ſedib⁹ eua-
dere in hec loca que nos colimus atq; exire potu-
iſſet: cu; repente terrā ⁊ maria celumq; vidiſſet nu
bium magnitudinem ⁊ pulchritudinem uentorū-
q; vim cognouiſſet: aſpexiſſetq; ſole; eiuſq; magni
tudinem ⁊ decorem: quem tamē per efficientiam
cognouiſſet: ꝙ is diem efficeret toto celo luce dif-
fuſa: Cum autem terram nox opacaſſet: tum ce-
lum totum cerneret aſtris diſtinctum ⁊ ornatum:
luneq; luminum uarietatem tum creſcentis tum ſe
neſcentis: eorumq; omnium ortus ⁊ occaſus: utq;
mihi omni eternitate ratos immutabileſq; curſus
que cum videret: profecto ⁊ eſſe deos: ⁊ hec tanta
deorum opera eſſe arbitraretur. Atq; hec quide;
ille Ariſtoteles ſcilicet cuius exemplum quod pe-
regrinum nimis ⁊ ab experientia ſemotum videre
tur: factam ⁊ non fictam rem memorieq; proximā
in medio deducit. Idem Cicero. Et nos autem in- Cicero.
quit tenebras cogitemuſ tantas: quante quonda;
eruptione ethncorum ignium finitimas regiones
obſcuraſſe dicuntur ut per biduum nemo hominē
homo agnoſceret. Cum autem die tertio ſol illuxiſ
ſet: ut reuixiſſe ſibi viderentur. ꝙ ſi hoc idem exter
nis contingeret: ut ſubito lucem aſpiceremus: que
nam ſpecies celi videretur? Sed aſſiduitate quo-
tidiana: ⁊ conſuetudine oculoru; aſſueſcunt animi
neq; admirantur: neq; requirunt rationes earum
rerum quas ſepe vidēt: perinde quaſi nouitas ma
gna q̃; magnitudo rerum debeat ad exquirendas
cauſas excitare. Quis enim hunc hominem dixe-
rit: qui cum tam celi motus certos: ta; ratos aſtro
rum ordines: tanq̃; inter ſe nomina connexa ⁊ ap-
ta viderit: neq; in hijs nullam ineſſe ratione; eaq;
caſu fieri dicat. que quanto cōſilio gerantur: nullo
officio aſſequi poſſumus? An cum machinatione
quadam moueri aliquid videmus: ut ſperam: ut
horas: ut aliud per multa non dubitamus quin il
la opera ſint rationis? Cum autem impetum celi
admirabili cum celeritate moueri uertiq; videa-
mus: conſtantiſſime conficientem viciſſitudines
anniuerſarias cum ſalute rerū omniu; dubitamuſ
quin ea non ſolum ratione fiant: ſed etiam excellen
ti quadam diuinaq; ratione? Licet enim ia; remo
ta ſubtilitate diſputandi oculis quodammodo cō
templari pulchritudinem earum rerum quas diui
na prouidentia dicimus conſtitutas. ¶ Audis
amice quod predixeram non quaſi philoſophum
loquentem: ſed apoſtolum. Quid enim aliud tibi
ſonare videntur hec omnia ⁊ ſingula: q̃; apoſtoli-
cum illud ad Romanos? Deus enim manifeſtauit
illis. Inuiſibilia enim ipſius a creatura mūdi per
ea que facta ſunt intellecta conſpiciuntur: ſem-
piterna quoq; eiuſ virt⁹ ac diuinitas: Ita ut ſint in
excuſabiles. q: cum cognouiſſent deum: nō ut deū
glorificauerunt aut gratias egerunt: ſed euanue
runt in cogitationibus ſuis. Quid queſo aliud ſi
bi vult Cicero totiens repetēdo mundum: diuina
prouidentia conſtitutum: diuina etiam prouiden
tia gubernari: idq; uelut manu lingue oculis ho-
minum ingerendo: niſi ut auctore ac factore reru;
cognito: puderet viros ingenioſos a fonte uere fe-
licitatis auerſos per opinionum deuia: uanis atq;
aridis cogitatibus circumuolui. ¶ Poſſes aute;
admirari niſi me noſſes: ꝙ a Cicerone vix diuellor Cicero.
ſic me illud delectat ingenium. Ecce nunc reru; ſti
liq; dulcedine quadam non iſolita raptus quo nō
ſoleo: ut alieno mea iferciar opuſcula: patiētiā nō
tā tuam q̃; lectoris imploro. Equidem: dum hēre
meum aliquid viſus eram de proprio ueſtiebar:
mercator inops litterarum ab hijs quatuor ſcien-
tie fameq; predonibus ſpoliatus: cum mihi iā pro
prium nihil ſit: ſi aliena mendicem: importunitatē
atq; impudentiam paupertas excuſat. Et q̃; pu-
tas magna animi paupertas ignorantia eſt? Et
qua nulla maior preter vitium. Sed ne tres illos
libros in libellum hunc vnicum coanguſtem: Cice
ronianum nihil hodie amplius tranſcribam: q̃;uiſ
⁊ ſepe alibi: ⁊ hic preſertim plurima ſtudioſe ope-
rioſiſſima diſputatione perſtrinxerit: ad hūc ipſu;

finē:ut ex his oībus que videmꝰ eſſe deū ⁊ factorē
⁊ rectorem omnium cogitemus. Hec eniꝫ fere diſ
putationis illius ſumma eſt: ut celeſtibus ac terre
ſtribus pene cunctis expoſitis: celi ſcilicet ſperis
ac ſyderibus: tum ſtabilitate ac fecunditate terra-
rum: maris ac fluuium opportunitatibus tempo-
rumque uarietatibus ac uentorum. Herbis quo-
qꝫ ⁊ plantis ⁊ arboribus atqꝫ animantibus mi-
ris uolucrum ⁊ quadrupedum piſcium naturis:
deqꝫ hijs omnibus commoditate multiplici ci-
bo labore uectura remedioqꝫ morborum: uenatu
qꝫ ⁊ aucupio: ⁊ architectura ⁊ nauigatione ⁊ ar-
tibꝰ innumeris: omnibuſqꝫ uel ingenio uel natura
inuentis. Deniqꝫ corporum ac ſenſuum ⁊ mem-
brorum compage ac diſpoſitione mirabili: ad ulti-
mum ratione ⁊ induſtria. in quorum explicatio-
ne curioſe admodum ac facunde uerſatur: Sic ut
neſciam: an ſcriptorum aliquis tam anxie vnquā
tamqꝫ acriter iſta tractauerit. Semper vna ſit con
cluſio. oīa quecūqꝫ cernimus oculis uel ꝑcipimus
ītellectu: pro ſalute hoīuꝫ ⁊ diuinitꝰ facta eſſe ⁊ di-
uina ꝓuidētia ac conſilio gubernari. Jmmo ēt ad
indiuiduā cōdeſcendēs: Cū quatuordecim niſi fal
lor īſignes romanos duces noīaſſet: addidit quoꝫ
neminē niſi adiuuāte deo talem fuiſſe credēdū eſt.
Et poſt pauca. Nemo inqt vir magnꝰ ſine aliquo
afflatu diuino vnq̄ꝫ fuit. quem afflatū qd aliud: q̄ꝫ
ſpūm ſanctum homo purus intelligat? Jtaqꝫ pre-
ter eloquentiam: que nulli hominuꝫ par fuit: quid
hic in ſententia tractator quicunqꝫ catholicus im-
mutaret. ¶ Quid nunc igitur? Ciceronem ne ideo
catholicū inſeram. Uellem poſſe ⁊ o utinam lice- Cicero
ret. utinam qui tale illi ingenium dedit: ⁊ ſeipſum catholi-
cognoſcendum prebuiſſet ut querendum prebuit. cus oſtē
Etſi enim uerus deus nec noſtrarum laudum nec dit: lꝫ ca
mortalis eloquij egens ſit: Haberemus tamē nūc tholicis
in templis ut arbitror dei noſtri: non quideꝫ uerio īſeri nō
ra nec ſanctiora: id enim fieri non poteſt nec ſpera- debeat
ri debet: at forſan dulciora ⁊ ſonantiora preconia.
Uerum abſit. ut vno aut altero bene dicto totum
quicquid eſt ingenij vnius amplectar. Nam phi-
loſophos non ex ſingulis uocibus ſpectandos: ſed
ex perpetuitate atqꝫ conſtantia ab eodem ipſo Ci-
cerone immo a ratione inſita didici. Quis tam ru
dis ut non quandoqꝫ gratum aliquid dicat? An id
v̄o ſatis eſt? Sepe vna uox ad tempus multam
tegit ignorantiam. Sepe ſplendor oculorum aut
flaua ceſaries: fedas corporū mendas uelat. Qui
totum tuto vult laudare: totum oportet ut videat
totum examinet: totum libret. Fieri poteſt: ut iu-
xta illud quod delectat aliud lateat quod tantun-
dem uel multo etiam magis offendat. Ecce idem
Cicero ibidem: ubi multa pergrauiter diſſeruit ⁊ Cicero
pietati ſimillima: mox ad deos ſuos ut ad uomi-
tum redit expeditiſqꝫ nominibus ac qualitatibus
ſingulorum: nec iam de vnius dei ſed de deorum
prouidentia acturus: Audi queſo quid interſerat.
Quos deos ⁊ uenerari inquit ⁊ colere debemus.
Cultus autem deorum eſt optimus: Jdēqꝫ caſtiſ-
ſimus pleniſſimuſqꝫ pietatis: ut eos ſemꝑ pura in
tegra ⁊ incorrupta: ⁊ mēte ⁊ uoce ueneremur. Heu
mi Cicero quid ais? tam cito dei vnius ⁊ tuiipſius
obliuiſceris. Ubi excellentem illam preſtantem
qꝫ naturam numenqꝫ illud preſtantiſſime mentis.

ubi meliorem deum homine: atqꝫ eorum que hu-
mana uel ratione uel potentia fieri nequeunt: cele
ſtium ſcilicet? Huius ne quem cernimus ſempiter
ni ordinis effectorem. Ubi illum deniqꝫ celeſtis
ac diuine domus habitatorem: inſuper ⁊ rectorem
ac moderatorem ⁊ tanq̄ꝫ architectum tanti operis
reliquiſti? Et quaſi e domo illa ſyderea quaꝫ grata
ſibi confeſſione prebueras depuliſti: dum tam fe-
dos tam indignos ei comites dares aſpernanti at
qꝫ ore prophetico proclamanti. Uidete ꝙ ego ſim
ſolus ⁊ non eſt alius deus preter me. Qui ſunt igi
tur hij noui recenteſqꝫ ⁊ īfames dij: quos in domū
domini conaris intrudere? Sunt ne hi de quibus
propheta alter ait. Omnes dij gentium demonia:
dominus autem celos fecit. Tu mihi nunc de hoc
celorum rerumqꝫ omniū factore ⁊ creatore loque
baris: meritoqꝫ pij auditoris aures atqꝫ animum
delectabas. Sic repente illum creaturis rebelli-
bus atqꝫ imundis ſpiritibus miſcuiſti? Euertiſti
vno v̄bo omnia que ſapienter ac ſobrie dixiſſe vide
baris. ſed quid dixi vno uerbo: immo cōpluribus.
Sepe enim: immo paſſim eodem quaſi dormitās
ueſtigio nutante relaberis: ⁊ quos modo deos ir-
riſeras uenerаris: quin ⁊ ſolem ⁊ lunā ⁊ ſtellas: ⁊
poſtremo palpabilem hunc mundū ipm quē vide-
mus: queꝫ tangimus: quem calcamus: ſenſu predi
tum: animantem: ⁊ quo nihil eſt ſtultius deum fa
cis. Jdqꝫ licet non tu tibi ſed Balbo tribuas apud
te loquenti: quod ipſum achademice fuerit caute-
le: in fine tamen libri illius Balbi diſputationē nō
auſus ne in achademie legem pecces ueriorem di
cere: ueriſimiliorem dixiſti. ut quicquid ille diſpu
tauerat approbando tuum feciſſe videaris. Uere
autem tuum ſit: ꝙ platonicum ſecutus morem al-
teri tribuere: tuaſqꝫ ſententias proferre: ficto alteri
us ore malueris. q̄ꝫ q̄ꝫ ſane quodam loco dicti ope
ris deum vnum plurinomium balbus idem affer
re videatur. quo uelut error clypeo uti ſolent ſtoici
ad excuſandas inſanias deoruꝫ turbe: quaſi diuer
ſis uocabulis non niſi rem vnicaꝫ deſignari uelint
⁊ intelligi. ut ſit ſcilicet exempli gratia deus vnus.
Jſqꝫ in terra Ceres dictus: Neptunus in pelago:
in ethere Juppiter: in igne Uulcanus. Tamē hec
excuſatio ⁊ ueritatis obumbratio q̄ꝫ ſit friuola qs
non videt? Qui ut reliqua ſileam apud ſcriptores
gentium preeminentiam inter ſe deorum diſcordi
aſqꝫ ⁊ bella ſacrorumqꝫ diuerſitatem viderit. De
us eniꝫ uerꝰ niſi vnus eſſe non poteſt: neqꝫ ſe maior Deꝰ vnꝰ
neqꝫ ſe minor alicubi: cuꝫ ſemper ⁊ ubiqꝫ idē ipſe
ſit: neqꝫ aliqn̄ ſecum diſcors eſſe pōt aut fuiſſe: ne-
qꝫ nunc. Qui non tauro: ſed vno ſemper laudis ⁊
iuſtitie ⁊ contribulati ſpiritus ac lachrymarum ſa
crificio delectatur. vnus ille in celo ⁊ in terra: vna
illi utrobiqꝫ ſubſtantia vnuꝫ nomen. Jlla quoqꝫ di
uerſoria ac fictionum ſubterfugia: ꝙ videntes phi
loſophi que de Joue dicerent: deo non conuenire:
duos Joues: vnum naturaleꝫ: alterum fabuloſum
ut Lactantius ait: ſeu potius tres Joues: ut ait Lactāti
Cicero numerant hij qui theologi nominantur us
deorum inq̄ꝫ Theologi non vnius dei: quantas vi-
res habeant: ⁊ quanti extimāda ſint ꝑcij: ne nimis
a propoſito deerrem: apud ipm Lactantium For
mianum qui queret inueniet inſtitutionum ſuaruꝫ
libro primo. ¶ Nam illud piget etiam attigiſſe: ꝙ

ſoleſ qnqꝫ totidēqꝫ mercurios:totidēqꝫ Dionyſioſ
totidemqꝫ Mineruas:q̃tuor vo Uulcanos:qua-
tuor Apollines : quatuor Ueneres:tres Eſculapi-
os:tres cupidines : tres dianas dicunt : ſex Her-
cules ut Cicero ait : at ut Uarro tres ⁊ quadra-
ginta.neqꝫ illos pudet ⁊ ea dicere que nos pude-
at audire ne dicā credere. Rogo enim. Quis has
non ſtomachet̃ ieptias?quis has ferat ambages?
omnia non errorum modo:ſed ſic inaniuz ſomnio
rum plena vndiqꝫ ac referta ſunt:ut miſerear inter
dum atqꝫ indigner nobile illud eloquiuz in his po
ſitum ⁊ conſumptum curis . ¶ Nam de reliquis
ut libet. At que circulatio?quis hic ludus?quenaꝫ
hee fabelle?quinqꝫ ſoles facere:cuꝫ ab eo ꝙ ſolus
luceat ſolem dici uelint: ⁊ cū plures non fuiſſe qui
dem vnq̃ꝫ:ſed oculorum vitio fortaſſis aut animo
rum conſternatione iuſte eſſe:nonnunq̃ꝫ inter pro-
digia numeratum ſit?pace ueterum ſit dictum Ci
ceronis ante alios. Nec ſcribēda hec fuiſſe cenſeo
nec legēda cenſerē:qbus cōſcribēdis ille vir tant⁹
īcubuit niſi ut lecte ⁊ cognite deoꝝ nuge:uere diui
nitatꝭ ⁊ vni⁹ dei amorē ⁊ contēptus ſupſtitionis ex-
terne:nr̃e religionis reuerētiā legentiū animis ex-
citarent. Nullo enim clarius modo vnaqueqꝫ res
q̃ꝫ cōtrario admota cognoſcitur. Nil magis ama-
bilem lucem facit:q̃ꝫ odium tenebrarum . ¶ Que
ſi de Cicerone meo dixi quem in multis miror:qd
de alijs me dicturum ſperas? Scripſerunt multa
multi ſubtiliter.quidā etiam grauiter:dulciter elo
quenter. Sed in hijs quaſi uenenum in melle mi-
ſcuerunt:quedam falſa ridiculoſa pericula de qui-
bus nunc agere longum nimis ⁊ impertinens. Ne
qꝫ enim in omnibus ea mihi excuſatio fuerit : que
fuit in Cicerone. Non ſic omnes alliciunt .quibus
⁊ ſi materia alta ſit : non eſt eloquij par dulcedo.
Sepe cantus idem pro uarietate canentium nunc
delectabilis nunc moleſtus fuit. ⁊ eādem Muſicā
longe uariam uox oſtendit. Ne tamē res egeat ex
emplo: Pythagorā ſummi virum ingenij fuiſſe qs
non nouit ? eius tamen eſt nota illa metempſico-
ſis:quam in caput non dicaꝫ philoſophi ſed homi
nis ſcandere potuiſſe ſupra fidem ſtupeo. Scandit
tamen: ⁊ a magno ingenio profecta:magna etiam
ut perhibent infecit ingenia. Dicerem hic aliquid
ſi audereꝫ:quod quia non audeo:audētior pro me
dicet Lactantius Formianus:qui in libris inſtitu
tionuꝫ:hunc ipſum de quo loquimur Pythagoraꝫ
uanum ſenem ⁊ ineptum:hominemqꝫ leuiſſimum
deridende uanitatis:appellare non ueritus.totuꝫ
hoc fabuloſum ⁊ inane mendacium : atqꝫ illud in
primis:ꝙ ſe in priore vita Euphorbiuꝫ fuiſſe men
tituſ eſt:generoſa ſtili atqꝫ animi libertate deſpicit
ac refellit. Hoc eſt autem vnum illud electiſſimum
inter pythagorica dogmata:quibus ille vir adue-
na apud methapontinos credulos ubi diem obijt:
tantum meruit nomen:ut domus eius pro templo
ipſe pro deo cultus atqꝫ habitus ſit . Et q̃ꝫuis hec
ipſe non ſcripſerit:nihil enim ſcripſiſſe traditur. di
xit tamen: ⁊ poſt eum ſcripſere alij. ¶ Quis atho
moruꝫ turbas:concurſuſqꝫ fortuitos nō audiuit?
Ex quibus in vnum coeuntibus:celum ⁊ terraꝫ ⁊
vniuerſa conſtare vult Democritus:ſecutuſqꝫ De-
mocritum Epicurus.qui ne quid penitus deeſſet
inſanie:mundos innumerabiles poſuere.quod cū
audiſſet:ſuſpiraſſe fertur Alexāder macedo:ꝙ nō
dum vnum ex innumeris ſubegiſſet. Uani uaſtiqꝫ
animi ſuſpirium. Certe hij duo philoſophice here
ſis huius auctores:milleſimam nondum partem
mundi huius agnouerant:dum mundos innume
rabiles ſomniabant. I nunc : ⁊ non ſolum doctos
ſed ſobrios etiam ac diſcretos:quodqꝫ eſt euiden-
tiſſimum ocioſos nega:quibus uacauerit talia co-
gitare. ¶ Quid de alijs dicam:qui non mundorū
innumerabilitatem : infirmitatēqꝫ locorum ut hij
proximi ſed mundi huius eternitatem aſtruunt.in
quam ſententiaꝫ preter Platonem ac platonicos:
philoſophi fere omnes ⁊ cum illis mei quoqꝫ iudi
ces ut philoſophi potius q̃ꝫ chriſtiani videātur in-
clinant. Et ut illuꝫ famoſiſſimum ſiue infamē Per Perſi⁹
ſij uerſiculum defendant. Signi de nihilo nihil in
nihilum nil poſſe reuerti.non modo mundi fabri-
cam Platonis in Thimeo:ſed moſaycam geneſim
fidemqꝫ catholicaꝫ totumqꝫ chriſti dogma ſanctiſ-
ſimum ac ſaluberrimū ⁊ celeſti rore melliſluum op
pugnare non metuant:niſi humano magiſ q̃ꝫ diui
no ſupplicio terreātur.quo ceſſante ſubmotiſqꝫ ar
bitris:oppugnant ueritatem ⁊ pietatem:clanculū
in angulis irridentes chriſtum: Atqꝫ Ariſtotelem
quem non intelligunt adorantes meqꝫ:ideo ꝙ cuꝫ
eis genua non incuruo:accuſant:qd̕ eſt fidei igno-
rantie tribuentes. Fidem enim ipſam incuſare ue
riti:ſectatores fidei inſectantur obtuſoſqꝫ ⁊ igna-
ros dicunt : Neqꝫ quid alij ſciant:aut quid neſci-
ant:ſed in quo ſecum ſentiant aut diſſentiant atten
dunt.omniſqꝫ diſſenſio apud illos ignorantia eſt:
Cuꝫ ab errantibus diſſentire ſumma ſit ſapientia.
Ita autem propoſito inſiſtunt.ut quoniam ex nihi
lo fieri aliquid impoſſibile ſit:natura:deo ipſi ipo-
tentiam hanc aſcribant. Ceci ac ſurdi qui non ſal-
tem naturalium philoſophorum antiquiſſimuꝫ au
diant Pythagoram. Solius hanc dei forte virtu-
tem ac potentiam aſſerentem:ut quod natura effi-
cere nequeat:deus facile poſſit:ut qui ſit omni vir-
tute ac poteſtate potentior atqꝫ preſtantior ⁊ a quo
natura ipſa vires mutuetur. Non miror ſi chriſtū:
ſi apoſtolos:ſi doctores catholicos non audiunt:
quos contemnunt. Hunc philoſophum nō audire
uel ſpnere illos miror. Sed nec nō legiſſe hoc:ſed
tātos aliorum iudices phas eſt ſuſpicari.que ſi ta
men forſitan non legerunt: Legant ſiqs eſt pudor
apud Calcidium in Thimeum Platonis ſecundo Calcidi
commentario. Sed ne quicq̃ꝫ moneo.omne quod us
ad pietatem tendit a quocunqꝫ dictum pari temeri
tate atqꝫ impietate deſpiciunt. ⁊ ut docti videātur
inſaniunt quod ancille humili negatuꝫ ſit:omnipo
tenti quoqꝫ domino uetitum opinantes . Quin-
etiam quod in horuꝫ tumultibus aduertere potui
ſti.ubi ad diſputationem publicam uentum eſt:qa
errores ſuos eructare non audent:proteſtari ſolēt
ſe in preſens ſequeſtrata ac ſepoſita fide diſſerere:
quod quid oro eſt aliud:q̃ꝫ reiecta ueritate uerum
querere: ⁊ quaſi ſole derelicto in profundiſſimos ⁊
opacos terre inhiatus introire:ut illic in tenebris
lumē inueniant : quo nihil amētius fingi pōt. Ipſi
aūt ne nil agē illoſ putes:ſeu qd agāt ignorare qd̕
aperta profeſſione non audent : proteſtatione clan
deſtina fidē negāt:nūc ſerijs ſophiſticiſqꝫ blaſphe
mijs:nūc ludicris ⁊ male ſalſis ⁊ olentibus iocis

atqꝫ impijs. Atqui magno audientium aſſenſu q̄d
Cice ro ipſum Ciceronem loquens Balbus. Mala inquit
⁊ impia conſuetudo eſt contra deos diſputandi:
Siue ex animo id: ſiue ex ſimulatione loquebat̃:
ut deoruꝫ cultoꝛ pie q̃ꝫq̃ꝫ pietas illa impia eſſet ac
peſtifera. Q̃ꝫ ergo mala q̃ꝫqꝫ impia cõſuetudo: ue-
ri dei cultoribus videri debet: contra deum ſuuꝫ:
Hoc eſt contra vnum uerum viuum celi deum diſ
putandi quocunqꝫ pꝛopoſito. Nam ſi ex animo ſi
at ſcelus ingens ⁊ impietas: ſi ludendo autem: in-
eptiſſimus ludus ⁊ cenſoria dign⁹ eſt nota. ¶ Nõ
hoc tamen aſpiciunt iudices mei: quorum in iudi-
cio nõ ignorans adeo viderer: niſi chꝛiſtian⁹ eẽm.
Quomodo enim chꝛiſtianus homo litterat⁹ vide
retur: hijs qui idiotam chꝛiſtum magiſtrum ⁊ do
minũ noſtruꝫ dicũt? Non facile rudis magiſtri di
ſcipulus eruditus fiet ab illius ueſtigijs nõ diuer
tens. Cupide igitur ⁊ audacter ⁊ impoꝛtune cõtra
pꝛeceptorem cõtraqꝫ diſcipulos eius clamãt: imo
latrant ⁊ inſultant. Inqꝫ eo maxime gloriantur: ſi
confuſuꝫ aliquid ac perplexũ dixerint nec ſibi nec
alijs intellectum. Nam quis pꝛecoꝛ intelligat nec
intelligentem ſe. Nec audiunt Ceſarem Auguſtũ
inter multa animi ingenijqꝫ bona diſertiſſimũ pꝛĩ-
cipem: qui ut de illo ſcribitur genus eloquendi ſe-
cutus eſt elegans ⁊ temperatuꝫ: pꝛecipuamqꝫ cu-
ram duxit ſenſum animi q̃ꝫ apertiſſime expꝛimere
⁊ amicos irriſit uerba inſolita ⁊ obſcura captan-
tes: ⁊ hoſtem increpuit ut inſanum ea ſcribentem
que mirentur potius audientes q̃ꝫ intelligant. Ue
re ergo miri homines qui hinc doctrine gloriam
aucupentur: vnde apud doctos ignorantie meren
tur infamiam. Summum enim ingenij ⁊ ſcientie
argumentum claritas. Naꝫ quod clare quis intel
ligit clare eloqui poteſt: quodqꝫ intus in animo
ſuo habet: auditoris in animuꝫ tranſfundere. Ita
uere fit ꝙ in his dilectus nec intellectus Ariſtote
les ait in pꝛimo Methaphiſice. Scientis ſignum
poſſe docere: q̃ꝫuis hoc ipſum artificio non uacet.
Quia ut ait Cicero ſecundo de legibuſ. Non ſolũ
ſcire aliquid artis eſt: ſed quedã ars eſt ẽt docẽdi.
At ars hec nimiꝝ intellect⁹ ac ſcientie claritate fun
data eſt. Et ſi enim ars huiuſmodi pꝛeter ſcientiaꝫ
exigatur: ad expꝛimendum ſcilicet impꝛimendũqꝫ
animi conceptus: nulla ars tamẽ de obſcuro inge-
nio: claram pꝛomet orationem. Amici autem no-
ſtri nos luce gaudentes neqꝫ ſecuꝫ in tenebꝛis pal
pitantes: quaſi noſtre ſcientie diffiſos ⁊ ob id om
nium ignaros: quia non de omnibus per compita
diſputamus: ex alto deſpiciunt tumentes inaudi-
tis ambagibus: ſibiqꝫ pꝛecipue hinc placentes: ꝙ
cum nihil ſciant: pꝛofiteri omnia ⁊ clamare de om
nibus didicerunt. Neqꝫ illos hinc retrahit pudoꝛ
ullus aut modeſtia ⁊ conſcientia latitãtis inſcitie.
neqꝫ non dicam ille publij mimus. Nimium alter
cando ueritas amittitur. Sed illud Salomonis
autenticum. uerba ſunt plurima: multaqꝫ in diſpu
tando habentia uanitatem. Aut illud apoſtoli. Si
quis autem videtur contẽtioſus eſſe: non talem cõ
ſuetudinem non habemus: neqꝫ eccleſia dei. Atqꝫ
illud eiuſdẽ. Uidete ne quis uos decipiat per phi
loſophiam ⁊ inanem fallaciam: ſm traditioneꝫ ho
minum: ſm elementa mundi: ⁊ non ſm chꝛiſtum.
¶ Quid eſt autem hoc quod loquoꝛ: aut quomo-
do paulo vnq̃ꝫ crediturus ſpereꝫ? an non ipſe chꝛi
ſti diſcipulus? quo magiſtro gratioꝛ: eo iſtis in-
uiſioꝛ contemptioꝛqꝫ. Quis autem odioſo vnq̃ꝫ
pꝛebuit conſultori? non ſi amicus: non ſi ipſe fre-
num ſtringat Ariſtoteles: quieſcent: tantus eſt im
petus: tanta animi temeritas: tantus timoꝛ: tanta
philoſophia nominis ⁊ tam uana iactantia: tanta
deniqꝫ opinionum peruicacia ⁊ peregrinorũ dog
matum uentoſeqꝫ diſputationis impꝛobitas. Cu-
ius illud ſupꝛapoſitum inter multa damnabile: ꝙ
coeternum deo munduꝫ uolunt: ubi pꝛophanas il
las cantiunculas graui non ſine ſtomaco ſolit⁹ ſuꝫ
audire: quas hij noſtri in triuijs paſſim: apud Ci-
ceroneꝫ ꝟo Uelleius Epicuri partiũ defenſoꝛ que
rit hijs uerbis. Quibus eniꝫ inquit oculis animi:
intueri potuit Plato fabꝛicam illam tanti operis:
qua conſtrui a deo fabꝛicariqꝫ mundum facit? po-
teſt utcunqꝫ hec interrogatio tollerari: niſi ꝙ iam
querendo reſponſum eſt. quibus hec oculis vidit
Plato: nempe animi: quibus inuiſibilia cernũtur:
⁊ quibus ipſe ut philoſophus fretus acerrimus at
qꝫ clariſſimus multa vidit: q̃ꝫuis ad hanc viſioneꝫ
noſtri pꝛopius acceſſerunt non viſu quideꝫ ſed lu
mine clariore. At quod ſequitur quis ferat. Que
mollitio inquit: que ferramẽta: qui uectes: que ma
chine: qui miniſtri tanti muneris fuerunt? Quem
admodum autem obẽdire ⁊ parere uoluntati ar-
chitecti aer ignis aqua terra potuerũt? queſtio dif
fidentis ⁊ irreligioſi animi. Ita eniꝫ quaſi de ligna
rio aut ferrario fabꝛo querit non de illo de quo ſcri
ptum eſt. Ipſe dixit ⁊ facta ſunt. Dixit autẽ nõ uer
bo uocali: ne laboraſſe uel iubendo ſõnient ut mul
ta ſunt ſoliti: ſed per uerbum internum ſibiqꝫ coe-
ternum quod erat in pꝛincipio apud deum: deus
uerus de deo uero cõſubſtantialis patri per queꝫ
facta ſunt omnis. Hic pꝛofecto munduꝫ fecit ex ni
hilo: uel ſi ut philoſophi quidaꝫ uolunt ex infoꝛmi
materia quã hylem graij: quidam alij ſiluã uocãt:
factus eſt mundus. Hec ipſa ut ait Auguſtinus: fa
cta eſt de omnino nihilo. Fecit inq̃ꝫ deus igit̃ mũ-
dum uerbo illo quod Epicurus ⁊ ſui noſſe non po
terant: noſtri ꝟo philoſophi non dignantur. Eoqꝫ
ſunt pꝛiſcis illis inexcuſabiliores. Poteſt etiã lux
in tenebꝛis nõ videre. qui in luce apertis oculis nõ
videt: plane eſt cecus. At quod apud ipſum Cice-
ronem in pꝛoceſſum queritur. quomodo qui mun
dum natum ſeu factum introduxerit is eum dixe-
rit fore ſempiternum: haud iniuſte quidem quera-
tur. Nos autem ⁊ pꝛincipium habuiſſe ⁊ fineꝫ ha
biturum mundum dicimus. Illa que ſequitur ua-
na magis: ſed vulgaris eſt queſtio. Sciſcitoꝛ inq̄t:
cur mundi edificatores repente exciti: ante inume
rabilia ſecula doꝛmierunt. Qui hec interrogãt: nõ
attendunt: ſi ante centũ millia: uel quia id qđ apđ
Tullium ſcriptuꝫ eſt: babylonios quadringẽta ſep
tuaginta annorum millia numerare: ante hec oĩa:
ſeu plura multo millia factus eſſet hic munduſ: id
ipm̃ ſimiliter queri poſſe. Cur nõ ꝑus cuꝫ mille an
norum millia infinito collata: nihil amplius q̃ꝫ toti
dem dieſ ſint dicente pſalmigrapho: quoniã mille
anni ante oculos tuos tanq̃ꝫ dies externa que pꝛe
terijt: uel multo ẽt minus: ſeu uerius: nil penitus.
vnius enim diei uel vnius hore ad mille annos ſi-
ue ad millemillia annorum: ſicut vnius exigue ſtil
le leui imbꝛe delapſe: ad oẽm oceanũ cũctaqꝫ ma-
ria. per quẽ minima quidem: aliqua tamen eſt cõ-

paratio ⁊ nonnulla pꝛopoꝛtio. At multoruʒ ⁊ quot
cunqꝫ uolueris millium annorum: uſqꝫ duʒ nume
ro nomen deſit: ad eternitatem ipſam: pꝛoꝛſus nul
la. Illa enim ſupꝛa mundum : hinc maxima ⁊ hinc
parua: utrinqꝫ certe finita ſunt. Hec autem contra:
hinc infinita licet maxima que illis admota nō exi
gua extimanda eſſe. ſed nulla aut ille vir magnus
Auguſtinus: qui de hoc ipſo ualidiſſime diſputat
Aug⁹ libꝛo. xij. ciuitatis dei. Et hec eſt illa perplexitas
que philoſophos coegit eternitatem mundi po-
nere : ne tam diu ocioſus fuiſſe videatur deus : q̃
multoꝝ ſententiam paucis uerbis ſtringere Theo
Macrobius doſius Macrobius ſecundo commentario in ſex
tum Ciceroniane reipublice. Munduʒ quidem in
quit fuiſſe ſemper philoſophia auctoꝛ eſt. condito
re quideʒ deo: ſed nō ex tempore. Siquidem tem
pus ante mundum eſſe non potuit cum nihil aliud
tempora niſi curſus ſolis efficiat. Que tamen apđ
ipſum Ciceronem his uerbis eliditur. Non enim
ſi mundus nullus erat: ſecula non erant. Secula
nunc dico: non ea que dierum noctiumqꝫ numero
anni curſibus conficiuntur. Naʒ fateoꝛ ea ſine mū
di conuerſione effici non potuiſſe. Sed fuit quedā
ab infinito tempore eternitas: quam nulla tempo-
ruʒ circumſcriptio metiebatur. Spatio tamē qua
lis ea fuerit intelligi poteſt : ꝙ ne in cogitationem
quidem cadit ut fuerit aliquod tempus cum nul-
lum eſſet. que uerba pene ad contextum idem Au
guſtinus interſerit. Addunt ſane ingenioſi magis
homines q̃ pij: Ad eternitatem ipſam de qua di-
ctum eſt: mutationes reruʒ uarias: ex incendijs ac
diluuijs terrarum mundo inuectas: quibus ⁊ tem
poralis ⁊ quodammodo nouus videatur: cuʒ eter
nus ſit. Quo in genere toto: ut iam tandem ſero li
cet vnde diſceſſi redeam. Euectus enim ſum reruʒ
ꝯ Ari. coherentium cathena maxime vitandus Ariſtote
les : non ꝙ plus errorum ſed ꝙ plus auctoritatis
habet ac ſequaciuʒ. ¶ Fatebuntur foꝛſitan ſeu ue
ro ſeu uerecundia coacti: diuina non ſatis ariſtote
lem vidiſſe: neqꝫ eterna : ꝙ a puro ingenio ſemota
ſint. Sed humanorum atqꝫ pꝛetereuntiū nihil nō
peruidiſſe contendent. Ita eo reuertimur ꝙ con-
tra hunc ipſum philoſophum diſputans Macro-
bius: ſiue ioco ſiue ſerio. Videtur ait mihi vir tan-
tus nihil ignorare potuiſſe. Mihi autem pꝛoꝛſus
contrarium videtur. Neqꝫ ulli hominuʒ humano
ſtudio eorum omnium ſcientiam fuiſſe conceſſaʒ.
Hinc laceroꝛ: ⁊ q̃uis alia ſit inuidie radix: hec ta-
men cauſa pꝛetenditur: ꝙ Ariſtotelem non adoro.
ſed alium quem adorem habeo: qui mihi non ina-
nes rerum fallentium ac friuolas coniecturas: ad
nil utiles: nulli ſubnixas fundamento: ſed ſuiipſi-
us notitiam pollicetur. quam ſi pꝛeſtat: Ceteraruʒ
ab eodem conditarum rerum : ⁊ acceſſio ſuper-
uacua ⁊ appꝛehenſio facilis ⁊ inquiſitio ridiculo
ſa videbitur. Hunc igitur habeo de quo ſperem.
hunc habeo quem adorem: quem pie utinam ⁊ iu
dices mei colant. Quod ſi faciunt: ſciunt philoſo-
phos multa mentitos: eos dico qui philoſophi di
cūtur. Veri enim philoſophi uera omnia loqui ſo-
lent. Horum tamē ex numero nec Ariſtoteles nec
Plato eſt: quem ex omni pꝛiſca illa philoſophorū
acie ad uerum ꝓpius acceſſiſſe noſtri dixere philo
ſophi. Iſti v̍o ut diximus ſic amore ſolius nomi-
nis capti ſūt: ut ſecus aliquid q̃ ille de re qualibet
loqui ſacrilegio dent. Hinc maximum noſtre igno
rantie argumentuʒ habent: ꝙ neſcio qui aliter de
virtute: neqꝫ ſat ariſtotelice dixerim. En crucibus
dignum crimen. perfacile fieri poteſt: ut nō diuer
ſum modo aliquid: ſed aduerſum dixerim: nec ma
le ilico dixerim: nullius aditus iurare in uerba ma
giſtri: ut de ſe loquens Flacc⁹ ait. Illud quoqꝫ poſ Flacc⁹
ſibile eſt: ut idem licet aliter dixerim: atqꝫ hijs om
nia iudicantibus ſed non omnia intelligētibus di-
cere aliud viſus ſim. Magna enim pars ignoran
tium ut ligno naufragus uerbis heret : neqꝫ rem
vnā bene aliter atqꝫ aliter dici putat : tanta uel in-
tellectus uel ſermonis quo conceptus expꝛimitur
inopia eſt. Equideʒ fateoꝛ: me ſtilo viri illius qua
lis eſt nobis: non admodum delectari: q̃uis eum
in ſermone pꝛopꝛio ⁊ ducem ⁊ copioſum ⁊ oꝛna-
tum fuiſſe grecis teſtibus ⁊ Tullio auctore didice
rim: anteq̃ ignorantie ſententia condēnarer. Sed
interpꝛetum ruditate uel inuidia ad nos durus ſca
berqꝫ peruenit. ut nec ad plenū mulcere aures poſ
ſit: nec herere memorie. quo fit ut interduʒ Ariſto
telis menteʒ non illius ſed ſuis uerbis expꝛimere
⁊ audienti gratius ⁊ pꝛomptius ſit loquēti. ¶ Ne
qꝫ illud diſſimulo quod ſepe cum amicis dixi: nūc
ut ſcribam cogoꝛ non ignarus magnum mihi hinc
fame periculum inſtare: magnumqꝫ ⁊ nouum eius
que mihi obijcitur ignorantie argumentum. Scri
bam tamen. nec iudicia hoīum uereboꝛ. Audiant
me licebit omnes qui uſq̃ ſunt ariſtotelici. Scis
q̃ facile ſolū hunc peregrinū ⁊ exiguū conſpuēt li
bellum. Eſt enim in conuitia pꝛonum genus. Sed
de hoc libellus ipſe viderit quo ſe linteo detergat.
mō me ne conſpuāt ſat eſt mihi. Audiant ariſtoteli
ci inq̃ omnes. Et quoniam grecia noſtris ſermoni
bus ſurda eſt: audiant quos italia oīs ⁊ gallia ⁊ cō
tentioſa pariſeos ac ſtrepidulus ſtraminuʒ vicus
habet. Oēs morales niſi falloꝛ Ariſtotelis libꝛos
legi: quoſdam etiam audiui: ⁊ anteq̃ hec tanta de
tegeretur ignorātia intelligere aliquid viſus erā:
doctioꝛqꝫ hijs foꝛſitan nōnunq̃. Sed non qua de
cuit melioꝛ factus ad me redij: ⁊ ſepe mecuʒ ⁊ quā
doqꝫ cum alijs queſtus ſum: Illud rebus non im-
pleri: ꝙ in pꝛimo ethicorum philoſophus idem ip
ſe pꝛefatus eſt. eam ſcilicet philoſophie partem di
xi: non ut ſciamus ſed ut boni fiamus. Video nem
pe virtutem ab illo egregie diffiniri ⁊ diſtingui: tra
ctariqꝫ acriter : ⁊ que cuiqꝫ ſunt pꝛopꝛia ſeu vitio
ſeu virtuti. que cum didici ſcio pluſculū q̃ ſciebā.
Idem tamen eſt animus qui fuerat: uoluntaſqꝫ ea
dem. Idē ego. Aliud eſt eniʒ ſcire: atqꝫ aliud ama-
re: aliud intelligere: atqꝫ aliud uelle. Docet ille nō
inficioꝛ quid eſt virtus. At ſtimulos: at uerborum
faces quibus ad amorē virtutis vitijqꝫ odiū mēs
urgetur atqꝫ incenditur: Lectio illa uel non habet
uel pauciſſimos habet quos qui querit: apud no-
ſtros pꝛecipue Ciceronem atqꝫ anneum inueniet.
⁊ quod quis foꝛte mirabitur apud Flaccum poe-
tam quidem ſtilo hyſpiduʒ ſed ſententijs periucū
dum. Quid ꝓfuerit aut noſſe quid eſt virtus: ſi co
gnita nō ametur? aut quid peccati notitia utilis: ſi
cognitū nō hoꝛretur? imo hercle ſi uolūtas pꝛaua
ſit pōt virtutum difficultas ⁊ vitiorum illecebꝛoſa
facilitas: ubi innotuerit: in peiorem partem pigrū
nutantemqꝫ aīum impellere. Neqꝫ eſt mirari. ſi in
excitandis atqꝫ in erigendis ad virtutem animis

ſit partioꝛ:qui parentem philoſophie huiꝰ Socra
tem circa moralia negociātem:ut v̄bo eiꝰ utar:irri
ſerit. Et ſiquid Ciceroni credimus contempſerit.
Q̄uis cum ille non minus:noſtri autem quod ne-
mo neſcit expertꝰ acutiſſimos atqꝫ ardentiſſimos
orationis aculeos pꝛecoꝛdijs admonent infligunt
qꝫ:quibus ⁊ ſegnes impelluntur ⁊ algentes incen
duntur: ⁊ ſopiti excitantur: ⁊ inualidi firmantur:
⁊ ſtrati eriguntur: ⁊ humi herentes inhoneſtiſſi-
mos cogitatus ⁊ honeſta deſideria attollūtur. ita
ut terrena iam ſoꝛdeant: ⁊ conſpecta vitia:ingens
ſui odium:virtus internis ſpectata oculis: foꝛma
qꝫ ⁊ tanq̄ꝫ honeſti viſa facies ut vult Plato mi-
ros ſapientie:miros ſui pariat amores. Que licet
pꝛeter chꝛiſti doctrinam atqꝫ auxilium omnino fie
ri non poſſe non ſim neſcius: neqꝫ ſapientem neqꝫ
virtuoſum neqꝫ bonum aliquem euadere:niſi lar-
go hauſtu non de fabuloſo illo pegaſeo qui eſt in-
ter conuexa parnaſi:ſed de uero illo ⁊ vnico ⁊ ha
bente in celo ſcatebꝛas fonte potauerit aque ſalien
tis in vitam eternam:quam qui guſtat ampliꝰ non
ſitit. Ad hec tamen ipſa pergentibus:illi ipſi quoſ
dicebam multum conferunt multumqꝫ adiuuant.
ꝙ ⁊ de multis eorum libꝛiſ multi ſentiunt: ⁊ de Ci
ceronis hoꝛteſio nominatim:in ſe expertus grate
admodum pꝛofitetur Auguſtinus. Et ſi enim non
ſit in virtute finis noſter: vbi eum philoſophi po-
ſuere. Eſt tamen per virtutes iter rectum:eo ubi fi
nis eſt noſter:per v̄tutes inq̄ꝫ nō tm̄ cognatas ſed
dilectas. Hij ſunt ergo ueri philoſophi morales ⁊
virtutum optimi magiſtri:quoruꝫ pꝛima ⁊ ultima
intentio eſt bonum facere auditoreꝫ ⁊ lectorē. qui
qꝫ non ſoluꝫ docent qd eſt virtus aut vitium: pꝛe-
clarumqꝫ illud hoc fuſcū nomē auribus inſtrepūt:
ſed rei optime amorē ſtudiūqꝫ peſſimoqꝫ rei odiū
fugamqꝫ pectoribus inſerunt. Tutius eſt uolunta
ti bone ac pie:q̄ꝫ capaci ⁊ claro intellectui operam
dare. Uoluntatis ſiquidem obiectum ut ſapien-
tibus placet eſt bonitas. obiectum intellectus eſt
ueritas. Satius eſt autem bonum uelle:q̄ꝫ uerum
noſſe. Illud enim merito nunq̄ꝫ caret. hoc ſepe eti-
am culpaꝫ habet. excuſationem non habet. Itaqꝫ
longe errant qui in cognoſcenda ueritate nō in adi
piſcenda: ⁊ multo maxime qui in cognoſcēdo non
amando deo tempus ponit. Nam ⁊ cognoſci ad
plenum deus in hac vita nullo poteſt modo. ama-
ri auteꝫ poteſt pie atqꝫ ardenter. ⁊ utiqꝫ amoꝛ ille
felix ſemper. Cognitio v̄o nonnunq̄ꝫ miſera:qua-
lis eſt demonum qui cognitum apud inferos con-
tremiſcunt. Et q̄ꝫq̄ꝫ pꝛoꝛſus incognita nō amētur:
ſatis eſt tamen deum eatenus. quibus ultra nō da
tur ac virtutem noſce. ut ſciamus illum omnis bo-
ni fontem luciđiſſimum:ſapidiſſimuꝫ:ameniſſimū
inexhauſtum a quo ⁊ per quem ⁊ in quo ſumus qc
quid ſumus boni: Hanc poſt deuꝫ rerum optimā:
quo cognito totis illū pꝛecoꝛdijs ac medullis pꝛo
pter ſe: Hanc autem pꝛopter illum amemus ⁊ co-
lamus vite illum vnicum auctorem:vite hanc pꝛe
cipuum oꝛnamentū. Que cum ita ſint:non eſt foꝛ-
ſitan his philoſophis noſtris: ⁊ ſi non ſint greci de
virtute p̄ſertim credere:ut iudices mei putant re-
pꝛehenſibile. Et ſiquidem uel hos ipſos uel meuꝫ
foꝛte iudicium ſecutus dixi aliquid. Q̄uis Ariſto-
teles aliter:aut aliŏ dixerit. nō ideo apud egores
coꝝ iudices ſim īfamis. Notus eniꝫ mos Ariſto-

telicus in thimeo Platonis ⁊ Calcidio expꝛeſſus.
Hic inquit ſuo quodaꝫ more:pleni perfectiqꝫ dog
matis electio quod viſum ſit: cetera faſtidioſa in
curia negligit. Si ab illo igitur faſtiditum aut ne-
glectum aliquid dixi uel non foꝛſitan cogitatum:
fieri enim poteſt:nec humane diſſonum eſt nature:
Q̄uis ſi hos ſequimur nec conſonum viri fame.
Si hec dixi quicquid eſt:neqꝫ eniꝫ ſatis quid ſit il
lud noui:neqꝫ hij ſatis ingenue ueris me certiſqꝫ
criminibus impetunt ſed ſuſpitionibꝰ ac ſuſurris.
hec ne ſufficiens cauſa eſt:qua fluctibus ſic demer
gar ignorantie:ut in vno errans:in quo ipſo poſſū
his errantibus non erraſſe:factus ſim omnium re
us: ⁊ in omnibus ſemper errare:nilqꝫ omnium ſci
re damnandus ſim? Quid ergo dicat aliquis: An
⁊ tu contra Ariſtotelem mutis? contra Ariſtotelē
nihil. ſed pꝛo ueritate aliquid quam licet ignoranſ
amo: ⁊ contra ſtultos Ariſtotelicos:multa quoti-
die in ſingulis uerbis Ariſtotelem inculcantes:ſo
lo ſibi nomine cognituꝫ:uſqꝫ ad ipſius ut auguroꝛ
audientiumqꝫ faſtidium: ⁊ ſermones eius contra
rectos ad obliquum ſenſum temerarie detoꝛquen
tes. Nemo v̄o me amantioꝛ:nemo reuerētioꝛ illu-
ſtrium virorum: ⁊ quod ait Naſo:quotqꝫ aderāt [Naſo]
uates rebar adeſſe deos. Ad philoſophos ⁊ maxi
me ad theologos ueros traho. Ipſum v̄o Ariſtote
lem:niſi maximum quendam virū ſcirem non hoc
dicerem. Scio maximum:ſed ut dixi hominem.
Scio in libꝛis eiꝰ multa diſci poſſe ſed ⁊ extra ſciri
aliqd poſſe credo. Et anteq̄ꝫ Ariſtoteles ſcriberet:
anteq̄ꝫ diſceret:anteq̄ꝫ naſceretur:multa aliquos
ſciſſe non dubito. Homerum: Heſioduꝫ: Pithago
ram: Anaxagoram: Democritum: Diogeneꝫ: So
lonem: Socratem: ⁊ philoſophie pꝛincipem Pla
tonem. ¶ Et quis inquient pꝛincipatum hūc Pla [De ſcīa]
toni tribuit. ut pꝛo me reſpondeam:non ego ſed ue [Platōiſ]
ritas ut aiunt: Et ſi non appꝛehenſa:viſa tamen illi
pꝛopiuſqꝫ adita q̄ꝫ ceteris dehinc magni tribuunt
auctores. Cicero pꝛimum ⁊ Uirgilius:nō hic qui
dem nominando ſed ſequendo. Plinius pꝛeterea
⁊ Plotinꝰ: Apuleius: Macrobius: Poꝛphyrius:
Cenſorinus: Joſephus. ⁊ ex noſtris Ambꝛoſius
Auguſtinus ⁊ Hieronymus:multiqꝫ alij. quod fa
cile pꝛobaretur:niſi omnibus notum eſſet. Et quiſ
non tribuit niſi inſanum ⁊ clamoſum ſcolaſticorū
vulgus? Nam ꝙ Auerrois omnibus Ariſtoteleꝫ
pꝛefert:eo ſpectat ꝙ illius libꝛos exponendos aſ-
ſumpſerat: ⁊ quodammodo ſuos fecerat. qui q̄ꝫq̄ꝫ
multa laude digni ſint:ſuſpectus tamen eſt lauda
toꝛ. Ad antiquuꝫ nempe pꝛouerbiū res redit:mer
catores omnes ſuam mercē ſolitos laudare: Sūt
qui nihil per ſeipſos ſcribere audeant: ⁊ ſcriben-
di auidi alienorum expoſitores operum fiāt:ac ue
lut architectonice inſcij parietes dealbare ſuum
opus faciant: ⁊ hinc laudeꝫ querāt:quam nec per
ſe ſperāt poſſe aſſequi:nec per alios niſi illos in pꝛi
mis ⁊ illoꝝ libꝛos hoc eſt ſubiectū cui incubuere
laudauerint:animoſe idipſum ⁊ immodice ac mul
ta ſemper hyperbole. ¶ Quanta v̄o ſit multitudo
aliena dicta exponentium:an aliena uaſtantium.
hac pꝛeſertim tempeſtate ſententiarum liber ante
alios mille tales paſſus opifices: clara ſi loqui
poſſit: ⁊ querula uoce teſtabitur. Et quis vnq̄ꝫ cō-
mentatoꝛ: non aſſumptum ceu pꝛopꝛium lauda-
uit opuſ? Immo eo ſemper uberius:quo alienum

urbanitas:ſuuʒ opꝰ laudare uanitas atqꝫ ſuperbia eſt. Linquo eos qui tota ſibi delegere uolumina: quoꝝ vnus eſt aut primꝰ Auerrois. Certe Macrobius non tm̄ licet expoſitoꝛ ſed ſcriptoꝛ egregius: cum tamen Ciceroniane reipublice non libꝛos quidem ſi vnius libꝛi partem exponendam decerpſiſſet:expoſitionis in fine quid addiderit notum eſt. Uere inquit ꝓnunciãdum eſt:nihil hoc ope perfectius:quo vniuerſe philoſophie cõtinet̃ itegritas. Finge hunc nõ de libꝛi parte:ſed de totis pħoruʒ oiuʒ libꝛis loqui: Pluribꝰ qdem v̉bis:nõ plus aūt dicẽ potuiſſet.ſiqdem nihil itegritati põt:niſi ſupfluuʒ accidere. Quid v̉o philoſophoꝝ libꝛis oibꝰ qui uel ſcripti uel ſcribẽdi ſūt:cõtineri amplꝰ põt q̄ꝫ philoſophie integritas:ſi tñ hec ipſa uel oibus cõtineri potuit aut poterit libꝛis: ⁊ nõ aliqd deeſt p̄mis: ⁊ nouiſſimo defuturū eſt. ¶ Sed hec hactenus. Scio ut dixi:durū me fame ſcopuluʒ adiſſe: tantoꝝ nõ modo mẽtione philoſophoꝝ ſed comparatione ꝓpoſita:ſtiluʒ tñ obiecta:nec reiecta excuſet ignorantia:audaces facere ſolita ⁊ loq̄ceſ. Metus amittẽde glorie aut nois minuẽdi frenare ſolitus oratores:amicoꝝ mihi demit̃ ſentẽtia. Quid metuam queſo? nõ poteſt ꝑdi:nec mihi iam minui qd̄ amiſſuʒ eſt.qcquid dixero aut id erit qd̄ amici mei iudicãt:aut plus aliqd:minus nihilo nihil eſt. ¶ Q̄ñ ergo q̊libet flatu pulſus huc pꝛodij:emergam ut potero: ⁊ id dicam qd̄ me ſepe ⁊ interdum magnis queſitoribus rñdiſſe memoꝛ ſum. Siqdẽ de Platone ⁊ Ariſtotele ſi querat̃ qs nã maioꝛ clarioꝛqꝫ vir fuerit:non mihi tanta eſt ignorantia: ⁊ ſi multã iudiceſ mei tribuãt:ut tãta de re auſiʒ p̄cipitare ſniam:que de rebꝰ licet paruis continenda ac libꝛãda eſt. Neqꝫ v̉o me fugit:q̄ꝫta ſepe de doctis hoibus iter doctos cõcertatio ſit exoꝛta. De Cicerone ac Demoſthene. Deqꝫ ipſo itidem Cicerone ac Uirgilio. De Uirgilio inſup atqꝫ Homero. De Saluſtio ac Thucidide:deniqꝫ de Platone ipſo ⁊ cõdiſcipulo eiꝰ Xenophõte.deqꝫ alijs mltis quoꝝ oium ſi idago difficilis atqꝫ extimatio anceps eſt Inter Platonem atqꝫ Ariſtotelẽ qs ſedẽs iudiciaria auctoritate ꝓnūciet. At ſi querit̃ uter ſit laudatioꝛ: icūctanter expediã inter hos referre quantū ego arbitroꝛ:qd̄ iter duos:quorum alterū p̄ncipeſ ꝓcereſqꝫ:alterū vniuerſa plebs laudet. A maioribus Plato. Ariſtoteles laudat̃ a plꝛibꝰ. A magnis ⁊ a multis imo ab oibꝰ dignus uterqꝫ laudari. Eo enim ambo nãlibꝰ atqꝫ humanis in rebꝰ ꝑuenerūt: quo moꝛtali igenio ac ſtudio ꝑueniri põt. In diuinis altius aſcendit Plato ⁊ platonici. q̄ꝫq̄ꝫ neuter ꝑuenire potuerit quo tẽdebat.ſed ut dixi ꝓpiuſ uenit Plato. De quo nulluſ chꝛianoꝝ ⁊ in p̄miſ auguſtini libꝛoruʒ fidelis lectoꝛ heſitauerit. qd̄ nec greci q̄ꝫuis hodie lr̃aruʒ neſcij diſſimulãt:maioꝝ per ueſtigia Platonẽ diuinū Ariſtotelẽ demoniū nūcupãtes. ¶ Neqꝫ me rurſum fallit:quãta in libꝛis ſuis in Platonẽ Ariſtoteleſ diſputare ſit ſolitꝰ. qd̄ q̄ꝫ honeſte ⁊ q̄ꝫ pꝛocul a ſuſpitione iuidie faciat: q̄ꝫuis alicubi amicū Platonẽ:ſed amicitiorẽ aſſerat v̉itatẽ:ipſe viderit:ſimulqꝫ hoc ſibi dictū audiat. Facile eſt cū moꝛtuo litigare.quẽ tñ multi viri maximi poſt obitū defenderūt: Noiatim in ydeis cõtra q̊s ualide oẽs igenij ſui neruos ille acerrimus diſputatoꝛ itẽderat. Notiſſima Auguſtini ipſiꝰ ac ſecura defenſio eſt. cui piū quoqꝫ lectorẽ:non minus aſcenſuruʒ rear q̄ꝫ uel Ariſtoteli uel Platoni. Unum icidẽter hic dixerim:ut errorẽ meoꝝ iudicuʒ hijſqꝫ ſilīum refellã:qui vulgi ueſtigijs iſiſtentes opinari ſolẽt: ⁊ iſolẽter nec minus ignoranter obicẽ:multa ſcripſiſſe Ariſtotelẽ. Neqꝫ hic errant. Multa eni ſcripſit ꝓculdubio:plura ẽt q̄ꝫ cogitẽt: quoꝝ aliq̄ nõdū hꝫat lingua latina. At Platonem pꝛoꝛſum illis ⁊ icognitū ⁊ iuiſum:nil ſcripſiſſe aſſerūt p̄ter vnū atqꝫ alteꝝ libellum. qd̄ non dicerẽt:ſi tã docti eẽnt: q̄ꝫ me p̄dicãt idoctuʒ. Nec lr̃atꝰ ego: nec grecꝰ:ſexdeciʒ ul̃ eo amplius Platonis libꝛos domi habeo:quoꝝ neſcio an ullū iſti vnq̄ꝫ nomen audierint. Stupebūt ergo ſi hec audiant. Si non credūt:ueniãt ⁊ videant. Bibliotheca nr̃a tuis in manibꝰ relicta:nõ illitterata qdẽ illa q̄ꝫuis illitterati hoiſ:neqꝫ illis ignota eſt quã totiẽs me tẽptãtes igreſſi ſunt. Semel igrediant̃ ⁊ Platonẽ tẽtaturi: an ⁊ ipſe ſine lr̃is ſit famoſus. Inuenient ſic eſſe ut dico:meqꝫ lʒ ignarū:nõ mendacẽ tñ ut arbitroꝛ fatebuntur.neqꝫ grecos tm̄:ſed in latinū uerſos aliquot nunq̄ꝫ al̃s viſos aſpiciẽt litteratiſſimi homines de qualitate quidẽ opum iure illi ſuo iudicẽt. De numero aūt nec iudicare aliter q̄ꝫ dico:nec litigare litigioſiſſimi hoies audebūt. Et quota ea ps libꝛoꝝ eſt Platonis:quoꝝ ego hijs oculis multos vidi pꝛecipue apud Calabꝛū Barlaam modernū graye ſpecimẽ Sophie:qui me latinarū inſcium: docere grecas litteras adoꝛtꝰ foꝛſitan pꝛofeciſſet: niſi mihi illuʒ inuidiſſet moꝛs:honeſtiſqꝫ pꝛincipijs obſtitiſſet:ut ſolita eſt.

Jmis iã poſt ignorãtiaʒ meã uagoꝛ: ⁊ aio
n ⁊ calamo nimis indulgeo. Redeūduʒ eſt.

Hee ſunt igit̃ amice atqꝫ haruʒ ſil̃es cauſe que me amico:ſed iniquo mirū dictu meoꝝ iudicio ſodaliū obiecere.quarū ut ĩtelligo nulla potentioꝛ: q̄ꝫ q lʒ peccatoꝛ:certe chꝛiſtianꝰ ſum. Etſi eniʒ foꝛſitan audire poſſim:qd̄ obiectum ſibi Hieronymus refert.mẽtiris:ciceronianus es nõ chꝛiſtianꝰ Ubi enim theſaurus tuus:ibi ⁊ coꝛ tuū. Rñdebo: ⁊ theſaurū meū incoꝛruptibile ⁊ ſupꝛemaʒ coꝛdis mei parteʒ apud chꝛiſtū eſſe.ſed ꝓpter ĩfirmitates ac ſarcinas vite moꝛtalis:q̄s necduʒ ferre ſed enumerare difficile eſt:nõ poſſum fateoꝛ ut uellẽ ſic inferiores partes aie in qbus eſt iraſcibilis ⁊ cõcupiſcibilis appetitus attollere:qn adhuc terris inhereant ⁊ quotiens quanto niſu humo illas auellere meſtus ⁊ idignãs retẽtauerim. Et qꝛ nõ ſucceſſit: quid hinc patiar:ſolus ipſe quẽ teſtoꝛ ⁊ quẽ inuoco chꝛiſtus nouit qui foꝛtaſſe miſerebit̃ ut ſalubꝛẽ conatū adiuuet ĩbecillis anime: ⁊ peccati mole obrute ac depꝛeſſe. Interiʒ nõ nego multis me curis uanis ac noxijs deditū. Sed in hijs non numero Ciceronem:quẽ mihi nunq̄ꝫ nocuiſſe ſepe etiã pꝛofuiſſe cognoui:quod dictum ex me nemo mirabitur Auguſtinum ſi audierit de ſe ſimilia pꝛofitentem:de quo me ſupꝛa ꝓxime:ſed alibi pluribꝰ egiſſe memini. Ideoqꝫ nunc vnum hoc dixiſſe contentus ſim. Non diſſimulo equidem me Ciceronis ingenio ⁊ eloquentia delectari: qbus ut inumeros ſileam. Hieronymum ipſum uſqꝫ adeo delectatum video:ut nec viſione illa terribili:nec Ruphini iurgijs ſic ſtilum inde dimouerit: quin Ciceronianū aliquid redoleret quod ipſemet ſentiens de hoc ipſo alibi ſe excuſat. Nec v̉o Cicero fideliter ac modeſte lectus aut illi nocuit: aut cuiqꝫ alteri

cum ad eloquentiā cunctis:ad vitaʒ multis ualde
ꝓfuerit:noiatim ut diximꝰ Auguſtino:qui ex egy
pto egreſſurus:egyptioꝝ auro ⁊ argento ſinum ſi
bi gremiūꝫ cōpleuit.ac tātus pugil eccl'ie:tātus
ꝓpugnator fidei futurus:ante diu q̄ʒ in aciem de
ſcederet:ſeſe armis hoſtium circūfulſit.Ubi ergo
de hijs:de eloquētia ꝑſertim queriſ:Ciceronē fa
teor me mirari inter:imo ante oēs qui ſcripſerunt
vnq̄ʒ q̄libet in gente.nec tn̄ ut mirari:ſic ⁊ imitari:
cū potius in ꝯtrium laborē:ne cuiuſq̄ʒ ſcilicet imi
tator ſim nimius:fieri metuens quod in alijs non
ꝓbo.Si mirari aūt Ciceronem:hoc eſt Ciceronia
num eſſe:Ciceronianꝰ ſum. Miror enim nēpe.gn
ēt nō mirātes illū miror.Siqua hec ignoratie no
ua confeſſio videri poteſt:hoc ſum aio fateor:hoc
ſtupore. At ubi de religione:idem de ſūma uerita
te:⁊ de uera felicitate:deꝫ eterna ſalute cogitan
dum incidit aut loquēdum:nō Ciceronianus cer
te aut Platonicꝰ:ſed chriſtianus ſum.quippe cuʒ
certꝰ mihi videar:ꝙ Cicero ipſe chriſtianꝰ fuiſſet:
ſi uel chriſtum videre uel chriſti doctrinam ꝑcipe
potuiſſet.De Platone eni nulla dubitatio eſt apō
ipſuʒ Auguſtinum:ſi aut hoc tp̄e reuiuiſceret:aut
dum vixit hec futura prenoſceret:quin chriſtianꝰ
fieret:quod feciſſe ſua etate pleroſꝫ Platonicos
refert idem:quorū ipſe de numero credendus eſt.
Stante hoc fundamento:quid chriſtiano dogma
ti Ciceronianum obſtet eloquiuʒ:aut quid noceat
ciceronianos libros attingere cuʒ libros heretico
rum legiſſe non noceat:imo expediat:dicente apo
ſtolo.Oportet hereſes eſſe.ut ⁊ qui probati ſunt
manifeſti fiant in uobis.Ceterum multum hac in
parte plus fidei apud me habiturus fuerit prius
quiſꝫ catholicus q̄ʒuis indoctꝰ:q̄ʒ Plato ipſe uel
Cicero.Hec ſunt igitur argumenta ualidiora no
ſtre ignorantie:que uera eſſe gaudeo hercle:utꝫ
in dies ueriora ſint cupio. Profecto enim de quo
mihi cum magnis viris liquido conuenit:ſi quen
cunꝫ philoſophum q̄ʒtūcunꝫ famoſuʒ:ſi deniꝫ
deū ſuum Ariſtotelē reuixiſſe:⁊ chriſtianum factū
audiant:ruditatis ⁊ inſcitie arguēt.⁊ quē ante ſuſ
pexerint ſuperbi deſpicient ignorātes:tanta penu
ria tantumꝫ odium ueri eſt.quaſi dedicerit:eo ip
ſo ꝙ ad ſapientiaʒ dei patris a caliginoſa ⁊ loqua
ci mundi huius ignorantia ſit cōuerſus. Neꝫ mi
hi dubium eſt:quin Uictorinus dum rhetoricam
docuit:clariſſimus habitus:ita ut in romano foro
ſtatuam meritus accepiſſet.Ilico ut chriſtuʒ ⁊ ue
racem fidem clara ⁊ ſalutifera uoce confeſſus eſt:
ab illis ſuperbis demoniocolis quoruʒ offenſe me
tu aliquandiu conuerſionem diſtuliſſe eum in con
feſſionibus ſuis Auguſtinus refert:hebes ac deli
rantiſſimus haberetur.Quod de ipſo etiam Au
guſtino eo magis ſuſpicor:quo ⁊ ipſe vir clarior fu
it clariorꝫ conuerſio:⁊ q̄ʒto fidelibus utilior gra
tiorꝫ:tanto chriſti ⁊ eccleſie ſue hoſtibus inuiſior
Auguſtini cōuerſio mestiorꝫ.quando apud Mediolanum in eiſdem
confeſſionibus idem ipſe commeminit magiſterio
rhetorice depoſito:ſub illo fideliſſimo ac ſanctiſſi
mo precone ueritatis Ambroſio:ſcientiam celeſtē
atꝫ iter ſalutis arripuit.⁊ de Ciceronis expoſito
re factus eſt predicator chriſti.De quo quid ſemel
audierim narrabo:ut intelligas quantus hic mor
bus q̄ʒ peſtifer:q̄ʒ profundus ſit.Audiui viruʒ ma
gni nominis:dum de Auguſtino placitum ſibi ne

ſcio quid dixiſſem cum ſuſpirio reſpondentē. Heu
q̄ʒ dolendum:ꝙ ingenium tale fabellis inanibus
irretitum fuit.Cui ego. O te miſerum qui hec di
cis:miſerrimumꝫ ſi ſentias.Cōtra ille ſubridēs.
Immo vͦo ſtultū te inquit ſi ſic credis ut loqueris:
Sed melius de te ſpero.Quid de me autem ſpe
raret:niſi ut contemptor pietatis in ſilentio ſecum
eſſem. Proh ſuperum atꝫ hominum fidem. Sic
iam nemo igitur litteratus horum iudicio eſſe po
teſt:niſi ſit idem hereticus ⁊ inſanus:ſuperꝫ om
nia importunus ⁊ procax.qui per vicos ac plate
as urbiuʒ:de quadrupedibus ac beluis diſputās:
bipes ipſe ſit belua.Quid autem miri:ſi delirum
non modo ignarum iudicant me amici mei:cū de
hoc ꝓculdubio ſint grege:qui pietateʒ quolibet in
genio cultā ſpernunt:⁊ religioneʒ diffidentie aſcri
bunt.neꝫ ingenioſum putant.neꝫ ſatiſ doctuʒ lo
qui audeat in Ariſtotelem ſolū mutus aliquid cō
tra fidem catholicam diſputare.quam quo quiſꝫ
animoſius oppugnare ꝑſumpſerit:expugnari enī
nullo poteſt ingenio nulla vi:eo ingenioſior apud
iſtos doctiorꝫ.quo fidentius fidelius ue defende
rit:eo habetur obtuſior atꝫ indoctior ⁊ ignoran
tie conſciētia:fidei uelum aſſumpſiſſe quo ſe conte
gat atꝫ inuoluat creditur prorſus.quaſi non diſ
cordes ac trepide fabelle ⁊ nugelle inanes ac ua
cue ſint illorum:nec ſciētia certa de ambiguis aut
ignotis:ſed opiniones uage ⁊ libere ⁊ incerte.Ue
re autem fidei notitia ⁊ altiſſima ⁊ certiſſima ⁊ po
ſtremo feliciſſima ſit ſcientiarum omnium:qua de
ſerta relique omnes non vie:ſed deuia.non termi
ni ſed ruine.non ſcientie:ſed errores ſunt. Hijs ta
men iſti animis:hijſꝫ ſunt iudicijs:ut neſciā. An
non ſolum duo illi de quibus ſupra dictuʒ eſt:uel
ſiqui ſunt ſil'es:ſed ſupremus omnium Paulus ip
ſe non dico ceperit diſplicere iudeis:quibus ante
placuerat.quod Hieronymus epiſtolaʒ eiꝰ ad Ga
lathas exponens ait:ſed omnino ⁊ phariſeis ⁊ pō
tificibus inſanire viſus olim ſit:ꝙ de lupo agnus:
ꝙ de ꝑſecutore chriſtiani nominis:factus eēt apo
ſtolus chriſti.Et hijs noſtris etiam videatur. Poſ
ſum ergo ignorantiam mihi obiectam:poſſim ⁊ ſi
obiciatur inſaniam magnis comitibꝰ conſolari.⁊
ſic facio.quin interdum ⁊ delector ⁊ gaudeo:ho
neſtis ex cauſis:non ignorantie tm̄:ſed amentie re
us eſſe. ¶ Ceterū de me letꝰ:de amicis doleo. Et
ſi enim alie iudicio pretendantur cauſe ⁊ forſitan
leuiores:hee quidem ſcelere ⁊ impietate non ua
cant:Illis mortifere ⁊ infames:mihi etiaʒ glorio
ſe:ut pro hijs cauſis non ſolum fama:ſed vita in
ſuper ſpoliari ſi res tulerit equiſſimo ſim paſſurus
animo.Illud angit in primis:ꝙ ueriſſima omniuʒ
uel vnica uel inter tantas eminens obliqui cauſa
iudicij:liuor eſt:qui multos ſemper:ſed nullos vn
q̄ʒ ſanos ac lucidos infecit oculos:coegitꝫ falſuʒ
cernere.Res ſtupenda ⁊ noua:neꝫ mihi vnq̄ʒ ha
ctenus audita:nunc quod nolim in meo capite ex
perta ⁊ cognita:amicis inuidiam ineſſe pectoribꝰ:
Amicis nunq̄ʒ:ſi nō plena ac ꝑfecta amicitia:que
eſt ita amicum ut ſe amare. Amant iſti me:ſed nō
toto pectore:dicam melius:toto amant pectore:
ſed non totum me.Uitam certe ⁊ corpuſꝫ ⁊ ani
mam:⁊ quicquid habeo preter famam:eamꝫ dū
taxat litterarum.Horum ego uel omnium uel ſin
guloꝝ in manibuſ fidenter nilꝫ heſitās poſueriʒ.

Neqꝫ hec exceptio aut odij:aut amicitie lenitioris
ſed inuidie eſt ut dixi etiam in amicitijs habitātis:
uel ſi hoc auditu durum eſt : ⁊ hoc quoqꝫ melius
aliter eſt dicendum:ut non liuoris ſit exceptio ſed
doloris. Dolent foꝛſitan:imo dolent:utiqꝫ apō do
ctos apud quos mihi uere ne an falſo litterati ho-
minis partū nomen audiunt:ſe nec litteratos eſſe
nec cognitos. Hinc ereptum mihi cupiunt qō non
habēt:neqꝫ ſi ſapiunt ſperant. Magna uotoꝝ cōfli
ctatio rerūqꝫ diſcoꝛdia:cui bonum omne uel maxi
mū uelis:eidem nolle uel minimū. nō tam puto qꝛ
mihi id eſſe:q̄ꝫ ꝙ ſibi doleāt deeſſe. Querūt neqꝫ
id fateoꝛ iniuſte:in amicitia pares eſſe. ⁊ id agunt
qm̄ clari oēs eſſe non poſſumus:quod facilius cen
ſent:ſumus oium obſcuri. Eſt nō inficioꝛ in amicis
paritas pulcherrima. ubi eniꝫ inſignitis pars vna
pꝛepōderat:non bene videntur amicoꝝ animi q̄ſi
impares inuenti ſub amicitie iugum mitti. Ueruꝫ
ea paritas amoris ac fidei eſſe debet foꝛtunaruꝫ ⁊
Amici ꝑfecti — glorie non ita. Idqꝫ ut ignotos ſileaꝫ Herculis ac
Philotete:Theſei ac Perithoi:Achillis ⁊ patro
cli:Scipionis ⁊ Lelij ꝓbat imparitas. Ipſi tamen
ut libet viderint:quo animo erga meuꝫ nomen fue
rint:qui erga me ni falloꝛ haud dubie ſūt optimo.

e — So autem amice:ne quid neſcias ⁊ ut no-
ris : vnde ⁊ quo aio tibi hec ſcribo. Inter
padi uertices parua in naui ſedeo. Ne mi-
reris:ſi uel manus ſcribentis uel orō fluctuat. per
aduerſum hūc ingētem amnem tota cum ignoran
tia mea nauigo. cuius olim in ripis mlta ſcripſi iu
uenis multaqꝫ meditatꝰ ſum:que illoꝝ tempoꝝ ſe-
nibus ꝓbarent̄:pꝛius q̄ꝫ hij iuuenes ſenilem igno-
rātiam depꝛehēdiſſent. O ſoꝛs hoium inſtabilis.
Padus ipſe quodāmodo mihi cōpati viſus eſt:
q̄ſi ſtudij noſtri memoꝛ ⁊ ueterum cōſcius curarū.
ꝙ quem iuueneꝫ (ſi ſine ſupbia dici pōt) glorioſuꝫ
vidit:ſenē cernat ingloriuꝫ. fameqꝫ ꝑfulgidis exu
tum ueſtibus:meqꝫ retro aſſidue ad ius meum ab
iniquis iudicibus repoſcendum:magno impetu ⁊
toto gurgite reimpellit. Uerū ego laborioſam mi
hi ⁊ quibus minime ſuſpicabar inuidioſam fame
ſarcinam peroſus: ⁊ litium fugitans ⁊ contēptus
ſpꝛetoꝛ:exuuias meas raptoribꝰ charis liquo. Ha
beāt ſibi me cedēte:ſi ut pecunia ſic ⁊ fama:dū ha
bēti eripit̄ ad raptorē tranſit. hēant ſibi uel ſcienti-
am:uel huic apud ſtultos parē:ſcientie opinionē.
Ego uel utraqꝫ uel ꝑfecto altera hoc eſt opinione
ſcientie nudus:eo felicioꝛ foꝛtaſſis ⁊ ditioꝛ nudita
te humili:q̄ꝫ ſupbis illi ſpolijs ⁊ ut arbitroꝛ nō ſu
is. Uado igitur letus claro ⁊ graui faſce depoſito:
⁊ obſtantem padū remis uelis ac funibꝰ ſupoꝛ tici
num repetens ſtudioſam ⁊ antiquā urbeꝫ. ubi non
modo ueſtimētum fame uetꝰ:inter nautas perdi-
tum inueniā ſi ea cura ſit:ſed carere illo ⁊ ſi ualde
cupiam nequibo. Ego aūt nitar ſemp ⁊ optabo il
litteratus dici:dū vir bonus aut nō malus ſim : ut
uel ſic quieſcā. Feſſo nil dulcius eſt quiete. Hanc
mihi ſemp ad hūc diem mēdax ut nūc audio litte-
rarū fama eripuit: ⁊ hāc ipſaꝫ:ſeu falſa:ſeu uerax:
ignorantie fama reſtituet:atqꝫ ita uel ſero tandem
aliqn̄ bene erit. Id tamē ut uereoꝛ fruſtra nitar at-
qꝫ optabo:tam multi cōtra meos iudices ſentiūt:
ut non illic tātum quo mihi nūc iter eſt:ſed ubicū-
qꝫ per hunc noſtrum oꝛbē ſuā hāc ſniam ꝓmulga-
rint:q̄ꝫuis apud me in rem iudicatā trāſierit ut au
diſti:apud alios tn̄ in ſuū caput pluriuꝫ ac maioꝝ
iudicio recaſura ſit:pꝛeter vnā illā foꝛſitan ubi hec
audent:urbē nobiliſſimā atqꝫ optimam. ubi ꝑpter
populi magnitudinē:multiplicēqꝫ uarietateꝫ:mlti
ſunt qui ſine litteris philoſophent̄ ac iudicēt. Mul
ta enim rerum oium: ⁊ qō vnicum ibi uel maximū
malum dixerim: ꝟborum lōge nimia eſt libertas.
qua freti:ſepe ineptiſſimi hoies claris noibꝰ inſul-
tant:indignātibus qdem bonis qui ibidē quoqꝫ tā
multi ſunt:ut neſciā an in ulla urbe tot modeſti bo
niqꝫ viri ſint. Sed tanto maioꝛ eſt ubiqꝫ ſtultoruꝫ
acies:ut ſapiētium indignatio fruſtra ſit. tam dul-
ce oibus libertatis eſt nomē:ut temeritas ⁊ auda
cia ꝙ illi ſiles videant̄ vulgo placeāt. Hinc ipune
Aquilam noctue:Cignū coꝛui:Leonem ſimie lace
ſcūt. Hinc honeſtos fedi:doctos inſcij:foꝛtes igna
ui:bonos mali lacerāt. Nec maloꝝ licētie boni ob
ſtāt ꝙ ⁊ numero illi ſupant: ⁊ fauore publico expe
dire credētiuꝫ ut qcqd loqui libet ⁊ liceat. Ita pꝛoꝛ
ſus inſedit illō Tyberij Ceſaris:in ciuitate libera:
linguam menteqꝫ liberas eſſe debere. libere qdem
eē debēt:ita tn̄ ut libertas uacet iniuria. ¶ Uides
ut ad finem ꝑpero neqꝫ ꝑuenio. Multa eniꝫ inter-
ueniūt que curſum orōnis impediāt. Non ꝙ ego
ignorem multo ſapiētius multoqꝫ grauius futuꝝ
fuiſſe:hec ⁊ alia ſepe ſimilia tacuiſſe. Sed difficile
eſt inter aculeos nō moueri. Sepe ergo tales puli
ces uel cōterere neceſſe mihi fuit uel excutere. Fa
cile aūt hos tuliſſem:ſi te facile ꝑferētem cognouiſ
ſem. In hijs enim nō inſcitiam meaꝫ quam libēter
amplectoꝛ:ſed illoꝝ inſolētiam egre fero:ſed ut di-
xi tacitꝰ hāc laturus niſi tu fuiſſes. Tue equideꝫ ⁊
non mee idignationi tā lōgis ſermonibꝰ morē geſ-
ſi. De ignorātia mea tibi nō eplam iam:ſed libꝛuꝫ
ſcribēs:addidi de multoꝝ ac pene oium ignoran-
tia que ſe obtulerāt feſtināti. De qbus cogitare ſtu
dioſius ſi det̄:nō libellus exiguus:ſed igētes texi
queāt libꝛi. Quid enim queſo cōius ignorātia? qd — Igrātia
uberius? qd latiꝰ? quocūqꝫ me vtam:in me illam ⁊ — cōe ma
in alijs ſed nunq̄ꝫ exundātius q̄ꝫ in meis iudicibꝰ — lū.
inuenio. que ſi tam illis nota eēt ut mihi:aliene foꝛ
ſan ignorātie ferēdis ſententijs abſtinerēt:eſſetqꝫ
ad tribunal illud iniquiſſimum atqꝫ ineptiſſimum
ꝑenne iuſtitiuꝫ. Quis enim niſi ipudētiſſimꝰ qō in
ſe videt dānat in altero? Excuſatio vna eſt. docti ſi
bi vident̄:eo ꝑſertim tpe. Nā qō cōſtat poſt cenaꝫ
illa ſnia lata eſt. Uideri aūt ꝓma frōte potuerit de
mei ipſius ignorātia:niſi aliō addidiſſem. Nouus
libꝛi titulus:nō ſtupēdus tn̄ ad memoriā reuocan
ti:ut de ebꝛietate ſua libꝛum ſcripſit Antoniꝰ triū-
uir. tanto eniꝫ hoc turpioꝛ titulus ille eſt:q̄ꝫto mo-
rum:q̄ꝫ ingenij turpiora ſunt vitia. Ignorātia qui-
dem:uel deſidie cuiuſpiā fuerit uel inſite tarditatꝭ:
At ebꝛioſitas uoluntatꝭ ꝑuerſiqꝫ ai. Sicut aūt ibi
Antonius oium ebꝛioſiſſimū ſe fatet̄:vnū dūtaxat
excipiēs magni ꝑpudoꝛ filiū Ciceronis:ſic ⁊ ego
oium ignorātiſſimū me nō nego:ſed nō vnuꝫ:imo
q̄tuoꝛ foꝛtaſſis excipiā. ¶ Sed iā ſatꝭ eſt:uereoꝛqꝫ
ne nimiū. Iāqꝫ uelut e turbidis fluctibꝰ poꝛtū ſpe-
cto. Iam demū igit̄ alto aio feramꝰ hāc ſeu falſam
infamiā ſeu uerā famam ignorātie. Nā neqꝫ falſū
metuit:niſi qui parū uero fidit. neqꝫ ueruꝫ odit:ni
ſi qui falſum amat. Si falſa eſt infamia:cito deſi-
net apud ipſos ēt auctores ifamie:dū qd dixerint
ruminātes pudoꝛ inuaſerit. Apud alios enim nec

icipiet q̄dē:nec ad quē diuertat patēs limen docti
hoīs reptura ē. Sin vā ē fama q̄d tergiuerſamur?
An amore uani noīs labefacere nitimur ueritatē?
Quid eſt aūt in hoc ipō qd̄ magnopē gl̄oſuꝫ aiuꝫ
⁊ humana noſcētē ⁊ celeſtia ſuſpirātē torq̄at. Huꝫ
cogitat metiturq́ꝫ q̄ꝫtuluꝫ eſſe:q̄ꝫ nihilo proximū:
quod non dicam vnus alterq́ꝫ philoſophus:eorū
quoq́ꝫ qui clariſſimū ſcientie nomen habent:ſed ſi
mul omnes norunt:q̄ꝫq́ꝫ exilis rerū portio:omniū
hominuꝫ ſcientia:uel humane ignorantie uel diui-
ne ſapiētie cōparata? ¶ Dabis hic mihi amice au
rem:dabis fidem:atq́ꝫ hoc non recēs ⁊ nunc p̄mū
ad os ueniens:ſed ſepe dictum:ſepius cogitatum
credes:quemcunq́ꝫ horum qui magna ſcientie fa-
ma ſunt ſeu ueterum ſeu nouorum ex illo illuſtriuꝫ
grege ⁊ nominum luce ſecreueris: ⁊ diligenter ex
cuſſeris: Inuenies ſi rerum ueritas nec hominum
clamor inſpicitur:ſcientie modicuꝫ:ignorantie plu
rimuꝫ habuiſſe. quod ipſos ſi aſſint:nec ingenuus
pudor abſit:plane faſſuros mihi ipſe perſuadeo. ⁊
hoc Ariſtotelem morientem ingemuiſſe quidaꝫ fe
runt:ut nemo ſibi blandiatur aut ſcientie opinione
ſuperbiat. ſed deo gratias agat:ſi quid ei forſitan
ſupra communem modum obtigit. ad quod ipſuꝫ
credēdum non ſit uelox. potiuſq́ꝫ ſibi q̄ꝫ alijs de ſe
credat:ſibiq́ꝫ non plauſoris blandi:ſed cenſoris in
ſe rigidi:vice fungēti. Uere enim quiſquis fauore
ſepoſito:quo ⁊ fallimus ⁊ viciſſim fallimur:aper-
tiſq́ꝫ oculis res ſuas aſpexerit:multa in ſe flenda:
pauca admodum plaudenda reperiet. Sed omiſ-
ſis quorum grauior eſt querela : de virtutibus lo-
quor ad ſcientiam reuertamur. Iā quid inops per
dere metuat:ubi qui habentur ditiſſimi uere ino-
pes ſunt. Siquidem in hac ipſa portiuncula ſcibi-
lium rerum philoſophamur tumidiſſimi ⁊ inquie
tiſſimi diſſidemus: ⁊ magne uelut ſpecie ſcientie ſu
perbimus. Inq́ꝫ ipſis anguſtijs qui maximi etiam
ſunt uerſantur: ⁊ pauca ſcientes multa neſciunt: ⁊
neſcire ſe niſi inſaniant nō neſciūt. Ueriſſimūq́ꝫ eſt
illud Ciceronianuꝫ:ꝙ quiſq́ꝫ grauis philoſophus
multo ſibi deeſſe cognoſcit. quē defectum quo q̄ſ-
q́ꝫ minꝰ intelligit:minꝰ ſentit ⁊ curat minus. Ideo
q́ꝫ doctiſſimos maxime videas diſcendi auidos ⁊
maxime ignorantiā negligentes. Sane in hac tan
ta ſcie inopia:ubi iplumeſ alas uēto apit humana
ſupbia:q̄ꝫ frequētes ⁊ q̄ꝫ duri ſcopuli? quot q̄ꝫq́ꝫ ri
dicule philoſophātiū uanitates? q̄ꝫta oppoſitionū
ꝯrietas q̄ꝫta ptinacia? q̄ꝫta ꝓteruia? qui ſectarū nu
merus? que differentie? quenam bella? q̄ꝫta rerum
ambiguitas? que uerborum perplexitas? q̄ꝫ ꝓfun
de:q̄ꝫq́ꝫ inacceſſibiles ueri latebre? quot inſidie ſo
phiſtarum:omni ſtudio ueri iter uepribus ceu qui
buſdam obſtruentium:ut nequeat internoſci:quis
illuc rectior trames ferat? Quam ob cauſaꝫ Cato
maior pellendum cenſuit urbe Carneadem. Que
nam poſtremo hec inter:hinc temeritas:hinc diffi
dentia maximorum hominum: ⁊ deſperatio que-
daꝫ apprehēdēde ueritatiſ. Pythagoras ait de oi
re ad utranq́ꝫ partem equis argumentis diſputari
poſſe. ⁊ de hoc ipſo an res omnis ex equo diſputa
bilis ſit. Sūt qui dicant:alte obrutam ueritateꝫ ⁊
profundo uelut in puteo demerſam:quaſi ex imis
terre latebris ⁊ non potius e ſummo celi uertice:
petenda ueritas: ⁊ vncis ac funibus eruenda:non
ſcalis gratie: ⁊ ingenij gradibus adeunda ſit. So

crates ait hoc vnum ſcio ꝙ nihil ſcio. Quam hu-
milimam ignorantie profeſſioneꝫ ceu nimis auda
cem reprehendit Archeſilas:nec id vnuꝫ ſciri aſſe — Arche-
rēs nihil ſciri. Ea gl̄ioſa philoſophia:que uel igno — ſilas
rātiā profiteť:uel ignorātie ſaltē notitiā interdicit.
Circulatio anceps:ludus iextricabiliſ. Cōtra Gor — Gorgi-
gias Leōtinꝰ rhetor uetuſtiſſimꝰ: nō mō aliq̄d ſed — as
ſciri oīa poſſe credit nō a ph̄o tm̄:ſed ab oratore nē
pe:qui ut ait Cicero oībus de rebꝰ oratorē optime — Cicero.
poſſe dicē exiſtimauit:qd̄ certe ipſe non potuit:nō
poſſet aūt optime de rebꝰ oībꝰ dicē:niſi optime oēs
oēs noſcet. Idē ſenſit Hermagoraſ:qui nō mō rhe — Herma
toricā:ſꝫ ph̄iaꝫ oēꝫ reꝝq́ꝫ oīuꝫ notitiā tribuit orato — goras.
ri. Magna mediocris igenij fiducia ⁊ lōge oībꝰ fi-
dētior. Hippias ſcire ſe oīa ꝓfiteri auſuſ:ut nō mō — Hippi-
de liberalibꝰ ſtudijs deq́ꝫ vniuerſa philoſophia : ſꝫ — as
de mechanicis quoq́ꝫ plenam ſibi gloriam uſurpa
ret:dicerem diuinū hoīem:niſi inſanum crederes.
Sed qm̄ iā nec ſciri oīa: Immo nec multa per ho-
minē certū eſt. ⁊ ꝯfutata iam pridem atq́ꝫ exploſa
achademia:ac reuelāte deo:ſciri aliq̄d poſſe ꝯſtat.
ſit ſatis ſcire q̄ꝫtū ſufficit ad ſalutē. Multi plus ſa-
piētes q̄ꝫ oportet periere: ⁊ dicentes ſe eſſe ſapien
tes ut ait Apl̄us:ſtulti facti ſunt: ⁊ obſcuratuꝫ eſt — Apl̄ſ
iſipiens cor eoruꝫ. Mihi ad ſobrietatē ſapere ſi cō
tigat:quod ſine multis immo ſine ullis litteris fie-
ri poſſe:illitterata utriuſq́ꝫ ſexus ſanctoꝝ cohors i-
dicat:ſatis erit ⁊ feliciter agi mecū exiſtimabo. ne
q́ꝫ vnq̄ꝫ mei me ſtudij penitebit. ⁊ hos garrulos
idiotas qui falſo litterarū noīe turgidi dici amant
quod nō ſunt:aut miſerebor aut odero aut ridebo
deq́ꝫ inanibus atq́ꝫ incognitis altercantes. neq́ꝫ il
lis iactantia nec tumorē peſtifeꝝ:neq́ꝫ oīo aliquid
non ipſas certe diuitias inuidebo : nunq̄ꝫ ad ſe re-
deuntibus ſepe foras effuſis:ſeq́ꝫ extra querenti-
bus. In finē:litterati libēs nomē pono: ⁊ iam po-
ſui:ſi indignum ut ueritati conſcientieq́ꝫ ſatiſfaciā.
alioquin ut inuidie. De re autē poſteritas viderit:
ſi ad illā fame paſſibus peruenero: Si minus obli
uio. Uiderit inq̄ꝫ poſteritas icorrupta:quā ab eq̄-
tate iudicij:nō animoꝝ ꝑturbatio ulla:nō odiū:nō
ira:nō amor liuorq́ꝫ:ueri hoſteſ ipediēt. Uiderit il
la ſi me nouerit. Iudiceſ eni meos ꝓculdubio non
agnoſcet. q̄ppe quos nec etas hec nouerit:vix vici
nie notos ſue. viderit:iudicetq́ꝫ. Et ſi hoꝝ ſniaꝫ ap
probet:acquieſco:ſi reſcindat:nō ideo hijs iraſcor
ſciēs quāta ſit in aīs hoīum poteſtas affectuū. Hij
ſunt aūt:qui in me ſniam hāc dictarūt. Fallor vnꝰ
eni quē ſepe hodie nomino:liuor fuit. Ille hanc di
gitis ſuis ſcripſit:quā nec amor potuit mutare nec
ratio. Cur ergo iraſcerer amicis pro eo quod ab il-
lorū hoſte commiſſum eſt? Si iniq̄tatē filij nō fert
pr̄:nec filiꝰ patris:q̄ꝫto minus hoſtis iniq̄tas noce-
re debeat amico : preſertim illius carcere ac vincu
lis aſtricto:qui ſi qn̄ ſibi redditus fuerit. ⁊ ſuas ⁊
amici iniurias ſit ulturus? Sūt multa p̄terea que
iracūdiā ſi qua eſſet exēplorū cōprimant cōpeſcāt
remedijſ. Nā que vnq̄ꝫ uel doctrina:uel ſcitas uel
virtus quelibet tam excellens fuit:ut obtrectatori
bus non pareret? Immo quidem ut Liuius ait :
Quo gloria maior : eo propior inuidia. Et ſic eſt.
Q̄ꝫq̄ꝫ enim iners malum ſit inuidia: ⁊ altos ⁊ ani-
mos non aſcendat ſed vipere in morem iuxta Na
ſonis ſententiam:humi ſerpat. Familiare tamen
illi eſt alteq́ꝫ glorie radices auidius iſequi:clariſq́ꝫ

nominibus ſuum virus infundere: non aliter q̃ꝫ
ſubterranei quidaꝫ uermes qui proceras arbores
radicum morſibus clandeſtinis ⁊ tacita labe pertẽ
ptant. Sic ſepe ſeuit liuor: ſed interdum magis
eſtuat paſſionem animi ſilentiuꝫ frangente clamo
Therſi-
tes ribus. Et Therſitem pede claudum: diſtortuꝫ cru
ribus: humeris gibboſum: pectore concauum: cal
uaſtrum uertice: atqꝫ pruriginoſum: ⁊ Agameno
ni grecoruꝫ regi ⁊ Achilli grecorum fortiſſimo: de
Drãces trahenteꝫ publice: Ilias narrat homerica. Et Drã
cem Turno uerbis iniuriantem Eneis virgiliana
teſtatur. Sed hic miri nihil. Eſt eniꝫ contrarijs in
ter ſe naturale odium. Quanta in diuum Julium
⁊ Auguſtum Ceſares: uel ab amicis uel ab ho-
ſtibus dicta ſunt. Illud ſupra fidem ſtupeo: ꝙ Pẽ
ſcenius niger vir fortiſſimus: progeniem ſcipionũ
toto romano orbe precipuam: fortunatam potius
dicebat eſſe q̃ꝫ forteꝫ. Nullus hic proculdubio li-
uor erat: ſed libertas inconſulta iudicij. Uerũ hec
⁊ ſimilia peregrina nobis atqꝫ longinqua ſunt. Ad
propinquiora ueniamus. Poſſem ſanctos memo-
rare: precipueqꝫ Hieronymum: ſed prophana ma
teriã: ⁊ de ſolis litteris ſermo eſt. Itaqꝫ illos attin
gam ſed non oẽs qui noſtre propius ſunt querele.
Quis ergo in primis Epicurum in tolleranda ſu-
perbia ſiue inuidia: ſiue utraqꝫ detraheteꝫ omni
bus non audiuit? Pythagore: Empedocli: Timo-
crati: quem amicum licet totis uoluminibus lace
raſſe traditur: ꝙ in philoſophia paululum a ſe ſuiſ
qꝫ inſanis opinionibus diſcordaret. Habent tamẽ
⁊ hij tres ⁊ alij quos diſcerpſit patientie materiã:
quando idem ⁊ mire Platonem ſpernit: ⁊ cõtume
lioſiſſime Ariſtoteleꝫ uexat ac Democritũ: A quo
ultimo que ſciebat in philoſophicis cuncta didice
rat: ⁊ quem exigua mutatione uerborum in omni
bus ſequebatur: hunc acrius iſamabat: nempe qui
magiſtro caruiſſe gloriaretur: ⁊ videri uellet. Se-
cuti ſunt in hac detrahendi libidine preceptorem
Metro
dorus
Herma
cus ſuũ: Metrodorus atqꝫ Hermacus: ſupradictos quo
qꝫ philoſophos lacerantes: nec ullius magnitudi-
ni parcẽtes aut glorie. Fuit ⁊ Zeno ipſe maledicus
atqꝫ irriſor: qui Criſpum virum acutiſſimũ ⁊ eiuſ-
dem ſecum ſecte contemptuꝫ nominans: non Cri
ſpum ſed Criſpaꝫ ſemper diceret: ⁊ nõ modo Coe
taneos ſed parentẽ phie Socrateꝫ cõuitijs ac ma
ledictis iceſſeret: Latinoqꝫ uſus verbo: credo ut pere
grine lingue mordacior eſſet iocus: ſcurrã atticuꝫ
uocitaret: quod ipſum ſcõma ſi ſit illud: ⁊ non po-
tius ledoria dici debet: in eundem apud queꝫ hec
ſcripta ſunt Ciceroneꝫ: poſt ab emulis uerſum eſt:
quem ob inſignem lingue feſtiuitatẽ dixere aliqui
conſularem ſcurram dignus iocus: non illius viri
auribus ac moribus: ſed ore potius ⁊ ſcurrilitate io-
Seneca
Quinti
lianus cantiũ. ¶ Jam Annei Senece in Quintilianũ: at
qꝫ in Senecã Quintiliani detractio nota eſt. Erãt
qꝫ ambo viri egregij: ambo hiſpani: mutuis tamẽ
morſibus ſeſe carpunt: atqꝫ alter alterius ſtilũ dã
nat: mirum prorſus in tantis ingenijs. Solẽt eniꝫ
docti indoctis eſſe odio ac ſtupori. Horum illi igitur
modo facultas affulſerit famam rodunt. Doctis:
facie licet incognitis inter ſe cognatio multa eſt: ni
ſi hanc liuor: aut excellentie appetitus abruperit.
quod in hijs proximis duobus: inqꝫ alijs de quibus
ante diximus eueniſſe credibile eſt. Quibus quã-
doqꝫ ceſſantibus: nouum dictu: claros inter viros
eſſe videtur emulatio quedam: quaſi uentis quieſcẽ
tibus tumens mare. Cuius duplicem rei cauſam
apud quoſdaꝫ lego: vna eſt fauor diſcipuloꝝ atqꝫ
ſequacium: qui libentius quieturos contrarijs ſen
tentijs in certamen trahit. Altera vero paritas ipſa
que ſine ſenſu eorum qui in comparationem addu
cuntur ſpectantium iudicia in diuerſuꝫ agit: ut q̃ꝫ
uis in ſe concordes duo viri ⁊ paſſionibus liberi:
videantur tamen inter ſe taciti: quaſi duo propin
qui montes: aut totideꝫ turres excelſe: de altitudi
ne eminentiaqꝫ contendere. Cuius exempluꝫ niſi
memoria me fruſtratur eſt ſupra memoratum: par
virorum Plato ⁊ Xenophon. Incidũt vero nõnun Plato
q̃ꝫ non hijs modo: ſed ſuperioribus: ⁊ acriores diſ Xeno-
ſenſionum cauſe: non inuidia ſtudiorum ſed profun phon
dis flãmantes odijs. Nã Saluſtij in Tullium: at Tullius
qꝫ Eſchinis in Demoſthenem: horumqꝫ in illos in Saluſti
uectiue: non ingenia neqꝫ ſtilos arguunt: ſed mo- us
res: Amarumqꝫ aliquid ⁊ hoſtile: immo pacatum
nihil in ſe continent. nulle ibi facetie: nullus iocus
ſed certamen longe aliud: q̃ꝫ quod de litteris aut pro
gloria ſumi ſolet. Cui collati omnes meorum iudi
cum aculei: ludi ſunt equiſſimo animo ferendi: duꝫ
preter hos ipſos quos audiſti mille alios memini
de ſolis litteris concertantes: nominatim Home-
ricos: Ariſtarcum ac Zoyluꝫ. Uirgilianos: Corni
ficium ⁊ Euangelum. Ciceronianos: Aſinium ⁊
Caluum. Dumqꝫ in animũ Graius uenit: ferox fa Graius
teor: ſed minime rudis princeps: qui cogitauit ut
ſcriptũ eſt de Homeri carminibus abolendis: Cur
enim ſibi nõ licere dicens quod Platoni licuiſſet:
qui eum e ciuitate quã conſtituebat eiecerit? Sed
⁊ Uirgilij ⁊ Titiliuij ſcripta ⁊ imagines paruꝫ ab
fuit: quin ex omnibus bibliothecis amouerit. quo
rum alterum ut nullius ingenij minimeqꝫ doctri-
ne: alterum ut uerboſum in hiſtoria negligentẽqꝫ
carpebat. At Anneum Senecam: ⁊ tum quidem:
⁊ nunc maxime placentem: arenam eſſe ſine calce
dicebat. Et loquimur viros: Cum Leontium gre
ca mulier: immo ut Cicero ait meretricula contra
Theophraſtuꝫ tantum phm ſcribẽ auſa ſit. Quis
hec audiens indignetur: in ſe aliquid dici: cũ in tales
a talibus talia dicta ſint? Nil ſupereſt aliud: niſi ut
non dicam te ⁊ aliquot paucos qui ad amandum
nõ egetis ſtimulis: ſed amicos reliquos: cẽſoreſqꝫ
ſimul meos precer atqꝫ obſecrem: ut deinceps me ⁊
ſi non hominem litteratum: at ut virũ bonum. Si
ne id quidem: ut amicum. Deniqꝫ ſi amici nomen
pre virtutis inopia non meremur: At ſaltem ut be
niuolum ⁊ amantem ament.

¶ Explicit liber de ignorantia.

⁋ De ocio religioſorum Incipit liber lau reati Petrarche.

Jgnuꝫ erat o
felix Chriſti familia. ⁊ eo
tpis ſpatio quo uobiſcum
fui aliqd eorū ipe loquerer
qꝺ ueſtre fidei mea deuo-
tio cōmēdaret: ⁊ coiſ amor
dn̄i. Sed ut vidiſtis breue
tp̄s ad explicādū grauidū
curis aium fecit. Et ut ois dulcedo vite huiꝰ uēto
fugacior eē ſolet: ueni inſilꝰ atqꝫ abij. Utqꝫ in lōgin
qua ualde mā v̄bo ceſareo uti poſſim: ueni: vidi: vi-
ci. Siqdē nil aliud eſt vincē: q̄ꝫ uoti cōpotē fieri: vi
ctor eſt eni uoti cōpos. vici ergo qꝺ uotis optabaꝫ
ꝯſecutꝰ. Ueni ego in p̄adiſum: vidi angelos dei in
terra: ⁊ in terrenis corpibꝰ hitantes: ſuo tpe hita-
turos in celis: ⁊ ad Chriſtū cui militant exacto p̄-
ſentꝭ exilij labore uēturos. Qui niſi uos ꝑuſq̄ꝫ for-
maret in utero nouiſſet ⁊ ſcificaſſet ⁊ p̄deſtinaſſet:
in nūm electorū: nequaq̄ꝫ hoc uobis rectū ⁊ cōpē-
dioſuꝫ iter: ⁊ a mūdi deuio ſemotiſſimū oſtēdiſſet.
Sꝫ ne qd hic plenū ſperē: ſancto illi gaudio qꝺ ex
ur̄a ꝯuerſatione ꝑcepi: ſola breuitas aduerſata eſt:
vix uerēdos vultꝰ aſpicē ꝯtigit. Nunq̄ꝫ mihi bre-
uior lux. Nunq̄ꝫ uelocior nox fuit. Dū religioſiſſi-
mā illā heremū tēpluq̄ꝫ ꝯtēplor. dū deuotū ſilētiū
⁊ angelicā pſalmodiā ſtupeo. dū uos hinc omnes
hinc ſingulos mirre ⁊ humani more ai depoſitum
opꝰ: uos p̄dulce meū pignꝰ amplector inqꝫ multū
exoptatiſ germani optimi atqꝫ vinci colloquijs ac
qeſco: nō ſentiēti mihi totū illud exiguū tp̄s efflu-
xit v̄ba nectēdi collegēdiqꝫ aium facultas defuit.
Unū quoqꝫ ꝯtinuū obſequm ⁊ charitas: nō illa cō
munis quā in Chrō cūctis hoſpitibꝰ exhibetꝭ. Sꝫ
ſingularis qdē atqꝫ p̄feruida me ſollicitū hēbat: ne
mea lōgior mora diuinis laudibus ur̄oqꝫ ꝓpoſito
forſan officeret ⁊ feſtinare abitū monebāt. Inſuꝑ
⁊ cōfabulationes cū ſingulis iucūde ⁊ breues: q-
bus huc illuc. ſed ſemꝑ in idip̄m ſacra ⁊ ſobria uo-
luptate rapiebar: curſum cōtinue or̄onis arcebant
obliuione oium iniecta: niſi eorum que viciſſim ex
ore nūc huiꝰ nūc illiꝰ uelut e totidē celeſtibꝰ oracu-
lis erūpebāt. Quid multa? Ita mihi accidit ut itē-
tꝰ ibiāſqꝫ oibꝰ/cūctaqꝫ circūſpiciēs multa ſparſim
audiēs ac loquēs. Cōtinuū nihil pene tacitꝰ abie-
rim comitātibꝰ qdē uobis quātū arctiſſime religio
nis frena laxare licuit. Nouiſſime abeūtē oculis ⁊
qꝺ de ueſtra dilectione mihi ſpōdeo ais: ac multa
ad celū p̄ce ꝓſequētibꝰ: ut qui vnū illic germanum
quererē multos iuenerim. Nūc tādē in ſolitudinē
ꝓpriā regreſſus: ⁊ totiꝰ ſacre dulcedinis memor q̄ꝫ
apud dn̄ice apes: bn̄ nata gēs: hauſi: eaꝫ nunc ipſe
mecū in abſcōdito ruminans: multa repio que ille
mihi per breues dies in lōgū ꝓfuturū tribuerint.
⁋ Proinde qꝺ a me tūc ibi tumultuarie p̄termiſ-
ſum memini: hic mō ſupplere ꝓpoſitū: ⁊ ſcribēdo
agere: qꝺ viua uoce nō potui: ſi mō mea uox viua
eſt peccatoris hois feſſi/inſcij/occupati. Utcunqꝫ
an̄ lingue debitū digitꝰ pſoluet: neſcio an gratius:
ſed certe durabiliꝰ. Q̄uis enim grauia v̄ba p̄teruo
lāt: leuia etiā ſcripta manēt. ⁋ Scribā ergo etſi ue
ſtra nō iterſit id ex me ſeu nouū aliqd audire vnde
iā ꝑutē radicatū uobis hitū cōparaſtis: mea inter
eſt ſemꝑ ſi fieri poſſit talia loq. ſi forte loquētē ipſe
me audiā exaudiāqꝫ. Neqꝫ qui cois p̄dicātium eſt
morbꝰ loq̄x ſilꝰ ⁊ ſurdus ſim. Ita v̄o moderabor ſti
lū: ut qui ad p̄ntes ſmo mihi ſit: ad abſentes ep̄la:
q̄ꝫuis ut qꝺ eſt fatear maiore ⁊ meliore mei parte
ſim preſens.

Nde v̄o nūc ordiar: ſeu qd p̄mum ſemiab-
ſens dicā: niſi ꝙ totꝰ p̄ns dicē uolui. Illꝺ
nēpe Dauiticū: uacate ⁊ videte. Qꝺ ut no
ſtis in pſalmo q̄rto ⁊ q̄dragesimo regiꝰ ꝓpheta ⁊
ꝓpheticꝰ ille rex poſuit. In qbꝰ qdē nō niſi duobꝰ
ſed impatiuis v̄bis ſpū dei lꝫ hois ore ꝓlatis totiꝰ
niſi fallor vite ur̄e ſeries: tota ſpes: tota deniqꝫ ꝯti-
netꝰ itētio: finiſqꝫ ultimꝰ. qcqd agēdū: qcqd optādū
ſperādūqꝫ nobis eſt in vita nō ſolū tranſitoria ſed
eterna. ⁋ Uacate igitꝰ ⁊ videte. O felices aie: o ex
cubitores aſſidui itētiqꝫ. o ſollicita ⁊ deuota Chri
ſti mācipia. ꝓqꝫ breui ſeruitio nō libertatē mō per
petuā: ſed igenuitatē filiationēqꝫ ꝓmerita. o merci
moniū optabile: fauſtaqꝫ rerū alternatio: ſuire mo
dicū nō ut diu regnes: ſed ut ſemꝑ. Nā quot ānos
ſuiuit hoi Jacob ut mortalis ei ſpōſa ꝯtingeret: ⁊
videbantꝰ ei pauci dies pre amoris magnitudine.
Ita enim ſcriptū eſt. Neqꝫ uel ſic ꝓmeruit qꝺ opta
bat: niſi tp̄s ſuitij duplicaret. Uobis deo ſeruienti
bꝰ nuptiarū imortaliuꝫ felicitas eterna ꝓponitur.
Seruite alacres. Magnū ille ⁊ alienū gregē iter
hoium dumeta paſcebat: uos ſingulas oues ur̄as
hoc eſt aiam qſqꝫ ſuā paſcitis letis ac dulcibꝰ in pa
ſcuis Jeſu Chri. Seruite ſecuri. Nō hētis calūnio
ſum dn̄m qui cōmodis ⁊ augmētis ur̄is iuideat:
q̄lē paſſuſ eſt Labā. Sed q ur̄is lucris atqꝫ ꝓfecti
bus delectetꝰ neceſſitatibꝰ ſuccurrat ibecillitatibꝰ
opē ferat. ⁋ Uacate igitꝰ ⁊ gaudete qui talē dn̄m
meruiſtis. Nō uacamꝰ ut uacemꝰ inqt Ariſtoteles Ar.
uos v̄o uacate ut uacetis. uacate ad tp̄s/ut uacetiſ
in eternū ⁊ fortē ueſtrā plaudentes agnoſcite: que
alienaꝝ collatiōe fortiū clarior fiet. ⁋ Luſtrāt nau Nauta
te maria: oē mūdi latꝰ ambiūt: ꝑegrinis errāt ſine rū vita
fine littoribꝰ. Inter uētos ⁊ fluctꝰ ⁊ ſcopulos. In-
ter freti celiqꝫ minas. oēs cū glatiali imbre ſtillāti-
bus comis: mēbriſqꝫ rigētibꝰ ꝓpe tartareas nocteſ
agūt: dum cūcta in circuitu miſeros terrēt. p̄ntēqꝫ
viris intētāt oia mortē: ut Uirgilius ait. Quid nō Uirgiꝰ
miſeriarū ac ꝑiculi ſubeūt bellatores viri qbus ⁊
pluuias ⁊ uētos ⁊ grandinem ferre iugis ludus?
Pernoctāt ſub armis humi recubāt: gladijs ultro Bella-
ſe offerūt. p̄cipites terrā cruēta caſſide feriūt. ne ſi torum
qd hoꝝ lentius egerint pauidi atqꝫ degn̄es habeā vita
tur. Deniqꝫ vulnera nō ſentiētes excipiūt ⁊ mortē
Queqꝫ iacturarū minima ſed eterna eſt: nudi ⁊ in
ſepulti abijciuntꝰ p̄da feris ludibriūqꝫ uolucribus
tātoriūqꝫ diſcriminū merces eſt gl'ia. deqꝫ mortali
hoſte victoria ⁊ ſepe minor. his ſenſus exiguus q
bus nullus uſq̄ꝫ mercēnarius deſpatior nullus eſt
vilior. ⁋ Quid agricolarū labor? Que mercatoꝝ
ſollicitudo? Que l̄ratoꝝ vigilie? Qui ſudor artifi-
cum? Que luxurioſoꝝ anxietas? qui conatꝰ? Que
ambitioſoꝝ ſedulitas atqꝫ circuitꝰ? Quoꝝ omniū
rogo qs exitus: uel ubi terreſtre lucrum uel fama
uolatilis uel fugitiua: ⁊ inſatiabilis uoluptas: uel
uēto quolibet imitior atqꝫ fugacior popularis in-
eptiſſimus ac leuiſſimus auri fauor tot tam duris
anfractibus huc aſpirāt quo niſi ꝑuenerint tūc qe-

ſcent. Interim ſm Ariſtotelicam diſciplinam. Nō
uacant ut uacēt hoc eſt laborāt ut qeſcant. Et labo
rant multum ut qeſcant parum. immo vō ut nihil. i
mo uerius ut laborent magis. lōge itaqꝫ fallentur
Et tota ut dicitᷣ errant via. Fallit eos dux eorum:
ſiue is phūs ſiue cōſultor quiſpiam: ſiue qꝫ cuiuſqꝫ
ſpes opinioqꝫ inſita. Profecto enim cum diu mul-
tumqꝫ laborauerint ſeu ꝑueniant ſeu non perueni
ant quo tendebant: creſcit labor: ingemināt aue: qꝫ
aceruare non minus ſolet uotiui gaudium ſucceſ-
ſus qꝫ repulſe dolor. ¶ Quocirca rectius dicūtur
non uacare ad tempus ut nunqꝫ uacent. Quanto
melius ſecuriuſqꝫ conſilium uobis affero: immo
quidem nō ego ſed propheta dei. immo eqdem de
us ipſe. Nam ſic ait. uacate ⁊ videte quoniaʒ ego
ſum deus. Quis tam humano impio rebellis atqꝫ
incredulus: ut non ⁊ tremēs uocem dei audiat ⁊ p̄
ceptum ſubmiſſus excipiat clamātis. Ego ſum de
us uacate. hoc eſt enim quod uobis ingeritᷣ conſili
um: ſeu uerius p̄ceptum. Uacate inqꝫ. Ille iubet
cui obſtare fas non eſt: quem fugere aut declinare
nemo poteſt: niſi ut pacatum fugiēs / in iratum in-
cidat. Et uacate nunc ut uacetis ſemꝑ. Quieſcite
in preſens: ut quieſcatis in finem. Uacate: quies p̄-
ſens. Uidete: reges eterna. uacate in terra: in celo
videbitis ⁊ in terra etiam. Quātum purus ⁊ de-
terſus. ſed adhuc carneus / videre oculus pōt. Mi
ra res ⁊ prorſus inſolita. Multoqꝫ felicior qꝫ cete
re res humane. Labore labor apud ceteros: apud
uos autem qete quies queritᷣ. Nulla tam precioſa
vnqꝫ merces tam facili p̄cio empta eſt. Parate ani
mos: date dexteras: cauete omni ſtudio ne tam fe-
lix pretermittatᷣ occaſio. Quietem queritis anime
nihil exigitᷣ a uobis niſi ut aio quieſcatis. Requieſ
regem dabit: ad quam querēdam ꝓmptis per om
nem vitam ⁊ indefeſſis animis laborādum erat.
Nec videri magnus labor ullus poterit: cuius taʒ
amabilis finis eſſet reqes. Nūc nihil certe iubemi
ni niſi ne laboretis: utqꝫ in ꝑpetuum quieturi iam
qui ſcere cōdiſcatis. Neqꝫ vō licet ſi illam reqem
amatis: hāc ſpernere que etiam per ſeipſam dulcis
eſt: ⁊ ad illam dulciſſimam iter pādit planum re-
ctum / tutum / delectabile. ¶ Uacate fratres mei.
Preceptum breue: nec difficile. Non precipitur ut
pugnetis: ut nauigetis: ut aretis: ut ambiatis: ut
congregetis aurum / famam / litteras inanes / iſtru
menta libidinum: inutilia: nocitura: peſtifera ſunt
hec. Multo cōſtant: querēda fatigant: queſita non
ſatiant: amiſſa cruciāt: ſeruanda ſollicitant. Nulle
prorſus inter hec qetis partes. vndiqꝫ labor pauor
vndiqꝫ vnum tutiſſimum / utiliſſimum / facillimum
p̄cipitᷣ ut uacetis. Quid oīno tam fragilis qui hoc
preſtare nequeat ut quieſcat? Certe ſiquis eorum
que mortale genus exagitāt iuberetᷣ: pro ſe quiſqꝫ
poſſet aut corporis / aut animi imbecillitatem / oc-
cupationem / impedimēta / inexperiētiam / ignoran
tiam excuſare. Nunc quenam excuſatio relicta eſt:
quādo nihil niſi hoc vnum precipitᷣ: uacate. ¶ Eſt
fortaſſe aliqs qui hoc aut illud facere nequeat. Et
ſi enim illud late vulgatum ſit. Nil uolenti diffici-
le. Sed qdem. Nil mortalibus arduum. flaccus.
Multa tamē nō difficilia modo uel ardua. ſed im-
poſſibilia ⁊ penitus negata ſunt homini. Uacare
autem qs non poteſt: Hic maria: ille gladios: ſtudi
um alter aut laborem fugit. Sed quis oro requiē
timet: niſi qui ſeipſum odit? Uacate ergo. Nūc ua
cando uti qꝫ quieſcetis: quieſcēdoqꝫ videbitis: vi-
dendoqꝫ gaudebitis. gaudēdo autem de ueritate
felices eritis qua nulla certior felicitaſ: nulla ſubli
mior. Quieſcēdo eqdem fieri aiam prudētem que
maxime virtus in vidēdo conſiſtit. illi etiam affir-
mant qbus ⁊ uera quies ⁊ perfecta viſio ⁊ utriuſ
qꝫ uerus actor incognitus. Et tamen heu miſeris
ceciſqꝫ mortalibus: eſt qui laborem amet ⁊ timeat
atqꝫ oderit quietem. Legimus ſenem illum quem Nō de
quia neqꝫ neceſſitas ad laborem urgebat: ⁊ vita lō vno ſe-
gior fatigaſſet: quietis indignum feciſſe debuerat: ne
etati conſulēs imperator iuſſit uacare: uetuit labo-
rare: publicis arcuit negocijs ⁊ laborem forteʒ cu
riam interdixit. Ille vō qꝫ gratias agere par ēēt in
ſoluit. queſtuſqꝫ eſt: ſeqꝫ tam diu uelut mortuū fle-
uit: donec qui quieſcere iuſſerat ſtultum ſenē: labo-
ribus curiſqꝫ reſtituit. Sane qui hūc vnum legimꝰ
qꝫ multos tales vidimus ſenes / quos a rerum ne-
xibꝰ laborioſiſqꝫ negocijs nec ratio vnqꝫ: nec etas
extrema diuelleret: niſi inuitos ⁊ in ſummo benefi
cio nature iniuriam accuſantes. Satis ne igitᷣ ue-
rum eſt / quod in libro uere religionis ait Auguſti- Augꝰ
nus. Mundi amici huius: tam timēt ab eius am-
plexu ſeparari: ut nihil eis laborioſius qꝫ non labo
rare. Quiſquis igitᷣ talis eſt: eat hic: ⁊ poſt concu-
piſcentias ſuas currat. Ibi quod querit affatim re
perturus: ſibiqꝫ dictum audiat. laborabit in eter-
num ⁊ viuet adhuc in finem. hoc eſt nec morte qui
dem a laboribus reqeſcet que vna finis oium viſi
bilis eſt laborum. Sed viuet in ꝑpetuum nō ut vi
uat modo ut laboret. Sic enim ait quidam loci il-
lius expoſitor. Uellēt impij mori ſed non poſſunt.
viuunt igitᷣ ut moriantur. ut enim vita ſanctorum /
ita ⁊ morum impioꝝ ꝑpetuo eſt. hec ille. Iure ita-
qꝫ laborum quiſqꝫ auidus laborabit in eternum.
Et lꝫ corpore moriatur: animo tamen interim vi-
uet. quod ue philoſophi quidem gentium negant.
Aut quod ꝓrſus ignorāt ⁊ corpore reuiuiſcet: ad
ſupplicium nō ad vitam. Et rurſum totus atqꝫ in-
teger: ⁊ idem ipſe ⁊ non alius viuet adhuc in finē
ut ſine fine crucietᷣ ac laboret in eternū. Uotiqꝫ cō-
pos nil habeat qꝫ queratᷣ. Dicetᷣ enim ſibi. Quid
meſtus es? qd dentibus fremes: aut quid defles?
Qꝫ querebas inueniſti: qꝫ optabas adeptus es.
Uacare metuebas ⁊ quieſcere. Iam labora. Non
eſt hic tibi vnqꝫ aut querēdus labor: aut reqes ti-
mēda. Uade modo diſcurre / litiga / altercare / con-
tēde / clama / pugna. modiſqꝫ oībus labora. Nemo
diſſuadet: nemo ꝓhibet. habes eos comites qui ta
libus delectenᷣ quiqꝫ tibi olim ut hijs delectare p̄
ſtabāt. Et qd putas: hij te quieſcere ⁊ ſi uelle cepe
ris nō ſinēt: ut enim eodem libro ſed alio quodam
loco Auguſtinus idem ait. Miſeri hoies qbus co Augꝰ
gnita vileſcūt: ⁊ nouitatibus gaudēt: libentius di
ſcunt qꝫ norunt: cum cognitio ſit finis diſcendi. Et
qbus vilis eſt facilitas actionis: libētius certāt qꝫ
vincūt: cum victoria ſit finis certādi. Sileo que ſe-
quunᷣ. Nam ⁊ ea me ſcripſiſſe recolo in eo libro /
quem huic ⁊ materia ⁊ ſtilo ualde cognatuʒ de ſo
litaria vita nuper edidi: qui hunc ut in tempore: ſic
ſerie rerum preit. Et omnia ad vnum tendūt ad no
tam. ſ. mortalis inſanie: magis labore gaudētis qꝫ
laboris fructu. ¶ Ceterum patefactius inſiſtēs qd
inter horum erroneas ac ꝑuerſas ⁊ iuſtoꝝ ſanctas

ac ſobrias intentiones interſit:non multo poſt ad-
didit. Quare qui fines ipſos deſiderant prius cu-
rioſitate carent. Cognoſcentes eam eſſe certam co
gnitionem que intus eſt: ⁊ ea perfruentes:quaꝫ in
hac vita querunt. deinde accipiunt actionis facili
tatem peruicatia poſita ſcientes maiorem eſſe faci
lioremqꝫ victoriam non reſiſtere animoſitati cuiuſ
q̄ꝫ. Et hoc quam in hac vita querunt ſentiunt. De-
inde paucis interpoſitis. poſt hāc autem inquit vi
tam ⁊ cognitio perficietur:quia ex parte nunc ſci-
mus. cum autem venerit quod perfectum eſt : non
erit ex parte. Sed pax omnis aderit ⁊ tota ſani-
tas ⁊ nulla indigentia ⁊ nulla fatigatio aderit cor
pori. Quia corruptibile hoc tempore atqꝫ ordine
ſuo quo reſurrectio carnis futura eſt induetur in-
corruptionem. Nimirum autem amant in actione
ſolam pacem: ⁊ in corpore ſolam ſanitatem. hoc in
eis enim perficietur poſt hanc. Quod in hac vita
plus diligunt:hijs dictis ex quibus ſummam ſpei
ueſtre poteſtis apprehendere uos qui q̄ꝫ poſſibile
eſt homini:carnem ſpiritui ſubieciſtis:ad eos de q
bus inceperam carnales iugem ſtili impetuꝫ detor
quens. Qui ergo male inquit utuntur:tanto men-
tis bono ut extra eam viſibilia magis appetunt:q
bus ad conſpicienda ⁊ diligenda commorari de-
buerunt:dabuntur eis exteriores tenebre. Et qui
certaminibus delectantur:alienabuntur a pace ⁊
ſummis difficultatibus implicabuntur. Initium
enim ſumme difficultatis eſt bellum atqꝫ contētio.
Et hoc ſignificare arbitror ꝙ ligantur eis manus:
⁊ pedes. i. facilitas omnis aufertur operandi. Ne
qꝫ hijs contentus ceptumqꝫ de induſtria ꝓtrahēs
ſermonem. Plures enim inquit ſunt qui hec om-
nia vitia ſimul diligunt ⁊ quorum eſt ſpectare mā
ducare bibere concumbere dormire in cogitatione
ſua:nihil aliud q̄ꝫ fantaſmata que de tali vita colli-
gunt amplexari : ex eorum fallacia ſuperſtitionis
uel impietatis regulas fingere:quibus decipiunt
⁊ quibus inherent etiam ſi ab illecebris carnis ſe
abſtinere conentur. Quia non bene utuntur talen-
to ſibi commiſſo:ideſt mentis actio qua vident om
nes qui docti aut urbani aut faceti nominantur ex
cellere tribus. habent eam in ſudario ligatam:aut
in terra obrutam. i. delicatis ⁊ ſuperfluis reb⁹:aut
terrenis cupiditatibus inuolutam ⁊ oppreſſaꝫ. Li
gabuntur ergo hijs manus ⁊ pedes ⁊ mittent in
tenebras exteriores. Ibi erit plorat⁹ ⁊ ſtridor den
tium:non quia ea dilexerunt. Quis enim diligat:
ſed quia dilexerunt ea initia ſunt iſtorum. Et ne-
ceſſario dilectores ſuos ad iſta perducūt. Qui eni
magis amant ire q̄ꝫ redire aut peruenire:in lōgin-
qua mittendi ſunt. Quoniam caro ſunt ⁊ ſpiritus
ambulās ⁊ non reuertens. Hec ab Auguſtino car
ptim mutuatus: multis abſtineo ne prope maior
pars ſuſcepti operis aliena ſit. Quis ⁊ longo ſtu-
dio multoqꝫ precio temporis queſita aliena nō de
beant videri. Et he ſalutares ac magnifice non ſin
gulorum:ſed ut Senece placet publice uoces ſint (Seneca)
ea ſane que ad rem pertinere viſa erant : curioſius
atqꝫ prolixius inſerui:quibus oſtenderent eos qui
in hac vita precupide ⁊ ſuperuacuo laborarent in
ea quoqꝫ vita quam expectamus laboraturos in
eternum:inqꝫ finem victuros ut dicebam nequa fi
niendi labores ſpes in morte ſit. ⁊ omnino quibus
quiſqꝫ dum viuit delectatur:eorum ſibi poſt obitū
uel gaudium uel ſupplicium reſeruari. Idqꝫ nō ſo-
lum ueris quibus in libro ſapientie ſcriptum eſt ut
ſciant quia per que peccat quis per hec ⁊ torquet.
Sed poteſtis quoqꝫ dicere gentilibus. perſuaſum
erat quando preſtantiſſimus eorum apud inferos
amantum animas ſecretis callibus celat quos cu-
re non ipſa in morte relinquunt. Et idem animas
bellatorum ſuis locis aſcribens cum in gramineis
paleſtris exercentes membra luctanteſqꝫ faceret:
ad poſtremuꝫ ait. ſtant terre defixe haſte paſſimqꝫ (Virgi⁹)
ſoluti. Per campuꝫ paſcuntur equi:que gratia cur
rum armorumqꝫ fuit vnus que cura nitentes:pa-
ſcere equos:eadeꝫ ſequitur tellure repoſtos. Que
lꝫ proſcribentis arbitrio ficta ſint:non tamen talia
tantus ille vir fingeret:niſi opinione inſita pro ua-
rietate ſtudiorum huius vite alium atqꝫ alium ani
marum ſtatum ſupereſſe poſt mortem. Sed is ma
xime ſimilem q̄nqꝫ quiſqꝫ viuens geſſerit. Quam
ſententiam Auguſtino:utantur alijs lꝫ uerbis qua (Aug⁹)
lia pium ⁊ catholicum virum decent:a ſtipulante
firmatam cernitis : ubi certaminibus delectatos
alienandos a pace ⁊ ſummis difficultatibus im-
plicandos incunctanter aſſeruit. ¶ Quod atten-
dens:quid amplius dicam fratres:niſi qđ ⁊ ſepe
dictum eſt ⁊ repetendum ſepe. Uacate. Et forte
nunc ueſtrum aliquis bone uoluntatis:ſed non pa
riter doctus interroget a quibus rebus amice ua-
cabimus. Neqꝫ enim ab omnib⁹ uacare phas eſt
Chriſti militiam profeſſos. Neqꝫ ego uos torporē
doceo:ſed ocium. Idqꝫ religioſum. Uacate autem
a ſuperuacuis laboribus qui corpus ⁊ ſpiritum fa
tigant. A concupiſcentia carnis ac libidine que to- (Cõcupiſcentia)
tum fedant eneruantqꝫ hominem. A concupiſcen-
tia oculorum que obtentu ſcientie ſeducit:ab ambi
tione ſeculi que vncis atqꝫ compedibus alligat:ab
inutilibus curis que corruunt abditis facibus. De
niqꝫ a peccatis omnibus que infelicem animā tor
quent opprimuntqꝫ ⁊ interimunt. Inter cuncta fe-
riamini ⁊ uacate:non ſolum a noxia recordatione
preteriti temporis:que ⁊ abſentes reuehit ⁊ extin
ctas ſuſcitat paſſiones. Sed ab omni quoqꝫ memo
ria precedentium meritorum. vnde bene conſocijs
mentibus fiducie mixtus torpor obrepat:quin po-
tius cum apoſtolo que retro ſunt obliuiſcentes ad
ea vō que ſunt priora extendentes uos metipſos.
ad deſtinatum perſequimini ad brauium ſuperne
uocationis dei in Chriſto Ieſu. Quodqꝫ in Anto
nio laudatis:in uobis explete. de quo ſcribitur ꝙ
nec temporum longitudine laborum merita penſa
bat. Sed amore ⁊ famulatu ſpontaneo ſemp tan-
q̄ꝫ in principis conſtitutus aſpectu ad profectum
diuini metus concitabat : nouiſqꝫ cupiens auge-
re preteritum ſemper ⁊ memoratum ſupra vbum
iſtud apoſtolicum ante oculos habebat. Et illud
propheticum helie. viuit dominus cui aſto hodie.
Ubi idcirco hodie eſſet appoſitum quia non cōpu
tabat helias preteritum tempus : ſed tanq̄ꝫ quoti-
die in certamine conſtitutus talem ſe prebere cupi
ebat qualem ſciebat dignum dei eſſe conſpectibus
Tales ⁊ uos igitur ſpectatores noſtris oculis ex-
hibete:futuri periculi prouidentes:preteritoruꝫ ⁊
negociorum obliti ⁊ immemores meritoruꝫ. Et ſi
qua etiam nunc a tergo uelitis mūdi cura ſique uel
tenuitas ſibilans aura ſeculi blandimentis. Et ſeq
tur: Induimini remedia ſcripturarum in quibus

conquerendis non laboro quoniam prior nobis in
illoꝝ conquisitione laborauit Augustinus. ¶ Dici
tur enim inquit ⁊ auaris. nolite uobis cōdere the
ſauros ubi tinea ⁊ rubigo exterminat: ⁊ ubi fures
effodiunt ⁊ furantur. Sed theſauriçate uobis the
Luxuriosi ſauros in celo ubi ⁊c̄. ¶ Dicitur luxurioſis qui ſe-
minat in carne: de carne metet corruptioneꝫ. ⁊ qui
ſeminat in ſpiritu: de ſpiritu metet vitam eternam.
Curioſi ¶ Dicitur curioſis. Nolite querere que videntur:
ſed que non videntur. Que enim videntur tempo-
ralia ſunt: que autem non videntur eterna. ¶ Po-
ſtremo dicitur omnibus. Nolite diligere munduꝫ
neqꝫ ea que in mundo ſunt: concupiſcentia carnis
eſt ⁊ cōcupiſcentia oculorum. ⁊ ambitio ſeculi. ho
rum ergo cōmeminit noſqꝫ commouit Auguſtin[us].
Sed infinita ſunt alia id genus ad conſolationem
Mites animarum ⁊ conſilium dicta. ¶ Dicitur immitib[us]
diſcite a me quia mitis ſum ⁊ humilis corde. Lon
gas vite ſpes habentibus. Stulte hac nocte aīam
tuam repetunt a te. que autem paraſtis cuius erūt
Cupidi regnum ¶ Dicitur regni cupidis ⁊ magna uoluentibus.
Quid prodeſt homini ſi munduꝫ vniuerſum lucre
Diuites elati tur: anime vero ſue detrimentum patiatur? ¶ Dicit̄
elatis ac rapacibus diuitibus. Nolite ſperare in
iniquitate ⁊ rapinas nolite concupiſcere. diuitie ſi
affluant nolite cor apponere. Et diuitibus id hui[us]
ſeculi. Illud precipe nōn ſublime ſapere neqꝫ ſape-
re in incerto diuitiarum. Sed in deo viuo qui pre-
ſtat omnia uobis abundanter ad fruendum. bene
agere diuites fieri in operibus bonis facile tribue
re: cōmunicare: theſauriçare ſibi fundamentum bo
Amatores opū num in futuruꝫ ut apprehendat ueram vitā. ¶ Di
citur opes ſuas nimis amantibus ⁊ de illis ſperā
tibus: neqꝫ ponentibus deum adiutorium ſuum.
Dormierunt ſomnum ſuum ⁊ nihil inuenerunt om
nes viri diuitiarum in manibus ſuis. Ab increpati
one tua deus iacob dormitauerunt qui aſcenderūt
equos. Tu terribilis es ⁊ quis reſiſtet tibi? Et il-
lud eque terrificum alterius prophete. Si exalta-
tus fueris ut aquila: ⁊ ſi inter ſydera poſueris ni-
dum tuum inde te detraham dicit dominus. ¶ Di
Nō ɔtēti mediocribus citur mediocritate nō contentis. Mendicitatem ⁊
diuitias ne dederis mihi. Tribue tm̄ victui meo ne
ceſſaria: ne forte ſatiatus illiciar ad negānduꝫ ⁊ di
cam quid eſt dominus? Et egeſtate compulſus fue
rim: ⁊ periurem nomen dei mei. Et illud: Magn[us]
queſtus eſt pietas cum ſufficientia. Nihil enim in-
tulimus in hunc munduꝫ: haud dubiumqꝫ nec au-
ferre quid poſſimus. habentes alimenta ⁊ quibus
tegamur: hijs contenti ſimus. Nam qui uolunt di-
uites fieri: incidunt in temptationem ⁊ laqueū dia
boli. Et deſideria multa inutilia ⁊ nociua que mer
gunt homines in interitum ⁊ perditionem. Radix
enim omnium malorum eſt cupiditas: quam qdeꝫ
appetentes errauerunt a fide ⁊ inſeruerunt ſe do-
Patientes pſecutionē loribus multis. ¶ Dicitur perſecutionem patienti
bus. Ne mirentur omnes qui pie uolunt viuere in
Chriſto Jeſu: perſecutionem patientur. Et iterum
ne frangantur. Beati qui perſecutionē patiunt̄ ⁊c̄.
Cogitātes vitā ſolam ¶ Dicitur hanc ſolam vitam cogitātibus. dulce lu
men ⁊ delectabile eſt oculis videre ſolem. Si an-
nis multis vixerit homo: ⁊ hijs omnibus let[us] fue-
rit: meminiſſe debet tenebroſi tēporis ⁊ dies mul-
torum: qui cum uenerint: ⁊ uanitatis arguentur p̄
terita. Letare iuuenis ergo in adoleſcentia tua ⁊ in

bono ſit cor tuum in diebus iuuentutis tue: ⁊ am-
bula in vijs tui cordis: ⁊ in intuitu oculorum tuo-
rum. Et ſcito qꝫ pro omnibus hijs adducet te de-
us ad iudicium. ¶ Dicitur pigris ad bona opera. Piger ad bonum
Uade ad formicam o piger: ⁊ conſidera vias ei[us]:
⁊ diſce ſapientiam. Que cum non habeat ducem
nec preceptorem nec principem: parat eſtate ci-
bum ſibi: ⁊ cōgregat in meſſe quod comedat. Uſqꝫ
quo piger dormies? quando conſurges e ſomno
tuo. paululum dormies. paululū dormitabis. pau
lulum conferes manus tuas ut dormias: ⁊ ueniet
tibi quaſi viator egeſtas: ⁊ quaſi vir armatus. Si
vero impiger fueris: ueniet ut fons meſſis tua ⁊ ege
ſtas longe fugiet a te. ¶ Dicitur accidioſis ac etiā Accidioſi ⁊ triſtes
triſtibus. Triſtitiam non des anime tue: ⁊ non af-
fligas temetipſum in conſilio tuo. Jucunditas cor
dis hec eſt vita hominis. ⁊ theſaurus ſine defecti
one ſanctitatis. Et exultatio viri eſt lōgeuitas. Mi
ſerere anime tue placens deo ⁊ contine ⁊ cōgrega
cor tuum in ſanctitate eius. Et triſtitiam longe ex-
pelle a te. Multos enim occidit triſtitia ⁊ non eſt
utilitas in illa: çelus ⁊ iracundia minuūt dies: ⁊
ante tempus ſenectam adducet cogitatus. ¶ Dici Uinolēti ⁊ guloſi
tur vinolentis ac guloſis. Quā ſufficiens eſt homini
erudito vinum exiguum. Et in dormiendo non la-
borabis ab illo: ⁊ non ſenties doloreꝫ. vigilia ⁊ co
lera ⁊ tortura viro infirmo: ſomnus ſanitatis in ho
mine parco dormiet uſqꝫ mane ⁊ animo illius cuꝫ
ipſo delectabitur. Que eſt vita que minuit̄ vino?
Uinum in iucunditate creatum eſt non in ebrieta-
te ab initio. Exultatio anime ⁊ cordis vinum mo-
derate potatum. Sanitas eſt anime ⁊ corporis ſo
brius potus. vinum multum potatum irritationeꝫ
⁊ iraꝫ ⁊ ruinas multas facit. ¶ Dicitur culpas ſu Penitētes
as excuſantibus ⁊ in deum reflectentibus. Nō de
clines cor in uerba malitie: ad excuſandas excuſa-
tiones in peccatis. Et illud ſolummodo hoc iuue-
ni: quia fecit hominem rectum. ⁊ ipſe ſe infinitis in
ſtituerit queſtionibus. ¶ Dicitur deſperantib[us] de Deſperantes
peccato. ſi confiteamur peccata noſtra: fidelis ⁊ iu
ſtus eſt ut remittat nobis. Et illud. Non ſm̄ peccā
ta noſtra fecit nobis: neqꝫ ſm̄ iniquitates noſtras
retribuet nobis. Quoniam ſm̄ altitudinem celi a
terra: corroborauit miſericordiam ſuam ſup timen
tes ſe. Quantum diſtat ortus ab occidente: longe
fecit a nobis iniquitates noſtras. ¶ Dicitur diffi- Diffidētes
denti. Modice fidei quare dubitaſti? ¶ Dicit̄ pe- Cōfitētes
nitenti: Gaudium erit in celo ſuper vno peccatore
penitentiam agente qꝫ ſuper nonagintanouem iu-
ſtis qui non indigent penitentia. Et rurſus. Epula
ri oportebat quia frater mortuus erat ⁊ reuixit: pe
rierat ⁊ inuentus eſt. ¶ Sed qd ago: aut qd uſqꝫ
eſt ſcripturarum angulus qui non utilibus minis
ac monitis: qui non conſolationibus atqꝫ remedi-
is anime plenus ſit? Uacate itaqꝫ fratres ab occul
tis peſtibus. Et ut ſemel expediam: ab omnib[us] ab
ſtinete in quibus uertitur anime periculum. Noli Pericula nō q̄renda
te periculum amare cum ſit ſcriptuꝫ. Qui amat pe
riculum: in illo peribit. Nolite frequens ⁊ ambi-
guum experimētum ueſtri querere. Aduerſarij ar
tes ſunt. Cauete ne propriarum virium ſpe uos in
precipitem locum trahat: plurimum fiducie ſugge
rere. Credulamqꝫ animam ſupra ſeipſaꝫ attollere
ſolitus fertur ut cum ſe deluſam ceptoqꝫ lapſaꝫ ſen
ſerit erubeſcat etiam facilia derelinquens. ſic au-

dacie metus ac torpor quidam ⁊ peſſima reruz vi
ce odium ac deſperatio ſuccedant. Uacate. hoc di-
ſcrimen ⁊ hos dolos. Subdite animas ur̃as Chri
ſto. Jugumqꝫ eius ferte deuotis ceruicibus. ⁊ ni-
hil eſt dulcius. Jlli ſeruite in timore ⁊ exultate ei
cum tremore. Qꝫ ſi regibus ⁊ ſuperbis terre iudi-
cibus precipitur: quantomagis humilibuſ Chriſti
ſeruis preceptum intelligitur. Mementote mãda-
torum eius ⁊ ſecum percuſſi federis quo die de-
ſerto ſeculo ad illius imperium tranſfugiſtis. Ha-
betote ante oculos profeſſionem ueſtram: uotum
ſeruate: implete regulaz. Jd ſi lete facitis: ſatis eſt.
de reliquo ſepe anceps virtuti iuncta tẽtatio. Naz
qui in re qualibet ſeu corporis ſeu anime opus ſit
extremum potentie ſue facit: cito deſinet. Nõ poſ-
ſe enim immodicum conatum a laſſitudine procul
abeſſe compertum eſt. Omni cuſtodia ſeruate cor
ueſtruz. Et cauete ingi ſtudio que damnoſa cogno
ſcitis: quod facile erit expertis in ſeculo. Quid in-
ſidioſum: quid violentum: quid precipue moribus
ueſtris formidabile fuerit. Que nocentiora ſenſi-
ſtis: cautius declinate. hunc ira torquebat. hunc li-
bido. hunc ſuperbia extollebat. hunc deprimebat
accidia. hunc auaritia. ⁊ hunc gula. hunc triſtis co
quebat inuidia. Quiſqꝫ familiarem ſuum hoſtem
in prelio recognoſcat. ⁊ de eo maxime caueat vn-
de ſibi amplius noceri ſolitum recordetur. Neqꝫ
ỽo uos tutos arbitremini qꝛ in caſtris Chriſti agi-
tis q̃uis ſub optimo duce militetis: ⁊ caſtra muni
tiſſima ac fortiſſima ſint. Nullus tamen locus ad
plenum tutus eſtimandus eſt: quem inſomnes ⁊
feri hoſtes obſident atqꝫ circunſonant: niſi pro ual
lo excubent armati vigiles contra inſultus inſidi-
aſqꝫ hoſtium: animis atqꝫ corporibus intenti: hos
autem ubi queram ſi inter uos non inuenero: aut
de qbus potius q̃ de uobis dictum rear illud Yſa
ie. ſup muros tuos hieruſalem poſui cuſtodes ⁊c̃.
¶ Uigilias ⁊ excubias ueſtras noui: que mihi tã-
to peccatori ⁊ nuper ⁊ ſepe olim lachrymas exci-
uerunt: precipue cogitanti nequaq̃ uos eſſe de nu
mero iſtorum de quibus eſt dictum. populus hic
labijs me honorat. cor autem eorum lõge eſt a me
Sed Chriſtum multo etiam magis corde q̃ labi-
Uirtus is uenerari. habet hoc autem uera virtus: excitat
animos: pungit affectus. Et ſicut bleſi linguaz ſpe
ctata virtus animi commendat: ſic ſi etiam ỽtutis
opinio defuerit: loquens de virtute Demoſthenes
non placebit. ¶ Ueſtre ỽo me diuine laudes mul-
cent fateor: non minus q̃ ſi peccator quiſpiã mul-
ta arte uel ipſe mihi ad aurem ariſtoxenus perſo-
naret. Muſicam nempe ſuauitatem deuotio men-
tis equiparat. Minus dixiſſe video: ⁊ tranſcendit
qua ipſe me ſepius cogitatione reuerberans: inter-
dum uereor ne hec qualiacũqꝫ ex me minus aucto
ritatis ⁊ minus habitura ſint fidei. Ne ue actio-
nis leuitas rerũ pondus imminuat. Et audire me
rear ꝙ ille cecus natus illuminatus a domino in
peccatis natus es totus: ⁊ tu doces nos. Et ſi eij-
ciar foras. Sed hanc mihi ſollicitudinem imminu
it ueſtra charitas ⁊ in ipſo Chriſto ſimplicitas mẽ
tem iudicans. Et potius auditura quid loquar q̃
inſpectura quid viuam. ¶ Sed ad uos reuertor:
quos etſi ſacra heremus vigilqꝫ cuſtodia preſtare
tutos ab omni diſcrimine videatur: intentiſſimos
⁊ paratiſſimos tamen aliquid omnia eſſe oportet.

Tunc enim plena ſecuritas certaqꝫ demuz pax ſpe
randa uobis eſt: quando fortiter atqꝫ feliciter ex-
acta militia vite huius ab exilio in patriam: ⁊ e ca
ſtris in regnum atqꝫ in regna regis eritis tranſlati
⁊ facti de laborioſis militibꝰ ueterani emeriti ſua
dente premio laborem. Jnterea nolite multum cõ
fidere. Neqꝫ enim ante periculorum aderit q̃ vite
finis. Circũſpicite ſemper ⁊ uelut in acie galeati
loricatiqꝫ ſtrictis gladijs ſtate: nec bellatoreſ egre
gios frangat labor: qui quantumcunqꝫ ſit: premio
par non erit. Non magis non dicam q̃ vna olym-
pias mille annis. Sed quam ⁊ eternitati dies
vnus iſqꝫ breuiſſimus. Facite ergo pro celeſti rege
⁊ pro ueſtra ſalute: facite quod pleriqꝫ mortalium
pro terrenis dominis ⁊ pro parua pecunia facere
ſolent hoſtes ueſtros noſtis optime que multis iã
cauſa victorie fuit. Jn omni quidem bello qd agãt
hoſtes ⁊ quid poſſint: ſcire optimum. ſubita enim
terrent ⁊ impremeditata perturbãt. Aduerſus co
gnitos conatus facilior eſt cautela. Et leuius acce
dit quicquid a longe preuideris. ¶ Hoſtes itaqꝫ
ueſtros ſcitis: neqꝫ quid agant/ aut quid cogitent
ignoratis. Occurrite partibus impijs ⁊ vitate.
Tria in primis hoſtium atqꝫ armorũ genera. Mũ
di laqueos: carnis illecebris: demonum dolos. Jl
le uaniſſima ſpondet. hic ꝙ familiariter blanditur
Jlli autem peſſima conſilia mortalibus inſuſurrãt
totum in eo uertitur ut uacetis. Jn hoc vnum intẽ
ti ut animos ueſtros ab omni horum conſortio di-
ſtrahatis. ne alijs forte negocijs implicitos impro
uiſi opprimant. Munduſ fallit. mulcet caro. demo
nes impellunt. Nulla uobis inde ſpes. nulla hinc
uoluptas. Nullum vite conſilium. Omnes pari-
ter noſtras in pernitiem mortemqꝫ cõſpirãt. ¶ Et
q̃uis ut ab ultimo incipiam inuiſibiliter hoſtium
ullum eſſe confidam qui non vitam noſtraz atqꝫ ha
bitum: ⁊ habitaculum exhorreat: ubi tamen nõ ti-
mendum rear: quando paradiſi limen ille nõ timu
it: ſed ingreſſus ⁊ hominem ad imaginem dei ⁊ ip
ſius manufactum dolis aggreſſus vicit: ſtrauit ex
pulit: ⁊ in exilium ac mortẽ truſit. Et quid loquor
aut quantulum fuit Adam fallere: qui Chriſtũ do
minum temptauit: Omnia quidem audet ſupbia:
⁊ inuidia ſtimulatus. Sed in nullos plura q̃ in
Chriſti famulos mollitur: ubi enim felicitas ampli
or ⁊ plus inuidie loci eſt. ¶ Uacate ergo atqꝫ ab
omnibus demonum ⁊ eorum principis conſilijs
abſtinete. Mendax eſt enim ⁊ mendacij pater: ſic
eum viua ueritas uocat. Talem quiſquis euz in ſo
cietatem admiſerit: inueniet. Multa iſte quoti die
ad aurem cordis: claudite illam ⁊ aduertite ⁊ ſpui
te os impurum ⁊ male ſuadum. Nolite tremiſce-
re Chriſtus ſuis militibus in acie laborantibꝰ opẽ
fert. Alioquin haud dubie tot bellatorum fatigati
one deficerent. Jnfelix quiſqꝫ eum non inde repu-
lerit meritoqꝫ paſſurus quod ait pſalmus: ut ſcili-
cet diabolus ſtet a dextris eius. fugite hanc fune-
ſtam commutationem. Jnduiſtis dominum Jeſuz
Chriſtum ⁊ armaturam eius uexillum crucis ſue
ueſtris frontibus affixiſtis: ſub Chriſto iuraſtis in
dixiſtis belluz ſathane: quod iam inde ab exordio
generis humani ille uobis indixerat. habetis du-
cem cuius uel ſigni ſolius aſpectum: uel nominis
ſacriſonum hoſtes ferre non ualeant. Uinci hoc p̃
lio non poteſtis: niſi conſenſeritiſ. Nemo ꝯſentiat.

Nemo tranſfugiat de victore ad victum:a poten-
te ad ualidum.ab optimo ad peſſimum. In ſecula
ribus hiſtorijs irriſum legimus Labienum qui re
licto Ceſare victore ad Pompeium trāſiuit. Et cū
tamen inter partes illas ut foꝛtune iudicium ap-
tum:ſic charum:ſic occulta diſcretio:quanto iuſti-
us irridendus qui Chꝛiſto victorioſiſſimo rege de
ſerto ad illum confugit/cuius non pꝛopꝛium tem-
ptare.vinci fugere modo fuerit qui reſiſtat pꝛimū-
q̃ꝫ eius impetum ferat. Sicut enim ſcriptum eſt:
Reſiſtite diabolo ⁊ fugiet a uobis. Sane cū iſtud
cunctis tamen uel maxime uobis eſt debitum. Cū
enim ceteri homines qui Chꝛiſti nomine glorian-
tur ſemel tm̄ in regeneratione ſacri fontis: nos ⁊
tunc ⁊ rurſus inuoco:ſancte religionis abrenunci
aſtis aduerſario:deſertiſqꝫ caſtris illius quoruꝫ ſti
pendium eſt moꝛs:feliciter Chꝛiſto ſigna conuerſi
perſeuerate fideliter. Nil hoſti moleſtius fieri po-
teſt.dolet iſte equideꝫ/fremit/iraſcitur. Sed quid
agat.nihil amplius poteſt q̃ꝫ quod ſibi ab aduer-
ſo duce permittitur? Sperate ergo ⁊ equanimes
eſtote. Nihil omnino contra ſuos in quorum acie
uos eſtis:Chꝛiſtus illi pꝛomiſit. Nunq̃ꝫ anteꝫ per-
mittet:niſi pꝛo ipſorum exercitio ac ſalute. Ualde
autem imbecillis eſt qui nil poteſt: niſi quod eius
hoſtis vult:diſcamuſqꝫ nil nobis fidere:ſed leuare
oculos in montes vnde ueniet auxilium nobis.nō
tamen a montibus auxilium noſtrum:ſed a domi-
no qui fecit celum ⁊ terram. ¶ Solent bellorū du
ces ſuos milites in pericula mittere:ut eorum vir-
tutē atqꝫ animos agnoſcant. At non ita noſter dux
quippe qui nos ante omne ſeculum nouit.ſed ideo
nos exercet:ut nobis noti ſimus. Ne ut ceci ⁊ igra
ti nobis tribuamꝰ que illius ſunt. Pꝛeclare Mar-
Tulliꝰ cus Tullius quodam loco. O dij inquit immoꝛta
les:nobis enim tribuam que ueſtra ſunt. Quid re
ligioſius/quid gratius:aut quid omnino modeſti
us.modo non deos iſte: ſed domini conſiliorum
ſuorū ⁊ rerumqꝫ geſtarum fateretur auctorem ꝙ
foꝛtaſſe faceret:ſi inueniſſet a ſe ſcriptum non con-
uenire philoſopho dicere deos eſſe. Sed vnum fa
bꝛicatorem mundi deum. Sed ea mihi de illius in
genio ſpes eſt:ut etſi uel metu aliquo uel abuſu lin
gua ſeu calamus vulgarium toꝛrente raperetur ⁊
errorum animus tamen inſolido permaneret.pꝛe-
ſertim qui pꝛeter naturale autem acumen ⁊ inſitā
rationem qua inuiſibilia dei per ea que facta ſunt
conſpiciuntur.ſempiterna quoqꝫ virtus eius ac di
uinitas ⁊ vnum fabꝛicatorem mundi deum a Pla
tone ⁊ a diſcipulo eius Ariſtotele:vnum pꝛincipē
ineuntibus didiciſſet. Q; ſi ille diuini muneris re-
cognoſcit ⁊ pꝛedicat coniurationem cantilene de-
pꝛehenſam vindicatam ⁊ oppꝛeſſam coniuratio-
nem fateoꝛ grauem atqꝫ peſtiferam ⁊ a domeſtico
quidem ſed moꝛtali ⁊ viſibili hoſte cōflatā. Quid
chꝛiſtianus dicet homo cuius in moꝛtem hinc do-
meſticus ⁊ moꝛtalis ⁊ viſibilis:hinc inuiſibilis ⁊
immoꝛtalis hoſtis accingitur:quando ut ait Am-
Ambꝛo bꝛoſius:iter vite occulta demonum infeſtatio: ue-
ſius lut latronum obſidet multitudo: quibus per om-
nes vias ſupplantatores inuiſi animarum laque-
os tendunt:innumerabilium moꝛtibus expaueſcē
dos. Et apoſtolus Paulus. Non eſt nobis collu-
Aplꝰs ctatio aduerſus carnem ⁊ ſanguinem. ſed aduer-
ſus mundi rectores tenebꝛarum haruꝫ ⁊c̃. Et Au
guſtinus in eo libꝛo quē ſepe hodie in teſtimoniuꝫ Augꝰ
accerſo:loquenti enim de ocio religioſo. Quid op
poꝛtunius q̃ꝫ uere religionis liber aſtipuletur? om
nis inquit hominum dominatus in homines aut
dominantium aut ſeruientium moꝛte finitur. Ser
uitus autem ſub angelorum malorum ſupbia per
ipſum tempus quod eſt poſt moꝛtem magis metu
enda eſt. Illud etiam cuius cognoſcere facile eſt ꝙ
ſub homine dominante liberas cogitationes ha-
bere conceſſum eſt. Illos autem dominos in ipſis
mētibus foꝛmidamus. Hos igitur non dominos
ſed tyrannos ſuperbioſiſſimos in ipſam mentis ar
cem ſcandentes a pꝛopugnaculis arcere atqꝫ horū
noſtre que carnis coniurationem ſub nube tranſi-
torie uoluptatis abdicande uoluptatis abditaꝫ de
pꝛehendere:vitare:compꝛimere.nonne magnificū
diuine gratie donum ſit:ut cui contigerit. O cice-
ronianam illam uocem ſuam merito faciat. O de- Cicero
us immoꝛtalis:tibi enim tribuam que tua ſunt. Et nis ſnia
quod ſequitur dicat. Nec v̄o poſſum meo tamen i-
genio dare ut tot res tantas tam uarias tam repē-
tinas in iſta turbulentiſſima tempeſtate mea ſpon-
te deſpexerim:tamen pꝛofecto animum meuꝫ con
ſeruande anime cupiditate intēdiſti. Tu me ab om
nibus ceteris cogitationibus ad vnam eius ſolam
contuliſti. Tu deniqꝫ in tantis tenebꝛis erroris ⁊
inſcientie clariſſimum lumen pꝛetuliſti menti mee.
Hec Ciceroniana pꝛo re pauciſſimis ⁊ immutatis
in uſus noſtros ſic uertere libuit ut anime ſalutem
⁊ de inuiſibili hoſte ⁊ doctore cognoſcere tali eti
am teſte diſcamus:in hac ſententia:in hac ſpe igi-
tur fratres ſtate.ſicut enim multa commiſimus q̄-
bus moꝛs haud dubie debebatur:niſi diuina cle-
mentia ſuccurriſſet: ſic nihil eſt quod non peccare
potueramus:niſi nos a tantis malis diuina pꝛoui
dentia pꝛeſeruaſſet.utrūqꝫ pariter dei munus. Et Dei mu
non egrotaſſe ⁊ egritudine liberatum eſſe: ⁊ miſe- nus
rum non fuiſſe ⁊ miſericoꝛdiam nō meruiſſe. Quo
rum nempe utrum ſit maius dubitari poteſt. Mi-
hi quidem pꝛimum videtur integrius. Secunduꝫ
v̄o ipſa contrariorum collatione conſpectius:peri-
culiqꝫ memoria gratius. ¶ In hac reuerentia ⁊ ſo
bꝛia diuini operis recogitatione conſiſtite. Bona
omnia illuc referte:vnde ſunt omnia. Talibꝰ enim
opinionibuſ circūſeptos certum habeo inuadi poſ
ſe:ſed non oppꝛimi. In hac autem vita tam ardua:
tam anguſta:tam uepꝛicoſa:tam lubꝛica:tot obici-
bus interrupta:tot obſeſſa latrunculis:tuta cautio
eſt:ſuſpecta ſecuritas: ⁊ que non ſpiritales tm̄ pꝛo
fectus impediat:ſed etiam temporales. Q; enim
queſo iſta ſecuritas eſt:cui dum tranquillioꝛ ſtabi-
lioꝛqꝫ videbitur:ſubito metus interuenit:impꝛoui-
ſa calamitas:moꝛs inopina. Cum enim dixerint:
pax ⁊ ſecuritas:tunc repentinus eis ſuperueniet
interitus. Igitur non doꝛmiamus inquit ſicut ce-
teri doꝛmierunt. Sed vigilemus ⁊ ſobꝛij ſimus.
utiqꝫ nouerat quid periculorum ſecuritas ſecum
uehat. Nam quis dinumeret:quot non dicam ho
mines:ſed potentiſſimos populos illa peſſūdedit.
¶ Unico argumento:eodemqꝫ clariſſimo conten-
tus ero:finite reuocem uos parumper ad exempla
gentilium. Romanos gentium certe dominos ⁊
terrene ciuitatis abſqꝫ emulo pꝛincipes Carthagi-
nenſium metus virtutibus ſemper claros perpe-
tuoqꝫ deterſo exercitio ſeruabat armorum pericu-

lorumqꝫ frequentia. Eoſdem rubigine vitiorum
obſcurauit / parta inde cum ſecuritate ſegnities.
Quod preuidiſſe ac prenunciaſſe dicitur / iſte vir
qui igitur tunc ⁊ in ciuitate habebatur optimus /
⁊ hac in re ipſa qua ſapientie famam habet / Cato
ne ſapientior eſt inuentus: cuius ſententie alioruꝫ
quoqꝫ illuſtrium conciuium dicta conueniunt Ap-
pij Claudij ⁊ Quinti Marcelli. Nec fefellit ho-
rum quiſqꝫ: ſiquidem rei bellice diſciplina ⁊ im-
perij gloria: quas metus ⁊ negocium ⁊ labor in
ſuo vigore tenuerunt / euerterunt ſecuritas ocium
⁊ quies. Ne illud pregrauiter a poeta Satyri-
co dictum ſit. Nunc patimur longe pacis mala.
ſeuior armis luxuria: incubuit: victumqꝫ ulciſci-
tur orbem. ¶ Uobis quoqꝫ: ueſtroqꝫ cetui fortaſſe
non expedit omnimoda pace frui: ne vna cum pa
ce pacis comites ſecuritas inconſulta ⁊ delicati ac
molles affectus: deniqꝫ luxus ⁊ vitia reuertan-
tur. ¶ Nec eſt uobis optandum ꝙ diu hec fragi-
lis vite militia protenditur / aduerſario caruiſſe:
ne ſimul ⁊ virtutum exercitio careatis ⁊ premio.
vnde dictum fuit Apoſtolo. Sufficit tibi gratia
mea. dum rogaret / ut ab eo diſcederet ſtimulus
carnis. Et addita ratio. Nam virtus in infirmita-
te perficitur. ¶ Mane ⁊ uos gratiam petite. ⁊ cum
eodem apoſtolo in infirmitate ueſtra virtutis per-
fectrice gloriamini ut in uobis Chriſti virtus in-
habitet. Optate bellum: non quidem propter ſe:
ſed propter Chriſti gloriam ⁊ eternam pacem.
¶ In hoc ſane temporali bello ſempiterne pacis
preuio patientie longanimitatis ⁊ fidei clypeo uos
armate. Nihil erit aduerſario formidandum. Nū
q̃ꝫ tamen deſinet / tanq̃ꝫ leo rugiens lupuſqꝫ fame
licus circum ouilia ueſtra uerſari. Obijciet ille
uobis in fide ſcrupulos quibus pedes ad ſalutem
properantes vulneret: tardet impediat. Audite re
gem noſtrum proclamantem: Si mihi non credi-
tis / operibus credite. Proinde ſi Chriſto non cre-
ditur: cui credetur? An ſaxis? An ebori? An li-
gno muto exanimi os habenti nec loquenti? ma-
nus: nec palpanti? pedes: nec ambulanti? aures
nec audienti? nares: nec odoranti? oculos: nec vi-
Yſaias denti? Cui ergo ſimilem feciſtis deum dicit Yſa
ias? Aut quam imaginem ponetur ei? Nunquid
ſculptile conflabit faber? aut artifex auro forma-
bit? uel illud. aut forte preſecurius precioſiori ma
terie argento aut auro credere. quia ſcilicet ſimu-
lacra gentium argentum ⁊ aurum / opera manu-
um hominum: quibus ſimiles fiant qui faciunt ea:
⁊ omnes qui confidunt in eis. Noſtra tamen eta-
te tam multos eis credere cernimus. Colitur ta-
men argentum ⁊ aurum tanto cultu / quanto nec
Chriſtus ipſe colitur. Et ſepe viuus deus inanima
ti metalli deſiderio atqꝫ admiratione contemni-
tur. Non tamen adhuc aurum ⁊ argentum deus
eſſe creditur. ¶ Sed an forſitan pagano ritu reli-
gioſius inſanitur: an melius herculi creditur furi
oſo an Marti homicide. an Ioui adultero ⁊ ince-
ſto. an Mercurio proditori. Et ſi enim uerum ſit
quod propheta ille maximus ait. Omnes dij gen
tium demonia: tamen illud ſubintelligi oportere
arbitror uel homines demonijs ſeruientes: atqꝫ
ſimillimi. ¶ Quod apud eorum quoqꝫ cultores

ſuarumqꝫ ſcriptores rerum facile vigilans lector
inueniet. Apud noſtros v̇o non dubium eſt qui-
dem. atqꝫ in primis Lactantium Firmianum qui Lactan
omnem deorum ſcenam turpeſqꝫ latebras ſcele- tius
lerum aperiens: totam rei ſeriem qui fuerint: quid
egerint: qui mores / que vita / qui exitus / que ſe-
pulchra / operoſiſſima diſputatione complectitur /
in eo libro quo inſtitutiones uere fidei tractare ad
ortus. utinam tam noſtra affirmare potuiſſet (ut
Hieronymi uerbo utar) q̃ꝫ facile aliena deſtruxit.
Quod v̇o ſi Chriſtus conſtanti fide mundum cre-
ditur: expectabitur ne meſſias? ſeu uerius utiqꝫ
uenturus expectabitur antichriſtus: qui ut hoſtis
reſiſtendi animo: non ut dominus obſequendi pro
poſito expectandus eſt. Meſſias enim uerus do
minus iam uenit. Ipſe eſt Chriſtus ille qui exiuit
a patre. ubi in principio erat uerbum: ⁊ uerbum
erat apud deum ⁊ deus erat uerbum. Per quem
ſcilicet omnia facta ſunt diſſimulata tantiſper di-
uinitatis maieſtate: deſcendens ſub ſeruili habi-
tu: uerbum caro factum eſt ⁊ habitauit in nobis.
Quid igitur ſeminant iudei: aut quis tantus ⁊
tam latens ſopor: miſerorum oculos oppreſſit: ut
ſperare ⁊ expectare malint q̃ꝫ habere per quam
ſalui fiant. Nam ut ait Auguſtinus. Quid ad- Aug⁹
huc expectant alium Chriſtum: cum hoc prophe
ta tam legunt ⁊ impletum vident: ꝙ impleri non
potuerit niſi per Chriſtum. Nos ergo fratres /
hunc tenentes / creatorem / redemptorem / ſaluato-
rem optimum ⁊ nobiſcum familiariter conuerſa-
tum: abſit ut alium expectemus preter eum ip-
ſum ad iudicium reuerſurum. Q̄ꝫ ſecundum eius
aduentum leti utinam ⁊ intrepidi videamus. Illi
autem preſenti gaudio per iuſtitiam atqꝫ inſolen-
tiam ſe preliantes futuri ſpe inani: ⁊ ſtultiſſima
expectatione ſe torqueant. Quoniam nempe ſex
etatum nulla longior hac que modo agitur: cuius
initium Chriſti ponimus ab aduentu: Quid igi
tur preſtolantur inſani / neſcio queꝫ ſue gentis eſſe
uenturum: qui iampridem ſuis ſedibus auulſi ⁊
toto terrarum orbe diſperſi nec ad aliud reſerua-
ti: niſi ⁊ ad ſui ludibrium ⁊ ad teſtimonium eius
quem crucifixerant Ieſu Chriſti inuidum ualent:
aut uolunt intelligere impletum in eis omne quod
in pſalmo legunt ex ipſius perſona Dauitico ore
prophetatum. Reſuſcita me ⁊ retribuam eis poſt
eiuſdem reſurrectionem ſtrati diuino iudicio toti-
ens attricti teſtantur: hiſtorie vulgate teſtaꝝ euer-
ſa hieruſalem. Cuius quanta fuerit ruina ut omit
tam fedam famem ⁊ obtentu famis incredibilia:
⁊ horrenda facinora que locus iſte non capit: ip-
ſe ceſorum numerus iudicio eſt. qui quoniam om
nem ſimilitudinem excedit ueri: apud illius tem-
poris hiſtoricos ⁊ precipue Ioſephum virum nō
mediocris auctoritatis: qui ei bello interfuit que Ioſe
ratur. Quorum malorum omnium: quod cuiq̃ꝫ phus
pio dubium eſſe non debet: quid aliud cauſe fu-
it q̃ꝫ iſta gentis impietas ⁊ magnitudo in Chri-
ſtum principium omnis cladis ab hac ſtulta ⁊ in
digna expectatione profectum eſt. Quod Chri-
ſtus ipſe ſimilem perituramqꝫ urbem miſeratus /
predixiſſe legitur adiecta cauſa: eo ꝙ non cogno
uiſſet tempus uocationis ſue. ꝙ profecto cogniti-

onis neceſſarie defectus expectationis ſuperua-
cue cauſa fuit. Res non omnibus foꝛſan nota.
Nec tamen ideo minus uera. Cuius certe Tran-
quillus curioſiſſimus reruꝫ ſcriptoꝛ meminit. Per
crebuerat enim inquit oriente toto leta ⁊ conſtans
opinio eſſe in factis: ut eo tempore iudea perfe-
cti rerum potirentur. Licet iſte autem ut paga-
nus homo ⁊ ſuſpectioni apud noſtros ſuo iure fa
cti nomen uſurpet ⁊ uaticinium in Ueſpaſiani pͥn
cipatu dicere uelit impletum: qui in iudea bellum
gerens ad imperium eſt aſſumptus. Uere tamen
ea nobis expectatio meſſie credenda eſt. que iam
ante per ipſum Chꝛiſti tempus impleta erat. Id
ceci coram poſitum non videntes: quod iam tran
ſierat expectabant: ſicut ⁊ nunc hodieqꝫ expe-
ctant: ⁊ uſqꝫ in finem ut credimus expectabunt:
Sed tunc ea fiducia elati eludente eos dei ſapi-
entia quam ipſi crudeliter ⁊ irreuerenter eluſerant
⁊ ligno crucis affixerant quaſi iam futuri rerum
domini Romanum excutere uoluerunt iugum ce
Ueſpa ſo pꝛopoſito ⁊ legato Syrie fugato. Que rebel-
ſian᷒ ꝓ- lio materiam pꝛebuit Romanis traiciendi in aſi-
fect᷒ ꝯ am ⁊ Hieroſolymam obſidendi: duce belli Ue-
iudeos ſpaſiano: qui ſecum in arma pꝛimogenitum ſuum
duxit: cuius tandem conſilio ac virtute urbs euer
ſa funditus: ac dedeleta gens eſt. Et de iudeis
quidem hactenus. ¶ Quid deinceps: an dolo-
Mabo ſas Mahometi fabulas. an philoſophorum diſ-
metus ſonas ⁊ inextricabiles ambages: ac temerarij vir
Auer- tus Auerrois: ac uenenata conuitia: ⁊ ſputa ad
rois celum putrido ore tranſmiſſa. An foꝛte potius de
ne ſacrilegia Fotini: uel Manichei nu-
gas: uel Arrij blaſphemias audiamus. Que ſi
omnia pꝛocul abſunt a pectoribus ſanis: ſi neqꝫ
miſerabilis paganorum erroꝛ: ⁊ obſtinata iudeo
rum cecitas: neqꝫ odibilis ſarracenorum furoꝛ tan
gunt animos aut delectant: aut ullam penitus
ſpem oſtendunt: quid circumſpicimus: quid agi-
mus: aut quem inter huius vite naufragia poꝛ-
tum petimus: pꝛeter Chꝛiſtum in quo quiſquis
ſpei ſue anchoram iecit: uarijs q̃ꝫq̃ꝫ perſecutio-
num pꝛocellis ⁊ expoſitum fluctuare: ⁊ laborare
quidem poteſt: mergi nequit: aut perire orante
iſto ſimul ac iubente ne deficiat fides ueſtra. Ni-
hil impoſſibile deo eſt. In me eſt omnis impoſſi
bilitas aſſurgendi tanta peccatorum mole obru-
to. Saluare ille potens eſt: ego ſaluari nequeo.
Quantalibet enim clementia dei ſit: certe iuſtiti-
am ratio excludit. Et q̃ꝫuis immenſa miſericoꝛ-
dia ad menſuram mee miſerie redigenda eſt. Naꝫ
nec actus agentium circa patiens indiſpoſitum
operantur: ut phiſicis placet. Et cum aridam ſti
pulam tenuis fauilla ſuccendat: aque vis uali-
dum extinguit incendium. Hec ⁊ quecunqꝫ ſimi
lia obuerſantur animis ſiquidem ſalutarem me-
tum diſcuſſo toꝛpore afferunt: quedam tacita ue-
lut angelorum nos amantium conſilia eſtimanda
ſunt: ſui ſpem omnem fiduciamqꝫ afferunt. Com
menta nitentur hoſtilia: ⁊ ancipites ad ruinam
vie. Quo enim ſequacem animam ducunt niſi ad
deſperationem malorum omnium extremum? Ni
hil ꝟo uos terreat. Nam nec diuina potentia ul-
lis nature terminis circumſcribitur. Neqꝫ ſolum
in hijs que diſpoſita ſunt vim pꝛopꝛie actionis ex Dei mi-
ercet. Sed que indiſpoſita ſunt diſponit. Et mi- ſicōdia
ſericoꝛdia dei miſeriam longe tranſcendit huma-
nam. Juſtitiamqꝫ etſi non extinguit: tamen tem-
perat ac frenat. Male de deo ſentit. male de po-
tentia ⁊ miſericoꝛdia dei opinatur: quiſquis ⁊ mi
ſereri illum uelle penitentium: ⁊ tantum miſere-
ri poſſe iudicat quantum ſe peccare: cum pecca-
tum hominis quantumcunqꝫ ſit: finitum certe ſit:
infinita dei bonitas: infinita potentia. Itaqꝫ ſal-
ua ſpe salubꝛi: ſalua ſunt omnia: ubi illam abiece
ris actum eſt. Gubernaculo carens: anime nauigi
um in huius vite pelago: rerum fluctibus ⁊ ten-
tationum flatibus agitur. Nuſq̃ꝫ poꝛtus quo ſpes
dirigebat. Nuſq̃ꝫ celum quod ſpes oſtendebat:
ſed vndiqꝫ pontus: ut ait Maro. Undiqꝫ nau-
fragium ⁊ ꝓcelle. ¶ Hec igitur ſumma ſit. Spem
tenete. Nemo illam uobis extoꝛquebit. Et ſi ma
gna ſint ualde que ſperamus: magna ſunt nobis.
deo nihil eſt magnum. ante queqꝫ tanq̃ꝫ nihilum
ſubſtantia noſtra. Et cuius ante oculos mille an-
ni tanq̃ꝫ dies heſterna que pꝛeterijt. Magna ſunt
fateoꝛ immo quidem immenſa: ſi humanis meri
tis equentur. Ad largitorem attollite mentes pu
ſilla omnia: nec poſſibilia modo. Sed facilia vi-
debuntur. Nam quid eſt oro quod nutare ſpem
⁊ titubare animos cogit? Digni nobis ſupplicio
videbimur: miſericoꝛdia indigni ⁊ utrobiqꝫ non
fallimur. Noſtrum enim erat affligi. Illius eſt
miſereri. Et dignum eſt ut indignitatem noſtram
dignitas eius abſoꝛbeat. Quod pꝛofecto non fie-
ret: ſi peccatum hominis poſſet dei miſericoꝛdi-
am impedire. Eſto igitur ut nos odio digniſſi-
mus ille manſuetudine ⁊ miſericoꝛdia dignus eſt.
dignus eſt parcere. dignus nihil odiſſe omnium
que fecit. dignus ullum perdere omnium quos
tradidit ſibi pater. ¶ Iſta uolentibus erga ge-
nus humanum dei opera ineffabilis: cum cun-
cta mirabilia ⁊ plena gratie videantur. nihil im-
poſſibile videbitur: nihil incredibile. ¶ Stante
hoc ſcilicet fundamento: omnipotentiſſimum at-
qꝫ optimum deum eſſe: ut nil tam magnificum co
gitari queat quod iſte non poſſit. Nil tam benefi
cum quod non uelit. Supꝛa hoc fundamentum:
quicquid fides extruxerit: ſolidum ſtabit ⁊ hoſti
libus omnino cuniculis atqꝫ arietibus inconcuſ-
ſum. Quicquid iſte ſuggeſſerit: omnis illius im-
petus ac vis pꝛomptis ac facilibus retundetur
obiectibus. Hijs in fidem receptis omnia plana
ſunt. Ueniſſe deum inter homines. Partu virgi Chis.
neo editum: ⁊ habitaſſe in nobis: docuiſſe viam
vite: crucifixum: paſſum: moꝛtuum: deſcendiſſe
ad inferos: tartarum ſpoliaſſe: ſurrexiſſe a moꝛ-
tuis: aſcendiſſe ad celos: ad iudicium expectari.
magna ſunt fateoꝛ: ſed quid horum omnium im
poſſibile deo eſt? Q, ſi omnia potuit: quid eſt
quod noluerit: omniumqꝫ que ad creature ſue ſa

lutem: pertinere cognoſceret. Aut quid non po-
tuit Chriſtus dei filius deus uerus implere quod
Yſaias preſcire ⁊ prenunciare potuit. ¶ Yſaias dei fa-
mulus / purus homo. Nec Yſaias modo / nec
Sibilla prophete alij: Sed Sibilla / ut aduentum dei
omnis conditio teſtaretur. Iſte enim ait. Ecce
virgo concipiet ⁊ pariet filium. Quid iudei co-
gitent: quid expectent: miror. hec legentes pu-
det / puto mutare ſententiam: ⁊ at qui miſeris li
bera uoce denuncio. Impletum Yſaie oraculum
in Maria. nec iam aut amplius parituram. Mit
to alia huius ⁊ ceterorum ſacra preconia de Chri
ſto que ⁊ attexere longum erat ⁊ minime neceſ-
ſarium: ꝙ ⁊ nimis multa: ⁊ nimis omnibus no-
Sibilla ta ſunt. ¶ Sibilla autem Erithrea quid de chri
de chro ſto predixerit audiamus. Siquidem de Ceſare
Auguſto loquens ſub cuius imperio naſciturus
de virgine Chriſtus erat. inde inquit. Thaurus
pacificus leui mugitu: mundi climata ſub tribu-
Pro- to concludet. Ecce iam ut euangelice concordat
bie de hiſtorie: ubi traditur exiſſe edictum a Ceſare au
hio ꝫ guſto ut deſcriberetur vniuerſus orbis. De ad-
ibillam uentu autem domini breuiter primo uates eadem
attingit hijs uerbis. Cuius inquit diebus agnus
celeſtis ueniet. Nec multo poſt ad ipſum latius
exequitur. In ultima inquit etate humiliabitur
deus ⁊ humiliabitur proles diuina. Iungetur hu
manitati deitas. Iacebit in feno tanq̄ agnus: in
puellari officio educabitur deus ⁊ homo. Non
intelligo quibus uerbis illud clarius euangeli-
ſta qui vidiſſet exprimere potuiſſet q̄ inſtincta di
uino ſpiritu mulier: inſtinctu ſacre mentis expreſ
ſit. ¶ Quin ⁊ Ioannis precurſoris originem pre
habuit. Signa inquit precedent apud apellas.
Mulier uetuſtiſſima precium capiet. Deinde ip-
ſius domini progreſſum atq; exitum ſic comple-
xa eſt. Elegit ſibi inquit ex piſcatoribus ⁊ deie-
ctis numerum duodenarium vnumq; diabolum.
Non in gladio bello ne eneadum urbem regeſq;
ſubijciet: ſed in hamo piſcantis. In deiectione ⁊
pauperie ſuperabit diuitias: ſuperbiamq; con-
culcabit: Morte propria mortuos ſuſcitabit. Et
cum mactabitur / viuet ⁊ regnabit ⁊ conſumabun
tur hec omnia: fietq; regeneratio. ultimo bonos
iudicabit ⁊ malos. ¶ Multa deinceps exequitur
quantum datur intelligi de euangeliſtis. de Pau
lo apoſtolo. Ad poſtremum de quibuſdam quo-
q; religionibus claris / que in eccleſia hijs die-
bus nouiſſimis ſunt exorte. ¶ Mihi ad preſens
que ad ipſius Chriſti perſonam attinent: attigiſ-
ſe ſuffecerit. Que omnia eo ordine quo predicta
erant impleta conſpicimus. preter ultimum ſcili-
cet iudicium: quod de re certi. de tempore dubij
expectamus. Et hec quidem uaticinia quia non
adeo vulgata videbantur: curioſius inſerui. Que
Eutheree proculdubio ſibille ſunt: ut que ex il-
lius libro ad contextum elicui: que ſequuntur ut
ſibille fuiſſe conuenit: ſic cuius incertum eſt: cum
ſibillas Uarro numeraret ſtudioſiſſimus atq; do
Sibille ctiſſimus latinorum que a Lactantio ſparſim po

ſita inſtitutionum eius libro primo. Ab Augu-
ſtino autem recollecta: is ciuitatis dei diſponun
tur hoc ordine. In manus inquit infidelium po-
ſtea ueniet. Dabunt autem deo alapas mani-
bus inceſtis: ⁊ impurato ore expuent uenena-
tos ſputos. Dabit uero ad uerbera ſimplex ſan-
ctumq; dorſum. Et colaphos accipiens tacebit.
Ne quis agnoſcat ꝙ uerbum uel vnde uenit ut
inferis locatur: ⁊ corona ſpinea coronetur. Ad
cibum autem fel: ⁊ ad ſancta acetum dederunt in
hoſpitalitatis hūc monſtrabūt menſam. Ipſa eniꝫ
incipiens / tuum deuꝫ non intellexiſti: ludētes mor
talium mentibus: ſed ſpinis coronaſti / ⁊ horriduꝫ
miſcuiſti. Templi vͦ uelum ſcindet: ⁊ medio die
uox erit: tenebroſa trib^{9} horis nimis. Et morte mo
rietur tribus diebuſ ſomno ſuſcepto. Et tunc ab in
feris egreſſus ad lucem ueniet primus reſurrectio
nis principio reuocatus oſtēſo. ¶ Hec uaticinia ſi-
billina cuiuſuis ſibille ſint: antiqua eſſe comper-
tum eſt. ſiue fuerint Erithree: longe antiquiſſi-
ma eſſe quis dubitet. Quippe cum eam qui ſe-
rius locant Romulo regnante circa urbis condi
te etatem. Alij autem multo ante Troiam belli
uaticinatam fuiſſe temporibus tradant. Qua eta
te ipſam cymeam ſibillam floruiſſe / ulla videtur
eſſe dubitatio. ¶ Hec ſiquis acriter animum in
tendat non minus euangelica q̄ prophetica: hoc
eſt non uaticinia magis q̄ hiſtorie videantur ꝙ
eorum euidentiſſima claritas facit ut quaſi de pre
terito dici putes / qui mos quoq; propheticus.
Quod ut de pluribus probem: ſatis a Grego-
rio probatum: vnum uerbum Sibillinum Daui
tico conſonum annotabo. Ubi enim ille ait. Et
dederunt in eſcam meam fel ⁊ in ſiti ⁊c. Ita quid
audiuiſtis: nempe tam ſimile: ut vno ore locuti
videantur: qui haud dubie vno ſpiritu loqueban
tur. ¶ Et hec quidem ac mille alia de Chriſto
ante carnalem eius originem dicta erant: ⁊ cir-
ca ipſum tempus originis repetita ſunt. quibus
uero ⁊ eterno dei filio temporalis fides homi-
num quereretur. ꝙ non modo per prophetas ⁊
electos ſuos: ſed per alienigenas ſiue ſanctos:
qualis eſt Iob. ſiue etiam infideles actum eſt:
quid diceremus ignorantes. ¶ Huc etenim ⁊
⁊ iſta trahi poſſunt que Uirgilius in buccolicis Uirgi^{9}
de alio loquens ait. Iam redit ⁊ virgo redeunt
ſaturnia regna. Iam noua progenies celo demit
titur alto. Et in eneide de Auguſti imperio agens
ſub quo Chriſtum natum ſupra diximus ait. Hu
ius in aduentu iam nunc ⁊ caſpia regna. Reſpon
ſis horrent diuum: ⁊ meotida tellus. Et gemi-
ni turbant tepida hoſtia nili. Que quidem reli-
gioſus ⁊ pius lector q̄uis de Ceſare dicta: ad
celeſtem potius trahet imperatorem: cuius ad-
uentum toto orbe ſigna preceſſerant. Que audi
ens poeta neq; altius aſpirans: ad imperatoris
Romani quo nil maius nouerat reflexit aductuꝫ.
Cuius ſi uera lux oculis affulſiſſet: haud dubie ad
alium reflexiſſet. Nobis vͦ iam gratias illi qui
uſqueadeo immeritos nos dilexit. hec omnia ſi-

ne ullis externis teſtibus/clara ſunt: ⁊ ita ſe ocu-
lis fidelium diuine lucis radij infundunt: ut ne-
mo tam cecus ſit/qui non iuſtitie ſolem Chriſtum
mente proſpiciat. Et q̃uis ab ipſa ueritate uerißi-
me dictum ſit. Beati oculi qui vident que uos vi-
detis. ¶ Ego tamen hanc ipſam in terra luminis
claritatem qua poſt Chriſti reditum ad celos / ⁊
nunc uſqꝫ ad finem ſeculi deuote anime non carne
is oculis ſed ſpiritus acie Chriſtum vident:illi cor
poree viſioni quadam ex parte non imparem de-
monſtrabo. Ualde quidem fateor. Nam quis ne-
get felices oculos quibus in carne Chriſtus appa
ruit: Q̃ꝫ predulce enim ſpectaculum videre noſtra
carne noſtraqꝫ anima ueſtitum deum. Audire uer
ba:inceſſum aſpicere:notare actus inter homines
conuerſantis. Quem ſtupent angeli:quem adorãt
cuius paſcuntur intuitu:cuius imperio gloriantur
Grande prorſus ⁊ mirificum ſpectaculum poſſe di
cere. Ecce hic homo eſt quem audio:quem tango:
quem video. Homo inq̃ꝫ mortalis:uerus inq̃ꝫ ho-
mo: ⁊ cui preter peccatum ortuſqꝫ munditiam de
noſtra humanitate nihil deſit. Et rurſus ecce hic
idem deus non terras inhabitans: ⁊ terrenas pa-
tiens erumnas:paupertatem:famem:frigus:eſtũ:
dolores animi ⁊ corporis:tandem paſſurus ⁊ cru
cem:ſed in illa mortem moriendo victurus. Ecce
ut carneis pedibus terram premit qui celum crea
uit ac terram. Et homo natus eſt in ea: ⁊ ipſe fun-
dauit eam altißimus. Uidere ad ſupplicium duci
qui ſolem lunamqꝫ ⁊ ſtellas ſuis in terraꝫ vijs age
ret. Spectare in patibulo pendentem ⁊ languiduꝫ
vix ferentem caput. qui tamen maxime celum ac
terras ⁊ maria ſuo regeret ac ſuſtentaret imperio:
uſqueadeo ut terras tremor quateret ⁊ celum tene
broſus pallor inuolueret ad nutum ſui creatoris:
orbe turbato eaqꝫ omnia pro noſtra ſalute credere
magna hec ⁊ deuotis inuidioſa animis. ¶ Sed
eſt aliquid quod nobis lꝫ extremis mortalium con
tigiſſe felicius videatur. Quis igitur non miretur
ſe familiaritate contemni:aut quiſ in quo ferat ani
mo idem ſibi accidere quod Chriſto ille equidem
a multis ſtupendum dictu:familiaritate ſacratißi-
ma contemptus fuit:quia inter eos natus atqꝫ uer
ſatus erat:quos ſaluare poterat ⁊ uolebat. ab eiſ-
dem fabri filius ⁊ comeſtor carnium: ⁊ demoniuꝫ
habens blaſphemus ⁊ ſeductor dici meruit. Qđ
Nemo ſine honore ꝓpħa niſi i patria ſua — aduertẽs ipſe ait. Nemo propheta ſine honore ni-
ſi in patria ſua. uerum hec ab infidelibus eſt paſſus
dicat aliquis fatebor. Sed ⁊ fidelium fidem titu-
baſſe: ⁊ ipſa etiam apoſtolorum corda ſaluatoris
morte turbata comperimus. Et Thome duritiam
ꝓfuturã:poſteris legimuſ. Que ſi adhuc viuo uel
rediuiuo iam Chriſto fidelibus contingere potue-
runt:quid mirentur Chriſto ad celum vnde uene-
rat iam ingreſſo ⁊ ab oculis hominum amoto illas
tam multas blaſphemias. Quibus a noſtris:pre-
cipue ab Auguſtino ſtudioſe grauiterqꝫ reſponſuꝫ
Porphyrius — eſt. Ita ut acuti vir ingenij Porphyrius preſtrin-
gente oculos:pura ueritatis luce cõuictus ſit. Qđ
de eo dicas ꝙ non hominis ſed dei cuiuſpiam ut
aiunt. uere autem demonis ore confictum fertur.
Cum videret enim Chriſti nomẽ dolorem atqꝫ tor
mentum ſuum in orbe terrarum ante expectatum

celi ⁊ ueram fidem martyrum ſupplicijs aſſidue
roborari. non auſus que in oculis omnium erant
preſentia negare. de futuro uaticinari miris cepit
ambagibus. Sed neqꝫ tunc equidem in Chriſtum
loqui auſus Petrum apoſtolum maleficijs atqꝫ ar
tibus magicis Chriſtiane fidei fundamentum ſta-
tuiſſe ait. Non tamen niſi trecentis ⁊ ſexaginta du
raturum annis atqꝫ illis exactis e ueſtigio ruitu-
ram. Quo mendacio quid ſibi uoluerit:non video
niſi uel mentiendi moreꝫ non deſerere:uel in quod
magis inclinor:miſeras animas in dubium addu-
cere: ⁊ ab exorte lucis radijs aduerſas in preteri-
tarum tenebrarum reuocare caliginem. Ita ṽo nu-
gator ⁊ falſus ille ſpiritus ⁊ quicunqꝫ eſſet Chri-
ſtum non amore ſpontaneo: ſed coacta reuerentia
excuſans: Petrum virum innocentißimum ac ſim
plicem piſcatorem magis reum facit. Et infert:qđ
nullo coarguente falſum pateat dictis cum magi-
cis artibus laboribus ac periculis multis atqꝫ ad
ultimum ignominioſa ⁊ truci etiam morte ſua que
ſiuiſſe famam altercatoqꝫ ſtudio effeciſſe quod iaꝫ
ſupra diximus. non ut ipſe:ſed ut Chriſtus: ⁊ non
niſi breui tempore haberetur deuſ. Ubi efficacißi
ma mihi videtur Auguſtini percunctatio. Si eniꝫ
inquit Petrus maleficus fecit ut Chriſtum ſic dili
geret mundus: quid fecit innocens Chriſtus ut
eum ſic diligeret Petrus: Nec minus efficax an-
nexa reſponſio eſt. Reſpondeant inquit igitur ſibi:
⁊ poſſunt intelligant:in illa ſuperna gratia factum
eſſe:ut propter eternam vitam Chriſtum diligeret
mundus:qua gratia factum eſt/ ⁊ propter eternaꝫ
vitam ab illo accipiendam: ⁊ uſqꝫ ad tempora no-
ſtra mortem pro illo patiendam Chriſtum dilige-
ret Petrus. ¶ Me ṽo non tam reliqua tacitum ſe-
qui iuuat:q̃ꝫ ſuper hijſ ipſis exclamare. O rationa
bilis anima:o diuina vis ingenij cui neqꝫ lux ad de
tegendas hoſtium fraudes:neqꝫ robur ad firman-
das amicorum mentes deſit:cuius ⁊ interrogatio
⁊ reſponſio talis eſt qualis ⁊ fidei pugilem: ⁊ ue-
ritatis athletam decet. Itaqꝫ ſatis reor illum ſigni
ferum ciuitatis dei:in cuius libris hec ait. ſepe con
ſilijs ſuis exercitum hoſtium terruiſſe eorumqꝫ co
gitatus impios a menibus repuliſſe eccleſie pace
uel reddita uel ſeruata. Quod tum ſepe alibi: ta-
men precipue in hoc hoſtili calumnia notum fecit.
Ubi demoniacum commentum quo interminabi-
lis Chriſti fides ad tam exigui temporis metam
redigi videbatur. infregit ſupputatione temporuꝫ
falſum docens quod ille predixerat. Et ſua etate
qua librum ſeu maxime locum illum ſcriberet pre-
terijſſe. iam prefixum chriſtiane durationi termi-
num. Et ſi rite recolo octo preterea ⁊ triginta an-
norum ſpatium effluxiſſe. Eoqꝫ potißimum tem-
pore quo caſurum penitus Chriſti nomen crede-
batur:idola propter ipſum Chriſti nomen apud ca
put africe Carthaginem fuiſſe ſubuerſa. atqꝫ ita
dum maxime ruina ſperaretur:tum ⁊ ſolidatum ſi
dei fundamentum ⁊ culmen eccleſie ſpolijs hoſti-
libus exornatum. Et iſte quidem pie argute fideli
ter more ſed ſuo ſacrilegium deprehendit menda-
ciumqꝫ detexit. ¶ Ceterum forſan nimis exili-
ter probatum videri poterit animis ad credenduꝫ
tardioribus: ſuggerente tunc etiam demone non

ideo falſum omnino uaticinium videri:ꝙ parum-
per erratum eſſet in tempore. hoc eſt igitur quod
dicebam in quo felicius nobiſcum agi. ¶ De quo
mihi video: aſſerturus Chꝛiſtum in carne non vi-
dimus eo modo quo apoſtolis eſt viſus.ꝗ̃uis euȝ
in operibus mirabilium ſuoruȝ ſi non oculos clau
dimus: aſſidue videamus. ¶ Sed videamus
utiqꝫ indicantem atqꝫ firmatam fidem quam il-
li ſepe tremulam viderunt. Uidimus longe late-
qꝫ vulgatum Chꝛiſti cultum: ⁊ ꝗ̃ꝗ̃ ſegnitie ſecoꝛ
diaqꝫ noſtra Chꝛiſto nihil nobis multa decreue-
rint: multo tamen adhuc latius ꝗ̃ tūc reſonat chꝛi-
ſti laus. Miramur imperia regeſqꝫ perſecutores
olim Chꝛiſtiane religionis: nunc in Chꝛiſti nomi-
ne ⁊ in crucis obpꝛobꝛio gloriantes. Ruſticos cer
nimus iam de fide certiores ꝗ̃ tunc eſſet apoſto-
lus Thomas. nec locum clauorum nec vulnera re
quirentes. Multos ſcimus pꝛo Chꝛiſto intrepide
moꝛtuos ⁊ paratos mori. Et non ſolum vnius ſo-
lum hoſtiarie uocibus: ſed omnium tyrannorū mi
nis atqꝫ toꝛmentis immobili patientia victam im-
piorum rabiem. Carnificum duritiem fatigatam:
intellectum pudorem iudicibus. Et repente de toꝛ
toribus martyres euaſiſſe. Non ꝙ nos peccatoreſ
apoſtolis ut apoſtolicis viris aut omnino etatē no
ſtram illi conferaȝ. Sed ꝙ (niſi falloꝛ) ad nos quo
qꝫ diuine munus gratie perueniſſe video: eodeȝ ip
ſo largiente: qui dat omnibus affluenter nec impꝛo
perat. quiqꝫ operarios hore vndecime non pꝛiori-
bus tm̄ equat: ſed in exhibitione diem mercedis:
ab eis incipiens de nouiſſimis pꝛimos facit. Quā
uis enim dei filius ut iudex puniat: miſeretur ut pa
ter. Plus multo paterne clementie retinens: ꝗ̃ iu-
diciarij rigoris. Qꝫ ſi non ita eſſet: iamduduȝ nihil
reliqui ſupereſſet in quo puniremur. Tanto enim
eſt maioꝛ vis ꝗ̃ egrotantis. Et ſaucie humane na-
ture vigoꝛ: niſi eam qui condidit adiuuaret. Cuius
uel gratie magnitudinem uel conſilij altitudinem
ſuper filios hominum quis ne dicam humanis v̓-
bis explicet. ſed humana mente concipiat? Nem-
pe ad diuinum munus metiendum: diuino auxilio
eſt opus. Et dei gratiam agnoſcere: gratia dei eſt.
Non eſt hominis per ſeipſum celeſte myſterium
ſcrutari. quia tamen ⁊ ceci ⁊ claudi lȝ in tenebꝛas
feſſi rectam ſemitam palpitantes querunt. ¶ Lo-
quar pauca de hijs quorum ſcientiam quero ma-
gis ꝗ̃ pꝛofiteoꝛ. En fragilitas noſtra ante oculos
noſtros ſemper. Nihil agimus quod non humane
nos conditionis admoueat atqꝫ miſerie. De qua ta
men integros ediderunt libꝛos. tractatus alij exi-
Plini⁹ mios. De qua Plinius ſecundus. vij. naturalis hi
ſtorie bꝛeuiter attigit. Sed ſtilo excellenti ac flori-
Aug⁹ da ubertate fert ſententiarum. De qua ⁊ Auguſti-
Cicero nus latius agit in libꝛo de ciuitate dei. Unde Cice
ro ante omnes libꝛum ſue conſolationis impleue-
rat. De qua mihi quoqꝫ nonnunꝗ̃ fuit impetus lo
qui aliquid: ⁊ uagantem calamum in hos fines im
mittere: niſi quia ⁊ nimis magna ⁊ nimis nota reſ
viſa eſt. Qꝫ etiam multa ſe offerrent: ut vnde oꝛdi-
rer aut quid potiſſimum dicereȝ incertus nunꝗ̃ ſa
tis explicare poſſem tantam arbitrarer. Et ſuper-
uacuum videretur quicquid ea de re dictum eſſet:
…ō de ⁊ de qua non dici nihil poſſet ab homine. ¶ Hoc
…oiſ mi vnum itaqꝫ commemoraſſe ſatis eſſe. Nil miſeriuſ
…ria homine: nil debilius: nil pauperius: ⁊ aduentitie

opis egentius: ꝗ̃uis indigentiam: imbecillitatem:
⁊ miſeriam hanc: vnde ſimus: ⁊ quid ſimus: ⁊ ne
futuri ſimus: quibus ue trāſmittimur. Unde quo
pergimus: niſi nos fallimus ⁊ ſine libꝛis ⁊ ſine cu
iuſqꝫ admonitione ſcimus experti: neqꝫ dum non
meminimus horum poſſumus obliuiſci. Cōtra v̓o
diuine nature omnipotentiſſimam maieſtatem nō
tam ſcimus ꝗ̃ opinamur ⁊ contemplamur inuiſi-
bilia dei per ea que facta ſunt intellecta conſpicien
tes. Attoniti ⁊ ueluti luce ſolis luce moꝛtales vin-
cente oculos. Hoc vnum ſcimus non ꝙ nihil ſcim⁹
ut paruȝ intellectui ſuo fidens ſit Socrates. Sed
hoc certe rem eſſe ineffabilem ⁊ incompꝛehenſibi
lem ac noſtris ingenijs inacceſſam: hoꝛroꝛ ſtupoꝛ-
qꝫ ferat animum noſtrum ſimul humilitatem/ ⁊ il-
lius altitudinem contemplantis. Illud quod ne cō
templari quidem ad plenum poſſumus ex quo fa-
ctum eſt quis anteꝗ̃ fieret cogitaſſet: quo ſcilicet:
ꝗ̃ potenti ⁊ ꝗ̃ miſericoꝛdi remedio huic tante mi
ſerie ſit conſultum lippi ⁊ inualidi adhuc tante lu
cis aciem ferre non poſſumus ⁊ in ipſum lumen
quod amamus figere oculos non audemus. Tali
tamen felices impotentia quibus plus gratie colla
tum eſt: non dico ꝗ̃ mereamur aut mereri ualea-
mus: quorum omne meritum in pꝛimo parente ꝗ̃-
ſi viroꝛ arboris in radice aruit: nō dico ꝗ̃ pꝛo quo
dignas grates ſaltem uerbo perſoluere. Sed plus
intelligere uel tenuiter ſuſpicari. ¶ Gaude igitur
humana natura de extremis miſerijs facta felicioꝛ
ꝗ̃ toto capere poſſis ingenio. intendite queſo huc
ingenia litterata. Audite Plato. Ariſtoteles. Py
thagoras. Non hic ridiculus ille circuitus anima
rum ⁊ uana metempſicoſis. Sed maius quod-
dam uere ſalutis archanum latet. Audi Uarro ſtu
dioſiſſime hominum abditarumqꝫ rerum queſitoꝛ
ardentiſſime. Non hic tuorum turba ⁊ fallacie de
orum. ſed vnius dei ueritas pietaſqꝫ deſcribitur.
Adeſte Cicero atqꝫ Demoſthenes. Non forenſis
ſed celeſtis cauſa agitur. Quid hic igeniū? Quid
facundia uera poſſit: experiemini. Et uos Homere
ac Uirgili adeſtote animis. Non hic greci reges:
aut romani imperatores ⁊ duces. neqꝫ falſus iſte
ſuperi regnatoꝛ olympi iuppiter. Sed regnatoꝛ ce
li uerus dicitur Chꝛiſtus: Cogitate inter celum ⁊
terras quanta diſtantia eſt. Et ubi diu fruſtra: iam
tandem utiliter laborare animis ut terra ſalua ſit:
neceſſario illam iūgi quibus id artibus fiet. ¶ Hic
ueſtrum acumen. hic ueſtram intelligentiam requi
ro. Nunꝗ̃ reoꝛ talia cogitaſtis. Cogitate modo: ⁊
intendite: excitate animos: ingenia ſubleuate. Pu
to autem cum ualde ſurrexerint: mox ad deſtina-
tam peruenire nequeuntia: ⁊ laborate indaginis
feſſa ſubſident. Multa de nubibus. de imbꝛibus.
de fluminibus. de uentiſ. de glacie. de niue. de tem
peſtate. de grandine. Multa de animalium natu-
ris. de potentijs herbarum. de qualitatibus rerū.
Multa deniqꝫ de tumore pelagi. de tremore terra
rum. de motu celi ac ſtellarum. diſputata acriter ac
tractata ſubtiliter reliquiſtis. At quibus modis ce
lum terre iungeretur atqꝫ vniretur. Unum hoc ex
omnibus non vidiſtis. Magnum ⁊ foꝛſan ⁊ pꝛoꝛ-
ſus impoſſibile. contraqꝫ nature leges videatur:
tam magna tamqꝫ diſtantia iungere. Aut qui ma-
ius quiddam multo diſtantius eſt: quod moue-
ri opoꝛtet ⁊ inclinari ut terra ſoluetur. ¶ Inter

Homo

celuꝫ nēpe ⁊ terram diſtantia ingens fateoꝛ:ſed fi-
nita eſt. Inter deum ⁊ hominem infinita. Homo
quidem terra eſt:vnde nomen accepit. de terra oꝛ-
tus in terra viuens:in terrā reuerſurus. Deus au-
tem non celum ſed celi conditoꝛ:tantum celo quan
tum terra altioꝛ. Utrobiqꝫ tantundem pꝛeſens ⁊
tantūdem diſtans. Et ſi enim celum terra nobiliuſ
non negetur. idem tamē utriuſqꝫ creatoꝛ ac rectoꝛ
deus qui fecit celuꝫ ⁊ terram maria ⁊ omnia que
in eis ſunt. Et localis ſpatij nō capax:ex equo om
nem ſuam regit:ac ſupeminet creaturaꝫ. ¶ Quid
igitur fiet:uos interrogo doctiſſimi homines:que
multa curioſius quoqꝫ q̄ꝫ opoꝛtuit libꝛis ac memo
rie mandantes:vnum quod ⁊ maximum erat ⁊ ſū
me ſalutiferum atqꝫ appꝛime neceſſariuꝫ ſiluiſtis.
In quibuſdam ſane codicibus ueſtriſ pꝛedicari de
um ⁊ eius uerbum ⁊ multa que circa ſummum ſi
dei uerticem: ⁊ coeternam patris filij perſonam
euangelicis apicibus conueniant. Auguſtino te-
ſtante notum eſt ꝙ ſcilicet in pꝛincipio erat uerbuꝫ
⁊ uerbum erat apud deum ⁊ deus erat uerbum.
Quodqꝫ omnia per ipſum facta ſunt: ⁊ ſine ipō fa
ctum eſt nihil. Oꝫ autem qualiter uerbum illud ca
ro factum ſit. qualiter terre motū habitauit in no-
bis:hoc doctus Plato neſciuit ut ait Hieronymꝰ.
hoc Demoſthenes eloquens ignorauit:Quorum
pꝛimus dixiſſe fertur. nullus deus miſcetur homi
nibus. Atqui uel falſum hoc populo dixiſti. uel fal
ſo tibi ſententie huius inuidia data eſt. ¶ Quan-
to melius hac in parte Seneca. Ait enim deus ad
homines uenit. Nulla ſine deo mēs bona eſt. Cer
te deus noſter ad nos uenit ut ad eum nos iremꝰ.
Idemqꝫ deus noſter hominibus mixtus eſt quan
do habitu inuentus ut homo:habitauit in nobis.
Profecto enim quod non tm̄ Plato negans ſed ⁊
Seneca confitens ignorabat. quodqꝫ pꝛſus igno-
tum erat homini:niſi cui foꝛte diuinitas reuelaſſet
immota lege diuina conſilij ab eterno attollenda
erat humanitas:inclinanda diuinitas:utrūqꝫ pa-
riter factum: ⁊ salubꝛis celebꝛata coniunctio eſt:ſi
ne qua egra ſemper ⁊ languens humanitas iacuiſ
ſet. Neutrum abſqꝫ altero potuit fieri. aut per ali-
um fieri q̄ꝫ per eum qui inclinat celos ſuos ⁊ de-
ſcendit: qui reſpicit terram ⁊ facit eam tremere.
Per illum itaqꝫ nec per alium factum eſt. O in-
enarrabile ſacramentum. Nam quo altius huma-
nitas attolli poterat:q̄ꝫ ut homo ex anima rationa
li. ⁊ humana carne ſubſiſtens homo moꝛtalis caſi-
bus pꝛo talibus neceſſitatibus noſtris obnoxij. Et
ut paucis abſoluam:uerus ac perfectus homo: ⁊
a uerbo filio dei. patriqꝫ conſubſtantiali ⁊ coeter-
no in deum:atqꝫ in vnitatem perſone ineffabiliter
aſſumptus. duas in ſe naturas. Mira rerum pꝛoꝛ-
ſus imperium aggregatione coniungeret. Quo in
q̄ꝫ homo poterat altius aſcendere:q̄ꝫ ut homo de-
us erat. Ex diuerſo quo non magis depꝛimi incli-
nariqꝫ diuinitas poterat:q̄ꝫ ut perſecutiones:iniu
rias terrores ⁊ mala noſtra pꝛeter peccatum. om-
nia paſſurum moꝛtale coꝛpuſqꝫ indueret:cum quo
uſqꝫ ad ultimas contumelias ad uerbera ad paſſi
onem ac moꝛtem. moꝛtem autem crucis pꝛo ſalu-
te aſſumpta hominis humiliata deſcenderet. Que
qꝫ tam magna tamqꝫ ſupꝛa intellectum erant ut ea
capere ingenia dura ⁊ ſuperba non poſſent. Quip
pe qui non ingenio ſed fide capiuntur fecerunt ſibi

hereſes innumeras. Et in pꝛimis duas quarum al
tera Chꝛiſtum deum tm̄ ⁊ non hominem. Altera
hominem ⁊ non deum decepti contendunt. Cete-
rum utriuſqꝫ durities ut reliquarum omnium ue-
re fidei malleis concuſſa fidelibus cautionem:ſuis
actoribus interitum ſempiternum peperit. Iamqꝫ
a deo pꝛouulgata eſt ueritas:ut aliquando fore vi
rus moꝛtiferi dogmatis latere aut fallere catholi-
cum guſtuꝫ queat. Omnia paſſim in oculis atqꝫ in
manibuſ ſunt:fruſtra iam pijs foribus obuerſatur
circulatoꝛ hereticus. fruſtra inuiſibilis hoſtis ac-
cingitur. Pateſcunt doli omnes: arteſqꝫ omnes
tranſlucent. paſtoꝛ hunc hoꝛridus:hunc feriat mi-
les:durus foſſoꝛ:iſomnis mercatoꝛ:nauta uagus:
deniqꝫ hunc fidelis ſpernet anicula. Et ſi enim ex-
plicite fidei articulos defenſionemqꝫ non nouerit:
aſſuete tamen aures pie ueris dogmatibus ⁊ op-
plete diuinorum atqꝫ celeſtium fragore tonitruo-
rum contra omne ſacrilegum ⁊ ſimplicitate con-
feſſionis ⁊ fidei firmitate uallātur. ¶ Sed deinde
victus temporis malitiam ambiguumqꝫ ſucceſſuꝫ
dicet. Eſto ſit deus Chꝛiſtus:quis illi obediet:qs
implebit imperij tam dura? Si ſaluari homines
uellet:aut plus virium daret:aut leuiora pꝛecipe-
ret. Rurſum. Et quis conſilium dei nouit:cum ſe-
pe homines lateant humana cōſilia? Quis ſcit an
idcirco pꝛecipiat ut excitet:ideo minetur ut terreat
ut impleti memoꝛ in iudicio ſit pꝛecepti futurus ⁊
memoꝛ neglecti. ¶ Contra hanc impiam atqꝫ falſi
loquam ſuggeſtionem fratres mei clamemus ſin-
guli. Clamemus omnes ad dominum ⁊ exaudiet
nos. ⁊ introibit in aures eius iuſtus clamoꝛ. Di-
cat quiſqꝫ maximo anime niſu poteſt: ⁊ uocem la-
chꝛymis ſi datur aſpergatur frangatqꝫ ſuſpirijs.
Nulla melodia deo ſuauioꝛ eſt. Uult iſte amari.
vult de ſe ſperari. vult cum gemitibus orari. Dicat
autem quiſqꝫ. Domine libera animam meam a la-
bijs iniquis ⁊ a lingua doloſa. Spiritus quidem
carnem ⁊ oſſa non habet. linguam uocemqꝫ non
habet:Quibus igitur inſtrumentis loquitur: O
utinam deforent ⁊ inſtrumenta periculiſqꝫ noſtris
illius exarmatione ſuccurſum eſſet. Quod foꝛtaſ-
ſe ideo non fit:ut aduerſus hunc hoſtem noſtra mi
litia quo laborioſioꝛ eo clarioꝛ ſit acceptioꝛqꝫ duci
noſtro. ¶ Loquitur ille multa intus in anima que
quiſqꝫ ueſtruꝫ tacitus:non ſine graui exercitio ſuo
fert. Ualde autem pꝛouidendi cauendiqꝫ ſunt ho-
ſtes quos intra muros ut ita dixerim:ita familiari
bus inſidijs inqꝫ intimis anime penetralibus ex-
peritura habet:tum interdum ⁊ linguas ⁊ uocem
⁊ quas ore dicat aliquis. Nempe linguas impio-
rum hominū:uocem vulgi. ſiquidem e tot linguis
vna totius populi uox eſt. laudat uoluptatem vir-
tutem deſpicit Chꝛiſti viam. uel ambiguam uel in-
acceſſibilem ſaltem dicit. Raros ueritas teſtis ha-
bet. Inter hec viuimus ⁊ hanc temporum parti-
culam cum lecti ſumus: hijs moribus non uten-
dum dico:ſed reſiſtendum. quod nobis miſeris q-
bus adhuc intus ſeculi fluctus anceps nauigatio
agitur:laborioſum longeqꝫ difficile dixerim. Naꝫ
⁊ eſtu rapimur rerum temporaliuꝫ. Nec plus ocij
obtigit:q̄ꝫ quod nobis peccatorum ⁊ occupatio-
num noſtrarum intermiſſione permittitur. Uobis
uero iam poꝛtus tuta tenentibus circunſpectio pꝛ-
uiſioqꝫ facilioꝛ multo eſt. Abſcidiſtis eqdem mūdi

nodos.negociorum laqueos:vincula rerum.Nu-
di ⁊ liberi multis e tempeſtatibus enataſtis:ubi
quieſcere liceat ⁊ uacare.Itaqꝫ ad illud eximium
ſalutis ſtudium cui vni neglectis omnibus alijs in
tenditis:neceſſario ocio abundātes.hoc tamē ma
gno lꝫ paucis cognito dei dono utimini parce:ſo-
brie:ſollicite.Ne qua uobis ex ocio:ut fit tumultu
oſioꝛ occupatio renaſcatur.Ocio etenim eſt opus.
Non reſoluto inherti atqꝫ eneruante animos.ſed
ſtrenuo.⁊ quod maxime ueſtrum eſt religioſo ⁊
pio.¶ Hoc ergo fratres agite.hoc ad ſalutem tra
mite pergite.Nullus rectioꝛ:nullus tutioꝛ.Atqꝫ
ideo totiens hoc a uobis hodie poſtulo:ut uace-
tis.ubi enim Hieronymiana tranſlatio hunc uaca
te:uetuſtioꝛ habebat.ocium agite.cui inherēs Au
Aug. guſtinus ait.Unum certe querimus quo nihil eſt
ſimplicius.ergo ſimplicitate coꝛdis queramus il-
lum.Agite inquit ⁊ agnoſcetis quia ego ſum do-
minus:non ocium deſidie:ſed ocium cogitationis
ut a locis ac temporibus uacet.O pꝛofunduꝫ ⁊ ſa
lubꝛe conſilium fratres:quod ut ad liquidum itel-
ligeretur adiecit.hec enim fantaſmata tumoris ⁊
uolubilitatis conſtantem vnitatem videre non ſi-
nunt.Loca offerunt quod amemus.tempora ſur-
ripiunt quod amamus.⁊ relinquunt in animo tur
bas fantaſmatum:quibus in aliud atqꝫ aliud cu-
piditas incitatur.Ita fit inquietus ⁊ criminoſus
animus.Et fruſtra tenere in quibus tenetur exop
tans.Uocatur ergo ad ocium.i.ut iſta non diligat
que diligi ſine labore nō poſſunt.hec iſte vir ⁊ pie-
tate magnus ⁊ litteris.¶ Ego autem fratres ad
hoc ocium uoco:hoc poſtulo:hoc hoꝛtoꝛ:hoc obſe
cro.Agite ocium ⁊ uacate.Ambo enim pꝛecia im-
mo equidem vnum ſunt ſicut ⁊ que ſequunt̄ agno
ſcetis.quia ego ſum dominus ⁊ videbitis qꝛ ego
ſum deus.Dulcis via felix terminus.¶ Uacate ⁊
videte ocium agere ⁊ agnoſcere.Et non modo per
bꝛeuiſſimum laborem ad longeuam requiem ꝙ ip
ſum peroptabile erat.Sed qđ immenſum gratie
eſt:per temporale gaudium ad eterna conſcende-
re.In hoc culmen ſcandite:vnde aſcēdendi altius
eſt vie.Et in huius ocij arte conſtitite.hinc nullo
ſtrepitu auribus.nullo puluere rerum tranſeuntiū
obſtante oculis:omnes hoſtis dolos tendiculaſqꝫ
pꝛoſpicite.Quis ut dixi enim illi gratias qui nos
omnem ueritatem docuit:iam eouſqꝫ perfectum:
uel ſuapte natura:uel conſuetudine in naturaꝫ uer
ſa:vnde inſtitute mentes atqꝫ aureſ ultro reſpuere
didicerint.quicquid aperte uero diſſonū vo eſt:il-
lud tamen occultius diabolicum murmur ex ore
impij cauendum qui apparenter melioꝛ.ſed deteri
oꝛ exiſtenter Chꝛiſtum laudādo impedire cogitet
ueſtrum iter quo ad Chꝛiſtum peruenitur.¶ Iſte
quidem aget hoc modo ſanctum fateoꝛ quicquid
Chꝛiſtus iubet.ſed implere pꝛecepta dei ſupꝛa ho
minem eſt.Itaqꝫ ſi in rerum humanarum executi
one laboramus uſqꝫadeo ut ſepe nos cepto impa-
res agnoſcamus:atqꝫ ideo meliore cōſilio deſiſta-
mus:quid de diuinis eſt ſperandum.Linquamuſ
ergo illa angelis:quorum excellentiſſimi etiā ſub
pondere coꝛruerunt.Celeſtia ſane celicole:nos hu
manū tractemus.⁊ foꝛtaſſe conſultius fuerit non
ingredi iter hoc arduum pꝛeruptumqꝫ:q̄ꝫ medio
calle deſiſtere.Et hoc ſaltem vita dum adeſt frui:
q̄ꝫ ſpem incerti certuꝫ pꝛodere.Ueniet alter eo pe-
riculoſioꝛ quo pꝛoximioꝛ:uera qui ⁊ rectas Chꝛi-
ſti ſemitas ⁊ ſancta iuſſa fatebitur.Et has per vi-
as ⁊ hec poſſibilia non negabit.Sed difficultatē
rerum noſtramqꝫ molliciem multoqꝫ maxime no
ſtre etatis decus deſperatis ac perditis moribus
nihil a quoq̄ꝫ ſatis:ne dicam nimium dici poteſt v
bis exaggerans feruenti pꝛopoſito quoddam dif-
fidentie frigus aſpexerit.Aut foꝛte facilia p̄dicās
differenda concludet.Poſſe enim cum libuerit im
pleri:dādam quoqꝫ partem temporis huic vite cu
ius muneribus haud dubie ſit aptioꝛ virens etas
cetera ſenibus committenda ꝙ maturioribus op-
poꝛtunum conſilijs ſit.Attamen maxime de alte-
ra vita cogitandum:dum huius finis in ꝓximo eſt
Eo pꝛeſertim ꝙ in omnibus rebꝰ ſit oꝛdo pulcher
rimus.Et cum ſemel abſceſſeris turpis ad iſta ſit
reditus.Non minus deo placuiſſe qui penitenti-
am egerunt:q̄ꝫ qui ſic vixerunt:ut eo remedio non
egerent.Horum ac ſimilium ſuaſores non deerūt
uel ſermones hominum uel taciti cogitatꝰ.Quod
ſibi contingere poſſe quis non miretur:cum cōtin-
gerit Auguſtino.Quod ex confeſſionibus ſuis cō
ſtat.Et iam contigiſſet Antonio tam duri pꝛopoſi-
ti ⁊ tam ſolide virtutis ac fidei viro.quod Anaſta
ſij teſtimonio notum eſt.vnde dicit.Uos autē fra-
tres eodē quo Antonius orationis clypeo hec ho-
ſtis tela repellite.Siquidem diaboli telum eſt qc-
quid loquitur impiorum os.Multa igitur tela ia-
culantur.multas etenim linguas habet ſeu totidē
armenta:quibus hoſtilia uenenata contoꝛqueat.
Nec linguas modo:⁊ oculos ⁊ aures ⁊ manꝰ ha-
bet ⁊ bꝛachia ⁊ pedes.deniqꝫ ſicut iuſti anima ſe-
des eſt chꝛiſti:ſic impij anima ſedes eſt diaboli.Et
ſicut anime:ſic ⁊ in anima pꝛeſidenti totuꝫ coꝛpus
obtemperat.Inde igitur ſuadente illo talia qđ de-
tur aut quid apponatur uobis ad linguaꝫ doloſaꝫ
Si hoc queritis reſpōdetur uobis per pꝛophetas
Sagitte potentis acute:cum carbonibus deſola-
torijs.O ingentis mali remedium oppoꝛtunū at-
qꝫ efficax.quo genere ſermonis alibi utitur ꝓphe-
ta idem.Sicut ſagitte in manu potentis:ita filij ex
cuſſorum.¶ Unde nō immerito hic queri ſolet qs
hic potens:que ſint hee ſagitte:qui ſint hij carbo-
nes.Et certe nemo potens:niſi cum dictum eſt.
Scio quia omnia potes:⁊ nulla te latet cogitatio.
Et ab alio quodam.Multum ualere tibi ſoli ſuper
erat ſemꝑ ⁊ virtuti bꝛachij tui quis reſiſtet?Quo
niam tanq̄ꝫ momentum ſtatere:ſic ante te eſt oꝛbis
terrarum.Et tanq̄ꝫ gutta roris antelucani que de-
ſcendit in terram.Sed miſereris omnium quoni-
am omnia potes.Hic eſt fratres ſolus uerus po-
tens.Nam quis queſo alius potens:aut quantula
noſtra potētia eſt:ſeu uera noſtra fragilitas:in hoc
pꝛeanguſto terre habitabili angulo:ſiue ut pꝛopꝛie
dicam puncto:qui ſi terra ad vniuerſum puncti ra
tionem obtinet:puncti punctus eſſe depꝛehēditur
In quo quidem omnino digni moꝛtales genus la
borioſum anxium ſollicitum:tanto mori motu:tot
qꝫ paludibus obruto:tot deſertis inhoſpito ⁊ in-
culto amnibus montibuſqꝫ diſtincto:tot regnis ac
imperijs ſciſſo:tot bellis ac diſcoꝛdijs ingeto.quo
tam iugibus curis tam longo labore bꝛeuiqꝫ tem-
pore poſſidendo:non ſecus ac perpetuo ſuperbi-
mus.cuius fugitiua felicitas q̄ꝫuis inſano ful-
gore pꝛeſtringente oculos aliquid eſſe videatur.

quid tamen uere ſit multis expimentis. Sed nul-
lo clarius ꝙ̄ morte cognoſcitur. ¶ Sagittas v̇o
quas alias opinemur: niſi apoſtolos ⁊ nuncios:
quos potens iſte de quo loquimur in medio ſuo-
rum hoſtium iaculatus eſt: ſeu uerba vite ⁊ te-
ſtimonia euangelij late ſparſa ſiue per illos: ſiue
per ipſum regum ac populorum infixa pectori-
bus. Non doloribus aſperi: ſed pre dulcis amo-
ris cauterio vulnere. De quibus ipſe non ſemel:
ſed iterum ⁊ iterum gloriabūdus ⁊ exultās dicit.
In nomine dn̄i q2 ultus ſum in eos. Uere igit̄ po-
tens ⁊ paucis ſagittis orbem domuit: ſeqꝫ de tot
aduerſarijs ulciſcēs: tot animas duci hoſtium eri-
puit. Uere acute ſagitte que facili iactu duriſſimis
adheſere precordijs. ¶ Carbones v̇o deſolatorios
ſeu uaſtatores. utrūqꝫ enim in antiquis codicibus
lectum eſt: quid aliud putem/ niſi ardentes ⁊ igni-
tas animas eorum qui uos in hoc ſancto ꝓpoſito
p̄ceſſerūt. Sepe cui uerba non ꝓderant: exēpla ꝓ-
fuere. Puduitqꝫ non ſequi: cui nō credere non pu-
debat. Tāto uehemētior aculeus eſt actuum ꝙ̄ v̇
borum. ¶ Aduerſus igit̄ linguam doloſam ne an
cipiti cuſpide tenerum cor trāſfigat: duo hec ſtrata
remedia ſunt. Sagitte potētis acute. Si iſte forte
non ſufficiat: carbones deſolatorij. ¶ Dicaꝫ aliqd
ne res careat exēplo. In primis meditare tu quiſ-
quis in hoc ſtatu es: ꝙ̄ doloſa lingua circūſtrepit.
Qꝫ potens eſt qui tibi hūc aīum dedit. Qꝫ facile il-
li ſit qđ inſpirauit fouere: perficere qđ incepit. Au-
dis illam ueris falſa miſcētem: ne ſi falſa ſint oia:
pariter reſpuant̄. ¶ Dicet caue ne ꝙ̄ timeas: ne cui
te ſubmittas. Nil libertate meliꝰ: liber eſto. Quid *Libertas*
uano terrore: qd humili ſeruitute deijceris? Rn̄de
bis p̄muꝫ ore Moſayco: deinde per ſeipſam viua
v̇itas: ut dn̄m deum tuum adores ⁊ illi ſoli ſerui-
as. Nec tm̄modo viri: ſed ⁊ mulier vidua deuꝫ al
loquens: tibi ſeruiat inqt omnis creatura tua. Pro
pheta autem rex ⁊ reges ⁊ oia ſeruite dn̄o cui ſer
uiēdum eſt nunc in timore nūc in letitia denunciat
Illi igit̄ ⁊ ego ſeruiam letus ac metuēs: cui ſic ſer-
uiēs liber ero. immo v̇o cui ſeruiēs regnabo. ¶ Di
cet iſte ſeruitus aſpera. iuguꝫ graue. Reſpōdebis
autem. Dn̄s meus tam uerax ꝙ̄ tu mendax: cōtra
rium clamat. Iugum ſuum ſuaue ⁊ onus ſuum le-
ue. ¶ Dicet iſte. tu peccator fragilis ⁊ mortalis.
Reſpōdeto. At dn̄s meus fortis: ſanctus ⁊ immor
talis. Si fatiger: illi herebo. Illius in gremio con-
quieſcam. Habet ⁊ fatigatio uoluptatem ſuaꝫ. Et
gratiorem efficit quietem. Sunt qui fatigationem
exercitio querāt. Siquid ſane me impulerit: in il-
lum ibo. Ille immobilis fixus: infatigabilis ⁊ mei
amās nō ſe auertet nec corruam. Si in illo confi-
dam: non erubeſcam. neqꝫ me irridebunt inimici
mei. ¶ Ad diuina deinde cōſilia te cōuertes: teqꝫ
ipſius Chriſti uerbis armabis. Audies eni ab iſto
p̄nunciatas huius vite moleſtias ⁊ labores ⁊ pe-
ricula ⁊ ſcandala: ⁊ quicquid in hoc curſu tempo-
rum patiēdum tibi eſt. Audies ab aduerſo melio-
ris vite p̄mia atqꝫ ſolatia in finem ꝓmiſſa laboran
tibus. hoc tibi dat̄ ⁊ opponit̄ ad linguam doloſaꝫ
Sine hoc qdem ſatis eſt. ſed penetrabilior aduer-
ſarij cuſpis: urgere non deſinit: ⁊ peccatorum cu-
mulos ⁊ fragilitatem ꝯditiōis ingerere: ut iter du
rum tēpus aſperum ingēs ſarcina: tu delicatꝰ mol
lis: infirmus: eger: adoleſcēs: ſenex. Hi eniꝫ omnes

ſibilli ſunt: lingue doloſe: qd laboras: ſeu quo ꝑgis
quid uel tam mane p̄occupas uel tam ſero aggre-
deris. Gaude potius duꝫ licet: de futuro vidēt for
tuna. Quotiēs iſtis urgemini fratres: neqꝫ ad de-
fenſionem uerba neqꝫ acute ſufficiūt ſagitte: tamē
demonum carbones deſolatorij in medium ꝓferā
tur. Ego ne feminis ac puellis infirmior: que ſepe
nō exiguum laborem ut ego: ſed tam multa terribi
lia ⁊ terribilium extremum alacres pro Chriſti no
mine ſunt ꝑpeſſe. Ego imbecilior Gregorio. delica
tior Arſenio: uoluptuoſior ſuꝑbiorqꝫ ſum regibꝰ ⁊
filijs regum: qui totiens ꝓpter Chriſtum regna ⁊
regnorum delitias ſepe etiam ſpiritum contempſe
runt. Non hoc iter primi non ultimi agitis. habe-
tis ⁊ uos propoſiti ueſtri duces. Habet eni ut Hie
ronymus vnuſqſqꝫ propoſiti ſui principes. Roma
ni duces imitent̄ Camillos: Fabricios: Regulos
Scipiones. Philoſophi ꝓponant ſibi Pythago-
ram Socratem ⁊ Platonem Ariſtotelem. Poete
emulent̄ Homerum: Uirgilium: Menādrum: Te
rentium. Hiſtorici Thucididē: Saluſtium: Hero-
dotum: Liuium. Oratores Liſiam: Graccos: De
moſthenem: Tullium. ¶ Et nūc ad nr̄a ueniamus
Epiſcopi ⁊ preſbyteri habeāt in exēplum apoſto-
los ⁊ apoſtolicos viros: quorum honorem poſſi-
dentes: habere nitant̄ ⁊ meritum. Nos autem ha *Boni*
bemus ꝓpoſiti nr̄i p̄ncipes Paulum: Antonium: *duces*
Iulianum: Hilarionem: Machariū. Et ut ad ſcri-
pturarum ueritatem redeamus: noſter p̄nceps He
lias: noſter Heliſeus: noſtri duces filij ꝓphetaruꝫ.
Eqdem fratres hij ſunt nr̄i duces qui Hieronymi
duces erāt. Inſuꝑ ipſe Hieronymꝰ ⁊ Auguſtinꝰ:
⁊ Gregorius: Et oino quiſqs aliquādo hactenus
ꝓximi amore ſolitariam atqꝫ heremiticam agens
vitam religioſo ocio claruiſſe noſcit̄: dux ⁊ comes
hortatorqꝫ ⁊ adiutor noſter eſt: ⁊ exēplum ſui ſeu
batillum quēdam offert uobis faſte preſſis aut feſ
ſis itinere. Quāobrem ſiqs eſt iunior Paulus pri
mus heremita: Antoniuſqꝫ ⁊ Hilarion ad memo-
riam reuocādi erunt. Quorum p̄mus ſextumdeci
mum: ſecūdus vigeſimum. tertius v̇o qntumdeci-
mum etatis annum agēs in ſolitudinem perrexit:
mundūqꝫ deſeruit. Siquis ſenior: idem illi añ ocu
los habēdi. ſed perſeuerātia in primis eſtimanda:
⁊ iungēdus principio vite finis. E qbus Paulus
ad tertiumdecimum atqꝫ cēteſimum. Hilarion ad
octogeſimum annum in iſto ſancti ac religioſi ocij
feruore peruenit. ¶ Non eſt animus reliquos hic
nominatim attingere: quorum nomina in ſecūdaꝫ
ſolitarie vite partem congeſſiſſe videor. Inde ergo
uel aliunde: ꝙ̄ quiſqꝫ laboribus ſuis aptiſſimum
ſenſerit: ducem legat: cuius vite atqꝫ exemplis in-
ſiſtens poſt regis noſtri ueſtigia ſecum ꝑgat. ¶ Et
ſiquis forte diffidit idem poſſe: ⁊ Chriſti bellis in-
domitorum ſanctis imitatio difficilis videtur. An
non ſuccurrit ⁊ hos prius fuiſſe pueros ꝙ̄ ſenes?
An preterea ꝙ puelle ⁊ infirmi ⁊ educati in pur-
pura potuerūt: non poteritis. quaſi v̇o uel hij mol-
les uel durati viri illi quicquid in ſe potuerint ⁊ nō
in illo potius qui eos confortabat in quo ſe poſſe
omnia gloriabat̄ apl'us. An v̇o ſenectꝰ ab honeſto
retrahet ad qđ uel ſola poſſit ipellere: dū cogitare
ceperit viator diei ultimum. breue iter ac deuexuꝫ
hoſpitium ꝓpe eſſe: paratāqꝫ cum labor fine mer- *Uictori*
cedem. An Uictorinum tenuit ſenectus quo minꝰ *nus*

ſpretis oībus:atqꝫ in primis illa tāta litterarū glo-
ria:qua tam lōga etate floruerat:dimiſſo magiſte-
rij honore:ꝓpter Chriſtum quem aut añ non no-
uerat:aut forte contēpſerat mori non timeret paga
nus iuuenis ⁊ paganus ſenex. Sed decrepitꝰ chri
ſtianus:felix qui totius vie deuium ⁊ longe lucis
errorem facili compēdio correxit ad ueſperam.an
ṽo cōſcientie pōdus in deſpationem auget:aut op
primet memorātem: Quot bñficiorum dei imme-
David mor Dauid.quātaqꝫ ſceleruꝫ mole obrutus nō de
ſperādo miſericordiam conſecutus eſt? Quantus
perſecutor Chriſti Paulus:quātas perſecutiones
propter Chriſtum pertulit? Quātus uere fidei op
pugnator Auguſtinus?quātus eiuſdem fidei pro-
pugnator euaſerit? Qđ Maria mulier in ciuitate
peccatrix:in ciuitatem inqꝫ non dei quam peccato-
res non inhabitāt.ſed mundi:nonne de ciue baby-
lonica celeſtis hieruſaleꝫ ciuis effecta eſt? Adeoqꝫ
per miſericordiam reformata:ut deletis impudici
tie maculis:poſt genitricem Chriſti ſolam.primuꝫ
apud nos inter virgines obtinuiſſe videaṫ locum:
Argumētum euidens q̄ꝫ q̄ꝫ irreparabilis ſit ipſa ṽ-
ginitas:penitētia tamen ⁊ lachrymis virginitatis
gloriam reparari. Et ueriſſime dictū eſſe: Cui plus
dimittiṫ plus amari. Humanus animꝰ quaſi ager
ubi herbe inutiles neglecta ſoli ubertate luxuriāt.
recipiendis alēdiſqꝫ ſeminibus uerborum dei pur
gaṫ opportuno atqꝫ utili reparaṫ incendio. ¶ Ne
hec tm̄ cauenda nobis opinemini. Innumerabilia
ſunt aduerſus que ſemper armatum ⁊ intētum eē
aium oportet. ¶ Ad ſummam enim quicqđ cōtra-
rium rationi uel auditis ab alio uel in ſilentio cogi-
tatis lingua doloſa eſt.vitate dolos. Inſidias de-
clinate.eoqꝫ vigilātius quo coloratiore rōnis pal-
lio tegiṫ ſermo:uel cogitatio uenit in animū cuiuſ-
piam. Qđ ipſum magnis ſepe viris accidit:nō ut
ab hoſte:ſed ut a dño ſignum petāt. Ne nimiuꝫ in-
ſidie patentes ſint. Sit ꝓpterea metienda natura.
parum ſibi fidei eſſe. Sed a domino ꝙ ipſum diffi
dentie cōſilium:⁊ odio dignum eſt. Nihil eſt enim
aliud q̄ꝫ deum tēptare. Abſit hoc a uobis fratres.
Non ſimus ex hijs qbus dictū eſt. Generatio ma-
la ⁊ adultera ſignum querit:⁊ ſignum non dabiṫ
ei ⁊c̄. ¶ Optat aduerſarius noſter non ut diſcamꝰ
cui ignorātia noſtra gratiſſima.ſcire noſtrum per-
moleſtum eſt:ſed ut ſecum cōfundamur: Qui audi
uit a domino. Uade retro ſathanas. Scriptuꝫ eſt
enim. Non tentabis dominū deum tuum. ¶ Uult
ut domino nr̄o a quo ⁊ per quem ⁊ in quo ſumus
ſine pignore non credamus.immo eqdem ut mil-
le pignoribus acceptis:noua ſuꝑuacua ⁊ nocitura
poſcamus:quo illuꝫ ſcilicet uanis ſuſpitionibus ir
ritemus.obdurātes corda ueſtra ſicut in exacerba
tione ſm̄ diem tētationis in deſerto:ubi tētauerūt
eū patres ueſtri ꝓbauerunt ⁊ viderunt opera ſua.
Hoc in nobis uelut obliṫ hoſtis ſuggerit:quod in
patribus noſtris acerrime vindicatum eē memini-
mus. ¶ Hortaṫ ut priſtinam futurorum anxij que
ramꝰ:que nec poſſibilis eſt homini : nec neceſſaria
ꝓfecto nec utilis. Et ſi poſſibilis foret que non exe
quar:ne minimus ſim tū in eo preſertim libro queꝫ
Cicero de diuinatione compoſuit elegāter a Cicerone tra
Fauorinus ctata ſunt. Et poſt eū a Fauorino philoſopho mul-
te facūdie atqꝫ doctrine. Sed iſte uos augurū at-
qꝫ aruſpicum:aut qualibet arte diuinātiuꝫ hoc ſer-
uientium ſeruos cupit. Horum tamen oīum facilli
mus eſt contēptus:recolentibus ſcriptum eſſe / ꝙ
multa hois afflictio qui ignorat preterita ⁊ futura
nullo ſcire pōt nuncio. Et eodem libro. Omnia in
futurum ſeruanṫ incerta. Et eodem . Ignorat ho-
mo quid ante ſe fuerit:⁊ quid poſt ſe futurum eſt:
quis illi poterit indicare? Quem ſecutus Statius Statiꝰ
Quid craſtina uoluet etas:ſcire nephas hominuꝫ
ait. De qbus omnibus Actianum illud probo. Ni Actius
hil inquit auguribus credo qui aures uerbis dicāt
alienas:ſuas ut auro locupletēt domos . Nec mi-
nus pacuuiana placet irriſio. Nam ſi que uētura Pacuuius
ſunt inqt prouident eqparerentur Joui. ¶ Nō eſt
hoc fratres fidelis ac deuote anime poſtere ſeu eti
am cogitare. Sufficiat nobis apoſtolos atqꝫ ſan-
ctos vidiſſe que credimus. Nos in illis viris con-
tra calūnias imperitorum ⁊ cōtra terrene argumē
ta ſapientie dicebamur. Nos illorū inſtruxit aſpe-
ctus. Nos erudiuit auditus. Nos confirmauit ta
ctus. ¶ Gratias igiṫ agamus diuine diſpenſatio-
nis ſanctorum patrum neceſſarie tarditati. Dubita
tum eſt ab illis ne dubitareṫ a nobis.hec Leo pa-
pa. ¶ Sufficiāt nobis quoqꝫ vulnera martyruꝫ ⁊ Leo papa
inde perfluēs ſacer ſanguis.vnde deſcripta pijs in
mētibus fides nr̄a eſt:cuius niſi pignus idoneum
accepiſſent:nunq̄ꝫ tam intrepidi ⁊ tam leti ad ſup-
plicia ⁊ interitum feſtinarēt. Nouerimus inqt ga
non ſine magno diſcrimine de religionis ṽitate diſ
putamus:q̄ꝫ tantorum ſanguine confirmatam eſſe
videmus. Magni ꝑiculi res eſt ſi poſt ꝓphetaruꝫ
oracula:poſt apl'orum teſtimonia:poſt martyrum
vulnera ⁊ ueterem fidem quaſi nouellam diſcute-
re preſumas:⁊ poſt tam manifeſtos duces in erro
re ꝑmaneas. ⁊ poſt morientium ſudores ocioſa di-
ſputatione cōtendas. Ueneremur in ſanctoꝝ mar
tyrum gloria fidem nr̄am.hec Maximus. ¶ Nos
autem qui miracula poſtulāt quoꝝ ridiculis uotis Maximus
ac uocibus uſqꝫ ad nauſeam plexi ſumus nō taꝫ p̄
ſentis aut futuri auidos q̄ꝫ p̄teriti incredulos:⁊ fi
dē quā negādo nō audent:optādo ⁊ dubitādo mi
nus apte qdem:ſed minus impie dānare. Nos au
tem ſiue nr̄is tꝑibus miracula fuerint:agnoſcamꝰ
ſummum ⁊ ſolum mirabiliū auctorem. Siue non
fuerint ⁊ eo amplius eidem gr̄as agamus:qui ita
fidem ſtabiliuit:ut iam ſine miraculis crederemus
Auguſtinus ait. Unde ergo tāta fide Chriſtꝰ uſqꝫ Augꝰ
quaqꝫ caniṫ in celum cum carne ſublatus. Deinde
Ciceronianis ut ſepe ſolet ṽbis ad p̄ſidium noſtre
ſentētie uſus. Ut vnde inqt tꝑibus eruditis ⁊ om-
ne quod fieri non pōt reſpuentibus ſine ullis mira
culis nimium mirabiliter incredibilia credit mun-
dus:an forte credibilia fuiſſe:⁊ ideo credita eē di
cturi ſunt. Cur ergo ipſi nō credunt? ¶ Ad poſtre-
mum cōcludens ualidiſſime ſuo more. Breuis eſt
inqt igitur nr̄a complexio. Aut incredibilis rei que
non videbaṫ:alia incredibilia que tamē fiebāt ⁊ vi
debanṫ fecerūt fidem. Aut certe res ipſa credibilis
ut nullis qbus perſuadereṫ miraculis indiget. Ita
iſtorum nimiam redarguit infidelitatem. Que cuꝫ
ita ſe habeāt:ꝓrſus a cōſortio demonum abſtinen
duꝫ dico. Nota qdem mēdacis hois pena eſt ut ei
ueritas non credaṫ. Quis igiṫ huic fiat in quo ue-
ritas nulla eſt:vna ſecuritas auerti. Qui nil mēda
ci crediderit:mendacio non falletur. Uacate ergo:
nihil eſt melius.

Am ſatis ut arbitroꝛ quãtum inter has an
i gustias datum aduerſus maioris nr̃i ho·
ſtis inſultus Chꝛiſto duce certatuꝫ eſt. Su
pereſt ut hijſdem auſpicijs ⁊ cõtra reliquos cõfli
gamus. Quoꝝ pmus mundus hic erat. Cuius ut
blãda frons ⁊ ſupficies decora: ſic dura ultima ⁊
feda intima ⁊ nulla fides aſpectui eſt. Nihil oium
que pollicet̃ implẽti. Et ab huius quoqꝫ fallacijs
põpiſqꝫ terreſtribus uacãdum cẽſeo. Que cuꝫ ſint
inniiabiles vnus oium eſt finis: fugiẽdo decipere.
Fuiſtis in ſeculo mũdiqꝫ blãditias uel expti oẽs:
uel ueſtrum aliq: noſtis ut reoꝛ: q̃ꝫ nihil in hijs ſoli
dum aut ſtabile. Sed has lingua doloſa: v̉bis iani
bus attollit. magnũqꝫ eẽ aliqd cõtendit ꝙ uel obli
tas circũuẽtura aias uel memoriã ablatura. Itaqꝫ
uanitates qbus adoleſcẽtia uel iuuẽtus olim renũ
ciauerit: ſepe ſenio occurſant ⁊ recurſant ⁊ icurſãt
Et blãdo murmure querule ubi nos ingunt dimit
titis. ❡ Hijs ardorib⁹ atqꝫ hijs animi motibus rñ
dete illud. Qd̕ nihil eſt uerius. uanitas uanitatum
⁊ oia uanitas ⁊ afflictio ſpũs. Hec ille regno ⁊ in
gẽti fama ſapiẽtie clarus vir aiebat. Que uob̕ fra·
tres multa lꝫ rerum imparitate cõuenerat. dicat er
Salo· go pꝛo ſe qſqꝫ ueſtrũ. Ego quoqꝫ ſil'ia ⁊ cogitaui.
mon Neqꝫ enim monachus ſuꝫ. De ſeculo ueni. Baby·
lone v̉ſatus ſum. Nõ potes me mũde decipe: Exp
tus noui te. Et pterea magni ducis exẽplũ habeo.
Uãitas Nõ fui rex ut Salomon: neqꝫ ut iſte ſupgreſſuſ ſũ
oia ſub opibus oẽs qui fuerũt añ me in hierl'm. Sed fui
ſole vnus hoium occupatorũ ⁊ vite agẽtiũ ⁊ de te ſpe
rãtium. Qd̕ ergo credo iam tãdẽ expiẽtie: nõ tibi
Nam ⁊ ego cum exprectus eẽm: cũqꝫ poſt Salo·
monem cõuertiſſem me ad vniuerſa que fecerant
manus mee: ⁊ ad laborem in quo fruſtra ſudaue·
ram: vidi in oibus uanitatem ⁊ afflictionem ſpũs:
⁊ nihil pmanere ſub ſole. ❡ Unanimes in Chꝛiſto
fr̃es mei mũdo fallaciter blãdiẽti acutas huiuſmo
di ſagittas obijcite. Nõ hic multis eſt opus. pñteꝫ
ſtatum ueſtrum ſcitis ⁊ pteriti meminiſtis. Et niſi
quo nihil eſt ab ingenio nobilium viuacitate ſemo·
tius: fucum aut phaleras potius q̃ꝫ medullã reruꝫ
extiatis admonẽdi a me uel ab alio nõ eſtis. Nul·
la palatia ueſtris cellis. Nullas põpas ur̃e humili
tati: nulla impia: nullam peccãdi licẽtiam ueſtre in
nocẽtie. Nullos rerum tpalium q̃ꝫuis opoſiſſimoſ
appatus: ueſtro ocio. nullas epulas ueſtro ieiunio
nullas deniqꝫ purpuras ueſtro cilitio compari. Si
nite igit̃ gl'iari alios in purpureis amictib⁹ in mar·
moreis palatijs ⁊ pitura potẽtia. In uẽtoſis hono
ribus. In uoluptatib⁹ blãdis. Inqꝫ alijs qb⁹ baby
lonici tumẽt ciues. uobis ſi ad eternã ptinetis hie
ruſaleꝫ: abſit gl'iari niſi in cruce dñi nr̃i Ieſu Chꝛi
per queꝫ mũdus crucifixus eſt ⁊ ipſe mũdo. Quẽ
nũc etiam ſi blãdit̃: ſpernite: nolite credere. Men·
dax ⁊ ipſe eſt ſui pncipis exẽplo. Qꝝ ſi qñ aliquid
mũdus idem cuius ſpẽs exterioꝛ pulchꝛa eſt rõne
ſopita: ſenſibus pſuadere tẽptauerit: cum qbus illi
familiaritas ingẽs eſt: excitate rõnem ſenſuſqꝫ cõ·
peſcite ⁊ clamate. de terris celeſte pſidium iuocan
tes. Clamate oẽs: clamate ſinguli: ſaluũ me fac de
us qm̃ intrauerũt aque uſqꝫ ad aiam meã. Naꝫ qd
oro aque fluẽti ſimilius: q̃ꝫ res hoium ſine fine uo·
lubiles: ubi ſunt queſo letitie bꝛeues ⁊ inanes illo
rum oium qui ſe ab ipſa mundi origine ad hoc tp̃s
uoluptatibus fedis ⁊ curis inutilibus dederunt.

Nẽpe ut iſte delapſe ſunt ⁊ in nihilum v̉ſe: ſic pꝛe·
ſentes dicto citius: cum ſuis amatoribus collabun
tur. Et ut ait pſalmographus. ad nihilum deueni·
ent tanq̃ꝫ aq̃ decurrẽs: ⁊ ſicut cera que fluit afferẽ
tur. ❡ Hec ſunt flumina babylonis quoꝝ meminit
ſcriptura. videlicet lapſus: inſtabilitas: ⁊ fuga reꝝ
tpalium: ad babylonis ius ſpectãtium: nõ ciuitatiſ
regie: cuius incolarum pedes ſtãtes erãt: in atrijs
tuis hierl'm. Nam qd eſt aliud babylon: niſi cõfu·
ſio? aut qd mũdo cõfuſius ⁊ amicis ſuis qbus ad
lr̃am illas inferni fabulas applicari poſſe ſi dixeri
nouam foꝛte rem dixero ſed ni falloꝛ ueram. ❡ Is
aioruꝫ ſtatus: ea fluctuatio vite eſt: ut tartareis ua
dis oibus immerſi ⁊ de vno quoqꝫ nacti aliquid.
De lethe: obliuionem nãe melioris. De flegetonte: Inferni
irarum eſtus atqꝫ cupidinum. De acherõte: infru· cruciat⁹
ctuoſam penitẽtiam ⁊ dolorem. De cochito: luctus poetici.
ac lachꝛymas. De ſtigio inimicitias atqꝫ odia lar·
giter hauſiſſe videant̃. Nec pſens ſupplicium mo·
ribus deſit. Quippe quos tãtali ſitis excruciet: la
phitarum ſilex exterreat. Saxum ſiſiphi fatiget.
Ticij vultur rodat. yxionis rota pcipitãs circũuol
uat. Ita nihil in eis niſi cõſiliorum circuitus ⁊ flã·
me libidinum ⁊ tenebꝛe iudicioruꝫ: ⁊ inſtabilitas
actionuꝫ ingetam ⁊ turbidam efficiũt vitã. Quid
magis pdeſt homini ꝙ eo labẽte mundus ſtat? q̃ꝫ
q̃ꝫ ne is qdem ſi uerum fateri uolum⁹ manet? Sed
lꝫ occultius ſuuꝫ ⁊ ipſe pgit ad finem. Qꝝqꝫ urbes
in qbus naſcimur ⁊ nutrimur euo plixiore perdu
rãt. quas tñ ⁊ ſeneſcere cernimus ⁊ pire. Nec ul·
la urbs imoꝛtalitatem ſperet: cum caput urbiuꝫ vi·
deamus eẽ moꝛtalem. ❡ Eqdem ut pueris nouiti·
iſqꝫ ueſtris placeat iſta lecturis: nõ inelegãter illd̕
ait Pꝛoſper. Nam mihi qd pdeſt ꝙ lõgo flumina Pꝛoſp
curſu: ſemp inexhauſtis pna ferunt̃ aqs. Enume·
ratiſqꝫ alijs ad hũc modum intulit. Iſta manẽt ue
ſtri ſed nõ mãſere parẽtes. Exigui vitam tpis ho·
ſpes ago. Cogitate nũc ⁊ ante oculos ponite ciui·
tates quas ihabitaſtis. ſed ſic illas cogitate: ne de
ſideretis. Amẽs eſt enim qui in poꝛtu poſitus deſi
derat tẽpeſtates. Gaudete poti⁹. ſalua puppe uos
nudos e tãto naufragio euaſiſſe: pteriti nempe diſ
criminis memoria ſuauis: deſiderium inſanũ. Co·
gitate quales erãt dum inter accolas: oẽs eniꝫ ma
gna ex parte referunt̃. Per illarum plateas ac poꝛ
ticus errabatis. In tẽplis nõ orãdi aio. In foro nõ
mercãdi ſtudio: ſed ſpectaculis occupati: ut ſi vide
retis ⁊ videremini ⁊ placeretis oculis inſanorum
deſpectatoris eterni oculis cũcta cernẽtibus non
curãtes. ❡ Fugite v̉o nũc uobis reditum ad eaſdẽ
urbes. Rogo qd ſuſpicamini. Reuidebitis foꝛſitã
notas turres. recognoſcetis antiq̃ menia: q̃ꝫuis ⁊
illa iugiter ruãt. durabit utrũqꝫ ſpẽs locorum. In·
tus labent̃ flumina. Stabũt montes. Querite no·
tos habitatores: neſcio quomodo ppe oẽs abie·
rũt. Magnus uos habebit ſtupoꝛ: eãdem ſimulqꝫ
aliam ciuitatem ingreſſos: ut dicatis cum Heracli Heracli
to. In eãdem ciuitatem bis intramus/ ⁊ non intra tus
mus. Certe ego qui peccatorum vinculis in mũdo
uelut in carcere adhuc ſuꝫ: Ciuitates ueteres pꝛo
ſpiciẽs agnoſcere videoꝛ: ⁊ eaſdem ingrediẽs nõ
agnoſco. Trãſite autem regum põtificumqꝫ pala·
tia. Ante limina ciuium ſupborum quos familiari
ter noſtis. Muri foꝛſan adhuc ſenio reſiſtunt. Ipſi
autem quid: pulſa: uoca: roga. Si abſunt: expecta

paululum dum redeant. ¶ Q; terribiliter inter af-
flictiones ſuas ſimplex ⁊ rectus ille vir dixit. lignū
habet ſpeciem. ſi preciſum fuerit rurſum vireſcit ⁊
rami eius pullulant. Si ſenuerit in terra eiuſ radix
⁊ in puluerem emortuus fuerit: truncus illius ad
odorem aque germinabit: ⁊ faciet comam q̄ſi cum
primum temptatum eſt. ſperamus forte ut eadem
conditio noſtra. Heu ꝙ diſſimilis eſt. Sequit̄ eniꝫ
homo v̄o cum mortuus fuerit nudatus atqꝫ ꝯſum-
ptus ubi queſo eſt? Reſpondeant amatores ſeculi
Job Ubi ſunt patres eoruꝫ. ſi tacuerint Job ipſe reſpō
deat. Quomodo ſi recedant inquit aque de mari:
⁊ fluuius uacuefactus areſcat: ſic homo cum dor-
mierit non reſurget. ¶ Ceterum ne hijs v̄bis ſpeꝫ
nouiſſime abſcideret: addidit. Donec atteratur ce-
lum: non euigilabit nec cōſurget de ſomno ſuo. In
terra fratres irredituri abeunt huius terree dom⁹
habitatores. Itaqꝫ dilecta hoſtia preterita quos
ibi reliquiſtis: inquirite. ignoti hoſpitis ſupercili-
um occurret. In limine horror comas eriget: here-
bitqꝫ uxor faucibus: cum audieritis more ſuo: de
opibus fortunam. de ſuis mortem luſiſſe mortali-
bus. Et ut in aque metaphora perſeuerem: pulſa-
bit animuꝫ illud eiuſdem Job. fratres mei preteri-
erunt me ſicut torrens qui raptim tranſit in conual
libus. Credite mihi experto. Dilecte oliꝫ ciuitates
hodie ſui odiuꝫ ⁊ horrorem incuterent. Adeo mu
tata omnia ⁊ nihil eorum que ualde placuerant ta
le eſt aut omnino ſupereſt. ¶ Quere rem de maio
ribus. De Julio Ceſare. de Tyberio. de Gaio. de
Nerone. de Ueſpaſiano ⁊ Tito atqꝫ Domitiano.
de Seuero. de Diocletiano. de Cōſtātino. ¶ Sed
efficaciuſ animos tangunt exempla que vidimus.
Bonifa- Ideo reſpicite ubi nunc eſt Bonifacius. viij. roma
ci⁹. viij. nus pontifex: uerus populorum ⁊ regum: atqꝫ ut
pōtifex dicitur orbis ſtupor. Quem niſi fallor ueſtrum ali
roman⁹ qui viderunt? Ubi ſucceſſores eius quos procul-
dubio vidimus. Joannes: Benedictus: ⁊ Clemen
tes duo. Ubi Romanorum imperator Henricuſ?
ubi Philippus rex francorum pulchri cognomen
ex re nactus. Quem cum formoſiſſimis filijs patri
qꝫ ſimillimis: qui eidem ex ordine ſucceſſerunt: taꝫ
immatura mors rapuit ut omniuꝫ non tam vita vi
deatur fuiſſe ꝙ ſomnium. Ubi Philippus alter re
gis huius pater: alio filio fortunatice ꝙ illuꝫ tumu
lus habet: habet carcer. Ubi Hiſpanie rex ſarace-
norum modo terror ⁊ fidei clypeus occiduis obie
ctus inſultibus. Ubi deniqꝫ galliarum decus: ⁊
Italie ornamentum ſiculus rex Robertus: ſub cu
ius temporali regimine eterno regi ſeruientes, ꝙ
ſuauiter quieuiſtis inſecute laborum iudicant pro-
celle. Et ſileo nō tm̄ regio faſtigio minores: ſed plu
rimos quoqꝫ regum ne ſim longior. Querite uos
de iſtis ubi habitant: oſtendentur uobis exigua ſe-
pulchra exornata ingenijs artificuꝫ forte etiam gē-
mis auroqꝫ micantia: ut eſt ambitioſa nō modo vi-
ta hominum: ſed mors: viuent impario lapide ima
gines defunctorum. ſm̄ iſtud principis poete. Ui-
uoſ ducent de marmore vult⁹. Sed ipſi queſo ubi
ſunt epigrāmata quoqꝫ magnifica ⁊ tituli altiſſoni
ſed inanes quos qui legis obſtupeas. ¶ Sed ſub-
ſiſte obſecro dum limen extreme domus panditur
Hō mo noua ſubeunt ſpectacula: nouus ſtupor. heu ꝙ uel
riens cinis exiguus: uel ingens copia: ſeu uermium ſeu
ſerpentum. O inopina mutatio. O multum diſco-
lor rerum frons. Ubi nunc ſatellites armati? Ubi
puellaruꝫ greges? Ubi Ganimedes regius ad po
culum deputatus? Ubi coquine artifices ⁊ callidi
ſectores altilium? Ubi purpurea ueſtis ⁊ oſtrum
ſubſtratum pedibus. Et ſertum ebur trabibus. Et
compedes aurea frena mandentes? Ubi ſupellex
curioſior ⁊ uaſa: ⁊ damaſcenorum labor artificuꝫ
⁊ alia in uaſis aureis extantia? Ubi taolimum at-
qꝫ abaci ⁊ cupreſſo atqꝫ ebeno cruſtate dom⁹? Ubi
ſpectacula/ ⁊ cantus/ ⁊ epiſtole terre/ pelagiqꝫ vi-
ſceribus erute/ ⁊ vina alio procul a ſole uenientia?
Ubi tot lenocinia uoluptatum: luteiqꝫ corpuſculi
tanti ornatus: ⁊ uertex diademate indians. ⁊ bal
theo rutilante ſuccinctus uentriculus. Et ſtellātes
digituli ſpolijs indici lictoris ⁊ ſculptorum inge-
nijs. Ad poſtremum ubi cōiunx imperioſa: ubi im
perioſa? Ubi filij ſicut nouelle plantationes ⁊ filie
circumornate ut ſimilitudo templi: que blando nu
per attractu ⁊ dulcibus oſculis non duraturi pe-
nis colla mulcebant. O flebilis ⁊ infelix tranſfor-
matio. Omnia in uermes inqꝫ ſerpentes, omnia tā
dem in nihiluꝫ abiere. Hec equidem niſi fallor fru
ctuoſior anime viſio contemplatioqꝫ funeris ꝙ il-
la cuius ut de legibus Cicero meminit: ubi ait. ſibi Cicero
delectabiles non tam athenas operibus magnifi-
cis exquiſitiſqꝫ antiquorum ꝙ recordatione ſum-
morum virorum. ubi qſqꝫ habitare. ubi ſedere. ubi
diſputare eſſe ſolitus adeſſes eorum ſepulchra ſtu-
dioſe contemplari. Ualet hoc fateor ad ingenium
excitandum. Habet enim emulatio calor ingens.
Iuuatqꝫ magnanimum ⁊ precedentibus ⁊ ſequē-
tibus ſe conferre maximum quendam ⁊ paulomi-
nus incomparabilem virum. Id dixiſſe legimus
maximo cui iſtud accidere animo ſertum ſe habe-
re ut ſe non cum preſentibus modo: ſed cuꝫ omnis
eui claris viris compararet. ¶ Illud aliud ſpecta-
culum horrendum: ſed efficaciſſimum ad ſalutem.
Apertio. ſ. ſepulchrorum precipueqꝫ recentium eo Cada-
qꝫ magis ſi ſint hominum notorum: dum ueniunt uer hoiſ
ſcaturigines dum inſtar ſparſa cernūtur. dumqꝫ oſ
ſa ſuis mota ſedibus: conſumpte nares: commulſi
dentes: oculorum ſpecus limo obſitum: ceno con-
creta ceſaries. ¶ Et o bone Jeſu quanto periculoſi
us eſt quod latet. Quid enim nouit talis corporis
qualis eſt anima ⁊ quali ubi miſericordiaꝫ inuene-
rit habitaculo ſit recepta. ¶ Equidem Adrianus i
perator curioſiſſimus litterarum quid de anime re
cedentis itinere formidaret: paucis expreſſit. que
placet inferere: ut ⁊ ſententiam tanti principis ⁊ af
fectum iudicent: qui ſub extremum vite ſpiritū dū
alij plorant dictet. ⁊ quando nullus eſt fingendi lo
cus haud dubie ſic loquitur ut in animo eſt. Aiam
enim ipſe ſuam in morte alloquens ſic ait. Animu-
la uagula blandula hoſpes comeſqꝫ corporis que
nunc abibis in loca pallidula rigida nudula. Nec
ut ſoles dabis iocos. Parum ne queſo proſpicue
quid ſentiret ⁊ quid timeret aperuit. Q; ſi principi
bus talis eſt mundus non durat. Et ſi talis eſt exi-
tus: qualem putemus eſſe alijs quibuſue vita qui-
dem ipſa ſuo quotidiano labore ꝑmittitur. ¶ Sed
in vita homines hec audiunt quibus natura inſi-
tum eſt animos quantum poſſunt ab amara ⁊ me-
ſta cogitatione deflectere. ⁊ ea ſibi fingere que de-
lectent non que crucient. Itaqꝫ cum medijs in erū-
nis ſenuerint: adhuc ſibi iaꝫ a tergo: relicte vite fe-

licitatem ſpondere non deſinunt:tanta uotorum ꝑ
tinacia eſt ut expectare malint quod fieri non poſſe
ſcint:q̃ quod eſt ferre fortiter ⁊ prudenter aduer-
tere.Qua in re innumerabiles falluntur:ſiue ut ue
rius dicam ſcientes ⁊ uolentes delectabilem in er
rorem incidunt.Et ſeſe fallendi ſtudio ultro inhe-
rent:nec niſi flentes ⁊ coacti a placitis lꝫ falſis opi
nionibus euelluntur que ſunt multe.¶ Sed omni
Cicero um ſumma eſt illa a Cicerone poſita in tuſculano.
ꝙ metelli ſperat ſibi quiſq; fortunam. Jlla maior
periculoſiorq; dementia:ꝙ nec conditionem natu-
re:nec tot aſſidue exemplis inducimur:ut de mor-
te cogitemus.non credo quia prorſus mortalitatis
⁊ imbecillitatis obliti ſim⁹.¶ Sed iuuat oculos
auertere.nonne in eodem videmus quaſi nõ ſit tu-
tius aduenientem hoſtem proſpicere q̃ conniuen-
tibus oculis expectare:duꝫ feriat:Fragilitas que
daꝫ adeſt omnibus nota niſi diſſimulet.Mors au
tem inſtat ac properat:ſed nobis dilatione blandi-
mur:cum illa ſit in foribus ne dum ſeni ſed auuncu
lo.Quippe q̃ vite breuitas vicinam : incertitudo
autem ſemꝑ ceruicibus impẽdentem faciat.¶ Ce
terum ergo clara uoce teſtatur ꝙ qui nunc uolẽtes
utiliter de morte non cogitant:cito nolentes quod
ualde uereor inutiliter cogitabunt.¶ Huic tãdem
articulo finem pono.Fruſtra nitimini. Ne quicq̃
fratres per uos ipſos aſſurgitis:Non eſt opus vi-
rium ueſtrarum pondus carnis ſordidum ⁊ graue
animam miſeram imbecillem mole ſua ꝑmit ⁊ ſuf-
focat.Ea nobis iugis ⁊ perdifficilis lucta eſt.Re-
liquiſtis enim diabolum ac mundum:⁊ utrũq; ſa-
Cicero cre domus obſeratis foribus excluſiſtis.Bene Ci
cero ergo reipublice de animo ad celi aſcenſuꝫ agi
li.Jd enim inquit ocius faciet ſi tamen iam cũ erit
incluſus in corpore:eminebat foras ⁊ ea que extra
erunt contemplans q̃ maxime ſe a corpore abſtra
het.¶ Tale eſt quod ⁊ diſiũgi a corporibus:⁊ ea
tanq̃ peregrini incolere iubemur.Tale demuꝫ eſt
Plato utile Platonicum iſtud in phedrone.Nil aliud eſ
ſe philoſophiam niſi meditationem moriendi.ubi
due deſignantur mortes.Altera nature.Uirtutis
altera.Quarum prima nullatenus nec accerſendã
nec timendam:ſed equo animo expectandã.Quo
genere moriendi noſtri precipue ubi ſunt uolupta-
tum ⁊ cupidinum omnium obliti ⁊ ita viuẽtes in
corpore quaſi iam membrorum ergaſtulo euaſiſ-
ſent.¶ Huc ergo doctrina philoſophorum exhor-
tatio referenda.Uere enim carnem propriam lin-
quere:ubi nature imperio:hoc eſt morte non licet.
Et dum viuimus:quocunq; fugierimus illa nos ſe
quitur:ubicũq; latuerimus illa nos iueniet.¶ Jta
q; nulla inde homini requies.nulla uſq; ad ultimũ
ſecuritas conſumata.Siquideꝫ uanitates quibus
adoleſcentia uel iuuentus olim renunciauerit:ſepe
ſenio occurſant ⁊ recurſant ⁊ blãdo murmure que
rule.ubi nos inquiunt dimittis?Ad quas decetero
nullus eſt reditus.ubi uos ſperatis an ubi nõ ſom
nus:non eſca:non nuptie.Quin fruimini duꝫ licet
Ne ue tempus indultum perdite quod perbreue
tum uelociſſime labitur.¶ Ad illum qui ſolus po-
tens eſt ſuccurrere in hoc inteſtino ⁊ domeſtico ꝑ-
lio clamandum eſt.Jlle ſuppliciter exorandus ut
nos liberet de corpore mortis huius.Unde meri-
tum hominis non liberat:ſed gratia dei ſolius:cui
nihil ne dicam impoſſibile.Sed ne difficile quidẽ

eſt.Jta ergo cum apoſtolo recurramus ad fontem
gratie:ne in noſtra ariditate pereamus.Quin ⁊ cũ
eodem illo ſapientie tractatore quem Philonem
hebrei opinantur:per quem continentiam domini
dei eſſe didicimus.per ſapientiam dei fratres in ꝑ
ſenti certamine carnis ueſtre roborabimur:⁊ victo
res erimus ⁊ ab omni corruptione purgabimur:
corrigemur:ſanabimur.hec eſt via qua gradiendũ
eſt uobis ut carnem quam relinquere nequiuiſtis
ſubiugare poſſitis.¶ Multa quideꝫ fratres baby
lonis flumina nouimus magno tranſuadenda peri
culo in quorum tranſitu noſtri ducis dexteram po
ſcentes chriſtiano ore poeticum illud exclamemus
ad inuictum uere quod ad ſuum uere victum ⁊ ꝓ-
fugum ille naufragus apud Uirgilium exclama- Uirgi⁹
bat.Eripe me his inuicte malis.da dextram miſe-
ro:⁊ tecum me tolle per vndas.ſedibus:ut ſaltem
placidis in morte quieſcam.¶ Fluit inquit Cicero Cicero
uoluptas corporis ⁊ prona queq; auolat ſepiuſq;
reliquit cauſam penitendi q̃ recordandi.¶ Qui-
dam inter hec heſitet fratres mei?an erubeſcẽ ma-
lit an ſanctificari:an ſtipendium peccati morteꝫ eli
gat:an eternam vitam.Quod ſi in optione horum ne-
mo dubitat:nec in eo dubitare conueniet an carni
an ſpiritui ſit parendũ:cum inde corruptio ⁊ mors
hinc ſanctitas ⁊ eterna vita proueniat. Cato.Co- Cato
gitate cum animis ueſtris inquit ſiquid uos per la
borem recte feciſtis.labor iſte cito a uobis recedet
benefactum a uobis dum viuitis non abſcedet.Si
qua per uoluptatem nequiter feciſtis:uoluptas ci
to abibit.Nequiter factum illud apud uos mane-
bit.Melius quidem ait ſemper q̃ quod ante dixe
rat dum viuitis ⁊ preſertim apud uos quibus per
ſuaſum eſt opera viuentium mortuos ſequi:nec pe
nas aut premia morum.¶ Jtaq; fratres mei hic
maxime uel apoſtolici ꝑcepti:uel philoſophici con
ſilij memores inſiſtamus.Cogitet ſecum quiſq; ſi
quid virtuoſe geſſit in vita:q̃ illum gloria ⁊ quan
ta ſecuta delectatio eſt.Siquid libidinoſe uel tur-
piter:quantus pudor uel penitentia : quantus do-
lor.Et ex preteritorum memoria eligat quid agen
dum vitandumue ſit/corporee turpidinis magni-
tudinem fructui exiguo ſeu uerius nulli ſimul ⁊ fa
me damnum extimet ⁊ corporis animeq; iacturaꝫ
intendatq; acriter quid eſt quod tanto precio ue-
nale proponitur nundinantibus mundo/carne/de
monijs:⁊ mortales oculos fuco mulcente fallenti
bus tendat:intima rerum introſpicere:ſuperficiem
q; contemnere.Neq; concupiſcentie inſeruiat:ſed
ſaluti.Jn omnibus lapſum rerum preſentium con
ſideret principij memor finemq; proſpiciens:⁊ me
minerit pudoris aſtris ſe q̃uis in latebris luce cla
rius cerni:ſciens ⁊ blandientes illecebras maſcu-
lo ſupercilio reijciens omnes cogitatus ad honeſti
ſtudium deflectat.¶ Cogitet iuuenis pudicitiam
in iuuentute pulcherrimam.Cogitet ſenex fediſſi-
mam in ſenectute libidinem.Cogitet formoſus na
ſi pulchritudinem cum caſtitate.Cogitet deformis
animum ipſum vitijs deformari.Jſte deformitatẽ
caueat:hic formam concupiſcat interni hominis.
Sciat ſe puer nunc cepiſſe.Nouerit ſenior nondũ
conſumaſſe.Longe vie curam ſuſcipiat:hic ſuſce-
ptam ſollicitudinem non deponat.Querat diues
continentie laudem.pauper laſciuie vitet infami-
am.Pudeat monachuꝫ non actui modo:ſed cogi-

tatui fedo aliquem ſupercilio locum eſſe. Exulēt a
rigido limine molles cure. Et deſideria delicata a
duris cubilibus arceanť. Quid autem tam diuer-
ſum: q̄ rigor heremi ⁊ mollities carnis? Delicatiſ-
ſima res eſt amor ille carnalis. Somno quiete: ci-
bis aliť leui amictu ⁊ exqſito cultu: clādeſtino mur
mure: letitia/ iocis/ ⁊ cantibus delectať. Aſperita-
tes odit ac refugit. Nullum ergo illi intra duritiez
atqꝫ aſperrimas domos ueſtras diuerſoriuz. Nul
lum cum inſomni ⁊ laborioſa ieiuna ⁊ inculta fa-
milia meſtis ſuſpirijs ⁊ duris ſemper accentibus
deum laudante cōmercium. ¶ Speremus ⁊ ꝑce-
mur ut tēporalis dñi noſtri mors: ab eterna morte
nos liberet: ut illa inq̄ mors carnis huius: pecca-
torumqꝫ nr̄orum mortificatio reſurrectio eiuſdem
aiarum noſtrarum ⁊ in fine etiam corporum vita
ſit. Miſereať afflictis. opem ferat egentibus. ma-
num prebeat fatigatis. Graui enim ſarcina premi-
mur dum viuimus: modo duz viuere dicimur: dū
hic ſumus ⁊ mutatiqꝫ decor animi ſepe ueteribus
maculis clam repēte reſpergitur. Et adoleſcētie ꝓ
bra ſenſim longe conſuetudinis obducto uelamine
rurſus ita ſe ingerunt ⁊ jam feſſam atqꝫ emeritam
ſenectutem iſequunť. Et ni celeſtis excubitor ſigno
dato iſidias retegat: in antiqua lege que olim a ter
go proiecta decora relabendum ſit. ¶ Cicero nul-
lam capitaliorem peſtem q̄ uoluptatem corporis
hominibus dicebat a natura datam. Cuius uolu-
ptatis libidines temere ⁊ effrenate ad potiendum
incitarenť. Hinc patrie ꝓditiones. hinc rerum pu-
blicarum euerſiones. Hinc cum hoſtibus clādeſti-
na colloquia naſci. Nullum deniqꝫ ſcelus: nullum
facinus eſſe ad qđ ſuſcipiendum non libido uolu-
ptatis impelleret. Stupra ỽo ⁊ adulteria ⁊ omne
tale flagitiuz: nullis excitari alijs illecebris niſi uo
luptatis. ¶ Cūqꝫ homini ſiue natura ſiue quis de-
us nihil mente p̄ſtabilius dediſſet: hinc diuino mu
neri ac dono nihil tam inimicum q̄ uoluptatem.
Nec enim libidine dn̄ante temperantie locum eſſe
Neqꝫ animo in uoluptatis regno virtutez poſſe cō
ſiſtere. hec archite ſentētia eſt: Ciceronianis ỽbis a
me uobis expoſita. ¶ Uigilate igitur ⁊ orate fra-
tres amantiſſimi: laudātes inuocate dn̄m: ⁊ ab ini
micis ueſtris ſalui eritis. Ociū agite: ⁊ ſcietis. Ua
cate ⁊ videbitis quod optatis. Et quicqd obſiſtit:
amollimini. Plurima quidem ⁊ maxima ſunt de-
trimenta libidinum: ſiue animam ſiue corpus attē
dimus: ſiue famam: ſiue quod inter leuia numerez
patrimonium ipſum: ſiue quod irreparabile diciť:
⁊ eſt tempus. Inter damna tam grauia fruct⁹ exi-
guus ſeu potius nullus omnino eſt. Que utilitas
in ſanguine meo dum deſcendo. Nulla enim tam
ꝓmpta rupes: nullum baratrum tam p̄ceps. Nul-
la crepido montis tam aerij uſq̄ eſt: vnde tantus
tamqꝫ terribilis ſit deſcenſus: q̄ ex innocentie uer
tice in abyſſum peccati. Non ſiquis ex ſummo ſaxi
huius qđ hec ſcribēti imminet: quo neqꝫ altius vi-
ſus fruſtratur/ extimatio: neqꝫ ꝓmptius ullum vi-
di: cernuus in viuum ſorgie fontem cadat: ut ruine
nulla utilitas nullus fructus appareat. q̄uis ea
quoqꝫ certior apertiorqꝫ res ſit: q̄ ut ꝓbari aut mō
ſtrari egeat. ¶ Scipio ait libidinoſis. Uince ani-
mum: caue deformes. Multa bona vno vitio ⁊ tot
meritorum gratiam maiore culpa: q̄ cauſa culpe
eſt corrumpas. O digna uox. Maiore inquit cul-
pa q̄ cauſa culpe. O utinam hoc dictum ex amuſ-
ſim intentent atqꝫ expendāt quicūqꝫ inſtinctu libi-
dinis preſertim ad peccandum ueniunt: ut ubi car
nem acres ſtimuli perurgent: hoc ſaltem freno ſeſe
mens incitata cohibeat. Non equidez inficior: cor-
pus ab adoleſcentia indomitum poſtq̄ in licētia ⁊
libertate coaluerit: haud facile frenari: cum ſit ſcri
ptum ꝙ qui delicate ⁊ a pueritia nutrit ſeruum ſu
um: poſtea illum ſentiet concinnātem. Seruus qui
dem immo ỽo aſellus hic noſter nutritus in paſcu-
is uoluptatum letis ac mollibus inter flumina illa
de quibus diximus aſſuetas per planas ⁊ latas
ſeculi vias quid impiger euaſerit: ad aſcendenduz
in montem ſyon cuius in uerticē fert arduus ⁊ an
guſtus ⁊ ſcrupeus trames fert. ¶ Quid hic ỽo re
medij eſt: niſi ut quo ſerius eo acrius ſumma vi ⁊
omni ſtudio incūbamus: ut ſolita dediſcens inſue-
ta condiſcat: durum opus ⁊ laborioſum fateor ſed
ſalubre. Nam profecto ſi ſalui eſſe uelimus: frenū
excipere ⁊ pati uerbera/ cogendus eſt aſellus iſte
cui inſiſtimus. Ne ſuo more laſciuiens atqꝫ recalci
trans nos in precipitium ſecum trahat. ¶ Feciſſe
id quoſdam vidimus: ſed plures audiuimus: aut
legimus. Sed in primis etiam illos eximios con-
temptores mundanarum rerum Hylarionem mo
nachum ac Franciſcum. Quorum primus aduer
ſus flāmam uoluptatis generoſa indignatione vix
dum pubes viriliter inardeſcens. Et ut Hierony-
mus de iſto ſcribit iratus ſibi ⁊ pectus pugnis ỽ-
berans: quaſi cogitationes cordis cede man⁹ poſ-
ſet excludere. Ego te inquit aſelle faciam ut nō cal
citres. Nec te ordeo alam. ſed paleis ⁊ fame con-
ficiam ⁊ ſiti: graui onerabo pondere. per eſtus in-
dagabo ⁊ frigora ut cibum potius q̄ laſciuiam co
gites. Secundus ỽo ſimilia ⁊ dixiſſe ⁊ feciſſe legi
tur. Suum nempe aſinum ſic enim ⁊ ipſe corpus
ſuum appellabat nudum noctu: niuis in cumulum
demergens fede uoluptatis incēdium mentis ar-
dore ⁊ carnis algore ſuperauit. Hec nobis exem-
pla ſequenda ſunt fratres. hoc tenēdum iter. Et no
bis noſter aſellus loris agitandus: cibo arcendus
grauioribus ſarcinis premēdus ⁊ urendus deni-
qꝫ modis omnibus: caſtigandus ⁊ redigendus in
ſeruitutem. ¶ Fratres mei in hoc tam periculoſo
⁊ continuo certamine: quod ueſtra cum carne geri
tur/ hoſte domeſtico intēdite: laborate: vigilate: cir
cūſpicite ad oēm ſtrepitum: galeati in aciem ꝓſili-
te. Nulle ſunt inducie/ ut in ceteris bellis. Aſſidue
de ſalute ⁊ de ſumma rerum nr̄arum ꝑiclitamur:
cum fallaciſſimo hoſte res eſt nobis. Nunc vi nūc
dolis agimur tam uarie ut nunc ueri hoſtis: nūc ſi-
mulati amici fratres appeant. Quid enim incōſtā
tius uoluptate: quid blādius: quid iſidioſius? Sci
unt qui expti ſunt. Quis autez nō exptus eſt ſi ho
mo eſt: plena etate: corpore integro? Ceterum quo
ꝑtinacior hoſtiſ eo clarior victoria. Blādiſſime uo
luptates magnas parteſ animi a virtute detorquēt
ait Cicero ⁊ Seneca. Uoluptates inqt p̄cipue ex
turba: ⁊ inuiſiſſimas habe latronuz more quos ſtil
licas egyptij uocant. In hoc nos amplectunť ⁊ trāſ
glutient. Sic eſt: cetera nos uelut ab aduerſo feri-
unt mala luxuria aium deiectura complectiť. Ue-
nienti igitur reſiſtendum occurrendūqꝫ principijs.
Et illud ante oculos habēduz. Beatus qui tenebit
⁊ allidet paruulos ſuos ad petram. Siqdem par-

Amor carnis res delicatiſſima

Cicero

Archites

Libido nocua

Cicero

nulos nouos ⁊ modo natos cogitatus intelligim⁹
quos anteq̄ creſcant ⁊ nos ſuperent ⁊ uſu armati
nos de rõnis arce deijciant: allidere monemur ad
petram. Petra autem erat Chꝛiſtus. Nam qs ob-
iecro tam ꝑrupte tãq̄ inflãmate libidinis uſq̄ erit
qui acriter ad memoriam reductis Chꝛiſti vulne-
ribus nõ frigeſcat ⁊ ſanguine eius ad hoc fuſo: ut
inde potiſſimum cõcrete nr̃orum ſoꝛdes vulneruꝫ
lauarent̃. Nullus imber aut ros herbis arentibus
oppoꝛtunus adeo eſt q̄ cruoꝛ iſte ſi in deuotaꝫ ani
maꝫ ex alta nube calide contẽplationis effluxerit:
multo ſit oppoꝛtunioꝛ humanis ardoribus extin-
guendis aut ſedãdis. Quis ṽo tam inhumanus ⁊
ingratus ut atrocem uel patris uel amici uel domi
ni moꝛtem recolẽs: ſue ſalutis cauſa ꝓſertim ſuiq̄
amore ſuſceptam: ſuarum libidinum non incipiat
obliuiſci ⁊ ab inepta turpiq̄ letitia pulchꝛas ſubi-
to uertat̃ ad lachꝛymas. Atqui omnia hec in Chꝛi-
ſto ſunt. ¶ Quid enim ſibi vult aliud Yſaie viſio:
Viſio Yſaie
cuius pꝛincipium eſt. Audite celi ⁊ auribus ꝑcipe
terra: quoniam dñs locutus eſt. Filios enutriui ⁊
exaltaui: ipſi auteꝫ ſpꝛeuerũt me. Ecce inq̄ paucis
uerbis ⁊ patrem audimus ⁊ dñm. Amicum certe
ipſe idem ſe fecit. Vos enim inqͭ amici mei eſtis.
Jam non dicam uos ſeruos. amicos nos uocat il-
le. Nos dñm agnoſcamus. Quibuſdaꝫ dñis mos
eſt ut cum ſeruis ſuis familiariter viuant: ſuauiter
colloquant̃: multa ferãt: multa ignoſcant: multa de
ferant: multa diſſimulẽt. Qui nõ ideo timẽdi ſunt
minus: ſed amãdi magis. Quis aũt Chꝛiſto miti-
oꝛ: qui ait. diſcite a me q꞉ mitis ſum/ ⁊ humilis coꝛ
de. Quanto id rectius nobis pater iſte celeſtis q̄
Virgi⁹
apud Virgilium Eneas filio. diſce puer virtutem
ex me: Ecce Chꝛiſtus pater ⁊ dñs ⁊ magiſter ⁊ de
us nr̃ ore ſuo ꝑcipit ut ab eo non virtutes illas di-
uinas: ⁊ nequaq̄ mutabiles diſcamus: ſed qđ eſt
hois ꝓpꝛium: maxime eſſe mites ⁊ coꝛde humiles
qui ad hoc deſcendũt. Alio equideꝫ nos miſiſſet ſi
omnino ullum clarius exẽplar manſuetudinis iue
niſſet. An foꝛte eius ineffabilis ⁊ infinita clemẽtia
nõ ſatis oibus in ſe ſperãtibus nota eſt. Quotidie
nos expectat: uocat: excitat: monet: hoꝛtat̃: inuitat:
per nuncios: per litteras: per ſeipm̃. Venite ad me
qui laboratis ⁊c̃. Offert regem laborum. refrige-
rium doloꝝ. ueniam peccatoꝝ. ſpem bonorũ. vitaꝫ
deniq̄ ſempiternam pollicet̃. Derelinquat inqͭ im
pius viam ⁊c̃. Quid hac in uoce ſuauius? Sed ex
pecta peccatum ſiue cepit iraſci. Si autem inqͭ de
relinquerint filij eius legem meaꝫ ⁊ in iudicijs me
is nõ ambulauerint ⁊c̃. Quid nũc etiam hac ſe ſe-
ueritate tranqllius: virgam minat̃ ⁊ uerbera: non
gladium: non ſcutum. Paterna cõminatio nõ iudi
ciaria eſt. Caſtigat ⁊ caſtigãdo nõ perimit: ſed mi
ſeret̃ ⁊ coꝛrigit: q꞉ ipſe nouit figmentum nr̃m. Re-
coꝛdatus quoniam puluis ſumus. Adhuc mitis ⁊
patiens. Adhuc miſeratoꝛ ⁊ miſericoꝛs dñs. Sed
caue. Noli nimium cõfidere. Noli expectare dum
ueniat: qđ ait alibi. Si acuero ut fulgur gladium
meum: ⁊ arripuerit iudicium manus mea: reddaꝫ
retributionem hoſtibus meis ⁊ his qui oderũt me
retribuam. Ecce iam nil mite nil paternuꝫ ſed iudi
ciarium ſed hoſtile. Non enim iam filios/ nõ ami-
cos: non ſaltem ſeruos uocat: imo hoſtes. Nulla iã
mẽtio uerberum aut virgarum. Sed qđ: inebꝛiabo
inqͭ ſagittas meas ſanguine ⁊ gladius meus de-
uorabit carnes. De cruore occiſorum ⁊c̃. Nõ hec
paterna inq̄ caſtigatio ſed hoſtilis eſt ultio. Ecce
q̄ ſubito q̄ terribilis in cõſilijs ſuper filios hoiuꝫ
Multum differt. Subito iraſcit̃. Arripienda dila
tionis occaſio eſt ſubita: ne nos ira coꝛripiat cuꝫ ex
arſerit in bꝛeui ira eius: beati omnes qui ꝯfidũt in
eo. Vera qdem cõfidẽtia niſi de virtute non naſcit̃
Hanc colamus: ut illam adipiſcamur: que inter re
pẽtina ꝑicula reddat intrepidos ac beatos. Quid
enim aliud remedij eſt fratres: aut que non inſtru-
mẽta victorie qbus fidamus in hoc bello: ubi ſpes
nr̃a ſe collocet. an in multitudine diuitiarum. an in
regnis ⁊ caduca potẽtia. an in virtute membꝛoruꝫ
⁊ in coꝛporeo robore. Jnges equis ⁊ curribus ⁊
bellico apparatu. Abſit hoc ab anima nr̃a. Nõ ſũt
hee ad ſalutem vie. Non ſit in nobis ſuꝑ quã iuſti
rideãt ⁊ dicãt. Ecce homo qui nõ poſuit deum ad
iutorem nr̃m ⁊c̃. Scimus ꝙ non ſaluatur rex per
multam virtutem ⁊c̃. Scimus q꞉ fallax equus ad
ſalutem. Scimus q꞉ non in foꝛtitudine equi uolun
tatem habebit. ¶ Quid ergo eſt bñplacituꝫ regis
nr̃i quo ſaluari nr̃a poſſit ĩfirmitas? Certe illud eti
am ſcimus. Bñplacitum eſt dño ſuꝑ timẽtes eum
⁊ in eis qui ſperãt ⁊c̃. Hic eſt ergo rectiſſimus tra
mes ad ſalutem. hic in arcu nr̃o non ſperabamus.
Et gladius noſter nõ ſaluabit nos: ſed dextera dei
⁊ bꝛachium eius ⁊ illuminatio vultus eius. hic fi
genda eſt ſpes. huc uertẽdus aius. hinc auxiliũ po
ſcẽdum. hij in curribus ⁊ hij in equis: nos auteꝫ in
Auxi^m a dõ poſcẽdum
noĩe dei noſtri inuocabimus. Et ſciẽtes q꞉ uana ſa
lus hoĩs: in deo faciemus virtutem ⁊ ipſe ad nihi
lum deducet inimicos. Hec nr̃a virtus: hec nr̃a ſe-
curitas. hoc remedium vnicum cõtra iram dei. ua-
care: ſperare: timere ⁊ orare ne in furore ſuo argu-
Remedium ꝯ irã dei
at nos neq̄ in ira ſua coꝛripiat nos. Amãda nem-
pe miſericoꝛdia. tremẽda iuſtitia. hãc bonis actib⁹
mitigemus. Jllam pijs ꝑcibus imploremus. La-
Lactãtius
ctãtius foꝛmianus ⁊ ipſe magn⁹ vir: ac in eo libꝛo
quo gentilium erroribus ex armatis fidem nr̃am
quãtum quiuit armauit: oẽmq̄ hanc deoruꝫ ſcenã
mira ⁊ laudabili curioſitate detexit. Jnq̄ hoc idẽ
opus Auguſtino atq̄ alijs ſequacibus viam fecit
cuꝫ multa de pꝛima deoꝝ inuẽtione diſſeruiſſet ſic
adiecit. Deinde ipſi reges cum caruiſſent his quo-
Lactãtij text⁹ i li° de iſtitutõi b⁹ diuinis
rum vitam cõpoſuerant. Magnum ſui deſideriuꝫ
moꝛtui reliquerũt. Jtaq̄ hoies ſimulacra eorũ fin
xerũt: ut haberẽt aliqđ ex imaginuꝫ ꝯtemplatione
ſolatium. ꝓgreſſiq̄ longius per amorem: memori-
am defunctoꝝ colere cepꝛunt: ut ⁊ grãm referre bñ
meritis viderent̃: ⁊ ſucceſſores eoꝝ allicerent ad
bñ imꝑandi cupidinem. His dictis teſtimonio rẽ
confirmans aitq̄ Cicero de natura deoꝝ docet di-
cens. Suſcepit autem vita hoium cõſuetudoq̄ cõ
munis: ut bñficijs excellẽtes viros in celum fama
ac uoluntate tollerẽt. Hinc Hercules: hinc caſtoꝛ ⁊
pollux: hinc Eſculapius: hinc liber. Et alio loco at
q̄ in pleriſq̄ ciuitatibus intelligi põt acuende ṽtu
tis gratia: aut quo libentius reipublice cauſa peri-
culum adiret optimus quiſq̄ virorum foꝛtiuꝫ me-
moriam: honore deoꝝ immoꝛtalium cõſecratam.
hac ſcilicet rõne Romani ceſares ſuos cõſecraue-
runt ⁊ mauri ſuos reges. Sic paulatiꝫ religiones
eẽ ceperũt dum illi pꝛimi qui eos nouerãt eo ritu
ſuos liberos ac nepotes: deinde omnes poſteros
imbuerunt ⁊ habitum. Reges ſũmi ob celebꝛitatẽ

nominis in prouincijs colebantur.priuatim vero ſinguli populi gentis aut urbis ſue conditores ſeu viri fortitudine inſignes erãt ſeu femine caſtitate mirabiles:ſumma ueneratione coluerunt.Ut egypt⁹ Yſidem.Mauri Jubam.Macedones Cabyrum.Peni bramam.Latini Faunum.Sabini Sancũ Romani Quirinum.Eodem utiqꝫ modo Athene Mineruam.Samos Junonem.Paphos Venerem.Vulcanum Leupuos.Liberũ Naxos.Apollinem Delos.ſic per populos atqꝫ regiones uaria ſacra ſuſcepta ſunt:dum homines grati eſſe in ſuos principes cupiunt:⁊ quos alios honores vita carentibus deferrent:inuenire nõ poſſunt.Preterea pietas eorum qui ſucceſſerant:plurimum contulit ad errorem:qui ut diuina ſtirpe nati viderentur diuinos honores parentibus detulerunt deferriqꝫ iuſſerunt.An poteſt aliquid dubitare quomodo religiones deorum ſint inſtitute:cum apud Maronem legat Enee uerba ſocijs imperantis.¶Nũc patheras libate Joui precibuſqꝫ uocate.Anchiſen genitorem:cui non tm̃ immortalitatem:uerũetiam uentorum tribuit poteſtatem.Poſcamus uentos atqꝫ hec mea ſacra quot annis:urbe uelit poſita tẽplis ſibi ferre dicatis.Idẽ ſcilicet de Joue ⁊ Paulino ⁊ Mercurius ⁊ Apollo fecerũt:ac poſtea de his ipſis ſucceſſores eorum.Acceſſerunt etiã poete ⁊ compoſitis ad uoluptatem carminibus in celum:eos ſuſtulerunt:ſi tamen faciunt qui apud reges etiam malos pangericis mendacibus adulantur.Quod malum a grecis ortum eſt:quorũ leuitas inſtructa dicendi facultate ⁊ copia:incredibile eſt quantas mẽdaciorũ nebulas excitauerit.Itaqꝫ admirati eos ⁊ ſuſceperunt primi ſacra illorum ⁊ vniuerſis gentibus tradiderunt.Ob hanc uanitatem ſibilla ſic eos grece increpat.Grecia qd confidis in viris?nonne rectores etiam cur inania dona mortuis affers?hoſtias idolis celebras?quis tibi errorem iuenit poſuit ut hec facias derelicta dei magni facie?¶Ad hec ut in libro ſapientie legitur prouexit ad eorum culturam:⁊ eos qui ignorabãt artificis eximia diligentia.Jlle enim uolens placere ille qui ſe aſſumpſit elaborauit arte ſua:ut ſimilitudinem in melius ſignaret.multitudo autẽ hominum abducta per ſpeciem operis:eum qui ante tempus tanqꝫ homo honoratus fuerat:nũc ut deum adorauerũt.Et hec fuit vite humane deceptio Quoniã aut affectui aut regibus deſeruientes homines incõmunicabile nomen lapidibus ⁊ lignis impoſuerunt.¶Sane quod ait affectui aut regibus:eo pertinet.Ubi Cicero excellẽtium virorum Lactantius vero regum defunctorum reuerentiã erroris poſuerit fundamentum:hic ⁊ pietatem ⁊ affectum patrum addit.Utrũqꝫ poſſibile enim.utrũqꝫ ſimilitudinem ueri habet.Supedificaſſe etiam uel poetas.ut ille uel illuſtres artifices ut hic ait pictores ſcilicet.aut quod idolo conuenientius eſt ſculptores tam proprie dictum eſt:ut ad errorũ cumulum nihil fingi poſſit efficacius:cum in altero ſint oculorum:in altero ſint aurium blandimenta:quibus precipue ſenſibus ⁊ ueritas ⁊ falſitas in animam ſubit.

Lactã- ti⁹ iterũ

¶Ceterum Lactantius his que proxime audiſtis explicitis iterum uerſus ad Ciceronẽ Marcus Tullius inquit qui non tm̃ perfect⁹ orator:ſed etiam philoſophus fuit.ſiquidem ſolus extitit Platonis imitator in eo libro quo ſeipſum de morte filie conſolatus eſt:non dubitauit dicere deos qui publice colerent hoies fuiſſe.Quod ipſius teſtimonium eo debet grauiſſimum iudicare:ꝙ ⁊ augurale habuit ſacerdotium:⁊ eoſdem ſe colere ueneraríqꝫ teſtat.Jtaqꝫ intra paucos verſiculos duas res nobis dedit.Nam dum imaginem filie eodem ſe modo cõſecraturum ꝓfitet:ꝙ illi a ueteribus ſunt conſecrati:⁊ illos mortuos eſſe docuit ⁊ originem uane ſupſtitionis oſtendit.Cum vero inqt ⁊ mares ⁊ feminas cõplures ex hoibus in deorũ numerum eſſe videamus.⁊ eorũ in urbibus atqꝫ agris anguſtiſſima delubra ueneremur.Aſſentiamur eorum ſapiẽtie quorum ingenijs etiam inuentis oẽm vitam legibus inſtitutis excultam inſtitutamqꝫ habemus.Qꝫ ſi ullum vnqꝫ uel conſecrandum finem:illud profecto fuit ſi Cadmi progenies aut amphytrionis aut Tindaris in celũ tollenda fama fuit.huic idem honos certe dicandus eſt. Quod quidem faciam:teqꝫ oium optimã atqꝫ doctiſſimam approbãtibus dijs immortalibus ipſis in eorum cetu locatam ad opinionem oium mortalium conſecrabo.Hec quidem Ciceronis ad litteram uerba ſunt.In qbus ⁊ ſuum tenuit morem.⁊ ita dolori ſuo paruit:ut ueritati ſubintelligentium iudicio repugnaret:dum ⁊ hoies ad celum non virtate ſed fama tolli ſolitos cõmemorant:ſeqꝫ priori exemplo defunctam filiam quã ſummo amore dilexerat conſecraturam quoqꝫ fama ⁊ litteris ac deorum in conſilio locaturum:non quidem uere:ſed ad opinionem omnium mortalium pollicet.Jpſis inſuper dijs approbãtibus:illis inqꝫ dijs:qui nulla re magis qꝫ erroribus mortalium ⁊ ſuperſtitione delectant:ut facile credi poſſit illos ſeu homies mali fuerunt ſeu demones ultro Ciceroni in conſecratione filie conſenſuros:quo uel errãtis facũdia:uel ſciẽtis cauſa ſaltem eſſet errorum his quorum imbecilius ingenium uerborũ ſplendor hebetaret.

Cadm⁹ amphytrion Tindarus

Recte id quidẽ de Cicerone Lactãtius.¶Quale vero eſt quod ſequit.Et cum vero ait de Hercule:Libero:Eſculapio:caſtore:polluce incõſtanter fateretur:de Apolline ac Joue patribus eorum.Itẽ de Neptuno/Vulcano/Marte/Mercurio/quos maiores gentium deos appellauit timuit apte confiteri.Et idcirco ait.late hoc patere ut idẽ de ioue ceteriſqꝫ antiqoribus dijs intelligamus:quorũ memoriam ſi eadem rõne ueteres conſecrauerũt:qua ſe imagine nomẽqꝫ filie conſecraturum eſſe dicit.ignoſci merẽtibus põt credẽtib⁹ nõ põt.¶Quis enim tam demẽs qui cõſenſu ⁊ placito innumerabilium ſtultorum apiri celũ mortuis arbitret.aut aliquem quod ipſe non habeat:dare alteri poſſe?Ego ſane ut hec diuine dici fateor:ſic in his Ciceronem timuiſſe non intelligo.Et ſi enim amici conſcientiam teſtarent ex myſterijs intelligi poſſe:qꝫ late pateret id quod dixerat uolens ⁊ que de minoribus dicuntur ad maiores etiam trahi:tamẽ ad ipſum de maioribus expreſſe dixerat:maiores ſcilicet deos etiam hinc a nobis ꝓfectos in celum reperiri.Cuius dicti argumẽtum attulit myſteriorũ traditionem:ad quam amici aium memoriãqꝫ mittebat.Eqdem ſi nec noſtri ut faciunt urgerent.neqꝫ illi ultro cederent ac ſingula que ad religionem ꝑtinent uana eis eſſe atqꝫ irrita faterent:tamẽ intelligẽtibus ullis illa cõfeſſio ſatis erat:ꝙ terrã deorũ oium matrem eſſe dixerũt:que oium quoqꝫ hoium

mater eſt:ut nihil dubij relinqueret oẽs illorum de
os quãtalibet ſupſtitione quãtiſcũqꝫ tẽporum ſpa-
tijs adiuta cultos aut colendos terrenos hoĩes ac
moꝛtales eẽ:non deos:quoꝝ erroꝛ ſuis in terminis
ſi manſiſſet grãde piculum erat p̄ſtare homini qḋ
deo debitum eſt. Uerum occaſione hac demones
freti calliditate inſita:defunctorũ hoĩum ſtatuam
ſubire credulitate atqꝫ inſciẽtia hoĩum abutentes
Unde geminata piculi materia eſt:dum nõ modo
homini ſed demoni dei hoſti diuinum offerꝭ obſe-
quium. Jpſa ſtatue hoc eſt idoli materia vicem coꝛ
poris demoueãt:incluſe aĩe locum obtinente:ut ſit
ex coꝛpe ⁊ aĩa factus ab hoĩe illuſoꝛ hoĩum deus
Trimegiſtus constet:vnus faciẽdi officium Trimegiſtus hoĩbꝰ
datum dicit:ꝙ ſcilicet aduẽtum ueri dei uel ablatũ
eſſe uel afferri debere cõquerꝭ. ¶ Mihi qdem fa-
teoꝛ nunq̃ꝫ in aĩum ueniſſet:ut deos ex hoĩbus fa-
ctos cõcedere ſatagens:tam multa ad cõtextũ de
Lactãtio ⁊ Cicerone trãſcriberem:niſi qꝛ eoꝝ li
bꝛos vnde iſta ſumebam ⁊ alibi qdem raros apud
nos ṽo nullos eẽ memineram. Sed iam diu neſcio
an ⁊ utiliter a ꝓpoſito deerraſſe videoꝛ. Redeun-
dum eſt. ¶ Ex oĩbus igiꝭ vijs q̇bus ad celum con-
ſcendiſſe ſunt crediti:qui ad iferna deſcẽderãt nul-
la uobis eligẽda eſt. Nõ enim vie ſed de via que-
dam ſunt. Nõ eo ducũt quo intẽdimuſ. Q̇ ḋ rectũ
igiꝭ nobis iter oſtẽdat:uel fugiẽdum totis aĩe greſ
ſibus. Secedẽdum q̃ꝫ longiſſime ab arenoſis atqꝫ
paluſtribus. Alto ⁊ confragoſo calle gradiẽdũ eſt
Linquẽda vitia. apphendẽde virtutes. ſtultitia de
ſerẽda. ſectãda ſapiẽtia. Jllarum enim finis haruꝫ
p̄ncipium eſſe ſolet. hic eſt oꝛdo qui ex Flacci ṽbis
Diffõ ṽtutis elicꝭ. virtus eſt vitium fugere. ⁊ ſapiẽtia p̄ma ſtul
titia caruiſſe:p̄clare qdem Satyricus ait. Semita
Satyrꝰ certe tranq̄lla per ṽtutem patet. Unica vite:vnica
tranq̄lla vite ſemita eſt. Nec nos aliam ſed iſtã ſo-
lam vite ſemitam querimus per virtutem. hec cer-
te nõ alia:quo cupimus ducit. Nam q̇d aliud pſal-
mographus ſentiebat. Jbunt inq̇t de ṽtute in ṽtu-
tem. Hec via eſt terminus ille qui ſeq̇tur. Uidebiꝭ
deus deoꝝ in ſyon. Per ṽtutes igiꝭ ad videndũ itur
O p̄clarum iter:o felix terminus. Rogo q̇d cupis
hic in terris? Jnterdum per opacas ualles ⁊ pꝛata
roſcida:per frõdoſos ⁊ faciles colles: ſecus ame-
nas ⁊ floreas fluminum ripas iter egimus:ut ſero
ad aliquam placitam mãſionem ueniẽtes exopta-
tam amici faciem videremus. Et interea laborem
vie obliti:oculis rerum occurrẽtium uarietate leni
uimus. Quãto hec gratioꝛ via eſt:terminuſqꝫ bea
tioꝛ. Jre totum hũc bꝛeuem ⁊ uelut hybernum vi-
te diem. Et ire iugi aſcẽſu de virtute in virtutẽ iter
altum ⁊ iucũdum. Et cum ſemel aſſueris facile ut
ad ueſpam videaꝭ deus deoꝝ in ſyon:altiſſimus ⁊
beatiſſimus. Et niſi deſipimus ꝓpius noſter finis.
Nam ut in extremo ciuitatis dei angulo ſcriptum
Augꝰ liq̇t Auguſtinus. Quid aliud nr̄ eſt finis niſi pue-
nire ad regnum cuius nullus eſt finis. Que nã ṽo
natura amicitie uel ṽtutis:que hic ꝓculdubio dul-
ciſſima rerum ſunt:uel cuiuſq̃ꝫ oĩo rei alterius de
lectatio tãta uel eſſe uel fingi põt? Quãta eſt ad ip
ſum ultra quem nihil eſt:oĩs uere delectationis ⁊
gaudij fontem limpidiſſimum pueniſſe: ad quem
qui puenerit:iebꝛiabiꝭ ab ubertate domus dei. Et
apud quem fons vite: ⁊ in lumine ſuo videbimꝰ lu
men. Et idcirco miroꝛ hãc hoĩum cecitatem:qui cũ

uoluptatis auidiſſimi ſint:eãqꝫ omni ſtudio appe-
tãt:a ſumma eos uoluptate minoꝛ abſtraxerit que
impellere magis atqꝫ aĩare debuerat:ut multis ⁊
minimis uſqueadeo delectati tãdem vnum id qḋ
ſumme delectaret ingrerent. Si enim feſſo viatore
tam ſuauis eſt ceſpes herboſus: ⁊ ſub vmbꝛa arbo
ris exiguus fons:quale eſt inter moꝛtales vite mo
leſtias inueniſſe fontem aque ſaliẽtis in vitam eter
nam. Et vmbꝛam illam ſub qua nõ ad bꝛeuis hore
ſpatium neqꝫ ab eſtu ſolis tm̄:ſed in eternuꝫ ab om
ni aduerſitate ꝓtegamur ⁊ ab omni metu. Si ma
giſtra manu terſum ⁊ exculptum aurum. Si lapil
los perlucidos indico littore aduectos. Si qḋ hijſ
oĩbus maius eſt:ſi nitidum ſolis iubar: ⁊ apꝛicas
terras: ⁊ florẽtes ramos ⁊ pꝛata virentia. Deniqꝫ
dilecti faciem cernere ⁊ colloqui dulce eſt:quale il
lud ſpectaculum erit vnde ceteris cõtigit ut place-
rẽt? Quicq̇d oculos aut aures:quicq̇d oĩo ſenſus
atqꝫ aĩum delectat/a quo p̄coꝛ idipſum ut delecta-
ret habuit:niſi ab iſto qui delectabilia cũcta nõ tm̄
ſupeminet ſed creauit:eiſqꝫ nõ tm̄ ut delectarẽt tri
buit:ſed ut eſſent. Atqꝫ ideo nullus mihi par furoꝛ
in rebus hoĩum videꝭ. Nulla tam cõis inſania:q̃ꝫ
ꝓpter exiguam ⁊ incertã bꝛeuẽqꝫ dulcedinem:ab
iſta que immẽſa certa ⁊ eterna eſt: ⁊ ſine qua hec
ipſa dulcedo nulla eſſet/auerti. Neqꝫ ſatis apḋ me
huius mali cauſam intelligo uel inuenio:niſi qꝛ diſ
fidẽtie humane mos eſt amare p̄ñtia:futura contẽ Diffidẽtie mos hũane
nere. Cum tm̄ ⁊ diuini amoris dulcedo:ut maioꝛ ⁊
melioꝛ eſt:ſic eſſe poſſit ⁊ certioꝛ ⁊ p̄ſentioꝛ: Quo-
niam humanis ⁊ mutis in rebus his p̄cipue in q̇s
carnalis tendit affectus:aliquãto ſpes q̃ꝫ res ipſa
ſit dulcioꝛ. Sed ea mẽtium humanarum: ⁊ q̇d uo
luit diffinire difficile ſit:cum ceteris in rebus tã in
hoc maxime q̃ꝫ delectationem in qua ſummam ſta
tuũt nec inepte modo ueram a falſa fugiũt. Et hec
q̇dem hactenus. ¶ Uos aũt fratres:quas deo me
ritas grates acturi eſtis:q̇bus in humilitate ueſtra
paruulis reuelatum eſt/qḋ tot ſupbis ſapientibus
occultatum fuit:que ſcilicet aĩe via. quis vie termi-
nus. ⁊ q̇s dux. diſputaꝭ apud eos:multis q̇dem ṽ
bis de bonoꝝ ⁊ malorum finibus de quo romani
pꝛincipes eloquij:utqꝫ Auguſtinus ait. vnus e nu-
mero doctiſſimorum hominum idemqꝫ eloquentiſ
ſimus omnium Marcus Tullius Cicero integruꝫ
edidit uolumen quinque diſtinctum libꝛis. ¶ Ne-
qꝫ ṽo hijs obſtat ꝙ Chꝛiſtus ipſe ſe viaꝫ dicit. Jbi
dem enim ſe dicit ⁊ vitam. Uerumqꝫ eſt illud Se
uerini. dux ſemita terminus idem. O philoſophi Boetiꝰ
magni ⁊ laborioſi homines a quibus ingenio vi-
cti ſumus. En gratia vicimus gratuitiſqꝫ muneri-
bus. Laboraſtis:en quieſcimus. Seuiſtis:en me-
timus. Queſiſtis:en inuenimus. Neqꝫ culpa ue-
ſtra neqꝫ meritum ueſtruꝫ. ſed domini fauoꝛ ſolus:
qui agente deo felicius q̃ꝫ ſperabam. Ab illo igitur
pꝛimum raptus ⁊ a ſemitis meis parumper addu
ctus ſum. Acceſſit ſacer nominandus Ambꝛoſius:
acceſſere Hieronymus: Gꝛegoriuſqꝫ nouiſſimus:
oris aurei Joannes. ⁊ exundans lacteo toꝛrente
Lactantius. Jta hoc pulcherrimus comitatu ſcri-
pturarum ſacrarum fines quos ante deſpexeram:
uenerabundus ingredioꝛ ⁊ inuenio cuncta ſe ha-
bere que credideram. Acceſſit oppoꝛtuna neceſſi-
tas diuinas laudes atqꝫ officium quotidianuꝫ qḋ
male diſtuleram celebꝛandum. Quam ob cauſam

pſalterium ipſum Dauiticum ſepe percurrere ſum coactus. E quibus fontibus haurire ſtudui. Non vnde diſertioꝛ fierem: ſed melioꝛ ſi poſſem. Neqꝫ vñ' euaderē diſputatoꝛ maioꝛ: ſed peccatoꝛ minoꝛ. ¶ Has igitur ſcripturas quas ego aduena necdū notas odore quodaꝫ illectus adamaui ſero: lꝫ uos uelut indigene ⁊ in hijs a pꝛincipio enutriti amate colite/ ueneramini/ frequentate. Nunq̄ꝫ de manib⁹ ueſtris ſi poſſibile ſit: certe de mentibus ueſtris excidant nunq̄ꝫ. Quarum ſiue auctoritas queritur: a ſpiritu ſancto pꝛolate ſunt: ⁊ Chꝛiſti ore firmate. Siue antiquitas: ⁊ omnes omnino ſeculares litteras antecedunt. Anteq̄ꝫ Cadmus ⁊ grecarum repertoꝛ. Anteq̄ꝫ Yſis egyptiarum. Anteq̄ꝫ Carmentis latinarum inuentrix naſceretur: hee littere celebꝛes erant in oꝛbe terrarum. Siue virtus ⁊ attenditur. Et ſagitte ſunt acute ⁊ ardētes que q̄bus infixe fuerint coꝛda viuificant. Siue fructus optatur Et certe cum ceteroruꝫ merces ſit aut bꝛeue lucrū aut aura uolatilis falſus fauoꝛ. Harum finis eterna vita eſt: ⁊ uera felicitas. ſin foꝛſan oꝛnatus exigitur. Et q̄ꝫuis multa de hoc dici poſſint: hec tamē omniuꝫ ſumma eſt. quaſdam foꝛte ſuperficietenus compoſitores: pulchꝛiorem nullam. ¶ Itaqꝫ fingi iubeo hinc matronam foꝛmoſam/ ſobꝛiam / pudicam cultu exiguo contentam. Illinc exquiſitiſſime compoſitam meretricem fucis ora uendentibus. Quiſq̄ꝫ ne adeo hebes ut dubitet q̄ꝫ potius in coniugem ſibi' aſſiſtatur. Magni doctiqꝫ viri multi fuerunt: diſerti aliqui. Neſcio enim quomodo facilius eſt doctum hominem reperire q̄ꝫ diſertum. Immo mō tātū in ꝓmptu eſt ꝙ doctrina ſine eloquentia eſſe poteſt. Eloquētia vͦ ſine doctrina eaqꝫ multiplici ⁊ uaria eſſe non poteſt: niſi' foꝛte loquentem pꝛo eloquēte poſuerimus: quo nihil eſt falſius. Et hec eſt radix uel poetice uel oratorie raritatis. De qua multa diuinitus in eo libꝛo qui oratoꝛ inſcribitur diſputauit Cicero. Q̄ꝫuis ſane doctorum ⁊ eloquentium omnis cohoꝛs quotquot ab origine rerum uſqꝫ ad hanc diem quacūqꝫ parte mundi floruerunt: quos enumerare longum eſt/ philoſophētur: diſputent: perorent: res decoras ſtilo quolibet exoꝛnent: ⁊ tenuiſſimo artificio ac poeticis uerbis tegant: nonne omnes indocti ⁊ muti ⁊ elingues videbuntur: ubi ab aduerſo ſola Chꝛiſti uox intonuit Veriſſimumqꝫ illud regij pꝛophete. Abſoꝛti ſunt ut in comparationem petre per quam Chꝛiſtum intelligi ſolere nouimus nil pꝛoꝛſus appareat: ⁊ per ſe modo maximi videbantur. ¶ Hec ſunt fratres que ocio religioſo ut ſcriberem occurrebant: q̄ꝫuis haud ignarus ſim: eouſqꝫ ſermonem pꝛotēdi poſſe quouſqꝫ occupatorum miſerie pꝛotenduntur quarum nullus eſt terminus. Sed ſatis nūc dixiſſe viſus ſuꝫ. Reliqua ex uobis audire habeo: quos horum feciſſe debuit experientia magiſtros. ¶ Hoc ergo de quo loquoꝛ ocium ⁊ hec uacatio pꝛeſtabit ut videatis: quoniaꝫ deus ipſe eſt dominus. ⁊ acriter' intueamini que ad ſalutem aptiſſima ſunt: ⁊ ſi a ſenſibus uehementer abhoꝛreant. Atqꝫ in pꝛimis noſtram ⁊ pꝛetereuntium rerum fugam: neqꝫ mundi ac carnis aut demonum ſuperaddere ne capiamini. Neue quis ueſtrum hoſtibus ſuis aut conſiliarijs malis credat. ¶ Poſtremo nunq̄ꝫ flet⁹ aut luctus diuellatur. vnde utiqꝫ neceſſarium eſt diuelli. Ad hec videnda lucidum ⁊ quietum delegiſtis locum. Arripuiſtis iter rectum ⁊ ſecurū. Bono collirio lauiſtis oculos. Sic agite: ꝑgite quo cepiſtis. Nemo ſe in tergum flectat. Statua ſalis inq̄ꝫ mulier retro reſpiciens uerſa eſt: animas ueſtras ſalutifero ſale condiuerit. Nullus hominum ſine peccato eſt. Sed peccatori dicitur. peccaſti: qeſce. Quieſcite ergo: uacate: ocium agite: videte: gaudete: pꝛo me flete: ⁊ mei memores ualete. O felices ſi uoſipſos ⁊ bona ueſtra cognoſcitis.

¶ Explicit Liber de ocio Religioſorum.

Inuēto res lrāꝝ Cadm⁹ Yſis Carmētis

Eloquētia

⁋ Itinerarium Petrarche laureati Incipit ad quendam Mediolanenſem.

Aro admoduꝫ ſpei noſtre rerum exitus rñdent. Sepe p̄meditata deſtituūt: inſperata cōtingunt. Neqꝫ id mirum cuiq̄ꝫ eſſe debet: mirum potius ſiquid aliter accidat. Siquideꝫ ratio principia rerum regit: euentū fortuna moderat̄. Nihil autē magis aduerſum rōni q̄ꝫ fortuna. Itaqꝫ ſepe telam quam ingenioſe illa ratio q̄dem ordita erat: hec fortuna impetuoſe ante tēpus abrumpit: qđ ꝓbatione utinam egeret. Neqꝫ his querelis adeo vita hominum plena eſſet ut iam fere nil aliud igemiſcat. ⁋ Sed ut ad rem nr̄am ueniam: decreueras q̄deꝫ me uolētem fateor optantēqꝫ me comitem habere. Nam que uſq̄ꝫ optabilior aut ſanctior via eſt iuſtiorqꝫ peregrinatio / q̄ꝫ ad ſepulchrum ubi ille iacuit cuius tp̄alis mors imortalitatem nobis ⁊ eternaꝫ vitam peperit? Sepulchrum ubi ſi dici fas eſt ⁊ victa mors ſcilicet ⁊ victrix in ea ſepulta eſt. O beatum iter ⁊ inuidioſum chriſtiano aīo ſpectaculum. hinc ego nunc neſcio q̄bus peccatorum uectibꝰ arceor nutiſqꝫ detineor. Infans q̄dem ut Flaccus ait pudor loqui ꝓhibet: ſed impioſa ueritas fari iubet ea ut paream cogit. ⁋ Cuꝫ multe me detineāt cauſe: nulla potentior q̄ꝫ pelagi metus. Nō ꝙ aut vite cupidior aut timidior mortis ſim q̄ꝫ ceteri mortales: aut terreſtrem mortem maritime preferendaꝫ rear. Neqꝫ enim in loco ſed in animo eſt qđ felices facit ⁊ miſeros. Et cum ubiqꝫ moriendum ſciam / ubi ſit melius mori ignoro. Fruſtra bellum ⁊ maria vitamus. fruſtra labores fugimus: perituroqꝫ p̄cimus corpuſculo. In medias uoluptuoſorum latebras: inqꝫ ipſos reguꝫ thalamos inuiſa mors penetrat. Et ſepe quam forte labor ⁊ exercitiuꝫ diſtuliſſent: inhers luxus anticipat. ſemel utiqꝫ moriendum eſt. Et hanc mortem ut arceſcere uetitum: ſic euitare uelle demētia eſt. Procraſtinare mollities. ⁊ equanimiter expectare tanq̄ꝫ ubiqꝫ proximaꝫ ⁊ horis omnibus affuturā: ea virtus eximia eſt. Uerūqꝫ viri opus ſecūdam mortem oīum viſu fugere conſiliuꝫ erat. Sed ita res ſe habet. Ad impoſſibilia ſtudium omne ꝯuerſum eſt. Non mori: nō egrotare: non laborare: non dolere: non ſeruire: non egere uolunt omnes. Non peccare vult nullus. cuꝫ ea uera ⁊ maxima mortis ⁊ egritudinis ⁊ laboris ⁊ doloris ⁊ ſeruitutis ⁊ penurie cauſa ſit. ⁋ Mihi v̊o forte nunc dicat aliquis. Si mortem ergo non metuis: quid metuis? Longam mortem ⁊ prioreꝫ morte nauſeam? Non de nihilo quidem: ſed expertus metuo. Quotiens putas illud monſtrum retētaui. Si fortem naturam ꝯſuetudo uel vinceret uel leniret. Siquid perfecerim queris: non metum minui: ſed gemina potius cum nauigatione ſuppliciū hoc forſan animo uago ⁊ rerum nouarum viſione inexplebili oculo frenum poſuit natura. Congreſſum itaqꝫ noti hoſtis exhorreo: cuius proſpectu tamen adeo delector: ut quem tāgere abhominor q̄ꝫ cupide videam ſtupor ingens ſit. Iſte me mō metus hic detinet. Exoptatum in comitatum tuuꝫ inuidet fortuna. An vnq̄ꝫ v̊o poſthac metum hūc victura ſit charitas: ſubdifficilis ꝯiectura eſt. ⁋ Ibis ergo ſine me ⁊ multa conſpicies quorum tibi dum vixeris memoria uoluptatem renouet. Ego iterim dum tu redis: quod ut celeriter feliciterqꝫ ſit cupio Europe: Italieqꝫ finibus cōtentus agam. Nihilominus te animo comitabor. Et quoniaꝫ ita vis his etiam comitabor ſcriptis que tibi breuis itinerarij loco ſunt. Morem enim ſecutus amantium: cuius p̄ſētia cariturus es imaginem flagitaſti: qua utcūqꝫ tuam abſentiam ſolareris. Non hanc vultus imaginem cuius indies mutatio multa fit. ſed ſtabiliorem effigiem animi ingenijqꝫ mei: Que quantulacūqꝫ eſt: profecto pars mei optima eſt. hic tibi ergo Non amici domicilium corpus hoc: quod videntes quidam totum ſe hominem vidiſſe falſo putāt. Sed amicum ipſum terrenis ſpectare luminibus licebit: quoniam ut ait Cicero. Mens cuiuſcunqꝫ is eſt quiſqꝫ. Nō ea figura que digito mōſtrari poteſt. Sed iam nimium te moror quem ſocij expectant: quem tranquilla ueris facies fauenteſqꝫ uocant aure: quem nos omnes qui ſuſpiramus abeūtem iamiam reducem exoptamus. Cicero

Oſcis ergo vir optime quoniam me nō potes comites has habere litterulas in q̄bus que oculis ip̄e tuis mox videbis ex me qui ea certe necduꝫ vidi omnia nec vnq̄ꝫ forte viſurus ſim. audire expetis: miruꝫ dictu: niſi q: paſſim multa que nō vidimus ſcimus. multa que vidimꝰ ignoramus. Parebo equidem: eoqꝫ ꝓmptius quo iuſtius cupis. p̄mum. ſ. ut que ad ſalutem anime. dehic que ad notitiam rerum ⁊ ingenij ornamētuꝫ. Poſtremo que ad memoriam exemplorum excitandūqꝫ animum pertinere videbunt explicem. iterqꝫ lōgiſſimum breui ſtilo metiar. Prima quarū niſi fallor religioſi prorſus ac fidelis. Alia feruētis ac ſtudioſi. Tertia militaris ac magni animi cura eſt. Qđ v̊o non poſſit amor: certius te viſurum ſperas que calamus meus hinc: queqꝫ oculus tibi tuus inde monſtrauerit. Ingrediamur v̊o iam tandeꝫ iter hoc: ⁊ menia pretermittentes que aſſidue ſubiecta oculis. Inculcare auribus ſup̄uacuum eſt. Nōdū tibi viſam ut ais Januam ueniamus. ⁋ Uidebis ergo imperioſam urbem lapidoſi collis in latere / viriſqꝫ ⁊ menibus ſuperbam: Quam dominā maris illius aſpectus ipſe pronunciat. ſua ſibi potētia qđ multis iam fecit urbibus obſtat atqꝫ efficit. Iugis vnde materia ciuilium ſimultatum ſcatet. Auctorem urbis ⁊ nominis Janum ferunt. primū ut quibuſdam placet. italie regem. Quod an ita ſit. an ipſe ſitus urbi nomen dederit ꝙ noſtri orbis quaſi ianua quedam eſſe videatur: incertum habeo ⁊ publicis inſculpta monimētis. Utriqꝫ autem illud obſtat ꝙ apud ueteres Janue. ſed ianue nomē in uſu eſt. Huius ſane multa recentia ⁊ memorabilia dici poſſunt que pretereo. Neqꝫ enim ſcribo nunc hiſtoriam: ſed lecta deſcribo. Antiqua autem pauciora ꝙ non ſemper hoc: ſed quantum intelligere eſt caput gentis Albigānum fuerat. Ipſa quidem de qua loquor Janua temporibus belli punici ſecundi a Carthaginenſibus euerſa a Romanis ducibꝰ reſtituta eſt. In qua tu nunc ⁊ populi habitum / ⁊ locorum ſitum / ⁊ edificiorum decus: atqꝫ in p̄mis claſſem: quod de tyria ſcriptum vides cunctis terribilem / tremendamqꝫ littoribus. tu molem pelago obiectam portumqꝫ mirabere manufactum inextimabilis ſumptus: infinite opere quem quotidiane

Janua

Albigānum

ne quicꝙ feriunt procelle. ¶ Quid multa cū ſedu-
lo ciuitatem hanc ⁊ dextera leuaqꝫ circūfuſum lit-
tus ac montes fluctibus impendentes. Ad hec cor
pora: inopes animos: ⁊ victum gentis aſpexeris.
Scito te vidiſſe Cotem illam alteram que romane
virtutis aciem longo exercitio multos olim annos
Liui⁹ d̄ Janua exacuit. Or ſiquid Liuio credit̄ nulla ꝓuincia ma
gis fecit ut cum ſcilicet omnia eſſent que vigilez at
qꝫ ſollicitum romanum exercitum haberent: loco-
rum montana durities: hoſtis prompta uelocitas
cōmeatuum difficultas: inſidiarum opportunitas
cōmunitio caſtellorum: labor iugis: periculi pluri-
mum: prede minimum: ocij nihil. Itaqꝫ cum urbi-
bus terrarum: cum ſingulis: hic cum multis diffi-
cultatibus vno tempore pugnanduz erat. ¶ Hinc
tutam ⁊ ſi ſocij properent. ⁊ naute de littore funē
ſoluant. Non tamen ante diſceſſeris q̄ꝫ precioſum
illud ⁊ inſigne uas ſolido e ſmeragdo: quo Chri-
ſtus cuius te tam procul a patria amor trahit: pro
parapſide uſus fertur videas deuotū: ſi ſic eſt. alio
quin ſuapte ſpē claruz opus. ¶ Hinc digreſſus ad
leuam totum illum diem: ne oculos a terra dimo-
ueas caueto. Multa enim illis occurrent que mul
to facilius tibi ſit mirari q̄ꝫ cuiqꝫ hominū ſtilo am-
plecti. Ualles ameniſſimas: interlabentes riuulos
colles aſperitate gratiſſima ⁊ mira fertilitate con-
ſpicuos atqꝫ auratas domos quocūqꝫ te uerteris
videbis ſparſas in littore. Et ſtupebis urbem talē
decori ſuorum ruriuz delitijſqꝫ ſuccumbere. ¶ Ui-
ginti niſi fallor milia paſſuum emenſus extentuz in
vndas promontorium: caput montis ipſi uocāt: ob
uium herebis ⁊ delphinis ſiue ut naute nuncupāt
Rapall' alphini portum perexiguum: ſed tranquillum ⁊ ap̄
Silter cis collibus abditum. ¶ Inde Rapallum ac Sie-
Portuſ ſtrum ⁊ nomine ueneris inſignem portum ſecuruz
ueneris uentorum omnium: ⁊ omnium que ſub celo ſunt
claſſium capacem. Noſtrum prope ericem: habet
enim alterum ſicilia. Immenioſius eſt maris op-
portunus fatigatis puppibus. Et hoc quidem lit-
tus omne palmiferum atqꝫ cedriferum: ut aduerſū
cereri: ſic bacho gratiſſimū ac minerue. Nulli uſqꝫ
terrarum cedere certuz eſt. Quo magis id priſcis
rerum ſcriptoribus ⁊ preſertim uatibus pretermiſ
ſum miror. Sed adducor ut extimem: non inuidi-
am ſed deſidiam cauſam dediſſe ſilentio. videlicet
ꝙ nondum tēptata: ideoqꝫ nondum nota fertilitas
locorum erat. ¶ Hinc eſt ut cum claris ſepe carmi-
nibus merorem falernumqꝫ concelebrent terraſqꝫ
alias: hanc cunctis hac laude p̄ſtātem omnes igno
tam preterierant. Id me mouit omniuz qui ſcripſe
runt ⁊ ingenio ⁊ ſtilo ⁊ etate nouiſſimuz ut in afri
ce mee quodam loco idoneam nactus occaſionem
loca iſta deſcriberem caractere dicēdiqꝫ genere lō-
ge alio. Qui liber niſi uel vite breuitas uel ingenij
tarditas uel aliorum librorum vnum in tempus cu
ra concidens: uel quorum nullus eſt modus fortu-
ne impedimenta uetuerint: aliquādo forte ſub ocu-
los tuos ueniens in horum te atqꝫ aliorū que mul-
ta nunc viſurus es locorum memoria reuocabit.
¶ Sed multuz vie nobis reſtat: progrediamur ad
reliqua. Non procul habebis contra extremos Ja
Mons nuenſes fines coruum famoſum ſcopulum ⁊ nomē
coruus a colore ſortitum. Ac paululum prouectus macre
Macra amnis hoſtia: qui maritimos ligures ab ethruſcis
dirimit ſupraqꝫ littus maris ſiniſtramqꝫ ripam flu
uij ruinas lune iacentis aſpicies: ſi fame fides eſt.
Aliud enim hac in parte nihil habeo: magnum exē Nō de
plum fugiēde libidinis que ſepe nō modo ſingulo- Luna ci
rum hominum: ſed magnarum urbium ⁊ locuple- uitate
tium populoꝝ ac regum fortunas peſſundedit: lꝫ
huiuſce rei exemplum maius ⁊ antiquus Troia ſit.
¶ Hinc iam ſenſim cedentibuſ montibus aliqꝫdiu
planum ⁊ abſqꝫ ſcopulis leue littus. Portus rari:
caſtella procul in collibus: plaga maris inhoſpita.
Sarçanum paulo ſubmotum a littore: nouum fre- Sarça-
quenſqꝫ oppidum. ¶ Inde lauentia vicus ignobi- na
lis. Fluuiuſ deinde re ⁊ noīe frigidus aqs areniſqꝫ
perlucidus ſecus maſſam ameniſſimam terram de Lauen-
ſcendit in pelagus. ¶ Prope oppiduz eſt quod pe tia
tram ſanctam dicunt. Cuius auctor ut audio conci Maſſa
uis quidam tuus fuit illius tunc prouincie preſes Petra
⁊ vir domi clarus ac nobilis. Itaqꝫ familie ſue no ſancta
men tranſtulit in ſuuz opus. ¶ Ultra iam Piſano
rum duas arces nihil memorabile: quarum alterā
adultionem. alteram viam regiā appellāt. ¶ Nec
multo poſt ſercli atqꝫ arni fauces ſunt. Quoruz al
ter lucam preterlabit̄. Alter patrie mee muros: pri Luca
mum tandem Piſas interfluit. Et de Luca quidē
dubius ſum. ¶ Florentia prorſus extra cōſpectuz
latet. ¶ Piſas autem ex ipſa puppe gubernaculi ti Piſe
bi rector oſtendet: ciuitatem peruetuſtam: ſed decē
ti ⁊ decora ſpecie. Et lꝫ inter plana ſitam: non tamē
ut magna pars urbium paucis turribus: ſed totam
ſcilicet eminentiſſimis edificijs apparentē quomo-
do quoqꝫ maris potentiſſimam donec patrum me-
moria non modo vires equoreas: ſed animos naui
gandiqꝫ propoſitum magno victi prelio Januēſiuz
amiſere. ¶ Poſt hec paucis paſſuum milibus por Portuſ
tus ⁊ ipſe manufactus: piſanum uocant: aderit ⁊ fe piſanus
re contiguuz Liburnum: ubi preualida turris eſt: Libur
cuius in uertice pernox flamma nauigantibus tuti num
littoris ſignum prebet. ¶ Hinc ſi ad dexterā te de
flectas Gorgon atqꝫ Capraria parue quedam Pi- Gorgō
ſanoꝝ inſule preſto erūt. Necnon turris exigua pe Capria
lagi medio que mellora vulgo dicit̄. infauſta illi po- Mello-
pulo / ꝙ ſcilicet illic ipſa cuius pauloante memini: ra
pugna cōmiſſa eſt. ¶ Si preſſius itēderis videbis
⁊ corſicā icultā iſulā ⁊ armētis ſilueſtrib⁹ abūdan Corſica
tē. ¶ Quinqꝫginta inde uel nō multo amplius paſ
ſuū milib⁹ Plūbinū iſigne oppidū. Ad leuā fertili Plūbi
ſedet in colle. portus ſubeſt nec multarū capax na- num
uiū ⁊ ſecuritatis ambigue. ¶ Ad dexteraz exiguo
ſpatio Ilua eſt iſula iexhauſtis calibū generoſa me Ilua
tallis ut Maro ait. Perhibēt qui lōgiores ibi tra-
xerūt moras: oīa illic ad vitā optimam peruenire.
¶ Deniqꝫ poſt Sardaniā Amiſſam piſanarū opū Popo
illā p̄cipuā ſedē eē. ¶ Haud ꝓcul inde Popolo- lonia
nia maſſa maritima. Groſſetū: thelamonis portus Maſſa
an ab aiacis patre an vñ dictus ꝓfiteor me neſcire groſſetū
¶ Inde rurſus ad dexteram. Igillium inſula vino Thel-
⁊ marmore nobilis. ¶ Ad leuam ſancti Stepha- monis
ni quem dicunt. Et mox portus Herculeus. Ar- portus
gentarie mons medius poſt Cornetum Turritum Igiliu
⁊ ſpectabile oppidum gemino cinctum muro. Et Cōnetū
ex alto colle maria longa deſpiciens. ¶ Huius in
finibus Tarquinij fuerat olim ciuitas: nunc nihil
preter nudum nomen ac ruinas. Unde qui Rome Tāqnij
regnarunt Tarquini prodierunt. ¶ Poſt hec illa ciuitas
que Ciuitas uetus dicitur decem niſi fallor paſ- Ciuitas
ſuū milib⁹ ſita eſt. ¶ Deinde quē adriani portū no- uetus

attingeris pedem habens obuium adriaticum e-
quor emenſus primam inſularum ab aduerſo lit-
Corcira tore Corciram ignobileſq; alias iuenies donec ad
Achaie primum angulum perueneris. ¶ Illic eq-
Hiſmuſ dem optabis hyſmum ꝙ quidem uenit in mentez
mōs de eſſe perfoſſum: quo cum rectior tibi tamen breuior
q̊ Luca curſus ſit. Mons eſt duo maria dirimens: qui ſi in
n⁹ i pmo loco caderet in inſula eſſet achaia. ¶ Eius in uerti
Achaia ce Corinthus eſt ſitu inexpugnabili: & ſibi cum a
Corith⁹ Romanis capta eſſet euerſionis prebuit materiaz
ſecuris opportunitate loci: maxime ut ait Cicero:
ne poſſet aliunde ad bellum faciendum locus ipſe
adhortari. ¶ Cum vo limes equoreus ille preclu-
ſus ſit parendum nature. Et pretermiſſa corintho.
Malea Malee flexus ille longior obeundus eſt. Uidēduz
quod littus: achaiam atq; urbes in littore Monta
na corona. Et quicquid terraruz mare illud ambit
uſq; ad extremum regionis angulum. Ut vo alter
Italiam ſic ille cretam reſpicit: nunc poſſeſſio Ue-
Creta netorum ut humana omnia uoluunt: olim iouis re
gimen: ſupſtitionum fere oium fontem atq; princi-
Euboi- piuz. ¶ Habet a dextris Euboicam quam Nigro
ca pontum uocant. a ſiniſtris hn̄s inter ciclades egei
Nigpō maris inſulas. Que ſyderuz in morem pelagus il
tus lud illuſtrant. Crebris portubus tutum iter ages.
Ciclades ¶ Hic ſchiros achilei amoris atq; adoleſcentie p̄-
ſchiros ma ſedes. vnde Ulyxes tortum inde illud ue-
Cous nit ad troiam. ¶ Hic cous Hyppocratis: Leſbos/
Leſbos Theophraſti. Samos Pythagore patria: qua ille
Samoſ deſerta in has noſtras terras uenit. Et italic⁹ philo
ſophus dici meruit cum philoſophie nomen qd̄ p̄-
mus inuenerat ſummo ſtudio atq; igenio exornaſ-
ſet. ¶ Sed quid ago non multo facilius Ciclades
omnes q̄ celi ſtellas enumerez. has ergo nauigās
& procul a tergo linquens illa duo ad dextram lu-
Lacede mina. lacedemonem & athenas. Ad leuam vo he-
mon leſpōti fauces. Sextonq; & abidon infauſtis amo
Athene ribus notas. & birantium atq; ilion illud emulati-
Fauces onem Romani imperij. ¶ Hoc proprijs famoſum
heleſpō malis grecis tramite Rhodum petes. Olim ſoli:
ti nunc Chriſto ſcilicet uerius ſoli ſacram: & militie
Sextō domicilium. In his iam hinc aſia minor ad leuam
Abidon iacet: olim prouinciarum mitiſſima poſt Troie rui-
birātiū nam grecis refecta cultoribus: nunc turchoruz ue-
Rhod⁹ ri hoſtium ferox regio. ¶ Huius partes ad auſtrū
Aſia mi uerſe & itineri tuo proxime ſunt Boetia atq; Cili-
nor cia. & caput regionis yſauria. Arx olim oium pira-
Boecia tarum qui ſummis tunc viribus maria cuncta per
Cilicia uerterant. ita ut ipſis quoq; Romanis claſſib⁹ ap-
Yſauria ta acie decertarent. Summa tamen Pompeij vir-
tute ac prudentia ſuperati adductiq; maritimis la
trocinijs & terre cultibus reſtituti: ac ne qua vnq̄
occaſio illos ad conſueta retraheret a cōſpectu ma
ris procul abſtracti ſunt. ¶ Ex hijs inter ceteras
laudem: Coloniam patrie tue proximam conſtare
de Pompeij laudibus ſumptum nomen traditur.
Que qdem non tm̄ a mari: ſed a fluminibus etiaz
longe erat donec nup euerſa dum reſurgeret ut ſi-
bi caſus ad aliquid pfuiſſe videret tranſlate ſedis
ripam pulcherrimi amnis obtinuit. ¶ Sed nōdū
tempus eſt: & in patriam redeūdi ad ea que reſtāt
pcedamus. Ante Cilicie frontez Cyprus eſt terra
Cyprus nulla re aliqua q̄ inhertia ac delitijs nota. Quam
merito Ueneri ſacram dixere. & nunc quoq; uene
ri magis q̄ marti ſeu palladi ſacra ē. Raro ibi: ſeu

nunq̄ vir aliqs clarus fuit. Neq; eni in molli agro
uoluptatis virtutum ſemina rigida coaleſcūt. Li-
bidinem incolarum celi terreq; feruor indicat. cuz
enim regiones tractu maximo ſoli viciniores gra-
ta tēperie perfruant. Hec ppe contra naturam in
tollerandis ardoribus eſtuat: quaſi hoium cōple-
xio animi elemēta tranſierit. Noli ibi multum im-
morari. Non eſt enim militaris certe neq; virilis
habitatio. Faſtus gallicus. Sira mollities. Grece
blanditie ac fraudes vnam in inſulam conuenere.
Quod optimum ac p̄cioſiſſimum habēt: Illic diſ-
ſimillimis moribus aliunde ueniēs iacet Ilarion.
¶ Contra cyprūz in extremo maris angulo minor
latet Armenia cui tergum pupis obuertēs in dex- Armēia
trum latus agenda eſt. Sed iam quaſi tecum peri minor
culi faſtidijq; particeps ad terraz pueniſſe gaudeo
In quam ubi deſcēſurus ſis neſcio. Neq; eni vnus
tm̄ portus latet acceſſum magiſtri ſentina: comitū
cōſenſus: uentus: mare: locus: opportunitas dicēt
Nam ut antiquo pùerbio monemur. Cōſilia capi
unt ex tēpore. ¶ Sunt aūt in littore illo ut ab aqlo Urbes multe
ne in auſtrum deſcēdam maritima oppida. Torto
ſa. Tripolis. Barut. Sur. Ceſarea. Yafa. Aſtalon.
horūq; in medio nobilis olim nunc euerſa & in ci-
nerem uerſa iacet Acon. Sūmum inexpiabile de-
decus ac turpiſſima cicatrix chriſtianoꝝ regum ni
ſi aliquanto turpior eſſet ipſa Hieruſalem. ¶ Sa-
ne ſi altius deſcēdas & herebis amplius ut vide-
as caput ſyrie Damaſcum. Sic enim uocauit eam Dama-
non qcūq; coſmographus: ſed clariſſimus pphera ſcus
rum Yſaias. Quis non ignorem apud alios Anti Antio-
ochiam Syrie p̄mam ac metropolim habere ſedē chia
cui ſentētie accedit Egiſippus libro tertio hiſtoria Egiſip-
ruz Joſephum ſecutus aliquāto tamen notabilior pus
ut puto & certe multo uetuſtior eſt Damaſcus. Ui
debis ciuitatem & forma ſpectabilem & etate de q̄
quidem ab ipſis temporibus regum iſrael multis
ſeculis ante urbem conditam crebra in utriſq; litte
ris ſacris ac ſecularibus eſt mentio. ¶ Sin infra
magis applicueris quantum ſpectaculo defuerit:
tātuz demittit labori: minus terreſtri calle laxabe
ris ꝙ in terram egreſſo vicina hieroſolyma eſt iti- Hiero-
neris propoſitiq; tui terminus. ¶ Itaq; tāetſi mul ſolyma
ta tibi in medio querenda & viſenda mōſtrauerim
que poteras improuiſus forte ſolumq; vie finem
cogitans preterire. Hic quid te moneaz nō habeo
omnia enim iam hinc anteq̄ pedem domo moue-
as: preconcepta animo & diu agitata ſunt tibi quo
niam finis rerum ut philoſophis placet ſicut in exe
cutione ultimus: ſic in intētione primus eſt. Neq;
vo tu aliam ob cauſam tantum laboris negocij ue
ſuſcepiſti: niſi ut in illa ſacra urbe: morte domini lo
ciſq; finitimis videres oculis que non iā videbas
An vo ſcilicet quo loco eſt Chriſtus. & ſepultus tē-
pli ruinas in quo docuit: locum ubi ſumma cū hu-
militate paſſus eſt corpore ut nos animi paſſioni-
bus liberaret. Sepulchrum vo ſacratiſſimum illic
corpus ſubſtitit dum ille mortis victor & iferni ad
regna hoſtis ſpoliandi deſcenderet. vnde etiam re
uerſus idem corpus quod iam immortale recipi-
ens preſſis graui corpore cuſtodibus reſurrexit.
¶ Syon preterea & oliueti montem ad hec & vn- Syon
de ad celum aſcendit quo ad iudicium reuerſurus Oliue-
creditur: ubi uentis & fluctibus imperauit: ubi ci- tum
bo exiguo maximam turbam pauit. ubi aquā uer-

tit in vinum. Que lꝫ magna ꝯuiuantibus videren
tur: facilia erant illi qui cibum ⁊ vinum ⁊ aquam/
⁊ ipſos de nihilo creauerat cõuiuantes. Ubi deni
qꝫ elegit indoctos atqꝫ inopes piſcatores quorum
ammis ac retibus piſcarent̃. imperatores atqꝫ re-
ges gentium. Ubi egros curauit: cecos illumina-
uit: leproſos mundauit: paraliticos erexit: mortu-
os ſuſcitauit: quatriduanos iam fetentes viuos v̈-
bo eruit e ſepulchro. Quodqꝫ hijs omnibus ma-
gis eſſet niſi q: omnia eque facilia ſunt deo demo-
nibus ac peccatis oppreſſam ſepultamqꝫ animam
reſtituit libertati. ¶ Multa etiam que perſequi po
tius longum q̃ꝫ neceſſarium tibi eſt: cui oĩa ex euã-
gelio nota ſunt: que ſola mente cernentis per ſingu
los paſſus deuotam animam primus horror inua-
dit. ¶ Unum quod elabi poſſet ammoneo videre
te urbem illam quam viciſſe victores gentium Ro
mani tam clarum opus eſſe duxerunt: ut Titus: ⁊
exercitus poſt iperij gubernationẽ in ipſo ingreſſu
menia urbis admirans tantam victoriam non hu-
mane virtutis ſed diuine gratie faterentur. Et pro
fecto ſic erat. Chriſtus ipſe quem ſurrexiſſe de ter-
ra viuentium exiſtimabant: aduerſus ſuos hoſtes
ſuis merito fauebat ultoribus: lꝫ adhuc illis inco-
gnitus: noſcẽdus tamen eorum ſucceſſoribus ⁊ co
lendus. Jtaqꝫ tamen ſepe alterum in earum ſtatio-
ne precipue impletum eſt quod ex perſona eius in
pſalmo. reſuſcita me ⁊ retribuam eis. Ea hominũ
ſtrages: ea fames: miſeroruꝫ tam meſta neceſſitas
que ex ordine noſſe cupis Joſephum lege. Nõ au
dita ſed viſa ⁊ cõmunia ſibi cum ceteris referen-
tem. ¶ Quid v̈o nunc cogitas. an nondum deſide
rium noſtri cepit ut domuꝫ/ ut patriam/ ut amicos
inuiſere animus ſit. Credo id quidem: immo ne ali
ter fieri poſſe certus ſum. Sed nullus eſt acrior ſti- [?]tuſ ſti
mulus q̃ꝫ virtutis. Jlle ire per omnes difficultates nulat
generoſum animum impellit. Nec conſiſtere patit̃
nec retro reſpicere. Cogitqꝫ non uoluptatum mo-
do ſed honeſtorum pignorum atqꝫ affectuuꝫ obli-
uiſci. Nec aliud q̃ꝫ virtutis ſpeciem optare. Nihil
uelle. nihil deniqꝫ cogitare. hic ſtimulus qui ulyxẽ
laertis ⁊ penolopis ⁊ thelamaci fecit immemorẽ
te nunc nobis uereor abſtrahet diutius q̃ꝫ uelimꝰ:
video tibi faciem eſſe longius euntis. Nec imme-
rito. Ubi enim dimitteres Bethleem ciuitatẽ Da- Bethle
uid? Quam celeſti ortu claram fore diuini uates ꝑ em
ſago ore cecinerant. Jllic prima incunabula noſtri
regis aſpiciens cogitabis: q̃ꝫ deo grata fuit ſemꝑ
humilitas quam in filij ſui vnigeniti ꝓmordijs eui Humili
dentiſſime conſecrauit. Cogitabis ineffabilem ſal tas
uatoris originem. Qui ante principiuꝫ genitus in
fine temporum ſi ad etatum numerum attendit̃ na
tus eſt. Uirginem matrem in preſepio iacenteꝫ cõ-
templabere. Et diuinum infantem in cunis uagiẽ-
tem. Angelos ab ethere cõcinentes: paſtores atto
nitos: ſtupenteſqꝫ Reges alienigenas cuꝫ muneri
bus uenientes. Jndignum v̈o regem gladio ſeuien Hero-
tem. Terram innocuo ſanguine beatoruꝫ infantiũ des.
⁊ miſerarum genitricum lachrymis madentem. ⁊
meſtis reſonans celuꝫ omne gemitibus. Jnter hec
monitu angelico ꝑm altorem cum intemerata ma-
tre celeſtiqꝫ alumno clam ex ingrata patria in egy-
ptum ire tanto pignori tutas latebras querentem.
Jam tamen gentibus ſpe immota primogenito in
genito propter ingratitudineꝫ abdicato ſummi pa
tris hereditatem ad minorem filium hoc eſt ad po
pulum gentium eſſe uenturam. ¶ Sed tu quoqꝫ
nunc ut auguror Joſeph imo Mariam: imo Chri-
ſtum ꝓfugum ſequi vis ſacrum ꝓfecto teqꝫ dignũ
iter. Sequendus in terris querẽduſqꝫ nobis Chri
ſtus eſt. ut uel ſic eum diſcamus ad celum ſequi. ⁊
ubi aliquando habitauit diu queſitum eundeꝫ ubi
habitat inuenire. ¶ Jam v̈o non longe huic mare Jordãiſ
qd̃ ſodomorum dicit̃ Jordanis influit: ubi cõſum Mare
ptarum urbium vindicteqꝫ celeſtis aperta ueſtigia ſodomo
apparent. ¶ His deſerti ſolitudo ꝓxima ⁊ duruꝫ rum
iter fateor. Sed ad ſalutem tendẽti nulla difficilis
via videri debet. Multas ubiqꝫ difficultates mul
ta tibi tedia uel hominum uel locorum hoſtis no-
ſter obijciet: quibus te ab incepto uel retrahat uel
retardet: uel ſi neutrum poſſit ſaltem in ſacra pere-
grinatione te minus alacrem efficiat. hic v̈o circa
naturam locoruꝫ ingeret aſperitatem penuriamqꝫ
rerum omnium. Sed meminiſſe cõuenit omne op
timum magno precio conſtare. Et Uirgilianum il Uirgꝰ
lud in tuos uſus trãſferre: ubi ait. vicit iter durum
pietas. Et illud paululum imitare duruꝫ iter ad le
ges animeqꝫ ruentis amorem. Nihil tam durum
qꝫ virtus ardens ⁊ pietas incenſa non molliat. Eq
dem ſi per ſyrtes libicas ⁊ arenoſa loca ſerpentuꝫ
M. Cato mite ceſaris imperium fugiſſe laudatur.
Tu per deſertum non fugies imite feroxqꝫ iugum
Sathane per quod tantus olim populus fugit fu-
riam pharaonis. Et quod ſenes aut pueri ⁊ muli-
ercule potuerunt. Tu vir fortis ac iuuenis non po
teris. Deus cum illis erat ⁊ tecum erit. His auteꝫ
in locis legem datam Moyſi. Colloquium cũ deo
habitum: viſionem rubi videndi: quod proprie a
poeta non mare: ſed littus rubrum dictum eſt. Nõ
enim ab aquis: ſed a colore littoris nomen hoc tra
hitur. Quo cum perueneris non odores indicos
⁊ eooas merces illis ſtantibus in egyptum atqꝫ in
de noſtrum in mare conuectas. Sed populuꝫ deo
adiutum per medios fluctus ſicco pede tranſuectũ
meditabere. Jllud etiam humane cupiditatis ⁊ in
opie: hoc diuine pietatiſ ac potentie eſt. ¶ Hic Ka Scẽ ka
therine virginis corpus cernes ubi angelicis ma- therine
nibus collocatum fertur. Nec indignũ fuit ut que corpus
pro lege dei uſqꝫ ad mortem decertauerat in eoip-
ſo monte requieſceret ubi lex diuinitus data erat.
¶ Per hec loca formidabiles eſſe ſolent arabũ in-
curſus: ſitis: fames: labor. ſed nihil fere periculoſi-
us errore vie. Nullis inditijs ad rectuꝫ ferentibꝰ.
Jdeo vigilanter caue ne ulla te neceſſitas ſeiungat
a ſocijs. ¶ Jam tãdem in egyptum laborioſo ac an
cipiti calle ꝑuentum eſt. Jbi ergo ſupra Nilum vi-
debis babylonem nouã. Cãbiſis opus ⁊ aras egy Baby-
ptiacas frequẽtiſſimam ⁊ imẽſam urbem que Ba lõ noua
bylonem ueterem Eufratẽ ⁊ Caras ⁊ aſirias rep- Baby-
ſentãt. Spectabis inſignem aſie atqꝫ africe limitẽ lõ uetꝰ
aduerſus Tanay flumen ingẽſ ſtupendũqꝫ de quo Tanayſ
⁊ philoſophi ⁊ poete ⁊ coſmographi multa ſunt
opinati. Ariſtoteles v̈o libro integro aſſeruit flumẽ
⁊ eſtiui mirabilis incremẽti ⁊ inundationis uber-
rime ⁊ infiniti aluei: ⁊ fontis incogniti. Cuius cer
titudinem ⁊ egyptioꝝ ⁊ perſarum ⁊ macedonum
reges. Ad poſtremum quoqꝫ Romani imꝑatores
ſed fruſtra omnes queſiere. Fons hactenus igno-
ratus manet. Opiniones atqꝫ inquiſitiones horuꝫ
⁊ hiſtorie de hoc ſcripte multa legẽtibꝰ note ſunt.

Fōs mirabilis chr̄i digito ſcatens

¶ Clarum q̄ddam ⁊ relatu dignum quod ab illuſtribus viris accepimus locus hic exigit: fontē eſſe perlucidum illic: ubi ab herodis rabie Chriſtū occultabant: quem puer omnipotens e terra arida in refrigerium anxie matris eduxerat. Ex illo chriſtianos iucundiſſime bibere. Sarracenis abſcinthio amariorem eſſe ita ut deguſtare illum uel ſūmis labijs pena ſit. Nos quoqꝫ tam cupide haurientes inde ceu monſtrum aliquod admirenſ. Nec ſane magnū fuit illi qui fontem fecit eidem quoqꝫ quos uoluit edere: ⁊ pro uarietate bibentiū fidei vnum ſaporem quiſquis immittere. ¶ Nil iam reſtat memorabile: quod quidem non meminerim p̄ter alexandriam alexandri opus. alexandri nomē.

Alexandria

alexandri buſtum. ad quod Julius Ceſar poſt theſſalicum diem mortemqꝫ Pompeij: Cum alexādriam ueniſſet ambiguo turbati vulgi murmure permotus per ſpeciem religionis deſcendiſſe legitur. Et auguſtus Ceſar poſt victoriam acciacam antoniumqꝫ deuictum ⁊ coactum mori: eodem ueniēs alexandri corpus reuerenter aſpexit. Cumqꝫ ex eo quereretur an ⁊ Ptholomeū uellet aſpicere. Elegantiſſime regem ait ſe videre uelle non mortuos. Cui dicto illa proculdubio ſententia ineſt: virtute animi ⁊ rerum gloria non regno: non ſceptro: non diademate regem fieri: hoc tu dictum eatenus inflectes ut ſanctos cupias ſpectare non mortuos. Quia tamen uetuſtas ⁊ fama clarorum hominū non ſic quibuſdam faucibus animos hominū tangunt: poteris ⁊ hoc buſtum ſi nondum ſenio ceſſerit ſpectare. Nec minus urnam que Pompeij cinerum oſtenditur. Jllum enim greci: hunc Romani ſcriptores Magnum uocant. Galli autem hoc cognomen ad ſuum Karolum tranſtulere. Jllos duos habet vna urbs: quorum alterum arthos. alterum miſerat occidens. Jllum alexander pelex: hūc Roma. Uidebis ubi iniquo marte preuentus ⁊ circundatus illa magnalia ⁊ vix credibilia geſſit Ceſar. Uidebis pharum vnde hoc phari nomen per alias terras uſquequaqꝫ diffuſum eſt. Spectabis multifidas Nili fauces ubi fortuna populi romani truncum ſui ducis ⁊ lacerum cadauer abſciſſumqꝫ truncho caput flens victor aſpexit. Sic cū genero partitus orbem: ut illū Nilus: Tibris hūc abluat. O fortune fides. O rerum finis humanarum.

C Erte ut es ingenio promptus ac docilis facile tantis ac talibus magiſtris q̄ꝫ proſperis ſit fidendum diſces perpetuoqꝫ memineris. Sit iam ſatis igitur ſatis eſt ſcriptum hactenus tu remis ac pedibus maria ⁊ terras. Ego hāc papyrum calamo properante ſulcauerim. Et an adhuc tu feſſus ſis eundo. Certe ego ſcribendo fatigatus ſū: eoqꝫ magis quo celerius inceſſi. Quod enim iter tu tribus forte vix menſibus: hoc ego triduo conſumaui. Hic utriqꝫ igitur vie modus ſit tibi domum mihi ad mea ſtudia redeundū eſt. Q̄ ō ego confeſtim fecero tibi v̄o pluſculum negocij ſupereſt peragendum Chriſti ope feliciter his ſpectaculis ⁊ hoc duce doctior nobis ac ſanctior remeabis.

Deo gratias. amen.

¶ Incipit quoddam propoſitum factum coram Rege Ungarie.

Sereniſſime Rex ⁊ mitiſſime princeps: Quanta de virtutibus ⁊ ꝓbitatibus ueſtris diuulgata ſint/ ⁊ diuulgent̃ per orbem: ego non poſſem mente cõcipere. Neſcirem lingua depromere nec explicare ſermone. Multa enim ⁊ tã magna ſunt ita ut in omni terra exiuerit ſonus eorũ. Nec mirum eſſe cum dotauerit uos deus illis quatuor cardinalibus dotibus que habẽt hoiem ſupra humana erigere: parem angelis: ⁊ ꝓximum deo facere. prudẽtia videlicet: iuſtitia: fortitudine: ⁊ temperãtia. ¶ Eſt enim prudẽtia ſm ꝙ diffiniunt morales philoſophi diuinarum ⁊ humanarum rerũ notitia. Juſti atq; iniuſti ſciẽtia. Quantum autem ſereniſſime princeps in iſta virtute precellas: ex hoc patet ꝙ uos diuina colẽdo ⁊ humana ꝑſpicaciter indagando cum tãta maturitate ⁊ ꝓuidentia reſiſtitis regitiſq; regnum ueſtrum ꝙ ipſum ⁊ nomen nationis vngarie ueſtro felici tempore glorioſũ ⁊ famoſiſſimum reddidiſtis. vnde merito põt in uoſ applicari uerbum illud qͦd dixit regina Sabba cũ vidiſſet ſapiẽtiam Salomonis. Beati ſunt viri tui beati ſerui tui qui coram te ſtant. Barones ueſtri ſereniſſime rex: regnicole ueſtri: ſubditi ueſtri/ beatiſſimi dici poſſunt: ⁊ in ſapientia tanti principis merito gloriari. Nam ſm Platonis ſententiam: tunc regna: tunc ciuitates: tunc reſpublice beatiſſime dici poſſunt cum eas ſapiẽtes regunt: uel earũ rectores contingit ſapientie ſtuduiſſe. ¶ De iuſtitia ṽo ueſtra inclyte rex quid dicam? Eſt enim iuſtitia cõſtans ⁊ perpetua uoluntas ius ſuum cuiq; tribuens. Uos autem in iſta conſtanti ⁊ perpetua uolũtate cuilibet quod eſt ſuum ſic iugiter ⁊ laudabiliter inſudatis tribuere: ꝙ apud uos nulla eſt exceptio perſonarum. Uos non diſtinguitis potentem ab impotẽte: non diuitem ab egeno: non felicem a miſero. ſed omnes apud uos in ſua iuſtitia ſunt eq̃les. Propter quod uerificatum eſt in uobis illud ꝓpheticum. Dilexiſti iuſtitiam ⁊ odiſti iniq̃tatem: ꝓpterea vnxit te deus tuus oleo letitie pre conſortibus tuis. Unxit uos deus oleo letitie pre cũctis regibus mundi. omnem a uobis iniquitatem ⁊ malignitatem amouit. Et merito. Nam in codice Juſtiniani de ſumma trinitate ⁊ fide catholica ſcriptum eſt. Cum rex iuſtus ſederit ſuper ſedem: non aduerſabitur quicq̃; ſibi malignum. ¶ De fortitudine autẽ ⁊ magnanimitate ueſtra multa dici poſſent. Eſt enim fortitudo conſiderata periculorum ſuſceptio ⁊ laborum diuturna ꝑpeſſio. Sed q̃s rex in mundo maiora ꝑicula grauiores labores aggreſſus eſt q̃; uos pro honore regni ueſtri ⁊ cõmodis ſubditorum ur̃oꝝ. Uos cui oẽs ſeruiũt obediũt ꝑſonã ueſtram quam oibus poſuiſtis tam pro nihilo cõputaſtis/ labores ⁊ ꝑicula uobis fuerũt magna ſolatia. ubi de honoribus regni ueſtri ⁊ cõmodis ſubditoꝝ ueſtroꝝ actum eſt. In quo ueriſſime oſtendiſtis quãtam charitatẽ ad ur̃os regnicolas ⁊ honorem ſuũ hẽatis. Cum ſicut in euãgelio ſcribit̃. maiorẽ charitatẽ nemo hẽt q̃; ut ponat q̃s aiam ſuam pro amicis ſuis. ¶ De tẽperãtia ṽo ⁊ modeſtia ueſtra sereniſſime p̃nceps non ſufficerẽ enarrare que ſunt. Eſt enim tẽperãtia ṽtus quedam cohibẽs illicitos animi mot⁹ ſuaſu ꝓſpitatis in nos impetũ faciẽtes. Ingrat̃ orbis: legant̃ libri: reuoluant̃ hiſtorie: nõ inueniẽt in chriſtianitate rex/ uel p̃nceps potẽtior/ nõ nobilior/ nõ t̃pe felicior: ⁊ cui magis ad nutũ cũcta ſucceſſerint. Et tñ in tãtis ꝓſpitatibus in tãta eminẽtia nunq̃; eſtis in ſuꝑbiã elatus: aius ueſter nõ inflat̃: nõ intumeſcit. Sed quanto uobis deus maiora ꝯtulit: tãto ſemꝑ benignior ⁊ humilior extitiſtis. Propter qͦd reſpexit deuſ humilitatẽ ur̃am: ⁊ ex hoc beatum uos dicũt oẽs gñationes. Reſpexit clemẽtiã ⁊ pietatẽ ur̃am. ⁊ ex eis uerificauit in uobis illud qͦd ſcribit̃. Miſericordia ⁊ ṽitas regis cuſtodiũt thronos eius. Et alibi ſcribens Ambroſius beat⁹ dicit. Legi ⁊ ꝑlegi multa uolumina ſcripturarũ nec inueni vnq̃; piuꝫ mala morte mori. ¶ Has aũt q̃tuor cardinales ṽtutes Sereniſſime rex que ſic abũdãtiſſime refulgẽt in uobis. Quedã q̃nta aliis excellẽtior: aliis p̃cioſior: aliis dignior mirabiliter uos nobilitat ⁊ decorat. Fides videlicet ⁊ uera dilectio Jeſu Chriſti. Que quãta fuerit ⁊ ſit in uobis ex hoc patet ꝙ uos tanq̃; chriſtianiſſim⁹ ⁊ catholicus p̃nceps deũ ſũme colitis: ſanctos ſuos multiplr̃ honoratis. Eccl'iam romanã ⁊ ꝑſonas eccl'iaſticas in maxima reuerẽtia ⁊ deuotione geritis ⁊ hẽtis. Et qͦd mirabile in oculis oium videt̃. Cũ nãliter ſubditi ſoleãt eoꝝ dños non laudare. Uos ſic charitatiue/ ſic gratioſe cũctoſ ueſtros ſubditos gubnatis ꝙ oẽs vna uoce uos clamãt regẽ ſanctũ: regẽ iuſtũ: regẽ piũ. Qͦd ꝑfecto nõ eẽt: niſi oꝑa ur̃a ſancta eẽnt. ¶ Q; aũt oꝑa ur̃a ſancta ſint lꝫ ex multis rerũ argumẽtis ſit patens: ex hoc p̃cipue colligi põt/ ꝙ ꝑſonam ur̃am ⁊ poſſe ur̃m ⁊ toti⁹ regni ur̃i ſacre romane eccl'ie nuꝑ contra infideles ad augmẽtũ fidei liberalr̃ obtuliſtis: petẽtes ab ea crucis uexillũ. qͦd ipſa uobis gratioſe ꝯtulit. Et ſpero in adiutorio Jeſu Chr̃i: cui⁹ negociũ agit̃ ꝙ ipm̃ negociũ ꝓſequemini feliciter: ⁊ ad optatũ ꝑducetiſ effectũ ad honorẽ dei exultationẽ fidei ⁊ laudẽ ac memoriã ur̃i nois ſempiternã. Ita ꝙ Chr̃s ad uos merito dicet. Euge rex bone ⁊ fidelis: q2 ſuꝑ populos meos quos tibi cõmiſi fuiſti fidelis: eos ſcilicet dirigẽdo nõ in deſtructionẽ fidei ⁊ ꝑnitiẽ chr̃ianoꝝ ſed in exultationẽ fidei mee: ſuꝑ pauca fuiſti mihi fidelis: ſuꝑ multa te ꝯſtituã. ſ. in gl'ia ꝑadiſi. ¶ Ad fomitẽ igit̃ ſereniſſime rex tãtarum ṽtutũ ur̃arũ: ad fomitẽ tante iuſtitie uel ſapiẽtãte benignitatis ⁊ clemẽtie ur̃e nõ ſine magna fiducia miſerũt inclyt⁹ dñs meus Dux: ⁊ cõe Uenetiarũ iſtos duos nobiliſſimos ciues ſuos: dñm Andream Cõtarenũ ꝓcur̃. ſancti Marci. ⁊ dominũ Michaelem Faledro viros timẽtes deum: viros pacificos: viros magne auctoritatis ⁊ prudentie: quorum quilibet ſuis meritis ⁊ virtute ⁊ progenitoꝝ ſuoꝝ: ꝓmouẽdus eſſet ad dignitatẽ ducalẽ qñcũq; caſus uacationis ꝯtingeret. Quibus ⁊ mihi lꝫ idigno cõmiſerũt: ꝙ cum oi iclinatione ⁊ reuerẽtia debita maieſtati ur̃e portarem⁹ humiles ⁊ deuotas cũ recõmẽdatione ſalutes. Et ſic facim⁹ ſupplicãtes ei qui eſt oiuꝫ uera ſalus ꝙ uos ⁊ regimẽ ueſtrũ dirigẽ ⁊ ꝯſeruare dignet̃ in ſua gr̃a feliciter ut optatis. ¶ Preterea requiſiti per Reuerendum in Chriſto patrem dñm Petrum dei gratia Pacteñ. ⁊ Lippareñ. epiſcopum: apl'ice ſedis legatũ: ꝙ ad

Marginal notes: Prudẽtia; Plato; Juſtitia; ꝓpheticũ; Fortitudine; Tẽꝑãtia; Ambroſius; Fides; Andreas ꝯtarenus; Michael faledrus

nos mitterent ambaxiatores ſuper tractatu concor
die:ad quedam per ipſum expoſita pro reuerentia
ſancte Romane eccleſie ⁊ maieſtatis ueſtre:miſe-
runt nos ad querendam pacem/gratiam/ ⁊ amici-
tiam ueſtram : ſicut habuerunt cum predeceſſori-
bus ueſtris regibus cum quibus neduꝫ amicitias
ſed uetuſtiſſimas parentelas ⁊ affinitates hactenꝰ
coluerunt.¶ Nec miſerunt nos contendere.uel liti
gare:quia non decet inferiorem cum ſuperiore con
tendere.non decet minorem cum maiore litigare.
Sed ſolummodo ut amicabiliter ⁊ de plano inue-
niamus pacem ⁊ gratiam ueſtram. Nam tāta eſt
fiducia quam habent ⁊ in ſumma ſapientia:in ſum
ma benignitate ueſtra:ꝙ eſto ꝙ factum differenti-
arum hincinde uertentium foret abſolute in mani-
bus ueſtris relictum:tunc non exigeretis ab eis ni
ſi honeſta ⁊ tolerabilia ſtatui ſuo. Quem ſtatum
ſuum inclyte rex in ueritate dei poteſtis proprium
reputare. Et quicquid tenent ⁊ poſſident in terra
⁊ mari quod per dei gratiam multum eſt:poteſtis
ita tenere eſſe paratum ad cuncta beneplacita ⁊ ho
nores ueſtros:in omnibus hijs que honeſte poſ-
ſent/ſicut ſi proprie foret in manibus ueſtris.¶ Et
utinam datuꝫ eſſet a deo ꝙ poſſetis ſic dilucide ſic
apte videre corda ⁊ uoluntates noſtras ſicut audi
tis uerba mea. Nam ubi ex informatione ſiniſtra
uobis data per emulos noſtros tractauiſtis: ⁊ tra-
ctatis nos pro inimicis:nos pro ueris amicis ⁊ ſer
uitoribꝰ haberetis. Et ſic ſi deus permittet ꝙ uos
⁊ nos ſequatur concordium uos experiemini. Et
de facto inuenietis nos bonos amicos ⁊ ſeruito-
res ueſtros.¶ Et dicam uobis plus quantūcunqꝫ
receperimus uel poſſemus recipere offenſas a uo
bis:iſtud tamen nunq̄ꝫ fieri poterit/ꝙ recedamus
a naturali amore ⁊ charitate quam ad uos habe-
mus. Ita ꝙ emuli noſtri forte de dānis noſtris po
terunt gloriari. Sed nunq̄ꝫ gloriari poterunt ꝙ a
deuotione ueſtra ſepemur. Et parcat deus eis qui
fuerunt in cauſa tantorum malorum inter uos ⁊
nos. Qui fuerunt cauſa deſtructionis tot milium
chriſtianorum:cum quibus de leui potuiſſet recu-
perari totum patrimonium Jeſu Chriſti. Qui fue
runt cauſa diſſipationis tot facultatum ⁊ bonorū.
Qui fuerunt cauſa ꝙ tot vidue ⁊ pupilli mares ⁊
femine uadant per mundum miſerabiliter mendi-
cantes:quorum uoces continue clamant ad deum.
non contra uos illuſtriſſime princeps:ſed ꝯtra eos
qui maius peccatum habent. Spero tamen ꝙ mi-
ſericordia dei de qua plena eſt terra eos ad penitē
tiam quandoqꝫ reducet. Et ꝙ fatebuntur ⁊ reco-
gnoſcent culpas ⁊ errores ſuos.¶ Concludēs igi
tur ſereniſſime domine ſic dico.ſcriptum eſt:cor re
gis in manu dei eſt: ⁊ ubi uoluerit inclinabit illud.
Cor ueſtrum ⁊ cuiuſqꝫ principis eſt in manu dei ſi
ne quo nil ſanctum:nil iuſtum:uel rectū. Juxta ſen
Jacobꝰ aplꝰus tentiam beati Jacobi apoſtoli dicentis.omne da-
tum optimum ⁊ omne donum perfectum deſurſuꝫ
eſt deſcendens a patre luminum. Scio ꝙ inclina-
bit deus cor ueſtruꝫ ad pacem quam uobis pro he
rede in terris reliquit. Aſcendens in celos enim di
xit:pacem meam do uobis pacem meam relinquo
uobis. Jdcirco ſupplico omnipotenti deo quatenꝰ
ſic in tali die qualis fuit feria ſexta nuper preterita
ipſe oſtendit ſtellam ⁊ lumen ſuum tribus regibus
orientalibus uenientibus adorare filium ſuum. Et
ſicut in eadem die ipſe miſit ſpiritum ſanctuꝫ in ſpe
cie columbe ſuper filium ſuum in baptiſmo dicens
hic eſt filius meus dilectus in quo mihi complacui
ipſum audite. Ita hodie per ſuam ſanctiſſimaꝫ pie
tatem oſtendat uobis lumen claritatis ſue. Et iſun
dat ſuper uos gratiam ſpiritus ſui ſancti / ꝙ iſtos
ueſtros ueros antiquos ſeruitores ⁊ amicos/qui
ſic humiliter/ſic reuerenter uenerunt ad petenduꝫ
pacem gratiam ⁊ amicitiam ueſtram benigne ſu-
ſcipiatis:gratioſe exaudiatis: ⁊ liberaliter admit-
tatis. Et ꝙ pax ⁊ perpetua dilectio ſit inter uos ⁊
eos ad honorem dei ⁊ eccleſie Romane/propaga
tionem Chriſtiani nominis/bonum ſtatum ueſtrū
⁊ ſuam tranquillitatem/ ⁊ commodum ſubditorū
partium utriuſqꝫ. Ita ꝙ ex hoc rex regum ſup uos
dicere poſſit.hic eſt rex meus dilectus.hic eſt rex
meus fidelis in quo mihi complacui ipſum audite
ipſum honorate.ipſum glorificate. Quod ipſe con
cedat qui eſt benedictus in ſecula ſeculorum amē.
¶ Jſti domini mei ⁊ ego erimus parati eſſe ⁊ tra-
ctare ſuper nobis commiſſis/ubi ⁊ quando maie-
ſtati ueſtre placuerit ordinare.ordinare.

¶ Explicit propoſitum Franciſci Petrar-
che factum coram Rege Ungarie.

¶ Tractatuum ac capitulorum pꝛimi libꝛi de Vita ſolitaria clariſſimi viri Franciſci Petrarche Florētini poete laureati: collecta: oꝛdiata: enumeratiuaq; annotatio.

¶ Tractatus ꝑmus ꝓhemialis eſt: ꝑmittēs q̄dā ad itelligētiā eoꝝ q̄ ſequūť ꝯferētia. Et hēt tria capl'a.
Cap̄. I. Docet qd ſit neceſſariū illis q getē hīe cupiūt.
Cap̄. II. Eſt de qbuſdā qui de vite ſolitarie laudibus ſcripſerūt: ⁊ quem auctoꝛ in hoc ope uelit imitari.
Cap̄. III. Eſt de mō tractādi mām huius opis: ac diſtantia inter vitam ſolitariam ⁊ vitam in frequentia hominum occupatam.
¶ Tractatꝰ ſcōus ⁊ executiuus agit de miſerijs hominis occupati ⁊ ifelicis bitatoris urbiū: ac felicitate ſolitarij: ex actibꝰ utriuſq;. Et hēt. viij. capl'a.
Cap̄. I. Eſt de miſeria occupati: ac felicitate ſolitarij: in ſomno ⁊ ſurrectione eorum.
Cap̄. II. Eſt de miſero occupato: ⁊ felice ſolitario cū diei iam lux aduenit.
Cap̄. III. Eſt de miſeria occupati: ac felicitate ſolitarij cum pꝛandij tempus īſtat.
Cap̄. IIII. Eſt de miſeria occupati: ac felicitate ſolitarij cum finitum eſt pꝛandium.
Cap̄. V. Eſt de exercitijs miſeri occupati: ⁊ felicis ſolitarij cum meridies adeſt.
Cap̄. VI. Eſt de miſeria occupati: ac felicitate ſolitarij cum abeunte ſole ueſper accedit.
Cap̄. VII. Eſt de miſero occupato: ⁊ felice ſolitario cum redeunte nocte cenandum eſt.
Cap̄. VIII. Eſt de miſeria occupati: ac felicitate ſolitarij dum eundum eſt cubitum.
¶ Tractatꝰ tertiꝰ eſt de diuerſitate ꝯditionū ipſoꝝ occupatoꝝ ⁊ piſoꝛmiter ſolitarioꝝ. Et hēt. iiij. capl'a
Cap̄. I. Eſt de tractatoꝝ epilogo: ac trāſitu ad miſeriam illoꝝ qui alienis negocijs occupantur.
Cap̄. II. Oſtēdit ꝙ q̄; q̄; fere oīs occupatus ſit miſer ſint tñ aliq l; pauciſſimi q laudabil'r occupentur.
Cap̄. III. Eſt de laude tranqlle ſerenitatis animi que largiť in ſolitudine cōſtitutis: Et quomō aīus nō poſſit in diuerſas res eſſe intentus.
Cap̄. IIII. Declarat quomō ex ꝑiculo paſtoru; diſci poſſit vitam ſollicitā minus eē tutā: Et ꝙ ea rōne auctoꝛ ipſe vitam elegerit ſolitariam.
¶ Tractatus q̄rtus docet: que expediāt eis qui vitā ſolitariā ingredi ſtatuerūt. Et habet. x. capl'a.
Cap̄. I. Pꝛobat ꝙ vita ſolitaria ꝑcipue lr̄arum ignaris grauioꝛ moꝛte: ⁊ moꝛtē allatura videatur.
Cap̄. II. Docet ꝙ q̄; q̄; optimū eēt ut in iuuētute qſq; ſibi aliqd recte vite genus apꝑhēderet: tñ ſiqs hoc iuuenis neglexerit: ꝯſultū ſit ut ſaltē ſenex h̄ faciat
Ca. III. tradit q̄ i oꝛdie mutādeq; vite tenēda ſit via.
Cap̄. IIII. Eſt de commendatione ſolitudinis.
Cap̄. V. Eſt de quadruplici diſtinctione virtutum a Plotino inducta ⁊ a Macrobio coꝛroborata.
Cap̄. VI. Eſt de delectatione ac dulcedine vite ſolitarie ⁊ ſpiritali pugna ſolitariorum.
Cap̄. VII. Cōmemorat q̄tū ſit ſolatium quātaue iucūditas pꝛo bꝛeui ſolitudine hoium ꝑpetuam ſperare frequentiam angelorum.
Cap̄. VIII. Docet ꝙ habentes uerum teſtem Chꝛiſtum: teſte imaginario non egeamus.
Cap̄. IX. Eſt de libertate ſolitarij ⁊ ſtudio mentali.
Cap̄. X. Oſtēdit quomō quarūdam artium inuctoribus diuini honores attributi ſint.
¶ Tractatꝰ qntꝰ ē de vite ſolitarie ipugtoribꝰ: qbuſdā q; doctris ac ꝯſolatōibꝰ ſolitarioꝝ. Et hēt. v. capl'a
Cap̄. I. Induč rōnes qbꝰ aliq vitā ſolitariā repꝛhēdūt
Cap̄. II. Affirmat ſiluas: loca virētia ⁊ amnes plurimum conferre ſolitarijs.
Cap̄. III. Interpꝛetatur uerba Senece quibus ſolitudinem impugnare videtur.
Cap̄. IIII. Docet ꝙ ijs quibꝰ oppoꝛtuna eſt ſolitudo nō eſt ſuadēdu; ut amicitie iura contēnāt: ⁊ ꝙ turbas non amicos fugiant.
Cap̄. V. Eſt de ſingulari gaudio ſolitarioru; in dimiſſione temporalium.
¶ Tractatus ſextus eſt: De ignorātia: erroribꝰ ⁊ ſtultitia habitatoꝝ urbiū ac ꝑſeruatione ſolitarioꝝ ab iſtis: eorūdēq; libertate. Et habet. vj. capitula.
Cap̄. I. Eſt de tedio ac ſtultitia occupatorum ⁊ urbium habitatorum.
Cap̄. II. Eſt de errore quorūdam ſenum occupatoꝝ ⁊ urbium habitatorum.
Cap̄. III. Eſt de uoluptuoſa imitatione vulgarium: ⁊ uarietate habituū eoꝝ qui urbes inhabitant.
Cap̄. IIII. Eſt de quibuſdam cauſis erroꝝ ⁊ temporis amiſſione habitatorum urbium.
Cap̄. V. Declarat quomō iucūditas vite ſolitarie pꝛeſeruet ab iſtis malis ⁊ tedijs.
Cap̄. VI. Docet ꝙ ſolitarius debeat regere animum ſuum ſicut reges regna.

¶ Clariſſimi viri Frāciſci Petrarche Florentini poete laureati: in opus ſuum de vita ſolitaria ad Philippū Cauallicenſem epiſcopum. Pꝛologus.

P Aucos hoies noui: qbꝰ opuſculoꝝ meorū tāta dignatio tātuſq; ſit amoꝛ: q̄; tꝰ tibi fidētiſſime: nō videť eē: ſed ē: dixeri: Nā neq; de ſincero ⁊ niueo candore tui pectoris fictū fucatūue aliqd ſuſpicoꝛ: neq; fictionē ſi q̄ eſſet: tādiu tegi potuiſſe arbitroꝛ. Ut eni imoꝛtalis ē v̄itas: ſic fictio ⁊ mēdacium nō durāt. Simulata ilico pateſcūt: ⁊ magno ſtudio cōpta ceſaries uēto turbať exiguo: ⁊ opoſe licet impꝛſſus fucꝰ leui ſudore diluiť: ⁊ argutū quoq; mēdaciū uero cedit: corāq; pꝛeſſius intuēte diaphanū ē: optū oē detegiť: abeūt vmbꝛe: natiuuſq; rebꝰ coloꝛ manet: ⁊ latē diutiꝰ magnꝰ eſt laboꝛ: Nemo ſb aqs diu viuit: erūpat op;: ⁊ frontē quā celabat apiat. His argumētis iducoꝛ ut credā qō ualde cupio. Sumus aūt faciles ad credēdū qō delectat: Poſſe tibi res meas pꝛ optie placē: q̄ ut paucis placeant elaboro: qñ ut vides ſepe res nouas tracto: duraſq; ⁊ rigidas ꝑegriaſq; ſñias: ⁊ ab oia moderātis vulgi ſenſibꝰ atq; auribꝰ abhoꝛrentes. Si idoctis ğ nonplaceo: nihil eſt qō q̄rar: hēo qō optaui: bonā de ingenio meo ſpem: Sin v̄o doctis quoq; nō ꝓboꝛ: eſt fateoꝛ qō doleā: nō qō mirer. Nā qs ego: aut qd eſt vñ mihi in tāta ꝑſertim uarietate iudicioꝝ iterblādiar aut arrogē: quod nec Marco Tullio ꝑclara illa celeſtiq; facūdia ꝯtigiſſe ſcio? Cuius liber de optimo gñe dicēdi: deus bone: q̄le q̄; q; ex alto ſūptū opꝰ: qō idē i epl'is idignā

ter attigit: Marco Bꝛuto: ad quē ⁊ cuiꝰ ꝑcibꝰ ſcri-
ptꝰ erat: erudito viro lꝫ ⁊ amico ſcribētis nō ꝓbat̄.
Ut grauiora ꝑtereā: que ab illuſtribꝰ qdē lōge tñ i-
paribꝰ oratoribꝰ: tātꝰ ille vir patit̄: Aſinio utroqꝫ ⁊
Caluo: qui eloquētie ꝑncipi libertate nimia iſultāt
⁊ que ceteri moꝛtaliū mirant̄ uenerāturqꝫ: ꝯdēnāt.
Quis recuſet igit̄ ſtili crimē ſibi cōe cū Tullio? Oꝛ
q̄ꝫ mihi qdē apō te nullus talis eſt metꝰ: ut ſane ꝓ
ber ego ſeu placeā tibi: nō meriti mei eſt: ſed uel in
genioꝝ ſilr̄itudo foꝛte aliq̄: uel qō potiꝰ credo ⁊ ꝓ-
piꝰ uero eſt: fac̄ hoc ſingularis qdā ⁊ eximiꝰ amoꝛ
tuꝰ: nō ꝑuus hoſtis recti iudicij. Quis eniꝫ ualde
amās rite iudicat? Si cernē rectū ⁊ diſcernē poſ-
ſet amoꝛ: cecū cur finxiſſet antiq̄tas? At nō ut cecꝰ:
ſic ⁊ mutꝰ: ſed ꝑſuaſoꝝ optimꝰ: oſtēdit alijs qō nō
videt: ſepe etiā qō nō eſt. Magna pr̄is idulgentia
nil ſibi nō ꝑmittit: ꝑcit filij defectibꝰ: ſepe etiā dele
ctat̄ utcūqꝫ eſt. Si qdē in hoc erras: gaudeo: neqꝫ
hūc errorē excidē tibi vnq̄ꝫ poſſe uelim: gl̄ioſū mi
hi: tibi delectabile: dānoſuꝫ nulli. Sin foꝛtaſſe non
erras: qō opto qdē potiꝰ q̄ꝫ ſpo: qd ni magis magiſ
qꝫ gaudeā ac gratuler: ⁊ ipſe mihi tali ſim charioꝛ
ꝓbatioꝛqꝫ iudicio? In dubijs nōne iniquꝰ ocij mei
diſtributoꝛ fueri: niſi rōnē hēam illiꝰ: quē ꝑmū ſtili
C atqꝫ igenij miratorē hēo? Pꝛofecto aūt magnꝰ te-
ſtis Cato ille ſenioꝛ: nō minꝰ ocij q̄ꝫ negocij rōnem
claris atqꝫ magnis igenijs hn̄dā eē in ꝑmoꝛdio ſu-
arū ſcripſit originū. Qō dictū cū multis placuiſſe
videā doctis viris: tñ ꝑcipue Cicero nr̄ amplectit̄
magnificūqꝫ ſibi ſemꝑ ac ꝑclarū viſum eē: in ea q̄
Plantiū defendit orōne teſtat̄. Id mihi quoqꝫ ſi
uel ꝓ igenij mediocritate ul̄ ꝓ nō mediocri gl̄ie cu
piditate: ſi tñ hāc nōdū freno ai ac rōne ꝑdomui:
ꝓuidēdū eſt qd ꝑmū ꝑſtare nitar: niſi ut ſicut ego
a negocijs: ſic ab ocio mō ꝓcul abſit iertia. Et ſiqd
foꝛte māſurū ſcripſero: his potiſſimū iſcribā: quoꝝ
gl̄ie q̄dā uelut ꝑticipatiōe clareſcē tenebꝛiſqꝫ reſi-
ſtē ualeā: q̄s mihi tēpoꝝ fuſca ꝓfūditas ⁊ noiuꝫ cō
ſūptrix illuſtriū obliuioſa poſteritas itētāt. Quid
D v̄ſāti aio ſepe eqdē tuū nomē occurrit: ⁊ uſqꝫ adeo
fulgidū i ſe: atqꝫ ita de me meritū: ut ſeu ꝑclara ſeu
mihi chara cōplectar: ꝑteriri ſine graui q̄dā nō poſ
ſit iniuria: Accedit qō ex more iſtitutoqꝫ meo ue-
teri nūc in rure tuo poſitꝰ: ut frugū ceteri: ſic ego ti
bi decimas ocij debē videoꝛ ꝑmitiaſqꝫ vigiliaruꝫ.
Itaqꝫ quot annis plus minuſue ꝓ igenij ubertate
uel ſterilitate annua ꝑſoluē aliqd eſt aius: quo ue-
lut vnꝰ e colonis tuis: his ſaltē fructibꝰ quos agel-
lus meꝰ fert: agnoſcē itelligar bonā fidē. Et ſi ꝓbe
norim nil ſilētio tutiꝰ: his qbꝰ obtrectātiū linguas
euadē cura eſt: qō ipſe mecū reputās: ſepe aiuꝫ fa-
teoꝛ: ſepe calamū freno: ſepe multa pauēs moneo:
neu me ꝓdāt obſecro: neue ultro nō ſtili tm̄: ſed qō
ꝑgraue eſt: moꝛū quoqꝫ nr̄oꝝ chirographū ꝯ̄ nos
ꝓmāt: foꝛte etiā ad abſentes ac poſteros ꝑuēturū.
Qualis eni ſmo fuerit: talis vita cēſebit̄: qm̄ reruꝫ
ſublatis iudicijs: ſola uerboꝝ ſuꝑeſſūt argumēta.
Quid multa? Perſuaſiſſem foꝛſitā ut ⁊ ſibi ⁊ mi-
hi ⁊ fame nr̄e ꝑcerēt: niſi qꝛ ut aiūt: iā neqꝫ res ite
gra neqꝫ ſilētio liberū eſt latē. Iā noſcimur: legim̄:
iudicamur: Iāqꝫ hoiuꝫ uoces euadēdi celādiqꝫ in
geniū nulla ſpes: ⁊ ſeu ꝓdeūtibꝰ in publicū: ſeu do
E mi ſedētibꝰ apparēdū eſt. ¶ Quid v̄o nūc ꝑus ex
me ſpes: q̄ꝫ qō ⁊ in ore ⁊ in coꝛde ſemꝑ hūi: ⁊ ipē
q mō ſb oculis eſt locꝰ hoꝛtat̄: ſolitarie ſcilicet ocio

ſeqꝫ vite ꝑconiū: quā cū ſepe olim ſolus: tū ꝑcipue
nuꝑ mecū bꝛeui qdē: nec niſi dierū qndecim ſpatio
deguſtaſti? Mecū inq̄ꝫ: Quis eni ego aſſidue tecū
ecm: tu tñ huc nō niſi mei cā te ueniſſe: neqꝫ niſi ꝓ-
pter me manē: ſepe tā rebꝰ ipſis q̄ꝫ ſmone ꝓfeſſus
oñdiſti: qui mecū tuꝰ eſt mos: quāta ſit in exeq̄dis
iparibꝰ vis amoris. Quāobrē ꝑſuadē tibi ꝑfacilē
fuerit: qō tacito me noſcis exptꝰ. Idē ſi ꝓbare vul
go uelim: fruſtra nitar: nec vulgo tātū iſcio: ſed ml̄
tiſ quoqꝫ qui ſibi lr̄atiſſimi vident̄ foꝛtaſſe etiā nec
fallunt̄. Sed copia lr̄arū nō ſemꝑ modeſtū pectuſ F
ihitat: ⁊ ſepe iter linguā ⁊ aiuꝫ: iter doctrinā ⁊ vi
tā ꝯcertatio magna eſt. De his aūt loquoꝛ: q lr̄is i-
pediti ⁊ onerati potiꝰ q̄ꝫ oꝛnati: rē pulcherrimā ſci
re turpiſſimis moribꝰ miſcuerūt: tanta ai uanitate:
ut ſcholas nunq̄ꝫ vidiſſe ml̄to meliꝰ fuerit: qui hoc
vnū ibi didicerūt: ſuꝑbie ⁊ lr̄arū fiducia naniores
eē cūctis hoibꝰ: qui qeturū libēter Ariſtotelē uenti
lātes per cōpita: cuneatim vulgo mirāte ꝑtereunt
qꝫ vicis atqꝫ poꝛticibꝰ effuſi numerāt turres: eq̊ſ
qꝫ ⁊ q̄drigas: qui plateas ⁊ menia metiunt̄: femi-
neoqꝫ ibiātes oꝛnatui: quo nihil eſt fugaciꝰ: nihil
ianiꝰ: obſtupeſcūt: neqꝫ ſolū in viuis: ſed ⁊ in mar-
moreis herēt imaginibꝰ: ⁊ ceu collocuturi ſbſiſtūt
attoniti occurſibꝰ: ſtatuarū q̄qꝫ nouiſſima ꝑs inſa-
nie eſt: turbis ⁊ ſtrepitu delectant̄. Hi ſūt q q̄ſi tri-
tā uenalēqꝫ ſupellectilē tota urbe circūferūt: ſtulti-
tiā lr̄atā: Hi ſunt ſolitudinis inimici: ſed ⁊ ꝓꝑe do
mus hoſtes: quos ꝑmo mane digreſſos: ad iuiſuꝫ
limē ueſꝑa vix tādē reuehit: Hi ſūt qbꝰ in ꝓuerbiū G
uenit: Bella res eſt gētes vidē: cū hoibꝰ cōuerſari.
Meliꝰ eqdē vidē rupes ac nemora: v̄ſari cuꝫ urſis
ac tigribꝰ. Neqꝫ eni vile tm̄mō fedūqꝫ: Sed qō in
uitꝰ dico: qōqꝫ utinā nō tā late notū expiētia feciſ-
ſet aſſidueqꝫ faceret: ꝑnitioſum quoqꝫ ⁊ uariū ⁊ i
fidū ⁊ anceps ⁊ ferox ⁊ cruētū aial eſt hō: niſi qō
rarū dei munꝰ eſt: humanitatē iduē feritatēqꝫ de-
ponere: deniqꝫ niſi de hoie vir eē didicerit. Qō ſi
hos ipſos iterroges: cur tā cupide cū alijs ſemper
ſint: ſi uerū loq uolēt: nil aliud rn̄debūt: niſi qꝛ ſecū
eē nō pn̄t: De quo ſuo loco plura foꝛtaſſe dicturus
ſim: hoc vnū mō dixerim: Alte radicatos errores
nō facile v̄bis extirpari: Et ne qcq̄ꝫ ſuaderi aliqd:
qbꝰ ꝑſuaderi nunq̄ꝫ poſſit: neqꝫ eni ꝑdē v̄ba leue eē
ſilētij auidis: Itaqꝫ deſināt opiniōibꝰ ueris obſtre
pere. Naꝫ neqꝫ me talibꝰ loq: neqꝫ magnifacē: qm̄
iſta ſuꝑcilio lecturi ſint: que utiqꝫ nō ſibi ſed longe
alijs igenijs ſcripta ſunt. Et hec qdē illis: Tibi v̄o H
pr̄ amabilis: ut dixi: ꝑſuaſore ſollicito nō eſt opus:
cui ꝑſuadē ꝯ̄riū poſſet nemo: cuiqꝫ iā ꝑdē ꝯuulſis
erroribꝰ: ſnie ueriores medullis ac ꝑcoꝛdijs iheſe-
rūt. Et tñ ut rē certā loquēdo: nō certiorē tibi: ſed
clariorē faciā: amatorē vite huiꝰ Chꝛiſtū iuocans:
ac paucoꝝ dū id explicē dierū iducias petens: ab
alijs maioribꝰ ⁊ antiqoribꝰ curis meis: que me ob
ſidēt atqꝫ circūſonāt: ꝯceptū opꝰ aggrediar. Tu cū
tuis par ut fedus ieas q̄ſo: ⁊ maximis iterim rebꝰ
abſtractū mihi aium accōmodes: Nō ſemꝑ exq̄ſi-
tiſſima delectāt: ſed iterdū ut diuitibꝰ ciboꝝ: ſic ſa-
pientibꝰ ſtudioꝝ viciſſitudo gratiſſima eſt. Adeſto
igit̄: audies qd mihi de toto hoc ſolitario vite gn̄e
cogitāti videri ſoleat: pauca qdē ex multis: ſed i q-
bus ꝑuo uelut in ſpeculo totū animi mei hitū: to-
tam frōtē ſerene tranq̄lleqꝫ mētis aſpicias.

¶ Franciſci Petrarche Clariſſimi poete laureati: de vita ſolitaria ad Philippum Cauallicenſem epi-
ſcopum: Liber primus de multiplici differentia in
ter vitam habitatorum urbium ⁊ ſolitarioruꝫ: pre
eminentiaqꝫ vite ſolitarie: Feliciter incipit.

¶ Tractatus primus prohemialis: p̄mittens quedam ad intelligentiam eoꝝ que ſequuntur conferentia.

¶ Quid neceſſarium ſit illis qui quietem habere cu
piunt. Capitulum. I.

A Redo ego ge
nerosum aīum: p̄ter deum
ubi finis eſt nr̄: p̄ter ſeipſuꝫ
⁊ archanas curas ſuas: aut
p̄ter aliquem multa ſil'itu-
dine ſibi ꝯiūctū: aīuꝫ nuſq̄ꝫ
acq̄eſcē. Et ſi eniꝫ uoluptaſ
tenaciſſimo viſco illita: ⁊
blādis ac dulcibus plena ſit laqueis: fortes tn̄ cir-
ca terram alas detinere diutiuſ nō pōt. Atqui ſiue
deum ſiue noſipſos ⁊ honeſta ſtudia: q̄bus utrūqꝫ
cōſeq̄mur: ſiue cōformē nobis querimus aīum: a
turbis hoīum urbiūqꝫ turbinibus q̄ꝫ lōgiſſime re-
cedendum eſt. Id ſic eē ut dico: illi ipſi etiam forte
non negēt qui cōcurſu populi mulcent̄: ac murmu-
re ſi mō ita obruti dep̄ſſiqꝫ falſis opinionibus nō
ſunt: q̄n interdum ad ſeipſos redeāt: ſeqꝫ ad excel-
ſam ueri ſemitam uel reptādo cōuertāt. Q̄d utinā
nō tam multis accideret: ⁊ vt agri multarūqꝫ rerū
vilium: ſic ſaltem excolēdi animi mortalibꝰ cura fo
ret. Ut enim pinguis ager ſentibus: ſic humanus
aīus abūdat erroribus: q̄bus niſi diligenter euulſi
erūt: niſi uterqꝫ iugi ſtudio ac labore purgabit̄: utri
uſqꝫ ſil'r in ipſo flore fructus extinguit̄. Sed nō ca
B nimus ſurdis: De his ergo alij ut libet: q̄ꝫq̄ꝫ facile
ꝯſenſuros uero eruditoꝝ aīos atqꝫ ora confidam.
Q̄d ſi oēs negēt: tu mihi ſaltem nō negabis: nēpe
qui negātem p̄mus argueres. Sic eueniet: ut ⁊ tu
in v̄bis meis tuam ſniam agnoſcas: ⁊ ego ſup̄maꝫ
metham cuiuſlibet eloq̄tēis attigiſſe videar: au-
ditoris aīum mouiſſe quo uolui: Idqꝫ nullo nego-
cio. Tūc enim ſuadēti magnus eſt labor: q̄n in ſuā
ſniam trahere nitit̄ aīum reluctāteꝫ. Cōtra: q̄d dif
ficile hēt ōro in illius aures uētura: qui q̄d audit ſe
cum cōferēs: nō exēpli imaginem: nō auctoritatis
pōdus: nō rōnis aculeuꝫ ut credat: nihil deniqꝫ ni
ſi ſuiipſius teſtimoniuꝫ querit: ⁊ tacitꝰ dicit: ita eſt.

¶ De q̄buſdam qui de vite ſolitarie laudibus ſcripſe
rūt: ⁊ quē auctor in hoc ope uelit imitari. Cap. II.

A Cio q̄dem ſanctos quoſdam viros multa
hinc ſcripſiſſe: Noīatim v̄o magnꝰ ille Ba
ſilius: librum paruum de ſolitarie vite lau
dibus inſcripſit: de quo p̄ter tituluꝫ nihil teneo. Et
q̄ illum in q̄buſdam uetuſtiſſimis codicibus: ſic in
terdum Petri damiani opuſculis inſertuꝫ vidi: ut
dubium me fecerit an Baſilij eēt an Petri. In hoc
aūt tractatu magna ex parte ſolius exp̄iētie duca-
tum habui: nec alium ducem querēs: nec oblatum
admiſſurus: liberiore q̄dem greſſu: q̄ꝫq̄ꝫ fortaſſis i
cautiuſ ſequor aīum meum q̄ꝫ aliena ueſtigia. Plu
ra ergo audies ab his qui vel plura ſunt exp̄ti: vel
ab exp̄tis acceperunt: A me nūc audies q̄d occurrit B
ex t̄pe. Neqꝫ enim magno ſtudio incubui: neqꝫ id
neceſſe ratus ſuꝫ: aut al's haud defuturam ueritus
māām: de re uberrima ſcribēti: q̄d ad ſup̄ficiem ſal
tem eius attinet: ſepe mihi hactenus agitata mul-
timode familiariterqꝫ notiſſima. Non excuſſi li-
bros igit̄: neqꝫ magnop̄e ſtilum comp̄ſi: ſciēs me il
lum alloqui cui uel implexus placeo: Sed ſentēti-
is ueris atqꝫ coībus ⁊ ſermone domeſtico conten
tus: partim e medio vite huius: partim ex alterius
recēti memoria que legis elicui: Quoꝝ te añ alios
ꝛeſtem uoco: nō diſſimulās inter multa: q̄bus ual-
de me uolētem cogis: ut te diligam: Illud eē nō ul
timum q̄ amore ſolitudinis: ⁊ huic cōiūcto liber-
tatis ſtudio: vicinam tibi nūc ⁊ p̄pe cōtiguam ro-
manam quam uocāt curiam fugis: ubi nō medio-
crem forte hodie ſortireris gradum: ſi quātum ſoli
tudo tibi ſemp̄ angelica: tātum tumultus ille tarta
reus placuiſſet.

¶ De mō tractādi māām huius op̄is: ac diſtātia inter
vitam ſolitariam ⁊ vitam in frequentia hominum
occupatam. Cap. III.

A Iſus aūt ſum mihi facillime felicitatem ſo
litudinis oſtēſurus: ſi ſimul frequētie dolo
res miſeriaſqꝫ mōſtrauero: p̄currēs actus
hoīum: quos uel hec vita pacificos atqꝫ tranq̄llos
uel illa turbidos atqꝫ ſollicitos ⁊ anhelantes hēt.
Unum enim eſt his oībus fundamētum: hāc vitā
leto ocio: illam triſti negocio incūbere. Q̄d ſi quā-
do forte cōuulſum caſus aliq̄s: aut nāe fortuneqꝫ
vis oſtēderit: q̄ꝫuis id p̄rarum ⁊ uelut inter portē-
ta numerādum ſit: tn̄ ſi accidat mutare ſniam non
pudebit: ⁊ iucūdam ocioſamqꝫ frequētiam ſolitu-
dini meſte ac ſollicite p̄ferre nō metuaꝫ. Neqꝫ enī
ſolitudinis ſolum nomē: ſed que in ſolitudine bo-
na ſunt laudo. Nec me tam uacui receſſus ⁊ ſilēti-
um delectāt: q̄ꝫ que in his habitant ocium ⁊ liber-
tas. Neqꝫ adeo inhumanus ſum ut hoīes oderim
quos edicto celeſti diligē iubeor ut meipſum: ſed
peccata hoīum: ⁊ in primis mea: atqꝫ in ppl'is hitā
tes curas ⁊ ſollicitudines meſtas odi. De q̄bus oī
bꝰ (ni fallor) ſignificātius aget̄: ſi non q̄cq̄d ad hāc
aut ad illam p̄tem dici poſſe videbit̄: ſeorſum expli
cuero: Sed utrūqꝫ miſcuero: nūc hoc: nūc illud at
tingēs: ut viciſſim huc illuc flectat̄ aīus: ⁊ alterno
uelut oculoꝝ flexu: ad leuam dextrāqꝫ reſpiciēſ: fa
cile iudicet: q̄d inter res diuerſiſſimas iuxta ſe po-
ſitas interſit. Cōſulto aūt amariora p̄miſi: quo dul
ciora ſubnecterem: ⁊ ſuauior guſtꝰ extremus: ubi
nam deſinēdum eēt: ipſum aīum admoneret.

¶ Tractatꝰ ſecūdus executiuus: De miſerijs hoīs occupati ⁊ infelicis h̄itatoris urbiū ac felicitate ſolitarij: ex actibꝰ utriuſqꝫ.

¶ De miſeria occupati: ac felicitate ſolitarij: in ſom-
no ⁊ ſurrectione eorum. Cap. I.

Ed q̄d opus eſt multis? Agamus ipſam
rem: ⁊ q̄d p̄mittimus p̄ſoluamus: Du-
os hoīes ꝯrijs moribus: quos tibi de-
ſcribam: ante tue mētis oculos pone. Et
q̄d in illis vides: in cunctis exiſtima.

Urgit occupatus infelix habitator urbiuꝫ De mi-
nocte media: ſomno uel ſuis curis uel cliē ſeria oc
tium uocibus interrupto. Sepe etiaꝫ lucis cupati

metu:ſepe nocturnis viſis exterritus:mox infelici
ſcāno corp⁹ applicat:aium mēdacijs:in illis eſt to
tus:ſeu ille mercib⁹ p̄cium facē:ſeu ſocium:ſeu pu-
pillum fallere:ſeu vicini ꝯiugem pudicitia armatā
expugnare blādicijs:ſeu litigio iniuſto iuſtitie ue-
lum fando p̄tēdere:ſeu deniq; publici p̄uatiq; ali-
qd corrumpe meditat̄:Nūc ira p̄ceps:nūc ardens
deſiderio:nūc deſpatione gelat⁹.Ita peſſimus ar-
tifex ante lucem diurni telam negocij orditur:qua
ſeſe atq; alios inuoluat.

de felicitate ſolitarij

s Urgit ſolitarius atq; ocioſuſ felix:modica
gete recreat⁹:ſomnoq; breui:nō fracto ſed
expleto:⁊ interdum pnoctātis philomene
cantibus exprect⁹:thoroq; vix dum leniter excuſ-
ſus:pulſiſq; corpib⁹:qetis horis pſallē icipiēs:ia-
nitorē labioꝝ ſuoꝝ:ut egreſſuris ide matutiniſ lau
dib⁹ apiat deuotus expoſcit:⁊ cordis ſui dñm in
adiutorium ſuum uocat:nihilq; iam virib⁹ ſuis fi-
dēs:⁊ iminētium cōſcius:metuēſq; diſcriminum:
ut feſtinet obſecrat:Nullis texēdis fraudibus itē-
tus:ſed dei gl'iam ⁊ ſanctoꝝ laudes:nō indies tā-
tum:ſed in horas:⁊ indefeſſo lingue famulatu:⁊
pio mētis obſeqo repetēs:nequādo forſitā igrato
aio diuinoꝝ munerum memoria euaneſcat.Et ſe-
pe interea(mirum dictu)ſecuri timoris ac trepide
ſpei plenus:memorq; p̄teriti ac futuri ꝓuidēs:letō
dolore ⁊ felicib⁹ lachrymis abūdat.Quem ſtatū
nulla uoluptas occupatoꝝ:nulle vnq̄; urbane deli
tie:nulli regnoꝝ faſtus equerint.Inde ſuſpiciens
celum ac ſtellas:⁊ illic habitātem dñm deum ſuū
tota mēte ſuſpirās:⁊ p̄riam cogitās:de exilij ſui lo
co ꝓtinus ad honeſte cuiſpiam iucūdeq; lectionis
ſtudium ꝯuertit̄:Atq; ita cibis paſt⁹ ameniſſimis:
multa cū pace animi uēture lucis initium p̄ſtolat̄.

¶De miſero occupato:⁊ felice ſolitario cum diei iā
lux aduenit. Cap.II.

d Iuerſis uotis expectata lux adeſt.¶Ille
uel hoſtib⁹ uel amicis limē obſeſſum hēt:ſa
lutat̄:poſcit̄:attrahit̄:trudit̄:arguit̄:lacera
tur.¶Huic uacuū limē ⁊ libertas in limine:ma-
nēdi ſcilicet eūdiq; quocūq; fert aius.¶Uadit il-
le meſtus in forum plenus querelarū:plenuſq; ne-
gociorum:⁊ imitis diei primordium alitibus au-
ſpicat̄.¶Uadit iſte alacer in vicinā ſiluā:plenus
ocij:plenuſq; ſilētij:⁊ cum gaudio fauſtū limen ſe-
rene lucis igredit̄.¶Ille ut ad potētum ſupba pa
lacia:ſiue ad formidata iudicum ſubſellia uētū eſt
ueris falſa pmiſcēs:aut iuſticiam p̄mit iſontis:aut
nocētis rei paſcit audaciam:aut ꝓrſus aliqd ul' in
ꝓprium dedecus uel in alienam pniciem molitur:
mordēte aium ꝯſciētia:ſepe metu etiam v̄ba rūpen
te:⁊ ſepe uera pro mēdacijs:v̄ba pro v̄bis referēs
plenuſq; ruboris aut palloris:ſeq; viciſſim increpi
tās ꝙ nō potius deſerti famem:q̄; diſerti famā cō
cupierit:⁊ arator q̄; orator eē maluerit.Raptim ī
fecto negocio domum redit:⁊ turpib⁹ latebris nō
B magis hoſtium q̄; cliētium ſuoꝝ ſe furat̄ aſpectib⁹
¶Iſte ubi p̄mum floreum ſedile:ſalubrēq; nactus
collem ꝯſtitit:iubare iāq; ſolis exorto:in diurnas
dei laudes:pio letus ore ꝓrūpēs:eoq; ſuauius ſi
deuotis forte ſuſpirijs lene murmur ꝓni gurgitis
aut dulces auium cōcināt querele:inocētiam imp̄-
mis lingue frenum litis neſcium:viſus tegmen ua
nitatibus obiectū:puritatem cordis:uecordie ab
ſentiam:⁊ domitricem carnis abſtinētiam dep̄ca
tur.Nec multo poſt:tertijs in laudibus:tertiā in
trinitate pſonam ueneraf̄:⁊ ſancti ſpūs poſcit ad-
uētum:linguam quoq; ⁊ mētem cōfeſſione pſonā
tem ſalutifera:⁊ charitatem celico igne flāmātem
ac ꝓximos accēſuram.Que ſi deuote poſtulat:iā
habet multum hoc mētis ardore q̄; quolibet auri
ſeu gēmarum ſplēdore felicior.Inde aūt pedeten-
tim ſua relegās ueſtigia:ſcādēte iam in altum:⁊ q
mane nouum illuſtrauerat:meridiem accedēte ſo-
lis radio:nil potius q̄; extingui flāmas litiū:quas
certatim flatu ⁊ fomentis alter ſuſcitat:⁊ quo ille
cupide perurit̄:hic oēm malarum cupidinum calo
rem noxium auferri flagitat.Deniq; qd̄ vnum poe
ta Satyricus ſine piculo poſci docet:In corpe ſa-
no mētem ſanam orat.Quis horū oro hactenus
horas ſuas expendit honeſtius?

¶De miſeria occupati:ac felicitate ſolitarij cum prā
dij tempus inſtat. Cap.III.

A de miſeria occupati

u Enit prādij tēpus:Ille ſub ingēti ⁊ ruinā
minitāte aula componit̄ puluinaribus ob
rutus ſepultuſq;:reboant uarijs tecta cla-
moribus.Circūſtāt canes aulici mureſq; domeſti
ci:Certatim adulatoꝝ circūfuſa acies obſequit̄:⁊
corroſoꝝ turba familiarium cōfuſo ſtrepitu mēſā
inſtruit.Uerrit̄ putre ſolum ⁊ fedo puluere cūcta
cōplet̄.Uolat atrijs argētum auro infectum:⁊ po
cula cauis gēmis exp̄ſſa.Scānum ſerico ueſtitur:
oſtro paries:terra tapetibus:dum ſeruoꝝ nuda in
terim cohors tremit.Inſtructa acie dat̄ tandem li-
tuo ſignum pugne.Cogne duces aule ducibus cō
currūt:Ingēs fragor exorit̄:Cōuehunt̄ terra ma-
riq; cōquiſite epule:⁊ viua priſcis calcata conſuli-
bus.Ardent rutilo in auro nr̄e graieq; vindemie:
vno in ſcypho gnoſos ⁊ meroe:ueſuuius phaler-
nuſq; miſcent̄:ſurrhentiniq; colles ⁊ calabri.Nec
ſatis eſt niſi bacchus auſonius uel hybleo melle ul'
eoe ſucco medicatus arūdinis bacciſq; nigrātib⁹
odoratus nām arte mutauerit.Parte alia par di-
B uerſi generis pōpa ꝯſpicit̄:Fere horribiles:piſces
incogniti:uolucres inaudite pulucre p̄cioſo oblite
⁊ oblite ueteris patrie:quedam uoce teſtātes ori-
ginem nomēq; iam ſolū de phaſide retinētes.Fu
māt ipſis edētibus ſtupēda fercula:⁊ omē coquo
rum paſſa ludibrium:que ſiqs ualde.l; eſuriēs cer-
nat:q̄; fede quātoq; ſint coagulata lenocinio:ſolo
ſpectaculo ſatur abſcedat.Ita mixta videbit inui-
cēq; certātia nr̄a exteris:marina terreſtribus:ni-
gra cādidis:acria dulcibus:hirſuta pēnatis:man-
ſueta ferocibus:⁊ quaſi Ouidianum chaos illud
antiquum renouatum atq; in anguſtias ſit coactū
nō ſolum corpe in vno:ſed in vna parapſide.Frigi
da pugnabūt calidis:humētia ſiccis:mollia cū du
ris:ſine pōdere hñtia pōdus.Sub hac tāta collu-
C uie diuerſarum ſimul ⁊ aduerſarū rerum:ſub tot
croceis atq; atris liuētibuſq; pulmētis:ſuſpectum
nō imerito uenenum ſedulus p̄guſtator explorat:
qn ⁊ aduerſus cecas iſidias aliud remedij genus
inuētum eſt:Inter vina dapeſq; liuida ſerpētū cor
nua ꝓminēt:aureis inſita ſolerter arbuſtulis:⁊ q̄ſi
uoluptaria ex arte contra mortem miſeri mira res
ipſa mors excubat.Ille aut ſedet obducta fronte:
grauibus oculis:ſupcilio vmbroſo:rugoſa nare:ge
niſq; pallētibus:egre viſcoſa labra diglutinās:vix
caput attollēs fulgoribuſq; ⁊ odoribus attonitus
ubi ſit neſcit:ueſp̄tina tumens crapula:⁊ matutini

negocij cōfuſus euectu:futuriſq; in fallacijs inten-
tus:quo ſe uertat aut qđ agat:ſudet: olet: ructat:
oſcitat:ſingula moꝛſitās:vniuerſa faſtidiens.

D De felicitate ſoli tarij.

Iſte vō uel paucis uel vno uel nullo famu-
lo cōtentus:heſterno ſobꝛius uegetuſq; ie
iunio.modeſto ſub lare mūdam mēſaȝ:nul
la re magis q̄ ſua pñtia exoꝛnat:pꝛo tumultu reg-
em:pꝛo ſtrepitu ſiletium habet:pꝛo multitudine ſe
ipſum:Ipſe ſibi comes:ipſe ſibi fabulatoꝛ ac cōui-
ua eſt:Nec metuit ſolus eſſe dum ſecū eſt:pꝛo au
leis nudus paries ex agreſti cemēto:ꝓ ſolio ebur
neo quercus eſt ſibi uel fagus pura uel abies.Ce-
lum ſpectare nō aurum:terram amat calcare non
purpuram.Fidicen gratus ⁊ aſſidenti cōſurgenti
q; dulciſſimus cantus eſt bñdictio ⁊ gr̄aruȝ actio.
Uillicus ſi res poſcat:pincerna: coquus ⁊ uerna
eſt:qcqđ is appoſuit:hic eq̄nimitate ⁊ modeſtia ꝓ
cioſum facit.Cibum oēm pegrinis ſiluis aut litto
ribus aduectum:oēm potum ligurum atq; picen-
tium collibus expꝛeſſuȝ dicas.Ea frons eſt:iſq; ani-
mus utētis:ſic in deum:inq; hoīes gratus:ſic cō-
munibus inemptiſq; letus dapibus: nō tātum ut
Maroneus ille ſeniculus regum opes equat aio:
E ſed trāſcēdit.Nulli penitus inuidet:nullum odit:
ſoꝛte cōtētus ſua:⁊ foꝛtune iniurijs inacceſſus:ni-
hil metuit:nihil cupit.Scit nō ſpargi uenena ficti
libus:Scit vite hoīuȝ pauca ſufficere:⁊ ſummas
ueraſq; diuitias nil optare:ſummuȝ impium nil ti
mere:letum agit atq; tranqllum euuȝ:placidas no
ctes:ocioſos dies ⁊ ſecura cōuiuia.It liber:ſedet
intrepidus:nullas ſtruit aut cauet iſidias:Scit ſe
amari ⁊ nō ſua:Scit moꝛtem ſuam nulli utilem:
nulli dānoſam vitam.Neq; multum intereſſe arbi
traꝛ q̄diu:ſed q̄ bñ viuat:Nec ubi aut qñ moꝛiaꝛ
magni extimat:ſed qliter.In id vnum ſummo ſtu-
dio intētus:ut bñ actam vite fabulaȝ pulchꝛo fine
concludat.

¶De miſeria occupati:ac felicitate ſolitarij cuȝ fini-
tum eſt pꝛandium. Cap.IIII.

A Abiꝛ ſenſim dies ⁊ fugiūt hoꝛe:ac iaȝ pꝛā
dio finis eſt:Turbāt illum familiaris exer-
citus hoſteſq; collaterales ⁊ ruina menſa-
rum ⁊ hoīum uaſoꝛūq; colliſio:Et ebꝛioꝝ iocis te
cta mugiūt ⁊ querimonijs fameſcētum.Dēt enim
nō ultimum hoc malum mēſa diuituȝ:iniquiſſima
eſt.Itaq; hic fames:hic nauſea: temperies nuſq̄:
Aule qđem inſuauis odoꝛ:inamenus coloꝛ:iter in
certum:ſolum omne ſalſamētis effuſis late oliduȝ
cruētūq;.Idem ⁊ vino lubꝛicum ⁊ fumo nubiluȝ
⁊ ſpumis hoꝛridum ⁊ aſpergine tepidum ⁊ adipe
tabidum ⁊ oſſibus albicās ⁊ ſanguine rutilū.De-
niq;:ut uerbo utar Ambꝛoſij:nō coquinam:ſed car-
nificinam dicas.Et lȝ ut maioribus placet:a parā-
do pꝛādium quaſi parādium dictum ſit: qđ bella-
toꝛes ad ꝑlium paret:non parari tñ aliqđ ſed fieri
uereq; ꝑlium ibi geſtum putes eē non pꝛādiū.Ita
dux ſaucius ac tremēs:ita mero ꝑcuſſi omēs nutā
teſq; abeūt:mēſa pꝛo acie fuerit:pꝛo blādo ⁊ falla
ci hoſte uoluptas:cubilia pꝛo ſepulchꝛis:conſcien
tia pꝛo inferno.

B At huic nr̄o diuerſa oīa:Angeloꝝ aula con-
uiuijs q̄ hoīum aptioꝛ:odoꝛ coloꝛq; opti-
mus:index moꝝ teſtiſq; modeſtie:Menſa
pacifica:luxus ac tumultus neſcia:gule domitrix:
expers imūditie:ubi gaudia inhabitēt:vnde uolu
ptas feda exulet:ubi ſit regina ſobꝛietas.Cubile
caſtum ⁊ qetum:cōſciētia paradiſus.¶Surgit il
le igiꝛ uel ebꝛius uel idignus:Iſte trāquillus ⁊ ſo
bꝛius.¶Ille de moꝛbo dubius ac pauēs:Iſte fru
galitatis ſibicōſcius oīumq; qbus humanum coꝛ
pus ſubiacet ſecurus.¶Ille uel iraſciꝛ uel ludit:
Hic utrūq; declinās deo gr̄as agit.¶Tota debic
illi dies inter luxuriam ſomnūq; ⁊ curas anxias
⁊ dura negocia dilabiꝛ:Huic inter laudes dei ⁊ li
beralia ſtudia ⁊ nouarum inuētionem reruȝ ac ue
terum memoriam ⁊ neceſſariam qetem ⁊ honeſta
ſolatia nihil aut modicum perit.

¶De exercitijs miſeri occupati:⁊ felicis ſolitarij cū
meridies adeſt. Cap.V.

A Iam celi medium ſol tenet:qñ ille eſtuat:an
giꝛ:accelerat:oīa fallaciarum machinamē
ta cōgeminat:ne qđ ei per ſegnitiem illa lu
ce depereat:ne ue ullus toꝛpoꝛ mali cōſilij fecūdā
aiam optatis fruſtreꝛ effectibus:ut latētes doli an
te crepuſculum erūpant:Eſt enim hoc fere malis
conatibus adiūctum:ut ꝑcipites etiam ſint: Iniq̄
mēs impatiēs eſt moꝛe:quicqđ optauerit differri
uel momēto tp̄is egre fert.Neq; ſoli auaritie con
uenit illud ſatyricum: Diues qui fieri vult ⁊ cito
vult fieri:habet hoc cōmune cupiditas indiuiſūq;
cum ſoꝛoribus ſuis ira ⁊ libidine:Que patre con
ceptuq; tartareo edite:cōfuſionem ⁊ ꝑcipitium ⁊
hoꝛrorem ⁊ nām ꝓpꝛie originis nō dediſcūt.He
ſunt enim furie:quas nō imerito Acherōtis ac no
ctis filias poete dixerūt:q; ignorātie tenebꝛas pe
nitētieq; mām ſecum ferāt.Et he qdem inferni vn
de oꝛtas ꝓhibēt:necnō ⁊ ciuitatum incole occupa
toꝛūq; pediſſeque ſtimulis ſemꝑ ardētibus:cecuȝ
atq; trāſuerſum aīum exagitāt:ut qđ peſſimum in
ſtituit:ꝑmum expleat:ne qđ foꝛte cūctando reſipi-
ſcētie ſaneq; mētis obrepat.Nulli eqdem vitio fre
num placet:⁊ ut honeſtati grauitas atq; maturi-
tas:ſic conſilijs inhoneſtis incōſulta ſemper ami-
ca celeritas.

B Contra aūt hic nr̄:nil ꝑꝑropere:ſed fugien-
tis tp̄is curſum vidēs:⁊ cupiens illic eſſe
ubi ſine fluxu tempoꝝ ac ſine metu moꝛtis:
degiꝛ:Iterum uerſus in ꝑces:non vnius tñ lucis
ſed totius eui claram ueſpam ⁊ nunq̄ occidentis
vite gl'iam:eāq; non ſuo merito: ſed ſacre Chꝛiſti
moꝛtis poſcit in ꝑmium:ſciēs plus eē q̄ qđ homi-
ni debeaꝛ:niſi tp̄alis illa moꝛs peccatum habētis
tāte eēt efficacie:ut de natura moꝛtalibus peccato
q; iam moꝛtuis facere poſſet eternos.Nec ita mul
to poſt:labētem celo diem ſeq; ſimul collabētē hu-
mi:cogitās:tetrāq; caliginem illabētem terris ꝓ-
uidēs:ſupni luminis poſcit auxiliū.Et ſeu ne mēs
ſuorum criminum pꝛeſſa pōderibus celo exulet:cū
lachꝛymis ꝑcaꝛ:ſeu fidei puram lucem:ſeu mentiſ
aduſte refrigerium:abſterſionem ſoꝛdide:eliſe ſu-
ſtētaculuȝ:litigioſe pacem flagitat:matutinoq; lau
dum carmini ueſptinas ꝑces:⁊ laudes de iexhau-
ſto pietatis fonte continuat.

¶De miſeria occupati:ac felicitate ſolitarij cum ab-
eunte ſole ueſper accedit. Cap.VI.

A Cogiꝛ ille iterū abeūte iam ſole:tecto egre-
di:urbem luſtrare:cenum terere:cōcurſare
obuijs:ſudare:laborare:anhelare:eſtuare:
Cūq; in omnes ſeſe foꝛmas fraudum uerterit:oēs
laqueos ingenijq; nodos explicuerit:ſero tandem

feſſus rediēs: ⁊ multum de artificio ſuo queſtus: bone fame pureqꝫ conſcientie nihil oino auri forte aliquid: plurimum ſceleris atqꝫ odij domū refert.

B i Ste uel apricum fontem uel herboſam ripam: uel equoreuꝫ littus adit: gaudens diem illum ſine dedecore tranſiuiſſe: ⁊ lucis ante terminum: aduerſus ſecuture noctis pericula doloſqꝫ ⁊ inſidias ac rabiem leonino more rugiētis aduerſarij: vigilem ſobrietatem atqꝫ orōnis ⁊ fidei clypeum: aduerſus ſomnia pollutionemqꝫ ⁊ nocturna fantaſmata: excubare ſibi ſolitam clemētiam ſui creatoris implorat: atqꝫ in manus eius cōmēdato ſpiritu: ⁊ angelis ſuis ad habitaculi proprij cuſtodiam inuocatis: ſeſe in domum ſuam recipit: ut nihil iniuſti queſtus: ſic nil male cupidinis multum vͦo decore laudis referēs: multumqꝫ quotidie in melius mutati animi. ¶ Ad ſummam totis ille diebꝰ viuos ſpoliat: Hic pro defūctis orat. ¶ Ille matrum ac virginum pudicitiam attentat: Hic virginem matrem officioſiſſime ueneratur. ¶ Deniqꝫ ille martyres facit: Hic celebrat. ¶ Ille ſanctos perſequitur: Hic honorat.

¶ De miſero occupato: ⁊ felice ſolitario cum redeūte nocte cenandum eſt. Cap. VII.

A e Ece redit nox: Ille redit ad crapulam: pōpa ingens: ante retroqꝫ longum agmē. Uiui hois funus putes: Precedūt funeralia ⁊ tibie: ne quid deſit exequijs: Et ſumptuoſiſſimū cadauer: perfuſum charis odoribus: rurſus inter puluinaria ſepelitur: ad hec tepidū: ad hec ſpirās: Inde grauem cenam indigeſto ſuperaddens prandio: uenture luci nauſeam parat: ⁊ alteri prandio precludit iter. ¶ Iſte uel ſe cenaſſe perſuadet ſibi: uel ita cenat: ut Platonicum illud reprobet: Nullo modo mihi placet: inquit bis in die ſaturū fieri.

¶ De miſeria occupati: ac felicitate ſolitarij duꝫ eundem eſt cubitum. Cap. VIII.

A p Oſt hec multum diſſimili habitu corporis ⁊ animi cubitum uadunt. Ille plenus curis: plenus epulis: plenus mero: plenꝰ metu: plenus inuidia: deiectus: repulſus: ſuperbia elatus: merore contractus: ira tumidus: impar ſibi: impos animi: obſeſſus ſatellitibus: obſeruatꝰ emulis: pulſatus clamoribus: ſollicitatus litteris: interpellatus nuncijs: ſuſpenſus fama: rumoribus territus: ſtupefactus augurijs: eluſus mendacijs: feſſus querimonijs. Et ne noctu quidē litibus immunis: par vita demonibꝰ: odioſus preterea vicinis: grauis ciuibꝰ: uel formidatus uel irriſus ſuis: ſuſpectus omnibus: fidus nulli: diu in ſomnis: purpureo inuoluitur grabato: omneſqꝫ libidinum ſpecies expertus ⁊ ad fruendum preſentibus: ſollicitato iſelici corpuſculo ad abſentes: uago animo trāſmiſſo: vix tandem victus ſomnum oculis admittit. Sed vigilant cure: vigilat mens anxia: quam urit ignis inextinguibilis: ⁊ immortalis conſcientie uermis rodit. Tum diurna negocia: deceptos clientes: oppreſſos pauperes: pulſos finibus agricolas: ſtupratas virgines: circūſcriptos pupillos: ſpoliatas viduas: afflictos necatoſqꝫ inoxios. Cū qꝫ his omnibus ultrices ſceleruꝫ furias videt: Sepe itaqꝫ dormiens exclamat: ſepe cōqueritur: ⁊ ſepe metu ſubito ſomnus abrumpitur.

B i Ste autem plenus honeſto gaudio: plenꝰ ſancta ſpe: plenus amore pio: non furiali ut Niſus: ſed ut Petrus chriſti plenus cōſcientie integritate: ſecuritate hominuꝫ: dei metu: nociturι cibi ⁊ inutilium uacuus curarum: ſolus: tacitus: tranquillus: angelo ſimillimus: deo charus: formidabilis nemini: cunctis amabilis: cubiculuꝫ ſomno non impudicitijs idoneum ingreſſus: dulcem ⁊ imperturbatam excipit quietem: ⁊ ſi quid conſopitus videt: Plerunqꝫ ſimilia vigilantis operibus ſunt ſomnia dormientis: ⁊ hac etiā vite parte felicior: meliores aſpicit viſiones. Neqꝫ ſolum letiore animo: ſed ſaniore etiam corpore membrorumqꝫ miniſterio promptiore utitur. Cōſtat enim animi virtutes precipueqꝫ modeſtiam ſanitati multum conferre corporee: ⁊ frequenter qui plus corpori ſeruiunt plus obeſſe.

¶ Tractatus tertius: De diuerſitate conditionum ipſorum occūpatorum: ⁊ pariformiter ſolitariorum.

¶ De tractatorum epilogo ac tranſitu ad miſeriaꝫ illoꝝ qui alienis negocijs occupant̄. Cap. I.

A e Npater vnius occupati: ⁊ vniꝰ ocioſi hominis: vnuꝫ diem ante oculos tuos poſui: omnium hominum dierūqꝫ omniuꝫ vna ratio eſt: niſi ꝙ quotidie illius labor: tanto amarior: tātoqꝫ huius quies eſt dulcior: quāto ualidior fit tractu temporis habitus animorum: quantoqꝫ per temporales motus acceditur ad eternitatis ſtatum: ⁊ viuēdo proximior efficitur. Illi quidem ſine fine labor: huic requies. Niſi forte felicior eſt illorum conditio: qui alienis negocijs occupantur. Alieni nutus arbitrio regunt̄: ⁊ qd agere illos oporteat: in aliena fronte cōdiſcunt: Oīa illis aliena ſunt: alienū limē: alienū tectū: alienus ſomnus: alienus cibus: ⁊ quod eſt maximum aliena mens: aliena frons: non ſuo iudicio flent ⁊ ridēt: ſed abiectis proprijs: alienos induunt affectus: deniqꝫ alienum tractant: alienum cogitant: alieno viuunt. De his poeta nobi- B liſſimus loquebatur ubi ait: Penetrant aulas ⁊ limina regum. Hos alter mordacius atqꝫ liberius notabat in Satyra illa qua curialem vitam arguit ⁊ eum qui ſumma bona putet aliena viuere quadra. Equidem inter hos: ⁊ perpetuis dominoruꝫ ac regum carceribus addictos: quid iterſit: neſcio niſi ꝙ illi ferreis: iſti aureis cōpedibus vincti ſunt Speciosior catena: par ſuitꝰ: maior culpa. Sponte etenim ſua faciunt ad quod alij vi cogunt̄. Ego vͦo iſtos: ut ſententiam meam breuibus abſoluam: occupatorum omnium extremos ac uere miſerrimos miſerorum uoco: quibus nec breuiſſimo ſaltem premio malarum artium uti licuit: vixere alieno imperio: ſuo periculo morituri: ⁊ alijs laborando peccauerunt: ſibi felices ſi ſine culpa ⁊ ſine premio laboraſſent. Nunc crimen dūtaxat eſt proprium: que ex crimine uenit fallax licet ⁊ fugitiua delectatio aliena eſt. Atqui dure dicimus conditionis agricolam: qui cum labore ſerit arborem cuius

C fructum nunq̃ ſit viſurus. Quis enim ait Apoſto
lus: plantat vineam ⁊ de fructu eius nō edit? Qui
tamen ſortem ſuam conſolari poteſt: eo ꝙ alteri ſal
tem ſeculo profuturus ſit. Itaqꝫ non modo dubi-
tans quod agit ad ſe non pertinere: ſed ſciens etiaꝫ
non omittet: Interrogantiqꝫ cui ferat: qđ eſt apud
Ciceronem: dijs ſit immortalibus reſpōſurus: ſeu
rectius immortali deo: Quanto miſeriores qui ſe
runt vnde ipſi penas ſolas: alij vō penales uolupta
D tes legant? Qui quod inutiliter agunt: ſibi: alijs:
imputare nō poſſunt: Non etati ſue cui ſepenume-
ro laborando preceptam ſibi libertatem eripiunt:
Non poſteritati cui ſeruitium parant: Non deo
quem offendunt ut hominibus placeant. Deniqꝫ
non his ipſis quibus placendo nocuerunt: quibuſ
qꝫ perpetua morte ſua breuem peccandi: hoc eſt in
eternum quoqꝫ moriendi licentiam pepererunt: ce
ci nimium dementeſqꝫ: aduerſiſqꝫ ſyderibus in lu-
cem: immo in tenebras proiecti: qui cum alte alios
extulerint: ipſi continuo iacuere: ab eiſdeꝫ illis: qđ
ſepe iam vidimus forſitan opprimendi. Interim
cum multa alijs queſierint: multa cupidinum in-
ſtrumenta conflauerint: tantorum ſemper commo
dis caruere facinorum: hanc vnam ferialis indu-
ſtrie gloriam conſecuti: principum auaritias: do-
minorūqꝫ libidines cōſilioꝝ ſuorum pauiſſe ſucceſ
E ſibus. Quid vis amplius dicam? Non equidem
minus mordax noſtrorum mihi q̃ Cretenſium vi
deri ſolet imprecatio. Cum enim ſono uerborum
neutra terribilis ſit: ſubeſt virus utriqꝫ mortiferū:
Illi hoſtibus ſuis optant ut mala conſuetudine de
lectentur: noſtri autem ut occupati atqꝫ ſolliciti eſ-
ſe nunq̃ deſinant. Quo ſi profundius: non uerba:
ſed ipſaꝫ rem inſpicias: quid triſtius dici poſſit vix
inuenio. De his occupatis loquor: quos vide-
mus: ⁊ quorum plena eſt vita vulgaris. Alij eniꝫ
nulli uel tam rari ſunt: ut nuſq̃ appareant. Ubi
ſane ueritas queritur: ficta phantaſmata loqui pi
get.

¶ Qꝫ q̃q̃ fere omnis occupatus ſit miſer: ſint ta-
men aliqui lꝫ pauciſſimi qui laudabiliter occupen
tur. Cap. II.

A Itaqꝫ ut iam tandem ſemel expediam: pa-
rum abeſt quin meo certe iudicio: omnis
occupatus miſer: occupatuſqꝫ ſub alio bis
miſer: ꝙ ⁊ miſeriam ſuam habet: ⁊ ipſo miſerie fru
ctu caret. Non ꝙ ignorem fuiſſe ⁊ fortaſſis eē oc-
cupatiſſimos quoſdam ſimulqꝫ ſanctiſſimos viroſ
qui ſeipſos ⁊ ſecum Chriſto deuias animas addu
cerent. Quod ubi accidit: ingens fateor ⁊ inexti-
mabile bonum eſt: ac geminata felicitas: duplici
de qua multa diximus obiecta miſerie. Quid eni
felicius: quid aut homie dignius aut ſimilius deo
B eſt: q̃ ſeruare ⁊ adiuuare q̃plurimos? Quod qui
poteſt ⁊ non facit: preclarum mihi quidem huma-
nitatis officium abieciſſe: ⁊ ob eam rem hominis
nomen ac naturam amiſiſſe videbitur. Itaqꝫ ubi
hoc poſſe datum ſit: deſiderium proprium utilita
ti publice ſponte ſubijciam: deſertaqꝫ ſolitudine:
vnde mihi ſoli obſequebar: ultro repetam vnde uti
lis mundo ſim: Ciceronis noſtri iudicium ſequēs
Magis eſt enim inquit ſm naturam pro omnibus
gentibus ſi fieri poſſit conſeruandis aut iuuandis
maximos labores moleſtiaſqꝫ ſuſcipere: imitan-
tes Herculem illum: quem hominum fama bene
ficiorum memor in conſilio celeſtiuꝫ collocauit: q̃
viuere in ſolitudine: non modo ſine ullis moleſti-
is: ſed etiam in maximis uoluptatibus: abundan
tem omnibus copijs: ut excellas etiam pulchritu
dine ⁊ viribus: quo circa optimo quiſqꝫ ſplendi-
diſſimoqꝫ ingenio longe illam vitam huic antepo-
nit. Hec Cicero. Cui ſic ſe rebus habentibus ha-
C ud coactus aſſentior. Sed de his omnibus iudici
um meuꝫ habe: pauciſſimis quidem inſtantijs: vni
uerſale uerum dogma non quatitur. Multi ſunt
qui occupationes in commune utiles: ⁊ ſanctio-
nes ſolitudine qualibet profitentur: Scio. Sed
quot queſo te vidimus qui quod profitebantur im
pleuerint? Sunt fortaſſe aliqui: ſunt plurimi: oſtē
de mihi vnum ⁊ ſilebo. Non inficior doctos quoſ
dam ⁊ facundos viros: ⁊ qui multa ſubtiliter ad
uerſus hec diſputent. Ceterum non de ingenio:
ſed de moribus eſt queſtio; Ambiunt ciuitates:
declamant in populis: multa de vitijs: multa de vͦ
tutibus loquūtur: Uix temperare mihi potui: quo
minus vnum Satyrici dentis morſum huic loco
ualde: niſi fallor: congruentem interponereꝫ: Sed
cogitans ad quem mihi ſermo eſt: ſtilo potius ali-
quid q̃ uerecundie ſubtrahendum credidi. Mul-
D ta quidem inquies loquuntur utiliter: audiui: ⁊ ſe
pe alijs proſunt: credo. Sed non ſtatim ſanus eſt
medicus: qui conſilio egrum iuuat; quin eodem ſe
pe morbo quo multos liberauerat interijt. Uerba
ſtudio elaborata atqꝫ arte compoſita pro multorū
ſalute non reſpuo: ⁊ quicūqꝫ ſit opifex utile opus
amplector. Uerum hec nobis non rhetorice ſcho-
la ſed vite eſt: nec inanem lingue gloriam: ſed ſoli-
dam quietem mentis intendimus. Neqꝫ mihi ex-
cidit Seneca; cum dixiſſet: Omnia impedimenta
dimitte ⁊ uaca bone menti: ꝯfeſtim addidiſſe: Ne
mo ad illam peruenit occupatus. Quam ego non
preſtare qdem ſolitudinem: ſed conſeruare ⁊ pluri
mum adiuuare contendo. Nam nec illud eiuſdem
auctoris oblitus ſum: Non multum inquit ad trā
quillitatem locus confert: ut ſit ita: ſine dubio ta-
men confert aliquid. Quod niſi ſic eſſet: cur idem
dixiſſet alibi: Non tm̄ corpori ſed etiam moribus
ſalubrem locum eligere debemus. Et idem alibi:
Conſpectum quoqꝫ ⁊ viciniam fori procul fugiā.
Nam ut loca grauia etiam firmiſſimam ualitudi-
nem tendant: ita bone quoqꝫ menti necduꝫ adhuc
perfecte ⁊ conualeſcenti; ſunt aliqua parum ſalu-
bria. Unde ergo hec morum mentiſqꝫ ſalubritas
ac diſcrimen ſi nihil eſſet in locis? Eſt in locis ali-
quid pace Senece dixerim; Eſt multum: ſed non
totum fateor: illud quidem ut ſibi videtur in ani-
mo eſt. Nam ſic ait: Animus eſt qui ſibi commen-
dat omnia. Id enimuero ſuo more recte dicit̃. Un
de autem animo lumen ueri: equitaſqꝫ iudicij? Ali
unde proculdubio.

¶ De laude tranquille ſerenitatis animi: que largi-
tur in ſolitudine conſtitutis: Et quomodo animus
non poſſit in diuerſas res eſſe intentus. Cap. III.

I Taqꝫ quod de locis dixi: de animo repe-

tam: Eſſe in illo aliquid multum: eſſe totum minime: ſed in eo tantum qui opportunitatem locis tribuit animo rationem. Magna enim ⁊ diuina quedam res eſt: animi tranquilla ſerenitas: ⁊ que non alterius donum ſit q̃ȝ ſolius dei: ſed q̃ȝ ſepius ille largiri ſoleat in ſolitudine conſtitutis. Quod utrūqꝫ pro breuitate temporis: uel ratione uel contrariorum collatione monſtratuȝ eſt: ⁊ mox exemplis illuſtribus aſtruetur. Quod ſi forte datum ſit ut aliquis ueri capax: non ad linguam ſed ad cordium cuiuſpiam quos credulum vulgus ſtupet penitus aurem cordis admoueat: puto ſine contētione fatebitur: ꝙ conſcientiaȝ nudam ingenue cōfitentem audierit: felicitatem non uerbis ſonantibus ſed rebus tacitis ⁊ ueritate intima: non externis plauſibus aut fallaciſſima hominum opinione conſtare. Multa quidem illic audiet: multum his contraria que in pulpitis cum populo mirabatur: ⁊ intelliget quod inter cutim ⁊ precordia interſit. Et nimirum hec animi natura eſt: ut in vnam rem
B uehementer intētus: multas negligat. Hinc eſt ut eloquentie ſtudioſi: ſepe ſint ad actum tardiores: ⁊ qui res magnas agunt: ſunt incultiores eloquio Sic ⁊ modeſtie cultores uoluptatem fugiunt: ⁊ quibus uoluptas in precio eſt: modeſtiam aſpernantur: Sic ⁊ quos augende rei familiaris ſtudium tenet: ſepe rempublicam atqꝫ amicitias contemnunt ⁊ illiberalius vitam ducunt. At qui liberalitati animuȝ applicant: quiqꝫ reipublice curam habent: ſepe videas rei domeſtice negligentes. Non poteſt uentus idem ex equo placere his quorum nauigatio contrarios fines ſpectat. Que idcirco dixerim: ne mireris ſi in eo quoqꝫ quod nunc agimus idem cernas: ⁊ ſi ſollicita vita ſtrepitum amat: multiloquio delectatur: Contemplatio autem omnis amica ſilentio eſt: queqꝫ ſe finibus ſuis tenet: Et viceuerſa illa ſilentium odit: hec ſtrepitum.

¶ Quomodo ex periculo paſtorum diſci poſſit vitā ſollicitam minus eſſe tutaȝ: Et ꝙ ea ratione auctor ipſe vitam elegerit ſolitariam. Cap.IIII.

A q Ue nam ṽo tutior via eſt: hoc eſt pater qḋ hodierno colloquio ueſtigamus. Dic igitur mihi ex hiſipſis quorum mentio nobis oborta eſt: quotiens putas paſtorem officio periiſſe: quotiens ouem ⁊ dum uagam alligat in laqueum incidiſſe: ⁊ dum profugam ſequitur corruiſſe? Quotiens credis aut medicum bene ualentem: dum egros circumit egritudinem contraxiſſe: aut buſtarium dum mortuos ſepelit: cauſam mortis contagio repperiſſe? Nemo ṽo fallatur quaſi minora ſint animorum contagia: q̃ȝ corporum: Maiora ſunt: grauius ledunt: altius deſcendunt: ſerpuntqꝫ latentius. Multis inquiunt prodeſſe meritorium: multis ſubueniſſe: laudabile: quis negat? Sed ordinate charitatis initium ſcimus. Crede autem mihi: non eſt parue fiducie polliceri opem decertantibus: conſilium dubijs: lumen cecis: letitiam meſtis: ſecuritatem metuentibus: ſpem deiectis: ſalutem egris: requiem feſſis: refrigerium afflictis: monſtrare iter errantibus: ſubiectare humeros cadentibus: dare dexteram proſtratis. Magna quidem ſunt hec ſi fiant: parua ſi promittantur. Neqꝫ enim magne q̃ȝ parue rei promiſſio: ſed exhibitio eſt maior. Uerum ego non tam alijs legem pono: q̃ȝ legem tibi mee mentis expono: quaȝ qui probat teneat: cui non placet abijciat: ⁊ relicta nobis ſolitudine: ſollicitudines ſuas ſibi habeat: contēptorqꝫ ruris noſtri: viuat contentus in urbibus. ¶ Optarem fateor talis eſſe qui prodeſſe poſ- B ſem q̃ȝ plurimis: uel ut ait Naſo: totiqꝫ ſalutifer orbi: Sed primum paucorum hominum: proximum Chriſti ſolius eſt proprium. Et profecto quiſquis in tuto eſt: ut uel tantiſper diuerſum ſentientibus condeſcendaȝ: peccat in legem nature: niſi quibus poteſt laborantibus opem fert. Mihi qui adhuc magno naufragio laboro: ſufficit illius opem implorare: qui ſolus potens eſt preſtare quod poſcitur. Cuperem magna: ſed modicis contentabor: Uellem cum omnibus ſaluus eſſe: ſi minus: cum multis. Ultimo quid expectas ut dicam: mihi ſi non pereo ſatis eſt: multuȝ eſt abunde feliciter: Et heu q̃ȝ uereor ne qui forſan ex his: qui ſe cuſtodeſ infirmarum ouium dici uolunt: lupi ſint: ſanaſqꝫ dilanient.

¶ Tractatus quartus: Que expediant eis qui vitam ſolitariam ingredi ſtatuerunt.

¶ Q vita ſolitaria precipue litterarum ignaris grauior morte: ⁊ mortem allatura videat. Cap.I.

A a T ne diutius me cōſideratione nō mea implicem: de ſe illi: nos de nobis: libret vnuſquiſqꝫ quid preferat Impoſſibile eſt enim ⁊ ſi vnuȝ omnes finem ultimuȝ intendamus: ut vnam omnibus vite viam expediat ſequi. Qua in re cuiqꝫ acriter cogitandum erit: qualem eum natura: qualem ipſe ſe fecerit. Sunt eniȝ quibus ſolitaria vita morte grauior ſit: ⁊ mortem allatura videatur: quod precipue litterarum ignaris euenire ſolet: Quibus ſi confabulator deſit: quid ſecum: quidue cum libris loqui ualeant nō habent. Itaqꝫ muti ſunt: Equidem ſolitudo ſine litteris exilium eſt: carcer: eculeus. Adhibe litteras: patria eſt: libertas: delectatio. Nam de ocio quidem illud Ciceronis notum: Quid dulcius ocio litterato? Contraqꝫ: non minus illud Senece vulgatum: Ocium ſine litteris mors eſt: ⁊ viui homi- B nis ſepultura. Et ſi plane norim duo iſta tam dulcia philoſophorum diuerticula: ſolitudinem atqꝫ ocium: ut incipiens dixi: interdum litteratis etiam hominibus permoleſta: In promptu tamen eſt ratio. His enim hoc accidit qui uel uoluptate aliqua compediti: carcerem ſuum amant: uel vulgi commercia ⁊ vulgari negocio victum querunt: uel ad lubricos honorum gradus populoruȝ uētoſis ſuffragijs aſpirant: Et quibus (que ingens his temporibus turba eſt) littere non animi lux atqꝫ oblectatio vite ſunt: ſed inſtrumenta diuitiarum. Ad quas hodie diſcendas: magno rei familiaris impendio: ſed multo maxima lucri ſpe pueri a parentibus: nō q̄ſi ad liberale gymnaſiū: ſed uelut ad vile mercimoniū deſtinant: ut mirari nemo hēat eos

uenaliter ⁊ auare litteris uti:quas ut uenderent
queſierunt:E quibus improba ſpe:non ſibi cente
C ſimum fenus:ſed milleſimum ſtatuerũt:Que om-
nia diligenter in vite electione tractanda eſſent:
Neq; enim tales in ſolitudinem uoco:neq; ſi ue-
niant admitto libens.Q; multos igitur excludam:
hinc vides.Nam quid piſcis longe ab aquis: qd
hi procul ab urbibus acturi?Quod illi olim mol-
li ⁊ effeminato cauſidico ſepe dixi:qui hec loca nõ
quietis amore quã non nouerat:non appetitu ocij
quod oderat:ſed neſcio quo nam imitandi ſtudio
frequentare ceperat:incertũ an ſibiipſi moleſtior
an mihi.Uerum ille confeſtim tedio locorum ⁊
urbanorum deſiderio uoluptatum victus abijt.
Quod niſi ſic euenturum animo preuidiſſem: ul-
tro ipſe ceſſiſſem locis:tam nulla rerum opinionũ-
ue proportio erat:q̃uis amicum ille ſe diceret: ⁊
eſſemus eiſdem ſtudijs a pueritia uerſati: ſed ut
res docuit:ſtudiorum finibus longe diſparibus.
Redeo autem ad inceptum.

C Q; q̃q̃ optimum eſſet ut in iuuentute quiſq; ſibi
aliquid recte vite genus apprehenderet: tamen ſi
quis iuuenis neglexerit:conſultum eſt ut ſaltem ſe
nex hoc faciat.

Caꝑ.II.

A Optimum quidem eſſet:niſi conſilij inopia
iugis adoleſcentie comes obſtaret:ut ab in
eunte etate circa vnum aliqd vite genꝰ ap-
prehendendum vnuſquiſq; noſtrum accuratiſſime
cogitaret:nec ab illo calle quem ſemel elegiſſet:ni
ſi magnis ex cauſis aut graui neceſſitate diuerte-
ret.Qd initio pubertatis feciſſe Herculem auctor
Xenophon ille Socraticus teſtis eſt Cicero.Sed
qꝛ id non facimus:neq; enim noſtro iudicio pleri-
q; viuimus:ſed vulgi:atq; adeo per deuia rapta-
mur: ⁊ quaſi per tenebras alienis ueſtigijs inſiſtẽ
tes:ſepe periculoſas ⁊ inexplicabiles igredimur
vias: ⁊ eo uſq; prouehimur:ut ante ſimus neſcio
quid:q̃ quid eſſe uelimus:circumſpicere atq; exa
minare permiſſum ſit.Idcirco quam ſibi perſonaz
uel natura uel fortuna uel error aliquis impoſuit:
ſi iuuenis non potuit:quiſq; ſecuz ſenex cogitet: ⁊
quod ſolet errans viator:ante ueſperam q̃tum li-
cet ſaluti ſue conſulat:vnum ſciens:naturam totaz
B haud facile poſſe conuelli:Cui autem in ingreſſu
vie huius quando ut dixi ſcintilla noſtri conſilij
nulla erat:celeſte aliquod lumen affulſit:ut uel ſe-
curum uel periculi minoris: ⁊ facile remediabile
iter arriperet:habet vnde ſemꝑ deo gratias agat.
At cui ſiniſterior ſors fuit:plus negocij eſt:poſtq̃
tamen aperire oculos cepit ⁊ q̃ dubium iter agat
intelligere:omni ſtudio incumbat adoleſcentie de-
uium ⁊ errores uel in ſenectute corrigere:memi-
neritq; Terentiani ſenis in Adelphis:qui mutan
de ſub extremum vite:conſultor idoneus:ſimul ⁊
delectabit ⁊ proderit.Difficile negocium impri-
mis:ſed ⁊ imprimis utile ⁊ nequaq̃ impoſſibile.
Neq; ꝟo ſerũ putet:quod ſalubre cognoſcit.Aſſũt
huius ſententie non ſpernendi auctores:Sapien-
tiſſimus principum princeps philoſophorum Au-
guſtus ceſar ait:Sat celeriter fieri quicquid fiat ſa
tis bene.Plato ait:beatum cui etiam in ſenectute
contigerit ut ſapientiam ueraſq; opiniões aſſequi
poſſit.

C Que in ordiende mutandeq; vite tenenda ſit via.
Caꝑ.III.

In omni quidem ordiende mutandeq; vi- A
te conſilio:illud imprimis ante oculos ha
bendum:ut non concupiſcentia inani:ſed
natura duce freti:viam teneamus:non que ſpecio
ſiſſima videbitur:ſ; que aptiſſima nobis erit:Ubi
maxime rectum ac ſeuerum ſuiipſius eſtimatorez
ac cenſorem exigo:ne oculorum aut aurium uolu-
ptate deceptus aberret.Quod quibuſdaz accidiſ
ſe ſcio:qui dum mirantur alios:immemores ſui at
q; aliena tentantes:ridendi materiaz populo pre-
buerunt.Hoc vnum ſumptum a philoſophis con
ſilium eſt mihi:ſm quod uel ſolitariam uel urba-
nam vitam:ſiue aliam quamlibet nature moribuſ-
q; ſuis comparans:norit quiſq; quid ſuũ ſit.Qd
ſi ingredientibus eſt utile:q̃to progreſſis utilius:
quibus ſuper eligendi laborem:extirpande etiam
ueteris radicateq; ſententie labor eſt?Apud me ſa
ne cui nihil quod qdẽ noueriz cõmune cũ populo:
⁊ cui litterularũ tãtũ obuenit q̃tũ nõ inflet animũ
ſ; delectet ⁊ ſolitudinis amicũ faciat:ubi illas ſine
loquaci doctore:ſed ⁊ ſine tenaci torpore:atq; uti
nam ſine ſeqci liuore didici:quẽ nõ amica:nõ con-
iũx:non uadimonium:non uſura:non depoſitum:
non lucellum:non roſtra:non balneum:non taber-
na:non cena:non porticus in urbe deuinciũt.Apd
me inquam cui ut uerum fatear:non tam proprio
ſtudio:alioue monitu ut ita ſentirem q̃ nature ip-
ſius perſuaſione cõſultuz eſt:vita proculdubio ſin
gularis ac ſolitaria:non modo tranquillior:ſed al-
tior eſt atq; ſecurior.Et ut extimare alios iubeo ſu
as res: ⁊ ut ipſe res meas noui:ualde ſolitudinez
atq; ocium:de quibus multa hodie tecum ueluti
quaſdam ſcalas ad id quo mens noſtra ſuſpirat:
amplector ac teneo:turbas atq; ſollicitudines ceu
repagula uecteſq; permetuo.Sed ita ut ſi qua me
neceſſitas in urbem cogat:ſolitudinem in populo
atq; in medio tempeſtatis portum mihi conflare
didicerim:artificio non omnibus noto:ſenſibꝰ im- B
peritandi:ut quod ſentiunt non ſentiant.Qd cum
per meipſum experientie creditum in conſuetudi
nem deduxiſſez:multo poſt tempore acutiſſimi cu
iuſdam doctiſſimiq; viri conſiliũ eſſe cognoui:me-
morieq; mandaui:eo quidem attentius:quo gau-
debam factum meum uetuſtatis auctoritate fulci-
ri.Nẽpe Quintilianꝰ in eo libro ubi oratorẽ a Ci-
cerone armatum bullis ac phaleris curioſiſſime
perpoliuit:de hoc loquens:Eſt inquit lucubratio
quotiens ad eam integri ac refecti uenimus:opti-
mum ſecreti genus:Sed ſilentium ⁊ ſeceſſus: ⁊
vndiq; liber animus:ut ſunt maxime optanda:ita
non ſemper poſſunt contingere:Ideoq; non ſtatiz
ſi quid obſtrepet abijciẽdi codices erunt ⁊ deplo
randus dies:uerum incommodis repugnandum:
⁊ hic faciendus uſus ut omnia que impedient vin
cat intentio:quam ſi tota mente in opus ipſum di-

rexeris:nihil eorum que oculis uel auribus incurſant ad animū peruenient. An ꝙ o frequenter etiam fortuita hec cogitatio preſtat ut obuios non videamus: ꝛ ita ne deerremus non conſequemur idem: ſi ꝛ uoluerimus non eſt indulgendum cauſis deſidie: Nam ſi non niſi refecti:nō niſi hilares:non niſi omnibus curis uacantes ſtudēdum eſtimauerimus:ſemper erit propter quod nobis ignoſcamus: Quare in turba:itinere: conuiuijs etiam ſibi faciat ipſa cogitatio ſecretum. Hec Quintilianus. Que libentius inſerui: quia ſecretior locus erat. Nam Senece de hoc ipſo vulgatior epiſtola eſt: Ideoq; nihil appoſuit preter finē ſolum. Cum enim multa tractaſſet:qualiter aduerſus vulgi ſtrepitum durandus eſt animus ſtudioſi:tandē ad ſe uerſus: Quid igitur inquit:non aliquādo commodius eſt carere conuitio? Et reſpōdens ſibi: Fateor ait. Itaq; ego ex hoc loco migrabo:quaſi quecunq; dixerat neceſſarie more ſolatia hoc ultimum uoluntarie profectionis conſiliū daret. Et profecto ſic eſt: Nam ꝛ ego vnum hoc in neceſſitate remedium inueni: ut in ipſis urbium tumultibus imaginariam mihi ſolitudinem receſſu aliquo q̃tum ſinor ꝛ cogitatiōe conficiam:vincens ingenio fortunam. Quo remedij genere ſepe quidē hactenus uſus ſum. Et quoniaʒ futuri ſemper incerta conditio eſt:an adhuc uſurus ſim neſcio. Certe libera ſi contingat electio:ſolitudinem ueram proprijs in ſedibus queſiturus.

De commendatione ſolitudinis. Cap. IIII.

A Quod ꝛ dum licuit ſemper feci: ꝛ q̃ꝫ cupide nunc faciam vides. Solitudo equideꝫ ſancta:ſimplex:incorrupta uereq; puriſſima rerum eſt omnium humanarum: Cui eteninꝫ ſeſe oſtentet in ſiluis:cui ſe comat inter uepres? Quem preter piſces hamo:quem preter feras ac uolucres viſco fallat aut laqueo? Quem cantu:quem geſtu mulceat:quē coloribus delectet? Cui purpuram explicet:cui oleum uendicet:cui uerborum florida ſerta contexat? Cui demum ſeſe approbet:cui placere ſtudeat preter illum cui in intimas ſolitudines penetranti: ſolitarium nihil eſt? Neminem illa vult fallere:nihil ſimulat aut diſſimulat:nihil ornat:nihil palliat:nihil fingit: Nuda prorſus ꝛ incompta eſt: Spectaculis enim caret ꝛ plauſoribus ueneficis animarum vite rerumq; omnium:deum vnicum teſtem habet:nec vulgo ceco ꝛ mendaci:ſed conſcientie proprie de ſe credit.

B De quibuſdam quoq; parum illi fidens dubitat: recolens ſcriptum eſſe: Delicta quis intelliget? Et illud etiam: Si ſimplex fuero hoc ipſum ignorabit anima mea: Nec tamen illud oblita:ꝙ ſuauis dominus vniuerſis ꝛ miſeratiōes eius ſuper omnia opa eius: Q; alleuat dn̄s omnes qui corruūt; ꝛ erigit omens eliſos: Q; prope eſt omnibus inuocantibus eum: Q; non ſm peccata noſtra fecit nobis:neq; ſm iniquitates noſtras retribuet nobis:quoniaʒ ſm altitudinē celi a terra corroborauit miſericordiam ſuam ſuper timentes ſe: Q; q̃tum diſtat ortus ab occidente:longe fecit a nobis iniquitates noſtras. Deniq; non iudicialiter ſed paterne nos aſpiciens:quomodo miſeretur pater filiorum:miſertus eſt dominus timentibus ſe: quoniam ipſe cognouit figmentum noſtrum: ꝛ recordatur quoniam puluis ſumus: ꝛ homo ſicut fenum ꝛ flos agri egreditur ꝛ conteritur ꝛ fugit uelut vmbra: Miſericordia autem domini ab eterno ꝛ uſq; in eternum:quoniam ipſe fecit nos: ꝛ nihil odit omnium que fecit. C Atq; ita hinc minantibus ſcripturis:hinc ſpem dantibus de ſe incerta: ꝛ neſciens an amore an odio digna ſit: trepidat ſed ꝛ ſperat:ac ſeipſam de certa ꝛ nota regis ſui miſericordia conſolatur. Sic ſe:ſic demonum vigil inſidias inq; id ſolum occupata circūſpicit ꝛ diuino preſidio fulta contēnit. Sic vndiq; felix ac tranquilla: ꝛ ut proprie dicam:arx munita tempeſtatūq; omnium portus eſt: Quem qui fugit:quid ſibi aliud preter:portu careat:uoluatur reuum pelago:viuat in ſcopulis:moriatur in fluctibus? Nec tamen uſq; adeo propoſiti improbus ſententieq; tenax ſim:ut deſipere alios putem uel in uerba iurare cogam mea: Ad fatendum multi:ad credendum nemo cogitur. Nulla maior q̃ iudicij libertas: hanc itaq; mihi uendico ut alijs non negem. Sit ſane:poteſt eniꝫ eſſe:ſit honeſta:ſit ſancta omnium intentio: Eſſe autem occultiſſime profundiſſimeq; rei humane cōſcientie iudex nolim: Et poſſunt omnes deo largiente bene viuere: Nullum reſpuit infinita clementia:ſed a multis ipſa reſpuit. Ipſa etiam humane philoſophie inſtitutio gradiaria eſt. Non poſſunt enim omnes ſummum locum prehendere: Alioquin ima omnia uacarent:tantū ut vitetur obſcenitas ꝛ que in imis eſſe ſolent ſordes. Id enim omnibus eſt neceſſe:qui quolibet in genere vitam agere:procul ab iſamia decreuerūt. Sic obſcena vitare debitum:in altum niti virtus eſt:peruenire felicitas.

De quadruplici diſtinctione virtutum:a Plotino inducta ꝛ a Macrobio comprobata. Cap. V.

A Non ſum oblitus diſtinctionem illam quadruplicē virtutum:a Plotino ingenti Platonico inductam:a Macrobio comprobatam: Sed in ea ipſa politice virtutes infimum gradum tenent:que occupatorum eſſe poſſunt:eorum q; non omnium:ſed illorum quibus occupationuꝫ finis virtus propria ꝛ multo maxima reipublice ſalus eſt. Cernis ad q̃ paucos vno uerbo tota occupatorum innumerabilis acies ſit redacta. Proximum aſcendendo gradum poſſident purgatorie virtutes haud dubie linquentiuꝫ urbes atq; ocioſorum ꝛ uere philoſophantiū ornamenta. Et paſſiones quidem animi:quas prime temperant:he conuellunt. Tertius gradus altior illarū eſt:quas purgati animi virtutes uocant: quarum munus eſt proprium:paſſiones quas politice molierint: purgatorie conuulſerint obliuiſci: Hec perfectorum ſunt: qui ubi ſint neſcio: Sed ꝛ qui fuerint ſolitudinem amarunt. Et ſiquis uſq; ſupereſt q̃uis hoc virtutum gubernaculo tutus in alto nauiget:puto tamen ſolitudinis portum amet. B Quartus ac ſupremus exemplariū eſt locus:que ſupra hominem ſunt: ꝛ ut aiunt: in mente ſolius dei habitant: Unde qđ ipſum nomen indicat:tanq̃ ab exēplari aliquo eterno: Siue ut Plato uo-

cat:ab ideis quas in eadem dei mente: ut cetera-
rum rerum:ſic virtutum poſuit:tres alias huma-
narum virtutum ſpecies ortas uolunt. In his au-
tem aduerſus paſſiones: non modo non eoſdem
effectus eſſe quos in ceteris:ſed ipſum paſſionis
nomen audiri nefarium prorſus atqꝫ ſacrilegum.
De iſtis ſane nil dicturus fueram: nihil enim ad
id quod nunc agit̃:niſi quia cum de politicis pur-
gatorijſqꝫ virtutibus loqui aliquid tempus ad-
monuiſſet: Plotini quadrifidam catenam mul-
ta arte conſertam:ſtilo ſoluere ac diſſociare non
libuit.

¶ De delectatione ac dulcedine vite ſolitarie & ſpi
ritali pugna ſolitariorum. Cap.VI.

A Ides ne q̃ꝫto uerborũ ambitu utcunqꝫ cũ
occupatis in gratiã redire uoluerim:tem-
pus eſt ut his iam digreſſionibus modus
ſit. Ad me igitur & ad ſolitudinē reuertor: Cuius
ego ueram intimãqꝫ dulcedinem utinam profun-
dius hauſiſſem:ut fidentius in hoc tecum ſermo-
ne uerſarer: Nunc de re ſanctiſſima:prophanũ in-
genium fari pudet. Quis enim fando equet quod
vix percipit cogitando? Celeſtis & prorſus ange-
lica vita eſt:de qua terrenus ne dicam terreus ho
mũcio loqui vult:ſplendore nominis captus fama
qꝫ rei optime: & ut uere dicam:odore magis q̃ꝫ ſa
pore delectatus: haud aliter q̃ꝫ ſi natus in ſiluis
paſtor & in ſiluis educatus ſitim fluuio:herbis fa
mē ſedare ſilueſtribus:humi cibum ſumere ſolit⁹
dumoſoqꝫ requiem ſub antro:caſu aliquo ad am-
pliſſime cuiuſpiam atqꝫ opulentiſſime urbis mu-
ros acceſſerit: Et dũ in ueſtibulo feſſus ſedet: ocu-
loſqꝫ auide circũflectit:inqꝫ urbem ipſam inijcit cu
ſtodum domos aut coherens portis angiportum
viderit: Exinde reuerſus in ſiluas ſocijs narret:
quid in ea urbe conſpexerit:quid in atrijs:quid in
vicis:qd in curia:quid in foro:quid in officijs ar
tificuꝫ:quid in thalamis procerum:quid in publi-
cis priuatiſqꝫ conſilijs agatur. Aut ſi quia primuꝫ
forte religioſiſſimi templi limē attigit: Idcirco qc-
quid amictuum ſeu uaſorũ imis penetralibus ab-
ditum ſeruatur:cũctas librorum formas:ſingula
ſacer dotum officia:omnes ſacrorum cerimonias
noſſe putat. Re enim uera q̃ꝫtum ego ab huiuſce-
modi paſtore differo:niſi ꝙ is urbem ſemel adijt
B aut templum:ego ſepe ſolitudinem. Is exterius
ſubſtitit:ego introij. Ille mox abijt:ego permanſi?
Quid tamen ego certius noui:qualis ſolitarie vi-
te ſtatus interior ſit:antra: colles & nemora:eque
omnibus patent: Nemo arcet intrãtes:nemo pel-
lit ingreſſos:deſerti nullus eſt ianitor:nullus cu-
ſtos. Sed quid locorum ſolus introitus:quid am
biti uehunt amnes:quid luſtrate iuuãt ſilue:quid
inſeſſi proſunt mõtes:ſi quocũqꝫ iero:animus me
meus inſequitur:talis in ſiluis qualis erat in urbi
bus? Ille ante omnia deponendus: Ille inquam:
ille domi relinquendus erat:ſuppliciterqꝫ poſcen-
dum a domino:ut cor in me crearet mũdum: & ſpi
ritum rectum his in viſceribus innouaret: Tũ de-
mum vite ſolitarie abdita penetraſſem: Hec enim
quid alieno glorier? hec ſolitudo utiqꝫ non ſolita-
ria vita eſt:ea ſcilicet quam ſuſpiro:q̃ꝫuis exterius
ſimillima videatur:eque hominuꝫ turbis educta:
ſed non eque paſſionibus expedita. O ſi vidiſſem C
que nam dulcedo illa ineffabilis ſanctarum ani-
marum:quam de preteritorum commemoratione
diſcriminum: & uenturi gaudij expectatione perci
piũt:ſine quibus triumphatus hoſtis:ſine quibus
ſepe quidem victus:ſed vincēdus adhuc: & in acie
nunc etiam ſtanduꝫ eſt non ſine ſpe certa victorie:
militandumqꝫ non ſolis:ſed ſuffultis angelico co-
mitatu: Et quibus indutis armaturam dei loricã-
qꝫ iuſtitie:ut uerbo utar Apoſtoli:munitis ſcuto fi
dei:gladio ſpiritus & ſalutis galea aduerſus prin-
cipes & poteſtates:aduerſus mundi rectores te-
nebrarum harum:iterum atqꝫ iterum nullo quidē
ſpectante mortalium:ſed celicolarum maximo cõ-
ſenſu & eximio omnium fauore chriſtoqꝫ Jeſu ſpe
ctaculis preſidente pugnandum eſt. Que nam illa
ſuſpiriorum quies:de profundis ad excelſa tendē
tium:fatigato animo gratiſſima? Que nam ſuaui-
tas lachrymarum de puriſſimo cordis fonte cadē
tium? Que nam militum chriſti vigilie excubieqꝫ
pſalmorum in turribus hieruſalem & in propugna
culis ſion aduerſus exercitum babylonis:tota no-
cte canentium uallũqꝫ & caſtra ſeruãtium:loco ar-
duo & munito:ubi nec pabuluꝫ deſit nec aquatio:
ubi fidant hoſtibus inſidijs tētari ſe poſſe non ob-
rui:eoqꝫ ſe gratie ſubiectos: ut ferociſſimi hoſtis
incurſus ipſis obſequium:ſuppliciuꝫ illi ſit:ut qui
ſaluti iam amplius non obeſt:ſepe proſit ad glori-
am:exercendoqꝫ fiat cautior militia:fortior victo-
ria:clarior triumphus:chriſti pugilum in vite hu-
ius agone certantium.

¶ Q̃ꝫtum ſit ſolatium q̃ꝫtaue iucunditas pro breui ſo
litudine hominum perpetuam ſperare frequenti-
am angelorum. Cap.VII.

A Uod illud ſolatium:q̃ꝫta iucunditas:gau-
dere preſentibus:ſperare meliora:pro bre-
ui ſolitudine hominum perpetuam frequē
tiam angelorum & diuini vultus aſpectũ? Ubi to-
tius ſacre concupiſcentie & deſideriorum omniuꝫ
eſt finis:pro paucis lachrymis interminabilem ri-
ſum:pro temporalibus ieiunijs eterna conuiuia:
pro uoluntaria paupertate ineſtimabiles ueriſſi-
maſqꝫ diuitias: pro incolatu ſiluarum ius ciuita-
tis etheree:pro fumoſo tugurio ſtellãtia chriſti pa
latia:pro agreſti ſilentio cantus angelicos: & cele
ſtis dulcedinem harmonie:queqꝫ omne melos ex
ceſſerit:illam dei uocem:tot tranſactis laboribus:
ſuos eternam in requiem euocantis:proqꝫ his om
nibus ſponſorem ueraciſſimuꝫ ac locupletiſſimum
habere: Cogitare quotidie quid eſt quod reliqui:
quid eſt qđ ſecutus ſuꝫ:quale eſt qđ patior: quale
qđ expecto:quantum eſt qđ ſeui:q̃ꝫtum eſt qđ me
tam. Extimare q̃ꝫ breui temporis iactura: immo
uero non iactura:ſed lucro & innumerabilium te-
diorum fuga:felicitatem negocientur eternam: &
dimiſſis hominuꝫ faſtidijs urbiũqꝫ periculis: ubi
uere eſt infernus ille viuentium: cuius meminit
pſalmiſta:ad ſupernam patriam properantes:iam
hinc ceperint eſſe felices. Siquidem miſerie finis B
felicitatis initium eſt natura contrariorũ exigente
ut ubi hoc deſinit:illud incipiat. Poſtremo & cogi
tatus altiſſimos: & collocutores ſpirit⁹ & viſiones
beatificas habere: & ſepe preſentem chriſtuꝫ fami-

liarius compellere. Semper enim preſens eſt qui
ubiqꝫ ſemper eſt. Quis eſt autem hic niſi de quo
ſcriptum eſt: Si aſcēdero in celum tu illic es: ⁊ ſi
deſcēdero ad infernum ades: Si ſumpſero pēnas
meas diluculo ⁊ habitauero in extremis maris?
Cui ſi facile fuit oculos nobis atqꝫ aures itellectū
qꝫ largiri: multo eſt ꝑfecto facilius nos videre: au
dire ⁊ itelligere. Uidet ille igiť nos: auditqꝫ ꝑus
etiam q̃ꝫ loquamur. Ipſe eſt enim igitur qui tacito
Moyſi ait: Quid clamas ad me? Preuenit uota
noſtra ⁊ affectꝰ anticipat. Cogitatiōes noſtras in
telligit de longinquo: hoc eſt multo anteq̃ꝫ fiant:
Preces noſtras exaudit anteq̃ꝫ ſonēt: neceſſitates
noſtras aſpicit anteq̃ꝫ ueniāt: exitꝰ noſtros ſpecu
lať anteq̃ꝫ nati ſumus. Sed ita nos aſpicit: ut indi
gnos licet inueniat: miſereatur tamen: niſi forte qꝺ
procul abſit a nobis: contumacia pertinaci miſeri
cordiam repellamus.

Q habentes uerum teſtem chriſtum: teſte imagi
nario non egeamus. Cap. VIII.

A Habētes ergo teſtem patrem iudicem: teſte
illo imaginario non egemus: de quo alibi
ſcripſi: quem philoſophorum quidam que
rendum nobis eſſe dixerunt. Epicurus qdem qui
buſdam licet opinionibus infamatus: magnorum
tm̄ iudicio magnus vir amico ſcribēs: Sic fac inqt
omnia: tanq̃ꝫ ſpectet Epicurus. Marcus Cicero in
epiſtolis quas ad Quintū Ciceronē fratrez ſuum
ſcribit: poſt adhortationes magnificas ad virtutez
cōcludēs: Id inquit facillime facies ſi me cui ſem
per vni magis q̃ꝫ vniuerſis placere uoluiſti tecum
ſemper eſſe putabis: ⁊ omnibus his rebus q̃s di
ces ⁊ facies intereſſe. Multum haud dubie confi
debat ueram p̄ſentiam ꝓfuturā eſſe germano: qui
memoriam ſui ſolā efficacem adeo virtutis ad ſtu
B dium extimaret. Secutus hos Seneca: ſed nō au
ſus tantum ſibi tribuere: Luciliuz ſuum monet ut
alicuiꝰ clarioris viri p̄ſentiam ſibi fingat. Ait eniꝫ:
Prodeſt ſine dubio cuſtodez ſibi impoſuiſſe ⁊ ha
bere quem reſpicias: quem intereſſe tuis cogitatio
nibus iudices. Nec multo poſt: Sic facies inquit
quecūqꝫ facies tanq̃ꝫ ſpectet aliqs. Et poſt pauca:
Aliquorum te inquit auctoritate cuſtodi: aut Ca
to ille ſit: aut Scipio: aut Lelius: aut cuius inter
uentu ꝑditi quoqꝫ homines vitia ſupprimeret. Et
ut intelligas hāc etiam eſſe Epicuream doctrinaz:
Seneca idē alibi: Aliqs inqt vir bonus nobis eli
gēdus eſt ac ſemꝑ ante oculos habēdus: ut ſic tan
q̃ꝫ illo ſpectāte viuamus: ⁊ omnia tanq̃ꝫ illo viden
te faciamus: hoc mi Lucili Epicurus p̄cepit cuſto
dem nobis ⁊ pedagogum dedit. Deinde quibuſ
dam iterpoſitis quibus hoc cōſilium annumerat:
adiecit: Et elige itaqꝫ Catonem ait: Si hic tibi ni
mis videtur rigidus: elige remiſſioris animi viruz
Lelium: Elige eum cuius tibi placuit ⁊ vita ⁊ ora
tio: ⁊ ipſe animum ante ſe ferēs vultus. Uides ut
aliquot enumeratis: utrobiqꝫ nobis liberum linqt
eligere quem uelimus: modo aliquem eligamꝰ: cu
ius nobis nō genus: nō potentia: non opes: ſed vir
tus ⁊ conuerſatio ⁊ teſtis animi frons ⁊ motura
C animum uerba placuerint. Et hoc quidem de ima
ginario teſte vite philoſophicum cōſilium: inter ſu
os nō inutile: nobis nō neceſſarium: hūc in his lit
terulis obtineat locum: ut qꝺ diximꝰ appareat tali
teſte chriſtianum hominem nō egere: Cui nō Epi
curus aut Cicero: nō Cato: nō Scipio: nō Lelius
imaginatione fingēdus: ſed angelus bonus vite cu
ſtos: comeſqꝫ datus homini: quo ſpectāte ſiqs eſt
pudor: audere nō debet: qꝺ coram homine nō au
deret. Et qꝺ ſummū ⁊ terribile dixerim: Chriſtus
ipſe locis omnibus atqꝫ tēporibus eſt preſens: nō
actuum: ſed ⁊ cogitatuum omnium uerus teſtis:
quos ⁊ ſi uere afforet teſtis Epicureus non vide
ret. Figere hic animum libet ⁊ cogitare: Quis tā
impudēti rabie fuit vnq̃ꝫ tātaqꝫ ſcelerum licentia:
qui nō dicam chriſtum: ſed amicorum chriſti ali
quem coram cernens non raptāti ſe p̄cipitātiqꝫ li
bidini frena ſubſtringeret? Atqui chriſtum ipſuz in
abditis etiaz anime penetrabilibus ſemper aſſiſte
re: ⁊ quid illis gerať introſpicere ⁊ aperta omnia
videre: nemo uſq̃ꝫ chriſtianus eſt quis dubitet:
nec ab omni dedecore tāti teſtis metu ſaltē ⁊ uene
ratione deſiſtiť. Quod hic preſtygij eſt: niſi qꝛ quē
preſentem corde credimus: oculis nō videmus: eo
qꝫ relabimur in quo ueteres Cicero qui chriſtum
certe nō nouerat: arguebat: ubi ait: Nihil animo vi
dere poterāt: ad oculos omnia referebant? Quod D
ſi ⁊ nobis accidit ⁊ cōſilium optamus: idem no
bis audiēdus eſt Cicero: nō ꝙ alij precipue ex no
ſtris deſint: cuz Auguſtinus ex hoc maxime librū
uere religionis mihi texuiſſe videať: ſed iuuat in re
noſtra peregrinum: ut ita dixerim: hominem audi
re: preſertim cum vnus idemqꝫ locus ſit: ubi ⁊ vul
nus aperuit ⁊ medicamēta compoſuit. Ait enim:
Magni autem eſt ingenij reuocare mētem a ſenſi
bus ⁊ cogitationem a cōſuetudine abducere. In
hoc ergo ſummis ⁊ nos viribus enitamur: ut ſen
ſibus domitis ⁊ victa cōſuetudine aliquid animo
videamus: Aperiamus iam tādem atqꝫ purgemꝰ
oculos illos intrinſecos quibus inuiſibilia curnen
tur: chriſtum adeſſe videbimus. Et ſi de Marco
Catone ſcriptum eſt: quod puduit gementem illo
teſte mori: q̃ꝫto magis pudebit chriſto ſpectāte ma
le viuere: male mori: aut omnino facinoroſum aut
turpe aliquid tāto ſub teſte committere. Sane no
ſter hic teſtis infallibilis atqꝫ perpetuus: ut ad pro
poſitum ſermo redeat: ⁊ ſi ubiqꝫ preſens ſit: nuſq̃ꝫ
tamē eſſe preſentior: nuſquāqꝫ familiarius nos au
dire ⁊ nobiſcum colloqui q̃ꝫ in ſolitudine digna.
Nimirum: Nam ⁊ nullus interſtrepit: ⁊ qꝺ ab in E
tētiōe mētem diſtrahat nō eſt. Sic humanus ani
mus aſſueſcit celeſtibus frequētiqꝫ colloquio fidu
ciam ſalutarem concipit: ⁊ ex hoſpite atqꝫ aduena
fit domeſticus dei. Magno enim ex amore conti
nuoqꝫ ⁊ fideli cultu inter deum ⁊ hominem fami
liaritas tāta eſt: q̃ꝫta inter hominem ⁊ hominē nō
eſt. Quobrem ut laborioſos homines ⁊ mortalibꝰ
ſemper rebus implicitos ac terrenis occupationi
bus tota intētione demerſos: iam nunc occupatio
num immortalium ⁊ inferni laboris habere pri
mitias crediderim: ſic ſimillimum ueri putem ſoli
tarios dei amicos: pijs aſſuetos curis: iaz hic eter
ne vite preſentire delitias: Nec incredibile dixeriz
poſſe aliquem ex hoc numero cui ſecularis ceni ue
ſtigium nullum extet ad eum graduz miſericordia
ſubleuante cōſurgere: ut adhuc terris incluſus: cō
cinentes in celis angelorum choros audiat: ⁊ vi
deat in exceſſu mētis: qꝺ ad ſe rediēs non poſſit ex
primere. Sed qd horuz omniū ſcire: qd ue de his
loq poſſuz peccator ifelix: ⁊ peccati mei pōdus ac

vincula circūferēs:qui uel amore litterarū amicuꝫ
ocio:ꝛ litteris locū amo:uel foꝛtaſſe odio quodam
ex diſſimilitudine morū oꝛto:populuꝫ fugio:ꝛ foꝛ
taſſe cōſcientia vite mee multiloquum teſtem vito.

¶De Libertate ſolitarij:ꝛ ſtudio mētali. Cap.IX.

A Js igitur pꝛetermiſſis:q̄ꝫq̄ꝫ bone Jeſu ad
b hūc finem creati abs te ut in te requieſca-
mus:ad hoc nati ꝛ ſine hoc inutiliter atqꝫ
infeliciter nati ſumus.Quāti tādem pater eſtimeſ
illa cōia:viuere ut uelis:ire quo uelis:ſtare ubi ue-
lis:Uere iter purpureos florū thoros:Autumno
caducarū inter frōdium aceruos acqeſcere:Apri-
catiōe hyemē:vmbꝛis eſtatem fallere:neutraꝫ ſen
tire niſi quam uelis?Jn utraqꝫ tuum eſſe:ꝛ ubicū-
qꝫ fueris eſſe tecum:ꝓcul a malis:ꝓcul ab exēplis
ſcelerum:nō impelli:nō collidi:nō affici:nō urgeri
nōdum eſurire malis in cōuiuium trahi:dum ta-
cere cupias ad loquēdum cogi:nō impoꝛtune ſalu
tari attrectariqꝫ ac detineri in cōpitis ꝛ urbanita-
te incōdita ꝛ iſulſa:totos dies in eculeo pendere:
obſeruare p̄tereūtes:Quis te ut mōſtrum aliqͦd
intueaṫ admirās:qs pedem figat occurſu:qs flexꝰ
in tergum hereat:ꝛ aut neſcio qd raucum in aurē
comitis inſuſurret:aut de te obuium iterroget:qs
in turba uel moleſte urgeat:uel aliq̄ꝫto moleſtiꝰlo-
co cedat:qs manum poꝛrigat:qs ad caput illam re
ferat:qs multa in anguſtijs loq paret:qs taciṫꝰ ocu
B lo ſignum det ꝛ ſtricto trāſeat labello:Demuꝫ nō
iter tedere ſeneſcere:iterqꝫ ſaltātium greges p̄me-
re ſemꝑ ꝛ p̄mi:Artari ſpiritum meſtiſqꝫ uaporibꝰ
afflatum hyeme licet media ſudare:nō humanita-
tem iter homines dediſcere:affectumqꝫ faſtidijs
odiſſe res:odiſſe hoies:odiſſe negocia:odiſſe quoſ
diligas:odiſſe teipſum:nō obliuiſci tuarum reruꝫ:
ut multis igratis uaceſ:Sine p̄iudicio tādem apo
ſtolice ſententie ad Romanos que eſt:ꝙ nemo no
ſtrum ſibi viuit:ꝛ nemo ſibi moriṫ:Siue enim vi-
uimꝰ:dn̄o viuimꝰ:ꝛ ſiue morimur:dn̄o morimur:
Jta tibi viuere ꝛ mori:ut nō alijs q̄ꝫ dn̄o viuas ꝛ
moriaris.Stare iterim uelut in ſpecula:res curaſ-
qꝫ hominum ſub pedibus ituētem:videre oia teqꝫ
ipꝛimis:cū vniuerſitate trāſire:nec ſenectutem ta-
cite ſubrepētem pꝛiꝰ moleſtam pati q̄ꝫ ꝓximam ſu-
ſpicari:Qͦd omnibꝰ ꝓpemodum occupatis acci-
dit:Sed eam multo ante ꝓſpicere ꝛ p̄parare illi
itegrum coꝛpꝰ:equum animum:noſſe vite vmbꝛaꝫ
hāc nō vitam:diuerſorium nō domum:viam eſſe
nō patriam:nō cubiculum ſꝫ paleſtram:nō amare
que fugiūt:optare que ꝑmanēt:hec ipſa duꝫ aſſūt:
C ferre pacifice:Semꝑ te meminiſſe moꝛtalem:ſed
cui ſit imoꝛtalitas repꝛomiſſa:mittere retro memo
riam:perqꝫ oia ſecula ꝛ per oēs terras animo ua-
gari:uerſari paſſim ꝛ colloq cum omnibꝰ qui fue-
rūt glorioſi viri:atqꝫ ita p̄ſentes malorum omniuꝫ
opifices obliuiſci:nonnunq̄ꝫ ꝛ teipſum:ꝛ ſupꝛa ſe
eleuatum animum iferre rebꝰ ethereis:meditari
qd illic agiṫ:ꝛ meditatiōe deſiderium inflāmare:
teqꝫ viciſſim cohoꝛtari:ꝛ ardētium q̄ſi verborum
faculas calidis admonere p̄coꝛdijs:Qui qͦd inex
perti nō itelligūt:nō vltimꝰ ſolitarie vite fructꝰ eſt.
Jnter hec ut notiora nō ſileam:ꝛ lectiōi dare ope-
ram ꝛ ſcripture:ꝛ alternum laborem alterno ſola
tio lenire:legere quod ſcripſerūt pꝛimi:ſcribere qͦd
legāt ultimi:ꝛ beneficij litterarū a maioribꝰ acce-
pti qua in illos nō poſſumꝰ:in poſteros ſaltem gra
tum ac memorem animum habere:Jn eos quoqꝫ
qua poſſumꝰ:nō igratū:ſꝫ noia illorum uel ignota
vulgare uel obſolefacta renouare:uel ſenio obruta
eruere ꝛ ad ꝓnepotum populos uenerāda tranſ-
mittere.Jllos ſub pectore:illos ut dulce aliqd in
ore geſtare:Deniqꝫ modis omnibꝰ amādo:memo-
rādo:celebꝛādo:ſi non parem:certe debitam meri
tis referre gratiam.

¶Quomodo quarundam artium inuētoribus diui-ni honores attributi ſint. Cap.X.

Auctores artium q̄rundam poſt moꝛtem A
i diuinitatis honore cultos audiuimꝰ:grate
qdem potius q̄ꝫ pie.Nulla eſt enim pietaſ
hominis qua deus offendiṫ:ſꝫ erga memoriam de
humano genere bene meritoruꝫ incōſulta gratitu-
do moꝛtalium humanis honoribꝰ nō cōtēta:uſqꝫ
ad ſacrilegas proceſſit ineptias:Hinc Apollinem
cithara:hinc eundem ipſum atqꝫ Eſculapiū medi
cina:Saturnum Liberūqꝫ ꝛ Cererem agricultu-
ra:Uulcanum fabꝛica deos fecit:Hinc Egyptus:
Oſirim:Athene docta urbs Mineruam coluere:
ꝙ ille lini:hec olei uſum artemqꝫ lanificij reperiſſe
ferṫ.Longum eſt ſingula ꝓſequi:qͦd apud ueteres
huiuſcemodi uanitatū nullus eſt modus:quas pa
lam dānare nō auſus ille poetarum maximꝰ atqꝫ
cautiſſimus:ut qui ꝟo paratum foꝛte ſupplicium
uerebaṫ:latēter utiqꝫ nec minꝰ elegāter irridere nō
metuit:qn̄quidē animas eorum iuētas qui vitam
excoluere per artes:quorum noia vulgus mendax
ꝛ omnium fons errorum in celum:celi dn̄o idignā
te locauerat:apud inferos ponit.Noiatim iſuꝑ ip B
ſum medicine reꝑtorem omnipotētis dei fulmine
detractum:ad ſtygias vndas canit.Uerū hec que
ſtio iter eos maneat:Apud nos enim nulla de dijs
eſt queſtio.Nec ꝟo mirari vnq̄ꝫ ſatis poſſum:vi-
ros in ceteris omnibꝰ tam ꝑfectos:in ſolis ſuꝑſti-
tionibus tam delyros:ꝛ quaſi uelociſſimos curſo-
res euntes in diuerſum ꝛ ante oculos metham po
ſitam nō vidētes:ut quorum ꝑnicitatem miroꝛ:mi
ſerear cecitatem.Sane ſi talium rerum pꝛimis au
ctoribus honoꝛ aliquis debetur:quem deberi ma
gnum modo humanum modeſtūqꝫ nō inficioꝛ:qd
non litterarum artiumqꝫ nobilium repertoribꝰ de
beatur:qui nō uomerem ſulcis:nō telam lateri:nō
fidium tinnitum auribus:nō oleuꝫ aut vinum gut
turi:q̄ꝫuis ꝛ auribus ꝛ gutturi ſuos ſonos ſuaſqꝫ
delitias:ſed feliciora quedam inſtrumenta ad ci-
bum ꝛ oꝛnatum cultumqꝫ ꝛ medelam animi pe-
C perere?Enimuero id debitum ubi queſo potiſſi-
mum perſoluaṫ:aut quis eſt qui dubitet hoc ipſuꝫ
litterarum negocium quo uel noſtrum uel alienuꝫ
cōſecremus nomen:quo multo ꝑennius q̄ꝫ ere uel
marmore virorum illuſtriuꝫ imagines excidamꝰ?
Nuſq̄ꝫ omnino melius:nuſq̄ꝫ liberius:q̄ꝫ in ſolitu-
dine poſſe tractari:exꝑtus hoc ſaltem loquoꝛ:Sē-
tio quoſ animo ſtimulos:quas alas igenio:qͦd illa
operi uacuum tempus accommodat:que oia pꝛe-
ter illam ubi q̄ram neſcio.Uacuitatem ꝟo ſeu ua-
cationem dici inanis litterarum atqꝫ artium fon-
tem eſſe:ſi mihi foꝛte non credis:Ariſtoteli crede:
qui pꝛimo metaphyſice ſue libꝛo:circa egyptuꝫ cō-
ſtitutas methematicas artes ait:rōnem aſſerēs:ꝙ
ibi gēs ſacerdotum uacare dimiſſa eſt.Quod nec
Plato ipſe tacuerat de eiſdem loquens in Ti-
meo:quod ſacerdotijs pꝛediti ſeparatim a cetero

populo manēt:ne cōtagione aliq̄ ꝓphana caſtitas
polluat̄. De quoꝝ vita ut vnus e ſacerdotibus no-
ſtris ait Cheremon Stoicus vir eloquētiſſim⁹ nar
rat:ꝙ oibus mūdi negocijs curiſqꝫ poſtpoſitis:ſē-
per in tēplo fuerint: ⁊ rerum nãs cãſqꝫ ac rōnes ſy
derum ꝯtēplati ſint:nunq̄ꝫ mulieribus ſe cōmiſcue
rint:nunq̄ꝫ agnatos nec ꝓpinquos nec liberos qui
dem viderint:ex eo tpe quo cepiſſent diuino cultui
deſeruire carnibus ⁊ vino ſe ſemꝑ abſtinuerit. Ad
dit ad hec ꝙ biduana ac triduana iedia humores
corꝑis ex ocio atqꝫ imobilitate naſcētes acerrime
cōprimere ⁊ caſtigare ſint ſoliti: Multa quoqꝫ de
cibo de potu de accubitu:qbus moribus diuinam
ingenij ubertatem facile crediderim contigiſſe.

⸿ Tractatus quintus: De vite ſolitarie im pugnatoribus: quibuſdāqꝫ doctrinis ac conſolationibus ſolitariorum.

⸿ De rationibus quibus aliqui vitam ſolitariam re- prehendunt. Cap. I.

A Ec ſum neſcius:ut hoc loco mihi violen
n ter occurrit ab his qbus ſolitudo ⁊ lr̄is
inimica videt̄ ⁊ v̄tutibus. Dicūt eniꝫ in
primis carere ſolitudinem magr̄is qui-
buſdam q̄ſi lr̄arum diſpēſatorib⁹:atqꝫ:ut ita dixe-
rim:teneroꝝ altoribus aioꝝ:ſine quoꝝ ope ꝯtinua
ꝓfecto rara nūqꝫ igenia ſurrexere. Ita v̄o hoc di-
cūt:quaſi ego pueris loq̄r: ⁊ nō his qui domiferu-
lam pedagogūqꝫ dimiſerint. Inſtāt tn̄ acri⁹ ⁊ eru-
ditis etiam viris diſtrahi ingenium huc illuc ꝓſpe
ctu uago ⁊ celo liberiore cōfirmāt. Q̄d qdem ubi
grāde aliqd molit̄ rapidi more cornipedis:magno
quem ſaltui p̄pares frenāduꝫ colligēdūqꝫ:doctus
nemo negauerit. Huius ſentētie patronum Quin
tilianum h̄nt:qui libro oratoriarum inſtitutionum
niſi fallor nono:cum ſecretum ⁊ liberum arbitris
locum: ⁊ q̄ꝫ altiſſimum ſilētium ſcribētibus maxi-
me cōuenire:deqꝫ hoc neminem dubitare dixiſſet:
ꝓculdubio hac in ꝑte mecum ſentiēs:mox adiecit
vn̄ diſſentiēs videret̄: Et nō tn̄ inqt ꝓtinus audiē-
di qui credūt aptiſſima in hoc nemora ſiluaſqꝫ: ꝙ
illa celi libertas locorūqꝫ amenitas ſublimē aium
⁊ beatiorem ſpūm parēt:mihi certe iucundus hic
magis q̄ꝫ ſtudioꝝ hortator videt̄ eē ſeceſſus. Nā-
qꝫ illa ipſa que delectāt neceſſe eſt auocēt ab itētio-
B ne opis deſtinati. Neqꝫ enim ſe bona fide in multa
ſimul intēdere aius totum pōt: ⁊ quocūqꝫ ipſe re-
ſperit deſinit intueri qd̄ ꝓpoſitum erat. Satis uti
qꝫ dixerat: ⁊ tn̄ ut penitus ita ſibi ꝑſuaſum ſcias i
ſiſtit ac repetit: Quare inqt ſiluarum amenitas ⁊
p̄ter labētia flumina: ⁊ inſpirātes ramis arboꝝ au
re:uolucrūqꝫ cantus: ⁊ ipſa late circūſpiciēdi liber
tas ad ſe trahūt:ut mihi remittere poti⁹ uoluptas
iſta videat̄ cogitationem q̄ꝫ intēdere. Ecce igit̄ ut
aduerſum me nō ſpernēdus teſtis in iudicium ue-
nit:qui uelut auctoritati ꝓprie parum fiſus Demo
ſthenis haud vulgaris eqdē note viri:ſꝫ abſqꝫ emu
lo graie facūdie p̄ncipis factum ꝓfert opinioni ſue
conſentaneum. Et Demoſthenes qdem inqt: Me-
lius qui ſe in locum ex quo nulla audiri uox ⁊ ex q̄
nihil ꝓſpici poſſet recōdebat:ne aliud agere mēteꝫ
cogerēt oculi: Habes o ſtudioſe ſiluarum ſectator
miratorqꝫ: Dicat aliqs qui ſiluas ⁊ colles ⁊ ſeceſ-
ſus auios:nō tātum inutiles ſtudijs opinet̄ ſed dā
noſos: Quid hic dicam? Negem aut locutuꝫ uera
Quintilianum:aut recte feciſſe Demoſthenem:im
mo v̄o uel in ſn̄iam hoꝝ ibo:uel hos in ſn̄iam meā
traham? Cōuenire ſecurius:q̄ꝫ luctari. Poterā nē
pe ꝑfacile hos incurſus auertere:ꝙ oratores am-
bo:hic qdem clarus:ille clariſſimus: Nec dubium
nulli ſtudioſoꝝ gn̄i minus ſiluas ⁊ ea de qbus hic
loquit̄ atqꝫ oino ſolitudinem ꝯuenire:qd̄ exp̄ſſius
dicam cum ad exēpla ꝑuenero. Sed non hinc eua C
dere eſt aius:nec fuga nec bellum placet:ꝯcordiaꝫ
quero. Itaqꝫ q̄ꝫuis ego nuſq̄ꝫ feliciuſ q̄ꝫ in ſiluis ac
mōtibus ingenium expiar:nuſq̄ꝫ mihi paratius ⁊
magnifici ſenſus occurrāt:ſicubi tn̄ magnificū ali-
quid occurrit ⁊ equa cōceptibus v̄ba rn̄deant:no
lim tn̄:qd̄ mihi forſan ſingulare eſt: ad vniuerſos
trahēs dictum factūue tātoꝝ hoium dānare:quin
utrūqꝫ potius amplector ⁊ ꝓbo:neutrum nr̄o pro
poſito aduerſum. Neqꝫ enim ſtudioſis impo:ut in
ſiluis aut mōtibus libros ſcribāt:ſed ꝑmitto ut ta
li ſpectaculo recreatum aium in anguſtias cogant
tacitas atqꝫ recōditas: quas tn̄ nullo loco aptius
q̄ꝫ in ſolitudie poſſe cōtingere:quis eſt qui nō quā
libet urbium amicus itelligat? Fuſcum igit̄ ac ſilē
tem locum qui ad ſcribēdum uenit eligat. Hoc eni
iubētibus nō obſiſto. Q̄d diurno ſcriptori dictuꝫ:
nocturnus nō reſpuat lucubrator. Qua in re ipſi-
us Quintiliani cōſilium nō ineffica ex̄ptus:tecū
ſtudioſiſſime pr̄: ⁊ cum lectore coico. Ille eniꝫ lau
dās Demoſthenis hūc morem:ad extremum ait:
Ideo lucubrātes ſilētium noctis ⁊ clauſum cubi-
culum ⁊ lumē vnum uelut rectos teneat: Nihil ho
rum ut arbitror ſolitudini obſtare:ſed fauere cun-
cta fateberis. Itaqꝫ ſi iter tātas uoces audior:ꝯſi-
liūqꝫ nouum nō deſpicit̄: ⁊ hos ſequor ⁊ lōgi⁹ eue
ctus ſi loci optio integra eſt:ſcripturum noui aliqd
admoneo:quotiēs ſe exēplo Demoſthenis icludet

⸿ Quod ſilue:loca virentia ⁊ amnes plurimum confe- runt ſolitarijs. Cap. II.

Llud añ ꝓuiſum ſit:ut poſt ſecūdos inge- A
i nij ſucceſſus egreſſu facili in ſiluas ⁊ loca
virētia:quoqꝫ nihil eſt muſis amicius que
ruli amnis in ripam grauedinem poſſit fatigatio-
nēqꝫ deponere. Nec ideo minus in aruum ingenij
rerum ſemina iacere: ⁊ inter ipſum quietis reparā
diqꝫ animi tēpus ueturo labori mām p̄parare:uti-
le ſimul ⁊ iucūdum opus ⁊ actuoſa requies ⁊ qe
tus labor:ut cuꝫ ad anguſtam illam Demoſthenis
ac ſecretam aream reditum fuerit:ſentētiarum ſe-
mētem inutilibus excuſſis:uotiua uerborum meſ-
ſis equiparet:atqꝫ ita nullum ſtudio tēpus iners
aut inane p̄terfluat. Q̄d his p̄cipue dictum ſit qui
or̄ones texunt aut hiſtorias: Nam qui ph̄iam:ac
maxime qui poeticam meditant̄:qbus acuta poti-
us ⁊ arguta q̄ꝫ multa congrere mēs eſt:eos liber-
tati ꝓprie relinquēdos cēſeo:ipetum igenij ſequā
tur: Conſidant ubicūqꝫ eſt aius:ubi locus tēpuſqꝫ
ſuaſerint:aut ubi ſe ſtimulis maioribus adigi ſen-
ſerint:ſeu celo aperto:ſeu clauſe tecto domus: ſeu
ſolide rupis obtētu:ſeu patule pinus vmbraculo:
Nō multoꝝ euolutione uoluminum eſt opus. Il-
lis iam añ ꝑlectis in aio legūt: ſepe etiaꝫ in animo
ſcribūt lectione p̄terita:ſed p̄nti ingenio ſeſe attol-
lūt: Nēpe ſupra humanum modum rapiant̄ opor-
tet ſi ſupra hoiem loqui uolūt. Id ſane locis aptiſ-

ſimis expeditius fieri iterdum ⁊ alacrius aīaduer
ti. Unū ſepe mōtanum carmē q̄ſi hedum e toto gre
ge letiſſimum atq̄ʒ lectiſſimum vidi: ⁊ nitore inſi
to admonitus originis: dixi mecum: Hꝛamen alpi
B num ſapis: ex alto uenis. Eqdem ut huic tādeʒ ar
ticulo finem faciam: ⁊ Marcus Tullius ⁊ Uirgi
lius Maro: quos eloquentie ꝑncipes latine nemo
eloquēs negabit: huic cōſilio herebant: dum alter
cum ſepe alias: tū ꝑſertim ad tractatum legum ci-
uilium acceſſurus frondoſas quercus ⁊ delectabi
les ſeceſſus: quodq̄ʒ ibi ſcriptum memini: ripam ⁊
vmbꝛam: ⁊ ꝓceriſſimas populos: ⁊ cōcētum aui-
um: ⁊ ſtrepitum fluuiorum: atq̄ʒ equas in ꝑtes ſciſ
ſi amnis in medio inſulam ꝑuam ⁊ huic nr̄e ſimil-
limam quereret. Alter aūt ſuum alexim q̄ſq̄s is eſt
paſtorio carmine laudaturus: Inter dēſas vmbꝛo
ſa cacumina fagos aſſidue ueniēs: ſolus in monti
bus ⁊ ſiluis id faceret. Platonem ſecuti ambo: qui
inter ocioſa cupꝛeſſeta ⁊ ſpatia ſilueſtria: de iſtitu
tis rerum publicarum deq̄ʒ optimis legibuſ diſpu
C tarat. Nota nimirum ⁊ vulgata cōmemoro. Mul
tum tꝑe poſterioꝛ Cyꝑanus: fide aūt ꝑoꝛ ⁊ marty
rio clarus nec obſcurus eloqo: tale qddam ⁊ ſenſiſ
ſe videt̄ ⁊ ſcripſiſſe: qđ vnum ex multis ingēs mi-
ratoꝛ eius Auguſtinus in libꝛis ſuis q̄ſi illius in
genij exꝑimētum ⁊ eloquētie guſtum ponit: que in
eo quāta eē potuerit: niſi grauitati rerum deditus
ꝟboꝝ neglexiſſet oꝛnatum loci illius cōmemoratio
ne notum nobis eē uoluit: Ubi ingenium exercēs:
nō ait: hūc thalamum loco abditum: cinctum mu-
ris: cōmunitum ſeris: marmorea opacuʒ celatūq̄ʒ
teſtudine: aut tale aliqd: ſed: Quid petamus inqt
hāc ſedem: dāt ſeceſſum vicina ſecreta: ubi dum er
ratici palmitum lapſus pēdulis nexibus: per arun
dines baiulas repunt: viteam poꝛticum frōdea te-
cta fecerūt. Ecce quam poꝛticum ⁊ quam ſedē vir
ſanctus ⁊ eloquēs appetebat: vites palmites: frō-
des arūdines: ⁊ inter hec ſtudioſis ſemꝑ amabile
ſecretum: qđ utiq̄ʒ nō optaret ſi ꝑter muros ac te-
ctum nullis bñ ſeceſſibus ingenium crederet. Poſ
ſem nūc apud alios hocipſum querere: ⁊ plurium
teſtimonio rem firmare ni uererer ne aut fidei mi-
nus habuiſſe tātis teſtibus: aut cure amplius ſu-
ſcepiſſe dicerer q̄ʒ opoꝛtet: Hactenus ea lege diſſe
rui qd ſentirem: ut nullam ingenijs legem impoſu
iſſe me ſentiāt que hec legēt: Siqs adeo abūdans
ocio erit ut ocium nr̄m legat: Singula igit̄ exami-
nent de ueritate rerum: non tam mihi uel alijs q̄ʒ
experientie credituri.

¶ De interꝑtatione uerborum Senece: quibus ſoli-
tudinem impugnare videtur. Cap. III.

Iam ꝟo qui ſolitudinem ꝟtutibus inimicaʒ
A uolūt: aſtipulatorem vident̄ inter ceteros
Anneum Senecam hēre: qui epl̄arum ſua
rum quodam loco: oīa nobis mala ſolitudinem ꝑ-
ſuadere. Et rurſus alio loco: Mala ibi cōſilia agi-
tari: cupiditates impꝛobas oꝛdinari audaciā acui
libidinem irritari: iracūdiam inſtigari: ait. Que ſi
indefinite aut ul̄iter dicerent̄: haud dubie uel Se-
nece reſiſtēdum uel ſolitudinis patrocinium deſe-
rēdum erat. Sed nō ita eſt. Ea enim nō niſi de ſtul
tis ⁊ qui paſſionibus vincunt̄ dicta eē: luce clarius
in ipſis Senece ꝟbis appꝫ. Lugētem inqt timen-
tēq̄ʒ cuſtodire ſolemus ne ſolitudine male utatur.
Audis aliquem ſolitudine ꝓhiberi: Sed aduerte
cām: luctum ſcilicet ⁊ timorem: acerrimas animi
paſſiones. Qđ ipſum latius extēdēs: Nemo eſt in
quit ex impꝛudētibus qui relinqui ſibi debeat. Id
utiq̄ʒ uerum eē qs nō videt? Qui enim impos ſui
eſt: mox ut ſibi relinquit̄ opoꝛtet ut ruat. Talibus
qdem ego nō inimicam mō ſolitudinē: ſed nec ami
cam urbem iudico: eo tñ amiciorem q̄ꝛ illa ut crimi
num miniſtros: ſic ⁊ ſcrutatores hēt ⁊ vindices:
hec impunitatis ⁊ latebꝛarum ſpe reijcit leguʒ me
tum ⁊ reuerētiam honeſtatis. Ceteruʒ altera liber
tatem impudētiāq̄ʒ peccādi: altera fautores ſcele-
rum atq̄ʒ inſtr̄a ſuppeditat: utrūq̄ʒ peſtiferuʒ: uerū
ea nāe ꝑuerſitas: non ſolitudinis culpa eſt. Qđ ut
ꝓꝛſus ita eē nec aliud Senecam uoluiſſe ꝑuideas: B
eadem epl̄a illam ipſam ſolitudinē meſtis ac paui
dis ⁊ ipꝛudētibꝰ iterdictam: Lucillo ſuo nō mō ꝑ
mittit: ſed ſuadet ac ꝑcipit. Sic eſt inqt: non muto
ſniam: Fuge multitudinē: fuge paucitatē: fuge eti-
am vnū: nō hēo cum quo te coicatuʒ uelim: ⁊ vide
qđ iudiciū hēo: audeo te tibi credē. Duruʒ niſi fa-
loꝛ ac ꝑciſuʒ dogma. Fuge inqt multitudinē: liben-
ter id qdeʒ. Fuge paucitatē: patioꝛ nō moleſte. Fu
ge etiam vnū: nil eſt quo me ulteriꝰ trudas: ad ex-
tremam ſolitudinē coartaſti. Quid iam reſtat niſi C
ut meiꝑm fugiā? Sed ⁊ tūc tñ vnū fugero: nō hēo
cum quo te coicatū uelim: Mirū: Ego ꝟo hēo cum
quo te: ⁊ foꝛtaſſe plures: ſed ꝓfecto vnum hēo. O
ſi nūc tale aliqd amico ꝯſulam: Exclamabūt vndi-
q̄ʒ ſolitudinis ac ꝟtutis aduerſarij: me q̄ʒ ſaxeuʒ ⁊
ihumanū dicēt. Atq Seneca tātus vir chariſſimo
oium amico ꝑcipit etiam vnum fugē: ac ꝑfecto ꝯſu
matoq̄ʒ viro loquit̄. Hoc ſiqs dixerit cum bona ue
nia negabo: Pꝛoficiētiuʒ potius q̄ʒ ꝑfectoꝝ ex nu-
mero fuiſſe Lucillū iuratꝰ teſtis Seneca ipſe fate-
bit̄: quē ⁊ ſi frequēter laudet: qui amātiū mos eſt:
ſi ꝑfectū tñ noſſet: nec totiēs hoꝛtaret̄ nec aliqñ re
pꝛehēderet. At ſi ſtudijs ſaltem ꝟtutiq̄ʒ dedito: di-
cat aliqs hic: fateboꝛ: ſed eo plane reuertimur quo
uolebā. Neq̄ʒ enim ego alijs q̄ʒ lr̄arū ⁊ ꝟtutuʒ ſtu
dioſis loquoꝛ: reliqs ſalubꝛe ꝯſiliuʒ nullū hēo niſi
ut ante oīa vitam mutēt: tuʒ de loci oppoꝛtunitate
videbimus.

¶ Q; ijs qbus oppoꝛtuna eſt ſolitudo nō ſit ſuaden-
dum ut amicitie iura contemnant: ⁊ q̄ꝛ turbas nō
amicos fugiant. Cap. IIII.

Ceterū his ipſis qbꝰ ſolitudinē oppoꝛtunaʒ A
dixi: nunq̄ʒ ſuaſi ut ſtudio ſolitudinis ami-
citie iura ꝯtēnerēt: Turbas nō amicos fu-
giendos dico. Q; ſiqs eē ſibi amicoꝝ turbas eſti-
mat: ꝑmum videat ne fallat̄. Id ꝟo maxime dete-
get repētina neceſſitas mutatioq̄ʒ foꝛtune: que ſi-
cut optāda nō eſt exꝑiēdi cupidine: ſic ſi accidat ex
ꝑiētie ⁊ diſcutiēdis erroribꝰ multū ꝯfert. Deide
ſi ut reliq̄rum reruʒ: ſic amicitiarū alter altero diti
oꝛ fuerit nō mouteboꝛ: Nec tam amicos fugē ſoli-
tarium monebo: q̄ʒ optare: ut ad ſe viſenduʒ ſingu
latim potius q̄ʒ cateruatim ueniāt: nō ocio tediuʒ
ſed ſolamen ⁊ auxilium laturi. Sit ocium mode-
ſtum ⁊ ſuaue non inſolens: Sit ſolitudo trāquilla
non ferox: Sit deniq̄ʒ ſolitudo nō immanitas: In
quam qui uenerit miretur humanitateʒ que ab ur-
bibus exulat: ſiluas incolere: ſeq̄ʒ urſos in populiſ
ac leones: in ſolitudine angelicum hominem inue-
niſſe. Ita plane ſentio: atq̄ʒ hunc medium inter ex-
trema callem teneo: Alter non niſi inter turbas

gaudet:huic miſericoꝛdia magis q̃ redargutio de
betur. Alter autem inq̄t:fuge etiam vnum:huic ne
B ſcio quid dicam. Tangis fateoꝛ Seneca ⁊ aucto-
ritate p̄mis tua:inclinaturus foꝛſitan niſi alter ob
ſiſteret nō te minoꝛ: ⁊ ſi maiorem dixero:credo nō
indignabere. Marcus Cicero amicitie legem tra-
ctans non hos tm̄ quibus amicitia poſt virtutem
iucundiſſima rerum eſt : ſed aſperos etiam ⁊ im-
manes humanāqꝫ ſocietatem atqꝫ congreſſum fu-
giētes : quorum vix vnicum exemplum toto oꝛbe
reperit:pati non poſſe ait:niſi acquirant aliquem:
non dixit amicum:natura enim obſtabat:ſed apud
quē euomant virus ſue acerbitatis:ſumptaqꝫ hinc
occaſiōe: Tarentini Archyte dictum refert:cuius
ea ſententia eſt: Neminem non modo in terris: q̃-
talibet rerum affluentia:ſed ne in celo quidem pꝛe
ſenti ſyderum conſpectu mūdiqꝫ notitia felicē eſſe
poſſe niſi habeat cum quo illa participet:ſic natu-
ram nihil omnino ſolitarium amare. Idem famo-
ſiore alio quodā loco: Si omnia nobis inquit que
ad victum cultūqꝫ pertinent quaſi virgula diuina:
ut aiunt:ſuppeditarentur:tamen optimo quiſqꝫ in
genio negocijs omnibus omiſſis totum ſe in cogni
tione ⁊ in ſcientia collocaret. Deinde ut ironice lo
C cutum ſcires:aperte ait: Non eſt ita:nam ⁊ ſolitu-
dinem fugeret. Ecce q̃ paucis uerbis: quecūqꝫ de
ſolitudie loquimur damnaſſe videtur ⁊ fecerat ni-
ſi ulterius pꝛoceſſiſſet:ut non tam Ciceronis dictū
exponendum nobis: q̃ oratoris teſtimonium:licet
in philoſophie libꝛis ſcriptum ſeu ſuſpectū ab hoc
iudicio repellendum eſſet. Sed ut liqueat de extre
ma ⁊ inhumana tm̄ ſolitudine illum loqui : quam
qui fugit:pꝛofecto vnum etiam non fugit:atqꝫ ita
non noſtram:ſed diuerſam potius damnare ſentē-
tiam:nec fuga ſolitudinis in turbaʒ iri uelle: ſed id
ſolum ne amore ſolitudinis humanitas fugiatur.
Uide quid addidit:cum enim dixiſſet: ⁊ ſolitudi-
nem fugeret:non dixit ⁊ ſocios: ſed ⁊ ſocium ait
ſtudij quereret : tum docere uellet : tum audire :
tum diſcere. ¶ Cum igitur tantis bonis oꝛnata ſo
litudo ſi participe careat intolerabilis etiam fero
cibus animis humanumqꝫ peroſis commercium
videatur : quid mitibus ⁊ humanitate pꝛeditis vi
deri debet? Q̄ ſi amicitie ignaris collocutoꝛ vnus
tm̄ ſolatij afferre creditur:quid veris amicitie cul
toribus fidelis amici conuerſatio allatura ſit: in
quo ſeſe videant:ex quo uerum audiant : cuʒ quo
ut Cicero idem ait:ſic omnia loqui audeant:ut ſe-
cum de quo nulla ſuſpitio:ſub quo nulla frauſ:pꝛo
quo nullus laboꝛ non ſuauis:ſine quo nulla ſit dul
cis quies:a quo demū ⁊ aduerſe p̄ſidia ⁊ ꝓſperio
D ris foꝛtune ꝓueniāt oꝛnamenta? Hunc ego ſi a ſoli
tudine ſecludendum arbitrer:durus ſim: Nec ꝓ o
vnq̃ mihi amici pꝛeſentia interrumpi ſolitudo vi-
debitur ſed oꝛnari. Ad poſtremum ſi alterutro ca-
rendū ſit:ſolitudine ipſa pꝛiuari maluerim q̃ ami-
co. Sic itaqꝫ ſolitudinem amplectoꝛ : ut amicitiaʒ
non repellam:neqꝫ fugiam etiam vnum:niſi foꝛſan
is ipſe ſit cuius mores etiam in urbibus fugiēdos
vite tranquillitas non negligenda ſuadeat . Tota
res igitur ad hoc redit:ut ſicut cetera omnia:ſic ip
ſam ſolitudinem cum amicis partiar:nullius boni
ſine ſocio iucundaʒ poſſeſſionem humanius ab eo
dem Seneca dictum credens:ſolitudineʒ ꝓ o ma
gnum ⁊ dulce bonum eſſe non dubitans:ab ea au
tem non ſceleſtos modo ſed inertes ⁊ ignauos ar-
ceaʒ. Ut enim Tiberij ſolitudo odioſa eſt:qua Ca- E
pꝛeas inſulam immeritam:perpetua cōmaculauit
infamia:ubi ſeuitie ac libidinis officinam inſtituit
ferus ⁊ fedus ſenex: Sic Seruilij Natie ſolitudo
ridicula eſt : qui non pꝛocul inde Neapolitano in
littore pꝛope Campanie cumas latens ſenuit ocio
famoſus inutili: ⁊ intra villule ſue ſeptum nō tam
habitans q̃ ſepultus: Et q̃ multos eſſe credimus
ubiqꝫ Seruilios. Sed hic ante alios occurrit quē
irriſoꝛ nobilis notum fecit ⁊ pꝛeſtitit ne inferre co
etaneis noſtris ueritatis iniuriam exempliqꝫ mo-
leſtiam cogeremur. Iam intelligis ad quos quecū
qꝫ de ſolitudine dicta ſeu dicēda ſunt referam: Ue
rum quia non omnibus eſt datum uel ſanctitate uel
litteris excellere pꝛeclaroqꝫ ocio poſteritatis amo
rem ac notitiam pꝛomereri:ut nec pꝛeſens gloria:
nec ſequentis eui fama ſollicitet:pꝛo qua multi vi-
tā uoluntarie pꝛofuderunt: ⁊ ob idipſum clari ſūt
habiti. Q̄ti facies ut iam tandē ad pꝛopoſitum re-
uertar:hoc q̃tulūcūqꝫ vite tempus:cuius cum ſe-
mel effluxerit recolligendi reparandiqꝫ ſpes nulla
relinquetur tuum eſſe? Quodqꝫ nulli mediocriter
erudito uetitum eſt cogitando ſaltem legendoqꝫ
placidis fotum hoꝛis: ⁊ rerum vinculis explicitū
animum habere deo ⁊ rationi ſubditum:cetera li-
berum: Coꝛpus quoqꝫ graui iugo eductuʒ:animo
qꝫ ſoli ſeruiens: Et ſi quando per inſolentiam re-
bellarit:mox imperata facturum:ereptum mille la
boribus:mille periculis: mille ludibꝛijs : poſſe ire
pꝛo libito:ſedere:cōſiſtere:loqui:cōticeſcere:medi
tari nō interpellantibus negocioſis atqꝫ ſollicitis:
quibꝰ miſeris eſſe nō ſufficit niſi ad miſerie cumu-
lum alieniſqꝫ miſerijs abutantur.

¶ De ſingulari gaudio ſolitariorum in dimiſſione temporalium. Cap.V.

Quid de pꝛeterito gaudium dicam qd̄ ue- A
lut a tergo uenit? Et quidem illud Uirgi-
lij notiſſimum Foꝛſan ⁊ hec olim meminiſ
ſe iuuabit. Nec illud ignotum: Iuuat euaſiſſe tot
urbes Argolicas:medioſqꝫ fugam tenuiſſe per ho
ſtes. Apud eundem poetam duo hec diuerſa uer-
borum ſono:ſed eodem ſpectātia:vnus idemqꝫ lo
quitur Eneas. Audis ut pꝛopꝛie inter labores fu-
turi temporiſ uerbo uſus:illis exactis pꝛeſenti uti
tur: ⁊ ubi dixerat: Iuuabit meminiſſe:iuuat inquit
euaſiſſe. Sic eſt enim: dulce nonnunq̃ eſt amara
recoꝛdari demulcentqꝫ animum tranſmiſſa pericu
la q̃libet in partem:habet enim ⁊ pꝛoſperitas pe-
ricula ſua:nec pauciora certe:nec leuiora ⁊ pꝛofe-
cto fallaciora q̃ aduerſitas. Q̄ metui nequid li-
bye tibi regna nocerent: Apud ipſum Uirgilium
anxius pater ait. Q̄ta ergo delectatio: q̃ta ſecuri
tas ſolitudinis metuēda quelibet emenſe ⁊ a ter-
go pꝛocul ſua mala numerantis. Q̄ delectat ille- B
ſum tranſiſſe peſtifera: ⁊ in biuio ubi ad leuā moꝛſ
erat:dextroꝛſum tenuiſſe:eoqꝫ magis quo in par-
tem alteram deliberatio pꝛonioꝛ fuit. Habet enim
hoc natura:ut ibi maiuſ pꝛeſentiuſqꝫ diſcrimē fuiſ
ſe recolit:ibi de pꝛeterito plus gaudij ſit. Qd̄ ita
eſſe nunq̃ clarius q̃ poſt ancipites egritudines:
poſt hoꝛrēda naufragia:poſt hoſtilem carcerē foꝛ
midataqꝫ bella ꝑpēditur. Itaqꝫ ſanitati redditos:
poꝛtūqꝫ tenētes: ⁊ ex iſperato vīculis elapſos aut
victores crebꝛo audias ꝑiculorum hiſtorias ſuo-

rum cum gaudio renarrantes. Quã vero ſuauiter in
aium redeũt: uel ſpꝛete mundi blãditie: uel ꝯtẽpti
honores: uel bene ſparſe diuitie: uel deſpecte uolu
ptates: neglecteqꝫ mine uel alto aio calcata cala-
mitas: uel quicqd oino fallere potuit nec fefellit.
Sed tamen potiſſimum hec delectãt: cuꝫ pꝛoꝛſus
euaſeris: ut nullus iam periculi metus ſit.

¶ Tractatus ſextus: De ignorantia: erroribus ⁊ ſtultitia habitatorum urbium: ac pꝛeſeruatione ſolitarioruꝫ ab iſtis: eorũdemqꝫ libertate.

¶ De tedio ac ſtultitia occupatorum ⁊ urbium habitatorum. Cap. I.

A e Tut minima ẽt que vidẽtur attingam:
parum ne tibi videtur q̃tidiano illo te-
dio caruiſſe: quo vix hitatoꝛ urbiũ vnq̃
caret: ꝙ ſcilicet non tm̃ homini homo:
ſed ſibi ẽt egra mẽs parit ſecũ ipa diſcoꝛdãs? Oc-
currẽt tibi paſſim in plateis urbium ſtultoruꝫ gre
ges qbus nihil ſit in ore frequẽtius q̃ vba illa grã
maticorum: Piget: tedet ac penitet: Et illud Terẽ
tij: Nec qd agã ſcio: Credo ſingula: p̃cipueqꝫ no-
uiſſimum: nã ſi qd agerẽt ſcirẽt: ꝯfeſtim q̃rele oẽs
ꝯquieſcerẽt. Cuius eniꝫ rei tedet: oro te: niſi igno
rãtie ſtultitieqꝫ ꝓpꝛie? Senece vbum eſt: Ois ſtul
titia laborat faſtidio ſui. Nõ placet eis vita: Nec
imerito: Nihil eni habẽt ſtabiliti ꝯſilij: nihil firmi:
nihil ad extremũ placiti: qm̃ ut ibidẽ: ait idẽ niſi ſa
piẽti ſua non placẽt. Neſciũt qd agãt ſeqꝫ id neſci
re non neſciũt neqꝫ diſſimulãt: Cõſequẽs eſt ut ad
qd viuãt neſciãt. Quomodo igit̃ ament: quod cui
uſui ſit ignorãt? Pleriqꝫ ita viuũt q̃ſi ad nihil ali-
ud q̃ ad ſuiendum gule ac uẽtri ſeſe natos putẽt:
ꝓꝛſus ifauſta mãcipia tã turpibus dñis addicta.
B Quod ita ſe hĩe ne qua dubitatio ſit: q̃ri iter eos
ſolet: ſi qua natura parẽtis idulgẽtia homini vitã
daret: non ſõni neqꝫ ꝯcubitus: nõ cibi neqꝫ potus
idigẽtia: ſed cui abſqꝫ his adeſſet ⁊ qes ⁊ ſoboles
⁊ ſobꝛia iugiſqꝫ ſatietas: An optabilioꝛ ea vita eẽt:
an hec nr̃a que neceſſitatibus tam multis obiecta
ſemꝑ atqꝫ ſubiecta eſt. Et quotiẽs caſu aliquo his
diſceptatiõibus iterfui: ⁊ in finem tacitus itẽdẽs:
raro aliquẽ ex his audiui qui non hãc nr̃am miſe-
riam illi beatitudini p̃ferẽdam itrepide diffiniret:
Quin illud iſania exultãtes dicere ſoliti ſunt: Nã
qd ſi ſõnum: ſi ꝯcubitũ: ſi cibum potũqꝫ ſubtraxe-
ris acturi ſumus? Aut que nam vita futura eſt: vi-
te munerib⁹ ⁊ officijs ſpoliata? ut penitus pꝛe ſe
ferãt ⁊ ipudẽtiſſime fateantur ad nil ſe aliud viue-
re: q̃ ad ea que coia bꝛutis aiantibus ſũt nobiſcũ.
Quaſi vero non ꝑditum illud tp̃us: quo bꝛeuiſſimã
hãc vitam cum ſomno ⁊ uoluptate patimur: in me
lioribus curis: ⁊ uel in ꝯtẽplatiõe dei uel in cogni
tiõe reruꝫ uel in exercitio virtutum poſſit expẽdi:
Quoqꝫ grauius ſtomacheris: omni fere ſanioris
conſilij ſpe ſublata: deum memoriãqꝫ meã teſtoꝛ:
hec me ſepius ex ore ſenum audiſſe q̃ iuuenum.

¶ De errore quorundam ſenum occupatorum ⁊ urbium habitatorum. Cap. II.

A e A nr̃orum ſenũ grauitas atqꝫ maturitas
eſt: ut a uoluptate diuelli miſerum ducãt:
moꝛtem ante oculos habẽtes: mox e putri
ruinoſoqꝫ mẽbꝛorum hitaculo miſeros auulſuraꝫ
adeo uoluptatis nomẽ ab adoleſcẽtia dilectũ uſqꝫ
in ſenium dulce eſt: ut ſi uoluptas deſit: uoluptatis
effectuꝫ ſpernãt: nec niſi fedo ⁊ cenoſo tramite ue
lint quo cupiũt ꝑueniſſe pꝛoꝛſus infelices ⁊ erro-
nei viatores: qui terminum oderint: viam ament
iam termino ꝓpinquãtes. Quorum ſiqs ad faten
dum talia tardioꝛ appareat: ita tamen dubitãtem:
ita diſputãtem audias: ut intelligi detur pudore
eum a falſo magis retrahi q̃ animi iudicio ueruꝫ
ſequi. De his in libꝛo uere religiõis Auguſtinus:
Quibus inqt vilis eſt coꝛporis ſalus malunt ue- B
ſti q̃ ſatiari: ⁊ malũt frui genitalibus mẽbꝛis q̃
nullam talem cõmotionem pati. Inueniũtur etiaꝫ
qui malint doꝛmire: q̃ non doꝛmire: cuꝫ ois illius
uoluptatis finis ſit non eſurire ac ſitire ⁊ non deſi
derare cõcubitum: ⁊ non eſſe fatigato coꝛꝑe. Nec
longe poſt: Qui ſitire inqt ⁊ eſurire uolũt ⁊ in li-
bidinem ardeſcere ⁊ defatigari ut libẽter edant
⁊ bibãt ⁊ cõcubãt ⁊ doꝛmiãt: nõ dixit amãt miſe
riam ⁊ dolorem: Nemo eſt enim tam auerſus a ſa
lute ut doloris ⁊ miſerie nomẽ amet: ſed amãt in
quit indigẽtiam: que eſt initium ſummoꝝ dolorũ.
Cõſtat autem: ſicut effectus in cauſis: ſic in amore
cauſarum amorem effectuum ꝯtineri. Itaqꝫ ꝯclu-
dẽs terribiliter: Perficietur ergo inqt in eis quod
amãt: ut eis ibi ſit ploratus ⁊ ſtridoꝛ dẽtiũ. Uides
ut ex cauſa effectum elicit: qꝛ amarũt idigẽtiaꝫ mi
ſeriã ꝯſequẽtur. Multa ibi p̃terea diuine in hanc
ſniam diſſeruit. Res eſt auteꝫ vulgi ipſius ꝯfeſſio
ne notiſſima. Itaqꝫ ꝙ ait: Inueniri qui hoc malint
dicere poſſumus: inueniri iam paucos qui aliud
uelint: ꝙ ⁊ ſi oculos paulo altius attollere nitun-
tur: vulgari fumo ac puluere excecati nequeũt: ne
ue ad meliora uocãtib⁹ aurẽ p̃ſtẽt: ſtrepitus ac po
pulariuꝫ errorum fragoꝛ ipedit. Ita pars magna
moꝛtaliũ ſe uolẽs ſeu coacta beluarũ moribus pꝛo
curua in terram ⁊ coꝛꝑi obſequẽs: animi negligẽs:
ſine virtutis illecebꝛa: ſine ulla notitia ſuimet ſpi-
ritum trahit iglorium atqꝫ anxiũ: Quãuis enim
natura melioꝛ iterdum purgat ac uellicet ⁊ admo
neat ſui: obſtãt tamen ipedimẽta que dixi: Hic vi-
te odiuꝫ: hinc tedij radix: hinc illa ingetudo animi
qua nil peius patitur moꝛtalis homo dum viuit.
Quid igitur miri eſt ſi horum actus ⁊ cõſilia flu
ctuãt: ſi qcqd iceperint non delectat? Non eſt eniꝫ C
quod uolebãt cum nil penitus certi uelint. Certũ
⁊ ſemper vnum uelle ſapiẽtis eſt ſignũ: Uotorum
icõſtãtia ſũmum ſtultitie argumẽtum eſt. Nõ de-
ſinã tibi Senecam iculcare id orãti: queꝫ poꝛtum
petat: nullus ſuus uẽtus eſt. Itaqꝫ ſimul eunt: re-
deũt: ⁊ utrũqꝫ cum tedio. Uidiſti aliquãdo ut ſe
raptim loco moueãt: ut gregatim ꝓdeãt: ut repẽte
diſſentiãt. Cũ vnus hac ire cupiat: alius illac: quo
modo enim iter multos cõueniãt: cum ſecum quiſ
qꝫ diſſideat uſqꝫ adeo: Libet enim imorari: ut quẽ
pauloante videris nõ agnoſcas: ⁊ quem nũc noſſe
videare: poſt paululum percõtari opoꝛteat cuias
ſit. Ita nũc leti: nũc triſtes ſunt: nũc humiles: nunc
elati: nũc ſenio graues ſũt ⁊ imobiles: nũc puerili
leuitate uolubiles: ut illa iam parium colluſio ⁊ te
meraria ire collectio: poſitioqꝫ ⁊ mutatio in horas:
que infantibus Flaccus attribuit: pꝛopꝛia ⁊ pecu-
liaria ſenum ſint: Quorum inſtabilitas eo damno
ſioꝛ: quo liberioꝛ ⁊ monitores aſpernatur ⁊ aucto
ritate ſe cõtegit ⁊ exẽplo nocet. Et ſi enim cuiuſqꝫ

natura ſuis vitijs abũdet: magna tamen pars malorum ex emulatione quadã imitãdiqꝫ libidine nata eſt: Nã quis vnqꝫ imitatoꝛ ſui ducis errore cõtentus fuit? Trãſcẽdere delectamur ⁊ cõſpici: ⁊ quos ſeq̃bamur poſt terga relinquere. D Dedit hoc ꝓceptum (fateoꝛ) eloquentie ſtudioſis Quintilianus: ut imitatoꝛ quiſqꝫ contendere ꝙ ſequi malit: ea ſcilicet rõne: qꝛ foꝛſitan quem trãſire nititur: ⁊ ſi non trãſierit equabit. Eum vͦo inquit nemo põt equare: cuius ueſtigijs ſibi utiqꝫ iſiſtẽdum putat: Neceſſe eſt enĩ ſemper ſit poſterioꝛ qui ſequitur: Ad hoc quod plerũqꝫ facilius eſt inquit plus facere ꝙ idem. Alias quoqꝫ cauſas affert dicti huius: que ut illic cognitu pulcherrime: ita hic relata ſuperuacue ſint. Ceterum quod utiliter in oratoria: hoc eſt bene oꝛnateqꝫ loquendi arte pꝛecipitur: ad artem male turpiterqꝫ viuendi damnabiliter eſt tranſlatum: ⁊ quod ille iuſſit impleuimus: contẽdimus equauimus vicimus: Iã de ſequacibus duces ſumus: Venient qui nos ſequant̃ ⁊ ſupent: ut vna eademqꝫ res uarie ſit pꝛopoſita: erat imitatio: dicta ꝯtẽtio. In utraqꝫ tibi Quintiliane paruim⁹: ueꝝ alio fine ꝓpoſito. Tu vͦboꝝ claritatẽ imitãdã dicis: nos actuum tenebꝛas imitamur: Inqꝫ hoc vnũ ſtudiũ: ⁊ feruẽs ille conat⁹ noſter ĩpẽdit̃: atqꝫ utinã tam cito boni imitatores (ſi qui ſunt) duces ſuos equẽt: ꝙ cito mali vicũt ſuos. Quod ad nos attinet: datum de orõnis virtute ꝯſiliũ peſſimo artis additamẽto: morum vitijs applicãtes: relicta nobis a pr̃ibus magno cum fenore ad poſteros errorum exẽpla trãſmittimus. Et miramur auctum ĩſanie cumulum: cui oẽs adijciũt: detrahit nemo. Potius mirer ſiqd iam ad amẽtie ſũmã deſit: tot in vnũ vndiqꝫ coeũtib⁹ ĩgenijs: tãtoqꝫ ſtudio magiſtroꝝ. Et ꝙuis actuũ viteqꝫ ꝑiculoſioꝛ ſit imitatio ubi maxima ſcilicet res agitur: tamen etiam in minimis furoꝛ iſte uerſatur.

De uoluptuoſa imitatione vulgarium ⁊ uarietate habituum eoꝝ qui urbes ĩhabitãt. Cap. III.

A Vnde enim hec hituũ atqꝫ ĩceſſuum ĩdies mira ſimul ac ridẽda uarietas: ⁊ nunc pedes contegẽs: nũc pudẽda nudãs ueſtis: nũc terram tergẽtes: nũc cubitũ artãtes manice: nũc mãmillas ꝯterẽs: nũc ſub ĩguina fluẽs ꝣona? Unde illa muſici modulaminis non ſine graui diſcrimine rerum publicarum: ut Platoni videtur? Poſtremo vnde iſta uel ſtili uel quotidiani etiam ſermonis tam crebꝛa mutatio? Nimirũ has odioſas ⁊ iamenas nugas: nihil magis ꝙ ꝓceps ⁊ ĩpoꝛtuna nec ſuis vnqꝫ ꝯtẽta finib⁹ ĩuexit imitatio: ĩuectaſqꝫ aluit auxitqꝫ. Quõ enĩ fieri põt ut viuẽdi tenoꝛ idẽ maneat his qui nõ ſe virtuti: nõ ſuo indicio: nõ amicoꝝ ꝯſilijs regẽdos: ſed emulatiõi: ſed aliene demẽtie ſtultorũqꝫ furoribus ſe uoluẽdos tradũt. Deniqꝫ qui nãm ꝓpꝛiam ſic exuũt: patrios mores abijciũt: nihil niſi ꝑegrinũ atqꝫ aduẽticiũ uenerãtur: totiẽs mutẽtur opoꝛtet: quotiẽs aliqd occurrerit quod mirentur. Nullus itaqꝫ mutãdi: qꝛ nullus imitãdi modus. Cũcta illis aliẽa placẽt: ſua oĩa diſplicẽt: qdlibet eſſe malint ꝙ quod ſunt: Idqꝫ vnum hercle nõ ĩmerito: ſi non animi leuitate ſed graui aliqua ſuarum rerum eſtimatiõe contingeret: vnus apud Senecam imitatoꝛ Saluſtij Arũcius ridetur: Sed mihi crede: vicus oĩs Arũcium ſuum: imo vͦo arũcios mltos hẽt: non vͦborũ modo: ſed rerum ſimias. Quo hitu: quo ſermone quo aio deniqꝫ quẽ ſe eſſe uelit nemo determiat: ⁊ ob eam cãm qſqꝫ diſſimilis ſui eſt: ueſtigijs ſenũ delirãtium ĩgreſſa: nimium docilis iuuẽtus: magno ſpiritu ad ſuꝑmum ſtultitie acumẽ euaſit: pꝛimos ſecũdis: ac ſecũdos tertijs: atqꝫ ita deinceps facile vincẽtibus. Sic per manus traditus ⁊ inter manus auctus furoꝛ: ꝙtus ad nouiſſimos ꝑuẽturus ſit: metiri aio difficile eſt: Quãuis ⁊ illud foꝛſan eſt uerum: iam ad extrema ꝑuẽtũ eſſe: ⁊ in nobis eſſe cõpletum: quod ante tot ſecula dictũ erat: Omne in ꝓcipiti vitiũ ſtetit: ut ſine ruina nullus ulterioꝛ ſit ꝓgreſſus. Et foꝛte licẽti⁹ ĩſtitiſſe videar huic loco ꝙ ſat eſt: B Quõ ſi cui nota ſit moleſtiaꝝ mearũ ꝓma ⁊ maxia ex hũani gñis: atqꝫ ĩpꝛimis Italie cõmiſeratiõe ꝓueniẽs: vnde olim vͦtutum exẽplaria petebãtur: quã heu nũc video ꝑegrinorum rituũ imitatiõe coꝛruptam: ⁊ domitarum a ſe gentium: ut quõdam ſpolijs: ſic nũc erroribus exũdãtem: foꝛtaſſe mirabitur tm̃ me dolorẽ tã bꝛeuibus abſoꝛbuiſſe gemitibus: Nã qs tacitum ferat hoc neſcio vnde oriẽs rerum nr̃arum ĩdignũ ⁊ turpe faſtidiũ: vnde turpioꝛ admiratio ⁊ cuius ĩdignioꝛ naſcitur externarum? At nõ ſic maiores nr̃i: quorum dici utinam poſteri mereremur ſua illis placere poterãt ⁊ placebãt. Non rheni uallem: non danubij fluẽta luſtrabãt ad congrendas has ĩſanias qbus Italicum decus in obſcenam barbariẽ: degenerare cõpellerẽt: ſed ĩperij dilatãdi ſtudio q̃rẽdeqꝫ glorie peregrinabantur: ſignis erectis ⁊ armatis exercitibus: non defoꝛmitatem patrij habitus: ſed triumphos ⁊ clara cognomina relaturi. Nec tamen uſqꝫ adeo ſuis delectabantur ut cuncta paſſim aliena contemnerent: Amabant quicqd uſqꝫ uera laude dignum erat eque apᷓd hoſtes atqꝫ amicos: eque apud alienigenas ac vicinos: Sicubi virtus: ſicubi morum ſplendoꝛ: ſicubi belli: ſicubi pacis artes: ſicubi lingue uel ingenij ſuppellex oꝛnatioꝛ aut opulentioꝛ doctrina: cupide ſuam in domum conuehebant: nulla omnium ſpolia opimiora cẽſentes. C Nec vͦo fallebat eſtimatio: nulle enim ꝑfecto diuitie certiores ꝙ que animo poſſidentur. Sicubi autem turpe aliquid: uel caſtigare uel ſpernere ſtudium erat. Noſtra vͦo glorioſa poſteritas magnum ſe aliquid aſſecutam credit: ſiquis adoleſcens ⁊ quod magis ſtomatoꝛ: ſiquis ſenex: uel ignoti aduene turpe ſagum: uel ſtipẽdiarij militis ridiculam togam ſumpſit: aut eo pꝛofectus eſt vnde pubetenus abſciſſa ueſte domum redeat: ſeu inſigni aliquo ludibꝛio defoꝛmatus: ⁊ tale aliquid paſſus liber: quale Dauid in ſuis ſeruis ultus eſt: tam grauiter ⁊ quale nunc eſſet ſi reſurgat inſani auus imitatoris ⁊ miſereatur ⁊ ſtupeat in nepote. Que quidem omnia non aliter ꝙ ſi ad me dedecoris aut glorie ſumma pertineat: iam pꝛidẽ neſcio cur meſtos intueoꝛ: Et poſtꝙ obſeruare pꝛimum cepi: mirum in modũ fateoꝛ: animo ſuſpenſus expecto quis nam uarietatum modus: aut ubi res deſinat: hic ſum ⁊ mallem etate qualibet natus eſſe. Et ſi enim nulli euo querelarũ cauſa defuerit: ⁊ ſi tempus talium inuentoꝛ ⁊ cooperatoꝛ non bonus ut ait Ariſtoteles: ſed malus iam dudum hec poꝛtenta decoxerit: nondum tamen

D ea conſumatoꝛ peſſimus tempus excuderat. Cer-
te pꝛimi illi quod omnes audiuimus maiores no-
ſtri virtutem ⁊ gloriam mercabantur: que repoſi-
ta eſt illis in memoria hominū ſempiterna: Nos
quod omnes videmus obpꝛobꝛium immoꝛtale: ⁊
meras ineptias nundinamur: quod ſepe: nam ne-
mini ⁊ uerbo ⁊ litteris queſtus ſum ne quicꝗ: ta
men incubuit nobis ira dei ⁊ iuſta nos ultio perſe
quitur: ſic ſe leſus omnipotens: ſic ſe dominus oꝛ-
bis ulciſcitur. Jlle de ingratis ſeruis: iſte de ſuper
bis dominis ſupplicium ſumit: Exclamare: quo ꝓ
gitis ah miſeri quo uos ultima rapit inſania? Co-
hibete gradum: ſubſiſtite ⁊ videte quo ruitis: de-
ſeruiſtis patrum ueſtigia ut ambuletis vias hoſti
um: ⁊ quos armis viciſtis: eorum erroribus victi
eſtis. Repetite mores patrum: alienos finite: non
ut honeſtius tm̄ ſed ut letius viuatis: ⁊ aliquādo
diſcatis vnum uelle de quo non quorūcunqꝫ libi-
dini: ſed rationi inſite iudicium tribuatis. Hec di-
cerem ⁊ quicquid in rem pꝛeſentez indignatio do
loꝛqꝫ dictarent niſi obtoꝛpuiſſe animos actumqꝫ
de rebus noſtris crederem.

¶ De quibuſdam cauſis errorum ⁊ temporis amiſ-
ſione habitatorū urbium. Cap. IIII.

A Nempe qui alijs iter rectum oſtendere ſole
bamus: nunc quod exitio pꝛoximum eſt ce
ci cecis ducibus per abrupta rapimur alie
noqꝫ circumuoluimur exemplo quid uelimus ne-
ſcij: Nam ut ceptum exequar: totum hoc malum
ſeu noſtrum pꝛopꝛium: ſeu potius omnium gen-
tium commune ignoratio finis facit. Neſciunt in-
cōſulti homines quid agant: Jdeo quicquid agūt,
mox ut ceperint uergit in nauſeam. Non agenda
enim agunt: ſed quid agant querunt: ⁊ in denſiſ
ſimis fruticetis difficultatum cauſas ac negocia
aucupantur. Hinc ille diſcurſus ſine termino: hinc
medio calle diſcoꝛdie ⁊ ante exitum damnata ꝓn
cipia ⁊ expleti nihil. Querunt quomodo diez fal-
lant: ⁊ quaſi parum ſol ad occaſum pꝛoperet inge
nio curſum iuuant: Et ꝗꝫ cōmunis illa vox talium
pellamus hanc diem agamus aliquid ut interim
dies hec tranſeat. Atqui frenanda dies erat nō ur
genda: Sed longa nimiuz illis dies multūqꝫ nox
B longioꝛ. Poſtremo longa ad faſtidium vita eſt nec
tantum hyeme eſtatem: eſtate hyemem: ſed mane
ueſperam: ſero autem auroram expoſcunt uotis
utranqꝫ cūz uenerit contempturi: Jmpletur in eis
ad litteram: quod ſcriptum eſt: Sicut ceruus deſi
derat vmbꝛam: ⁊ ſicut mercenarius pꝛeſtolatur fi
nem operis ſui: ſic ⁊ ego habui menſes uacuos: ⁊
noctes laborioſas enumeraui mihi: Si doꝛmiero
dicam: quando conſurgā: ⁊ rurſus expectabo ueſ
peram ⁊ replebоꝛ doloribus uſqꝫ ad tenebꝛas.
Quod inops afflictuſqꝫ Job dicebat: hoc ualitu
dine pꝛoſpera: diuites noſtri dicunt: queruntur re
plenturqꝫ doloribus expectando: ⁊ cum reruz na
tura perpetuo litigantes: ſegnes horas icrepitāt:
pigra momenta pꝛecipitant: cum ut dixi freno nō
calcaribus res egeat: ſi modo frenum ulla arte ra-
pidiſſimū tempus exciperet. Jſti autem puto moꝛ
tem quam pꝛe omnibus timent iam adeſſe: vitāqꝫ
quam pꝛe omnibus optant abijſſe iam uellent: tan
to niſu fugam temporis impellunt: quam exitij
multis cauſam fuiſſe certiſſimum eſt: qui futurorū
anxij ⁊ pꝛeſentia ſemper exoſi viuendi tedio ma-
nu moꝛtem arceſſere ſunt coacti.

¶ Quomodo iucunditas vite ſolitarie pꝛeſeruet ab
iſtis malis ⁊ tedijs. Cap. V.

Quid autem hec tam multa ad id vnum de A
quo agimus foꝛſan iterroges: Nempe ab
his malis ⁊ ab huiuſcemodi tedio pꝛeſer
uat ſolitarie vite iucūditas: Lete pꝛeſentibus utitꝰ
futura eq̄nimiter expectat: nō pēdet in craſtinum:
nihil in poſterum diē differt quod hodie fieri poſ
ſit aut debeat. Nec immerito. Quid enim ſtultiꝰ
ꝗꝫ futuri deſiderio: aut ſpe quod alienuz eſt ⁊ mil
le caſibus ſubiacet: pꝛeſens: quod vnum tuum eſt
certumqꝫ negligere? Nunꝗꝫ pendere deſinet qui
in craſtinum pendebit: Nullus enim dies pꝛeter
ultimum craſtino carebit: nullus pꝛeter pꝛimū nō
alicuius diei craſtinus fuit. Que res vite nr̄e ma-
lum: quo vix ulluz maius intulit viuēdi ſpe nunꝗꝫ
viuere: ⁊ more canis ociorem ſe leporem inſequē
tis ſemper inanes auras moꝛſibus captare: nunꝗꝫ
appꝛehendere quod intendas. Si quidem dies
craſtinus ubi aduenerit: iaz craſtinus eſſe deſierit:
Ecce iam uel craſtinus alter apparet: uel idem ille
clam pꝛogreſſus: ⁊ ſi enim dies alter eſt: uterqꝫ ta
men eſt craſtinus. Jllum ſequimur: ille ſemper iu-
xta: ſemper tamen ante eſt ⁊ vicinitate nos fallit:
⁊ cum ad eum uenerimus: ipꝛouiſus elabitur: ſic
iterum atqꝫ iterum e faucibus noſtris ereptus ⁊
ſemper ante nos fugiens: nunꝗꝫ conſecuturos ad
ſequendum incitat: Jta interim nihil fit eorū que
hodie fieri poſſent: Solitario cui quid agere uelit B
iam pꝛouiſum eſt: cui non modo de partibus ſed
de tota etate ſemel eſt conſtitutum: non dies aut
nox longioꝛ: ſepe vͦo bꝛeuioꝛ eſt ꝗꝫ uellet: dum ho
neſtis in rebus occupatum deſerit: ⁊ ante ſuſcepti
finem operis lux finitur. Nouit tamen ⁊ diei no-
ctem ⁊ nocti diem addere: ⁊ ubi res exegerit utrā
qꝫ miſcere: Alioquin utriuſqꝫ partitus officia: ⁊
id omnibus modis agens: ne datum tempus cui
neqꝫ ſtimulos addere vult neqꝫ frenū poteſt: inu
tiliter effluat. Jn hoc omne conſilium: omne ſtudi-
uz ponit: hic ſe totis animi viribus excitat. Demū
hec illi curarum omnium ſumma eſt: omnem mali
tiam: omnem moleſtiam: omnem tedij ſenſum de
mens: hodiernum diem hodie viuit: craſtinum ſi
dabitur cras victurus. Jllius interea ſpe ſuam rē
agere non omittit: ſciens illum multos fallere ſoli
tum ⁊ multa mentiri: huic potius fidem habet: qꝺ
enim ille pollicetur: hic pꝛeſtat. Et tanta eſt cecitaſ
moꝛtalium: ut ſpem ꝗꝫ rem ipſam cupidius ample
ctant̄: Nouit pꝛeterea quis habitusꝰ: quis ſermo: C
qui mores iuuentam: qui ſenectam deceant. His
animum coaptat: nulla mutatio eſt niſi quam etas
ipſa ſuaſerit: Quippe non aſſunt quos imitari ue-
lit: quibuſue ducibus inſaniat. Ad naturam reſpi-
cit: hanc ut ducem: ut parentem ſequitur: A qua
non ueriſimile eſt: ut ait Cicero: cum cetere parteſ
etatis bene deſcripte ſint: extremum actum tanꝗꝫ
ab inerti poeta eſſe neglectuz. Scio hominem: nō
dicam ut Paulus: ſed hominem in coꝛpore uerū
⁊ in ſolitudine conſtitutum: agreſti victu ⁊ ſtudijſ
contentum ſuis cui ⁊ ſi multa deſint ad felicez vi-
tam: hoc non exiguum ſolitudinis munus adeſt:
ꝙ ſine concurſu hominum ⁊ ſine tedio: ſine ullis

angoribus : totus illi annus lete ac tranqlle quaſi
vnus dies agit̃: Cū iſti interiʒ delicati urbani iter
vina ⁊ epulas:inter roſas ⁊ vnguēta : iter cantus
⁊ ſpectacula:baccho madidi:ſomno marcidi:rerū
feſſi:vndiqꝫ tedio ſimul ⁊ uoluptatibꝰ defluentes
diē vnū anno iudicent eſſe lōgiorē: ⁊ vix paucas
horas poſſint ſine murmure faſtidioqꝫ traducere.

Q2 ſolitarius debeat regere animum ſicut boni re
ges regna. Cap.VI.

A h Actenus hec que pꝛo tempore cuius mihi
ingens penuria eſt:partim viſa uel audita
cōmemini:partim ex viſis auditiſqꝫ conij-
cio: ⁊ de altioribus quideʒ ut peccatoꝛ trepide:de
cōmunibꝰ ut expertus audacius: Quod mihi cō-
uerſatio hec ⁊ libertatis ſtudiū notuſqꝫ litteraruʒ
ac ſolitudinis amoꝛ pꝛeſtant: Quibus iam tādem
finis eſto ſi vnū addidero:ſolere pꝛouinciarū pꝛe-
ſides rectoreſqꝫ urbium:ubi pꝛimum fines ſue di-
tionis ingreſſi ſunt:edicto denūciare maleficis ut
abſiſtant. Qui mos adoleſcente me per Italiā fre
quens erat:an ſit adhuc neſcio: Nam ⁊ inde nunc
abſum: ⁊ ubiqꝫ terrarum cuncta paulatim in dete
rius cedunt : omnes boni mores bꝛeuis eui ſunt :
mali autē imoꝛtales. Videbamꝰ paſſim ſub pꝛeſi-
dibus nouis:manifeſtā ex urbibus circūſcriptorū
furū ⁊ lenonū fugam : Q2q̄ꝫ ſi ad antiqua reſpici-
mus aliquāto uetuſtioꝛ illa ꝯſuetudo eſt: q̄ oppoꝛ
tune admoduʒ uſus fertur clariſſimus ille dux in
exercitu Numantino:quē ſuperiorū ducum ſecoꝛ
dia licentiaqꝫ militū coꝛruptuʒ:acerrimo coꝛrexit
imperio:quādo ex caſtris coquos ⁊ lenones: ⁊ in
ſtitorum magnam aciē: ceteraqꝫ id genus fomen-
ta libidinū:cū duobꝰ ſcoꝛtoruʒ milibus que luxu-
riari ⁊ fugere ſolitū exercitū ſequebantur:eodem
illo die quo pꝛimū caſtra contigerat vna pꝛeconis
denunciatione ſubmouit: Que res multū pꝛecla-
re illi ⁊ quaſi iam deſperate victorie contuliſſe cre
B ditur. Secuti ſunt alij clari duces: ſed clariſſimuʒ
nominaſſe ſuffecerit: Nobis ut ad rem ueniaʒ:qui
non urbes:non regna:non exercitus:ſed noſtri pe-
ctoris ſtatū regendū coꝛrigendūqꝫ ſuſcepimꝰ:par
na quedā videatur obueniſſe pꝛouincia. Verum
ubi ad compꝛimendos motus rebellantis animi
rationis imperiū acceſſerit : tum pꝛimū intelligit̃
q̄ꝫ graue bellū difficiliſqꝫ pꝛouincia eſt ſeipſuʒ re-
gere. Quid igitur hic agendum? Nempe ſi me ro
ges ꝙ pꝛeſides duceſqꝫ ſolitos dixi : manus illis
foꝛte negocium numero quidē fatear : Illis enim
magnorum populoruʒ aut exercituum:nobis vni
us anime cura cōmiſſa eſt:periculo autem negeʒ :
Quid eſt periculoſius q̄ꝫ perire: q̄ꝫuis ſolus pere
as : cum quibuſdam potius mali ſolatium videri
ſoleat perijſſe cum multis? Itaqꝫ nobis quoqꝫ pel
lenda flagitia:noſtris e finibus fugande libidines
compꝛimenda licentia:caſtiganda mollities:erigē
dus ad meliora animꝰ: Et quod eleganter ait Flac
cus: Scelerū ſi bene penitet : eradenda cupidinis
pꝛaue ſunt elementa: ⁊ tenere nimis mentes a ſu-
perioribus foꝛmande ſtudijs. Alij regant urbem
populi:alij militū exercitum: ⁊ nobis urbs animi
noſtri eſt noſtrarū exercitus curarū:bellis ciuilibꝰ
C ⁊ externis quatimur: An putamus ullam inquie-
tiorem eſſe rēpublicā q̄ꝫ humani ſtatus animi eſt?
An credimꝰ leuiores nobis hic hoſtes eſſe q̄ꝫ apō
Numantiā Scipioni? Ille vnam urbem ⁊ vnum
populum oppugnabat:nos aduerſus mūduʒ:car
nem ac demonia certamus. Quales hi tibi viden
tur hoſtes q̄ꝫ cōcoꝛdes:q̄ꝫ ſolliciti:q̄ꝫ feroces? Ve
nit ille dux:ut dictum eſt:ad exercitū coꝛruptum:
victis fugatiſqꝫ ducibus ſucceſſit : Quid nos:nū-
quid non ſatis in languidum coꝛruptumqꝫ urbem
uenimus: ⁊ exemplis ignauie refertū : non aliene
tm̄:ſed ⁊ noſtre? Quot cadētes audiuimꝰ ? quot
pꝛoſtratos vidimus? quotiens ipſi cecidimꝰ? quot
cadendi periculis ſubiacemus? Omnia circū ple-
na terroribus:noſtri molles ⁊ eneruati affectꝰ: ho
ſtes multi ⁊ indomiti:ingens paratūqꝫ diſcrimen
nullus ſomno locus aut inertie. Si ſalutem : ſi vi-
ctoriam optamus:utamur exemplo victorioſi du
cis:quando ⁊ nos rerū noſtrarū duces ſumus: ⁊
periculi paritas parē exigit cautionem. Quid lo-
quoꝛ:imo quidem ⁊ periculū nobis maius ⁊ pꝛe
mium. Illi enim aliena tantum vitia : nobis pꝛo-
poſitū eſt ⁊ noſtra coꝛrigere. Ille moꝛtalis aliquā
doqꝫ periture patrie ſtatū ſibi vō temporaleʒ glo-
riam pꝛocurabat:nos imoꝛtalis anime ſalutem ⁊
eternā vitā. Q2obrē ſi maiora minoribus: ⁊ ſi alie D
nis noſtra pꝛeponimus : ſūma diligētia quecunqꝫ
officiūt huic pꝛopoſito pꝛopellamꝰ. Et quomodo
iquies hoc fiet? Tu ne vitia in exiliū pelles: quod
nec leges vnq̄ꝫ potuere nec reges? Tu ne nouis ar
tibus res inenodabiles ut abſoluas deſperatū ad
hoc tempus iter aggrediere: luxū diuitibꝰ : furta
ſeruis:lamēta pauperibus:iuidiā plebi:nobilitati
ſuperbiā:fraudē curie:uoluptateʒ foro : diſcoꝛdiā
multitudini:auaritiā fere oibus extoꝛquere ? Vel
lē poſſe:ſed non ſpero: ⁊ facilius fateoꝛ omne ſul-
phur ex etne viſceribꝰ: omne cenū e cunctis palu-
dibus egeri poſſe: q̄ꝫ mala hec:hos ſceleruʒ ardo-
res :has moruʒ ſoꝛdes ex urbium ſentina:ubi ta-
lium peſſima merciū ſedes eſt: Inter quas infelici
ter felix:licet ingenium coaleſcat : ⁊ vnde felicius
ſit abeſſe. Quid ergo? Ad meuʒ illud familare cō-
ſilium recurro : ut peſtes quas fugare non poſſu-
mus fugiamus: In quā rē vnicū ſolitarie vite poꝛ-
tum ac pꝛofugium ſcio:de quo tam multa diſerui:
ut iam uerear ne faſtidio tibi ſim : neue ipſis urbi-
bus ſolitudo tibi loquatioꝛ videatur.

Franciſci Petrarche Clariſſimi Poete Laureati
De vita ſolitaria Liber pꝛimus explicit.

Tractatuū ac capitulorum ſecūndi libꝛi eiuſdem Franciſci Petrarche:de vita ſolitaria collecta:oꝛdiata enumeratiua Annotatio.

Tractatus pꝛimus vnicum continēs capitulum ſuc
cincta enumeratione pꝛeterit notiſſima exempla
ſanctorum atqꝫ clarorum virorum qui ſua pꝛeſen-
tia ſolitudinē illuſtrarunt.
Tractatus ſecundus: Eſt de quibuſdam exēplis mi
nus tritis patrum ueteris teſtamenti qui ſolitudi
nem coluerunt.
Cap.I. Tranſit per epilogationē pꝛeteritorū exem-
plorum ad exem pla minus trita.
Cap.II. Eſt de ſolitudine parentis humani generis
Adam.
Cap.III. Eſt de cultu ſolitudinis Abꝛahe.
Cap.IIII. Eſt de ſolitudine Iſaac.

Cap̄.V.Eſt de ſolitudine Jacob.
Cap̄.VI.Eſt de ſolitudine Moyſi.
Cap̄.VII.Eſt de ſolitudine Helie.
Cap̄.VIII.Eſt de ſolitudine Hieremie.
Cap̄.IX.Eſt de cōmēdatione vite ſolitarie.
Tractatus tertius:Eſt de exemplis multorū ſanctorum patrum noui teſtamēti vitam ſolitariā agētiū
Cap̄.I.Eſt de ſolitudine ſancti Silueſtri pape.
Cap̄.II.Eſt de ſolitudine ſancti Ambꝛoſij.
Cap̄.III.Incidētalr oñdit:ꝙ nullū virꝰ adeo peſtiferū ſit ꝛ vite ſolitarie ꝯriū:ſicut muliebꝛe pſortiuꝫ.
Cap̄.IIII. Eſt de ſolitudine ſancti Martini.
Cap̄.V.Eſt de ſolitudine ſancti Auguſtini.
Cap̄.VI.Eſt de ſancto Hieronymo mirifico ſolitudinis ueneratore.
Cap̄.VII.Eſt de ſancta Paula quibuſdamq̄ alijs matronis deuotiſſimis ſolitarie vite cultricibus.
Cap̄.VIII.Eſt de ſcō Gregorio pp̄ ſolitudiſ amatoꝛ
Cap̄.IX.Eſt de ſancto Benedicto ſingulari ac deuotiſſimo ſolitudinis habitatore.
Cap̄.X.Eſt de ſolitudine ſancti Florentij.
Cap̄.XI.Eſt de ſolitudine ſancti Franciſci.
Cap̄.XII.Incidētaliter triplicē diſtinguit ſolitudinē
Cap̄.XIII.Eſt de ſolitudine ſancti Remigij.
Cap̄.XIIII.Eſt de ſolitudine beati Bernardi.
Cap̄.XV.Eſt de ſolitudine Carlomani.
Cap̄.XVI.Eſt de ſolitudine Romualdi.
Cap̄.XVII.Eſt de ſolitudine Petri Damiani.
Cap̄.XVIII.Eſt de ſolitudine Celeſtini pape qui petrus ante papatū dictus fuit.
Tractatus Quartus digrediendo querulatur ꝛ deflet amiſſionē terre ſancte negligētiamq̄: toꝛporē ꝛ ignauiā pncipū atq̄ pontificū noſtrorum.
Cap̄.I.Eſt de Petro heremita pcipuo ſolitudis cultore:occaſione cuiꝰ cōmemorate qrele itroducunt
Cap̄.II.Repꝛehendit reges ꝛ pꝛincipes noſtros: q ſomno:uoluptatibus:turpibus lucris:ſubditoruꝫ ſpoliationibus ac ceteris vitijs incumbunt: ꝛ nullus eoꝝ terre ſancte diſpendio mouetur.
Cap̄.III.Romanos ceſarē ꝛ pontificeꝫ accuſat: germanos ꝛ grecos adijciendo.
Cap̄.IIII.Inſinuat qualiter fides catholica fuerit olim quaſi per vniuerſum oꝛbem dilatata:ſed nūc negligentia ſuperiorū multū minorata.
Cap̄.V. Eſt de excellenti virtute antiquorū Romanorum in comparatione Regū modernorum.
Cap̄.VI.Comparat pꝛincipes noſtros Mahumeto
Cap̄.VII.Eſt de deteſtatione catholicorum pꝛincipum eo ꝙ pꝛecipuam curam patrie negligunt.
Cap̄.VIII.Dicit ꝙ non pꝛo omni ſed pꝛo qua patria ſit merito pugnandum.
Tractatus quintus eſt regreſſiuus ad alia altioraq̄ ſolitariorum exempla.
Cap̄.I.Eſt de ſolitudine ſanctiſſimi Joannis baptiſte atq̄ beate Marie Magdalene que ex hoc ſoꝛori pꝛefertur.
Cap̄.II.Eſt de ſolitudine Jeſu chꝛiſti domini ꝛ ſaluatoris noſtri.
Cap̄.III.Ex epilogatione dictorum vitam ſolitariā commendat.
Cap̄.IIII.Eſt de Dauid rege qbuſdamq̄ patriarchis ſolitarie vite cultoribus.
Tractatus ſextus:Eſt de exemplis quorūdā a chꝛiana religione alienoꝝ:qui vitā ſolitariaꝫ ſectati ſūt.
Cap̄.I.Eſt de vita:moribus ac ritu Bꝛachmanoruꝫ ꝛ ſolitudine famoſi viri Calani.
Cap̄.II. Eſt de quodā ſolitario apud Indos.
Cap̄.III. Eſt de ſolitarijs trans aqlonē monteſq̄ ripheos ac gētē hypboreā ꝛ ceteras inſulas exñtes
Tractatꝰ ſeptimus Eſt de exēplis philoſophoruꝫ ac poetarū:quibus vita ſolitaria placuit.
Cap̄.I.Dicit de qbus philoſophis ꝛ poetis auctoꝛ dicere uelit cū cōmemoratione clarorum philoſophorum ad ſolitudinem confugientium.
Cap̄.II.Eſt de antiqoribus poetis ſolitudinē eligētibus:cum repꝛehenſiua exceptione Ouidij Naſonis ꝛ eorū quos uel ipſe aut quē illi ſequuntur.
Tractatꝰ octauus: Eſt de exēplis Oratorū vitam ſolitariam amantium.
Cap̄.I.Eſt de ſolitudine Senece coꝛdubenſis ciuis ac ſenatorij Romani.
Cap̄.II.Eſt de ſolitudine Tullij Ciceronis.
Cap̄.III.Eſt de ſolitudine Demoſthenis.
Cap̄.IIII.Eſt de Anaxagora alijſq̄ clariſſimis viris vitam ſolitariam amantibus.
Tractatus nonus:Eſt de exemplis Imperatorū ac bellorū ducibus:qbus ſolitudines placuerunt.
Cap̄.I.Eſt de Julio atq̄ Auguſto ceſaribus:qui ſolitudinē optabant ꝛ amabant.
Cap̄.II.Eſt de Diocletiano atq̄ Antonio pio:vitam ſolitariam colentibus.
Cap̄.III.Eſt de ſolitudine Nume pompilij ſecundi Imperatoris Romani.
Cap̄.IIII.Eſt de Romulo:Achille atq̄ hercule qui ſolitudinem diligebant.
Cap̄.V. Eſt de Scipionibus Africanis ſingularibꝰ ſolitudinis amatoribꝰ: tractationeq̄ illius uerbi magnifici ab altero eorum pꝛolati: Nunq̄ ſe minus ocioſum q̄ cum ocioſus: nec minus ſolum q̄ cum ſolus eſſet:Cum repꝛehenſione Ambꝛoſij:dictum illud ad ꝓphetas transferentis.
Cap̄.VI.Ex ſententia dicti ſuperioris Africani declarat de q̄li ſolitudie q̄ue ocio auctoꝛ loq itēdat.
Tractatus decimus:Eſt exhoꝛtatiuus eius ad queꝫ auctoꝛ ſcribit ut vitā ſolitariā amplectatur remouenſq̄ impedimenta ac repellens argumenta eorum qui huic vite aduerſant: cum pꝛeclara ſolitudinis cōmendatione.
Cap̄.I.Tam ob virtutes eius ad quem ſcribit:q̄ ob comites quos illi ad ſolitarie vite ſolatiuꝫ foꝛs dedit:ad ſolitudinē ſuadet.
Cap̄.II. Eſt de illis que ſolitarius ſemper debeat conſiderare: ꝛ de loco habitationis eiuſdem.
Cap̄.III.Docet ꝙ qui deo ſeruire uelit:ſiue artibus bonis ingenium extollere:ſiue aliqd aliud boni facere:fugiat nedū opē ferre alijs videaꝛ:ipē obꝛuatur:Et quod in alio repꝛehendat ipſe ne cōmittat.
Cap̄.IIII.Declarat ꝙ non debeamus amplas opes expetere.
Cap̄.V.Affirmat anxiā vitā atq̄ in craſtinū ꝓminētē nō eſſe vitā ſed vite meditationē:Et ꝙ auaritia ſit vincēda: ꝛ iter ad ueras diuitias condiſcenda.
Cap̄.VI.Eſt de remedijs contra pigruꝫ pꝛogreſſuꝫ ad ſolitudinem.
Cap̄.VII.Eſt de repulſione argumētoꝝ illorum qui vite ſolitarie aduerſantur.
Cap̄.VIII.Eſt de hoꝛtatione ad ſolitudinē:Et ꝙ urbes relinquendi ſint occupatis in ſeculo.
Cap̄.IX.Eſt de pꝛeclara ſolitudinis cōmendatione.

Finis

¶ Franciſci Petrarche Clariſſimi poete Laureati: De vita ſolitaria ad Philippuꝫ Caualliceńſem epiſcopuꝫ: Liber ſecundus multis ac uarijs exemplis vitam ſolitariorum approbãs ⁊ extollens: atqꝫ ad illam capeſſendam ſuadens ⁊ exhoꝛtãs.

¶ Tractatus pꝛimus vnicum continens capitulum: ſuccincta enumeratione pꝛeteriens notiſſima exẽpla ſanctorum atqꝫ clarorum virorum qui ſua pꝛeſentia ſolitudinem illuſtrarunt.

A Entio tamen adhuc aliquid deeſſe ⁊ video nũc etiam quid expectes: rem ſuapte nature ualidã: exemplis armari longa eſt hiſtoria qui philoſophi aut poete quo ſeſe altius attollerent: pꝛimum pedem in ſolitudine poſuerunt: Nã de ſanctis ⁊ vulgatioꝛ
⁊ notioꝛ ⁊ longioꝛ qui urbes ſpontaneo dãnãtes
exilio ſacra ſui pꝛeſentia ſolitudinem illuſtrarunt:
De quibꝰ ſi exactius loqui uelim: non poſſum non
inculcare notiſſima. Etenim hac in parte quid ico
gnitum eſt tibi: illud ne expectaueris: ut tranſcri-
bam tibi: quas uocant patrũ vitas: Quẽ libri titu
lum ſumpſiſſe noſtroſ a Marco Uarrone arbitroꝛ
qui ⁊ ipſe de vitis patrũ ſcripſerat: ſed alio quodã
modo nõ tam iñflãmandiſ deuotione animis qꝫ no
titie rerũ ſtudens: Non dicã qua in ſpelunca ſexa
gita annos latuit Dorotheus: Ut pater Amon cõ
iuge dimiſſa: que ſecũ cõtinẽtia virginali diu vixe
rat: ſolus reliquum vite tempus in deſerto Nitrie
mõtis habitans nouiſſime felicẽ deo animã reddi
dit: quã comitantibus ⁊ gaudẽtibus angelis ad
celum euntẽ tredecim inde ſpatio dierũ ſemotus
B Antoniꝰ vidit. Non referã qualẽ eodẽ in mõte vi-
tam duxerit: aut Pambo ille qui cautis in reſpon
ſionibus a nõnullis ſcriptoribꝰ: ipſi quoqꝫ nõ tñ
Antonio comparatur: ſed pꝛeferẽ: Aut diſcipulus
eius vnus ex multis Amonius: quẽ dñ ſtudiuꝫ ac
notitia litterarũ ſacrarũ clarũ faceret: pꝛoptereaqꝫ
per vim in epiſcopũ peteref: fugere aliter non ua-
lens captũqꝫ ſe cernẽs ne ſolitudine pꝛiuaretur au
rẽ ſibi pꝛeſecuit: ſic ſaltẽ pontificio futurꝰ inhabiliſ
cũ nec ea qdem arte pꝛoficeret: minatus urgentibꝰ
ſi perſtarent: linguã ſe pꝛopter quã ea ſibi impoꝛtu
nitas fieret abſciſſurũ. Non loquar felices ſolitu-
dines utriuſqꝫ Macharij: in quibus mirabilium
patratores opeꝝ: alter ad nonageſimũ: alter ad cẽ
teſimũ vite annũ uenit. Non attingã q̈liter Moy
ſes quidam ethiops de latrone factus eſt pꝛeſby-
ter ſolitarius chꝛiſti ſeruus. Qualiter Arſenius e
ſenatore glorioſo: maximus ⁊ chꝛiſti amatoꝛ ⁊ ſui
met contemptoꝛ euaſerit: Ad quem eſt illa uox ce-
leſtis: Fuge homines ⁊ ſaluaberis. Et illa: Arſeni
fuge: tace: ⁊ quieſce. Qualiter Paulus ſimplex:
cognomẽ nactus ex moribus: dum conuictum fu-
giens uxoris adultere: ſolitudinẽ petijſſet in tantã
familiaritatẽ chꝛiſtiqꝫ gratiam uenit: ut ſpirituuꝫ
pꝛincipẽ impurorũ quem a ſe pelli non poſſe Anto
nius fateref: ille de obſeſſo pectore puriſſima qdẽ
C ⁊ efficaciſſima pꝛece depelleret. Nõ exponã quaſ
tentationes coꝛporis atqꝫ animi ſolitarij ſenes vi
cerint Pachomius ac Stephanus. Non inqui-
ram quo cõſilio Paphnucius tres dei amicos ex
urbibus ad deſerta perduxit quaſi ad tutiorem ⁊
deo pꝛopinquiorem locũ. Qua virtutis admira-
tione monachorũ turmas in ſolitudinẽ traxit Hel
pidius. Qua charitate Serapion bis ſe hominuꝫ
ſeruũ fecit: ut dñoſ ſuos peccati ſeruitio liberaret.
Non narrabo pietatẽ diaconi Effren: Pioris con
ſtantiã: ſudores Adolij: miſericoꝛdẽ Innocentij ſe
ueritatẽ: Euagrij induſtriã ac labores. Nõ ſcruta
boꝛ qua in ſolitudine Malchus immitis dñi gre-
gem pauit: Quo in ſpecu ſimulata cũ coniuge la-
tuit: ⁊ leena pꝛo trepidis decertante furorem heri
perſequẽtis euaſit. Non oſtendam qua Joannes D
egyptius virtute claruit q̃ꝫtaqꝫ pꝛeſcientia futuro
rum: A quo tã longe poſito Theodoſius impera-
toꝛ anceps animi reſpõſa depoſceret: ⁊ conſilio ſo
litarij pauperis armatus pia ſed maxima ⁊ incre
dibilia bella conficeret: A quo alter quoqꝫ licet in-
ferioꝛ dux Romanus graui ethiopũ incurſu infi-
nitaqꝫ multitudine atqꝫ aliquot infauſtis congreſ-
ſibus exterritus cum pꝛeliũ decertaret ⁊ in eo ſta-
tu nõ per internuncios: ſed pꝛeſens ipſe viruꝫ dei
pꝛo cõſilio adijſſet: ad ſpeꝫ certe victorie erectꝰ: pꝛe
fixa etiam pugne die: quodqꝫ ⁊ victoꝛ hoſtiles pꝛe
das ageret: ⁊ ſuorũ res pꝛereptas ab hoſte reue-
heret ⁊ imperatoris ſui gratiã mereretur: Juit iaꝫ
ſecurus pugnauit: ſtrauit hoſtẽ: ſpolia retulit: grãꝫ
eſt adeptus. Cui viro tã ſancto: tanqꝫ futuri pſcio:
ſi quid de pñtibus ⁊ expertis creditur: accipe qd
hic idẽ de ſolitudine ſenſerit: Nequid eniꝫ me pꝛo
poſito fauẽtem immutaſſe quiſqꝫ credat: ipſa eius
uerba ſubſcripſi: ab his relata qui ex ore loquẽtis
acceperãt: Multũ inqt pdeſt ſecretioꝛ habitatio ⁊
ſolitaria cõuerſatio. Et iterũ: Ad effugienda peri-
cula inquit uel lapſuꝫ ⁊ cõquirẽdã dei gratiã atqꝫ
ipſius diuinitatis euidentiorẽ notitiã capiendaꝫ:
plurimũ pdeſt ſecretioꝛ cõuerſatio ⁊ heremi inte
rioris habitatio: utqꝫ qđ uerbo docebat: facto pꝛo
baſſe eum ſcias. Ipſe Hieronymus hoꝝ que inſe-
rui uerboꝝ ſcriptoꝛ: hunc Joannẽ inquit vidimus
in Thebaidis partibus in heremo: que adiacet ci
uitati Ligo: in rupe quadam mõtiſ ardui cõmanẽ
tẽ. Aſcenſus ad eũ difficilis: aditus monaſterij eiꝰ
obſtructꝰ ⁊ clauſus ita ut a q̈dragesimo etatis an
no uſqꝫ ad nonageſimũ quẽ tũc gerebat: cum eum
vidimus: monaſteriũ eiuſ nulluſ intrauerit: Adue
nientibus v̈o per feneſtram ſe videndum pbebat.
Non deſcribam habitaculuꝫ Helie monachi ppe E
cunctis mirabilius: ut deſertũ hoꝛrendũ: ut ſolitu
do uaſtiſſima ⁊ nullis equãda ſermonibus: ut ſpe
lunca ſcrupea: ut aſper ad illã ⁊ anguſtus trames
quiqꝫ uel ſuſpenſos pedes lederet: uel itẽtoſ adeũ
tiuꝫ oculos fruſtraretur: ut illic coꝛpore tremuluſ:
ſed animo conſtans: ſenex ex centum ac decem an
nis quos habebat etatis: totos ſeptuaginta tran-
ſegerat. Cogitabis autem per teipſum q̃ꝫtus ⁊ hic
ſolitarie vite magiſter eſſe potuerit: qui tantum in
eo ſtudio tanqꝫ continuum tempus exigiſſet: cum
noſtri homines ambitionem ⁊ auaritie ſtudium:
ne dicam popinas urbium ac tabernas ⁊ lupana-
ria reliquiſſe uel triduo grande ſupplicium opinẽ
tur. Non in medium traham Eutythianum illum
circa Olympum bithynie degentem ⁊ celeſti gra
tia ⁊ terreni pꝛincipis amicitie inſignẽ. Nõ Theo

nem mitem ac modeſtū hominē ⁊ iuramēti exper
tem ⁊ mendacij inſciū : ⁊ triginta annorum iugi
F ſilentio in ſumma omniū fere litterarū eruditione
mirabilē. Non thebaidis icolā Apollinē: qui qua
draginta annis in intima ſolitudine abditus : nec
ſic latuit miraculorū fulgore tandem ꝓdit⁹. Non
Beniamin ſenem hydropicū morbo clarum: ⁊ cū
interim egrotantes ſibi adductos eximie curaret
de ſua enormi licet egritudine non curantē: ſolan
tēq; alios atq; orantem: ut pro anima orarent ſua
nō pro corpore: addito v̓bo illo memorabili: Cor
pus enī hoc aiebat: ⁊ dū ſanū eſſet nihil mihi pro
fuit. Non Epiphaniū quem famoſum prius here
micolā ſolitudo epiſcopum Cypro dedit . Nō ſeu
Aphratē inopem ac pānoſum ſeniculū: quē pietas
fideiq; çelus e ſpeluncis in urbes medias eduxit :
imperatori impio reſponſurū premordaciter atq;
acriter. Seu Iſaac monachū: illius impietatē di
uini cōminatione iudicij retundētē. Seu Mace
doniū iugi ſilueſtris habitatorē: virū infinite ſim
plicitatis atq; cōſtantie ad frenandū pij quidē ſed
irati principis impetū: montis e uertice deſcendē
tē. Nō Accepſenā ſexaginta annis in cella recon
ditū: ſemper tacitū: nulli viſum . Nō Ceumatium
aut Didymū ambos cecos illuſtres: ⁊ uidentium
ac piorū omne munus implētes. Alterū v̓o inſup
⁊ litteris clarum. Non deniq; inumerabiles alioſ
G quoꝝ uel nomia nō capiūt libri. Poſtremo ut ſum
ma etiā q̄ peruulgata erant omiſiſſe me noueris:
nō inſiſtam eloqui ut adhuc inhoſpitā ac pene ſo
lis heremum notam feris: orientalium atq; orien
tiū monachoꝝ princeps Antonius penetrauit: ut
crebreſcente fama nominis ⁊ ad gratiam ſanitatū
turbis egrorum confluentibus tedio affect⁹: ⁊ me
tuens ne tāta illa celebritas: aut ſibi inanis glorie
aut alicui erroris ⁊ falſe cuiuſpiā de ſe opinionis
materia eſſe poſſet: dū paucis panibus pro viatico
aſſumptis: ad ripā fluminis ſederet fugā cogitās:
uox ad eū de celo fctā eſt. Que nā v̓o uox. Illa for
ſitan: Fuge ſolitudinē: urbes cole : locus hic tedij.
Ille gaudij locus ⁊ getis: Alexādriā pete. In pa
triam tuam redi: ⁊ non potius illa uox fuit: Si ge
ſcere cupis Antoni: uade nūc ad interi⁹ deſertū ?
Cui mox obtemperās oblato diuinitus viarū du
ce ꝓfectus eſt: ut in deſerto manēs ⁊ ſemꝑ in acie
armatus omnes demonū vicit inſultus: ut philoſo
phia mūdiq; ſapiētia tumidū nomē ab humili ⁊ il
litterato ſeniculo ualidiſſimiſ atq; clariſſimis rōni
bus confutata atq; cōculcata eſt : Ut eū Romani
imperatores miraculo fame eius illecti familiari
bus ad illū epiſtolis quaſi patrē uenerati: ⁊ ꝙ re
ſponſo dignati eſſent uehemētiſſime ſunt gauiſi: ut
tot iam ſpiritalibus bellis victor: tot īuiſibiliū ho
ſtiū exercitibus triūphatis: Cū ad nonageſimū vi
te annū ꝑueniſſet ⁊ nullo uſpiam apparēte hoiū:
ſe iam ſolū heremicolā cogitaret: multo uetuſtiorē
atq; remotiorē ſolitudinis incolā alterius: Paulū
Thebeum querere admonit⁹ reuelatione noctur
na claruit: queſiuit : īuenit horrificis in itinere pri
mū monſtris inuētis: ut congreſſis tandem ⁊ poſt
longū ſilentium collocutis: ad ripā fontis exigui
⁊ ueteriſ vmbrā palme ſecretiſſima in ſpelūca miſ
ſus e celo panis vnus : duobus chriſti fortiſſimis
ueteranis: multo ieiunio exhauſtis abunde ſuffe
cerit. Deniq; ut paucis poſt diebus meſtus animi
multiſq; cum fletibus hoſpes Paulū ſepeliuit in
effodienda humo leonum vnguibuſ inſueto pieta
tis officio adiutus . Ad ſummā: qualiter in deſer
tis latitans ⁊ intantum omnis glorie fugitans: ut
ſepulturā quoq; ſuam uellet abſconditam: ne qua
uel gelidū cinerē mundani fauoris aura cōtinge
ret: adeo nobilitatus ⁊ glorioſus effect⁹ eſt ut chri
ſtus homūculum ſuum egyptiace ſolitudinis late
bris abditum: ⁊ ut ipſius Athanaſij heredis atq;
hiſtorici ſui v̓bis utar: alio pene orbe cellatū Afri
ce: Hiſpanie: Gallie: Italie: Illyrico: Ipſi etiā que
urbiū caput eſt Rome: ut in exordio ꝓmiſerat: de
monſtrarit. Nō exequar ut in ſolitudinē quoq; fu H
git Hilarion Antonij virtutū nobiliſ emuluſ fama
viri primū mox bimēſtri obſeruatione vite ei⁹ ac
monitis preſentiq; ɔcitus exemplo: ubi ab adole
ſcentia in ſeniū perſeuerās: brume primū ⁊ eſtatis
intēperiem anguſto tuguriolo: poſt aūt cella nihil
anguſtiore: neq; tam domus q̄ ſepulchri ſpeciem
habente ſubmonit: ut inde dū ad viri nomē turbis
coeuntibus: ⁊ ſolitudine vna: multarū urbiū inge
ta negocijs fugam meditaretur: re cognita decem
⁊ eo amplius hominum milia iter eius impedie
re. Quo dolore cū inedia cōſumptus pene eēt: po
pulo patiente ſed dolente ⁊ proſequente: tandem
abijt in ꝓfundiſſimas ſolitudines ⁊ ad Antonij lo
cum qui pauloante tanto uacuuſ habitatore remā
ſerat: ꝑueniens: atq; ibi diſcipulis eius inuentis :
auditu flebile: piū dictu auidiſſime cūcta pergrēs
hortulū eius ⁊ lectulū vnde ad celū felix ille ɔde
ſcenderat inuiſit: Atq; in eo dulci q̄dam tanti viri
memoria procubuit: ipſū recēti uelut Antonij ac
cubitu calentē ſepe complectēs atq; deoſculans :
quodq; non tam lectione q̄ opinione fretus addi
derim: alienū ſtratum ſuis lachrymis rigās: ut in
de alias atq; alias ſolitudines petēs ꝙ exoptatā
ſibi inuidēs quietē: ſemper eū ſua fama precurre
ret. Interdum etiam ad barbaras nationes clam
decreuerit proficiſci: ubi nec intellectus nec cogni
tus reſpiraret: ut eadē fama nominis eū perſequē
te: primo quidē in Siciliā nauigarit: Inde in Dal
maciā: Poſtremo autem in Cyprū inſulā ſuis mo
ribus longe diſſimilem: cuius tamē vna rupes du
ro viri ꝓpoſito cōueniret ubi locum nactus terri
bilem ualde: ut ſcriptoris preconiſq; ſui Hierony
mi uerbum ponā: ac ſemotum ſubſtitit. Et ut cun
ctis eum ne furtim dilaberet̄ obſeruantib⁹ ꝙ vno
in loco diu illum nō poſſe ſubſiſtere: publice ꝑſua
ſum erat ibidē laborū vite finē habuit: quē in ter
ris imitatus fuerat ad celos ſecutus Antonium.

❡ Tractatus ſecundus: De quibuſdā exē plis minus tritis patrum ueteris teſtamē ti: qui ſolitudinem coluerunt.

❡ De tranſitu per epilogationem preteritorum exē plorū ad exempla minus trita. Cap.I.

b
His igitur breui admodum ⁊ ſuccin A
cta commemoratiōe preteritiſ: ut ſic
dicam: atq; ſepoſitis ⁊ reliquis ſilen
tio obrutis : quotquot ſunt id genus
q̄bus ſola heremus celum fuit in ter

ris: q̄ copioſa ⁊ amena ⁊ uaria ⁊ penetrabilis atqꝫ ignea lectio eſt: ⁊ que preciose materie filum habens ac magnis texta ingenijs natura pariter atqꝫ arte delectet: aliquot exempla minus trita per ſecretiores ſcripturarum receſſus ſparſa recolligaꝫ.

De ſolitudine parentis humani generis Adam. Cap. II.

A e Tut a primis ordiar: Adam publicus ille parens generis humani: q̄diu ſolus fuit nemo felicior: mox ut comitatus: nemo miſerior. Solus ſtetit: comitatus ruit. Solus beate ciuis patrie: comitatus infelicis exilij peregrinus Solus in requie ⁊ gaudio: comitatus in laborib⁹ ⁊ doloribus multis. Deniqꝫ ſolus immortalis fuerat: iunge ſociam: mortalis efficitur. Jam tūc clarum ⁊ inſigne preſagium quid de ſocietate feminea ſperare poſteritas deberet.

De Cultu ſolitudinis Abrabe. Cap. III.

A ſ Ed ne in limine hereā: magnus ille multarumqꝫ gentium pater Abraham non in palatijs iterqꝫ delitias urbanas: ſed in tabernaculis inqꝫ conuallibus collocutorem deum meruit: ⁊ pmiſſa illa magnifica: que iugiter in nobis extremis utinamqꝫ non peſſimis hominum implētur. Jdem non in aula cortinis obſita ⁊ villis iſtrata criſpantibus: ſed in ſolo herbido ⁊ agreſti: utqꝫ Geneſeos textus habet: in conualle ut Joſephus: ad ilicem mambre ſedebat: quando dignus eſt habitus dei angelos habere conuiuas. Ne ue quid forte aliud q̄ꝫ quod uerba ſonant ſuſpicemur: non equidem ſub auratis laquearibus tectorum ſed ſub quercus vmbra glandifere: rurale conuiuium
B celebratum eſt. Et ille certe ſanctiſſimus atqꝫ omni diuino fauore digniſſimus vir: fuit tāte obediētie: ut dum dei iuſſis obſequitur vnigenito filio nō parceret: ut reliqua laudum eius ſileam: de qb⁹ dicēdi tempus forte aliud: alterqꝫ locus opportunior dabitur. Ex quibus omnibus minime mirū ſit: ſi talem virum artius eſt amplexa diuinitas. Jllō magnum ꝙ ſuo merito ancilla eius egyptia fugiens ab angelo reuocata: ⁊ iterum in extremis poſita atqꝫ deſperans rurſus ab angelo recreata eſt. Et ut ad propoſitum ſpectet: alterum iuxta fonteꝫ aque: alterum ſubter vnam arborem: utrunqꝫ certe in ſolitudine geſtum eſt: ut ne id mirum ſit ifantem ſuum quem fuge comitem geſtabat: in ſolitudine ſeruatum celeſtiſqꝫ beneficij memorem: ⁊ ipſum poſt ſolitarium euaſiſſe.

De ſolitudine Jſaac. Cap. IIII.

A q Uid hoc patre ſatus Jſaac: qn̄ ſibi de terra longinqua fecunda uxor aduecta eſt: qd putas agebat? Erat forſan in foro: perorabat cauſas: exercebat iudicia: emebat aliquid: aut uendebat: dabat mutuū uel poſcebat uel datū exigebat acceptūqꝫ ſoluebat? Nihil horum omnino. Quid igitur? Deambulabat inquit eo tēpore per viam que ducit ad puteū: cuius nomen eſt viuentis ⁊ videntis. Uere autem viuens ⁊ videns: hoc eſt in eternum viuens ⁊ videns omnia. Nō ſol ut Ouidius ⁊ Apuleius dixerunt: ſed creator ſolis ⁊ ſyderum rerumqꝫ omnium omnipotens deus: apud quem puteus: ſiue ut pſalmiſta loquit. Fōs vite eſt: quo nō dormiendo nec per inuia gradiēdo ſed per viam deambulando peruenitur. Et ſequitur: Habitabat enim in terra auſtrali: ⁊ egreſſus fuerat ad meditandum in agro inclinata iam die: Ubi ſimiliter nihil eſt quod myſterio uacare putem. Habitabat enim in terra auſtrali terra humili ⁊ deuexa ⁊ clara ⁊ etherei ſolis vicinitate preferuida. Et egreſſus erat: Unde reris niſi extra corporis ſui domū? egreſſus inq̄ꝫ extra ſeipſum: ⁊ miſerie mortalis ergaſtuluꝫ: nō ad infame ocium ſed ad meditandum. Nam que oro alia hominis vita eſt: aut quid aliud agēs ab animalibus brutis differt? Preclare Cicero docto viro iquit viuere: eſt cogitare. Jn hanc rem: non urbem aliquā: non theatrum: ſed agrum locum prorſus idoneum: inſup ⁊ inclinate diei cōmodiſſimum tempus elegerat. Nullus enim locus: nulla pars etatis aptior meditanti q̄ꝫ ⁊ agreſtis ſolitudo: ⁊ iuuenili feruore preterito relictiſqꝫ: ut ita dixerim: meridianis horis a tergo placatioris vite tranqllitas iaꝫ uergētis ad ueſperam.

De Solitudine Jacob. Cap. V.

q Uid huius etiam natus magniqꝫ nepos Abrae patriarcharum maximus Jacob: quando ſcalam illam celotenus erectam ⁊ aſcendentes deſcendenteſqꝫ angelos ⁊ innixū ſcale dominum vidit? Ubi fuiſſe illum opinamur: q̄ꝫ magna in urbe q̄ꝫ pulchra i domo: q̄ꝫ locuplete cubiculo? Erat ille non modo procul ab urbibus: ſed etiam procul domo: Ut enim ipſius Joſephi uerba non muteꝫ: propter odium prouincialiuꝫ apud nullum quidem ſuccedere uoluit: ſed ſub diuo iacebat: caput ſuum lapidibus ſubditis ſupponens. A
Eidem gemina coniuge: ⁊ natorum turba ſeruiſqꝫ ⁊ ancillis: omnigenumqꝫ greguꝫ poſſeſſione aucto: in patriam remeanti occurſus affuit angelorum. Sed ubi nam queſo? Nunquid in urbibus quieſcenti? Non uerum cepto itinere abeunti: quo nondum peracto eideꝫ luctator ille nocturnus nomen vnde nouum ſibi inditum clarum manſit in poſteris: non in urbis amphitheatro: neqꝫ inter turbas hominum: ſed cuꝫ remanſiſſet ſolus in trāſitu torrentis apparuit. B

De ſolitudine Moyſi. Cap. VI.

v Bi erat ille familiariſſimus deo vir Moyſes: quando legem colloquiūqꝫ dei: quando ſalutem populi memorabilemqꝫ victoriam: abſens ſolus ⁊ ſolis precum armis obtinuit? Nempe non in aliqua ciuitatuꝫ Syrie uel egypti: ſed in ſiluis ⁊ altiſſimi montis in uertice. Jn A

ſolitudine erat dum aquas amariſſimas coegit li
gni vnius immiſſione dulceſcere: dum prodigia il
la fecit que vix perlegere ne dicam recenſere ſuffi-
cimus. Idem certe immenſo exercitui in quo tam
multi iniuſti atqꝫ in deum ⁊ in homines ingrati
erant non de ſolio aureo: ſed de ſolitudine horri-
da prouidit: ⁊ in ſumma inopia miram neceſſaria
rum rerum abundantiam procurauit: quãdo in ca
ſtris conturnices ortigias affatim celo lapſas po-
pulus legit eſuriens: ⁊ de rupe pcuſſa dulcis aque
copiam ſitiens bibit: quando diuinum illum atqꝫ
incredibilem: ⁊ neqꝫ cupiditati neqꝫ parſimonie
ſubiacentem cibum: non quidem in urbibus nec e
foro cupidinario petitum: ſed celitus deſtinatum
B quadraginta annis habuit in deſerto. Uides ut ſo
litudo diuinis beneficijs atqꝫ colloquijs ⁊ angeli
cis ſit amica congreſſibus. Quo minus miror ut
preclare vite viri illius: ſic ⁊ glorioſe morti ſolitu
dinem deputatam: duꝫ ex hominibus migraturo:
quod fratri eius iam antea acciderat: loquens de
us: non in hanc aut illaꝫ urbem: ſed aſcende in mõ
tem inquit ⁊ morere. Qđ nobis in omni vite mor
tiſqꝫ cõſilio niſi fallor ſummopere trutinandũ eſt.

De ſolitudine Helie. Cap. VII.

A Uid ſingula replicem? Plena exemplorũ
q ſunt omnia. Ubi erat Helias quando cla-
rioribus portentis emicuit? quando popu
lis intra urbes fame pereuntibus illum iuſſu dei
in ſolitudine latitantẽ corui pauere ſolliciti? Quã
do e ſummo carmeli montis pronus humi trien-
nem ſiccitatem terras ac populos affligentem in-
ſperato imbre leniuit? Quando octingẽtos ⁊ qn-
quaginta falſos prophetas in eodem monte car-
meli: deo iudice: ſacrificio teſte: ſuperatos in torrẽ
te Cyſon populo fauente mactauit: Quam ob cau
ſam irate regine minis ac furori cedens: cuꝫ deſer
ti latebram petijſſet ſub vmbra iuniperi conſopitũ
excitauit angelus ⁊ ut manducaret admonuit: nõ
magni precij cibum: ſed tante virtutis ut in fortitu
dine illius quadraginta dierum iter ac totideꝫ no
ctium ieiunando perficeret. Quo peracto inde ut
in ſpelunca manens dominico viſitatus alloquio
reges inungere mittitur ac prophetas: ut in cacu
mine montis ſedens imperat inopinabili fiducia
ut ignis e celo deſcendat ſuper quinquagenarios
regios ⁊ paretur ſtatim: ut ſciſſo amne tactu pallij
iordanem ſicco pede pertranſit ſolitarium ſanctũ
virum uenerantibus elementis. Ubi inqꝫ erat He
B lias duꝫ hec ageret? Profecto in ſolitudine: vnde
tandem ad celum flammante uehiculo raptus eſt.
Ubi erat Heliſeus quando geminum rapti ducis
conſecutus eſt ſpiritum? quando ferruꝫ contra na
turam ⁊ conſuetudinem ſuam natans flenti reſti-
tuit amico? quando tribus regibus: totidemqꝫ re
gijs exercitib⁹: ne periret ſiti repleto ſine ullis im-
bribus torrente ſubuenit? Priora quidem ad ior-
danis ripam: tertiuꝫ in deſerto idumee cõtigit. Il
lud queſiſſe ſuperuacuum: ubi erat duꝫ pallio ma-
giſtri diuiſis aquis per arentem iordanis alueum
ſolus tranſijt qui tranſierat comitatus? Ubi erant
deniqꝫ tot prophete: quando tam certis: ⁊ tã pre-
ſagis viſionibus illuſtrati ſunt? De quibus ſingil-
latim nunc agere longum eſt. Neqꝫ ſoli prophete:
ſed filij etiam prophetarum: quos monachos ut
Hieronymus ait in ueteri legimus teſtamẽto edi-
ficabant ſibi caſulas prope fluenta iordanis: ⁊ tur
bis ⁊ urbibus derelictis polenta ⁊ herbis agre-
ſtibus victitabant.

De ſolitudine Hieremie. Cap. VIII.

Pſe quidem Hieremias ſilentio ſupprimẽ A
i dus non videtur: qui uerbo etiam huic vi
te teſtimonium manifeſtum prebuit: ubi
ait: Bonum eſt cum ſilentio preſtolari ſalutare do
mini. Bonum eſt viro cũ portauerit iugum ab ado
leſcentia ſua. Et quaſi hec niſi in ſolitudine fieri nõ
poſſe diffiniens: cum hec dixiſſet: adiecit: Sede-
bit ſolitarius ⁊ tacebit: quia leuauit ſe ſuper ſe. En
audio felicem patientiam expectantis: audio liber
tate qualibet meliorem dominici iugi tolerantiã:
audio eleuationem animi: audio quietem ſeſſionis
⁊ non ſemel ſed in principio poſitum ⁊ in fine ſilẽ-
tium: cuncta tamen audio intra vnam ſolitudineꝫ
contineri.

De cõmendatione vite ſolitarie: icidẽs Cap. IX.

Uere vita pacifica celeſtiqꝫ ſimillima. O A
o vita melior ſuper vitas: vita laborum ua-
cua bonorumqꝫ tantorum capax: ubi expe
ctatur ſalus: ſuaue iugum domini portatur: tace-
tur ⁊ ſedetur ⁊ ſedendo conſurgitur. Uita ſaluta
ris: hominibus formidabilis: ⁊ inuiſa demonib⁹:
quod niſi ita eſſet: haud qꝫqꝫ id vite genus ingreſ-
ſos tam multis ⁊ tam uarijs temptationum gene
ribus infeſtarent. Uita reformatrix anime: repara
trix morum: innouatrix affectuuꝫ: lotrix ſordium:
purgatrix ſcelerum: conſiliatrix dei ⁊ hominum:
ruinarum innumerabilium inſtauratrix. Uita con
temptrix corporum: cultrix ingeniorum: modera-
trix precipitum: torpentium excitatrix appetituũ:
genitrix nobilium: alma virtutum nutrix: vitioruꝫ
domitrix peremptrixqꝫ: paleſtra luctantium: are-
na currentium: campus pugnantiuꝫ: arcus trium
phantium: bibliotheca legentium: cella meditan-
tium: penetrale orantium: mons contemplantiuꝫ:
Et quid dicam niſi ſimul omnia: vita felix ⁊ ad om
ne bonum opus aptiſſima: vita philoſophica: poe-
tica: ſancta: prophetica: Uita non immerito ſingu
laris dicta: ⁊ ſi dicere audeaꝫ: quod ſentio: vita tã
ſingularis ut ea ſola uera vita ſit: reliquis omnib⁹
conueniat quod ait Cicero: ⁊ Ciceronem ſecutus
Auguſtinus: ꝙ hec noſtra que dicitur vita mors
eſt. Uita demum niſi expertis incognita: ⁊ ut ha- B
benti peramabilis: ſic ſuperoptabilis non haben-
ti. Quod non ignorabat Hieremias ideꝫ: quo du
ce ad hec eiuſdeꝫ vite preconia premiſſis accumu
landa peruenimus: dum in illa calamitate publi-
ca: pias ſimul lachrymas: ⁊ lachrymis opportunã
ſolitudinem exoptabat: Quis dabit inquit capiti
meo aquam: ⁊ oculis meis fontem lachrymaruꝫ?
Scienſqꝫ fontẽ hunc non in urbibus aut in turbis
nitidum ſcaturire: ſubſecutus adiunxit: Quis da
bit mihi in ſolitudine diuerſoꝝ viatoꝝ? Cogitatu

pfacile eſt qd nobis expediat qñ vir ubilibet deo proximus: deo plenus: ad honeſtum illud ſeq͂ dignũ officiũ: hoc eſt ad lugẽdum interfectos populi ſui quaſi vnam ſine altera non ſperaret: ſimul utrãq͂ poſcebat ſolitudinem ꝛ pietatem. Ubi illud minime negligendum rear: q͂ cum in ſolitudine diuerſorium optaſſet: addidit: Et derelinquã inquit populum meum ꝛ recedam ab eis: quia omnes adulteri ſunt: cetus preuaricatorum: ꝛ reliqua deinceps: que cogitare ne dicam loqui horret animus: tam proprie noſtris hodie conueniunt populis: tam parum immo vo tam nihil eſt fidei: nihil ueri uſpiam: nihil tuti: nihil deniq͂ uel hũani hi cũ dicantur homines ꝛ effigie ſint humana: ut ea mihi uel ſola certe uel maxima atq͂ iuſtiſſima pcolende ſolitudinis ꝛ declinandarum urbium cauſa ſit.

Tractatus tertius: De exemplis multorum ſanctorum patrum Noui teſtamenti: vitam ſolitariam agentiũ.

De Solitudine ſancti Silueſtri pape. Cap. I.

A n E forte autem uetuſtatis reuerentia uel immemor recentium uel contemptor appareã: latuit in Soractis mõte Silueſter diuitum primus ille põtificum ꝛ locum moribus ꝛ loco conſonum nomẽ habens: Atqui niſi audire uerum pudet e ſolitudine humili ꝛ inculta opes iſte: bone utinam quaſmodo vix urbes capiunt fluxere: Hinc calceus auratus: hinc eburneus ſcipio paſtoralis in morem baculi recuru⁹: ſuburbano cultu ruſtice memor originis: hinc chlamys coloribus inardeſcẽs: hic ſtellatum diadema carbunculis: hinc niueus ſonipes: thronus aureus purpureumq͂ uerendi capitis vmbraculum: hinc deniq͂ totus habitus triumphalis: totus hic ut dicitur militantis: ſed ꝛ late iam regnantis eccleſie ſtatus: quẽ e ſiluis egreſſum ſtupent reges: ꝛ quem qui diligenter inſpexerit: neſcio an ſolitudinem tante uenerationis initium uenerabilem negaturus ſit. Sed progredior.

De Solitudine ſancti Ambroſij. Cap. II.

A a Mbroſius apud Mediolanum magni populi curam deo uolente ac cogente ſortitus: ꝛ ſi tam neceſſarij debiti tantiq͂ ſibi conſcius officij: continue ſolitariam vitam degere non auderet: quotiens tamen ꝛ quibus potuit modis quid optaret oſtendit: Habitauit ut nunc eſt ambitus murorum: in extremo ciuitatis angulo: ubi adhuc ſacrum corpus habitat: ꝛ ab eodem fundata ſacra domus ſtat ſumma deuotione percelebris: ꝛ magnis populi frequentata concurſibus: tunc q͂tum certis indicijs intelligi datur longe ſemotus penituſq͂ ſolitarius locus erat. Ad hec quotiens epiſcopalib⁹ curis liber ac laborib⁹ relaxatus: quos impellendis Arrianis ab eccleſia graues diuturnoſq͂ pertulit: aliq͂tiſper ſe negocijs ſubtrahere furariq͂ poterat: in ſecretiorem ſolitudinem ſe conferre ſanctiſſimus vir ſolebat: Silua erat q͂uis proxima cõtemplationi tamen idonea: In medio parua domus: ingentis certe ſed humilis viri capax: que multo dignius q͂ domus olim Metapontina Pythagore in templi licet exigui ſpeciem uerſa eſt. Nunc ſilua conuulſa eſt mutatoq͂ loci habitu manet nomen Ambroſij: nem⁹ vulgo dicitur ſiniſtrorſus ad orthoum latus. Qñ amnis hic vndiq͂ magnis motibus ꝛ multa rerũ B colliſione memorabilis intra urbem ipſam: ꝛ extrema rapto molimine aucti ambitus ſepta concluſit. Illic ut audio ꝛ ut auguror librorum melli fluos flores ſparſit: quorum hodie per omnes tractus eccleſie guſtus ſuauiſſim⁹ ꝛ fragrãtiſſim⁹ eſt odor. Ut vo non actuũ modo ſed uerboꝝ vnũ qdẽ ex omnibus teſtimonium viri huius proferam. In epiſtola quadam ad Sabinum: Pergã iquit frequentius te in meis ſcriptis ꝛ cum ſim ſolus alloqui. Deinde ſuum faciens Scipionis uerbum: de quo poſt dicam: Nunq͂ enim inquit minus ſolus ſum: q͂ cum ſolus eſſe videor: nec minus ocioſus: q͂ cũ ocioſus. Certe pro arbitrio arceſſo quos uolo atq͂ adiũgo mihi quos magis diligo ꝛ quos aptiores arbitror. Nemo interpellat: nemo interpolat. Tunc ergo te magis teneo ꝛ de ſcripturis confero ꝛ prolixiorem ſimul ſermonem cedimus. Sola erat Maria ꝛ loquebatur cum angelo. Sola erat quando ſuperuenit in eam ſpiritus ſanct⁹: ꝛ virtus altiſſimi obumbrauit eam. Sola erat ꝛ operata eſt mundi ſalutem ꝛ concepit redemptorem vniuerſoruꝫ. Solus erat petrus: ꝛ totũ per orbem conſecrandarum gentium cognouit myſteria. Solus erat Adam ꝛ non eſt preuaricatus: q2 mens eius adherebat deo: Poſtq͂ vo ei mulier adiuncta eſt: non potuit adherere mãdatis celeſtib⁹.

Q̄ nullum virus adeo peſtiferum ꝛ vite ſolitarie ꝯriũ ſit ſicut muliebre cõſortiũ: icidẽs. Cap. III.

A v Bi ut me Ambroſij dicto parũper imiſceam: illud non ſiluerim: quod omnibus notum multi diſſimulant: Nullũ virus adeo peſtiferuꝫ vitam hanc ſectantibus ut muliebre cõſortium. Femineus enim decor eo formidoloſior funeſtiorq͂ quo blandior: Ut ſileam mores quibus omnino nihil inſtabilius: nihil ſtudio quietis infeſtius. Quiſquis requiem queris feminã caue: perpetuam officinam litium ac laborũ. Raro ſub eodem tecto habitant quies ꝛ mulier. Satyrici uerbum eſt: Semper habet lites alternaq͂ iurgia lectus: In quo nupta iacet minimũ dormit in illo: Niſi forte tranquillior eſt concubine accubitus: cuius ꝛ fides minor ꝛ maior infamia litigium par. Scitum eſt ꝛ illud clari oratoris dictum: Qui nõ litigat celebs eſt: Quid vo melius q͂ nõ litigare? Aut quid per Jeſum chriſtum oro te: quid inq͂ ſolitudine preſertim nocturna ac ſilentio ꝛ quiete: ꝛ lectuli libertate felicius? Nil ergo felicius celibatu. nil vo celibatui aptius q͂ ſolitudo. Quiſqs ergo litem fugis: ꝛ feminam fuge: vix alteram ſine altera effugies. Femine ꝛ ſi quod rarum eſt: mitiſſimi mores ſint: ipſa pñtia: utq͂ ita dixeriꝫ: vmbra nocẽs eſt. Cui⁹ ſiqdeꝫ fidei mereor: vult⁹ ac vba cũctis qui ſolitariã pacẽ q̄rũt: nõ aliter vitandi ſunt: nõ dico q͂ coluber: ſed q͂ baſiliſci aſpect⁹ ac ſibila. Nam nec aliter oculis q͂ baſiliſc⁹ iterficit: ꝛ ante

B contactum inficit. De quibus autez potius ꝙ de
nobis dici eſtimes:quod in longinqua materia ue
re ne magis an proprie ait Maro:Carpit enim vi
res paulatim uritqꝫ vidēdo Femina:nec nemorū
patitur meminiſſe nec herbe. Sane quod viſu ſolo
corporis atqꝫ animi vires carpantur uranturqꝫ:
tangere poterat vniuerſos quos ea peſtis extenu-
at ⁊ accendit. At quod nemorum herbeqꝫ memo
riam eadem peſtis eripiat:ſi ut de equis ac bobuſ
dixit.ſic de hominibus dixiſſet:quos alios ꝙ nos
intellexiſſe videretur:quibus precipua nemorum
⁊ herbarum oblectatio eſt. Proinde muliebres il
lecebras:tum omnibus quibus ſuum uas ſancte
⁊ honorifice cuſtodire propoſitum eſt:tum nobiſ
maxime fugiendas vitandaſqꝫ denuncio. Quod
qui neglexerit:norit ſe non aliam ob cauſam e pa-
radiſo ſolitudinis pellendum:ꝙ e paradiſo uolu-
C ptatis primus hominum pulſus fuit. Hec interfa-
tus ad ambroſium reuertor:qui illam ad Sabinū
epiſtolam concludens:Liquet inquit ex his: q: ſo
li cum ſumus tunc nos offerimus deo:tunc mentē
ei noſtram aperimus:tunc amictum fraudis exui
mus. Quibus dictis primo iteruz parente ad me
moriam reuerſo:Solus inquit erat Adam quan-
do in paradiſo eſt conſtitutus: ſed non erat ſolus
quando de paradiſo eiectus eſt. Solus erat domi
nus ieſus quando mundum redemit:non enim le-
gatus neqꝫ nuncius:ſed ipſe dominus ſaluum fe-
cit populum ſuum:Et ſi nunꝙ ſolus eſt:in quo pa
ter eſt ſemper? Ad poſtremum cum conſilio clau-
ſurus epiſtolam:Unde ⁊ nos inquit ſoli ſumus ut
dominus nobiſcum ſit. Quod ꝯſilium ne ſoli Sa
bino datum ſit:ut ad nos trahamus noſtrumqꝫ fa
ciamus obſecro.

De ſolitudine ſancti Martini. Cap. IIII.

A (b)Unc ſolitarie vite ſtatū ⁊ ab infantia quo
dammodo concupiſſe Martinum: ⁊ cum
primu zper etatem perqꝫ neceſſarie militie
occupationem licuit apprehendiſſe nouimus tan-
to ardore animi:ut in vita priuata ceptum morez
nec preſul factus omitteret: Auctor eſt Seuerus
qui res eius quibus interfuit viteqꝫ ſeriez ſcripſit.
Quo tempore queri ſolituz accepimus:ante epi-
ſcopalem curam ſe maioris fuiſſe virtutis:Mirū:
ꝙuis enim nihil illi viro niſi ſummum ſemper at-
qꝫ perfectum fuiſſe credendum ſit:tamen pontifi-
cali faſce curuatus neſcio quid in ſe dum eſſet ex-
peditior altius atqꝫ perfectius recolebat:tempo-
ris illius memor quo liberius ſolus erat: ne quis
forte miretur eundem antea liberum frequentaſſe
ſolitudines quas ⁊ duri ſeruus officij dum licuit
frequentauit. Ne enim cuncta ueſtigem:quod lon
B gum atqꝫ difficile eſt:In ipſa prius urbe Medio
lano:ubi quod conſtat primum ex multis:que di-
uerſis in locis ab eo fundata ſunt:monaſterium ex
truxit:aliꝙtuz tempus exegiſſe fertur:vicino quo
dam Ambroſiane domui:ac menibus urbis habi
taculo loco etiaz nūc ſolitario ac repoſito. Ad quē
iam preſul Ambroſius tanto letus hoſpite:claz ſo
lus exire conſueuerat:ſecumqꝫ dum poſſet auidi-
us immorari. Bone Jeſu quale hominuz par:que
ſuſpiria:qui ſermones? Quicquid principes impe
rauit:quicquid conſules deliberauit:quicquid pre-
tores edicunt:qcqd ſtatuūt legiferi:qcqd fabulant
populi:qcqd philoſophi diſputāt:quicquid rheto-
tores declamant: quicquid ſophiſte cauillantur:
ſacro illi tranquilloqꝫ colloquio admotum:meras
nugas dixiſſe nō uerear. Sinueſſe quidē erat Ho C
ratius poeta:dum ſibi Plotius ⁊ Uarrus ⁊ Uir
gilius occurrerunt:pulchra nempe ſocietas doctiſ
ſimorum hominum:inuicemqꝫ familiariuz amico
rum. Itaqꝫ ait: O qui complexus ⁊ gaudia ꝙta
fuerunt. Credo edepol ⁊ multa ibi pro tempore fa
cetiſſime inter tales viros ac diſertiſſime dicta nō
dubitē:Sed dulciores amplexus ⁊ ſanctius gau
dium fuiſſe crediderim Mediolani inter Ambro
ſium ⁊ Martinum:locus oſtenditur:ubi congre-
di ⁊ colloqui ſolitos fama eſt. Quibus ego con-
greſſibus atqꝫ colloquijs:ſi datuz eſſet:interfuiſſe
maluerim:ꝙ regum omnium conſilijs: quecunqꝫ
vino uel auaritia uel feritate ebrij:cum purpuratiſ
ſuis agitant. Felix ergo ⁊ ꝙꝙ minus aduſta: mi
nus horrida:non minus forte glorioſa:ꝙ Thebai
dis ſolitudo que tales duos accolas vno tempore
meruiſti.

De ſolitudine ſancti Auguſtini. Cap. V.

(n)Onduz nos Mediolano egredi:magnus A
alter eiuſdem urbis habitator ſinit Augu-
ſtinus quē deꝰ Ambroſio maliſ erroribꝰ iſe
ctū:ꝗſi egrotū filiū docto medico pius pr̄ dedit:
ut is eū vndis ſalubribꝰ ablutuz curatūqꝫ deo red
deret. Ille ergo cū ignarꝰ oiuz que erga ſe clā diui
na pietas ageret:Mediolanū ueniēs ubi tunc ſa-
cer florebat Ambroſius:vitam tandez mutare de
creuiſſet:ciuitate relicta:ſolitudinem ruris appe-
tijt:ut qui cuz multis inſanierat:ſolus reſipiſceret:
Caſeatum uocat ipſe ⁊ id manet hactenus ruri no
men:Quinetiam ipſo die quo primuz hoc ſancto
deſiderio exarſit in ciuitate poſitus inter illas flu-
ctuantis animi procellas per quas conſilij nauigi
um regente deo ad terram viuentium: ⁊ ad portū
ſalutis applicuit:qd egerit qualiterue ſe geſſerit:
eodem ipſo narrante cognouimus. Certe non pro
ceſſit in publicum:neqꝫ populi concionem claſſico
aduocans quid acturus eſſet expoſuit:ſed dimiſſo
ſocio fidiſſimo:conſurgens:eo ꝙ ut ipſe ait: ſolitu
do ſibi ad negocium flendi aptior ſuggereretur: ⁊
ſecedens remotius ꝙ ut poſſet ei oneroſa eſſe eti-
am talis amici preſentia:quod vnuz loci qualitas
ac temporis permittebat:ſecretum horti anguluz
pro ſolitudine habuit: Ubi amariſſime ſecum lo-
quens inter ſingultus ⁊ lachrymas:inter vulſum
capillum percuſſamqꝫ frontem ⁊ conſertis digitiſ
amplexum genu ⁊ quecunqꝫ magnus ac ſanctus
dolor elicit:tandem ſemel de ſe ſtatuit vnde in per
petuum exultaret:Deniqꝫ per omnem vitam ſoli-
tarijs ⁊ quietis locis atqꝫ inter cetera Piſani mon
tis ocio delectatus: ⁊ illic heremitico habitu tra-
xiſſe moras creditur: ⁊ ad loci illius heremitas li
ber ſuo quidem preſcriptus eſt nomine. Ceterum
de hac re quia non uacat infinita nunc hominis il B
lius ſcripta reuoluere vnico eius quod occurrit
breui utiqꝫ ſed aperto teſtimonio contentus ero.
Is ergo euangelium Joannis exponens. Diffici-
le eſt inquit in turba videre Jeſum:ſolitudo que-
dam neceſſaria eſt menti noſtre: quadam ſolitu-
dine intentionis videtur deus: turba ſtrepitum

habet:viſio iſta ſecretum deſiderat. Audis ut cau
te videndo deo neceſſariam:non q̃libet ſed ſolitu
dinem dixit intentionis:intelligi uolens dum ſu-
as intus turbas tumultuſq́ ſuos humana mens
habeat: acuendis ad tantum lumen:purgandiſq́
oculis ſolitudinem corpoream nil prodeſſe. Jam
v̊o proximis tribus explicitis: non Mediolano
tm̃: ſed Jtalia digredi ſtiluꝫ ſinam.

¶ De ſancto Hieronymo:mirifico ſolitudinis uene- ratore. Cap.VI.

A s Ileo nūc preconem vite huius Baſilium:
Sileo magnū virum Gregorium naçian-
çenuꝫ:Preclarum huius viri diſcipulum
non ſilebo:Hieronymus urbe romana dimiſſa ro
maniſq́ opibus contemptis: eterne patrie ſpe ac
deſiderio illectus: ⁊ ut ipſe fatetur:ob gehēne me
tum. Jn illam primo uaſtam ſolitudinē horridum
monachis habitaculum preſtantem:quam de vir
ginitate ad Euſtochium ſcribēs: Saluſtiano uer-
bo uſus:ſolis ab ardoribus exuſtā dicit ſeſe abdi-
dit:Ubi aliquot annis aduerſus indomite carnis
inſultus: ⁊ conſpirantis anime conſenſuꝫ: laborio
ſa militia exactis:q̃uis victor non ex acie Romā
quaſi iam ſecurus ad triūphū rediijt:ſed in Beth-
leemiticas letebras feſtinabundus aufugit.

¶ De ſancta Paula q̄buſdamq́ alijs matronis de- uotiſſimis ſolitarie vite cultricibus. Cap.VII.

A ſ Atuit ibidem Paula ſancta ⁊ pia ⁊ illu-
ſtris: ⁊ ut multa breuiter dicam: uere Ro
mana mulier:ſummumq́ ſuis temporibꝰ
feminee ſpecimen virtutis: ⁊ ut ad preſepe domi
nicum mori poſſet:ubi ⁊ qualiter orta eſſet:oblita
eſt. Cuius etiam preclaram vitam ⁊ felicem exi-
tum Hieronymus ipſe tam fulgido pinxit epigrā
mate:ut poſt eum mihi modeſtiꝰ ſit tacere. Quid
enim dignum ſim dicturus in tranſitu:inq́ angu-
ſta opuſculi mei parte clauſurus:ubi ille tanto vir
ingenio heſit: ⁊ amore ac dolore dictantibus mo-
dum iuſti uoluminis impleuit? Quis non deſuiſ
ſe ſciā quod Hieronymus ipē nec ignorat nec diſ-
ſimulat:qui utriuſq́ ociuꝫ liuido dente momorde-
rint:nec morſuꝫ ſcriptis mādare timuerit. Jta vix
ulla virtus uel alta uel abdita eſt ut inuidie iacu-
lis nō tangaꝶ:ſed ſolidā ueritatē vulgariꝭ aura nō
cōcutit. Sane q̄cq̄d de ſua alijs viſum ſit:ſolitudi
nem ſapiētis:ideꝫ ipſe Hieronymus ꝯtra Jouinia
num ſcribēs cōmendat his v̊bis:Sapiens nunq̃
ſolus eſſe pōt:habet enim ſecum omnes qui ſunt:
⁊ qui fuerunt boni: ⁊ animum liberum quocunq́
vult profert ⁊ transfert: ⁊ quod corpore non po-
teſt: cogitatione complectitur. Et ſi hominum in-
opia fuerit:loquimur cū deo:nunq̃ minus ſolus.
Quo nam v̊o nunc uertar:Confundor multitudi-
ne ⁊ acie occurrentiū in diuerſum uocor:ſed Pau
le nomen admonuit:ut ante omnia eidem ⁊ genti
⁊ ſexui ſolitarie glorie partem darem:Pauca igi-
tur ex multis excerpaꝫ:nec uerebor ne Romana
rum in laudibus matronarum nimius dicar:qui-
B bus par eſſe non ſpero. Pretereo Euſtochiū Pau
le filiam:precone Hieronymo inſignem ⁊ Marcel
lam ⁊ Aſellaꝫ ⁊ Fabiolā ⁊ Bleſillam: aliaſq́ cla
ri nominis virgines aut viduas. Quid aūt de te
dicam feminarum optima ⁊ glorioſa Melania?
Non ego tantas conciues ac vicinas:quas etas:
patria:chriſti fides:animi pietas virtuſq́ coniun-
gunt:ſtilo ſegregeꝫ:iuxta Paulā ſedebis. Tu qui
dem Romani filia cōſulis:Romani pretoris ma
ter:genus:opes ⁊ paternum decus virtutibus ſu
pergreſſa:viduitatis ſtatū tanto pudicitie ſtudio
tātiſq́ miſericordie operibus honeſtati:ut virgini
tatis laudem ꝓpe tranſcenderes:oblita ſanguiniꝭ:
oblita pignoꝝ:oblita potētie ſoliuſq́ memor chri-
ſti:utq́ illū indueres:exuta ſoli natalis affectum:
exuta nataliū reſpectum ⁊ amorē tuoꝝ ⁊ corpis
tui curam exoſa. Deniq́ chriſti ꝯſilio aīam tuaꝫ in
hoc mūdo:ut in vitam eternam cuſtodires eā:mi
ra ſollicitudine ſanctos patres in deſertis ſolitudi
nibus q̄ſiuiſti:eoſq́ ēt ad exiliuꝫ ꝓſecuta: de labo
re tuo ſanctū illis obſequiū:de facultatibus piam
alimoniā ꝓbuiſti. Honoratrix ſanctoꝝ:reuocatrix
errātiū:ꝑegrinorum mater:tuoꝝ in chriſto tutrix
atq́ ꝯſultrix. Cum igētes enim opes imenſūq́ pa
trimoniū in egētiuꝫ alimenta feliciſſima libertate
diſꝑgeres: ⁊ q̄ſi q̄dam iexhauſtus fons bonorum
nulla largitionū exundatione deficeres: inq́ aliū
nihil intēta:ſeptē ⁊ triginta annos ideficiēte rerū
facultate ⁊ indefeſſa charitate animi peregiſſes:
Jam ſexagenariā tuoꝝ reuiſendorum:non carna-
le ſed diuinū ⁊ ſpiritale deſideriū cepit. Jtaq́ Ro C
mā rediēs natum:nuꝝ:neptem:ut nōis heredē:ſic
animi ꝓpoſitiq́ tui:Ac ne longum faciā:tuos oēs
tua per ueſtigia:diſtractis pr̄imonijs in viam chr̄i
⁊ amorē vite ſolitarie direxiſti. Stupor eſt memi
niſſe:qd̄ aurum qd̄ ue argētum:q̄s ſericas ueſtes:
quātas pecuniarum ſūmas tua illa quoq́ neptis
egregia ⁊ ſedula tuaꝝ viaꝝ obſeruatrix: eccleſijs
ac religioſis egētibuꝭ toto orbe diffuderit:qd̄ pro
chriſti ſeruitio:ſuoꝝ milia ſeruorū libertate dona
uerit:q̄ꝭ poſſeſſiones nō modo Rome ſed in Aqui
tania ēt ⁊ Gallijs Hiſpanijſq́ uēdiderit:precio in
miſericordiam uerſo: ⁊ his tm̄ agris quos intra
Cāpaniam:Siciliā atq́ aphricaꝫ poſſidebat:tam
late ſe fortuna muliebris extēderat:nō ad aliud q̃
ad uſum pauperū ⁊ iuge pietatis exercitiuꝫ reſer
uatis. Qua preterea etate hec ageret: cum vigeſi
mo ſcilicet etatis anno:tuis accenſa monitis ⁊ ex-
emplo ſeculoq́ renuncians: ipſum (ut ita dicam)
purpureū vite florem ⁊ ꝑclarum coniugium: ⁊ tā
tas diuitias ac delitias neglexiſſet. Quarum ſan D
ctas intentiones adiutus celitus uel hinc patet:ꝙ
illa iunior Melania:ita illud ingēs ꝑcium e tātis
poſſeſſionibus redactum theſaurūq́ ſuum omneꝫ
opportuno tempore diſperſit deditq́ pauperibꝰ:
ut ſi paululum diſtuliſſet: ad Alarici manus ilico
Romam italiāq́ uaſtātis uentuꝝ omnē fuerit:qd̄
illa iam tunc in meliores uſus magnis opum pō-
deribus expedita ꝯuerterat:quaſi teipſam ſuaſq́
res prereptas lupi faucibus:chriſto libēs ſub mul
tiplici fenore largiretur: Tu autem felix anus om
nibus tandem que iter ad celum pandunt:non fe-
minea leuitate tranſactis ⁊ q̄ſi iam temporis tui
curſu ac laborum agone plauſibiliter conſūmato:
nil in terris agendū ſupeſſet: ante duos mēſes ex
quo Hieroſolymā redieras:relicto ſibi mōaſterio
finē reꝝ trāſeūtiū ⁊ beatū vite laudabilis exitū in-
ueniſti: Eumq́ tibi honorē chriſtus exhibuit: ut
ꝓpter feminā vnaꝫ tot viroꝝ ac feminaꝝ milibus
pepercisse: ⁊ decretū ſeu ꝓmiſſum ſuppliciū diſtu

liſſe videretur. Siquidem mox ut patria ⁊ rebus
humanis exceſſeras: urbem Romam irruptio illa
barbarica ⁊ horrenda uaſtatio cōſecuta eſt. O in
gens ⁊ pio mulier inſignis exilio: ⁊ neſcio quidez
an tali vita an morte felicior: Multo certe clarior
iaces ſolitario in puluē: q̄ꝫ ſi Rome carēs his me
ritiſ: ianibꝰ titulis: in ſculpto ſepulchro marmoreo
iacuiſſes: multoqꝫ ibi glorioſius edes chriſti tuis
manibus fundata conſpicitur pauperibus ſeruitu
ra: q̄ꝫ Rome palatium auitum: aut barbaricis flā-
mis arſurum: aut ſenio ruiturum. Sed diu fateor
me tue virtutis admiratio in hoc ſermone detinu
it. Et iam ſatis multa de feminis deqꝫ tranſmari-
nis rebus: ad viros ⁊ ad patriam redeat ſtilus.

¶ De ſancto Gregorio papa magno ſolitudiniſ ama
tore. Cap. VIII.

A Uid ergo Gregorius hic noſter Romane
q ſedis magnus antiſtes? Nonne magnifi-
cas ac frequentes domos in ſolitaria tem
pla conuertit: antiquaſqꝫ poſſeſſiones ſibi preripi-
ens: chriſto dedit? Ita ſibi q̄ꝫtuz licuit in maxima
pleniſſimaqꝫ omnium urbe ſolitudinē fecit: ut ubi
auos attauoſqꝫ ſuos creber obſequētis populi cō
curſus ornauerat: illic ipſe ſuo domino ſolus obſe
queretur: ⁊ ſi fame illum ſplendor eductum late-
bris magno curarum in pelago ſupremaqꝫ tandez
dignitatis arce locauerit: Quem ſuum aſcenſum:
cum ſepe alibi: tum ſuper Ezechielem ſcribēs: me
ſta commemoratione conqueritur. Et quidem in-
quit in monaſterio poſitus ualebam: ⁊ ab ocioſis
linguam reſtringere: ⁊ in intentione orationis pe
ne continue mentem tenere: At poſtq̄ꝫ cordis hu-
merum farcine pontificali ſuppoſui: colligere ſe ad
ſemetipſum aſſidue nō poteſt animus: qui ad mul
ta ſpargitur. Alia ibi deinceps contra ſe preſentē
B qꝫ tunc ſtatum ſuuz loquitur. Sed multo plura in
prohemio dialogi: quem librum incepturus: ſecre
tum locum amicum merori ſe petiiſſe teſtatur: ubi
uel modicum a rerum ſecularium tempeſtate quie
ſceret. Illic ergo dilectiſſimo filio ⁊ familiariſſimo
amico reſpondens: Infelix inquit animus meus:
occupationis ſue pulſatus vulnere meminit qua-
lis aliquādo in monaſterio fuit: quomodo ei labē-
tia cuncta ſubtererant: q̄ꝫtuz rebus omnibus que
uoluuntur eminebat: ꝙ nulla niſi celeſtia cogitare
conſueuerat: ꝙ etiam retentus corpore: ipſa iam
carnis clauſtra contemplatione tranſibat: ꝙ mor
tem quoqꝫ que pene cunctis pena eſt: videlicet ut
ingreſſum vite ⁊ laboris ſui premiū amabat. Qui
bus commemoratis: ad contraria triſtior ſe con-
uertens: At nunc inquit ex occaſione cure paſtora
lis ſclariū hoium negocia patitur: ⁊ poſt tam pul
chram quietis ſue ſpeciem: terreni actus puluere
fedatur. Que ſequuntur: attexere longum eſt: ⁊
minime neceſſarium: Finis eſt: ut ⁊ ſe recordatio
ne vite preterite torqueri acrius: ⁊ in comparatio
ne quiete viuentium miſerum fateatur: quorum
plurimos in hac de qua loquimur vita ſecretiore
placuiſſe diffinit. Nec minus ⁊ illa ſuperuacuum
ſequi: que in eo libro ſcripſit: ubi Job afflictum af
flictus expoſuit: Propterea ꝙ ⁊ uterqꝫ peruulga
tus eſt liber: ⁊ hec in utriuſqꝫ ueſtibulo ſcripta
ſunt: mitto alia prope flebiliora: ubi ob hunc ipſuz
ſuum aſcenſum ⁊ inceſſanter ſe ait flere: ⁊ amicos
orat ut ſi eum diligant ſecum fleant: ac pro ſe deuz
rogēt: ut intelligas ſuū illum intellexiſſe periculū:
qui quaſi genus mortis exiſtimās ſolitarie viuere
deſiiſſe: amicorum auxiliū in eo ſtatu tam ſuppli-
citer implorarer. In epiſtola autem ad Narſetem
Patritiū de hocipſo loquēs: tanto ſe merore per-
cuſſum dicit: ut vix loqui ſufficiat. Ex quibus ap-
paret: ⁊ pontificatuſ ꝑmoleſtā illi ſarcinā: ſicut eſt
omnibus profecto qui illeſam immaculatamqꝫ
cuſtodiunt: ⁊ ſolitarie vite dulcem fuiſſe memori-
am: niſi collatione diſparium mutati ſtatus ama-
ritudinem acerbaſſet.

¶ De ſancto Benedicto ſingulari ac deuotiſſimo ſo
litudinis habitatore. Cap. IX.

Ed ubi iam dux occidentalium monacho- A
f rum Benedictus remanet? At quis eum
chriſti fidelium non nouit: quis ſanctuz iu
uenile conſiliū nō audiuit? Qui q̄ꝫuis a prima eta
te virtutū hoſpes: uoluptatū hoſtis: arduaz celi vi
am eſſet ingreſſus: ut compendioſius tamen ac tu
tius pergeret Romam Nurſiamqꝫ dimiſit: quaꝝ
in altera educatus: ortus ex altera: utriuſqꝫ amo-
rem uſu ac natura contraxerat. Uicit tamen carna
les affectus anime cura: petiitqꝫ felix puer nō mo-
do ſolitudinem: ſed deſertum ⁊ illud imane: ſed
deuotum ſpecus: quod qui viderunt: vidiſſe quo-
dammodo paradiſi limē credunt: Ubi qualiter vi
xerit ſciens ſileo: cum ⁊ cuncta nobilium ſcriptoꝝ
fides lateqꝫ loquax fama vulgauerit: ⁊ iacta illic
ingentia preclariſſime religionis fundamenta te-
ſtentur. Id nunc mihi ſuffecerit: ⁊ ſolitudines no-
ſtras honeſtaſſe commemoratione tanti incole: ⁊
propoſitum meum preſens tali teſte firmaſſe. Lō-
guz eſt enumerare: qui deinceps viri: ⁊ quales hu
ius ueſtigia ſecuti: ⁊ uel claritate ducis ⁊ exempli
ſtimulis: uel inclinatione nature: uel diuiniſ oracu
lis admoniti: Religionum uenerabilium fundato
res: uarias ſolitudines petiere: Indicio nunc etiā B
ſunt ſacra cenobia ⁊ inter ſpelea ſilueſtria deuotiſ-
ſime domus chriſti: Ciſtertium: Maiella: Cartu-
ſia: Uallis vmbroſa: Camaldulum: innumerabi-
leſqꝫ alie. Quarum religionum riui: ⁊ ſi celeſti de
uotionis augmento poſtmodum longe lateqꝫ dif-
fuſi ſint: ⁊ plana compleuerint: ſi tamen ut magno
rum fluminum fontes: ſic harum queris origineſ
ex aſperrimis montibus emanaſſe cōperies. Cla-
rum quidem ex omnibus ⁊ famoſum Benedicti
nomen: Cuius hiſtoriam viteqꝫ modum quiſquis
noſſe cupit: non ſcrutari abdita iubeo: Gregoriani
dialogi cuius ſupra mentio eſt habita: ſecunduz li
brum perlegat: qui ex illius actibꝰ eſt totus: ⁊ ubi
rerum claritas ſtilo etiam illuſtratur.

¶ De ſolitudine ſancti Florentii. Cap. X.

In oculus ſerie rerum ductus: intra libri A
s tertii methas exceſſerit: videbit illa ſolitu
dinis italie congeſta miracula. Occurret
ei Florentius: qui in monaſterio ſolus agens: duz
a deo cui cuz iugis oratio ⁊ multa ſimplicitas fa-
miliariſſimum fecerant: aliquod ſolitarie vite ſola
tium poſtulaſſet: protinus eidem urſus aſtitit: quo
deinde feritate depoſita ceu paſtore aliquo pauca
rum ad cuſtodiā pecudū uſus eſt: deqꝫ eiuſdez ul
tione: quē quorūdaz fratrū liuor occiderat ipreca-
tio irati: dicto citiꝰ ad celū uenit: ut illis mox hor-
rēdo ſupplicio affectis: obſtupuerit: ſeqꝫ perpetuo
ſontē uocās: ⁊ tā celerit̃ exauditū gemēſ: oia relīq

vita ſine lamentis ⁊ dolore non fuerit. Rogo que legiones aut qui reges ad hanc potẽtiam laborã do perueniunt: ad quaꝫ ſolitaria humilitas quieſcẽdo? Occurret ide Martinus ille Marſici mõtis accola: cui de rupe ſolida fluens pennis aque tenuis ſtilla: dure rupis ſtillantis olim in deſerto
B prodigium renouauit: Quiqꝫ cum ſerpente terrifico: ſub cuius ſpecie uetus ſerpens terribilior latebat: vno eodemqꝫ ſpecu cõtinue ſine offenſa toto triennio uerſatus: Illo demum mira patientia procul pulſo ipſe victor ſolus ſuſtitit. Occurret alter ſine nomine: ſed cuius nomen in celo eſt: Argentarij montis inhabitator: qui cum defuncti faciem puluere fricuiſſet: incredibile ac ſtupendum: niſi quia credenti nihil impoſſibile eſt: exangue cadauer ⁊ mox futurum puluerem puluere ſuſcitauit. Occurret ſolitarius Menas: tante vir innocẽtie tanteqꝫ fiducie: ut non ſolum barbaros tunc vicinia uexantes reuerentia ſui nominis famaqꝫ cõpeſceret: ſed maximos atqꝫ immanes urſos e ſilua proxima ſancti viri aluearibus inſultantes: ferula quam de more geſtabat quaſi domeſticos catulos caſtigaret trepidanteſqꝫ depelleret.

De ſolitudine ſancti Frãciſci. Cap. XI.

A O Peroſum fateor cuncta complecti: nec ea mihi nunc cura eſt: neqꝫ enim ſcriptus hiſtoriam: ad calamum ueni: ſed vndiqꝫ decerpturus illuſtria: nec ea quidem omnia: ſed que cepti operis ſeruato calle preteriens poſſem: an vo uel horum aliquem in patria ſua uel Benedictum Nurſie vnq̃ ad id glorie uenturuꝫ: uel Franciſcũ ſeu uolucrum audientiam: ſeu ſeraphicum rapte mentis ardorem: ſtupendumqꝫ illud inſigne ſacrorum chriſti ſtigmatum ⁊ vulnus animi membra teſtantia tantumqꝫ tam breui de paupertatis coniugio genite ſobolis incrementum habiturum credimus ſi manſiſſet Aſſiſij. Qui licet: ut aiunt: diuinitate conſulta ⁊ reuelatione celitus accepta: pro ſalute multorum inter vite hominum bella: pericu loſas non tam ſibi q̃ militibus ſuis excubias elegiſſet: ipſe tamen magnus amator ſolitudinis heremiqꝫ ſectator fuit.

De triplici ſolitudine: Capitulum incidens: Et de ſolitudine blaſij ⁊ aliorum. XII.

A T Riplex nempe ſi rite complector ſolitudo eſt: Loci ſcilicet de qua maxime mihi nũc ſermo ſuſceptus eſt. Temporis: qualis eſt noctium quando etiam in roſtris ſolitudo ſilentiũqꝫ eſt. Animi: qualis eſt eorum qui in profundiſſime contemplationis abſtracti luce media ⁊ frequenti foro quid illic geratur neſciunt: qui quotiẽs ⁊ ubicunqꝫ uoluerint ſoli ſunt. Has quidẽ ſimul omnes ſolitudinuꝫ ſpecies: nulli q̃ Franciſco magis frequentatas video. Luſtrabat heremos in tẽplis ſepe ſemirutis pernoctabat. Sepe per diem inter turbas a preſentium rerum ſenſu rapiebat: Et pulſo huc illuc corpuſculo colliſione hominuꝫ: celeſtibus mens affixa erat. Hinc illa ſecuritas in q̃talibet hominum frequentia: quam ſibi feruentiſſimus chriſti amor: ⁊ caro mirum in moduꝫ ſpiritui ſubiecta preſtabat: vnde arbitror effectum: ut ſibi ⁊ ſuis ſtationem in populis acceptaret: ratus facile futurum omnibus quod poſſibile ſibi eſſet: quia enim anima illa ſeſe deijciendo ſublimis ⁊ illimis: ac defecata ab omni colluuione terreſtriuꝫ: nullis tumultibus a chriſto ſepari poterat: quod in ſe experiebatur: id uel multo facilius in alijs pſumebat: ſic illuꝫ in iudicio ceterorum propria fallebat humilitas. Quod ut ſic opiner: opinio illa me cogit quam de ſe vir ſanctus habuit: peccatorem ſe maximum ex omnibus: quod cuidam e fratribus percontanti: quid de ſe ille ſentiret: reſpondiſſe legitur. Et q̃uis hec ita ſint: ſepe tamen audiui religione ſcientiaqꝫ preditos ſucceſſores ſuos ſi patris ſcita permitterent ſolitariaꝫ vitam eximijs precordijs ſuſpirantes. Ipſe etiam ut dixi: q̃tum ſolitudinem ſemper amauerit: teſtis eſt vita eius litteris edita: teſtis vite regula: quam ſibi primum ⁊ poſteris in monte dictauit: mox perditam: non niſi in ſolitudine reformauit. Teſtis demum ſua peculiaris habitatio. Nam ut Benedicti: ſic huius quoqꝫ locus oſtenditur vnus ex multis: quo non alius fere uſpiam remotior Aluerna loco nomen. Utriqꝫ igitur ſolitudo calcar incuſſit acutiſſimum ⁊ ad alta diſpoſitos ſollicitauit animos: Itaqꝫ dum latitant: mundiqꝫ gloriam ſpernunt: toto illos orbe notiſſimos atqꝫ clariſſimos fecit. Inter eos ſane quos nobilitauit here- B
mus nec ſilendus eſt Blaſius martyr quem ſpeluncis abditum: ⁊ viſitatũ a feris ⁊ ab auibus paſtum ferunt. Nec Leonardus ⁊ Liffardus fratres: ambo monachi: ambo ſolitarij. Nec Ueridimius heremita clariſſimus: Nec comes eius pretereundus Egidius qui Athenis regio genere ortus: ut perhibent: ⁊ genus ⁊ patriam: ⁊ opes ⁊ litteras grecas quibus abunde pollebat: gallicane poſt habuit paupertati: ſtudio ſolitudinis vniuerſa contemnens: ubi ⁊ miraculis emicuit: ⁊ inter cetera blandientis cerue lacte nutritus: alumnam ſuam uenatorum canibus inuiolabilem preſtitit: Ita ut miraculo rei tactuſ galliarum Rex ad ſpeluncam viri ſentibus obſitam penetraret: non ſine multo militum labore: ferro aditum pandentium. Ueneranda deniqꝫ viſi ſenis effigie: ⁊ iuxta ſenem accubantis ſpectaculo permotus altricis: ſubmotis omnibus ad eum ſolo quodam cuꝫ preſule Rex acceſſit: ⁊ talem virum repperit: ut magnis ei muneribus oblatis magnificeqꝫ contemptis inqꝫ uſus alios uerti iuſſit: tandem ⁊ cenobium conſilio eius extrueret illis in locis uſqꝫ nunc celebre: ⁊ deinceps ad eum viſitandum ſepe ſubmiſſo faſtu regio ueniret: quem ſibi hominem nõ originis ſplendor ac paritas: ſed ſolitarie vite decor ac ſanctitas peperere.

De ſolitudine ſancti Remigij. Cap. XIII.

Q Uid Remigium loquar? qui ad illam fame claritatem que immaturo eui pontificale pondus impoſuit: quod amplius q̃ ſeptuaginta annos ſumma virtute ⁊ induſtria geſſiſſe traditur: Qua francorum ⁊ regem ⁊ genteꝫ ad chriſti fidem primus iſte conuertit: ⁊ celitus: ut aiunt miſſo chriſmate regeꝫ vnxit: vnde in vngendorum illic regum nata ſolennitas in ſeculum noſtrum durat. Ad hec inq̃: ⁊ ad hanc altitudinem: vnde oro: niſi ab ipſis humilibus vite ſolitarie rudimentis aſcenderat? Quid Narciſſum Hieroſolymorꝫ epꝫ viꝝ clarũ atqꝫ mirabilẽ: quẽ ⁊ pſecutionis idignitas: ⁊ ſecrete vite deſideriũ in ſolitudinẽ egere ubi mltos annoſ deſertis in locis degẽs: B

non modo pſecutoꝝ calūnias declinauit: ſed ueri
C philoſophi ſummū munus impleuit? Quid Guil
helmum denicꝫ viruꝫ fortem: ⁊ uetuſte proſapie:
qui etatis florem ipſum cum terrene militie dedi-
caſſet: in deſerto ſeneſcere maluit: ⁊ mori ultimis
D vite fructibus celeſti militie conſecratis? Quid
alium eiuſdem ⁊ propoſiti ⁊ ſtatus ⁊ nominis
Guilhelmum: ſeculari primum faſtu: poſt autem
monaſtica humilitate conſpicuum: qui derelicto
ſpretocꝫ opulento opido: ſolitudinem: paupertatē
⁊ ſilentiuꝫ exoptauit? Montis eniꝫ peſſulani do
minus cum eſſet: grandis ſilue monachus factus
eſt: Incꝫ illo cenobio tanq̄ꝫ portu iecit ancoraꝫ: vi
te tempeſtatibus ereptus vir magnificus in ſecu-
lo: ut uere de illo q̄dā ſcribit: ſed magnificētior in
ſeculi fuga.

¶ De ſolitudine beati Bernardi. Cap̄.XIIII.

A Quid Bernardum cuius ⁊ recētiora ⁊ no
tiora ſūt omnia: qui ⁊ forma corporis cla
rus ⁊ genere: In ipſo adoleſcētie flore: fru
ctum anime ſue cogitans: ſolitudineꝫ adijt: ſed nō
ſolus: Siquidem quincꝫ germanos in eiuſdē pro
poſiti viam traxit: ubi illa relatu digna narrantur:
Nam ⁊ cum Gerardus vnus fratrum: ſed arma-
te ſtudio militie: a fraternis conſilijs abhorrens:
melioribus ceptis ⁊ illuderet ⁊ obſtaret: Ille ce-
leſti çelo concitus predixit fore: ut poſt non longū
tempus predurum illud ⁊ diuinis monitis in per
uium latus hoſtilis haſta perſtringeret: admoto
inſuper ad locum digito ubi vulnus inſtaret: hic
hic inquiens ferieris: ⁊ cum dolore ſaltem corpo-
ris ſubintrabit ſalus aie. Qđ ut uaticinatꝰ eſt ac-
cidit: ⁊ intellectu malis exercito: militaris aſperi-
tas in monachaleꝫ māſuetudinē flexa eſt: ut mox
ultro qđ antea irridebat appeteret. Et fratrū alter
natu minimus: cū fratres oēs in ſolitudinē pergē
tes cerneret: forte tunc puerilibus intētus ludis:
eicꝫ pmogenitꝰ ualefaciēs iter blāditias diceret:
Ad te lunarde frater: Id enim erat puero nomen:
totiuſ terre que oium fuerat ꝓuētura poſſeſſio eſt.
Ille ſupra etatē: Nime inq̄t: equa diuiſio: uos ce
luꝫ habebitis oēs ego terraꝫ? Qđ reſpōſum bre
ni rebus ipſis īpleuit: ⁊ ipſe nouiſſimus fratrum
iter gradiens ⁊ tellure dimiſſa per ſolitudinē ce-
lum petēs: Ita nullus oium penitus terris heſit.
Quorum ꝓfectuū pia mater haud dubie ꝑticeps
videri debet: que ab infātia ſic natos inſtituit: ut
victu tenuiſſimo ꝯtētos ⁊ ſolitarie religioſecꝫ vi-
te: quam urbanis uoluptatibus aptiores virilis
etas exciperet: His moribus: his domeſticis īſtitu-
tis creuit ſimillima mrī ꝓles: uere nobilis ac ſan-
cta familia: ⁊ fecūde vitis generoſi palmites: ēt ſi
alibi q̄ꝫ iter Allobroges germinaſſent. Sane cum
omnes feruidi promptícꝫ omnes ad pie celeſtis
aſcēſū: vnus tamen omniū dux Bernardus: qui
naſcēdi ordine tertius in renaſcēdi ꝓpoſito primꝰ
fuit: ad poſtremum ⁊ annoſum patrē ⁊ ſororeꝫ vni
cam poſt ſe trahens. Huius ego facūdie abſtinen
tiecꝫ omiſſis laudibus: qm̄ omibus note ſunt: Il-
lud egregium ac preclarum dictum ⁊ his que in-
ter manus habeo ualde ꝯſentaneū nō ſilebo. So
lebat enim dicere: oēs ſe quas ſciret litteras: qua
rum neſcio an alius ſua etate copioſior fuerit: in
ſiluis ⁊ in agris didiciſſe: nō hominum diſcipli-
nis: ſed meditādo ⁊ orādo: nec ſe ullos vnq̄ꝫ ma-
giſtros habuiſſe p̄ter quercus ⁊ fagos. Qđ ideo
libenter refero: q͞a ſi q̄d ⁊ mihi noſſe datum eſſet:
ideꝫ de me uere dicere uellē: ⁊ niſi fallor poſſem.
Iure: vt arbitror: hūc locum occupauerit Arnul-
phus territorij Metenſis: heremicola nobilis at-
cꝫ eiuſdeꝫ urbis epiſcopus: Nec minꝰ Eucherus B
qui pmum claritate ſanguinis ⁊ ſenatorij ordinis
dignitate ꝯſpicuus: multuꝫ poſtea religione ac ſo
litudine clarior: ſpelūce horride pſeuerātiſſimꝰ in
cola fuit in territorio Lugdunēſi: Ad cuius urbiſ
epiſcopatum ⁊ hic demum non ſuo ambitu necꝫ
humano ſuffragio: ſed cogentibus meritis ⁊ ange
lica glorioſe admodum reuelatiōe cōſcēdit: Utcꝫ C
ueracem ſanctarum ſolitudinum terram ſcias: ij ſ-
dem in finibus ⁊ Romanus ⁊ Domitianus pri-
mum ſolitarij heremite poſt abbates celeberrimi
claruē: atcꝫ ut trāſmarinas ſolitudies trāſalpinis
miſceam: Urſacius ſeculari pmū cognitꝰ militia:
illa poſt reiecta: notior Chriſti miles apđ Niche
am bithynie ſolitariam vitam: non ſanctitate tan-
tū: ſꝫ miraculis claraꝫ egit. Sꝫ iā ſatis exteras ſo
litudines circūiuimus: ad Italicas redeūduꝫ eſt.

¶ De Solitudine Carlomani. Cap̄.XV.

Quis non eius quem magnum uocāt Ca- A
roli patruū Carlomanū memoret? qui cū
Pipino fratre regni particeps: ⁊ regno ſi
mul ⁊ regijs curis cedens: Romam adijt ocian-
di ꝓpoſito: Atcꝫ ibi monaſtico habitu aſſumpto:
Silueſtri latibulum Soractis mōtem petijt: ubi
cum uotiua requie biennium exegiſſet: Tandem
quia crebro ⁊ nimis honorifico peregrinoruꝫ ſue
patrie concurſu: locus is ut qui Romam petenti-
bus ſecus iter longecꝫ notus atcꝫ conſpectus eſt:
minus indies ſolitarius uotocꝫ ſuo conueniens
viſus erat: ad ſecretiorem atcꝫ ſemotiorem Bene
dicti domum Caſſinenſe cenobium commigrauit
Ibicꝫ quod optabat ⁊ querebat: fratre iterim ac
nepote pro caduca ſede laborātibus: ⁊ quietas la
tebras ⁊ tranquillum vite finem habuit.

¶ De Solitudine Romualdi. Cap̄.XVI.

Sequitur hunc alius etate poſterior: meri- A
to autem prior Romualdus Rauennati-
um urbis nobiliſſimuſ incola: ⁊ illuſtri du
cum ſtirpe progenitus. Hic ab adoleſcentia q̄ꝫuis
opum ⁊ etatis ⁊ generis inſolentia tumidus ⁊
deuinctus illecebris: animo tamen aſſurgens: in-
ter illius temporis uoluptates: ⁊ iuuenilia ſtu-
dia: ſanctam ſemper ſolitudineꝫ ſuſpirabat. Itacꝫ
dum uenanti ſepe taciti nemorum receſſus occur
rerent: celeſti mox deſiderio percuſſus herebat:
atque ad ſe uerſus aiebat: O q̄ꝫ delectabilis:
q̄ꝫ tranquillus: ⁊ q̄ꝫ deo ſeruire uolentibus op
portunus locus: q̄ꝫto melius hic amici dei q̄ꝫ in
urbibus habitarent. Itacꝫ generoſe indolis ado
leſcens ad captandas feras profectus in ſiluam:
captādarū cħo negociū aiarum: iam florēti nec-
dū matura pietate cogitabat: necꝫ vo diu ineffi-
cax cogitatꝰ eſſe potuit: ut quē ſpūs ſanctꝰ aleret:
aſſidue ⁊ augeret. In ipſo igit̄ etatis flore: gl̄iam:

uoluptates opes:patrem:patriam:mũdum deni-
qꝫ ⁊ ſeipſum talem fugiẽs:ut ſe alium iueniret to-
tum ad heremitice ſolitarieqꝫ vite ſtudium ſe con
uertit.Et pꝛimus illi qdem e ſeculo exeũti : haud
ꝓcul a patrie menibus ad Claſſenſe cenobiuʒ ſal
tus fuit.Jnde aũt exacto ferme triennio: fratrũ vi
B tijs offenſus abſceſſit: ⁊ ad marinum quẽdam ſo-
litarium degẽtem in regione Uenetoruʒ: ſanctuʒ
utiqꝫ ſimplicẽqꝫ hoiem queʒ per famam nouerat:
deuotiſſima raptim hũilitate prexit:eũqꝫ ꝑcepto-
rem ac magiſtrum fidelem potius ꝙ̃ diſcretum pa
tientiſſime ꝑtulit:eiuſqꝫ non ſolum ṽba:ſed ṽbera
tam eq̃nimis ac ſubmiſſis excepit:ut eũipſum me
ritum in ſtuporem cogeret:qui deinde ſecum ma-
gnis ⁊ honeſtis ex cauſis pꝛo ſalute aie ſcilicet Pe
tri urſioli Uenetorum ducis: ⁊ ducatum ⁊ ſeculũ
his comitibus relinquẽtis:trãſgreſſus in gallias:
bꝛeuiqꝫ poſt tꝑe in Romualdo ſpiritaliuʒ virtutũ
incrementa cõſpiciẽs:diſcipuli tãdem ſui diſcipu-
lus fieri nõ erubuit: ⁊ cui pauloante ꝑceperat obe
dire.Jnde aũt multo cum dolore gẽtium illarum
ĩter quas aliq̃ʒtum tp̃s exegerat: uſqꝫ adeo:ut de
eius etiam cede cogitarẽt:quatenus quem viuen
tem tenere non poterãt:moꝛtui ſaltem coꝛpus the
ſauri inſtar ingẽtis ad ꝑſidium ſue patrie retine-
rẽt:ſimulata demẽtia elapſus: ⁊ ſic in Jtaliam nõ
minus iuſtis reuerſus ex cauſis:ꝙ̃ abierat:ſed ali
q̃ʒto etiam iuſtioribus : ut videlicet patrem ſuum
Sergium iminenti aie ꝑiculo:tempeſtiuus eripe
ret.Jpſum qdem qui in monaſterio ſancti Seueri
pꝛope Rauẽnam ſuſceptus in monachum fuerat:
religioſo iugo colla ſubducere meditãtem : ut nũ-
ciatum illi erat: ⁊ ad ſeculum redire ꝓperãtem rep
perit:cũqꝫ nil uerbis ac ꝑcibus ageretur: non pa-
trem cui ſubeſſet:ſed monachum cui ſpiritali pꝛe-
eſſet auctoritate ꝯſiderãs: ſalubꝛibus vinculis pe
ſtiferum coercuit appetitum:pie ſeuerus in parẽ-
tem:vt eum patris eterni ſeueritate liberaret ſuc-
ceſſitqꝫ feliciter.Nã Sergius malis admonitus:
ad coꝛ redijt: ⁊ caſtigationem non ut filij:ſed ut pa
tris amplexus mira cõpunctiõe ꝓpoſitum imuta-
uit:atqꝫ ita in virum alterum uerſus eſt:ut mox ⁊
lachꝛymis peccata dilueret ⁊ beatifica viſione re-
creatus:amatum ſimul pondus coꝛporis: ⁊ opta-
C tos mundi laqueos uotiua moꝛte deſereret . Lon
gum eſt deinceps laborioſam viri militiaʒ ſub ſer-
uitio Jeſu chꝛiſti deuotoſqꝫ diſcurſus:nõ italicos
modo uel trãſalpinos:ſed etiam trãſmarinos uer
bis amplecti:qui tam crebꝛi ac difficiles fuerunt:
ut ab illo qui vitam eius deſcripſit : meruerint ex-
cuſari:qꝛ ſcilicet ad hunc virum ne quicq̃ʒ latitare
cupientem:ubicunqꝫ terraruʒ eſſet:innumerabiliſ
deo ſeruire cupientium turba conflueret:nõ humi
lium modo:ſed illuſtrium:ut quotiens locum vnũ
ſuis monitis Chꝛiſto queſita familia impleſſet:re-
ctore illis impoſito:neceſſe haberet:ois expers de
ſidie: ⁊ quietis inſcius:in locum alterum cõmigra
re:ſanctiſſimus animaruʒ paſtoꝛ:nouum dño ſuo
gregem nouis in paſcuis queſiturus.Lõgum pꝛe
terea nominatim exequi:quot q̃ʒ claros chꝛiſto ſer
uos ſibi diſcipulos ambiendo queſierit:in quibus
⁊ duces ⁊ comites ⁊ filij comitum fuerunt : quin
⁊ ipſe Romanus imperatoꝛ Ottho:licet is diffe-
rens atqꝫ ꝓcraſtinans:uotũ in ſancti manibus vi-
ri factuʒ:implere pꝛeuẽtus moꝛte nequiuerit. Lõ
gum deniqꝫ quibus locis habitauerit: quas here D
mos diſcipulis ſanctis impleuerit:que deſerta fre
quentauerit:que templa cõſtruxerit:in qbus ꝑcla
riſſimum nomen habet heremus Camaldulenſis
Aretinis in finibus:cuius ille ⁊ loci ⁊ oꝛdinis in-
ſtitutoꝛ ac pꝛinceps fuit:tanta deuotiõe ſingula fa
ciens:tãtis ieiunijs:tantaqꝫ cibi lautioris abſtinẽ
tia ipſe gule ſue illudens:tãtis ſuſpirijs tãtiſqꝫ cũ
lachꝛymis:eoqꝫ impetu ⁊ ardore animi:quem nul
lus vnq̃ʒ ſtilus equauerit.Ea demum ſollicitudi-
ne tam iugi tãqꝫ anxia ⁊ uſqꝫ ad ultimũ indefeſſa:
ut more Ceſareo ſed intentione alia:nil actum cre
dens:dum qd ſupeſſet agẽdũ:his ſacris edificijs
ad exitum vix ꝑductis:ſemper incipiens ac feſti-
nans noua iaceret fundamenta: Pꝛoꝛſus quaſi to
tum oꝛbeʒ vnam heremum:oẽs hoies monachos
facere decreuiſſet:Et hec inter quas ꝑſecutionuʒ
moleſtias:non demonum modo ſed hoium: ⁊ pꝛe
ſertim ſuoꝝ q̃ʒ patiẽter tulit ac foꝛtiter.Quãta illi
in aduerſis alacritas atqꝫ letitia:magnum ſolide
mentis indiciũ ⁊ in ſtatu quolibet frons vna per-
petua ſerenitate notabilis:qd̉ impꝛimis Socrati
Lelioqꝫ tribuitur:quibus hic ſanctus de quo loq
mur:vnifoꝛmitate par fuit:pietate aũt ac religiõe
ſuperioꝛ.Quãta ṽo huic oris hilaritate iuncta eẽt E
auctoritas: ⁊ neſcio quid diuinũ in illius vultu ue
nerabile pariter ac tremẽdũ:quo ⁊ boni illũ cole-
rẽt ⁊ timerent mali:magni licet ac potẽtes ⁊ tan-
q̃ʒ coram deo poſiti contremiſcerẽt : uſqꝫ adeo ut
⁊ impatoꝛ Romanus Ottho junioꝛ eum familia
riter ac reuerenter inuiſeret:inqꝫ illius lectulo per
nocteʒ conquieſceret : Et impatoꝛ alter Henricus
cum vir ſanctus ad eum ⁊ illius ⁊ diſcipuloꝝ ſuo
rum ꝑcibus expugnatus:vix ueniſſet:ſibi letuſ ac
uenerabundus aſſurgens:pio ſuſpirio in hec ṽba
ꝓrũperet:O utinam eſſet aia mea in coꝛpore tuo:
⁊ impialium comitum viro dei circũfuſa acies at
qꝫ humiliter accliuis:pellicie qua tũc ille erat idu
tus:villos pꝛo charis ac ſanctis reliquijs in patri-
am relatura:non ſine ipſius graui merore:deuota
vndiqꝫ certatim ipoꝛtunitate decerperet: opinatiſ
ſima ſanctitate barbaricos etiam ſpũs molliente.
Ad hec ⁊ Raynerius Tuſcie Marchio:neqꝫ ipe F
ratoris neqꝫ cuiuſq̃ʒ moꝛtalium:q̃ʒtum Romual-
di ſolius aſpectum ſe metuere fateretur : neqꝫ illo
pñte ſibi oino linguam aut ingeniũ ꝯſtare.Poſtre
mo que per illum ſeu viuẽtem ſeu defunctum diui
nitus ſint geſta miracula : que pñtis dei potentia
ac virtute geri multis ⁊ claris inotuit argumẽtis:
Jllis duobus inter plurima:qꝛ ⁊ Gregorij cuiuſ-
dam fratris intolerabilem capitis doloreʒ ſolo ſa
nauit anhelitu:Et alterius non dolorem: ſed inſa-
niam vno pepulit oſculo:qui curatus ſe mox qdẽ:
vt ſacra viri labia contigiſſet:uehementioris aure
ſpũm ſenſiſſe:illius ex ore ꝓdeũtem aſſerebat:quo
afflatus ſubito ſalutem pꝛiſtinam recepiſſet.Jd ſa
ne quid aliud fuiſſe crediderim:q̃ʒ ſpiritum illum
qui vbi vult ſpirat:quo pꝛofecto vir deo acceptiſ-
ſimus plenus erat . Longa inq̃ʒ hec relatu ⁊ mi- G
nime neceſſaria:cũ ab illo ipſo quem pꝛediximus
eius hiſtorico contemporaneo ⁊ conciue ſuo ſan-
ctitate ac ſcientia viro inſigni: ⁊ ipſo quoqꝫ ſolita-
rio:de quo ſine medio poſt hunc dicaʒ:de his edi
tus liber extet:Summa igitur rem compꝛehẽdat:
Siquidem centũ viginti annis quos habuit vite:

viginti pꝛimi in ſeculo acti ſunt:tres in monaſterio
cuius regimen coactus accepit uolenſqꝫ depoſuit:
Reliquis omnibus ſeptem ⁊ nonaginta heremit i
cam vitā duxit ſemper vigilantiſſimus nunq̄ꝫ ceſ
ſans:ubiqꝫ fructificans:⁊ ut de illo ſcribitur:ſteri
litatis impatiens:ac pꝛopterea omnibus locis ⁊
tēporibꝰ toto coꝛpore totaqꝫ anima ad nihil aliud
D q̄ꝫ ad lucrum ſollicitus animarum.Ad extremum
ꝟo moꝛbo victus ac ſenio:ad Italie notā partem
uel Piceni uel Umbꝛie regionem:⁊ ad monaſte
rium uallis que de caſtro dicitur qđ ipſe conſtru
xerat:⁊ ubi ante viginti annos moriturum ſe pꝛe
dixerat:ceu ad hoſpitium feſſus viatoꝛ ad ueſpe
ram pꝛoperauit:Atqꝫ ibi tandem poſt longiſſimos
labores exactos:feliciter requieuit:⁊ qđ neſcio an
de alio q̄ꝫ de paulo pꝛimo heremita legerim:ſolita
riam vitam ſolitario fine cōcluſit.Ultimam enim
⁊ diei illius ⁊ vite ſue horam ſentiens adeſſe:fra
tribus qui aderāt egredi iuſſis:⁊ mane ꝓximo re
uerti:pia illos fraude decipiens:ut qui ſolitarie
Chꝛiſto ſeruierat:ſolitarius ad Chꝛiſtum ⁊ merce
dem ſui ſeruitij repoſcendam iret:ſeſe ⁊ beatū ſpi
ritum languidūqꝫ coꝛpuſculum recollegit:atqꝫ ita
incomitatus hominibus:comitatus angelis hinc
abijt ad eternam vitam.

¶ De ſolitudine Petri Damiani. Cap.XVII.

A Etrus nunc occurrit ille qui Damiani co
p gnomē habet:q̄ꝫuis ⁊ de hoc ipſo ⁊ de vi
ta rebuſqꝫ viri huius agentium diſcoꝛdia
multa ſit:ꝙ eum alij e ſolitudinis ocio ad eccleſia
ſtici negocij curas:Cōtra alij ex ipſa curarū arca
ſtrepituqꝫ negocioruꝫ:ad ocioſi ſilentij paceꝫ tra
hūt:Utraqꝫ vite huius cōmendatio:ſeu tanto illū
officio dignuꝫ fecit:ſeu ipſa digna viſa eſt que tā
to faſtigio pꝛeferretur.Alij rem permiſcent:Nam
cum exactius ueruꝫ querens:uſqꝫ ad cenobiū ubi
is floruit miſiſſeꝫ qui mihi cōperta oīa repoꝛtarēt
religioſorum loci illius aſſertione didici:fuiſſe euꝫ
pꝛimo q̄dem ſolitariuꝫ:inde altius euectū:demum
ultro ad ſolitudineꝫ redijſſe.Qđ ſi ita eſt:⁊ indi
cium eius extremuꝫ patet:⁊ in vnuꝫ exempluꝫ ſo
litudinis geminum decus coit:que tales viros ſe
B culo cōmodat eoſdemqꝫ ſic recipit.Ita ꝟo eſſe ut
credam:epiſtole quedam eius hoꝛtant̄:quas nūc
maxime his auditis ad memoriam reuoco:diuer
ſis ille quidem temporibus ⁊ alio atqꝫ alio vite
ſtatu adite:quarum in alijs:ut mihi videtur occu
patus amiſſi ocij requieꝫ ſuſpirat:in alijs ocioſus
tranſacti negocij inquietudinem recoꝛdatur.Hu
ius mihi nunc certioꝛ memoria eſt.Ceteris igitur
extra pꝛopoſitum ſunt omiſſis:utiqꝫ inq̄ꝫ Petrus
hic:q̄ꝫtum ex nouiſſimis eius ſcriptis elicio:Ro
manū cardinē non ſine laude poſſederat:vir haud
dignitate clarioꝛ q̄ꝫ lingua:Quid tamē ⁊ hic con
ſilij ceperit iam audies:Siquidem ſtatum illum
pompaſqꝫ ſeculi contribulibus ſuis linquens:ipſe
Italie medio ad ſiniſtrum Apenini latus:quietiſſi
mam ſolitudinem:de qua multa conſcripſit:⁊ que
uetus adhuc fontis auellane nomen ſeruat:peritu
ris honoribus pꝛeferendam duxit:ubi non minus
glorioſe poſtmodum latuit:q̄ꝫ innotuerat pꝛimuꝫ
Rome:nec dedecori illi fuit alti uerticis rutilum
decus:ſqualenti cilicio permutaſſe.

¶ De ſolitudine Celeſtini pape qui Petrus ante pa
patum dictus fuit. Cap.XVIII.

Uius Petri clariſſimuꝫ faceret raritas ip A
b ſa contemptum:niſi eum Petri alterius
Romani pontificis:quem Celeſtinum di
xerūt:recentioꝛ contemptus ⁊ clarioꝛ obſcuraſſet:
qui pontificatu maximo uelut moꝛtifero faſce de
poſito:in antiquā ſolitudinē tā cupide repedauit:
ut hoſtili compede liberatum crederes.Qđ factū
ſolitarij ſanctiqꝫ patris vilitati animi quiſquis uo
let attribuat:Licet enim in eadem re pꝛo uarieta
te ingeniorum:non diuerſa tantū:ſed aduerſa ſen
tire:Ego impꝛimis ⁊ ſibi utile arbitroꝛ ⁊ mundo:
utriqꝫ enim pꝛopter inexperientiam rerum huma
narum:quas multa diuinarum contemplatiōe ne
glexerat:longumqꝫ ſolitudinis amorem:periculo
ſa eſſe:anceps ⁊ turbida poterat altitudo.Nā q̄d
chꝛiſto viſum ſit miraculuꝫ:qđ per eum deus oſtē
dit die qui poſt renunciationem pꝛimus illuxit in
dicio eſt:qđ pꝛofecto non fieret:ſi qđ geſtum erat
diuinitas non pꝛobaret.Ego pꝛoſus altiſſimi cuiuſ
dam ⁊ liberrimi ⁊ iugum neſcientis uereqꝫ cele
ſtis animi factum reoꝛ:atqꝫ ita ſentio non potuiſſe
id ab homine fieri:niſi qui res humanas iuſto pꝛe
cio eſtimaſſet:quiqꝫ tumidum foꝛtune caput pedi B
bus ſubieciſſet.Ambꝛoſij patrocinio locus eget:
ex eo pꝛeſertim libꝛo:quo ad uere humilitatis ob
ſeruantiam ſacram virginem Demetriadē cohoꝛ
tatur:Non ut dilectores inquit huius ſeculi pu
tāt pui coꝛdis aut ſegnis eſt animi:terrenas opes
ſpernere:honores occiduos faſtidire:nec ibi glo
riam querere ubi laudatur peccatoꝛ in deſiderijs
anime ſue:⁊ qui iniqua gerit benedicitur.Unde ſi
uere intelligatur contemptus iſte rerum pꝛeſentiū
ad que tendat:⁊ qualia cōcupiſcat:nihil huiuſmo
di mētibus rectius:nihil inuenietur erectius:que
ſacratiſſimis deſiderijs vniuerſa tranſcendunt:ne
qꝫ ad ullam creaturam:q̄ꝫuis potentem atqꝫ mira
bilem:ſed ad ipſum omnium viſibilium atqꝫ inuiſi
bilium ambiunt creatorem:cui appꝛopinquare cla
reſcere eſt:quem timere gaudere eſt:cui ſeruire re
gnare eſt.Huius pꝛeconio laudis quis uſq̄ꝫ que
ſo:ſeu quis vnq̄ꝫ dignioꝛ Celeſtino? Relique
rūt alij nauiculas ſuas ac retia:alij poſſeſſiūculas:
alij teloneum:alij etiam regna uel regnorum ſpeꝫ:
ſecutiqꝫ Chꝛiſtum dominum:facti ſunt apoſtoli:fa
cti ſunt ſancti ⁊ amici dei:Papatum ꝟo quo ni
hil eſt altius:rem tam exoptatam tamqꝫ mirabi
lem:ut ab admiratione ac ſtupore dictum ferant:
Quis ulla etate:pꝛeſertim ex quo tanto in pꝛecio
eſſe cepit:tam mirabili ⁊ excelſo animo contēpſit:
q̄ꝫ Celeſtinus iſte:pꝛiſtinum ⁊ nomen ⁊ locum ⁊
amicam bonis moribus egeſtatem appetens:atqꝫ
dum celum ſuſpicit:terre immemoꝛ?Quē in ſta
tu quolibet eque deo placitum:quis non videt qui
mira eius opera:ſed alio digna ſtilo:trifariam di
ſtincta perlegerit:que geſſit:aut anteq̄ꝫ aſcende
ret:aut poſtq̄ꝫ deſcendit:aut dum ſedit?Quid mi
ri autem:ſi virtus operum non defuit:cuiꝰ ⁊ ani
mi tenoꝛ vnꝰ:⁊ qua licuit vite mutatio nulla fuit?
Siquidem in ſupꝛemo rerum culmine:⁊ intra au
guſtiſſimum ac papalem thalamum:anguſtam ſi
bi heremiticāqꝫ cauernulam meditatus:In alto C
humilis:inter turbas ſolitarius:iter diuitias pau
per vixit.Adde qđ ⁊ ſtatim ab initio tentauit fu
gam cum diſcipulo quodam ſuo Roberto Salen
tino tūc iuuene:ſꝫ inopinata ⁊ ſubita populi mul

titudine circūuentus:cum euadendi nulla ſpes eſ-
ſet:in diſcipulum uerſus queſiuit:an ſe ad excelſa
tractum ⁊ coactum ſequi uellet?Jlle autem qui a
magiſtro didiciſſet munduꝫ ſpernere:Chriſtū ꝟo
⁊ quibus ad Chriſtum itur virtutem:pacem:ſilē-
tium ⁊ ſolitudinem amare : queſo ait:ut ⁊ labori
⁊ periculo meo parcas:meqꝫ potius celle inopis
⁊ tuti ocij ſucceſſoreꝫ:q̄ꝫ diuitis ac ſollicite glorie
participem uelis:quod ⁊ factū eſt.Subſtitit eniꝫ
patre Romam abeunte:cuius non multo poſt ani-
mam e carcere gemino ad ſydereas ſcandenteꝫ ſe-
des conſpexiſſe dicitur:ignarus rerum ⁊ miracu-
lo ſtupens atqꝫ interrogās:an ſe tunc etiam ſequi:
an quid aliud agere iuberet.Queꝫ ille ut in ſolitu
dine perſtaret admonuit:⁊ ſic celum petens inter
uerba diſparuit.Diſcipulus autem ille conſilij me
mor:uſqꝫ ad tempora noſtra perueniens:⁊ dieruꝫ
plenus ante hos paucos annos:poſt magiſtrum
abijt:magna quideꝫ apud ſuos ſanctitatis opinio
D ne ⁊ mirabiliumfama operuꝫ relicta.Sed ad Ce
leſtinum redeo:cuius aſcenſus q̄ꝫ meſtus:q̄ꝫq̄ꝫ cō
tra animū ſuū eſſet:deſcenſus letus ⁊ ſpontaneus
declarauit:Audiui narrātes qui viderūt tāto illū
fugiſſe cū gaudio:eaqꝫ ſigna letitie ſpiritalis ocu-
lis ac frōte geſtantem:dū a conſpectu concilij:iaꝫ
tandem ſibi redditus ac liber abſcederet:quaſi nō
humerū blando oneri:ſed collū diris ſecuribꝰ ſub
duxiſſet:utqꝫ eius in vultu neſcio quid angelicum
reluceret.Nec immerito:Norat enim quid repe-
teret:nec quid dimitteret ignorabat.Certe a labo-
ribus ad requiē:ab inſanis diſceptationibus ad di
uina colloquia remeabat:Linquebat urbem:ibat
animo:⁊ niſi ſucceſſoris faſtus obſtaret:pedibus
ibat in montem hiſpidum fateor ac preruptum:ſꝫ
vnde ſibi planum iter eſſet ad ſupos:Cum quo uti
nā vixiſſemus.Quod idcirco p̄cipue de hoc vno
inter tot ſolitarios optauerim:quia nuſq̄ꝫ rei opta
te propinquius uotū erat.Neqꝫ enim magno diſ-
iungimur interuallo:modicūqꝫ uel cūctandū illis:
uel nobis accelerandum fuit:ut iter hoc vite pari-
ter ageremus:qđ ille cū patribus noſtris egit.Et
q̄ꝫbreui ſpatio temporis:per omnē Jtalie tractum
uſqꝫ ad Alpes quot ab eodem inſtituti ordinis cō-
uentus ſacri:Jamqꝫ ut audio Alpes ipſas deuo-
tio propagata tranſcēdit:durat religioſa ſucceſſio:
durabitqꝫ:⁊ quos in ſolitudine genuit viuūt nati
cum in palatio geniti quoſqꝫ uel ad eccleſie cardi-
nem uel ad alios gradus extulit iam pridem om-
nes obierunt:tāto ſtabiliora ſunt ſacre ſolitudinis
fundamenta q̄ꝫ ſeculi.Jrrideant licet igitur qui vi
derunt:quibus pre fulgore auri ⁊ purpure ſquali-
dus opum ſpretor ⁊ paupertas ſancta ſordebat:
Nos hominem hunc miremur:interqꝫ rariſſimos
numeremus:damnūqꝫ uocemus non vidiſſe:cuiꝰ
viſio lucrum ingens:exemplumqꝫ clariſſimuꝫ pre
ſtare poterat:altioris vite confragoſa tentantibꝰ.
Ceterum preſens fama conſecratūqꝫ viri nomē:⁊
laudatoribus ſuis fauent ⁊ arguunt inſultantes.
Gratias autē deo:tam magnanimes facti ſumus:
ut hos duos petroſ emulis carituros:⁊ puſillani
mitatem huiuſcemodi ſine exemplo noſtri tempo-
ris futuram ſperemus.

Tractatus quartus digreſſiuus querulans ⁊ deflens amiſſionem terre ſancte:negligentiamqꝫ torporem ⁊ ignauiaꝫ p̄ncipū atqꝫ pontificum noſtrorum.

¶De petro heremita precipuo ſolitudinis cultore:
occaſione cuius commemorate querele introdu-
cuntur. Cap.I.

Sed ecce qđ non putabam:rurſum uo A
cor in Gallias:dumqꝫ inter ſolitarios
claros viros tranſeo:tertium quendā
Petrum ſe preteriri nō debere:uelut
a tergo uociferantem eminus audire
mihi videor cogorqꝫ ſubſiſtere.Js eſt Petrus he-
remita:qui olim in territorio Ambianēſi ſolitariā
vitam duxit:qualē ſane non latuit:dum enim indi-
gnari ⁊ iraſci iam Chriſtus inciperet:hereditateꝫ
propriam tamdiu ſuis ⁊ noſtris ab hoſtibus con-
culcari:non ulli regum chriſtianorū pingues ſom-
no in plumis purpuraqꝫ captantium:non Roma-
no pontifici Urbano : graui licet ornatoqꝫ viro:
occupato tamen:ſed Petro inopi ocioſo ſolitario
⁊ humiliore grabatulo quieſcenti:quid fieri uellet
aperuit.Primo quidem inſpirans:ut tranſmarine
peregrinationi ſe feſtinus accingeret preſenti miſe
riarum ſpectaculo pio ꝓmptior negocio futurus:
deinde dum quo iuſſus fuerat perueniſſet:⁊ Sy-
meonis qui tunc patriarcha Hieroſolymitanꝰ erat
ceterorūqꝫ fidelium miſerando ſeruitio:ac ſacrorū
triſti ludibrio locorū:concuſſus ac gemens:⁊ ora
tiones vigiliaſqꝫ nocturnas agens : tandem ſupra
nudum eccleſie pauimentum ſomno ſuccubuiſſet:
conſopito iterum Chriſtus apparuit:iubens ut ad
vindictā ſui nominis paſtores ac principes catho
licos excitaret.Tantam ꝟo legationē tanqꝫ ſupra B
vires ſuaſ:q̄ꝫ deuote ſuſceperit:q̄ꝫ īpigre:q̄ꝫqꝫ fide
liter executꝰ ſit:Chriſtoqꝫ pijs conatibꝰ aſpirate q̄ꝫ
uotiue ſucceſſerit:non eſt huius temporibus expo
nere : preſertim cum ⁊ ſtilo tolerabili ⁊ ſermo-
ne vulgari duobus non paruis uoluminibus ea
res in populis etiā nota ſit.Et ſi de hoc quoqꝫ ſcri
bentium uarie affectos animos videā:ſed ſequor
in dubijs quibus potius credendū cenſeo:⁊ quos
rerum non hoium ſtudio agi reor:Atqꝫ utinā qua
lis exitus:talis euentus:⁊ ut felix Chriſti ultio ſic
perpetua fuiſſet:neqꝫ peccatis hominum e tanto
victorie ſucceſſu ad antiquas miſerias reditū eēt:
eo fedius:quo iterum amiſiſſe qđ noſtrum erat:q̄ꝫ
non recuperaſſe deformius nobis hoſtibuſqꝫ for-
moſius:⁊ nobis ſpei mīoris illiſqꝫ maioris aduer
ſum nos uel cuſtodie in poſterum uel crudelitatis
occaſio eſt.Nunc ꝟo quid defleam:aut quid que-
rar preſepe:caluariam:buſti ſaxum:oliueti montē:
uallēqꝫ iudicij:⁊ reliqua dilecta ſingulariter chri-
ſti.loca:ubi homo factus eſt ⁊ in luceꝫ editus:ubi
natus uagijt : ubi infans reptauit:ubi puer luſit:
ubi vir docuit:ubi viuificum nobis ſpiritum exha
lauit:ubi exanimis iacuit ſurrexitqꝫ:vnde ad infe-
ros deſcēdit:vnde cōſcēdit ad ſuperos:ubi poſtre
mo viuoſ ac mortuoſ irretractabili ſnīa iudicabit:
Terrā maioribꝰ noſtris ꝓmiſſam:nobis ereptaꝫ:
nobis debitam ſi viri eſſemus:ſpei noſtre ſedē:ar-
rā patrie eterne nunc egyptiacuſ canis tenet.Heu
quid preter gemitum ⁊ querelas relictum eſt mi-
ſero:quando ⁊ noſtri reges nil niſi delitias:⁊ no-
ſtri pontifices nil niſi diuitias amant:Populi ꝟo
uel ſerui flent:uel inſaniūt liberi:⁊ omnes que ſua

ſunt querunt:que Chriſti autem nullus:cuius pe-
culiare patrimonium nobis ſpectantibus ocioſeqꝫ
ſedentibus laceratur? Quid loquor:aut quid om-
nium occupatiſſimos ocioſos uoco: Jmmo ꝟo dū
fremimus ⁊ meditamur inania:dum ceno uolui-
mur ac libidinibus exercemur ⁊ nitimur ꝓfugas
retinere:duꝫ nūmos pauperum numeramus atqꝫ
abdimus:dum ſuperuacuas ⁊ ineptas turres in
nouiſſima Babylone cōſtruimus ut celotenus ſcā-
dat ruitura ſuperbia:humillimam Chriſti ſedem
non eſt qui tueat̄ aut vindicet? Deniqꝫ dum fratri-
bus noſtris inſidiamur:impijs hoſtibus incuſtodi
tum ⁊ inerme latus obtulimus aditūqꝫ prebuim⁹
in thalamum regis noſtri:crimen ingens ⁊ noſtra
rum frontium pudor eternus:quibus Chriſti ue-
xillū impudenter affigimus:ut tā magnifice Chri
ſti iniurias ulciſcamur:quas ipſe nutu qdeꝫ poſſet
ulciſci: ⁊ fortaſſis ulciſcit̄ ſecretiore iuſtitia:ex alto
tamen interea proſpiciens fidem noſtram.

C De reprehenſione regum ⁊ principum noſtroruꝫ:
qui ſomno:uoluptatibus:turpibus lucris:ſubdito
rum ſpoliationibus ac ceteris vitijs incumbunt: ⁊
nullus eorum terre ſancte diſpendio mouetur.

Cap.II.

A n Os aūt ul' torpemus uel ardemus animo
rum eſtibus:ecce nunc ut inexpleta cupidi
ne ⁊ flāmante odio:de prophane ſeu bar-
barice telluris anguſtijs altercantur reges ⁊ ṗnci
pes terre: ⁊ eſto conueniant in vnuꝫ:quid inde pu-
blicum bonum ſperes? Nunqꝫ Herodes ⁊ Pila-
tus:niſi aduerſus dominum ⁊ aduerſus Chriſtuꝫ
eius atqꝫ illius iuſſu conuenient: Quieſcent forte
ſomnoqꝫ ⁊ uoluptatibus incumbent:turpia lucra
captabunt: ⁊ ſubiectos quos armati ſpoliāt:toga-
ti ſpoliabunt:dumqꝫ neceſſitas belli eſt licentia pa
cis erit. Coniugem ac ſobolem omnes diligent:de
um nullus ac proximum:par corporum cura erit
⁊ incurioſitas animarum. Aurum:gemmas pre-
cioſamqꝫ ſupellectilem aggregabunt:virtutuꝫ or-
namenta deſpicient:amabunt proprios agellos:
pro his pugnare ⁊ digladiari ⁊ perire nō metuēt:
nemo erit qui terre ſancte vniuerſali diſpendio mo
ueatur: Cur queſo niſi quia ueriſſimuꝫ eſt qꝺ dixi:
hec ſingulorum videntur eſſe:illa autem Chriſti?
Jta creatoris ac liberatoris noſtri gloriam ſpernē
tes:noſtram querimus. Hec redit in mentem:his
olim moribus celo cecidiſſe Luciferum:qbus nos
celum hodie ſperamus aſcendere. Qꝺ ſi ad credē
duꝫ uerbis es tardior:utiqꝫ rebus credes:que mē
tiri ut dicitur non ſolent: Circumſpice oro ⁊ ꝑcur-
re prouincias: ⁊ quere qd agatur apud nos: Gal-
B lus ⁊ Britannus litigant. Quinqꝫ iam luſtra uol-
uūtur:ex quo non Chriſtus ⁊ Maria:ſed Mars
⁊ Bellona inter illos reges regnant: Cunqꝫ iam
ferrum utrinqꝫ lenteſcat:nihil ferrei animi molliū
tur:necdum imber ſanguineus tantas iraruꝫ lenit
ardores. Jtaqꝫ tametſi qꝺ inopinabile apud nos:
apud auos ac proauos inauditum erat:hunc mo-
do longe noſtrorum regum maximum multo im-
par hoſtis in vincula traxerit:nec fortuna amplius
tanti regni pondus ferri potuerit: Nullus tamen
ideo rerum finis primogenito capti regis arma re
tentante. Unde ut vides nunc maxime bellum to-
nat:nunc ex integro regij coeūt exercitus: ⁊ Chri
ſto refundendus ſanguis inuidie conſecratur. Hi-
ſpanus ille maior heres: ⁊ per ignauiam ſinit itra
ſuos fines fratres prohpudor anguſto in ſcopulo
maieſtatem Chriſti nefarie blaſphemari. Hic ꝟo
qui littora noſtri maris incolit:nil preter aurū Ue
netorum:ac ſanguinem Januenſiuꝫ ſitit ⁊ cogitat
Auaritie imperio illorum ſatelles:horum hoſtis.
Ab illis auro vinctus:ab his ferro victus. Jlle au
tem extremus regū ſonoris ac refluis Oceani flu-
ctibus obſorduit:ut de tam longinquo ſuſpiria no
ſtra non audiat: ⁊ in occidēte ultimo ſepultus:qd
agat oriens non curat.

C De romanorum Ceſaris ⁊ pontificis accuſatiōe:
germanos ⁊ grecos adijciendo. Cap.III.

c Eſar hic noſter:rapto diademate:in Ger- A
maniam abijt:patrijs latebris ⁊ nomine
cōtentus imperij:cuius extrema membra
complectitur:caput ſpernens:quem recuperaturū
perdita ſperabamus:ſuum ſeruare non audet:nul
loqꝫ fugiens perſequente:ſponſe ſacros amplexus
⁊ pulchre faciē horret Jtalie:tanqꝫ ſub celo aliqd
ſit pulchrius. Arguit eum:fateor:illa callens ⁊ te-
meraria fides mea:que ſumma etiam perflare nō
metuit: Excuſat ſe ⁊ eccleſie iuraſſe:ſe iurat ne am
plius qꝫ vnum diem Rome ageret: O infamē diē:
O pudendum fedus: O ſuperi: En iuſiurandum.
En religio: En pietas: Romanus pontifex ita Ro
mam ſuam deſeruit:ut eam nolit ab alio frequenta
ri: ⁊ de hoc cum Romano imperatore paciſcitur.
Quid hic loquar:neſcio: ⁊ ſi ſcirem:tacere conſili-
um eſt: Unum eſt qꝺ me tacito res loquat̄: Quo-
niam qui habitatorem urbi eripit:aratorem ſi poſ-
ſet induceret:qꝺ qꝫ iuſte uelit viderit. Germania B
nil aliud ſtudet qꝫ ſtipendiarios latrones in reipu
blice exitium armare: ⁊ e ſuis nubibus in noſtras
terras iugem ferreum imbrem pluit:dignum non
inficior:quia uolentibus accidit. Jtalia ſuis ipſa ſe
iuribus conficit: ⁊ ſi quando reſpirat:auri amor:
Chriſti amore potentior animos occupat: ⁊ per
omnes terras ac maria diſtrahit. Grecia uel ſuis
erroribus uel noſtris auerſa ſuperbijs:ouile priſti
num ⁊ paſcua noſtra contemnit.

C Qualiter fides catholica fuerit olim quaſi per vni
uerſum mundum dilatata:ſed nunc negligentia ſu
periorum multum minorata. Cap.IIII.

i Am de regibus alijs ac terrarū dominis: A
deqꝫ pontificibus noſtris loqui:ſuperua-
cuus labor:vulgata ſunt omnia. Et hic qui
dem Europe ſtatus:piget hinc longius proficiſci:
Sed attingēda ſunt vulnera:que qꝫqꝫ procul a ca-
pite ⁊ vitalibus membris:ſitu tamen ⁊ longa ſe-
gnitie putruerunt. Auguſtinus quidem oriundus
ex Aphrica:in confeſſionibus ſuis: Homeri libruꝫ
ſibi difficilem dicit:qꝺ externis Uirgilij facilem:
qꝺ ſuis hoc eſt latinis litteris ſcriptus eſt: Atq nūc
Aphricam metire: ⁊ a Nili alueo:ad Atlanticum
oceanum:uolucri meditatione perambula: Puto
nullum ibi reperies:qui litteras noſtras norit aut
diligat:niſi peregrinus forte uel mercator uel ca-
ptiu⁹ ſit. Hieronymus ad Euandruꝫ ſcribēs:poſt
Gallias atqꝫ Britannias prouincias noſtri orbis
Aphricam ⁊ Perſidem ⁊ orientem ⁊ Indiā:om
nēqꝫ barbariem vnum Chriſtum adorare confir-
mat:vnam ſeruare regulam ueritatis: Jd qꝫ ueruꝫ
hodie ſit:ne dici quidem expedit. Sed ut recenti⁹
teſtimonium noſtri dedecoris attingam: Nonne

Gꝛegorius quodam loco gratulatur ⁊ exultat:ꝙ
ſua etate Aſia tota iam crederet? Nunc heu ut a le
ua Tanais uſqꝫ ad dexteram Nili ripam:per Eoi
littoris ampliſſimos flexus ambiendo peruenias:
⁊ quicquid illos longe diſtantes mundi terminos
noſtriqꝫ maris equoꝛ interiacet:ſiue terrarum ſiue
hominum excutias:ꝗ̃uis adhuc foꝛte ibi aliquis
ſit qui Chꝛiſti nomen in ore habeat:qui tamen ue-
ram Chꝛiſti fidem habeat in coꝛde:niſi ex eodem
B genere qui peregrinatiōe:merce uel carcere teneā
tur:nullus ut arbitroꝛ eſt ibi. Sed ut notiſſime ue-
ritati quartus nunc etiam teſtis accedat:Certe in
hanc ueram Chꝛiſti religionem ſuis temporibus
concoꝛdaſſe omnes eccleſias:non ſolum in Hiſpa-
nia ⁊ Bꝛitannia:ut incipiamus ab ultimis:necnō
Gallijs:Italia: Sardinia: Cypꝛo:Creta ⁊ Dal-
macijs cōſtitutas:ſed in Cappadocia etiā ⁊ My-
ſia ⁊ Macedonia: ⁊ vniuerſa ſimul Helladia: In
ſuper ⁊ vniuerſa Aphꝛica: Pāphylia: Lycia: Iſau
ria: ⁊ in omni Egypto: ⁊ Libya ⁊ Ponto:totoqꝫ
oriente:pꝛeter paucos Arrij ſectatores ad Ioui-
nianum Auguſtum miſſa:fidelis Athanaſij teſta-
tur epiſtola:non famam ſequētis:ſed comperta re-
ferentis: ⁊ ut ipſe ait:experimento ſententiam om
nium cognoſcentis: ⁊ litterarum pignus hominū
qꝫ notitiam habentis. Sin foꝛte pluribus teſtibꝰ
res eget:Ambꝛoſius ſecundo Uocationis omniū
gentium libꝛo: ⁊ poſt eū Auguſtinus ipſe in pſal-
mo quīto ⁊ nonageſimo:Chꝛiſtiane fidei latiores
ꝗ̃ Romani imperij fines ponūt:nec peruenire po
tuiſſe iugum populi ferro regnantis:quo regnan-
tis a ligno ꝑuenerit fides Chꝛiſti. Id ſi de uero im
perio loqui eos conſtat:non de iſto qđ iam nō im-
perium:ſed imago quedam ⁊ imperij vmbꝛa eſt:
utinam noſtris quoqꝫ temporibus uerū eſſet: Pꝛo
C fecto non tota inſaniret Aphꝛica:non Perſis:non
Syria:non Egyptus:non Aſia fere omnis:nō de-
niqꝫ qđ eſt grauius maxima pars Europe. Roma
no enim imperio illi antiquo:ut pꝛeclari teſtantur
auctores:nihil omnium defuit niſi modicum oriē-
tis: Nobis heu pꝛope omnia deſunt:niſi modicū
occidentis: Quibus cū per ſe ſingulis:tum ſimul
omnibus in hac ipſa querimonia:ꝗ̃ta inſit aucto-
ritas ac fides:neminem tam infidelem tanqꝫ hebe
tem puto eſſe qui non ſentiat. Quicquid tñ hi om-
nes dicunt: ⁊ plus aliquid pauciſſimis uerbis am
plectitur Auguſtinus libꝛo Uere religionis:haud
pꝛocul a pꝛincipio: Per omnes inquit terrarū par-
tes quas homines incolunt:ſacra chꝛiſtiana tradū
tur. Dictum bꝛeue:ſed flebile nobis: ⁊ quo facile
damni totiꝰ cumulum metiare: Oꝛ ꝗ̃ quid teſtimo
nijs ſingulorum nitoꝛ:eccleſiaſtice relegantur hi-
ſtorie:quot ibi ante annos mille catholicorum no-
mina pꝛeſulum:a ſeptentrione ultimo uel oriente
uel auſtro:ad roborandum vulgandumqꝫ ſacrum
Chꝛiſti dogma coeuntiū occurrent:ubi hodie nō
dicam nullus epiſcopus:ſed ne chꝛiſtianus quidē
D vir inhabitat. Et ut leuiora pꝛetereā ſileāqꝫ alias:
quibus idem pꝛincipium par exitus ipſa uenerabi
lis urbs Nicea:ubi apoſtolicum fidei fundamen-
tum ab illis ueri opificibus tot tā ſacris ſenibꝰ tan
ta rationum calce compactum atqꝫ uallatum eſt:
ſimul ⁊ tota Bithynia:cuius illa pars eſt:ab hoſti
bus fidei poſſidentur. Ita regimur:ea noſtris pꝛin
cipibus reipublice cura eſt:ſic aliena concupiſcimꝰ
ut noſtra perdamus. Sed in alijs quidē facile me
ipſum ſilentio aut obliuione conſoler:tibi quid di-
cam pꝛodita ac deſerta hieruſalem:hoc vulnꝰ aſſi
due recens in oculis ⁊ in fronte geſtamus:hoc te-
gi diſſimulariqꝫ nullatenus poteſt:aliquantoqꝫ fa-
cilius damni ſarcinam ferimus ꝗ̃ pudoris. Cete-
rum hec ſalutis ſpes:hoc ſtudium glorie:ſic calcā-
tur ſacra:membꝛiſqꝫ languentibus noſtrum caput
impune nunc ab Egyptiaco cane diſcerpitur: ⁊ in-
ſultant pedes impij ſanctuario Ieſu Chꝛiſti:eodē
ipſo ꝓpter noſtrū dedecuſ:uel ſuas iniurias patiē
te:uel ut dictū eſt foꝛſan occultius vindicante. Et
eſt in tot tam publicis malis quiſꝗ̃ qui ueterū Ro
manorum glorie detrahere: talibuſqꝫ mendacijs
ſuum os inquinare audeat. O nos pꝛoꝛſus indi-
gnos quibus tanto celi fauore tam nullis omnino
meritis ſit conſultum: O uere gratuita dei dona:
Hic enim quando ⁊ eſtu doloris ⁊ feruore animi
rapioꝛ: ⁊ audax doloꝛ: ⁊ indignatio loquax eſt: ⁊
opima materia querularum incidit.

¶ De excellenti virtute antiquorum Romanorum in comparatione regum modernorū. Cap. V.

Ic pater:libet equidem percunctari:ſi ho- A
d die Iulius Ceſar ab inferis remearet:ani-
mum illum potentiamqꝫ ſuam referens: ⁊
Rome:hoc eſt in patria ſua viuens:ut haud dubie
faceret:Chꝛiſti nomen agnoſceret:diutius ne paſ-
ſurum credimus ꝙ Egyptius latro: ⁊ Peluſiaci
tam mollis turba canopi:ut ait ille:non dicā Hie-
roſolymam ⁊ Iudeam ⁊ Syriam:ſed ipſam Egy
ptum atqꝫ Alexandriam poſſideret:dum meminiſ
ſet olim ſe:non tyrāno impio:ſed legitimo quidem
regi:regnum ſimul ⁊ coniugem ⁊ vitam abſtuliſ-
ſet:terraſqꝫ illas ut Cleopatre dono daret:ſuo pe
riculo domuiſſe. Non quero ꝗ̃ id iuſte egerit:ſed B
animi vim ⁊ acrimoniā illā miroꝛ ac neceſſariā tē
poribus noſtris dico:ꝗ̃ facile enim fid[illegible]is effectꝰ:
Chꝛiſto ſuum reſtitueret:a quo ſe ſpir[illegible]um accepiſ
ſe ⁊ eternam gloriam accepturum crederet:qui il
lud adulterij pꝛecium donauerat concubine. An ſi
Ceſar Auguſtus:ſi uterqꝫ Scipio Aphꝛicanus:ſi
magnus Pompeius:ut mille alios taceam:eiuſdē
chꝛiſtiane fidei ſacris initiati: ⁊ in eadem urbe re-
uiuiſcerent:pati poſſent:aut pꝛimus in Hiſpania:
quam multis ante ſeculis fluctuantē:nominis ſui
maieſtate compoſuit:aut ſecūdus in Aphꝛica:quā
tributariā alter fecit:alter euertit:aut tertius ſub
arcto ⁊ per orientem:ubi tot colla regum vinculis
innexuit:Chꝛiſti ſui nomen eſſe conceptui? Si eni
pꝛo terrena patria uere fidei luce carētes tanta ſūt
auſi:quid non auſuros Chꝛiſto duce feliciter cre-
diderim pꝛo eterna?

¶ Qualiter noſtri pꝛincipes comparantur Mahometho. Cap. VI.

Oſtri autem pꝛincipes ac duces elatiſſimi A
n hominum:in thalamo leonibus foꝛtiores:
in cāpo ceruis timidiores:ora virilia mu-
liebꝛibꝰ animis dehoneſtāt:ad nocturna bella ꝓm
ptiſſimi:imbelles ad reliqua: ⁊ ad nil aliud animo
ſi ꝗ̃ ad luxurie ſtudium virtutiſqꝫ odiū:quos imi-
tari nequiunt quoſqꝫ uel uenerari uel mirari ſaltē
taciti debuerant:inſectantur ac ſpernūt. Nihil au-
tem inſoliti eſt:ſi virtutis exempla virtutis hoſti-
bus ſunt moleſta: Aut ſi Mahomethi fautores:ut
in multis in hoc quoqꝫ ſecum ſentiunt. Ille quidē

ut ſcriptum teneo:Mecham ex urbibus ac Hiero
ſolymam benedicens:Romam ⁊ Antiochiam ma
ledixit.Et quoniam iuuat impietatum ſuarum co
gitando cauſas querere.In Mecha equidem ⁊
Roma nihil eſt quo mouear.Quid enim noui eſt:
ſi Mecham urbem:mechus ⁊ impurus homo di
lexit: pꝛophanum omnis impietatis habitacu-
lum:dignumqꝫ commaculati ⁊ inceſti ſui coꝛporiſ
hoſpitium:Ibi enim ſceleratius ⁊ infamis pꝛedo
ſepultus eſt:luporum coꝛuorumqꝫ viſceribus di-
gnioꝛ:Et iacet ille carnifex in medio gentis ſue:ſū
mo cultu ac reuerentia pꝛoꝛſus indigna:cum tamē
heu doloꝛ:Chꝛiſti tumulus irreuerenter ab hoſte
poſſeſſus:non ſine graui periculo ⁊ infami penſita
tione tributi:raro furtiꝫ a fidelibus adeatur.Rur
B ſum ꝓ o quid miri eſt ſi nefande ſuperſtitionis arti
fex:ſuis artibus infeſtam almam urbem aſperſam
ſacro ſanguine martyrum:eminentiſſimamqꝫ arcē
religionis ac fidei oderit:pꝛecipue metuens vnde
potiſſimum uenato dogmati ſuo poſſe ueriſimili-
ter excidium pꝛouenire:ſimul id recolens tot inde
ruinas ⁊ graues caſus:diuerſis iam temporibus
Perſis:Medis:Egyptijs ⁊ Chaldeis:ac maiori
bus ſuis Arabibus pꝛoueniſſe iuſtum pene odiuꝫ
ſibi conflauerant metus ⁊ doloꝛ:Miroꝛ magis ſi
non ⁊ Niliacas ſolitudines odio habuit:in quibꝰ
audierat Antonios atqꝫ Macharios tot miracu-
la:tot virtutes:ſolo Chꝛiſti nomine peregiſſe.Nec
dubito ⁊ illas odiſſe eum:magiſtrum uoluptatuꝫ:
⁊ totius obſcene libidinis incentorem.Illud ani-
mum tangit:vnde uel amoꝛ Hieroſolyme uel An-
tiochie odium.Sed inducoꝛ ut ſuſpicer ciuitatem
ubi aduerſarium eius Chꝛiſtum:aduerſarium pla
ne:quis foꝛte de ipſo pꝛopter maieſtatem ⁊ glori
am nominis eius palam obloqui non auderet:tot
contumelias:tot flagella:tam crudelem moꝛtē per
tuliſſe meminerat:⁊ gaudebat amaſſe illum quaſi
locum odij ſui in Chꝛiſtum inuidieqꝫ participem:
⁊ ſi amorem queꝫ ferino in coꝛde pepererat:Chꝛi
C ſti moꝛs:eiuſdem reſurrectio extinxiſſe debuerit:
Sed illam homo inſenſatus ⁊ impius ⁊ cecus re
gnandi cupidine nō videbat.Antiochiam ꝓ o odiſ
ſe:ꝙ illic pꝛimo cognomen chꝛiſtianitatis exoꝛtuꝫ
eſſet:qͦd apoſtolorū actus indicāt:⁊ Petrus apo-
ſtolus Chꝛiſti amicꝰ:⁊ chꝛiſtiane dux ac ſignifer
cohoꝛtis:illic pꝛimam pontificij cathedram cōſcē-
diſſet:quaſi harum altera quātū in ea fuit ⁊ Chꝛiſtū
⁊ chꝛi nomē oppꝛeſſit:altera Chꝛiſti ⁊ nomē ⁊ vi
carium celebꝛi ueneratione ſuſtulerit.Nullum ſa-
ne locum odioſiorem illi quā Bethleem fuiſſe con-
iecto:Tacuiſſe autem nomen illud hominem licet
indoctum:natiua tamen ingenij calliditate uerſu-
tum:ne nimis apertas odiorum cauſas expꝛimere
videretur.Hactenus gratum mihi ⁊ lectori nō in
gratum puto diuerticulum pꝛebuerim.

¶De deteſtatione catholicorum pꝛincipū eo ꝙ pꝛe-
A cipuam curam patrie negligant. Cap̄.VII.

Empus eſt ut vnde diſceſſimus reuerta-
t mur.Ego itaqꝫ meſtitie ſtimulis impulſuſ
qͦd ſolum potui candenti ⁊ ignita littera-
rum acie:indelibileꝫ hanc infamie notam populis
atqꝫ pꝛincipibus noſtris incuſſerim:qui tot inutili
bus:immo damnoſis ⁊ impijs curis impliciti:ho
neſtam hanc ⁊ debitam pꝛecipuamqꝫ curaꝫ patrie
negligunt:patrie inquā eterne noſtreqꝫ Hieruſaleꝫ:
non huius que in terris:ſed que ſurſum eſt in celis
matris noſtre:vnde nunc exulamus:cuius imagi-
nem hec impoꝛtat:que ſi per ſeipſam extimet:nec
patria eſt noſtra:⁊ meritum caſum paſſa ⁊ grauio
re odio digna eſt:quippe que deum ſuum qui ſub
ueſte humili eam ſaluare deſcenderat:multis licet
⁊ magnis de nube carnis miraculorum fulgoribꝰ
coruſcantem:auſu ſacrilego ⁊ cōſenſu nefario cru
cifixit.Ea quāuis impietas ſibi peſtilens:mūdo uti
lis foret:dum in crucem actum quaſi de loco altio
ri adorandum gentibus demonſtrauit.

¶Q ꝙ non pꝛo omni ſed pꝛo qua patria ſit merito pu-
gnandum. Cap̄.VIII.

On pꝛo patria qualibet audenda ſunt om-
n nia:quāquā qui auſi ſunt:multis ad celuꝫ lau- A
dibus efferātur.Laudatur ex noſtriſ Bꝛu
tus:laudatur Mutius:laudatur Curtius:laudan
tur Decij:Fabij:Coꝛnelij:ꝙ ſanguinē ſuuꝫ pꝛo pa
tria effuderint.Laudantur ⁊ exteri.Similis eniꝫ
virtus:non diſſimilē laudē meret.Codrū ac The-
miſtoclen Athene laudant.Lacedemon Leonidē:
Epaminūdā Thebe:Carthago Philenes fratres
Alieqꝫ urbes ciues alios:de quibus omnibꝰ ſi qd
ſentiā queris.Celeſtis amanda reſpublica eſt:quā
non tumultus tribunitij:non ceſſiones plebis:non
ſenatus inſolentia:non inuidia ſimultatum:nō bel
la ciuilia:non externa perturbant:pꝛo qua quiſquis
ſanguinem ſuuꝫ dedit:bonus ciuis ⁊ pꝛemij certꝰ
eſt.Non ꝙ ideo temporalem hanc terrenamqꝫ pa
triam deſerendam rear: pꝛo qua ſi res exigat pu-
gnare etiam iubemur:Sed ita demum:ſi iuſtitia
regitur ⁊ legibus equis viuit:qualem aliquo tem
pore fuiſſe rempublicam Romanorum:Saluſtiꝰ
ac Liuius multiqꝫ alij ſcripſere.De quo in pꝛimis
acritꝰ copioſeqꝫ diſputat Cicero in his libꝛis quos
de re publica ſcripſit:quibus facile conſentirem:
ut tunc etiam dum toti oꝛbi vim faceret: ⁊ violen-
tiſſima videretur iuſta eſſet:qͦd hiſipſis qui coge-
bantur expediret cogi:⁊ vnum idqꝫ non niſi opti-
mum ⁊ excellens rerum caput eſſe mūdo:licet gu
ſtu aſperum certe neceſſarium foret:niſi qͦd dicaꝫ
huic ſententie uehementer obſtaret: ꝙ ſcilicet ⁊
ſi inter homines iuſtitiam ſeruarent:cuiqꝫ ius ſu-
um tribuendo:⁊ illis Romanis artibus a poeta
deſcriptis:paci morē imponēdo:pcēdo ſubiectis
⁊ ſuperbos debellando:quāuis ut pꝛeclare ait Cice
ro idem alibi:Imperium populi Romani benefi-
cijs teneretur:nō iniurijs:bella aut pꝛo ſocijs:aut
de imperio gererent:exitus bellorū eſſent:aut mi-
tes aut neceſſarij regum:populorum:nationū:poꝛ
tus eſſet ⁊ refugium ſenatus.Noſtri autem magi
ſtratꝰ Imperatoreſqꝫ ex hac vna re maximā lau- B
dem capere ſtuderent:ſi pꝛouincias:ſi ſocios equi
tate ⁊ fide defendiſſent:eſſetqꝫ ueriſſimū qͦd illud
patrocinium oꝛbis terre uerius quā imperium pote
rat nominari:quāuis hec inquam ſic erga homines
ſumma iuſtitia ⁊ innocentia Romanorum illiꝰ tē-
poris acta conſenſerim:iniuſtos tamen in deū fuiſ
ſe non ambigitur:cui non leue aliquid:ſed ſeipſos
abſtulerant fugitiuorum more ſeruorum ſui furtū
domino facientes:quodqꝫ grauiſſimum furti ge-
nus cultum illi debitum eius hoſtibus exhibētes
que nimirum iniuſtitia multo eſt maioꝛ:quā ſi vici-
no fundus auitus aut mancipium raperetur.Qui
locꝰ ab Auguſtino in ſue celeſtis reipublice libꝛo

excuſſus curioſeqꝫ tractatus eſt. Quid ꝟo ſiquis naſcendo patriam nactus iniuſtam malis moribꝰ quales fere nũc omnes vides: num pꝛo tali ſanguinem fudiſſe laudabitur? Nihil minus quippe qui malis viris: impꝛobis ciuibus impunitatem publicam facinorum: pꝛopꝛia moꝛte queſierit: Hunc tu mihi laude dignum ac memoria q̃ꝫ multis ob hãc cauſam contigiſſe quidem legimus: hunc tu mihi per gloriam viuere dixeris: Ego ⁊ vite pꝛodigum ⁊ bis moꝛtuum dicam: qui ſimul coꝛpus atqꝫ animam: ſimul hanc vitam pꝛoiecerit ⁊ eternam. Cõ-
C tra autem ne longius uager: pꝛo celeſti hieruſalez pꝛo patria illa perpetua que beatum nobis ſpõdet habitaculum ſine fine: ſine labore: ſine ſollicitudine: ſine metu: ſine ulla deniqꝫ moleſtia: In qua nil turpe: nil impium: nil iniuſtum habitat: quid non uel audere uel aggredi iuſtuz eſſet: ſi quid pietatis aut iuſtitie eſſet in nobis? Jaz uere ut Petrus a patria: ſic ego longius ab incepto peregrinatus ſum: hoſqꝫ mihi animos vnius ſolitarij ſenis occurſus dedit: ut oꝛientale noſtrum obpꝛobꝛium: occidentis pꝛincipibus ac populis expꝛobꝛarem. Qua in re tam efficax utinam dextera mea ſit q̃ꝫ illius lingua fuit: qꝺ fruſtra me optare certe neſcio: uereoꝛ magis ne impoꝛtune nimium ⁊ audacter hec locutus videar inter illos quibus libertas animi temeritas: ⁊ ueritas furoꝛ: ⁊ admonitio omnis iniuria eſt: Utcunqꝫ res accepta erit: ego his uerbis ⁊ digreſſione hac leuatus graui ⁊ moleſto faſce querelarum ad ſuſcepte narrationis iter alacrioꝛ redeo.

Tractatus quintꝰ regreſſiuus ad alia altioraqꝫ ſoltiariorum exempla.

De ſolitudine ſanctiſſimi Joannis baptiſte: atqꝫ beate Marir magdalene: que ex hoc ſorori pꝛefertur. Cap. I.

A q Uid ꝟo nunc minoribus immorer: Jlle inter natos mulierũ maximus Joannes: ſanctus ab utero: quem e ſummo celi faſtigio uenturus ad terraz Chꝛiſtus: ut rex nuncium: ut pꝛeconez iudex: auroram dies ⁊ luciferũ ſol pꝛemiſit: non ſe tutum credidit niſi deſerti antra tene-
B ra etate ſubijſſet. Fecit idem Maria poſt peccatũ: non in populis longum conſpici aut habitare in palatijs elegit: ſed patriam fugiens in has terras uelut in oꝛbem alterum delata: perſeueranter latuit hic in finem: ⁊ pꝛo domo habuit nudam ⁊ concauam illam rupem quam vidiſſe te arbitroꝛ: Neqꝫ enim pꝛocul hinc abeſt ⁊ locus eſt ſacer quodam hoꝛrore uenerabilis: ac viſitari de longinquo etiã non indignus: ubi ⁊ ſepe me fuiſſe ⁊ tres olim noctes totidemqꝫ dies non ſine uoluptate alia q̃ꝫ que in urbibus capi ſolet: exegiſſe memini. Jllic dulcis ac felix Chꝛiſti hoſpita: non oꝛnaticũ ſeruitio puellarum: ſed obſequentium miniſterio angelorum viuens ac moriens uſa eſt. At nil tale fecit Martha ſoroꝛ: dicat aliquis: ⁊ tamen ſancta eſt? Non inficioꝛ id quidem: ſed certe multo ſanctioꝛ Maria que id fecit: Jure igitur ab illo ſummo ⁊ infallibili rerum extimatore de optime partis electione laudata eſt: ut ſi uerum eſt quod doctorum hominuz habet aſſertio: ſub duarum ſororum integumẽtoꝛ pꝛeter hiſtorie ueritatem duplicis etiam vite myſterium contineri: nullus dubio relinquatur locus quin contemplatiua ſollicite actuoſeqꝫ vite ⁊ chꝛiſti iudicio pꝛelata ſit: ⁊ electione pꝛeſertim Chꝛiſti fidelium pꝛeferenda.

De ſolitudine Jeſu Chꝛiſti domini ⁊ ſaluatoris noſtri. Cap. II.

A q Uis ergo miretur ſi peccatoꝛ tot circũſeſſus ab hoſtibus: tutas cupide fugit in latebꝛas: ⁊ imbecillitatis ſue memoꝛ: ⁊ tot exẽplis admonituſ nõ humanis tãtũ: ſed diuinis? Cũ enĩ ualida oĩa: tũ illꝺ ĩexpugnabł'e qꝺ ip̃e ſaluatõ fons oĩum ſalutariũ exẽplorũ: q̃; q̃ꝫ nec egẽs ſolitudinis: nec frequentie metuens: ut doctrinam tamẽ ſuam factis aſtrueret: in montem oraturus aſcendit: ſolus orauit. Jn ſolitudine ieiunauit. Jn ſolitudine tẽtãtẽ vicit aduerſariuz: Poſt in multitudine lz uolẽs ab aduerſarijs perimẽdus. Jn ſolitudine bis paruo conuiuio ⁊ pauculis panibus paucioribuſqꝫ piſciculis inextimabilem ac famelicam turbam pauit: cuz ſaturitate mirabili: tum ingenti miraculo fragmentorum. Jn ſolitudinem tanq̃ꝫ locũ cõſolationis ⁊ pacis: audita Joannis moꝛte ſe cõtulit. Deniqꝫ in loco cãpeſtri turbas docuit: Jn excelſo monte tranſfiguratus eſt: ubi ſupꝛa eum uox eterni patris intonuit. Jn monte etiam pernoctauit orans. Et rurſus in montem oraturus ac moriturus aſcendit: non contentus niſi parumper auulſus a ſuis: orationi pꝛope nouiſſime magis magiſqꝫ ſolitarium locum quereret: facto docens ut ⁊ nos artis in rebus ſolitudinem quereremus. Jdez
B ⁊ offerendum regni pondus reſpuẽs: ſolus in mõtem fugit: etiam nondum tempeſtiue moꝛtis periculum in ſolitudinem declinauit: ut nos ⁊ foꝛtune blanditias ⁊ minas in ſolitudinem fugere ⁊ ex alto contẽnere doceremur. Que ſi uera omnia: ſi teſtimonijs euãgelicis nota ſunt: dubitamus adhuc chꝛiſtiani homines quid nobiſ de ſolitudine ſentiendum ſit: de qua ita ſenſiſſe magiſtrum ⁊ ducem ⁊ dominum noſtrum ſcimus? Cuius ut dictuz eſt pꝛecurſoꝛ ab ipſo p̃moꝛdio in ſolitudine vitã egit: Cuius tot amici idem vite genus ⁊ pꝛius elegerãt ⁊ poſtmodum elegerunt: Cuius poſtremo mater virgo: deo grauida: confeſtim in montana pꝛexit: in ſolitudinem anteqꝫ naſceretur: ſacri uteri beatiſſimum pondus ferens: cui pꝛofectioni ſpiritũſanctum ducem fuiſſe fidelium nullus heſitauerit.

Ex epilogatione dictorum vitam ſolitariam commendans. Cap. III.

A b Js autem ⁊ ſi qua ſunt eiuſmodi: nã neqꝫ cuncta cõcludere uel neceſſarium fuit uel tam parua licuit papyro: ingens ⁊ ſolitudinis laus eſt: ⁊ ad imitandum ſtimulus exemplumqꝫ. Pꝛofecto enim quiſqꝫ hec audiet: ſi eadem aſpirat idem faciet: nec ad vnum terminum diuerſa feretur via: pꝛeſertim cum neqꝫ rectioꝛ neqꝫ compendioſioꝛ ulla ſit. Et nimiruz a populis ꝓpoſito atqꝫ opĩone diſtantes: haud abſonuz videri debet: ſi ut ſtudiorum: ſic locorum quoqꝫ diſtantia uel diſſimi

litudine ſeparemur:diuerſos animos diuerſi habi
tus decent diſtincteꝙ manſiones:plerūꝙ contra
ria infeliciter miſcentur:amanda nobis ⁊ in fami
liaritatem admittenda ſolitudo eſt. Idꝙ non ho
neſtatis tantum:ſed ſecuritatis cauſa:Ut enim ra
rus luxus in ſiluis:ſic in urbibꝰ perrara modeſtia
B eſt.Quiſnam ꝟo rationi aut virtuti locus eſſe po
teſt:ubi ⁊ exemplis ⁊ conſilijs malis eſt imperiū:
ubi opinionibus falſis occupata omnia:⁊ conſue
tudini datum regnum ac preſcriptus error:quaſi
quicquid delectat ⁊ deceat?Ubi non queritur qd
in re fit:ſed quid agi ſoleat aut quid plurimis vi
deatur:quo fallacius teſtimonium nullū eſt:Cre
de igitur mihi qſqs aut virtutē ſequeris:aut viti
um fugis:ut hanc teneas:neue ab illo tenearis:an
ceps tibi in populis eſt mora.Quid enim ibi vide
as niſi contentiones:adulteria:fraudes:iniurias:
furta:rapinas:homicidia? He te artes excipient
primo urbis in limine:he rerum imagines circū
uolabūt:hec exempla circumſtrepent:difficillimū
erit quin ⁊ ſi alius fueris quales cunctos inuene
ris:talis fias.

¶ De Dauid rege quibuſdamꝙ patriarchis ſolita
rie vite cultoribus. Cap.IIII.

A Eu tibi nunc forte ſpes melior blandiatur:
b quaſi uel aliud auditurus viſuruſue uel in
ter lubrica conſtantiore ueſtigio manſurus
ſis:innocentioris eui ⁊ altioris viri exemplo diſce
quid ſperes.Dauid certe rex erat ⁊ ſanctus ⁊ ſa
piens ⁊ propheta:⁊ tamen contriſtatus ⁊ contur
batꝰ ⁊ formidine mortis ⁊ timore ac tremore ob
rutus tenebriſꝙ contectus:qd aliud vidit niſi ini
quitatem ⁊ contradictionē in ciuitate:ut ſuis utar
uerbis:⁊ ſuper muros eius iniquitatem ⁊ laborē
in medio eius ⁊ iniuſtitiam:⁊ non deficientes de
plateis eius uſuraꝫ ⁊ doluꝫ?Propter qđ ipſe quo
ꝙ tātorū rector ac debitor populorum:pro ſalute
ꝓpria elōgauit fugiēs ⁊ māſit in ſolitudine:expe
ctās dn̄m qui eū a tēpeſtate animi ſaluū fecit.Nē
pe meminerat ſibi in ſolitudine diuinitus oblatū
regnū:ſeꝙ nō fratribꝰ tātū ſuis qui in ciuitate erāt
maioribus natu:ſed regi etiam Iſrael qui erat in
regia diuino iudicio prelatum:eumꝙ ipſum regeꝫ
ſibi implacabiliter aduerſantē:in ſolitudine ac ſpe
luncis bis in manus ſuas traditum ac dimiſſum:
tā manifeſtis indicijs innocentie ſue ut ora chla
mydis haſtaꝙ regia procul oſtenſis:immiteꝫ licet
animum beneficio victum flere compelleret:Re
putabat tamen inde ſecum ut bis in ſolitudine ma
B gni hoſtis:⁊ qua nulla clarior victoria bis animi
ſui victor:in Hieruſalem ꝟo victus libidine:indi
gnum maieſtate regis ſcelus:turpi adulterio de
generem fraudem ⁊ homicidium crudele coniun
xerat.Conferebat cuꝫ Iſaac ſolitudine:ſorteꝫ ſuā
urbanam cogitans:ut illi poſt diei medium medi
tandi gratia in agrum egreſſo ⁊ per viam deam
bulanti:felix caſtūꝙ coniugium:ſic ſibi poſt meri
dianum ſomnum uoluptuoſe deambulanti in ſo
lario regie domus:aliena coniugia fedandi uolun
tatem impiam ac ſuperbam ⁊ occaſionem peniten
dam ac miſeram contigiſſe.Iure ergo periculoſaꝫ
⁊ infauſtam urbem fugiens:tutam ac feliceꝫ in ſo
litudinem ꝓperabat.Quod ſi de chriſto dictum
accipimus:ut quidam uolunt:eo maius ad id de
quo agitur argumentum eſt:quo non modo Da
uid:ſed omnium maior eſt chriſtus.Non ſine cau
ſa equidem ut ſermonis illius extrema cuꝫ primis C
iungam:de ipſo Abraham ſcriptum opinari licet:
ꝙ eduxit eum dominus foras:⁊ ait illi:Suſpice
celum:Meo nanꝙ iudicio qui celum vult ſuſpice
re:quiꝙ celeſtia contemplari:educēdus eſt foras:
eo ꝙ in urbibus obiectu multaruꝫ ⁊ malarum re
rum mortalis obtunditur ac prepeditur obtuitus.
Ita dico educendus foras:ſed educēdus a domi
no:alioquin nuſꝙ̄ tutus piaculis noſtris in media
nos deſerta ſequentibus ⁊ maria alta tranantibꝰ:
Unde eſt ꝙ non ducem deuꝫ ſed concupiſcentias
ſuas ſecuti qdā in ſolitudine corruerūt.Nec igno
tum habeo ut Loth iuſtus in Sodomis in monte
peccauit:q̄ꝫq̄ꝫ enim qd fecerit ignorauit:ut ait Hie
ronymus:Et q̄ꝫq̄ꝫ uoluntas non ſit in crimine:ta
men error in culpa eſt:Hoc eſt ergo in quo excuſa
ri vir in ceteris iuſtus ⁊ integer non poſſit:ꝙ ita ſe
vino obrui paſſus eſt:ut uel ignorans probrum il
lud admitteret:quod cogitare ſciēs ac ſobrius hor
ruiſſet:Leuo pede igitur aſcendit in montem:me
lius forte manſurus in Segor quam imbecillitati
ſue ſedeꝫ ſponte delegerat.Sane clarior teſtatior
ꝙ res eſt:q̄ꝫ ut tot opem exemplorum flagitet:eos
qui celo inhiant:non ſonores urbium conuentus:
ſed tacitas ac tranquillas ſolitudines optare:ubi
deus illis aſſidue ſupra ierticeꝫ eſt:mundus atꝙ
humana ſub pedibus.

¶ Tractatus ſextus:De exemplis quorū dam a chriſtiana religione alienoruꝫ:qui vitam ſolitariam ſectati ſunt.

¶ De vita:moribus ac ritu Brachmanarū:⁊ ſolitu
dine famoſi viri Calani. Cap.I.

T Empus erat ut finem facerem: A
Nam ⁊ deſtinatꝰ operi modus
t excedítur:⁊ me alie uocant cu
re.Tu ꝟo iam nimium ſermone
hoc:ab officij maioris intentio
ne diſtraheris:Sed temperare
mihi nequeo:quo minꝰ aliquot
exempla ex alio genere hominum attingam:eoruꝫ
qui aliquam rarioris fame materiam ingenio mo
liuntur.Sileo autem Gymnoſophiſtas quos per
ultimas ⁊ vmbroſas Indie ſolitudines nudos:
quod ipſum nomen indicat:ac uagos philoſopha
ri ſolitos ferunt.Preterea Brachmanas:de qui
bus Ambroſij nomine prenotatus liber a nonnul
lis oſtenditur:qui trans Gangen in orientis extre
mo:ſaluberrimis auris ⁊ ſolitaria regione habi
tant:que q̄ꝫtum opinione aſſequor haud longe ſe
mota ab illis eſt locis ubi terreſtris paradiſus eſſe
creditur:⁊ ipſi per ſiluas uagi ⁊ nudi:quos dice
rem a Gymnoſophiſtis nec ſecta nec moribus dif
ferentes nec re ulla niſi loco forſan aut nomine:ni
ſi Bardaſanes vir Babylonius:⁊ ob id ſaltem vi B

cinitate plagarum fidem meritus: Gymnoſophi-
ſtas apud Jndos in duo dogmata diuiſiſſet:quo-
rum vnum appellat Bꝛachmanas:alterum Sa-
maricos. Cuius contra Iouinianuʒ meminit Hie
ronymus:ut appareat generis nomen eſſe Gym-
noſophiſtas:Bꝛachmanas ſpeciei:ꝙuis non me
lateat ex his que in pꝛohemio diuinarum ſcriptu-
rarum Hieronymus idem narrat:longe aliam ſen
tentiam naſci poſſe. Sed ne hic ſcrupulus ceptum
opus impediat:p̄teruehar ⁊ id potius ſequar qđ
B inſtitui. Eſt itaqꝫ Bꝛachmanarum gens:ut aiunt:
⁊ continentia ⁊ puritate mentis eximia ⁊ contem
ptu diuitiarū ⁊ graui multū uenerāda ſilētio: Jn
quo illis nō in fabellis anilibꝰ:ut multis: ſumma
auriuʒ uoluptas:id nō hoīum clamoꝛ: aut Sym-
phoniacū carmē obrūpit:ſʒ uel cantꝰ auiū uel hym
noruʒ ſonus:qđ vnū lingue exercitium habēt:om
ne illis deſiderium:omnis ſpes non niſi in futuri
ſeculi vita eſt: Cibus ex herbis aut arborum bac-
cis:ueſtis ex frondibꝰ ſi qua tamen eſt ueſtis: Po
ſtremo tectum ex ramis:lectus ex floribus:potus
ex fontibus: Horuʒ vnus Calanus ille fuit cuius
ad Alexandrum Macedonem fertur epiſtola:cui
etiam inſtantem vite exitum iocando pꝛedixit:cuʒ
ipſe ſuccenſa lignorum ſtrue more gentis ad uolū
tariam moꝛteʒ iret: Cuius ⁊ greci ⁊ noſtri ſcripto
res meminerunt. Uir apud nos famoſus:infamis
inter ſuos:qđ quaſi diſcipline ſeuerioris ⁊ moris
patrij deſertoꝛ:ad uerboſam grecie philoſophiam
⁊ delitioſam molliciē tranſfugiſſet: Jn quem acri-
ter quidem omnes:ſed acrius cunctis inuehitur il
le uenerabilioꝛ nudus ſenex Dādamus coetaneus
ſuus:ſed nec externis moribus nec dogmatibꝰ pe-
regrinis infectus: Cuius quoqꝫ epiſtolā neſcio ani
moſam magis an uerboſam:ad eundem regem in
aliorum ſcriptis inuenio. Nam Calani epiſtolam
quaʒ dixi:ne quis dubitet:ipſe Ambꝛoſius epiſto-
lis ſuis immiſcuit:huius ꝟo nō epiſtola:ſed cum
ipſo rege colloquium extat. Longum quidem ⁊
ab omni parte liberrimum:in eo libꝛo quē de Bꝛa
chmanarum vita ſuo nomine ſcriptum:ſupꝛa retu
li:qui licet non plene mihi redoleat Ambꝛoſij ſti-
lum:inter Ambꝛoſij tñ libꝛos medius eſt: ingenti
quodam ⁊ uenerabili ⁊ uetuſto uolumine libꝛorū
eius:qđ in Archiuo Ambꝛoſiane Mediolanēſis
eccleſie cuſtoditur. Oꝛtum ſane haud foꝛtuitis ſu-
ſpitionibus auguroꝛ:non Ambꝛoſij:ſed Palladij
B liber eſt. Quiſquis autem ſit Auctoꝛ:narrat certe
qđ auditu foꝛſitan non fuerit iniucundum:detuliſ
ſe illi regem munera:aurum:argentum:ueſtes:pa
nes:oleum. Jllum omnia pꝛeter ultimum contem
pſiſſe:ꝙ aurum ⁊ argentum diceret:uſqꝫ adeo nul
lius eſſe momenti:ut nedum viri animum capere:
ſed nec ullam quālibet circūuolitantium auicula-
rum ad canendum dulcius poſſent inducere. Ue-
ſtes nō ut ſuperuacuas modo reſpueret:ſed ut im
pedimentum libertatis ac vinculum abhoꝛreret.
Panem ignis quaſdam quaſi reliquias irrideret.
Sed ne ad vnum regalium munerum contēptoꝛ
exiſteret:ſumpſiſſe oleum refert: ⁊ mox magna li-
gnoruʒ congerie ſuccenſa:ſuperfudiſſe:flammaqꝫ
clariſſima erumpente:perbꝛeuiter quidē ut in om-
nibus omnipotenti deo gratias egiſſe:quaſi hoc
illi ſacrificij genus eſſet. Et de hoc quidem ſoli-
C tario ſene hactenus:de quo rurſum deqꝫ omni ri-
tu gentis illius:quid in totum pꝛonunciem igno-
ro. Nuditas nanqꝫ illa non placet:ꝙ talibet elemē
toruʒ clementia: Neqꝫ enim tantū frigoribus:ſed
pudori modeſti amictus honeſtate conſulit: Quā
uis ut ſcriptum eſt: Genitalia uelare ſoleant:cete-
ra nudi: Non placet icurioſitas beluina:ſomni ci-
biqꝫ ne dum extremuʒ curioſe vite fugimus:in cō
trarium relabamur: Placet hac in re ut in multis
Ciceroniana temperies: Adhibenda inquit eſt mū
dicia non odioſa:neqꝫ exquiſita nimis:tantūqꝫ fu-
giat agreſtem ⁊ inhumanam negligentiam: Eadē
ratio eſt habenda ueſtitus:in quo ſicut in pleriſqꝫ
rebus:mediocritas eſt optima: Hinc inquam mi-
hi vite modus placet: Sit ſomnus bꝛeuis:cibus le
uis:potus facilis:humilis toga:modo aliquid in-
ter habitum ac thorum menſamqꝫ hominis ⁊ pe-
cudis interſit. Non quero tectoruʒ diuites caſus:
atqꝫ aureas ruinas:non q̄ro celato argento ⁊ eſtu
antibus epulis graues menſas. Nō imemoꝛ adeo
mei ſum:ſed in omnibus modum quero:non pꝛohi
beo interdum humi diſcūbere aut ſopiri:ne fami-
liarem meum impꝛobaſſe videar:qui ait in epiſto-
lis: Cena bꝛeuis iuuat ⁊ pꝛope riuum ſomnus in
herba. Totū ꝟo ſub diuo tēpus agere:nō tā homi
nū ꝙ urſorū iudico:ꝙuis ille ſe celi pꝛo tecto ter-
rā totā pꝛo lecto habere glorietur:uerū hec in cō-
paratiōe grauioꝝ leuiſſima dixeris. Jlle puerſus
mos moꝛtis anticipāde:ut ꝙſi vita eorū nō ab alio
ꝙ ab eis ſit: e ſtatione coꝛporis iniuſſu dei abire
liceat:cum uelint qđ non ſolum fides chꝛiſti dete-
ſtatur:ſed philoſophoruʒ quoqꝫ clariſſimi. Ut ꝟo
dementie hoc:ſic illud impoꝛtune ſuperbie eſt:qđ
ſe peccatum non habere confirmant:ſeducentes ſe
⁊ mendacem facientes ſpiritūſanctum:qui per os
Joannis apoſtoli inſolentiam hanc retūdit:ad cō-
feſſionem ⁊ penitētiaʒ nos inuitās. Hec ſunt que D
me oſtendunt in hac ſecta. Et ſi neſcius non ſim:ſe
nem ipſum qui Alexandro in frontem multa cū li-
bertate reſtiterit: ⁊ mihi ſi adſit pꝛo ſua hereſi ma
gnifice reſponſurum. Ex diuerſo autem placet ille
contēptus mundi:qui iuſto maioꝛ eſſe nō pōt:pla
cet ſolitudo:placet libertas que nulli gētiū tāta eſt
placet ſilētiū:placet ociū:placet qes placet itēta co
gitatio placet itegritas atqꝫ ſecuritas:mō temeri
tas abſit:placet animorū equabilitas vnaqꝫ ſemꝑ
frons ⁊ nullius rei timoꝛ aut cupiditas:placet ſil-
ueſtris habitatio fontiſqꝫ vicinitas:quem ut in eo
libꝛo ſcriptum eſt:quaſi uber terre matris incoꝛru
ptum atqꝫ integrum in os ſuum mulgere conſueue
rat. Mouetqꝫ me fateoꝛ collocutio illa grauiſſima
cum Bꝛachmanorum omnium:tum pꝛecipue Dā
dami:de qua pauloante dicebam:cum Alexādro
habita: Jn qua non illi vni:ſed vniuerſo pꝛopemo
dum generi humano expꝛobꝛantur ſcelerum innu
merabilium acerui:nominatim inexplebilis auri
ſitis:inhumana feritas:odium omnium contēptuſ
qꝫ dei:puerilis diuitiarum admiratio:femineuſqꝫ
marium oꝛnatus:tumoꝛ animi:tremoꝛ moꝛtis:in
conſultus appetitus glorie:ad hec lingue lapſus:
multiloquium inane: ⁊ loquenti ſepe noxium:phi
loſophia omnis in uerbis:ſenſus in labijs:vite ſer
mo contrarius:inconſideratio actionum penitētie
pꝛoxima:infinita rerum indigentia per auaritiam
inuecta:affectuum inteſtina diſcoꝛdia: ⁊ exterioꝛ
membꝛorum multa rebellio:multa moruʒ peruer-

ſitas: atqꝫ ante alia cedis amor ac bellorum ſtu-
dium: domeſtici quoqꝫ victus enormitas: preceps
ebrietas: ⁊ gula ſui hoſtis ac pernities alumni: ridi-
cula ciboruꝫ conquiſitio: ⁊ in primis eſus carniũ:
ubi premordaciter nos non bobus equiſqꝫ uel cer
uis: ſed lupis ac leonibus pares dicit: atqꝫ arden-
tiore conuitio mortuorum etiam corporum ſepul-
chra viuẽtia. In hoc quoqꝫ te ſermõis diuerſoriuꝫ
chare animo meo pater non inuitus adduxerim:
qm̃ licet ut audiſti: nõ omnes Brachmanicos mo-
res probem: ſolitudinem tamen ac ſolitariam vitã
probo: de qua ſcribens: pretereundos non credidi
quos hac vita ſingulariter preqꝫ omnibus gloria-
ri ſolitos accepiſſem: Trãſeo tamen hinc uelut e re
gione ſuſpecta: ne diutius inſiſtens tam longinqa
in rebus ueris forte falſa permiſceam.

¶ De quodam ſolitario apud Indos. Cap. II.

A Uamuis nunc etiam dum hec ſcribo: non
q deſint aliqui ex noſtris: quib⁹ nulla natio
orbem luſtrare curioſior: qui aſſerãt apud
Indos eſſe hominem his moribus incredibili in-
nocentia ac doctrina: ad quem viſenduꝫ populi ac
reges Indorum plus ꝗꝫ dici poſſit humiliter atqꝫ
ſuppliciter accedant: Interceſſionẽ eius apud deũ
⁊ reſponſa in dubijs ac vite conſilia poſcentes: ⁊
quem per omnia prope diuinis uenerentur hono-
ribus. Cum ille grãdeuus: nudus: humi recubãſ:
nec ipſis aſſurgens regibus: vix motis labijs pau
ca reſpondeat: Cuius uoces pro oraculis excepte
magnum omnis caſus ſint ſolamen: ⁊ longiſſima-
B rum refrigerium viarum. Reges ipſos perhibẽt
quod cum his que feciſſe Alexãdrum legimus ſa-
tis conuenit cum ad eam quã is inhabitat ſiluam
uenerit: ſolitos ex equis deſilire: purpuream chla-
mydem exuere: diademata ⁊ anulos ⁊ armillas
⁊ ſceptra depõere: dimiſſiſqꝫ ſatellitib⁹: ſolos aut
cum pauciſſimis electis viris ad eum: non ſine ſtu
pore quodam ingredi: atqꝫ ad pedes eius procu-
buiſſe uel ſemel colloquioqꝫ dignatum eſſe: eterne
glorie haberi: Qđ penit⁹ fabuloſum ſuſpicari poſ
ſem: niſi Bardaſenes ille cuius paulo ſupra memi
ni: Hieronymuſqꝫ poſt eum dicerent: qđ ab his ni
ſi quia dicitur breuius non abhorret eſſe ibi hoſce
homines: ad quos cum rex uenerit adorare illos
ſolitus ſit: pacemqꝫ prouincie in illorum precibus
arbitratur ſitam. Qui ſi olim plures fuerant: qd
uetat vnum eſſe hodie? Multa preterea de his di-
ci poterant: que perſequi longum eſt.

¶ De ſolitarijs trans aquilonem monteſqꝫ Rhiphe-
os ac gentem Hyperboreaꝫ ⁊ ceteras inſulas exi
ſtentes. Cap. III.

A Ed qm̃ iuuat inter ſingulares ſolitudinis
ſ amicos: ſolitarias etiam: ut ita dicam: gen
tes attingere: longe alio mundi tractu trãs
Aquilonem monteſqꝫ Rhipheos: ubi exigẽte celi
ratione: non niſi vnam toto anno diem atqꝫ vnam
noctem ferunt: ⁊ utranqꝫ ſemeſtrem: Hyperboreã
gentem eſſe: iiſdem prope morib⁹ fama eſt: niſi qđ
de nuditate nihil credo propter immitius celum:
Eadem tamen uoluntarie mortis cõſuetudine peſ
ſima: ſed alio genere moriendi. Sicut enim Indi
in flammas eunt: ſic hi ubi: ut aiunt: non tediuꝫ: ſꝫ
ſatietas vite ⁊ deſiderium mortis inceſſerit: ſertis
ornati: letum uelut ad feſtum ac ſolenne pergentes
ſe in proximos fluct⁹ maris ab altiſſima rupe pre-
cipitãt: Hic percelebris vite finis: hoc ſepulchri ge
nus eximium. Gentem ſane in reliquis certe inno-
centiſſimam eſſe iuſtiſſimamqꝫ mortalium: ⁊ lon-
gioris ⁊ beatioris vite bellorum expertẽ: ac neſci-
am iurgiorum: ocioqꝫ ſemper pacifico fruentem: ⁊
inter lucos ac ſolitudines habitantem: Cuius gen
tis ⁊ Pomponi⁹ Melas in Coſmographie libris:
⁊ multi alij meminere. Addunt Plinius ſecũdus
⁊ Solinus curioſiſſimi talium ſcrutatores: gentis
alterius: ſed vicine ⁊ huic perſimilis mentionem: B
Arimpheos uocant: quibus ſedes nemora: alimẽ-
ta ſint bacce: Eam gentem ſeriam ⁊ clementem di
cunt: habitare autem ubi Rhipheorum montium
iuga deficiunt: genteꝫ ſacram haberi: cuius aucto-
ritas tanta ſit; ut inter tot ferociſſimas nationes:
non ipſi ſolum: ſed quicunqꝫ ad eos confugerint: qua
ſi ad templũ aliqđ ſalui inuiolatiqꝫ ſint: Apud hoſ
coma probrum: ſexus uterqꝫ tondetur. Hinc ad oc
caſum uerſus tranſeo philoſophos Galloruꝫ: quo
rum inter ſcriptores crebra mentio dryidas dixe-
re: ſolitos in ſpecubus ac remotis in ſaltibus doce
re nobiliſſimos gentis ſapientiam atqꝫ facundiam
⁊ naturas rerum ⁊ ſyderum motus ⁊ deoruꝫ ar-
cana: ⁊ immortalitatem animarum ⁊ alterius vi-
te ſtatum. Tranſeo Thilen ⁊ Hybernẽ: quaruꝫ al-
tera ſcribentium uarietate famoſiſſima ſed ignota
eſt: altera r̃o notiſſima. Cuius gentem: opuꝫ rerũ
qꝫ ciuilium contemptricem: Inſuper ⁊ agricultu-
re negligentem: paſcua ⁊ ſiluas incolere comper-
tum habeo. Cui pro delitijs ociũ: pro ſummis opi-
bus ſit libertas. Felicem gentem dicerẽ: niſi alia ſi
modo uera eſt infamia ⁊ moruꝫ malignitate retra
herer. Pretereo fortunatas inſulas: que extremo C
ſub occidẽte: ut nobis ⁊ viciniores ⁊ notiores: ſic
ꝗꝫ longiſſime uel ab Indis abſunt uel ab arcto ter
ra multorum: ſed in primis Flacci lyrico carmine
Nobilis cuius peruetuſta fama eſt ⁊ recens: Eo
ſiquidem ⁊ patrum memoria Ianuenſium arma-
ta claſſis penetrauit: Et nuper Clemens ſextus illi
patrie principem dedit: quem vidimus Hiſpano-
rum ⁊ Gallorum regum mixto ſanguine: genero-
ſum quendam virum: Qui meminiſti enim duꝫ eo
die corona ac ſceptro per urbem ſpectãdus incede
ret: repente tantus celo imber effluxit: atqꝫ ita do-
mum madidus redijt: ut omen eſſet incubuiſſe illi
uere pluuialis ⁊ aquoſe patrie principatum. Cui
quidem in dominio extra orbem ſito: qualiter ſuc-
ceſſerit non noui: Scio tamen ꝙ multa ſcribunt ⁊
feruntur propter que non plene fortunatarum co-
gnomini terrarum fortuna conueniat. Ceteruꝫ gẽ-
tem illam pre cunctis ferme mortalibus ſolitudi-
ne gaudere: moribus tamen incultam: adeoqꝫ nõ
abſimilem beluis: ut nature magis inſtinctu: ꝗꝫ ele
ctione ſic agentem: non tam ſolitarie viuere: ꝗꝫ in
ſolitudinibus errare: ſeu cum feris ſeu cum gre-
gibus ſuis dicas. Sed iam ſatis curioſitate hac
longe lateqꝫ diſiũctos mundi angulos pꝛagatus
ſum: Quorum omniuꝫ non apud me: qui lecta uel
audita refero: ſed apud auctores reruꝫ primarios
fides erit. Ego autem his decurſis ad clariora ⁊
nobis notiora progredior.

ſ v

¶ Tractatus ſeptimus: de exemplis philoſophorum ac poetarum: quibus vita ſolitaria placuit.

¶ De quibus philoſophis ⁊ poetis auctoꝛ dicere uelit: cum commemoratione clarorum philoſophorum ad ſolitudinem cõfugientium. Cap. I.

A Quid ergo philoſophi: qd poete? Philoſophos autem dico: nõ iſtos quos qui cathedrarios pꝛimum dixit: ille mihi ꝓpꝛium rei nomen īpoſuiſſe viſus eſt. In cathedris eni philoſophã-
tur: in actionibꝰ inſaniũt: pꝛecipiunt alijs: preceptiſqꝫ ſuis pꝛimi obſtant: pꝛimi legibus a ſe latis derogant: ⁊ ſigniferos ſe ꝓfeſſi: pꝛimi oꝛdines deſerũt: pꝛimi virtutis imperio rebellãt: Non hos igiẜ dico: ſed illos ueros: qui ſemper pauci: nũc neſcio an penitus nulli ſint: qui qđ ꝓfitentur exhibeant amorem ſtudiumqꝫ ſapientie. Rurſum ⁊ poetas intelligo: nõ hos quibus cõtexere uerſus ſit ſatis: ⁊ ut ait Flaccus: Verſus inopes rerum nugaſqꝫ canoras: quibus uſqꝫ ad faſtidiuʒ abũdamus: ſed eos: qui: ſi quid Ciceroni credimuſ: fuerũt ſemper ipſiſ quoqꝫ philoſophis rariores. Poetas inquã ueros quibus ingenium ſit: ut Flaccus ideʒ ait: ⁊ mens diuinioꝛ atqꝫ os magna ſonaturum: ⁊ qbus ex merito huius honoꝛ nominis debeatur. Hi tales uel philoſophi uel poete: qualem nec vnuʒ digito mõſtrare: ⁊ ſi multos poſſiʒ cogitatione mihi fingere: Si quos tamen uel noſtra habet etas uel poſteri-
B tas habitura eſt: nõne ⁊ urbes fugient: ⁊ ſolitudines ſectabunẜ? De his eniʒ qui fuerũt: cõſtat. Platonem interroga: credo Academiam ſuam multuʒ laudatis pꝛeferet Athenis. Interroga Plotinum inter philoſophie ꝓfeſſores: Cum Platone pꝛincipem: ut Macrobius ait: reſpondebit Campanum ſibi ocium de toto oꝛbe ſufficere: Cuius ⁊ ſi miſerabilis finis: tñ electio glorioſa eſt. Percunctare Pythagoram: dicet ſe non modo ſolitudines amenas: ſed uaſtas etiam ⁊ hoꝛrẽdas ⁊ ſepe laborioſiſſimas peregrinatiões: deſertis regionibꝰ: ueſtigãde ueritatis ſtudio q̃ſiuiſſe: Naʒ doctrine eius ac nois ſucceſſores Pythagoreos: uoluptatũ pꝛocellis expoſitam frequẽtiam declinãtes: in ſolitu-
C dine deſertiſqꝫ locis habitare ſolitos: teſte quoqꝫ Hieronymo certum eſt. Quere a Democrito: fatebitur ſe ſibi oculos eruiſſe: ut ⁊ videret uerum: ⁊ ueri hoſtem populum nõ videret. Sciſcitare Parmenidem ⁊ Atlanta: inuenies eos noia ꝓpꝛia his in qbꝰ habitarũt mõtibꝰ reliq̃ſſe. Ipſe Prometheus ſi ueritas reqꝛitur: nõ negabit hinc fuiſſe locuʒ fabule: qua in Caucaſo religatꝰ edaciſſimo vulturi rodẽdus exponiẜ: ꝙ magna cum intẽtiõe animi incũbẽs: totꝰ indagini reruʒ archanarum: que haud dubie ſtudioſum extenuat: mõtis illius ſolitudinẽ uſurpaſſet: Sepe locus igenio ſtimulos admouet: Ideo aptus ⁊ liber optãdus eſt his qui animũ rebus altis applicuere: quem in populis inumere uanitatum foꝛme depꝛimũt atqꝫ diſcerpunt: ⁊ mille vias per feneſtras igreſſura moꝛs iuenit. Quibus ratiõibus inuitatos multos philoſophorum: non modo frequẽtias urbium reliq̃ſſe: apud Hieronymum ipſum lego: q̃ſi ꝑmas ingetudinis ac laborũ ſedes: ſed hoꝛtulos etiam ſuburbanos quos ſuſpectos ſcilicet uel eorũ nimis culta mollities uel tu-
D multuoſarũ urbiuʒ vicinitas faciebat. Quãobreʒ ideʒ quoqꝫ de Socrate deqꝫ Ariſtotele atqꝫ alijs ut opiner multa me iducũt: niſi q̃: tũ foꝛte uel diſcipulorũ maieſtas ⁊ iperium: uel rerũ publicarum iuſſus aut neceſſitas uel caſus aliquis ſolitarijs utcunqꝫ uotis obſtitit. Iũgam tot ueteribꝰ recẽtiorẽ vnum: nec ualde ſemotũ ab etate nr̃a: q̃ꝫ recte neſcio: ſʒ apud quoſdã ut audio ſuſpecte fidei at ꝑfecto nõ humilis igenij: Petrũ illum cui Abaelardi cognomẽ eſt: qui ut in hiſtoria ſuaruʒ calamitatuʒ longa narratiõe idẽ ipſe meminit: Inuidie cedẽs: ſolitudinis Trecẽſis abdita penetrauit: ⁊ ſi nõ ſine magno vndiqꝫ ſtudioſorũ cõuentu: quos e multis urbibꝰ illi ſolitario diſcipulos doctrine celebꝛiſ fama cõtraxerat: ſine requie tñ optata: quã ſibi radicitus tenax liuoꝛ odiũqꝫ cõuulſerãt. Hinc ad antiquiora rerũ ſtudiorũqꝫ genus aliud redeũdũ: quibus idipſum quoqꝫ quod intendimus roboretur.

¶ De antiquioribus poetis ſolitudinem eligentibꝰ: cum repꝛehenſiua exceptione Ouidij Naſonis ⁊ eorũ quos uel ipſe aut quẽ illi ſequũtur. Cap. II.

A Quid loquar Homerũ poetarũ patrẽ: quãdo ſupiorũ Oꝛphei ſcilicet ⁊ Lini ⁊ Muſei: ſiue hos poetas: ſiue muſicos: ſiue pꝛopter artiũ cognationẽ: qđ qbuſdam placet: ⁊ muſicos credimꝰ ⁊ poetas: ad nos vix noia nuda ꝑuenĩũt: Hic ꝟo non tñ grecas ſolitudines: ſʒ Italicas ſic deſcripſit: ut que ipe nõ viderit: ſicut ait Cicero: cecus eni tradiẜ fuiſſe: nos ut viderem effecerit: utqꝫ illius igenij nõ poeſiʒ: ſʒ picturã quodãmodo videamꝰ. An putamꝰ id euʒ facere potuiſſe: niſi eadẽ loca ſollicite ante cecitatẽ: ac memoriter obſeruaſſet? Quid Virgiliũ noſtrũ loquar: qui fugiẽs urbẽ Romã: ubi ⁊ igenij laude ⁊ toto urbe regnãtis ꝑncipis amicitia florebat: ac ſolitariaʒ libertatẽ petẽs: moꝛtẽ qdẽ imaturaʒ obuiã habuit: que omnibꝰ eũ talibꝰ curis abſolueret? Ille tñ ſic cẽſebat ope ſolitudinis opus eſſe: ut diuinũ illđ ſuuʒ opus poſſet abſolui: latinis igenijs moꝛs iuuidit: nocitura ãplius niſi pietas mitiſſimi ⁊ litterarum
B amãtiſſimi ꝑncipis obſtitiſſet. Horatiꝰ Flaccus nõ iã ſibi regiã Romã placere palã ꝑdicat: ſʒ uacuuʒ Tybur: aut imbelle Tarẽtũ: qbꝰ in ꝟbis qd itelligi vult aliud q̃ꝫ ſolitudinẽ ⁊ q̃etẽ: utriuſqꝫ ꝯtrariũ exptꝰ Rome: cuiꝰ urbis tedia ex populi cõcurſatiõe naſcẽtia: ſic diligẽter enumerat: ut facile videas affectũ loq: Epiſtolarũ eius ultia eſt ad Florũ ſcripta: quẽ nõ ſemel iterrogat de re certa ut expꝛeſſioꝛ fiat. Ait eni: Rome ne poemata cenſes Scribere poſſe īter tot curas atqꝫ labores. Deinde aũt elegãti tediorũ narratiõe iterpoſita: Ironice cõcludẽs ait: I nũc ⁊ ꝟſus tecũ meditare canoros. Neqꝫ his cõtẽtꝰ: iterũ q̃rit: Tu me iter ſtrepitꝰ nocturnos atqꝫ diurnos Vis canere: ⁊ cõtacta ſeq ueſtigia uatũ. Necdũ ſatis eſt niſi rurſus iterroget: Hic ego rerꝫ fluctibꝰ in medijs ⁊ tẽpeſtatibꝰ urbis: Verba lyre motura ſonũ cõnectere digner. Ne ꝟo iratis ꝑcõtatiõibꝰ ironiciſqꝫ ſentẽtijs: ꝯtẽtũ credas: clare de populo nihil loq: bꝛeuẽ qdẽ ſʒ vniuerſaleʒ tibi dat regulã: que eſt ꝙ Scriptoꝝ choꝛꝰ ois amat nemꝰ ⁊ fugit urbes. Quẽ ſecutꝰ ego i epl'a q̃dã: eadẽqꝫ reſtrigẽs ad poetaſ dixi: Silua placet muſiſ: urbſ eſt inimica poetis. Idẽ Flaccuſ ⁊ Baiani ſinus tepore captus ⁊ ſiluas ſuas atqꝫ agellũ quoqꝫ focis habitatum: multis laudibus accumulans: amati-

ꝙ ruris aſpectum iter grauia ⁊ inuiſa negocia ſpi
rās: urbanam ꝓfecto damnat ac deſpicit ſtationē.
De hoc cum amico: de hoc ita cum villico ſeruoqꝫ
ſuo litigat: ut ex omnibꝰ his nulli ſit dubium quid
ſentiret. In quodaꝫ vͦo ſermone ſui domeſtici ocij
mentione facta. Hec eſt inquit Uita ſolutorum: mi
ſera ambitione grauiqꝫ. Quam quanti faceret: in
epiſtolis expreſſit. Hec enim inquit Ocia diuitijs
Arabum liberrima muto. Laudat igiť ſolitudineꝫ
ocium p̄fert magnis opibus: Atqꝫ ⁊ ocij eius opa
extāt: ⁊ ſolitudinis memoriam locus ſeruat: Cam
pus Horatij diciť: ⁊ tot poſſeſſoribus mutatis: ad
C huc famoſioris domini nomen tenet. Cui quidem
hoc in genere vir quempiam aduerſantem inueni-
re poſſe arbitror. Quippe cum fere nullis homini-
bus taꝫ uel neceſſaria uel amica ſolitudo ſit: preter
vnum Ouidium Naſonem: ſeu qui forte illum ſe-
quunť: uel quos ille ſequiť. Ille mihi qdem magni
vir ingenij videť: ſed laſciui ⁊ lubrici ⁊ ꝓrſus mu
lieroſi animi fuiſſe: quem ꝯuētus feminei delecta-
rēt: uſqꝫ adeo: ut in illis felicitatis ſue apicem ſum
mamqꝫ reponeret. Itaqꝫ amatoriam arteꝫ ſcribēs
inſanum opus ⁊ meritam: niſi fallor: exilij ſui cau-
ſam: nō mō urbem Romam ceu matronaruꝫ puel
larumqꝫ prefertilem querēdam docet: ab his qui
ad illam inſaniam preter naturalem ſtimulum: ar-
tis quoqꝫ cuiuſdam calcar adijciūt: ſed loca etiam
urbis ⁊ feſta diſtinguit: qbus uberior materia ſit
furori: ut ſileam notum illud īfame ⁊ relatu etiam
fedum: ex ore licet deſperati cuiuſlibet perditiqꝫ
hois qͦd eum ſtilo quoqꝫ nō puduit: ad ois eui no-
titiam preferre: quo. ſ. in actu uenereo reſolutuꝫ fe
licem diffinire: ⁊ in eo ſtatu morteꝫ laudare auſus
in quo maxime turpis ⁊ inutilis vita eſt: hanc ean
dem ſibi a dijs optat leti cauſaꝫ: ⁊ hoc utiqꝫ ut idē
ait: ſibi ſueqꝫ vite conueniens: in ſe vͦo miſerrimum
genus mortis ⁊ ipa ꝓculdubio peius morte. Qui
niſi his moribus ⁊ hoc animo fuiſſet: ⁊ clarius no
men haberet apud graues viros: ⁊ Ponticum il-
lud exilium atqꝫ Iſtri ſolitudines uel non adijſſet
uel equanimius toleraſſet. Sed ad rigidioris inge
nij exemplum tranſeo.

¶ Tractatus octauus: De exemplis Ora torum vitam ſolitariam amantium.

¶ De ſolitudine Senece Cordubenſis ciuis ac ſena
toris romani. Cap. I.

A Eneca ex ciue Cordubēſi Romanꝰ iā
ciuis ac ſenator: ⁊ rome clarior q̄ꝫ ſa-
lutis rō latēdiqꝫ ſecuritas poſtulabat
in qdā tragedia cū animi nō ꝑua dul
cedine ſolitudinē Corſicā recordať: ⁊
illā ocioſi exilij ignominiam p̄ñti occupate gl'ie ha
ud imerito aп̄ponit. Lege locū illum: itelliges ex
ꝯrioꝝ collatione gd tu quoqꝫ p̄ferēdū cenſeas. De
hoc p̄terea: gd eidē videreť: ſat cōſilium illud Lu-
cillo datū indicat: cuius ſupra memini. In hanc oi
no ſniam tam p̄ceps ut mihi etiā cui ſolitudo ſemꝑ
B placuit: ſolitudinis ꝯſiliū nō placeret. Et q̄ꝫq̄ꝫ viri
huius exitus in re dubiū eē nō ſinat: hēt tñ is quē
dixi locus tragicus etiā ſtuporē: ꝙ ille cui deſerta
in ſolitudine libertas integra: ⁊ imꝑturbatū phie
ſtudiū: in urbe aūt regia: ne vita qdē ab inclemētia
hoium ſalua fuit: caſum ipſe ſuū ⁊ ruinā grauē tā-
to aū p̄uiderit litteriſqꝫ mandauerit.

¶ De ſolitudine Tullij Ciceronis. Cap. II.

Num hoc in gñe Ciceroneꝫ video: non ſat A
V equo aio ferre ſolitudinē: qͦd cōtigiſſe arbi
tror: nō tam ideo qꝛ rē ipſam quā qꝛ rei cāꝫ
odiſſet: legū ac iuſtitie interitū: qͦd ipſe querelaruꝫ
ſuarū tenor indicat: accedit ꝙ p̄ter phiam oratorū
maximus: q̄dqꝫ nec ipſe diſſimulat: de hac ſtudio-
rū ꝑte p̄cipue gl'iam querēs: nuſq̄ꝫ ꝓfecto illam ni
ſi in turbis ⁊ magno in populo videbat. Itaqꝫ co-
rā Julio Ceſare Deiotarū regē defenſurus: queriť
ꝙ itra domeſticos parietes ⁊ nō corā populo Ro
mano cām illam agat. Eſt illud oratoribꝰ ſingula-
re ⁊ ꝓpriū: ut pro magnitudine igenij: magnis ur
bibꝰ ac populoꝝ frequentia delecteнť: ſolitudines
execrenť: iudiciorūqꝫ ſilētiū auerſenť atqꝫ oderint
Ut ergo minores alij ſuā qſqꝫ: ſic Cicero urbē Ro
mam: nō ſolū ut ſuā ꝑriam: eo ſibi chariorē: quo in
eam ꝯſeruādā atqꝫ ornādā cure plus ac laboris i-
pēderat: ſed ut patriā ingenio ſuo parē exoptabat.
In quo qdē teſte Seneca uterer: qui ſolam Cicerō
nis uocē uere viuā dicere: q̄ꝫq̄ꝫ id errore ſermonis
publici multis attribuať: ſolū Ciceronis ingeniuꝫ
romani populi impio par affirmare nō timuit: niſi
quolibet teſte uerацior: euidētiſſima rerū fides oñ-
deret fuiſſe: ut populo Romano impij ⁊ glorie: ſic
Ciceroni igenij ⁊ eloquētie monarchiā. Ceterum B
gd eidē lꝫ iuito Ciceroni ſolitudo illa cōtulerit nō-
tum eſt. Fecit enim magnū de ſūmo oratore philo-
ſophū: ex quo quātū ſtudijs latinis accreuerit: ne
mo ſtudioſus eſt qui neſciat. Certe idē de ſe loqns
cū dixiſſet: Nā ⁊ a republica forēſibuſqꝫ negocijs
armis ipijs viqꝫ ꝓhibiti: ociū ꝑſeqmur: ⁊ ob eam
cām urbe relicta: rura ꝑagrantes: ſepe ſoli ſumus.
Querelā ſuā tali fine ſolatꝰ eſt: Plura eni ingt bre
ui tꝑe euerſa: q̄ꝫ multis annis ſtante republica ſcri
pſimꝰ. Eqdē nec fefellit: Nā qs p̄clara ocia viri hu
ius: ⁊ ſolitudines gl'ioſas explicet atqꝫ eſtimet: Ar
pinatē: Cumanā: Pōpeianā: Formianā: Tuſcula-
nā? Ibi fundauit leges: ibi fallauit Academiaꝫ: ibi
armauit oratorē: ibi deſcripſit officia: ibi deoꝝ for
mas ac nāas pinxit: ibi diuiationē radicē erroꝝ mul
tipliciū cōuulſit: ibi bonoꝝ ac maloꝝ fines ſtatuit:
ibi ad phiam magnificētiſſime cohortatꝰ eſt: Quē
librū ad vite imitationē ⁊ ad ſtudiū ueri ducē fuiſ
ſe ſibi tātꝰ fidei nr̄e pugil Auguſtinꝰ igenue ꝓfiteť.
Poſtremo ne de multis agēs: poſt vnū amore ca- C
ptꝰ aberraſſe videar. Ibidē mortē ſpernē: dolorem
corꝑis patiētia vincē: egritudinē meſtitiāqꝫ animi
rōne depellē: extirpare morbos ⁊ morboꝝ cās: ⁊
qͦd maxime phiam totā: ut vͦbo eiꝰ utar: illuſtrat: v-
tutē ad bñ beateqꝫ viuēdū nullis adminiculis egē
ſed ſeſe eē ꝯtētā: docuit ꝯtra ſniaꝫ maximoꝝ hoiuꝫ
Et qͦd alij aride ieiuneqꝫ garriūt: id ille copioſiſſi-
me florētiſſimeqꝫ diſſeruit: ut ⁊ utilitati delectatio
⁊ maieſtati rerū: vͦboꝝ ſplēdor ac dignitas nō deeſ
ſent. Accēdit ergo viri illiꝰ igeniū ſolitudo: ⁊ qͦd mi
raberis odioſa: Quid putaſ factura eēt optata: aut
quātū putas optāda eſt: que uel nolētibus tantum
ꝓdeſt? Quodlibet tñ ipſe ſibi vite genus optaret.
Certe gd phis ſit optādū in eo libro quo ois gñis
hoium officia explicat: exequiť. Ait eniꝫ: Multos
tranqllitatem appetētes: dimiſſis publicis negoci
is ad ociū ꝓfugiſſe: ⁊ in his fuiſſe nobiliſſimos phi
loſophoꝝ lōgeqꝫ principes: necnō ⁊ quoſdā homi
nes ſeueros ⁊ graues: ferre populi mores ac prin-

cipum non ualentes:quorum aliquos in agris vi-
xiſſe ait:ſua re familiari delectatus:atqꝫ vnuꝫ idē-
qꝫ propoſitum habuiſſe quod reges : licet non iiſ-
dem artibus:ne cuius rei egentes:ne cui hominuꝫ
ſubiecti in libertate viuerent.Deinde collatione fa
D cta: ⁊ ſi actuoſam vitam reipublice fructuoſiorem
dicat:quod nos in parte etiam non negamus:ocio
ſam tamen ⁊ faciliorem ⁊ tutiorem ⁊ minus alijs
grauem aut moleſtam confitetur.Unde ⁊ eam cū
omnibus quib⁹ aliqua iuſta cauſa eſt:tuꝫ his pre-
cipue permittit qui excellunt ingenio ⁊ doctrina.
Quis Cicero idem primo vite huius impatiens
ut dixi : eandem multis tandem doloribus: ⁊ in
primis amantiſſime filie morte deiectus optauerit
⁊ ſibi Attico ſuo ſcribens.Nunc inquit omnia re-
ſpuo:nec quicq̄ꝫ habeo tolerabilius q̄ꝫ ſolitudinē.
Et iteruꝫ.Mihi inquit ſolitudo ⁊ receſſus prouin
cia eſt:ualde urbem fugio:multas ob cauſas.Iteꝫ
nec enim eſſe in turba poſſuꝫ.Et rurſus:Nihil hac
ſolitudine iucundius:in qua inquit careo omnium
colloquio cunqꝫ mane in ſiluam me obſtruſi den-
ſam ⁊ aſperam non exeo inde ante ueſperum.Qđ
uerbum quotiens lego:ſic aſſentior ut a meipſo nō
ab alio dictum putem:ita mihi ſepe idem accidit.
Demuꝫ ut iam Ciceroni ualedicā.Idem ipſe mox
dulci blandiens amico.Secundum te ait:nihil eſt
mihi amiciuſ ſolitudine.Et adiecit:In ea mihi om
nis ſermo eſt cuꝫ litteris.Non colligo ſingula.Ex
his enim vides ut amator ille urbis ⁊ fori: ⁊ ama
ta oderit : ⁊ litteratam ſolitudinem rebus omni-
bus anteponat.

De Solitudine Demoſthenis. Cap̄.III.

A q Ua in re vnanimē cum Cicerone Demo-
ſthenem fuiſſe auguror : ⁊ niſi forte aliqua
mutandi quoqꝫ ꝯſilij ratio inceſſerit:quod
non legi:idem ſenſiſſe illum ſemper quod hic no-
ſter aliquando ſenſerit.Nam ⁊ profeſſio eadem
amborum: ⁊ eſt ille leuiculus:quod Cicero idem
ait:qui delectaretur illo muliercularum ſuſurro ut
ſit a tergo iſſibilantiū.Hic eſt ille Demoſthenes ⁊
ſi conſtet eum oratoriam illam vim quam in urbi-
bus tam potenter exercuit : maxime in ſolitudine
didiciſſe.De quo Quintilianus.Idem inquit ille
tantus amator ſecreti Demoſthenes in littore in
quo ſe maximo cum ſono fluctus illideret : medi-
tans conſueſcebat concionum fremitus non expa-
B ueſcere.Nec te moueat quod ſupra dictuꝫ eſt:hūc
ipſum Demoſthenem locum tacitum atqꝫ vndiqꝫ
abditum eligere ſolitum:hic vndiſonum patentem
qꝫ:Ibi enim ingenium acuebat:hic uocem exerce-
bat:utrunqꝫ tamen in ſolitudine faciebat.Diſcebāt
ſoli quod in populis uenderent : meditabantur in
ſiluis:quod in urbibus oſtentarent : excuſabatqꝫ
profeſſio:quibus intentio vna eſſet uel loquendo
uel tacendo rem augere:quod de Cicerone nō me
mini:Demoſthenem conſtat:ꝙ in noctibus atticis
ſcriptuꝫ eſt:precium quoqꝫ ſilentij pepigiſſe:nobis
quibus uenale nihil penitus:nihil oſtentui eſſe de-
bet:ſed omnia ad ſalutem viteqꝫ legem tempora-
lis: ⁊ eterne ſpem in ſolitudine diſcenduꝫ eſt:quod
reſtat in ſolitudine exercendum:in ſolitudine viuē
dum:in ſolitudine moriendum.Quod cupio qui-
dem ualde: ⁊ ſi deus pie nos aſpicit ſpero etiam.

De Anaxagora alijſqꝫ clariſſimis viris vitam ſoli-tariam amantibus. Cap̄.IIII.

u T tamen ab oratoribus diuerſum ſemper A
ſenſiſſe philoſophos credam: ⁊ diuerſitas
morum facit: ⁊ omnino alius intentionum
finis.Illis enim plauſum populi captare animus:
horum labor:ni falſa profeſſio eſt:circa notitiaꝫ ſui
reflectendumqꝫ ad ſe animum: ⁊ circa contēptum
inanis glorie uerſatur.Nam qualem fuiſſe arbitra
mur Anaxagoram:uel qualem conſtantia illa ab-
ſtinentiaqꝫ ſua Xenocratem ſeueriſſimum philoſo
phorum:ut ait Cicero : uel zenonem Stoicorum
patrem:uel laborioſiſſimum ex omnibus Carnea-
dem?Cuius exactiſſimam illam ſtudioſe mentis
intentionem que ut legimus diſcumbētem ſepe ti-
bi fecit immemorem.An putamus uſqꝫ poſt nona
geſimum vite annum:tam fixam tanqꝫ continuam
inter tumultus ⁊ tedia hominum perueturam
fuiſſe: ⁊ non potius in ſolitudine ubi animum a ꝓ-
poſito nullus auerteret?Mihi quidem haud faci- B
le perſuaderetur: ⁊ ſi preter coniecturas nihil ha-
beam:aut horum cuiuſpiam : aut Chryſippi do-
mum:aut dolium Diogenis in plateis urbium fuiſ
ſe:cum ⁊ illum ſalutatio hominum: ⁊ hunc vmbra
etiam ſummi regis offenderet:niſi Hieronymus il
lorum propinquior etati:habitaſſe Diogenem di-
ceret in portarum ueſtibulis ⁊ porticibus ciuita-
tum.Quod non cuilibet crediturus:ut credam ſi-
bi ⁊ ſua cogit auctoritas:ac uaria ⁊ multiplex le-
ctio.Tale enim aliquid profecto non ſcriberet:niſi
apud idoneum legiſſet auctorem.Et de his quidē
ſatis eſt dictum.Ipſe autem Solon cuius inter il-
los ſeptem grecie ſapientes preclariſſimum eſt no-
men: ⁊ ſi primum legifer ſueqꝫ rei publice dux mo
deratorqꝫ etate:tamen ultima:ut Timeus indicat
Platonis: ⁊ alijs ſe ſtudijs dedit: ⁊ inter ſolitari-
os deputandus eſt:quando ⁊ patriam liquit legi-
bus ornatam ſuis: ⁊ cupiditate deſcendi ignotas
terras adijt peregrinatione delectatus egyptiaca.

Tractatus nonus:De exemplis Imperatorum ac belloruꝫ ducibus:quibus ſolitudines placuerunt.

De Julio atqꝫ Auguſto ceſaribus:qui ſolitudineꝫ optabant ⁊ amabant. Cap̄.I.

q Uis nam do mirabitur ſtudioſis ho- A
minibus ſolitudineſ placuiſſe:que qđ
admiratione non uacat:Imperatori-
bus ac bellorum ducibus placuerūt?
Tranſeo Julium Ceſarem : qui licet
admodum iuuenis dum e procellis forenſibus in
ocium Rhodium ſecedere decreuiſſet:atqꝫ ibi lit-
teris operam dare:prohibitus tamen tunc incurſi
bus piratarum: ⁊ poſtea hinc ciuilium:hinc exter-
noꝝ eſtibus bellorum:implere non potuit qđ opta
bat.Auguſtū Ceſarē penes quē potētie mortalis
⁊ humani faſtigij ſumma eſt : ⁊ ſi interdum habi-
tantem rure atqꝫ in ſiluis ſpatiari ſolitum inueniaꝫ
quia raram tamen:ut auguror:priuati ocij licenti-
am publici negocij moles dabat:ut ſolitarijs inſe-
ruiſſe non auſim:ſic ſolitarie vite miratoribus an-

nnmerare non uerear: Huius enim vite requiem
ſemper optauit. Quicquid cogitabat: quicquid lo
quebatur: in ocium deſinebat: hoc ſolamen preſen
tium laborum: hec preteritorum merces: hec uen-
turi temporis ſpes erat: Omnis huic ſtatui colla-
tus diuitiaruꝫ honos: omne onus imperij ſeu gra
B ue ſibi aliquid ac vile ſordebat. Deniqꝫ in ſumma
omnium que fortunatiſſimo homini cōtingere poſ
ſunt: bonoruꝫ copia defeſſus: in ſolo huius vite no-
mine reſpirabat. Cuius rei ⁊ ſcriptores aliqui me
minere: ⁊ que in manus meas uenit quedam eius
ad ſenatum epiſtola eſt teſtis. Quanta cum uolu-
ptate igitur eo peruenturuꝫ fuiſſe eſtimamus: quo
tam dulciter oculos mentis intenderat? Nec vͦo ſe
natuꝫ modo per litteras orauit: ut ſibi iam tādem
viuere patiente republica priuatamqꝫ ſenectutem
agere liceret: ſed aliquando etiaꝫ preſens ſenatu ⁊
magiſtratibus domum accitis rationarium impe-
rij tradidit: ut Tranquillus ait: Siue autem repu
tans ⁊ ſe priuatuꝫ non ſine periculo fore ⁊ rempu
blicam plurium arbitrio temere committi in reti-
nenda perſeuerauit: ut eidem placet hiſtorico: atqꝫ
ita proprie ſimul ⁊ publice ſaluti modeſtiſſima uo
ta habuit: Siue ut opinari licet: ſenatus ac populi
precibus id tribuit: quorum quod conſtat nemo ṗn
cipum fuit amantior: ſiue nullis omnino precibus
motum: nullo publico priuatoqꝫ metu ipſa eum re
ruꝫ natura turbabat: Ab altiſſimo eniꝫ fortune cul
mine cui mundi dominus ac rector inſederat: ad il
lud humile ſubmiſſumqꝫ deſiderium preruptus:
forte cogitanti animo deſcenſus videbatur: ⁊ ut di
ci ſolet quedam cerebri uertigo altitudinem tātam
metientis inceſſerat. Itaqꝫ ⁊ deliberans ⁊ circun
ſpiciēs herebat: nec vnq̄ꝫ niſi morte deſcēdit. Quo
circa lꝫ ut dictum eſt: inter ſolitarios atqꝫ ocio fru-
entes: nullus huic occupato magnoqꝫ principi lo-
cus eſſet: quia tamen boni huius quanta dulcedo
eſt: non alio clarius teſte cognoſcitur: non fuit iſta
tractantibus pretermittendus Ceſar: Qui cuꝫ oia
dare poſſet: hoc ſibi vnum dari optabat: Cūqꝫ om-
nibus preeſſet: ſolum hoc ſolio ſuo altius videbat.

De Diocletiano atqꝫ Antonio Pio vitam ſolitari- am colentibus. Cap. II.

A T quod Auguſtus optauerat: Diocletia-
e nus impleuit. Ille qui ṗmus ex noſtris im
peratoribus adorari ſe ut deum iuſſerat.
Quiqꝫ calciamentis ac ueſtibus inſerens margari
tas: ⁊ onuſtus gemmis incedens: habitum Ceſa-
reum ex romano atqꝫ humano Perſicum ſeu diui
num feciſſe videbatur: qui captiuis inſignibus an-
te currum actis: prelataqꝫ Parthorum preda: pau
loante triumpharat: Poſtq̄ꝫ frementis aule precio
ſeqꝫ ſarcine ac ſatellitum aciei ⁊ ſeruitutis publice
perteſum eſt: mutauit repente animum: ut ſolus ⁊
pauper ⁊ liber eſſe concupiſceret: interqꝫ fluctus
imperialium curarum: in portum vite humilioris:
quaſi gubernator nudus e magno naufragio ena-
taret. Et miramur Celeſtinum: cuꝫ tamen quod ꝓ-
pter eternam ſanctus ille vir fecit: tantus ille pec-
cator propter breuiſſimas ⁊ incertas ſenectutis re
liquias iam feciſſet: Qui quietis extreme deſide-
rio priuate fortune redditus: non ſibi mutate ſedē
vite Romam ſtatuit ne quis nouaꝫ requiem dimiſ
ſi funus aut odor imperij turbaret: ſed anteq̄ꝫ pa-
triam Salonas Dalmatie repetijt: Illic quoqꝫ nō
intra: ſed prope muros patrios in villa propa mo-
riens: quam idipſum precogitans forte conſtruxe-
rat: ut multum tranquillitatis ſenio additum: ſic ſu
premis honoribus nil detractum: per ſolitariaꝫ at
qꝫ humilem vitam ſenſit: Solus omniuꝫ priuatus
Eutropio atqꝫ Euſebio teſtibns: relatus in nume-
rum deorum. Sane quod poſt imperium Diocle- B
tianus fecit: id ante imperium Antonius Pius fe-
cerat: quem Iulius Capitolinus hiſtoricus omni
priuata vita in agris frequētiſſime vixiſſe: clarūqꝫ
locis omnibus fuiſſe commemorat.

De ſolitudine Nume Pompilij ſecundi imperato- ris romani. Cap. III.

Ed nimium propero: retrocedendum eſt: A
s omitto autem Quintios Curios Fabrici-
os Serrhanos: alioſqꝫ quorum magna ꝑs
vite in agris acta eſt. Hanc ego vitam iam inde ab
initio ⁊ ante initium Romane reipublice pruden-
tiſſimo ac optimo regum placuiſſe monſtrabo. Nu
ma Pompilius illius ordinis: ſi attendas nume-
rum ſecundus: ſi iuſtitiam primus peregrinus in-
ſperatum ad imperium accitus: cum ad ciuiliuꝫ ac
ſacrarum curam legum totum intendiſſet animum
ut ardentem ⁊ ferocia primi regis imbutuꝫ popu-
lum ingenio regeret leniretqꝫ: pro re ſepe ſolitariū
⁊ opacum locum: quem his oculis ipſe cōſpexi: qn
decim aut non multo amplius milibus paſſuuꝫ ab
urbe diſtantem: fertur petere ſolitus. Eſt illic arici
no ſub colle cauus ⁊ vmbroſus lapis: vnde perpe-
tuus fons emanat: circūmigrantibus ilicibus: dē-
ſum nemus altumqꝫ ſilentium. Ibi ergo leges ho-
minum ac cerimonias deorum: rex ea tempeſtate B
doctiſſimus inuenire: ſeu alibi forſan inuentis au-
ctoritatem dare: artem fecerat. Ibi diu tacitus ſo-
lus ſedens: atqꝫ inde poſt longuꝫ tempus ſolus ac
meditabundus egrediēs: ſcriptas leges efferebat
quibus adhuc rudis ⁊ inſolens ſed mox futurus
dominator gentium populus teneretur: q̄ꝫuis ut
nouos ⁊ idomitos animos religionis laqueo quo
dam ⁊ freno metus obſtringeret: imitatus: ut aiūt
Minois Cretenſium regis exemplum: ⁊ calidiſſi-
mo commento nocturnis ſe deorum congreſſibus
alloquioqꝫ frui ſimulans conſilio fidem quereret.
Quam fictionem vna cuꝫ ſacris a ſe reptis in mor
te dānauit: libris grecis latiniſqꝫ editis: per quos
utriuſqꝫ lingue doctoribus ut poterat indicaret: ſe
pro tempore ad auxilium ueri uel patrocinio falſi-
tatis uſum eſſe. Cum vͦo iam fundamentis ſuis le-
gum a ſe latarum auctoritas ſtaret: non placere ut
populus ſuperuacuis implicaretur errorib⁹: licet
neſcio an quia libros uere religionis aduerſus cre
deret: quam facto cauſam pretendiſſe dicitur: an in
quod pronior ſum: queſito colore: hoc uere autē ne
populus metu liber: iugum nobilitatis excuteret:
multis poſt ſeculis iuxta ſepulchrum regis inuen-
tos libros exurendos pretor romanus ſenatu con
ſentiente decreuerit: Quanta uel uanitate uel im-
pietate pretereo: Illud enim nunc innotuiſſe ſuffe-
cerit: multaruꝫ optimarum rerum ſolitudineꝫ fon-
tem eſſe: ex qua romanarum quoqꝫ legum fluxere
primordia.

¶ De romulo: achille atqꝫ hercule: qui ſolitudinē diligebant. Cap.IIII.

A a Rdentior atqꝫ acrior ſucceſſore ſuo romulus: ⁊ ipſe tamen in ſiluis inqꝫ paſtorali caſa tantis aſſuefecit animum rebus: ut ſummi imperij fundamento non niſi ſolitarius architector idoneus haberetur. Cogitatu arduum: ſolitudo omnium aſperrima: Regine urbium ⁊ materiam ⁊ nomen ⁊ aream prebuit ⁊ auctorem. Achillem in ſolitudine didiciſſe legimus: quod eū mox
B ⁊ urbibus aſie terribilem ⁊ grecie clarū fecit. Ipſe hercules in ſolitudine ſanum illud ꝯſilium vite cepit: cuius libro priore mentionem feci: quando uelut in biuio diu multumqꝫ heſitans: ad poſtremū ſpreta uoluptatis via: ſemitam virtutis arripuit: quam indefeſſe gradiens: non ad humane mō glorie uerticem: ſed ad opinionem diuinitatis euectꝰ eſt: quamlibet alte lateqꝫ ramos porrigat viri fama ſi radicem queras ad ſolitudinē erit animo recurrendum.

¶ De ſcipionibus africanis ſingularibus ſolitudinis amatoribus: tractationeqꝫ illius uerbiqꝫ magnifici ab altero eorum prolati: nunq̃ ſe minus ocioſum q̃ cum ocioſus: nec minus ſolū q̃ cum ſolus eſſet: cum reprehenſione Ambroſij: dictū illud ad prophetas transferentis. Cap.V.

A d Uos autem illos longe ducum maximos ubi dimittimus africanos? Uere duo fulmina belli: ut Maro ait: quod a quibuſdā de alijs intellectum miror. Quorū primus ex quo virilem togam ſumpſit: ut eſt apud Liuium: nullo die prius ullam publicam priuatamqꝫ rem egit q̃ in capitolium iret. Ingreſſuſqꝫ edem conſederet: ⁊ plerūqꝫ tempus ſolus in ſecretum ibi tereret: Hic mos per omnem vitam ſeruabatur. Ita vir ille vnicus: neqꝫ grecorū fabulis ac ſuperſtitionibus ſed romanis iudicijs celebratus: ⁊ ipſe quoqꝫ virtutis admiratione diuine ſtirpis opinionē ꝯſecutus: principia gerendarum rerum a religione poſcebat: religioni ſedem optimam ſolitudinem deputabat. Inde quicquid id eſſet aggredi conſuetus: pluſq̃ humana fiducia ⁊ proſperrimos ſibi ac ſuis ceptorū exitus polliceri: ita ut nunq̃ falleret. Ceterum ne tam iunctos ⁊ tam pares ſeparem: hos eoſdē duos ſuis quiqꝫ temporibus: ut virtutis: ſic ſolitudinis amatores fuiſſe nota res eſt. Et poſt ſudores bellicos: poſt victorias: poſt triumphos uel Literum uel Formias uel Caietam ſolitos commigrare: ibiqꝫ cum ſingulis amicis ſolos cōquieſcere. O
B preclarum ſpectaculum: quodqꝫ omnium regū pōpas ⁊ ſceptra tranſcēderet: cernere tales viros ſeruatores reipublice: liberatores ciuiū: defenſores Italie: domitores gentium: feliciter rebus geſtis dimiſſo in libertate ⁊ letitia populo victore: relictis rome ſtipatoribus laterum ſuorum: depoſito habitu triumphali: ac precupide reſtitutis inſignibus dignitatum: ſolos: ocioſos ⁊ humilium neſcios curarum: per colles ⁊ littora uagari ⁊ ſepe conchulas littoreoſqꝫ lapillos inter legere uarios: cādidulos ac nigellos. Deniqꝫ quod uerecūde admodum reuerenterqꝫ ſcriptum apud Ciceronē video. incredibiliter repueriſcere ſolitos: cum rus ab urbe tanq̃ e vinculis euolaſſent. Sed illam profecto ſolitudinem cogitationes pulcherrime ſequebātur: ⁊ in illo ocio ſemper grande aliquid gerebatur. Itaqꝫ Cicero ipſe: ubi ſuam luget: ibidē africani ſuperioris ſolitudinē admiratur: uocemqꝫ illius: ut ipſe ait: magnificam: ⁊ magno ac ſapiente viro dignā ponit: Catone coetaneo illius atqꝫ emulo teſte fretus: Nunq̃ ſe minus ocioſū q̃ cū ocioſus: nec minus ſolum q̃ cum ſolus eſſet. Cuius rei gloriam Ambroſius: mirum dictu: conciuiqꝫ ſuo tētat eripere: nec ubi vnq̃ romanum genus ciuilibus bellis uacet: ipſis in libris pugnant. Ecce enī C
Cicero officiorum tertio hanc africano laudem tribuit: Ambroſius in officijs ſuis: ubi cum in multis tum in nomine ac numero librorum Ciceronem ſequitur: ut aperte obuiet eodem libro eademqꝫ libri parte: hoc eſt in ipſo principio libri tertij: eam laudem Scipioni africano ereptā: ad prophetas domini Moyſen ⁊ Heliam atqꝫ Heliſeum: operoſa nititur diſputatione tranſferre: quos fuiſſe vult ante Africanum diu: ⁊ in ocio negocioſos: ⁊ in ſolitudine comitatos. Non obluctor Ambroſio: Nā ⁊ uera loqui illum ſcio: ⁊ ſi neſcirem: multo ille potentius q̃ Ciceronem Plato ipſa auctoritate me frangeret. Magna eſt enim apud me: nec immerito eius auctoritas: cuius ore loqui ſpiritum ſanctū credo. Quomodo ego Moyſen vnq̃ fuiſſe ſolum ſuſpicari auſim: qui non ipſe ſecum tm̄ quod ipſū ſapiētis doctiqꝫ viri eſt: ſed cum quo deus facie ad faciem loquebatur quaſi amicus cū amico? Quomodo ocioſum: qui tacitus ⁊ inermis ſedens ⁊ clamabat ad dominum: ⁊ uſqꝫ in celum audiebatur: alteriuſqꝫ vix auxilio feſſas manus attollēs vnus tot preualidas manus hoſtium vincebat: quod ſine eo armate non poterat legiones? Quomodo ſolum putem Heliam cum quo deus itidem ⁊ angeli loquebantur? Aut quomodo ocioſum: qui pluuie imperat: ⁊ mulieri hoſpite famis interitum metuenti indeficientem farine hydriam ⁊ inexhauſtū olei uaſculum uerbo facit: ingentiqꝫ niſu fidei defūctum illi filium viuum reddit? Quomodo ſolū dicam diſcipulum eius Heliſeum: qui pauenti hoſtē D
puero miniſtro inuiſibiles alijs auxiliares currus ⁊ equos atqꝫ acies oſtendit angelicas? Quomodo ocioſum qui filium hoſpite ſunamiti ex marito ſene pollicitus ⁊ dedit ⁊ reddidit: natum ſcilicet ⁊ primis annis extinctum ſuſcitans: ut puer vnus prophetice uel fidei uel potentie argumentum eēt? Quid magni autem ſi viuens ſuſcitat: qui ſolo contactu ſacri corporis mortuꝰ mortuos ſuſcitaſſe noſcitur? Quis preterea hūc eſtimet ocioſum: qui in ipſo ſedens ocio: conatus omnes abſentium ⁊ cogitatus atqꝫ conſilia hoſtium: quaſi preſens nouerat: ſuis cuncta denuncians? Quo cognito iuſſu regis Syrie toto circumuallatus exercitu: legiones obſidentium ſe lingue ſolius imperio in cecitatem captiuitatemqꝫ perductas: uerbo etiam liberauit. Imperioſi ocij ſunt hec ⁊ ſolitudinis prepotentis. Sed ſit ſane penes prophetas antiquior rerum gloria: quos uel etate uel merito primos conſtat: An ideo minor africani laus eſt ꝙ eum aliquis eodem in genere laudis anteceſſerit: preſertim cum ut mihi certus videor: nulla prorſus interueniente notitia: omnis ceſſet imitatio quam de rebus humanis laudū fameqꝫ particulam delibarare atqꝫ decerpere ſolitam non nego. Profecto autem quiſquis in partem rerū uenerit: dictū illud vnde poſt tātum interuallū ad hec prophe-

tarum nomina redij:quod ipſe mihi nō neget Am
broſius vnius eſt primum ac proprium Africani.

Ex ſententia dicti ſuperioris Africani declarans
de quali ſolitudine quoue ocio auctor loqui inten-
dat. Cap̄.VI.

A Uius dicti ſentētia:quid tot uelim uerbis
c admonet:Uolo ſolitudinem non ſolam oci
um:non iners nec inutile:ſed quod e ſolitu
dine proſit multis.Qui enim ocioſi prorſus lāgui
di ꝛ ſegnes ꝛ ſoli ſunt:eos meſtos ſemper miſeroſ
qꝫ conſentio:Quibus nec honeſti actus exerciti-
uꝫ nec nobilium ſtudiorum illuſtriumqꝫ nominuꝫ
poſſit eſſe commercium.Hec igitur ſumma eſt.Ad
mitto ad ocium:non hec uento mobiliora ſed man
ſura negocia:quorum finis eſt non labor:non que-
ſtus ꝛ dedecus ſed delectatio ꝛ virtus ꝛ gloria.
Corpori non animo ferias indico:ueto in ocio ige-
nium quieſcere:niſi ut aſſurgat ꝛ intermiſſione fe
cundius fiat:Solet enim ut aruis:ſic ingenijs iter
miſſio prodeſſe.Rurſus ꝛ generoſas curas in ſoli
tudinem non tantum recipio ſed arceſſo:quarum
comitatu nullus omnino facilior:nullus amenior
fingi poteſt:ꝛ ſine quo miſera vita eſt eque uel in
urbibus uel in ſiluis.Libros preterea diuerſi ge-
neris ꝛ ſimul per quos aut de quibus ſcripti ſunt
comites gratos ꝛ aſſiduos ꝛ promptos uel in pu
blicum prodire uel ad arculam redire cum iuſſeris
paratoſqꝫ ſemper uel tacere uel loqui:ꝛ eſſe domi
ꝛ communicari in nemora ꝛ peregrinari ꝛ ruſtica
ri ꝛ confabulari ꝛ iocari ꝛ hortari ꝛ ſolare ꝛ mo-
nere ꝛ arguere ꝛ conſulere ꝛ docere ſecreta rerū
monimenta geſtorum:vite regulam mortiſqꝫ cōtē-
ptum:modeſtiam in proſperis:fortitudineꝫ in ad-
B uerſis:equabilitatem in actionibus atqꝫ conſtanti
aꝫ.Comites letos:doctos:humiles ac facundos:
ſine tedio:ſine impendio:ſine querela:ſine murmu
re:ſine inuidia:ſine dolo:Inter que tot commoda:
nullo cibo interim:nullo potu ꝛ ueſte inopi ꝛ an-
guſta domus parte contentos:cum ipſi potius ho
ſtibus ſuis ineſtimabiles animi diuitias:amplas
domos:fulgidas ueſtes:ꝛ iocūda conuiuia ac ſua
uiſſimos cibos parent.Admitto ꝛ in ſolitudinem
amicos:dulce genus:de quo multa premiſimus:ſi
ne quibus truncam ac debilitatam vitam ꝛ quaſi
luminibus captam puto.Quotienſqꝫ ſub noctem:
ut aſſolet:fores noſtras amica manus impulit:Ac
mihi ſeu longum poſt tempus uenerit hoſpes:Si-
ue opum uacuo gratus conuiua per imbrem(Quos
mihi uerſiculos e profunda grati conuictus expe-
rientia:ꝛ ex ipſo nature gremio videtur Flaccus
elicuiſſe)Quotiens ergo tale aliquid ꝛ mihi acci-
dit hoſpes:ſed poſt longum tempus gratus conui
ua:ſed uacuo operum:ne me forte uel frequētibus
conuiuijs uel impedimentis operum delectari cre
das:tunc ego non alium inueniſſe:ſed meipm̄ quo-
dammodo geminatum cenſeo:Non penitus duo
ſunt quorum vnus eſt animus.Nouit amor e duo
bus vnum facere:Alioquin impoſſibilem rem iu-
beret Pythagoras:ut in amicitia ſcilicet vnus fiat
ex pluribus.Quod cum ita ſit:ſequitur ut quiſqꝫ
vnius:idem ꝛ duorum capax amicorum locus ſit
Nulla igitur ſolitudo tam profunda:nulla taꝫ par
ua domus:nullum tam obſtruſum limen:ut nō pa
teat amico.

Tractatus decimus:Exhortatiuus eius ad quem auctor ſcribit:ut vitam ſolitariaꝫ amplectetur remouenſqꝫ impedimenta ac repellens argumenta eorum qui huic vite aduerſantur:cum preclara ſolitudinis commendatione.

Tam ob virtutes eius ad quem ſcribit:qꝫ ob comi
tes quos illi ad ſolitarie vite ſolatium ſors dedit:
ad ſolitudinem ſuadens. Cap̄.I.

Ibi pater:ſi teipſum:ſi tua bona no A
ueris:nihil deeſt quod gratam ſoli
t tudinem ꝛ dulce ocium poſſit effi-
cere.Adeſt animus bonus ꝛ adeo
bene inſtitutus etate:non negligen
ter excultus multarumqꝫ artiuꝫ ac
rerum notitia inſtructus:animus humanorū actu
um dux ac rector:totiuſqꝫ vite noſtre gubernaculū
tenens:ut iam tali gubernatione nauigatio niſi fe-
lix eſſe non debeat:viros claros ꝛ inſignes qui fue
runt noſti:uellem dicere poſſe qui ſunt:ſed ut res
eunt vides.Si qui tamen uſpiam ſuperſunt:haud
ignoti nunc etiam ſunt tibi:cum quibus non potes
aliter animo uerſare quod genuſ tibi nō maria nec
montes eripient:cuꝫ quibus potes ꝛ corpore abū
das pluribus fortaſſe:qꝫ q̄ꝫ huiuſcemodi rei nunq̄ꝫ
magna copia fuit:nunc inopia ſumma eſt:ſed vnuꝫ
nomen honoris cauſa huic loco inſerendum credi-
di:Eorum quos tibi ad ſolitarie vite ſolatiuꝫ ſors
dedit:Pontius Samſonis eſt:qđ a te ſcđm orna-
mentum habet eccleſia tua.De hoc enim ut quem
a prima etate familiariſſime cognitum:nūc quoqꝫ
certius noſſe mihi videar:fidentius loquar.Huic
ego non temere:ſed e re natum Samſonis cogno-
men obtigiſſe crediderim:ꝙ quantus hebreus ille
corporeis:tantus iſte ſit animi viribus:humanita
te:prudentia:Ad hec ꝛ litterarum nō mediocri no B
titia:eaqꝫ morum ſuauitate:que facile ſi quid ha-
bet ſolitudo aſperum lenire queat.Illum ut facis:
tota mente complectere:Illum in ocij ſolitarij par
tem uoca:Niſi enim fallor augurio ſequetur uolēſ
ꝛ feſſus urbanarum rerum:fugam urbium nō hor
rebit.Sed o ubi Socratem noſtrum linquo?Fal-
lor ne?Hunc linquo eqdem:Nam cum reliqui co-
mites:ille pars noſtri eſt.Itaqꝫ cum ceteri euocan
di ſint:hunc nobis inſeparabilem amor p̄ſtat.No
ſti hominem quem ꝛ ſtabilis amicitie fides earum
ꝛ muſarum multa familiaritas clarum facit:Cum
quo ita gaudium viteqꝫ iucūditas aderit:ut conſi-
liuꝫ non abſit:Ita ut vis ingenij vigorqꝫ animi:ut
qui his nonnunqꝫ iungi ſolet:meſtitie nulla nubes
interueniat:ſed ea ſemper lete frōtis vniformitas:
quam in Socrate illo ſene ꝛ mirari ſolemus ꝛ lau
dare:In hoc ꝛ conſpicimus ꝛ amamus.Proinde
nec noſtruꝫ ſileo Guidonem:cuius animo nihil eſt
purius nihilqꝫ candidius:nihil ingenio acrius:ni-
hil iudicio grauius:nihil conuerſatione ſuauius:
Qui ſi nō ſeptimus ut cognomē eiꝰ ſpōdet:ſed qn-
tꝰ acceſſerit:nō itelligo qđ h̄ dulciꝰ comitatu.Qꝫq̄ꝫ
nec alij qdē deſint ꝛ uoto pares ꝛ ſtudio:niſi illos

nobis aut ſtat⁹ imparitas aut omnino difficultas quedam: ⁊ inenodabilis humanarum rerum per- C plexitas inuideret. Sed ⁊ hi ſatis multi ſunt ⁊ il- lis animo frui nec ipſa uetuerit fortuna. Hi igitur tales viri aderunt: ut neqꝫ ualitudo aſpera neqꝫ urgens occupatio neqꝫ commigrandi incidens neceſſitas ita nos diſtrahat: quin vnius noſtrum aſſidue tecum ſit. Et quid ſingula enumerem? Nihil deerit omnium uoluntas vna non deſit. Aſſunt quidem minime graues: ſed agiles expediteqꝫ diuitie. Siue ut aliter idem dicam: Adeſt pauptas non meſta nec ſordida: ſed honeſta ⁊ leta: etſi ueruꝫ fateri uolumus multis inuidioſa: Adeſt libroruꝫ bona copia legendi dulcis ardor intelligendi memorandiqꝫ facultas data celitus ⁊ ſtudio aucta peruigili. Quod ſequitur ſiluiſſem (Sic enim pudor hortabatur ni ſcirem pro utentis affectu precium rebus accedere) Et ipſe igitur adero: ⁊ mea quam diligis nunqꝫ aberit papyrus: noui aliquid afferēs indies: cuius eſtimationem tu mihi fateor ante alios inexplebili illo tuo legendi deſiderio geminaſſes: niſi quod a principio dixeram ⁊ uetus eſt uerbum: Judicio fauor officeret. Repeto enim quotiens illam: ne dicam alijs: ſed certe Platonicis ac D Ciceronianis codicibus pretuliſti: dum tibi bibliothece mee limen ingreſſo: qui ſepe non ut epiſcop⁹: ſed ut amicus facis legendiqꝫ auido: que nunqꝫ in te ſitis extinguitur. Ego diuina illa opera celeſtiuꝫ ingeniorum obtuliſſem: Tu autem manu obiecta frontem auertens tātum noſtra depoſceres. In qđ ne quid tuum ratione careat: inclinaſſe te potuit: ul' ueterum perfecta cognitio repetite lectionis iā nō egens: uel hinc noſtrorum amor: hinc nouitas: ⁊ ſi enim in ſcriptis uetuſtatis auctoritas maior: ⁊ illud Flacci uerum ſit: ꝙ meliora dies ut viua poemata reddit: habet tamen ⁊ nouitas gratiam ſuaꝫ ⁊ forte iuuat experiri quantum viuendo profecerim: Nil enim impigrius: nil experientius eſt amāte. Quicquid autem cauſe eſt: tuum fateor: hūc ardorem ipſe coram ſepe miratus ſum: ſepe abſens villici mei uerbis agnoui qui aſſīdue redeūteꝫ his me lamentis aggreditur: Cur neſcio quam papyrum: quam tu hanc inuiſeris domuꝫ ſolam petere ſoleas: abſtulerim. Rideo ⁊ miror uel patris affectionem uel cuſtodis fidem: uel villici puritatem. Itaqꝫ aliquando abiens: ⁊ cum ſene meo ludens: papyrum illi uacuam dedi: quaſi illa eſſet quā quesiſſes. Quo facto ſe illuſum reuertenti: iterum grauiter queſtus totaqꝫ demum res in iocos ⁊ in riſum deſijt.

¶ De illis que ſolitarius debeat ſemper deſiderare: ⁊ de loco habitationis eiuſdem. Cap. II.

A S Ed redeo ad ordinem. Adeſt ergo tibi preterea ſine quo vita: ne dicam felix: ſed ne vita qdem eſt: malarum rerum naturale odium ⁊ bonarum amor: virtutum cultus: bone fame pulchra cupiditas: honeſti ſtudium: contēptus ſuperuacui. Qđ ſi vnum e ſolitarie vite fundamētis dixero: uerum dixiſſe me dicam. Adeſt corpus laboribus obeūdis idoneum: nōdum fragile iā maturum. Adeſt etas adhuc virēs: ſed iam adoleſcentie malis explicita: que optima vite pars: nec expers actuum: nec cōſilij inops eſt: ⁊ ad magnas res audēdas aggrediēdaſqꝫ ſufficiens. Adeſt deniqꝫ patria: ubi ciuis ac pſul hinc amoris in populo: hinc reuerētie arcem tenes. Illud tibi natura pſtat: hoc dignitas: utrūqꝫ virtus ac merituꝫ. Eam quoqꝫ ſortitus es patriam: quam lꝫ epiſcopatus tuus ciuitatis appellatione nobilitet: ea tamen preter uetuſtatem ⁊ nomen de ciuitate nihil habet: non luxū: nō frequētiam: non tumultum: ſingula ad eam vitam de qua loquor aptiſſima. Cuius ego ſi rite cōputo annis circiter qnquaginta ante dn̄i aduentum Julio Ceſare Britāniam oppugnāte in autēticis ſcriptis: inter antiquas iam tunc urbes memoriam inuenio. Aſpectus loci talis eſt: ut non inelegāter idē B ipſe Socrates noſter: quotiēs illic ad te viſendum conuenimus dicere ſoleat: En ciuitas illa parua quidem ſed honeſta: quam Abagarus rex Jeſu ſaluatori obtuliſſe legitur in eccleſiaſticis hiſtorijs. Illius in medio tibi ſolitudinem facere ſi uelis potes: non eges ad hanc rem peregrinatione longinqua: ad quam multi eorum confugerunt quos ſupra cōmemoraui: ea locorum cōditio eſt: ut in patria tua inqꝫ tuorū gremio ſolitarius eſſe poſſis: haud ſpernenda quidem opportunitas: domi habes qđ multi trans maria queſiere. Si autem tibi nidus tuus ſordet: aut quid forte liberius petis: euolare licet in propinquum ramum: ⁊ ſupra vicinuꝫ fontē amenissima ⁊ quietiſſima ſtatione conſiſtere. Adeſt tibi tuus Sorgia rex fontiuꝫ: ad cuius tibi murmur hec ſcribo. Adeſt liberrimum gratiſſimūqꝫ perfugium clauſe uallis. Sic enim uocant incole: ſic uocari uoluit natura: quando illam circūductis collibus abdidit extra omne iter: omnemqꝫ concurſuꝫ: videriqꝫ niſi ab incolis non permiſit. Hic tu quoqꝫ quod rarum ⁊ liber ⁊ dominus ⁊ preſul ⁊ ſolitarius eſſe potes. Poteris ne tuum locum ſpernere: qui aduenis ⁊ reuerentiam inijcit ⁊ ſtuporem? Si C quis ſpecus inquit Seneca ſaxis penitus exeſis montem ſuſpenderit: non manu factis ſed naturalibus cauſis in tantam laxitatem excauatus: aium tuum quadam religionis ſuſpitione percutiet. Si hoc ueruꝫ eſt: ubi queſo religioſior uſqꝫ ſpecus? Et ſi quod ſequitur eſt uerum: Magnorum enim inquit fluminum capita ueneramur: ubi maior ueneratio? Flumina quidem maiora longe vie ſpatio ⁊ congeſtu aquarum multarum nouimus: fontē nullum. Rurſus ſi tertium eſt uerum: ſubita inquit ex abdito uaſti amnis eruptio aras habet: ubi oro di- D gnius are fuerint? Quas ego iam pridem Chriſtū teſtor: ſi qua uoto facultas affulſerit: illic in hortulo meo qui fontibus imminet ac rupibus ſubiacet: erigere meditor: non nymphis: ut Seneca ſentiebat: neqꝫ ullis fontiuꝫ fluminumqꝫ numinibus: ſed Marie cuius partus ineffabilis ⁊ fecunda virginitas: omneſqꝫ deorum aras ac templa ſubuertit. Aderit ipſa fortaſſis: ut quod diu iam ⁊ niſi fallor pie cupio: aliquando perficiam. Nunc ceptum ſequor: Poteris ne igitur tuum locum ſpernere quē alienigene uenerantur? Locum libertati ⁊ quieti ⁊ ocio ⁊ ſcientie ⁊ virtuti: ac ne in ſingulis immorer: ad ſummam omnibus quibus ſtudes amiciſſimum locum: ut cetera ſileam: tanto olim ⁊ tibi taꝫ E culto habitatore dignatū. Scis ꝙ ueranus tuus Chriſti ꝯfeſſor eximius: qui ſedē tuā nūc ſolito duriorē: neſcio quotus an̄ te tenuit: querēs locū pacis hic demum ſubſtitit pulſoqꝫ hinc dracone terribili

ſanctam ac ſolitariam vitam his duxit in locis. Cuius nomen inter famoſe ſolitudinis amicos:nõ preteritum ſed dilatum eſt:ut in extremo poſitum tenacius hereret memorie:non tam tue:vnde illud auelli cõmemoratio quotidiana nõ ſinit: ⁊ pſens ſemꝑ uana ſub oculis fidei tue teſtis in quã pcioſiſ ſancti viri reliquijs exequẽdã:oẽ tum ſtudiuꝫ:oẽs opes ut dici ſolet uẽtre fraudato:oẽ deniqꝫ qȝ tibi uſqꝫ erat argẽtum atqꝫ aurum virũ optime ꝯtuliſti qꝫ ceteroꝝ qui foꝛtaſſis hec legẽt. Hic eqdeꝫ habitauit ille dum vixit puſqꝫ ad ſtatum cure põtificalis inuitum ſpectata virtus attolleret:hic uelut in terra hoſtili:ſed a ſe ꝑdomita ac pacata ⁊ cultui hominum acqſita Chꝛiſto cuius auſpicijs ſignoqꝫ vicerat:Tropheum erexit titulo virginis genitricis inſigne tẽplum exiguum:ſed decorum ⁊ ualiduꝫ.
F Hũc ipſe mõtem ꝑuium fecit: ⁊ hãc montanam ꝑ duraqꝫ ſilicem ꝑforauit ſuis:ut aiũt:manibꝰ:opus feruoris atqꝫ ocij ingẽtis:hic in ripa cellam habuit:Chꝛiſto diues atqꝫ hoꝛtulo cõtẽtus ⁊ flumine. Poſtremo ꝓcul hinc moriẽs:huc referri:atqꝫ hic ſepeliri uoluit:ut noſti:tam claro ſtupendoqꝫ miraculo:ut qȝ oliꝫ in trãſitu maris rubꝛi viuẽtis moyſeos virga potuerat:hoc ſi qua fides in tranſitu fluminum ueram pallium poſſet extincti. Hec hactenus:Nam de reliqs ruris tui laudibus multa dici poſſunt:ſed ⁊ multa ſepe diximus: ⁊ hodierno colloquio dandus eſt finis.

¶ Qꝫ qui deo ſeruire uelit:ſiue artibus bonis ingenium excolere:ſiue aliqd aliud boni facere:fugiat nedum opem ferre alijs videaꝛ ipſe obruaꝛ:Et qȝ in alio repꝛehendat ipſe ne committat. Cap.III.

A s Iue itaqꝫ deo ſeruire uolumus:que vna libertas eſt atqꝫ vna felicitas:ſiue artibꝰ bonis ingenium excolere:qui ꝓrimus egregius laboꝛ eſt:ſiue aliqd meditãdo ⁊ ſcribẽdo nr̃i memoriam poſteris relinquere:atqꝫ ita dierum fugam ſiſtere ⁊ hoc bꝛeuiſſimum qdem vite tempus extẽdere:ſiue ſimul hec oĩa pſtare ꝓpoſituꝫ eſt nobis:fugiamus oro iam tãdem ⁊ id quãtulũcunqꝫ qȝ ſupeſt in ſolitudine trãſigamꝰ: omni ſtudio cauẽtes nedum opem ferre naufragis videmur: ipſi rerum humanarũ fluctibus obruamur:rerum humanaruꝫ ſcopulis allidamur. Deniqꝫ qȝ ꝓbamus id agamus:ne qui moꝛbus eſt publicus:quodqꝫ in alijs ſepe repꝛhẽdimus:cõmittamus: ⁊ iudicia ſermoneſqꝫ nr̃i ab actionibus diſcrepent.

¶ Qꝫ non debeamus amplas opes expetere:nõ eniꝫ adiuuant ſed impediunt. Cap.IIII.

A n Emo vͦo nos fallat: nemo nobis pſuadeat in hoc amplas opes expetẽdas: Nõ adiuuãt ſed impediũt:pꝛemũtqꝫ:nõ ſubleuant. Ad hãc vitam aſcẽſus eſt: Nemo in altum aſcenſurus ſuꝑuacuis ſpõte põderibus aut laqueis implicaꝛ: Nihil auro grauꝰ nihilqꝫ tenacius:id niſi quo ad neceſſitati ſubuenit:nec optãdum nec amãdum qdem. Ubi enim auaritie obſequiꝛ:nihil eſt qȝ ferẽtem magis incuruet ac deijciat ⁊ in terraꝫ cogat Neqꝫ id mirum:ſi a terra oꝛtum ad eãdem ſuo põdere ferꝛ. Non cõuenit aĩam celeſtis origenis terreſtrium cauernularum ſarcinis obꝛui:fecibus inqnari. Pꝛefert qdem ſplẽdorem ⁊ lenitatem ſenſibꝰ illudẽtem:animo aut affert tenebꝛas ⁊ ſpinas ⁊ tribulos curarum triſtium ac pungẽtium: ⁊ quo purgatius videꝛ:eȯ abditis malis infectiꝰ eſt. Nunqꝫ ſole ueniũt diuitie:multa ⁊ uaria mala ſecũ uehũt ⁊ innumeros labores cauſaſqꝫ diſcriminũ. Si mihi nõ ſatis eſt fidei:quere ab his quos felices uocãt: ⁊ adiura ut ueri nihil occultẽt:inuenies eoruꝫ vitam ſupplicijs plenam ſuis:ut quam mirabaris exhoꝛreas aut contẽnas: ⁊ intelligas huic vite ad quam te hoꝛtoꝛ:magnas diuitias nil ꝓdeſſe: ſepe aũt obeſſe qꝫ plurimum:ut nedum nõ tanto ſtudio cõquirẽde ſint:ſed abijciẽde potius ſi ultro adeẽnt donec ad eum quem natura ⁊ virtus ſtatuunt modum:more nautarum graui tẽpeſtate laborantiuꝫ: iactu dãnoqꝫ rerum ſalua puppe:ꝓuẽtum eẽt. Mi B
ra res nũc aĩum ſubit:ut te pater meqꝫ tecum rogẽ ⁊ obteſter:ut vnius pueri cõſilium vni datuꝫ ſeni duobus eẽ utile patiamur. Is puer Alcibiades fu C
it poſtea vir ⁊ foꝛma notus ⁊ ingenio alternantiſqꝫ foꝛtune clariſſimum exẽplum: Huic auunculus Pericles fuit:vir ⁊ ipſe raris annumerandus: In pmis elogo potẽs: ⁊ cui ad magnum impium fuerat lingua pꝛo gladio: Ad hũc ergo cum puer Alcibiades ex more ueniẽs:ſenem ſolito triſtiorem offendiſſet:motus ꝙ nõ ſolitis foꝛte blãditijs exceptus eẽt:ꝑconatus ferꝛ que cauſa triſtitie ſeu qd icidiſſet noui: ⁊ cum ſenex puerili reoꝛ ingenio delectatus:ueram rei cãm nõ celaſſet:dixiſſetqꝫ ſe immẽſam pecuniam expẽdiſſe in uſus reipublice: cuius impẽſe rõnem qualiter redderet nõ poſſet apȯ ſe cogitãdo reꝑire:Tum puer ſupꝛa etatem:Tu vͦo ingt cogita potius qliter nõ reddas. Callidum nẽpe cõſilium:uel ſi a ſene datum eẽt magnũqꝫ ⁊ euidẽs plenum pſagium etatis. Quo fretus auunculus:cõcitatoqꝫ externo bello ciuilem difficultatem reddẽde rõnis euaſit. Sed ad cõſilium reuertoꝛ: in quo laudare ſoleo:nõ facti iniuſtitiaꝫ: ſed acumen ingenij ⁊ celeritatem:hoc eſt illud pueri ſenile cõſilium:qȝ in uſos nr̃os uertere moneo: ſed in alios terminos añ uerſum. Ecce enim ueniẽt qui viã no- D
bis ad magnas diuitias oſtẽdãt:qȝ nihil eſt aliud qꝫ auaritiam docere: Peſtilẽs ſane ſchola ⁊ opoſa admodum difficiliſqꝫ doctrina multo vigiliarũ ac laboꝝ impẽdio diſcẽda: ⁊ uel effectu caritura uel nocitura ſucceſſibus. In his cogitationibus occupato aĩo dicamus:Cogita potius qualiter iſta nõ cupias:Ea enim utilioꝛ ⁊ certe facilioꝛ ars eſt:ad quam ſi adhuc lentus ⁊ indocilis eſt aĩus additis urgẽdus eſt ſtimulis:Oſtẽdamus ei pter mala diuitiarum de qbus ⁊ a nobis modo aliqd: ⁊ multa quotidie dicunꝛ a multis:eſſe artem hãc in manibus nr̃is:illam alteram in arbitrio foꝛtune. Spernere opes põt qſqꝫ:cõſequi nõ ita:ſcitũqꝫ eſt illud amici:Quare ingt potius a foꝛtuna impetrem ut det qꝫ a me ne petam? Itaqꝫ rem difficilem ⁊ euẽtus ambigui:puto pſtat intẽtatam linquere:que ⁊ ſi certe utilis foret:eſſet tñ intẽpeſtiua ⁊ ſera. Ecce enim ſudabimus:anhelabimus: toꝛquebimur ne deſint vite bꝛeuis ac fragilis alimẽta:que ut dixi: iam pꝛidem cumulate ⁊ uſqꝫ ad inuidiam ac delitias aſſunt:Uerum eſto:deſit aliqd:Quis eſt eniꝫ regum cui non aliqd deſit? Hic magno niſu aſſurgendum dicet aliquis:ut omnem pꝛoꝛſus indigentiam futuri dijs ſimiles:ꝓpellamus:que nec penitus pelli poteſt: ⁊ ad tẽpus pulſa redit acrioꝛ.

¶ Qꝫ anxia vita que in craſtinum pꝛominens non eſt vita:ſed vite meditatio:Et ꝙ auaritia ſit vincẽda: ⁊ iter ad ueras diuitias cõdiſcenda. Cap.V.

A Jcero qdem ad Germanum ſcribens:Q̃ð
c me inqt ſicut ſepe antea cohoꝛtaris ad am-
bitionem ⁊ laborem:faciam eqdez ſed qñ
viuemus.O bꝛeuis queſtio:ſed efficax:Hic vͦo qſ
quis erit hoꝛtatori nr̃o apte ne ſatis ⁊ grauius re-
ſpõderi põt:Placet amice qð ſuggeris ſi mõ poſſi
bile eſt:ſed quãdo viuere icipiemus.Oro te quos
ſcilicet nõ modo viuere ſed vixiſſe iaz deceat?Nã
hec ſemp̱ anxia atq; in craſtinum ꝓminẽs:non eſt
vita:ſed vite meditatio nunq̃ʒ foꝛte uenture:⁊ qð
cõſtat ambigue.Inter multa qdem hoc a plebeio
poeta nõ ignorabiliter dictum tenes:Crede mihi
nõ eſt ſapiẽtis dicere:Uiuam:Sera nimis vita eſt
craſtina:viue hodie.Eſt vͦo cõſilium illud Alcibia
dis late patẽs ⁊ ad multa vſabile:Ultio ſtimulat:
gula ſollicitat:ſuſpẽdit ambitio:incẽdit amoꝛ dif-
ficillima exequẽdo cõtẽnẽdoq; facillima.Hec ani
mum doceamus:ut anceps ⁊ p̱iculoſa ad nocẽdũ
via:itaq; ſepe dum ulciſci uolẽs iniuriam acerua-
bis:ut vilis gule ſeruitus ⁊ ſolliciti apparatus tur
piſſimus exitus:ut uẽtoſa ſemp̱ ambitio ſupplicã-
dum populo:quo nihil eſt durius:ut impꝛobus ſu
perbuſq; amoꝛ ſeruiẽdum mulierculis:quo nihil i
dignius viro foꝛti:ridẽdum inaniter lugẽdũq; : ⁊
ſepe nõ minus letis q̃ʒ meſtis euẽtibus:tãta uani
B tas rei eſt:hoꝝ oium vna eſt regula.Sigdem his
implẽdis cogitatio impedit̃:nunq̃ʒ deerunt meſti-
tie moꝛtales ⁊ maloꝝ cauſe:ut euadas hinc ⁊ ut le
tus ac liber ſis:contemptus ipſe p̃ſtabit.Hoc poti
us cogitãdum eſt igit̃ qualiter difficultates has ef
fugias:q̃ʒ qualiter explices:Uide in q̃ʒ virilez ſen-
tẽtiam:puerile dictum trahi põt.Sed omiſſis ali-
is:qð nũc vnum agit̃ auaritiam hoc artificio vin-
camus:neceſſarias nobis ad hoc ocium magnas
opes oſtẽtãtem:⁊ ſpernẽdo moꝛtalia frenandoq;
cupidines:⁊ nature modeſtiam eſtimãdo:compẽ
diarium iter ad ueras diuitias condiſcamus.Re
enim uera cum oibus ad virtutem nitẽtibus:tum
uel maxime ꝓpoſito noſtro inimica cupiditas eſt.
Nam nec finem habet ullum:⁊ cumulãdo ſupua-
cua:impedimẽtum querit huic vite:cui p̃ſidiũ pol
licet̃:quam nõ onuſtam ſed expeditam atq; agilez
C eſſe opoꝛtet.Nempe cum cõſtat multis qui omnia
poſſe videbant̃:ne hoc vnum poſſent:opum poten
tieq; magnitudinem obſtitiſſe.Tibi nil obſtat niſi
qð minime ſuſpicoꝛ:ipſe tibi obſtes:potes eqdez:
potes modo nõ ſingulos nodos ſoluere : q̃ʒ ſimul
oẽs amputare malueris:Aduerſus hydraz res eſt
nobis:nullus erit finis niſi repullulãtia capita in-
genio p̃cidamus herculeo.Ego ſolus eẽ non tãtuz
poſſum:ſed iam cepi facile p̱ſeueraturus:ſi tantus
mihi vie ſolitarie dux ⁊ comes acceſſerit.Nõ mo-
do enim mee qetis adiutoꝛ:ſed ut qð in animo eſt
quomõlibet enũciem:Ipſe qes mea:nec tm̃ ſolitu-
dinis ſolamen:ſed ipſe quodãmodo ſolitudo mea
eris:tũc uere plerũq; ſolitarius videboꝛ dum tecũ
ero.Preceſſi ego te:tẽtauiq; uadum:ſequere ſaltẽ
qui p̃cedere debuiſti.En quaſi dubio toꝛrente trãſ
miſſo ripa clamãs ad aduerſa ut intrepide trãſeas
edico:Nihil oino p̱iculi eſt:⁊ ubi pꝛimo pedes te
nui ſtrupea oia atq; ſuſpecta:hic amena oia ⁊ ſecu
ra denũcio.Si dubitas:ſi cũctaris ipſe retranſeo
⁊ ueſtigia retro obſeruata ſequoꝛ:ut Uirgili⁹ ait:
ut ſcilicet manu pꝛehẽſum ad hec te loca p̱ducam:
qbus cum aſſueueris:regum thalamos põtificũq;
aulas carceres ⁊ moleſtos laqueos ducas.

De remedijs ꝯ pigrũ ꝓgreſſũ ad ſolitudinẽ.C.VI

Uod ſi foꝛte oia que aios tenent abdicare A
q nõdum poſſumus.Jd enim vnũ eſt ex eoꝝ
gñe que pꝛius incipiũt hoies docere q̃ʒ di
ſcere:at ſaltem amicam nobis ſolitudinẽ faciamus
qð nullo uetãte p̱mittimus:inq; illam cum oibus
foꝛtunarum nr̃arum ſarcinulis cõmigremus:qbuſ
cum foꝛtiter carere poſſe cep̱imus:tñ demum ple-
na libertas erit ⁊ ſecurum gaudiũ.Interea ut res
ſunt:nuſq̃ʒ certe qetius victuri ſumus:Neq; enim
uel qꝛ diffidam tam obnixe ago uel tãto uerboruz
niſu qcq̃ʒ tibi durum aut graue ſuadeo:cum ⁊ alti
tudinem animi tui norim:⁊ ſiue huius ſiue artio-
ris vie clariſſimi tibiq; notiſſimi duces ſint.Nam
⁊ Martinus cui multum fidis:⁊ cui qð p̱egrinati
ones ſermoneſq; tui indicãt:inter Chꝛiſti amicos
amiciſſimũ te notaui:hũc vite modũ:ut ex ſupiori
bus liquet ipleuit:ſimul ⁊ ſolitarij regem amplex⁹
⁊ ep̃iſcopi dignitatẽ retinẽs:ut iure ſuo Genadius B
⁊ monachũ ⁊ ep̃m illum uocet.Nẽpe qui p̃us añ
baptiſmuz:qð difficilius eſt ipleſſet in adoleſcẽtia:
inq; ipſa militia utraq; religioſis aduerſa cõſilijs
ſic viuẽs:ut iam tũc ſicut in vita eius ſcriptum eſt:
nõ miles ſed monachus putaret̃.Et alter Menas
cui natalis idem qui Martino eſt:terrenaz celeſti
militia:nõ in urbe ſed i heremo p̱mutauit.Et huc
quoq; de iduſtria dilat⁹ Gregorius naſiançenus:
ut Hieronym⁹ teſtat̃:Immo ſe ep̃m in loco ſuo oꝛ
dinãs ruri vitã monachi exercuit:Cuius vite quã
tus illi ſemp̱ amoꝛ fuerit:hinc elicis:ꝙ iam añ ſub
recẽtem ex atheniẽſi auditorio digreſſum:Baſiliũ
Ceſariẽſem famoſum cõpatriotã ⁊ collegam:atq;
ut famaz ſecut⁹:Auguſtinus ait:etiã carne germa
num ſuũ e cathedra magiſterij detractum:ubi ille
rhetoricam florẽtiſſime docebat:iniecta manu ad
ſolitudinẽ ⁊ ad meliora ſtudia inſigni quadã amo
ris fiducia ⁊ auctoritate deduxerat.

De repulſione argumentoꝝ illorum qui vite ſolita
rie aduerſantur. Cap.VII.

Udio aũt e trãſuerſo qd aduerſus hec rur- A
a ſum obſtrepi ſoleat.Nam p̃mo de ſcriptu-
ris ſacris nobis facẽ nitunt̃ inuidiã.Ue ſo
li qꝛ cum ceciderit nõ habet ſubleuãtem ſe.Et me-
lius eſt duos ſimul eẽ q̃ʒ vnum:hñt enim emolimẽ
tum ſocietatis ſue.Et que ſunt id genus plurima.
Qð oino nõ dicerẽt ſi qd ego ſentiã ⁊ qd loqr attẽ
derẽt.Deinde Ariſtotelicũ illud obijciunt:ubi ait:
uel ꝙ nãliter ſociale aial eſt hõ:uel ꝙ qui alijs non
coicat:aut beſtia eſt aut deus:qſi ego uel odiũ idi-
cam uel ſocietatẽ oium hoium interdicam:uel an-
ceps ſit electio qd eẽ malim:an beſtia an deuſ:hoc
eſt beſtialis hõ an diuinus vir.Ciceronianuz p̃te-
rea illud nobiſ imurmurãt:ubi nõ a neceſſitate qð
qbuſdam viſum eẽt:ſed a nã ꝑfectam hoium ſocie
tatem:nõ ſemel deſeruiſſe ꝯtẽtus:rei huius argu-
mẽtum attulit optimum:quẽq; lʒ oibus copijs ſuf
fultum ⁊ ois neceſſitatis exp̱tem:tñ ⁊ ſolitudinez
fugiturum ⁊ ſocium ſtudij queſiturum.Quib⁹ ſa-
tis ut arbitroꝛ libꝛo ſup̱iore rñſum eſt:Nã nec ego B
niſi in hoc mihi plene cum Tullio ꝯueniret:ſolitu-
dinis ac ſtudij ſocium:immo uel ſocios ⁊ queren-
dos dicerem ⁊ colẽdos.Et hec igit̃ ⁊ que ad obui
andum nobis ſimilia trahi ſolent teneo : ⁊ deſerta
ſolitudine Aphꝛaten cuius ſupꝛa meminimus : ⁊

Julianum illum famoſiſſimū heremitā antiochiā:
⁊ famoſiorem Antonium Alexādriam urbeſqꝫ ali
as petijſſe nō ſum neſcius:uerum id non motu ꝓ
prio ſeu leui qualibet ex cauſa:ſed pro graui neceſ-
ſitate ſummoqꝫ fidei diſcrimine geſtum noui.Sic
enim ſcriptum eſt:Sciebāt illi ſacratiſſimi viri q̄d
tempori vnicuiqꝫ cōgrueret:⁊ quando eſſet opus
frui q̄ete:⁊ quādo neceſſarium ſolitudini ꝑponere
ciuitates.Jam id ꝓpe ridiculum qȯ ꝑmiſſis accu-
mulāt:quodqꝫ ꝑſenti mihi ſepius obiectum ſcio.
Quid eniꝫ fiet inq̄unt:ſi paſſim oībus perſuadere
C potueris qȯ intendis?aut quis tādem in urbibus
reſidebit?Uide ergo ne cōtra rempublicam loqua
ris.Quibus plane res ipſa reſpōdeat.Siquidem
omnes inde migrauerint:certam eſſe mutande ſen
tentie rōnem ſolitudines deſerendas:que iam ſoli
tudines non erunt:eoqꝫ ꝓtinus redeūdum:vnde
omnis tedij pater inges popelluſ abſceſſerit.Sed
bene habet:non hi ſunt hoīum mores:neqꝫ taꝫ pa
tulas vulgus aut tam faciles honeſtis conſilijs au
res prebet:paucis utinam ꝑſuaſerim.Nec v̇o par
eſt omnibus vnam vitam ⁊ ꝑſertim ſolitariam ſua
dere:nec ego loquor omnibus:ſed tibi:ſed mihi:⁊
his paucis q̄bus hec rara conueniunt.Nobis cer
te ſi nō vulgi uoces:ſed naturaꝫ noſtram ſeq̄mur:
nihil eſt aptius.

¶De hortatione ad ſolitudinem:Et ꝙ urbes relin-
A quendi ſint occupatis in ſeculo. Cap.VIII.

l Jnquamus urbem non redeūdi animo:ne
poſita ad aratrum manu reſpiciamus re-
tro:ſed ꝑcemur potius:ne vnq̄ꝫ ad ingratū
deqꝫ omnibus bonis male merituꝫ populuꝫ reuer
tamur.Qȯ feciſſe Lentulus tradit̄:is qui ſub ob-
tentu ꝑfectionis honeſte:eternum exilium elegit:
quem ut imitari uellemus:⁊ ſi non q̄etis amor ac
ſaltem turbe odium ꝑſuaſiſſe debuerat.Q̄ꝫq̄ꝫ non
deſit exēplum minus notum ſed deuotum magis
Chronij phenicis monachi:qui ſolitudinem igreſ
ſus orauit ne vnq̄ꝫ inde diſcederet:multaqꝫ ꝑſeue-
rantia ſibi ꝑſtitit ne irrite preces eēnt.Extirpande
ſollicitudinum cāe ſunt:frangēdiqꝫ qui nos tenent
vnci:rūpēduſqꝫ pons a tergo ne qua fuge uel redi-
tus ſpes ſupſit.Dicam enim tibi:nō qȯ Palladiuſ
exēploꝝ talium hiſtoricus dixiſſe ſibi Joānem ſcri
bit egyptium heremitam illum cuius ſupra mētio
eſt habita:Epiſcopus enim inq̄t es futurus:pluri-
mūqꝫ tribulationum habiturus es ac laboruꝫ.Si
igit̄ iſta vis fugere:noli relinquere ſolitudines no-
ſtras:Nullus enim te in deſertis degētē locis epi-
ſcopum faciet.Hec Palladio Joānes.Ego aūt ti-
bi de ep̄atu nihil.Jam enim es qui ille cauēduꝫ ꝑ-
monebat:nec iam tibi poſſibile eſt epiſcopū nō fuiſ
ſe:ad quem ſtatum an̄ annos matura te virtus ere
xit.Sed q̄d huic ꝓximum eſt dicam:Ep̄atus eniꝫ
tuus talis eſt:in quo ⁊ honore ſummis:in liberta-
te mediocribus atqꝫ infimis par ſis.Qȯ ſi maio-
ris epiſcopij pōdus times:ſolitudines nr̄as ama:
Et ſi laboꝝ imortalium nexibus vis abſolui:hanc
regem quere:Ut enim a militie labore rediens:ait
Romanus ille Cēturio:hic optime manebimꝰ:qȯ
ſi fortuitu ꝓlatum:ad oēm tāti impij tractuꝫ eſt:ex
B ꝓpoſito dictum nō ſpernat̄.Surge:ueni:propera
linquamus urbem mercatoribus:aduocatis:ꝓſe-
netis:feneratoribus:publicanis:tabellionibꝰ:me-
dicis:vnguētarijs:lanionibus:cocis:piſtoribꝰ atqꝫ
fartoribus:alchimiſtis:fullonibus:fabris:texto-
ribus:architectis:ſtatuarijs:pictoribꝰ:mimis:ſal
tatoribus:citharedis:circulatoribꝰ:lenonibus:fu
ribus:maleficis:adulteris:paraſitis:hoſpitibꝰ:cir
cūſcriptoribus ac ſcurris:edacibꝰ odorem fori vi-
gili nare captātibus:q̄bus ea felicitas vna eſt:illi i
hiāt:Nullus aūt nidor in mōtibus ⁊ ſolitis ac pla
citis caruiſſe ſupplicium.Sine illos:non ſunt nr̄i
generis:Permitte diuitibus nūmos ſuos nume-
rare:⁊ in hoc arithmetice ꝑſidio uti:nos diuitias
nr̄as:ſine ſtudio:ſine arte numerabimꝰ.Nihil eſt
qȯ illis inuideamus:niſi nūc etiam:qȯ abſit:pue-
ri ſimus:quos ficta adūbrata ſuſpēdāt.Demi pha
leras eq̄s uenalibus uetus eſt cautela.Nemo ſanꝰ
puellam deformem ꝙ bn̄ ueſtita eſſet in cōiugiuꝫ
optauit.Nos ſi phaleras:immo laruaſ his purpu
ratis felicibus detrahamus:clare videbimus eſſe
miſerrimos:Suas ſibi diuitias habeāt:ſuos mo-
res:ſuas uoluptates.Nēpe quas eternas uellēt di
uitie abibūt:⁊ quas manu retrahūt uoluptates fu
giēt:At q̄bus caruiſſe cupiēt mores ſtabūt ⁊ comi
tabunt̄ inuitos.Cūcta hec que illos vulgo mirabi
les oſtēdūt:momēto tp̄is euaneſcēt.Sub imperio
fortune viuūt:ſi illa pep̄cerit:morſ nō parcet.Qui
ꝑcioſiſſima rerum habēt:ſi tn̄ dicēdi ſunt habere q̄
bus ſeruiūt:ipſi mox a viliſſimis habebunt̄.Et a q̄
bus inges habebit diuitias ingratus heres ⁊ for-
ſan hoſtis inuiſus?Corpa uermes ⁊ upupe:Tarta
rus aīas:Nomē:obliuio ſempiterna.Cōtra q̄ꝫuis
pauper hic fuerit:Jn memoria eterna erit iuſtus.
Non nos igit̄ ad emulationem ꝓuocet falſa ꝓſpe C
ritas uera miſeria:ſequeſtrentur a nobis molles ⁊
eneruati diuites.Jllis therme:fornices:atria:po-
pine:nobis ſilue:mōtes:prata:fontes placeāt.Jlli
carnis deſideria ⁊ lucrum vndecūqꝫ ueniens:nos
ſtudia liberalia ⁊ honeſta ſectemur:⁊ ſiq̄d mecha
nicum miſcere iuuat:ſit agricultura uenatioqꝫ:Cui
q̄ꝫuis ineſſe clamoſum aliq̄d ⁊ nr̄o ꝓpoſito diſſo-
num videat̄:de uenatione uetuſqꝫ ſit uerbū:Jn ue
nādo multam uerboꝝ eſſe iacturam:uenationeꝫ tn̄
⁊ meditationi ⁊ ſtudijs opportunam:magnis q̄-
buſdam ingenijs viſam ſcio:ꝓpter ſolitudinem ſci
licet ⁊ nemorum latebras ſilētiūqꝫ retia ipſa ſeruā
tium.Qȯ tum maxime uerum fiet:dum ꝑter nu-
merum:hoc eſt nō uenator ſed ſpectator in ſiluam
eas abiturus ex cōmodo ſine ullo uenātium com-
meatu:ea forte uel clericis ꝑcipue inter ſiluas agē
tibus ꝑmiſſa licētia eſt:nec huius gn̄is interdicta
uenatio:rara q̄dem ⁊ modeſta ⁊ exercitio corpis
indulta nō luxui:queqꝫ illi cognate ſunt piſcatio au
cupiūqꝫ:he ſunt ruris artes.Deniqꝫ illi ſemp pēde
ant ac uoluant̄:nos ad petram preſſis ueſtigijs in
ſiſtamus.Jlli ſemp hereāt:nos aliq̄n̄ ꝓgrediamur
Jlli ſemp dubij cōſultēt:nos iam tandem ſalutare
cōſilium exequamur.Poſtremo illi mūdum fugiē
tem amplexētur teneātqꝫ ſi poſſint:nos dn̄ꝫ ⁊ que
ramus dum inueniri pōt:⁊ inuocemus dum ꝓpe
eſt:q̄n ⁊ duꝫ corpora nr̄a peregrinant̄ ab urbibus:
peregrinent̄ a corporibus animi:ꝑmittamus illos
ad celum cum tēpus aduenerit(qȯ philoſophi nō
ſperarunt)⁊ corporibus ſecuturi.

¶De preclara ſolitudinis commēdatione. Cap.IX.

N quo impetus calamuꝫ tulit:q̄ꝫ multa di A
e ximus de re parua:ut vulgus exiſtimat:ut
ego ſentio ꝑmaxima:⁊ mihi eq̄dem tam in

cūda:ut cum in hoc coꝛporeo carcere diu vinctum
me fuiſſe meminerim:vixiſſe nō amplius mihi vi-
dear niſi q̄diu ſolus ⁊ ocioſus vixi.Q̄ꝙ o ſi uſur
pare audeam p̄clarum illud ſingularis ⁊ egregij
ducis dictum:ne impoꝛtune detur inſolentie glori
andi par in tanta imparitate licentia:Ego quoqꝫ
non modo nunq̄ minus ocioſus q̄ cum ocioſus:
minus ue ſolus q̄ cuꝫ ſolus:ſed ſemper ocioſus ni
ſi dum ocioſus:ſemper ſolus niſi duꝫ ſolus fui.Et
ſi non ſim dubius:quod ſepe iam dixi:magno ſtre
pitu populum his omnibus occurſurum:Sed ue
ritas intrepida ⁊ inuicta eſt:Nec nanos hoꝛret
ſtrepitus:ut deſcriptoꝛ generoſi coꝛnipedis Ma-
ro ait:Illi ardua ceruix argutumqꝫ caput:Cuius
quidem non aſſertoꝛ adhuc magis audax q̄ ſollici
tus inquiſitoꝛ ſim.Ad quam lꝫ enim ſtudio ſemper
aſpirem:uereoꝛ tamen nequando mihi uel illius la
tebꝛe uel mee cure uel tarditas quedam obſtet in
genij:ut ſepe res querens opinionibus implicer.
B Hec ergo non diffinitoꝛ ſed ſcrutatoꝛ ueſtigatoꝛqꝫ
tractauerim:Nam ⁊ diffinire ſapientis eſt pꝛopꝛi
um:⁊ ego nec ſapiens nec pꝛoximus ſapiēti:ſed ut
Ciceronis uerbo utar:magnus ſum opinatoꝛ.Cō-
tra autem paucos quibus loquoꝛ:affuturos ſcio p̄-
ter numerum ſuperiores rebus omnibus atqꝫ vi-
ctores:Ego iam hinc iudicij tui arram teneo:ſatis
eſt quid alij iudicent:pꝛo ſe quiſqꝫ viderit dum ua
gas fluctuāteſqꝫ ſententias nulla neceſſitas ad ue-
rum cogit.Certe cuꝫ euenerit ineuitabilis dies:⁊
urgere animam hinc ceperit ineluctabilis moꝛtis
hora:quando non in poꝛticibus aut compitis po-
puli digito monſtratum eſſe:non regem aut ponti-
ficem fuiſſe:non pecunia:non gratia:nō delitijs af-
fluxiſſe:ſed caſte:ſed pie:ſed innocenter vixiſſe pꝛo
fuerit:Tunc ut ſpero fatebitur qui nunc negat trā-
C quillum hoc ſaltem fuiſſe conſilium.Itaqꝫ tantus
ardoꝛ:tantus materie amoꝛ eſt:ut cum multa dixe
rim plura ſe offerant:ſed ſtudio conſulendum eſt.
Putabam enim epiſtolam ſcribere:libꝛum ſcripſi
quem diuiſurus non fueram:quo ſcilicet ſolitarie
vite ſolitarius liber eſſet:niſi quia in mentem redi-
it eam me ſolitudinem laudaſſe:non que vnum eti-
am:ſed que turbas fugit:Simul illa me cogitatio
pꝛopoſito emouit:ut onuſtum feſſumqꝫ vie medio
lectorem partitio releuaret:Unum igitur in duos
ſecui.Dulce autem mihi fuit pꝛeter morem ueterū
quos in multis ſequi ſoleo his qualibuſcūqꝫ litte-
rulis meis ſepe ſacrum ⁊ glorioſum Chꝛiſti nomē
inſerere:quod ſi feciſſent pꝛiſci illi noſtrorum inge
niorum duces:⁊ eloquio humano vim ſcintillarū
celeſtium miſcuiſſent:Delectant fateoꝛ:ſed multo
amplius delectarent:Nunc mulcet eloquentie pꝛi
ma frons clara uerboꝝ luce:ſed ſentētiarum ueris
oꝛba luminibus:cum diu aures delinierit neqꝫ ge-
tat animum nec perducit ad illam ſupꝛemam ſtabi
lēqꝫ dulcedinem ac pacem intellectus:Ad quā qđ
inſenſati ⁊ ſuperbi hoīes contēnunt:niſi per ipſam
Chꝛiſti humilitatem,nō eſt aditus.Hec tibi autem
ſic affecto animo dictaui:ut omnis impulſaruꝫ uē-
to frondium fragoꝛ:⁊ oīs circa naſcētium ſonitus
aquarum hoc vnuꝫ dicere viderent̄:Bene ſuades
Recte conſulis:Uerum dicis.

¶ Franciſci Petrarche poete laureati:de vita ſolita-
ria:Secundus liber explicit.

¶ Inſignis ac plurimum cõſolatiui opis Frãciſci Petrarche poete atqꝫ oratoris Clariſſimi: de remedijs utriuſqꝫ fortune ad Azonẽ: duos libros dialogis ducentis qnq̄gintaq̄tuor diſtinctos ꝯtinẽtis: Dialogoꝝ libri p̄mi de remedijs ꝓſpe fortune: collecta: ordiata: enumerataqꝫ annotatio

De etate florida ⁊ ſpe vite lõgioris. Dialogꝰ p̄mꝰ.
De forma corporis eximia. Dia.ij.
De ualitudine proſpera. Dia.iij.
De ſanitate reſtituta. dia.iiij.
De viribus corporis. dia.v.
De uelocitate corporea: dia.vj.
De ingenio. dia.vij.
De memoria. dia.viij.
De eloquentia. dia.ix.
De virtute. dia.x.
De virtutis opinione. dia.xj.
De ſapientia. dia.xij.
De religione. die.xiij.
De libertate. dia.xiiij.
De patria glorioſa. dia.xv.
De origine generoſa. dia.xvj.
De origine fortunata. dia.xvij.
De lauto victu. dia.xviij.
De conuiuijs. dia.xix.
De ueſtitu cultuqꝫ corporis inſigni. dia.xx.
De ocio ⁊ quiete. dia.xxj.
De ſuaui odore. dia.xxij.
De cantu ⁊ dulcedine a muſica. dia.xxiij.
De choreis ⁊ tripudijs. dia.xxiiij.
De pile ludo. dia.xxv.
De ludo alee ⁊ calculorum. dia.xxvj.
De ludo tarillorum proſpero. dia.xxvij.
De hiſtrionum iocis. dia.xxviij.
De ludis paleſtricis. dia.xxix.
De uarijs ſpectaculis. dia.xxx.
De equis. dia.xxxj.
De uenatu ⁊ aucupio. dia.xxxij.
De numeroſo famulatu. dia.xxxiij.
De magnificentia edium. dia.xxxiiij.
De arcibus ualidis ⁊ munitis. dia.xxxv.
De ſupellectili precioſa. dia.xxxvj.
De gemmis ⁊ margaritis. dia.xxxvij.
De gemmarum poculis. dia.xxxviij.
De gemmarum ſignis. dia.xxxix.
De tabulis pictis. dia.xl.
De ſtatuis. dia.xlj.
De uaſis corinthijs. dia.xlij.
De librorum copia. dia.xliij.
De ſcriptorum fama. dia.xliiij.
De magiſterio. dia.xlv.
De uarijs titulis ſtudiorum. dia.xlvj.
De titulis negociorum. dia.xlvij.
De titulis bellorum: militia ⁊ ducatu. dia.xlviij.
De amicitijs regum. dia.xlix.
De amicorum abundantia. dia.l.
De amicis incognitis niſi per famam. dia.lj.
De amico vnico ⁊ fideli. dia.lij.
De diuitiarum copia. dia.liij.
De inuentione aurifodine. dia.liiij.
De inuentione theſauri. dia.lv.
De fenore. dia.lvj.
De agro fertili ⁊ exculto. dia.lvij.
De viridarijs. dia.lviij.
De gregibus ⁊ armentis. dia.lix.
De elephantibus ⁊ camelis. dia.lx.
De ſimijs ⁊ ludicribus animalibus. dia.lxj.
De pauõibꝰ: pullis: gallis: apibꝰ: ⁊ colũbis. di.lxij
De piſcinis. dia.lxiij.
De auiarijs auibuſqꝫ loq̈cibꝰ ⁊ canoris. dia.lxiiij.
De coniugij claritate. dia.lxv.
De formoſa uxore. dia.lxvj.
De uxore fecunda ⁊ facunda. dia.lxvij.
De optima dote. dia.lxviij.
De gratis amoribus. dia.lxix.
De ortu filiorum. dia.lxx.
De filio infante feſtiuo. dia.lxxj.
De inſigni natorum forma. dia.lxxij.
De filij fortitudine ac magnanimitate. dia.lxxiij.
De filie caſtitate. dia.lxxiiij.
De optimo genero. dia.lxxv.
De ſecundis nuptijs. dia.lxxvj.
De natorum coniugio. dia.lxxvij.
De nepotibus. dia.lxxviij.
De filijs adoptiuis ⁊ preuignis. dia.lxxix.
De excellẽti preceptore. dia.lxxx.
De inſigni diſcipulo. dia.lxxxj.
De patre bono. dia.lxxxij.
De matre amantiſſima. dia.lxxxiij.
De frībꝰ bõis pijſqꝫ ſororibꝰ ac formoſis. d.lxxxiiij
De bono domino. dia.lxxxv.
De ſerenitate aeris. dia.lxxxvj.
De proſpera nauigatione. dia.lxxxvij.
De uotiua portus apprehenſione. dia.lxxxviij.
De carceris exitu. dia.lxxxix.
De tranquillo ſtatu. dia.xc.
De potentia. dia.xcj. De gloria. dia.xcij.
De beneficijs in multos collatis. dia.xciij.
De amore populi. dia.xciiij.
De occupata tyrãnide. dia.xcv.
De regno ⁊ imperio. dia.xcvj.
De exercitu armato. dia.xcvij.
De claſſe inſtructa. dia.xcviij.
De machinis ⁊ baliſtis. dia.xcix.
De theſauro repoſito. dia.c.
De vindicta. dia.cj.
De ſpe vincendi. dia.cij.
De victoria. dia.ciij.
De inimici morte. dia.ciiij.
De ſpe pacis. dia.cv.
De pace ⁊ indutijs. dia.cvj.
De pontificatu. dia.cvij.
De felicitate. dia.cviij. De ſpe bona. dia.cix.
De hereditatis expectatione. dia.cx.
De alchimia. dia.cxj.
De promiſſis aruſpicum. dia.cxij.
De leto rumore. dia.cxiij.
De expectatione filij uel amici uel villici uel uxoris. dia.cxiiij.
De expectatione meliorum temporum. dia.cxv.
De ſperato principis aduentu. dia.cxvj.
De fame ſpe poſt obitum. dia.cxvij.
De gloria ex edificijs ſperata. dia.cxviij.
De ſperata gloria ex conuictu. dia.cxix.
De multiplici ſpe. dia.cxx.
De pace animi ſperata. dia.cxxj.
De ſpe vite eterne. dia.cxxij.

Finis. ff

¶ Franciſci Petrarche poete oratoriſqꝫ clariſſimi: in operis ſui de remedijs utriuſqꝫ fortune librum primum: quo de ꝓſpera diſputaꝛ fortuna: Epiſtolaris pꝛefatio.

A Cum res foꝛtunaſqꝫ hoīum cogito: incertoſqꝫ ⁊ ſubitos rerum motus: nihil ferme fragilius moꝛtalium vita: nihil ingetius iuenio. Ita cūctis aīantibus naturam miro remedij genere cōſuluiſſe video: ignorantia quadam ſui: nobis ſolis memoriam: intellectuȝ: ꝓuidētiaȝ: diuinas ac ꝑclaras animi noſtri dotes in ꝑnitiem ⁊ laborem uerſas. Tam ſupuacuis enim ſemper nec iutilibus modo: ſed dānoſis atqꝫ peſtiferis curis obnoxij ⁊ p̄ſenti toꝛquemur ⁊ p̄terito futuroqꝫ angimur: ut nil magis metuē videamur q̄ȝ ne quādo foꝛte parum miſeri ſimus: Tanto ſtudio miſeriarum cauſas ⁊ doloꝝ alimenta conquirimus: quibus vitam: que ſi rite agereꝛ feliciſſima pꝛoꝛſus ac iucūdiſſima rerum erat: miſerādum ac triſte negocium efficimus: cuius initium cecitas ⁊ obliuio poſſidet: ꝓgreſſum laboꝛ: doloꝛ exitum: erroꝛ omnia. Qꝫ ita eſſe q̄ſquis vite ſue curſum acri iudicio remetieꝛ: intelliget. Quem q̄etum queſo: quem tranq̄llum: quem non laborioſum magis atqꝫ anxium diem egimus? Qꝫ vnq̄ȝ tam ſecurum: aut tam letum mane vidimus: ut nō ante crepuſculum ſollicitudo meroꝛqꝫ ſurripet? Cuius mali ⁊ ſi ipſis in rebus multa inſit occaſio: niſi tñ nos fallat amoꝛ: nr̄i cauſa maioꝛ: ſiue ut igenue fateamur: culpa omnis in nobis eſt. Ut v̄o ſileam reliqua quibꝰ vndiqꝫ trudimur: qꝫ illud eſt bellum q̄ȝqꝫ ꝑpetuū qꝫ cuȝ foꝛtuna gerimus: cuius nos facere poterat

B virtus ſola victores: Nos ab illa uolētes ſciēteſqꝫ deſiuimuſ. Soli igiꝛ imbecilles exarmati nō equo marte cum implacabili hoſte cōgredimur: quos illa viciſſim ceu leue aliq̄d attollit ac deijcit ⁊ in gyrum rotat: ac de nobis ludit: vinci tolerabilius foret: nunc ludibꝛio etiam habemur. Id v̄o q̄d aliud q̄ȝ leuitas ac mollities nr̄a fecit: Idonei viſi ſumuſ qui pile in morem huc illuc tam facile iactaremur: aīalia eui bꝛeuiſſimi: ſollicitudinis infinite: quibus inſcijs: cui puppim littori: cui aīum cōſilio applicemus: pꝛo cōſilio interim ſit pēdere: ac p̄ter pꝛeſens malum ⁊ a tergo qꝫ doleat ⁊ ante oculos ſemper habere qꝫ terreat: Qꝫ p̄ter hoīem aīantium nulli accidit: q̄bus p̄ſītia euaſiſſe pleniſſimam ſecuritatē tribuit: Nobis ob ingenium ⁊ acumen animi ſemper quaſi cum Cerbero tricipiti hoſte luctāduȝ eſt: ut rōne caruiſſe ꝓpe melius in noſmetipſos: etherea nature p̄ſtantioris arma uertētibus huic malo obſtare ſubdifficile eſt: uetuſtate iam ⁊ cōſuetudine radicato. Enitēdum tamē in quam rem p̄ter generoſi animi conatum: cui nihil eſt arduum: nihil ī expugnabile: ⁊ ſapiētum hoīum crebꝛa colloquia: q̄ȝuis id genus iam rareſcat: ⁊ multo maxime iugis lectio ac ꝑuigil ſcriptorūqꝫ nobilium monumēta ꝓfuerūt: modo ſalubꝛibus monitis ꝯſenſus animi nō deſit: quem vnum in terris ſani cōſilij viuuȝ

C fontem aſſeuerare nō uerear. Qꝛobrem ſi uel plebeis ſcriptoribus pꝛo affectu nudo grām aliquando habitam ſcimus: ſiue pꝛo eo q̄ iter aperuiſſe ſequētibus viſi erāt: quāta: oro te: gratia claris ac pꝛobatis ſcriptoribus eſt habenda: qui multis ante nos ſeculis in terraȝ uerſi: diuinis ingenijs inſtitutiſqꝫ ſanctiſſimis nobiſcum viuūt: cohabitant: colloquūtur: Interqꝫ ꝑpetuos animorum fluctus: ceu totidem lucida ſydera ⁊ firmamento ueritatis affixa: ceu totidem ſuaues ac felices aure: totidem induſtres ac experti naute ⁊ poꝛtum nobis quietis oſtēdunt: ⁊ eo uolūtatum noſtraruȝ lenta carbaſa pꝛomouent: ⁊ fluitantis anime gubernaculum regunt quoad tantis pꝛocellis agitata conſilia tandem ſiſtat ac temperet? Hec eſt enim uera philoſophia: non que fallacibus alis attollitur ⁊ ſteriliū diſputationum uentoſa iactantia per inane circūuoluiꝛ: ſed que certis ⁊ modeſtis gradibus compēdio ad ſalutem pergit. In hoc te ſtudium hoꝛtari: amicuȝ foꝛte: ſed pꝛofecto neceſſariuȝ nō eſt. Natura te uarie lectionis multipliciſqꝫ notitie auidum fecerat: foꝛtuna que: ut aiunt: magne rerum partis imperium tenet: turbido quodam ac pꝛofundo negociorū

D ⁊ curarum pelago iactandum dedit. Ceterum nō ut legendi ocium: ſic noſcendi deſiderium eripuit: quo minus ſemꝑ litteratoꝝ hoīuȝ delectatus amicitia ⁊ cōuictu: ⁊ occupatiſſimis diebus ocioſas horas quotiens licuit furatus: quotidie inſtructioꝛ quotidie rerum memorabiliū doctioꝛ fieri uelles: Ubi illa qua nulli cedis memoria: ſepe te ꝓ libꝛis uti ſolitum: ipſe tibi ſum teſtis. In quod ſi ab ineūte etate pꝛonus eras: eo nunc putandus eſt pꝛonioꝛ: quo ſerotinus matutino viatore feruentioꝛ atqꝫ animo ſaltem ꝓmptioꝛ eſſe ſolet: quandoq̄deȝ hec vulgaris eſt querela: Creſcere iter dieqꝫ decreſcere: Quod utiqꝫ nobis in hoc vite tramite accidit: ad ueſperam pꝛopinquantibus: ⁊ vie multum ſuꝑ eſſe cernentibus. Non mihi igitur es hoꝛtandus ut facias quod ſemper auidiſſime feciſti: admonuiſſe ſuffecerit: ut intendas animum ne qua te hinc humanarum rerum cura dimoueat: que pleroſqꝫ moꝛtalium poſt egregios labores in ipſa conſumatione maximorum operuȝ auertit: Hoc adiecto: ut quia ſimul omnia uel legere uel audire ⁊ meminiſſe non potes: utiliſſimis quidem: ⁊ quoniam bꝛeuitas eſt amica memorie: bꝛeuiſſimis quoqꝫ te fulcias. Non q̄ ego ſuadeam operoſiora illa ⁊ maiora ſapientie conſulta negligere: quibus te in oꝛdinario: ut ita dicam: foꝛtune certamine tueare: ſed ut his interim bꝛeuibus ac pꝛeciſis ſententijs quaſi quibuſdam expeditis atqꝫ continuis armis: cōtra omnes inſultus omnemqꝫ repētinum impetū hinc

E illinc iugiter ſis inſtructus. Duplex enim nobis eſt duellum cum foꝛtuna: ⁊ utrobiqꝫ quodammodo par diſcrimen: Cuius non niſi partem vnicam vulgus nouit: eā ſcilicet que uocatur aduerſitas: Philoſophi ⁊ ſi utrāqꝫ nouerint: hanc tamen ipſam difficiliorem arbitrantur. Itaqꝫ notum illud Ariſtotelis in ethicis ſuo iure diffinientis: Difficilius eē triſtia ſuſtinere: q̄ȝ delectabilibus abſtinere. Quem ſecutus Seneca ad Lucilluȝ ſcribens: Maius eſt inq̄t difficilia perſtrigere: q̄ȝ leta moderari. Quid dicam? Auſim ne tantos inter viros hiſcere? Duruȝ quidem ⁊ temeritatis parata ſuſpitio nouo homini uetuſta tangenti. Hinc auctoritate igiꝛ: hinc etate permoueoꝛ: Sed alterius magni cuiuſdam ⁊ antiqui viri ſuccurrit auctoritas: Neqꝫ enim imperari poteſt: quin quale quidqꝫ videatur ei taleȝ quiſqꝫ de illo opinioneȝ habeat: Marci Bꝛuti uer

ba ſunt ſcribentis ad Atticum:quibus vix aliquid uerius dici reor. Quid enim de re qualibet iudicare poſſum niſi quod ſentio? Niſi forte compellar ut indicio iudicem alieno:quod qui facit:iam non ipſe iudicat ſed iudicata commemorat. Ego itaqꝫ reue
F renter tantorum hominum omniumqꝫ ſic ſentientium iudicia preteruectus:ſi de proprio loqui uelim: Scio quidem al's uarie de virtutibus diſputatum:neqꝫ ſemper difficilioribus principatuʒ dari:neqꝫ fortuito ultimum inter virtutes locum obtinuiſſe modeſtiam:ſiue eam temperantiam dici mauis: Quantum tamen ad id de quo agitur attinet: difficilius proſpere fortune regimẽ exiſtimo q̃ꝫ aduerſe:aliquantoqꝫ fateor apud me formidoloſior: ⁊ quod conſtat inſidioſior eſt fortuna blãda q̃ꝫ minax. Quod ut ſic opiner:non me ſcribentiuʒ fama: non uerborum laquei nodiqꝫ ſophiſmatum:ſed rerum experimenta viteqꝫ huius adigunt exempla: ⁊ magnum difficultatis argumentuʒ raritas: Nã qui damna:qui pauperiem:qui exilium:qui carcerem:qui ſupplicium:qui mortem ⁊ peiores morte graues morbos equo animo tulerint:multos vidi qui diuitias:qui honores:qui potentiam:nullum. Ita ſepenumero me ſpectante contra omnem aduerſe fortune violentiam inuictos ludo facili proſperior ſtrauit:humaniqꝫ robur animi quod mine non fregerãt:inflexere blanditie. Neſcio eniʒ quo mõ mox ut mitior ceperit eſſe fortuna:incipit mẽs emollita tumidior fieri ⁊ ſue ſortis obliuionem adiuncta proſperitate concipere. Neqꝫ de nihilo dictum eſt:iamqꝫ apud noſtros homines in prouerbium uenit:Magni laboris eſſe:ferre proſperitatem. Neqꝫ caſu Flaccus ait:Bene ferre magnam
G diſce fortunam:Difficilem nempe cenſebat artem que niſi ſtudio adhibito neſciretur. Ceterum Seneca ipſe fortune partem illam que ſibi difficilior viſa erat: ⁊ eſt haud dubie prima fronte rigidior: breui admodum ſermone perſtrinxerat. Is libellus paſſim in manibus eſt vulgi:Cui ego nil addere nil detrahere meditor:quod ⁊ magno ingenio conflatum opus noſtram dedignatur limam: ⁊ mihi meis rebus intento nec comere aliena nec carpere eſt animus. Sed quoniam ⁊ virtus ⁊ ueritas publice ſunt:neqꝫ ſtudium antiquitatis obeſſe debet poſteritatis induſtrie:cui excitande atqꝫ adiuuande noſcitur inſtitutum. De hocipſo loqui tecuʒ aliquid:quodqꝫ ille tunc Gallioni ſuo preſtitit: id Azoni meo nunc quantum hoc defeſſo iam ⁊ occupato ſemper ingenio dabitur preſtare propoſitum eſt mihi: Inſuper ⁊ partem alteraʒ ab illo ſeu obliuione ſeu iudicio pretermiſſam attingere. Utriqꝫ autem ſciens pauca permiſcui:non fortune cuiuſpiam:ſed virtutis aut vitij excellentie aut defectus: Quod ⁊ ſi extra propoſitum ipſa quidem effectu tamen haud diſſimili: ⁊ letos quoqꝫ meſtoſqꝫ animos factura viderẽtur: Quibus in rebus quo me geſſerim ingenio:tu cenſebis:occupationũ memor ac temporis:qui pauciſſimis diebus ceptum perfectumqꝫ opus admirãs videris. Ego ſolius fidei iudex ſum: Studui hercle non ut vnumquodqꝫ mihi ſpecioſius:ſed ut tibi atqꝫ alijs:ſi tamẽ alius q̃ſ q̃ꝫ hec attigerit:utilius viſum eſt conquirere. Deni
H qꝫ finis meus is qui ſemper in hoc genere ſtudiorꝫ fuit:non tam ſcribentis laus q̃ꝫ legentis utilitas:ſi qua ex me percipi aut ſperari poteſt:ad id maxime reſpexi:nc armariuʒ euoluere ad omnem hoſtis ſuſpitioneʒ ac ſtrepitum ſit neceſſe:quin mali omnis ⁊ nocentis boni:atqꝫ utriuſqꝫ fortune remediũ breue:ſed amica confectuʒ manu:quaſi duplicis morbi:ut non inefficax antidotum in exigua pixide oĩbus locis atqꝫ temporibus ad manum:ut aiunt: ⁊ in promptu habeas. Nam ut dixi utraqꝫ fortune facies metuenda:uerũtamen utraqꝫ toleranda eſt: ⁊ hec quidem freno indiget:illa ſolatio: hic animi elatio reprimenda:illic refouenda ac ſubleuãda fatigatio. Hanc ergo uarietatem cogitanti mihi:non
modo cuʒ de hoc uellem aliquid ſcribere:tu occurrebas dignus eo munere:quo uterqꝫ noſtrum communiter uteretur:ut ait Cicero:ſed etiam tu me ſolus ut ſcriberem excitabas:non quidem uerbo: ut qui ceptorum mihi conſcius ſis tantorum: ſed rebus ipſis: ⁊ in utrãqꝫ partem abundante materia multos in eculeo fortune habitos:multos in delitijs ſcimus:multos magno impetu rotatos:nec ſcãdentium deſunt exempla:nec ruentium:nec ſuʒ neſcius quoſdaʒ ex altiore faſtigio prolapſos. Quot Romani imperatores:quot externi reges uel hoſtium uel ſuorum manibus e ſummo ſolio detracti:vitam ſimul ⁊ imperiuʒ amiſere? An ne omnia a uetuſtate mutuemur: ⁊ exules nuper ⁊ captiuos ⁊ in acie ceſos ⁊ domi capite truncos:quodqꝫ durisſimum relatu eſt: ⁊ laqueo enectos fedeqꝫ laniatos reges nouimus? Tibi cui cor regiuʒ natura dederat:nec dedit regnum fortuna:nec abſtulit. At quem in ceteris illa tam uarie egerit:vix quod ſciam noſtra etas inueniet. Iam in primis ualitudine proſperrima ⁊ corporis viribus dudũ fretus:uſqꝫ ad ſtuporem omnium qui te norant:intra non multos annos ter deſperatus a medicis:ter vitaʒ ac ſalutem tuam in ſolo medici celeſtis auxilio poſuiſti: Sic ab illo tandem ſanitati redditus:ut penitus tuum illud priſtinum robur amiſeris: non inferiore miraculo dexteritatis eximie atqꝫ inſolite grauitatis:ut qui olim pene eripes fueris:nũc accliuis aut ſeruorum manibus equi tergo impoſitus:aut humeris nixus lentis terram paſſibus metiaris. Patria tua vno prope tempore te dominuʒ vidit atqꝫ exulem: Ita tamen ut nihil obſcurior exilio videre
re. Nulli fere noſtrorum hominum par principum K
fauor:nulli par fuit iniuria:ut cum pauloante certatim in amicitiam tuam niterentur. Ideʒ ipſi de nulla alia re concordes in tuum mox exitium quaſi cõmunicato conſilio conſpirarent. Et pars quideʒ tuum caput inſidijs peteret:auro prius ac gẽmis largifluiſqꝫ muneribus tot per annos propitie ac fauentis fortune: ⁊ que his omnibus grauior iactura eſt:amicis atqꝫ cliẽtibus:vniuerſaqꝫ familia duris quidem ſed diuerſis tormentorum ac mortiuʒ generibus ſpoliatum. Pars que clementior fuit:illud ingens patrimoniuʒ:terras:homines:domos oppida inuaderet:ut qui modo te viderant:mox e ſummis opibus ad inopiam redactum: ceu aliqđ fortune prodigium mirarentur. Amicorum:ut dixi:pars perijt. In ſuperſtitib[9] perijt fides:fugitqꝫ: quod aſſolet:cum proſperitate fauor hominum:ut dubitare poſſes an amicorum prius an fidei fleres
interitum. Acceſſit in medio rerum eſtu egritudo L
pene ultima: ⁊ tam morti proxima:ut quem viuere amplius non poſſe perſuaſum eſſet:extinctuʒ fama vulgaret. Et hic morbus:hec paupertas:hic la

borum cumulus:pulſum patria: procul domo: in
alienis terris ac laribus circumtonante bello ſemi
obſeſſum oppreſſerant:ne quid omnino interim ti
bi cum his amicis ſi quos aut virtus fecerat: aut
fortuna dimiſerat:ſeu colloquij:ſeu litterarū poſ
ſet eſſe commercium. Nihil omnium preter carce-
rem defuit ac mortem: q̄uis nec carcer defuerit:
dum fidiſſima coniunx: ⁊ pars tuorum viſcerum
nati omnes nateqꝫ ab hoſtibus capti eſſent: nullo
prorſus tibi relicto ſolatio tante prolis. Nec mors
quidem:dum ⁊ tu ſecum aſſidue luctareris: ⁊ vnꝰ
ex filijs iam tunc teneram ⁊ inſontem animam in
carcere poſuiſſet. Quid multa? Impletū in te vno
vidimus:quod de duobus ſūmis viris Caio Ma
rio:magnoqꝫ Pompeio legimus: quid boni ſcili-
cet ⁊ quid mali poſſit:haud vn̄q̄ꝫ leta triſtibus mi
ſcentem in te tuiſqꝫ pignoribus ſecretim explicuiſ-
ſe fortunam: Cuius olim cum blanditias non tam
inſolenter ut pleriqꝫ felicium:tum v̄o minas nuper
atqꝫ impetum:tam forti:tāqꝫ inuicto animo tuliſti
ut uel ob hoc vnum multis qui antea tuum nomē
oderant:te amandū mirandumqꝫ prebueris. Ha
bet enim hoc proprium virtus:ut in amorē ſui bo
nos erigat:in ſtuporem malos. Idqꝫ cum omnis v̄
tus habeat:tum precipue fortitudo:cuius inter for
tune turbines ac tenebras rerum terribiliū: ⁊ trā
quillitas gratior: ⁊ lux ipſa conſpectior eſt. Mihi
v̄o non ſolum ad antiquum tui amorem:quod im-
poſſibile factu rebar:multum noue beniuolētie ad
ieceris:ſed alio feſtinantem calamum ad hec non
ſuo tempore ſcribenda deflexeris: ut ⁊ in ſcriptis
meis animi tui vultum tuum uelut in ſpeculo con-
templeris: Et ſiquid ibi minus excultum apparue
rit:quod bona fide diſpliceat:ad hunc modum for
mes:atqꝫ ita te inſtituas: ut ſeu ſolitis: ſeu nouis
artibus:que innumerabiles ei ſunt tecum poſthac
fortuna uariauerit: nulla te ſpecies rerum turbet:
ſed paratus ad omnia:promptus ad ſingula: dul-
cia pariter ⁊ amara deſpicias: Fidentiſſime ab ad
uerſo Maronianum illud exclamans: Non ulla la
borum O virgo noua mi facies inopina ue ſurgit:
Omnia percepi: atqꝫ animo mecum ante peregi.
Nec me fallit:ut in corporibus hominū:ſic in ani
mis multiplici paſſione affectis:medicamenta uer
borum multis inefficacia viſum iri. Sed nec illud
quoqꝫ me preterit: ut inuiſibiles animorum mor-
bos:ſic inuiſibilia eſſe remedia falſis opinionibus
circumuenti:ueris ſententijs liberandi ſunt:ut qui
audiendo ceciderant: audiendo conſurgant. Ad
hec qui quod habuit egenti libens obtulit amico:
quantulumcūqꝫ eſt pleno amicitie functus eſt mu
nere: Animum enim ſpectat amicitia non rem que
parua lꝫ magni amoris inditium eſſe poteſt. Ego
quidem:ut magnificum quodqꝫ tibi opto:ſic quid
aptius hoc tempore largiar:non habeo. Quod ſi
ualidum ſenſeris:ipſa que precium rebus facit uti
litas cōmendabit. Sin inualidū: excuſabit amor
noſtri. Sic autem ad legendum uenies:quaſi qua
tuor ille famoſiores ⁊ cōſanguinee paſſiones ani
mi: Spes ſeu cupiditas ⁊ gaudium:metus ⁊ do-
lor:quas due ſorores equis partibus proſperitas
⁊ aduerſitas peperere:hinc illinc humano animo
inſultent: Que v̄o arci preſidet ratio:his omnibus
vna reſpondeat:clypeoqꝫ ⁊ galea:ſuiſqꝫ artibus ⁊
propria vi:ſed celeſti magis auxilio circumfremē-
tia hoſtium tela diſcutiat: Ea mihi de tuo ingenio
ſpes eſt:ut vnde victoria ſtet facile iudices. Nō te
diutius traham:ſed ut propoſitum meum noſcas:
index operis epiſtola premittenda erat: Quam ſi
aſcribendam duxeris:utrunqꝫ metiens videto:ne
longior prefatio libellum breuem non aliter q̄ꝫ pre
grande caput exiguum corpus premat: Nihil eſt
enim ſine menſura ac partium proportione formo
ſum.

Explicit Epiſtolaris prefatio.

¶ Franciſci Petrarche Poete oratoriſq; Clariſſimi: ↄſolatiui operis ſui ad Azonem de Remedijs utriuſq; fortune liber primus de Fortuna proſpera diſputans: feliciter incipit.

¶ De etate florida ⁊ ſpe vite longioris. Dialogus primus. ¶ Gaudium: Spes: ⁊ Ratio.

A Etas florida eſt: multum supereſt vite. ¶ Rõ. En prima mortalium uana ſpes que multa hominum milia ⁊ fefellit: ⁊ fallet. ¶ Gaudium ⁊ Spes. Florida eſt etas. ¶ Ratio. Inane gaudium ⁊ breue: flos iſte dum loquimur areſcit. ¶ Gaudium ⁊ Spes. Etas integra eſt. ¶ Rõ. Quis integrum uocet cui multum deeſt ⁊ quantulum ſit qd̓ reſtat incertuz eſt. ¶ Gau. ⁊ Spes. Atqui lex eſt certa viuendi. ¶ Ratio. Quis hanc legem tulit: aut quod iſtud legitimuz tempus eſt vite. Iniquiſſima v̓o lex: que nõ omnibus vna eſt: Immo tam uaria ut nihil incertius in hominũ vita: q̃ʒ ipſius vite modus ſit. ¶ Gau. ⁊ Spes. Eſt tamen ⁊ modus aliquis ⁊ vite metha quam ſapientes ſtatuerunt viri. ¶ Rõ. Metham vite ſtatuere: non qui accipit: ſed qui dat illam deus poteſt. Intelligo autem ſeptuageſimum: aut ſi natura potentior eſt: octogeſimum cogitatis annum: atq; ibi metham figitis: quo ꝓuectos maneat labor ⁊ dolor: niſi forte lõgius ſpem ꝓmouit is qui ait: Numerus diez hominum ut multum centũ anni: Quo q̃ʒ rari ueniãt: videmus: Sed ut ſit oiuz qd̓ paucoꝝ eſt: quãtulum tñ nunc etiam ſi id eſt? ¶ Gau. ⁊ Spes. Multum ſane: Eſt eniʒ

B iuuenum vita ſecurior: ⁊ a ſenectute remotior ⁊ a morte. ¶ Rõ. Falleris. Et ſi nil tutum hoi: illa tñ periculoſior vite ps: quaʒ ſecuritas nimia reddit icautã. Nil eſt alteri vicinius q̃ʒ mors vite: Cuʒ diſtãtiſſime videant̃: cõtigue ſunt. Semper illa p̄terlabit̃: Semp hec inſtat. Quocunq; fugieritis p̄ſto eſt ⁊ ceruicibus iminet. ¶ Gau. ⁊ Spes. Iuuẽta nunc ſalteʒ pñs eſt ⁊ ſenectus abſens. ¶ Rõ. Nihil mobilius iuuẽta: nihil inſidioſius ſenectute. Illa non ſtat mulcẽdoq; fugiẽs abit: iſta per tenebras atq; ſilẽtium pedetẽtim ſubiẽs improuidos ferit: ⁊ duʒ longinqua fingit̃: in foribus eſt. ¶ Gau. ⁊ Spes.

C Etas in aſcẽſu eſt. ¶ Rõ. Inſidioſiſſime rei fidis. Aſcẽſus iſte deſcẽſus eſt: vita breuis: tẽpus inſtabile: furtim nullo pedum ſtrepitu inter ſomnuʒ ⁊ iocos effluit: Et o ſi hec tẽpoꝝ celeritas viteq; breuitas: ut in fine: ſic in principio nota eẽt: Nũc intrantibus infinitum qddam: exeũtibus nihil ⁊ quot ſecula videbant̃: vix totidem ſunt momẽta. Sic tuʒ demum fraus noſcit̃ dum vitari neqt. Uñ eſt: ꝙ ſepe fruſtra huic cõſulit̃ etati: incredula ſimul ⁊ iexperta eſt: ⁊ cõtẽptrix alieni cõſilij: inops ſui. Itaq; iuueniles errores lʒ innumerabiles ⁊ imẽſos his ipſis tñ occultos ⁊ incognitos quoꝝ ſunt: nil melius q̃ʒ ſenectus detegit: ⁊ diſſimulãtium cõuiuentiumq; luminibus ingerit: nec p̓us qd̓ eſſe debuiſtis aduertitis: q̃ʒ qd̓ eẽ uoluiſtis effecti eſtis fieriq; iã aliud nõ poteſtis. Qd̓ ſiqs in tp̄e aut per ſemetipſum intelligere poſſet aut docẽti credere: ille mihi vnus ex milib⁹ p̄clarus ac felix ſurgeret adoleſcẽs nec tam multis anfractibus ageret vitã: cuius vnica: tuta ⁊ recta per virtutẽ via eſt. ¶ Gau. ⁊ Spes

D Etas indecerpta eſt. ¶ Rõ. Quomõ idecerpta eſt que ex quo eẽ cepit: aſſidue carpit̃: ⁊ que minutiſſimis portiũculis dum dat̃ eripit̃? Siqdem motu ꝑpetuo celum rotat: momẽta horas: hore diem rapiunt: Is alium diem trudit: iſq; alium: ⁊ nunq̃ʒ qeſ. Sic mẽſes p̄tereũt: ſic anni: ſic ⁊ etas currit ⁊ ꝓperat: ⁊ ut Cicero ait: uolat. Quodq; ait Maro: Celeres neq; cõmouet alas. Ita ceu naui iter agentibus nec ſentiẽtibus qui uehunt̃: ſepe nec cogitantibus finis adeſt. ¶ Gau. ⁊ Spes. Etas incipiẽs ab extremo ꝓcul abeſt. ¶ Rõ. Intra breuis vite ſpatium nihil eſt ꝓcul. ¶ Gau. ⁊ Spes. At nulla ps a fine diſtãtior q̃ʒ p̓ncipium. ¶ Rõ. Nulla qdem. Sed tũc recte diceret̃: qñ oẽs eqs ſpatijs viuerẽt: nũc pluribus vijs ⁊ ſepius p̓ma etas in morteʒ incidit: Quo fit ut plerunq; vicinior ſit extremo: qui remotior videbat̃. ¶ Gau. ⁊ Spes. Certe florentiſſima eſt etas. ¶ Rõ. Et ſi ad hoc pauci aium

E aduertãt: tñ ex quo loqui cepimus: mutatio aliq̃lis iceſſit: ⁊ modo per ſingulos ſillabarum tractus vite aliqd excidit: aliqd de caduco etatiſ flore ſubtrahit̃. Quid aũt queſo plus habet hic mollis ⁊ nitidus adoleſcẽs: q̃ʒ ille durus ⁊ ſquamoſus ſenex: p̄ter hũc quem loqmur etatis breuem ⁊ caducum: imo aſſidue cadẽtem florem? Ubi qd tam dulce: tã iucũdum nõ intelligo: cuʒ ſciat dicto citius ſe futurum qd̓ ille nũc eſt: uel ſi neſcit inſaniat: Niſi forte e duobus capitali ſimul ſupplicio addictis: ille felicior eſt hũdus qui nouiſſime iuſſus eſt dare colla ſecuribus: qui mihi quodãmõ ipſa dilatione miſerior videat̃: q̃ʒq̃ʒ nõ eſt par hoꝝ cõditio ⁊ illoꝝ: huic enim interuenire aliqd põt vñ collegе ſuppliciũ euadat ⁊ viuat. Iuueneʒ ſenio eripe ſola mors poteſt. Ad ſũmaʒ paruo tp̄is in ſpatio nõ ſtat magna felicitas: ⁊ ingẽtibus aıs breue nihil optabile eſt. Expgiſcimini cõſopiti: tempus eſt: caligãteſq; oculos apite. Aſſueſcite iam tãdem eterna cogitare ⁊ amare ⁊ optare: ſimul aũt pitura cõtẽnere. Condiſcite ab his ſpõte diſcedere que uobiſcum diu eſſe nõ pñt: ⁊ aio illa relinquere anteq̃ʒ relinquamini. ¶ Gau. ⁊ Spes. Etas eſt ſtabilis vireſq;. ¶ Rõ Mẽtiunt̃ qui neſcio quam etatem ſtabilem dicũt: Nil uolubilius tp̄e: tẽpus v̓o uehiculum eſt etatuʒ oium: hoc ſtabile fingitis? O uanitas: nihil eſt ſtabile: nunc maxime raperis.

¶ De forma corporis eximia. Dia. II. ¶ Gau.

F Forma corpis eximia eſt. ¶ Rõ. Nihilo firmior eſt illa q̃ʒ tẽpus: cum eo ueniẽs cuʒ eodem fugit. Siſte ſi potes tẽpus: poterit forſan ⁊ forma cõſiſtere. ¶ Gau. Forma corporis egregia eſt. ¶ Rõ. Fragili niteris fũdamẽto. Corpus ipſum vmbre in morem p̄terit: tu momẽtaneũ corpis accidẽs tibi mãſurum ſpõdes? Ruere queunt accidẽtia ſtãte ſubiecto: nequeũt illo ruẽte non ruere. Atqui cũctis ex q̃litatibus que mortali cuʒ corpe fugiũt: nulla uelocior q̃ʒ forma: que mox ut amenum floſculum oſtẽderit: ipſos iter oculos mirãtium atq; laudãtium euaneſcit: breuis hũc pruina pulſerit: leuis hũc aura decuſſerit: ſubito uł inimice manus vngue decerpit̃: uel p̄tereũtis morbi calce deprimit̃. Deniq; gl̓iare ⁊ exulta ut libet: uenit certe magnis paſſibus que te uelo tenui latẽteʒ detegat: Quãti eẽt forma viui hois mors oſtẽdit:

nec moꝛs ſola ſed ſenectus ⁊ paucoꝝ ſpatium an-
noꝝ:immo uel vnius lucis repētina febꝛicula.Po
ſtremo ut nihil externum incidat:per ſeſe ſtādo du
rādoqꝫ cōſumit̄ ⁊ in nihilum redit:neqꝫ tātū gau
dij ueniēs tulit:quātum fugiēs fert doloris. Hec
ni falloꝛ exꝑtus erat aliqñ foꝛmoſus ille Romanꝰ
ꝑnceps Domitianus qui amico ſcribēs:Scias in-
quit nec gratius qcq̄ꝫ decore nec bꝛeuiꝰ:q̄ꝫuis eti-
am ſi durabile ꝑpetuūqꝫ nāe donum eēt:nō intelli
go qd tātoꝑe expetēdum hēat iſte non ſolidus nec
in ipſo hoīe niſi ſuꝑficietenus fulgens decoꝛ:mul-
taqꝫ feda cōtegēs ⁊ hoꝛrēda leuiſſimoqꝫ cutis ob
tētu ſenſibus blādiēs ⁊ illudēs.Ueris igit̄ ac mā
ſuris bonis delectari ꝯuenit: nō falſis atqꝫ labēti-
B bꝰ.C Gau.Foꝛma coꝛꝑis elegātiſſima eſt.C Rō.
Habes uelum oculis:laqueum pedibꝰ:alis viſcū:
haud facile ſeu uera diſcernere:ſeu ꝟtutem ſeq po
teris:ſeu in altum euolare aīo:multos eni ad ho-
neſta ꝑgētes foꝛma detinuit detoꝛſitqꝫ ꝯtrariam
in ꝑte.C Gau.Foꝛma coꝛꝑis mira eſt.C Rō.Bñ
ais mira.Nam qd hac uanitate mirabiliꝰ?Quot
delectabilibus abſtinent foꝛmoſi iuuenes.Quos
ſuſcipiūt labores.Quāta ſibi iferūt ſupplicia ut
foꝛmoſiores nō ſint qdem ſed appareāt:vnius foꝛ
me ſtudio ⁊ ualitudis ⁊ uoluptatis imemores?
Q̄ꝫtum ꝟo inter cōmodum tēpꝰ effundit̄:quot ho-
neſta iterim:quot utilia:quot poſtremo neceſſaria
negligunt̄.Tuum igit̄ bꝛeue caducūqꝫ bonum ⁊
inane gaudium:ſine iuidia tibi habeto.Habes ho
ſtem tuum domi:qđqꝫ eſt peius delectabilem ac
blandum:habes raptorem gētis ac tēporis ꝑpe-
tuūqꝫ toꝛtorem: habes ⁊ materiam laboris uber
rimam:diſcriminum cāas:foꝛmēta libidinum: nec
minorem querendi odij q̄ꝫ amoris aditum.Fies
mulierculis foꝛſā amabilis: odioſus viris aut foꝛ
ma coꝛꝑea cōiugalis ʒelus accēdit̄.Nulla eni res
ardētiꝰ appetit̄ q̄ꝫ foꝛma:Nulla animum mouere
C potētioꝛ:atqꝫ ideo nulla ſuſpectioꝛ.C Gau.Foꝛ-
ma coꝛporis magna eſt.C Rō.Solet hec ſtultos
adoleſcētes quo nō expedit urgere:dum bono ſuo
ut libitum:ſic licitum frui putāt:neqꝫ qd deceat at
tēdūt:que ſepe iam multis acerbi ac turpis iteritꝰ
cauſa fuit.C Gau.Foꝛma coꝛꝑis rara eſt.C Rō.
At bꝛeuiſſimum tēpus erit qñ oris habitꝰ hic co-
loꝛqꝫ mutabit̄.Cadet flaua ceſaries: relīqe albe-
ſcēt:teneras genas ⁊ ſerenam frōtē ſquallētes ara
būt ruge:letas oclōꝝ faces ⁊ lucida ſydera meſta
teget nubes:leue dētium ebur ac cādidum ſcaber
ſitus obducet atqꝫ atteret ut nō colore tm̄:ſed te-
nore alio ſint:recta ceruix atqꝫ agiles humeri cur
ueſcēt:guttur lene criſpabit̄:aridas manꝰ ⁊ recur-
uos pedes ſuſpiceris tuos non fuiſſe.Quid mul-
ta?Ueniet dies quo te in ſpeculo nō agnoſcas: ⁊
hec oīa que obeſſe multum extimas:ne qd impꝛo
uiſis mōſtris attonitꝰ:nō ꝓdictum dicas:hic iam
tibi ſi viuis dicto citiꝰ euētura denūcio: q ſi mihi
nūc credis:tūc te partiꝰ miraberis trāſfoꝛmatum.
C Gau.Foꝛma iterim clara eſt.C Rō.Quid hic
D dicā bꝛeuius q̄ꝫ illđ Apuleij madaureñ.Expecta
pauliſꝑ ⁊ nō erit.C Gau.Foꝛma coꝛꝑis hactenus
excellēs eſt.C Rō.Q̄ꝫ mallem foꝛmā aīe excellen
tem.Eſt enim ⁊ ſua aīe pulchꝛitudo mlto ſuauioꝛ
certioꝛqꝫ q̄ꝫ coꝛꝑi: ⁊ ipſa quoqꝫ ſuis legibꝰ decore
oꝛdinis atqꝫ apta ſuarum ꝑtium diſpōne ſubſiſtēs
Illam optare:illi oꝑam ipēdere dignum erat:quā

nec dies lōga deterreret:nec moꝛbus extingueret:
nec moꝛs ipſa:Nūc caduca miramini.C Gau.Cer
te nūc ſaltem iſolita foꝛma eſt.C Rō.In hac ut in
alijs multis optāda mediocritas:Sin hac tali foꝛ
ma nec tibi placueris:nec niſi qua decet alijs placē
curaueris:uſuſqꝫ fueris caſte:ſobꝛie:modeſte:non
exigua tue laudis acceſſio eſt futura.C Gaudiuꝫ.
E Pꝛeclara facies animum honeſtat.C Rō.Immo
qdem expꝛobꝛat: ⁊ ſepiꝰ in ꝑiculum trahit.Quid
ꝟo attinet gloriari eo qđ neqꝫ tuum ſit neqꝫ diuti-
us ſeruare poſſis:qđ habuiſſe nulli: ꝑieciſſe mul-
tis glorioſum fuit.Mitto alios:ſpurinā non natu
ralis foꝛma nobilitat: ſed accerſita defoꝛmitas.
C Gau.Ut virtꝰ animi:coꝛꝑis foꝛme iūcta ſit ſtu-
deo.C Rō.Si id effeceris:tum demum ꝟe mihi
tūc vndiqꝫ foꝛtunatꝰ fueris foꝛmaqꝫ clarioꝛ vide-
bit̄ ⁊ virtꝰ gratioꝛ.Q̄ꝫuis eni errare ſibi viſum eē:
qui ait Gratioꝛ eſt pulchꝛo ueniēs e coꝛꝑe virtꝰ:
ſcribat Seneca:mihi tñ iure repꝛehēſus videret̄ ſi
dixiſſet maioꝛ aut ꝑfectioꝛ aut altioꝛ: nūc quia di-
cēdo gratioꝛ nō rem ipſaꝫ ſed ſpectātiū iudicia re-
ſpicit: nō mihi viſus eſt errare Uirgiliꝰ q hoc ait:
Et ad ſūmam ut nihil in ſe ſolidum habet foꝛmē
grā:nihil optabile:ſic ſi ultro obuenerit ꝟ tuti ad
dita neqꝫ utriuſqꝫ de pꝛecio erroꝛ ſit:hāc illius oꝛ
namētum dici patiar non inamenum viſui bꝛeue
tamen ac fragile:ſolaꝫ ꝟo pondus anime dixerim
atqꝫ infauſtum triſtis inſigne ludibꝛij.

C De Ualitudine pꝛoſpera. Dia.III. C Gau.
A Uid q ualitudo pꝛoſꝑa eſt.C Rō.Quic
q qd de foꝛma mō diximus:repetitum puta.
C Gau.Ualitudo coꝛꝑis firma ē.C Rō.
En ſenectꝰ ab aduerſo mille moꝛborum armata ge
neribꝰ:ꝯtra ualitudinem iterea uoluptas militat:
familiare certamē.C Gau.Ualitudo coꝛꝑis leta
eſt.C Rō.Incōſulta iucūditas queqꝫ negligētes
⁊ incautos facere ſoleat poſſeſſores ſuos: ⁊ ſepe
moꝛbos arceſſere quos ualitudini pꝛopꝛie diffidē
tis intentio declinaſſet.C Gau.Ualitudo coꝛꝑis
B bona eſt.C Rō.Bene utere:alioqui leue bonum:
quin ⁊ graue malum ſi ut ſolita eſt culpe cuiuſpiaꝫ
cā ſit:Multis periculoſa ⁊ peſtilēs ſanitas fuit:q
tutius egrotaſſēt.C Gau.Ualitudo coꝛꝑis optīa
eſt.C Rō.Res ꝑgrata multumqꝫ utilis ſeu coꝛꝑē
qd agēdum ſeu animo eſt:Sed ut quarundam ra
dicibꝰ herbarum ineſt vis ueneni:que dū aliarum
rerum imixtione purgata eſt: ſalubꝛe poculum ē
pluribꝰ fit qđ ex vno peſtiferum fuiſſet: ſic coꝛꝑea
ſanitas ne noxia ſit habēti nō aliter q̄ꝫ adiūcta ani
mi ꝓſpera ualitudine temptāda eſt.Nuſq̄ꝫ peius
ſano in coꝛpore eger animus habitat.

C De ſanitate reſtituta. Dialogus.IIII. C Gau.
A Onga egritudine liberatꝰ gaudeo.C Rō.
l Gratiorem fateoꝛ ſanitatem redditam q̄ꝫ
retētam.Ingratiſſimi moꝛtales bona ue-
ſtra vix aliter q̄ꝫ ꝑdēdo cognoſcitis: ⁊ ꝑdita ergo
uos cruciāt ⁊ recuꝑata letificāt.C Gau.Grauiſſi
ma febꝛis me deſtituit.C Rō.Grauiſſimas febꝛes
medici dicūt:que ipſis in oſſibꝰ ⁊ medullis eſtuāt:
quāto ille ſūt grauiores que in aīa intꝰ latēt:his te
B marie libatū uelꝫ.C Gau.Egritudo abijt.C Rō
Egritudo pñs ſepe ꝓfuit:dū debilitatis uiribꝰ coꝛ
poris aīe ſanitateꝫ peꝑit:Cōtra igit̄ ⁊ digreſſa no
cuit ⁊ aīe lumē iminuit: ⁊ coꝛꝑis auxit iſolētiam:
q̄ꝫuis mala:q̄ꝫuis peſſima egritudo videat̄: opta-

bile malum tamē qꝺ̄ mali remedium ſit maioris.
C Hau. Tādem egritudo lōgioꝛ finē hēt. C Rō.
O ſtultiſſime ſic tu reris moꝛtē effugiſſe: ad quam
curris aſſidue: Nūc ꝓpingoꝛ moꝛti es q̄ʒ dum illi
ꝯtiguus videbaris. Irremeabile uobis eſt iter ne-
qꝫ ulla eius in parte ſubſiſtit: neqꝫ diuerſoriuʒ: ne
qꝫ lētioꝛ uſqꝫ greſſus: ⁊ ſomnus: ⁊ vigilia: ⁊ laboꝛ
⁊ reges: ⁊ moꝛb9: ⁊ ſanitas eq ſūt gradus ad moꝛ
tem. C Hau. Ancipiti egritudine abſolutus ſum.
C Rō. Creditricem habes infallibilem: dilata di
es ſolutionis eſt: ſed non caſſa ratio: Habes egro-
tari iterum ⁊ mori.

A C De Uiribus Coꝛporis. Dialogus. V. C Hau.
Irium ſatis imo multum contigit. C Rō.
n Que de foꝛma ac ualitudie dicta ſūt rele-
ge: Similiū ſimilis diſciplina eſt. C Hau.
Multum eſt virium. C Rō. Uide neqd aggredia
re virium fiducia quo ibecillis appareas. C Hau.
Abūde eſt viriū. C Rō. Taurina glīa eſt. C Hau.
Plurimum eſt viriuʒ. C Rō. Pluſculū elephāti.
C Hau. Uirium nimiū eſt. C Rō. Facile credide
rim id qdeʒ: ſuperceſſus āt in vitiū uergit ſeu ipm
eſt vitiuʒ. C Hau. Nimis eſt viriū. C Rō. Nimie
tas hec ſi ad mediocritatem redeat bene erit: quid
ſi ad defectū trāſeat: qd ſi hoc robur fragilitas iſi
gnis excipiat: Crede mihi nulle tāte uſqꝫ coꝛpoꝝ
vires que uel labore in modico uel moꝛbo acri uel
cūcta vicēte ſenio nō frāgant: ifatigabili ⁊ iuicta
vis ai eſt. C Hau. Ingēs robur coꝛpis eſt. C Rō.
Nemo Milōe robuſtioꝛ: clariores multi. C Hau.
Uaſtū ⁊ ꝑualidū coꝛp9 eſt. C Rō. Preſtātiſſima
rerū vt9 mole coꝛpea nō eget in ais hitās. C Hau.
Nihil hiſ virib9 difficile. C Rō. Immo ipoſſibilia
ꝑmulta atqꝫ illō i primis: ut q in coꝛpe ſpē poſuit:
B in altū ſcādat. C Hau. Jam ſupra hoieʒ vires ſūt.
C Rō. Hac in re qui ſupioꝛ cūctis hoib9 euaſerit:
tn̄ aiantib9 iferioꝛ erit. C Hau. Nihil his viribus
metuēdū. C Rō. Immo nūc maxie. In magnam
eni viriū fiduciā magnis virib9 accigit foꝛtuna: ⁊
īterdū ex eq̄ cōgredi idignās ut oſtdat q̄ʒ fragile
aial eſt hō: dū ſibi ēt robuſtiſſim9 videt: gigāteos
viros leni ꝑlio ꝯfecit: Herculeʒ ab oib9 inuictū vis
latētis mali vicit: Milonē ipʒ cūctis celebratuʒ ⁊
cognitū paleſtris: arboꝛ vna detinuit lacerandūqꝫ
feris obtulit: Sic robur illō eximiū coꝛpis ſine ex
emplo fiſſe querc9 robori ipar iuētū eſt: Tu virib9
tuis fidis. C Hau. Uires imēſe ſuppetūt. C Rō.
Oē imenſum laborat mole ſui. C Hau. Uires in
C augmēto ſūt. C Rō. Natura ferme rerū oiuʒ hec
eſt: ut cū ad ſūmam peruenerit deſcēdāt: Idqꝫ nō
equo greſſu: Aſcēſus eni lētioꝛ ꝑceps. He quoqꝫ vi
res cum creſcere deſierit nō ꝯſiſtēt: ⁊ ꝑmo qdem
clāculū: poſt apti9 tādē ruēt. Oēs res moꝛtaliū ꝑ-
ter aiuʒ ſolū eque fugiūt: ſed nō eque oiuʒ fuge ue
ſtigia appent: niſi foꝛte min9 eūt aialia que ul' tene
bris ul' tacito repūt niſu ul' qm̄ id quoqꝫ tradit iti
D neris idiciū caudis ꝑmūt. C Hau. Coꝛpis mei vi
rib9 glīoꝛ. C Rō. Quid faceres tuis? Cogita vo
quātarū ipſe ſis viriū: Iſte eni nō tue ſūt ſed hoſ-
pitij: imo carceris tui vires: Uanū eſt aūt cum ipe
ſis fragilis foꝛti habitaculo: dicā melius: foꝛti ad
uerſario glīari. C Hau. Uirib9 meis letoꝛ. C Rō.
Quid hic dicā niſi Poeticum illud: Nō longum
letabere inque letitie locū ueniēt querele. Memi
niſti ut is ipſe tam ualidus queʒ his mō memora-

ui de ſuis viribus in ſenectute conqueritur.
C De Uelocitate coꝛporea. Dialogus. VI. C Hau. A
Ed ꝑnicitas multa eſt. C Rō. refert quo
f nam curſus intēdat: multos ſua uelocitas
in exitiū tulit. C Hau. Pernicitas mira ē.
C Rō. Currite moꝛtales ut libet: celi uelocitas
uos ꝑcurrit ⁊ ad ſeniuʒ ⁊ ad moꝛtē applicat. Illō
uobis curſum eripiet: motū illa. C Hau. Pernici-
citas ſūma ē. C Rō. Eo tēdit ubi deſinat. C Hau.
Pernicitas inaudita eſt. C Rō. Illo ꝓperat ubi
tarditaſ multa erit. C Hau. Pernicitas ifinita eſt. B
C Rō. Sit quāta libet ubi ſe exerceat nō habebit
ſiqdem pūcti vicem terra omnis obtinuit. C Hau
diuʒ. Pernicitas inextimabilis eſt. C Rō. Hec in
genij laus eſt: cui maria ⁊ celum ⁊ eternitas ⁊ na
ture ſpatia receſſuſqꝫ ⁊ arcana reruʒ oium patent.
Coꝛp9 pūcti momētiqꝫ ambitu circūſcriptuʒ: quo
ſua ꝑnicitas latura atqꝫ ubi depoſitura eſt. Nōne
eniʒ ut latiſſime pateat hoc ſpatium ſeu tēpoꝝ ſeu
locoꝝ: nihilominus quocūqꝫ ſeſe flexerit ad ſepul-
chruʒ currit? Ille ſaltē anguſtie ſine ullis aut aſtro
logicis cōiecturis aut geometricis demōſtrationi
bus note ſunt: ita eo currit ubi ꝓfecto nō curritur.
C Hau. Incredibilis mō mihi ꝑnicitas eſt. C Rō
Cum oēs hoies exceſſeris: lepuſculum nō eqbis.
C Hau. Pernicitas ſtupenda eſt. C Rō. Hec ple- C
roſqꝫ pendētibus ⁊ ꝑruptis locis comitata plano
calle deſtituit: quoſdam per ꝓpugnacula turrium:
per antēnas nauium: per cōfraga mōtium inocuē
uolitātes: poſt leui pedis offendiculo in via publi-
ca ꝓlapſos extinctoſqꝫ nouit etas nr̄a: Anceps eſt
cōtraqꝫ nām inſueta grauium coꝛpoꝝ hec leuitas
uolucrēqꝫ hoiem nō diu factura: Nam ⁊ ſi ioffen-
ſa ꝓceſſerit: feſſa tn̄ cito deſinet: breue robur hois:
breuioꝛ ꝑnicitas. C Haud. Ualde nūc agilis ſum.
C Rō. Et aſellus agilis iuuēta: ⁊ ſenio piger par-
dus. Spatio leuitas igraueſcit. Prima etas ſtimu
los habet: frenos ultima: qcqd es nō eris diu: ⁊ ſi
eſſe cupis cura ut ſis bonus: ſenium virtus ſola nō
metuit.

C De ingenio. Dia. VII. C Hau.
Ingenium uelox eſt. C Rō. Ad virtutes A
a utinam: alioqn quo uelocius eo ꝓpius rui
ne. C Hau. Ingenium expeditū eſt. C Rō
Si ⁊ bonis artib9 applicabile ꝑcioſa animi ſupel-
lex: ſi minus oneroſa: ꝑiculoſa: laborioſa. C Haud.
Ingenium ꝑacutum eſt. C Rō. Ingenij nō acumē
ſed eqbilitas atqꝫ ꝯſtātia ueram laudem atqꝫ ꝑpe-
tuam merent: quorūdam acumē tenui cuſpide frā-
git ꝑmoqꝫ molimine deficiet: ualidiſſima etiā ſi ad
ultimum extenuent ifirma ſunt: ſic robur oē tenui-
tas atterit. C Hau. Acutiſſimum ingenium eſt mi-
hi. C Rō. Nihil ſapie odioſius acumine nimio: ni B
hil vo philoſophāti moleſtius q̄ʒ ſophiſta: Ideo in
uiſam Palladi finxere ueteres araneam: cuius ſb-
tile op9 ac tenues tele ſunt ſed fragiles nulliqꝫ uſui
Ut mucronis ergo: ſic igenij acies ſit: nō penetret
mō ſed ſubſiſtat. C Hau. Prōptum ac vſabile ige-
nium eſt. C Rō. Hoc Marco Catoni cēſorio tribu
tum eſt: ꝙ lr̄is ſimul atqꝫ armis belliciſqꝫ oibus ⁊
urbanis ac ruſticis artibus eque foret idoneuſ: qꝺ̄
ex ꝑte greci ſuo tribuūt Epaminūde: Perſe auteʒ
Cyro: Tuum hoc vſabile quo nam vgat neu uerſu
tum ſit: neue aliqd nō agile ſed leue potius ⁊ incō-
ſtās hēat caueto. Aliud eſt enim nō poſſe cōſiſtere

C aliud facile ire poſſe quo uelis.¶ Gau. Ingenium
eſt excellens. ¶ Rõ. Multum refert quo in gene
re excellas: Huiꝰ eni quoqꝫ uerbi ſignificatio ua-
ga eſt: uerũqꝫ eſt: ubi intenderis ingenium ualere
Malo igiť igeniũ bonũ q̃ꝫ excellẽs: qđ illđ in ma
lum flecti neqt: hoc in diuerſa uolubile eſt: Nam
⁊ Criſpus Luciũ Catilinã magna vi animi fuiſſe
ait: ſed igenio malo pꝛauoqꝫ. ¶ Gau. Ingeniũ ma
gnũ eſt. ¶ Rõ. Bonũ cupio ⁊ modeſtũ: magnitu-
do ſola ſuſpecta eſt. Sepe magnũ igeniũ magnoꝝ
initium maloꝝ fuit: Raro aũt magni errores niſi
ex magnis ingenijs pꝛodiere.

¶ De Memoria. Dialogus. VIII. ¶ Gau.

A Emoria igẽs data eſt. ¶ Rõ. Ampla ergo
al'.fõ m domꝰ tedij ⁊ atriũ fumoſaꝝ imaginuꝫ: ubi
moſa multa diſpliceant. ¶ Gau. Memoria eſt
rum multarum rerum. ¶ Rõ. Multis in rebus pauca
delectãt: plurima cruciãt: ⁊ ſepe delectabiliũ me-
ſta recoꝛdatio eſt. ¶ Gau. Rerum adeſt uariarum
memoria. ¶ Rõ. Si bonarum: bñ. Si malarũ: qđ
hinc gaudes? Parum ne triſte eſt uel tuliſſe mala
uel vidiſſe: niſi uel quotidie recurſent uel ſub ocu-
lis ſint ſemꝑ? ¶ Gau. Memoria diuerſarũ rerum
ſuppetit. ¶ Rõ. Et culparum ⁊ delictoꝝ ⁊ ſcelerũ
⁊ ignominiarũ ⁊ repulſarum ⁊ doloꝝ ⁊ laboꝝ at
qꝫ diſcriminum: q̃ꝫuis huic ultime uoluptas q̃daꝫ
ut aiũt: ſit adiũcta memorie: In quo tñ itelligiť nõ
tam p̃teritoꝝ maloꝝ cogitatio: q̃ꝫ pñtis boni dele-
ctatio iucũda eẽ. Itaqꝫ neminem laboris ac ꝑiculi
meminiſſe iuuat: niſi qetum aut ſecurum: Paupta-
tem lete meminit ſed diues: moꝛbum ſed icolumis
ſeruitutem ſed liber: carcerem ſed ſolutus: exiliuꝫ
ſed reuerſus: ſola ignominie memoria in medijs lꝫ
honoribꝰ triſtis eſt: adeo nihil delicatius uel icura
B bilius eſt q̃ꝫ fama. ¶ Gau. Memoria multifoꝛmiſ
eſt ⁊ multoꝝ tẽpoꝝ. ¶ Rõ. In recoꝛdatione multi
plici multiplex moleſtia: Quedam nẽpe conſciam
uellicãt: quedam pũgũt: quedam vulnerãt: Alia cõ
fundũt: alia exterrẽt: alia deijciũt: Uñ fit ut memo
rãtium ora: ruboꝛ palloꝛqꝫ viciſſim in ſilẽtio occu-
pẽt: qđ peſſimis hoium plerũqꝫ accidũt: inceſſuſqꝫ
ſit uarius: uox incerta: ⁊ que ſunt eiuſmodi animi
memoria laborãtis idicia. ¶ Gau. Memoria ꝓm
pta eſt. ¶ Rõ. Mallem uolũtas pia: caſtũqꝫ deſi-
derium: ⁊ honeſta ꝯſilia ⁊ actꝰ inocui: ⁊ vita ꝓbꝛi
neſcia. ¶ Gau. Memoria appͥme tenax eſt. ¶ Rõ
Uñ hec igiť obliuio celeſtium p̃ceptoꝝ: que tã pau
ca ſũt numero: vñ obliuio dei vnius: vñ obliuio ſui
C met? ¶ Gau. Memoria admodũ tenax eſt. ¶ Rõ
Terrenarum ⁊ iutilium rerum credo: Quo nã vͦ
⁊ quo uaga hec uolatiliſqꝫ memoria: que cuꝫ celũ
terrãqꝫ ꝑagrauerit: in ſeipſam neſciens reuerti: qđ
vnum neceſſarium ac ſalubꝛe erat obliuiſciť? In q̃
⁊ ſi foꝛte aliqđ delectationis interdum: ſepe tñ an-
xietatis eſt plurimuꝫ. Nec imerito Themiſtocles
cum ei qdam memorãdi artem a Simonide tũc i-
uẽtam polliceret: Malle ſe ait obliuiõnis artem q̃ꝫ
memorie diſcere. Et lꝫ hoc ille ſuo quodam iure re
ſpõdiſſe videať: ut qui nãe dono illo ſupꝛa fideꝫ ex
celleret: cuiuſqꝫ memoriam inumere quidem rerũ
atqꝫ uerboꝝ imagines p̃grauarẽt: fere tum oibus
cõuenit. Ita oẽs ⁊ dediſcẽda diſcitis ⁊ diſcẽda de
diſcitis. In his tñ quoꝝ utilis eẽt obliuio memo-
riam exercẽtes: inqꝫ id nãe finibus nõ ꝯtẽti: iſani-
am arte laxatis. ¶ Gaud. Memoria oipotens eſt.
¶ Rõ. Titulus hic vni ſuus eſt deo: multipotens
dicẽ uoluiſti: ſi qua tñ iſignis memorie vis eſt: qđ
oi curioſitate melius fuerit dãnoſa reijciat: ſtrigat
utilia: neqꝫ tã ſedulo que delectẽt aggreget q̃ꝫ que
ꝓſint. ¶ Gau. Memoria optima eſt. ¶ Rõ. Opti
mo nihil eſt melius: Oꝛ ſi fidem dicto queris: ut in
optimis te memorem p̃beas opoꝛtet: memẽto pec
cati tui ut doleas: memẽto moꝛtis ut deſinas: me-
mẽto diuine iuſtitie ut timeas: memento miſericoꝛ
die ne deſperes.

¶ De eloquentia. Dia. IX. ¶ Gau.

T p̃clarum eſt eloqum. ¶ Rõ. Magnum A
a fateoꝛ inſtr̃ꝫ gl'ie: ſed anceps cuſpide gemi-
na: ⁊ hoc quoqꝫ q̇liter uti ſcias: refert pluri
mum. ¶ Gau. Eloqum toꝛrẽſ eſt ⁊ rapidũ. ¶ Rõ.
Haud inepte qdam: ſtulti atqꝫ ipꝛobi eloquentiam
furioſi gladio equiꝑant: utrũqꝫ enim publice expe
dit inermẽ eẽ. ¶ Gau. Eloqum clarum eſt. ¶ Rõ.
Clarum aliqđ uarie diciť: clarus ſol: clarum icẽdi-
um. ¶ Gau. Pꝛefulgidum eloqum eſt. ¶ Rõ. Et
lugubꝛes comete ⁊ infeſti gladij ⁊ hoſtiles galee
fulgẽt: ut fulgoꝛ eloquẽtie gl'ioſus ſit: ſanctitate ⁊
ſapiẽtia tẽpereť. ¶ Gau. Copia eloquij ingens eſt
¶ Rõ. Siqdem iũcta modeſtie magnum aliqđ ſu
pꝛaqꝫ cõem hoiuꝫ mẽſuram nõ inficioꝛ: alioqn mu
tum eẽ p̃ſtabat. ¶ Gau. Eloquẽtie ſatis eſt. ¶ Rõ B
Satis eloquẽtie parum ſapiẽtie fuiſſe in hoie illo
ſceleſtiſſimo apud Criſpum legis: neqꝫ is qdẽ gl'i-
am eloquentie queſiuit ullam: q̃ꝫq̃ꝫ altiore iudicio
nõ eloquẽtia ſed loquacitas illa fuit. Uerus enim
oratoꝛ: hoc eſt eloquẽtie magiſter: niſi vir bonus eſ
ſe nõ põt. Oꝛ ſi bonus ⁊ ſapiẽs putabas ad orato-
rias laudes ꝑfectũqꝫ munus eloquẽtie: hũc uerbo
rum impetum qui ſepe ꝓcacibus atqꝫ inuerecũdis
uberioꝛ eſt: ſiue hãc ipſam dicẽdi peritiam ſatis eſ
ſe: fallebaris: lingue uolubilitas ⁊ vͦborum copia
atqꝫ etiam ars quedam ſceleratis pijſqꝫ cõmunia
eſſe poſſunt. Id quod queris: bonorum eſt: nõ om-
nium quidem ſed pauciſſimorum: ita ut mali om-
nes huius laudis exortes ſint: ad quaꝫ ſcilicet ani
mi bona quibus carent virtus ac ſapientia requi-
runtur. Quod ut ſic eſſe nõ intelligas dicam: Sed
memineris duarum de quibus loquoꝛ rerum diffi
nitiones in mentem redeant: quarum altera Cato-
nis: Ciceronis eſt altera. Ille ait: Oratoꝛ eſt vir bo
nus dicendi peritus. Iſte autem: Nihil eſt inquit
aliud eloquentia niſi copioſe loquens ſapiẽtia. Ex
his vides ad oratoris atqꝫ eloquentie eſſentiam ⁊
bonitatem ⁊ ſapientiam exigi: nec tamen ſufficere
niſi ⁊ peritia adſit ⁊ copia: Ita ut pꝛime ille due vi
rum bonum ſapientemqꝫ dũtaxat: he autem ſole
nec bonum nec ſapientem nec eloquentem quidem
efficiant ſed loquacem: omnes vͦo coniuncte perfi-
ciant oratoremqꝫ eiuſqꝫ artificium: quod pꝛofecto
rarius atqꝫ altius eſt q̃ꝫ putent qui in multiloquio
ſitum ſperant: Tu ergo ſi oratoris nomen ⁊ elo-
quentie ueram laudem queris: virtuti ⁊ ſapientie
pꝛimum ſtude. ¶ Gau. Eloquentia plena atqꝫ per C
fecta eſt. ¶ Ratio. Pleno atqꝫ perfecto nihil deeſt
deerit autem multum ſi pꝛemiſſa defuerint. Ante
igitur q̃ꝫ de vniuerſo pꝛonuncies hoc vnum taci-
tus tecum uolue. ¶ Gaudiuꝫ. Eloquentia ſumma
eſt. ¶ Ratio. Supꝛa ſummum nihil eſt: His ergo
ceſſantibus iam ſumma non erit: ſed caducum qđ-

dam ⁊ infoꝛme:cui fundamentum faſtigiũqꝫ de-
traxeris.❡Gau.Eloquentia dulcis ⁊ oꝛnata eſt.
❡Rõ.Dulcedo ⁊ oꝛnatus iſte neſcio quid blan-
dum ſeu doloſum:non virile nec ſincerum pꝛefert
ſed nõ pluris eſt apud rectos iudices ſuauis ⁊ cõ
pta viri fallacis oratio:q̃ꝫ uel meretricis fucus uel
mellitum virus uel phꝛenetici robur uel auari au-
rum:quicquid eſt q̃ꝫuis appareat ac mulceat ſi pꝛe
cipuum eſſentiale defuerit:nihil penitus aut nihi-
D lo pꝛoximum videri debet.❡Gau.Eloquentie fi-
ducia magna eſt.❡Rõ.Magna ſepe fiducia ma-
gnis periculis viam fecit:ut animum attollat atqꝫ
adiuuet frenum accipiat:ſeſe norit qđ agendum in
ſtat:examinet:abſit inſolentia pariter ⁊ cõtẽptus:
Sin pꝛogreſſa liberius viriuꝫ obliuiſci ceperit:nõ
iam fiducia ſed temeritas ⁊ audacia eſt:quo nihil
eſt a ſapiente remotius.Hec in rebꝰ oibꝰ agẽdis ut
aſpectu ſpecioſioꝛ:ſic effectu periculoſioꝛ ignauia
eſt.Illa enim domi pigros ⁊ inglorios tenet:hec
impellit ardentes:⁊ quos eſtimabatur pꝛomotu-
ra pꝛecipitat:hec ſepe bellaciſſimos viros oſtẽdit
imbelles:cautiſſimos pꝛobauit incautos:utqꝫ ad
te redeam qui diſertiſſimi videbant̃ infantiſſimos
patefecit.❡Gau.Eloquentia ingẽs eſt.❡Rõ.Ut
ſit fides hiſtorico:inter vitia infinita eloquentiam
habitaſſe:uericqꝫ locũ teneat auctoritas:Neqꝫ du-
bium ſit qđ eloquentie pꝛinceps in rhetoricis ſcri-
bit:Eloquentiam ſine ſapientia eſſe poſſe:que ut li
quet ſuperioribus aduerſantur:Iſta tamen quoli-
E bet modo ſumpta eloquentia:certe quo maioꝛ eo
damnoſioꝛ funeſtioꝛqꝫ ſi ſola eſt.❡Gau.Eloquẽ-
tia ſingularis eſt.❡Rõ.Hec eſt hue ſingulares vi
ros ⁊ grecorum ⁊ noſtros in pernitiem traxit:qđ
ita eſſe Demoſthenes ⁊ Cicero ⁊ Antonius non
negabũt.❡Gau.Eloquẽtia plauſibilis eſt.❡Rõ.
Si innocenter ⁊ abſqꝫ iactantia utare:vix ulla re
citius multitudinis amorem tibi concilies ⁊ glo-
riam queras:ſi quo niſi mere virtutis artificio que
ri poteſt:Sin arroganter atqꝫ impꝛobe:perfacile
tibi diſcrimen ⁊ multorum odia conflaueris.Sa-
pientis dictum eſt cuiuſdam:Moꝛs ⁊ vita in ma-
nu lingue.Nõ vniusꝯ o tãtũ hominis ſꝫ multorũ
quorũdã ligue totas euertere reſpublicas euertẽt
qꝫ:peſſimuꝫ nocentiſſimuqꝫ mali hominis mẽbꝛũ
lingua eſt:nil hac mollꝰ:nil hac durius.❡Gau.
Eloquentia ſonora eſt.❡Rõ.Et ſonorum fulmẽ.
❡Gau.Eloquentia florida eſt.❡Rõ.Et floriduꝫ
attonitum:Deniqꝫ uerſa ut libet ⁊ reuerſa:⁊ glo-
rie viam habes arduam ⁊ inuidie pꝛonam ualde.

❡De virtute. Dialogus.X. ❡Gau.

A N Unquid nõ ſaltẽ de virtute licet gloriari?
❡Rõ.Ut liceat:in illo tãtũ licet qui virtu
tis ⁊ omnis bõi auctoꝛ ſolus atqꝫ largitoꝛ
eſt.❡Gau.Magna eſt animi virtus.❡Rõ.Uide
autẽ ne quo maioꝛ credit̃:minoꝛ ſit.❡Gau.Spe
ctata virtus in rebus dubijs eſt.❡Rõ.Pꝛopꝛiuꝫ
eſt virtutis non quid actum ſed quid agendum ſit:
nec quid adſit ſibi ſed quid deſit attendere:Unde
eſt ut ſepe illam non de queſito gloriantem:ſed de
querendo ſollicitam videamus.Dicerẽ ſi liceret:
auaram aut certe auaritie ſimilẽ eſſe virtutem:Iu
giter ſitit:quotidie inardeſcit:quo plus queſierit:
eo ſibi pauperioꝛ videtur ⁊ plus appetit:Nullus
illi deſiderij modus eſt:nullus ſat magnus cumu-
lus meritorum.❡Gau.Uirtus ſupꝛa humanum
morem eſt.❡Rõ.Uereoꝛ ne ſuperbie ſit iſta pꝛo-
feſſio non virtutis.❡Gau.Uirtus longe clariſſi-
ma eſt.❡Rõ.Fundamentum uere virtutis humi
litas:nec tanta claritas ulla eſt quam elatio nõ ob-
ſcuret.Scit ille qui clariſſimus creatus ſeqꝫ ipſuꝫ
efferens:non obſcurus tãtũ:ſed pꝛinceps fieri me-
ruit tenebꝛarum:Quod ſi illi accidit:quid alij de
ſe ſperent?❡Gau.Uirtus eximia eſt.❡Rõ.Nõ B
ſolet virtus eſſe iactatrix aut miratrix ſui:ſed imi-
tatrix alieni.Itaqꝫ ſemper anhelans ſemperqꝫ al-
tius aſpirans dum ſe cõparat paruipẽdit.❡Gau.
Uirtus conſumata eſt.❡Rõ.Nunq̃ꝫ hoc virtus
de ſe iudicat:non confidit:nihil arrogat:Scit hoc
tempus eſſe militie:non triũphi:atqꝫ ideo nunq̃ꝫ
toꝛpet ⁊ ſemper in actu eſt:Semper quaſi nunc in
cipiens accingitur:que omnia perfeciſſe ſeqꝫ vndi
qꝫ conſumatam credit.Crede mihi:non eſt virtus
erroꝛ eſt virtuti obuius atqꝫ aduerſus.Quiſquis
ad ſummam perueniſſe ſe credit:in hoc pꝛimuꝫ fal
litur ꝙ ubi credit eſſe non eſt:Deinde ꝙ illuc ferẽ-
tem viam aberrando deſeruit:dumqꝫ quod nõ ha
bet anticipat:quod habere potuiſſet ſponte ſua ne-
gligit.Si quidem nil tam pꝛofectui aduerſum q̃ꝫ
perfectiõis opinio.Nemo ſtudet agere quod per
egiſſe ſe putat.Erroꝛ hic ſepe magna parantibus C
obſiſtit iamqꝫ alta penſantibus.❡Gau.Uirtꝰ pꝛo
humana capacitate plena eſt.❡Rõ.Si omnem
vitaꝫ ante oculos ponis:perqꝫ dies ſingulos actu
um ac uerborum ⁊ cogitatuum rationem a teipſo
exigis incoꝛruptus rerum arbiter tuarum:vide-
bis quantuꝫ uacui in anima ſit:quantum vitia oc-
cupent.❡Gau.At ſaltem communis ⁊ mediocris
eſt virtus.❡Rõ.In rebus altiſſimis vix medio-
critas locum habet.Uerum habeat:nõ tamen hec
gaudij materia ſed laboris ac ſtudij eſt:Nã quod
ad ſummam diſponitur donec eo peruenitur non
quieſcet.❡Gau.Aliqua eſt virtus.❡Rõ.Huius
quoqꝫ iudicium linque alijs.Et ſi qua eſt virtus:
non ibi finis gaudij:ſed in illo ad queꝫ uera per ar-
duum virtus ducit.Eam nempe philoſophiaꝫ pꝛo
fitemur que non fruendum virtutibus ſed utendũ
docet.Nondum plene igitur gaudendi tẽpus eſt:
tot nunc etiam vite periculis circũfuſis ſed optan-
di potius ſperandiqꝫ.Gauiſuruꝫ te ſperare potes:
ſic tamen ut metuas doliturum.❡Gau.Si quid
boni eſt ſentio vnde ſit ⁊ in illo gaudeo:quicquid
autem deeſt ſcio vnde poſcendum ſit ⁊ de illo ſpe-
ro.❡Rõ.Hec eſt virtus ⁊ iam tutuꝫ iter ad ueruꝫ
gaudium inueniſti.

❡De virtutis opinione. Dialogus.XI. ❡Gau.

Q Uiſquis ego ſum:opinio de me hominum B
bona eſt.❡Rõ.Opinio rem non mutat.
❡Gau.Bonum me cõmunis habet opi-
nio.❡Rõ.Quid ſi malus tu:nonne opinio falſa
eſt?Scientem certe falſo gaudere:dementia eſt.
❡Gau.Opiniõe vulgari bonus dicoꝛ.❡Rõ.Ni
hil eſt qđ non ſibi fingere poſſit opinio:Bonuꝫ au-
tem ſeu maluꝫ quod in animis habitat:neqꝫ diuer
ſis opinionibus:neqꝫ ſermunculis uariatur.Non
ſi cũcti igit̃ te moꝛtales bonũ dixerint:bonus fies.
❡Gau.Bonũ mihi ſaltem eſt nomen.❡Rõ.Me
lius eſſe nomẽ bonũ q̃ꝫ diuitias multas:Hebꝛeorũ
ſapiẽs ait.Idẽqꝫ alibi:Melius eſt nomẽ bonũ q̃ꝫ

vnguenta precioſa: Et ualorem boni nominis: ⁊ odorem fame his uerbis expreſſit comparatione ſcilicet auri ⁊ vnguẽti: Quomodo autẽ ſeu nomẽ ſeu aliud quicꝙ eſſe poteſt bonũ ſi ſit falſuȝ? Qualecũcꝙ igitur ſit nomen impij: nõ ſit ideo minor impietas. Non inani igitur nomine glorieť: ſed illud eiuſdem Sapientis audiat: Nomen inquit impiorũ putreſcet. Et illud alterius: Gloria noſtra hec eſt: teſtimonium conſcientie noſtre. Illa ſi intus tibi obſtrepit: quid tibi proderunt adulantium ſuſurri? quid blanditijs aut fictionibus partũ nomen? E radice mala nihil boni oritur. Necꝙ hinc igiť ortũ nomen bonum dixeris cum uerum dicere nõ poſ-

B ſis. ¶ Gau. Bene de me ſentiũt ciues mei. ¶ Rõ. Non refert qd de te alij ſentiãt: ſed qd tu. ¶ Gau. Bene de me loquuntur ciues. ¶ Rõ. Noli credere: quid loquantur neſciunt: ⁊ cupide mentiuntur: pruritu quodam lingue in utrãꝙ partem nimio ⁊ conſuetudine in naturam uerſa. ¶ Gau. Bene de me plurimi loquuntur. ¶ Rõ. Ignorantibus credere quid eſt aliud ꝙ̃ uolentem falli? ¶ Gau. Bene de me loquitur vicinia. ¶ Rõ. Dulciloquio forſan aut muneribus delinita: aut de te aliquid ſperans: Nunꝙ̃ uel amanti credideris uel ſperanti. ¶ Gau. Uicini mei nomen meũ celebrant. ¶ Rõ. Alter alteꝝ decipit: omneſ te. ¶ Gau. Bonũ mihi teſtimoniũ ciues dant. ¶ Rõ. Eſt intus in anima teſtis incorruptior certiorꝙ. Conſcientiam tuã interroga: illi crede. ¶ Gau. Bene de me homines opinantur. ¶ Rõ. Opinio ambigue nomen eſt rei: certiſſima res eſt virt⁹. ¶ Gau. Ego ipſe mihi vir bonus videor. ¶ Rõ. Ergo es malus. Boni enim ſibi diſplicent: ſeꝙ accuſant. ¶ Gau. Et mihi vide-

C or ⁊ alijs bonus. ¶ Rõ. Quid ſi tu malus: illi autẽ ſtulti? ¶ Gau. Bene de me ſperãt ciues. ¶ Rõ. Cura ne ſpes ciuium falſa ſit. Turpe eſt de ſe ſperantes cum poſſis aliud fruſtrari. ¶ Gau. Credo ſim de quo non fruſtra ſperent multi. ¶ Rõ. Si id eſſes id non crederes. Malum eſt alios: peſſimuȝ autem ſeipſum fallere. ¶ Gau. Omnes me virum bonum putant. ¶ Rõ. Quid ſi tu contrariuȝ ſcis? ¶ Gau. Omnes me virum bonuȝ dicunt. ¶ Rõ. Et tu credis omnibus? Nũ te autẽ dicit pudet qꝺ non es? ſed eſt hoc nobis inſitum inter cũcta mirabile: de uobis ueſtriſꝙ de reb⁹ ꝙ̃uis occultis plus cuicunꝙ ꝙ̃ uobis credere: Iuxtaꝙ Flacci ſententiam: ⁊ mendacem timere infamiam ⁊ falſa gloria delectari. ¶ Gau. Totuȝ vulgus vna uoce me laudat. ¶ Rõ. Nulla pronior ad errorem atꝙ ad precipitium via eſt ꝙ̃ per vulgi ueſtigia. Quicqd pene vulgus laudat: vituperio dignũ eſt. ¶ Gau. Cunctis hominibus placeo. ¶ Rõ. Placẽtes hominibus deus ſpernit: ⁊ placere hominib⁹ diſplicere eſt deo: contraria cõtrarijs gaudent. ¶ Gau.

D Uiri boni nomen habeo. ¶ Rõ. Uite conſtantia ⁊ honeſtate ſeruandum eſt: Alioquin facile euaneſcet: uentus eſt enim. ¶ Gau. Multe ſunt in populo laudes mee. ¶ Rõ. Seuiſti in agro arido arbores caducas. ¶ Gau. Magne inter doctos etiam laudes mee ſunt. ¶ Rõ. Si uere: durabunt: Et ut ait Cicero: radices agent ⁊ propagabuntur. At ſi ficte: celeriter tanꝙ̃ floſculi decident. ¶ Gau. Omnes vno ore meam predicant virtutẽ. ¶ Rõ. Nõ in hominum flatu necꝙ in propria virtute ꝙ̃uis uera: ſed in ipſo virtutum omnium auctore gloriandum. Qui contrarium facit: non modo nõ aſſequitur aſſertione hominum qꝺ non habet: ſed idipſuȝ quod habet uľ imminuit: uel amittit. ¶ Gau. Uulgus omne me predicat. ¶ Rõ. Dixi ⁊ repeto: quicquid vulgus cogitat uanum eſt: quicquid loquitur falſum eſt: quicquid improbat bonuȝ eſt: quicquid approbat malum eſt: quicquid ꝑdicat infame eſt: quicquid agit ſtultum eſt: I nunc inſanoruȝ ſermũculis gloriare.

¶ De ſapientia. Dialogus. XII. ¶ Gau.

A Sapientiam conſecutus ſum. ¶ Rõ. Rem magnam: ſi uera eſſet: ⁊ inſeparabilẽ a virtute. Si illam igitur approbaſſes: hec probata eſſet: ſed utraꝙ opinione aliquãto facilior eſt ꝙ̃ re. ¶ Gau. Sapiens ſum. ¶ Rõ. Crede autem mihi: nunꝙ̃ ſi uere eſſes hoc diceres: Sapiẽs eniȝ quantum eſt quod ſibi deſit: intelligit: non gloriať itaꝙ ſed ſuſpirat. ¶ Gau. Sapientẽ me profiteor ¶ Rõ. Bene irent res ſi tot eſſent ſapientes quot ſapientie profeſſores: Nunc illud perdifficile eſt: hoc ꝟo facillimum. ¶ Gau. Sum ſapiẽſ. ¶ Rõ. Si uere ſapiens eẽ vis: noli id quidẽ opinari. Credere ſe ſapientem primus ad ſtultitiaȝ gradus eſt: proximus profiteri. ¶ Gau. Studio ad ſapientiam perueni. ¶ Rõ. Utiꝙ ſic ad illam peruenitur: ſed an tu ꝑueneris recogita: Non eſt enim res ſtudij breuis egens aliquot annoruȝ ut relique artes: tota uel longiſſima opus eſt vita. Siquis: ut aiũt: tota die currens peruenit ad ueſperã ſatis eſt: Notum eſt illud Platõis: ut alia multa: preclariſſimũ quod Ciceroni placet ⁊ mihi: Beatum cui etiã in ſenectute contigerit ut ſapientiam ueraſꝙ opiniones aſſequi poſſit. Has tu an calle medio obuias habueris an neſcio quo pennato equo uectes ante tempus attigeris: incertum: tam cito ſapiens euaſiſti. ¶ Gau. Sapientie perfectionem celitus accepi. ¶ Rõ. Eſt fateor celeſte donũ ſapientia: ſed magnus certe vir erat ⁊ celi amicus qui dicebat: Nõ

B ꝙ iam acceperim aut perfectus ſim. ¶ Gau. Sapientiam cupida mente comprehendi. ¶ Rõ. Ut pecunie rerumꝙ multarum mala: ſic ſapientie cupiditas bona eſt: Sed an tu tante rei capax ſis videto. Certe ille idem: Ego me inquit non arbitror cõprehendiſſe. Et ille quoꝙ permagnus erat qui cum deo de ſeipſo loquens ſic aiebat: Imperfectũ meum viderunt oculi tui. Hoc eſt proprium ſapiẽtis: imperfectionem ſuam noſſe ac fateri. ¶ Gau. Sapiens dicor. ¶ Rõ. Non te tue neꝙ aliene vnꝙ̃ uoces ſapientem fecerunt ſed res ipſa. ¶ Gau. Sapiens vulgo dicor. ¶ Rõ. Uulgus inſanos ſapientes dicere ⁊ ſapientes inſanos iure ſuo didicit: qꝺ eſt ut falſa pro ueris ueraꝙ pro falſis habeat. Nihil eſt a virtute uel a ueritate remoti⁹ ꝙ̃ vulgaris opinio. ¶ Gau. Omnes predicant me ſapiẽtem. ¶ Rõ. Ad famam fortaſſe aliquid: ad ſapientiam nihil omnino. Sentio autem ſuperſcriptionibus inniteris litterarũ: quibus nihil eſt liberaliuſ: non ſatis eſt facere ſapientes qui nõ ſunt: ſed egregios ⁊ inſignes faciunt ac uerecundos: ſereniſſimos inſuper ⁊ illuſtres: ut iam ſimplex ſapiẽtie titulus ſit pudori: qui ꝙ̃ paucis cõueniat ſtupor eſt: obſoleuit tamen inter titulos clariores quos qui ſcribẽdo ſic accumulãt: ſciũt ſe mẽtiri: ſȝ urbani uel

mendacio fieri uolunt:Uos qui legitis non ueros
modo:ſed citra uerum ſiſtere illos rati:publico er-
rore fallimini. Nemo eſt qui de ſuis rebus interro
get:Omnes alijs de ſe credunt. Uis autem no-
ſcere q̃ ſis ſapiens:uerte oculos retro:recoꝛdare
quotiens in hoc vite curſu ceſpitaueris:quotiens
oberraueris:quotiẽs offenſo pede cecideris:quot
pudenda:quot dolenda:quot penitenda commiſe-
ris:tunc ſi audes:te dicito ſapientem:credo autem
C non audebis. ¶ Hau. Scio me ſapientem. ¶ Rō.
Litteratum foꝛſan vis dicere:Sũt enim plane lit-
terati aliqui uere licet pauci:Sapientes autem pe
ne nulli. Aliud eſt ſapienter loqui:aliud ſapienter
viuere:aliud dici:aliud eſſe ſapientem. Fuere qui
dicerent ſapientem nullum:Id q̃ uerũ falſum ue
ſit non diſputo:Certe nimis pꝛerupta ſententia eſt
⁊ ad deſperationem pꝛona ⁊ ſtudio aduerſa ſapi-
entie. Hebꝛei ſapientẽ Solomonẽ ſuum pꝛedicãt:
qui q̃ ſapiens eſſet:turba coniugum pellicũq; te-
ſtatur:multoq; maxime dijs alienis cultus exhibi
tus. Romani ſapientem Leliũ ⁊ Catonem. Grꝛe-
cia ipſa dum floruit ſeptem habuiſſe dicitur ſapien
tes:Hi quoq; hoc titulo indigni ſequentibus viſi
erant:Qui excuſant:dicunt non eos illum ſibi titu
lum aſſumpſiſſe:ſed ab errantibus populis tradi-
tum poſſediſſe. Unus tantum fuit ſua pꝛofeſſione
ſuoq; ſapiens iudicio:ſtultiſſimus omnium Epicu
rus. Quem titulũ cum Metrodoro pticipare uo-
luit nec honorificũ amici donum ille reſpuit:ſeq;
etiam ſapientem dici equanimiter tulit:ut ſua illa
qualis gloria:erroꝛ eſſet alterius. Unus quoq; ſa-
piens Socrates oraculo dictus Apollinis:foꝛſan
ideo ut virum illum ſapienti pꝛoximum:falſo teſti-
monio falſus deus ad amentiam atq; inſolentiam
irritaret. Hec de antiquis ſapientibus dixerĩ. Fe
licioꝛ etas noſtra:que non vnũ duos ue uel ſeptẽ:
ſed in ſingulis urbibus ceu pecudum greges nu-
merat ſapientum. Nec mirũ ſane multos eſſe: qui
tam facile fiant. Uenit iuuẽnis ſtultus ad templũ:
pꝛeceptores illũ ſui pꝛedicant:celebꝛant ſeu amo-
re ſeu errore:tumet ille:vulgus ſtupet:plaudũt af
fines ⁊ amici. Ipſe iuſſus in cathedram ſcandit:cũ
cta iam ex alto deſpiciens: ⁊ neſcio quid confuſũ
murmurans: Tunc maiores certatim ceu diuina
locutum:laudibus ad celum tollunt:tinniunt inte-
rim campane:ſtrepunt tube:uolant anuli:figuntur
oſcula:uertici rotundus ⁊ niger pannus impꝛimi-
tur. His peractis deſcendit ſapiẽs qui ſtultus aſcẽ
derat:Mira pꝛſus transfoꝛmatio:nec Naſoni co-
gnita. Sic fiunt hodie ſapientes:Uerus ſapiẽs fit
D aliter. ¶ Hau. Sapiens ſum. ¶ Rō. Solẽt qui de
ſe magnifice ſentiunt pꝛefidenter maiora viribus
ea aggredi:inq; niſu medio pꝛolapſi ſuo uł pericu
lo uel pudore condiſcere:q̃ iuſti rerum eſtimato-
reſ fuerint ſuarum. Pꝛeſtat igitur (mihi crede) fal-
ſas opiniones abijcere:inſolentiam deponere:inſi
pientiam circũſpicere ⁊ optare:ne qua experiende
ſapientie neceſſitas incidat:que declaret te de ni-
hilo gloriatum. Hec rectioꝛ tutioꝛq; querende ſa-
pientie via eſt. ¶ Hau. Credo ego ad ſapientiam
perueniſſe. ¶ Rō. At ſi mihi obſequeris:ad illam
potius aſſurgendo nitendoq; peruenies q̃ creden
do: Nihil altius aſcendit q̃ humilitas operoſa.

¶ De religione. Dialogus. XIII. ¶ Hau.

Eligione glorioꝛ perfecta. ¶ Rō. Religio A
r optima ac pfecta vna eſt:ſupꝛa Chꝛiſti no-
men:ſupꝛaq; petram firmiſſimam funda-
ta: Relique omnes ſuperſtitiones uane ⁊ deuia ⁊
errores ſunt:quibus eſt iter ad tartarum atq; ad
moꝛtem:non hanc momentaneam ſed eternã. Et
quot putas quantiq; viri huius uere religiõis ino
piam miſerabilem paſſi ſunt:cunctis in rebus alijs
altiores? Habent illi qđ eternum gemãt:habes tu
vnde glorieris ⁊ gaudeas:non in te quidẽ ſed in
eo qui te ſumma in re tanto maioribus pꝛeferre di
gnatus eſt:qua nil maius:nil melius tibi tribui po
terat in hac vita. De qua loqui aliquid uberius nõ
grauarer:ni res ipſa celeſti lumine pene iam omni
bus nota eſſet. ¶ Hau. Pijs ſacris initiatus ſum. B
¶ Rō. Pia ſacra religionis huius ſunt tantũmo-
do:reliquarum omnium ſunt furores rituſq; ſacri-
legi. Neq; tamen initiatũ eſſe ſufficit:Maius eſt
foꝛte q̃ putas deuoto licet animo dulce negociũ.
Non enim deum noſſe ſatis eſt:quod ⁊ demones
faciunt qui oderunt:Amoꝛ ⁊ cultus exigitur: his
ex rebus conſtans:que utinam tam bene impleren
tur ab hominibus q̃ ſciũtur. ¶ Hau. De uera reli
gione mihi placeo. ¶ Rō. Placere ſibi ſuperbire
eſt. Hec autem uera religio:que te deo ⁊ deum ti-
bi religat:humilitatem pijs mentibus inſerit:inſo
lentiam extirpat. Sic tibi igitur gaudere pmiſſũ:
ut quanto letioꝛ quantoq; religioſioꝛ:tanto ſis hu
milioꝛ ⁊ operibus bonis affluentioꝛ: Illi gratias
agens:qui tibi ex hac moꝛtalitate rectum iter oſtẽ
dit ad eternam vitam. ¶ Hau. Ueram religionẽ
(deo gratia) ſũ adeptꝰ. ¶ Rō. Bene ais:deo gra C
tias. Cuſtodi autem illam bene ab erroribus:a ne-
gligentia:a peccatis: ⁊ ſic habe ſi hanc aſſecutꝰ es:
⁊ in ea te exerceas ut dignum eſt:ceſſare cõtrouer
ſiam:de qua modo litigauimus:cum ſit ſcriptũ ſa-
cris in litteris: Pietas eſt ſapientia: Et per alium:
Initium ſapientie eſt timoꝛ domini. Neq; idipſũ
tacitum in pꝛophanis:Cuius rei Lactantius me-
minit: Inſtitutionum ſecundo. Affirmat inqt Her
mes eos qui cognouerunt deum:non tãtum ab in
curſibus demonum tutos eſſet:uerumetiam ne fa-
to quidem teneri. Una inquit cuſtodia pietas: Et,
eni pius homo neq; demoni peſſimo:neq; fato ſub
iacet. Deus enim liberat pium ab omni malo: Nã
q; vnicum atq; ſolum bonum eſt hominibus pie-
tas. Quid ſit autem pietas:oſtendit alio loco his
uerbis: Pietas enim ſcientia eſt dei. Eandẽq; ſen-
tentiam Aſclepium in ſermone quodam regio la-
tius explicaſſe confirmat. Uides ut obſtinatiſſimi
duo pagani noſtram circumuelant ueritatẽ. Tan
ta eſt ueri vis:ut linguas ſepe hoſtium ad ſe tra-
hat.

¶ De libertate. Dialogus. XIIII. ¶ Hau.

N libertate natus ſum. ¶ Rō. Non qui
i naſcitur liber:ſed qui moriť liber eſt. Mul A
tum foꝛtune licet in naſcentem:in extinctũ
nihil. Expugnat urbes mũitiſſimas: Armatos fun
dit exercitus: Potentiſſima regna ſubuertit. Inex
pugnabilis arx ſepulchꝛum. Illic regnum uermi-
bus:nõ foꝛtune. Itaq; limen illud ingreſſi ſoli moꝛ
taliũ vite huius ab inſultibus tuti ſunt. Tu te libe-
rum iactas ⁊ ignoras: nõ dico ad ſupulchꝛũ:ſed

an liber hodie in cubiculum ſis iturus. Libertas
ueſtra tenuiſſimo nitens filo:ſicut alia qbus ſiditis
omnia:tremula ſemp̱ ⁊ caduca eſt. ¶ Gau. Liber
B ſum. ¶ Rō. Idcirco te:ut reor:liberuꝫ dicis:quia
dominum nullum habes:ſed Anneuꝫ audi Sene-
cā: Bona inquit etas eſt:forſitan habebis: Neſcis
qua etate Hecuba ſeruire cepit:qua Creſus:qua
Darij mater:qua Plato:qua Diogenes? His ille
te admonet exēplis. Multa ſūt alia uel tacita Se
nece uel ignota. Nūquid non Attilium Regulum
meminiſti:indignum prorſus hoc ludibrio:paſſuꝫ
tamen? Nūquid tibi recentior annis Ualerianus
excidit? Quorum ille modo dux:hic autem prin-
ceps populi Romani:moxqꝫ ille Carthaginenſiū:
hic perſarum ſeruus: Ille truci ſupplicio perēptꝰ:
hic longa ⁊ miſera cōtabuit ſeruitute. Quid Ma
cedonie Numidieqꝫ reges: Hinc perſen:hinc Sy-
phacē memorem atqꝫ Iugurtham:regni omnes e
culmine Romana lapſos in vincula? Mitto uete-
res regnum caſus: Etas tua quoſdam regia truſit
in carcerem:eundēqꝫ vna hora: ⁊ primum regem
⁊ ultimum ſeruum vidit. Siquidem eo quiſqꝫ mi
ſerior ſeruus eſt:quo felicior liber fuit. Noli igitur
libertate tumeſcere:quoniam non ex liberis modo
ſed ex regibus tam ſubito ſerui fiunt. Nec mira-
beris:cum ſm̄ Platonis ſententiam : non minus
ex ſeruis etiam reges fiant. Mutantur aſſidue res
humane: Nihil ſub celo ſtabile. Quis in tanta uer
tigine firmum aliquid ac manſurum ſperet? Neqꝫ
ꝟo te liberum hinc dixeris:ꝙ eſſe dominū tibi nō
vides:ꝙ parētibus ortus ingenuis:nec in acie ca-
ptus:nec uenundatus ſis: Sūt uobis inuiſibiles
animorum domini: ⁊ in ipſa hominum origine la-
tens peſtis eſt. Naſcendi genus obnoxium pecca-
to:qua nulla grauior ſeruitus figi poteſt: Sūt oc-
culti hoſtes ⁊ bella clandeſtina : Sunt que miſe-
ras animas nūdinentur:quas:heu:vili precio uen
ditis uoluptates fediſſime dominarū:que uos ine
nodabili laqueo vinctos tenent. Ite nūc ⁊ liberta
te gloriamini. Sed uos ceci:nihil niſi corporeum
videtis. Unde euꝫ qui vni mortali ſubeſt domino:
ſeruum dicitis: Illum ꝟo qui mille immortalibus
tyrannis opprimitur liberum iudicatis:eleganter
ut reliqua. Profecto autem liberum nō facit fortu
C na ſed virtus. ¶ Gau. Liber ſum. ¶ Rō. Plane ſi
prudens es:ſi iuſtus:ſi fortis:ſi modeſtus:ſi inno-
cens:ſi pius. Horum ſi qd abfuerit:pro ea te parte
ſeruum ſcito. ¶ Gau. In libera patria natus ſum.
¶ Rō. Urbes quoqꝫ tu liberas tua etate pro exi-
guo flexu rerum:poſt paululum ſeruas noſti. Qꝫ ſi
uel notiora uel clariora ſunt uetera: Lacedemō ⁊
Athene liberrime urbes ciuile primum:mox exter
mum paſſe ſunt iugum. Hieroſolyma ſancta urbs
⁊ libertatis eterne mater:temporaliter ⁊ Roma-
nis ſeruiuit ⁊ Aſſyrijs:nunc ſeruit Egyptijs: Ro-
ma ipſa non ſolum libera:ſed domina gentiuꝫ:ſuo-
rum primum ciuium:poſt etiam viliſſimorum ho-
minū ſerua fuit:ut nemo vnq̄ꝫ libertati:nemo uel
imperio ſuo fidat.

A ¶ De patria glorioſa. Dialogus.XV. ¶ Gau.
Glorioſa in patria natus ſuꝫ. ¶ Rō. Plus
negocij habes ut in luceꝫ uenias. Fulgent
minutiora etiam aſtra per nocteꝫ: ⁊ Boo-
tes ad ſolis radios hebet ⁊ lucifer. ¶ Gau. Clariſ
ſime patrię ciuis ſum. ¶ Rō. Bene ſi virtutū ho-
ſpes:vitiorum hoſtis. Fortune enim eſt illud:hoc
tuum eſt. ¶ Gau. Patria mihi felix ac nobilis eſt.
¶ Rō. Refert qua nobilitate: Hanc numerus in-
colarum:hanc inſignis opum magnitudo:hāc ſpe-
ctata fertilitas:hāc ſitus ipſe nobilitat: Salubris
aer:clari fontes:mare proximū:tuti portꝰ:oppor-
tuni amnes: Nobilis patria vulgo dicitur vini fe-
rax:olei:frumenti:frequens armētis ac gregibus:
auri ſcatebris ⁊ argenti: Bonā terram dicitis ubi
fortes equi:ubi pigues boues:ubi teneri hedi:ubi
dulcia demum poma naſcuntur: Ubi autē boni vi
ri:id nec queritis quidem:nec queſitu dignum du-
citis eſtimatores egregij. Atq ſumma patrie laus:
ſola virtus eſt ciuium. Recte ergo Uirgilius glo-
riam ac felicitatem cum deſcriberet Romanam:ni
hil horum ad que ſola reſpicitis dignatus attinge
re:vnam urbis ⁊ imperij magnitudinem atqꝫ alti-
tudinem attigit animorum. Felicem deniqꝫ prole
virum dixit: Ea eſt enim uera urbium felicitas:ue
ra nobilitas. ¶ Gau. Preclara ciuibus bonis pa- B
tria eſt. ¶ Rō. Quid ſi tu obſcurus. Quid ſi clari
tas ipſa te prodet:eque latebris eruet ⁊ in apertū
trahet:promptius in luce notaberis. ¶ Gau. Fa-
moſiſſima eſt patria. ¶ Rō. Nō tam infamiſ eſſet
Catilina:niſi tam ſamoſa in patria natꝰ eſſet. Caio
etiam ⁊ Neroni alter infamie aceruus imperium
acceſſit: ⁊ mundi natos in uertice fortune fauor ex
tulit:quo latius noſcerentur. ¶ Gau. Nobiliſſima
in patria viuo. ¶ Rō. Multorum aut contemptui
patēs:aut inuidie. Sine altero in magna urbe vix
viuitur. Illud tutius:hoc clarius maluꝫ: Utrinſqꝫ
autem hec ipſa quam predicas natalis ſoli nobili-
tas cauſa eſt : Tot inter oculos mille ſunt latebre.
¶ Gau. Notiſſima ex patria ſum. ¶ Rō. Malim
per te patria q̄ꝫ tu propter patriam notus ſis. Niſi
ꝟo per te fulſeris:quid tibi lux patrie preter tene-
bras allatura eſt: Multos habuit claritas magne
urbis obſcuros : quos abunde claros parui ruris
obſcuritas habuiſſet. ¶ Gau. Inclyta mihi patria
eſt. ¶ Rō. Eſt que ſuas ſibi laudes habeat tuaſqꝫ
participet:quicquid bene geſſeris:prima quodam
modo patrie laus erit. Fuit qui Themiſtoclis glo
riam Athenis aſcribere niteretur:qui plane ꝑgra
uiter ⁊ ut talē virum decuit:rn̄dit: Cum enim ſibi
Seriphi anguſte ⁊ ignobilis inſule quidam inco-
la inter iurgia obieciſſet:nō eum ſua ſed patrie glo
ria clarum eſſe: Neqꝫ Hercle ait:aut ego obſcurus
ſi Seriphiꝰ:aut tu ſi Athenięſis clarus eſſes: Nō
ſplendori patrie:ſed virtuti proprie fidebat. Uiri-
lius plane q̄ꝫ Plato:maior licet ille philoſophus.
Sed exiſtunt interdum in magnis etiam ingenijs
magni ⁊ mirabiles errores . Is ergo inter cetera
magne ſue felicitati claritatem patrie aſcribebat.
Ut enim totum noris hac in parte excellentis viri
animum: Aiebat Plato:ſe pro multis gratias age
re. Recte id quidem modo intelligat:cui quibuſue
pro donis gratie ſint agende. Ille ꝟo nature gra-
tias agebat: Primum ꝙ hominem eum ⁊ nō mu
tum animal:ꝙ marem ⁊ non feminam:ꝙ Grecuꝫ
⁊ non Barbarum:ꝙ Athenienſem ⁊ non Theba
nū. Deniqꝫ ꝙ etate Socratiſ nō alio tp̄e genuiſſet
ut ſcilicet eſſet a quo doceri poſſet atqꝫ inſtrui. Ui-
des iter gratulādi gloriādiqꝫ cauſas:ut Athenię-
ſē quoqꝫ pōat originē. Quid hic dicā:forſan expe
ctas. Ego ꝟo. ⁊ ſi de hoc vno ſm̄o ſit iſtitutus qn̄

tamen tanti viri mentio incidit:quid de hoc toto il
lius ſermone ⁊ alijs ſit viſum: ⁊ mihi etiã videat̃:
dicam ſimul.Scio quoſdam claros ac diſertos vi-
ros incunctanter aſſerere:nihil vnq̃ ab aliquo eſſe
dictum delyrius:quorum in ſententiam : quin : ut
dici ſolet : eam pedibus parum abeſt . Nam quid
queſo attinet his gaudere.Quero eni quid ſi bar-
barus:quid ſi mulier natus eſſet.An nõ multi bar
bari multis grecis ⁊ virtute ⁊ igenio meliores ex
titerunt.An non femine alique: ⁊ rerum gloria : ⁊
inuentione artium quibuſdam viris optabiliores.
Quid deniq̃ ſi bos : quid ſi aſinus naſceretur .
Quid ad hunc ipſum de quo loquimur Platonẽ:
qui iam non Plato eſſet:ſed id potius quod natu-
ra parens edidiſſet. Niſi forte Pythagorice crede
bat inſanie:e corpore in corpus animas cõmigra-
re:quo nihil vnq̃ certe ſtultius:nihil impudenti-
us:non dicam a philoſopho:ſed ab homine dictũ
fuit:nihil magis ueritati diſſonum ac pietati:nihil
demum a quo religioſe aures magis abhorreant.
Quid deinde:an Athenieſem naſci clarum adeo:
ut nõ eque clarum eſſe poſſet alibi Thebis etiam
natum eſſe?An nõ Homerus ⁊ Pythagoras ipſe
⁊ Democrit⁹ ⁊ Anaxagoras ⁊ Ariſtoteles ⁊ mil
le alij alibi q̃ Athenis nati clariq̃ habiti:nõ min⁹
q̃ qui nati ſunt Athenis? Ac ne a Thebis abeam:
quas ſpernere Graij ſolent:An nõ ſi ingenium que
ratur:Thebis nat⁹ eſt Pindarus:quẽ imitatione
pꝛſus inacceſſibilẽ Flaccus ait? Si rerũ claritas
geſtarum:Liberpater atq̃ Hercules tã famoſi:ut
Alexãder Macedo cõtẽptor omnium ferme mor
talium:illos duos ut altiſſimum atq̃ ultimum ſi-
gnum glorie ſibi ꝓponeret imitãdos.Sin utrũq̃:
Nonne recenti memoria ⁊ pene ante oculos erat
Thebanus Epaminũdas ſummus philoſophus:
ſummus dux:grecorũq̃ omnium recto ſub iudice
omnis eui pnceps? Hic eſt qui Lacedemones pe-
ne funditus euertit: ⁊ Athenieſes Platonis ſic ex
terruit ut eo mortuo q̃ſi ſummo terrore liberati:ili
co ſe in luxum ignauiãq̃ reſoluerent.Quo adhuc
etiã apud Thebas florẽte:quot Athenis inertiũ
⁊ ſtultorum millia fuerint:qs facile aio metiatur?
Nõ igit̃ ꝙ Athenis ſed ꝙ talis nat⁹ eſſet ac geni-
tus:hoc eſt tali ingenio:taliq̃ aio:tali deniq̃ ⁊ pa
rẽtum indulgẽtia ⁊ rerum temporaliũ facultate
ut erudiri poſſet ⁊ ad omne bonum opus inſtitui:
gratias agere decuit tã anxie doctũ virũ:illi deo
qui hec ei dederat:Nõ Socrates:nõ Athene:cui⁹
in ſchola ⁊ in qua urbe quot ⁊ iniqui fuerint ⁊ in-
docti:opinari promptius ſit q̃ noſcere.Et ut urbem
ſileam:habuit ſchola illa iter multos Alcibiadẽ
⁊ Critiam:illum patrie hoſtem:hũc ſeuiſſimũ ty-
rannorum:qbus qd p̄ceptor Socrates cõtulerit:
Plato ipſe reſpõdeat:uel ſic itelligẽs:q̃ inane eſt
quod terreni doctrina p̄ceptoris diſcipulorum au
ribus iſtrepit:niſi gratia magiſtri celeſtis aſpiret:
ſine qua nihil omnino Socratẽ potuiſſe:q̃q̃ dei
mẽdacis oraculo:ut p̄dictum eſt:ſapiẽtiſſimũ iu-
dicatum:inter duas tñ ſimul uxores ꝓcaciſſimas
anus:ipſe uel alius quãtumlibet eum excuſet ine-
ptiſſime cõuerſatũ.Sed hec ⁊ reliqua incidẽter:
preter vnum illud:quo Platonem talem virũ hac
eadem uanitate glorioſe patrie implicitum fuiſſe
cognoſceres:non ut magni comitis clypeo tuum
tegas errorem:ſed ut accuratius illũ vites:cui ſuc

cubuiſſe ſumma etiam cernis ingenia.¶ Gau.Am D
pla in patria vitã ago.¶ Rõ.Multa ſunt ample
urbis incommoda:Diſtat tẽplũ:diſtat forũ.Illud
animo nocet:hoc corpori.Diſtãt opifices atq̃ ami
ci:qua qdẽ nulla durior diſtãtia:quos laborioſũ
viſere:negligere inhumanũ.Audis ut de hoc que
ritur Flaccus:Cubat hic in colle quirini:hic extre
mo in auẽtino:viſendus uterq̃.Quocunq̃ ire de
creueris:ceu peregre ꝓfecturus domui tue diſpo
ne:quãdo: ⁊ an redeas incertũ: ⁊ ipſe reditus cũ
labore eſt.Sepe etiã cum errore:ferro ac magne
te iter agit̃:hac eas facilius:hac rectius:hac curiã
hac theatrum vites:hac balneũ effugias:hac ma
cellũ.Hi ⁊ mille alij ſunt urbiũ ſcopuli:iter quos
nauigans domum tuam q̃ſi alterum orbem petis:
vix te ad illam ꝑuenturum ſperans.Et hoc quoq̃
apud ipſum Flaccũ legis:Ut Philippus orator:
Domum dum redit foro nimium diſtare carinas.
Iã grandis natu queritur.He paruo in oppido
moleſtie ceſſant omnes:Quicqd q̃ritur iuxta eſt.
¶ Gau.E paruo oppido in immẽſam urbem cõmi E
graui.¶ Rõ.E trãquillo portu ꝓcelloſum ſponte
pelagus igredi temeritas eſt:Nec minor:ideo q̃
loci euẽtus.Fecit hoc tñ ⁊ gẽs Claudia e Sabi-
nis Romam petens:e Tuſculo Marcus Cato:ex
Arpino Mari⁹ ac Cicero ſucceſſitq̃ feliciter.Sed
ubi nam tales viri? Nõ tuto qdem in exemplũ tra
hitur quicquid raris ⁊ ſummis ingenijs attempta
tum eſt.Poſtq̃ tñ ſoluiſti funem omni ſtudio:iter
difficultates enitere:Inter alta cõſurge:cõſilio ce-
ptum regẽs:quod hic boni dixerim:plures erunt
ad virtutes ſtimuli.Erunt forte quos ad gloriam
ſequi uelis:Erit ubi te exerceas:ubi cum paribus
poſſis de laude cõtendere:pudebitq̃ teſtium tan
torum.Multis ſepe quod vis animi nõ dabat:cõ-
tulit vis pudoris: ⁊ ad ignauiam profligãdã ſepe
plus ſpectator ualuit q̃ virtus . Et hi hercle quo-
rum proxime memini: ⁊ accitus curribus Numa
Pompilius:Corduba profectus Seneca:Lepri-
q̃ ueniẽs Seuerus:multiq̃ alij ex alijs locis:ubi
q̃ futuri magni viri:ut aliquanto maiores Rome
eſſent:emulatio virtutis ⁊ illuſtriũ copia exẽplo
rum preſtitit.Stude ergo qd vnicum bonũ eſt in
hac tua commigratione ne pereat:neu nil aliud mi
grando queſieris:q̃ ut te corã pluribus noue pa-
trie fulgor nudet.

¶ De origine generoſa.Dialogus.XVI. ¶ Gau.

O Rigo generoſa eſt.¶ Rõ.Rurſũ mihi re A
dis ad ineptias:qd ad te.¶ Gau.Propa-
go uetus ⁊ glorioſa eſt.¶ Rõ.Alieno glo
riari ridiculoſa iactãtia:Auorum merita nepotũ
degenerantium note ſunt:nec aliud magis poſte-
rorum maculas aperit:q̃ maiorum ſplẽdor ac glo
ria . Sepe alteri cõmodum virtus alterius tulit:
Ueram laudem niſi de proprio ſumpſeris:ab alio
nõ expectes.¶ Gau.Magna eſt nobilitas ãtiquo
rum meorum.¶ Rõ.Mallem per te alij q̃ tu per
alios noſcereris.Uerũ age aliquid ⁊ tu vnde ſis
nobilis:Nã ⁊ illi niſi aliqd egiſſent laude dignũ:
nunq̃ nobiles fuiſſent.¶ Gau.Multa ſanguinis
eſt claritas.¶ Rõ.Omnis ꝓpemodũ ſanguis eſt
ꝯcolor:Sicubi forte alter altero clarior inuẽtus ſit
non id nobilitas efficit ſ; ſanitas.¶ Gau.Magna
eſt claritas parẽtũ.¶ Rõ.Quid ſi maior obſcuri-
tas tua eſt? Corp⁹ ſemp: ⁊ patrimoniũ ſepe a parẽ- B

tibus accipitis:claritatem ⁊ qui habet raro in filium tranſfert: ⁊ qui non habet: aliquotiens in filio illam videt. Quantum patre clarioꝛ Ceſar? Quãtuꝫ obſcurioꝛ Africani filius? qui ſi per manus tradi claritas poſſet: q̃ꝫ clarus futurus eſſet: itelligis. Sed amare illuꝫ potuit pater: illuſtrare nõ potuit. Infinitaꝫ ſue lucis eclypſim paſſus in filio: Sic qͦd precioſiſſimum habet hereditas: iudicio teſtantis eximitur: nec niſi de viliſſimis rerum eſt tanta illa ſolennitas teſtamẽti. Mille ego nũc tales clariſſimorum hominum obſcuriſſimos heredes enumerem: ſi uacet ⁊ ſi expediat: ſummã tenes. ¶ Gau. Ingens claritas gentis eſt. ¶ Rõ. Nil tibi ampliꝰ
C ea claritas preſtabit: q̃ꝫ ut latere nequeas ſi uelis. Ita in primis iucũdiſſimum tibi vite latibulũ ⁊ ſecretus reruꝫ trames eripitur: Quicquid ages erit vulgi fabula: Qualiter domi viuas: ⁊ quid cenes noſſe vicinoruꝫ ſtudiuꝫ: ⁊ ueluti exploratores ad te pater auuſqꝫ remiſerint: ſic totum rei familiaris arcanum ⁊ quotidiani victus ratio: Quid cum filijs: quid cum ſeruis: quid deniqꝫ cum uxore: ⁊ ad vnum actus omnes: ac uerba de rebus licet minimis inquirentur quoqꝫ altius ſtomacheris ab his maxime quorũ nihilo intererit. Hic igitͬ tue claritatis eſt fructus: utqꝫ ſi uel modicum aberres: dedecus gentis ⁊ monſtrati deſertoꝛ itineris longe inexcuſabilis habeare: Hoc eſt enim ſuum ac perpetuum gẽtilitie claritatis: reliqua illa communia vndecunqꝫ partum decus infeſtant: quoniam diffi
D cile eſt clara recõdere. ¶ Gau. Clariſſime natꝰ ſuꝫ. ¶ Rõ. Sulte: claritas nõ naſcendo queritͬ: ſed viuẽdo: ſepe etiã quod miraberis moriẽdo. ¶ Gau. In multa luce natꝰ ſum. ¶ Rõ. Turpitudinẽ caue que obiectu lucis inſignioꝛ fit atqꝫ cõſpectioꝛ. Id ni feceris: in tenebꝛis natũ fuiſſe meliꝰ foret. Adulteri ⁊ fures ⁊ omnis turpiũ cohoꝛs tenebꝛas querunt: ſola lucem non refugit feda hec ⁊ falſa nobilitas cognoſciqꝫ appetit: cui vnum vitãde infamie cõſilium ſit neſciri. ¶ Gau. Antiqua nobilitas eſt generis. ¶ Rõ. Antiqua igitͬ virtus fuit: ſine qua uera nobilitas nõ eſt. ¶ Gau. Peruetuſta nobilitas eſt. ¶ Rõ. Uetuſtas nimia claritatem rebus eripit ⁊ parit obliuioneꝫ. Quot fuerũt nobiles familie: quarum hodie memoria nulla eſt? Quot tu ipſe florentiſſimas vidiſti: que paucis annis ferme ad nihilum rediere? Unde ꝓſagium facias de his modo florẽtibus: deqꝫ his nũc pꝛimum erumpẽtibus caputqꝫ tollẽtibus. Omnia tempuſ imminuit cõſumitqꝫ. Seneſcunt nõ modo familie ſed urbes mundus ipſe: niſi fallimur: ad extremũ uergit. Tu qui uetuſtate gloriaris: vide ne gloriam ipſam uetuſtas extinxerit: neu iam radix aruerit: cuius floribus vis oꝛnari. Omne quod in tempore oritͬ: cum tempore occidit: Ueſtra quoqꝫ nobilitas tempore incipit: tẽpore deſinit: Et quam longa dieſ peperit longioꝛqꝫ auxerit: longiſſima ſubruit. Fieri poteſt: ut quo te nobilẽ fingis eſſe deſieris: eſſes foꝛte no-
E bilioꝛ ſi ſeruus incepiſſes. ¶ Gau. Inueterata nobilitas eſt. ¶ Rõ. Inanis ambitio: nec ſuo merito: ſed aliorum obliuiõe ſubnixa. Cõfuſa nempe ſunt omnia ⁊ perplexa ſucceſſionũ ſeries: hec inter tibi accidit nõ nobilioꝛ ut eſſes ſed ignotioꝛ. Origo cũctoruꝫ vna eſt: Unus parẽs humani generis: vnuſ fons vniuerſorũ: qui viciſſim modo turbidus: modo nitidus ad vnumquẽqꝫ ueſtrum ꝑuenit: Ea lege: ut quod pauloãte clarumꝰ erat: mox obſcurum fiat: ⁊ quod obſcurum: clarum. Ita nõ de fonte dubitatio eſt: ſed qbꝰ alueolis hec clari ſanguinis: ut dicitis: ad uos vnda ꝓfluxerit. Hinc eſt: ut qui heri arabat hodie militet: ⁊ qui per urbes medias ardẽtem coꝛnipedem aureis habenis regere ſolitus ſupbus inceſſerat: per ſqualẽteꝫ campum pigros boues humili pugione ſollicitet: Uerumqꝫ Platonicum illud: Libet opinari neminem regem nõ ex ſeruis oriundum: neminem ſeruum non ex regibꝰ. Ita ꝟo viciſſitudo hec ⁊ conditio ſtatuum humanorum uariabilis atqꝫ incõſtans eſt: Ut iterabilis quoqꝫ ſit ſemel ⁊ pluries: ne mireris: ſi uel aratoꝛ ad militiam: uel miles redeat ad aratrum. Ingẽs rerum moꝛtalium rota eſt: Et quia tractus eſt longioꝛ: bꝛeuis hunc vita non percipit: Quod niſi ſic eſſet ⁊ ligones regum ⁊ agreſtium diademata cernerentur: Nunc hominum memoriam occupatam intentamqꝫ alijs tempus fallit. Et hec eſt illa tota ueſtra nobilitas: qua tumidi elatiqꝫ iceditis uanũ genus. ¶ Gau. Auoruꝫ clara pꝛoſapia eſt. ¶ Rõ.
F Quouſqꝫ uagaberis: de te agitur. Tu mihi neſcio quos in tuum locum ſubſtituere niteris: qui pꝛo ſe foꝛte aliquid: pꝛo te nihil: niſi ipſe tuis teſtibꝰ cauſam inſtruxeris reſpõſuri ſint. Pꝛoinde aui iſti uel pꝛoaui clari fuerint: tum ſcilicet dum e vulgari acie virtutum ſeſe alis attollere ceperant: Ea nobilitas radix ultima: Sed perge altius: exgre acrius: pꝛo auorũ attauos obſcuros inuenies ⁊ ignotos. Ad ſummam hec nominum atqꝫ imaginum claritaſ ⁊ perbꝛeuis eſt: ⁊ quãtulacunqꝫ eſt: tua certe nõ eſt. Define igitur tuum nomen alienis obumbꝛare virtutibus: ne vnoquoqꝫ ſuum repoſcente: nudus ipſe de pꝛopꝛio rideare. ¶ Gau. Nobilis ſum. ¶ Rõ. Quantum ſit nobilioꝛ ruſticus vir foꝛtis q̃ꝫ ignauus nobilis: ſcies cum libꝛaueris. Quanto ſit melius nobilitatem fundare q̃ꝫ euertere: ſi exemplis eges: domi militieqꝫ affluunt paſſimqꝫ legentibus occurrunt: ut per teipſum menſoꝛ cenſoꝛqꝫ reliquorum fias: Ex omnibus duo paria hominum expẽdiſſe ſuffecerit. Altera igitur in lãce Mariũ ⁊ Tullium: In altera horum aduerſarios: Auluꝫ ⁊ Clodium conſtitue: quo examen uergat ⁊ quantũ Roma cedat Arpino: quis tam cecus ut non videat? ¶ Gau. Nobilis natus ſum. ¶ Rõ. Iam dixi: Ue
G rus nobilis non naſcitur: ſed fit. ¶ Gau. Inſignis nobilitas ſalteꝫ iſta vulgaris a parentibus eſt relicta. ¶ Rõ. Ipſa claritas non naſcendo queritͬ ſed viuendo. Unum hic quoqꝫ bonum video: Familiaria virtutum exempla non deerũt ⁊ domeſtici duces: quorum pudeat deſeruiſſe ueſtigia. Id ſi labi ſinis: quid niſi famoſum ⁊ difficile malum eſt nobilitas? Neſcio autem quomodo difficilioꝛ eſt ſuorum imitatio q̃ꝫ exterorum: Foꝛte ne videatur hereditarium bonũ virtus: Non libens dico: ſed res ipſa loquitur: Raro excellentis viri filius excellẽs fuit.

¶ De origine foꝛtunata. Dialogus. XVII.

A ¶ Gau. In magna genitus ſuꝫ foꝛtuna. ¶ Rõ. Uitam ab inquietudine auſpicatuſ es: Haud eqdem impꝛopꝛie tempeſtatem foꝛtunam uocant naute. Magna ergo foꝛtuna magna eſt tẽpeſtas: magna ꝟo tempeſtas ⁊ conſilijs magnis eget ⁊ viribꝰ. Habes nõ letitie materiã ſꝫ curarũ. ¶ Gau. In ampliſſima foꝛtũa natꝰ ſũ. ¶ Rõ. Tuc

foꝛte felicius cẽſes magno in mari q̃ꝫ exiguo in flu
mine natum eſſe. Quod ſi nemo ſanus dixerit: qd
B perinde facilius habet naſci in palatio q̃ꝫ in caſa?
Ubiqꝫ oꝛtos terra parens excipit. ¶ Sau. In ma
gna foꝛtuna natꝰ ſum. ¶ Rõ. Aduerſo ſydere ſol-
uiſti funẽ: q̄ ſi in tẽpeſtate dieſ acta eſt cura ut nox
te inueniat in poꝛtu. ¶ Sau. In alto natus ſum.
¶ Rõ. Turbinibus rerum pates: latitãdi ſpe pꝛe-
repta. Scitum eſt illud Lyrici poete: Sepius uen
tis agitaꝛ ingens pinus. Et celſe grauiore caſu de
cidũt turres. Feriũtqꝫ ſummos fulgura montes.
Ut clarum fatear: in alto naſci nec trãquillum cer-
te nec tutum eſt. Altitudo quãtalibet humana per
ſeipſam inquieta eſt ꝑpetuoqꝫ fremẽs tonitru. Un
de miroꝛ quid ita diſpliceat. Senece Mecenatis
illud: Ipſa enim altitudo attonat ſumma: Naꝫ cũ
alij hoc uerbo uſi ſint: cur ſolus ille repꝛehẽditur?
Nil pꝛeterea tam altũ quod non ⁊ ſollicitudini ⁊
labori ⁊ inuidie ⁊ pauori ⁊ merori ⁊ in fineꝫ moꝛ
ti peruium ſit: Et ſane omnem faſtum eminẽtiãqꝫ
moꝛtalium ſola moꝛs in planum redigit. ¶ Sau.
C Alto ⁊ magno in ſtatu natus ſum. ¶ Rõ. Iampꝛi
mum ex alto graues lapſus ⁊ magno rara quies
in pelago eſt: Nec in imo pꝛecipitium metuas: nec
naufragium in ſicco. ¶ Sau. Pꝛincipium foꝛtuna
tum fuit. ¶ Rõ. Finem reſpice: ut religs: ſic foꝛtu-
ne ſuo multum licet in regno. Quo foꝛtunatiꝰ p̃n-
cipium: eo finis eſt incertioꝛ. Nonne vides ut res
hominum turbinis more uoluũtur? Ut quietũ ma
re: tẽpeſtas turbida: lucidũ mane: nubilius ueſper
inſequiꝛ: ut iter initia planum iter in confragoſum
deſinit: ſic ꝓſperitatis inſolẽtiam impꝛouiſa cala-
mitas: ⁊ letiſſime curſuꝫ vite meſta moꝛs claudit:
⁊ ſepe p̃moꝛdio diſſimillimuſ finis eſt. ¶ Sau. In
alto cepi. ¶ Rõ. Uide ubi deſinas. Uita omnis a
fine deſcribiꝛ: ⁊ finem plane ſenties qui p̃ncipium
nõ ſenſiſti. ¶ Sau. In ſumma foꝛtuna editus ſum.
¶ Rõ. Et ſeruorũ filios in ſolio vidimus: ⁊ filios
regum in ergaſtulis.

¶ De Lauto Uictu.   Dialogus.XVIII. ¶ Sau.

A N lautiſſima educoꝛ familia. ¶ Rõ. Mul
tum tibi hoc videꝛ: Paruꝫ eſt: Eritqꝫ mox
nihil. An ideo magis tibi q̃ꝫ duro agricole
uermes parcẽt: an cibo molliore ueſcentur auidiꝰ?
Nõ iocoꝛ tecum nec te terreo: Scis. Et ſi foꝛte diſ
ſimules te illi cõuiuio ꝑparatam eſcam: ⁊ foꝛte iã
cene tẽpus inſtare: certe autem longius abeſſe iaꝫ
nõ poſſe: Nam ⁊ bꝛeuis eſt lux: famelicíqꝫ cõuiue
⁊ que mẽſam iſtruit moꝛs impigra: qd tibi nũc lau
B ticie iſte ꝓfuture ſint videris. ¶ Sau. Lautiſſime
ab infantia educatꝰ ſum. ¶ Rõ. O peſſima pueri-
tie rudimẽta: neglectis bonis artibꝰ: exqſitis cibis
⁊ peregrinis poculis aſſuefactꝰ a puero p̃clariſſi-
mã in ſpeꝫ adoleuiſti: Sapores atqꝫ odores noſſe
mirariqꝫ doctus eximie: opiparas menſas ⁊ uaſa
aurea uenerari: neqꝫ ſero: ut virorum foꝛtiuꝫ mos
fuit: fameꝫ ſitimqꝫ cõmunibus lenire: ſed ambitio
ſa ſemꝑ nauſea: ⁊ dãnoſis ſtomachi ſarcinis mane
illis occurrere: cum tot in heremo ſancti viri eſurie
rint: tot in caſtris glorioſi duces parce: ſobꝛie atqꝫ
aſpere vixerint. An ſi tibi gẽmis atqꝫ epulis obſeſ-
ſo: hinc Curius Fabꝛitius Coꝛũcanius: lecta ſuis
manibus olera cenantes fictilibus: atqꝫ arãtes ad
ueſperam ieiuni: Quintius ac Seranus: aut poſt
hos Cato Cenſorius cõſul in Hiſpaniam nauigãs
vnde triũphatoꝛ redijt: nõ alio q̃ꝫ quo remiges vi
no uſus: omnes notiſſimi hoſtes uoluptatis occur
rerẽt: Illinc Paulus atqꝫ Antoniꝰ fontis ad ripã
miſſum celitus ꝑtientes panem: nõ uerecundia ac
dolore faucibus hereret iners cibꝰ: ⁊ attoniti gu-
ſtus titillatio illa lẽteſceret: cogitares ab his viris
victu tam tenui tamqꝫ humili: labore gaudentibꝰ:
⁊ ſeruatam patriaꝫ: ſubactoſqꝫ nobiliſſimos reges
ac populos: ⁊ que victoriarũ difficilliſſima eſt: car
nem pꝛopꝛiam ac mundũ: ⁊ inuiſibiles hoſtes ani
me debellatos: te inter amplas dapes ac ſuperbaꝫ
requiem vili ꝑdomitum uoluptate? ¶ Sau. Lau-
tiſſimus victus eſt. ¶ Rõ. Sẽtio: omne ſtudiuꝫ in C
eo eſt ut ad fundum miſerie curioſitas feda perue
niat: Nihil eſt actum cibi ac potꝰ elegãtia: niſi acce
dat ⁊ copia: immo ꝟo redundantia atqꝫ faſtidi-
uꝫ. Nec ſuccurrit: ut Auguſtus Ceſar: qui foꝛtaſſis
paululum te lautioꝛ eſſe potuerat: Cibi: ſic eniꝫ de
illo tradiꝛ: minimi fuit: ⁊ vulgaris fere. Sileo qui
bus ueſci ſolitus: ne quaſi ruſticanus paterfamili-
as contẽptui tibi ſit: iterqꝫ faſianos ⁊ ficedulas ac
pauones tuos illius p̃ncipis ſecundinus panis ⁊
caſeus bubalus ⁊ minuti piſciculi rideanꝛ. At quã
to melius faſiani iſti ueſtri ⁊ mẽſarum decus exi-
mium: ⁊ gule ſumma felicitas: apud Colchon ſem
per ⁊ Phaſidem latuiſſent: q̃ꝫ huc ad coꝛrumpen-
dum oꝛbem noſtrum: ⁊ irritãdas illecebꝛas aduo
laſſent. Quãto fuit honeſtioꝛ etas illa: de qua Na
ſo ait: Piſcis adhuc illis populis ſine fraude nata
bat: Oſtreaqꝫ in cõchis tuta fuere ſuis. Nec La-
tium norat quam p̃bet ionia diues. Nec que pyg-
meo ſanguine gaudet auis. ¶ Sau. Uino fruoꝛ ele
ctiſſimo. ¶ Rõ. Male: ſed ꝓpꝛie ais fruoꝛ: hic eni D
eſt finis ueſter: ad hoc nati eſtis. Q̃to autẽ tutius
ſitim ueſtram vinum debile: uel lymphis debilita-
tum: ſiue purus etiam riuus extingueret. Certe p̃n
cepſ ille de quo nũc loq̃bar: vini quoqꝫ parciſſimꝰ:
Nam ⁊ id ſcribitur: Fuit ter non amplius ſuꝑ ce-
nam bibens duꝫ in caſtris eſſet: uos ter decies an
te cenam bibitis: ⁊ in cena cẽties: nec numero quã
titas cedit: ⁊ caſtra ipſis vinoſiora ſunt urbibus:
Nulla niſi ab ebꝛijs uel expeditio uel certamen.
Non bibebat ille inter diu: uos diebus ⁊ noctibꝰ
non ceſſatis. Ille ſi ſitis urgeret: pꝛo potione per-
fuſum aqua frigida panem uel lactucule tirſum: uꝉ
ſuccoſi pomi moꝛſum: uel fruſtum cucumeris ca-
piebat: at uos ſitim omni lenocinio aucupãtes: illã
vinis ardentibus ⁊ bibendo aliam ſitim parituris
extinguitis: dicam uerius: accenditis. Nec in ani
mum uenit bibere: uos ſanguinem terre ac uenenũ
cicute dum ſic vinum bibitis: Ut Alexandro Ma
cedoni ſcripſit Androcides. Quibus ſi ille pꝛece-
ptis obtemperauiſſet: pꝛofecto amicos in temulen
tia non interemiſſet: ut ait Plinius: nec ipſe inſu-
per tãdem in temulentia perijſſet. Hec eadem cibi
indifferentis ac potus parcitas: in cunctis fere cla
ris ducibus atqꝫ pꝛincipibus fuit: ⁊ in Iulio Ce-
ſare ſingularis. Que quantum ueſtre ſit pꝛeferen-
da libidini: ſomnus ueſter illorũ induſtrie ⁊ geſta
rum rerũ glorie collatus indicio eſt. ¶ Sau. Lau
tiſſimo fruoꝛ victu. ¶ Rõ. Si honeſtis etiam re-
bus frui uetitum: quantomagis inhoneſtis ac tur
pibus. Nec te pudet in eo qḋ ad caduci coꝛporis
ſeruitium ſpectat: immoꝛtalis anime fructum po-
nis Epicureum dogma: ſed infame oliꝫ reiectũqꝫ:

deniqꝫ cunctis ex uoluptatibus que corporeis ſen
ſibus obrepũt anime illas eſſe fediſſimas diffinitũ
eſt:que tactu guſtuqꝫ ſeſe ingerũt:qꝺ ille maxime
uobis cũ beluis ſint cõmunes:⁊ in beluinos mo
res ratiõale aĩal incurrũt:quo nihil abiectius hu-
F mana ſors patiť. ¶ Gau. Lautis ⁊ uarijs cibis de
lector. ¶ Rõ. Et delectare ⁊ fruere:ſi nil melius
noſti:ſi nil peiꝰ:pudeat more pecudis pabulo gau
dere:aut recõditorum ferculorum fieri ⁊ ſuũ do
lio munus eripere. Deniqꝫ ſic habeto non poſſe te
hãc quã probas vitam diu pati:faſtidio eſt vicina
ſatietas:ieiunium cibos cõdit. Nil niſi dulce ac ſa
pidum guſtat fames:Nil tam lautum qꝺ nõ nau-
ſea reddat inſipidũ ac ſordidum. Ipſi etiã qui de
lectationi huic intendũt:appetitu ⁊ raritate illam
acui fatenť:ut reliquas copia frequẽtiaqꝫ cõtundi
⁊ in nihilum ſepe ⁊ cõtrarium uerti. Ipſe demũ
ꝓfeſſor uoluptatis Epicurus:tenuem victum q̃ſi
vnicum ſue ꝓfeſſiõis auxiliũ ⁊ laudauit ⁊ coluit:
Qꝺcqꝫ ſobrietati ac modeſtie tribuũt honeſti viri:
hoc ille tribuit uoluptati. Ut quãlibet viuẽdi viã
eligas:diuerſis finibꝰ vnum callẽ cõuenire noue-
ris:vno victu utendum tenui ſemꝑ ac modico:niſi
quẽ honeſtis ex cauſis rata forte licẽtia ſꝫ illeſa ſo-
brietate laxauerit. Uictus hic ſiccos ⁊ ualidos ⁊
aſpectu placidos facit:⁊ odore corpis nec ſibi nec
alijs moleſto:Cõfer his madidos eſtuãtes tremu
los olẽtes:⁊ ut Ciceronis utar uerbis:cõfer ⁊ ſu-
dãtes ⁊ ructãtes:tũc videbis qd inter frugalitatẽ
interſit ⁊ crapulam. Et ſi nõ virtus:aſpectus ipſe
mõſtrabit:recta quonam uergat electio:ut vix ſit
quiſpiam tam gule ſeruus:qui acriter re diſcuſſa
nõ ſobrietatem longe illi preferẽdam fateatur. Si
hec ſpernis ut leuia:nunqd ⁊ morbos etiam hinc
naſcẽtes morteqꝫ contẽnes? Que licet per ſeipſaſ
magnis animis cõtẽnenda ſit naturaliter atqꝫ ho-
neſte ſeu certe nõ turpiter inuecta:ſic turpibus cau
ſis accerſita morte nil fedius nilqꝫ formidabilius.
An ꝟo nõ audis Eccleſiaſticum cõſultorem: Noli
auidus eſſe inquit in omni epulatiõe:⁊ nõ te effun
das ſuꝑ omnem eſcam. In multis enim eſcis erit
ĩfirmitas:⁊ auiditas appropinquabit uſqꝫ ad cho
leram. Propter crapulam multi perierũt:Qui au
G tem abſtinẽs eſt:adijciet vitã. ¶ Gau. Lautis ⁊
multiplicibus utor cibis. ¶ Rõ. Aſellum tuum ſi
nimis p̃ſſeris opprimes:ſi molliꝰ paueris:calcitra
bit:Uenter ꝟo depoſitarius male fidei eſt:non in
efficax conſilium videť ad oẽs:⁊ p̃ſertim gule ille
cebras comprimendas exitum contemplari.

A ¶ De conuiuijs. Dialogus. XIX. ¶ Gau.
Conuiuijs glorior. ¶ Rõ. Lautus victus
c uoluptatis:ꝯuiuia ſunt furoris. Quid eni
niſi põpaticus furor eſt? Multos diuites
a negocijs honeſtioribus fortaſſis abſtractos:ho-
norifico tedio vnum in locũ cogere:⁊ multos uẽ-
tres aut uacuos melius mãſuros:aut ſuo gratius
implendos arbitrio:exquiſitis ⁊ nociuis cibis in-
fartire:ubi ut vni morẽ geſſeris palato:multis te-
dio fueris atqꝫ faſtidio. Raro enim inter cõuiuas
conſenſus conuenit:uerumqꝫ deprehẽditur qꝺ ait
ille:Tres mihi conuiue prope diſſentire videntur:
Poſcẽtes uario multa diuerſa palato:Quid dem
quid nõ dem:quid des Flacce? Seu qd facias:ni
ſi ut penitus nihil des:Et hãc curã illis linquas:
quibus nulla cura altior eſt. Agãt qd libet:qui age

re niſi aliud ſciunt. Nam ſi tres diſcordãt:qd cen-
tum faciẽt aut mille? Uix ſine tacitis ſaltem abeũt
lamẽtis:Hoc male ſapuit:illud male oluit:hoc pre
ferendum fuit:illud gelidum:illud intempeſtiuũ:
hoc meſto oblatum:hoc irato vultu:Crudũ illud:
hoc lacerum:Ille famulus ſegnis:hic preceps:hic
ſurdaſter:hic contumax:hic clamore offendit:hic
ſilentio:ille illotis uaſis aquam tepidam:hic vinũ
molle porrexit. His querelis nõ tam aule q̃ꝫ vie re
ſonant ⁊ platee. Nec immerito:nam qd attinet iu
cundius domui ſue pranſuros precibus fatigare:
aut quorſũ ⁊ ſumptus inutilis ⁊ ſuperuacuus la
boratqꝫ vnum in atrium turba cõueniens:niſi ut
te vicinie oſtentes:⁊ quaſi de conuiuijs tuis pede
ſter agas uoluptariũ triumphum:Sic tubis cym-
bala concrepant:utqꝫ appareat pompe omnia tri-
bui:charitati nihil. Finge poſtridie vnum aliquẽ
cõuiuarum tãtulo egere quanti ſua cõſtitit parap-
ſis:nunq̃ꝫ id a cõuiuij domino impetrabit:nempe
nõ id illi preſtitum:ſed ſibi. Que q̃ꝫuis ita eſſe nõ
ſit dubium:ſolent tamen ubi ad menſam ebrij de-
ierant affirmãtqꝫ aliquid:percuſſis epulis:his fer
me uerbis uti:Per hãc inquiunt quam ſimul faci-
mus charitatem. Quibus rite reſpõdeať:Immo
ꝟo per hanc ebrietatem ⁊ hanc crapulam. Uera
enim charitas demum eſſet:ſi ieiuni ⁊ ſicci:que in
ueſtram pernitiem effunditis:in uſum pauperum
uerteretis:tunc charitatẽ nõ improprie iuraretis:
Nunc ad ueſtra cõuiuia faſtidioſi diuites cogun-
tur:famelici pauperes excluduntur:uobis ſcilicet
eſtimãtibus glorioſum claris hoſpitibus abunda-
re. Nec deeſt preter vulgus fontẽ omnis erroris
auctor inſignis. Eſt enim ut mihi videtur:ait Cice
ro:ualde decorum patere domos hominũ illuſtri-
um hoſpitibus illuſtribus. Plane vir egregie:qui
referre vicem ualeant:ſed egentibus clauſas eſſe.
Qua in re haud indigne forſitan notatũ a Lactã
tio Ciceronẽ nouimus:qui profecto illud melius
alibi:ſed eodem libro:Hoc maxime inquit officiũ
eſt:ut quiſqꝫ maxime opis indigeat:ita ei potiſſi-
mum opitulari. Qꝺ cõtra fit a pleriſqꝫ:A quo eni
plurimum ſperãt:etiam ſi ille his nõ eget:tamẽ ei
potiſſimum inſeruiũt. Bene nunc ais Cicero ⁊ ue
re:nam ⁊ ita fieri debet:⁊ a plurimis cõtrafit. Sꝫ
ut ad rem redeam:ſi querelis ac faſtidio cõuiuarũ
vis carere:cõuiuijs abſtine. Habent utcũqꝫ fortaſ
ſis qui conuiuio interfuere ꝙ arguãt:ꝙ grauẽtur:
qui hoc ipſum arguit ꝙ cõuiuio nõ interſit:nõ iã
ille conuiua eſt:ſed impudẽtiſſimus paraſitus:cu
ius lingua nõ pluris extimanda q̃ꝫ gula eſt:Que
non modo non metuenda eſt ſed optãda:nõnunq̃ꝫ
dicente Satyrico:Nam que comedia mimus:qs
melior plorãte gula? Tales aliqui apud Comicos
deſcribuntur:letiqꝫ riſum excitãt:quid niſi coram
auditi queãt facere? Hec deniqꝫ ſumma eſt:conui
ualẽ cẽſuram nõ conuiuando euaſeris:paraſiticos
morſus ac rabiem ridẽdo ⁊ cõtemnendo fugaue-
ris:nõ eſt alia ad quietẽ via. ¶ Gau. Cõuiuijs ua- B
co. ¶ Rõ. Pulchrum tibi ſtudium elegiſti. Quid
huic guſtui cõueniat:qd illi:qbus aut cõpeſcenda
fames ferculis:aut irritãda ſalſamẽtis: En ꝑclarã
utilẽqꝫ philoſophie ptẽ:qs p̃mꝰ:qs ſecũdus ⁊ qs
tertius ingratũ ſtomachum cibus premat:qs vini
fumꝰ cerebro gratiores nebulas effundat. ¶ Gau.
Cõuiuijs delector. ¶ Rõ. Sic accipiať:ut v̇bũ ſo-

nat: ⁊ ut ſenſerunt maiores noſtri:nominis huius
auctores nō modo non arguā ſed laudabo. Dul-
ce eſt enim ⁊ optabile ⁊ honeſtum amicis conui-
uere:ſed comeſationem conuiuiuꝫ appellatis tur-
piſſimeqꝫ rei pulcherrimum nomē imponitis:qua
ſi vo non poſſit cum amicis viui aliter q̄ꝫ come-
dendo ⁊ bibendo: ⁊ non melius cogitādo ⁊ loquē
do:cuꝫ ⁊ docto homini ⁊ erudito:ut ait Cicero ip
ſe:viuere ſit cogitare: ⁊ nil profecto ſit dulcius no
to ac fido colloquio amicorum. Nolite ergo reꝫ fe
dam pulchro uelo tegere:Trāſlucet enim ⁊ quod
cōuiuium dicitur:comeſatio eſſe cognoſcitur. Au-
dite potius apoſtolum Paulū clara uoce a malis
uos inter cetera a comeſationibus ⁊ ebrietatibus
dehortantem: ⁊ videte ne ad turpia nominū ſplen
C dore rapiamini. ¶ Gau. Conuiuia me delectant.
¶ Rō. Dic ꝙ eſt,comeſtiones:potationes:epula-
tiones:viſcerationes. Hec ſi delectat accipere vi-
lis tu:vilis rei debitor. At ſi dare:ſtultus tu:ſtulte
ſollicitudinis ſeruus es. ¶ Gau. Cōuiuijs gloriā
quero. ¶ Rō. Mos eſt ueſter querere ibi: ubi qđ
queritis nō eſt. ¶ Gau. Spero gloriaꝫ conuiuijs.
¶ Rō. Falſa eſt gloria:uerus error. Alexandrum
macedonē ꝯuiuijs indulſiſſe uſqꝫ ad funeſtā ebrie
tatem legimus: Luciū uerū uſqꝫ ad ꝓfluuiū amē-
tis impēſe flebilēqꝫ imperij iacturā. Quero alios
duos: Quē mihi ſanū principē:quē ſobriū regem
his intentum dabis? Nā philoſophos ac poetas
egregios memorare neceſſariū nō eſt:multoqꝫ mi
nus ſanctos viros: ⁊ omnino omnes grande ali-
quid piūue animo agitātes:qbus omnibus haud
D dubie tota ea res infamis ⁊ inuiſa eſt. ¶ Gau. Glo
ria mihi apud vulgus ⁊ multorum gratia ex cōui
uijs parta eſt. ¶ Rō. Uiliſſime mercis ingēs pre
cium:coquum fieri ut gule cōplaceas aliene. Cre-
do autem:ſunt quos gula urget:frenat inopia:his
nihil eſt gratius:q̄ꝫ aliena cura ⁊ impenſa freno il
lo abſolui:quodqꝫ per ſe nequeunt: per alios adi-
piſci. Qui hoc eis preſtant:clari apud illos duꝫ id
faciāt ⁊ famoſi ſunt. Finge deſinere:ſimul deſinēt
clari eſſe. Tandē ut ego quoqꝫ iā deſinā:hec ſūma
eſt: Conuiuarū cōditio delicata eſt ⁊ q̄rula lōgeqꝫ
difficilis: De paraſitis breuē accipe regulā:duꝫ il-
los affatim paueris rodent:arridebunt:plaudent
manibus:laudabunt virum optimū:liberalē deni
qꝫ patrie patrē dicent: Nihil ad ultimū grate adu
lationis omiſerint:de qua Satyricus loquēs adu
landi gentem prudentiſſimā ⁊ comedā nationē aſ
ſeruit: ⁊ reliqua pueris quoqꝫ notiſſima. Sin ali
quando ceſſaueris:ſiquidē ſponte auarum: ſordi-
dū miſerū diffamabunt. Sin inopia homunculuꝫ
non malū certe ſed ſtolidum ⁊ ineptū: teqꝫ tuāqꝫ
domum fugient ut ſcopulū: Tūc itelliges illud Flac
ci: Diffugiunt cadis cū fece ſiccatis amici: De his
quidem loquitur amicis. Ueri eniꝫ maxime in ad
uerſis herent: ⁊ illas domos auidius frequentāt
quas fortuna deſeruit. His ineptijs hiſqꝫ difficul
tatibus ut occurras in tempore ⁊ conuiuas tumi
dos ⁊ ſcurras arridos horūqꝫ omnium uoces ⁊
ſententias diſce contemnere: ⁊ ſic habeto nihil lo
ci recto eſſe iudicio ubi totum uoluptati tribuit nil
virtuti. Caducum deniqꝫ malis artibus partum
nomen:eamqꝫ vulgo que gloria dicitur:apud do-
ctos infamiam eſſe non gloriam.

¶ De ueſtitu cultuqꝫ corporis. Dial. XX. ¶ Gau.
T egregie ueſtior. ¶ Rō. que pura ſūt:nu A
a da videri amant. Mos eſt:feda coloribus
abdē. ¶ Gau. Exqſitiſſime iduor. ¶ Rō.
Pudebit cultus exterioris: quotiēs quid eo tega
tur cogitabis. Inſana enim ambitio eſt fimum te-
gē purpura. ¶ Gau. Mūdiſſime ueſtior. ¶ Rō.
Nō audiſti qđ ille vir fortiſſimus apud Criſpum
dicat. Mūditias mulieribꝰ: laborē viris ꝯuenire.
¶ Gau. Ueſtitus iſignis ac molliſ eſt. ¶ Rō. Su
perbie uexillū:niduſqꝫ luxurie. ¶ Gau. Ueſtiſ ſin B
gularis ac inſolita eſt. ¶ Rō. Nō obijciam tibi ſa
cros pauperes ſeminudos ⁊ rigidis atqꝫ hirſutis
togis hibernū frigus arcentes: Scio quidē ꝙ pec
catrix opulentia ſanctam ſpernit inopiam: Ille idē
ditiſſimus hominū: cuius altercatione retro ter-
tia memini:ueſte nō temere alia q̄ꝫ domeſtica uſuſ
eſt ab uxore ⁊ ſorore ⁊ filia neptibuſqꝫ confecta:
Nā ⁊ hoc quoqꝫ de illo ſcriptū eſt: Sic ille cūcto-
rū dn̄s:paucas quidē ſibiqꝫ iunctiſſimas feminas
fatigabat: Tu fortaſſis alioꝝ ſeruꝰ diſiūctiſſimas
fatigas gentes. Tibi nent:tibi pectunt:tibi texunt
Belge:tibi Perſe:tibi Sereſ:tibi Indi:tibi Tyriꝰ
murex natat: tibi fragrans bacca hiſpidis pendet
arbuſculis:tibi oues albicant Britānice: tibi In-
dica ſandix rubet: uterqꝫ tibi ſudat oceanus: Au-
guſto aūt uxor ⁊ filia ſororqꝫ cū neptibus: Eouſqꝫ
decreuit virtus creuitqꝫ ſuperbia: Sic contrario
delectatis:exempla modeſtie viluerunt. In victu
igitur ac ueſtitu multi optimo principum contem-
pto:poſt peſſimos abiere: Gaium dico ⁊ reliqnoſ
quorum neutri a tergo nec ciuilis vnq̄ꝫ nec virilis
nec Romanus certe nec humanus: ſed inſanus ⁊
nūc femineus nunc diuinꝰ:ab omni autē parte pro
fuſus atqꝫ monſtrificus cultus fuit. ¶ Gau. Exqſi
tiſſime induor. ¶ Rō. Operoſior ornatus ⁊ ſuſpi C
tione cure ingenris: formoſis forme gratiā immi-
nuit: ⁊ fulgore ſuo deformium mendax ꝓdit:ocu
loſqꝫ pretereuntiū ad ſpectandū excitat. Itaqꝫ nu
la re peius ſibi conſulit deformis homo:q̄ꝫ dū for
moſus vult videri. Ueſtis iſignior cultuſqꝫ corpo
ris qui ad formā querit:riſus mouet. ¶ Gau. Ele
ctiſſimis coloribus exornor. ¶ Rō. Natura rerū
humana arte nō vincitur: Sepe etiam quaſi indi-
gnans ſe tentari: quo maiore niſu preſumitur te-
giturqꝫ:eo magiſ ac magis attollitur eminetqꝫ:na
tiuā mortalis corpuſculi feditatē nec colores alte
rant nec odores: quin aut magis conſpectam effi-
ciunt aut ſuſpectam. ¶ Gau. Precioſis ac uarijs
ornamentis ambior. ¶ Rō. Pone in pheretro au
reo pallidū cadauer:gēmis illud oſtroqꝫ circunda
quo plus ornatꝰ: ⁊ plus erit horroris. Heu quod
loquor ad iniuriā trahas: origo nominis ingrēda
eſt. Si quidem a cadendo dicitur cadauer:cur nō
ut mortui:ſic viuentis recte dicitur? Nempe illud
cecidit:hoc caſurū eſt caditqꝫ ꝯtinue. ¶ Gau. No
uus ⁊ inſolitus cultus eſt mihi. ¶ Rō. Nō eſt lo
cus ut defleam utqꝫ exercer ludibria hec habituū
externorū quos nobis ab extremis mūdi finibus
furibūda preſens etas intulit: Sed dij homineſqꝫ
male oderint has beluas humana effigie: ferino
animo:lingua latina barbaricoue habitu compto
femineā ad mollitiē capillo:moribus ad aprinam
duriciē horridis atqꝫ incultis:hinc obſcena corpo
rum impudentiſſime detegentes: Illinc mentium
leuitatem uano uertice uolucrū plumis extantibꝰ

apertiſſime deſignantes. An vero tam vigiles magiſtri: an tã dociles diſcipuli plus odij mereantur in dubio eſt: quorũ ingenijs effectum vides: ut inter mimos duceſqꝫ: inter ſcorta ⁊ matronas ꝓpe iaz nil interſit aſpectu: Nec dũ ſiſtit: ſed indies ſerpẽs creſcit ⁊ uariatur inſania.

¶ De ocio ⁊ quiete. Dial. XXI.

A ¶ Gau. Ociũ quieſue a laboribus obtigit. ¶ Rõ. Duo humane vite bona gratiſſima niſi uſus imodicus mala illa grauiſſima fecerit qd multis fecit: ⁊ totidem corporis atqꝫ animi peſtes: tumorẽ corpori parientes animoqꝫ rubiginẽ. ¶ Gau. Ocio fruor iucũdiſſimo. ¶ Rõ. Utor dic. Nulla hic re fruendum: ſed utendũ multiſ habet doctrina ſalubrior. ¶ Gau. Delectabile ocium eſt mihi. ¶ Rõ. Refert multũ hoc ipſum ociũ qle ſit. Duas nẽpe ſpecies ocij diffiniunt. Operoſi alteram atqꝫ ipſa in requie laborantis ac circa honeſta ſtudia ſolliciti: quo nil eſt dulcius. Alteraz inertis ⁊ languidi ⁊ ſolam requiem complexi: quo nil fedius: nil ſimilius eſt ſepulchro. De primo igitur ſepe magna quedaz opera ⁊ mũdo utilia ⁊ ſuis auctoribus glorioſa ꝓueniunt. De ſecũdo autem nihil vnqꝫ niſi inglorius torpor ac marcidus. Primum illud rite philoſophantibus: hoc ſecunduz pigris uẽtri ſomnoqꝫ deditis peropportunuz ubi nullo interpellante edant licenter ac dormiant.

B ¶ Gau. Optata perfruor quiete. ¶ Rõ. Quies illa qua perfruendum erit nullum finem habitura: non eſt hic. Uide ergo qua gaudeas quiete. ¶ Gau. Quietem optataz repperi. ¶ Rõ. Quietem dicis: an accubitum vis dicere: an ſomnum quem mortis conſanguineum poete quidam: alij mortis imaginez dixere: utriqꝫ ꝓprie. ¶ Gau. Dormio ⁊ quieſco. ¶ Ratio. Atqui ⁊ euntes ſepe animo quieſcunt: ⁊ ſedentes iacenteſqꝫ animo laborant. Et ſomnus ipſe animalium quies dictus: ſuos habet abditos dolores viſionumqꝫ ac phantaſmatum turbidos tumultus atqꝫ horribiles: de quo deum familiariter alloquens ſanctus ⁊ afflictus vir ille queritur. ¶ Gau. Ocioſus in thalamo requieſco. ¶ Rõ. Uter queſo putas dulcius quieſceret: an Uacia ſuo in rure dormiens: an Scipio in Africa cum hoſtibus pugnans: Cato cum anguibus: Reguluſ cum utriſqꝫ? Nec quies ſine gaudio: nec ſine virtute uerum gaudium eſſe poteſt. ¶ Gau. Reiectis laboribus grato recreor ſopore. ¶ Rõ. Labor eſt materia virtutis ⁊ glorie: hunc qui reijcit illas reijcit. Contra: vitij: ⁊ infamie materies ſopor eſt nimius: qui multos ad perpetuũ ſoporẽ urget atqꝫ precipitat: Fouet ille libidinẽ: corpora pregrauat: eneruat animos: fuſcat ingenia: ſcientiaz minuit: memoriaz extinguit parit obliuionem. Non ſine cauſa inſomnes induſtrijqꝫ laudantur: Somno nõ laudatos cernimus ſed inflatos. Proinde: ut ſomnum quidam mortẽ dicunt: ſic vitam alij dixere vigiliam. Inter mortẽ vero ⁊ vitam: vide quid eligas: vigilandum certe quod ſapientibus placet ad hoc ſaltem ut longior vita ſit.

D ¶ Gau. Longo ⁊ minime iterrupto fruor ſomno. ¶ Rõ. Bene ſi non curis mordacibuſ: auaritia: ambitione: metu: merore aut amore impio. Male autẽ ſi non honeſti ſtudij cura cuiuſpiaz ſopor abrũpitur. Profecto populis ſtertẽtibus vigilant reges: ſopitoqꝫ duces vigilant exercitu: quod ⁊ res docet: ⁊ ilias probat Homerica. Nobilioribus animis cure vigiles impendent: ſed ſobrie ac ſalubres. Auguſtũ Ceſarem principum maximuz atqꝫ optimũ ſomni breuis accepimus: eiuſqꝫ etiaz crebrius iterrupti: Tu ꝯtrario gloriaris? ¶ Gau. Profunde dormio.

E ¶ Rõ. Et guloſi ⁊ libidinoſi ⁊ iracundi: brutis animantibus viuis tamẽ: ſomnolẽti ac ſopiti dumtaxat mortuis comparantur: Et qd ad illã partem tẽporis attinet nihil differre feliceſ a miſeris philoſophicã ſcis eſſe ſententiam. Iure igitur ut pars illa pro viribus euitanda: que ſolaz inter homines differentiam ſomnoruz linquit: ſic ſectanda cõtraria eſt nil difficultatis allatura uolentibus. Si pro leui eniz gloria aut lucro exiguo ⁊ bellatores ⁊ mercatores ⁊ naute totis ſub diuo noctibus peruigilant: Illi quidem inter hoſtiuz inſidias: hi quolibet hoſte peiores inter fluctuſ ac ſcopulos: Tu propter uerã gloriã lucrũqꝫ ingens inter dei laudes ac libellos tuos partem noctium vigilare nõ poteris? ¶ Gau. Uigilijs defeſſus ſõno totus icubui.

F ¶ Rõ ſic eſt. Non mutatis ſtiluz: Cũcta fere vno modo agitis: ⁊ que deus ipſe uel natura: uel ars aliqua uobis ad obſequium dedit: in ueſtrum dedecus damnũqꝫ ꝯuertitis: potum cibumqꝫ ad ebrietatẽ ⁊ crapulam: ocium ⁊ quietez ad ſomnolentiam ⁊ marcorẽ: ualitudinẽ ad uoluptates: formã corporis ad libidinem: robur ad iniurias: ingeniuz ad fraudes: ſcientiã ad ſuperbiã: eloquentiã ad diſcrimẽ: domiciliũ ac ueſtitum ad pompã inanẽqꝫ iactantiam: Opes ad auaritiam ⁊ luxum: prolẽ ⁊ coniugiũ ad metũ ⁊ ſollicitudinẽ immortalẽ. Ite nunc ſtupete ⁊ querimini de fortuna: ⁊ malis ueſtris ingemiſcite: de bonis mala facitis: deqꝫ celeſtibus donis cõpedes uobis ac laqueos ⁊ vincula anime conflatis.

G ¶ Gau. Sõno placido delector. ¶ Rõ. At non modo reges ⁊ duces ⁊ principes ⁊ philoſophi ⁊ poete: Inſuper ⁊ familiarum patres vigilant ac nocte conſurgũt quod ad ſanitatẽ atqꝫ economiam ⁊ philoſophiã utile ait Ariſtoteles: ſed fures etiaz ⁊ inſidiatores quodqꝫ eſt mirabilius: inſani etiã amatores: quos ſuarũ muliercularum memoria ⁊ deſideriũ excitat: Tu vero non virtutis amore ſomnũ oderis vitiis amicũ: utqꝫ eleganter ait Flaccus: Ut iugulent homines ſurgũt de nocte latrones: ut teipſum ſerues non expergiſceris? Pudeat ſemper tamen in uobis poſſe turpes cauſas ⁊ nil poſſe pulcherrimaſ.

H ¶ Gau. Nullo uſqꝫ interpellante totis noctibus quieſco. ¶ Rõ. Uidetur quidem Ariſtoteles: qd ſuperius attigi: ita vitam hominis partiri: ut dimidiam partem ſomno tribuat dimidiãqꝫ vigilie: dũ pro parte dimidia nõ differre ſtudioſi vitam ait a ſtulti vita: Et ſiquidẽ pro ſomno noctẽ pro vigilia diez vult intelligi: Recta fateor ac uera eſt diuiſio equis enim partibus tempus inter ſeſe diuidunt. At ſi ſic accipitur: equas ſpatio inter partes: differentia certe alia ingens eſt. Nulla enim acrior: nulla altior cogitatio qꝫ nocturna: nulla pars temporis ſtudentibus aptior. Si autem ſomnũ ipſuz dimidiã temporis partẽ dicit: mirabile dictũ eſt: ex ore tam ſtudioſi ⁊ tam docti hominis. Abſit eniz ab anima bene inſtituta ⁊ ſtudijs intẽta: dimidiũ temporis dormire: cum quartuz ſuffecerit quibuſdam: ⁊ tertium uoluptuoſis quoqꝫ ſufficiat. Noctu quidem ſurgere qualibet anni parte ꝯſiliũ eſt.

Abſit ut noctem nō hibernam modo: ſed eſtiuā to
tam dormiant: qui grande aliquid moliuntur. Ce
terum ſemel illam fregiſſe ſufficiet fortaſſis: quod-
qꝫ vigiliarum anticipatum erit: breui ſi res poſcat
meridiana viciſſitudine reſtaurari poteſt: Ac bru-
malis hore noctis ſepius rumpende: pſallendum:
ſtudendum: legendum: ſcribendum: cogitandum:
contemplandum: querendum: ingenio noui aliqd
ſemper: ⁊ quod ſtudio queſitum fuerit memoria
repetendum. Audiendus quoqꝫ eſt Hieronymus
ad Euſtochium ſcribēs: Noctibus bis terqꝫ ſur-
gēdum inquit: reuoluenda de ſcripturis que me-
moriter retinemꝰ. Deniqꝫ his ſtudijs fatigati ocu
li alterno ſopore recreādi: ⁊ breui quiete recreati
alterno exercitio fatigandi erunt: ne totis noctibꝰ
dormiendo culcitre incūbendo: ſepulta cadauera
videamini: motu crebro atqꝫ honeſto uos viuos ⁊
virtuti deditos comprobate.

A ¶ De ſuaui odore. Dialogus. XXII. ¶ Sau.

Uauibus delector odoribus. ¶ Rō. Hi
uel victui uel ueſtitui ſubſeruiunt: de qbus
quid ſentiam audiuiſti. ¶ Sau. Odoribꝰ
ſtudeo. ¶ Rō. Odorum alij gulam: alij libidineꝫ
irritant: Horum appetitus incontinentie notaꝫ ſu
bit: ⁊ preſertim uehemens. Alij propter ſeipſos ex
petuntur: Horū ſtudium non turpitudinis nempe
ſed uanitatis arguitur. Unde eſt ut muliebriū vn-
guentorum odor aut dapium: ꝙ florū turpior aut
pomorum ſit: eadem ratio eſt earum delectatio-
num que auribus oculiſqꝫ percipiuntur: Si vnꝙ
ethicis applicuiſti animum noſti hec: neqꝫ te nunc
doceo: ſed note ueritatis ad memoriaꝫ retraho: ut
huius generis oblectamenta videas uel feda eſſe
uel leuia. ¶ Sau. Odoribus operam do. ¶ Rō.
B Bone utinam fame: cuius odor bonus quoqꝫ dici
tur: maluſqꝫ maior multo latiuſqꝫ ſenſibilis ꝙ aro
matū ſi terantur: aut ſulphurū ſi cremētur. De his
odoribus nō nares ſed mens iudicat. ¶ Sau. Bo
nis odoribus delector. ¶ Rō. Si ſenſui pares ⁊
uoluptati inhias; ut dictum eſt: aut obſcenum aut
inane. Si ualitudinis curam geris: excuſabile mo
do condimentū rerum omniū modus adſit. Cōfor
tat enim tabeſcentem ſpirituꝫ odor leuis: Sed ad
omnia ualet illud comicum: Ne quid nimis. Eſt
autem ut in multis in hoc quoqꝫ naturarum uarie
tas infinita non ſolum inter hominem atqꝫ hoiem
ſed inter gentē etiam ac genteꝫ. Siquideꝫ uera fa-
ma eſt quāqꝫ magni non reſpuunt auctores: gens
que gangis fontem accolit omnis cibi expers ſo-
lo mali ſilueſtris odore alitur: peregre profecturi
nil niſi bonum illud malum ac vitale circūferunt:
tam fetoris impatientes: ut ſicut eos purus nutrit
ſic infectus odor iterimat. Delicata cōplexio: que
ſic viuat ⁊ pereat. Hinc gens omnis ad ortū ſolis
obuerſa celiqꝫ molitie delinita: ut ciborum negli-
gentior: ſic egentior atqꝫ appetētior eſt odoꝝ: ⁊ in-
de nimirū hec primū curioſitas uos inuaſit. Aſſy-
rij: Arabes ⁊ Sabei ueſtris armis edomiti ſuis
uos odoribus domuere: quibꝰ aliꝙdiu rigida pa-
trum ⁊ inuicta ſobrietas obſtitit: uſqꝫ adeo ut qn-
genteſimo ⁊ ſexageſimoquinto anno urbis cōdite
graui edicto a cenſoribus caueretur: neqꝫ in urbē
ipſam vnguenta externa conueheret: Non multo
aut poſt modernoꝝ vitijs ut aſſolet: ueteꝝ ſcita rū
pentibꝰ in ſenatuꝫ ipſum edicti talis auctorem vi-
ctrix laſciuia penetrauit. ¶ Sau. Libēter bñ oleo. C
¶ Rō. Peregrini odores atqꝫ omne artificiū be
ne olendi proprij naturalis nō boni odoris argu-
menta ⁊ latentium ſunt ſigna defectuum: Ob hoc
ipſum atqꝫ ob illam: nedū viro: ſed ne honeſta qui
dem femina dignam curam ſolita ſenſum viri for-
tis offendere. Meminiſti adoleſcentis illius: qui
dum ut erat vnguento illitus pro collata prefectu
ra Ueſpaſiano principi gratias acturus ante eum
ſtaret: ille hauſto mox odore ſubſtomachans acri
ſupercilio: uoce aſpera: Mallem inquit alium obo
leuiſſes: ſic increpitū ſine honore: inhibitis ſeu re-
ſciſſis iam conceſſe gratie litteris bene olidū dimi
ſit. Ita cum ſemper dedecori ſint odores huiuſmo
di: interdum etiam damno ſunt: maxime ubi mo-
rum grauis ac maſculus cenſor ſit. Quiqꝫ quibuſdā
fuere periculo: Nam ⁊ illud noſti: Ut Plātius ſe
natorij vir ordinis triumuirali proſcriptione metu
mortis Salernitanis latebris abditus: vnguenti
proditus odore: ſibi quidem pernitiem: pſcripto-
ribus aūt ſuis excuſationē ſeuitie queſiuit. Nā qs
nō iure ceſum diceret eū: qui eo tempore rei.p. tā
toqꝫ in ſuo priuato diſcrimine vnguēta etiam nūc
oleret? ¶ Sau. Artificioſis odoribꝰ aſſueui. ¶ Rō D
Deſueſce ſi conſiliū meum vis: Turpius eſt enim
artificioſis ꝙ ſimplicibus aſſueuiſſe. Omne quod
turpe eſt: quo artificioſius: eo fit turpius. Honeſta
tis ornamētū ars: inhoneſtatis eſt cumulus: Ad-
de qđ ⁊ fedius hodie ꝙ olim: Quis enim Roma
ut dixi: ⁊ quā grecorū Romā prope dixerim: La
cedemon: huic peſti ex Aſia uenienti: quaſi arma-
te hoſtium legioni ferreis moribus atqꝫ edictis
obſtiterint: ad extremum tamen mollis vnguento
rum ſimulqꝫ vitiorū acies fefellit: excubias in Eu
ropam tranſijt ⁊ fortiſſimas gentes vicit. Et quo-
niam ſingula proſequi longum eſt: ex vnius aſper
rimi atqꝫ laborioſiſſimi viri mollita duritie de reli
quis coniecturaꝫ facito. Siquidem in medio bel-
lorum eſtu: Ille inuictus ac barbarus cruento cuꝫ
exercitu vnctus eſt Hannibal: penetrabilia vnguē
ta: ſed penetrabiliora ſunt vitia. Itaqꝫ eneruati du
cis ac militum quorum tam ſtupenda primordia
fuerant: qualem decuit exitus fuit: Quo effectuꝫ
eſt: ut cum multum Africani ſemper uirtutibꝰ Hā
nibalis tamen vnguentis aliquid deberetis: expe
diebat illis ut ſicci eſſent: uobis ut vngerentur. Ex
illo ſane multis ſeculis ſic iſte mos inualuit: ut la-
bor ſtuporqꝫ ſit legere que de hac re in utriſqꝫ litte
ris ſcripta ſunt. Et quid pluribus morer? Uſqꝫ ad
illius pedes: quo nil altius vnguentuꝫ uenit ꝙ ip
ſe qui omnem molliciem animorum atqꝫ omnes il
lecebras uoluptatum extincturus aduenerat paſ-
ſus eſt: non vnguento quidem ſed pietate delecta
tus ac lachrymis offerentis. Iā vero pedetētiꝫ uſus
hic abijt: ut cū in multis etas ueſtra maiorū glorie
ipar ſit: in hoc excellere videatur ꝙ vnguentaria nō
eſt: ⁊ qui his capitur non cōmuni temporū ſed pro-
prio quodam animi vitio laborat. ¶ Sau. Bonis
odoribꝰ illicior ⁊ delector. ¶ Rō. Fieri nō poteſt E
quin que delectabilia ſunt natura ⁊ illiciant dum
preſentia ſint delectent. Sapiētis Hebrei dictum
eſt: Unguento ⁊ uarijs odoribus delectatur cor: ꝙ-
uis vnguento quidē nō tam mihi delectatio videa
tur ineſſe ꝙ faſtidium. Sed ut inſit odoribꝰ: meo
certe conſilio: ab ſentibus reſiſtendum contēptu ⁊

obliuione:pꝛeſentibus utenduʒ modice:neqꝫ ullū
his ſtudium impendendum:ne te uel tacitus ulti
marum viliumqꝫ rerum mancipiū fateare: Ne ue
hunc articulum longius traham inhoneſtis odori-
bus:ut rebus omnibus virilem effeminantibꝰ ani
mū uetitis ac ſecluſis: In religs Auguſtini ſniam
amplectoꝛ:de illecebꝛa odoꝝ ingt:nō ſatago nimiſ
cū abſunt nō regro:cū adſunt nō reſpuo:paratꝰ eis
ſemp carere. Idem fac:ne qn̄ bonis odoribus ma
le oleas:aut odioſis mūditijs odioſus ſis.

De Cantu ⁊ Dulcedine a Muſica. Dial. XXIII.

Gau.

A Cantu delectoꝛ ac fidibus. Rō. Ab quā
to melius lachꝛymis atqꝫ ſuſpirijs. Pꝛe-
ſtat enim flendo ad gaudium q̃ȝ gaudēdo
ad gemitum puenire. Gau. Cātibuſ ſoniſqꝫ per
mulceoꝛ. Rō. Et fere cantu fallūtur ⁊ uolucreſ
illud mirabilꝰ:muſica quoqꝫ dulcedine piſces tā-
gi: Nota tibi Arionis ac delphinis eſt fabella:taȝ
pꝛo uero habita ut ipſis annalibꝰ ſit iſerta. Multi
quidē ſcriptorū illuſtriū meminere miraculi:elegā
tius nemo q̃ȝ Herodotꝰ graie pater hiſtorie. Aſti-
pulantur imagines enee illic ubi e tāto periculo in
columis pꝛimuȝ terris appulſus eſt natātis piſcis
tergo inſidens fidicen: Ad hec ſirenes cantu falle
re creditū. Illud vō non creditum ſed compertum
ut quotidie blandis uerbis homo hominē fallit: ⁊
ad ſummā nihil ad fallendū uoce aptius. Gau.
Muſica ſuauitate diliniōꝛ. Rō. Et aranea: ut
aiunt:anteq̃ȝ moꝛdeat. ⁊ medicus linit anteq̃ȝ fe-
riat: ⁊ auceps: ⁊ mulier quē fallere vult delinit: ⁊
pꝛedo queȝ perimit: ⁊ polypus quē demergit am-
plectitur. Et quidā peſſimi hominū nunq̃ȝ terribi
liores ſunt q̃ȝ dū ſe geſtu ⁊ uoce leuiſſimos oſten
dunt:quod i pꝛimis de Domitiano pꝛincipe lectū
B eſt. Uix ulla eſt ſine ſuſpitione delinitio. Gau.
Cantu gaudeo ⁊ exaltoꝛ. Rō. Caue:naȝ ſcriptū
eſt: Extrema gaudij luctus occupat. Et rurſus:an
te ruinā exaltabit̄ ſpiritus. Gau. Cano dulciter.
Rō. Neſcis an ultimum. Ipſe pꝛedulciter moꝛ-
ti pꝛoximus oloꝛ canit. Plures eniȝ gaudio q̃ȝ tri-
ſtitia periere: Solito dulcius canentem inter ipſa
ſoni ſuſpiria expiraſſe recens fama eſt. Gau. Cā
tu ac tibijs delectoꝛ. Rō. Nō imerito quidem
Singuli enim dies te ⁊ hore ⁊ momēta ad ſepul-
chꝛū uehunt:quo cum cantu ferri ueſter etiaȝ nūc
mos eſt: Antiqui ⁊ tibijs efferebantur: Unde illō
Statij pampinij: Tibia cui teneros ſuetū pducē-
re manes: Tibi utraqꝫ funeris pōpa placet: Illuc
te licet ire non ſentias abſqꝫ ulla requie pperanti.
C Gau. Cantu moueoꝛ. Rō. At quid refert. Eſt
haud dubie in animis hominū generoſis maxime
potentiſſima muſica: Sed effectus ſupꝛa fidē ua-
rij: Utqꝫ omittā gbus res nō eget:hos ad letitiaȝ
inanē:hos ad ſanctuȝ ⁊ deuotū gaudiū piaſqꝫ nō
nunq̃ȝ lachꝛymas mouet. Que uarietas in diuer-
ſas ſententias magna traxit ingenia: Nēpe Atha-
naſius uanitates fugitans:canēdi uſuȝ in eccleſijſ
iterdixit: Ambꝛoſius pietatis exercitiū appetens
ut caneret̄ inſtituit: Auguſtinus utrūqꝫ ſe paſſū ⁊
D difficile hinc ſibi negociū dubietatis exoꝛtum iter
cōfeſſiones ſuas pie meminit. Gau. Delectat ca
nere. Rō. Gꝛaia olim delectatio: nūc ⁊ ueſtra.
Apud illos quidē cantus ac fidium ignarus qſqs
eſſet indoctus habebat̄:quod Themiſtocli Attico
grecoꝝ clariſſimo eo ꝙ lyram in epulis recuſaſſet
accidiſſe. Epaminundā vō Thebanū hāc foꝛtaſſis
infamiam declinātē:pꝛeclare fidibus ceciniſſe:au-
ctoꝛ eſt Cicero. Miruȝ ⁊ Socrates talis ſenex fi-
dibus operā dedit. Ne miremur Alcibiadem ab
auunculo Pericle tibie ſtudio traditū apud illos
honeſtiſſimo: ut inter liberales artes hanc quoqꝫ
condiſceret. Sed uerecundū pueri laudemus in-
geniū:qui cū ab inſigni tibicine ad idipſum accito
oblatas tibias ori applicuiſſet: ⁊ collecto ſpiritu
genas inflaſſet: animaduerſa defoꝛmitate vultus
erubuit:atqꝫ obiectas tibias aſpernatuſ fregit:me
ruitqꝫ licet tenera etas exēplo eſſe:ut totius popu
li conſenſu ex tunc Athenis tibiarū uſus obſoleſce
ret: Ad uos ſi non illud ardens muſice ſtudiū pue
nerit:omnium pꝛincipum mētes occupatuꝝ:occu
pauit tamen aliquoꝝ animos peſſimorū maxime.
Gaius qppe cātādi ſtudioſiſſimus ſaltandiqꝫ fuit.
Nero q̃ȝtum cythare ſtudio deditus fuerit: ⁊ quā
tam curam uocis habuerit: incredibile dictu eſt:
Id enim uere ſtultū penituſqꝫ ridiculū ꝙ nocte il-
la que ſibi vite ultima: mundo aūt reſpirandi uel
modicū pꝛima fuit inter q̃relas quas vicina moꝛſ
⁊ pꝛeſens metus doloꝛqꝫ dictabant: illud crebꝛiꝰ
atqꝫ miſerabilius defleuit:non ꝙ tantus pꝛincepſ
ſed ꝙ tantꝰ muſicus periret. Mitto alios:ad hāc
ueſtrā que nūc agitur etatē:licet paratioꝛ:uenit ta
men auriū uoluptas: qua caſte ac ſobꝛie delectari
humanitas quedā:capi aūt ⁊ molliter iuiſcari ua
nitas multa eſt. Gau. Suauibus uocuȝ modis
cū delectatione detineoꝛ. Rō. O ſi audires ſan E
ctorū ſuſpiria: O ſi hinc aures tuas dānatorū ge-
mitus ⁊ lamenta pꝛecellerent: Hinc beatoruȝ iu-
bilus ⁊ cantus angelici atqꝫ illa celeſtis harmo-
nia quam Pythagoras ponit: Ariſtoteles euertit
Cicero noſter iſtaurat:tibi autē pietas fideſqꝫ ſug
gerit:eſſe ibi ppetuas ac pꝛedulces uoces: ⁊ ſi nō
celorum ac celeſtium incolarū pꝛimā illam ⁊ eter-
nam cauſam ſine fine laudantium: Si hec inq̃ȝ om
nia tuis auribus inferrentur: q̃ȝ clare diſcerneres
quis concentus dulcioꝛ:quis ue ſalubꝛioꝛ: Nunc
ſurdo ſenſui ſoni iudiciū cōmittis:de quo hactenꝰ
parua quidem res nōnullis foꝛte videbit̄:magnoſ
tamē viros exercuit. Nec ſine cauſa diuini Plato
vir ingenij:muſicam arbitratus eſt ad ſtatum ſiue
coꝛrectionem morum reipublice pertinere.

De Choreis. Dial. XXIIII.

Gau.

Choreis gaudeo. Rō. Mirabar niſi fidi A
um cantꝰ ⁊ tibie choreas ſuſcitarent: ⁊ pꝛe
ſcripto de more uanitatē: uanitas ſequere
tur:uerū maioꝛ multoqꝫ defoꝛmioꝛ. Ex cātu eniȝ
dulcedo aliqua ⁊ ſepe utilis ac ſancta percipitur.
Ex choreis nihil vnq̃ȝ niſi libidinoſuȝ ac inane ſpe
ctaculū: honeſtis inuiſum oculis viro indignum.
Gau. Choreis cupide interſum. Rō. Coꝛpuſ
animū tegit ac detegit manuū iactatio:pes mobi-
lis:oculus uagus ac petulans tale aliquid arguūt
in animo eſſe qui nō cernit̄. Itaqꝫ caueudū ualde
eſt modeſtie cultoribus:nequid effeminatuȝ agāt
aut loquant̄. Occulti enim affectus ⁊ pectoruȝ la
tebꝛe:ſepe paruis indicijs pateſcūt. Motus:ſeſſio
accubitus:geſtus:riſus:inceſſus:ſermo ſigna ſunt
animi. Gau. Dulcedinem quandam ex choreis
capio. Rō. O dulcedo ridicula: Finge enim te
choream cernere neqꝫ tibicinē audire atqꝫ ita ſtul

tas mulierculas ⁊ viros mulierculis molliores
in ſilentio circumferri:redire:ineptire: quid queſo
vnq̄ꝫ abſurdius aut delyrantius vidiſti? Nūc mo-
tus inconditos lyre ſonus aut tibie:hoc eſt amen-
B tia vna aliam tegit. ¶ Gaud. Choreis delectoꝛ.
¶ Rō. Non tam ibi delectatio pꝛeſens eſt q̄ꝫ ſpe-
rate delectationis auſpicium. Ueneris pꝛeludiuꝫ
illud quidem ſono ſtupidas ac miſellas circundu
cere atqꝫ urgere ⁊ ſtringere ac ſpecie urbanitatis
attercre:libere ibi manus liberi oculi:libere uolāt
uoces:pedum ſtrepitus: ⁊ multorū cātus diſſoni:
⁊ tubarum clangoꝛ:concurſatio ⁊ puluis : ⁊ que
ſepe ludis additur:hoſtis pudicitie ⁊ amica ſcele-
rum:nox ipſa.Hec ſunt que timorem ac pudorem
pellunt:hi ſunt libidinum:hec laxamenta licentie.
Et hec eſt ne me falli facileꝫ putes:illa delectatio:
quā ſimpliciter ⁊ uelut inocue choreaꝝ appellatio
ne pꝛofitemini ⁊ ludi tegmine crimen obnubitis.
Et ſi enim ſolos inter viros : ſeu ſolas inter femi-
nas hec nonnunq̄ꝫ fiant:illic tamen ſeparatim ex-
ercentur:quid ue congreſſi iteruꝫ acturi ſint ſimul
diſcunt:ceu diſcipuli qui magiſtro abſente : q̄d eo
reuerſo loqui debeant meditantur. Tolle radicitꝰ
hanc ſpeciē ingenioſam atqꝫ impꝛobā:tolle libidi-
nem:ſuſtuleris ⁊ choream.Crede mihi cum Da-
uid rege:nemo ante dominū ſaltabit:ne quem foꝛ-
te ſua uxoꝛ irrideat:cū tamē nullus irrideatur an-
C te dominū ſaltans ſiue etiā panduriçans.¶ Gau.
Delectabiles ſunt choree.¶ Rō. Sententiā meā
tenes ſi delectāt pꝛopter aliud delectāt:per ſe eniꝫ
tota quidē inſulſa res eſt : ⁊ plus tedij allatura q̄ꝫ
gaudij. Nā quid omnino eſt aliud in gyruꝫ uolui:
q̄ꝫ excire uertiginem: ⁊ ſine termino viam ire inter
locales ſeptē motus:quos Plato dinumerat:hos
ſ.añ retro dextroꝛſuꝫ:ſiniſtroſuꝫ:ſurſuꝫ:deoꝛſuꝫ ac
circuitū? Solus ſeptimus infinitus eſt:atqꝫ hunc
ideo que perpetua ſunt:hoc eſt celū ſeruat ⁊ ſyde
ra:hunc in terris perpetuus hominum agit furoꝛ
in cunctis fere actibus atqꝫ ꝯſilijs: Nec ullus Oꝛ
pheus Jſioniam rotā ſiſtit :ſed viſibilibus in cho-
reis ubi animorū uolubilitas coꝛpora ſecum uol-
uit:Et idcirco cū de omnibꝰ dici poſſit:de his per-
pꝛopꝛie dicitur quod ſcriptum eſt: Jn circuitu ipij
ambulant.Hic ludus multorum dedecoruꝫ cauſa
fuit.Sepe ibi matrona diu ſeruatum decus ꝑdi-
dit:ſepe infelix virguncula ipſo nuptiali die didi-
cit:quod melius ignoraſſet. ¶ Gau. Honeſto tri-
pudio libenter exerceoꝛ.¶ Rō.Uellem aliud ge-
nus exercitij delegiſſes.Sed quo pergas ⁊ quid
uelis video:interdictum tolli:ueniam dari noꝛmā
q̄ꝫ pꝛeſcribi.Quando igitur ſic affectus es:ſeu is
moꝛbus:ſeu conſuetudo eſt:qua mala nihil peius
bona nihil eſt melius : ea tibi in his omnibus lex
erit:ut quibus carere penitus non potes modeſtiſ
ſime utaris ac rariſſime:neq̄d ulla in re molle uel
femineum agas:ſed ubiqꝫ non ſuis etiam in finibꝰ
virilis rigoꝛ emineat : ſitqꝫ tripudium uel quiſ-
quis erit is ludus fatigati animi relaxatio ⁊ ex-
ercitium coꝛporis:non uoluptas eneruatrix men-
tium.Exemplo libentius abſtinuiſſem:Summo-
rum virorum imitatio non omnibus tuta eſt. Nō
enim omne pennatū animal aquilam ſequi poteſt.
Jmitatorum alij contrarium faciunt:alij vō aliud:
nōnulli idem aliter:pauci ad plenum quod imitā-
tur effingunt.Cato hic ultimus reipub.curis pꝛeſ

ſum animum vino leuare ſolitus fertur.Fecit ideꝫ
apud grecos Solon.Hos aliquis ſequi uolens :
vnum ſemper officiū aget:bibet:quodqꝫ illis mo-
dicum ac rarum:huic immēſum ⁊ cōtinuuꝫ:quod
illis remedium:huic erit ebꝛietas. Facile idem in
rebus alijs poſſet oſtēdi:ſed hoc vno intelligis q̄d
eſt quod nunc tecū uerear.Ex quo tamen damna-
te rei patrociniū:ut ſuſciperē coegiſti : ſummi viri
exemplum quod uel non ſequaris uel non mutes
accipe his ipſis quibus apud Senecā eſt uerbis
in eo libꝛo quo tranq̄llitatem animi ſtilo inquirit.
Scipio inquit triumphale illud ⁊ militare coꝛpꝰ
mouet ad numeros:non molliter ſe infringens:ut
nunc mos eſt:etiam inceſſu ipſo ultra muliebꝛem
molliciem fluētibus:ſed ut antiqui illi viri ſolebāt
inter luſum ac feſta tempora:virilem in modū tri-
pudiare non facturi detrimentū etiam ſi ab hoſti-
bus ſuis ſpectarentur.Quibus in uerbis quid de
ſua iam tunc etate ſentiret perſpicis:Felix qui nō
vidit tuā.Quis autē ille ⁊ tripudij ⁊ vini remiſ-
ſionē pꝛobet:ueniendūqꝫ nōnūq̄ꝫ uſqꝫ ad ebꝛieta-
tem dicat:quod a tam rigido ingenio dictum mi-
roꝛ.Si fideli conſilio uti vis vino parce utere:tri-
pudio abſtine:Alia ſunt honeſtiora remiſſionum
genera:quibus faſtidienti feſſoqꝫ animo medea-
re:Jn omnibus tamē optimum fuerit q̇d hic ulti-
mum dixit attendere: ⁊ quecunqꝫ ages ita agere
tanq̄ꝫ te hoſtes tui videant atqꝫ obſeruent. Mul-
to quidē eſt ſatius ſic viuere ut abſtinentiam ⁊ gra
uitatē tuā inimici ſtupeant : q̄ꝫ ut laſciuiam amici
excuſent.Clarioꝛ fama eſt : cui nec uerum crimen
obijcere quiſq̄ꝫ poteſt nec falſum audet:q̄ꝫ cui obij
citur ſed purgatur . Accuſatoreꝫ perfecta virtꝰ ex-
terret:mediocris irritat quod ad ſobꝛietatem atti
net.Malim te Ceſari ſimilem:quem vini parciſſi-
mū ne inimici quidē negauerint:ut tranq̄llus ait:
q̄ꝫ Catoni nō Cenſoriū illū ſenē loquoꝛ:de cuiꝰ ſo-
bꝛietate iam diximus:ſed hunc ultimum cui obie-
ctam ebꝛietatē Seneca ſic refellit:ut dicat faciliuſ
effecturum quiſq̄s obiecit crimen honeſtū:q̄ꝫ tur-
pem Catonē.Oꝛ ad id vō de quo agitur nullo mo-
do tripudies malim:q̄ꝫ ut Scipio.Oꝛ ſi te illuc ur
get animus:quo nolim:his te ſaltē ducibus uti ue
lim:ut ſi penitus tibi inſedit illud lyricum : Nunc
eſt bibendum:nunc pede libero pulſanda tellus.
Sic vinum bibas ut Cato:ſic terram pede pulſes
ut Scipio.

¶ De pile ludo. Dialogus.XXV.

¶ Gau.
T delectat pile ludus.¶ Rō.En aliō cla- A
a mandi ludibꝛiū ſaltādiqꝫ.¶ Gau. Liben-
ter pila luſito.¶ Rō. Odioſa uobis ut vi-
detur eſt requies:vndiqꝫ labores aucupamini:de
coros utinā. Nā ſi exercitio ludus hic querit:utꝝ
pꝛecoꝛ honeſtiorē fatigationē furibunda iactatioꝛ:
in qua nihil animo geri poteſt:an ambulatio tran-
q̄lla pꝛeſtaret:ubi ⁊ membꝛorū motus utilis ⁊ in-
genij agitatio honeſta eſt? Quē morē philoſopho
rū quidā ſic fecerūt ſuū:ut hinc ſecta famoſiſſima
nomē ſumpſerit.An tu vō Dionyſiū Syracuſium
q̄ꝫ Stragyritē Ariſtotelem ſequi mauiſ:quādo ut
ſtudioſa deambulatione philoſophum:ſic tyrānuꝫ
ludo hoc turbido delectari ſolitū accepimꝰ:q̄ꝫuis
⁊ modeſtos iterdū animos uoluptas hec ceperit?
Jtaqꝫ ⁊ Quintꝰ Mutius Sceuola ille augur ele
gantiſſime hoc ipſuꝫ fecit: ⁊ diuus Auguſtus poſt

finẽ ciuiliũ bellorũ ab exercitijs cãpeſtribus ad pi
lam trãſijt: ⁊ Marcus Aurelius Antonius: ut de
eo ſcribit: pila luſit apprime. Nec tamẽ uel qa ille
diuini atq3 humani iuris peritiſſim⁹: uel hi doctiſ-
ſimi atq3 optimi principes fuerãt: ideo ludus pre-
ceps ⁊ clamoſus placet. Siqdẽ motus ois uehe-
mentior: preſertim ſi clamore permixtus ſit hone-
ſtum dedecet ingenium.

¶ De ludo Alee ⁊ Calculorũ. Dial. XXVI. ¶ Gau.
A a Lee ludus ⁊ calculoꝝ placet. ¶ Rõ. Dã-
noſum illud: hoc inane: utroq3 tamẽ idem
ille Sceuola: quodq3 eſt altius Auguſtus
Ceſar altero uti ſolitus fertur. Neq3 rurſus ideo
ꝙ ille a cerimonijs deorũ atq3 hominũ legib⁹ q̃s
excellentiſſime calluit: iſte a curis ſummi imperij
quod diutiſſime: atq3 optime rexit: tale ſibi iterdũ
laboris diuerticulũ elegiſſet hoc in te probaueris.
Sunt enim ⁊ doctis ac magnis viris appetitus
quidã peregrini ⁊ ſui: quorũ ſi ut in doctrinis: ſic
in moribus imitator fueris: facile labi queas: neq3
enim omnium qui laudãtur: laude digna ſunt oia.
¶ Gau. Alee ludo delector. ¶ Rõ. Quis non de
lectetur ſuper pictã tabulam cõſignatas numeris
oſſiũ quadraturas criſpanti cubito iactare: quaq3
ille dixerit trepidantib⁹ digitis rotũdas in aciẽ
tabellas mittere? Glorioſum exercitiũ ⁊ preclarũ
nomẽ ⁊ currus ⁊ laureas meriturum. ¶ Gaud.
B Calculis libenſ ludo. ¶ Rõ. O puerile ſtudiũ. O
perditũ tp̃s: O cure ſuperuacue: O ineptiſſimi cla
mores: ſtulta gaudia: ireq3 ridicule: deliroſ ſeneſ
impẽdere alueo ⁊ pauculis lignis uagis ac furtiꝫ
inſidiantibus atq3 latrocinantibus: Unde latrun-
cularius ludus apud ueteres dicebatur: Quo lu-
ſiſſe ſimiam auctor eſt Plinius. Miraris: Atqui
proprie ludus eſt ſimie miſcere calculos ac trãſfer
re: ⁊ poſt illidere: raptim iactare manus ac retra-
here: inſultare aduerſario ⁊ coliſis dẽtibus mina
ri: iraſci: altercari: fremere viciſſimq3 iteriꝫ: ut Flac
ci uerbo utar: caput ſcalpere: vngues rodere: ⁊ ad
ſummã omnia facere: que pretereũtibus riſum ex-
cutiant. Nũquid enim horum aliquid aut ullũ pe-
nitus amentie genus omittitis? None ita torque-
mini: q̃ſi uel ueſtra uel publica ſalus in dubio ſit?
Multi credo prelio viciſſent: ſi quam ligneis aut
eburneis impenderunt curam: ueris militib⁹ ipen
diſſent: Uix rei ullius tam intenſum: tanq3 ineptũ
ſtudium inuenias. Sed hoc eſt in regno ſtultitie
cõmune: ut q̃rũ rex minor eſt fruct⁹: ⁊ cupiditas ⁊
C delectatio maior ſit. ¶ Ga. Alea delector. ¶ Rõ.
Oſtendã tibi ſi cõſilio uti uoles: generoſam atq3
honeſtã aleam: qua olim Athenis docti homines
uſi ſunt: ut feſtis ſcilicet diebus in cõſilio amicorũ
quiſq3 de lr̃is aliqd in mediũ pferat: nõ ſophiſma
lubricũ ut illi: ſed ſolidũ pro ingenio proferẽtis ad
virtutẽ aut beatã vitã ptinens. Dehinc collatione
facta: ſine inuidia: ſine ira: qui iferiores doctoru3
iudicio viſi erunt: facili qdem mulctẽtur pecunia:
Hec in philoſophicas uertaꝫ cenas. Sic res vna
conuiuio: ſumptũ exercitiũ ſtudio: calcar ingenio mi
niſtrabit: quod hinc victos excitet: hinc victores.
Hoc alee genere quo antiq ſaturnalia: uos pia fe-
ſta: ⁊ quo illi Athicas: uos Romanas noctes in-
ſtruite. Habes ludu3 quo ⁊ ludere iuuet ⁊ luſiſſe
non pudeat.

¶ De Ludo Taxilloꝝ pſpero. Dia. XXVII. ¶ Ga.
i Uuat ad taxillos ludere. ¶ Rõ. O uora A
go ingens inexplebilis: O patrimonioru3
fluxus triſtis ac ſubitus: O animi tempe-
ſtas ⁊ fame nubes ⁊ ſcelerũ ſtimulus ⁊ ad deſpe
rãdũ via. Superiores utcunq3 ludi ſunt: hic mer⁹
eſt dolor. ¶ Gau. At mihi pſper ludi huius euen
tus fuit. ¶ Rõ. Taxillorũ nullus euentus proſp ⁊
mali oẽs ⁊ miſeri: Nã ⁊ qui perdit affligit: ⁊ qui
vincit illicit: inq3 inſidias ptrahit. ¶ Gau. Pro-
ſpere luſi. ¶ Rõ. Preſens ſepe proſperitas future
calamitatis auſpicium fuit. Et ſuas hec peſtis ha
bet illecebras: Si qui tales ludunt oẽs perderent:
nemo vnq̃ luderet: nũc lucrant aliq: ſed lucꝝ illud
arra eſt dãni. ¶ Gau. Luſi ⁊ vici. ¶ Rõ. Bene ni
ſi in campũ redis: Aliogn nullus cãpus planior:
nullo in campo uolubilior eſt fortuna. ¶ Gau. Lu
ſi ⁊ vici. ¶ Rõ. Ludes iterũ ⁊ perdes. Qđ vici-
ſti aũt hinc atq3 illinc mille diripiẽt: qđ perdideriſ
nemo reſtituet. Adde quod ſiqd eſt iuſtitie: quod
vincis non ſit tuu3: at qđ perdis etſi nõ fiat alteri⁹
tuũ tamen eſſe deſinit. Multa ſunt vndiq3 que ab
hac inſania bonã mentẽ dehortenꝫ ac retrahant:
niſi uos impet⁹ quidam auaritia pulſus urgeret.
¶ Gau. Uici in ludo taxilloꝝ. ¶ Rõ. Scito aute3
te ab exactore impio fenus cẽteſimu3 accepiſſe: re
ſtitues qđ viciſti: ⁊ de tuo adijcies ut nõ ſit qui re
petat: per ſeipſum euanuerit: tuq3 in ſomnis felix
eſſe deſieris. ¶ Ga. Uici ⁊ ditior fact⁹ ſu3. ¶ Rõ. B
Cũ nulla ſit ſtabilis pecunia: ſed ſua potius rotun
ditate uerſatilis: tu3 precipue que taxillis queriꝫ:
Taxillorũ ludus nihil ulli donat: eoꝝ maxime qui
familiari⁹ illũ colũt. ſed mutuat aliquid: ⁊ extor-
quet: eo ſemp imitior: quo blãdior viſus erat: nul-
la enim amarior eſt iactura q̃ lucri dulcedinẽ de-
guſtare orſo. ¶ Gau. Luſi ⁊ lucratus ſum. ¶ Rõ
Gaudere lucro taxillorũ tale eſt: ac ſi dulci gaude
as ueneno. Utrũq3 mox per uenas erũpet. ¶ Ga.
Ludo pſpero delectatus ſu3. ¶ Rõ. Peior eſt de
lectatio peccati q̃ pctũm ipm. Sunt qui mala cõ-
ſuetudine pene coacti peccãt: neq3 poſt pctũ3 gau
dent ſed triſtanꝫ: ⁊ ſi fieri poſſit: nõ peccaſſe malue
rint. Quoſdã vidim⁹ iter ipſas libidinũ flammas:
quãdã uelut glaciẽ doloris ac penitẽtie ſentire: ⁊
ſi dici liceat: uelle ſimul ac nolle: peiorẽ licet in par
tẽ mali uſus q̃dã vi detortos: quos haud iprobe
quis ſperet uſu excuſſo ad meliorẽ ſemitã poſſe cõ
uerti: At q de pctõ exultant: qd de hiſ oro reliquũ
ſpei eſt? ¶ Gaud. Delector taxilloꝝ ludo. ¶ Rõ.
Spero fore ne ſemper neu diu etiã delecteris: uol C
uitur aſſidue fundataꝝ ſtatus urbiu3. Tu ſtabiles
taxillos putas: Crede mihi uoluentur: ⁊ ſecũ in la
chrymas gaudiũ tuũ uoluẽt: Neq3 eni3 ſic uoluẽ
tur ut vidiſti: tũc inane tibi gaudiũ: nũc ueros ge-
mitus parabunt. ¶ Gau. Delectat ludere. ¶ Rõ.
Delectatio funeſta ⁊ turpis corruptiq3 animi: ira
enim ⁊ puitio dignus es. Nã qs q̃ſo ingenu⁹: ſeu
quis hõ ⁊ nõ poti⁹ trux belua delectari queat lu-
di nomine abũdãte neqtia atq3 impietate fediſſi-
ma: Ubi preter hominũ vult⁹ nil humanũ ſit: vul-
tuſq3 ipſi iracũdia ac merore obſiti confuſiſq3 cla-
morib⁹ efferati: nec iam ſint humani: Ubi non de-
cor morũ: nõ modeſtia ſit uerborũ: nec amor erga
homines: nõ erga deũ reuerẽtia: ſed iurgia: ⁊ ran-
cores ⁊ doli: ⁊ periuria: ⁊ rapine vulnera ad ex-
tremũ ⁊ homicidia: quoq3 nil in deũ ſeui⁹ põt hu-

mana temeritas diuini nominis blaſphemie qbuſ añ oēs ſcelerū officinas ille ludus infelix ſcatet: Ubi ſi quos forte tacitoſ pudor tenet: crebro tamē ſuſpectātes: quid labijs cordis agant: ſciunt ipſi. Quis hūc ludū uerus homo: nō dicā tractare manibus: ſed ſpectare oculis poſſit ⁊ non angi ꝓrſus fugariꝫ ſceleſti ſpectaculi feditate. ¶ Gau. Delector tamen hoc ludo. ¶ Rō. Uide ne Cretenſium imprecatio in tuū caput inciderit: Mala conſuetudine delectari: quo nil dictu leuius: nil euentu grauius propiuſꝫ exitio eſt. ¶ Gau. Delector taxillorū ludo. ¶ Rō. Abijcienda eſt delectatio inhoneſta: ⁊ ſi non virtutis: at ſaltem fame ſtudio ⁊ pudoris cura: Nam vix aliud in actibus hominū inueniās: ubi tam clare mores ac vitia detegant̄. Uidi ſti alacriter in preliū deſcenſuros: in hoc ludo tremere atꝫ orare flebiliter ⁊ ſuū numerū inuocare. Quoſdā alibi magnanimoſ ac trāquillos: illic pro parua pecunia ⁊ precari ⁊ iraſci ⁊ in finē furere. O ꝫ multa pro paucis nummis ſepe ibi fecerūt viri fortes: que pro ingenti theſauro alibi nō feciſſent. Ibi enim vitiorū oium: ſed in primis ire atꝫ auaritie regnū eſt. Meminiſti ut Naſo in eo libro quo inhoneſtam qdem ac ſuperuacuā artē docet: utile tamē interdum aliqd interſerit: Amatrices monet ut ob animi vitia celāda: ludo hoc aut ſimili abſtineāt: ne cōſpecte ira tumide: aut auaritia exhauſte amatoribus diſpliceant ſuis: Quanto id viris dignius precipit: ne nō modo hominū ſed dei oculos oia videntis ⁊ bonos animos moreſꝫ igenuos amātis offendāt. ¶ Gaud. Luſi vici: gaudeo. ¶ Rō. Ludus turpis: dānoſa victoria: gaudium inane. ¶ Ga. Uici: gaudeo. ¶ Rō. Omne de ſuo malo gaudiū ſtultū eſt. Proinde tartareus qſpiā ludi huius inuētor fuit: Cuiuſ inſcij ludibrio ac noxe: ſcientes vō miraculo ſubiaceāt ac ſtupori. Nā quid mirabilius ꝙ ꝙ ueteri prouerbio vulgatum uerūꝫ iugi experientia deprehenditur: Oēs huiuſce ludi magr̄os nudos eē atꝫ inopes ⁊ egenoſ.

¶ De Hiſtrionū iocis. Dialo.XXVIII. ¶ Ga.

A Delector hiſtrionū iocis. ¶ Rō. Nobilior multo delectatio illa eſt que de modulatione muſica: liberali. ſ. quadā arte percipit̄: hec ſolius uanitatis ⁊ ipudentie plena eſt. ¶ Ga. Hiſtrionibꝰ delector. ¶ Rō. Malis pauperibꝰ malis amicis humilibꝰ malis: tādē ſolitudine delecteris. ¶ Gau. Hiſtriones mihi riſū mouēt. ¶ Rō. Quid tu illis? quotiens de ſe dn̄m ridentē riſit hiſtrio. quotiens ſe mirantis amentiā admiratꝰ finxit aliqd: quo falſo illū vē ſe aūt delectaret. ¶ Ga.

B Hiſtriones doctos habeo. ¶ Rō. Habes de qbꝰ rideas: quiꝫ te rideant ⁊ te rodant. Peſtis diuitū peruetuſta: que ab Ethruſcis orta Rome creuit: adeo eoꝫ fiducie eſt euecta: ut Eſopus hinc queſitū patrimoniū incredibile atꝫ imēſum filio dimiſerit: ⁊ Roſcius uagam ſparſamꝫ rē arte collegerit: de hiſtrionica librū ſcribens: in quo artem ſue oratorie: ſeꝫ perinde Ciceroni equare nō erubuit eā ſcilꝫ ob cauſā ꝙ affectꝰ animi cōceptuſꝫ abditos: quos Cicero uerbis ornatis uarie ꝓnūciaret: ipſe alio modo ſed effectu pari geſtibus aptis exprimeret. Et ſane fuit ille mirꝰ artifex: nec ſcio qd tam durū eſſe uel tā triſte potuerit: quod nō facile leniſſet nō dico qui facillimi atꝫ mitiſſimi Ciceronis amicitiā igenio meruit: dignuſꝫ pro quo tantus orator uerba faceret: ⁊ de quo ſcriptū opꝰ memorie poſterorū traderet: eſt habitus: ſed qui tetricum ac ſuperbū Sylle animū inflexit: ⁊ ab illo omniū contēptore admiſſus in gratiā: anuloꝫ aureo donatus eſt: qui tot graues ac ſeueros ſenes ſenatūꝫ illū per quē frena orbis agebant̄: quotiēſ uoluit ad riſum ac letitiā coegit. Qui populū Romanū tantū ⁊ tam uariū ſic illexit: ut diurnū ſalariū de publico mille denarios ſine gregalibus ac miniſtris ſolus ipſe perciperet: Magna merces: ꝙuis exigua fingat̄ moneta: non ſine mira quadā ⁊ inſolita agilitate animi hoc fieri poſſe conſenſerim ut ſiquis uſꝙ Roſcius affuerit non tibi forte ſit uetitū qd Ciceroni licitū fuit: non ſolū ludis interdū ſed familiaritate eius ⁊ ingenio uti. Eſt enī ingenijs inter ſe ꝙꝙ ſtudio ⁊ ꝓfeſſione diſtantibus multa cognatio: ubi vō hunc q̄rimus: multū breui tempore nobiliſſime artiū retro ceſſere: ne dicā hiſtrioniā: que eo redijt ut nūc illi deditos corrupto guſtu falſoꝫ iudicio eſſe nō ſit dubiū. Profecto enim ꝯſequens eſt: ut qbus mala bn̄ ſapiunt bona illis ignota ſint: ⁊ curis nobilibus inſuetos eſſe: qui vilibꝰ delectant̄. ¶ Gau. Multi quotidie

C me frequētāt hiſtriones. ¶ Rō. Frequētare te deſinent: cum tu diues aut largus: dicā rectius: cum tu ſtultus ⁊ prodigus eſſe deſieris. ¶ Gau. Magna mihi acies hiſtrionū eſt. ¶ Rō. Immo muſcarum que te vnctum comitent̄ ſiccūꝫ deſtituāt: nec deſtituiſſe ſuffecerit niſi hunc plauſum par ſequat̄ infamia. Sunt lingue quibus quies ac ſilentiū pena eſt: nunꝙ vō niſi de alijs loqui iuuat aut falſo laudant: aut liuide detrahunt. Et quorū nequeūt mordere diuitias: famā mordēt. Una eſt hiſtrionū atꝫ paraſitorū lex: utriꝫ blāditijſ armati poſt fortunā eunt. Uerum illis uentrem impleſſe ſatis eſt: his alia fames cibi mētio iniurie genus eſt implenda cupiditas fundo carēs.

¶ De ludis paleſtricis. Dial.XXIX. ¶ Gau.

A Paleſtricis delector ludis. ¶ Rō. Si ſpectator uanus: ſi luctator inſanus. ¶ Gau. Paleſtris exercitijs uaco. ¶ Rō. In ſingulis uerbis cuius dn̄i mancipiū ſis apparet. Nēpe hec ut ſuperiora corpori ſeruiūt: quod ut paulo ante cōmemini ⁊ aliquāto honeſtius ſine impetu ⁊ ſine ſtrepitu fieri poteſt. Et eſt agitatio quedam animi nobilior: quā ſi noſces hos corporeos conatus ⁊ ſpneres ⁊ odiſſes: ſed uos animū quaſi hoſpitē degenerem atꝫ inuiſum: corpus ut dn̄m generoſum ac dilectū colitis: illi feritis: illi metitis: illi aratis. Iure id quidē: illud iniuſtus qd eo omnia refertis: curaꝫ animi poſthabita noctes illi inſomnes agitis illi ſuſpiratis: uota illi facitis ingenuaſꝫ artes illi diſcitis: illi demū obſequimini ac ſeruitis ſumptuoſiſſimo dn̄orum oium atꝫ ingratiſſimo: cui nec vnꝙ ſatis aliqd: nec ſiqd aliqn̄ defuerit: ulla vnꝙ memoria ſit accepti: huic tamen tali dn̄o quicquid iuſſerit paretis: atꝫ eſuriente animo huic vni non tm̄ neceſſaria: ſed ſuperuacua vndiꝫ ac nocitura conuehitis: Neꝫ ea ſolū que ad victum pertinēt ac ueſtitum: de quibus ſuo egimus loco: ſed que ad ludos etiam uariamꝫ libidinem: non videntes ꝙ ueſtris aduerſa cōſilijs ipſa ſit ueritas: que diſertiſſimo Ciceronis ore loqtur: vnde appeat: ꝙ qui corpus negligit: nō ſe ille: ſed fragile caducūꝫ domiciliū: atqui animū: ille ſeſe

nere negligit: Neqꝫ enim ait: Tu is es quez fortuna iſta declarat: ſed mens cuiuſqꝫ is eſt quiſqꝫ non ea figura que digito demōſtrari pōt. ¶ Hau. Pa-
B lestre delector exercitio. ¶ Rō. Quadrigarū feruor: ⁊ equorū ſtrepitꝰ: ⁊ ardētes rote ꝑ anguſtias inoffenſe ⁊ luctantiū plauſus atqꝫ colliſio: oleum: ſudor: puluis mirabilis: ſeu illa quidē oculoꝝ ſeu auriū ſeu narū uoluptas hebetatiqꝫ ſenſus: indicium ingens: qui ſi ſanus integerqꝫ eſſet: non clamorum atqꝫ tumultuū officine quas paleſtras uocāt ſed obſeruatio diligēs paleſtre huius: quā naſcentes ingrediuntur: quā viuētes atterūt: vnde digrediunt̃ obeūtes atqꝫ utilior quedā honeſtiorqꝫ ſua-
C uitas delectaret. ¶ Hau. Studio deditus ſum paleſtrico. ¶ Rō. Fuit hec quidem apud ueteres nō ultima gloria: ſed tam magna ut ſeni illi Rhodio Diagore: qui ⁊ ipſe paleſtrita inſignis fuerat: cuz duos vno die filios paleſtricis inſignitos victoriis cōſpexiſſet: quaſi nihil clarius iam reſtaret quo aſpirare poſſet in vita: Amicus alter Lacedemonius ſenex diceret: morere Diagora. Nō enim in celum aſcēſurus es: Tā magnū tanqꝫ altū cenſebat: tres ſimul vnius familie paleſtritas eſſe. Leuicula prorſus ⁊ grecula ḋe laudis extimatio: ſed communis adeo ut magna etiam turbaret ingenia. Unde ⁊ Plato tantus philoſophus Olympionices clarus fuit: inqꝫ hac parte multis notus euētibꝰ: adoleſcens tamē. Amplitudo quidē: vñ Platonis nomē ortū putant: roburqꝫ corporis ⁊ etatis feruor: iuuenilem animū impulerant ad experimentū virium ubi cum ſummis quoqꝫ par eēt: acceſſu temporis cognito quid ageret ad meliora ſe tranſtulit Socratiqꝫ ſimilis fieri maluit: q̃ꝫ Miloni: Et ſane multa etas excuſat. Facile teneris annis ignoſcitur: uanitatis excuſatio nulla eſt viro.
D ¶ Hau. Paleſtre ſtudiū delectat. ¶ Rō. In hoc ſepe viliſſimus omniū ſuperior fuit: ⁊ corporea mole animi virtus eſt oppreſſa. Quem tu mihi ducū uel heroum proferes: quem Milo ille nō ſuperet: qui ad ſtadium bouem viuū geſtans humeris cucurrit: eūdemqꝫ nude ictu manus occiſuz vno die ſolus haud grauatus integrū comedit. Mira res dictu: ſed apud hiſtoricos vulgata. Quis huic igitur in paleſtre ſue regno par occurrerit. Atq nihil indignꝰ q̃ꝫ generoſos ſpiritus tali belue ſuccūbētes cernere: ⁊ idcirco nobilibus animis bene ſibi fidentibus ſummopere ꝓuidendū eſt ne ſua ſponte deſcēdāt ubi ab ignauiſſimis vici queant: Qui tuſi cōtentionibus gaudeas: id tibi ſūme certamē in quo ſemper fere ſuperior qui melior: non de corporū viribus aut omnino de re ulla ubi peior idez eſſe poſſit ⁊ victor: Nō de opibus ergo: nō de dignitate: non de potentia: ſed de ſcientia ac virtute ꝯtende: Idqꝫ eo animo: nō ut cuiuſq̃ꝫ fame obſtrepaſ: ſed ut aliene laudis emulatio tibi ſit calcar ad gloriam: Nulle ibi ſint penitus partes īuidie: ſed uirtutis. Habes ⁊ hic exemplum Catonis huius ultimi de quo Criſpus: Non diuitijs inquit cū diuite: neqꝫ factione cum factioſo: ſed cū ſtrenuo virtute: cum modeſto pudore: cum innocente abſtinētia certabat. Honeſtiſſimū hoc paleſtre genuſ quo te exerceas: nō tantū olympie ſed ubiqꝫ: non minꝰ in thalamo q̃ꝫ in foro: nec minus in ocio q̃ꝫ in actu neqꝫ cum preſentibus modo ſed cum abſentibus quoqꝫ cūqꝫ etatum omnium ac terrarum viris illuſtribꝰ. Semꝑ eniz memorabile ac magnificū illud Scipionis apud Liuiuz iudicaui: Maximo inqt cuiqꝫ id accidere aio certū habeo: ut ſe nō cū ꝑſentibus modo: ſed cum omnis eui claris viris cōpararet. Tu quoqꝫ uel de grege preſentium ſi occurrat qđ vix ſpero: uel ex oī memoria uetuſtatiſ quēlibz tibi parez delige: cū quo nō ulnis aut ceſtibus: ſed īgenio ac virture luctabere ſine metu periculi: ſed immarceſſibilis ſpe corone. Hoc de paleſtris conſilium: hec ſententia mea eſt.

¶ De uarijs Spectaculis. Dial'.XXX. ¶ Hau.

A d Elector uarijs ſpectaculis. ¶ Rō. Circo forſan ac theatro: que duo loca bonis ſemper aduerſa moribus fuiſſe notiſſimū: quo quiſquis malus ierit: redibit peſſimus. Nā bonis iter illud ignotū eſt: qui ſi cāu aliquo ignari adeāt ꝯtagio nō carebūt. ¶ Hau. Circo delector atqꝫ harena. ¶ Rō. Atq delectationes alie: uanū ſeu libidinoſuz aliquid habuere: hec utrumqꝫ ſuperadditamqꝫ ſeuitiam ⁊ inhumanitatez habet bonis animis rem indignam. Neqꝫ excuſat ꝙ hiſipſis Romani olim: flos hominum delectati ſunt: Recto namqꝫ iudicio urbs illa alioquin abundantiſſima bonorum omnium atqꝫ illuſtrium exemplorum: nihil omnino reprehenſibilius habuit reliquiſqꝫ deformius ſibiqꝫ inuicem: q̃ꝫ hinc diſcordiarum ciuiliū: hinc ludoꝝ ſtudiū īmodicū: quaſi nō ſufficeret belloꝝ cruor: domi militieqꝫ: niſi cruenta pax eſſet cruenteqꝫ ēt uoluptates: Niſi circo fortaſſis honeſtius quis theatrū dixerit cui pariter inhiantes videas nō mō pplm ſed ſenatū atqꝫ ipſos mūdi dños iperatores romanoꝝ: ſic ſpectaculiſ capiebant̃ illi etiā qui humano generi ſpectaculū facti erant. Rē mirabilē dicā: ſed cognitā vulgatamqꝫ. Sic cunctorum animos theatralis furor ille peruaſerat: ut non modo cōiuges Ceſaruz aut filias: ſed virgines quoqꝫ ueſtales in publicum atqꝫ in turbas educeret: quarum pudicitia nihil exactius nihil fama tenerius: nihil cōuerſatione ſecretius: uſqꝫ adeo ut in eis omnis motus: omnis cultus: omnis ſermo laſciuior nota dignꝰ ac ſupplicio haberetur: ⁊ tamē hiſipſis in theatro locū aſſignaſſe legitur: non quicūqꝫ ſed ſummus atqꝫ optimus ꝓncipum Auguſtus Ceſar. Neqꝫ minor eſt ideo erroris quo magni errant: ſed maior potius atqꝫ cōſpectior. ¶ Hau. Libēter ſcenicos ludos ſpecto. B
¶ Rō. Rez que nec honeſte gerit̃ nec honeſte cernitur: nec facile dictu eſt an luſor infamior: an ſpectator: ⁊ an ſcena ſit turpior: an orcheſtra: niſi ꝙ in illam ſepe quidem paupertas: in hanc ḋo ſemper uanitas trahit. In omni ſane delicto plurimuz intereſt: utrum inopia an libidine ſeu ſuperbia qs delinquat. ¶ Haudiū. Amphitheatri ſpectaculis oblector. ¶ Ratio. Damnoſa vndiqꝫ ⁊ publice priuatimqꝫ nocens delectatio: Quod facile colliges ſi in animum redeat ex hiſtorijs rei huius initium progreſſuſqꝫ. Quanto publici cenſus impendio: quantaqꝫ inſanie proxima ducum cura: quāto demuz populi ſtudio ac labore conſtiterit? Equidem ⁊ tot uana dinumerare difficile eſt: ⁊ tam vulgata: ſuperfluum: mille ſimul gladiatoruz patria non ludo tm̄ ſatis multa ſed prelio elephantorum Tigridumqꝫ ⁊ leonum ac pardorum greges: onagrorum quoqꝫ equoruz ferociuz atqꝫ ani

malium diuerſiſſimi generis e toto oꝛbe tranſmiſſos:omniū terrarum ſiluis oiumqꝫ gentiū uenatibus romano famulātib⁹ theatro: Adde illā edificandi luxuriē exēplo carētem:non imitatione cari turam:conuectas terra pelagoqꝫ marmoreas columnas in ludorum uſum: ⁊ artificum ſummis ingenij expolitas ⁊ uerticibus ſuperbas:auro rutilante frondentibus: Cuius pꝛinceps inſanie nominandus eſt Scaurus : is qui edilis in theatri ſcenam opus dierum paucorū: ⁊ quod paucis lignis ac funibus attolli poterat:ſuffecturum oculis populi talibus gaudentis trecentarum ſexaginta talium columnarum monſtra intulit : Fecitqꝫ opus: ut ſcriptum tenes:maximum omniū que vnq̄ꝫ fuere humana manufacta:non temporanea mora:uerumetiaꝫ eternitatis deſtinatione:quo pꝛomeruit ut ueriſſime diceretur:pꝛoſcriptione pꝛimum graui ciues idem poſt edilitate leuiſſima mores bonos in exilium pepuliſſe:ut qui multi perditi temporis inani plebecule multarumqꝫ inutilium impenſarum reipu.auctoꝛ ⁊ exemplum fuit. Sed o mirum dictu:mox furorem hunc vicere ſequentiū furores:quibus effectum eſt:ut miraculo operum ac numero fateri opoꝛteat: Pꝛeter Romam nihil mirandum fuiſſe in toto oꝛbe terrarum . Nam ⁊ hoc itidem ſcriptum vides: Penetrata terre intima:perfoſſe ſilices:egeſte rupeſ abdite:auerſi amnes ⁊ in fiſtulas coacti:incluſum aut excluſuꝫ molibus iratum equoꝛ:ſuſpenſa iuga montium: temptatiqꝫ marium receſſus: Deniqꝫ ſtratū late ſignatumqꝫ nepotibus iter inſaniendi: ⁊ impleta in uobis ſpes auorum:nunq̄ꝫ ſcilicet defuturam eſſe luxuriam. Et ut cumulatius malum ſit publicis dānis:accedit calamitas pꝛiuatorum : qui ſpectandi cupidine compediti: ⁊ quotidiani interim queſtus immemores:neqꝫ diem labi ſentiunt:neqꝫ armatā tergoqꝫ inſtantem reſpiciunt egeſtatem: Sic viciſſim ⁊ pꝛiuata in publicam: ⁊ publica pernities in pꝛiuatam uertitur. Neqꝫ ṽo patrimoniorum iactura grauioꝛ:q̄ꝫ morum:ubi libido diſcitur:humanitaſqꝫ dediſcitur. Pꝛoinde quid de ſpectaculis ſperaretis:iam inde ab exoꝛdio pꝛimus reguꝫ ueſtrorum Romulus omen fuit:qui in his rigidam tetricamqꝫ illam Sabinarū pudicitiā circumuenit. Et ſi utcunqꝫ matrimonij honoꝛ texit iniuriam:at q̄ꝫ multis hoc poſtmodum non ad coniugium ſed ad ſtupꝛum uagamqꝫ licentiam fuit via? Ad ſummam enim hoc teneas uelim: Pudicitiam ſpectaculis ſepe ſtratam:ſemper impulſam vidimus. Et ut ſileam viros:quibus is ſcelerum furoꝛ eſt:ut pene iam adulterio glorientur: Multarum ibi fama perijt pudoꝛqꝫ:multe inde domum impudice: plures ambigue rediere:caſtioꝛ autem nulla. Jam ṽo que coꝛporum clades:ne quid pꝛoꝛſus deſit infoꝛtunij:que ue non ſingulorum modo:ſed populoꝝ ſtrages inditio ſunt: ⁊ riſus ſubito uerſus in gemitum elataqꝫ funera e theatris ⁊ plaudentium choris mixte lugentium cohoꝛtes . Audiſti ut Curio is qui ciuili bello pꝛo Ceſaris partibus in Africa occubuit:ut Scaurum quem opibus equare non poterat:ingenio ſuperaret:non marmoreum:ut ille:ſed ligneuꝫ theatrum:duplex tamen ac penſile meditatus:populum victorem gentium ludis victum: ⁊ periculis plaudenteꝫ ſuis:mira arte ſuſpēdit:ut ridentes interius ſtupenteſqꝫ ipſi exterius: ſpectatoribus riſu fierent ac ſtupori: Et miramur imperij ſpe obiecta vnius licet magni exulis animum flectere potuiſſe : qui oculorum leui bꝛeuiqꝫ uoluptate pꝛopoſita tot milia ciuium uolubili ſpectaculo circumuoluit. At nemo ibi perijt : dicet aliquis:ſed perire potuere : ⁊ perire alibi innumeri. Neue attingā nouas ſimul ac ueteres ruinas quibus ſepe multi moꝛtem ſimul ac tumulum inuenere:ſub Tyberio pꝛincipe celebꝛi ſpectaculo apud Fidenam urbem:amphitheatri lapſu oppꝛeſſa viginti hominum milia meminiſti. Hic ſpectaculorum fructus:hi ſunt exitus. ❡ Gau. Spectaculis cum uoluptate detineoꝛ. ❡ Ratio. Aut fictis amoribus:aut ueris odijs. Pꝛimum equidem non eſt viri:ſecundū ṽo nec hois ſpectare. Quis ferrū iugulo letus exceperit? Quis feruido vulnere plus cruoris effuderit? Quis minus ꝯſpecta moꝛte palluerit? Quid crudelitatis ad ſcholā ire iuuat? Nō egetiſ p̄ceptorib⁹:nimis dociles maloꝝ eſtiſ. Plura per uoſ domi diſcitis q̄ꝫ neceſſe eſt . Quid tam ꝓmptis īgenijs artifices ſceleꝝ ac magiſtrā erroꝝ plebs acceſſerint. Multos quos natura mites fecerat ſeuitiā ſpectacula docuere. Mēs hois in vitiū pꝛona:nō urgēda utiqꝫ ſed frenāda eſt. Si ſibi linquit̄ egre ſtabit:ſi īpellit̄ p̄cepſ ruet. Multū mali aurib⁹ īuehit̄:ſed multo oculis: Jllis q̄ſi feneſtriſ bipatētib⁹ in aiam moꝛs irrūpit:nil potētius in memoriā deſcēdit:q̄ꝫ qđ viſu ſubit:facile audita pꝛeteruolant : conſpectarum imagines rerum herent etiam inuitis:nec ſe tamen niſi uolentibus ingerūt niſi perraro atqꝫ ocius abiture. Quo ꝑgiſ igitur. Quis te rapit impetus:ut ad horam gaudeas vnde ſemper doleas:ut videas ſemel qđ vidiſſe millies peniteat. Jugulari ferro hominē : aut feraruꝫ dentibus vnguibuſqꝫ diſcerpi:aut tale aliquid qđ ⁊ vigilem turbet ⁊ ſopitum terreat: neſcio qd hic dulce ſeu quid non potius amarum ac triſte ſentitis:nec ullum in uobis maius inſanie argumentū video q̄ꝫ quod quotidie uos ad moꝛtē miſeris delinimētis illectos: ⁊ uelut ſtygio ſopore dimerſoſ: dulcedo amara: ⁊ delectatio in amena pꝛecipitat. Una eſt enim uobis lex reruꝫ ferme omniū: Quicquid cupitis:quicquid molimini:quicquid agitis contra uos eſt.

❡ De equis. Dia.XXXI. ❡ Gau.

Quo agili delectoꝛ. ❡ Ratio. Ferociſſi- A
e mo ⁊ inquietiſſimo animante inſomniqꝫ ⁊ in expleta uoragine. ❡ Gau. Equo libens circumuectoꝛ. ❡ Ratio. Non multo eſt peius mari turbido q̄ꝫ frementi equo rapi. Nullum animal inſolentius domino ſuo eſt: Nec inepte iam equorum domitoribus in pꝛouerbium uenit:bis equū male facere:q̄ꝫuis hinc humile:hinc ſuperbum ſit: qui illis virib⁹ eaqꝫ ꝑnicitate:pꝛo vili cibo fieri alterius domariqꝫ:duris ſtringi faſcijs:nodoſqꝫ fune vinciri:freno frenari:ferro calciari:ꝑtuſa clauiſ vngula ferro urgeri:ferratū ferre uectorē: turpē carcerē ac graue ſeruitiū pati poſſit. Jnde auteꝫ quaſi indomitus:non tantuꝫ pꝛo libero ſeſe gerat:ſed ut domini ſui hoſtis agit oia: Si currendū eſt ſtimulos nō audit:ſi ſubſiſtendū frena moꝛdicus rapit: ſi fremendum toꝛpet : ſi latendum fremit : Obſequioſum illud ut perhibēt fidumqꝫ animal de quo

tam multe iactentur fabule:animal nobile : regiũ:
optabile:colendumqꝫ:dignum quod enormi pre-
cio comparetur : anxia nutriatur cura : Immo ꝟo
animal:ꝙ ſi conferantur cum obſequijs tedia ne-
mo ſapiens emat:nemo diligẽs paſcat:Animal ⁊
ocij impatiens ⁊ laboris:Illo tumidum:hoc deie
ctum:nunc impetuoſum animal:nunc ignauũ:nũc
audax:nunc trepidum:nunc uolatile:nunc cadu-
cum:hinc culicum metuens atqꝫ vmbrarum: hinc
dominum ſuum ſpernens:diuerſiſqꝫ illum vijs in
diſcrimen trahens. Quis contumaciã:quis mor-
ſus aut calces explicet? Quis hinnitus: ⁊ aſcen-
ſioris impatientiã ac ſeſſoris? Equidez quot equo
rum mores:totidem equitum cõſtat eſſe pericula.
B ¶ Gau. Equoꝝ ſtudio detineor. ¶ Ratio. Mira
rer niſi ingentes viros uſqꝫ ad ludibrium captos
hoc ſtudio meminiſſem. Quis Alexandrum Ma
cedonem non audiuit:amato equo tumulum ere-
xiſſe:urbemqꝫ de equi nomine appellatam? Sed
nihil in illo mirabile viuente impetus ⁊ animi fer
uor fecit: Mirabilior in auguſto q̃ꝫuis minor in-
eptia:neqꝫ enim urbem equo ille ſuo inſtituit: ſed
ſepulchruz: Idqꝫ ipſum illi grauitati atqꝫ ingenio
impar fuit: Nam diui Iulij monſtroſus ſonipes:
an ab ipſo:an ab alio ante edem Ueneris marmo-
rea ſit conſecratus effigie dubitari poteſt: Minor
multo uel etate uel gloria:uerum opibus ac Ceſa
reo nomine pene equalis Antonius uerus:ut ſile-
am quem victum quemue amictum equo quez im
modice amabat exhibuit : certe ⁊ viuenti ſimula-
chrum aureũ fieri fecit: ⁊ mortuo ſepulturaz:quo
grauius ſtomachemur:in uaticano extrui:tot iter
ſacra oſſa ibi condita ⁊ condenda: Uix credibilia
loquimur:uera tamen:horum ſimiliumqꝫ conſci-
us uates heroũ animas apꝺ inferos quoqꝫ equo
rum ſtudio deditas facit:nec minor ideo:ſed ma-
ior eſt uanitas que tam magnos ad ſe animos tra
here potens eſt. Ne ue quis priſcam tm̃ non mo-
dernam amentiam ſuſpicetur:redeat ad memori-
am : nec longe ſeu loco ſeu tempore requirendus:
Adhuc enim viuit nec dum ſenuit: ⁊ in terra itali-
ca uobiſcum degitis quem nominare nõ eſt neceſ-
ſe: Fortune utiqꝫ vir ingentis:nec parui ingenij cõ
ſilijqꝫ vir:alioquin magni animi nec inſulſi ubi q̄d
ſerio agendum incidit:qui tamen egrotanti equo
quem amabat aureum puluinar ac ſericum cubile
ſubſtrauit. Cũqꝫ ipſe interim podagra vinctus at
qꝫ immobilis medicorũ legibus regeretur:nihilo
minus tamen aut ſeruorum uectus manibus aut
equo altero vix iniectus ⁊ ſuos medicos ſecuz du
cens:equuz egrum ſuum bis terqꝫ quotidie viſi-
tabat:illi ſuſpirans atqꝫ anxius aſſidebat : illum
leniter manu tractans blando murmure ſolabat̃.
Quid multa? Nullum medicine genus intempta
tum : nil languenti amico debitum pretermiſſum
fuit. Fabulam fortaſſe poſteritas uocet : uera res
⁊ magno in populo nota eſt. Sic vir fortis curaz
equi geſſit ut propriam:ſic extinctum luxit ut fili-
C um. ¶ Gau. Delectat eq̄tare. ¶ Ratio. Eſt id qui
dem utile interdum ⁊ celeritati adminiculuz ⁊ fa
tigationi remedium ⁊ nobilitatis inſigne: Nec infi
cior glorioſuz vulgo extantem:inſigni equo uehi:
⁊ cunctis excellere:nec uertice ſolo ſed humeris:
⁊ toto pene corpore ſupra eſſe. Contra ꝟo laborio
ſiſſimus ⁊ ſepe domino ſuo peſtifer imitis equuſ:
Optes iter pedibus agere:tam nulla eſt ſuſpiran
di uel minimum facultas equeſtre periculum pe-
deſtri luto ſeu puluere permutatum uelis. Proin
de multos media de morte rapuerunt equi:mul-
tos in mortem impulerunt aut alliſerunt aut cor-
poribus oppreſſerunt. Quid ꝙ non ultimuz belli
ſemen equi ſunt? Tolle equos peregrinos terris:
incurſus partemqꝫ permaximaz bellice cladis ab
ſtuleris: Ut quod de uentis in natura:quodqꝫ de
Iulio Ceſare in hiſtoria eſt queſitum : expediens
ne fuerit aut flare uentos aut Ceſarem naſci? Et
de eq̄s ſimiliter queri poſſit:tam multa ſunt utrin
qꝫ contraria. Nec immerito Theſſalia que prima
equos repperit domuitqꝫ:prima aureum argente
umqꝫ nummuz cudit:prima pelagus rate tempta
uit: Martis ſeminariũ viſa eſt:quod nõ ſemel:tot
poſt ſeculiſ mľto claroqꝫ ſanguine patuit. ¶ Gau.
Qꝫ me putas iuuet poeta noſter ubi nobilis equi
ſpiritum moreſqꝫ deſcripſit? ¶ Ratio. Nec te ter D
ret Hebreoruz uates ubi ait: Ab increpatione tua
deus Iacob dormitauerũt qui aſcenderũt equos.
Excute ſingula non tam illud leue q̃ꝫ hoc aſperũ.

¶ De uenatu ⁊ aucupio. Dia.XXXII. ¶ Gau.

T canibus gaudeo. ¶ Ratio. Nunc intel A
ligo adoleſcentis imberbis gaudium : de
quo Flaccus: Gaudet equis:canibꝰ ⁊ apri
ci gramine campi. Uide autem ne ⁊ quod ſequit̃
ſis: Cereus in vitiuz flecti monitoribuſ aſper. Uti
lium tardus prouiſor prodigus eris. Sublimis
cupidus: ⁊ amata relinquere pernix. Hunc te eniz
eſſe metuo:qui gaudium tuum in fugaciſſimis re-
bus loces. ¶ Gau. Canibus ac uolucribus dele-
ctor. ¶ Ratio. Hoc iſanie deerat:non ſatis eſt cur
rere ac uagari:uolare etiam inſtituis. ¶ Gau. Ri
des me:non uolabo equidem:ſed uolantibus de-
lector. ¶ Ratio. At ille delectationem tuam deſpi B
cient abeuntes : nec te noſcent: ⁊ ingrate ſe uocan
ti ſurdas exhibebũt : quid implumis facies:alata
uoluptas tua eſt. Finge redeant:dãnoſa redit oc-
cupatio:iterum clamabis ⁊ oblitus melioris ne-
gocij diem perdes: Iterum retro accliuis ⁊ oculoſ
fixus in nubem poſt auiculam tuam flebis:quaſi
nil neceſſarij operis vita ferat:ex commodo ocioſi
⁊ lenti:uos uolucrum ſeruos eſſe gloriamini. Na
tura uobis duas manus fecerat : uos hanc freno
curuis:hãc vnguibus occupatis. Sic inutiles vn
diqꝫ ⁊ uolandi ſtudio manci effecti:ne nihil agere
videamini:multo cum ſtrepitu ante diez ſurgitis:
⁊ quaſi ſint hoſtes in limine precipitanter erumpi
tis:tota dehinc luce iactamini ſtagnis:ſiluis ac ue
pribus : implentes cuncta clamoribus diſſonis ⁊
incondito ululatu: Inqꝫ hoc ſpiritum nulli maiori
rei habilem effundentes:ſpirituz quo maiores ue
ſtri bello terrebant hoſtes:pace iuſtitiam defende
bant. Sero autem re ueluti bene geſta:domi ſede
tis alternãtes q̃ꝫ bene uel auis hec uolauerit uel
illa digeſſerit : quot ſint caude:quot alarum plu-
me ſuperſtites quot emiſſe. Nonne hec oĩs ſciẽtia
ueſtra eſt:hic amor:hec felicitas: ⁊ hoc totum qꝺ
creatori deo:quod altrici patrie:quod parentibꝰ:
qꝺ amicis redditis:accipitres : aut herodios ue-
ſtros ſonãtes in nubibꝰ: ⁊ laniate prede paululũ:

⁊ ſudorem: ⁊ puluerem: ⁊ nocturnā perdite lucis
hiſtoriā. In hac enim indefeſſi ſemꝑ ⁊ ualidi: De
licati aūt ⁊ imbecilles ad ſeria Liuij hiſtorias: ⁊
Ciceronis orationes ſacraſqꝫ nec pudet lr̄as ꝓlixi
tatiſ arguitis. Quis hec inoffenſis auribꝰ audiat.
Quis uos ferat ad aliud natos in his viuē: ſi mo
do viuitis hec agentes. ¶ Gau. Canibus atqꝫ aui
C bus delectoꝛ. ¶ Ratio. Atqui ducū ⁊ illuſtrium
multos equis: quoſdam canibus delectari ſolitos
audiuimus: couſqꝫ ut Hadrianus imperatoꝛ: non
equis ſolum: ſicut hi quos ſupꝛa memoraui: ſed ca
nibus quoqꝫ buſta conſtruxerit: oppidūqꝫ īſuꝑ eo
loci ubi urſam pꝛoſpera uenatione peremerat ma-
nū ſūa ſepe ⁊ mactare ſolitus ⁊ leonem: auibꝰ nul
lum fere: vnde ⁊ irriſum ferunt a Uirgilio Mar-
cellinum Auguſti nepotē: ꝙ dare his operā ado
D leſcentulus videretur. ¶ Gau. Uenatu libēter ex-
erceoꝛ. ¶ Ratio. Fuit hec quondam latinoꝝ: nūc
gallorum ars pꝛopꝛia eſt: quod ⁊ res pꝛobat: ⁊ il-
lorum ſcriptores aliqui gloriant̄. Itaqꝫ ut ſileam
reges quorū tota vita uenatio eſt: Sūmus apud
illos regum quantū ab armis ocij fuit: uenatu ut
vides aſſiduo ſemper exercitus: ad extremū moꝛ
ti pꝛoximus: uenatu etiā laſſitudinem ſenectutis
atqꝫ incōmoda refouet: Mirum dictu: in rege pꝛe
ſertim litterato: nec a ſtudijs melioribus abhoꝛrē
te: ſed gentilicū hoc illi erat: ut perhibent: ſitqꝫ gē
tilicium: ſinite. Neqꝫ hanc gloriam gallis itali eri
piant: neqꝫ uelit de uanitate contendere. Nam ⁊ ſi
errore ſepoſito in rē ipā figis oculoſ: ſeminobiliū
ultimi oꝛdinis exercitium hoc videbis: quos a re
bus arduis toꝛpoꝛ quidam ⁊ ignauie comes diffi
dentia: ab humilibꝰ aūt pudoꝛ ac ſuperbia dehoꝛ
tantur ac retrahunt. Ad honeſtū igitur nihil ido-
nei ſiluas colunt: non vitam ſolitariam acturi: cui
nō minus q̄ꝫ politice ſe ineptos ſciunt: ſed feris ac
canibus ⁊ uolucribus conuicturi: quod non face-
rent niſi illis ſimilitudine aliqua iuncti eſſent: qui
ſi ex hoc uoluptatem quandam ſeu ſolam tempo-
ris fugā querunt: utcūqꝫ ſtulti uoti compotes foꝛ-
ſan euaſerint: Sin: neſcio quā ſeu ingenij ſeu ma-
gnificentie gloriam aucupātur: errāt. Quenā que
ſo non pꝛincipibus modo ſed ingenuis eſt gloria
mechanicis: imo ⁊ ſeruilibus delectari atqꝫ nego
cijs. Una horum excuſatio: Nam qui liberalibus
ſtudijs: que maiores coluerūt ſui: atqꝫ oīno litte-
ris indixerunt bellū: quo nam potius q̄ꝫ ad hoſti-
lia caſtra tranſfugerent? Sed pudebit foꝛſitā ſi ad
antiquā reſpiciant ſeqꝫ cum maioribus metiantur
ac comparent. Sepe quidem legere potuerunt ⁊
Platonem philoſophantem: ⁊ Homerum poetan
tem: ⁊ Tullium orantem: ⁊ Ceſarem triumphan
tem: uenantem puto non legerint.

¶ De numeroſo famulatu. Dia. XXXIII. ¶ Gau.
A Agno circūuehoꝛ famulatu. ¶ Rō. Obſi
m deoꝛ dicere uoluiſti. ¶ Gau. Magnus cir
cūſtat oꝛdo famulorum. ¶ Ratio. Dic ꝙ
eſt hoſtiū: a quibus quo nihil eſt durius: nequeas
cauere: qui latebꝛas domꝰ itroſpiciāt: ꝓdantqꝫ ꝯſi
lia: que nouerint ut effundāt: quiqꝫ ꝓ̄ter futura cō
tinua: qd̄ nulli vnq̄ꝫ accidit obſeſſo: ueſtiēdi tibi in
terim paſcēdiqꝫ ſint: inqꝫ ipſis penetralibꝰ habēdi
Durū ac dubium belli genus: pace carēs ⁊ indu-
cijs: ubi ſub tuis ſignis hoſtilis muros habet ex-
ercitus. ¶ Gau. Serui mihi multi ſunt. ¶ Ratio.
Multi ſerui: multe lites: multeqꝫ diſcoꝛdie: multa
deniqꝫ bella domeſtica: quoꝝ uel ſpectatoꝛ fedus
ul' laborioſuſ cōpoſitoꝛ ſis opoꝛtet: Interqꝫ reoſ ⁊
accuſatores medius ſeruis tuis ſeruias: iudex fa
ctus ex dn̄o. ¶ Gau. Multos ſuos habeo. ¶ Ra B
tio. Curioſiſſimum aīal ſeruus ad ingrēdum: negli
gētiſſimum ad obſequēdū. Quid agas ⁊ qd cogi
tes noſce vult: qd iubeas ignorare. ¶ Gau. Ser-
uos multos habeo. ¶ Rō. Melius pauci ſeruiūt
q̄ꝫ multi: ſiue ideo ꝙ gratū obſequiū turbā vitat:
ſiue ꝙ ubi multi ſunt: alter alterius aſpiciēs manꝰ
quieſcit: laborē fugere ut induſtrijs pudoꝛ: ſic iner
tibus gloria eſt: qd̄ ita eſſe norunt oēs: nullus ꝯſu
lit: Nemo eſt qui nō multitudīe delectet̄. ¶ Gau.
Mihi multi ſerui domi ſūt. ¶ Rō. Ubi ſerui mul
ti: multus ſtrepitꝰ: pauca ſeruitia: ⁊ ſecretū nullū.
Quot ſeruoꝝ lingue: tot p̄conum tube: Quot ſer
uoꝝ aures atqꝫ oculi: tot domoꝝ rimule: qbus illa
etiam que in fundo ſunt facile dilabunt̄. Pertuſū
uas ac futile: ſeruilis animus: nihil ꝯtinet qcqd in
fuderis mox effluet. ¶ Gau. Multos ſeruos do- C
mi habeo. ¶ Rō. Multos ſibilos: linguas vipe-
reas domeſticeqꝫ pacis virus abditū: mltos quo
qꝫ ꝓfundos ⁊ capaces uentres ac lubꝛica guttura:
ꝓcellam aule: thalamo dedecus: peſtē penu uora
ginēqꝫ perpetuam. Paucos ſeruos bene regere
difficile eſt: multos īpoſſibile. ¶ Gau. Multi mi-
hi ſerui domi ſunt. ¶ Rō. Melius ſolitudo tibi
eſſet: Nihil eſt peius q̄ꝫ dum malaꝝ q̄litatem rerū
quātitas adiuuat aut numerus: Pauci ſerui mali:
multi aūt peſſimi. ¶ Gau. Multi mihi ſeruiunt. D
¶ Rō. Recte qdem ſi ꝓmiſſio ⁊ res ipſa que ꝓmit
titur vnū eſſent. Nūc inter utrāqꝫ qd interſit: ſenti
unt exꝑti. Pꝛomittūt fateoꝛ: ꝓmiſſiqꝫ deos teſteſ
uocāt: ne ſoli ſcilicet ſolos fallāt. Exige aūt ꝓmiſ-
ſi fidem: nulla erit. Multū eſſet ⁊ abūde fidei ſatiſ
factum: mō ne violarent̄: neue afficerent̄ iniurijs:
qbus eſt obſequiū ꝓmiſſum: Nūc ꝓmiſiſſe ſat eſt:
qd qd̄ p̄ter ſeruiēdi uotū oium quoqꝫ notitiā ꝓſi-
tent̄: ubi ad exꝑientiā uentū eſt norūt pauciſſima:
uolūt nihil niſi qd̄ uēter ſopoꝛqꝫ ſuaſerit ac libido.
Nil humilius nilqꝫ abiectiꝰ hoꝝ ingreſſu: nil inſo-
lētius nilqꝫ inſidius ꝓgreſſu: nil inimicitius demū
nil odioſius eoꝝ egreſſu. Duꝝ eſt cogitare ne dicā
pati: ut per dn̄oꝝ domos īflati elatiqꝫ ambulāt:
ſeruitiūqꝫ polliciti dn̄iū uſurpāt exercētqꝫ tyrāni
dē: ⁊ q̄ſi ad uaſtādū ꝯducti: non tm̄ deuorāt vni
uerſa: ſed ſpargūt gulāqꝫ largitionibꝰ adiuuāt: de
alieno ꝓdigi: auariſſimi ad rapinā. Quos ſi qn̄ ad
ſe pudoꝛ aut neceſſitas reflectit: ut ſe ſuos eſſe me
minerint: q̄ꝫ ſupbe q̄ꝫ q̄rule quātoqꝫ cū murmure
ſeruiāt: qs ignorat: ut merito poſſit nō p̄cio emptū
modo: ſed gratuitū quoqꝫ ſeruitiū hmōi faſtidiri.
Ad extremū qui clādeſtinas domi agebāt: ubi li-
men exceſſerint cū inuiſis dn̄is aptas inimicitias
linguis agūt: armis ſi liceat acturi. Et ſiqs horū
foꝛtaſſe conuitijs abſtinet: nō id pꝛioris amoꝛ dn̄i:
ſed ſequentꝫ timoꝛ efficit: cui ob hoc viliſ ſuſpectuſ
qꝫ fieri metuit de ſe ſimilia coniectanti: Quibus
ex rebus niſi oculos timoꝛ obſtrueret: ſole clarus
cerneretis quanto ſit ſatius omni tali ſeruitio ca-
ruiſſe. ¶ Gau. Utrunqꝫ mihi latus ſerui ambiūt. E
¶ Rō. Serui noīe: re ut dixi hoſteſ acerrimi atqꝫ
impij: ⁊ abſqꝫ his viuere ſuperbia ueſtra non po-
teſt: Inqꝫ hoc ut in multis malo ur̄o miſeri gaude

tis: Jn hoc maxime diuitias optatis. Jn hoc ter-
ras ⁊ maria pererratis: Jn hoc aurum ⁊ cumula
tis ⁊ ſpargitis: ut acies hoſtium ueſtroruꝫ dēſioꝛ
ſit indies atqꝫ munitioꝛ. An foꝛtaſſe non ita eſt? an
aliud concoꝛs diuitum habet opinio? Nulla fere
alia re mediocris foꝛtune bene inſtitutam domuꝫ
opulentiſſime Perſarum aut Lydorum regie ce-
dere: cū in multis excedat: q̃ꝫ ꝙ illa plures paſcit ⁊
F lautius. ¶ Gau. Seruorum me circumfuſa tegit
coboꝛs. ¶ Ratio. Jmmo ſub obtētu ſeruitij urget
⁊ compꝛimit ſonoriſqꝫ compedibus vinctum tra-
hit: ut ⁊ tibi iure optimo dici poſſit: Quid feciſti
miſer: vt tot cuſtodibus indigeres. ¶ Gau. Serui
me vndiqꝫ circūuallant. ¶ Ratio. Nulla fuge nul
la ſpes igit̃ eſt ſalutis. Malo q̄dem ſuo ꝑtinaciter
delectari: deſperate dementie eſt. At qui ob hoc
vnum ⁊ optanda paupertas: ⁊ amanda erat: ut cū
certis opum malis nexibꝰ tum uel maxime te ſer
uoruꝫ dolis ac faſtidio liberaret.

¶ De magnificentia ediū. Dia. XXXIIII. ¶ Gau.
A M Agnificentiſſime mihi ſunt edes. ¶ Ratio
Quid hic dicam niſi Tullianuꝫ illud: Oꝛ-
nanda eſt dignitas domo: non ex domo to
ta querenda: nec domo dominus: ſed domino do-
mus honeſtanda. ¶ Gau. Oꝛnatiſſime edes ſunt.
¶ Ratio. Quid hic times. Architecti laus eſt nō
tua. ¶ Gau. Edibus ampliſſimis habito. ¶ Ra-
tio. Ubi fures latitēt: tu uageris: ſerui luxuriēt:
vulgus hereat: ligur iant paraſiti: multiplicis tedij
capax locus. ¶ Gau. Maximis edibus habito.
¶ Ratio. Una eſt urbium ⁊ domoꝝ lex: Nō ſta-
tim melius habitat qui latius: neqꝫ eniꝫ q̃ꝫ late ha
bites: ſed q̃ꝫ lete requiritur ad beatam vitam. Se
pe uel in palatijs regum laboꝛ doloꝛqꝫ habitant:
uel in tugurijs inopum quies ⁊ gaudium: quod ſi
amplitudo domꝰ aut foꝛma ꝓſtaret: nobiliſſima ar
tiū eēt architectura. ¶ Gau. Regijs edibꝰ habito.
B ¶ Ratio. Quaſi vo curas moꝛboſqꝫ locus arceat:
ſiue ad pꝛehendenda turrium faſtigia moꝛs egeat
ſcalis. Nōne in regia Tullus hoſtilius habitabat
quando ictus eſt flumine? Jn regia quoqꝫ Tarqui
nius Pꝛiſcus quando percuſſus eſt ferro? Jn re-
gia deniqꝫ ſuperbus: qn̄ pulſus eſt regno? Nullus
locus periculis inacceſſus: nullum limen moꝛti
clauſum. ¶ Gau. Habitatio mihi pꝛopꝛia atqꝫ per
petua eſt. ¶ Ratio. Jmmo vo parui temporis in-
colatus: Jnſtat dies commigrandi: Ciuem fingis:
aduena es: conductoqꝫ habitas: Ueniet qui te nu
C duꝫ laribus his exturbet. ¶ Gau. Clara quidē ⁊
anguſta domus eſt. ¶ Ratio. Hinc digreſſo fuſca
erit ⁊ anguſta: Sed ⁊ nunc ſi uere domum tuam
reſpicis: obſcura ⁊ arta illa pꝛoꝛſus ⁊ caduca eſt:
queqꝫ indies tātis adminiculis vix fulta ſubſiſtat:
aſſidue fatiſcens caſuſqꝫ ſui nūcia: ⁊ que certe nec
a ruina ultima longe ſit: nec interim generoſum in
colam delectet ut domus: ſed angat ut carcer: ubi
moras oderit: vnde optet abſolui. J nunc ergo uel
alienis edibus: uel tuo carcere gloriare.

¶ De arcibus ualidis ⁊ munitis. Dia. XXXV.
¶ Gau.

A M Unitiſſimis arcibꝰ habito. ¶ Rō. Jn edi-
bus aliquid boni eſt: Jn arcibus mali mul
tū. Jlle ꝓtegunt ab eſtibꝰ: a uentis: ab im-
bꝛibus: hee animum poſſidentis ſollicitudinum
pꝛocellis obijciunt ⁊ ſecuritati polytice curas af-
ferunt ⁊ pauores. ¶ Arx mihi pꝛeualidis meni
bus cincta eſt. ¶ Ratio. An excidit illud Spar-
tani dictū: qui amico patrie muros oſtentanti: Si
hos inq̄t feminis extruxiſtis: recte quidem: at ſi vi
ris turpiter. ¶ Arcem habeo foꝛtiſſimam. ¶ Rō.
Quid niſi impatiētia ⁊ ſuperbia ⁊ auaritia ueſtra
fecit ut arcibus opus eſſet. Quanto eſſet honeſtiꝰ
equo iure cum hoībus viuere: ⁊ in plano cultiſqꝫ
in agellis habitare quietos carpentem ſomnos: q̃ꝫ
te rupibus hiſpidis incluſiſſe: nocturnis excubijs
ululantem: teqꝫ tua miſeria ſuſpectum ⁊ inuidio-
ſum oībus reddidiſſe. An ⁊ publicole factū exci-
dit: qui q̃ꝫuis inter ꝑmos urbem Romam ſeruitio
regio liberaſſet: ſentiēs tamen ſe ſitu edium ſuſpe-
ctū plebi: ut ſeipſuꝫ licet indigna ſuſpitione libera
ret: domum ſuam de mōte depoſuit. ¶ Gau. Arx B
inexpugnabilis eſt mihi. ¶ Rō. An illud uetꝰ pꝛo
uerbiū nō audiſti: Nullū inexpugnabilem locum
eſſe: in quē aſellus onuſtus auro poſſit aſcendere.
Trahit oppugnationē arx munita non ip̄edit. Re
ſtitit aliquantulum Senonū inſultibus arx Tar-
peia: Penoꝝ Tarētina: donec utriqꝫ oppoꝛtuno re
medio ſuccurſuꝫ eſt. Jlli Camillus affuit: huic Fa
bius. Sed an gemina arx Locrenſis ab ipſo de-
fendi quiuit Hānibale. Pꝛofecto nec Jlion ipſuꝫ:
nec Byrſa defendi potuit: nec Corinthus: que vna
ꝑuetuſtā inexpugnabilis famā habuerat: ſed hāc
ſibi Mumius victoꝛ eripuit. Nonne ante hos ſe-
ptuaginta annos Pꝛeneſtina arx: qua neſcio an ul
la uſq̃ꝫ foꝛtioꝛ eēt atqꝫ munitioꝛ: ab illo magno ho
ſte: qꝛ armis non poterat: blāditijs ac ꝓmiſſis fal-
lacibus capta fuit ac diruta: ⁊ vix tandem uelut e
longeua febꝛe fragilioꝛ reſurrexit. Ad ſūmam nil
inexpugnabile: tutum nihil ab humanis fraudibꝰ
eſt. ¶ Gau. Arce ſubnixus munitiſſima nil timeo. C
¶ Rō. Arces peſtiferam multis ꝯfidentiā pꝛebue
re. Multi qui tuti ſine arcibꝰ in pace vixiſſent: arci
um fiducia auſi ſunt: vnde ipſis in arcibꝰ periere:
ut illic potiſſimū audacia domaret̃ vnde oꝛta erat
Non ſunt ad audendum irritandi animi ſed frenā
di. Ois magna ſecuritas: niſi que de deo orit̃: ſtul
ta eſt. ¶ Gau. Habito in arce munitiſſima. ¶ Rō. D
Ut ſit aliq̄d arx hec tua: quid eſt aliud queſo q̃ꝫ re
fugium quoddā: ⁊ degeneres latebꝛe ad ꝑferen-
dam obſidionē: qđ ut ait Liuius: Miſerrimū eſt
in bello. Quando vnq̃ꝫ audiuiſti: ubi vnq̃ꝫ legiſti
Julium Ceſarē: utrūqꝫ Africanū: magnū Pōpe-
ium: Marium: Alexādrum Pyrrhū: Hannibalē:
alioſqꝫ viros magni nois ſeſe arcibꝰ ꝯtinētes: ⁊ nō
potius arcibus inſultātes. Arces ſcito nō recepta-
cula foꝛtiū ſed inertiuꝫ eſſe latibula. Certe hac eta
te Stephanꝰ Columnēſis cui ois illuſtribꝰ viris
par: cū in eius auxiliū ad famam ſui nois ueniſſet
nobilis q̄dā vir externus ⁊ incognitꝰ: eſſentqꝫ die
q̄dā graui ⁊ ancipiti ꝑlio ⁊ ingenti turba hoſtiuꝫ
circūuenti. Jlle ꝑiculū vidēs acceſſit ꝓpius: ⁊ vbi
inq̄t O Stephane arx tua eſt. Jlle ſbridēs: ut qui
nec domū ꝓpꝛiā q̄dē Rome hēret: manu ad pectꝰ
appoſita: Hec q̄dē inq̄t arx mea eſt. Uocē ſuo au-
ctore digniſſimā. Sic eſt aūt: Sācti ⁊ deuoti viri
oēꝫ ſpem in deo hn̄t: Juſti ac politici in ꝟtute: Foꝛ
tes ⁊ bellicoſi i armis tumidi ⁊ ignaui i muris at
qꝫ artibus.

¶ De Supellectili p̄cioſa. Dia. XXXVI. ¶ Gau.

Nampla domo ſupellex eximia eſt. ¶ Ra
i tio. Superuacuo in ſpatio pōdus inutile.
Jlla furibꝰ latebras dabit: hec p̄dā: Utra
qꝫ periculum tibi: alimentum incendio atqꝫ liuo-
ri. ¶ Gaudiū. Jn domo ſpecioſa ſupellex copio-
ſa eſt. ¶ Ratio. Jlla cum te loco moueris deferen
da eſt: hec ſi uti uolueris ſepiſſime tñſferēda eſt. ⁊
plus difficultatis allatura q̃ꝫ uoluptatis: ⁊ plus
oneris q̃ꝫ honoriſ. ¶ Gau. Multa mihi uarij gn̄iſ
ſupellex domi eſt. ¶ Ratio. Juge bellum: non cū
furibus modo: ſed cum muribus tineiſqꝫ ⁊ ara-
nee: ⁊ rubigo fumuſqꝫ ⁊ puluis ⁊ imber in uos di
micant: O diuites delicati quibus armis hos ho
B ſtes arcebitis? ¶ Gau. Precioſiſſima eſt ſupel-
lex. ¶ Ratio. Non rei precium ſed contemptꝰ di-
uitem facit: Alioquin ⁊ querendo cupiditas cre-
ſcit ⁊ paupertas cupiendo: Jta fit ut nihil magis
inopem faciat q̃ꝫ auari opes: quarum ſi eſtimatio
exacta ueriqꝫ iudicij ſequax contemptus acceſſe-
rit: ea demuꝫ ueris diuitijs uera eſt via. Ego te di
uitem dum uana miraberis non putabo: q̃ꝫuis au
rea ſtellantiqꝫ gemmis ardentibus tectum omne
ſupellectili opertū refertūqꝫ tibi videaꝫ. ¶ Gau.
C Jnuidioſa ſupellex ⁊ prefulgida eſt. ¶ Rō. Pro-
captu oculorum ſeu forſitan animorum: uere au-
tem oneroſa reꝝ colluuies ac turbida: Sed auari
tia nihil uſq̄ꝫ ieiunius: nihilqꝫ miſerius: cuius fa-
mē ⁊ querenda excitant ⁊ queſita nō ſapiunt: dū
que ſperata fulgebāt: poſſeſſa ſordeſcūt: Jtaqꝫ ſe-
pe diuitias duꝫ queſiſſe putaueris: ſollicitudinē ⁊
nauſeam queſiuiſti. He nunc tibi chare ſarcine: ſi
uel chariores alie ſe oſtenderint uel ſtuporem aſſi
duitas dempſerit: viles erunt. Eſto autem chare
ſint ⁊ maneat ſtupor: nonne etiam error manet: iſ-
qꝫ difficilis atqꝫ perpetuus? Siquidem querendi
ſtudiū vnū fuit: ſeruandi labor eſt multiplex: Nū
q̃ꝫ deerit quod reuiſas: quod numeres: quod com
plices: quod excutias: quod abſtergas: quod ocu
los ſimul ⁊ mulceat ⁊ offendat. ¶ Gau. Supel-
lex imenſa eſt. ¶ Ratio. O hominem qui impedi-
mentorum ſuorum magnitudine delectatur.

¶ De gēmis ⁊ margaritis. Dialogus. XXXVII. ¶ Gau.

A Emmaruꝫ fulgor ⁊ ſpēs delectant. ¶ Ra
g tio. Rerum fateor terreſtrium ⁊ mortali-
um uanitatis pars non ultima: exiguo in
lapillo patrimonia magna claudentiuꝫ: cuius pre
cium inſtabile ⁊ incertum quotidieqꝫ uarium: qđ
⁊ ſola mercātiū fama ⁊ diuitū inſanoꝝ credulita-
tē depēdeat: vn̄ diu ſprete inopiniſ precijs attollū
tur: ⁊ gemmarum famoſiſſime ſubita premuntur
infamia: Neſcio quibus notis erumpentibus: non
tam ipſis de quibus agitur in rebus: q̃ꝫ in opinio
ne hominum iſta callentium. Preclara quidem il
la prudentia: que neglecto cultu dei atqꝫ animi:
⁊ utriuſqꝫ notitia inter noſcendis lapidum uenis
inuigilat. Sed ſic eſt mos. Neqꝫ nunc primum in
precium ſunt: quibus precia uafre fingunt: Uera
enim precia uel nulla ſunt penitus uel ignota. Q̃ꝫ
vo periculoſa uanitas: q̃ꝫ tremulum: q̃ꝫqꝫ anceps
iudicium: ipſos inter artifices facile eſt iudicium:
memoria repetentis id quod nuper accidit: ut per

breuem gemmam: Carbunculus is erat: deceꝫ mi
libus aureorū ille vir fortune maioris q̃ꝫ ingenij:
cum emiſſet: diu ſe cunctatuꝫ fuiſſe iactabat ꝙ na
turalem ⁊ communem modum fulgor excedens
ſuſpitionē faceret: eius artificij peritiſſimo cuidā
cuius conſilio utebatur: non ueram gemmaꝫ eſſe:
ſed vitrum aliquod ſeu quiduis aliud in eam ſpe
ciem: non natura genitum: ſed neſcio qua ſuperna
turali ⁊ mira quadam arte conflatum. Que quidē
heſitatio: quid niſi confeſſio quedam erat vitrum
tale viſui pulchrius eſſe q̃ꝫ gemmam: q̃ꝫuis forſan
illa ſolidior ſit? De hoc tamen ipſi iudicēt: qui uel
in hoc queſtu pecunias alio uertendas honeſtiꝰ:
uel in hoc cognitu melioribus debitū tempus per
dunt. Q̃ꝫ ſi dicta cunctatio iuſta fuerit: quid hinc
ſequitur: quis non videt: que nam ſcilicet ambitio:
⁊ quanta ſit cecitas non rei formam ac ſubſtanti-
am: ſed nudum nomen tanta mercede captantiuꝫ?
¶ Gau. Nil mihi gēmis eſt chariꝰ. ¶ Ratio. Cre B
do hercle: non virtus: non fama: non patria: non vi
ta ipſa: Utqꝫ illa duo ſileaꝫ quibus uobis nihil eſt
vilius: Duo hec ultima: cunqꝫ his diuitias ingē-
tes ⁊ quicquid precioſiſſimum iudicatis: vniꝰ gē-
ne precio atqꝫ amori ſuccubuiſſe monſtrabo ⁊ exi
lio illam ⁊ inopia: ⁊ ſi ita tuliſſet morte ſeruatam.
Cui enim queſo non eſt notum Nonij conſilium?
Romanus hic ſenator fuit: vir locupletiſſimus: gē
mamqꝫ habuit viginti milibus eſtimataꝫ: gemme
nomen Opalus. Mittit hunc Jndia: colorem pe-
ne omnium uarietate prefulgidum. Huius fama
excitatus accenſuſqꝫ cupidine Antoniuſ triumuir
homo omnium ſuperbiſſimus atqꝫ auariſſimus:
⁊ cui quicquid natura libitum: fortuna licitum fe
ciſſet: cum iniuſto gemme deſiderio: ut fit: crudele
poſſeſſoris odiū concepit: hinc in illo publico pro
ſcriptionis incēdio: quo tot patrie lumina periere:
Nonij nomen arſurum cum reliquis: ob hoc vnū
crimen: ꝙ formoſe tyrannoqꝫ placite dominus rei
eſſet: inſertum eſt: Jlle autem cui ponticus ſaltem
fiber exemplo eſſet: ut pernitioſe iactura ſarcinule
libertatem redimeret: ac ſalutem illā ipſam ſibi ut
augur preſenti diſcrimine chariorem ſic ample-
xus aufugit: ut ea ſalua nulla ſibi uel patrimonij
uel patrie cura eſſet: cū illa paratus exulare ⁊ mē
dicare ⁊ ad extremū mori: Quis non magni eſti
met ad quaꝫ vir ſenatorius ſic affectus ſit? Et pro
fecto fatendum alterum: aut magni precij eam fu
iſſe: aut parui animi poſſeſſorem. Sed quid horū
uerius: ut diffiniam non expectas. Et ſi autem hu
ius ac reliquorum ſimile iudicium ſeu contagium
animorum late ſerpens vulgi mores infecerit: ma
gna tamen ingenia nec nummis delectari: nec om
nino alia q̃ꝫ virtutis pulchritudine tangi decet: ni
ſi ut per hec breuia que delectant oculoſ: exprecta
mens in amorem ac deſiderium eterne pulchritu
dinis rapiatur: quo de fonte quicquid eſt pulchrū
prodit. ¶ Gau. Excellētibꝰ gēmis allicior. ¶ Ra C
tio. Hanc excellentiam nō natura fecit: ſed opinio:
que apud quoſdam, Carbunculo palmam dedit:
apud alios Adamanti. Jlla vulgo ac pleriſqꝫ gem
marijs eui huius eſtimatio: Jſta ueteribuſ quibuſ
dam rerum ſcriptoribus probatur: ſm̄ quos non
modo gemmarum ſed rerum omnium terrenaruꝫ
precioſiſſimus Adamas: regum olim atqꝫ non
omuium ſed precellentium gemma fuit: hodie q̄ꝫ

nullius rei tm̄ ⁊ tam uelox q̄ꝫ luxurie ac ſuperbie
incrementum eſt: multorum non regum etiam eſſe
cepit: ⁊ iam plebis in digitos ſeſſum uenit. Huic
pꝛoximam indicam atqꝫ Aphꝛicam Margaritaꝫ
locant: ⁊ huic itidem Smaragdum: neſcio quidē
qua oꝛdinis iniuria: Nam ſi illorum ruboꝛ palloꝛ
qꝫ gratus eſt: cur non eque horum candoꝛ viroꝛqꝫ
oculis blandiatur: iuſtioꝛqꝫ nunc etiam Sapphi-
ri querela: quo vix aliud terra parit celo ſimilius
ſereno. Uerum: ut dixi: furoꝛ hic hominuꝫ non na
tura nobilitat: diuitum nuges inanes: atqꝫ ocioſo
rum fabule: qui facile iſta contemnerent: ſi quo vn
q̄ꝫ honeſtiore pacis aut belli negocio tenerentur.
D ¶ Gau. Fulgide animum mouent gemme ⁊ ſuaui
ter candide margarite. ¶ Ratio. Mouent ais: im
mo ſternunt: calcant: molliunt: ⁊ eneruant. Qua
de re: ſi pergam virorum atqꝫ mulierum exempla
congerere: non te doceam ſed obtundam. Unum
ex omnibus ⁊ id maximum attingam: ut intelli-
gas q̄ꝫ periculoſus iſte furoꝛ ſit infirmioribus ani
mis: qui eminentiſſimos foꝛtiſſimoſqꝫ peruaſerit.
Magnus Pompeius cōtinentiſſimus romanoꝝ
ducum: horum dico nouiſſimorum qui quantum
magnitudine geſtarum rerum ceteris antecellūt:
tantum modeſtia viroꝝ viteqꝫ frugalitate maiori
bus cedunt ſuis: victoꝛ ab hiſpania pacato rediēs
occidente: compꝛeſſiſqꝫ pꝛedonibus ⁊ in vnuꝫ co
actis locum: cui conuenarum nomen ob hoc indi
tum in ſeculuꝫ id durat. Illic pyreneis in montibꝰ
locorum foꝛſan aſperitate modeſtia adiuuante at
qꝫ etatis victorieqꝫ ſuperbiam compeſcente: ma-
ſculum tropheum puramqꝫ ⁊ rigidaꝫ ſui oris ima
ginem erexit uere tunc magnus atqꝫ magnificus:
q̄ꝫuis adoleſcens annis: moribꝰ ſenex maturiuſqꝫ
animi. Idemqꝫ poſtea captis piratis: ⁊ oriēte per-
domito: quaſi cuꝫ loco mutatus ac tempore eque
alia parte oꝛbis ipſe alius reuerſus: non militarē
ſed femineū ſe diuinū potius in moreꝫ vultus ſu
os iam viriles ac ſolito molliores: non ere fictos
aut marmore: ſed iſuetis atqꝫ exquiſitiſſimis mar
garitis in triumpho tulit. Expꝛobꝛatio non leuis:
coi faſtus vnum in caput expoſiti: non ſine inſulta
tione quadam victoris omnium populi atqꝫ ex-
cuſatione pꝛincipum ſequentium. Quid non enim
a tyrannis Roma iam ſerua pateretur: que libera
ciuis amantiſſimi talem hanc inſolentiam aſperiſ
ſet? Neqꝫ reliqua triumphi illius humilia magis
aut ſobꝛia: non arma ⁊ equi domitarum gentiuꝫ:
ut mos erat: non captiui memorantur aut currus
aut phalere: quod viliſſimum in eo legimus: aurū
fuit: gemme omnia ⁊ margarite. Inter multa al-
ueus ingens ibi: ⁊ ingentium theſaurorum oꝛdo
bicoloꝛ: ita ut ſingule gemmis e ſingulis conſta-
rent: ⁊ uaſa aurea ⁊ ueſtes ⁊ ſtatue: quin ⁊ luna
q̄dam ſolido ex auro immenſi ponderis lectiqꝫ au
rei ⁊ corone plurime magnis ⁊ candidis marga
ritis intexte. Deniqꝫ mōs aureus illic fuit foꝛme
ille mirabiles in quadrum ducte: ceruis ac leoni-
bus ⁊ figuris uarijs animantium frequens: nec-
non arboribus atqꝫ omni pomorum genere conſi
tus ramos aureos tegentibus margaritis montiſ
in uertice: hiſdem ex rebus horologium artificio
ubiqꝫ vincente materiam uoluebat: mirabile pꝛoꝛ
ſus oſtentum his qui mirari inania didicerunt.
¶ Gau. At his rebꝰ maxime delectoꝛ. ¶ Ratio.
Credo id quidem: teqꝫ hunc triumphum ⁊ cupi- E
de ſpectaturum reoꝛ: ⁊ cupidius ducturum: ⁊ cu-
pidiſſime poſſeſſurum: id tibi paſſionati ſtatus ani
mi ſuadet: Crede autem ⁊ tu mihi: hec que viſum
uſqꝫ adeo delectant: ſemper animi ⁊ ſepe coꝛpori
nocuerunt. Illius certe queꝫ loquimur triumphā
tis glorie nil vnq̄ꝫ magis obfuit: non Theſſalicus
dies: non Egyptia calamitas. Ibi enim foꝛtune
ſuccubuit nō totus: hic vitio totus. Ibi aliena viſ:
aliena perfidia: hic ſua fragilitas ſua fuit ambitio.
Illic ergo potentiam ⁊ vitam: hic animi popula-
ris modeſtieqꝫ inſignis famam magniſqꝫ labori-
bus partum magni nomen imminuit. Mirum di-
ctu tanto victorioſioꝛ contra hiſpanos bellicoſam
gentem: q̄ꝫ contra imbelles ⁊ inermes Aſiaticos
apparuit: eoqꝫ mirabilius ꝙ in ipſa quoqꝫ Aſia ali
quandiu integer atqꝫ inuictus: cum ſe in templo
Hieroſolyme omnium opulentiſſimo uere erectū
atqꝫ abſtinentiſſimum pꝛebuiſſet. Ad ultimum ur
genti vitio non reſtitit: neqꝫ iam amplius vir ſin-
gularis atqꝫ vnicus: ut ſemꝑ fuerat: ſed quaſi vnꝰ
ex multis captus deiectuſqꝫ eſt. Is gemmarū ful
goꝛ: ea vis margaritarum: Idqꝫ auri ponduſ fuit.
Uicerat iam ante pari pꝛelio Alexandrum Aſia:
ſed parum eſt vitijs victum ſuis vincere: Illud
magnum viciſſe victorem ſui. Poſt quem nullus
ferme ducum ſtetit inter Aſie delitias: que in oꝛ
bem Latium tranſuecte: ueſtra uos in patria vi-
cerunt. Nempe ſi fateri uerum vultis: ubiqꝫ gen-
tium victores: Aſiatica victoria victi eſtis. I nūc
⁊ amicas oculorum: animorum hoſtes ⁊ victri-
ces virorum foꝛtium gemmas cole. ¶ Gau. Gem F
mis delectoꝛ ardentibus. ¶ Ratio. At hic uarijs:
ille pallentibus: multiplex appetitꝰ: vna uanitas.
Audiſti ut Pyrrho illi qui cum Romanis bellum
geſſit: Achates fuit lapis olim pꝛecioſiſſimus ho-
minum iudicio: nunc eodem quo pꝛecia rebus fi-
unt uariante viliſſimus: In quo quideꝫ ſpecies re
rum diuerſaruꝫ repꝛeſentari ſolere oculis fama eſt
hominum: iumentorum: fluminum: nemorum: uo-
lucrum: ferarumqꝫ: nulla penitus manu artificis
ſed nature. In illo ſane regio: ut Solini v̓bo utar:
non impꝛeſſis ſed ingenitis figuris muſe nouem:
⁊ Apollo erat choree nobilis citharista: ſparſis
ita nexiſqꝫ inuicem gemme notis: ut tot imaginū
in tam paruo ſpatio vnaqueqꝫ ſuis diſcerneretur
inſignibus pꝛeclaris ut res erant anulus: addidit
qꝫ gratie regis nomen: Pluris enim fiunt res illu
ſtrium. Sed quid oro illi contulit Achates ſuus:
an bello inuictum: an non dicam moꝛti: non hoſti-
li gladio: ſed ſaxo quod feminea etiam toꝛſit ma-
nus: exemptum fecit? Quid inq̄ꝫ uel hunc Pyr-
rho pꝛofuit habuiſſe: uel hoc nocuit caruiſſe Fabꝛi
cio Curioqꝫ: quibus ille victus atqꝫ italia pulſus
eſt ducibus? Affirmare auſim neutri horum vnq̄ꝫ
ſeſſurum animo fuiſſe: ut hoꝛrentem galeam rigi-
dumqꝫ: nec auro nec gēmis inſignem gladiuꝫ anu
lo regio permutaret: Sic mollia queqꝫ deſpiciunt
viri foꝛtes. Quomodo v̓o anulum regis ambiret:
qui ſola virtutis fiducia regē ipſū: ⁊ regias opes
regnumqꝫ contempſerant? Contra autem uos ani
morum diffidentia cuncta miramini: ⁊ quaſi bea
tos factura cōcupiſcitis: virtus ſola contemnitur:
Eſt ⁊ gemme alterius fama uetuſtioꝛ: quam Sa-
miorum tyrannus Polycrates habuit: ferūt fuiſſe

Sardonicem. Is lapillus inter multa preciosa di
tiſſimi hominis preciosiſſimus habitus: quobrem
qui nihil nunq̄ ſenſiſſet aduerſi: palā obſequentis
⁊ clanculum inſidiantis fortuna inuidiam placa-
turus: nauigio in altum prodijt: anulūqꝫ ipſum in
quo gēma erat: manu propria demerſit: uel ſic ſal-
tem ſemel doliturus in vita viſus ſibi callide trā
ſegiſſe cū fortuna: ſi tot letiſ hoc vnū triſte pēſaret.
Illa vō nec falli facilis nec mulceri: mala bonis
equa lāce cōponēs: pluſculū exigebat pro diutur-
no fauore breue quidem ſed ꝑdurū: ut qui per om
nē vitā feliciſſimus ſibi atqꝫ alijs viſus eēt: in mor
te miſerrimus videret̃ eſſetqꝫ miſerrimus: hinc vi
tijs: hinc ſupplicijs omnibus vnum caput urgenti
bus. Itaqꝫ uelut oblatum reſpuens: O fortune lu
doſ: piſce quodam internuncio qui tunc ore anu-
lum excipiens captuſqꝫ ilico menſeqꝫ eius appoſi-
tus fuerat: anulum illi ſuum: nō ſine quodam ſpe-
ctantium ſtupore reſtituit. Eam gemmam multis
poſt ſeculis Auguſtus Ceſar ⁊ precio tactus ⁊ mi
raculo: inſertam auree corone ad edē cōcordie de
dicaſſe fertur. Hic rurſus interrogo: quid hoc uel
tyranno profuit habuiſſe patriā affligenti: uel Py
thagore obfuit caruiſſe cōmunem ſibi cum illo pa
triam ⁊ domū ꝓpriam: ⁊ amicos morū eius odio
relinquenti? Nempe tyrānus ille patibulo affixuſ
omnium iudicio: cum ſummuꝫ ſuppliciū pateret̃:
maiore etiaꝫ dignus erat. Iſte philoſophus in pa
ce obiens pro deo cultus: domus eius pro templo
habita eſt. Tantum inter illius gēmam atqꝫ huiꝰ
pallium interfuit. Neqꝫ vō ſeu Policrati tūc Sar
donix ille ne morſu uolucrū ſemeſus in cruce mar
ceſceret: Seu mō Ioāni Gallinaꝝ regi: ne acie vi
ctus in manus hoſtiū ꝑueniret: ſuus ualuit p̄ſtare
Carbūculus: quē die illa in digito eiꝰ inuētum ere
ptūqꝫ ſibi: ⁊ poſt annoſ ab amico quodā orbe alio
redēptum remiſſūqꝫ cernere fuit ac tāgere rē pre-
cij infiniti. Sed nullius efficacie nulliuſqꝫ opere:
niſi cuius ⁊ reliqua id genus. Gemmas enim luci
das nō nego ne ſenſui ↄtradicam. Nego utiles: ne
go ullam vim habere: niſi illā que vulgo etiā fert̃:
Poſſunt feras auaroꝝ quoqꝫ diuitū confringere
atqꝫ arculas exhaurire. Gau. Utcūqꝫ in precio
G ſunt gemme: hecqꝫ animū delectant. Rō. Atqui
dementie ſūme eſt multam curam rebus īpende-
re: que ⁊ ſi aliquid videātur: in ſe nihil ſunt. Hoc
eſt enim errore oculoꝝ ac p̄ſtigio delectari. Quid
in his laboras: que non dico felicitati non confe-
runt: ſed nec miſerie detrahunt p̄ſentes neqꝫ con-
trario abeuntes. Et ſi multa equidē hic a multis ⁊
mirabilia ſcripta ſint: non ueritati rerum neqꝫ uti
litati legentium: ſed ſtupori operam dātibus: pre-
cipueqꝫ a magis qui his nugis libros integroſ im
plere: tantū erat ocij: potuerūt. Mihi tamē hac in
parte cum Plinio ſecūdo plane conuenit ⁊ ſcripſiſ
ſe eos: Ego quoqꝫ non ſine ↄtemptu ⁊ riſu gene-
ris humani: arbitror: ut ⁊ ſtultam credulitateꝫ ua
nis opinionibus implicarent ⁊ ſeipſos noſtris in
H eptijs oblectarēt. Gau. Delector gēmis quibus
credibile eſt aliquam vim ineſſe. Ratio. Que-
nam illa ſit audiſti: ut ſi alia: quantula tamen illa:
eſt mercatorum ac ſcriptorum collata mendacijs:
non graia tm̄ arte conſictis: ſed ueſtra etiam aſſen
ſione auctis atqꝫ firmatis: que multo eſt ſatius uel
prudenter arguere uel magnifice ↄtemnere: q̄ cal
lere omnia gemmarum precia virtuteſqꝫ ⁊ vitia.
Hic enim a Plinio: cuius multa placent: ualde diſ
ſentio. Ille quidē falſas deprehendendi artes ſeu
notitiam quandam pollicetur: quando inquit eti-
am luxuriā aduerſus fraudē muniri decet: Mea
vō ſententia non munienda neqꝫ armanda luxu-
ria eſt: ſed inermis ⁊ ſola circulatoruꝫ inter arma
tas acies deſerenda: ut circūuenta ſepius ⁊ illuſa:
quando aliter non poteſt ſaltem damnis ⁊ fraudi
bus caſtigetur.

De gēmaꝝ poculis. Dial. XXXVIII. Gau.

Uuat gemmis bibere. Rō. Lauari gē- A
i mas ad pocula: luxuria uetus eſt: Non
vitrum modo rem fragilē ac profecto pul
cherrimam mundiſſimamqꝫ deſpiciens ſed argen
tum ipſumqꝫ aurum humane olim cupiditatis ul
timam metham: Inuentūqꝫ aliquid quo auaritiaꝫ
luxus excederet: non ſat digna magni mali cauſa.
Uidit hoc poeta: dum diceret: Hic petit excidijs
urbem miſeroſqꝫ penates. Malum ingens nec iu-
ſtitie tm̄ ſed humanitati obuium. Et ut ſcires vn-
de ortuꝫ: addidit: ut gemma bibat. En ciuiliū par
furorum cauſa: ut cum calix argenteus diuino cul
tu ſatis eſſet: aureus humano viſui parum ſit: niſi
precium faciente periculo: gemme etiaꝫ peregrino
artificio excauentur: quibus bibat infelix homun
tio: ⁊ polluta mendacijs atqꝫ ſpurcitijs labra iucū
dius applicet: res ⁊ potui incōmoda uoluptate in
terpellante metu ⁊ apparatui operoſa: ⁊ cuſtodie
difficilis ⁊ ſaluti anceps ⁊ uenenis aptiſſima. Ue
rum nanqꝫ eſt illud alterius poete: Nulla aconita
bibuntur fictilibus. Tunc illa time cum pocula ſu
mes gēmata. Gau. Gēma bibere glorioſū reor. B
Rō. Superbia dum ſe attollat: nec deſcenſum co
gitat nec ruinā. Chare libētius bibitis q̄ ſecure:
ambitioſe q̄ ſapide. Sic vitia vitijs vincuntur: ⁊
gulā parcius aliquāto ſollicitat vini ſapor: q̄ inſo-
lētiam cyphi color. Obſtupeſcitis ad gēmaꝝ radi
os: hunc ſtuporem nullo non precio eſtimandum
arbitramini: non tm̄ pecunie ſed virtutis. Nonne
enim ille Uirgilianus euerſor patrie: hoc ipſo de
quo loquor precio gemmam querit. Iuſtitia ſcili-
cet ⁊ pietate properans his amiſſis illaꝫ adipiſci:
⁊ ut gemma bibat ciuem atqꝫ homineꝫ obliuiſci?
Gau. Libēter gemmatis utor poculis. Rō. C
Eſt fortaſſe alia deſiderij taꝫ intenſi radix: neqꝫ ſo
lus fulgor allicit ſed aliqua latens virtus. Nā qs
omnes gemmarum vires atqꝫ virtutes explicet?
Ita dico ſi omnium que de his dicuntur aut ſcri-
buntur: pars ſeptima uera eſſet: ſed nec ſeptuageſi
ma uera eſt: neqꝫ profecto centeſima. Quod ſi ut Pli
nius ait: nulla fraus vite lucroſior: quis miretur ſi
⁊ nulla numeroſior? Non ꝙ gemmarum q̄ cete
rarum rerum crebrior ſit contractus: quippe quas
raritas precioſas facit: ſed ꝙ nuſq̄ rarior eſt ueri-
tas: neqꝫ enim alicubi uel experiendi minor copia:
uel maior licentia mentiendi: uel mendacij fructꝰ
uberior: uel impudentia liberior: uel conſuetudo
frequentior. Quod ſi quid prorſus ex omnibꝰ ue-
rum eſt: an illud forſitan uerum erit: quod ⁊ mago
rū auctoritas: ⁊ ſuper illā fūdata vulgi habet opi
nio: Ebrietati reſiſtere Amethiſtos? Parū ne igit̃
cauſe ſit: cur ebrioſoꝝ poculis hec gemma deſerui
at? Ludo tecum. Sepe ira iocos parit: Nem-
pe ut hoc vni tribuant: quid alie meruere: niſi ꝙ

uoluptatis ingeniū fuit:ut cū guſtu bibentis de-
lectetur viſus:atqꝫ hinc illinc ſenſibꝰ delinitis am
bitioſior letiorqꝫ ſit ebrietas. Nec ni fallor ⁊ ueri-
or rei huius ⁊ certior cauſa eſt:cum in reliqs: tuʒ
in hac ipſa que aduerſus ebrietatem qſi belli dux
eligitur:de qua triumphare ſobrietas ſola poteſt:
Uti vino modico:iuxta illiꝰ ꝯſultoris optimi ſen-
tentiam:eoqꝫ ipſo non ad uoluptatem ſed ad utili
tatem ⁊ ſtomachi egritudines depellendas: Ui-
no inqꝫ exiguo ⁊ fragili lymphiſqꝫ ꝑdomito: Me
ri aūt potētis icēdiū atqꝫ ipetū:ſeu fuga euadere:
ſeu aquaꝝ diluuio extinguere ac frenare: Scire ⁊
meminiſſe in vno magno ac feruido potuqꝫ cre-
bro ⁊ nimio:multam pudoris ac doloris peniten
tieqꝫ materiam ineſſe:eaʒ quocūqꝫ te uerteris ocu
lis ingeri:neqꝫ a quoqꝫ ſane mētis poſſe diſſimu-
lari. Hec ſunt arma contra mōſtrum illud utilia.
Quis hic Amethiſto ſeu gemmis omnino ullus
eſt locus? Mentiti ſunt id magi:fueruntqꝫ qui cre
derent:ut hoc ſpōſore ſobrietatis intrepidi bibe-
rent. Perfide quidem magi atqꝫ ipudenter ut plu
rima:ſtulte credulum vulgus ut oia. Sūma igit
rerum eſt:nihil aliud uobis hanc reliquaſqꝫ con-
ciliat:qꝫ uoluptas difficultatibus excita ⁊ incēſa:
ſed multo maxime ſuperbia ⁊ conditionis obli-
uio:timorqꝫ animi letifer:quo cuʒ nil peius ſit ho
minum vite:miror qd ita nil gratius:non dico vir
tus bonum ingens ueſtro vili iudicio:ſed nec vita
ipſa nec ſalus:non ſecuritas:nō opes: non deniqꝫ
uoluptates:iiſdem uobis extimatoribus ſūmum
bonū. Cuncta hec vni ceſſere ſuperbie: Hec preter
cetera uos gēmarum cupidos fecit: que ſemꝑ in-
utiles:ſepe damnoſe ſūt:neceſſarie vo nunqꝫ. Hac
hortante igitur effectuʒ eſt:ut occupati ſemper ac
trepidi ſed exculti domorum mēſas tēploꝝ inſtar
altariuʒ habeatis aureas atqꝫ gēmatas:hoſtie ip
ſe purpuree ac vitiate:auaritie luxurieqꝫ ambitio
nis atqꝫ ſuperbie cultus expoſite:que in uos om-
nes ac ſingule ſeuiūt:primas ſibi partes: ut eſt di
ctuʒ:uendicante ſuperbia. Auaritia quippe quod
nomē ſonat:utcūqꝫ fortaſſis auro cōtenta quieſce-
ret: Luxuria epulis ⁊ uoluptatibus ſuis: Sola ſu
perbia non quieſcit qꝫdiu aliquid ſupra ſe videt:
ut que ab initio reruʒ deo par eſſe tentauit hec ea
demqꝫ uos cogit laborioſe gēmas qrere. ſtudioſe
qꝫ uel nectere uel cauare:ut prodeūtes ſedenteſqꝫ
in foro inqꝫ cōuiuio radiantes ac ſtellati:celo ſem-
per inuidiam faciatis. Hac duce igitur:ut ad rem
redeā:in habitaculo ⁊ in ueſte ciboqꝫ ⁊ potu: ⁊
rebus omnibus que humane neceſſitati ſeu iucū-
ditati inuēte erant: ſpecioſum aliquod fulgidūqꝫ
periculū miſcuiſtis:eoqꝫ creſcendo malū ꝓdiit:ut
ex gēmis:nō modo iam pocula:ſed pelues ac lebe
tes ⁊ mortaria ⁊ ahena cōſpiciamꝰ: Uictrix plau-
de ſuperbia:gēmea pocula requirebas: Omne ti-
bi ex eadem materia uaſoruʒ genus tui offerūt mi
niſtri. Neqꝫ iam minus eſt cōmune: gēmam hos
in uſus qꝫ in uſum fruguʒ terrā fodere: ſic conſue
tudo facta eſt nobis:que luxuria maioribꝰ ueſtris
fuit. ¶ Gau. Cryſtallinis poculis libēs utor. ¶ Ra
D tio. Parco iam gēmis:cōcreta illas glacies excu-
ſat. Neſcio qd plus vitro habēs:eque enim frāgi-
tur ⁊ ſartiri neqt:niſi ꝙ qſitu difficilior: ⁊ uel de
longinquo ueniēs:uel que ꝓpinqua eſt inter alpi-
um ſcopulos rupeſqꝫ inuias ⁊ algentes tenui fu-

ne pendētibus eruēda: ob eāqꝫ rē charior ueſtras
cupiditates irritare potētior. Itaqꝫ Nerone legis
in felici ꝑcituʒ rumore:ſeu dānis ex oibus cryſtal
linos duos calices forte eliſos grauiſſime doluiſ-
ſe: ſeu ꝙ alter puta uerior hiſtorie ſenſus habet:
ira feruidū ꝑcipiti: ⁊ etati ſue infenſum ⁊ poſteris
inuidētem:ne qs vnqꝫ ex his biberet: manu ꝓpria
colliſiſſe. En fortune durioris expiatio:nil inuētū
in quo grauius ſeuitie magiſter iracūdiam exerce
ret:in cryſtallū ſeuit:qua nulle tūc ſibi delitie cha-
riores. Excuſatio minoꝝ:dicat aliqs imitari ꝑnci-
pem: Sed Neronē ſequi nemo bonus optauerit.
¶ Gau. Cryſtallinis gaudeo. ¶ Ratio. Nec attē- E
dis qꝫ caduca qꝫ fragilis delectatio tua ſit: Sed
hic mos eſt ueſter:nature ꝓprie ſimilia exoptatis
cum ⁊ ibecillitas ueſtra firmum aliquid cui here
ret ⁊ ueſtri melior pars celeſtis altum aliquid qō
ſpectaret ⁊ optare ⁊ querere debuiſſet: utriqꝫ de
bilia atqꝫ ima queritiſ: Bene aūt habet ꝙ murina
hodie lauticiis exceſſere: Ueteꝝ furor icredibilis:
eadem illa victoria que peregrina multa uobis
intulit: Ipſo de quo diximꝰ: triumphāte Pōpeio
in italia:inqꝫ urbem Romā trāſuectus:ex Aſia ſe
men inutile:ſed terre creditū ꝑfertili coloniſqꝫ im-
pigris. Itaqꝫ in breui auctuʒ uſqꝫ adeo ut murini
vnius ꝑcium ſeptuaginta videas talēta: caliciſqꝫ
illius ab amāte quodam cupide cōuulſum dētibꝰ
labrum: ⁊ miri amoris mirabiliorē exitum:ut cica
trix illa nobilitās uaſculum: ⁊ fame eius: ⁊ precii
eſſet augmētuʒ. Nō igit hac in parte luxuria: qua
nulli ceditis etati:neqꝫ ſuꝑbia minor eſt ueſtra qꝫ
maioruʒ: Sed utriuſqꝫ ſubducta materia eſt muri
nis:nō ſolū uſui ueſtro deficientibus: ſed ignotis
pro quibꝰ noua luxurie ſpēs inuaſit. Auellane ra-
dix ad pocula generoſum lignū:ipſum quoqꝫ cica
tricibus honeſtandū:furor nunc precipuus gallia
rum:uenerūt hos in uſus nuper arbores alie pe-
regrinis noibꝰ aduenis ⁊ notis:aliis atqꝫ aliis:ſed
eadem uanitate uenientqꝫ:nec ullus erit nouitatū
modus:donec ueſtris poculis murinoꝝ iactantia
victa ſit. In vno plane fateor auoruʒ ceſſiſtis inſa
nie:ꝙ illi ſucinos nullo uſu ſola:ſed habendi libi-
dine mirabantur:uterqꝫ delitias numerabāt. Un
de ⁊ Nero ipſe non principum modo: ſed hoium
ſeuiſſimus male dilecte ⁊ peius occiſe coniugis:
flauoſ crineſ hoc ſub nomine ceu titulū meditataſ
eximium adoptaſſe legitur carmine edito. Fuit at
qꝫ quod ſtupeas trux illud ingenium amicum mu
ſis:in quo illos ꝙ aurei viderentur ſucinos ſuos
dixit. O feroces atqꝫ infauſte blanditie decorum
qꝫ ⁊ laudatum caput calce impia ad inferos de-
trudenduʒ. At uos ſucinos ⁊ habetis ⁊ ſpernitis
aut certe modeſtius colitis ⁊ parcius eſtimatis.

¶ De Gemmarum ſignis. Dial. XXXIX. ¶ Gau.

Ignis gemma expreſſis mulceor. ¶ Rō. A
Acceſſit:non inficior ad nature decus qui
dam artis ornatus ⁊ minutos in vultus
inqꝫ ſignorum uſum gemmas ſculpi:ſubtiliora q-
dem inter ingenii opera numeratum: ubi ⁊ Ame
thiſtus inter lapides uel ipreſſioni facilis uel ſuc-
ceſſu proſper:ut perhibent: ⁊ inter artifices primū
ſibi Pyrgoteles ſumpſit nomen: eo ꝙ vnus e cun
ctis ſui generis idoneus Alexādro viſus eſt ſcul-
pende ſui oris imagini:qua poſtmodū diuꝰ Augu
ſtꝰ uſus eſt:cū gēma illa qua erat uti ſolitꝰ in iocos

hoium abiiſſet ut ſphinx enigmatica diceret:ita ut
pꝛeter exactionū difficultates ipſa quoqꝫ ſigni per
plexitas uerecūdiſſimo pꝛincipi parere videret in
uidiā. Huic ꝓximus uel ingenio uel etate Apollo
nides fuit ⁊ Eronius. Poſt hos magni nominis
in hac arte Diſcores fuit:cuius cum opus expꝛime
ret:nomē ſiluiſſe Pliniuʒ miroꝛ. Hic eſt enim qui
ipſius diui Auguſti ſculpſit effigieʒ:qua ad extre
mū ⁊ ipſe dum vixit ⁊ poſt eū multi pꝛincipuʒ uſi
ſunt:ea uel Ceſarei oris ueneratio uel admiratio
fuit artificis. Et nunc ego tanto de gemmis habi
to ſermone:quas ſeu natura itegras ſolidaſqꝫ uo
luptatibus ueſtris exhibet:ſeu ars cauſas:Que
ro ex te quāto amplius delectare animū deberet
ſine ꝑcio aut labore parabilis ſplendoꝛ ethereus:
Jmmo ne is equidē ſed qui huius ⁊ illius fons ac
ꝑncipū lucis eſt? Rutili Carbūculi:virides Sma
ragdi:ſereni Saphyri:candide Margarite ſic alli
ciunt:nec ſolis fulgoꝛ aut ſyderum:nec terre viroꝛ
aut arborū:nec ſerenitas aeris:nec cādoꝛ nitidus
tangit auroꝛe? Stupetis facies manu hominū gē
mis inſculptas nec artificis ſtupetis ingeniū:imo
ꝟo neqꝫ illū ueneramini totqꝫ tā claris ad uerū vi
is agnoſcitis qui gēmas ipſas:quiqꝫ ingeniuʒ:qui
manus:quiqꝫ oculos fecit quibus hec cernerētur
atqꝫ intelligerentur ⁊ fierent. O ſemper viliū imi
tatores rerum:ſemperqꝫ nobiliuʒ contemptores.

A

¶ De Tabulis pictis. Dialogus.XL. ¶ Hau.

Jctis tabulis delectoꝛ. ¶ Rō. Jnanis de

p lectatio:nec minoꝛ uanitas q̄ꝫ magnorum
hominū ſepe fuit:nec tolerabilioꝛ q̄ꝫ anti
qua. Si quidē omne malū exempluʒ tunc
fit peſſimum:quando illi uel auctorū pōdus adiū
gitur uel annorū:Undecunqꝫ oꝛte conſuetudinis
robur ingens cōſenuerit:⁊ ut bona in melius:ſic
mala in peius etas pꝛouehit. Sed o utinā qui ma
iores ueſtros uanis in rebus facile vincitis:eoſdē
in ſeriis eq̄retis virtuteqꝫ cū illis ⁊ gloriā mirare
mini cū quibus pictas tabulas ſine fine miramini
¶ Haudium. Ualde utiqꝫ pictas tabulas miroꝛ.
¶ Rō. O mirꝰ humani furoꝛ animi oia mirātis ni
ſi ſe:quo inter cuncta non ſolū artis ſed nature ope
ra nullū mirabilius. ¶ Hau. Picte delectant ta
bule. ¶ Rō. Quid de hoc ſentiam ex iaʒ dictis in
telligere potuiſti. Omnis q̄deʒ terrena delectatio
ſi conſilio regeret:ad amorē celeſtis erigeret ⁊ ori
ginis admoneret. Nam q̄s vnqꝫ queſo riui appe
tēs fontem odit? At uos graues humi acclives af
fixiqꝫ celū ſuſpicere non audetis:⁊ obliti opificem
illum ſolis ac lune tanta cū uoluptate tenuiſſimas
picturas aſpicitis:atqꝫ vnde tranſitus erat ad alta

B

diſponitis:illic methā figitis intellectus. ¶ Hau.
Pictis tabulis delectoꝛ vnice. ¶ Rō. Pennicel
lo ⁊ coloribus delectaris in quibus ⁊ pꝛecium ⁊
ars placet ac uarietas ⁊ curioſa diſperſio:Sic exā
guiū viui geſtus atqꝫ imobiliū motus imaginum:
⁊ poſtibus erumpentes effigies ac vultuū ſpiran
tiū liniamēta ſuſpendunt:ut hinc erupturas pau
lominus pꝛeſtoleris uoces:⁊ eſt hac in re periculū
q̄ꝺ his magna maxime capiuntur ingenia. Jtaqꝫ
ubi agreſtis leto ⁊ bꝛeui ſtupoꝛe pꝛetereat:illic in
genioſus ſuſpirans ac uenerādus inhereat. Ope
roſum ſane neqꝫ tamē huius eſt operis ab initio ar
tis originem atqꝫ incrementa retexere:⁊ miracu
la operum ⁊ artificū induſtrias:⁊ pꝛincipū inſani

as:⁊ enoꝛmia pꝛecia:quibꝰ hec trans maria merca
ti:Rome in tēplis deoꝝ:aut Ceſarū in thalamis:
inqꝫ publicis plateis ac poꝛticibꝰ ꝯſecrarūt. Neqꝫ
id ſatis niſi ipſi huic arti dextras atqꝫ animo maio
ri exercitio debitos applicarēt:quod iā ante nobi
liſſimi philoſophorū grecie fecerāt:Unde effectuʒ
ut pictura diu quidē apud uos ut nature coniun
ctioꝛ:ante omnes mechanicas in pꝛecio eſſet:apō
graios ꝟo:ſi quid Plinio creditis in ꝓmo gra
du liberaliū haberetur. Mitto hec quoniā ⁊ intē
te bꝛeuitati ⁊ pꝛeſenti ꝓpoſito quodāmodo ſunt
aduerſa:Videri enim pn̄t moꝛbū ipſum cuius re
mediū pollicebar alere:⁊ reruʒ claritas ſtupentis
amentiā excuſare. Sed iaʒ dixi:nihil errori detra
hit errantiū magnitudo:Jmmo hec quidē ideo at
tigerim:ut liqueret mali huius quanta vis eſſet:
ad quam tot tantiſqꝫ ſit ingeniis cōſpiratum cui ⁊
vulgus errorum pꝛinceps ⁊ conſuetudinū geni
trix longa dies cumuluſqꝫ ingēs omnium malorū
ſemper auctoritas acceſſerint:ut uoluptas ſtupoꝛ
qꝫ animos ab altiore furtim cōtemplatione dimo
ueat diſtrahatqꝫ. Tu aūt ſi hec ficta ⁊ adūbꝛata fu
cis inanibus uſqꝫ adeo delectāt:attolle oculos ad
illū qui os humanū ſenſibus:animā intellectu:ce
lum aſtris:floribus terrā pinxit:ſpernes quos mi
rabaris artifices.

¶ De Statuis. Dial.XLI. ¶ Hau.

T delectoꝛ ſtatuis. ¶ Rō. Artes uarie:fu A

a roꝛidē:ipſarumqꝫ fons vnus artiū:vnus
finis:diuerſa materia. ¶ Ha. Delectāt ſta
tue. ¶ Rō. Accedūt hec quidē ad naturaʒ ꝓpius
q̄ꝫ picture. Jlle enim videntur tm̄:he autem ⁊ tan
guntur:integrumqꝫ ac ſolidū:eoqꝫ perennius coꝛ
pus habent:Quam ob cauſam picture ueterū nul
le uſq̄ꝫ:cū adhuc innumerabiles ſuperſint ſtatue.
Unde hec etas in multis erronea picture inuētrix
vult videri ſiue ꝗ inuentioni ꝓmū elegātiſſima
cōſumatrix:limatrixqꝫ:cū in gn̄e quolibet ſculptu
re:cunqꝫ in oibꝰ ſignis ac ſtatuis lōge imparē ſe ne
gare temeraria impudēſqꝫ nō audeat. Cū pꝛete
rea pene ars vna uel ſi plures:vnus ut diximꝰ fons
artiū graphidē dico:atqꝫ ipſe ꝓculdubio ſint coe
ue pariterqꝫ floruerint:Siquidē vna etas ⁊ apel
len:⁊ Pyrgoteleʒ:⁊ Lyſippū habuit:quod hinc
patet:quia hos ſimul ex omnibus Alexandri ma
gni tumoꝛ maximus delegit:quorum pꝛimus cuʒ
pingeret:ſecundus ſculperet:tertius fingeret atqꝫ
in ſtatuam excuderet:edicto uetitis vniuerſis qua
libet ingenii artiſqꝫ fiducia facieʒ regis attingere:
Nec minoꝛ hic ideo furoꝛ q̄ꝫ reliqui:Jmmo ꝟo om
nis moꝛbꝰ eo funeſtioꝛ:quo ſtabiliore materia ſub
nixus. ¶ Hau. At me ſtatue delectant. ¶ Rō. Nō B
te ſolum aut plebeis comitibus errantem putes:
quanta olim dignitas ſtatuarum:q̄ꝫtum ue apud
antiquos clariſſimoſqꝫ hominū ſtudium deſideri
umqꝫ rei huius fuerit ⁊ Auguſti ⁊ Veſpaſiani:ac
reliquorum:de quibus dicere nunc longū eſſet ⁊
impertinens:Ceſarū ac regū virorumqꝫ ſecūdi oꝛ
dinis illuſtrium ſolers inquiſitio ⁊ repertaruʒ cul
tus ⁊ cuſtodia ⁊ conſecratio iuditio ſunt:Accedit
artificum fama ingens:nō vulgo aut mutis dum
taxat operibus:ſed late ſonantibus ſcriptorum lit
teris celebꝛata:que tā magna utiqꝫ parua de radi
ce naſci poſſe nō videtur. Nō fit de nihilo magnuʒ
eſſe uel videri opoꝛtet de quo ſerio magni tractāt.

Sed bis omnibus ſupra reſponſum eſt: Eo autem
ſpectant ut intelligas q̃ꝫto niſu obſtandū tam ue-
tuſto ⁊ tam ualido ſit errori. ¶ Sau. Uarijs dele
ctor ſtatuis. ¶ Ratio. Harum quippe artium ma
nu naturam imitantium vna eſt quā plaſticē dixe-
re: Hec gypſo ⁊ ceris operat̃ ac tenaci argilla: que
cognatis licet artibus cunctis amicitior ſit virtuti
aut certe minus inimica modeſtie in primis ⁊ fru
galitati: que magis fictiles q̃ꝫ aureas deoruꝫ atqꝫ
hominum formas probant: quid hic tamen dele-
ctabile: quid quo cereos aut terreos vultus ames
C nō intelligo. ¶ Sau. Nobilibus ſtatuis delector.
¶ Ratio. Auaritie conſiliū agnoſco: preciū ut au-
guror nō ars placet. Unā tu aureā artificij medio
cris multis eneis atqꝫ marmoreis multoqꝫ maxi-
me plaſticis preferendā duxeris: haud inſulſe qui
deꝫ ut ſe habet exiſtimatio rerum preſens: hoc eſt
autē aurū amare non ſtatuam: que ut ex vili mate-
ria nobilis ſic puro rudis ex auro fieri pōt. Quan
ti v̓o tu ſtatuam extimares: ſiue illam regis Aſſy-
rij ex auro ſexaginta cubitor: quā nō adoraſſe ca-
pitale fuit: quāqꝫ hodie multo ultro ſuam: ut face-
rent adorarent: ſiue illam cubitorum quatuor quā
ex ingenti topaçio: mirum dictu: regine egyptie fa
ctam legis: puto non anxie quereres cuius eēt arti
D ficis contentus de materia queſiuiſſe. ¶ Sau. Ar-
tificioſe oculos delectant ſtatue. ¶ Ratio. Fuere
aliquando ſtatue inſignia virtutum: nunc ſunt ille
cebre oculorum. Ponebantur his qui magna geſ-
ſiſſent: aut mortem pro republica obijſſent: Qua-
les decrete ſunt legatis a rege Uebientium inter-
fectis: Quales liberatori Italie Africano: quas il
lius magnitudo animi ac ſpectata modeſtia nō re
cepit: quaſqꝫ poſt obitum recuſare nō potuit. Po-
nebant̃ ingenioſis ac doctis viris: qualem poſitaꝫ
legimus Uictorino: Nunc ponuntur diuitibꝰ ma-
gno precio marmora peregrina mercātibꝰ. ¶ Sa.
Artificioſe placent ſtatue. ¶ Rō. Artificium fere
oīs recipit materia: Sentio aūt ut tua hec delecta
tio plena ſit ingenij materieqꝫ nobilitas iuncta per
ficiet: Neqꝫ hic tamen auruꝫ q̃ꝫuis Phidiaſqꝫ con
uenerit uera delectatio ulla eſt aut uera nobilitas
fex terre licet rutila: incus: mallei: forcipes: carbo
nes: ingeniū laborqꝫ mechanici: quid hinc viro op
tabile uereqꝫ magnificuꝫ fieri poſſit cogita. ¶ Sa.
E Non delectari ſtatuis non poſſum. ¶ Ratio. De-
lectari hominum ingenijs ſi modeſte fiat tolerabi
le: his preſertim qui ingenio excellunt: Niſi enim
obſtet liuor: facile quiſqꝫ quod in ſe amat in alio
ueneratur. Delectari quoqꝫ ſacris imaginibꝰ: que
ſpectantes beneficij celeſtis admoneant: piuꝫ ſepe
excitandiſqꝫ animis utile: prophane autem ⁊ ſi in-
terdum moueant atqꝫ erigant ad virtutem: dū te-
pentes animi rerum nobiliuꝫ memoria recaleſcūt
amande tamē aut colende equo amplius nō ſunt
ne aut ſtulticie teſtes: aut auaritie miniſtre: aut fi-
dei ſint rebelles: ac religioni uere ⁊ precepto illi fa
moſiſſimo: Cuſtodite uos a ſimulachris: profecto
autē ſi hic quoqꝫ illum aſpicis qui ſolidam terram
fretum mobile: uolubile celum fecit: quiqꝫ non fi-
ctos ſed ueros viuoſqꝫ homines ⁊ quadrupedes
terre: piſces mari: celo uolucres dedit: puto ut pro
togenem atqꝫ Appellen: ſic etiam Polycletū ſper
nes ⁊ Phidiam.

¶ De Uaſis Corynthijs. Dial'. XLII.

¶ Sau. Quem non moueāt uaſa corynthia? ¶ Rō. A
q Aſſuetū celeſtibus: terrena non quatiunt:
ſic collata illis modicū: ſic nihil: ſic deniqꝫ
tedium atqꝫ faſtidium graue ſunt. Quomō auteꝫ
animus memor originis: cauernis terreſtribus in
hiet: aut magnifaciat quod ex illis effoditur: dum
celum ſolemqꝫ ac ſtellas ⁊ ſeipſum videt: ſupmū-
qꝫ horum omnium artificem contemplat̃? ¶ Sa.
Corynthijs delector. ¶ Rō. Neſcis te nō gelido
tantum ⁊ examini terre partu: ſed officine nigran
tis ac ſqualentis fabri opere: ad poſtremū Roma-
ne prede reliquijs delectari? Ad hiſtorias redi:
Mummius dum Corynthū armis captam dire-
ptamqꝫ flāmis abſumeret: aureis ſimulqꝫ argēte-
is atqꝫ eneis quecunqꝫ victorum forte manus eua
ſerant: ſtatuis: quarū abūdantiſſima oliꝫ illa urbs
fuit pari incendio liquefactis: omnium metallorū
uene ibi vno torrente fluxerunt: vnoqꝫ ex omnibꝰ
iam nobiliore metallo ⁊ precioſioribus uaſis ex-
ordium: ⁊ a clade urbis nomen luxurie partū fuit
non ꝙ is furor in ea urbe conſurgeret que ruebat
ſed uenturo furori materia parabat̃. Ad hunc mo
dum tunc Corynthus huius fons fuit inſanie: nūc
Damaſcus: Inde hodie uaſa mittuntur uros ca-
ptura oculos animoſqꝫ. ¶ Sau. Uaſis corynthijs B
delector. ¶ Rō. Mirarer magis: niſi Auguſtum
modeſtiſſimū licet atqꝫ grauiſſimum principeꝫ: le-
ctum eſſet apud egregios ſcriptores: delectatione
hac uſqꝫ adeo correptū precipitemqꝫ actū: ut pro-
ſcriptione Triumuirali condemnaſſe aliquos: nul
lam aliā ob cauſam niſi huiuſmodi uaſorū deſide-
rio putaret̃: atqꝫ eius ad ſtatuam famoſo epygrā-
mate appoſito ad eternam laudati ducis infamiā
Corynthiarius diceretur: Quod ſi credimus: in-
ter hunc optimum peſſimūqꝫ oīum Antoniū hac
in parte quid interſit: niſi ꝙ hunc ad iniuriā cauſa
mouit humilior: Et eſt omne peccatū eo maiꝰ quo
⁊ maior qui peccat ⁊ minor cauſa peccandi: Nec
peccantis magnitudo atqꝫ imperiū lingue uel cala
mi vulnus euadunt iudicijſqꝫ hominū eximunt̃: il
los magis in ſe acuunt atqꝫ irritant. Non parcit re
gū maculis vulgus loquax: ⁊ ſi palā metuit: clā li-
bertate utitur: in cauernis ſibilat: gānit: in tenebris
dubias uoces in nubibus: acres uerſus in triuijs
ferit: ſubſcribit ſtatuis: nutu loquit̃: ſilentio excla-
mat: minaturqꝫ oculis: lingua ferit. Sic ſepe leui-
bus ex cauſis graues contrahunt̃ infamie ⁊ claris
quoqꝫ nominibꝰ obſcura cognomina. Idqꝫ ſi prin
cipū maximo euenire potuit: quid priuati ſperent:
quibus eſſe debeat amica mediocritas: inimica lu
xuria? ¶ Saud. Corynthijs delector. ¶ Rō. At ſi C
pectus erroribus oculiqꝫ fulgoribus clauderent̃:
liquido appareret q̃ꝫtum fictilia preferenda corin
thijs: q̃ꝫtum uel paratu faciliora uel iucundiora
uſu uel ſecuriora ſeruatu uel diuinis humaniſqꝫ
cultibus aptiora. Certe quod ad ſecuritatem atti-
net: ſi uera hec Ceſaris nota eſt proſcripti illi ſecu-
rius vixiſſent ſi corinthijs caruiſſent. Ad quod ad
diuinum cultum: tum propitiam magis hominibꝰ
fuiſſe diuinitateꝫ: dum fictilibus coleret̃: nec mihi
dubium nec Senece. Quod v̓o ad humanū uſuꝫ
fictilia Tuberonis q̃ꝫuis ut probrum graue apud
populum cecis domino nocuiſſe ſuffragijs certuꝫ
ſit: ⁊ preture repulſam peperiſſe: maximoqꝫ Uale
rio factum populi populariter excuſanti idigna fu

ſiſſe publico munere videantur: Ego tamen hic quoqꝫ cum Seneca ſentio, apud quem illa multis laudibus efferuntur: Sunt enim parſimonie antique ⁊ Romanis aptiſſime moribus: quibꝰ ut modeſti patriſfamilias priuata domus: ſic bñ inſtitute urbis honeſta reſpublica regi debet: ut frenato greſſu metham teneat eius qui in terris eſt compoſiti atqꝫ tranqlli ſtatus. Itaqꝫ ſi Helius Tubero ſictilibus ſuis ante cellã Iouis expoſitis quibus ille frugalitatẽ atqꝫ ſobrietatẽ: utqꝫ ait Seneca: paupertatem in capitolio conſecrabat: oculos populi iam laſciuientis offendit: non eſt ciuis egregij culpa ſed temporum: Iam tunc res ab illa priſca ſeueritate ad hanc mollitiem inclinabat: que primũ pateras cyphoſqꝫ aureos gemmatos: diſcum argenteum corymbiatũ: lancẽ pampinatã: paterã hederatam mirari cepit: ⁊ reliqua que Galienus Imperator Claudio miſit imperatori poſt futuro. Deinde alias atqꝫ alias furorũ ſpecies: que magnificẽtie tribuuntur. Nouiſſime autẽ his diebus nõ hederas modo uel pampinos uel corymbos: ſed ipſas cum incolis ſuis ſiluas omne genus arborum ac ferarum ⁊ uolucrum ⁊ hominum vultꝰ: ⁊ quecunqꝫ uel oculus vidit audiuitqꝫ auris: uel mens finxit in auro expreſſa uel argento longa iam conſuetudine non miratur gemmis inhians: de quibꝰ pauloante tractauimus. Quid multa? Ipſum iã vileſcit aurum creſcente ſuperbia. Pridem v̄o que laudas corinthia viluerunt: contemptuſqꝫ de uera rerum viliũ extimatione laudabilis futurꝰ: de falſa nobilium admiratione damnabilis factꝰ eſt.

D ¶ Gau. Ego v̄o corinthia nunc etiã miror. ¶ Ro. Corinthus ueſtris uſta facibus: ſuo uos uſſit incẽdio: ⁊ murorum excidium ſuorum in ueſtros animos ulta eſt. Neqꝫ id nouum: ſepenumero victores bellorum externorum ſimul externis vitijs victi eſtis. Sic uos Scipio Aſiaticus ⁊ Manilius Uolſco Aſie victores Aſiaticis delitijs lectiſqꝫ purpureis atqꝫ aureis ueſtibus exquiſiteqꝫ ſupellectili: quodqꝫ viliſſimum epulis cociſqꝫ peſſundedit: Sic Pompeius gẽmis ac margaritis: ſic uos Mummius tabulis pictis atqꝫ corinthijs ſubiugauit: ut dum de hoſtibus duces ueſtri: ⁊ de uobis ueſtriſqꝫ de moribꝰ hoſtilia triũpharẽt. ¶ Ga. Cupide corinthijs uaſis utor. ¶ Ro. Neqꝫ uaſa corithia: neqꝫ aurea meliorem cibũ faciũt: neqꝫ ſamia peiorẽ: neqꝫ oio qualitate rerũ: ſꝫ ex morbo ai hec ũra cupiditas orta eſt ſeu ipa potius morbꝰ eſt animi: Cui ut conſulens conualeſcas: pro inutiliũ tot uaſorum curis: vnam arripe utilem ac ſalubrẽ ut ſcias ipſe tuum uas in ſanctificatione ⁊ honore: ſicut ſcriptum eſt: nõ in paſſione deſiderij poſſidẽ.

¶ De librorum copia. Dial. XLIII. Gau.

A Librorũ copia magna eſt. ¶ Ro. Opportune admodũ de his ſermo oritur. Nã ut quidã diſcipline: ſic alij uoluptati ⁊ iactantie libros querunt. Sunt qui hac parte ſupellectilis exornent thalamos: que animos exornãdis inuenta eſt: neqꝫ aliter his utantur q̃ corinthijs uaſis aut tabulis pictis ac ſtatuis ceteriſqꝫ de qbus proxime diſputatum eſt. Sunt qui obtentu librorum auaritie inſeruiant: peſſimi omnium nõ librorum uera precia: ſed quaſi mercium eſtimãtes. Peſtis mala ſed recens: ⁊ que nuper diuitum ſtudijs obrepſiſſe videatur: qua vnum concupiſcentie inſtrumentum atqꝫ vna ars acceſſerit. ¶ Ga. Librorum larga copia eſt. ¶ Ro. Operoſa: ſed delectabilis ſarcina ⁊ animi iucunda diſtractio. B

¶ Gau. Ingens eſt copia librorum. ¶ Ro. Ingens ſimul ⁊ laboris copia ⁊ quietis inopia: huc illuc circumagendũ ingenium: his atqꝫ illis pregrauanda memoria. Quid vis dicam? Libri quoſdam ad ſcientiam: quoſdam ad inſaniã deduxere: dũ plus hauriunt q̃ digerunt: ut ſtomachis: ſic ingenijs nauſea ſepius nocuit q̃ fames: Atqꝫ ut ciborum: ſic librorum uſus pro utentis qualitate limitãdus eſt. In rebus omnibus quod huic parũ: illi eſt nimiũ. Itaqꝫ ſapiens non copiam ſed ſufficientiam rerũ vult. Illa enim ſepe peſtilens: hec ſemꝑ eſt utilis. ¶ Gau. Immenſa copia librorum eſt. ¶ Ro. Immenſum dicimus quod mẽſura caret: ſine qua humanis: quid in rebus rectum ſibiqꝫ conueniens tu metire. Eſt in his etiam que optima iudicant: immenſitas atqꝫ immoderatio fugienda: ſemperqꝫ pre oculis habendum illud Comicũ: Nequid nimis.

¶ Gau. Librorꝫ ineſtimabilis multitudo eſt. C ¶ Ro. Maior ne tibi q̃ Ptolemeo Philadelpho regi egypti: quẽ alexandrine bibliothece quadraginta librorum milia coaceruaſſe compertum eſt: qui tamen diuerſis ex locis diu magno ſtudio queſiti: ſimul omnes arſerunt: Quod elegantie regum cureqꝫ opus egregium fuiſſe ait Liuius quem Senece reprehendit: non id elegantie cureqꝫ regie opus dicẽs: ſed ſtudioſe luxurie: immo ne id quidem: ſed ſeipſam conquiſitis ſpectaculis inaniter oſtentantis. Et Liuij tamen dictum: ⁊ Ptolemei factum: utrunqꝫ forſitan regie opes excuſẽt ⁊ in longum publicis uſibus proſpiciens: regis intẽtio in hoc certe laudabilis ꝙ ſacras litteras mũdo non utiles modo ſed neceſſarias ſumma diligẽtia atqꝫ impenſa per electos ad tantũ opus viros in grecam linguam ex hebraico fonte tranſfudit. At quid facias priuatis nõ equantibus ſed ſuperãtibus apparatus regios? Sereno equidem Sammonico: doctrine viro ingentis: ſed maioris cure plurimarum litterarũ: ſed plurium uoluminum: duo ⁊ ſexaginta milia librorũ fuiſſe legimꝰ: quos omnes Gordiano iuniori cuius patri fuiſſet amiciſſimus ille moriens reliquit magna prorſus hereditas ⁊ multis ſuffectura ingenijs: num v̄o qs dubitet oppreſſura? Quid hic autẽ queſo ſi nil aliud egiſſet in vita: nullũ illi uel ſcribendi ſtudium fuiſſet: uel querendi labor: nihil omniũ tot uoluminibus comprehenſorum legere atqꝫ intelligere laboraſſet? At non ſatis habuit negocij libros ipſos ac librorum titulos ⁊ auctorum nomina ⁊ librorum formas numerumqꝫ cognoſcere? Pulchra v̄o ars: que de philoſopho librariũ facit. Crede mihi non eſt hoc nutrire ſcriptis ingenium: ſed necare mole rerum atqꝫ obruere: uel fortaſſe medijs in vndis more Tantaleo ſiti animam torquere rebus attonitam deguſtantẽ nihil atqꝫ omnibus inhiantem.

¶ Gau. Libri inumerabiles ſunt mihi. ¶ Ro. Et D errores innumeri: quidam ab impijs: alij ab indoctis editi. Illi quidẽ religioni ac pietati ⁊ diuinis litteris: hi nature ac iuſtitie moribuſqꝫ ⁊ liberalibus diſciplinis ſeu hiſtorie rerumqꝫ geſtarꝫ fidei: omnes autem v̄o aduerſi: inqꝫ omnibus ⁊ preſertim primis ubi maioribus agitur de rebus ⁊ uera

Numerus librorum Sereni Sammo

falſis immixta ſunt: perdifficilis ac periculoſa di-
ſcretio eſt. Ut ad plenū auctorū conſtet integritas
quis ſcriptorū inſcitie inertieqꝫ medebitur corrū-
penti omnia miſcentiqꝫ? cuius metu multa iaꝫ: ut
auguror: a magnis operibus clara ingenia reflexe
runt: meritoqꝫ id patit̃ ignauiſſima etas hec: culi-
ne ſollicita: litteraꝝ negligēs: ⁊ coquos examinās
nō ſcriptores. Quiſquiſ itaqꝫ pingere aliqd in mē
branis manuqꝫ calamū uerſare didicerit: ſcriptor
habebitur doctrine oīs ignaruſ: expers ingenij: ar
tis egens. Nō quero iam nec queror orthographi
am: que pridem interijt: qualitercūqꝫ vtinam ſcri-
berent qđ iubent̃ appareret ſcriptoris infantia: re
rum ſubſtantia non lateret: Nunc confuſis exēpla
ribus ⁊ exemplis vnum ſcribere polliciti: ſic aliđ
ſcribunt: ut quod ipſe dictaueris nō agnoſcas. An
ſi redeat Cicero aut Liuius multiqꝫ alij ueterū il-
luſtrium: ante omnes Plinius ſecūdus ſua ſcripta
relegentes: intelligent ⁊ non paſſiꝫ heſitantes: nūc
aliena credent eſſe: nunc barbara. Inter humanaꝝ
inuentionū tot ruinas littere ſacre ſtant: cuꝫ maio
re hominum ſtudio: tū uel maxime protegente ſua
ſancta poemata: ſuas ſanctas hiſtorias diuinaſqꝫ
ſuas leges: auctore illarum deo ſuamqꝫ perennita
tem ſuis inuentionibus largiente: reliquarū nobi-
liſſime pereunt ⁊ iam magna ex parte periere: ſic
ingentis damni nullū eſt remediū: quia nullus eſt
ſenſus: neqꝫ id nouū hac in re: ⁊ virtutū ⁊ morum
damna ingentia negliguntur: cū tanto ſtudio mi-
noribus occurratur: litterarū iacturam inter mini
mas numeratis: Sunt qui numerent inter lucra.
Fuit nuper non in agris aut in ſiluis ſed in maxi-
ma florentiſſimaqꝫ: ⁊ quod ſtupeas urbe Italie:
neqꝫ is paſtor arator ue: ſed vir nobilis magniqꝫ
apud ſuos ciues loci: qui iuraret ſe magno precio
empturū: ne quis vnqꝫ ſuam patriam litteratꝰ in-
coleret aut intraret: O uox ſaxei pectoris. Fert̃ ta
le aliquid ſenſiſſe Licinius infeſtus litteris: ut ſcri
ptum eſt: quas virus ac peſtē publicā nominabat.
Sed origo illū ruſtica forſan excuſet: Et ſi eniꝫ uſ-
qꝫ ad Ceſareū nomē aſcendiſſet naturā tamen non
exuerat. Uerum eſt enim illud Flacci: Fortuna nō
mutat genus. Sed quid de nobilibus ueſtris di-
cam: qui nō modo perire litteras patiunt̃: ſed exo
ptant uotis. Equidē hic rei pulcherrime cōtemptꝰ
atqꝫ odiū: breui uos in profundū ignorātie demer
ſerint. Accedent: ne a propoſito deerremus: ⁊ ſcri-
ptores nulla frenati lege: nullo probati examine:
nullo iudicio electi: Non fabris: non agricolis: nō
textoribus: nō ulli fere artiū tanta licentia eſt: cuꝫ
ſit in alijs leue periculū: in hac graue: ſine delectu
tamen ad ſcribendū ruunt oēs ⁊ cuncta uaſtanti-
bus certa ſunt precia. Nec vō hec ſcriptorū magiſ
humano more lucra captantium ꝙ̃ ſtudioſorum
publiciſqꝫ rebus preſidentiū culpa eſt: quibus nul
la vnqꝫ rei huius cura fuit: oblitis quid Euſebio
Paleſtine Conſtantinus iniūxerit: ut libri ſcilicet
E non niſi ab artificibus ijſqꝫ antiquarijs ⁊ perfecte
artem ſcientibus ſcriberentur. Hau. Libroꝝ bo
na copia eſt. Rō. Quid ſi capax animus nō eſt.
Meminiſti Sabinū illū apđ Senecā: ſeruoꝝ ſuo
rum ſcientia gloriantem: Quid inter te atqꝫ illum
intereſt: niſi qđ aliquanto tu ſtultior: uterqꝫ eqdeꝫ
alieno: uerū ille ſuoꝝ ⁊ certe ſuoꝝ: ac tu libroꝝ nil
ad te pertinentium ingenio gloriaris? Sunt qui
quicquid in libris ſcriptū domi habēt: noſſe ſibi vi
deantur: Cunqꝫ ulla de re mentio incidit: hic liber
inquit in armario meo eſt: hoc tantū ideqꝫ ſufficere
opinantes: quaſi ſimul in pectore: ſit elato ſuperci-
lio conticeſcūt: ridiculū genus. Hau. Libris af-
fluo. Rō. Oꝫ mallē ingenio ⁊ eloquentia ⁊ do-
ctrina: multoqꝫ maxime innocētia ⁊ virtute. Sed
hec uenalia non habentur: ut libri: ⁊ ſi haberētur
neſcio an emptores totidē reperturi: quot libri. Il-
li enim muros ueſtiunt: hec animos: qui quando
oculis non videntur ab hominibus negliguntur.
At profecto ſi librorū copia doctos faceret aut bo
nos doctiſſimi oium atqꝫ optimi ſepe eſſe poſſent
qui ditiſſimi cuiꝰ ſepe contrariū videmus. Ha.
Adminicula ad diſcendnm libros habeo. Rō.
Uide autē ne impedimenta ſint potius: ut nonnul
lis ad vincendum multitudo bellatorū: ſic librorū
multitudo multis ad diſcendū nocuit: ⁊ ex copia:
ut fit inopia orta eſt: qui ſi ultro adſint: nō abijcien
di equidem ſed ſequeſtrandi erunt: utendumqꝫ me
lioribus: ⁊ cauendum ne qui forſan in tēpore pro-
futuri eſſent intempeſtiui obſint. Hau. Multi ⁊ F
uarij mihi ſunt libri. Rō. Fallit ſepe viarū mul
tiplicitas viatorem: ⁊ qui vno calle certus ibat: he
ſit in biuio: multoqꝫ maior eſt triuij error aut qua-
driuij: Sic ſepe qui librum vnum efficaciter elegiſ
ſet: inutiliter multos aperuit euoluitqꝫ. Multa ſūt
oneroſa diſcentibus: doctis pauca ſufficiūt: nimia
utriſqꝫ ſunt importuna: ſed fortioribus humeris
ſubuectant̃ agilius. Hau. Librorum nobilium
magnum numerum contraxi. Ratio. Libroruꝫ
numero nemo qui nūc occurrat: preter regem illuꝫ
egyptium nobilitatus eſt: neqꝫ id ſibi tam numerꝰ
dedit ꝙ̃ famoſa tranſlatio Haud dubie mirū opꝰ
tot ingeniorum: niſi vnius poſt ingenij miraculum
maius eſſet: Calle alio niti oportet: ut ex libris glo
riam queras non habendi ſed noſcēdi: neqꝫ biblio
thece ſed memorie cōmittendi cerebroqꝫ nō arma
rio concludendi ſunt: alioquin uel librario publico
uel armario ipſo glorioſior nemo erit. Ha. Egre
gios multos libros ſeruo. Rō. Multos in vicu
lis tenes: qui ſi forſan erumperent ⁊ loqui poſſent:
ad iudiciū te priuati carceris euocarent. Nūc flēt
taciti: multa quidem nominatim illud quod perſe-
pe vnus iners affluit auarus: quibus multi egeāt
ſtudioſi.

De Scriptorum fama. Dial. XLIIII. Ha.

A Uid ꝙ ipſe libros ſcribo. Rō. Morbus
q publicus: contagioſus: inſanabilis. Om-
nes ſibi uſurpant ſcribendi officium: quod
paucorum eſt: vnus hoc correptus malo: multos
inficit. Emulari enim pronum: imitari arduum: vn
de indies creſcit egrotantiū numerus ſimulqꝫ vis
egritudinis ingraueſcit: quotidie plures: quotidie
peius ſcribūt: quoniam ſequi faciliuſ ꝙ̃ aſſeq. Sci
tum reqꝫ compertum ⁊ cum tempore clarius eſt il
lud ſapientis Hebreorū: Faciendi plures libros
nullus eſt finis. Hau. Scribo. Rō. Suis uti
nam ſe finibꝰ tenerent hoies rerumqꝫ ordo conſta-
ret qui mortaliū temeritate confunditur: Scribe-
rent qui ſciunt ⁊ qui poſſunt: alij legerent uel au-
dirent. Ita ne parua enim animi uoluptas intelli-
gere eſt: niſi manus ad calamū preſumptuoſa feſti

net: ⁊ quiſquis libri particulã intellexit ſeu intelle
xiſſe viſus eſt ſibi:ilico libros ſcribere videat̃ ido-
neus?Hereret utinam memorie vnum Ciceronis
noſtri dictum in Tuſculani ſui ueſtibulo:ne quem
lateat claro ſcilicet ac patenti loco poſitum : Fieri
enim inquit poteſt ut recte quis ſentiat: ⁊ id quod
ſentit eloqui polite non poſſit. Et ſequit̃: Sed mã-
dare quenqꝫ cogitatiões ſuas litteris:qui eas nec
diſponere nec illuſtrare poſſit nec delectatione ali
qua allicere lectorẽ:hominis eſt intẽperanter abu
tentis ⁊ ocio ⁊ litteris. Sunt quidem Ciceronia-
na iſta ueriſſima:ſed ea iã uſqꝫ adeo vulgaris abu
ſio eſt:ut nemo non ſibi vni dictum putet:quod il-
li olim ſacratiſſimo exuli:qui non de areſcentibus
riuulis ſed de ipſo ueri fonte potauerat que ſcribe
bat:dictum eſt ⁊ ſepius repetitum ſcribe. Cui pre
cepto contemptores preceptorum omnium : om-
nes obediunt:oẽs ſcribunt:Qꝺ ſi in his qui alie-
nos ſcribunt libros magni diximus eſſe periculi :
quantiꝰputas in his qui proprios recenteſqꝫ:qbus
dubias atqꝫ damnatas mũdo inuehunt diſcipli-
nas ſeu quod in his malum eſt leuiſſimũ:ſtilo ob-
tundunt incondito ⁊ agreſti:ſic ut cui vis deſit in
genij:iactura ſaltem temporis laborqꝫ aurium te-
diumqꝫ non deerit?Hic ueſtraruʒ hodie non alius
fructus inuentionũ:aut inficere:aut afficere:refice
re aũt aut nunqꝫ aut perraro. Omnes tamen aſſi-
due libros ſcribunt:nec ulli etati tanta uel ſcriben
tium uel diſſerentium copia : tanta ſcientium atqꝫ
eloquentium fuit inopia. Horum de libris accidit
quod ibidem Cicero idem ait : Itaqꝫ ſuos libros
inquit ipſi legunt cum ſuis nec quiſqꝫ attingit pre
ter eos qui eandẽ ſcribendi licentiam ſibi permit-
ti uolunt. Quod quidem Ciceronis etate rarũ fu-
it:nunc cõmune eſt. Omnes igitur attingunt:quia
ſcilicet eandẽ licentiã uolũt omnes:Sic ſe mutuo
cohortantur:impelluntqꝫ ſcribentes inania ⁊ lau-
dantes:laudemqꝫ ſimiliũ falſis de laudibus aucu
pantes. Hinc illa igitur ſcribentiũ audaciaꝰ rerũqꝫ
confuſio:ne tu ualde tibi placeas libros ſcribens .
C ¶Haud. Scribo libros. ¶Ratio. Melius fortaſ
ſis illos legeres optime aũt in vite regulam lecta
conuerteres. Tunc enim eſt utilis notitia litteraꝝ
dum in actum tranſit:ſeqꝫ ipſam rebus approbat
non uerbis:alioquin uerum ſepe deprehendit̃ qꝺ
ſcriptum eſt ſcientiam inflare. Clare uelociterqꝫ in
telligere:multa ſimul ⁊ grandia:eadẽqꝫ tenaciter
meminiſſe ⁊ ornate eloqui ⁊ artificioſe ſcribere ⁊
pronunciare ſuauiter. Hec omnia niſi ad vitã refe
rantur:quid ſunt aliud qꝫ inanis inſtrumẽta iactã
tie:inutiliſqꝫ labor ac ſtrepitus. ¶Ha. Libros ſcri
bo. ¶Ratio. Forſan utilius arares campũ:gregẽ
paſceres:telam texeres:maria nauigares. Multi
quos natura mechanicos fecerat : illa inuita atqꝫ
obluctante philoſophantur. Contra aliquos phi-
loſophie aptos:natos in aruis:aut paſcuis:in ſcã-
nis opificum:aut nautarũ tranſtris fortuna deti-
nuit. Unde effectum ꝙ mirentur cauſarum inſcij:
ut in mari medio aut rure:in ſiluis : inqꝫ officinis
acria ⁊ erecta reperiantur ingenia:cum in ſcholis
exanguia ac deiecta ſint:Difficile eniʒ vincitur na-
tura ſi vincitur. ¶Hau. Scribo ardenter. ¶Rõ.
Quãto ardentius olim multi quoruʒ ardor ſic extin
ctus eſt:ut ſcripſiſſe illos niſi id alij ſcriberent ne-
ſciretur? Nullum opus humanum ſemper durat
⁊ mortalis labor nihil efficit imortale. ¶Haudi.
Scribo multa. ¶Rõ. Quanto plura alij. Quis D
Ciceronis libros aut Uaronis enumeret. Quis
Titi Liuij:aut Plinij opera metiat̃. grecoꝝ vnus
ſex milia librorum edidiſſe traditur. O ardentem
ſpiritum ſi uera res eſt: O longum ocium ac tran-
quilluʒ. Certe ſi vnũ duos ue aut omnino paucos
libros bene ſcribere multi negocium eſt laboris :
tot vnũ milia ſcripſiſſe nõ tam facile eſt credere qꝫ
mirari. Sũmi tamẽ atteſtantur auctores quibꝰ nõ
credere durum ſit:quiqꝫ hunc numerũ non auditu
ſibi:nec viſu ſolo ſed eorũ librorũ lectione cõper-
tũ dicant:Quos ſi vnũ omnes legere potuiſſe mi-
rabile:quãto mirabiliꝰ eſt ſcripſiſſe. Lõgũ eſt enu
merare:qui viri apꝺ uos:q ꝺo apꝺ grecos : ⁊ que
ſcripſerit quoꝝ nullus ad plenũ ſtudioꝝ fortunatꝰ
fuit:ſed horũ aliqua:illoruʒ aut magna pars:quo
rundam omnia periere:Tu de tuis quid preſagi-
as videto. ¶Hau. Scribo: ⁊ ea mihi interim uo-
luptas vnica. ¶Ratio. Si ut ingenium exerceas
ſcribendoqꝫ alijs te doceas:ſi ut obliuiſcaris tem
porum preteritiqꝫ memoria preſens tedium ef-
fugias excuſo:ſi ut ſcribendi morbo quidem occul
to ⁊ inſanabili medeare:miſereor. Sunt nanqꝫ:ſi
neſcis:qui non ſcribunt niſi quia nequeunt deſine-
re: ⁊ uelut ex precipiti decurrentes nolẽteſqꝫ ſub-
ſiſtere rapiuntur. ¶Hau. Scribendi impetꝰ igẽs E
eſt. ¶Rõ. Melancholie ſpecies infinitas ferunt.
Alij lapides iactant:alij libros ſcribunt : huic ſcri-
bere furoris initium eſt:huic exitus. ¶Ha. Scri-
pſi multa ⁊ ſcribo. ¶Rõ. Si poſteris profuturuſ
nihil ſatius:ſi tibi nudũ nomẽ queſiturus:nihil ua
nius. ¶Haud. Multa ſcripſi. ¶Rõ. O preclaraʒ
inſaniaʒ: ⁊ miramur ſi membrane ſolito chariores
ſint. ¶Hau. Scribo: ⁊ hinc famaʒ ſpero. ¶Rõ.
Dixi iam melius forſitan arares aut foderes meſ-
ſem ſperans:Humi enim tutius qꝫ in uento ferit̃.
At qui fame ſtudium ⁊ pertinax ſcribendi opera :
ut quoſdaʒ claros : ſic innumerabiles ſtultos atqꝫ
inopes in ſenium miſit:nudoſqꝫ ⁊ loquaces ſpecta
culum vulgo fecit. Ecce dum ſcribitis:melioribuſ
curis idoneum tempus elabit̃: Extra uos rapti ſo
pitiqꝫ nõ aduertitis donec ſero uos ſenectus exci-
tet ac paupertas. ¶Hau. Scribo tamen fame cu-
pidus. ¶Rõ. Mirum ſtudium de labore uentuʒ
querere:Certe ego uẽtos optare nauticũ putabã.

¶De Magiſterio. Dialogus. XLV.

¶Hau.
L magiſterio inſignitꝰ ſuʒ. ¶Rõ. Mallẽ
a fateor diſciplina:magiſterio enim indiſci- A
plinato ⁊ rudi nihil eſt turpiꝰ. ¶Ha. Ma
giſter ex merito factus ſuʒ. ¶Rõ. Ut magiſter di
gne ſis:non niſi diſcipulus meruiſti:obſequẽtẽ at-
qꝫ humilem te docilemqꝫ prebueris oportet:alio-
quin aberraſti in via que ad magiſteriuʒ ducebat.
Et ſi non ignorem quoſdam ſine magiſtro ad ſcien
tie gradum altiſſimũ conſcendiſſe:idqꝫ de ſeipſis
viros magni nominis predicaſſe litteriſqꝫ mãdaſ-
ſe:Sed his labor ⁊ ingeniũ: ⁊ diſcendi ardor : ⁊
intentio ⁊ aſſiduitas: ⁊ perſeuerantia pro magr̃o
fuit:nec internus in ſilẽtio magiſter defuit. At nũc
mihi de cõmunibꝰ ſermo eſt. ¶Ha. Magiſter di-
cor. ¶Rõ. Multis ne magiſtri ueri eẽnt:magiſte
rij falſum nomen obſtitit:dumqꝫ de ſe plus omni-
bus qꝫ ſibi dumqꝫ quod dicebantur ſed non erant
eſſe crediderunt:quod eſſe poterant non fuerunt.

¶Gaud. Magiſterio clarus ſum. ¶Rō. Uidiſti vini acidi tabernam picturis aut floribus uernis inſignē: ubi ſitiens viatoꝛ falli poſſit. Sed nūquid ⁊ caupo ſuis fallit artibus? Sunt certe aliqui ſic fallacijs aſſuefacti: ut longo uſu fallendi alios ad extremum ⁊ ſe fallere incipiant: quodqꝫ diu ſuaſere alijs: aliquando perſuadeant ſibi: ⁊ quod falſuꝫ ſciuerint uerū credāt: Tu ut libet magiſterio gloriare: quod ſi digno obtigit nihil noui: Sin indigno: duo hec mala ſecum attulit: ut ⁊ diſcere pudeat ⁊ notioꝛ ignorantia tua ſit.

¶De uarijs titulis ſtudiorum. Dia. XLVI. ¶Gau.

A t Itulis multis ac uarijs exoꝛnoꝛ. ¶Rō. Fecūda frondiū eſt: uanitas: ſed inanis fructuū. ¶Ga. Titulis multiſ abūdo. ¶Rō Si vis grauis ſarcina: Sin falſis: ⁊ feda ⁊ pudēda. Quid opus eſt ⁊ titulis quibꝰ aut laſſioꝛ inſit ad dedecus? Uirtus vno ſeu potius nullo titulo contenta ſibi eſt titulus. ¶Gau. Theologie titulū ſum adeptus. ¶Rō. Erant olim huiꝰ ſcientie pꝛofeſſores hodie: quod indignans dico: ſacrū nomē pꝛophani ⁊ loquaces dialectici dehoneſtāt: quod niſi ſic eſſet: non hec tāta tā ſubito pullulaſſet segeſ

B inutiliū magiſtroꝝ. ¶Gau. Philoſophie magiſteriū merui. ¶Rō. Philoſophia non ſapientiā: ſed amorē ſapientie pollicetur: Quiſquis hanc igitur vult amando conſequitur. Non eſt ut quidam putant: operoſus aut difficilis hic titulus: modo uerus amoꝛ ſit: ⁊ uera quam ames ſapientia: philoſophus uerus eris. Ueram ſane ſapientiam nō niſi purgate pieqꝫ anime uel intelligere poſſunt uel amare. Ad id ergo res redit: quod eſt ſcriptū. Pietas eſt ſapientia. Philoſophi autē ueſtri huiuſ ſententie contēptores aut ignari: ut de theologis nūc dicebam: ad uerboſam nudamqꝫ dialecticaꝫ ſunt redacti. Itaqꝫ de deo illi: hi auteꝫ de natura temerarie fabulantes. Illi omnipotentiſſimam maieſtatem uentoſis ſophiſmatibus circumſcribūt: ⁊ ſubſananti ridentiqꝫ deo ſue inſolentis inſcitie leges ponunt: Iſti vō de nature arcanis: ita diſputant: quaſi e celo ueniant conſilioqꝫ dei omnipotētis interfuerint: obliti quod ſcriptū eſt: Senſum dn̄i qs nouit: aut quis ꝯſiliarius eius fuit? Neqꝫ noſtruꝫ audientes Ambꝛoſium qui ſepe id multis ac ualidis argumentis. Eo auteꝫ libꝛo in quo fratris obitum luget pꝛeciſe admodum bꝛeuiterqꝫ: Philoſophi inquit de celo diſputantes: quid loquant̃ ignorant.

C ¶Gau. Artes pꝛofiteoꝛ multas. ¶Rō. Facillimum id quidem: multas noſſe difficilius: melioꝛ ſane tutioꝛqꝫ cōfeſſio q̄ꝫ pꝛofeſſio eſt: Illa eniꝫ humilitatis ⁊ penitentie: hec leuitatis ⁊ inſolentie plena eſt. Multo certe facilius indulgentiā cōfeſſi querunt q̄ꝫ ſcientiam pꝛofeſſi. ¶Ga. Diuine atqꝫ humane ſapientie tituluꝫ conſecutus ſum. ¶Rō. Sapientia titulis non eget: per ſeipſam clara eſt. Quis lucernā queſo vnq̄ꝫ ſoli ut videret̃ adhibuit Multi ⁊ cum his titulis obſcuri: ⁊ abſqꝫ his clariſſimi euaſere. Sepe nullum bonis: clarum maliſ mercibus ſignum fuit. ¶Gaud. Quid ꝙ poetica laurea comā ſtrinxi. ¶Rō. Superioꝛ vnus eſt laboꝛ: uerū querere: ſed hic duplex: querere ⁊ oꝛnare: atqꝫ ad aurium oblectationem fingere magna res eſt: ardua difficilis: eoqꝫ rariſſima. Ueri nempe poete utriqꝫ operam dant communes vō pri-

D mum negligunt cōtenti phaleris. ¶Gau. Raruꝫ laureе partum decus. ¶Rō. Queſitum vñ rempublicam remqꝫ familiarem vni poſthabeas cure queſitum iter ad inopiam: ni ſedēti ultro pꝛodiga tibi opes conuehat foꝛtuna: queſitum vnde alijs amens: alijs inſolens videare. ¶Gau. Mihi ipſe lauream decerpſi. ¶Rō. Uirentiſſima arboꝛ ſi decerpitur: confeſtim niſi ingenio uberi vigilijqꝫ ſtudio rigetur aruerit. ¶Gaudi. Parta mihi laurea. ¶Rō. Partus laboꝛ: partus liuoꝛ ſeu illa ſtudiorum ſeu armorum merces eſt. Tener ille ramulus animo tuo nihil omnino ſignū uertici pꝛebuit inane oſtendenſqꝫ te multis quos melius latuiſſes. Quid aliud q̄ꝫ te moꝛſibus obiecit inuidie? Pace belloqꝫ multis inſignia nocuere. ¶Gau. Artē oratoriam ſum pꝛofeſſus. ¶Rō. Mirum audio. Ea E
nempe in deſuetudinem abijſſe iampꝛidē viſa erat ut que immenſis ⁊ innumerabilibus rebus ꝯſtat vnde fit ut oratores ipſis etiam uatibus rariores ſemper fuerint. Pꝛoinde fuere qui dicerent. Oratoris pꝛopꝛiū de omni re copioſe oꝛnateqꝫ poſſe dicere. Quis ea ſententia uelut arrogantiſſima ſit reiecta: q̄ꝫtis ſane de rebus: ⁊ ſi non de omnibꝰ dicere habeat oratoꝛ: adhibita in ſingulis artificioſa ⁊ dulci quadā eloquentia: que per ſeipſaꝫ magna res eſt: equa ſi lāce libꝛaueriſ obſtupeſces: teqꝫ foꝛtaſſe ꝓfeſſionis temerarie penitebit: ut caueas nedum ſcire: uel infinita uel omnia vis videri: nihil ſcire videaris: ⁊ quod ſepe accidit ſub ſcientie pꝛofeſſione multiplicis: ignorantia deliteſcens neceſſario in apertum exeat. ¶Gau. Liberalium ſum F
pꝛofeſſoꝛ artium. ¶Rō. Sepe etiam plus habet ea res audacie q̄ꝫ doctrine. Ad vnāquāqꝫ artium bꝛeuis eſt vita: vnus tu ſufficis omnibuſ? Una arſ vni ingenio ſatis eſt ut ad ſummū eſtuādo ⁊ anhelando perueniat. Multas deguſtaſſe quantum cepti neceſſitas expoſcit: Idqꝫ ipſum noſſe q̄ꝫ pꝛofeſſum eſſe modeſtius. Addam quod doctiſſimis viſum eſt vnam ipſam omni ex parte cognoſcere: nulli etiam illuſtriuꝫ contigiſſe. De ſola nempe rhetorica notū illud Senece: Magna inquit ⁊ uaria reſ eſt eloquētia nec adhuc ulli ſic indulſit ut tota contigerit. Satis felix eſt qui in aliquā eius parteꝫ receptus eſt. Id ſane quibus viris ⁊ quantis teſtibꝰ uerū pꝛobet audiſti. Quod cū ita ſit: quid agāt ⁊ qd audeant: cogitent agmina pꝛofeſſorū pene iā vulgus equātia tam ruditate q̄ꝫ numero: que nō vna quidem parte ſed nec vna arte ꝯtenta: ex equo oēs inuadunt. O fiducia ingens ſed iā publica. ¶Ga. Quid de medicine tandem iuriſqꝫ pꝛofeſſione di G
ctura es? ¶Rō. Ad hoc egri tui clienteſqꝫ reſpondeant. Quid illis vnq̄ꝫ ad ſalutem coꝛporis victoriamqꝫ cauſarū titulus iſte pꝛofuerit: tibi ad lucrū foꝛſitan ſepe ꝓfuit: In hoc artes ſiue artium nomina queritis: ⁊ qd ſcientie defuerit: ſupplet̃ titulis atqꝫ habitu. Uerūqꝫ fit illud ſatyrici Purpura uēdit cauſidicum: uendunt amethiſtina. Nec id minus: Ut redeant ueteres: Ciceroni nemo ducētos Nunc dederit nummos niſi fulſerit anulus igēſ. Poſtremo hec tibi horum oīum ſumma erit eſſe quoſdam raros quorum ſolida ⁊ honeſta ſint ſtudia: hoꝝ finis eſt ueritas ac virtus. Hec eſt rerum notitia morumqꝫ coꝛrectio: ⁊ uel vite moꝛtalis oꝛnamentum uel eterne aditus. Reliquorum vō que ingens turba eſt: pars gloriam petit: pꝛemium inane ſed fulgidum: Maiori cutem parti vnus fulgoꝛ

pecunie finis eſt:premiuꝫ non exiguum modo ſed
ſordidũ ⁊ labori impar: nec ingenuo dignum ni-
ſu:Hiſqꝫ omnibus titulus ⁊ ut dixi habitus non
ſpernendus quidem:ad id enim quod intẽdunt ua
let mortalium: ⁊ preſertim vulgi horum ope egen
tis animus iudiciumqꝫ vmbris eluditur. Magna
pars reruꝫ opinionibus agitur:At virtuti deditos
titulis gloriari alienum prorſus atqꝫ obſonum:im
mo v̇o ne poſſibile quidem reor. ¶ Sau. Multa
profiteor. ¶ Rõ. Preſtat vnum benefacere q̃ꝫ mul
ta promittere. Bene irent auteꝫ res humane:ſi q̇ꝺ
profitentur homines id eſſent.

¶ De titulis Negociorum. Dial. XLVII. ¶ Sa.

A P Rocurator regis ſum. ¶ Rõ. Ergo hoſtis
populi. ¶ Sa. Procurator fiſci ſuꝫ. ¶ Rõ
Et reipublice inimicus. ¶ Sa. Negocioꝝ
geſtor regius ſum. ¶ Rõ. Sua negocia gerere la-
borioſum eſt:quid cenſeas aliena:precipueqꝫ potẽ
tium:quibus placuiſſe perpetua ſeruitus: diſplicu
iſſe diſcrimen:ſupercilium graue paratumqꝫ pro
leui etiam offenſione ſupplicium? ¶ Sau. Nego-
cia regis ago. ¶ Rõ. Rationẽ duro ſub iudice red
diturus:niſi omnium ſpolijs tuoqꝫ odio ⁊ crimi-
ne vix implendam. ¶ Sau. Regis negocia procu
ro. ¶ Rõ. Uide ne cũ procuratio ipſa difficilis:tũ
difficilior ſit ratio tanqꝫ inextricabilis:ut quod de
multis vidimus:patrimoniũ:famam: tuumqꝫ ca-
B put implicet. ¶ Sau. Regiꝰ ꝓcurator ſuꝫ. ¶ Rõ.
Diſplicendum multis:ad extremũ domino:quod-
qꝫ periculoſius deo:proqꝫ leui regis emolimento
grauia regni mala ⁊ ingentia damna populorum
uel diſſimulanda uel perpetranda. ¶ Sa. Procu-
rator regius factus ſum. ¶ Rõ. Quo primum die
inuiſum hoc officiuꝫ domus tue limen attigit: tibi
viuere deſijſti:libertas inde ⁊ quies ⁊ iucunditas
abiere. Pro his ſeruitus:labor:occupatio:metus:
dolor afflictio ⁊ mordaces ſubierunt cure:iam nõ
viuis ⁊ ſi ſpires:occupatorum enim vita mors eſt
qui cum miſeri omnes ſint:illi ſunt omnium miſer
rimi:qui pro alijs maximeqꝫ pro regibus aut tyrã
nis ſeu quibuſcunqꝫ potentibus occupant̃. ¶ Sa.
C At ſum iudex. ¶ Ratio. Sic iudica quaſi mox ab
alio iudicandus. Unus eſt omnium iudex:vnum
tribunal incorruptum. Ante illud ſtabitis morta-
les:quid falſi corio iudicis ſelle iudiciarie impreſ-
ſo: ⁊ barbarica admonitione iuſtitie opus eſt? Ea
in ſella quiſquis iudicum ſedet:ubi ſi iniuſte iudi-
cabitur:nec pecunia nec gratia nec falſi teſtes nec
indigne preces nec inanes mine nec diſerti prode-
rũt patroni. ¶ Sa. Cõſul patrie mee ſũ. ¶ Rõ. Difficil
lima gl'ia. Rarũ eſt qdẽ ſic ꝯſulere ut proſis ⁊ pla-
ceas:Ut ſit eniꝫ in v̇bo vitas:in ꝯſilio fides: in cõ-
miſſo ſilentiũ:in oratione ſuauitas:euentum fortu
na moderabitur:is conſilio precium dabit. ¶ Sa.
D Prefectus urbis ſum. ¶ Ratio. Beluam indomi
tam:utqꝫ ait Flaccus:capita multorum tenui fre-
nas loro:atqꝫ immenſam ſolus agitatam magnis
fluctibus puppim regis. Parua domus egre re-
gitur:magne urbis q̃ꝫ difficile ſit regimen videto:
Parum ne tibi curarum domi erat qui publicas
adoptaſti? Quid q̇ꝺ non difficile modo iam offi-
cium:ſed vile eſt:prefectum urbis villicuꝫ Satyri
cus uocat:ſtatum notans temporum illorum: qui
ſi tunc villicus:quid niſi nunc ſiluicus ſeu ſiluanꝰ
ſit. Ceperat ea etate villa eſſe Roma iam ſilua eſt.
¶ Sau. Sum preſes prouincie. ¶ Rõ. Honorato E
exilio damnatus ocium domeſticum externa ſolli
citudine permutaſti:Dulce nihil aut tranquillum
ſperes:amara ⁊ turbida preſidẽtiũ ſors:feſtis die
bus ludiſqꝫ ⁊ conuiuijs arcentur muneribus clau
ſum limen ⁊ apertum litibus:tectum iocis uacuũ
plenum querimonijs ac iurgijs. Quicquid langui
dum:quicquid egrum:qcqd marcidum in prouin
cie viſceribus latet:totum tibi tractandum curan-
dumqꝫ obtigit:duruꝫ opus quanti nempe negocij
ſit multos corrigere: hinc patet ꝙ ſeſe corrigunt
pauciſſimi.

¶ De titulis bellorum: Militia ⁊ Ducatu. Dial.
XLVIII. ¶ Sau.

M Ilitari cingulo exornatus ſum. ¶ Ratio. A
Pauca ne tibi vite mala viſa erant:niſi mi
litiam addidiſſes:qua uel inquietus ſemꝑ
uel inglorius uel periculo expoſitus uel ꝯtemptui
ſis oportet. ¶ Sau. Militiã ſum profeſſus. ¶ Ra
tio. Hanc naſcendo profitemini: quid profeſſione
alia opus erat? Hic ferro corpus:hic animum do-
lis:hic argutijs linguam armat. Nemo ueſtrũ eſt
inermiſ:hic ferit:hic edificat:hic declamat:ille cau
ſas orat:hic pedibus:ille equo ſeu carpento uehi-
tur:hic currit:hic nauigat:hic paret: ille imperat.
Nemo ueſtrum ocioſus: Quenam hec noua mili-
tia eſt? Hic in caſtris:hic in roſtris: hic in ſcholis:
hic in nemore:hic in agro:hic in pelago:hic in pala
tio:hic domi:hic peregre vitam agit:Omnes mili
tant:neqꝫ homines modo:ſed militare in ſiluis ca-
tulum Flaccus ait. Et militantium quidem multa
ſunt genera:Militia vna eſt:vita hominis ſuꝑ ter-
ram:quam qui militiã diffiniuit:ille mihi demum
uero ⁊ acri iudicio rem librauit:modo militie pre
lium addidiſſet. ¶ Sau. Armate militie ſum aſcri B
ptus. ¶ Ratio. Quid armaris exterius. Intus in
anima bellum eſt:illam vitia obſident atqꝫ oppu-
gnant. Quis hic ferro locus:niſi illud ad ornatum
corporis:non ad anime tutelaꝫ induitur. Sũt eniꝫ
qui dicant nihil pulchrius viro armato:Ego:quid
pectus ⁊ quid caput ferreuꝫ pulchrius habeat q̃ꝫ
pacificum ⁊ inerme:non video. Quãdo autẽ hec
uoluptas tibi eſt:age:ferro membra conſtringito:
imbrem ſolemqꝫ galea excipiens ferro indutꝰ cly-
peo operire:humi dormiẽſ claſſico excitabere:ade
ptus tibi magnum aliquid videbare: ſed errabas:
anceps ⁊ cruentũ officiuꝫ elegiſti. Multe ſunt au
tem fraudes ſpei:multe ſunt fateor catene:que ani
mos boni illius quod omnia appetunt inconſulte
auidos in exitium trahunt. Neqꝫ inficior quoſdã
militia ad ampliſſimas opes ſiue etiaꝫ ad ſummũ
imperium perueniſſe. Crede autẽ mihi:plures ad
inopiam:ad carcerem ad ſeruitutem:ad violentiã
ſubitamqꝫ mortem eodeꝫ tramite peruenerũt:Tu
exquo militiam profiteri animus fuit:niſi dehone
ſtare artificium tuum vis:ſemper animaꝫ in nume
rato habeas oportet: ſemperqꝫ ad res tuas Ceſa-
rea uox illa circumtonet: Diſce ferire:Diſce mori.
Syllaba vna breuis:aut longior tua facta uaria-
bit:uel occides:ad utrumlibet horis lociſqꝫ omni-
bus te paratum exhibe. He artes delitie tue erunt
Sine v̇o Satyricuꝫ loqui premia militie numeran

tem innumerabilia equidem preſfatus vir pauciſſi
ma colligit:in quibus prima ⁊ ſumma licentia eſt
peccandi. Premium hercle non taꝫ iuſtis viris op
tabile q̄ꝫ armatis legibus:ut aiunt:inter arma ſilē
C tibus. ¶ Gau. Militie filium aſcripſi. ¶ Rō. Eſt
id ferme uſitatum:ut militis filius miles ſit. Non
poteſt enim niſi quam habet hereditatē filio pater
dare:Arcum:ſcutum:gladium ⁊ bellum : ⁊ quod
ludum conficit auro tincta calcaria. Sed quod pa
tri diximus:ſibi filius dictum ſciat. ¶ Gau. Belli
dux victorijs clarus ſum. ¶ Rō. Q̄to melius pa
cis dux virtutibus clarus eſſes. ¶ Gaud. Multa
bella confeci. ¶ Rō. Quietē tibi atqꝫ alijs abſtuli
ſti:clarum opus? ¶ Ga. Victorijs ac triūphis no-
tus ſum. ¶ Ratio. Sepe malum bono notius : ⁊
atra tempeſtas ſerenitate famoſior. Deniqꝫ para-
ſti buſto titulos:vulgo fabulam:tibi nihil.

¶ De Amicitijs regum. Dialogus.XLIX.

¶ Ga. Q Veſiui mihi regum amicitias. ¶ Rō. Ho
A minum uera amicitia rara eſt:ut tibi reguꝫ
fingis amicitias quos fortune ſplendor tu
morqꝫ animi omniū impariū contemptores facit.
¶ Gau. Regibus charus ſum. ¶ Rō. Vilis ergo
tibi eſt anima:virtus:fama:quies:ociū:ſecuritas:
Notus eſt mos regū:vix diligunt niſi qui his om
nibus neglectis ⁊ abiectis illorum ſe ſeuitie ac li-
bidinis ⁊ auaritie ſeruum fecit. Si ergo charꝰ es
regibus:non eſt quod amplius de te queram:viliſ
es tibi. ¶ Gau. Ego autē bonitate ac virtute ſum
charus regibus. ¶ Ratio. Quid reſpondes Criſ
po? Naꝫ regibus inquit boni q̄ꝫ mali ſuſpectiores
ſunt : ſemperqꝫ his aliena virtus formidoloſa eſt.
¶ Gau. Regi meo bonis artibꝰ ſum charꝰ. ¶ Ra
tio. Quibus queſo:aucupio an uenatu? Hoꝝ eniꝫ
ſtudioſum in precedenti quodam colloquio te no-
taui. An vo militia:de qua proxime diſputatū eſt:
que niſi largo ſanguine magniſqꝫ periculis hone-
ſtetur:non militie ſed militaris ignauie nomen te-
net:non regum modo iudicio:ſed vulgi. ¶ Gau.
B Bonis artibus regi charus ſum. ¶ Rō. Vanita-
te an periculo:an criminibuſ fortaſſis:homicidio:
uenefico: lenocinio:proditione:blanditijſ atqꝫ mē
dacijs:mala peſte:ſed publica:quamqꝫ uſus excu-
ſet ⁊ cōmendet urbanitas. He ſunt quidem artes
pro merendis regibus aptiores:quibꝰ inimicitius
nihil eſt q̄ꝫ virtꝰ ⁊ littere. In his igitur nulla ſpes
ad amicitias reguꝫ:odij potius cauſa ſunt:Sic in
ter ſapientiam ac fortunā rara eſt par. ¶ Ga. Ma
gnus apud regem ſum. ¶ Rō. Maior ne q̄ꝫ apud
Alexandrum Lyſimachus:apud Tiberiū Seia-
nus. Vtriuſqꝫ magnitudinē ⁊ ruinā noſti. Et ſi de
primo uarient ſcriptores:linquo alios longa eſt hi
ſtoria. ¶ Gau. Charus ſum regi meo. ¶ Rō. Me
lius eſſes incognitus:melius forſitan odioſus:fu-
geres enim qd̄ nunc ſequeris diſcrimē. Peior eſt
auibꝰ inuitantis aucupis blanda modulatio:q̄ꝫ vil
C lici ſonitus deterrentis. ¶ Gau. Meo ſum charuſ
regi. ¶ Ratio. Sunt quorum dubites periculoſi-
or ne ſit charitas an odium : ſed peiores ſerpētibꝰ
quibꝰ inſunt ueneni mixta remedia:his vo nil niſi
peſtilens ac nociuū ineſt : ſeu oderint ſeu diligant
prope par malū:niſi ꝙ odiū fugat : amor detinet:
Et ad ſummā:regū amicitijs preter regna ipſa nil
uſqꝫ ingetius nilqꝫ periculoſius:Et ſi hoc pericu-
lum non ignorem:fruſtra ſepe multis optatum ſe-
pe magnis emptum queſitumqꝫ periculis:Sic eſt
uſus hoium:ſic periculis emi ꝑiculū vnū magnis
D maximuꝫ. Mira res:bonū ingēs ſpernitur gratui-
tum:magnis malis maius maluꝫ querit̄. ¶ Gau.
Spero me regi meo charū. ¶ Rō. Id de quo ſpe-
ras:quale ſit cogita fundamentū fragile:tremulū :
caducū:crebre noteqꝫ regum indicāt ruine:uertex
nubiloſus:turbidus:īquietus:quod ſic eſſe vita re
gū ꝓbat triſtis occupata:difficilis. Vide ergo ubi
ſtruxeris:ut fortuna:ſic uoluntas regū uaria ⁊ in
conſtans ac ſemper incerta : q̄ꝫq̄ꝫ nec ſtātibus illis
boni aliquid iſta res habeat:mali multū. ¶ Gau.
Amicitiam regis mei multis periculis ac ſudore
promerui. ¶ Rō. Heu quanto tutius quantoqꝫ fa
cilius regis omnium amicitiam meruiſſes.

¶ De Amicorum abundantia. Dial.L.

¶ Ga. A Micitijs abundo. ¶ Ratio. Mirum tibi
A vni rei huius abundantiam eſſe:cuius qui-
dem cunctis hominibus penuria tāta ſit :
ut ex omnibus ſeculis uix pauciſſima memorētur
amicorum paria. ¶ Gaudiū. Mihi amicitie mul-
te ſunt. ¶ Ratio. Fucate igitur:uere enim amici-
tie rarum bonum uſqꝫ adeo:ut qui vnam longa li-
cet in etate queſierit:negociator rerum talium ſat
induſtrius habeatur. ¶ Gaudiuꝫ. Amicitijs felix
ſum. ¶ Ratio. Hoc ſcire non potes:niſi rebꝰ alijs
ſis infelix. Verū enim eſt illud:Felix ſe neſcit ama
ri. ¶ Gaudium. Amicitie certe ſunt. ¶ Ratio. Er-
go ⁊ aduerſitas certa eſt. Verū eſt enim illud quo
B qꝫ:Amicus certus in re incerta cernitur. ¶ Gaud.
Amicitie multe ſunt. ¶ Ratio. Huius rei iudiciuꝫ
experientie committe:non fame multa mentiri ſo-
lite:Pauciores erunt fortaſſis q̄ꝫ reris. ¶ Gaudi-
um. Amicitiarum nimis magna copia eſt. ¶ Rō.
Mitte ſuperuacua:in rebus omnibuſ qui quod ſa
tis eſt habet: amplius non requirat. ¶ Gaudiuꝫ.
C Amicoruꝫ ſatis magna copia eſt. ¶ Ratio. Ad id
ipſum neqꝫ populo Romano tum dum maxime
floreret:neqꝫ ulli mortalium contigiſſe apud illu-
ſtrem legis hiſtoricum. ¶ Gaudiū. Amicitie mul
te ſunt. ¶ Ratio. Dixi iam:ficte igitur aut equidē
imperfecte:ut philoſophus placet : quoniam fieri
pōt ut vno tp̄e cū altero amicorū ſit gaudendū flē
dūqꝫ cū altero:aut īter illos orto odio:uel hic fidē
uel illinc uel utrinqꝫ deſerē ſit neceſſe. ¶ Gau. Co
pia eſt utiliū ac delectabiliū amicoꝝ. ¶ Rō. Sen
tio ad vulgares amicitias deſcēdis:q̄ tn̄ ip̄e ſimul
plures eſſe vix poſſunt:qd̄ mltis retribuē familia
riterqꝫ ꝯuiuē opoſiſſimuꝫ ſit:aio p̄ſertim in execu
tiōe cuiuſpiā d iffīcilis atqꝫ īgenij opis occupato.
D ¶ Gau. Amicos qui ꝓſint ⁊ delectēt hēo. ¶ Rō.
Caduce amicitie quaꝝ delectatio uel utilitas fun-
damentum eſt. Nam ⁊ ſtantibus illis tremunt: ⁊
cedentibus ruunt : Id non poſſibile tantum ſed
perfacile : immo uero prope neceſſariumqꝫ hec
plerunqꝫ uel fortunam ſequuntur uel etatem for-
meqꝫ gratiam : quibus nihil incertius. At que in
virtute fundantur immortales ſunt : eo ꝙ virtus
ipſa quiddam ſtabile firmūqꝫ ſit : ⁊ ut uerbo utar
Ariſtotelis:manſurūqꝫ qm̄ mori neqt. Ideo quos
propter honeſtū dileximꝰ: diligimꝰ uel extinctos.
E ¶ Gau. Amicos ni fallor fidos hēo. ¶ Rō. Vide
aūt ne fallaris:ne ue experiri cupiaſ. Nā ſepe cuiꝰ
rei fuerat dulcis opinio:amaꝝ fuit experimentuꝫ.
¶ Gaudium. Amicos puto bonos habeo. ¶ Rō.

Unde id putes etiam atqꝫ etiam examina:atqꝫ il-
lud in primis q̃ꝫtũ ipſe ames. Sunt enim qui non
amant ⁊ amari putãt: quo nihil eſt ſtultius: Iſqꝫ
cõmunis error eſt diuitum:amorez precio emi cre
dunt qui mutuo queritur amore. Generoſiſſima
res eſt bonus animus:non herbis neqꝫ carminibꝰ
magicis mouetur:non auro aut gemmis: non ad
extremum ferro flectitur:amando vincitur colen-
doqꝫ. Eſtqꝫ hec Ecatonis greci philoſophi amato
rum notiſſimuz:quod Senece placuit ⁊ mihi. Si
vis amari ama:q̃ꝫq̃ꝫ ⁊ hoc ipſum ſepe fruſtra eſt:
Tam multe tamqꝫ imperſcrutabiles ac profunde
ſunt pectorum cauerne:taz ueneneſi atqꝫ inhuma
ni ⁊ implacabiles quorundam animi: ut ⁊ cultui
ſpernant ⁊ amati oderint:nec contenti nullam pio
affectui vicem reddere: quod nec beluis quidem
niſi atrociſſimis accidit:exaſperant̃ obſequio: ⁊ ſi
credi poteſt:amore ad odiũ irritãtur:quod pericu
loſiſſimum ⁊ inter vite mala grauiſſimum huma-
F na ſimplicitas experitur. ¶Gau. Credo amicos
optimos habere. ¶Rõ. Eſt hoc quidem amicitie
perpetuũ epitheton:quod ⁊ ſi lingue abſit: adeſt
itellectui. Idqꝫ breuius loqui potes:Dic amicos:
vna optimos dixeris. ¶Gau. Habere amicoſ cre
do. ¶Ratio. Caue ne falſum credas: ne quando
te aliter credere ipſa reſ cogat. Abyſſum animi me
tiri non eſt hominis:nunc amicos uobis vina con-
ciliant:lachryme aũt probant: ⁊ quod debuit pri-
mum eſſe nouiſſimuz eſt. ¶Gau. Amici in hoc ſta
tu reruz multi ſunt. ¶Rõ. Rerum credo feliciuz.
Ita enim ferme accidit ut ⁊ ſi fortuna omnis ami
citijs egeat:illi tamen amicorum copia maior ſit:
cui reꝝ ceteraꝝ indigentia minor eſt: Sic inopiaz
ſemꝑ inopia:copiãqꝫ comitetur copia. Creſcat ſi-
ue adueniat egeſtas:decreſcit ſeu abibũt ſeu ueriꝰ
detegent̃ amicitie. Qui amici tui fuerũt:qui fortu
ne:illa videbitur abeunte. Te tui ſequent̃:illã ſui.
Hec melior illa dẽſior caterua. Nec eſt qͦd mirari
debeas:uaſe exhauſto illos abſcedere qui ſolaz vi
ni dulcedinem ſequebant̃:aduerſitas ſimulatorez
G abigit:fex potorez. ¶Gau. Innumerabiles habe
re videor amicos. ¶Ratio. Bene ais videor. Un
de tibi aũt hec opinio:cum oium uere amicitie ra-
re ſint:innumerabiles tuas eſſe? Perſuaſum autẽ
debet eſſe imprimis:niſi inter bonos amicitias nõ
conſtare:hinc iam certius eſtimabis:quot non di-
cam tibi:ſed humano generi amicitie pure ſint:cũ
numerare ceperis:quot ſint boni: ¶Gau. Amicoſ
habeo cõplures. ¶Rõ. Notos dic: Idqꝫ q̃ꝫ uera
citer ſis dicturus in dubio eſt. Nullum enim aial:
nulla merx difficilior cognitu q̃ꝫ homo. ¶Gau.
Amici multi ſunt mihi. ¶Ratio. Contubernales
H forſan aut cõuiue. Hi enim niſi epule defuerint nõ
deerunt: Amici aũt pauci ſemꝑ pauci:ſepe nulli:ſe
pe qͦd iniquiſſimum eſt amici nomen domeſticus
hoſtis tenet: ⁊ ſub uelo ficte beniuolentie familia-
res inſidie deliteſcunt. ¶Gaudiũ. Supra neceſſi-
tatez ſunt amici. ¶Rõ. Apprime neceſſarius fere
oibus maximeqꝫ potẽtibuſ deeſt ſemꝑ qui ſcilicet
inter tot aſſentatoꝝ mẽdacia uerum loqui audeat
⁊ uelit:qua in re multis amico utilior hoſtis fuit.
¶Gau. Multos habeo amicoſ. ¶Rõ. Crede mi
hi pluribus indiges:ſanctiorqꝫ eſſet orbis terrarũ
⁊ quietior ſi tot eſſent amicitie quot ferunt̃. ¶Ga.
Amicum habeo. ¶Ratio. Multum eſt. Nil ami-
co charius:nil rarius.

¶De amicis icognitꝭ niſi ꝑ famã. Dia.LI. ¶Ga. A
f Ama preſens abſentes mihi peperit ami-
cos. ¶Rõ. Eſt id quidez aliquando viſuz
ut non ſolum incognitos ſed hoſtes quoqꝫ
fama faciat amicos. Fecit Maſaniſſam Scipioni
ut qui in omni carthaginenſium equitatu primus
eſſe conſueuerat: in omni romanorum equitatu
aduerſus Carthaginem primus eſſet:neqꝫ hoſtes
tm̃ proprios:ſed predones qui publici omniũ mor
talium hoſtes ſunt. Eidem illi fame ſplendor attra
xit:qui Lintherni ad eum in exilio habitantem:fa
cto agmine uenientes:ſic ut primo aſpectu terribi
les viderentur:ubi ſe ſuſpectos intellexerunt:poſi
tis minis atqꝫ armis: ⁊ dimiſſis ſatellitibus inſue
tam manſuetudinem induti:ſoli predonum princi
pes acceſſerunt:eumqꝫ ceu numen aliquod domũ
qꝫ eius ut templum deuotiſſimũ uenerati:dextra
illa victorioſa mltis oſculis fatigata:affixiſqꝫ mu
neribus domus in limine:qualia deorum aris af-
figi mos tunc erat:quaſi ingenti lucro aucti ꝙ vi-
rum illum conſpexiſſent: ⁊ tanq̃ꝫ celeſti viſione ala
cres abierunt. Hoc illi vni contigit: quere alium
ubi eum queſo reperies? Ut tamen alijs accidat:
⁊ nois claritas abſentem conciliet amicum: Mul
tum enim in rebus:non inficior:poteſt fama. Nun
quid tamen nõ uerendum erit:ne quod ait quidã:
Minuit preſentia famam? Q̃ꝫ multi quos abſen-
tes ſtupuerant:coram poſitos contempſerunt. Te
nera res eſt iudicium humanum: facile flectitur.
¶Gaudium. Fama mihi amicos trans alpes ⁊ B
tranſmaria queſiuit. ¶Ratio. Ueſtra fere omnia
friuola eque ⁊ inania ſunt. Nam quis uſus: aut
quis fructus fuerit illius: a quo nec viſus nec vi-
dendus:quez ue nec videris nec viſurus vnq̃ꝫ ſis.
Uitia ueſtra preſentes quoqꝫ amicitias iutiles fa
ciunt ⁊ inſidas:q̃ꝫuis non ſint ille quidem ſed di-
cantur amicitie: Quid nũc igitur de his tuis ami
citijs ſperes. Uide: Obſequium amicos parere:
ait Comius:immo hercle ueri amici vix multiſ ob
ſequijs pariuntur:tu credis amicum paucis:forte
⁊ ne tuis quidem uerbis queſiuiſſe bone ſpei es.
¶Gaudium. Fama ab extremo terre mihi attulit
amicum. ¶Ratio. Fama contraria illum tibi au- C
feret:eoqꝫ facilius quo patẽtiores malis q̃ꝫ bonis
relatibus aures ſunt. ¶Gaudiuz. Fama mihi bo
num peperit amicum. ¶Ratio. Unde ſcis q̃ꝫ bo-
nus ſit quẽ nunq̃ꝫ videris:rogo:cum illi ipſi quos
quotidie vides atqꝫ alloqueris:qualeſ ſint tãto in
tempore nondum ſcias. Sepe uos credulitas ue
ſtra circumuenit:libenter creditis quod optatis.
Multum fidei fame tributis mendaci. Speras
eius animum videre:cuius nunq̃ꝫ frontẽ videris:
cum ſint inter notiſſimos quoqꝫ tot pectorum di-
uerſoria:tot latebre. Difficile eſt enim amicum niſi
in magna aduerſitate cognoſcere:operoſius eſt il
lum noſcere q̃ꝫ querere. Una ſepe hora paucis uer
bis queritur:qui vix multis annis atqꝫ experimẽ-
tis agnoſcitur. Uoco autem amicuz ut vulgus:ue
rus enim non ante queritur q̃ꝫ probetur. Nec ami
cum probant aliorum uerba:certe nec propria ſed
experta charitas fides. ¶Gau. Amicum mihi de
longinquo fecit fama. ¶Rõ. De te aliquid menti
endo qͥſpiaz tibi amicũ dedit: de te uera loquẽdo
uel forſitã mẽtiẽdo itidẽ tibi hũc ipſũ alter eripiet

Quib⁹ vijs fiunt creſcuntq; oia:eiſdem facile re-
ſoluunt. Et natura vult:ut cito aucta cito deſinant.

¶De amico vnico ⁊ fideli. Dia.LII. ¶Gau.

A a Micum vnum fidum ⁊ expertum habeo.
¶Rō. Sepe in experiendo ueſtrum errat
acumen: ⁊ dum uoſipſos peritiſſimos iu
dicatis:in hocipſo ac perinde certerarum reruz in
eſtimatione fallimini. ¶Gaudiuz. Scio ego: non
eſtimo amicum mihi eſſe fideliſſimum. ¶Ratio.
Et quot putas idem credentes:immo ut ſibi vide-
bantur ⁊ ſcientes cum ad artiſſimuz uentum eſſet
examen: ſeſe luſos inuenerunt? Unde v͛o tot quo
tidie de amicis pꝛodeunt querele: niſi quia quos
fidiſſimos habebatis inueniſtis infidos? Nullus
rei tam difficilis q̃z humani animi coniectura exti
matioq; eſt. ¶Gaudium. Nihil conijcio:nihil ex-
timo ut dixi:ſed ſcio amicum ueriſſimuz me habe
re. ¶Ratio. Habes rem aut optimaz aut peſſimū
B errorem. ¶Gaudium. Nulluz rei huius errorem
habeo:ſed amicum multis ac magnis expertū ca-
ſibus. ¶Ratio. Habes ergo rem dulciſſimā ſan-
ctiſſimamq;:qua vna poſt virtutez ſolam nihil ho
mini melius in hac vita ſeu natura ſeu caſus aliqs
ſeu laboꝛ ac ſtudium dedit. Dulces fateoꝛ paren-
tes:dulces filij:dulces fratres:poſſunt tamē ama
reſcere:nec parentes ideo nec fratres quidem de-
ſierunt eſſe nec filij cū dulces eſſe deſierint:at ami
cus ſolus duz ſit uerus:dulcis ⁊ charus eſſe nō de
ſinit. ¶Chari inq̃; ſunt parentes: Nōne autē Jup
piter Saturnum regno patrem expulit? Nicome-
des Pꝛuſiam bithynie regem:ſuum patrem conſi
lia licet necandi filij agitantem vita pꝛiuauit? Et
Ptolemeus hinc philopater dictus:patre ac ma-
tre inſuper ⁊ fratre occiſis: ad ultimum ⁊ uxore
Eurydice interfecta: regnum egypti ſcoꝛtoruz ſic
rexit arbitrio:ut nihil in regno pꝛopꝛium haberet
pꝛeter nudum ⁊ inane regiſ nomen. Nonne ⁊ Ore
ſtes Clitemneſtram matrem: Agrippinam Nero:
Antipꝛ Theſſalonicē iterfecit? ¶Chari filij: Nō
ne Theſeus Hippolytum caſtiſſimuz: Philippus
rex macedonie Demetrium filium adoleſcentem
optimuz iuſſit occidi? Nonne ⁊ Ptolemeus alter
aduerſum pietati nomen ⁊ ipſe quoq; fidiſſimus
rex egypti duos? Et Herodes rex iudee vnuz: Et
Conſtantinus romanorum imperatoꝛ vnum quo-
que Criſpum filium interemit. Nonne Maleus
dux carthaginenſium Carthalonem filium crucifi
xit? Quin ⁊ matres quarum amoꝛ hinc intenſioꝛ:
hinc mitioꝛ ſexus:in filios ſeuierunt. Nota omni-
bus Medea. Quid Laodice cappadocieq; regi-
na:que regnandi cupidine filioſ quinq; mactauit.
¶Chari inq̃; parenteſ:repeto eni:chari filij:chari
fratres. At ut vno exemplo omnis claudatur im-
pietas: Phꝛates rex parthorum omnium regum
ſceleſtiſſimus:omniumq; moꝛtalium regnandi nō
cupiditate ſed rabie furijſq; actus Orodez ſenem
⁊ afflictum patrem:ad hec ⁊ triginta fratres ſu-
os dicti regis filios:ſuumq; inſuper filiuz occidit:
ne quis ſupereſſet in Parthia qui regnaret. Sed
uetuſta hec: Nunquid non ⁊ recentiore memoria
inter patrem ⁊ filium de regno in bꝛitannia certa-
tum audiuimus: ⁊ nudiuſtertius inter fratres in
Hiſpania decertari vidimus. Quoq̃; talium odiorū

⁊ maxime fraternorum crebꝛa adeo ⁊ noua ⁊ ue
tera ſint exempla:ut pene laborioſius ſit exquire-
re qui amici fratres fuerint:q̃z qui hoſtes. Utrun-
q; poſtponimus: Remedia enim nunc non exem-
pla colligimus. Quid pꝛeterea:an non chari con-
iuges:chare uxoreſ? Sed interrogabis Agamem
nonem ac Deiphobum: ⁊ de ueſtris Claudiū Ce
ſarem ac minorem percunctaberis Africanuz. Hi
tibi q̃z chari fuerint uxoribus ſuis dicent. Contra
v͛o Octauiam ſciſcitare ⁊ Arſinoen: quid illa de
Nerone ſuo:hec de ſuo ſentiat Ptolemeo. Jlla de
adoptiuo:hec de naturali fratre:utraq; de marito
Jlla quidem in ſeipſa:hec in filijs experta teſtabi-
tur. Eminētia ut vides ⁊ clara decerpim⁹:vulgus
⁊ urbes ⁊ communem vitam hominum his ple-
nam querimonijs pꝛeterimus. Quibus ita ſe ha-
bentibus:cum in omni genere illorum qui chariſ-
ſimi videantur:odijs ſepe latentibus: ſepe etiam
manifeſtis multa iſit amaritudo:ſola amicitia odi
is uacat:nemo vnq̃; non dicam occidit aut perdi-
dit amicum:ſed ne leſit quidem uolens. Quobrem
ſi amicum uerum qualem pꝛedicas inueniſti: ma-
gnas te diuitias inueniſſe credito. Jllud vide ne:
ut magna pars hominuz rebus dedita vilibus no
biliumq; contemptrix ⁊ agris aut mercib⁹ q̃z ami
citijs ac virtutibus colendis intentioꝛ:quod opti-
mum nactus es negligas. Si tantam curam impē
ditis cuſtodie auri ⁊ argenti atq; orientalium la-
pillorum:que ſunt terre feces ⁊ pelagi purgamen
ta:quanta diligentia amici cultui impendenda eſt
rei pꝛecioſiſſime ac diuine. Ne qua vnq̃; re offen-
ſus: ne quo vnq̃; uerbo alienatus effugiat:ſerum-
q; audias illud eccleſiaſticum: Sicut qui dimittit
auem de manu ſua:ſic reliquiſti pꝛoximum tuuz ⁊
non eum capies. Non illum ſequeris:quoniam lō
ge abeſt. Effugit enim ſicut capꝛea de laqueo:quo
niam vulnerata eſt anima eius:ultra eum non po-
teris colligare. Pꝛoinde ingens bonum habes ac
ſuaue operoſum tamē ac difficile:queſitu inq̃; ope
roſum ⁊ cuſtodia. Magnus theſaurus eſt amic⁹:
ſed magna ſeruandus cura:magno ſi pereat lugen
dus fletu.

¶De diuitiarum copia. Dia.LIII. ¶Gau.

f Ed abundo opibus. ¶Ratio. Jā non mi- A
roꝛ ſi ⁊ amicitijs abūdare viſus eras. Nō
eſt nouum neq; inſolitum: locupletum li-
mina vulgaribus amicitijs ⁊ ſimulatis obſequijs
frequentari. ¶Gaudium. Opum magna vis eſt
mihi. ¶Ratio. Anceps ⁊ oneroſa felicitas: ⁊ que
plus inuidie ſit habitura: q̃z gaudij. ¶Gaudium.
Diuitie exundantes ſunt. ¶Ratio. Non ſtatim
ideo exūdans quies exundanſq; iucunditas: Uix
diuitem inuenias qui non ſibi melius fuiſſe in me
diocritate uel honeſta etiam paupertate fateatur.
¶Gaudiuz. Multi mihi accreuere diuitie. ¶Ra
tio. Securitas:gaudium:tranquillitaſ decreuere:
que ſi cum illis creſcerent: non amari tm̄ diuitias
paterer ſed hoꝛtarer. ¶Gaudium. Opes multas B
habeo. ¶Ratio. Habes rem queſitu difficilem:
cuſtoditu anxiam:amiſſu flebilem. ¶Gaudium.
Magne mihi diuitie ſunt. ¶Ratio. Sparſe ſi fue
rint decreſcent:ſeruate non te diuitem ſed occupa
tum:non dominū facient ſed cuſtodē. ¶Gau. Di-
uitias habeo ingenteſ. ¶Ratio. Uide ne potius

habeare:hoc eſt ne non diuitie tue ſint ſed tu illarum:neqꝫ ille tibi ſeruiant ſed tu ipſis. Nam ſi neſcis:pluref multo ſunt qui habentur q̃ꝫ qui habēt: multoqꝫ crebriores:quos propheticus ſermo notat:Uiri diuitiarum q̃ꝫ diuitie virorum. Sic uos ueſtra cupiditas vilitaſqꝫ animi de dominis ſeruos facit. Uſus quidem pecunie notus eſt: ut nature neceſſaria comparentur: Pauca ſimul ⁊ exigua longeqꝫ facilia:quicquid exceſſerit graue eſt: nec iam diuitie ſed vincula:ſed compedes: nec iā corporis ornamenta:ſed impedimēta animi ⁊ ſollicitudinum atqꝫ formidinum acerui. ¶ Gaudiū. Diuitijs plenuſ ſuz. ¶ Ratio. Caue ne te rumpāt Omnis eniz plenitudo querit exitū. Multis mortem attulere diuitie requiem fere omnibus abſtulere. ¶ Gaudium. Opes habeo immenſas. ¶ Ratio. Bonis moribus rem aduerſam. Nimie opes non modo ſingulorum hominuz:ſed populi romani corruperūt mores miraqꝫ illam ⁊ eximiā fregere virtutez:qui tādiu clarus ⁊ tādiu iuſtus atqꝫ integer:q̃ꝫ diu pauper fuit. In egeſtate victor gentium: ⁊ quod eſt glorioſius:victor ſui domitorqꝫ vitiorum:a diuitijs vict⁹ eſt atqꝫ peſſundat⁹: Nota loquor:Quid nunc tibi diuitijs ſit ſperandum vides. ¶ Gau. Diuitijs affluo. ¶ Ratio. Q̄tū mallem virtutibus abundares. ¶ Gau. In diuitijs requieſco. ¶ Ratio. Conſopiti eſtis in vepribus miſeri. Grauis ſopor qui non ſentit aculeos. Uenit ecce que uos excitet: ⁊ exponat luce clarius id quod ſcriptum eſt:Dormierunt ſomnum ſuuz ⁊ nihil inuenerunt omnes viri diuitiarum in manibus ſuis.

¶ De inuentione aurifodine. Dia.LIIII. ¶ Gau.

A Urifodinam inueni. ¶ Ratio. Hec ſpes opum:multis inopie:nonnullis exitij cauſa fuit:duz neglectis omnibus alijs curis huic vni deditis ⁊ laboris plurimum ⁊ lucri modicum res habuit:dum ad hanc auri cupidinez celo ⁊ ſole derelicto in tenebris euum agere didicerunt:ceco ⁊ noxio ante tempus uapore cōſumpti. ¶ Gaudium. Aurifodinam caſus obtulit. ¶ Rō. Ut auerſus a contemplatione celeſtium terreſtribus inhies:neqꝫ tantummodo humi accliuis ſed ſub terra merſus infelici⁹ viuas ⁊ breui⁹. ¶ Gau.
B Aurifodinam ingredior. ¶ Ratio. Nero Ceſar ſuprema illa ſua nocte terribili ⁊ miſera: ſed ſibi debita:ut quoddaz ſpecus ingrediens ignominioſam mortem ⁊ ludibria populi perſequentis euaderet:a ſuis admonitus negauit viuum ſub terrā ſe iturum. Tu nullo metu impellente ſed auaritia rapiente viuus is ſub terram:neqꝫ te hinc almum celi lumen retinet:illinc ante telluris horrore xcludit. Quid mirum ſi per omnes terras querēde diuitie homines fatigantur:quando ⁊ ſub terra que ſite ⁊ effoſſe tartareos exagitant manes? Utqꝫ ait Naſo:Itum eſt in viſcera terre:Quaſqꝫ recondiderat ſtygijſqꝫ admouerat vmbris: Effodiuntur
C opes irritamenta malorum. ¶ Gaudium. Aurifodinam inueni. ¶ Ratio. Uetus eſt uerbum:Sepe vnus leporem mouet:alter capit. Inueniſti predā quam plurimi concupiſcant:vnus rapiat: ⁊ tu ille forſitan vnus non ſis. Circum optabilia fit concurſus ⁊ periculum eſt inueniſſe vnum: quod cupiāt multi:nullus partiri uelit. Hec eſt cauſa cur cū italia:ut ait Plinius:metallorum omnium fertilitate nullis cedat terris:interdictum id uetere cōſulto patrum atqꝫ occultatuz eſt ut italie parceretur. ¶ Gau. Auriferam terrā fodio. ¶ Ratio. Labor certus euentus ambiguus. Quid ſi multum fodias:nihil inuenias? Quid ſi multum inuenias ſed non tibi? Quid ſi tibi inueniſſe peius ſit: ⁊ nihil inueniſſe erat melius? Humano ſepe gaudio meror eſt proximus. ¶ Gaudium. In aurifodinam deſcendi. ¶ Ratio. Inter homines queri ſolet quod inuentum mergat in tartara: Tu apud tartaꝝ queris q̄ te tollat ad ſuperos? ¶ Gaudium. Aurifodinam repperi. ¶ Ratio. Pronum iter ad inferos inueniſti.

¶ De inuentione theſauri. Dia.LV. ¶ Gau.

T Heſaurum repperi. ¶ Ratio. Caue dolos ⁊ inſidias fortune. Hamis eſca pretenditur: viſcus ⁊ laquei blandum aliquid pre ſe ferunt. ¶ Gau. Theſaurum inueni. ¶ Ratio. Multis theſauris mors fuit:Ut nullū corpori periculum ſit:diſcrimen eſt ingens anime. Non ſatiant opes deſiderium:immo nec mitigant ſed accēdunt:humana cupiditas ſucceſſibus inardeſcit: ⁊ creſcente auro creſcit auri ſitis ⁊ querendi ſtudium:minuiturqꝫ virtus: que vna mors anime eſt. A
¶ Gau. Theſaurum mihi ſors obtulit. ¶ Ratio. Pondus infeſtum contrariumqꝫ modeſtie. Nil ſibi nō arrogat que repēs fortuna beauerit. ¶ Gaudium. Inſcius in theſaurum incidi. ¶ Ratio. Tutius forſan in colubrum incidiſſes. Cum enim diuitie auri ⁊ argenti virtutum inopiam afferre ſoleant:idqꝫ ſit omnibus propriuz:tum precipue repentinis:q̄ alie ſi ſenſim nocent:dum ⁊ vo aliquid detrahunt indies: ⁊ opinionibus falſis robur adijciunt:he ſubitum pariunt ſtuporem: improuiſoqꝫ impetu mentem turbant. ¶ Gau. Theſaurum inuentum domi abdidi. ¶ Ratio. Quod in hac tua letitia ſummum eſt: inueniſti grauem ⁊ inutilem terre fecem:pudeat celeſtis nature animuz his attolli. ¶ Gau. Theſaurus inſperatus obtigit repēte. ¶ Ratio. Hunc mā ſurum credis ⁊ repente deſinet:Quecunqꝫ fere cito creſcunt cito occidunt. Subite opes quaſi felicitas ſomniantis. B

¶ De fenore. Dia.LVI. ¶ Gau.

P Ecuniam in tuto fenore poſui. ¶ Ratio. Eſt ⁊ qui bene inuentis male utitur: ⁊ qui male inuentis peius ⁊ peſſime. Tu pecuniam inueniſti non ut diues fieres ſed ut malus: non tam malus ut auguror: futurus ni pecuniam inueniſſes. Sunt enim qui ſucceſſibus nequiores fiunt:non dei munus agnoſcentes:neqꝫ illi ſaltem ſimiles:de quo ſcriptum eſt:Confitebitur tibi cuz benefeceris ei:ſed apertam ſibi celitus nequitie ſemitam extimantes. Inueniſti ergo pecuniam qua dedecus mercareris: ⁊ examine metallum anime tue ſarcinam faceres infelix. ¶ Gau. Fenus bene poſui. ¶ Ratio. Malū non bene poni dixeris ſed deponi. Siquidem malum pondus excuſeris bene erit:alioquin ubicunqꝫ poſueris:duz ad te pertineat:malum eſſe non deſinet. ¶ Gau. Fenus optimū bene collocaui. ¶ Rō. Quomō bn̄ collocet malū videris. Sane quāto opimius maluz tāto ⁊ pei⁹. Notū illud Dauidicū:Prodijt q̄ſi ex adipe iniq̄tas eoꝝ. Quāto ergo ditior fenerator:tāto ⁊ neq̄tior:tāto maior auaritia:maior ipietaſ. ¶ Ga. Fenori ſtudeo. ¶ Ratio. An nulla artiuz erat cui A
B

melius ſtuderes? An erant multe: ſed huic aptius
erat ingenium? An quid rei eſt ut huic vni ſtudio
animum applicares: quo neſcio an aliud uſqꝫ ſedi
us iuenire potueris aut vilius: aut tā miſeri pꝛoꝛ
ſus ⁊ deiecti animi tamqꝫ inertis indicium? Tot
vndiqꝫ patent artes: tot viuendi vie: peſſimaꝫ om
nium elegiſti: ꝙ quietioꝛ viſa eſt: ſedere ſcilicet ⁊
numerare dies ac uelociſſimi finem menſis expe-
ctare: non intelligēs tibi quoqꝫ horas dieſqꝫ ⁊ mē
ſes ⁊ annos currere: ⁊ ut nexis tuis: ſic ⁊ tibi ter
minum inſtare: ſicut inqꝫ illis ut tibi: ſic tibi ut na-
ture debitum ſoluas: turpiter parta deſtituens ⁊
incertus. Extoꝛques ergo a pauperibus quo igno
tos dites: ⁊ futuri ſemper metuens iudicij: ⁊ ob-
ſcene interim non dominuſ ſed cuſtos pauidus ra
pine: fame pꝛeſſus ⁊ infamia. Mirarer in urbib⁹
politicis huic flagitio locum eſſe: niſi eſſet ⁊ reliqs
Itaqꝫ cum pauloante hoc tempus feneratores ut
lepꝛoſi a conſoꝛtio hominum ſegregati agerent:
nec tm̄ ad eos nullus accederet niſi egenus: ſed ēt
ut male olentes atqꝫ contagioſi ab obuijs vitarē-
tur: nunc iam non modo cum populo: ſed cuꝫ pꝛin
cipibus conuerſantur ⁊ matrimonia contrahunt
⁊ dignitates adipiſcuntur. Tanta eſt vis auri: im
mo quidem quod pꝛo monſtro audias: ipſi: quos
deus omnipotens male perdat: pꝛincipeſ feneran
tur: tam leuis anime fameqꝫ iactura: tā ſuauis vn
C decunqꝫ queſite pecunie odoꝛ eſt. ❡ Gau. Fenera
ri iuuat. ❡ Ratio. Turpis delectatio ⁊ miſera.
❡ Gau. Fenerari ſolitus ſum. ❡ Ratio. Si cato-
ni credimus: hominem occidiſti. ❡ Gau. Fenera
toꝛ ſum: artificium aliud non didici. ❡ Ratio. Hic
auaritie clipeus: hec cauſa pꝛetenditur: ꝙ ſi diſce-
re uolenti quoqꝫ difficile eſt: quid diſcat inuitus.
❡ Gau. Semper feneraboꝛ. ❡ Ratio. Semꝑ igi
tur miſer eris: ſemper cupidus: ſemper inops.

A ❡ De agro fertili ⁊ exculto. Dia. LVII. ❡ Gau.
Ertilis ager eſt mihi. ❡ Ratio. Uim fecū
f datoris intellige: doniſqꝫ celeſtib⁹ ſic ute
re ne diſpliceas largienti: quod ita demuꝫ
rite facies: ſi ⁊ ſobꝛietatem ⁊ modeſtiam fertilitaſ
non excludet: ⁊ ubertas in partem egeni ueniet at
qꝫ amici: Nil ſoli dulce: nil ſapiduꝫ. ❡ Gau. Agrū
fertilem exquiſitiſſime colo. ❡ Ratio. Nō homo
terre: ſed terre homini ſeruire debuerat: hominuꝫ
culpis effectuꝫ eſt: ne terra poſſeſſori ſuo ſine labo
re reſpondeat. Inculta meſſem hoꝛridam: lappas
⁊ tribulos paritura. Hanc ferro ſollicitare miriſ-
qꝫ blanditijs mollire: moꝛtalis coegit indigentia.
Hinc agriculture fluxit initium ſanctiſſime ⁊ inno
centiſſime quondam vite: nunc vni ex multis ⁊ pꝛi
ſco labori ⁊ nouis vitijs obnoxie: poſtqꝫ nihil in-
uidie atqꝫ auaritie: inacceſſum ruſticas etiā caſas
urbana piacula peruaſere. Certe ultimos hominū
ruſticos malos fuiſſe conuenit: Unde illud poeti-
cum: Extrema per illos iuſtitia excedens terriſ ue
ſtigia fecit. Sed uerendum ne qui mali fuerāt no
uiſſimi: pꝛimi ſint: ut ſi vnqꝫ foꝛte eſſet ad virtuteꝫ
reditus ⁊ ad pꝛiſcos mores: in hoc quoqꝫ ſint ul-
timi. Nunc ad ipſam agriculture arteꝫ redeo: que
magnis olim tractata viris atqꝫ ingenijſ in pꝛecio
fuit: In qua ut multis in rebus altum locum Ca-
to cenſorius tenet: de quo cum ueriſſime ſcriptum
ſit: Optimus ſenatoꝛ: optimus oratoꝛ: optim⁹ im-
peratoꝛ: tandem laudis ad cumulum illud eſt ad-
ditum: ſine emulo: ſiue ſine exemplo ſui temporis
agricola. Quem puderet igitur cum Catone ter-
ram colere. Quis omnino ſibi turpe aliquid du-
ceret: quod pulchꝛum ille ſibi duxiſſet: qui pꝛeter
coꝛporis atqꝫ animi virtutes rerūqꝫ geſtaruꝫ glo
riam etiam de hiſpania triumphaſſet? Quis ſolli-
citare atqꝫ hoꝛtari boues erubeſceret: quos in ſul
cum urgeret illa uox: que tot magnoſ exercitus in
pꝛelium accendiſſet: tot ancipites cauſas diſertiſ-
ſime peroraſſet? Quis raſtrum atqꝫ aratrum faſti
diret: quod illa triūphalis ac philoſophica manuſ
attingeret: que inſignes de tot hoſtibus victorias
peperiſſet: tot de rebus optimis pꝛeclaros libꝛos
ſcripſiſſet: ſiue ad philoſophiam: ſiue ad hiſtoriā:
ſiue ad uſum vite ſpectantibus: quales ſunt quos
de hoc ipſo quod nunc loquimur ſcripſit. Pꝛim⁹
equidem apud nos colendi arui pꝛecepta collegit
in foꝛmam artis ac redegit in litteras. Secutiqꝫ il
lum multi alij: quoruꝫ quidam humile illud ac de
pꝛeſſum artificiuꝫ nobiliſſimis atqꝫ altiſſimis uer
ſibus extulerunt: quos nūc memorans nec huma
ne immemoꝛ neceſſitatis agriculturam certe non
impꝛobo. Nunqꝫ tamen aut ſcriptorum claritas
aut inopie metus coget: ut liberalibus ⁊ honeſtis
artibus pꝛeferendam cenſeam nec equandam qui
dem: qꝫuis enim eoſdem duces ſimul illuſtres ⁊
agricolas pꝛimum illud imperij tempus habuerit
mutata iam ſpatio res eſt. Neqꝫ ut fragilioꝛ nunc
natura eſt: ad res tam uarias ingenia ueſtra ſuffi-
ciunt: Hac etate igiť excellētib⁹ viris agriculture
opaꝫ dare: nō pꝛo arte uel negocio: ſed pꝛo ocio ⁊
curaꝝ alternatiōe ꝑmiſerim: utqꝫ interdū teneroſ
ramos pubeſcentib⁹ gēmis inſerē: luxuriātia folia
curua falce cōpeſcere: laſciuos palmites ꝑlis in
ſpem ſcrobibus cauis infodere: ſitientibus pꝛatis
querulos riuos pꝛono calle diuertere: Illos ſi nā
ſic fodere pertinaciter atqꝫ arare: totoqꝫ animo in
cumbere terris niſi neceſſitas cogat: indecoruꝫ at
qꝫ indecens docto foꝛtiqꝫ viro arbitroꝛ: cui nobi-
lioris exercitij deeſſe materia vix poſſit. Natura
parens optima: duꝫ multas moꝛtalibus artes da
ret: ipſa etiam diſtinxit ingenia: ut cui quiſqꝫ erit
aptiſſimus: illi inſiſtat. Uidebis aliquem qui me-
diocri ingenio taꝫ ſolerter aut arua ſulcet aut ma
ria: ut hac in re cuiuſuis acumen philoſophi nulla
ſibi conferri poſſit induſtria: ſtultum ⁊ inglorium
fuerit cum alio: non in tua ſed illius arte contende
re: ubi toto maioꝛ vᷓtice minoꝛ appareas: ⁊ victoꝛ
in maximis multis ac paruis in rebus facile vinci
queas. ❡ Gau. Ager hac mihi eſtate pꝛefertilis B
fuit. ❡ Ratio. Pꝛoximam operire: pꝛeſens ſepe
fertilitas uenture ſterilitatis arra eſt. Rara quidē
ſine intermiſſione pꝛoſperitas. ❡ Gau. Diligēter
agrū colui. ❡ Rō. Bene: ſi nil melius qꝺ faceres
fuit. ❡ Gau. Colui vineā exqſite. ❡ Rō. Letā cū
illa foꝛte vindemiā pact⁹: an ⁊ cū pꝛuina aut etiā
cū grādine pepigiſti. ❡ Gau. Solito largius ar-
uum ſeui. ❡ Rō. Plures paſces grues rure: plu-
res domi mures: uolucrū hoſpes ac uermiū: lolij
excuſſoꝛ: aree cōpactoꝛ: hoꝛrei architectus: meten
tiū ſeruus ac Terētiū. ❡ Gau. Seui agrum largi
ter. ❡ Ratio. Eſto in ſpe bona: metes quod ſerui-
ſti triticum atqꝫ ſollicitudinem: niſi illud eſt ueri⁹
ꝙ triticum plurimorum: ſed anxietas tua eſt: ⁊ ut
pꝛopꝛie dixerim: ager ipſe eſt animus: cultus intē-

tio:ſemen cura:meſſis laboꝛ: hanc uberrimaʒ ꝑci
pies. ¶ Gau. Rus. optime colui. ¶ Ratio. Dicaʒ
quod mireris. Jlli ipſi antiqui agricole: viri foꝛ-
tes quibus glorie fuit agricultura: colenduʒ bene
cenſuerunt: ſed nō optime: Jncredibile pꝛimo foꝛ-
ſan auditu: at experientie cōpꝛobatiōe ueriſſimū:
vix enim fertilitas ſumptū equat: eſtqꝫ apō ipſos
ueteres: hominiſ atqꝫ agri comparatio nō inepta:
ut uterqꝫ ſi ſumptuoſus fuerit: q̄ꝫuiſ ⁊ queſtuoſuſ:
reliqui nihil aut modicum ſit: neutrum magni igi
tur exiſtimandum. ¶ Gau. Summo ſtudio terrā
colo. ¶ Ratio. Cete mallem coleres: ſed terreſtre
animal terram amas: nec multum cum tu illā quā
nunc percolis impinguabis. Cole agroꝝ atqꝫ ar
borum q̄ꝫtum vis: neqꝫ multos terre pedes ad ul
timum occupabis: neqꝫ ut ait Flaccus: haꝝ quas
colis arboruʒ te pꝛeter inuiſas cupꝛeſſos ulla bꝛe
uem dominum ſequetur.

A ¶ De viridarijs. Dialogus. LVIII. ¶ Gau.
Mena mihi ſunt viridaria. ¶ Ratio. Ha
a bent hec interdum fateoꝛ honeſte aliquid
uoluptatis: nōnunq̄ꝫ etiā inhoneſte. Eque
igitur ſtudioſos ac uoluptuoſos videas vmbꝛoſiſ
ſeceſſibus delectari: Nam ⁊ ingenium locus exci
tat ⁊ ad penitentiam quoſdā: alios ad incōtinēti-
am ⁊ laſciuiam exhoꝛtatur. Nec de nihilo eſt ꝙ ſū
mus oratoꝛ dum infeſto reo adulteriū obijceret:
amena in quibus id commiſſum eſſet loca deſcri-
pſit quaſi ad flagitium ſtimulos: Non locis ergo
ſed animo gaudendum eſt: ſi talis obtigit qui be-
ne locis omnibus uti norit. ¶ Gau. Secretis vi-
retis affluo. ¶ Ratio. Secretum Tiberij viretuʒ
⁊ ſeceſſum capꝛee quis ignorat? Pudet pigetqꝫ
exeq que itidē oibꝰ nota ſūt. Jlle ſenex hircinꝰ lo
ca ipſa ſepoſita: qbꝰ ꝓbꝛis īfecerit. Quāto autem
glorioſius arido in rure exul Scipio africanus vi
xerat: q̄ꝫ ſuis in uoluptatibus pꝛinceps ille roma-
nus? Repeto igitur: non in locis: neqꝫ ullis pꝛeter
animum in rebus habitat omnis ueſtra felicitas.
Unde ⁊ qui ſolitariam vitam receſſuſqꝫ abditos
laudauerunt: ſic intelligi uoluerunt: ſi his animuſ
uti ſciret ⁊ nō aliter. Pꝛoinde quem tu de viretis
tuis fructum colliges expectandum erit: at tū de-
mum quid pꝛonunciē videto: Nam ſi locis tm̄ glo
riaris: que tua nudius tertius non erant ⁊ tua foꝛ
ſitan cras non erunt: ac ſi rite conſideres: tua etiaʒ
nunc nō ſunt: alieno pꝛoculdubio gloriaris. Quiſ
hic glorie tue locus? Quid ad te ſi gelide per eſta
tem alpes: ſi olympus nubibus altioꝛ: ſi ramoſus
ac frondifer apennius? Quid ſi lucidus Ticinuſ:
ſi amenus Atheſis: ſi ſonorus ſoꝛga? Ne ſi laudeſ
ſunt: certe non ſunt hominum ſed locorum: tuum
ſit: expedit quo lauderis. ¶ Gau. Decoris ſpatioꝛ
B viretis. ¶ Ratio. Refert que nam cure interiʒ tuo
in pectore ſpatientur. Nam quid iuuat arcula in
eburnea vnguenta olida condidiſſe? Quid pul-
chꝛis in locis turpem animum? Quot in rupibus
hoꝛridis ſanctiſſimi floruerunt viri? Quot in pꝛa-
tis virentibus turpeſ adulteri marcuerunt? Adde
ꝙ non animis ſolum: ſed coꝛpoꝛibus viteqꝫ homi
num interdum loca huiuſmodi nocuiſſe compꝛuʒ
eſt: non tm̄ hauſtu aeris immodico: ſed ferro etiaʒ
occultoqꝫ impetu. Quis non legit apud Curtiuʒ:
ameniſſimos nemorum receſſus ⁊ vireta illa Me
dorum manu conſita: regum ac ſatraparum curaʒ

⁊ pꝛecipuam: ut perhibent: uoluptatem. Atqui in
illis iuſſu ebꝛij ac ueſani regis adoleſcentis: inter-
fectus eſt Parmenio claruſ ſenex: ⁊ ni falloꝛ: Ma
cedonum pꝛimus ducum. Quis non nouit Caie-
tam littoris flexum illum quo nullus ſub celo pul
chꝛioꝛ: nullus amenioꝛ: illic iuſſu temulenti ⁊ cru-
delis Antonij occiſus eſt Cicero. Et poterat utcū-
qꝫ tanto viro locus conuenire: ut poſtq̄ꝫ ſcilicet ro
me mori fato uetitum erat: florido in rure morere
tur florentiſſimus oratorum virqꝫ optimus: ſed ⁊
modus ⁊ auctoꝛ moꝛtis pꝛoꝛſus indignꝰ fuit. Spa
tiabatur illis foꝛte tūc in locis Cicero urbanas fu
giens pꝛocellas: ⁊ uel ad philoſophiaʒ viteqꝫ cul
tum ſuo more noui aliquid cogitabat: uel rempu-
blicam miſeratus de ſtatu patrie conceptum dolo
rem animi: oculoruʒ oblectatione leniebat: quādo
ab illo omnis hoſte virtutis immiſſi carnifices ta
lem virum abſtulerunt mundo: qualem: ut augu-
roꝛ: ſecula nulla reſtituent. Sic eſt igitur: loca de-
lectabilia ſepe inſidijs oppoꝛtuna ſunt: duʒ licenti
us ibi laxiuſqꝫ degitur: auerſiſqꝫ magis ſenſibꝰ a
circumſpectione periculi: Naʒ ⁊ laqueo denſis in
ſiluis fere: ⁊ viſco uolucres facilius in ramis viri
dibus capiunt. ¶ Gau. Letus in viridarijs ⁊ cu C
raruʒ uacuus dego. ¶ Ratio. Letitia curarumqꝫ
uacuitas cautioni ſemper aduerſa eſt. Dū ſua nē-
pe quiſqꝫ ꝑicula: duʒ cōem humani generis ſtatū
omnes acriter cogitant: vix aut letus ualde aut cu
rarum uacuus quiſq̄ꝫ viuet: neqꝫ locorum ſpecieſ:
neqꝫ opum ſpes obliuionem attulerit impendenti
um malorum. ¶ Gau. Libenter in viridarijs me
is uerſoꝛ. ¶ Rō. Non hercle libentius q̄ꝫ apꝛi ⁊
urſi. Non refert autem ubi ſis: ſed quid ibi agas.
Nunq̄ꝫ te locus nobilitauerit ſed tu locuʒ: neqꝫ id
aliter q̄ꝫ pꝛeclarum ibi ⁊ inſigne aliqd moliendo.

¶ De gregibus ⁊ armentis. Dia. LIX. ¶ Gau.
Audeo gregibꝰ ⁊ armētis. ¶ Ratio. Bꝛu A
g tinum gaudium. ¶ Gaudium. Armentis
ac gregibꝰ abundo. ¶ Ratio. Beluina pꝛo
ſperitas quam belue peperere. ¶ Gaudiuʒ. Amo
greges ⁊ armenta. ¶ Ratio. Jn omni amore amā
tis ⁊ amati ſimilitudo ſuſpecta eſt. ¶ Gaudium.
Armēta gregeſqꝫ amo. ¶ Ratio. Amatis omnia:
niſi uos inuicem ac virtutem: que in pꝛimis erant
amanda negligitis: ⁊ que negligenda diligitis.
¶ Gaudium. Amo armenta gregeſqꝫ. ¶ Ratio.
O miſeri rerum vilium amatores oſoreſqꝫ nobili
um: amatis que nec ſe amari ſentiunt: nec amanti-
bus inuicem reddunt. Cum interea nec uos viceʒ
reddatis amantibus: totumqꝫ hoc malū facit aua
ritia: ut non modo ſeruum ingenuo ſed pecus ho-
mini pꝛeferendum exiſtimetis. ¶ Gau. Armento B
rum gregumqꝫ ingens copia eſt. ¶ Ratio. Si per
teipſum illos paueris: quid niſi occupatiſſimuſ pa
ſtoꝛ eris. Officium vile: laudatum licet a multis:
ante alios a Catullo ueronenſi. Sin per alios: nō
tu paſtoꝛ ſed paſtorum ſeruus paſtorumqꝫ dolis
expoſitus. Nunc vicinus obfuerit: nunc pꝛecipiti
um nūc moꝛbus: nunc abactoꝛ: quotidie demū ali
quid fingendum: vnde dānū tibi doloꝛqꝫ ⁊ illuſio:
Magna vō parſ mali fuerit illuſoꝛ rudiſ. ¶ Gau.
Armentis ac gregibꝰ diues ſum. ¶ Rō. Laudate
diuitie ſed incerte ⁊ caſibus multis obnoxie: frau
dibus: rapinis: peſtibus: que tam crebꝛe tamqꝫ
ualide ſunt ut ſepe totos greges totaqꝫ lacerent

armenta. Nota peſtis: quam Lucretius: q̃ꝫ illum ſequens Maro deſcripſit. Et q̃ multas putas famoſas minus ſcriptorum penuria ſed dãnoſas

C eque? ℭ Gau. Diues ſum gregibus ⁊ armentis. ℭ Ratio. Uage patenteſqꝫ diuitie: que non dicã: arcula: ut aurum: ut gemme: ſed ne domo licet amplifſima claudi poſſint: iam nec a ſeruis: nec a furibus: nec a feris atrocioribus tutus es: omnibus in tuas diuitias datuꝫ ius. ℭ Gau. Gregib⁹ ⁊ armentis gaudeo. ℭ Rõ. Gaudes ſemel: doliturus millies: Nullus dies ſine rumorib⁹ meſtus ibit: nũc irruerint Sabei tulerintqꝫ omnia: necnõ pueros gladio percuſſerint: ut pecuoſo illi quõdã nunciatum ſeni eſt: Nunc bos cornu fregerit: nũc crus equus: nunc uagantem lupus agnum: nũc infectum gregem mors inuaſerit. Non ſat miſeri ueſtris malis ⁊ mortalitate ꝓpria viſi eſtis: niſi mortes quoqꝫ brutorum animalium lugeretis.

ℭ De elephantibus ⁊ camelis. Dia.LX. ℭ Gau.

A ſ Unt mihi elephantes. ℭ Ratio. Cui queſo uſui: pacis ne an belli? His duo illi notiſſimi hoſtes italie Pyrrhus ⁊ Hannibal quibus romanas dum turbare acies ſperãt: ſuas turbauere: Animal graue prorſus ⁊ enorme: quodqꝫ: ut ex hiſtorijs noſti: ſepe ſuis exitio fuit: Aſpectu mirum ⁊ mole ⁊ ſpecie ⁊ odore ⁊ ſtridore terribile: effectu autem inutile: procuratione difficile. ℭ Gau. Eſt mihi ingens elephas. ℭ Ratio. Fuerunt olim in italia elephantes: non uenatu queſiti illi quidem: ſed ab hoſtib⁹ capti ⁊ in triumpho ducti: quiqꝫ prima fronte terruerant equos italos victores in capitoliuꝫ ſecuti: erepti autem Pyrrho: Carthaginenſib⁹ v̓o non erepti tm̃ ſed ẽt interdicti. Sic enim in conditionibus pacis: quam victi petierant nominatim cautum: ut ⁊ quos haberent domitos traderent ⁊ alios non domarent: ita ſenſim obſoleuit uſus elephantium: non ſolum in italia ubi longe aduene viqꝫ aduecti erant: ſed in Africa etiam ⁊ egypto: que illoruꝫ ſunt viciniores origini. Itaqꝫ ⁊ in italia auorum memoria vnicũ Frederico romanorum principi fuiſſe: ⁊ nunc egyptio tyranno non niſi vnicum eſſe fama eſt. Utrũqꝫ v̓o ad ſpectaculum potius q̃ ad uſum: Sic in india atqꝫ ethiopia exterarum tedio gentiuꝫ liberati: ſiluas patrias incolunt elephantes. Tu quis es: qui elephante gloriari videris? Alter ne Hannibal: qui vno uectus elephãte: vnoqꝫ fret⁹ oculõ italiam fatigauit? Ego hanc beluam ⁊ ſi humani emulam intellectus ab auctorib⁹ proditam: ⁊ moribus miris inſignem habendo tamen inutilem ⁊ ineptaꝫ: ⁊ regie potius luxurie q̃ priuate fortune habilem dico: que domum impleat: horreum exhauriat. ℭ Gau. At Camelos habeo. ℭ Rõ. Una

B eſt pene ratio utrorumqꝫ: niſi ꝙ elephas turrib⁹: camelus ſarcinis ferendis idone⁹: eoqꝫ utilior aptiorqꝫ ſi conſiliuꝫ petis utere beluis: quas his ubi vitam agis mundi partibus genuit natura parens prudentiſſima: que ⁊ beluas ⁊ alia ſuis queqꝫ climatib⁹ aptiora diſtribuit. ℭ Gau. Camelũ habeo. ℭ Ratio. Tria milia habuit ⁊ amiſit Job: ⁊ morbi ⁊ raptores ⁊ infecta paſcua ⁊ ruine ⁊ mille caſus ueſtra vndiqꝫ armenta circumſident: Campi ⁊ colles ⁊ menia perduntur aſſidue: quid his facias que nõ ſtant? Bona ueſtra fere omnia in perpetuo motu ſunt: ⁊ quã inſita virtute animi debe-

retis famam querere: peregrinorum animantium nouitate ſectamini.

ℭ De ſimijs ⁊ ludicribus animalibus. Dia.LXI.
ℭ Gau.

A ſ Imia delectabilis eſt mihi. ℭ Ratio. Fedum animal aſpectu: triſte animal effectu: de quo quid aliud q̃ tediuꝫ ſperes? Quicquid domi reperit aut corrumpet aut ſparget. Si his atqꝫ huiuſmodi delectaris: utiqꝫ delectabilis ſimia tua eſt. Monſtroſam beluam uocat Cicero: nec minus aliquid mirum dicit q̃ urnam ſortiuꝫ euertiſſe: idqꝫ pro oſtento grecorũ in hiſtorijs ſcriptum eſſe iure optimo doctiſſimus vir irridet: cuꝫ uere mirũ potius videri debeat: ſi non omnia uer-

B tat ac diſſipet. ℭ Gau. Ludricis animantib⁹ abundo. ℭ Ratio. Turpe ſimul ⁊ ludicrum eſſe aliquid non poteſt. Quis enim in turpitudine ludus eſt? Quinimo ab omni quod oculos aureſqꝫ ⁊ nares ⁊ animum afficiat fugiendum eſt: corrupti guſtus eſt amara diligere. Sed hic ueſter eſt mos turpibus delectari: neqꝫ v̓o turpia ⁊ inepta tm̃ animalia: ſed quo nihil eſt fedius: obſcenos etiam homines linguaqꝫ ⁊ moribus odioſos in delitijs habetis: Et ad ſummam: quanto quicqꝫ deformius: tãto uobis acceptius chariuſqꝫ: hec in reb⁹ oib⁹ vniformis eſt regula: hic amor: hec indoles: hoc ſtudium: hec ueſtri iudicij laus eſt.

ℭ De pauonib⁹: pullis: gallinis: apibus ⁊ colũbis. Dialogus.LXII. ℭ Gau.

A p Auonibus affluo. ℭ Ratio. Ex illorũ caudis argi oculos reperiſſe conſilium fuerit: ne pedibus noceat notiſſima tegularuꝫ peſtis. ℭ Gau. Pauones multos habeo. ℭ Ratio. Auem viſu pulchram non inficior atqꝫ amenam: ſed hec uoluptas oculorũ multo auriũ tedio penſanda eſt: quibus contra illum tartaree uocis horrorem uel fuge uel Ulyxee picis auxilio opus ſit: ut ſileam omni peius tedio vicinorum odiũ ac lamenta: uos v̓o dum imperioſe: ⁊ nihil intemptatum relinquenti gule parcatis: nec aliena nec ueſtra incommoda cogitatis: obliti hanc viris olim fortiſſimis ſollicitudinem non fuiſſe: quando intacti piſces ⁊ fere ⁊ uolucres tute erãt: ⁊ preter pẽnas nil in pauone placeat: ut Naſo ait. Neqꝫ nũc ſane quid in hac aue tantopere placeat iuenio preter nobilitatem carnium: que non putreſcere dicũtur longum etiam in tempus ſi ſeruentur: quod ⁊ tibi licitum experiri ⁊ expertum ſe aſſerit Auguſtinus: Ita ueſtram famem niſi adſit ambitio nec cibus ſatiat nec uoluptas. Pauonem certe cibi gratia rome primus occidiſſe fertur Hortenſius orator: vir eloquio clarus: moribus delicat⁹ ⁊ mollis

B ut femina: Sed qui morum plurimos: eloquij autem raros habet imitatores. ℭ Gaudiuꝫ. Pullos nutrio. ℭ Ratio. Impedimentum domui: eſcam vulpibus: aree ſuffoſſores: quoꝝ vngulis ⁊ puluereũ ſolũ ſemꝑ ⁊ nunq̃ ſuꝑficies equa ſit. ℭ Gau. Gallinarũ magnus eſt numerus. ℭ Ratio Ut ceſſent tedia pene par fructus ⁊ impenſa erit: magno precio longiſqꝫ clangoribus exiguum ouum conſtat. ℭ Gaudium. Sed abundo apibus. ℭ Ratio Non mortalis modo: ſed uolatilis ⁊ fugitiua felicitas tua eſt. ℭ Gaudiuꝫ. Aluearia multa ſunt mihi. ℭ Ratio. Non min⁹ in quolibet q̃ uel in magna urbe negocij uel in caſtris ſtrepitus eſt. Nũc

examina fugient: nunc pugnabunt reges: nunc
tinnitu eris: nunc iactu pulueris res egebit ut ſal-
ua ſit. Sepe omnia expertus nil pꝛofeceris: qui
cum ditioꝛ eſſe credideris: nudus ſis: pꝛoinde ſi
ſeruandi ſtudium cum melle contuleris: mel ama-
rum uoces. ¶ Hau. Sed columbiſ affluo. ¶ Rõ.
Atqui apum in thalamis ſiletur per noctem: ut
Uirgilius ait: in columbario autem nunq̃ꝫ: vix eſt
animal inquietius columbo. ¶ Hau. plena mihi
ſunt: columbaria. ¶ Rõ. Sunt qui litigent ⁊ qui
gemant: qui diebus domum fedent: noctibus ſom
num frangant: En magni gaudij materia.

¶ De Piſcinis. Dialogus.LXIII.

A Piſcinas mihi extruxiſſe gaudeo. ¶ Rõ.
Non puto felicius extruxeris q̃ꝫ Salo-
mon. Cum te ergo conuerteris ad vniuer
ſa opera que fecerint manus tue ⁊ ad labores in
quibus fruſtra ſudaueris: videbis in omnibuſ ua
nitatem ⁊ afflictionem animi: ut vnde gauiſus fue
ris foꝛtaſſe doleas: iacturam exiſtimans ⁊ tem-
poris ⁊ ipenſe. ¶ Hau. Feci mihi piſcinas. ¶ Rõ.
Non ſatis eſt gule omnes terras luſtrare: aque
etiam temptantur: ⁊ in regno ſuo piſcibus carcer
erigitur. ¶ Hau. Piſcinas impleui. ¶ Rõ. Liber
tatem piſcibus abſtuliſti ac nature domum quoſ
qꝫ illa ſanoſ fecerat egrotare docuiſti. ¶ Hau. Lo
egi aquas in piſcinam. ¶ Rõ. Uim aquis intuliſ-
ſe in Julio Ceſare tanto illo quidem viro notatuꝫ
⁊ ſuperbie datum vides: Quid te igitur ſperes.
B ¶ Hau. Piſces in viuario concluſi. ¶ Rõ. Pen-
natas uolucres vinculiſ ⁊ imperio coercetiſ: quid
mirum ſi pigris quoqꝫ piſcibus imperatis? Om-
nia pꝛoꝛſus in ueſtra poteſtate ⁊ ueſtris ſubiecta
ſunt pedibus: laborioſi ⁊ cupidi moꝛtales: pꝛeter
vnum animum quem regere ⁊ frenare uel non po
teſtis: uel quod eſt uerius: non curatis. Itaqꝫ ua-
gus ⁊ indomitus ille uos agitat: ⁊ in omne uani
tatum genus ac ſcelerum impellit: qui ſi uobis: im
mo ſi rationi ſubditus atqꝫ obediens eſſet: ad me
liorem finem rectioꝛi calle uos duceret: pꝛeſtaret
C ꝙ ut multa que cupitis ſperneretis. ¶ Hau. Pi-
ſces incluſos in piſcinis habeo. ¶ Rõ. Cum om-
nia ſubdita ſint uobis: vide q̃ꝫ decoruꝫ ſit eſſe uos
ſubditos uoluptati: rei omnium viliſſime: rerum
nobiliſſimos omnium: que ſub celo ſunt. Sed ſic
eſt: omnibꝰ imperare vultis: ut libidini ſeruiatis.
Neqꝫ uero nouus hic erroꝛ nec plebeius: ſed anti
quus ⁊ illuſtriũ: piſcinas ac viuaria oſtrearuꝫ pꝛi
mus inſtituit Sergius Orata baiano in littore:
Sub idem tempus reliquorum piſciuꝫ viuaria in
cepit Licinius Murena: uterqꝫ cognomen ſeu il-
lud agnomen a piſce ſoꝛtitus. En pꝛeclare agno-
minum cauſe: ꝙ ille ſcilicet oratam appetijt: hic
murenam. En qui Africani ⁊ Macedonici ti-
tulos mereantur: ⁊ forſitan non curarum minus
hi ſuis in piſcibus capiendis ⁊ condiendis inqꝫ
ſuis viuarijs extruendis ſuſceperant: q̃ꝫ Scipio
⁊ Paulus in liberanda atqꝫ oꝛnanda patria ſuiſ-
qꝫ victorijs ac triumphis. Ita penitus uerum ſit:
quod quidam dicunt: quantitate curas hominum
pene pares: qualitate vͦo longe impares. Atqꝫ
ut mala ſemper exempla imitatorum turbis afflu
unt: ſecuti ſunt Licinium hunc nobiles viri Phi
lippus: Hoꝛtẽſius: ac Lucullus vir alioquin me-
morabilis: qui viuario ſimplici non ꝯtentꝰ illic pꝛo

pe Neapolim monteꝫ ſcindi fecit: non minori ſum
ptu q̃ꝫ quo ſibi villam erexerat: requiem captis pi
ſcibus meditatus: fluctu equoreo ſciſſe rupis clau
ſtris: inſtar tranquilli poꝛtꝰ immiſſo. Quobrem ma
gnus Pompeius: ut qui non viuaria: ſed imperia
cogitaret: haud illepide hũc Lucullum Xerxen to
gatum: hoc eſt montium effoſſorem nuncupabat.
Quid de alijs? Murenaꝝ viuaria pꝛimꝰ fecit Cu
rus quidam: neſcio quis: Nã cũ oibꝰ murenis ſu
is adhuc male noſcitur: quaꝝ illa copia tanta fuit:
ut earum ſex millibꝰ triũphalem cenam Julij Ce-
ſariſ adoꝛnaret. Ut hic quoqꝫ ſuos imitatores ha
buit: nominatim Hoꝛtenſium oratorem: de quo
ſupꝛa diximꝰ: virum qui nunq̃ꝫ molli defuit exem
plo: Ita ueſtre littere ſepe nihil detrahunt inſa-
nie: Nonnunq̃ꝫ vͦo: quod mireris adijciunt: dũ li-
cere ſibi omnia exiſtimant qui litteras didicerũt:
⁊ multa ſibi arrogãt: que ſine litteris nõ auderẽt:
Et hic ergo viuariũ habuiſſe dicit̃ baiani tractꝰ in
littore: ibiqꝫ inter ceteros piſces ſic murenam vnã
dilexiſſe: ut extinctaꝫ luxerit. En amoꝛ egregiꝰ: en
docto grauiqꝫ viro dignus fletus: qui nec ſui tem
poris bella domeſtica: neqꝫ ꝓſcriptiones ac ciui-
um moꝛtes fleuiſſe legitur: nec Cannenſem: ſi ſu-
um in tempus incidiſſet fleturus fuerit ruinã: mu
rene obitũ fleuit? Tanta hec leuitas facit: ut iunio
ri uenia debeat̃. Antonie etas ac ſexus excuſabi-
liorem reddit ineptiam: que murenaꝫ ſuam: tamẽ
non defunctam gemuiſſe: ſed viuentem aureis in
auribꝰ coluiſſe traditur: Sic ut Bauloſ: id erat vil
le nomen: ipſis baianis in finibus multos ſpecta-
culi nouitate contraheret. Fuerunt ⁊ viuaria co-
chlearum ⁊ alie piſciũ uanitates: atqꝫ i pꝛimis lu-
pus tyberinus: inter duos p̃cipue pontes captus.
Sed ſatis multa de alienis errooribꝰ: Tu quo plu
res his implicitos vides: eo diligentiꝰ caue ne ſi-
milibꝰ ipliceris: neqꝫ tibi nũc uſum piſciũ: ſed ni-
mis magnã curã reꝝ ignobilium interdico.

¶ De auiarijs auibuſqꝫ loquacibꝰ ⁊ canoris. Dia
logus.LXIIII. ¶ Hau.

Aues uarias in auiario concluſi. ¶ Ratio. A
Jam piſcium minus mirer ergaſtula. Sũt
⁊ uolucrũ quibus latioꝛ ac ublerioꝛ patria
celum erat: inuenit gula uenationem: inuenit pi-
ſcationem: inuenit aucupium: nec cepiſſe ſatis eſt:
quas liberas natura creauerat: niſi etiam aſſeruen
tur. At quanto erat honeſtius gulam cogere para
bilibus atqꝫ facilibus contentari: ⁊ ſiluas feris:
maria piſcibus: aeremqꝫ uolucribus linquere: q̃ꝫ
in his tm̃ ſtudij ponere: q̃ꝫtum ſi captandis in vir-
tutibus poneretur: illas pꝛidem: nam minime ſunt
fugaces: optimo ſtudio queſitas: intra animi ha-
bituꝫ clauſiſſetis: vnde nec effugere poſſent nec au
ferri. ¶ Hau. Auibus auiarium impleui. ¶ Ra- B
tio. Rem nequaq̃ꝫ neceſſariam: ⁊ queſitu nec mi-
nus cuſtodia difficileꝫ peruetuſtam tamen: cuius
ante mille quadringentoſ annos Rome auctoꝛ fu
it Lelius quidem cognomento ſtrabo vir eque-
ſter: Non ille quidem Lelius ſapiens habitus:
qui ſi auiaria repperiſſet: nomen ſapientie perdi-
diſſet. Quedaꝫ ſunt inuentu: ut videntur utilia ac
iucunda: que tamen ingenia alta dedeceant. Qui
piſcinas: qui auiaria inuenerunt: quid aliud q̃ꝫ gu
le ſtudium habuerunt: quod virtutis cultoribus
alienũ eſt. ¶ Haudiũ. Incluſi pingues turdos ⁊ C

turtures.¶Rō.Sed non tardos toꝛtores: tot il
lecebꝛis irritata gula:ſupplicia exigit ſtomachi la
borātis.An nō Satyricū illud audiſti. Pena ta-
mē pꝛeſens cum tu deponis amictus. Turgidus
⁊ crudum pauonem in balnea poꝛtas. De Pauo
ne loquit̄:Foꝛmoſa etenim ⁊ famoſa eſt auis: ſed
non ſola que pꝛecipitem gulam plectat. Gule qui-
dem oblectatio:guſtus bꝛeuis:ipſe quoqꝫ mox in
nauſeam uerſurus:ni coherceas:Pena aūt lōga:
cruditas indigeſtibilis moꝛbi:ſepe etiam ⁊ moꝛs.
J nunc turdis pinguibus ac turturibus gloriare.
D ¶Gau.Habeo loq̄ces coꝛuos ac picas ⁊ pſitacos
¶Rō.Letatus is Auguſtus Ceſar eos magnis
emit pꝛecijs:qui victorē ac triūphatorē Ceſarē ſa
lutarēt.Cūqꝫ ſubinde alij atqꝫ alij igererent:ſatis
ſe ſalutatoꝝ talium domi habere reſpondit:ponēs
illi metham uanitati:niſi coꝛuus ipſe nouiſſim⁹ io-
co illo mirabili pluris ſe q̄ꝫ ceteros redimi coegiſ-
ſet.Et hec quidē in Saturnalibus legunt̄. Quid
in naturali vicini noſtri Ueronenſis hiſtoria: Coꝛ
uus ille tam docilis eſutrina ubi impenſe alebat̄:
in publicū euolare ſolitus: ⁊ Tiberium Ceſarem:
Dꝛuſumqꝫ ⁊ Germanicū nominatim:totū deniqꝫ
Romanuꝫ populuꝫ ſalutare:tanta plebis gratia:
tantoqꝫ omniū fauore:ut cū eum vicinus uel inui
dia uel ira percitus occidiſſet:ingenti omniuꝫ me
rore occiſoꝛ ipſe ex ea vicinia pulſus pꝛimum: de-
inde etiam a populo interfectus ſit.Coꝛuus auteꝫ
operoſis exequijs ⁊ ſolenni funere elatus ac tra-
ditus ſepulture.O ineffabilis populoruꝫ ſemper
inſania:in illa urbe fletum ⁊ ſepultum coꝛuum: ⁊
eius interfectorem romanum ciueꝫ moꝛte mulcta
tum:in qua nec Africanus maioꝛ ſepulchꝛum ha-
buit:nec minoꝛ ultorem:quia ſi dijs placet coꝛuus
hic populum ſalutabat ut diximus: Jlli aūt nō ſa
lutabant ſed saluteꝫ populo gloriamqꝫ cōtulerāt:
adeo gratioꝛ uox coꝛuoꝝ q̄ꝫ viroꝝ virtus illuſtri-
um.Neget nūc aliquis tutū ſeſe populi cōſenſiſſe
iudicio:q̄ꝫq̄ꝫ ueris eſtimatoribus nō ſit mirus pu
blicus hic virorum foꝛtiū contemptus:cuꝫ ab his
coꝛuorum uolucrūqꝫ loquaciū miratoribus ⁊ di-
uine voces ⁊ celeſtia ſpernātur oracula. ¶Gau.
E Foꝛmoſus eſt mihi pſitacus.¶Rō.Solus nēpe
omnium toꝛque aureo inſignis:niſi Phenix ⁊ ip-
ſe etiam auium toꝛquatus: ⁊ pꝛeterea ſue vnicus
ſpeciei.Uerum pſitacus ſalutatoꝛ magnus: ⁊ p̄ſer
tim pꝛincipū:plane quaſi adulatorē illū fecerit na
tura.Unde Diſtichon illud innotuit: Pſitacus a
uobis aliorum nomina diſcā: Hoc didici per me
dicere Ceſar aue.¶Gau.Eſt mihi pica diſertiſſi
ma.¶Rō.Cum perrari ſint hoies diſerti:tibi di-
ſertiſſima pica eſt? Loquax fateoꝛ ⁊ ſalutatrix eſt
ſedula.Uñ ⁊ illud: Pica loquax certa dominum
te uoce ſaluto:Si me nō videas eſſe negabis auē.
Certe de huius auis intentione diſcendiqꝫ ſtudio
mira neſcio an uera narrātur.Jllud in pꝛimis vix
credibile: pꝛopoſitum ei uerbum ſi oblita ſit:angi
illam grauiter ⁊ affigi: moleſtiamqꝫ animi tacita
meditatione teſtari:ſi ipſum ei uerbum ad memo-
riaꝫ reducatur:miris modis hilareſcere. At ſi pꝛoꝛ
ſus ſeu uerbi difficultate ſeu memorie imbecillita
te vincatur: pꝛe dolore etiam interdum mori: ut
iam minus mira Homeri moꝛs poete ſit haben-
da: ſi tamen illa etiam uera eſt. Neqꝫ uero picis
omnibus hec docilitas datur: ſed his tantum: ⁊
que glande cibum nomenqꝫ percipiunt: ⁊ apud
uos vulgo glandarie uocitantur. Picarum ſpeci
es ⁊ foꝛma inſignis ⁊ ingenio.¶Gaudiuꝫ.Dul- F
ciſonam canoramqꝫ luſciniam nactus ſum.¶Rō.
Et hanc quoqꝫ ⁊ ſturnum greci latiniqꝫ ſermonis
dociles inueniri: ⁊ turduꝫ inſuper ſua etate ſermo
nes humanos imitantem Rome fuiſſe auctoꝛ eſt
Plinius ſecundus:Quod de ſturno nuper publi
ce notum fuit:quem ſeriatim plurima uerba pꝛo-
ferentem humanis accentibus: ſepe in ipſius Pli
nij patria ⁊ audire tibi contigit ⁊ mirari. Nam de
pſitaco tam trita res eſt:ut mirabilis iam eſſe de-
ſierit.Quotiens hunc audiſti cibos vnum atqꝫ al
terum clara uoce poſcentem? Quotiens nutrito-
rem ſuum pꝛopꝛio nomine uocantem: atqꝫ ut per-
ſuaderet multa illi geſtuum ac uerborum dulcedi
ne blandientem.Quotiens ſic ridentem:ut aſtan
tes in riſum cogeret:nec omnino alitis ſed ueri ri-
ſus hominis crederetur.Que q̄ꝫuis ita ſint:tamē
hi omnes: luſcinie pꝛeſertim multo melius: mihi
credite:ſuis in ramis canerent:q̄ꝫ ueſtris in caue-
is:niſi quia ueſtra cupiditas nihil extimat:niſi qđ
ſibi pꝛopꝛium fecit.Cum natura fecerit cuncta cō
munia:ſic ultra ſuos fines atqꝫ ultra ſuum nomē
tendit auaritia.¶Gau.Aues innumeras congre G
gaui.¶Rō.Ut multas ſiue ut omnes habeas:
phenix puto deerit:ſiue vnus:ſiue eſt nullus:ſiue
illud in fidem recepimus quod quidam tradidere
anno urbis octingenteſimo auem hanc ex Arabia
in Egyptum euolaſſe: captamqꝫ ibi ⁊ Romam
delatam atqꝫ in Comitio ſpectaculo populi expo-
ſitam: ſupꝛemam tandem ut credibile eſt moꝛtem
obijſſe: quod ultimum falſum eſſe non dubitant:
qui de pꝛimis magni dubitant auctores.Jta cum
omnes aues habueris:mirabilē pulcherrimamqꝫ
omnium non habebis.Dolens ⁊ indignās iocoꝛ:
Ut quid enim ſemper pueri inanibus gaudijs ex-
ultatis. Utqꝫ ait Salomon:Uſqꝫ quo paruuli di
ligitis infantiam.Quin aliquando conuertimini
ad coꝛrectionem meam:ut idem ait.Siquidem ip
ſa eadem ſunt que loquoꝛ:Sinite o ceci aues in ſil
uis agere: nidificare ⁊ paſci ⁊ canere ⁊ errare:
Uos inertis plumas animi ad celum pandite: at-
qꝫ humo uos attollite:enitimini non uolucres ca
ptare ſed uolucres fieri. Tuqꝫ his omiſſis:de qui
bus loqui pudet: ſi quid habes quo letari virum
deceat pꝛofer.

¶De Coniugij claritate:Dialog⁹.LXV.

¶Gau.
Xorem duxi nobilem.¶Rō.Mallem ti- A
u bi non tantum picas ac pſitacos ſed bubo
nes ſtrigeſqꝫ domi eſſe.Jlli canerent: iſta
iurgabitur. Jlli aliquid nunciarent: hec peraget.
Jllos excludere liceret:hanc nō licet.¶Gau. Cla
ro coniugio ornatus ſum.¶Rō.Specioſa vinct⁹
es catena:vnde te ſola moꝛs liberet.¶Gau.Cla-
ro coniugio felix ſum.¶Rō.Caſto felicioꝛ:feliciſ
ſimus celibatu.¶Gau.Pulchꝛo cōiugio illuſtra
tus ſum.¶Rō.Anceps uxoris electio:defoꝛmis
facile faſtiditur:foꝛmoſa difficile cuſtoditur:ea le-
ge qua inter foꝛmam coꝛporis atqꝫ animi caſtita-
tem lis pꝛope perpetua eſt.Sed ut quod rariſſi-
mum eſt contingat ⁊ foꝛme pudicitia iūcta ſit ube
rius tecum agam.Accedant ⁊ feminee dotes alie:
nobilitas:ſenſus opulentia:fecunditas atqꝫ facun
dia:fame integritas:moꝝ candoꝛ:Scito tuum li-

B men his immixtaꝫ ſubintraſſe ſuperbiam: ut iure Satyricus videatur: malle Uenuſinam q̃ꝫ Corneliam Graccoꝝ matrē Africani filiā paterniſ triumphis ac gloria inſolētem. ¶ Gau. Nobile coniugium ⁊ honeſtū obtigit. ¶ Ratio. Quid de faſtu faſtidioq́ꝫ ais? Parum ne feminei mores noti? Diſce ſeruire: diſce pati: diſce charos perdere: vni cōiugio uacandum eſt: amicitiaꝝ ſcopulus uxor iperioſa ⁊ viri affectuum moderatrix. ¶ Gau. Generoſa mihi uxor obuenit. ¶ Rō. Grauis ſarcina: dure compedes: liberos humeros atqꝫ olim liberos pedes prement. Durum dictu: durius cogitatu: duriſſimumq́ꝫ perpeſſu: non vnius lucis: ſed totius vite hoſpes: forſitanq́ꝫ hoſtis uacuam preſidijs inuaſit domum. Unde illam: ut dixi: ueteris repudij ſpe ſublata: ſola ſcilicet mores excludat. ¶ Gau. Cōiugem gratam duxi. ¶ Ratio. Erraſ: Jlla te duxit: diu nimium fueras tuus: acceſſit ſpōſa domina: carnifex preuignis: emula ſocrui: familie iugum: coquine labor: onus penui: ſumptus arcule: ornamentum aule: diurnum ſpectaculum feneſtre: lux nocturna cubiculo.

C ¶ Gau. Uxor mihi uenit amantiſſima. ¶ Ratio. Cuꝫ amore ſi neſcis zelus ⁊ ſuſpitiones ⁊ querele ſubeūt: imortale duellum domi habes: ipſis ex uoluptatibꝰ ⁊ iociſ inimicitie erumpent: nec ad menſam: nec in thalamo tutus eris: nullum tempus litigio uacabit: media nocte pugnabitur. ¶ Gau. Exoptatas nuptias cōtraxi. ¶ Ratio. Cum coniuge nuptias: cum pace diuortium. ¶ Gau. Uxor contigit cui vnice placeo. ¶ Ratio. Melius forſitan diſpliceres: non te amando premeret atqꝫ attereret: ⁊ cogitare ⁊ res tuas agere ⁊ ſomnum carpere ſineret: nunc uxori placens: nil quod tibi placeat preter illam ſperes: totuꝫ ſibi te uendicat: nec ſufficies totus. Si quo forte ire uelis: fugere te fugeq́ꝫ cauſaſ fingē: ſiqd agas oblitum ſui: ſi quid cogites iratum ſibi: ſi cibo abſtineas ſordere res ſuas tibi: ſi ſomno ceſſeris externa te uenere feſſum dicet. Deniq́ꝫ ut uxori placidus: tibi atqꝫ alijs inutilis ſis oportet.

D ¶ Gau. Uxorē hēo que me ardēter amat. ¶ Rō. ¶ Melius amaret caſte: pie ⁊ ſobrie ac uerecūde: Ardens enim amor quid niſi incendiuꝫ eſt anime: qua ardente quiſnam ibi modeſtie: qs reuerētie coniugali: quis tranquillitati locus aut quieti? Ardenter te amat uxor: niſi viciſſim ſe amari ſenſerit tepeſcet: amorēq́ꝫ odio mutabit: Sin equandus tibi eſt amor: ⁊ tu ardeas neceſſe eſt: vniq́ꝫ deditꝰ ſis amanti: zelotipe coniugis vir inſomnis: nunc blanditijs: nunc querelis fictiſq́ꝫ criminibꝰ excitandus exercenduſq́ꝫ per noctem: Seu licentius oculum deflexeris: ſeu ridenti lentius arriſeris: ſeu vicinam ſalutaueris: ſeu formam alterius laudaueris: ſeu domum ſeriuſ redieris: Poſtremo aliquid feceris aut dixeriſ quo ſuſpectꝰ leſiq́ꝫ reuſ ſis amoris: que ſi vita dici debet: que nam morſ dicēda ſit neſcio. Et hec quidē de ardēti tuo amore ſentētia noſtra eſt.

E ¶ Gau. Eſt mihi perpetua thori ꝯſors. ¶ Ratio. Et ſomni perpetuū exilium. Maritalis lecti rarus ac tenuis ſopor eſt: hinc uoluptas: hinc iurgia: quies nuſq̃ꝫ. ¶ Gau. Habeo uxorem fideliſſimaꝫ. ¶ Ratio. Fuiſſe fideles aliquas nō nego uſq́ꝫ etiā ad mortem. Et profecto homini qui hoc vite genus elegerit: magne diuitie cōiunx bona ⁊ fidelis: maior tamē eſt acies aduerſa: Nempe etiā illuſtrium multi dolo coniugū periere. Sileo Danai truces ⁊ cruentas nuptias ⁊ infamē noctem miſeramq́ꝫ tot ſimul iuuenum ſtragem. Non hoc illi quorum ſupra meminimus grauis Agamemnō: nō Phrix Deiphobꝰ neget: nō ex ueſtris Africanus minor: nō poſtremo recentior Alboinꝰ rex: cuiꝰ ab impudica ⁊ ſeua fuſus coniuge nitidi Atheſis rippam ſanguis infecit. ¶ Gau. Uxorem nobilem: caſtam: manſuetam: humilem ⁊ obſequioſaꝫ: piam fidaꝫ repperi. ¶ Ratio. Mirus auceps: cornicem candidaꝫ inueniſti. Uix eſt tamen qui inueniſſe ſe fuſcam putet.

¶ De uxore formoſa. Dia. LXVI.

A ¶ Gau. Formoſa mihi uxor obuenit. ¶ Ratio. difficilem prouinciam nactꝰ es: vigila: dixi iā durum cuſtodire quod a multis appetit. ¶ Gaudium. Forma eſt uxoris excellens. ¶ Ratio. Solet forma corporis ut multa alia paritate gaudere: imparitatem ac diſſimilitudinē aſpernari. Si par igitur tibi forma eſt exerceberis: alioqn contemneris: utrūq́ꝫ laborioſum. ¶ Gaudiū. Forma coniugis magna eſt. ¶ Ratio. Et magna ſupbia: Uix eſt aliquid quod eque animum tumefaciat ⁊ extollat. ¶ Gau. Forma uxoris eſt maxima. ¶ Rō. Uide ne caſtitas parua ſit. Scitū eſt illud Satyricum: Rara adeo eſt concordia forme atqꝫ pudicitie ut hec conſtet: morum inſolentiam quis ferat ⁊ quotidiana faſtidia? ¶ Gaudiuꝫ. Formoſiſſima eſt uxor. ¶ Ratio. ¶ Habes domi idoluꝫ ſumptuoſum: operoſum: videbis indies peregrinos nouoſq́ꝫ habitꝰ: lauda hinc corporis habitudinem quam oia deceāt: hinc ingenium inuentricis ad cuncta uerſatile: tum iacturam pⁱmonij lucrum uoca.

B ¶ Gau. Habeo uxorem formoſiſſimam. ¶ Ratio. Habes idolum litigioſuꝫ inſolēs: quod affuſus colas: qđ extra te raptꝰ ſtupeas: qđ adores: vnde totꝰ pendeas. Submitte collum iugo ⁊ contentꝰ forma coniugis: curaſq́ꝫ alias ⁊ propriam libertatem procul abijcere. Dicebaꝫ modo: caue nequando aliam preter illam laudes: ne quādo oculos ab illius fronte diuerteris: ne ſolito parcitus blādiaris: ſolito minꝰ inſanias quicquid reſpueris capitale erit: omniſ ſanitas defectio. Uiue deniq́ꝫ ad uxoris edictū: ⁊ nutū domine ſuſpēſus obſerua mancipium non maritꝰ: Hec facito: ſi tanti exiſtimas aliq̃ꝫ diu formoſam thori ſociā amplecti: leniq́ꝫ ad tempus cute gaudere: ⁊ candido natos ex utero tanq̃ꝫ poma nobiliora pulchro de uaſe ſuſcipere. ¶ Gau. Uxorem habeo formoſam. ¶ Rō. Uenenū dulce: compedes aureas: ſplendidam ſeruitutem. ¶ Gau. Forma delector uxoris. ¶ Ratio. Uana breuiſq́ꝫ delectatio. Nil forma fugacius ⁊ preſertim femina. Qui uxorem propter formam diligit: cito illam oderit.

¶ De uxore fecūda ⁊ facūda. Dia. LXVII.

A ¶ Gau. Fecunda mihi uxor eſt. ¶ Rō. Multas tibi curas: multos pariet labores uxor ſterilis vnica tm̄: at fecunda quidem ſarcina domꝰ eſt multiplex. Notum eſt illud Comicum: Uxorē duxi: quam non ibiꝰ miſeriā vidi: nati filij alia cura. ¶ Gau. Non fecunda tm̄ uxor ſed facūda eſt. ¶ Rō. Hinc filij ⁊ nutrices aderunt: hinc ſales ⁊ uerba non deerunt. Habes cum qua diſputes ac declames: ⁊ Satyricuꝫ non audiſti ubi ait: Nō habeat matrona tibi que iuncta recumbit: Di

cēdi genus:nec curtum ſmone rotato Torqueat
enthymema:nec hiſtorias ſciat omēs. Coniugem
querebas magiſtrā inueniſti:iamqꝫ aliqd impoli
tum cōe aliquid loqui:ſine ꝯiugis cēſura ⁊ irriſio
ne non poteris:fruſtraqꝫ eiuſdem Satyricū illud
optaueris:Solecismū liceat feciſſe marito. Inter
mundi tedia:nullum importunius procaci femina
⁊ tacere neſcia.

¶ De opima dote. Dia.LXVIII. ¶ Gau.

A Dote auct⁹ſum opima. ¶ Rō. Et opima ty
rannide:malū malo additū. Supbie cōiu
galis duo ſtimuli: dos ⁊ forma. ¶ Gau.
Multū dotata uxor eſt mihi. ¶ Ratio. Multum
dotata uxore nihil eſt iportuni⁹:nihil intractabili⁹
us:nil ſibi nō licitum arbitraṫ:que ſuas opes ma
riti cōparat egeſtati:que viꝝ paſcit: dñaꝫ ſe putat
eſſe nō ſociam. ¶ Gau. Magna dos meū ſubijt li
mē. ¶ Ratio. Unde dos ingreditur:īde libertas
egrediṫ:Qḋ bñ ꝓuiderat Lycurgus: cuius lege
cautum fuit:ut indotate nuberēt:Et adiecta ratio:
ut uxores eligerenṫ:nō pecunie:ſeueriuſqꝫ matri-
monia ſua viri cohercerēt:cum nullis frenis dotiꝫ
tenerenṫ. Utrūqꝫ ſapiēter: Nam ⁊ uere multis in
domib⁹non viro uxor ſed pecunia nubit auaritie:
⁊ eſt utiqꝫ magna dos licētia ꝯiugis frenum viri.
¶ Gau. Ingens cum uxore dos obuenit. ¶ Rō
Muta ordinē:imo enim cum ingenti dote uxor ſu
bijt:quā libētius excluſiſſes ſi ſola poſſet excludi.
Plane ꝯiugiuꝫ obſcenum:ubi nō ſpe prolis ad cu
biculum viri virgo:ſed ad arculam auaritie ipul-
ſu dos ꝯcupita deduciṫ ¶ Gau. Magnā mihi do
B tem uxor attulit. ¶ Ratio. Dic ueri⁹:magnū pre-
cium libertatis tue:que ſi tibi chara eſſet:ut decu-
it:nullo eam ꝓcio uendidiſſes. ¶ Gau. Ditiſſima
mihi uxor obtigit. ¶ Rō. De morib⁹nihil narras:
Nempe nihil ut reor de morib⁹ cogitaſti:deqꝫ op
timis femine dotib⁹fide:uerecūdia:caſtitate:mo-
deſtia. Sunt uobis iſta cōtemptui: ⁊ ſolum in nu
ptijs ueſtris attendiṫ dos ⁊ forma:hec eſt auari-
tia ⁊ libido:pronube matrimonijs his condigne.
¶ Gau. Pecunioſiſſima eſt cōiunx. ¶ Rō. Uide
an non Themiſtocleū illud conſiliuꝫ quo diffinit:
Malle ſe viruꝫ pecunia:q̄ꝫ pecuniam viro indigē
tem:recte etiam ad feminas trahi poſſit. ¶ Gau.
C Uxor mihi ꝓdiues eſt. ¶ Rō. Quanto meli⁹ erat
cum inopi requieſcere: q̄ꝫ laborare cum ſupba:
melius eſurire cum paupcula humili:q̄ꝫ cū inſolē
ti diuite litigare. ¶ Gau. Cōiugis dos imēſa eſt.
¶ Ratio. Cōſequēs eſt ut elatio animi ſit imenſa:
timor aūt viri nullus. Nō audebis vitia reprehen
dere dum reſpicies dotē:nō preſumes humiliare
illam per quam te memineris ſupbire:nec faſtidia
dūtaxat ac tedia:ſed ꝓbra etiam ⁊ iniurias tole-
rabis. An forte nō Aurelij Antonij principis me-
miniſti:illius qui philoſophi cognomē ob iperiuꝫ
nō omiſit:qui cū uxoris noſceret adulteria: ⁊ ami
ci ut eā uel occideret uel ſaltem dimitteret horta-
rentur:reſpōdebat:Si uxorē dimittim⁹reddam⁹
⁊ dotē:dos aūt erat iperiū. Uides ut ingētis viri
aium dos frenabat: tuum forſitan non frenabit?
D ¶ Gau. Dos ꝑmaxima infinita inextimabilis eſt.
¶ Ratio. Dos mr̄imonij onerib⁹ſupportādis:nō
auaritie eſtib⁹irritādis inuēta eſt. Itaqꝫ quo ma-
gis illaꝫ exaggeras:magis infamas:ut que utrin
qꝫ mole ſua noceat: ⁊ hinc dātis ipudētiam: hinc

cōcupiſcētiam accipiētis auctura ſit. ¶ Gau. Eſt
mihi maxima dos uxoris. ¶ Rō. Nō quanta ſit
dos:ſed qualis ſit uxor refert: ⁊ in dote ipſa non
quantitas certe ſed qualitas exiſtimāda eſt:vnde
ſcilicet ꝓfecta:quibus parta modis:multe magne
dotes malis artib⁹ſunt queſite. Heliopolitanū ⁊
punicum morem noſti:quorum nuptijs non pie-
tate patria ſed ſtupris ac dedecore dos cōſtabat.

¶ De gratis amoribus. Dia.LXIX ¶ Gau.

A Gratis fruor amoribus. ¶ Ratio. Gratis
inſidijs opprimendus. ¶ Gaudium. Gra
tis uror amoribuꝫ. ¶ Rō. Bene ais uror.
Eſt enim amor latēs ignis:gratū vulnus:ſapiduꝫ
uenenū:dulcis amaritudo:delectabilis morb⁹:iu
cundum ſuppliciū:blāda mors. ¶ Gau. Amo ⁊ vi
ciſſim amor. ¶ Rō. Pmū noſſe poteſt:ſecūdum
in ambiguo eſt:niſi forte nocturnū muliercule tue
murmur in teſtimonū trahis. ¶ Gaudiuꝫ. Amor
haud dubie. ¶ Ratio. Perſuaſit ut video:nec ma
gnū pſuadere uolētibus omnis amās cecus ⁊ cre
dulus. Qḋ ſi fidem iuramēto amatorio vis ineſſe
ſcriptum ab amante chirographum tenera in gla
cie:teſtibuꝫ auſtris in mediū profer. Sed o inſane
nihil vnq̄ꝫ ipudice preſertim credas femine:ſexus
ardor:leuitas cōſuetudo mētiendi: fallēdi ſtudiū
fructuſqꝫ fallacie:hec ſingula mľtoqꝫ maxime hec
omnia:quicquid illius ore prodierit ſuſpectū faci
B unt. ¶ Gau. Amo qḋ iure animū delectet ⁊ dulci
ter ardeo. ¶ Ratio. Credis ex me audire qḋ ille
magiſter amoꝝ ait:ut feliciter ardens gaudeas ⁊
uento tuo nauiges uoluptatis: Id quidē nō cōſi-
lij eſt:Ego vo:quo ſuaui⁹ arſeris:eo cautius ex in
cendio fugiendum conſulo. Tunc ſunt mala peri-
culoſiſſima cū delectāt:Sepe ſuauitatē hanc du-
riſſimus finis exaſperat. ¶ Gau. Amo amorqꝫ.
¶ Ratio. Ut ſit ita:qd niſi duplex nodus: nexus
artior:graue diſcrimen? melius de te ſperarem ſi
amares tm̄:non etiam amareris:Et ſi enim facili-
tatē amoris atqꝫ difficultatem eque nociuā qdam
dicāt:ꝙ facilitate animus capiatur cuꝫ difficulta
C te contendat. Ego tamen ita ſentio:nihil ad aman
dū efficacius q̄ꝫ amari:contraqꝫ nihil eſſe qḋ ma-
gis ab amādo deterreat q̄ꝫ ſcire ſe non amari: nec
amatum iri credere:q̄ꝫuis id nō facile creditura ſit
ceca ⁊ cupida mens amātis: qui vnus eſt ex illo
grege de quo ſcribitur:ꝙ qui amant ipſi ſibi ſom-
nia fingunt. ¶ Gau. Amo ego cū gaudio. ¶ Rō.
Qui q̄ꝫ male ſibi eſt non ſentit obtorpuit: qui ma-
lo ſuo gaudet inſanit. ¶ Gau. Apud me fateor de
lectabile eſt amare. ¶ Rō. Odioſum mallē ac mo
leſtum:quo ⁊ fuga mali promptior foret ⁊ ꝓpin-
quior ſpes ſalutis: nunc delectatio morbum alit:
ſanus enim fieri reſpuit quem delectat egrotare.
¶ Gau. Ut libet apud me quidem ingenium eſt
amare. ¶ Ratio. Ut qſqꝫ ſapit ⁊ loquiṫ: apḋ me
vo ſuile prorſus ⁊ languidū: ⁊ ꝙ fortiſſimos ēt
viros emolliat eneruetqꝫ:dicā ꝙ nemo eſt qui ne-
ſciat:nemo erit qui audiens nō mireṫ:ſi magnarū
rerum recordatio:uel ſciētib⁹admirāda eſt. Ne-
ue oia ſequar:qḋ nec neceſſariū puto nec poſſibile:
duaꝝ toto orbe clariſſimaꝝ gētium duos lōge pre
ſtātiſſimos duces ad memoriā reuoca. Iuliuꝫ Ce
ſar victor in gallijs:in germania:in britānia:in hi-
ſpanijs:in italia:in Theſſalia: in egypto: Idemqꝫ
mox in armēia:in pōto:in africa: ⁊ rurſus in hiſpa

nia ſupremo marte victurus: Jn medio tantarum
victoriarum ab amore regio: interim apud Alexā
driā victꝰ eſt. Hānibal apud Ticinū: apd Trebiā:
apd Traſimenū: apd Cānas victor: ac demū i pa
tria vincendus ſua: prius apud Salapiam apulie
oppidum: quo inexcuſabilior ſit meretricio amore
ſubactus eſt: Quanta tibi videtur mali vis que tā
duros animos: tam rigida pectora leui frangat in
curſu: tam rapidos pedes: tam fortia brachia fra-
gilibus vinculis liget. Linquo fabuloſa ⁊ uetera
nimis: Jn beluas transformatum Jouem ridicu-
lis: Martem vinculis implicitum duris: nentem
penſa digitis Herculem: ad hec ⁊ Leandrum flu
ctibꝰ: Biblida lachrymiſ: Prochryni teliſ viri: pro
pria cuſpide Pyramum: Hyphin laqueo pereun-
tem: quodqꝫ eſt certius atqꝫ ſonātius: ⁊ grecorū
duces de amore certantes: ⁊ notis Troiam flam
mis ardētem: abſqꝫ his oibus ⁊ mille ſimilibus:
ſatis duo illi quos premiſimus ad ꝓbandū de quo
agitur: uel magnitudine nominū: uel hiſtorie fide
D ſufficiūt. ¶ Gau. Amo: quid de odio dices: ſi amo
rem dānas? ¶ Rō. Ut tu accipis: utrunqꝫ damna
bo: neqꝫ ideo bonū aliqd dicam: quod aduerſum
malo ſit. Duo enim extrema ſibi inuicem aduerſa
pariterqꝫ a medio: hoc eſt a virtute diſtantia: pari
ter mala ſūt. ¶ Gau. Ergo malū eſt amare. ¶ Rō
Hoc ego fateor. ¶ Gau. Malo hoc nihil melius
inuenio. ¶ Rō. Credo hercle ut eſt animꝰ: ſed tua
opinio rē mutat. ¶ Gau. Oderint quos delectat
ego amabo. ¶ Rō. Odiū atqꝫ amorem in differē-
tia dixerim: Nam ut odiſſe vitium: ⁊ amare virtu
tem eque laudabile eſt: ſic ſeu virtutis odiū ſeu
vitij amor eque dānabile. Et ad ſūmam: vix inue-
nies qd per ſeipſum ſic laude uel infamia dignum
ſit: quin paucis additis: laus ac vituperatio altera
locū ſumat alterius: Tu qd ameſ videris. ¶ Gau.
Quid amem niſi qd ceteri? ¶ Rō. Non oēs idē
amant. Fuerunt qui amarēt deum tā enixe: ut pro
amore hec oia quidem ⁊ ſeipſos vitāqꝫ ſuā ꝓiecıſ
ſe lucrū ducerēt. Fuerūt qui nō altius aſpirantes
pro nuda virtute aut pro patria idem facerēt. Nu
E merarem niſi innumerabiles eſſent. ¶ Gau. Ego
nec in celo fui vnqꝫ: nec virtutē vidi: amo que cer
ni poſſunt. ¶ Rō. Si nihil amaſ niſi qd cerni pōt:
nihil igit magnū amas: qd ꝙ directe obuias ꝓce-
pto illi vulgatiſſimo: Nolite amare que vident ſed
que nō vident: que eni vident tpalia ſunt: que aūt
nō vident eterna. Uos autē ceci aio deditiqꝫ ocu
lis: eternū nihil nō dicā amare ſed nec itelligē nec
cogitare quidem idonei: uobiſcum peritura ſecta-
mini: ⁊ pudendos affectus honeſto tegētes uelo
libidinem dicitis amorē: Jllum colitis: illū fandi
licentia deum facitis: ut probra ueſtra: que vix ce-
lum tegit excuſet. Quid enim deo auctore fit per-
peram? Jte iā erigite deo ueſtro aras ac thura por
rigite: ille uos ad celum euehet: Jmmo vō celi de-
us illum ⁊ uos trudet in tartarum. ¶ Gau. Juue-
F niles ludos in calūniam trahis: amo: da ueniam.
¶ Rō. Si ab offenſo poſcenda eſt uenia: ipſe tibi
ignoſce: neqꝫ enī aliū ꝙ te ledis: ⁊ ah miſer quos
inter ſcopulos fragilem cymbā agis? ¶ Gau. Ju
uat ita viuere: nec itelligo qd nā uetet. ¶ Rō. Mi
ſerum eſt peccare: miſerius delectari: miſerrimū
excuſare atqꝫ amare peccatum: ⁊ tum demū con-
ſumata materia eſt: cum ad ſtudium uoluptatis

opinio quedā honeſtatis acceſſerit. ¶ Gau. Amo
nec poſſū aliter nec uolo. ¶ Rō. Poſſes nempe ſi
uelles ⁊ forſan adhuc uoluentibus annis uoles.
Siquidem cū in multis: tunc precipue in hoc mor
bo euenit ut ſepe virtuti temptatū fruſtra remedi-
um ultro dies longior afferat. ¶ Gau. Nulla me
dies non amantem viderit. ¶ Rō. Age igitur: lu- G
de: inſani ſomno letare: experrectꝰ flebis. ¶ Gau.
Ego vō non flebo ſed canā: meqꝫ ipſū more amā-
tium carminibus cōſolabor. ¶ Ratio. Eſt hoc qui
dem de quo multa dici poſſunt: ⁊ quando huc me
trahis inſiſtā. Jnter multas fateor mira hec amā
tium amētia: non ſolum apud vulgus ubi conſue-
tudine in naturā uerſa furor ois excuſabilis: ſed
apud utriuſqꝫ lingue doctiſſimos. Nam ⁊ poetas
graioꝝ ⁊ ueſtros quedam de alienis multa de ſu
is amoribꝰ plauſibiliter conſcripſiſſe cōpertū eſt:
atqꝫ vnde morum infamiam merebant: eloquētie
gloriam cōſecutos: Tolerabilior apud illos Sap
pho: etas: ſexus: animi leuitas: puellam excuſant.
Sed quid Anacreonti facias: quid Alceo: quorū
uterqꝫ non poeta modo inſignis: ſed vir fortis ⁊ re
bus geſtis in ſua republica clarꝰ fuit: Seu quid ⁊
ex ueſtris Ouidio: Catullo: Propertio: Tibullo:
quorum nullum ferme niſi amatorium eſt poema:
ꝙꝙ quid poetas: quibus neſcio: vnde maior licē-
tia data eſt: ⁊ nō potius vite duces arguam phi-
loſophos: Ubi hercle gaudeas: grauitatis multo
plus ueſtris fuiſſe ꝙ grecis: vix enim occurret ho
rum aliquis tam ꝑditus: qui non dicam: tale aliqd
fecerit: ſed nō libere: totum hoc uanitatis genꝰ irri
ſerit atqꝫ damnauerit: Apud illos tamē non cōes
quoſqꝫ ſed ſeueriſſimos philoſophorū ſtoicos: ip
ſumqꝫ: qd miraberis: Platonē: in hoc errore uer-
ſatos ſcimus. Amatoꝝ qdem ſapiētem uolunt ſtoi
ci: ⁊ ſane ſi de amore conueniat non fallunt. Ama
bit enim deum ſapiens: ut dixi: amabit ⁊ ꝓximū:
amabit virtutem: ſapientiam: patriam: parentes: fi
lios: fratres ⁊ amicos: ⁊ ſi uerus ſapiens fuerit: ēt
inimicos amabit: non ꝓpter illos: fateor: ſed ꝓpter
eum qui hoc iubet. Jn his oibus: oro te: quis locꝰ
eſt pulchritudini. Sic enim Ciceronis Tuſculano
diffinitum legimus: amorem ipſum conatum eſſe
amicitie faciende ex pulchritudinis ſpecie. Quis
tā cecus: ut non videat: quid ſibi uelit hec pulchri
tudo. Recte ergo querit illic Cicero: Quis eſt eni
inquit iſte amor amicitie? Cur nō deformē adole-
ſcentē quiſqꝫ amat neqꝫ formoſam anū: nimirum
etas ⁊ forma cum delinimentis ſuis ſunt huiꝰ ami
citie fundamēta: que honeſtius ſic dicit: ꝙ libido:
quid ſi tamē aptis ſaniſqꝫ oculis facile cernit. Ita
qꝫ tota res eo redeat: ut ſi ſit amor quiſqꝫ in rerū
natura ſine ſollicitudine turpiqꝫ deſiderio: ſine ſuſ
pirio ⁊ ardenti cura: ſit hic ſane ꝑmiſſus ſapienti:
Uacat enim omni libidine: ut Cicero idem ait: om
niqꝫ tumultu atqꝫ angore animi: que maxime vi-
tanda ſunt ſapientibus. Ceteꝝ non ut fando rerū
facies uelari: ſic mutari ueritas rerum poteſt: ſmo
aūt nobis nunc non niſi de libidinoſo amore ſuſce
ptus eſt: qui his multiſqꝫ alijs magnis malis ua-
care nullo pōt modo: Et hec qdē ſtoicis. Ad Pla
tonē uenio: qui philoſophoꝝ pınceps: imo: ut aūt:
philoſophoꝝ deus: Et ſi in hoc multi litigēt: in om
ni aūt queſtione: non plurium ſed maiorum melio
runqꝫ iudicio ſtandum eſt. Plato inqꝫ utiqꝫ ſum-

mus vir de amoribꝰ ſuis etiã turpibꝰ:q̃ꝙ̃ vo phi
loſopho nulla libido non turpis ⁊ inconceſſa ſit:
pace tanti viri dixerim:multa licentius ſcripſit: q̃
quibus Platonicum nomen ſcribendũ eſſet:Scri
pſit tamen: ⁊ quod nollem:ſcripta extant : neqꝫ tã
celebris fame notam:neqꝫ iudicium poſteritatis
erubuit:curam hanc metumqꝫ omnem vincentem
impetu paſſionis animum urgentis ſtiliqꝫ dulcedi
ne calamum excitantis:que uel in turpi pudenda-
qꝫ materia tãta illi eſt:ut Epicureis magis q̃ Pla
tonicis in rebus:quaſi ſolis in luto Platonici radi
os cernas ingenij : ⁊ hanc ipſam poſt Platonem
multis video cauſam fuiſſe ut ſcripta relinquerẽt:
que uel honeſtius non ſcripſiſſent : uel conſultius
deleuiſſent:multis ut idem faciant futuram eſſe cõ
ijcio ſed famoſiorem attigi. Proinde quod ad re-
prehenſionem attinet inſanie talis ⁊ aliqua dixi-
mus:ac multa ⁊ uaria dici poſſunt:quod ad reme
dium uero non pauca: Nam ad illam quam dicis
conſolationem mali huius:quam tibi de carmini-
bus prouenturam fingis: breuiſſimum Flacci car
men ac percunctatio illa pro reſponſo ſit : Diſcine
verſiculis ſperas tibi poſſe dolores: Atqꝫ eſtus cu-
raſqꝫ graues e pectore pelli: Loquendo: canendo
qꝫ amor alitur:accenditurqꝫ : non extinguitur nec
lenitur:ut quos memoras cantus ⁊ carmina : tuo
rum non fomenta ſed irritamenta ſint vulnerum.
H ¶ Gau. Credere iam tandem admonitus ⁊ exper
tus icipio:quamobrem ſi libet omiſſis alijs :ad re
media ſtilum uerte. ¶ Rõ. Multi olim iſta con-
quirere niſi ſunt:in quibus Naſo mirus medicus
morbi amantior q̃ ſalutis : cuius quedam leuia :
quedam feda uel inefficacia:tamen eſt aduertere.
Scripſere alij:inter quos Cicero breuiter poten-
terqꝫ : ad ſummam pauca hec ſunt que de multis
electa probaueris:loci mutatio:que ut corpori: ſic
animo egrotanti ſalubris interdum eſt : Euitatio
omnium fugaqꝫ diligens quibus amati vultus in
memoriam retrahari:occupatio quoqꝫ traductio
qꝫ animi ad alias curas nouaſqꝫ ſollicitudines: q-
bus morbi ueteris ueſtigia deleantur : Cogitatio
uehemens ⁊ aſſidua:q̃ turpe:q̃ triſte:q̃ miſerũ:
Poſtremo q̃ breue: q̃ labile : q̃ nihil ſit omnino
quod difficultatibus tantis appetitur:q̃ facile: q̃
toqꝫ melius: uel impleri aliter alijſqꝫ vijs uel con-
temni penitus poſſit atqꝫ abijci:interqꝫ rerum vilis
ſima deputari . Multos preterea curauit pudor :
quod maxime generoſis animis accidit : dum ob-
uerſatur infamia irriſioqꝫ:dumqꝫ ſe digito ſignari
vulgiqꝫ fabulam fieri dolent : dum ſub oculos re-
dit rei feditas:fructu uacua:plena dedecore : ple-
na periculis :plena doloribus ac penitẽtie cauſis.
Ad extremum proderit excuſationibus ac falſis
opinionibus reiectis:ueras induere: Nihil hic na
turam:nihil fatum:nihil ſtellas agere:nihil deniqꝫ
niſi ſolam animi leuitatem atqꝫ liberum iudiciũ
Etenim in egrotantis arbitrio:ut ſanus fiat : mox
ut bona fide uelle ceperit: ⁊ blande conſuetudinis
nexus dulces abruperit : laborioſum certe ſed uo
lenti poſſibile. Et quidem ut grauiſſime ait Cice-
ro:illõ quod in omni perturbatione dicitur demõ
ſtrandum:nullam eſſe qui niſi opinabilem: niſi iu-
dicio ſuſceptam:niſi uoluntariam: Etenim ſi amor
naturalis eſſet: ⁊ amarent omnes: ⁊ ſemper ama-
rent : ⁊ idem amarent:neqꝫ alium pudor : alium
cogitatio : alium ſatietas deterreret. Nempe hoc
ultimum ſatietas a quibuſdam inter remedia po
nitur : ab alijs autẽ amor nouus:quo ut cenſent:
uetus amor quaſi clauo clauus pellitur: Quod q̃
uis Artaxerxi Perſarum regi:quem Aſſuerum ſa
cre uocant littere: ⁊ ſuggeſtum ab amicis : ⁊ effe-
ctum utile deprehenſum:auctor expreſſior ſit Io-
ſephus:de euentu quidem non litigo:de electione
pronuncio. Itaqꝫ duo hec utilia fortaſſis interdũ:
ſemper certe periculoſa crediderim : ſi neqꝫ horũ
aliquo neqꝫ omnibus conualeſcas:ad morbi cau-
ſas animo recurrendũ erit. He uero:ni fallor:pri
me omnium ac maxime ſunt ualitudo ⁊ forma ele
gans:opes:ocium: iuuenta. Ut corporis ergo : ſic
animi morbis contraria optime medebuntur egri
tudo:deformitas:inopia:graue negocium:ſenectꝰ
errorum iuuenilium caſtigatrix eximia: Hec mihi
ſũt ultima dura quidem:ſed pro magnitudine pe-
ſtis optanda remedia.

¶ De Ortu Filiorum. Dialogus. LXX. ¶ Gau.
n Ati mihi ſunt filij. ¶ Rõ. Geminatũ ma A
lum pónduſqꝫ domeſticum. ¶ Gaud. Fi-
lij mihi ſunt nati. ¶ Rõ. Laborioſa uxor:
Laborioſior amita:laborioſiſſima demũ proles.
¶ Gaud. Nati filij. ¶ Rõ. Dulcedo amariſſima
⁊ fel melle circumlitum. ¶ Gau. Nata mihi dul-
cis eſt ſoboles. ¶ Rõ. Fontem tibi grauium cura
rum domi natum credito . Nunq̃ ſine metu atqꝫ
angoribus vitam ages. ¶ Gaudium. Filios ge- B
nui. ¶ Ratio. Nec timere nec ſperare nec uota fa
cere noueras: En diſces tuo periculo:diſces ⁊ pa
rentes orbos miſerari : diſces ⁊ in breui vita lon-
gas curas texere teqꝫ longiora negocia ordiri:di-
ſces his qui nihil ad te pertineant torqueri:que vi
ſurus nunq̃ ſis diſponere: Ad poſtremum diſces
amare plus aliũ q̃ te:diſces ardẽtiſſime dilige-
re : tepidiſſime diligi : duras artes. ¶ Gaudium.
Filios habeo. ¶ Rõ. Nũc pmũ intelligere icipis C
qd ipſe debeas parẽtibꝰ tuis. ¶ Gau. Filios pcre
aui. ¶ Rõ. Seuiſti arborẽ iexhauſto pcolẽdã ſtu
dio:que te dũ viuas exerceat cuiꝰ nullos forſitan
aut ſeros ⁊ fortaſſe poſt obitũ fructꝰ legas. ¶ Gau.
Filij mihi ſũt. ¶ Rõ. Si boni iugis timor:ſin ma
li ſẽpiternꝰ dolor: Interim ſolamẽ ambiguũ:certa
cura. ¶ Gau. Hẽo filios. ¶ Rõ. Habes vnde vi- D
uus doleas:mortuꝰ agnoſcaris:habes ⁊ vnde ſepi
us mori poſſis. ¶ Gau. Pater filioꝝ ſuꝫ bonorũ.
¶ Rõ. Quãto meliores filij : tãto piculoſior ꝯdi-
tio tua eſt. Neſcis quã dolẽdi mãm gignẽdo q̃ſie
ris:quos lachrymis aditꝰ in tuã domũ patefece
ris:q̃tũ in te ius morti miſerieqꝫ pbueris? O ma
tres miſere:ait Horatiꝰ: O patres miſeri dico ego.
¶ Gau. Optimoꝝ pater filioꝝ ſuꝫ. ¶ Rõ. Optan
da mors tibi itegro eſt:ne forte viuus eſſe deſinas
qõ delectat : ⁊ aliquãdo cũ Neſtore a ſocijs q̃ras
cur tamdiu vixeris . ¶ Gau. Uotiua felix letuſqꝫ
ſuꝫ ſobole. ¶ Rõ. Felicitas anxia:ſollicitũ gaudi
um: ⁊ ſepe meſtũ gaudiũ felicitas miſera . Poſſẽ
multos illuſtrium pferre:quoꝝ felicitati nihil ma
gis obſtitit:q̃ ꝙ filios habuerunt.

¶ De Filio infante feſtiuo. Dialꝰ. LXXI. ¶ Gau.
Nfans filiꝰ feſtiuus eſt mihi. ¶ Rõ. Mo A
i do ne iſta feſtiuitas in dolorem deſinat: ⁊
quo preſens tibi letior infans tuus fuerit :
eo meſtior ſit digreſſus. ¶ Gaudium. Infans eſt

Caduca ante alias etas illa:ſepe in ipſo flore pꝛeci
dit.Utq; nil dulcius:ſic fere nil amariꝰ.C Gau.
Infans eſt mihi blandiſſimus atq; multiloquus.
C Rō.O ne iſte blanditie uertant in lachꝛymas.
Res eſt dulciſſima fateoꝛ infantilis aſpectꝰ ⁊ allo.
quiū:Utq; eſt apd̄ Statiū Pāpiniū ſydereivultꝰ
⁊ uerba ligatis interrupta modis:que dum audi-
untur mulcēt:dum audiri amplius nō poſſunt cru
ciant:nec ſine ſenſu doloris ad memoriā reuertun
tur:ſic humanis in rebus:ſed in nulla magis dul-
B cedini oppoſita ſemp̱ amaritudo eſt.C Gau.Dele
ctoꝛ filio infante iucundiſſimo.C Rō. Non pꝛohi
beo delectari ne nature obſtem:ſed in omnibꝰ mo-
duꝫ quero:ſine quo nihil bene agitur.Uolo te par
tius gaudere:ut ſi dolendum fuerit:poſſis ⁊ parti
us dolere.Et moneo cogitare:facile fieri poſſe:ut
arundineo baculo inſiſtas:uel in caducū te parietē
inclinaueris:qd̄ ſepe dixiſſe fertur Hadrianuſ pn
ceps cum Elium uerum:puerum pulchꝛū ſed fra-
gilem adoptaſſet:⁊ ſecum canere poſſis Marone
um illud:Oſtendent terris hunc tm̄ fata:neq; ul-
tra eſſe ſinent.C Gau.Gaudeo de infante meo.
C Ratio.Sic gaudet ut doliturus:ſiue ille:ut di-
xi:acerba moꝛte defungitur:ſiue qd̄ eſt multo gra
uius:quodq; ſepiſſime accidit:e gratiſſimo infan
te fit ingratus ⁊ inobediens adoleſcens.C Gau.
Multuꝫ gaudeo de infante filio.C Rō.Nemo tā
ſtultus agricola eſt qui de flore multum gaudeat:
fructus eſt expectandus:tunc gaudendum modi-
ce.Interim tēpeſtates:grandines ⁊ uredines me
tuende ſunt:frenandumq; metu gaudium.

A C De inſigni natoꝝ foꝛma. Dia.LXXII. C Gau.

Nſignis eſt natoꝝ foꝛma.C Rō.Si tuaꝫ
i tibi foꝛmam contemnendaꝫ me docēte di
diciſti:quanti alienam ſis facturus intelli-
gis.C Gau.Foꝛma filioꝝ magna eſt.C Rō.Ma
gnum maribus diſcrimē feminiſq; ꝑmaximum.
Ampꝛimum pulchꝛitudo ⁊ caſtitas raro cohabi
tant:Nam nec uolunt virq; ſi uelint liceat:cuꝫ hu
mana omnia:tum in pꝛimis pudicitia hodie ma-
le tuta eſt:pꝛeſertim ubi foꝛme egregie iuncta eſt.
Sunt quibus inuidet:ſed intra ſuos fines ſeſe te-
net inuidia:dolet:iraſcitur:nihil ultra:quidam ille
ſi inter multorum odia ſenuere:quidam perpetua
⁊ ad ultimum iconcuſſa viguere tyrānide:Quot
aſſidue placato mari naute:quot per ſiluas ſaluis
mercibus pꝛetereunt mercatores:nec pirata il-
lis nec his pꝛedo obuius:quam tu mihi foꝛmo
ſam intemptatam dabis?Caſta licet:obſidebi-
tur:oppugnabitur.Quis animus muliebꝛis coꝛ
ruptoribus tot reſiſtet?Admouentur muris ſca-
le blanditiarum:machineq; munerum ⁊ latentes
ſub terra fraudum cuniculi:Si his artibꝰ non pꝛo
ficitur:manu impꝛoba vis affertur:Si fidem que-
ris:famoſiſſimos raptus ad memoriaꝫ refer.Foꝛ-
ma multos temptauit:ac tēptandos pꝛebuit:quoſ
dam ſtrauit:⁊ uel in crimen impulit uel in moꝛteꝫ.
Fuit apud Hebꝛeos exēplū tēptationis acerrime
Joſeph:ſed diſcrimē:pꝛouidentia celeſtis in glīaꝫ
uertit.Apud graios Hippolytus ⁊ Bellerophon
tes apud uos Spuria ne temptaretur pꝛopꝛijs ſe
manibus defoꝛmauit.Non apud pꝛimos virgo
Thamar:non apd̄ ſecundos Graia Penelope:nō
apud tertios romana Lucretia tuta fuit:nō apud
omnes plurime uel temptate paſſim uel oppꝛeſſe.

Hi ſunt foꝛme labilis ⁊ caduce fructuſ:qui ꝑſepe
non opulentas tantum domos:ſed ingētes urbes
⁊ magna nōnunq; iperia euerterūt.Note ſunt hi
ſtorie.Certe niſi foꝛmoſa adeo eſſet Helena:Tro-
ia māſiſſet icolumis:Niſi tam foꝛmoſa Lucretia:
Romanum regnum non tam uelociter coꝛruiſſet:
Niſi taꝫ pulchꝛa Uirginea:nec tam cito decemui
rale illud imperium defeciſſet.nec Appius Clau-
dius tantus legiſer Romanus libidine victus:fa
mam in roſtris:vitam in viculis finiſſet.Deniq; ſi
foꝛmoſe minus inumerabiles alie fuiſſēt:non tot
rapte aut decepte:in tot ꝓbꝛa tantaſq; anime rui-
nas ex arce pudicitie cecidiſſent:Quare effectus
foꝛme bonos quoſ inueneris:renūcia:ut cum ꝯtra
rijs cōparentur.C Gau.Foꝛmoſiſſimus filius eſt B
mihi.C Rō.Foꝛma hec Meſſaline cuiuſpiā cuꝫ
libidinem excitarit:elige utrum vis:aut neget ⁊
amātis impio occūbēdum aut annuat:⁊ Claudij
gladio pereundum ei it.Caſtitate igit̃ moꝛtem:ad
ulterio aūt nihil pꝛeter exiguam leti morulaꝫ que
fierit:⁊ hoc ſibi illa inclyta ⁊ excellēs foꝛma con-
tulerit.In hoc ergo ut in reliquis mediocritas bo
na:ſi extremoꝝ alterum eligēdum eēt:foꝛma gra-
tioꝛ:ſꝫ gibbꝰ eſt tutioꝛ.C Gau.Eſt mihi nata pul-
cherrima.C Rō.Circumſpice inſidias:vim caue
to:Jaſonem putas aut Theſeum aut Paridem
vnm eſſe:Mille ſunt.Filiam habere ſollicitudo
eſt laboꝛq;:foꝛmaꝫ adijce:metus fit:queꝫ niſi moꝛ
te aut ſenectute nō fugias:nuptijs nanq; alterius
in domum metum traſſereſ:nō extigues.C Gau.
Pꝛeclara natorū foꝛma glorioꝛ ⁊ exulto.C Rō. C
Gloriari ⁊ letari foꝛma ſua iuuenes:uanum utiq;
ſed vulgare eſt:Gaudere aūt ſenem foꝛma iuuenū
ſuoꝝ:quam uanitate plenam:ni deſipiat:obiectā-
q; periculis videt:ſtultum pꝛoꝛſus ⁊ inſanie pꝛoxi
mum.C Gau.Celeſtiſ filij foꝛma eſt.C Rō.Legi
ſti reoꝛ Jliados Homerice librū quartum ⁊ vigeſi
mū:vbi Pꝛiamus de Hectore ſuo loquens.Non
inquit apparebat viri moꝛtalis filiys ſed dei:dixit
hoc ille:ſed Achilles ei oſtendit hoīs illum moꝛta
lis filium eſſe non dei:Et tui nunc filij celeſtis foꝛ-
ma quā memoras:memēto:eripi fedariq; poteſt:
⁊ diū durat:quanti pꝛecij ſit extimatio ꝓrupta eſt.
Hos errores tamē ⁊ has nugas paternus amoꝛ
immodicus ⁊ recti iudicij hoſtis parit.C Gau.
Foꝛmoſiſſima mihi filia eſt.C Ratio.Ut nil aliđ
ſumptuoſiſſima domus erit.

C De filij foꝛtitudine ac magnitudine.Dia.LXXIII.
C Gau.

St mihi filius vir foꝛtis.C Rō.Quanto A
e ille eſt foꝛtioꝛ:tāto tu timidioꝛ ſis opoꝛtet.
In nulloſ eni hoīeſ plura pericula q̃ꝫ in ſui
contemptores:hoc eſt viros foꝛtes cōgerit foꝛtu-
na.Nec imerito:Ceteri enim ſeſe abdunt:euitant
q; impetū:illi ſe obijciunt fulminanti.Recurre me
moria pꝛeteritum tempus:Foꝛtiſſimos fore om-
nes violenta moꝛte conſumptos inueniеſ.C Gau.
Foꝛtitudo filij igēs eſt.C Rō.Foꝛtitudo pulcher
rima virtus eſt:ſed comitata caſibus:uarijs para-
tas lachꝛymas ⁊ inſtructū feretrum habeto.Om
nibꝰ moꝛs vicina:viris foꝛtibꝰ ꝯtigua eſt.C Gau.
Uir foꝛtiſſimus eſt filius.C Rō.Eſt qui patrie li-
bertatem:foꝛſitan ſtrageꝫ hoſtibꝰ:ſibi decꝰ:tibi fle
tum aliqn̄ metum ſemp̱ afferat.C Gau.Natꝰ mi- B
hi foꝛtis ac magnanimus eſt.C Rō.At quid aliđ

interfecto in filio Creon gemit: niſi magnanimuꝫ
bellice laudis ardorem? Quid Euander in Pal
lante ſuo: niſi nouam gloriam armorum ⁊ pre-
dulce decus primi certaminis? Quid aliud Pria
mus Hectorem pauenus monet: niſi ne Achil-
lem ſolus expectet? Quid ne aliud hunc ipſũ ma
ter anxia precatur: niſi ut fugiat bellicoſum virũ?
Quid deniqꝫ aliud uxor Hectoris poſt viri mor
tem fati ignara timere ſe dicit: niſi probitatem viri
miſeram ⁊ feruorem animi non ſe in acie continē
tem bellatorum ſed ceteros precurrentem: quod
ipſum iam ante ab initio formidabat: ubi euntem
ad bellum his uerbis alloquitur: demonice corrũ
pet te tua vis: neqꝫ miſeris filij pueri ⁊ mei miſere
mr̃is que cito vidua tui ero? Quid poſtrēo Achil
lis genitrix pro nato timida dum diceret: Jam pe
lago terriſqꝫ meus queretur Achilles. Et nolet ip
ſe ſequi: dumqꝫ illum fruſtra iā feruentis belli mo
tibus ereptum ⁊ imbecillem tranquilli ſenis in re
giam inuectuꝫ virgineis latebris occultaret? Om
nes hos quidem fletus ⁊ hos metus nihil aliud
q̃ꝫ martia vis ⁊ virt⁹ animoſa pepererat. ¶ Gau.
C Ualde mihi magnanimus eſt filius. ¶ Rō. Ma-
gnus animus ſine magna potētia ſtultitia magna
eſt. Magnanimitas recta hominum eſt paucorũ:
q̃ꝫuis ⁊ qui potentiſſimi videntur q̃ꝫ ſint fragiles:
multa etiaꝫ preter mortem: ſed precipue mors de
clarat: ut breuiter uereqꝫ dici poſſit. Nihil ibecil-
lius homine nilqꝫ ſuperbius. ¶ Gau. Fili⁹ eſt mi-
hi magnanimus. ¶ Ratio. Gaude ergo: habebis
magnorum conatuuꝫ plenam domum: ocij uacuā
⁊ quietis. Et ſepe optabis non tam magnanimuꝫ
filium habuiſſe. Ad ſummam: clara eſt fortitudo:
magnanimitas ſpecioſa: utraqꝫ v̄o laborioſa ⁊ tur
bida: tuta modeſtia ⁊ tranquilla.

¶ De Filie caſtitate. Dia.LXXIIII. ¶ Gau.

A c Aſta mihi eſt filia. ¶ Rō. Jucũditas ma-
gna ſed ſollicita. Quāto eniꝫ caſtitas ma
ior: tāto in eaꝫ vigilantior libido. Nihil tā
ardenter inuaditur q̃ꝫ quod caſtis excubijs ⁊ femi
neo pudore uallatuꝫ eſt. Conceſſo calle corruptor
it ſegnius: ⁊ permiſſa tepentius appetuntur: Mul
tũ ꝯcupite rei difficilis ſolet eē cuſtodia. ¶ Gau.
Jnſignis nate pudicitia eſt. ¶ Ratio. Eſt ubi res
optima rei peſſime materiam prebet: Magna Lu
cretie forma fuit: ſed nil eque hac ſpectata: matro
ne nobilis caſtitas ueſanum iuuenem in adulteri-
um violentum ſtimulis egit ardentibus: Sic bo-
B norũ donis abutitur nequitia reproboꝝ. ¶ Gau.
Caſtitas filie nota eſt. ¶ Ratio. Opta ut perpe-
tua ſit. Apud poetam legis: Uarium ⁊ mutabile
ſemper femina: Quod ſi Maro non diceret: nun-
quid minus ideo certum eſſet? Quot adoleſcentu
las pudicas primum: poſt laſciuas anus vidim⁹?
⁊ ita preſentibus vitijs cum preterita caſtitate cer
tantes: ut pudice acti quaſi perditi temporis peni
tuiſſe videretur quo nullum fedius illo in ſexu at-
qꝫ etate ludibrium. ¶ Gau. Caſtiſſima mihi eſt fi
lia. ¶ Ratio. Si ſeipſam cognouerit ſciueritqꝫ cu
ius eſt donum caſtitas: ⁊ illi gratias agens ad cu
ſtodiam boni ſui totum animuꝫ intenderit: atqꝫ in
tutuꝫ intemerata peruenerit: erit: fateor: vnde ⁊ ſe
cum deo gratias agas ⁊ gaudeas: magis q̃ꝫ ſi il-
lam regijs nuptijs illuſtraſſes: Et tamē interiꝫ: mi
hi crede: quod timeas. Cum ſit enim in omnibus
rara conſtantia: tum in feminis nulla eſt.

¶ De optimo genero. Dia.LXXV. ¶ Gau. A
o Ptimus gener eſt mihi. ¶ Ratio. Debet
eſſe uel filio charior: ſiquidem filiuꝫ caſus
affert: generum electio. Acceptuꝫ igitur fi
lie fer que nepotum debitrix: filium iam nunc de-
dit. ¶ Gau. Geneꝝ optimum ſors tribuit. ¶ Rō.
Sunt hoc in genere ⁊ fidei inſignis ⁊ perfidie ex
empla. Raro uel nunq̃ꝫ tam fidelis patri filius fu
it q̃ꝫ Auguſto Ceſari Marcus Agrippa: q̃ꝫ Anto-
nio pio Marcus Aurelius: erga quem uſqꝫ ad il-
lius vite fineꝫ: tribus ac viginti annis ita ſe geſſit:
ut non modo amorem eius ac filiam: ſed imperij
quoqꝫ ſucceſſionem ut filius fide perpetua ac ſedu
litate meruerit. At non talis erga Claudium fuit
Nero: licet is quoqꝫ non ſuis meritis ſed matris
ingenio principis filiā nactus ⁊ imperiũ. ¶ Gau. B
Unanimem ⁊ concordem generuꝫ inueni. ¶ Rō.
Uide ne ſpes ſucceſſionis aut honorum competi-
tio: concordiam hanc infringat. Quis enim nō vi
uere illum optet: cuius ſibi utilem vitā videt. Sin
auteꝫ vita obſtare aliquo forſitan aſpiranti aut uti
lior mors eſſe ceperit: ſeu videri: mutantur habi-
tus atqꝫ affectus animoruꝫ: occultumqꝫ mox odi
um erumpit. Quante ſane inter ſocerum ac gene-
rum poſſint eſſe diſcordie: ut ſileam antiquam Da
nai fabellam: ⁊ Nummianum Aprimi ſoceri ſui
dolo nefario interemptum: Jnſuper Stiliconem
cupiditate imperij ⁊ defuncti ſoceri ⁊ generi viuē
tis oblitum: abunde Ceſaris atqꝫ Pompeij notiſ-
ſimum eſt exemplum.

¶ De ſecundis nuptijs. Dia.LXXVI. ¶ Gau. A
ſ Ecundas nuptias celebrabo. ¶ Rō. Si
noſces ad liquidum quid eſt femina quid
ue de illa magni ſcribant viri: nec primas
quidem nuptias celebraſſes. ¶ Gau. Secundas
nuptias celebrare eſt animus. ¶ Rō. Si nō te pri
me nuptie domuerunt: iam ſecundas celebra: ſi te
nec ille domuerint celebrabis ⁊ tertias. ¶ Gau.
Secundis nuptijs intendo. ¶ Rō. Qui ex primo
coniugio prolem habens nouercam ſuperinducit:
ſuis manibus in ſuam domum mittit incendium.
Si inuēta urget: aut libidinoſa uellicat ſenectus:
qua nihil eſt turpius: poſſet forſan: ut ciuiliter hoc
potius q̃ꝫ honeſte dicam: poſſet inq̃ꝫ fortaſſis utili
us niſi uel peccati materia: uel diuina lege uetitũ
eſſet: concubinali obſequio ſubueniri: q̃ꝫ nouercali
bus odijs domus tranquilla turbari: quod Tito
ac Domitiano ſuſceptis filijs Ueſpaſianus prudē
tiſſimus princeps fecit: ⁊ etate hac Stephanus
Columneſi. haud imerito inter principes memo-
randus. ¶ Gau. Ad ſecundas nuptias intendo. B
¶ Rō. Potes id q̄dem ſ̄m leges humanas: diui-
nis quidem legib⁹ patientibus magis q̃ꝫ laudanti
bus: nota oīb⁹ que de hac re Paulus tractat apo
ſtolus Certe etiaꝫ apud gentiles ipſos: quibus la-
xior talium libertas permiſſam rem potius q̃ꝫ pro
batam intelligere eſt. Siquidē multoꝝ mr̃imonio
rum experientiā q̄ſi legitime cuiuſdaꝫ intemperā
tie ſignum eſſe ueſtri maiores crediderũt: que am
plexus Hieronymus q̃ꝫ multa cōtra ſecundas nu
ptias: q̃ꝫqꝫ acriter ſcribat: non eſt promiſſe breuita
tis inſerere: que q̃ꝫuis in feminas non in viros eti
am dici omnia videantur: ⁊ haud dubie: ſexus il-
le maioris ſit debitor caſtitatis ac pudoris: plus

tamen prudentia ac ꝯſtantie debent viri. ¶ Gau.
C Secundis mihi nuptijs eſt opus. ¶ Rō. Mirarer: niſi mores ueſtros nouerim: non tm̄ ſuperuacua: ſed damnoſa etiaȝ uobis neceſſaria effeciſtis: Tu vō duriſſimi oris ſis: ſi ad te frenandum uxore opus eſt altera. ¶ Gau. Ad ſecundas nuptias feſtino. ¶ Ratio. Age age dum feruor durat: cum refrixerit dolebis: Nō notaſti q̃ dulcis eſt ſopor in uacuo cubili? Solum illum fedum ⁊ miſerum actum cogitas: qui tranſit ⁊ vulnerat.

¶ De Natorum cōiugio. Dia. LXXVII. ¶ Gau.

A n Atorum nuptijs ſoboleȝ ꝓpagaui. ¶ Rō. Honeſtior aliquanto hec quidem cura q̃ ſuperior: ⁊ tamen ſepe vitium propago q̃ ſobolis utilior fuit. Illa dulci mero doliū: hec amaris curis animum impleuit. ¶ Gau. Nuptui natā dedi. ¶ Ratio. Si proinde ſicq; feliciter ⁊ filiā ſeruaſti: ⁊ filium: ut modo dicebam: uel filio melius inueniſti: Si minus ⁊ illam perdidiſti: ⁊ tibi hoſtem tyrannum filie queſiuiſti. ¶ Gau. Uiro filiaȝ collocaui. ¶ Ratio. Si bonā: dulce pignus ac ſuane tibi ereptum alienis laribus inuexiſti. At ſi malam: graui faſce quo alium premeres te leuaſti.

B ¶ Gau. Filiam viro dedi. ¶ Ratio. Noli nimiuȝ hinc gaudere. Multis anxie ⁊ infelicis vite principiū fuerunt nuptie: ut lete omnia ſuccedant: operoſa res eſt coniunx: in laborioſam coloniam durumq; negocium: quam amabas miſiſti. Naſcentur filij domi illi ſuus ſcaturiet fons curaruȝ. Finge non naſci: ⁊ idipſum miſeruȝ moleſtumq;. Sic fecunditas oneroſam: ſterilitas odioſaȝ faciet: mā ſiſſe tecum forſan optabit pietatemq; tuā hāc oderit. ¶ Gau. Filie virum dedi. ¶ Ratio. Ocioſe finem vite principium actuoſe: rei ſarcinam familiaris grauem: mundi notitiam: experientiam ſuiipſius. ¶ Gau. Filia viruȝ habet. ¶ Rō. At perdidit libertatem: virginitatem: requiem: non equa ꝑmu-

C tatio. ¶ Gau. Dedi filio uxorem. ¶ Ratio. Grauior eſt immiſſa nurus q̃ emiſſa filia: Semper inteſtinum malum periculoſius externo eſt. Pateféciſti arcem hoſti forſitan aut profecto participi: iam non ſolus dominus rerum tuarum: refert qualis itrauerit. ¶ Gau. Generoſam filio coniugē: queſiui ⁊ diuitem ⁊ formoſam. ¶ Rō. Cur quod ſequitur ſupprimis: ⁊ ſuperbam ⁊ importunam: ⁊ cōiugi viteq; tue emulam? Inter ſocrum ⁊ nurum uetus eſt bellum: nec ſoceri maior eſt gratia ſed metus: vna eſt amborum ratio. Nullum animal tam primi loci appetens q̃ femina. Illum ſibi ſaluis uobis interdictum videns: quid nunc aio uoluat: ⁊ quid oret: haud difficilis coniectura eſt. ¶ Gau.

D Uxorem filio dedi. ¶ Ratio. Quid ſcis an imortale illi tedium tibiq; dederis: an utriq; clandeſtinum forte diſcrimen? Multe viros ſoceroſq; perenni confecere faſtidio: quedā uenena ferroq; alie premere. Quot habebat filios Egiſthus ſi nurum nullam habuiſſet? Inuenta eſt que precipiti libidine dominandi: ⁊ ſecunde fortis impatientia: quo maturius virum ſeq; regnātem cerneret: genitori proprio cauſa mortis cum fuiſſet: ſupra ceſi corpus currum ageret. Si hec patrum merces: quid ſperare debent ſoceri? ¶ Gau. Nuptijs filie celebratis gaudeo. ¶ Rō. Quotiens hāc celebritatē diſpar fedat euentus: ⁊ cantus ⁊ epulas ⁊ choreas luctus ſequūtur ⁊ lachryme ⁊ tumultus? Ineptū omne gaudium immodicum: ex his preſertim rebus quibus dolor oriri poſſit ⁊ ſoleat. ¶ Gaudium. Uxorem filio ſimul ⁊ filie virum dedi. ¶ Rō. Sarcinas permutaſti: alienam tuis: alienis tuam humeris curam fers.

¶ De nepotibus. Dia. LXXVIII. ¶ Gau.

A n Epos ex filio natus eſt mihi. ¶ Rō. Ingēs amor filiorum: iugis cura: habet tamen ⁊ finem ⁊ metham aliquaȝ: Si ultra progreditur: nullus ſollicitudinum modus eſt: ⁊ ex filio natus ⁊ qui ex illo naſcitur: omnes deniq; tuam naſcuntur in penam: quorum numerus quorſū pergat ſeu pergere poſſit intelligis. Ille quideȝ Iſraelitici parens populi: ſi ſic affectus ut tu es primorum patrum vite tempus impleſſet: quanta queſo curarū ſarcina humeris feſſi ſenis incūberet? Preter enim feminas pueroſq; ⁊ ſacerdotes atq; inhabiles ſuo de ſanguine paucis ſeculis ſexcēta: ⁊ eo amplius virorū bellantium millia prodiere. I nūc ⁊ nepotum exercitibus gloriare: in quibus ⁊ ſi forte aliqui ſint felices: innumerabiles miſeri ſint oportet. Quid ergo? Amandi ſunt non tm̄ filij ac nepotes: ſed oēs oino hoies. Amādi inq̃ in illo in quo fratres eſtis omnes: nec curis tamen nec imodico gaudio indulgendum: ne ⁊ in preſens contrarijs crucieris affectibus: ⁊ aliquādo te gauiſum eſſe peniteat pudeatq; quē ut ifantulū ualde dilexeris: virum ualde oderis: quod perſepe accidit. ¶ Gau.

B Natus eſt nepos mihi. ¶ Rō. Quid ꝙ hunc queȝ fauſtum putas: uel nepotis turpitudine: uel vi forſitan fortune infauſtuȝ quādoq; dicturus es diē? Quid ꝙ tibi natus mox forſitan moriturus: ⁊ plus triſtitie allaturus eſt q̃ attulerit letitie? Multi ſūt uarij: ſubditi ⁊ inopi hominum caſus: ſed infantiū innumeri. Si omnes viuerent qui naſcuntur: humanuȝ genus terra non caperet: viuerent dico nō ſemper: nam ſi id facerent homines non eſſent ſed uſq; in ſenium: uſq; ſaltem ad legitimam etatem: Stultum eſt magnum gaudium de re breui utiq; ⁊ incerta quo nam euaſura ſit. Quod ⁊ in filijs ⁊ in nepotibus uerum eſt: ſed eo magis in nepotibus magiſq; etiā nunc in pronepotibus quo a radice abſunt longius. ¶ Gau. Nati ſunt mihi nepotes ex fratre: ex filia: ex ſorore. ¶ Rō. Hi iam minus ad te pertinent: hoc gaudium ⁊ hāc patribus curā cede. ¶ Gaudium. Natus eſt mihi nepos ex fratre.

C ¶ Rō. Et Anneo Senece Lucanus non exigua pars hiſpane facūdie: ⁊ Mycipſe Numidarū regi Iugurtha nō ultimū exemplū Lybice ꝑfidie nepos fuit regni euerſor: fratrum iterfector. ¶ Gau. Natus eſt mihi nepos ex ſorore. ¶ Rō. Et Platoni Pſeuſippus ex ſorore nepos ac philoſophie uelut heres fuit: ⁊ Pericli talis nepos Alcibiades: turbator pātrie ⁊ bellorū grecie ꝯcitator: ⁊ Tarquinio ſuperbo Brutus: qui regia illum ſede deiecit: ⁊ vir magnus ⁊ pātrie utilis ſed aduerſus auunculo.

D ¶ Gau. Natus eſt nepos ex filia. ¶ Rō. Ennio: Pacuuius uerecūdus ac grauis vir nepos ex filia ⁊ poetice ſucceſſor fuit: Antonino aūt pio Cōmodus ipudētiſſimus leuiſſimuſq; hoiuȝ. ¶ Gau. Eſt mihi ex filia natus nepos. ¶ Ratio. Romulus Remuſq; Numitoris ex filia nepotes: auū maternuȝ in albanū regnū reſtituerūt: Ancus Martius ex filia Nume nepos: auitū regnū rome tenuit magna cū gloria: Cyrus autē Aſtyagis nepos ex filia: ma

ternũ regno auũ expulit Medoruz. Que hiſtorie
eo tendũt: ut de hoc nepotum ortu quantuz ſpera
ri põt: tantũ poſſit ⁊ metui.

¶ De filijs adoptiuis ⁊ p̃uignis. Dia.LXXIX.

¶ Gau.

A a Doptaui mihi filiũ. ¶ Rõ. Adoptio pediſ
ſequa eſt nãe: ⁊ cũ ſit illa nobilior hec cau
tior: qḋq illa ſine ꝯſilio gignẽtis caſu quo
dã: hec adoptãtis certo iudicio opat. ¶ Ga. Ado
ptõe bonũ filiũ q̃ſiui. ¶ Rõ. Debuiſti id qdẽ: ſi ne
glectũ: nõ vt genitura ſic electio excuſabiliſ: Nihil
hẽs in ꝯiugẽ: nihil in fortunã qḋ retorq̃as. ¶ Ga.
B Filiũ adoptaui. ¶ Rõ. Opportunũ hoc nãe ſubſi
diũ ciuili reptũ iure: multis utile: multiſq fuiſſe
peſtiferꝝ ꝯſtat. Bonuz filiũ adoptauit Nerua: ſed
Traianũ in ſua adoptiõe deceptũ: qbuſdã ſcripto-
ribus viſũ ſcio. Nã Auguſtũ in Agrippe nepotis
adoptione circũuẽtũ: mox ſecuta teſtat abdicatio
In Tiberij aũt uel adoptione uel ſucceſſione non
deceptũ: ſed ſuoꝝ mortib⁹ pene coactũ video qḋ ⁊
ſmo ei⁹ idicat: ⁊ p̃fatio teſtamẽti. At Mycipſa ille
cuius pauloante memini ꝓrſus infelix adoptator
fuit: qui nõ filiũ ſed funeſtũ draconẽ regie filijſq
ſuis imiſerit: quos ⁊ ſi moriens hortet ita viuere:
ne ipſe meliores filios adoptaſſe videat q̃ genuiſ
ſe: ſepe tñ meliores adoptant q̃ gignunt: Neq id
mirꝝ: cũ illḋ expientia ⁊ ꝯſilio muniat: hoc neutro.
Sepe aũt cõtra: nõ peiores mõ ſed peſſimi oium
adoptant. Fuſca enim ⁊ ambigua merx eſt homo.
C ¶ Gau. Preuignũ bonum hẽo. ¶ Rõ. Rarus eſt
p̃uignus bonus: rarior eſt vitricus. ¶ Gau. bon⁹
eſt p̃uignus mihi. ¶ Rõ. Ut ſit bonus qd ad te: ni
ſi forſan ut cõiugis ꝓcurator gaudeſ. Tibi eniz qd
virt⁹ aliena cõtulerit: niſi ut tuoꝝ ſi quos genueris
pãdat ignauia. ¶ Gau. Preuign⁹ eſt mihi optim⁹
atq fidiſſim⁹ ⁊ nulli filio ſecũdus. ¶ Rõ. Fieri id
quidez poteſt. Talis Auguſto fuit Druſus: ſed nõ
Claudio talis Nero.

¶ De excellẽti p̃ceptore. Dia.LXXX. Gau.

A Xcellenti p̃ceptore glorior. ¶ Rõ. Alieno
e necdũ deſinis gloriari. Quid ad te eni ex
cellẽtia p̃ceptoriſ tui? Crede mihi: qḋ ſepe
itero: itra te ſit oportet quod te faciat glorioſum.
¶ Gau. Preceptore glorior excellẽti. ¶ Rõ. Si
ne illũ iterim reb⁹ ſuis ut videt uti ⁊ ſi libet ẽt glo-
riari: q̃uis ⁊ ſi excellẽs uere eſt: minime id factur⁹
ſit: de te aũt poſt viderim⁹. ¶ Gau. Eſt mihi p̃ce-
ptor inſignis. ¶ Rõ. Qualis tu diſcipulus ſis ex
pecto. Ante eni qd ꝓnũciẽ nõ hẽo. Quã multos ſtul-
tos atq hebetes habuiſſe putas ſcholã Socratis
ac Platonis? Quã multos abſq p̃ceptore ullo: per ſe
ipſos in altũ euolaſſe: ut p̃ceptoreſ fierẽt alioꝝ: qui
p̃ceptorib⁹ caruiſſent? Nullũ Uirgilio p̃ceptorẽ le
gim⁹. Horati⁹ Flacc⁹ de ſuo nihil niſi ꝙ plagoſum
dixit: vberꝝ puerilũ credo meminerat. Cicero aũt
ſuũ laudib⁹ ampliſſimis celebrare noluit nec ualu-
it. Cõtra hui⁹ fili⁹: quãtis p̃ceptorib⁹ p̃re ſcilicet ⁊
Cratippo illi⁹ etatis phoꝝ p̃ncipe: ſi qd ipſi credi-
mus Ciceroni: quãt⁹ nebulo q̃q famoſe ebrietatꝪ
euaſerit notũ eſt: qui ſolo p̃ris uel tacẽtis aſpectu
doct⁹ ac ſobri⁹ euaſiſſe debuerit. Plato ipſe ⁊ ſi ut
ſupra memini: Socratis magiſterio gloriet: ma-
B ior tñ eſt glia Socratez exceſſiſſe q̃ ſub Socrate
didiciſſe. ¶ Gau. Sciẽtificus preceptor eſt mihi.
¶ Rõ. Sciẽtia p̃ceptoris diſcipulo utilis eſſe po
teſt: glioſa eſſe non põt: qñetiã qḋ mireris: eſt qui
tibi famã minuat: ignauiã exaggeret iactantie ex-
cuſationibuſq aditũ precluſiſti: Quicquid ſciue-
ris preceptori dabit: quicquid ignoraueris tuum
erit. Eſt ergo nõ vnde glorieris: ſed vnde aſpires
ad gloriam. Habes ⁊ quẽ ſequi uelis atq aſſequi:
non quẽ te eſſe puteſ ꝙ diſcipulus eius ſis. Eſt de
niq nõ quod habeas: ſed quod habere cupias ⁊
quod ſperes: idq nõ ſine ingẽti tuo ſtudio ac labo
re. ¶ Gau. Eſt mihi p̃ceptor aſſiduus vir clarus. C
¶ Rõ. At illi de quo dixim⁹ Ciceronis filio: duo
erãt ſũmi viri: quorũ alter libris eminus: alter uer
bis cominus in eum incubuerat: ⁊ quid ꝓfecerit
audiſti. Quã multos vero e filijs principũ preceptores
ſimul cõplurimos habuiſſe cõperimus: ſed quid
refert eſſe qui doceant ſi qui diſcat nemo ſit? Pati
ente idiſpoſito fruſtra nitit vis agẽtis. Certe ſi do
ctos viros propius ſpectare uel alloqui: doctos fa
ceret ſpectatores: ⁊ ſi paucos virtutis aut doctri-
ne cupidos videamuſ: magna circa eos eſſet tamẽ
⁊ importuna frequentia.

¶ De inſigni diſcipulo. Dia.LXXXI. ¶ Gau.

Nſignem diſcipulum pene filio chariorez A
i caſus obtulit. ¶ Rõ. Importunum nego
cium puerilis ingenij nõ equis greſſib⁹ in-
genium coaptare: ⁊ in vnũ ſemp infantem defi-
xos oculos atq animũ habere: ad illius tolerãti-
am intellectũ tuũ uocemq ſubmittere. Quã ſi diſci-
puli plures ſunt: cumulatior fit congeries laborũ:
uerti ꝯtinue huc illuc: utq ait Satyricus: tot pue
rorum obſeruare manus oculoſq in fine tremen-
tes. ¶ Gau. Unus iſq clariſſimus eſt mihi diſci-
pulus. ¶ Rõ. Pro vno diſcipulo claro: multis ob
ſcuris iudicijs te obijcis: Quicquid ille deliquit:
in tuum caput redundabit. En doctrinã inquient:
en facũdiam: en mores: In hoc hoc magiſtrum in
ſpice: nulla q̃ ingenioruz certior effigies. ¶ Gau.
Diſcipulum ſum nactus illuſtrem. ¶ Rõ. Age er
go magna ſpes eſt glorie: ꝓfectus igenio illi⁹: de-
fectus culpe tue dabitur. Cũ ut Plutarchus phi-
loſophus ad Traianum principem diſcipulum ſu
um ſcribit: Sermo publicus: delicta diſcipuloruz
refundere ſoleat preceptores: Quod multi legi-
mus paſſi ſunt: Inter quos Quintilianus ⁊ Se-
neca ⁊ ipſe philoſophoꝝ pater Socrates. ¶ Gau.
Preclari diſcipuli ſũt mihi. ¶ Rõ. Melius ſi mo- B
deſti: q̃q̃ uera claritas ſine virtutis radio nulla
eſt. ¶ Gau. Magni diſcipuli curam gero. ¶ Rõ.
Triformi cõgrederis Chimere: hic ut puero pro-
ſis: hinc ut parentibus placeas: illinc autem ut rei
pu. rationez reddas: quã de tuis manibus exiget:
rudẽq illũ tibi creditũ: eruditũ repetet. ¶ Gau.
Pueri nobilis mihi cura commiſſa eſt. ¶ Ratio.
Suſpecta eſt etas ⁊ ſuſpecta nobilitas. Illa ſpon
det immemorez: hec ſuperbũ. ¶ Gau. Puer mihi
creditus me ueret. ¶ Rõ. Quid dices dũ te de-
ſpiciet adoleſcẽs: vir fortaſſe vix nouerit? Nota fi-
des pueri: nota conſtantia eſt. ¶ Gau. Puer mihi
credit⁹ me amat. ¶ Rõ. Inexpleto parieti imagi-
nem impreſſiſti: illo creſcẽte delebit: Firm⁹ amor
ſolidam poſcit etatem. ¶ Gau. Clarus puer edo
cẽdus in ſortẽ uenit. ¶ Rõ. Inquieta ſors euent⁹
ambigui: quedam ingenia nullo ſtudio eriguntur.

Eſt ubi pater ipenſam:preceptor operaꝫ:puer tēpꝰ amittit. Docilē doce:idocilē ne fatiges:neue illum teqꝫ ſimul fruſtra atteras:egere vincit ars naturā.
C ¶ Gaudiū. Diſcipulus tener nec idocilis obtigit.
¶ Ratio. Et ſi in lubrico ſtas atqꝫ in fluxo ſtruis: age tamen fideliter cōmiſſum. Si plena etas acceſerit poterit meminiſſe:alioquin ſua erit obliuio:fides tua:magnū ſatis ipſa ſibi virtus eſt premiuꝫ. Conſcientia bonorū operū nihil eſt dulcius: non te retrahat ab honeſto deſperatio premiorū: quia nullū etiā in hac vita recte factū premio caret:cuiꝰ ut ſapiētibus placet fructus uberrimus eſt feciſſe atqꝫ in ſilentio meminiſſe. ¶ Gau. Inueni diſcipulū magne ſpei. ¶ Rō. Et magne ſollicitudinis: ⁊ ꝓfecto ſi bonus fiat filiuꝫ tibi cor genuerit:lingua pepererit: Sin malus:hoſtē qui te dū timuiſſe recordabit̄ oderit. ¶ Gau. Diſcipuli claritas ingēs eſt qua illuſtrari ſpero. ¶ Rō. Moderata claritas oculos delectat:imoderata perſtringit. Preterea nullus te niſi tu luceas illuſtrabit: ⁊ ſi detegat:uerū lumē ab intra eſſe. ¶ Ga. Magnus eſt mihi diſcipulus. ¶ Rō. Nō maior puto q̃ Senece:preceptorum alios ꝓterit:alios oppreſſit:diſcipuli magnitudo his portus fuit:his ſcopulus.

¶ De patre bono. Dial. LXXXII. ¶ Gau.

A Habeo patrē bonū. ¶ Rō. Bonū noſſe tuū breue eſt. ¶ Gau. Patrē habeo optimuꝫ. ¶ Rō. Aut ille tibi luctū pariet aut tu ſibi. ¶ Ga. Indulgētiſſimus eſt mihi pater. ¶ Rō. Si nature ordo ſeruat̄:magni fletus hereditas te manet illūqꝫ ſi peruertit̄. ¶ Gau. Patrē adhuc habeo. ¶ Rō. Utere ſedulo fugitiua iucūditas pr̄ ſenex. ¶ Ga. Patrē habeo grādeuū. ¶ Rō. Nō eſt locus inertie: Feſtina carpere fructꝰ extremos tanq̃ ex arbore ruinoſa. Charo lateri inhere q̃tū potes:cupide illū vide ceu cōfeſtim habiturū: cupidiuſqꝫ audi: ⁊ extremos monitus memori mente recōdito:deſertūqꝫ uelut iter acturus neceſſarijs permunito. Egebis illo cōſultore:quereſqꝫ eū nec inuenies domi. ¶ Gau. Patrē habeo decrepitū. ¶ Rō. Propera nouiſſima pietatis officia in illū cōgerere dū licet:ſi qd nūc omiſeris:dolebis ſemper. ¶ Ga. Patrē piū habeo. ¶ Rō. Habes qui ante te mori cupiat: poſt te viuere metuat. ¶ Ga. Habeo patrē optimū. ¶ Rō. Habes quē priuſq̃ habere deſieris vix agnoſcas:habes ⁊ quē perditum ſuſpires.

¶ De matre amātiſſima. Dial. LXXXIII. ¶ Ga.

A Amātiſſima mihi eſt mater. ¶ Rō. At tu illi iugis pauor deſideriumqꝫ perpetuum. ¶ Ga. Mater eſt mihi amātiſſima. ¶ Rō Maximus pr̄is amor:matris uehemētiſſimꝰ:uterqꝫ talis tātuſqꝫ ut vix eū niſi rara admodū filij pietas equauerit. Pulchrū tñ honeſtūqꝫ eſt inter parētes ⁊ filios de amore ac pietate certamē:vincāt qbus largiꝰ charitatis fons celeſtis affluxerit: At nūc uſqꝫ vincere ſoliti ſunt parentes:nec dū adoleſcentiū ea eſt pietas:aut maiorū reuerētia que ſperare aliud cogat: qd̄ ſi forte preter ſpem euenerit:
B nullū in terris celo gratiꝰ ſpectaculuꝫ fingi queat. ¶ Ga. Eſt mihi mater optima. ¶ Rō. Eſto illi ſaltē bonꝰ filius: Scito te illi primū pōdus ac tediuꝫ fuiſſe:dehinc acerrimū dolorē:poſt cōtinuū laborē trepidāqꝫ ſollicitudinē: Memēto uteri alitriciūqꝫ uberū. Quot illi ſomnos:quotqꝫ ſeu cibos ſeu iocos tuis fletibus abruperis? Quot aut metus aut dolores tuis caſibus pepereris: ⁊ fortaſſe nōnunq̃ periculoſa quoqꝫ gaudia? Sepe eniꝫ ut dolor filiorū mortis:ſic gaudiū vite miſeras matres mori cōpulit. Patuit hoc ultimum eo clarius die quo reliquie cladis ad Thraſumenū accepte Romani ſparſo agmine repetebant:due matres filijs quos in acie cecidiſſe referētibꝰ crediderāt: cōſpectis inſperati gaudij nō capaces efflarūt ſpiritus: his atqꝫ alijs effectum ut nulla inter homines maior eſſet ingratitudo:q̃ que in matreꝫ admittitur.
¶ Gaud. Adhuc annoſa ſupereſt genitrix. ¶ Rō. C
Quotiens hanc aſpicis ſimul terram intuēs:cogita vnde uenias ⁊ quo pergas:q̃ te anguſtuꝫ habitaculū emiſerit:q̃ anguſtū excipiet. De uētre matris proprie in uterum terre matris omnium feſtinans. Inter utrunqꝫ ergo laxantibus animū atqꝫ raptātibus:ſuperbie atqꝫ auaritie frenū ſtringe.

¶ De fratribus bonis pijſqꝫ ſororibus ac formoſis. Dia. LXXXIIII. ¶ Gau.

Pios fratres habeo. ¶ Rō. Rarum:nā parentes fere ſemper amant:fratres ſepe inuident ſepe deſpiciunt: Raramqꝫ ideo fratrum gratiam Naſonis ore ueritas clamat:ubi ⁊ A
fratrum ⁊ filiorum ⁊ omnium pene:niſi parentuꝫ notatur impietas. ¶ Ga. Fratres mihi ſunt optimi. ¶ Ratio. Miror plane bonos eſſe ſat eſt:ſepe enim mali ſunt:aliqñ ⁊ peſſimi:eoqꝫ peiores hoſtibus:quo minus cōtra domeſticas inſidias eſt cautele. Q̃tus aūt ſit amor fratrum:ne latentes eruaꝫ neu p̄ſentes ledā:ſatis notiſſima paria: Mycenei Thebaniqꝫ fratres ac romani indicāt: Que qdeꝫ infamia:cur vnius urbis potius q̃ totius orbis ſit nō video. Primos mundi fratres aſpice: Alter alterius oppetijt manu: Nec dū relatu horridum ſcelus audis. Siquidē Phraates rex Partorum cuiꝰ ſupra mētio eſt habita:preter parricidia in patrē ſimul ac filiū admiſſa. xxx. inſuper ꝓprios fratres trucidaſſe legit̄ nō ueritꝰ tāto ac tali ſanguine ⁊ regnū male partū ſtabilire: ⁊ metū omnē inuiſi conſortis extinguere. ¶ Gau. Fratres boni ſunt. B
¶ Rō. Nondū puto patrimoniū diuiſiſtis tūc erūpet iniqtas. Igne aurū:auro animus ꝓbari ſolet. Magna ſepe que videt̄ pax: pauxillum auri ſi adhibeas lis erit. ¶ Ga. Pij ſunt fratres. ¶ Rō. Celibatꝰ forſan tuus aut orbitas illos tibi ꝯciliat. Cōiugio detegent̄ tuo:ſed prole melius:ſpe ſucceſſionis amiſſa:que impatiētiſſimos quoqꝫ multa pati docuit. ¶ Gaud. Amātiſſimos mei fratres hēo. ¶ Rō. Debet id qdē ita eſſe niſi liuor obſtet aut timor aut cupiditas: ⁊ habendi ſitis:diuini ois humaniqꝫ iuris dū expleri ſtudet imemor. Inter parētes enim filioſqꝫ q̃tūlibet ſit amoris:cōuerſatio tñ diſpar diuerſiqꝫ mores ſunt filij: ⁊ ſi cito pr̄es videāt:ſero agnoſcunt. Pr̄es ⁊ ſi filios ſtatiꝫ amēt ſero illos:ſepe ēt in ſenectute ſuſcipiūt. Fr̄es āteq̃ naſcant̄ ⁊ poſtq̃ nati ſunt in eodē domicilio eiſdēqꝫ in cunabulis euo pares v̄ſant̄ ac moribꝰ: ilicet in lucē editi:ſe viciſſim cernūt:vno cibo aliti:ijſdeꝫ parentibus:ijſdem ſocijs:ijſdem ludis:ijſdeꝫ ſcholis:ijſdē preceptoribus ac nutritoribus aſſuefacti pariter pubeſcūt:pariter adoleſcūt. Undiqꝫ paritas multiſqꝫ ⁊ ualidis nexibꝰ iūctꝰ amor:niſi hos aduētitie ſoluāt cauſe:dureqꝫ mētis aſperitas frāgat:quod

cõe eſt adeo ut neſciaʒ an fraterno ullus amoꝛ ma
ioꝛ eſſe debeat:an ullũ odium maius ſit an idigna
tio ulla pꝛofundioꝛ : tam turbida ſemꝑ equalitas:
C tã paris ipatiẽs mẽs humana.¶Gau.Equos pi-
oſqꝫ fratres habeo.¶Rõ.Serua illoſ eqtate mu
tua ac pietate.Delicatiſſima res eſt amoꝛ:ſerua il
lam:difficile querit̃:facile ꝑditur.¶Ga.Sed ſo-
rores habeo bonas.¶Rõ.Graue põdus ſed iu-
cũdũ:ac fere adoleſcẽtiũ ꝑmꝰ laboꝛ: quo ſe effecti
ſui iuris exerceãt:vñ pꝛimã pietatis atqꝫ indolis
famã querant.¶Gaudiũ.Bonas habeo ſororeſ.
¶Ratio.Cura ut ille bonũ fratrẽ habeãt teqꝫ ſu-
perſtitẽ: ⁊ ſi cõis pater obierit oꝛbitatẽ nõ ſẽtiãt.
¶Ga.Pulcherrime ſunt ſorores.¶Rõ.Cuſtos
rei labilis:vigilantibꝰ oculiſ dolos caue:circũfuſa
te pꝛocorũ cohoꝛs excitet:difficilis eſt vniꝰ foꝛme
cuſtodia:qd multarũ reris:tãto exactiorẽ pudici-
tie q̃ʒ auri curã eſſe decet:q̃ʒto ⁊ pꝛecioſioꝛ ⁊ irre-
cuperabilioꝛ illa eſt.Sane virgineã caſtitatẽ nul-
la arte meliꝰ q̃ʒ maturo ꝯiugio ꝑſeruabis.¶Ga.
Foꝛmoſe mihi ſorores domi ſunt.¶Rõ.Ne diu
tius tibi ſint ꝓuide:multas aptiꝰ oꝛnabũt domoſ.

¶De bono dñ̃o. Dia.LXXXV. ¶Gaud.

A Ominũ bonũ habeo.¶Ratio.An hẽas
d an uerꝰ habearis cogita:ſed loquẽdi mos
eſt:ſic dominũ habetis:ut ſcabiem ſiue ut
tuſſim.Multa ſunt que habent̃ inuitis poſſeſſori-
bus moleſte opus quibꝰ nõ liceat caruiſſe.¶Ga.
Bonũ dñ̃m habeo.¶Rõ.Libertatẽ igit̃ amiſiſti
hũc ⁊ illã vno tẽpore nemo habet.Jã neqꝫ ſorores
de quibꝰ modo agebas:neqꝫ filie neqꝫ nurus:neqꝫ
coniunx demũ ipſa:neqꝫ patrimoniũ:neqꝫ vita in
tuto ſunt ꝓpter vnũ quẽ habes dñ̃ʒ: habere ſimul
oĩa deſijſti.¶Gaudiuʒ.Bonũ mihi ⁊ patrie dñ̃ʒ
foꝛs dedit.¶Rõ.Jncompaſſibilia penituſqꝫ con
traria: Nã ſi bonus nõ dñ̃s:ſi dñ̃s nõ bonus:ꝑſer
tim:ſi ſe dñ̃m dici uelit.¶Gaud.Bonus eſt dñ̃s.
¶Rõ.Boni ſunt parentes:boni fratres ac filij eẽ
poſſunt: Amici aũt ſemper boni alioqn nec amici
ſunt:dñ̃m bonũ dici blandũ mendaciũ atqꝫ adula
B tio nota eſt.¶Ga.Optimũ dñ̃m habemꝰ.¶Rõ.
Rectorẽ populi foꝛtaſſis ⁊ reipublice defenſoreʒ
quo nil actuũ humanorũ acceptius deo ferũt.Jl-
lũ ṽo nõ dicã optimũ:ſed bonũ: ⁊ nõ potius peſſi
mũ quis dixerit:qui quod habẽt optimũ:libertatẽ
ſummũ ac pꝛecipuũ vite bonuʒ:ſuis ciuibꝰ eripit:
pꝛoqꝫ vnius explenda uoragine que expleri negt
tot milia miſerorũ ſiccis oculis intueri põt.Neqꝫ
eũ ⁊ ſi non iuſtitia aut miſericoꝛdia:ſaltem pudoꝛ
a tam meſto retrahit ſpectaculo:ſit licet affabilis:
ſit blandiloquens:ſit poſtremo munificus in pau-
cos de multorũ ſpolijs.He ſunt autẽ artes tyran-
norũ quos vulgus dños uocat carnifices experit̃
hec pꝛeſtigia attonitis ingerunt luminibꝰ:hãc ha-
mis ⁊ laqueis pꝛetendunt eſcam:ſic credulos au-
C cupant̃.¶Gau.Dñ̃ʒ habeo pꝛepotẽtẽ.¶Rõ.Js
in celo vnus eſt:qui ſe iure ſuo dñ̃ʒ dixit ⁊ dici uo
luit: Nã terre dñ̃s Auguſtus Ceſar edicto uetuit
ſe dñ̃m dici.Jlle deoꝝ deus:iſte hominũ Jmpera
toꝛ.Jlle maieſtatẽ tenuit:iſte modeſtiã.Deniqꝫ ⁊
ſuper hoc populũ romanuʒ grauiſſime coꝛripuit:
Sic enim de ipſo ſcriptum eſt:Et dñ̃i appellatio-
nẽ ut maledictũ ⁊ obpꝛobꝛiũ ſemper exhoꝛruit.
Quod ſucceſſorẽ quoqꝫ lõge rebus oĩbus impa-
rẽ:tamẽ obſeruaſſe compertũ eſt:qui licet dñ̃andi

auidus:titulo tñ̃ dñ̃ationis abſtinuit:atqꝫ ita ſe in
ter ambitionẽ ⁊ uerecũdiã mediũ tenẽs:eſſe dñ̃s
uoluit:dici aũt noluit:ut qui ſciret iniuſtuʒ eſſe qđ
cuperet:ſaltẽ expꝛobꝛationis iniuriã vitaret.Duꝝ
enim ſuperbũqꝫ ⁊ graue nomẽ eſt dñ̃s:illic maxi-
me ubi amoꝛ libertatis ac ſeruitij pudoꝛ eſt.Secu
tus horũ ueſtigia Alexander hic romanus pꝛin-
ceps ut pꝛiuato ſibi nõ altius ſcribi uoluit: Nã ille
alter macedo:non dñ̃s mõ:ſʒ deꝰ dici uoluit:Quẽ
ſecuti aio huius tp̃is latrunculi:vna urbe uel alte-
ra vix inſidijs oppꝛeſſa:nõ tantũ dici uolũt:ſed di
ci hoĩes erubeſcũt atqꝫ ad iniuriã trahũt.¶Gau.
Dominũ habeo uere optimũ.¶Rõ.Uere vnꝰ eſt D
dñ̃s:quẽ ſi hẽs honeſtiſſima regniſqꝫ felicioꝛ ſerui
tus tua eſt.¶Ga.Juſtũ dñ̃ʒ regẽqꝫ optimũ habe
mus.¶Rõ.Jnter regẽ ⁊ tyrannũ nõ diſcernunt
Graij ſm̃ ꝙ poeta nr̃ de rege lõquens ait: Pars
mihi pacis erit dextrã tetigiſſe tyrãni: Apud uos
aũt ut interſit nõ niſi pꝛopoſitũ viteqꝫ ſeries facit:
Qui iuſtitia regit ac regit̃:ille demuʒ uerꝰ eſt rex.
Atqui ex altiore faſtigio nõ ſalutis publice ſpecu-
latoꝛ ſed pꝛiuate libidinis ꝓcuratoꝛ:uel rapinam
cogitãs uel vindictã cupiditati aut iracundie ſue
paret ⁊ rapidis atqꝫ effrenis animi motibus cedit
is malorũ dñ̃orũ ſeruus: ⁊ ſi altioꝛ cũctis appare
at:ſceptroqꝫ aureo ac ueſte purpurea ſuperbus in
cedat utiqꝫ rex nõ eſt:ſed ꝓpter exercitiũ aut ſup-
pliciũ populi pꝛomotus pꝛedo:eoqꝫ loci poſitꝰ vn-
de liberiori ſeuiens flagello:atqꝫ hos ꝓbãs: illos
puniens:cunctos uexans ⁊ agitãs:ignarus quidẽ
ac paſſioni obſequẽs:nutu tamẽ illiꝰ qui mala bo-
nos uertit in uſus:iuſtũ dei iudiciuʒ iniuſtis licet
ac ſceleſtis manibus exequat̃:quaſi equã pij iudi-
cis ſentẽtiã toꝛtoꝛ ſeuis.¶Gau.Juſtũ piũqꝫ regẽ E
habet patria.¶Rõ.Rarũ bonũ ⁊ reipublice feli
ciſſimus ſtatus:niſi pꝛeſens gaudiũ futuri metus
reꝝ feliciũ:ſemꝑ ſuſpecta bꝛeuitas minueret:amiſ
ſiqꝫ deſideriũ mox uẽturas cumulaturꝰ miſerias
obſeruaret̃ animis humana naſcentiũ:uolubilẽqꝫ
foꝛtune rotã:que nil pꝛoſperũ longũ ſinit:linit qui
dẽ mali ſenſum conſuetudo:inſueta deijciũt:vnde
optimũ quidã ſemꝑ ꝓſpero caruiſſe diffiniũt: qđ
nõ dicerent ſi ꝓſperitas duraret.¶Gaudiũ.Ju-
ſtũ ⁊ clementẽ regeʒ.¶Rõ.Jllo ſuperſtite mori
opta ne mutatã regni ſoꝛtẽ lugeas.Bonus enim
bonũ raro ſequit̃:malũ peioꝛ:ſepe peiorẽ peſſimꝰ.

¶De ſerenitate aeris. Dial̃.LXXXVI.¶Gau.

Erenus eſt aer ac iucũdus.¶Rõ.Jãqs A
ſ arguat celeſtẽ humi animũ herere: Jn ae-
re illũ appenditis: ⁊ amorẽ ueſtrũ in eo po
nitis elemẽto quo nullũ inſtabilius.¶Gau.Aer
ſerenus atqꝫ trãquillus eſt.¶Ratio.Expecta:di-
cto citius nubiloſus erit ac turbidus:alio te ſub ce
lo poſitũ credas.¶Gaud.Serenus ac trangllus B
eſt aer.¶Rõ.Quanto mallem ſerenus ac trangl
lus eſſet animus tuus: Utilis quidem illa ſereni-
tas ſtabiliſqꝫ tranglitas:quaʒ nec nubes occupẽt
nec quatiant uenti.¶Gau.Serenꝰ eſt aer.¶Ra-
tio.Non ſerenum omne ſtatim optimum.Jmmo
ṽo pꝛouincias nubiloſas ſerenis eſſe ſalubꝛiores
⁊ in hoc occidentem pꝛelatum legimus orienti.
¶Gaudium.Aer hic lucidus me delectat.¶Ra-
tio.Delectari in operibus ac factura dei minime
uetitum: modo in deum uelut omnis boni fon-
tem tota animi delectatio reflectat̃: ⁊ in rebꝰ tem-

poralibus eternus rerum conditor laudetur: Alio
quin attende quod ſcriptum eſt: Si vidi ſolē cum
fulgeret: iquit Job: ⁊ lunā incedētē clare: ⁊ letatū
eſt cor meū in abſcōdito: ⁊ oſculatꝰ ſuꝫ manū meā
ore meo: que eſt iniqtas maxima ⁊ negatio contra
C deū altiſſimū? ¶ Gau. Sereniſſimus eſt aer: talis
utinā ſemp ſit. ¶ Rō. Nō ſemp modo ſed diu talē
ferre nō poſſis. Tempor viciſſitudo peroptima iu
re a multis ſed precipue a Cicerone laudata eſt.
¶ Ga. Sereniſſimus eſt aer: atqꝫ utinā nō mutet
¶ Rō. Neſcis q̄ꝫ cito ſui tediū hec ſerenitas alla-
tura ſit. Nil tā delectabile ꝙ nō idētitas inamenū
reddat. Nullum efficacius remediū ꝯtra vite faſti
dia: q̄ꝫ tēporū locorūqꝫ uarietas. Hac fouet ⁊ pa-
ſcit mens humana: Et ut ait Auguſtinus: qui qua-
litate rer nō poteſt: ſaltē uarietate ſatiatur.

¶ De proſpera nauigatione. Dia. LXXXVII. ¶ Ga.
A N Auigatione utor proſpera. ¶ Rō. Sentio
Neptunus tibi laqueos tendit. ¶ Gaud.
Trāquillū ſe mihi prebet mare. ¶ Rō. In
ſidioſa tranqllitas: utqꝫ ita dixerim: eſca naufragij
Si ſemp turbidū eſſet mare: nullus hominū naui-
garet. ¶ Gau. Mare mihi blandum ⁊ ſuaue eſt.
¶ Rō. Suſpecta ſuauitas predonū: blanditie: mi
ne ſunt. Hec facies maris repēte mutabit: eē aliud
putes monſtroqꝫ gelidus queras: ubi eſt equor il-
lud quod laudabam: vnde vo hi tam multi tamqꝫ
horribiles aquarū mōtes: vnde hic pendētium fre
mitus ꝓcellarum: ⁊ minacibus ſpumis ſurgētes
fluctus in nubila? Neſciunt niſi expti quid eſt ma-
re ⁊ q̄ꝫ ferox belua: quid ue illi a poeta mōſtri no-
mē impoſitum. Nihil enim monſtruoſius in reruꝫ
natura: nihil cui ſit minus fidei: minuſue cōſtātie:
Nullius rei transformatio tā crebra tā periculoſa
tā ſubita: Nihil deniqꝫ ſeu mollius dum iacet: ſeu
B dum ſurgit imitius. ¶ Gau. Placidū nunc equor
immotumqꝫ eſt. ¶ Rō. Terre ipſe ſubſidunt dehi
ſcuntqꝫ: tu pelago tribuis ut conſiſtat: ſimulatꝰ tor
por: Noli fidere ſepe fortunā retentare dementia
eſt. ¶ Gau. Nunc ſaltē placide nauigaui. ¶ Rō.
Nullum ferū animal ſic in laqueos ruit: ut nō ali-
qd dulce preſentiat. ¶ Gau. Proſpere nauigaui.
¶ Rō. Et ſacrilegi ꝓſpere nauigant: ⁊ viri ſanctiſ
ſimi naufragant. ¶ Ga. Nauigaui felicit. ¶ Rō.
Crede mihi ſi pergis infeliciter nauigabis.

¶ De Uotiua portꝰ apprehēſiōe. Dia. LXXXVIII.
¶ Gau.
A I Am portū attigi iā in littore ſedeo. ¶ Rō.
Multi in portu pereūt: plures in littore ꝑ-
mutaſti periculū nō fugiſti. ¶ Gau. Terrā
attigi. ¶ Rō. Ita hoc dicis quaſi terre diſcrimina
uel minora uel pauciora q̄ꝫ pelagi q̄ꝫuis occultio-
ra ſint. Nonne hoc in equo poſuit is qui utrobiqꝫ
multa ⁊ grauiora pericula per uarietatē ꝑtulerat.
Neqꝫ vo ſine cauſa pauper ille ſcrutator aquaruꝫ
apud Statium moriens: hyemes: notoſqꝫ laudat:
⁊ experti meliora pericula ponti. ¶ Gau. In ter-
ra ſum. ¶ Rō. Caſibus co plaribꝰ patēs quo plus
hominū terras icolit q̄ꝫ maria. Si quidē maxima
pars malorū homo homini eſt. Sic idē mors per
uenit: vnde auxiliū debebat: ut ſileam peſtiferas
animantiū ſpecies: quibus ea pars rerum ſcatet.
B ¶ Gau. Terra ſub pedibus ſaltē ſtabit. ¶ Rō. At
qui ſepe nō ſtetit: utqꝫ antiqua preterea Achaiāqꝫ
⁊ reliquā Greciam ⁊ Syriam atqꝫ alias ubi tur-
bes hauſte olim funditus ⁊ collapſi mōtes ⁊ de-
merſe inſule: ut omittam ueteres ueſtrorum mon-
tiū caſus Etne ac Ueſeui: apud uos nuper ipſa ur-
biū caput roma contremuit: quodqꝫ ciuilis belli tē
poribus pro monſtro habitū. Alpes hac etate gra
uiſſime tremuerunt: ⁊ cōuulſe rupes altiſſime ſo-
lis radijs inſuetum a ſeculis prebuere iter: Hiſpa
nie ⁊ Germanie bona pars corruit. Uidiſti modo
ſtātes urbes: vidiſti ſolidaſ arceſ atqꝫ oppida: pau
cis poſt diebꝰ miſerabile ſpectaculū atqꝫ terrificuꝫ
humi paſſim ſtrata omnia: quin ⁊ ſolito meſtiorē
rhenum ipſum quaſi flentē labi deformatā ruinis
utramqꝫ ripā: eamqꝫ precipue que edificijs orna-
tior fuerat qrulis abluentē uorticibꝰ. Deſine iaꝫ ſe
curꝰ eē ubi ſecuritaſ nulla eſt. ¶ Gau. Sub pedibꝰ
terra eſt. ¶ Rō. Nō tam certa ſedes domicilij q̄ꝫ
ſepulchri. ¶ Gau. Ad terram perueniſſe gaudeo.
¶ Rō. Similia ſimilibus gaudent: ⁊ tu terra es.
¶ Gau. In terrā redij. ¶ Rō. Nondū quidē: ſed
redibis cito.

¶ De carceris exitu. Dia. LXXXIX. ¶ Gau.
A I Uuat carcerē euaſiſſe. ¶ Rō. Eſt ⁊ hec: fa
teor: intermiſſa gratior libertas ac reddita
q̄ꝫ ſeruata: ſed nō oīa que delectāt ꝓſunt:
ſepe nociua ſunt dulcia: ⁊ amara ſalubria. Sepe
nō carcer modo ſed mors utilis fuit: ſepe vita ⁊ li
bertas inutilis. ¶ Gau. Carcerē euaſiſſe gaudeo.
¶ Rō. At qui modo gaudebas portū apprehēdiſ
ſe nūc gaudes portū euaſiſſe. Carcer multis portꝰ
multis refugiū ⁊ arx fuit: ⁊ in libertate perituros
ſeruauit: In vinculis ligata ⁊ clauſa diligētius aſ
ſeruant. Neſciūt mortales ceci quid expediat: ⁊
idcirco mala ſua cōcupiſcūt ⁊ aſſecuti gaudent vn
de mox doleant. Ne ue longius exemplū queras:
vidiſti nuper virū illū animoſi ⁊ magni potius q̄ꝫ
conſtantis incepti: qui aduerſo tempore ſe patro-
nū romane reipublice profiteri auſus: ipſe ſibi tri-
buni nomē aſſumpſerat: Dehinc uariante fortuna
urbe depulſus: romaniqꝫ primū principis: poſt pō
tificis lapſus in carcerē: utrobiqꝫ bene habitus at
qꝫ honeſte: tandem leua alite emiſſus: gladijſqꝫ ho
ſtiū nō occiſus tantūmodo ſed diſcerptꝰ: puto mo
B riēs carcerē ſuſpirauit. ¶ Gau. E carcere letꝰ eru-
pi. ¶ Ratio. Ibis per roſtra turbida litibus: per
plateas urbiū tumultuſqꝫ negociorꝫ: ⁊ tempeſtatē
libertatem putans gratulaberis: dum quem cla-
uis vna concluſerat mille ſtringent laquei: Cunqꝫ
leti omnes e procellis portuꝫ petant: vnus tu nau
ta mirabilis: e portu letus in procellas redis.
¶ Gaudiū. E carcere digreſſus gaudeo. ¶ Ratio.
Bonum in hoc ut in reliquis conſilium erat: neqꝫ
nimium gaudere neqꝫ nimium dolere: ſed equani
mitatem omni in ſtatu ceu vite gubernaculum te-
nere: in tanta preſertim caligine futurorum: neqꝫ
tam miſerum eſt: ut fertur intraſſe: neqꝫ tam fau-
ſtum carcerem exiuiſſe. Quotiens carcer liberta-
ti hoſtis: propitius eſt ſaluti: quotiens optata uo-
tis omnibus libertas in perniciem ⁊ in mortē uer
ſa eſt. ¶ Gaudium. Exiui ex carcere. ¶ Ratio.
Latiori de carcere multi hominem caſus eripiunt
ex anguſtiori autem ſola mors eruit. ¶ Gaudiuꝫ.
Moleſto de carcere diſceſſi. ¶ Ratio. Potes in
hunc carcerem reuerti: in illum alterum cuꝫ ſemel
exieris non redibis hoc in tempore.

¶ De tranquillo ſtatu. Dial. XC. ¶ Gau.

A R Ebus rite cōpoſitis trāquillus ago. ℭ Ratio. Scilicet ut tua nauis fluctibꝰ maris: ſic animꝰ vite curis explicitus: portū attigit laboꝝ ac terroꝝ: Sed nō ita eſt: nūc nūc maxime metuendū: neſcis ꝙ res hoīum nō ſtant: qui uolubili in rota ſedet altioꝛis proximus eſt ruine. ℭ Gau. Optato eūt oīa. ℭ Rō. Bñ ais: eūt oīa: nihil eniꝫ manet. Ante ergo ꝙ̃ felix videare: ſpei forte aliqs poſt locus eſt metui: ad extremū luctui: gaudio autem nunꝙ̃: gaudiū loquoꝛ uerū: donec ad uera ⁊ ſtabiliora bona peruentū ſit. ℭ Gau. Rebus ꝓſpiſis humanitꝰ ꝯquieſco. ℭ Rō. Sūma rerū humanarū laboꝛ ⁊ meroꝛ: In his igit̄ regeſcis? Durū caput: ⁊ lodice ferrea: ⁊ ſpinoſo recubās puluinari.

B ℭ Ga. Opipare prouiſa ſunt oīa. ℭ Rō. Expectata puto mercīū nauis applicuit: periculū euaſiſti: extruxiſti domū: exaraſti aruū: potaſti vineā: rigaſti prata: compegiſti aream: inſeuiſti arbores: effodiſti riuos: texuiſti ſepem: colūbariū erexiſti: miſiſti greges in paſcua: apes in aluearia: ſemētē in ſulcos: nouas merces in maria: tuto loco collocatum fenus: plena arcula: diues aula: cultus thalamus: referta hoꝛrea: ſpumās penu: prouiſa dos filie: coniugiū nato: empta populi gr̄a blādo ambitu: parta ſuffragia: pronū ad te opibus ſummis atqꝫ honoribus ſtratū iter: O felicez te: Reſtat ut gaudeas. Hec ni falloꝛ concluſio tua eſt: mea vͦ lōge alia reſtat ut moriare. Rarū ualde inter hoīes: ut multo ſtudio q̄ſitis: multo fruant̄ tp̄e: lōgus laboꝛ uſus

C breuis. ℭ Gau. Proſpere rebꝰ eūtibꝰ ſtabili in ſtatu ſum. ℭ Rō. Quō autē rebꝰ euntibꝰ tu ſtes videris: ego nēpe nō video. ℭ Gau. Rebꝰ ad uota fluētibus letus ſum. ℭ Rō. Nunc igit̄ tp̄s eſt moriendi: ſperas ne hic diu aliquē letū eſſe? Morere dum letus es: anteꝙ̃ eſſe meſtus incipias. Quod iā dixi repetā: Eſt enim minime tedioſa reꝝ utiliuꝫ ſed iucunda repetitio. Meminiſti ergo quid apud Ciceronez: Lacon ille ait ſeni Rhodio Diagore leto tūc ualde leuibus licet ex cauſis quas audiſti ſupra cuꝫ de paleſtricis ageremꝰ: Morere Diagora inquit. Non enim celū aſcenſurus es. Grauiter id quidē: Nam qd amplius expectet aius letꝰ in hac rerum tāta uertigine: niſi ut letus eſſe deſinat eſſe triſtis icipiat. Itaqꝫ oppoꝛtūe admodū Diagoras ꝯſilio paruit amici: ſpectante quidē ⁊ plaudēte populo: inter victoꝝ filioꝝ amplexus ⁊ oſcula expirauit. Scriptū eſt in libro noctiū atticarū: Et ad ſummā plures gaudio ꝙ̃ triſtitia periere. Oībus ergo qui ſapiūt: ſed maxime gaudentibus moꝛs optanda: de hac ſemꝑ ⁊ preſertim in tēpore ꝓſpero cogi

D tandū: illa cogitatio reliquas frenet. ℭ Gau. Laboraui en quieſco. ℭ Rō. Omnes quidē id ſperatis: ſed erratis in hoc oēs. Stilus enim vite alius multumqꝫ finis a propoſito diuerſus. Hec tua requies aut breuis aut falſa eſt: aut quod eſt uerius utrunqꝫ: quid hic requieꝫ ſomniatis? Sic catenis vinctus libertatē: eger ſanitatē ſomniat: ſic ſopitus eſuriens opimas dapes: ſed en dies ultimus aderit iſqꝫ confeſtim diſcuſſurꝰ hec ſomnia. Nolite aūt falli ſomnijs atqꝫ opinionibꝰ falſis: quibꝰ eſt plena vita moꝛtalis: Nolite uobiſ hic requiem ſpōdere: Credite mihi tota quies hoīum poſt laborē moꝛſ. ℭ Gau. Oīa que in rē viſa ſunt ſuppetunt. ℭ Rō. Superuacua in rebꝰ plura ſunt ꝙ̃ neceſſaria: ſed hic humani animi mos eſt: ut profeſſus aſcenſū celi tanto ſtudio ſe oneret: quanto vix exonerare debuerat: Itaqꝫ peregrino faſce curuatus: dū in altū niti vult ruit ⁊ pro celo illi terra eſt. ℭ Ga. Cumulata ſunt omnia iam in poꝛtu ſunt. ℭ Rō. Nauiga E

tionis in fine igit̄. Eſt enim preſens vita ſimillima procelloſo mari. Illius finis in littore: huiꝰ in moꝛte: uterqꝫ poꝛtꝰ recte dī. Profecto aūt magna parſ moꝛtaliū aceruandis vite adminiculis anxia iter ipſos apparatus rerum moritur: nilqꝫ iam uſitatius ꝙ̃ ut vite ſtudium moꝛs preuertat: paucis accidit ut ad optata perueniant: hiſqꝫ ipſis tā cito diuturni queſtus uſus eripit̄: ut gaudij breuitas quedā uelut acceſſio ſit doloris de quo multos in moꝛte queri ſolitos notū eſt. ℭ Gau. Iam peractis laboribus ſecurus viuo. ℭ Rō. Et inter viſcū ac laqueos ſecura auis uolitat: piſcis inter hamos ludit: inter plagas fera. Sepe ubi periculi plus eſt ⁊ pauoris minus: ars foꝛtune eſt ut licentius feriat: metū demit. ℭ Gau. Per omnē vitam laboraui ut in finem quieſcerem ſecurus. ℭ Rō. Securitatē ⁊ quietē tuā in precipiti collocaſti: ⁊ vixiſti meſtus ut letus morereris: non inſulſum vite moꝛtiſqꝫ conſilium: mndo de ſecuritatis ⁊ quietis ⁊ triſtitie ⁊ gaudij qualitate conueniat. ℭ Gau. Omnia vndiqꝫ conquiſiui: quibus inſtructioꝛ vita eſſet. ℭ Rō. F

Immo uero quibus moꝛs moleſtioꝛ: Egiſti plane negocium medicorū: iam frequentes aderunt ſtratumqꝫ circumſtrepent: Aderunt captatores teſtamentarij: Erunt ⁊ qui gaudium premant: ⁊ qui fletum ſimulent: ⁊ qui tenacem ſpiritum: ſeram moꝛtem taciti increpent ⁊ qui criſim ſeruent: ⁊ qui pronoſticis inhient: ⁊ qui cadauer aureum preſtolentur: tot hec tibi conquiſita: vndiqꝫ vite conferūt inſtrumēta: nō ut meliꝰ viuaſ: ſꝫ ut comitatioꝛ moriaris. Non penitus operam perdidiſti: Iam ⁊ comites languenti: ⁊ libidine ſumptus: ⁊ funeris pompa non deerunt. ℭ Gau. Conquiſita ſunt omnia: G

quieſcendum eſt. ℭ Rō. Iam dixi: vite requiem ⁊ ſolatiū querebas: laborem moꝛtis ac tedium inueniſti. ℭ Gaudiuꝫ. Cuncta diſpoſui: proſperitas parta eſt. ℭ Rō. Cōgeſſiſti fallaciſſime ac fugaciſſime ſpei nidū: que ubi primum adoleuerit euolet: meſtum ⁊ uacuum coꝛ relinquens ſepe uel in plumis pereat. ℭ Gau. Longo ſuccedit quies labori. ℭ Rō. Breuis ipſa adeo foꝛtaſſis ut nulla potiꝰ dici poſſit. Multorum ſepe ſtudiuꝫ annorum in momento excidit: immo cuꝫ ſemper fere gradarij ſint progreſſus: raro non repentini exitus reruꝫ ſunt. ℭ Gaudium. Per longas curaſ ad ſecuritatis initia uentum eſt. ℭ Ratio. Sollicita multuꝫ de principijs humana curioſitas: fineꝫ ceca nō proſpicit. Denſa uenturi caligo temporis moꝛtalis acieꝫ fruſtrauit obtuitus: deliberatio utiqꝫ noſtra ſit conſumatio foꝛtune: Dicam melius: dei eſt: cuius in manibus ſoꝛtes ſunt hominum: non quas ipſi uobis opinione ueſtra ſpeqꝫ improba fingitis ſed quas illa le preſcientia ſua videt. Eius eſt autem illa uox: Stulte: hac nocte animam tuaꝫ repetunt a te: que autem paraſti cuius erunt? Comminatio hoꝛrenda: que niſi ſpeſ ſomnoſqꝫ moꝛtaliū interrūpat: obſoꝛduiſtis haud dubie.

ℭ De Potentia. Dial.XCI. ℭ Gau.

P Otentia magna ſum. ℭ Ratio. Ergo ⁊ inuidia. ℭ Gau. Potētia multa ſuꝫ. ℭ Rō. Et in periculis multis. ℭ Gau. Potentia A

ſum ingenti. ℭ Rō. Et laboribus infinitis ⁊ inex-
tricabilibus curis. ℭ Gau. Multa poſſuʒ. ℭ Rō.
Quo plus in alios potes: ⁊ plus alij in te. ℭ Ga.
Potentie eſt plurimum. ℭ Rō. Quo potētie ma
giſ: eo maius in illā imperium fortune tepide ſe ex
ercet in paruis: uberē eligit materiā. In magna li
gnorū mole: crepitantius ſeuit incēdiū: magna pro
ſperitas: magne viā facit aduerſitati. Nec quenꝗ
facile plane miſerum videbis: qui non ualde felix
habitus fuerit. Non poteſt ignoti hominiſ: nota eſſe
calamitas. ℭ Gau. Quod uolo ⁊ poſſum. ℭ Rō.
Cura ergo ne quid mali uelis: ⁊ ſcito quo potētie
B plus: eo plus eſſe negocij minꝰ uel licētie. ℭ Gau.
Potētia ingens ſum. ℭ Ratio. Quid ſcis an diu
turna. Piget exequi potentes breui ad impoten-
tiam: ſeu qui regeſ ad infamie ſeruitium ſunt reda
cti. Uepricoſi ⁊ lubrici ſunt humanorum gradus
aſcenſuū: tremulus uertex: precipitiū horrendum
egre conſcenditur ad eminentē ſtatū: anxie ibi con
ſiſtitur: grauiter inde ⁊ repente deſcenditur: Id ſic
eſſe non ſinguli tm̄ reges aut populi: ſed maxima
etiam teſtantur imperia. ℭ Ga. Armis atqꝫ opibꝰ
potens ſum. ℭ Rō. Uera ⁊ firma potentia in vir-
tute fundata eſt: Fundamētum ſi detraxeris: quo
maior: eo periculoſior ſtructura. Quid iplere opi-
bus domos iuuat: arua ligonibꝰ: maria claſſibus:
ſi intus interea domeſtici hoſteſ animū oppugnāt
atqꝫ expugnant? Uis ut te potentem fatear: illos
doma finibuſqꝫ tuis pelle: vince iram: vince cupidi
tatem: vince libidinem: vince teipſuʒ fame atqꝫ ani
me hoſtē tue. Quenā iſta potētia eſt: vincere alios
C paſſionibus ſuis vinci. ℭ Gau. Fundata in ſolido
potentia eſt. ℭ Rō. Quo pacto cū vita ipſa mute
tur aſſidue. O quid tumēs imbecillum animal: de
potētia diſputas: de anima interiʒ periclitariſ: quā
dicto citiꝰ uel nature vis occultior: uel exigui mor
ſus animalis: uel extremi contemptiſſimiqꝫ hoies
ſepe potentiſſimiſ abſtulere. ℭ Gau. Potētia egre
gie ſtabilita eſt. ℭ Rō. Ubi q̄ſo? In harenis ac flu
ctibus: an in uento: an in ipſa: ut perhibēt: fortune
rota: quin tu amice: male ſuſceptā pone fiduciam.
Nulla hic ſtabilis potentia: utqꝫ uel improprie ex
primam quod ſentio nulla potentia potēs eſt.

A ℭ De gloria. Dialꝰ. XCII. ℭ Gau.
Ed inueni magnam gloriam. ℭ Rō. Ma-
ſ gna in exiguo qualiter explicentur non in-
telligo. Si temporum: ſi locorū anguſtias
metiare: magnam hic gloriam non eſſe fateberis.
Non ingeraʒ tibi ut terra omnis punctus eſt: cuiꝰ
ipſius partem maximaʒ natura fecit inhabitabilē
atqꝫ inacceſſibilem fortuna: ut tempus preſens pū
cto minus: idqꝫ ipſum ſemper inſtabile fugeqꝫ taʒ
rapide: ut vix illam aio ſequi poſſis. Due relique
temporis partes ſemp abſentes: ita ut altera nos
lubrica memoria: altera expectatiōe anxia fatiget
ut omne ſimul tēpus: aut diluuijs: aut eſtu nimio:
aut peſte aliqua: aut celi inclemētia uel terrarū aut
deniqꝫ per ſeipſuʒ lapſu proprio ita diſcerptū atqꝫ
cōfuſum ſit ut vna ſepe etas prope nil habeat com
mune cum altera: Neqꝫ minus in tpibus q̄ꝫ in lo-
cis videas exiguo interuallo notiſſimū nō agnoſci.
Hec inq̄ꝫ ⁊ que ſunt id genꝰ plurima trāſeo. Uul-
gata ſunt oia: q̄bus liq̄do cernit̄ que nā hec morta
B lis ac terrena glorie magnitudo eſt. ℭ Gau. Quā
ꝯditio mea fert gloriā ſum adeptꝰ. ℭ Rō. Si indi

gnā: breueʒ hercle: At ſi dignam gaude: non ꝙ ha
beas ſed quod meritus ſis. ℭ Ga. Gloriā queſiui.
ℭ Rō. Gloria uera niſi bonis artibus non querit̄:
Unde tibi partuʒ nomē vide: ſic intelliges an gl'ia
uera ſit: famam ſi caſus dedit: eripiet. ℭ Ga. Mul
tum eſt glorie. ℭ Rō. Caue ne quā gloriam ueraʒ
putas: imago falſa ſit glorie. In rebus hominum
multa regnat illuſio. ℭ Gau. Plurimū eſt glorie.
ℭ Rō. Ut nemo pauper magne pecunie famā que
rit niſi ut fallat: Sic nemo ignauus magne virtu-
tis opinionē: Uterqꝫ tamē ſibi conſcius quicquid
de ſe alij loquant̄: q̄ꝫtum uel pecunie in arcula: uel
virtutis in animo ſit. ℭ Gau. Inſignis eſt gloria.
ℭ Rō. Si ex merito: modeſte utere ne ſuperbie il
li notā applicueris: Si minus: fac ne diu populuʒ
fallas. ℭ Gau. Prefulgens eſt gloria. ℭ Rō. Uel C
mereri ſtude: uel graue non tuū indumētum exue
Inglorium eſſe preſtiterit: q̄ꝫ mendacio glorioſuʒ.
Uera etiam gloria cum labore ſeruatur: q̄d de fal-
ſa ſperes. Cum omnis fictio difficilis ſit: tum diffi
cillima eſt quā multi vndiqꝫ obſeruant. Rari nem-
pe ſunt glorioſi: hos ꝓpter diſſimilitudinē obſcu-
rum atqꝫ inuiduʒ vulgus odit. Graue eſt inter tot
hoſtium inſidias latere: preſtringere omnium ocu
los non potes in te tanto ſtudio defixos. ℭ Gau.
Glorioſus appareo. ℭ Rō. Melius forſitan late-
res ⁊ certe tutius. Hoc grauiter dixit is qui mul-
ta leuiter: Bene qui latuit: bene vixit. ℭ Gau. Cla
rus lateqꝫ notus ſum: longeqꝫ conſpicuus. ℭ Rō.
Liuor abdita penetrat rimaturqꝫ: putas cōſpecta
pretereat? Quid quod pauci ſunt quibus expedi-
at apparere ⁊ conſpici: pauci quorum fame nō no
ceat ad plenū noſci? Notiſſimū claudiani dictum
Minuit preſentia famā: Quanto magis illam mi
nuit notitia. Raro ſunt hoies q̄d videntur. ℭ Ga.
Glorioſus videor. ℭ Rō. Caua nube circūdatꝰ de D
liteſcis: Si parumper emerſeris; quo plus glorie
falſe fuit: eo uere plus erit infamie. ℭ Gau. At glo
ria uera eſt. ℭ Rō. Id nemo te melius nouit: Ita
demum ſi externi iudicis incorruptū animuʒ tuis
in rebus aſſumpſeris: gloria quidē ut ſapiētibꝰ pla
cet: quaſi q̄dam vmbra virtutis eſt: Illam comita-
tur: illam ſequitur: quādoqꝫ etiā antecedit: Quod
in adoleſcentibus clare indolis videmus quos an
te perfectam virtutē p̄concepta de illis ſpes homi
nū claros facit: que quibuſdā uelut ſtimulis gene-
roſos modeſtoſqꝫ animos excitat atqꝫ erigit ⁊ im
pellit ad equādā ſpeʒ ciuiū ſuoꝝ: ſtultos aūt tumi
doſqꝫ p̄cipitat. Hinc trāſformatio illa ridicula cla
rorū adoleſcentiū in obſcuros ſenes. Laus q̄dē ſa
pienti utilis: ſtulto nocet. Ex his videſ vmbrā per
ſeipſam eſſe non poſſe: rei cuiuſpiā ſit oportet. Uiſ
ne igitur gloriam ueram eſſe: fac ut uera ⁊ ſolida
virtus ſit.

ℭ De bn̄ficijs i multos collatis. Dia.XCIII. ℭ Ga.
Eneficia in multos ꝯtuliſſe gaudeo. ℭ Ra A
b tio. Multos ingratos experiens dolebis.
ℭ Gau. Beneficia in multoſ effudi. ℭ Ra
tio. Recte ais: Nā ſi accipientium animos intuea
re: beneficioruʒ magna pars perditur. ℭ Gaudiū.
Multi meis beneficijs ſunt obſtricti. ℭ Ratio.
Quidam ſe obliuione relaxabunt: alij forſan iniu
rijs beneficia penſabunt: ut ceſſent iniurie: non ceſ
ſabunt querimonie: q̄ꝫ multi de benefactoribꝰ que-

runtur ſuis: Iniquum fateoꝛ: ſed cõmune adeo: ut
non tam crebꝛe de hoſtibus ſint querele. Audiſti
apud Lucanum de Pompeio querentem Photi
num: apud Senecam uͦ Sabinum de Auguſto.
Quid uero te ad litteras aut antiquitatem uoco.
Urbes medias contemplare: Uici omnes lamen-
tis talibus pleni ſunt. Omnis autem ingratitudi-
nis triplex: niſi falloꝛ: cauſa eſt: inuidia ſcilicet que
dum impẽſa alijs beneficia ſuas ducit iniurias in
ſe collata non aſpicit. Superbia que uel ſe maiori-
bus dignam cenſet: uel pꝛeferri ſibi aliquem indi-
gnatur. Cupiditas que munerib⁹ nõ lenitur ſed ac
cenditur: ⁊ dum querendis inhiat queſita nõ me
minit. Poſſem bꝛeuius: totius mali cauſam ſtulti-
tiam dicere: Ea uͦ non huius tantũ: ſed malorum
omnium cauſa eſt ignorantia ueri boni opinionũ-
qꝫ peruerſitas. Hinc nimiruꝫ peſtes animi ꝓdeũt
ſuperbia in pꝛimis ⁊ cupiditas: quibus nulluꝫ ob
ſequium non contumax: nulla largitas non angu-
B ſta eſt. ¶ Haud. Beneficus fui in multos. ¶ Rõ.
Ariſtotelica quedam magnanimitas fertur me-
miniſſe collati: accepti aũt beneficij obliuiſci que
ſententia ⁊ ſi colore non careat: apud me tamen ue
rus magnanimus contemptoꝛ mediocrium atqꝫ
humiliũ eſt rerũ: atqꝫ ideo quecũqꝫ egerit: magna
q̃uis iudicio plurimorũ: parua ſunt animo maio-
ra quedã ⁊ rariora uolenti: Contra ſi quid acce-
perit quo alteri fiat obnoxius: q̃uis exiguum gra
ue eſt libertatem amanti atqꝫ ad excellentiã aſpi-
ranti quoue q̃ pꝛimum ſolui leuariqꝫ uelit. De hac
igitur re Annei Senece dictum pꝛobo: Beneficiũ
inquit qui dedit taceat: narret qui accepit. Elegan
ter nempe duo beneficientie ſeu uenena ſeu vulne
ra ſunt. Hinc expꝛobꝛatio largientis: hinc recipiẽ-
tis obliuio utraqꝫ mater ingratitudinis ac benefi
cij nouerca. Illa ingratitudinẽ parit in altero: hec
in ſe. Illa quoqꝫ beneficium in ſe extinguit: hec in
altero. His tot malis aptiſſime illo Senece conſi-
lio medeare. ¶ Hau. Multis benefeci. ¶ Rõ. At
C pluribus non feciſti: qui ſe ſpꝛetos ⁊ contemptos
dolent. Eſt aũt: neſcio quidem vnde firmioꝛ offen-
ſarum q̃ beneficiorum tenacioꝛqꝫ memoria. Se-
pe ſingulis beneficijs aut nullos aut ſingulos ami
cos obliuioſos ⁊ tepidos: hoſtes aũt tibi multos
feceris memores ac feruentes. ¶ Haud. Multis
multa ac magna contuli. ¶ Rõ. Sunt multi qb⁹
pꝛofuiſſe periculũ ſit: quidã paruo amicũ: magno
hoſtem beneficio queſiere: quod ⁊ exigui debituꝫ
leue retributio pꝛona eſt: magna autẽ ⁊ debere pu
det ⁊ piget reddere: ⁊ nihil eſt tertium niſi ut deſi
nat eſſe cui debeat qui inuitus debet. Ita dum de
bentem pudoꝛ beneficij expertos doloꝛ agitat in-
ter Scillã ⁊ Charibdim fertur cymba benefici ef
fectumqꝫ ut multos qui parce atqꝫ illiberaliter tu-
ti vixiſſent liberalitas inſignis in diſcrimen traxe-
rit. Siquidẽ inter malos impune bonum eſſe non
licet: durũ dictu: ſed dicendũ tamẽ. Animal ingra
tius homine nullũ eſt. ¶ Hau. Late me beneficũ
D pꝛebui. ¶ Rõ. Quidam ſunt benefici: nec tamen
beniuoli quos magnitudo hominũ neceſſitaſ mul
ta largiri cogit: His etiam quos non modo nõ di-
ligunt ſed nec noſcunt quidem: quibus ſi ſe ob be-
neficia charos ſperant: ualde eos fallit opinio. Ne
mo facile non amantẽ amat. Mutuus nexus ani-
morum ac recipꝛocus eſt amoꝛ. Munera ſepe ne-
ceſſitati: amoꝛ uͦ iudicio tribuitur. Ut ergo benefi
cia bene collata: ⁊ leta fronte pioqꝫ animo dignis
exhibita nunq̃ glorioſa negauerim: ſic multa: im
mo uͦ partem maximã ſeu hec dantium ſeu acci-
pientium culpa eſt perdi ac pꝛoijci: nemo uſq̃ eſt
qui dubitet. Et eſt facilioꝛ bꝛeuioꝛqꝫ ac rectioꝛ: q̃
ſupꝛa tibi oſtendimus: amando ſcilicet ad amoreꝫ
via qua pergenti uerum quoqꝫ ſi benefici nomẽ ac
ceſſerit: clarũ te ſupꝛaqꝫ fidẽ multis amabilem effi
ciet. ¶ Hau. Multa ⁊ magna contuli. ¶ Rõ. In
rebus nõ quid ſed qualiter quoue animo fiat: re-
fert apud deũ atqꝫ homines: ⁊ magna ſepe inuiſa
⁊ modica grata ſunt: nudũ pꝛe oĩbus coꝛ attendi:
⁊ ſacrificio pauperis pꝛobatur ⁊ munere.

¶ De Amore populi. Dial. XCIIII.

Opulus me amat. ¶ Rõ. Subſiſte paulu A
lum mox oderit. ¶ Hau. Populus me dili
git. ¶ Rõ. Ne pꝛopera: nondum finis: ut
dies vnus ſic vita omnis a fine deſcribit. ¶ Hau.
Populo charus ſum. ¶ Rõ. Quis illi Scipioni-
bus charioꝛ: quis Camillo: Quis rutilio ac Me-
tello: Quid Themiſtoclem loquar aut Milciadẽ
quid hoc genitum Cimonem aut Ariſtidem: quid
Theſea: quid Solonem: quid Hannibalem: quid
Lycurgum: qui ciues oro te: q̃ quiſqꝫ q̃ bꝛeuiter
populo ſuo charus oium not⁹ finis: ⁊ uel in cõtem
ptum: uel in odiũ uerſus amoꝛ atqꝫ indigna rebuſ
pꝛemia: fori laboꝛ: accuſatio: moꝛs: exiliũ: catene.
¶ Hau. Multis in pplo charus ſum. ¶ Rõ. Ma
lis igitur pauci enim boni: atq maloꝝ malis artib⁹
queri amorẽ cõſtat. Si uͦ ſimilitudo quedã parit
amicitias: ut pꝛudẽtibus placet: qui ſis eſtima: qui
multis in populo char⁹ ſis. ¶ Ha. Ppl's me amat B
¶ Rõ. Serenũ hybernũ: aura eſtiua: ges maris:
lune ſtatus: amoꝛ populi: paria hec ſi conferantur
mobilitatis ultimo palmã do. ¶ Haud. Ppl's me
honorat. ¶ Rõ. Labijs credo: coꝛ aũt eorũ longe
eſt a te: nõ eſt eniꝫ tibi fidelioꝛ q̃ deo: raro qcq̃ ex
aio facit vulgus niſi tumultuari ⁊ furere ⁊ ſeuire.
¶ Ha. Ppl's me uͤet. ¶ Rõ. Nõ faciet diu: facile
eniꝫ ruit: qͦ nõ certo iudicio ſtabilitũ eſt. ¶ Hau.
Ardens in me populi fauoꝛ eſt. ¶ Rõ. Ardẽti pri-
cipio ſepe mediũ tepẽs: finis algidus fuit: qͦ aut
crebꝛi⁹ ulla in re q̃ in ſtudijs populorum cernas.
¶ Ha. Ppl's me laudat. ¶ Rõ. Stultoꝝ la⁹ apͦ
doctoſ ifamia eſt. ¶ Ha. Ppl's me ſuſpicit. ¶ Rõ.
Leui reꝝ alternatione deſpiciet: ſemper enim alte
rum extremoꝝ tenet medium uͦ nunq̃: ut qui ha-
bitantẽ ibi hoſtẽ metuat. ¶ Ha. Pplus me colit.
¶ Rõ. Miraboꝛ ſi tã inculto cultore fructifices.
¶ Hau. Ppl's bñ de me ſentit. ¶ Rõ. Sine ullo
delectu iudicare ſolitus utraqꝫ in partẽ: Itaqꝫ vul
gi ſnia uͦs iter iudices ꝯrij argumẽtũ eſt. ¶ Ha.
Ppl's bñ de me eſtimat. ¶ Rõ. Suſpecta ſaniſ in
genijs eſtimatio iſanoꝝ. Mallẽ te pplo icognituꝫ
q̃ pꝛobatũ. ¶ Hau. Ppl's multa de me loquitur:
¶ Rõ. Et tu ergo pplarib⁹ aurib⁹ fidiſ atqꝫ ageris
qͦ licet magnis olim viris eueniſſe noueris: non
minoꝛ tñ eſt uanitas gaudere flatu tenui ⁊ incer-
to. ¶ Ha. Ppl's me miratur. ¶ Rõ. Et ego te mi-
roꝛ qui hoc in gloriã tuã trahas. ¶ Hau. Pplus
me amat. ¶ Rõ. Nõ hec lauſ ſꝫ foꝛtuna eſt tua po
puli mos eſt ut ſepe amet indignos: ſed a qb⁹ indi-
gni amoris ſepe digniſſimã fert mercedem.

¶ De occupata tyrannide. Dial. XCV.

¶ Hau.

A i Nuaſi tyrannidem in ciues meos. ℂ Rō.
Rependiſti dignam vicem ſtultis amanti
bus. Illi te equo altius extulerunt: illos tu
iniquo iugo ſeruitij depreſſiſti. ℂ Ha. Tyrannidē
arripui. ℂ Rō. Abſtuliſti libertatē alijs: ſecuritatē
tibi: regem utriſqꝫ. ℂ Ha. Tyrannidē conſecutus
ſum. ℂ Ratio. Statum certi laboris euentus am
bigui: ſed ut plurimum infelicis. Non te ad hiſto-
rias ueteres atqꝫ externas mittaꝫ: Quis Pherei
Alexandri exitus? Quis Dionyſij Syracuſij?
Quis Agrigentini Phalaridis? Quis Annonis
peni. Quis Elearchi Heracleenſis? Quis Ephi
renſis Ariſtotini? Quis Lacedemonij Nabidis.
Quis Hipparchi deniqꝫ Athenienſis: quē occidiſ-
ſe immortalis gloria interfectoribus fuit. Nō ad
recentiores atqꝫ domeſticas: Caſſium Meliumqꝫ
ꝛ Manliuꝫ Romanos ciues: Catilinam quoqꝫ ꝛ
gracchos: ꝛ Apuleum: non tyrannos quidem: ſed
tyrannidē affectantes: inqꝫ impijs conatibꝰ depre
henſos: ceptoqꝫ prohibitos atqꝫ oppreſſos. Non
poſtremo ad illos qui maiores non meliores iuſti
uelo iperij trucē texere tyrannidē atqꝫ iniuſtā. Ca
ium ſcilicet ac Neronem: Domitianum ꝛ Commo
dum ac Baſſianum reliquoſqꝫ eius ordinis: ſolo
nomine principes: quorum mens tyrannica ac ty-
rannicus finis fuit: Sed ad alios quos auoruꝫ pa
trumqꝫ memoria: ſeu etiaꝫ quos etas ac regio pre
ſens vidit: Hos ego ne diſtantibus te fatigem: cir
cumſpicere ꝛ contemplari iubeo: videbis uſitatū:
ꝛ cōmunē tyrannorum exitum: aut gladium: aut
uenenum: uereqꝫ illud a Satyrico dictum dices:
Ad generum cereris ſine cede ꝛ vulnere pauci de
ſcendunt reges ꝛ ſicca morte tyranni. ℂ Hau. Ty
B rannidem in ciues exerceo. ℂ Rō. Predam atqꝫ
carnificinam auro implendus ꝛ ſanguine auri ſi-
tiens monedula tenaxqꝫ: nec miſſura cuteꝫ niſi ple
na cruoris hirudo. Sed qua fronte: quoue animo
ſeu ſanguinē illum fundis: pro quo ſeruando ſi ho
mo eſſes: ſanguis tuus ultro tibi fundendus erat:
ſeu ciuibus tuis aurum rapis: quod diris predo-
nibus largiaris: ſpolians qui tuis paſcendi opibꝰ
fuiſſent ditanſqꝫ a quibus omni ingenio extorquē
dum legis: ſic maiorum uel exempla: uel monita
viluerunt. Sed hoc peſſimum habet tyrannorum
vita: ut quibus fidendū eſt metuant ſemper: fidant
qꝫ quibus fidei nihil eſt: totumqꝫ hoc malum: hinc
immeritis irrogate iniurie faciunt: hinc indignis
erogata beneficia: ꝛ ambitione turbatus ordo reꝝ
amici ex hoſtibus: hoſtes ex ciuibus. ℂ Hau. Ty
C rannus patrie mee ſum. ℂ Rō. Nunqd id eſſes ſi
illam tuam eſſe patriam meminiſſes? Si obſerua-
retur animo publice matris effigies: nūqꝫ fratres
lacerares tuos: cum quibꝰ equam pueritiam atqꝫ
adoleſcentiam egiſſes: eodem celo uſus: iiſdeꝫ aqſ
iiſdem atqꝫ ſacris: iiſdem ludis ꝛ luctibꝰ: qua nūc
mēte de illorū tergo potes ludere: atqꝫ illis flenti-
bus gaudere: qua poſtremo impudētia in ea urbe
viuis in qua vitam tuā oībus ſcis inuiſam: morteꝫ
cunctis optabilē: ubi eſſe neminē certus es qui nō
male pditū te uelit lupū mitti de grege ſeuiſſimuꝫ
D ℂ Ha. Tyrannidē accepi. ℂ Rō. Si preterito pre
ſens tempus confers: duram te ac miſeram ſubiiſ
ſe ſarcinam intelliges: Tutam agebas ꝛ quietam
vitam: dehinc niſi ſceleri iungis amentiaꝫ: Nulla
tibi ſine metu ac tumultu animi dies: nulla nox

ibit: nullus non ſuſpectus cibus: nullus ſopor im-
perterritus: dum ubiqꝫ ceruicibus impendentem
videris mucronē: quem amico opes fortunaſqꝫ ſu
as miranti: nō inepte monſtraſſe tradit Dionyſius
tyrannus quidē: ſed tyrannidis eſtimator acutiſſi
mus. ℂ Ha. Ferro mihi tyrānidē acqſiui. ℂ Rō. E
ferro queſitam: ferro etiam ſeruaturus: ferro forſi
tan amiſſurus. Preclaras plane diuitias compa-
raſti eſſe omnibꝰ odioſum atqꝫ terrificum: quodqꝫ
hinc ſequitur tibi te ppetuo graueꝫ metu. Ut eniꝫ
periculi nihil ſit: quod in quibuſdam urbibus na-
tura ciuiū preſtat apta ſeruitio: quando tamen pa-
uor aberit, animo recolēti: quid ille huiꝰ ꝙ legiti-
mi nomē habet imperij metator ac fundator pmꝰ
audiuit a laberio romano equite: neceſſe eſt inquit
multos timeat quem multi timent. Cuius dicti ra
tio illa eſt: quaꝫ poſuit Naſo: Quia quē metuit qſ
qꝫ perire cupit: Poſitam prius ab Enneo: ubi ait.
Quē metuunt oderunt: quē quiſqꝫ odit periſſe ex
petit. Ut tamen ꝛ periculum ꝛ metus etiā omnis
ceſſet: quod nonnullos tyrannoꝝ uel nutrita publi
cis malis audacia: uel nota ciuium ſpondet igna-
uia: An nō ſaltem ullus eſt pudor his preeſſe qui-
bus te ſubeſſe ſit dignius: preter iniuſtam vim re-
bus omnibꝰ imparē. ℂ Hau. Tyrannidem indui. F
ℂ Rō. Humanitatē ergo ꝛ iuſtitiam exuiſti: ſimul
procelloſam vitam ꝛ cruentam aut certe dubiam
mortem elegiſti. Infelix de quo ſola patria que te
genuit atqꝫ aluit mortē ſperet. An vō nō ille ſat mi
ſer eſt quem miſerum uolunt omnes. At nō ille mi
ſerrimus: qui tam miſer eſſe non poſſit: quin ſit di-
gnus eſſe miſerior. ℂ Hau. Habeo ſummum inter
ciues locum. ℂ Rō. Habes in ciuibus tyrannidē
in arenis domum: in uepribus ſtratum: in prupto
ſedē: in rapinis inopiā: in miſerijs inuidiam.

ℂ De regno ꝛ imperio. Dial.XCVI. ℂ Hau.
Ece autem iure rex ſum. ℂ Rō. Id enim A
vō occultum diu eſſe non poterit: quid in-
e terſit inter regem tyrannūqꝫ iam diximus.
Quid autem iuuat dici regem ſi tyrānus
es. Nō in ſpecioſo cognomine ſed in uera iuſtitia
regis regniqꝫ ſalus ſita eſt. Minꝰ mali reor in que
ſitum dominiuꝫ reformare: teqꝫ de reliquo ſic age
re ut rex uerus appareas: qꝫ regnum iure partum
in quo iuſte ſucceſſeris parenti tyrannica uexatio-
ne diripere: Plus eniꝫ uere laudis in progreſſu ac
fine qꝫ in pncipio rex eſt. ℂ Hau. Rex ſuꝫ. ℂ Rō.
melius ſub iuſto rege ageres atqꝫ tranquillius qꝫ
rex ipſe. ℂ Ha. Regni ſoliuꝫ ɔſcendi. ℂ Rō. Lo-
cum late conſpectum patentemqꝫ omniū indicijs:
eoqꝫ periculoſum ignauie: laborioſum vō difficilē B
qꝫ virtuti. Bonꝰ enim rex ſeruꝰ eſt publicꝰ. ℂ Hau.
regni ſolio euectus ſum. ℂ Rō. Ut meritus videa
re: tuas res teqꝫ ipſum obliuiſcere: populū tuuꝫ ꝛ
rēpublicā cogita: Quo die primum rex fuiſti: tibi
moriēs: alijs viuere icepiſti: qōqꝫ duriſſimū eſt in
gratis ꝛ iniqs eſtimatoribꝰ laboris tui. ℂ Ha. In
regiā ueni. ℂ Rō. Aliqd ibi forſan periture glie re
perturꝰ: ſed getis nihil. ℂ Ha. Iuſte regno. ℂ Rō.
Bn̄ agis gratiſſimāqꝫ rē deo. Scito aūt fuire te q
rulis ꝛ vix tibi ante obitum gratiaꝫ relaturis: ra-
ro tā iuſtus quiſqꝫ reguꝫ fuit: ut non charior popu
lo ſucceſſor foret. Is cum uenerit alter optabitur.
Hi ſunt vulgi mores: odiſſe preſentia: uentura cu-
pere: preterita celebrare. Quando ergo defuerint

querele:ſi omne preſens bonū ſordet:nilqꝫ omniū
placet niſi qđ cruciat ſeu ꝑditū ſeu ſperatū.¶Ga.
C Sceptrum ⁊ diadema ſortitus ſum.¶Rō.Ful-
gidas compedes:claramqꝫ miſeriam:que ſi plene
omnibus nota eſſet:crede mihi non totiens vno de
ſolio litigarent duo:ſed plura eſſent regna q̄ re-
ges.¶Gau.Purpurā indutus ſum.¶Rō.Non
cultus exterior:ſed internus habitus ⁊ mens re-
gia regē facit.Alexandri romani principis dictuꝫ
fuit:Imperium in virtute non in decore cōſiſtere.
¶Gau.Ad regnū ꝓuehor.¶Rō.Nūc in dubio
uertitur ſubiectorū ſtatus an felices ea que hic fin
gitur felicitas an miſeri ſint.Nempe mortalis re-
gni felicitas rex bonus:te in dubio labor manet ⁊
graue negociū.¶Gau.Rex ſum:nil nō licet regi.
¶Rō.Nulli minus:Immo vo quod oliꝫ licuit iā
nō licet.Et forte ſi de regno licentiā aucuparis:nō
te regem noueris ſed tyrannū.¶Gaud.Rex ſum
atqꝫ omnia poſſum.¶Rō.Immo nihil niſi quod
decet regem:cuius:ut dixi:minor licentia q̄ priua
ti eſt.Sin hoc calle uoluptatē petis:falleris:⁊ to-
ta:ut aiunt:erras via.Uoluptas a tergo longe eſt:
D hac ad laborē itur ⁊ ad gloriam.¶Gau.Rex ſuꝫ
eritqꝫ mihi iam certa tranquillitas.¶Rō.Immo
ſi qua olim fuit periit:Stultus nauta qui relicto
portu in altum uela facit:tranquillitatem querens.
¶Gau.At romanus Imperator factꝰ ſuꝫ.¶Rō.
Clariſſimū nomē:ſed duriſſimū offm̄.Magna ſer
uare difficile eſt:quid collapſa erigere:ſparſa colli
gere:recuperare perdita:deformia reformare:⁊
deſerti culturam ruris multiſqꝫ diu neglectam ſu-
ſcepiſti:multis egent dura arua legionibus mul-
tis prata riuis arentia:eſtuandū algendūqꝫ tibi eſt
ſi ſucceſſerit:Tu hinc laudem:reliqua ſucceſſor tu-
us metet:Illi ſeueris:ſera eſt meſſis:multas po-
ſcit eſtates.¶Gau.Aſcendi ad imperium:iā quie
E ſcam ⁊ ſecurus viuam.¶Rō.Falſa te habet opi-
nio:nunq̄ꝫ minus:tu ne in excelſum montem ut uē
tos ⁊ fulmina euaderes aſcendiſti? Non legiſti
Horatianum illud:Sepius uentis agitatur ingēs
pinus:Et excelſe grauiore caſu decidunt turres:fe
riuntqꝫ ſummos fulgura montes? Et quanto ali-
ter de hac ſtatus eminentia ſentiebant experti pn̄
cipes:Auguſtus ⁊ Diocletianus quorum alter:ut
legimus:de dimittendo imperio cogitauit:alter
autem dimiſit imperium:nec reuocatus aſſenſum
dedit.Quanto aliter Marcus Aurelius ⁊ Perti
nax:quoruꝫ primus adoptione ad ſpē imperii euo
catus:ſolito triſtior effectus mirantibus amicis:
multa de malis imperii diſputaſſe:alter iperator
effectus ſemper imperium horruiſſe memoratur.
Magnus eſt ad imperium aſcenſus:magni in im-
perio labores:magni quoqꝫ cū aſcenderis ex alto
caſus.Si mihi non credis:Julium Ceſarem inter
roga:Caium quoqꝫ calliculam:⁊ Claudiū ⁊ Ne
ronē:⁊ Galbā:Othonē:Uitelliū:Domitianū:Cō
modū:Pertinacē de quo proxime dictuꝫ eſt:Baſ
ſianū preterea ⁊ Macrinū cū filio Diadumeno:fe
diſſimūqꝫ omniū Heliogabalum:longeqꝫ diſſimi-
lē moribus Alexandrū:utriuſqꝫ etiam quod mire
ris cū filio matreꝫ:Maximos quoqꝫ ⁊ Maximia
nos:⁊ Maximos:⁊ Gordianos.Preterea ⁊ phi
lippos:⁊ Deciū:Gallūqꝫ:⁊ Uoluſianū:⁊ Uale-
rianū inſigni calamitate notabilē:⁊ contemptoreꝫ
paterne miſerie Galienū:Aurelianū deniqꝫ ⁊ Pro
bū:Julianum:⁊ Liciniū:⁊ Conſtantinum:⁊ Ua
lentē:⁊ gratianū:Ualentinianū:Ac:ne ad faſtidiū
cuncta complectar:totā illam tyrannoruꝫ ſimul ⁊
principum ſeriem percunctare:vno tibi ore omnes
reſponſum dabūt:Eodē ſe calle ad ruinaꝫ atqꝫ im
perium aſcendiſſe:⁊ tu illic tibi requiē fingis ad ſe
curam vitam:ubi omnes periculū ⁊ laborem mul
ti miſerabilē vite exitum inuenere? Non hoc ſibi
fingebant illi quatuor:quos ab initio nominaui:
Non Antonii pii principis maternus auus Arius
Antonius homo ſanctus:ut hiſtorie loquunt̄:ut
ego fateor.vir prudens Neruā miſeratus ꝙ impe
rium accepiſſet.Uere enim fruſtra principes ꝑmit
inuidia:cum illis potius miſeratio debeat̄.¶Ga.
Sum imperator ⁊ ulciſci poſſum.¶Rō.In ho- F
ſtes publicos forſitan non in tuos.Illis enim ſi ue
rus es princeps:hoc tuo aſcenſu ſecuritas parata
eſt:priuatis affectibus pietas publica frenuꝫ ſtrin
get.Non potes huius autem illius hoſtis eſſe:ex
quo pater omnium eſſe meruiſti.Id in ciues prin
cipi iuris eſt:quod in filios patri.Juſtus pn̄ceps
pater patrie eſt:Nullum ex omnibus titulis hoc
gratius ſummus ille principū Auguſtus accepit:
vt qui compreſſo adoleſcētie impetu:patris nomē
implere decreuerat:Tibi ergo qui hoſtes fuerant
iam filii ſunt.¶Gau.Imperator ſum ulciſci pote
ro.¶Rō.Uti hac potentia non debebis:⁊ ſic ha-
be:ſummi imperii poteſtatē excellentibus ⁊ fortu
ne paribus animis eſſe uenie materiā nō vindicte
cuius eo auidior quiſqꝫ:quo vilior infirmiorqꝫ ani
mi ac viriū eſt:Qua in re meminiſſe ꝓfuerit illud
Hadriani principis:qui ut ſcriptum eſt:vni quem
capitalem habuerat:factus imperator dixit:Eua-
ſiſti generoſum plane uerbū ac magnificuꝫ uereqꝫ G
Ceſareū.¶Gau.Imperator ſum eritqꝫ iaꝫ theſau
rus par impenſe.¶Rō.Ad rapinam uox hec ſpe-
ctat:eſt ut aliarum rerum:ſi ſumptuū fluxus qdaꝫ
ac uorago:cui nihil eſt ſatis:Longū eſt mortaliuꝫ
hac in parte ſed in primis romanoꝝ principum fu-
rores ſtilo equare:paucos tamen ex omnibus eo-
rumqꝫ ipſoꝝ pauca de multis attingā.Conſpectiſ
ſimus ille quidem Caii furor:baias atqꝫ puteolos
ponte iungentis atqꝫ illum tumidi maris ſinū pri-
mum equis:mox quadrigis triūphaliter ꝑmean-
tis:quid aceto liquefactas memorem margaritas
precii ingentis:appoſitoſqꝫ conuiuiis panes aure
os atqꝫ aureas dapes quibus non famē cōpeſcere
conuiuarū:ut mos eſt ꝓpoſitū illi eſſet:ſed impe-
rii opes ſpargere atqꝫ illorum auaritiam irritare.
Adde effuſos in plebem nūmos turbidoqꝫ ⁊ pro-
fundo mari iactas moles:duriſſimas rupes ſciſ-
ſas:cāpos equatos mōtibus:⁊ campis iuga mon
tium:terra illic addita:hinc detracta:tā ſubito:ut
nature miraculū vim paſſe cuꝫ celeritate certaret:
Nempe cum dilati preciū operis mors eſſet:qbus
predeceſſoris ſui Tiberii theſauro ingenti diuitiiſ
qꝫ omnibus imperii intra anni ſpatium exhauſtis
ad inopiā fediſſimaſqꝫ rapinas eſt compulſus.Il-
lud inter iſta nō numero:ꝙ Corinthium montem
Iſthmum perfodi animo deſtinarat:⁊ ſi ſumptuo
ſiſſimum opus tamen vt perhibent nauigantibus
utile:quo duo maria iungerentur:⁊ a Brunduſio
Athenas aut Chalcidē Byçantiū petentibꝰ flexus
igēs remitteretur Achaie.Huius comes ac victor
amentie ſequitur Nero:cuius enormiū impenſaꝝ

nullus eſt modus:in edificando pꝛeſertim:in quo
omnes pꝛodigos ⁊ ſeipſum vicit. Nulla alia in re
damnoſioꝛ:ut de illo ſcribitur:Unuſ ex mille furo
ribus attingendus eſt:domus a palatino ad eſqli-
num collem poꝛrecta ⁊ magnam partem urbis
occupans:ut non immerito inter conuitia:quibꝰ li
berrima plebis indignatiõe pꝛoſciſſus eſt:illõ quo
qꝫ iactatum ſit: Roma domus fiet:uehios migra-
te quirites : ſi non ⁊ uehios occupat iſta domus.
Hanc auream dici uoluit:non inepte quidẽ ſignãs
nomine pꝛecium:auro enim ⁊ gemmis cruſtata ac
ſtellata domus fuit:tante altitudinis ut in ueſtibu
lo colloſſus centũ viginti pedum ſtaret. Intus poꝛ
ticus atqꝫ aule laquearibus aureis atqꝫ eburneis
tabulatis: ⁊ conuexa domorũ celi inſtar vi ꝓpria
ſeſe ſenſim diebus ac noctibus ſine intermiſſione
noluentia. Stagnum quoqꝫ maris emulũ edificijſ
qꝫ circũdatũ littore urbis in morẽ: Rura pꝛeterea
⁊ paſcua ⁊ vineta ⁊ ſilue omniũ generibus anima
lium referte. In hac domo quantũ coniecturis ad
uerũ via eſt:illud quod coloſſeũ vulgo dicitur me
dium fuit:cuius nunc etiam ruine ſtupoꝛeʒ ſpectã-
tibus afferunt: ⁊ hec omnia:dum quod miraculuʒ
rei auget: Rome medio conſumaſſet . Ita non di-
cam exceſſiſſe:ſed nec impleſſe quidem imperato-
rie domus modum viſus eſt ſibi : ut dedicans do-
mum ipſam non amplius miraret̃ q̃ʒ ut hoc ſolum
diceret: Jam tandeʒ quaſi homo habitare incipio.
Mitto illa leuia:ꝙ ueſtẽ nullã bis induit:nullum
iter minꝰ mille carucis egit : calceatis argẽto uſus
mulis:aureo rete piſcatꝰ eſt: Purpureis atqꝫ coc-
cineis funibus ac reliqua fidem excedentia ſimul
⁊ tediũ paritura. Sed quis illa non ſtupenſ legit:
ſtupẽtioꝛqꝫ aſpicit? Ueſtigia enim extãt:piſcinam
illam ceptã a Miſeno mõte : uenturamqꝫ uſqꝫ ad
auernum lacuʒ miris circũſeptã contectamqꝫ poꝛ-
ticibus:foſſamqꝫ illã ab auerno uſqꝫ hoſtiam : per
tantũ vie ſpatiũ:totqꝫ obuios montes:ut inducto
mari ſine maritimis caſibus nauigans ⁊ terre la-
borẽ ⁊ pelagi faſtidiũ declinaret: Longitudo qui-
dem:ut nunc incole metiunt̃:nota omnibꝰ:ut Trã-
quillus numerat:millia paſſuum centum ſexagin-
ta. Latitudo aũt duarũ capax quinqꝫ remium ex
aduerſo iter agentiũ neqꝫ ſe impedientiũ cõcurſu :
Quod opus ſi expleſſet: Italiam omnemqꝫ rẽpu-
blicã exhauſiſſet:tãtis autẽ mũdi malis moꝛs ſola
cõſuluit. Hũc ſequit̃ Aurelius uerus:qui:ut omit
tã cetera:cenã illã fecit:cui ſi par pꝛãdiũ facere uo
luiſſet:neſcio an Romana res ſufficere potuiſſet:
Quo audito frater eius Marcus Aurelius : tam
modeſtie amicus q̃ʒ hic hoſtis ingemuiſſe fert̃:rei
publice miſertus ⁊ iperio collabenti. Linquo alioſ
Nimis multi ſunt enim:nec me fallit poſſe ex uo-
bis longiuſcula hec videri remedia bꝛeuioꝛa polli
citis: Sed delectat interdum doctũ ſeu doctrine
deditum frugiqꝫ hominẽ ſtultorũ inſanias audi-
re:que illi quaſi pꝛo contrario ſigno ſint:vnde ſibi:
ut aiunt:remis ueloqꝫ fugiendũ ſciat. Hec autẽ eo
ſpectant ut recogites quid eſt quod theſaurũ ipen
ſe parem ſperas : Ut enim frugalitati ⁊ modeſtie
haud ſane magnis theſauris eſt opus:ſic pꝛodiga
litati ⁊ luxurie neqꝫ theſauri neqꝫ imperia ipa ſuf
ficiunt. Et hec cauſa:non tantũ mediocris foꝛtune
homines:ſed pꝛincipes quoqꝫ pene omnes:eos di
co:qui nepotino victui operã dedere:neceſſario in

rapinas ⁊ pꝛedã miſit:que multis feſtinate miſe-
reqꝫ moꝛtis occaſio fuit. ℭ Gaud. Nunqd vniꝰ ho H
minis impenſe:tot urbes non ſufficiẽt? ℭ Rõ. Hi
tibi reſpondeant:de quibus multa diximus:innu
merabileſqꝫ alij:quos par peſtis pari dedit exitio
Ad ſummã ṽo pꝛofundiſſimum hoc ſumptuum:ut
ſic dicã:ſpecus:quaſi illud olim Curtij non opibꝰ
expleri ullis:ſed virtutibus añ alias modeſtia co-
hiberi conſtringiqꝫ poteſt. In quod maxime ꝓde-
rit meminiſſe:alienum eſſe quod pꝛodigis : ⁊ hic
quoqꝫ vnũ aliud Hadriani uerbum ſepe ad memo
riam reuocaſſe:quod ſepe ille ⁊ in concione ⁊ in ſe
natu legitur dixiſſe. Ita ſe rempublicã geſturuʒ:ut
ſciret populi rem eſſe nõ pꝛopꝛiam optimo pꝛinci-
pe dignũ uerbũ. ℭ Gaud. Regno ⁊ ultio mea eſt.
ℭ Rõ. Tua quidem minime:neqꝫ enim mentit̃ is
qui ait: Mea eſt ultio. Pꝛofecto aũt ſi uerꝰ es rex:
nihil tuũ minus eſt q̃ʒ ultio: nihil maius q̃ʒ clemẽ-
tia. Natura utinam:ut apum:ſic hominum reges
aculeo exarmaſſet: Nunc libero animali exemplũ
dedit:non eripuit libertatẽ: Meũ eſt:quod illa nõ
cogit hoꝛtari. Reſpice paruum illud ſed diuinum
animal:pone ⁊ tu non in vulnere ſed ante vulnus
aculeũ. Plebeiũ eniʒ illud:hoc regiũ: Alioquin ut
ſine iuſtitia:ſic ſine clementia rex non eris ac ne ho
mo quidẽ:ſed quod in fabulis dici ſolet coronatuſ
leo. ℭ Gau. Imperatoꝛ ſum romanus. ℭ Rõ. Ha I
bes Auguſtũ:habes ⁊ Neronem ⁊ Uitellũ queʒ
ſequaris. Ad hos tres tota non modo omniũ pꝛin
cipũ ſed hominum turba reſtringitur. Hinc ergo
tibi ducẽ elige. Si recẽtioꝛibus delectaris:habes
eiuſdẽ oꝛdinis Traianũ:Deciũ:Galienũ. ℭ Gau.
Sũ Romanus Imperatoꝛ mũdi dñs. ℭ Rõ. Fu
it quando id dici ꝓpe ueraciter poterat : quoꝛſum
uero redierint res videſ:ut intelligi detur q̃ʒ ſit tu
tum ſtultis ⁊ ignauis magna cõmittere : quanta
pꝛouidentia:quantũ in furoꝛẽ:quantus laboꝛ:quã
taqꝫ diligentia:quantũ in toꝛpoꝛẽ incidit. Non eſt K
amplius gaudij materia Romanũ imperiũ ſed hu
mane fragilitatis ⁊ foꝛtune uariantis indicium .
ℭ Gau. Imperio clarus ſum. ℭ Rõ. Clara nomi-
na:res obſcure:mundi fraudes : humana creduli-
tas:hi ſunt vnci quibus huc illuc faciles animi tra
huntur. Pulchꝛum imperij:pulchꝛũ regni nomen:
ſed imperiũ ⁊ regnũ difficillima oium officia ſi ri-
te gerantur. Alioquin ⁊ periculoſa pꝛoꝛſus ⁊ moꝛ
tifera:neqꝫ de nihilo dictum illud regiũ laudatur:
Diadema nobilẽ potius q̃ʒ felicẽ pannum:plenum
curis periculiſqꝫ ⁊ miſerijs multis : quem cogno-
ſcens nemo nõ ambiat modo aut parto gaudeat:
ſed nec oblatũ ultro recipiat:aut abiectũ humo le-
uet. Pꝛoinde expergiſcimini aliqñ moꝛtales:ape-
rite oculos:neue ſemper falſis caligate fulgoribuſ
ueſtra metimini atqꝫ eſtimate coꝛpuſcula:circũſpi
cite qbꝰ ſepti eſtis anguſtijs : nolite geometras ac
philoſophos contemnere terra omnis punctus eſt
uos caduci ac fragilis ⁊ incerti exitus : ⁊ cum iu-
uenes ⁊ cum ſani eſtis cum moꝛte luctamini: ⁊ cũ
aſcẽdere creditis:deſcenditis: ⁊ cũ ſtare videmini
tũ maxime ruitis:nec ullũ aial magis ſuarũ viriuʒ
obliuiſcitur ac ſepius uermeſ ſemimoꝛtui regna ⁊
imperia ſomniatis : Memẽtote uos punctũ per-
exiguũ:ſeu uerius punctum:ut ſic dixerim:puncti
bꝛeuis imo ne milleſimã qdẽ pũcti parteʒ poſſide-
re. Hãc ſupbi incole p̃mitis:mox p̃mẽdi : neqꝫ am

plius ex vniuerſo poſſeſſuri:ꝗ̃ꝫ ꝙ frigentibus mē
bꝛis ac pallidis occupatis. Itē nūc ceci ⁊ inſani ela
toqꝫ vultu tumidi:qꝺ natura anguſtat laxate aīs:
⁊ vincti imēſa ⁊ moribūdi immoꝛtalia cogitate:
inqꝫ hoc nihilo ridiculoſas ⁊ inſanas inſolentia ad
momētū rapidi tpis:hic rapinas:hic iniurias:hic
vīdictas:hic ſpes anxias:hic honores uarios:hic
cupiditates inexpletas:hic furores demū ueſtros
hic regna:pꝛincipatꝰ ⁊ iperia:hic claſſes:hic acies:
hic bella molimini. Cū multū inſanieritis:ſiue ipe
ratores fueritis:ſiue aratores:ſeu diuites:ſeu mē
dici:coꝛpus ueſtrū putris terra:vita ueſtra fumꝰ
leuis:magno flatu pulſus fuerit:⁊ vix tandē ſero
quidē cognoſcetis viam hanc fuiſſe non patriam:
totūqꝫ hoc regni ⁊ imperij falſū nomē. ¶ Gaudi.
L Imperatoꝛ factus ſum. ¶ Rō. Stulti cū impera-
tores fiunt:homines ſe eſſe non recolūt aut fuiſſe:
Quale eſt illud Tiberij Ceſaris:qui amicū uolen
tē eū cōmemoratione quorundā actuū in memo-
riā pꝛiſtine familiaritatis adducere:cū vix aperto
ore:hoc vnum uerbū emiſiſſet:meminiſti:ꝑueniēs
interrupit:nec paſſus eſt explere qꝺ ceperat:ſed re
pente ait:Quid fuerim nō memini:uocē impꝛobā
ac ſuperbā:nec amicitiaꝝ modo ſed totius huma
nitatis immemorē. ¶ Gau. Ad romanū imperiuꝫ
aſcendi. ¶ Rō. Quid hinc gaudes ⁊ in eculeum
aſcenditur ⁊ in crucem. Contra ꝟo ⁊ in lectuluꝫ ⁊
in ſedile deſcendit̄:⁊ ſepius in imo quies habitat.
Nōnullis obpꝛobꝛiū:multis ſuppliciū:omnibꝰ la-
boꝛ eſt ſcandere.

¶ De Exercitu armato. Dial'.XCVII. ¶ Gau.
A e Xercitū armatuꝫ habeo. ¶ Rō. Mirabar
niſi regnū atqꝫ imperiuꝫ exercitus:hoc eſt
miſeria miſeriaꝫ ſequeret̄. Atqui Seneca
Scipionē Africanū celotenꝰ attollit:nō quia ma-
gnos duxit exercitꝰ:quos ⁊ furioſi nocēteſqꝫ du-
xerūt:ſed ob egregiā moderationē:quā nunq̃ꝫ cer
te dat exercitus:ſepe eripit:ſepe minuit:Que eniꝫ
tā ſolida virtꝰ eſt:ꝗ̃ꝫ tot ſceleratoꝝ:totqꝫ carnificuꝫ
cruentoꝝ ꝯuerſatio exēpluqꝫ nō deterreat. ¶ Ga.
Magnū hēo exercitū. ¶ Rō. Hēs vñ in cāpis vi-
tā agas. Neqꝫ eniꝫ aut urbes exercituū ſunt capa-
ces:aut bene ciues togati militeſqꝫ cohabitant ar-
B mati. ¶ Gau. Foꝛtiſſimū habeo exercituꝫ. ¶ Rō.
Habes belli materiā:pacis excidiū:Si hinc gau-
des:ad celeſtē certe nō ꝑtines ciuitatē. ¶ Ga. Ha
beo exercitū ingētē. ¶ Rō. Hēs utrūqꝫ ad latꝰ ho
ſtes armatos:quos nec murus a te ſeparat nec ual
lū:anceps pꝛofecto negociū ⁊ graue. ¶ Gau. Mi
hi multe ſunt ⁊ ualide legiones. ¶ Rō. Haruꝫ te
dia nemo facile atqꝫ moleſtias iſolētiaſqꝫ dinume
ret:ſed tu oia experiēdo cōdiſces:Et quanto ſit ſa
tius ſolū viuere ꝗ̃ꝫ cū multis legionibꝰ ꝓfecto nul
le iniurie:nulla ꝑfidia:nulla crudelitas caſtrenſiū
moribus cōparāde ſunt. Intelliges per teipſuꝫ ꝗ̃ꝫ
ſit uerus pueris quoqꝫ notiſſimꝰ ille ꝟſiculus: Nul
C la fides pietaſqꝫ viris qui caſtra ſequunt̄. ¶ Gau.
Magni dñs ac rectoꝛ exercitus ſum. ¶ Rō. Tu-
tius paſtoꝛ tigridum foꝛſitan ac urſorū eſſes. Poſ
ſunt manſuefieri coꝛda ferarū:at quorundā homi
nū nō pñt. Et minant̄ añq̃ꝫ feriāt fere. Odia homi
nū impꝛouiſo erumpūt:hi quos tuos reris:qui te
dñm uocāt heu ꝗ̃ꝫ paruo pꝛecio uenale genus ⁊ in
ſtabile:ꝗ̃ꝫ leuibus ex cauſis mutabunt̄:⁊ ex mili-
tibus hoſtes fient. Blādi vultꝰ in hoꝛrorē dateqꝫ

tibi dextre:tuā foꝛſitan in pernitiem cōuertent̄:ne
qꝫ ſi fiat nouū erit aut inſolitū. Ad Placentiā fuit
motus ille terribilis:qñ aduerſus Julium Ceſarē
ſuus exercitus inſurrexit:de quo dictum eſt:Quē
non ille ducē potuit terrere tumultus: Ceſar autē
illa icredibili ſua ꝯſtantia ac virtute motū omnem
cōpꝛeſſit ⁊ punitis auctoribus quietauit exercitū
atqꝫ ad obſequiū reduxit. Fecit idē ad anthiochiā
Alexander ille Romanus pꝛinceps ſucceſſitqꝫ ma
gnifice. Sed ꝓcede paululū:bꝛeui ideꝫ nō ab alio
ꝗ̃ꝫ a ſuis militibꝰ interfectꝰ eſt. Eodē modo iā perti
nax ante perierat:Sic duo poſtmodum Maximi
pater ⁊ filius:Sic Balbinus ⁊ Maximꝰ:ſic Pꝛo
bus dux clariſſimus:ſic Gratianus ⁊ Ualētinianꝰ
iunioꝛ optimi fratres. Ille a ſuis legionibus:hic a
ſuo comite pꝛoditus:Sic inumerabiles alij a ſuis
hoſtibus inuicti:ſuis exercitibus periere:⁊ quos
milites appellabāt:iuenere carnifices. Uide ergo
quo gaudeas:Tuꝰ hic exercitꝰ trux imitis:utqꝫ ait
ille:belua multoꝝ ē capitū:nihil nō auſura:ira illā
uel inopia uel auaritia irritante. ¶ Ga. Mihi exer
citꝰ ingēs eſt. ¶ Rō. Pōpeio q̄dē Theſſalico ꝑlio
ut ait Floꝛꝰ:nihil maius exitio fuit ꝗ̃ꝫ ipſa exercitꝰ
magnitudo:⁊ ferme in oibꝰ bellis maioꝛ ſemꝑ exer
citus ſuccubuit minoꝛ vicit.

¶ De claſſe inſtructa. Dial'.XCVIII. ¶ Gau.
Laſſē hēo iſtructā. ¶ Rō. Et iſtructos aer A
c uētos iſtructos equoꝛ fluctꝰ ⁊ iſtructos ſco
pulos:terreſtre aīal quid tibi cum pelago.
¶ Ga. Inſtructa eſt claſſis. ¶ Rō. Inſtructe tēpe-
ſtates:iſtructa naufragia:periculis tuis gaudes ⁊
laboribꝰ ⁊ ipēſis:quarū nullus eſt modus. Ueſtra
rū oiuꝫ iſaniarū ſūptuoſiſſima eſt claſſis. ¶ Gau.
Claſſis inſtructa eſt. ¶ Rō. Hāc celi ⁊ maris ira
diſijciet:⁊ quālibet iſtructā ſparget ac deſtruet in
opina tēpeſtas:de qua nō cogitare dū nauiges ſtul
ti eſt. ¶ Ga. Claſſē hēo in mari. ¶ Rō. Paruꝫ ne
terra uobis diſcriminū attulerat:niſi maria ēt ue-
xarent̄? Nō ſatis eſt terras vnde nocēs ferrū:qꝺ
Naſo ait:ferroqꝫ nocētiꝰ aurū eruat̄ effodere. Ipſa
quoqꝫ hoꝛrida ⁊ que ꝓ̇mi hoies tantūmodo mira
bant̄ maria penetraſtis:ubiqꝫ laborē:ubiqꝫ pericu
lū cōquirētes:Inqꝫ hoc vnū vigiles atqꝫ ſolliciti:
ſegnes ad reliq̄. ¶ Ga. Magna cū claſſe maria ſuꝫ B
igreſſus. ¶ Rō. De regreſſu cogita:ingredi nēpe
ꝑfacile eſt. Solet equoꝛ itrātibꝰ planū eſſe:ꝓgreſ
ſis ſepe mōſtruoſū ac difficile:tñ inter hoies natꝰ
inter delphines ac tritones vitā age:mira uaſti ani
mi uoluptas. ¶ Ga. Magna mihi claſſis ⁊ ualida
eſt. ¶ Rō. At foꝛtaſſis utilius tutiuſqꝫ uel bꝛeui in
ſcalino uel ſicco de littore inſidias piſcibꝰ tetēdiſ-
ſes:ꝗ̃ꝫ claſſe armata vim gētibꝰ intuliſſes. Multis
quidē claſſis eximia noxiā dedit audaciā:eoqꝫ im
pulit ubi optarēt domi eſſe. Hoc ⁊ Graij Troia re
duces Caphareū ad montē:noiatim ꝟo Lacede-
mones Arginuſis:Syracuſio Athenienſes in lit-
tore:⁊ Carthaginēſes ad Egates inſulas didice-
re. Multa ſunt claſſibus pericula:nō ab hoſtibꝰ tñ
ſꝫ ab ipſo mari. Deniqꝫ cū moriēdi gña plura eēnt
h̄ vnū genꝰ eſt aditū. O ceci viteqꝫ ꝗ̃ꝫ maxime dili
gitꝭ ꝓdigi moꝛtē vndiqꝫ ꝗ̃ꝫ ſuꝑ oia timetꝭ arceſſitꝭ.

¶ De Machinis ⁊ Baliſtis. Dia.XCIX. ¶ Gaud.
Mnis generis machinas hēo. ¶ Rō. Et A
o hic quoqꝫ furoꝛ regiꝰ hēre vñ multis noce-
as cū uelis quos bñficētiſſimos hoiuꝫ eſſe

opoꝛtuit. Et ob hoc vnū regnis impoſiti ⁊ reges di
cti ſunt ut regāt hoīes atqꝫ ab eis ceu parētes co-
lant̃ amenturqꝫ. Quidā ēt patres patrie appellati
cūcta in ꝯriū agūt: ut ceu toꝛtores ac p̄dones pu-
B blici cūctis foꝛmidabiles atqꝫ inuiſi ſint. ¶ Gau.
Abūdo machinis ad euertendas urbes idoneis.
¶ Rō. Quāto meliꝰ extruēdas ꝑuādaſqꝫ. Tu foꝛ-
taſſe glorioſius putas euertere: ⁊ videri mauiſ tui
tpis policertes: ſed nō ſemꝑ urbes machiniſ euer-
tunt̃. Ceſar quidē bello gallico cum aduerſus ha-
driaticos turres maximas erexiſſet: pꝛimū contē-
ptui hoſtibꝰ fuit: quaſi reꝫ impoſſibilē humanis vi
ribꝰ moliret̃: ubi aūt moueri ⁊ menibꝰ applicari il-
las viderēt e cōtēptu in ſtuporē ac pauorem uerſi:
omiſſa defenſione ad deditionē ꝯfugere. Ac ciuili
bello ipſius Ceſaris dux Brutꝰ ad Maſſiliā eque
erectis atqꝫ admotis parē ſtuporē obſeſſis iniece-
rat: ſꝫ nō parē metū: itaqꝫ noctu egreſſi turreſ ⁊ ma
C chinas incēderūt. ¶ Gau. Abūdo machinis ⁊ ba
liſtis. ¶ Rō. Dia fere quibꝰ gloriaris ad iniuriaꝫ
alienā potiꝰ ꝙ̄ ad tuū decus ſpectāt. Quāto erat
honeſtius atqꝫ homīe dignius abūdare miſericoꝛ
die inſtrumētis ꝙ̄ ſeuitie: habere qbꝰ hoſpitalis ⁊
amicis ⁊ egētibꝰ eſſe poſſes: ꝙ̄ qbus urbes imme-
ritas oppugnādo quietē publicam perturbares.
¶ Gau. Habeo machinas ingētia ſaxa toꝛquētes.
D ¶ Rō. Saxa toꝛquere furioſum eſt. ¶ Gau. Ha-
beo machinas ⁊ baliſtas innumeras. ¶ Rō. Mi
rū niſi ⁊ glandes eneas: que flammis iniectis hoꝛ
riſono tonitru iaciūtur: Nō erat ſatis de celo tonā
tis ira dei imoꝛtalis homūcio. O crudelitas iun-
cta ſuꝑbie. De terra etiā tonuiſſet nō imitabile ful-
mē: ut Maro ait: humana rabies imitata eſt: ⁊ qđ
e nubibus mitti ſolet ligneo qdeꝫ: ſed tartareo mit
tit̃ inſtrumēto: qđ ab archimede inuētū quidā pu-
tant: eo tpe quo Marcellus Syracuſas obſidebat
Uerū ille hoc ut ſuoꝝ ciuiū libertatē tueret̃ exco-
gitauit: patrieqꝫ excidiū uel auerteret uel differret
quo uos ut liberos populos uel iugo uel excidio
pꝛematis utimini. Erat hec peſtis nuper rara: ut
cū ingēti miraculo cerneret̃: nūc ut reꝝ peſſimaruꝫ
dociles ſunt animi: ita cōmunis eſt ut vnū quodli
E bet genꝰ armorū. ¶ Ga. Baliſtis affluo. ¶ Ratio.
Melius belli odio ⁊ ſtudio pacis afflueres. Cum
cetera quidē arma ingeti animi ⁊ degeneris ſigna
ſunt: nec pacificis quidē grata: ⁊ bellatoribus in-
uiſa magnanimis. Deniqꝫ ſic habeto: Qui baliſtā
pꝛimus inuenit ille aut pauidus fuit aut ꝓditoꝛ
⁊ nocendi auidus ⁊ metuēs hoſtes itaqꝫ cogita-
uit: qđ Lucanꝰ ait: Longe tenere neruos. Et quo
ferre uelint cōmittere vulnera uētis. Idqꝫ de om-
ni genere miſſiliuꝫ puta. Foꝛtis bellatoꝛ ꝯgreſſuꝫ
hoſtis exoptat: quē ſagittarius vitat.

¶ De Theſauro repoſito. Dial̃. C. ¶ Gau.

Theſauruꝫ in bella repoſui. ¶ Rō. Reꝫ ma
A t lam in uſus peſſimos. Quāto tibi ⁊ alijs
erat utiliꝰ hūc ⁊ amicoꝝ ⁊ patrie uſibus
aceruaſſe: maxieqꝫ neceſſitatibꝰ idigētiuꝫ. Ille de
mum theſaurus uerus eēt: ⁊ theſauri p̄cium cele
B ſtis: nūc p̄cium eſt iferni. ¶ Gau. Theſaurus ſuꝑ
petit in uſuꝫ belli. ¶ Rō. Theſaurus animi vires
extenuat: bellum viros: utrūqꝫ peſtiferuꝫ. ¶ Gau.
Magno theſauro ſubnixus in belluꝫ ſum. ¶ Rō.
Solet iſte theſaurus poſſeſſori ſuo ꝑdēdi metum
afferre: hoſtibus lucri ſpem ⁊ bellādi ſimul auda

ciā: Quis nō alacer id in bellum eat: quo q̄rere
multuꝫ poſſit nihil amittere? pugnaſſe quidem fer
uide iopem ac viciſſe: eūdēqꝫ mox diuitem refri-
xiſſe: apđ Flaccuꝫ legis: Et ꝓfecto ſi ad clariſſima
rerū exēpla iflecteris: videbis Romanos duꝫ fue
re pauperes oim gētiū fuiſſe victores: tum vici ce
piſſe dum diuites facti ſūt: ita ad aduētuꝫ diuitia-
rum diſceſſere victorie ac virtutes: ſimulqꝫ opuꝫ
comites delitie ac libidines ſubiere: ut nō imeri
to ſcriptores qdem tēpoꝝ illoꝝ Romane pauper
tatis iteritū q̄ſti ſint. Uirtutum nutrix optima eſt
pauꝑtas: opulētia vitioꝝ. Uictoriam de theſauro
tuo ſperas: hic potius metuēduꝫ: multos pauidos
⁊ ibelles: oēs tumidos ac ſuꝑbos: nullum penitꝰ
virū foꝛtē fecere diuitie. ¶ Gau. Magnum mihi
theſaurum aggregaui. ¶ Rō. Tibi curas ⁊ iuidi
aꝫ: hoſtibꝰ ſtimulos: furibꝰ ſollicitudinē addidiſti.

¶ De vindicta. Dialogus. CI. ¶ Gau.

Hoſtis in manꝰ uenit: ultiōis oblata eſt fa- A
b cultas. ¶ Rō. Immo exꝑimētum tui: an
ire mācipiū: an clemētie ſis amicus: Qđ
niſi ad utrāqꝫ ferri poſſes: icertū eēt. Multi enim
eſſe credūt quod nō ſūt: exꝑti aūt quid ſint: ſciunt
¶ Gau. Eſt mihi hoſtis in manibus: ulciſſi poſſū.
¶ Rō. Alij potētie fines ſūt: decoris alij: non qđ
poſſis: ſed qđ deceat eſtimādū eſt: ne ſi quātū po-
tes uelis: nil poſſe ſit meliꝰ. ¶ Gau. Ulciſci poſſuꝫ
nil dulcius eſt vindicta. ¶ Rō. Ira nihil amarius
quā cur qdaꝫ dulcē dixerit mirari ſoleo: ſin dulce
aliqđ ineſſe ꝯſenſeris: dulcedo effera viro indigna
ac ꝓpꝛia beluaꝝ: earūqꝫ nō omniuꝫ: ſed p̄moꝛda
ciuꝫ atqꝫ ferociuꝫ: Nil humanū minꝰ ꝙ̄ ſeuitia ⁊
feritas: Cōtraqꝫ nil homini ſuuꝫ magis ꝙ̄ miſeri-
coꝛdia ⁊ lenitas: qbꝰ nihil tā ꝯtrariū ꝙ̄ vīdicta eſt:
⁊ qcqđ animi impetu hō in hoīeꝫ cōmittit aſperiꝰ.
Quꝫ ſi oīo vindicte nomē dulce eſt oſtendā tibi quo
multa cū gloria uti poſſis. Nobiliſſimuꝫ vindicte
genus eſt parcere. ¶ Gau. Ulciſci licet. ¶ Ratio. B
multo eſt ſatius: multoqꝫ foꝛmoſius obliuiſci iniu
riā ꝙ̄ ulciſci: Generoſioꝛ nulla eſt obliuio: ꝙ̄ offē
ſe: hanc ſummuſ oꝛatoꝛ ſummo duci ſumme laudi
tribuit ꝙ ſcilicet nil ſoleret niſi iniurias obliuiſci.
Nihil aūt ꝓhibet vnius laudē illi nō ereptam ad
plurimos peruenire. Hoc inter multa p̄cipuū pꝛe
cunctis opibꝰ habēt animi bona: nō decreſcūt ſpar
ſa: nec pereūt. Sume igit̃ ⁊ tu tibi nobiliſſimā hāc
opinionē Ceſareā: que te multo faciet clarioreꝫ ꝙ̄
cyneā tarmadāqꝫ memoria ſua. Illa enim nature
fuerit hec virtutis. ¶ Gaud. Ulciſci iuuat. ¶ Rō.
Ultionis momētanea delectatio eſt: miſericoꝛdie
ſempiterna. Duoꝝ nēpe delectabiliū: illud p̄feren-
dū qđ diutius delectat. Fac tu hodie quo perpe-
tuo delecteris. Nulla v̄o maioꝛ: nulla firmioꝛ dele
ctatio eſt ꝙ̄ que de puritate cōſcientie: ⁊ reꝝ bene
geſtarū recoꝛdatione orit̃. ¶ Gau. Honeſtū eſt ul- C
ciſci. ¶ Rō. Honeſtiꝰ miſereri. Multos clemētia
honeſtauit: nullū ultio: Nihil tam neceſſariū inter
moꝛtales: nihil tā cōe ꝙ̄ uenia: Nemo eſt eniꝫ qui
nō peccet: Nemo cui nō miſericoꝛdia opuſ ſit: qua
negata: quis tā multos criminū ⁊ culparū extrica
bit nodos: aut diſſutū diruptūqꝫ ſocietatis huma
ne fedus ſartiet? Semꝑ inter ſeſe hoīes: ſemꝑqꝫ in
illos decertabit ira dei: Nullus erit aut litiuꝫ aut
penaꝝ finis: nec ceſſabunt arma nec fulmina. Par
ce igit̃ miſerere ⁊ cōpeſce animum. Fac tu homini

qđ tibi ab hoīe fieri uelles:qđ a deo vis. Impudē
ter a dn̄o ueniā petit:qui ꝯſeruo illā ſuo negat. Ec
cleſiaſticus doctoꝛ clamat indignans. Hō hoī irā
ſeruat: ⁊ a deo querit medelā? In hoīem ſibi ſimi
lem nō habet miſericoꝛdiā: ⁊ de peccatis ſuis de-
pꝛecatur. ⁋ Gau. Non infero iniuriaꝫ ſed ulciſcoꝛ
⁋ Rō. Quid refert:pꝛimus pecces:an ultimus?
Nō eſt equū ut quod in alio impꝛobas:in te ꝓbeſ.
Uis ne ſeuitiam in hoſte dānatam ſequi: fieriq; il-
li ſimilis moribus:cui diſſimilis animo ſis:quod-
D q; ille peſſimū habet : tuū facere? ⁋ Ga. Uolo qui
dē ⁊ licitū eſt ulciſci. ⁋ Rō. Nec debes uelle:nec
ulla id licitū lege eſt:ut defenſio licita ſit:ultio ue-
tita: Scriptū eſt: Qui vindicari vult:a deo iueniet
vindictam. Et rurſus:ut pauloante dixi: Mea eſt
ultio: ⁊ ego retribuam eis in tp̄e dixit dn̄s. Illud
tempus expecta:ſine:ille te vindicet qui ⁊ offen-
dentis eſt dn̄s: ⁊ offenſi: Solet iter ſeruos dn̄i cō
munis eſſe cognitio: Si qd ingenui habes : ſi qua
tibi ꝑfectionis habitus cura eſt : opta potius atq;
ora ne ille quidē vindicet. Sic hoſtis crimē in tuā
uerteris ſalutē. ⁋ Ga. Ulciſci eſt animus. ⁋ Rō.
Da ire ſpatium:da cōſilio tp̄s:frena impetū differ
aut deſinet aut lēteſcet. Bꝛeuis hora ſedat iratum
E equoꝛ. ⁋ Gau. Ulciſcar. ⁋ Ratio. Uno actu mul-
tos offendes:vna iniuria ſepe innumerabiles ho-
ſtes fecit. ⁋ Gau. Ulciſcar. ⁋ Rō. Plus teipſuꝫ
leſeris q̃ hoſtem. Illi coꝛpus foꝛſitan aut opes:ti
bi animā famamq; coꝛruperis. ⁋ Gau. Ulciſcar.
⁋ Rō. Quotiēs ulciſcēdi ſtudio iniuria gemiata
eſt:leſo ſepe vnicuꝫ diſſimulaſſe remediū:ſepe uel
queſtū eſſe:uel nutu tacito ſenſum iniurie pꝛetēdiſ
ſe periculum fuit. ⁋ Gau. Perdere hoſteꝫ poſſuꝫ.
⁋ Rō. Melius eſt amicū querere q̃ hoſtē tollere
ſꝫ utrūq; ſimul optimū:ꝙ nulla arte meliuſ q̃ par
cēdo fit cū ulciſci poſſis: Aptiſſimū tollendis hoſti
bus inſtrumētū eſt lenitas: In quo ſi creditū eſſet:
Herēnio ſeni ſapiētiſſimo:nec Samnitū exercitus
modo victoꝛ collo iugū romanū:nec iugū ꝑmo cū
reliqs mox ſecurim ſolus Imperatoꝛ Pōtius per
F tuliſſet. ⁋ Gau. Ulciſcendi pūgoꝛ aculeis. ⁋ Rō.
Reſiſte cogitationib⁹ pijs exēpliſq; oībus que le-
niorē in partē inclinare animū poſſunt: ⁊ in ꝑmis
memoria vite bꝛeuis ⁊ ambigue. Nec enim Sene
ce cui aſſentioꝛ efficaciſſima videt̄ de iracundia le
nienda. Cui is ipſe quē memoraui doctoꝛ accedit.
Naꝫ quid aliud ſentiebat:ubi ait: Memēto nouiſ
ſimorū ⁊ deſine inimicari. Sic eſt enim nilq; ini-
micitias magis alit q̃ ꝯditionis obliuio. Siqdeꝫ
iſte cuius moꝛtē ſitis:ne dubita moritur⁹ haud du
bie eſt: ⁊ idipſum cito:foꝛtaſſe hodie:tuq; illū foꝛſi
tan qđ nō cogitas pꝛecurſurus. Expecta paululū:
ſubſiſte:fiet qđ fieri optas: ⁊ quod metuis fiet. Ce
terū moꝛs q̃ hoſti paras:ſine tuo illi ſcelere pꝛepa
rata eſt. Quid iuuat fati curſum pꝛoperātis ipelle
re: ⁊ morituri ſanguine morituras man⁹ inficere:
nō ſceleſtum modo:ſed ſuperuacuū eſt impietate
tua pꝛoximū:ac feſtinans tempus arceſſere quod
ſi ualde uelis:nulla poſſiſ pietate repellere aut dif
ferre:quāto trāquillius atq; honeſtius ille integer
⁊ illeſus:tu ſiccus ⁊ innocens:q̃ uterq; cruentus
⁊ tu noxius hinc abibis. ⁋ Gau. Urgeoꝛ ulciſcen
G di ſtimulis. ⁋ Rō. Caue ne ceſſeris : ſed oppone
eis memoriā eorum:qui nō tantū mites hoſtibuſ:
ſed fauentes ac benefici fuere : Contraq; illos tibi

pꝛopone:qui membꝛatim ceſis hoſtibus adhuc ra
biem ſpirantes:nec quicq̃ in nō ſenſura cadauera
ſeuierunt. Dehinc tecū elige: quoꝝ ſimilis eſſe ma
lis:neq; actus ſolos ſed ⁊ uerba cōfer. Pars eniꝫ
nō parua crudelitatis in uerbis eſt. Crudelis pes:
crudelioꝛ man⁹:crudeliſſima lingua eſt. Sepe ani
mi ſeuitiā quā manus nō equauerat:lingua tran-
ſcendit. Illa vͦo optima:ut crudelitatis ſic clemen-
tie teſtis eſt. Sonet igitur ad aurē tibi illa:cui⁹ nō
multo ante meminimus Hadriani uox:ſimulq; il-
la Tyberij:de quo ſcriptū eſt:ꝙ cū audiſſet:vnuꝫ
e reis Carmiliū nomine anticipaſſe moꝛteꝫ: excla-
mauit Carmilius me euaſit. O uox ferox: ⁊ ſi dici
poteſt ipō uocis auctore ferocioꝛ:quid uſitati ſup
plicij cogitabat:quē ſe in vinculis manu ſua peri-
mēs euaſiſſet? Ecce duo igitur vnius ſtat⁹ ſed mē-
tiū diuerſarū:vno ⁊ eodē uerbo q̃ uarie uſi ſunt.
Ille ad pꝛeſentē hoſtē euaſiſti ait : hic de abſente:
euaſiſti inquit. Ille ſuo hoſti vitā donauit:hic inui
dit moꝛtē. Elige quid horū potius a te dictuꝫ ue-
lis dici:an tranqllū illud uere pꝛincipis an illud al
terū immane carnificis. Nec ignoro q̃ ſit ꝓmpti⁹
iubere iſta q̃ facere: ⁊ quid obijci poſſit intelligo:
Difficilius in ſuis q̃ in alienis iniurijs mitē eē:dif
ficile fateoꝛ:ſed bonum. De bono autem ac diffici-
li omnem eſſe virtutē:nec tu neges. Uirtutis ama
toribus ſunt cuncta facilia. ⁋ Gau. Fixum eſt ul- H
ciſci. ⁋ Rō. Uincit pars deterioꝛ:obſta illi duꝫ ad
huc potes:victoriāq; illi pꝛiuſq̃ ea uti ceperit eri-
pe ſtratamq; māſuetudinē attolle. Memēto te ho
minē:multos quidē vindicaſſe penituit : neminem
pepercisse. ⁋ Gau. Ultus ſuꝫ. ⁋ Rō. Uinci ab ho
ſte pꝛeſtabat:hoſtis victorem vicit ira.

⁋ De Spe vincendi. Dial'. CII.

⁋ Gau.
Ello victoriaꝫ ſpero. ⁋ Rō. Cū fallax ubi- A
b libet:tum in bello fallaciſſima ſpes eſt. Ni
hil ex ꝑmeditato agit̄ : Inopine erūt oīa.
Pꝛudētiſſimus atq; exercitatiſſimus militariū re
rū fuit:qui dixiſſe fertur:nuſq̃ min⁹ q̃ in bello euē
tus reſpōdere. ⁋ Ga. Uictoriā ſpero. ⁋ Rō. Pa
cē haberes utilius:eiuſdē ducis uerbuꝫ memora
bile traditur. Melioꝛ tutioꝛq; eſt certa pax:q̃ ſpe-
rata victoria. ⁋ Gau. Bello victoꝛ ero. ⁋ Ratio.
Quid ſi victus? Nec ſpes multos in exitiū egit ſi-
ne victorie ſpe: Nemo uolens in aciem deſcendit.
⁋ Gaud. Bello ſuperioꝛ euadā. ⁋ Ratio. Futuri
uerbū temporis. Omnis enim de futuro ſpes : ⁊
futura oīa ſemper ambigua. ⁋ Gau. Bello victoꝛ
remeabo. ⁋ Rō. O ſpes hominū inanes : nec vi-
ctoꝛ foꝛtaſſe:nec victus remeabis:ſic tibi reditum
ſpōdes:apertūq; inter gladios iter acri deuotum
claſſico Marti caput. ⁋ Gaud. Eſſe victoꝛ ſpero. B
⁋ Rō. Eſt qui ꝯtrariū ſperet:uel falli uel utrunq;
uel alterutrū ſit neceſſe. Poteſt uel alter uel uterq;
dux partium:ſeu alter ſeu mutuis vulnerib⁹ ſimul
occumbere:quod ⁊ ſepe credo alibi: Et quod nūc
meminerim: Thebis ultimo inter fratres impios
congreſſu: ⁊ rome pꝛimo poſt exactos reges acci-
diſſe pꝛoditū eſt bello:ut Superbi regis filiū Bꝛu
tus conſul ad inferos ꝓſecutus eſt: Amiſſo aūt ſpi
ritu iam victoria nulla eſt:quo ſeruato:ſepe tamen
acie pari marte diſceſſuꝫ tenes. Utrobiq; igit̄ am-
bos duces ſue victorie fraudatos conſtat. Unū nē
pe fraudari tam cōmune:tamq; quotidianū eſt q̃
in aciem pꝛoficiſci: Quid ſcis autē:an vnus ille tu

ſis: hac qua tibi blādiris victorie ſpe fraudādus.
C ¶ Hau. Bello vincam. ¶ Rō. Ut anceps ſemper
ſic ſepe triſtis ⁊ ſanguinolenta victoria eſt. Nō ha
betur gratis: quod vite diſcrimine queritur: chare
emitur: cuius ſanguis eſt precium: charius cuius
mors fieri poteſt: ut par victrix ducem perdat: ita
tuis vincētibus vinci potes. Quid de victorie ſce
leribus dicā? Nō ſunt tot victi miſerie: quot ſunt
peccata victoris. Qꝫ ſi peccato miſerius nihil eſt:
nec victus eo ꝙ vincitur victore miſerior: ſed eo
minus miſer quo minorū rerū damnis afficitur.
¶ Hau. Uincam. ¶ Rō. Ut ad ſummam redigā
⁊ an vincas: ⁊ an melius ſit viciſſe: ſi viceris in du
bio eſt.

¶ De victoria. Dial. CIII. ¶ Ha.

A T vici. ¶ Rō. Caue ne te vincat ira: ſuper
a bia: crudelitas: furor: rabies: Hi ſunt enim
victorie comites ⁊ victorū hoſtes inuiſibi
les ⁊ horrendi a qbus ſepe clariſſimi victores tur
piſſime victi ſunt. Nondū te uocat ad calculū for
tuna lōga ⁊ perplexa rationū ſeries: creditrix vio
lenta ⁊ pertinax: cū qua tibi nunc quoqꝫ negocij
multū reſtat: mutuū repoſcere ſolita eſt magno cū
fenore. ¶ Haud. Magno prelio vici. ¶ Rō. Ui
ctor prelio: ſepe victus eſt bello. ¶ Hau. Uici autē
¶ Rō. Quotiens vicere Carthaginēſes: quotiēs
Galli: gēteſqꝫ alie: quotiēs aūt victi ſunt Romani
ſed ſpectādus eſt rerū finis earū maxime que uol
uuntur ⁊ ſtare neſciunt. ¶ Ha. Uici certe. ¶ Rō.
Et ſi certꝰ belli exitus: adhuc euētus eſt dubius: ⁊
de letis triſtitia ⁊ leta de triſtibus erūpūt. ¶ Ha.
B Magnā victoriam queſiui. ¶ Rō. Nil tā magnū
ut nō nimio queri poſſit. Eſt ubi plus vulnerū ac
funerū victorioſa pars cōputat. Si nō credis: Xer
xem atqꝫ Thermopylas interroga. ¶ Hau. Ma
gne victorie ſors fuit. ¶ Rō. Uix poteſt magna vi
ctoria paruo precio cōſtare. De bello omniū maxi
mo: omniū maximus hiſtoricus dū ageret: Adeo
inquit uaria fortuna ancepſqꝫ mars fuit: ut ꝓpius
C periculo fuerint: qui vicerūt. ¶ Haud. Plene vici.
¶ Rō. Nō eſt plena victoria ubi armatus hoſtis
ſupereſt: ꝙꝙ ⁊ ſi hunc oppreſſeris alij renaſcent:
quaſdā nēpe victorias ceu ſementē dicas eſſe bel
lorū ſic odia ferro trunca repullulāt dēſanturqꝫ ⁊
rediuiui in aciē redeūt bellatores: non ut fortaſſis
imaginatio uehemens olim Caſſio a ſe ceſi hoſtis
imaginē ſupmo illo ſuo die obuiā dedit: tā tremē
do aſpectu ut audaciſſimū virū: qui viuentē illum
nō timuerat: defuncti ſpecies in fugā uerteret: ſed
ita ut pro vno multi redditi ueris manibus uerum
D ferrū moueant in illos q viciſſe videbant. ¶ Hau.
Uici: iam ſecurus ſine hoſte ſum. ¶ Rō. Stulte:
dum erūt hoīes nō deerūt hoſtes: Tu romane ur
bi poſt innumeros triumphos edomitūqꝫ orbem:
nō defuiſſe hoſtē legis: ⁊ tibi defuturū ſperas? ge
ſcēti forſan hoſtis deerit: at pugnāti nunꝙ. ¶ Ha.
Uictor ſum. ¶ Rō. Caue ne ſis fruſtra: uti ſcienti
bus victoria fructuoſa eſt: uti aūt dico: nō eo mo
do: quo Mabarbal Hānibali: ſed quo Hanno vir
ſue reipublice conſuluerat: Nam ꝑfecto uſus fru
ctuſqꝫ victorie optimus pax eſt: neqꝫ ad alium ꝙ
ad pacis finē iuſta bella ſuſcipiunt. ¶ Hau. Uicto
ria mecū eſt. ¶ Rō. Uide ne euolet: allata eſt.

¶ De inimici morte. Dial. CIIII. ¶ Ha.

E inimici morte letus ſū. ¶ Rō. Sperare A
d de inimici morte aliquid ſeu cuiuſpiā hoīs
uel gaudere illi forſitan ſit permiſſum ſi qs
uſqꝫ eſſet īmortalis: Sperare autē alterius mortē
que tibi poſſit ante cōtingere: uel gaudere id hoſti
eueniſſe qd tibi neceſſario euenturū ſit: ſtulta ſpes
inane gaudiū. ¶ Hau. Gaudeo de inimici morte.
¶ Rō. De tua alius mox gaudebit. ¶ Ha. De ini
mici morte gaudeo. ¶ Rō. Si quā ueſtre cōditio
nis memoriā haberetis: nūꝙ homo de morte ho
minis gauderet. Quī enim queſo duorū qui ſimul
ad ſuppliciū ducerent: alter alterius de morte gau
diū cepit: ſciens ſibi idē ſupplicij genus inſtare: ⁊
nō potius in illius morte ſuā cogitans ingemuit?
¶ Ha. De inimici morte gaudiū ſēſi. ¶ Rō. Quo B
tiens putas optata mors hominū uoti compotes
torſerit: ⁊ optare vitā fruſtra ceperint: qui nō fru
ſtra mortē priꝰ optauerit: dū itelligē icipiūt in ſuā
ſe pernitiem optaſſe? Sed precipites ſunt effectus
ueſtri: quicquid vultis ualde vultis: qd de Mar
co Bruto dixiſſe Julius Ceſar: fert: Immo vo ni
miū vultis nec feruēs deſideriū moras fert. Itaqꝫ
qcqd vultis ſtati vult: hinc nō mō uota ipia ſꝫ ue
nena ſed cedes: ⁊ qcqd hō in hominē ſtruit nocen
tiſſimū animal in ſuā ſpeciem. Multa vo optatis
que ſi in cōſiliū ratio eſſet: admiſſa timeretis: ⁊ ua
rietas uotorū male electionis argumētum eſt: nec
prius ad rectum redit impetus ꝙ inconſulti affe
ctus infauſtis caſtigentur effectibus. ¶ Hau. De C
morte hoſtis gaudeo. ¶ Rō. Si eſt hoſtis inglo
rius: de ipſius morte gaudere turpe eſt: ⁊ dolere
ſuperfluū: Sin illuſtris honeſtus piuſqꝫ eſt dolor:
⁊ ſi nō ꝓpter hominē: at ꝓpter virtutē que idies
rariora habet hoſpitia: Sic Metellus Macedo
nicus Africani iunioris: ſic Ceſar Pōpeij: ſic Ale
xander Darij mortē fleuit. ¶ Hau. Gaudeo de ini
mici morte. ¶ Rō. Quō de illiꝰ morte gaudeas:
quē diligere iubearis: nō ut hoſtē ſed ut proximū
eiuſdē opꝰ opificis? ¶ Hau. De inimici morte gau
deo. ¶ Rō. Nō audis forſitan an contēnis conſi
liū notiſſimū Sapientis: noli iquit de inimico tuo
mortuo gaudere: ſciens quoniā omnes morimur:
⁊ in gaudiū uolumus uenire? Sanū prorſus ſeu
conſilium ſeu preceptum.

De ſpe pacis. Dial. CV. ¶ Spes.

Pero pacem. ¶ Rō. Meliꝰ eſt pacē ſerua A
ſ re ꝙ ſperare. Stulti enim eſt faſtidire res
certas: ambiguas ſpes amplecti. ¶ Spes.
Pacē ſpero. ¶ Rō. Tenuiſſes eā artius: nec abire
ſineres ꝙ ſperares. Quid enim ſi ad hāc ſpē ipa
tientia te duxit tua: ut ſperādo angi eligeres: quo
gaudendo uti poteras? ¶ Spes. Pacem ſpero.
¶ Rō. Spes pacis multos perdidit: ſperateqꝫ pa
ci ſuccedens inſperata calamitas incautos obruit
ſopitoſqꝫ: quos expꝛtos iueniēs nō leſiſſet. ¶ Spes
Spero pacē. ¶ Rō. Quid tādiu ſperas qd mox
aſſequi in tua ſitū manu eſt? Rari ſunt qui pacē nō
inueniāt: ſi bona fide uelle ceperit: Sed hi ipſi qui
bus dulce nomē pacis: pax amara eſt. Pacē itaqꝫ
petētes paci obſtant. Quatuor uobiſcū habitant
pacis hoſtes: Auaritia: Inuidia: Ira: Superbia:
Has in externum exilium pellite: pax eterna erit.
¶ Spes. Spes pacis haud dubia eſt. ¶ Ratio.
Inter ſpem pacis ⁊ pacem multa incidunt: lene B
uerbum: geſtus facilis: cōpoſitā ſepe turbauit pa

cē. Ipſi tractat⁹ pacificiq; ſermones ferro ſepe frā
gunt aīoſq; acuit:bellum atq; aſperat pacis ſpes:
Sic amicitie mentionē irritam quaſi cotē dixeris
odioꝝ. ¶ Spes. De pace agit:pax erit. ¶ Rō. De
pace crebro nec quicq̃ agit: nonnunq̃ vō pericu-
loſe de pace agebāt atq; egerant: ⁊ Gallorū ⁊ Pe
norū duces:qñ illos Camillus oppreſſit hos Sci
C pio. ¶ Spes. Poſt belli finē pax firmabit. ¶ Rō.
Quanto firmata eſſet utilius ante belli principiū
Quot damnis ac mortibus tēpeſtiua pace eſſet oc
curſum? Sed uos pueri cōtumaces ac diſcoli:ſi-
ne uerberibus nō ſapitis:in pace bellū in bello pa-
cē queritis:neq; vnq̃ niſi bello afflicti pacē uel no
ſcere incipitis uel amare eāq; ut perditam fletis:
ſic mox redditā pari leuitate cōtēnitis:donec uos
iteꝝ atq; iteruz amiſſa perdoceat bona ueſtra non
ſpernere:mala ueſtra nō cupere:deniq; nō inepti-
re:nō furere:qđ anteq̃ aſſequamini pudeat. Se-
piſſime idē uobis audiendū :nec audiſſe ſat eſt:ſe-
piſſime videndū ⁊ experiendū dicā ꝓprie : ut di-
ſcatis aliquid ſepiſſime uapulandū eſt. ¶ Spes.
D Bellū pax ſequet. ¶ Rō. Melius preceſſiſſet bel-
lo iter obſtructura:nihil iſanius q̃ ſpe remedij ul-
tro vulneri ſeſe offerre:auxiliū nō cauſam dāt fo-
mēta vulneribus:egro ſalutē optare natura eſt:ſa-
no egritudinē ſpe ſalutis iſania. ¶ Spes. Pax fu
tura eſt. ¶ Rō. Solex pax urbibus mutationē re-
rū afferre peſtiferā:optima qdē ipſa : ſed peſſimis
circūuoluta comitibus inigs legibus:fluxis mori
bus occultis odijs:aperta tyrannide. Recordare
quid ciuili olim bello preſagus ille dixit nec fefel-
lit:Superos quid prodeſt poſcere paceȝ? Cū dño
pax iſta uenit. Melior eſt aūt bellicoſa libertas vi
ris fortibus q̃ pacifica ſeruitus. ¶ Spes. Paceȝ
habeo. ¶ Rō. Interim bellum habes.

¶ De pace ⁊ inducijs. Dial. CVI. ¶ Ga.

A P Acem habeo. ¶ Ratio. Bonū ingēs ſi ſin-
cerū eſſet atq; perpetuum:neutrū ſane eſt
Nā neq; nouum eſt ſed cōe nimiſq; quoti
dianū eſt:ut ſub vmbra pacis bellū lateat:neq; la-
teat neq; pacis bellū lateat:neq; pacē q̃uis puraȝ
diurnā ſinit animorū inſtabilitas:ſecū aſſidue non
minus q̃ cū hoſte pugnantiū. ¶ Gau. Pax queſi-
ta eſt. ¶ Rō. Sed amiſſa eſt cautio ⁊ diſciplina mi
litaris:fida urbiū tutela:queſita aūt lēta ſegnicies
⁊ ſemper periculoſa ſecuritas cū in multis nempe
ſit melior bello pax:in hoc vno bellū meliuſ q̃ cau
tius atq; experientius. Nunq̃ romana virt⁹ abijſ
ſet ſi bellū Carthaginēſe manſiſſet. Pax punica ro
mane urbis excidiū fuit:urbibuſq; alijs documē-
tū ſempiternū:nō ſemp̲ populis atq; imperijs op-
timā pacē eſſe: Idq; vir optimus Naſica male nō
ſibi creditū iurabit: ⁊ uera locutū docti oēſ fatebū
B tur. ¶ Gau. Pacē habeo. ¶ Rō. Modeſte utere.
Bello quolibet funeſtior pax ſuperba ⁊ negligēs.
Sepe armati inter gladios tuti:mox togati in gla
dios inciderunt : ⁊ ſeris uotis optauere bellum.
Quid ruinā morū atq; ipſius humanitatis interi-
tū loquar? Quot iā bello viri optimi:pace peſſimi
euaſere:quaſi cum armis oēm penit⁹ exuti virtutē
mox cū toga vitia oia induiſſent? Sic interior ha-
bitus cū exteriore mutat⁹ eſt. Cuius quidē rei: ⁊ ſi
multa milia hominū in teſtimoniū trahi poſſūt:ta-
mē abūde ſuffecerint teſtes duo:Sylla ⁊ Marius
quorū primū:ut de illo ſcribit:neq; laudare:neq;
vituperare quiſq̃ ſatis digne poteſt:quia dū que-
rit victorias:Scipionē ſe populo romano dū exer
cet ſeuitiā:Hannibalē repreſentauit. Secūdus ue
ro vir fuit ut de illo itidē ſcriptū eſt:cuius ſi exami
nent cū virtutibus vitia haud facile ſit dictu utrū
bello melior an pace pniciosior fuerit:adeo q̃ rem
publicā armat⁹ ſeruauit eā ꝑmo togat⁹ omni gñe
fraudis: poſtremo armiſ hoſtiliter euertit. ¶ Ga. C
Pacē patrie partā letor. ¶ Rō. Quid ſi pax inter
dū qđ in hoie optimū eſt extinguit nutritq; qđ eſt
peſſimū? Notū eſt illud Satyrici:qui cū de cauſis
priſce illius romane virtutis multa dixiſſet : inter
quas eſt: ⁊ proximus urbi Hānibal:ad extremuȝ
intulit: Nūc patimur lōge pacis mala. Seuior ar-
mis luxuria incubuit victūq; ulciſcitur urbeȝ. Eſt
ne autem oro te:ulla pax tāti:ut nō odioſa ſit viris
egregijs comitāte luxuria? Certe altius cogitanti
depoſitis licet armis pax videri nequit : ubi bello
domeſtico vitioꝝ inſidioſiſſimo ⁊ carēte inducijs
oppugnant animi:boni mores in exiliū pelluntur:
uoluptates imperāt virtus opprimit. ¶ Gaudiū.
Pax firma eſt. ¶ Rō. Et pacis comites licētia ac D
libido : ⁊ ut diſcrimina nec pauciora nec miora q̃
belli. Illa eniȝ corporibus:hec animis peſtē ferūt:
ſepe etiā corporib⁹. Itaq; multis lorica felicior q̃
toga cāpuſq; ſecurior q̃ thalamus:tuba q̃ tibie:
ſol q̃ vmbra. Sunt quib⁹ nil tutius bello ſit:quod
Iuliū ceſarē predicantē de ſe ſuiſq; militibus au-
diſti pacem vō ſi ſine vitijs ueniret: ⁊ celeſte mun⁹
⁊ ſecūdū nulli bonū fateor:raro aūt ſine vitijs ue
nit. ¶ Ga. Sed feci inducias. ¶ Rō. Dediſti hoſti
ſpatiū ad colligēdas vires quib⁹ fortius te feriret.
¶ Gau. Inducias habeo. ¶ Rō. Cognate induci
is inſidie ſunt. Multa per inſidias hoſtiliter fieri
vides:plura etiā facta legis:ut nil aliud belli conſi
lia licētius agitant liberius cōtrahuntur auxilia:
quoſdā bello inuictos inducie cōfecere. ¶ Gaud.
Sūt mihi cū hoſtibus inducie. ¶ Rō. Ignauum
tp̄s:nec pace letū:nec bellis exercituȝ : ſed dubijs
inter utrūq; pulſum fluctibus:ubi ⁊ tumor paci ob
ſtat ⁊ timor bello:neſcio an ſit grauius pendere q̃
ruere reſpirādi tēpus optare fatigati eſt:miſeri au
tem ⁊ inſani eſt nec paceȝ pati poſſe nec bellum.

¶ De pontificatu. Dial. CVII.

¶ Gau.

P Pontificatū ueni. ¶ Rō. E tēpeſtate in A
portum fugi ſolet:tu e portu in tēpeſtatem
ſpōte fugis:tu mirus nauta. ¶ Gau. Pon-
tificiū ſum adeptus. ¶ Rō. Parū ne difficilis:pa
rū grauis vnius onime tibi cura videbat:niſi om-
niū curas in te vnū atq; oium ſarcinas trāſtuliſſes
Fortes humeri:an fortis ambitio eo animos co-
gēs ubi male ſibi futurū ſciunt. ¶ Gau. Ad ponti
ficiū aſcēdi. ¶ Rō. Quo tramite videris. Duplex
eſt enim via:utraq; ad laborem:altera vō etiaȝ ad
miſeriā ducit:quacūq; perrexeris uel te miſerum
uel ut optime ceſſerit ex libero ſuū ſcito : Sic qui
aſcēdiſſe diceris:deſcēdiſti:vnus iam illorū : qui-
b⁹ canit ꝓpheticū illud: Qui deſcendunt in mare
nauib⁹ faciētes operationē in aquis multis. Qui
aſcendunt uſq; ad celos ⁊ deſcendūt uſq; ad abyſ
ſos quorū aia in eis tabeſcēte:ꝓpter negociorum
multipliciū ꝓcellā: Turbati ſunt ⁊ moti ſunt ſicut
ebrius ⁊ ois ſapiētia eoꝝ deuorata eſt. ¶ Gaud.
Sūmi ſoliū pōtificat⁹ aſcēdi. ¶ Rō. Quo mare al B

tius ⁊ uēti plures ⁊ periculoſioꝛ tēpeſtas.℃ Ha.
Romanus pontifex factus ſum.℃ Rō. Quo ma
ioꝛ urbibus roma eſt : eo maioꝛ te laborum moles
manet:Erūt qui te colāt:qui adorēt : qui obſideāt
ac circunſtent:qui tibi ſerico terrā ſternāt:auro ni-
ueos frenent equos : qui vina dapeſq; inſtruāt ac
pꝛelambāt:pꝛiſcis pōtificibꝰ inauditū obſequij ge
nus ex diuerſo erūt:qui omiſſis ꝓpꝛijs rebꝰ in te
figant oculos:te notēt:de te iudicent:⁊ q̃ iuſte de
us viderit : qui deniq; mores tuos arguant:uer-
ba diſtoꝛqueāt:famā lacerēt:vitā carpant:quicq̄d
uſq̃ mali erit:quaſi e fonte vnico maloꝝ ex te pꝛo-
dijſſe dicēt populi diſcoꝛdiarūq; ſcelerūq; diuz vnꝰ
tu cauſa uocaberis:quō inquiēt ſanuz erit eccleſie
coꝛpꝰ cū egrū ac languidū ſit caput? Eſt ne oro te
tanti uel aureū poculū uel cubile purpureū uel gē
matus uertex : ut quietis ⁊ fame pꝛecio queri ue-
lit?℃ Hau. In ſummū pontificē ſuz electꝰ. ℃ Rō.
C Uerſa ut libet hac in re tā expetita hodie:qȯ eſt to
tū uel inane uel durū eſt:ut nō imerito quidā ſum-
mi pōtifices tedio rerū victi:nō ſuppliciū aliud q̃
felicitatē illā hoſtibus ſuis optauerint. Nā ut pau
cis expediā:ſūmus pōtificatꝰ ſi rite gerit:ſummus
eſt honoꝛ:ſūmū onus:ſūma ſeruitꝰ:ſūmꝰ laboꝛ. At
ſi male:ſummū anime periculū:ſummū maluz:ſū-
ma miſeria:ſummus pudoꝛ:anceps ex omni parte
negociū.℃ Haudiuz.Sūmi pōtificatꝰ ſedē teneo.
℃ Rō. Non tenebis diu. Breuis eſt hoium vita:
regū breuioꝛ:pōtificum breuiſſima:eo qȯ pꝛopter
pōdus uaſtatricū curarum:etas ipſa pontificis ro
mani tempus anguſtat:que ad hoc culmen niſi ad
modū feſſa vix peruenit.℃ Hau.Sūmi pontifica-
D tus in uertice ſedeo.℃ Rō.Quo ſublimioꝛ ſedes
eo grauioꝛ caſus:vix ex alto ſine periculo aut labo
re deſcēdit.Cura ut deſcēdas ſobꝛie:ne in illo gre
ge reperiaris:de quo dictū eſt: Tollunt in altū ut
lapſu grauiore ruant.Ex omni quidē moꝛtali faſti
gio deſcendendum nemo dubitat:ſed hoc intereſt
ꝙ iuſtorū ac ſapientū deſcēſus:reliquoruz ꝟo pꝛe-
cipitiū ac ruina eſt. Ideoq; penus ille dux moriēſ
qui dixiſſe fert:Finis ad alta leuatis eſt ruere:nō
impꝛopꝛie ait ut iniuſtus.℃ Hau.Sūmi pōtifica-
E tus arcē rego.℃ Rō.Solebāt pꝛimi ex hoc ſtatu
ad martyriū peti:nūc ad delitias uocari credunt:
ideoq; certatiz hic locus appetitur:⁊ huc diuz fer
me moꝛtaliū uota ſuſpirāt: Quis aūt uel romanū
uel quēcūq; pontificatū aliā cupit ob cauſam : niſi
quo potētioꝛ ac ditioꝛ ſit? Cōtra iuſtitie pꝛeceptuz
pꝛeeſſe querit nō ꝓdeſſe:quodq; ſacrilegiū pudē-
dūq; uel dictu eſt:magnis ſepe muneribus:quin ⁊
pactis ⁊ ſponſionibus ſpes emitur ſacerdotij pin-
guioris.O uertigo morū peſſima:ad quod oliz cō
ſueuerāt ⁊ deberēt cogi homines:inde nūc retra-
hi nō poſſunt:⁊ tam pꝛeceps feruet ambitio:ut nō
chꝛiſtianus pudoꝛ ac modeſtia videat : ſed ardoꝛ
⁊ peruicacia paganorū:quā in huiuſmodi petitio
nibus tantā fuiſſe didicimus : ut de Julio Ceſare
lectū ſit:ꝙ pontificatū maximū petijt nō ſine ꝓfu-
ſiſſima largitione:in qua reputās magnitudinem
eris alieni:cū mane ad comitia deſcēderet pꝛedi-
xiſſe matri oſculanti fertur:Domū ſe niſi pōtificez
nō reuerſurū: Nec fefellit:Pontifex eſt reuerſus.
Liquet aūt quo impetu illud ambierit:quo nō im
petrato:uel moriēdū ſibi certe uel exulandū eē de
creuiſſet:Hoc illi aūt utrūq; licuerit:cui a pꝛima eta
te pꝛopoſitum ſit regnare: Ita ut iniuriā ſuā putet
ſi qua eſt:hoc oꝛbe poteſtas altera q̃ Ceſar : ſi tel-
lus ulla duoꝝ eſt.At chꝛiſtiano homini cui ꝓpoſi-
tū ſit ſeruire:dn̄iq; ſui iugum ferre : pontificatum
quō liceat ambire nō video:non modo largitione
pꝛofuſiſſima: ſed qȯ nō multo minus eſt turpe blā
dicijs atq; mēdacijs indignis viro artibus:ſed cō
munibꝰ adeo ut hec fere iaz vnica ſit in altum via.
℃ Hau. Romanꝰ pontifex ſum.℃ Ratio. Seruo-
rū ſeruus diceris:Caue ne dn̄orū dn̄s fieri uelis.
Memēto ꝓfeſſionis:memēto debiti:memēto dn̄i
qui merito nulli magis q̃ vicario leſus iraſcitur.

℃ De felicitate. Dial.CVIII. ℃ Hau.

Um felix.℃ Rō.Pōtificatu foꝛſan aut im A
f perio aut omnino potētia atq; opibus feli
cē fieri credis:Falleris: Nō felicē faciunt
iſta uel miſerū.ſed detegūt atq; oſtēdūt:⁊ ſi q̄d fa
cerēt miſerū potius q̃ felicē facerent:ſunt eniz ple
na periculis quibꝰ humanaꝝ eſt affixa miſeriaꝝ ra
dix.℃ Hau.Felix ſum.℃ Rō . O miſer qui in tot
malis te felicē ſperes.℃ Hau.Sū felix.℃ Ratio.
Opinione foꝛtaſſis tua:que qm̄ falſa eſt : felicitati
nihil addiderit:ſed miſerie multū. Siquidem pꝛo
pꝛiā nō noſſe miſeriā:miſeria ſūma eſt.℃ Hau.Fe
lix ſuz.℃ Rō.Hoc inter carnificū gladios magnꝰ
ille Pompeius de ſe pꝛedicat:qȯ tamē ſi ꝓfūdius
uerū fodis:nunq̃ fuerat:ne tū quidē dū florentiſſi
mo in ſtatu feliciſſimus videret.℃ Hau. Sum fe- B
lix. ℃ Rō. Felix es ⁊ vnus viatoꝛ inſolitus:mirꝰ
curſoꝛ : qui in hoc ſcrupeo ⁊ difficili calle ſis felix
inter mille pericula raptatꝰ iugiter:⁊ ignorās:quo
ſi q̄dē hic es felix:quod nemo vnq̃ fuit:nemo erit:
ut auguroꝛ: Nā quis queſo hominū felix in miſeri
is? Nemo igit felix pꝛiuſq̃ ex hac miſeriaꝝ ualle
migrauerit.Duos quidē e cunctis moꝛtalibus col
ligūt felices:in quibꝰ opinatiſſimus eſt Quintus
Metellus:⁊ apud ſcriptores rerū ⁊ vulgo etiam
felix.Sed huic tamē q̃uis late iactatuz felicitatis
nomē in quibuſdā exactioribus ſcriptis ereptum
ſcio iniurijs aliquando grauiſſimis:⁊ quod dolo-
rē ingeminat:vili ab auctore ſuſceptis. Jā reliquo
rū falſa felicitas in aperto eſt.Sylla felix tantū di
ctus eſt:infelicem tamē vite illū ac moꝛtis atroci-
tas ꝓbat.Alexādri Macedonis:ac Julij Ceſaris
⁊ ſi foꝛtuna pꝛoſperrima:vita tamē inquieta ſem-
per ac turbida : atq; ideo nunq̃ felix : Utriuſq;
moꝛs rapida. Jlle in medio bellorū curſu hic poſt
victoriā repēte. Jlle ueneno perijt : hic ferro.Sci
pionū bellicā felicitatē:alteriuſ indignuz exiliū:in
digna quoq; alterius ⁊ inulta moꝛs minuit. Lon
gū eſt euoluere ſingulorū foꝛtunas: Ad ſupꝛemuz
uenio.Unus omniū fere oibus felix viſus eſt Au-
guſtus Ceſar Monarchia omniuz altiſſima:diu-
turna pace:vite ſpatio ac fine ſuauiſſimo : quodq;
oia ſuperat:morū atq; animi tranquillitate perpe
tua:Quis hunc feliciſſimū negauerit? Sed felicē
negāt:quibꝰ hec ſcrutandi ſtudiū fuit.Obſtat eniz
extrinſecis fulgoribus interioris ac domeſtice vi-
te ſtatus:⁊ foꝛtuna longe alia naturalis ac virilis
ſobolis defectus:adoptiuorū ac nepotū immatu-
re moꝛtes:⁊ quorundā moꝛte peioꝛ contumacia.
Ad hec ⁊ viliſſimorū quoq; hoium inſidie:⁊ ſuo-
rū in ſe crebꝛe conſpirationes : ⁊ dilectiſſime atq;
vnice filie ac nepꝫ adulteria crebꝛiora : deniq; nō

ſuus heres: ſucceſſorqꝫ non placitus ⁊ neceſſitate
magis q̄ꝫ iudicio elect⁹: nec oīno ſe dign⁹ nec impe
rio. Si horū ergo nemo felix: uel felicē aliū da mi
hi cū quo felix ſis uel ſine cōſorte felix eſto: uel iaꝫ
tandem ueriori ſententie aurem p̄be: ſm̄ quam di
co iterū: Ante mortem nemo hominū felix. ¶ Ga.
C Ego animo felix ſum. ¶ Rō. Sentio quā felicita-
tē dicis: aut felix igiť errore tuo es: ut ait ille: que
felicitas: ut dixi: miſeria eſt: aut virtute animi felix:
que nec ipſa felicitas plena eſt: q̄ꝫuis ſit ad felicita-
tē via. Ad poſtremū cuncta diſcutiens: me mirari
nō diſſimulo: quam mihi felicitatem quidaꝫ ſom-
niāt promittūtqꝫ alijs: acutiſſimi homines in mul-
tis hac in parte ceciſſimi: Nam ſiue omniū cumu
lus honorū ad felicitatē iſqꝫ indeficiēs ac ſtabilis
requiritur: ⁊ q̄ꝫ multa deſint homini vite ſtudium
hoc agenti: pro ſe quiſqꝫ ſentit: ⁊ hec ipſa que ad-
ſunt q̄ꝫ incerta q̄ꝫqꝫ labilia ſint agnoſcit: ſiue quod
alijs videtur: ſola virtus hoc preſtat certe ipſi: qui
ſm̄ virtutem vitam agunt: quos diffiniunt felices
quoſqꝫ felicitati proximos nō nego: vitaꝫ ipſā per
petuis tentationum prelijs patiuntur infeſtam: pe
riculis ſemper multis ⁊ grauibus expoſiti: nec vn
q̄ꝫ ante exitum ſecuri: qḋ ſiue neſciunt ſiue ſciunt:
eque miſeri ſunt habēdi. Nulla eniꝫ cū errore: nul
D la ſine ſecuritate felicitas. ¶ Gau. Felix mihi ipſe
videor. ¶ Rō. Jam reſponſum habes: Si felicem
error faceret: pauciſſimi nō felices eſſent: Falſa er-
go felicitas tua eſt ⁊ ea ipſa perbreuis. Nulli erro
re diu cōtigit gaudere: Sola quidē ueritas ſolida
eſt. Error tenue quiddam ⁊ inane: quod inter am-
plectentiū manus quaſi fumus aut vmbra diſſili-
at. Ueniet que vmbras ambigat: falſaqꝫ gaudia ī
apertū protrahat: que felicitati humane uerū pre-
ciū ſomnijs ponat. Quere interim ab hiſipſis quo
rū proxime mētio eſt habita: quere ab oībuſ qui fe
lices uel ſibi uel alijs viſi ſunt: Ubi nā gentiū: quo
ue nunc in ſtatu ſint: de ſua illa breui felicitate: q̄d
ſentiant: Tacebūt ipſi: ſed loqueť ueritas teſtabi-
turqꝫ habitos felices fuiſſe miſerrimos.

¶ De Spe bona. Dial. CIX. ¶ Spes.

A Uicquid in re ſit: ſpeꝫ mihi nullus eripiat.
q Hanc auferre poteſt nemo: ipſa ſeſe ſenſim
eripit: ⁊ inopinis euētibus ſepe luſa conſu
miť. ¶ Spes. Spero multa. ¶ Rō. Et multa me
tuas oportet. Sine metu enim ſpes non habitat.
¶ Spes. Spero bona. ¶ Rō. Mala igiť times:
ut eniꝫ oppoſita ſpes timori eſt: ſic aduerſo de fon
te oritur: ⁊ neceſſe eſt quod ſperare ceperis: ei⁹ cō-
trariū ut formides. ¶ Spes. Spero leta. ¶ Rō.
Sed incerta: quorū ſtudio certa negligere demen
tia certa eſt: Qui equidem quod nō habet ſperat:
B quod habet obliuiſciť. ¶ Spes. Sperare meliora
non prohibeor. ¶ Ratio. Quid ſi difficilia: quid ſi
impoſſibilia: uēturaqꝫ nunq̄ꝫ? quid ſi peiora: ſi peſ-
ſima ſunt q̄ ſperas: ⁊ meliora tibi fingis? ¶ Spes
Juuat in ſpe viuere. ¶ Rō. Dic uerius in ſpe mo-
ri. Nam ⁊ futura cogitantibus preſentia dilabū-
tur: ⁊ qui lōginqua proſpiciūt: que ſub oculis ſunt
non vident: ⁊ qui cras viuere deſtinant: hodie nō
viuunt. Nondum eſt cuius initium ſperatur: Jta
cū ſpes oīs boni abſentis expectatio ſit conſequēs
eſt ſperantē pro ea ſalteꝫ parte qua ſperat: mali ali-
quid pati. ¶ Spes. Dulce eſt ſperare. ¶ Rō. Au-
dio quidem multos hoc dicere: ſed hanc ego dul-
cēdinem nō agnoſco: Nam ſi ſperare ⁊ optato car
cere ēt dulce eſt qḋ q̄ dixerit haud dubie guſtu ca
ret. ¶ Spes. Sperare delectabile ē. ¶ Rō. Ergo
⁊ pēdē ⁊ affici: ⁊ torq̄ri: ſpes ē: ⁊ lōgi ſupplicij lō
ga ſpeſ eſt: nil ſic aīuꝫ fatigat: nil ſic ſeniū p̄cipitat:
Jtaqꝫ ſepe vir ſapiēs ſpeꝫ p̄ditā: lucrū uocat: ſeqꝫ
infinita cupidine liberatū ab expectationibus ua
nis ad gaudēdū bonis ſuis cogi gaudet. ¶ Speſ.
De euentu ſors viderit: ego in ſpe gaudeo. ¶ Rō.
Uide autem ne quando forſan in re doleas: ⁊ op-
taſſe ⁊ ſperaſſe ⁊ ſperata conſecutuꝫ eſſe peniteat.
Multos quos ſuſpenſa diu torſerat ad exitū ſpes
ducta peſſundedit: Multi uotiuis ⁊ ualde licet nō
ſat ſeris longe ſpei periere ſucceſſibus. ¶ Spes.
Nemo mihi tollat ſpem. ¶ Rō. Nemo tibi tollat
tediū ac laborē animi. Audiſti uetere dici ſolitum
prouerbio. Magnus labor expectare. ¶ Spes.
Rei bone expectatio blāda eſt. ¶ Rō. Sed ⁊ fal-
lax ⁊ anceps ⁊ anxia. Si hoc negas: nunq̄ꝫ aliq̄d
expectaſti: ſed ſe fallentiū inextimabilis turba eſt:
q̄bus ad id qḋ agūt nihil prorſus inefficax ſeſe of-
fert: nihil reſpuit: nulli ſe negat: flecti facilis ⁊ falli
prona crudelitas. Argumētuꝫ v̇o leuitatis ingens
atqꝫ amentie dixerim: paſſim obuias ſpes ample-
cti: ⁊ his ilico certis ut bonis paſci: ad quas docti
omnes ⁊ experti rerū tardi ſunt. ¶ Spes. Bonā C
īteri ſpeꝫ hēo. ¶ Rō. Jnteri dicis. Credo dū te il
lā fefellerit: hic eſt enim mos inuiti ſpeꝫ deponitis
nunq̄ꝫ illā relicturi niſi uos illa relinqueret: q̄n cuꝫ
uos ſepe reliq̄rit: mirū dictu: iterū atqꝫ iteꝝ redeū
tē cupide ſemper excipitis p̄greſſiqꝫ obuiā q̄ſi obli
ti ueterū nouis armatā dolis incluſi totiēs cordis
arce reponitis. ¶ Spes. Spem bonā uſqꝫ ad ulti
mū nō deſeram. ¶ Rō. Quid ſi diu añ illa te deſe
ruit? An ne illā retrahes: an ſequaris: an expecta-
bis ut redeat? Age aūt ſpera: quādo nihil eſt dul-
cius q̄ꝫ falli. Nō ego tibi ſpem quam mordicus te
nes eripiam: tm̄ illud admoneo: non eſſe ſpem bo-
nam quam tu reris: Non eſt ſpes bona que bonuꝫ
ſibi p̄poſuit ſed que bene. Bonum quidem ſpera-
re ſceleſtiſſimi quoqꝫ homines poſſunt: immo ⁊ ſo-
lent: Uere itaqꝫ bona ſpes eſt que de uero bono ri-
te cōcepta ē. Hanc qui habet ſtringat: teneat: neqꝫ
abire eā uel in ultimis ſinat: ſororeſqꝫ illi ſuas iun
gat charitatē: fidem. Hec ſpes leta: dulcis uerax:
felix eſt: queqꝫ nec ſperantem fallit: nec cōfundit:
ſed ad optimū p̄uehit: animūqꝫ interiꝫ ſperati bo
ni anticipatione letificat. At uos ſeu ueꝝ bonū ma
le meriti ſperatis: ſeu malis ueris falſū boni nomē
imponitis: Jure igitur ueſtra expectatio anteq̄ꝫ ue
niat meſta eſt meſtiorqꝫ cū uenerit. ¶ Spes. Hu- D
manum ſapio: ⁊ de his loquor que hoīes uocant
bona. ¶ Rō. Hui⁹ nominis doctos olim inter ho-
mines longa lis fuit: que adhuc pendet pendebit-
qꝫ euum in omne: his vnum in rebus: contra autē
illis bona multa ponentibus. ¶ Spes. Linqua-
mus iſta philoſophis: ego que vulgus dicit bona
ſpero. ¶ Ratio. Malū igiť tuum ſperas: quod uel
dilatione te cruciet uel faſce opprimat exoptato.
Fac ſuccedat enim quod ad corpus attinet: hoſtia
arma paraueris: quod ad fortunā: uarie ⁊ immi-
tis domine ſubieris iugū: quod ad animū v̇o ip̄m
magna etiam pars in cladem ac pernitiē v̇ti queat
q̄m̄ que delectant animū: ſepe ⁊ ledunt. ¶ Spes.
Jeci ego ſpei bone anchoraꝫ nec mouebo. ¶ Rō. E

Atqui ſolēt naute tempeſtate oꝛta nauis anchoraꝫ
ꝑcidere ſi diuelli nequit:relictaqꝫ illa fugā capere:
non enim qȯ trāquillo mari apud poetā:Dēte te-
naci anchora fundabat naues:In magnis quoqꝫ
pelagi motibꝰ accidit:ubi nō naues fundat illa ſed
alligat: ⁊ naufragio vinctas tradit: Nec hercle
aliter inter ꝓcellas humanaꝝ rerum ſpes affixa ⁊
tenax multos in exitiuꝫ traxit:qui abſciſſa utiqꝫ ⁊
abiecta ſpe incolumes euaſiſſent. Sepe igiť ſub-
trahēda ſpei anchora:uel ſi hereat euellenda. Si
ne id qdē liceat:abſcindēda rerūqꝫ ſub fluctibꝰ re-
linquēda eſt:ut liberam vite ꝓnam gubernaculo
ꝓuidētie dirigas ad ſaluꝫ poꝛtū. ¶ Spes. Bene
ſpero. ¶ Rō. Bene ſperando ⁊ male habendo trā
ſit vita moꝛtalium.

A ¶ De hēditatis expectatione. Dia. CX. ¶ Spes.
Ereditatē oꝛbi ſenis expecto. ¶ Rō. Mo
b do te trāquillū ꝑdicabas:ipſe tibi ne con-
trarius ſis attēde:nunqꝫ expectatio tran-
quillitaſqꝫ cohabitāt:vix ullū vite tediū expecta-
tione moleſtius. ¶ Spes. Expecto ſenis hēdita-
tem. ¶ Rō. Neſcis qd ille foꝛſan expectet. Eſt ea
qdē īter hoīes vulgaris inſania:ut fere oēs nō co-
euis tm̄:ſed iunioribus quoqꝫ diutius ſe victuros
ſperēt. Inuiti ſua de moꝛte cogitant moꝛtales: de
aliena autē libenter:cū tamē ꝯrium agere eſſet uti
lius. ¶ Spes. Senis hereditatem ſpero. ¶ Rō.
Quid ſi ille interim tuā ſperat? Falli alterutrū eſt
neceſſe. Quot aūt ſenes inuenias moꝛtē iuuenuꝫ
expectātes? Et ſane nemo tā ſenex qui non poſſit
annuꝫ viuere: Nemo tam iuuenis qui non poſſit
hodie mori. ¶ Spes. Hereditatē oꝛbi ſenis ſpe-
ro. ¶ Rō. Iuſtius hāc ſperabat filius. Iuniorem
B iuſtioꝛ ſpes eluſit. ¶ Spes. Hereditas oꝛbi ſenis
ad me uenit. ¶ Rō. Quid ſcis:an ad illū tua? Ga
io Claudius:Neroni Galba:Domitiano Nerua:
Cōmodo Pertinax ſucceſſit: ⁊ ſucceſſionum tali-
um plena eſt hoīum vita. ¶ Spes. Oꝛbi ſenis he
reditas me manet. ¶ Rō. Quē nō fallē poſſit uo-
lens:qui quē noluit fefellit:cui ſuperuiuere neque
at qui filio ſupuixit. ¶ Spes. Oꝛbi iam ſenis elo-
gio ſcriptus heres ſum. ¶ Rō. An tabellis foꝛſan
adamātinis:vnde nō facile delearis? An ignoras
qꝫ leuibus cauſis teſtamēta mutāt ſenes? Multis
in ipſo vite exitu:qȯ per oēm vitā noluere diſpli-
cuit. ¶ Spes. Heredē me vult oꝛbꝰ ſenex. ¶ Rō.
Atqui pōt nolle. Nihil eſt aūt indignātius oꝛbo
ſene ac diuite: ubi ſua diligi ſeqꝫ ſperni ſenſerit:
C actum eſt. ¶ Spes. Hereditas oꝛbi ſenis ꝓmiſſa
eſt. ¶ Rō. Ea utinā innocētia atqꝫ ea moꝛtalibus
fides eſſet:ut ⁊ nunqꝫ niſi honeſta pꝛomitterēt: ⁊
ſemꝑ pꝛomiſſa ſuarēt: Nūc nec ꝓmittēdi moduſ:
nec ꝓmiſſa frāgendi pudoꝛ ullus:qȯ in hereditate
potiſſimū licere ſibi hoīes putāt. Itaqꝫ uolūtateꝫ
teſtatoris ambulatoriā leges uocāt. Nō te exem-
plis pꝛemā:nota res eſt. Legiſti:credo:qbus hoc
accidit:nō ſoluꝫ ut viuētis ꝓmitteretur hereditaſ:
ſed ſupꝛemo etiā moriētis amplexu ⁊ oſculo anu-
liſqꝫ aureis donarentur:quod apud illos indubie
ſucceſſionis inditiū erat:cū interiꝫ ⁊ heredes alij:
⁊ eoꝝ mentio penitus nulla eſſet in tabulis teſta-
menti:tm̄ media de moꝛte perfidia auſa eſt. Te ne
igiť viuorum fraudibꝰ imunem reris:cū dolis mo
riētium circūuētos legas ſūmos etiam ⁊ illuſtres
viros? Nam ne ſingulis imorer:genꝰ hoc ludibꝛij
paſſus eſt Lucius Lucullus vir ampliſſimus:qȯ
qꝫ eſt altius:Auguſtus Ceſar:hoꝛrēda lōgeqꝫ mi
rabiliſ libido fallendi:que nefarias animas nec in
moꝛte deſtituat:ſed ſic eſt mos ⁊ tu ꝓmiſſa in he-
reditate ſpeꝫ defigis quā fruſtrari poſſit: ⁊ vita lō
gioꝛ teſtātis ⁊ bꝛeuioꝛ fides:qꝫqꝫ hic ceſſantibus:
mutādi cā ꝓpoſiti poſſit eē iuſtiſſima:ſuus heres:
noua ſeni oriēs ꝓgenies. Siqdē octogenario ma-
ioꝛ Cato filiū genuit:nonagenario iā ꝓpioꝛ Ma-
ſaniſſa. Idqꝫ hac ēt nūc etate ueſtris ſenibꝰ euenit:
qui utinā ꝑſcis illis:ut gignēdi vi:ſic vigore animi
pares eēnt. Que cū ita ſint:heres certe legitimus
captatori obſtat atqꝫ ipꝛobā ſpem ꝑcidit. ¶ Speſ
D Iam teſtō ſenis heres ſū. ¶ Rō. Sed viuētis foꝛ
ſitā ⁊ victuri. Teſtamēta aūt in vita fiūt: in moꝛte
firmātur:funus ⁊ cadauer cogitas:lupus qdē ex-
pectatione laſſandus ⁊ inedia. ¶ Spes. ¶ Here-
ditas ad me recto calle uentura eſt. ¶ Rō. Quid
ꝙ ut teſtatoꝛ:ſic hereditas caſibꝰ ſubiacet:ut neqꝫ
ſemꝑ quē uelis hēas heredē: ⁊ ſepe nil aliȯ qꝫ ina
ne nomē ſit hereditas? Quid ꝙ iterim uaſto ꝑcio
parua res emiť:dū credulū ſenem ⁊ obſequiū ſub
miſſū: ⁊ indigne viro blāditie ꝓmerenť? Nulla eſt
tāta utilitas que decoris impendio eſtimanda ſit.
¶ Spes. Nullo leguꝫ aut foꝛtune obice hēditas
ad me uenit. ¶ Rō. Unde id noſti:cū ſit ſcitū illȯ
Marci Catonis ſapiētiſſimi ſenis dictū. Sepe in
quit audiui iter os atqꝫ offam mlta iteruenire poſ
ſe. Eſto aūt nihil iteruenīat:ſed ad te ſpata ꝑueni-
at hēditas:nō manebit tecū ſed a te rurſus ad ali-
os migrabit. Uolubilia ſūt bona moꝛtaliū:rotun-
dā nūmi ꝑcipue foꝛmā dicūt:ut perpetuo rotetur
motu. Queſiuiſti hereditatē ſucceſſori tuo:meſtꝰ
foꝛſitā gauiſuro:ſollicituſ ocioſo ⁊ ſperaſti de alio:
propter quod idem alij de te ſperent.

A ¶ De alchimia. Dia. CXI. ¶ Spes.
Pero alchimie ꝓſperos exitꝰ. ¶ Rō. Mi
f rum vnde id ſperes qȯ nec tibi vnqꝫ uere
accidit:nec cuiqꝫ ⁊ ſi accidiſſe nōnullis fa
ma fuerit:ab his ficta quibus id credi expediret.
¶ Speſ. Spero alchimie ſucceſſū. ¶ Rō. Et quē
qſo ꝑter fumū:cinerē:ſudorē:ſuſpiria:ꝟba: dolos:
ignominiā? Hi ſūt enim alchimie ſucceſſus:qbus
inopē nunqꝫ ad diuitias euectū: mltos a diuitijs
ad inopiā redactos ſepe vidimꝰ. Nō tm̄ illȯ atten
ditis:tā blādū eſt ſperare ⁊ falli:huc agit uos aua
ritie ſtimulus ipulſa demētia:ut ueꝝ opinioni qȯ
optatis:falſumqꝫ qȯ cernitis. Notaſti ne aliquos
pꝛudētes in religs hac inſania laborare:quoſdam
opulētiſſimos hac uanitate cōſumptos:dūqꝫ opu
lētiores fieri ſtudēt ⁊ fedo qſtui inhiant:bene par
ta pꝛodigere cenſuqꝫ omni in ſupuacuis effuſo:tā-
dē neceſſarijs etiā deſtitutos:alios ciuilitate de-
poſita meſtos ſemꝑ atqꝫ anxios: dū nec cogitare
aliȯ qꝫ folles ⁊ foꝛcipes ⁊ carbones: nec alijs qꝫ
ſue hēſis ꝯuiuē didicerūt:in ſilueſtres pene hoīes
euaſiſſe: Nōnullos deniqꝫ amiſſis ꝑmū animi lu-
minibus in hoc exercitio coꝛporeos: iſuꝑ oculos
B amiſiſſe. ¶ Spes. Pꝛomiſſū ab artifice auruꝫ ſpe
ro. ¶ Rō. Refert cuius artis artifex quid pꝛomit
tat. Sunt quibus pꝛomittentibus nihil credi poſ-
ſit:eoqꝫ minus ſi pꝛomiſſuꝫ iuſiurādi religione fir
mauerint. Sed o ceci:parum ne erat ueris in me-
tallis que terra fert furere:niſi uos mendacio de-

foſſa toꝛquerent? Parum ne a virtutibus aberraſ
ſe:niſi errori damnum:damno laboꝛ: ⁊ labori pu-
doꝛ accreſceret? Hic qui tibi aurum ſuuꝫ ſpondet
cum tuo auro ipꝛouiſus aufugiet. Noui nihil nar
ro:mos eſt publicus: ⁊ q̄ꝫuis igne commiſſa frauſ
ſepe igne purget: nihilominꝰ deluſus deceptoris
tui ſupplicio:non indēnioꝛ ſed notioꝛ remanebis
digitoqꝫ monſtraberis auarus ac ſtolidus flando
exhauſtus flammis afflatus aſperſuſqꝫ fuligine.
¶ Speſ. Magna mihi ꝓmittit alchimiſta. ¶ Rō
Dic ut ea ſibi pꝛeſtet que pꝛomittit alijs: pꝛimum
qꝫ ſuam pellat inopiam. Eſt enim fere mendicum
genus hominum:cunqꝫ ſe pauperes fateantur:di
tare alios uolunt:quaſi aliena illis q̄ꝫ pꝛopꝛia mo
leſtioꝛ ſit paupertas: Sic ut miſeri ſe alios miſera
ri dicere ſoleant impudēter: ⁊ ignotis etiam inter
dum magna pꝛomittere: O turpis pꝛomiſſio ⁊ o
ſtulta credulitas. ¶ Spes. Alchimie artem didi-
C ci:diues fiam. ¶ Ratio. Immo quidem ſi fuiſti:
eſſe deſines: Ars nempe quam memoras nullam
eſſe niſi mentiendi arteꝫ dicimus ac fallendi. Age
autem quando ita fert animus ⁊ icumbe:pꝛedico
autem tibi quod te lucruꝫ ex hac arte maneat. Do
mus tua miris hoſpitibus ac miriſ erit impedimē
tis plena. Erunt ibi eſores ⁊ potores: idqꝫ haud
immerito:quos ignis exiccat ⁊ cupiditas. Erunt
ſufflatores:deceptores:deriſores:omniſ anguluſ
habebit pelues ⁊ lebetes ⁊ phialas olentiū aqua
rum. Herbas preterea peregrinas ⁊ externos ſa-
les ⁊ ſulphur ⁊ diſtillatoria ⁊ caminos: Deqꝫ his
omnibus tibi in finem curas inutiles: ⁊ ſtultitiam
coꝛdis:oris obſcenitatem ⁊ ſqualorem ⁊ caliginē
oculorum ac ſollicitam conflaueris paupertatem:
quodqꝫ his omnibus pene peius dixerim:circula
toris nomē: ⁊ nocturnis in tenebꝛis atqꝫ infames
D inter latebꝛas furū vitaꝫ. ¶ Speſ. Spero effectū
pꝛopoſiti uotiuū. ¶ Rō. Sperare hinc foꝛſitan ⁊
geſtire dabit non gaudere. ¶ Spes. Ad ꝓpoſiti
terminum pꝛopinquo. ¶ Rō. An mercurium con
gelaſti? An quid aliud uanitatis? Nunc maxime
a pꝛopoſito longe es:ſemper rebus aliquid defue
rit:dolis nihil.

¶ De ꝓmiſſis aruſpicum. Dia.CXII. ¶ Spes.

A Ruſpices mihi multa pollicent. ¶ Rō.
a Inueniſti ecce aliud genus hominum:cui
ſi credas ſemꝑ pēdeas:ſemꝑ ſperes: Naꝫ
neqꝫ res vnq̄ꝫ aderūt ꝓmiſſe:neqꝫ enim vnq̄ꝫ de-
erūt ꝓmiſſores:ſic res hinc ꝓfugas captans:hinc
ꝓmiſſis impulſus Iſionio ſemꝑ more rotaberis.
¶ Spes. Spem bonam mihi tribuūt aruſpices.
¶ Rō. Nō maius ſpem eſt credulo q̄ꝫ metū paui
do inferre:ꝯſtantes animi neutrā in partē facile in
clināt. ¶ Spes. Multa vndiqꝫ mihi ꝓmittūt ma-
thematici. ¶ Rō. Nihil pꝛomptius q̄ꝫ ꝓmiſſis af
fluē ijs qui careāt pudore:quoſ mētiri aūt pudet:
ad ꝓmittēdum tardi ſunt. ¶ Spes. Leta ſpondēt
mathematici. ¶ Rō. Spōſores q̄re alios ſeu pi-
gnus: ꝓmiſſi fragile genus eſt:nudo v̄bo male cre
dit. ¶ Speſ. Mlta ꝓmittūt mathematici. ¶ Ra
tio. Quare qui ꝓmiſſum ipleat: Satis eſt ſpeꝫ de
diſſe:non pōtvnus dare oia. ¶ Spes. Pꝛomiſſis
aruſpicū experrectꝰ ſum. ¶ Rō. Conſopieris euē-
tibus:nihil eueniet ꝓmiſſoꝝ. ¶ Spes. Magna iu
beoꝛ ſperare. ¶ Rō. Mirū ut animꝰ hoīs qui vir-
tuti cōtumax eſt:uanitati v̄o nimis obediēs. Unū
aliq̄d idqꝫ optimuꝫ iubeat illa:contēnit:q̄cq̄d hec
iuſſerit difficile licet ac peſſimuꝫ paret. ¶ Spes.
Mathematici leta ꝓnunciāt. ¶ Rō. Miri hoīes: B
futura ſola qui nouerint p̄teritoꝝ atqꝫ p̄ntiuꝫ igna
ri: ⁊ que in celo fiūt ita nunciēt q̄ſi ꝯſilio celeſtiū in-
terfuerint recētiqꝫ nunc inde ueniāt memoria:cuꝫ
tñ interim q̄d in terris: q̄d in patria:q̄d in domo:
q̄d in thalamo ſuo fiat neſciāt: Sic penitus ueruꝫ
eſt q̄ apud Tullium legis:q̄ eſt ante pedes ne-
mo ſpectat:celi ſcrutantur plagas. ¶ Spes. Ma-
gna nūciat mathematicuſ inſignis ⁊ uerax. ¶ Ra
tio. Quo diuinus iſignioꝛ: ⁊ mētiēdi libertas ma
ioꝛ: ⁊ fides ꝓnioꝛ mēdacio eſt. Sepe q̄dem mirari
ſoleo:noſterqꝫ nō imerito miratꝰ eſt Cicero: quid
hoc in genere nouum inſuetūqꝫ accidit:ut cum in
cūctis hoībus multa uera memorabili vno mēda
cio obſcurent: ⁊ ſuſpecta fides in poſterū loquen-
tis fiat:in his cōtra grauibus mille mēdacijs vna
leuis ac foꝛtuita ueritas:uelum quoddā ⁊ menda
ci publico fidem q̄rit:ſi qñ uel ſemel:quoniam ne-
mo tā mendax vnq̄ꝫ fuit:q̄n qñqꝫ uerū diceret:no-
lens etiā aut ignarus:vni horum ueri foꝛte aliq̄d
effluxerit:actū eſt:ſi caſura hodie de celo aſtra de
nūciet:credet. Deniqꝫ ſine ulla ſuſpitione mēdacij
mētiri poteſt oia: q̄ſquis ſemel potuit non mētiri.
Unuꝫ enim illud memorat p̄ceps in futurū ꝓmi-
nens: ⁊ p̄teriti ſic oblita credulitas ac deceptori-
bus ſuis fauens. ¶ Spes. Diuinis leta nuncian- C
tibus credo. ¶ Rō. Furētibus credere furoꝛ eſt.
Certe q̄ꝫuis hic Cicero videat ſenſiſſe aliter:cōue
nientius huic rei nomē a grecis inditū q̄ꝫ a ueſtris
iudico. Latini enim a diuis ſeu a diuinitate diui-
nationē: Illi aūt q̄ eſt manticē a furore dixerint:
Uos foꝛtaſſis oꝛnatiꝰ:at illi ueriꝰ. Hāc ſacri docto
res vno omnes ore condēnant: Ambꝛoſiuſ: Augu
ſtinꝰ: ceteriqꝫ qui ſi foꝛte qñ iter multos hic quoqꝫ
mos peſtifer inualuit:ut iter hos garrulos in que
ſtione ueri ob ip̄m ꝓfeſſionis ſue nomē ſuſpecti ha
beant:uere fidei ꝓfeſſores auditi nō erūt: cū oībꝰ
idem ſentiētibus:qui ſunt inumeri: Et q̄ꝫuis diui-
nationem ipꝛobent diuini viri:q̄d tādeꝫ cauſe eſt:
q̄d ue ſuſpitionis:ut nō audiēdus vnus: ⁊ in mul-
tis p̄mus:ac maximus illoꝝ Cicero videat? Cer-
te is totū hoc illuſionū ac fallaciaꝝ genus dānat:
ridet ac deſpicit. Et ad ſūmaꝫ:omiſſis que locꝰ iſte
non capit:oīs non tm̄ pia religio: ſed uera quoqꝫ
philoſophia: ⁊ que illā calle ſuo ſequit poeſis:nec
ſancti modo ſed ēt docti oēs hāc reſpuūt uanitatē
p̄ter illos ſolos qui uel hinc viuūt:uel ab his ſe-
ducti in eoꝝ tēdiculas lapſi ſūt: quoꝝ dānis atqꝫ
erroribꝰ lucrū ſibi atqꝫ artē faciūt:in qua illō ſum
mū ac p̄cipuuꝫ obſcuritate fraudē tegere: ⁊ ſic bi-
ceps ambiguūqꝫ rn̄ſum dare:ut p̄dictū videri poſ
ſit q̄cq̄d euenerit:q̄ oībus futuri notitiaꝫ ꝓfeſſis
in cōe ꝓuiſum eſt:qua in re non ars ipſa:que nul-
la eſt:nō ingenium:q̄ ſine lr̄is rerūqꝫ notitia nu-
dum eſt:ſed illorum calliditas ⁊ audacia ⁊ impu
dētia ipſa mirabilis: Unde quod feſtiue admodū
ait Cato ille rigidus:mirari ſe ꝙ non rideret aru-
ſpex aruſpicē cū vidiſſet: Id ad oēs eque augures
aruſpices:ſoꝛtilegos:cōiectores chaldeoſqꝫ ⁊ ma
thematicos:ac totam quā dixi manticē trahi po-
teſt:tā incertū eſt an illoꝝ fraus turpioꝛ an ridicu-
loſioꝛ ueſtra dementia: Illoꝝ tñ argutijs atqꝫ rati
unculis reſpōdere facile:ſed ꝓlixum eſt notumqꝫ

adeo tanqꝫ a notis ac illuſtribus agitatū:ut nō ſu-
peruacua tm̄ repetitio:ſed temeraria videaṫ.Ue-
ſtre autē ineptiſſime uanitati:quid aliud dici pōt:
niſi dignos uos qui ab homūculis nō terreſtribꝰ
modo ſed luteis ⁊ nullius niſi qua ſtultos ludant
notitiam artis habentibus ſcientie inſignis ob-
tentu: ⁊ celo inſuper auctore fallamini. ¶Spes.
D Perſuaſū eſt mihi ꝓſpera 'iſtare:quoꝝ expectatio
dulcis:leta ⁊ tranqlla eſt.¶Rō.Jmmo qdē ama
ra:triſtis:turbida:ſed uos ſenſu ꝑdito de obiecto
ſenſuuꝫ iudicatis.Perſuaſum ſane nullo negocio
crediderim.Prōptum eſt ꝑſuadere uolētibꝰ:qui-
buſdam ꝑſuaſoꝛ neceſſariꝰ nō eſt:Jpſi ſibi ſunt ua-
tes ⁊ occurſus animātiū uolatuſqꝫ auiū ⁊ garritꝰ
letū in auguriuꝫ dicūt.At ſi quotiēs te iſta fefelle-
rint recogitas:ſi de hac re vicinos interrogas:niſi
uel tu ultro te fallis:uel illi participes erroris que
rūt:facile depꝛehēdes:quoꝛſū his ꝑſtygijs credē
dū ſit niſi tres illi ſūmi hoiuꝫ rerūqꝫ moderatoreſ
Pōpeius:Craſſus ⁊ Ceſar iurati foꝛte ꝯrium di-
cturi ſint:qbus qḋ ꝯſtat magno qdem oiumqꝫ fa-
miliariſſimo teſte Marco Tullio: Chaldei om-
nes aruſpiceſqꝫ ꝓmiſerāt:ꝙ ꝑclaro fine oēs beati
ſenes in patria morerenṫ: Jdqꝫ qꝫ uerū fuerit non
expectas audire:ferro oēs:duo miſerabiliꝰ qꝫ lon
giſſime ab italico romanoqꝫ oꝛbe ſectis fedoqꝫ lu-
dibꝛio reconditis:ueneratis illis totoqꝫ diu foꝛmi
datis oꝛbe capitibꝰ: reliqua inhumat i ferarūqꝫ ⁊
piſciū moꝛſibus ac uolucrū roſtris expoſiti:ceſi ⁊
laceri:miſerandū foꝛtune ſpectaculum iacuere. J
nunc diuinoſqꝫ uates nega:qui tā certa ꝑnūciant.
E ¶Spes. Gratū auguriū notaui.¶Rō.O amen
tiam impoꝛtunā:miſer hō ſucceſſuum notitiā ſuo-
ruꝫ:que ſibi nulla eſt a uolucribꝰ ſperat:Quid hoc
ſtultius fieri pōt?Quia ſi dijs placet ⁊ Deiotarū
regē viſa aquila impendēti ꝑripuit ruine: ⁊ Agrip
pe hebꝛeo inſtare carceris exitū: finēqꝫ miſerie ac
ꝓſperitatis initiū nūciauit ſupꝛa uerticem ſedens
bubo auis:aliogn infamis cuiuſqꝫ Uirgilij carmi
ne carmen ferale deſcribiṫ.¶Spes. Letuꝫ omen
incidit.¶Rō.Omen ab hoie dictū nomē huma-
ne demētie argumētum eſt:quo aliqd ſemper non
externaꝝ modo reruꝫ ſed eaꝝ quoqꝫ que in uobis
ſunt aios in errorē trahat: ne deliramētis anilibꝰ
ulla pars reꝝ uacet: Jtaqꝫ ⁊ ſternutamēta ſeruoꝛū
⁊ natorum foꝛtuito lapſas uoces eo trahitis:non
quo vis illaꝝ ſed quo ueſtra cupiditas uocat:ſcili
cet quia Cēturio ille dixit:Hic optime manebimꝰ:
ne mundi caput transfereṫ:cauſa fuit:Aut qꝛ Per
ſam perijſſe flens infantula ꝓfecturo in bellū nun-
ciauit patri vinci Macedonum regē cōſequēs iu-
dicatū eſt:O humana mēs ebꝛia ⁊ mirabūda:qꝫ
facili impulſu erroris in foueā ruis?¶Spes. Le
ta aderant conſopito.¶Rō.Meſta aderūt exper
F recto.¶Spes.Leta doꝛmiens videbam.¶Rō.
Meſta vigilans videbis.¶Spes. Felix erā per
quietem.¶Rō.Miſer eris per laborē.Sepe ni-
hil ſomnia denūciant ⁊ ſepe contrariū.¶Spes.
Sepe uera videntur in ſomnijs.¶Rō. Quanto
ſepius falſa.Par eſt aūt huius ⁊ reliquarū hmōi
uanitatū ratio:vnuꝫ caſu incidēs ueꝝ: innumeris
falſis aſtipulaṫ:uenturoqꝫ inhians ꝑteritū mens
nō videt.¶Spes.Multa nunciāt diuini.¶Rō.
Jmpoſtores ego hos non miroꝛ: qui de more ſuo
paſcuuṫ artificio:ſed uos ſtupeo qui illorum uētri

aias ⁊ ingenia ueſtra ſubmittitis: ꝓinde quid tu
teneas videris:ſi me ſequi uoles expectabis equa
nimis ⁊ tranqllus:non qd aſtra de te ſed qd aſtro-
rum creatoꝛ ac regnatoꝛ ſanxerit:agēs aliqd idies
ardētius quo illius amore fias dignioꝛ. De euētu
non tibi ueniat in aium ſollicitare iſtos qbus igno
tioꝛ eſt ueritas qꝫ tibi:Deniqꝫ ſic habebis: futura
noſſe durum homini:nec licere ſi expediat:nec ex-
pedire ſi liceat.

¶De leto rumore. Dia.CXIII. ¶Spes. A

Etuſ rumoꝛ iſonuit.¶Rō.Noli fame cre
l dere:mēdax eſt.¶Spes.Multi letos nū
ciant rumores.¶Rō. Sepe tutiꝰ vni cre-
diṫ qꝫ multis.¶Spes.Quod tot nūcijs affertur
falſum penitus eſſe nō poteſt. ¶Rō. Mos fame
vulgaris notus eſt:ueris falſa miſcere.Paucis ue
ris multa mēdacia ꝯdiunṫ.Oia mētienti nihil cre
diṫ.¶Spes.Rumoris auctoꝛ pꝛimus uerax eſt.
¶Rō.At nemo quantū audierit aut viderit refer
re cōtentus eſt:nihil eſt actuꝫ niſi pꝛo ſe qſqꝫ aliqd
auditis adiecerit aut viſis:qḋ cum multi fecerint:
auctū bꝛeui mēdacioꝝ videas aceruuꝫ:ſic per ma
nus:ut aiunt:traditū inter manꝰ etiā creſcit malū:
quodqꝫ ait eximius Poeta:Mobilitate viget:vi-
reſqꝫ acqrit eundo.¶Spes. Hactenus letiſſima B
fama eſt.¶Rō.Quid ſi mulcet ut feriat? Sepe
letum rumorē meſta clades ſequiṫ:creber hic foꝛ-
tune ſtilus:ut ꝓfundius vulneret:ſpeꝫ ꝓmittit cu-
ſpidēqꝫ vulnificā leti cuiuſpiā rumoris illitā dulce
dine iugulo gaudētis iſligit:Qḋ vir doctus itelli
gēs:letis nūcijs nō quatiṫ:heretqꝫ imobilis:ſecuꝫ
uoluēs uel ꝯrium eſſe:uel idipſum qḋ tā fauſtum
videaṫ in ꝯrium vꝰti poſſe.¶Spes. Leto rumore
moueoꝛ.¶Rō.Expecta ſaltem duꝫ ⁊ certus ſit:
tunc quoqꝫ virilē aium rumuſculis agi turpe eſt li
cet ueris:falſis vō turpiſſimū.Multos gauiſos eē
puduit:uerumqꝫ merorem auxit falſi gaudij me-
moria.

¶De expectatione filij uel amici uel illici uel uxoriſ.
Dialogus.CXIIII. ¶Spes.

Pero filij reditū.¶Rō.Speras gaudiū A
s ſollicituꝫ ⁊ ꝓpinquū metū.¶Spes.Spe
ro amicū reuidere. ¶Rō.Rem ꝑdulcem
ſperas ſed fallacē:fragili res hoium ſtatu tremūt:
foꝛſitan quē expectas iaꝫ nūc obijt:potes hoc pꝛo
baſſe ſe vixiſti.Jmpedimentorum mille ſunt gene
ra:vnū cōe oibus moꝛs.¶Spes. Amici conſpe-
ctum exoptatum ſpero.¶Rō.Sunt hec fere con-
iuncta optare: ⁊ ſperare:ſed multis aſſidue caſibꝰ
diſiunguntur:Q̄ multos credimus fuiſſe rome:qꝫ
cupidis animis Marci Marcelli huius ultimi re
ditum expectantes?Cōtra autem vie medio ho-
ſtis illum crudeliſſimus expectabat:cuius poten-
tioꝛ fuit imanitas qꝫ victoris clementia aduerſari
um ab exilio reuocantis.Potuit igitur Ceſar pꝛe
cibus ſenatus Marcello ueniam dare:Non potu
it Marcelli cliens graue maiuſ pati:ut is Ceſaris
beneficio uteretur.¶Spes.Spero amicum ⁊ ex B
pecto hoſte quolibet carentē.¶Rō.Quis eſt hic
hoium hoſte carens:ut ſit aliqs pꝛiuatoꝝ expers:
an publicis inimicitijs quiſqꝫ uacat:ſicarioruꝫ di
co ⁊ pꝛedonum:qui auaritia duce bellum huma-
no generi indixere.Finge aliquod tam benignum
ſydus:ut hec peſtis terris exulet: alꝰs qs arcebit
uehiculoꝝ ⁊ equoꝝ lapſus ⁊ fluuioꝝ ac toꝛrētiū in-

ſultus: ⁊ ruinas pōtiū ac tectoꝝ: equoreaſqꝫ ⁊ aereas tēpeſtates? Adde ferociū incurſus aialium: qbus nō ſingulos tm̄ hoies: Dicearchus curioſiſſimus indagatoꝛ reꝝ talium: ſed q̄dā hoium gn̄a docet occubuiſſe. Et ad ſummā: quot ſūt caſus humanaꝝ reꝝ: quoꝝ nullus eſt numerus: tot ſunt hominū hoſtes: qui ſpem tuā: nō dicā retardare poſſint ſed extiguere. Ut nihil iteruenIat: Moꝛs quā
C dixi ⁊ eūtibus ⁊ ſtātibꝰ ubiqꝫ cōtigua eſt: niſi itinerantibꝰ eo foꝛtaſſe viciniοꝛ: ⁊ quo iter ⁊ uectatio ⁊ locoꝝ cōmutatio pluribꝰ caſuum gn̄ibus videt̄ expoſita. ℭ Spes. Spero amicū ꝓſpero exacto negocio reuerſuꝝ. ℭ Rō. Q̄ȝ glorioſe q̄ꝫ ꝓſpere res geſſerat Druſus Nero diui Auguſti ꝓuignus: ut oibus etiā hoſtibus domitiſ charus eſſet: ita ut eū paulominꝰ adoraret̄: quoꝝ mirificos affectꝰ erga illius memoriā uſqꝫ ad hec tpa: ſi vnq̄ȝ Hermanorum iter ꝓceres fuiſti: te ſentire arbitroꝛ potuiſſe. Certe illa geſſerat qbus uere gloriaret̄: qꝺ romanis in ſaxis p̄mis aliquot ſillabis caſu aliquo deiectis: nūc ēt ſculptum viget his v̄ſiculis. Ad diuoꝛtia Rheni ꝑuaſi hoſtiles depopulatus agros: Dū tibi Roma decus eternaqꝫ ſudo trophea. Hiſter pacat̄ leuioꝛ ibit aqs. Talem hūc iuuenē q̄liter expectabat mūdi dn̄s Auguſtꝰ: qui eū ſibi filium fecerat amādo. Qualiter Liuia Auguſta: cui natura illū charum fecerat: chariorem virtꝰ: chariſſimū reoꝛ fratris ignauia: Qualiter deinde frater ipſe: q̄liſcūqꝫ erga alios tāti certe fratris amantiſſimus. Ad poſtremū q̄liter Roma ipſa atqꝫ vniuerſa reſpublica que de nullo tūc hoium ſic ꝑēdebat? Quid ergo? Quis tā multiplicis ſpei finis: expectatum Druſum: inexpectata moꝛs abſtulit: moꝛbo qꝺ ꝯſtat raptꝰ: ⁊ qꝺ magni ſūt auctores ex fractura cruriſ equo ſuplabēte ſuſcepta: qui viuuſ victoꝛ reuerſurus ſperabat̄ in patriā examinis eſt reuectꝰ? Quid filium huius loquoꝛ Hermanicū? Nullius credo vnq̄ȝ hois expectatio maioꝛ fuit: Nō hunc pater: nō Auguſtus: ambo iam defūcti: ſed Roma ois expectabat tāto deſiderio: q̄ſi totius urbis vnus animus: iſqꝫ ⁊ vidue: ⁊ nō niſi vnicum habētis filiū m̄ris eſſet. Itaqꝫ ad p̄mūȝ egritudinis ſue nunciū attonita penitꝰ ac deiecta ciuitas vultuſqꝫ oium atqꝫ habitꝰ mutati ⁊ meſtū tota urbe ſilentiū fuit. Ubi aūt letioꝛ fama incertis licet auctoribꝰ ſuꝑuenit: ꝯualuiſſe illū ⁊ viuere: ſubitus clamoꝛ atqꝫ feliciſſimus vndiqꝫ ſublatꝰ: ipȝ quoqꝫ Tiberiū excitauit: ꝯcurſuſqꝫ in capitolium ingens factꝰ: ⁊ pene ꝯuulſe temploꝝ fores ad perſoluenda uota agendaſqꝫ dijs gratias: victa nocte luminibus: fractoqꝫ uocibus ſilentio gratulādo canentium: Salua Roma: ſalua patria: ſaluus eſt Hermanicus. Quis v̄o tandem rei exitus? Is nēpe qui humanis in rebꝰ eſt creberrimꝰ: uenit nūcius certioꝛ obijſſe Hermanicū: hinc publicus doloꝛ ac gemitꝰ: nō edictis aut diebus feſtis: aut ullis oino cōſolationibus coerceri quit. Nota eſt hiſtoria libꝛo Ceſaꝝ.iiij. ℭ Speſ. Spo iuuenē filiū
D reuerſuꝝ. ℭ Rō. An hi paꝝ iuuenes de qbus dixi: accipe iuniorē: Marcellinus eiuſdem diui Auguſti nepos ex ſorore: quantū putas expectaretur ab auunculo: qui eū ſic dilexit: ut Uirgilianū illꝺ carmē nobiliſſimū: quo ſummꝰ uates adoleſcētiſ illius pene pueri memoriā honeſtauit: ſine lachrymis audire nō poſſet: ⁊ auctori ſilētium imparet. Quō mater Octauia que illū ſic amauit: ut uſqꝫ ad ultimū vite ſue finē q̄ſi tunc extinctū continuo deploraret: oēmqꝫ ꝯſolatorē non tm̄ ꝯtēneret ſed odiſſet. Quid hec aūt ⁊ qd putaſ niſi qꝺ ceteri: nō redijt ſed relatus eſt: ⁊ Druſū qdem nō q̄lem acceperat Hermania rome. Antiochia Hermanicum: Marcellinū Baiana reſtituit: ueſtraꝝ expectationū ſoꝛs cois: tu tibi nūc aliā fingis: ⁊ ſoꝛs ueniet quē expectas: qui cuȝ uenerit foꝛtaſſis ut abeat ⁊
ſperare incipiēs ⁊ optare. ℭ Spes. Amici abſitis adnentū ſpero. ℭ Rō. Quis miret̄ expectari viuos: cum moꝛtui expectent̄ ut ꝓhibēt? qꝺ niſi iter fatuos ueri faciē nō habet: Arthuſiū Britones expectare fama eſt: Neronē p̄ncipeȝ mundi ſub fine rediturū qdam ſomniāt. Uita ueſtra ab initio ad extremū nō mō uanis expectationibꝰ plena: ſed ipſa expectatio vana eſt. Id ſic eſſe ſi non vides: aut modicum vixiſti aut nimiū: qd hic agit̄ neglexiſti. ℭ Speſ. Expecto villicū rure uentuꝝ. ℭ Ratio. Aut domus arſerit: aut meſſis euanuerit: aut pratū exaruerit: aut bos obierit: aut vites grādo percuſſerit: arbores turbo cōuulſerit: arua toꝛrētibus inundarint: aut apeſ auolauerint: locuſte ſatis iſultauerint colūbos coꝛui ⁊ mures: pullos vulpecula: agnos lupus inuaſerit. Hi fere ruſtici ſunt rumores. ℭ Spes. Uxoris aduentū ſpero. ℭ Rō. Si hoc ſperas: qd iam metuas ignoro. Sic eſt tamen: Sunt ⁊ qui expectent coniugē: ⁊ qui febꝛē.

ℭ De expectatione meliorū tēporū. Dia.CXV.

ℭ Spes.

Spero tpa meliora. ℭ Rō. Oia fere tpa
f eque bona ſunt: qꝛ creatoꝛ temporuȝ eque bonus eſt ſemꝑ: ſed uos tꝑibus bonis male ſemꝑ utimini: Inqꝫ hoc ut in alijs culpas u̅ras rebus aſcribitis. Fac ut homines boni ſint ⁊ tpa bona erunt. ℭ Spes. Tempora hec ſtare nequeunt: letiora ſuccedent. ℭ Rō. Nulluȝ tempus ſtat cuncta ꝑtereūt: cūqꝫ trāſierint: nō redeūt: virtute ⁊ induſtria bonarumqꝫ artiū ſtudijs frenari poſſunt: nō quin fugiāt: ſed ne pereāt: nihil eſt autem dulcius bene impēſi tpis memoria. Sed uos nulla re uti ſcientes: ut opoꝛtet: ubi oēm vitam: uel in ſomnū ac deſidiā: uel in ſollicitudinem atqꝫ uſus peſſimos effudiſtis: tp̄s innoxiuȝ accuſatis. Nunqd mētioꝛ: īfantiā ac pueritiā in uanos ludos: adoleſcētiam ac iuuentā in libidinem atqꝫ auaritiā: ſenectam ⁊ ſenium in querelas ac lamenta conſumitis? Que naȝ hec tēporum culpa eſt? Fluunt illa: fateoꝛ: hec natura eſt: Uos illa dum dat̄ occupare negligitis: nō eſt natura iſta ſed culpa. Uos naturam culpatis: culpam excuſatis: res non noua.
ℭ Speſ. Spero letiora tempora. ℭ Rō. Letitia B
ſeu triſtitia temporum: ut dixi non in tꝑibꝰ ſed in uobis eſt. Eo aūt: quo intelligis non mō letiora tibi ſperāda eſſe ſed triſtiora perpēdes ſi ad etatem ipſe tuā reſpicis: que indies triſtioꝛ: ut a poeta deſcribit̄: ⁊ pleriſqꝫ in ſenibꝰ īuenit̄: ⁊ ſane ſi oculos in terga reflexeris ⁊ numerare atqꝫ eſtimare annos tuos cepis: ſimul īcipies deſꝑare qꝺ ſperas. Nō eſt cur mutari curſū reꝝ ſperes: nō meliora inſtāt tpa: uereoꝛ potiꝰ ne peiora. Cur queſo: niſi qꝛ peiores erunt hoies: quod ⁊ magni diuinarūt viri ⁊ aptis īditijs res declarat: niſi uos moꝛtales bone ſemꝑ ſpei magnū aliqd de ueſtra nobili ac modeſta iuuētute cōcipitis: a qua ego qdē opione lon

C ge abſum:nihil enim boni penitꝰ mēs p̄ſagit: ſic in
vitiū ac ruinā ꝓna ſūt oīa.C Spes.Mala ſūt tp̄a:
meliora ueniēt.C Rō.Dēm etatē de moribꝰ ſuis
q̄ſtā inq̄t Seneca.Addo ego oēꝫ habuiſſe qͦ q̄re
retur:habiturāq̄ꝫ oēm cunctis ſeculis qͦ q̄ratur.
C Spes.Spero letiora tp̄a. C Rō. Una eſt ad
hoc via qui letiora ſi hēas nō expectes:Fac ipſe ti
bi letiorē aīum:qͦ ſine v̄tute fieri nequit : ubi hoc
feceris:leta erūt oīa:triſte nihil.C Spes.Melio-
ra tp̄a expecto.C Rō.Ut ueniāt:qͦ eſt dubium:
certe illis uenientibꝰ tu recedis.Quāto eſt tutius
rite uti p̄ñtibus:ꝙ̄ anxie expectare que uel forte
non ueniant:uel minime ſis viſurus.

C De ſperato p̄ncipis aduētu. Dia.CXVI.

A C Spes.

P Rincipiſ aduētuꝫ ſpero.C Rō.Ut multa
timent̄ que optāda:ſic mlt̄a ſperant̄ que ti
mēda ſūt:Utrāq̄ꝫ in partē penuria iudicij
mlt̄a ē. C Spes. Spero p̄ncipis aduētū.C Rō.
Quanto ſperares honeſtiꝰ libertateꝫ. Nā ꝑfecto
qui dn̄m ſperat:ſuitute ſperat.C Spes.Spero
p̄ncipē uentuꝝ.C Rō. Et illius cōe oium malum
ſperas.Fuit eni qñ ⁊ p̄ncipes iperiū ⁊ p̄ncipē po
puli poterāt ſperare:nūc imperiū p̄ncipi labor eſt:
p̄nceps populi ꝑnities.C Spes.Principē uētuꝝ
ego ⁊ reipublice ſperamus.C Rō. Tu v̄o q̄d pri-
uatiꝫ ſperes videris:in quo ipſo facile falli potes:
ſpes hec reipublice ſtulta eſt.Quis eni niſi amenſ
B ſperet:aut cupiat:qͦ peſtiferꝝ totiēs ſit expertus.
C Spes.Spero p̄ncipem uētuꝝ.C Rō. Et ſecū
ſimul motꝰ reꝝ uarios:mutationes urbiū:noxias
nouitates:famē:peſtem:bella: diſcordias:hec uel
vniuerſa uel ſingula modernis cū p̄ncipibꝰ uenire
ſunt ſolita.Si hec placēt:Principeꝫ ſpera:Ut nil
hoꝝ formidabile ſit:ipꝫ certe inane iā iperij nomē
eſt plenū fame ⁊ rumoꝝ.Boni aūt:oīs effectū ⁊ ſo
lius vmbre uetuſtatis inixū.C Spes.Spero uē-
turum p̄ncipē.C Rō.Ego te v̄o munitū uelim:ut
quotiēs aduētātē audieris:credas te tonitruū ali
quod p̄ambulū fulminis audire:nec ſperare icipi
as ſed timere potiꝰ ſi ēt alteꝝ labi oportet. Time-
re enim aduerſa ⁊ ſi ꝯ̄riū ſit v̄tuti:ꝯſentaneū eſt na
ture:Sperare aūt mala: ⁊ nāe eſt oppoſitū ⁊ v̄tu-
C ti.C Spes.Spero.mox p̄ncipē affutuꝝ. C Rō.
Cū p̄ñtē videris:ſcito te iſauſtū reipublice ſydus
aſpicere:uel memoriā ipſe tuā:uel parētes iterro-
ga tuoſq̄ꝫ auos ⁊ ꝓauos:ita eſſe repies:ut dico:id
q̄ꝫ tu filijs ⁊ nepotibus tuis annuncia:ne ipſi quo
q̄ꝫ aduētū p̄ncipis ſtulti ſperēt.Dic eni q̄ſo qñ vn-
ꝙ̄ uel minute leonis aduentū fere:uel affuturā aq
laꝫ auicule ſperauerit?Liceat ueꝝ loq: ſtultiſſimū
⁊ mali ſui ſemper auidiſſimum animal eſt hō: ce-
teris capiendis eſca opus eſt: homo ſolis fame ſi-
bilis capitur.

C De ſpe fame poſt obitū.Dia.CXVII. C Spes.

A E Ritiſ poſt obitū famā ſpero.C Rō.Mul
ti famā ſe mereri ſperāt cū ifamiā merean
tur: ⁊ ceu viatoreſ erronei dū accedere eſti
māt retrocedūt.C Spes. Famoſus ſum in vita:
famoſiorq̄ꝫ poſt mortē ero.C Rō.Eſt hoc fateor
in nōnullis ueꝝ:vnde ⁊ Anneus Seneca in ep̄l̄a
q̄dam:habiturū ſe gr̄am apͦ poſteros uaticinat̄:
Et Statiꝰ Pāpiniꝰ p̄ñtem famā:benignū iter ſuo
opi ad futuros ſtrauiſſe ait.Et Ouidiꝰ Naſo:ſibi
nomē idelebile futuꝝ:ſeq̄ꝫ ore populi legēduꝫ:per
que oīa ſecl̄a fama victuꝝ p̄ſagit: Neq̄ꝫ hercle ul-
lus hoꝝ fallit̄.Sed ꝙ̄ multos putas idē ſperātes
ſuā fefelliſſe ſpem.Multi hoc idē de ſeipſis credi
derūt forſitā ⁊ ſcripſerūt:nec qͦ ſibi ꝓmiſerāt im
pleuerunt.C Spes.Si famoſus ſum dum viuo: B
cur nō famoſior ſū poſt mortē.C Rō. Quia hoc
quotidianū ⁊ vulgare eſt:ut mlt̄i in vita famoſi ⁊
clari:poſt obitū ſint incogniti ⁊ obſcuri. Miraris.
Cauſa rei huiꝰ in ꝓmptu eſt affabilitas q̄dā : ſmo
comptꝰ ac lepidus:blādū ſuꝑciliū:clara frons:be-
nigna ſalutatio bñficia in vicinos:ꝓtectio i clien-
tes:hoſpitalitas in externos:in cūctos urbanitaſ.
Hec ⁊ his ſil̄ia viuētibꝰ famā q̄rūt : ea v̄o mox ut
hinc abierint nō durāt:niſi forſitā ꝙ̄diu qui illos
nouerāt ſuꝑſūt:qͦ ipꝫ ꝙ̄ breue ſit cōſpicis . Quō
aūt duraret nō in ſolido radicata:nāle eſt ut fūda-
ta debiliter leniterq̄ꝫ aucta breuiter dilabant̄: Ut
ſit fama durabilis aut vite ſanctitas aut geſtoruꝫ
claritas aut iſignis ſcriptoꝝ p̄ſtabit elegātia.Raꝝ
decꝰ:loq̄ces iſti ⁊ urbani qui togati ac gēmati po-
puloꝝ digitꝭ oñdunt̄:nō niſi ꝙ̄tū loq poterūt: aut
paulo āplius cognoſcent̄.Duꝝ hos apparatꝰ tā ce
leriter ⁊ has pōpas:hāc ſcie nubē:hec v̄boꝝ toni-
trua in tenuē fumū euaneſcē:durum fateor:ſed ſic
eſt:nā nec ipſi de ſe teſtimoniū p̄buerūt ambitioni
aut lucro aut ſōno dediti:nec qui p̄beat meruerūt
C Spes.Famā iueniā poſt mortē.C Rō. Fama C
nihil vnq̄ꝫ mortuis ꝓfuit:viuis ſepe etiam nocuit.
Quid eni ꝑnitiē ac mortē Ciceroni ac Demoſthe
ni:niſi iſignis lr̄aꝝ fama ꝯſeruit. Idē de Socrate
ac Zenone: ⁊ mille alijs dici pōt: Noti oēs.Quid
v̄o niſi fama ſcie ⁊ igenij dedit cām filio Gnoſij re
gis Androgeo ut ab atheniēſibꝰ mactaret̄.Quid
Oete Colchoꝝ regi Argonautas attulit delectoſ:
ut aiūt:viros:uere aūt p̄dones niſi fama diuitiaꝝ.
Nā q̄d ſignificaſſe aliͦ credimꝰ famoſū illͦ aure-
um uellus arietis:niſi opes mlt̄as lateq̄ꝫ vulgataſ
q̄bus diuites beſtiales opūq̄ꝫ inopes ueraꝝ uelut
arietes uelleribꝰ ueſtiunt̄.C Spes.Famoſus ero. D
C Rō.Ut ſit ita:q̄d hinc magnū cōcipiſ:eēt aliq̄d
forte fama:ſi notitia comes eſſet:ut plerunq̄ꝫ acci
dit inviuis: Nunq̄d laudari ꝓderit ab his qui te ſi
videāt nō agnoſcāt.Dic eni q̄ſo ſi Homeꝝ videas
⁊ Achillē:ſi Uirgiliū ⁊ Auguſtū:nunq̄d nō ignoti
abibūt:cū tā nota ⁊ tā clara ſint noīa.Crede mihi:
ſpes ur̄e magna ex ꝑte dupliciter uane ſūt : ꝙ nec
ſperata ꝓueniunt:nec ut ꝓueniant afferunt qͦ pro
mittūt.Fere eniꝫ plus in ſpe ſunt humana omnia
ꝙ̄ in re.Mittite igitur ſpes inanes ⁊ uana deſide
ria:contemptiſq̄ꝫ terreſtribus iam tandem ⁊ opta
re diſcite ⁊ ſperare celeſtia.

C De gloria ex edificijs ſperata. Dia.CXVIII.

C Spes.

A E X edificijs gloriā ſpero.C Rō.Neſciebā
calce ⁊ harena ⁊ lignis ⁊ lapidibus glo
riam queri : credebamq̄ꝫ ꝙ rebus geſtis
⁊ virtutibus quereretur.C Spes. Edificādo mi
hi gloriam paro.C Ratio.Sed fragilem ac cadu
cam.Omnia que manu hominum facta ſunt : uel
manu hoīuꝫ euertunt̄:uel ſtādo ⁊ durādo defici-
unt.Habet eni manꝰ lōge ꝑualidas:longa dies : e
cunctis ueſtris opibꝰ nulluꝫ ſenio reſiſtit. Cuētibꝰ
ergo ſuꝑ q̄bus hec tua gl̄ia fundata eſt:ipſaꝫ quo-
q̄ꝫ corruere eſt neceſſe.Si forte nō credis : reſpice
ad antiqua que ignota tibi q̄dem eſſe nō poſſunt:

Ubi eſt nũc Troianũ illud Jliõ ſupbũ? Ubi Byr
ſa Carthaginis: ubi turris ⁊ menia babylõis. Be
luarum nũc habitatio ⁊ ſerpentũ. De babylone lo
quoꝛ antiqua. Altera nẽpe ꝓpinquioꝛ atqꝫ recẽtioꝛ
adhuc ſtat: cito itidem caſura. Si eſſetis viri: Ubi
ſunt deniqꝫ ſeptem illa opera grecis ſcriptoribus
celebꝛata? Atqꝫ ut ad ꝓpinquiora ueniamus: ubi
eſt q̃ſo illa Neronis domus aurea: que quãtuꝫ fa
tigauerit: Architectos cogita: lectores ẽt nũc fati
gat: que quidem domus vna cuꝫ alijs edificãdi fu
roribus: qbus oẽs exceſſit ad iopiam illum cõpu
lit ⁊ rapinas? Ubi ſunt therme Diocletiane: ⁊ bal
neũ Antonianũ: ⁊ cymbꝛũ Marij: ⁊ ſeptiçonium
Seueri: ⁊ eiuſdẽ therme Seueriane? Demum ut
ſũmaꝫ reꝝ attingã: ubi eſt Auguſti forum: ⁊ edes
Martis ultoris: ubi edes tonãtis Jouis in capito
lio: ⁊ Apollinis tẽplũ in palatio: ubi eiuſdẽ poꝛti
cus ac bibliotheca greca pariter ⁊ latina: ubi poꝛ
ticus altera ⁊ baſilica Gaij Lucijqꝫ nepotum ſub
noie dedicata ⁊ extructa: ⁊ poꝛticus tertia Liuie
coniugis ⁊ ſororis Octauie theatrũqꝫ Marcelli?
Ubi tot opa per illuſtres viros iuſſu eiuſdẽ ꝑnci
pis ⁊ hoꝛtatu: multis urbis in locis tanto labore:
tantis impenſis edificata? Martij Philippi edes
Herculis ⁊ muſarum: Lucij Coꝛnificij edes Dia
ne: Aſinij Pollionis atrium libertatis: Munacij
Plancij edes ſaturina: Theatrũ Balbi Coꝛnelij:
amphitheatrum Statilij Tauri? Jnnumerabilia
ꝑter hec opa Marci Agrippe. Neue eã per ſingu
los: ubi ſunt tot luxurioſa ꝑncipum palatia? Que
in libꝛis inuenies noia: Quere urbẽ totam aut ni
hil iuenies: aut ꝑexigua tantorum opeꝝ ueſtigia:
Tu de tuis qd ſperes videris. Certe Auguſtꝰ oiuꝫ
ſupꝛemus: niſi aliud q̃ꝫ edificia religſſet: iampꝛidẽ
ois eius gl'ia coꝛruiſſet: Nec ỽo ſolũ tẽpla deoruꝫ
que parauerat in ipſos edificãtes ruere: ſed pia ẽt
loca hac ipſa etate in eadẽ urbe alia ceciderũt: alia
tremuerũt: ⁊ nũc vix põderibus ſuis ſtant: pꝛeter
vnũ Pantheõ Agrippe: qͦd dijſ erectũ ſancti poſſi
ſidẽt ⁊ Maria: que antiqſſimã illã domũ ſui nois
ỽtute ſuſtẽtat. Crede mihi alijs q̃ꝫ lapideis funda
B mentis eget gl'ia ut mãſura ſit. C Spes. Ex edifi
cijs gl'iam q̃ro. C Rõ. Quere illã igiꝷ ubi eſt: ni
hil vnq̃ꝫ inuenies ubi nõ eſt: Uera qdem gl'ia non
eſt in menibꝰ neqꝫ in ſaxis: Sunt fateoꝛ reꝝ vulgo
iudices: qui dicãt tribꝰ modis gl'iam q̃ri: gerendo
magnũ aliqd qͦd de te ſcribãt auctores idonei: uel
ſcribẽdo aliqd qͦd mirenꝷ ⁊ legãt poſteri: uel inſi
gne aliqd opus extruẽdo: ut ſit ita: ultimũ tm̃ hoc
oium ⁊ mininum ac caducum. C Spes. Reliquo
opa edificioꝝ: qbus moriẽs ipſe mecũ glorioꝛ ⁊ a
poſteris gl'iaꝫ ſpero. C Rõ. Gloriatꝰ eſt Auguſtuſ
ipſe de quo dixi: ꝙ urbeꝫ marmoreã relinqueret:
quã latericiã accepiſſet: que tm̃ gloria niſi alijs re
bus adiuta eſſet quonã fuerit ꝑuentura cõſpicimꝰ
ꝓinde cum melioribꝰ curis morere ſtabileſqꝫ ſpes
amplectere. Jſta etenim qbus fidis: ⁊ nullius ꝑcij
ſunt: ⁊ te ilico conſequenꝷ inqꝫ ipſam vnde ſumpta
terrã reuertenꝷ. C Spes. Edificaui domos vnde
laudem ſpero. C Rõ. Laudabũt foꝛſitan qui illas
inhabitabũt. Breuis laus ⁊ anguſta: qui poſt ue
nient: uel illas non inuenient: uel a paganis: ut vul
go dicitur: factas dicẽt: tuum nomẽ ignotũ erit.

C De ſperata gloria ex conuictu. Dia.CXIX.
C Gau.

Pero gl'iaꝫ ex ꝯuictu. C Rõ. Refert mul A
f tum qbus cõuiuas: ſunt: qdaꝫ utinãqꝫ nõ
pl'imi quoꝝ ꝯuerſatio ſit iſamis. C Speſ
Scio niſi bonis artibꝰ aut bonoꝝ cõtubernio glo
riam nõ q̃ri: Ego hoc ultimo ſubnixus ſpero: uel
bonoꝝ exẽplo bonus fieri: uel ſi nihil aliud boruꝫ
uel familiaritatis ſolam gl'iam mihi fore. C Rõ.
Eſt id qdem in adoleſcẽte ꝑcipue ſignum optimũ:
qui niſi bonum aiuꝫ hẽret nequaq̃ꝫ iũgi bonis op
taret. Eſt enim amicitiaꝝ ac familiaritatũ fere om
nium cã nexuſqꝫ ſil'itudo q̃dam. Age ergo ſi quoſ
imitaris eq̃ueris bene erit. Si minus: mõ qͦd in
te eſt nihil omiſeris: ipſa uoluntas bona laudis ⁊
gl'ie ꝑmio nõ carebit. Pꝛima eniꝫ ⁊ maxima pars
virtutis: eſt bonũ uelle: qͦd niſi ꝑceſſerit nõ ſequeꝷ
virtꝰ. C Spes. Familiaritate bonorum glorioꝛ.
C Rõ. Laudo id qdem mõ: nec te lucri cuiuſpiaꝫ B
nec alia ſpes iducat: eoqꝫ tua tm̃ pergat intẽtio ut
ſimilis illis fias. Aliogn quod ꝓpter gloriam ſo
lam fit: uerã gl'iam nõ mereꝷ. C Spes. Ex bono
rum ꝯuictu gl'iaꝫ ſpero. C Rõ. Spes qdẽ magna
nec ipꝛoba qñ ⁊ in ſcia ⁊ in eloquẽtia ⁊ belli pa
ciſqꝫ artibꝰ obſeruãdo ⁊ imitãdo fit. Multi olim il
luſtres ex ꝯuictu illuſtrium euaſere. Jllud vide: ne
aut tibi pꝛo bonis ducibꝰ maloſ elegeriſ errore ali
quo: aut bonoꝝ flebili raritate ⁊ ỽtutuꝫ huiꝰ etatis
inopia pꝛoꝛſus aſſequi nequeas quod intendis.

C De multiplici ſpe. Dia.CXX. C Gau.

Ulta ſpero. C Rõ. Multa in ſpe ml'ta eſt
m uanitas multuſqꝫ fallẽdi aditus foꝛtune. A
C Spes. Spero ml'ta. C Rõ. Speꝫ mul
tiplicẽ: ml'ta deſtituit. Qui modicũ ſperat iter ca
ſibꝰ artauit atqꝫ nihil obſtruxit. C Spes. Ualitu
dinẽ bonã ſpero. C Rõ. Moꝛtalitatis obliuionẽ.
C Spes. Spero lõgã vitã. C Rõ. Diuturnũ car
cerem: ubi multa feras: multa videas que nolis.
C Spes. Mẽbꝛa viuacia. C Rõ. Uincula tena
cia: grata tm̃ vnde metuas abſolui. C Spes. Foꝛ
mã coꝛpis elegãteꝫ. C Rõ. Uoluptatũ ſtimulos.
C Spes. Annoꝝ ꝓſperos exitꝰ. C Rõ. Pudẽdi
materiã dolẽdiqꝫ. C Speſ. Amice ꝯuentã moꝛtẽ.
C Rõ. Breue fedũqꝫ neſcio quid. C Spes. Pec B
cãdi licẽtiã. C Rõ. Jnfelix gaudiũ: penitẽtiã lon
geuã. C Spes. Ultionis occaſionẽ. C Rõ. Adi
tũ ſeuitie. C Spes. Agile coꝛpꝰ ac ualidũ. C Rõ.
Mãcipium ꝯtumax ⁊ rebelle. C Spes. Diuitias
multas. C Rõ. Grauẽ ſarcinã ex lappis ⁊ tribu
lis. C Spes. E diuerſis equoribꝰ ucturas naues.
C Rõ. Late diſpſam ſoꝛtẽ intra mõſtra maris ac
ſcopulos agitatã fluctibus: tractã funibꝰ: pulſam
uẽtis. C Spes. Lucrum de conceptis mercibus.
C Rõ. Eſcaꝫ que te perpetua ſollicitudine capiat
lucroqꝫ vnico in multa credulũ dãna ꝑcipitet: mer
catoꝛ nouꝰ eſt facilis ad credẽdũ: exꝑtus ml'ta cir
cũſpicit. C Spes. Honeſtas filie nuptias filio ue.
C Rõ. Nulla ferme res tã crebꝛo fallit ⁊ tã graui
ter. C Spes. Magnã potentiam. C Rõ. Jnuidio
ſam miſeriã: opulẽtam inopiã: pauidam ſuperbiã. C
C Spes. Regnum ⁊ imperiũ. C Rõ. Pꝛecipitiũ
⁊ pꝛocellas ⁊ ſub ſtellanti diademate fuſcum ſu
ꝑciliũ: coꝛ anxiũ: infelicẽ vitã. C Spes. Honores
fori. C Rõ. Puluerem ac ſtrepitum. C Spes. Cõ
iugiũ ⁊ natos. C Rõ. Litigiũ ⁊ curas. C Spes.
Mihi militiã: ⁊ uxorẽ filio. C Rõ. Tibi laborem
ac dilecto penam. C Spes. Uetule obitũ uxoris:

ꝛ ꝯiugem iuniorem. ¶ Rō. Attrito laqueo diſſol
D ui: ut nouo ꝛ ualido vinciaris. ¶ Spes. Jngeniū:
linguaꝫ lr̄aſq;. ¶ Rō. Jncudem: malleū ꝛ maſſaꝫ:
q̄bus tibi atq; alijs ſomnū frāgas. ¶ Spes. Lau
dationem funeri. ¶ Ratio. Philomenam ſurdo.
¶ Spes. Aureā pyramidē. ¶ Rō. Domum pictā
ceco. ¶ Spes. Gloriam poſt mortem. ¶ Rō. Le-
ues auras poſt naufragium. ¶ Spes. Nomē apđ
poſteros. ¶ Rō. Teſtimoniū ab ignotis. ¶ Spes
Heredem meuꝫ. ¶ Rō. Patrimonio amicuꝫ tuo:
ꝛ tibi ne redeas.

¶ De pace animi ſperata. Dia.CXXI. ¶ Gau.

A a Nimi pacem ſpero. ¶ Rō. Quid ſperare
mauis q̄ȝ hēre pacē? Hanc mox ut bona fi
de uelle ceperis: inuenies. ¶ Spes. Spe
ro pacē animi. ¶ Rō. Paceꝫ ſperare bellātis eſt.
Quis aīo tuo bellum infert: niſi vnus tu? qđ ipſe
tibi abſtuleris impudenter: ab altero poſtules aut
ſperes. ¶ Spes. Spero animi paceꝫ. ¶ Rō. Un-
de precor: aut qñ ſperes qđ ipſe tibi nunc poteſ da
re? Sic ut illam tibi nemo alius q̄ȝ tu poſſit eripe-
re? Pone arma cupidinum atq; irarum: plenā aīo
queſieris pacem. ¶ Spes. Spero pacem ꝛ quie-
tem animi. ¶ Rō. Quid igit̄ qđ agis aduerſum
paci eſt: contraq; tuam ſpem tantoꝑe niteris? Uix
tātū deberēt niti hoīes ut ſalui eſſent: q̄ȝtū nitunt̄
ut pereant. Pluris pene bellū iuge animi laborq;
emit̄: q̄ȝ emenda pax eēt ac requies. Sic pugnant
ſpes mortalium ac uota cum ſtudijs: ut non vniuſ
hoīs vnum pectus ſed multoruꝫ: eorumq; de om-
nibus diſſidentiū videatur. ¶ Spes. Quietē ſpe
B ro. ¶ Rō. Mirum: vnde uobis hec libido ſperan
di ſemꝑ: O mortale genus. Siq̄dem qđ ſperatis
adepti eſtis: rurſus ſpem in lōginqua trāſmittitiſ:
ꝛ inde rurſus alio: ita ne craſtinus dies hodierno
ſit clarior: ꝛ meliora ſemꝑ futura p̄ñtibus. Sunt
nēpe quibus nil ſit gratius q̄ȝ ſperare: qui ſpem ip
ſam ſperataꝝ rerum nullis euētibus ꝑmutataꝫ ue
lint: q̄bus ego q̄d optauerim: niſi ut procraſtināteſ
oīa: boniſq; ſe ſuis interim ſpoliantes: iter irritas
ſpes ſeneſcant: quo uel ſic intelligāt inaniter ſe ſpe
raſſe: ꝛ in tergū uerſi videant fruſtra ſe alibi queſi-
uiſſe qđ ſecum erat. ¶ Spes. Spero pacē requiē-
q; animi. ¶ Rō. Magna pars reꝝ humanaꝝ vm
bra eſt: magna pars mortalium uēto paſcit̄ ꝛ inſō-
nijſ gaudet. O q̄ȝ multi cum hac ſpe ad eternos la
bores ꝛ bella deſcendunt.

¶ De ſpe vite eterne. Dia.CXXII. ¶ Gau.

A f Pero eternā vitam. ¶ Rō. Nulla maior:
nulla pulchrior: nulla ſanctior ſpes: mō nō
ceca ꝓceps ue ſit. Sūt enim qui ſemꝑ ma-
le agēdo bonū ſperēt: quo nihil eſt ſtulti⁹. ¶ Speſ
Eternā vitam ſpero. ¶ Rō. Ea eſt virtutum ꝯſan-
guinitas atq; cōnexio: ſicut a philoſophiſ diſputa
tum eſt: ut neceſſe ſit eū qui vnā habet oēs habere
virtutes: cui illud eſt cōſequēs: vna virtutū caren-
tem cūctis carere virtutib⁹: qđ ſi de moralib⁹ ueꝝ
eſt: q̄d de theologicis opinemur? Jtaq; ſi ſpem ha
bes: charitatem ſimul hēas oportet ac fidem. Si
qua haꝝ deſit: nō iam ſpes ulla ſed ꝓſumptio incō
ſulta eſt. ¶ Speſ. Uitā ſpero eternā. ¶ Rō. Rem
bonā: imo optimā ſperas: Jllud vide: ut qđ bonū
agis: agas bene. Sunt ꝛ qui bona male agāt: nec
min⁹ īfallibilis eſtimator qui q̄liter q̄ȝ q̄d fiat aſpi
cit: nec minus aduerbia q̄ȝ v̄ba librat ac nomina.

¶ Spes. Spero vitam eternā. ¶ Rō. Non cele- B
ſtes tm̄ ſed terreſtres dñi de ſe ſeparari amāt: ſed
a q̄bus ꝑfecto ab his q̄bus ſe charos ac dilectos
ſciunt: aut qui ſi qñ forſitan odioſi fuerint ac rebel
les: redire in gr̄am optātes ad miſericordiaꝫ cōfu
gerunt. ¶ Spes. Uitā eternam ſpero. ¶ Rō. Ui-
tam tꝑalem corrige: hac ad illaꝫ pergit̄. ¶ Spes.
Spero vitā eternā. ¶ Rō. Una oīum ſpes eſt: que
ſi rite illam cōcipis ꝛ felicem te faciet ꝛ iam facit.
¶ Spes. Eternam vitam ſpero. ¶ Rō. Primum
eſt: ut miſericordiam: dehinc vitā ſperes: utranq;
ſobrie ac modeſte. ¶ Spes. Spero eternam vitā.
¶ Ratio. O felix niſi te ſpes iſta fefellerit.

¶ Franciſci Petrarche poete oratoriſq; Clariſſi-
mi liber primus: in quo de proſpera fortuna diſpu
uit: feliciter explicit.

¶ Jnſignis ac plurimū cōſolatiui opis Frāciſci Petrarche poete atq; oratoris Clariſſimi: de remedijs utriuſq; fortune ad azonē: duos libros dialogis ducētis quinquagintaquattuor diſtinctos conti- nentis. Dialogorum libri ſecundi de re- medijs aduerſe fortune collecta: ordina- ta: enumeratiuaq; annotatio.

De deformitate corporis.	dia.primus.
De imbecillitate.	dia.ij.
De aduerſa ualitudine.	dia.iij.
De ignobili patria.	dia.iiij.
De originis obſcuritate.	dia.v.
De obſcena origine.	dia.vj.
De ſeruitute.	dia.vij.
De paupertate.	dia.viij.
De damno paſſo.	dia.ix.
De tenui victu.	dia.x.
De originali inopia.	dia.xj.
De numeroſa ꝓlis graui ſarcina.	dia.xij.
De amiſſa pecunia.	dia.xiij.
De uadimonio.	dia.xiiij.
De amiſſione temporis.	dia.xv.
De aduerſo ludo taxillorum.	dia.xvj.
De ſpōſa alteri adiudicata.	dia.xvij.
De uxoris amiſſione.	dia.xviij.
De importuna uxore.	dia.xix.
De raptu coniugis.	dia.xx.
De impudica uxore.	dia.xxj.
De uxore ſterili.	dia.xxij.
De filia impudica.	dia.xxiij.
De aduentitio dedecore.	dia.xxiiij.
De infamia.	dia.xxv.
De q̄ſito ex indignis laudibus pudore.	dia.xxvj.
De amicis infidelibus.	dia.xxvij.
De ingratis.	dia.xxviij.
De ſeruis malis.	dia.xxix.
De ſeruis fugitiuis.	dia.xxx.
De vicinis importunis.	dia.xxxj.
De inimicis.	dia.xxxij.
De prerepta facultate vindicte.	dia.xxxiij.
De odio populari.	dia.xxxiiij.
De inuidia paſſiue.	dia.xxxv.
De contemptu.	dia.xxxvj.

De promiſſi muneris tarditate. dia.xxxvij.
De repulſis. dia.xxxviij.
De iniuſto domino. dia.xxxix.
De indocto preceptore. dia.xl.
De diſcipulo indocili ac ſuperbo. dia.xlj.
De nouerca. dia.xlij.
De duritie paterna. dia.xliij.
De contumaci filio. dia.xliiij.
De diſcordi fratre. dia.xlv.
De amiſſo patre. dia.xlvj.
De amiſſa matre. dia.xlvij.
De amiſſo filio. dia.xlviij.
De infantis filij caſu miſero. dia.xlix.
De filio qui alienus inuētus eſt. dia.l.
De amiſſo fratre. dia.lj.
De morte amici. dia.lij.
De abſentia amicorum. dia.liij.
De graui naufragio. dia.liiij.
De incendio. dia.lv.
De graui negocio ac labore. dia.lvj.
De duro itinere. dia.lvij.
De ſterilitate annua. dia.lviij.
De villico malo ⁊ ſuperbo. dia.lix.
De furtis. dia.lx.
De rapinis. dia.lxj.
De dolo malo. dia.lxij.
De habitatione anguſta. dia.lxiij.
De carcere. dia.lxiiij.
De tormentis. dia.lxv.
De iniuſto iudicio. dia.lxvj.
De exilio. dia.lxvij.
De obſeſſa patria. dia.lxviij.
De patria euerſa. dia.lxix.
De metu perdendi in bello. dia.lxx.
De ſtulto ⁊ temerario collega. dia.lxxj.
De icōſulto ⁊ p̄cipiti magiſtro militie. dia.lxxij.
De infauſto prelio. dia.lxxiij.
De bello ciuili. dia.lxxiiij.
De diſcordia animi fluctuantis. dia.lxxv.
De ambiguo ſtatu. dia.lxxvj.
De vulneribus acceptis. dia.lxxvij.
De rege ſine filio. dia.lxxviij.
De regno amiſſo. dia.lxxix.
De proditione. dia.lxxx.
De amiſſa tyrannide. dia.lxxxj.
De perditis arcibus. dia.lxxxij.
De ſenectute. dia.lxxxiij.
De podagra. dia.lxxxiiij.
De ſcabie. dia.lxxxv.
De vigilia. dia.lxxxvj.
De inquietudine ſomniorum. dia.lxxxvij.
De celebritate nominis iportuna. dia.lxxxviij.
De dolore ex malis moribus hominum concepto dialogus. lxxxix.
De minutis tedijs rerum uariarum. dia.xc.
De terremotu. dia.xcj.
De peſte latiſſime ſeuiente. dia.xcij.
De triſtitia ⁊ miſeria. dia.xciij.
De dentium egritudine. dia.xciiij.
De egritudine tibiarum. dia.xcv.
De cecitate. dia.xcvj.
De auditu perdito. dia.cxvij.
De tedio vite. dia.xcviij.
De grauitate corporis. dia.xcix.
De grauis ingenij tarditate. dia.c.
De inopi ⁊ infirma memoria. dia.cj.
De eloquentie defectu. dia.cij.
De amiſſione lingue ⁊ loquele. dia.ciij.
De virtutis inopia. dia.ciiij.
De auaritia. dia.cv.
De inuidia actiue. dia.cvj.
De ira. dia.cvij.
De gula. dia.cviij.
De torpore animi. dia.cix.
De luxuria. dia.cx.
De ſuperbia. dia.cxj.
De febribus. dia.cxij.
De dolore iliaco atq̃ extaſi. dia.cxiij.
De totius corporis dolore ac languore uario. dialogus. cxiiij.
De furore. dia.cxv.
De ueneno. dia.xvj.
De metu mortis. dia.cxvij.
De uolūtaria i ſeip̄z manuū iniectiōe. dia.cxviij.
De morte. dia.cxix.
De morte ante diem. dia.cxx.
De morte violenta. dia.cxxj.
De morte ignominioſa. dia.cxxij.
De morte repentina. dia.cxxiij.
De egrotante extra patriaʒ. dia.cxxiiij.
De moriente extra patriam. dia.cxxv.
De moriente in peccatis. dia.cxxvj.
De moriēte ſollicito quid de patrimonio ac libris futurum ſit. dia.cxxvij.
De moriente anxio quid uxor eo mortuo ſit actura. dia.cxxviij.
De morien te ſollicito quid poſt ſe patrie euentuꝝ ſit. dialogus. cxxix.
De ſtudio fame anxio in morte. dia.cxxx.
De moriente ſine filijs. dia.cxxxj.
De moriēte q̄ metuit iſepult⁹ abijci. dia.cxxxij.

Finis annotationum ſecundi libri.

ℭ Franciſci petrarche poete oratoriſqꝫ Clariſſimi: in operis ſui de Remedijs utriuſqꝫ fortune librum ſecunduꝫ: quo de aduerſa diſputat̃ fortuna: Epiſtolaris prefatio.

A X oib⁹ que mihi lecta placuerint uel
audita: nihil pene uel iſedit altiuſ uel
e tenacius inheſit uel crebrius ad me-
moriã rediit: ꝙ̃ illud Heracliti: Om-
nia ƀm litem fieri. Sic eſt enim: Et
ſic eſſe propemodũ vniuerſa teſtant̃. Rapido ſtelle
obuiãt firmamẽto: Cõtraria inuicẽ elemẽta cõfli-
gunt: Terre tremũt: Maria fluctuant: Aer quatit̃:
Crepãt flamme: Bellũ immortale gerũt uẽti: Tẽ-
pora tẽporibus cõcertant: ſecũ ſingula: nobiſcum
oia. Uer humidũ: Eſtas arida: Mollis autũnus:
Hyems hiſpida: Et que viciſſitudo dicitur: pugna
eſt. Hec ipſa igitur qbus inſiſtimus: quib⁹ circũfo-
uemur ⁊ viuimus: que tot illecebris blandiuntur:
ꝙ̃qꝫ ſi iraſci ceperint ſint horrẽda: indicãt terremo
tus ⁊ concitatiſſimi turbines indicãt naufragia at
qꝫ incendia ſeu celo ſeu terris ſeuientia. Quis in-
ſult⁹ grãdinis? Quenã illi vis imbriũ: qui fremi-
tus tonitruũ: qui fulminis impet⁹: que rabies pro
cellarũ: qui feruor: qui mugit⁹ pelagi: qui torrentiũ
fragor: qui fluminũ excurſus: qui nubiuꝫ curſus ⁊
recurſus ⁊ cõcurſus? Mare ipſum preter apertaꝫ
ac rapidã vim uẽtorũ atqꝫ abditos fluctuũ tumo-
res incertis vicibus alternãtes: certos ſtatutoſqꝫ
fluxus ac refluxus habet: cũ multis in locis: tum
conſpectius in occaſu: que res dũ manifeſti motuſ
latẽs cauſa querit̃: non minorẽ philoſophorum in
ſcholis: ꝙ̃ fluctuũ ipſo in pelago litẽ mouit. Quid
B ꝙ nulluꝫ aial bellis uacat? Piſces: fere: uolucres:
ſerpẽtes: hoies: vna ſpẽs aliã exagitat: nulli oium
quies data: leo lupũ: lupus canẽ: canis leporẽ inſe
quitur. Eſt ⁊ canũ ſtirps audentior: nõ lupis mo-
do reſiſtere: ſed leones: pardos: apros: urſos inſe-
ctari ſolita atqꝫ aggredi. Quorundã ṽo tam gene
roſa ferocia ⁊ tã nobilis fert̃ elatio: ut urſos aproſ
qꝫ faſtidiant: inqꝫ ſolos elephantes aut leones di-
gnent̃ irruere: qualẽ vnũ Alexandro regi miſſũ cõ
temptuqꝫ tali male cognito cõtemptũ occidiqꝫ iuſ
ſum legimus: miſſumqꝫ inde alterũ ꝓbatũqꝫ qua
decuit: dilectũqꝫ regi vnice atqꝫ in delitijs habitũ
Nã ipſius canis erga hoiem: cui fert̃ amiciſſimus
quãta ſit charitas: niſi quã cõciliat ſpes cibi: ꝑter
morſus ⁊ latratus implacabiles: nõ tm̃ Acteonis
fabula: ſed diſcerptus uere ꝓbat Euripides Uul
C pina fallacia vna quidẽ ex multis audita eſt: Pi-
ſcatores cũ ad urbẽ piſces deferrẽt: qđ eſtate libẽ-
ter noctu faciũt: aliquãdo vulpeculã ceu exanimẽ
calle medio trãſuerſam habuiſſe: quã arreptaꝫ de-
coriaturi ex cõmodo: cũ ſupra ſarcinã ꝓieciſſent il
lã ubi ſe piſcibuſ affatim ipleſſet ſubito proſiluiſſe:
mirantibuſqꝫ illis atqꝫ indignantib⁹ effugiſſe. Iaꝫ
qui oro alij vulpiũ doli: qui luporũ ullulat⁹: quod
murmur ad caulas que coruoruꝫ miluorũqꝫ circa
colũbarꝫ domos ac pullorꝫ nidos vigilãtia: qđ iter
ſe: ut ꝑhibẽt naturale eternũ atqꝫ odiũ? Alter alte
rius inuadit nidum effractiſqꝫ ouis ſpem ꝓlis in-
terimit. Nã cucullo nõ vnus quidẽ alterqꝫ eſt ho-
ſtis omnes fere auicule illi inſultant ꝓfugo ſemꝑ ⁊
querulo. Quenã ꝑterea ⁊ q̃les muſtelarũ contra
aſpides iſidie? Quod circa diuitũ thalamos acu-
mẽ furũ? Quenaꝫ ex diuerſo cuiuſqꝫ pro ſe ſuo in
genere excubie: quãtaqꝫ ꝙ̃qꝫ vigil repugnãtia eſt?
Quis uenatorꝫ: quis ue aucupũ artes ac laqueos D
quis piſcatorũ hamos ac retia: horũqꝫ oium labo
res vigiliaſqꝫ explicet? aut hec cõtra: ferarũ: auiũ:
piſciũ ingenia? Que cũcta quid ſint aliud ꝙ̃ litiuꝫ
iſtrumẽta? Age qui nã aſylorũ aculei ueſparumqꝫ
hiſqꝫ cũ peſtibus? que boum prelia: qui ſudores?
Nec maior canũ equorũqꝫ aut reliquorũ quadru-
pedũ par quieſue. Que muſcarũ eſtiua tedia: que
niuium quas muſcas albas ludo dicunt hiberne
moleſtie? Que ſoricũ pennis ingẽtudo: que puli-
cũ pernox obſidio: que culicum lis diurna: que an
guiũ ranarũqꝫ cũ ciconijs: que pygmeorꝫ bella cuꝫ
gruib⁹? quas inter Arimaſpos ⁊ gryphes pugnas
excitat auri ſitis? ut quorũ maior iprobitas haud
facile iudicẽ: niſi ꝙ illi rapinã: hi cuſtodiã moliun
tur: Illos auaritia ſtimulat: hos natura. Idẽ ⁊ cu-
ſtodie ſtudiũ ⁊ prede diſtantiſſimo mundi tractu
apud Indos inuenio: Illic quoqꝫ ſuũ aurũ contra
parẽ gẽtis auaritiã formicis qbuſdã icredibili mo
le ⁊ mira feritate tuẽtibus. Baſiliſcus angues re-
liquos ſibilo territat: aduentu fugat: viſu perimit.
Elephãtem draco ſpiris implicat ſeu peroſis: Eſt E
enim incertũ. Unde nõnullis aiantibus inter ſe na
turale odiũ: ſeu eſtate algidũ ſitiens cruorẽ: quod
⁊ quidaꝫ tradidere: ⁊ pugne exitus facit ut credi
poſſit: Si uerũ eſt: alterũ exanguem exiccatumqꝫ
emori: alterum ṽo fuſi hoſtis hauſto ſanguine: ceu
bello victorẽ: victũqꝫ delitijs ⁊ nimio potu ruptũ
cõmortuũqꝫ ꝓcũbere. Multa preterea genus hoc
atqꝫ in primis acerrimus epote dolor hirundis ⁊
viſi uel auditi muris faſtidia offendunt: Mirũ di-
ctu tãtũ animal ⁊ tãtarũ viriũ tã puſilli hoſtis hor
rere ꝯſpectũ. Sed ſic ſine lite atqꝫ offenſione nil
genuit natura parẽs: Leo ipſe generoſum ac ſecu-
rũ animal: pro defenſione fetuũ ferrũ ſpernẽs: neu
forte viſũ terreat: nec aſpiciẽſ quidẽ rotarꝫ ſtrepitũ
uacuos currus agẽtiũ: ⁊ gallinaceorꝫ criſtas: quis
nõ ſtupeat: ſi uera fama eſt: magiſqꝫ etiam cantus
ſuper oia ṽo flammas metuere crepitãtes tradi-
tur. Ea ergo huic generi lis ꝓpria eſt: preter illam
cõem feris oib⁹ uenationẽ. Eſt ⁊ ſua lis tigrib⁹: ra
pte ꝓlis ⁊ ꝓfugi hoſtis ludificãtis inſtãtẽ atqꝫ in
genio retardãtis. Lupo vna ſemꝑ cũ fame perpe-
tua ruſticiſqꝫ ac pauoribus lis manet. Uenenoſa
loquor ⁊ ferocia. Quenã ṽo manſuetis gregibus
eſt quies? Quãtis niſibus: quãtiſqꝫ odijs confli- F
gũt ſues? quãtis armẽtorũ duces? quenã inter il-
los certamina? quenã fuge? que victoris inſolẽtia?
qs victi dolor? que iniuriarũ recordatio? qui redi-
tus ad vindictam: quis nõ legẽdo ꝑpendit: ut poe
tarũ ingenia: ⁊ bellaces exercent tauri: ⁊ inter ſe
aduerſis luctãtes cornibus hedi: quid de alijs: lis
omnibus vna eſt: Nilqꝫ nõ ƀm litẽ fit: quando no-
uum ad preſepe hoſpes equus: qñ pullus aduena
quietũ cibũ inter pares ſumpſit? Quis nõ illđ ad
uertit gallinis fetãtibus pro imbecilli familia: quã
tus ardor: impatiẽtia quãta ſit: ꝙ̃ꝙ̃ eſt id quidem
cõe oium? Nulluꝫ tã mite animal qđ nõ amor ſo-
bolis ac met⁹ exaſperet. Galli ſe calcaribus impe-
tunt ⁊ natura ⁊ cruore rutilas criſtas inter vulne G
ra detinent: totis corporibus obniti: tantũqꝫ ſuꝑ-

bie paruo regnat in pectore:tanta vincendi cupidi
tas:tantus cedēdi pudoꝛ eſt. Anatū atq; anſerum
ꝑtinaciam quis nō vidit:ut pectoribꝰ ſe perurgent
clangoribus increpitant:alis diuerberant:roſtris
herent? Et quidē in ferocibus minus miri uſitatū
enim ⁊ cōe eſt:ut animalia maiora minorū perni
ties ac ſepulchrū ſint. Fera feram:auis auē:piſcis
piſcē:uermē uermis rodit: Quin ⁊ littoree uolu-
cres:aquaticeq; quadrupedes:equoꝛ ſtagna: lacꝰ
⁊ flumina rimant̄:exhauriūt: ⁊ infeſtant : ut mihi
oīum inquietiſſima pars rerū aqua videat̄ ⁊ ſuis
motibus ⁊ incolarū ꝑpetuis acta tumultibus:qp-
pe que nouorū animantiū ac mōſtrorū feraciſſima
eſſe nō ambigit̄ :uſq; adeo:ut vulgi opinionem:ne
docti quidē reſpuāt:oēs pꝛope quas terra uel aer
aīantiū foꝛmas h3 eē in aq̄s cū innumerabiles ibi
ſint q̈s ⁊ aer ⁊ terra nō hn̄t: Et in his q̄dē ferme oī
bꝰ ꝑ̄da uel odiū litē parit. Quid ꝙ his ceſſātibꝰ liſ
M nō ceſſat? Age enim in amore quātus çelus:quan-
ta in coniugio diſſonātia:quot querele:quāte ſuſpi
tiones amantiū:que ſuſpiria:qui dolores:quanta
non dicā dn̄orum ac ſeruoru3:qui nō ideo minus
infeſti:quia domeſtici hoſtes ſunt:cum quibꝰ nulla
vnq̄; pax ſperanda:niſi quam uel moꝛs fecerit uel
paupertas. Nō dicam fratrum:quorū gratiā rarā
ipſa ueritas ore Naſonis teſtata eſt. Nō filiorum
in parētes:qđ eiuſdē poete carmē canit:ſed paren
tū quorū opinatiſſimꝰ eſt amoꝛ: Quāta indignatio
in filios:quos dū bonos cupiūt:malos lugēt : At-
q; ita quodāmodo dum ualde diligūt:oderūt. Et
fraternū quidē paternūq; vincli nomē artiſſimi:ſe
I pe ſine amore:interdūq; cū odio videmus. ¶ Ue-
niā ad amicitie ſanctū nomē:quod ab amando di-
ctum:abſq; amore nec eſſe certe nec intelligi pōt.
Quāta v̇o in amicis q̄;uis finiū ꝯcoꝛdia:vie tamē
actuūq; diſcoꝛdia:quāta opinionū atq; cōſilioru3
conflictatio eſt:ut vix Ciceroniana diffinitio ſtare
queat. Sit enim licet inter amicos beniuolentia ⁊
charitas:deeſt tamē illa oīum diuinarū humana-
rūq; rerū ꝯſenſio:ex qua ille diffinitione3 conficit.
Quid in odio ſperes igit̄? Eſt ⁊ in amore odium :
⁊ in pace bellū: ⁊ in cōſenſione diſſenſio. Oſtēdā
tibi ſic eē ex hiſipſis que aſſidue in oculis ſunt. Fe
ras aſpice:quas ferro indomitas : oīpotens amoꝛ
domat intende animū:leene tigres:urſe quanto cū
murmure ueniūt ad id qđ cupidiſſime faciunt? nō
cupidas ſed coactas putes. Ferarū alie dū coeūt
magnis ſtridoribus:alie rapidis vnguibus ingete
ſunt. Ja3 ſi credimuſ qđ de natura viperea magni
ſcribūt viri: Quāta rerū cōtrarietas:quantūq; liti
giū: Maris caput ſua quadā naturali ſed effrena-
ta dulcedine in os vipere inſertū:illa pꝛecipiti fer-
uore libidinis amputat. Inde iā pꝛegnans vidua
cū pariendi tēpus aduenerit:fetu multiplici ꝑ̄gra-
uante: ⁊ uelut in ultionē patris vno quoq; q̄;ꝑmū
erūpere feſtināte diſcerpit̄: Ita duo aīantiū pꝛima
nota ꝓles ⁊ coitus huic generi infauſta penituſq;
moꝛtifera depꝛehendūtur:dū marē coitus:matrē
partus interimit. Apū aluearia contēplare que il-
la cōcurſatio:qui ſtrepitꝰ:que nā nō mō bella cum
pꝛoximis:ſed ciuiles:ut ita dixerim : diſcoꝛdie ac
bella domeſtica. Colūbarū nidos intuere : Sim-
pliciſſimū animal: ⁊ ut memorāt felle carēs:quan
tis queſo cū pꝛelijs quantiſq; clamoribꝰ vitam du
cit : Indiſciplinatis in caſtris ac barbaris eſſe vi-
deare:adeo nec luce pacati aliq̄d nec nocte quidē
videas. Mitto aūt inſultus in alterutrū: Ipſu3 in
ſe vinclo mutue uoluptatis aſtrictu3 par:eāq; ob-
cauſam ueneri ſacru3 quantis querimonijs ad op-
tatū fert̄:ut ſepe columbam circumit:ſepe alis ro-
ſtroq; ꝑſequit̄ ſuus amāſ. ¶ Ad minutiſſima te re K
mittā:que nō ut minoꝛ:ſic ⁊ minus ſpectabilis mi
nus ue laborioſa materia eſt. Quenā ergo aranea
rū inſidie ⁊ q̄; vigil intētio:que captādis infirmio
ribus telarū ſcena:qui retiū obtētus fallacijs ac ra
pinis? Quid pānis tinee:q̄d caries tignis:noctur-
niq; uermiculi non ſine tedio ⁊ obtuſo quodā ſub
ſtrepitu trabiū viſcera fodiētes? Illarum maxime
quibꝰ cedēdis lune ac mēſiū obſeruatio diligēs ſit
neglecta: Que latēs peſtis ut fumoſis tectis agre
ſtiū:ſic auratis regū laquearibꝰ inſultat:tēplis quo
q; ſacratis ⁊ altaribꝰ ſacriſq; opibꝰ philoſophātiū
nō parcit:quin ⁊ libꝛorū poſtes ⁊ mēbꝛanas ⁊ litte
raſ:addā ꝙ niſi pice liq̄da leuiq; icēdio ſit occurſū
nōnunq̄; periculi uel naufragij etiā cauſa eſt: ⁊ ma
ria ingredi ⁊ carinas nauium terebꝛare auſa:ſepe
bellū graue neſcientibus intulit. Pꝛeterea q̄d bꝛu-
chus oleribꝰ:quid ſegetibꝰ locuſta : q̄d meſſibꝰ ſeu
anſer aduena:ſeu paſſer indigena:ſeu grus domi-
cilij tranſlatrix:uolucreſq; alie impoꝛtunū genus?
Unde illud Georgicū Uirgilij:qđ mirari ſoleo:iā
nō miroꝛ ut aues ſonitu terreant̄. Rure enim nūc L
Italico habitanti:vnū hoc ex multis eſtiuis tedijſ
eſſe ceperit. Sic mihi ad ueſperā ⁊ inſultus uolu-
crū: ⁊ lapidum colliſio: ⁊ villici clamoꝛ durat. Ad
hec quid ericius vindemie : quid herugo herbis :
herucha frondibus:talpa radicibuſ? Quid poſtre
mo areis hoꝛreiſq; gurgulio : atq; in opi metuens
foꝛmica ſenecte:ut ait ille:quis feruoꝛ ⁊ perexigui
animantis inquietudo:ut du3 bꝛume ſue conſulit
noſtrā turbat eſtatē? Tardus eſſem ad credendu3
alijs: Expertus ſcio quāto nō ſolum tedio ſed ⁊ dā
no ſit puluerulētū illud:ac trepida ſemper expedi
tione feſtinū agmē:ut non tātū agros ſed arcas ⁊
thalamos ⁊ pꝛomptuaria populent̄: Jam credere
incipiā Piſanis in finibꝰ caſtrū qđ aut lōge a naui
gantibꝰ oſtēdit̄:foꝛmicarū ſcatebꝛis ac diluuio de-
ſertū. Tale aliq̄d Uincētinis quoq; memorant in
finibꝰ. Et ego uel utrobiq;:uel ubiq; fieri poſſe cre
diderim: Sic me nuꝑ nō agreſti quidē ſed urbana
paulominus pepulerūt domo:ut ignis ⁊ calcis ad
extremū fuge rerū remedio opus eſſet: Apuleioq;
fidē habeā:cōſumptū ab his hoīem ⁊ ſi deſit mel.
Mirariq3 me nō negē:quid eſt ꝙ quida3 ſollicitu
dinis exemplū ꝓpoſuere foꝛmicam:alij de hac lō-
gos texuere ſermones:parſimoniā atq3 induſtriā
pꝛedicātes? Bene hercle:ſi omnis ſollicitudo lau-
dabilis eſſet: Exemplū foꝛtaſſe igit̄ pꝛedonibꝰ ido-
neū:nō his quibus de ſuo viuere ſiue cuiuſq̄; iniu
ria mēs eſt. At ſollicitū animal:quis neſcit:ſed im-
pꝛobū:ſed iniuſtū rapto viuens: nullius induſtrie
niſi in malū:nulliꝰ uſus:ac incōmodi tedijq; multi
plicis: Cur igitur hoc exēplū dederint:cur hoc ani
mal laudauerint:dico iterū miroꝛ : ꝑ̄cipue cū adeſ
ſet apis induſtriū ꝓuidentiſſimumq3 aīal:nulli no
xiū multis utile:ſibiq3 ⁊ alijs arte quadā naturali
ter inſita ⁊ ſuo illo nobili labore ſubueniēs. Quid M
nūc ego dānoſam eloquar ubertatē ⁊ excreſcētiu3
luxuriem filiorū:contra quam peruigil excubat: ⁊
pꝛe duris vnguibꝰ armatus agricola ⁊ ultrici ſuc-

cinctꝰ falce frōdator? Quid lappas ⁊ tribulos atqꝫ
ānuā tēpeſtatē renaſcētiū ſtirpiū ac radicū litiū ac
laborū materiā imortalē? Quid imbriū bella furē
tiū ⁊ molles niuiū ⁊ uredinē pruinarū: ⁊ aſperita
tē ⁊ violētiā glaciei: ⁊ torrentiū repentinos impe
tus: ⁊ uaga fluminum incremēta: totas ſepe regio
nes ⁊ magnos populos: ſed in primis ruſticorū ſe
pta quaſſantiū: quorū in tot malis vix terreſtris ⁊
ī terrā ſemꝑ accliuis agitur vita? Atqꝫ ut delicato
N rū ac diuitū de tedijs aliqd dicā: Quis nocturna
auriū bella nō pertulit? Bubones ſtrigeſqꝫ ⁊ obla
trantiū limine canū ſuꝑuacuas excubias: ⁊ catas
in tegulis nundinantes ac tranqlla ſilētia horren
dis occētibus ⁊ clamore tartareo infeſtātes: ⁊ me
ſti ſoricum occētus: ⁊ quicqd inter tenebras ipor
tunū ſtrepit? His accedūt ⁊ nocturna ranarū coa
xatio: ⁊ matutini planctus hirūdinū ac mine: adeſ
ſe Jtym putes ac Tereū. Nā diurnā auriū quietē
⁊ cicade ſtridule: ⁊ ꝓcaces corui: ⁊ rudentes im
pediunt aſelli: ⁊ balatus pecudū: ⁊ mugitꝰ boum
⁊ magno precio parua oua uendētiū gallinarū cō
cētus incōditus fine carēs. Super oia vo uel ſuil
lus ſtridor: uel vulgaris clamor ⁊ ſtultorū riſus:
quo inepto res ineptior nulla eſt: ut Catullus ait:
Et ebriorū cātꝰ ac gaudia quibꝰ nihil eſt triſtius: ⁊
litigantiū querele: ⁊ anile ꝯuitiū ſeu garritus: Et
puerorū nūc prelia: nūc lamēta: ⁊ nuptiarū uel cō
niuia turbida uel choree: ⁊ uxorū viros arte lugē
tiū leti fletus: Et parētū ueri natorū in mortibꝰ eiu
latus: Adde his fori turbas ac ſtrepitū altercatio
neſqꝫ mercātiū ⁊ ementiū: hinc contēptus: hic uē
dētiū iuramēta. Adde hinc artificū laborem uoce
mulcentiū meſtos cātus: Hinc fidibꝰ lanas ac uel
lera cōglobata pulſantiū: iniucūdā muſicam: ⁊ te
las pectinis pererrātis: Hic folliū fabriliū raucos
flatus: ⁊ acutos ſonitus malleorū: quibꝰ ſciſſa eqs
partibus hiberna nox addit: ut nullū uel quieti da
O tū tp̄s litibus ſit imune. Ut vo inſenſibiliū reꝝ ge
nus attingam: Quid uel cū ferro magnes habet
uel cū magnete adamas: quorū ⁊ ſi cauſa litis oc
cultior: lis aperta eſt. Magnes ſiquidē ferrum tra
hit: adhibe adamantē: trahere deſinet remittetqꝫ
ſi traxerit. Utrobiqꝫ vis mirabilis: ſeu ꝙ pigro ⁊
informi lapidi natura quaſi manus atqꝫ vncos de
derit aduerſus rigidū ac preualidum metallū: ſeu
ꝙ illos ſibi de lapide altero aſtāte ſurripuerit: que
non prime litis finis ſed noua lis eſt. Et ſi hoc ulti
mū multi negēt: Mihi enim experiendi hactenus
uel occaſio defuit uel uolūtas: Jtaqꝫ nihil affirmo
Primū vo notū adeo ut ne affirmari quidem ſit ne
ceſſe. Uerū ego breui nimis in tp̄e ⁊ anguſto in ſpa
tio opus ingēs magno impetu aggreſſus: iā hinc
video ad hanc rē plus mihi animi eſſe q̄ꝫ virium.
Nec mihi nec cuiq̄ꝫ ſane vnū hoc agēti ex cōmodo
facile futurū ſingula ꝓſequi: ex quibꝰ appareat oia
ſm litē fieri: que ſeu magna: ſeu parua magno mi
raculo fiant: licet nondū tamē illud maximum ſtu
pendumqꝫ inter ſūma ⁊ extrema nature prodigia
numeratū attigi: ſed attingā paucis. Echineis ſe
P mipedalis piſciculus nauim q̄ꝫuis imēſam uētis:
vndis: remis: uelis actā: retinet: ſolus elemētorū
atqꝫ hoium vim retūdēs: nullo quidē actu alio q̄ꝫ
nauigij poſtibus adherēdo: nullo demū conamine
ſed natura ipſa. Quod ⁊ ſi ſcriptis illuſtribus in
ſitū: e numero tamē incredibiliū haberet ſi de O

ceano: indico fortaſſis aut Scythico ſcriptū eēt: ⁊
nō potius in noſtro mari mōſtrū hoc romanis im
peratoribus accidiſſet. Aiaduerſa enim more cau
ſa: ꝙ tota claſſe ꝓdeūte nauis vna uelut in ancho
ris ſtaret: neqꝫ prorſus loco moueret: dimiſſis pe
lagi expertis: manu: ut dicitur: cōperta ueritas: ⁊
limacis inſtar piſcis clauo inſidens: inuētus atqꝫ
oſtēſus eſt principi indignāti tm̄ in ſe potuiſſe tan
tillū aial: idqꝫ vnū precipuū admiranti: qd in naui
giū receptꝰ: tantā illā exterius inherendi efficaciā
amiſiſſet. Nā illud alterū monſtri genus nō ſiluiſ Q
ſe equidē q̄ꝫ affirmaſſe maluerim: cuiꝰ apd nos ne
ſcio q̄ꝫ uerax ſed noua utiqꝫ: ⁊ ob id ipſū ſuſpecta
mihi eſt fama. Eſſe circa mare indicū inaudite ma
gnitudinis auē quandā: quā Rochū noſtri uocant
que nō modo ſingulos homines: ſed tota inſuꝑ ro
ſtro prehenſa nauigia ſecū tollat in nubila: ⁊ pēdē
tes in aere miſeros nauigantes aduolatu ipſo ter
ribilē mortē ferat. Quāta vo vis auaritie eſt: que
neqꝫ alijs multis: neqꝫ hoc vno tā imani periculo
a nauigatione deterritos ſequaces ſuos prede aui
dos predam facit? ❡ Jam vo ut de inuiſibilibꝰ ali R
qd ad inceptū trahā: Quāta cōmixtione cōtrario
rum fit uotiua tēperies: inter quas contrarietates
aduerſantiū extremorū ad mediū virtutis: per q̄s
differentias quātāqꝫ diſcordiā uocū ad muſicā cō
cordiā peruenit? Deniqꝫ quecūqꝫ ſunt excute: ⁊ ꝑ
curre aio celū: terras: maria: eque in ſummo ethe
re ⁊ in fundo pelagi: Jnqꝫ imis terre certatur hia
tibꝰ: eque in ſiluis ⁊ in agris: eque in deſertis are
narū ⁊ in plateis urbiū lis eterna eſt. Ne eniꝫ ua S
rietate reꝝ ab incepto deuiē: taceo ꝙ iā inde ab ip
ſo mūdi primordio inter ethereos ſpūs: in ipa celi
arce pugnatum eſt: hodieqꝫ in hoc tractu caligino
ſi aeris pugnari creditur: Taceo ꝙ in illo celeſti cō
greſſu victi angeli victoribuſqꝫ iā ſuis facti impa
res: dū i nos mortales terre accolas ulciſci: ſtudēt
imortale nobis bellū tēptationū uariarū durūqꝫ
negociū atqꝫ ambiguū peperere: Taceo ꝙ: ut oia:
⁊ que ſenſu carēt: ⁊ que ſentiunt in vnū cogā: a ſu
premo celi uertice: ut dixi: uſqꝫ ad infimū terre cen
trū: ⁊ a principe angelo: uſqꝫ ad minimū ⁊ extre
mū uermē iugis ⁊ implacabilis pugna eſt. Hō ip
ſe terreſtriū dux ⁊ rector aiantiū: qui rationis gu
bernaculo ſolus hoc iter vite ⁊ hoc mare tumidū
turbidūqꝫ tranqlle agere poſſe videretur: q̄ꝫ cōtinua
lite agitur: nō mō cū alijs ſed ſecū de quo mox dicā.
Nūc de primo agendū: Siquidē nihil mali eſt qd
non hō in hoiem machinetur: ut cetera hoium mala
vndecunqꝫ uenientia: ſeu a natura: ſeu a fortuna:
huic vna collata leuia quedā incōmoda videantur.
Jd eniꝫ vo ſi ad plenum aperire uoluero: id quod
nolim: quodqꝫ a ꝓpoſito longe eſt: ⁊ ois humano
rū actuū ſcena retegēda: ⁊ ois eui hiſtoria retexē
da erit: hoc vnū dixiſſe ſatis ſit. Quia ſi nulla vn T
q̄ꝫ alia q̄ꝫ romanorū bella toto fuiſſent orbe terra
rū abūde bellorū eſſet ⁊ litiū. ❡ Adde ſententiarū
diſſonantiā ⁊ inenodabiles rerū nodos: Quis ſe
ctarū uarietates aut philoſophorū bella dinume
ret? Populorū ⁊ regū prelia quieuere: philoſophi
nō quieſcūt: ⁊ pugnāt illi de eo qd cū huius eē ce
perit eſſe deſinit illius. Hi de ueritate litigāt: que
vna ſimul oium eſſe pōt: neqꝫ hanc litē aut queſite
ueritatis ſplēdor: aut Achademicus vnq̄ꝫ ualuit fi
nire Carneades philoſophice ſequeſter pacis an

xius ſed irritus:ut nō inelegāter mihi quidem di
xiſſe videat̃ Anneus Seneca:ubi horologia philo
ſophis confert:ꝙ ſcilicet par utriſqꝫ diſcordia eſt.
Idqꝫ q̃ꝫ uerū ſit:quiſqs ⁊ philoſophis animū ⁊ ho
rologijs aurē dedit:itelligere potuit. Nec v̇o alio
ruʒ doctrina tranqllior. Que grāmaticorū adhuc
ſub iudice lis exiſtens? qui cōflictus rhetorū? que
u dialecticorū altercationes? que deniqꝫ artiū oium
diſcordie? qui clamores inter cauſidicos? q̃ꝫ bn̄ cō
ueniat ipſarū cauſarū immortalitas ꝓbat. De con
cordia medicorū teſtimoniū ſit egrorū. Uitā certe
quā breuē dixere:ſepe ſuis litibus fecere breuiſſi
mā. Quāta eſt p̄terea de ſacris ⁊ de religione dif
formitas aīorū. Nō tam litteratorū uerbis homi
nū q̃ꝫ populorū armis: ⁊ cāpo ſepius commiſſa q̃ꝫ
ſchole. Ita cū vna ſit ueritas:vnūqꝫ ſit in reb⁹ ueꝝ
Cui ut ait Ariſtoteles oia ↄſonāt:de hoc tā diſſone
pugnāteſqꝫ ſententie ipſos ueri agitant ꝓfeſſores.
Quid de cōi vita deqꝫ actibus mortaliū loquar?
vix duos in magna urbe cōcordes:cū multa:tum
maxima edificioꝝ habituūqꝫ uarietas arguit. Nā
quis vnq̃ꝫ tā locupletis delicatiqꝫ patriſfamilias
nact⁹ eſt domū:ut non ibi multa mutauerit: ut qđ
vni ſtudiū fuit extruere:alteri ſit uoluptas euerte
re. Teſtant̃ mutate ſepius feneſtre:obſtruſa oſtia:
paſſimqꝫ uetuſtis in parietib⁹ noue indicāt cicatri
ces. Neqꝫ in alienis id tm̄:ſed in noſtris patimur:
ſua dū cuiuſqꝫ ſententia ſecū pugnās:qđ ait Flac
cus:Diruit:edificat:mutat quadrata rotūdis:quo
luce clari⁹ fiat:qs nr̄m:quiſqꝫ cū alijs:quis ue ſecū
ſit. Iā qui ueſtiū modus:quiue habitus:triduum
totū noſtris durat in urbib⁹: que municipiorū ſci
ta nō ut lōgeua eſſent cū ſuis latorib⁹ deſierūt. Ad
x hec quenā ducū inordinā̄da acie:que nā magiſtra
tuū in ferendis legibus:que nā nautarū in capien
do conſilio diſparitas que ue diſcordia eſt? Didici
hoc ego ultimū magnis ſepe periculis meis:dum
mari celoqꝫ mortem minitantib⁹ nocte ſimul ac nu
bibus cuncta terrarū ac ſtellarū ſigna tegētibus:
puppe iā fatiſcente ⁊ ſemioppleta fluctib⁹:naute
de ſūma rerū media in morte ↄtrarijs ſtudijs atqꝫ
opinionibus obſtinatiſſime litigarēt. Adde in qui
b⁹ ſine aduerſario lis eſt:Que ſcriptorū prelia cuʒ
mēbranis cū attramēto:cū calamis:cum papyro?
Que fabrorū cū malleis cū forpicib⁹: cū incude?
Que aratorū cū ſtiua:cū uomere:ipſiſqꝫ cū glebis
⁊ cū bobus? Que militū:nō dico:cum hoſte: ſed
cū equis atqꝫ armis ꝓprijs:dū ⁊ illi rebellāt ⁊ pre
grauāt aut cōprimūt? Quid dictātibus ſcribenti
buſqꝫ negocij eſt:dū hos inexpletū loqui multa co
git intētio: Illos uel expleta percipere uetat:hinc
inſcitia:hinc uolatilis ⁊ incōſtans anim⁹ ſemperqꝫ
aliud cogitās q̃ꝫ qđ agit? Sed qd ſingillatiʒ ago?
y Nulla mechanicarū difficultatib⁹ ſuis uacat. Re
lique v̇o ut qddā note dulcedinis:ſic latētis ama
ritudinis multū habēt:nilqꝫ eoꝝ etiā que delectāt
ſine lite agit̃. Iam que infātiū bella cū lapſib⁹:que
puerorū rixa cū litteris amariſſime ferētiū:qđ pre
dulciter metāt? Quenā inſup adoleſcētiū lis cum
uoluptatib⁹ dicā uerius:imo quāta ſecum lis affe
ctuūqꝫ colliſio? Cū uoluptatibus eſt nulla lis peni
tus:ſed cōſenſus eſt oi lite funeſtior. Credo exper
tus:nulli hoium generi:nulli etati plus litigij eſſe:
plus inextricabilis la borioſiqꝫ negocij:nullos ho
minū tā letos videri: nullos eſſe tam miſeros aut
tam meſtos. Poſtremo quenā feminis puerperij
difficultas:quantūqꝫ diſcrimē? Quenā viris cum
paupertate atqꝫ ambitione luctamina? Quāta vi
te plura q̃ꝫ expedit ſatagētis anxietas? qđ deniqꝫ
illud ſenū cū etate ac morib⁹ ꝓpinquāte morte:qđ
oium ipſa cuʒ morte:quodqꝫ ipſa quoqꝫ eſt morte
moleſtius:cū ꝑpetuo mortis terrore certamē? Poſ
ſem hunc ſermonem mille rerum argumentis extē
dere:Sed ſi ut libro ſuperiore uoluiſti ſic epiſtolā
quoqꝫ hanc prologi locum obtinere: ⁊ libri huius
partem eſſe uolueris: Iam hinc video quantū hec
ipſa prefatio libri modum excedat. Itaqꝫ frenāda
curioſitas ⁊ cohibendus eſt ſtilus. Ad ſummā er z
go omnia:ſed in primis omnis hominum vita lis
quedā eſt. Uerum hac externa lite interim omiſſa
de q̄ pauloāte diximus: ⁊ que minor utinā: ⁊ ob id
minus omnib⁹ nota eēt: Lis interior quāta eſt:de
neqꝫ enim ſolum contra aliā:ſed cōtra ſuā: ut dixi
ſpēm:neqꝫ contra aliud indiuiduū:ſed cōtra ſemet
ipſum: Idqꝫ ⁊ in ſuperficie iſta corporea que no
ſtri pars viliſſima atqꝫ ultima eſt: ⁊ in intimis ani
me penetralibus quiſqꝫ ſecum ſe aſſidue bellū ha
bet. Nam ⁊ corpus hoc q̃ꝫ contrarijs eſtuet ac tur
betur humorib⁹:ab his quos phyſicos dicūt q̄re:
Aius:q̃ꝫ diuerſis q̃ꝫqꝫ aduerſis ſecū pugnet affe
ctib⁹ vnuſqſqꝫ nō aliū q̃ꝫ ſeſe interroget:ſibiqꝫ re
ſpondeat:q̃ꝫ uario q̃ꝫqꝫ reciproco mentis impulſu
modo huc rapitur:modo illuc:nuſq̃ꝫ totus: nuſq̃ꝫ
blā vn⁹ ſecuʒ ipſe diſſentiēs:ſe diſcerpens. Naʒ ut
ſileā reliquos mot⁹:uelle:nolle:amare:odiſſe:blan
diri:minari:irridere:fallere:fingere: iocari:flere:
miſereri:parcere:iraſci:placari:labi:deijci: attolli:
titubare:ſubſiſtere:progredi:retrouerti:inchoari:
deſinere:dubitare:errare:falli:neſcire:diſcē: obli
uiſci:meminiſſe:inuidere:contemnere mirari:faſti
dire:deſpicere ſimulqꝫ ſuſpicere: ⁊ que ſunt eiuſ
modi:quibus utiqꝫ nihil incertius fingi poteſt:qui
buſue ſine ulla requie ab ingreſſu uſqꝫ ad exitū flu
ctuat vita mortalis. Quenam tandem illa paſſio ⁊
num quatuor tempeſtas ac rabies: Sperare ſeu
cupere ⁊ gaudere:metuere ⁊ dolere: que rerum
inter ſcopulos procul a portu miſerum alternis fla
tibus animum exagitant:quas alij fortaſſe immo
certe aliter:ſub vno ne integro quidem uerſiculo:
⁊ ut Auguſtino placet:notiſſima ueritate Uirgili⁹
ſtrinxit de quibus ad utranqꝫ partē ⁊ plura quidē
⁊ pauciora dici poſſe ſcio. Uerum ego ne breuita
ti admodum ſtudui nec copie:ſed que de cōmuni
vita hominum:quo ſe obtulerunt ordine ſcriptis
inſerui ne legētē uel inopia uel faſtidio fatigarem.
Neqꝫ v̇o te moueat fortune nomē:non tantū in ip
ſis inſcriptionibus:ſed in opere repetitum. Sepe
quidē ex me quid de fortuna ſentiam audiſti. Sed
cum his maxime qui doctrina minus fulti eſſent
hec neceſſaria preuiderem:noto illis ⁊ cōi uocabu
lo uſus ſum:non inſcius quid de hac re late alij:
breuiſſimeqꝫ Hieronymus ubi ait: Nec fatuʒ:nec
fortuna:cōis ergo acies:ſuum hic loquēdi morem
recognoſcet:Docti autem qui perrari ſunt:quid in
tendam ſcient:nec vulgari cognomine turbabun
tur. Bipartiti ſane operis paſſionuʒ ac fortune de
parte altera que viſa ſunt diximus: de altera que M
dehinc viſa fuerint:dicemus.

¶ Explicit Epiſtolaris Prefatio.

¶ Fräciſci Petrarche poete Oratoriſq; Clariſſimi: conſolatiui operis ſui ad Azonem de Remedijs utriuſq; fortune: Liber ſecũdus de Aduerſa fortuna diſputans: feliciter incipit.

¶ De deformitate corporis. Dia.I. ¶ Do.

A Diſſe mecũ nimis illiberaliter naturã
queror: que deformez genuit. ¶ Rõ.
e O quot faces extinxit: quod occurrit
incẽdijs. ¶ Do. Deformẽ genuit na-
tura. ¶ Rõ. Nõ dedit quod delectet
ſi quod proſit dedit: ſatis eſt: mitte q̃relas. ¶ Do.
Nõ dedit forme gratiã natura. ¶ Rõ. Dare nolu
it quod egritudo corrũperet: quod ſenectus eripe
ret: Dedit forte quod nec mors ipſa cõtingere au-
deat. ¶ Do. Formã corpis natura negauit. ¶ Rõ
Si formam animi largita eſt: maximi debitor: exi
gui repulſam alta mente deſpicito: ⁊ offenſaz ſpe-
culi cõſcientia ſolare. ¶ Do. Inuidit natura formã
corporis. ¶ Rõ. Non inuidit ſed erubuit dare qđ
quotidie minuat ⁊ pereat. Uera liberalitas man-
ſuro munere noſcitur. Putria ⁊ caduca auari etiã
donãt: Forma fugax ⁊ fragile nature donum pau
cis ad utilitatẽ: multis ad pernitiem: nulli ad ſalu-
B tẽ uerãq; gloriã data eſt. ¶ Do. Forma mihi cor-
poris negata eſt. ¶ Rõ. Raro admodũ forma in-
ſignis honeſtaſq; vno ſub lare habitãt: Bene tibi
accidit ſi peiori excluſa: hoſpes melior tecum eſt.
¶ Do. Nullũ forme decus obtigit. ¶ Rõ. Quid
hinc doles: aut quid penitus ſanctũ piumq; animo
uoluis? In quod tibi neceſſariã aut oino uſui ⁊ nõ
potius impedimento eſſe corporis formã putes?
Multos forma fecit adulteros: caſtũ nullũ. Mul-
tos per lubrica uoluptatum duxit ad infamẽ mor
tẽ qui deformes ſine dedecore periculoq; vixiſſẽt
Et quid multos dixi? Innumerabiles in diſcrimẽ
fere omnes in crimẽ trahit. ¶ Do. Cur me defor-
mem genuit natura? ¶ Rõ. Ut ipſe te ornares ac
formoſum faceres ea forma que tecũ eſſet in ſenio
in grabatulo: in feretro: in ſepulchro: eſſetq; tua nõ
nature laus aut parentũ. Pulchrius eſt pulchruz
fieri q̃ naſci. Illud enim caſus hoc ſtudij ẽ. ¶ Do.
C Corporis multa deformitas me premit. ¶ Ratio.
Deformitas quidẽ hec apud quoſdaz infelicitatis
quedã portio eſt. Tu crede dicẽtibus: nõ deformi-
tate corporis fedari animũ: ſed pulchritudine ani-
mi corpus ornari. Non te hoc igit̃ inhoneſtat aut
premit: ſed honeſtandi animi materiam aſſurgẽdi
q; aditũ per virtutes aperit. ¶ Do. Deformẽ na-
tura parens genuit. ¶ Rõ. Si deformẽ Helenam
genuiſſet: uel: ut viros loq̃r: ſi deformez Paridem
fortaſſe Ilion adhuc ſtaret. ¶ Do. Deformis i lu-
cẽ editus queror. ¶ Rõ. Pauci boni formam cor
poris amarunt: nullus optauit: quidã etiã ꝓiece-
runt: Quod feciſſe laudatur ille Thuſcus adole-
ſcens qui preclari vultus eximiã ſpeciẽ: quã ſuſpe-
ctam multis aduerſamq; fame ſue ſenſerat ⁊ pudi
citie aliene illatis ſibi ſponte vulneribus deforma
uit: q̃ tibi diſſimilis qui id optes quod ille ſibi ab
D ſtulit: ⁊ quo rari nunq̃ inocue uſi ſint. ¶ Do. For
ma careo. ¶ Rõ. Tutius eſt caruiſſe quo in experi
mentũ tui anceps ac laborioſum ſepe uenturus ſis

Multis forma nocuit: cunctos exercuit: quoſdaz
poſt inſultus uarios molliuit ⁊ vinci faciles dedit
atq; ab honeſtate tranſuerſos in culpam truſit.
¶ Do. Deformis ⁊ breuis nimiũ ſtatura ẽ. ¶ Rõ.
Non eſt ut reris proſequendũ querelis icõmodũ
lõge conſpectior eſt ſtatura: breuis expeditior agi
liorq;. ¶ Do. Statura perbreuis ẽ. ¶ Rõ. Quid
uetat: ut in parua domo magnũ virũ: ſic in paruo
corpore magnũ animũ habitare? ¶ Do. Corpꝰ exi
guũ eſt. ¶ Rõ. Id ſcilicet lamẽtaris qđ teipſo nõ
es ornatus ſed leuis ⁊ facilis ⁊ ad cũcta uerſati-
lis. ¶ Do. Perexiguũ eſt corpus. ¶ Rõ. Quis vn
q̃ de exigua conqueſtus eſt ſarcina? Iuſta hercle
dolendi cauſa ꝙ non preſſus mole corporea ſed in
dutus: neq; ipſe tibi tedio ſed uſui ſis. ¶ Do. Con E
temptibili ſum ſtatura. ¶ Ratio. Ut glorioſum
nihil niſi virtus: ſic contemptibile nihil niſi vitium
Nullam virtus reſpuit ſtaturam. ¶ Dolor. Exi-
gua corporis ſtatura eſt. ¶ Rõ. Nõ ſtaturã corpo
ris virtus exigit ſed animi. Hec ſi lõga: ſi recta: ſi
ampla: ſi magnifica: ſi decora eſt: ſit illa altera qua-
liſcunq;: nihil ad rẽ: Non ſolũ domi ſed ne militie
quidẽ niſi magis obeſſe uideret̃. Noſti vt Mariꝰ
ſũmus dux: non longos ſed toroſos ⁊ ualidos mi
lites eligebat. Id q̃ feliciter: q̃ cõſulto faceret: cre
bre ⁊ ingentes indicãt victorie. Habet corporum
ꝓceritas maieſtatis pluſculũ non vigoris. ¶ Do.
Breuis eſt ſtatura. ¶ Rõ. Hec non impedit quin
vir bonus ⁊ magnus eſſe poſſis. Inſuper ⁊ rex ſi
ſors tulerit ⁊ imperator. Et ſi eniz Africanus Sci
pio celſus corpe: Iuliꝰ Ceſar ſtatura fuerit excelſa
breui tñ Alexãder macedo ⁊ Auguſtꝰ Ceſar nec eo
rũ magnitudini breuitas obfuit: nec detraxit fame
¶ Do. Uellẽ eẽ altior ⁊ maior. ¶ Rõ. Aſſurge aio F
creſce virtutibꝰ: maior eris atq; altior. Hoc utiliꝰ
hoc facilius incremẽtũ. ¶ Do. Cuperẽ eſſe formo
ſus. ¶ Ratio. Diſce amare atq; optare meliora.
Stultũ eſt amare periculũ ſuũ: Stultũ optare qđ
nullo ſtudio queri põt. Nẽpe ſi cõtra naturam for
moſus fieri ſtudeas: nil ultra proficies q̃ ut defor
mior videare. ¶ Do. Formoſus eẽ nequicq̃ nitor
¶ Rõ. Nitere aũt bonus eſſe: Id nõ fruſtra enim
facies. Hoc inter multa precipuũ virtꝰ habet: que-
ri poteſt: eripi nõ poteſt. Cũ reliqua i arbitrio ſint
fortune: nec obſtãte illa queri ualeant nec ſeruari:
Sola virtus fortune legibꝰ libera eſt atq; illa oblu
ctante clarius nitet.

¶ De imbecillitate. Dial'.II. ¶ Dolor.

Atura me genuit imbecillẽ. ¶ Rõ. Ut i pu A
n tri uagina enſis ferreus: ſic in fragili cor-
pore fortis ſepe animꝰ latet. ¶ Do. Imbe-
cillis natꝰ ſũ. ¶ Rõ. Nõ eris idoneꝰ uectãdis one
ribꝰ aut aruo fodiẽdo: ſ; honeſtis ſtudijs ſ; iuſtis i
perijs. Sic i naui robuſtior quiſq; remũ agit: at pru
dẽtior clauum regit. Uita quaſi nauis rerum flu-
ctibus ⁊ mũdi pelago iactata ſuos remos habet
ſuũq; gubernaculũ: A vilioribus repulſus officijs
ad nobiliora conuertere. ¶ Do. Imbecillẽ genuit
natura. ¶ Rõ. Quid ſi robuſtiſſimum genuiſſet?
An ꝑpetuũ robur erat: an nõ robuſtior egritudo?
Ut ſileam caſus innumeros qui repẽte totũ homi
nẽ debilitant atq; eneruant: Animi robur optabi-
le eſt: qđ nec dies minuit nec fortuna. ¶ Do. Cor-
pore imbecillis ſum. ¶ Ratio. Animum foue atq;
exerce ſuis artibus quas meliores eſſe diuturnio

reſqꝫ non ambigis: Laborem corporis linque ruricolis: nautis: fabris. ℭ Do. Nulle mihi ab origine fuere vires. ℭ Rō. At idipſum nō hūiſſe: ꝙ̄ ꝑdidiſſe tolerabilius eſt. Nempe ſi fuiſſent nō manſiſſent: Nam ⁊ Milonis ſenuerūt vires: ⁊ Herculis ſenuiſſent. Non ſic Socratis: nō Solonis: nō neſtoris: nō Catonis. Melioribus utere: Nil pōt delectare magnū aiuꝫ quod nō duret. ℭ Do. Corpuſculum imbecille eſt. ℭ Rō. Si organū inhabitanti aīo ſufficiens fuerit ſatis eſt viriū. Corpꝰ nanqꝫ ꝓpter animi ſeruitiū feciſſe naturā: Nemo taꝫ corporis ſeruus eſt qui neſciat id ſi proprio munere fūgitur: Quid accuſas ſeu quid amplius requiris? Nam qui ingenio fragiles: corpore preualēt hi beluis proxime accedūt: ⁊ ſepe qꝺ miſerū ē: alijs ſeruiunt. Sepe vͦo qꝺ miſerrimum: atqꝫ ubi humane miſerie ſumma eſt: animū ipſi ſuū ſeruire corpori ſuo cogunt ſeruitute fediſſima. ℭ Do. Corpus inualidū eſt mihi. ℭ Rō. Uera ⁊ generoſa vis hoīs in animo eſt. Corpus eſt quaſi quedā domus animi ꝙ̄ robuſta: ꝙ̄ fragilis: nihil ad hoſpitē: paucorū precipue dierū: modo ne corruat: tunc migrandi neceſſitas in aliud: idqꝫ ꝑpetuū domiciliū hinc excluſos transfert. Plus dicerē ſi plus capere poſſes nec vulgari ſtrepitu prorſus obſurduiſſes: Corpus ipſū nō animi domū eſſe ſed carcerē: nec amicū certe ſed domeſticū hoſtē: cuius tibi fragilitas ſit optāda q̄ tu liber maturiꝰ ſis ac victor. ℭ Do. Nulle ſunt mihi vires. ℭ Rō. Nulle penitus duꝫ ualeas: nō ſunt: ꝙ ſi nō uales: alia eſt querela. Nō ergo nullas vis dicere: ſed paruas vires. Non es robuſtus: ut ille coetaneus tuꝰ: neqꝫ is: ut ille aliꝰ neqꝫ ille ut bos utqꝫ elephas: Suus cuiqꝫ virium modus eſt: cuiqꝫ qꝺ ſat eſſet indulgētior natura diſtribuit parens optima: ⁊ ſuorū fetuuꝫ amātior ꝙ̄ quiſqꝫ ſui. Nō poteſtis de defectu queri de imparitate querimini. Turbidū genus ⁊ querulū: qua ſublata mūdi decor intereat neceſſe eſt: ſic qꝺ optimū eſt in rebus id fertis egerrime.

ℭ De aduerſa ualitudine. Dial. III. ℭ Do.

A a T aduerſa ualitudo eſt. ℭ Rō. Quod expectabam audio: cognate etenim ſunt querele. At ſi caro ſpiritui hoſtis ē viciſſimqꝫ contra ſe militāt: Quod in ſe expertus ille magnꝰ ueri amicus: in omnibus uerū dixit: cōſequens eſt ut quod alteri obeſt: proſit alteri. Qꝫ ſi ſpiritꝰ carne nobilior meliorqꝫ eſt: cui maxime ſit fauendum vides ac fortaſſis intelligis ualitudinē: quam aduerſam dicis eſſe proſperrimā. ℭ Do. Inualida ualitudo ē. ℭ Rō. At eſt ualida hortatrix parſimonie dehortatrixqꝫ libidinū: ⁊ magr̄a modeſtie. ℭ Do. Mala eſt ualitudo corporis. ℭ Rō. Si ualitudo animi bona eſt: pone ſollicitudinē: quicquid corpo

B ri euenerit: ſaluus es. ℭ Do. Corpus egrum infirmūqꝫ eſt. ℭ Rō. Multis ad ſalutē anime profuit corporis egritudo. Ille vir altus ex humili: ex aqs uectus ad ſydera: celiqꝫ clauiger effectus: cuiꝰ vmbra ſola morbos corporū moleſtiaſqꝫ pellebat: Interrogatus aliquando cur filiam ipſe ſuam graui morbo preſſam ſineret: reſpondit: Sic expedit ei. Tu quid ſcis: an ⁊ tibi ſic expediat? ℭ Do. Diu corpore ſic affectus ſū. ℭ Rō. Ille idē de quo loquor filiā mox ut tuto ſanam fieri poſſe cognouit ⁊ ſanauit: ⁊ ſanādis alijs habilem fecit. Et tu facito ut ſecura tibi ſanitas tua ſit: fortaſſe ſanabere. Deniqꝫ

quod tuū eſt: animū cura celeſtiqꝫ medico curādū offer. De reliquo vnū hoc intrepide dixeriꝫ: ⁊ ſi nō quod iuuat: at ꝓfecto qꝺ expedit ſpera. ℭ Do. Ualitudo anxia eſt. ℭ Rō. Eſt que obliuionē ſomnūqꝫ diſcutiat ⁊ torporem abigat. ℭ Do. Ualitudo C
infirma eſt. ℭ Rō. In īfirmitatibus gloriare ⁊ virtutem perfice: Duo hec vnius magiſtri ore didiciſti. ℭ Do. Ualitudo miſera eſt. ℭ Rō. Comes iniucunda: ſed fidelis que te crebro uellicet: iter ſignet: ⁊ cōditionis admoneat: optimū in periculis monitor fidus. ℭ Do. Ualitudo corporis extrema ſine remedio eſt. ℭ Rō. Sile ⁊ gaude ruinoſo carcē vinctum te egrediere facilius ac citius.

ℭ De ignobili Patria. Dial. IIII. ℭ Do.

A i Gnobilis patrie ciuis ſum. ℭ Rō. Eſto tu nobilis: Naꝫ nil uetat: nihil cū patrie nobilitate tua nobilitas mixtum habet. ℭ Do. Parue urbis incola ſum. ℭ Rō. Et magne urbes paruos ciues habēt: Immo fere ex his cōſtant: ⁊ parue magnos quoſdam habuere. Quin in ſiluis abiectus ac nutritus Romulus: omniū urbiū reginā urbem romā cōdidit: quā euertere uoluit in maxima urbe genitus Catilina. ℭ Do. In exigua patria natus ſum. ℭ Rō. Magnificare illam ſtude. Nihil eque ciuitates amplificat ut ciuiū virtus ac gloria. Qui hoc edificijs aut fertilitate melius atqꝫ opibus fieri putat: fallit: ut ſingulos viros: ſic ⁊ urbes ⁊ regna ⁊ imperia: non uetuſtas: nō turres ac menia: non platee: non palatia ac tēpla marmorea non ſtatue: nō picture: nō aurū nō gēme: nō cāpi legionū ⁊ claſſium pleni portus: non peregrinis referta mercibus emporia: ⁊ lucri amore equor oē ſulcatū: nō poſtremo ciuiū forma uel numerus: nō rerū copia exūdanſqꝫ cibis forū: nō purpuree chlamydes virorū: onuſteqꝫ miris cultibꝰ: nō faſtꝰ: nō delitie: nō uoluptates: ſed virtus ſola nobilitat: geſtarumqꝫ rerū fama quam viri pariunt: non muri.

ℭ Do. Parui municipij ciuis ſum. ℭ Rō. Neſcis B
Biātē Pirenneū fuiſſe: Pythagorā Samiū: Anacharſim Scythaꝫ: Democritū Abderitē: Ariſtotelem Stagyritē: Theophraſtū Leſbium: Tulliuꝫ Arpinatē. Chous Egei maris breuis inſula: ⁊ poetā non ignobilē Philitē tulit: ⁊ medicorū patrē ⁊ ſculptorū ac pictorū principes: Hippocratem ſcilicet ⁊ Phidiam ⁊ Apellem: ut intelligi poſſit ingeniorū magnitudini locorū anguſtias non obſtare. ℭ Do. Ignobilis eſt patria. ℭ Rō. Nobilitare tu illam pro virili parte ſi uelis: potes cuꝫ te illa facere non poſſit ignobilem. Nec Nume quidē Pompilio ad romanū regnum: nec Septimio Seuero ad imperiū obſtitit ſoli natalis humilitas. Summo hominū Auguſto: ⁊ ſi recēs romana: quia ipſe ſcilicet in palatio natus ſit: origo tamē gentis antiquior Ueliterna eſt. Gaio Anthias: Ueſpaſiano autē vici incogniti reatini. Contra vͦo Lariſſeā famā vulgauit Eacides: ⁊ Peleum a ſeculis fuſcum nomē atqꝫ humile: quod Philippus erexerat: Alexander ad celū tulit. Non ſatis eſt ciuibus obſcuritatē patrie nō nocere: niſi ciuium claritas patrie proſit. Aſylum ignobile atqꝫ opus paſtorium roma fuit: que non ante clareſceret ꝙ̄ res illā geſte ⁊ ſuorū virtus excellens ciuium illuſtraſſet. ℭ Do. Obſcure patrie ſuꝫ addictus. ℭ Rō. Lumē virtutis accende: quo inter tenebras eniteſcas: in quibꝰ hoc ſaltem boni erit: ut uel parua luce clariſſimꝰ vi

deare:ſic uel illa te claruꝫ faciet:uel tu illa. ¶Do. Humilis patrie habitatoꝛ ſum. ¶Rō. Eſto ⁊ tu humilis habitatoꝛqꝫ tui animus humilis ſit. Habes publice matris exemplū:ne te nido latius extēdas niſi his tantū quas tibi virtus alas fecerit. His enim uti licitū:uſoſqꝫ feliciter cōplureſ modo diximus. Pꝛoinde moꝛtalis hoc ſaltē iſolentie frenū tene. Quidam de ſola patrie nobilitate ſupbiunt:Stultum genus.

¶De originis obſcuritate. Dial'.V. ¶Do.

A OBſcuris parentibus natus ſum. ¶Ratio. Non eſt foꝛſan ut tu reris odioſa cōditio: neſcio an ⁊ optabilis ignobileꝫ naſci: utrā uis vite viā ſpectes. Nam ſeu uoluptatibus obſequi:vulgiqꝫ ueſtigijs tritū iter ſequi ſtatuis excuſabilioꝛ fiet ueri ducibus domeſticis carens erroꝛ ceſſabitqꝫ impꝛoperiū illud acerrimū degenerantiū a parentibus clariſ:eo ꝙ nulla tibi domi ſit claritas quaꝫ obſcures:Sin virtutis ſemitā raro pede ſignatā eligis:eo clarioꝛ fies:quo maioribꝰ tenebꝛis pꝛeſſus ac circūuētus emerſeris:tota claritas tua erit rerū particeps tuarū ullus occurret. Nulla partem glorie decerptura erit imitatio. Nihil tibi parētes eripient:nihil aui ꝓauiqꝫ:nihil ꝯſiliarij ac magiſtri:Quicquid bene geſſeris:ſolus inde famam metes: ſolus inde laudaberis: ſolus auctoꝛ generis fundatoꝛqꝫ uocaberis: quod non fieret ſi nobilis natus eſſes. Uides ne igitur quāta tibi noue laudis occaſio data eſt: Nobilem per te fieri: ⁊ nobilitatē dare non accipere. Dabis hoc poſteris tuis ut nobiles naſcantur:quod parentes tibi non dederunt tui. Plus eſt multo nobilitateꝫ fundare ꝗ̄ fundatā ab alijs inueniſſe. ¶Do. Noua ⁊ rudiſ

B origo ē. ¶Rō. Atqui clarioꝛ eſt habitus ille paſtorius urbis rome conditoꝛ:ꝙ in ſiluis arcē poſuit: ⁊ facili culmo exiguam ac ſquallentē regiā texit:ꝗ̄ tot poſtea pꝛincipes qui ingentia menia teſtudineſqꝫ marmoreas atqꝫ aureas erexere:tāta ſemp nouitatis egregie ac magni pꝛincipij laus eſt. ¶Do. Ignobili pꝛimoꝛdio genitꝰ ſum. ¶Rō. Stude ut fine ſis nobili. De pꝛincipijs eni laboꝛ:de fine fructꝰ qui ſi imaturus carpit:lōgeuus eē nō pōt. ¶Do. Radicē glorie ꝑcidit ignobilitas. ¶Rō. Nō pꝛecidit quidē:ſed infodit altius ut ualidioꝛ licet ſerioꝛ ſurgat. Ceterū nō ignobiles modo ſed ignotos ex omni genere hominū dabo:qui virtute atqꝫ induſtria euaſere notiſſimi. Et ſane ſi uerū nobilē virtꝰ facit:nō intelligo quid queqꝫ uolentē fieri nobileꝫ impediat:aut quid ita facilius ſit nobilitare alios

C ꝗ̄ ſeipſum. ¶Do. Ex ignobilibus parētibꝰ deſcendo. ¶Ratio. Quid Socrates:Euripideſ:Demoſthenes:quorū ꝑmus marmorariū patrem habuit:obſtetricē matrē:ſecūdus matre patreqꝫ:ultimꝰ nō ſolū humilibus ſed incertis. Ueſter ille Uirgilius ruſticanis parētibus fuit: Nec ſe libertino ac pꝛecone patre natuꝫ Flaccus erubuit:Ambo tamē ad inſignē gloriam ⁊ ſummi pꝛincipis gratiā peruenere:uſqꝫ adeo ut cui reges oēs colla ſubmiſerāt:cuius e manibꝰ magna oia poſcebātur:atqꝫ vnū oīum ferme moꝛtaliū pꝛecipueqꝫ nobiliū ſpes pendebant:cuius demū familiarē pꝛomeruiſſe notitiā ſummis licet hominibꝰ ſummū erat: Ipſe horum duorū ignobiliū:quos romā.ſ. Mantuanū Uenuſinūqꝫ rus miſerat amicitiā ⁊ conuictū ceu grāde aliquid blandis ac dulcibus epiſtolis flagitaret: ⁊ ꝗ̄ multos tunc in palatio nobiles ut ſepe ſunt inutiles atqꝫ indoctos credimus fuiſſe:quibꝰ horū nobilis ignobilitas atqꝫ inuidioſa:nec imerito videretur. ¶Do. Parentibus ſum obſcuris. ¶Ratio Nō mouent animū hec exempla:Altioribus agā. Marcus Cicero:ut de illo ſcriptū eſt:ex oꝛdine natus equeſtri de radice humili per egregias artes perqꝫ honeſtos gradus ad cōſulatū uenit: quo neſcio an alter vnqꝫ ſalubꝛioꝛ rei publice conſulatus fuerit. ¶Do. Ruſtica ⁊ ignota patrū ſeries eſt mihi. ¶Rō. Soꝛdent hec ut video:Altius etiā nunc

D aſpiras. Certe ⁊ Marius ruſticanus vir: ſed uere vir ut cōciuis ſuus ait Cicero: diu aratoꝛ apud Marſos fuerat:rome ſepties conſul fuit:Tāta gloria:ut bis Italiā obſidione ⁊ metu ſeruitutis liberaſſe eū compatriota licet idem ſuus uere dixerit: ⁊ Marcus Cato plebeie vir originis paruiqꝫ opidi diu quidē obſcurus icola:poſt in maxima urbe clariſſimus aduena:mox ciuis eximius ⁊ cōſul ⁊ cēſoꝛ fuit. Sine id quidē ſatis eſt ⁊ foꝛtaſſe regnū cogitas:Pꝛofecto neqꝫ illud ſperare ſuffragio meritorū humilitas uetat originis: Tertiū ⁊ quintū ⁊ ſextum romanorū regū ad memoriā refert Tullus Hoſtilius:ut pꝛobati perhibent auctores: ⁊ ſi apud alios de illo tale nihil ſcriptū ſit:ifās in agreſti tugurio educatus: in adoleſcentia paſtoꝛ fuit. Tarqnius pꝛiſcus patre negociatore aduena: nec Italice inſuper originis. Seruius Tullus: ſerua: ꝗ̄uis:ut alij uolunt:captiua quidē:alioqn vo nobili matre natus:vꝛtute regnū rome meruit. Nec miraberis ſi Platonicū illud tenes: Neminē regē nō ex ſeruis:neminē ſeruū nō ex regibus deſcendere Sic res hominū:longa etas ac foꝛtuna permiſcuit. Sileo ceterarū reges gentiū: e pecudū gregibꝰ viliſſimarūqꝫ artiū taberniſ ad inopinū ſubito diadema ſubuectos. Alexander Macedo hoꝛtulanū in Aſia regem fecit. Et fuit ex illis actibus laudatis iſte nō ultimus. Contraqꝫ alios ſileo:e regni faſtigio ad ſeruitium uſqꝫ pꝛolapſos. Sic ſuas res foꝛtuna moderatur:tamē plurimuꝫ poteſt virtus. Per illaꝫ tuto conſcenditur ad ſupꝛemos gradus cuius calle deſerto:ſciant reges ſe in tremulo ſtare neqꝫ deſcenſum modo inſtare ſed ruinam. Quenam igitur:ut ad te redeā:iſta calamitas naſcendi cui nec ſpes regnandi eripit nec ſucceſſus? ¶Do. Obſcura de radice pꝛodeo. ¶Rō. Omnis radix

E obſcura ⁊ ſqualida eſt:vnde tamē ⁊ floridi ⁊ frondentes rami pꝛodeunt. Nō vnde quicqꝫ pꝛodierit ſed quale ſit queritur. ¶Do. Parētibꝰ ifimis natꝰ ſum. ¶Rō. Sentio ſummū ad imperiū ſtiluꝫ uocas. Septimiꝰ Seuerus de quo ſupꝛa diximꝰ: eqſtris ⁊ ipſe oꝛdinis. Heliꝰ pertinax ⁊ ipſe libertini filius ⁊ lignoꝝ vilis utiqꝫ negociatoꝛ mercis:uterqꝫ romano pꝛefuit Imperio:cui ⁊ Philippꝰ pater ac filius Arabes humillimi generis: ⁊ Maximinꝰ ⁊ Maximus pꝛefuere. Obſcuriſſimis ille parētibus ac barbaris:quorūqꝫ cū arepto imperio: puderet: hic ferrario an lignario patre genitꝰ icertū Certe Ueſpaſianꝰ inter bonos pꝛincipes numeratus:e nō clara ſtirpe clariſſimus ⁊ rempublicā geſſit eximie: ⁊ duos ex oꝛdine filios ſucceſſores imperij virtutis vnū habuit:Quiqꝫ qd minora ꝓſequimur:cū ſuper ipſius Auguſti ceſaris origine ambiguitas multa ſit? Summa eſt humane curſum foꝛtis origine nō pꝛeuerti:Undecūqꝫ licet aſſurgere:

ſeu fortuna manū porrigat ſeu virtus. ¶ Do. Hu-
F mile nimis atqꝫ īfimū genꝰ eſt. ¶ Rō. Q̄ð ad hu
mane potētie gradū ſpectat exēpla poſuimꝰ qbꝰ iā
iri altiꝰ nō poſſit: vnū reſtat: nō iperio aut regno ſꝫ
ſuapte alia q̄dā maieſtate memorabile: Uētidius
baſſus eſculanus mr̄e humili: pr̄e ig̃to: capta pr̄ia
iā pubes in triūpho Gnei Pōpeij Strabonis: q
pōpeij magni genitor fuit: iter captiuos alios du
ctꝰ. Idē poſtea uariāte fortuna dux ppl̄i Romani
ꝯtra Parthorꝫ regē ⁊ antiq̄ potētia ⁊ recēti victo
ria iſolētē: feliciſſimo pugnauit euētu: ⁊ filio regiſ
iterfecto: ceſiſqꝫ hoſtiū legionibꝰ: q̄ð ad eū diē nul
li romanorū ducū fata ꝓmiſerāt: iſignē illā roma-
norū ſtragē: ⁊ Craſſorū mortē magnificentiſſime
ultus: ipm̄ in quo victꝰ alienos currus ornauerat:
ac carcerē vinctꝰ itrauerat: victor ac triūphās capi
toliū proprijs curribus honeſtauit: ⁊ Romanum
carcerē acie captiuorū hoſtiū ipleuit. Et quo gra-
tius ſpectaculū eſſet mirabiliorqꝫ victoria: eodē ip
ſo die parta erat reuolutis annis: quo clades illa
terribilis apud Carras accepta fuerat. Quis am-
bitioſus adeo tāqꝫ auidus regni eſt: ut non hanc
gloriā ſine regno q̄ꝫ ingloriū regnum malit? Et qd
oro nocuit Uentidio ad felicitatē ⁊ ad ſummū de
cus: ꝙ humiliter natus eſſet: ⁊ prima etate fortu-
na humili uſuſ ac miſ͛a? Certe virꝫ eſculi deſpectū
Roma ſuſpexit: ⁊ claris ſuorū ciuiū nomibus illō
peregrini fuſcū nomē inſeruit. He ſunt ad aſcenſuꝫ
ſcale: hi virtutū gradus: qbus nō ad gloriā modo
altiorēqꝫ fortunā nitēdo: ſperādo: vigilādo: ſed ad
celū uſqꝫ peruenias. Proinde ⁊ tu natus humili-
ter: ut conſcendas enitere: primū ⁊ ultimū virtu-
tis in ueſtigio pedē figens: nec declinans alicubi:
G nec ſubſiſtēs. ¶ Do. Humile pricipiū fuit. ¶ Rō.
Illud preterijt: que ſequūtur cogita: Nec me latet
ut primus ⁊ ultimus vite dies quibuſdā viſi ſunt
humane cōditionis ſtatū maxime moderari: ſiue:
ut ipſi dicunt: cōtinere: De ultimo nēpe cōſenſerīꝫ
de primo aūt nō ita. Et ſi enim ut ipſi uolūt: pluri-
mū interſit: quibus auſpicijs inchoet: Et ſi cū his
ſentiens Satyricus: ubi de ipſo loquitur Uētidio
ita ſcripſerit. Diſcas enim que ſydera te excipiant:
modo primos incipientē edere uagitus ⁊ adhuc a
matre rubenteꝫ: Nos tamē iſta reſpuimus: ⁊ hec
auſpicia: ⁊ hanc tantā ſyderū vim negamus: cōdi
tori almo ſyderū oīa relinquētes: a quo creatū nul
lū penitus ab hoc virtutis ⁊ felicitatis ⁊ glorie cal
le ſecludimꝰ. ¶ Do. Humilitas generis multa eſt.
¶ Rō. Quid tu aūt? Multā ne ſupbiā eē malles?
Aut quid hinc tibi nūc deeſſe ſentis: niſi ne fumo-
ſis imaginibus atriū trunciſqꝫ ſtatuis buſtūqꝫ fa-
milie ſemeſis plenū titulis ſpectaculo pretereunti
bus: tibi inſanie ſit: qua in triuijs de his quos nō
noueris elato ſupercilio fabuleris? ¶ Do. Ignobi
lis natus ſum. ¶ Rō. Ignobilē nō naſci tātum ſed
⁊ viuē quibuſdā felicitas viſa eſt. An in Tuſcula-
no ſaltē a Cicerōe poſitū nō legiſti illō potētiſſimi
regis anapeſtū: qui laudat ſenē ⁊ fortūatū eē dicit
ꝙ inglorīꝰ ſit: atqꝫ ig̃bilis ad ſupmū diē puētꝰ.

A ¶ De obſcena Origine. Dial. VI. ¶ Do.

O Rigo nō tantum humilis ſed obſcena eſt.
¶ Ratio. Uera ⁊ ſumma obſcenitas vna
eſt animi: Illam ſi dempſeris pulchra ſunt
omnia. ¶ Do. Male natuſ ſum. ¶ Rō. Qui bene
viuit bene naſcitur: bene morit᷑. At qui male vixe-
rit bene natus eſſe nō pōt. Nā quid refert q̄ꝫ fulgi
do tramite cecus inceſſerit: aut quid refert vn̄ ue-
nias: ſi in miſeriā ⁊ in culpā uenis? ¶ Do. In pec-
cato genitus ſum. ¶ Rō. Defleт hoc quidem ille
vir maximus. Et profecto nemo nō in peccato na-
ſcitur. Cauete autē grauiora ſuperaddere: q̄ꝫ q̄ꝫ ne
his quoqꝫ purgatio ſua deſit: ſed prima illa defor-
mitas in ipſo ſepe vite limine ſacris vndis abluit᷑
niueuſqꝫ aīam candor ſubit. ¶ Do. Male me pa-
rētes genuere. ¶ Rō. Quid ad te quiſqꝫ male ge
nuerit: tu bene genitus fuiſti niſi alieno flagitio tu
um iungis ¶ Do. Fede pudet originis. ¶ Ratio.
Iā ꝙ alieno tumeſcitis non miror: ⁊ alieno ſimul
erubeſcitis: Et omnino ubiqꝫ potius q̄ꝫ in uobis ⁊
bona ⁊ mala ueſtra reponitis: que alibi tamē q̄ꝫ in
uobis eſſe non poſſunt. Qꝫ niſi pudendum ipſe ali-
quid penitendum ue egeris: quod tuuꝫ crimē: aut
quis pudor impudicus pater? tu modo ne pater-
ni dedecoris hereditatē adeas caue: atqꝫ illi diſſi-
millimus hac in parte fieri ſtude. Qui te ignarum
genuit: inuito tibi ſuas maculas impreſſiſſe nō po
tuit. In te ſit ⁊ ex te ꝓdeat neceſſe eſt vnde obſcu-
rus aut clarus fias. ¶ Do. Inhoneſtis parentibuſ B
in lucē ueni. ¶ Rō. Omnis parens honeſtus filio
videri debet: ſed non ut uerendus: ſic ſequendus:
omnis filio parens: Eſt ubi deſeruiſſe conſiliuꝫ ſit.
Eia igitur in diuerſum abi: ſi uerus eſt parens de-
ſeri uolet: ſeqꝫ nō ſuū vitiū amari optabit. Unus
hic inuētꝰ eſt modus: quo parētū nomē premere ⁊
calcare gl̄ioſuꝫ filijs ac decorū ſit viuēdo aliter: ca
ſtiꝰ ſcilꝫ ac ſanctiꝰ. De parētibꝰ ihoneſtiſ ligua filij
taceat diſſimilitudo vite: morum: actuuꝫ nō taceat
Pulchra laus filij: cui a tergo dicitur: O quātum
ſene ſuo modeſtior adoleſcēſ: Cōtraqꝫ nulla graui
or ſenilis nota laſciuie: q̄ꝫ admota illi pudicitia iu
uenilis: Equidem ſi parētum gloria filijs male vi-
uentibus oneroſa eſt: quanto faſce uerecūdie filio
rum laus patrum male viuentium premit infami-
am. ¶ Do. Damnata de uenere procreatus ſum.
¶ Rō. Atqui malle debes impudici patris hone- C
ſtus filius eſſe ⁊ dici: q̄ꝫ honeſti impudicuſ. In om
ni enim ſeu laude ſeu vituperatione illa precipue
eſtimanda ſunt que cuiuſqꝫ ſūt propria. De alieno
nemo iuſte reprehēditur ſeu laudatur: Et ſi ut dixi
ueſtrum quicquid id eſt: cōſpectius fiat ſuo cōtra-
rio admotum. Ceterum ut cuiuſqꝫ ꝓpria laus aut
infamia eſt: ſic laudiſ aut infamie propria cauſa ſit
oportet. Neqꝫ vͦ ut vnius gladio alter perit: ut-
qꝫ vnius flammis res alterius uritur: ſic vnius cul
pa etiam fama perit alterius: eo ꝙ animi bona ſo-
lidiora ſunt q̄ꝫ corpis aut fortune: ut inuito neque
ant poſſeſſore violari. ¶ Do. Cōtra fas cōtraqꝫ le- D
ges genitꝰ ſum. ¶ Rō. Nil tu cōtra leges ſed parē
tes tui egerūt: tu ſ͛m leges age oīa. In hoc qdē nul
lū penitꝰ tuū crimē fuit: de ortu tuo alij tu de mori
bꝰ tuis rōnē reddes. Et q̄ꝫuis odio uage libidinis
in imerētes filios ultio legū ciuiliū extēdat᷑: deꝰ tn̄
quenq̄ꝫ ſuis finibus metitur: nec filij iniquitatem
patri imputat: nec filio patris. Ipſam quoqꝫ philo
ſophiam iudicare aliter ſolitam: q̄ꝫ leges ab ipſis
philoſophis accepiſti. Legibꝰ ergo opp̄ſſus diui-
no ſimul ac philoſophico iudicio releuatꝰ: habes
aiūꝫ vnde ſoleris: Neqꝫ eni tibi ut p̄uati patrionij
ſic publice v̄tutis hereditas iterdicta eſt. Illa eniꝫ
iſtitutis hoiuꝫ: hec meritis dat᷑: ⁊ anteq̄ꝫ naſcēris:
ut nil gl̄ie: ſic ꝓfecto nihil iſamie meruiſti. ¶ Do.
Origo illicita ⁊ iceſta eſt. ¶ Rō. Quid de iceſtu: E

gdue de adulterio naſci q̄at: idicio ſūt Romulus ⁊ Alcides. Perſes Macedōie: Jugurtha Numidie rex fuit: uterq; legitimis fratrib⁹ regno excluſis: malo qdē more peſſimiſq; artibuſ ſed excluſiſ tamen Alexander Macedo Philippi dictus: cuius uere ſit creditus audiſti. Deniq; Philippum extremo vite Alexādrum nō ſuū filiū p̄dicare ſolitū: Jdq; ſibi ultro confeſſam Olympiadem: hancq; ob cauſam repudio dimiſſam ſcriptores rerum ꝓdidere. Conſtātinus ipſe ex concubina genitus licet iſigni pꝛe legitimis fratrib⁹ ad imperiū uenit Adderem his Artuꝝ regem niſi ꝙ hiſtorijs miſcere fabulas nihil eſt aliud q̄z mendacio ueri fidē imminuere. Ad ſūmā ṽo: nō eſt qꝺ te deijciat origo: Undecūq; oꝛtos virtus extulerit ſatis eſt glorie.
F ¶ Do. Male natus ſum. ¶ Rō. bene viue: bene morere: qualiter natus ſis: nec tuuz eſt: nec meminiſſe quidem potes: nec magnopere inquiras: qꝺ ad te non pertinet: niſi foꝛte ut humilioꝛ mitioꝛq;: non ut meſtioꝛ ſis. ¶ Do. Turpiter natus ſum. ¶ Rō. Moꝝ candoꝛ ⁊ claritas vite: nō maculas modo: ſed memoriā oēm fede originis delebunt. Hoc remedium dū licet arripe: aliud mihi crede nullū eſt. ¶ Do. Pudet ifamiū parētū. ¶ Rō. Pone hūc pudorē: Un⁹ oiuz pr̄ de⁹: vna oiuz mr̄ terra

¶ De ſeruitute. Dia.VII.

A ¶ Do. Eruus in hanc vitā intraui. ¶ Rō. Ne doleas: liber egrediere uelis mō: ſicut multi
f qui ex aduerſo intrarūt liberi: ſerui exibūt:
¶ Do. Seruiliter natus ſum. ¶ Rō. Liberaliter viue: meliore tui parte liberuz eſſe nil ꝓhibet: vna eſt peccati ſeruitus grauiſſima: ſed que p̄mere neſcit inuitos: Jllaz excute liber eris. ¶ Do. Seruū fieri uoluit foꝛtuna. ¶ Rō. Pōt uelle ɔ̄rium: Et ſi moribus ſuis utiẛ: ſcis quid ſperes. Noſti mōſtrū illud: noſti ludos ⁊ pꝛeſtygia: non liber modo: ſed dn̄i tui dn̄s fieri potes: q̄z q̄z quid uelit aut gd nolit: nihil ad rem: ut ſit inexorabilis: qꝺ interdū eſt: nullū illa tamen in aium ius habet. Jn oi aūt aduerſus illam certamine ab illi⁹ hoſte poſcēdū auxilium. Sepe quē foꝛtuna ſeruū: liberū virtus fecit. ¶ Do. Seruitio pꝛemoꝛ graui. ¶ Rō. Juguz qui fert uolēs leue efficit. Oſtēdam tibi lenimē vnicū ac peculiū imoꝛtale: dn̄iq; tui q̄zuis potentis arbitrio exemptū: qꝺ te libeꝝ atq; ipſo dn̄o ditiorē faciet: Sapiētie ſtudio incūbe: Jlla te in libertatem aſſeret. Dictuz Catonis eſt a Cicerone firmatum. Solus ſapiēs liber eſt: ea ſcilicet libertate qua certioꝛ nulla eſt. ¶ Do. Sub duriſſimiſ dn̄is vitā traho.
B ¶ Rō. Nulla re meli⁹ q̄z fide ⁊ obſequio mollienẛ: ⁊ foꝛtaſſis adeo ut qꝺ multis accidit: inde tibi uētura ſit libertas: vnde te ſeruū luges: foꝛſan ⁊ aliunde. Hūc ſiqdem tpalis dn̄s liberat: hūc eternus. Scis quāto periculo Malchus minas heri ꝑſequētis euaſerit: ſed euaſit tn̄. Jnterim de dn̄o ſic cogita: hic te nutrit tuiq; curā oēm in ſe trāſtulit: Cum libertate ſollicitudinē amiſiſſe: qd niſi utile dānū uoces? Multis ſerua libertas: multis eſt libera ſeruitus. Nō tam graue iugū hoiuz q̄z curarū eſt: qui hoc excuſſerit: illud ferat eq̄nimis. Huic tu ſeruus: huic vni es deditus: imo hic tibi: hic tuus eſt dominus: imo pꝛocuratoꝛ eſt tuus. Non habebis honores eqdem: nec labores publicos: non ſimulatum ſtudijs: non forēſibus pꝛocellis: ⁊ conſiliorum uolubilitate rotaberis: nō nauigij tarditas: non agri ſterilitas aut annone caritas te toꝛquebit. Has moleſtias dn̄o tuo linquens: ſepe illo doꝛmies vigilante.
¶ Do. Difficilis ⁊ imperioſuſ eſt dn̄s. C
¶ Ratio. Nō ſine cauſa illi in ſoꝛtē obueniſſe in animo tuo pone. Quicquid igitur iuſtum iubet: deum ipſum iubere credito. Sin iniuſtū aliquid: maioris domini meminiſſe conueniet: qui ut te ad honeſta q̄zuis difficilia ſeruuz patitur: ſic ad inhoneſta vult libeꝝ. Sic intelligo ꝙ glorioſoruz terre uereq; fidei p̄ncipum: alter ſeruos dn̄is carnalibus obedire per oia: alter ṽo ſubditos eſſe in omni timore dn̄is p̄cipit: Jllud adijciens: ut hoc non tm̄ bonis ⁊ modeſtis exhibeant: ſed etiam diſcolis: neq; enim de domino iudicare ſeruū decet: ſed mores eius qualeſcunq; ꝑferre. Quo eniz immitioꝛ dn̄s: eo clarioꝛ patiētia ſerui eſt. Et hec eſt gratia cuius apud horum alterum fit mētio: nec tamen ut mores pati: ſic ⁊ iperia exequi ſemꝑ opoꝛtet. Sunt enim que iuſtiſſime recuſentur: ſi impio dn̄i ſuperioris aduerſa ſint: Cui ſi cōferatur hic tuus dn̄s: non dn̄s ſed conſeruus habebitur. Sic ergo per omnia dn̄is obediant ſerui: ſi iuſta p̄cipiūt: non difficultas retrahat: non laboꝛ: non obſequia uel negata pꝛemia: uel quod eſt in rebus amariſſimum: irrogata ſupplicia: Jn oibus obediant: modo iniuſtitia atq; ihoneſtas abfuerit: Alioquin cōtumacia ⁊ libertas: atq; ip̄z pectus ⁊ iugulus iniquis pꝛeceptis ac turpibus opponēdus eſt: ſeruādūq; memoriter: qꝺ pꝛemiſſorum alter ait: qui cū ſeruos obedire per oia dn̄s p̄cepiſſet: addidit: Nō ad oculum ſeruientes quaſi hominibus placētes: ſed in ſimplicitate coꝛdis timētes dn̄m. Ex his vides ſtatus tui conditio que nam ſit: Non totus eſt ſeruus qui ad indigna iperia cogi nequit. ¶ Do. Superbo dn̄o. ſeruio. D
¶ Rō. Quid ſcis an ille ſuperiori domino ſeruiat? Foꝛſan uxori: foꝛſan meretricule: foꝛſan his ipſis quib⁹ imperat: Quot ſuorum ſeruoꝝ ſeruos vndiq; cernimus? Poſtremo que duriſſima oium eſt ſeruitus: foꝛſan ⁊ ipſe ſibi: hoc eſt vitijs ⁊ paſſionib⁹ ac violentis affectib⁹ ſuis ſeruit? Quid vis dicam? Pauci in ueritate ſūt liberi: ⁊ ſi qui ſunt: eo illis laborioſioꝛ vita eſt quo altioꝛ. Multo eniz citius multoq; facilius fidelis ſerui q̄z iuſti regis implentur officia. Diocletiani iam pꝛiuati ⁊ de p̄terito iudicātis: ⁊ expientia edocti dictum memorabile eſt. Nihil difficilius q̄z bene imperare: Propter qꝺ videri pōt ip̄m quidem imperiū dimiſiſſe. Tu igitur ſoꝛtē tuā letus amplectere: fuſcam fateoꝛ atq; humilem: ſed facilem ac tranquillam: niſi foꝛte feliciorem reris in ſpectaculo anhelantē q̄z in cubiculo quieſcentē.
¶ Do. Jn ſeruitiū mea me ſoꝛs impulit. E
¶ Rō. Libēs facito quod opoꝛtet: Eſt ⁊ illud quoq; notiſſimum: ac neceſſitatibus humanis aptiſſimū conſiliū. Cupias quodcunq; neceſſe eſt: ſic vim ipſam neceſſitaꝭ eluſeris. Fer foꝛtune ſarcinam patienter: quā quidam etiam ſponte ſubiere. Utq; alios ſeruitio liberaret: ſibi ſeruitiū delegere. Jn gbus eſt clariſſimuz Paulini nomen Nolani pꝛeſulis: cuius ſpōtanee ſeruitutis exitus felix: ut debuit: fuit. Quidam paruo ſe pꝛecio uendidere: ut ſerui effecti ſuos dn̄os peccati vinculis abſoluerēt: atq; ad uerā reducerent libertatez: in quibus Serapion quidā egyptius heremicola nobilitatus eſt. Hec tibi magis exempla pꝛofuerint q̄z lamenta. Experire ⁊ tu tale aliquid: quo uel utilis alteri: uel facilis tibi ſaltem ſeruitus tua ſit. Nō id qdem quod non ha

beas optare:ſed eo quod habeas bene uti ſapiẽtis
eſt. Illud omnibus contingit: hoc paucis. ¶ Do.
F Moꝛtali dño moꝛtalis ſeruio. ¶ Rõ. Immoꝛtali
ſuire incipe: Ille tibi ⁊ libertatẽ ſpõdet ⁊ regnũ:
q̃uis ⁊ in hoc ſtatu nec honeſtis artibꝰ opam da-
re:nec ſperare meliora ſit uetitũ. Et Terentius ſer
uus fuit ⁊ didicit:haud ſeruili quidem ingenio ⁊
comedias ſcripſit:haud ſeruili ſtilo quo ⁊ liberta
tem ⁊ inter poetaꝝ duces meruit locũ. Quõ ergo
ṽtutem ſolidũ aie bonũ ſeruitus ĩpediet:que nec
aduentitia ſtudia:nec externam gloriaꝫ impedire
põt? Plato ipſe in ſeruitium delatus:tñ ut ſcriptũ
eſt:qꝛ philoſophus maioꝛ emẽte ſe fuit: Generoſa
pꝛofeſſio:que maiorẽ dño ſeruum facit. Et eſt ha-
ud dubie ſeruus eruditꝰ eo maioꝛ ĩdocto dño quo
foꝛtuna q̃libet maioꝛ eſt aĩus: ⁊ in libero coꝛpe ſer
ua mens habitat: ⁊ in ſeruo libera. Obſtare ſer-
uitus põt fori actibus:nõ animi. Curia ſeruũ re-
ſpuit:at nõ virtus:non induſtria:non fides. Titon
Ciceronis ſeruus fuit:ſed his artibꝰ libertatẽ ade
ptus:elegantem de patroni iocis libꝛũ poſteris li-
quit. Nõ põt ſeruus impatoꝛ exercitus aut Sena
toꝛ eſſe:at philoſophus: at oratoꝛ:at vir bonꝰ põt:
Aliqñ etiam diſcuſſo ſeruitio impatoꝛ ⁊ rex quoq;
Neq; ad regnũ modo ⁊ impiũ ab hoc gradu per
ueniſſe aliquos nouimus:ſed ad celũ ipm. Nõ po
teſt ſeruus militare hoi:deo põt:eiuſq; militie ſti-
pendium eſt regnare. Dei ſeruus rex eſt oium:ſo-
cius angeloꝝ:hoꝛroꝛ demonum. Dei aũt ſeruus ⁊
ſeruus hois eſſe põt:atq; ita celeſti felicitati terre
na ſeruitus nihil nocet. ¶ Do. Seruus ſũ. ¶ Rõ.
Si ſemp fuiſti:cõſuetudo luctũ leniat. Si minus
ſpera poſſe te iteꝝ nõ eſſe qd̃ quandoq; nõ fueris.
G ¶ Do. Seruus ſum. ¶ Rõ. Si ſperas mali finẽ
minuat ſpes dolorẽ. Si deſperas:patientia: neq;
malum malo cumules:neq; te angas ſupuacue ſci
ens uolenſq;:que totiꝰ humane demẽtie ſũma eſt.
Sed certe nihil eſt deſperãdũ:ſi cũcta defuerint:
moꝛs aderit que te inuito dño diſſoluat ac liberet.

¶ De paupertate. Dia.VIII. ¶ Do.

A Auptate pſſuſ ſũ:aſſurgere nequeo. ¶ Ra
P tio. Sepe qdem pauptaſ modeſtiã pſuaſit
reluctati animo:quodq; nequaq̃ philoſo-
phia tẽptauerat:hec ĩpleuit. ¶ Do. Paupertaſ me
um limẽ obſidet. ¶ Rõ. Nõ obſidet ſed cuſtodit:
neq; hoc illi nouũ aut inſolitum:ut que urbẽ Ro-
mã multis olim ſeculis cuſtodiuit. Inter tentoria
eqdem pauptatis ſobꝛie atq; ſollicite:luxus inerſ:
ſopoꝛ marcidus ac vitia languida ⁊ eneruata non
ſubeunt. ¶ Do. Domum meã paupertas inuaſit:
¶ Rõ. Ultro illi ut occurras cõſulto. Ueniẽtẽ le
to aio bipatẽtibus ualuis excipieſ atq; amplecteſ:
pꝛima enim frõte rigida ac ſubtriſtis: nec ĩmerito
viatori ac viro armato exeq̃ta:eo ꝙ celer minax-
q; ſit aduẽtus eius: At cũ in familiaritatẽ admiſſa
fuerit ⁊ minime ſumptuoſa ⁊ ſecura ac facilis ho-
B ſpes erit. ¶ Do. Foribus meis pauptas inſultat.
¶ Rõ. Aperi ocius anteq̃ uectes ſubita vi cõfrin
gat:atq; oſtij vulſis a cardine victrix introeat: ut
enim reſiſtẽtibus ꝓmoleſta:ſic cedẽtibus ꝑiucũda
eſt. ¶ Do. Domũ meã pauptaſ irrupit. ¶ Ratio.
Aduerſus fures ⁊ peiores furibꝰ uoluptates per-
uigil excubitrix: Aduerſus vulgi moꝛſus ⁊ inſulſa
iudicia atqꝫ auaritie ſeu ꝓdigalitatꝭ infamiã: que
raro alibi q̃ locupletũ ſedet in limine. Ab his ma
lis nullo melius ingenio cuſtodiri potuit domus
tua q̃ illam cuſtodiret pauptas. Ut diues ⁊ ſi lar
gus ſit ſi qd tñ ſibi reſeruat:auarꝰ vulgo dici ſolet:
ſic pauper cupidus quoq; largus habebit̃. Inui-
det opibꝰ vicinia:paupiem miſerat̃. Illas cupit ac C
vitupat:hãc hoꝛret ⁊ laudat. ¶ Do. Domũ meã
occupat pauptas. ¶ Rõ. Jam nullus tibi ſupbie
locus erit:nec inuidie:nec dãnis inſignibꝰ:nec dã
noꝝ metui:nec ſuſpitionibꝰ mille:nec inſidijs: nec
nauſee:nec podagre diuitũ hoſpitibꝰ: Quibus ex
cluſis habitatura latius tecũ quies ⁊ trãquillitas
⁊ virtus: Cui eo plus loci erit:quo foꝛtune minꝰ.
¶ Do. Lares meos dura ſubijt pauptas. ¶ Rõ.
Quid queraris ſcio: Mollius diuitie ſubijſſent:
ſed pauptaſ tutiꝰ. Nulle aũt opeſ ſũt:qbꝰ nõ ſit an
teponẽda ſecuritaſ. Cũ ad felicitatẽ eni oia q̃cũqꝫ
agunt cupiũt ue hoies diſponant̃:eſſe illa ſine opi
bus qdem põt:ſine ſecuritate nõ põt. ¶ Do. Pau
pertate ĩpoꝛtuna diu pmoꝛ. ¶ Rõ. Ut nihil ĩpoꝛ-
tabile diu fert̃:ſic nihil bꝛeue difficile. Sed hoc di
cis grauius: Excute aũt illã cũ diuitijs an plus au
ro tribuis q̃ ṽtuti? An ⁊ hoc in paradoxis ſtoicis
nõ legiſti:ꝙ ſolus ſapiẽs diues eſt: An legiſti foꝛſi
tan ſed ſpꝛeuiſti? qd̃ pleriqꝫ faciũt legẽtes:ut fabu
lentur oꝛnatius:non ut melius viuant:nihil ad ho
neſtatem:omnia ad ſcientiam atqꝫ eloquentiaꝫ re
ferentes:quo nihil eſt uanius.

¶ De damno paſſo. Dia.IX. ¶ Do.

Pes cũctas trux foꝛtuna pꝛeripuit. ¶ Rõ A
O Nõ tibi fecit iniuriã:ſuũ tulit:ſed uetus ⁊
nota hec ingratitudo eſt: dati ĩmemores:
meminiſtis ablati. Itaqꝫ rare ac tepentes gr̃e:cre-
bꝛe ac feruide ſunt q̃rele. ¶ Do. Foꝛtuna ferox:vi
te quoqꝫ neceſſaria ſubtrahit. ¶ Rõ. Neceſſaria
ſubtrahere põt nemo:quãdoquidẽ uere neceſſari-
um eſt nihil ſine quo bñ viuitur. Dico aũt bene:nõ
uoluptuoſe:nõ inſolẽter aut ſplẽdide:ſed pꝛuden-
ter:ſed ſobꝛie:ſed honeſte. In qbus nulluꝫ ſibi ius
eſſe q̃uis iſolẽs foꝛtuna fatebit̃. Et certe cũ nec to
to qd̃ eſt uſq̃ auro:neqꝫ oi gẽmaꝝ põpa atqꝫ om-
nigenũ reꝝ copia:cupiditas expleat̃:paucis ad-
modũ: ⁊ ſi deſint:leui lingue uel manꝰ artificio cõ
parãdis tollit̃ aut lenit̃ neceſſitas nãlis:ſic virtuti B
modicũ:vitio nil ſufficit. ¶ Do. Uictũ ueſtitumqꝫ
neceſſarium auara ſoꝛs negat. ¶ Rõ. Aliũde petẽ
dum. Uirtus liberalioꝛ q̃ foꝛtuna eſt:nihil negat
niſi qd̃ ⁊ permiſſum noceat ⁊ negatũ pꝛoſit:nihil
eripit niſi qd̃ habuiſſe damnoſuꝫ amiſiſſe utile ſit:
Nõ differt:non imperat:nõ retrahit manũ:nõ ru-
gat frõtẽ:nõ attollit ſupciliũ:nullũ deſpicit:nullũ
deſtituit:nullũ fallit:nõ ſeuit:nõ iraſcit̃:nõ mutat̃:
vna ſemp ⁊ ubiqꝫ eſt:niſi ꝙ magis magiſqꝫ degu-
ſtata dulcioꝛ idies: ⁊ ꝓpius ꝯſpecta fit pulchꝛioꝛ.
Ut ſis igit̃ uerꝰ diues:ab hac poſte nõ te faſtidiet
nec repellet:q̃uis exerceat:difficiles habet aditꝰ
pꝛimos:cetera pꝛona:iucunda:facilia. Semel ṽo
ubi ad illam perueneris:non ſenties pauptatem. C
¶ Do. Spoliauit ne bonis meis oibus foꝛtuna.
¶ Rõ. Fallit te opinio:malũ cõe moꝛtalium. Nã
pꝛofecto non bonis: ⁊ ut bona ꝑmiſerim:nõ tuis:
ſed que tua foꝛſitan vulgi more credideras. Mi-
roꝛqꝫ ſi nonduꝫ intelligis aliena. ¶ Do. Foꝛtuna
me nudũ liqt atqꝫ inopẽ. ¶ Rõ. Uirtꝰ te ueſtiet:
ni reſpuis ac ditabit:niſi foꝛte pluris aurũ ⁊ pur-
purã q̃ decoꝝ generoſe mẽtis habitũ facis: Qd̃

ſi faceres:tūc uere inopē nudūqꝫ te dicerē. ℭ Do.
Cōtra fortune ipetū ⁊ inopie moleſtias nullo ſatiſ
artificio tut⁹ ſum. ℭ Rō. Quid miraris:artificiuꝫ
tuū oē ⁊ arma qbus te tueri cogitas in manib⁹ ho
ſtis ſūt. Illa capulū tenet:in te cuſpis obuerſa eſt.
Si ꝯſiliū q̄ris:his omiſſis age aliud : artibuſqꝫ il
lis ingeniū applica in qb⁹ fortuna ius non habet.
Nō diuitijs virt⁹:ſed v̄tute diuitie q̄runt. Uirtus
vna cōtra fortunā oēm cōtraqꝫ pauperiē ars opti
ma. Legiſti ut ad littus Rhodiū naufragio eiect⁹
Ariſtippus: ⁊ ipſe nudus inopſqꝫ rerꝫ oium:quas
dare pōt fortuna uel auferre:dū locorꝫ nouitate ca
ptus:ut fit:oculoſqꝫ circūferēs:forte illos in q̄ſdaꝫ
deſcriptiōes geometricas defixiſſet:exclamās ꝯſo
lat⁹ eſt comites: ⁊ bono aīo iuſſit eē:neqꝫ eni deſer
tis locis applicuiſſe:cernere ſe hoium ueſtigia: In
de oppidū introgreſſus ad gymnaſium lr̄arꝫ recto
calle cōtendit: Atqꝫ ibi philoſophicis diſputatio-
nibus admirationē p̄mo:dehinc amicitiaſ optima
tum ⁊ munera meruit:qbus nō tm̄ ſibi ſed etiā ſo
cijs victum ac ueſtitū ⁊ ꝑfectioni neceſſaria mini-
ſtraret. Cūqꝫ digreſſuri q̄rerēt:qd ille nūciari do-
mi uellet:hoc vnū iuſſit:nunciarent eas opes filijs
parādas que naufragio nō perirēt:qs nec mariti-
ma nec urbana nec bellica tempeſtas eriperet pre-
D clare. ℭ Do. Rerꝫ atqꝫ animi inops ſum. ℭ Rō.
Primū te expeditū:ſecundū plane inopem facit ⁊
miſerꝫ. Sed ut Ariſtippi cōſiliū:ſic ⁊ Theophra-
ſti dictum te legiſſe arbitror : Quid v̄o lectio ſola
profuerit ⁊ meminiſſe oportet ⁊ in uſus tuos lecta
cōuertere. ℭ Do. Domo:familia:neceſſarijs atqꝫ
ornamētis oibus ſpoliat⁹:qd agā:quo me uertaꝫ?
ℭ Rō. Ad eas opes qbus ſpoliari nequeas : que
te vndiqꝫ comitatū diuitē ⁊ ornatū p̄ſtent: Et qm̄
ut video:excitanda memoria eſt: Theophraſti qđ
memorabam dictū ad hunc ſe habet modum: Do-
ctum ex oib⁹ ſoluꝫ : neqꝫ in alienis ꝑegrinum:neqꝫ
amiſſis familiarib⁹ ⁊ neceſſarijs inopē amicoruꝫ:
ſed in omni ciuitate eſſe ciuē:difficileqꝫ fortune ſi-
ne timore poſſe deſpicere caſus: At qui nō doctri-
narꝫ ſed felicitatis p̄ſidijs putaret ſe eſſe uallatum
labidis itinerib⁹ uadētem:nō ſtabili ſed infirma cō
E flictari vita. ℭ Do. Primoniū paternū habui:per-
didi:qd ꝯſilij capiam? ℭ Rō. Primonium pater-
num duplex: Alterꝫ ex rebus pereuntibus:qđ for
tuna moderat̄:ex virtutibus ⁊ doctrinis alterꝫ:qđ
extra fortune regnū ꝓcul in tuto poſituꝫ ledi neq̄t.
Hoc eſt illđ qđ in p̄mis amātiſſimi pr̄es filijs tra
dūt:qđ niſi repudiet̄:eos in finē ⁊ poſt finē viteqꝫ
exitū:exornat poſſeſſorib⁹ ſuis : nō equeuū modo:
ſed viuacius multoqꝫ perennius. Idqꝫ attēdēs il-
la nobilis morꝫ ⁊ eloquētie ⁊ legū parēs Athena
rum ciuitas: Cū grecarꝫ oium leges urbiū indiſtin
cte filios ad p̄ſtāda parētibus alimenta compelle-
rent:eos ſolos ſtatuit ali oportere:qui liberos eru
diſſent:ꝙ hi ſoli primonium certū ſuis ſtabile reli
cturi eſſent. ℭ Do. Multa mihi ad vitam deſunt.
ℭ Rō. Cui pauca ſufficiūt:quō deſint multa nō vi
deo. Sed deeſſe vite dicitis qđ auaritie deeſt: Ita
fit:ut nō multa tm̄ ſꝫ oia uobis deſint: ⁊ que habe
tis ⁊ que cupitis:ꝙ ⁊ illa tāgere nō audetis: ⁊ hec
aſſequi nō ualetꝭ:utrobiqꝫ par uel miſeria uel ege-
F ſtas. ℭ Do. Nimiū pauper dego. ℭ Rō. Solare
aium comitib⁹ magnis ⁊ illuſtrib⁹: Ualerius Pu-
blicola vnus e romane libertatꝭ auctorib⁹ : Mene
nius Agrippa romane ſequeſter pacis:vnde ſepe-
lirent̄ q2 de ꝓprio nō erat:de publico habuē. Pau
lus Emilius Macedonū regū victor finitorqꝫ re-
gni famoſiſſimi ⁊ antiqui:tā diues glīe:tam pecu
nie inops fuit:ut niſi agello tanti viri uēdito : reſti-
tui coiugi dos nō poſſet. Attili⁹ Regulus: Cneus
Scipio: Quinti⁹ Cincinat⁹ romani imperij defen-
ſores:tāta rei familiaris inopia fuere:ut p̄mus in
Africa maximas res gerēs:ſecūdis in Hiſpania.
Ille ꝓpter villici mortē:hic ꝓpter filie dotē miſſio
nem a ſenatu petere cogerent̄ : ⁊ obtinuiſſent niſi
ſenatus reipublice cōſulens optimorꝫ ciuiū ſuccur
riſſet inopie. Quintio aūt q̄terna agri iugera arā-
ti:ſenat⁹ ⁊ populi conſenſu rebus in extremis ſum
mū iperiū deferret̄. His accedant Curius hortulo
diues ⁊ Fabricius paruo potēs:qui oblatas con-
tempſere diuitias: ⁊ nihil preter ferruꝫ dextraſqꝫ
⁊ aium habētes ditiſſimū:grecie regē ac potētiſſi-
mū italie populuꝫ domuere. Auro ipſi eque ac fer-
ro inexpugnabiles ⁊ inuicti. Et qd loqmur ciues:
cū ⁊ ipſe populus romanus ois eximie fons atqꝫ
exēplar hiſtorie tādiu bonus fuerit:ut dicere cepe
ram:q̄ꝫdiu pauper fuit. At libidinib⁹ ꝓbriſqꝫ Ne-
ro obrut⁹:opes ſuas metiri ac dinumerare nō po-
terat. At Uari⁹ Heliogabalus effeminatiſſim⁹ tur-
piſſimuſqꝫ hoiuꝫ at ueſtri pudor iperij:uētris on⁹:
dictu fedū ⁊ auditu:ſed pro feda cupiditate morta
lium forſitan non ſilendum : non niſi auro excipi
dignabatur:cum non ſuperiorum mō talium viro
rū cenas ſed deorꝫ ſacra fictilib⁹ agi ſolē meminiſ-
ſet. O urbs miſera ad tā turpes man⁹ fatꝭ lapſa uol
uētib⁹: Sed o aurꝫ auaritie uotū igēs: O ſpes ulti
ma ⁊ laborꝫ termin⁹ humanorꝫ:in quos uſus ocu-
lorꝫ ſtupor ac mētiuꝫ uertebaris. Laudarē factuꝫ:
aut certe nō arguerē:ꝙ errori hoium tam obſceno
nulla aptior eſſet irriſio:ſi ab hoie ſane mētis id fie
ret: Nūc p̄claras optādaſqꝫ diuitias:quis negare
audeat : que ſi ferro ac ſcelere peti uelint:dum ſic
ſpretis optimis:ſic peſſimis affluūt?. ℭ Do. Pau
perem in laborib⁹ vitā duco. ℭ Rō. Cleātes hau B
riēde aque ⁊ rigādis olerib⁹. Plaut⁹ ſarcinas mo
le manuarie locare opas urgēte inopia coact⁹ eſt.
Quāt⁹ ille philoſophus:hic poeta:ſimulqꝫ q̄ꝫ pau
per ille hortulan⁹:hic piſtor religas tēporꝫ neceſſa
rie debitas geri:tāta ai vis erat:philoſophicis ille
vigilijs dedicās:hic ſcribēdis q̄s uēderet Come-
dijs Lactātius Firmian⁹ vir doctrine mltiplicis:
rariqꝫ iter ſuos eloquij:filij quoqꝫ ſūmi principis
magiſter. Ideꝫ ſūma rerꝫ oium:et cōium egeſtate
vitā egit. Pauper nat⁹ eſt Flacc⁹: Inops vixit Pa
cuuius: Inops Statius. Uterqꝫ vict⁹ cā:fabulas
uēdicauit. Inops demū aliq̄n Uirgili⁹:donec pre
ter ſuū morē:opes igenio acceſſere. Multa ſūt ta-
lia quolibet hoium in ſtatu: Et omitto illos qm̄ ni
mis mlti ſūt:qui celeſtiū opū deſiderio : nō inopiā
mō ſed famē:ſitim:nuditatē ⁊ extrema oia in ter-
ris:nō cḡs tm̄ ſed letis atqꝫ exultātib⁹ animis ele-
gerūt. Si his q̄ſi exēplis humilib⁹ atqꝫ terreſtrib⁹
nō moueris: Ipſe celi dn̄s hic pauper fuit:ut exē-
plo doceret hanc inopie viā eſſe:qua tamen ad ue-
ras diuitias pergeretur. Ipſe inqꝫ per queꝫ reges
regnant:pauper nat⁹ pauper vixit : nudus obijt:
cui cūcta interim obſequebant̄ elemēta: Tu homū
cio domini tui ſortem fers moleſte:nec inepte pu-
det inſolentie. Certe q̄ſq̄s illū cogitans ſe virtute

uallauerit:in ipſa paupertate ditiſſimus nulliuſqꝫ
H egens rei:opes regias non requiret. ¶ Do. Nul-
la mihi opū copia eſt. ¶ Rō. Ut aio inopi ac deie
cto nulle ſufficiūt opes:Sic diuiti atqꝫ erecto nul
la non ſufficit paupertas:Nēpe ille alieno nititur:
hic ꝓprio fidit:Edificare in alieno iactura eſt:que
ſtus in ꝓprio. ¶ Do. Pauperrimꝰ ſum. ¶ Rō. Si
neceſſitatibꝰ obſequeris:pauper nunq̃ꝫ eſſe potes:
Si cupiditatibꝰ:nunq̃ꝫ diues. ¶ Do. Hactenꝰ pau
per:imo mēdicus ſum. ¶ Rō. Fortuna hoīuꝫ non
ſtat: ⁊ ut ſūmis ex opibus ad inopiā extremā : ſic
a pauꝑtate ultima ad diuitias magnas creber eſt
trāſitus. Legiſti reor apud Quintū Curtiū hiſto-
ricum:ut Abdolominus q̄dam Alexādri iuſſu ſeu
ꝑmiſſu:ex hortulano inopi Sidonis rex: ⁊ ꝯtēptu
regni maior eſt habitꝰ q̃ꝫ regno. Certe qđ nō legiſ
ſe non potes:Et Romulus e paſtorali tugurio tā-
te urbis cōditor romanum primus diadema ſuſce
pit:Et regum ſextꝰ ex humillima : utqꝫ aliqui cre-
didere:e ſeruili fortuna ad ipſum regni culmē aſcē
dit:nec Alexādri Priamide:nec Cyri illius inter
Perſaꝝ reges famoſiſſimi inter opulētiora ꝑmor
dia:aut alia fere ſunt rudimēta q̃ꝫ Romuli Gaius
Marius qui fuiſſet ⁊ faturꝰ ſepe eſſet Rome ꝯſul:
⁊ anteq̃ꝫ honoꝝ gradus ullos anttingeret:mercē-
narius arator ꝑmos in aruis vite annos egerat: ⁊
deinde poſt tot victorias ac triūphos:iterqꝫ illos
ſuos ſeptē cōſulatꝰ:ꝑter latebras paluſtres ac car
cerē exiguū quoqꝫ mēdicauit panē. Julius Ceſar
futurꝰ mūdi dñs: ⁊ teſtamēto dños mūdi relictu-
rus adoleſcēs pauper fuit. Tu hac taliū comitiua
I nō potes aut ſpare opes aut ꝯtēnere. ¶ Do. Soli
to pauꝑior ſum. ¶ Rō. Bene habet ⁊ ſolito eris
humilior:expeditior:liberior. Uacui amāt incede
re qui arduū iter agūt. Carebis ſolitis opibus:ſi-
mulqꝫ ſolitis muribꝰ ac furibꝰ ⁊ ꝑteruis ſeruiſ :hiſ
qꝫ quibus ſolēt abūdare diuitie:fictis amicitijſ:ſe
quacibꝰ atqꝫ tenacibus paraſitis:totoqꝫ illo grege
domeſtico arridētiū tibi teqꝫ ridētiū atqꝫ rodenti
um. Deniqꝫ ſi amiſſas opes cū amiſſis tedijs cōfe
ras:lucrū uoces. Certe ut ſecuritatē ſileā:humili-
tatē:ſobrietatem:requiē:modeſtiam pauꝑtatis co
mites:ſi nihil boni aliud illa ſecū afferret q̃ꝫ ꝙ ⁊
fallaciū gregibꝰ adulantium ⁊ ſeruoꝝ tyrānide ſu
perboꝝ liberat:abūde erat cauſe ut nō ferēda mo
do eēt ſed optāda : imo etiā arceſſenda pauꝑies.
Sed iam ſatis ſit : Maior enim q̃ꝫ pro re querela
eſt:quā in te mirarer:niſi olim ferme in oībus no-
taſſem nullū grauius:nullū crebriuſ lamētū:adeo
nihil iter homines pauꝑtate meliꝰ nihil odioſius.
¶ Do. Pauperior ſum in vita. ¶ Rō. Eris letior
in morte. Nemo tam pauper vixit:ut moriēs nol-
let vixiſſe pauperior.

A ¶ De tenui victu. Dia. X. ¶ Do.

Tenuis victꝰ eſt mihi. ¶ Rō. Et tenuis uo-
luptaſ ⁊ mūda ſobrietaſ. An tu gule ſtudio
ꝯtriū malles? ¶ Do. Aſper eſt victꝰ. ¶ Rō
Eq̄nimis fer gule illecebris caruiſſe:cū ad manuꝫ
ſint alie dulciores ⁊ q̄ri faciliores ⁊ ꝑuari. Habet
⁊ ſuas virtꝰ illecebras:Ciceronis utor vbo:haſ gu
ſtare ⁊ ruminare cū cepis:illas magnopere nō re
quires. ¶ Do. Durus eſt victꝰ. ¶ Rō. Duricies
amica vtutibꝰ:mollicies uoluptati. Quot aūt ma
gni viri ultro ſe uoluptatibꝰ abdicātes:hūc quē tu
refugis victū elegere:quoꝝ aliqui cū poſſent laute
neſci:panē ⁊ aquā in delitijs habuere? An vo uo-
luptati quenq̃ꝫ ſic obnoxiū opinemur:ut non illaꝫ
ualde oderit ſi adiūctū illi dedecꝰ itueri oculis poſ
ſit? Sed funeſta ſuauitaſ:vtutū hoſtis acerrima ⁊
titillatio beſtialis:quā qui ſequiť:homo q̄dē vide
ri pōt:uere aūt aīal brutū eſt. Ad hec ⁊ familiari-
tas ꝯcta cū vitijs ⁊ ꝯſuetudo reꝝ peſſima:mortalē
ꝑſtringit obtuitū:ut diſcerni nequeat:q̃ꝫ decorū ſit
qđ torqueat fedūqꝫ qđ mulceat. ¶ Do. Nimis an
guſtꝰ eſt victꝰ. ¶ Rō. Immo nimis ampla:nimiū B
qꝫ capax gula eſt. Unū viſu anguſtū:re aūt vnū oī
bꝰ in aīaꝫ irruētibꝰ vitijſ patēs iter. Hac flāma libi
dinū:hac torpor igenij:hac iraꝝ ⁊ iurgioꝝ feruor
īgrediť:hac īperioſa cupiditas oīa pati iubēs:at-
qꝫ facere dū neceſſaria creditis:que dānoſa ſūt ⁊
munimē vite dicitꝫ:qđ ruina eſt. Hac iuidie faces
⁊ emulatio iplacata idignātibꝰ animis:tā gule ali
um obſequētē q̃ꝫ uos eſſe gloriamini:ide laudē ſpe
rātes:vnde pudor metuēdus erat. Hac poſtremo
ſuꝑbia dum iflatꝰ nec ſe capiēs uēter:aīo ſuū affri
cat tumorē: ⁊ ꝑſuadet illi eſſe ſe hoīe aliq̄d maius:
ꝙ ambroſia ⁊ nectare paſtꝰ ſit:vides ut vitiū vnū
ex oībꝰ aditꝰ:neqꝫ hūc ſi aliter neq̄t inopie uectibꝰ
clauſū cupis. O pauꝑtas amabilis:que ꝯtinētie
tibi ſumis officiū. Utile eſt cogi ad id qđ facē tua
ſponte debueris. ¶ Do. Tenuis me victꝰ extenu-
at. ¶ Rō. Malles ne igitur tumefieri? Hec tenui
tas podogrā tuis pellet e finibꝰ:dolorē capitis au
feret:cerebriqꝫ uertiginē uomitūqꝫ ⁊ ructū ⁊ nau-
ſeā ⁊ ſudorē tediūqꝫ ⁊ faſtidiū tuiipſius:pallorē al
ternū ac ruborē:odorē quoqꝫ ⁊ oris ⁊ corꝑis tibi
atqꝫ alijs iportunū ſiſtet. Preterea pedes inſtabi-
les:manꝰ tremulas:nutās caput:quodqꝫ eſt opti-
mū:aīuꝫ ipm moderabiť frenabitqꝫ. Et q̄d igiť tā
mlťa corꝑis atqꝫ aī bona paruo cibi deſiderio ac
momētaneo guſtꝰ icōmodo tibi parta cōquereris
dignꝰ his ꝑditis guſtui deſeruire? ¶ Do. Tenuis C
victꝰ me fatigat. ¶ Rō. Cōtrariꝰ fatigaret:niſi for
te onus requiē uocas. Nū legiſti lautioris vite te
dia magna eſſe:ita ut q̄nqꝫ diebꝰ ꝯtinuis nō poſſit
ſine faſtidio tolerari ab hoībꝰ tēperatis ⁊ altiora
ſpectātibꝰ q̃ꝫ palatū ⁊ uētrē? ¶ Do. Supra modū
victꝰ eſt tenuiſ. ¶ Rō. Fuit etaſ:q̄ñ hic fuiſſet ⁊ eſt
adhuc gēs aliq̄ ubi eēt victꝰ ampliſſimꝰ:Ueꝝ mū-
do in deteriꝰ lapſo:uos deterrimi oīuꝫ eſſe nitimi-
ni publice ſemꝑ ꝑncipes ruine:ut qui optimi oīuꝫ
fuiſtis:uerſis uſqꝫquaqꝫ ueſtigijs ſitis oīum peſſi
mi: ⁊ in tēpoꝝ vitijs ac locoꝝ ꝑcipuū teneatis gra
dū. ¶ Do. Uictꝰ tenuis mihi nō placet. ¶ Rō. Ui D
ctū tenuē ⁊ vtutis ⁊ uoluptatis amatores ac pa-
troni laudāt:Tu quā hēſim ſis amplexus neſcio.
Plato Syracuſias mēſes dānat:nec ullo mō ſibi
placē ait:bis in die ſatuꝝ fieri. Epicurus in oleri-
bus ſuis uoluptatē ac delitias ponit: ⁊ hūc quē tu
fugis victū rebꝰ ac vbis ꝓbat. Deniqꝫ ut ait Cice-
ro: Nemo de tenui victu plura dixit: Tu duaꝝ no
tiſſimos ſi viaꝝ duces ſꝑnis:q̄d eſt reliquū:niſi ut
īpetu tui erroris ⁊ vtutis hoſtē:nec amicā uolupta
tis oneroſā ſeq̄ris igluuiē:fedū finē nec tā hoīs q̃ꝫ
iumēti:qđqꝫ idignāter ac dolēter dixerim:iumen
ta mlťū q̄dē ſed pro captu ſuo uētri ingerūt : Soli
uos aīantiū dñi mēſurā ueſtrā ⁊ neſcitis ⁊ frāgitꝫ:
Neqꝫ de nihilo eſt qđ multi mirantur:q2 patrum
⁊ auorum memoria:vinee multo pauciores eēnt:
hoīes aūt totidē aut plures : vina tñ viliora erāt:

Sic indies creuit ebꝛiorum ſitis.¶Do. De lauto
victu ad tenuē ſum redactus.¶Rō.Bene habet:
qꝺ modeſtia neglexit:iplet inopia. Optimum eſt
ſponte agere qꝺ debeas:ꝓximum uel coacte.

A ¶De oꝛiginali inopia. Dia.XI. ¶Do.

N paupertate etiā natꝰſum.¶Rō.Quis
i non nudus utero matris egredit?Nil hic
pꝛecipuū habent reges.¶Do.Anteq̄ȝ na
ſcerer pauper fui. ¶Rō.Bone memorie es ſi me
miniſti:delicaciſſimꝰſi ſenſiſti.¶Do.In pauꝑtate
ſum genitꝰ.¶Rō.An tue tibi q̄rimonie parū ſūt?
Hec non tua q̄dem ſed parentū fuerit. ¶Do. In
paupertate natus ſum.¶Rō.In paupertate mo-
riturus:Similis pꝛincipio finis manet:niſi foꝛte
morientis langoribus mederi auruȝ cenſes qꝺ in
B arcule fundo eſt.¶Do.In pauꝑtate vite mihi ꝑn
cipium fuit.¶Rō.Medium falſe ſepe diuitie:at
ꝑncipium ⁊ finem uera paupertas tenet : nudum
naſci:nuduȝ mori:humana uere conditio eſt. Nā
quid queſo purpureum cubile:q̄d funeralis lectuſ
aureus: ⁊ quecūqȝ ſub ipſum vite finem moꝛtalis
ambitio meditata eſt:q̄d ad febꝛem:quid ad moꝛ-
tem ipſamqȝ de qua loquimur moriētium nudita-
teȝ?An ut equū phalere:ſic parietē aule delectāt?
Mulcere iſta oculos poſſunt intuentium. Senſu
carentibus delectabile aliquid ineſſe pōt:delecta-
C tio aūt nulla.¶Do.Nudus iops natꝰſuȝ.¶Rō.
Humanaſ reſ pene omneſ alterna ſoꝛs uariat:Ea
deȝ quaſdam equat quo reliquarum ſoletur impa
ritatem:harum pꝛima ⁊ maxima eſt ipſa hec origi
nis ac moꝛtis equalitas.Multi ⁊ uarij viuentiuȝ
ſunt amictus:nuditas vna naſcentium atqȝ moriē
tium : niſi ꝙ illi multa reperiunt ignari:hi omnia
deſerunt ſcientes:ut exigui damni ſenſum debeat
ipſa reruȝ pereuntium lenire cognitio.¶Do.Nu
dus in hanc miſeram vitam ueni.¶Rō. Id reco-
lens animo equioꝛe abibis nudus.

¶De numeroſa ꝓle grauis ſarcina. Dia.XII.

¶Doloꝛ.

A Umeroſa ꝓle pꝛegrauatꝰſum.¶Rō.Au-
n ro ēt atqȝ opibus ibeciles humeri ꝑmi poſ
ſunt:nemo tñ id querit:ſed ſic pꝛemi gau-
det.At qui pꝛima inter ueſtre felicitatis dona nu-
merantur filij.His ne te igit ꝑgrauatū ⁊ non poti
us ſubleuatum dicis?¶Do.Multos inter filios
inops ſuȝ. ¶Ratio.Immo v̄o filij diuitie tue ſūt:
Quomodo inter diuitias ſis pauper videris . Id
enim non niſi auaris ⁊ bonoꝝ ſuorum ingratis ac
cidit.¶Do.Filioꝝ in turba egeſtate ſoꝛdida labo
ro.¶Rō.Filij non laboꝛ ſed requies ſunt parētū:
lenimen laborum:atqȝ oīs ſolatium foꝛtune ſi bo-
niꝰſunt:alioq̄n non de numero ſed de moribus eſt
querela.¶Do.Filioꝝ acie coartatus ſum.¶Rō.
Cur non potius comitatꝰ ⁊ uallatus ⁊ oꝛnatꝰ?Cer
te non tm̄ patres:ſed ⁊ matres oꝛnamēta ſua filioſ
uocant.Non audiſti:ut Coꝛnelia Africani magni
filia:dum ꝑdiues mulier Cāpana:que foꝛte in do
mū eius hoſpitij iure diuerterat:muliebꝛiter glo-
riabunda : ſua illi longe pꝛecioſiſſima oſtentaſſet
oꝛnamenta:generoſam uelut ad emulationem pꝛo
uocata:colloquiū de induſtria pꝛoduxit : donec a
ſcholis filij eiꝰremanerēt:parui tūc pueri qui ma-
gni poſt fuere viri.Quibus illa cōſpectis uerſa in
hoſpitam:Oꝛnamēta mea inq̄t hec ſunt.Pꝛeclare
q̄dem ⁊ ut tāti patris filiaȝ decebat,Tu aūt oꝛna-
menta hec tua uocas ipedimēta.¶Do.Quis tot B
paſcet filios?¶Rō.Is qui te a iuuentute tua pa-
ſcit in ſenium:qui nō ſolū hoīes:ſed piſces ⁊ qua-
drupedeſ paſcit ⁊ uolucres.¶Do.Quis tot nato
rū coꝛꝑa ueſtiet ? ¶Rō.Is qui nō tm̄ aīantia ſed
agros herbis ac floribꝰ ⁊ frōdibus ſiluas ueſtit.
Et q̄d ſcimus adhuc foꝛſan hi filij te non modo pa
ſcēt ac ueſtiēt:ſed ēt tuebuntur:ſed etiam honeſta
būt.Humanaꝝ reruȝ ut a uoluptate alie incipiūt:
in laboreȝ ac dolorē deſinunt:ſic econtra alie ama
ro ꝑncipio incepte dulci fine claudunt.Qualiſ eſt
ſoꝛs virtuoſaꝝ oium fere actionū:que igreſſos cru
ciant ac ꝓgreſſos mulceant.¶Do.Pauper cuȝ fi-
lijs multis ſum.¶Rō.Miraris q̄ſi fecundam vi
rorum non legeris paupertatē. Diuerſa ſunt ope-
rum genera ⁊ uaria dona foꝛtune.Nulli oīa cōtin
gunt:alijs uage merces:alijs rigēs tellus:exāgue
alijs metallū:viue tibi diuitie obtigere filij:an v̄o
boues ⁊ pecudes ⁊ aſini:cameli ⁊ ꝓfuge apes ⁊
colūbe ⁊ pulli ⁊ pauones : ſerui deniqȝ ⁊ ancille C
in diuitijſ habebunt:ſoli filij excludent?¶Do.O
q̄ȝ multi mihi ſunt filij.¶Rō. O q̄ȝplures alijs.
Quinquaginta fuere Pꝛiamo : Triginta Orodi
Parthoꝝ regi:Cētuȝ q̄ndecim regi perſarū Arta-
xerxi.Septingēti aūt Erothinio regi arabū:quo-
rum fiducia fines hoſtiū alternis aggreſſus incur-
ſibus:egyptū:ſyriāqȝ uaſtauit.Et eſt ſane potētie
genus quoddā multos filios habere.Scio auteȝ
q̄d dicturus ſis.Hi quos memoras magni oēs re
ges fuerāt:Mihi lōge alia ſoꝛſ eſt.Nunq̄d v̄o rex
fuit Appius Claudiꝰ? Pꝛofecto ne diues q̄dē pꝛi
ſco illo ſeculo:videlicet quo ꝓbꝛum diuitie habe-
bantur: ⁊ pauꝑtati cecitas acceſſerat ac ſenectꝰ: ⁊
tñ de eo ſcribens Cicero:Quatuoꝛ inq̄t robuſtos
filios ⁊ quinque filias:tātā domū:tātas cliētelas
Appius regebat ⁊ cecus ⁊ ſenex.Neqȝ id mirari
eſt ꝙ pꝛiuata bene regeret:cū tot obſeſſus incom-
modis:ipſam quoqȝ rempublicā gubernaret.Hu-
manoꝝ defectuū magna pars in moribꝰ nō in rebꝰ
eſt.Nō erat Appio ſoꝛſ regia:ſed nec optabat:ſua
ſoꝛte contētus:exiguos nō lauticijs ſed virtutibꝰ
adoꝛnabat lares: ⁊ victu tenui amplam familiam
nutriebat.Quodqȝ multi reges meſti faciūt ⁊ que
ruli:letus ille ⁊ equanimis faciebat.Nō eniȝ foꝛ-
tunaȝ appetitui:ſed foꝛtune equauerat appetitū.
Nō erat Appio ſoꝛs Creſi regis:nec ꝯciuis q̄deȝ
ſui Craſſi:ſed felicioꝛ q̄dā alia:q̄ȝuiſ anguſtioꝛ ſua
ſoꝛs:nec ad alienā ſoꝛtē:ſed ſicut boni oēſ faciunt:
ad ſuā ꝓpꝛiā ſe foꝛmabat : ac ſuos . Certe nec ego
exigo:ut tu ſoꝛte alia q̄ȝ tua in tuis utaris ⁊ in te:
neqȝ ut cibo aut amictu regio tuos paſcas aut ue-
ſtias.Veſcunt lautiꝰ regij iuuenes ⁊ ueſtiunt inſi-
gnius:ſed nō viuūt meliꝰ nec diutiꝰ nec letiꝰ: ⁊ qꝺ
ꝯſtat:nec ſecurius nec honeſtius certe nec ſanctiꝰ.
Pꝛo his oibus vnū habent quo excellant:pōpoſi
us:hoc eſt ſtultius viuunt.Suus cuiqȝ viuēdi mo
dus:ſua eſt menſura:Nec idcirco melioꝛ:quo ma-
ioꝛ:Unde fit ut in tugurio ſepe letos videas:me-
ſtos in regia.Nō eſt oiuȝ vna capacitas:ſed vnus
eſt fons gratie:Unus ille cui dicit:Aperis tu ma-
nū tuā ⁊ imples omne animal bn̄dictione.Quid
ad rem uaſorum ſeu magnitudo ſeu paruitas:ubi
par eſt oium plenitudo?Sed multa deſunt paupe
ribus:quanto plura deſunt regibus:cum ſit illud
Flacci veriſſimū expertumqȝ:Q̄ȝ multa petentibꝰ

D. deſunt multa. ❡Do. Laborioſum negocium mul
tos filios genuiſſe. ❡Rõ. Quid ſub celo mihi nõ
laborioſum dabis preter vnam: ut creditur: uolu-
ptatem: qua tamen nihil eſt in fine laborioſius: ni-
hil quod tot in animis linquat aculeos? An non le
gis apud Flaccũ: ut nil ſine magno vite labore de
dit mortalibus? At non audis: qd poeta alius nõ
ineleganter: hac in parte luſerit: Cum enim bona
oĩa gratis nobis donata eſſe diuinit⁹ pij oẽs vno
ore fateantur: non donata dicit ille: ſed uendita ꝛ
ꝓcium ſtatuit labores. Sic enim ait: laboribus uẽ
dunt dei nobis oĩa bona. ❡Do. Moleſta eſt tãto-
rum ſollicitudo filioꝝ. ❡Rõ. An non inter ueras
ſententias illa eſt: Non poſſe inueniri vitam homi
nis carentem moleſtia? Nec minus illam: Omnẽ
vitam eſſe tormentũ: Quid filij meruere qui ſi de
ſint: cure alie ſubibunt? Crede mihi: quocunqꝫ te
uertas: quẽlibet fortune gradum arripias: ꝛ labo
res ꝛ moleſtie ꝛ difficultates vite aderunt. Quid
lamentis inanibus opus eſt? ❡Do. Filijs multis
E premor. ❡Rõ. Sic dicis quaſi felicitate depri-
maris tua: ꝛ nota prima mortalium tibi cumulati
us obueniſſe fers grauiter: mirũ genus impatien-
tie. ❡Do. Quid vo tot faciam filiab⁹? Quis tot
dotes expediet? ❡Rõ. Unus eſt ꝛ feminaꝝ deus
ꝛ marium. Is ꝛ filios tibi paſcet ꝛ filias. Utqꝫ il
lis ingenium ꝛ viuendi artes: ſic is ſuas dotes da
bit. Itaqꝫ ſic ſcriptum eſt: Spera in eo ꝛ ipſe faci-
et. Quod in te eſt: optimũ dotis genus fuerit: ſic fi
lias formare: ut uel abſqꝫ dote recto iudicio place
re ualeant atqꝫ amari. Dotem habuit romanũ im-
perium Fauſtina: Et quot reris idotate: caſtiores:
eaqꝫ feliciores fuerint? Non facit fauſtũ coniugi-
um dos ſed virtus. Fac ſi potes: ut tuaꝝ nõ pecu-
nia optabilis ſit: ſed pudor: ſed modeſtia: ſed inte-
gritas: patientia: fides: humilitas: His ornate ge-
nus filie tue: hoc onuſte auro: his ancillis comita-
te: limen adeant cõiugum: nõ diuitum ſed ꝓborũ:
ubi tutior ſepiꝰ pudicitia vitaqꝫ dulcior qꝫ in tha
lamis atqꝫ atrijs regum fuit.

❡De amiſſa pecunia. Dia. XIII.

❡Do.
A P Ecuniam amiſi. ❡Ratio. Et cũ illa curas
multas: periculũqꝫ perpetuũ. ❡Do. Per
didi pecuniã. ❡Rõ. Et laborẽ cuſtodie ꝛ
perdendi metum. Sic perdendo pecuniã: duo bo
na: vnũquodqꝫ ꝛ preſtantius amiſſo ſecuritatem
ꝛ requiem inueniſti. ❡Do. Pecuniam perdidi.
❡Rõ. Bene ſi te illa non perdidit qđ iam multis
poſſeſſoribus ſuis fecit. Noxia enim pecunie for-
ma eſt: uenenoſus fulgor ac peſtifer: Itaqꝫ uelut
ſerpẽs ſquamis aureis placens: mulcẽdo oculoſ:
aiam ferit. Proinde ſi hinc ſaluus es: gaude tibi
ablatũ vnde infici poſſes teqꝫ illeſum inter pericu
la tranſiuiſſe: let⁹ ſtupenſqꝫ recogita. Sin infect⁹:
exturpatam mali cauſam ſcito: quo facilior ad ſalu
tem reditus ſit. ❡Do. Amiſi auꝝ atqꝫ argentum.
❡Rõ. Quid celeſti aio cũ terreſtribus purgamẽ-
tis? Qui virilius philoſophant argentũ atqꝫ auꝝ
inter bona non numerant: qui mollius: bona dicũt:
ſed non animi: Horum quicquid elegeris ſiue nõ bo
num ſiue non tuũ fuit: eque nulla tibi eſt materia
querelaꝝ. Nam ut oino bonuꝫ dici uelis: qđ mul
ti magniqꝫ negant viri: nõ tuum certe ſed fortune
bonum uel inuitus dices. Ita nec tu de tuo aliqd:
nec de ſuo illa qdeꝫ perdidit ſed tranſtulit. ❡Do.
Amiſi pecuniam. ❡Rõ. Ut non amiſiſſes ſi tua
eſſet: ſic ſi tua non erat amittere nequiuiſti: uere au
tem non tua ſed illius erat quẽ ſecuta eſt: imo ne il
lius quidem ſed fortune: ut dixi: que eã cui viſum
fuerit: breuẽ ad uſum magno ſub fenore mutuat:
Diſce iã tandem a ꝓprijs aliena ſecernere. ❡Do.
Pecuniam amiſi. ❡Rõ. Si te adeo nõ tue quoqꝫ B
cruciant iacture: tibiqꝫ uel alienũ aliqd demi dole
as: diſce illa cõquirere que tua ſint ꝓpria atqꝫ per
petua: quoꝝ ꝛ acqſitio facilior ꝛ poſſeſſio nobilior
certiorqꝫ. Uirtuteꝫ ſi qſieris nõ amittes: Uos au
tem ſapientie cõtemptores: cultoreſqꝫ ꝛ amatoreſ
pecunie facti eſtis: Obſorduiſſe videmini ſalubri-
bus conſilijs ac monitis: quecũqꝫ per ſanctos at-
qꝫ eruditos viros ꝯtra hanc ꝑſertim humane par
tem inſanie dicta ſunt. Audiſtis Satyricũ ueſtruꝫ
ꝓteſtãtẽ: Nã diues qui fieri vult: ꝛ cito vult fieri:
atqꝫ his dictis addentẽ: Sed que reuerẽtia legũ
quis metus aut pudor eſt vnqꝫ properãtis auari?
Hãc ſentẽtiam Hebreoꝝ Sapiẽs qꝫ paucis abſol
uerat: Qui feſtinat ditari inqt nõ erit innocẽs. Au
diſtis aliuꝫ ex ueſtris: ſeu Satyric⁹ ſit ille: ſeu Ly
ricus dicentem: Nõ domus aut fundus non eris
aceruus ꝛ auri: Egroto dñi deduxit corpe febres:
Non aio curas. Dixerat hoc externus ſapiẽs ille
breuiſſime: Non ꝓderunt diuitie in die ultionis.
Et addiderat qđ ꝓdeſſet: Juſtitia enim inqt libera
bit a morte. Cum ergo pecunia quam amiſſam lu
ges in neceſſitatib⁹ ſũmis: nec corpori poſſit opem
ferre: nec aio mixꝫ: cur tãtopere uel optari abſens
ualeat: uel amari preſens? His atqꝫ alijs mot⁹ ora
tor ueſter: Nihil eſt inquit taꝫ anguſti animi: tãqꝫ
parui qꝫ amare diuitias. At orator eccleſiaſticus:
Auaro inqt nihil eſt ſceleſtius: Nihil eſt iniquius
qꝫ amare pecuniam. Et qꝫ multoꝝ in hoc vnũ con-
ſentit: imo qꝫ nullius diſſentit auctoritas: Fruſtra
qdem ꝑualuit Sapientum ſentẽtijs vulgi furor.
Itaqꝫ ut nullũ iniquus: ſic nullum ardẽtius uotum
qꝫ pecunie eſt: ut ex qua pẽdere oĩa que optantur
perſuaſum ſit. Clamãt ab aduerſo doctiſſimoꝝ uo
ces hoiuꝫ: clamat expientia ꝛ ueritas: clamat ue-
tus ꝛ recẽs exẽplorum turba. Magnã pecuniam
nulli utilem: multis fuiſſe peſtiferam: cum peccato
ac labore qrendã: cũ ſollicitudine ac pauore ſeruã
daꝫ: cũ qrelis ac merore pdendã. Dicant pecunie
amatores: qd uel in his uerbis falſi: uel in ſuis opi
bus boni ſit. Et ut uera ſit eſtimatio tam laudate
rei: qd de hoc qſqꝫ viderit aut legerit integrum ac
ſincerum: ſpretis vulgi clamoribus ſepoſitiſqꝫ ful
goribuſ metalloꝝ ad memoriã reuertaꝛ. Quia vo
non oibus videndi expiendiqꝫ ſors eadẽ fuit: illa
animũ ſubeant que famoſis ab auctorib⁹ ſcripta
nulli vnqꝫ docto legendi audiendiqꝫ defuit facul-
tas. Nonne ergo pecuniã peregrinos mores intu
liſſe: ꝛ molles diuitias turpi luxu: ſecula prius in-
tegerrima fregiſſe? Nonne ipſas quoqꝫ diuitias:
auaritiam ꝛ abundãtes uoluptates: deſiderium
per luxũ atqꝫ libidinẽ pereundi perdẽdiqꝫ oĩa in-
uexiſſe: ꝛ ſcriptũ ꝛ re ipſa ſepe cõpertũ eſt? Nõne
auarũ ſemp egere? Nõne nocẽs ferrũ ferroqꝫ no
centi⁹ aurũ ſacrãqꝫ auri famẽ: nil nõ mortalia pe-
ctora cogere: pecunieqꝫ aſpectu debilitatos ſpũſ?
Nõne auꝝ per medios ire ſatellites: ꝛ perrũpere
ſaxa potẽti⁹ ictu fulmineo: atqꝫ pudicitie ſimul ac
vite inſidias prouenire? Imbre aureo Danaes ex

pugnata virginitas:ac uatis Amphiarei argolici
caſus probat:Auareqꝫ ſimul coniugis vna ſiquidẽ
ruine duplicis cauſa fuit:aurum fatale:quod bene
ſpretum Argie Eriphile male optatum:male par-
tum illius penates irrupit:ſcelerumqꝫ ingentia ſe
mina nouit. Nonne opes falſas ⁊ caducas neqꝫ
preſtare poſſe qđ ſpondeant:neqꝫ lenire animi ſi-
tum ſed accẽdere:neqꝫ curas fugare ſed arceſſere:
neqꝫ neceſſitates tollere ſed augere:veriſſimeqꝫ ⁊
proprie dictuꝫ:Creſcit amor nũmi:q̃tum ipſa pe-
cunia creſcit? Et illud Neminem pecunia diuitem
facit:Jmmo cõtra:Nulli non maiorem ſui cupidi
nem incuſſit. Neqꝫ illud minus:Creſcentem ſequi
tur cura pecuniã maiorqꝫ fames. Atqꝫ illud:Mul
ta petentibus:deſunt multa:Et ꝑmultis eos indi-
gere:qui permulta poſſideãt. Deniqꝫ quicqd ſint:
non eſſe perpetuum nec lõgeuum qdem:ut qđ po
ſitum ſit in manibus fortune:ſine intermiſſione uo
lubilibus ſubiectum caſibus ⁊ ſaltem morte perdẽ
dum. Diues enim cuꝫ dormierit nihil ſecum aufe-
ret. Aperiet oculos ſuos ⁊ nihil inueniet: Neqꝫ id
ipſum ſuum nihil in quem uolet transferet:quia in
imagine pertranſit homo:ſed ⁊ fruſtra ꝯturbatur:
theſaurizat:⁊ ignorat cui congregabit ea. His ac
mille ſimilibus circunquaqꝫ ſonãtibus doctorꝝ uo
cibus hoium obſtruxit aures infinita cupiditas:
ut iam fruſtra diuitibus huius ſeculi precipiatur:
non ſublime ſapere nec ſperare in incerto diuitia-
rum:ſed in deo viuo:qui p̄ſtat nobis omnia abun-
de ad fruendũ:bene agere:diuites fieri in operibꝰ
bonis. Nam qui uolunt diuites fieri harũ ſcilicet
que vulgo optãtur diuitiarum:incidũt in tẽptatio
nem ⁊ laqueum diaboli ⁊ deſideria multa ⁊ inuti
lia ⁊ nociua:que mergũt hoies in interitum ⁊ per
ditionem. Radix enim oium malorꝝ eſt cupiditas.
Nõ magis hũc audiũt ꝯſultorẽ:q̃ꝫ qui ait. Nolite
ſpare in iniqtate ⁊ rapinas nolite cõcupiſcere. Di-
uitie ſi affluãt:nolite cor apponere. Neqꝫ hũc ma
gis q̃ꝫ ipſius filiũ dicentẽ:Qui confidit in diuitijs
ſuis corruet. Neqꝫ rurſus his oibꝰ magis illũ qui
ſuper oẽs eſt:cuius doctrina celeſtis: niſi ab inſa-
nis planeqꝫ furẽtibus cõtẽni nequit:qui ꝑfecto di
uitias ⁊ diuitiarum comites:uoluptates atqꝫ ſol-
licitudines ſpinas dixit:ſemẽ ṽborꝝ ſalubriũ ſuffo-
cãtes. Dixit hoc cuiꝰ in ore nõ eſt iuentũ mẽdaciũ.
Uiua inq̃ꝫ hoc dixit ueritas:Ueruntamen putas
inuenerit fidẽ in terra? Nullam prorſus aut ratã.
Quas igit̃ ille ſpinas:ſuauitatẽ vnicã atqꝫ dulce
dinem mundus uocat. Et qđ ait qdã:gẽmas ⁊ lapi
des:aurum ⁊ inutile ſũmi materiã mali:ſũmi ois
materiã boni putãt:certatimqꝫ oẽs ut ſummuꝫ bo
num preqꝫ oibus appetũt. Jamqꝫ in urbiũ plateis
haud ironice ꝓclamat̃:O ciues ciues q̃rẽda pecu
nia p̄mum eſt. Uirtus poſt nũmos. Atqꝫ illđ alte-
rius. Uẽde aiam lucro mercare:atqꝫ excute ſolers
oẽ latus mũdi. Sic nõdum intellectũ dei munus:
ſed magnũ dei pauperies obprobriũ iubet:qd vis
⁊ facere ⁊ pati. Uerũqꝫ quotidie cernitur qđ ab
alio dictũ eſt. Pars viliſſima rerum certamẽ mo-
uiſtis opes. Quis enim q̃ſo nõ hodie ſceleris inſi
gni p̄mio ⁊ occaſione ꝓpoſita fas oẽ abrũpit:Po
lydorꝝ obtrũcat ⁊ auro vi potit̃? Pone fidos frẽs:
pone vnanimes amicos in ꝯſilio:in ꝯuiuio:in cho
rea:dehinc modicũ inter illos:nõ dicã pomũ aure
um:ſed pomi fruſtũ iaciat diſcordia. His olim ar-
mis uti ſolita gladijs ſeria ióciqꝫ frangent̃. Sicut
aũt auro nihil ſceleſtius q̃rit̃:ſic ut ad rẽ redeã:nil
meſtius ꝑdit̃. Peccatũ nẽpe ingẽs aie iactura con
temnit̃:ꝓximũqꝫ illi fame dãnum ſpernit̃:⁊ amiſ
ſum tp̄s iter leuia numerat̃. Lẽte flent̃ fratres per
diti: lẽtius parẽtes:lẽtiſſime ꝯiuges:ſepe ṽo letiſſi
me:Sole opes flent̃ acriter. Ueriſſimũqꝫ eſt illđ:
Plorat̃ lachrymis amiſſa pecunia veris. Sed mul
ta iam diximus:de quo nunq̃ꝫ ſatis:nunq̃ꝫ paruꝫ:
ſempminus dicit̃:qꝛ pecunie ad amorẽ obſtinatis
animis:nil dicẽdo aliđ q̃rit̃ niſi odiũ aut ꝯtẽptus:
qcqd vulgatis obſtat erroribꝰ:uel ſimulatũ credit̃
uel inſanũ. ¶ Do. Perdidi pecuniã. ¶ Rõ. Exper L
rectus es:te diuitẽ ſõniabas. ¶ Do. Pecunia quã
amabã perijt. ¶ Rõ. Pecunie neqꝫ amoreꝫ neqꝫ
odiũ:ſed frugalitatis ſtudiũ auaritieqꝫ fugã lau-
do. Ut amare enim puſilli animi: ſic pati nõ poſſe
aurꝝ infirmi eſt parũqꝫ ſibi fidẽtis atqꝫ auro ſuccũ
bere metuẽtis. Magnus ille eſt:inqt Anneus:qui
fictilibus ſic utit̃ queadmodũ argẽto. Nec ille mi
nor eſt qui ſic argẽto utit̃ queadmodũ fictilibꝰ: ut
intelligas ſeu vitiũ ſeu virtutẽ nõ in rebꝰ eſſe ſed in
animis. Nec amatorẽ pecunie nec oſorem:ſed ab
ſentis cõtemptorem:p̄ſentiſqꝫ diſpẽſatorẽ egregi
um magnũ putes. Hanc ſententiã me dictãte ſcri-
pſit Cicero:Cũ amorẽ enim diuitiarꝝ Auguſti par
uiqꝫ animi dixiſſet:adiunxit:Et nihil inquit hone
ſtius magnificẽtiuſqꝫ q̃ꝫ pecuniã ꝯtemnere ſi non
habeas:⁊ ſi habeas ad beneficẽtiã liberalitatẽqꝫ
conferre. Utor in re certa claris teſtibꝰ:Et O uti-
nam mihi ſimulqꝫ illis oibꝰ fides eſſet: Nuſq̃ꝫ eniꝫ
humanũ genus tam incredulũ: ſeu tã ſurdũ eſſet.
Jnexhauſtus labor hoium querendiqꝫ ardor ter-
raſqꝫ ⁊ maria verſans:ꝓbat auaritia:atqꝫ amore
cultuqꝫ diuitiarꝝ non modo virtutibꝰ ſed vite odiũ D
indictũ. ¶ Do. Pecuniam magnam amiſi. ¶ Rõ.
Magnũ põdus ⁊ durꝝ ⁊ graue:ſimul cuſtodis of
ficiũ:ut incipiẽs dixi: Nẽpe de dominis uos cuſto
des iperioſa cupiditas fecit:oia facere atqꝫ oia pa
ti iubẽs:ſola ut pecunia cumuletur ac ſeruet̃. Jta
que in opportunitates uſuſqꝫ hoiuꝫ inuenta erat:
in metũ ac ſollicitudinem uerſa eſt. Timere ⁊ an-
gi ⁊ circũſpicere domorꝝ incẽdia:furuꝫ inſidias ⁊
ſeruorꝝ fugã:neqꝫ alijs prodeſſe neqꝫ ſibi:ſed exa-
nime tm̃ ⁊ inutile aurũ incubare:he diuitie ueſtre
ſunt. ¶ Do. Pecuniã domi dimiſſam abſtulit ne-
ſcio quis. ¶ Rõ. Uile ⁊ caducũ eſt ⁊ certe nõ pro
priuꝫ qđ furto uel vi eripi põt. ¶ Do. Pecuniã in E
loculis conſignatã non inuenio. ¶ Rõ. Dicaꝫ tibi
non antiquam rem. Fuit nuper apud italos nobi-
lis ⁊ egregius qdam vir:poſſeſſionũ antiquarum
diues ſatis:ditior ṽtutũ:ſed pecunie nõ:ita ut cu-
ius nõ cuſtos ſed diſpẽſator ac dñs eſſe didiciſſet.
Erat illi filius p̄mogenitꝰ:fori negocijs app̄me in
duſtris:qui vigili cura ⁊ parſimonia ingenti ma-
gnas opes multũqꝫ auri queſierat:Et erat mirꝝ vi
ſu:in patre ſene iuuenilis largitas: in iuuene filio
ſenilis tenacitas. Sepe illum pater hortabat̃ ne
ſuũ ingeniũ fraudaret:ne pietatis obliuiſceret̃ ac
fame:neue in cõparationẽ auari ⁊ decꝰ ⁊ debituꝫ
⁊ naturalia ſibi iura vileſcerẽt. Deniqꝫ ut ſibimet
⁊ annoſe matri:⁊ fratribꝰ paruis:⁊ ꝯſãguineis:⁊
amicis:⁊ egẽtibus prodeſſe aliquãdo diuitias ſu
as uellet. Jn hos eniꝫ viſus non in cuſtodiã tm̃ ac
ſupplicium partas eſſe dicebat: hoc pater. Sed

fruſtra uel ſurdo canitur uel auaro. Cõtigit tandẽ
pro republica filium abeſſe: ⁊ cum electis viris ad
Romanum pontificem proficiſci. Quo digreſſo:
ſtatim pater occaſione arrepta: nouis thalami ar-
culeq; clauibus introgreſſus: theſaurum nulli uti
le e latebris eruit: ſeq; ⁊ coniugem ⁊ filios famili
amq; omnem exquiſitiſſime induit. Emit equos
ornatiſſimos: uaſa argentea: ſupellectilem ſpecio-
ſam: Ultimo domum amplam: ſed minime cultã:
nouis auxit edificijs: ⁊ picturis inſignibus ador-
nauit muniuitq; rebus omnibus: quas liberalis ⁊
lauta ⁊ abundans vita exigit: Multa p̃terea pau
peribus dedit. Sacculos v̉o in quibus aurum il-
lud filij fuerat: harena lapilliſq; flumineis plenos
obſtructoſq; ⁊ obſerrata omnia quoq; prius in ſta
tu fuerant dimiſit. Que cuncta breuiſſimo tempo
re geſta ſunt: quod ⁊ uoluntas egregij ſenis ⁊ pe
cunia prompta eſſet. Redeũti dehinc filio: fratres
obuij fuere: Quorum ille occurſu heſit: indumen
ta atq; habituz miratus qualẽ antea non vidiſſet:
queſiuitq; cuius eſſent equi: vnde ille ueſtes: leti
atq; omnium ignari ſimplicitate puerili: domini
patris eſſe: multoſq; alios domi in ſtabulo ſubſti-
tiſſe dixerunt: utrunq; etiam parentem multiplici
ac regio eſſe ueſtitu. Magis ille magiſq; ſingula
cepit mirari. Inde ubi paterne domus limen atti-
git: vix parentes: vixq; ip̃os parietes recognoſcẽs
nec admiratione iam ſimplici ſed ſtupore plenus
atq; extaſi thalamum atq; arculam feſtiuus adijt:
ubi cum exterius nil mutatuz cerneret: parumper
animo conquieuit. Et quoniam collegarum p̃ſen-
tia ac feſtinatio amplius non ſinebant: raptim ar-
culam aperuit ſacculiſq; cõſpectis ſolito more tur
gentibus atq; obſtruſis iam ſecurus abijt: mox ne
gocio publico expedito: domum rediens: in thala
mo ſe incluſit: arculaz aperuit: ſacculos itroſpexit:
aurumq; in harenam uerſum reperiens exclama-
uit. Accurrit pater: ⁊ quid inquit rei eſt fili: q̄d que
reris aut quid fles? Amiſi inquit ille pecuniã quã
multis queſitam vigilijs: multiſq; laborib⁹ in his
ſacculis dimiſeraz: ſpoliatus tua ſum in domo pa
ter. Ad hec genitor: quomodo ait ſpoliatus es: nõ
ne ſacculos omnes plenos video? Ille autem ge-
mens: Harena inq̄t pater: non pecunia eſt. Simul
hec dicens: apertos patri ſacculoſ oſtentabat. Tũ
ſenex fronte nihil mota: q̄d inquit refert fili apð te
harena ne an pecunia pleni ſint? Memorabile di
ctum: preclareq; ſententie. Siquidem apud mul-
tos ocioſa pecunia eſt: nilq; agit aliud niſi ꝙ locũ
occupat atq; animum: apud plures male atq; im-
probe operoſa: apud paucos demũ fructuoſa eſt.
F ¶ Do. Amiſi pecuniã quaz amabã. ¶ Rõ. Turpi
amore relaxat⁹ es. Nã amor pecunie auaritia eſt.
Minus hãc amabis: min⁹ hãc optabis. Nã ⁊ illð
Satyricũ expimento cognituz: ꝙ minus hanc op
tat qui non habet: Optanda autẽ amiſſio eſt: Ma
gni etiam boni: cui inſeparabiliter malum maius
adiunctum ſit. ¶ Do. Amiſi dulce vite preſidium.
¶ Rõ. Quid ſcis an amarum potius excidium.
Plures multo propter opes q̃ȝ propter inopiam
periere.

¶ De uadimonio. Dia. XIIII. ¶ Do.

A v Adimonio exagitor. ¶ Rõ. Amiſſam pe
cuniaz querebare: iam porrectã quereris.
Nonne ultro te obligans pecuniam proie
ciſti: vulgaris inſania plurimoruz: qua perfacile ⁊
pecuniam perdideris ⁊ amicum? ¶ Do. Pro alte
ro fidem obſtrinxi meam. ¶ Rõ. Pro teipſo eam
ſolues: ⁊ nil debere ac ſine compedibus agere q̃ȝ
iucundum ſit: tuo diſces incommodo. ¶ Do. Ua-
dem pro amico dedi me. ¶ Rõ. Da poſthac ami-
cis egentibus: Aurum: argentum: vinum: oleum:
frumentum: ueſtes: domos: predia: conſilium: ſo-
latium: cum amicis demum omnia partire: vnam
tibi habe nulliq; vnq̃ȝ tuam dederis libertatem.
¶ Do. Promiſi pro altero: En ſoluẽdi dies adeſt. B
¶ Rõ. An tu affuturam ignorabas: an te victurũ
non ſperabas: an non heredem ſaltem tuum cogi-
tabas: quem ſpontaneis vinculis inuolueres? Be
ne autem habet ꝙ in caput errantis pena redũdat
erroris. Sentio autem dilatio te fefellit. Media
promiſſionis inter ac ſolutionis diem ſpatia uana
mente metimini: que ut reliqua tempora longa vi
dentur: duz ſpectes: dũ preteriere breuiſſima. Uo-
lant enim hore: dies: noctes: hebdomade: menſeſ:
anni: luſtra: ſecula: ⁊ que diſtantiſſima iudicantur
in foribus ſunt. Itaq; quod in paucorum interſti-
tio menſiuz nunc ſtupetis: ſi aperti eſſent oculi: cla
re quidem multis in ſeculis videretis: Sed uos
quaſi tempus deſiderio ueſtro pareat: non nature
ſue: non euenturuz uobis terminum: nec ituros di
es fingitis: atq; hac ſpe uelut oculis clauſis preci-
pitium preteruecti uerbo placidi uobis eſſe vide-
mini ⁊ urbani: pro alio promittentes: quaſi non
uerba hec ⁊ promiſſa clandeſtina mox in publicũ
eruptura: tumultuſq; reꝝ maximos allatura ſint.
¶ Dolor. Deſpondi pro meo amico. ¶ Rõ. Ami- C
corum indigentijs ſis preſenti: ſi quod adeſt reme
dio ſuccurrendum. Non te illaqueas utq; in craſti
num nil promittas. Quod non dicerem ſi ſuccur-
ri aliter q̃ȝ promittendo non poſſet: nunc quid atti
net promittere: quod ſi implere nõ poſſis: ſtulte fa
cias: at ſi poſſis ſuperuacue? Sed uos rerum aua-
riſſimi eſtis ⁊ prodigi promiſſorum: quaſi v̉o res
ipſas promiſſa illa non exigant. Quod ſi dicas defuiſ
ſe in tempore ferende opis facultatem: fuiſſe autẽ
de futuro ſpem: qua poſtmodum deſtitutus ſis:
Nondum ergo didiceras: ut fallaciſſima rerũ om
nium ſpes eſt. Nihil inuenias ꝙ tam crebro uos
fallat. Nihil eſt tamen cui tam cupide credatis: tã
ſubdola ⁊ tam blanda eſt: ita ſe dulciter ac latẽter
inſinuat: ſic inuita diuellitur. ¶ Do. Uadimonio D
me addixi. ¶ Rõ. Credo oblitus illud Thaletis
Mileſij celebre documentum: Uadimonio adeſſe
noxam. Et quid de hoc ille vir ſapiens dixerit: q̃ð
memoraſſe non inutile crediderim: quodq; in lati
nũ uerſum ab Auſonio: ad hũc modũ ſonat. Spõ
de inq̄t: noxa p̃ſto tibi eſt. Per mille poſſem curre
re exẽpla: ut probẽ pedes uadeſq; penitudinis re-
os: ſed nolo noiatim quẽq̃ȝ dicere. Sibi quiſq; ue
rum dicat ⁊ ſecũ putet: ſpõdere quãtis dãno fue-
rit ⁊ malo. ¶ Dolor. Memetipſuz ſponte obligãs
erraui. ¶ Rõ. Error hic purgatorio igne poſt obi
tum nõ egebit: ubi admiſſus eſt purgabit̃. De illo
rum enim genere eſt: que ſuum ſupplicium ſecũ fe
runt. ¶ Dolor. Promiſſione me obſtrinxi. ¶ Rõ.
Solutione te libera: ⁊ quem lingua vinculis inne
xuit: manus ſoluat: proderit vinctum fuiſſe cũ eua
ſeris: laqueos ſemper horrebis.

¶ De amiſſione temporis. Dial⁹ XV. ¶ Do.

A t Emporis amiſſionem fleo. ℭ Ratio. Eſſet
hec eo iuſtioꝛ q̄ꝫ ſuperioꝛ querela: quo leui
oꝛ eſt pecunie iactura q̄ꝫ tēporis: qꝛ nec ne-
ceſſaria ad bene viuēdum eſt pecunia ⁊ amiſſa re-
ſtaurari pōt: tp̄s ⁊ neceſſariū ⁊ pꝛoꝛſus irreparabi
le eſt: niſi qꝛ nolēti pecunia: uolēti aūt tp̄ꝭ eripit: q̄ꝫ
uis illud fatear grauiora damna eſſe que culpa
patientis exaggerat: Juſtã tamē querele cauſã ne-
go: ubi qui patitur: uolens patitur. ℭ Doloꝛ. No-
lens ego tp̄s amitto. ℭ Ratio. Quis nolentem co
gīt niſi cupiditas occupationum mater? Solum
hoc vnum vitium: ait Comicus: affert ſenect⁹ ho-
minib⁹: Attentiores ſumus ad rē omnes q̄ꝫ ſat eſt.
Senes hic quideꝫ notat. Omnes v̓o iam ſenes in
hac attentione facti ſunt. Omnem etatem: omnem
ſtatū: omnem ſexū inuaſit auaritia: hec temp⁹ miſe
ris ⁊ reſpectum vite bꝛeuis hominibus eripit. Jn
hanc vnã rē ſolliciti: euum omne cōſumitis ueſtri:
⁊ ueſtrarū pene iam immemores uoluptatū: que
peſtis ſi nolentes inuaderet: poſſet ⁊ nolenti tem-
pus eripi: ⁊ iuſta eſſet ſuper pꝛecioſiſſime rei amiſ
ſione querimonia. ℭ Doloꝛ. Non mihi cupiditas
tempus extoꝛquet ſed neceſſitas. ℭ Rō. Quenaꝫ
queſo neceſſitas iſta eſt: qui tibi pꝛeripiat qd̓ vnuꝫ
ex omnibus tuuꝫ eſt? Jta dico diuitias: honores:
potētiã: clientelas: imperia: ⁊ que ſunt huiuſmodi
ſuo iure dat atqꝫ eripit foꝛtuna: tempus inuito nō
eripitur: ſed ipſuꝫ per ſe ſenſim defluit: non utenti
B paulatimqꝫ conſumitur. Nec ante perpenditis q̄ꝫ
conſumptū eſt: tū querele ſonãt ſere ⁊ inutiles: fle
tur temporis amiſſio ſed ſiletur culpa. ℭ Do. Me
neceſſitas ſola cogit tp̄s amittere. ℭ Ratio. Que-
ro iterum: quenam hec tam violenta neceſſitaꝭ: niſi
foꝛte dn̄orū negocijs implicitus tua negligis: qua
ſi v̓o non ad hec te ſola cupiditas ⁊ inexplibilis lu
cri ſpes impellat? Pone cupiditates pꝛopꝛias:
dominorū cupiditatibus nō parebis. Sed hoc vi
rus imedicabile uenis infuſum: ⁊ pererrans viſce
ra: ſenſum hebetat: Et nō ſolum tp̄s ſed libertatem
vitamqꝫ ipſam non ſentientibus eripit. Q̄ꝫ ſi foꝛte
nec tuis nec alienis cupiditatibus: ſed curis hone
ſtioribus tue reipublice tp̄s impenditur: non hec
temporis amiſſio: ſed laudabilis eſt impēſa: rē ca-
ram rei omniū cariſſime que in terris ſunt largit⁹
⁊ viri boni ⁊ ciuis egregij functus officio es: q̄ꝫ-
uis non ignorē homines: quicquid pꝛeter auaritie
ſtudium agitur: vulgo tp̄s perditum uocare: cum
id demum maxime uereqꝫ ſit perditum quod illi
ſtudio tribuitur: Et quid ſcimus an tu quoqꝫ popu
lariter perditū tempus uoces? Quod ſi crederez:
omiſſa incurabilis moꝛbi cura: non iam temp⁹ ſed
teipſū male perditū faterer. Naꝫ ſi tempus quod
maluerim: deo tuo: non dicaꝫ donas ſed reſtituis:
quod ſine uera nō geritur pietate: ingenſ atqꝫ inex
timabile lucrū ſcito. Pꝛo paruo eniꝫ temporis im-
pēdio: eternitatē queris: Quis vnq̄ꝫ mercatoꝛ per
mutatione tam pꝛoſpera uſus eſt? ℭ Do. Pꝛoꝛſus
alia mihi perdēdi tp̄is cauſa eſt. ℭ Rō. Nō intelli
C go quã tu mihi cauſam dicas: Nã ſi ꝑpter irã: pꝛo
pter meſtitiam: ꝑpter amorē ſeu aliam animi paſ-
ſionē cogi credis: Falleris. Omniū eadē eſt ratio:
quaꝫ auaritie diximus: omnes uolūtarie: nulla eſt
violenta. Quod ⁊ ſano patet intellectui: ⁊ a Cice
rone multis in locis diſputatū ⁊ creberrime repe-
titum eſt. Si nil horum eſt in cauſa: quod aliō eſt
q̄ꝫ toꝛpoꝛ ⁊ ignauia? Sic ad id reuertimur qd̓ ait:
Seneca: Turpiſſima eſt iactura que per negligen-
tiã uenit. ℭ Do. Ut amittam tempus meſta neceſ D
ſitas me cogit. ℭ Rō. Nonduꝫ capio quid rei ſit:
Naꝫ ſi te hoſtis in vinculis habeat: ſi moꝛs inſtet
poſſunt: fateoꝛ actus bonos impedire: ſed nō pios
ſanctoſqꝫ cogitatus: qui maxime in eo ſtatu emi-
nent atqꝫ effulgent. Quibus eniꝫ curis temp⁹ cer-
te non perditur: nec ſcio an alibi uſq̄ꝫ minus: Que
ꝑfecto ⁊ in doliū Reguli: ⁊ in taurum Phalari-
dis itroire poſſūt: ⁊ in crucē Theodori Cyreneñ.
aſcēdere. Sic quocūqꝫ te uerteris: in te vnū omiſſi
tp̄is culpa reflectitur. At uos ex more naturaꝫ ac-
cuſantes: que uolubile tp̄s fecit: cū hic nō eēt eter-
nitas: in omnibus uoſmetipſos abſoluitis cuꝫ rei
omnium ſoli ſitis. Omne enim fere tempus perdi
tis: immo pꝛoijcitis: ⁊ quaſi rem vilem abiectãqꝫ
contemnitis: quod utinam in virtute ſaltē aut glo-
ria poneretis: non in ſumma ſemper infamia inex-
piabiliqꝫ dedecore: q̄ꝫ q̄ꝫ uere: qcq̄d nō in eos uſus
uertit̄ in quos datū eſt: ꝑdituꝫ dici poſſit. Ad hoc
ſane naſci hoieꝫ: ad hoc tp̄s dari ꝯſtat: ut creatorē
ſuum colat: amet: cogitet: quicquid hinc excidit:
perditur haud dubie. Uidete igitur quantū perdi
ti tēporis: quantūqꝫ nō perditi.

ℭ De aduerſo ludo taxillorum. Dia.XVI. ℭ Do.
t Axillorum in ludo perdidi. ℭ Ratio. Nō A
ne tibi dixeram duꝫ vinceres fenus id eſſe
nō lucꝝ? ℭ Do. Ludo exhauſt⁹ ſū. ℭ Rō.
hic eſt ludo illi mos: qui medicis perexiguo igeſto
plurimū exhaurire: Crede aūt mihi nūc poti⁹ gau
dendū q̄ꝫ duꝫ falſo gaudio exultabas. Melioꝛ eſt
acris caſtigatio q̄ꝫ blanda fallacia. Jllud te lucellū
ad ludi uoraginem uocabat: hoc te damnū idē re-
trahet. Satius eſt turpi freno rectū iter agere: q̄ꝫ
habenis aureis pꝛeceps in deuiū agi. ℭ Do. Ami
ſi in ludo taxillorum. ℭ Ratio. Uiciſti in ludo mo
rum: ſi quid egeris pꝛofundius attendiſti: Aliogn
moꝛbo inſanabili fruſtra remedia cogerentur: ſi ab
hoc baratro nec te damnū reuocat nec pudoꝛ: ubi
rebus nil pꝛoficitur: nec quicq̄ꝫ v̓bis aggrediare.

ℭ De ſponſa alteri adiudicata. Dia.XVII. ℭ Do.
ſ Ponſaꝫ mihi ſententia iudicialis eripuit. A
ℭ Ratio. Aſt alijs fraus: alijs vis aperta.
ℭ Do. Judiciali ſententia ſponſam amiſi.
ℭ Rō. Quidam dolis: ferro alij: quidam quod fe
diſſimū genus: auro ipſas coniuges amiſere: Ni-
hil pꝛopꝛium eſt homini: hinc furta ⁊ inſidie: hinc
rapine: hinc pꝛeces: hinc pꝛecia: hinc ultima rerum
moꝛs. Per hanc rotam temporalium bonorū dn̄ia
uoluuntur: quodqꝫ eſt vnius ſit alterius: mox ad
alios trãſiturū. Quod ſi in rebus utilibus ferēdū
in damnoſis ac grauib⁹ plaudendū eſt. Quid mi-
ri autem uolui humana? Homo ipſe uoluitur ⁊ nō
ſtat: ſed ut ſcriptū eſt: q̄ſi flos egredit̄ ⁊ conteritur
⁊ fugit uelut vmbꝛa ⁊ nunq̄ꝫ in eodē ſtatu perma
net: Tu ſponſam quereris amiſiſſe: qui fugiendo ⁊
in horas decreſcēdo aſſidue te amittis. ℭ Doloꝛ.
Sponſaꝫ in iudicio amiſi. ℭ Rō. Jn cãpo alij: Tu
tius eſt iure congredi q̄ꝫ bello: legibus decertare
q̄ꝫ gladijs. Legiſti apud Uirgiliū inter illos La-
uinie competitores quanta lis: ⁊ quis belli finis.
Uictorem ſponſa ſequitur: victum moꝛs: tibi ſpon
ſa perdita: ſalua eſt vita. ℭ Do. Judex me ꝑuauit B
ſponſa. ℭ Rō. Adulter aut raptoꝛ foꝛſitan te pꝛi-

uaſſet. Leuius eſt ſponſam amiſiſſe q̄ȝ cōiugē. In
illa enim ſpes perditur: in hac res. Minor eſt aūt
ſperate q̄ȝ poſſeſſe rei: ſiue ut aliter idē: leuior ſpei
iactura q̄ȝ rei. ¶ Dolor. Amiſi ſponſam in iudicio.
¶ Rō. Nō amiſiſti: ſed tuā nō eē didiciſti. ¶ Do.
Amiſi ſponſam. ¶ Ratio. Qui amittit coniugem
multiplici egritudīe liberatur: At qui ſponſā: pre-
ſeruat: utrunqȝ bonū: ſed ſecūdū melius. Quid ni
aūt ſit melius: nullum pati vulnus q̄ȝ inflicto vul-
neri remediū inueniſſe? Sed uos animorū impul-
ſu: ut Satyricus ait: ⁊ magna cecaqȝ cupidine du
cti coniugium optatis: qđ adepti perpetuis tedijs
⁊ immortalib9 agitetis querimonijs: ⁊ tuȝ facti pe
niteat: cū nō factum eſſe nō pōt: cunqȝ inefficax pe
niētia ⁊ inanis eſt. ¶ Do. Sponſam ⁊ ſpē prolis
C amiſi. ¶ Rō. Noli lamēta miſcere. Illa eniȝ pars
eſt altera precipitis mortaliū uoti. Sic eniȝ ait: cō-
iugū optatis: partūqȝ uxoris. At nō ſemper placi-
tura ſed profutura dant ſuperi. Tenes apud Apu
leium Madaurenſem: ut latronū lapſa in man9 mi
ſella illa virguncula: vnam triuij in partē ubi peri-
culi plurimū loro flectit eū cui inſederat aſelluȝ: il-
le in aduerſum nititur: qua ſecurū iter erat: ⁊ icau
tam puellaȝ in ſua damna tendētē tacitus arguit.
Quib9 ita luctantibus: latrones quos euaſiſſe vi-
debantur interueniūt: a quibus in captiuitatis mi
ſerias virgo in ſuam pernitiē ſtudioſa retrahitur:
Haud abſimilis inter diuinā ꝓuidentiā ⁊ huma-
nā ſtultitiam de itinere vite huius eſt queſtio. Illa
futuri preſcia eo uos agit: ubi dulcia ⁊ ſecura ſunt
omnia: Hec obnititur ceca qdē ⁊ miſerijs ſuis fa-
uens: Inter moras ſepe que vitari poterant obſe-
quendo ⁊ credendo inopina uos mala corripiunt.
¶ Do. Succubui in iudicio ⁊ amiſi ſpōſā. ¶ Rō.
Dignus es viciſſe: Nam duobus de vna muliere
certantibus: qui mulierē habet is perdidit: qui vi-
cit is eſt victus: qui vincitur is eſt victor ac liber.

¶ De Uxoris amiſſione. Dial. XVIII. ¶ Do.

A Vxorem heu perdidi. ¶ Rō. O prepoſterū
ingenium ſtupendūqȝ hominē qui uxoris
in funere lugeat: ſaltet in nuptijs. ¶ Dolor
Uxorē perdidi. ¶ Rō. O demens: Hymeneū ca-
ne. Nunc eſt tempus coronatū vinctū vidimus di
gnioribus iam ſertis accingere. Magno prelio vi-
ciſti ⁊ longa obſidione liberatus es. ¶ Do. Uxo-
rē ꝑdidi. ¶ Rō. Sic dicis perdidi: quaſi qui febrē
perdit aut ſcabiem. Interdū lucri ſpecies eſt ꝑde-
re. ¶ Do. Uxorē perdidi. ¶ Rō. Nunqȝ tibi for-
taſſis opimiorē queſtū vna lux attulit: Quātis cō
pedibus elapſus es: quanto naufragio enataſti.
¶ Do. Sed uxorem bonam perdidi. ¶ Rō. So-
lent id quidē omnes dicere: ⁊ qui ꝯtrariuȝ ſciunt:
Ego aūt ⁊ ſi bona uxor uel omnino mulier bona:
rarū mirumqȝ animal ſit in terris: vitande tamē al
tercationis cauſa permiſerim uxorē tibi qualē di-
cis amiſſam: Neqȝ ideo reſpondebo quod oliȝ dū
hec eadē queſtio ageret̄ apud Senecam: reſpōdi:
poſſe te aliam bonā: uel ſi feceras facere: uel ſi iue-
neras inuenire. Muto ſentētiam: Nolo te ſepi9 reȝ
periculoſiſſimā retētare: quod ⁊ ſi ſemel bene ceſ-
ſerit ſtulte repetitur. Citius centū ſui ſimiles mu-
lier mala q̄ȝ vnā bonā reperiet. Quobrē qui malam
habuit: ſimilē timeat. At qui bonā ſimilē ne ſperet
Sed uterqȝ pariter: ille aduerſitatē cumulare: hic
ꝓſperitatē ſuam deformare caueat. Sic in oēm ca
ſum ſecūdo ꝯiugio abſtinendū. Tu nunc ergo ſi ut
ais bonā cōiugē amiſiſti: ꝑterito potius gratulare
q̄ȝ futuri ſpem cōcipias: Neqȝ ꝙ puppe itegra lit
t9 attigeris crebro nauiculā uentis credas. ¶ Do.
B Coniugij vinculum quo tenebar mors diſſoluit.
¶ Rō. Noli te rurſus innectere: cogita q̄ȝ optabi-
lis: q̄ȝqȝ incōparabilis ſit libertas: Et cōſiliū Cice
ronis amplectere: Qui uxorē viuaciſſimā ⁊ aduer
ſus quā fruſtra mortis auxiliū expectādū eſſet: dū
repudio dimiſiſſet: hortantib9 amicis ut aliā duce-
ret: non poſſe ſimul ſe uxori ⁊ ſapientie ſtudio da
re operam reſpondit. ¶ Do. Uxorē bonā perdidi
¶ Rō. Quid ſi hoc etiā nō iactura ſed lucrum: ⁊
magni fuga periculi eſt: Ut eniȝ ſit bonā reperire:
cōſtantem ubi queremus? Notū illud ſummi uat̄ȝ:
Variū ⁊ mutabile ſemper femina. ¶ Do. Uxorē
bonā ac iuuenili euo floridā amiſi. ¶ Rō. Paruȝ
ne igit̄ noti feminei mores ſunt? Quā multas pu-
diciſſimas adoleſcentulas: impudicas ac laſciuas
anus vidim9? Ardor nēpe libidinis q̊tiens uetule
oſſibus incubuit: quaſi ignis in ligno arido violē-
tius eſtuat. Vel inſtantē ergo vite mutationeȝ: uel
ut inde periculū nō eſſet: uēture utiqȝ ſenectut̄ȝ pō-
dus ac faſtidiū declinaſti. Graue iuuenib9 cōiugij
iugū ſenib9 grauiſſimū: durū: importabile. ¶ Do.
C Amiſi iuuenem uxorē. ¶ Rō. Seu proles ex con-
iugio queritur: ſeu uoluptas: quorū alterū mariti
eſt alterū adulteri: ad utrumlibet aptior iuuentus
Siue his aūt ab uxore perceptis: ſiue horum alte
ro: eo illā ꝑuenire optabas: ubi inhabilis ad utrū
qȝ eſſet: ſiue ad hec natura inhabilē ſenio fieri poſ
ſe habilem ſperabas: quid niſi uotum ſuperuacu-
um: ſpes inſulſa eſt? ¶ Dolor. Amiſſa dulci coniu
ge ſolus ſum. ¶ Ratio. Inuidioſa vͦ ſolitudo eſt:
magis caruiſſe comitib9. Vacuo nihil mollius eſt
cubili: nihil durius: occupato: animis dulces ſom
nos ⁊ vigilias honeſtas amantibus honeſtumqȝ
aliquid altumqȝ uerſantibus: Nil egregijs ce-
ptis infeſtius muliebri conſortio. Nec me fugit
quid aduerſus hec dici ſoleat ab his quos miſe-
rie delectāt ſue: Matrimoniorū inqunt expertes
matrimonia condēnāt: Et ut eſt in ꝓuerbio vulga-
ri: Uxorem uerberat qui nō habet: Ego cōtra nul
los de coniugio queri ſolitos audiui: niſi qui ſarci
nam cōiugij pertuliſſent. ¶ Do. Cōiugē amiſi opti D
mā. ¶ Rō. Et que optime queqȝ virorū amantiſſi
me vident̄ ẓelo ac ſuſpitionib9 aliq̄ȝto ceteris acri
us inardeſcūt: quo incēdio cōflagrare pacē dome
ſticā eſt neceſſe. Quorſum igit̄ querele? Perdidi-
ſti uxorem: inueniſti libertatē: celibatū: pacē: ſom-
nū requiem. Jam tranqllā ſine litigio noctē ages.
¶ Do. Sine uxore ſuȝ. ¶ Rō. Et ſine aduerſario
iam tui rerumqȝ dn̄s tuarū eſſe incipis. Ante lucē
lectulo matutinus domo egredi: ueſpertinus regre
di: ſolus aut cū quib9 uoles totos dies agere: nul-
lo rationū exactore permitteris. ¶ Do. Uxorē per
didi. ¶ Rō. Perdita dudū ac repudiata requies
in cubiculū reuocāda erit. Illa tibi uxore qualibet
utilior comes. ¶ Do. Uxoreȝ bonā ac decorā per
didi. ¶ Rō. Stulti ē cōpedes ſuas q̄ȝuis aureas
amare.

¶ De importuna uxore. Dia. XIX. ¶ Do.

Vxorem patior moleſtā. ¶ Rō. Felici9 ami
ſiſſes: At qui mō perditā q̄rebare. ¶ Do. A
Uxorem patior inquietaȝ. ¶ Rō. Primo

labori uenia forſan aut miſeratio: ſecundo nō niſi
odiū debetur. ⁊ quē vna uxor nō caſtigat: dignus
eſt pluribꝰ. ¶ Dolor. Infeſtā patior uxorē. ¶ Ra-
tio. In alijs utcunqꝫ fortunā culpes: In uxore aūt
⁊ preſertim altera non aliū q̄ teipm̄: hoc tibi ma
lum tu feciſti. ¶ Do. Uxorē patior ꝓcacē. ¶ Rō.
Udas ſuccēde paleas: tegulas frange: de reliquo
tibi prouiſum eſt: Ita vō cumulate que te domo
pellāt aderūt: fumus: ſtillicidiū atqꝫ uxor. ¶ Do.
Perfidam patior uxorē. ¶ Rō. Iā ꝑiculo res nō
uxor Agamemnonem: uxor Africanū morti dedit
ut Amphiareū: ut deiphobū: ut Sanſonē ſileam
alioſqꝫ q̄s numerare lōgū ē. Illi q̄dē ꝓrſus inume
rabiles: quos uxores nec mori cogūt: nec viuē pa
tiuntur. ¶ Do. Mala mihi nouiſſima explicas: re
mediū q̄ro. ¶ Rō. Erūt qui ſuadeāt ut caſtiges ⁊
prauos mores ad rectū reuoces: totū te huic vni
negocio impēdas: Ego aūt quid: caſtigādā uxorē
ſi caſtigando proficias: nō nego: Si id fruſtra eſt:
ſola reſtat patientia. Hanc amare: quodqꝫ inuitus
faceres: uolēs fac. Eſt Uarronis Satyra: Menip
peā uocāt: de officio mariti. Ibi de hac re illiꝰ do
cti viri conſilium breue ſed efficax his uerbis exꝑſ
ſum leges: Uitiū uxoris aut tollendū: ideſt corri-
gendū: aut ferēdū eſt. Et dicti ratio breuis quoqꝫ
ſed elegans hec affertur. Qui tollit vitiū inquit:
uxorem cōmodiorē preſtat: qui fert ſeſe meliorē fa
cit. Quod dictū ſcriptores alij ſic interpretati ſūt.
Eiuſmodi vitiū uxoris: ſi corrigi nō poſſit: ferēdū
eſſe: quod fieri a viro ſalua poſſit honeſtate: ꝙ vi-
tia nēpe flagitijs leuiora ſint: eāqꝫ nō aliam ſn̄iam
fuiſſe Uarronis. ¶ Do. Procax ⁊ moroſa eſt uxor
¶ Rō. Fer mores: ſi imutari nequeūt: ⁊ q̄liter fo
ris viuas domi diſce cū Socrate. Et ſi ille duas ſi
mul pertulit: alij plures: vni ne ſuccumbas ſarci-
ne? ¶ Do. Moleſtā uxorē habeo. ¶ Rō. Cui vō
non poſſit uxor moleſta cōtingere: niſi qui ſe nupti
is cōſtāter abſtineat: cū ⁊ Hadriano principi ⁊ quo
nil altius nil mitius Auguſto: Sabina illi huic ſcri
bonia: utraqꝫ cōiunx dura ac peruerſa moribuſqꝫ
aſperis digna repudio: Et Catoni Cenſorio tā ri-
gidi tanqꝫ inuicti viro animi: cū Paula quedā vio
lenta uxor ac ſuperba contigerit: quod mireris: hu
mili etiā orta progenie: ne quis hoiū ſperet igno
bilitate uel inopia uel oio aliter q̄ ꝑpetuo celiba
tu ꝯiugij ſubterfugiſſe moleſtias: Sed q̄s fuga nō
euaſerit: patiētia perferēdas ſciat nec luctādo nec
calcitrando ſe torqueat ac iugū ſponte ſuſceptū ia-
ctabūdus exaſperet. ¶ Do. Importunā prorſus ⁊
indomitā fero uxorē. ¶ Ratio. Bn̄ agis: ferēdū ē
eteni qđ deponi neq̄t ⁊ ſi ꝑmat. ¶ Do. Moleſtiſſi-
mā hēo uxorē. ¶ Rō. Hēs vn̄ patiētie laudē que
ras: vnde diſcas requiē optare: vnde peregrinari
ames reditūqꝫ oderis ubi uocē exerceas ac bacillū

¶ De raptu coniugis. Dial. XX. ¶ Do.

A Uxor mihi preripitur. ¶ Rō. Uiolentū oē
moleſtū patiēti fateor: At res ipſa ſi per te
illā eſtimes: quā queſo tante moleſtie cau
ſam habet: cum profecto ſi importuna eſt uxor: eiꝰ
amiſſio magni oneris ſit leuamen? ¶ Do. Rapta
eſt coniunx. ¶ Rō. Si incōmodū corporis curāti
premiū debetur: quid non leuanti animi anguores
ac moleſtias debeatur? Siquis tibi medicus ter-
tianā febrē abſtuliſſet: ⁊ gratiā illi haberes ⁊ pre
cium dares: quid nunc facies continuam auferen
ti? ¶ Do. Rapta eſt uxor. ¶ Rō. Neſcis quid ra-
ptori debeas: cura ingēs indeciſumqꝫ litigiū vna
cū coniuge forſitan ⁊ graue periculū tue domus
limē exceſſerit. Multi perierūt qui vixiſſent ſi uel
raptu uel aliter coniugibus caruiſſent. Inter vite
mala nihil peius q̄ inteſtina diſcrimina. ¶ Do.
Rapta uxor abijt. ¶ Ratio. Si coacta iuit igno- B
ſcito: At ſi uolens: vno actu duplex tibi querit̄ vin
dicta. Nā ⁊ adultera ſuum ad raptorem abijt: ⁊ il
le tuum virus ſuam tranſtulit in domū. Qualem
enim mecho ſperet que talis fuerit marito? ¶ Do.
Uxor cum raptore libens abijt. ¶ Rō. Sine pau
lulum: Alteri quidē alterius faſtidium non longa
dies attulerit. Si ante flagitium cogitarent homi
nes: nō eouſqꝫ precipites ad peccādū eſſet nūc fer
uidos appetitus ſera damnat penitentia. Nil niſi
poſt factū cernitis: a tergo oculos hētis: ceca frōs
eſt. ¶ Do. Rapta eſt uxor mihi. ¶ Rō. Hoc ge-
nus iniurie nec reges euadere potuere: Et Sypha
ci Maſaniſſa: Philippo Herodes ſuam abſtulit.
¶ Do. Rapta eſt mihi coniunx. ¶ Ratio. Quod
ſemel tibi: bis accidit Menelao.

¶ De impudica uxore. Dial. XXI. ¶ Do.

Impudica uxor domi ē mihi. ¶ Rō. Mallē A
rapta eſſet aut etiā iportuna: moribuſqꝫ aſpe
ris potiꝰ q̄ laſciuis ac turpibus. Ferēda tn̄
omnia ingenti niſu ingentiqꝫ animo: ⁊ rerum mor
talium contemptore. Innumerabiles ſunt homi-
num miſerie quibꝰ omnibus vna virtus obijcitur.
¶ Do. Impudica mihi eſt uxor. ¶ Rō. Pudicitia
iſignis imperioſas efficit matronas. Nihil metuit
que ſibi nihil eſt conſcia. Huic malo igitur hoc ſal-
tē boni ineſt: eſſe iā moleſta minus icipiet minuſqꝫ
inſolēs. Leſa enim conſciētia femineū ꝑmit animi
tumorē: ⁊ ſepe obſequētior in religs viro eſt: que
ſe meminit impudicam. ¶ Do. Laſciua eſt uxor.
¶ Rō. Non mirandū ſi formoſa: non curādū ſi de
formis. ¶ Do. Uxor ipudica eſt. ¶ Rō. Pulchra
dum limē uxor ſubit: ſubire debe: animū illđ Sa-
tyrici: Rara eſt adeo ꝯcordia forme atqꝫ pudicitie
Nam ſi turpis inſaniat: prope gaudendū eſt cauſā B
adeſſe diuortij. ¶ Do. Adultera uxor eſt. ¶ Rō.
Adulterium ſepe quidem eque ardentius expetiti
coniugij: ſepe vnū alterius adulterij pena eſt: eoqꝫ
iuſtior ſi multoꝝ. Cogita tu vnq̄ alij feceris: vnde
hoc tibi fieri ab alio nunc dignū ſit. Iniuſta enim
atqꝫ impudens eſt querela: pati ꝙ fecerit indignā
tis: Et ab alio expectare: alteri quod feceris. Lex
moralis iubet: Et facere alijs: quod tibi ab alijs fie
ri uelis: ſane adeo digna eſt: ut illud prophani etiā
cogente ſententie grauitate atqꝫ equitate laudaue
rint. Sed mortalis petulantie licentia: legum ſalu
brium abrogatrix: omne fas neſaſqꝫ confundit.
Itaqꝫ paſſim adulteri occurſant: qui cū thalamos
vicinorū cōiugiaqꝫ fedauerint: ſuas interim coniu
ges uel in publico cerni nolint: Et ſiq̄s in illas ocu
lum deflexit inſaniāt. Sic ſeuerus alijs: ſic indul- C
gens ſibi: ſic iniquus reꝝ arbiter quiſqꝫ eſt. ¶ Do.
Coniugalis mihi fides frangit̄. ¶ Rō. Uide ne tu
hanc alijs non maritis tm̄ ſed uxori tue fregeris.
Nam ſunt qui ab uxore exigunt qđ non preſtant.
Qui laſciuiam ſuam titulo urbanitatis excuſent:
alienā ut grauiſſimū ſcelus ſeueriſſime puniētes
qui cuncta ſibi permiſerint: cuncta negent. Iniquiſ
ſimi iudices qui de pudicitia iudicent ipudicim-

pune paſſim agūt oia: ꝛ ceu ſoluti legibus: uaga li
bidine rapiuntur. Uxoꝛ oculū parūper inflexerit
adulterij rea fit: quaſi vo dn̄i nō mariti ipſi quidē
Jlle aūt nō uxores diuine atqꝫ humane domū ſo
cie ſed capte ex hoſtibus aut empte pꝛecio ſint an-
cille: cū ꝛ ſi obſequij pluſculū fidei nihil plus tua
tibi coniunx debeat q̃ tu ſibi: Par debitū: equus
amoꝛ: mutua cōiugij fides eſt. Nō excuſo uxores:
viros arguo: pꝛimamqꝫ illius culpe partē tribuo.
Perſepe enim uxori dux atqꝫ exemplū laſciuie vir
fuit ꝛ inde mali pꝛoceſſit initiū: vnde remediū de-
bebat: q̃uis aūt pudoꝛ femine pꝛopꝛius: viro cer-
te pꝛudentia atqꝫ ꝯſtātia ſua eſſe debet. Jtaqꝫ ois
in viro q̃ in muliere demētia animi leuitas: eo eſt
D fedioꝛ: quo viro debita magis eſt grauitas. ℂ Do.
Coniugis adulterio meſtus ſum. ℂ Rō. Uſitatꝰ
doloꝛ: uetꝰ iniuria: nec minus crebꝛa. Uix crebꝛioꝛ
coniugij q̃ adulterij uſus eſt. Deniqꝫ hoc eſt: qđ
ut ait quidā nec permitti: nec ꝓhiberi pōt: quia ſci
licet alterū honeſtas: libido alterū fieri uetat. Tu
ne tibi ergo feminā vnā tuā totā atqꝫ integrā uolu
iſſes: quod nec ferociſſimis tyrannorū: nec regum
maximis potuit tua etate cōtingere nec pꝛiore po-
tuerat? Mitto recentia: ne quos foꝛte p̄ntium offē
dam: Tutius eſt Herculē ferire q̃ villicū. Nec vo
cuncta ueterū attingam: Foꝛmidatiſſimorū ſum-
morūqꝫ hominū fame parcam. Noſti aūt hiſqꝫ uel
in ſilentio gemitū tuū frena: aliogn urbē luſtra ſcru
tare viciniā: dextera leuaqꝫ aderunt qui uel negle
ctū geniū calcatāqꝫ thori fidē lugeant uel ignari ſo
li vulgo noti decoris rideant. Crebꝛiora illa quidē
nunq̃qꝫ non auribus modo ſed oculis: quocunqꝫ
terrarū perrexeris defutura. At maioribus maioꝛ
ineſt cōſolatio. Reges cogita quos vidiſti ac ter-
rarū dominos: dehinc ſcriptis famaqꝫ cognitos re
coꝛdare. Reſpice ꝛ Arthuri fabulam ꝛ hiſtorias
reliquorū: Jn mentē redeat Olympias Philippi:
Cleopatra Ptolemei: Agamēnonis Clytemneſtra
Menelai Helena: Paſyphe Minois: Phedra
Theſei: ne ue ipſam urbē romā olim quoqꝫ diū quod
dā quaſi pudicitie templū eſſet mali huius expertē
credas. Redeat ad memoriā Metella uxoꝛ Syl-
le: illius qui ſe eius noſſet adulteria: nō tantū ro-
me: perqꝫ omnē Jtaliam vulgata: ſed que Athenis
etiam per greciam cantabant: minime ut arbitroꝛ
felicis nomē ſibi pꝛoꝛſus idebitū uſurpaſſet. Poſt
hanc Julia Agrippe: quam hinc a flagitio viri vir
tus: hinc maieſtas pr̄is abſterſiſſe debuerat: ſimul
qꝫ huius filia ꝛ nomine ꝛ laſciuia matri par: harū-
qꝫ ſeu vite ſeu foꝛtune ueſtigijs herens Julia Se-
ueri: non ſat pudicitie fauſtū nomē. Quid Domi-
tiani coniugem Domitiam? Quid Herculanillam
Claudij: ſeu quādo hic adulterarū foꝛtunatꝰ cōiu-
gū pꝛinceps fuit: eiuſdē Meſſalinā ſummū impe-
rij pꝛobꝛū loquar: que ſecoꝛdem virum ac ceſareū
deſerens cubile: noctu lupanaria circuibat: illa fa-
ciens que referri etiā pudoꝛ pꝛohibet? Quid has
ego: quidue alias ſtringā: ſeu quis foꝛnix anguſtis
meretricibus nō anguſtus ſit quarum cōmemora-
tio fateoꝛ: nec honeſta eſt: nec ulla ex parte adulte-
rij crimē leuat: quin potius grauat? Habet tamen
haud ſpernendā conſolationis efficaciam ſimilitu
do conſpecta miſerie ac paritas erūnarū: nō quod
alieno quiſqꝫ niſi maliuolus delectetur malo: ſed
ꝙ humilioris foꝛtune hominē idignāter pati que

totiens mundi dn̄os paſſos nouit: uel nō ferenda
mollities: uel ſuperbia videatur. Toleranda cuiqꝫ
ſua ſoꝛs. Jlla equius: quā cōmunē paruis conſtat
ac maximis inuidioſiſſimiſqꝫ moꝛtalium. Pꝛoinde
non hominibus tm̄ nuptas: ſed deo etiam deſpon
ſatas: i hec flagitia labi ſolitas vides: Ac pꝛoh pu
doꝛ nec tanti ſponſi reuerētia: infelicem pꝛecipitē-
qꝫ aiam frenat. Cui autem parcet effrenis ac rabi
da libido: que nec celo parcit nec celeſtem metuit
vindictam ſeu quibꝰ abſtineat: que nec deo ſacris
coꝛporibus abſtinendū cenſet? Nec vo tantū hac
etate monſtra hec tam feda libidinū cernuntur q̃-
uis nulla vnq̃ recto iudicio fediora eſſe potuerint
leſiqꝫ maioris irā merita: Sed euo illo quo ita pꝛo
digū ſcelus erat: ut nunc virtus viſa equidē ac pu-
nita noſcuntur. Uirgines ipſe ueſtales quarum exa-
ctiſſime caſtitati tribunitiam ac cenſoriam poteſta-
tē ceſſiſſe non puduit quas ſuorū triumphantium
curibus inſediſſe: ne quoq̃ foꝛte triumphus impe
diret quas poſtremo noxios caſu obuios a ſuppli
cio retraxiſſe: legumqꝫ ꝛ capitalis ſentētie vim fre
giſſe ſola virginitatis maieſtate cōperimus: quarum
pꝛeterea ex diuerſo non facinus tm̄ turpe: ſed ha-
bitus aut ſermo liberioꝛ: pena graui atqꝫ infamia
nō carebat: ꝛ honoris tm̄ ꝛ decoris immemores:
ꝛ terroris inceſti ue dānateqꝫ ꝛ defoſſe ſub terrā
viue per hiſtorias occurſabūt. J nūc tot exemplis
ꝛ tā claris ꝛ tā ſacris obrutus in tanta pudicitie E
ruina: tot pꝛobꝛis illuſtriū concuſſam paululū hu-
milioris cubiculi fidē defle. ℂ Do. Uxoꝛ adultera
eſt. ℂ Rō. Jd nonnullis mutande in melius vite
cauſa fuit: qui maritali cōpede liberati: reiectoqꝫ
graui faſce ire altius ceperūt. Quid te uetat cōiu
gis feditatē pꝛimū quoqꝫ tibi gradū face ad vite li
berioris aſcenſum? Sepe ꝛ pondus: ſepe ꝛ comes
pedes expeditiſſimos retardaruit. Jbis ocīꝰ quo-
cūqꝫ decreueris ſolus ac uacuus. ℂ Do. Turpitu
dine uxoris infamoꝛ. ℂ Rō. Ex alieno peccato dā
nū doloꝛqꝫ naſci poteſt: nō infamia: ſicut ex aliena
virtute gaudium: non gloria: tua te virtus aut vi-
tium glorioſum efficiet aut infamē. ℂ Do. Coniu-
gis uroꝛ infamia. ℂ Rō. Uel ſile: uel fuge: uel ulci
ſcere. Mediū fecit ille vir ſanctus nactus de ſim-
plicitate cognomē: ꝛ pꝛofecto pꝛimū molle nimis:
tertiū pꝛedurū: mediū honeſti humaniqꝫ conſilij
videatur: his p̄ſertim quorum media itidē eſt foꝛtuna
Nā ſupbis potētibꝰ fruſtra lex ponit. Uolūtas: li
bido: ira: impetus: he potētis inſolentie leges ſūt.
Omne vulnus ferro reſcindēdū putāt: multa ſunt
aūt que nō ferro egeant ſed fomētis. ℂ Do. Jmpu
dica eſt uxoꝛ. ℂ Rō. Si pati eligis: etas foꝛtaſſis
illā franget: ꝛ laboꝛ: ꝛ filij: ꝛ moꝛbi: ꝛ reifamilia-
ris anguſtia qbuſdā frenū utile pudoꝛ fuit. ℂ Do.
Uxoꝛ ifamis abijt. ℂ Rō. Opta ne redeat: ne abi
erit ſerū uotū. ℂ Do. Uxoꝛ adulterum eſt ſecuta.
ℂ Rō. Malles ne tuū in cubiculū adulterū indu-
xiſſet? Hic ſaltē pudoꝛ ipudice fuit turpē vitā pꝛo-
cul agere: pepcit oculis erubuitqꝫ pꝛeſentiam tuam.
Jmpudicitiā potes accuſare: nō fugā. ℂ Do. Fe-
da uxoꝛ abijt. ℂ Rō. Si de hoc doles: dignus es
ut māſerit: dignus ut redeat.

ℂ De uxore ſterili. Dial. XXII. ℂ Do.

Terilis uxoꝛ eſt mihi. ℂ Rō. Unū coniu- A
f galis incōmodi remedium ſterilitas obſe-

quioſas facit atqꝫ humiles. Que plurimos parit:
iã nõ uxorẽ ſe credit eſſe ſed dñam: ſterilis aũt flet
⁊ tacet. Annam Helcane meminiſti. ¶ Do. Uxor
mihi ſterilis obtigit. ¶ Rõ. Modo de cõiugis im
pudicitia q̃rebaris: nunc de ſterilitate ꝯquereris.
Atqui ſi ea q̃rimonia iuſta fuit: hec iniuſta eſt. Ex-
pedit impudico viro ut ſterilis uxor ſit: nõ paſcet
filios alienos: quod eſt in omni uxoris iniuria ac
feditate duriſſimũ: ſi miſerũ uxor adultera: miſer-
B rimũ ⁊ fecunda. ¶ Do. Uxor eſt ſterilis? ¶ Rõ.
Quid ergo: tu puerperã eiulãtẽ audire ⁊ nutrices
litigãtes ⁊ uagiẽtes infantulos maluiſſes? Steri
litas oĩa tedia hec ſubmouit. ¶ Do. Sterilis uxor
eſt. ¶ Rõ. Uide ne: quod multi faciunt: vitiũ tuũ
alteri obijcias. Multe vni viro nuper viſe ſteriles
nupte poſt alijs peperere. ¶ Do. Sterilis ẽ uxor.
¶ Rõ. Quid ſcis qualem tibi filiũ pareret ſi fecũ-
da eſſet? Quarundam partus fecunditatẽ odioſaꝫ
⁊ ſterilitatẽ fecit optabilẽ. Nõ tuliſſet imperiũ ro-
manũ portẽta illa feralia: Caium: Caligulã: Nero
nẽ: Cõmodũ: Baſſianũ: ſi Germanicus: ſi Domitiꝰ
ſi Marcus Antoninus: ſi Septimꝰ Seuerus aut
nullas uxores aut ſteriles habuiſſent.

¶ De Filia impudica. Dia.XXIII. ¶ Do.

A Elicata nimis eſt filia. ¶ Rõ. Duas ſe ha-
d bere filias delicatas: ſed ferẽdas tamẽ: rẽ-
publicã ſcilicet ⁊ Juliã dicere ſolitꝰ fertur
Auguſtus Ceſar: Julieqꝫ animũ letũ quideꝫ uſqꝫ
ad ſpeciẽ ꝓcacitatis ſed reatu liberũ. Jn utraqꝫ tñ
ita ſentiens princeps ſapientiſſimus fallebat: Nã
⁊ reſpublica iã pridẽ ab illa ſua priſca virtute for-
nicari ceperat: ⁊ filia nõ tã delicata q̃ꝫ probris ſo-
lũ patrẽ latẽtibus deformata erat: qua tandẽ ſero
licet erupere: Secũdũ tamẽ hãc ſentẽtiã delicata
poteſt eſſe filia ſed pudica. Quod ut permiſeri: ne
gari illud certe nõ põt: Pronũ ⁊ breue iter ad im-
pudicitiã eſſe delitias. ¶ Do. Filia laſciuire inci-
pit. ¶ Rõ. Occurre principijs: dura ferro: tenera
digitis conuelluntur. Qui ſibi uel alteri habitum
querit: a teneris annis incipiat. Facile ⁊ tractãtur
mollia ⁊ flectuntur. ¶ Do. Laſciuire incipit filia.
B ¶ Rõ. Lautas dapes ⁊ ueſtes illi molles ac ful-
gidas: anuloſqꝫ ⁊ armillas detrahe: ⁊ quicquid eſt
aliud quo ⁊ ipſa ſibi placeat ⁊ placere alijs ſtude-
at. Obijce illi domeſticas curas: penſa: acus ⁊ co-
los: ⁊ ſi qd eſt operis qd ſuaues ac molles manus
in callum duret. Seduc eam a ſpectaculis: a ꝯcur-
ſu populi. Feſtis etiã diebus illam domi contine:
Nullũ uagis ac diſcolis cogitatibus tpꝫ linque.
Occupatio ⁊ labor ⁊ incultior habitus ⁊ victꝰ aſ
ſperior ⁊ ſeceſſus inqꝫ vnũ aliquid iugis intentio:
Ad hec teſtis charus ac uerendus freq̃ẽs admo
nitio: dulces mine: ⁊ ſi quando res exigat aſpere:
He ſunt caſtitatis aduerſus impudicitiã fere ac ue
ctes: qui ⁊ inſultãtes ocioſo animo paſſiones arce
C ant ⁊ ingreſſas eijciant. ¶ Do. Filia impudica eſt.
¶ Rõ. Eccleſiaſticũ conſilium: Super filiam luxu
rioſam confirma cuſtodiã: ne qñ faciat te in obpro
briũ uenire. Et ſi aũt nihil pene triſtius pati poſſiſ
modo tamẽ paterni officij nihil omiſeriſ: Eſt vnde
meſtum te ſoleris. Tuus enim põt eſſe dolor: ſed
nõ pudor quidẽ nec crimẽ: Nã precipiteꝫ in libidi
nes animũ frenare difficile eſt ualde: ⁊ niſi deꝰ ip-
ſe manum adhibeat: impoſſibile homini. Tantꝰ eſt
enim impetus tanqꝫ effrenis: ut contra eũ fruſtra
ſepenumero parẽtes: fruſtra ⁊ fratres: fruſtra etiã
ipſe vir laboret. Neqꝫ id mirũ cũ ſit ſcriptũ: Aliter
non poſſum eſſe cõtinẽs niſi deus det. Neue hinc
pudicitie excuſatio ulla ſit: dat hoc deus pia fide
poſcentibus: quodqꝫ in ſe eſt annitentibus ac ſciẽ-
tibus cuius ſit donũ: riteqꝫ ⁊ ipſum eſtimãtibus ⁊
auctorem. ¶ Do. Filia adultera eſt. ¶ Rõ. Si nu-
pta: habes participẽ generũ doloris: Habes ⁊ ip-
ſum Ceſarẽ Auguſtuꝫ ⁊ iniurie comitẽ ⁊ ultionis
exemplũ.

¶ De aduentitio dedecore. Dia.XXIIII. ¶ Do.

Lieno crimine infamor. ¶ Rõ. Dicebam
a modo ⁊ ſic eſt: Alieni te criminis dolor at-
tingere poteſt: nõ infamia. Ueruꝫ loquor.
Falſa eniꝫ ut ſit dura: durabilis nõ erit: ⁊ infamiã
⁊ gloriã ut longeua ſit: tuo tu quidẽ ex agello ani-
mi propria vitẽ falce meſſueris. ¶ Do. Alieno cri-
mine meſtus ſum. ¶ Rõ. Credo hercle. Eſto autẽ
tua letus innocẽtia: niſi magis alieno tangeris q̃ꝫ
tuo: nõ ut patrimonij hereditas ſic ⁊ fame eſt: ⁊ ſi
eſſet repudiari poſſet. Oneroſam ⁊ infamẽ heredi
tatẽ adire nemo cogit: Nũc ut dixi: nominũ ſucceſ
ſio nulla eſt. Nulli agnationũ aut cognationũ gra
dus hac in re: ſeu tu clarum tibi: ſeu tu fuſcũ nomẽ
optaueriſ: a te illud nõ ab alio petendum erit: tuis
opuſ eſt meritis: Eſt qñ quidem alienis nec fedari
potes nec ornari. Quid tabellionẽ aſpicis: quid te
ſtantẽ: quid amãtiſſimo clariſſimoqꝫ ſeni tuo fidis
ſeu quid horres obſcurũ: nec uerũ decus inde nec
dedecus? Nõ legat fama ſed querit. ¶ Do. Meo
rũ grauor infamia. ¶ Rõ. Jmmo quidẽ tua te pre
mit opinio humane miſerie radix ingẽſ. Pone illã
falſo faſce leuaberis. ¶ Do. Meorũ criminibꝰ in-
famor. ¶ Rõ. Nego id quidẽ fieri poſſe: ſed ut fa-
tear: preſtat tamẽ alienis te flagitijs infamẽ eſſe q̃ꝫ
alios tuis. Multo eſt enim grauius peccati pon-
dus q̃ꝫ infamie: ubi peccatuꝫ illic miſeria uera eſt.
Contra aũt: falſa infamia uere miſerie nihil habet
falſa gl'ia: plebeios licet aĩos: Jlla pũgat: hec mul
ceat. ¶ Do. Meorũ ifamia nõ tãgi nequeo. ¶ Rõ
Tãgi piũ: ſterni miſerũ. Proinde dũ reliquie ſpei
ſunt ſummo ſtudio tuorꝫ fame atqꝫ inde ſuſcepte per
turbationi tue ꝯſule. Si ſpes oĩs abierit: illis omiſ
ſis ſollicitudinẽ atqꝫ angores deponẽdos cenſeo:
Nã ⁊ incaſſũ niti ⁊ triſtitie materiã aucupari par
dementia eſt. ¶ Do. Seruilibꝰ ꝓbris notor. ¶ Rõ.
Meritã patiẽtie penã luis: cũ diluere notã poſſis
ſcelerũ pulſis auctoribꝰ. ¶ Do. At meorũ qui tam
facile pelli nequeunt uxor probris. ¶ Rõ. Quorũ
queſo? Jã parẽtũ caſtigatio: filijs nullo iure ꝑmiſ-
ſa eſt. Jnde tibi igit nihil infamie: quin potius re-
cto iudicio quaſi quidã fulgor ex tenebris naſci po
teſt: Nã cũ virtutis ꝓprium difficultas ſit: multo
difficilius eſt obſcuris q̃ꝫ claris ducibꝰ rectum iter
tenuiſſe. Sin uxoris: qd hic vo te agere oporteat:
⁊ quorũ pro remedio meminiſſe: paulo ſupra mo-
nui. Si natorũ: reſpice qui viri quos filios habue-
re. Fabius Maximus ac Scipio Africanꝰ ⁊ Põ-
peius magnus: (Nõ enim imperij atqꝫ opũ: ſꝫ eta
tis ⁊ glorie ſequor ordinẽ): Que aut Ueſpaſianꝰ
ultimũ: aut Aurelius Antonius vnicũ: aut Seue-
rus primũ: Quos in genere alio Hortẽſius ac Ci
cero: Quã poſtremo filiã Auguſtꝰ Ceſar: Aut quẽ
filiũ Germanicꝰ: magna de luce magnas tenebras
videbis ⁊ intelliges hoc ꝑlis infortunium: neſcio

A Alieni criminis dolor nos attingere potest non infamia
Non ut patrimonium sic et fame hereditas
B
C

quidē vnde ſed in maximā quanq; familiā ſuo iure familiarius ſcadere: ⁊ cuiq; ſuas vomicas domi eſſe uel ignotas vicinie uel neglectas. Nec fratrum nepotūq; deerāt exēpla. Illa poſui quoꝝ proprior ⁊ grauior videri pudor ſolet. Omniū vna eſt regula. Alteri⁹ quiſquis ille ſit: maculas inuito alteri nec affigi poſſe nec herere.

¶ De infamia. Dial. XXV.

A ¶ Do. Mea premor infamia. ¶ Rō. Timui tua ne conſciētia premereris. ¶ Do. Infamia premor graui. ¶ Rō. Si iuſtā nō īfamiā ſed infamie cauſam defle. Sin iniuſta: errores hoīum alto aīo proculcās: tua te cōſcientia ſolare. ¶ Do. Graui infamia laboro. ¶ Rō. Uentoſo faſce ſuſpiras: ſic ſuapte natura leuem ſarcinā ferētis imbecillitas grauē facit. ¶ Do. Grauis in meū nomen ſurgit infamia. ¶ Rō. Refert qbus orta radicib⁹ ſi ueri viuet: augebitur: alioqn mox areſcet ac defluet. ¶ Dolor. Magna mihi infamia cōflata eſt. ¶ Rō. Bene ais. Flatus eſt enim fama: Sepe ēt impuri oris qui uos adeo quatit ac territat. Atq; magna infamia: magne fame pncipiū multis fuit. Puduit vulgus: ⁊ ut iure ſuo errori adheret errorē rebuſq; moduz cunctū excluderet: modicā infamiā imodicis laudibus tandē vicit. ¶ Do. Multa vndiq; pulſor infamia. ¶ Rō. Circūflantib⁹ uētis in portū redi: ⁊ ab auriū pcellis in cubiculum cordis ingredere cui ſi tranqllitas ſua eſt: habes ubi iurgiorū feſſus requieſcas: ⁊ ut dici ſolet: in ſinu

B gaudeas. ¶ Do. Fuſca fama: conſcientia clara ſum. ¶ Rō. Tu ne igit̄ fama eē clariſſima: cōſcientia turpi cuperes atq; obſcura? Ita ne penit⁹ uerū eſt illud Flacci: Falſus honor iuuat: ⁊ mēdax īfamia terret? O rem uanaz: uera quidē ⁊ iuuare poſſunt ⁊ terrere: vmbras metuere non eſt viri. ¶ Dolor. Infamie ſarcina ingens eſt. ¶ Ratio. Si flagitio collecta: grauis fateor: ſi caſu facilis: ſi honeſti ſtudio glorioſa. Siquidē bonis artibus queſita infamia laus eſt. Inſultent fatui: tu exulta lucro nobili: virtutē nēpe rariſſimā mercē: magno licet ⁊ quo nullū maius fame precio cōparaſti. Is virtutis cultor uerus eſt qui in illa nihil penitus pter illā cogitat. Sed cū reliquorū clarus: tū clariſſimus eſt ɔtēptus fame virtutis ſtudio ſuſcept⁹ cū profecto fama viris fortibus: nō auro tantū ſed vita etiaz ſit charior. Qui amore virtutiſ hāc ſpreuerit: is ſpreturus oīa credi debet: qđ preclaꝝ ſed perrarū: ſcito quādoqdē magna pars eorū qui videri uolūt virtuti operā dare: fama eius apphenſa: ſic confeſtiz in actione lenteſcant: ut intelligi deēt vnū hoc illos qđ apprehenderint itēdiſſe. ¶ Do.

C Multi grauiter me infamant. ¶ Rō. Plures oliz Fabiū: ⁊ grauius plures etiā Africanū: que res illis eximiā in gloriā uerſa eſt. Cōmunē cū talibus ſorte queri deſine: pauciſſimis accidit: omni ſemp īfamia caruiſſe. Delicatiſſima res eſt fama hoīs: ⁊ que ſepe rubiginē leuibus contrahit ex cauſis. Et ad ſummā: ut nil clarius fama eſt: ſic nil obſcurari pronius: nilq; peregrinarū ut ſic dixeri: capaci⁹ impreſſionū. ¶ Do. Graui uror infamia. ¶ Rō. Peſtis hec uerēdis maxime infeſta nominibus: viris quoq; ſanctiſſimis non pepercit: quoruz princeps oīs expers culpe: ⁊ ipſe tamē ab impijs infamatuſ oſtendit mali huius immunitatē: que nec deo obtigiſſet: hominib⁹ nō ſperandā. ¶ Do. Dura atteror infamia. ¶ Rō. Uirtutē īuidia nō tēptari vix poſſibile dixerim: ſufficiat nō cōuelli: ſiue gloriā cum obtrectatione collidi: ſi pura ſi ſolida eſt: ſplendeſcet attritu. ¶ Do. Acri uexor īfamia. ¶ Rō. Uulgaris aura cecis ignorantie pulſa turbinibus ſumma reruz cacumina uerberat: ſed non quatit: uel ſi quatiat: non euertit. Excellētie tibi cuiuſpiā ſignū ſit: in vulgi linguas quas ſcopulos īcidiſſe. Humilia enim ⁊ circa terram depreſſa nomina nec pclare laudis lumē excipiūt: nec magne infamie tēpeſtatē: Sepe quod ſpernitur ⁊ quieſcit. ¶ Do. Male de me vulgus loquit̄. ¶ Rō. Bene ꝙ ī linguas Nō in calamos incurriſti: Uehemēs ſermo vulgi eſt at minime diuturnus: Leuibus aut falſis orta cauſis breuia ſint oportet: tacebūt cū multa latrauerint. Fatigari citius ſolēt qui cepere feruentiuſ.

E ¶ Do. Uulgi liguis exagitor. ¶ Rō. Quid ſi oratoris aut poete inſignis in ſtilū īpegiſſes? ut multi oliz quos infames poſteritati traditos inimici eloquentia videmus ut ſicut nobile mihi ſuſpiriū Alexandri regis: Homerū Eacidē inuidētis: ſic met⁹ nobilis Alexandri principis videat̄ litteratos diſertoſq; viroſ ne qd de ſe aſperū ſcriberēt formidātis: q̄q; nec īratis obtrectationib⁹ ſuccūbēdū: ſed uel pari ſtilo refellēda calumnia: Qđ Tulli⁹ Criſpo: qđ Demoſthenes Eſchini: qđ innumerabilib⁹ fecit Cato: uel inſigni fiducia ⁊ oē theatrū ſuperāte animi teſtimonio reſiſtendū eſſet: dicendūq; qđ Caluo Uatinius perorante: Nō quia ipſe diſert⁹ idcirco ego dānanduſ ſuz: At nūc periculi nihil eſt Siquidē vulgus ut multū ſtrepat q̄ diu tamen id faciet: cito uel uolens uel coactum deſinet. Ueniet dies que ſtrepidulis his cicadis loquacibuſq; ſilē

F tiuz pacis ponat. ¶ Do. Malā famā apđ vulgus habeo. ¶ Rō. Ut apud teipſuz: utq; apud bonos bonam ac perpetuā uerāq; hēas enitere. Nempe iſta quam quereris euaneſcet. Inane gen⁹ ac trepidū mortales: qd ad uos uel adulantiū uel detrahētiū breue iſtud ⁊ obſcurum murmur? Uenient qui liberius iudicent atq; equius. Et qui ſunt inquies hi iudices? Noſce illos nō poteſtis: ſed ab illis noſci. Illos dico qui poſt uos naſcētur: quos nec ueſtri odiū nec liuor: ſz nec amor nec ſpes torſerit aut metus. Si ueſtrarū eſtimationē rerū ac ſententiaz

G īcorruptā vultis: hos iudices expectate breuis eſt mora: Properāt ecce moxq; aderunt. ¶ Do. Infamiam factis egregijs ⁊ virtute ɔtraxi. ¶ Rō. Eſt ubi amor damnis alit̄: creſcitq; laborib⁹: inq; amaro: dictu mirū: ⁊ maligno ſolo radices agit altius: vnde fit ut factionū amātiſſimos ſepe illos videaſ qui multa ⁊ grauia pro factionibus paſſi ſunt: Nota quidē ⁊ nimiū trita res ueſtris in urbib⁹. Proīde nemo uel iuſtitie uel ueritatis amātior: q̄ qui pro hac flagellis ſeſe obtulit ac morti. Et tu igitur virtutē ama: magiſq; ac magis illam cole: pro qua famā rē pulcherrimā atq; chariſſimā amiſiſti: pro qua nō leue ſuppliciū fers īfamiā: perditiſq; ⁊ ſpretis oīb⁹: eāipſā quā tibi nemo vnq̄ eripiet virtutē ſolā ſolus amplectere: atq; illi dicito: Hec quidem O regina pro te uolēs patior: tu me in integrū reſtitues aut certe vna mihi pro oībus ſatis es: Tu me ſola ſinu pio refoue: ſic non fame tantū ſed vite quoq; damna non ſentiā. ¶ Do. Uulgo paſſim in triuijs laceror. ¶ Rō. Boni conſule. Notū te vulgus faciet: clarū virtus: conſcientia ſecurū.

⁋De queſito ex indignis laudibus pudore. Dia.XXVI. ⁋Do.

A L Audaſſe arguoꝛ indignū. ⁋Rō. Malum quidem e bona ſepe orit̃ radice. Boni eniꝫ ⁊ innocui quales ipſi ſunt: tales alios opinant̃. Hinc ad laudandū equo etiā pꝛoniores ſunt Et q̃uis indignū laudare malū fatear: vituperare tñ immeritū multo eſt peius. ⁋Do. Laudaui idignū. ⁋Rō. Si id ſciēs: repꝛehēſibilis. At ſi ignorās excuſabilis. Minus eſt maluꝫ falli q̃ꝫ fallere: Falli enim alienuꝫ: fallere autē ꝓpꝛiū fallentis eſt crimen. ⁋Do. Aliena laus in meā uergit infamiā. ⁋Rō. Jmmo quidē tua: uel culpa: uel ignorātia. Ex alieno eniꝫ ut lauſ: ſic infamia nulla eſt. ⁋Do. Laudaſſe indignum ualde doleo. ⁋Rō. Uide ergo ne idipſum ſepe doleas.

B Caue ne temere ad laudandū vituperandūq̄ꝫ pꝛoſilias. Eſt eniꝫ utriuſq̄ꝫ rei libido: ⁊ ut dicā ꝓpꝛie: moꝛbus ac pꝛuritus quidam lingue mobilis ⁊ quietis inſcie: Cuius frenū ac cuſtodia inter opera perfectionis eximie numerant̃: dicente ſcriptura: Siquis in uerbo nō offendit: hic perfectus eſt vir. Qua in re nimis ſepe fallimini. Et heu nimis illud eiuſdē Apoſtoli uerum fit: ꝙ linguā nullus hominū domare pōt: inquietū malū. Ad mentiēdū ergo quotidie uos illa pꝛecipitat: quos hinc ſuus urget impetus: inde falſa rerū ſpecies trahit. Sūt eni qui aſpectu uel eloquio vitia morū tegūt: Quod de Alcibiade accepim⁹: de multis vidimus. Sūt qui virtutes uelo occultant ↄtrario: ſeu id natura vultus ſcilicet aut ſermonis auſteritate inſita: ſeu etiā arte quadaꝫ ſtudioq̄ꝫ aduerſus id qȯ vulgo cōcupiſcit̃ adhibito. Nam ut multi qui ſe bonos: ſic aliqui qui ſe malos fingerēt ſunt reperti quo uel humani fauoris peſtilentē aurā: uel inuiſam honorū tēporaliū ſarcinā declinarēt: Quod de Ambꝛoſio lectuꝫ eſt: Accedit amoꝛ atq̄ꝫ odiū: accedit ira ⁊ inuidia: ſpes ⁊ metus affectuſq̄ꝫ animi uarij ⁊ occulti: hiſq̄ꝫ ipſis iterdū quorum ſunt incogniti: ſemꝑ aūt iudicij ueri hoſtes. Accedit ꝙ viuentis laus diuino eloquio ꝓpter vite moꝛtalis incōſtantiā ꝓhibet̃: quāto igit̃ magis vituperatio. Deinceps itaq̄ꝫ ad laudandū tardus: ad vituperandū tardioꝛ ueni: cū uterq̄ꝫ enim: ut dixi: malus erroꝛ ſit: peioꝛ eſt ultimus.

C ⁋Do. Laudādo immeritū erraui. ⁋Rō. Errādo dicit̃: ⁊ ſepe erroꝛ vnus multis obſtat erroribus: dūq̄ꝫ erraſſe ſemel pudet: ne ſimilis iteꝝ erroꝛ obrepat occurrit̃. Laudaſti incaute: linguā frena: Hoc boni ſaltē illi inſit malo. ⁋Do. Jndignum laudaſſe pudet ac penitet. ⁋Rō. Pudoꝛ ⁊ penitentia ⁊ doloꝛ ſcale ſunt ⁊ gradus quidā ad reſipiſcentiam ⁊ ſalutem. Pauci ſunt qui ad rectuꝫ iter niſi per deuia multa ceſpitando ꝑueniāt: multoſq̄ꝫ ideo uoluptatis ſeruos in iuuentute vidim⁹: qui v̓tutis amici in ſenio euaſerunt.

⁋De amicis infidelibus. Dia.XXVII. ⁋Do.

A D E amicis queroꝛ. ⁋Ratio. Quid hic hoſtibus faciat qui de amicis querimoniā inſtituit? ⁋Do. Amicos experioꝛ īfideles. ⁋Rō. Jmpoſſibilem rem narras. Ne foꝛte auteꝫ amicos credideris qui nō erant: nempe id nō modo poſſibile ſed cōe eſt. ⁋Do. Jnfideles ſunt amici. ⁋Rō. His querelis plenus eſt oꝛbis terre: Uerum amicitia infidelitaſq̄ꝫ nō coeunt. Qui infidelis eſſe incipit: deſinit eē amicus: ſeu quod poti⁹ ut credideriꝫ: nunq̄ꝫ fuit. Cūq̄ꝫ omnis virtus immoꝛtalis ſit: omnis fictio eui bꝛeuis: nō fides eſt ſublata ſed fictio. ⁋Doloꝛ. Jnfidos experioꝛ amicos. ⁋Rō. Amici falſo habiti: ſi nūc pꝛimuꝫ infidelis animi latebꝛas pādunt: erroris tui finē letus aſpice: ⁊ caueto interim ne moꝛbi cōtagia in te ſerpāt: Sed quicūq̄ꝫ illi fuerint: tu amicitie fidē ſerua: ⁊ ſi nō ꝓpter imeritos: at pꝛopter te meritū aliena peſte nō infici: quod libentius facies: ſi quātū tibi diſpliceat illorū perfidia: ipſe tecū acriter excuſſeriſ.

B Sepe vitij odiū: calcar ad virtutē fuit. ⁋Do. Jmmeritus amicorum odia ↄtraxi. ⁋Rō. Odioſi ciues: odioſi ſocij: odioſi cognati: odioſi coniuges: odioſi fratres: odioſus demū patri filius ⁊ filio pater. Et ad ſumma: nulla neceſſitudo eſt que nō odiis eſſe poſſit infecta. Sola quideꝫ amicitia ſincera mali huius ignara eſt. Jnterq̄ꝫ hāc ⁊ reliquas hoc intereſſe diffiniunt: ꝙ ille omnes adiūcto odio durant nomēq̄ꝫ ſuuꝫ retinēt: huic vni nō modo ſi odium acceſſerit: ſed ſi amoꝛ abſceſſerit: amicitia iam nō eſt: neq̄ꝫ v̓o magis odioſus amicus eſſe poteſt q̃ꝫ amoꝛ etiā odioſus.

C ⁋Do. Perfidos patioꝛ amicos. ⁋Rō. Si quid ſpei reliquū perfer: dū in fidē redeant ⁊ ardēter ama. Multi enim tepido amore amicitias extinxerūt: aut parū fidēdo ꝑfidiā docuere. Si nec ita pꝛoficis: ſpeſq̄ꝫ omnis interijt: utere ↄſilio Catonis: qui amicitias que nō placēt: ſenſim diſſuendas cenſuit: nō ſubito diſcindendas ne geminuꝫ graue damnū ſimulq̄ꝫ ⁊ amici perditi videant̃ ⁊ queſiti hoſtes: niſi foꝛte acrioꝛ caſus acmore impatiens maturo conſilio uti uetet: qui ſi incidat: inter erumnas amicitiarū ultimas numerandus erit ferendus tamē alto aīo: ut reliqua cedēdū q̄ꝫ neceſſitati ⁊ parēdū tempori: Sed hic caſus uere vix amicitie tūc notus eſt.

⁋De ingratis. Dia.XXVIII. ⁋Do.

A M Ultos expioꝛ igratos graue vitiū. ⁋Rō. Jngratitudinē vituperare ſuꝑuacuū: oīum nēpe moꝛtaliū hāc ſermo ↄdēnat. Nō ē laborādū ut ſuadeas: qȯ oīb⁹ ꝑſuaſū eſt ⁊ inextirpabiliter iſitū. Eſt qui ſūmū: eſt qui ſoluꝫ in v̓tute bonū locet: eſt qui neutrū ſed in uoluptate virtutꝫ honeſte ponat oīa. Sūt qui caſtitatē pulcherrimū oꝛnamētū vite dicāt. Sūt qui hāc ipſam in ſe ſꝑnāt: Jn alijs v̓o uel ridiculā uel difficilē certe lōgeq̄ꝫ laborioſā putēt: Qȯ Auguſtin⁹ tāt⁹ vir futur⁹ in ſe ſenſit ubi Ambꝛoſij celibatū laborioſū ſibi viſum ait: qui alijs nō laborioſus mō: ſed dānabilis vite ſtatus viſus erat. Uñ illud Platonis: Qui cū celibē caſtāq̄ꝫ vitā diu tenuiſſet: ad extremuꝫ ſacrificaſſe legit̃ nature: ut ſibi illā placaret: quam ſic viuēdo violaſſe ⁊ in quā grauiter peccaſſe videret̃. Mirū id tā docto homini videri potuiſſe: ſed viſū eē non eſt dubiū. Erūt quoq̄ꝫ qui foꝛtitudinem eminētiſſimā clariſſimāq̄ꝫ virtutē ducāt: Uulnera aduerſis excepiſſe pectorib⁹: capū rutilo ſanguine cruētaſſe ītrepidiſq̄ꝫ demū animis moꝛtem oppetijſſe.

B Erūt qui hec oīa ſūme tribuant īſanie: ⁊ nil meli⁹ ſecuro atq̄ꝫ ībelli ducāt ocio. Uenient deniq̄ꝫ qui iuſtitiam gubernatricē rerū humanarū ⁊ virtutū mr̃eꝫ cenſeāt: qui religionē iter ad eternā vitam credāt ⁊ ad celū ſcalā. Uenient ↄ̄ qui iuſtitiā ignauie: religionē amētie ac ſuꝑſtitioni aſcribāt: Hi ſunt de qb⁹ ſcriptū eſt: qȯ vis habēt in virib⁹: qui oīa viroꝝ foꝛtiū eſſe ↄfirmēt. Neq̄ꝫ ſolū ex hoc genere violentoruꝫ

hominū raptorumqꝫ:ſed ex ipſa doctorū acie:quā
tos oppugnatores habeat iuſtitia facile ē in libꝛis
reipublice Ciceronis aduertere. Sunt qui fideꝫ ⁊
pꝛomiſſorū obſeruantiā magnis ⁊ meritis laudi-
bus efferant. Sunt qui fidē frangere nō fallere di-
cant eſſe:ſed plus ſcire ⁊ eſſe ingenij. Que lꝫ vulgo
multorū hodie ſit opinio ⁊ multorū uox:apud La
ctantiū nominatiꝫ Mercurio tribuit dicenti: ſicut
ille ait: Nō fraudis eē decipere ſed aſtutie. Pul-
B cher enim ingenij deus ⁊ eloquij. Et ad ſummam
nulla virtus taꝫ laudata eſt quin vituperatores in
ueniat: Gratitudinē nulla barbaries gentium:nul
la morū immanitas nō laudabit:nemo uſqꝫ nō vi-
tuperabit ingratitudinē: Sit fur:ſit ſicarius:ſit ꝓ-
ditoꝛ ſit ingratus:vitiū ſuū excuſare non audebit
ſed negare. Que qꝫuis ita ſint nihilominus tamē
īnumerabiles ſunt ingrati. Nec eſt fere vitiū aliud
quod tā multis uerbo dānatuꝫ:tā multi reb⁹ ipſis
amplectantur ac teneant. Quid ꝯcludā? Dānan-
dū utiqꝫ nō ſolū uerbo ſed animo maxime atqꝫ iu
dicio ⁊ in ſe:cuiqꝫ bono fugiendū ac vitandū:in al
tero tolerandū:ſicut cetera quib⁹ humanum ſcatet
genus:quibus mali abundant: boni exercentur.
Perfer igitur ⁊ gaude potius ingratum ferre qꝫ
C igrat⁹ fieri. ¶ Do. Jngratos multos iuenio. ¶ Rō
Uide nequid in te culpe ſit. Multi enim dū benefi
ci dici uolunt iactatores ſunt atqꝫ expꝛobꝛatores.
Onerosum genus quorum beneficia plus offēſe
pꝛeferūt qꝫ gratie. Jdqꝫ nihil eſt aliud:qꝫ ꝑcio odi
um parere: Mercimoniū inſanū. ¶ Do. Bene me-
ritus multos male memores ⁊ ingratos patioꝛ.
¶ Rō. Tu ne hoc illis inuides:tuamqꝫ cū illorum
ſoꝛte cōmutatā cupis? Noli obſecro cuiuſcūqꝫ ſit
vitiū:virtus tuaꝫ ueniat in partē. ¶ Do. Multos
habeo ingratos. ¶ Rō. Quid expectas audire be
nefacere ut deſinas:deqꝫ alterius culpa tuū ipe dā
nū facias? Quin tu potius contrarium fac: ⁊ qui
multos habes:cura nunc etiam ut habeas plures
Habebis aūt ſi multis bn̄feceris. Multi enim ſem
per ingrati:ſed plures hodie:uereoꝛqꝫ ne cōfeſtim
gratuꝫ eſſe poꝛtentum ſit: Jta indies retro eūt om-
nia. Ea petentium impꝛobitas: ⁊ ea debentium
obliuio atqꝫ ſuperbia eſt:neqꝫ ideo deſiſtēdū neqꝫ
cecorū emulatione eruendi oculi quos potius fa-
cere debet aliena cecitas chariores. ¶ Do. Mihi
multi ſunt ingrati. ¶ Rō. An tu multis idē fueris
recoꝛdare. Una eniꝫ igratitudo aliā punit: ſicut in
reliquis vnū ſepe peccatū alterius pena eſt. ¶ Do.
D Multis ingratis ꝓfui. ¶ Rō. Multꝭ idignis ꝓfu
iſſe ſati⁹ qꝫ vni digno defuiſſe. Pꝛoide ꝑge neu ma
lorū odio bonos mores exuas:nec ꝓdeſſe alijs ceſ
ſes qd ab alijs male ſit cognitū. Cognoſcēt hi foꝛ
taſſe melius:ſi ne id qdē:noſſe deū:noſſe te ſatis ē
Nō eſt uera virt⁹ cui conſcientie pꝛemiū nō ſufficit
¶ Do. Pꝛofuiſſe multꝭ ifelicit̄ ceſſit. ¶ Rō. Caue
ne vnius crimē obſit alteri:quodqꝫ eſt grauius ti-
bi. Experire alios cedet foꝛte felicius. Quidā pꝛe
terea diu ingrati urgēte aium pudore:tandē fuere
gratiſſimi magnoqꝫ cū fenore ſpes amiſſa redijt.
Ad hec ſepe quod requiſit⁹ debitoꝛ negauit ultro
nō debitoꝛ obtulit: Nullū bonum op⁹ vnqꝫ perijt.
Qui bene agit ante alios ſe cogitet. Una quidem
virtus multis ꝓdeſt ſed pꝛima ⁊ maxima ꝑs vir
tutis in agētē redit. Jtaqꝫ ut mali omnes ⁊ ingra
ti ſint:nō idcirco vir bonus beneficio ceſſabit: Nā
que in multos ſpargit:in ſe cumulat:ſibi ipſe bene
ficus vni ſaltē nō igrato. ¶ Do. Pꝛoieci beneficia
in ingratos. ¶ Rō. Atqui gratis dare nec auarus
metuat: Eo autem liberalitas maioꝛ:quo ſpes pꝛe
mij minoꝛ eſt.

¶ De ſeruis malis. Dia. XXIX.

¶ Do.
Alis ſuis obſideoꝛ. ¶ Rō. Nūc recte ais A
m obſideoꝛ olī tibi circūfult⁹ videbare:ſꝫ ob-
ſeſſus eras nō familiari ſolū exercitu:ſꝫ ho
ſtili. ¶ Do. Jndomitꝭ ſuis ꝑmoꝛ. ¶ Rō. Tue acies
ꝯ te militāt:iſuaue negociū. ¶ Do. Supbis ſuis
obſeſſus ſū. ¶ Rō. Eoſqꝫ qui te obſidēt paſcē coge
ris inamena neceſſitas. ¶ Doloꝛ. Seruis obſideoꝛ
peſſimis uoracib⁹:furib⁹:mēdacibus: impudicis.
¶ Rō. Quid ſuoꝝ epithetꝭ affluē ē op⁹? Seruos
dic:oia dixeris. ¶ Do. Seruis obſideoꝛ qd ꝯſulis
¶ Rō. Quid ꝯſulā:ſeu qd dicā niſi Terētianū il-
lud: Que res in ſe neqꝫ modū neqꝫ ꝯſiliū hꝫ ulluꝫ:
eā ꝯſilio regē nō potes. Nota ſūt tn̄ hac i re Sene
ce ꝯſilia: Uiuēdū cū ſuis familiariter:comiter:cle
mēter:familiarē eē iubet. At qb⁹? Nēpe his quoꝝ
familiaritas ꝯtēpt⁹ ē genitrix. Addit. Nō vberuꝫ
ſꝫ vboꝝ caſtigatiōe utēdū:erga ſurdos ſcilꝫ toꝛpē-
tes dn̄icāqꝫ māſuetudinē duro pede calcātes. Ad
mittēdos ꝑterea in ſmonē:in cōſiliū:in ꝯuictū. Et
qs qſo? Utiqꝫ ꝓcaces:ſtultos:ebꝛios:ꝑfidos: iſolē
tes ſi neqꝫ ſmonē teneāt neqꝫ ꝯſiliū hēant ⁊ ꝯuictū
fedēt ſalutis viteqꝫ dn̄i ⁊ pꝛimonij ⁊ fame ſegnes
gule aūt ꝓpe atqꝫ libidinis vigilātiſſimi curatores
Uerū ille iō foꝛtaſſis h̄ ꝯſuluit:qa i ſuo uerꝫ opina
tur:qd iā an̄ de amico dixerat: Fidelē ſi credideris
facies. Credo non cogitas ex optimo gn̄e hoium
amicos eē ſolitos:ſuos ex peſſimo. Eqdē nō ſi mil
le ānis lupū agnū credideris:agn⁹ fiet. ¶ Do. Ob
B ſideoꝛ ⁊ ſuis qd ꝯſilij affers? ¶ Rō. Nunqꝫ aliū-
de qſieris qd in te ē:nō obſideberis niſi dū uoles
neqꝫ vo nūc obſiderēt niſi qꝛ in urbib⁹ male paca-
tis accidit vna ꝑs ai qſi factio ſeditioſoꝝ ciuiū ob
ſidētib⁹ faueret. Uis hoc malo liberari:purga ani-
mi tui ſtatū. Seruos enim caſtigare:neqꝫ his Se
nece ꝯſilijs:neqꝫ alijs potes te ſi uelis cōponere:
Nemo uetuerit: Pōpas abige:pelle ſuperbiā. Jta
enī uel fugabis ſuoꝝ inimicā aciē uel imminues.
¶ Do. Multꝭ ſuis obſideoꝛ. ¶ Rō. Bn̄ ſi ſtrepit⁹ C
vl' inanis qrit̄ iactātia:ſin obſequiū aut iucūditas
nil pei⁹. Serui ⁊ ſi boni ſint:qd iter ꝓdigia nume-
rē nūqꝫ tn̄ multi bn̄ ſuiūt. Jnt̄ ſe enī diſſidēt:mur
murāt:altercātur:alter ad alteri⁹ reſpiciēs manus
ipe iteri ocioſus cōploſiſqꝫ ſuis ſedēs manib⁹:dn̄i
habitū induiſſe:ſuū decus exiſtimat: ⁊ nil cēſet ho
neſti⁹ qꝫ nihil agere:cuncta pollicit⁹. De his nāqꝫ
nūc loqmur:qui falſa ꝓfeſſione uētris ignaui nego
ciū agētes:ſuitio humili:non tn̄ uolūtarie ſed im
poꝛtune ſeſe offerunt. Jnnumerabilis turba ſed vi
lis:q cū tot pateāt artes abiectiſſima elegerūt:alie
no viuē: ⁊ idipꝫ nulla alia re mereri qꝫ titulo famu
latus: Nēpe illoꝝ qs nō uolūtas ꝓpa ſꝫ aliena vis
⁊ ſua ſoꝛs ⁊ ſeruitiū traxit ut numer⁹ rarioꝛ:ita cre
bꝛioꝛ vtus ⁊ notioꝛ fides. Nimirū:aliud eſt ſeruire
uelle:aliud cogi. Hi ergo foꝛtune memores:ut eoſ
dē ſe in oi ſtatu ꝑbeāt:neu virtutē cū libertate per-
diderit:qd iuiti faciūt aliqn̄ fidelit̄ faciūt: cū id ne
queāt qs uolētes ſōnus:uēter:gula: cui cupiditas
mali duces in ſeruitium deduxere: Jn quo mirum
non eſt ſi ducibus ſuis ſtudent:atqꝫ id agūt quod

ſecuti falſum ſimul atqꝫ humilem titulum ſeruitu
tis aſſumpſerant. Cōtra: hi qui tale nihil qđ ſeque
rentur habuere: naturam ſecuti ac fortunam: ſepe
qđ liberi fuerant ſerui oſtendunt. Et ſi fortaſſe de
talibus intellexit: poſſuꝫ inoffenſiſ auribus Sene
D cam audire. ¶ Do. Multi domum ſerui occupāt.
¶ Rō. Multe igit̄ lites: multa bella: de re quali
bet pugna erit. Noua quotidie crimina ꝓferantur
ac purgent̄: ⁊ tu medius iter partes ſedeas opor
tet. Judex factus ex domino: nō potes litigiuꝫ do
mo expellere: litigātes potes. ¶ Do. Obſideor fa
mulis ſine qbus viuere nequeo: qd agam? ¶ Rō.
Si eouſqꝫ peruētum eſt: ut ſine hoſtibus tuis eſſe
nō audeas: paucitate illoꝝ ac vilitate tibi conſule:
Pelle formoſos: pelle comptos ac callidos: pelle
uel facie ſibi placētes uel ingenio: uel genere. In
ter paucos eoſqꝫ hebetes atqꝫ icultos tuti⁹ ages:
nō qꝛ meliores: ſed qꝛ minus auſuri: quos uelut
hyeme ſerpētes coacta vis ueneni atqꝫ vilis iner
tie torpor obſtrinxerit. Deniqꝫ hec ſumma eſt: ut
in ſeruo ſola qdem aut certe prima fides eſtiman
da ſit. Si qd hac in parte ꝑtuleris: crede mihi: ma
gno cum fenore vitiorum qualiſcūqꝫ illa breuis ti
bi ueniet uoluptas: Quia ſane perrara eſt fideſ: ꝓ
ximum remedij genus: ipſa quaꝫ dixi paucitas vi
litaſqꝫ nō plus habēs boni ſed minus audacie.

¶ De Seruis fugitiuis. Dia. XXX. ¶ Do

A Diſceſſerūt ſerui. ¶ Rō. Quorum moleſta
pſentia erat: gratus debet eſſe diſceſſus.
Nihil ferme diſplicet cuiuſ cōtrarium nō
delectet. ¶ Do. Abierunt ſerui. ¶ Rō. O ſi rede
ant videaſqꝫ oculis qđ animo iam vidiſti: quot il
los vitia circūſtēt: quot neqtie: quot doli: quot mē
dacioꝝ artes: quot ſceleruꝫ ſpecies: quot furtorū?
Quid ni horreas comitatuꝫ: limenqꝫ redeuntib⁹
obſtruas: meritoqꝫ gaudeas tuam domum maliſ
exhauſtam leuatamqꝫ pōderib⁹? ¶ Do. Serui ſi
mul omnes abiere. ¶ Rō. Simulqꝫ cum illis cu
re graues moleſteqꝫ ſollicitudines metuſqꝫ ꝑpe
tui. Cogita quot iplēdi uentres: quot tegendi hu
meri: quot armandi ſtringēdiqꝫ pedes uagi: quot
acuti vngues obſeruandi? Duro te negocio libera
tum dices. ¶ Do. Fugierunt ſerui. ¶ Rō. Et cum
his odia in dn̄ꝫ: ⁊ cōtēpt⁹: ⁊ murmura: ⁊ querele:
qn ⁊ execrationes taciteqꝫ deuotiones imeriti ca
pitis: qbus immerito ſeruitio caruiſſe qs tam am
B bitioſus ut neſciat aſcribēdum lucro? ¶ Do. Diſ
fugierūt ſerui. ¶ Rō. Quis vnqꝫ de fuga hoſtiuꝫ
q̄ſtus eſt? Julio Ceſari tribuit̄ ſuperbie: qꝛ hoſtē
quē intercipe cogitabat fugientē meſt⁹ aſpexerit:
At modeſtis victorib⁹ terga hoſtium vidiſſe ſatis
eſt: qn ⁊ idē ipſe alibi fugiētib⁹ parci iube: ſola ho
ſtium cōtentus fuga. Idem facito. Et ſi tui hoſtes
grauiore ſupplicio digni eſſent: fugiſſe ſufficiat: at
qꝫ illoꝝ fuga tuā metire victoriā: ablatāqꝫ tibi ne
ceſſitatē vindicte ſeuerioris itellige. ¶ Do. Serui
fugiere. ¶ Rō. Spōte igit̄ fecere qđ cogēdi erāt:
grām habeto: depellēdi imanes beluas tibi dem
ptus eſt labor: hinc quereris: fugierūt: qui niſi fu
giſſent tu fugere debuiſſes. Fugierūt qui aut fugi
endi erāt aut fugādi: Nūc tu liber: nūc ſecur⁹: nūc
C domus tue dn̄is remāſiſti. ¶ Do. Fugierūt ſerui.
¶ Rō. Fugitiuos iudicādi ius eſt dn̄o: tu te dn̄m
diſſimula: ne ue hoc iure utere. Si boni eſſent non
fugiſſent: malos amiſiſſe nō iactura ſed queſt⁹ eſt.
Uenenoſa aialia tutius eſt vitare q̄ȝ cape. ¶ Do.
Serui me ſolū reliquerūt. ¶ Rō. Uere ſolū: vere
qꝫ inopē: ſi ne ſolus ſis ſeruili egeas comitatu: ita
nec amicus habes: nec teip̄m. Quid autē ſerui ne
igitur tui ſine te eſſe cupiūt: tu ſine illis eſſe nō po
tes? Uide ne hoc ipſo ſeruis tuis ip̄e miſerior ſis.
Qꝫ ſi forte non ſeruos cogitas: ſed precium nō de
ſiderium inane: ſed turpis auaritia caſtiganda eſt:
de quo ſatius eſt dictum: dum de amiſſa pecunia
loqueremur.

¶ De vicinis importunis. Dia. XXXI. ¶ Do.

Vicini iportuni ſūt mihi. ¶ Rō. Uide ne tu
illiſ iportunior. ¶ Do. Graueſ vicinos ꝑfe A
ro. ¶ Rō. Multū cūctꝫ in reb⁹ ualet opio:
leueſ finge aio: leues erūt. ¶ Do. Uicinos malos
hēo. ¶ Rō. Mlti ſuā culpā ꝓximis iputāt. Acuti
us aliena cernunt̄: diſcutiunt̄ exacti⁹: ſeueri⁹ iudi
cant̄: ſuaꝝ reꝝ nemo nō ⁊ mitis arbiter ⁊ pi⁹ eſt iu
dex. ¶ Do. Acreſ amaroſqꝫ patior vicinoſ. ¶ Rō
Ne fortaſſis in guſtu ſit vitiū nō in re: faſtidioſis
ēt dulcia amareſcūt. ¶ Do. Uicinoſ duros ac ſu
bos q̄ror. ¶ Rō. Mltū ſibi qſqꝫ ꝑmittit nihil alte
ri: hinc in iudicio reꝝ mltiplex obligtas ⁊ iuges of
fenſionū cāe. Et ſepe vnde culpa eſt: ide ꝑmū orit̄
q̄rela. Quid nūc ſcim⁹: an tu illiſ qui tā duri tibi vi
dent̄: dur⁹ ⁊ tetric⁹ ⁊ itractabilis videare. ¶ Do.
Aſpoſ patior vicinos. ¶ Rō. Duplex eſt remediū B
Patiētia ⁊ fuga. Primū ꝓbo: ferēdi artificio ois
miteſcit aſꝑitaſ. ¶ Do. Uicinos peſſimos ferre nō
ualeo. ¶ Rō. Si nec ita ꝓficis: qs te tenet? migra
ilico: nō ut ꝓcaces: ita ⁊ ſeq̄ces erūt: qđ ferre non
potes pōduſ excute: ⁊ quē pugnādo hoſtē pati ne
quis: fugiēdo euade: qd refert quo te tramite in tu
tū eripias? Nullū iter ad tranqllitatem ai difficile
iudicandum eſt. Qꝫ ſi ſepe idem feceris nec ꝓfece
ris: ſcito culpā tuam eſſe: nec minus forſitan alie
nā. Magna pars litium vulgariū duos fontes: ⁊
ſi forte nocētiorē alterum: nullū habet innoxium.
Qꝫuis nēpe politicū ⁊ ſociale animal dicat̄ homo:
ſi ueꝝ tamē inſpicit̄ nullū minus: Uerūqꝫ eſt illud
Satyricū: Maiorem eſſe ſerpētū ferarūqꝫ concor
diam q̄ȝ hoium. Siqdem urſi: apri: tigres ac leo
nes: deniqꝫ vipere: aſpides: crocodili: ⁊ ad ſūmaꝫ
omne aial ꝑter hoiem: utcūqꝫ in ſua ſpecie quieſcit
interdū homo autem nunq̄ȝ. Homo hoiem ꝑmit
ſemꝑ atqꝫ atterit: perpetuis bellis ac litib⁹ inquie
tam vitaꝫ ſibi preſtat ac proximo. Sic enim ſe res
habet: ut ubi maior eſt locoꝝ vicinitas: ibi videas
maiorē diſtantiam animorum. Rara ſine iurgijs
ac rancore vicinia eſt. Nemo ueſtrum: niſi fallor:
Arabum aut Indoruꝫ regibus inuidet: Lippus
eſt liuor: longinqua nō aſpicit. ¶ Do. Uicinis ob
ſideor iſeſtis. ¶ Rō. Si penitus ab hac peſte vis
abſolui in ſolitudinem te reconde.

¶ De inimicis. Dia. XXXII. ¶ Do.

Inimicitias habeo. ¶ Ratio. Fac ut iuſti A
tie ſis amicus: nullum certius preſidium.
Uera v̄tus fortune minas calcat ac deſpi
cit. ¶ Do. Inimicitie mihi ſunt. ¶ Ratio. Et cau

tioꝛ eris ⁊ notioꝛ. Multos inimicitie illuſtrarunt
qui obſcuri manſiſſent ſi hoſtibꝰ caruiſſent. ¶ Do.
Hoſtes vndiqꝫ mihi ſūt. ¶ Rō. Obſtabūt ne inui
ſibiles aioꝝ hoſtes ſubeāt uoluptates. Nō tā ho
ſtes tibi foꝛs obtulit q̄ cuſtodes: malo malū maiꝰ
arcebitur. ¶ Doloꝛ. Hinc illinc hoſtibus pꝛemoꝛ.
¶ Rō. Illi quoqꝫ ſuis pꝛemuntur affectibus: Eſt
qꝫ apud illos ultoꝛ tuus: iſqꝫ nō vnus: pꝛo te ꝑtes
faciunt ira: metus: odium: inquietudo: nec dum ꝑ
acti penam criminis exigūt: ſic interdum ultio pꝛe
it offenſam: ⁊ foꝛtaſſe nō ſecuturam: Armabunt
laborabūt: ſudabūt: eſtuabūt: anhelabūt: trepida-
būt: ⁊ foꝛtaſſis horum nihil ad te. Multi ſepe gra
B uibus odijs ſibi nō alijs nocuere. ¶ Do. Eſt mihi
pugna cum hoſtibus. ¶ Rō. Et illis ſecum: ⁊ tu-
tius aliquādo cum hoſtibus q̄ cum vitijs pugna
tur. Quiſquis alium odit: pꝛimum aie ſue vulnus
infligit: ꝓximum nōnunq̄ ſuo coꝛpori. Nimia nē
pe cupiditas feriendi nocēdiqꝫ multos incautos
nudatoſqꝫ dedit hoſtibus: ſic ſemper pꝛima pars
maloꝝ in ſuum auctorem uertit: interdūqꝫ nouiſſi
ma: cum ſepe interim ſit illeſus in quem pernities
parabatur. ¶ Do. Undiqꝫ mihi bella ꝯſurgunt.
¶ Rō. Nunq̄ clarioꝛ ſanctioꝛqꝫ fuit populus Ro
manus q̄ dum multis ac grauibus bellis occupa
bat. Pax initium mali fuit: ſecuꝫ namqꝫ ſubijt libi
do blāda hoſtis ac peſtilens. ¶ Do. Graues inimi
citie mihi ſunt. ¶ Rō. Magne inimicitie plerūqꝫ
magnarum amicitiarū fuere pꝛincipium. ¶ Do.
C Habeo inimicos. ¶ Rō. Habeto ⁊ fidem ſimul
⁊ clemētiam: de reliquo qcqd euenerit: cura ſaltē
ut humanitate ſis ac v̓tute ſupioꝛ. Sūt ⁊ ſua iura
cum hoſtibus: cum qbus ita rem gere ut amicos
fieri poſſe nō dubites. Atqꝫ hoc ſanius ꝯſiliuꝫ ſci
to q̄ Biātis: qui ſic amicos diligi iubet: ut inimi-
cos fieri poſſe memineris: Qd̓ dictum q̄uis ab
alijs laudatuꝫ: nec mihi certe nec Tullio pꝛobat.
Eſt enim uerum amicitie uenenum. In odio ergo
cogitādus amoꝛ: nō odiuꝫ in amore: Lōgeqꝫ Ari
ſtotelicum illud in rhetoricis Bianteo ꝯſilio pꝛe
ferēdum: Nō opoꝛtet: ut aiūt: amare tanq̄ oditu-
rum: ſed magis odire tanq̄ amaturum. Qd̓ ꝑfe-
cto ſcribēs Ariſtoteles: Biantem ipſum callidam
qꝫ eius ⁊ maliuolam ſentētiaꝫ notabat. ¶ Do. Ini
micitias habeo. ¶ Rō. Sed inuitus habe: ⁊ arma
to ſemꝑ in pectore coꝛ amicum pacis habitet: atqꝫ
ita bellum exerceas ut coactus videare: neu foꝛte
odio ſuccūbat hūanitas: neu tam vindicte ſtude-
as q̄ glorie aut ſaluti. Scis ut Romanis inuiſioꝛ
eſt Hannibal q̄ Pyrrhus: cū uterqꝫ hoſtis: ⁊ pꝛi
oꝛ Pyrrhus Italiam iuaſerit: at nō delendi aio ut
Hannibal: ſed vincēdi. Oibus enitēdum modis:
ut in actu quolibet uera virtus emineat: ſic ut ni-
hil bello queri aliud q̄ pax honeſta videatur.

¶ De ꝓrerepta facultate vindicte. Dia. XXXIII.

¶ Doloꝛ.

A Ꝑtate facltas eripit ultionis. ¶ Rō. Cui
o peccatū eripit: nihil eripit multūqꝫ tribui-
tur: quedā habētibꝰ eripi lucruꝫ eſt: ea ne
habeant obſtare lucrū maius. ¶ Do. Facultatem
ultionis ꝑdidi. ¶ Ratio. Felix iactura qd̓ noceat
amiſiſſe. ¶ Do. an optata ⁊ ſperata ultione ꝓhibe
oꝛ. ¶ Rō. Pꝛimū erat nolle male agere: ꝓximum
pꝛohiberi. ¶ Do. Neceſſe eſt occaſionem ultionis
omittere. ¶ Rō. Si pulcherrimū vindicte genus

eſt nolle ulciſci: pulcherrima eſt neceſſitas nō ſini.
Ultro virtutē amplecti optimū: ꝓximū eſt ꝯpel-
li. ¶ Do. Ereptā mihi vindictā doleo. ¶ Rō. Ue-
niet tp̄s cito foꝛte quo gaudeas: neqꝫ aliter accidiſ
ſe ullo uelis modo. Quidā ad que coacti ueniunt
uelle incipiunt ⁊ amare: ⁊ de neceſſitate ꝯſenſus
orit: dūqꝫ uolūtas fieri incipit: deſinit eſſe neceſſi-
tas. ¶ Do. Uidebar ulciſci poſſe nec potui. ¶ Ra B
tio. Nō poſſe malū agere potētia magna eſt: nēpe
que oipotētis eſt ꝓpꝛia. ¶ Do. Uindicta mihi pꝛe
ſens excidit. ¶ Rō. Colubꝛū tibi e manibꝰ exci-
diſſe credito: vide ne iteꝝ ſurrepat. Nil homini tā
contrariū q̄ inhumanitas. Per hāc eni homo eſſe
deſinit: idqꝫ ſic eſſe ipſum nomē indicio eſt. Nul-
lus moꝛbꝰ tam ꝯtrius: nec moꝛs qdem. Illa ſm na-
turā accidit: hec aūt contra. Seuire in hoieꝫ inhu
manū eſt: q̄uis meritū: nō opoꝛtet exulcerati ani-
mi motū ſequi: ⁊ ꝑuati memoria doloris nature
cōis obliuiſci. ¶ Do. Me ulciſci uetitū in perpetu
um dolebo. ¶ Rō. Foꝛſan in perpetuū gaudebis:
Quotiens putas poſt inimicitias depoſitas ⁊ in
gratiam reditū coꝛruiſſe aliquos amicorum in am
plexibꝰ: cogitātes: hūc ego perditū uolui: ⁊ inter-
duꝫ a ſucceſſu impio paꝝ abfui? O foꝛs optima in
q̄ piā partē ꝯſilium crudele uertiſti. ¶ Do. Iuſtā C
iram exequi nō ſinoꝛ. ¶ Rō. Iuſtam iram vir in-
uenias: Cuꝫ ſit ſcriptū. Ira viri iuſtitiā dei nō ope
rat. Et rurſus ab altero: Ira furoꝛ bꝛeuis eſt. Op-
timū igit non iraſci: ꝓximū nō ulciſci: ſed frenare
iram ne aium rapiat quo nō decet: tertiū eſt ulciſci
nō poſſe etiā ſi uelis. ¶ Do. Pulchꝛa mihi ꝑripit
vindicta. ¶ Rō. Pulchꝛioꝛ uenia relinquit: ⁊ pul
cherrima oium obliuio. Hec iter oēs ꝑncipes Iu-
liū ceſarem illuſtrauit: Innumere ⁊ ingentes viri
huius victorie glorioſiſſimi ſunt triumphi incom-
parabilis rei militaris excellētia: altiſſimū ingeni
um: ꝑclara eloquētia: nobilitas generis: foꝛma coꝛ
poris ⁊ inuicti animi magnitudo: Cū cūcta colle-
geris: nil in eo clarius clemētia ⁊ offenſaꝝ obliuio
ne reperies: Que q̄q̄ ſibi materiā moꝛtis attule
rit: ut iure Pacuuianum illud in funere caneret:
omen ſeruaſſe ut eſſent qui me perderent: Ex quo
tamē neceſſario moriēdū erat: pōt quodāmodo ta
li ex cauſa optabilis moꝛs videri.

¶ De odio populari. Dia. XXXIIII. ¶ Do.

Opulus me odit. ¶ Rō. Habes quē ꝑdi- A
p xerā popularis finē gr̄e: pꝛo dilectione odi
um. ¶ Do. Populus grat̄ odit me. ¶ Rō
Miraris ꝙ ſine cā odit: qui ſine diſcretione dile-
xerat: ꝯſequēs hoc illiꝰ: vnde modeſtia exulat: ibi
regnare ipetū eſt neceſſe. ¶ Do. Odit me populus
¶ Rō. Hec belua iniurie pꝛompta eſt: ſegnis offi
cio: Uulgi amoꝛ leuis: odiū graue. ¶ Do. Popu-
lus mihi ſuccenſet. ¶ Rō. Ab amāte plauſus: ab
irato populo ꝑnities: ipar ꝑiculuꝫ ac ſpes. ¶ Do.
Populo odioſus ſum. ¶ Rō. Nihil impetuoſius B
ſtultoꝝ turbis: ubi inſaniā ſinguloꝝ publicꝰ furoꝛ:
⁊ furorē publicuꝫ ſinguloꝝ rabies ipellit: alterqꝫ
alteꝝ trudit: Nihilqꝫ ꝑiculoſius q̄ incidere in il-
loꝝ manꝰ: qbꝰ pꝛo iuſtitia ſit uoluntas: pꝛo maturi
tate ꝑcipitatio. ¶ Do. Odit me populus. ¶ Rō.
Non amaſſet utinā: ne nouiſſet qdē. Amoꝛ maloꝝ
odio finitur. Utrunqꝫ anceps: ſola ignorantia tu
ta eſt. ¶ Do. Populo ſum inuiſus. ¶ Ratio. Po-
pulus odioſus leniendus aut linquēdus.

¶De inuidia paſſiue. Dia.XXXV. ¶Do.
A Nuideť mihi a multis.¶Rõ. Preſtat in
i uidioſū eſſe q̄ miſerabilē.¶Do.Inuidia
exerceor emuloꝝ.¶Rõ.Et qs vnq̄ ꝟtutū
amicꝰ exercitio hoc caruit?Percurre aio oẽs ter-
ras:oia ſecula:cūctas hiſtorias euolue:vir inſignẽ
viꝝ hac imunẽ peſte repies.Nolo nūc narrationẽ
ingredi:que nos lõge nimis a ꝓpoſito diſtrahat:
ſed ſi aliqd meminiſti oiuꝫ que legiſti:non poſſunt
ignoto tibi eſſe q̄ plurimi quoruꝫ comitatu nõ tm̄
B cõſoleris:ſed etiā glorieris.¶Do.Inuideť mihi.
¶Rõ.Linque honores ⁊ officia publica:Deſine
inceſſu elato ⁊ ſupbo comitatu per ora ciuiū uoli-
tare.Sequeſtra teipſum quātum potes ab oculis
multoꝝ iuidoꝝ:nec vultu:nec ꝟbo:nec habitu:di-
gito te notādum ꝑbeas.Uulgus ⁊ liuor in plateis
C habitāt:ſicut ⁊ mala ferme oia.Quidā hoſtes nul
lo melius mõ:q̄ fuga vincunť ac latebris.¶Do.
Et profugum ⁊ latētē liuor inſequiť.¶Rõ.Tol-
le mali māꝫ:malū oẽ ſuſtuleris.Nimijs opibꝰ mo
duꝫ pone:qcqd eximia ſpecie inflāmare aios põt:
uel abijce uel abſcõde.Si qd eſt quo carere nolis
aut nequeas:modeſte utere:inuidiā quā inſolētia
exaſperat:humilitas lenit.Sūt que illā extinguāt
efficacia qdē:ſed morbo ipſo peiora remedia:miſe
ria ſcilicet ⁊ infamis vita.De quoꝝ altero dictum
eſt:miſeriā ſolā inuidia carere.De altero Socrati
cum illud.Interrogāti eniꝫ Alcibiadi:qbꝰ modis
inuidiā declinaret:Rñdit Socrates.Et viue inqt
ut Therſites:cuiꝰ vitā ſi neſcires in homerica leges
Iliade.Ironicū planeq̄ Socraticū rñſum:Non
eſt eniꝫ ꝯſiliū ut inuidiā vites:vitare ꝟtuteꝫ:ſatius
q̄ eſt Achillē eſſe cū iuidia q̄ Therſitē ſine:q̄uis
illud cõſtet:magnos interdū viros ut ſecuri viue-
rent:⁊ ꝟtutē ad tp̄s ⁊ ingeniuꝫ occultaſſe.¶Do.
D Inuidēt mihi multi.¶Rõ. Inuidiā niſi uel igna-
uia uel miſeria vix euades:quā ſi ſic euaſeris:in cõ
tēptū incides:utroq̄ caruiſſe difficillimū.¶Do.
Inuidia multoꝝ ꝑmor.¶Rõ.Eſt ut perhibēt cal
cande aliud iter inuidie per excellentē gloriaꝫ:ſed
perraro ueſtigio ſignatū:ita ut plures hoc calle gra
dientiū in id quod fugiunt relabunť.

¶De contemptu. Dia.XXXVI. ¶Do.
Ed contēnor.¶Rõ.Si iniuſte qdem eſt:
A ſ nõ iſicior qd doleas:feras tm̄:alioquin eſt
qd rideas.Nihil eſt enim ridiculoſius:ſed
nil crebrius q̄ contēni ſapiētes ab inſanis.¶Do.
Spernor.¶Rõ.Circa hoc ꝟbū:vnū q̄tuor bona
eſſe dixere aliqui:Spnere mundū:ſpernē nulluꝫ:
ſpernē ſeſe:ſe ſperni:hoc tibi ultimo opꝰ eſt.¶Do.
Spernor a multis.¶Rõ. Si a maioribꝰ fer:ſi a
paribꝰ patere.Illi ſuo iure utunť.Fere nāq̄ contē
ptui ſunt minora maioribꝰ.Hi ſe cõtēptui offerūt:
⁊ maiores fieri qn̄ aliter nõ poſſunt:hac temptant
via:Sine minoribꝰ:ſine illos inſanire:neq̄ magni
facias cõtēptuꝫ:qui illis ifamie ſit:tibi glie.Spre
uit Achillē Therſites:de qbꝰ mõ diximꝰ:Homeꝝ
Zoilus:Auguſtū Antonius:Uirgiliū Euāgelus:
Ciceronē Caluus.Et qd ex euāgelio didicimus:
qdq̄ eſt maximū:Herodes peſſimꝰ miſerrimuſq̄
hoium chriſtū ſpreuit.Quid uel ꝯtēptis hoc no-
B cuit:uel contēptoribꝰ ꝓfuit?¶Do.Spernor ⁊ irri
deor.¶Rõ.Irriſiuū neſcio qd ⁊ hiſtrionū etiam
eſſe animis ſolet:eoq̄ magis quo minoribꝰ:quid
minus eſt opus:Alter alterum ridet.¶Dolor.
Spernor ab alijs.¶Rõ.Recordare an tu alios
aut ſpernas:aut ſpreueris.Hic eſt mos humanꝰ:
ſpernē:⁊ ſperni mutuo uos viciſſim odio:mutuo-
q̄ ꝑmitis cõtēptu:⁊ vultis alijs eſſe uenerabiles
neminē uenerātes:Placere vultis deo:cuiꝰ operū
nullū uobis placet eo quo placē debet modo:In
quo ꝑclare qdē noſter Cicero:ſi ꝑclaruꝫ aliqd ſub
deoꝝ noie dici poſſet:Minime inqt conuenit:cum
ipſi inter nos viles neglectiq̄ ſimus:poſtulare ut
dijs imortalibꝰ chariſſimꝰ ⁊ ab his diligamur.Il-
lud ergo ꝑclarius Malachie ꝓphete:Nunqd non
pater vnus oiuꝫ noſtrū?Nunqd nõ vnus deꝰ crea
uit nos?Quare ergo deſpicit vnuſqſq̄ ueſtrū fra
trem ſuū.¶Do.Sperni grauiter fero.¶Rõ.Et C
ſi nemo ſperni uelit:mlťi cupiant timeri:multo tm̄
eſt ſperni ſecuriꝰ q̄ metui.Itaq̄ qd ait Anneus in
epl'a q̄dā:Nõ minꝰ ꝯtēni q̄ ſuſpici nocet.Nõ ad-
mitto.Illud ab eodē alibi dici rectius eſtimo:Pe-
riculoſius timeri eſſe q̄ deſpici.Proinde cū ueteri
Sapiētū edicto:tria hec vitāda dediceris:de qui-
bus totidē cõtinuis tractatibꝰ egimus:⁊ ſint ma-
la oia:haud dubie tm̄ malū minꝰ hoc ultimū q̄uis
ignobilius:nec deeſt ſuum cuiq̄ remediū.Odiū
obſequio leniť:liuor modeſtia:cõtemptꝰ amicitijs
illuſtriū:⁊ honeſtis artibꝰ ac ꝟtute.Nemo ꝑmum
Bruto contēptior Rome fuit:nemo minus poſtea
Age ⁊ tu bonum magnumq̄ aliquid:quo contem
ni nequeas.

¶De promiſſi muneris tarditate. Dia.XXXVII.
¶Dolor.
Ero ꝓmiſſa cõplenť.¶Rõ.Quid ſingu- A
ſ lariter de hoc q̄reris qd oibꝰ eſt cõe?Nul-
la qdeꝫ res magis munus ingnat:q̄ dura
frõs ⁊ lēta dilatio.Sed hic eſt mos:cito vultis ac
cipe:tarde aūt dare:ad illd alacres:ad hoc meſti:
ad illd ꝑcipites:ad hoc ſegnes.Ingratitudinis du
plex radix:duplex mā q̄relaꝝ:dū ⁊ illos mora ⁊
celeritas hos cõſtringat.¶Do.Multa mihi pro-
miſſa ſunt:nihil ipleť.¶Rõ.Magnis ꝓmiſſoribꝰ
minimū fidei eſſe debet.Nota uanitas:note blan-
ditie:nota hoiuꝫ mēdacia.Multa tibi vnus aliqs
ꝓmiſit:ſufficit ꝓmiſiſſe:quere aliū qui ꝓmiſſū im
pleat.Non põt vnus oia facere:fecit hoc ꝓmiſſor
ut eū interim diligeres.¶Do.Qd mihi ꝓmittiť B
nõ fit.¶Rõ.Duaꝝ cupiditatū:potētior eſt que te
net q̄ que poſcit.¶Do.O quot ille pollicitis abū
dabat.¶Rõ. Aut irridebat:aut ad tp̄s diligi uo-
lebat:ut dictum eſt:⁊ forte dum tibi multa ꝓmit-
teret:vnū aliquid a te poſcebat:qd uel magni pre
cio mendacij bene partuꝫ eſtimaret:Sepe aūt qui
diuites ſunt uerborū:eſſe inopes rerū noſſe debue
ras.¶Do.O q̄ multa mihi promiſſa ſūt.¶Rõ.
Si mihi credideris:mlťa ꝓmittētibꝰ nihil credes.

¶De repulſis. Dia.XXXVIII. ¶Do.
Epulſam paſſus indignor.¶Rõ.Uis ne A
r igiť quecūq̄ popoſceris adipiſci:ita ut ne
gari tibi nihil poſſit:vide ne intolerāde ſu-
perbie ſit hoc uelle.Meminiſſe magni Põpeij de
cuiſſe:quo neſcio an eiꝰ maior vnq̄ fuit:de quo tm̄
ſcriptum eſt.Queq̄ dari uoluit:ſibi poſſe negari.
Q̄ mlťa Ceſaribꝰ ſupra humanā magnitudinē:ſū
mo ēt iperio glorioſis negata cognouimꝰ:⁊ tu gra
uiter vnā aut alterā fers repulſā?Deniq̄ q̄ multa
quotidie deꝰ poſcit ab hoie nulliꝰ rei idigēs:nec im
petrat.¶Do.Non poſſum equo animo repulſam

pati.¶Rõ.Cur petendi tibi arrogas licentiam ⁊
negandi alijs carpis libertatē?Quid ꝙ ſepe indi
gna petitio dignã repulſe p̄buit mãm?Quid ꝙ ſe
pe etiam petẽti repulſa utilis fuit:cui qḋ petierat
ĩpetraſſe dãnoſũ erat.¶Do.Iniuſtã patioꝛ repul
ſaꝫ.¶Rõ.ſi iniuſta eſt repulſa:iuſta ergo petitio
ga unde cuiuſcũqꝫ potiꝰculpã eſſe q̃ꝫ tuam.¶Do.
Unde nõ merui repulſaꝫ tuli.¶Rõ.Mlti ſe ma
gna meritos putant:vnde penitꝰnil merent̄.Hinc
repulſe doloꝛ:hinc q̃rele iſte:qbus oꝛbis terre ⁊
B oĩs vita hoĩum plena eſt.¶Do.Pudẽdam patioꝛ
repulſam.¶Rõ.Pudẽdũ nihil p̄ter culpã.Quẽ
pudorẽ tibi inferre potuit qḋ tui nõ erat arbitrij?
¶Do.Repulſam patioꝛ vnde nõ credidi.¶Rõ.
Credulitas incerta eſt:certa aũt res:Nõ poſſe qḋ
petitur negare:nõ eſt liberi ſed ſerui:Non poſſe re
pulſam pati nõ eſt ciuis ſed tyrãni.¶Do.Optate
ſperateqꝫ rei paſſus ſum repulſam.¶Rõ.Si qc
quid ſperant cupiũtqꝫ hoĩes aſſequerent̄:dij eẽnt
oẽs.Tu vͦ ut indignationes multas ac dolorẽ fu
gias repulſaꝝ:diſce optare poſſibilia ⁊ honeſta:nõ
aſſequi uelle qcqd incõſultus ⁊ inexplebilis appe
titus optauerit:qcqd ſpes vna ſuggeſſerit.¶Do.
Non tm̃ repulſus ego ſed indignus mihi antepo
ſitus fuit.¶Rõ.Et quotiẽs indigni digniſſimis
pꝛeferuntur:⁊ quotiens indignos indigniſſimi iu
dicãt:alienarum ſeuerioꝛ:ſuaruꝫ qſqꝫ fauorabilis
rerum iudex.Multi ſe indignos dicũt:pauci cre
dũt.¶Do.Parue rei patioꝛ repulſã.¶Rõ.Mul
tis parua negata:magna ultro oblata vidimꝰ.Si
repulſis compenſent̄ munera:foꝛtune lãces equa
bunt̄:ſed uos illas indignatione augetis:hec obli
uione atqꝫ diſſimulatione minuitis.¶Do.Dignꝰ
C eram:ut arbitroꝛ:non repelli.¶Rõ.Ut ſit ita:an
tu oĩa pꝛo dignitate hominũ dari exiſtimas ac ne
gari?Utinam ita eſſet ut ⁊ plures bonos ſpes pꝛe
mij ⁊ pauciores malos faceret metꝰ pene.Sed
non ita eſt:Amoꝛ:odiũ:ſpes:cupiditas:affectꝰ in
conditi:cũcta permiſcuere.In te vno foꝛtune ſtilũ
publicũ vis mutari:⁊ non te potius ad cõem cur
ſum humani moris inflecti.¶Do.Quãto idigni
oꝛ mihi anteponit̄ competitoꝛ.¶Rõ.Et Lucius
Flaminius mox ob indignuꝫ facinus iudicãdus:
⁊ oꝛdine ſenatorio amouendus Scipioni Naſice
pꝛelatus fuit:viro oĩum optimo ſenatus ⁊ populi
ſententijs iudicato.Et Uatinius Catoni:illauda
tus laudatiſſimo:non ſolũ populi amicoꝝ ſimulqꝫ
hoſtiũ iudicio:ſed toto etiã Ciceroniano uolumi
ne:quid hic dicis ut ſint grauia:nõ ſunt noua que
D pateris.¶Do.Multũ ſperabã:modicum nõ me
reoꝛ.¶Rõ.Ut multũ quoqꝫ merearis:dixi iam:
non oĩa pꝛo meritis dari.Quid ꝙ ſemel negatũ:
eidẽ idip̄m mox cõceſſum vidimꝰ?Qḋ in ipſo de
quo loquoꝛ Scipione accidit:repulſaꝝ duritiẽ ſe
pe pertinax virtus infregit.Teſtes ſunt Emilius
Paulus:Metellus Macedonicus:Lucius Mu
mius:qui cõſulatꝰrepulſaꝫ paſſi oẽs:ijdẽ ſpecioſiſ
ſimis cõſulatibus ac triũphis poſtmodũ honeſta
ti:ſuis ciuibꝰqbus cõtẽptui fuerãt ſpectaculo fue
re:nunq̃ꝫ ad id ꝑuenturi ſi repulſas populi lamen
tis potiuſ acerbare q̃ꝫ virtutibꝰ ſupare uoluiſſent.
Lucius Sylla q̃ꝫuis in finẽ ciuilibꝰdiſcoꝛdijs irri
tatus:famã ſuã nota crudelitas infecerit:nobilita
te tm̃ ⁊ gloria inſignis ciuis:nõ cõſulatus ſed p̄tu
re:tanto minoris rei repulſam cũ tuliſſet:ſummaꝫ
reipublice poſt adeptus ⁊ pꝛeturas ⁊ cõſulatus
⁊ imperia:nõ tm̃ cõſequi potuit:ſed donare:Nõ
debet repulſa ſpem auferre ſed afferre:ſollicitudi
nem ac virtutẽ acuere:que nil tam aſperum qḋ nõ
leniat:idqꝫ etiã ſi qñ non fecerit:non tamẽ ideo de
ſerenda eſt:ne pꝛopter ſeipſam ſuumqꝫ pꝛopꝛiuꝫ fi
nem culta videatur.Deniqꝫ hi repulſas ſuas foꝛti
animo tulere:At Publius Rutiliꝰ repulſa fratriſ
audita:quam erat paſſus impetitione cõſulatꝰ:ſta
tim moꝛte obijt repentina.Elige utrũ ſeq malis.

¶De iniuſto domino. Dia.XXXIX. ¶Do.

Niuſtum dñm patitur reſpublica.¶Rõ. A
i Sed foꝛtaſſis id merita:⁊ id ſceleri ſcelus
eſt debitum:non ſolum apud inferos:ſed
ubiqꝫ fieri iudices:ubiqꝫ iuſtitia ſuum opus exer
cet:⁊ ſi ſepius cunctetur interdũ ꝓperat:Uerum
qꝫ re ipſa fit:qḋ ſcribit̄:Utiqꝫ eſt deus iudicãs eoſ
in terra.Demones ex hoibꝰ fieri:qdã opinati ſũt:
perpetua criminum licẽtia peccãdiqꝫ libidine:qḋ
ut foꝛte tolerabiliter dictum ſit:malarum uolunta
tum ſilr̃itudo effecit:qua homo malus atqꝫ in ma
lis obſtinatus pene demoneꝫ equat.Cui ſentẽtie:
ſi recipitur:illud foꝛtaſſe non diſſonũ fuerit:ut per
miſſu diuine iuſtitie demoneꝫ demon p̄mat:Qua
in re illud dumtaxat:ut videtur:eſt miſeruꝫ ꝙ nõ
nunq̃ꝫ ſceleratorum ſupplicijs miſcentur innoxij:
⁊ nimis uerum crebꝛũqꝫ cõpꝛehendit̄ illḋ Flacci:
Sepe dies pariter neglectꝰ inceſto:addidit inte
grum:qḋ ipſum non ſine certa:licet uobis occulta
iuſtitia dei fieri indubitata fide credit̄.¶Do.Cru
delem dñm perpetimur.¶Rõ.Crudelitas mala
qdem ⁊ nature hoĩum aduerſa:ſed utile vitijs:⁊
laſciuienti populo:frenum:pauoꝛ:vndecunqꝫ ori
ens:Amare inſcijſ expedit timere:qcqd id qdẽ ſit.
Nemo tam trux dñs ut non truculentioꝛ ſit uolu
ptas pꝛopſperitatis comes ac filia.Male agenti
bus nihil peius q̃ꝫ ſecuritas ac libertas.Qui ni
hil metuit:pꝛoximus eſt ruine.¶Doloꝛ.Iniquuꝫ B
dominum infauſta plebs patitur.¶Ratio.Nul
lus:mihi crede:miſera in plebe miſerioꝛ q̃ꝫ tyrãnꝰ
Quod ſi dubitas Dionyſium contemplare.Ille
vir impꝛobus nec indoctus:de ſeipſo ſuaqꝫ tyran
nide quid ſentiret:apertiſſime pendẽtis ſupꝛa ami
ci uerticem gladij cuſpide declarauit.Nota eſt hi
ſtoria.Timet plebs tyrannum:⁊ tyrannus plebẽ:
Sic recipꝛoco pauore ſe cruciãt.Hoc refert ꝙ mi
ſeria plebis apparet:⁊ tyranni latet.Non minus
tamen affligit purpureo uelamine tectum vulnuſ:
neqꝫ minus auree grauant cõpedes q̃ꝫ ferree.Eſt
⁊ ſua:ut in ſoꝛdibus utqꝫ in fumo:ſic lauticijs ac
ſplendore miſeria.Aurea quidẽ tyranni ueſtis ex
trinſecus:obuerte illam:ardentibus intus aculeiſ
plena eſt.Ita ut vides non penitus aut impune ſe
uiunt tyranni:aut inulta plebs pꝛemitur.¶Doloꝛ
Inclementiſſimus nobis eſt dominus.¶Ratio.
Non tot paſſiꝫ eſſent domini:nec tam late furerẽt:
niſi populi inſanirent:⁊ cuiqꝫ ciuium pꝛo ſe chari
oꝛ foret res pꝛiuata q̃ꝫ publica:uoluptas q̃ꝫ gloria C
pecunia q̃ꝫ libertas:vita q̃ꝫ virtus.¶Doloꝛ.Unũ
dominum ſerua fert patria.¶Ratio.At vnuꝫ ſed
triginta ſimul illa legum nobilis mater grecieqꝫ
lumen alterum Athene.¶Doloꝛ.Patria domi
num vnum fert.¶Ratio.Multos autem Roma
quis Caligulas neſciat ac Nerones ⁊ Domitia
nos at Cõmodos ⁊ Heliogabalos ⁊ Baſſianos

⁊ Galienos: Ac ne ſingula iperij pꝛobꝛa exequar Maximos ⁊ pietatis hoſtes Julianos ac Decios? Sardanapalum Aſſyria pertulit: Cyrum perſis: Alexādrū grecia atqꝫ aſia reges dictos: Uere aūt tyrannos acerrimos ⁊ imites tulit: ⁊ Dionyſios Sicilia Phalaridē: Agathoclem Lacedemō: Cleomenē: Nanidēqꝫ: quē Argi quoqꝫ perpeſſi: femineāqꝫ uxoris auaritiā: que viro ipō rapacioꝛ in ſexu ſuo tyrannidē miris modis exercuit. Sed quo feroꝛ? qs aut ueteres aut nouos numeret tyrānos? qui tā multi hodie: tāqꝫ alte: hinc ſuis opibꝰ ac potētia populoꝝ: illic moribꝰ atqꝫ demētia radicati ſunt: ut nec numerari iam ualeant: nec cōuelli: neqꝫ minus apō uos q̄ꝫ apud egyptios aut Medos libertate peſſundata ac ſepulta: uerſa ſeruitus in nām ſit: ſic ut pars maioꝛ populoꝝ tyrānum ſi non hēat: q̄ſitura pcario ſeu pcio emptura videat: uſqꝫ adeo pīes ueſtros eē ꝙ nati erāt puduit: uos enim pene oēs in ſeruitio nati atqꝫ educati: ut doloris antiquaꝫ: ſic nouā querele mām nō habetis.

D ¶ Do. Potētis dn̄i graui pꝛemimur iugo. ¶ Rō. Ariſtophanis poete utilis fabella: que monet non nutriēdum in urbibus leonem: tm̄ ſi nutritꝰ fuerit: obſequendū illi eſſe: Nec tyrānidis nāle malū impatiētia cumulandū: quāqꝫ ipſe feceris potētiā detractandū. Raro egdem tyrānus abſqꝫ culpa ciuium ſurrexit in populo. Uetꝰ eſt aūt uerbū. Ede qō nutriſti. ¶ Do. Dn̄m impoꝛtunū patimur. ¶ Rō. Si ois poteſtas a deo eſt: ſeu ad bonoꝝ exercitiū: ſeu ad maloꝝ penā: par eſt ut diuino impio te ſubiectū ſentias: non humano. Cuius ſi miniſter imitioꝛ videtur: patiētia foꝛtaſſis efficiet ut miteſcat. Uix eſt enim ullum tā ferox igenium: ut nō obedientia ⁊ obſequio leniat̄: uel ferēdū deniqꝫ: uel ponendū eſt omne qō pmit. Nēpe nihil eſt tertiū pꝛeter impatientiā: que ut dixi: moleſta nō minuit ſed aceruat. ¶ Do. Malus nobis eſt dn̄s. ¶ Ratio. Oēs uos vnuꝫ habetis notū hoſtē: Unus ille multos habet incognitos: periculoſioꝛ ſtatus. ¶ Do. Dn̄s nobis eſt peſſimus. ¶ Rō. Sed nō erit diu: ſi bene philoſophis viſum eſt: Uiolētum nihil eſſe diuturnum. Et ſane ſi uel vnum patria ciueꝫ bonū habeat: malum dn̄m diutius non habebit.

¶ De indocto pꝛeceptore. Dia.XL. ¶ Do.

A e St mihi pceptoꝛ indoctꝰ. ¶ Rō. Et ſi doctū facere non poſſit indoctꝰ: uerūqꝫ ſit cōmune illud ſignum: ſciētiꝫ eſt poſſe docere: ſub indocto tm̄ pꝛeceptore doctꝰ aliquis fieri pōt: uel per ſeipm̄: uel qō eſt uerius: influētia celeſti atqꝫ iſpiratione. Et ut Ciceronis utar uerbo: aliquo afflatu diuino: ſine quo nec doctū certe nec bonuꝫ virum fieri poſſe credēdum eſt. Hoc enim nō ſolū uera religio ſentit: ſed gentilis quoqꝫ philoſophie conſentit auctoritas. ¶ Do. Indoctū pceptorē nolens audio. ¶ Rō. At celeſtem pceptorem audi libens: qui fecit aures tibi: nō has tm̄ quaꝫ videmꝰ: ſed inuiſibiles alias intus in aīa. Illū audi: qui docet hoiem ſciētiā: ſicut ſcriptū eſt. Quo inſuper tacēte: fruſtra pꝛeceptoꝛ quicūqꝫ moꝛtalis q̄ꝫuis doctiſſimus laboraret. ¶ Do. Pꝛeceptorē indoctum

C egrefero. ¶ Rō. Uel ab illo fugiēs aliū quere: uel ad teipſum redi: Et memēto Epicurū ſepe a Cicerone licet irriſum: viſum tm̄ Senece magnū viruꝫ: non indoctū modo pceptorē habuiſſe: ſed nulluꝫ: ut gloriabūdus idem ipe cōmemorat. Auguſtinūvo: qō de ſeipſo teſtat̄: cui nō oia credē nefas eſt: Et ariſtotelicas cathegorias: que inter difficillima numerant̄: ⁊ artes liberales quas ſingulas a pceptoribus didiciſſe magnū ducitur: nullo hominum tradēte: ut idem ait: oēs intellexiſſe. Nouiſſimūqꝫ Bernardū viꝝ doctrina ⁊ ſāctitate chariſſimū: oēs ſuas litteras quaꝝ inter cunctos ſui tpis abūdantiſſimus fuit: in ſiluis ⁊ in agris didiciſſe: non hoium magiſterio: ſed meditādo ⁊ orādo: nec ulloꝫ vnq̄ꝫ alios: ut de ſe etiā ipſe ait: pceptoreꝫ habuiſſe q̄ꝫ quercꝰ ⁊ fagos. Hec ſi facta ſunt: cur non iteꝝ fieri poſſunt? Qō niſi ſic eſſet: gd feciſſent pꝛimi hoiuꝫ: gbus nec pꝛeceptoꝛ ullus erat: nec repti aliqui? Mirādo igit̄: cogitādo: aſſurgēdo ⁊ ingenium acuēdo eaipſa que uos cum oibus pceptoribꝰ ueſtris vix itelligitis inuenere. Aude ⁊ tu aliquid teqꝫ magnis inſerere ne diffidas: Si moꝛtalis defuerit: eternus aderit pꝛeceptoꝛ: a quo ſunt oēs: ⁊ oia ille fecit ⁊ ingenia ⁊ ſcientias ⁊ magiſtros.

¶ De diſcipulo indocili ac ſuperbo. Dia.XLI.

¶ Doloꝛ.

d Iſcipulum habeo indocilem. ¶ Rō. Perdis operā: littus aras: ſemina pꝛoijcis: natura non vincitur. ¶ Do. Diſcipulum indocilē ſoꝛs dedit. ¶ Rō. Terre aride colonus: ſolue boues: gd te toꝛques? Illi parce ⁊ tibi: cū tot ſint labores neceſſarij ⁊ ineuitabiles: ſupuacuos querere ſtultitia eſt. ¶ Do. Diſcipulum habeo litterarum indocilē. ¶ Rō. Si docilis eſt virtutuꝫ: illic inſta: melioribꝰ illum artibus oꝛnaueris. Oꝫ ſi neutrum capit: uacuū ſine: ne ue quid in pertuſum uaꝫ effuderis quod neqꝫ ibi ſubſideat: teqꝫ iugi tedio exhauriat: Sic habeto eniꝫ: Omnes qui ſūnt: quiqꝫ erūt aut fuerunt virtutibus aut doctrinis clari: non poſſe vnum ingenium accēdere: niſi alique intus in animo ſcintille ſint: que pꝛeceptoris ſpiritu excitate ⁊ adiute: generoſum diſcipline fomitē arripiant: Alioquin algidum in cinerē ne quicq̄ꝫ flabis. ¶ Do. Intractabilem diſcipulū ac ſupbū habeo. ¶ Rō. Superbia hoſtis ingenij eſt: dūqꝫ ſubeſſe dedignatur: ⁊ diſcere negligit diſcipulus inſolens: egre manuꝫ ferule ſubijciet: doctrine animū: repꝛehenſionibus aurem: collū iugo. ¶ Do. Habeo pꝛoſperitate tumidū diſcipulū. ¶ Rō. Sicut tumoꝛ oculoꝝ viſui: ita tumoꝛ animi igenio nocet: ut diſciplinis aditus fiat: compꝛimēda eſt omnis elatio. Scis ut Alexāder macedo: cum aliquādo mathematicis animum applicaſſet ⁊ geometrica ſibi quedam obſcuriuſcula traderentur: difficultatibus offenſus pꝛeceptori imperat: ut idipſum clarius tradat: Et quid ille reſpondeat: Hec inquit eque omnibꝰ difficilia ſunt: Ut ſcilicet omnem illi ſpeꝫ regij faſtus excuteret. Sic eſt eni hercle: Nulle ſunt foꝛtune partes in ingenij rebus: quiſqs doctus ac ſapiēs fieri vult: obliuiſcatur interim ſe potentem. ¶ Do. Diſcipuluꝫ rudē elatumqꝫ habeo.

¶ Rō. Cōtra uentū aduerſo flumine nauigas: cōtrahe carbaſa: terram pete. ¶ Do. Contumacem habeo diſcipulum pꝛoteruumqꝫ. ¶ Rō. Non harenam tm̄ fodis: ſed ſerpentem nutris: aconitū excolis: hoſtem doces. ¶ Do. Dure diſcipulum ceruicis inſtruo. ¶ Rō. Surdo canis: ſed ſic eſt: hos clamoꝛ: hos ſilentium delectat: Potentiſſima ſemper in rebus omnibus conſuetudo eſt. Uide ut piſcatoꝛ tacitus: clamoſus uenatoꝛ: at clamoſioꝛ

A (right margin, beside "Iſcipulum habeo indocilem")
B (right margin, beside "bis. ¶ Do. Intractabilem")
C (right margin, beside "¶ Rō. Cōtra uentū")

aliquanto ſchole arbiter q̃ꝫ ſilue. ¶Do. Duricoꝛ-
dem diſcipulum nactus ſum. ¶Rō. Sepe facili-
us urſi caput mollias q̃ꝫ hoīs: qd vis aūt? Eſt in
fabulis lupū ac vulpeculam litteras didiciſſe: Nā
elephantis ſtudioſi non anilis fabula eſt: ſed natu
ralis hiſtoria: Et hic tuus foꝛſitan ſtudio naturam
leniet: Apud me autē: vna fere paſtoris ac ꝑcepto-
ris vita eſt: Mirum niſi uterqꝫ tandeꝫ a conuictu
mores traxerit. Jlle beluas regit: hic pueros.

¶De nouerca. Dia.XLII. ¶Do.

A Ouercā habeo. ¶Rō. Ergo ⁊ pr̄em. Sic
n ſunt ferme res humane ut triſtia letis ⁊
amara dulcibꝰ tēperentur: atqꝫ utinam ex
equo īpermixtū hic dulce nō habitat. ¶Do. Jniu
ſta mihi eſt nouerca. ¶Rō. Nō inepte Uirgilia-
no epitheto uteris: quāto aūt illa iniuſtioꝛ tibi: tā
to in illam ut ſis iuſtioꝛ enitere. ¶Do. Nouerca
mihi ſupbiſſima eſt. ¶Rō. Et femine ꝓpꝛiū ſuper
bia: ⁊ nouerce eſt: Si gemine cauſe vnū pariūt ef-
fectum: non eſt qd̄ ſtupeas: eſt qd̄ feras: teqꝫ ⁊ pꝛe
B uignū ſimul ⁊ filiū bonum ꝓbes. ¶Do. Supbiſ-
ſima eſt nouerca. ¶Rō. nulla re melius q̃ꝫ humi-
litate vincit̃ ſupbia. ¶Do. Nouercā ferre nequeo
¶Rō. At fer pr̄em: ſi hūc ualde diligis: facile illā
fers. ¶Do. Nouerca ipia atqꝫ ipoꝛtuna eſt mihi.
¶Rō. Eſto illi pius ac patiens: pietatē pr̄i debeſ:
patiētiā femine: reuerētiam nouerce. ¶Do. Jnſo-
lens eſt nouerca. ¶Rō. Noli pati ut potētioꝛ ſit
illius inſolētia q̃ꝫ pietas tua. Nihil duꝝ: nihil ar-
duum eſt pietati: hec ad deū hoīes erigit: deumqꝫ
ad hoīes inclinat: quotiēs nouerca ſeuierit: nō tu
C illam ſed pr̄em cogita. ¶Do. Jniurioſa eſt nouer-
ca. ¶Rō. Muliebꝛes iniurie ꝯtemptu melius q̃ꝫ
ultione plectunt̃. ¶Do. Grauē patioꝛ nouercam.
¶Rō. Bene ais patioꝛ. Succūbere eniꝫ ⁊ mulier
culā pati nō poſſe non eſt viri. ¶Do. Odit me no
uerca. ¶Rō. Jpſam ama: Nā ⁊ inimicos diligē:
diuinū eſt ꝑceptū: ⁊ amare ut ameris: philoſophi
cum eſt cōſiliū. ¶Do. Nouerca me odit. ¶Rō.
Si pr̄em tuū amat ſatis eſt tibi: odiſſe pr̄is amatri
cē filio non licet: Sin ⁊ illū odit: quem nō oderit?
Nā ⁊ ſi alterum pluſq̃ꝫ viꝝ amat: tu ille ne fueris.
¶Do. Nimis odit me nouerca. ¶Rō. Minꝰ ma
lum foꝛſitā nouerce odiū q̃ꝫ nimiꝰ amoꝛ. Phedriā
noſti ⁊ Hippolytuꝫ. Certe odium qd̄ ulciſti nefas
leniendum aut fugiendum aut ferendum eſt: Ni-
hil eſt quartum: querele ſepe odium exaggerant.

¶De Duritie paterna. Dia.XLIII. ¶Do.

A Urum patioꝛ parētē. ¶Rō. Durities pa-
d tris ſepe filio ſalubꝛis: ſemp dānoſa molli
cies: nō lingue tm̄: ſed nec virge parcēduꝫ
docti cōſulūt: His duobus aioꝝ iuueniliuꝫ cōſtat
in pꝛimis cura: que ſi fruſtra ſint: grauioribꝰ moꝛ-
bis grauiora remedia adhibent̃: abdicatio ⁊ car-
cer: quin ⁊ more ueteri romano: ad extremū ſuppli
cia ⁊ moꝛs: qd̄ nō ꝯſules modo ⁊ duces qbus im
periuꝫ in oēs publici cōſilij ꝑſtaret auctoritas: ſed
ꝑuatos illos pꝛiſcos ac ſeueros pr̄es: qbꝰ ſola pr̄ia
poteſtas ius in filios daret ſepe acerrime obſer-
uaſſe legimꝰ: in qbus maxime Caſſij ac Fuluij no-
bilitata ſeueritas. J tu: nimis blādum patrem dic
durum. ¶Doloꝛ. Patrem patioꝛ durum. ¶Ra-
tio. Qualem putas ille te paſſus eſt puerum: qua
lemue deinceps adoleſcentem? Difficile id qui-
dem perſuadere his ſibi ualde placētibꝰ: Sed cre

de mihi: nihil durius q̃ꝫ etatis illius inconditos
mores pati. ¶Do. Patioꝛ duꝝ patrem. ¶Ratio. B
Quid ſi durus es filius? Dura duris efficaciꝰ leni
untur: ⁊ ſepe medici mollioris defoꝛmioꝛ eſt cica
trix. ¶Do. Patrē duꝝ hēo. ¶Rō. Si pater uerꝰ
eſt diligit: ⁊ ſi diligit non que mulceāt ſed que pꝛo
ſint cogitat. ¶Doloꝛ. Duriſſime pater eſt mihi.
¶Ratio. Que tibi duriſſima: illi foꝛſan utilia vi
dent̃: cui ⁊ certius iudiciū ⁊ incoꝛruptioꝛ eſt effe-
ctus. Adoleſcētia nō niſi que ſub oculis ſunt meti
tur: etas maturioꝛ multa circūſpicit. ¶Do. Pater
eſt mihi duriſſimus. ¶Rō. Uide ne tu illi durioꝛ:
ut dū ille dedecori tuo obſtat: tu illius vitā ꝑditis
moribꝰ ingetes. ¶Do. Perdurꝰ pr̄ eſt mihi. ¶Rō
Qui ſalutē filij negligit: ille demū durus eſt pater
⁊ ſi frōte mitiſſimus: At qui filiū ad rectū iter tra-
hit ope cōſilioqꝫ adiuuās ⁊ ſepe v̄boꝝ: ſepe rerum
ſtimulis impellēs: ſepe uel tardū increpitās uel in
uitū cogēs: q̃ꝫuis ſeuerioꝛ ſit aſpectu: durus eſt mi
nime. Fructuoſioꝛ filio ſeueritas pr̄is ſolet eſſe q̃ꝫ
comitas. ¶Do. Durus eſt pater. ¶Rō. Supcili C
um paternum: ꝫelus: doloꝛ: metus: etas excuſant.
¶Do. Duruꝫ pr̄em egre fero. ¶Rō. Quid ſi qd̄
mltis ſic affectis iure accidit: Ferre duritiē coga-
ris alterius. Quid ſi ipſe ꝯtumacis filij pater eſſe
īcipias? tūc itelliges q̃ꝫ ſuaue pr̄is iugū ⁊ q̃ꝫ iuſtū
ſit iperiū: Nūc nō niſi vnū intelligis qd̄ delectat:
inqꝫ hoc vno iudiciū tuū habet: non delectatione
animi: ſed titillatione ſenſuū circūuentum. ¶Do.
Durus mihi pater eſt. ¶Rō. Ut ſit durus: illū ti
bi nō te ſibi iudicē dat natura: quā ſecuta lex ciui-
lis: caſtigatores parētum filios erubeſcit. Pudeat
te audere qd̄ ulli filio licere legē puduit: Sine de
te iudicet qui te genuit aluitqꝫ: Tu de illo iudiciū
linque alijs: patremqꝫ ſi uere laudis nō eſt capax:
decoro ſaltē ſilētio. ¶Do. Duris pater eſt mori-
bus. ¶Rō. Nō arguēdi mores patrū: ſed ferēdi
ſunt. Nihil turpius in Alexādro ſonat q̃ꝫ ꝙ nō di
cam pr̄eꝫ cōuitijs attēptaſſe: ſed paternis laudibꝰ
inuidiſſe viſus eſt: de pr̄e uel gl'ioſe loquēdū uel ta D
cēdū. ¶Do. Habeo durū patrem. ¶Rō. Habes
ubi amorē: ubi pudorē: ubi patientiā: ubi obedien
tiā tuā pꝛobes. Nullum in terris imperiū iuſtius
q̃ꝫ patris: nulla honeſtioꝛ ſeruitus q̃ꝫ filij. Nil taꝫ
ſuum cuiqꝫ eſt q̃ꝫ filius patri: nil cuiqꝫ indigniꝰ eri-
pitur. Sed uos ꝑcipiti atqꝫ intēpeſtiuo deſiderio
ſubeſſe nati: ꝑeſſe concupiſcitis: ſic ⁊ patribus uos
aufertis: ⁊ patrū ante uobis imperiuꝫ uſurpatis:
Duplex indignitas: ita fit ut inſolētia iuuenilis vn
diqꝫ rerū turbet officia. Hinc foꝛte pꝛohibiti de pa
trū aſperitate querimini: ueſtro digni iudicio qbꝰ
omīa liceat ob id vnū ꝙ nati eſtis ⁊ placere uobis
ad ſpeculum didiciſtis: tum demum cū pꝛeeſſe ce
perit̄ ſenſuri q̃ꝫ id uobis turpiter ante tēpus opta
tū eſſet. ¶Do. Rigidus pater eſt mihi. ¶Ratio E
Quid ſi pius eſt rigoꝛ: pater filio rigidā pietateꝫ:
patri filius obſequium reuerens obedientiāqꝫ hu
milem debet. De Mālio Toꝛquato in hiſtorijs: ⁊
apud Marcū Tullium legiſti: ut perindulgens in
patrē: idē acerbe ſeuerꝰ in filiū fuit: vulgi foꝛte iu-
dicio rep̄henſus in altero: ab incoꝛruptis eſtimato
ribus in utroqꝫ laudatiſſimus: tanta diuerſitas re
rum eſt. ¶Do. Pater durus eſt mihi. ¶Rō. Se
ro bona ueſtra cognoſcitis O moꝛtales. At cum
noſſe cepiſtis nimis agnoſcitis: hinc ⁊ pꝛeſentia

faſtiditis ⁊ amiſſa lugetis. Alteꝝ ſupbe nimis:al
terũ nimis humilr: ⁊ ubi agẽde grates: ⁊ ubi ha
bẽda patiẽtia:utrobiq̃ ꝗrimonie:nuſq̃ eq̃nimi-
tas:ſic in deũ atq̃ hoies grati eſtis? ¶Do. Durꝰ
eſt pater mihi. ¶Rõ. Ueniet tp̃s qñ hũc ip̃m pa-
trem ſuſpires:nec rñſurum uoces. Et qui tibi nũc
videt̃ ſaxis durior:plumis mollior videat̃. ¶Do.
Durum patrem habeo. ¶Rõ. Patrem dum ha-
bueris non agnoſces.

¶De contumaci filio. Dia.XLIIII. ¶Do.

A Habeo filiũ cõtumacẽ. ¶Rõ. Equũ eſt ut
b qui patrem ferre nõ poteras:filium feras:
utiq̃ ſarcinã grauiorẽ:magis aium ꝓmit
pũgitq̃ acrius ſupbi filij ṽbum vnũ irreuerẽtius
ꝓlatũ:q̃ ſeueri patris q̃cũq̃ durities. Jlle enim
iniuriã facit:hic iure ſuo utit̃. ¶Do. Filiũ hẽo re
bellãtem. ¶Rõ. Jmpudenter de minoꝝ rebellio-
ne cõquerit̃ qui maioꝝ iuſta contempſit imperia.
¶Do. Filius ꝯtumax eſt mihi. ¶Rõ. Tandẽ for-
taſſis intelligis:qd tuus ille tã durus pater viſus
eſt tibi. ¶Do. Filiũ patior inſolentem. ¶Rõ. Si
etatis eſt:vitiũ cum etate trãſibit. Multoꝝ ferox
adoleſcẽtia progreſſu tp̃is ad virtutẽ mirificiſ pro
uectibꝰ flexa eſt. ¶Do. Rebellẽ filium hẽo. ¶Rõ
Nõ ſolus. Et Dauid: ⁊ Mithridates Põti rex:
⁊ Seuerus impator romanꝰ rebellãtes filios ha
buere: ⁊ multis poſt ſeculis britãnici pacẽ regni:
ut fama loquit̃:turbauit regij adoleſcẽtis in p̃rem
cõcitata rebellio:ſed q̃ſquis ſua deflet incõmoda
nullus aliena uel publica. ¶Do. Jmpius ac rebel
lis eſt filiꝰ. ¶Rõ. Magna tibi portio paterne mo
leſtie dẽpta eſt:mortem filij timere. ¶Do. Habeo
ignauũ ⁊ iertẽ filiũ. ¶Rõ. Neſcis ut Africanꝰ il
le vir magnꝰ:diſſimillimũ filiũ ſibi lõgeq̃ degene
rẽ amauit vnice. Et ꝓfecto maior non dicã amor:
ſed miſeratio debet̃ ei quẽ minuſ adiuuat natura.
Nullius rei eget qui virtutũ diues eſt:quaꝝ indi-
gẽtia uere miſeros ac ꝓinde miſericordie egẽtiſſi-
mos facit: Tu in filio ⁊ ſi nõ virtutẽ:ama ꝙ filius:
ſi ne id qdẽ:at ꝙ hõ eſt:poſtremo ſi nihil eſt quod
ames:miſerere. Propriũ p̃ris:ut ſeueritas:ſic mi-
ſericordia eſt. ¶Do. Perdite filiꝰ eſt vite. ¶Rõ.
C Põdus infauſtũ:eoq̃ grauiꝰ qd̃ dum ferri põt:ne
quit abijci:perfer: ⁊ qua dat̃ corrige. Sic enĩ aut
filiũ curaueris aut certe p̃ris officiũ egeris. hoc ti
bi debitũ:illd̃ optabile. ¶Do. Jmpius:inhuma-
nus:itractabilis eſt filiꝰ. ¶Rõ. Siqdem mollici-
es ac uoluptas in ꝑfidiã ac ſcelus eruperint:uene-
noſum aial exigẽdũ domo eſt:neq̃ ubi:ſed qd na-
tũ eſtimãdũ: ⁊ in ſiluis ortas auiculas paſcitis ⁊
domi natos ſcorpiones occiditis. ¶Do. Jmpius
filiꝰ eſt mihi. ¶Rõ. Periculoſa ſeponẽ anteq̃ no-
ceãt ſapiẽtis eſt. Nõ te pietatis vmbra decipiat:
Nulla ipio debet̃ ipietas. Eſt ubi ſit crudelitatis
ſpecies piũ eſſe:ſed dũ aliqd uel minimũ ſpei eſt:
ſemꝑ ad miſericordiã inclina:memẽtoq̃ te patrẽ
eſſe nõ iudicẽ:neq̃ hic tibi Terẽtianum illd̃ exci-
dat: Pro peccato magno paululum ſupplicij ſatis
patri.

¶De diſcordi fratre. Dia.XLV. ¶Do.

A Habeo diſcordẽ fratrẽ. ¶Rõ. Quid aũt il
b le? Ne igit̃ te concordẽ habet:vnanimitas
fraterna que vnũ ex duobꝰ facere debuit:
in duo nõ iam diuerſa ſed contraria penituſq̃ pu-
gnãtia ſciſſa eſt: Graue ſed antiquũ malũ qd̃ ⁊ mũ
dus ⁊ mũdi caput ab initio habuere. Siquidem
uetꝰ urbis Rome:ſed uetuſtior orbis infamia eſt:
fraterno ſanguine maduiſſe: Tu qd̃ in ſingulis pa
ribus fratrũ vides ⁊ altero:quinetiã adhuc ſolo
in vno tot milliũ qd ſtupeas nõ habes. ¶Do. Eſt
mihi diſcors domi frater. ¶Rõ. An ⁊ hoc mira-
ris eſſe magna in domo:qd̃ in ipſius materni uteri
fuit anguſtijs:ubi olim ⁊ ſi maioris myſterij uela-
mẽtum eẽt:certe nõ diſcordes tm̃ f̃res legimꝰ ſed
bellãtes? Eſt ne igit̃ nouũ ſi armati faciũt qd̃ non
nati ſolẽt. ¶Do. Nulla mihi apd̃ fratrẽ gratia eſt
¶Rõ. Mlˀto ꝑ̇us hoc in ſcholis edoctꝰ: q̃ domi
exꝑtus eſſe debueras: prouiſa vͦ nec ꝗrimur nec
miramur. ¶Do. Odioſũ fratrẽ habeo ac diſcor B
dem. ¶Rõ. Ut ferme nullus amor equior frater-
no:ſic nullũ ubi incepit iniqus odiũ: nulla acrior
iuidia. Sic paritas incitat aios atq̃ incẽdit:cũ ce-
dẽdi pudor ⁊ amor excellẽtie eo ardẽtior:quo icu
nabuloꝝ recordatio ⁊ quecũq̃ beniuolẽtiam pari
tura viderent̃:ubi ſemel a recto calle deflexũ eſt:
odiũ ⁊ contẽptum pariũt:hic natura rebellãtis ar
dor animi optime qdem pro obſequio atq̃ huma
nitate placabit̃. Uix eſt enim tã imite ullum tãq̃
aſpeꝝ ingeniũ:qd̃ nõ tandẽ molliat uera ac iugis
humilitas ṽboꝝ ⁊ rerũ oium lenis ⁊ nõ ficta retra
ctatio. Sin id ſeꝝ atq̃ inualidũ dep̃hendas: ſeu
forte huc tu cogere tuũ ipſe aiũ nõ potes:quo ho
neſte qdem atq̃ utiliter coget̃:tũc anteq̃ in ꝑnitiẽ
res erũpat:ultimo remedio utẽdũ erit. Extirpan-
da mali radix: ⁊ diſcordiaꝝ mater ꝓpellẽda com-
munio: Jn quo ita te facilem ꝑbebis:ut q̃tum iuri
tuo demptũ:tantũ virtuti fameq̃ additũ iuenias.
Jmpie ac ſupbe cupiditatis aculei nulla re meliꝰ
q̃ pia ⁊ miti liberalitate frangunt̃. Bonũ aurum:
quo pax domꝰ ⁊ charitas fraterna redimit̃. Uetꝰ
ualde nec ueꝝ minus eſt uerbũ: Magnam diſcor-
diarum bellorumq̃ materiam: duo hec eſſe ꝓno-
mina:meum ⁊ tuum:que ſi de vita hominum tol-
lerentur:haud dubie tranquillius viueretur.

¶De amiſſo patre. Dia.XLVI. ¶Do.

P Atrẽ amiſi. ¶Rõ. Juſtũ eſt ut quẽ p̃ñtem A
q̃rebaris:abñtẽ q̃ras nec iuenias. Nihil
equiuſ q̃ faſtidita imperia fruſtra optari.
¶Do. Piũ patrẽ amiſi. ¶Rõ. Piũ ille filiũ di-
miſerit: Gratulare aũt ſeni tuo:illd̃ tandẽ illi acci-
dit qd̃ ſemꝑ optauerat:te incolumi rebꝰ humanis
abijt. ¶Do. Piũ patrẽ ꝑdidi. ¶Rõ. Pius filius
nullã magis ob cauſũ fortuitos caſus timet:q̃ ne
qua ſibi incidẽs calamitas p̃ris aiũ merore cõfici
at:tuo iã tm̃ ꝑiculo ſecurior viues: nõ erit quẽ ru
mores de te ipugnent:quẽ tua frãgat aduerſitas:
quẽ tue debilitet egritudo:quẽ tua mors ꝑimat.
¶Do. Patrẽ amãtiſſimũ amiſi. ¶Rõ. Jncipias B
de alijs curare:qui de te curet ampliꝰ nõ erit. Pie
tatẽ ab altero tibi exhibitã repẽde alteri:raro illi
rependit̃ cui debet̃. ¶Do. Piũ patrẽ miſer ꝑdidi
¶Rõ. Si pietatis ratio tibi conſtat:ſolare fortu-
nã tuam recordatione preteriti tp̃is. Coluiſti pa-
rentem: ⁊ dum licuit pia ſemper in illũ officia con
geſſiſti. Pater obijt:pietas viuit:alioquin eſt fate-
or vnde perpetuo meſtꝰ ſis. ¶Do. Pater me mo
riẽs deſtituit. ¶Ratio. Fer nature ordinẽ prior:
exijt qui prior intrauerat: nec te ille deſtituit ſed
preceſſit. ¶Do. Amiſi patrem. ¶Rõ. Neſcis qd
ſit patrem amittere niſi filium habuiſti.

¶De amiſſa matre. Dia.XLVII. ¶Do.

A m Atrē ꝑdidi.¶Rō. Altera tibi ſupeſt ma
ter quā non ꝑdes: ⁊ ſi uelis ex illa ueniēs
in hāc ꝑgis. Illa tibi paucoꝝ mēſium do-
mum dedit: hec multoꝝ dabit annorū. Illa dedit
corpus: hec aufert.¶Do. Mater obijt mitiſſima.
¶Rō. Mater ſubſtitit duriſſima: que te ⁊ matrē
quam regris in vno gremio ſeruabit: cuius in ute
ro tecū erit: te ⁊ illā ut credimus die ultimo pari-
tura.¶Do. Pia me deſeruit mater. ¶Rō. Deſe
ri metuens feſtinauit: gratāqꝫ illi ſuaȝ mortē fuiſ-
ſe credibile eſt: tuam non viſura amplius: atqꝫ vn-
de maxime metuebat ſecuritate parta.¶Do. De-
functa eſt mater optima.¶Rō. Feliciter hec ex-
ceſſit: te ſupſtite: quo premiſſo: ut feminei ſunt affe
ctus flebiliter abijſſet.¶Do. Obijt mater.¶Rō.
Obeundum erat: idqꝫ ambobꝰ: nec de morte que
ri potes nec ordine.

¶De amiſſo filio. Dia.XLVIII. ¶Do.

A f Ed amiſi filiuȝ.¶Rō. Meliuſ dic: p̄miſi:
ſecuturus cito qdē ⁊ fortaſſis hodie: ⁊ qd
ſcimꝰ an hac ip̄a hora? Nulla fideſ vite eſt
cū tāta ſit fides morti: Secuturus dixi: ſequēs di
cere debui: cōtinue ſequeris nuſq̄ȝ in vita pedeȝ fi
gere ꝑmiſſum hoi vno ſemꝑ gradu itur ad mortē:
miꝝ dictu: ſeu ille vinctꝰ: ſeu ſolutus: ſeu ſtans: ſeu
ambulās: ſeu ſedens: ſeu ſanus: ſeu eger: ſeu vigi-
lās: ſeu ſopitus ad methā fert: atqꝫ illoꝝ more qui
uehunt nauibꝰ uel quieſcēs ꝓperat. ¶Do. Amiſſi
C filij deſiderio excrutior.¶Rō. Cōpeſce aīum qm̄
quem cupis inuenies: nulla eſt mora: Nō poſſe pa
ti deſideriū parui tpis: puerile ſeu femineū eſt: Ui
ro enim nihil breue difficile. Noſti credo quibus
uerbis deſideria huiuſmodi apud Platoneȝ So
crates: apud Ciceronem Cato ⁊ Lelius cōſolen
tur. Uirtute q̄ȝuis ⁊ gloria ſupremi viri: hac ſpe
tamen lōge impares. Noſti p̄terea qd animi Emi
lius Paulus: qd Cato ipſe: qd Pericles: qd Xeno
phon ille Socraticus condiſcipulus Platonis at
qꝫ emulus: qd inumerabile alijs natoꝝ in mortibꝰ
habuere: Nec te p̄terit: ut Propheta idē ⁊ rex fi-
lium quē lāguenteȝ fleuerat: nō fleuit extinctum:
cogitās ꝙ irrecuperabilia lugere ſupuacue demē
tie uerius q̄ȝ pietatis eſt. Quibꝰ ſe virilibus exem
plis interſerit Spartana illa mulier: apud ſcriptō
res qdeȝ innoiata ſed nō pariter illaudata: que au
dito ꝙ filius in p̄lio excidiſſet: Ideo ait illum ge-
nuit: ut eſſet qui mori pro patria non timeret. Par
Liuie virtus maioriſqꝫ Cornelie: ſed clariora ſūt
nomina: Quarū prior ingētis nati ⁊ ad ſummum
ſpectātis iperium: ut terre traditꝰ fuit: luctū mox
depoſuit: nunq̄ȝ vo memoriā intermiſit. Altera fi-
lijs multis: imo oībus amiſſis: quoꝝ aliquos a po
pulo interfectos inhumatoſqꝫ conſpexerat: cōmiſe
rantibus ⁊ illius ſortē femineo more deplorāti-
bus miſerāqꝫ uocātibus: non ſe miſeram ſed feli-
cem eſſe reſpondit: que tales filios genuiſſet: Inſi-
gnis mulier: nec p̄ſenti miſeria: ⁊ p̄terito etiam fe
lix: que contra publicā opinionē ⁊ conſuetudineȝ
miſerorum ſe felicitate preterita ⁊ leti tpis memo
ria ſolaret: grata ꝙ habuiſſet: ꝙ amiſiſſet eq̄nimiſ:
ob hoc vnū digna uteri proſperiore ſucceſſu. Et il
la qdem mulier tota grauibꝰ fortune vulneribꝰ in-
concuſſa ꝑmanſit. Tu vir vnico deiectus luges?
B ¶Do. Amiſi filiū.¶Rō. Amiſiſti ſimul ⁊ metus
multos infinitāqꝫ materiā ſollicitudinum ⁊ cura-
ruȝ: qbus ut careres uel tibi uel filio moriēdū fuit:
Securum patrē ſola mors facit.¶Do. Filiū ami
ſi.¶Rō. Si piū: nil eſt qđ illi metuas: in tuto eſt.
At ſi impium: tuoꝝ numeratorē annoꝝ: tue ſtimu
lum ſenectutis extuliſti. ¶Do. Filium perdidi.
¶Ratio. Si virtute preditū: gaude ꝙ habueriſ
At ſi vitio preditum: gaude ſaltē ꝙ amiſeris: utro
biqꝫ nature beneficium agnoſce: ſeu ꝙ talem de-
dit: ſeu ꝙ talē abſtulit.¶Do. Ante tp̄s mihi filiuȝ
mors rapuit.¶Rō. Non fit ante tēpus qđ in om
ni tpe fieri pōt. In oēm etatē multi ſunt aditꝰ mor
ti: in adoleſcētia infiniti.¶Do. Sine filio remāſi.
¶Rō. Et ſine angoribus: ⁊ ſine pauoribꝰ. Iam
nō erit cui noctes iſōnes: cui ſollicitos dies agas:
cui ſpes longas atqꝫ inextricabileſ ordiare: qui ca
nos tuos rugaſqꝫ conſideret: hereditatē eſtimet:
ſumptus arguat: moram mortis incuſet: Undiqꝫ
tibi ſecuritas ⁊ quies: geminum bonum ingens: ti
tulo licet mortis aſperius.¶Do. Acerba filij mor
te deiectus ſum.¶Rō. An nō Anaxagorā audie C
ras? An oblitus eras te genuiſſe mortalē? An id
potius forſan luges: ꝙ qui ſequi debuerat anteceſ
ſit? Eqdem cū in multis inordinata vita hoīuȝ ſit:
nullum penitus mors habet: ⁊ ſenes decrepiti cū
ctantur: ⁊ feſtinant iuuenes: ⁊ p̄cipitant pueri: ⁊
infantes primo vite de limine retrahunt: Hic tar-
dius licet ille ocius: hic maturꝰ: ille acerbꝰ: nemo
non morit: Hec ſumma eſt: ubicunqꝫ vo hoc quali
bet etatis parte qs obierit ⁊ ſi acerbꝰ fuerat mor-
te maturuit.¶Do. Extinctū fleo filiuȝ.¶Rō. Si
fleturus eras morientem ⁊ naſcentem fleſſes: tūc
mori ceperat: nunc deſijt. Noli autem tuam ⁊ illi
us ſortē optimam lugere: Ille iter ambiguū a ter-
go habet: tu ſecurum ante oculos non iam ampli-
us aut caro oneri timenſ: ut Maro ait: aut alteri.
¶Do. Cum filio vite dulcedo omnis extincta eſt.
¶Rō. Magnum fateor ac dulce ſolatium patri fi
lius bonus: ſed ſollicitū ac graue. Et ſepe dulciſſi
ma offendūt ⁊ chariſſima ipediunt ⁊ p̄cioſiſſima
reruȝ premunt. Et fortaſſis hic filius obſtabat al-
tiora animo uoluenti: Iaȝ meſtior licet ac liberior
factus aſſurge: bona de malis elicere ſapiētis eſt.
¶Do. Mors me filij meſtum fecit. ¶Rō. At qđ
reſtat alacer exige: illi vixeraſ: viue iam tibi.

¶De infantis filij caſu miſero. Dia.XLIX.¶Do.

i Nfantis filij miſerabileȝ caſū fleo.¶Rō. A
Humanum nihil flendum homini: preme
ditata omnia eſſe debent: ſi non ſunt: Nō
caſum filij: ſed inſcitiam tuam defle: ⁊ conditioniſ
obliuionem.¶Do. Filij infantis miſeram morteȝ
queror.¶Rō. Nulla mors miſera: quā mors ani
me non ſequetur: A quo periculo infans tuus im-
munis eſt.¶Do. Infans meus precipitio perijt.
¶Rō. Qualiter quis pereat: qd refert: modo ne
turpiter pereat: ⁊ perire turpiter non pōt qui ſine
peccatis perijt.¶Do. Precipitio perijt iſans me-
us.¶Rō. At Archemorus ſerpente: alij grauide
lacte nutricis: alij morbis: qui pene plures illaȝ in
etatem q̄ȝ in ſenectutem incidit.¶Do. Perijt in-
fans meꝰ p̄cipitio.¶Rō. Repētina mors inocēti
bus optāda: nocētibꝰ metuēda eſt. ¶Do. Infans
meꝰ ex alto p̄ceps perijt.¶Rō. Lāguide ꝑeunti-
bus mors durior ſepe ⁊ anguſtie longiores: do-
lor omnis eo tolerabilior quo breuior.¶Do. Pe-

B rijt pꝛecipitio infans meus. ℭ Rō. Pꝛecipitari ⁊
ruere illius etatis eſt pꝛopꝛiū. Fecit infans tu⁹ qᷣ
faciūt omnes: ⁊ ſi non omnes caſu pereāt: At tu ſi
ne illū periſſe: pereūdū erat: ⁊ feliciter ſecū agit
ꝑus pereūdo q̄ vite malis iplicaret: Que q̄ mul
ta ſint: ſciūt expti ⁊ intēti: Nemo eni nō expt⁹ eſt:
non intenti autem multi qui quaſi ſomniū vitam
agunt cuius reminiſci nequeant experrecti. Peri-
it innocēs infans tuus: qui foꝛtaſſe ſi viueret nocē-
tiſſimus periſſet. Noli illum in tuto poſitum defle
re foꝛtune minas oēs euaſit: ⁊ pꝛeoccupauit moꝛ
tē que illū dilata pꝛeoccupaſſet. ℭ Do. Lup⁹ meū
deuorauit infantem. ℭ Rō. Iſta iam uermiū eſt
querela. ℭ Do. Infantis miſeri coꝛpuſculū lupus
rapuit in cauernam ſuā. ℭ Rō. Felicis animā in-
fantis in celū angeli rapuere.

ℭ De filio qui alienus inuentus eſt. Dial. L. ℭ Do.

A Ɛ (quod moꝛte grauius) qui me⁹ credebat
e alienus eſt filius. ℭ Rō. Si ad cōmunem
ſpectaretis patrē: Comici cōſilio: humani
nihil a uobis alienū putaretis. ℭ Do. Diu alienū
filiū ut meū paui. ℭ Rō. Suū filiū pauiſſe natura
fuerit: alienū charitas: modo poſt factū nō penite-
at ſed delectet. ℭ Do. Filius ille meus dict⁹ alien⁹
apparuit. ℭ Rō. Aperta tibi ad magnū ⁊ ſingula
re meritū via eſt: ſi hunc ipſum: ut hacten⁹: ſic dein
ceps quaſi tuū paueris. Id illi quidē longe grati⁹
atq; acceptius deo erit. Solent enim ingrati filij
ceu ſibi naturali quodam iure debita patrū alimē
ta contēnere: ⁊ pꝛeterea ſcelus eſt amare filiū qui
ex te genitus ſit: ⁊ a deo creatū hominē nō amare
Ita vndiq; apud deum atq; homines pietatē exi-
B miam tibi queſieris ex alieno flagitio. ℭ Do. Pa
ui pꝛo filio qui nō erat filius. ℭ Rō. Pauiſti ut fi-
lium: paſce iā: ſi non ut filium: at ut fratrem: Diu
qui ſunt quiq; erūt: fuerūt ue: vnus eſt parēs: vn⁹
rectoꝛ. Noli te per inſolentiā diſſimulare: aut per
inuidiā atq; odiū ſacrum nature vinculū reſcinde
re. Oēs inuicem fratres eſtis. ℭ Do. Filiū quē pu
tabā meū nō eſſe audio. ℭ Rō. Uide a quo audi-
as ⁊ cui credas. Multi enim malis ſtimulis ipul-
ſi falſos rumores ſtudio ꝯfingunt: Alij lingue flu-
xu quodā effreniq; impetu: ⁊ que ſciūt ⁊ que neſci
unt pari loquunt̄ audacia: Difficilis eſt aūt de filia
C tione ſententia. ℭ Do. Filium qui meus dicebat̄
alienū eſſe audio. ℭ Rō. Cur hoc alijs potius q̄
uxori credis: qua hoc vnum ſaltē nemo certius no
uit? Illa tibi certe filium dedit: quem nūc alij nitū
tur eripere. Audiſti credo ut patrū memoria: Uir
illuſtris fuit cui foꝛma ⁊ genere par uxoꝛ obuene-
rat: ſed fama pudicitie ambigua. Ex hac vnicus in
fans pulcherrimus natus erat: quē cū die quodā
in gremio habēs mater: grauē curis ⁊ ſuſpirantē
virum animaduertiſſet: queſiuit que tanti cauſa ſu
ſpirij. Rurſus ille ſuſpirans: Uellem inqt dimidia
dn̄ij mei parte paciſci: ut ita mihi cōſtaret hūc pue
rū meū ſicut tibi conſtat eſſe tuū. Ad hec illa nihil
fronte mota uel animo: Enimuero inquit: nequaq̄
tanto pꝛecio eſt opus: Da mihi centū pꝛati iugera
ubi greges meos paſcā: ⁊ de hoc ipſo certū ego te
faciam. Cunq; ille impoſſibile pꝛoꝛſus id diceret.
Cōuocatis qui pꝛope aderāt pꝛocerib⁹ ⁊ ſponſio
ne interpoſita: natū illa ulnis extulit: Et eſt ne inqt
hic uere meus? Cūq; vir annuiſſet: Illa bꝛachij
poꝛtentis ei puerū poꝛrexit: Et accipe ait: dono e
tibi: Iam haud dubie tuus eſt. Riſu aſtātiū oboꝛ
to: pꝛo uxore diffinitū: ⁊ vir oīum ſentētijs ꝯdem
natus eſt. Crebꝛe nimis inter homines huius ge-
neris lites ac lamenta ſunt: Pꝛoni in nuptias: im-
mo lubꝛici ac ructes: Uix videre diē creditis quo
mariti: hoc eſt viri ſitis: quaſi aliter non poſſitis.
Dehinc pꝛefuſi in gaudia: ſeu uerius in furores ꝯ
cōiugij dies pꝛimos in ſtrepitu iter epulas ⁊ cho
reas agitis: inter epithalamia ⁊ iocos ⁊ cantus ⁊
tympana. Reliquā vitā omnē inter ſuſpitiones ⁊
iurgia. Utrobiq; repꝛehēſibiles: Nā neq; rē adeo
ancipitē ſic amare: neq; tam inſeparabilē ſic hoꝛre
re: neq; tam amabilē ſic odiſſe decuerat coniectu-
riſq; fallacibus apud homines ſanctiſſima diuine
atq; humane domus iura confundere: atq; artiſſi
D ma vite huius vincula diſſoluere. ℭ Do. Quid q̄
meū uxoꝛ nō eſſe ipſa cōfeſſa eſt? ℭ Rō. Singula
re uelut aliquid narras: quotidiana ſunt hec: Alie
viuentes hoc fatent̄: alie morientes: quarū alique
nunciandū viris poſt obitum reliquerunt. ℭ Do-
loꝛ. Non eſſe meum filium ipſa mihi faſſa eſt con-
iunx. ℭ Ratio. Faſſa eſt idem Olympias Philip
po magno viro magni filij iacturam: nec fletum:
nec ſuſpirium: nec querelam legimus. Nunc fa-
bellam accipe ridiculā ſed materie nō ieptā. Cir
ca littus oceani qᷣ Bꝛitanniam ab aduerſo ꝓſpi-
cit: ante nō multos annos fama eſt fuiſſe mulier-
culam iopem: ſed foꝛma appetibili ⁊ iſigni laſciuia
hec duodecim paruos filios: totidem ex viris ge-
nitos habebat: annuis etatum iterſtitijs iter ſe di-
ſtātes. Inſtāte aūt moꝛtis hora: uocari ꝓpe viruꝫ
iubet: Et nō eſt inqt ampli⁹ ludi tēpus: nullus ho
rum pueroꝝ ad te ſpectat p̄ter maiorem ſoluꝫ: Pꝛi
mo enim anno noſtri cōnubij caſta fui. Sedebant
tūc foꝛte pueri oēs humi circa ignē: more gētis ali
qd māducātes: Stupēte igit̄ viro: atq; illis rei no
uitate ſuſpēſis: Illa ſinguloꝝ patres oꝛdine noīat:
Qᷣ audiēs omnium minimum minimus: qui tri
ennis erat: panem quem dextera ⁊ rapam quam
habebat in manu altera: in terrā poſuit: at tremēs
deſiderio ⁊ ambabus manibus in altum erectis
adorātis in moꝛtem: Da inqt queſo mihi genitrix
aliquem patrem bonum. Cūq; illa in fine uerboꝝ
patrem paruuli nominaſſet: ⁊ famoſum quēdā di
uitemq; hominem: reaſſumpto in manibus cibo:
Bene habet inquit: Bonus eſt pater.

ℭ De amiſſo fratre. Dial. LI. ℭ Do.

A Ratrē ꝑdidi. ℭ Rō. Nōdū audio ꝓpter
f quod ualde lugeas. Nimis enim uere ait
Naſo: Rarā eē fratrū gratiā. ℭ Do. Fra-
trē amiſi. ℭ Rō. Fieri pōt enim ut ⁊ fratrē ⁊ do-
meſticū ſimul hoſtē amiſeris. En iactura: rē malā
boni nominis perdidiſſe. ℭ Do. Fratrem perdidi.
ℭ Rō. Perdidiſti foꝛſitan qui te perditū optabat
quiq; in rebus obſtabat tuis. Multis quidem ma
gne laudis aditū fraternus obſtruxit liuoꝛ. ℭ Do.
Amiſi fratrē. ℭ Rō. Filiorū foꝛtaſſis etatule: qᷣ
ſepe vidimus graue iugū: vite tue emulum: glorie
obicē: id qᷣ cōſtat patrimonij participē amiſiſti.
Fratre impio nullus hoſtis iſeſtioꝛ. ℭ Do. At ami
ſi pium ⁊ beniuolum. ℭ Rō. Sed moꝛtalē. Nō tu
tela coꝛporis eſt virtus: uerum animi oꝛnamētum
Illi gloriam immoꝛtalē pꝛeſtat coꝛpuſculū moꝛtis
imperio non eximit: immo quidem ſepe illud ante
tempus in moꝛtem trudit: quod ſi nature ſue ling-

tur:eque boni pereūt maliqꝫ quin ꝛ vulgo imbe-
cilles bonos: ꝛ viuaces malos cernimꝰ:immorta-
B lē nullū.¶Do.Bonū ꝛ glorioſū fratrem perdidi.
¶Rō.Si frater perijt:ſuperſtes eſt gloria: virtꝰ:
oia:ꝑter quas humana oia pari mors turbine pro
pellit ac diſſipat.Has tu igiť ceu totidē filios fra-
tris amplectere:atqꝫ his bonis immortalibꝰ mor-
talia dāna cōpēſa:ꝙ ſi filij ſuperſūt:alij uera illos
pietas tuos facit.¶Do.Amiſi germanū optimū.
¶Rō.Auide illo uti debueras:id ſi lētius egiſti:
nō mortis iniuria:ſed ſegnities tua eſt. Illa ius ſu
uꝫ exercuit tuū tu neglexiſti.¶Do.Morſ me luſit
nō putabā tā cito moriturū.¶Rō.Oia que nolē-
tibus accidūt cito fieri videnť:que optātibꝰ aūt ſe-
ro.¶Do.Uix illū mori poſſe crediderā.¶Ratio.
Cuncta ſibi uehemētiſſimus amor indulget:nilqꝫ
ſibi nō ſpondet:amaroſqꝫ cogitatus ꝛ quicqd eſt
guſtui aduerſuꝫ vitat ac refugit.Unde ꝛ qui amāt
pene ſibi eternas delitias ſuas fingūt:tu ſi fratrem
natū noueras ꝛ mortalē noſſe debueras: ꝛ iccirco
ſi ꝓuiſam mortē inopinū uelut aliquid doles:lon-
C ge erras:ſi improuiſa aūt fuit:erraſti.¶Do.Scie
bā mortalē:ſed de morte nō cogitabā. ¶Rō. In-
cōſulte:Sed hec diſſimulatio ueſtra eſt:Uix vnq̄ꝫ
mori creditis mortales:cū ꝛ cōtingens mori ſem
per ꝛ aliqñ ēt ſit neceſſe:Immo vͦo cū nō mori nū-
q̄ꝫ:mori aūt ſemper ueſtre lex immobilis ſit natu-
re: Sed uos aſſidue morientes ſenſum a preſen-
tibꝰ animū a fine diuertitis:Uulgare malū:qͦd qd
eſt aliud q̄ꝫ ultro oculos claudere:ne radios ſolis
aſpiciant:tanq̄ꝫ luci ut oculis damnū ſit illā nō vi-
dere:nec minus clarum quod nō videas:nec minꝰ
uerum eſſe qͦd neſcias:Quis tā cecus ut nō vide-
at:quis tam hebes ut neſciat:ueritati rerū nihil de
trahit ſenſuū aut intellectus infirmitas.Uos equi
dē neqꝫ infirmi neqꝫ obtuſi:ſed quod excuſatione
careat diſſimulatores eximij ꝛ ad fallendum uoſ
metipſos ingenioſiſſimi:qui tāto ſtudio inutilia di
ſcitis:neceſſaria neſcire nitimini: ne quicq̄ꝫ tamen
clauſis nanqꝫ ſeſe oculis ingerūt ꝛ neſciēdi auidū
ingeniū irrumpunt: ꝛ obliuiſcendi cupidā memo-
riā interpellāt: ꝛ multa indies fert vita hominuꝫ:
que uos cogitare adigāt:quod nolletis: queue diſ
ſimulationes ueſtras aut ꝓprijs:aut externis ex-
citent argumētis:Sed ad plenuꝫ fateor: Figmen
D ta mortaliū ſola mors diſcutit.¶Do.Et mortaleꝫ
ꝛ moriturū fratrē ſciui:mortuū tamē fleo. ¶Rō.
Magna pars humanorū actuū ſuperfluit:qd fles
mortuuꝫ aut quid illi:quid tibi:quid ue alij? tuus
hic fletus prodeſt ut ſit malū mors:quod docti ne
gant:qͦd nemo negauerit:mali irreparabilis eſt fle
tus inutilis.Et certe ſi quid preter animi vitiū di-
ci miſerū decet:ſi quid penitus in rebus eſt flebile
flendū potius dū impēdet q̄ꝫ dū tranſijt:Quod re
gem profecto illū nō latebat cuius pauloante me-
minimus.¶Do.Optimi fratris morte afficior.
¶Rō.Nullus affectus intenſior q̄ꝫ paternus: q̄ꝫ
obrē ut que in morte filij dicta ſunt:fratris ad inte
rituꝫ transfer: ꝛ que utrobiqꝫ dici ſolet:amicoꝝ eti
am in morte profuerint: que iactura par ſummis
eſt ferēda:tamen ut reliqua: Uno enim animi ro-
bore tolerāda ſunt oia que vidētur grauia: ꝛ ſi cre-
ditur oppreſſura ſunt. ¶Do. Amātiſſimū fratreꝫ
amiſi.¶Rō.Inuiſū amiſiſſe peius fuerat.Illius
enim amor:huius aūt ipſa quoqꝫ memoria dulcis

eſt.¶Do.Gratiſſimum ipſis ab incunabulis vite
comitē perdidi:ſolus ſum.¶Rō.Nō eſt ſolus cū
quo virtus ꝛ honeſtas habitant:inter quas affixā
precordijs fratris imaginē eē:nec mors ipſa uetue
rit:Sic nec frater tuus perditus:nec tu ſolus.

¶De morte amici. Dia.LII. ¶Do.

Miſi amicū.¶Rō.Si tu debes in amico A
a virtutē amaſti: illa certe non perditur nec
moriť:Ideo ueras amicitias immortales
dicunt ꝙ nullo vnq̄ꝫ diſſidio amicorū:nec ipſa de
mū morte ſoluunť:ſic diſcordiaꝫ vitiūqꝫ omne vin
cit virtus ipa vͦo nulla re vinciť.¶Do.Amicū ami B
ſi.¶Rō.Cetera cū amiſeris nō habes:amicos ca
ros ue omnes:tū maxime habeas dum videātur
amiſſi:Preſentia enim delicata:ne dicā faſtidioſa
itidē ac ſuꝑba:minimis rebus offenditur:amicoꝝ
recordatio iucūda ꝛ ſuauis eſt:nil amarū retinēs
nil dulce nō retinēs. ¶Do. Amicū optimū morte
amiſi.¶Rō.Si cōmoditates perditas quereris:
utilitatis mihi tu calculū nō amicitie quidē poniſ.
Si cōuictū:cogita q̄ꝫ parua pars temporis viuen
tiū quoqꝫ preſentiā exhibet amicorū: quātū cure:
quantū morbi occupāt: quātū ſopor ac uoluptas:
quantū quoqꝫ peregrināntiū diſcurſus: ſollicitudi-
numqꝫ diuerſoria: ꝛ ſeceſſus:quātū deniqꝫ ſtudia
quantū ocia:quantunqꝫ negocia:nūc aliena: nunc
propria: ꝛ illa rerū multiformiū iugis atqꝫ iuicta
neceſſitas:cui nulla proſperitas eximiť: conuictui
detrahunt exoptato: quot congreſſus rari:q̄ꝫ bre-
ues ſolliciteqꝫ more:q̄ꝫ duri digreſſus:q̄ꝫ reditus
ſeri:qui obices:que nā ipedimēta:qui laquei: His
ac ſimilibus vite difficultatibus amicitieqꝫ cōpe-
dibus ad memoriā reductis: intelliges quantulū
eſt quod tibi mors abſtulerit: Nā ſi id in amicitia
ſolū libras:quod vnum illi perpetuū ac ſtabile fun
damētū eſt:prorſuſ nihil ibi mors potuit auferre.
Audiſti apud Tulliū:ſe ſolantē Leliū:ut illiꝰ Sci-
pio ſuꝰ viuit:ut in memoria eiꝰ nec extincti amici fa-
ma nec virtus extinguitur.Quid Scipionē tuum
tibi nunc viuere prohibet? Sed uos quoniā Sci-
piones ꝛ Lelij nō poteſtis eſſe:nec viri quidē eſſe
vultis: ꝛ quia ſumma nō prehēditis:media deſpe
ratis aut ſpernitis:quaſi ut poeſim:ſic virtutē me-
diocrē nec dij nec homines ſint laturi.¶Do.Ami
cū mihi mors eripuit.¶Rō.Amici corpus eripe- C
re mors poteſt:nō amicitiam nec amicum. Sunt
eniꝫ ex illoꝝ genere:que nec morti nec fortune ſub
iacēt ſed virtuti:que vna humanis in rebus libera
ꝛ quecūqꝫ illi ſubſunt:libertate donare potēs eſt:
Non eſſet tanti precij amicus ſi tam facile ꝑdi poſ
ſet.¶Do.Sine amico remāſi. ¶Rō. Si rite co-
lis amicitias:nec tibi ueteres deſunt nec noui vn-
q̄ꝫ defuerint amici:quin ex hoſtibꝰ tibi amicos ea
quidem reddet opinio.Nihil magis Auguſtū Ce
ſarem conciliauit Herodi:q̄ꝫ ꝙ is hoſti ſuo amiciſ
ſimum:ſeqꝫ per illum inimiciſſimum ſe fuiſſe pro-
feſſus eſt ſua dignum amicitia iudicauit eum: qui
tanta fide ſuilꝫ hoſtis amcitiam conſuliſſet. Tan-
ta eſt virtutis ꝛ amicitie pulchritudo: ut etiam in
hoſte delectet cogatqꝫ illum quoqꝫ amare qui ſe
oderit.¶Dolor. Amicus mihi fidiſſimus obijt.
¶Ratio. In memoria tibi ſepeliendus eſt tua:ubi
clam ſepe tecum ſit: ꝛ nunq̄ꝫ totus obierit.Qui ſi
tibi forte aliter q̄ꝫ morte perierit:nō tu amicū ſed
opinionem falſam amicitie perdidiſti.

¶ De abſentia Amicorum. Dia.LIII. ¶ Do.
A Micorum torqueor abſentia. ¶ Rō. So
let id quidem euenire: Sed qui amici mor
tem ferre didicerit: aliquanto facilius fe-
ret abſentiam: nec frāget habitus quē nō fregerit
obitus. ¶ Do. Abeſt mihi optatiſſimus amicꝰ: de
xtra manus dexterqꝫ oculus meus abeſt. ¶ Rō.
Et ſi irredituri abeſſent: nihil tñ nō ferēdū viro di-
cerē nūc redibūt ꝛ tua tibi reſtituetur integritas.
¶ Do. Abeſt amicus dimidia mei pars. ¶ Rō.
Dimidiū anime ſue Uirgiliū uocat Horatius: qđ
a multis poſtea uſurpatū iampridē in ꝓuerbiū ue
nit. Sed ſi amicus nō naturaliter tm̄: ſed ciuiliter
poſſidetur: quid amicitie nocet abſentia: quo minꝰ
tecū ubicūqꝫ ſit amicuſ ſedeat: ambulet colloquat
uel iocoſa: uel ſeria? Et quod preſens forte nō face
ret: abſens faciat. Nā ſi nil aliud videretis: niſi q̄
ſunt ante oculos: ꝛ ſola uos pn̄tia delectarēt: bre-
uis admodū viſio ꝛ anguſta delectatio ueſtra fo-
ret. ¶ Do. Amici abſentis dulci deſiderio laboro.
¶ Rō. Atqui amaris ſoliti eſtis laborare nō dulci
bus. Accipe ṽo nūc qđ vulgi aures vix capiāt: Di
ci nequit q̄ꝫ tenera q̄ꝫqꝫ faſtidiēs pn̄tia ſit interdū
etiā amicorū: ſepe paruis offendit: ut quos ualde
dilexeris: quorū ue pn̄tiā uehementer optaueris:
nō amicos modo ſed fratres aut filios: qꝫ forte ſol
licitudinis ſtudio: uel occupationibus tuis obſtēt:
abeſſe nonnunq̄ꝫ malis. In abſentia nil amarū: nil
quod pūgat preter deſideriū: quod dulce tamē ne
tu ipſe quidē negas. ¶ Do. Dilecti abſentia me af-
B fligit. ¶ Rō. Eſt id fateor: cōmune mulierum atqꝫ
omniū muliebriter amātiū: quorū delectatio om-
nis in ſenſibus eſt. Nihilominus de hiſipſis Poe-
ta loquebat ubi ait: Abſentē abſēs diligit auditqꝫ
videtqꝫ. Id ſi ita eſt: cur non amicꝰ abſentē quoqꝫ
amicū audiet ꝛ videbit: niſi forte purgatiores ad
huiuſmodi viſionē laſciuie ſunt oculi q̄ꝫ virtuti: aut
plus aliquid dignitatis iſano q̄ꝫ caſto tribuit amo
ri: cui preter honeſtos ac uolucres cogitatus: quoſ
pro libito uagari ꝛ eſſe ubi uelint: nulla diſtantia:
nulla vis prohibet: epiſtolari quoqꝫ remedio con-
ſultū eſt: quo neſcio an p̄ſentia ulla ſit gratior. Ro
me quidē erat Marcus Cicero dū ad Quintum
Ciceronē fratrē ſuū ꝓconſulatū Aſie adminiſtran
tē ſcribēs: Cū tua iquit lego te audire: cū ad te ſcri
bo tecum loqui videor. Et mox eum ad glorie ex-
cellentiā exhortās: efficaciſſimū id dicit: In dictis
factiſqꝫ ſuis omnibus fraternā ſibi aio definxiſſe
preſentiā. Neſcio an Athenis an ubi eſſet Epicurꝰ
dū amico ſcribēſ: Sic fac inqt oia tāq̄ꝫ ſpectet Epi
curus. Certe in Cāpania erat Anneus: dū Lucili-
um ſuū in Sicilia degentē litteris alloquens: ut ſe
cū ſtudeat: ſecū cenet: ſecū ambulet hortat: que fa-
cere ille nō poſſet: niſi animo fierēt: ꝛ nō oculorū
neqꝫ auriū: nō manuū neqꝫ pedū miniſterio idige
rent. ¶ Do. Oculi mei abſentē amicū anxie requi-
C runt. ¶ Rō. Nō poſſum negare quin oculis aliqd
per abſentiā detrahatur: aio aūt nihil: imo nec ocu
lis quodāmodo: ut prediri: ſi tamen amicitia uera
eſt. Unde ꝛ illud apud eundē poetā ꝛ legimus ꝛ
laudamus: Pallas: Euāder: In ipſis oia ſunt ocu
lis. Et Cicero ipſe in epiſtola quadā: Balbū ami
cum ſuū in Gallijs ſub Ceſare militātem: nō ſolū
in animo habere: ſed in oculis ferre ſe dicit. ¶ Do.
Amicus abeſt meꝰ. ¶ Rō. Interdū nō cognoſcit
amicus: niſi abeſſe ceperit. Sicut cūctis in rebus:
ſic in amicitijſ: copia ingēs guſtū hebetat: penuria
acuit. Qꝫ ſi magiſter amorū itermiſſionē amātibꝰ
utilē dicit: quibꝰ oibꝰ in pn̄tia eſt uoluptas: cur non
eadē utilis ſit amicis: quorū in virtute iucunditas
tota eſt: que abſentie nullū ſentit incōmodū: cū ubi
libet preſens ſit? Noli ergo deſiderio ſuccumbere:
ſed amicū mente cōplectere: quē tibi nec diſceſſus
eripiat: nec mors ipſa. ¶ Do. Amici dulcis abſen-
tiam amare fero. ¶ Ratio. Perfer modo ꝛ mollio
res partes animi preſenti virtute cōſolida. Amari
uſcula enī hec quedā defles abſentia: forſan in tē-
pore cariorē tibi amicū ꝛ amici preſentiā effecerit
dulciorē.

¶ De graui Naufragio. Dia.LIIII. ¶ Do.
G Raui naufragio iactatus ſū. ¶ Rō. Ma A
ris tu mihi memoras naufragium: animi
autē ſiles: quaſi ṽo uel grauiuſ uel crebri
us ullum ſit. Ibi eſt tēpeſtas illa cupidinum ꝛ affe
ctuum ceu uentorum repugnantia: que uos tēſis
cōcupiſcentie ſpeiqꝫ uelis: gubernaculo mētis ex-
cuſſo conſtantieqꝫ ancoris in alto perditis per oēs
littorū fluxus: perqꝫ omnia maria circūuolauit: Il
lud te naufragium in hoc traxit: tolle cupiditatem
nauigationē ipſam aut certe periculū nauigandi
magna ex parte ſuſtuleris: Illa nō in naues ſolum
ſed in ſcopulos ꝛ in mortē cogit miſeros. Itaqꝫ fe
re oēs qui in ſuis auſpicijs in mari pereunt: prius
in aio periere: ꝓfuſqꝫ illos auaritie demerſit vnda
q̄ꝫ pelagi. Rara eſt quidē ſine precipitatione cupi-
ditas: quicqd enim vult: cōfeſtī vult moraſqꝫ oēs
ꝛ illarum comites ſumptꝰ odit: ea breuis in exitiū
via: ꝛ crebri prima naufragij cauſa eſt. ¶ Do. Ma
gno naufragio uexatus ſum. ¶ Rō. Didiciſti deū B
orare uotaqꝫ facere ꝛ paciſci multa: quorū ꝛ ſi me
tus cauſa fuit: tu tamē agnoſce fidē terre redditus
Nō impune deꝰ ludit: odit ille fidefragos. ¶ Do.
Fedū naufragiū paſſus ſū. ¶ Rō. De naufragio
nō querit niſi qui euaſit. Gaude igitur ſaluus ꝛ do
ctior. Trāſacti periculi grata ſolet eſſe memoria: ſi
cut ex diuerſo finite ꝓſperitatis amara recordatio
Quāti ṽo olim faceres vidiſſe tritones equoreos
ꝛ mōtes ſpumeos aquarū atqꝫ aſſurgentes fluctꝰ
pelagi monſtra natātia? Habes vnde brumali no-
cte ante focū fabellas horrificas narres attonitis
trepidulamqꝫ familiā admiratione ſuſpendas: Iā
quid ſit poetica tēpeſtas intelligis: ꝛ qui male cre-
dulus ſtupor fuit: iā notitia certa eſt: quam bene
uel metu morꝭ uel iactu merciū ſis adeptꝰ. ¶ Do.
Duro naufragio laboraui. ¶ Rō. Sine labore ni- C
hil diſcit: hoc ſi ſapiſ: perpetuū documētū tibi erit
ne qn̄ amplius credere vitā uētis in aiū inducas.
¶ Do. Paſſus ſū triſte naufragiū. ¶ Rō. Si pri-
mū: caue ne ſecūdū adeas. Si ſecūdum ſile. Sci-
tū eſt illđ Publij miniographi: Improbe Neptu
nūꝰ accuſat qui uerū naufragiū facit. ¶ Do. Terri
bili naufragio vix euaſi. ¶ Ratio. Neſcio qd terri
bilius adeo ſit in aquis mori q̄ꝫ i terriſ: quādo qui
dem in alterutro moriendum eſt: ſeu quid optabi-
lius uermiū cibus eſſe q̄ꝫ piſciū: Poſtq̄ꝫ tamē ena
taſti: cura ne iterum fracto vitam remo aut lacere
credas tabelle. Diſce terrenum animal terram pa-
ti: ꝛ celum potius ambire q̄ꝫ pelagus.

¶ De incendio. Dialogus.LV. ¶ Do.

A e Ex incēdio vix abij. ¶ Rō. An ne igit̃ euasisse fortune trahis ad iniuriā? ſine queri Alcibiadē:qui hoſtili ex incēdio nō euaſit: Quāq; ⁊ ſi terreſtre preuideris:celeſtibꝰ qs iā obſtet icēdijs? Romanꝰ mihi rex Tullus hoſtiliꝰ ⁊ Romanus rñdeat Imperator Charus:quoꝝ pmꝰ Rome in regia alter in caſtris ad tigrim amnē:ſi cōibꝰ hiſtorijs eſt fides:igne arſit ethereo. ¶ Do. Bonis meis oibus amiſſis nudus ex icēdio euaſi. ¶ Rō Quī precor hoc diceret ſeu Bias:ut oēs uolūt:ſeu Stilbon:ut vult Seneca: qui icēſa pātia admonitꝰ ſeu increpitꝰ ꝙ nihil ſuorū bonorū ex incēdio efferret ut ceteri:Bona ingt mea oia mecū porto. Preclare ſiue hoꝝ alter id dixerit:ſiue uterq;:q̄uis he uoces ex ore primi ſemꝑ auctoris clariꝰ ſonent:ſed omiſſo auctore dicti ueritas utiq; nota eſt. Herēt nēpe precordijs uera bona:viuoq; nihil eripit̃ poſſeſſori:ſed ne mortuo qdē. In anima eniʒ ſunt:quo nec fortune nec mortis dextra ſe porrigit: Tu ſaluus ⁊ icolumis perijſſe tibi aliqd eorū doles:que ſi tua fuiſſent proculdubio tecū hodie ſalua eſſent. Mihi etenim crede:Uera bona nō pereunt. Non eſt aurū virtute nobilius:ne par quidē qd nō igne

B cōſumitur ſed purgat̃. ¶ Do. Magnū me afflauit incēdiū. ¶ Rō. Ceculus neſcio quis famā diuinitatis igne queſiuit. Apud Uirgiliuʒ: Iulij comas flamma corripiens:primā dubie ſpē ſalutis attulit Seruio caput arſiſſe:nō poeticū ſed hiſtoricuʒ regni omen fuit. Cōſtat ex flāmis Iliacis prodijſſe romani Imperij fundatores. Deniq; ⁊ Heliā icēdio obijſſe:Deūq; ipſum in flāma ignis apparuiſſe:ſacre loquunt̃ hiſtorie:ut nō imerito ueſtris i urbibus iudex hic ſoleat eē letitie:qui tibi materia ē doloris. ¶ Do. Domꝰ igne ſubito ꝯflagrauit mea. ¶ Ratio. Et exēplū Diane oliʒ arſit Epheſie:quo nil ſecula illa formoſius viderūt. Arſit ⁊ tēplū celi deo ſacrum Hieroſolymis:ipſis etiā qui illud icēderāt miſerādū hoſtibꝰ: Et etate hac lateranēſis arx illa religionis ac decus eximiū orbis terre bis flāmis exuſta eſt:euidēs ⁊ apertū: ut mihi videt̃: ire celeſtis indiciū:nō mirabile fateor:ſed tremendū. Ad extremū ut minores taceā:Saguntū: Numantiā ⁊ Corinthū innumeraſq; alias ⁊ ſepe tentauit romā ⁊ nōnunq̄; pene ad ultimū ⁊ Carthaginē ſemel: ⁊ bis Troiā flāma cōbuſſit. Arſere urbes arſurūq; mūdū ipſum credimus: Tu in tuam domū auſum ignē qui in celū ac terras arſurus eſt quereris? ¶ Do. Ex incēdio vix euaſi. ¶ Rō. Euaſiſti igit̃:an id doles:niſi euaſiſſes ſiluiſſes: nūc aut ē viuus cinis cinerem fles extinctum.

¶ De graui negocio ac labore. Dial̃. LVI.

¶ Do.

A g Raui negocio defatigor. ¶ Rō. Nulla ſine difficultatibus gloria. Nulla nō virtus in excelſo habitat haud facile adeunda:cōfragoſum huc durūq; ⁊ ſcrupeū eſt iter. ¶ Do. Nimio labore fatigor. ¶ Rō. Labor area eſt virtutū requies uoluptatū: Nil ſine labore laudabile: nil excelſum. Proinde laudis herculee fundamentū labor: Nulla re magis Ulyxes q̄; labore cognoſcitur:quantalibet prudētia fingeret̃: ſi ocioſa fuiſſet ignota eſſet. Labor romuleos duces: Scipiadas ⁊ Camillū:labor Fabios:labor Curios:labor Fabriciū ⁊ Metellos:labor magnū quoq; Pōpeiuʒ labor Hannibalē:labor Iulium Ceſarem illuſtrauit: Labor Catōibꝰ:labor Mario famā dedit. Papyriū Curſorē ac Poſſeninū Nigrū laborioſa militia claros fecit. Ut Philoſophos: ut Poetas ſileā:quoꝝ vita ois:quid niſi clarus ac delectabilis labor eſt? Quid de artificibus dicā:qbꝰ ipā qualiſcūq; eſt gloria:quo ſtudio querēda ſit noſti: a qbꝰ induſtria ⁊ antilucana vigilia preueniri:Deq; hoc queri ſolitū Demoſthenē accepimus: qui ꝑfecto nō paruus ſtimulus eſſe pōt magna tractātibꝰ: qn̄ minima:quoq; ſic animoſ acuūt atq; exercēt. Proinde oē genus hominū percurre:ubi fame multuʒ ⁊ plurimū eſt laboris: ⁊ oino virtutū amatoribuſ amādus eſt labor:ſine quo ad eaʒ quā amāt ⁊ quā cupiūt gloriā peruenire fas nō eſt. ¶ Do. Labore

B exerceor ꝯtinuo. ¶ Rō. Parū profecerit magnus labor niſi ſit iugis: Nam ⁊ ipſa que labore querit̃ gloria:niſi ſit perpetua nec magna videbit̃. ¶ Do. Nimis crebris exagitor laboribꝰ. ¶ Rō. Nimiuʒ ⁊ parum pro uarietate patientiū accipit̃: Ignauo labor ois eſt nimius:nullus iduſtrio. ¶ Do. Multi me cruciāt labores. ¶ Rō. Non te cruciāt ſi vires: ſed acuūt ⁊ exercēt. Uis aūt noſſe quid inter laborem ⁊ delitias interſit:Sardanapalū confer cū Alcide:Sergiū Oratā cū Attilio regulo: Apicium cū Caio Mario. ¶ Do. Labor me iugis extenuat. ¶ Rō. Multis pro remedio labor fuit: ⁊ quos quies infecerat defecauit deterſitq;: nā curare illū aīos cōſtat ⁊ oriētibus vitijs obſtare ⁊ radicata conuellere. Deniq; inter priſce virtutis ac ſeculi exēplaris cauſas hinc labor a ſcriptoribꝰ ponitur:hinc paupertas optabiles corporū moleſtie que medent̃ moleſtijs animorū. ¶ Do. Durus eſt labor. ¶ Rō. Dura virtus:durus labor:mollis uoluptas:mollis inertia:ſimilia bene cohabitāt: Inter diuerſa diuortiū eſt. ¶ Dolor. Nimium labo-

C rioſa ſors eſt mea. ¶ Ratio. Oneratum te ingrate accipis: Neſcis ut nocte media dū dicate deo virgines ſtratis ſurgunt:algent:vigilant ⁊ diuinis obſequijs exercentur:adultere ſuis interim perfruūtur illecebris:Dum pro defendenda patria miles in caſtris:pro augenda dux in tabernaculo:pro ornanda ſtudioſus inter libros excubat:leno iſamis inter ſuas acies inq; ſuis tentorijs conquieſcit: qbus vō ſit melius diffinire nemo cui uel modicum ingenui ſit pudoris:heſitet. ¶ Do. Labore urgeor acerrimo. ¶ Ratio. Bene ſpera:cauſa tantum laboris honeſta ſit:honeſtus eſt labor quo ue vno claris aſcribare nominibus: Omnes quidem qui ad gloriam nituntur:laborioſus atq; arduus trames agit:Ad ignauiam deuexa ⁊ facilis via eſt. Deniq; quiſquis naſcitur:ad laboreʒ naſcitur: nec regum filios excipio. Labor ⁊ virtus ueſtre artes ſunt:non ociuʒ ⁊ uoluptas:quibus qui ſe applicāt hi demum a natura hominum degenerant atq; in pecudem ſe transformāt. ¶ Do. Graui atteror labore. ¶ Ratio. Idem cedētibus grauis labor qui nitentibus leuis eſt. Perfer modo forti animo: ⁊ aſſurge:preſentiq; moleſtie finem confer. Multos quidem labor extulit:multos induſtria: ſopor nullum.

¶ De duro itinere. Dia. LVII.

¶ Do.

A d Urum iter pedibus meis ago. ¶ Ratio. Quid tu igitur alienis malles? Atqui neq; alienis manibus operari: neq; alie-

niſ oculis videre:neqꝫ alienis auribꝰ audire:neqꝫ
alieno palato deguſtare:neqꝫ alienis naribꝰ vultiſ
olfacere:quid hoc vnum ſingulare habet:ut tantū
pedibus ambulare delectet alienis? ¶ Dolor. Pe
des eo. ¶ Ratio. An uero in hunc mundum intra
ſti eques:an exibis:quid per mundū ire niſi equeſ
doles? O principium humile: ⁊ o finis humilior:
q̃ ſupba iter utrunqꝫ ſunt media: ⁊ in breui curſu
q̃ta prorſus obliuio terminorum:nec vnde certe:
nec quo pergitis meminiſtis. ¶ Dolor. Iter longū
cogor pedes agere. ¶ Ratio. Cogi quidem duruꝫ
fateor:cogi autem uolens nequit:indignatio ⁊ do-
lor neceſſitatis pondus exaggerant:patientia ⁊ cō
ſenſu animi fortune cuſpis obtunditur. Uis non
cogi? fac ſponte quod cogeris. Uis ut iter longuꝫ
B breue fiat? uolens I. ¶ Dolor. Equitare uelleꝫ:pe
des ambulo. ¶ Ratio. An inſanie parum eſt vnuꝫ
ob quadrupedem cuius uſuꝫ neſcis: q̃ꝫ diu tibi for
tuna conceſſerit:nature numeruꝫ obliuiſci? Quod
multi faciunt qui vilis atqꝫ intractabilis ⁊ caduci
equi fiducia dediſcunt pedibus ſuis ire:quibꝰ que
ſo quid aliud q̃ꝫ diuitem cupias podagraꝫ:hoc eſt
pedes inutiles:equos multos? ¶ Dolor. Longuꝫ
iter pedes ibo. ¶ Ratio. Ibis pro libito: nemo te
tranſuehet:nemo morabitur:nemo concutiet: ne-
mo deijciet:nemo aget impreceps:vnus tibi labor
vie:vnum opus ire:nil tibi tuo cum uectore nego-
cij. Non cogeris enim equum frenare:non punge
re:non adaquare:non ſubſternere:non circumdu-
cere:non fricare:non paſcere: non aut tergum vn-
gere aut arentem pedis vngulam: ⁊ tractare digi-
tis ancipites clauos:aut nocturnos ſudibus arce-
re concurſus: ⁊ ſomno exciri: trepidus ſemperqꝫ
ſollicitus:quid belua peruigil cū vicinis agat: ſal-
tem noctibus quieſces: nam qui equitant noctu
C etiam laborant. ¶ Dolor. Pedibus longum iter
ago. ¶ Ratio. Calceatus forſitan. Sancti autem
patres nudis pedibus deſerta luſtrabāt. Nuncij
dei omnipotentis apoſtoli: mundi climata circui-
bant:hic ad orientē:ille ad occidentem: hic ad ar-
cton:ille ad meridiem:nauigantes interdum: raro
id quidem:neqꝫ aliter q̃ꝫ cogente locorum ſitu:ſed
quem precor equitem legis preter vnum ex omni-
bus Ioannē? Neqꝫ id amplius q̃ꝫ ſemel:idqꝫ per-
exiguo vie ſpatio:dum quod Clemens ſcripſit: ⁊
Eccleſiaſtica habet hiſtoria:ad recuperandā per-
diti adoleſcentis animam:pia illum feſtinatio per
urgeret. Quomodo autem equitarēt:quorum do-
minus pedes ibat? Uix aſellum ſemel quidem ille
mox in crucem aſcenſurus aſcendit. Qꝫ ſi ſanctita-
te inacceſſibili: hec exempla te pregrauant: At ro-
mane legiones que orbem terrarum ſubegere:ma
gna ex parte pedeſtres fuiſſe noſcuntur: In quibꝰ
non ſe ſolum atqꝫ arma ſuis pedibus quiſqꝫ porta
bat:ſed multorum panem ac viaticum dieruꝫ: ual
lum quoqꝫ quo in finibus hoſtiuꝫ caſtra indies cir
cum ſepta nocturnis ab inſultibus tegerētur. Un-
de eleganter Cicero noſter quodam loco de militi
bus romanis agens:cū fortibus viris ceterarum
gentium arma non impedimentum:ſed quaſi ueſti
mentum eſſe dixiſſet:hoc precipuum illis dedit ut
diceret: Romanis ſolis arma non ueſtem eſſe ſed
ut humeros ac lacertos. At cū eas quas dicebam
militares ſarcinas ſubijſſent tum demum videri ſi
bi eſſe ueſtitos:neu quis moderni ſermonis cōſue
tudine labi poſſit:militūꝫ appellatione pedites ac
cipi eoſqꝫ ab equitibus q̃ꝫuis uterqꝫ militet:hoc ſe
cerni nomine ſolitos multis Romane hiſtorie lo-
cis aduertē eſt. Proinde magnum tibi lenimen ac
ſolatium laboris horum recordatio preſtare po-
teſt:non inermi tantum ac uacuo ⁊ duro:licet tuto
tamen calle pergenti:ſed amaro etiam atqꝫ onuſto
⁊ periculoſo tramite peditanti. Siquidem nihil
ad tolerantiam aſperarum rerum efficacius: q̃ꝫ co
gitare eadem multos fortibus animis fuiſſe ꝑpeſ-
ſos. Pudet enim generoſum ſpiritum: non poſſe
vnum quod innumerabiles potuere que cogitatio
non in laboribꝰ modo qui difficiles:ſed in his quo
qꝫ qui miſerrimi videntur cruciatibuſ in doloribꝰ
corporeis maxime in ipſa demuꝫ morte profuerit.
¶ Dolor. Longum ego durumqꝫ iter pedibꝰ me- D
ſtus ago. ¶ Ratio. Nihil eque duruꝫ iter lenit me
ſtumqꝫ animum ſerenat ut nobiles ac ſuaues cure
que niſi boni ⁊ docti viri pectus incolere viaſqꝫ
omnes comitari neſciūt. His ſi grata ſocietas ami
ci leti ⁊ eloquentis acceſſerit:non tm̄ leue iter: ſed
⁊ breue videbitur. Multos iucūda confabulatio
ſic affecit:ut ⁊ vie duriciem non ſentirent ⁊ de bre
uitate longi licet itineris quererentur: neqꝫ iuiſſe
ſed uectos eſſe ſe crederent. Eſt ⁊ illud enim inter
mimos publij notiſſimū: Comes facundus in via
pro uehiculo eſt.

¶ De ſterilitate annua. Dia. LVIII. ¶ Do.

ſ Terilitate premor annua. ¶ Ratio. Iaꝫ ti- A
bi fertilitas grata erit: optime res omnis
contrarij collatione cognoſcitur. ¶ Dolor.
Fefellit ager meam ſpem. ¶ Ratio. Non te ager
fallit:ſed improbitas cupiditaſqꝫ animi: Cūcta uo
bis ad nutum ſucceſſura promittitis inſolentes:ue
ſtro digni iudicio:quibus ipſa rerum pareat natu-
ra:que ſi ſuum ius ſeruare auſa profundam ſemel
auaritie ueſtre preruptamqꝫ uoraginem: cui nihil
eſt ſatis inexpletam liquerit inſolens uobis ⁊ aua-
ra atqꝫ iniurioſa videbitur. Non ſunt he auteꝫ iu-
ſte nec modeſte ſpes:ſed immodici figmēta deſide
rij:ea quidem fingitis euētura que cupitis:ſi quid
deeſt damnū dicitur. Tuus ager ſuum morem te-
nuit: ⁊ tu tuum tenes. Terre etenim ubertas ⁊ ſte
rilitas alterna: ſed cupiditas ueſtra perpetua eſt.
Uos iniquiſſimi omnium interpretes: cum illam
grate ⁊ ſobrie: hanc patienter ac fortiter ferre de-
bueritis:illam contemnitis:hanc defletis: illa tu-
midos facit:hec queruloſ. ¶ Dolor. Ager meliora
pollicitus me fefellit. ¶ Ratio. Terram bobus ac B
raſtris:celū uotis ac precibus fatigatis. Uentoruꝫ
ſpiritus:opportunitas imbrium:germinum decor
agri ſpecies:puluis hybernus:lutum uernum:eſti
ui ſoles:maturitas autumnalis:omnia cupidos in
ſpem trahunt: Ut arentem ſtupam flamma omnis
incendit:ut inanem puluerem flatus omnis impel
lit: ſic auaruꝫ animuꝫ lucrum omne ſuſpendit atqꝫ
erigit:omniſqꝫ non rei modo:ſed uel tenuis ſpei ia
ctura confundit ac deijcit. Sed frenate miſeri mo-
tus inconditos:infinitam concupiſcentiam coerce-
te: ⁊ ſpem credulam mille tandem deluſam ſucceſ
ſibus caſtigate: Quid nunc celum terramqꝫ reſpi-
citis? Non aliunde fertilitas q̃ꝫ a deo eſt: Illum
mortales agere ſinite: ⁊ videte quid agitur: ⁊ lau-

date. Sinite opificem operari: ⁊ vnius artificij pe
rito homini exhibendam reuerentiam non negetiſ
deo. Pudeat terrea uaſcula celeſtē figulū arguere
ſed in omnibus illi uoce atqꝫ animo gratias agi-
te: qui neceſſitatuʒ conſcius ueſtrarum neqꝫ cupi-
ditatum neſcius illis ſuccurrit: his occurrit: Utro-
biqꝫ miſericoꝛs: utrobiqꝫ terribilis in conſilijs ſu-
per filios hominum ut de illo ſcriptum eſt: Spera
te iam tandeʒ non in agris ueſtris: ſed in domino
⁊ facite bonitatē ⁊ inhabitate terraʒ ⁊ paſcimini
in diuitijs eius. Delectamini i domino ⁊ dabit uo
bis petitiones coꝛdis ueſtri: que ubi ceperitis i do
mino delectari: auare eſſe non poterunt neqꝫ iniu-
ſte. Reuelate domino viam ueſtram ⁊ ſperate in
eo: ⁊ ipſe faciet. Jactate ſuper domino curam ue-
ſtrā ⁊ ipē uos nutriet: Quid celeſti manu editi nō
niſi terrā cogitatis: terrāqꝫ diligitis? Nolite has
ſacras uoces ut ſoletis ſpernere: Nolite auras plu
uiaſqꝫ ⁊ tempeſtates idoneas aucupari aut pꝛeca
ri: Nolite in terram ſpem habere: ſed in illo qui re
ſpicit terram ⁊ facit eam tremere: qui de ſaxo du-
riſſimo fōtes liquidos elicit: qui te deniqꝫ ab agel
lo tuo falli paſſus eſt: ut in illo ſpeʒ poneres qui nō
C fallit. ¶ Doloꝛ. Multum ſolita de copia dēptum
ē. ¶ Ratio. Jd modo ſubducitur quod plus equo
uel dederunt anni pꝛecedentes uel ſequentes da-
bunt: Modeſtie quantulumcunqꝫ ſat eſt: Auaritia
lucro creſcit: eoqꝫ fit pauperioꝛ quo plus habet.
Magna vitiorum genitrix: magna nutrix atqꝫ hoꝛ
tatrix eſt copia. Patere malis tuis demi aliquid:
quo minus copie: minus erit inſolentie: minuſqꝫ li
bidinis. Adde ꝙ hec tui ruris iniuria apͦd multoſ
beneficium ac largitas haberetur: tuqꝫ ipē ſi aſſue
uiſſes inopie: ubertatem hanc ⁊ copiam iudicares
tantum in iudicio rerum ſemper conſuetudo pꝛe-
iudicat: tantamqꝫ vim habet: nunc quid mirum ſi
temperata faſtidiunt: qui ſuperuacuis aſſueuere:
qua nulla maioꝛ ꝑcella modeſtie eſt. ¶ Do. Ste-
rilitas urget inſolita. ¶ Ratio. Sepe quidem foꝛ-
tiores viros plaga fert ſterilis: fertilioꝛ molliores
neqꝫ fert modo ſʒ facit: atqꝫ alibi natos durat aut
mollit. Sic molliuit Gallos pꝛimū: poſt romanos
Aſia: Alexandrum Babylon: Hannibalem Capua
Contra vͦ Romanam indolem durauit ⁊ cotis in
morem acuit illa arens ⁊ ſcopuloſa pars Lygurū:
Te quem copia molliebat duret. Sobꝛietatem te
doceat ager tuus: ⁊ quod libꝛi uberes nequiuere:
glebe faciant aridule. Nemo deſpiciendus eſt ma
giſter diſcipline utilis: Diſce bene viuere: diſce uel
ſenex diſce: uel nolens: diſce deniqꝫ uel idignans.

¶ De villico malo ⁊ ſuperbo. Dia.LIX. ¶ Do.

A Jllicū inſolentē patioꝛ. ¶ Rō. Jnſolentem
V tantum ⁊ non furē: bene tecū agit. ¶ Do.
Uillicus malus eſt mihi. ¶ Ratio. Malū
fer equanimis: villicus niſi peſſimus bonus eſt.
¶ Doloꝛ. Uillicum dux egrefero. ¶ Ratio. Mol
lem delicatumqꝫ ferres egrius: durities ruſticorū
epitheton eſt: duris cum bobus: cum ſtiua ⁊ uome
re: cum ligonibus ⁊ raſtris: dura deniqꝫ cū tellure
luctantur: quid ni ipſi etiam duri ſint: ſi nil aliͦd eſt
q̄ʒ durus: bonus eſt villicus. ¶ Doloꝛ. Ruſticum
impoꝛtunum ferre nequeo. ¶ Ratio. Atqui uel fe
ras villicum: uel ipſe villicus ſis opoꝛtet: uel incul

tum rus elige: Dura ſunt omnia. ¶ Doloꝛ. Ruſti-
cus intractabilis: indigeſtus eſt mihi. ¶ Ratio.
Nil horum impꝛemeditatum tibi eſſe debuerat:
mox ut terram habuiſti labores uarios pꝛeſagire
ſterilitatem ⁊ villici faſtidia debuiſti. Dixi dū ru-
re gloriareris exculto ruſticos ultimos hominum
terris abeuntem iuſtitiam reliquiſſe. Si vnq̄ʒ ge-
nus humanum reuiuiſceret eoſdē illos puto ulti-
mos reperturam: ita quos ſequebantur ꝑceſſerūt:
malorūqꝫ omnium peſſimi facti ſunt. ¶ Do. Aſper
rimus villicus eſt mihi. ¶ Ratio. Ubi ueritas di- B
xit: ꝙ terra homini ſpinas ⁊ tribulos germinaret
ſubintelligendum fuit: ⁊ ruſticos tribulis cunctis
aſperiores. ¶ Doloꝛ. Uillicus eſt mihi nequiſſimꝰ
¶ Ratio. Aut villici nequitiam tolerare condiſce:
aut famem perpeti. Mutare enim villicū nō pꝛo-
derit: Ad vnum modum ferme omnes facti ſunt:
niſi ꝙ ſemper peioꝛ eſt ultimus. ¶ Doloꝛ. Uillicꝰ
fur eſt mihi. ¶ Ratio. Dixiſti tandem quod dictu
rum pꝛeſtolabar: Jta enim furtis addicti ſunt: ut
eis aliquanto ſit dulcius: id modicum quod furan
tur: q̄ʒ quicquid ex omni iuſto labore percipiunt: ⁊
hoc ipſum tandem eſt ferendum: nec queri vnꝰ de-
bet quod omnibus eſt commune. Pꝛofecto autem
⁊ ſi poeta ruſticos ultimos a iuſtitia derelictos
faciat: ut his dixi: apud uos tamen hominem pꝛi-
mum humano ſemine genitum ⁊ agricolam fuiſſe
conſtat ⁊ parricidam: ut fuiſſe ſemper peſſimi vide
antur: dumqꝫ id recolis non mireris fures. ¶ Do.
Uillici culpa rus perditum ac deſertum eſt. ¶ Ra
tio. Hoc quotidie multis clarioribus Anaxagore
accidit: ⁊ Archyte: uterqꝫ credo doluit: neuter ex-
canduit.

¶ De furtis. Dia.LX. ¶ Do.

D modicum quod ſupereſt a furibus vix A
i defendo. ¶ Ratio. Rure te villicus tuus
patientiam mali huius edocuit quamqꝫ i
urbibus exhiberes. ¶ Doloꝛ. Me fures infeſtāt.
¶ Ratio. Contra hoc malum nil querelis agitur:
ſupplicijs opus eſt. Jnterim cuſtodia pꝛoficit vigi
lanti. Sunt qui nihil cuſtodiant ⁊ accuſant fures:
cū uetus ſit pꝛouerbium: ꝙ occaſio furem facit.
¶ Doloꝛ. Limen meum fures obſident. ¶ Ratio.
Claude hoſtium obde ſeram: aperi oculos atqꝫ in
tende: ſi negligis temetipſum culpa. Raro fur in-
tētis obfuit. Jlli iuſtius queruntur quibꝰ non ſunt
domus: quales ſunt quidam populi ſub meridieʒ
⁊ ſub arcton: ⁊ ideo apud Scythas ut ſcriptuʒ vi
des: nulllum ſcelus furto grauius. Et ſequitur ra
tio: Quid enim inter ſiluas ſupereſſet ſi furari lice
ret? ¶ Doloꝛ. Fures mihi ſubtrahunt res meas.
¶ Ratio. Suas fieri uolunt nec tu uetas. Puta er
go negligentiam tuam plecti: rerumqꝫ te tuarum
cuſtodiam hoc pꝛecio doceri: Utilia non diſcūtur
gratis. ¶ Doloꝛ. Mihi moleſtiſſimi fures ſunt.
¶ Ratio. Jmpoꝛtunū plane genuſ hominum iure
optimo bonis omnibus odioſum: non modo ut pe
ſtilens ſed ut vile ſic enim habe: Non enim aliter
q̄ʒ ſumma animi vilitate aliquem ad hoc trahi.
Haud immerito igitur Aurelius Alexander pꝛin
ceps iuuenis ſed bonus: tanto furum odio flagra-
uit: ut de illo ſcribat Helius Lampꝛidius: ſi quem
talium vidiſſet: paratum digitum habuiſſe ut illi

oculum erueret:tantiqꝫ eū ſtomachi fuiſſe i fur-
torum infamia laborantes:ut ſi eoſ caſu aliquo
videret commotione animi choleraꝫ euomeret
toto vultu inardeſcente ita ut nihil loqui poſſet:
Nobilis pꝛoꝛſus indignatio generoſi animi:ue
re ingens furum feditas:que viro foꝛti ⁊ ſubli-
mi ſic ſubito nauſeam extoꝛqueret:Quinimmo
cum quidam ex honoratis aliquando furti reuſ
ambitioſe tandem fauore quorundam amicorū
regum ad militiam aſpiraſſet: ⁊ ſtatim in furto
depꝛehenſuſ eſſet.Uix enim illi vitio aſſueti de
ſiſtere vnq̄ꝫ ſciunt: Queſiuit Alexander a regi-
bus qui illum pꝛomouerant:quid apud eos pa
terentur fures:cunqꝫ illi reſpondiſſent: crucem
ilico eum de illorum ſententia crucifixit. ¶Do-
loꝛ.Furtis infeſtoꝛ.¶Ratio. Contra furta bo-
na eſt vigilantia atqꝫ cuſtodia:ſed optima ē pau
pertas.Q̄ꝫdiu aliquid erit quod furibus dulce
ſit:eorum uel manus certe uel oculos non eua-
des:Uis fures non metuere:pauper eſto.

¶De rapinis. Dia.LXI. ¶Do.

A Pꝛedonibus ſpoliatus ſum. ¶Ratio.
a Q̄ꝫuis ciuili lege:niſi falloꝛ:ſcriptū ſit ꝙ
nullus fur impꝛobioꝛ q̄ꝫ qui vi rapit: ſūt
tamen clandeſtini fures me iudice viliores.Illi
enim fraude agunt:hi autem vi. Et ideo iuxta
ſententiam Ciceronis:Illi vulpeculis:hi leoni-
bus aſſimilantur. Adde ꝙ fures rebus ſpoliāt
ingeruntqꝫ ſuſpitiones: At pꝛedonibus ſpoliaſ-
ſe fere ſat eſt:ſuſpitionibus nō relinquūt locum.
B ¶Doloꝛ.In pꝛedones incidi qui me nuduꝫ reli
querunt.¶Ratio.Incidit in pꝛedones Ceſar:a
quibus non ſpoliatus modo ſed captus magno
ſe tandem pꝛecio redemit:futurus rerum domi
nus:q̄ꝫuis huic damno ſolatium ultio mox ſecu
ta pꝛebuerit:non exiguum lenimen iniuriarum.
Incidit in manus hoſtium Regulus totiens iā
victoꝛ:qui magno cum imperij ueſtri damno at
qꝫ diſcrimine eundem immani ſupplicio pere-
merunt. Incidit in hoſtes quoqꝫ Ualerianus
Imperatoꝛ:qui eum multo cum imperij dedeco
re fedo ſenili ſeruitio confecerant:Tu ſi nihil ul
tra q̄ꝫ ſpoliatus es: ⁊ foꝛtune tue ⁊ pꝛedonibus
gratiam habe qui tibi libertatem vitamqꝫ reli-
quere.Non eſt enim aliud beneficium latronuꝫ
q̄ꝫ quod Cicero ait i Philippicis:ut commemo
rare poſſint his ſe vitam dediſſe quibus nō ade
merunt.Fer tu igitur ſoꝛtem tuam communem
tibi cum magnis his atqꝫ alijs claris viris: ⁊ ſi
comparetur:facilem etiam atqꝫ optandam: ne-
qꝫ felicioꝛ eſſe uelis his qui dicūtur feliciſſimi.

¶De dolo malo. Dialogus.LXII. ¶Do.

A Circūſcriptorib⁹ ſum deceptus.¶Rō.
a Miraris:Mirarer ergo ſi inter homi-
nes cōuerſando illeſus euaderes.Quiſ
homo enim hominem nō decipit?Fides exulat
regnat fraus:hoc ne nunc nouiter perpendis?
Non tanto ſtudio neqꝫ tot laqueis uenatores
atqꝫ aucupes feras ac uolucres captant: quot
uerſuti homines alios quoſqꝫ ſimpliciores.
Quod ſi vnq̄ꝫ uerum fuit:ueſtra etate ueriſſi-
mum eſt. Monſtrantur digito fraudum magi-
ſtri: ⁊ ille pꝛudentioꝛ iudicať qui peritioꝛ eſt fal
lendi.Uis ne igitur non decipi?aut morere:aut
fuge hominum conſoꝛtia. ¶Doloꝛ. Dolo malo
vnde non timui circumuentus ſum. ¶Ratio.
Si timuiſſes deceptus foꝛte tam facile non fu-
iſſes: ⁊ nunc cogita an tu quenq̄ꝫ aliquando fe-
felleris. Eſtis enim fere omnes ad fallendum
pꝛoni:feres autem facilius ab altero tibi fieri:al
teri quod feceris.Sed uos ⁊ que facitis alijs
non ſentitis: ⁊ que ab alijs fiunt uobis pati non
poteſtis: rerum omnium iniquiſſimi iudices.
¶Doloꝛ.Dolo amici damnum tuli. ¶Ratio. B
Erras ut in multis: Nullus in amicitia dolus
eſt.Sed in hac etiam vulgo erratis:amicos cre
ditis qui non ſunt.Amicitiamqꝫ rem inextima-
bilem atqꝫ ſanctiſſimam facili pꝛobatis experi-
mento uſqꝫ adeo rerum vilium curioſi: leui co-
meſſatione: aut bꝛeui confabulatione queritis
amicū:Nec citius q̄ritiſ q̄ꝫ perditis:ſi tm̄ qꝺ nō
habetur perdi poteſt.Poſtea ab amicis uos de
ceptos dicitis: ⁊ hanc infamiam amicitie inuri
tis innocenti. ¶Doloꝛ. Dolo damnificat⁹ ſum.
¶Ratio.Multis pꝛofuit falli:eris cautioꝛ in re
liquis:Quidam parue rei damno maximarum
rerum pericula declinarunt.¶Doloꝛ.Circum- C
ſcriptoꝛ iniquiſſimus me fefellit.¶Ratio. Im-
mo tuuꝫ exercuit atqꝫ excitauit ingenium docu
itqꝫ non fidere niſi expertis ⁊ pꝛobate fidei.Enu
merarem exempla quibus caſum tuum ſolare-
ris:niſi eſſent innumerabilia.Quis enim viuēs
non decipitur?Quicquid mali moꝛtalibus acci
dit minus eſt q̄ꝫ quod homo patitur ab homine
Et quoniam ſequi omnia nec poſſibile nec neceſ
ſe eſt: Memēto Caninij:qualiter Syracuſis fu
it dolo malo quondam a Phitio circumſcript⁹:
Habet tamen Caninius quo ſolari queat eques
Romanus ab extraneo ⁊ viuente deceptus:cū
Auguſtus Ceſar Imperatoꝛ romanus a roma-
no ciue moriente deluſus ſit: Nota res eſt: ut
Marius quidam qui ipſius Auguſti beneficio
ab infimo militie gradu ad ſummoſ honores at
qꝫ opes aſcenderat:ſemper publice pꝛedicare ſo
litus:ſe illum vnum heredem habiturum eiqꝫ
bona ſua omnia relicturum:a quo omnia perce
piſſet:idipſum cum pꝛidie q̄ꝫ obiret eidem affir-
maſſet:Auguſto fraudulentum ſpiritum emiſit
tandem nulla Ceſarei nominis:uel tenui men-
tione in teſtamento habita. Dignus uere cuius
cadauer vnco in Tyberim traheretur:qui domi
num ac benefactorem ſuum fallere nec moꝛte
dediſceret.

¶De habitatione anguſta. Dia.LXIII. ¶Do.

Anguſte habito. ¶Rō.Anguſta do A
a m⁹ ad multa eſt habilis: Inter alia ꝯ
fures utilis:de quibus paulo āte que
rebaris:qui in ea latebꝛas non habent: ſicut ex
aduerſo de magna domo recte dicitur: ꝙ domi
num fallit: ⁊ pꝛodeſt furibus: Artā ſane uel am
plam domum pꝛo numero inhabitantium acci-
pio:tu nunc ut tibi videris anguſte habitas. At
quanto habitat anguſtius anima tua q̄ꝫ toqꝫ fe-
dius inter ſaniem ⁊ cruorem:nec migrare illam

inde ſi fieri poſſit vnq̄ uelis. ¶ Doloꝛ. Arta domus eſt mihi. ¶ Ratio. Domus lutea celeſtem animum non anguſtat: Sepe parua domus magne glorie capax fuit: cum magna interim multe infamie plena eſſet: Non foꝛmat domus animum: ſed ab illo foꝛmam accipit: Ut leta igitur atq; honeſta pauperum tuguria eſſe poſſunt: ſic infames meſteq; regum arces diuitumq; pala-
B tia. Nulla tam parua domus eſt quam nō amplificet magnanimus habitatoꝛ magnoq; hoſpiti pꝛeſtet idoneam. ¶ Doloꝛ. Parua dom⁹ mea eſt. ¶ Ratio. Parua Euandri regia magnū cepit Alcidem modicis edibus futurus mūdi dominus natus eſt Ceſar: Paſtorali caſa romulus ac remus tam magne urbis auctores educati. Non amplis atrijs habitauit Cato: Uolubili dolio Diogenes: Anguſto tugurio Hilarion: Imis terre ſpecubus ſancti viri: in exiguis hoꝛtulis magni philoſophi: Sub diuo modicis ue ſub tentorijs ſummi duces: In ſtupendis palatijs Caius ⁊ Nero: Tu cum quibus habitare malles elige. ¶ Doloꝛ. Anguſta eſt mihi dom⁹
C ⁊ humilis ⁊ inculta. ¶ Ratio. Muri fures uentoſq; ſubmoueant: ⁊ utriſq; peioꝛa vulgi tedia: tecta: frigus: eſtum: ſoles: imbꝛes arceant: turres aeree uolucribus: domus ampla ſuperbie: oꝛnata luxurie: referta cupidini: nullum virtus ſpernit habitaculum niſi vitijs occupatū. ¶ Doloꝛ. Peranguſte habito. ¶ Ratio. Uis ne tibi domus omnis ampliſſima videatur: ſepulchꝛū cogita.

¶ De carcere. Dia.LXIIII. ¶ Do.

A Arcere claudoꝛ indigno. ¶ Ratio. Melioꝛ eſt indign⁹ carcer: q̄ indigna libertas multoq; ſatius immeritum pꝛo iuſtitia mala pati: q̄ per ſcelus bonis affluere q̄uis nec mala illa dici debeant: neq; hec bona: ſed loquoꝛ ut vulgus quod doloꝛem malum ingens: uoluptatem ſummū bonum iudicat. ¶ Doloꝛ. Carcere clauſus ſum. ¶ Ratio. Quis non carcere clauditur: aut quis inde digreditur niſi dū moritur? Uetus hec tua omniūq; ſoꝛs eſt: vnde pꝛopꝛie: vnde noue igitur querele. Ita enim ſcito: ex quo die natus es ⁊ anteq̄ naſceris: in carcerem atq; in vincula miſſum te illius imperio cui omnis celi ambitus exigua domus eſt: Et ſi quid ſummo creditur poete: tenebꝛoſum utiq; carcerem ⁊ cecum. Illius carceris exitum ſi felicem cupis huius anguſtias nō hoꝛrebis: ſicut nec ſupplicia: nec moꝛtem: nec humani aliquid: ad quorum patientiam ⁊ contemptum niſi pꝛeparatus armatuſq; erit animuſ in quacunq; foꝛ-
B tuna calle graditur ancipiti. ¶ Do. Turpi carcere claudoꝛ atq; anguſto. ¶ Ratio. Nullus carcer turpioꝛ ⁊ anguſtioꝛ nullus: q̄ iſte coꝛporeus quouſq; adeo delectaris: atq; vnde tantopere ſolui times. ¶ Doloꝛ. Carcere detineoꝛ impoꝛtuno. ¶ Ratio. Multos periculo inſtanti atq; hoſtium manibus carcer eripuit. Multis limē carceris pꝛo clypeo fuit: ⁊ quod intraſſe pꝛofuerat: exiſſe nocuit: ut exitu admoniti quod hoꝛruerant: utile: quod optauerant miſerum faterentur. ¶ Doloꝛ. Carceri mancipatus ſum. ¶ Ratio. Quid ſcis an foꝛtaſſe non carcer: ſed ut dicitur cuſtodia ſit? quotiens vinculis explicitos hoſtilis mucro: ſiue hoſte ſeuioꝛ paupertas inuaſit quotiens euaſiſſe penituit: ⁊ carcerem que diuturnum queri ceperant: non fuiſſe perpetuū queſti ſunt? Uidimus in carcere quoſdam laute viuentes mox inde digreſſos tenuē ac difficilē vitam meſto fine clauſiſſe. ¶ Doloꝛ. Miſeram in carcere vitam dego. ¶ Ratio. Quidam libꝛos in carcere texuerunt: tu querelas texis inutiles. Quidam litteras in carcere didicere: tu patientiam dediſcis. ¶ Doloꝛ. Carcerali cuſtodia vin-
C ctus teneoꝛ. ¶ Ratio. Pleriq; cauernis ac ſpeluncis: alij ſe murorum anguſtijs incluſere carcerem ſpontaneū uel dei amoꝛe uel mūdi odio vulgiq; faſtidio eligentes: Tu ſi hoc aio non es tuiq; carceris finem cupis: expecta: Aut te hinc homo eruet: aut moꝛs que clauem carceris alteram habet. Unus quidem introitus: exit⁹ multi ſunt: Alium miſericoꝛdia: alium ius eruit: alius innocentia ſua: alius cuſtodum negligentia euaſit: alius pꝛecio: alius igenio: ⁊ uel ſubterraneis cuniculiſ: uel per tenebꝛas amice noctis elapſuſ eſt: quibuſdam patrum memoꝛia terremotus ⁊ ruina carceris viam fecit: Ad poſtremum quos nihil emiſerit: moꝛs abſoluit. Nec minus uarij euadentium euentus. Marium conſulatui carcer dedit: Julium Ceſarē Piratarum cuſtodia ſummum miſit ad imperium. Hac etate quidā de limine carceris ad dominium tranſiuere: ⁊ catenam ſibi excuſſam iniecere alijs. Deniq; regulum ⁊ Socratem multoſq; alios non tā carcer extinxit: ut viſus eſt: q̄ carceri clarus finis eripuit. Et ad ſummam: quoſdam carcer ad inſignem: gloriam: alioſ ad eximiam foꝛtunā: ad regnum alios: multos ad celum miſit: ad ſepulchꝛum omnes: nullum cepit quem non redderet.

¶ De toꝛmentis. Dia.LXV. ¶ Do.

A Niuſte toꝛqueoꝛ. ¶ Rō. Quid nūc diceres ſi iuſte? Nullum nempe toꝛmentū conſcientia maius eſt. Illa incolumi: hec externa deſpicito: intra te eſt ꝯſolatoꝛ tuus. ¶ Doloꝛ. Toꝛqueoꝛ pꝛoꝛſus indigne. ¶ Ratio. Toꝛtoris miſerere tui: ille te grauius toꝛquetur: q̄uis enim mundus obſtrepat: minus mali eſt pati iniuriam q̄ inferre. ¶ Doloꝛ. Toꝛqueoꝛ. ¶ Ratio. Nouū mali ueteris lamētum: Nunquid enim non antea toꝛquebaris: inter toꝛmenta vixiſti: inter toꝛmenta moriturus: quid nunc noui accidit? Mutantur toꝛmentorū ſpecies: toꝛmēta nō deſinunt: Excute totum tēpus etatis: quem ſine toꝛmentis diem egeris recoꝛdare. Aliqua falſis foꝛſan gaudijs adumbꝛata reperies: ueris autem plena toꝛmētis: quib⁹ ſi acriter eſtimes: nullam vite partem uacare fateberis. Unde non immerito quibuſdā omnis vita ſuppliciū viſa ē: Sed uos nihilominus q̄ he philoſophice uoces tangunt: herent quidem aurium ueſtibulo: mentis clauſtra non ſubeunt: hic ad omnem coꝛpoꝛis offenſiunculam ingemiſcitis animi iuge moꝛtiferumq; ſupplicium non ſentitis: Illic impatientes: hinc hebetes. ¶ Do

B loꝛ. In eculeum leuoꝛ. ❡ Ratio. Quid refert in
eculeũ an in lectulum toꝛquenduſ aſcenderis?
Te carnificis nodus pꝛemet: At hunc febꝛis:
hũc podagra: hũc uxoꝛ: hũc filiꝰ: hũc amica: hũc
diuitie: hunc paupertas: hunc medici manus:
hunc magiſtri ferula: hunc nequã ſeruus: hunc
dominus inſolens: hunc infinita cupiditas ſpeſ
qꝫ anhelat: hunc toꝛtore quolibet peioꝛ me-
tus: Perquire moꝛtalium ſtatus: vix ullum in
uenies non in eculeo pendentem. Sed cum mil
le ſint eculei: niſi ligneum non timetis? ❡ Do-
C loꝛ. Toꝛqueo. ❡ Ratio. Aut innocentia in toꝛ-
mentis: aut iuſtitia teipſum conſolare: Nam ſi
iniuſte toꝛqueris gaudendum eſt: experimentũ
tibi atqꝫ alijs ⁊ fulgoꝛ quidam tue virtutis ac-
ceſſerit: attractati ac ſublati fragrantioꝛ ac noti
oꝛ fama erit: Ut bene oleant: terũtur aromata:
⁊ pulcherrima rerum ne lateant attolluntur. Sin
id iuſte pateris acquieſce remedio: ⁊ concrete
ſoꝛdes flammis aut aſperitatibus eluuntur: ⁊
magni mali medicina triſtioꝛ ſit opoꝛtet. Quem
moꝛborum tedet: amara non reſpuat: quem ſce-
lerũ penitet: ſupplicia non recuſet. ❡ Doloꝛ. In
eculeum tolloꝛ. ❡ Ratio. Si immeritus habeſ
vnde ex alto ſeuitiam alienam deſpicias. At ſi
meritus: vnde a terra diuulſus ipſe tuum clari-
us aſpicias crimen: quodqꝫ commiſſum doles
non doleas plecti. ❡ Doloꝛ. Toꝛqueoꝛ. ❡ Ra-
tio. Aut temptatur virtus: aut punitur vitium:
alterum ſepe utile: alterum ſemper expediens
Bona exercitatio iuſti eſt: peſſima nocentis im-
punitas. ❡ Doloꝛ. Toꝛqueoꝛ. ❡ Ratio. Diſce
iter ad patientiam ⁊ ad moꝛtem.

❡ De iniuſto iudicio. Dia. LXVI. ❡ Do.

A Iniuſto iudicio damnatus ſum. ❡ Rõ.
Unius iudicis: aut paucorum uoce te-
ſtium damnatus populi uocibus: aut ta
cito iudicio: quodqꝫ eſt melius conſcientia ipſa
tua: quodqꝫ eſt optimum diuina ſententia abſol
uendus. Siquidem ad tribunal eternum iudi-
cis iuſti pꝛouocatio ſalua eſt: Solet is perperã
iudicata reſcindere. ❡ Doloꝛ. Iniuſte iudicoꝛ.
❡ Rõ. Ut iuſtitia iniuſtos: ſic iniuſtitia iuſtos
pꝛemit. Ubi igitur iniuſta damnatio: ibi iuſtus
eſt reus: Nemo autem tam demens niſi inſani
at ut hec peruerti ſeqꝫ iniuſto iudicio pꝛemi ue-
lit. Nemo tam pauidus niſi ſit peſſimus: ut nõ
potius damnari eligat iniuſto iudicio qꝫ abſol-
ui. Tanto enim id ſatius: quanto eſt melioꝛ op-
pꝛeſſa iuſtitia qꝫ imperioſa neqtia: quantoqꝫ eſt
optabilioꝛ mẽs bona qꝫ pꝛopitia foꝛtuna: qꝫuis
illa laboribus: hec delitijs affluat. Plus dicam:
tanto eſt melius iuſte etiam damnari qꝫ iniuſte
abſolui: quanto eſt peius impunitum qꝫ punitũ
crimen: In hoc enim ſceleri iuncta iuſtitia eſt:
malo quidem magno bonum ingens: In illo au
tem ſcelus ⁊ impunitas: que neſcio an ſcelere ip
ſo peioꝛ ſit: vna certe ⁊ iuſtitie hoſtis ⁊ multo-
B rum radix eſt ſcelerum. ❡ Do. Iudicio grauoꝛ
iniquiſſimo. ❡ Ratio. Mens in ſolido fundata
⁊ bene ſibi conſcia humeros habet inexpugna
biles: ſuperimpone quantumlibet damni: infa-
mie: ſupplicij: nullo faſce curuabitur: ⁊ viribus
ſuis ⁊ multo maxime celeſti ope conſiſtet. Erũt
pꝛeterea quorum ſeſe paribus ſolétur euentibꝰ
haud ſpernendi comites. Rome Furiuſ Camil
lus ac Liuius Salinatoꝛ: Athenis Ariſtides
atqꝫ Melciades multiqꝫ alij: Inter quos qui-
dem: qd̀ mireris: Cicero ⁊ Socrates: an te ho-
rum alicui: an Publio Clodio ſimilem fieri ma
lis: atqꝫ horũ quiſqꝫ ciuis optimus ⁊ in ſua ur
be clariſſimus: ſed iudicio dãnatus: ⁊ uel in exi
lium: uel in carcerem uel in moꝛtem actus. Ille
vͦo ſceleſtiſſimus: ⁊ inter multa flagitia notiſſi
mi quoqꝫ cõuictus adulterij: violentarumqꝫ re
ligionum concoꝛdibus omnium iudicum ſentẽ-
tijs abſolutus eſt: quiſqꝫ ne adeo falſe metuens
infamie eſt: qui nõ illius abſolutioni Ciceronis
hoſtis ſui damnationem atqꝫ exiliũ anteponat:
Sed humana hec atqꝫ communia. Sin altius
aſpicis: videbis pꝛeſſum falſo iudicio celi regẽ
familiamqꝫ eius electiſſimam tanti ueſtigijs he
rentem ducis: ⁊ qui hunc poſtea ſecuti ſunt: tan
ta innocentia tantiſqꝫ virtutibus in hoſipſos iu
diciarij turbinis incurſus ac ſcopulos incidiſſe.
❡ Doloꝛ. Falſo iudicio offendoꝛ. ❡ Ratio. Eſt C
qui te iudicet: Is qui facit iudicium iniuriam pa
tientibus: quiqꝫ ait: Mea eſt ultio ⁊ ego retri-
buam eis in tempore. Eſt ⁊ ubi non cogitas: ip
ſo iudicis aut teſtis in pectore: magni ibi habi-
tant ultores: nullus belue moꝛſus eſt acrioꝛ qꝫ
cõſcientie. ❡ Doloꝛ. Iniuſto iudicio leſus ſum.
❡ Ratio. Illatis iniurijs bene uti: ars non ulti
ma eſt: qua inſtructo ſepe pꝛofuit iniquitas alie
na: cum ſua cuiqꝫ ſemper noceat: pꝛoſit nunqꝫ.
❡ Doloꝛ. Innocens damnatus ſum. ❡ Ratio.
Quid igitur nocens malles? Sic enim Xantip-
pe cõiugi Socrates moriens reſpondet: mulie
bꝛiter lamẽtanti: quod is innocens moreretur.
Atqui ⁊ ſi aliqui contrarium opinati ſint: longe
tamen eſt innocentem condemnari tolerabilius
qꝫ nocentem. Hic enim ſolum ſupplicium gra-
ue eſt: illic ⁊ cauſa ſupplicij. ❡ Doloꝛ. Iniuſto D
populi iudicio damnatus ſum. ❡ Ratio. Expe
ctas ut populus in te rectũ videat: quod nec in
ſe nec in alio vnqꝫ vidit? Magnum tue innocen
tie argumentum fuerit a nocentibus condemna
ri. ❡ Doloꝛ. Populus immeritum me condem-
nat. ❡ Ratio. Idem hercle non immeritum: ſed
multa ⁊ magna pꝛomeritum Camillum: de quo
nunc loquebar: ⁊ Liuiũ ipſum: deniqꝫ Scipio
nem Africanum alioſqꝫ Coꝛnelios tales viros
iniuſtis iudicijs agitatos ad uoluntarium coe-
git exilium. ❡ Doloꝛ. A rege innocens condem-
noꝛ. ❡ Ratio. Et regum plerunqꝫ ſententie non
iuſtitie ſed vindicte ſunt: Quiſquis liberius
uerbum contra licentias regias emiſerit: cui-
cũqꝫ in interitu libertatis frons obductioꝛ fu e
rit: is leſe reus erit maieſtatis. ❡ Doloꝛ. Sed
cõdemnoꝛ a iudicibꝰ. ❡ Rõ. Iniquo iudice nul
lum uenenoſius eſt aĩal: A ſerpẽte leſoſ ſe dolent
quidem hõies non qꝛunt: Fecit enim ſerpẽs qd̀
ſuũ erat: qꝫuis non qd̀ placitũ patienti: Certe iu
dices erant qui eos ẽt de qbus dixi Socratem
condemnarunt: Clodium abſoluerunt: quorum
utrũ eſſet iniquius dubitari poteſt. Pꝛoinde in
populis aut ſub regibus atqꝫ iudicibus degen
ti: pꝛopoſitum animo eſſe debet: aſpera quelibet

⁊ iniuſta patienda ſi ueniant:nō deflenda cū ue
nerint.

¶De exilio. Dia.LXVII. ¶Do.

A Xilio pellor iniuſto.¶Ratio.Quid tu
e igitur:iuſto pelli malles exilio? Nem-
pe quod ad iniurie cumulum ais:in di-
uerſum trahitur.Habes enim iniuſti exilij ſola
tium comitem iuſtitiam:que iniuſtos ciues de-
ſtituens te ſecuta tecum exulat.¶Dolor.Iniu
ſto exilio pulſus ſum.¶Ratio.An te rex expu
lit:an tyrannus:an populus : an hoſtis:an tuip
ſe? Nam ſi rex : aut iniuſtum exilium non erit:
aut ipſe non iuſtus:atqꝫ ita nec rex quidem.Si
tyrannus:ab illo te pulſum gaude:ſub quo bo-
ni exulant:fures imperant. Si populus:mori-
bus ille ſuis utit̄:bonos odit: ⁊ his quoqꝫ mul
ticeps tyrannus nunq̄ ſui ſimilem pepuliſſet:
Non te igitur patria ſed malorū cetibus arce-
ri:neqꝫ in exilium ſed in partem bonorū ciuiū
cogi putes.At ſi hoſtis:agnoſce iniurie leuita-
tē:non hoſtiliter ſeuijt:qui omnia cū poſſet pa
triā abſtulit:ſpē reliquit.Sin tuipſe:mores po
puli peroſus aut tyranni habitū elegiſti : non
modo ne doleas : ſed etiam gloriare virtutem
patrie pretuliſſe:non tu flebilem ſed honeſtam
⁊ prorſus inuidioſam bonis atqꝫ optabilē:nō
iam exilij ſed abſentie cauſam habes. Sponte
Pythagoras Samon liquit:Athenas Solō:
Lycurgus Lacedemona : Romam Scipio.
B ¶Do. Exilio damnatus ſum.¶ Ratio.Mul-
tos exiliū honeſtauit:multos acrior aliqua for
tune vis atqꝫ iniuria notos reddidit ⁊ illuſtres.
Quid te uetat illis inſeri : qui quaſi ignem de
ſilice claram famam colliſionibus queſiere?
¶Dolor.In exilium agor.¶Ratio. Habes in
hiſtorijs magnos rei huius ſocios:quorū ſpe
cioſiſſimus comitatus:non ſenſum modo dolo-
ris imminuat ſed obliuionē afferat.Non minor
in exilio Camillus fuit q̄ fuiſſet domi: Quan-
tus ciuis:quantus exul:qui victorias ac trium
phos non iuſtitia minus q̄ proſperitate conſpi
cuos in Capitoliū duxit:mox hinc pulſus pro
accepta iniuria igrate ſalutem patrie rependit.
Non facile aliud tam clari exulis exemplum fa
teor:Sed Rutilius ⁊ Metellus tam nihil exi
lio fracti ſunt:ut Rutilius reuocatus ab illo cu
ius nutui non parere capitale erat:exilium am-
plexus:reditū contempſerit:ſeu ne ulla in par
te ſenatui iniuſtiſqꝫ licet legibus patrie obſta-
ret:ſeu ne forte exul iterum fieri poſſet. At Me
tellus eodem quo in exilio profectus erat:vul-
tu atqꝫ animo remearet.His Marcellus acce-
dat:hic ultimus qui in belli ciuilis tempus inci
dit:pulſus nempe:non ſolitam modo conſtanti
am honeſtarumqꝫ artium ſtudium non omiſit:
ſed ſtrinxit artius: ⁊ publicis liber curis:vni ex
colendo animo tā ardenter incubuit:ut ad ſcho
las miſſus honeſtiſſimas:non ad exilium vide-
retur.Quod quidem in Cicerone conſpectus
operum ſplendor ⁊ litterarum copia maior fa-
cit:non exilij modo ſed carceris dulce ſolatiū.
C ¶Dolor.Exilium patior. ¶Ratio.Exiliū bre
ue cito te patrie tue reddet. Longum vo ali-
am tibi patriam dabit:vnde exulent qui te exu-
lem uoluere:dediſſetqꝫ nunc ſi ad naturam re-
rum non ad opiniones hominū aſpiceres.Ual
de enim anguſtus eſt animus qui ſic ad vnum
terre angulum ſe applicat:ut quicquid extra ſit
exilium putet:Multum abeſt exilij deplorator
ab illa animi magnitudine:cui totus orbis car
cer exiguus videtur.Interrogatus Socrates:
cuias eſſet:mundanus inquit ſū.Uere Socra
ticum reſponſum:Athenienſem ſe alius reſpō-
diſſet:Socrati autem patria omnium mundus
erat:non hic ſolum quem vulgo mundum dici-
tis:cum pars ultima mundi ſit:ſed celum ipſū
quod hac rectius appellatione comprehendi-
tur.Illi patrie deſtinati eſtis ad quam ſi ſuſpi-
rat animus:qualibet in parte terrarum peregri
num atqꝫ exulem ſe nouerit:Nam quis patriā
uocet ubi non habitet niſi ad breue tempus? Il
la uere cuiuſqꝫ patria dicēda eſt:ubi quiſqꝫ per
petuo ſecurꝰ ac tranquillus deget : Quere hāc
in terris:puto irrita erit iquiſitio.Ut nature au
tem lex eſt data mortalibus ac preſcripti fines:
dū hic viuitur terra omnis patria ueſtra eſt: In
tra quam qui ſe exulem facit:non tam rei q̄ ani
mi vitio laborat.Non habemus hic manentē
ciuitatem dixit Paulus.Omne ſolum forti pa
tria eſt.Inquit Naſo.Omne homini natale ſo
lum:ait Statius.His te uocibus armatum ue
lim:quibus ubiqꝫ vnus ⁊ uel nunq̄ uel ſemper
in patria tua ſis.¶Dolor.Ire in exilium iube-
or.¶Ratio.I ſponte peregrinatio erit non exi D
lium: ⁊ memento quibuſdam exitum:quibuſdā
vo reditum pro exilio fore:Sunt quibus nunq̄
peius q̄ in patria ſua ſit.¶Dolor.In exiliū co
gor.¶Ratio.Cupiendo quod cogeris:efficies
ne cogaris.Omne violentū patientia vincitur:
⁊ deſine eſſe violentum quod uolenti fit.¶Do
lor.Ire in exilium eſt neceſſe. ¶Ratio. Tu fac
uolens quod uel nolens faceres:fac letꝰ omnia
nequid meſtus patiaris:Ita omnem vim neceſ
ſitatis:omnes clauos quos adamātinos illi tri
buunt catenaſqꝫ:omne tediū moleſtiamqꝫ diſ-
cuſſeris:Sed uos impoſſibilia cupitis:neceſſa-
ria fugitis:utrunqꝫ ne quicq̄.¶Dolor.In exi-
lium eo.¶Ratio.Immo forſan in requiē:ſub
obtentu falſe miſerie uera felicitas:iam ſaltem
ab inuidia tutus eris:propera mixtamqꝫ cū glo
ria ſecuritatē arripe:Tutis ⁊ honeſtis latebris
nihil eſt dulcius:nulle his conferri poſſunt urbi
um platee.¶Dolor.Pellor e patria.¶Ratio. E
Pulſum te peſſimis:optimis inſere:neqꝫ te pa
tria:ſed patriam te indignam rebus proba.Sē
tiat illa quid perdidit:tu nihil perdidiſſe te ſen-
tias:mali ciues tui tedio ſimulqꝫ pſentis odio
ac ſuſpitione careant:boni autem amore abſen-
tis ac deſiderio teneantur ſequanturqꝫ oculis
atqꝫ animis abeuntem:Illi ſe ſolos linqui dole
ant:tu te comitatū gaudeas pficiſci:neqꝫ in ter-
gum reſpicias neqꝫ reditū cogites:neqꝫ cū illis
eſſe cupias qui te cupiūt abeſſe:neqꝫ demū qđ
a te fieri debuit:ab alio factū egre feras : Debui
ſti cedere ciuium inuidie:utqꝫ illam fugeres ul
tro in exiliū ire . Huius ego ꝯſilij dux erā:Nec
exempli duces deerāt clariſſimi: Nā in primis
tres magnos Scipiadas id feciſſe noueras:

tanqꝫ perſeueranter ut patriam ſua pꝛeſentia qua nil clarius habebat ſpoliatam indignam quoqꝫ cineribꝰ defunctorum: Quidam inſuper famoſo dignam epigrāmate iudicarent: Noia ſunt imoꝛtali memoria que tibi per famam perqꝫ ois hiſtorie fidē ignota eſſe nō poterāt: Africanꝰ Naſica: Lētulus. ¶ Doloꝛ. Mittoꝛ in exiliuꝫ. ¶ Rō. Immo in experimentum tui: videris quem tu in exilio pꝛebeas: ſi ſuccumbis exul uerus: ſi ꝯſiſtis exilio clarus: ut multi olim qui inuicti ⁊ fulgidi per aſperitates inceſſerunt: ut ſequentibus rectum iter oſtēderent. Sine tyrannos ſeuire: ſine populū furere: ſine hoſtes ac foꝛtunam fremere: Pelli potes: capi: cedi: perimi: vici aūt niſi manū extuleris nō potes: neqꝫ oꝛnamentis tuis ſpoliari: cum quibꝰ quocunqꝫ ieris ⁊ ciuis ⁊ patrie pꝛincipum vnus eris. ¶ Doloꝛ. Exulatum pergo. ¶ Ratio. Perge alacer: I ſecurus: neſcis q̄ꝫ longa ſint bꝛachia tui regis: Nihil illi longe eſt: Ubiqꝫ te pꝛoteget qui pꝛotexit in patria.

F (margin)

¶ De obſeſſa patria. Dia. LXVIII. ¶ Do.

A Bſeſſa eſt patria. ¶ Rō. Obſeſſa fuit Troia: obſeſſa Tyrus: obſeſſa Carthago: obſeſſa Hieroſolyma: obſeſſa Numantia ⁊ Corinthus: euerſeqꝫ omnes: queꝫ iam pudeat obſideri? Ipſa urbiū caput Roma obſidione téptata eſt. Sed cū iā Roma eē deſijſſet: qd Capua: qd Tarentum: quid Syracuſas: quid Athenas: quid Uehios minores ue alias loquar? Sunt ⁊ ſua urbibꝰ fata: ⁊ pauce fatū obſidionis euaſere. Sed longitudo temporum notitie rerum obſtat: ut ipſis etiam ciuibus ſuarum fata urbiuꝫ ſint ignota: Tu pꝛeſentem ſentis obſidionem: nec futuras pꝛeuides: nec pꝛeteritas meminiſti: Sic eſt uſus qꝺ te pꝛemit defles: Ualde ſenſibus dediti eſtis beluarum more. ¶ Doloꝛ. In patria ſum obſeſſus. ¶ Ratio. Dicebam te incommodum tuum flere: iam optabile videri poſſit exilium: eo ꝙ minus officiat libertati: neutrum tamen officit: Si libertaſ animi uera eſt: Ille ⁊ incluſus egredi: ⁊ excluſus regredi ⁊ ubi uoluerit eſſe poteſt. ¶ Doloꝛ. Obſeſſuſ in patria mea ſū. ¶ Ratio. Obſeſſus ⁊ Pꝛiamus: non ciuis ſed rex in patria ſua fuit: cum tota illa famoſa magis q̄ꝫ foꝛtunata familia. Obſeſſus Argis Antigonus Macedonuꝫ rex: ⁊ Eumenes Pergami: Obſeſſus hac etate intra urbem Ianue rex Sicilie Ropertus: nullo ueterum regum minoꝛ: Si que ueros reges facit uera virtus attenditur: tu homuncio ſoꝛtem regiā lamentaris? Obſeſſus Ambꝛoſius: obſeſſus Auguſtinus: ambo ſimul intra Mediolani ambitum. Obſeſſus ad ultimuꝫ Auguſtinus idem intra epiſcopij ſui muros: quo tempore miſeratus lachꝛymas ſuas deꝰa terrena illū obſidione ad celeſte regnum tranſtulit. ¶ Do. Obſideoꝛ. ¶ Ratio. Et quis oro non obſidetur? Hos peccata obſident: illos moꝛbi: hos inimicitie: illos cure: hos negocia: illos ocia: illos diuitie: hos paupertas: illos infamia: hos laborioſa celebꝛitas. Omnes coꝛpus quod tantopere colitis ⁊ amatis: ille uos carcer artiſſimus circumcingit atqꝫ obſidet obſidiōe perpetua. Ipſe oꝛbis terre ubi fremitis ⁊ bellis aſſiduis inſanitis: ubi imperiorum terminos ac regnoruꝫ tanto ſtudio pꝛolatatis: qua a uobis incolit̄: qd eſt aliud q̄ꝫ qꝺ ait Cicero: q̄ſi q̄dā parua iſula circūfuſo illo mari: qꝺ magnū: qꝺ oceanū: qꝺ atlāticū appellat̄ in terris: quod tamen tanto nomine q̄ꝫ ſit paruū vides? Undiqꝫ obſeſſi eſtis omnes: tu te obſeſſum ut rem nouam narras: Uide potius ſi quid in te opis aut cōſilij eſt quod poſſis ad tutelā patrie conferre: Hoc fac potiꝰ ⁊ memento Syracuſij Archimedis operoſi ſenis: Querele enim nec tibi nec patrie pꝛofuerint. ¶ Doloꝛ. Obſideoꝛ intra patriam meam.

C ¶ Ratio. Quid tu igitur an alibi malles obſideri? Poſſes id fateoꝛ malle ⁊ quidem pie: quo ſcilicet te obſeſſo illa eſſet immunis. Ceteruꝫ quod ad te attinet: an ſolamen exiguum videtur: quicquid ſit in patria tua pati: ut quantuꝫ ledit aduerſitas: tantum leniat locus ipſe. ¶ Doloꝛ. Intra muros patrios coartatus ſum. ¶ Ratio. Ita hoc dicis quaſi nulle maiores uobis ſint anguſtie q̄ꝫ murorum. Q̄ꝫ multi ex his qui in urbibus habitant: ſic aſſidui in curia atqꝫ in foro ſunt: ut vix toto q̄ꝫ longus eſt: anno ſemel poꝛtas urbis aſpiciant. Adde nomen obſidionis: erumpere geſtient: ⁊ vincti ſibi compedibus videbuntur artiſſimis: non hoc facit obſidio ſed opinio: qua nihil eſt in ueſtre moꝛtalis vite fluctuatione potentius. Fabulaꝫ locus poſcit. Decrepitum quendam ſeneꝫ fuiſſe nuper Aretij fama eſt: qui nunq̄ꝫ patriuꝫ limen exceſſerat: id cum ad aures pꝛeſidentium perueniſſet: ludendi ſtudio hominem ad ſe uocant: ⁊ ſibi compertum dicunt illum clam urbem egredi ſolitum occulta cum hoſtibus habere colloquia. Ille autē per ſanctos iurare ſe non ſolum tunc pꝛeſentis belli tempore: ſed nec vnq̄ꝫ ulla pace per omnem q̄ꝫuis longam vitam muros urbis egreſſum. Contra illi incredulitatem fingere ⁊ ſuſpectum eum reipublice dicere. Quid multa? Gꝛaui ni pareat pena impoſita: ne egrediatur imperant: Illum ferunt impatientia pꝛohibitionis irritatum: die poſtero: quod nunq̄ꝫ antea viſum erat: extra muros patrie depꝛehenſum. Sic inuetituꝫ ſemper peruicatia animos urgente nitimini: ⁊ tu nunc te artatum dicis: ⁊ tibi urbs tota non ſufficit: cui niſi obſidereris: foꝛte pars minima domus foꝛſitan vna ſufficeret: quod maxime ſtudioſis euenire ſolet. Quid ꝙ fere omnis obſidio bꝛeuis eſt? Adeſt loci ſolamen ac temporis equanimitas: ſola deeſt ut lugeatis ⁊ queramini non natura rerum ſed mollicies ueſtra eſt.

¶ De patria euerſa. Dia. LXIX. ¶ Do.

A Quid ꝙ euerſa funditus eſt patria. ¶ Ratio. An non foꝛtunas quarundam ex his quas pauloante nominabam: ⁊ ſimiles aliarum innumerabilium audiuiſti? Tyrū ⁊ Thebas ⁊ Perſepolim Perſici regni caput euertit Alexander macedo: Quod mireris: ad ſuggeſtuꝫ ſcoꝛti vnius magne urbis tenuis foꝛtuna eſt. Troiam euertit Agamemnō: Saguntū Hānibal: Carthaginem atqꝫ Numātiā Africanus minoꝛ: Hieroſolymā Tytus: Aliaſqꝫ alij. Romā nullus in totū diruit: ſed ſenectꝰ attriuit: ciuilibꝰ adiuta diſcoꝛdijs. Et qd refert qs euerterit: quā cōſtet euerſaꝫ? Ruine mediolanēſis recētioꝛ fama eſt ſub Frederico imꝑatore barbaro ⁊ imani: Quid tu ergo tuā p̄riaꝫ rebaris exēptā impio foꝛtune: cui urbes maxime atqꝫ imperia ſubeſſent? An uſqꝫ adeo te feſel

lit amor::ut urbem vnam:ꝙ tu ibi natus eſſes:ſin
geres immortalem:cuꝫ ſit mundus ipſe mortaliſ?
Celum ruet ac terra:montes ⁊ maria mouebūtur:
⁊ creata de nihilo in nihilū redigentur: Tu ruiſſe
tuam patriam aut miraris aut quereris:Sunt qḋ
pauloante dicebaꝫ:ut hominibus:ſic urbibꝰ mor
tes ſue. Non tam crebre ille quidem ꝙ ⁊ paucio-
res urbes ⁊ diuturnioris eui ſunt:morti tamē ob
noxie:non ſunt eniꝫ ſoli homines ſed preter aīos:
B humana cuncta mortalia. ¶ Dolor. Patria ruit.
¶ Ratio. Reſurget forſitan: Nam ⁊ alique ſurre
xerunt: ⁊ quibuſdam cecidiſſe materia fuit felici-
us reſurgendi. Nempe hodie Saguntum ⁊ Me-
diolanum ſedibus ſuis ſtant:At Mediolano pro-
xima laudum Pompeij ultima:ut aiunt: mutauit
locum ijſdem barbaricis manibus: ⁊ ſub idē tem-
pus euerſa:Similiter ⁊ Hieroſolyma ⁊ Cartha-
go. Spera ergo ſi ſpes cecidit: ⁊ de patria actum
reris:caue tu ſuccubuiſſe fortune. Peior eſt enim
animorum deiectio q̃ꝫ murorum:Uirilis non fe-
minea:virum decet pietas:q̃ꝫuis doleas patriam
cecidiſſe:noli tamen ſimul occumbere quando tua
nil iam ruina reipublice collatura eſt:quin teipſuꝫ
⁊ ſi que ſunt ciuium reliquie ad feliciora tempora
reſeruare ſatage:factis prius non lamentis opus
eſt:ubi ſit etiā ipſa fuga laudabilis. Audiſti ut Te
rentio Uarroni cuiꝰ culpa ac temeritate pene rue
rat imperium romanum:publice ab omnibus gra
tie acte ſunt:ꝙ de republica non deſperaſſet quod
feciſſe collega eius vir clariſſimus: ⁊ culpe omnis
illius expers videbatur:ſi aliud nihil eſt reliqui:
At tu ſaltem cum Biante bona tua tecum portāſ:
q̃ꝫuis nudus:muros patrie tue cadentis egrede-
re: ⁊ ad illam patriam aſpira:cuius regni non erit
finis. Quo cum tandeꝫ deo te uocante conſcende
ris:non obſidioneꝫ metuas:nec ruinam:nec eorū
aliquid que ueſtris in urbibus metuuntur.

¶ De metu perdendi in bello. Dialogus.LXX.

¶ Metus.

A Ello vinci metuo. ¶ Rō. Pacem quere.
b ¶ Metus. Ualde vinci metuo. ¶ Ratio.
Timor modeſtus cautionem: uehemens
uero deſperationem parit:quaruꝫ altera nil in bel
lo melius: altera peius nihil in rebus omnibus.
¶ Metus. Magno prelij quatior terrore. ¶ Rō.
Quid bellantium timor mali ferat atqꝫ ex timore
orienſ meſticia:Flaminiuſ ad Thraſumenū:Craſ
ſus apud Charras: Pompeius in Theſſalia ex-
pertus eſt:quibus in locis ⁊ ſepe alibi uerum poe
ticum illud apparuerit: Peſſimus in dubijs au-
gur:timor. ¶ Metuſ. Euentum pugne nimis hor
reo. ¶ Ratio. Differ interim dum ſpes redit:ma-
le pergitur vnde abſtinendum mens terrorqꝫ de-
nunciant. Solet ineſſe animis preſaga quedā vis:
cui obſtare fortaſſis non ſit uſqꝫquaqꝫ conſilium:
Non eſt exemplorum numerus ſeu ueterum ſeu
nouorū:clariſſimis tribus uti ſatis habui. ¶ Me
B tus. Inſtantis pugne caſum metuo. ¶ Ratio. Ex
cute res tuas quas te melius nemo eſt qui noue-
rit: Uide ne non rei natura uel virium defectus:
ſed preſagium ſibi fingat ignauia:cui nihil uſq̃ꝫ nō
formidoloſuꝫ ac difficile eſt. Hec ſi libertati igitur
ꝶ glorie:ſi ſaluti tue officit:virtutis auxilio cōpri-
menda eſt:excitanduſqꝫ animus ⁊ monſtrandum
illi ſepe pauciora eſſe ⁊ leuiora pericula q̃ꝫ pauo-
res:obuerſari:ſepe oculis falſas imagines rerum
terribilium:quibus conſternati quidam ſine ferro
paratam ſibi victoriam tradidere hoſti. Non eſt
enim falſus atqꝫ inanis metus ꝟo lentior:ſed eo ſe
pe uehementior:quo pauenteꝫ maiora omnia ſibi
fingens error quoqꝫ precipitat: Atqꝫ ita ꝙ poeta
idem ait: Male cuncta miniſtrat impetus. Si nec
his attollere iaceteꝫ animum potes ſed virtuteꝫ
pauor exuperat:cāpo abſtine. Uix bene geritur:
qḋ pauide gerit. Sic affectꝰ in aciē ſi deſcēdas:te
cū erit qui ꝯtra te dimicet: tui enim ipſius aduer-
ſus te melior pars rebellat. Malus ſemꝑ hoſpes
animi:peſſimus in bellum comes metus.

¶ De ſtulto ⁊ temerario Collega. Dialogus.LXXI.

¶ Dolor.

Tultum habeo ac temerarium collegam. A
f ¶ Ratio. Eſt aliquid cauſe fateor ut time
as:ſed ex aduerſo aliqd eſt ut ſperes:Hoc
enim ut quibuſdam calamitatis:ſic alijs gl'ie ꝓbu
it materiaꝫ:Temeritaſ Terētij Uarronis:Emilio
Paulo mortem peperit. At. L. Furij ⁊ Minutij
temeritas. M. Furio Camillo ⁊. Q. Fabio Ma
ximo ſingularem gloriam queſiuit: Note ſunt hi-
ſtorie. ¶ Dolor. Eſt mihi collega preceps ⁊ incon
ſtans. ¶ Ratio. Eſto tu conſtans ⁊ modeſtꝰ. Nuſ
q̃ꝫ virtus clarior eminet q̃ꝫ ſuo admota contrario.
Cur non tu potius illum regas q̃ꝫ te ille ꝑcipitet?
¶ Dolor. Eſt inſolentiſſimꝰ collega. ¶ Ratio. An
tibi excidit:ut ipſi de quo nunc diximus Camillo:
tribuni militum conſulari poteſtate quinqꝫ ſimul
collegę imperio pares ultro ſe ſubmiſere. Habet
hoc virtus excellens:poſſeſſoribus ſuis auctorita
tem:miratoribus reuerentiaꝫ ac pudorem cōfert:
Nullo melius modo college inſolentiam repreſſe
ris q̃ꝫ induſtria ac virtute. Sic efficies ut illum ti
bi parem dici pudeat:ſicut puduit Minutium: ⁊
aut ſe ſponte ſubijciat honeſtiore ſuffragio q̃ꝫ ſi eū
tibi populus ſubieciſſet:aut omnes intelligant illū
tibi parem nomine:rebus impareꝫ: ⁊ quicquid be
ne geſſeritis tuum eſſe:quicqd ſecus illius. ¶ Do.
Collega mihi ſtultus obtigit ac peruerſus. ¶ Ra B
tio. ¶ Quedam per contrarium diſcuntur. Solēt
magiſtri tardiuſculis diſcipulis ineptum aliquid
proponere:quod cum reſpuerit: diſcentis ingeni-
um ad uera facilius retrahatur: Redit ad memo-
riam obſcuri hominis clarum uerbum. Ante non
magnum tempus cum Florentia ciuitas ſtatū mu
taſſet:qḋ crebro nimis ac libēter facit:atqꝫ ad imā
plebē frena reipublice perueniſſent:vnus ex iſolē
ti grege qui diu tenuerat illa ⁊ meſtus amiſerat:
vicini inopis mechanici humilitatem ſpernens:
Et tu inquit qui neqꝫ litteras noueris: neqꝫ vnq̃ꝫ
patrios fines exceſſeris: vili ſemper artificio vi-
tam trahens cum paribus tuis:qualiter hāc tātā
⁊ tam nobilem urbem reges? Ille aūt nihil motꝰ
Et quid negocij inquit eſt? Quid uos egeritis nul
lus ignorat:ſi per omnia contrarium agimus:ab-
errare non poſſumus. O uerbum dignū docti ho
minis ex ingenio prodijſſe. Tu nunc igitur in colle
ga tuo contrarium tibi ſtatuas exemplar:cui diſſi
millimus fieri uelis.

¶De inconſulto ⁊ precipiti magiſtro militie. Dialo
gus.LXXII. ¶Do.

A Et mihi magiſter militie inconſultꝰ ac pre
e ceps. ¶Rõ. Hoc aliquanto periculoſius
non negem. Legiones ueſtras interroga
iacentes ad Trebiam: ad Traſumenum: ⁊ ad Can
nas: multiſqꝫ alijs in locis. Si remedium vis du-
biam linque militiaꝫ. Si forte non datur: at tu for
titer atqꝫ induſtrie miniſterium tuum age: ut inter
tui ducis errores tua virtus emineat: nec te ruina
opprimat aliena: ſed tu potius ſi qua eſt via publi
ce humeros ſubijcias ruine: Rem difficilē: ſed ne-
qꝫ impoſſibilem: neqꝫ inſuetam iubeo: Ut enim ſe-
pe multis militibus obfuit vnius ducis ignauia:
ſic interdum vnius viri virtus ⁊ exercitium ſerua
uit ⁊ ducem. Neu ſim longior q̃ oportet: Tu res
ſuis in locis queres: mihi nominum ⁊ temporum
commemoratio ſola ſufficiet. Publius Deciꝰ bel-
lo Sannitico: Calphurnius Flamina bello puni-
co primo: Africanus minor bello punico tertio: tri
buni omnes militū ducumqꝫ ⁊ exercituum ſerua
tores: tanta eſſe tua virtus ac felicitas pōt: ut alie
na infamia eximiam in gloriam tuam uergat. An-
ceps ſane negocium: ſed extrema in neceſſitate vni
cum. Proinde utcunqꝫ alios fortuna rotauerit: tu
virtutis gubernaculum ſi mihi obſequi uolueris:
nec in pace: nec in bello: nec in vita deſtitues nec in
morte.

¶De infauſto prelio. Dia.LXXIII. ¶Do.

A T prelio victus ſum. ¶Rõ. Jā timor eua
a nuit: ſperare incipies: hec eſt horum ſeries
affectuum: Nam cum ſpes ⁊ metus de fu
turo ſint: iam ut futurū poteſt eē quod ſperes: ſic
futurū eſſe deſijt: quod timebas. ¶Do. Magno
prelio victus ſum. ¶Rõ. Tantū ne animo victus
ſis: Nempe ille ſi cecidit actum eſt. Meminiſti: ut
Marcellus prelio victus die proximo in aciem re
dijt: victoremqꝫ ſuum maiore q̃ ab illo pridie vi-
ctus erat ꝑlio vicit. Et Juliuſ Ceſar ad Durachiū
īferior: ad Pharſaliam mox ingēti prelio victor fu
it. Multi prelio victi: bello fuere victoreſ: Nō ca
dunt animi virorum fortium vnius lucis euentu:
non magnanimi tm̄ ſed longanimes ſunt: Victꝰ ho
die: cras pugnabis cautius. Ducis artem infauſta
prelia quaſi triſtes fidicꝫ edocēt magiſtri: atqꝫ ubi
ſit erratum plagis admonent: Sic agricolam ſte-
rilitas: architectum lapſus edium: equitem caſus
crebri: nautam graues acuunt procelle: errando di
B ſcitur. ¶Do. Victus ſum. ¶Rõ. Non eſt victꝰ ni-
ſi qui ſe victum credit: cuius ſpes obruta ⁊ extin-
cta eſt: cuius animus amara depoſuit. Aſpice ro-
manos animos: cum ſemper: tū ꝑſertim bello pu
nico ſecundo: non tam defectione ſociorum: nō cō
ſpiratione regum ac gentiū: non tot infelicibꝰ pre-
lijs ac ruinis pene ultimiſ victi ſūt: nulla vnq̃ apō
illos mētio pacis: nullum diffidētie ueſtigium: nul
la deniqꝫ niſi alta prorſus ⁊ inuicta cōſilia. Hoc ſa
ne quid eſt aliud q̃ virtute animi fortune duritiē
mollire: atqꝫ illam in pudorem ſui ⁊ amorē tui co-
gere? Tandē igitur ut dignū erat emerſere: ⁊ mil
lies ſtrati ſurrexere altius: ut non hoſtes tm̄ ſuos
modo tam formidabiles: ſed totū mox ex ordine
terrarum orbem virtus illis ac fortuna ſubijceret.

¶Dolor. Victus ſū fateor. ¶Ratio. Nunc de-
mū incipis noſſe fortunam: ⁊ hoc ſaltem boni fu-
giens inueniſti: Nemo ferme res magnas gratis
diſcit. Multos docet experientia: quos ſchola nō
docuit: ⁊ preceptoribus ſurdum caput hauſit ocu
lis quod auribus non ualebat. Nulla rerum hu-
manarum certior magiſtra q̃ aduerſitas: nulla diſ
cutiendis erroribꝰ aptior. ¶Do. Magno fortune
vulnē corrui. ¶Rõ. Surge ne iaceas: Nuſq̃ cla
rius q̃ inter fortune vulnera ꝓminet animi magni
tudo. Nūc noſce teipſum quantarumqꝫ ſis virium
ualde ictus intellige. ¶Do. Speratam victoriam
amiſi. ¶Rõ. Si inſperatam: prudentiam queſiui C
ſti: non ſperanda rerum permutatio videri debet.
¶Do. Victus ſū bello. ¶Rõ. Bello victꝰ liber
tatem retinet ac vitam: vitio autē victus utranqꝫ
amittit: quiſquis igitur illi ſuccumbit uere vincit.
¶Do. Victus ſum. ¶Rõ. Quid ſcis an illō ma-
gno Pompeio Theſſalico dictum: dicere ⁊ tibi cō
ueniat? Vincere peius erat: Ut dāni plus: ſic pec-
cati minus ſolet habere qui vincitur. Lucrum in-
gens quod optantes qdaꝫ: nō vinci modo ſed mo-
ri etiā elegerunt: Et profecto mercant egregie qui
morte corporis querunt anime ſalutem: ſed pleri-
qꝫ malis ſuis gaudent bonis aguntur: tanta ho-
minum mentes habet cecitas. ¶Do. Victꝰ ſum.
¶Rõ. Poteſt id quidem tibi nō ſcientie militaris
inopia ſed fortuito contigiſſe. Nuſq̃ enim fortu-
natior: ut ita dixerim: fortuna q̃ in ꝑlio: cū multa
alibi: illic oia poſſe illam perhibent. ¶Do. Prelio D
victus exceſſi. ¶Rõ. At nō cōtinuo nudus. Poſ-
ſunt arma victis auferri: uera autem bona que ſūt
arma animi etiam qui videntur victi retinent. Ea
eni ut ex incendio ac naufragio: ſic aduerſo ex pre
lio efferūtur: Nec illa tm̄ que in animis abdita fer
ro tangi nequeunt: ſed illa quoqꝫ que maxime peri
clitari in prelijs ac ferro expoſita videntur. Itaqꝫ
non quiſquis bello vincitur: bellicis ſimul ſpoliat
laudibus: licet etiam armis amiſſis ex acie fugien
tem: quodqꝫ eſt maius in acie pereuntem ſecū du
cis eximij nomen ferre: Nam ⁊ ad Thermopylaſ
Leonidam non tam victum q̃ vincendo fatigatū
inter ingentes ſtratorum hoſtiū cumulos occidiſ
ſe cum ſuis grece memorant hiſtorie: q̃ Deipho-
bo famam Maro approbat: ⁊ in cāpis Emathijs
ſi Lucano creditur ſtetit ordine certo īfelix acies:
Et nouiſſimo prelio quod in Africa cum Hanniba
le geſtum eſt: nec melius inſtrui aciem: nec acrius
potuiſſe pugnari: ut de victore victus: ſic ⁊ de vi-
cto itidem victor ipſe confeſſus eſt: uterqꝫ ingens
rerum talium eſtimator: Quid amiſit autē qui ue
ram artis ſue gloriam: ⁊ bene geſte rei conſcienti-
am non amiſit?

¶De bello ciuili. Dia.LXXIIII. ¶Do.

Ello q̃timur ciuili. ¶Ratio. Nomē hoc A
b a ciuibus tractum: ⁊ tu vnus es ciuium:
Vide ergo ne ⁊ tu vnus ſis huic malo fo-
menta prebentiū ⁊ virili parte culpe non careas?
Hic enim eſt mos alter alteꝝ inflāmat: donec ſin-
guli furorem publicum exciuerint: tum demū fu-
ror publicus ſingulos urget ac precipitat: nec vn
q̃ publicum malum a ſe incipit: q̃uis acceſſione
auctum totam infecerit: ſiue etiam euerterit ciuita
tē: ſi primā tamen queris originē ſingulorum: in

erroribus radicatum eſt. Hoc eſt autem quod ca-
uendū moneo: ne tu quoqꝫ vnus fueris ex his qui
uel materia uel flatu ciuile incēdiū aluerint. Mul
ti enim faciunt vnde mox querat: ꝛ q̄ſi ab altero
inflictū vulnus ſuis manibus factū lugent. Mul
ti iam ſuo incendio periere. Qꝫ ſi tibi nihli es con-
ſcius: pius eſt dolor boni ciuiſ in calamitate publica
ſed quem ſoletur innocentia. Humanis enim ma-
lis nullum flebilius culpa eſt: immo quidē: ut qui
buſdam maximis viris placet: nullū aliud eſt ma-
B lum. ¶ Do. Ciuili uexamur bello. ¶ Rō. In furo
re ciuium te ſequeſtrum pacis exhibe: ſi id fruſtra
eſt: at tu ſaltem pro libertate uel ſolus pro iuſtitia
partes fac: quod ꝛ ſi patrie fortaſſis inutile: at tibi
certe laudabile: Utriuſqꝫ rei exēplū: vna tibi urbs
dabit: Menenium Agrippam: ꝛ Portium Cato-
nem hunc nouiſſimum. ¶ Do. Implacabile ciuibus
bellum eſt. ¶ Rō. Si nil opis in te eſt: ambi alioſ:
increpa: deprecare: obſta: caſtiga: obſecra: ingē qui
bus potes publicam ruinam que priuatas in ſe cō
tinet: ꝛ cum nullius propria videatur: eſt omniuꝫ.
Deniqꝫ hinc pietate: hinc terroribus aīos placa. Si
nil apud hoīes proficis: deum ora: opta ciuium re
ſipiſcentiam: ꝛ ſalutem patrie: modiſqꝫ omnibus bo
C ni ciuis officium imple. ¶ Do. Bello ciuili reſpu-
blica in extremo eſt. ¶ Rō. Ne quid uel ciuilibuſ
uel externis bellis inopinum accidat: ne quis ipa-
ratum caſus opprimat: ſemper hoc vnū uolue ani
mo: nō homines modo ſed preter animos huma-
na omnia eſſe mortalia. Et ut hominibus: ſic urbi
bus ꝛ magnis imperijs ſuos morbos nunc extrin
ſecus obrepentes: nunc ipſum intra corpus exor-
tos in quibus ſunt ſeceſſiones ꝛ ſimultates ꝛ diſ
cordie ꝛ bella ciuilia: Eſſe omnibus conſtitutum
terminum qui preteriri non poterit: ſuum fineꝫ cū
ctis que videntur inſtare: ꝛ ſi paululum differa-
tur: affuturum tamen. Ubi ſunt urbes clariſſime:
fuiſſe ſiluas aſperrimas ꝛ futuras eſſe. Stulte de
ſe ſperare urbem aliquam quod aſſequi regina ur
bium Roma nequiuerit. Hoc inter fata hominum
atqꝫ urbium intereſſe: ꝙ illa propter innumerabi-
lem infinitāqꝫ frequentiam ꝛ vite breuitatem quo-
tidie in oculis ſunt: Hec propter raritatem atqꝫ
euū longius: vix ſemel multis in ſeculis ꝛ cum ſtu
pore cernuntur. Hec te cogitatio firmiorem con-
tra omnes caſus tam publicos q̄ꝫ priuatos faciet.
hec tibi demum ꝛ ſi non amenā at utcūqꝫ tolera-
bilē viam ſternet ad inopiam: ad exilium ꝛ ad mor
tem: docebitqꝫ hoc proprium patrie tue malū: qđ
omnibus eſt cōmune.

¶ De diſcordia aī fluctuātis. Dia. LXXV. ¶ Do.
A Animi diſcordia laboro. ¶ Rō. Nullum
a hoc bellum peius ne ciuile quidem. Illud
enim ciuibus inter ſe: hoc homini ſecū eſt.
Illud inter partes populi in plateis urbium: hoc
itus in anima: interqꝫ ipſas parteſ anime geritur.
Itaqꝫ cum ſit belli quedam ſpecies que plus q̄ꝫ ci-
uile belluꝫ dicit: ubi non ſoluꝫ ciueſ ſed cognati ēt
inter ſe pugnant: quale inter Ceſareꝫ ꝛ Pompeiū
fuit: de quo dictum eſt. Ille locus fratres habuit:
locus ille parentes: quanto hoc bellum iuſtius no
men id uendicat: ubi non pater contra filium: nec
frater aduerſus fratrem: ſed homo ipſe contra ſe li
tigat: quo durante litigio nulla quies animo: nulla
poteſt eſſe ſecuritas. ¶ Do. Diſcordat animus: ꝛ
diuerſis ſecum pugnat affectibus. ¶ Rō. Diuerſi
tatem illam abijce: Unum uelle incipe: tunc cōpo- B
ſita erit ꝛ immota pax animi: cum diſcordes affe-
ctus quaſi ſeditioſi ciues in vnam conuenerint uo
luntatem. Alioquin ut cōtrarij ꝛ corrupti humo-
res febrem corporꝝ: ſic contrarij affectus febrē pa-
riūt aīorum: que tāto eſt periculoſior: quāto ꝛ ani-
mus corpe eſt nobilior: ꝛ eterna mors terribilior
tpali: Utrobiqꝫ tm̄ adhibitum tēperamentū ꝛ eq̄li
tas quedam ad ſaluteꝫ eſt via. ¶ Do. Pugnat ani
mus nec qđ uelit eligit. ¶ Rō. Maluꝫ ſimul mali
ꝙ cām ſtringis: qr nempe non eligit ideo pugnat.
Eligat ꝛ confeſtim pugna ceſſabit. Eligat dico bo
num uelle: Nam ſi malū magis magiſqꝫ certabit:
Uitia enim inter ſeſe pugnant. Semper virtutum
concordia ſūma eſt. ¶ Do. Animus in ptes ſciſſuſ
diſſidet. ¶ Rō. Animū in tres ptes diſtinxere phi
loſophi: quarum pmam in arce: hoc eſt in capite lo
cauere: moderatricem vite humane: celeſtem: ſere
nam: ſemper deo proximam: ubi tranquille hone-
ſteqꝫ uoluntates habitant. Duarum reliquaꝝ alte
ram in pectore ubi ire eſtuant atqꝫ impetus: Alte-
ram ſubter pcordia: ubi concupiſcentie atqꝫ libidi-
nes: duplex huius pelagi tempeſtas: qđ agēdum
igitur tibi ſit vides. Fac qđ Menenius ille cuius
pauloāte memini: pſuaſit plebi ut ſubeſſe patricijs
in aīum induceret: quo ipetrato: urbem ſciſſam in
duas: ad vnitatem ſalubrici ꝯſilio reduxit: Et tu
coge: uel ꝯſilio: uel vi partes ignobiles parere no-
bilibus: tum demum ꝛ non aliter animi pacē ſpe-
ra: qua ſublata qđ aliud q̄ꝫ uaga ſemper ꝛ ꝓpoſiti
inſcia: ꝛ fluctuans ꝛ inconſtās vita hoīuꝫ eſt ꝛ ce
ca prorſus ꝛ miſera? Multi prius ex hac vita ab-
eunt q̄ꝫ quid uelint ſciant. ¶ Do. Fluctuo in conſi C
lijs nec quid ueliꝫ ſcio. ¶ Rō. Iā dixi: multis hoc
accidere: non vno aliquo tm̄ in tpe ſed ꝛ in oī vita
ꝛ uſqꝫ poſt vite fineꝫ. Et profecto ex oībus que di
xiſti: dicturus ue es: vix hoc malo peius aliquid
inuenies. ¶ Dolor. Fluctuo ꝛ in diuerſum agor.
¶ Ratio. Maximum argumentum male ſe habē
tis animi fluctuatio eſt. Ut enim corpus egrum ſe
pe thoro uoluitur: ſic eger animus conſilijs agita-
tur: de quo vix ulla mihi ſpes ſaluꝫ parūper abeſt:
quin melius ſperem de homine vitijs pertinaciter
inherente: qui ſi ꝯuerſus fuerit ad virtutes: in his
forſitan conſtans erit: q̄ꝫ de homine uario: nullis
ſe conſilijs applicāte qui ꝛ ſi boni aliqđ inceperit:
non conſiſtet neqꝫ perſeuerabit: indocilis ſtare. Et
fieri poteſt ut de hoc intelligere liceat Senece il-
lud obſcurum: Quod tota vita elabitur aliud agē
tibus: modo enim hoc modo illud agentes nunq̄ꝫ
idem: ſemper aliud agere ſunt dicēdi: q̄ꝫuis ꝛ ali-
os ſenſus locus ille recipiat. ¶ Do. Inter uarias cu
ras iactor. ¶ Rō. Quaſi iter tumidos fluctus vite
tue puppis ꝯſilij iops ꝛ magiſtro deſtituta cōcuti
tur naufragio proxima: ni tu illam dum nondum
manu clauus excidit tuto aliquo ꝛ ſalubri ſiſtas in
portu iactiſqꝫ ancoris conquieſcas prius q̄ꝫ te ani D
mi tempeſtas oppreſſerit. ¶ Dolor. Fluctuo ꝓpo-
ſiti incertus. ¶ Ratio. Hinc preter anime pericu-
la: que innumerabilia ꝛ immenſa ſunt: ipſe quoqꝫ
aris habitus prodit uarius ꝛ inconſtans: ſimiliſ-
qꝫ animo a quo vultus fingitur: ut ait Cicero: dū
qꝫ hoc in ſtatu fueris: nunc letus: nunc triſtis: nūc
pauidus: nunc ſecurus: nunc celer: nūc tardus in-

cedes inſigni uarietate conſpicuus:quale aliquid traditur de Lucio Catilina:At ubi te primum cõpoſueris atqꝫ ad vnum aliquid direxeris : vnum uelle ceperis:quod bonum utiqꝫ ſit oportet:quoniã natura maloꝝ ſemꝑ uaria eſt:Ubi hoc inq̃ feceris:preter animi quietem rerum optimam vniformitas quoqꝫ vultus ac tranquillitas conſequetur:nec ſpe ulla:nec metu:nec merore mutãda nec gaudio:res quidem uenerabilis ⁊ paucoꝝ hoīuʒ: que apud ueteres grecoꝫ in Socrate apᷣ ueſtros in Lelio laudata eſt. Poſtremo ṽo in principibus ueſtris Marco Antonio ⁊ Aurelio Alexandro.

¶ De ambiguo Statu. Dia.LXXVI. ¶ Do.

A a Mbiguo in ſtatu ſũ. ¶ Rõ. Quid eſt que ſo de quo ambigis? Moriẽdũ ne mortalibus:an ſpernẽda que fugiũt ⁊ nullã in proſperis ſpem habendã:an ineuitabiles caſus reruʒ eſſe ſed tolerabiles:nec flecti qdeʒ ſed frangi poſſe fortunã? At hec oïa certa ſunt. ¶ Do. Ambiguo in ſtatu poſitus qd de me futuꝝ neſcio. ¶ Rõ. Ubi: qñ q̃liter moriaris ambigere qdeʒ potes:mori autem oportere:nec male mori poſſe:qui uſqꝫ in finẽ bene vixerit:nec cito mori qbuſuis in ſpatijs vite viri boni munus ipleuit:Uel ſi id nõ licuit:at ſpeʒ dedit:nec alibi q̃ in patria qui munduʒ omnem ſibi pr̃iam fecit:nec alibi q̃ in exilio:qui uerã ſuſpirat ad pr̃iam:dubitare ni deſipis nullo potes modo. Unde igit̃ iſte ambages? de fortuna forſitan: an tibi fidem:quod vix ulli vnq̃ fecit? an ſuos potius mores ſeruat tanq̃ pelagus procelloſum : nũc ficta tranquillitate fallax : nũc fluctibus altis

B minax:nũc horrida naufragijs? Ne de hoc quidẽ ipſo:ſi qua tibi experientia rerũ eſt:dubitatio ulla ſupererit:q̃uis enim euẽtꝰ ambigui:ipſa tñ ambiguitas:ipſa ⁊ virtꝰ que te inter incerta certũ faciet: certa eſt:cui cum te totũ dederis:ꝓuiſa omnia nihil erit ambigui. ¶ Do. Ambiguus ſtatus eſt mihi. ¶ Rõ. At non ambiguus deo:id ſat eſt:illi teipſum fidens crede: ⁊ dic ei. In manibꝰ tuis ſortes mee. Id cũ pie feceris:pone metũ:pone ambiguitatem:pone ſollicitudinẽ. Ille ſcit qd de te acturꝰ ſit:nullius rei dubius:parua qdeʒ ſed firma in nauicula magnum ſulcas mare. Fidus tueqꝫ ſalutis amantiſſimus gubernator eſt:Quid refert an viã uector ignoret ſi magiſtro nauigij nota eſt.

¶ De vulneribꝰ acceptis. Dia.LXXVII. ¶ Do.

A v Ulneribus crucior grauiſſimis. ¶ Rõ. O ſi aïe tue vulnus aſpicias:q̃ tibi hec leuia videant̃:ſed uos delicatiſſima corꝑa inſenſibiles pene aïas habetis. Altera ueſtri ꝑte nihil: altera pati oïa parati:qᷣqꝫ eſt funeſtiꝰ non ſentire. ¶ Do. Uulneribꝰ inflictiꝫ afficior. ¶ Rõ. Hoſtiliꝫ mucro loricã penetrat:nõ aïuʒ. Ille niſi ultro ſuis ſeſe armis ſpoliet inuiolabilis ferro eſt. Diſputatũ habes a magno quodã viro:paruo qdeʒ ſed arguto uolumine:neminẽ ledi poſſe niſi ledat̃ a ſeipſo: Cui ſententie:q̃uis ab opinione hoïum uehementer abhorreat : pro veritate ſubſcripſerim. ¶ Do.

B Grauiſſimis multiſqꝫ vulneribus laniatus ſum. ¶ Rõ. Nullũ vulnus grauius eſſe põt q̃ ad mortẽ:talia ṽo vno in corꝑe multa eſſe non poſſunt. Si vnũ ergo grauiſſimum:reliqua oïa leuia ſint oportet. Tribꝰ ⁊ viginti vulneribuꝫ cõfixus Ceſar:vnũ non amplius letale habuit:ut ſane fuerint cuncta letalia : plus ne q̃ ſemel mori potuit? Multa lʒ ac ꝓfunda ſint vulnera:vnus eſt vulneꝝ effectus: quorum ſepe etiã in corpus extinctum inhumana repetitio nõ vulnerati penã:ſed ſeuitiã vulnerãtis exaggerat. ¶ Do. Uulneribꝰ debilitatꝰ ſũ. ¶ Rõ. Sic utinã ſimul debilitata ſuꝑbia cũ ſororibꝰ ſuiꝫ: acceſſerit vulneruʒ comes humilitas:ne de nihilo ſcriptũ ſit:Humiliaſti ſicut vulneratũ ſuꝑbuʒ: Bonum vulnus ⁊ utile qᷣ pluriũ ac maioꝝ vulneruʒ medicina eſt. ¶ Do. Uulneribus deformatꝰ ſum. ¶ Rõ. An adoleſcentis illius obliuiſceris : cuius mẽtio bis in hoc ſermone incidit:Sero qdẽ ſpõte faceres qᷣ ab alio factũ gemis. ¶ Do. Trãſuerſo

C vulnẽ facies exarata eſt. ¶ Rõ. Nõ vulnꝰ ſed cauſam vulneris attendo. Iuſto cicatrix bello parta miris modis honeſtat faciem:Uiri fortis ſpecioſum pro iuſtitia ſuſceptũ vulnus multoqꝫ ſpecioſior eſt mors. ¶ Do. Uulnere accepto claudus ſuʒ. ¶ Rõ. Dictũ tenes Horatij Coclitis:qui cũ die illo quo mirabili magis q̃ credibili fortitudïe atqꝫ conſtãtia ſolus Tuſci regis exercituʒ ſupplicio in ponte ſuſtinuit:teſtudine ſuoꝝ manibꝰ a tergo fracta ⁊ collapſa hoſtibus clauſum iter ſentiens:utqꝫ erat armatus ⁊ mille hinc atqꝫ illinc miſſilibus circumuentus : ex alto ſe in tyberim ꝓieciſſet vnoqꝫ cum vulnere vnde claudus manſit inter ruẽdũ accepto:nando ad ſuos corꝑe reliquo incolumiꝫ perueniſſet. Idqꝫ vitiũ ſibi poſt tp̃s ipetitione honoris obijceretur:ſic eluſit aduerſariũ:Minime eniʒ inqt claudico:ſed ita dij imortales uoluere:ut per ſingulos paſſus meminerim triũphi mei:Preclarum plane factiſqꝫ par dictum. ¶ Dolor. Manum vulnere perdidi. ¶ Ratio. Si leuam:damnum leuius:At ſi dextram:Marci Sergij viri fortiſſimi remedio uti licet:qui hac manu bello punico amiſſa ſibi ferreã fabrefecit:cum qua multis ac trucibus prelijs:nõ ocioſus bellator interfuit. Id ſi parum ſucceſſerit:dextre offm̃ in ſiniſtrã trãſfer. Noſti ut Ceſareus miles Attilius bello Maſſilienſi: cum iniectam puppi hoſtili dextram amiſiſſet:leua prehenſam tenuit donec pelago mergeretur.

D ¶ Do. Utraqꝫ manus ferro abſciſſa eſt. ¶ Ratio. Ubi plus licẽtie fortuna : ibi plus negocij virtus habet:fortune tamen oïs aculeus virtute contũditur:hac armatus ẽt ſine manibus fortis erit. Memento Cinigeri Athenienſis:qui poſt Marathoniam pugnam : opus immortale Melciadis hoſtibus ad naues profugis imminens:obtruncata manu dextra qua vna nauium fuge plenam ſtrinxerat:ſiniſtram mox adhibuit:qua rurſus abſciſſa fere in moreʒ morſu poſt affixo ſic tenuit quos aliter nõ ualebat. Nec tibi miles ille Cannẽſis exciderit:qui vulneribus uſu manuum priuatus contra ſuis intentum ſpolijs victores:qᷣ vnũ ſibi ſupererat dentibus quidem pro manibus uſus eſt: ceruicemqꝫ eius arreptaʒ ulnis implicuit nec laxauit prius q̃ auribus truncis ac naribus:os hoſtis lacerum tuens:ſeqꝫ ultus moriens iam letior expiraret:Ferocia hec:Illa ſuauiora mitibuſqꝫ animis aptiora remedia:ut ſemper ceu rem fragilem caducamqꝫ teqꝫ uelociter deſerturaʒ corpus aſpicias:ut cũ id euenerit:nec ꝯcidas nec mireris qdẽ ſed exteriore mẽbroruʒ miniſterio amiſſo in ipos aïe ſinꝰitimos te ꝯuertas:ubi iuenieꝫ aliqd magnifice loquẽdũ agẽdũqꝫ:nec lingua opꝰ eſſe nec manibꝰ. ¶ Do. Uulneribus deformatus ſuʒ. ¶ Rõ. E

Dixi iam:immo ſi cauſa vulnerum pulchꝛa eſt:ho
neſtatus ac inſignitus viri quidem foꝛtis pꝛo iuſti
tia magnuꝫ aliquid aggreſſi durumqꝫ aliquid per
peſſi:non fedis frons ſulcata vulnerib⁹ videri de-
bet:ſed notis ſtellata fulgentibus:neqꝫ vͦo cicatri
ces aut vulnera ſed virtutis ſunt dicenda ueſtigia
⁊ pꝛeclaris affixa frontib⁹ ſigna meritoꝝ. Pꝛoin-
de ſi Ceſareum illũ quoqꝫ Cẽturionẽ Ceſiũ Sce-
uam mire viꝝ foꝛtitudinis ſed iuſtitie nulli⁹:mille
laceꝝ ꝑfoſſumqꝫ vulneribus hoſtes quoqꝫ uenera
ti:⁊ ꝓpter vnius virtutis admirationẽ vulnera ip
ſa deoſculantes armorum fragmina ⁊ ſagittas ⁊
tepenti cadauere eductas deoꝝ templis ceu ſacrũ
aliquid affigebãt. Quid de foꝛtis iuſtiqꝫ viri pꝛe-
cioſis vulneribus ſentiendũ ſic intelligis. ¶ Do.
Uulneribus multis infirmus ac defoꝛmis ſum.
¶ Rõ. Curate miſeri vulnera: niſi nunc ſanentur
heſura perpetuo. De his enim terra viderit que il
la conteget conſumetqꝫ:cicatricoſaqꝫ coꝛꝑa excipi
ens:plana reſtituet. ¶ Do. Inflicto vulnẽ hac aut
illa parte coꝛporis truncus ſum. ¶ Rõ. De parti-
bus litigas:totum ilico relicturus.

¶ De rege ſine filio. Dia.lxxviii. ¶ Do.

A R[r]Egnum eſt mihi non filius. ¶ Rõ. Paruꝫ
ne tibi igitur ſollicitudinum ⁊ curarum
regni onus impoſuit niſi filij inſuꝑ põdus
acceſſerit? Sarcinij ueſtrij delectamini ⁊ dulce eſt
uobis ſub faſce ſuccumbere. Nullũ publicuꝫ pon-
dus regno grauius:nulla pꝛiuata ſarcina grauioꝛ
q̃ꝫ filius etſi nulla charioꝛ. ¶ Do. Cui regnum di
mittã:nullus eſt filius? ¶ Rõ. Dimitte ciuibus li
bertatem: nil illis gratius: nil te dignius potes.
Fuerunt qui viuentes nec ſucceſſore carentes hoc
ipſum facere meditati ſunt: Hiero Syracuſius ⁊
Auguſtus Ceſar. Quãto vͦo ſatius fuerit multis
benefacere cum poſſis: q̃ꝫ optare ut vni malefaci-
as? Quid eſt aũt melius:qd dulcius q̃ꝫ in liberta-
te viuere:quid peius:quid periculoſius q̃ꝫ regna-
re? ¶ Do. Non eſt filius quẽ heredẽ regni faciam.
¶ Rõ. Nõ eſt tibi materia perpetuãde tyrãnidij:
Nam quid ſunt aliͦ regna q̃ꝫ uetuſte tyrãnides?
Non fit bonum tempore qͦ natura eſt maluꝫ. Ad
de quod perſepe qui in regna ſuccedunt a maiorũ
ſuorum calle diſcedunt: Exemplo ſunt Hierony-
mus Siculus tyrannus: ⁊ Jugurtha Numidic⁹:
qui romanorum amicitiã tanta fide ab auis tanqꝫ
fideliter diu cultam:cuꝫ ſua uterqꝫ ꝑnitie:alter in
ſolentia:alter perfidia violarunt. Non habes igi-
tur ſucceſſoreꝫ regni:nõ habebis tuoꝝ actuũ euer
ſorem:ſed habebis populum tui nois amatoreꝫ ⁊
cultorem:tui memorẽ:libertatis tibi per ſecula de
bitorẽ. Bene tecũ egiſſe foꝛtunã credito: ⁊ melius
multo ꝙ filiuꝫ tibi uel abſtulit uel negauit: q̃ꝫ ꝙ re
B gnum dedit. ¶ Do. Sine filio rex ſum. ¶ Ratio.
Nunc honeſtius atqꝫ liberius regna: Sepe amoꝛ
filioꝝ ab amore virtutis aium deflexit. Legiſti ut
apud Tapꝛobaneꝫ inſulã ingẽtem:que longe trãs
indiam in orientali ſedet oceano:per tranſuerſum
diametrum obiecta bꝛitannie:rex arbitrio populi
conſentientis eligitur:vir ex oibus optimus. Ni-
hil ſanguis:nihil opes pꝛoſunt: Omne ſuffragiuꝫ
de virtute oritur:ita ut nunq̃ꝫ iudicio fauoꝛ offici
at. Sancta ⁊ felix electio que ad noſtros reges uti
nam ꝑueniſſet:neqꝫ malis peiores ⁊ peiorib⁹ peſſi
mi ſuccedẽtes oꝛbẽ terraꝝ tradita per manus ne-
quitia ac ſuperbia coꝛrupiſſent. Illic tamẽ quantũ
libet optimus ac perfectus vir vnanimi ſententia
oium compꝛobatus:ad regnum tamẽ non perue-
niat niſi ⁊ ſenex ⁊ filijs carens:ne aut etatis fer-
uoꝛ aut filij amoꝛ tranſuerſuꝫ quo non expedit ani
mum agat. Ita qui ⁊ ſi filium habet:ad regnũ nõ
aſſumit: ⁊ ſi poſt regnuꝫ illi foꝛte fili⁹ natus ſit:ſta
tim regno cecidit. Neqꝫ eniꝫ pꝛudẽtiſſimi viri poſ
ſibile opinati ſunt ut idem animus ſimul ⁊ popu-
lum curet ⁊ filium.

¶ De regno amiſſo. Dia.LXXIX. ¶ Do.

R[r]Egno excidi. ¶ Rõ. Jam ſolatij gen⁹ eſt fi A
liũ non habẽ. ¶ Do. Regno excidi. ¶ Rõ
Utilis caſus:in pꝛecipiti ſedebas: ſaluus
in plano depoſit⁹: ⁊ ꝑiculoſam altitudinẽ poſt ter
ga reſpiciens:videbis te regni ſolio deſcẽdentem:
ad pꝛiuate vite requieꝫ aſcendiſſe. Et ſi nulla eſt ſi
ne ſecuritate iucũditas:nulla felicitas:aliq̃ꝫto iu-
cundius te:aliquãtoqꝫ felicius atqꝫ ita altius eſſe
q̃ꝫ fueras cognoſces. ¶ Do. Regno depulſus ſuꝫ.
¶ Rõ. Habeto gratiã depellẽti:duꝝ aurib⁹:aio li
quidũ qͦ iubeo. Depulſus enim es vnde erat ab-
eundũ: ⁊ qͦ ſponte debueras coact⁹ facis. Optã-
da vis eqdem nõ deflenda. Nam qs pudoꝛ homi
nem natum aut regnuꝫ ſuꝑ hoies optare:aut ſe pa
rem factũ hoibus indignari: ſi excellere pulchꝛũ
atqꝫ optabile:qd ni omniuꝫ pulcherrime rei excel
lentie exoptanda ſit? Nõ ſuꝑbie igit̃ neqꝫ licentie:
ſed virtutis:ex qua uera diademata regum nõ ex
gemmis auroqꝫ fieri: Nemo tã auri cupidus aut
gẽmarum eſt qui neget: Quis aũt queſo hoiuꝫ nõ
videt:inter hoies ꝑ̃ncipatum humanitati debitũ:
non opibus que opulentũ hoiem faciunt:non hu-
manum magis atqꝫ ita nec meliorem certe nec ho
minibus altiorem? Sed hic vnus ex multis erro-
ribus ueſtris eſt in excellentie appetitu: q̃ꝫ in ſua
ſede ꝯtentã ubi nõ eſt queritis:nõ videntes conſe
quentiam reꝝ uerã ⁊ cauſaꝝ. Sicut enim inter di
uites diuitijs:inter robuſtos viribus:inter foꝛmo
ſos foꝛma:inter diſertos eloquentia: Sic ꝓfecto
inter hoies humanitate ꝑ̃cellit̃. ¶ Do. Regia de
ſede cecidi. ¶ Rõ. Si incolumis perrarum. So-
lent enim qui ſic decidũt perire regnoqꝫ ſimul at-
qꝫ aia ſpoliari:qbus illa relinquit̃:trãquillioꝛ gra-
tioꝛqꝫ ſi ſapiunt vita eſt: Qͦ illos minime latuit:
qui non collapſi aut depulſi:ſed ⁊ ſtãtes ⁊ uolen-
tes:aut imperio ceſſere:aut pontificatũ iam ſubli-
miorẽ regnis ⁊ imperijs reliquere. In qbus Dio
cletianus claꝝ nomen habet:qui dimiſſuꝫ ultro ad
imperiũ reuocat⁹ ſpꝛeuit opes turbidas:ancepſqꝫ
faſtigiũ ⁊ queſitũ ab alijs querendũqꝫ tãtis cedi-
bus rurſus oblatum exꝑtus exhoꝛruit: ⁊ philoſo
phice grauiterqꝫ cuꝫ amicis iocans:oleribus que
in hoꝛtulo ſuo ꝑ̃uatus ſibiipſe plantauerat:poſtha
bendũ cenſuit. ¶ Do. Regia arce detruſus ſum. B
¶ Rõ. Latentium illa diſcriminum plena erat:in
ter que dudum cecus animi:quibuſdam uelut au
reis nec minus urgentib⁹:qꝛ fulgidis manicis at-
qꝫ compedibus:tenebaris:quibus nũc ſolutus lu
mine reddito quod foꝛtuna ſuis auferre ſequaci-
bus ſolita eſt:illius circulatricis inſtabiles ludos
vides. Et quis auarus adeo:ut nõ auro viſum re-
dimat:eligatqꝫ inopẽ magis integritatem nobiliſ-
ſimi ſenſus: q̃ꝫ diuitem cecitatem? Atqui non mi-
nus nobilis:ſed ſine comparatione nobilioꝛ animi

viſus eſt q̃ corporis: Jllum gaude regni nutantis
ĩpẽdio redemiſſe: rem magnã paruo precio: neq;
rem vnam tãtum: non modo enim cecitas cum re-
gno abijt: ſed libertas redijt: publico ſeruitio libe-
ratus es. ℭ Do. Regia exuor maieſtate. ℭ Rõ.
Chlamys regia ſceptrũq; ⁊ diadema: crede exꝑ-
tis: põderoſiſſima rerũ ſunt: multiplici leuatus fa-
ſce queri deſine. ℭ Do. Regnũ amiſi. ℭ Rõ. Jm
mo quidẽ euaſiſti ⁊ nudus ex ĩgẽti faſtigio enata
ſti: Solẽt terre redditi querelas ꝓmere uotaq; ſol
uere. ℭ Do. Regni felicitatẽ ꝑdidi ℭ Rõ. Seu
felicitatẽ miſeram: ſeu felicẽ miſeriã dici mauis:
hanc fateor ꝑdidiſti: ſeu utranq; ſimul falſam feli-
D citatẽ ueramq; miſeriã. ℭ Do. Regnũ ſimul ac po
tẽtiam regiaſq; opes perdidi. ℭ Rõ. Gaudẽdũ
ꝑditis que te perdere potuiſſent. ℭ Do. Regni po
teſtate careo. ℭ Rõ. Et regni curis ⁊ caſib⁹ quo-
rum tedio atq; odio quidã ſolio excedere uolue-
runt: quod ut uellet: Auguſtũ modeſtia: Neronẽ
met⁹ impulit: Nõnulli etiã exceſſerũt: ut pauloan-
te memoraui. Jd qui uelle nõ poteſt (Sunt enim
ꝑuicaces ⁊ indomite uolũtates) neceſſitati ſaltẽ
victoriq; ſuo gratias agat ad eũ ſtatũ vi redactus
quẽ optaſſe debuerit. Primũ boni animi uotum
eſſe debet: honeſta ↄſilia libẽter amplecti: ꝓximũ
uel coacte: Quod magnũ illũ Syrie regẽ non ꝑte
rit Antiochũ: qui omni que cis taurũ eſt Aſia ꝑua
tus: ſenatui populoq; romano gratias agebat qꝺ
eum magna nimis ſollicitudine liberatũ ad medi-
ocria redigiſſent. Facete quidẽ ille ſi ficte: ſapiẽter
grauiterq; ſi uere. ℭ Do. Regni e ſolio deſcẽdi.
ℭ Rõ. Dicebã ſuꝑbie ĩpudẽtis: addam ⁊ amẽtie
negligẽtis eſſe conditionis oblitũ faſtidire: qꝺ ſis
eẽ uelle qꝺ nequeas: Nõ pñt oẽs hoĩes reges eẽ
ſit ſatis eſſe homĩes: quid nõ ſui regni auidis ſua
ſordet humãitas: Quieſcite miſeri: bene ſecũ agi
putãt hi qui reges eſſe deſierint. Cum enim dura
omniũ mortaliũ: tum duriſſima regum ſors: quo-
rũ ⁊ vita innocẽs labori ⁊ ſcelerata infamie: atq;
utraq; periculis expoſita: quocũq; ſe uerterit diffi
cultatum ſcopulos rerumq; naufragia circa ſe vi-
dẽt: Hinc erupiſſe tu miſerum ducis: nil vnq̃ tibi
felicius accidit q̃ quod miſerrimum arbitraris.
E ℭ Dolor. Regnum meum ad alium tranſlatum
doleo. ℭ Ratio. Non tuum certe: ſed fortune: que
ſi donare illud tibi potuerat: cur auferre cum ue-
lit ⁊ transferre non poſſit? Uide autem ne preter
trãſferentis uolũtatem: que ſola ſufficiẽs eſt: alie
etiam cauſe fuerint trãſferendi: Jlle ſcilicet quas
ꝗdam ſapiẽs vir expreſſit: Regnum ĩqt a gente
in gẽtem trãſfertur ꝓpter iniuſtitias ⁊ iniurias ⁊
cõtumelias ⁊ diuerſos dolos. ℭ Do. Rex eſſe de
ſij. ℭ Rõ. Hõ eſſe incipis. Ea eſt enim regnum in
ſolẽtia: ut qꝺ eſſe dignatus eſt dici ſe hoĩes dedi-
gnẽtur.

ℭ De Proditione. Dia.LXXX. ℭ Do.
A Roditus ſũ ab amicis. ℭ Rõ. Hoſtibus
p credo: Si amici enim eſſent: nõ te ꝓderent
ℭ Do. A familiaribus ſum ꝓdit⁹. ℭ Rõ.
Ambiguum eſt nomẽ: ⁊ familiaris amicus ⁊ fa-
miliaris hoſtis dicitur: quo periculũ maius vita
hominum nõ habet. ℭ Do. Proditus ſum ab eis
quibus ante alios fidebam. ℭ Rõ. Uix fallit̃ qui
nõ fidit. Enimuero quo maior ꝗſq;: eo minus põt
tute fidere: eoq; plus fidere ac pluribus eſt neceſ-
ſe. Unde fit: ut cum commune: tum uel maxime re
gium ſit ꝓdi: neq; omnino ullum genus tam ob-
noxium huic malo: Proditus a ſuis: ut fama eſt:
Priamus: Proditus Minos: Nyſus: Oethes:
Agamemnon: Alexander: ⁊ ante ipſum Darius.
Proditi ex noſtris Romulus: Tarquinius Pri-
ſcus: Seruius Tullus: Africanus minor: magnuſ
q; Põpei⁹ ⁊ Julius Ceſar: ⁊ mille alij: uel reges:
uel regibus altiores. Et ꝗd proditos loquor: qua
ſi querẽdi ſint? Quis autem non proditur ⁊ in ꝑ-
uis quotidie ⁊ in magnis: niſi cui nullus eſt penit⁹
a quo prodi poſſit? Proditus ad extremum Chri
ſtus: nec regum peſte terreſtriũ celeſtis ille rex ca
ruit. ℭ Do. Proditus ſum magiſq; meorum frau B
dibus: q̃ ꝓprijs tãgor incommodis. ℭ Rõ. Pie
id ꝗdem ac magnifice: Nam ⁊ Africanus ille cui⁹
proxime memini ſeſe territum: nõ tam mortis me
tu q̃ inſidiarum a ſuis apud Ciceronem dicit: Ue
rumtamẽ neutro nimium tãgi debes: quãdo enim
ita iacta ſors eſt ut lucrũ ac perfidia ꝓditoris: bo
na fides damnumq; ſit ꝓditi: elige utrum mauis.
ℭ Do. Proditor me fefellit. ℭ Rõ. Plus ille ſibi
nocuit q̃ tibi: te prodidit: ſe perdidit: te pupugit:
ſe cõfodit: te dum ſpoliat ſe ꝑimit. Tibi enim re-
gnũ forte uel opes: ſibi aĩam: famam: conſcientie
quietem cõuictumq; hominum eripuit. Nil ſcele-
ſtius proditore: nil turpius ſol videt: cuius obſce-
nitas tanta eſt: ut qui artificio eius egent execren
tur artificem: ⁊ qui ceteroꝝ ſcelerum famam que
rũt: huius ĩfamiam reformidẽt. ℭ Do. Proditus
ſum. ℭ Rõ. Proderit forſan ne tam facile iterum
ꝓdi poſſis. Multi ſepe paruis damnis admoniti:
magnis occurrere didicerunt.

ℭ De amiſſa Tyrannide. Dia.LXXXI. ℭ Do.
Yrannidem amiſi. ℭ Rõ. Si utile damnũ A
t eſt amiſiſſe regnum: quanto eſt utilius ty-
rannidem amiſiſſe? Et ſi enim: ut dixi: cũ
de rege ſine filio loqueremur: pene oĩa regna ty-
rannides fuerint: tempore tñ queſierũt robur: ac
obliuione hoĩum uelum ſibi iuſtitie texuere: tyrã-
nidis iniuſtitia ſimul ac nouitas odioſa eſt. ℭ Do.
Tyrannidem depoſui. ℭ Rõ. Sarcinã reipubli
ce grauem: tibi ꝑiculoſam: nulli bono utilem: dam
noſam multis: oĩbus odioſam. ℭ Do. Tyrannidẽ
exui. ℭ Rõ. Ne ſis nudus: ĩdue iuſtitiam: mode
ſtiam: parſimoniam: honeſtatem: pietatem: clemẽ
tiam charitatem: ueſtes optimas: quibus cõparã
dis: nullo opus eſt auro: ſed ſola animi uolũtate.
Ueſtes paratas bonis oĩbus: tyrãnis uel incogni
tas uel inuiſas: qui margaritis ac purpura obuo-
luti: humanitate interim ac virtutibus nudi ſunt.
ℭ Do. Ciues mihi tyrannidem extorſerũt. ℭ Rõ.
Libertatem ſibi debitam receperunt: vitam tibi
inde debitam reliquerũt: Tu hãc ciuibus tuis de-
bes: qui tibi ꝑter odium nihil debẽt: Jta pro gra-
tiarum actione querimoniam inſtituis. At iã pri-
dẽ mos iſte percrebruit: ut qui fecit iniuriam que
tur: qui paſſus eſt ſileat. ℭ Do. Longa tyrannide
ſpoliatus ſum. ℭ Rõ. Seruierũt tibi ꝗbus forſi-
tan te ſeruire dignius fuit: nũc iniuriam longi ⁊ iu
ſti ſeruitij finem uocas: cum iuſtitie principium in
iuſtitie finis ſit: ut ſi multorum calamitates popu
lorum vnius hominis pauiſſe licentiam turpe fu-
it: pulchrum ſit paſcere deſijſſe: deq; hoc cõqueri
impudentie ſit extreme. ℭ Do. Longa tyrannide

C ſum deiectus. ¶ Rõ. Spõte deſcẽdiſſes melius:
optime vͦo nõ aſcendiſſes: Nũc qualitercũq̨ deſcẽ
diſſe: bonũ ideo: quia iuſtum melior q̨ coacta iuſti
tia: q̃ uolũtaria iniuſtitia eſt. Audite impiũ tyrã
nũ apud inferos exclamãtẽ: Diſcite iuſtitiã moni
ti. Audite ⁊ me apud ſuperos exhortantẽ: Diſcite
iuſtitiã uel coacti. Hec enim tẽpeſtiua: hic utiliſq̨
ni reſpuit: Illa ibi admonitio utiq̨ ſera ẽ: Fruſtra
enim diſcit qͦd fieri amplius nõ põt. Ponite vͦo iã
tumẽtes animos: ſuperbũq̨ ⁊ ferox dñandi uotũ
ponite: ⁊ ſi nõ prius ſaltẽ poſt tyrannidẽ amiſſam:
tyranni eſſe deſinite ⁊ optandi: quod iam aſſequi
nõ poteſtis: finẽ facite: ſi nõ iuſtitie ſaltẽ uerecun
die hoc preſtate: ut mutatis moribus ⁊ nouo habi
tu mẽtis aſſumpto amiſſione diuitiaꝝ ditiores fa
cti quantũ fortune detrahitur: tantũ animis addi
diſſe videamini. Nunq̃ ne igit̃ aduertiſtis: ut non
ſolus ille rex regũ ⁊ dñs dñantiũ oĩpotens a quo
omnis poteſtas eſt in celo ⁊ in terra: manũ mune
ribus ſuis plenã ⁊ extẽdit ⁊ retrahit: occultis ſe
pe iuſtis ſemper ex cauſis ſed tẽporalis quoq̨ rex
regẽ: tyrannus tyrannũ: ⁊ gẽs gentem deijcit atq̨
peſſundat. An vͦo nec prophetã illũ querulũ audi
uiſtis: Et cõgregabit inquit quaſi harenã captiui
tatẽ: ⁊ ipſe de regibus triũphabit: ⁊ tyranni ridi
culi eius erunt? Coaptate animũ fortune: ſeu diui
ne potius uolũtati: ⁊ cauete ridiculũ fedũq̨ illud
exemplũ Dionyſij tyrannoruꝫ peſſimi: qui patria
pulſus in exilio puerilium litterarũ ſcholas tenuiſſe
dicitur: ut quã in ciues non poterat in pueros tyrã
nidẽ exerceret: Trux ingeniũ affixũq̨ ꝓpoſito ho
neſtiq̨ inſciũ atq̨ equi iuris impatiẽs. ¶ Do. Ty
D rannide amiſſa ualde doleo. ¶ Rõ. Quãtũ dole
res iuſte poſſeſſionis amiſſionem: qui tam doleas
iniuſte: quãtũ re ꝓpria ſpoliari: qui ſic doleas alie
na? ¶ Do. Tyrãnide me deiectum grauiter fero.
¶ Rõ. Feres leuius ſi cauſam libres. Multi qui
dẽ tyrannorũ ſolo nominis odio ceciderunt. Plu
res tamẽ certas cadẽdi cauſas habuiſſe notiſſimũ
eſt ⁊ quotidie fit notius. Apud Ariſtotelẽ quidem
legis in politicis: ꝙ ꝓpter uxoruꝫ iniurias multe
tyrannides perierũt. Id quoquo modo ſeu actiue
ſeu paſſiue acceptũ fuerit: uerũ erit: hoc eſt ſeu ꝓ
pter iniurias a tyrannis illatas uxoribus alienis
ſeu alijs illatas ab uxoribus tyrannorum. Primi
exemplũ habes: nõ modo tyrannidũ: ſed regnorũ
Troiani ſcilicet ⁊ romani. Secũdi vͦo Agidẽ La
cedemonũ tyrannũ: qui cũ ipſe ſibi ſubditos ſpoli
aſſet: ad ſpoliandas eorũ uxores amatiſſimã ſuaꝫ
ꝯiugem deſtinabat: que ſibi cauſa nõ ultima eẽ po
tuit maturãde calamitatis q̃uis hic Ariſtoteli no
tus eſſe nequiuerit: qui etate floruit Alexãdri: ne
q̨ tam longeuus fuit ut ad huius etatẽ peruenire
potuiſſe videat̃: cũ tñ eiſdẽ in libris nõ ſine admi
ratione quadã Hieronis ac Gelonis nomẽ iueniã
qui qualiter ſibi noti eſſe potuerint: attenta ratio
E ne tẽpoꝝ nõ ſatis expedio. ¶ Do. Nec ego alienis
iniurioſus uxoribus: nec mea uxor alicui tyranni
de: tamẽ excidi. ¶ Rõ. Sepe ſe nocẽtiſſimi inocẽ
tes putãt: ſunt tamẽ ⁊ alie nõ minores cauſe preci
pitande tyrannidis: Inſolentia ſcilicet que Iulio
Ceſari apud hiſtoricos obijcit̃: Illa preſertim ꝙ
ſenatui ſe honorificẽtiſſime adeunti nõ aſſurrexit:
que hodie nec cauſa quideꝫ ulla eſſet. Crudelitas
quoq̨ que Mezentiũ apud Uirgiliũ ad ſuppliciũ
repoſcebat: Gaium vͦo Caligulã: ⁊ Neronẽ ⁊ Do
mitianũ ad ſuppliciũ traxit: Et inuidia qua maius
tormẽtũ nõ inueniſſe Siculos tyrannos Flaccus
ait neq̨ ueſtros hodie maius inuenire res loqui
tur: Poſtremo nulla tyrannoruꝫ aut maior peſtis
aut crebrior auaritia eſt. Itaq̨ relique ſinguloruꝫ
hec eſt oĩum. Relique ſingulos ciues afficiũt: he
populũ vniuerſum. Superbia ⁊ inuidia ipſos in
ter tyrãnos regnãt: Crudelitas inter paucos ſeuit
Auaritia inter oẽs. Quieſcit illa nonnunq̃ ac mi
nuit̃: hec ſemper creſcit ac vigilat. Qui preeſſe igi
tur in populis uolunt: vitare in primis hoc vitium
decet oẽmq̨ vitij huiꝰ infamiã oẽmq̨ ſuſpitionẽ:
Nihil eſt eniꝫ quod odioſum eque faciat tyrannũ:
eque preſidentia ac dñio indignũ. Reliq̃ interduꝫ
magnanimitatis aut iuſtitie ſeſe uelo tegunt: hoc
vnũ vilitatẽ aĩ miſeriãq̨ nõ exuit: ⁊ ꝯ cõeꝫ huma
ni moris errorẽ: ut nil miſeriꝰ nil vilius auaritia ẽ:
ſic nil quoq̨ miſerius credit̃: nil viliꝰ. Ideoq̨ hoc
vitio laborãtes indigniſſimi honore ⁊ imperio iu
dicant̃. Indignãtur hoĩes illi ſubijci: qui auaritie
ſit ſubiectus: atq̨ illũ alienũ in corpus ius habere
quod ſuũ nõ habeat in metallũ: Uelle ſibi licitum
aliorũ vitã: ne dicam pecuniã extorquere: ſuã tan
gere nõ audẽti. Prima quidẽ igit̃ ad ſecuritateꝫ ⁊
quietẽ via eſt: non modo tyrannidis appetitũ: ſed
oẽm regnãdi cupidinẽ abieciſſe: Nã quid ſtultius
quid laborioſius: q̃ue periculoſiꝰ: q̃ totius in ſe
vnũ populi ſarcinas transferre fragilem forſitan
ſuis proprijs perferẽdis? Sin eligere meliora: cõ
ſuetudo ueri hoſtis: ⁊ opinionũ ꝑuerſitas nõ per
mittas. Illud eſt proximũ Ariſtotelici dogmatis
meminiſſe: ut ſcilicet nõ tyrannũ quis ſe prebeat:
ſed reipublice curatorẽ. Introitus inquit ⁊ obla
tiones oportet videri colligere diſpoſitionis gra
tia: ⁊ ſi aliquando opportunuꝫ fuerit uti ad belli
cas opportunitates: Uniuerſaliter aũt exhibẽ ſe
ipſum cuſtodẽ ⁊ camerariũ tanq̃ cõmuniũ nõ tã
q̃ ꝓpriorũ: Et iterũ preparare inquit oportet ⁊ or
nare ciuitatẽ tanq̃ ꝓcuratorẽ exiſtẽtẽ nõ tyrannũ
Et rurſus oportet nõ tyrannũ: ſed economũ ⁊ rega
lẽ videri eſſe ſubditis: ⁊ nõ ſuimet curantẽ ſed pro
curatorẽ mediocris vite perſequi nõ excellẽtias.
His quidẽ horũq̨ ſimilibus: ut Ariſtoteli placet
⁊ mihi fit durabilior principatus: Ita tamẽ talem
videri expedit: ut uere etiam talis ſit. Simulatio
enim tot ſub oculis hoĩum quos res tangit q̃libet
arte uel ingenio longa eẽ nõ põt. Uide nũc igitur
an in parte horũ aliqua errraueris: ⁊ queri deſine
⁊ mirari: neq̨ enim tyrannidẽ his vitijs obnoxiã
deſinere: ſed durare mirabile eſt. Ad ſummã ⁊ re
ges ⁊ tyrãni oẽs: ⁊ quicũq̨ in potẽtatu aliquo ſũt
debẽt ſi regnare diu uolũt: acriter excutere memo
riterq̨ dictũ illud Catonis apͦd Liuiũ: Auaritia
⁊ luxuria oĩa magna imperia euerterunt. ¶ Do.
Amiſſa tyrannide priuate redditus ſum fortune.
¶ Rõ. Hoſtis ciuiũ eras: factus es cõciuis: equã F
diſce ciuilitatẽ: ⁊ beneficium fortune humilioris
agnoſce: cũ honeſtius: tũ tutius inter ciues bonos
q̃ ſuper oẽs ciues viuat̃. Iã tibi tranqllior rerum
ſtatus: iam ſecurior vita erit: ſine metu: ſine ſuſpi
tionibus: ſine excubijs: ſine ferro quibꝰ in malis:
que nam vite ſuauitas ſperanda ſit neſcio. ¶ Do.
Tyrannide perdita priuatus dego. ¶ Rõ. Elige
an lamẽtis acerbare fortunã malis an equabilita

te lenire:Profecto enim ſi nō vulgi ſtrepitum:ſed
aium ipſe tuū ⁊ in ſilentio preteritiqꝫ memoriam
interroges:multis te explicitū atqꝫ elapſuꝫ malis
inuenies. Jā tutus viuere ſiccuſqꝫ iam mori pote
ris:nec ſanguine madidus nec ueneno.

℄De perditis arcibus. Dia. LXXXII. ℄Do.

A n Alidis arcibus ſpoliatus ſum. ℄Ratio.
Adhuc ergo tyrannidis ſupererāt ſemina
que iam tandeꝫ amiſſis arcibus abieciſti.
Non eſt ſatis uenenoſum ſtipitem precidiſſe:ni ra
dicem vulſeris:qui arcibus fidit tyrannus eē non
deſijt.℄Do.Montana arce priuatus ſuꝫ.℄Rō.
Ubiqꝫ arces ſunt compedes libertatis:At in mon
tibus nimbi etiaꝫ qdam ſunt quodāmodo vrī urā
ſuperbia in ſubiectos tonet ac fulminet:his puari
nō modo nō flebile:ſed optandū eſt.Sunt eni ali
qua ex his etiā que bona vulgus appellat:quibus
boni quoqꝫ modeſtiqꝫ animi tenerent̃ atqꝫ ad illi
citū urgeantur: quibus motibꝰ ſi obſtare virtutis
ope nō ualeas:quid ni optanda ſit amiſſio eaꝝ reꝝ
que hos pariunt motus?℄Do.Arcē fortiſſimam
amiſi.℄Rō.Tu fortiſſimā dicis:fragileꝫ probat
euētus.Amiſiſti potius rem uſu ineptam:difficilē
ꝙ cuſtodiat:rem inutilem tibi:vicinis oibus odio
ſam.Jā dormire noctibꝰ incipies ⁊ dormire alios
B fines.℄Do.Tutiſſima mihi arx diruta eſt.℄Rō
Quomō eſſet tuta que perijt: ipſe tecū cogita:ego
aūt tibi oſtendā munitiſſimā tutiſſimāqꝫ arcem ſi
ne muris:ſine turribus : ſine ullo prorſus operoſo
rerū apparatu:Si vis tuto viuere bene viue. Nil
virtute ſecurius.Bene aūt viuere nō hoc dico ſup
be:laute:pompatice ſed iuſte:ſed ſobrie:ſed mode
ſte.Nullis opus eſt arcibus:que nō tutū te pſtite
rint ſed ſollicitū:formidabilē ac moleſtum. Que
eſt aūt hec uoluptas metui nec amari?An illō La
berij notiſſimum nō audiſti:Neceſſe eſt multos ti
meat quē multi timēt?Hoc ille dixit in Juliū Ce
ſarē:Quāto id in alios illo ⁊ minores formidabi
liores rectius dici poteſt:neſcio quidē:cur tā mul
ti cupiāt timeri. Nemo enim gratis metuit̃ vna ⁊
metuit: ⁊ periculoſiꝰ vni ē multos metuere ꝙ̃ mul
tis vnū. Nōne ſatius multo eſt ꝙ nullus te metu
at ⁊ tu nullū ꝙ̃ ꝙ te multi metuant ⁊ tu multos?
Segregari enim iſta nequeūt ſemperqꝫ metu me
tus querit̃.Poſcis huius dicti cām: Jlla profecto
eſt quā Ouidius Naſo ait:Quia quē metuit qſqꝫ
perire cupit:dictū pus ē ab Ennio:Quē metuunt
inquit oderūt:quē qſqꝫ odit perijſſe expetit. Eras
in tua arce metuēdus ſed ⁊ metuens. Et quos in
quies metuebā? Jmmo vo qs nō oēs metuet qui
metui ceperit:ſed illos in primis a quibꝰ ipſe metu
itur?Nā Cicero Enniū ſecutus:Qui ſe inquit me
tui nolēt a quibꝰ metuent̃:eoſdē metuant ipſi neceſ
ſe eſt.Sepe idē repeto:quia ita ſe res habet:nec ad
uertitis in hoc ceci:ut in reliquis dū ſupra oēs eſſe
nitimini infra oēs eſtis:quid eſt timore depreſſius
ſic conatus ois ueſter in aduerſum deſinit.℄Do.
C Arcē mihi chariſſimam amiſi.℄Rō.Fac tibi cha
riorē aliā quā nō pdes:Circūualla animū pijs in
tētionibꝰ:honeſtis vitā actibꝰ:prudētiā ac fortitu
dinē añ fores loca:iuſtitiā atqꝫ modeſtiā i ppugna
culis humanitatē ac māſuetudinē vndiqꝫ in muris
ſpem:fidē:charitatē arcis in medio:puidentiā ſu
preme turris in uertice:bonā famā in circuitu dei
atqꝫ hoium:adſit amor:abſit metus:dignos cole:

ceteros preteri neqꝫ cultos neqꝫ offenſos. Jta nec
te alius:nec tu aliū cōtremiſces: ⁊ in domo humili
tutius viues ꝙ̃ in arce vixiſti: Hāc tibi arcē nemo
uſqꝫ inuadet:hāc tibi nemo poterit aut uolet eripe
re:Hac malos in ſtuporē:bonos in amorē imitan
diqꝫ ſtudiū excitabis. O ꝙ̃ facile erat tranquillaꝫ
ſerenāqꝫ vitā agere ni uos eā inquietā ac turbidā
feciſſetis:Oia ferme ⁊ ueſtrā ⁊ pximorū in perni
tiē ꝯquirētes.Ad quid enim arces iſte niſi ad urāꝫ
ſimul alienāqꝫ moleſtiaꝫ:ut neqꝫ uos vnꝙ̃ ſcilicet
quieſcatis: ⁊ inſtar aranearū muſcas captātiū pre
tereūtibus inſultetis:Atqꝫ cūctis animātibus lu
ſtrātibus luſtra ſufficiūt ac nidi:ſolus homuncio
arces querit:quo nullū animal ſupbius nullumqꝫ
timidius.

℄De ſenectute. Dia.LXXXIII. ℄Do.

ſ Enui.℄Rō. Uiuere optabas ⁊ vixiſſe te A
penitet : an quid aliud rei eſt?℄Do. Se
nui.℄Rō. Jbas aſſidue ⁊ perueniſſe te ſtu
pes:ſtupēdū potius niſi quo ſemper ires aliquan
do puenires.℄Do.Senui.℄Rō.Quid ni viuē
do ſenueris ⁊ eūdo pceſſeris?An tu etatē retrogra
dā expectabas?Ut uelox utqꝫ inſtabile: ſic ⁊ irre
meabile tps eſt.℄Do.Uelociſſime ſenui. ℄Rō.
Dicebā tibi tēpus fugere:iam credere incipis:di
ci nequit nō modo inter opiniones hominū diuer
ſorū:ſed vnius eiuſdē hominis quid interſit.Juue
nis ante oculos etatē habēs longiſſimā opinatur
hāc ipſā ſenior a tergo reſpiciēs videt eſſe breuiſſi
mā.Sēper futura pteritis lōgiora videtur:cū uel
eque ſint breuia:uel eo et breuiora:quo ad finē p
peratibus nālis motꝰ ſolet eſſe uehemētior.℄Do.
Senui.℄Rō.Eſt vnde gaudeas:ſi tamē nō inter
vitia ſenuiſti:aut ſi uel ad ultimū ſurrexiſti : bona
tibi ⁊ utilis eſt ſenectus:nec exiguū diuini fauoris
iudiciū.Meminiſti ut egyptium illum ſenem Ce
ſar alloquit̃:nec ingratum deis etatis aſſerit argu
mento.℄Do.Senui.℄Rō.Hac in re ſaltē vnus B
ex paucis ex tot enim millibus milliū eorū qui na
ſcuntur:quota pars illoꝝ eſt qui ad ſeniū uſqꝫ pue
niāt: Ex hiſipſis pauciſſimi ſūt quibꝰ iuſtū ſenectu
tis ſpatiū explere datū ſit.℄Dolor.Senui ualde.
℄Rō. Prodigiuꝫ ac ſtupor ualde ſenis occurſus
metiēti aīo:quot ille periculoſis paſſibus huic ue
nerit.Jnſignis quidē ſenū raritas:ingēs caſuuꝫ vi
te mortalis argumentū eſt.℄Do.Senui. ℄Rō.
Durū ac difficile ſtadiū cucurriſti:mirū:niſi iā feſ
ſus ⁊ quietis appetēs lete proximā methā ſpectes
℄Dolor.Cito ſenui.℄Ratio.Uite curſus nunc
breuis:nūc breuiſſimus:lōgus nunꝙ̃ : durus ſem
per aſperqꝫ ⁊ ambiguus:huius ultima pars ſene
ctus:finis aūt eſt mors.Quid hic hēs querimonie
ſingularis?ſenuiſti.Peregiſſe iam debes vite mu
nꝰ:ueniſti ad exitū:qeſce.Amēs viator ē qui labo
re vie exhauſtus uelit ad initiū remeare.Nihil feſ
ſis gratiꝰ hoſpitio.℄Do.Senui.℄Rō. Multuꝫ
tibi placuit vite labor ſi eū tranſiſſe fers grauiter.
℄Do.Senui.℄Rō.Si viuere delectabat en vi
xiſti:ſi oportebat paruiſti.Et qs ſane mētis uel qđ C
fieri optauerit factū doleat:niſi male ſe optaſſe ſen
tiat uel qđ neqꝫ omitti neqꝫ ſine multo labore agi
poterat actū eſſe nō gaudeat?Undiqꝫ igit̃ gauden
dū tibi eſt ſeu uoti cōpos delectabilis:ſeu neceſſa
rio ⁊ graui functus officio.℄Do.Senui ⁊ uolu
ptates corporis fugauit etas.℄Rō.Utere animi

uoluptatibus que nec minores ⁊ profecto ſtabilio
res ſunt: nec vnq̃ fugiūt niſi cū anima: huic herēt:
hāc ſequunt̃: At corpee uoluptates uenientes cul
paꝫ ferunt abeūtes penitētiam pudoriſq; ⁊ dolo-
ris materiam relinquūt. His te explicitū ac liberū
gaudere debes: ⁊ liberatrici tue gratiam habere
que te manibus tuorum hoſtiū eduxit tibiq; debi
tū munus ſed neglectum dilatūq; ſuſcepit. ¶ Do.
Senui ſolitiſq; uoluptatibus careo. ¶ Rō. No-
uis aſſueſce: habet ⁊ ſenectus uoluptates ſuas: q̃s
guſtare ubi ceperis: que nunc doles amiſſa faſtidi
D as ⁊ reuerti nolis. ¶ Do. Senui ⁊ icanui. ¶ Rō.
Boni ſenis uerenda canicies plus habet: nō mo-
do auctoritatis ſed honeſte ēt uoluptatis: q̃ fede
oēs iuuenuꝫ illecebre. Neq; uo mutati coloris te
peniteat: Nā quis tā corrupto ſenſu tāq; obliquo
poteſt eſſe iudicio: ut nō cādidoꝝ calathos liliorū
q̃ nigrantiū carbonū ciſtas aſpicere: ſeq; ſi tranſ-
formādus ſit: cygno ſimilem malit eſſe q̃ coruo?
¶ Do. Senui ⁊ ſqualentes arant vultum ruge.
¶ Rō. Et tellus arata fructū fert uberius: ⁊ vite
maturiores fructus bene culta in ſenectute pue-
niunt. Ruge te offendunt oris: vultū animi cōpo-
ne: Non illū ruge occupāt: nō uariant anni niſi ut
formoſior ſit indies: Deniq; ſemp te ſi nō tu eū ne
glexeris honeſtabit. ¶ Do. Senui rugiſq; ⁊ iffor-
mi ſitu obſit⁹ vix me ipſum agnoſco. ¶ Rō. Hoc
tibi iam ab initio euētuꝝ dixi: minus quidē auide
ſpeculo imminebis: minus tuis forſitā: min⁹ haud
dubie muliercularū oculis placebis: quib⁹ placere
uelle maior ue uanitas an libido ſit neſcio: At qui
fidem: qui cōſtantiā: qui grauitatē: qui prudētiam
querūt: certi⁹ inter has rugas q̃ in planis ac mol-
libus maxillis ſe quod cupiūt reperturos ſperēt.
¶ Do. Senui meliorq; poſt tergū etas remanet.
¶ Rō. Immo deterior: Nō ſemp que delectant
magis atq; optantur meliora ſunt: Multi malum
ſuum concupiſcūt: qđ nō eſſet niſi quia illud Saty
rici ueruꝫ eſt pauci diſcernere poſſunt uera bona.
E ¶ Do. Senui ⁊ letiores abiere dies. ¶ Rō. Om
nium ferme dies temporum inter ſe ſimillimi: ani
mi hominum diuerſi: quin vnus idēq; anim⁹ ſecuꝫ
diſcors: hinc iuuēte furor: hinc impatiētia ſenecte:
talibus vitā impleuere iudicijs: ut melius putet
eſſe qđ peius eſt optimumq; quod peſſimū. Cete-
rum dies omnes in ſe boni: Bonus enim rex eſt ⁊
cōditor ſeculorū. Itaq; hic feruidus: hic gelidus:
hic ſiccus: hic humidus: hic nubilus: hic ſerenus:
hic turbidus: hic tranqllus: ſi ad vniuerſi decoreꝫ
natureq; ordinē aſpicias boni oēs: Ad uos auteꝫ
ueſtrumq; iudicium relati: ex equo ppe oēs mali
meſti: dubij: ſolliciti: laborioſi: anxij: amari: queru
li: flebiles: erūnoſi. In his tu mihi neſcio quos no
minas letos dies: qui dū aderāt: triſtes lamētiſq;
ſuis pleni erant: nūc ut leti videantur: nihil eſt cau
ſe niſi ꝙ abierūt: quodq; illis preciū deſideriū ti-
bi auget irredituri: multaq; ſecū tibi olim ſegnius
forſan amata rapientes: Stultus enim nihil pene
amat niſi quod perdidit. ¶ Do. Senui: O ſi dila-
pſa redeat iuuētus. ¶ Rō. O nō minus ſtultum
q̃ inane uotū ut tu ſentis: At ſi altius aſpireſ: non
inefficax: redibit enim in tempore: ⁊ ut ſcriptum
F vides: Renouabit̃ ut aquile iuuentus tua. ¶ Do.
Senui ⁊ etas bona retro eſt. ¶ Rō. Ois etas ut
bona bonis: ſic male viuētibus mala: utriſq; autē

breuis: prorſus ⁊ extremo pxima eſt: ubi uos ma
net hinc bonorum merces: hinc ſuppliciū malorū
que nā hec igitur etas bona: ubiq; aſpera ſempq;
fugax: niſi quantū ad eternitatē via eſt? Alioquin
⁊ ſi dulce aliqd ineſſet oēm fuga dulcedinē extin-
ctura videret̃: Quis eniꝫ fugiēs deguſtat? Fugiē
ti Dario fetide atq; obſcene potus aque ſuauiſſi-
mus fuit. Sitis ut putat Cicero: ut ego ſentio: gu-
ſtū metus extinxerat. Urgebat in tergū Alexāder
victor: Uos a tergo rapidum tempus premit. An
ni celeres precipiteſq; dies: hore uolatiles: Ante
oculos aūt mors ē: nec artatis reditus: nec impul
ſis mora: nec preuentis eſt tranſitus. Uie hui⁹ tot
difficultatibus tantiſq; terroribus obſeſſe: que nā
queſo pars bona eſt? ſed intelligo: nempe etatem
probris ac libidinibus aptiorē bonam dicitis. Eſt
hic quidē fandi mos ut bonum dicatur quod affe
ctui intentis aptiſſimum eſt: q̃uis effectus ipſe ſit
peſſimus: Sic catenā predo captis inſontibus: ſic
tyrannus arcē libertati plebis impoſitam: ſic uene
ficus preſentaneum aconitū: ſic ſiccarius pugionē
promptū cedibus bonum uocat: Sic uos igit̃ eta
tē bonā que ad id ſcilicet qđ maxime cupitis apta
eſt uocatis. Itaq; neminē iſtorū qui annos irredu
ces deplorāt: Pueritiam quidem uel infantiaꝫ vi
deas optari: que profecto optime partes eſſent ſi
abeſſe q̃ longiſſime a ſenio bonū eēt: ut memorāt
ſed nec adultam ac ſolidā iuuētutē nec incipienteꝫ
nec adhuc vir idē ſenectā peſſimā oēs ⁊ periculo-
ſiſſimā vite partem: adoleſcentiam requirunt: O
quintū ⁊ vigeſimū annū dicūt: ubi te reliquimus:
ne quē lateat q̃ uos preteritarū peniteat feditatū
qui nō niſi tempus apprime illis idoneū exopta-
tis. ¶ Do. Senui: cur non cū Uirgiliano rege ſu- G
ſpirē: O mihi preteritos referat ſi Iuppiter ānos.
¶ Rō. At nil tale ſuſpirantē legim⁹ Socrateꝫ nil
Platonē: nil Fabiū: nil Catonē ⁊ fuere ſenes: Sed
ſunt fateor ſapientes regib⁹ rariores. Itaq; ſi rex
Euander fuit ſapiēs nō eque ſane illud Euandriū
ſuſpiriū iā cōmune noſtris ſenib⁹ vulgatūq;: Sur
dam ſtulti ſenes ⁊ pfugam adoleſcentiā reuocāt
ac ſuſpirant: Nec ſuſpirijs tantū ſeu tacitis uotis
ſed medicaminibus irritis atq; inani artificio na-
ture vis affertur idomite: Qua in re facete admo
dū luſit Hadrianus princeps caneſcenti cuidam
cui aliquid negauerat: eundē poſtea ad eaſdē pre-
ces medicato interim crine redeuntem ita repulit:
Uade inquit hoc iam patri tuo negaui. ¶ Dolor.
Senui: o ſi mea nūc redeat iuuēt⁹. ¶ Rō. Reuer-
ſurā modo illā dixi: iam reuerſam dico. Si tā faci
le uotorū oium compos fias: nihil incaſſuꝫ uoles:
pauper certe diuitias optare pōt: libertatē ſuus:
ſpeciē deformis: ſanitatē eger: feſſus requiē: exul
redituꝫ: At iuuentam optare uerus ſenex nequit:
Puerile potius uotum eſt. ¶ Do. Senui: heu cur H
tam cito dulcis me iuuenta deſeruit. ¶ Rō. Nun
q̃ nō cito deſeruit quod iuuabat: nunq̃ non ppro
pere affuit quod angebat. Uanū autem eſt optare
quod haberi nequit nocuitq; habitū ⁊ ſi redeat no
citurum ſit: ſed iam parce ſuſpirijs: dū hoc animo
fueris cito can⁹ fieri potes: ſenex nunq̃: deſideriuꝫ
enim iuuentutis in ſene quid eſt aliud q̃ quedam
pueritia ſenectutis? ¶ Dolor. Senui icuruatuſq;
ſum. ¶ Ratio. Iam iam terraꝫ aſpice: vnde uenis
⁊ quo pgis cogita: hinc egreſſus: huc redis. Na-

tura te principij ſimulqꝫ finis admonet. Poteras
aberrare:publicū tibi iter oſtendit:ſane id quidē
eſt ſatis ingredi:uel curuatus intēde: Solent ceci
in via manu retrahi. ¶Do. Subito ſenui. ¶Rō.
Immo ſenſim:pedetentim:paulatī:leniter:ſed ni
hil cogitantibus omnia ſubito eueniunt:ſicut ecō-
tra cogitantibus omnia nihil eſt ſubitum:ꝙ ſi flen
da tibi fuerat ſenectus:ſinguli dies vite flēdi erāt.
Illis enī paſſibus ad hunc terminū ibas. ¶Do-
lor. Heu ſenui. ¶Ratio. O uotorū inſtabilitas:
huc maxime anhelabas:huc peruenire optabas:
huc nō poſſe pertingere formidabas: quo cū per-
uētū eſſet ingemiſceres: mōſtrum incredibile:ni-
ſi tam crebrum eſſet:ſenes fieri uolūt omnes:ſenex
eſſe vult nemo:immo vero ſenex eſſe ad miſeriam:ſe
nes dici ad iniuriam trahunt:quaſi ſit ꝓbrum ſe-
nuiſſe:qđ ꝓfecto nullis videri debet niſi quib⁹ de
decus ſit vixiſſe:que ingēs nō īficior turba eſt:cui
te tamē exemptū eſſe oportet:ut noſtro colloquio
frui poſſis:Alioquin ut auribus illabantur: ſana
I cōſilia in animū nō deſcēdēt. ¶Do. Tandē ſenui
¶Rō. Et quos ager:⁊ quos equor: ⁊ quos bel-
lū:⁊ quos alea decipit:ſingula detrimēta dinume
rant:tu vnus in finē expergiſceris:⁊ tu queri inci-
pis dū iuxta eſt querelarū finis omnium. ¶Do.
Senui. ¶Rō. Stultū eſt ſenectutē non cogitare
niſi cū uenerit: Nā ꝓfecto ſi uenturam: ſi aſſidue
uenietē ꝓſpexiſſes:preſentē imperturbatus aſpi
ceres. ¶Do. Heu mihi iam ſenex ſum. ¶Ratio.
Hoc ne igit̄ defles:durū ac difficile munus ipleſ-
ſe dumoſumqꝫ iter ac ſcrupeum tranſiſſe atqꝫ ina-
menam hāc fabulā peregiſſe? Atqui comico more
plaudēdū erat. ¶Do. Senex ſū. ¶Rō. An obli
tus es ut nuper tibi perfamiliariter notus vn⁹ mo
dernorū ſententiam rei huius ex tempore ꝓtulit:
nō modernam ſed antiquis parem? Amico enim
dicēti: Compatior tibi:nā ut video iam ſeneſcis:eſ
ſes utinam qualis eras quando te primum noui:
Subito ille reſpōdit: Parū ne tibi ergo amēs vi-
deor niſi ampliorē mihi nūc etiā amētiā imprece-
ris? Noli queſo mihi cōpati ꝙ ſim ſenex: ſed com
patere ꝙ iuuenis fui. O quantū ſenſum tegit bre-
uis iſta reſponſio:quod metiri nequit niſi qui eta-
tis huius bona probauerit ⁊ illius mala memine
rit. Bono tuo igit̄ gratulare q̄q̄ illō quoqꝫ uerū
ſit ꝙ ſepe bona inuitis eueniūt ⁊ mala nolētibus:
Uiro aūt bono ⁊ virtutū amico ⁊ paſſionū hoſti:
pluris eſt haud dubie dies vnus huius quod accu
ſas temporis integer:q̄ illius alterius integer an
K nus. ¶Do. Heu mihi nā ſenui. ¶Rō. Iam ſi per
ſtas tibi quoqꝫ cum vulgo iure dicitur nō ſenuiſſe
miſerū ſed vixiſſe:ita ut hec ſub vite finē tam ine-
pte diceres: Parcite aūt iam lamētis querulū ge-
nus: ⁊ uolētes ite ſub imperium nature nihil flen
dū quod illius immota lex ſtatuit. Quid natura-
le autem magis homini nato q̄ viuētē ſeneſcere:
ſenem mori? At uos cōditionis immemores utrū
qꝫ reſpuitis:cum uel alterum uel utrunqꝫ neceſſa-
rio obeundū ſit. Quid ſi neutrum uolebatis: ⁊ tertio
abſtinendum erat:naſcendum mihi credite nō fu-
it. Patimini ſeneſcentibus ſtatim membris aīos
aliquando ſeneſcere:neqꝫ ſemꝑ in uobis ꝓuerbiū
uerum ſit: Poſſe vnū animū corpora multa conſu
mere:ſinite ſine murmure corpus:ſimul atqꝫ aīū
ad extremū ferri:ſimul intrauere:ſimul exeant:ne

qꝫ altero ad metham ꝓperante alter retrorſum ni
ti uelit alterūqꝫ retrahere:fruſtra tergiuerſamini:
ire oportet:nec redire licet nec ſubſiſtere: Idqꝫ uo
bis facilius debet eſſe immortalitatē anime ⁊ cor
poris inſtaurationē expectantibus: q̄ ceteris qui
buſcunqꝫ quib⁹ uel horum alterū defuit uel utrūqꝫ
Fruſtra inq̄ obluctamini humanumqꝫ iugum qđ
naſcēdo ſubiiſtis excutitis. ¶Do. Senui ⁊ vires L
corporis iminute ſunt. ¶Rō. Si aucte vires ani
mi:bene eſt:feliciter permutaſti. Maiora enim ge
ſta eſſe ſemper ⁊ geri poſſe animi viribus q̄ cor-
poris: Nemo niſi animi inops eſt qui neſciat: Sin
vires etiam animi ut ſepe accidit: per ignauiā de
creuere:fateor inutiliter vixiſti:tuū crimē nō eta-
tis. ¶Do. Senui ⁊ res meas agē nequeo. ¶Rō.
Si quid animo ſit agendū tanto id a ſene melius
fieri conſtat:quanto ⁊ experientie: illi plus eſt re-
rūqꝫ notitie ⁊ paſſionū minus ac malis vinculis
expeditior animus: At res alias nō agere ſenē de
cet:ſed egiſſe cui corpore⁹ labor omnis a tergo eſt:
Cui ſi nunc etiam inheret nec auelli vult ridiculū
illud antiquū renouat Romani ſenis:qui iuſſus a
principe fori laboribus abſtinere quorū ferias im
becillis hinc etas:hinc fortuna opulens merebat̄:
ſic indoluit ut ſe quaſi mortuū fieret atqꝫ ab omni
familia fieri uellet. Mirus ſenex qui quietem ceu
ſpeciem mortis horreret:cum nihil ſeni apti⁹ quie
te nihilqꝫ ſit turpius ſene laborioſo ac ſollicito: cu
ius vita omnis tranquillitatis exemplar eſſe de-
bet. Didiciſſe ⁊ potes a philoſophis:quid eſt illud
quanqꝫ optabile ſenibus bonis viuere: vita ut me
morant peracta: qua maxima tamen pars morta-
lium inexpleta moritur. ¶Do. Senui ⁊ repente
fugit etas mea. ¶Ratio. Forma:ualitudo:ueloci
tas:vires:ueſtra fere oīa fugiūt:virtus manet nec M
ceſſura ſenio nec morti. Illi vno bono ſtabili ab ini
tio inſiſtendum erat:ſi neglectum fuit difficili⁹ ad
extremū fateor:ſed virtutis ſtudiū nulla etas re-
ſpuit:immo quo difficilior eo clarior virtus. Mul
ti noſſe ſeipſos ac ſapere vix tandē in ſenio cepere:
ſerum quidē at intempeſtiuum minime: ⁊ ſi enim
non iam vite deſinenti at inſtanti ſaltē morti utile:
Cui hercle vni hore ut ſine horrore meſtitiaqꝫ trā
ſigi poſſet ſi non ultimū modo ſed totū vite tēpus
impenderetur bene niſi fallor:impenſum eēt: Nā
nec fruſtra naſcitur qui bene morit̄: nec inutiliter
vixit qui feliciter deſijt. ¶Do. Senui iam vicina
mors eſt. ¶Rō. Mors eque omnib⁹ vicina eē po
teſt: ⁊ ſepe ibi quoqꝫ vicinior eſt ubi videtur ab-
ſentior. Nemo tā iuuenis qui nō poſſit hodie mo
ri: Nemo tam ſenex qui non poſſit annū viuere: ſi
nil aliud q̄ ſenectus icidat. ¶Do. Prorſus ſenui. N
¶Rō. Immo maturuiſti:an hoc defles:an poma
cum maturuerint querātur? ſi ſenſus illis ac ſermo
datus ſit ⁊ non potius gratulentur ſe ad id perue
niſſe ad quod nata erant. Eſt ut ceterarum rerum
ſic etatis maturitas quedam que ſenectus dicit̄:
quod ut ita eſſe videas ⁊ etas ⁊ mors iuuenū acer
ba quidem ⁊ dicitur ⁊ acerba eſt: Acerbitati autē
obiecta maturitas que cum in pomis ac frugibus
bona ſit:quid niſi in homine ſit optima:non ꝙ ne-
ſciam anteq̄ matureſcant multa marceſcere: ea
vero non etatis culpa ſed peruerſitas eſt nature: nō
quidem omnium ſed multorū qui ad bonum nati
magno niſu in aduerſum tendunt. Maturuiſſe igi

tur debes ſi quid in te ſucci nobilis fuit:iam meſſo
ris tui manum ſecurus expecta. Non mors illa
quā metuis ſed laborū finis ac principiū vite eſt:
non mors inq̄z ſed difficilis vite terminus:ad quē
pauci tranquilla nauigatione perueniunt: ſed pe-
ne omnes nudi flenteſ ac naufragi:Tu per mediā
ſenectutem leue iter in finem proſpero agens uen
to e multis rerum fluctibus portū ſubis:Subdu-
cenda iam feſſa puppis in terram tibi:⁊ quocūqꝫ
te flexeris de fine cogitandum:idqꝫ utilius fuerit
q̄z etatē bonā:quod ſtulti ſolent:⁊ naturam mr̄ez
optimam accuſare.

De podagra. Dia.LXXXIIII. Do.

A Urpi torqueor podagra. Rō. Neſcie-
t bas ſenectutis morē? Incomitata non ue-
nit:magnaz ſepe morborum aciem ducit.
Do.Podagra crucior moleſta. Rō. Extre-
ma ⁊ ignobili parte corporis laboras: quid ſi no-
biliſſimis laborares corde uel capite? Do.Pi-
gra coherceor podagra. Rō. Uaga mēs homi
nis freno eget:hunc paupertas tenet:illum carcer
aut grauior morbus:Ludēs te pedib⁹ alligat for-
tuna:non podagra:ſed pedice ſunt:iam diſce con-
ſiſtere. Do.Podagra inutilis factus ſū. Ra-
tio. Ad curſum credo uel ad ſaltū:ad choreas: ad
paleſtram:an te autem ad hec natum putas? Ad
alia ſi neſcis altiora quedam officia natus es:que
ſi caput non egrotat exequi nil prohibet:Studere
licet artibus ingenuis:dare operam pietati:ſerua
re iuſtitiam ⁊ fidē:fragile corpus ⁊ fugacem mū-
dum ſpernere:odiſſe vitia:amare virtutes: colere
amicitias:conſilio patriā iuuare:Hec ſunt viri bo
ni munimina:quid hic pedibus loci eſt? Dolor.
B Debilitatus ſum podagra. Rō. Pugnare cum
hoſtibus forſitan morbus uetet:nō cū vitijs quod
neqꝫ facilius ⁊ certe crebrius eſt bellū: Et qd ſci-
mus an hic ipſe dolor corporis cōtra quem dimi-
ces tibi ad exercitiū animi datus ſit? Do.Pedi
bus conſiſtere nequeo. Rō. Uide quam de reli
quo edificio ſpem habeas:cuius fundamentū taz
inualidum ſentis. Uigila ne te incautum opp̄mat
ruina:Contrahe ſarcinulas teqꝫ ad migrandū pa
ra. Do. Podagra me ingens habet. Ratio.
Solet hic morbus:ut perhibent diuitias comiteſ
habere:En tibi remedium aliud:Bene ſpera:aut
languoris amaritudinē opum dulcedo ſolabitur:
aut inopie pellet aſperitas:ita uel ſolatium aderit
uel finis. Si hec fallunt ueniet que non fallet:Illa
vite malis omnibus finem dabit. Do. Pedum
C premor egritudine. Rō. Si ſalutem cupis: aut
pauper ſis oportet:aut ut pauper viuas. Multos
hac egritudine liberaſſe traditur paupertas uera
defecatrix corporum:quoſdam v̇o frugalitas quā
uoluntariā ſeu fictam ⁊ imaginariam paupertatez
dixerim. Uidiſti aliquos perpetua vini abſtinētia
curatos. Ita fit:Dolor dolore:clauus clauo pellit̄
ut antiquo dicit̄ ꝓuerbio: Uix moleſtū aliquid ſi-
ne moleſtia curatur. Ut preterea cū hoc morbo cū
qꝫ alijs multis pacem habeas:nō baccho ſolū ſed
⁊ ueneri bellū indixiſſe profuerit. Sed quid agi-
mus:animorū remedia promiſimus nō corporū?
Habes tamē quā puto vnicā morbi huius curam
Hāc ſi ꝓbas:utere:Si minus:nō te fallant opifi-
ces fomētorū. Patiētia enim in aduerſis efficaciſ
ſimum atqꝫ optimū ⁊ ſepe vnicuz remedij genus

eſt. Do.Podagre vitio curuatus ſum. Rō. D
Ad iter inhabilis:minus idoneus ad laborē: non
ineptus ad reliqua gerere:nō rei modo familiariſ
ſed reipublice ⁊ ſumi:ſi ita ſors tulerit:imperij cu-
raz potes. Itaqꝫ memorandū ualde Septinij Se
ueri Romani principis dictum vnuz: qui ſenex ac
podagricus:dū cōiurationem nobilium qui ſe vi-
uo filium eius Auguſtum dixerant deprehendiſ-
ſet:comprehenſis auctorib⁹ ſeditionis ac filio om
nibuſqꝫ ante ſoliū eius affuſis metuqꝫ ultimi ſup-
plicij tremefactis ac territis: ipſe manu ad caput
relata:tandē inquit:ſentitis caput imperare nō pe
des. Do.Podagra me miſerū miris modis tor E
quet. Rō. Noli ſolas aſperitates rerū flere:ſed
memēto ſi quid dulce aut iucūdū tibi obtigit: quo
incōmodū hoc ſolari poſſis. Unus ex multis peſ-
ſimis vulgi mos eſt:ut in aduerſis queruluz atqꝫ
impatiens obliuioſum in proſperis ⁊ ingratuz ſit
quo nihil iniquius fieri poteſt: Naz quis equiſ au
ribus audiat:exempli cauſa:uel Seuerum ipſum
quem diximus de podagra: uel Domitianum de
caluicio:quod egerrime dicitur tuliſſe:uel Augu-
ſtum ſenem de ſiniſtri debilitate oculi:uel Julium
Ceſarem de timore nocturno ⁊ quiete viſis turbi
da: uel poſtremo alios fortunatiſſimos viros de
vna ſeu de altera nature:ſi dici licitum ſit:aut for-
tune iniuria ſic querentes ut imperij atqꝫ opum vi
ctoriarum ac tantorum ingrati atqꝫ immemores
ſint honoruz dū ſe hoies meminerint:quos plenā
perfectamqꝫ felicitatē hic ſperare demētie:ſit ama
ra dulcibus tēperare modeſtie:hoc podagre pro-
prium:hoc morborū oium cōe remediū inuenies
ſanūqꝫ cōſiliū ſanctumqꝫ fateberis:ſenis illius le-
ta multa adepti:dura multa perpeſſi:qui boniſ de
manu dei lete acceptis mala queqꝫ patienter ſuſci
pienda cenſebat:q̄zuis mali aliquid dare uel face-
re manus illa nō nouerit ſed humanā reſpexit opi
nionem. Do. Podagra me in lectulo nodis in-
ſolubilibus preſſum tenet. Rō. Tam iacēte:ſta
re animus pōt celūqꝫ ⁊ terras ac maria ꝑmeare.

De Scabie. Dia.LXXXV. Do.

Cabie premor importuna. Rō. Jam nō A
f miror ſi angores meros egrefers: quando
id luges cui dulce aliqd imixtū eſt. Do.
Graui uexor ſcabie. Rō. Sūt qui hāc ſalubrez
dicāt:Ego aūt ne tam meſte rei letum nomen tri-
buam arrā potius ſalutis: ſiue ad ſalutem viaz di
co:Mollis eſt qui aſperitatez vie breuem reſpuit:
cuius exitus ſit iucūdus. Do.Arida me ſcabieſ
exercet. Rō. Jam horologio nō egebis: erit te-
cū que te noctibus excitet teqꝫ honeſto cuipiā for
taſſis officio vigilē reddat:nemo tā piger quē nō
ſcabieſ ſollicitum faciat. Do.Scabie torqueor.
Rō. Morbus ignobilis ſed nobilis cura eſt:la
bor:eſtas:balnea:ꝑuigiliū:dieta. Si nec iſta pro-
fuerint:ad patientie medicinā recurrēdū erit. Illa
oibus morbis utiliſſima eſt. Dolor. Scabie cru B
cior tedioſa ⁊ feda. Ratio. Neutrum nego: ubi
ergo Publius moleſtum ocium podagrici pedes
dixit me ſinente potes addere:meſtum negocium
ſcabioſi manus:Sed qd dices:ſi quo fedior mor-
bus:eo pulchrior patientia eſt? Quid ſi paruo ex
malo bonum ingens elicis? Hec nimirum vna eſt
rerum que contemptum corporis maxime pariūt
quo nihil eſt melius mortali. Dolor. Totuz me C

ſcabies occupat.¶ Ratio. Totũ te:uerũ eſt id qui dẽ metuo:ſed plus eſt foꝛſitã q̃ꝫ ꝙ dicere uoluiſti: totũ eni coꝛpus intelligis:ſed eſt uobis inuiſibilis animorũ ſcabies cupiditas ac libido ⁊ pꝛurit⁹ qui dã ulciſcendi querendiqꝫ:qui quo magiſ ſcalpitur acrius eſtuat: hũc nec tolli nec leniri poſcitis nec ſentitis quidem: tanto minoꝛ uobis eſt ſemper ueſtri cura q̃ꝫ coꝛporis.

¶ De vigilia. Dia.LXXXVI. ¶ Do.

A [d] Oꝛmire non poſſum. ¶ Ratio. Uigila ⁊ gaude vite tibi tp̃s auctũ. Inter obdoꝛmire enim atqꝫ emori q̄d intereſt niſi ꝙ alter tp̄alis ꝑpetuus alter eſt ſopoꝛ: Itaqꝫ neſcio an nõ ſatis ꝓpꝛie ⁊ ſõnus bꝛeuis moꝛs ⁊ moꝛs ſõnus lõgus ſiue eternus dici poſſit. ¶ Do. Sõnũ ꝑdidi. ¶ Rõ. Nõ vi q̄dez ſed blanditijs repetẽdus eſt ſi incũbas perdis operã:cogi nequit:age aliud: da requiem temporibus tuis:animo curas leues:improuiſus aderit:facile animis uagis ⁊ coꝛporibus feſſis obrepit. ¶ Do. Sepe mihi ſomnus interrũpitur. ¶ Ratio. Fac quod ſolitus fert̃ Auguſtus Ceſar lectoribus aut fabulatoribus accerſitis:interruptum reintegra: Sin grauioribus curis hoc accidit:pone illas:hũc receperis. De huiuſmodi enim loquebat̃ Maro ubi ait: Salubꝛes curas ſõ
B nos abrumpere. ¶ Doloꝛ. Somni requiez amiſi. ¶ Ratio. Et terrorẽ ſomnioꝝ nocturnoſqꝫ metus q̃ꝫuis enim ſapientis meliora fantaſmata. Ariſtoteles opinet̃: ⁊ uerum ſit:tamen ⁊ vir ille ingenio eque magnus ⁊ imperio: Ille autez alter ſanctitate ⁊ patientia eque inſignis:de quib⁹ pauloante ſimul diximus:ſomnioꝝ graues ſenſere moleſtiaſ. Nam quid alij ſentiant quiſqꝫ nouit in ſe: ⁊ lectulum pꝛopꝛium ſuarum teſtem habet illuſionũ atqꝫ ambagũ ⁊ foꝛmidinũ. Certe horũ alter tẽpore extremo per ſomnium exterreri ſolebat: ſicut de illo ſcriptum eſt: Alter ut dixiſſe dudũ videoꝛ dum de ocio ⁊ quiete diſſererẽ: iter ceteras vite moleſtias querit̃ ꝙ terreant eum ſomnia ⁊ viſiones hoꝛrore cõcutiant. ¶ Do. Solito minus doꝛmio. ¶ Ratio. Solito igitur magis viuis: Nempe ꝙ doctis placet:ut moꝛs ſomnus:ſic vita vigilia eſt. ¶ Do. Somnũ moꝛbus expulit. ¶ Ratio. Sanitas reducet. ¶ Do. Somnũ amoꝛ excluſit. ¶ Rõ. Bis rem vnã dicis: Moꝛbus eſt enim amoꝛ ⁊ moꝛboꝝ maximus. ¶ Do. Somnũ metus extinxit. ¶ Rõ. Securitas ſuſcitabit. ¶ Do. Somnũ ſenect⁹ eripuit. ¶ Rõ. Moꝛs vicina reſtituet.

¶ De ingetudine ſomnioꝝ. Dia.LXXXVII. ¶ Do.

A [ſ] Omnijs inquietoꝛ. ¶ Rõ. Si uerũ eſt qđ ſapiens quidã ait: Multas curas ſequuntur ſomnia: quod ueſtri quoqꝫ appꝛobant auctores radicẽ mali amputa:curas pelle:ſomnia quoqꝫ pepuleris: Quo enim queſo tot curas ⁊ tã nihil pꝛofuturas in tam bꝛeui vita:de qua iam ab initio pꝛomiſſum eſt:quid toꝛqueri iuuat ⁊ turbidam curis vitam ⁊ infeſtam ſomnijs quietem ueſtra uobis facit amẽtia? Diuinã ꝓuidentiã ueſtro vultis ſuperare conſilio:neqꝫ ſentitis ut ex alto ueſtre ridẽt̃ inſanie ueſtreqꝫ deliberationes illo de tempore quod nõ ſolũ extra ueſtrũ arbitrium: ſed etiam extra notitiã ueſtrã eſt. Neqꝫ auditis Flaccũ exclamantẽ: Pꝛudẽs uẽturi tẽporis exitum caliginoſa nocte pꝛemit deus: ridetqꝫ ſi moꝛtalis ultra fas trepidat. Omne tẽpus in ueſtram trahitis pernitiem:de pꝛeterito meſti:de pꝛeſenti anxij: de futuro pauidi trepidiqꝫ:deqꝫ his curiſ ſuꝑuacuis dignos metitis manipulos:laborẽ vigilãtes:cõſopiti ſomnia. Sin illud foꝛte uerũ eſt ꝙ uacãtẽ quoqꝫ curis aiam inquietã ſomnijs eſſe uel natura hominis uel peccatũ cogit: Nõne cũ ex mille ſõnijs nec vnũ uerũ eẽ ueꝝ ſit:poſtq̃ꝫ alterutro falli opoꝛtet:ſatius eſt inquietari ſomnijs q̃ꝫ mulceri: ⁊ amara ſomniare q̃ꝫ dulcia: meſti enim ſomnij fallacia leta eſt:leti autez meſta. ¶ Do. Somnijs fatigoꝛ. ¶ Ratio. Sperne totã hanc ineptiã ⁊ quieſces:ſi id nequis his te ſolare comitibus qui ſimilia paſſi ſunt:his duobus nominatim quos modo dicebam dũ de vigilia querereris.

¶ De celebꝛitate nois ipoꝛtuna. Dia.LXXXVIII. ¶ Doloꝛ.

[c] Elebꝛioꝛ ſum q̃ꝫ uellez notioꝛqꝫ. ¶ Ratio. A
An tu hoc ſpernis quod maximi exoptarũt duces ac pꝛincipes:philoſophi ⁊ poete? quid enim tot laboribus:quid tantis bellis ac ſtudijs agit̃:nec aliud iſignes artifices moliũtur? Declarat hoc Phidias in Minerue ſtatua: quod opus oium que hoium manibus facta ſunt:ꝑmuz aut inter pꝛima poſuerim:niſi cũ aliquid inſcribere uetitus fuiſſet:vultũ ſuũ clypeo ſtatui ſic inſculpſit:ut ⁊ ab oibus noſceretur: ⁊ cõuelli ide niſi toto opere diſſoluto nullo poſſet ingenio:noſci in pꝛemiũ ſui laboris optabat. Siq̄s eni nõ famã ſed pecuniam cogitare dixerit artifices:in cõibus foꝛtaſſis aſſentiar:in illuſtrib⁹ negez. Multa ſunt rei huius indicia:ſic cũ iactura tẽporis damnoqꝫ etiam ſepe operi inſiſtũt:ac ne quid fame excidat lucruz ſpernũt. Cõpꝛobauit hoc maxime nobilis illa conſtantia eoꝝ quatuoꝛ artificũ qui ad famoſiſſimuz illud opuſ qđ Artemiſia Carie regina dilectiſſimi cõiugis memorie extrui fecit magno pꝛecio acciti: cũ ante perfectũ opus obijſſet regina ipſa vñ operis pꝛeciũ ſperabat̃ perſtiterũt tñ vnanimiter in finẽ nil iã aliud q̃ꝫ ſuũ decus ⁊ facti memoriã cogitantes:pꝛoinde oẽſ hoĩes claritatẽ famãqꝫ deſiderãt: Solus tu ne paruo illas tedio emptas uelis?
¶ Do. Immo ⁊ ego apud poſteros clarus eſſe cu B
piã:inter coetaneos recuſem. ¶ Rõ. Quid ita cũ h̃ maius eoqꝫ difficili⁹ ac rari⁹ ſit obſtãte que pꝛeſentiũ famã iterpellat inuidia? ¶ Do. Quia inter abſñtes mera eſt gl'ia:nullus obſtrepit:nullus obſtat:inter pñtes aũt ⁊ ꝯtradictio ⁊ laboꝛ:magnus eniz laboꝛ eſt magne cuſtodia fame:ut nõ inelegãter ait q̄dã. ¶ Rõ. Nimis aut delicat⁹ aut ſegnis es qui ſine labore magnũ aliq̄d ſperes cũ pꝛo minimis tot ſe offerãt labores. ¶ Do. Ego ṽo nõ la- C
bores reſpuã ſed tedia: Nã q̄s ferat aſſidue viſitari:obſideri:poſci:exagitari: ⁊ ſui interim negligẽtẽ totos dies ac magnã bꝛeuis vite partẽ alijs dare:ut tua neceſſitate poſthabita aliene iſeruias uoluptati:qđ malũ ſi ab initio icidiſſet:nunq̃ꝫ ad hãc iꝑam famã que me cruciat uentũ eẽt:ſed ⁊ nũc pꝛeclaros animi conat⁹ ⁊ egregia potẽs eſt ipedire negocia ipoꝛtunũ. ¶ Rõ. Id q̄dẽ ita eſſe nõ nego durum certe ſed tolerabile imo ⁊ iuidioſuz ⁊ optabile: Ceterũ utcũqꝫ tuo iudicio acceptũ erit pene ineuitabile: Nã que ad euadẽdũ via:niſi uel ſuꝑbia uel ignauia? Altera honeſtum deſideriuz te petẽtium arcebit:altera etiam extinguet. Si quod eſt

remedium:urbium fuga eſt : q̃ꝙ̃ ſi claritas ue-
ra ſit:nec fuga ſufficiet:ſeqtur claritas poſſeſſorez
ſuuz quocũꝙ perexerit: ⁊ ubicunꝙ cõſtiterit ſecũ
erit:nec rure vnq̃ nec in ſiluis quidez deſinet cla-
rus eẽ qui in urbib⁹ clarus fuit: Nõ põt fame ful-
goꝛ abſcõdi:inter tenebꝛas eminet ⁊ ad ſe oculos
atꝙ animos trahit. Nunquid nõ audiſti Danda-
num Bꝛachmanorũ ſenẽ p̃clariſſimũ ab Alexan-
dro Macedone uſꝙ ad ultimas Jndorũ ſolitudi
nes:Cynicũꝙ Diogenẽ ab eodẽ uſꝙ ad illud ſuũ
doliũ quo pꝛo uolubili utebaꝛ̃ hoſpitio viſitatos?
Nũquid nõ uſꝙ ad ſqualidã ac deſertã literni vil
lulã a placatis ſola virtutis ueneratione latronib⁹
Scipionẽ Africanũ eũdẽꝙ ab ipſis hoſtiũ ducib⁹
uſꝙ trãſmaria? Nũqd nõ Titũ Liuiũ ab ultimis
galliaꝝ extremaꝙ pꝛocul Hiſpania uſꝙ ad urbez
Romã? Nũquid nõ deniꝙ ſanctos p̃res uſꝙ ad
intimas ⁊ hoꝛrẽdas heremi latebꝛas a Romanis
etiã Jmperatoribus viſitatos? Et ſileo Salomo-
nẽ: Jmmo v̓o quis vnq̃ vir clarus viſitationib⁹ ca
ruerit? Amici ⁊ noti mutuis alloquijs ⁊ ꝯfabula-
tionibus delectanꝛ̃: Jgnoti aũt ſolo recreanꝛ̃ aſpe-
ctu. Habet enim viroꝝ illuſtriũ p̃ſentia dulce ali-
qd:qḋ nõ ſẽtit niſi ipſe qui fruiꝛ̃: Hoc tu laborioſũ
ne dixeris operoſũ eſt fateoꝛ ſed ⁊ gl̓ioſũ. ¶ Do.
D Celebꝛitate nois atteroꝛ. ¶ Rõ. Si hãc vis abijce
re:virtus abijciẽda eſt cuius e radice oritur. Jd ſi
merito refugis:ferre hãc ſarcinaz equo aio eſt ne-
ceſſe:ad quã multi ne quicq̃ oi ſtudio viteꝙ ipſi⁹
ĩpẽdio aſpirãt: ⁊ tu foꝛſitã aſpiraſti. Patere te vi-
deri ab his qui ħ niſi te tuũꝙ nomẽ diligerẽt : nõ
optarẽt. ¶ Do. Multi me vndiꝙ uſꝙ ad ĩpoꝛtuni
tatẽ faſtidiũꝙ cõcelebꝛãt. ¶ Rõ. Quid tu igiꝛ̃:an
ꝯtẽni malles atꝙ abijci? ¶ Do. Jnnumerabiles uſ
ꝙ ad tediũ me honorãt. ¶ Rõ. Tu v̓o dei munus
agnoſcito: Jlle te honorat ut te illũ ⁊ honorare de
lectet ⁊ inhonoraſſe peniteat: Ois honoꝛ ⁊ omne
quodcũꝙ hoi ab hoie bonũ fit a deo eſt. ¶ Doloꝛ.
Permoleſta res eſt honoꝛ ĩmodicus ⁊ crebꝛa viſi
tatio. ¶ Rõ. Et hec fateoꝛ:at p̃dulces ſũt hui⁹ mo
leſtie radices amoꝛ ⁊ ueneratio: His ſi ai guſtũ ap
plicueris:bñ ſapere incipiẽt que moleſtãt : amara
dulcib⁹ tẽpera:nõ in hoc tm̃ ſed in omnib⁹ quecũ-
ꝙ fert pñs vita:in qua non facile reperias mel cui
nõ ſit admixtum fel: ⁊ ſepi⁹ amara pꝛepõderant.
¶ Do. Celebꝛitate nimia fatigoꝛ. ¶ Rõ. Sepe id
quidẽ accidit:de quo queſtũ diuũ Ueſpaſianũ no
uimus triũphantẽ:dũ ſolẽnitate põparũ expecta-
tione ac tedio eſſet affectus increpãtẽ ſeipſum qui
triũphũ nec ſibi nec maioribus ſuis aut debitum
aut ſperatũ taz inaniter in ſenio appetiſſet. Quis
aũt nõ ſit optanda celebꝛitas per ſeipſa:ferẽda eſt
tamẽ ⁊ amanda. Cauſe ipſius virtus ⁊ induſtria
neꝙ vnq̃ ut illa careas deſerẽde multo glorioſus
eſt laboꝛ optabilioꝛ q̃ ignaua reges. ¶ Do. Salu
tatorib⁹ obuijs offendoꝛ. ¶ Rõ. Habes hui⁹ quo-
ꝙ tedij participẽ Criſpũ philoſophũ: Jmmo quez
nõ hẽs pꝛeter illos qui ppl̓arib⁹ auris ut Maro-
nis utar uerbo gaudẽt? Jlle tñ inſignis q̃ſtus eſt.
Credo ideo ꝙ accutiſſimũ virũ:talis eni tradiꝛ̃: ⁊
ſuis ſtudijs acerrime deditũ ſalutatio crebꝛa ⁊ im
pꝛouiſa turbabat : utꝙ idem ipſe ait:p̱ducebat ad
moꝛtẽ. Nihil eſt aũt qḋ queraris:qḋ optabas ac-
cidit notus in ppl̓o ut eſſes aliogn tot ſalutatoruz
incurſibus nõ pateres. Poteras latere:poteras ge
ſcere poteras qḋ aiunt in gremio gaudere:qḋ op-
timũ vite genus aliqui diffiniunt: At uos magnis
in urbib⁹ noti ⁊ clari eſſe vultis ⁊ ocioſi ſimul ⁊ li
beri ⁊ tranqlli:quod nihil eſt aliḋ q̃ in magnis pe
lagi tẽpeſtatib⁹ ut imobilis ſis optare: Deniꝙ ſup
bi fuerit obſequẽtiũ amicorũ uoces pati non poſ-
ſe equo aio:cũ ſint hoſtiũ patiẽda conuitia.

¶ De dolore ex malis morib⁹ hominũ concepto.
Dia. LXXXIX. ¶ Do.

Malos mores hominũ egrefero. ¶ Rõ. Si A
charitate motus laudo: Si ira uel idigna
tione nõ laudo. Quid ad te enim quibus
moribus ſint alij:modo tu ſis bonus: An nunc pꝛi
mũ intelligis vulgi mores : an tibi negocij parum
ſentis vitã tuaz componere niſi inuigiles aliene: ⁊
illud aggrediare qḋ nec ars vnq̃ efficere ualuit
nec natura:vnde nihil vnq̃ ſperes niſi tedia ⁊ labo
res? Fuerũt he tamẽ ⁊ philoſophis cure : quoꝝ al
ter in publicũ egrediẽs ſemp̱ flebat:alter ꝯ̃ mores
hominũ ridebat:neuter ſine cauſa: ſed illud pieta-
ti:hoc ſup̱bie ꝓpinquabat. ¶ Do. Quis enoꝛmes
ac ſubdolos hos habitus ferat? ¶ Rõ. Malo te
per vim dehoneſtari:ferres ſi neceſſe eſſet:qui ſpõ
te ſua alios defoꝛmatos pati nequeas:ſine illos i-
dui ut libet:tu ut licet atꝙ ut decet induere : atꝙ
ita te ulciſcere:nõ minus laſciuos oculos honeſti
habitus offendunt q̃ modeſtos inhoneſti. Jlli igi
tur uoluptatẽ conſilio adhibeant ſuarũ rerum : tu
adhibeas honeſtatẽ. Nuſq̃ alibi q̃ iter tenebꝛas
gratioꝛ lux:nuſq̃ alibi q̃ inter vitia virtus eſt cla-
rioꝛ: Quid q̃reris? aliena feditas tuo adijciet de-
cori. ¶ Do. Quis hos moꝛbos animorũ atꝙ hos B
perferat iuidos? ¶ Rõ. Linque inuidos ſibi:neꝙ
illis aliũ cupias toꝛtorẽ:ſatis ipſi ſe toꝛquẽt ⁊ ſuis
malis ⁊ alienis agũtur ac tabeſcũt bonis. Nõ eſt
compatiendũ ſponte languẽtib⁹:non ſunt aũt con-
tagioſi:ut coꝛporũ ſic animorũ moꝛbi nõ trãſeunt
ad nolẽtes: Jmmo v̓o nobilis aius vitiorum odio
ad amorẽ virtutis accẽdiꝛ̃. ¶ Do. Quis tot ferat
iſolẽtias? ¶ Rõ. Humilitas eo acceptioꝛ quo plu
rib⁹ eſt obſeſſa ſup̱bijs. ¶ Do. Quis tot fraudes
qs tot artes auaritie:qs tot ſpẽs libidinũ? ¶ Rõ.
Que tibi merito diſplicẽt declina: ⁊ q̄ in alijs dã-
nas ne in te dãnẽt alij caueto. ¶ Do. Quis ħ gule C
regnũ? ¶ Rõ. Maxime iter ebꝛios ſpecioſa ſobꝛi
etas:ubi eque boni oẽs nullus excellit. ¶ Doloꝛ.
Quis tã multa mẽdacia? ¶ Rõ. Si mẽdacio of-
fẽderis v̓itati ſtude. ¶ Do. Quis tot ubiꝙ tyrãni
des? ¶ Rõ. Nõ te hinc arma nec opes expedient
ſola v̓t⁹ eſt libera. ¶ Do. Tot⁹ oꝛbis odio mihi eſt.
¶ Rõ. Miſerari miſeros magis decet q̃ odiſſe :
niſi ut dixi ſpõte ſint miſeri:qn tu mũdo ſuos mo-
res linque:tuos refoꝛmare ſtude : ⁊ ab alijs euer-
ſos in teipſũ oculos reflecte:ſic ⁊ tediũ euaſeris: ⁊
cũ mũdũ nequeas:id qḋ potes ⁊ debes temetip̃m
coꝛriges : non eſt quo te fruſtra natũ credas ſi hoc
feceris.

¶ De minutis tedijs reꝝ uariaꝝ. Dia. XC. ¶ Do.

Turbidos urbiũ clamores rerum uariaruz A
odi. ¶ Rõ. Ruris ſilentiuz ſiluaſꝙ ama :
que fieri fugariꝙ nequeunt fugiẽda ſunt.
¶ Do. Uulgi ꝯtẽtionib⁹ feſſus ſum. ¶ Rõ. Uulgo
aures dũ p̃bueris nõ qeſces. ¶ Do. Uulgi ſtrepi-
tu fatigoꝛ. ¶ Ratio. Uulgi uerba deſpicito : pene
eniz qcqd vulgus loquitur aut nihil aut falſuz eſt.

At ſtrepitū illum oēm ⁊ ꝯfuſas uoces ſi vitare ne-
queas:uetitū tm̄ auribꝰ excipe : idꝫ non aliter q̄ꝫ
mugitus boum aut balatus pecuduȝ aut urſorum
murmur : quid enim niſi beluarum uoces ſunt uel
inertium uel ferarum? ¶Do. Uulgi fragore ꝑtur-
boꝛ. ¶Rō. Finge aio te aquarum exundātium ac
ſcopulis illiſarum ſonitum audire: Perſuade tibi
eſſe uel ad fontem Soꝛgie ubi ingenti ſtrepitu ex-
hoꝛrēdo ſpecu luciddiſſimꝰ amnis emanat. Uel ubi
Reatini gurgites quos Nar in Tyberim cōuehit
Ar. Ti- alto de colle deſcēdunt: Uel ubi ad ea que catadu-
tꝰ Liuiꝰ pla noiant̄:ut ait Cicero: Nilus ſe ex altiſſimis mō
tibus p̄cipitat: Uel ubi ſimiliter:ut ferunt : Hiſter
in Euxinū ruit. Deniꝫ ubi uel liguſtice rupes eth
neis fluctibꝰ furenti auſtro:uel charybdis oblatrā-
ti Scylle Sicanis uoꝛticibꝰ toꝛta reſpōdet:ꝯſuetu
do p̄ſtabit:ut quod tedioſiſſimū ſentis:quadaȝ cū
uoluptate percipias. ¶Doloꝛ. Latratibꝰ canuȝ ue
xoꝛ. ¶Rō. Qui vulgi latratus ferre didicit:nul-
los hoꝛrebit canes: Nā neꝫ taȝ multi alij:neꝫ tā
B rabidi aut moꝛdaces. ¶Do. Immitis equus ac
fremens:infidus ſeruus ac cōtumax:nō tm̄ tedio
ſed periculo etiā mihi ſunt. ¶Rō. De utroꝫ aiali
quid ſentirem dixi olim ⁊ nil nūc muto. Addo ali
quid:ut vitare quidem poſſis equi tediū ſi nil aliō
pedes tibi:ut ſerui aūt manus dare poſſunt:nec la-
mētis dignum quo carere ualeas cū uelis. ¶Do.
Muſcaruȝ tedio affectus ſuȝ. ¶Rō. Uide ne mu
ſcarum tedio muſca fias: ⁊ ab alio q̄ꝫ a deo creatā
muſcam credēs in illius qui muſcarum p̄nceps di
citur poteſtatē uenias: Quod affecto cuidā tedijs
ſimilibꝰ accidiſſe:auctoꝛ eſt Auguſtinus : p̄ncipiū
illud Joannis famoſiſſimum exponens: Et muſca
⁊ pulex: ⁊ bꝛuchus: ⁊ culex: ⁊ cinifex : ⁊ locuſta:
ceteraꝫ hmōi creata non ſine certa cauſa ſunt ab
illo qui vidit cūcta que fecerat ⁊ erāt bona ualde:
Et ſi nulla eſſet alia:illa ſola ſufficeret : ut his ar-
mis humana ſupbia domaret̄. Potuit enim deus
Egyptijs leones tigres uel dꝛacones immitere:mi
nuta ⁊ vilia imiſit animātia:quo clarius ⁊ celeſtis
potentia ⁊ terrena fragilitas nota eēt. ¶Do. Pu-
licibus inquietoꝛ. ¶Rō. Sanis cogitatibꝰ cōquie
ſce:cogita nihil mali pꝛeter peccatū homini cōtin-
gere poſſe: Multis nō hec modo facilia ſed que vi
dent̄ grauiſſima ꝓfuerunt: Quid ſcis an ſi pulices
abirēt ſopoꝛ nimiꝰ aut male libidines ſubirēt? Cre
C de bn̄ in oibꝰ tecū agi bn̄ erit. ¶Do. Nocturno pu
licū p̄lio victꝰ ſū. ¶Rō. Quid ſupbis igit̄ vmbꝛa ⁊
cinis:qd erigeris iers lutū a pulicibꝰ victꝰ. Cōtra
deū calcitras:iumētū indomitū ac ſtolidū? ¶Do.
Offendoꝛ pulicibꝰ. ¶Rō. Uis ne tu hoies offen
dere a pulicibꝰ te defendē viliſſimo ipar aiali nobi
liſſimum aggrederis ⁊ pulicū cibus hoies uoras?
¶Do. Pulicibus agitoꝛ. ¶Rō. Terrena omnia
hois ad obſequiū facta ſunt. Pars ut paſcat:pars
ut ueſtiat:pars ut uehat:alia ut defendant:alia ut
exerceant doceantꝫ ⁊ conditionis admoneāt:que
dam deniꝫ ut delectent feſſumꝫ rebus aium le-
uent:quedam vō ut delectationem noxiam : fre-
nent ac ſalubꝛibus tedijs cōtemptumꝫ huius lu-
cis ſimulꝫ deſideriū vite melioris incutiāt. Quā
tum enim queſo moꝛs timeretur:quantum ue ſi te
dijs uacua eēt placitura moꝛtalibus erat hec vita
cū tedijs plena ſic placeat:ſic habitus timeat̄. Nec
vite iucunditas viuēti:nec amenitas vie ſemp̄ eſt
utilis viatori:expeditꝫ nōnunq̄ꝫ durum aliqd oc
currere quo optabilioꝛ finis ſit. ¶Do. Nocturne
aues flebilibꝰ notis infeſte ſunt. ¶Rō. Nō ut ar-
bitroꝛ philomena:que apud Uirgilium flet noctē:
ramoꝫ ſedens miſerabile carmen integrat: ⁊ me-
ſtis late loca queſtibus implet: Dulcis enim fletꝰ
⁊ ſuaue carmen ⁊ delectabiles ſunt querele. Me-
ſtioꝛ te foꝛſitan ſtrix offendit:neꝫ tam pꝛopꝛio q̄ꝫ
poetarum carminibꝰ infamis bubo:qui quibuſdaȝ
tamen q̄ꝫ leti fuerit augurij apud Joſephuȝ legis:
q̄ꝫuis utrunꝫ ridiculum:hinc ſpem ſcilicet metuȝ
ue concipere. Huius enim ⁊ multoꝝ triſtis aſpectꝰ
⁊ lugubꝛis cantus at uterꝫ naturalis:non ſic ca-
nunt ut uobis aliquid nūcient:ſed qꝛ canere aliter
non norunt. Da illis philomene uocē flebunt dul-
cius:nūc nature parent ſue: Uos naturā ipſam ſu
perſtitionibus ueſtris:ut pareat cogere delirando
nitimini. ¶Do. Pꝛoxima in turre pernox noctua
impoꝛtuna mihi eſt. ¶Rō. Noctuā inquietas no- D
ctes Auguſto facere ſolitam audiſti: ⁊ queȝ queſo
uerebitur que mundi dn̄m inquietat? ¶Do. Mu
res thalamum infeſtant. ¶Rō. Quid ſcis an hoc
ipſo in thalamo exoꝛti quem tu foꝛſitan peregrinꝰ
inhabitas:de te iuſtius queri poſſunt:qui natale il
lis aduena ſolū turbas. Sed omiſſis iocis horum
oium ratio vna eſt. Idcirco equidem his infeſtam
vitam agitis:ut diſcatis alterā optare: At illic ani-
mum habeatis:ubi nec mures:nec fures:nec ara-
nee:nec tinee:nec dāna:nec tedia ulla ſunt. ¶Do.
Pꝛocaces rane ac ſtrepidule tediū pariūt:cicade.
¶Rō. Finge ſolatiū parere : ſolatiū erit: Opinio
rem quocūꝫ vult trahit:nō ut ueꝝ mutet:ſed ut iu
diciū regat ⁊ ſenſibꝰ modereẗ. Inuentꝰ eſt nup̄ qui
rure habitās ad fugandas nocte luſcinias:ſaxis ar
matꝰ ſudibuſꝫ cōſurgeret:quo cum parū ꝓficeret
circūfuſas arbores iuberet abſcindi:ut uel ſic pꝛe-
repto frōdēte domicilio abirēt:qbus manētibꝰ abi
re illū opoꝛteret: Jamꝫ impoꝛtunis cantibus pul
ſus ſopoꝛ abijſſet:is tamen ꝓxime paludis in ripa
nocturnos ſtrepitꝰ ranarum modulatiſſimā q̄ſi fi-
diū harmoniā icertiſſimus hauriebat:inhumanuȝ
ferūꝫ hoiem virꝫ iter hoies numerādum ⁊ mori
bus qdem q̈lem audis foꝛſitā ⁊ vidiſti:vulgaribus
tm̄ negocijs haud iſanuȝ:qui nūc ideo ad memoriā
redijt ut ꝯſtaret q̄ꝫtum in rebꝰ oibus poſſit opinio.
¶Do. Ranarū ⁊ cicadaꝝ ſtrepitu offēdoꝛ. ¶Rō. E
Nō ille qdem ut offendant ſtrepunt : ſed nāe cōis
bn̄ficio utunt̄. At hoc ipm̄ ſupbam ipatiētiam ue-
ſtram ledit:ſicut reliqua quecūꝫ aliter fiūt dicunt̄
ue q̄ꝫ exigit oculoꝝ ueſtroꝝ atꝫ auriū uoluptas.
Sed ut fabulā ueſtri erroris ad antiquas fabulas
remittā:cogita nūc uel ranas ſuā ueterē querelā ⁊
ultricem latonā raucis uocibꝰ:uel cicadas uerſuȝ
in ſuā ſpēȝ Titonū ſtridulis plauſibꝰ memorare:ſi
neſcꝫ foꝛſitā ſuū illas agere negociū ⁊ tu tuū ages.
Cur iniuſti nature ſemp̄ accuſatores innocuis ani
mātibus ſuccenſetis nec aduertitis quāto maiora
ſunt tedia que viciſſim ipſi uobis iſligitis? Sileo
raptoreſꝫ urbiū ⁊ mille iniuriādi ledēdiꝫ artes:
mille violentias:mille dolos:quoꝝ pleni ſunt vici
omnes ⁊ compita. Taceo latrūculos toto oꝛbe diſ
perſos ⁊ itinera interrupta pꝛedonibus : quibus
magna pars terrarum hodie inuia eſt : ſpectacula
mūdi pulcherrima pꝛerepta moꝛtalibꝰ:diſſimula-
tum illud ⁊ miſerrima iā conſuetudine roboratuȝ:

Quis dignis queſtibuſ explicet aut humane pon
dus ignauie uerbis equet: q̄ pacatiſ quoqꝫ re-
gionibus paſſim legitimus pꝛedatoꝛ occurrit:qui
ſollicitū viatorem exhauſtumqꝫ laboribus ⁊ onu
ſtum curis ere ſuo ſpoliat:iniuſtiſſimi neſcio cuius
iuris obtētu:quo effectū ut qđ amenıſſimū fuiſſet
oꝛbem terrarū permeare:id alicubi ꝑiculoſiſſimū
ubiqꝫ ſumptuoſum ac tedioſum ſit.Sic ueſtri ꝓnci
pes ⁊ pꝛ̄es patrie:imo ṽo ueſtra patientia: ueſtri
mores libertatem publicam paruo pꝛecio uendi-
derūt.Quid cuſtodias loquar ſuperuacuas ⁊ ob
ſtruſos paſſus ac ſuſpitionibus uarijs plena om-
nia:abſentieqꝫ ſolatium vnicū litterarū cōmertiū
interdictū?Qđ ipm q2 mutari iā nō pōt:foꝛti aio
ferēdū eſt:Uerū ut nature opera ferre nō renuat:
qui tot inſolentias:tot imanitates hominū:tot te
dia:tot rapinas pati ſolitus didiciſſe debuit:q̄ꝫ ini
que natura parens leuibus ex cauſis quotidie la-
ceretur:cum tot acerba ⁊ grauia pati hominē ab
homine ſit neceſſe.C Doloꝛ.Magno toꝛqueoꝛ ca
F lore.C Ratio.Expecta:hyemis tedium hoc pulſu
ra feſtinat.C Doloꝛ.Frigore crucioꝛ impoꝛtuno.
C Rō.Ecce tibi eſtas accelerat:huius ipſius alla
tura deſiderīū.C Do.Frigoribus urgeoꝛ.C Rō.
Uix incōmodum inuenies:cui non inuenerit natu
ra remedium.Et ſepe vnius remedia multa ſunt:
Arcent frigus:tectū:ueſtis:cibꝰ:laboꝛ:exercitiū.
Raro qſq̄ꝫ frigore vincit̄ niſi victuſ inertia.Piget
ignem inter remedia numerare.Magnum moꝛta
lis ignauie argumētum.Nō tam facile vini e do-
lio immixta aqua linteo madēte detrahitur q̄ꝫ e tur-
ba hoīum hyeme accenſo igne inertes a foꝛtibꝰ ſe-
gregantur:Omnes eo confugiūt quibus nihil ſan
guinis neruorūqꝫ animi eſt:videre licet ſed non li-
bet iuuenes noſtros ut foꝛmoſi videant̄ defoꝛma-
tos abſciſſoſqꝫ pubetenꝰ ſeſe ignibꝰ ingerēteſ:quā-
to erat honeſtius pudēda cōtegere q̄ꝫ ſe muſtis na
tibus inamenum naribꝰ nidorē reſpirare?C Do.
Nūc tremo:nūc eſtuo.C Rō.Credo id facile:mo
res noui: ⁊ te loquēte qđ occurrit dicam. Recēs
at bꝛeuis hiſtoria eſt:Pater in gallijs pꝛo capitali
cauſa cum adoleſcente filio compꝛehēſus: ⁊ ſꝫm ri
tum gentis in aenū miſſus ac decoqui iuſſus erat.
Cum foꝛte igitur in aquā hyeme gelidam nudi ac
vincti pariter deſcendiſſent:cepit adoleſcēs treme
re: ⁊ frigus magna dentium colliſione teſtari:ubi
ſubiectis ignibꝰ cepit aqua ferueſcere:Ille lamētiſ
ac gemitu impatiētiā caloris expꝛimere. Contra
īmotus ad utrunqꝫ ⁊ toꝛuo illum vultu reſpiciēs
ſenex:Uiliſſime inqt meretricis fili:nec frigus igit̄
nec calorem pati potes?Uerbū mali foꝛſan ſed cō
ſtantis ſolidiqꝫ animi dignumqꝫ quo illeſus e uaſe
moꝛtifero pꝛoſiliret.Ceterū ueſtris nūc adoleſcē
tibus conueniētiſſimum:qbus nihil effeminatiuſ:
nihil eneruatius eſt:eſtate ſolem execrantibus ut
G athlantes ſolēt:hyeme ignem adorātibꝰ ut Chal-
dei.C Do.Nix me tedio afficit. C Rō. Delicati
etiam iucūda faſtidiūt.Atqui niuem ſine uētis de
ſcēdentem quidam inter pulcherrima ponūt:Poꝛ
ro ſi quid eſt niue pulchꝛius: nil certe candidius.
C Do.Nūc eſtibus:nūc frigoribus nimijſ:nūc ſic
citate:nunc imbꝛibus angimur.C Rō.Impatien-
tiſſimum caloris Alexādrum ferunt:Nempe qui
⁊ dire ⁊ pꝛoſpere fuit impatiēs foꝛtune:Cōtra ṽo
caloris ac frigoris patiētiam parem dant Hanni-
bali:Cur nō tu aliquam tibi uel diſſimilis partem
laudis arripias:eque ille utrunqꝫ potuit ferre:tu
neutrum?Hoc uobis pꝛimū tribuit uoluptas que
emollit eneruatqꝫ: ⁊ ut uere dicam caſtrat aīos:ut
non hoſtiles tm̄ gladios aut moꝛtē ſed ipꝛeſſiones
aereas foꝛmidetis.Clamo aūt ⁊ ſepe fruſtra qdē:
quoniam ſurdis clamo:Linquite ſuū officiū natu
re:nihil ſine eternis agit illa cōſilijſ.Stulti ⁊ igna
ri: ne vna pꝛoꝛſus aque ſtillula plus minus ue q̄ꝫ
expedit in terram cadit: ⁊ ſi non ſinguloꝝ libidini
at ſaluti oīum conſulitur.C Do. Hic luto:hic pul H
uere:hic nubibꝰ:hic uētis ac tonitru turboꝛ.C Rō
Atqui terre uarietas:celi uarietatē ſequit̄:Udus
aer lutū parit:ſiccus puluerē:ſic de motu aeris uē
ti de uapoꝛibꝰ nubes:de uētis ac nubibꝰ tempeſta-
tes ac fulmina ꝓdeunt.Qui rerū cauſas nouit ⁊
nature ſe pꝛebuit:obſequētem cōſequētiā effectu
um nō deflebit.Et de uētis lꝫ apud quoſdam ma-
gna ſit queſtio:nōne tamen tibi aer oī carēs uento
pene ſemianimis videat̄:ut non inepte quidam uē
tum animam dicant ſiue ſpiritum?Puluerem cer
te apud multos viris foꝛtibus dulcē vides:Idqꝫ
ut de luto etiā credi poſſit diuerſoꝝ operum vna
virtus efficiet.Tonitrua ṽo ⁊ cōcitatiores celi mo
tus:quid niſi cōminationes ⁊ monitus miſerātis
dei ſunt?qui certe nō minaret̄ niſi amaret hominē
ſed feriret:cum multe ⁊ graues nunq̄ꝫ deſint feriē
di cauſe.Ad terrorem ṽo hec foꝛmidinemqꝫ moꝛ-
talium ſpectare:ſed ante alios illoꝝ qui rebellant
deo:nō ſolū nature gnarus meminit poeta:ſed ua-
tes illa etiā diuini cōſcia ꝯſilij que ait:Dn̄m foꝛmi
dabūt aduerſarij eius ⁊ ſuꝑ ipſos in celis tonabit.
Foꝛmidate uerū tonātem aduerſarij:enitimini in
gr̄aꝫ redire:ut amici dei effecti: nihil oīno niſi eiꝰ
offenſionem timeatis.Hoc potius agite ⁊ quere-
las mittite. C Do. Fuſco ⁊ nubilo cōtriſtoꝛ aere. I
C Rō. Nulla tēpeſtas durat: ⁊ ſereno nubes ſuc-
cedunt: ⁊ ſerenum nubibus frequēs imo iugis al
ternatio: ⁊ ferendum ſine queſtibus qđ tā bꝛeue
eſt. C Do. Offendoꝛ nubibus. C Rō. Offenſio
admonitio quedam eſt: ut iam hinc tibi ꝓuideas
ne tenebꝛas quas momētaneas egrefers:aliquā-
do ꝑpetuas patiaris.C Do. Igne celeſti turboꝛ ⁊
grādine ⁊ ꝓcellis.C Rō.Hec ⁊ his ſimilia ad ti
morem ſalutiferum:uel ſi ſpernitis ad vindictam
ſūt.Audi vnum:Ignis:ſulphur ⁊ ſpiritus ꝓcella
rum pars calicis eoꝝ.Audi alterum:Ignis:gran
do:fames ⁊ moꝛs:hec omnia ad vindictā.C Do.
Tempeſtatibꝰ turboꝛ equoreis.C Rō. Noli hic
naturam:ſed tuam uel ſtultitiam uel auaritiā ac-
cuſare:quis huc te coegit?C Do.Tenebꝛoſis nu-
bibꝰ ⁊ cōtrarijs uētis afficioꝛ.C Rō.In tenebꝛis
natus ⁊ in tenebꝛis moriturus inter rerum cōtra
rios uētos viuis: Diſce qđ ſemꝑ pateris tandem
pati. C Do. Tonitru ac fulmine q̄tioꝛ. C Ratio. K
Plus hic aliquid q̄ꝫ tedium eſt: In pꝛimo equidē
metus ingens niſi ſtultis qbuſdam cōtemptoribꝰ
In ſecundo aūt moꝛs.Itaqꝫ qbuſdā viſum eſt de
fulmine nō niſi inexptū q̄ri.At qs oro niſi amēs
hec nō metuat:cum cautū apđ foꝛtiſſimos hoīum
romanos videat ueteri ſtatuto ut Comitia populi
Ioue tonāte nō teneāt?Ceterū metus hic niſi ad
emēdationē vite ſpectet iutilis eſt.Quid ꝓdeſſe
eni pōt timoꝛ ubi nullū eſt remediū foꝛmidate rei
Huc uertēda res igit̄ ut lꝫ nālibꝰ cāis tonet ac ful-

minet:Nibilominus tamē cōmonitoriū exiſtimet
illius qui nullis obſtructus cauſis ipſe fons oīum
cauſarū eſt. Ille qdem ideo tonat in celis:ut tu in
terris bene viuas ⁊ obliuione diſcuſſa iraſcentem
dn̄m recognoſcas:qđq; amore debueras ſaltē me
tu facias. Nolite q̄ri: oīa eque bona ⁊ mala expe
dit uobis:mihi credite:ut ſepius tonet: ⁊ q̄ſepe to
nuiſſe memorie traditū eſt eo anno quo uerus dei
aduerſariꝰ ac pietatis hoſtis Domitianus iterijt:
non ut exclametis ſicut ille feriat iam quem uolet
ſed ut iram dei pijs lachꝛymis ac humili pꝛece vin
L catis. ¶Do. Ebꝛioꝝ cōgreſſibus letitiaq; contri-
ſtoꝛ. ¶Rō. Uinuȝ letificare coꝛ hoīs ⁊ bacchum
letitie datoreȝ: ⁊ ſi Dauid Uirgiliuſq; nō dicerēt:
notum eſt. Et q̄uis illud quoq; uerum ſit qđ hoꝝ
non facūdioꝛ ſed ſanctioꝛ uates ait: Fluminis ipe-
tus letificat ciuitatem dei:plus tn̄ feruidi gaudij
ſeu letitie geſtiētis:ut philoſophi uocāt:pauca po-
tētis vini dolia:q̄ multa nitētis aque flumina cō-
tinent: Fateoꝛq; ebꝛioꝝ letitia nil triſtius:nihil opi
ficibus ⁊ tabernarijs:quos merito ciuitatum facē
Cicero uocat:ineptius uel ferēdum tamen uel ur-
bibus abeūdum uel foro ſaltem ac plateis ⁊ taber
narum ſcenis tanq̄ ſcopulis abſtinēdum. ¶Do.
Turbis pꝛemoꝛ frequentiaq; ciuium impoꝛtuna.
¶Rō. Trux ⁊ inhumanum uotum eſt:optare pa
trie ſolitudinem quo ipſe ſis laxioꝛ:ob hoc enim il
la olim ut noſti ſoroꝛ Appij Claudij mulctata: ⁊ il
la innocēs ultimo apud ſcriptores celebꝛata eſt:ut
vo iſtud iniquum ⁊ ſupplicio dignum:ſic vitandi
ſtudio faſtidij ſe turbis eripere: ⁊ ſi res poſcat ur-
bi cedere:modeſtum ac ſapientibus uſitatum eſt.
¶Do. Longo ⁊ ſegni iudicio laboro. ¶Rō. Ad
quid inuenta tranſactio eſt niſi ut litem finiat ⁊ tar
ditatē iudicij antecedat? ¶Do. Meſto ⁊ turbido
atteroꝛ litigio. ¶Rō. Pꝛo te aptis epithetis uſus
es:ubi enim lis:ibi nec gaudium nec tranquillitas
eſſe poteſt. Tu ſi litibus vis carere:litiuȝ comtem
ne materiam. Auaritia lites parit ⁊ partas alit.

¶De terremotu. Dia.CXI. ¶Do.

A Terremotuȝ timeo. ¶Rō. Magnū fateoꝛ
nature parētis incōmodum:nec imerito a
parētibus ſegregatum:Nēpe cūctis gra-
uius ſed rarius idq; remedij loco ſit. Sepe qdem
inſtās tonitru celi facies meſta p̄nūciat:terremotꝰ
p̄ſagiū nullū eſt. Et ſi eū Pherecydes aqua putei
hauſta p̄dixiſſe feratur: Adde q̄ aduerſus celi mi
nas aliqđ foꝛtaſſe refugiū ſubterranee offerūt ca-
uerne:q̄le illđ legit̄ Auguſti Ceſaris fulgura metu
entis:qđ adhuc Rome via cernit̄ flaminia ⁊ nomē
ſeruat auctoris: Contra terremotum nulle ſunt la
tebꝛe:nulla fuga: Quo enim extra terrā fugiat ter
renus homūcio:aut qd fiet ſi ⁊ ſupꝛa uerticem ce-
lum tonat ⁊ ſub pedibus terra tremit:niſi foꝛte qs
in pelagus fugiēdum dicat:qđ ⁊ celeſtis ⁊ terre-
ſtris uarietatis eſt particeps: ⁊ ſuis inſuper moti-
B bus inquietum? ¶Me. Non tu mihi remedium
das ut ſoles ſed periculuȝ exaggeras. ¶Rō. Sē
tiebaȝ ita tibi viſum iri: ⁊ ſic haud dubie ſe res ha
bet. Sunt que diſſimulari queunt ⁊ uerbis exte-
nuari:ut que fama terribilia viſa erant:re ipſa nūc
tolerabilia:nunc ⁊ contēptibilia videant̄: Id ſane
de quo agitur tale eſt:ut ſua quadā vi humani elo
quij argumenta diſcutiat:vnum eſt ſolamen ut di-
cebam raritas. Uidiſti etatem pene integram ter
remotibus uacanteȝ:quo in ſpatio innumerabiles
obijſſe non eſt dubium qui in vita ſolum rei terribi
lis nomen audierit:nullum res viſa terruerit:alio-
quin queȝ non conſpecta pꝛomoueant:uel antiqua
illa:uel hec noua:quoꝝ uel in libꝛis uel in animis
hominum qui viderunt:memoria recens eſt:quan
do ⁊ olim vno eodēq; die motu hoꝛrifico ⁊ cōcuſ
ſa Rhodus ⁊ noue inſule pꝛofundo maris emerſe
runt: ⁊ uetuſte urbes Aſie duodecim coꝛruerunt:
nōnulle etiam terre hiatibus hauſte ſunt: Dehinc
eadem peſtis in Achaia Macedoniaq; deſeuijt:
Demuȝ in Campania illa pulcherrima:non italie
tm̄:ſed totius etiaȝ mundi parte circa Senece eta
tem:qui inter queſtiones naturales rei huius me-
minit:quando ⁊ Herculanum ⁊ Pōpeios urbes
tractus illius nobiliſſimas:ipſam quoq; Parthe-
nopem ea peſte uexatam legis. An ne cuncta ſeq̄r
que ifinita materia eſt:nuper alpes aereas que ita
los a germanis ſeparant:quaruȝ motus inſolitos
Maro ait: ⁊ motas ⁊ multis in locis diſiectas cer
nere potuiſti. Et confeſtim poſtea ipſam urbiuȝ re
ginam grauiter agitatam uſq; ad ruinam turrium
ac temploꝝ aliquotq; alias humi ſtratas: moxq;
uelut perpetuo maloꝝ oꝛdine germanie partem il-
lam que nobilioꝛ habet̄: totam ſcilicet rheni uallē
tremuiſſe atq; in ripis Baſileam urbem funditus
⁊ octoginta eoq; amplius caſtella:vno ſimul tem
poris momento coꝛruiſſe notū eſt. Hoꝛrēdum pla
ne negocium:niſi arcem terribilium moꝛs teneret.
Hanc qui timere deſierit:nil timebit:utq; elegan-
ter ait Flaccus: Si fractus illabat̄ oꝛbis in paui-
dum ferient ruine: Nam quid refert an in te lapis
exiguus ſic deſcēdat ut perimat:an te ingens ob-
ruat Apeninus:ſeu potius fractus oꝛbis:ut eſt di-
ctum:ſi utrobiq; nil amplius eſt q̄ mori:niſi quia
quibuſdam foꝛtaſſe moꝛs clarioꝛ videri poteſt que
maiore infligitur inſtrumento. Hec tandem noſtri
conſilij ſumma eſt quando ⁊ aduerſus fulmen ali
quid diximus eē remedij: ⁊ utrunq; uel obſtando
uel cedendo reliquis malis occurritur:contra hoc
vnum nec fuga ualet nec ingeniū nec vis ulla:hūc
qui vnus hoꝛribilia cuncta facit: ponendum ante
omnia metum moꝛtis: Aliquanto non inficioꝛ fa-
ctu difficilius q̄ dictu ſed nequaq̄ ipoſſibile. Et
quoniam ab hac peſte:nec tempus ullum nec locꝰ
immunis eſt omnibus locis atq; temporibꝰ ad om
nium que uel naturaliter:uel foꝛtuito euenire poſ-
ſunt:tolerantiam pꝛeparandum armandumq; ani
mum:qđ niſi virtutis amoꝛ vitijſq; odium acceſſe
rit utiq; fieri nequit. Deniq; quando non celū mo
do quod in conitnuo motu eſt ⁊ elementa vndiq;
comminantur:ſed ⁊ terra cui inſiſtitis ⁊ que pericu
lorum omnium firmiſſimum pꝛeſidium ſperabat̄:
ipſa quoq; concutitur:incolaſq; ſuos fallit ac ter-
ritat:ad celū animi uolatibus aſcendēdū: Interq;
hos rerum motꝰ atq; hoīum omnē in illo ſpem ha
bendam qui reſpicit terram ⁊ facit eam tremere:
de quo ſcriptum eſt. Ego dn̄s ⁊ non mutoꝛ. Quiſ
quis in illo ueſtigia deuote mentis affixerit:iaȝ in
ſolido ⁊ in tuto erit:neq; amplius aut ipſe mouebi
tur aut ullos metuet terremotus. ¶Metus. Nō C
poſſum terremotibus non moueri. ¶Ratio. Po-
tes autem a terra oēm ſpem atq; omne deſideri-
um remouere? Hoc fac ut ſecurus viuas eaq; uel

tremente uel ruẽte conſiſtas. Stultum eſt firmam
in re tremula ſpem habere.

¶De peſte latiſſime ſeuiẽte. Dia.XCII. ¶Metꝰ.
A Eſtem latiſſime ſeuiẽtẽ horreo. ¶Rõ. Et
p hic quoqꝫ nil amplius q̃ꝫ mortis eſt metꝰ:
quo depoſito plena ſecuritas parta erit: cũ
nõ is magnis animis nõ depoſitꝰ modo ſed ne ad
miſſus qdem eſſe debeat: Nã qd minus viri eſt q̃ꝫ
horrere cõia? ¶Me. Peſtẽ timeo. ¶Rõ. At qd
aliđ tibi ſi morieris ad uſitatũ genus moriẽdi pe
ſtis addiderit q̃ꝫ ut comitatior moriare? Sin eua
ſeris: ut dulcior vita ſit: tot circũfuſis erepta ꝑicu
lis ſi mori ꝑiculũ nõ natura eſt: neqꝫ eni oẽs peſtis
ꝑimit: Aliogn ex hac peſte nouiſſima cuiꝰ par a ſe
culis nõ fuit: nullus hoiũ euaſiſſet. Euaſerũt mul
ti: qui meliꝰ obijſſent: hinc ut videſ fere ſolita nũc
etiam mundus exuberat: quam nulla vnq̃ꝫ peſtis:
nulla mortis manus exhauriet tam concreta eſt.
B ¶Me. Peſtẽ metuo. ¶Rõ. Dic qđ eſt uerіꝰ: mo
ri times: de quo nobiſ: ut te video in querelas pro
nũ anteq̃ꝫ res deſinat diſceptãdum reor: ꝓpter hoc
enim qd eſt ꝙ peſtis nomen exhorreas: cũ potiuſ:
ut eſt dictũ ſolatij genus ſit perire cum plurimis?
¶Me. Peſtẽ horreo. ¶Rõ. Si ad hoc te huma
ni generis charitas q̃dam trahit: eſt qđ laudem:
Nihil eſt magis hoĩs q̃ꝫ humana incõmoda miſe
rari. Sin tui tñ: eſt qđ arguã: Nã qd peſtis noci
tura mortali: niſi ut facias qđ facturus es: niſi illđ
ĩter dãna cõnumeres: nõ lugeri qđ in talibus acci
dit: ⁊ feliciores cenſes qui multum fleti ad ſupe
ros apud Uirgiliũ memoratur.

¶De triſtitia ⁊ miſeria. Dia.XCIII. ¶Do.
A Riſtis ſuꝫ. ¶Rõ. Refert qua ex cauſa tri
t ſtis ſis aut letus. Iſta eniꝫ ut alia multa in
differentia dixerim que leui momẽto poſ
ſint eſſe bona uel mala. Triſtitia nẽpe de peccato
utilis: modo ne deſꝑationi ſurrepẽti clãculum ma
num det: At gaudiũ de virtute deqꝫ memoria bo
norum operũ honeſtũ: modo ne ingerẽti ſe ſuꝑbie
fores pãdat: Haruꝫ igiť paſſionũ premittenť cau
ſe: vituꝑatio illic locum laudis inuaſerit: nũc tu ip
ſe qd ſis triſtis cogita. ¶Do. Huius vite miſeria
meſtus ſum. ¶Rõ. Felicitas te letificet alteriꝰ vi
te: Neqꝫ enim tã hec miſera ⁊ ſi ꝓfecto miſerrima
ſit q̃ꝫ illa eſt felix. ¶Do. Meſtus ſuꝫ. ¶Rõ. Ma
li huiꝰ tot radices: quot ſunt que vno noĩe aduerſa
diciť: de qbus ⁊ multa iã diximus. Et ut te promũ
in q̃relas video: multa nũc etiam ſunt dicẽda. Eſt
aũt qñ nulla prorſus apparẽs cauſa: nõ morbi: nõ
dãni: nõ iniurie: nõ ignominie: nõ erroꝝ moreſ: ne
qꝫ ullus oĩno rerũ taliũ ⁊ inopinus rumor: ſed do
lendi uoluptas quedã que meſtã aĩaꝫ facit. Peſtiſ
eo funeſtior: quo ignotior cã atqꝫ ita difficilior cu
ra eſt. Itaqꝫ in hãc ceu aĩe ſcopulũ oĩ ueloꝝ ut dici
ſolet ac remoꝝ auxilio fugiẽdam cẽſet Cicero: Cui
in hoc qdem ut in multis aſſentior. ¶Do. Preſen
B tis me miſerie cogitatio meſtũ facit. ¶Rõ. Miſe
riam cõditionis humane magnã multiplicẽqꝫ nõ
nego: quã qdaꝫ integris uoluminibꝰ defleuẽ: Sed
ſi in diuerſum aſpicias: multa itidẽ que felicẽ vitã
ac iucũdam faciãt: videbis. Et ſi de hoc: nemo ha
ctenus: niſi fallor: ſcripſerit: aggreſſiqꝫ aliqui deſti
terint: ꝙ difficilẽ ⁊ ꝯriam ſcribẽtibꝰ: ſteriliorẽ lõ
geqꝫ iparẽ mãm ſe ſortitos itelligerẽt: eo ꝙ huma
na miſeria nimis ulta ꝓrſus euidẽter emineat: fe

licitas parua ⁊ latẽs ſtilo altius fodiẽda ſit ut oſtẽ
di poſſit incredulis. An aũt ut ex multis ſũmaꝫ de
liberem parua nobis gaudij cauſa eſt: Imago illa
ſimilitudo dei creatoris: humana intus in aĩa: in
genium: memoria: ꝓuidẽtia: eloquiũ: tot inuenta:
tot artes huic aĩo famulãtes: huic corpori qbuſ ne
ceſſitates ueſtre oẽs diuino beneficio: cõprehenſe
ſũt: tãte quoqꝫ opportunitates: neceſſitates ⁊ tam
uarie rerum ſpẽs: non neceſſitati tñ ueſtre: ſed ob
lectationi ſeruiẽtium miris ⁊ ineffabilibꝰ modis:
tãta vis radicũ: tot herbarum ſuci: tot florum: tam
iucũda uarietas: tot odoꝝ ⁊ colorum ⁊ ſapoꝝ ⁊ ſo
noꝝ: ex contrarijs orta cõcordia: tot aĩalia celo: ter
ris ac pelago: nõ niſi ueſtris uſibus dedita hoĩſqꝫ
ſolius ad obſequium creata. Niſi enim peccati iu
gum ſpõte ſubijſſetis: oĩuꝫ que ſub celo ſunt dñiuꝫ
haberetis. Adde collium ꝓſpectus: apricationes
uallium: vmbroſos ſaltus: algẽteſqꝫ alpes ⁊ tepẽ
tia littora. Adde tot ſalubres ſcatebras aquarum:
tot ſulphureos fumãteſqꝫ: tot nitidos ac gelidos
fõtes: tot ĩfuſa ⁊ circũfuſa terris maria: tot amnes
aſſidue mobiles: ⁊ ĩmobili ſtabilitate certiſſimos
regnoꝝ fines. Adde lacus maris emulos ⁊ ſtagna
iacẽtia ⁊ riuos inter mõtium cõnexa ꝑcipites ⁊ flo
reas ripas riparũqꝫ thoros ⁊ prata recentia riuiſ
ut Uirgilius ait. Quid ſonoris littoribꝰ ſpumãteſ
ſcopulos antraqꝫ roſcida: ⁊ flaueſcẽtes agros ⁊ vi
neta gẽmantia ⁊ commoditates urbium ⁊ ruris
ocia ⁊ ſolitudinum libertatem? Quid ſpectaculo
rum omnium lucidiſſimuꝫ ⁊ anguſtiſſimum ſtellã
tis celi ambitum incõprehẽſibili celeritate uolubi
lem? Inqꝫ illo fixas ⁊ errãtes quas dicitis ſeu ua
gãtes ſtellas: Solem in primis ac lunã clariſſima
mũdi lumina: ut Maro ait: ſeu lucidũ celi decus:
ut Flaccus ait: Hinc terre fruges: hinc vigor ani
mãtium: hinc uarietas tẽpeſtatuꝫ: hinc nos annũ:
hinc mẽſes ⁊ dies ⁊ noctes ⁊ momẽta metimur:
ſine qbus vita faſtidio nõ careret. His accedit cor
pus licet caducum ⁊ fragile impioſum tñ aſpectu
ſerenũqꝫ ⁊ erectum aptũqꝫ celeſtibus cõtemplan
dis: Accedit imortalitas aĩe ⁊ ad celũ iter ac ꝑcio
exigua merces inextimabilis: ⁊ que in finem ſciẽs
diſtuli: q2 tam magna erant: ut per me illa non ca
pere niſi fidei magiſterio didiciſſem: ⁊ reſurgendi
ſpes ⁊ hocipſum corpꝰ poſt interitũ: agile qdeꝫ lu
cidumqꝫ ⁊ inuiolabile multa cuꝫ gloria reaſſumẽ
di: Et quod omnem non humanam modo: ſed
angelicam dignitatem ſupereminet: ipſa humani
tas ſic cõiuncta diuinitati: ut qui deus erat homo
fieret: Idẽqꝫ vnus numero perfecte duas in ſe vni
ens naturas eſſe inciperet deus ⁊ homo: ut homi
nem deũ faceret factus homo: Ineffabilis dei pie
tas atqꝫ humilitas: ſũma hoĩs felicitas ac gloria:
altũ vndiqꝫ occultũ myſteriũ: mirũ ⁊ ſalutare com
mertiũ: qđ neſcio an celeſtis: ſed profecto morta
lis lingua non equat. Parum ne tibi auteꝫ uel hoc
vno nobilitata cõditio humana: parũqꝫ expurga
ta miſeria videť: ſeu quid oro altius nõ dicã ſpera
re: ſed optare: ſed cogitare homo potuit q̃ꝫ ut eſſet
deus? Ecce iam deus eſt: Quid iaꝫ reſtat oro quo
uota ueſtra ſuſpirent: nedum reperire quidem ſed
nec fingere maius aliquid relictum? Certe cum ad
ſalutem ueſtram ſe diuinitas inclinaret: non aliud
cum poſſet: niſi humanum corpus humanamqꝫ
animam aſſumpſit: nec angelice ſpeciei aſcribi uo

luit ſed humane: ut ſic quãtum te dñs tuus amet
agnoſcas ⁊ gaudeas. Ita eniꝫ ut preclare ait Au
guſtinus: demonſtrauit carnalibus ⁊ non ualẽti-
bus intueri mente ueritatem corporeiſq; ſenſibus
deditis: q̃ excelſum locum inter creaturas habe-
at humana natura. Quid ꝙ ideꝫ ipſe uos qui hac
ſua dignatione tam mirifica angelis quoq; p̃tule-
rat: ipſoſ uobis angelos cuſtodes adhibuit: ut mo
dis oibus ueſtram inter creaturas excellẽtiaꝫ de-
monſtraret? Ait nẽpe Hieronymus: tantam digni
tatem eſſe aiaruꝫ ut vnaqueq; ab ortu ſuo habeat
angelum ſibi ad cuſtodiam deputatum. Paterna
uere ⁊ pluſq̃ paterna de uobis deo cura eſt: Et ut
dictum Satyrici parũper inflectaꝫ: Uere charior
eſt illi homo q̃ ſibi. Quis hec inter triſtitie locus
aut querele? Nõ natura igiť ueſtra: ſed culpa me-
L ſtos uos ⁊ q̃rulos facit. ¶ Do. Meſtum me origi
nis vilitas ⁊ nature fragilitas nuditaſq; ⁊ inopia ⁊
fortune aſpitas ⁊ vite breuitas ⁊ finis incert⁹ fa-
cit. ¶ Rõ. Multa ſtudio cõquiris ut meſtus ſis:
Ↄrio inſtanduꝫ erat: ut honeſto gaudio letus eſſeſ:
Noui aũt mores: cupide malis ueſtris incũbitis.
Proinde qd̃ ad utilitateꝫ originis attinet: aut cor
poris feditateꝫ ꝗcquid quorumlibet ingenijs acer
uatum eſt: nõ ſolum admota reſurrectione illa quã
uera mortalium fides ſperat: ⁊ glorificandoꝝ cor
porum nobilitate diluiť: ſed preſenti etiam decore
minuitur: interq; oia diuine manus opera ſingula
ri quadam hois maieſtate: Naꝫ quid ortus obſce
nitas humane detrahit dignitati? Nõne feda e ra
dice ꝓcere frondenteſq; arbores: herboſum ſolum
gratis vmbris ueſtiũt? Nõne fediſſimo fimo ſege
teſ lete fiũt: nec faſtidiť origo viliſſima rei optime?
Uos ſegetes dei eſtiſ: in area iudicij uẽtilãde: ſũ-
meq; p̃rīſfamiliaſ in horreo reponẽde: Terreſtris
fuerit origo: q̃ꝫ q̃ꝫ nobilis ac celeſtis ex p̃te ſit: ſed
fuerit q̃liſcunq; ortus quantũlibet difficile incre-
mentum: ſedes ultima celũ ſit. Quid illa nuditas
imbecillitaſq; corporea multarũq; rerum grauis
indigẽtia: que humane cõditionis infamie aſcribũ
tur? Uariarum nõne artiũ ac multiplici remedio-
rum ſupplẽtur auxilio: ut magis ad gloriam hois
q̃ꝫ miſeriã trahi poſſit? Qꝫ animãtib⁹ ceteris ratio-
ne carẽtibus p̃ualidam cutim vngueſq; ⁊ villos
mater natura ꝓuiderit: homini vnum reptorem
oium cõtulerit intellectuꝫ: ut illa ſcilicet alieno: hic
ſuo quodam ꝓprio ⁊ interno p̃ſidio tut⁹ eſſet: Ce-
tera quãtum naſcẽtibus obtigiſſet: ⁊ nõ amplius
vnus hic tantũ haberet: quãtum viuẽdo meditan
doq; ſagaci aſſequi poſſit ingenio. Sic ſeruis dñs
ac bubulcis ſi quid forte cibi nobilis largiať: ſuam
cuiq; portiunculam aſſignat: uxori nihil: aut filio:
ut illic hoc tantũ: hi pro eoꝝ captu plus minus ue
percipiant: Sic illis frenũ preponiť: his libertas:
Animantib⁹ igitur que uel ſenio uel ſcabie depila
ta: aut caligantia oculis: aut pede clauda conſpici-
mus: remedij nihil eſt niſi ab hoie conferatur: Ho
mo aũt per ſe nudus ingenio ueſtiť atq; ornať: ⁊ ſi
res poſcat armať: Claudus atq; debilitatus equo
aut naui fertur aut uehiculo aut auxiliantib⁹ bacil
lis innitiť. Deniq; modis ſeſe oibus adiuuat attol
litq;: quin amiſſis artub⁹: pedes ligneos: man⁹ fer
reas: naſos cereos fabricari didicit: ⁊ fortuitꝭ caſi
bus obſtare ualitudinẽ fatiſcentẽ medicaminibus
erigit: guſtũq; torpẽtem ſaporibus excitat: viſum
languidum occularib⁹ refouet: qua in re maiorib⁹
ueſtris acuti⁹ cogitaſtis: qui uaſculis vitreis aqua
plenis: ut Seneca meminit: utebanť: ꝓpe delecta-
bilis nature ludus: blãda parẽs ac benigna: quod
hinc filio eripit inde reſtituit: ⁊ cum triſtem fecerit
ↄſolatur. Quid ꝙ equus: bos: elephas: camelus:
leo: tigris: pardus ⁊ ſimilia quãtarũlibet viriũ cuꝫ
ſenuerint contẽnuntur: cum obierint non ſunt: ce-
dunt ſenio: ſuccũbunt morti: ſolum hoiem virtute
preditum: que hois ſolius eſt ꝓpria: ⁊ uenerabileꝫ
ſenect⁹ ⁊ mors glorioſum ac felicẽ facit: trãſferẽs
non extinguẽs: Et ad ſũmam: aialia quedam robu
ſtiora ſunt hoie: quedaꝫ uelociora: q̃dam ſenſibus
uegetiora: nullum dignitate p̃ſtantius: nulluꝫ cui⁹
par cura creatori fuerit. Dedit ſphericã capitis fi-
gurã effigieq; ſydereã: Pronaq; cũ ſpectẽt aialia
cetera terraꝫ: Os hoi ſublime dedit celũq; videre
iuſſit. Et erectos ad ſydera tollẽ vultus: ut p̃clare
ait Naſo: dictum licet p᷑us a Tullio: Dedit oc̄los:
dedit frõtẽ: in qb⁹ ſecreta ai relucerẽt: dedit rõneꝫ:
dedit oroneꝫ dedit lachrymas: dedit riſuꝫ: affectũ
ſigna latẽtium: que q̃ꝫuis ad argumẽtum miſerie
ꝗdam trahãt: ꝙ flet⁹ precox riſus ſerus ſit: Ortus
enim ſtatim flet: ante dieꝫ q̃dragesimum nõ ridet:
Id uel maxime prudẽſ aial arguit: uẽturiq; p̃sciũ:
nõ eꝗdẽ finis quẽ virtutis gubernaculo felicem di
co: ſed difficilem ꝙ ingreſſus eſt ſtadij atq; inſtan
tium laboꝝ: Deniq; quodcũq; robur eſt alijs que-
cũq; uelocitas: quecũq; opportunitaſ: quecũq; cõ
moditas tota hoi deſeruit. Ille indomitos boues
ad iugum: ⁊ feroces equos ad frenum cogit: Ur-
ſos vnguibus: apros dẽtibus: ceruos cornib⁹ me
tuendos: decus fecit ille mẽſarũ: Linces: vulpes
⁊ infinita id genus: quia eſui non erant uſui pellis
ac corij reſeruauit: retibus maria: canibus ſiluas:
uolucribus: celum omne luſtrauit: Et quibus cuꝫ
nullum erat homini cõmertium: humanas uoces
intelligere ⁊ humanis nutibus obſequi docuit: ſic
ex omni nature parte partium aliquid. Non eſt ti-
bi bouis robur: at tibi bos arat. Non eſt tibi equi
celeritas: tibi tamen equus ambulat. Nõ eſt tibi
herodij uolatus: ſed herodius tibi uolat. Non eſt
tibi elephãtis aut cameli moles: ſed ille tibi turrẽ
uehit: hic ſarcinam. Non eſt tibi cerui corium: non
agni pellis aut vulpecule: ſed illi hec tuo noie poſ-
ſidẽt. An ne igitur his qui uos inopes taliũ dicũt:
haud inelegãs reſponſum illud ſit romani ducis:
habere iſta hoiem nolle: ſed hec habentibus impe
rare? Et hec quidem modo breuiter: partim philo
ſophice: partim catholice dixerim. Ad egritudinẽ
v̊o animi: ita enim hanc philoſophi appellant: ⁊ de
pellendam ⁊ tranquillitatem reuehendam prode
rit noſſe ꝗd de primo Cicero in Tuſculano ſub ter
tia luce diſſeruit: quid de ſecundo Seneca in eo li-
bro quem de animi tranquillitate compoſuit. Fe-
ſtinanti quidem ad alia ⁊ ſpectanti metham nõ ua
cat vniuerſa complecti. Pro tempore igitur alliga
tum vulnus oſtẽſiq; medici aiorum quibus ſi hec
nõ ſufficiũt uti queas: Iã tria illa que ultimo que-
ſtus es: ne reſpõſo quidem digna credidi: quando
⁊ aſpitas fortune ipſa eſt de qua magna pars hu-
ius ſecũdi colloquij noſtri fuit ⁊ futura eſt: ⁊ aſpe
ritatem ipſam breuitas lenire debet ac minuere: ⁊
incertum vite finem ſtatuit natura: ut p̃ſens ſemꝑ
aut proximus crederetur.

¶De dentium egritudine. Dia.XCIIII. ¶Do.
A d Entium uexor egritudine.¶Rõ. Ortũ fi-
das inteſtinis vide qñ ipſa te oſſa deſtitu-
unt.¶Do.Tremere dẽtes icipiũt.¶Rõ.
Quid mollib⁹ ſpei eſt:duri ⁊ ſolidi nutãt artus?
¶Do.Dẽtib⁹ eger ſum.¶Rõ.Jnualidũ ⁊ cadu-
cum aial eſt homo:cui etiã que ꝑualida videban
tur infirma ſunt.¶Do.Magnus me dẽtium do-
lor hẽt.¶Rõ.Et que ad decus ꝑcipuũqꝫ oris ro
bur obtigerant:doloris in materiam uerti vides:
ut intelligas ꝙ̃ mãſura ſit hec cui tã ſecur⁹ inſides
mortalis compago domicilij.¶Dolor.Jam mihi
vnus alterqꝫ dẽs cecidit.¶Rõ.Jã ergo uel hinc
exiſtima ꝙ̃tum deo debeas tot tantiſqꝫ munerib⁹
quorꝫ pauciſſimis ac minimis caruiſſe ſupplicium
⁊ flebile damnum ducas:digna ingratitudinis pe
na eſt.Seruus ut dñi largitatẽ quam pñtem ſper
nit abſentem lugeat: ⁊ quã lucris itelligere noluit
dãnis intelligat.¶Do.Jam dẽtibus exarmatus
ſum.¶Rõ. Jam iermis cũ uoluptate luctaberis:
minus comedes:partius ridebis:lẽti⁹ mordebis
alienã famam.Loqui parantẽ fracta ſpes dentiũ
frenabit:Et ſi non caſtitas ſaltẽ pudor ab illicitis
oſculis ſenilẽ petulãtiam cohibebit.¶Do.Jã mi-
B hi ſenectus dẽtes fregit.¶Rõ.Jure ſuo illa viſa
eſt:Tu nature grãs age que tibi hoc ſuo dono uti
ꝑmiſit in ſenium qꝺ a multis in iuuẽtute repetijt.
Qualis fuit apud uos ille mõ regũ maximus qui
adhuc virẽti euo pene dẽtibus caruit:Et ſi iuueni
lem hãc iacturã ſenili poſtmodũ eximio oculorũ:
ut ipe aiebat:quodqꝫ ipſe tacebat:ingenij atqꝫ ani
mi vigore ſolabat̃:Exẽplum utile oib⁹ aliquo uel
nature uel etatis incõmodo affectis:ne ſingula de
fleãt:ne ue oẽm ſolutũ temporẽ munificẽtie celeſtis
iniuriam uocẽt:ſed ſeruatis ꝑdita mulceant aſpa
lenibus : dulcib⁹ acria. ¶Do. Dẽtes mihi rapuit
ſenect⁹.¶Rõ.Hos ſi illa nõ rapet:raptura mors
fuerat:plena oſſiũ ſepulchra iſpice teſtarum dẽteſ
arẽtium:ꝑmum qdem terrifice albicãtes:mox ru-
ptis vulſos radicibus atqꝫ effuſos videas:nõ hic
numer⁹:nã hic robur decorqꝫ ualuerit.Filia Mi-
thridatis ꝑõti regis utroqꝫ gemino ordine dẽtiũ
fuiſſe legit̃.Pruſie võ Bithynie regis filiuſ pro ſu
periori ordine dẽtiũ vnũ inferioribus cunctis pa
rem:hoc eſt vnũ os ab vna in alteram maxillam:
nec inuenuſte:nec incõmode portẽtũ habuiſſe.At
Zenobia regina oriẽtis iter ceteras forme laudeſ:
tãto dẽtium nitore deſcribit̃:ut inter loquẽdum ri
dẽdũqꝫ:non dẽtibus ſed cãdidis margaritis ple-
num os habere videret̃.Horum quoqꝫ nũc buſta
perquire:ſingulare nihil inuenies:cũcta ꝑdẽ equa
oibus ſparſit ⁊ attriuit mors.Nimis corp⁹ ama-
tis ac mẽbra mortalia:nimis animum mortalẽ ac
virtutem ſpernitis:O ceci ſemper ⁊ iniqui rerum
eſtimatores.¶Do.Jam ſine dẽtibus ſũ.¶Rõ.
Jam ergo dẽtium dolor nullus:ſed nullũ quoqꝫ
ꝑſidium:nullus uſus ſine dẽtibus cum labore pre
molendus cibus: ⁊ niſi diſſimulas:cogitandũ eo
tibi inter iſtare ubi nil editur:atqꝫ ubi ſolo gaudio
cibiſqꝫ anime viuitur.

¶De egritudine tibiarũ. Dia.XCV. ¶Do.
A t Jbiarum uexor egritudine.¶Rõ.Jn om
ni edificio ꝑiculoſiſſimum eſt illud vitium
qꝺ fundamẽtis inſidet.Cetera eniꝫ utcun
qꝫ corrigas:hoc ruinã trahit:qua inſtãte qd eſt re
liquũ niſi ut ꝙ̃primũ e fatiſcẽti migret̃ hoſpitio.
¶Do.Tibiarꝫ egritudine ſum affect⁹.¶Rõ.Hu
ius egritudinis ut multarũ cauſa fere ois nõ aliũ
de ꝙ̃ ex uobiſipſis eſt. Jure igit̃ in uos ex uobis
orta reflectit̃:obliti enim illõ cõſilium Sapiẽtis:
Palpebre tue ꝑcedãt greſſus tuos:Et illud alteri
us ꝑmum argumẽtum compoſite mẽtis exiſtimo
poſſe cõſiſtere ⁊ ſecum morari:neqꝫ cõſiſtere pote
ſtis:neqꝫ greſſus urõs attendere:ſed ut ceci ꝑcipi
tes hac illac palpitãdo diſcurritis. Quid miri igi
tur ſi nũc ad lapidem:nũc ad lignũ offenditꝫ:illud
plane mirabile eſt ꝙ culpas urãs inſonti tribuitis
nature gñ ẽt uoluptas mira dementie equorꝫ uos
fremẽtium turbis igeritis:vnde ſepe ferratorꝫ cal-
cium ueſtigia reportaꝫ.Nõne tibi videt̃ qꝺ apud
Ciceronem:vni dicit̃ pene oibus conuenire?Hec
mala inqt ſtultiſſime tota ipſe tibi addidiſti . Sic
eſt hercle:Nolite uos fallere:mala urã magna ex
parte uobis ipſi facitis que poſtea deploretis.Tu
ſi domi pſtitiſſes:hoc eſt tecũ:neqꝫ hãc forſan egri
tudinẽ:neqꝫ harum ꝗrelarum mãm iueniſſes.Ua
ga vita ⁊ inſtabilis:ꝙ uarijs afficiat̃ incommodis
non iniuſtum eſt.¶Do.Tibie doloribus agitor. B
¶Rõ.Si tu cãm dolorib⁹ ꝑbuiſti gaude culpam
plecti:ſi minus exortez culpe aium ſolare.Et ſi do
les moleſtiã adeſſe at abeſſe culpã:gaude.Utcũqꝫ
ſe res habeat dolorꝫ cuſpidi patiẽtie clypeũ oppo-
ne perpetuũ in oi anxietate documentũ:quo nulla
vnꝙ̃ medicina ſalubrior repitur.¶Do. Tibie do
lorib⁹ ꝑgrauatus ſum.¶Rõ.Cõſulent medici ut
iaceas:nec te de lecto moueas:haud iepte illi qdẽ
ut poſt dãnum facias qꝺ ante debueras . Ego aũt
de illorꝫ ꝯſilijs nil amplius dicã:ſed tu ipſe quanti
ea ſint ꝑcij tuo diſces ipendio.Jdem tñ ꝯſulaꝫ qꝺ
medici:ſed reſpectu alio.Jlli eniꝫ te iacẽtem fomẽ
tis adhibitis iſtaurari poſſe facili⁹ opinant̃:dũ ad
locum dolentem nec ſpũs adeo ꝯfluũt nec humo-
res ut ſtãti cõfluerent aut eũti.Ego te in tuo lectu
lo cõpoſitum qcqd de ſalute corpea euẽturum ſit:
ſepoſitis interea curis oibus:tranqllo tãtiſper ac
cubitu mitigatis angorib⁹ de ſepulchro aliqd cogi
tare : ꝗliter ue ibi ſis iaciturus : ⁊ pñtis ſtatus tui
conditionem metiri uelim:mortẽqꝫ ipſam anteꝙ̃
ueniat tam familiarem tibi efficere:ut nõ horreas
uenictem.Mors enim ſola eſt que poſſit mortale
corpuſculũ ab omni egritudine liberare.

¶De cecitate. Dia.XCVI. ¶Do.
o Culos perdidi.¶Rõ. O quot ſimul vite A
faſtidia perdidiſti:quot feda ſpectaculorũ
ludibria nõ videbis.¶Do.Amiſi oculos.
¶Rõ.Frõtis fortaſſe nõ pectoris. Hi ſi ſupant:
bene habet:ſalua res eſt.¶Do.Cec⁹ ſum. ¶Rõ.
Non videbis ſolem amplius:ſed vidiſti ⁊ qualis
ſit animo tenes:aut ſi non vidiſti : ut in parte fors
durior:ſic deſiderium lẽtius ignote rei. ¶Dolor.
Oculis careo.¶Rõ.Celum terrãqꝫ nõ aſpicies
ſed celi terreqꝫ dñꝫ ſpectãdi facultas nõ eripitur:
Multum illa clarior eſt viſio.¶Do. Cecitate per
petua dãnatus ſum.¶Rõ.Non videbis ammo
do frõdoſas ualles:aereos mõtes:floreos ceſpi-
tes:vmbroſos ſpec⁹:lucidos fõtes:uaga flumina:
prata virẽtia:qꝺqꝫ pulcherrimũ viſu dicũt huma-
ni oris effigiẽ:Sed nec ceni cumuloſ:nec vndãtes
cloacas:nec laniata cadauera: ⁊ quicquid aſpectu

fedo ſtomachum ledit. ¶ Do. Oculorum luce pri
uatus ſum. ¶ Rõ. Ut malo huic nihil aliud boni
inſit q̃ ꝙ hos ludoſ enormiū penituſqꝫ deformiū
habituū nõ ſpectabis: optãda cecitaſ: quã ⁊ ſi opta
bilẽ fuiſſe ſepe olim fatear: eque vnq̃ nego: q̄nqui
dem ſpes fuge nulla eſt: quocūqꝫ terrarū uerteris
parꝰ inſanie regnū par virtutis exiliū: hoc in ſtatu
ꝑdidiſſe oculos fuge ⁊ ſolatij genus eſt. ¶ Do. Ui
B ſum perdidi. ¶ Rõ. Et feminei vultus aſpectum.
Gaude igiť: clauſe vnde morſ itrabat ſūt feneſtre:
mltiſqꝫ vitijs obſtructū iter: Auaritia: gula: luxu
ria: peſteſqꝫ alie ſuos miſtros ac ſatelliteſ amiſere:
quãtū aie tue hoſtibꝰ dẽptū eſt: tãtū accreuiſſe tibi
credito. ¶ Do. Perdidi ocłos. ¶ Rõ. Perdidiſti
duces malos qui in p̄cipitiū te ducebãt. Mirꝝ di
ctu: Sepe qdẽ lucidiſſima parſ corpis totã aiaȝ in
tenebras trahit: iã uocãtẽ ad meliora ſpūȝ ſequi in
cipe: ⁊ vitari p̄be aurẽ clamanti: Nolite q̄rere que
videnť ſed que nõ videnť: Que enim videnť tẽpo
ralia ſunt: que aūt nõ videnť eterna. ¶ Do. Lumi
nibꝰ careo. ¶ Rõ. Culpis careres plurimis ſi his
perpetuo caruiſſes: nūc uẽturiſ malis occurrãt vir
tus ac cecitas: p̄terita deleãt dolor ac penitentia
neu lugeas cecitatẽ mẽtis ocłos aptura: lugendū
forſitan ꝙ dilata eſt. ¶ Do. Lumẽ oculoꝝ ꝑdidi.
¶ Rõ. Lumẽ aie ueꝝ ẽ tua. Solẽt qui alteꝝ oculū
amiſerūt altero: ut aiūt: acutiꝰ vidẽ: Id ſi ita eſt: qd
rear niſi ut duobꝰ ꝑdiť dobꝰ alijs acutiſſime vide
as ⁊ tuū facias illud Tireſie ceci uatꝭ: ſed famoſi:
Obruit ora deꝰ totãqꝫ in pectore lucẽ Detulit. In
felicẽ te: uereqꝫ cecū ⁊ ꝓrſuſ exoculatum ſi hãc ẽt
ꝑdidiſti: qꝺ ut ſuſpicer tue ſi pergiſ faciẽt querele:
C ꝑdiť nẽpe flebilius qꝺ vnicū eſt hn̄ti. ¶ Do. Ocu
los mei capitis ꝑdidi. ¶ Rõ. Purga igiť ⁊ abſter
ge quos non ꝑdas: ⁊ externis ꝑeuntibus ad inter
na reflectere. Illinc mihi crede non in oculis habi
tat felicitas illa quã queritis. ¶ Do. Lumẽ oculiſ
nõ video. ¶ Rõ. Diſce uel in tenebris gaudẽ. An
tibi Antipatri philoſophi rīſum excidit laſciuum
fortaſſe ſed propriū cuius cecitatẽ cū amice muli
ercule deplorarent: iocãs: Nulla ne inq̄t uobis vi
deť uoluptas eſſe nocturna? Facete ille qdẽ breui
terqꝫ. Multa enim ſūt ⁊ in obſcuro gaudia: ſicut ⁊
in luce dolor multꝰ. Ego aūt tibi honeſti ſoliꝰ hor
tator ſum. ¶ Do. Amiſſos oculos queror. ¶ Rõ.
Si uſurus male: gaudẽdū potiꝰ p̄repta tibi neq̄tie
inſtr̄a. Sin bene: nec ſic qdem eſt qꝺ doleas: rẽ de
corã viſu ſed pietati ac ſancto ꝓpoſito minime ne
ceſſaria amiſiſti. Nõ mẽbra ſed animum querit de
us: Puruȝ illi totumqꝫ ei offer: quẽ ubi acceperit:
quicquid eſt reliqui acceptū feret: nil ſibi retinuit
D qui animum dedit. ¶ Do. Corporeos amiſi ocu
los. ¶ Rõ. Si ad celum niteris cõſolare cum Di
dymo: queȝ cecū ab infantia: inqꝫ hac cecitate uſqꝫ
ad exitum ſūmo virtutum exercitio inſignẽ ſacer
Antonius ſenẽ viſens: nihil moueri debere ait: eo
ꝙ oculos amiſiſſet cões ſibi cū muſcis ⁊ muribuſ
⁊ lacertis: ſed gaudere ꝙ oculi cões illi cum ange
lis ſalui eſſent. Antonianū uere celeſtiſqꝫ magiſtri
diſcipulo dignū uerbum. Sin ad liberaliū ſtudio
rum decus aſpiras: Homerū ac Democritū contẽ
plare: quoꝝ alter: ut fama eſt: dum mira illa ac di
uina dictaret: oculis non videbat animo lynceus.
Alter ſibi oculos eruit ne videret multa: que ut ipe
arbitrabať ueri viſus acieȝ impediret: cuius factū

q̃ꝫ uel laude uel vituperio dignū fuerit: nõ diſpu
to: ſed inuenit imitatores. Ozꝫ ſi picturaȝ forte ſcul
pturam ue: Apellis aut Phidie artẽ tibi mente de
legeras: amiſiſſe te aliqd non negem: niſi hoc ipſuȝ
lucrum eſt: ab incepto humili retractū cogi altius.
¶ Do. Cecitate inops ⁊ inutilis ſuȝ. ¶ Rõ. Quid E
teipſum cece deſeris? Naȝ Tireſias de quo ſupra
diximus: cecꝰ viſu uaticinio clarus fuit. Nõ Dio
doruſ Stoicꝰ: ſed familiaritate Ciceronis q̃ꝫ ſecta
notior ſua: viſum ꝑdituȝ auditus ſolatio leniebat:
cum ei: ut Cicero idẽ ait: libri noctes ⁊ dies legerẽ
tur q̄bus in ſtudijs oculis nõ egebat? Hic ⁊ philo
ſophie ſimul ⁊ fidibus: quodqꝫ ſine ocłis fieri poſ
ſe vix crederes: geometricis quoqꝫ deſcriptionibꝰ
oꝑam dabat: ⁊ alienis manibus lineas ꝓtrahi iu
bes ſuo de illis ingenio diſſerebat. Caius Druſus
abſqꝫ oculis ſed iuris ciuiliſ notitia tãta fuit ut do
mus eius cõſultorum frequẽtia quotidie repleret:
⁊ videbant illi qua iretur ad forū rectius: qua ire
tur ad cauſe victoriam nõ videbant: atqꝫ ideo ceci
ducis patrocinium implorabãt. Sed clariſſimus
omnium quos famoſos cecitas habuit Appius
Claudius: ⁊ re cecus ⁊ noie: qui cecitate preſſus
ac ſenio: nõ priuatis modo cõſilijs a populo noſce
batur quiſquis in iure uel in facto ſcrupulus inci
diſſet: ſed auctoritate ac ſentẽtia ſenatum regebat
vniuerſamqꝫ rẽpublicã gubernabat. Tu confeſtiȝ
vno deſtitutus ſenſu: reliquos omnes atqꝫ inſuper
mentẽ ipam abijcis haud aliter q̃ꝫ qui vnius dam
ni leuis impatiẽtia ⁊ vitam ⁊ vite inſtrumẽta ꝓijci
unt deſperatione precipiti. ¶ Do. Cecus ſum nec F
quo ꝑgam video. ¶ Rõ. At dux tuus videt: ſiue
is eſt animus: ſiue vnuſ aliq̄s ex more ceci greſſuȝ
dirigẽs: cuius ductu nõ modo rectum iter inueni
as: ſed ad cõtemptum vite nobilẽ: ⁊ preclare vir
tutis actꝰ ultimos ad faſtigia ſūma peruenias: ne
qꝫ niſi vis animi defuerit generoſum facinus lux
amiſſa prepediet. Meminiſti qd ſacris Sanſon in
litteris: qd ciuili bello apud Lucanum Maſſylie
Tyrrhenus agat in equore: de quo qdem ſi poeti
ce tube minus eſt fidei: illud certius atqꝫ recentiꝰ
recordare: quod etate geſtuȝ tua videre oculis po
tuiſti: Ut Joannes rex bohemus duorum ſine me
dio romanorum principum: alterius filius: alteri
us pater oculis ſemper infirmus: multos ad extre
mum annos cecus: bello hoc quod inter Gallum
cui ille fauit ac Britannū regeȝ ſex iam luſtris agi
tur: dum pugna illa omniū aſperrima: cui ambo re
ges intererant inclinare fortunam ſue partis intel
ligeret: duces ſuos clara uoce cõpellans: Dirigite
me inquit ocius in eam partẽ ubi rex hoſtiū eſt at
qꝫ omne robur exercitus ſui: quod cuȝ meſti ac tre
pidi feciſſent: ille equo ſtimulis adacto eo ſe preci
pitem dedit: quo ſpectare alij cecūqꝫ oculis proſe
qui vix audebant: ubi cum fortiſſima hoſtium acie
non fortiter modo ſed horrifice pugnans: ruit: ip
ſis mirantibus ⁊ laudantibus qui vincebant. Rẽ
narro notam omnibus: ſed niſi mãdata ſit litteris:
obliuione perituraȝ. Et quid oro glorie viri fortis
obfuit viſu caruiſſe: niſi ut quem virtus ⁊ natura
mirabilem fecerant: ſtupendum cecitas faceret.
¶ Do. Cecus ſum. ¶ Rõ. Jocari incipiam ni deſi
ſtas queri: Nam quid aliud ſi vires attuliſſe tibi
cecitas q̄rit: q̃ꝫ ꝙ de ſeipſo cecus effectꝰ Aſclepia
des ait: vno ſcilicet ut puero comitatior gradiare.

¶De auditu perdito. Dia.XCVII.

¶Do.
A p Erdidi auditū.¶Rō.Jter ecce aliud te-
dio preclusum eſt.Multa oculiſ:multa au
ribus hauriuntur tedia:multa utroqꝫ cal-
le faſtidia in animuꝫ penetrant:quibus euitandis
ex equo pene optabiles videātur cecitas ſurditaſ
qꝫ:habent tamen he ſuas incommoditates ut reli
qua fere cūcta mortalium amarumqꝫ aliquid non
nego:ſed patientia mollius ac virtuti impar. Ubi
que nam ſit has inter proportiones incommodo-
rum haud facile dixerim:niſi ꝙ illa periculoſior:
iſta ridiculoſior: Nam quodāmodo amētes vide-
ri ſolēt qui ſurdaſtri ſunt:Ceci vͦo magis miſeri iu
dicant̃.Jtaqꝫ ſurdos riſu:cecos miſeratione proſe
quimur:Sapiens utrunqꝫ contemnit:nec qd alijs
videatur eſtimat:ſed quid ſit.¶Do.Auditum per
didi.¶Rō.Adulātium iam ſuſurros atqꝫ obtre-
ctantiū iurgia euaſiſti diuerſimodum ſed par ma
lum:niſi ꝙ aliquanto virilius eſt iurgijs q̃ʒ blan-
ditijs adhibere aures.Jllis nanqꝫ medicamentuꝫ
aliquando his uenenum ineſt ſemper.Jllud ergo
ſepe mordendo ſanat:hoc mulcendo inquinat:at-
qꝫ ita peior eſt falſus amor vͦo odio.¶Do.Amiſi
auditum.¶Rō.Jam quod ars Ulyxi preſtitiſſe
fertur:tibi uel natura preſtitit uel caſus aliquis:ut
ſi ſirenum cantus ſurda tutus aure pertranſeaſ:fe
liceꝫ te ſi eſtimas:quot inde pericula penetrare in
animū potuiſſent:quotqꝫ olim inde mēdacia:quot
errores:quot demuꝫ moleſtie ſubiere?¶Do.Au-
B ditum amiſi.¶Rō.Philomenaꝫ credo:uel citha
ram tibiaſqꝫ non audies:ſed nec rudentes itidem
aſellos:nec grunientes ſues:nec ululantes lupos:
nec latrantes canes:nec ſeuientes urſos:nec rugi-
entes audies leones:nec gementes pueros:nec al
tercantes aniculas:nec poſtremo his omnibꝰ gra-
uiores vndiqꝫ perſonātes ſtultorum riſus ineptiſ
ſimos ⁊ incōditos fletus ⁊ confuſas uoces:quo
nullus uſq̃ʒ ſonus inamenior.¶Do. Auditu ca-
reo.¶Rō.Multiplicibꝰ ereptus es fraudibus.
Nulla re crebrius fallunt̃ homines q̃ʒ uerbis.Ni
hil hinc periculi eſt ſurdo.¶Do.Obtorpuere au-
res mihi.¶Ratio.Periculoſa pars corporis:pre
cipueqꝫ ꝑ̄ncipibus qui per illā adulatoruꝫ flatibꝰ
tumefacti ſepe cuꝫ populoꝝ riſu ſuaqꝫ pernitie cre
puere.¶Do.Auditus hebet.¶Rō.Si cuꝫ alijs
loqui ꝓhibitum eſt:tecū loquere:Ciceroniani me-
mor illius:Qui ſecum loqui pōt:ſermonem alteri
us nō regret:q̃ʒuis ⁊ colloqui ſurdo quoqꝫ ꝑmiſ-
ſum legēdo ſcilicet ſcribēdoqꝫ:cum antiqͥs nempe
loquit̃ qui legit:⁊ cum poſteris qui ſcribit:ad hec
celeſtis philoſophie libros ⁊ qui legit deum audit
⁊ qui orat alloquit̃.Jn hoc quidem gemino collo
quio nec lingua nec auribus opus eſt:ſed oculis
digitiſqꝫ ac deuoto aīo.Et hic igit̃ ut in multiſ nr̄i
cōſilium Ciceronis amplectimur:ut ſicut cecus
aurium:ſic ſe ſurdos oculoꝝ ſubſidio conſoletur.
Tu ꝓinde ſi audire homines non potes:ſcriptos
ab hominibus libros lege:⁊ legendos ab homi-
nibus libros ſcribe.Celum preterea ac terras ⁊
maria reſpice:horumqꝫ oīum auctorem in ſilētio
cōtēplare.Nil ad hoc ſurditas iſta nocuerit:mul
C tum fortaſſe profuerit.¶Do.Auditus me deſtitu
it.¶Ratio.Quibus tonis aut numeris diapēte
cōſtet aut diapaſon:quibꝰue ꝓportiones alie que
tractant̃ a muſicis noſce uel ſurdus pōt.Et q̃ʒuis

humane uocis fidiumqꝫ uel organi modos auri-
bus nō audiat:ſi tamē cauſaſ animo tenet:delecta
tionem intellectus haud dubie prefert auriuꝫ uo
luptati.Finge aūt ⁊ hos ipſos muſicos nūeros ſur
do ignotos:modo virtutiſ numeri noti ſint:ſeqꝫ in
illis exerceat bene eſt:nil hic quoqꝫ ſurditas no-
cet.Melius enim multo eſt bonum fieri:q̃ʒ doctū
⁊ ſi abūde doctus ac ſapiens ſit qͥſquis abūde bo-
nus eſt:at qui malus idē ⁊ inſipiēs ⁊ indoctꝰ oiuꝫ
licet que ſub celo ſūt eruditiſſimꝰ litterarū.¶Do. D
Auditus elanguit.¶Rō.Bene ꝙ hoc tibi prius
non accidit q̃ʒ fidem que auditu maxime conſtat
acciperes illam habens.Quid quereris:ſeu quid
queris?Si hominum cantus aut uolucrū non per
cipis:cantibꝰ cor intende celeſtibus:iternāqꝫ aurē
deo applica.¶Do.Nō audio.¶Rō.At cogita
⁊ dic tibi:Si non audio:qd ſeu ad me ſeu de me
homines loquant̃:Audiā quid loquatur in me do
minus deus.Jlli enim ſepe bellum:hic loquit̃ pa-
cem ſemper.¶Do.Nil penitus audio.¶Ratio.
Multi ſilentium appetētes:longis peregrinatio-
nibus fatigati ſunt:ut aliqͥbus abditis ⁊ ſemotis
in locis quod cuperent inuenirent:Tu qͦd ab alijs
operoſe queritur:ubi libet tecum habes:diſce iam
bono tuo uti:⁊ trāſacti memor ſtrepitꝰ ueterūqꝫ tu
multuum tandem incipe ſilentio delectari.

¶De tedio vite. Dia.XCVIII.

¶Do.
v Jte me tediū ingēs tenet.¶Rō.Ex ꝑ̄miſ A
ſis ortū malum:quo neſcio an vix aliud pe
riculoſius:quippe moleſtiſſimū per ſe de-
ſperationi quoqꝫ cōtiguuꝫ atqꝫ ad illā via eſt:pro
quo noiatim inſtitutum eſt ueſtris in templis auxi
lium implorare felicium aiarum:que terrenis te-
dijs viculiſqꝫ corporeiſ reſolute celeſtibꝰ ꝑfruunt̃
gaudijs ac ſerenitate mētis eterna.¶Do.Mul-
ta me vndiqꝫ vite tedia circūdāt.¶Rō.Propel-
lenda tedia cogitationibꝰ letis ac ſpe bona ⁊ ami-
corum ſolatio:⁊ libroꝝ ⁊ delectationum honeſta
rum alterna uarietate atqꝫ exercitijs iucundis:⁊
inertie fuga:ſed in primis patiētia rerum ⁊ longa
nimitate inuicta:neqꝫ uel preſentiū odio uel futu-
ri deſiderio nec metu deniqꝫ nec ſpe ulla anticipā
dus vite finis:quod ſtulti quidam ac miſeri fece-
runt:qui dum paupertatem viteqꝫ tedia ac labo
res temporales fugiūt:in eternos incidunt.Sine
Ciceronem noſtrum loqui:mortem Catonis huiꝰ
ultimi ſuis in libris officialibus excuſanteꝫ.Sine
loqui Senecam:⁊ hanc ipſam miris laudibus ce
lebrantem:⁊ multis in locis diſputanteꝫ certis ex
cauſis arceſſendā manu mortē:uerior altera mul-
toqꝫ melior Ciceroniana ſentētia:qua ⁊ tibi ⁊ pijs
oibus retinēdus eſt animus in cuſtodia corporis:
nec niſi iuſſu eiꝰ a quo ille uobis eſt datꝰ ex hoium
vita migranduꝫ:ne ſcilicet aſſignatū munus diffu-
giſſe videamini:quin ⁊ illud e celo tibi etiaꝫ dictū
crede:niſi te deus is cuius eſt templum hoc omne
quod conſpicis iſtis te corporis cuſtodijs libera-
uerit:huc tibi aditꝰ patere nō pōt.Et ad ſūmaꝫ ca-
ue ne aut ullo vnq̃ʒ vite tedio ita mortē cogites:ut
occupare illā tibi licitū putes:aut ullo gaudio ita
nō cogites:ut incautū illa aium iprouiſa deijciat.

¶De grauitate corporis. Dia.XCIX.

¶Do.
Rauis ſum corpore.¶Ratio.Queri poſ
g ſes ſi ut uolueris ad uolatum:nō ut vir ad A
virtutem natꝰ eſſes.¶Do.Graue corpus

⁊ inhabile eſt. ¶ Rō. Hāc querelā roſcio dimitte atqꝫ eſopo: Tu ſi uel per artum circulū flecti: uel per funē aereum labi neqs: quid ad rem: Ito cum viris bonis greſſu ſobrio: geſtus ac ſaltus hiſtrionū ſunt. Sapiētem ut in actibus: utqꝫ in uerbis ſic in inceſſu grauitas decet atqꝫ modeſtia. ¶ Dolor. Graui corpe ſum. ¶ Ratio. Hec grauedo vna comitū ſenectutis eſſe ſolet: ne qui illā amiſerit: hāc excludat: q̄uis interdū non etatis ſed nature comes inueniat: Unde fit ut ⁊ iuuenes graues ⁊ ſeniculos agiles videamus. Ceterum ⁊ ſi graui ſub corpore ſepe animus leuis: ⁊ ſub leui grauis habitet: corporis tamē atqꝫ animi proportio quedā parilitaſqꝫ ſi obuenerit: haud ſpernēda eſt. ¶ Do. Moles corporis ingens eſt. ¶ Rō. Nō minor q̄ tuis inuiſibilis animi moles ⁊ ꝯſtātia: hanc illi obij

B ce: nihil graue erit. ¶ Do. Mole corporea demergor. ¶ Rō. Agilitate mētis emerge: ⁊ illam extenuare ac diſcutere: laborādo ſtude: circūeūdo res multas ⁊ difficiles agēdo exercitio mētis ⁊ corporis exilio uoluptatum: pelle ocia: areſce negocia: ſperne libidines: odi inertiā: curas ama: mollicië abijce: ſectare duriciē: aſperis delectare: cibo: potu: accubitu: ſeſſione: intētione perpetua: ſōno breui ac ſollicito. ¶ Do. Mole corpea laboro. ¶ Rō. Alius ꝯtrario: alius alio laborat. Nullius ſine labore vita agitur: ſed quiſquis ſuū nouit: alienū uel deſpicit uel ignorat. ¶ Do. Multū corporee molis excreuit. ¶ Rō. Si hominis nomē: qđ mortale eſt animal: ab humo ducit: ſic maxime hō eris multa humo obſitus: nō pōt tñ ſic celeſtē naturā terreſtris obruere quin ⁊ aſſurgat: niſi ſe ſurdam virtuti ⁊ male ſuadēti credulā prebeat uoluptati. ¶ Do. Graue corpus animū premit. ¶ Rō. Ipm collige animū ⁊ enormē ſarcinam magno niſu perfer: ac cogita ſepe celeſtia ingenia ex hoc faſce corporee molis erūpere: ⁊ mirā ad altitudinē ꝑuenire. ¶ Do. Corporis onē ꝑgrauor. ¶ Rō. Et ſi vinci nequeat natura: omni tamē ſtudio enitere ut indies ⁊ virib⁹ tuis accedat aliquid ⁊ ſarcine detrahatur.

¶ De grauis ingenij tarditate. Dia.C. ¶ Do.

A T graui duroqꝫ ſum ingenio. ¶ Rō. Grauedo moleſtior: ſed hec quoqꝫ minuitur ſi diligēter intēderis. ¶ Do. At pigro obtuſoqꝫ ſum ingenio. ¶ Rō. Quid tu igit huic morbo indignatione an lamentis ſuccurrendū putas? Lōge alio remedio res eget: nō eſt idulgēdū ſomno: nō libidini: nō cibo: nō vino: nō inanibus fabulis: nō captāde excuſationū cauſe: ⁊ reflexa in naturā culpe inertie ſuccūbendū: ſed vigilādū: cogitandū: ſuſpirandū: anhelandū: enitēdū: aſſurgēdū incitāda vis animi: excutiendus torpor: propellēda ſegnities: abſtinendū uoluptatibus: incūbēdū ſtudijs. Nil tā graue qđ nō leuet: nil tā durū qđ non leniat: nil tā obtuſum qđ nō acuat: nil tam pigrum qđ nō urgeat: nil deniqꝫ tam defoſſum taqꝫ obſtruſum qđ nō eruat: tam ſopitū qđ non excitet intētio. ¶ Do. Ingenio tardo ſū. ¶ Rō. Qui uelocitatē ingenij laudē dicūt: tarditatē dicturos infamiā certe ſcio. Malim tamē ingeniū tardum ac modeſtū: q̄ uelox ⁊ preruptū: Nā ut inde non inſignis glorie nec ſpes operū magnorū: ita hinc erroris grauiū ⁊ turpis ignominie met⁹ eſt: Tolerabili⁹ aūt multo eſt fieri ingloriū q̄ infamē. ¶ Do. Ingenio ſegni ſum. ¶ Rō. Quod eqs ſegnib⁹ fieri ſolet ſtimulos adhibe: nō hinc tibi corporis excuſatio ſed laboris occaſio data eſt. Sunt qui ſtatim qđ nō ultro ꝑuenerit deſerendū putēt: at tu ꝑme inſta contēde. Generoſum animum difficultas erigit: alit labor: Illic maxime nitit: idqꝫ pluris eſtimat ubi reſiſtētie plus inuenerit. Factū ſtudio ingenioſum Socratē legis diſertūqꝫ Demoſthenem ⁊

B q̄ multis idem accidit: Singulare qdē nomē pauci occupant: rarior eſt fama q̄ meritū. ¶ Do. Ingenio hebes ſū. ¶ Rō. Nō tibi profectus: nō ſpes erepta: ſꝫ induſtrie iuenta neceſſitas. Glorioſi⁹ aūt tanto eſt ſtudio prouehi q̄ natura: quanto ſatius ꝓpoſito boni aliqd agere q̄ caſu. ¶ Do. Ingenio tardo prorſus ⁊ inualido ſum. ¶ Rō. Si litteris nō potes ad virtuti ſtude. Nemo nō ad illā ſatis ingenioſus ubi nō acumen querit ſed uolūtas: ad quā quidā litteras nil ꝓdeſſe: alij obeſſe ēt opinati ſunt: Ideoqꝫ deſertis ſtudijs in ſolitudines abiere: ⁊ eximie illis ſcientie loco fuit ignorātia litterarū de quorꝫ iudicio pronūciare difficile eſt. Id de quo ꝯſtat extremū accipe. Nemo te fallat: nec te vulgi ſtupor: nec ſtultorū uoces moueāt: Maius tutiuſqꝫ eſt virtute q̄ litteris clarꝫ fieri. Itaqꝫ ſemper illud optabile: ſepe iſtud formidabile res oſtēdit. Qꝫ ſi ad virtutē animi litterarū lux acceſſerit: tū demū conſumatum quiddā atqꝫ perfectum eſt: ea quidē ſi qua in rebus humanis poteſt eſſe perfectio.

¶ De inopi ⁊ infirma memoria. Dia.CI. ¶ Do.

A S Ed memoria inopi ⁊ infirma ſum. ¶ Rō. Eſt hec alia ſenectutis infamia haud ueri- or q̄ relique: ſꝫ ut uera ſit: huic quoqꝫ ſtudij ope ſubuenias. ¶ Dolor. Memoria labaſcit. ¶ Rō. Adeſto ne corruat ⁊ labentē iugi exercitatione ſuſtenta. Fac quod muro ruinā minātí fieri ſolet: adhibe repagula opportunis locis ⁊ fragilē crebris ac ualidis adminiculis circūualla. ¶ Do. Memoria fluxa eſt. ¶ Rō. Diligētia ⁊ artificio illā ſtringe cunctis ingenij memorieqꝫ defectib⁹ occurrit induſtria. Nil patit induſtria perire: nil minui. Hec eſt que philoſophos ⁊ poetas ſenes virētiſſimo ingenio ac ſtilo: hec eſt q̄ decrepitos oratores uoce ſolida ualidiſqꝫ laterib⁹ ac tenaci memoria ſeruare poteſt. Quod niſi ſic eſſet: nunq̄ Solon: ⁊ quotidie diſcens aliquid ſeneſceret: ⁊ ſupremū agens ſpiritū ad colloquiū aſſidētiū amicorū ex ipſa iam quaſi morte conſurgeret: Nō Chryſippus acutiſſimū illud ac profundiſſimū uolumen ceptū iuuenis in extrema ꝑficeret ſenectute: Non Homerus illa etate diuinū ⁊ celeſte opus excuderet: Nō Simonides octuageſimo vite anno Pieriū in certamen iuuenili feruore animi ſenili autē maturitate deſcenderet: Non quarto ⁊ nonageſimo Iſocrates ardēs illud opus ac mirabile: ⁊ prope cēteſimū Sophocles tragici ſummū ſtili decus ſuam compleret Ediopoden: Nō octogenario maior Cato nulla mutatione uocis aut laterū: nullo memorie lapſu: uel in graui ſeipſū accuſatione defenderet: uel clariſſimos oratores ultro ipſe ad iudicium euocaret. ¶ Dolor. Infida memoria eſt.

B ¶ Rō. Noli ergo illi fidere: ſepe calculum ſecum pone: quicquid credideris confeſtiꝫ exige: ⁊ quod cras facturus fueras nunc facito. Non eſt tuta dilatio: ſic ex malis ſi quid boni potes elice. Fides

ſocij deſidiã parit:diligentiã ꝑfidia. ℂDo. Me-
moria pene nulla ſum. ℂRõ. Ea eſt rerũ cõditio
humanaꝝ:ut q pauciora meminerit minoꝛ illi fle-
tuũ cauſa ſit ubi nec emẽdatio:nec penitẽtia utilis
locũ habet: qd ſupereſt aliud q̃ꝫ obliuionis auxi-
lium?

A ℂDe eloquentie defectu. Dia.CII. ℂDo.
Loquiũ deeſt. ℂRatio. Altero querẽdi
e odij inſtrumẽto cares: nature beneficium
agnoſce:q̃ ut magnũ tibi in ancipites reos
ſic in te nõ paruũ foꝛtune ius eripuit: Multi pro-
pter eloquentiã periere: Si hinc dubitas:utriuſqꝫ
eloquij pꝛincipes interroga: Nam minoꝝ ob hãc
cauſam paſſim pereũtiũ plena ſunt omnia. In qui-
bus idẽ ipſe periculo qui excellẽtie eſt ꝓpioꝛ ac no
tioꝛ fama. Sunt quib⁹ obſcurũ nomẽ ꝓpugnacu-
lũ eſt ſalutis. Finge aũt abeſſe periculũ deſertis:
nunq̃ꝫ abeſt laboꝛ. Nihil eſt in reb⁹ tam inane:pꝛo
quo tanti labores tanteqꝫ vigilie ultro ſuſcipiant̃
flatus uolatilis ſic exercet aium ſolida quaſi v̇tus
in v̇bis ſit. ℂDo. Eloquẽtie nihil eſt mihi. ℂRõ.
Foꝛtaſſe multũ ſecuritatis:qḋ nõ eſſet ſi eloquen-
tie multũ eſſet multoꝛũ quoqꝫ in quib⁹ ⁊ tuta foꝛſi
tan ut vita:ſic ⁊ tutioꝛ fama erit. ℂDo. Nihil eſt
eloquẽtie. ℂRõ. Cura ut ſapientie ſit aliqd:ut in
nocẽtie:ut virtutis. Illa enim paucorum:hec ſunt
oium. Non te inſignis poetarũ:nõ te maioꝛ orato
rũ raritas trahat: Immo v̇o vide ut ſubito dictuꝫ
mutẽ ſi te raritas allicit hoc age:hac ad illam itur
via. Indignũ quidẽ ut nihil melius:ſic nil iã rari⁹
virtute. Eloquentia ipſa quã paucorũ dixi: multo
eſt crebꝛioꝛ q̃ꝫ virt⁹:adeo:ꝙ oẽs poſſũt:oẽs negli-
gũt:quos pauci poſſunt oẽs appetunt:oẽs experi
B untur. ℂDo. Uerborũ inops ſuꝫ. ℂRõ. Rebus
intẽde animũ: In uerbis enim flatus ⁊ laboꝛ ⁊ elo
quiũ:i rebus quies:virtus ac felicitas. ℂDo. Lo
qui neſcio. ℂRõ. Multi que minus ſciũt magis
agere geſtiunt. Equitandi inſcium equo impone:
vix illũ inde diuulſeris: Te loquẽdi ignarũ ſaltem
pudoꝛ ad tacẽdũ cogat: ⁊ ſi loqui neſcis quod alij
audiãt:diſce loquẽtes alios audire. Non eſt min⁹
artificiũ tacere q̃ꝫ loqui cũ ſit tutius atqꝫ facilius.
ℂDo. Nõ poſſuꝫ expꝛimere qḋ in coꝛde ẽ. ℂRõ
Si intellectu polles magniſqꝫ ⁊ altis qui in aio
ſunt ſenſibus:iucũda uox ⁊ uolubilis lingua non
ſuppetit:quieſce. Noli qḋ infeliciter ſuccedit retẽ
tare. Quid ergo? Bono tuo nõ tantum equanimi
ter ſed lete utere:alienũ linque alijs neu linguam
ſtilũqꝫ ſuperuacuo atteras. Sine inq̃ꝫ loqui alios
tu intellige:cũ ſecretioꝛ:cũ maioꝛ ex ingenio uolu-
ptas q̃ꝫ ex eloquio percipit̃ magiſqꝫ ꝯtinua ⁊ plus
quietis ⁊ inuidie minus habẽs. ℂDo. Corã mul
tis loqui pudoꝛ impedit. ℂRõ. Magnis hoc vi-
ris accidiſſe notũ eſt frontis imbecillitate non vi-
tio lingue uel ingenij: Quod ſi cũ multis refugis:
at cum paucis ⁊ cũ vno loquere:ut clariores fate
ar cõciones dulciora eloquia non negabis: Si ne
id ipſum potes:ad te redi:tecũ loquere:qḋ iam ſu
pꝛa monui tuumqꝫ domeſticũ collocutor ẽ excita:
Semꝑ ille quidẽ ꝑ̃ſto eſt:nõ inſidiatur: nõ irridet
nõ inuidet:non faſtidit:non exactam atqꝫ laborio
ſam querit eloquẽtia:ꝯfabulationibus gaudet fa-
miliarib⁹ interruptiſqꝫ ſermũculis. quin ⁊ multa ſe
pe loquenti ſilẽtio acquieſcit. Diſce tu illo teſte cõ
tentus eſſe:qui nõ qualiter ſed quid dicas: ſeu po
tius quid dicere uelis attẽdit. Diſce tibi theatrum
honeſtiſſimũ medio pectoris extruere. Diſce non
hominũ ſed ueritatis applauſũ optare: ⁊ aliqñ ſi-
ne ſtrepitu gaudere:contemnatqꝫ modeſtia quam
perfecta nõnunq̃ꝫ extinguit eloquentia. Diſce de-
niqꝫ nõ ad põpã viuere:nõ ad põpã loqui:quo vix
maius malũ vita hoium habet. ℂDo. Bleſi oris
ſum. ℂRõ. Fles ne aliquid tibi cõe cũ Moyſe ta
li viro ⁊ tã dei amico? Atqui ſeu antiqua repetis
ſeu moderna circũſpicis:ut multi occurrẽt bleſi vi
ri optimi:multiqꝫ diſertiſſimi ſcelerati: ſic perrari
quibus utrũqꝫ contigerit ſingularis eloquentia ⁊
excellens virtus.

ℂDe amiſſione lingue ⁊ loquele. Dia.CIII. ℂDo.
Uid ꝙ linguaꝫ ac loquelaꝫ ꝑdidi. ℂRõ.
q Quid ſi ſecuritatẽ ⁊ requiẽ inueniſti? Q̃ꝫ A
multos manu innoxios lingua peſſunde-
dit? Eſt uoluptas ſtulta quidẽ ſed cõmunis uolen
tiũ videri feciſſe que hec faciunt:nec ꝑ̃nt. Mentit⁹
eſt qui iſraeliticũ regẽ filiumqꝫ eius occidiſſe ſe di
xit: ⁊ facti innocens mendacij penam luit ut peri-
culum ceſſet: Quantus eſt laboꝛ:loqui: reſpõde-
re:fabulari:fingere:comere uerba: ſentẽtias libꝛa
re cogitare quid ⁊ qualiter dicas:quanqꝫ ſuauiter
aerẽ v̇beres: Ita enim uocem ipſam diffiniũt: qua
liter quoqꝫ non linguam modo ſed reliquum coꝛ-
pus moueas: Nã ⁊ huc ſe poꝛrigit ꝑs vna rhetori
ce q̇liter meditabũdus humi frontẽ defigas:quaꝫ
quoꝛſũ ue manũ poꝛrigas:quo terrã ferias pede:
an nõ ſatis hec operoſa ꝯcinitas ⁊ ꝑ̃cepta pene mu
ſicis opera ut dulciter ſones angi:an non uere loq
laboꝛ ⁊ ſilentiũ quies? ℂDo. Nullatenus loqui
poſſuꝫ. ℂRatio. Que deficiẽte eloquẽtia dicebã
multa dignius perdita repetũtur lingua. Qñ igit̃
loqui nequis tace: ⁊ quod neceſſitas iubet uolẽs
facito. Quod ipſi qui loqui poſſunt ſepe utili⁹ face
rent:ſepe dolẽt nõ feciſſe. Tace inq̃ꝫ neu te dãnum
pati putes:tacens cogita ⁊ quieſcens tecuꝫ loque
re:que meliora eſſe q̃ꝫ perorare ne diſerti quidem
negent. ℂDoloꝛ. Mutus factus ſum. ℂRõ. Si B
muti fuiſſent Cicero ⁊ Demoſthenes diutius vi-
xiſſent ⁊ leuius obijſſent. ℂDoloꝛ. Lingue uſum
omnem perdidi. ℂRatio. Et mentiendi conſuetu
dinem ⁊ fallendi artes ⁊ inimicitiarum queren-
deqꝫ infamie inſtrumentum: Plures enim lingua
ſunt q̃ꝫ factis infames. Nulla pars coꝛporis ad
nocendũ pꝛomptioꝛ:ad frenanduꝫ difficilioꝛ. Me
rito ergo quaſi magnum aliquid ac rarum pꝛotu-
lit ille qui dixit: Cuſtodiam vias meas ne delin-
quã in lingua mea. Quod cũ ſanctus qdã vir qui
ad diſcendũ ſacras litteras acceſſerat:audiuiſſet:
abijſſe dicitur:nec amplius audire uoluiſſe. Cũqꝫ
poſt longum tempus pꝛeceptoꝛ ſuus illum admi-
rans ſciſcitaretur quid tam diu abſens ceptũ op⁹
omiſiſſet: reſpondiſſe dicitur: ꝙ pꝛimum illud ei
uerbum ſat ſuperqꝫ negocij attuliſſet: nec dum il-
lud vnũ oi ſtudio poſſet implere. Hãc tibi cuſtodi
am ⁊ hoc frenum ſeu a natura quidem ſeu a foꝛ-
tuna oblatum ne contempſeris libenſqꝫ te regen-
dum pꝛebe: ne ue contra tuam ſoꝛtem calcitres.
ℂDo. Linguam amiſi. ℂRatio. Nunc maxime C
quod ſapiens iubet:omni cuſtodia ſerua coꝛ tuum
e duabus cuſtodijs ad vnam redactus: ⁊ dimi-
dia laboris parte liberatus facilius pauca cuſto-
dies ⁊ precioſa vigilantius. ℂDoloꝛ. Linguam

perdidi.¶ Ratio.Jn quibuſdam paucis nobile ⁊
argutum membꝛum:in magna autem parte homi
num nocens atqꝫ peſtiferum: ⁊ quo multis caruiſ
ſe ſit melius.Sic non ſolum in ſeruo uerum cerni-
tur:quod Satyricus ait :Lingua mali pars peſſi-
ma ſerui:ſed in pleriſqꝫ etiam liberis quibus nihil
peius dedit natura q̃ꝫ linguã.Bella:doli : adulte-
ria:coꝛrupteleqꝫ oẽs pene ceſſarent:niſi lingua ma
D lum ſemen ⁊ ſpargeret ⁊ foueret.¶ Do. Linguã
perdidi.¶ Rõ.Si malã:lucratus es plurimum.
Magne enim diuitie ſunt: eſſe inopem malorum.
Hec qui nõ habet diues naſcitur:at qui perdit di
ues fit: ⁊ nouo auctus cenſu perdendo inuenit qȯ
inueniendo perdiderat.Qꝫ ſi bonam perdidiſti:di
co iterum:Coꝛ conſerua:amiſiſti quidem quo pla-
ceres hominibus : ſerua quo placeas deo : Cui ſi
lingua non potes:coꝛde loquere.Si enim de ma-
lis ſcriptum eſt:Labia doloſa in coꝛde ⁊ coꝛde lo-
cuti ſunt:Cur non piorum in coꝛde pia labia eſſe ⁊
ipſi coꝛde etiam loqui poſſunt ubi ſint aures dei ?
Uerumqꝫ ſit quod alibi ſcribit idem : Non eſt oc-
cultatum os meum a te quod feciſti in occulto.
Nulla enim ſecretiſſimarum quoqꝫ cogitationum
abſcondita eſt deo:nec tacitos minus q̃ꝫ clamãteſ
audit:Jmmo non eſt apud illum clamoꝛ altioꝛ ue-
hemẽtioꝛqꝫ q̃ꝫ coꝛdis clamoꝛ:ille ſilentio delecta-
tur.Hunc clamorem compꝛeſſis labijs pꝛomebat
ille gregis pꝛimũ:poſtmodum populi paſtoꝛ famo
ſiſſimus:qui audire meruit uocem dei dicentis ſi-
bi:Quid clamas ad me ? Non loquebatur ⁊ cla-
mabat:immo quidem loquebatur:ſed coꝛde. Si-
cut autem qui deum audit ſurdus non eſt:ſic queꝫ
deus audit non eſt mutus.

¶ De virtutis inopia. Dia.CIIII. ¶ Do.

A Lvirtutis inops ſum.¶ Rõ. Uerũ dãnũ
a iuſtus doloꝛ:niſi ꝙ alie omnes inopie na-
turales aut foꝛtuite ac violente eſſe poſſũt
hec vna pꝛoculdubio uoluntaria eſt.Cetere nanqꝫ
uel in coꝛpore:uel in ingenio memoriaqꝫ : uel elo-
quio:ſeu externis in rebus ſunt : que quidem om-
nia:non qualia exoptantur obueniunt : ſed qualia
cuiuſqꝫ ſoꝛs tulerit:hec vna aũt in uoluntate conſi
ſtit quam pꝛo arbitrio ſibi quiſqꝫ moderatur atqꝫ
efficit.Neqꝫ ṽo alia poteſt eſſe homini bona uolũ
tas niſi quam vult is cuius illa eſt: qua ⁊ hoc ipm
vult ⁊ quecunqꝫ vult alia:Alioquin ſi ut viriuꝫ ut
qꝫ ingenij ſiue eloquij ſiue opum defectus inuito
accidit ſic accideret uoluntatis:nec pꝛemio digna
virtus nec ſupplicio digna eſſet iniquitas : Nunc
autem non uoluntas uobis hec aut illa:ſed huius
atqꝫ illius electio ac libertas naſcentibus data eſt
que in bonum flexa bonos facit:in aduerſum ma-
los uti licet hac ut libet: ⁊ ſi ut libet bene uti libe-
at:haud dubie dei donum:ut male autem peruer
ſitas ſit uolentis:illud penitus non licet: ut non ⁊
uoluntas bona virtutis ⁊ mala vitij radix ſit:atqꝫ
ita virtutis inopiam non patitur niſi qui vult:quo
niam pꝛima ⁊ maxima pars virtutis eſt uelle.
B ¶ Do.Quid ꝙ virtuteꝫ uolo nec aſſequoꝛ.¶ Ra
tio.Multi ſe id putant uelle quod nolunt:id nolle
quod uolunt:ſic quiſqꝫ ſe fallit:ſeqꝫ boni auidum :
non modo alijs:ſed ſibi etiam perſuadere nititur :
nec cuiq̃ꝫ facilius perſuadet q̃ꝫ delectabilis uera
virtus falſa virtutis opinio ſic delectat ut ⁊ popu-
lum ⁊ amicos fallere ⁊ falli inſup dulce ſit.¶ Do
loꝛ.Scio me uelle nec poſſe ideo bonũ fieri.¶ Ra
tio.Ut ſit ita:uelle non ſufficit:deſiderio opus eſt:
eoqꝫ nõ modico:ſed uehementi.Uos autem ma-
la ueſtra feruentiſſime cupitis : bona vultis tepi-
diſſime:vnde fit ut diuites multi ſint: boni autem
pauciſſimi.Nam quid miri eſt ſi citius ad optatũ
ardens intentio q̃ꝫ uoluntas lẽta pꝛouehit ?¶ Do
loꝛ.Uellem bonus eſſe ſi poſſem. ¶ Ratio. Stu- C
de nam poteris: ⁊ ſi bona fide vis eſſe iam incipe:
ſed ſegnitiem vita.Si enim minima rerum nõ ha
bentur gratis:quid de virtute ſperes:qua nil in re
bus hominum maius eſt nil altius ? Non tu illam
quaſi diuerticulum curarum.ſed ut rectũ atqꝫ vni
cum iter ad felicitatem cogita : Uaca illi ⁊ inſiſte
ſummo niſu totoqꝫ animi pondere:neqꝫ ṽo tempo
ris particulam:ut iucundo quidam exercitio : ſed
ut oꝛdinario vite officio:quod te beatum ⁊ nulliuſ
egentem rei faciet:Uniuerſum tempus: omne ſtu
dium impende:quod rebus ſepe viliſſimis impen
diſti: ⁊ ad memoriam refer illud ſanuꝫ magiſqꝫ ef
ficax q̃ꝫ comptuꝫ uerbum Marci Uarronis ex ſa
tyrarum eius libꝛo:Si quantũ opere ſumpſiſti:in
quit ut tuus piſtoꝛ bonum faceret panẽ:eius duo-
decimam philoſophie dediſſes ipſe bonus iampꝛi
dem eſſes factus:quod ſic accipias uelĩꝫ:nõ ut ter
rene philoſophie que ex frequentatis actibus ha-
bitum ſpondet:cuius quanta ſit pꝛomiſſi fides ex
perti ſciunt:ſed celeſti ſapiẽtie ſoſpitatrici optime:
ſuiſqꝫ cõſilijs atqꝫ auxilijs te virtutis:que ue per
hanc queritur ſalutis debitoreꝫ ſtatuas:ſentiaſqꝫ
pia confeſſione grato animo quodqꝫ eſt ſcriptum:
Nemo poteſt eſſe continẽs niſi deus det: ⁊ hoc ip
ſum erat ſapientie ſcire cuius eſſet hoc donum: ti-
bi nominatim dictum credas atqꝫ ad omnem vir-
tutem intelligas referenduꝫ.¶ Doloꝛ. Ualde qui
dem eſſe cupio nec ſum bonus. ¶ Ratio. An ual-
de cupias res docebit.Jntenſe uoluntatis indiciũ
perſeuerantia eſt.Siue autem gratuitum dei do-
num virtus: ⁊ pꝛofecto eam largitoꝛ ille ſydereus
niſi conſtanter optantibus inſtanterqꝫ pꝛecantibꝰ
vix tribuit: Siue in tanta re ulle ſunt partes inge
nij humani ⁊ cum intẽtione feruida res egeat:tuꝫ
⁊ continua eget ⁊ diuturna:Nã quod ſtudio que
ritur repente non pꝛouenit ſic quocunqꝫ te uerte-
ris perſeueranti opus eſt animo.Omiſſis ergo ne
glectiſqꝫ omnibus hic incumbe : idqꝫ fiet alacrius
ſi memineris ſemperqꝫ deſcriptuꝫ ante oculos ha
bueris:ad hoc vnum atqꝫ ad nihil aliud te ueniſſe
in hanc terrenam habitationem : ⁊ hoc a te vnum
exigi:ut virtutũ gradibus celuꝫ petas:ita ut quic-
quid agis aliud uel ſuperuacuũ uel damnoſuꝫ ſit.

¶ De auaritia. Dial'.CV. ¶ Do.

Uaritie ſtimulis urgeoꝛ. ¶ Ratio. Bene
a ais ſtimulis:Nam ⁊ querendarum opum
cupiditates ſtimuli quidã: ⁊ queſite opes
ſpine ſunt. Jta enim illas uocat qui mentiri neſcit
Pꝛeclare ṽo diuitie que ⁊ querende toꝛqueant ⁊
queſite.At ſi coꝛpuſculum:ſi naturam:ſi vite reſpi
cias bꝛeuitateꝫ videbis te fruſtra ſuperuacuis cu-
ris angi ⁊ paucorum egentem multa deſiderare.
Jnſuperqꝫ dum querendis inhias parta non cer-
nere:atqꝫ ita quodammodo querenda perdere:
quo nihil eſt ſtultius. ¶ Doloꝛ. Multa querendi

urgeoꝛ appetitu. ¶ Ratio. Nec aduertis ꝙ inter
querēdū tempus ⁊ vita cui illa querebantur ela-
bitur. Sic mira perplexitas incidit: dum vita abū
dare videmini diuitijs indigetis: dumqꝫ indigen-
tia illa pꝛeterijt: ſupuenit altera: ⁊ diuitijs abūdā
tes indigetis vita. Nō hoc ignorabat ille Sapiēs
ubi loquitur de eo parſimoniçante qui dicit: Jnue
niam requiem mihi ⁊ manducabo nunc de bonis
meis ſolus: ⁊ neſcit ꝙ tempus pꝛetereat ⁊ relin-
quet omnia alijs ⁊ morietur. Et idem alibi: Qui
aceruat iniuſte: alijs congregat ⁊ in bonis illiꝰ aliꝰ
luxuriabitur. O terribile dictum: ſed cōmune quo
tidieqꝫ ſe oculis ingerens: nec idcirco proficiēs in
animis auarorum. Jdē rurſus: Auaro: inquit: ni-
hil eſt ſceleſtius: ⁊ nihil eſt iniquius q̃ꝫ amare pe-
cunias. Et ut ſcias quoniam vō omnia conſonant
ut ait Ariſtoteles: ecce ut eccleſiaſtico ſapienti con
ſonat ſecularis: Pecunie inquit Cicero fugiēda cu
piditas: Nihil eſt enim tā anguſti animi tanqꝫ par
ui q̃ꝫ amare diuitias.

¶ De inuidia actiue. Dial'. CVI. ¶ Do.

A Nuideo. ¶ Ratio. Superioꝛ affectꝰ ut be
i ne tibi eſſet optabat: hic ut male ſit alijs:
tanto hic illo ⁊ auaritia peioꝛ liuoꝛ. Bene
ergo ſapiēs idē de quo modo dicebā: Nequaꝫ in-
quit eſt oculus liuidi: Jnſatiabilis oculus cupidi.
¶ Do. Jnuidia toꝛqueoꝛ. ¶ Rō. Jnuidia Siculi
nō inuenere tyrāni maius toꝛmentū: Flaccus ait:
Jdqꝫ ad ueſtros tyrānos peſtilēti auſtro impellen
te tranſlatum eſt. ¶ Do. Jnuidia crucioꝛ. ¶ Rō.
Simul ⁊ peccas ⁊ plecteris expedita iuſtitia.
B ¶ Do. Felicitas vicini mihi parit inuidiā. ¶ Rō.
Credo hercle: nemo ueſtruꝫ regi Parthorum aut
Perſarū inuidet: nec illi quidē uobis: fuit qñ viciſ
ſim inuidebatis: quia vicinitateꝫ faciebat imperij
magnitudo. Sed an nō ſatis eſt pꝛopꝛijs malis an
gi que tam multa ſunt: niſi ⁊ aliena bona uos cru-
cient: vndiqꝫ miſeri ⁊ inſani? ¶ Do. Uicinis inui-
deo. ¶ Rō. Tritus mos: inuidia lippa eſt: longin
qua non videt: vicinitas atqꝫ pꝛoſperitas inuidie
ſunt parentes. ¶ Doloꝛ. Jnuideo alienis bonis.
¶ Ratio. Si es inuidus ⁊ puſillanimis ſis opoꝛ
tet: omnibꝰ ex vitijs nullū pigrius inuidia: altos in
animos nō aſcendit: nullū quoqꝫ miſerius: Jtaqꝫ
reliqua omnia bonum aliquod lꝫ falſum pꝛeſup-
ponunt: hec ſolis malis paſcit̃ ⁊ toꝛquet̃ bonis: ⁊
quod alijs optat iam ſibi habet maluꝫ. Alexandri
ergo Macedonis dictū placet: Jnuidos homies
nil eſſe aliud q̃ꝫ toꝛmēta ſeu toꝛtores ſuos ꝓpꝛios
leuis adoleſcentis uerbū graue.

¶ De ira. Dia. CVII. ¶ Do.

Ed iraſcoꝛ. ¶ Ratio. Ego aduerſus opem
A ſ polliceoꝛ non vitijs: nō foꝛtuita enim illa
ſed uoluntaria ſunt ⁊ in ueſtra poteſtate:
quis te igitur cogit iraſci? ¶ Doloꝛ. Jraſcoꝛ offen
ſus. ¶ Rō. Js foꝛtaſſe qui offendiſſe te arguit̃ ſe
offenſum abſqꝫ te queritur: Non tantum eſt offē-
ſarum: quantum inſolentie. ¶ Doloꝛ. Jra eſtuo.
¶ Ratio. Furis ergo: Jra furoꝛ bꝛeuis eſt: inquit
Flaccus: Fit aūt a pleriſqꝫ mala cōſuetudine ⁊ im
patientia longus furoꝛ. Ennius autem iraꝫ initiū
dixit inſanie: cum pleriſqꝫ nimis illam ſequētibus
finis ⁊ inſanie ſit ⁊ vite. Siquidē hec etiam peſtis
ut ſuperioꝛ: ⁊ ſi ſepe alios: ſemper tamē ante alios
poſſeſſorem ſuum toꝛquet ⁊ cruciat: ut mirer vn-
de quibuſdam videri potuerit: huic neſcio qd mel
le dulcius ineſſe: habet foꝛtaſſe ultio dulce aliqd
efferum inhumanuꝫ: ira nihil niſi amarum habet.
¶ Do. Jraſcoꝛ ob iniurias. ¶ Rō. Uix iracūdus
vnq̃ꝫ adeo quiſq̃ꝫ fuit: ut nulla re laceſſitus iraſce-
retur: niſi foꝛte Celius ſenatoꝛ iracundiſſimus ille
moꝛtalium: qui clienti ſuo in omnibus ſibi conſen-
tienti atqꝫ omnia confitenti: iraſcens exclamauit:
Dic aliquid contra ut ſimus duo: Durū caput qua
liter tuliſſet iniurias qui obſequium non ferebat? B
¶ Doloꝛ. Jraſcoꝛ quia offendoꝛ. ¶ Ratio. Hac in
parte vulgo plurimuꝫ erratur: Queruntur cauſe
finguntur offenſe: inqꝫ hiſipſis que uere ſunt cau-
ſe ire modus exciditur. Jn omnibus peccatis uelū
aliquod excuſationis obtenditur: ⁊ eſt excuſatio
ipſa peccatum: Tu quia non tibi: ut deo paret̃ ira-
ſceris: ⁊ tamē deus ipſe quotidie uerbis ac rebus
offenditur nec ſemper iraſcitur: uos omne uerbu-
lum caſu elapſum ad iniuriam capitalem trahitis
impatiens genus. ¶ Doloꝛ. Jraſcoꝛ ſic meritis.
¶ Ratio. Si de te quidem male: ſi de republica:
modo non ira ſed iuſtitia illa ſit optime: Et ad ſum
mam moꝛditus: ut dici ſolet: Ciceronianū illō eſt
tenendum: Jra pꝛocul ut abſit cum qua nihil recte
fieri: nihil conſiderate poteſt. Jure ergo laudatur
Archyte Tarentini dictum: ⁊ Platonis amici ſui
factum: quorum pꝛimus duꝫ ſe ſtudijs debito poſ
ſeſſiones ſuas culpa villici deſtructas aſpiceret: in
eum uerſus. Sumerē inquit ex te deditas penas
niſi tibi iratus eſſem. Alter iratus ſeruo: non im-
puneꝫ dimiſit ut Archytas: ſed amico commiſit ut
ſuppliciū exigeret: ueritꝰ ne ſe ire impetus quo nō
deceret impelleret. Hec horumqꝫ ſimilia frenare
iram debent: ne ſequaces ſuos ut ſolita eſt in infa-
miam clademqꝫ pꝛecipitet.

¶ De Gula. Dia. CVIII. ¶ Do.

Ula uellicoꝛ. ¶ Ratio. Dixi iā his mede- A
g mur que inuitis accidunt: Nam quis ſpō-
te egrotantibus medeatur? ¶ Doloꝛ. Gu
la ſollicitoꝛ. ¶ Ratio. Pꝛopꝛie id quidem: Nulla
res tam vilis tam ſollicitos uos habet: Stupoꝛ ⁊
pudoꝛ eſt cogitare q̊ ſe humanū iclinat igeniū ad
maiora creatum: niſi reſpueret terrarum tractus
celiqꝫ ⁊ maris abdita penetratis: Meditati eſtis
retia ⁊ hamos ⁊ viſcum ⁊ laqueos ⁊ rapaces uo-
lucres imperio parere ⁊ pꝛedari uobis docuiſtis
ad nil aliud niſi ut gule ſatiſfiat: quam non modo
explendo ſed onerando fatigatis: ⁊ anguſtū uen-
trem uaria arte laxatis ac pꝛemitis obſequendo:
cui aliquanto utilioꝛ fames eſſet: utiliſſima vō ſo-
bꝛietas ⁊ fedo illi ac miſero ſacculo ſimulqꝫ ⁊ ſiluis
⁊ nubibus ⁊ fluctibus pacem linquens: Jta ta-
men eunt res: hic eſt moꝛs nobilium ante alios he
ſunt artes que liberales fuerant mechanice euaſe
re: ipſiqꝫ qui bellorum duces ac philoſophi ac re-
ctores urbium ac patres patrie eſſe ſolent: uenato
res atqꝫ aucupes facti ſunt: utqꝫ intelligas nullaꝫ
eſſe reliquam ſpem ſalutis. Nobilitati tribuitur
quod eſt gule: aut ꝓculdubio uanitatis. Hoc ma-

lum nullo meliuſ modo ꝙ generoſa quadam indignatione: ⁊ rei ipſius extimatione contunditur: uel ſenſiꝫ ut Ciceroni placuit: uel repēte: ut Ariſtoteli viſum eſt. Multum confert cogitatio exitus quod cum omnibus vitijſ ſit cōmune: tamen huic pꝛopꝛium atqꝫ luxurie.

De toꝛpore animi. Dia.CIX. Doloꝛ.

A (t)Oꝛpeo in agendis. Ratio. Quis miretur ſi poſt gule ſtudium pꝛegrauatum coꝛpuſculum animi toꝛpoꝛ obrepat? Do. Animi aggrauoꝛ toꝛpore. Rō. Toꝛpoꝛ hic ex imperfecta uoluntate oritur: mox ut bonū uelle ceperis ardoꝛ erit atqꝫ impetus: qui cum ad multa ſit peſſimus eſt optimus ad virtuteꝫ. Doloꝛ. Toꝛpeo ⁊ ad bona opera lentus aſſurgo. Ratio. Eſt toꝛpoꝛ quidam animis obſitus: nec minuſ ardoꝛ quidam generoſa pars aīe: ſed ⁊ hic ardoꝛ accendetur ⁊ ille toꝛpoꝛ excutitur fuga tēporis intellecta: que tanta eſt: ut vix metiri eam q̃uis celer animus poſſit: ⁊ ſpecie virtutis adamata: que talis eſt ut ſi coꝛporeis oculis cerni poſſet: quod vult Plato: mirum ſui amorē paritura eſſet. Hinc te amoꝛ igitur: illinc metus excitet: utraqꝫ res inſomnis: neqꝫ qui amat eniꝫ neqꝫ qui metuit toꝛpere ſolet: ⁊ tamen hocipſum ne toꝛpoꝛ ſopoꝛqꝫ uos noxius pꝛemat: ad diuinas laudes ſurgentes nocte pꝛecamini: non eſt ſomno locus aut inertie: ubi uos hinc moꝛs territat: hic honeſtas allicit. Quis enim inter magna pericula magnaqꝫ pꝛemia conſopit? Ubi ad iſta reſpexeris: redibit vigoꝛ ad animum: fugiet ſomnus ab oculis cogitantis quantū nunc etiam ſuperet imperfecti: quantum tranſierit ocioſi: quod qa non fit: lōgas etates inutiles effluxiſſe conſpicimus ⁊ ſenes attonitos ac ſtupētes dicere: quid hic in tot annis egimus? Comedimus: bibimus: doꝛmiuimus: ſero tandem experrecti ſumus. Cuiꝰ mali pꝛecipua cauſa eſt toꝛpoꝛ iſte quē quereris abigēdus in tempore ſtimulis induſtrie freno pꝛouidentie: ne cunctando ad inglorium finem cum multitudine rapiaris.

De luxuria. Dia.CX. Do.

A (e)Stu quatioꝛ libidinum. Ratio. Atqui libidinem toꝛpoꝛ gignit: gula autem illam parit: Quid miri igitur filiam poſt parentes ſequi? Gulam certe ⁊ luxuriaꝫ communes uobis eſſe cum beluis: maximeqꝫ beſtialem vitaꝫ ueſtram facere ſapientibus viſum eſt: Itaqꝫ cum ſint alia grauiora mala: nullū villius. Do. Libidine rapioꝛ. Ratio. Quonam v̇o niſi ad moꝛtem anime ⁊ coꝛporis ⁊ infamem notam feramqꝫ penitentiam ⁊ foꝛtaſſe inutilē? I nunc igit̃ ⁊ raptantē ſequeꝛe: que te tales raptet ad exitus. Cogita auteꝫ innumerabiliuꝫ caſus miſerabiles ac famoſos: nō modo ſingularium hominum: ſed urbium ⁊ regnorum: qui tibi partim viſu: partim auditu ⁊ maxime lectione debent eſſe notiſſimi: raptāti nequaq̃ꝫ: ut arbitroꝛ: manum dabis. Audi enim qd hinc doctiſſimi viri ſenſerint ac ſcripſerint. Uoluptates ait Cicero blādiſſime domine maiores partes animi a virtute detoꝛquēt. In hoc inquit Seneca noſ complectuntur ut ſtrāgulent: non aliter ergo q̃ꝫ latrunculi viatoribus inſidiantes eoſqꝫ ſeducentes ac perimētes declinande ſunt. In quod ualde pꝛoderit: ſi illud pꝛeclariſſime apud Liuium a Scipione Africano dictum Maſaniſſe dictū ſibi quiſquis hac peſte laborabit accipiat: Uince iquit animum: caue defoꝛmes: Multa bona vno vitio ⁊ tot meritorum gratiam maiore culpa q̃ꝫ cauſa culpe eſt coꝛrūpas. Idqꝫ facilius fiet: ſiquis acriter rei vilitatem obſcenitatem: bꝛeuitatem: finem cogitet at longum dedecus hoꝛeqꝫ fugacis foꝛſitan aut monti vnius illecebꝛas multorum annorum penitentia uel eterno foꝛtaſſe ſupplicio puniendas.

De ſuperbia. Dia.CXI. Do.

(ſ)Uperbia extolloꝛ. Ratio. Quid ſuperbis autem terra ⁊ cinis? Tu ne tantorum malorum faſce obrutus atqꝫ oppꝛeſſus extolleris: qui ſi te omnibus malis explicitus virtutem omnium alis euectus attolleres: hoc vno bona omnia coꝛrupiſſes. Nihil eſt eniꝫ odioſius deo q̃ꝫ ſuperbia: Per hanc eniꝫ ille pulcherrimus creatus raptim coꝛruit per quam tu peccatoꝛ vis aſcendere. Si ſic illi ob id vnum accidit: quid per hoc alijs culpis adiectum tibi euenturum arbitraris malum ſarcinis tuis cumulum ſuperimpoſuiſti. A
Doloꝛ. Superbia uehoꝛ. Ratio. Cur queſo an non te moꝛtalē: an non aſſidue fatiſcentem: an non peccatorem: an non mille caſibus expoſituꝫ: an non moꝛti obnoxium incerte: an non deniqꝫ te miſerum meminiſti: ⁊ non famoſiſſimū illud Homericuꝫ audiuiſti: Nihil miſerius terra nutrit hominē? Scire uelim quid te horum potiſſime ad ſuperbiā cohoꝛtat̃ an fragilitas membꝛorum exercituſqꝫ moꝛborū: an vite bꝛeuitas: an cecitas animi inter ſpes uaniſſimas metuſqꝫ perpetuos fluctuātis: an pꝛeteritorū obliuio: an ignorātia futurorū ac pꝛeſentiū: an hoſtiū inſidie: an moꝛtes amicorū an aduerſitas perſeuerans: an fugitiua pꝛoſperitas? He nō alie uobis ſunt ad ſuperbiaꝫ ſcale: his aſcenditis ad ruinam. At qui cetera hominum pericula: ⁊ ſi iniuſtam aliquam: tamen excuſationem ſuperbia ⁊ inuidia nullam habent. Doloꝛ. Doleo me ſuperbuꝫ. Ratio. De peccato dolere pꝛimus ad ſalutē gradus eſt. Et ſicut ſuperbia eſt extollere ſic humilitas eſt dolere ſeqꝫ ſubmittere: qđ quidē facile factu erit mox ut oculos in teipſuꝫ tota intentione reflexeris: quod cum ita ſit: nolo tibi nec opoꝛtet libꝛorum partes ſcriptas aduerſus peccata congerere hoc ſatis eſt cuncta arbitrij tui eſſe deſitura ilico ut bona fide uolueris: utqꝫ aiunt receptui contineris teqꝫ ad tua ſigna conuerteris: quod ad pꝛeſens malum attinet. Unum illud adiecerim: Superbiam eſſe egritudinem miſeroruꝫ ac ſtultorum: Tales nempe ſunt haud dubie qui ſuperbiunt: Neqꝫ enim aliter ſuperbirent: neqꝫ v̇o ſine cauſa in libꝛo Sapientie ſcriptū eſt: Omnes inſipientes ⁊ infelices ſupꝛa modū anime ſue ſuperbi ſunt. Certe anime ſue ſi ſaperēt modus erat humiliari conditionis imbecillitate cognita. Sic enim eodem libꝛo ſcriptum legis: Rex hodie eſt ⁊ cras morietur. Cum enim moritur homo: hereditabit ſerpentes ⁊ beſtias ⁊ uermes. Initium ſupbie hominis apoſtatare a deo: quoniam ab eo qui fecit illum receſſit: quoniam initium omnis pecca- B

ti ſuperbia eſt. Nota ſunt reliqua: quibus acriter circūſpectis monſtrū eſt ſuꝑbus homūcio.

¶ De Febribus. Dia.CXII. ¶ Do.

A f Ebribus eſtuo. ¶ Ratio. Eſtus hic aut tēpore finiendus aut frigore: utrumuis fecerit bene erit. ¶ Dolor. Febribus urgeor. ¶ Ratio. Omnis hic contra naturaꝫ motus pluſ habet ipetꝰ q̃ꝫ diuturnitatis ⁊ ſepe duoꝝ facit alterū aut corpꝰ expurgat: aut aiaꝫ abſoluit. ¶ Do. Febribꝰ teneor. ¶ Rō. Nō longū teneberis expecta Cito te uel ſanum oportet eſſe uel liberum: utrūqꝫ optimum. ¶ Dolor. Febribus laboro. ¶ Ratio. Jlico requieſces: Natura cuꝫ morte confligit: operire exituꝫ duelli: prope eſt hora uel hinc te morbo uel omnibus exemptura. ¶ Dolor. Febribus ardeo. ¶ Ratio. Minus mali eſt corpus ardere q̃ꝫ animum de quo precedentes tue ſeptem proxime ſunt querele: Quid ſi ardor alteriꝰ ſalubris eſt alteri? Quid ſi hic ardor q̃ꝫuis aſper optabilis eſt? Quantum deniqꝫ boni eſt preſentis vite mala breui guſtu perennis admonere ſupplicij ut infinitas amaritudines declinare ſtudeant qui tam grauiter paucis horis amariuſcula tolerāt: atqꝫ his anguſtijs diſcant illas euadere: quibus nec phiſicuſ nec herba medebitur: nec dies creticus nec mors
B quidem. ¶ Dolor. Febribus uror. ¶ Ratio. Uermiuꝫ cibus excoquitur: Fer te alijs uri: cui totiēs alia uſta ſunt ⁊ de ſupplicio conſilium cape ex quibuſdam malis remedia conflantur: Sepe paruus dolor ac preſens ut uenturis ac grauibus occurreretur admonuit: fitqꝫ vtilis qui moleſtus erat. Felix incēdiuꝫ breue quod eterni refrigerij cauſa eſt. ¶ Dolor. Febribus exerceor. ¶ Rō. Eris iam bone ualitudinis eſtimator idoneiꝰs. Uos eniꝫ homines dei dona niſi amiſſa uel intermiſſa nō noſcitis ingratum genus. ¶ Dolor. Febre uexor importuna. ¶ Ratio. Diu ſimul eſſe nō poteſtis. Nemo diu ardet: aut illa te deſeret: aut tu illam.

¶ De dolore iliaco atqꝫ extaſi. Dia.CXIII. ¶ Do.

A i Liacum patior dolorem. ¶ Ratio. Sperare incipe: quandoquidem quod taꝫ triſtius metuas nil eſt. Sicut autem ad extrema gaudij perueniſſe principiū gaudij ſit oportet. Contrariorum hec lex eſt: Alterum ex alterius fine oritur. ¶ Dolor. Dolore torqueor iliaco. ¶ Ratio. Spes eſt fateor acerba ſolatij: nil acerbius pati poſſe. ¶ Dolor. Jliaco crucior dolore. ¶ Ratio. Qui dolet ac metuit ille miſer eſt: vndiqꝫ tibi pars altera miſerie metus eripitur: Nam quid oro metuat qui ipſam que ab omnibus preqꝫ omnibus metuitur mortem ſperat? ¶ Dolor. Jliaco dolore diſcrutior. ¶ Ratio. Diſce viuens mori quodqꝫ non niſi ſemel fit ſepius experire: facies ſecurius tandem ſemel quod tam ſepe temptaueris nihil enim noui facies: ſimillimus dolor iliacus morti ē niſi ꝙ mors facilior breuiorqꝫ: ut qui hūc fortiter tulit: niſi metus alter interueniat multo illam fortius ſit laturus. ¶ Dolor. Dolore rumpor
B iliaco. ¶ Ratio. Magnitudo ipſa doloris finem ſpondet: Nemo enim diu moritur. ¶ Do. Quid ꝙ dolor extaſim parit? ¶ Ratio. Longos febriū

dolores breui tranſigi ſuſpirio. ¶ Dolor. Aduentare extaſim intelligo. ¶ Ratio. Uix id quideꝫ intelligere eſt: Nam ⁊ repente aduenit ⁊ preſens intellectum viribus ſuis priuat. ¶ Dolor. Linqui animo incipio. ¶ Ratio. O felix qui rem neceſſariam: utqꝫ aiunt duriſſimam ſine ſenſu ſis obituruſ. ¶ Dolor. Sepe extaſiꝫ incurro. ¶ Ratio. Sepe mortuꝰ reuiuiſcis. ¶ Dolor. Sepe extaſiꝫ mortiferam experior. ¶ Ratio. Hanc pluſq̃ꝫ ſemel experiri nequis. Nemo enim plus q̃ꝫ ſemel moritur Quod autem optimum mortis genus eſſet inter doctos ac preclaros viros aliquando queſituꝫ eſt ubi Julius Ceſar interfuit ſummus vir ⁊ imperio ⁊ doctrina: qui ⁊ ipſe tempore extremo: ut de illo ſcriptum eſt repente linqui animo ſolebat: quam queſtionem ille ſic abſoluit: ut repentinum atqꝫ inopinum interitum commodiſſimum diffiniret. Que ſententia ⁊ ſi pietati uereqꝫ religioni fortaſſis aſperior videatur: ſic tamen ⁊ cuilibet ſapienti ⁊ preſertim pio uereqꝫ religioſo viuendū eſt: ut ſibi nil repentinum aut ſubitum eſſe poſſit: ⁊ ſi quid tale incidat animo: celeritas ipſa non noceat ⁊ proſit corpori.

¶ De totius corporis dolore ac languore uario. Dia.CXIII. ¶ Do.

t Oto corpore langueo. ¶ Ratio. Si non languet hoſpes corporis animus bene eſt quicquid tuguriolo ſuo eueniat ſaluuſ erit. A
perit. ¶ Dolor. Toto corpore crucior ingens malum. ¶ Ratio. Stoici vnum in rebus omnibꝰ humanis bonum dicunt virtutem. Et q̃ꝫuis alij aliter: hec uerior tamen viriliorqꝫ ſententia viſa eſt cui cōſequenſ eſt: vnūquodqꝫ qđ huic bono obijcitur malum eſſe vitium: quo fit ut dolor corporis moleſtiſſimus ſit maluꝫ tn̄ utiqꝫ non ſit. ¶ Dolor. Hei mihi miſero ego torqueor: tu diſputas philoſophice fabelle. ¶ Ratio. Jure te miſerum dicis: uel hoc ipſo ꝙ humane vite regulas fabellas uocas. ¶ Dolor. Sonora hec in ſcholis famoſa per libros: ſed nec eculeos nec egrotantium aſcenſura grabatulos dicuntur ſcribunturqꝫ facilius q̃ꝫ probantur. ¶ Ratio. Jmmo vō ⁊ ad dolorē ⁊ ad egritudinem ⁊ ad mortem proſunt: ſed non omnibus quippe que non omnium inſedere pectoribus: ⁊ profecto quibus credita non ſunt ſalubria eē non poſſunt. ¶ Dolor. Heu ego crucior tu diſputas. ¶ Rō. Jſte tuus dolor neceſſario aut lentus erit aut intenſus: atqꝫ ita uel facilem uel breuem patiētiam requirit. ¶ Dolor. Hei mihi ſummo crucior B
dolore. ¶ Ratio. Si ſummus: nempe breuis eſt dolor: parce gemitibus aut fugiet aut fugiat eſt neceſſe: Sit utriuſqꝫ libertas in foribus interim forti animo ferre mortalia ſpecioſum ac virile eſt. ¶ Dolor. Specioſum dictu fateor factu ue poſſibile quidem reor. ¶ Ratio. Nō impoſſibilitas rerum eſt ſed mollicies hominum que virtutis innumeros deſertores fecit: ⁊ faciet dum omne difficile tanq̃ꝫ impoſſibile reſpuitur: virtus perijt cuiꝰ materia difficultas quideꝫ ſed honeſta eſt. ¶ Dolor. Sumus homines non dij ⁊ moribunda corpuſcula vim doloris ferre non ualent. ¶ Ratio. Fragilia corpora humana non negem uſqꝫ adeo qn uſqꝫ ad tolerantiā omnis aduerſi ſat virium habitura

ſint:niſi maior multo eſſet infirmitas animorum.
Illa eſt que viro indignos eiulatus: ⁊ muliebres
atqꝫ humiles uoces elicit. Quid eſt enim oro te:
cur impoſſibile homini cenſeas:quod ſepe olim ⁊
potuiſſe vides hominē ⁊ feciſſe? ¶Do.Heu mihi
rurſus ad hiſtorias uocor ⁊ in medio doloruꝫ eſtu
vix preſentium: vix mei ipſius memor ad memo-
riam protrahor antiquorum. ¶Ratio. An non er
go clarorum recordatio virorum qui ſimilia forti
ter paſſi ſunt magnum affert in omni rerum aſperi
tate ſolatium ⁊ lenimen? ¶Dolor. Sentio ad imi
C tandum rariſſimos hortaris:glorioſa conſilia ſed
alta nimium ſupraqꝫ hominē. ¶Ratio. Quid ſu
pra hominem dicis non deorum tibi ſed hominuꝫ
rationes:hominumqꝫ exēpla pponimus. ¶Do-
lor. Hominum fateor ſed paucorum: eſtqꝫ ultima
⁊ exacta raritas nullitati proxima: Non multum
inter Phenicem ⁊ Chimeram intereſſe dixerim:
Illos ſequor qui Chimeram nihil eſſe uolūt: apō
alios nāqꝫ Sicilie mons eſt. ¶Ratio. Quaſi vō
imitandus tibi proponatur Phenix ⁊ nō acies vi
rorum:que quo rarior: eo dignior cui ſimilis fieri
uelis:quiſquis raros ſequi negliget rarus eſſe vir
non poterit. ¶Dolor. Uideo vnum ex paucis fie-
ri iubes:vnus ex multis ſuꝫ. ¶Ratio. Prope nul
lum te maluerim q̄ꝫ ex multis vnum: Neſcio enim
an non eſſe:an ſtultum eſſe ſit melius: Atqui pluri
morum idem ⁊ ſtultorum e numero ſit oportet.
¶Do. Ego vō nil peius eſſe q̄ꝫ nil eſſe ſcio. ¶Ra-
tio. Neſcis quid mali ſit eſſe aliquid nec eſſe quod
debeas. ¶Dolor. Ita hoc dicis: quaſi quod vni
forte accidit:debitum ſit omnibus:idqꝫ ad omnes
trahi uelis. ¶Ratio. Male ais forte: virtus eniꝫ
non fortuita ſed deliberatiua prorſus ⁊ electiua eſt
non caſu equideꝫ querenda ſed ſtudio. Neqꝫ ego
quod vni caſus dedit ad cunctos:ſed quod virtus
multis tribuit ad vnum traho:ad omnes tractura
D libentius ſed in vno etiam defatigor. ¶Dolor. At
non omnia poſſumus omnes. ¶Ratio. Non po-
eticum modo ſed paſtorium eſt uerbum: Scio:
ſed te poſſe aliquid quod non omnes poſſint imo
iam potes uelle cupio. ¶Dolor. Quid heu miſe-
rum inquietas: nonne ſatis igitur torquet dolor?
¶Ratio. Quietem potius afferre ⁊ hunc tibi tor
torem auferre meditor:quod niſi tu qui potes ma
num dederis:ſola non poſſuꝫ. ¶Dolor. Pape: qd
hoc eſt quod me poſſe ais:an poſſum dolorem nō
ſentire quem ſentio:aut malum negare quod peſſi
mum experior? ¶Ratio. Primum non requiro:
obſtat enim natura:alterum ne impetrem:non na-
tura:non ueritas:error ſolus obſtiterit. ¶Dolor.
Proh ſuperi:quorſum hec inania que philoſophi
ca dicitis ſcio plane dolorem non eſſe animi vitiū
ſed corporis. Scio dolorem aliud eſſe q̄ꝫ pfidiam
dolere aliud q̄ꝫ furari: hec me ut noua ne doceas
ſatis magnum: ⁊ ſi nil aliud addideris: per ſe do-
lor malum:cuius ego non noſcendi conſilio ſed fe-
rendi ſeu ꝙ malim depellendi egeo:noui enim no
ſcemqꝫ utinam minus quid eſt dolor. ¶Rō. Et
ego dolorem rem acerbam ſcio:immitem horridā
amaram:triſtem:nature aduerſam:ſenſibus odio
ſam:ſed que virtutis ope non dico dulceſcere: qđ
epicurus dixit:ſecum ipſe diſſentiēs:ſed leniri frā
giqꝫ:forſqꝫ etiā ſi uera aium virtus armauerit aut
ſentiri partius aut quodāmodo nec ſentiri quideꝫ E
poſſit. ¶Dolor. Armatus an inermis ego doloreꝫ
ualde ſentio ⁊ malum grande profiteor. ¶Ratio
Profeſſionem aliam ex te optabam. ¶Dolor. Si
rurſus ad ſpecioſa retrahimur:delectāt aures uer
ba magnifica:ſed uera animum:quid ſi dolor eniꝫ
corporis animi patiētia maior ſit? ¶Ratio. Quid
ſi nulle corpis uel illecebre uel moleſtie:nulli an-
gores ſtantis atqꝫ obſtantis animi viribus pares
ſunt? Quid ſi in omni luctamine modo non uolēs
terga dederit:ſed toto niſu ac bona fide reſiſterit:
ſemper animus ſuperior fuit:ſemper abijt victor?
¶Dolor. Quid vō ſi doloris intolerantiam mor-
bi feditas grauat ⁊ faſtidium ⁊ pudor. Quid ſi le
pra putre corpus ac miſeruꝫ inuaſit? Quid hic mi
hi ſermo tuus iſte contulerit? ¶Ratio. Multum
ſane ni reſpuis oſtendet tibi te qui cuncta reſpici-
ens:te non vides:iubebit meminiſſe terreū ⁊ mor-
tale corpuſculum tibi eſſe non aereuꝫ neqꝫ eternū:
nec mirari quidem oportere nec indignari ſi putre
do in terram ſuam: ſi in ſedem fluxerit eſſe homi-
nis:mentem ⁊ ſuprema eius ni rebellent ad felici
tatem perpetuitatemqꝫ diſpoſitam: eiuſdem par-
tes infimas ⁊ morti obnoxias ⁊ omnis miſerie ca
paces: Seu lepra igitur ſeu epilentia: ſeu qd his
turpius aut triſtius inciderit: cogitandū tibi acri-
ter in miſeriarum uaſculum deſcendiſſe:quod ſuū
erat deſtinatumqꝫ illi figulo ab eterno:contra quē
lutea uaſa ne murmurent admonentur: ꝙ illud in
honorem:hoc in contumeliam: uerum cuncta fra-
gilia finxerit atqꝫ mortalia. ¶Dolor. Ergo ego:te F
conſule ſine murmure ⁊ gemitu lepram feram.
¶Ratio. Plane me cōſule atqꝫ auctore:cui ſi oſtē
deris murmur aut gemitum utilē tibi leuamenqꝫ
aliquod mali eſſe uerſis ultro conſilijs utrūqꝫ per
miſerim ſeu iuſſerim: Qꝫ ſi indignatio ⁊ querele nil
aliud q̄ꝫ acceſſio mali ſunt: quid morbo corporis
addere animi morbum iuuat teqꝫ miſeriorem flen
do facere ⁊ illum tibi forſan infeſtiorem qui labo-
res hominum ex alto videt:patientiamqꝫ conſide
rat:quam aut remedio cōpenſet aut p̄mio? An vō
aduerſus oēs corporeas peſtes:ſꝫ quoniā nomina
tim vnam defles parum ſolatij:contra hanc ipſam
eſt noſſe lepram ſuperficiei vitium uel coloris eſſe
non ualitudinis aut integritatis ſenſuuꝫ atqꝫ mem
brorum:ut Auguſtino viſuꝫ ſcimus:nec phiſici cō
tradicunt:ſed ut cutem penetret artuſqꝫ dilacerās
in precordia ima deſcendat:quod feciſſe legit Plo
tino ingenti platonico. In animam certe deſcēde-
re niſi ipſa conſenſerit non poteſt qua incolumi nō
pluris extrinſecus corporis ſui habitus apud illā
erit q̄ꝫ bene ualentem apud hoſpitē q̄ꝫ hoſpitij for
te paries extimus uentis ac imbribus ſcaber ſit.
Quid ꝙ lepra poſſeſſorem ſuum vulgo eripit con
ſortioqꝫ hominum ſepe eorum quos ut fugeres re
cuſandum nihil nulliuſqꝫ non auxilium imploran
dum erat ut ad calculū res redeat:multis illa cor-
pus tedijs implicans:multis animum explicuit.
¶Dolor. Heu quid credam rerum peſſima laudā
ti. ¶Ratio. Rerum peſſima non corporis ſed ani G
mi vitia morbiqꝫ ſūt:nec idcirco ego leprā ſꝫ equa
nimitatem ⁊ patientiam laudo: nec indignanter
nimiumqꝫ flebiliter ferre ſuadeo humanarū tuaꝫ
propriam rerum ſortem:cum ſummo tibi p̄ſertim

imperatore ac philoſopho Conſtantino ſcilicet ac
Plotino de quo modo diximus communem: Po
ſtremo ante oculos habere celi dominum non le
pram odiſſe ſed vitium: Eumq; ipſum angelorum
iudicem atq; hominum: de quo ſcriptum eſt: Ne-
q; habitabit iuxta te malignus neq; permanebūt
iniuſti ante oculos tuos: non tamen leproſos hor-
ruiſſe ſeu fugiſſe: ſed illorum domos adijſſe atq;
conuiuijs interfuiſſe. ¶ Dolor. Tu me uerbis ſu-
peras dolor rebus: ego autē non philoſophorū nu
gis hac in re ſed ſenſibꝰ meis credo illi mihi qd re
nuncient ſcio. ¶ Ratio. Primum quidem philoſo
phorum aliquot ut uere ais: nugis quas nec excu
ſare poſſum nec negare: philoſophie totius graui-
tas non perit: que in eo quod nūc agitur: ut in mul
tis laboranti anime vna in terris tuta ꝓculdubio
arx eſt: Deide nihil abſurdius inter mihi amicos
q̄ ſenſuum fallaci iudicio uerum queri: ingenio ac
ſtudio ueritas eſt querenda non ſenſibus. ¶ Do-
H lor. Heu quid me crucias ⁊ dolori meo addis te-
dium: proferas remediū: iam nūq̄ tu: nūq̄ phi
loſophia tecum faciet: ut non ſentiam quod ſentio.
¶ Ratio. Mos gerendus delicato ac faſtidienti
egro permittendumq; aliquid interdū: quod per
ſe nociuum ſed utentis deſiderio fit utile. Itaq; fa
cile patiar: ut ſi languor: ſi ſupplicium: ſi offenſio
afflictioq; corporis mala ſunt: que incōmoda ſtoi
cis dici videntur honeſtius ipſe quoq; dolor hinc
oriens dici videriq; malum: ⁊ ſi ita vis ingēs poſ
ſit: ſed virtute ſuperabile: Utq; iā litigio uerbi ce-
dam: amicus noſter Cicero nos reducet in gratiā.
Non enim dolorē inquit: dolorem eſſe nego: Cur
enim fortitudo deſideraretur? ſed eū opprimi di-
co patiētia: ſi modo eſt aliquid patiētia: ſi nihil eſt:
quid exornamur philoſophia: aut quid eius nomi
ne glorioſi ſumus? Hec Cicero. Multa ibi prete-
rea diuine contra hoc ſeu incommodum ſeu malū
in Tuſculano ſuo: ſcilicet ſecunda luce diſſeruit qn
q; dierum diſputationes pari librorū numero cō-
plexus: quem ſignaſſe tibi locum uolui: ualet enim
miris modis ad id quo nunc eges: maxime patien
tiam roburq; animi: quo eneruato atq; amiſſo: fal
ſe vulgi ſubeunt, ſententie: ⁊ indigni viro gemitus
I erumpunt. ¶ Dolor. Nunc languori meo ꝓpius
adhibes manum docens ubi illa reperiam que in
hoc ſtatu ſtoicorum opinionibus inhumanis ac ſa
xeis potiora ⁊ mihi opportuniora cōfido: q̄uis ⁊
confidendo diffidam: quia dū remedij auidus ſe
pe locum illum repeto ad tolerantiā doloris: nū
q̄ mihi per me: nūq̄ uel Ciceronis ipſius uel cu
iuſq̄ ope virium ſatis inueni. ¶ Ratio. Ego hanc
diffidentiam non reprehendo ſed laudo: nemo ſi-
bi multum fidat: inq; omni difficultate nō ab ho-
mine ſed a deo ſperet auxiliū: At non ita ut arma
tos uēturos ſibi de celo deos credat malis forſan
interdum: nūq̄ certe diuinitas inertibus fauit:
ut ſubſidio dignus ſis: quod in te eſt facito: excitā
dus attollendus ⁊ armandus eſt animus: cōtraq;
K ſuos hoſtes in aciem educendus. ¶ Dolor. Reli-
qua: niſi fallor: intelligo: vnum quero: quenā ſunt
hec arma animi que memoras? ¶ Ratio. Bn̄ ha-
bet: Jam cōcipio ſpem ſalutis tue. Inter aſperita-
tes enim rerum flere muliebre eſt: conſultare autē
niti: obſtare implorare conſilium atq; auxilium id

virile eſt ad vincendum efficax. Arma quidem ani
mi ⁊ bellandi artes pro diuerſitate hoſtiū multe
⁊ uarie ſunt. Nec ullū philoſophie munus utilius
aut ſanctius q̄ de his agere: que ut reor: aliquan
to magis ad nos pertinēt: q̄ noſſe quid agāt aſtra
quid naturam Juppiter intuens promittat: quid
Saturno iunctus Mars minetur: quos Mercu-
rius interpres uagus a patre fratreq; mores capi
at: quos ab obuijs qbuſq;: vnde iber ⁊ eſtꝰ: vnde
tremor terris: qua vi maria alta tumeſcant: ⁊ non
noſſe vnde eſtus ac tumor tremorq; ac debilitas
animorum: quibuſue remedijs temperetur eſtus:
compeſcatur tumor: tremor ac debilitas roboren
tur ac firmentur: Quo in ſtudio ⁊ ſi Socratē lu-
dat Ariſtoteles: idem tamen mutato fortaſſe ani-
mo huic rei non mediocrem operā dedit: ſed hec
paſſim in philoſophorum uoluminibus ſparſa ſūt
que ignaris ingerere operoſum nimis neq; compē
dij huius eſt: Scienti vero ſuperuacuum: cui non
doceri expediat ſed moneri. ¶ Dolor. Scio ita eē L
neq; de omnibus querebā: ſed hoc vnum que tu
mihi contra hunc hoſtem cui nunc congredior do
lorem arma monſtrares. ¶ Ratio. Ad id tibi nec
melius poſſum nec breuius reſpondere q̄ Cice-
ro. Querit einm ut tu: ⁊ que ſunt inqt iſta arma?
reſpondetq; ilico: cōtentio: cōfirmatio: ſermoq; in
timus. ¶ Dolor. Ediſſere oro ſingula: Legi qui-
dem hoc ſepe olim tamen uereor ne mihi accidat
quod multis ſolet: qui apud ſe legentes intellige
re ſibi omnia videntur: apud alios locuturi tum de
mū nihil intellexiſſe ſe intelligunt. Dic ſi libet que
nam iſta contentio eſt? ¶ Ratio. Satis id quidem
ſi parum ultra progrediare in ipſiꝰ Ciceronis uer-
bis apparet: Sed ne quid me fruſtra popoſceris
dicam idē aliter. Multa ſunt animis corporibus
q; ſimilia: ⁊ ut nullum tantum corporis robur: ſic
nullus animi tantus eſt vigor qui nō improuiſo ⁊
graui faſce curueſcat: Fac prouideant: erigentur:
ne utrunq; ſua moles opprimat ſed deprehendat
intentum: ſepe ad ſubitum magni hoſtis occurſū
vir fortiſſimus licet expauit: da ſpatium colligēdi
ſeſe inq; iuſtans diſcrimen animū intendendi: ue
nientem hoſtem ſecurus excipiet viſis ceſtibꝰ pu-
gnaturi athlete brachia viſo onē ſubituri illuc cer-
uix intenditur: ⁊ illa pugnam firmius obeunt: ⁊
hoc pondus intenta fert leuius cui negligēs ac re-
miſſa ſuccumberet. Ad hunc igitur modū inſigni
difficultate conſpecta animus contra illam intēdē
dus eſt quod ſi ad plenum fiat terribilium omniū
victor euadet: Alioquin incredibile dictu eſt: lentꝰ
atq; imparatus animus q̄ prauis ſepe deijcitur:
Hec eſt illa animi Ciceroniana contētio: ſeu ſic di-
ci mauis intentio: que (ad hoc eni duobus his uo
cabulis ſenſus idem) ⁊ origo: que ut vides apud
illum in promiſcuo uſu ſunt: deq; vnius uerbi fon-
te deſcendunt. ¶ Dolor. Uideo teq; libens audio M
ſed quid eſt confirmatio? ¶ Ratio. Dicam: eſt in
ipſis quoq; fortiſſimis animis neſcio quid admix
tum diffidentie ⁊ ueris imbutos falſa circumſo-
nant: tantumq; coit errorum popularium ad arcē
mentis expugnandam caterua ut iudiciū tenere
difficile ſit. Subit interdum torpor quidam: ſubit
dubitatio: an uera ſint que a doctiſſimis atq; ſan-
ctiſſimis viris de virtute patientie: de honeſti ſpe-

cie de ſplendore glorie dici ſolent:an id uerius qđ
ab alijs diſputatum vulgus probat uacuitatē do-
loris optimam: peſſimum dolorem uoluptatē bo-
ni finem: ⁊ ille quidem paucorum:he ferme oīum
uoces ſunt:quaruꝫ ſepe tantus eſt ſonitus ut pau-
ce ille uoces adhortantium audiri nequeant: ⁊ cu
ſtodes arcis exterriti omiſſa defenſione fugam co
gitent: In hoc ſtatu dubium nutantemqꝫ preſidijs
firmare animum oportet:ne de ſententia excidat:
ut olim Dionyſius Heracleontes:qui cum Zeno-
nis preceptoris ſui de dolore ſententiaꝫ dolore vi
ctus abijceret:a Cleante condiſcipulo irrideri me
ruerit: Non inquam excidat ſed reſiſtat inqꝫ arre-
pto ueſtigio pedem figat: intelligens quid in rebꝰ
uerum:quid vmbratile:neqꝫ laruas horreat:neqꝫ
clamoribꝰ moueat̄:certꝰ dolore nihil niſi ignauiaꝫ
v̄tute aūt ⁊ ignauiā ⁊ dolorē ⁊ mortē ⁊ dura oīa vi
ci poſſe: Inqꝫ hac ſentētia fixus ⁊ immobilis perſe
ueret:promptus pro virtute pati fortiter: qđ mul-
tis cogitare terribile eſt: quodqꝫ nunq̄ꝫ ab homine
fieri poſſet:qui non ſuper auri atqꝫ gemmarū ſpe-
ciem:ſuper muliebrem formam ⁊ ſuper omne con
cupiſcibile virtutis pulchritudinē adamaſſet: Hac
confirmatione animi ⁊ falſe opiniones ⁊ uani me
tus infirmantur ⁊ acies doloris obtundit̄. Fitqꝫ
quod Cicero idem vult:ut ſicut in prelio pauidus
miles abiectiſqꝫ armis viſo hoſte diffugiens ſepe
ipſe ſibi periculuꝫ fecit ubi impauido periculū nō
fuiſſet:ſic ignauuꝫ aiuꝫ ⁊ ſēſibꝰ obſequētē ſola cogi
tatio doloris exanimat:qui virtute firmatꝰ atqꝫ ar
matꝰ icolumis ac doloris victor ⁊ ꝑpe nil moleſti
ſentiens euaſiſſet. Patientia enim non mō animi
vim augeri:ſed aſperitatem ipſam doloris immi-
nui ⁊ pene ad nihilum redigi:atqꝫ hinc eē ut acer
rimo in dolore recti quidam ⁊ immoti: alij etiam
leti ſint:quod fieri non poſſet niſi animus a ſenſu
N doloris auerſus:ipſam de qua loquimur firmita-
tem atqꝫ conſtantiam induiſſet. ❡ Me. Intellige-
re videor:ſed perge quid eſt ſermo intimus. ❡ Ra
tio. Et hoc dicam: Generoſa mens eque uolupta-
tum dolorumqꝫ contemptrix: ⁊ utriſqꝫ pariter ce-
dere neſcia ubi adeſſe periculum ſeqꝫ circumuen-
tam hoſtibus ſuis videt:arma capit:obuiāqꝫ pro-
grediens ſeqꝫ in prelium cohortans:multa ſecuꝫ:
multa cū deo ſuo loquitur:q̄ꝫuis hoc ultimū Cice
ro uel neſciuit uel non rite ſciuit:non defectu inge-
nij ſed gratie. Tali ſane colloquio ad decoris ob-
ſeruantiam atqꝫ ad illa que diximus ad incenden
das vires:ad conſumanda conſilia nullum effica-
cius: Alijs tamen uerbis contra uoluptatum blan
ditias atqꝫ alijs contra dolorum minas eſſe uten-
dum: ⁊ quibus utrobiqꝫ pronum eſt aduertere ſci
enti que naꝫ uel ille blanditie uel he mine q̄ꝫqꝫ im-
pares ſint virtuti: Sed quoniam horum de altero
ſermo erat exemplo agam vnico ſed inſigni:quo in
reliquis omnibus inſtructior fias: Quis eſt hic in
dolore ſermo intimus. Meminiſti quibus uerbis
Lucanus magnum Pompeium inter carnificum
gladios uſum facit: Sed quia hoc pro q̄litate per-
ſone a poeta fictum: ⁊ ſecundum ueri ſimilitudinē
animo viri illius in eo ſtatu conuenientibus uer-
bis expreſſum eſt: Exemplum ueruꝫ recenſqꝫ alte
rum adijciam:hac ipſa etate ſuperant qui viderūt
adhuc multi: Sannitem illum imperterritum ⁊ in
uictum ſenem: qui dum iuſſu illius cuius nomen
ſuppreſſiſſe ſilentio melius fuerit:curru per ciuita
tem duceretur nudus inter duos carnifices cādē-
tibus forcipibus:hinc illinc membra carpētes:po
pulo ad tam miſerum tanqꝫ indignum ſpectaculū
lachrymante ſiccis ipſe oculis graui ⁊ conſtāti uo
ce ſeſe alloquens dicebat: Quid facimus anime?
Noli oro ſuccumbere:nihil aut iraſcaris aut me-
tuas:grauia ſunt iſta ſed breuia: ⁊ pro noſtra eter-
na ne dubites ſalute grauiuſqꝫ ſupplicium hoc iu
benti fuerit q̄ꝫ ferenti: Erige te anime ⁊ depelle for
midinē ſpera in deo:ſtatiꝫ erit finis. Quibꝰ uerbis
quātaꝫ ſibi cogitabis certe pectoribꝰ audientiū in
credibile dictu eſt quantam cum miſericordia fir-
mitatem:conſtantiam:ſecuritatem:patientiam in-
fuderit ⁊ ſi artius eſtimanti: Non ille intimus de
quo agimus ſed extimus ſermo eſſet: Nempe qui
ut dixi:a multis exterius audiretur:ſi hec ⁊ his ſi
milia ⁊ ab alijs in ſilētio dici poſſunt ⁊ ab hoc ip-
ſo forſitan dicebantur: Uiciſſim enim nunc tace-
bat:nunc in uoces quas diximus erumpebat. Po
teſt ⁊ aliter ille idem ſermo intimus videri: Unde
non quo prodeat cogitanti ⁊ huius quidem ſecuꝫ
at cum deo loquentis in doloribus inqꝫ periculis:
nullum clarius exemplum q̄ꝫ Iob primi: Theodo
ſius ſecundi. Ille manu dei tactus atqꝫ ulceribus
obſitus:quanta deum libertate iurgāti ſimilis cō
pellet ſeqꝫ ardenti ⁊ querula deuotione in deū eri
gebat:hic cum paucis innumerabili ac barbarico
circumuentus exercitu quo feruore quibuſue ſu-
ſpirijs ceu preſentē deū inuocet audiuiſti. ❡ Me. D
Audiui plane ⁊ memini ⁊ exemplis doceor quid
uelis gratiamqꝫ non mediocrem Ciceroni habeo
de cuius tribus exiguis granis tres ingenteſqꝫ ari
ſtas meſſui:ex quibus cultu adhibito meſſis ube-
rior naſci queat. ❡ Ratio. Ita ſe res habet:docto-
rum hominum uerba pregnantia ſunt:plus conti-
nent ſenſuum q̄ꝫ pretendunt: ut nihil aliud me lo-
quente viſus es mihi dolorum ⁊ querelarum tan
tiſper oblitus:vnde elicis uehementem quoqꝫ co-
gitationem rei cuiuſpiam honeſte: atqꝫ in illam a
rebus alijs quibuſcunqꝫ animi totius abſtractio-
nem multum ⁊ dolori ⁊ moleſtijs omnibus poſſe
remedium afferre. ❡ Me. Poteſt eſſe ut dicis:ſed P
mihi nunc etiam multuꝫ deeſt ad ſalutem illā quā
intendis animi:magnoqꝫ ſuꝫ in dubio an his oībꝰ
leniat̄ ſeu tollat̄ dolor an v̄ba ſint aīos occupātia
aureſqꝫ mulcētia:ad doloreꝫ nihil. ❡ Rō. Uerba
corporibus non medentur fateor:niſi forſitan ĩcan
tationes ⁊ anilia carmina fidei aliquid merentur
at medentur morbis animorum: quoruꝫ profecto
ſanitas corporeuꝫ dolorem aut extinguit aut miti
gat. Nunquam ſi patientia nulla eſſet:tam multa
de illa viri doctiſſimi diſſeruiſſent: nunquam tot
huiuſce rei argumenta animo oculiſqꝫ ⁊ auribus
heſiſſent:quot memoria imagines rerum tenes:
q̄ꝫ multa vidiſti aut legiſti:quot hiſtorias audiſti
quibus non probatum tibi ſed demōſtratum eſſe
debeat ita eſſe ut dico: ⁊ ſi non doloris omneꝫ ſen
ſum patientia eripi:quod ipſum tñ ⁊ fieri poſſe ⁊
factuꝫ eſſe cōtendimus:at doloris certe victoriaꝫ
ferendiqꝫ viriliter vires dari. Quid v̄o te plus ha
buit. G. Marius vir litterarum inops:ſed virtutū
diues militarium:an non ipſe carneus atqꝫ oſſeus

fuit? Quid plus Mutius pōpeiuſqꝫ? Quid pluſ habuit Zeno: quid Theodorus: quidue Theodatus: Poſſidonius: Anaxarchus: innumeriqꝫ alij: quorum quidam ſeruili conditione: ſed animoruꝫ ingenuitate mirabili omne ſupplicium pertulerūt non modo fortiter ſed iucūde? Quid ſi ad ueſtroſ animum memoriamqꝫ reflexeris: inuenies in hoc numero pueros etiaꝫ ac puellas tuliſſe cum gaudio quod uos viri ſine fletu ⁊ queſtibus non ferretis. Sed iam de re ut aiunt: omnium aſperrima: plura ꝙ̄ pro conſuetudine diximus: deſinendum eſt: dolorem enim ſi non lenit virtus: uerba non lenient. ¶ Metus. Heu hinc tu me urges: hinc dolor: ⁊ cui credam neſcio. ¶ Ratio. Crede nobiliori: In quod illud quoqꝫ plurimum adiuuerit: meminiſſe ſummum illud ⁊ eximium mūdi decus: eū ſcilicet qui diuinam atqꝫ humanam in ſe vnijt naturam: tot tantoſqꝫ pro te paſſuꝫ cruciatus: ut que pateris illorum collatione facilia: immo uero dulcia longeqꝫ ſuauia iudicari poſſint. Ualidiſſimum hoc remedij genus ſcrutantes cuncta philoſophi neſciuerunt.

¶ De Furore. Dia. CXV. ¶ Me.

A n Imius dolor ne furorem pariat metuo. ¶ Ratio. Obſta illi cogitationibus bonis ⁊ placidis. Quidam furori viam paſſionibus faciunt ex multis affectibus non ſanis: uera tandem prodit inſania: ſicut ex contrarijs uera virtus frequentatis actibus queri habitum: philoſophicum dogma eſt. ¶ Me. Furere metuo. ¶ Ratio. Si animi vitio ille tibi armandus: armatura animi virtus eſt: at ſi corporis: conſulendum ſuccurrendumqꝫ illi eſt ſi qua rei huius ars eſt ipſos apud corporum magiſtros qui phiſici nuncupantur: que ſi in hoc ut multis alijs: aut nulla eſt: aut profeſſoribus ſuis incognita: Ego artem hanc vnam tibi preſcripſerim abſtinentiam ⁊ omnis exceſſus fugam. Notum illud atqꝫ antiquum. Uiri ſancti virtutibus corpus edificant: multum conferunt animo ſimul ⁊ corpori frena libidinum ac gule. Multos ſtrauit luxuria: multos oppreſſit crapula: multos ſomnus: multos ebrietas ſepeliuit: multorum vite feruor atqꝫ impetus ⁊ furibū-

B da licentia uerum abijt in furorem. ¶ Metus. Timeo naturaliter in furorem agi. ¶ Ratio. Quod natura infert durum poteſt eſſe non miſerum: Culpa enim caret que miſerie eſt radix. Quando autem prouidendi obtigit facultas vnum facito ut te furor ſi vitari nequit in ſecuro ſaltem ſtatu anime reperiat. Innocens ſi furere ceperis aut innocens reſipiſces aut innocens morieris. Nulla etas nulla ſanctitas: nulla cuſtodia ſic innocentia cōſeruat ut furor: qualem inuenit talem reddit. ¶ Metus. Furere metuo. ¶ Ratio. Heroas comiteſ ac reginas metuis. An faſtidis Herculem ⁊ Aiacē: Hecubam ⁊ Caſſandram: an ex alio genere Lucretiū ſpernis ⁊ Empedoclem? ¶ Metus. Furere pertimeſco. ¶ Ratio. Multa uaticinari ſolitos furentes accepimus: ſic quo nulluꝫ acumen ſani capitis peruenisset: uagus ⁊ rapidus furor uenit: Atqꝫ hinc Graij quam uos diuinationē dicitis a furore māticen dici uolunt. ¶ Metus. Horreo vim furoris

¶ Ratio. Et ſanos meſtos ⁊ furentes letos vidimus falſa ꝗ̄uis opinione: Habet ⁊ error uoluptatem ſuam. ¶ Metus. Furendi pauor animum exagitat. ¶ Ratio. Laborum ferias quidam ſimulato furore queſiere: uerus furor ferias ueras dabit.

¶ De ueneno. Dia. CXVI. ¶ Me.

v Enenum timeo. ¶ Ratio. Potu abſtine ci- A
boqꝫ permiſcuo: expertorum fides amicoruꝫ excubet: ſuſpectos limen arceat: vina turbida fuſca exulent: pulmēta dapumqꝫ permixtio: cautio adſit ⁊ ſobrietas ⁊ tarditas. Precipitatio autem abſit que ⁊ alijs ⁊ preſertim genere hoc mortis multos perdidit. Sit ad menſam leta manus: oculus celer: animus vigil memorqꝫ diſcriminis: nec tuis tantum ſed tuorū oculis atqꝫ animis obnixus inuigila. Magnis periculis magna obſtat intentio: nihil non turbat incautum. ¶ Met⁹. Ue- B
nenari metuo. ¶ Ratio. Operoſum remediuꝫ audiſti: Uis audire facillimum? Pauper eſto: ueneni metum periculumqꝫ diſcuſſeris. Hoc ſiquidem mali genus humilior fortuna nō recipit: vna ſecuritatis parens ⁊ terrorum omniū extirpatrix: medicina alia quidem optima atqꝫ promptiſſima nulliqꝫ hominum negata: multis etiam ingeſta nolentibus: neqꝫ v̊o efficax minus ꝙ̄ parabilis: tuta hercle ꝗ̄uis amariuſcula atqꝫ horridula: Comprimit animi tumores: liuores diluit: bilem purgat: curat hydropiſim cauſaſqꝫ periculorum omniuꝫ a radice conuellit: Ueſtre opes plene inſidiaruꝫ: plene qꝫ formidinum: non minus cyathos metuūt ꝙ̄ gladios: nec minus parapſides ꝙ̄ ſagittas: nō menſa: non domus: non cubiculum periculis ſuis uacat. Dubia quelibet atqꝫ ſuſpecta preſentemqꝫ viris intentant omnia mortem quod in tempeſtate: ait Maro: in trāquillo uobis accidit: ⁊ hoc ueſtre ille tam dilecte uobis afferūt diuitie: Paupertas v̊o preter immerito apud vulgus infamati nominis notam tuta habet omnia. Et ſi quando turbe inſcie puluis ac ſtrepitus conquieſcat optabilia ac ſuauia penitus ⁊ tranquilla. Tandem ergo fictilibus ⁊ vitreis uaſculis terreni homines bibite atqꝫ edite ſi ſecuri bibere vultis: ac edere aureis uaſis ac gemmatis uenena miſcentur. Quorſum pgis auaritia? Ipſum quoqꝫ iam ueneuꝫ gēmas amat atqꝫ aurum. Contra hanc peſtem neqꝫ pontici regis neqꝫ alterius efficacius antidotum ꝙ̄ paupertas. ¶ Dolor. Uenenuꝫ hauſi mors precordijs innatat. ¶ Ratio. Ubi ſemel moriendum eſſe decreueris: quod decretum eſſe debet omnibus qui ſe meminerint mortales: quid refert an id ſitiēdo facias an bibendo? Et rurſus an tuo ſanguine madidus an vino? Magnoſ compotores factiqꝫ huius habes comites: Alexandrum: Hannibalem: Philippomenem: Mithridatem ipſuꝫ Claudiuꝫ: Theramenem: Socratem.

¶ De metu mortis. Dia. CXVII.

¶ Metus.

m Ori timeo. ¶ Ratio. Hic non A

timor ſed cogitatus eſſe debet: qui ſi nouus inci-
pit nec a prima etate tecum creuit: ſi per interual-
la rediens non aſſiduus fuit: improuide vixiſti: In
heſiſſe medullitus utilium illud Flacci carmen de
buit inter ſpem curamqꝫ timores inter ⁊ iras om-
nem crede diē tibi diluxiſſe ſupremum: ut is eſſes:
de quo idem alibi: Ille potēs ſui letuſqꝫ deget: cui
licet indies dixiſſe vixi: cras uel atra nube polum
pater occupato uel ſole puro: hoc eſt nempe illud a
philoſophis laudatum: ſed perpaucis datum viue
re vita peracta. ¶ Metus. Mori timeo. ¶ Ratio.
Et naſci timuiſſes ⁊ viuere. Uite limen initiū mor
tis eſt: vita ipſa curſus ad mortē: ſeu uerius mors
quedā: viuendo uel ad moriendūꝫ ibas: uel qđ ſa
piētibꝰ viſuꝫ eſt: in horas certe moriebaris. Quid
nunc igitur times ſi mors vitam uel comitabatur
aſſidue: uel neceſſario ſequebatur? Illud quidem
docti tm̄: hoc etiam vulgus intelligit: quicquid eſt
natū moritur: quicqd moritur natum erat. ¶ Me
B tus. Timeo mori. ¶ Rō. Mori times animal ra-
tionale mortale. At qui ſi primum uere eſſes ſecun
dum ut arbitror non timeres: Humanam quippe
naturam duo hec in vnuꝫ iuncta perficiunt: Ratio
tio ſcilicet ⁊ mors. Illa animam concernit: hec cor
pus: ſed inopia rationis metum mortis induxit.
¶ Metus. Mortē metuo. ¶ Ratio. Nihil eſt me
tuendum quod affert neceſſitaſ nature. Qui natu
ralia enim odit aut metuit: naturam ipſam oderit
oportet aut metuat: niſi forte partem eius alteram
amplecti licitum ⁊ laudare: reſpuere alteraꝫ ac dā
nare: quo nihil eſt inſolentius: non ſolum homini
cum deo ſed hominibꝰ inter ſe. Itaqꝫ uel totum re-
cipis uel totum reijcis amicum: ne ſi tantum gra-
ta decerpſeris: non equus amicitie cultor atqꝫ ar-
biter videare. ¶ Metus. Mortem horreo. ¶ Ra
tio. Siquid in morte mali eſt: idipſum metus mor
tis exaſperat. At ſi nihil: magnum ipſe metus ma-
lum eſt: Stultitia eſt malum ſuum uel augere uel
facere. ¶ Metuſ. Nomen ipſuꝫ mortis exhorreo.
¶ Ratio. Nomen mortis infame mortalium fecit
infirmitas. Siquid animi viriū ineſſet nihilo plus
terroris eſſet in morte q̄ꝫ in ceteris que per naturā
fiunt. Quid eniꝫ magis mori timeas q̄ꝫ naſci: ado
leſcere: ſeneſcere: eſurire: ſitire: vigilare: conſopiri?
quod ultimuꝫ plane ſimillimū morti eſt: atqꝫ ideo
ſomnum: alij conſanguineum: alij vō mortis imagi
nem dixere. Neue ſeu poeticus lepos eſtimetur:
ſeu philoſophicuꝫ acumen: ipſa ueritas amici mor
tem ſomnuꝫ dixit: ⁊ ſemel facere metuis quo quo
tidie delectaris: Inconſtantiam quidem hanc do-
cti mirantur atqꝫ arguunt. ¶ Metus. Trita hec
C apud philoſophos ac vulgata ſunt: delectantqꝫ dū
reſonant: Interpone ſilentium timor redit. ¶ Ra-
tio. Immo equidem manet: nam ſi abijſſet non re-
diret: ⁊ eſt non inficior vulgi precordijs timor mor
tis innatus: Sed eruditum viruꝫ vulgaria ſapere
deforme eſt: quem deceat ut modo dicebam: nem
turbe ueſtigia ſed paucorum ſequi: Nam quod de
philoſophis diciſ: miror quid ita: cum a nautis na
uigandi: ab agricolis ſerendi: a ducibus bellandi
conſilium capiatis: viuendi conſilia a philoſophis
ſumpta contemnitis: ⁊ pro corporis cura medicos
euocatis: pro cura animi philoſophos non aditis:

qui ſi philoſophi ueri ſunt: utiqꝫ ⁊ animorum medi
ci ⁊ artifices ſunt viuendi. Nam ſi falſi ⁊ ſolo phi
loſophie nomine tumidi: non modo non conſulen-
di ſed vitandi ſunt: quibus nihil eſt importunius:
nihil inſulſius: quorum abundantior eſt q̄ꝫ uellem
etas hec: cum egentiſſima ſit virorum: Et quoniaꝫ
a preſentibus preter meras nugas nihil eſt qđ ſpe
res: ſi ad priſcos reditum inuentumqꝫ aliquid apđ
illos fuerit quod egritudinem tuaꝫ leuet: noli ſper
nere ⁊ dicere quod indocti dicunt: a philoſophis
iſta ſumis: Reſpondebo enim tibi cum Cicerone:
Metuebam ne a lenonibus diceres: ⁊ reuera: ubi
naꝫ piſcari uenariqꝫ: niſi ubi piſces fereqꝫ habitāt
in aquis atqꝫ nemoribꝰ? Ubi fodi aurū: ubi gēmaſ
legi: niſi ubi hoc naſcitur? Ille ſcatēt in terre uenis
mariſqꝫ littoribus: Unde niſi a mercatoribuſ mer
ces: vnde ſtatuas ac tabulas pictas niſi a ſtatuari-
is atqꝫ pictoribus? Unde demum philoſophica ni
ſi a philoſophis peti iubes? Que ⁊ ſi apud illos
pro theſauris abdita atqꝫ ab illis inuenta ſint: ea-
dem tamen ab alijs in apertum erui ⁊ uel aceruati
us uel clarius atqꝫ expreſſius uel breuius. Poſtre
mo uel aliter dici poſſunt audiendi ſimilia omni-
bus ſpem datura ſucceſſum paucis: Ea eſt vis or-
dinis ac iuncture: quod ⁊ in poeticis elegātiſſime
Flaccus docet: ⁊ ſepe aliter atqꝫ aliter ⁊ aliqn̄ po-
tentius affectura animos tanta eſt gratia: uel notiſ
ſima re narrantis: tāta uetuſtis nouitas: tanta lux
fulgidis: tantus formoſis decor additur: quod nō
hic ideo dixerim: quia alibi nō poſſem: ſed quia tu
hic materiam obtuliſti. Nolo enim quia ignare ſu
perbie mos eſt: ſemel audita nec forte itellecta dū
repetuntur quaſi trita ⁊ vulgata faſtidias. ¶ Me
tus. Acquieſco recte quidem in his monitis te uer D
ſatum video: ⁊ ſi ab incepto procul: adhuc enim
mortem nihilominus horreo. ¶ Ratio. Sunt que
dam nomine ⁊ opinione hominum maiora q̄ꝫ re:
multa horrori eminus fuerāt que vicina ſunt riſui:
temere creditur inexpertis: Nemo ex his mortis
infamatoribus compti aliquid loqui poteſt: nihil
ipſe expertus: nihil ab experto didicit. Mortuum
quēuis interroga ſilebit: is cui iam rei ueritas no-
ta eſt: garrient quibus incognita ⁊ uanis augurijs
aſtruent quod ignorant: hinc apertiſſima: hinc oc-
cultiſſima rerum mors arcanum ⁊ coniecturale ne
gocium ſuſpitionibus agitur: in dubio bonis opi-
nionibus inherendum tenendumqꝫ potius quod
iucundum faciat q̄ꝫ quod meſtum animuꝫ. ¶ Me
tus. Animus mortem timet. ¶ Ratio. Si ſibi ſu-
peruacuus timor: immortalis eſt enim ipſe: ſi cor-
pori ſui hoſtis curaꝫ gerere pietas indebita: Sin
diſſolui metuit: nimis carcerem ⁊ compedes ſuas
amat ſtultus amor. ¶ Metus. Timore mortis ex
agitor. ¶ Ratio. Stulti omnes mori metuunt: ne
qꝫ id miror quibus felicitas omnis in corpore eſt:
quod extingui morte non eſt dubium. Iure igitur
boni ſui finem pauidi cogitant: meſti vident: Natu
ra enim hominis hec eſt: ut infelix eſſe nolle neque
at virum doctum cui nō alia corpis q̄ꝫ vilis manci
pij cura eſt: cui in cultu animi omne ſtudiuꝫ ſemp
fuit: ois amor: omne deſideriū: omnis ſpes mortē
corporis non aliter q̄ꝫ digreſſum matutinum e no
cturno quodam inameno ⁊ incōmodo prorſus ho-

ſpitio ſpectare decet. ¶ Metus. Mortem non ti-
mere non poſſuꝫ. ¶ Rõ. Poſſes vite huius exitũ
nõ timere: ſi alterius ingreſſuꝫ ſperare poſſes aut
optare: Tuus hic timor inde oritur. Q̃uis eniꝫ for-
midati vulgo exitus multe tradãtur cauſe: omnes
tamen vite illius ſpe propoſita euaneſcũt. ¶ Me.
E Mortem metuo. ¶ Ratio. Metuꝫ hunc parit im
premeditatio maxime ⁊ inopina neceſſitas mori-
endi: in viro docto ac ſapiente turpiſſima: ⁊ preſer
tim ſene: cuius ſi rite doctus uereqꝫ eſt ſapiens: vi
ta omnis meditatio mortis eſt. Quod ſi philoſo-
phie viſum fuit antique: qd nunc noue pietati que
ſumma philoſophia ⁊ uera eſt ſapientia videatur?
Aſpice ut qui alieno imperio parent ſubito: longũ
iter iuſſi agere ſolliciti ⁊ triſtes raptim complican
dis ſarcinulis inhiant: ut queruli quod predictum
eis ante nõ fuerit indignanteſqꝫ abeunt ut ſepe in
tergum uerſi: ⁊ nũc quoqꝫ hoc: nũc illꝺ obliti mur
murent. Atqui nulla via eſt longior q̃ꝫ mori: nulla
durior ut perhibent infeſtiorqꝫ latrunculis: nulla
deniqꝫ obſcurior: ſuſpectior ⁊ incertior: que ut cun
cta ceſſarent certe irremeabilis via eſt quo atten-
tius prouidendum: ne quid obliuiſcamini: quoni-
am: hinc digreſſis non licebit quod viantibus ce-
teris atqꝫ aliud quodcunqꝫ iter agentibus: litteris
ſcilicet aut amicis oblita committere: que ad ſuos
perferãt nec remandare aliquid nec ſubſiſtere qui
dem nec diuertere licitum nec reuerti: Iter neceſ-
ſarium impoſſibilis reditus: Ire illo neceſſe eſt mi
lites: vnde redire non eſt neceſſe. Hoc militibuſ ſu
is dux Romanus apud Senecam: hoc dux uobiſ
ueſter edicit: Itaqꝫ cuꝫ oporteat ire nec liceat redi
re: cunqꝫ itineris ſit certa neceſſitas: hora autem
mortis incerta: vnum eſt remedium: ut parati ani-
mo ſitis ſemper ⁊ uocati reſpondere ⁊ iuſſi obtẽ-
perare: compoſitiſqꝫ omnibus ad primum ducis
imperium iter illud alacriter agere: quod utiqꝫ uo
bis aut letis aut triſtibus peragendum eſt: Ea res
maxime ⁊ metum mortis imminuet ⁊ dolorem:
Nec ſecuros modo ſed cupidos hinc abire uos fa
ciet: Alioquin improuiſis ⁊ incautis eueniet quod
Bruto ſuo in epiſtolis uere olim uaticinatꝰ eſt Ci-
cero: Opprimemini mihi crede Brute inquit niſi
prouideritis: ſic eſt inq̃ꝫ: ſic illi accidit: ſic omnibuſ
qui uentura non prouident. Sed cuꝫ cunctis in re
bus prouidentia neceſſaria ſit: tum in his maxime
que amplius q̃ꝫ ſemel fieri nequeunt: in quibus er
ror vnꝰ ſufficit ubicũqꝫ pes lapſus fuerit actuꝫ eſt.
¶ Met. Ualde nunc etiam mortem horreo. ¶ Ra
tio. Alte radicata non facile diuelluntur. Scio ut
dixi metum mortis ſenſibus inſitum precipueqꝫ
vulgarium: philoſophi ꝟo mortem: neqꝫ malum
neqꝫ bonum: eo ꝙ per ſeipſam nec timendam diffi
niunt nec optandam: inter indifferentia numeran-
tes: que pro qualitate fruentium: nunc mala nunc
bona fieri uolunt: Quod ille etiaꝫ ex ueſtris video
probari: qui peccatorum peſſimam: precioſam ue-
F ro ſanctorum mortem ait. ¶ Metus. Morteꝫ me
tuo: mortem odi. ¶ Ratio. Equideꝫ vnde hic mor
talibus metus mortis: vnde hoc odium miror: ni
ſi mollicies animorum nota ſit: qua hunc ſcilicet
alioſqꝫ degeneres augetis atqꝫ alitis pauoreſ: An
non vides ut magna pars mortalium ipſum nomẽ
mortis exhorreat? quod quid eſt aliud q̃ꝫ naturaꝫ
propriam horrere: atqꝫ id odiſſe ꝙ natus ſis: quo
nihil inter homines ſtultius: nihil ingratius in de-
um. Q̃ꝫ multi autem nomen illud egre audiunt: qꝺ
ſemper internam aurem pulſare debuerat. Nem-
pe ſine quo nõ eſt qui ſeipſũ cogitare poſſit: Quid
nanqꝫ ſe cogitet: niſi qꝺ eſt animal mortale? Quo
tiens in ſe quiſqꝫ reflectitur: nonne ſibi ilico nomẽ
mortis occurrit? Sꝫ refugitis: q̃ſi per aurem morſ
irrumpat: ⁊ auertitis animum atqꝫ id cogitis ob-
liuiſci: quod mox ſui memoriam uel inuitis igeret.
Recuſatis ecce mortem cogitare quam confeſtim
⁊ cogitare oportebit ⁊ pati: cuius paſſio facilius
ſequeretur ſi cogitatio preceſſiſſet: Nunc ſimul in
anguſtijs altera alteram exaſperat. Omne eniꝫ in
opinum ac ſubitum animam quatit. Eque ſtultum
eſt uel appetere aliqd fruſtra: uel vitare uelle quod
nequeas: eoqꝫ ſtultius utrunqꝫ quo damnoſius fu
turum impleſſe quod cupias: Atqꝫ nil damnoſius
in humanis malis q̃ꝫ dei ſuiqꝫ ipſius ⁊ mortis ob
liuio: que tria numero ſic connexa ſunt ut vix uale
ant diſſolui: At uos ueſtri memores videri vultis
⁊ principij ⁊ finiſ immemores. Obſeruaſti hoſ qui
domui ſue diſponunt: vix eſt qui dicere audeat: cũ
moriar: ſed ſi moriar: quaſi in dubio ponitur quo
nihil eſt certius. Neqꝫ idipſum ſi moriar clare ſo-
nat: ſed ſi quid de me eſſet aliud: quid naꝫ eſſet hoc
aliud queſo ⁊ non potius idem ipſum quod de om
nibus fuit: erit ue uel qui nati uel qui naſcituri ſũt
quibus ut vite: ſic ⁊ mortis ⁊ multa ſunt genera:
neceſſitas vna moriendi? Hanc tu cupis excute-
re: quam nec patres tui nec ulli vnq̃ꝫ reges genti
um excuſſere nec excutient quidem. Tergiuerſa-
mini ut libet: ita uobis eueniet: ut his qui contra
hoſtilis ferri aciem oculos claudunt: quaſi pericu
lum quod non vident nec ſenſuri ſint: Feriemini:
moriemini ſentietis: An ceci autem: an videntes:
id in ueſtra manu eſt. Optate igitur bene mori: qꝺ
ipſum niſi bene vixeritis fruſtra eſt: Optate inq̃ꝫ ⁊
enitimini: ⁊ quod in uobis eſt facite: Reliquum il
li committite qui quos in hanc vitam ultro non uo
catus intulit: egreſſuris non niſi uocatus ⁊ roga-
tus manum dabit: Non mori autem nolite optare
Non modo enim impudens arroganſqꝫ: ſed ineffi
cax etiam ⁊ inane uotum eſt. Aſſueſcite O morta
les nature legibꝰ: ⁊ ineluctabili iugo colla ſubmit
tite. Et ſi uoſipſos amatis: ꝙ nati eſtis amate: non
ꝙ nati non eſſe uelletis: Neqꝫ enim natura uobis G
ſed uos illi obſequi fas eſt. ¶ Metus. Pauorem
mortis abijcere diu quidem fruſtra nitor. ¶ Ra-
tio. Miror quid tam diu fruſtra niteris quo te de-
buit cogitatio prona perducere? Turpis eſt enim
tam breuis periculi ſi periculum non natura ⁊ pe-
riculorum finis eſt mori: Turpis eſt inquam viro
tam momentanei diſcriminis taꝫ longeuus pauor
⁊ tot anni anxij atqꝫ ſuſpenſi ad hore ſeu ſuſpirij
vnius euentum. Uis ne autem mali huius ultimũ
remedium: vis mortis metu perpetuo liber eſſe:
Bene viue: vita laudabilis morteꝫ ſpernit: ſepe eti
am cupit: deniqꝫ hec terribilium omnium ſumma
eſt. Siquidem labor: dolor: aduerſitas: infamia:
carcer: exilium: damnum: belluꝫ ſeruitus: orbitaſ:
paupertas: ſenium: egritudo ⁊ mors: fortibus vi-
ris nihil ſunt aliud niſi experientie ſchola: campuſ
patientie: glorie paleſtra.

¶ De uoluntaria in ſeipſum manuuʒ iniectione. Dia
logus.CXVIII. ¶ Me.

A Mortem mihi conſcire propoſitũ eſt. ¶ Ra
tio. Rem vnam nunc metuere: nunc opta-
re: hec tota conſtantia ueſtra eſt: Nunc tu
mortem muliebriter formidabas: nunc eandem in
humane appetis: Rogo que nam ſubita mutandi
animi cauſa eſt? ¶ Metus. Cogor ipſe mihi manꝯ
iniijcere. ¶ Ratio. Si cogeris iaʒ non uoluntaria
manuum iniectio eſt: q̃uis dicatur ꝙ coacta uolũ
tas: uoluntas eſt: ſed profecto non libera: nec uolũ
tas proprie que uolendo fit: A quo auteʒ cogeris
noſſe uelim. Iniici auteʒ manus uel inuito poſſũt:
tu tibi illas iniijcere niſi uolens nequis. ¶ Metus
Magne ſunt cãe que me mori uelle cogũt. ¶ Ra-
tio. Magne fateor ſi cogũt: ſed non cogerent ſi vir
eſſes. Nũc in ueſtrã animi mollicieʒ nihil eſt inua
lidum: vide autem an que ſint he cauſe rite preſagi
am: Ira: indignatio: impatientia: furor quidam in
ſe uerſus: obliuio deniqꝫ tuiipſius. Nam ſi te ho-
mineʒ meminiſſes humana omnia equo animo to
lerãda cognoſceres: neqꝫ parui mali immo nẽ ma
li quidem odio maximuʒ malum uelles incidere.

B ¶ Metus. Iniijcere mihi manum cogor extremis
malis. ¶ Ratio. Non ſunt extrema que te premũt
mala: ſummum illud ⁊ extremum malum quod te
urget: deſperatio: Ceteris enim malis aliquid: hu
ic vni nihil poteſt eſſe remedij. Que ſunt autem
hec extrema que dicis mala niſi labor forſitan ⁊
paupertas? Hec ſunt enim que poeta commemo-
rat: de his agens: Qui ſibi letum inſontes pepere
re manu lucemqꝫ peroſi proiijcere animas. De quo
rum ſera penitentia mox adiecit: Q̃ꝫ uellent ethe-
re in alto Nunc ⁊ pauperiem ⁊ duros perferre la
bores. Sunt ne autem tam grauia mala hec quo-
rum primuʒ boni omnes: forti atqꝫ equo animo tu
lere: de quo ſuo loco diximus: quidam ſponte inſu
per elegerunt atqꝫ hinc glorioſi ac in eternum diui
tes facti ſunt: ſeculuʒ viris cõuenire apud Criſpũ:
atqꝫ ad id naſci hominem: apud ſanctum illum ⁊
afflictum ſeneʒ legimus. At uos inquietiſſima ani
malia quicquid non ad nutum auaritie ueſtre fluit
ueſtreqꝫ libidinis iuſtam uoluntarie cauſam mor-
tis opinamini: tam delicata: tam preceps luxuria
ueſtra eſt: ut leuibus ex cauſis non fortune tm̃ ſed
uobiſipſis iraſcamini: inqꝫ ipſum deum calcitran-
tes impia ora laxetis: quaſi quicquid id eſt in quo
non uobis dominus ueſter obſequitur iniuria gra

C uis ſit. ¶ Dolor. Magnis malis victꝯ mori eligo.
¶ Ratio. Tedio vite credo familiari vitio ſtulto-
rum omnium: Sapientibus enim omnis vita iu-
cunda eſt: letam libenter: triſtem ferunt patienter:
⁊ ſi in rebus ipſis nequeunt: patientia delectãtur:
Nil in rebus letius: nil dulcius eſt virtute. Illa
eſt que moleſta lenit: obliqua dirigit: dura mollit
ac mitigat: ardua atqꝫ aſpera queqꝫ cõplanat. Ceſ
ſant querimonie: ceſſant precipitia: Et ad ſummã:
Sapientis vita nil ſerenius neqꝫ tranquillius: Hi
autem animoruʒ fletus atqꝫ angores: he nubes ac
procelle que in ſcopulos fragilem vite cymbaʒ tra
dunt e ſola ſtultitia oriuntur. ¶ Dolor. Morbi im
patientia mori elegi. ¶ Ratio. Stulte eligis ac ſu
perbe: Sine dominum de corpore tuo quod ipſe
fecit arbitrio ſuo ſtatuere. An quod tibi tuo in edi-
ficio vis licere: in quo non ligna: non lapides tu fe
ciſti: in quo deniqꝫ preter ſtructuram nihil eſt tuũ:
id in ſuo licitum domino omnium non vis: qui nõ
in illo tm̃ carnem ⁊ oſſa ⁊ ſanguinem ⁊ ſpiritum:
ſed celũ ⁊ terras ⁊ maria ⁊ omnia que in eis ſunt
creauit ex nihilo? Nec dicas apud temetipſũ: Cor
pus meuʒ graui dolore angitur. Nec tu dominiũ:
ſed uſum corporis accepiſti breue ad tempus: An
tue lutee domus te dominum credis? Inquilinus
es: qui fecit omnia is eſt omniũ dominus. ¶ Do.
lor. Dolore nimio cogor ut mori uelim. ¶ Ra- D
tio. Hic fortaſſis ad experientiam dolor daẽ qui ſi
moleſtus eſt: eſſe poterit utilis: Si intolerabilis:
longus certe non erit. Expecta domini reuocan-
tis edictum: Cumqꝫ uocatus fueris: reſponde ⁊ nõ
prius. Fixa eſt dies tua: quam nec anticipare fas
eſt: nec differre poſſibile. Preoccupauerunt tamẽ
hanc multi: ⁊ dum paruam fugiunt breuemqꝫ mo
leſtiaʒ in eternas ſe atqꝫ irremeabiles demerſerũt:
Habuitqꝫ hec opinio magnos auctores: Anneuʒ
Senecam in primis: qui ad eam tam cõſtanter: ⁊
tam ſepe reuoluitur: ut mihi quidem ueritus vide
atur ne non propria ſua ſit: mirariqꝫ cogat interdũ
vnde tam triſtis ſententia tanti viri pectus inuaſe
rit. Utqꝫ alia ſileam que proſequi longuʒ eſt: qua-
dam ad Lucillum epiſtola: Si utile inquit mini-
ſterijs eſt corpus: quid ni oporteat educere animã
laborantem? Dehinc paucis interiectis: Proſili-
am inquit ex edificio putrido ac ruenti. Male ais
o Seneca: ⁊ multa bene dicta vno polluis male-
dicto. Non migrandum nempe ſed expectandum
eſt: Sine edificium tuuʒ ruat: ut anteq̃ꝫ fugias op
primaris. ¶ Dolor. Non poſſum pati que immi-
nent mori malo. ¶ Ratio. Ab hoſte forſitan infe-
rendam mortem que fortiter lata ſit: turpis eſſe nõ
poteſt: cum hec uoluntaria non poſſit eſſe non tur-
pis: quia contra domini ſuperioris imperium eſt:
contra quod nihil bene fieri poteſt. ¶ Do. Mori E
malim q̃ꝫ que inſtantia ſunt videre. ¶ Ratio. Nõ
eſt viri non poſſe erectis oculis utranqꝫ fortune fa
ciem ſpectare: muliebre eſt trepidos oculos auer-
tere. Quid eſt autem quod te turbat uſqꝫ adeo ut
ſolius opeʒ mortis implores? Tua ne forſitan: an
tuorum: an patrie laborantis aduerſitas? Lẽta il-
la duo quidem: Nihil enim poteſt fortuna cui nõ
poſſit virtus obſtare: Tertium hoc pium: ſed pie-
tate languida ⁊ inerti. Siquidem patrie ſeruitus
⁊ tyranni facies morte potius repellenda q̃ꝫ decli-
nãda ſunt. Id eſt eniʒ viri opus: hoc femine. Qua
tamen in re Catonis mortem miris laudibus Se
neca ideʒ effert ſua illa peculiari opinione de qua
diximus. Non ſic Cicero excuſaſſe contentꝯ laudi
bus abſtinet. Ait eniʒ Catoni: Incredibili grauita
te nature ꝑpetuaqꝫ ꝯſtãtia moriendũ potius q̃ꝫ ty-
rãni vultũ aſpiciẽdum fuiſſe: quẽ tm̃ Brutꝯ aſpexit
⁊ illius potius morte tollendum q̃ꝫ ſua morte fu-
giendum cenſuit. Quod q̃ꝫ bene ſeu q̃ꝫ male fece-
rit: non laboro. Fecit tamen. Cicero autem dũ Ca
tonem excuſat ſue illius ſententie melioris obliui
ſcitur quam ante annos plurimos libro ſexto rei-
publice poſuerat. Ea v̓o eſt huiuſmodi: Dum Pu
blium Africanum minorem in celo cum patre at-
qꝫ auo colloqui ſomniantem ⁊ audita immortali-
tate animi ac felicitate vite alterius moriendi aui-

dum induxiſſet:patrem mox inutile deſiderium ca
ſtigantem fecit his uerbis:Non eſt ita inquit ille:
Niſi enim cum deus is cuius hoc templū eſt om
ne quod conſpicis iſtis te corporis cuſtodijs libe-
rauerit:huc tibi aditꝰ patere non poteſt:Homines
enim ſunt hac lege generati qui tuerentur illū glo
bum quem in hoc templo medium vides qui ter-
ra dicitur:quare ⁊ tibi Publi inquit: ⁊ pijs omni-
bus retinendus eſt animus in cuſtodia corporis:
nec iniuſſu eius a quo ille uobis eſt datꝰ ex homi-
num vita migrandum eſt:ne munus aſſignatum a
deo diffugiſſe videamini. An non ſatis Ciceronia
na hec excuſatum arguunt Catonem? Et plane ſi
ab Imperatore terreno ad cuſtod iam loci cuiuſ-
piam deputatus non auderes iniuſſus te remoue
re:ferretq; ille hoc grauiter ſi contrarium feciſſes:
quid celeſtis putas imperator:cui tanto plus obe
dientie debetur:quanto maior deus eſt homine?
Fuit nuper priſce virtutis Stephanus Columnē-
ſis: non hac ſolum ſed omni etate vir clariſſimus
futurus:hic ab ingenti illo ſuo hoſte cui potētia im
par erat obſeſſus turrim ubi plurimum periculi vi
debatur vni ſuorum conſeruandam certus de il-
lius fide commiſerat: que dum cuniculis ſuffoſſa
latentibus tremeret ac ruinam minaretur fugien-
tibus ſocijs atq; hortantibꝰ ut ſaluti ſue deſcenden
do conſuleret:cū iā nihil utilis mora eſſet:ſibi vero pe
riculoſa etiam ⁊ funeſta:Non deſcendam inquit
niſi ille me reuocet a quo hic poſitus fui. Id dum
Stephano nunciatum eſſet: ⁊ ipſe illi metuens at
q; eum reuocaturus accurreret:turris fundamen
tis fatiſcentibus magno corruit fragore:Sic fide-
lis cuſtos oppreſſus eſt: quem vix erutum ruinis
dominus ſuus meſtus ac lachrymans ſepeliuit:
Eumq; dum vixit ⁊ pie deſiderauit ⁊ fidem eius
ſepe meritis laudibus in familiari colloquio pro-
ſecutus eſt. Quid his uerbis uelim vides: Talis
enim tibi commiſſi corporis cuſtos eſſe debes deo
qualis hic:Credite ſibi turris domino ſuo fuit: Fu-
iſſe tamen nihilominus non me latet mortem Ca
tonis illa etate laudatā a multis ac opinione homi-
num glorioſam. Notumq; eſt illud Julij Ceſaris
qui dū victor Uticam properaret:ubi ille ſe pere
merat:audita eius morte:Cato mee glorie inquit
inuidit: ⁊ ego ſue inuideo:Preclarum aliquid ha
ud dubie videbatur cui vir maximus ⁊ glorioſiſ-
F ſimus inuideret. ¶ Dolor. Quid igitur obſtat mi
hi aut quid prohibet ſapientis viri mortem inui-
dioſam ſummo hominum ⁊ excuſatam ſapienti-
bus ac laudatam ſequi: viteq; difficultates innu-
meras auxilio ſpontanee mortis euadere? Mori
uolo. ¶ Ratio. Uide ne te inanis ſpes rerum fal-
lat. Sunt nempe alij quam pares eloquio nihil ad rē
at certe ſententia potiores:qui Catonis hanc mor
tem neq; laudent neq; excuſent:ſed grauiſſima re
prehendāt. In quibus Auguſtinus ſcrutator ueri
tatis acerrimus:nō hanc fuiſſe illi arceſſende mor
tis cauſam:diſputat:ne ſub Ceſaris imperio viue
ret cum filio ſuo:cum ipſe auctor fuerit. Ad Ceſa-
rem cōfugiendi deq; illius clementia ſperandi om
nia nec fefellit:Quod ſi turpe crediſſet:non fili-
um ſecum uel ueneno uel ferro uel morte qualibet
ab eiuſmodi turpitudine liberaſſet:Cum Manli-
us Torquatus ſit laudatus ꝙ filium ipſe ſuū qui
contra patris imperium pugnaſſet ac viciſſet:occi
derat. Neq; enim turpius dici poteſt procacis ho
ſtis eſſe victorem quam ſuperbo parere victori. Quid
ergo Ceſarem dignum iudicauit qui filio vitā da-
ret:at qui ſibi uel indignum cenſuit uel inuidit? Et
ad ſummam mortis illius ſolam cauſam fuiſſe de
prehendit inuidiam:quod nec Ceſar ipſe diſſimu-
lauit ut modo diximus. Aliud enim timere quid
poterat:aut quid principē non tuliſſet a quo pridē
conſule curia eiectꝰ fuerat ⁊ cōiectꝰ in carcerē: ⁊ qui ſe
tanta tanq; preſenti iniuria nō occidit:quo inani me
tu: qua ſe falſa opinione ſuperbie aut crudelitatis
occiderit. Quid tam horrificū vultus Ceſaris ha
buit ut eſſet morte etiam fugiendus:viri omnium
non tyrannorum modo ſed principum clementiſſi-
mi atq; mitiſſimi: ⁊ ſi potentiorem nullum:multos
certe ferociores ſua ille viderat etate: Immo vero
nullum viderat mitiorem? Jure igitur alter quidā
ſcriptor egregius ⁊ fide clarus ⁊ eloquio: Mi-
hi inquit Cato videtur cauſam queſiſſe moriendi:
non tam ut Ceſarem fugeret quam ut Stoicorum de
cretis obtemperaret quos ſectabatur:ſuumq; no-
men grandi aliquo facinore clarificaret. Cui quid
mali potuerit accidere ſi viueret non inuenio. Ga-
ius enim Ceſar ut erat clemens nihil aliud effice-
re uolebat etiā in ipſo belli ciuilis ardore quam ut be
ne mereri de republica videretur: duobꝰ optimis
ciuibus Cicerone ac Catone ſeruatis. En tibi alia
preter inuidiam cauſa moriēdi uanitas ſtulta:utra
q; nec Catone digna:neq; illa prorſus anticipan-
de mortis ſufficiens cauſa eſt. ¶ Dolor. Mori ma
lim quam ſic viuere. ¶ Ratio. Quid ſcis an hec tibi G
tam triſtis vita multis optabilis:multis inuidio-
ſa ſit? Sed impatientia res cūctas exaſpat. ¶ Do-
lor. Mori opto. ¶ Ratio. Ut timidis metum mor
tis: ſic deſperatis vite odium extorquere difficile
eſt:Uitam tamen equanimiter perferendam:mor-
tem fortiter expectandam:hec noſtri remedij ſum
ma ſit.

¶ De morte. Dia. CXIX. ¶ Do.

M Orior. ¶ Ratio. Ad extrema peruentum A
eſt. Jam nec mortē metues nec optabis:
de quibus duobus totidem me proximis
tractatibus fatigaſti: Jam preterea nec dolebis:
nec corporis animiq; defectibꝰ ſubiacebis:nec re-
rum tedijs aut morbis aut ſenio aut hominū do
lis aut fortune uarietate laſſabere:que ſi mala ſūt:
mali finis utiq; bonꝰ eſt. Tu pauloante de his om-
nibus querebaris:nunc eorundē de fine conque-
reris:vide ne ſis iniquus:vnam rem qui ſimul do-
leas eſſe ⁊ finiri. ¶ Dolor. Morior. ¶ Rō. Iter
patrum:immo omnium latum tritumq; iter gra-
dieris:Solus ne tibi neſcio quid aliud demū ma
luiſſes:Perge autē:non eſt aberrandi metus:tot
ſunt vie duces comiteſq;. ¶ Do. Morior. ¶ Rō.
Siquis eſt quem flentem mori deceat ridere de-
decuit viuentē:cū inſtare ſemper ſupra uerticē vi
deret vnde mox flendum ſciret:riſum illum haud
dubie fletꝰ hic nō lōgo ſeiunctꝰ ſpatio ſequebatur.
¶ Do. Morior. ¶ Rō. Nō eſt ferēdus qui ſui ge
neris ſortē luget:nō morereris utiq; niſi mortalis
eēs. Sin id defles ꝙ mortalis ſis:nō eſt flēdi locꝰ:

ubi eſſe deſinis quod inuitus es: flendum erat ab initio dum inciperes eſſe qđ nolebas: nunc gaudē duꝫ: eſſe enim incipies imortalis. ¶ Do. Morior. ¶ Ratio. Omnes hi qui lectuluꝫ tuum modo am biunt: omnes preterea quos vidiſti vnq̄ꝫ: omnes de quibꝰ audiſti aliquid aut legiſti: ⁊ quantula ea pars hominum eſt quā noſſe potueris: omnes om nino qui uel olim nati ſunt uel omnibus terris ac ſeculis naſcentur: iter hoc egerunt acturiqꝫ ſunt. Cerne animo longam precedentium longamqꝫ ſe quentium caterуam: comitū quoqꝫ ⁊ hac ipſa ho ra tecum ſimul obeuntium: non paruum numeruꝫ pudebit credo ſortem publicā priuatis urgere que rimonijs: dum ex omnibus uel vnuꝫ cui inuideas
B non videbis. ¶ Dolor. Morior. ¶ Ratio. Hoc eſt impaſſibilem fieri ⁊ iuguꝫ fortune pariter ac mor tis excutere: Geminū ingens bonum: quod viuen ti nulla vnq̄ꝫ proſperitas largiretur. Cogita auteꝫ queſo quot tibi ⁊ q̄ꝫ graues cure qui ſuperant la- bores: Si non dicam infinitam: ſed annorum mil le qui vnius iam preterite diei ſpatio comparātur certam vitam accepiſſes: quod optime eſtimabis: ſi huius breuis ac fugacis ⁊ incerte vite tedia: pro qꝫ hac totiens ſuſceptos labores moleſtiaſqꝫ me- mineris. ¶ Dolor. Morior. ¶ Ratio. Ita mor- tem fletis O mortales quaſi magnum aliquid: vita eſſet: quod ſi eſſet magnum aliquid: muſce haberent ⁊ aranee ⁊ formice. Si ſemper benefici um vita eſſet: ſemper maleficiū eſſet mors: que ma gnum beneficium eſt interdum: dum uel intolera- bilibus malis: uel ab his que ſūma ſunt mala pec- catis inſtantibus animam eripit preſeruatqꝫ. At- qui ut magnum aliquid inter nos ſola eſt virtus: ſic ſi per ſe ſpectetur vita hec: miſeriarum innume rabilium officina eſt: quam qui claudi dolet: is ferias reſpuit malorum ⁊ quietem odit: quam qui appetit laborioſe finem vite cupiat neceſſe eſt. Quando nullus alius uel laborum uel malorum finis: quid fles igitur? Dies adeſt qui ſi traheretur uotis erat optandus: ⁊ fortaſſis ut res hominum ſunt ⁊ fortune vis immenſa ⁊ inſultus uarij: ſepe
C etiam uotis optatus eſt tibi. ¶ Dolor. Morior. ¶ Rō. Immo e terrea ⁊ e caduca domo ad ethere um atqꝫ eternum migras habitaculum: ⁊ in limi- ne pedem habens meſtus auelleris atqꝫ inuitus: ⁊ neſcio quid retro anxie reſpectans: an ſordium quas dimittis oblitus: an bonorum ad que pergis incredulus. Profecto ſi quod pauloante dicebaꝫ: ⁊ quod magni dixerunt viri: ueſtra que dicitur vi- ta mors eſt: Illud eſt conſequens: ut eius finis que mors dicitur vita ſit. ¶ Do. Morior. ¶ Rō. Rex te tuꝰ carcere liberat: iam vincula franguntur que feciſſe mortalia pium patrem libuit. Idqꝫ uel ma- xime ad illius miſericordiam pertinere: ⁊ Ploti- no viſum ⁊ ueſtris approbatum ſciens: quid que-
D raris neſcis. ¶ Dolor. Morior. ¶ Ratio. Uocat te rex tuus felix nuncius. Sepe eſt enim nec vide tur fauſtum quod inuitis acciderit. Conſenſum ad hibe: tunc ſentire incipies q̄ꝫ bene tecuꝫ agitur: hic quem metuis carceris exitum ⁊ male vite reputās ⁊ mortis bona preſagiens: quaſi olor ille Socrati cus diuinationis particeps ⁊ ob id ſacer Apolli- ni moriendo cantabis: ſi non uoce ſaltem animo: Et niſi quod abſit graue nimis inexpiatoruꝫ te cri minum pondus premit: quod feciſſe Ueſpaſianus

corpore legitur: tu facies mēte: ut aſſurgas mori- ens: nec te dignum cenſeas iaceteꝫ mori: neqꝫ mi nus hac in parte tibi tribuas q̄ꝫ ille ſibi ꝙ non ut il le ſis princeps: Mors enim neſcit imperiū: Prin- ceps non agnoſcit: adequatrix optima: Multa for ſan in vita: certe in morte nihil illi licuit quod non liceat tibi: quin ⁊ pluſculum diuine opis tibi ni re ſpuis affuturuꝫ ſpero: non quia tu melior: ſed ꝙ tu gratuito dei amore felicior: qui negata magnis ⁊ ſapientibus abſcondita conceſſit paruulis ⁊ reue- lauit indoctis. Adde ꝙ tum utilius: tum facilius tuum erit aſſurgere. Illius enim conatus corpo- reis viribus egebat: quas morbꝰ extenuat: mors extinguit: tibi ad aſſurgendum non niſi animi vi ribus eſt opus que vicinia ſepe mortis augen- tur. ¶ Dolor. Morior. ¶ Rō. Quid in tuto trepi- E das? qđ in plano ceſpitas? quid in prono heſitas? Non tibi ingeram que hoc loco diſputant philoſo phi: Multa ſunt enim que morientis occupatio ⁊ anguſtie temporis non admittunt: debuit tibi pro funde admodum heſiſſe quicquid ubiqꝫ de hac re ab antiquis philoſophis diſputatum eſt: Ut enim ipſi idem uolunt: aſperarum rerum omnium reme dia ſuperuacua facere poteſt rara quidem: ſed in fi nem rara proſperitas que aduerſus mortem diſſe rūtur: ea ſemper utilia ſemperqꝫ neceſſaria: ut ſint moriendi non fortuita ſed naturalis ⁊ inuicta ne- ceſſitas facit. Inter ceteros ſane mlta ⁊ ualida in Thuſculano ipſo: cuiꝰ ſupra memini prima luce re colligit Cicero: que niſi oliꝫ didiceris: nūc docēdi ſpatium non eſt: quibus efficit ſiue in malis ſit qui moritur: ſiue in bonis eſſe videatur: quia tamen ex quo fortune iaculis patet omnis hominum ſtatꝰ: a malis eum non a bonis morte diſcedere: quod acer quiſqꝫ humanarum obſeruator rerum haud dubie uerum ſentit. Morte igitur non offenſuꝫ ſe: ſed ſibi conſultum iri exiſtimat: iam lete illam cogi tans ⁊ cum uenerit viſurus ut liberatoris ſui nun ciam ſeu miniſtram: ⁊ cum tranſierit reſpecturus: ceu feneſtram vnde mundi laqueos ⁊ carcerē car- nis euaſerit. Illud Cicero idem diſputando conſe quitur: ſeu perit animus ſeu transfertur: ut uel ma li nihil: uel boni pluri muꝫ ſit in morte: argute for- taſſis apud ſuos: apud nos nēpe non philoſophis modo ſed ne vulgo dubium: credo hercle: nec apđ eum ipſum de quo ſepe loquimur Ciceronē: quod magnificentiſſime multis teſtatus eſt locis: ſed uel ſui collocutoris: uel illius cui diffidentie ſeruiebat Ad ſummam igitur ſic teneto ut ſcias immortaleꝫ eſſe animam: quod non ſolum concors ueſtre gen- tis opinio: ſed philoſophorum omnium excellen- tiſſimi tenuerunt: Nulla tibi ſpes in occaſu anime que natura talis eſt ut mori neq̄at: neqꝫ hinc fidas nil mali ſupereſſe poſt obitū ꝙ nulla ſit futura ani ma que pati poſſit. Sed q̄a creator aīe ipſe eſt mi- tis: ipſe pius ac miſericors: opus ſuum non deſpi- ciet ſeqꝫ ueraciter inuocantibus prope erit. In il- lum preces: in illum uota: in illum ſpes ultime fe- rantur: in illius nomen extrema deſinant ſuſpiria. I ſecurus: nihil timeas: natura parens benigniſſi- ma nihil fecit horrificum: mortem formidabilem error facit hominum non natura rei prouide. Si quid magnum uoluis animo: ſi quid altum ſtruis: humiles ⁊ ineptas vulgi uoces actaqꝫ deſpice: ue rū illos ſuſpice quoꝝ imitatio ad uerā glīaꝫ via eſt

Apud noſtros quidem lete feliciterqꝫ morietiū:innumerabilia ſunt exēpla.Sin antiquiora perquirimus:multi occurrent : qui moꝛtē nō modo ferāt foꝛtiter ſed arceſſant : qꝺ in Marco Catone : ſicut modo diximus:Marcus Cicero excuſat:Seneca autem ꝛ laudat : Nobis ṽo neutrum ſat pꝛobatur:ſed ſecundum minus:quia tolerabilius eſt errorem excuſare q̄ꝫ laudare : Nos utrunqꝫ reijcimus:quoniam ut uocatum reſpondere ꝛ reuerenter parere laudabile:ſic imperatoris iniuſſu cōmiſſa de cuſtodia ꝛ coꝛpoꝛis ſtatione diſcedere capitalis eſt habenda defectio:ꝛ uel exilio graui : uel ſummo plectenda ſupplicio.Sciens repeto ut altius impꝛimam:Abunde eniꝫ:niſi falloꝛ:hec omnia ſupioꝛ tractatuꝫ explicuit.¶Do.Morioꝛ.¶Rō.

F Immo carnis tributum:nature debitum perſoluis mox futurus liber:fac libēs quod uel nolēs faceres:ꝛ ut bene ait quidam:moꝛtis hoꝛtatoꝛ cupias quodcunqꝫ neceſſe eſt.Non eſt utilius imo qdē nō eſt aliud in neceſſitate ꝯſiliū : qꝛqꝺ fit a uolente fit leuius:ꝛ deſinit eſſe neceſſitas ſi uolūtas acceſſerit.¶Do.En morioꝛ.¶Rō.En te dominus p̄ſtolatur : Accelera ne titubes neu cuncteris : pone ſuſpitiones:non tu tibi charioꝛ es q̄ꝫ illi.Quis uocatus ab amante diffidit?Adhuc foꝛte miraberis timuiſſe quod optanduꝫ eſſet.Multa iam ſolutus ſcies que vinctus nullo vnq̄ꝫ ſtudio didiciſſes:uſqꝫ adeo ut arcana rerum noſſe uolentibus:ad que moꝛtali uelo obſita acies ueſtra non penetrat:que pꝛofecto cupiditas nālis eſt homini:ſed uehementioꝛ ſtudioſo:nil moꝛte melius putem : nilqꝫ quod bꝛeuius adoptatum ferat.¶Do.Morioꝛ.¶Rō. Immo obdoꝛmis viteqꝫ feſſus ut arbitroꝛ requieſciꝫ.¶Do.Morioꝛ.¶Rō.Uade in eternaꝫ requiem:nunc pꝛimum viuere incipis.Bona moꝛs initium eſt vite.

¶De Moꝛte ante diem. Dialogus.CXX. ¶Do.

A q Uid ꝙ ante diem morioꝛ?¶Ratio.Ante diem nemo moritur.Sed nō omnibus dies idem:Immo ut uateꝫ ait eximiꝰ : Stat ſua cuiqꝫ dies : ad quam quiſqꝫ cum uenerit metham attigit.Et quoniam nec redire datuꝫ nec ſubſiſtere : tranſeundum eſt.¶Do.Ante diem morioꝛ.¶Rō.Poſſet id uerum eſſe ſi diem debitoꝛ fuiſſes:purus debitoꝛ ſemper debet : Semper itaqꝫ nutum ſui creditoriꝫ obſeruet:ꝛ ſemper in numerato habeat quod debet.Habet autem ſemper:dum moꝛtale coꝛpuꝫ habet:nullo mutuo:nullo opuꝫ eſt fenore:domi habet : Immo quocunqꝫ ierit ſecum habet:ꝛ ut dicitur in manu habet vnde ſe liberet:quo ſoluto nil nature amplius : ꝛ nil iam celeſtibꝰ ullis debet:ut Uirgilius ait.Pone igitur hāc querelam:Ante diem nō repoſcitur quod omni debetur die:quin pꝛo eo quod dicebam gratias age:qꝛ ſcilicet ad id debituꝫ nec pꝛece:nec poſſeſſione:nec pignore:nec uſura indiges:quod ultimum dixiſſe fertur Spartanus ille vir foꝛtis incognitus ſed dignus agnoſci:cum ad moꝛtem ductus:ob hocipſū īperterritus iret atqꝫ alacer:ꝙ capite ſuo ſatiſſacere

B Lycurgi legibꝰ poſſet. ¶Do.Morioꝛ ante diem.¶Rō.Non intelligo quid ſit ante dieꝫ mori:niſi quod vulgo dicitur:Ante lucem : ſeu cū pꝛimū elucеſcit:que exercitijs eius quam nunc agis anime aptiſſima hoꝛa eſt:Aliogn quis omnino hominum ante ſuum diem moritur:cum ille ſit ſuus dies in quo moritur non alius?¶Do.Ante tempus morioꝛ.¶Rō.Neqꝫ ante tempus neqꝫ poſt tempus:ſed in tempoꝛe morieris:niſi ſic foꝛte tempus accipis quod tu tibi:nō natura ſeu foꝛtuna pꝛefixerat.Ante illud enim ſic non mori potes : ſicut nec poſt illud viuere.¶Doloꝛ.Morioꝛ ante tempus.¶Ratio.Quis niſi amens queritur ante tempus abſolui vinculis ꝛ carcere relaxari?Letandū Mediuſfidius ſi ante tempus accidiſſet:ſed nec accidit nec accidere potuit:ſuuꝫ tempus habet omnia:hic te terminus manebat : hic metham fixerat qui te in hoc vite ſtadium induxit.Si de hoc fine quereris:ꝛ de alio quolibet queri poſſes.¶Doloꝛ.Cito morioꝛ.¶Ratio.Cito natus eras:Non moritur cito qui iam ſenuit.Quꝫ ſi nō ſenueras:ceſſat altera pars querele:q̄ꝫuis ſi poꝛtio vite ultima eſt ſenectus:non ſenuiſſe non poteſt quiſquis moritur. Sed intelligo ſenectutē ut vulgus:annoꝝ cōgeriē multoꝝ:cui nō ut reliquis finis eſt alius q̄ꝫ moꝛs:de initio diſcrepant uarijs ſententijs:ſed pꝛo viribus ſeneſcentium pꝛoqꝫ ualitudine coꝛporuꝫ atqꝫ animorum habitu ad concoꝛdiam redigendis.Tota deniqꝫ res huc redit:ut uel moꝛtis incuſare celeritatem deſinas : uel moleſtias vite ꝓlixioꝛis que de moꝛtis ipſius tarditate pꝛoueniunt : Sed uos uobiſcum diffidentes nec mori vultis nec ſeneſcere:cum utrunqꝫ certe uel alterum ſit neceſſe.¶Do C

loꝛ.Amplius viuere poteraꝫ.¶Ratio.Immo certe non poteras:Naꝫ ſi poſſes:puto viueres:Sed hoc dicere vis:uolebam ſeu ſperabaꝫ:Et ut eſt animus moꝛtalium vite auidus:ſpei credulus:utrobiqꝫ perfacile tibi aſſentiam.At ſi dicere vis:debebam:quia pauculos adhuc dies viuere etati non indebitum videretur:non eque conſenſerim.Quidam enim ſerius obeunt:multi ocius : nunq̄ꝫ nullus : hec inter nihil in commune pꝛouiſum : niſi ut omnes moꝛtales vna lex teneat:vnum moꝛtis imperium:alio tamen atqꝫ alio moriendi genere diuerſiſqꝫ vite ſpatijs:ſic rei vniꝰ modus multiplex tempuſqꝫ peruarium eſt:Equo animo igitur quiſqꝫ ſuum moꝛtis genus:ſuū diem moꝛtis expectet:nec auiditate vite:nec faſtidio quod indocti ingratiqꝫ omnes faciunt : de nature legibus queratur aut litiget.¶Doloꝛ.Modicū vixi.¶Ratio.Nullus tantum vixit ut non ſibi modicum vixiſſe videretur:ꝛ eſt plane modicum quicquid hic viuitur:Itaqꝫ ſi diu viuere delectat:vitā illaꝫ querite ubi ſemper viuitur:que ꝛ ſi hic non ſit:tamen hic queritur.¶Doloꝛ.Uixi modicum.¶Ratio.Quid ſi plus vixiſſes:nunquid ideo non vixiſſes modicū? Spatia vite huius imparia ꝛ incerta ſunt : vnum omnibus eſt commune:cuncta ſunt bꝛeuia : Uixit aliquis octoginta annos:qꝺ hic q̄ſo plus habet q̄ꝫ qui octo ? Uerte acriter te in te nec te fallat vulgi furoꝛ:qꝺ plus inq̄ꝫ habet qui diutius vixit:niſi foꝛte curas laboreſqꝫ ꝛ doloꝛes ꝛ tedia ac peccata in lucro ponitis ? Aut quid plus haberet ſi vixiſſet octingētis?Eſt in expectatione fateoꝛ pluſculū aliquid:At cū ſpatiū utrūqꝫ trāſierit:mihi crede:nihil iuenies quo plus vixiſſe feliciꝰ ſit.¶Do.Morioꝛ dum bene agere cogitabā.¶Rō. Quid agē D

cogitabas nec agebas?Sic foꝛſitā in ꝑpetuū cogitaſſes.Sunt qui beneagere ſemper cogitent:nun-

q̃ tamen incipiant. Qꝫ ſi bene agere ceperaſ: ne du
bites: q̃uis boni operis fineȝ mors preuertat apđ
ceca hominum iudicia fortaſſe aliquid ſed ſpernen
dum: apud infallibilem rerum eſtimatorem nil ti
bi ſubtrahitur: integra merces tua eſt: non actuum
modo ſed uotorum. ℭ Dolor. In medio rerum ap
paratu morior. ℭ Ratio. Hoc non mortis ſed mo-
rientium culpa eſt: qui breuiſſimam vite telaȝ: tum
maxime ordiuntur dum precidenda erat: quod ni
ſi ſic eſſet non tam ſepe inexpletis vite muneribus
morte preuenirentur: ſed expletis ac tranſactis vi
uerent qua profecto nulla dulcior vita eſt. Hanc ta
men dulcedinem non tam vite breuitas q̃ viuenti
um torpor hominibuſ eripit: quibꝰ nulla ideo lõga
eſt vita: quia quantumcunq; ſit temporis nunq̃ vi
uunt: ſemper viuere meditantur: ⁊ iam ſenes inter
E noua vite conſilia fluitantes celeri fine ſerum prin
cipium antecedũt. ℭ Dolor. Morior dum magna
pararem. ℭ Ratio. Hoc multis magnis viris fere
q̄ omnibus accidit. Falluntur homines cũ in mul
tis: tum in morte precipue: quam uenturam nemo
eſt qui neſciat: dilaturam ſperant: ⁊ abeſſe procul
fingunt ſibi quam vicinam ſemper hinc vite breui-
tas ⁊ fuga temporum facit: hinc fortune vis ⁊ ca
ſuuȝ humanoruȝ circumfuſa uarietaſ. Et o cecitas
mira: quod quid uobis ſit ſperandum in alijs ſal-
tē aliquando non diſcitiſ: Sed ſic eſt egre ad ama
ras cogitationes animus redit: Itaq; dum ſibi q̄ſ
quis longiſſimum vite ſpatiuȝ ſpondet: dumq; uel
euum Neſtoris: uel ut ait Cicero: Metelli fortu-
nam ſperat: deniq; dum ſe quiſq; predilectum na-
ture filiuȝ credit: de primordijs agitantes finis oc
cupat: ⁊ multa deliberantes improuiſa repēte mors
aggreditur medioſq; intercipit apparatus. ℭ Do
lor. Uiridi morior etate. ℭ Ratio. Ut nil in hoc
aliud boni ſit prouiſuȝ tibi eſt ſaltem ſenio ne mar
ceſcas. Senectus enim q̃uis nõ ſit grauis: ut apđ
Ciceronem ait Lelius: utq; a nobis ſupra diſputa
tum eſt: aufert tamen eam viriditatem: in qua qui-
dem: ut Scipionem ille: ſic tu nunc etiam ⁊ te fuiſ
ſe commemoras: multis tu fortaſſe deſiderio: nulli
iam faſtidio futurus ſis: quod in longa etate vita-
re quãtalibet virtute ſubdifficile eſt. ℭ Dolor. Iu-
uenis morior. ℭ Ratio. Noſti quid in vita paſſus
fueris: quid paſſurus ignoras: ⁊ mihi crede in hoc
tam uario tamq; immiti fortune regno qui premo
ritur comitem fallit. ℭ Dolor. Morte prepedior
F ne cepta perficiam. ℭ Ratio. Iuſte id quidem: agi
tis enim ſemper que peregiſſe pridem decuit: per-
actiq; nihil eſt: hoc maxime uobis grauem mortē
facit ac miſeram: Et ſiquidem abſq; tua culpa ce-
pta peragere nequiuiſti: ſufficiat uoluiſſe. Sin per
ignauiam diſtuliſti: diſpliceat neglexiſſe. Qꝫ ſi for-
ſan hec lamentis cauſa pretenditur: uere autem ni
hil aliud q̃ vite prolixitas ⁊ dilatio mortis opta-
tur inanis: licet publici uoti tandem te uel ſero pu-
deat: Audite tamen me mortaleſ uſq; adeo vite cu
pidi: quero ex uobis ſequeſtrato virtutum exerci-
tio: quid omnino aliud vita hec q̃ ſegnis ⁊ inuti-
lis mora eſt? que quantalacunq; fuerit nequit nõ
eſſe breuiſſima. Dictum ergo placet illius cuiꝰ Au-
guſtinus meminit: quem in extremis agentem cuȝ
amici ſolarentur ac dicerent: ex eo morbo q̃ mini
me periturum eſſe: Reſpondit: ſi nunq̃ bene: at ſi
aliquãdo cur nõ modo? ℭ Dolor. Interruptis re-
bus morior. ℭ Ratio. Si ad mentem redeunt: aut
rebus geſtis aut ingenio clariores: magna pars in
expletis operibus obiere: paucis in hac breui vi-
ta contigit ut cõcepta ſeu iam incepta perficerent:
Tu võ quoniam communi hominum more has te
in anguſtias impegiſti nec preterita retractari poſ
ſunt: vnam hanc emergendi viam arripe: nõ ut ad
multa interrupta flebiliter inutiliterq; reſpicias: ſed
ut viriliter quod vnuȝ reſtat expedias: bene mori.

ℭ De morte violenta. Dia. CXXI. ℭ Do.

Sed violenta morte pereo. ℭ Ratio. Si no A
lens moreris: violenta mors omnis eſt: at
ſi uolenſ nulla. ℭ Dolor. Per vim morior.
ℭ Ratio. Siquidem vite vis aufertur: quid inter-
eſt febris: an gladius: dum libere egrediare: quid
refert: an ergaſtuli tui fores ſponte pateant: an frã
gantur? ℭ Dolor. Ui morior. ℭ Ratio. Multe ſũt
ſpecies mortis ſed mors vna: que an violenta ſit:
an non: morientis arbitrium eſt: vim vis maior ſu-
perat: conſenſus extinguit. Sapiens ſic inſtru-
ctuſ eſt: ut quibꝰ non poteſt obſtare ꝯſentiat. Quid
tu inquies: Percuſſori meo ut conſentiam iubes?
quidam non conſenſerunt modo ſed gratias ege-
runt: Inuentus eſt qui percuſſorum ſuorum igno-
rantiam excuſaret ⁊ ſupremo illis anhelitu ueniã
precaretur: Neq; ego te cruento conſentire carni-
fici iubeo ſed inuicte forti: cui qui non ſponte parue
rit vi parebit. ℭ Dolor. Morior hoſtili manu.
ℭ Ratio. Quid tu igitur amici manu mori poſſe
crediderās: quando id tibi niſi ab ignorante cõtin
geret? ℭ Dolor. Hoſtili dextera pereo. ℭ Ratio.
Hoſtiles euadis manus: Ille dum ire ſue obſequi
tur libertati tue conſulit: poteſtati ſue detrahit: nil
q; amplius in te poteſt. ℭ Dolor. Hoſtili manu oc
cumbo. ℭ Ratio. Satius eſt ſub iniuſto hoſte pro B
cumbere q̃ ſub iuſto rege. Illic enim occiſoris eſt
crimen: hic occiſi. ℭ Dolor. Hoſtili ferior manu.
ℭ Ratio. Quid tua magis intereſt q̃ dextera q̃
quo gladio feriare? Non de manu ſed de vulnere
querit̃: q̃uis ⁊ Põpeius manu Ceſaris feriri pro
mortis ſolatio videat̃ apđ Lucanũ optare: ⁊ apud
Statium Capaneus Ipſeum: apud Uirgiliũ Ene
as Lauſum: Camilla Ornithum: q̄ illoruȝ manu
occidantur conſolentur. ℭ Dolor. Ferro morior.
ℭ Ratio. Communis tibi cum maximis fortuna:
cunq; optimis viris bona pars eorũ quos uel pre
ſens vita feliciſſimos habuit: uel eterna ſanctiſſi-
mos habet: gladio periere: quos ſi numerē nõ breui
loqui monitoris: ſed longi opꝰ erit hiſtorici. ℭ Do.
Gladio pereo. ℭ Rõ. Alij aliter: q̄dã laqueo: qui-
dam lapſu: quidam vnguibus leonis: aut apri dē-
tibus: multis ferri copia defuit dum optarent gla-
dio perire. ℭ Dolor. Ferro ferior. ℭ Ratio. Quid
ſcis an maiori exitio ſubtraharis: quodq; miſerri- C
mum cenſes: grauioris miſerie fuga ſit. Dixi ſupra
ut Plotinũ alteꝝ a Platone phie decꝰ peſtilens le-
pra ꝑcuſſit: Id nõ dixi: ut alteꝝ ab Homero poeti
ce Graie lumē Euripidē canes morſibꝰ lacerarũt.
Lucretiꝰ ueſtroꝝ uatum ꝑmo ꝓximꝰ: cui tã multa
Uirgilium auferre non puduit: amatorio poculo
accepto in morbũ rabieq; cõpulſus: gladio ad po-
ſtremuȝ pro remedio uſus eſt. Herodes rex iudee
tã fedo morboruȝ agmine circumuentus interijt:

ut compendioſioꝛ fieri moꝛs inuidioſa ſibi eſſe po
tueeit: utqꝫ auguroꝛ fuerit Roman⁹ pꝛinceps Ha-
drianus moꝛbi tedio uictus: impatientiaꝫ doloris
ferro abrumpere ſi licuiſſet optauit. Magnū quen
dam virum hac etate vermes toto ſcatentes coꝛ-
pore: mures alium exediſſe narrantur: Inter tam
multa ludibꝛia humani coꝛporis: ſi electio tribua
tur: quis imbecilis adeo ut non ferrum ambiat?
D ¶Do. Ignib⁹ pereo. ¶Rō. Quidam aie vim na-
turamqꝫ igneam extimātes: id facillimum moꝛtis
genus opinati ſunt. ¶Doloꝛ. Flammis abſumoꝛ.
¶Ratio. Uermibus ereptum coꝛpuſculum non
putreſcet. ¶Doloꝛ. Fluctibus obruoꝛ. ¶Ratio.
Piſcibus conuiuium: buſtum tibi amplum nobi-
le nitidum. Et quid refert coꝛpus terreum: terre
reddas an pelago? ¶Do. In freto morioꝛ. ¶Rō.
Non ubi ſed qualiter moriaris ad rem ꝑtinet ubi-
qꝫ bene mori licet ubiqꝫ male: Non in loco ſed in
aio eſt qꝺ felicem moꝛtem facit aut miſerā. ¶Do.
In mari pereo. ¶Rō. Perſuaſum multis ſcio in
mari miſerum mori: ꝙ ethereus atqꝫ ardens ſpūs
ſuo contrario videatur oppꝛimi: Sed ut dixi nihil
locus ad miſeriam: aius totū. Itaqꝫ de hac re nau
te neſcio cuius reſpōſionem ꝓbo: quem cum qdaꝫ
interrogaſſet: ubi nam pater eius obijſſet? In ma-
ri inquit. Cūqꝫ idem ille de auo ⁊ pꝛoauo atqꝫ at-
tauo noiatim ex oꝛdine queſiuiſſet: reſponſūqꝫ idē
de ſingulis accepiſſet: Intulit: ⁊ nunqd tu inquit
mare ingredi non times? Reſpōdit nauta diſſimu
lans: ⁊ ubi nā tuus obijt pater? Suo ait in lectulo:
ubi auus inqt: ⁊ is ait ⁊ pꝛoauus ⁊ maiores mei
oēs ſuis in lectulis obire. Tum nauta: Num tu in
quit tuum non times in lectulum aſcēdere? Elegā-
ter quidem aliquātoqꝫ plus ꝙꝫ nautice. De moꝛte
igiť natura viderit que moꝛtales fecit: at de gene-
re moꝛť: de loco: de tꝑe viderit foꝛtuna. ¶Do. Ue
neno morioꝛ. ¶Rō. Comites tibi illuſtres pꝛideꝫ
dū de hoc vno agereť expoſui. Regia quidē moꝛs
eſt gladius: ſed uenenum magis. Et ad ſūmaꝫ Ri
diculum ualde eſt ubi de moꝛte decreueris: de in-
ſtrumentis eſſe anxium.

A ¶De moꝛte ignominioſa. Dia.CXXII. ¶Do.
Ed ignominioſa moꝛs eſt. ¶Rō. Moꝛtē
ſ ignominioſam facit non genus aut quali-
tas ſed cauſa ſupplicij. ¶Do. Ignominio-
ſe morioꝛ. ¶Rō. Nemo bonus male moritur: ne
mo malus bene. Honeſtam moꝛtē non funeralia:
non miniſtri: non purpuree faciunt exuuie: non in-
uerſi clypei atqꝫ enſes: ⁊ flens dn̄m familia: ⁊ vul
gi clamoꝛ ac lamēta: ⁊ merore uxoꝛ inſignis ⁊ pie
tate filij: ⁊ deiecta ceruice ante feretrum nigro idu
tus: ac lachꝛymis grādibus humēs ⁊ homo: non
poſtremo funereus laudatoꝛ: ⁊ imagines auree di
uitis ſepulchꝛi: defunctiqꝫ titulus victur⁹ in mar-
more donec ſua quoqꝫ lꝫ ſera lapidibus moꝛs ſit.
ſed virtus ⁊ clarum meritis viri nomen: nō vulga
ris egens aure: ſed ſuapte eminēs maieſtate: quod
non ꝑceps ⁊ cecus fauoꝛ hoium: ſed rerum ſeries
⁊ innocēs vita pepererit: atqꝫ uſqꝫ ad moꝛtē ueri-
tatis ⁊ iuſtitie ſuſcepta defenſio: Interqꝫ medias
moꝛtis minas imperterritus atqꝫ infract⁹ animus
ac generoſa fiducia. Cōtra his decoribus honeſtā
moꝛtem: quis ignominie queſo locus eſt: aut quō
turpiter mori pōt qui ſic moritur: Seruileꝫ in mo
dum virgas adhibe ⁊ toꝛtores ⁊ laqueos ⁊ ſecu-
res: fige cruces ⁊ rotarum radios attolle ⁊ qua-
drigas in diuerſuꝫ age lacera huc ⁊ illuc membꝛa
rapturas: Adde ignes ⁊ craticulas pꝛunis impoſi
tas atqꝫ oleo uaſa feruētia: ⁊ ferarum dētes fame
armatos: Adde vncos ⁊ gemonias ac tracta per
vicos laniata cadauera: ⁊ quicquid iniurie atqꝫ ob
pꝛobꝛij: ſeu viuum: ſeu exanime coꝛpuſculum pati
pōt: Dura moꝛs foꝛtaſſe videbiť: ignominioſa cer-
te nō fuerit: Immo ꝟo nōnunꝙꝫ eo clarioꝛ quo du-
rioꝛ. Itaqꝫ apparat⁹ hic exterioꝛ ⁊ tumultus: ⁊ tu
be: ⁊ carnificum truces vultus ⁊ irata uox tyrāni:
nihil pꝛoꝛſus ad rem: intra teipſum te reflecte: ibi
te quere atqꝫ excita: omnibuſqꝫ que ſuperſunt ani
mi viribus ad extremos caſus accingere: aureſ ab
inuiſo ſtrepitu: a ſupplicij pōpa oculos auerte: ta-
cituſqꝫ totam aiam recollige atqꝫ hoꝛtare: reſqꝫ ip
ſas examina non vmbꝛas rerum: tu ſi moꝛtē ipſam
rectis oculis ſpectare audes: nec ferrum puto: nec
reſtim: nec liuētes calices: nec ſtillantes carnifices
hoꝛrebis. Uanum eſt enim ipſum hoſtem cum cō-
tempſeris eius faleras aut ſigna metuere. ¶Do.
Ignominioſa moꝛte damnatuſ ſum. ¶Ratio. Se B
pe actoꝛ ſeu delatoꝛ infamis ⁊ obſceni teſtes ⁊ ob
ſcurus iudex: reus aūt ipſe clariſſim⁹: Sepe igno-
bilis vulgo moꝛs nobilis ꝟo glorioſuſqꝫ qui mori-
tur. Jam ut ſileā reliquos: ꝙ ⁊ nimis multi ⁊ mul-
to impares ſunt: que uſqꝫ ignominioſioꝛ moꝛs ꝙꝫ
crucis? in qua pependit eximium illud ⁊ pꝛeniti-
dum celi decus ac terre: ne tale aliquid ignominio
ſum ſibi cenſeat illa ſoꝛs hominis. Et quoniā ſum-
mo nihil eſt altius: in hoc deſino: Omne gen⁹ moꝛ
tis honeſtare poteſt virtus: virtutem nulla moꝛs
inquinat.

¶De moꝛte repentina. Dia.CXXIII. ¶Do.
T repente nimis morioꝛ. ¶Ratio. Pau- A
a loante ſi recolo ſenuiſſe te dicebas: miroꝛ
quomodo repētina moꝛs ſeni eſt: qui niſi:
non dicam: delirat: ſed inſanit: Semper ante ocu-
los moꝛtem habet: Namqꝫ cuꝫ omni etati ſalubꝛi
ter ſit conſultum ut omnem diem ſibi ultimum cre
dat: hoc amplius rite conſulitur ſenectuti: ut om-
nem horam ſibi putet extremam: Neqꝫ illud mo-
do non audiat quod eſt apud Tulliuꝫ: Nemo tam
ſenex qui ſe annuꝫ nō putet viuere: Sed ne id qui
deꝫ quod Seneca ait: diem. ¶Doloꝛ. Subito mo B
rioꝛ. ¶Ratio. Quid hic dicam: niſi ut repetam
quod ille olim ſummus hominum nec minoꝛ inge
nio ꝙꝫ foꝛtuna: vno ne integro quidem ante ſuum
obitum die quaſi iam ueruꝫ experientie vicinitate
pꝛeſagiens: dum de hoc ageret: repentinā atqꝫ im-
pꝛouiſam moꝛtem commodiſſimam iudicauit: qꝺ
iudiciuꝫ ab ea videbitur religione diſſentiens que
ab hac moꝛte liberari flexis genubus deum orat:
Neqꝫ ego hanc ſententiam ubi ſit libertas ample-
ctoꝛ: aliud tibi nempe cogitandum eſt: neqꝫ ꝟo hāc
optabilem: ſed ubi ſit tolerabilem moꝛteꝫ dico. Si
quidem ſapienti quiqꝫ eminus cuncta pꝛeuiderit:
inopinum nihil accidere poſſe non ambigitur. Un
de fit: ut impꝛouiſa moꝛs non ſit cuius pꝛouida vi
ta fuit: Nam quo pacto rerum maxima negligat:
qui parua: qui minima etiam libꝛare ſit ſolit⁹? Hu-
manis auteꝫ in rebus quid mihi maius moꝛte mō
ſtraueris: quid par moꝛti? ¶Doloꝛ. Uelociſſime
morioꝛ. ¶Ratio. Impꝛemeditata modo non ſit
moꝛs: quo uelocioꝛ eo facilioꝛ: Et ſuppliciū eniꝫ ſi

quod eſt:utiqꝫ bꝛeue eſt ſenſumqꝫ ipſum celeritate
pꝛeueniens: ⁊ moꝛti detrahitur quod eſt in moꝛte
duriſſimum:metus moꝛtis.

¶ De egrotãte extra pꝛiaʒ. Dia. CXXIIII. ¶ Do.
A Liena in patria egroto. ¶ Rõ. Quid re-
a fert cuius ſit patria:egritudo:utiqꝫ tua eſt
¶ Do. Ludis me:ego extra patriam egro
to. ¶ Rõ. Qui extra vnaʒ patriã eſt:intra aliam
ſit opoꝛtet:extra oẽm patriaʒ neqꝫ egrotare nec ſa
nus eſſe quiſqꝫ poteſt. ¶ Do. Diuerticula uerboꝝ
queris:extra meã patriã egroto. ¶ Rõ. Unũ hoc
bonum huic ineſt malo : nemo grabatulum tuum
pꝛemet:non impoꝛtuna uxoꝛ aut filius : ſui uterqꝫ
ſollicitus:negligẽs tui. Quotiẽs putaſ viro uxoꝛ:
patri filius:fratri frater in ultimis laborãti pului-
nar iniecerint: ⁊ mori adiuuerint : queʒ alienigene
uetuiſſent? Sepe ibi maioꝛ eſt charitas ubi minoꝛ
creditur: Certe nullus aſtantium moꝛbo tuo gau-
debit:nullus tibi moꝛteʒ optabit. Queris cauſaʒ?
Nullus hereditatem tuã expectabit: Omne in fa
cinus ſpes ⁊ cupiditas impellũt:hec trãquillitas
non facile tibi in patria contigiſſet: Multi ſtratum
circumſiſterent ſub officij ſpecie funeri inhiantes:
que cogitatio egrotanti egritudo:niſi falloꝛ:altera
eſt. Obſeſſum hinc lupis:hinc vulturibꝰ ſe cernẽti:
B iam cadauer mente captantibus. ¶ Do. Extra pa
triam egroto. ¶ Rõ. Quid ſcis:foꝛſitan nũc in pa
triam redis: Rectum ⁊ bꝛeue iter in patriã eſt mo
ri. ¶ Do. Extra patriam eger ſum. ¶ Rõ. O ſup-
uacue ſemper ⁊ inanes hoĩuʒ querele:quaſi vo ar
dentioꝛ extra patriã febꝛis aut durioꝛ ſit podagra
Malum hoc omne quod videtur uoluntariuʒ eſt:
atqꝫ in ueſtra poſitũ poteſtate:ut peſtes alie quaſ-
cunqꝫ falſa animis inuexit opinio.

¶ De moriẽte extra pꝛiaʒ. Dia. CXXV. ¶ Do.
A Orioꝛ extra patrios fines. ¶ Rõ. An pe-
m regrino id accidit an exuli: Jã ſeu te in his
terris viſendi diſcendiqꝫ ſtudium : ſeu re-
ligioſa deuotio detinebat: ⁊ gaudendum ꝙ hone
ſto te moꝛs reperit in actu:ſeu iuſta ſententia ⁊ fe-
rendum non modo foꝛtiter ſed libenter. Nullo eni
melius modo iniuſti ſcelus hominis q̃ꝫ iuſti ſup-
plicij ſpõtanea ac tranquilla perpeſſione diluitur.
Sin potẽtioris iniuria:neqꝫ id tñ ideo dolenduʒ:
ſed ſatis:ut arbitroꝛ de exilio diſputatũ eſt. ¶ Do.
Extra patriam morioꝛ. ¶ Rõ. Dicebã modo hoc
eſt in patriã redire:nullus rectioꝛ trames erat:nul
lus bꝛeuioꝛ. An tibi Eudemus ille Cypꝛius fami-
liaris Ariſtotelis e memoria lapſus eſt:de quo ⁊
Ariſtoteles idem ſcribit ⁊ Cicero: Qui cum graui
ter in Thaſſalia egrotaret:vidit in ſomnis ſe q̃ꝫ pꝛi
mũ egritudine liberãdũ: ⁊ poſt qnquẽnium in pa-
triam reuerſuruʒ: Tyrãnũ vo urbis illius:ubi tũc
erat Alexãdrum Phereum ilico periturũ. Cũqꝫ
ipſe paucis poſt diebus inſperate reditus ſaluti ⁊
tyrãnus a cognatis eſſet occiſus:atqꝫ ita uerã per
oĩa viſionem ratus:ꝓmiſſo tempore reditũ in pa-
triam expactaret quinti anni ad finẽ pugnans Sy
racuſis occubuit:eoqꝫ illum modo in pꝛiam ſuam
rediſſe ſomnioꝝ interpꝛetes dixere : ne qua peni-
tus pars ſomnij falſa eſſet: Ego qd de ſomnis ſen-
tirem dixi alibi. De hoc in patriaʒ reditu qd occur
B rerit modo dixerim. ¶ Do. Extra patriaʒ mori co
goꝛ. ¶ Rõ. Dixi duʒ de exilio loq̃remur ⁊ repeto:
aut nemo extra patriã moriť:aut omnes. Doctis

qdem viris placuit oẽm mundi plagam pꝛiaʒ eſſe:
⁊ pꝛeſertim foꝛti animo quẽ non huius aut illius
partis amoꝛ aſtrinxerit:alijs eam tm̃ ubi bene eẽt:
Contra:nullam hic eſſe homini patriam quibuſdã
viſuʒ eſt. Jlla cõmunis:hec altioꝛ philoſophia eſt.
¶ Do. Morioꝛ pꝛocul a patria in qua natus ſum.
¶ Rõ. Ubi moreris illa demuʒ uerioꝛ patria tua
eſt: Jlla te diutiꝰ poſſidebit nec uagari ſinet ⁊ pꝛo-
pꝛium perpetuumqꝫ incolam ſinu amplexa cõſtrin
get: Diſce hanc terram pati que te oꝛtum alibi trãſ
foꝛmabit in ſe. ¶ Doloꝛ. Pꝛocul a patria moꝛs me
manet ⁊ ſepulchꝛum. ¶ Ratio. Et celeſtes illi di-
uiniqꝫ homines quos vna etas ⁊ eadeʒ media mũ
di parte genuerat:toto oꝛbe diſperſi ſunt moꝛtibꝰ
ac ſepulchꝛis. Jllum Epheſus:illum Syria:illum
Perſis:illum habet Armenia:illum Ethiopes:il-
lum Jndi:illum Achaia:illos Roma:illuʒ ultima
ſeruat Hiſpania:quoſdam tamen ex his loco moꝛ
tis ablatos eſſe:nũc in italie urbibus fama eſt qua
terreui erant pars quidẽ etherea pꝛidem haud du
bie celum tenet. ¶ Doloꝛ. Extra pꝛiam mori opoꝛ C
tet. ¶ Ratio. Quid ſecũdi oꝛdinis viros loquar?
Jllum Stridoni Bethleem pꝛius ⁊ poſt Roma:
Jllum Gallia Pannonie:atqꝫ illum Athenis ab-
ſtulit Pariſius:hunc Grecie atqꝫ hũc hiſpanie ra-
puit Roma : hunc Mediolanum Rome viuum :
hunc defunctuʒ Africe Sardinia:mox Sardinie
Ticinum occidentis duo lucida ſydera equa meri
tis iuncta animis:vicina coꝛporibus : qui ſunt de
quibus loquoꝛ intelligis:atqꝫ ideo multa feſtinãs
tranſeo. Sed ne tertij oꝛdinis exemplum deſit. Jl-
lum Paleſtine Cypꝛus tulit:illum Nurſie Cam-
pania:hos hiſpanie italia. Jllum quidẽ Bononia:
hunc Patauium. ¶ Doloꝛ. Jntelligo plane ſingu D
la:ſed adhuc iuitus pꝛocul a patria morioꝛ. ¶ Ra
tio. Et ego plane cauſam rei huius intelligo:ꝙ ſci
licet ſanctiſſimis ſpiritibus celoqꝫ ſemper herenti
bus nulla iam terrene patrie cura eſſet que nõduʒ
tibi depoſita:ſed mihi crede:ſi celo inhias deponẽ
da eſt: Attingam tamen dehinc alios virtutis ami
cos:celi memores:nondum tamen celi ſtudio ter-
re oblitos. Samij oſſa Pythagore Metapontus
texit. Ciceronem Arpini oꝛtum: Rome altum: Ca
iete ſinus exanimem vidit. Plinium quem infan-
tem lauit Atheſis:grandeuum Ueſeui cinis extin
xit. Uirgilium mundo dedit Mantua: Bꝛunduſi-
um:ſiue ut alij perhibent Tarentum rapuit : nunc
Neapolis tenet. Ouidiuʒ Sulmo compegit: Põ
ticum ſoluit exilium. Terentium Comicum ut fa-
ma eſt : Carthago genuit: Roma docuit : Archa-
dia ſepeliuit. Flaccũ Horatiũ Apulia: Enniũ Ca
labꝛia: Statium pꝛouincia Narbonenſis: Auſoni
um Uaſconia:tres Anneos:ſiue ut alij uolũt:qua
tuoꝛ:duos Senecas videlicet Galionem ⁊ Luca
num miſit Coꝛduba: ⁊ hos oẽs: ⁊ Plautum Arpi
natem: ⁊ Lucillum Aruncum : ⁊ Pacuuiũ Bꝛun
duſinũ: ⁊ Juuenalem aquinatem: ⁊ Pꝛopertium
Umbꝛũ: ⁊ Ualeriũ Anciatẽ: ⁊ Catullum Ueronẽ
ſem: ⁊ Uarrũ cremonẽſeʒ: ⁊ Gallũ foꝛliuiẽſem: ⁊
Actium piſaurenſem: ⁊ Caſſiũ parmẽſem: ⁊ Clau
dianum florẽtinum : ⁊ Perſium Uolaterranũ : ⁊
mille alios Roma retinuit:ac magna ex parte hu-
mo condidit: Titoliuio Patauino vix ſerum ue-
lut ad ſepulturã pꝛie reſtituto: Sic ex diuerſo mul
tos Roma eadem genuit alibi moriruros. Oꝛbis

terre quaſi domus anguſta eſt: ⁊ ipſe quadrāgula
ris:cuius ab extremo ad extremum trāſitus: ⁊ hic
viuere:illic mori. Non pluris eſt fortib⁹ animis q̄
pro uario uſu balneū triclinio ſeu brumali eſtiuū
thalamū mutare. Trita eſt oībus maximeq̄ illu-
ſtribus alternatio hec originis ⁊ ſepulchri. ⁋ Do.
Scio ſic eſſe:extra pr̄iam tñ meſtus morior. ⁋ Rō.
Nihilo letior in ea ipſa quā tuam dicis pr̄iam mo
reris:ſed indulgētis fletib⁹ dolēdiq̄ cās aucupa-
mini:tanq̄ ſua illis inſit delectatio:ꝙ ſi aīum vul-
gi errorib⁹ circūuentū ſancte docteq̄ ſimul ac diſ-
crete pauptatis exēpla nō adiuuant:fortunatiori-
bus agam:ſi qđ doles regib⁹ ac Ceſarib⁹ accidiſſe
mōſtrauero:ducumq̄ clariſſimis maximorū ne ho
F minū fortunā ſis recuſatur⁹ videro. ⁋ Do. Quid
dictura quos ue in mediū platura ſis ſentio:Sed
qđ opus eſt vbis:doleo extra pr̄iam mori:mortiſq̄
moleſtiā locus grauat. ⁋ Rō. Medicā manū hor
res:video:pgam tñ:q̄ feliciter tu videto:mihi ue
rum dixiſſe ac fideliter monuiſſe:ſat fuerit. Alexā
drum Pella genuit:Babylon pemit:Alexandria
conditoris ſui nomē ac cinerē cuſtodiuit. Alterū
Alexandrum Epiri regia pauerat:Lucanus am-
nis obruit. Cyrum Perſis regē tulerat:Scythia
truncum tulit. Marcum Craſſū magnūq̄ Pōpe
ium Roma ⁊ romanū iperiū omne ſuſpexerat:que
viuorū magnitudinem toleraſſet:utiq̄ mortuorū ſi
ſors ſineret ſuffectura cineribus:ſed alterū trans
Euphraten tellus preſſit Aſſyria: alterū Egyptia
ci gurgitis vnda cōtorſit. Catoni huic ultimo Ro
ma p̄ncipium ac nomen:finem cognomenq̄ dedit
Utica Cornelios Scipiones Roma progenuit no
biliſſima ⁊ reipublice ſaluberrima germina:qbus
ſeruāda ſepe eſſet ⁊ ornāda:hos ſic ſua ſors diſtri-
buit ut duo hi qui dicunt̄ magni Hiſpana tellure
obruti. Superior Africanus Literni:Naſica Per-
gami:Lētulus itra Siciliā:ſeiūctis habitēt ſepul
chris:Soli ex hoc numero Aſiaticus atq̄ Africa
nus minor Rome iaceāt:melius quolibet in exilio
iacturi. Ille carcē mulctatus:hic morte. Sic pſepe
ubiq̄ melius viuas:melius moriare q̄ in pr̄ia:nuſ
q̄ duri⁹ iaceas q̄ domi. Tres Decij: ⁊ ſi duos tñ
fama celebret:extra pr̄iam animoſiſſime ceciderūt:
cū latinis pugnās pater:cū Hetruſcis filius:addi
dit Cicero ⁊ cū Pyrrho nepos:Quid nūc ex ordi
ne occurrentes eximios duces ſequar:oēs Rome
genitos ſed extinctos alibi:Attiliū regulū pro ſer-
uāda pr̄ia ſimul atq̄ hoſti fide:quo crudelius: eo
glorioſius morietem vidit Africa ⁊ ſequēti bello
Gaiū Flaminiū Cortona:Emiliū Paulū Cume:
Claudium Marcellū Uenuſia:Tiberiū Gracchū
Lucania pcūbentem vidit:Nulli horū Rome mo
ri cōtigit. Due ſpes ingētes imperij romani in ipo
etatis flore ſucciſe:Druſus ⁊ Marcellinus:Et ſi
ambo in pr̄iam reuerſi:ambo tñ procul a pr̄ia:Ille
in Germania obijt:hic Baione. Quid nunc:tu ne
Targno ſupbior:tu ne potētior Sylla es? Atqui il
le Cumis exul:hic dominus Puteolis expirauit.
Quid minores loquar? Auguſt⁹ Ceſar pater pr̄ie
extra pr̄iam obijt apud Cāpanie Nolam. Tiberi-
us diſpar morib⁹ impio par:apud Cāpanie Miſe
nū. Ueſpaſianus ac Titus optimi p̄ncipes ut pa-
trem ⁊ filiū decebat:vna ⁊ eadē villa:q̄uis ppe:
extra urbē tñ obiere. At Traianus in occidēte na
tus:in oriente defunct⁹ eſt. Septimus Seuer⁹ in
Africa humilē habuit originē:Rome ſupbū iperi
um:Eboraci aūt in britānia ſepulturā. Theodoſi
um in hiſpanijs ortū:defūctūq̄ Mediolani:Con
ſtātinopolis accepit que iam p̄us aliūde editū ſui
nōis poſſidebat auctorē. Quid de alijs dicā? Ly-
curgum Sparta pfugū:Creta ſuſcepit:Eadē Cre
ta Saturnū regem pulſum a filio abeuntem vidit:
italis finib⁹ abditū humatūq̄ audiuit. Africe lu-
men Hānibalem tegit urna Bithinica. Theſeum:
Themiſtoclem ac Solonē:tres Athenieſiū coro
nas ſic fortuna diſperſit:ut p̄mum Syrus:ſecūdū
Perſis:tertiū Cyprus ſepeliret:Imparia tātis ca
dauerib⁹ ſepulchra:Dies me deficiet ſingulis imo
rantē:neq̄ te hiſtorijs obruere pꝓpoſui:ſed monē. G
⁋ Do. Teneo:ſed hos oēs ⁊ quoſcūq̄ enumerare
alios potes:extra pr̄iam defunctos fateor:ſed uo-
lentes nego:dolēteſq̄ arbitror. ⁋ Rō. Unde hoc
tibi niſi ꝙ ſtulti omnes:ſm ſe alios eſtimant:neq̄
qđ ſibi difficile eſt cuiq̄ poſſibile ſuſpicari poſſūt:
Et fortaſſe illi ueteri poti⁹ pꝓuerbio p̄buiſti aurē:
Bonū eſt pegre viuere:mori malū:cum utrūq̄ po
tius bonū ſit:modo bene fiat:lōganimiter atq̄ ho
neſte:Malū utrūq̄:ſi male:ſi flebiliter atq̄ igna
ue:Dicam qđ mireris:quodq̄ pꝓuerbio penit⁹ ſit
aduerſum:ſi qua locorū querimonia iuſta eſt:hanc
ego facilius viuenti pmiſerim cuius utcūq̄ forſan
interſit:q̄ morienti cui omnis loci cura ſupuacua
eſt iam locis oībus abituro. ⁋ Do. Tāgis animū:
adhuc tñ in patria mori mallem. ⁋ Rō. Uolūtas
humana niſi virtus ac ſapiētia illam frenet per ſe-
ipſam idomita ⁊ effrenis eſt. Q̄ ſi altius attēdas:
totum hoc ad te nihil ptinere fatebere:qñ neq̄ hic
amplius eſſe potes:neq̄ oſſib⁹ tuis ſupeſſe ſenſus
aliq̄s quo diſcernāt ubi durius aut mollius cubēt:
neq̄ quo tendis aliūde facilius pueniſſes aut bre
ui⁹. Elegāter Anaxagoras pegre moriēs:an in pa
triam referri uellet amicis interrogātib⁹: nihil ne
ceſſe eſt inqt:Et adiecit cauſam:Undiq̄ enim ad in
feros tantundem vie eſt:qđ reſponſum non minus
cōuenit ad celum aſcenſuris q̄ caſuris ad inferos:
⁋ Do. Utinā domi morerer. ⁋ Rō. Si illic eſſes: H
forſan alibi eſſe optares:ſic enim habe: ⁊ qđ viuēs
debueras:diſce uel moriēs:perdifficile eſt uobis o
mortales morem gerere delicati ⁊ queruli:quib⁹
quod habetis omne viliſſimum eſt ſemper: ⁊ ſolū
id optimum quo caretis. ⁋ Do. O ſi domi more-
rer. ⁋ Rō. Multa ibi forſitan videres que mortē
tibi efficerent grauiorem:vnde ideo te ſemotū cre
de ut reiectis curis omnibus deum ſolum atq̄ ani
mam cogitares.

⁋ De moriēte in peccatis. Dia.CXXVI. ⁋ Do.

M Orior in peccatis. ⁋ Rō. Hec iam nec na
ture nec fortune:ſed tua propria culpa eſt. A
⁋ Do. In peccatis morior. ⁋ Ratio. Pri
mū peccare quis te compulit? Deinde quis uetuit
commiſſa diluere? Poſtremo quis nunc etiam ſe-
ram licet penitentiam impedit? Uſq̄ ad extremum
ſpūm liber eſt anim⁹. ⁋ Do. Peccata mea moriēs
mecum fero. ⁋ Rō. Caue ne id facias:uenenoſū
mortiferumq̄ viaticum depone dum uacat:dūq̄
eſt qui illud tollat ac deleat:ut ſcriptū eſt:Proijci-
atq̄ poſt tergum ſuum in profundum maris: Et
quantū diſtat ortus ab occidente longe faciat abs
te:Hanc tu horam ne neglexeris:que ſemel elapſa
non redibit:Quod licet horis omnibus ſit cōmu

ne:ut eant ſemper nunq̃ redeant: In vna tñ omiſ-
ſum hora in altera forſan reſtaurari datum ſit: At
extreme hore negligētia ꝓrſus irreparabilis eſt.
Itaq; quod in arcanis anime diſputationibus in-
uentum ferunt: vite huius errores quaſi leues qui
dam lapſus in plano ſunt vnde facile poſſis aſſur-
gere: At peccatū mortis graui ⁊ ex alto prerupto
q̃ ſimillimum eſt ruine: vnde facultas nulla ſit re
ſurgendi: Huic tanto diſcrimini cui poſthac nunq̃
ſuccurrere ualeas: nunc occurre dum uales: ⁊ me
mento non modo quid ueſtri dicant: ſed quid Cice
ro qui de morientibꝰ in diuinatione ſua diſputans
Tu uel maxime inquit laudi ſtude eoſq; qui ſecus
q̃ decuit vixerunt peccatorum ſuorū maxime pe
nitet. Quid a quoq̃ queſo religioſius: quid utiliꝰ
dici poteſt: Fiat modo quod dicit̃ peniteatq; uel
ſero? Anceps fateor ac ꝑiculoſa dilatio: ⁊ que plu
rimos fallit qui purgationē anime que feſtina ni-
mis eſſe non poteſt: ſcientes uolenteſq; procraſti-
nant ⁊ in finem trahunt: quo tempore circumuen-
ti ⁊ artati viciniaq; mortis attoniti: nihil de cōce
ptis expediunt. De quo quoniam multa dicuntur
a ueſtris: haud ipertinens eſt audire quid hic quo
q; Uirgilius ⁊ ipſe teſtis externus dicat: quibus
uerbis hanc deſidiam neglectamq; confeſſionem
notet: ex illius ore mirabile: ubi apud inferos iudi
cem illum facit iuſtitia ⁊ equitate notiſſimum: qui
ut ipſe ait: Caſtigatq; auditq; dolos ſubigitq; fa-
teri: Que quis apud ſuperos furto letatus inani
Diſtulit in ſeram commiſſa piacula mortem. Sed
q̃uis hoc periculoſū adeo ſit: nihil tñ deſperatio
ne periculoſius: nihil peius ueſtre ſalutꝭ hoſtis in-
uenit. Cetera enim ſuis cuncta remedijs leniūtur
hoc malorum maximum atq; ultimum abeuntem
ubi animam oppreſſerit: nullus iā remedio locus
eſt. Huic ergo cū ſemper: tum in fine uehementiꝰ
obſiſtendum eſt: quod ⁊ tunc urgere acrius ſolet:
⁊ nihil iam eſt reliqui quo ſalutis conſilia cunctan
do reijcias. Neq; uero te hinc metus arceat: nec
te pudor dolorq; dilationis impediant: peius eſt
nunq̃ q̃ ad ueſperam expergiſci: ⁊ omnino quic-
B quid male differtur: peius omittitur. ¶ Do. Mo
rior abſq; ulla ſpe. ¶ Ratio. Male ais: immo ue-
ro ſpem proiectam recipe: ⁊ admotam pectori to-
tis aie ulnis amplectere: ſtringe: conſerua. ¶ Do-
lor. Magnum eſt peccatum meum ualde. ¶ Ra
tio. Nullum tam magnum peccatum hominis eē
poteſt: qn multo maior miſericordia dei ſit. ¶ Do
lor. Quis poterit tot peccata dimittere? ¶ Ratio
Et quis putas niſi ille de quo ſui hoſtes admiran
tes litigabat ⁊ querebant: Quis eſt hic qui etiam
peccata dimittit? ¶ Dolor. Quis tantorum ue-
niam merebitur peccatorum? ¶ Ratio. Nullus
fortaſſe merebitur aut meritus fuit: multis ta-
men data eſt gratis: ⁊ dabitur modo: ſit qui il-
lam fideliter ac reuerenter imploret: Nullam qui
dem eſſe remiſſionem criminum ingentium pſua-
dere aliqui: ut perhibent Conſtantino principi uo
luerunt: Ad id falſum eſſe: nō modo apud ueſtros
conſtat apud quos remiſſio peccatorū per baptiſ
mū ⁊ per penitentiam nota eſt: ſed apud Paganos
etiam fama fuit: falſa licet quorum morbis ideo
inefficax erat medicina: ꝙ eis nondū medicus ce
leſtis aduenerat: proinde niſi mūdari a pctō aius
⁊ deleri poſſet iniquitas fruſtra id totiēs peccator

ille primum maximus: poſtmodū vir ſanctiſſimꝰ
precaretur. ¶ Dolor. Peccati cōſcientia ſpem pre
cidet. ¶ Ratio. Peccati memoria penitentiam ac
dolorem animo afferre debet: non utiq; ſpem au-
ferre: Sed uos omni ex parte fallimini in peccato
feruidi: poſt peccatum gelidi: Peccando quidem
exultatis: memorando autem deſperatis. Multi
paſſim peccant ſpe uenie: Contra uero multi cum
peccauerint ueniam deſperant: ⁊ utriq; errāt: Nā
⁊ illis ab initio ſpē damnoſam pellere: ⁊ his in fi
nem ſalutiferam ſpem tenere conſiliū erat. ¶ Do C
lor. Grauem culpis mors precipitat quid agam?
¶ Ratio. Quid niſi quod egiſſe iam pridē decuit
ut infauſtam ſarcinam feſtinanter abijcias: qua le-
uatꝰ ibis plane nō ꝑcipitabere: Ibiſq; nō curuꝰ nō
titubās: ſed erectꝰ certo ac ſtabili ueſtigio ⁊ ſpe bo
na. Age ergo ne differas neu diffidas: eſt qui exo
ratus ab humeris illam tuis trāſferat qui grauio-
ra iam tranſtulit: cui nil graue: nil difficile eſt. Et
q̃uis pigra dilatio excuſatione careat: laude non
caret emendatio ſera licet: Satius eſt enī ſero q̃
nunq̃ reſipiſcere: Confortare: reſpira: multos a li
mine tartari pauce pie lachrymule reuocarunt.
Stat dexter ad lectuli tui caput: qui non ſolum in
fecto illi ſe mundare uelle reſpōdit: ſed quatridua
no iam fetenti ut ſurgeret imperauit: teq; etiā nūc
expectat ut mundari uelis ac ſurgere: non minus
ipſe hodie q̃ tunc pius: nec ſolito minus potens:
adhuc quo in ſtatu mori uelis in te eſt: adhuc ſine
peccatis mori potes: non ꝙ peccata non fuerint
ſed non erunt. Et ſi enim in preteritis nullum ius
niſi obliuionis habere deum: Pliniꝰ ſecundus exi
ſtimet: habet tamē quod ille vir curioſiſſimus nō
vidit: ius etiā abolitionis: Itaq; facta licet ifecta
eſſe non poſſint: ex facto tamen oriens peccatū ſic
deleri poteſt: ut iam amplius nō ſit: ita ut ſicut ſcri
ptum eſt: Queratur peccatum ⁊ non inueniatur:
non ꝙ ſe peccati vinculis abſoluere potētie ſit hu
mane: ſed ꝙ pie hominum uoluntati cōtritoq; cor
di diuinum nunq̃ deſit auxilium.

¶ De moriente ſollicito quid de patrimonio ac libe-
ris futurum ſit. Dia. CXXVII. ¶ Me.

Quid de patrimonio ſperem: quid de libe- A
ris? ¶ Ratio. Et patrimoniū dños iueni-
et ⁊ liberis ſua ſors erit. ¶ Metus. Quid
de tantis diuitijs fiet? ¶ Rō. Ne dubita ne here
di nimie videātur: nunq̃ tante erūt quin aliqd de
ſit: de his tamen illa viderit que res ueſtras haſq;
tam dilectas opes huc illuc iaculatura ꝓtorquet.
¶ Metus. Quid faciēt filij? ¶ Ratio. A terreno
patre deſertos: in ſuā curā celeſtis pater accipiet
non relicturus ut tu neq; orphanos facturus: Ille
eos nutriet ⁊ docebit a iuuentute eorū: modo do
ciles ſe prebeant: ⁊ uſq; in ſenectam ⁊ ſeniū: uſq;
ad mortem ⁊ ſepulchrum non deſtituet. Spes na
ſcentis hominis deus eſt: non genitor q̃uis di-
ues: q̃uis rex ille ſit. Non eſt edificandum in are
na ſed in petra: Omnis ſpes de homine breuis ⁊
caduca eſt. Filij igitur tua ſpe deluſi ponēt in deo
ſpem ſuam ⁊ cantabunt cum Dauid: Pater meus
⁊ mater mea dereliquerunt me: dominus autem
aſſumpſit me. Multorum indolem filiorum ⁊ vir
tutum ſemen mentibus inſitum parentum blandi
tie extinxerunt: Sicut ex diuerſo molliciē ſepe di
ſcuſſit orbitas ac paupertas. ¶ Metus. Quo de B

uenient opes? ¶ Ratio. Unde uenerunt reuerten
tur: hoc eſt ad foꝛtune manus: Inde rurſus ad ali
os atqꝫ alios abiture: apud neminem diu manſu-
re. Uage ſunt enim: ſtare neſciunt. Neqꝫ ſine my-
ſterio: Rotundaꝫ nummi foꝛmaꝫ opinati ſunt: ſed
uolubilitatis indicium eſſe dixerunt quidam face-
te non inficioꝛ: ſed nō minus triangularis: aut qua
dra uolubilis haberetur: quod attinet ad diuitiaꝝ
fluxum: quarū natura eſt labi aſſidue ac uolui odiſ
ſe vnius feras arcule: crebꝛis ac uarijs poſſeſſori-
bus delectari: ſiue ut rubiginem motu vitent: ſiue
ut fallant circuitione q̄ꝫ plurimos: ſiue ut cum do-
minis ſuis de inſtabilitate contendant: Hāc tu igi
tur moriens: uel viuenti ſuperuacuam curam po-
ne: quin ſi locuples moreris: agnoſce foꝛtune fideꝫ
raram ⁊ uſqꝫ ad exitum euita diuitiaſqꝫ iā tibi nō
neceſſarias alijs linque. At ſi pauper: expeditꝰ pꝛo
ficiſcere ſeu ingentes ſeu exigue ſeu nulle opes ti-
bi fuerint: modicū ad te olim poſthac uero nil ad
te pertinet niſi ꝙ inopem vixiſſe ſecurius quando
laborioſa hec vite uel pꝛeſidia uel toꝛmenta moꝛtē
C quoqꝫ ſollicitant. ¶ Metus. Quid erit de filijs?
¶ Ratio. Erit ubi viuat tuum nomen ſi ſint boni:
ſi qua ea conſolatio moꝛtis eſt: non totus interijſſe
videberis: in illorum vultibus inqꝫ actibus te ſibi
redditum amici credent ⁊ gaudebunt: At ſi mali:
eſt cur cupide deſeras quos coꝛrigere nequiuiſti ⁊
coꝛrigendos ac domandos mundo tradas ac foꝛ-
tune: ne ue illos moriens ſuſpires qui te mori ſe-
gniꝰ ſuſpirant: ⁊ foꝛs ocius moꝛtuū ſuſpirabunt.
¶ Metus. Quid de opibus? ¶ Ratio. Times ne
a te dimiſſe non ſint dominos reperture? Expectā
tur: exoptantur: eſtimantur: neqꝫ tam de contēptu
q̄ꝫ de certamine metuendum: Pꝛoinde iaꝫ nūc he
diuitie tue eſſe deſinent: cuius autem ſint future:
quid filios aſpicis? Sciri autem non poteſt qdeꝫ
nec opoꝛtet: ſat eſt ſcire tuas fuiſſe ſi fuerunt tue: ⁊
non potius illius rerum domine tranſeuntiū atqꝫ
moꝛtaliuꝫ que foꝛtuna dicitur: Sed ſic tuas dico:
hoc eſt tibi ad bꝛeue tempus obſecutas: iam uero
tempus eſt abeundi cedendiqꝫ alijs: ſine illis pa-
rumper obſequantur ⁊ viciſſitudinē ſuam ſeruent
niſi ambitioſe mori (⁊ quod ſtulti quidam fecere)
tua tecum tumulo vis inferri: quādoqꝫ ſepulchꝛo
rum effoſſoribus pꝛofutura: Deniqꝫ iam terre me
talliqꝫ curam pꝛoijce: celum tandem teqꝫ ipſum co
D gita. ¶ Metꝰ. Opes mee fugiunt a me. ¶ Ratio.
Putabas ne manſuras cum fugeret vita: cuꝫ tuip
ſe continue rapereris. ¶ Metus. Quid de opibꝰ
meis erit poſtq̄ꝫ mee eſſe deſierint? ¶ Rō. Quid
de eis erat anteq̄ꝫ tue eſſe inciperent? ¶ Metus.
Opes tantas linquo nudus abiens. ¶ Rō. Nu-
dus intraſti: nudus egredere: non eſt quod quera
ris: ſed eſt vnde gratias agas. Alieni uſus medio
tempore tuus fuit: nil tuum tibi pꝛeripitur: ſed ex
pleto uſu repoſcitur alienum: E vicinia migrātes
aduene ultro ſiquis eſt pudoꝛ cōmodata uaſa re-
ſtituunt. ¶ Metus. Heu nil tantis ex opibus me
cum fero. ¶ Ratio. Aufer quantum attuliſti: uel ſi
mauis: quantum reges auferunt. ¶ Metꝰ. Quid
impuberes nati agent? ¶ Ratio. Adoleſcent ſi vi-
xerint ac ſeneſcent: ⁊ ipſi ſuas agēt vias foꝛtunāqꝫ
ſuam: ⁊ labores vite obibunt: interim ſub tutela
dei erunt: ⁊ tu foꝛſan ſine patre impubes vixiſti.

¶ De moriente anxio quid uxoꝛ eo moꝛtuo ſit actu
ra. Dia. CXXVIII. ¶ Me.

Quid dilecta uxoꝛ poſt me faciet? ¶ Rō. A
Nubet foꝛſitā: quid ad te? ¶ Me. Quid
faciet chara uxoꝛ? ¶ Ratio. Tuo iugo ab-
ſoluta: uel ſubibit aliud: uel libera ceruice uagabi
tur: uel iam feſſa ſubſiſtet ⁊ quietem ſola medita-
bitur. ¶ Metus. Quid aget uxoꝛ amantiſſima?
¶ Ratio. Quid cum te euaſerit actura ſit cogitas
cum tibi ſubiecta qd egerit neſcias? Magna pars
moꝛtalium: quid domi ſue fiat neſcia: quid in celo
agatur: quid ue in terris ſit agendum querit. Sa-
ne quid deinceps agat uxoꝛ ipſa eadem uel mari-
tus alter viderit: ad te amplius cura iſta non perti
net. ¶ Metus. Ue reoꝛ ne poſt meum obitum nu-
bat coniunx. ¶ Ratio. Quedam viuentibus viris
nubūt. Fecit hoc: apud Hebꝛeos Herodias: apd
Aphꝛos Sophoniſba: apud Romanos Martia ⁊
Liuia: q̄ꝫuis has duas virorum conſenſus ac iuſ-
ſus excuſet: Tue vni viro licet moꝛtuo nubere nō
licebit? Atqui pauce viuis coniugibus fidem pꝛe
ſtant: tu gelido etiam cineri fidem poſcis? Si fida
tibi uſqꝫ ad diem vite ultimū uxoꝛ fuit: quid ni to B
tum coniugalis fidei munus impleuerit? ¶ Me-
tus. Ne ſecūdo uxoꝛ nubat metuo. ¶ Ratio. Ne
pꝛimo nuberet: magis foꝛſitan metuendum erat:
Id ad te pertinuit hoc ad alterum pertinebit. Sic
eſt autem: metuenda contemnitis: ſpernenda me
tuitis: nil in rebus iuſto pꝛecio eſtimatis: Martia
lis thori duellum ſecurus intraſti non cogitās qd
periculi adires: id intrare alium times? ¶ Metꝰ.
Nollem fateoꝛ uxorem alteri nubere. ¶ Rō. Per
fecte quidem pudicitie ſecunde nuptie quantum li
cet fateoꝛ vitande ſunt: ſed vitanda magis pericu-
loſa viduitas. Eſt ubi nubere non tantuꝫ permitti
tur ſed opoꝛtet. Difficile eſt foꝛmoſam ſolam caſte
viuere. ¶ Metus. Dulcis alteri coniunx nubet.
¶ Ratio. Rare ſunt earum etiam quas honeſtas
dicunt: quibus non ſuper pꝛeſentem coniugem: al
ter iam animo deſponſatus ſit. Moꝛtalis mihi in
quiunt vir eſt: quid ſi hic obeat: num ille mihi aut
ille erit aptiſſimus: quem virtus: quem nobilitas:
quem gratia: quem facundia: quem foꝛma concili
et? ¶ Me. Uxoꝛ mea nubet alteri. ¶ Rō. Tua
quidem uxoꝛ minime: Ne tua enim ſit amplius C
moꝛs faciet: Nec mirabere ſi cōiuges ſeparat que
coꝛpus atqꝫ anime vincula diſſoluit. ¶ Me. Nu
bet iterum uxoꝛ mea? ¶ Rō. Et Romanorum du
cum nupſere iterum uxores: fer communem cum
maioribus foꝛtunam. ¶ Me. Nubet uxoꝛ alteri.
¶ Ratio. Et Romani duces ⁊ pꝛincipes viduas
duxere: Et ſanctiſſimus rex Dauid viduas du-
as in coniugiuꝫ duxit: que minorum fuerant uxo
res: ⁊ foꝛtaſſe te maioꝛ aliquis tuam ducet: hanc
tu illi: tum linque ſollicitudinem qui eo pergis
ubi non nubitur. ¶ Metus. Nubet alteri dulcis
uxoꝛ. ¶ Ratio. Si meliori nupſerit: gratulare ꝓ-
ſperitati eius quam amaſti. Sin peiori: gaude ſal
teꝫ ꝙ tu illi iā notioꝛ charioꝛqꝫ futurus ſis. Mul-
te pꝛimos viros noſſe ac diligere ſecundo demuꝫ
matrimonio didicerūt.

¶ De moriente ſollicito quid poſt ſe patrie euēturū
ſit. Dia. CXXIX. ¶ Metus.

Quid poſt me de patria mea erit. ¶ Ratio.
Bonorum omnium patria vna eſt: ⁊ malo A
rum altera: harum cui te aſcribi in ciuē ſe

ceris videto: Tertia enim patria nulla eſt ſed di-
uerſorium aut tranſitus. ¶ Metus. Quid de pa-
tria mea erit. ¶ Ratio. Patria illa quā petis vno
ſemper in ſtatu eſt: Iſta quā deſeris (quod ſepe iā
diximus) nō patria ſed exilium tuū fuit. ¶ Me.
Quid patria poſt me aget. ¶ Ratio. Regia cogi-
tatio eſſe ſolet: quid poſt ſe regnis atq; urbib⁹ euen
turum ſit: qualem fuiſſe legis aut magno illi regi
Aſſyrie: aut Romano illi principum maximo pri-
uatam fortunam hec cura ſupereminet. Quando
vero ad ultimum ſic affectus es: ut illam miſerie offi
cinā atq; illud hoſpitium doloris ubi rapidum vi
te tempus multis in laboribus: ne dicā gemitib⁹
exegiſti: patriam nunc etiam tuam uoces: Et vis
ſcire quid actura ſit: dicam: Faciet nempe quod fe
cit & quod faciunt alie: At quid inquies? Tumul-
tuabitur: diſſidebit: nouarum rerum ſectabitur &
partium ſimultates: mutabit dominos: innouabit
leges: utrūq; ſepe in peius: in melius raro: Calca-
bit preterea egregios ciues: attollet indignos: pel
let immeritos: predones erarij colet: blandos dili
get: ueridicos oderit: bonos ſpernet: uenerabitur
potētes: libertatis hoſtes adorabit: defenſores rei
publice perſequetur: flebit ac ridebit inaniter: aurum
gemmaſq; mirabitur: virtutes abijciet: amplexabi
tur uoluptates: hi ſunt mores urbium. Nemo tibi
non certus horum uates fuerit: niſi qui ſemper ru
re vixerit uel obtuſis auribus ac oculis urbes in-
B trauerit. ¶ Met⁹. Quid poſt me patrie accidet?
¶ Ratio. Quid ſollicitus: quid ue anxius es qc-
quid patrie acciderit: tua iam domus ab incēdijs
a furibus: a ruinis tuta erit. Nihil ad te peſtilens
annus: nihil annus exuberans: nihil eſtus: nihil ſic
citas: nihil imbres ac grandines niueſq; & glacies
& nimium gelu: nihil fere uel uolucres: nihil bru-
cus aut locuſta: nihil deniq; terremotus ac fremi
tus procellarū: nihil annone caritas: nihil hoſtiū
incurſus aut bella ciuilia. ¶ Metus. O quis patrie
ſtatus erit: ſeu quis demum finis? ¶ Rō. Quis
putas niſi qui maximarum urbium fuit: quiq; om
nium erit puluis: cinis: ſparſi lapides: nudum no-
mē? Poſſem id inumeris argumētis oſtēdere: ſed rē
tenes. Ad ſummā nil ab homine fit eternū nil hu
manū preter animam immortale. Cepta deſinēt
fata deficient: ſtructa ruent: quid plus equo ange-
ris: quid eſtuas? ſi in celo eris & hocipſum & mor
talia cuncta deſpicies: Nam qui ad inferos de-
ſcendūt: charitate amiſſa: deū atq; homines deiq;
opera ſimul atq; hominum odiſſe credibile eſt.

¶ De ſtudio fame anxio i morte. Dia. CXXX. ¶ Do.

A Quid de me poſt fata dicent hoies? ¶ Ra-
tio. Intempeſtina ſollicitudo: hoc a iuuen
tute prouiſum eſſe debuit: Qualis fere vi
ta hominum talis eſt fama. ¶ Do. Quid de me lo
quentur? ¶ Ratio. Quid reſpondeā niſi illud do
ctiſſimi atq; oium eloquētiſſimi Ciceronis: Quid
de te alij loquantur ipſi viderint: ſed loquentur ta
men: Sermo autem omnis ille anguſtijs cingitur
his regionum quas vides: nec vnꝗ de ullo peren
nis fuit: ſed obruitur hominum interitu & obliuio-
ne poſteritatis extiguitur. ¶ Do. Quid de me di
cent homines qui poſt me naſcentur? ¶ Ratio. Di
cerem aliter iſta ꝙ Cicero: ſi melius dici poſſe cre

derem. Quid autem: inquit intereſt ab his qui po
ſtea naſcentur ſermonem fore de te: cū ab his nul
lus fuerit qui ante te ſunt nati? Unum addidit: qd
tūc forſan dubitabile: forſan falſū: nūc certiſſimū
& abſq; ulla prorſus heſitatione ueriſſimum eſt.
Qui nec pauciores inquit & certe meliores fuerūt
viri: Nam quis eſt oro iā qui dubitet nunꝗ qua
les fuerint futuros homines: ita in peius inclina-
ta ſunt omnia ruineq; proxima. Cura ergo mira-
bilis ignotorum atq; imparium dicta metuere:
cum excellentium ac notorū opiniones ac uerba
contempſeris. ¶ Do. Que mihi fama erit extin- B
cto? ¶ Ratio. Facile melior ꝙ viuenti cum ſilue-
rit liuor. Raro enim vite hominum ſuperſtes inui
dia eſt: Ut autem virtus radix eſt glorie: ſic dece-
ptrix inuidia: utq; liuidus pollex preſens impedit
ſic amotus uere laudis reſtituit incremētū: Itaq;
multis buſti limen inuidie in acceſſum magne glo
rie ueſtibulum fuit. ¶ Do. Quantum me lōga ma
net fama? ¶ Ratio. Longa forſitan ut uos lōgum
dicitis: uere autem apud uos nihil eſt longum: ut
vero nō modo longa ſint omnia ſed eterna: ſola vir
tus efficere potens eſt precipueq; iuſtitia de qua
ſcriptum eſt: In memoria eterna erit iuſtus: quod
ut potuit poeta ueſter expreſſit: ubi ait: Sed famā
extendere factis: hoc virtutis opus eſt. ¶ Dolor.
Quali poſt obitum fama ero? ¶ Ratio. Quid re
fert quale ſit quod mox uel neſcies uel contēnes?
Quid ad te hominum flatus dum tu flatu caritu-
rus ſis? Spirantē neſci delectariq; auris non mi-
ror: at defunctum ſtupeo. ¶ Do. Quid de me poſt
obitum dicetur? ¶ Ratio. Et quid putas niſi qd
mereberis bonum: malū: multum: parum: nihil: in
quibuſdam mēdax: ſed in pluribus uerax fama eſt
alioquin lōga utiq; nō eſt: diuturnitatis fundamē
tum ueritas: ruinoſum atq; imbecille mendaciū.
¶ Do. Qualis mihi poſt exitum fama erit? ¶ Ra
tio. Qualis ante exitū fuit vita: nec minus in exi-
tu. De hoc ergo tempus omne preteritū: ſed in pri
mis preſens hora viderit. Sic enim habeto quali
quiſq; dignus ſit fama poſt mortē nulla re meli⁹
ꝙ morte cenſeri: quippe cum multos per omnem
vitam inglorios & obſcuros: ſola (dictu mirabile)
mors illuſtrat.

¶ De moriēte ſine filijs. Dia. CXXXI. ¶ Do.

Sine filijs morior. ¶ Rō. Eo alacrior mori A
debes atq; expeditior proficiſci: nil poſt ter
gum linquens quod te uellicet. Ille ingēs
morientium dolor ceſſat ex cōmiſeratione oriens
deſerēde prolis immature preſertī & paterno pre
ſidio indigentis perq; etatem inopiamq; conſilij
& iniurijs & caſibus multis expoſite. ¶ Dolor.
Nati quos optabam ſperabamq; ſuperſtites pre-
ceſſerunt. ¶ Ratio. Habes ad quos ire cupias
non a quibus doleas abire non exiguū ſolamen.
¶ Do. Mors acerba filiorum orbus ut moriar co
git. ¶ Ratio. Hoc ſi miſerum cenſes: quid eſt qd
uel orbum mori cogat uel vixiſſe coegerit: cum vn
de tibi filios eligas ingenuorum iuuenum tāta ſit
copia: eo fortaſſis obſequentiores & tui amantio-
res habiturus ꝙ quos tuo de ſanguine genuiſſes:
ꝙ illos caſu quodam: hos certo iudicio queſiuiſti
Filij illi anteꝗ noti: hi autem noti & dilecti & ele-

cti anteq̃ꝫ filij. Jtaqꝫ totū illi hoc nature: hi beneficio tuo imputēt ꝙ filij tui ſint: vnde fit ut ſepe hec fuerit fauſta ſucceſſio cui tuto non mediocre tātuꝫ patrimonium ſed ſummum imperiuꝫ crederetur. Noſti ut Julius Ceſar prole carens: ſibi Auguſtū ille tyberium pene inuitus quidem: ut poſt Nerua Ulpium Traianum: ille Elium Hadrianum: ut is rurſus Antonium pium: ille Marcum Aurelium ſibi filium fecit: feciſſetqꝫ ille alium quemcunqꝫ felicius q̃ꝫ Commodum genuiſſet: nulli commoduꝫ cunctis incommodum vnicum tanti patris infortunium vnumqꝫ ex paucis Romani Jmperij probrum ingens atqꝫ apertiſſimū argumētum: quanto adoptio ſit felicior genitura: ꝙ cum primi ex ordine diu ac feliciter imperaſſent: hic tantorum ueſtigijs ducum ſpretis iter deuium ingreſſus: breui ⁊ turpi non imperio ſed tyrannide: cum rempublicam fedaſſet: miſero quidem ſed ſe digno fine procubuit: publicumqꝫ ludibrium in ſe uertit. Jam inde preterea ante hos longe ſecundum illud fulmē belli punici: malleumqꝫ Carthaginis Africani illius magni filius in decus gentis aſſumpſerat: hoc ſcilicet fato: ut quam urbem Auus cōcuſſerat: hāc nepos eius euerteret: ut Florus ait hiſtoricus: ex Emilia in Corneliam familiam tranſlatus: utriuſqꝫ decus ultimum fateor non minimuꝫ. Ex his vides ꝙ nec tibi nec principi deeſſe filius pōt: quod qꝫ eſt optimum: Boniꝫ bona non deſit electio: que ſi adſit: talem tibi fortaſſe filium dabit: qualeꝫ non dediſſet uxor: ⁊ uotiuū matrimonij effectum con-
B iugalibus expeditus vinculis inuenies: ſic nature defectui lex prouidit. ¶ Do. Quomodo nunc domui mee diſponam: orbus morior? ¶ Ratio. Magnam uero pietatis: magnam laudis oblataꝫ tibi ne reſpuas materiam: ⁊ quod filijs forſan igratis ac uel male cumulaturis: uel quoniaꝫ uterqꝫ mos eſt in uſus peſſimos uerſuriꝫ breuiqꝫ omnia profuſuris conferre decreueras: confer honeſtius: cōfer utilius: confer ſtabilius: Pergami quideꝫ rex Attalus: populum Romanum nec egentem certe: ⁊ aſiaticis profecto diuitijs corrumpendū teſtamento ſibi heredem fecit: Ego tibi alium populuꝫ: quē inſtituas oſtendam: Hinc te amicorum: hinc egentium turba circumſtant: ex utraqꝫ tibi filios adoptare permitteris: quorum alij te digreſſum dulci ſecuꝫ commemoratione detineāt: Alij te quo pergis pia precuꝫ feſtinatione preueniant: ut que hic erogaueris: illic cētuplicata reperias: fenus uber-
C rimum certiſſimumqꝫ viaticum iter iſtud acturis. ¶ Do. Morienti mihi nullus eſt filius. ¶ Ratio. Quid ſi multi eſſent: an ex his tibi: ſeu cuſtodē domus ac pecunie: que tua certe amplius nō erit eligeres: ſeu in prelio mortis athletam ipſum quoqꝫ mortalem: ſeu deniqꝫ comitē ad ſepulchrum: ultra enim nec te tui quidem comitentur: nec Metelluꝫ ſui: Breuis a lectulo mortis ad ſepulchruꝫ via eſt Quid refert an hic ſolus iaceas: an ibi? Friuole prorſus ⁊ inepte cauſe filios optādi: Naꝫ ſi in illis ut vulgo dicitur ſeruari ac perpetuari tuum nomē optabas: ipſe quoqꝫ vulgariter fallebaris. Siquidem filiorum obſcuritas profecto creberrima nec illuſtrare ipſa utiqꝫ nec ſeruare paternuꝫ poteſt nomen: At perrara filiorum claritas: ut ipos ſemper filios claros facit: ſic parentes interdum vicinitate ſua contegit obſcuratqꝫ: quaſi minora ſol ſydera quod nuſq̃ꝫ euidentius q̃ꝫ in Julij Ceſaris patre cognoſcitur: quem pene ignotum filij ſplendor fecit. Et ad ſummā: quiſqꝫ in filio ſui nominis ſpem reponit: rem pertenuem labilemqꝫ in uaſe fictili locat ac ruinoſo: quodqꝫ eſt inconſultius non ſuo: reꝫ maioris apud vulgus q̃ꝫ apud doctos precij: neutris tamen contemnendam: ſed cum honeſtius: tū certius locandam in ſuis incorruptibilibus uaſis ac ſolidis in virtute propria: in rebus geſtis in lit-
teris. ¶ Dolor. Sine natis morior. ¶ Rō. Non D
ſunt in quos tue ſeſe ſpargant cure: in te uerſe omnes quo inſtructior liberiorqꝫ digrediere: te vnum reſpiciens: te metiens. Sis q̃ꝫ miſer ⁊ q̃ꝫ felix moriare: nec incertus moreris: an uel miſerie ſit addēdum uel felicitati detrahendum tue: aliena ſeu turpitudine ſeu fortuna: Et ſi enim alijs aliter videatur: in quorum ego ſententiam ſum pronior: ut magnis tamen ſcimus viſum eſſe philoſophis: filiorꝫ euentibus imminuitur paterna felicitas. Jmbecille bonum quod in craſtinum prominet ⁊ pēdet ex altero: ꝙ ſi opinionem hanc admittimus: q̄d hinc fit intelligis: dubitari enim nequit quin multi felicius obituri fuerint ſi ſine filijs obijſſent.

¶ De moriente qui metuit inſepultus abijci.

Dia. CXXXII. ¶ Me.

Nſepultus abijciar. ¶ Ratio. A litibꝰ in- A
i uides: an feris: an piſcibus: Naꝫ ſi metuiꝫ tibi baculum ſeu cuſtodem iuxta te poni iube: quo a cadauere depellātur. ¶ Metus. Ludis in malis meis: nam profecto nil ſentiaꝫ. ¶ Ratio. Quid igitur times quod non ſentias? Nam ſi ſentias probes: ſentientem enim ſepelire necare eſt. ¶ Metus. Jnhumatus iacebo. ¶ Ratio. Tu niſi te tellus preſſerit illam premes: te niſi terra contexerit celum teget. Notum eſt illud: Celo tegit̃ qui non habet urnam. Jllud quoqꝫ notiſſimum: Facilis iactura ſepulchri: Facilis inq̃ꝫ ſic: ut nulla facilior. ¶ Me. Jnhumatus ero: graue dictu. ¶ Ratio. Dictu neſcio: re autem profecto leuiſſimū multoqꝫ tolerabilius ſepulchro exui q̃ꝫ domo q̃ꝫ lodice q̃ꝫ ſagulo. ¶ Metus. Jnhumatus ero: fedū viſu. ¶ Ratio. Fedum fortaſſe alijꝫ: tibi autem nihil minus. Omnem quidem ſepulturam non niſi viuorum cauſa inſtitutam eſſe: doctorum omniū auctoritas ⁊ res ipſa conſentiunt. Jdqꝫ ſic eſſe ſepulchrorum ſpecies indicio eſt: que introrſus inculta ⁊ horrida rude incolis ſuis ſaxum obijcit: exteriꝰ multa impenſa ⁊ artificum ingenio elaborata marmoreas ſpectantibus atqꝫ aureas pretendit ima-
gines. ¶ Metus. Jnſepultus ero: turpe aſpectu. B
¶ Ratio. Parum ne oro negocij tui habes: ni ſuſcipias alienum? Prouideant quos res tāgit: hāc tu enim turpitudinem non videbis. ¶ Metꝰ. Jnſepultus linquar: miſerum. ¶ Ratio. Et Magnuꝫ Pompeius tantus vir iſepultꝰ iacuit: Jmmo nec iacuit: ſed iactatus eſt fluctibus obrutuſqꝫ. Neqꝫ adeo te deliruꝫ reor: ut opinione tua factus ille felicior ſit ſepulchro: ſicut nec collega eius Marcus Craſſus infelicior: ꝙ qui eū ſepeliri iuberet nemo affuit. Jn reliquis enim pene pares exitu fuere: niſi ꝙ Craſſi caput ut ditiſſimum auariſſimūqꝫ omnium decebat auro grauius fuit ſeruatum: tamen utrunqꝫ ludibrio: Niſi forte tertius horum collega felicior: ꝙ altiſſimi atqꝫ pulcherrimi coloſi ſitꝰ in uertice oſtenditur: celſa etiam templa deſpectāꝫ

bello quidem foꝛtunatiorem fateoꝛ:buſto negeꝫ: Sic hoc ſaxum illo pulchꝛius fateri opoꝛtet nō felicius. Que eniꝫ iſta felicitas non ſentientis ſeu ſaxi ſeu ſaxo abditi? Aliogn ſi ſepulchꝛo felix ſit nemo felicioꝛ Mauſolo. ¶ Met⁹. Jnhumatus ero.

C ¶ Ratio. Jnhumati eſſent Paulus Emili⁹ ⁊ Claudius Marcellus tales viri:niſi hoſtis illos īfeſtiſſimus ſepeliſſet admiratione virtutis:niſi falloꝛ: ⁊ uerecūdia victus:nō pietate ulla:que in illius viri pꝛecoꝛdijs nulla fuerat: Ut ſepulturam ego illā pene inuiſam futuram ipſis arbitrer ſepultis: ⁊ ſi eis optio data eſſet:inhumatos ſe iacere maluiſſe. Jnſepultus quoqꝫ Cyrus iacuit Perſarum rex: neqꝫ id ſibi neqꝫ uter Scythicus infamie fuit: ſed cruenti mores:quibus acerrimam illam expꝛobꝛationeꝫ iniuriamqꝫ pꝛomeruit. Quid vͦo nūc ſingula nuda cadauera colligo: ⁊ uel Romanos pꝛincipes uel externos reges:nō ſoluꝫ ſepulchꝛi ultimo ⁊ optato quidē:ſed inani honore ſpoliatos qn etiā laceratos diſcerptoſqꝫ ⁊ membꝛatiꝫ ſparſos:ut inuidioſum diceres integro cadauere iacuiſſe: cum obuerſentur animis inhumatarum ſtrages gētiū atqꝫ:ut ita dixerim:inſepultus oꝛbis: Nēpe cū ipſo quem dicebam Cyro:ducenta Perſarū milia ⁊ cum Craſſo ſexdecim florentiſſime legiones: ⁊ ad Cānas Romanorum ciuiū ac ſociorū octogintaquinqꝫ ⁊ eo amplius milia: quinquaginta ſex milia Penorū:Hiſpanorum: Ligurum ⁊ Gallorum ad Metaurum amnem ipſo cum duce hoſtium ⁊ ad aquas Sextias: ideſt loco nomen ducenta theutonum haud pꝛocul ab alpibus:utrobiqꝫ duce Mario:cētum quinquaginta : ut quidam ſunt auctores: ⁊ qui minus dicunt ſexaginta nō amplius Cimbꝛorū milia inſepulta iacuerūt. Apō Philippos vͦo regum gentiūqꝫ omnium auxilia ⁊ Jtalici ſanguinis flos vigoꝛqꝫ:ſic placitū ſuperis hoc ſepulchꝛo carentes: campos Emonios feraſqꝫ ⁊ vultures impinguarunt. Quid ad Egates iſulas deleta Carthaginenſiū claſſis? Quid Maſſilienſium ante poꝛtus ſui hoſtia: inqꝫ ipſo fidelis pͣ̄rie ꝓſpectu? Quid (ne ſemper Jtalos labores loqͬr) claſſis Athenienſium ante urbē Syracuſiam demerſa quale habuit ſepulchꝛum? Sileo Salaminam ⁊ Marathonē trecentaqꝫ milia illic fuſa per ſarum: ⁊ ſi alij duplo ampli⁹ dicant. Tranſeo Hebꝛeorum conflictationes: Scytharūqꝫ ⁊ Amaçonidum: Arabumqꝫ ⁊ Parthorum pꝛelia: ⁊ Medorum. Pꝛetereo Alexandri Macedonis in oriēte victorias ſtrageſqꝫ illas inermiuꝫ populorum. Peſtes taceo tales:ſepe ut cadauer charum licet abſtraxiſſe parumper pietas fuerit. Jncurſus quoqꝫ ſerpentū atqꝫ immanium beluarum:quarū impetū Dicearchus docet:ut ait Cicero:quedaꝫ hominū genera eſſe conſumpta. Tempeſtates pꝛeterea ⁊ quotidiana naufragia: Nā qui flammis pereunt non egentes buſti dixeris: Omitto furores domeſticos inteſtinamqꝫ diſcoꝛdiam:de qua dictum eſt: Bellum ciuile ſepulturam vix ducibus pꝛeſtare poteſt:quod de externo uerius etiam eſt bello. Nec ruinas urbium ſequoꝛ: Troie: Hieroſolyme: Carthaginis: Corinthi: Numantie ac Sagunti:aliarumqꝫ multarum: ubi magna pars ciuium muris oppꝛeſſa labentibus ⁊ ſic patrie conſepulta eſt. Mitto deniqꝫ terremotus quibus multi ſepe moꝛtales obruti:pꝛo ſepulchꝛo totum terre matris uterum habuerunt:quod cum olim nuperqꝫ crebꝛū malum fuerit diuerſis in locis nuſqͣ̄ tamen qͣ̄ in Aſia iſignius ubi duodeci urbes vno die hoꝛrificis terre hiatibus hauſte memorantur: hec tam multa dixerim ut ridiculum tibi metum eripiā:qui moꝛte magis damnū metuis ſepulchꝛi atqꝫ illud huic vni coꝛpuſculo deeſſe fers grauiter quod tam multis hominum ⁊ bellatorum: ⁊ quod fuit indignius ſanctorum inſuper milibus defuiſſe compertum eſt. ¶ Me. Defuncto mihi terra negabitur pꝛedurum.

D ¶ Ratio. Non id durum: ſed tu mollis qui nec ſentiens ledi queas. ¶ Metus. Moꝛtuo mihi terra negabitur indignum. ¶ Ratio. Quid ita:illa ne tibi igitur an tu illis debitus? Atq terra tibi foꝛtaſſe negabitͬ:nō tu terre: poterit buſtum tibi caſus aliquis uel iniuria hoſtilis eripere: Tu e terra ueniens in terraꝫ redeas opoꝛtet Jd tibi domini tui ore pꝛedictum falſum eſſe non poteſt. ¶ Me. Nō me gremio tellus teget. ¶ Ratio. At tu illam,teges nudo coꝛpore:qd ad te plus hoc poſt moꝛteꝫ pertinebit qͣ̄ nunc pertinet? Ubi olim vnguiū aut criniū excremēta:ubi febꝛis erutum ſanguinem:ubi deniqꝫ puerilis tunice ſeu faſcie infantilis fragmēta dimiſeris? An oblitus es Theodori Cyrenei apud Tullium elegans rnſuꝫ cui cum Lyſimachus rex moꝛteꝫ crucis:ut auguroꝛ minaretur: Jſtis queſo inqt iſta hoꝛribilia minitare purpuratis tuis: Theodori quideꝫ nihil intereſt humi ne an ſublime putreſcat: Te niſi tellus ſinu excipiat ac ſuperficie ſuſtinebit:hinc te gramina ueſtient:hinc oꝛnabunt flores leti hoſpite: hinc te imbꝛes madefacient:hinc ſol uret : hinc glacies ſtringet:hinc mouebunt aure: ⁊ foꝛtaſſe naturali⁹ fuerit ut compactum ex quatuoꝛ elemētis coꝛpus in totideꝫ reſoluatur. ¶ Me. Jnhumatus linquoꝛ hoꝛridū auditu.

E ¶ Ratio. Jn opinione hoꝛroꝛ nō in re:quandoquidem apud alios hoꝛridū terra tegi:pulchꝛū igne conſumi:quod maioribus ueſtris viſum ſcimus: Apud alios pulchꝛū a feris aut canibus laniari: Jnnumeri de hac re ſunt gentiuꝫ ritus:quos curioſius a Criſpo collectos ſtrinxit Cicero: Tu nuda iacebis humo: Aſt illū ꝑmit lapis hoꝛridus illum putres glebe obruent:illū merſuꝫ uoluent vnde:illū uenti pendulum agitabunt:grādo feriet:lacerabunt coꝛui: demum pꝛecioſiſſime ꝯditos ac uelatos purpura:uermes rodēt: Quidnam vͦo habet amplius qui marmore tegitur atqꝫ auro qͣ̄ qui flens apud poetam ait: Nūc me fluctus habet uerſantqꝫ in littore uenti? Et ſi ille erroris publici morem ſequens inijci ſibi terraꝫ hoꝛret: niſi foꝛte nunc etiam fabulis acquieſcis anilibus:centum annos errare animas inſepultoruꝫ hominum circa tartarei amnis ripā:quas ſana utiqꝫ ac religioſa mens reſpuit. ¶ Me. Buſtū mihi patriuꝫ eripitur. ¶ Ratio. Patrius ceſpes ſi relinquitur bene eſt:habes quod tibi Phocion vir magnus inuideat:quem ciuem de ſe aliter meritū ingrata Athenarum urbs defunctum quoqꝫ ſuis finibus expulit:inaudita crudelitas. ¶ Met⁹. Jnſepultus abijciar. ¶ Rō. Age res tuas: curam hāc relinque viuentibus.

¶ Frācifci Petrarche poete Oratoriſqꝫ Clariſſimi Liber ſecundus in quo de aduerſa foꝛtuna diſputatur: Feliciter explicit.

¶ Franciſci petrarche poete Oratoriſqꝫ clariſſimi:in libꝛum quem Secretū ſuum inſcripſit:quo de contemptu mūdi diſputatur:Colloquium in tertium diem ꝓductū:continentem. Pꝛefatio.

A Tonito mihi quidem: ⁊ ſepiſſi
me cogitāti:qualiter in hanc vi-
tā intraſſem q̄liter ue forē egreſ
a ſurus:Contigit nuper:ut non ſi-
cut egros animos ſolet ſomnus
oppꝛimere:ſed anxium atqꝫ per
uigilem:mulier quedam inenar
rabilis claritatis ⁊ luminis foꝛ
maqꝫ non ſatis ab hoibus intellecta(incertuꝫ qui
bus vijs adijſſe videretur: virginem tamen ⁊ ha-
bitus nūcaibat: ⁊ facies)me ſtupenteꝫ inſuete lu-
cis aſpectu: ⁊ aduerſus radios quos oculoꝝ ſuoꝝ
ſol fundebat:nō audentē oculos attollere:ſic allo-
quitur:Noli trepidare:neu te ſpecies noua ꝑtur-
bet:errores tuos miſerta: de longinquo tempeſti
uum tibi auxiliū latura deſcendi: Satis ſuperqꝫ
ſatis hactenus terram caliginantibus oculis aſpe
xiſti quos ſi uſqꝫ adeo moꝛtalia iſta permulcēt:qd
futuruꝫ ſperas ſi eos ad eterna ſuſtuleris? His er
go auditis:nec dum pauore depoſito: Maronem
illud tremulo vix ore reſpondi:O q̃ te memorem
virgo:nanqꝫ haud tibi vultus Moꝛtalis: nec uox
hominē ſonat. Illa ego ſum:inquit:quā tu in Afri
ca noſtra:curioſa quadā elegātia deſcripſiſti. Cui
non ſegnius:q̃ Amphion ille Dirceus in extremo
B quidem occidētis:ſummoqꝫ Atlantis uertice:ha-
bitationem clariſſimā atqꝫ pulcherrimā: mirabili
artificio ac poeticis:ut pꝛopꝛie dicam:manib⁹ere-
xiſti. Age itaqꝫ iam ſecurus auſculta:ne ue illi⁹pꝛe
ſentem faciem perhoꝛreſcas: quā pꝛideꝫ tibi ſatis
familiariter cognitam arguta circūuolutione teſta
tus es. Uix dum uerba finierat:cū mihi cūcta uer
ſanti:nihil aliud occurrebat:q̃ Ueritatem ipāꝫ fo
re que loqueretur:Illius enim me palatiū Atlan-
tis iugis deſcripſiſſe meminerā:At qua naꝫ ex re-
gione ueniſſet ignorabā:niſi celit⁹ tamē uenire ne-
quiuiſſe certus eram. Itaqꝫ videndi auidus reſpi-
cio: ⁊ ecce lumē ethereum:facies humana nō per
tulit. Rurſus igitur in terraꝫ oculos deijcio. Qđ
illa cognoſcens:bꝛeuis ſpatij interueniente ſilētio
iterum ⁊ iterum in uerba pꝛorūpens minutis in-
terrogatiūculis meqꝫ ut ſecuꝫ multa colloquerer
coegit. Duplex hinc mihi bonuꝫ pꝛoueniſſe cogno
ui:Nam ⁊ aliquantulū doctioꝛ factus ſū:aliquan
toqꝫ ex ipſa conuerſatione ſecurioꝛ. Spectare co-
ram poſſe cepi vultum illum:qui nimio pꝛimuꝫ me
ſplendore perterruerat:quem poſtq̃ ſine trepida
C tione ſuſtinui:duꝫ mira dulcedine captus inhereo
circumſpicienſqꝫ an quiſq̃ ſecū afforet:an pꝛoꝛſuſ
incomitata mee ſolitudinis abdita penetraſſet:vi-
rum iuxta grandeuū:ac multa maieſtate ueneran
dum video:Nō fuit neceſſe nomē percūctari:Re-
ligioſus aſpectus:frons modeſta:graues oculi:ſo
bꝛius inceſſus:habitus ſacer:ſed Romana facun-
dia:glorioſiſſimi patris Auguſtini quoddaꝫ ſatis
apertum indicium pꝛeferebat. Accedebat dulcioꝛ
quidam maioꝛqꝫ q̃ non niſi hominis affectus qui
me ſuſpicari aliud nō ſinebat. Nec tamen ideo ta-
citus manſiſſem:Iā interrogationis uerba dicta-
ueram:Iamqꝫ in extremū oris limen uox egreſſu-
ra pꝛoceſſerat:cum ſubito ex ore ueritatis:dulciſo
num illud mihi nomen auditum eſt. Ad eum ſiqui D
dem conuerſa:ac meditationem ipſius pꝛofundiſ-
ſimam interrumpens:ſic ait: Chare mihi ex mili-
bus Auguſtine:hunc tibi deuotū noſti:nec te latet
q̃ periculoſa ⁊ longa egritudine tentus ſit:qui eo
pꝛopinquioꝛ moꝛti eſt:quo eger ipſe a pꝛopꝛij moꝛ
bi cognitione remotioꝛ. Itaqꝫ nūc vite hui⁹ ſemi-
animis conſulenduꝫ eſt:quod pietatis opus meli⁹
q̃ tu nullus hominū pꝛeſtare poteſt:Nā ⁊ iſte ſem
per tui nominis amantiſſimus fuit. Habet autem
hoc omnis doctrina: ut multo facili⁹ in auditoris
animum ab amato pꝛeceptore trāſfunditur. Et ni
ſi te pꝛeſens foꝛte felicitas miſeriarum tuarum fa
ciat immemorem:multum tu duꝫ coꝛporeo carce
re claudebaris:huic ſimilia pertuliſti. Quod cuꝫ
ita ſit:paſſionum expertarum curatoꝛ optime tam
⁊ ſi rerum omnium iucundiſſima ſit taciturna me
ditatio:ſilentium tamen iſtud ut ſacra ⁊ mihi ſin-
gulariter accepta uoce diſcutias:oro:tēpteſ ſi qua
ope languores tam graues emollire queas. Ad E
hec ille:Tu mihi dux:tu conſultrix: tu mihi conſo
latrix:tu domina:tu magiſtra: quid igitur me loq
iubes te pꝛeſente? Illa autem:Aureꝫ moꝛtalis ho
minis humana uox feriat:hanc iſte feret equani-
mius:ut tamen quicquid ex te audiet:ex me dictū
putet:pꝛeſens adero. Parere inquit ille ⁊ languē
tis amoꝛ cogit ⁊ iubentis auctoritas ſimul me be
nigne intuens paternoqꝫ refouens complexu: in
ſecretiorem loci partem ueritate pꝛeuia parūper
abduxit. Ibi tres pariter conſcendimus:Tum de
mum:illa de ſingulis in ſilentio iudicante: ſubmo
tis ꝓcul arbitris:ultro citroqꝫ ſermo lōgioꝛ oboꝛ-
tus:atqꝫ in diē tertium materia pꝛotrahente ꝓdu
ctus eſt:ubi multa licet aduerſus ſeculi noſtri mo
res:deqꝫ communibus moꝛtalium piaculis dicta
ſint:ut non tam mihi q̃ toto humano generi fieri
conuitiū videretur:ea tm̄ qb⁹ipſe uocatus ſuꝫ:me-
morie altius impꝛeſſi. Hoc igitur tā familiare col- F
loquium:ne foꝛte dilaberetur: dū ſcriptis manda
re inſtituo menſuram libelli huius impleui: Non
quem annumerari alijs operibus meis uelim:aut
vnde gloriam petam maiora quedam mēs agitat
ſed ut dulcedinem quaꝫ ſemel ex collocutione per
cepi:quotiens libuerit ex lectione percipiā. Tuqꝫ
ideo libelle conuentus hominum fugiens: mecuꝫ
manſiſſe contentus eris:nominis pꝛopꝛij nō ime-
moꝛ:Secretū enim meum es ⁊ diceris:mihiqꝫ in
altioribus occupato:ut vnumquodqꝫ in abdito di
ctum meminiſti:in abdito memorabis. Ego enim
ne ut ait Tullius:inquam: ⁊ inquit ſepius interpo
nerētur:atqꝫ ut corā reſ agi uelut a pn̄tib⁹viderent
tur:collocaturiſ egregijs meaſqꝫ ſentētias nō alio
ʋboꝝ ambitu:ſed ſola pꝛopꝛioꝝ noiuꝫ ꝑſcriptione
diſcreui:Hūc nēpe ſcribēdi morē a meo Cicerone
didici:hunc ipſe pꝛius a Platone didicerat. Ac ne
longi⁹ uager:his ille me pꝛimū ʋbis aggreſſuſ eſt.

¶ Frãciſci Petrarche poete Oratoriſqꝫ Clariſſimi: Libꝛi quem Secretum ſuuʒ inſcripſit: de Contẽptu mũdi diſputantis: Colloquium pꝛimi diei: Feliciter incipit.

Auguſtinus.
A Uid ais homũtio? quid ſõ
nias? quid expectas? an nõ
te moꝛtaleʒ eſſe meminiſti?
¶ Fran. Memini equideʒ
q nec vnq̃ꝫ ſine hoꝛrore quo
dam cogitatio illa ſubit ani
mum. ¶ Augu. Utinã me-
miniſſes ut dicis ⁊ tibi cõ-
ſuluiſſes: Etenim ⁊ multũ
mihi negocij remiſiſſes: cũ
ſit pꝛofecto ueriſſimũ ad cõtẽnendas vite huius il
lecebꝛas: componendiqꝫ inter tot mũdi pꝛocellas
animum: nihil efficacius reperiri: q̃ꝫ memoriã pꝛo
pꝛie miſerie ⁊ meditationem moꝛtis aſſiduaʒ mo-
do non leuiter aut ſuperficietenus ſerpat: ſed in oſ
ſibus ipſis ac medullis inſideat. At multũ uereoꝛ
ne hac in re (quod in multis animaduerti) teipſuʒ
decipias. ¶ Fran. Qualiter queſo? Nõ enim cla-
re intelligo que narras. ¶ Aug. Atqui omnibꝰ ex
conditionibus ueſtris o moꝛtales: nullam magis
admiroꝛ: nullã magis exhoꝛreo: q̃ꝫ ꝙ miſerijs ũris
ex induſtria fauetis: ⁊ impẽdẽs periculũ diſſimu
latis agnoſcere: conſiderationẽqꝫ illã ſi ingerat̃ ex
cludatis. ¶ Fran. Quo pacto? ¶ Augu. Putaſne
quẽpiã adeo delirare: ut moꝛbo ancipiti coꝛreptꝰ:
non ſumme cupiat ſanitatẽ? ¶ Fran. Nemine tam
dementẽ arbitroꝛ. ¶ Augu. Quid ergo? Putaſne
quempiam fore tam pigri remiſſiqꝫ animi: ut non
quod tota mente deſiderat: omni ſtudio cõfectet̃?
¶ Fran. Ne iſtud quidem. ¶ Aug. Sed hec duo
inter me teqꝫ conueniunt: tertium quoqꝫ conueni-
at neceſſe eſt. ¶ Frã. Quod eſt tertiũ hoc? ¶ Au.
B Ut ſicut qui ſe miſerũ alta ⁊ fixa meditatione co
gnouerit cupiat eſſe nõ miſer: ⁊ qui id optare cepe
rit ſectetur ſic ut quod ſectatus fuerit poſſit etiam
adipiſci: Enimuero tertiũ huiuſmodi: ſicut nõ niſi
ex ſecundi: ſic ſecũdũ non niſi ex pꝛimi defectu im
pediri poſſe: compertum eſt. Itaqꝫ pꝛimum illud
ceu radix humane ſalutis ſubſiſtat opoꝛtet: Uos
autem inſenſati: tuqꝫ adeo ingenioſus: in pernitiẽ
pꝛopꝛiam e pectoribus ueſtris ſalutiferam hãc ra
dicem: omnibꝰ terrenarũ blanditiarũ laqueis (qđ
mirare me atqꝫ hoꝛrere dicebam) extirpare niti-
mini. Iure igitur illius auulſione: ⁊ reliquorum
euerſione plectimini. ¶ Franciſcus. Hec quidem
ut auguroꝛ: longioꝛ eſt querela: egenſqꝫ uerboruʒ
plurium: Ea ergo ſi libet in tempus aliud dilata:
dum certioꝛ ad ſequentia pꝛoficiſcoꝛ: aliquãtiſper
in pꝛecedentibus immoremur. ¶ Auguſtinꝰ. Tar
ditati tue mos gerendus eſt: Ubicunqꝫ igitur vi
ſum fuerit pedem fige. ¶ Fran. Conſequentiã iſtã
non video. ¶ Aug. Quid caliginis interuenit? qđ
ue nunc dubietatis oboꝛitur? ¶ Fran. Quoniã in
numerabilia ſunt que ardenter optamus ſtudioſe
qꝫ petimus: ad que tñ nullus laboꝛ: nulla nos dili
gentia aut pꝛouexit aut pꝛouehet. ¶ Augu. In re
bus ceteris id uerum eſſe non inficioꝛ: at in eo qđ
nunc agitur cõtra eſt. ¶ Franciſcus. Quã ob cau-
ſam? ¶ Aug. Quia qui miſeriam ſuaʒ cupit exue
re: modo id uere pleneqꝫ cupiat: nequit a tali deſi
derio fruſtrari. ¶ Frã. Pape: quid ego audio: pau C
ci admodũ ſunt qui non multa ſibi deeſſe ꝓuideãt
quod q̃ꝫ uerum ſit: quiſquis ad ſeipſum conuerſus
fuerit intelligit. Atqui in eo ſeſe miſeros fateantur
conſequẽs ſiquidem eſt ut bonorum cumulatiſſi
mus aceruus felices facit: ⁊ qcqđ inde deceſſerit
pꝛo ea parte neceſſe eſt efficiat infelices. Hanc mi
ſerie ſarcinam omnes quidem deponere uoluiſſe:
rariſſimi autem potuiſſe: notiſſimum eſt. Q̃ꝫ multi
eniʒ ſunt quos uel coꝛpoꝛis aduerſa ualitudo uel
charorũ moꝛs: uel carcer: uel exilium: uel pauꝑtas
perpetuis pꝛemit angoribus? Aliaqꝫ huiuſmodi
generis que ſicut enumerare lõgum eſt: ſic tolera-
re difficile atqꝫ miſerrimum: que q̃ꝫuis ſint patien
tibus permoleſta tamẽ ut vides abieciſſe nõ licet.
Dubitari igitur meo iudicio non poteſt: quin mul
ti quidem inuiti nolenteſqꝫ ſint miſeri. ¶ Augu.
Longius retro reuocandus es: ⁊ quod uſu euenit
uagis tardioribuſqꝫ inuentiũculis ſepius a ꝑ̃mis
elementis dicendorum ſeries retexenda eſt. Pꝛo-
uectioris te quideʒ ingenij arbitrabar nec putabã
adhuc tam puerilibus admonitionibus indigere:
⁊ pꝛofecto ſi illas philoſophorum ueras ſaluber-
rimaſqꝫ ſententias: quas mecum ſepe relegiſti: me
moꝛie commendaſſes: ſi ⁊ cum bona uenia loq̃ ſi-
nas: tibi non alijs laboraſſes: ⁊ lectionem tot uolu
minum: ad vite tue regulam: non ad uentoſuʒ vul
gi plauſum ⁊ inanem iactantiam traduxiſſes tam
inſulſa ⁊ tam rudia iſta non diceres. ¶ Franciſcꝰ.
Quid pares ignoro: Jam nunc tamen frontẽ meã D
ruboꝛ inuaſit: experioꝛqꝫ quod pedagogis obiur
gantibus pueri ſolent. Ut enim illi anteq̃ꝫ admiſſi
criminis nomẽ audiant multa ſe deliquiſſe memo
rantes pꝛima caſtigatoris uoce ꝯfunduntur: Sic
ego ignorantie ⁊ errorum mihi conſcius multorũ
⁊ ſi nondum intelligo quoꝛſum tua pergit oratio:
quia tamẽ nihil mihi non obijci poſſe pꝛeſentio: an
te finem ſermonis erubui. Fare autẽ apertius que
ſo: quid hoc eſt quod in me ſatis moꝛdaciter argui
ſti? ¶ Augu. Multa poſt hoc: nunc vnũ illum illo
rũ indignoꝛ: ꝙ fieri quenq̃ꝫ uel eſſe miſerũ ſuſpica
ris inuitum. ¶ Frã. Erubeſcere deſij: qđ eniʒ hoc
uero uerius excogitari poteſt? aut quis tam igna
rus rerum humanarũ tanqꝫ ab omni moꝛtaliũ cõ
mertio ſegregatus eſt: qui nõ intelligat egeſtatem
dolores: ignominiã: deniqꝫ moꝛbos ac moꝛtẽ alia
qꝫ huius generis que putantur eſſe miſerrima: iui
tis accidere plerunqꝫ: uolentibus autem nunq̃ꝫ?
Ex quo uerum ſit miſeriã pꝛopꝛiã ⁊ nouiſſe ⁊ odiſ
ſe facillimũ: depuliſſe non: ita ꝙ pꝛima noſtri duo
arbitrij: tertium hoc ſit in poteſtate foꝛtune. ¶ Au
gu. Erroris ueniam uerecundia merebatur: impu
dentie autẽ iraſcoꝛ grauius q̃ꝫ errori: Quomodo
eniʒ omnes ille tibi philoſophice ſanctiſſimeqꝫ uo
ces exciderunt: neminem his que pauloãte nomi
nabas: miſerum fieri poſſe? Nam ſi ſola virtus ani
muʒ felicitat (quod ⁊ a Marco Tullio ⁊ a multis
ſepe ualidiſſimis rationibus demonſtratum eſt)
conſequentiſſimum eſt: ut nihil quoqꝫ niſi virtutis
oppoſituʒ a felicitate dimoueat: quod quale ſit: ni
ſi pꝛoꝛſus obtoꝛpuiſti: me licet tacente recoꝛdaris.
¶ Fran. Recoꝛdoꝛ equidem: ad Stoicorum pꝛe E
cepta me reuocas populorum opinionibus aduer

ſa: ⁊ ueritati propinquiora ꝗ̃ uſui. ¶ Aug. O te
omnium infelicem: ſi ad ueritatis inquiſitionē per
vulgi deliramenta contēdiſ: aut cecis ducibus ad
lucem te peruenturum eſſe cōfidis: Calcatū publi
ce callem fugias oportet: ⁊ altiora ſuſpirans: pau
ciſſimorū ſignatū ueſtigijs iter arripias: ut poeti-
cum illud audire merearis: Macte noua virtute
puer: ſic itur ad aſtra. ¶ Fran. Utinam id mihi cō
tigere poſſet anteꝗ̃ moriar: Sed perge queſo: ne
qꝫ enim prorſus depuduit: ⁊ Stoicorum ſenten-
tias publicis erroribus preferendas eſſe non du-
bito: quid autem hic perſuadere uelis expecto?
¶ Auguſtinus. Et hoc inter nos conuenit: niſi vi-
tio miſerum non eſſe nec fieri: Iā quid uerbis opꝰ
eſt? ¶ Franciſcus. Quia multos mihi vidiſſe vi-
deor: inter quos ⁊ meipſum: nihil moleſtius feren
tes: ꝗ̃ ꝙ vitiorum iugū nō liceret excutere: ꝗ̃uis
ad id per omnem vitam ſummis viribus niteren-
tur: ꝗ̃obrem ſtante licet Stoicorum ſententia: to-
lerari poteſt: multos inuitos ac dolētes optāteſqꝫ
contrarium eſſe miſerrimos. ¶ Augu. Aliquantu
lum euagati ſumus: ſed iam ſenſim ad primordia
noſtra reuertimur: niſi forte vnde deceſſeramꝰ obli
tus es. ¶ Franciſcꝰ. Obliuiſci ceperā: ſed incipio
recordari. ¶ Auguſtinus. Id agere tecum iſtitue
ram ut oſtenderem ad euadendū huius vite mor-
talitatis anguſtias: attollendoqꝫ ſe altius: Primū
ueluti gradum obtinere meditationem mortis hu
maneqꝫ miſerie: Secundum vō deſiderium ue-
hemens ſtudiumqꝫ ſurgēdi: quibus exactis: ad id
quo noſtra ſuſpirat intentio: aſcenſum facilē polli
cebar: Niſi tibi forte nunc etiam contrarium vide
F retur. ¶ Franciſcus. Contrarium equidem vide-
ri: dicere non auſim: ea nanqꝫ de te ab adoleſcētia
mea mecū creuit opinio: ut ſi quid aliter viſum fue
rit ꝗ̃ tibi: aberraſſe me nouerim. ¶ Auguſtinus.
Ceſſent oro blanditie: at quoniam: non taꝫ iudicio
ꝗ̃ reuerentia aſſenſum dictis meis prebuiſſe te vi
deo: loquendi tibi quicquid ex arbitrio tuo fuerit:
libertas datur. ¶ Fran. Trepidus quideꝫ adhuc
ſed licentia tua uti uelim: atqꝫ ut de reliquis homi
nibus ſileam: teſtis eſt mihi hic qui cunctis actibꝰ
meis ſemper interfuit: teſtis tu quoqꝫ quotiēs ad
conditionis mee miſeriam mortēqꝫ repſerim: quā
tiſqꝫ cū lachrymis ſordeſ meaſ diluē viſus ſū: ue℞
id qꝺ ſine lachrymis narrare nō poſſum: ut vides
hactenus fruſtra fuit. Hoc igitur vnum eſt qꝺ me
ſuper ambigenda propoſitionis tue ueritate ſolli-
citat: qua conaris aſtruere: neminem niſi ſponte ſu
am in miſeriam corruiſſe: neminem miſerum eē ni-
ſi qui uelit: cuius rei contrariuꝫ in me triſtis expe
rior. ¶ Auguſtinus. Uetꝰ eſt hec ⁊ nunꝗ̃ finē ha-
bitura querimonia: atqꝫ licet idem ne quicꝗ̃ ſepe
temptauerim: adhuc inculcare non deſinam: Nec
fieri miſerū nec eſſe qui nolit: Sed eſt: ut dicere ce
peram: inanis hominum peruerſa quedam ⁊ peſti
lens libido ſeipſos fallendi: quo nihil poteſt eē fu
neſtius in vita. Si enim familiariū dolos iure per
timeſcitis: propterea ꝙ ⁊ fallentium auctoritas re
medium preripuerit cautele: ⁊ aures ueſtras aſſi
due uox eorum blanda circumſonat: quoruꝫ utrū-
qꝫ in alijs ceſſare videatur: quantomagis propriaſ
fraudes formidare deberetis: ubi ⁊ amor ⁊ aucto
ritas ⁊ familiaritas ingens eſt: ꝙ ſe quiſquis plus
eſtimet ꝗ̃ ualet: plus diligat ꝗ̃ oportet: nunꝗ̃ ꝓ-
pterea deceptus a deceptore ſeparetur? ¶ Fran.
Sepe his uerbis hodie uſus es: At ego meipſum
nunꝗ̃: ꝙ meminerim: fefelli: utinā nō me alij fefel
liſſent. ¶ Auguſtinus. Nunc te maxime fallis cū
nunꝗ̃ teipſum fefelliſſe gloriaris: nec tam tenuis
tue indolis ſpes eſt mihi: quia ſi animum acriter
attenderis: per teipſum videas: neminem in miſe-
riam: niſi ſponte corruere: Super hoc enim altera
tio noſtra fundata eſt. Dic enim oro te (ſed cogita
priuſꝗ̃ reſpondeas: atqꝫ ad id animum indue: nō
contentionis ſed ueritatis auidum) dic mihi: queꝫ
hominū putas peccaſſe coactum? cuꝫ uelint ſapiē
tes peccatum eſſe uoluntariam actionē: uſqꝫadeo
ut ſi uoluntas deſit: deſinat eſſe peccatuꝫ: ſine pec
cato autem nemo fit miſer: quod mihi iam ſuperiꝰ
conceſſiſti. ¶ Franciſcus. Uideo me nuper paula
tim de propoſito excidere: ⁊ fateri cogor ꝙ initiū G
miſerie mee ex ꝓprio proceſſit arbitrio: hec in me
ſentio: in alijſqꝫ conijcio: modo tu mihi quoqꝫ ue℞
fatearis. ¶ Auguſtinꝰ. Quid me fateri poſtulas?
¶ Fran. Ut ſicut uerum eſt: neminem niſi ſponte
corruere: ſic illud etiam uerum ſit: innumerabiles
ſponte prolapſos: non ſua tamen ſponte iacere: qꝺ
de meipſo fidenter affirmem: Idqꝫ datuꝫ mihi ar-
bitror in penam: ut quia ſtare duꝫ poſſem nolui: aſ-
ſurgere nequeam dum uelim. ¶ Aug. Qꝫꝗ̃ haud
prorſus delirantis opinio iſta ſit: poſtꝗ̃ te tamen
in primo erraſſe cognoſcis: idem in ſecundo fatea-
ris oportebit. ¶ Fran. Cadere igitur ⁊ iacere vnū
atqꝫ idem eſſe diffinis? ¶ Auguſtinus. Immo vō
diuerſa noluiſſe tamen ⁊ uelle: ⁊ ſi in tempore dif
ferunt: in re tamen ipſa: inqꝫ animo nolentis vnuꝫ
ſunt. ¶ Fran. Sentio quibus me nexibus iuoluiſ
nec tamē fortior luctator eſt qui arte ſibi victoriaꝫ
queſiuit ſed ꝓfecto uerſutior. ¶ Auguſtinus. Co-
raꝫ ueritate loquimur: cui ſimplicitas omnis ami
ca ē calliditas inimica: qꝺ ut clare videas cū quā
talibet deinceps ſimplicitate procedamꝰ. ¶ Fran
ciſcus. Nihil poſſem audire iucundius: dic ergo
quomodo de meipſo mentio fuerat: qua naꝫ ratio
ne mihi monſtraueris hoc ꝙ miſer ſuꝫ: id eniꝫ me
eſſe non inficior: nunc etiam mee uoluntatis exiſte
re ut ſurgam: cum ego contra ſentiam: nil me per
peti moleſtius: nil magis aduerſum proprie uolū-
tati: ſed ultra nō ualeo. ¶ Auguſtinus. Modo cō
uenta ſeruentur: oſtendam alijſ tibi uerbis utēdū
fore. ¶ Franciſcus. Que nam conuēta memoras
quibus ue admones utendum uerbis? ¶ Augu.
Conuenta ſunt ut fallaciarum laqueis reiectis: cir H
ca ueritatis ſtudium: pura cum ſimplicitate uerſe
mur: uerba vō quibus te uti uelim hec ſunt: ut ubi
te non poſſe dixiſti: ultra te nolle fatearis. ¶ Fran
ciſcus. Nunꝗ̃ erit finis: nunꝗ̃ enim hoc fatebor:
ſcio quidem ⁊ tu teſtis es mihi quotiens uolui nō
potui: quot lachrymas fudi nec profuerūt? ¶ Au-
guſtinus. Lachrymarū tibi teſtis ſum multarum
uoluntatis vō minime. ¶ Franciſcus. Per ſupe-
rum fidem (hominem ſcire niminem puto) quid
ego paſſus ſim: ꝗ̃tumqꝫ uoluerim ſi licuiſſet aſſur
gere. ¶ Auguſtinus. Sile: prius celū telluſqꝫ mi-
ſcebitur: prius aſtra ꝯcident a neruo: ⁊ amica nūc
inuicem elemēta pugnabunt: ꝗ̃ hec que inter nos
diiudicat Ueritas falli queat. ¶ Fran. Quid ais
igitur? ¶ Auguſtinus. Lachrymas tibi ſepe con
ſcientiam extorſiſſe: ſed propoſitum non mutaſſe.

¶ Franciſcus. Quotiens dixi: me ulterius nequi
uiſſe. ¶ Auguſtinꝰ. Quotienſqꝫ reſpōdi: immo ue
rius noluiſſe: nec tamen admiroꝛ te in his nūc am
bagibus obuolutum: in quibus oliꝫ ego ipſe iacta
tus: dum nouam vite viaꝫ carpere meditarer: Ca
pillum vulſi: frontē percuſſi: digitoſqꝫ contoꝛſi: de
niqꝫ comploſis genua manibus amplexuſ: amariſ
ſimis ſuſpirijs celū auraſqꝫ compleui: largiſqꝫ ge
mitibus ſolum omne madefeci: ⁊ tamen hec inter
idem ille qui fueram: manſi: donec alta tandeꝫ me
ditatio omnem miſeriam meam ante oculos ꝯgeſ
ſit. Itaqꝫ poſtq̄ꝫ plene uolui: ilico ⁊ potui: miraqꝫ
⁊ feliciſſima celeritate transfoꝛmatus ſum in alte
rum Auguſtinum: cuius hiſtorie ſerieꝫ: ni falloꝛ ex
I confeſſionibus meis noſti. ¶ Fran. Noui equidē
illiuſqꝫ ficus ſalutifere: cuius hoc ſub vmbꝛa cōti
git miraculum: immemoꝛ eſſe non poſſum. ¶ Au
guſtinus. Recte quidem: nec eniꝫ myrtus ulla: nec
hedera: deniqꝫ nec dilecta: ut aiunt: phebo leurea:
q̄ꝫuis ad hanc poetarum choꝛus omnis afficitur:
tuqꝫ ante alios qui ſolus etatis tue contextam eiꝰ
frondibus coronaꝫ geſtare meruiſti: gratioꝛ debet
eſſe animo tuo: tandem aliquando in poꝛtum ex tā
multis tempeſtatibus reuertenti: q̄ꝫ ficus illius re
coꝛdatio: per quam tibi coꝛrectio ⁊ uenie ſpes cer
ta pꝛetenditur. ¶ Franciſcus. Nihil aduerſoꝛ: ſed
inceptum perage. ¶ Auguſtinus. Hoc inceperam
ad hoc pꝛoſequoꝛ: contigiſſe tibi hactenus: quod
multis: quibus dici poteſt uerſus Uirgilij: Menſ
immota manet: lachꝛyme uoluuntur inanes. Uerꝫ
ego ⁊ ſi multa congerere poterā: vnico tamen eoqꝫ
domeſtico exemplo contentus fui. ¶ Franciſcus.
Conſulte: neqꝫ enim aut pluribus res egebat: aut
aliud quodlibet in pectus hoc pꝛofundius deſcen
diſſet: eo pꝛeſertim quia (licet pꝛo maximis iterual
lis) quanta inter naufragium ⁊ poꝛtus tuta tenen
te: tanta interq̄ꝫ felicem ⁊ miſerum eſſe ſolēt diſcri
mina: aliquale tamē inter pꝛocellas meas: fluctua
tionis tue ueſtigiū recognoſco. Ex quo fit ut quo
tiens confeſſionum tuarum libꝛos lego: iter duos
contrarios affectus: ſpem videlicet ⁊ metum (licet
non ſine lachꝛymis interdum) legere me arbitroꝛ:
non alienaꝫ ſed pꝛopꝛie mee peregrinationis hiſto
riā. Deinceps autem: quoniam omne ſtudium cō
tentionis abieci: ut libuerit perge: ſequi enim: non
obſtare diſpoſui. ¶ Auguſtinus. Haud hoc poſtu
lo. Sicut enim ut doctiſſimus quidam ait: Nimiū
altercando ueritas amittitur: ſic ad ueruꝫ multos
ſepe perducit modeſta contētio. Neqꝫ igitur (quo
modo pigri ⁊ toꝛpentis ingenij mos eſt) paſſiꝫ om
nibus acquieuiſſe conuenit: nec rurſus aperte ue
ritati ſtudioſius obluctari: quod clarum litigioſe
K mentis indiciuꝫ eſt. ¶ Franciſcus. Intelligo ⁊ lau
do ⁊ conſilio utar: perge modo. ¶ Auguſtinꝰ. Re
cognoſcis ne igitur ueram illam fuiſſe ſententiam
graduumqꝫ pꝛogreſſum: ut miſeriarum ſuarū per
fecta cognitio: perfectum deſiderium pariat aſſur
gendi: ſi deſiderium potentie obſequatur. ¶ Fran
ciſcus. Iam animum induxi: nihil tibi non credere
¶ Auguſtinus. Sentio aliquid etiam nunc reſta
re quod uelis: licet: fare age quicqd id eſt. ¶ Frā.
Nil aliud niſi ꝙ ipe mecū obſtupeo uoluiſſe hacte
nꝰ: qd vnū ſemꝑ noluiſſe crediderā. ¶ Au. Adhuc
heſitas atqꝫ ut his iaꝫ tandē ſermonibus finis ſit:
fateoꝛ ⁊ ipſe te uoluiſſe nonnunq̄ꝫ. ¶ Fran. Quid
ergo dixiſti? ¶ Auguſtinus. An non ſuccurrit illd
Ouidij: Uelle parū incipias ut re potiaris opoꝛ
tet. ¶ Franciſcus. Intelligo: ſed ⁊ deſideraſſe pu
tabam. ¶ Auguſtinus. Fallebaris. ¶ Franciſcꝰ.
Credo. ¶ Auguſtinus. Ut certus credas conſciē
tiam ipſe tuam conſule. Illa optima virtutis inter
pꝛes. Illa infallibilis ⁊ uerax eſt: operum cogita
tionumqꝫ penſatrix. Illa tibi dicet: nunq̄ꝫ te ad ſa
luteꝫ: qua decuit: aſpiraſſe: ſed tepidius remiſſiuſ
qꝫ q̄ꝫ periculorum tantorum conſideratio require
bat. ¶ Franciſcus. Cepi quam iubes conſcientiaꝫ
excutere. ¶ Auguſtinꝰ. Quid illic iuenis? ¶ Frā
ciſcꝰ. Uera eſſe que dicis. ¶ Auguſtinus. Pꝛofe
cimus aliquantulum ſi incipis expergiſci: iam me
lius tibi erit: ſi q̄ꝫ male oliꝫ erat agnoueris. ¶ Frā
ciſcus. Si hoc uel noſſe ſatis eſt: non tantum bene
ſed optime mihi pꝛopediem eſſe poſſe confido: ni
hil enim vnq̄ꝫ clarius itellexi q̄ꝫ nunq̄ꝫ me ſatis ar
denter optaſſe libertatem ⁊ miſeriarum finem: nū
quid autem poſt hoc optaſſe ſufficiat? ¶ Auguſti
nus. Quid enim? ¶ Franciſcus. Ut nihil ampliꝰ
agam. ¶ Auguſtinus. Impoſſibilem pꝛoponis cō
ditionem: ut qui quod cupit ardenter cupiat ⁊ ob
doꝛmiat. ¶ Franciſcus. Quid igitur ipſum opta
re pꝛofuit? ¶ Auguſtinus. Nēpe per medias dif
ficultates iter pandet: ad hoc ipſum per ſe virtutis
deſiderium: pars eſt magna virtutis. ¶ Frāciſcꝰ.
Magne mihi ſpei materiam pꝛebuiſti. ¶ Auguſti
nus. Idcirco te alloquoꝛ ut ⁊ ſperare doceam ⁊ ti
mere. ¶ Franciſcꝰ. Timere quo naꝫ modo? ¶ Au
guſtinus. Immo vo qualiter ſperare? ¶ Franci L
ſcus. Quia cum hactenuſ non mediocre ſtudium
geſſerim ne peſſimus forem: tu mihi viam aperis
qua optimus fiam. ¶ Auguſtinus. At q̄ꝫ id iter la
borioſum ſit: foꝛtaſſe non cogitas. ¶ Franciſcus.
Quid noui terroris ingeminas? ¶ Auguſtinus.
Quia hoc ipſum optare: uerbum vnum eſt: ſecun
dum quod innumerabilibus conſiſtit ex rebus.
¶ Franciſcus. Terrificas. ¶ Auguſtinus. Atqui
ut ea ſileam ex quibus deſiderium iſtud conſtat:
q̄ꝫ multa ſunt ex quorum euerſione cōficit. ¶ Frā
ciſcus. Quid dicere uelis non intelligo. ¶ Augu
ſtinus. Nulli poteſt deſideriū hoc abſolute cōtin
gere: niſi qui alijs omnibus deſiderijs fineꝫ fecit.
Iam intelligis q̄ꝫ multa ⁊ uaria ſunt que optantur
in vita: que pꝛius tibi vilipendenda ſunt: ut ſic ad
concupiſcentiam ſumme felicitatis aſcendas: quā
pꝛofecto minus amat: qui ſecum aliquid amat qd
non pꝛopter ipſum amat. ¶ Franciſcus. Agnoſco
ſententiā. ¶ Auguſtinus. Quotuſ ergo fuerit qui
omnes cupiditates extinxerit: quas ne dicaꝫ extin
guere: ſed uel enumerare longū ſit: qui animo ſuo
frenum rationis admouerit: qui dicere audeat: ni
hil mihi iam cōmune cum coꝛpoꝛe: que videntur
iucunda cuncta ſoꝛdeſcunt: ad feliciora ſuſpiro?
¶ Franciſcus. Rariſſimū genus hominuꝫ: ⁊ nūc
difficultatem quam cōminabaris intelligo. ¶ Au
guſtinus. His nempe ceſſantibus: deſiderium il
lud plenum expeditumqꝫ erit: Neceſſe eſt enim ut
q̄ꝫtum animus ad celum pꝛopꝛia nobilitate ſubue
hitur: tantum mole coꝛporea ⁊ terrenis pꝛegraue
tur illecebꝛis. Ita dū aſcēdere: ⁊ in imis permane
re cupitis: neutrum impletis: in alterna diſtracti.
¶ Franciſcus. Quid igit̄ cenſes eſſe faciendum: ut
integer animus diſcuſſis terre compedibus: tollat̄

M ad ſuperna? ¶ Auguſtinus. Ad hunc terminū pꝛo
fecto meditatio illa pꝛoducit: quam pꝛimo loco no
minaueram: cum moꝛtalitatiſ noſtre recoꝛdatione
continua. ¶ Franciſcus. Niſi ⁊ hic falloꝛ: nullus
hominuꝫ crebꝛiuſ in hac reuoluitur curas. ¶ Au.
Noua lis laboꝛqꝫ aliꝰ. ¶ Frā. Quid? Ergo ne ēt
hic mētioꝛ? ¶ Au. Urbaniꝰ loq̄ueliꝫ. ¶ Frā. Hāc
tamē ſententiam. ¶ Augu. Certe non aliā. ¶ Frā
ciſcꝰ. Ergo ego de moꝛte non cogito? ¶ Auguſti
nuſ. Perraro quidem idqꝫ tam ſegniter: ut in cala
mitatis tue fundum cogitatio ipſa non penetret.
¶ Franciſcus. Contra credideram. ¶ Auguſtinꝰ.
Non quidem credideras: ſed quid credere debue
ras attende. ¶ Franciſcꝰ. Nunq̄ꝫ poſt hoc me cre
diturum ſcito: ſi ⁊ hoc falſo crediſſe monſtraue
ris. ¶ Auguſtinꝰ. Monſtrabo perfacile: modo bo
na fide uerum confiteri in animuꝫ inducas utar in
hac re teſte etiam non longinquo. ¶ Franciſcus.
Quo nam queſo? ¶ Auguſtinus. Conſciētia tua.
N ¶ Franciſcus. Illa contrarium dicit. ¶ Auguſti
nus. Ubi confuſa pꝛeit interrogatio: certū reſpō
dentis teſtimonium eſſe vix poteſt. ¶ Franciſcus.
Quid ad rem? ¶ Auguſtinus. Multum ſane qđ
ut clare peruideas aduerte: Nemo tam demens
eſt (niſi ſit idem pꝛoꝛſus inſanus) cui non interduꝫ
conditio pꝛopꝛie fragilitatis occurrat: qui non ſi in
terrogetur: reſpondeat ſe eſſe moꝛtalem: ⁊ caducū
habitare coꝛpuſculum. Id enim ⁊ membꝛorum do
loꝛ ⁊ febꝛium temptamenta teſtantur: a quibꝰ pꝛoꝛ
ſus immunem vitam degere: que nam dei vnq̄ꝫ in
dulgentia pꝛeſtabit? Adde ꝙ ⁊ ex funeribus ami
corum: que aſſidue pꝛeter oculos ueſtros eunt: ſpe
ctantium animis terroꝛ incutitur: quia dum eque
uum quiſqꝫ comitatur ad ſepulchꝛum: neceſſe eſt
ipſe etiam ad alieni caſus pꝛecipitium cōtremiſcat
⁊ de ſe incipiat eſſe ſollicitus: Sicut ubi flagran
tia vicinorum tecta conſpexeris: de tuis ſecurꝰ eſſe
non potes: quoniā ut ait ⁊ Flaccꝰ: Ad te poſt pau
lum uentura pericula cernis. Eo autem uehemen
tius mouebitur qui iuniorem: qui ualidiorem: foꝛ
moſioremqꝫ videat repentina moꝛte ſubtractum:
ſeſe ante circumſpiciet ⁊ dicet: Securius hic habi
tare videbatur ⁊ tamen eiectus eſt: Nec etas pꝛo
fuit: nec foꝛma: nec roboꝛ mihi ſecuritatem qs ſpo
pondit deus ue: magus ue: moꝛtalis ſuꝫ pꝛofecto.
Q ſi hoc idem imperatoribus regibuſqꝫ terrarū:
ſi egregijs foꝛmidatiſqꝫ perſonis euenerit: multo
etiam acrius concutientur aſtantes: quoniam qui
alios ſternere ſolitum norant ſubito inde aut pau
carum foꝛtaſſis horarum anxietate pꝛoſtrantur.
Unde enim niſi ex hoc fonte pꝛocedūt: illa que in
moꝛtibus ſummorum hominum ſtupentes faciūt
populi: qualia multa (ut te tātiſper ad hiſtorias re
uocem) in funere Iulij Ceſariſ meminiſti? Hoc eſt
illud commune ſpectaculum: quod moꝛtaliuꝫ ocu
los ⁊ coꝛda perſtringit: fatiqꝫ ſui memoriam inge
rit aliena cernentibus: Accedit beluarum furoꝛ at
qꝫ hominum rabieſqꝫ bellorum: Accedunt ⁊ ma
gnarum edium ruine: quas bene quidam ait: tute
lam hominum fuiſſe: nunc eſſe periculuꝫ: Accedūt
ſiniſtro ſydere motus aerei ⁊ celi peſtilentis affla
tus: ⁊ tot terre mariſqꝫ diſcrimina: quibus vndiqꝫ
circumſepti: non poteſtis oculos auertere ubi nō
eis occurrat pꝛopꝛie moꝛtalitatis effigies. ¶ Frā
O ciſcus. Indulge queſo: amplius expectare nō poſ
ſum: nihil enim ad confirmandum rationem meā
dici reoꝛ efficacius q̄ꝫ tu multa dixiſti: egoipſe iter
audienduꝫ mirabar: quid tua uellet oratio aut ibi
deſineret? ¶ Au. Nondū quippe deſierat: tu eam
pꝛecidiſti. Hec enim cōcluſio reſtabat: q̄ꝫq̄ꝫ multa
uolitantia circunſtent: nil tamen ad interiora pene
trare durius: longa conſuetudine pectoribus miſe
rorum uetuſtoqꝫ uelut calle ſalutiferis admonitio
nibus reſiſtente: paucos inuenies ſatis pꝛofunde
cogitātes: ſibi eſſe neceſſario moriendum. ¶ Fran
ciſcus. Paucis ergo diffinitio nota eſt: que tamen
omnibus in ſcholis tam crebꝛo repetitur: ut nedū
auditorum aures fatigaſſe: ſed ipſas edificiorum
columnas iam pꝛideꝫ minuiſſe debuerit. Iſta qui
dem dialecticorum garrulitas nullum finem habi
tura ⁊ diffinitionum huiuſcemodi compēdijs ſca
tet: ⁊ immoꝛtalium litigiorum materia: Plerunqꝫ
autem quid ipſum uerum ſit quod loquuntur igno
rant. Itaqꝫ ſi quem ex eo grege de diffinitione nō
tantum hominis ſed rei alterius interroges para
ta reſponſio eſt. Si ultra pꝛogrediare ſilentiū fiet
aut ſi aſſiduitas diſſerendi: uerborum copiam au
daciamqꝫ pepererit: mores tamen loquentis oſtē
dent: ueram ſibi rei diffinite notitiam non adeſſe:
contra hoc tam faſtidioſe negligens tamqꝫ ſuper
uacuo curioſum genus hominum iuuat inuehi.
Quid ſemper fruſtra laboratis: ha miſeri: ⁊ inani
bus tendiculis exercetis ingenium? Quid obliti
rerū: inter uerba ſeneſcitis: atqꝫ inter pueriles in
eptias albicātibꝰ comis ⁊ rugoſa fronte uerſami
ni? Uobis utinam ſolis ueſtra noceret inſania ⁊ nō
nobiliſſima ſepe adoleſcentuꝫ ingenia coꝛrupiſſet.
¶ Auguſtinus. Contra id fateoꝛ ſtudiorum mon
ſtrum: nihil ſatis moꝛdaciter dici poteſt: tu tamen
interea dicendi ſtudio euectus quod de diffinitio
ne hominis inceperas omiſiſti. ¶ Franciſcꝰ. Abū
de dictum rebar: ſed agam expꝛeſſius: hominē qui
dem eſſe animal: immo v̓o animalium pꝛincipem
cunctorum: nemo tam durus paſtoꝛ inuenitur ut
neſciat: nemo rurſum puer ſi interroget̄: aut ratio
nale animal aut moꝛtale negauerit. Itaqꝫ omnibꝰ
diffinitio nota eſt. ¶ Auguſtinus. Immo v̓o per
paucis. ¶ Franciſcus. Quid ergo? Si queꝫ vide P
ris adeo ratione pollentem: ut ſecundum eam vitā
ſuam inſtituerit: ut ſibi ſoli ſubiecerit appetituſ: ut
illius freno motꝰ animi coherceat: ut intelligat ſeſe
per illam tantum a bꝛutorum animantiuꝫ feritate
diſtingui: nec niſi quatenus ratione degit: nomen
hoc ipſum hominis mereri. ¶ Auguſtinus. Adeo
pꝛimo moꝛtalitatis ſue conſcium: ut eam quotidie
ante oculos habeat: per eam ſeipſum temperet: ⁊
hec peritura deſpiciens ad illam vitaꝫ ſuſpiret ubi
ratione ſuperauctus deſinet eſſe moꝛtalis: hanc tā
dem ueram de diffinitione hominis atqꝫ utilē ſen
tentiam habere dicito: Huius ultimi: quoniaꝫ de
eo nobis ſermo erat: dicebam paucos cognitioneꝫ
aut meditationem idoneaꝫ ſoꝛtitos. ¶ Franciſcꝰ.
Ego me hactenus ex paucis rebar. ¶ Auguſtinꝰ.
Et ego quidem non ambigo tibi taꝫ multa per om
nem vitā experientia magr̄a: tā multa ex libꝛoꝝ le
ctione repetēti: crebꝛas cogitatiōes moꝛtis occur
rere: ſꝫ que nec ſatis alte deſcēdāt nec ſatis tenaci
ter hereāt. ¶ Frā. Quid uocas alte deſcēdē? ⁊ ſi
met itelligē mihi videar: cupio ex te clariꝰ audire.
¶ Au. Dicaꝫ: q̄ꝫuis iaꝫ vulgo ꝑſuaſuꝫ ſit: atqꝫ ēt e Q

medio grege philoſophorum clariſſimi teſtes ac-
ceſſerunt:mortem inter tremenda principium poſ
ſidere:uſqꝫadeo:ut iam:pridem nomen ipſuꝫ mor
tis auditu tetrum atqꝫ aſperum videatur. Ne ta-
men uel ſimilia hec ſummis auribus excepta : uel
rei ipſius recordatio compendioſa ſufficiat : im-
mo rari diutius oportet atqꝫ acerrima meditatio-
ne ſingula morientium membra percurrere: ⁊ ex-
tremis quidem iam algentibus media terreri : ⁊
in ſummo opportuno ſudore defluere:ilia pulſari:
vitalem ſpiritum mortis vicinitate lenteſcere : ad
hec defoſſos natanteſqꝫ oculos:obtuitum lachry-
moſum:contractam frontem liuentemqꝫ:labenteſ
genas:lucidos dentes:rugenteſqꝫ atqꝫ acutos na
res:ſpumantia labia:torpentem ſquamoſamqꝫ lin
guam:aridum palatum:fatigatum caput:anheluꝫ
pectus : raucum murmur ⁊ meſta ſuſpiria:odoreꝫ
totius corporis moleſtum:precipueqꝫ alienati vul
tus horrorē:que omnia facilius ac uelut in prom-
ptu ⁊ ad manum collocata ſuccurrent:Si cui fa-
miliariter obſeruari ceperit memorādum aliquod
conſpecte mortis exemplum : Tenacior enim eſſe
ſolet viſorum q̄ꝫ auditorum recordatio. Quaꝫ ob
cauſam non ſine alto conſilio:in quibuſdaꝫ religio
nibus atqꝫ ſanctiſſimis:uſqꝫ etiam ad hanc etateꝫ
que bonis moribꝰ inimica eſt:illa conſuetudo per
durat:ꝙ ad cernenda corpora defunctorum:dum
lauantur preparanturqꝫ ſepulture:eiuſdem rigidi
propoſiti profeſſores interſint:ut ſcilicet triſte mi-
ſerandumqꝫ ſpectaculum oculis ſubiectum: ⁊ me-
moriam ſemper admoneat: ⁊ animos ſuperſtituꝫ
ab omni ſpe mundi fugatis exterreat:Hoc eſt igi-
tur quod ſatis alte deſcendere dicebam:nondum
forte conſuetudinis cauſa mortem nominatis dū
nil morte certius:nil hora mortis incertiꝰ : cetera
qꝫ huius generis uſu quotidiani ſermonis itera-
tiſ:preteruolant enim illa:non inſident. ¶ Franci-
ſcus. Aſſentior eo facilius:quia multa que mecuꝫ
tacitus agere ſoleo : nunc te loquente recognoſco.
Signum tamen aliquod memorie mee ſi videtur
imprime:quo admonitus poſt hoc de me ipſe mi-
hi nō mentiar:nec erroribus meis interblandiar.
Id enim eſt:ut video:ꝙ mentes hominum calle
virtutis auertit:dum methaꝫ apprehendiſſe rate:
ulterius non aſpirant. ¶ Auguſtinus. Libens hec
R audio ex te:neqꝫ enim ocioſi ⁊ a caſu pendentis:
ſed multa circumſpicientis animi uerba ſunt. Si-
gnum igitur quo nunq̄ꝫ fallaris accipe:Si quoti-
ens de morte cogitabis:loco non moueberis:ſci-
to te uelut de rebus ceteris inutiliter cogitaſſe. At
ſi in ip̄o cogitatu obrigueris:contremueris:expal
lueris:tibiqꝫ iam huic laborare viſus fueris me-
dias inter mortis anguſtias:ſi cum hoc ⁊ illud oc
currat:animam illiciet:ut ex his membriſ exierit:
ſiſtendam in eterno iudicio totius vite preterite:
actuūqꝫ ⁊ uerborum rationem exactiſſimam ſum
mam eſſe reddendam:nullam deniqꝫ in forma cor
poris aut in mundi gloria:nullam ingenio eloquē
tiam:nullam in opibus aut potentia ſpem haben-
dam:nec corrumpi poſſe:nec falli iudicem:nec pla
cari mortem ipſam:laboruꝫ non finem eſſe ſed trā
ſitum:Hec inter mille ſuppliciorum : mille tortoꝝ
genera ⁊ ſtridor ⁊ gemitus auerni ⁊ ſulphurei am
nes ⁊ tenebre ⁊ ultrices furie:poſtremo aduerſa
ſimul orci pallentis immanitas:que ue his omni-
bus preponderant malis:infelix ſine fine perpetu
as:terminandeqꝫ calamitatis deſperatio ⁊ in eter
num manſura:nō iam amplius miſerātis ira dei.
Si hec omnia ſimul ante oculos uenerint:non ut
ficta ſed ut uera:non ut poſſibilia ſed ut neceſſaria
ineuitabiliterqꝫ uentura ⁊ pene iam preſentia: In
qꝫ his curis non preteriēs nec deſperans:ſed ſpei
plenus ꝙ dei dextera potens promptaqꝫ ſit ex tā
tis malis eruere : tu modo te curabilem prebeas
ſurgendiqꝫ auidus: ⁊ propoſiti tenax:aſſiduꝰ uer-
ſaberis : non fruſtra te meditatum eſſe confide.
¶ Franciſcus. Grauiter me fateor tantis ante ocu S
los coaceruatꝭ miſerijs terruiſti. Sed ſic mihi de-
us uenie largus ſit:ut ego per dies ſinglos in has
cogitationes immergar:precipueqꝫ noctibus cuꝫ
diurnis curis relaxatus animus ſe in ipſum recol-
ligit:cum corpus hoc in morem morientium:com
pono:ipſam quoqꝫ mortis horam: ⁊ quicquid cir
ca eam mens horrenduꝫ repperit:intentiſſime mi-
hi ipſe confingo:uſqꝫadeo ut in agone moriendi
poſitus:mihi videar interdum tartara: ⁊ que nar
ras:omnia mala conſpicere:eaqꝫ tam grauiter vi-
ſione cōturbor:ut exterritus tremenſqꝫ conſurgā:
⁊ ſepe uſqꝫ ad horrorem aſtantium : hec in uerba
prorumpam:Heu quid ago? quid patior? cui me
exitio fortuna reſeruat miſerie? Jeſu per opeꝫ:eri
pe me inuicte his malis:Da dextram miſero ⁊ te
cum me tolle per vndas : Sedibus ut ſaltem pla-
cidis in morte quieſcam. Multa preter hec alia:
phrenetici in morem quocunqꝫ uagum animum
pauentemqꝫ tulit impetus:mecum loquor:multa
quoqꝫ cum amicis:quibus illachrymans ipſe nō-
nunq̄ꝫ ceteros in lachrymas coegi:lꝫ utiqꝫ poſt la
chrymas reuertemur ad ſolita. Que cum ita ſint:
quid ergo me retinet? quid latentis obſtaculi eſt:
ut nunc uſqꝫ nil iſta mihi cogitatio preter moleſti
as terroreſqꝫ pepererit : ego autem idem ſim ad-
huc qui fueram prius : ꝙqꝫ hi ſunt quibus forte
nunq̄ꝫ tale aliquod contigit in vita:eoqꝫ miſerior:
quo illi (quiſquis ſit futurus exitus) preſentibus
ſaltem uoluptatibus delectantur : mihi vͦo ⁊ fi-
nis incertus ſit: ⁊ nulla uoluptas:niſi talibus ama
ritudinibus reſperſa proueniat. ¶ Auguſtinus.
Noli precor:ubi gaudendum eſt dolere:peccator T
enim quo maiorem uoluptatē ⁊ titillationem per
cipit ex ſceleribus ſuis:eo miſerior calamitoſior-
qꝫ iudicandus eſt. ¶ Franciſcus. Forte ideo:quia
nunq̄ꝫ ad virtutis ſemitam reflectitur:quem nuſ-
q̄ꝫ interrupta uoluptas ſui raptat immemorem.
Qui vͦo inter carnis illecebras ⁊ blandimēta for
tune:durum aliquid experitur : totiens conditio-
nis ſue meminit:quotiens illū delectatio preceps
⁊ inconſulta deſtituit. Qꝫ ſi vnus eſſet amborum
finis:non intelligo:cur non felicior dici poſſit qui
nunc gaudet doliturus in poſterum:q̄ꝫ qui nec ſen
tit in preſens gaudium nec expectat : niſi te forte
moueat:ꝙ in fine riſus ſit luctus acerbior. ¶ Au-
guſtinus. Illud magis : quoniam freno rationis
abiecto (quod quidem prorſus in illa ſuprema uo-
luptate deſerit) grauior caſus eſt:q̄ꝫ eodem uel te
nuiter retento ex pari precipitio corruentis. Ante
omnia tamen illud a te prius dictum attendo : ꝙ
de alterius ſperandum:de alterius conuerſatione
deſperandū eſt. ¶ Frā. Iſtud quidem ſic eſſe con-
ſidero:ſed tu interim:nūquid non prime queſtio-

nis oblitus es? ¶ Aug. Cuius? ¶ Frã. Quid eſt
quod me retinet? Hic enim queſiueram: cur mihi
vni cogitatio mortis intenſa nõ profuit quã miris
U modis fructuoſam dicis? ¶ Augu. Primuꝫ quip
pe: quia de longinquo forſitan illa conſideras: que
tamen propter breuiſſime vite curſum: tum ꝓpter
incertos ⁊ uarios caſus: longinqua eſſe non poſ-
ſunt. Omnes eniꝫ ferme in hoc fallimur: ut ait Ci
cero: ꝙ mortem proſpicimus: quem textum corre-
ctores quidam: at uerius corruptores: immutare
uoluerunt: negationeꝫ uerbo preponentes: ⁊ mor
tem non proſpicimus: dicenduꝫ eſſe firmãtes. Ce
terum qui mortẽ omnino non aſpiciat: ſani capitis
nullus inuenitur: re autem uera proſpicere procul
aſpicere eſt: quod vnũ ſuper cogitanda morte mul
tos illuſit: dũ illã viuẽdi methã ſibi quiſqꝫ propo
ſuit: ad quam ſi peruenire poſſit per naturaꝫ: tamẽ
pauciſſimi peruenerunt. Fere enim nullus mori-
tur cui non conueniat poeticum illud: Caniciemqꝫ
ſibi ⁊ longos promiſerat annos. Hoc nocere tibi
potuit: Nam ⁊ etas ⁊ complexionis vigor ⁊ vite
modeſtioris obſeruantia: hanc tibi ſpem fortaſſe
prebuerunt. ¶ Franciſcus. Noli queſo de me ta-
lia ſuſpicari: auertat deus hãc inſaniam: me ne hu
ic confidere monſtro: quod apud Uirgiliuꝫ famo
ſiſſimus ille magiſter maris ait: Et ego in mari ma
gno ſeuoqꝫ ac turbido iactatus: tremulam cymbã
fatiſcentemqꝫ ⁊ rimoſam: uentis obluctantibus:
per tumidos flatus ago: hanc diu durare non poſ
ſe: certe ſcio: Nullam ſpem ſalutis ſupereſſe mihi
video: niſi miſerator omnipotens prebeat: ut gu-
bernaculum ſumma vi flectens anteq̃ꝫ peream: lit
tus apprehendam qui in pelago vixerim: moritu
rus in portu. Huic opinioni debear: ꝙ opum ma-
gneqꝫ potentie deſiderio: quo multos non modo
coetaneos meos: ſed longeuos homines: ⁊ com-
munem viuendi modum ſupergreſſos exeſtuare
vidimus: nunq̃ꝫ arſiſſe me recolo. Quis enim fu-
ror eſt: omnem etatem in laboribus ⁊ in pauperta
te traducere: ut inter tot curis coaceruandas diui
tias ſtatim moriar? Sic itaqꝫ de his formidoloſiſ
rebus cogito non ut longe diſtantibus ſed mox af
futuris iamiamqꝫ preſentibus. Necdum de me-
moria mea exceſſit uerſiculus quidam: quem ad-
huc admodum iuuenis: inter multa que ad amicũ
ſcripſi: hec in fine ſubiungens: Loquimur dum ta
lia: forſan Innumeriſ ꝓperata viiſ: in limine mors
eſt. Quid ſi tunc dicere potui: quid modo dicam
⁊ experimento rerum ⁊ etate prouectior? Quic-
quid video: quicquid audio: quicquid ſentio: quic
quid cogito ad hoc vnum refero: ꝙ ſi in hac cogi-
tatione nõ fallor: ad hec queſtio illa ſupereſt: quid
X ergo me retinet? ¶ Auguſtin⁹. Humiles deo gra-
tias age qui te tam ſalubribus habenis frenare: ſti
muliſqꝫ tam pungentib⁹ ſollicitare dignatur. Uix
eniꝫ poſſibile fuit: ut queꝫ cogitatio mortis habet
tam quotidiana tam preſens: hũc mors eterna cõ
tingat. Sed quoniaꝫ deeſſe aliquid tibi ſentis: nec
immerito: quid illud ſit aperire temptabo: ut eo (ſi
deus fauerit) amoto: in cogitationes tuas tot⁹ aſ-
ſurgens: quo adhuc premeris uetuſtum ſeruitutiſ
iugum poſſis excutere. ¶ Franciſcus. Utinaꝫ id
tibi contingat efficere: ⁊ ego tanti muneris capax
inueniar. ¶ Auguſtinus. Inuenire ſi uoles: neqꝫ
enim res impoſſibilis eſt: Sed in actibus huma-
nis duo uerſantur: quorum ſi deeſt alterum: prepe
dire conſtat effectuꝫ: uoluntas igitur preſto ſit: ea
qꝫ tam uehemens ut merito deſiderij uocabulum
ſortiatur. ¶ Franciſcus. Ita fiet. ¶ Auguſtinus.
Scis quid cogitationi tui officiat? ¶ Franciſcus
Hoc eſt quod peto: hoc eſt quod tãto tempore de-
ſidero. ¶ Auguſtinus. Audi ergo: animam quidẽ
tuam ſic celitus bene inſtitutam eſſe: non negaue-
rim: ſic ex contagione corporis huius: ubi circum
ſepta eſt multum a primeua nobilitate ſua degene
raſſe non dubiteſ. Nec degeneraſſe dumtaxat: ſed
longo iam tractu temporis obtorpuiſſe: factam ue
lut proprie originis ac ſuperni conditoris imme-
moreꝫ. Nempe paſſiones ex corporea commixtio
ne ſubortas: obliuionemqꝫ nature nobilioris diui
nitus videtur attigiſſe Uirgilius ubi ait: Igneus
eſt illis vigor ⁊ celeſtis origo Seminibus quan-
tum non noxia corpora tardant: Terreniqꝫ hebe-
tant artus moribundaqꝫ membra. Hinc metuũt
cupiuntqꝫ dolent gaudenqꝫ: nec auras Reſpiciũt
clauſe tenebris ⁊ carcere ceco. Diſcernis ne in uer
bis poeticis quadriceps illud monſtrũ nature ho
minũ tam aduerſum? ¶ Franciſcus. Diſcerno cla
riſſime quadripartitam animi paſſionem: que pri-
mum quidem ex preſentis futuriqꝫ temporis re-
ſpectu in duas ſcinditur partes: rurſus quelibet in
duas alias: ex boni maliqꝫ opinione ſubdiſtingui-
tur. Ita quatuor uelut flatibus aduerſis: huma-
narum mentium tranquillitas perit. ¶ Auguſti-
nus. Rite diſcernis atqꝫ uerificatum eſt in nobis Y
illud Apoſtolicuꝫ: Corpus quod corrumpitur ag
grauat animam: ⁊ deprimit terrena inhabitatio
ſenſum multa cogitantem. Conglobantur ſiquidẽ
ſpecies innumere ⁊ imagines rerum viſibiliũ: que
corporeis introgreſſe ſenſibus: poſtq̃ꝫ ſingulari-
ter admiſſe ſunt: cateruatim in anime penetrabili-
bus denſantur: eamqꝫ nec ad ingenitam: nec tam
multorum difformium capacem pregrauant atqꝫ
confundunt. Hinc peſtis illa phantaſmatum ue-
ſtros diſcerpens laceranſqꝫ cogitatus: meditatio
nibus clarificis quibus ad vnum ſolum ſummum
qꝫ limen aſcenditur iter obſtruens uarietate mor-
tifera. ¶ Franciſcus. Huius quidem peſtis ſepe
al's cum in libro de uera religione (cui nihil cõſtat
eſſe repugnãtius) preclariſſime meminiſti: In quẽ
librum nuper incidi: a philoſophorum ⁊ poetarũ
lectione digrediens: Itaqꝫ cupidiſſime perlegi:
haud aliter q̃ꝫ qui videndi ſtudio peregrinatur
a pr̃ia: ubi ignotum famoſe cuiuſpiã urbis limẽ in
gredit: noua captus dulcedine locoruꝫ: paſſimqꝫ
ſubſiſtẽs: obuia queqꝫ circũſpicit. ¶ Augu. Atqui
(licet aliter ſonãtibus v̉bis: ſicut catholice v̉itatis
preceptorem decuit) repies libri illius magna ex
parte philoſophicã p̃cipueqꝫ Platonicam ac So
craticam fuiſſe doctrinã. Et ne q̇d tibi ſubtraham:
ſcito me ut opus illṓ icipere: vnũ maxime. Cicero
nis tui v̉bum induxiſſe: Affuit deus incepto: ut ex
paucis ſeminibus meſſis optima ꝯſurgeret: Sed
ad ꝓpoſitum reuertamur. ¶ Frã. Ut libet pr̃ opti
me: Ante tñ vnum oro: ne mihi abſcondas uerbũ
id quod tam preclaro operi: ut ais: prebuit materi Z
am. ¶ Auguſtinus. Cicero ſiquidem in quodam
loco: iam tunc errores temporum peroſus ſic ait:
Nihil animo videre poterant: ad oculoſ omnia re
ferebãt: Magni autem eſt ingenij reuocare men-

tem a ſenſibus ⁊ cogitationē a conſuetudine:hec
ille.Ego autem hoc uelut fundamentum nactus:
deſuper illud quot tibi placuiſſe dicis opus extru
xi.¶ Fran.Teneo locū:In Tuſculano eſt:Te au
tem hic Ciceronis dicto ⁊ illic ⁊ alibi in operibus
tuis delectari ſolitum animaduerti:Nec immeri
to:eſt enim ex eorum genere quibus cum ueritate
permixtus lepos ac maieſtas ineſt:Tu vero tandez
iam ut videtur ad propoſitum redi.¶ Augu.Hec
tibi peſtis nocuit:hec te niſi prouideris:perditum
ire feſtinat. Siquidem phantaſmatibus ſuis ob
rutus multiſqꝫ ⁊ uarijs ac ſecum ſine pace pugnā
tibus curis animus fragilis oppreſſus:cui p̄mum
occurrat ꝗ̄ nutriat:ꝗ̄ perimat:ꝗ̄ repellat exami
nare non poteſt:vigorqꝫ eius omnis ac tēpus:par
ca quod tribuit manus ad tam multa non ſufficit.
Quod igitur euenire ſolet in anguſto multa ſeren
tibus:ut impediant ſe ſata concurſu:Idem tibi cō
tingit:ut in animo nimis occupato:nihil utile radi
ces agant nihilqꝫ fructiferū coaleſcat:Tuqꝫ inops
conſilij: modo huc:modo illuc mira fluctuatione
uoluaris: nuſq̄ integer: nuſq̄ totus.Hinc eſt ut
quotiens ad hanc cogitationez mortis aliaſqꝫ per
quas iri poſſet ad vitam:generoſus:ſi ſinatur:ani
mus acceſſit:inqꝫ altum naturali deſcendit acumi
ne ſtare ibi non ualens: turba curarum uariarum
pellente reſileat:Ex quo fit:ut tam ſalutare propo
ſitum nimia mobilitate fatiſcat:oriturqꝫ illa inte
ſtina diſcordia de qua multa iam diximus: illaqꝫ
anime ſibi iraſcentis anxietas:dum horret ſordes
ſuas ip̄a nec diluit:vias tortuoſas agnoſcit nec de
ſerit:impendenſqꝫ periculuz metuit nec declinat.
¶ Fran.Heu mihi miſero: nunc profunde manū
in vulnus adegiſti.Illic dolor meus habitat:iſtic
mortem metuo.¶ Augu.Bene habes:torpor ab
ſceſſit.Sed quoniam iam ſatis hodiernum collo
quium abſqꝫ intermiſſione protulimus:Reliquis
ſi placet in diem proximum dilatis:nunc aliquan
tiſper in ſilētio reſpiremus.¶ Fran.Peropportu
na quidem languori meo quies ⁊ ſilentium.

¶ Franciſci Petrarche poete Oratoriſqꝫ Clariſſimi:Libri quem ſecretum ſuuz inſcripſit:de contemptu mundi diſputātis:Colloquiuz Secundi diei:Incipit.

¶ Auguſtinus.

A ſ Atis ne feriati ſumus?
¶ Frā.Ut libet quidē.
¶ Aug. Quid tibi nūc
animi eſt:quantum ue fi
ducie?Prefuit enim nō
leue ſalutis indiciū ſpes
lāguētij. ¶ Frā. Quid
de me ſperem non ha
beo:ſpes mea deus eſt.
¶ Aug.Sapienter nūc
ad rem redeo: multa te
obſident:multa circumſtrepūt:Tuqꝫ ipſe quot ad
huc aut ꝗ̄ ualidis hoſtibus circūſideris ignoras.
Quod igitur euenire ſolet condenſam procul aciē
cernenti:ut contemptus paucitatis hoſtiuz fallat:
quo vero propius acceſſerit:quoqꝫ diſtrictius ſubie
cte oculis cohortes affluxerint:preſtringente ocu
los fulgore:metus creſcat: ⁊ minus debito timuiſ
ſe peniteat.Idem tibi euenturū reor:ubi ante ocu
los tuos hinc atqꝫ illinc prementia teqꝫ circumſal
lantia mala coniecero: pudebit te minus doluiſſe
minus ue metuiſſe ꝗ̄ decuit:partiuſqꝫ miraberis
animum tam multis obſeſſum:per medios hoſti
um cuneos erumpere nequiuiſſe.Uidebis profe
cto:Cogitatio illa ſalubris ad quam te nitor attol
lere:quot aduerſantibus cogitationibus victa ſit.
¶ Fran.Perhorreſco grauiter:quoniam ſi pericu
lum meum magnum ſemper agnoui:tuqꝫ illud tā
tum ſuper eſtimationez meam eſſe ais:ut reſpectu
ei⁹ quod timere debui nihil pene timuerim:qd iam
ſpei reliquum eſt?¶ Augu.Ultimum malorum om
nium deſperatio eſt:ad quam nemo vnq̄ niſi ante
tempus acceſſit:Ideoqꝫ hoc in p̄mis ſcias uelim:
nihil eſſe deſperandum.¶ Frā.Sciebam:ſed me B
moriam terror abſtulerat. ¶ Augu.Nunc ad me
oculos animumqꝫ conuerte: ⁊ ut familiariſſimi ti
bi uatis uerbo utar:Aſpice qui coeant populi que
menia clauſis Ferrum acuant portis:in te excidi
umqꝫ tuorum.Uide quos tibi mundus laqueos
tendit:quot inanes ſpecies circumuolant:quot ſu
peruacue premunt cure.Primum quidem ut inde
initium faciam:vnde ab initio creaturaruz omniū
illi nobiliſſimi ſpiritus corruerunt: tibiqꝫ ne poſt
illos corruas:ſummopere prouidendum eſt. Quam
multa ſunt que animum tuum funeſtis alis extol
lunt: ⁊ ſub inſite nobilitatis obtentu:totiēs ex par
te fragilitatis immemorem fatigant:occupant:cir
cumuoluunt:aliud cogitare non ſinunt:ſuperbien
tem fidentemqꝫ ſuis viribus ⁊ uſqꝫ ad creatoris
odium: placentem ſibi:ꝗ̄ ꝗ̄ grandia equalia tibi
fingis eſſe:non in ſuperbiam tamen:ſed in humili
tatem inducere debuiſſent memorantez:nullis tu
is meritis illa tibi ſingularia cōtigiſſe. Quid eniz
ne dicam eterno:ſed temporali domino obſequen
tiores fecerit ſubiectorum animos: ꝗ̄ in illo ſpe
ctata liberalitas:nullis ſuorum meritis excitata?
Student enim benefactis ſubſequi:quaz preueni
re debuerant. Nunc vero facillime licebit ꝗ̄ puſilla
ſunt quibus ſuperbis intelligere. Fidis ingenio:
⁊ librorum lectione multorum gloriaris eloquio:
⁊ forma morituri corporis delectaris.Enimuero
ſentis igeniū in ꝗ̄ multis te ſepe deſtituat.Quot
ſunt artium ſpēs in quibus viliſſimorum acumē ho
minum equare non poteris?Minus dixi:anima
lia ignobilia ⁊ puſilla reperies:quorū opera nul
lo ſtudio queas imitari.I nunc ⁊ ingenio gloria
re.Lectio autē iſta quid profuit?Ex multis enim
que legiſti:ꝗ̄tum eſt quod inheſerit animo? quod
radices egerit:quod fructum proferat tempeſti
uum?Excute pectus tuum acriter:inuenies cun
cta que noſti:ſi ad ignorata referantur:eam ꝓpor
tionē obtinē:quā collatus oceano riuulus eſtiuis
ſiccādus ardoribus.Quam ꝗ̄ uel multa noſſe qd rele
uat? Si cum celi terreqꝫ ambitum:ſi cum maris
ſpatium ⁊ aſtrorum curſus herbarumqꝫ virtu
tes ac lapidum ⁊ nature ſecreta didiceritis:uobis
eſtis incogniti:ſi cum rectam virtutis ardue ſemi
tam ſcripturis ducibus agnoueritis:obliquo calle
tranſuerſos agit furor:ſi cum omnis eui claroruz
hominū geſta memineritis:quid uos quotidie agi

tis:non curatis?De eloquio quid dicam:niſi ꝙ tu
ipſe fateberis: ſepe te quidem eius fiducia fuiſſe
deluſum?Quid autẽ attinet:audientes foꝛſan ap-
pꝛobaſſe que diceres: ſi te iudice damnabantur?
Qꝛuis enim audientium plauſus non ſpernendus
eloquentie fructus eſſe videatur: ſi tamen ipſius
oratoris plauſus interioꝛ deſit: quantulum uolu-
ptatis pꝛeſtare poteſt ſtrepitꝰ ille vulgaris?Quo-
modo autem alios loquendo mulcebis:niſi te pꝛi-
mum ipſe permulſeris?Idcirco ſane nõnunq̃ ſpe
rata eloquẽtie gloria fruſtratus es:ut facili cogno
ſceres argumento:q̃ uentoſa ineptia ſuperbires.
Quid enim queſo puerilius:immo vͦo quid inſani
us:q̃ in tanta rerum omnium incuria tantaqꝫ ſe-
gnitie uerborum ſtudio tempus impendere:⁊ lip-
pis oculis nunq̃ ſua pꝛobꝛa cernentem:tantaꝫ uo
luptatem ex ſermone percipere: quarundam aui-
cularum philomenarum in morem:quas aiunt uſ
qꝫ in pernitiem pꝛopꝛij cantus dulcedine delecta-
ri?Et hoc quidem tibi ſepe contingit in rebus quo
tidianis ⁊ vulgaribus:quo magis erubeſceres:q̈s
tu inferiores arbitrabaris eloquio:eas te uerbis
equare nequiuiſſe.Qꝛ multa ſunt autem in rerum
natura:quibꝰ nominãdis pꝛopꝛie uoces deſũt?Qꝛ
multa p̃terea que quanq̃ ſuis uocabulis diſcernã
tur:tamen ad eorum dignitatem uerbis amplectẽ
dam:ante ullam experientiam ſentis eloquentiam
non peruenire moꝛtaliuꝫ?Quotiens ergo te que
rentem audiui:quotiens tacitum indignantemqꝫ
ꝯſperi:ꝙ que clariſſima cognituqꝫ facillima eẽnt:
animo cogitanti:ea nec lingua nec calamus ſuffici
enter expꝛimeret? Que eſt igitur iſta eloquentia
tam anguſta:tam fragilis:que nec cuncta comple-
ctitur:⁊ que ſi fuerit complexa non ſtringit?Gꝛe-
ci uobis:uos viciſſim grecis uerborum penuriam
ſoletis obijcere.Seneca quideꝫ illos uerbis ditio
res eſtimat: At Marcus Tullius in pꝛimoꝛdio
operis quod de bonorum ⁊ malorum finibus edi
dit:Ego inquit mirari non queo:vnde hoc ſit tam
inſolens domeſticarum rerum faſtidium: non eſt
omnino hic dicendi locus:ſed ita ſentio ⁊ ſepe diſ
ſerui:latinam linguam non modo inopem:ut vul-
go putarent:ſed locupletioreꝫ etiam eſſe q̃ grecã.
Et idem cum ſepe alias:tum in Tuſculano ſuo:diſ
putãs exclamauit:O uerboꝝ inops quibus abũ-
dare te ſemper putas grecia.Dixit hec vir ille fidẽ
tiſſime:ut qui ſe latine eloquentie pꝛincipeꝫ ſciret:
audiretqꝫ de huius rei gloria iam tunc belluꝫ gre-
cie mouere:iuxta id quod ab eodem Seneca:gre-
ci ſermonis minatorie in declamationibus ſcriptũ
eſt: Quicquid inquit habet Romana facundia:
quod inſolenti grecie aut opponat aut pꝛeferat:cir
ca Ciceronem effloruit magna laus: ſed ſine ulla
dubitatiõe ueriſſima.Eſt ergo ut vides de eloquẽ
tie pꝛincipatu:non tm̃ inter uos ⁊ grecos:ſed iter
noſtrorum etiam doctiſſimos magna contentio:
Inqꝫ his caſtris eſt qui illis faueat:ſicut in illis foꝛ
ſitan qui nobis:quod de Plutarcho illuſtri philo
ſopho quidam referunt.Deniqꝫ Seneca noſter ⁊
ſi Ciceroni deferat ut dixi:coactus maieſtate tam
pꝛedulcis eloquij: In reliquis tamen grecie pal-
mam defert:Ciceroni contrarium videtur.Si vͦo
meum his de rebus iudicium expectas: utrunqꝫ
ueridicum pꝛonuncio:⁊ qui Gꝛeciam ⁊ qui Itali
am uerborum dixit inopem.Qꝛ ſi de his duabus
tam famoſis regionibus recte dicit:quid poſſunt
ſperare alie?Qꝛtuꝫ tibi pꝛeterea in hac re fidendũ
viribus tuis ſit:ubi toti ꝓuincie:cuius perexigua
poꝛtiuncula es: hanc ſermonis vides eſſe penuri-
am:tecum ipſe conſidera:pudebit tantum tempo-
ris conſumpſiſſe in eam rem: quam ⁊ aſſequi im-
poſſibile:⁊ aſſecutum eſſe uaniſſimum ſit. Ut vͦo
iam hinc ad alia pertractanda tranſgrediar: Coꝛ-
poris huius bonis extolleris? nec que te circum-
ſtent deinde pericula cernis?Quid auteꝫ tuo tibi
placet in coꝛpore?robur ne an ualitudo ꝓſperioꝛ?
At nihil imbecillius: fatigatio ex leuibus cauſis
obrepens:⁊ inſultus moꝛborum varij:⁊ uermicu
lorum moꝛſus ſeu leuiſſimus afflatus:atqꝫ huius
generis multa confirmant. An foꝛme foꝛſan fulgo
re deciperis:⁊ pꝛopꝛij vultus coloreꝫ ſeu liniamẽ
ta conſpiciẽs:habes cui inhies:quod mireris: qͦd
mulceat:quod delectet? Necqꝫ te Narciſſi terruit
fabula:nec quid eſſes introꝛſus vilis conſideratio
coꝛporee feditatis admonuit:exterioris cutis cõ-
tẽtus aſpectu:oculoſqꝫ mentis ultra nõ poꝛrigis.
Atqui huius quoqꝫ caducum fore pꝛecipitemqꝫ
floſculum: ⁊ ſi alia que innumerabilia ſunt argu-
menta ceſſarent:ipſe tibi etatis inquietus curſus:
per ſingulos aliquid decerpens dies:luce clarius
oſtendere debuiſſet:Et ſi foꝛte:quod dicere nõ au
debis:aduerſus etatem ⁊ moꝛbos:ceteraqꝫ foꝛmã
coꝛporis alterantia:tibiipſe videreris indomitus:
at illius ſaltem cuncta ſubruentis extremi non de
cuit obliuiſci: fixumqꝫ alta ſub mente geri debuit
illud Satyricũ:Moꝛs ſola fatetur q̃tula ſint ho-
minum coꝛpuſcula:Hec ni falloꝛ ſunt que te ſuper-
bis flatibus elatum:humilitatem conditionis tue
conſiderare pꝛohibent moꝛtiſqꝫ reminiſci.Sunt ⁊
alia que iam hinc exequi fert animꝰ. ¶ Frã.Sub
ſiſte paululum queſo:ne tanta mole rerum obru-
tus:nequeam reſponſurus ſurgere. ¶ Augu. Dic
age:ſubſiſtã libens.¶ Fran. In admirationeꝫ me
non modicam coegiſti: multa mihi obijciens que
nunq̃ in animum meum deſcendiſſe ſum conſcius
Me ne confiſum ais ingenio?At pꝛofecto nullum
ingenioli mei ſignum eſt:niſi hoc vnum:nullaꝫ me
in eo poſuiſſe fiduciam:ego ne libꝛorum ex electio
ne ſuperbioꝛ fiam:que mihi ſicut ſcientie modicuꝫ
inuexit:ſic curarum materiam multarum. An lin-
gue gloriam ſectatus dicoꝛ:qui ut tu ipſe memora
ſti:nihil magis indigner:q̃ conceptibus illam me
is non poſſe ſufficere:niſi temptandi ꝓpoſituꝫ tibi
ſit:ſcis me paruitatis mee mihi conſcium ſemper
fuiſſe:⁊ ſi quid foꝛte mihi viſus ſum:potuit hoc in
terduꝫ aliene ruditatis conſideratione cõtingere.
Eo enim(quod ſepe dicere ſoleo)peruentũ eſt:ut
iuxta vulgatum Ciceronis dictũ potius aliorum
imbecillitate q̃ noſtra virtute ualeamꝰ.Quid aũt
⁊ ſi abunde cõtigiſſent iſta que narras?Quid mi
hi tam magnificum contuliſſent:ut hinc ſuperbien
dum foret?Non ſum tam meiipſius imemoꝛ:ne-
qꝫ tam leuis:ut his meam aurem agitandã p̃beã.
Quãtulũ enim uel ingeniũ uel ſcientia uel eloquẽ
tia pꝛofuerit:nullũ lacerantibus aiuꝫ moꝛbis affe
rens remediũ?quã rem in epiſtola quadam me di
ligentius queſtum fuiſſe commemini. Iam qͦd de
coꝛporeis bonis quaſi ſerio dixiſti:pene in riſuꝫ ex
citauit:Me ne in hoc moꝛtali ⁊ caduco coꝛpuſcu-
lo ſpeꝫ poſuiſſe:quotidianas eiꝰ ruinas ſentientẽ?

Deus meliora. Fuit hec puero fateoꝛ cura pecten-
di capitis: vultus oꝛnandi: uerum hoc cum pꝛimis
annis ſimul euanuit: reqꝫ ipſa nunc experioꝛ illud
Domitiani pꝛincipis: qui in epiſtola ad amicam
de ſeipſo ſcribens querenſqꝫ coꝛporee pulchꝛitudi
D nis pꝛerapidam fugam: Scias inquit nil gratius
decore: nil bꝛeuius. ¶ Augu. Copioſe poſſem ad-
uerſus iſta diſſerere: malo tamen tibi conſcientia
tua ꝙ̃ ſermo meus incutiat pudorem: non agam
pertinaciter neqꝫ toꝛmentis uerbum extoꝛquebo:
quod generoſi ſolent ultores: ſimplici negociatio-
ne contentus pꝛecaboꝛ ut poſſe ac omni ſtudio de-
clines: quod hactenus te non admiſiſſe cõtendis.
Si quando autꝫ vultus tui ſpecies temptare ani
mum foꝛte ceperit: occurrat qualia mox eadem fu
tura ſint membꝛa que nunc placent: ꝙ̃ feda: ꝙ̃ tri-
ſtia: ꝙ̃ tibiipſi ſi reuidere poſſes hoꝛrenda: tecum
qꝫ hoc inter philoſophicũ illud frequenter ingemi
na: Ad maiora ſum genitus ꝙ̃ ut ſim mancipium
coꝛporis mei. Pꝛofecto enꝫ ſumma inſania eſt ho
minum ſeſe negligentium: coꝛpori autem ⁊ in qui
bus habitant membꝛa gementium. Siquis in car
cerem tenebꝛoſum atqꝫ humentem olentemqꝫ pe-
ſtifere ad bꝛeue tempus intruſus ſit: nonne ſi non
deſipiat: intactum ſe quantum poſſibile fuerit ab
omni parietum ⁊ ſoli contagione ſeruabit: ⁊ iam
iam egreſſurus: intentis auribus liberatoris ſui ex
pectabit aduentum? Qꝫ ſi his curis abiectis: ceno
qꝫ ⁊ hoꝛrore carceris delibutus exire metuat: ac
pingendis oꝛnandiſqꝫ circa ſe menibus omnꝫ cu
ram ſtudioſus impendat: loci ſtillantis naturã fru
ſtra ſuperare meditans: nunqnid non merito inſa-
nus videatur ⁊ miſer? Nempe uos carcerem ue-
ſtrum ⁊ noſtis ⁊ amatis: Ha miſeri ⁊ mox uel edu
cendi certe uel extrahendi heretis: in eo exoꝛnan-
do ſolliciti quem odiſſe decuerat: Sicut tu ipſe in
Africa tua Scipionis illius magni patrem loquẽ-
tem induxiſti: Odimus laqueos ⁊ vincula nota ti
memus: Libertatis onus quod nunc ſumus illud
amamus. Pꝛeclare quidem modo quod alios di-
cere facis: ipſe tibi diceres. Unum uerbum quod
ex omni ſermone tuo tibi foꝛtaſſis humillimũ: mi
hi autem arrogantiſſimuꝫ videtur: diſſimulare nõ
E ualeo. ¶ Fran. Doleo ſi ſuperbe aliquid dixi: at ſi
factorum dictorum ue moderatoꝛ eſt animus: ni-
hil me arroganter dixiſſe ipſe mihi teſtis eſt. ¶ Au
gu. Multo quidem impoꝛtunius ſuperbie genus
eſt alios depꝛimere: ꝙ̃ ſeipſuꝫ debito magis attol
lere: longeqꝫ maluiſſem: ceteros magnificares: te
quoqꝫ ceteris anteferres: ꝙ̃ calcatis omnibus ex
alieno contemptu ſuperbiſſime tibi clypeuꝫ humi-
litatis aſſumeres. ¶ Fran. Ut uoles accipe; ego
nec mihi nec alijs multum tribuo: piget referre qd
de maiore parte hominum ſentiam expertꝰ. ¶ Au
gu. Seipſum ſpernere tutiſſimum eſt: alios ꝓ o pe
riculoſiſſimum atqꝫ uaniſſimum. Sed pꝛogredia-
mur ad reliqua: Scis qd te aliud auertit? ¶ Frã.
Quicquid libuerit dicito: modo ne accuſes inui-
die. ¶ Augu. Utinam non tibi magis ſuperbia ꝙ̃
inuidia nocuiſſet: hoc enim crimine: me iudice: li-
ber es: ſed alia quedam dicturus ſuꝫ. ¶ Frã. Nul
la me deinceps accuſatione turbaueris: dic inge-
nue: quid eſt quod me tranſuerſum agat? ¶ Aug.
Rerum temporalium appetitus. ¶ Fran. Apage
obſecro: nihil vnꝙ̃ abſurdius audiui. ¶ Aug. Re
pente turbatus ⁊ pꝛopꝛie pꝛomiſſionis oblitus es:
Jam inuidie mentio nulla eſt. ¶ Fran. Aſt auari-
tie: a quo crimine neſcio an remotioꝛ quiſꝙ̃ ſit.
¶ Augu. Multum te iuſtificas: ſed mihi crede: nõ
es ab hac peſte: ut tibi videris alienus. ¶ Fran.
Ego ne ab auaritie labe immunis ſum? ¶ Augu.
Ne ab ambitione quidem. ¶ Frã. Age iam urge:
ingemina: accuſatoris officiuꝫ imple: quid iam no
ui vulneris infligere uelis expecto? ¶ Augu. Pꝛo F
pꝛie quidem ueritatis teſtimonium accuſationem
⁊ vulnus appellaſti: uerum eſt enim illud Satyri-
cum: Accuſatoꝛ erit qui uerum dixerit. Nec minꝰ
⁊ Comicũ id: Obſequium amicoſ: ueritas odium
parit. Sed dic oro quoꝛſuꝫ he ſollicitudines ⁊ edẽ
tes animum cure? quid neceſſe erat in tam bꝛeui-
bus vite ſpatijs tam longas ſpes oꝛdiri? Uite ſum
ma bꝛeuis ſpem nos uetat inchoare longam: Le-
gis ſemper iſta ſed negligis. Reſpondebis: ut ar-
bitroꝛ: amicorum te charitate compelli: ⁊ pulchꝛũ
errori nomen inuenies. Atqui demẽtia quanta eſt
ut alteri ſis amicus: tibiipſi bellum ⁊ inimicitias
indicere? ¶ Fran. ¶ Non ſum tam illiberalis ⁊
inhumanus ut non me contingat amicorum cura:
eorum pꝛeſertim quos virtus mihi uel merituꝫ cõ
ciliat: Sũt eni quos ſuſpiciã: quos ueneroꝛ: quos
amem: quoſue miſerear amicos. Ex aduerſo autꝫ
nec adeo liberalis ſum ut pꝛopter amicos me per-
ditum eam. At quoad vixerim: pꝛo victu quotidia
no pꝛeparare aliquid mens optat: atqꝫ hoc in ſtu-
dio (ut quoniam Horatij iaculis me petis: horatia
nus clypeus me tegat) Sit bona libꝛorum ⁊ pꝛo-
uiſe frugis in annum Copia: neu fluitem dubie ſpe
pendulus hore. Et quia pꝛopoſitum eſt mihi: ut
ait idem: nec turpem ſenectam degere: nec cithara
carentem. Et quia multum uereoꝛ vite pꝛolixioris
inſidias: lõge in utrunqꝫ mihi ipſe pꝛouideo: ⁊ mu
ſarum ſtudijs: reifamiliaris curas interſero: uerũ
id ago tam ſegniter: ut euidenter appareat me co-
actum ad iſta deſcendere. ¶ Augu. Intelligo ꝙ̃ al G
te in coꝛ tuum iſta penetrarint: quibus excuſatio
quereretur amentie. Cur autem non eque Satyri
cũ illud pꝛecoꝛdijs inheſit: Sed quo diuitias hic
per toꝛmenta coactas: Cum furoꝛ haud dubius:
cum ſit manifeſta phꝛeneſis: Ut locuples moria-
ris egẽti viuere fato? Credo quia pꝛeclarius eſti-
mas purpureis ſtratis obſitum mori: ſepulchꝛo ia
cere marmoreo: linquere ſucceſſoribus de opulen
ta hereditate certamen: illaſqꝫ ideo quibus iſta pa
rantur diuitias concupiſcis: Superuacuus laboꝛ:
⁊ ſi mihi credis: inſanus. Jam ſi ad communẽ ho
minum reſpicis naturam: noſti eam paucis eſſe cõ
tentam: Sin ad pꝛopꝛiam cogitando reflecteris:
vix natus eſt cui pauciora ſufficerent: niſi publicꝰ
erroꝛ obſtreperet. Ad populares mores: uel ad ip
ſius foꝛte qui loquebatur animum reſpexit poeta
dum diceret: Uictum infelicem tellus lapidoſaqꝫ
coꝛna Dant rami: ⁊ vulſis paſcunt radicibus her-
be. Tibi cõtra fatearis opoꝛtet: nihil tali victu dul
cius nihilqꝫ ſuauius: ſi tuis ⁊ non inſanientis vul
gi legibus viuas. Quid ergo te crucias ſi ad natu
ram tuam te meteris? Jam pꝛidꝫ diues eras: ſed
ad populi plauſum diues eſſe nunꝙ̃ poteris: ſem-
per aliquid reſtabit: quod ſequens per cupiditatũ
abrupta rapiaris. Meminiſti quanta cuꝫ uolupta
te repoſto quõdã rure uagabaris; ⁊ nũc herboſis

pꝛatorum choris accubans:murmur aque luctan-
tis hauriebas:nunc apertis collibus reſidens ſub
iectam planitiem libero metiebaris intuitu: nunc
in apꝛice uallis vmbꝛaculo dulci ſopore coꝛreptus
optato ſilentio fruebaris:nunꝙ ocioſus mente ali
quid altum ſemper agitans: ⁊ ſolis muſis comita
tibus nuſꝙ ſolus:deniqꝫ Uirgiliani ſenis exēplo:
Qui regum equabat opes animo ſeraqꝫ reuertēs
Nocte domum:dapibus menſas onerabat in em-
ptis:ſub occaſum ſolis anguſtam domuʒ repetēs:
⁊ tuis contentus bonis:nunquid non tibi omniuʒ
moꝛtalium longe ditiſſimus ⁊ plane feliciſſimꝰ vi-
debaris? ¶Fran. Heu mihi nunc credo atqꝫ illi-
us temporis commemoratione ſuſpiro. ¶Augu.
H Quid ſuſpiras:aut quis tibi demēs tēpoꝝ maloꝝ
ꝑbuit materiaʒ? Nempe animus ipſe tuus quem
puduit tam diu nature ſue legibus parere: quiqꝫ
frenuʒ non fregiſſe credidit ſeruitutis:is modo te
raptat violentus: ⁊ niſi habenas contrahas pꝛeci-
pitaturus ad moꝛtem:ex quo pꝛimuʒ cepiſti ramo
rum tuorum baccas faſtidire:amictuſqꝫ ſimplici-
oꝛ: ⁊ agreſtium hominum ſoꝛduit conuictus: In
medios urbium tumultus urgente cupiditate re-
lapſus es:ubi ꝙ late quanqꝫ tranquille degas:frō
tis tue habitus ⁊ uerba teſtantur. Quid enim ibi
miſeriarum non vidiſti:pertinaciſſimus aduerſus
infeliciter experta: ⁊ adhuc heſitas? Peccatorum
foꝛſan illigatus nexibus:ac patientie deo: ut ubi
ſub aliena ferula pueritiam exegiſti:ibidem tui iu-
ris effectus miſerabilem conteras ſenectutē? Cer-
te ego pꝛeſens aderam:cum adhuc adoleſcentuluʒ
te nulla cupiditas:nulla pꝛoꝛſus tāgebat ambitio:
cum cuiuſdam magni futuri viri ſpecimen pꝛefere
bas: Nunc mutatis moribus:infelix: quo magis
ad terminum appꝛopinquas: eo viatici reliquum
conquiris ⁊ attentius. Quid ſupereſt igitur niſi
ut in die moꝛtis(que foꝛte iam iuxta eſt: ⁊ pꝛofe-
cto pꝛocul eſſe non poteſt)aurum ſitiens:calenda-
rio ſemiuiuus incumbans? Siquidem quod per
dies ſingulos creſcit:ſupꝛema die neceſſe eſt ad ſū
mum ⁊ augeri: ⁊ ad uetitum pꝛouenire incremen
tum. ¶Fran. Senectutis pauperiem ante pꝛoſpi
ciens:ſi fatigate etati adiumenta conquiro:qd hic
I tam repꝛehēſibile eſt? ¶Aug. O ridiculas curas
inſanamqꝫ negligentiaʒ:id anxie cogitare quo uel
nunꝙ foꝛte peruenturus certe:uel ubi bꝛeuiſſimo
tempore permanſurus ſis: Illius autem obliuiſci
quo ⁊ peruenire neceſſarium ſit ⁊ irremeabile per
ueniſſe. Sed ille mos ueſter execrandus: Tranſito
ria curatis:eterna negligitis. In eo quidem quod
de ſenili paupertate clypeum queris:errori inhe-
ſit:credo tibi Uirgilianum illud: Atqꝫ inopis me-
tuens foꝛmica ſenecte: Itaqꝫ illam tibi vite ma-
giſtram delegiſti:excuſabilioꝛ:dicente Satyrico:
Friguſqꝫ famemqꝫ Foꝛmica tandem quidaʒ expa
uere magiſtra. Ac ſi non tutus in foꝛmice magiſte-
rium abijſti:reperies nihil miſerius:nihil amenti-
us ꝙ ſemper pauperiem pati:nequando patiaris.
¶Fran. Quid ergo? Pauperiem ne ſuades? Op
tarem quidem minime:tolerare ſummopere:ſi ſic
res humanas miſcens foꝛtuna coegerit. ¶Augu.
Mediocritatem ſane in omni ſtatu expetendū cē-
ſeo. Non igitur ad illorum ſtatuta te reuoco: qui
aiunt: Satis eſt vite hominum panis ⁊ aqua:ne-
mo adhuc pauper eſt:intra que quiſqꝫ deſiderium
ſuum clauſit:cuʒ ipſo Ioue de felicitate cōtendet:
nec medium vite hominum fluuium ceceremqꝫ cō
ſtituo. Sunt enim ut magnifice:ſic auribus homi-
num impoꝛtune pꝛidem odioſe ſententie: Itaqꝫ in-
firmitati tue more ingeram:exinanire naturam nō
doceo ſed frenare. Sufficiebant tua quidem uſibꝰ
neceſſarijs ſi tu ipſe tibi ſuffeciſſes:nunc autem ip
ſe quam pateris indigentiaʒ peperiſti. Cumulatio
nem enim opum:neceſſitatem ac ſollicitudineʒ cu-
mulare:iam totiens diſputatum eſt:ut amplioribꝰ
iam non egeat argumentis:mirus erroꝛ ⁊ miſerā
da cecitas:pꝛeclariſſime nature ac celeſtis originis
humanum animum:celeſtibus neglectis:metallis
inhiare terreſtribꝰ. Cogita queſo acriter atqꝫ ocu-
los mentis intende:nec eos circumradiantis auri
fulgoꝛ impediat:quotiens vncis auaritie tractus:
ab altiſſimis curis ad hec inferiora diuerteris:nō
ne de celo in terras pꝛecipitem coꝛruiſſe remotiſqꝫ
ſyderibus in pꝛofundiſſimam uoraginem demer-
ſum te eſſe cognoſcis? ¶Fran. Cognoſco equideʒ
⁊ dici non poſſet ꝙ grauiter pꝛecipitatus allidoꝛ.
¶Augu. Quid ergo totiens expertus non metu- K
is: ⁊ cum fueris erectus ad ſuperna non tenacius
pedem figis? ¶Fran. Nitoꝛ quippe:ſed quoniam
humane cōditionis concutitur neceſſitas:inuitus
auelloꝛ: Nec enim ſine cauſa ueteres poetas:gemi
num Parnaſi collem:duobus dijs dedicaſſe ſuſpi
coꝛ:ſed ut ab Apolline(quem deuʒ ingenij uocāt)
internum animi pꝛeſidium:a Baccho autem rerū
externarum ſufficientiam implorarent. In quam
ſententiam me non modo rerum experientia magi
ſtra:ſed crebꝛa etiam doctiſſimorum hominum in
clinauit auctoritas:quos tibi quideʒ inculcare nō
attinet. Ita ꝙuis turba deorum ridiculoſa ſit:hec
tamen uatum opinio haud pꝛoꝛſus inſenſata eſt:
quam ego ſi ad vnum retulerim deum:a quo om-
nis oppoꝛtuna ſubuentio eſt:non me delirare qui-
dem arbitroꝛ:niſi tibi aliter videatur. ¶Aug. Ego
ita eſſe non nego:ſed quia tempus tam inique par
tiaris indignoꝛ. ¶Uniuerſam enim etatem tuam
honeſtis olim curis deſtinaueras: ſi quid in alijs
coactus expenderes:id tempus perditum iudica
bas:nunc ꝟo tantum honeſtati tribuis:ꝙtum ti-
bi reliquum fecit auaritie ſtudium. Quis non ad
etatem pꝛouectiorem perueniſſe cupiat:que ſic con
ſilia hominum alternat? Sed quis erit finis: aut
quis modus? Pꝛefige tibi metham:ad quam duʒ
perueneris ſubſiſtas ⁊ aliquando reſpires. Scis
illō humano ore ꝓlatū oraculi vim habere: Sem
per auarus eget: Certū uoto pete finē:qs auteʒ cu
piditatibꝰ tuis erit finis? ¶Fran. Nec egere: nec
abūdare:nec pͤeſſe: nec ſubeſſe alijs:finis eſt meꝰ.
¶Augꝰ. Humanitatē exuas opoꝛtet ⁊ deus fias: L
ut tibi non egere contingat. An ignoras ex cunctis
aialibus:egentiſſimum eſſe hoiem? ¶Frā. Audie
rā ſepiſſime:ſed integrare memoriā uelim. ¶Au-
gu. Aſpice nudum ⁊ infoꝛmē inter uagitus ⁊ lachꝛy
mas naſcentem:exiguo lacte ſolandum:tremuluʒ
atqꝫ reptantem: opis indignum aliene:quem mu
ta paſcunt animantia ⁊ ueſtiunt:caduci animi:in-
quieti:moꝛbis obſeſſum uarijs:ſubiectuʒ paſſioni
bus innumeris:cōſilij inopē:alterna letitia ⁊ triſti-
tia fluctuantem:impotentemqꝫ arbitrij appetitus
cohibere:neſcium quid quantum ue ſibi expedi-
at:quis cibo potuiqꝫ modus ignorantem: Cui ali-

menta corporis ceteris animantibus in aperto po
ſita:multo labore conquirenda ſunt:quem ſomnuſ
inflat:cibus diſtendit:potus precipitat:vigilie ex-
tenuant:fames contrahit:ſitis arefacit:auidum ti
midumqꝫ faſtidientem:poſſeſſa perdita deploran-
tem:⁊ preſentibus ſimul ⁊ preteritis ⁊ futuris an
xium:ſuperbientem inter miſerias ſuas:⁊ fragili-
tatis ſibi conſcium:viliſſimis uermibus imparem:
vite breuis:etatis ambigue:fati ieuitabilis ac mil
le generibus mortis expoſitum. ¶ Fran. Coacer-
uaſti miſerias infinitas ⁊ egeſtates:ut pene iã me
hominem natum peniteat. ¶ Augu. In hac tanta
hominum imbecillitate tantaqꝫ penuria:tu tibi co
piam auſpicaris ac potentiam:que nullis Ceſari-
bus nulliſqꝫ vnqꝫ regibus perfecta contigerit.
¶ Fran. Quis nam his uocabulis uſus eſt?quis
ſeu copiam ſeu potentiam nominauit? ¶ Aug. At
que maior copia qꝫ non egere?que maior potentia
qꝫ non ſubeſſe? Profecto eniꝫ reges dominiqꝫ ter
rarum quos opulentiſſimos reor:innumerabilibꝰ
rebus egent. Ipſi quoqꝫ duces exercituum quibꝰ
preeſſe videntur:ſubſunt:⁊ ab armatis legionibꝰ
obſeſſi:per quas metuuntur:viciſſim metuãt opor
tet. Deſine iaꝫ impoſſibilia ſperare:⁊ humana ſor
te contentus abundare ⁊ egere:preeſſe ⁊ ſubeſſe
condiſcas:non his moribus degens:fortune iugũ
quo colla regum premuntur excutias:quod tamẽ
demum excidiſſe tibi noueris:cum calcatis paſſio
nibus humanis:totus ſub virtutis imperiuꝫ acceſ
ſeris:liber illic futurus:nulla egens re:nulli ſubie-
ctus hominum:deniqꝫ rex ⁊ uere potens abſolu-
teqꝫ felix. ¶ Frã. Iam piget incepti cupioqꝫ nihil
cupere:ſed conſuetudine rapior peruerſa:ſentioqꝫ
inexpletum quoddam in precordijs meis ſemper.
¶ Augu. Hoc eſt ut ad propoſituꝫ ſpectet oratio:
hoc eſt quod te a cognitione mortis auertit:dum
terrenis ſollicitudinibus implicitus:oculos ad al-
tiora non erigis:quas quidem uelut peſtiferas ani
morum ſarcinas:ſi quid mihi credis abijcies:nec
abieciſſe labor magnus fuerit:dummodo te ad na
turam tuam compoſueris:eiqꝫ potius qꝫ vulgi fu-
rijs te uehendum regendumqꝫ cõmiſeris. ¶ Frã.
Fiet id quidem me uolẽte:ſed quod de ambitione
loqui ceperas:iam pridem audire deſidero. ¶ Au
gu. Quid a me expetis quod tibiipſe preſtare po-
tes? Pectus tuum examina:reperies inter peſtes
ceteras non minimum ambitionũ locum. ¶ Frã.
Nihil ergo mihi profuit urbes fugiſſe:dum licuit
populoſqꝫ ⁊ actus publicos deſpexiſſe:ſiluarum
receſſus ⁊ ſilentia rura ſecutum:odium uentoſis
honoribus indixiſſe:adhuc ambitionis inſimulor.
¶ Augu. Multa linquitis mortales:non quia con
temnitis ſed quia deſperatis poſſe conſequi:exci-
tant enim ſe alternis ſtimulis:ſpes ⁊ deſiderium:
uſqꝫadeo:ut altero frigeſcente:tepeſcat alterum ⁊
recalente referueat. ¶ Fran. Quid oro me ſpera-
re prohibeat:adeo ne cuncte bone artes deerant?
¶ Aug. De bonis artibus ſileo:at ille deerant pro
fecto:quibus hodie ꝓſertim ad altos gradus aſcẽ
ditur:ambiendi ſcilicet magnorum limina blandi-
endi:fallendi:promittendi:mentiendi:ſimulandi:
diſſimulandiqꝫ:grauia ⁊ indigna quelibet patien-
di:harum ⁊ ſimilium egenus artium:nec naturaꝫ
vinci poſſe ratus:ad alia ſtudia tranſiuiſti:caute
quidem ⁊ prudenter:quid eſt enim aliud:ut ait Ci
cero:gigantium more pugnare cum dijs:niſi natu
re repugnare? ¶ Fran. Ualeant magni honores:
ſi his artibus acquiruntur. ¶ Augu. Bene ais:nõ
tamen prorſus in auribus meis tuam innocentiaꝫ
comprobaſti:neqꝫ enim honores te non optaſſe cõ
cludis:tametſi querendi moleſtiam perhorreſcas:
ſicut nec Romam vidiſſe contempſit quiſquis via
rum labore perterritus:pedem retulit ab incepto:
adde ꝙ nec pedem retuliſti:ut tibiipſe perſuades
mihiqꝫ perſuadere niteris:neu te:ut aiunt:digito
contexeris:quicquid cogitas:quicquid agis ante
oculos meos eſt:⁊ ꝙ fuga urbium ſiluarumqꝫ cu
pidine gloriaris:non excuſationem ſed culpe imi-
tationem arguit. Multis nanqꝫ vijs ad vnum ter
minum peruenitur:⁊ tu mihi crede:lꝫ calcatã vul
go deſerueris viam:tamen ad eandem quam ſpre
uiſſe te dicis ambitionem:obliquo calle contẽdis:
ad quaꝫ ocium:ſolitudo:incurioſitas tantarum re
rum humanarũ:atqꝫ iſta tua te perducunt ſtudia:
quorum uſqꝫ nunc finis eſt gloria. ¶ Fran. Ad an-
gulum urges me:vnde poſſem licet ſubterfugere:
quia tamen tempus breue eſt:⁊ in multa diſpartiẽ
dum:ſi libet progrediamur ad reliqua. ¶ Augu.
Sequere igitur ad precedentem:gule nulla ſit mẽ
tio:cuius ſtudio nullatenus teneris:niſi uoluptati
fauens nonnunqꝫ amicorum blandior conuictus
obreperet:Ueruntamen nihil hinc metuo:quoti-
ens enim urbibus ereptum:rus ſuuꝫ recuperauit
incolam:omnes repente diffugiunt inſidie talium
uoluptatum:quibus amotis:ita te viuentem fate-
ar animaduerti:ut ⁊ proprios ⁊ communes ami-
cos ſupergreſſa ſobrietate ac modeſtia delectarer.
Iraꝫ quoqꝫ preteruehor:qua ⁊ ſi ſepe iuſto magis
exardeas:cõfeſtim tamen nature bonitate mitiga-
bilis compeſcere motus animi ſoles:memor Ho
ratiani conſilij:Ira furor breuis eſt:animum rege:
qui niſi paret Imperat:hunc vinculis:hũc tu com
peſce catena. ¶ Fran. Aliquantulum mihi:fateor:
⁊ poeticuꝫ hoc:⁊ plurima huius generis philoſo
phoruꝫ conſilia profuerunt:atqꝫ in primis eui bre
uis recordatio. Que enim rabies eſt:pauculos di
es quos inter homines agimus in hominum odi-
um pernitiemqꝫ conſumere? Aderit ecce dies ulti-
ma:que has flammas in pectoribus humanis ex-
tinguat:⁊ finem poſitura odijs ⁊ ſi inimico nihil
morte grauius optamus:iniquiſſimi uoti compo-
tes factura:Itaqꝫ quid ſe:quid alios precipitare
iuuat?quid opportunas partes breuiſſimi tempo
ris amittere?⁊ uel preſentibus honeſtis gaudijs
uel future vite conſilijs deputatos dies:vix ſuffer-
turos ad ſingula ſumma:licet cum parſi monia diſ
penſatis auferre neceſſarijs ac ꝓprijs uſibus:inqꝫ
alienam pariter ⁊ noſtrã triſtitiam mortẽqꝫ cõuer
tere:Uerum hec mihi meditatio eouſqꝫ profuit:ut
impulſus non totus ruerẽ:⁊ ſi corruiſſem mox ex
urgerem:ne ullis aũt iracũdie flatibꝰ agitarer:nul
lũ mihi hactenus ſtudiũ ꝓſtare quiuit. ¶ Aug. At
quia nullum ex huius te flatibus aut tibi aut alte
ri uereor naufragium:facile patiar:ut ſi Stoico-
rum promiſſa non attingis:qui morbos animoruꝫ
radicitus ſe vulſuros ſpondent:ſis in hac re Peri
pateticorum mitigatione contentus:his igitur in
preſens omiſſis:ad perículoſiora ⁊ tibi multo dili
gentius prouidenda feſtino. ¶ Fran. Deus bone:
quid adhuc periculoſius reſtat? ¶ Augu. Quãtis

luxurie flammis incenderis? ¶ Fran. Tātis equi-
dem interdum ut grauiter doleam ꝙ nō inſenſibi
lis natus ſum: Immobile ſaxum aliquod eſſe ma-
luerim: q̄ꝫ tam multis coꝛporis mei motibuſ turba
ri. ¶ Augu. Habes igitur quod te uel maxime ab
omni diuinoꝝ cogitatione dimoueat: Quid enim
aliud celeſtis doctrina Platonis admonet: niſi ani
mum a libidinibus coꝛporis arcendum ⁊ eraden
da phantaſmata: ut ad prouidenda diuinitatis ar-
cana: cui ꝓprie moꝛtalitatis annexa cogitatio eſt:
purus expeditusqꝫ conſurgat? Scis quid loquoꝛ
⁊ hec ex Platonis libriſ tibi familiariter nota ſūt:
quibꝰ auidiſſime nuper incubuiſſe diceris. ¶ Frā.
Incubueraꝫ fateoꝛ alacri ſpe magnoqꝫ deſiderio:
ſed peregrine lingue nouitas ⁊ feſtinata precepto
ris abſentia: preciderunt propoſitum meum: Cete
rum iſta quam memoras diſciplina ⁊ ex ſcripturis
tuis ⁊ ex aliorum Platonicorum relatione notiſ-
Q ſima eſt. ¶ Augu. Haud refert quo uerum mōſtrā
te didiceris: q̄ꝫuis multum ſepe poſſit auctoritas.
¶ Frā. Apud me preſertim hominis illius de quo
alte mihi quidem inſedit illud Ciceronis in Tuſcu
lano: Plato inquit: Et ſi rationem nullam afferret
(vide quid homini tribuo) ipſa auctoritate me frā
geret: mihi autem ſepe diuinum illud ingenium co
gitanti: iniurioſum videretur: ſi cum ducem ſuum
Analogiſtam facit Pythagoreum vulgus: redden
de rationi foret obnoxius Plato: Sed ne a propo
ſito longius eam: Platonis hanc ſententiam mihi
pridem adeo ⁊ auctoritas ⁊ ratio ⁊ experientia
commendauit: ut nil uerius nilqꝫ ſanctius dici poſ
ſe non dubitem. Ita enim interduꝫ deo manū poꝛ-
rigente ſurrexi: ut incredibile quadam ⁊ immenſa
cum dulcedine: quid mihi tunc prodeſſet: quid ue
antea nocuiſſet agnoſcerem: ⁊ nunc meo pondere
in antiquas miſerias relapſus: quid me iteruꝫ per
diderit: cum amariſſimo guſtu mentis experioꝛ:
Qđ idcirco retuli: ne foꝛte miraris huius me Pla
tonici dogmatis experientiam profiteri. ¶ Augu.
Non miroꝛ equidem: laboribus eniꝫ tuis interfui
⁊ cadentem ⁊ reſurgentem vidi: ⁊ nunc proſtra-
tum miſertus opem ferre diſpoſui. ¶ Fran. Grati-
as ago tam miſericoꝛdis affectus: quid auteꝫ opis
ſupereſt humane? ¶ Augu. Nihil: at diuine pluri
mum: continens equidem niſi cui deus dedit eſſe
nō poteſt. Ab eo igitur munus hoc ⁊ in primis hu
militer ⁊ ſepe cum lachrymis poſtulandum eſt: ſo
let ille que rite poſcuntur non negare. ¶ Fran. Fe
ci tam ſepe ut pene iam ſibi moleſtus eſſe uereoꝛ.
R ¶ Aug. At nō ſatis humiliter: nō ſatis ſobꝛie: ſem
per aliquid loci uenturis cupiditatibuſ reſeruaſti:
ſemper in longum preces extendiſti: Expertus lo-
quoꝛ hic ⁊ mihi contigit: Dicebam da mihi caſtita
tem: ſed noli modo: differ paululum: ſtatim ueniet
tempus: virentioꝛ adhuc etas: ſuis eat ſemitis: ſu-
is utatur legibus: turpius ad iuuenilia iſta redire
tur: Tunc igitur abeundum erit cum ⁊ minus ad
hoc habilis decurſu temporis factus fuero: ⁊ ſa-
tietas uoluptatum metum regreſſionis abſtulerit:
hec dicens aliud te uelle precari: aliud non intelli-
gis. ¶ Fran. Quo nam modo? ¶ Aug. Quia qui
in diem poſcit: in preſens negligit. ¶ Fran. Ego in
preſens ſepe cū lachrymis popoſci: ſperans ſimul
⁊ illud euenturum: ut effractis cupiditatum laque
is ⁊ calcatis vite miſerijs ſaluus euaderem: ⁊ ue-
lut in aliquem ſalutarem poꝛtum ex tam multis cu
rarum inutiliuꝫ tempeſtatibus enatarem. At quo
tiens poſtea inter eoſdem ſcopulos naufragiū paſ
ſus ſum: quotienſqꝫ ſi deſtituoꝛ paſſurus intelligiſ.
¶ Augu. Crede mihi: aliquid ſemper defuit oran
ti: alioquin uel annuiſſet largitoꝛ ille ſupremus: uel
quod Paulo fecit apoſtolo: ad perfectionem vir-
tutis ⁊ infirmitatis expientiā denegaſſet. ¶ Frā.
Credo ita eſſe: precaboꝛ tamen aſſidue nec fatiga-
boꝛ: nec erubeſcam: nec deſperabo: ſi foꝛte miſera-
tus omnipotens labores meos: aureꝫ precibꝰ quo
tidianis accōmodet: ⁊ quibus ſi iuſte fuiſſent gra-
tiam non negaſſet: idem ipſe iuſtificet. ¶ Aug. Cō-
ſulte tamen tu enitere: ⁊ (quod proſtrati ſolent) in S
cubitum erectus: ingruentia mala circumſpice: ne
ad repentinum cuiuſlibet molis incurſum: iacen-
tia membꝛa diſſileant: nec ſegnius interim opeꝫ at
tollere ualentis implora: Aderit ille tunc foꝛſitan
cum abeſſe credideris: vnum ſemper ante oculos
habeto: Platonis ſuperiorem illam haud ſpernen
dam ſententiam: Ab agnitione deitatis nil magiſ
q̄ꝫ appetitus carnalis ⁊ inflammatam obſtare li-
bidinem. Hanc igitur doctrinam aſſidue tecuꝫ uer
ſa: hec noſtri conſilij ſumma eſt. ¶ Fran. Ut intelli
gas me hanc adamaſſe ſententiam: non modo in
atrijs ſuis ſedentem: ſed peregrinis etiam nemori
bus latitantem: auidiſſime complexus ſum. At lo-
cum animo mutaui ubi illa oculis meis occurrat.
¶ Aug. Quid dicere uelis expecto. ¶ Frā. Scis
Uirgilium virum foꝛtem: per quot pericula: in illa
ſupꝛema ⁊ hoꝛrenda Troiani excidij nocte circum
duxit? ¶ Augu. Scio: quid enim ſcholis omnibuſ
vulgatius: ipſum quoqꝫ caſus ſuos enarrantem fa
cit? Quid cladem illius noctis: quis funera fando
Explicet? aut poſſit lachrymiſ eq̄re laboreſ? Urbs
antiqua ruit multos dominata per annos: Pluri-
ma perqꝫ vias ſternuntur inertia paſſim Coꝛpora:
perqꝫ domos ⁊ religioſa domorum Lumina: nec
ſoli penas dant ſanguine teucri. Quondam etiam
victis redit in precoꝛdia virtus: Uictoreſqꝫ cadūt
Danai crudelis ubiqꝫ Luctus: ubiqꝫ pauoꝛ ⁊ plu-
rima moꝛtis imago. ¶ Fran. At qui q̄ꝫdiu Uene-
re comitāte: inter hoſtes ⁊ incendiuꝫ errauit: aptis
lꝫ oculis: offenſorum iram numinum videre nō po
tuit: eaqꝫ illum eloquentem: nil niſi terrenum intel
lexit: At poſtq̄ꝫ illa diſceſſit ꝗd euenerit noſti. Si
quidem mox iratas deorum facies eū vidiſſe ſub
ſequitur: ⁊ omne circunſtans periculuꝫ agnouiſſe.
Apparēt dire facieſ inimicaqꝫ Troie Numina ma
gna deū: ex ꝗbus hoc excerpſi: uſum Ueneris con-
ſpectū diuinitatis eripe. ¶ Augu. Preclare lucem
ſub nubibꝰ iueniſti. Sic nēpe poeticis itereſt ueri- T
tas figmētis: tenuiſſimis riuuliſ adeūda. Sed qm̄
rurſus ad iſta redeūdū eſt: que reſtāt ad ultimum
reſeruemꝰ. ¶ Frā. Ne ignotis me tramitibꝰ agas:
que nā te redditurū polliceris? ¶ Aug. Maxima
tue mentis vulnera nondum attigi: ⁊ conſulto di-
lata res eſt: ut nouiſſime poſita hereant memorie.
In illorum altero appetituum carnalium de qui-
bus aliqua diximus cumulatioꝛ aderit materia.
¶ Fran. Progredere iam ut libet. ¶ Augu. Niſi
impudenti pertinacia ſis: nulla deinceps ſupereſt
contentio. ¶ Fran. Nihil gratius videre poſſeꝫ q̄ꝫ
omnē contentioneꝫ cauſam oblatam ex oꝛbe terra
rum: Nihil deniqꝫ tam clare mihi cognitum fuit

vnq̄ꝫ:ut de eo non inuitus altercarer:ꝙ inter amicos licet orta contentio:aſperum quidem ⁊ hoſtile ⁊ amicitiarum moribus aduerſuꝫ habet:ſed perge ad hec quibus me ſtatim aſſenſurum putas.
¶ Augu. Habet te funeſta quedam peſtis animi: quaꝫ accidiam moderni:ueteres egritudinem dixerunt. ¶ Fran. Ipſum morbi nomen horreo.
¶ Augu. Nimirum: q: diu per hunc grauiter uexatus es. ¶ Fran. Fateor ⁊ illud accidit quod omnibus ferme quib[9] angor:aliquid falſi licet dulcoris immixtum eſt. In hac autem triſtitia ⁊ aſpera ⁊ miſera ⁊ horrenda omnia:aptaqꝫ ſemper ad deſperationem via: ⁊ quicquid infelices animas urget in interitum. Ad hoc ⁊ reliquarum paſſionum ut crebras:ſic breues ⁊ momentaneos experior inſultus. Hec autem peſtis tam tenaciter me arripit interdum:ut integros dies nocteſqꝫ illigarum torqueat:quod mihi tēpus non lucis aut vite:ſed tartaree noctis ⁊ acerbiſſime mortis inſtar eſt: ⁊ (qui ſupremus miſeriarum cumulus dici poteſt) ſic laboribus ⁊ doloribus paſcor atra quadam cuꝫ uoluptate ut inuitus auellar. ¶ Aug[9]. Morbum tuū noſti optime:modo cauſam noſces: Dic ergo quid eſt quod te adeo contriſtat? Temporalium ne diſcurſus: aut corporis dolor:an aliqua fortune du-
u rioris iniuria? ¶ Fran. Non vnum horum aliqđ: ſi ſingulari certamine temptarer:ſtarem utiqꝫ:nūc auteꝫ toto ſubruor exercitu. ¶ Augu. Diſtinctius quid te urgeat eloquere? ¶ Fran. Quotiens vnuꝫ aliquod fortune vulnus infligitur perſiſto interritus:memorans ſepe me ab ea grauiter perculſuꝫ: abijſſe victorem. Si mox illa vulnus ingeminet:titubare parumper incipio:quod ſi duobus tertiuꝫ quartum ue ſucceſſerit: tum coactus non quidem fuga precipiti:ſed pede ſenſim relato:in arcem rationis euado. Illic ſi toto rerum agmine incubuerit fortuna:meqꝫ ad expugnandum cōditionis humane miſerias ⁊ laborum preteritorum memoriam:futurorumqꝫ formidinem congeſſerit:tum demum pulſatus vndiqꝫ: ⁊ tantam malorum congeriem perhorreſcens ingemiſco:hinc dolor ille grauis oritur:ueluti ſiquis ab innumeris hoſtib[9] circumcluſus:cui nullus pateat egreſſus:nulla ſit miſericordie ſpes:nullumqꝫ ſolatium:ſed infeſta omnia:erecte machine:defoſſi ſuper terram cuniculi: tremuntqꝫ iam turres: ſtant ſcale propugnaculis admote:herēt menibus vnci: ⁊ ignis tabulata percurrit:vndiqꝫ fulgentes gladios minanteſqꝫ vultus hoſtium:cernenſqꝫ vicinum:cogitans excidiū: quid ni paueat ⁊ lugeat:quando his licet ceſſantibus:ipſa libertatis amiſſio viris fortibus meſtiſſima eſt? ¶ Augu. Quanq̄ꝫ confuſius iſta percurreris:intelligo tamen opinionem tibi peruerſam:cauſam eſſe malorum omniū:que innumerabiles olim ſtrauit ſternetqꝫ:male tibi arbitraris. ¶ Fran. Immo ꝟo peſſime. ¶ Augu. Quam ob cām? ¶ Frā.
x Non vna quidem ſed innumeras. ¶ Augu. Idem tibi accidit ex his qui ob leuiſſimaꝫ quālibet offenſam in memoriam redeunt ueterum ſimultatum.
¶ Fran. Nullum in me adeo uetuſtum vulnuſ:ut obliuione deletum ſit:recentia ſunt cuncta que cruciant: ⁊ ſi quod tempore potuiſſet aboleri:tam crebro locum repetijt fortuna:ut hians vulnus nulla vnq̄ꝫ cicatrix aſtrinxerit. Accedit ⁊ humane conditionis odium atqꝫ contemptus: quibus omnibus oppreſſus:non meſtiſſimus eſſe non ualeo:hanc ſibi egritudinem ſiue accidiam: ſiue quid aliud eſſe diffinis: haud magnifacio: ipſa de re conuenit.
¶ Augu. Quoniam ut video altis radicibus morbus innititur: ſuperficietenus hunc ſuſtuliſſe non ſufficiet:repullulabit etenim celeriter:radicit[9] euellendus eſt. Unde autem incipiam incertus ſum:tā multa me terrent: Sed ut facilior ſit diſtincti operis effectus:diſcurram per ſingula. Dic ergo quid in primis tibi moleſtum putas? ¶ Fran. Quicqd primum video:quicquid audio:quicquid ſentio.
¶ Augu. Pene nil ne placet tibi ex oibus? ¶ Frā. Aut nihil:aut perpauca quidem. ¶ Augu. Utinaꝫ ſaltem ſalubriora delectent:ſed quid apprime diſplicet reſponde mihi queſo? ¶ Fran. Iam reſpondi. ¶ Augu. Totum eſt hoc eius quam dixi accidie:tua omnia tibi diſplicent. ¶ Fran. Aliena non minus. ¶ Augu. Et hoc ex eodem fonte procedit: ut ꝟo aliquis dicendorū ordo ſit:adeo ne tibi tua diſplicent ut ais? ¶ Fran. Deſine queſtiunculis: quater plus etiam q̄ꝫ dici poſſet. ¶ Augu. Ergo illa tibi fordeſcunt:que multis alijs inuidioſum faciunt. ¶ Fran. Qui miſero inuidet: neceſſe eſt ut
ſit ipſe miſerrimus. ¶ Augu. Quid autem magis y
diſplicet ex omnibus? ¶ Fran. Neſcio. ¶ Augu. Quid ſi ego dinumerem: fateberis ne? ¶ Fran. Fatebor ingenue. ¶ Aug. Fortune tue iratus es. ¶ Fran. Quid ni oderim ſuperbaꝫ:violentam:cecam: ⁊ mortalia hec ſine diſcretione uoluentem? ¶ Augu. De communibus publica eſt querela: nunc proprias proſequamur iniurias. Quid ſi iniuſte cōquereris:uelles ne in grāꝫ reuerti. ¶ Frā. Difficillima quidē perſuaſio:ſi tamen id mihi mōſtraueris conquieſcam. ¶ Augu. Parcius tecum agere eſtimas fortunam. ¶ Fran. Immo amariſſime:immo iniquiſſime:immo ſuperbiſſime: immo crudeliſſime. ¶ Augu. Non vnus eſt apud Comicum poetaꝫ querulus:inumerabiles ſunt: Tu quoqꝫ adhuc vnus ex multis es:malleꝫ ex paucis. Ceteruꝫ quia adeo trita materia eſt:ut vix noui quicq̄ꝫ poſſit afferri: Poteriſne morbo ueteri uetus remediū adhiberi? ¶ Fran. Ut libet. ¶ Augu. Age ergo:famem ne an ſitim:frigus ue perpeti compulit paupertas? ¶ Fran. Nonduꝫ eouſqꝫ fortuna ſeuit mea. ¶ Augu. At q̄ꝫ multiſ iſta quotidiana ſūt. ¶ Fran. Aliud adhibe remediuꝫ ſi potes:me quoniam iſta nil adiuuant. Non enim ex illis ſuꝫ quos in malis ſuis:calamitoſorum ⁊ circumlugentium delectat exercitus:nec minus interdum alienis q̄ꝫ
proprijs miſerijs ingemiſco. ¶ Augu. Nec ego ut z
delectet: ſed ut ſoletur expecto: doceatqꝫ alienas cernentem fortunas:ſuis eſſe ꝯtentum: Neqꝫ eniꝫ omnes primum tenere locum poſſunt: Alioquin quomodo primus erit niſi quem ſecundus ſequitur? Bene uobiſcum agitur mortales ſi non in extrema reiecti:de tā multis fortune ludibrijs:tantū mediocria ꝑtuliſtis:q̄ꝫ q̄ꝫ ⁊ extrema perpeſſis:ſuis qbuſdā acriorib[9] remedijs ſuccurrēdum eſt:qbus tu pn̄s eger es minime mediocri leſus aſꝑitate fortune. Sed hoc eſt qđ uos in has ꝑcipitat erūnas: proprie quilibet fortis oblitus:ſupremum mēte locum agitat:quem:quoniam ut dixi:nequeunt oēs apprehendere:eluſis conatibus ſubit indignatio. Qꝫ ſi ſummi ſtatus miſerias agnoſcerēt homines: quem exoptant perhorreſcerent. Idqꝫ illoruꝫ pro

batur teſtimonio:quos ad ſumma rerum faſtigia
multis laboribus euectos vidimus:⁊ uotoꝝ mox
ſuorum nimis facilem exitum execrantes: Quod
⁊ ſi omnibus notum eſſe debeat:tibi tamen pꝛeci-
pue:longa cui experientia perſuaſum eſt omnem
ſtatus altiſſimi laborioſam atqꝫ ſollicitam ⁊ pꝛoꝛ-
ſus miſerabileꝫ eſſe foꝛtunam:ita fit ut nullus que
rimonie gradus uacet: dum ⁊ optata conſecuti ⁊
repulſi:iuſtam lamentandi cauſam pꝛe ſe ferūt. Il
li ſe deceptos:hi ſe neglectos eſtimant. Sequere
igitur Senece conſilium:cuꝫ aſpexerit quot te an
tecedunt: cogita quot te ſequantur. Si vis gra-
tus eſſe aduerſus deum ⁊ aduerſus vitam tu-
am: cogita q̃ꝫ multos anteceſſeris. Et ut eodem
loco ait idem: ⁊ finem conſtitue: quem tranſire ne
poſſis quidem ſi uelis. ℭ Fran. Conſtitui pꝛidem
deſiderijs meis finem certum: ⁊ niſi falloꝛ mode-
ſtiſſimum: At inter pꝛocaces impudenteſqꝫ ſeculi
mei mores:qui modeſtie locus eſt:ſecoꝛdiam atqꝫ
AA ſegnitiē uocant. ℭ Augu. Potenſne igitur eſt ani-
mi tui ſtatuꝫ vulgaris aura conuellere:que nunq̃ꝫ
rectum iudicat:nunq̃ꝫ res ſuis nominibus uocat:
at illam ſi rite recolo ſpernere ſolebas. ℭ Frā. Nū
q̃ꝫ mihi crede magis ſpꝛeui:non pluris facio quid
de me vulgus eſtimet:q̃ꝫ qui bꝛutoruꝫ greges ani
mantiuꝫ. ℭ Augu. Quid ergo? ℭ Fran. Moleſte
fero ꝙ cum nullus ex coetaneis meis queꝫ ego no
uerim modeſtiora cōcupiuerit:nemo difficiliuſ ad
concupita pꝛofectus eſt. Summum nempe nunq̃ꝫ
me locum exoptaſſe:teſtis hec noſtra ſimul ⁊ om-
nium ſpectatrix:que cogitationes meas ſemper in
troſpiciens nouit:quotiens humani more ingenij:
per omnes ſtatuū gradus mente diſcurrereꝫ:nun-
q̃ꝫ tranquillitatem illam ac ſerenitatem animi quā
rebus omnibus pꝛeferendaꝫ arbitroꝛ:in ſupꝛemo
foꝛtune culmine poſitam agnouiſſe. Ideoqꝫ ⁊ cura
rum ⁊ ſollicitudinum refertam vitam:exhoꝛrentē
mediocria:ſobꝛie ſe ſemper iudicio pꝛetuliſſe: nec
uerbo ſolum:ſed mente etiam Horatianum illud
appꝛobaſſe: Auream quiſquis mediocritatem dili
git tutus caret:abſoleti ſoꝛdibus tecti: caret inui-
daqꝫ ſobꝛius aula: nec minus mihi ratio placuit:
q̃ꝫ dictuꝫ. Sepius uentis agitatur ingens Pinus:
excelſe grauiore caſu Decidunt turres: feriuntqꝫ
ſummos fulgura montes:hāc pꝛofecto mediocri-
tatem nunq̃ꝫ mihi contigiſſe doleo. ℭ Au. Quid ſi
que putaſ mediocria ſupꝛa te ſunt? quid ſi uera me
diocritas iam pꝛidem contigit? quid ſi abunde cō
tigit? quid ſi illam longe poſt tergum reliquiſti: ⁊
multo pluribus inuidie q̃ꝫ contemptus materiam
pꝛebes? ℭ Fran. Et ſi ita eſſet:mihi tamen contra
rium videtur. ℭ Augu. Peruerſam opinioneꝫ ma
lorum omniuꝫ:ſed huius pꝛecipue cauſam eſſe nō
ambigitur. Ab hac igitur charybdi: omnium: ut
ait Tullius:remorum ac uelorum auxilio fugien-
dum eſt. ℭ Fran. Unde me fugere:quo ue pꝛoraꝫ
tendere:quid deniqꝫ opinari iubes niſi qđ video?
B ℭ Augu. Uides ubi oculos intendiſti: ac ſi retro
reſpicias:videbis innumerabilem turbam ſequi:
teqꝫ pꝛimo agmine: aliquanto pꝛoximiorem eē q̃ꝫ
ultimo:ſed timoꝛ animi rigoꝛqꝫ pꝛopoſiti:non per
mittunt oculos in tergum flectere. ℭ Fran. Defle-
xi cum interdum multoſqꝫ poſt me uenire perpen
di:neqꝫ ſoꝛtis mee pudet:ſed curarum piget ac pe
nitet tantarum. Qꝫ ut eiuſdeꝫ Horatij uerbo utar:
Fluitem dubie ſpe pendulus hore. Si hec anxie-
tas tollatur:quantum habeo abunde ſufficiat:di-
camqꝫ equanimiter quod eodem loco ait idem:
Quid credis amice pꝛecari: Sit mihi:quod nunc
eſt etiam minus ut mihi viuā: quid ſupereſt eui?
Si quid ſupereſſe uolunt dij: Ego ſemper dubius
futuri:ſemper animo ſuſpenſus:nullaꝫ ex foꝛtune
muneribus dulcedinem capio:adhuc ut vides ha
ctenus alijs viuo: quod miſerrimum ex omnibuſ
eſt: Atqꝫ utinam uel ſenectutis mihi reliquie cō
tingant: ut qui pꝛocelloſos inter fluctus vixe-
rim: moriar in poꝛtu. ℭ Augu. Tu ne igitur in
tanto rerum humanarum turbine: tanta uarieta-
te ſucceſſuum: tantaqꝫ caligine futurorum (⁊ ut
bꝛeuiter dicam) ſub imperio poſitus foꝛtune:ſolus
ex cunctis hominum milibus curarum uacuā eta-
tem ages? Uide quid cupias moꝛtalis: vide quid
poſtules. Qꝫ vero non tibi te vixiſſe conquereris:nō
inopie ſed ſeruitutis eſt:quam licet (ut tu ideꝫ aſſe
ris) miſeriam eſſe confitear:tamen ſi circumſpicis:
pauciſſimos hoies ſibi vixiſſe reperies: Nam ⁊ hi
qui putantur feliciſſimi: ⁊ quibus innumerabiles
viuunt:ſeipſos ſimul alijs viuere:vigiliarum ⁊ la-
borum aſſiduitate teſtantur. Quid enim (ut ſupꝛe
mo te commoneri faciam exemplo) Julius Ceſar:
cuius illud uerum:licet arrogans dictum eſt: Hu-
manum paucis genus viuit:nunquid poſtq̃ꝫ eo ge
nus redegerat humanum ut ſibi vni viueret: ipſe
interim alijs viuebat? Interrogabis foꝛtaſſe qui-
bus? His nimirum a quibus occiſus eſt. De Bꝛu-
to uel Cimbꝛo ceteriſqꝫ perfide coniurationis au-
ctoribus quorum cupiditates explere non ualuit
tanti munificētia largitoris. ℭ Fran. Mouiſti ani
mum fateoꝛ:ut iam nec ſeruum me nec inopem in-
digner. ℭ Augu. Indignare potius te non eſſe ſa-
pientem:quod vnum ⁊ libertatem ⁊ ueras diuiti
as pꝛeſtare potuiſſet. Ceterum quiſquis cauſarum
abſentiam equo ferens animo:effectus non adeſſe
conqueritur:nec cauſarum certam tenet ille ratio-
nem nec effectuum. Exequere autem nunc quid te
pꝛemit pꝛeter hec que dicta ſunt:coꝛporis ne fragi
litas:an latens moleſtia? ℭ Fran. Nempe coꝛpus
hoc oneroſum mihi ſemper fuit:quotiens meipſuꝫ
contemplatus fui:at cum alienorum grauedinem
coꝛporum reſpexi: ſatis obediens me mancipium
habere fateoꝛ:poſſem idem utinā: ⁊ de animo glo
riari:ſed ille imperat. ℭ Augu. Utinā rationis ip-
ſe ſubditus imperio: Sed ad coꝛpꝰ redeo quid in C
eo moleſtum experiris? ℭ Fran. Nihil equidem
niſi communia quedam:ꝙ moꝛtale eſt:ꝙ ſuis me
doloribus implicat:mole pꝛegrauat:ſomnum ſua-
det ſpiritu vigilante alijſqꝫ neceſſitatibus ſubigit
humanis:quas enumerare ⁊ longum ⁊ inamenū
eſt. ℭ Augu. Compone animuꝫ pꝛecoꝛ:teqꝫ homi
nem eſſe recoꝛdare:licet anxietas iſta ceſſauerit: ſi
quid pꝛeter hoc angerit exquire. ℭ Fran. Illa ne ti
bi inaudita eſt foꝛtune nouercantis imanitas:cuꝫ
vno die me ſpeſqꝫ ⁊ opes meas omnes ⁊ genus ⁊
domū impulſu ſtrauit impio. ℭ Augu. Uideo ocu
lorum tuoꝝ ſcatebꝛas:ideoqꝫ pꝛetereo:neqꝫ enim
nunc docendus ſed admonendus es. Unuꝫ igitur
hic admonuiſſe ſufficiet: Si enim non pꝛiuatarum
modo familiarum:ſed notiſſimas tibi regnoruꝫ ex
omnibus ſeculis recoles ruinas:nō nihil tibi Tra
gediarum lectio pꝛofuerit:ut non pudeat tugurio-

lum tuum cum tot regijs edibus ꝯflagraſſe:proce
de modo:hec enim partiꝰ dicta:ſpatioſius tibi ru
minanda ſeruabis.¶ Fran.Quis vite mee tedia
⁊ quotidianū faſtidiū ſufficiēter exprimat:meſtiſ-
ſimam turbulentiſſimamqꝫ orbem terrarū omniū
anguſtiſſimam atqꝫ ultimam ſentinam: ⁊ totiꝰ or-
bis ſordibus exundantē?Quis uerbis equet que
paſſim nauſeā ꝯcitāt graue3:olētes ſemitas ꝑmix
tas rabidis canibꝰ:obſcenas ſues: ⁊ rotaꝛ muros
quatientium ſtridorem : aut tranſuerſas obliquis
itineribus quadrigas:tam diuerſas hominu3 ſpe-
cies : tot horrenda mendicantiū ſpectacula:tot di
uitu3 furores illos meſtitia deuictos:hos gaudio
laſciuiaqꝫ fluitantes:tam deniqꝫ diſcordātes ani-
mos arteſqꝫ tā uarias:tantum confuſis uocibꝰ cla
morem: ⁊ populi inter ſe anxietatis incurſum:que
omnia ⁊ ſenſus melioribus aſſuetos conficiunt ⁊
generoſis animis eripiunt quietem ⁊ ſtudia bo-
narum artium interpellāt? Itaqꝫ me deus ex hoc
naufragio:puppe liberat illeſa:ut ego ſepe circū-
ſpiciens:in infernum viuens deſcendiſſe mihi vi-
deor.I nunc ⁊ honeſtis cogitationibus incumbe.
I nunc ⁊ uerſus tecum compone canoros.¶ Au.
DD Hic me Flacci uerſiculus quid potiſſimum lamē-
teris admonuit:doles ꝙ importunum ſtudijs tu-
is locum nactus es:quoniam ut ait ide3: Scripto
rum chorus omnis amat nemus ⁊ fugit urbes:
Tuqꝫ ipſe in epiſtola quadam eande3 ſententiam
uerbis alijs expreſſiſti: Silua placet muſis: urbs
eſt inimica poetis.Quod ſi vnq̄ꝫ itestinus tumul-
tus tue mentis conquieſceret fragor iſte circumto
nans(mihi crede)ſenſus quidē pulſaret ſed aium
non moueret.At ne nota pridem auribus tuis in-
geram:habes Senece de hac re non inutilem epi
ſtolam:habes ⁊ librum eiuſdem de tranquillitate
animi:habes ⁊ de tota hac mentis egritudine tol
lenda:librum.M.Ciceronis egregium quem he-
ſterne diei diſputationibus in Tuſculano ſuo ha-
bitis ad Brutum ſcripſit.¶ Franci.Singula hic
haud negligenter legiſſe me noueris.¶ Auguſti.
Quid ergo:nihil ne profuerūt?¶ Frā.Immo ue
ro inter legendum plurimum:libro autem e mani
bus elapſo:aſſenſio ſimul omnis intercidit.¶ Au
guſtinus.Communis legentium mos eſt : ex quo
monſtrum illud execrabile litteratorum paſſi3 fla
gitioſiſſimos errare greges: ⁊ de arte viuēdi mul
ta licet in ſcholis diſputent:in acta paucum cōuer
ti : Tu vō ſi ſuis locis notas certas impreſſeris ⁊
fructum ex lectione percipies.¶ Fran.Quas no
EE tas?¶ Augu. Quotiens legenti ſalutares ſeſe of
ferunt ſententie quibus uel excitari ſentis animu3
uel frenari : noli viribus ingenij fidere:ſed illas in
memorie penetrabilibus abſcōde:multoqꝫ ſtudio
tibi familiares effice:ut quod experti ſolent medi-
ci:quocunqꝫ loco uel tempore dilationis impatiēs
morbus inuaſerit:habeas uelut in animo conſcri-
pta remedia.Sunt enim quedam ſicut in corpori-
bus humanis ſic in animis paſſiones:in quibꝰ ta3
mortifera mora eſt:ut qui diſtulerit medela3:ſpe3
ſalutis abſtulerit.Quis enim ignorat(exēpli gra
tia eſſe quoſdam motus tam precipites:ut niſi eos
in ipſis exordijs ratio frenauerit animu3 corpuſqꝫ
⁊ totum hominem perdant: ⁊ ſerum ſit quicquid
poſt tempus apponitur.In quibus primum obti-
nere locum reor iram:Cui non fruſtra rationis ſe-

dem ſuperpoſitam eſſe diffiniūt:hi qui in tres par
tes animam diuiſerunt: Rationem in capite uelut
in arce:ira3 in pectore:concupiſcentia3 ſubter pre
cordia collocātes:ut ſcilicet preſto ſit que ſubiecta
rum peſtiu3 violentos impetus repēte coherceat :
⁊ ex alto uelut receptui canat : quod frenum quia
ire magis neceſſariū erat:illi vicinior ſita ē.¶ Frā
ciſcus.Conſulte equidē:qꝺ ut me nō tantū ex phi
ſicis ſed ex poeticis etiam ſcripturis elicuiſſe pro-
uideas per illorum uentorū rabiē : quā Maro de
ſcribit:Speluncis abditis latitantē: ſuperiectoſqꝫ
montes ⁊ regem in arce ſedente3:atqꝫ illos īperio
mitigantem. Ira3 atqꝫ impetus animi poſſe deno
tari mecum ſepe cogitaui. In profundo ſcilicet pe
ctoris deferuētes:qui niſi coherceant rationis fre
no(ut ibidem legitur)Maria ac terras celūqꝫ pro
fundum:Quippe ferant rapidi ſecū uerrantqꝫ per
auras.Per terras enim quid niſi terream corpo-
ris materiam ? Per maria ꝗd niſi humorē quo vi-
uitur?Per celum vō profundum:quid niſi interio
re loco habitantem animā itelligit?Cuius(ut alio
loco ait ide3)igneus eſt vigor ⁊ celeſtis origo:qua
ſi diceret:corpus atqꝫ animā: ⁊ breuiter totu3 ho
minem cui dominabunt:in precipitium agent.Ex
aduerſo aūt montes regemqꝫ preſidentē:quid niſi
capitis arcem ⁊ rationem eſſe que illic inhabitat?
Sic enim ait : Hinc uaſto rex Eolus antro: Lu-
ctantes uentos tēpeſtateſqꝫ ſonoras Imperio pre
mit ⁊ vinclis ac carcere frenat. Illi indignātes ma
gno cu3 murmure montis. Circū clauſtra fremūt
ſumma ſedet Eolus arce Sceptra tenēs.Hec ille.
Ego autē ſingula uerba diſcutiēs:audiui indigna
tionem:audiui luctamē : audiui tempeſtates ſono
ras:audiui murmur ac fremitum:hec ad irā refer
ri poſſūt.Audiui rurſus regē in arce ſedētē:audiui
ſceptra tenētē: audiui īperio tremētē: ⁊ vīculis ac
carcē frenātē que ad rōnē q̊qꝫ referri poſſe ꝗs du
bitet?Attñ ut de aīo atqꝫ ira aīu3 turbāte:dici oīa
ꝯſtaret vide ꝗd addidit:Mollitqꝫ aīos ⁊ temperat
iras.¶ Au.Laudo hec ꝗbꝰ abūdare te video poe FF
tice narrationis arcana : Siue enim id Uirgilius
ipſe ſenſit dum ſcriberet: ſiue ab omni tali conſide
ratione remotiſſimus maritimā his vſibus : ⁊ nil
aliud reſcribere uoluit tempeſtatē hoc tñ de irarū
impetu ⁊ rationis īperio dixiſti facete ſatis: ⁊ pro
prie dictum puto.Sed ut vnde diſceſſeram reuer
tar: ⁊ aduerſus iram ⁊ aduerſus reliquos motus
precipueqꝫ aduerſus hanc de qua multa iam diu
loquimur peſtē:aliquid ſemper excogita:quod cū
intenta tibi ex lectione contigerit: Imprime ſentē
tijs utilibus(ut incipiens dixeram)certas notas:
quibus uelut vncis memoria uolentes abire cōti
neas.Hoc equidem preſidio conſiſtes immobilis
tum aduerſus cetera:tum contra animi triſtitiam
que vmbra uelut peſtilentiſſima virtutum ſemina
⁊ omnes ingeniorū fructus enecat.In qūa poſtre
mo(ut eleganter ait Tullius)fons eſt ⁊ caput mi
ſeriarum omnium.Profecto aute3 ſi alios teqꝫ di
ligenter ſimul excuſſeris:omiſſoqꝫ ꝙ nullus homi
nu3 eſt cui nō multe ſint lugēde cauſe:Omiſſo pre
terea ꝙ delictorum tuoru3 recordatio:iure meſtū
⁊ ſollicitū facit : ꝙ vnum meſtitie genus ſalutare
eſt:modo deſperatio non ſurrepat:multa tibi diui
nitus cōceſſa fateberis:que inter turbas querulo
rum atqꝫ gementium conſolandi gaudendiqꝫ ma-

teriam pꝛeſtare queant. Nam in eo ꝙ tibi nondū
vixiſſe quereris: ꝙ ue tumultus urbiū: ſtomacho-
rum: ⁊ maximorum hominum ſimilis querela ⁊ il
la cogitatio: ꝙ tua ſponte in hoc incideris anfra-
ctus tuaqꝫ ſponte: ſi omnino uelle ceperis: poſſis
emergere: non parum tibi conferrent ſolamen ubi
⁊ conſuetudo longioꝛ pꝛofuerit: Si ſtrepitū popu
lorum uelut cadentis aque ſonitū aures tuas edo
mueris: cum delectatione percipere. Id autem: ut
dixi facillime conſequeris: ſi tue pꝛimum mentis
compeſcueris tumultus: Pectus enim ſerenum ⁊
tranquillū frustra uel peregrine circūeunt nubes
uel circumtonat externus fragoꝛ: Itaqꝫ uelut inſi
ſtens ſicco littore tutus: aliorum naufragium ſpe-
ctabis: ⁊ miſerabiles fluitantium uoces tacitꝰ ex
cipies: quantum ue turbidum ſpectaculum cōpaſ
ſiones attulerit: tantū gaudij afferet pꝛopꝛie ſoꝛtiſ
alienis periculis collata ſecuritas: Ex quibus om
nem animi triſtitiam te iamiam depoſiturum eſſe
cōfido. ¶ Franciſcus. Quanq̄ multa me uellicēt
atqꝫ illud in pꝛimis ꝙ urbes relinquere: quaſi reꝫ
facilē mei cenſes arbitrij: tamen quia in multiſ me
ratione ſuperaſti: uolo ⁊ hic pꝛiuſq̄ deijciar: arma
bb deponere. ¶ Auguſtinus. Potes ergo iam triſti-
tiā relegata: cum foꝛtuna tua in gratiam redire?
¶ Franciſcus. Poſſum utiqꝫ ſi modo aliquid eſt
foꝛtuna: nam ut vides: inter Hoꝛatium ⁊ noſtrū poe
tas: hac de re tanta diſſenſio eſt: ut cū ille foꝛtunā
in operibus ſuis nuſq̄ nominare dignatꝰ ſit: quaſi
nil eam eſſe crederet: hic noſter ⁊ ſepe eam nomi-
net: ⁊ quodam in loco omnipotentem eam etiā uo
cet. Cui ſententie ⁊ hiſtoricus ille nobilis fauet: ⁊
oratoꝛ egregius: Nam ⁊ Criſpus Saluſtius do-
minari pꝛofecto ait in re qualibet foꝛtunā: ⁊ Mar
cus Tullius humanarum rerum dominam aſſeue
rare non timuit: Ego autem quid ſentiā: aliud foꝛ
te tempus ac locus aliter fuit dicendi. Quod ue-
ro ad inceptum attinet: eouſqꝫ mihi pꝛofuit admo
nitio tua: ut meipſum cum maiore parte hominū
conferenti: non tam miſer (ut ſolebat) ſtatus meus
appareat. ¶ Auguſtinus. Gaudeo ſi quid tibi pꝛo
fui cupioqꝫ pꝛodeſſe cumulatius. Sed quoniaꝫ ſa
tis hodiernum colloquiū pꝛoceſſit: poteris ne que
reſtant in diem tertium differri atqꝫ ibi finem ſta-
tui. ¶ Franciſcus. Ego ṽo numerum ipſum terna
rium tota mente complectoꝛ: Non tam quia tres
eo gratie continētur: q̄ quia diuinitati amiciſſimū
eſſe conſtat: ꝙ non tibi ſolū alijſqꝫ uere religionis
pꝛofeſſoribus perſuaſum: quibus eſt omnis in tri
nitate fiducia: ſed ipſis etiam gentiū philoſophis
a quibus traditur uti nos hoc numero in conſecra
tionibus deorum. Quod nec Uirgilius meꝰ igno
raſſe videtur: ubi ait: Numero deus impare gau-
gaudet. De ternario enim loqui eum pꝛecedentia
manifeſtāt. Tertiā igit̄ deinceps de manibus tuiſ
partē huius tripartiti muneris expecto.

¶ Franciſci Petrarche poete Oratoriſqꝫ Clariſſimi: Libꝛi quem Secretum ſuū inſcripſit: de Contemptu mūdi diſputātis: Colloquium Tertij diei: Feliciter incipit.

Auguſtinus.

ſ I qd hactenꝰ ſmo tibi me- A
us contulit: oro obteſtoꝛqꝫ
ut te facilē hauriendiſ que
ſupſunt pꝛebeas: cōtentio
ſumqꝫ reluctanteꝫ aiū de-
ponas. ¶ Fran. Factū pu-
to: Sentio eni me tuis mo
nitis magna ſollicitudinū
mearum parte liberatum ⁊
eoq̄ paratioꝛ ad reliq̄ au-
dienda tranſgredioꝛ. ¶ Augu. Nondum intracta
bilia ⁊ infixa viſceribus vulnera tua contigi ⁊ con-
tingere metuo: recolens quātū altercationis ⁊ que
relarum leuioꝛ contactus expꝛeſſerit. Spero autē
ex aduerſo collectis viribus: animum foꝛtiorē aſ-
periora deiceps equanimius laturū. ¶ Frā. Nil
metuas. Jam aſſueui ⁊ moꝛborū meorū nomē au
dire ⁊ medici manus auxilium pati. ¶ Auguſti.
Duabꝰ adhuc adamantinis dextera leuaqꝫ pꝛeme
ris catenis: que neqꝫ de moꝛte neqꝫ de vita ſinunt
cogitare: has ſemper extimui: ne te in interitū age
rent: necdum quidem ſecurus ſum nec pꝛius ero:
q̄ te ſolutum ac liberum illis effractis abiectiſqꝫ
videro. Neqꝫ eni reoꝛ impoſſibile: ſed ꝓfecto diffi
cile: alioquin fruſtra circa impoſſibilia uerſarer.
Eſt auteꝫ ut in adamāte frangendo hircinū dicūt
ſic in huiuſcemodi duricie curarum molliēda: ſan
guis ille miruꝫ imodū efficax: qui cū coꝛ aſperum
ꝯtigerit: frangit ac penetrat: Tamen id metuo quo
niam in hac re: tuo ſimul opus eſt aſcenſu: quē ne
pꝛeſtare poſſis: ſiue (ut dicā uerius) ne uelis mul-
tum uereoꝛ: ne ipſe cathenarum circumradians at
qꝫ oculos mulcens fulgoꝛ impediat: ne foꝛte ꝯtin-
gat quod euenturum ſuſpicoꝛ: ſi auarus quiſpiam
aureis catenis vinctus in carcere teneretur ſolui
etiam uellet ſed catenas nollet amittere: Tibi au-
tem ea carceris indicta lex eſt: ut niſi catenas abie
ceris: ſolutus eſſe non poſſis. ¶ Franciſcus. Heu
mihi: miſerioꝛ eram q̄ putabam: due ne nunc etiā
illaqueant animum catene quas ego nō agnoſco? B
¶ Auguſtinus. Immo ṽo clariſſime: ſed earū pul
chꝛitudine delectatus: nō catenas ſed diuitias ar
bitraris: euenitqꝫ tibi (ut ſimilitudine uerſar in ea
dem) nō aliter q̄ ſiquis aureis manicis atqꝫ com-
pedibus tentus: aurum letus aſpiceret: ſed laque-
os nō videret: Tu quoqꝫ nunc apertis oculis que
te vincunt vides: ſed o cecitas: ipſis ad moꝛteꝫ tra
hentibus vinculis delectaris: quodqꝫ eſt omnium
miſerrimuꝫ gloriaris. ¶ Fran. Que nā ſunt quas
memoras catene? ¶ Aug. Amoꝛ ⁊ gloria. ¶ Frā.
Pꝛoh ſuperi quid audio: has tu ne catenas uocaſ
has quoqꝫ ſi patiar excuties. ¶ Aug. Hoc molioꝛ
ſed incertus de euentu: Relique enim omnes qui
bus tenebaris ⁊ fragiliores erant ⁊ inameniores:
Ideoqꝫ dum confringerem fauiſti: he autē nocen-
do placent ac fallunt quadaꝫ ſpe decoris. Ideoqꝫ
plus negocij ſubeſt: reluctaberis eniꝫ ceu ſummis
te bonis ſpoliare te uelim: aggrediar tn̄. ¶ Fran-
cic. Quādo ego de te alia merui ut ſpecioſiſſimas
mihi curas uelles eripere ⁊ tenebꝛis dānare per-
petuiſ ſereniſſimam animi mei partē? ¶ Aug. Ha
miſer: an tibi phiſica illa uox excidit: tum cōſuma
tum fore miſeriarum cumulum: cum opinionibus

falſis perſuaſio funeſta ſuccreſcit:ita fieri opoꝛte-
re?⸿ Fran. Haud quaq̄ꝫ excidit:ſed a ꝓpoſito re-
mota ſn̄ia eſt. Cur eni nō ita fieri opoꝛtē arbitrer?
Atqui nihil vnq̄ꝫ rectius arbitratꝰ ſum q̄ꝫ eſſe hos
nobiliſſimos quos mihi obijcis affectus. ⸿ Aug.
Segregemꝰ hic tantiſper dū remedijs cōquirēdiſ
inhio:ne dū huc illuc diſtraboꝛ:fragiliore impetu
ferar ad ſingula. Dic ergo qm̄ pꝛius amoris men-
tio facta eſt: Nōne hāc oīum extremā ducis inſa-
niā?⸿ Fran. Nequid ueritati ſubtrahā:pꝛo diuer
ſitate ſubiecti:amorē uel deterrimam animi paſſio
nē uel nobiliſſimā actionē dici poſſe cenſeo. ⸿ Au.
Ne res egeat exēplo aliqd in mediū ꝓfer. ⸿ Frā.
E Si infamē turpēqꝫ mulierem ardeo:inſaniſſimus
ardoꝛ eſt. Si reruꝫ aliquod ſpecimen virtutis alli
cit:inqꝫ illud amandū uenerādumqꝫ molitus ſum
quid putas:nullum ne tā diuerſis in rebus ſtatuiſ
diſcrimen:adeo ne pudoꝛ omnis euanuit? Ego vō
ut ex me aliquid loquar:ſicut pꝛimum graue ⁊ in-
fauſtum animi pōdus eſtimo:ſic ſecundo vix quic
q̄ꝫ reoꝛ eſſe felicius:qđ ſi tibi cōtrarium foꝛſitā vi
detur:ſuam quiſqꝫ ſententiam ſequatur. Eſt enim
ut noſti opinionum ingens ueritas libertaſqꝫ iudi
candi. ⸿ Aug. In rebus cōtrarijs opinio diuerſa:
ueritas autem vna atqꝫ eadem ſemper eſt. ⸿ Frā-
ciſcus. Iſtud quideꝫ ita eſſe fateoꝛ:Sed hoc eſt ꝙ
tranſuerſos agit:opinionibus antiquis inheremꝰ
pertinaciter nec facile diuellimur. ⸿ Aug. Utinā
tā recte de tota amoris q̄ſtione ſentires:ut de hoc
ſentiſ articulo. ⸿ Franciſcus. Quid multa?taꝫ re
cte ſentire mihi videoꝛ:ut contraſentientes inſani
re non dubitem. ⸿ Auguſtinus. Inueteratum mē
dacium pꝛo ueritate ducere:nouiterqꝫ compertaꝫ
ueritatem eſtimare mendacium:ut omnis rerū au
ctoritas in tempore ſita ſit:dementia ſumma eſt.
⸿ Franciſcus. Perdis operam : nulli crediturus
ſum:ſuccurritqꝫ illud Tulianum: Si in hoc erro
libenter erro:neqꝫ hunc errorem auferri mihi uo-
lo dum viuo. ⸿ Auguſtinus. Ille quidem de ani-
me immoꝛtalitate loquēs:opinionē pulcherrimā
omniuꝫ ac uolens q̄ꝫ nihil in ea dubitaret: q̄ꝫq̄ꝫ cō
trarium audire nollet : huiuſcemodi uerbis uſus
eſt:Tu in opinione fediſſima atqꝫ falſiſſima hiſdē
uerbis abuteris:Pꝛofecto enim ⁊ ſi moꝛtalis eēt
anima:immoꝛtalem tamen eſtimare melius foret:
Erroꝛqꝫ ille ſalutaris videri poſſet:virtutis incu-
tiens amorem:que q̄uis etiam ſpe pꝛemij ſublata
per ſeipſam expetenda ſit:deſiderium tamen eius
pꝛoculdubio pꝛopoſita anime moꝛtalitate lenteſce
ret:Contraqꝫ licet mendax future vite ꝓmiſſio ad
excitandum animos moꝛtalium non inefficax vi-
deretur : tibi vō quid allaturus erroꝛ iſte tuus ſit
vides:nempe in omnes animuꝫ pꝛecipitaturus in
ſanias:ubi pudoꝛ ⁊ metus ⁊ que frenare ſolet im-
petus rationis ac cognitio ueritatis exciderint.
⸿ Franciſcus. Dixi iam ꝙ operaꝫ perderes. Ego
D enim nihil vnq̄ꝫ turpe:immo vō nihil niſi pulcher
rimum amaſſe me recolo. ⸿ Auguſtinus. Etiam
pulchꝛa turpiter amari poſſe certum eſt. ⸿ Fran-
ciſcus. Nec in nominibus certe : nec in aduerbijs
peccaui:deſine iam amplius inſectari. ⸿ Auguſti
nus. Quid ergo:vis ne ut phꝛenetici quideꝫ ſolēt:
inter iocos ⁊ riſus expirare? An animo miſerabili
ter egrotanti adhuc aliquid remedij adhibere ma
uis? ⸿ Franciſcus. Non reſpuo:remedium q̄dem

accidit ſi me egere monſtraueris:bene ualentibuſ
autem remediorum inculcatio ſepe funeſta eſt.
⸿ Auguſtinus. Conualeſcendo tu quidem quod
multis accidit te grauiter egrotaſſe fateberis.
⸿ Franciſcus. Ad poſtremum ſpꝛeuiſſe nequeo :
cuius ⁊ ſepe alias ⁊ his pꝛeſertim pꝛoximis die-
bus ſana conſilia ſum expertus:Perge igiť. ⸿ Au
guſtinus. Pꝛimū ergo vnā hāc mihi ueniaꝫ tribui
uelim ſi cogēte materia aduerſus delitias tuas ali
quid foꝛtaſſis infectus fuero. Jam enim hoc pꝛeui
deo q̄ꝫ grauiter in auribꝰ tuis ſonitura ſit ueritas.
⸿ Franciſcus. Anteq̄ꝫ incipias:audi paululū:ſciſ
ne de quo loquendum tibi ſit? ⸿ Auguſtinus. Di-
ligenter mihi pꝛeuiſa ſunt omnia:de muliere moꝛ-
tali ſermo nobis inſtituitur:in qua admiranda co
lendaqꝫ te magnam etatis parteꝫ conſumpſiſſe do
leo:⁊ in tali ingenio tantam ⁊ tam longeuam inſa
niam uehementer admiroꝛ. ⸿ Franciſcus. Parce
conuitijs pꝛecoꝛ:mulier moꝛtalis erat ⁊ Thais ⁊
Liuia:Ceterum ſcis ne de ea muliere mentionem
tibi exoꝛtam:cuius mens terrenarum neſcia cura
rum:celeſtibus deſiderijs ardet. In cuius aſpectu
ſi quid vſq̄ꝫ ueri eſt:diuini ſpecimen decoris efful
get. Cuius mores conſumate honeſtatis exēplar
ſunt:cuius nec uox nec oculorum vigoꝛ moꝛtale
aliquid:nec inceſſus hómineꝫ repꝛeſentat:hic que
ſo iterum ac iterum cogita:credo quibꝰ uerbis utē
dum ſit intelliges. ⸿ Auguſtinus. Ha demenſ ita E
ne flammas animi in ſextum decimum annum fal
ſis blanditijs aluiſti:Pꝛofecto non diutius Italie
famoſiſſimus oliꝫ Hannibal incubuit:nec crebꝛio
res illa tunc amatorum impetus paſſa eſt nec uali
dioribus arſit incēdijs:q̄ꝫ tu his temporibus vio
lentiſſime paſſionis flammas atqꝫ impetus pertu
liſti. Inuentus tamen eſt qui illum tandē abire cō-
pelleret Hannibalem tuum quis ab his vnq̄ꝫ cer-
uicibus auertet ? Si tu eum ⁊ exire uetas : ⁊ ut
tecum maneat ſponte iam ſerius iuitas:malo pꝛo
pꝛio delectaris infelix : atqꝫ oculos illos uſqꝫ tibi
in pernitiem placentes ſupꝛema clauſerit dies:cū
effigiem moꝛte uariatam ⁊ pallētia membꝛa con-
ſpexeris:pudebit animū moꝛtalē caduco applicuiſ
ſe coꝛpuſculo:⁊ que nunc tam pertinaciter aſtruis
cuꝫ rubore recoꝛdaberis. ⸿ Franciſcus. Auertat
deus omen:ego iſta non videbo. ⸿ Auguſtinus.
Equidem neceſſario euentura ſunt. ⸿ Frāciſcus.
Scio:ſed non tam inimica mihi ſunt ſidera :ut na-
ture oꝛdinem in hac moꝛte perturbent:pꝛius intra
ui pꝛius ingrediar. ⸿ Auguſtinuſ. Meminiſti cre
do temporis illius quo contrariuꝫ timuiſti:⁊ qua
ſi iam moriture amice funereum carmen dictante
triſtitia ceciniſti. ⸿ Franciſcus. Memini certe ſed
dolui:⁊ adhuc recolens cōtremiſco:Indignabar
qꝫ me nobiliori uelut anime mee parte truncatum
illi eſſe ſuperſtiteꝫ:que dulcem mihi vitaꝫ ſola ſui
pꝛeſentia faciebat:Hoc enim carmen illud deflet :
quod tunc multo lachꝛymarum imbꝛe reſperſum
excidit mihi:ſententiam memini ſi uerba tenereꝫ.
⸿ Auguſtinus. Non hoc queritur quantuꝫ tibi la F
chꝛymarum moꝛs illius foꝛmidata:q̄ꝫ tuꝫ ue dolo
ris inuexerit:ſed hoc agitur ut itelligas que ſemel
concuſſit poſſe foꝛmidineꝫ reuerti:eoqꝫ facilius ꝙ
⁊ omnis dies ad moꝛtem pꝛopius accedit:⁊ coꝛ-
pus illud egregium moꝛbis ac crebꝛis ꝑturbatio-
nibus exhauſtum:multum pꝛiſtini vigoriſ amiſit.

¶ Franciſcus. Ego quoq; ⁊ curis grauior ⁊ etate
prouectior factus ſum: Itaq; illa ad mortē appro
pinquāte precucurri. ¶ Auguſtinꝰ. O furor: ex na
ſcendi ordine ordinem mortis arguere. Quid enī
aliud orba ſenectus queritur parentum niſi adole
ſcentium filiorum feſtinatas mortes? Quid anno
ſe lugent aliud nutrices: niſi infantium ſuoruꝫ an-
ticipatum tempus quos dulcis vite exortes ⁊ ab
ubere raptos abſtulit atra dies ⁊ funere merſit
acerbo? Si vero paucoruꝫ numerus annorum quo
illam precedis ſpem tribuit uaniſſimam: prius te
q̄ꝫ furoris tui fomitē eſſe moriturū: ⁊ hunc nature
ordinem tibi fingis immobileꝫ. ¶ Frāciſcus. Nō
uſq;adeo immobilem ut contrarium fieri poſſe ſiꝫ
neſcius: ſed aſſidue ne idem adueniat precor: ſem-
perq; de eius morte cogitāti ſuccurrit iſte uerſus
Ouidij: Tarda ſit illa dies ⁊ noſtro ſerior euo.
¶ Auguſtinus. Has ineptias amplius audire nō
ualeo: quid enim quando pre mori illam poſſe non
ignoras? quid illa moriente dicturus es? ¶ Fran
ciſcus. Quid dicturus aliud niſi me preſente cala
mitate miſerrimum? Solamen vero ex recordatio-
ne tranſacti temporis habiturum rapiant uenti: ta
men iſta que loquimur ⁊ ſpargant augurium pro-
G celle. ¶ Auguſtinus. O cece: necduꝫ itelligis quā
ta dementia eſt ſic animuꝫ rebus ſubieciſſe morta
libuſ: que eum ⁊ deſiderij flammis accēdant: nec
quietare nouerint: nec permanere ualeant in fineꝫ
⁊ crebris motibus quem demulcere pollicentur
excruciant. ¶ Franciſcus. Si quid habes effica-
cius profer: nunq̄ꝫ hoc me ſermone terrueris: neq;
enim: ut putas: mortali rei animuꝫ addixi: nec me
tam corpus noueris amaſſe q̄ꝫ animam: moribus
humana tranſcendentibus delectatum quoruꝫ ex
emplo qualiter inter celicolas viuatur admoneo.
Itaq; ſi (quod ſolo torquet auditu) me prior mo-
riens illa deſereret: quid agerem interrogas: cum
Lelio Romanorum ſapientiſſimo proprias miſe-
rias conſolarer: virtutem illius amaui que extin-
cta non eſt: hec dicerem atq; alia que illum dixiſſe
audio: poſt eius interitum quem miro quodā amo
re dilexerat. ¶ Auguſtinus. Inexpugnabili erro-
ris arce conſiſtis: vnde te deijcere non ocioſus la-
bor eſt: Et quoniam ita te affectuꝫ video ut multo
patiētius auditurus ſis quicquid de te q̄ꝫ ꝙ de ip
ſa liberius dicetur: mulierculam tuaꝫ quā talibus
laudibus cumules licebit: Nihil eniꝫ aduerſabor
Sit regina: ſit ſancta: ſit dea certe an phebi ſoror:
an nympharum ſanguinis vna? Ingens tamen eiꝰ
virtus: minimum tibi ad excuſationem erroris cō
ferret. ¶ Franciſcus. Quid noui litigij ordiaris
experior. ¶ Auguſtinus. Dubitari non pōt quin
pulcherrima ſepe turpiter amentur. ¶ Franciſcꝰ.
Iam ad hec ſupra reſponſum eſt: Si enim amoris
in me regnantis facies cerni poſſet: eiuſ vultꝰ (quē
licet multum tamen debito partius laudaui) non
abſimilis videretur: hec mihi coraꝫ quo loquimur
teſtis eſt: ꝙ in amore meo nil vnq̄ꝫ turpe: nil obſce
num fuerit: nil deniq; preter magnitudinē culpabi
le: Adde moduꝫ: nihil pulchrius excogitari queat.
¶ Auguſtinus. Poſſum tibi Tulliano uerbo re-
ſpondere: modum tu queris vitio. ¶ Franciſcus.
H Nō vitio ſed amori. ¶ Auguſtinꝰ. Et ille cū id di-
ceret: de amore loquebatur: Locuꝫ tenes? ¶ Frā
ciſcus. Quid ni in Tuſculano hec legi: uerum ille
de communi amore hominum ſentiebat: in me au
tem ſingularia quedam ſunt. ¶ Auguſtinus. Eni-
uero idem de ſe alijs fortaſſe videatꝰ: uerumq; eſt:
tum in alijs: tum in hac precipue paſſione: ꝙ vnuſ
quiſq; ſuarum rerum eſt benignus interpres. Nec
inepte illud: a plebeo licet quodam poeta: dictum
laudatur: Suam cuiq; ſponſam: mihi meam: ſuuꝫ
cuiq; amorem: mihi meuꝫ. ¶ Franciſcus. Uis ne
ſi tempus ſuppetit pauca de multis exponaꝫ: que
te in admirationeꝫ ſtuporemq; compellant? ¶ Au
guſtinus. Me ne putes ignorare: ꝙ qui amant ip
ſi ſibi ſomnia fingunt? omnibus ſcholis notiſſimū
carmen eſt: Ceterum ex ore eius piget has inſani-
as audire: quē decet altius ⁊ ſapere ⁊ loqui. ¶ Frā
ciſcus. Unum hoc (ſeu gratitudini ſeu ineptie
aſcribendum) non ſileo: me quantulumcunq; con
ſpicis: per illam eſſe: nec vnq̄ꝫ ad hoc ſi quid eſt no
minis aut glorie fuiſſe uenturum: niſi virtutū tenu
iſſimam ſementem quam pectore in hoc natura lo
cauerat: nobiliſſimis his affectibus coluiſſet. Illa
iuuenilem animuꝫ ab omni turpitudine reuocauit
vncoq;: ut aiunt: retraxit: atq; alta compulit ſpecta
re. Quid ni eniꝫ in amatos mores trāſformare: at
q; nemo vnq̄ꝫ tam mordax cōuitiator inuētus eſt:
qui huius famam canino dente cōtingeret: qui di-
cere auderet (ne dicaꝫ in actibus eius ſed in geſtu
uerborū) reprehenſibile aliquid ſe vidiſſe. Ita qui
nihil intactum liquerant: hanc mirantes ueneran
teſq; reliquerunt. Minime igitur miruꝫ eſt: ſi hec
tam celebris fama: mihi quoq; deſideriū fame cla
rioris attulit laboreſq; duriſſimos quibus optata
conſequerer molliuit. Quid enim adoleſcens aliō
optabam q̄ꝫ ut illi uel ſoli placereꝫ que mihi uel ſo
la placuerat. Quid ut mihi contingeret ſpretis mil-
le uoluptatum illecebris: quot me ante tempus cu
ris laboribuſq; ſubiecerim noſti: ⁊ iubes illam ob
liuiſci uel partius amare: que me a vulgi cōſortio
ſegregauit: que dux viarum omnium: torpenti in-
genio calcar admouit: ac ſemiſopitum animum ex
citauit. ¶ Auguſtinus. Infelix: q̄ꝫto ſatius fuerat I
tacere q̄ꝫ loqui: q̄ꝫuis enim uel in ſilentio talem te
introrſus aſpicerem: aſſeueratio tamen ipſa tā per
tinax bilem ſtomachumq; percuſſit. ¶ Franciſcꝰ.
Cur queſo. ¶ Auguſtinus. Quia falſum opinari
ignorantis eſt: falſum impudenter aſſerere: igno-
rantis pariter ⁊ ſuperbi. ¶ Franciſcus. Quid me
tam falſum uel ſenſiſſe uel pertuliſſe confirmas?
¶ Auguſtinꝰ. Nempe vniuerſa que memoras pri
mum omnium ubi ais: te quod es per illam eſſe: ſi
ſic intelligis ut hec eſſe illa dederit: mētiris haud
dubie. Si uero ſic ut non amplius eſſe permiſerit:
uerum dicis. O quantum iurgium euadere pote-
ras: niſi illa te forme blanditijs retraxiſſet. Quod
es igitur: nature bonitas dedit: quod eſſe poteras
ille preripuit: immo tu tibi potius abſtuliſti. Illa
enim innocens eſt: forma q̄dē tibi viſa eſt tā blāda
tā dulcis: ut in te omneꝫ ex natiuis virtutum ſemi
nibus prouenturam ſegetem ardentiſſimi deſide-
rij eſtibus ⁊ aſſiduo lachrymarum imbre uaſtaue
rit. Quod autem te ab omni turpitudine illa retraxe-
rit: falſo gloriatus es: retraxit forſan a multis: ſed
in maiores impulit erumnas. Enimuero neq; ua-
rijs ſordibus obſcenam viam declinare monuit: ſi
in precipitium perduxit: nec que minutiora ſanās
ulcera: letale interiꝫ iugulo vulnus iflixit: liberaſſe

potius q̃ occidiſſe dicẽdũ eſt. Ita quoqꝫ quã tuã
predicas ducem: a multis te obſcenis abſtrahens
in ſplendidũ impulit baratrũ. Q̃ uero alta ſpectare
docuit: ꝙ ſegregauit a populo: quid aliud fuit q̃
preſidentẽ ſibi ⁊ vnius captũ dulcedine cõtempto
rem rerum omnium ſtudioſeqꝫ negligentez reddi
diſſe? Quo nihil in conuictu hominum ſcias eſſe
moleſtius. Iam ꝙ innumeris illam te laborib⁹ im
plicuiſſe commemoras: hoc vnum uere predicas.
Quid autez hic tam magni muneris inuenias co
gita: cum multiformes enim ſint labores quos de
clinare non licet: quanta dementia eſt nouos ſpon
te ſectari? At ꝙ fame clarioris auidum: per illã te
factum gloriaris cõpatior errori tuo: ſiquidem ex
animi tui ſarcinis nullã tibi funeſtiorem eſſe mon-
ſtrabo: ſed nondum eo peruenit oratio. ¶ Franci
K ſcus. Promptiſſimus dimicator comminatẽ ⁊ vul-
nerat: ego autem ⁊ vulnere ⁊ comminatione pro-
moueor: ⁊ titubare iam grauiter incipio. ¶ Augu
ſtinus. Quanto grauius titubabis cum grauiſſi-
muz vulnus inflixero? Iſta nempe quaz predicas
cui omnia te debere aſſeris: iſta te peremit. ¶ Frã
ciſcus. Deus bone: quibus hoc mihi perſuadebi-
tur modis? ¶ Auguſtinus. Ab amore celeſtiũ elõ
gauit animum ⁊ a creatore ad creaturam deſide-
rium inclinauit: que vna quidem ad mortem pro-
nior fuit via. ¶ Franciſcus. Noli queſo precipita-
re ſententiam: deum profecto ut amarem: illius
amor preſtitit. ¶ Auguſtinus. At peruertit ordi-
nem. ¶ Franciſcus. Quo nam modo? ¶ Augu-
ſtinus. Quia cum creatum omne creatoris amore
diligendũ ſit: tu contra creature captus illecebris
creatorem non quomodo decuit amaſti: ſed mira-
tus artificem fuiſti: quaſi nihil ex omnibus formo
ſius creaſſet: cum tamen ultima pulchritudinũ ſit
forma corporea. ¶ Franciſcus. Hanc preſentem
in teſtimonium euoco: conſcientiamqꝫ meaz facio
conteſtem: me (quod ſuperius dixeram) illius non
tam corpus amaſſe q̃ animã: quod hinc percipies
licebit: quoniam quo illa magis in etate progreſſa
eſt (quod corporee pulchritudinis ineluctabile ful
men eſt) eo firmior in opinione permanſi. Et ſi eniz
viſibiliter in uere flos tractu temporis langueſce-
ret: animi decus amplius augebatur: qn ſicut amã
di principium ſic incepti perſeuerantiam miniſtra
uit: Alioquin ſi poſt corpus abijſſem: iaz pridẽ mu
tandi propoſiti tempus erat. ¶ Auguſtinus. Me
ne ludis? an ſi idem animus in ſqualido ⁊ nodoſo
corpore habitaret ſimiliter placuiſſet? ¶ Franci-
L ſcus. Non audeo quidem id dicere: neqꝫ enim ani
mus cerni poteſt: nec imago corporis talem ſpopõ
diſſet: ac ſi oculis appareret: amarem profecto pul
chritudinem animi: deforme licet habentis habi-
taculum. ¶ Auguſtinus. Verborum queris admi
nicula. Si enim non niſi quod oculis apparet ama
re potes: corpus igitur amaſti: nec tamen negaue-
rim animum quoqꝫ illius ⁊ mores flãmis tuis ali
menta prebuiſſe: nimirum cũ (uti paulopoſt dicã)
nomen ipſum non nihil: immo uel plurimum furo
ribus iſtis addiderit. Cum enim in omnibus ani-
mi paſſionibus: in hac preſertim euenit: ut ex mini
mis fauillis ſepe incendia magna ꝯſurgãt. ¶ Frã
ciſcus. Video quo me cogas: ut ſcilicet cum Oui-
dio fatear: animam cum corpore amaui. ¶ Augu
ſtin⁹. Hoc quoqꝫ quod ſequitur fatearis oportet:

neutrum te ſatis ſobrie: neutruz amaſſe quomodo
decuit. ¶ Franciſcus. Torquẽdus tibi ſuz anteq̃
fatear. ¶ Auguſtin⁹. Aliud quoqꝫ te propter hũc
amorem in magnas concidiſſe miſerias. ¶ Franci
ſcus. Hoc q̃uis in eculeum ſuſtuleris nõ fatebor:
¶ Auguſtinus. Immo uero ſponte tua mox utrũqꝫ
fateberis niſi rationes meas interrogationeſqꝫ ne
glexeris. Dic ergo meminiſti ne puerilium annoꝝ
an uero preſentium turba ſollicitudinum: memo-
ria omnis illius etatis euanuit? ¶ Frãciſcus. Nẽ
pe infantia pueritiaqꝫ nõ aliter ante oculos meos
ſunt q̃ dies heſterna. ¶ Auguſtinus. Meminiſti:
quãt⁹ in illa etate timor dei? quanta mortis cogita
tio? quãtus religionis affect⁹? quãt⁹ amor honeſta
tis? ¶ Franciſcus. Memini profecto doleoqꝫ cre
ſcentib⁹ annis decreuiſſe virtutes. ¶ Auguſtinus.
Ego quidem ſemper extimui ne illum tam intem-
peſtiuum florem uernalis aura diſcuteret: qui ſi in
teger illeſuſqꝫ manſiſſet mirabilem fructuz ſuis tẽ
poribus protuliſſet. ¶ Franciſcus. Ne a propoſi
to diuertas: quid eniz hoc ad ea de quibus ſermo
nobis inceptus erat. ¶ Auguſtinus. Dicam: ꝑcur M
rere tecum tacitus quando integram tibi ſentis re
centemqꝫ memoriaz: percurre vniuerſe vite tue tẽ
pus: ⁊ ubi tanta morum uarietas inceſſerit: recor
dare. ¶ Franciſcus. En in ictu oculi trepidãtis an
norum meorum numerum ſeriẽqꝫ recenſui. ¶ Au
guſtinus. Quid reperis igitur? ¶ Frãciſcus. Lit
tere uelut Pythagore quaz audiuimus: legi non
inanem eſſe doctrinam. Cum enim recto tramite
aſcendens ad biuium perueniſſem modeſtus ⁊ ſo
brius: ⁊ dexteram iuberer arripere: ad leuã incau
tus dicam aut contumax deflexi: neqꝫ enim mihi
ꝓfuit quod ſepe puer legerã. Hic locus eſt partes
ubi ſe via ſcindit in ambas: Dextera que ditis ma
gni ſub menia ducit. Hac iter Heliſeuz nobis at le
ua maloruz Exercet penas ⁊ ad impia tartara mit
tit. Hec nimirum quanq̃ ante legiſſem: non tamẽ
prius intellexi q̃ expertus ſum. Ex tunc autẽ obli
quo ſordidoqꝫ calle diſtractus ⁊ ſepe retro lachry
mans conuerſus: dexterum iter tenere non potui:
quod cum deſerui: tunc profecto fuerat illa moruz
meorum facta cõfuſio. ¶ Auguſtinus. At qua nã
hoc etatis tue parte ꝯtigerat? ¶ Franciſcus. Me
dio ſub adoleſcentie feruore: ⁊ ſi aliquantiſper ex
pectas: quotus mihi tunc etatis annus ageretur
facile recordabor. ¶ Auguſtinus. Non tam exa N
ctum calculum requiro quin potius illud ediſſere
quando illius tibi primũ mulieris ſpecies viſa eſt?
¶ Franciſcus. Id utiqꝫ nunq̃ obliuiſcar. ¶ Augu
ſtinus. Iunge igitur tempora. ¶ Frãciſcus. Pro
fecto ⁊ illius occurſus ⁊ exorbatio mea vnum in
tẽpus inciderũt. ¶ Auguſtinus. Habeo quod uo
lebam: obſtupuiſti credo: perſtrinxitqꝫ oculos ful
gor inſolitus. Dicunt enim ſtuporem amoris eſſe
principiũ: hinc eſt apud nature conſciũ poetã: Ob
ſtupuit primo aſpecta Sidonia Dido. Poſt quod
ſequitur: Ardet amãs Dido: Que q̃uis: ut noſti
optime: fabuloſa narratio tota ſit: ad nature tamẽ
ordinem reſpexit ille dum fingeret. Sed cum ob
ſtupuiſſes ad illius occurſum: cur ad leuam potiſſi
mum deflexiſti: puto quia decliuior videbatur ⁊
latior: dextera enim ⁊ ardua ⁊ anguſta eſt: laborez
igitur timuiſti. At mulier iſta tam celebris quam
tibi certiſſimã ducẽ fingis: ad ſuperos cur non he

ſitantem trepidumqꝫ dixerit: ⁊ quod cecis fieri ſo
let: manu apprehenſum non tenuit: quo ⁊ gradien
dum foret admonuit? ¶ Frãciſcus. Fecit hoc illa
quãtũ potuit: qd eni aliud egit cũ nullis mota p̃ci
cib⁹: nullis victa blãditijs muliebrẽ tenuit decorẽ
⁊ aduerſus ſuam ſimul ⁊ meã etatẽ: aduerſus mul
ta ⁊ uaria que flectere adamantium licet ſpiritum
debuiſſent inexpugnabilis ⁊ firma permãſit. Pro
fecto animus iſte femineus: quid viruꝫ decuit ad
monebat: preſtabatqꝫ ne mihi inſectando pudici-
tie ſtudio (ut uerbis utar Senece) uel exemplum
deeſſet uel conuitium: poſtremo cum lorifragum
ac precipitem videret: deſerere maluit q̃ꝫ ſequi.
O ¶ Auguſtinus. Turpe igitur aliquid interduꝫ uo
luiſti: quod ſupra negaueras. At iſte vulgat⁹ amã-
tium: uel ut dicam uerius: amentium furor eſt: ut
oib⁹ merito dici poſſit: Uolo nolo: nolo uolo: uobiſ
ipſis quid uelitis aut nolitis ignotum eſt. ¶ Fran
ciſcus. Incautus in laqueum offendi: ſi quid tamẽ
olim aliter forte uoluiſſem: amor etaſqꝫ coegerunt
nunc quid uelim ⁊ cupiam ſcio: firmauiqꝫ iam tan
dem animum labentem. Contra autem illa propo
ſiti tenax ⁊ ſemper vna permanſit: quã conſtanti-
am femineam: quo magis intelligo: magis admi-
ror. Idqꝫ ſibi conſiliuꝫ fuiſſe: ſi vnq̃ꝫ dolui gaudeo
nunc ⁊ gratias ago. ¶ Auguſtinus. Semel fallẽ-
ti: non facile rurſus fides habenda eſt: Tu prius
mores atqꝫ habitum vitamqꝫ mutaueris: q̃ꝫ aium
mutaſſe perſuadeas: mitigatus forte ſi tuus leni-
terqꝫ Ignis extinctus non eſt. Tu uero qui tantum
dilectioni tribuis: non aduertis illam abſoluendo
quantum te ipſe condemnes. Illam fateri libet fu
iſſe ſanctiſſimam dum te inſanum ſceleſtumqꝫ fa-
teare. Illam quoqꝫ feliciſſimam: dum te eius amo
re miſerrimum: hoc enim ſi recordaris: inceperaꝫ.
¶ Franciſcus. Recordor equidem: atqꝫ id ita eſſe
negare non ualeo: ⁊ quo me ſenſim deduxeris cer
P no. ¶ Auguſtinus. Ut cernas: apertius animum
intende: Nihil eſt quod eque obliuionem dei con-
temptum ue pariat: q̃ꝫ amor rerum temporalium:
iſte precipue quem proprio quodam nomine amo
rem: ⁊ (quod ſacrilegium omne tranſcendit) deuꝫ
etiam uocant: ut ſcilicet humanis furoribus excu
ſatio celeſtis accedat: fiatqꝫ diuino inſtinctu ſceluſ
immane licentius. Nec mirari conueniat tantum
poſſe hunc effectuꝫ in pectoribus humanis: ad re-
liqua enim viſa rei ſpecies ac ſperata fruendi dele
ctatio: ⁊ proprie uos mentis ĩpetus rapit. In amo
re autem ⁊ huius ſimul ⁊ mutuus preterea ſucce-
dit affectus: qua ſpe prorſus amota: amorem ip̃m
lenteſcere oportet: Sicut cum alibi ametis dumta
xat: hic etiam redamantiũ alterniſqꝫ uelut ſtimu-
lis mortale pectus impellitur: ut non fruſtra Cice
ro noſter dixiſſe videatur: ꝙ oibuſ ex animi paſſio
nibus: profecto nulla eſt amore uehementior: ual
de equidem certus erat: ubi adidit profecto: is qui
iam libris quatuor Achademiam vidit de omni
bus dubitantem. ¶ Franciſcus. Notaui ſepius il
lum locum: ⁊ miratus ſum ꝙ ita uehementiſſimã
hanc ex omnibus paſſionibus dixerit. ¶ Auguſti
Q nus. Minime mirareris niſi quia animum inuaſit
obliuio. Ceterum breui admonitione in multoruꝫ
malorum memoriam reuocandus es. Cogita nũc
ex quo mentem tuam peſtis illa corripuit: q̃ꝫ repẽ-
te totus in gemitũ uerſus es miſeriarũ ⁊ perueni-
ſti ut funeſta cum uoluptate lachrymis ⁊ ſuſpiri-
is paſceris: cum tibi noctes inſomnes ⁊ pernox in
ore dilecte nomen: cum rerum omnium contem-
ptus viteqꝫ odium: ⁊ deſiderium mortis triſtis
⁊ amor ſollicitudinis atqꝫ hominum fuga: ut de
te non minus proprie q̃ꝫ de Bellerophonte illud
Homericum dici poſſet: Qui miſer in campis me-
rens errabat amenis. Ipſe ſuũ cor edens hominũ
ueſtigia vitans. Huic pallor ⁊ macies ⁊ langue-
ſcens ante tempus flos etatis. Tum graues eter-
numqꝫ madentes oculi: tum confuſa mens ⁊ tur-
bata quies in ſomnis ⁊ dormientis flebiles quere
le ac uox fragilis: luctu rauca: fractuſqꝫ ⁊ interru
ptus uerborum ſonus: Et quicquid tumultuoſiuſ
aut miſerius fingi poteſt. Hec ne tibi videntur ſi
gna ſanitatis? Quid ꝙ illa tibi feſtos lugubreſqꝫ
dies inchoauit ⁊ clauſit? Illa adueniente ſol illu
xit: illaqꝫ obeunte nox rediit: illius mutata frons
tibi animum mutauit ⁊ meſtus pro illius uarieta
te factus es: Deniqꝫ totus ab illius arbitrio pepẽ-
diſti. Scis me uera ⁊ vulgo etiã nota memorare
Quid autem inſanius q̃ꝫ non contentum preſenti
illius vultus effigie: vnde hec tibi cuncta prouene
rant: aliam fictam illuſtris artificis ingenio queſi
uiſſe: quam tecum ubiqꝫ circumferens: haberes
materiam ſemper immortalium lachrymarum: ue
ritus ne fortaſſe areſcerent irritamenta earum?
Omnia vigilantiſſime cogitaſti: negligenter incu-
rioſus in reliquis. At ut omnium delirationum
tuarum ſupremum culmen attingam: ⁊ quod pau
loante comminatus ſum pergamus. Quis digne
ſatis execretur aut ſtupeat hanc alienate mẽtis in
ſaniam: cum non minus nominis q̃ꝫ ipſius corpo
ris ſplendore captus: quicquid illi conſonum fu-
it incredibili uanitate coluiſti? Quã ob cauſaꝫ tã-
topere ſiue Ceſaream ſiue poeticam lauream ꝙ il
la hoc nomine uocaretur adamaſti: ex eoqꝫ tempo
re ſine lauri mentione: vix ullum tibi carmen efflu
xit: Nõ aliter q̃ꝫ ſi uel Penei gurgitis accola: uel
Cirrhei vticis ſacerdos exiſteres. Deniqꝫ qa Ce
ſaream ſperare fas nõ erat laureã poeticã quã ſtu
dioꝝ tuoꝝ tibi meritũ ꝓmittebat: nihilo modeſti⁹
q̃ꝫ dñam ip̃aꝫ adamaueras ⁊ cupiſti: Ad quaꝫ adi
piſcẽdã: q̃ꝫ q̃ꝫ alijs ingenijs ſubuectus: quanto tñ
cũ labore perueneris: tecum ip̃e recogitans phorre
ſces. Nec me latet qn reſpõſioni paratuꝫ ⁊ adhuc
hiſcere meditantẽ video qd tibi nũc in aio uerſet.
Cogitas nẽpe te his ſtudijs aliquãto ꝑus ẽt' q̃ꝫ ar
deres dedituꝫ fuiſſe poeticũqꝫ illud tibi decus ab
annis puerilib⁹ aium excitaſſe: qð ego qdeꝫ nec iſi
cior nec ignoro: ueꝝ enimuero ⁊ multis retro ſcl'is
obſolefact⁹ mos atqꝫ hec etas ſtudijs talib⁹ aduer
ſa ⁊ lõgaꝝ diſcrimina viarũ: quib⁹ uſqꝫ ad limẽ nõ
carceris mõ ſed mortis acceſſiſſe: aliaqꝫ nõ minus
violẽta fortune obſtacula ꝓpoſitũ retardaſſẽt ſeu
forſitã irritaſſẽt: niſi p̃dulcis noiſ memoria iugiter
aium iterpellãs: ceteris curarũ ſarcinis excuſſis
per terras ⁊ maria iter tot difficultatuꝫ ſcopulos:
Romam te Neapoliqꝫ traxiſſent: ubi tandem ꝙ
tanto ardore cupiebas adeptus es. Que omnia
ſi tui mediocris furoris argumenta videantur: ip
ſe ego non mediocriter furere certus ero. Iam vo
ſciens illa pretereo: que ex Eunucho Terentij imi
tari nõ puduit Ciceronem: ubi ait: In amore hec
oia iſũt vitia: Iniurie: ſuſpitiões inimicitie: inuidie

bellum:par rurſum: Recognoſcis in illius verbiſ
inſanias tuas precipueqꝫ ʒelum:quem ſicut inter
paſſiones amor:ſic in hac parte peſte:primas par
tes obtinere non ambigitur. Sed occurres forſi-
tan ⁊ dices: Hoc ita eſſe non inficior:ſed aderit ra
tio:cuius hec vita temperetur arbitrio. Jam ita te
reſponſurum ille prouideat:ubi addidit: Jncerta
hec:ſi tu poſtules ratione certa facere:nihilo plus
agas : q̃ſ ſi des operam ut cum ratione inſanias.
Hoc equidem dicto qꝺ abſqꝫ dubitatione veriſſi
mum ſentis:omnibus(niſi fallor)euaſionibus tu
is obuiatuʒ eſt. He atqꝫ huiuſcemodi ſunt in amo
re miſerie:quarum accurata dinumeratio nec exꝑ
to neceſſaria nec credibilis inexperto. Jlla tamen
eſt omnium precipua(ut ad propoſituʒ reuertar)
ꝙ dei ſuiqꝫ pariter obliuionem parit. Quomodo
enim tot malorum molibus incuruatus anim⁹ad
illum vnum puriſſimũqꝫ veri boni fontem reptan
do ꝑueniet? Que cuʒ ita ſint mirari iaʒ deſine nul
lam vehementiorem animi paſſionem Tullio vi-
ſam eſſe. ℂ Fran. Uictus ſuʒ fateor:qm̃ cũcta que
memoras de medio exꝑientie libro mihi videris
excerpſiſſe. Jtaqꝫ libet : qm̃ Terentiani Eunuchi
mẽtionem feciſti:ex eodem loco ſumptã inſeruiſſe
querimoniam. O indignum facinus:nũc ego me
miſerum ſentio ⁊ tedet ⁊ amore ardeo: ⁊ prudẽs
ſciẽs:viuus videſqꝫ pereo:nec quid agam ſcio. Li
bet ⁊ eiuſdem poete verbis a te cõſilium flagitare
proinde dum tempuſ eſt etiam atqꝫ etiam cogita.
ℂ Augu. Ego quoqꝫ Terẽtianis tibi reſponſum
verbis dabo. Que enim res in ſe neqꝫ conſilium
neqꝫ modum habet ullum :eam conſilio regere nõ
potes. ℂ Fran. Quid igit̃ faciam:deſperabimus
ne? ℂ Augu. Omnia prius tẽptanda ſunt: Quod
autem nũc probati cõſilij mihi ſit:breuiter accipe.
Noſti de hac re nõ tãtũ ab egregijs philoſophis
ſingulares tractatus:ſed ab illuſtribus etiaʒ poe
tis:integros libros eſſe cõpoſitos:qui ubi naʒ que
rendi qualiter ve ſint intelligẽdi:tibi preſertiʒ qui
harum rerum magiſterium profiteris:ingerere in
iurioſuʒ fuerit:qualiter aũt lecta intellectaqꝫ in ſa
lutem tuam vertenda ſint:admonuiſſe forſitan nõ
erit alienum. Primum igitur quod ait Cicero:nõ
nulli veterem amorem nouo amore tanq̃ꝫ clauum
clauo excutiendum putãt. Cui cõſilio ⁊ magiſter
amoris Naſo cõſentit:regulam afferens genera-
lem: Oꝫ ſucceſſore nouo vincitur omnis amor: ⁊ ꝓ
culdubio ſic eſt:diſgregatus eniʒ ⁊ in multa diſtra
ctus animus:ſegnior fertur ad ſingula. Sic Gan
ges(ut aiunt)a rege Perſarum innumerabilibus
alueis diſtinctuſ:atqꝫ ex vno alto metuendoqꝫ flu
mine:in multos ſpernẽdoſqꝫ riuulos ſectus eſt:ſic
ſparſa acies penetrabilis hoſti redditur:ſic diffu-
ſum leneſcit incẽdium. Deniqꝫ omnis vis ut vni
ta creſcit:ſic diſperſa minuitur. At cõtra quid hic
mihi videatur intellige. Ualde ſiquidem metuen
dum eſt ne dum ex vna eaqꝫ(ſi dici fas eſt)nobi-
liori paſſione ſubtraheris:dilabaris in plurima ⁊
ex amãte mulieroſus:vagus ⁊ iſtabilis fias. Meo
nempe iudicio ſi ineuitabiliter pereũdum:ſit nobi
liori morbo perijſſe ſolatium eſt. Quid igitur cõ
ſulam queris? collige animum ⁊ effugere ſi poſſis
ac de carcere in carcerem migrare non improbo:
Spes enim forſan in tranſitu libertatis fuerit aut
leuioris imperij. Ereptuʒ vo vni iugo:collum per
infinita ſordidorum ſeruitiorum genera circumfer
re:non laudo. ℂ Fran. Pateris ne medico perorã
te egrum morbi ſui conſcium aliquid interloqui?
ℂ Augu. Quid ni patiar? multi enim egrotantis
vocibus quaſi quibuſdaʒ indicijs ad inquiſitionẽ
opportuni remedij penetrarunt. ℂ Fran. Hoc igi
tur vnuʒ ſcito:me aliud amare non poſſe. Aſſueuit
animus illam adamare:aſſueuerunt oculi illam in
tueri: ⁊ quicquid non illa eſt:inamenum ⁊ tenebro
ſuʒ dicunt. Jtaqꝫ ſi aliã amare iubeſ:ut ſic ab amo
re liberer:impoſſibilem mihi conditioneʒ obijcis:
actum eſt perij. ℂ Augu. Senſus hebet ⁊ appeti-
tus obtorpuit:nihil ergo cum admittere valeas in
trorſum:exteriora tibi remedia adhibenda ſunt:
Potes ne igitur in animũ inducere fugam exiliuʒ
ve: ⁊ notorum locorũ caruiſſe conſpectu? ℂ Frã.
Licet tenaciſſimis vĩcis trahar:poſſum tamen.
ℂ Aug. Si hoc potes ſaluus eris. Quid ergo ali
ud dicam niſi virgilianuʒ verſiculum paucis imu
tatis: Heu fuge dilectas terras fuge litt⁹ amatuʒ?
Quõ enim vnq̃ꝫ his in locis tut⁹ eſſe poteris:ubi
tam multa vulnerum tuorum extant veſtigia : ubi
⁊ preſentium conſpectu: ⁊ preteritorum recorda-
tione fatigaris? Ut igitur idẽ ait Cicero: Loci mu
tatione tanq̃ꝫ egroti iã cõualeſcẽtis curãdus eris.
ℂ Fran. Uide oro quid ꝑcipis:quoticns enim cõ
ualeſcẽdi auidus:atqꝫ huius cõſilij nõ ignaruſ:fu
gam retẽtaui ⁊ licet varias ſimulauerim cauſas:
vnus tñ hic ſemꝑ peregrinationum ruſticationum
qꝫ mearum omnium finis erat libertas. Quam ſe
quenſ per occidẽtem: ⁊ per ſeptẽtrionem ⁊ uſqꝫ ad
oceani terminos : lõge lateqꝫ circũactus ſum : qꝺ
quantum mihi profuerit vides. Jtaqꝫ ſepe animũ
tetigit Uirgiliana cõparatio:qualis cõiecta cerua
ſagitta:quam procul incautam nemora inter Creſ
ſea fixit Paſtor agẽs telis : liquit volatile ferrum.
Neſcius illa fuga ſiluas ſaltuſqꝫ ꝑagrat Dicteas:
heret lateri letalis arundo. Huic enim ceruo non
abſimilis fact⁹ ſum:fugi enim ſed malũ meũ ubiqꝫ
circũferẽs. ℂ Aug. Qꝺ a me nũc poſtulas ipſe ti
bi reſpõdiſti. ℂ Frã. Quo pacto? ℂ Augu. Quia
malũ ſuũ circũferenti:locoꝝ mutatio laborem cu-
mulat:nõ tribuit ſanitatem. Põt ergo tibi nõ ĩpro
prie dici qꝺ adoleſcẽti qui ꝑegrinationem nil ſibi
ꝓfuiſſe querebat̃: Reſpõdit Socrates: Tecũ eniʒ
inquit ꝑegrinaberis:tibi q̄dem in ꝑ̇mis ſequeſtrã
da vetus hec curarũ ſarcina ⁊ preparãdus eſt ani
mus:tum deniqꝫ fugiẽduʒ. Hoc enim nõ in corpo
ribus modo:ſed in animis quoqꝫ cõpertuʒ eſt:qꝺ
niſi in patiẽte ſit diſpoſito:virtus eſt agẽtis ineffi
cax: Alioq̄n ad extremos Jndoꝝ fines penetrare
q̄dem poteris:ſemꝑ Flaccum vera locutũ fatebe-
ris:ubi ait: Celum nõ aium mutãt : qui trãs mare
currunt. ℂ Frã. Miro modo perplexus ſum. Tu
eniʒ cũ mihi curãdi ſanãdiqꝫ animi documẽta pre
bes:curãdum ꝑ̇us ſanãdũqꝫ predicas:ac deinde
fugiẽdum. Atqui de hoc ipſo aius dubitat q̃liter
ſit curãdus. Si enim curat⁹ eſt:q̄d ultra queritur?
Si aũt incuratus:ubi locoꝝ mutatio? quod tuipſe
aſtris nõ adiuuat:dic exꝑ̃ſſius:q̄bus remedijſ utẽ
dum eſt? ℂ Aug. Nõ curãdum ſanãdũqꝫ:ſed pre
parãdum dixi aium. Ceterum ſiue curat⁹ erit ⁊ po
terit locoꝝ mutatio perennem ſanitatem cõſerua-
re:ſiue nondum curatus:ſed preparat⁹ tñ ⁊ ipſam
eãdem afferre põt. At ſi neutrũ:q̄d niſi doloris ir

ritamēta ꝑſtabit iſta mutatio: ⁊ de loco in loca cre
bꝛa iactatio: Non deſinam Flacco teſte uti: ratio
ne inquit ⁊ pꝛudentia: curas non locus effuſi late
maris arbiter aufert. Et uere ſic eſt: Jbis eniꝫ ſpe
plenus ⁊ deſiderio reuertēdi: oēs animi laqueos
tecū trahens ubicūqꝫ fueris quocūqꝫ te uerteris:
relinque vultum ⁊ uerba cōtemplaberis. Et quod
eſt amātium infame pꝛiuilegiū: illam abſentem ab
ſens audies ⁊ videbis ⁊ putas amorē his ſubter
fugijs extiguē? Mihi crede iardeſcit utrūqꝫ poti
us: hinc ab amoris auctoribꝰ inter multa pꝛecipit̄
interponēdas amantibus nōnunq̄ꝫ bꝛeuis abſētie
morulas ne viciſſim faſtidio foꝛte pꝛeſentie ⁊ aſſi
duitate vileſcant: Hoc igitur moneo: hoc ſuadeo:
hoc iubeo: edocēdo animū deponere que pꝛemūt
Atqꝫ ita ſine ſpe reditus abeundum: tūc intelligis
quid in ſanandis animis poſſit abſentia. Quod ſi
locum coꝛpori tuo grauem peſtilentemqꝫ ſoꝛtitus
ꝑpetuis illic moꝛbis inquietam vitam ageres: non
ne irrediturus effugeres? niſi foꝛte (qđ ualde per
metuo) ꝙ maioꝛ eſt hominibꝰ coꝛporis cura q̄ꝫ ani
mi. ¶ Frā. De hoc q̄dē viderit humanū genus: de
eo aūt ꝓfecto nihil eſt dubij: q̄n ſi loci vitio in moꝛ
bos incidiſſem: ſalubꝛioris eos loci mutatione de
pellerē. Jdēqꝫ uel multomagis de animi moꝛbis
optarē. Sꝫ hec ut video: difficilioꝛ cura ē. ¶ Au.
U Hoc utiqꝫ falſū eſt: magnoꝝ phoꝝ ꝯſentit auctori
tas. Jdqꝫ hinc liquet ꝙ moꝛbi animi omnes cura
ri pn̄t: niſi eger obluctet̄: coꝛporei aūt nulla arte cu
rabiles multi ſunt. Ceteꝝ (ne nimis abſtrahar ab
incepto) in ſn̄ia ꝑſiſto: ꝑparando ut dixi animū in
ſtruendūqꝫ: dilecta relinquere: nec in tergū uerti:
nec aſſueta reſpicere: ea demū amāti peregrinatio
tuta eſt. Jdqꝫ tibi (ſi ſaluā cupis aīaꝫ tuā) noris eē
faciendū. ¶ Fran. Ut quecūqꝫ dixiſti ꝑcepiſſe me
ſentias: Jmparato aīo peregrinationes nil confe
runt: paratū ſanāt: ſanūqꝫ cuſtodiūt. Hec ne tripli
cis tui dogmatis ſumma eſt? ¶ Au. Pꝛofecto nō
alia ⁊ bn̄ diffuſius dicta perſtringis. ¶ Fran. At
qui pꝛima duo ſic eſſe ſi nullus oſtenderet ex meip
ſo perpēderem: tertiū vō quid ſanato iā ⁊ in tutum
ꝓducto aīo: abſētia opus ſit nō intelligo: niſi foꝛte
recidiue metꝰ hec ſuaſerit ut diceres. ¶ Aug. Jd
ne tibi modicū videt̄: qđ ſi in coꝛporibus: quanto
magis in animis foꝛmidādū eſt: multoqꝫ leuiꝰ pe
riculoſiuſqꝫ reuertitur adeo ut vix q̄dem ꝑm nām
ſalubꝛius a Seneca dictū ſit: q̄ꝫ ꝙ in epl'a quadaꝫ
ait: Siq̄s amorē exuere conat̄: vitanda eſt oīs ad
monitio dilecti coꝛpis: Et ſubijcit rōnem: Nil eni
facilius recrudeſcit q̄ꝫ amoꝛ. O veriſſimū ⁊ ex in
timis experiētie penetrabilibꝰ erutū uerbū. Jn qua
re nullū an̄ te teſtē citaueris. ¶ Frā. Uerū id eē fa
teoꝛ: at ſi aduertis nō de eo qui iā exuit: ſed de eo
qui exuere conat̄: iſta dicunt̄. ¶ Aug. De eo dixit
X ubi pꝛopius periculū eſt. Jn quocūqꝫ enim vulne
re ante cicatricē atqꝫ in moꝛbo quolibet ante ſani
tatē foꝛmidabilioꝛ eſt oīs offenſio: nec tn̄ ⁊ ſi ante
periculoſioꝛ ſit poſtea in tuto ꝯtēnit̄. Et qm̄ altius
in aīos penetrāt exēpla domeſtica: quotiens tuip
ſe qui loqueris: in hac ipſa ciuitate que maloꝝ tuo
rū diuꝫ: nō dicā cauſa ſed officina eſt poſtq̄ꝫ tibi cō
ualuiſſe videbaris ⁊ magna ex ꝑte ꝯualueras ſi fu
giſſes per vicos notos incedēs: ac ſola locoꝝ facie
admonitꝰ: ueterū uanitatū ad nullius occurſuꝫ ſtu
puiſti: ſuſpiraſti: ſubſtitiſti. Deniqꝫ vix lachꝛymas
tenuiſti ⁊ mox ſemiſauciꝰ fugiēs dixiſti tecū. Agno
ſco i his locis adhuc latere: neſcio q̄s antiq̄ hoſtis
īſidias: reliq̄e moꝛtis hic hitabāt. Jtaqꝫ ſi me au
dis quanq̄ꝫ ſanꝰ eēs: a q̄ lōgiſſime q̄dē abes: in his
locis hitare diutiꝰ nō foret ꝯſiliū. Neqꝫ enim ꝯue
nit vinculis obſeſſū circa carceris fores oberrare:
cuiꝰ dn̄s iſōni ſtudio circuit: laqueos diſponēs illo
rū pedibꝰ: pꝛeſertim quos effugiſſe ꝯquerit̄: cuiꝰ oī
tꝑe limē apertū eſt: facilis deſcenſus auerni. No
ctes atqꝫ dies patet atri ianua ditis. Que ſi ſanis
ēt: ut dixi: quāto accuratiꝰ ꝓuidēda ſunt his quoꝫ
adhuc moꝛbꝰ nō deſeruit: Hos ſeneca duꝫ hoc di
ceret reſpexit: maioriqꝫ ꝑiculo ꝑbuit ꝯſiliū. Jllos
eni cōmemorare ſuꝑuacuū erat qui in medijs toꝛ
rent̄ ardoribꝰ qui de ſalute nō cogitāt: ꝓximū gra
dū attigit eoꝝ qui ardent adhuc: ſed flāmas exire
meditantur. Nocuit multis ad ſanitatem redeun
tibus: parciſſimus hauſtꝰ aque: qui an̄ egritudinē
ꝓfuiſſet. Sepe fatigatū leuis motꝰ ipulit: qui viri
bꝰ itegrū nō mouiſſet. Oꝫ minima ſūt interdū que
aīum emergētē in ſūmas miſerias reipellūt. Con
ſpecta in alteriꝰ tergo purpura ambitionē renouat
Uiſus nūmoꝝ aceruꝰ auaritiā integrat. Spectata
coꝛporis ſpēs luxuriā icēdit. Leuis oculoꝝ flexꝰ:
amorē doꝛmitātē excitat. He nimirū peſtes facile
in aīos ꝑꝑ nr̄am demētiā ueniūt: Ac poſtq̄ꝫ ſemel
iter didicerūt: multo facilius reuertunt̄. Que cuꝫ
ita ſint: nō tātū locꝰ peſtiferus relinquēdus: ſed q̄c
q̄d in ꝑteritas curaꝫ aīum retoꝛquet: ſūma tibi dili
gētia fugiēdū eſt ne foꝛte cū Oꝛpheo ab iferis re
diēs retroqꝫ reſpiciēs: recuꝑatā ꝑdis ſanitatē: hec
nr̄i ꝯſilij ſūma eſt. ¶ Frā. Amplectoꝛ ⁊ grās ago
ſētio eniꝫ lāguori meo ꝯſentaneū eſſe remediū: fu
gāqꝫ iā meditoꝛ: ſꝫ q̄ potiſſimū curſuꝫ dirigā incer
tꝰ ſū. ¶ Au. Multe tibi vndiqꝫ patēt vie: multi poꝛ Y
tꝰi circuitu. Scio tibi in ꝑmis Jtaliā placē: ⁊ nata
lis ſoli iſitā eē dulcedinē. Nec imerito: Naꝫ neqꝫ
Medorū ſilue ditiſſima terra: Nec pulcher Gan
ges atqꝫ auro turbidus Hermus: Laudibꝰ Jtalie
certēt: Nō Bactra neqꝫ Jndi: Totaqꝫ thuricremiꝫ
Pāchaia pinguiꝫ arenis. Qđ q̄dē ab egregio poe
ta nō minꝰ ve dictū q̄ꝫ diſerte: nuꝑ tu ad amicū ſcri
pto poemate latiꝰ extendiſti. Jtaliā igit̄ ſuadeo ꝙ
moribꝰ icolarū celoqꝫ ⁊ circūfuſi maris ambitu ⁊
interſecātis oras Apenini collibus ⁊ diuꝫ locorū
ſitu nulla uſq̄ꝫ ſtatio curis tuis oppoꝛtūioꝛ futura
ſit. Ad vnū vō eiꝰ angulū te artare nolueris. J mō
felix quocūqꝫ te refert aīus. J ſecurꝰ ⁊ ꝓpera nec
in tergū deflexeris: ꝑteritoꝝ obliuiſcēs: in anterio
ra cōtēde. Nimis diu iā ⁊ a patria ⁊ a teipſo exula
ſti: tp̄s eſt reuertēdi. Adueſperaſcit enim ⁊ nox eſt
amica ꝑdonibꝰ: vbis tuis te cōmoneo. Reſtat vnū
qđ pene iā oblitꝰ erā: Tā diu cauendā tibi ſolitudi
nē ſcito: donec ſētias moꝛbi tui nullas ſupereſſe re
liq̄as. Ubi eniꝫ ruſticationes nihil tibi ꝓfuiſſe me
moraſti: minime mirari decuit. Quid remedij q̄ſo
i rure ſolitario ac repoſto reperire crederes? Fate
oꝛ ſepe dū ſolus es: fugeres ſuſpirās urbēqꝫ reſpe
ctās: irriſi ex alto ⁊ dixi mecū: En ut huic miſero le
theā amoꝛ intulit caliginē ⁊ pueris oībꝰ notiſſimo
rū uerſuū abſtulit memoriā: moꝛbuꝫ fugiēs currit
ad moꝛtē. ¶ Frā. Recte tu q̄dē: Sed quoꝝ uerſuū
mētionē facis? ¶ Au. Naſonis ſūt: Quiſq̄s amas
loca ſola nocēt: loca ſola caueto. Quo fugis: in po
pulo tutioꝛ eſſe potes. ¶ Fran. Recoꝛdoꝛ optime Z

ab infãtia pene mihi familiariter noti erãt. ¶ Au.
Quid multa noſſe profuit: ſed ea neceſſitatibꝰ tuiſ
accõmodare ne ſciuiſti? Ego quidē eo magis in
ſectãda ſolitudine errorē tuum admiratus ſum: ꝙ
⁊ auctoritates ueterū aduerſus id noueras ⁊ no-
uas addideras: Nihil enim tibi prodeſſe ſolitudi-
nem ſepe conqueſtus es: quod cū multis in locis:
tum in eo preſertim poemate: quod de ſtatu tuo lu
culentiſſime ceciniſti: cuius ego dulcedine interim
dum caneres delectabar: ſtupebamqꝫ quid ita me
dias inter animi ꝓcellas: ex ore inſani tã dulciſo-
num carmē erūperet: aut qs amor muſas cohibe-
ret: ne a cõſueto domicilio tãtis turbinibus offen-
ſe tantaqꝫ hoſpitis alienatione diffugerent: Nã ꝙ
ait Plato: fruſtra poeticas fores cõpos ſui pepu-
lit. Quodqꝫ eiꝰ ſucceſſor Ariſtoteles nullū magnū
ingeniū ſine mixtura dementie alio ſpectat: ne ad
iſtas inſanias referendum eſt: Sed de hoc alias.
¶ Fran. Ego ita eſſe fateor: ſed me dulce aut tibi
iure placiturū aliquid ceciniſſe nõ putabam: Nūc
amare carmē illud icipio. Si quid aūt alterius re
a medij hēs oro ne ſubtrahas egēti? ¶ Au. Omnia
que noris explicare oſtētantis ſe potius ꝙ̃ amico
ꝯſulentis eſt: Neqꝫ enim tã multa remedioruꝫ ge-
nera interius ⁊ exterius morbis inuēta ſunt: ut in
quolibet cūcta temptētur: qm̃ ait Seneca ad Luci
liū: Nihil eque ſanitatē impedit ꝙ̃ remediorū cre
bra mutatio: nec uenit vulnus ad cicatricē in quo
diuerſa medicamēta tēptant̃: ſed ut altero infelici-
ter ſuccedēte ad aliꝺ recurratur. Itaqꝫ ꝙ̃uis mul-
ta ⁊ uaria morbi huius medicamenta ſint: pauca
tamē inſeruiſſe ꝯtentus ero eaqꝫ potiſſimū que ti-
bi magis ex oibus ꝓfutura ꝯfido nõ ut aliqd no-
ui te doceã: ſed ut ex notis ⁊ vulgatis oibꝰ qd mihi
efficacius videat̃ itelligas. Tria ſunt (ut ait Cice-
ro) que ab amore animū exterrent: Satietas: Pu
dor: Cogitatio. Poſſent plura: poſſent ⁊ pauciora
numerari: ſed ne a tanto auctore digrediar tria eē
fateamur. De primo ſuperuacuū eſt loq: qm̃ ipoſſi
bile iudicabis tibi ut reſ ſe habet: ſatietatē amoriſ
ullã poſſe cõtingere: At ſi appetitꝰ rõni crederet ⁊
ex preteritis futura pēſaret: facile fatereris ꝙ̃ tuli-
bet dilecte rei nõ ſatietatē mõ ſed faſtidiū ⁊ nauſe
am poſſe ſurripere. Uerū quia cõpertū habeo me
hoc tramite fruſtra niti: ꝙ ⁊ ſi ſatietatē fore poſſi-
bilē: ⁊ ubi aſſit amorē necare ꝯcedas ab ardentiſſi
mo tñ deſiderio tuo ꝙ̃ longiſſime hanc abeſſe ꝯtē-
des: egoqꝫ ipē ꝯſentiã. Supereſt ut de duobus re
liquis attingam. Hoc mihi ſicut arbitror nõ nega-
bis ingeniū quoddã ⁊ põderoſū aium tibi tribuiſ
ſe naturã. ¶ Fran. Niſi in ꝓpria cauſa fallor: uſqꝫ
adeo id uerū eſt: ut ſepe grauiter tulerim: ꝙ nec ſe
xui ſatis ꝯuenirē: nec ſeculo: in quo ut vides impu
b dētiū ſunt oia: honores: ſpes: opeſqꝫ: qbus ⁊ ꝟtu-
tes cedūt ⁊ fortuna. ¶ Aug. Nõ vides igit̃ quãtū
inter ſe iſta diſcordant: amor ⁊ pudor? Dū ille aiuꝫ
urget: hic cohibet: Ille calcar incutit: hic frenū ſtri
git: Ille nihil attendit: hic vniuerſa circumſpicit.
¶ Frã. Uideo nimirū multo cū dolore diſtrahi tã
diuerſis affectibus: Ita enim alternis horis inſul-
tãt: ut mõ huc mõ illuc turbine mētis agiter: quem
toto ſequar ipetu nõduꝫ certus. ¶ Aug. Dic ꝑcor
bona cū uenia: vidiſti ne te nuꝑ in ſpeculo? ¶ Frã.
Quid hec qͦſo ſibi vult qͥſtio? Et ſoleo qdē. ¶ Au.
Utinam neqꝫ crebrius neqꝫ curioſius ꝙ̃ ſatis eſt:

Quero aūt ex te: nõne vultū tuū uariari indies vi
des ſingulos: ⁊ iter micãtes tpibuſ canoſ aiaduer
tiſti? ¶ Frã. Putabã te ſingulare aliqd uelle dice
re: Iſta ꝟo cõia ſunt oibus qui naſcunt̃ adoleſcere:
ſeneſcere: interire. Animaduerti in me qꝺ in coeta
neis meis fere oibus: neſcio eniꝫ quo mõ ſeneſcūt
hoies hodie citius ꝙ̃ ſolebãt. ¶ Aug. Neqꝫ alio-
rū ſenectus iuuētutē tibi: neqꝫ alioꝝ mors imorta-
litatē tribueret. Ceteris igit̃ obmiſſis ad te redeo.
Quid ergo: mutauit ne aium ulla ex pte corporis
ꝯſpecta mutatio? ¶ Fran. Concuſſit utiqꝫ ſed non
mutauit. ¶ Aug. Quid autē tūc tibi ai fuit aut qd
dixiſti? ¶ Frã. Quid aliud putas ꝙ̃ illud Domi-
tiani ꝑ̄ncipis: Forti aio fero comã in adoleſcentia
ſeneſcētē. Tãto igitur exēplo pauculos canos me
os ipſe ſolatꝰ ſū: Ceſariqꝫ regē adiūxi. Numa qdē
Põpiliꝰ: q ſcꝺꝫ iter Romanos reges diadema ſor
titꝰ eſt ab adoleſcētia canus dr̄ fuiſſe. Nec poeticū
defuit exēplū: ſiqdē Uirgiliꝰ nr̄ in Buccolicis que
xxxij. etatis anno ſcripſiſſe eū cõſtat: ſub pſona pa-
ſtoris de ſeipſo loquēs ait: Cãdidior poſtꝙ̃ tõden
ti barba cadebat. ¶ Aug. Ingēs tibi exēploruꝫ co c
pia eſt tãta utinã eoꝝ que cogitationē mortis inge
rerēt: Hec eni que canos appropinquãtis teſtes ſe
nectutis mortiſqꝫ prenūcios diſſimulare docēt ex
empla nõ approbo. Quid eni aliꝺ ſuadēt ꝙ̃ lapſū
etatis negligere ⁊ ſupmi tpis obliuiſci? Cuiꝰ ut ſem
per memineris totius nr̄i colloquij finis ē: Tu ꝟo
cū ad caniciē iubeo reſpicē canoꝝ illuſtriū virorū
turbã ꝓfers. Quid ad rem utiqꝫ ſi imortales illos
fuiſſe diceres: hēres quoꝝ exēplo caniciē nõ time-
res. Qꝫ ſi tibi caluiciē obiecīſſē: puto Iuliū Ceſarē
ꝓtuliſſes in mediū. ¶ Frã. Nõ aliū ꝑfecto: qd eni
illuſtriꝰ potuiſſē? Eſt aūt (niſi fallor) grãde ſolatiū
tã claris ſceptū eē comitibꝰ. Itaqꝫ fateor taliū exē
plorū: uelut qͦtidiane ſupellectilis uſuꝫ nõ reijcio.
Iuuat eni nõ mõ i his icomodis: q mihi uel nã tri
buit uel caſus: ſed in his ēt que tribuere poſſēt: ha
bere aliqd in ꝓmptu: quo me ſoler: qꝺ ꝯſeq nõ poſ
ſuꝫ: niſi uel rõne viuaci: uel exēplo chariſſimo. Si
mihi igit̃ exprobraſſes ꝙ aduerſus fulminis fra-
gorē timidior ſim: qa id negare nõ poſſeꝫ (Eſt eniꝫ
hec mihi nõ ultia cã lauri diligēde: ꝙ arborē hãc
non fulminari tradit̃) rn̄diſſē Auguſtū Ceſarē eo-
dē morbo laboraſſe. Si cecū dixiſſes: ⁊ id uerū fo
ret appij ceci ⁊ Homeri poetaꝝ ꝑ̄ncipis. Si mono
culū: Hãnibalis Penoꝝ ducis: aut Philippi ma-
cedonū regis clypeo uſus eēꝫ: Si ſurdaſtrū: mar-
ci Craſſi. Si caloris ipatiētē: alexãdri macedonis
Lõgū eſt per cūcta diſcurrere: ſꝫ ex his cetera col-
ligis. ¶ Aug. Apte qdē: neqꝫ ſupellex hic exēploꝝ
diſplicet: mõ nõ ſegniciē afferat ſed metū memorē d
qꝫ diu diſcutiat: laudo qcqd id eſt: ꝑꝑ qꝺ nec aduē
tãtē metuas ſenectutē: nec pn̄teꝫ oderis. Quicqd
ꝟo nõ eē ſenectutē huiꝰ lucis exitū ſuggerit nec de
morte cogitãduꝫ: ſūmopere deteſtor atqꝫ execror.
Rurſus precipitatã equo aio tolerare caniciē: bo-
ne idolis idiciū eſt legitime aūt ſenectuti morulas
nectere: annos etatis ſubducere: canos nimie cele
ritatis arguere: eoſqꝫ uel occultare uel uellere: de-
mētia: ꝙ̃uis cois: tñ ingens eſt. Nõ videtis o ceci
quãta uelocitate uoluūt̃ ſydera: quoꝝ fuga breuiſ
ſime vite tp̄s deuorat atqꝫ cõſumit: ⁊ miramini ſe
nectutē ad uos uenire: quã dieꝝ oium rapidiſſimꝰ
curſus uehit. Duo ſunt que uos in hac ineptias co

gūt:Pꝛimū ꝙ anguſtiſſimā etatē alij in quatuoꝛ:
alij in ſex particulas alij in plures etiā diſtribuūt.
Ita rē minimā: qa q̃ꝫtitate nō licet:numero tēpta-
tis extēdere:qd aūt ſectio iſta ꝯfert? Finge q̃ſlibet
ptiūculas:oēs in ictu oculi ꝓpe ſimul euaneſcunt.
Nup eras genitus: modo foꝛmoſiſſimus infans:
iā iuuenis:iā vir:vide quanto v̓borum īpetu ſub-
tiliſſimus poeta lapſū vite fugiētis expꝛeſſit. Nec
quicq̃ꝫ igiẗ laxare nitimini: qꝺ lex nāe oīum parē-
tis anguſtat. Scōm eſt ꝙ inter iocos ⁊ falſa gau-
dia ſeneſcitis. Itaqꝫ ſicut Troianos qui ſupmam
noctē iter talia traduxerūt:latuit: Dū fatalis equꝰ
ſaltu ſup ardua uenit Pergama: ⁊ armatū peditē
grauis attulit aluo:Sic uos ſenectutē que ſecum
armatā ⁊ indomitā moꝛtē affert: īcuſtoditi coꝛpo-
ris menia tranſcēdētē nō ſentitis:niſi tū demū qñ
dimiſſi per funē hoſtes inuadūt urbē:ſomno vino
qꝫ ſepultā. Nō minus eni uoſ ⁊ mole coꝛpoꝝ ⁊ dul
cedine rerū tpaliū ſepulti eſtis:q̃ꝫ illos ſomno vi-
noqꝫ ſepeliuit Maro. Hinc Satyricus nō inelegā
ter: Feſtinat:ait:decurrere uelox Floſculus angu-
ſte miſereqꝫ bꝛeuiſſima vite Poꝛtio duꝫ bibimus:
dū ſerta vnguēta puellas Poſcimus:obrepit non
ītellecta ſenectꝰ. Hāc tu igiẗ (ut ad ꝓpoſitū redeā)
obrepētē ⁊ iā foribus inſultātē tēptas excludere?
Cauſaꝝ nō ſeruatis nature gradibꝰ añ diē feſtinaſ
ſe:gratuſqꝫ tibi eē quiſqs nō ſenex occurrit:qui te
infātulū vidiſſe teſteẗ:ꝑſertim ſi more cōis ſermo-
nis:id heri haud nudiuſtertiꝰ ſeſe vidiſſe cōtēdat.
Nec aduertis idē ⁊ decrepito cuilibet dici poſſe.
Quis enim nō heri:imo v̓o quis non hodie puer
eſt? Nonagenarios pueros videmus: paſſiꝫ de re
bꝰ viliſſimis altercātes:puerilia qꝫ nūc ēt ſectātes
ſtudia. Dies nēpe fugiūt:coꝛpꝰ defluit:aiuſ nō mu
taẗ:putreſcāt licet oīa ad maturitatē ſuā ille nō ꝑ-
uenit. Uerū eſt qꝺ vulgo ferūt:aīum vnū coꝛpora
multa ꝯſumere:pueritiā quidē fugit:ſed ut ait Se
neca puerilitas remanet: ⁊ tu mihi crede:nō adeo
ut tibi videris foꝛſitā puer eſ:cū maioꝛ parſ hoīuꝫ
hāc quā tu nūc degis etatē:nō attigit. Pudeat er
go ſenē amatorem dici:pudeat eſſe tādiu vulgi fa-
bulā: ⁊ ſi te nec uerū glorie decus allicit nec deter
ret ignominia: alieno tñ pudori vite tue mutatio
ſuccurrat. Etenim fame ꝯſulēdū ꝓpꝛie ni falloꝛ: ⁊
ſi ob aliud nil:ſaltē ut amici liberenẗ ab īfamia mē
tiēdi. Qꝺ cū oībus ꝓuidendū ſit:tibi aliquāto di-
ligētius:cui tātꝰ de te loquētiū ppl'ſ abſoluendus
eſt. Magnus eniꝫ laboꝛ eſt magne cuſtodia fame.
Hoc ſi Scipioni tuo truculētiſſimū hoſtē ꝯſulentē
facis:in Africe tue libꝛis:patere nūc ex ore pij pa-
tris idē tibi ꝯſiliū ꝓdeſſe:ineptias pueriles abijce
adoleſcētie flāmas extingue. Noli ſemper cogita-
re qd fueris:quid ſis aliqñ circūſpice:neu tibi fru
ſtra ꝓpoſitū ſpeculū arbitreris:memēto qd in que
ſtionibus naturalibꝰ ſcriptū eſt. Ad hoc enim inuē
ta ſunt ſpecula:ut homo ipſe ſe noſceret: Multi ex
hoc conſecuti ſunt:pꝛimo quidē ſui notitiam: dein
de etiam conſiliū aliquod: Foꝛmoſus ut vitaret in
famiā:Defoꝛmis ut ſciret virtutibus eſſe redimen
dum quod coꝛpori deeſſet: Iuuenis ut ſciret tp̄s il
lud eſſe diſcendi ⁊ virilia aggrediendi: Senex ut
carnis indecora deponeret ⁊ de moꝛte aliqd cogi
taret. ¶ Fran. Memini ſemp ex quo pꝛimuꝫ legi:
memoratu eni digna res eſt:ſanūqꝫ ꝯſiliū. ¶ Au.
Quid uel legiſſe uel meminiſſe pꝛofuit? Excuſabi
lius erat ignorantie clypeū poſſe pꝛetendere:nōne
enim pudet hec ſcienti:canos nil mutationis attu
liſſe? ¶ Fran. Pudet:piget ⁊ penitet: ſed ultra nō
ualeo: Scis aūt quid hic mihi ſolatij eſt ꝙ illa me
cū ſeneſcit? ¶ Augu. Inheſit credo tibi uox Iulie
Ceſaris auguſti filie quā cum genitoꝛ argueret ꝙ
nō grauis ſibi cōuerſatio eſſet ut Liuie:illa patris
monitis illuſit facetiſſimo reſponſo: ⁊ hi mecuꝫ in
quit ſeneſcent. Sed queſo nūquid honeſtius iudi
cas:ſi iam ſenioꝛ anum illā ardeas:q̃ꝫ ſi adoleſcen
tulam amares? Immo v̓o eo fedius : quo amandi
minoꝛ eſt materia. Pudeat ergo animū nunq̃ꝫ mu
tari cū coꝛpus mutetur aſſidue: ⁊ hoc eſt qꝺ de pu
dore dicēdū tp̄s obtulerat: Ceterū quia ut Cicero
ni placet:ualde eſt abſonū:cū in locū rōnis pudoꝛ
ſuccedit ab ipſo fonte remedioruꝫ:id eſt ab ipſa ra
tione auxiliū imploremus: Idqꝫ intenta cogitatio
pꝛeſtabit:quā ex tribꝰ animū ab amore deterrenti-
bꝰ ultimā collocaui. Nūc aūt ad illā arcē te uocari
noueris:in qua ſola tutus eſſe potes ab incurſibuſ
paſſionū: ⁊ per quam homo diceris. Cogita igiẗ
in pꝛimis animi nobilitatē:que tāta eſt : ut ſi de ea
uelim diſſerere:mihi liber integer retexendus ſit.
Cogita fragilitatē ſimul ac feditatē coꝛporum de
qua nō minus copioſa materia eſt. Cogita bꝛeuita
tē vite:de qua magnoꝝ hoīum libꝛi extāt. Cogita
fugam temporis:quā nemo eſt qui uerbis equare
poſſit. Cogita moꝛtē certiſſimā:atqꝫ horaꝫ moꝛtis
ambiguā:omni tēpore:omnibuſ locis impēdentē.
Cogita in hoc vno falli homines:ꝙ differēdū pu-
tāt quod differri nō pōt: Nemo eni tā ſuiipſiuſ im
memoꝛ eſt:qn iterrogatus:ſe qñqꝫ moriturū eē re
ſpōdeat. Itaqꝫ ne te ſpes vite longioris ludat:ob-
ſecro que inumerabiles circūuenit : qn potiꝰ uelut
ex celeſti quodā oraculo ꝓlatū carmē amplectere
Oēm crede diē tibi deluxiſſe ſupꝛemū. Quid eni
aut ſupꝛemius eſt aut ꝑfecto ſupmo ꝓmius oīs
qui moꝛtalibꝰ illuxit dies? Ad hec ⁊ illꝺ cogita q̃ꝫ
turpe ſit digito mōſtrari ⁊ in vulgi fabulā eſſe con
uerſum. Cogita quātū ꝓfeſſio tua diſcoꝛdet a mo
ribꝰ. Cogita quātum illa tibi nocuerit animo:coꝛ-
pori:foꝛtune. Cogita q̃ꝫ multa pꝛopter illam nulla
utilitate perpeſſus es. Cogita quotiēs illuſus quo
tiēs ꝯtēptus:quotiēs neglectus ſis. Cogita ꝙ blā
ditias in uētū effuderis:quot lamēta: quot lachꝛy
mas. Cogita illiꝰ:inter hec altū ſepe ingratūqꝫ ſu-
perciliū. Et ſi quid humanius: q̃ꝫ id bꝛeue auraqꝫ
mobilius eſtiua. Cogita quantū tu fame illius ad
dideris:quantuꝫ vite tue illa ſubtraxerit:quātum
ue tu de illius noīe ſollicitus:quātum illa de ſtatu
tuo ſemp negligēs fuerit. Cogita quantum per il-
lā ab amore dei elōgatus:in quātas miſerias coꝛ
ruiſti:q̃s ſciens ſileo:ne arguar a quoq̃ꝫ ſiqs foꝛte
aurem in hos ſermones nr̃os intulerit. Cogita q̃ꝫ
multe occupationes te vndiqꝫ circumſtēt: quibus
utilius ⁊ honeſtius incumberes. Cogita q̃ꝫ multa
iter manus tuas inexpleta ſunt opera:quibus ius
ſuum reddere multo equius foret:nec tam iniquis
poꝛtionibus hoc bꝛeui punctum temporis partiri.
Poſtremo qd eſt qꝺ tā ardēter expetis: Ueꝝ hoc
acriter viriliterqꝫ cogitandum eſt:ne fugiendo foꝛ
ſitan artius illigeris : qꝺ multis ſepe contingit dū
exterioris foꝛme dulcedo per anguſtas:neſcio q̃s
rimulas ſubit: ⁊ malis remedijs alitur. Pauci eni
ſunt ex quo ſemel virꝰ illꝺ illecebꝛoſe uoluptatꝭ im-

biberint feminei corpis feditatez: de qua loquor:
ſat viriliter(ne dicā ſatis ꝯſtāter) examinēt:facile
relabunt ai: ⁊ urgēte natura:in eā potiſſime ptē re
cidūt:in qua diutiſſime pepēderūt. Jd ne accidat:
ſupremo ſtudio ꝓuidēdum eſt. Pelle oēm ꝑterita
rum memoriā curaꝝ:oēm cogitatuz:qui ſtatū ſeu
curſum trāſacti tpis admonet excute: ⁊ ut aiūt:ad
petrā paruulos tuos allide:ne ſi creuerint ipſi:te
ceno ſubruāt. Jnter hec celum deuotꝭ orōnibꝰ pul-
ſandū:aures regis etherei pijs ꝑcibꝰ fatigāde:nul
la dies:nulla nox ſine lachrymoſiſ obſecrationibꝰ
trāſigēda eſt:ſi forte miseratꝰ oipotēs finez labori
bus tātiſ iponeret. Hec agēda tibi cauēdaqꝫ ſunt:
que diligētiꝰ obſeruāti:aderit diuinuz auxiliuz:ut
ſpero: ⁊ inuicti liberatoris dextra ſuccurret. Sed
qm̄ iam(⁊ ſi pro neceſſitate tua pauca qdē:pro bre
uitate autē tpis ſatis)multa de vno morbo dicta
ſunt:Ad alia trāſeamus. Reſtat ultimum malum
f qd in te curare nūc aggrediar. ¶ Frā. Age pater
mitiſſime:nā reliqs ⁊ ſi nō plene liberatū:magna
tn̄ ex parte me leuatum ſentio. ¶ Augu. Gloriam
hoium ⁊ imortalitatem nois:plus debito cupis.
¶ Fran. Fateor plane:neqꝫ hunc appetitum ullis
remedijs frenare queo. ¶ Augu. At ualde metuē-
duz eſt:ne optata nimiū hic inanis mortalitas:ue
re imortalitatis iter obſtruxit. ¶ Frā. Timeo qui
dem hoc vnū inter cetera:ſed qbus artibus tutus
ſim:a te potiſſimū expeto:a quo maioꝝ mihi mor-
boruz remedia ſuppeditata ſunt. ¶ Augu. Nullū
ꝓfecto maiorē tibi morbuz ineſſe noueris: ⁊ ſiqui
dem forte fediores ſunt:ueruz qd eſſe gloriam re-
ris quam tātope expetis ediſſere? ¶ Frā. Neſcio
an diffinitionē exigas:At ea cui notior eſt q̄ꝫ tibi?
¶ Augu. Tibi vō nomē glorie notum:res ipſa:ut
ex actibꝰ colligit̄:eſſe videt̄ icognita. Nunq̄ꝫ enim
tam ardēter ſi noſſes:optares:certe ſiue illuſtrē ⁊
peruagatā uel in ſuos ciueſ uel in pr̄iam uel in om
ne genus oium meritoruz famam:qd vno in loco
Marco Tullio viſum eſt:ſiue frequētē de aliquo
famā cum laude:qd alio loco ait idē:utrobiqꝫ glo
riam famam eſſe reperies. Scis aūt qd ſit fama?
¶ Frā. Nō occurrit id qdem ad pn̄s: ⁊ ignota in
medium ꝓferre metuo. Jdeoqꝫ qd eſſe uerius opi
nor:ſiluiſſe maluerim. ¶ Aug. Prudēter hoc vnū
⁊ modeſte:nam in oi ſermone:graui ꝑſertim ⁊ am
biguo:nō tam qd dicat̄:q̄ꝫ quid nō dicat̄ attendē-
dum eſt. Neqꝫ eniz par ex bn̄ dictis laus: ⁊ ex ma
le dictis reprehēſio eſt. Scito igit̄ famam nil eſſe
aliud q̄ꝫ ſermonē de aliquo vulgatum ac ſparſum
per ora multoꝝ. ¶ Frā. Laudo:ſeu diffinitionem
ſeu deſcriptionē dici mauis. ¶ Aug. Eſt igit̄ flatꝰ
qdā atqꝫ aura uolubilis: ⁊ qd egrius feras:flatus
g eſt hoium plurimoruz. Scio cui loquor:nulli uſqꝫ
odoſiores eſſe vulgi mores ac geſta perpendi. Ui
de nunc quanta iudicioꝝ ꝑuerſitas:quoꝝ enim fa
cta cōdēnas:eoꝝ ſermotiunculis delectaris:atqꝫ
utinā delectareris dūtaxat:nec in eis tue felicitatꝭ
apicē collocaſſes. Quo enim ſpectat labor iſte per
petuus:cōtinueqꝫ vigilie ac uehemēs impetuſ ſtu
diorum? Rn̄debis forſitan:ut vite tue ꝓfutura cō
diſcas. At vō iam pridem vite ſimul ⁊ morti neceſ
ſaria didiciſti. Erat igit̄ potius quēadmodum in
actum illa ꝓduceres experiendo tēptandum:q̄ꝫ in
laborioſa cognitione ꝓcedēdum ubi noui ſemꝑ re
ceſſus ⁊ inacceſſe latebre ⁊ inquiſitionum nullus
eſt terminus. Adde ꝙ in his que populo placerēt
ſtudioſius elaboraſti: hiſipſis placere ſatagens:
que tibi pre omnibus diſplicebāt:hinc poematuz:
illinc hiſtoriarum:deniqꝫ oēs eloquētie floſculos
carpens quibus aures audientium demulceres.
¶ Fran. Parce queſo:hec tacitus audire non poſ
ſum. Nunq̄ꝫ ex quo pueritiam exceſſi:ſcientiarum
floſculis delectatus ſum:multa enim aduerſus lit
terarum laceratores eleganter a Cicerone dicta
notaui:Et a Seneca illud in primis:viro captare
floſculos turpe eſt: ⁊ notiſſimis ſe fulcire uocibus
ac memoria ſtare. ¶ Augu. Nec ego dum hec di-
co:uel ignauiam tibi uel memorie anguſtias obie-
ci:Sed quod ex his que legeras floridiora in ſo-
dalium delitias reſeruaſti: ⁊ uelut ex ingenti acer
uo:in uſus amicorum elegantiora conſignaſti:qd
totum inanis glorie lenocinium eſt: ⁊ tandem quo
tidiana occupatione nō cōtentuſ(que magna licet
temporis impenſa non niſi preſentis eui famā pro
mittebat)cogitatiōes tuas in longinqua tranſmit
tēs:famam inter poſteros concepiſti: Jdeoqꝫ ma-
num ad maiora iam porrigens:librum hiſtoriarū
a rege Romulo in Titum Ceſarem:opus immen-
ſum:temporiſqꝫ ⁊ laboris capaciſſimum aggreſ-
ſus es:Eoqꝫ nondum ad exitum producto:tantis
glorie ſtimulis urgebaris:ad Africaz poetico quo
dam nauigio tranſmiſiſti: ⁊ nunc in prefatos Afri
ce libros ſic diligēter incumbis:ut alios non relin
quas:ita totam vitam his duabus curis:ut inter-
currentes alias innumeras ſileam:prodigus pre-
cioſiſſime irreparabiliſqꝫ rei tribuis:deqꝫ alijſ ſcri
bens tuiipſius obliuiſceris: ⁊ quid ſcis an utroqꝫ
opere inexpleto:mors calamum fatigatum e ma-
nibus rapiat:atqꝫ ita dum immodice gloriam pe-
tens:gemino calle feſtinas:neutro ꝑuenias ad op-
tatum. ¶ Fran. Timui hoc fateor interdum:gra-
ui enim morbo correptus vicinam mortez expaui:
Nihil in eo ſtatu ſentiens moleſtius q̄ꝫ ꝙ Africaz
ipſam ſemiexplicitaz linquebam: Jtaqꝫ alienaz de
dignatus limam:ignibus eam proprijs manibus
mandare decreueram:nulli amicoruz ſatis fidēs:
qui poſt omiſſum ſpiritum id mihi preſtaret: Pro-
pterea quid Uirgilium noſtruz ab imperatore Ce
ſare Auguſto:hac in re ſola non exaudituz eſſe me
mineram:quid te moror:parum abfuit:quin Afri-
ca preter vicini ſolis ardores quibus eternum ſub
iacet:ac preter Romanoruz faces quibus ter olim
longe lateqꝫ peruſta eſt:meis etiam flammis arde
ret? Sed de hoc aliaſ:eſt enim amara recordatio.
¶ Augu. Adiuuas ſententiam meam narratione b
hac:dilata parumper ſolutionis dies:ſed non caſ-
ſa ratio eſt. Quid autem ſtultius q̄ꝫ in rem exitus
incerti:tantos labores effundere? Scio tamen qd
tibi(ne ceptum deſtituas)blanditur:ſpes vna per
agendi:quam quoniam facile(niſi fallor) extenua
re non poſſem:uerbis eam amplificare temptabo:
ut eam uel ſic longe imparem tantis laboribus tu
is oſtendam. Finge igitur eſſe tibi ⁊ temporis ⁊
ocij ⁊ tranquillitatis abunde:euaneſcat omnis tor
por ingenij:omnis corporis languor:ceſſent fortu
ne impedimenta omnia que interrupto ſcribendi
impetu ſepe properantem calamum auerterunt:
felicius tibi ⁊ ſupra uotum cūcta perueniāt. Quid
tn̄ tā grāde facturū eſſe te iudicas? ¶ Frā. Precla
rum nempe rarūqꝫ opus ⁊ egregiū. ¶ Aug. No-

lo nimis obluctari:preclarum opus concedatꝛ. At
quāto preclarioris impedimentuꝫ ſi cognoſceres:
qꝺ cupis horreres: Hoc enim dicere auſim:uel in
primis aīum tuum ab oībus melioribus curis ab-
ſtrahit. Adde ꝙ hocipſuꝫ p̄clarum:nec late patet:
nec in lōgum porrigitꝛ:locorūqꝫ ac tempoꝝ angu-
ſtijs coartatꝛ. ¶ Frā. Intelligo iſtā ueterē ⁊ tritam
iam inter phōs fabellam:terrā oēm pūcti vniꝰ exi
gui inſtar eſſe:aīum vnum infinitis annoꝝ milibuſ
conſtare:famam ṽo hoīum nec pūctuꝫ iplere nec
aīum:ceteraqꝫ huius generis q̄bus ab amore glo-
rie aīos coartātur: Sed queſo ſi q̄d habeas ualidi
us ꝓfer: hec oīa relatu magis ſpecioſa q̄ꝫ efficacia
ſuꝫ exꝑtus: Neqꝫ enim deꝰ fieri cogito:ꝙ uel eter
nitatē habeam:uel celū terraſqꝫ cōplectar:huma-
na mihi ſatis eſt gloria:ad illā ſuſpiro ⁊ mortalis
nō niſi mortalia concupiſco. ¶ Aug. O te ſi uera
memoras infelicē:ſi non cupis imortalia:ſi eterna
nō reſpicis totꝰes terrenus:actuꝫ eſt de rebꝰ tuis:
ſpei nihil eſt reliquū. ¶ Frā. Auertat deꝰ hāc inſa
niam:ſemꝑ eternitatꝫ me amore cōflagraſſe:teſtis
eſt mihi curaꝝ mearum mēs cōſcia. Sed hec dixi
uel ſi forſitan lapſus ſum:hoc dicere uolebā:mor-
talibꝰ utar pro mortalibꝰ:nec imodico uaſtoqꝫ de
ſiderio nature rerū vim afferre molior. Itaqꝫ glo-
riaꝫ humanā ſic expeto:ut ſciā ⁊ me ⁊ illā eſſe mor
i tales. ¶ Aug. Ut hoc prudēter:ſic illō iſulſiſſime:
ꝙ ꝓpter auaram inanē:iāqꝫ ut ipſe aſſeris ꝑituraꝫ
ſemꝑ māſura deſtituis. ¶ Frā. Haud eq̄dem de-
ſtituo:ſed fortaſſis differo. ¶ Aug. At q̄ꝫ periculo
ſa dilatio eſt in tāta dubij celeritate tꝑis:tātaqꝫ vi
te fuga. Ad hoc uelim mihi rn̄deas: ſi ab eo forte
qui ſolus vite mortiſqꝫ methā ſtatuit:vnꝰ dūtaxat
p̄fixus hodie foret annus iteger viuēdi idqꝫ tibi ſi
ne ulla dubitatione cōſtaret:q̄lis eſſe incipes huiꝰ
anni tꝑis diſpēſator. ¶ Frā. Eq̄dem parciſſimꝰ ac
diligētiſſimus ſūmoqꝫ ſtudio ꝓuiderem:ne q̄d niſi
ſerijs ipenderetꝛ:vixqꝫ aliquē tam ueſanū inſolen-
tēqꝫ reor:qui nō idem rn̄ſurus ſit. ¶ Aug. Reſpō
ſum ꝓbo: Sed ſtuporē quē mihi furor hoīum pa-
rit in hac re:nō modo meus ſed nec oīuꝫ qui vnq̄ꝫ
eloquentie ſtuduerūt ſtilus explicet:oīum licet in
hoc vnū ingenia laboreſqꝫ cōueniāt:citra ṽo facū
dia feſſa ſubſiſtet. ¶ Frā. Que tāte admirationis
rō eſt? ¶ Aug. Quia rerū certarū auariſſimi eſtis
incertarum ꝓdigi:cuiꝰ cōtrariū niſi prorſus inſani
retis eſſe debuerat: Profecto enim anni ſpatium:
⁊ breuiſſimū ſit:ab eo tm̄ qui nec fallit nec fallitur
ꝓmiſſum: ⁊ in ꝑtes diſtributū licētius ſpargi po-
terat:extremis ꝑiculis ad ſalutꝫ ꝯſilia reſeruatis.
Illa oīum inexecrabilis ⁊ horrēda demētia ꝙ ne-
ſcitis utrunqꝫ ſupremis neceſſitatibꝰ ſuffectuꝝ ſit:
in ridiculas uanitates ceu ſuꝑabundet effundere
qui annū habet ad vidēdum:certū quoddā habet
ille ſed modicū:qui ṽo ſub ambiguo mortis impe
rio eſt (ſub quo quidē oēs degitis mortales) nec
anni nec lucis:deniqꝫ nec hore itegre certꝰ eſt. An
num victuro ſex licet menſibꝰ emēſis:adhuc ſeme
ſtre ſuꝑeſt ſpatiū: Tibi ṽo ſi hic ꝑditꝛ dies:qs ſpō
ſor eſt craſtini? Uerba ſunt Ciceronis:moriēdū eē
certū eſt: ⁊ hocip̄m incertū an hec eadē die:nec eſt
aliq̄s adeo iuuenis:cui cōpertū ſit: ſe uſqꝫ ad ue-
ſperā eſſe victurū. Quero igitꝛ ex te:quero itidem
ex cūctis mortalibꝰ qui uēturis inhiātes:p̄ntia nō
curatꝫ:qs ſcit an adijciāt hodierne craſtina vite tē
pora dij ſuꝑi. ¶ Frā. Nullus ꝑfecto:ut pro meip̄o
⁊ pro cunctꝫ rn̄deaꝫ:ſed ſꝑamus annū ſaltē:quē ne
mo tā ſenex eſt ut nō ſuꝑeſſe ſibi ſperet:qꝺ Cicero
ni placet. ¶ Aug. At ut eidē videtꝛ:nō modo ſenuꝫ
ſed adoleſcētiū quoqꝫ ſpes ſtulta eſt:ſibi pro certꝫ
incerta ꝓmittētium. Sed detur qꝺ oīo ipoſſibile
eſt: ⁊ amplū ſimul ⁊ certū vite ſpatium contigiſſe:
quāta tibi videtꝛ amētia meliores annos atqꝫ opti
mas eui ꝑtes:uel in placēdo oculis alienis: uel in
auribꝰ hoīum demulcēdis expēdere? Deterrimas
autem atqꝫ ultimas pene ad nil utiles viuēdiqꝫ ſi
mul ⁊ finē ⁊ faſtidiū allaturas:deo tibiqꝫ reſerua-
re:ut aīe tue libertas extrema oīum cura ſit:certo
q̄ꝫuis in tꝑe:nōne tibi ordo trāſuerſus videtꝛ me-
liora poſtponere? ¶ Frā. Eſt aūt aliq̄ ꝓpoſiti mei
rō. Eam enim quā hic ſꝑare licet gl'iaꝫ:hic quoqꝫ
manēti q̄rēdaꝫ eſſe ꝑſuadeo ip̄e mihi. Illa maiore k
in celo fruēdū erit:quo qui ꝑuenerit hāc terrenaꝫ
ne cogitare q̄dem uelit. Itaqꝫ iſtum eſſe ordinē ut
mortaliū reꝝ inter mortales p̄ma ſit cura:trāſito-
rijs eterna ſuccedāt:ꝙ ex his ad illa ſit ordinatiſſi
mus ꝓgreſſus:inde aūt regreſſus ad iſta nō pate-
at. ¶ Aug. Stultiſſime homūcio:ſic igitꝛ q̄cq̄d uo
luptatū celū habet aut tellus: ⁊ utrobiqꝫ ad nutū
fluentes ac feliciſſimos tibi fingis euētus: At mil
le hoīum mille ⁊ totidē ſpes iſta fefellit: Innume-
rabiles aīas orco demerſit dū enim alteꝝ pedeꝫ in
terra tenere putant:alteꝝ in celo neqꝫ hic ꝯſiſtere
neqꝫ illuc aſcendere potuerūt: Itaqꝫ miſerabiliter
lapſi ſunt:ſubitoqꝫ illos uel in ip̄o etatꝫ flore:uel in
medio reruꝫ apparatu uegetabilis aura deſtituit.
Et hoc tibi qꝺ tā mltis cōtigit cōtingere poſſe nō
cogitas. Heu ſi forte interim (quā deꝰ ꝓhibeat rui
nā) multa moliēs patereris:quātꝰ dolor quātuſqꝫ
pudor ⁊ q̄ꝫ ſera pn̄ia ꝙ in diuerſa diſtractꝰ euanuiſ
ſes in ſingul'. ¶ Frā. Misereatꝛ altiſſimꝰ ne iſta cō
tingāt. ¶ Aug. Miſicordia diuina liberet: q̄ꝫuis l
humanā tm̄ nō excuſat inſaniā: Nolo aūt de miſe-
ricordia nimiū ſpes. Sicut eni deſꝑantes odit de
us:ſic incōſulte ſꝑantes irridet. Illud eq̄dē ex ore
tuo auditū eſſe doleo:phōꝝ in hac re ueterē ut ais
fabellā poſſe contēni:ea ne q̄ſo fabula eſt que geo-
metricis demonſtrationibꝰ terre totiꝰ deſignat an-
guſtias:ac Cretā quā lōgiuſculā lꝫ inſulā eſſe ꝯfir
mat: An ea que aſſerit ex oī terra q̄n̄qꝫ diſtincta:
ita uocēt ꝫonis maximā illā mediāqꝫ ſolis ardori
bus:duas aūt dextera leuaqꝫ iportunis frigoribꝰ
perpetuaqꝫ glacie oppreſſas:habitaculū hoībꝰ nō
p̄ſtare:duas reliq̄s iter mediā ⁊ extremam icoli?
An ea que biꝑtite huiꝰ habitabilis alterā ꝑtē:obij
ce magni maris iacceſſibilē uobis ſub pedibꝰ ur̄is
locat:quā utrū hoīes teneāt:ſcis q̄ꝫta diſſenſio in-
ter doctiſſimos hoīes olim ſit. Ego aūt q̄d ſentirē
abſolui in libro de ciuitate dei quos te legiſſe non
dubito. Alterā ṽo uel totā uobis linq̄t habitabilē:
uel ut q̄buſdā placet in duaſ ꝑtes ſubdiuidēs vnā
uſibꝰ ueſtris attribuit:aliam ſeptentrionalis ocea-
ni reflexibus circūcludit atqꝫ aditū intercidit. An
ea que hancipſam uobis habitabilem quātulacun
qꝫ ſit freto paludibuſqꝫ ac ſiluoſis arenoſiſqꝫ ⁊ de
ſertis locis imminuit peneqꝫ ad nihilum redigit:
hoc telluris exiguū in quo tantoꝑe ſuꝑbitꝫ? An ea
forte que in hoc ad extremum artatoqꝫ habitaculi
ur̄i ſitu diuerſos viuēdi mores:aduerſuſqꝫ religio
nū ritꝰ:diſſonas liguas diſſimileſqꝫ habitꝰ edocet:

atqꝫ hoc modo pꝛopagandi late nois pꝛeripit fa/
cultatē. Sed hec tibi fabuloſa ſunt: fabuloſa quo/
qꝫ ſunt oīa que de te mihi ꝓmiſeram: nulli eniʒ fer
me notiora hec rebar eſſe q̃ꝫ tibi. Nepe ut omittā
⁊ Ciceronis ⁊ Maronis diſciplinaʒ ceteraqꝫ phi/
ſica uel poetica qbus hac de re inſtructiſſimꝰ vide/
baris: ſciebā te nuper in Africa tua hāc ipſam ſen/
tentiā pꝛeclaris uerſibꝰ deſcripſiſſe: ubi dixiſti: An
guſtis artatus ſum finibus oꝛbis inſula parua ſita
eſt: curuis q̃ꝫ flexibus ambit Oceanus. Aliaqꝫ de
inceps addidiſti: que ſi falſa putabas: miroꝛ ut ea
per te tam cōſtanter aſſerta ſunt. Quid nūc de fa/
me moꝛtalium bꝛeuitate deqꝫ tꝑalibus anguſtijs
loquar: cū ſciſ quoꝝ uetuſtiſſima memoria eſt eter
nitati collata: q̃ꝫ bꝛeuis q̃ꝫqꝫ recēs ſit. Non ego te
ad opiniones illas ueterum reuoco: qui crebꝛa ter
ris incendia diluuiaqꝫ denūciant: quibꝰ ⁊ Platoni
cus Timeus ⁊ Ciceronianus reipublice ſextus li
ber refertus eſt. Ea enim quanq̃ꝫ multis ꝓbabilia
videantur: uere tamē religioni: cui initiatꝰ es: alie
na ſunt ꝑfecto: ac pꝛeter hec q̃ꝫ multa ſunt que diu
turnitatem (ne dicā eternitateʒ) nois impediunt.
Moꝛs in pꝛimis hoīum illorum: quibus cuʒ vita
tranſacta eſt obliuioqꝫ naturale ſenectutis maluʒ:
Semper quoqꝫ ſuccreſcens nouoruʒ laus hoīum
qui flore ſuo non nihil interdū ueteribꝰ titulis de/
rogat: quantūqꝫ maiores depꝛimit: tantū ipſa ſibi
videtur aſſurgere. Huc accedit inuidia: que glorio
ſa molientes abſqꝫ intermiſſione ꝑſequitur. Acce/
dit odium ueritatis ⁊ inuiſa plebibꝰ ingenioſorum
vita. Adde iudiciorum vulgariuʒ inconſtantiam:
Adde ruinas ſepulchꝛorū: ad que diſcutienda ua/
lent ſterilis mala robora ficus: ut Iuuenalis ait:
Quam non ineleganter in africa tua ſecundā moꝛ
tem uocas. Atqꝫ ut in eiſdē te hic uerbis alloquar
quibus tu illic alium loqui facis: Occidet ⁊ buſtū
tituluſqꝫ in marmore ſectus: Occidet: hinc moꝛtē
patieris nate ſecundam. En pꝛeclara ⁊ immoꝛta/
lis gloria que ſaxi vnius mutatur impulſu. Adde
libꝛorum interitum: quibus uel ꝓpꝛijs uel alienis
manibus ueſtrum nomen inſertum eſt: qui licet eo
ſerioꝛ videatur quo viuacioꝛ eſt libꝛoruʒ q̃ꝫ ſepul/
crorum memoria: tm̄ ineuitabilis caſus eſt ꝓpter
inumerabiles peſteſ natura foꝛtuneqꝫ pariter: qui
bus ut cetera: ſic ⁊ libꝛi ſubiacēt: que ſi cuncta ceſſa
rent: ſenium ſuuʒ ſuaqꝫ illis moꝛtalitas annexa eſt
Moꝛtalia nāqꝫ Eſſe decet quecunqꝫ laboꝛ moꝛta/
lis inani edidit ingenio: ut tuis potiſſimū v̓bis: tu
us tam puerilis erroꝛ conuincatur. Quid ergo ad
huc ingerere tibi nō deſinā v̓ſiculos tuos? Libꝛis
equidem morientibus ipſe Occumbens: etiam ſic
moꝛs tibi tertia reſtat. Habes de gloria iudicium
meum: pluribus certe q̃ꝫ me uel te decuit v̓bis ex/
plicituʒ: paucioribus v̓o q̃ꝫ rei qualitas exigebat:
niſi foꝛte nunc etiā fabuloſa tibi hec oīa videntur.
¶ Fran. Minime quidem: neqꝫ mihi moꝛte fabu
larum affecerunt animum: qnimmo ueteris abijci
endi nouum deſiderium iniecerūt: Quiſ enim fer
me omnia iam p̄dem nota mihi forēt: auditaqꝫ ſe
pius: qm̄ ut Terentius noſter ait: nullum eſt iaʒ di
ctum qđ non ſit dictum pꝛius: tamen ⁊ uerborum
dignitas ⁊ narrationis ſeries ⁊ loquētis auctori
tas multum ualet. Ceterum de hac re ſentētiaʒ tu
am ultimaʒ audire uelim: iubeas ne ut omiſſis ſtu
dijs meis oībus inglorius degam: an v̓o medium
aliquod tibi ſit conſiliū? ¶ Augu. Ut inglorꝰ de/ m
gas nunq̃ꝫ cōſulam: at ne glorie ſtudium v̓tuti pꝛe
feras identidem admonebo. Noſti enim gloriam
uelut vmbꝛam quandam eſſe virtutis. Itaqꝫ ſicut
apud uos impoſſibile eſt coꝛpus vmbꝛam ſole fer
uēte nō reddere: ſic fieri non pōt: virtuteʒ ubilibet
radiāte deo gloriam nō parere. Quiſquiſ igit̃ ue
ram gloriam tollit: virtutem ipſaʒ ſuſtulerit neceſ
ſe eſt: qua ſublata relinquit̃ vita hoīuʒ nuda: ⁊ mu
tis animantibus ſimillima: Uocantēqꝫ ſequi pꝛe/
ceps appetituʒ: qui vnus beluis amoꝛ eſt. Hec igi
tur tibi ſeruāda lex erit: virtutem cole: gloriam ne
glige. Illam tamen interea (qđ de. M. Catone le/
gitur) quo minꝰ appetes: magis aſſequeriſ. Non/
duʒ poſſim mihi temperare: quo minus tecū tuis
agam teſtimonijs. Illa uel inuitum: fugias licet: il
la ſequet̃. Agnoſcis ne uerſiculum: tuus eſt: Inſa/
nus pꝛofecto videat̃ qui die medio per ſolis ardo
rem ut vmbꝛam cernerēt oſtenderetqꝫ alijs: cuʒ la
bore diſcurret: atqꝫ nihilo ſanioꝛ eſt qui iter eſtus
vite multo cum labore circūfertur: ut gloriam ſuā
late diffundat. Quid ergo eat ille ut terminū tene
at euntē cum vmbꝛa ꝓſequitur? Agat iſte ut virtu
tem appꝛehēdat: agēteʒ gl'ia nō deſerit: Et hec de
ea que uere v̓tutis comes eſt: Illa v̓o que captatur
ex alijs: ſiue coꝛporis ſiue ingenij artibꝰ: quas hu
mana curioſitas inumerabiles facit: nec glorie co
gnomine digna eſt. Itaqꝫ tu qui cōſcribēdis libꝛiſ
etate iſta p̄ſertim: tātis te laboribꝰ maceras (pace
tua dixerim) ꝓcul erras: oblitꝰ enim tuarū: alienis
rebus totū incūbis. Ita ſub inani ſpe glorie: bꝛeuiſ
ſimū hoc vite tp̄s te nō ſnie dilabit̃. ¶ Frā. Quid
faciaʒ igit̃: labores ne meos iterruptos deſeram?
an accelerare ꝯſultius eſt: atqꝫ illis (ſi deꝰ annuat)
ſūmam manū iponere: qbus curis exutꝰ expediti/
oꝛ ad maiora ꝓficiſcar: tātum eniʒ actū ſumptuo/
ſum opꝰ vix poſſum equanimiter medio calle deſe
rere. ¶ Aug. Quo pede claudices agnoſco: teipꝫ n
derelinquere mauis q̃ꝫ libellos tuos: Ego tm̄ offi/
ciū meuʒ ꝑagam q̃ꝫ feliciter: tu videris ac certe fi/
deliter. Abijce ingētes hiſtoriarum ſarcinas: ſatis
romane res geſte ⁊ ſuapte fama ⁊ alioꝝ ingenijs
illuſtrate ſūt. Dimitte Africam eāqꝫ poſſeſſoribꝰ
ſuis linque: nec Scipioni tuo nec tibi gloriam cu/
mulabis. Ille altiꝰ nequit extolli: tu poſt eum obli
quo calle niteris. His igit̃ poſthabitis te tādem ti
bi reſtitue: atqꝫ ut vnde uenimꝰ reuertamur. Inci
pe tecum de moꝛte cogitare: cui ſenſim ⁊ neſcius
appꝛopinquas: reſciſſis uelis: tenebꝛiſqꝫ diſcuſſiſ
in illam ocurrat: qcquid uel oculis uel animo cogi
tātis occurrit: ad hoc vnum refer: celum: terra: ma
ria mutant̃; quid homo fragiliſſimum animal ſpe
rare pōt? Uiciſſitudo tēporuʒ ſuos curſus recur/
ſuſqꝫ ꝑagit nunq̃ꝫ ꝑmanēſ: ſi tu poſſe ꝑmanere pu
tas: falleris. At ut elegāter ait Flaccus: Dāna ta
men celeres reparant celeſtia lune Nos ubi deci/
dimus. Quotiens igitur floribus uernis eſtiuaʒ
ſegetem: quotiens eſtiuis ſalubꝛis autumni tem/
periem: quotiens autūni vindemijs hybernā ſuc/
ceſſiſſe niuē vides: dic tecū ita: pꝛetereūt: ſed ſepiꝰ
reuerſura: ego autem irrediturus abeo. Quotienſ
urgente ad occaſum ſole vmbꝛas montium creſce
re conſpicis: dic nunc vita fugiente: vmbꝛa moꝛ/
tis extenditur. Iſte tamen ſol cras idem aderit:
hic autē mihi dies irreparabiliter effluxit. Quis

pulcherrima ſpectacula ſerene noctis enumeret?
que ſicut male agentibus peropportuna: ſic bene
agentibꝰ deuotiſſima pars temporis eſt. Q̄ꝛobrē
non ſecurius q̄ꝫ magiſter Phrygie claſſis: neqꝫ eni
tutius fretum nauigas media nocte conſurgens.
Sydera cuncta nota tacito labētia celo: que dum
ad occidentem feſtinare circumſpicis: ſcito te cum
illis impelli: nullamqꝫ niſi in eo qui non mouetur:
quiqꝫ occaſum neſcit: ſupereſſe fiduciam ſubſiſten
di. Ad hec dum occurrunt quos modo pueros vi
diſti aſcendentes etatū gradibus: recordare te in
terim alio calle deſcendere: eoqꝫ celerius quo ſm̄
naturam: ſic omnium grauium caſus uetuſta cer-
nenti menia ſuccurrat: in primis ubi ſunt: quorum
illa congeſſerunt manus recentia tuenti: ubi mox
futuri ſunt. Idē de arboribus: ex quaruꝫ ramis ſe
pe fructum non legat ipſe qui coluit ac plantauit.
In multis enim obſeruatum eſt illud Georgicuꝫ:
Tarda uenit ſeris futura nepotibus vmbra. Flu-
mina uelociſſima miranti ſemper: ne te ad alienos
euocem: uerſiculus quidem tuus in promptu ſit:
Flumina nulla quideꝫ curſu leuiore fluunt q̄ꝫ Tē
pus abit vite. Nec te uallat dierū pluralitas ⁊ eta
tis operoſa diſtinctio. Tota hominum vita quan-
tūlibet intendatur: diei vnius inſtar habet: eiuſqꝫ
vix integri: Crebro ante oculos reuoca Ariſtoteli
cam quandam ſimilitudinem: quam animaduerti
admodum tibi placere: vixqꝫ vn̄q̄ꝫ ſine graui men
tis ipulſu legi ſolere uel audiri: q̄ꝫ clariori eloquio
⁊ ad perſuadenduꝫ aptiori: In Tuſculano quidē
a Cicerone relatā inuenies: ait his uerbis aut pro
fecto ſimilibꝰ: neqꝫ enim libri nūc illius copia eſt:
Apud Hypanim inquit fluuium: qui ab Europe
parte in pontuꝫ influit: beſtiolas quaſdā naſci ſcri
bit Ariſtoteles: que vnum diem viuant; que orien
te ſole moritur: iuuenis moritur: que vͦo ſub meri
die iam etate profectior: atqꝫ ſole occidente ſenex
abit: eoqꝫ magis ſi ſolſtitiali die: Confer vniuerſaꝫ
etatem noſtram: ſin eadem propemodum breuita
te reperiantur. Hec ille. Que quideꝫ aſſertio meo
iudicio tam uera eſt: ut ex ore philoſophoruꝫ iam
pridem in vulgus effuſa ſit. Nunquid eniꝫ rudes
etiam ⁊ ignaros homines in quotidiani ſermonis
uſum deduxiſſe vides: ut puerum aſpicientes di-
cant: huic ſol oritur: virum autem: hic meridiem at
tingit: hic nonam: ſenem vͦo decrepitum: ad ueſpe-
ram atqꝫ ad ſolis occaſuꝫ iſte peruenit. Hec igitur
fili chariſſime tecuꝫ uolue: ⁊ ſi qua huius generiſ
occurrunt alia: que multa eſſe non dubito: ſed hec
erant que ex tempore ſeſe obtulerunt. Unum pre-
terea obſecro: ſepulchra ueterū ſed eoruꝫ qui tecū
vixerūt diligētius cōtēplare: certus eādem tibi ſe
dē ac penneꝫ aulā fore preparatā. Tēdimus huc
oēs: hec eſt domus ultima. Tu quoqꝫ qui nūc eta
te ultima florida ſuperbis: alios calcas: mox ipſe
calcaberis. Hec cogita: hec diebus ac noctibꝰ me-
ditare: non ſolum ut hominem ſobrium ac nature
ſue memoreꝫ: ſed ut philoſophuꝫ decet: atqꝫ ita te-
neas: intelligi debere quod ſcribitur. Tota philo-
ſophoꝝ vita commendatio mortis eſt. Iſta inq̄ꝫ co
gitatio docebit te mortalia facta contemnere: aliā
qꝫ viuendi viam quaꝫ arripias monſtrabit. Inter
rogabis autem que naꝫ hec via eſt ſeu quibꝰ adeū-
da tramitibus. Reſpondebo tibi longis monitio-
nibus te non egere. Audi modo uocantem iugiter
hortantemqꝫ ſpiritum ⁊ dicentem: Hoc iter eſt in
patriam. Scis que ille tibi ſuggerit: quas vias ⁊
que deuia: q̄d ſequēdum vitādum ue pronunciet.
Illi parere ſi ſaluum te uel liberum eſſe cupis: non
longis deliberationibus opus eſt: factū exigit: na-
tura periculi hoſtis inſtat a tergo: ⁊ in facieꝫ inſul
tat: parietes tremūt in quibus obſeſſus es: nō eſt
ulteriꝰ heſitandū. Quid tibi prodeſt dulciter alijs
canere ſi te ipſe non audis? Finem faciam: effuge
ſcopulos: eripe te in tutum. Sequere impetū ani-
mi: qui cum ſit turpis ad reliqua honeſta pulcher-
rimus eſt. ¶ Fran. Utinam hec mihi ab initio di-
xiſſes: priuſq̄ꝫ his animum ſtudijs addixiſſem.
¶ Aug. Dixi eq̄deꝫ ſepe ⁊ in ipſis primordijs ubi
te calamum arripuiſſe vidi: prefatus ſum: ꝙ vita
breuis ⁊ incerta: ꝙ lōgus ⁊ certus labor: ꝙ opus
grāde: ꝙ fructus exiguus foret: Sed aures tuas
obſtruxerant populoꝝ uoces: quas odiſſe ſimul ⁊
ſecutū eſſe te ſtupeo. Ceterū q̄ꝛ ſatis multa cōtuli
mus: queſo ſi quid ex me gratum accepiſti: ne pa-
tiaris ſitu deſidiaqꝫ marceſcere: Si q̄d auteꝫ aſpe
rius: ne moleſte feras. ¶ Frā. Ego vͦo tibi tū pro
alijs multis: cum pro hoc triduano colloquio ma-
gnaſ grās ago: qm̄ ⁊ caligātia lumina deterſiſti: ⁊
dēſam circūfuſi erroris nebulam diſcuſſiſti: Huic
aūt quas refero grates: que multiloquio non gra
uata: uel que nos ad exituꝫ expectauit? que ſi uſq̄ꝫ
faciē auertiſſet: operti tenebris per deuia uagare-
mur: ſolidūqꝫ nihil uel tua cōtineret or̄o uel intel-
lectus meus exciperet. Nūc vͦo qm̄ ſedes ueſtra
celum eſt mihi aūt terrena nōdū finitur habitatio:
que quorſum duratura ſit neſcio: ⁊ in hoc pendeo
anxius ut vides: obſecro ne me (licet magnis tra-
ctibus diſtantē) deſeratis. Sine te enim pater op
time: vita mea inamena eſt: ſine hac auteꝫ nulla fo
ret. ¶ Aug. Impetratū puta: modo teip̄m nō de
ſeras: alioq̄n iure optimo deſereris ab omnibus.
¶ Frā. Adero mihi ipſe quantum potero: ⁊ ſpar-
ſa aīe fragmēta recolligā: moraborqꝫ mecuꝫ ſedu
lo: ſane nunc lꝫ dum loq̄mur: multa me magnaqꝫ:
q̄ꝫuis adhuc mortalia negocia expectant. ¶ Aug.
Maius fortaſſe vulgo aliq̄d videt̄: ac certe utiliuſ
nihil eſt: nihilqꝫ ꝙ poſſit fructuoſius cogitari: Re
lique enim cogitationes poſſunt eſſe ſuperuacue:
has aūt ſemꝑ neceſſarias: ieuitabilis ꝓbat exitus.
¶ Fran. Fateor: neqꝫ aliā ob caām ꝓpero nunc tā
ſtudioſus ad reliqua: niſi ut illis explicitis ad hec
redeā: non ignarus (ut pauloante dicebas) multo
mihi futurū eſſe ſecurius ſtudiū hoc vnuꝫ ſectari:
⁊ deuijs ꝑtermiſſis: rectū callem ſalutis apprehē
dere: Sed deſideriū frenare nō ualeo. ¶ Aug. In
antiquā litem relabimur: uolūtatem ipotentiā uo
cas: ſed ſic eat qn̄ aliter eſſe non pōt: Supplexqꝫ
deū oro: ut euntem comitemur: greſſuſqꝫ (licet ua
gos) in tutū iubeat ꝑuenire. ¶ Fran. O utinaꝫ id
mihi contingat q̄ͦ ꝑcaris: ⁊ ut duce deo iteger ex
tot anfractibus euadā: ⁊ dum uocantem ſequor:
non excitem ipſe puluerem in oculos meos: ſubſi-
diātqꝫ fluctus animi: ſileat mundus ⁊ fortuna nō
obſtrepat.

¶ Franciſci Petrarche poete Oratoriſqꝫ Clariſſi-
mi: Liber qui Secretū inſcribitur: In quo de con
temptu mundi colloquio trium dieꝝ diſputatur:
Explicit.

¶ Franciſci Petrarche poete oratoriſq; clariſſimi: Dialogus primus: in quo de uera ſapientia diſputatur: Feliciter icipit. Collocutores ſunt Idiota ⁊ Orator.

A Onuenit pauper quidā idiota
ditiſſimū oratorē in foro roma
no:quem facete ſurridēs ſic allo
cutus eſt.¶ Idiota: Miror de
faſtu tuo:ꝙ tu licet continua le
ctione defatigeris innumerabi
les libros lectitando:nondū ta
men ad humilitatem ductus ſis.Hoc certe ex eo:
quia ſciētia huius mundi:in qua te ceteris precel
lere putas ſtultitia quedam eſt apud deum: ⁊ hec
inflat:Ex qua inflatione tumida oritur ſuperbia:
que natione celeſtis:ſemp in altū nititur ut graui
us cadat:uera autē ſcia humiliat:que nulla infla
tione grauefacta in altum non caſura uolat.Opta
rem igitur ut ad illam te conferres:quoniā ibi eſt
theſaurus letitie.¶ Orator.Que eſt hec preſum
ptio tua pauper Idiota ⁊ penitus ignorans:ut ſic
paruifacias ſtudium litterarū:ſine quo nemo pro
ficit? ¶ Idiota.Non eſt magne Orator preſum
ptio que me ſilere non ſinit:ſed charitas:Nam vi
deo te deditū ad querendum ſapientiā multo caſ
ſo labore:a quo te reuocare ſi poſſem deſiderōita
ut ⁊ tu errorem perpenderes:puto cōtrito laqueo
te euaſiſſe gauderes.Traxit te opinio auctoritatꝭ:
ut ſis quaſi equus naturaliter liber:ſed arte capi
ſtro alligatus preſepi:nō aliud comedit niſi quod
ſibi miniſtratur.¶ Orator.Si non in libris ſapiē
tum eſt ſapientie pabulum:ubi tunc eſt? ¶ Idio
ta.Non dico ibi non eſſe:ſed dico naturale ibi nō
reperiri:Qui enim primo ſe ad ſcribendum de ſa
pientia contulerunt: non de librorum pabulo qui
nondum erant:incrementa receperunt:ſed natura
li alimento in viros perfectos euadebant:Et hi ce
teros qui ex libris ſe putant profeciſſe:longe ſapiē
tia antecedunt.¶ Orator.Q̄uis forte ſine littera
rum ſtudio aliqua ſciri poſſunt: tamen res diffici
les ⁊ grandes nequaq̄:cum ſcientie creuerint per
B additamenta.¶ Idiota.Hoc eſt quod aiebam:ſci
licet te duci auctoritate ⁊ decipi. Scripſit aliquis
uerbum illud cui credis:Ego autē tibi dico ꝙ ſa
pientia foris clamitat in plateis: ⁊ eſt clamor eiꝰ:
quoniā ipſa habitat in altiſſimis. ¶ Orator.Sa
pientiā attamen ſtudio ac librorum lectitatione
conſecutꝰ ſum.¶ Idiota.Rem magnā:ſi uera eēt:
⁊ inſeparabilem a virtute:Crede autem mihi:nū
q̄ ſi uere ſapiēs eſſes:hoc diceres:Sapiens enim
q̄tum eſt quod ſibi deſit intelligit:non gloriat̃ ita
ꝙ ſed ſuſpirat.¶ Orator.Sapientem me profi
teor.¶ Idiota.Bene irent res ſi tot eſſent ſapien
tes:quot ſapientie profeſſores.Nūc illud perdiffi
cile eſt:hoc vō facillimum.¶ Orator. Studio ad
ſapientiam perueni. ¶ Idiota. Utiq; ſic ad illam
peruenitur:ſed an tu perueneris recogita:Nō eſt
enim res ſtudij breuis egens aliquot annoꝝ ut re
liquie artes: tota uel lōgiſſima opꝰ eſt vita.Siq̄s:
ut aiunt:tota die currens peruenit ad ueſperā:ſa
tis eſt.Notum eſt illud Platonis: ut alia multa:
preclariſſimum:quod tuo Ciceroni placet ⁊ mihi:
Beatum cui etiam in ſenectute contigerit ut ſapiē
tiam uerasq; opiniones aſſequi poſſit. Has tu an
calle medio obuias habueris miror:an neſcio quo
pennato equo uectus ante tempuſ attigeris:incer
tum:qui tam cito ſapiens euaſiſti.¶ Orator.Sa
pientie perfectionem celitus accepi:Eſt enim ſapi
entia donum:omne autem donum deſurſum eſt a
patre luminum.¶ Idiota.Eſt fateor celeſte donū
ſapientia:Sed magnus certe vir erat: ⁊ dei ami
cus Paulus:qui non ut tu de ſapiētia:ſed potius
hoc modo aiebat:Non ꝙ iam acceperim aūt pfe
ctus ſim.¶ Orator.Sapientiam cupida mēte cō
prehendi.¶ Idiota.Ut pecunie rerumq; multaꝝ C
mala:ſic ſapiētie cupiditas bona eſt:Sed an tu tā
te rei capax ſis videto.Certe ille idem de quo mo
do memini: Paulus apoſtolus: Ego me inquit
non arbitror comprehendiſſe.Et ille quoq; perma
gnus erat qui cum deo de ſeipſo loquens aiebat:
Imꝑfectum meū viderunt oculi tui.Hoc eſt pro
prium ſapientis imperfectū ſuum noſſe ac fateri.
¶ Orator.Sapiens dicor. ¶ Idiota.Nō tue:ne
q; aliene uoces vnq̄ ſapientē fecerunt:ſed res ip
ſa.¶ Orator.Sapiens vulgo dicor.¶ Idio.Uul
gus inſanos ſapiētes: ⁊ ſapiētes inſanos iure ſuo
dicere ſolet:quod eſt ut falſa pro ueris: ⁊ uera pro
falſis habeat.Nihil eſt a ueritate remotiꝰ: q̄ vul
garis opinio.¶ Orator.Omnes me predicant ſa
pientem.¶ Idiota.Ad famā fortaſſe aliquid:ad
ſapientiam nil omnino. Sentio autem ſuperſcri
ptionibus inniteri litterarum: quibus nihil eſt li
beralius: non ſatis eſt facere ſapientes qui non
ſunt: ſed egregios ⁊ inſignes faciunt ⁊ reueren
dos ſereniſſimos inſuper ⁊ illuſtres: ut iam ſim
plex ſapientie titulus ſit pudori:qui q̄paucis ta
men conueniat:ſtupor eſt. Uis autem noſſe q̄ ſis
ſapiens:Uerte oculos retro: Recordare quotiēs
in hoc vite curſu ceſpitaueris:quotiens offenſo pe
de cecideris:quot pudēda:quot dolenda:quot pe
nitenda commiſeris:tunc ſi audes dicito ſapientē:
credo autem non audebis.¶ Orator.Scio me ſa
pientem. ¶ Idiota. Litterarum forte vis dice
re:Sūt enim plane litterati aliqui:licet pauci:ſapi
entes autē pene nulli.Aliō eſt ſapienter loqui: ali
ud ſapienter viuere:aliud dici:aliud eſſe ſapientē.
Fuere qui dicerent ſapiētem nullum.Id q̄ uerū
falſum ue ſit: non diſputo: Certe nimis prerupta
eſt ſententia: ⁊ ad deſperationem prona: ⁊ ſtudio
aduerſa ſapientie.Hebrei ſapientem Salomonē
ſuum predicant: qui q̄ ſapiens eſſet: turba coniu
gum pellicumq; teſtatur:multoq; magis dijs alie
nis cultus exhibitus.¶ Ora.At Romani ſapien
tem Lelium ⁊ Catonem habuere:Grecia ipſa dū D
floruit ſeptē habuiſſe dicitur ſapientes. ¶ Idio.
Hec de antiquis ſapiētibus:Felicior etas noſtra:
que non vnum duos ue:aut ſeptem:ſed in ſinguliſ
urbibus ceu pecudum greges numerat ſapiētes.
Nec mirum ſane multos eſſe:qui tam facile fiant:
Uenit iuuenis ſtultus ad templum doctoris inſi
gnia recepturus: preceptores illum ſui celebrant
ſeu amore ſeu errore:tumet ille:vulgus ſtupet:ap
plaudūt affines ⁊ amici.Ipſe iuſſus cathedrā ſcā
dit cūcta iam ex alto deſpiciens: ⁊ neſcio quid con
fuſū murmurās:Tūc maiores certatim ceu diui
na locutū laudibꝰ ad celū tollūt:tinniūt interim cā
pane:ſtrepūt tube:uolant anuli:figunt oſcula:uer
tici rotūdus ac magiſtralis bonnetus apponitur.

Bis peractis deſcendit ſapiens qui ſtultus aſcẽde
rat. Mira prorſus trãſformatio : nec Ouidio co-
gnita. Sic fiũt hodie ſapiẽtes: Uerꝰ ſapiẽs fit alter
¶ Orator. Sapiens attamen ſum. ¶ Idio. So-
lẽt qui de ſe magnifice ſentiunt confidenter maio-
ra viribus aggredi: inqꝫ niſu medio prolapſi : ſuo
magno uel periculo uel pudore addiſcere ꝙ̃ iuſti
rerum eſtimatores fuerint: ſuarum. Preſtat igitur
(mihi crede) falſas opiniones abijcere: inſolentiã
deponere: inſipiẽtiam circũſpicẽ: ⁊ optare ne qua
experiẽde ſapiẽtie neceſſitas incidat: que declaret
te de nihilo gloriatum. Hec rectior tutiorqꝫ querẽ
de ſapiẽtie via eſt. ¶ Ora. Credo ⁊ ego ad ſapiam
E perueniſſe. ¶ Idio. At ſi mihi obſequeris: ad illaꝫ
potius aſſurgẽdo nitendoqꝫ ꝑuenies ꝙ̃ credẽdo.
Nihil enim aſcendit altius ꝙ̃ humilitas operoſa.
¶ Ora. Magna mihi ſapiẽtia eſt. ¶ Idio. Putaſ
ſem forſitan ſi tacuiſſes: Jam me premuniſti: quo-
niam ubi maior iactãtia: ſapientia minor eſſe ſolet:
ut tuus ait Cicero : Qui ſe inq̃t iactat: ſtatim inue
nit deriſorem: imo ⁊ tot irriſores: quot habet audi
tores. ¶ Orator. Inter ſapiẽtes deputatus ſum.
¶ Idio. Unus forſan es de illo grege quorum nu
merus multus eſt magnuſqꝫ: quibꝰ precioſum ma-
gis eſt videri ſapiẽtes ⁊ nõ eẽ ꝙ̃ eſſe q̃dẽ nec vide
ri. Sicut ⁊ multi ſunt qui iuſti potiꝰ videri malũt ⁊
non eſſe: ꝙ̃ eſſe iuſti nec apparere. Primos igiť ſo
phiſtas uocat Ariſtoteles: ſecundos hypocritas.
Amborum autem effectus fallere eſt: ⁊ in primis
ſeipſos. Iſti uerbis: illi geſtibus: Alij nutibus: ge
ſtibus ac uerbis iuſtos ⁊ ſapientes ſe oſtẽdũt: ſtul-
tos autem prauoſqꝫ moribus atqꝫ vita. Preterea
ſi tu ſapiẽs eſſes: utiqꝫ nõ diceres. Quippe nõ pre
ſumit: non inflatur: uerũ gemit in ſeipſo ſapiens:
nõ gloriatur: ſed ſemꝑ quod ſibi deſit põderat: ne
qꝫ acquiſita ſed acquirenda ſemper cogitat. Om-
nia nanqꝫ illi deſunt qui ſibi nil ad ſapiẽtiaꝫ deeſſe
putat. Igitur ſi uelis fieri ſapiens: noli ut iam dixi
F teipſum opinari ſapientem. ¶ Ora. Uerus tamẽ
ſapiens cõſenſu omnium iudicor. ¶ Idio. Ad ſapi
entiam ueram nemo peruenire poteſt qui falſa ſa-
pientia deceptus eſt. Stultus igiť fias: oportet: ut
eſſe poſſis ſapiens. Perge ergo quouſqꝫ tibi ſtul-
tus videaris: ⁊ attigiſti ſapiẽtiaꝫ. Stultus ꝟo tũc
demum tibi eſſe videbere: cum ad tuiipſius cogni
tionem ꝑuenies: Porro cum a ſapere ſapientia di
citur: ille ꝓfecto ſapiẽs eſſe iudicať: cui res ſapiũt
prout ſunt: qui ſic rebus tranſitorijs nouit uti : ne
eternis obſint: ita quoqꝫ moderate ꝑſente uti mun
do: ut q̃tum põt fruatur ipſo deo. Deniqꝫ hec ue-
ra ſapientia eſt: qua ſapit deꝰ ſapienti viuẽti de ſpi-
ritu eius: qua vitam ſuaꝫ ordinat: cõponit mores:
actus dirigit: ac oĩa oꝑa ſuo quodam diuino ſapo
re ꝯdit atqꝫ format: qua eos ẽt cũ q̃bus hic ꝟſatur
hoĩes: oleo letificantꝫ grĩe adlinit : ut videntes oꝑa
eius bona: pr̃em qui in celis eſt glorificẽt: gr̃am ha
bẽs ad amicos: ad inimicos patiẽtiam: bñficẽtiam
ad quos põt: ⁊ ad oẽs beniuolẽtiam ad quos de-
bet: neminem cõtẽnens: neminem iudicãs: oẽs di-
ligẽs ⁊ ſaluos fieri optãs in viſceribus charitatis.
Poſtremo ut breuiter cum uerbis Bernardi con-
cludam: Inueniſti inquit ſapiẽtiaꝫ: ſi mala tua pre
terita defleas: ſi preſentia hec bona paruipẽdas: ſi
futura bona toto cordis deſiderio concupiſcas.
¶ Ora. Stultum me dixiſti fieri oportere: ut ſapi
ens ſim. Qđ q̃dem tũc demum aſſequi potero: ut
tu dicis: cum meipſum noſſe incepero: Quo igitur
pacto: ediſſere: mei ipſiꝰ notitiã adipiſcar. ¶ Idio. B
Reminiſcere in primis orator : ⁊ ſepenumero tua
in mente reuolue quid ſis: Magna ſiquidem mor
talium turba ignara ſui quid in terris ſit agenduꝫ:
quidqꝫ in celis agitur querit : philoſopho cuidam
perſimiles qui ſyderum curſus noctu cum aſtrola
bio metiretur: in limoſaꝫ lapſum eſt ſpecum: quod
ancilla ſua cachinno magno ridẽs : Herus inquit
meus ignorat quod ante pedes eſt vile lutum: ⁊ ri
mari temptat arcana celorum. Debet ergo homo
id primum inquirere quid ſit. Homo inquit Por-
phyrius eſt aĩal rõnale mortale. Mortale ait Ber
nardus temperet rationale ne forte in ſuperbiam
extollatur: ⁊ rationale confortet mortale ne in de-
ſperationem labatur. Hinc Bernardus ad Euge-
nium queꝫ modo allegaui. A te inquit tua conſide
ratio inchoet: ne fruſtra extẽdaris ad alia te negle
cto. Quid tibi prodeſt vniuerſum lucrari mũduꝫ
teipſuꝫ perdẽs? Noueris licet omnia myſteria: no
ueris lata terre: ꝓfunda maris: alta celi: ſi te neſcie
ris: ſil'is eris viro edificãti abſqꝫ fundamẽto: rui-
nã nõ ſtructurã faciẽs. Nõ eſt ſapiẽs: qui ſibi non
eſt ſapiẽs: In acq̃ſitione eñi ſalutis tue nemo tibi
germanior neqꝫ ꝓpinquior: Hec Bernardus. Sũt
ꝑterea nõnulli adeo ſeu fatui ſeu elati qui ſeipſis
ignoratis ſcientiam diuinoꝝ aſſequi putant: Sed
quo pacto vult ille deum cognoſcere : qui ſeipſum
conuincitur ignorare? Neſcienti ſeipſum impoſſi-
bile eſt ſcire deuꝫ. Ex ſui nempe cognitione oritur
humilitas ⁊ timor dei: Quid fuit homo naſciturꝰ:
quid ſit natus: quid mortuus erit? Ex ſui ꝟo igno
rantia oritur ſuperbia: natione ut dixi celeſtis: alta
ſemper appetens ut grauiori caſu ad infima ruat:
que fecit angelos demones : ⁊ demonibus hoĩes
coequauit. Ex ſuperbia autem oritur dei ignoran-
tia: ex qua infelix deſperatio ſepenumero cõſurgit
At ꝟo ſine timore dei ⁊ humilitate q̃s poteſt de ſa-
lute preſumere? Ille ſolus eſt uere ſapiens ac ſeip
ſum intelligens: qui vilẽ ſe ac paruuꝫ reputat: qui
ꝟo ſe magnum aliquid eſſe exiſtimat : cum non ſit:
fallitur ille: ⁊ uera ſapientia in eo non eſt. ¶ Ora.
Perge ꝟo obſecro: perge inq̃: talia mihi inaudita
hactenus uerba ſalutaria enarrare. Sunt enim ut
video ad ſalutem magis accedentia : ꝙ̃ aut Cice-
ronis aut Quintiliani reliquorum ue in meis ora
torijs libris contentorum. ¶ Idio. Pergam pro- D
fecto: idqꝫ etiam libens. Uere ſapiens ⁊ rectꝰ apud
deum ille animus eſt qui cogitat qualis vita : non
q̃ta ſit. Nempe ut pulchre ait ⁊ ſplendide Lactan
tius: Si ut viuendi: ſic ⁊ bene viuendi cura nobis
eſſet : infinitos pene labores quibus ſtultitia eſtu
at humana tanq̃ ſuperfluos ⁊ inſanos fugiendos
longe vitaremus. Sed heu nemo iam uel admo
dum rarus ꝙ̃ bene viuat : ſed ꝙ̃ diu curat: cum ta
mẽ omnibus in poteſtate eſt ut bene viuãt: ut diu
ꝟo nemini. Quid eſt autẽ aliud diu viuere: ꝙ̃ diu
torqueri? Et q̃to diutius quis in hac vita fuerit:
tanto maiori grauatur oneraturqꝫ ſarcina peccato
ruꝫ. Et non vides o Orator: Immo o quilibet hõ
ꝙ ſic es in vita iſta quaſi hoſpes in domo aliena.
Qua die neſcit hoſpes uel qua hora dicať ei : Exi
foras: q: quam ihabitas domꝰ tua nõ eſt. Homo
q̃ppe vite cõmodatꝰ: eſt nõ donatꝰ. Sapiẽs in hac

vita ſic dies ſtudet agere tranſitorios:ut in futura
dies eternitatis inueniat. Stude igitur o homo ſi
ſapiēs eſſe deſideras:ſaltem letaliter nō peccare.
A uenialibꝰ enim:cum ſepties in die cadat iuſtus:
qs pōt oino continere? Qꝺ ſi peccaueris orōnibꝰ:
holocauſtis:lachꝛymis atqꝫ elemoſynis tuaꝫ quo
ad potes iuſtitiam redime: Ait enim in eccl'iaſtico
Salomō: Fili peccaſti:nō adijcias iterum:ſed de
p̊ſtinis depcare ut tibi dimittant̄. Sed hoc vnum
eſt qꝺ te viribꝰ totꝭ fugē admoneo:ꝓcraſtinatio ſci
licet emēdationis ⁊ pnie. Dico enim tibi ꝙ deꝰ qui
peccāti ueniam ſpopōdit:peccāti dieꝫ craſtinū nō
ꝓmiſit: Teſtis eſt tuus in tragedijs Seneca ita di
cēs: Nemo tam diuos habuit fauētes craſtinū ut
poſſet ſibi polliceri. Deus enim licet ueniam ut di-
xi penitēti pꝛomiſerit:non tamen pꝛomiſit ei dare
uoluntatem penitendi ſicut nec uoluntatem pec-
candi dedit. Immittit nanqꝫ diabolus longio-
ris vite ſecuritatem : ut inferat perditionem. Nec
dinuꝫerare eſt poſſibile q̃ꝫtos hec ianis ſpei fallax
vmbꝛa deceperit. Audi q̃ꝫ pulchꝛe ait Gꝛegorius:
Deꝰ quos diu ut cōuertant̄ expectat:nō cōuerſos
duriꝰ damnat. Audi etiam ſi vis Auguſtinum ſu-
pꝛa Joānem angelica potius q̃ꝫ humana uerba re
ſonātem: Intēdant inquit qui amant in dn̄o man-
ſuetudinem: ⁊ timeāt ueritatem. Etenim dulcis ⁊
rectus dominus. Amas ꝙ dulcis eſt:time ꝙ re-
ctꝰ eſt. Tanq̃ꝫ manſuetus dixi:tacui:ſed tanqꝫ iu-
ſtus nunqd ſemꝑ tacebo? Miſericoꝛs ⁊ miſeratoꝛ
dn̄s: Ita plane. Adhuc adde lōganimis:adde ad-
huc ⁊ multū miſericoꝛs:ſed time qꝺ eſt in nouiſſi-
mo ⁊ uerax. Māſuetus dn̄s:longanimis dn̄s:mi
ſericoꝛs dn̄s:ſed ⁊ iuſtus dn̄s ⁊ uerax dn̄s. Largi
tur tibi ſpatium coꝛrectionis:ſed tu plus ămas di
lationem q̃ꝫ emendationeꝫ. Malus fuiſti heri:ho
die bonus eſto: Et hodiernuꝫ diem in malitia per-
egiſti:uel cras mutare. Semꝑ expectas ⁊ de miſe
ricoꝛdia dei tibi plurimū polliceris:q̄ſi ille qui ti-
bi per patientiam ꝓmiſit indulgētiam:ꝓmittat ti-
bi etiam ꝓlixioreꝫ vitam. Unde ſcis qd pariat cra
ſtinus dies? Recte dicis in coꝛde tuo: Q̄n̄ me coꝛ
rexero:deus omnia mihi peccata dimittet: Nega
re non poſſumus:coꝛrectis atqꝫ cōuerſis indulgē-
tiam deus pꝛomiſit. Naꝫ in quo pꝛopheta mihi le
gis qꝛ pꝛomiſit coꝛrecto indulgētiam:non mihi le
gis qꝛ pꝛomiſit tibi deus longam vitam. Ex utro-
qꝫ igitur homines periclitantur ⁊ ſperando ⁊ de-
ſperando:contrarijs rebus:cōtrarijs affectionibꝰ.
Sperando decipitur is qui dicit: Bonus eſt deꝰ
miſericoꝛs eſt deꝰ:faciaꝫ qꝺ mihi placet:quo libet
laxem habenas cupiditatibꝰ meis ut impleam de
ſideriū aie mee. Quare hoc? qa miſericoꝛs eſt de-
us:bonus eſt deus:manſuetus eſt deus. Spe iſti
periclitantur. Deſperatione autem qui cuꝫ incide-
rint in grauia peccata putantes ſibi non poſſe iam
ignoſci penitentibus: ⁊ ſtatuentes ſe ad damnatio
nē ſine dubio deſtinatos:dicunt apud ſeipſos: Jā
damnandi ſumus:quare non quod uolumus faci
mus? Ideo moleſti ſunt deſperati: Jam eniꝫ quod
timeant non habent ⁊ uehementer timendi ſunt.
Iſtos deſꝑatio necat:illos ſpes. Inter ſpeꝫ ⁊ deſpe
rationem fluctuat animus. Metuendum eſt ne te
occidat ſpes: ⁊ cum ſperas multum de miſericoꝛ-
dia:incidas in iudicium. Metuendum eſt rurſum
ne te occidat deſperatio: ⁊ cum putas iam tibi nō
ignoſci que grauia commiſiſti:non agas penitenti
am: ⁊ incurras in iudicem ſapiētiam que dicit: Et
ego ueſtre ꝑditioni ſuperridebo. Quid ergo agit
deus cuꝫ periclitantibus utroqꝫ moꝛbo? Illis qui
ſpe periclitātur hoc dicit. Ne tardes conuerti ad
dn̄m:neqꝫ differas de die in diem: Subito eniꝫ ue
nit ira eius: ⁊ in tempore vindicte diſperdet te. Il
lis qui deſperatione periclitātur qd dicit? In qua
cūqꝫ die iniquus conuerſus fuerit:omnes iniqui
tates eiꝰ obliuiſcar. Pꝛopter illos ergo qui deſpe-
ratione periclitantur pꝛopoſuit indulgētie poꝛtū:
pꝛopter illos v̊o qui ſpe ꝑiclitantur ⁊ dilationibꝰ
includuntur:fecit diem moꝛtis incertum. Quādo
ueniat ultimus dies neſcis: Ingratus es:qꝛ hodi
ernuꝫ habes in quo coꝛrigaris. Hinc dixit ad pec
catricem mulierem dn̄s: Nec ego te cōdemnabo:
uade deinceps iam noli peccare : ſed facta ſecura
de pꝛeterito:caue futura. Nec ego inq̃ꝫ te condem
nabo:de leui quod cōmiſiſti : obſerua quod pꝛece
pi:ut iuenias quod pꝛomiſi. Hec Auguſtinus. Au
diſti iam Auguſtinuꝫ o oratoꝛ:audito etiā ⁊ Chꝛy I
ſoſtomū ſuper Joannem ſic dicētem: Quid eſt la-
trone ⁊ homicida deterius? Nōne ultima hec ſpe
cies malitie eſt: ⁊ tamen ad ſummum virtutis con
feſtim peruenit: ⁊ ipſum migrauit paradiſum nō
diebus indigens:nō vna die:ſed bꝛeui momento.
Quare licet repente tranſponi : ⁊ fieri aureum ex
luteo? Quia eniꝫ non natura virtꝰ aut malitia eſt:
facilis eſt trāſpoſitio ab oi neceſſitate eruta: Si uo
lueritis ⁊ audieritis me ait dominꝰ:bona terre co-
medetis. Uides quoniam uoluntate indiget ſolā:
uoluntate quideꝫ non cōmuni ⁊ nuda que eſt mul
torum:ſed ſtudioſa que paucorum eſt: Quia om-
nes noui in celum uelle euolare nūc:ſed per opera
opoꝛtet uoluntatem oſtēdere. Etenim negociatoꝛ
qui vult ditari nō ſolum uſqꝫ ad mētem uolūtateꝫ
ſiſtit:ſed nauem conſtruit: ⁊ congregat nautas : ⁊
rogat gubernatorem: ⁊ in omnibus alijs pꝛeparat
nauim: ⁊ pecuniaꝫ feneratur: ⁊ tranſit pelegus: ⁊
ad externam uadit terram : ⁊ ꝑicula ſuſtinet mul
ta: ⁊ alia omnia que ſciunt qui mare nauigāt: Ita
⁊ nos opoꝛtet uoluntatem oſtendere. Nauigamꝰ
enim ⁊ nos nauigationem non eam que a terra in
terram:ſed eam que a terra in celum. Conſtruamꝰ
igit̄ mētem noſtram ad aptam gubernationeꝫ que
ſurſum fert: ⁊ nautas ei obedientes: ⁊ nauim ſoli
dam : ut neqꝫ circūſtātia neqꝫ triſtitia ſubmergat̄
mūdiali:neqꝫ elationis eleuetur ſpiritu : ſed bene
pꝛecincta ſit ⁊ leuis. Si ſic quidem nauium:ſic v̊o
gubernatorem ⁊ nautas pꝛeparabimꝰ:cuꝫ aptitu-
dine uentorum nauigabimus: ⁊ filium dei qui ue
rus eſt gubernatoꝛ attrahemꝰ ad noſipſos:qui nō
dimittet ſubmergi nauim nobis:ſed etſi infiniti fla
uerint uenti: ⁊ uentos increpabit ⁊ mare: ⁊ pꝛo flu
ctuatione multā tribuet trāquillitateꝫ. Hec Chꝛy
ſoſtomus. Ueruntamen que ſupꝛa dicta ſunt fere
oia de ſola creata ⁊ que homini ineſſe poteſt ſapi-
entia dixerim. Et quidem ⁊ alia ſed increata ſapi
entia longe illa pꝛeſtantioꝛ lōgeqꝫ differentioꝛ : ⁊
tanto quidem q̃ꝫto finitum ab infinito: eternum a
tꝑali differt. Media tamē iſta ad illam : ⁊ nō ali-
unde ꝑuenit̄. ¶ Ora. Ut audio cū te Idiotam re
putes : ſaꝑe tn̄ nō modicuꝫ videris. ¶ Idio. Hec K
eſt foꝛtaſſe iter te ⁊ me differētia: Tu te ſapiētē pu
tas:cū nō ſis:hinc ſuꝑbis: Ego v̊o idiotam me eē

cognoſco:hinc humilior: ⁊ in hoc forte doctior exi
ſto. ¶ Ora. Quomodo ductus eſſe potes ad ſciē-
tiam ignorantie tue cum ſit idiota? ¶ Idio. Non
ex tuis:ſed ex dei libris. ¶ Ora. Qui ſunt illi?
¶ Idio. Quos ſuo digito ſcripſit. ¶ Ora. Ubi re
periūtur? ¶ Idio. Ubiqꝫ. Ora. Igitur ⁊ in hoc fo
ro? ¶ Idio. Immo ⁊ iam in capite libri dixi:ꝙ ſa
pientia clamitet in plateis. ¶ Ora. Optarē audi-
re quomodo. ¶ Idio. Si te abſqꝫ curioſa inquiſi-
tione affectum conſpicerem:magna tibi panderē.
¶ Ora. Potes ne breui tempore efficere:ut quid
uelis deguſtem? ¶ Idio. Poſſum. ¶ Ora. Con-
trahamus igitur nos in hāc tonſoris proximā que
ſo apothecā:ut ſedentes quietius loquamur. Pla
cuit idiote. Et intrātes locum:aſpectum in forum
uertentes : ſic exorditus eſt Idiota ſermonem.

¶ Franciſci Petrarche de uera ſapientia:Dialogus
primus explicit.

¶ Eiuſdem Franciſci Petrarche poete oratoriſqꝫ clariſſimi:Dialogus ſecūdus in quo de eadem re diſputatur : feliciter Incipit.

¶ Idiota.

A q Uoniam tibi in predentibus di
xi ſapientiam clamare in plate-
is: ⁊ ꝙ clamor eius eſt ipſam in
altiſſimis habitare:hoc tibi oſtē
dere ſic conabor. Et primum ue
lim dicas:quid hic aſpicis in fo
ro? ¶ Ora. Uideo ibi numera
ri pecunias:in alio angulo pōde
rari merces : ex oppoſito menſurari oleū ⁊ alia.
¶ Idio. Hec ſunt opera rationis illius per quam
homines beſtijs antecellunt: Nam numerare:pō-
derare ⁊ menſurare bruta nequeunt. Attende nūc
Orator per quem in quo ⁊ ex quo hec fiunt: ⁊ di-
cito mihi. ¶ Orator. Per diſcretionem. ¶ Idio.
Recte dicis. Per quid aūt diſcretio? Nonne per
vnū numeratur? ¶ Orator. Quomodo? ¶ Idio.
Nonne vnum eſt vnum ſemel: ⁊ duo eſt vnū bis:
⁊ tria eſt vnum ter: ⁊ ſic deinceps? ¶ Orator. Ita
eſt. ¶ Idio. Per vnum igitur fit omnis numerus.
¶ Orator. Ita videtur. ¶ Idio. Sic ut igitˀ vnū
eſt principium numeri:ſic pōdus minimum eſt p̄n
cipium ponderandi: ⁊ menſura minima principiū
menſurandi. Uocetur igitur illud pondus vncia:
⁊ menſura petitum: Nonne ſicut per vnum nume
ratur:ita per vnciam ponderatur: ⁊ ex petito men
ſuratur? Nōne hec ſic ſe habent? ¶ Ora. Immo.
¶ Idio. Per quid autē attingitur vnitas:per qd
vncia:per quid petitū? ¶ Orator. Neſcio. Scio
tamen ꝙ vnitas non attingitˀ numero:quia nume-
rus eſt poſt vnum: Sic nec vncia pondere:nec pe-
titum menſura. ¶ Idio. Optime ais Orator. Si-
cut enim ſimplex prius eſt natura compoſito : ita
compoſitum natura poſterius:vnde compoſitum
non poteſt menſurare ſimplex:ſed econuerſo. Ex
quo habes quomodo illud per qd̄ ex quo ⁊ in quo
omne numerabile numeratur nō eſt numero attin
gibile:ſimiliter illud per quod ex quo ⁊ in quo om
ne ponderabile ponderatur non eſt pondere attin
gibile:ſimiliter ⁊ id per quod ex quo ⁊ in quo om-
ne menſurabile menſuratur non eſt menſura attin
gibile. ¶ Orator. Hoc clare ꝯſpicio. ¶ Idio. Nūc
clamorē ſapientie in plateis transfer in altiſſimis:
ubi ſapientia habitat: ⁊ multo delectabillora repe
ries ꝗ̃ in omnibus ornatiſſimis uoluminibus tu-
is. ¶ Orator. Niſi qd per hoc uelis exponas:nō
intelligo. ¶ Idiota. Niſi ex affectu oraueris pro-
hibitus ſum ne faciam: Nā ſecreta eterne atqꝫ in
create ſapientie non ſunt omnibus paſſim aperien
da. ¶ Orator. Multum deſidero te audire : ⁊ ex
paucis inflammor: Ea enim que iam premiſiſti ali
quid magni futurū enunciant: Rogo igitur ut in
cepta proſequaris. ¶ Idio. Neſcio ſi liceat tanta
ſecreta detegere: ⁊ tam altam profunditatem faci
lem oſtendere:tamen nequeo me continere quin ti
bi cōplaceam: Ecce frater:ſūma ſapientia eſt hec:
ut ſcias quomodo in ſimilitudine iam dicta attin-
gitur inattingibile iattingibiliter. ¶ Orator. Mi-
ra dicis ⁊ abſona. ¶ Idio. Hec eſt cauſa cur occul B
ta non debent communicari omnibus:quia eis ab
ſona videntur. Admiraris me dixiſſe ſibi cōtradi-
cētia: Dico aūt:ꝙ ſicut iam ante de vnitate:vnciā
⁊ petito dixi:ita de omnibus quo ad omnium p̄n-
cipium dicendum : Nam omnium principium eſt
per quod ex quo ⁊ in quo omne principiabile prin
cipiatur: ⁊ tamen per nullum principiatum attin-
gibile : Ipſum eſt per quod ex quo ⁊ in quo omne
intelligibile intelligitur : ⁊ tamen eſt intellectu in
telligibile : Et ſimiliter per quod ex quo ⁊ in quo
omne fabile fatur : ⁊ tamen eſt fatu ineffabile :
Sic eſt per quod ex quo ⁊ in quo omne termina
bile terminatur : ⁊ tamen eſt termino intermina
bile ⁊ fine infinibile. Tales facere potes innume-
rabiles ueriſſimas ꝓpoſitiones: ⁊ omnia tua ora
toria uolumina illis implere: ⁊ alia ſine numero il
lis addere:ut videas quomodo ſapientia in altiſſi
mis habitat. Altiſſimum enim eſt quod altius eſſe
non poteſt. Sola infinitas eſt illa altitudo : Unde
ſapientia quam cum omnes homines natura ſcire
deſiderant cum tanto mentis affectu querunt:nō
aliter ſcitˀ ꝗ̃ ꝙ ipſa eſt oi ſciētia altior ⁊ inſcibilis:
⁊ omni loquela ineffabilis: ⁊ omni intellectu in-
telligibilis: ⁊ omni menſura imenſurabilis: ⁊ om
ni proportione improportionabilis: ⁊ omni imagi
natione imaginabilis: ⁊ omni ſenſatione inſenſibi
lis: ⁊ omni tractatione intractabilis: ⁊ omni guſtu
inguſtabilis: ⁊ omni auditu inaudibilis : ⁊ omni
viſu inuiſibilis: ⁊ omni apprehenſione inapprehē
ſibilis: ⁊ omni affirmatione inaffirmabilis: ⁊ om
ni negatione innegabilis: ⁊ omni dubitatione idu
bitabilis: ⁊ omni opinione inopinabilis. Et quia
omni eloquio eſt inexpreſſibilis:harum locutionū
non pōt finis cogitari:cum omni cogitatione ſit in
cogitabilis ipſa glorioſa atqꝫ eterna ſapientia per
quam ex qua ⁊ in qua omnia. ¶ Orator. Hec in-
dubie maiora ſunt ꝗ̃ a te audire putabā. Non ceſ
ſes queſo me illo ducē ubi aliqd taliū altiſſimarū
theoricarū tecū ꝗ̃ ſuauiter deguſtē: Nā video te
non ſatiari ſemper de illa ſapientia loqui. Maxi-
ma autem ut puto dulcedo hoc agit:quā niſi inter
no guſtu ſaperes:te non tantum alliceret. ¶ Idio. C
Sapientia eſt que ſapit : qua nihil dulcius intelle
ctu. Neqꝫ cenſendi ſunt quouis modo ſapientes
qui uerbo tm̄ ⁊ non guſtu loquuntur. Illi autem

cuꝫ guſtu de ſapiẽa loquunẗ qui per eã ita ſciũt oĩa
ꝙ nihil omni: Per ſapientiã enim ⁊ ex ipſa ⁊ in ip
ſa eſt omne internum ſapere. Ipſa autẽ quia in al-
tiſſimis habitat nullo ſapore eſt guſtabilis. Ingu
ſtabiliter ergo guſtatur: cum ſit altioꝛ omni guſta-
bili ſenſibili: rationali: ⁊ intellectuali. Hoc eſt au-
tem inguſtabiliter ⁊ a remotis guſtare: q̃ſi ſi odoꝛ
quidem dici poteſt pꝛeguſtatio inguſtabilis. Si-
cut enim odoꝛ ab odorabili multiplicatus in alio
receptus nos allicit ad curſum: ut in odore vnguẽ
torum ad vnguentum curratur: ita eterna ⁊ infini
ta ſapientia cũ in omnibus reluceat: nos allicit ex
quadam pꝛeguſtatione affectuum ut mirabili deſi
derio ad ipſam feramur. Cum eniꝫ ipſa ſit vita ſpi
ritualis intellectus qui in ſe habet quandam con-
naturatam pꝛeguſtationem per quaꝫ tanto ſtudio
inquirit fontem vite ſue: quem ſine pꝛeguſtatione
nõ quereret: hinc ad eam ut ad pꝛopꝛiam ſuam vi
tam mouetur: ⁊ dulce eſt omni ſpiritui ad vite ꝑn
cipium: q̃ꝫuis inacceſſibile continue aſcendere. Et
quando eo ducitur vitam ſuam querens: tãto pluſ
gaudet: q̃ꝫto ſuam vitam infinitam atq̃ꝫ immoꝛta
lem conſpicit: ⁊ ſic euenit ut inacceſſibilitas ſiue in
compꝛehenſibilitas infinitatis vite ſue ſit ſua deſi
deratiſſima compꝛehenſio. Quaſi ſiquis haberet
theſaurum pecunie: ⁊ ad hoc pertingeret ꝙ illum
ſciret innumerabilẽ: imponderabilem ⁊ imenſura-
bilem: hec ſcientia incompꝛehenſibilitatis eſt gau
dioſa ⁊ optatiſſima cõpꝛehenſio: non quideꝫ ut ad
compꝛehendẽtẽ refertur: ſed ad ipſuꝫ quoq̃ꝫ amo-
roſiſſimum theſaurũ. Quaſi ſiquis amet aliquid
hic gaudet i amabili ifinitas ⁊ inexpꝛeſſibiles amo
ris cauſas reperiri: ⁊ hec eſt gaudioſiſſima cõpꝛe-
henſio amantis: quando incompꝛehenſibilem eſſe
amati amabilitatẽ compꝛehendit. Nequaq̃ꝫ enim
tantum gauderet ſe amare ſecundum aliquid incõ
pꝛehenſibile amatum: ſicut quando ſibi ꝯſtat ama
ti amabilitatem eſſe penitus immenſurabilẽ: infini
bilẽ: interminabilẽ ac incompꝛehenſibilem: hec eſt
gaudioſiſſima incompꝛehenſibilitatis compꝛehẽ-
ſibilitas. ¶ Oratoꝛ. Intellligo foꝛte iudicabis:
Nam hec videtur tua intentio: ꝙ pꝛincipium no-
ſtrũ per quod ex quo ⁊ in quo ſumus ⁊ mouemur
tunc guſtatur a nobis ut pꝛincipium medium ⁊ fi-
nis: quãdo eius vitalis ſuauitas inguſtabiliter gu
ſtatur per affectum; ⁊ incõpꝛehenſibiliter cõpꝛe-
henditur per intellectum. At ṽo qui ipſum guſta-
biliter guſtare ⁊ cõpꝛehenſibiliter cõpꝛehẽdere ni
titur ille penitꝰ eſt ſine guſtu ⁊ intellectu. ¶ Idio.
D Optime cepiſti oratoꝛ. Ob hoc qui non aliud ſa-
pientiam putant q̃ꝫ id quod eſt intellectu cõpꝛehẽ
ſibile: ⁊ non aliud felicitatem putant q̃ꝫ eaꝫ que eſt
attingibilis per eos: hi longe ſunt a uera ſapientia
eterna ⁊ infinita: ſed conuerſi ſunt ad finibilẽ quan
dam quietem ubi putant letitiam vite eſſe ſed non
eſt. Hic ſe deceptos comperiẽtes in cruciatu ſunt:
Nam ubi felicitatem eſſe putabant: ad quaꝫ ſe om
ni conatu conuertebant: ibi erumnam reperiunt ⁊
moꝛtem. Sapientia enim infinita eſt indeficiẽs vi
te pabulũ: de quo eternaliter viuit ſpiritus nr̃: qui
ſi rectꝰ eſt nõ niſi ſapiam ⁊ ueritatẽ amare poteſt.
Ois enim intellectꝰ appetit eſſe: ſuũ eſſe eſt viuere:
ſuum viuere eſt intelligere: ſuũ intelligere eſt paſci
ſapientia ⁊ ueritate. Unde itellectus qui nõ eſt de
guſtans claram ſapientiam: hic eſt ut oculus in te
nebꝛis: Eſt enim oculus ſed non videt: quia nõ eſt
in luce. Et quia caret vita delectabili que conſiſtit
in videre tunc eſt in erumna ⁊ cruciatu: ⁊ hec eſt
moꝛs potiꝰ q̃ꝫ vita: Sic intellectus ad omne aliõ
q̃ꝫ ad eterne ſapientie pabulum cõuerſus: ſe extra
vitam quaſi in tenebꝛis ignorantie inuolutum po-
tius moꝛtuum q̃ꝫ viuum reperiet. Et hic eſt crucia
tus mirabilis: intellectuale eſſe habere ⁊ nunq̃ꝫ
intelligere. Sola enim eterna ſapientia eſt in qua
omnis intellectus intelligere poteſt. ¶ Ora. Pul
chꝛa certe atq̃ꝫ rara ⁊ mihi gratiſſima narras: nũc
age queſo quomodo eleuari queam ad aliqualem
guſtũ eterne ſapientie. ¶ Idio. Eterna ſapiẽtia in E
omni guſtabili guſtatur. Ipſa eſt delectatio in om
ni delectabili: ipſa eſt pulchꝛitudo i omni pulchꝛo
ipſa eſt appetitio in omni appetibili: ⁊ ſic in cũctis
delectabilibus uel deſiderabilibus dicito: Quo-
modo ergo tunc poteſt non guſtari? Nõne vita eſt
gaudioſa quando eſt ſecundum deſiderium tuuꝫ?
¶ Ora. Immo nihil plus. ¶ Idio. Cum ergo hoc
deſiderium tuũ non ſit niſi per eternam ſapientiaꝫ
ex qua ⁊ iu qua eſt: ⁊ hec vita felix quam deſide-
ras: ſimiliter non ſit niſi ab eadem eterna ſapiẽtia
in qua eſt: ⁊ extra quam nequit eſſe: hinc nõ aliud
in omni deſiderio intellectualis vite deſideras q̃ꝫ
eternam ſapientiã: que eſt deſiderij tui cõplemen-
tũ: pꝛincipiũ: mediũ ⁊ finis. Si igitur eſt tibi ſtulce
hoc deſiderium immoꝛtalis vite: ut eternaliter fe-
liciter viuas: quandã in te pꝛeguſtationem experi
ris eterne ſapientie nihil enim penitus incongruũ
appetitur: Sunt enim poma apud Indos quorum
pꝛeguſtationem cum non habemus ea non appeti
mus: Sed cum ſine nutrimento viuere non poſſu-
mus: appetimus nutrimentũ. Habemus autẽ nu-
trimẽti quãdã ꝑguſtationẽ ut viuamꝰ ſenſibiliter:
Et hinc puer quandam habet lactis pꝛeguſtatio-
nem in ſua natura: quare dum eſurit ad lac moue-
tur: Ex quibus enim ſumus ex illiſ nutrimur. Sic
intellectus noſter habet vitam ſuam ab eterna ſa-
pientia: ⁊ huius hẽt aliq̃lẽ pꝛeguſtationem: Uñ in
omni paſcentia que ſibi ut viuat neceſſaria eſt non
mouetur niſi ut inde paſcatur a quo habet hoc in-
tellectuale eſſe: Si igitur in omni deſiderio vite in
tellectualis attenderes a quo eſt intellectus: per
quod mouetur: ⁊ ad quod in te comperires dulce
dinem eterne ſapientie illam eſſe que tibi facit de-
ſiderium tuum ita dulce ac delectabile: ut inenar-
rabili affectu ferreris ad eius compꝛehenſionem
tanq̃ꝫ ad immoꝛtalitatem vite tue: quaſi ad ferruꝫ
⁊ magneteꝫ attendas: Habet eniꝫ ferrũ in magne
te quoddam ſui fluxus pꝛincipium: Et dum ma-
gnes per ſui pꝛeſentiam excitat ferrum graue ⁊ põ
deroſuꝫ: tunc mirabili deſiderio fertur etiaꝫ ſupꝛa
motum nature quo ſecundum grauitateꝫ deoꝛſuꝫ
tendere debet ⁊ ſurſum mouetur ſe ſuo pꝛincipio
vniendo. Niſi enim in ferro eſſet quedã pꝛeguſta-
tio naturalis ipſius magnetis: nõ moueretur plus
ad magneteꝫ q̃ꝫ ad aliũ lapidẽ. Et niſi in magnete
eẽt maioꝛ iclinatio ad ferruꝫ q̃ꝫ ad cupꝛũ: nõ eẽt il
la attractio. Habet igiẗ ſpiritus nr̃ itellectualiſ ab
eterna ſapientia pꝛincipium ſic intellectualiter eſ-
ſendi: quod eſſe eſt confoꝛmius ipſi ſapientie q̃ꝫ eſ-
ſe non intellectuale: Hinc irradiatio ſeu immiſſio
in ſanctã aiam eſt motꝰ deſideroſus in excitatione.
Qui enim q̃rit motu itellectuali ſapiaꝫ: hic iterve

tactus ad preguſtandam dulcedinē ſui oblitus ra
pitur in corpore quaſi extra corpus:omnium ſenſi
bilium pondus eum tenere nequit:quouſqꝫ ſe vni
at attrahenti ſapientie. Et tunc ex ſtupida admira
tione ſenſum linquens inſanire facit animā:ut cun
cta preter ipſam nihilifaciat: ⁊ talibus dulce hunc
mundūꝫ linquere:ut expeditius ferri poſſint in ip
ſam immortalitatis ſapientiam. Hec preguſtatio
facit ſanctis omne apparens delectabile abomina
bile ⁊ oīa corporalia tormenta propter ipſam citi
us adipiſcendam equiſſimo animo ferre. Hec nos
inſtruit hunc noſtrum ſpiritum ad ipſam conuer
ſum nunq̄ꝫ deficere poſſe. Si enim hoc corpus no
ſtrum ſpiritum omni ſenſibili ligamento tenere ne
quit:quin auidiſſime ad ipſaꝫ corporeo dimiſſo of
ficio ferať:nequaq̄ꝫ deficiēte corpore deficere pōt.
Hec enim eſt eius aſſimilatio que ſpiritui noſtro
naturaliter ineſt:per quam nō quietatur imago ni
ſi in eo cuius eſt imago:a quo habet principiū:me
dium ⁊ finem. Uiua autem imago per vitam mo
tum ex ſe exerit ad exemplar in quo ſoluꝫ quieſcit:
Nam vita imaginis non poteſt in ſe quieſcere:cuꝫ
ſit vita vite ueritatis ⁊ nō ſua:hinc mouetur ad ex
emplar ut ad ueritatem ſui eſſe. Si igitur exēplar
eſt eternum: ⁊ imago habet vitā in qua preguſtat
ſuum exemplar: idcirco deſideroſe ad ipſum mo
uetur. Et cum motus rei vitalis non poſſit quieſce
re niſi in infinita vita que eſt eterna ſapientia:ideo
nō poteſt ceſſare ſpiritalis ille motus qui nunq̄ꝫ in
finitam vitam infinite attingit. Semper enim tam
gaudioſiſſimo deſiderio mouet ut attingat:ꝙ nun
q̄ꝫ de delectabilitate attactus faſtiditur. Eſt enim
ſapiētia eterna cibꝰ ſaporoſiſſimus qui ſatiādo de
ſiderium ſumendi non minuit:ut in eterna cibatio
ne nūq̄ꝫ ceſſet delectari. ¶ Ora. Indubie te optie
dixiſſe teneo:Sed ualde referre video inter guſtū
F ſapientie ⁊ ea que de guſtu ꝓferri poſſunt. ¶ Idio.
Bene dicis ⁊ placet a te hoc uerbum audiſſe. Si
cut enim omnis ſcientia de guſtu rei nunq̄ꝫ guſta
te uacua ⁊ ſterilis eſt quouſqꝫ ſenſus guſtus attin
gat: Ita de hac ſapientia quaꝫ nemo guſtat per au
ditum:ſed ſolum ille qui eam accipit in interno gu
ſtu:ille perhibet teſtimonium non de his que audi
uit: ſed in ſeipſo experimentaliter guſtauit. Scire
multas amoris deſcriptiones:quas ſancti nobis
reliquerunt ſine amoris guſtu:uanitas quedā eſt.
Quapropter ad querendam eternam ſapientiam
non ſufficit ſcire que de ipſa legunť: ſed neceſſe eſt
poſtq̄ꝫ intellectus repperit ubi eſt ꝙ eaꝫ affectu ſu
am faciat:quaſi qui inuenit agrū in quo eſt theſau
rus:non pōt gaudere de theſauro in agro non ſuo
exiſtente:quare uendit omnia ⁊ emit agrum illuꝫ:
ut in ſuo agro habeat theſaurū:Unde oportet om
nia uendere ⁊ dare:Non vult enim eterna ſapien
tia haberi niſi ibi ubi habēs nihil de ſuo tenuit ut
eam haberet. Id autem quod de noſtro habemꝰ vi
tia ſunt:de eterna vō ſapientia non niſi bona. Qua
propter ſpiritus ſapiētie nō habitat in corpore ſub
dito peccatis:neqꝫ in maliuola anima:ſed in agro
ſuo puro: ⁊ ſapientiali munda imagine:quaſi in tē
plo ſancto ſuo. Ubi enim eterna habitat ſapientia:
ibi eſt ager dominicus ferens fructuꝫ immortalē.
Eſt enim ager virtutū:queꝫ ſapientia colit:ex quo
naſcuntur fructus ſpiritales:qui ſunt iuſtitia:pax
fortitudo temperantia:caſtitas:patientia: ⁊ ceteri
tales. Et lꝫ eterna ſapiētia ſe omnibus cōmunicet
liberaliſſime cum ſit infinite bona:tamē a nullo ca
pi poteſt uti eſt. Identitas enim infinita non poteſt
in alio recipi:cum in alio aliter recipiatur: ⁊ cū nō
poſſit in alio niſi aliter recipi:tunc recipitur melio
ri modo quo poteſt:Sed immultiplicabilis infini
tas in uaria receptione melius explicatur:magna
enim diuerſitas in multiplicabilitatē melius expri
mit. Ex quo euenit ut ſapiētia in uarijs formis ua
rie recepta hoc efficiat:ut quelibet ad identitatem
uocata modo quo poteſt ſapientiaꝫ participet:Ut
quedam eandem participent:in quodam ualde di
ſtanti a prima forma:quibus vix eſſe elemētale tri
buit:Alia adhuc in nobiliori gradu:quibus vitam
prebet uegetabilem. Adhuc alia in altiori:quibus
vitam ſenſibilem:poſt hoc quibꝰ animaleꝫ:deinde
quibus rationalem:demum quibus intellectualē.
Et hic gradus eſt altiſſimus proximior ſcilicet ſa
piētie imago. Et hic ſolus eſt gradus habēſ prom
ptam ⁊ innatam aptitudinem ſe ad ſapiētie guſtū
eleuandi:quia in illis intellectualibꝰ naturis ima
go ſapientie viuit vita intellectuali:Cuius vite viſ G
eſt ex ſe vitalem motuꝫ exerere:qui motus eſt per
intelligere ad ſuū propriū obiectum quod eſt ueri
tas abſoluta que eſt eterna ſapiētia ꝑgere. ¶ Nūc
itaqꝫ pro hoc breui tempore:hec ſic dicta ſufficiāt:
ut ſcias ſapientiam eſſe non in arte oratoria:aut in
magnis uoluminibꝰ:ſed in ſeparatione ab iſtis ſen
ſibilibus:ac in conuerſione ad ſimpliciſſimam ⁊ in
finitam formam: ⁊ illam recipere in templo purga
to ab omni vitio: ⁊ feruido amore ei inherere:quo
uſqꝫ deguſtare eam queas ⁊ videre q̄ꝫ ſuauis ſit il
la in qua eſt omnis ſuauitas. Qua deguſtata vile
ſcent tibi omnia que nunc tibi magna videntur: ⁊
humiliaberis ut nihil arrogātie in te remaneat:ne
qꝫ aliud quodcunqꝫ vitium:quin caſtiſſimo ⁊ pu
riſſimo corde ſemel deguſtate ſapientie indiſſolu
biliter adherebis: etiam hunc mundum ⁊ cuncta
que non ſunt ipſa magis q̄ꝫ ipſam deſerendo: ⁊ cū
indicibili letitia viues ac morieris: ⁊ poſt morteꝫ
in ipſa amoroſiſſimo amplexu eternaliter requie
ſces:Quod tibi ⁊ mihi concedat ipſa dei ſapiētia
ſemper benedicta.

¶ Franciſci Petrarche poete oratoriſqꝫ clariſſimi:
Dialogus ſecundus:In quo de uera ſapiētia diſ
putatur:Explicit feliciter.

¶ Tractatuū ac capl'oꝝ p̄mi libꝛi de rebus memorādis Clariſſimi viri Frācisci Petrarche poete laureati: collecta: oꝛdinata: enumeratuacꝫ annotatio.

¶ Tractatus pꝛimus eſt de ocio ꝛ ſolitudine quorū dam clarorum virorum.
Cap̄.j.De ocio ſolitarij ac diuiſione eiuſdem: ꝛ de quo ocio auctoꝛ uelit tractare.
Cap̄.ij.De ocio Scipionis Africani pꝛimi.
Cap̄.iij.De ocio Scipionis Africani ſecundi.
Cap̄.iiij.De ocio Marci Tullij Ciceronis.
Cap̄.v.De ocio Mutij Sceuole.
Cap̄.vj.De ocio Epaminunde Thebani.
Cap̄.vij.De ocio Achillis.
Cap̄.viij.De ocio Socratis.
Cap̄.ix.De ocio Roberti regis Sicilie.
¶ Tractatus ſecundus eſt de ſtudio ꝛ doctrina aliquorum illuſtrium virorum.
Cap̄.j.De continuatione pꝛimi tractatus cum ſecū do ꝛ ſequentibus.
Cap̄.ij.De ſtudio Julij Ceſaris.
Cap̄.iij.De ſtudio Auguſti Ceſaris.
Cap̄.iiij.De ſtudio Marci Uarronis.
Cap̄.v.De ſtudio Marci Tullij.
Cap̄.vj.De ſtudio Tironis liberti Tullij.
Cap̄.vj.De ſtudio Criſpi Saluſtij.
Cap̄.vij.De ſtudio Titi Liuij.
Cap̄.viij.De ſtudio Plinij ſecundi.
Cap̄.ix.De ſtudio Marci Catonis.
Cap̄.x.De ſtudio Roſcij hiſtrionis.
Cap̄.xj.De ſtudio Eſopi hiſtrionis.
Cap̄.xij.De ſtudio Archimedis.
Cap̄.xiij.De ſtudio Pythagore.
Cap̄.xiiij.De ſtudio Platonis.
Cap̄.xv.De ſtudio Ariſtotelis.
Cap̄.xvj.De ſtudio Socratis.
Cap̄.xvij.De ſtudio Demoſthenis.
Cap̄.xviij.De ſtudio Democriti.
Cap̄.xix.De ſtudio Carneadis.
Cap̄.xx.De ſtudio Chꝛyſippi.
Cap̄.xxj.De ſtudio Cleantis.
Cap̄.xxij.De ſtudio Iſocratis.
Cap̄.xxiij.De ſtudio Sophoclis.
Cap̄.xxiiij.De ſtudio Diodori.
Cap̄.xxv.De ſtudio Solonis.
Cap̄.xxvj.De ſtudio Roberti regis Sicilie.

¶ Tractatuum ac capituloꝝ ſecundi libꝛi de rebus memorandis annotatio.

¶ Tractatꝰ p̄mꝰ eſt de memoria p̄ma pte p̄me v̄tutis ſcilicet pꝛudētie: que in p̄teritoꝝ cognitiōe ſita ē.
Cap̄.j.de diffōne pꝛudētie ꝫ Tulliū ꝛ eiꝰ diſione.
Cap̄.ij.De memoria Julij Ceſaris.
Cap̄.iij.De memoria Quinti Fabij Mari.
Cap̄.iiij.De memoria.L.Luculli ꝛ Hoꝛtēſij.
Cap̄.v.De memoria Lucij Scipionis.
Cap̄.vj.De memoria Annei Senece.
Cap̄.vij.De memoria Latronis Poꝛtij.
Cap̄.viij.De memoria cuiuſdam innominati.
Cap̄.ix.De memoria Themiſtoclis.
Cap̄.x.De memoria Cynee.
Cap̄.xj.De memoria Cyri Perſarum regis.
Cap̄.xij.De memoria Carneadis.
Cap̄.xiij.De memoria cuiuſdā amici ſui innoīati.
Cap̄.xiiij.De memoria Clementis pape ſexti.
¶ Tractatꝰ ſcd̄us eſt de itelligētia ſcd̄a pte p̄me v̄tutis.ſ.pꝛudētie: que ſita eſt in p̄ntiū cognitione.
Cap̄.j.De ſubſtinctione ipſius intelligentie: ꝛ oꝛdine quo auctoꝛ intendat agere.
Cap̄.ij.De ingenio ꝛ eloquentia Uirgilij.
Cap̄.iij.De ingenio ꝛ eloquentia Ciceronis.
Cap̄.iiij.De ingenio ꝛ eloquentia Julij ceſaris.
Cap̄.v.De ingenio ꝛ eloquentia Titi Liuij.
Cap̄.vj.De igenio ꝛ eloquētia Octauiani auguſti.
Cap̄.vij.De ingenio Aſinij pollionis.
Cap̄.viij.De ingenio ꝛ facūdia.L.Craſſi.
Cap̄.ix.De ingenio ꝛ facundia Marci Antonij.
Cap̄.x.De ingenio ꝛ facundia Gaij Gꝛacchi.
Cap̄.xj.De facundia Homeri.
Cap̄.xij.De ingenio ꝛ eloquentia Demoſthenis ꝛ Eſchinis.
Cap̄.xiij.De eloquentia Platonis.
Cap̄.xiiij.De eloquentia Hegeſie cyrenaici.
Cap̄.xv.De eloquentia Carneadis: Diogenis ꝛ Critolai.
Cap̄.xvj.De eloquentia Ariſtotelis.
Cap̄.xvij.De eloquentia Iſocratis.
Cap̄.xvij.De eloquentia Thucydidis.
Cap̄.xviij.De eloquentia Piſiſtrati.
Cap̄.xix.De eloquentia Periclis.
Cap̄.xx.De ingenio Antipatris Sidonij.
¶ Tractatus tertius eſt de alia pte eloquētie que dicacitas ſiue facetitas ſiue ſales poſſūt appellari.
Cap̄.j.De declaratione quarūdā facetiaruꝫ: qbus ꝓpꝛium uocabulum apud nos nō eſt. De modo quocꝫ ꝓcedēdi: ꝛ quem auctoꝛ uelit imitari.
Cap̄.ij.De dicacitate ſiue facetitate Auguſti Ce.
Cap̄.iij.De dicacitate Marci Tullij.
Cap̄.iiij.De facetitate Ueſpaſiani Auguſti.
Cap̄.v.De facetitate Tiberij Ceſaris.
Cap̄.vj.De facetitate Domitiani.
Cap̄.vij.De dicacitate Lucij Cecilij.
Cap̄.viij.De dicacitate Lucij Cecilij.
Cap̄.ix.De facetitate Uirgilij.
Cap̄.x.De dicacitate Ualerij.
Cap̄.xj.De dicacitate Quinti pꝛetoris.
Cap̄.xij.De dicacitate Lucij Mallij.
Cap̄.xiij.De dicacitate Satellij q̄drati ꝯ Sabinū
Cap̄.xiiij.De dicacitate Julie Auguſti filie.
Cap̄.xv.De dicacitate Diogenis philoſophi.
Cap̄.xvj.De dicacitate cuiuſdam iuuenis qui ſimilis erat Auguſto.
Cap̄.xvij.De dicacitate Mithꝛidatis regis.
Cap̄.xviij.De dicacitate Publij Syri.
Cap̄.xix.De dicacitate coniugis Azonis comitis Eſtenſis contra virum.
Cap̄.xx.De facetitate uxoris Agapiti de colūna contra Bonifacium papam octauum.
Cap̄.xxj.De facetitate cuiuſdam nobilis innoīati.
Cap̄.xxij.De facetitate ſātij regis caſtelle ꝯ papā.
Cap̄.xxiij.De facetitate cuiuſdā comitis Fuxi.
Cap̄.xxiiij.De dicacitate Dini ꝯ aliquos ſenes.
Cap̄.xxv.De dicacitate Donati patauini ꝯtra quē dam iudicem.
Cap̄.xxvj.De dicacitate Publij ꝯ Mutiū inuidū.
Cap̄.xxvij.De dicacitate contra Antonium fugiē tem: cuiuſdam ſerui ſui.
Cap̄.xxviij.De dicacitate cuiuſdam ſutoris cōtra plancum.

Ca.xxix.de dicacitate Fauſti ſylle filij: ⁊ Catonis cēſorij.
Ca.xxx.de dicacitate Catulli ſenatoris contra iudices corruptos.
Ca.xxxj.de facetitate Ciceronis.
Ca.xxxij.de dicacitate Aſinij pollionis contra Ceſarem.
Ca.xxxiij.de dicacitate Curtij.
Ca.xxxiiij.de dicacitate Licinij liberti Auguſti ꝯ eūdē Auguſtuȝ.
Ca.xxxv.de duplici dicacitate cōtra eundem.
Ca.xxxvj.de dicacitatibus cōtra Ueſpaſianum auguſtum.
Ca.xxxvij.de dicacitate Ambij Criſpi ꝯ Domitianū auguſtum.
Ca.xxxviij.de dicacitate ꝯ Clau.
Ca.xxxix.de dicacitate ꝯ nerонē.
Ca.xl.de dicacitate Lucij Craſſi contra Gaium Domitium.
Ca.xlj.de dicacitate cuiuſdā pbri contra quendā libertū ſupbum.
Ca.xlij.de dicacitate philippi regis Macedonum.
Ca.xliij.de dicacitate contra regē Antigonum monoculum.
Ca.xliiij.de dicacitate Hannibalis cōtra Antiochū Syrie regē.
Ca.xlv.de dicacitate Dini contra quendam ipſum illudentem.
Ca.xlvj.de dicacitate Dantis contra Canem Ueronenſem.
Ca.xlvij.de dicacitate Petri Nagi contra Hugutionem.
Ca.xlviij.de facetijs paupuȝ ⁊ igenioſis remedijs in neceſſitatibus adinuentis in generali.
Ca.xlix.de ingenio paupis erga Ceſarem auguſtum ſalutandum per coruos ſic edoctos.
Ca.l.de dicacitate alteri⁹ de eodē
Ca.lj.de eodem.
Ca.lij.de eodem.
Ca.liij.de ingenio cuiuſdā homūculi greci erga auguſtuȝ: quomō ſue conſulit paupertati.
Ca.liiij.de duab⁹ vijs: qb⁹ religioſi multi hūerūt magnas diuitias a dn̄o Joāne papa viceſimoſcdo

Tractatuū ac capl'orum tertij libri de rebus memorandis annotatio.

Tractatus pmus eſt de ſolertia aſtutia ſiue calliditate: opatiōes aut uerba hoium concerneñ.
Ca.j.de ſolertia Lucij iunij bruti.
Ca.ij.de ſolertia ⁊ aſtutia romuli.
Ca.iij.de ſolertia Nume pōpilij.
Ca.iiij.de aſtutia Minois ac Lycurgi.
Ca.v.de aſtutia ⁊ calliditate cuiuſdam ſummi ſacerdotis idolatre circa initia urbis.
Ca.vj.de ſolertia. S. africani maioris.
Ca.vij.de aſtutia ⁊ ſolertia Hānibalis: Fabij: Solonis: ⁊ Themiſtoclis in gn̄ali: ⁊ Fabij in ſpāli.
Ca.viij.de aſtutia Publij Uillij.
Ca.ix.de aſtutia cuiuſdam patris ad correctionem filij.
Ca.x.de aſtutia. M. uoluſij ⁊ Saturnini ꝓſcriptorum ad euadendum periculum.
Ca.xj.de aſtutia ciuiū Tuſculanorum ad vitandum furorem exercitus Romanorum.
Ca.xij.de aſtutia Auguſti Ceſaris ad deprehēdēdum cōiurationes que fiebant contra eum.
Ca.xiij.de aſtutia Otthonis.
Ca.xiiij.de aſtutia Galbe pncipis ſuper iudicio iumenti.
Ca.xv.de ꝓuido ꝯſilio Tiberij i dimittēdo curiā impatoris aug.
Ca.xvj.de callido ꝯſilio. M. antonij i omittēdo ſcribē orōnes ſuaſ
Ca.xvij.de cuiuſdā artificis calliditate ad magnificādū nom̄ ſuū.
Ca.xviij.de aſtutia cuiuſdā ſerui: per quam fecit dn̄m ſuū Darium regem eſſe perſarum.
Ca.xix.de repħēſiōe illoꝝ aſtutia q nimiaſ amicitias fugiēdas aſſerūt gr̄a vitādi honoris ⁊ laborl.
Ca.xx.de excluſione alioꝝ aſtutia qui ꝑꝑ piculū odij futuri. ⁊ meriti vitādas dicunt amicitias.
Ca.xxj.de aſtutia Solonis fingētis ſe ſtultum: quo liberius poſſet loqui legem pernitioſam.
Ca.xxij.de ſiti figmēto Ulyxis.
Ca.xxiij.de aſtutia Themiſtoclis cōtra inuidiā Lacedemoniorum uolētium impedire refectionem murorum Athenienſium.
Ca.xxiiij.de aſtutia Hānibalis ut increpari nō poſſit a ſuis carthaginēſibus de perdito prelio.
Ca.xxv.de conſilio Demoſthenis dato mulieri paupcule que receperat depoſitum.
Ca.xxvj.de aſtutia Ariſtotelis ſuper titl'o q̊rūdā libroꝝ a ſe factoꝝ
Ca.xxvij.de aſtutia cuiuſdā atheniēſis: qui ut vitaret mortis piculū: publice petijt dignitatis gdū.
Ca.xxviij.de aſtutia ruſtici aſinarij ꝯ alexādꝝ p quā mōtē vitauit
Ca.xxix.de aſtutia Anaximenis phi ꝯ alexādrū per quā ſaluauit ciuitatem euertendam.
Ca.xxx.de aſtutia cuiuſdā contra opinionē cōem notātis myſteriū ſtatue publice ⁊ lr̄arum ſuarum.
Ca.xxxj.de aſtutia Caſtrutij ꝯtra Lippū diſpēſatorē ſuū appoſita in ambiguitate ſcripture.
Tractatus ſecūdus eſt de communi hoium ſapia in factis uł dictis ⁊ de exemplis eorum.
Ca.j.de itētiōe auctoriſ i h̄ tctatu
Ca.ij.de ſapia Scipionis africani circa erudiēdos hoies idomitos ⁊ inexpertos malorum.
Ca.iij.de cōmēdatione hois ſine aduerſitate ſeipſum domantis.
Ca.iiij.de ſapiēti practica Ceſaris auguſti ad aiandūȝ ſubditos ad bonum ⁊ virtutem.
Ca.v.de qbuſdam v̊bis ſapie: que aliquando dicūtur ab inſanis q̄ȝ uis notabilia.
Ca.vj.de ſapienti v̊bo impatoris Ueſpaſiani dicto cuidam mechanico romano ad cōmodū plebis.
Ca.vij.de ſapiētia Titi impatoris circa cognitionē gr̄e dei in captione ciuitatis Hieruſalem.
Ca.viij.de ſapienti lege lata a populo in ſenatu romano ſup exceptione Maſaniſſe regis ⁊ regimine ſui ab eorum imperio.
Ca.ix.de alijs duobus caſibus in qbus idem ſenatus ſapiēter ꝓuidit reipublice.
Ca.x.de ſapiētia Catonis in generali: ⁊ de quatuor ſuis dictis ſapientibus in ſpeciali.
Ca.xj.de ſapienti ſilentio Licinij Fimbrie.
Ca.xij.de ſapia Marci agrippe i tenēdo ꝯcordiā: Et de exhortatione Marci Tullij Ciceronis monentis frēm ſuum ut imiteť ſapientem virum.
Ca.xiij.de ſapiēti ꝯſilio. Q. Ciceronis dato. M. Tullio Ciceroni fratri ſuo: quod ſi ſeruaſſet: necatus non fuiſſet.
Ca.xiiij.q̄liter Seneca ſapiēti ꝯſilio uſus ut mortē vitaret ceſſit bonis: quam tm̄ vitare nō potuit.
Ca.xv.de ſapiēti ꝯſilio Uarronis: in expēdēdo pro aliq̊ bono ſalteȝ duodecimaȝ ptē tpis eius qd̄ qs expēdit in ſuo contrario.
Ca.xvj.de ſapiēti doctrina Fauorini: ⁊ alioꝝ pl'riū ſapiētū ꝯ dcm̄ diuinatoꝝ ⁊ eoꝝ falſa uaticinia.
Ca.xvij.ꝙ ſapiētes nunq̄ȝ debeāt intēdere in v̊boꝝ auctoritate ſm Domitium.
Ca.xviij.ꝙ ſapia ſm Afraniuȝ eſt filia memorie: ⁊ efficaci⁹ habeť ex rerū expiētia q̄ȝ ex libris.
Ca.xix.de ſapiēti dicto Pacuuij loquētis de his qui hn̄t ſapiaȝ in ore ⁊ in v̊bis: ⁊ nō in factis.
Ca.xx.de q̄dā poetica fictiōe Ariſtophanis: ꝑ quā ſtatus humane vite mōſtratur illuſio ex falſis ⁊ breuibus gaudijs ſuis.
Ca.xxj.de ſapia uoluptatis: que

potiꝰ demētia ē:optata hoſtibꝰ po
Ca.xxij.de ſapiēti ⌊puli romani.
optatu cuiuſdā hoſtis romani ipe
rij:ut donis corrūpi poſſet:quo ci
tius perire poſſet ipſum imperiuʒ
Ca.xxiij.de ſapiēti demōſtratione
ꝑiculoſi ſtatꝰ tyrānici:facta diony-
ſio ſyracuſano Tyranno damoni.
Ca.xxiiij.de ſapiēti dicto iugurthe
cōtra corruptā uenalitatē ſenatoꝝ
Ca.xxv.de alio ſapiēti di ⌊urbis.
cto philippi regl macedonū i epl'a
Ca.xxvj.qlit' olym ⌊ad alexādrū.
piaſ mat' alexādri ſapiēter caſtiga
uit filiū dulci admonitiōe q̃ ſe di
Ca.xxvij.de ſapi ⌊cebat filiū iouiſ
enti correptiōe alexādri ſuijpſiꝰ a
uanitate:ex occaſiōe olympiadis
Ca.xxviij.de ſapiēti ⌊matris ſue.
doctrina regis cyri de ꝑpetuitate
aie ⁊ imortalitate mētis humane.
Ca.xxix.de ſapiēti dicto themiſto-
clis:potius uelle dare filiam viro
ſine pecunia:q̃ʒ pecunie ſine viro.
Ca.xxx.de ſapiēti ꝯſilio damocleꝭ
dato atheniēſibꝰ ut cōplacerēt ale
Ca.xxxj.de ſapiēti abroga⌊xādro
tione legū ⁊ reſtitutiōe earūdē fa
cta ꝑ Ageſilaū:ut ex̄ordinariā iu-
Ca.xxxij.de ſapiē ⌊ſtitiā exercēt.
tibꝰ dictis Attici ſoloniſ:ſuꝑ uarie
tate ⁊ eq̄nimi tolerātia ipſius.
Ca.xxxiij.de ſapiēti dicto Chilōis
Lacedemonij ſcripto in templo
Apollinis:Noſce teipſum.
Ca.xxxiiij.de ſapiēti doctria cleo-
boli lyndij : ⁊ comici terētij ⁊ flac
ci:in cunctis ſeruare modum.
Ca.xxxv.Q raro fideiubēdū ſit ꝓ
alia ſm thaletē mileſiuʒ: ⁊ ꝙ deꝰ
ītroſpiciat mētes ſicut exteriora.
Ca.xxxvj.de ſapiēti v̓bo biātiſ:plu
res mali: ⁊ de alio v̓bo eiuſdē:uel
ſtilbonis:Oia mea mecum porto.
Ca.xxxvij.de ſapiēti doctria pitta-
ci ſuper tēpore expendendo.
Ca.xxxviij.de ſapienti v̓bo ꝑiandri:
Ca.xxxix.de ſapi⌊meditatio totū.
entiſſima lege Lycurgi lata Lace
Ca.xl.de ſapia Pytha-⌊demōijs.
gore phi:Et de reformatione ciui
tatꝭ Crotonis ⁊ legibꝰ ibi datꝭ ꝑ eū
Ca.xlj.de Socratꝭ ſapiētiſſima do
ctrina circa diuinā orōnē:deſideri
orū moderationē : cognitionē ſui:
hypocriſiſ fugā ⁊ maloꝝ tolerātiā
Ca.xlij.de documētis ſapiētibꝰ pla
tonis circa vitandā uoluptatē:cir
ca reipublice btitudinē: ⁊ ſui ad-
miſtrationē:ac diuini auxilij in cū
Ca.xliij.de ſapiē⌊ctis iuocationē.
ti dicto Xenophontis:eoſdē labo
res faciliores eē in ꝑncipe q̃ʒ i mi
lite: ⁊ de ratione ipſius.
Ca.xliiij.de ſapiēti doctria Ariſto-
telis ad aſſiſtēdū ꝑncipibꝰ ſine ꝑi-
culo:Et ne ſe qs laudet aut vitu-
ꝑeret:ac ut qs fugiat uoluptates:
deqʒ cognitiōe creatoris ꝑ cogni-
tionē creature mūdialis:de electi
one q̃ʒ Theophraſti phi ꝑ factū i
morte ſua ut ſuccederet in audito
Ca.xlv.de ſnia ſa- ⌊rio ſchole ſue.
piētiſ Theophraſti:ꝓ magno ⁊ iſi
gni amici cōmodo tenuis īfamia
Ca.xlvj.de ſapiēti do-⌊ſubeūda ē.
ctrina Iſocratis:prudētē i ꝯuiuio
Ca.xlvij.de Epicuro ⌊pauca loq.
⁊ eiꝰ ſapiētibꝰ dictis ipſiuſqʒ falſa
Ca.xlviij.de ſapiē⌊ꝓfeſſiōe phie.
ti ꝯſilio Indidis dato Lacedemo
niēſibꝰ ne crederēt cuidā alteri ma
lo cōſilio apparēter bono.
Ca.xlix.de v̓tute ⁊ ꝯtinētia Xeno-
cratis: ⁊ ſapienti cōſilio tacendi.
Ca.l.de ſapiēti ⁊ breui dicto Hera
clidis:compantis curſum mūdi ⁊
tēpus:flumini in idem reuertenti.
Ca.lj.Quis debeat dici beatꝰ ⁊ qs
nō ſm Anaxagoram philoſophū.
Ca.lij.de dicto Hecatonis:Si vis
Ca.liij.Q Cretes ini⌊amari ama.
micis ſuis maiꝰ malū nō optāt q̃ʒ
delectationē ex mala ꝯſuetudīe ꝓ
Ca.liiij.de ꝯſilio Pane ⌊uenietē.
tij phi ꝯ iſultꝰ ⁊ ꝑicula huiꝰ mūdi.
Ca.lv.de ſnia Poſſidonij diſcipuli
Ca.lvj.ꝙ ſʒ Anacharſē⌊Panetij.
phūm leges urbiū ſimillime ſunt
aranearum telis: ⁊ quare hoc.
Ca.lvij.Q rerū expiētia ⁊ pl'ra vi
dē:mltū ꝯfert ad ſapiaʒ acgrēdā.
Ca.lvij.de ſapiēti ꝓcacitate ⁊ deli
beratione Simonidis ſuꝑ queſtio
ne:Quis aut qualis eſſet deus.
Ca.lviij.Q ſʒ Ariſtophanē leo nō
ē educādus i ciuitate: ⁊ qd hoc ſi-
Ca.lix.de doctrina Phil⌊gnificet.
ladis hiſtrionis dicētis:In ſcena
nil magis magno duci conuenire:
q̃ʒ cogitare pro ſubditis.
Ca.lx.de ſapiētibꝰ ꝓuerbijs ⁊ do-
ctrinis Publij hiſtrionis taʒ ex li
bris Senece q̃ʒ ex Saturnalibus
Ca.lxj.ſm laberiū victoria hūana
eſt inſtabilis: ⁊ qui precedit ſequi
tur : ⁊ qui vincit poſtea vincetur.
Ca.lxij.de ꝓuerbijſ vulgaribꝰ: ⁊ ip
ſoꝝ cōmēdatiōe i generali ⁊ i ſpe
Ca.lxiij.de cōtēptu diade- ⌊ciali.
matis innoiati regis ſm Ualeriuʒ
Ca.lxiiij.Q nullū maiꝰ ſuppliciuʒ
de hoſte optari pōt:q̃ʒ ꝙ papa fiat
ſm Hadrianum papam.
Ca.lxv.de Roberti regis ſicilie ſa-
pia: ⁊ prudēti diſpoſitiōe q̊ ad oia
Ca.lxvj.de ſapia ma ⌊i morte ſua.
phei vicecomitis mediolani: ⁊ de
ſapiēti recuꝑatiōe ꝑdite patrie ſue
Ca.lxvij . de religioſo q ꝯuiuiuʒ ad
craſtinū refutauit:q: craſtinū non
Ca.lxviij.de ſapiēti uſu ⌊habebat
⁊ doctrina brixienſis circa erudi-
tionem propriorum liberorum.

ℂ Tractatuū ac capl'oꝝ q̃r ti libri de rebꝰ memorādis : in quo de ꝓuidentia tertia ꝑte ꝑme v̓tutis ſcilicet pru dētie tractat':Annotatio.

ℂ Tractatus primꝰ eſt de ꝯiecturis
Ca.j.de appio claudio q cautiſſime
ꝓſpiciēdo videbat romanoꝝ v̓tu-
tē negocijs ali ſegnitieqʒ marceſcē
Ca.ij.de ſnia ꝓuidētiſſima quinti
metelli dubitātis an victoria Ro
manoꝝ in carthaginē letabilior an
formidabilior eſſet
Ca.iij . Qualiter ſcipio naſcia pre-
uidēs mores romanoꝝ in pace rui
turos:aduerſatus eſt ſapiētiſſimo
catoni:cēſenti penitꝰ delēdā eē ca
Ca.iiij.de prudē ⌊ptā carthaginē.
tia lucij Sylle regnātꝭ quā habuit
de iulio ceſare inope adhuc adole
ſcēte: ⁊ q̊liter pōpeiū admōuit ut
caueret illuʒ puerū male p̄cinctū.
Ca.v.de trāſitu a cōiectura iulij ad
coniecturas aliorum ceſarum.
Ca.vj.ꝺ ꝯiectura theodori:quā ha
buit de tiberio diſcipulo ſuo queʒ
lutū ſāguine maceratū uocitabat.
Ca.vij.de cōiectura Tiberij de ca-
io caligula:dicētis illū ſuo oimqʒ
exitio viuere ac uenenoſum ⁊ mor
tiferum mūdo animal Rome ali.
Ca.viij.de cōiectura domitij i nati
uitate nerōis filij ſui:dicētis ex ſe
⁊ agrippia ꝯiuge ſua nihil niſi ab
horrēdū ⁊ publice nocituꝝ potuiſ
Ca.ix.ꝺ ꝯiectura Ueſ ⌊ſe ꝓcreari
paſiani circa ſucceſſionem duorū
filiorum ſuorum in Imperio.
Ca.x.q̊liter ioſephꝰ ꝓuidit ueſpaſia
nū bellū agētē:poſt neronē futuꝝ
Ca.xj.ꝺ trāſitu a ceſari⌊eē Ceſarē
bꝰ:q ſua ꝓuidētia tm̄ admiratiōiſ
memoriā meruerūt:ad eos in qbꝰ
⁊ ꝓuidētia mirat' ⁊ ꝯſiliū laudat'.
Ca.xij.de ꝓuido ꝯſilio herēnij qui
romanū exercitū apꝺ caudias fur
cas captū icluſūqʒ:ul' ꝓrſus libari
cū honorificētia:ul' ex toto intimi
Ca.xiij.de ꝓuido ꝯſilio ⌊cōſuluit.
hānonis carthaginēſis ut hānibal
ab exercitu abſtraheret: ⁊ māeret
Ca.xiiij.q̊lit' achitꝰ ꝓdi ⌊iter ciueſ
xit cibꝰ cauēdū eē adoleſcētē ꝑiclē
ℂ Tractatꝰ ſcꝺus eſt:de oraculis.
Ca.j.qd ſit oraculum ſm ſenecam.
Ca.ij.de reſpōſo illuſorio:qꝺ dedit
appio claudio q̄daʒ diuinatrix di
Ca.iij.q̊liter nero⌊cta phemenoeſ.
percontator mathematicorum ⁊

idolorum:reſpõſis fallacibus fre-
quẽter i vita ⁊ in morte illuſus fuit
Cap̄.iiij.De duplici oraculo ſeu re-
ſponſo facto Traiano ꝑ Apollinez
in tẽplo Heliopolis.
Cap̄.v.De reſpõſo illuſorio qđ acce
pit Caius Caligula in tẽplo fortu-
Cap̄.vj.De rñſo qđ accepit ⌊naꝝ.
Ueſpaſianꝰ in monte Carmeli.
Cap̄.vij. de oraculo dato Atheniẽſi
bus in aduentu Xerxis.
Cap̄.viij.De rñſo dato Lacedemo-
Cap̄.ix.Qualit̄ in ꝯſilio ob- ⌊nijs.
ſcurus:in adulãdo đo clarus fuerit
idẽ Apollo: ⁊ de laude Socratis.
Cap̄.x.De ſil'i adulatiõe ad Lycur-
gũ:deqȝ đo rñſo Hygi regis Lydo
Cap̄.xj.De rñſo illuſorio ⌊rũ dato.
qđ accepit Creſus rex Lydoꝝ.
Cap̄.xij.De ſil'i reſponſo qđ accepit
Pyrrhus rex Epirotaꝝ: Et de rñ-
Cap̄.xiij.De rñſo dece- ⌊ſo Craſſi.
ptorio quod accepit Philippꝰ rex
Cap̄.xiiij. De rñſo ⌊Macedonũ.
ſil'i dato Alexãdro Epirotaꝝ regi.
Cap̄.xv.De rñſo Cleophanti dato:
Jtẽqȝ de eoꝝ redargutiõe qui eiuſ
modi oraculis credunt.
¶Tractatꝰ Tertiꝰ de Naturali di-
uinatione:que maxie ſõnijs ꝯſtare
Cap̄.j.De Sibillis ⁊ eaꝝ ⌊credit̄.
oraculis:que q̄dã diuinitatis fami
liaritate ad itimũ ueri fontẽ ꝓpius
Ca.ij.Quid de ⌊accedere vident̄.
ſõnijs.M. Tulliꝰ Cicero ſenſerit.
Cap̄.iij.De ſõnio Tarqnij ſuꝑbi.
Cap̄.iij.de ſomnio Publij Decij.
Cap̄.iiij.De ſõnio ruricole Romãi.
Cap̄.v.De ſomnio Caij Gracchi.
Ca.vj.de ſõnio diui Julij Ceſaris.
Cap̄.vij.De alio ſomnio eiuſdez.
Cap̄.viij.De ſõnio Calphurnie uxo
Cap̄.ix.De ſõnio ⌊ris Julij Ceſarꝭ
artorij medici diui auguſti Ceſarꝭ
Ca.x.de ſõnijs pr̄is ⁊ mr̄is diui au
guſti:qbꝰ ſecutura eiꝰ ꝑſignata ẽ cel
Ca.xj.de ſõnio qnti catuli.⌊ſitudo
Cap̄.xij.De ſõnio.M.Tullij Cice-
Cap̄.xiij.De ſom ⌊rõis Auguſto.
nio Senece de Nerone.
Ca.xiiij.đ ſõnio ueſpaſiãi Auguſti.
Ca.xv.De ſõnio Galbe Jmꝑatoris
Cap̄.xvj.De ſõnio Otthõis Jmpa-
Cap̄.xvij.De ſõnio Caſſij. ⌊toris.
Cap̄.xviij. De ſomnio Rufi equitis
Cap̄.xix.De ſomnio cu- ⌊Romãi.
iuſdam innominati. ⌈doꝝ.
Cap̄.xx.De ſomnio Creſi regis Ly
Cap̄.xxj.De ſõnijs Aſtyagis regis
Cap̄.xxij.De ſomnijs ⌊Medoꝝ
Alexãdri magni regis macedonũ.
Cap̄.xxiij.De ſõnijs ducũ nobiliũ:
⁊ de ſõnijs poetaꝝ ⁊ philoſophoꝝ
Cap̄.xxiiij. De ſõnio Hamilcharis
Carthaginenſis ducis.
Cap̄.xxv. De ſõnio Hãnibal' ducis
Cap̄.xxvj.De ſõ- ⌊Carthaginẽſis.
nio matris Dionyſij Syracuſani.
Ca.xxvij.de ſõnio mlꝭierꝭ cuiuſdã đ
eodẽ dioꝰ ſyracuſano.⌈agrigẽtini.
Ca.xxviij.de ſõnio mr̄is phalaridis
Ca.xxix.de ſomnio alcibiadis.
Ca.xxx.de ſomnio ſocratis.
Cap̄.xxxj.De ſõnio Eudemij.
Cap̄.xxxij.De ſomnijs poetaruz.Et
primo Simonidis.
Cap̄.xxxiij.De ſõnio Sophoclis.
Cap̄.xxxiiij.De ſõnio cuiuſdã Arca
dis inoiati:qui ſociũ ſuũ a Caupõe
Cap̄.xxxv.de quo ⌊iugulari vidit.
dã qui ſomniauerat ouũ ex lectulo
Cap̄.xxxvj.De uaria iter ⌊pẽdere.
ꝑ̄tatiõe ſõnij Curſoris qui per no-
ctẽ eſtiauit ſe curru q̄driiugo uehi.
Ca.xxxvij.de iterꝑ̄tatiõe ſõnij alte-
riꝰ curſorꝭ q ſe i aqlã trãſformatũ
Ca.xxxviij.de ſõnio mlꝭi⌊ſõniauit.
eriſ q̄ vidit ſigillata ſe gẽitalia hr̄e
¶Tractatus Quartus eſt de Uati
cinijs furẽtũ:necnon ⁊ de ꝑ̄ſagijs
ac diuinationibus morientium.
Cap̄.j.Qꝫ fidẽ prebentibus furẽtuz
uaticinijs:ipſi q̄ſi furere videant̄.
Cap̄.ij.De uaticinio remigis mẽte-
capti de futura ſtrage Grecie.
Cap̄.iij.De uaticinio furibũdi Cor-
Cap̄.iiij.Qꝫ tolerabilior ſit ⌊nelij.
opinio de ꝑ̄ſagijs morientiũ q̄ȝ de
uaticinijs furẽtiũ . Et de uaticinio
Hectorꝭ moriẽtis apđ homeꝝ:Ac
cuiuſdã rhodij apud Poſſidoniũ.
Cap̄.v.De uaticinio auguſti ceſaris
Ca.vj.De uaticinio mo⌊morient̄ꝭ.
riẽtis Claudij principis.
Cap̄.vij. De uaticinio theramenis
Cap̄.viij.De ⌊atheniẽſis morituri.
uaticinio calani idi đ morte alexã-
Cap̄.ix.De uaticinio moriẽtis⌊dri.
adelecte:de filio ſuo Eternio.
¶Tractatꝰ Quitꝰ de haruſpicio ⁊
Ca.j.đ iuẽtiõe haruſpicie⌊augurio
Cap̄.ij.De augurio : ⁊ q ꝑ̄cipue fue
rit augures : vnde ẽt initiũ hũerit.
Cap̄.iij.Quo tꝑe auguria primum
obſ̄uari cepta ſint . Et de Actio na
uio q nouacula cotẽ ſcidit.
Ca.iiij.de augurio mort̄ꝭ iulij ceſarꝭ
Ca.v.De augurijs octauiãi auguſti
Ca.vj.de dracõe tiberij ceſarꝭ a for-
Cap̄.vij.De augu ⌊micꝭ đuorato.
rio Galbe imꝑatoris.
Cap̄.viij.De augurio ueſpaſianoꝝ.
Cap̄.ix.De haruſpice Germãie qui
ob auguriũ Romã miſſus fuit.
Cap̄.x.De auſpicio per qđ Uehioꝝ
ciuitas a Romanis capta.
Ca.xj. De augurio ꝓ̄pent̄ꝭ q ſylle ap-
Cap̄.xij.De auſpicio Gaij⌊paruit.
flaminij: ⁊ irriſiõe haruſpicine.
Cap̄.xiij.De augurio Caij gracchi.
Ca.xiiij.đ augurio.M.clau.Mar.
Ca.xv.de augurio hoſtilij mãtini.
Ca.xvj.de augurio marci craſſi bel
lũ Parthicum ingreſſuri.
Ca.xvij.de augurio.C.octauij ꝯſul'
Ca.xviij.de augurio põpeij magni.
Ca.xix.De commendatione marci
marcelli q auguriũ ꝯtẽpſit.
Ca.xx.De auſpicio Roſcij hiſtriõis
Ca.xxj.De augurio deiotharij regꝭ
Ca.xxij.De apibꝰ platõis ⁊ formicꝭ
Ca.xxiij.đ augurio thebãoꝝ⌊mide
ex cãtu galloꝝ galliacioꝝ⌈ex ſimia
Ca.xxiiij.de augurio lacedemõioꝝ
¶Tractatꝰ ſextꝰ đ omibꝰ ⁊ portẽt̄ꝭ.
Cap̄.j. Qꝫ nihil cõtra naturã fiat:li-
cet aliq̈ fieri videant̄.
Cap̄.ij.de omie ex clamore Romãi
militis accepto:qui dixit : Statue
ſignũ:hic optime manebimus.
Cap̄.iij.de omine Emilij Pauli ex
Tertia filia ſua accepto.
Cap̄.iiij.de omine Cecilie Metelli
Cap̄.v. De omine Petilij circa Le
Cap̄.vj.De omie Craſſi: ⌊tũ mõtẽ
Solẽ ſe relictuꝝ aſſerentis.
Ca.vij.quõ prio hoies ad omina ⁊
deīceps ad actꝰ ac geſtꝰ deuenerũt
Cap̄.viij. De omie Furij Camilli.
C.ix.đ omie aſini a caio mario viſi.
Cap̄.x. Quomodo hec uanitaſ omi
num eradicanda ſit: Et contra Au
guſtũ Ceſarez q hec obſeruauit.
Cap̄.xj.De aqla que tẽtorio Augu
ſti iſederat omen.
Cap̄.xij.De omie Liuie ꝑturiẽtis.
Cap̄.xiij.De gallia q̄ cũ rão lauri ce
cidit in gremiũ Liuie Auguſte.
Cap̄.xiiij.De omie qđ habuit Gal-
ba Jmꝑator ꝓ iperio ſubeũdo.
Cap̄.xv.De omine Ueſpaſiani.
Cap̄.xvj.De portẽtis ſolis:lune ac
alijs ꝓdigioſis oſtentis.
Cap̄.xvij.De boue humana uoce lo
cuto: ⁊ qbuſdã alijs portentis.
Cap̄.xviij.De portẽtis tꝑe Heinrici
Cap̄.xix.De horri ⌊ſeptimi viſis.
bili portẽto hois viſi ſuper equo.
Ca.xx.De mõſtro q̈drupede cũ hu-
mão capite in agro Ueronẽſi nato.
Cap̄.xxj.De puero bicorpore nato i
agro Florẽtio:de quo iferiꝰ carmia
Cap̄.xxij.De hoie q ꝑ q̈ ⌊ponunt̄.
dragita dies abſqȝ cibo vixit: ⁊ de
muliere i germania que ꝑ triginta
annos abſqȝ cibo fuiſſe narrat̄.
Cap̄.xxiij.De viꝑa in galea Açoniſ
vicecomitis Mediolanẽſis repta.
¶Tractatꝰ Septimꝰ de Stratage
Ca.j.De excuſatiõe au- ⌊matibꝰ.
ctoris apđ lectorẽ cũ de modeſtia
locuturꝰ ſit:cur ab hoie petulãtiſſi
mo exordiũ ſũpſerit. ⌈ſtituto.
Ca.ij.De Tiberij pricipis ꝓmeuo i-
Finis

ℭ Franciſci Petrarche poete oratoriſq̃ clariſſimi: rerum memorandarum Liber primus incipit.

ℭ Tractatus primus: De ocio ⁊ ſolitudine quorundam clarorum virorum.

ℭ De ocio ſolitarij ⁊ diuiſione eiuſdem: ⁊ de quo ocio auctor uelit tractare. Cap̃.I.

A s [S]Ed mihi cuncta uerſanti: cum id ſolum tp̃is vixiſſe videar quod ocioſus aut ſolus vixi: viſum eſt non aliūde q̃ ab ocio ⁊ ſolitudine potiſſimum ordiri: nō modo ꝙ hic plurima ⁊ maxima vite mee ſolatia ꝑceſſiſſe noueris: ſed ꝙ multis etiam claris viris iactatis inter curarū fluctus huius portus queſitum remedium recordabar.

B Ceterum cum ſolitarij ocij duo ſint genera Jllud ſomno ⁊ inertie amicum: qđ q̄dam lucifuge ſectant̃ qui villis ſuis utunt̃ pro ſepulchris: ⁊ in illis ſeſe infodiūt viuētes: nulla re alia q̃ ocij cognomine glorioſi: nō litterato tm̄: ſed viro etiam obſcenum atq̃ indignum cōmemoratione p̃tereo. Alterum illud attingam nō tam urbis odio q̃ litterarū ⁊ virtutis amore cōſtitutum: vñ animo uel ſtudiorum cupido uel ad ea intēto de q̄bus ꝑrime dicturus ſum: gratiſſima ꝑueniūt alimēta: ut hinc merito uelut a primo dicēdorum fonte totius narrationis deſcēdat exordium. Quem vͦ nunc hiſtoricus illuſtriſſime cohortis ſtatuam ſigniferum: niſi quē poetici laboris primū ducem in Africe mee libris ſtatuiſſe non penitet.

ℭ De ocio Scipionis Africani primi. Cap̃.II.

s [S]Cipio ille qui p̃mus agnomē Africani rebus geſtis virtute meruit: amator ſolitudinis atq̃ ocij fuit. Jtaq̃ ſpiritum domitorē gētium ⁊ militare illud corpus bellis exercitū auresq̃ caſtroꝝ ⁊ tubarum fragoribus oppletas huc referre cōſueuerat: nō ut virtus ocio lāgueret: ſed ut ſeſe mens uarietate negocioꝝ diſtracta colligeret: q̃obrē neq̃ ſibi vnq̃ ocioſus ꝑpetua mentis occupatione grāde aliq̄d moliens: neq̃ ſibi ſolus vnq̃ videbat̃ altiſſimis atq̃ pulcherrimis comitatus curis: neq̃ theatrum aut vulgi plauſum querebat: rerum ſuarum plaudēte memoria ac cōſciētie teſtimonio cōtētus. Jure ergo dicere ſolitum accepimus: Nunq̃ ſe minus ocioſum eē q̃ cū ocioſus nec minus ſolum q̃ cum ſolus eēt. Jdq̃ ipſiꝰ Africani non mediocrem emulum Marcum Portium Catonem ſcriptum reliquiſſe auctor eſt Cicero.

ℭ De ocio Scipionis Africani ſecundi. Cap̃.III.

b [H]Uius nepos ⁊ ipſe Africanus Scipio: ſicut laboris ſupra fidē patiēs: ſic ocioſe cupidus gētis ſolus ſepe cum Lelio ruſticari ꝑegrinariq̃ ſolitus credit̃: Jnterdūq̃ littoribus italicis uagabūdus: expugnatricem illam Carthaginis Numātieq̃ dexteram ad marinas conchulas lapilloſq̃ candidulos inter legēdos inclinaſſe. Sic enim ad id qđ ſuperat negocium: ocio breuiſſimi tp̄is aīum recuꝑabat. Uerecūde hec apud Ciceronem reuerenterq̃ narrant̃: eos incredibiliter: ne uera deſeram: repueraſcere eſſe ſolitos cum rus ex urbe tanq̃ e vinculis euolaſſent.

ℭ De ocio Marci Tullij Ciceronis. Cap̃.IIII.

d [D]Uces bellorū memoro: Marcus Tullius Cicero poſt innumerabiles labores quos in republica ꝑtulit: poſt tam multa diſcrimina: que ſibi ille turbulētiſſimus cōſulatus: ⁊ cū improbis certamē imortale peperat: fracta tādem libertate ciuium uelut puppe ſubmerſa nudus ornamētis ſuis oībus enauit: inq̃ ocium receſſit: in quo q̄dem rura ꝑagrādo: ſicut ipſe de ſe loq̄tur: ſepe ſolus erat. Sed qđ negocium queſo cum illius ocio: que frequētia cum illius ſolitudine cōferēda eſt? Quam lꝫ ipſe caſū patrie miſeratus grauiter defleat: inde tm̄ ad oēs populos ꝑuēta diui ingenij monumēta fluxerūt. Plura enī ibidem: ut ait idē: breui tp̄e: euerſa quam multis annis ſtāte republica ſcripſit. At qui fatum ſuum declinare nō ualuit: in tempeſtate tutus: in portu naufragiū paſſus eſt.

ℭ De ocio Mutij Sceuole. Cap̃.V.

m [M]Utius Sceuola diuini pariter ⁊ humani iuris illa etate ꝯſultiſſimus: a ꝑcella fori fugiēs in ocium ⁊ pile ⁊ alee calculorū ludo fert̃ opam dediſſe: eaq̃ viciſſitudine rerum mole p̄grauatum ingenium releuaſſe: Et his q̄dem ocia vite diuerticula contigerunt.

ℭ De ocio Epaminunde Thebani. Cap̃.VI.

s [S]Ed ne ab hac illuſtrium cōmemorationis rerum alienigene ſeſe fortaſſis excluſos putēt: Epaminūdas Thebanus quem apud p̄ſtantiſſimos auctores uel primum uel iter p̃mos Grecie duces ſemꝑ iuenio: Cuiq̃ litterarum ſtudium ac philoſophie doctrina tāta ierat ut mirabile videret̃: ſicut Juſtinus hiſtoricus ait: vnde tam inſignis militie ſciētia homini iter litteras nato. Js inq̃ cum quo Thebanoꝝ omnis gloria: ut aiunt: ⁊ orta ſimul ⁊ exticta eſt: ⁊ ſuauitate muſica gemino labori debitum ocium exornās: p̄clare q̄dē: ut eſt apud Ciceronē: grecis fidibꝰ ceciniſſe dicit̃.

ℭ De ocio Achillis. Cap̃.VII.

ſ [S]Jmile apud Homerum de Achille: qđ ducem ſuū imitati noſtri quoq̃ uateſ aſſerūt. Jd q̄dem ꝑne ſuſcipimus ⁊ habemꝰ ꝓpoſiti noſtri teſtem: clariſſimum adoleſcentem ſiue fictum ſuſpicamur ab Homero ⁊ eiuſdem ſententie auctor eſt excellētiſſimus poeta. Profecto nunq̃ id in eo quem nobilitandum ꝓpoſuerat ſibi ficturus: ni laborioſe militie alternam ocij remiſſionē neceſſariam iudicaſſet.

ℭ De ocio Socratis. Cap̃.VIII.

s [S]Ed alio ſpectare arbitror: qđ de Socrate ſcriptum eſt: cum iam ſenior foret uacare fidibus cepiſſe: Nō enim apud me ſimilitudinem ueri habet: tātū virū illa etate preſertim diſcendi potius gr̃a tam parue rei tēpus impendiſſe q̃ diſcēdo docēdoq̃ fatigatus talis ocij ſolatium queſiuiſſe. Qđ partius miror dum eūdem arundine cruribus inſerta colludētem infantulis ſuis intueor: qđ cernēs familiariſſimus ſibi riſiſſe fertur Alcibiades.

ℭ De ocio Roberti regis Sicilie. Cap̃.IX.

a [A]T ne ſemꝑ uetuſtiſſimis immoremur: ſitq̃ aliq̄s ⁊ etati nr̄e locus: Robertus hieroſolymitanus ⁊ Siculus: rex regum ⁊ philoſophoꝝ huius eui meo p̃nceps iudicio: per ſingulos dies ſtatutis horis: e medijs regie vite turbinibus in ocium uelut in aliquam q̄tiſſimam ſtationē ſeſe ꝯferre cōſueuerat. Jllic multiplex ei quodā

exercitium dum tulit etas: vni tādem cuncta ceſ-
ſerunt. Fuit illi in urbe Neapolitana palatio con-
fine pomerium: p̄altis circūſeptum menibus ⁊ pe
lago nō modica ex ꝑte circūfluxum. Huc mō cum
paucis: modo cum īgēti ꝓcerum caterua quotidie
ueniēs: baliſta luſitabat. Idqꝫ tam ſedulo: ut confe
ſtim (tātum erat ⁊ tam ad oīa v̓ſatile celeſtis acu-
men ingenij) eius artificij magiſtros poſt tergū lin
queret. Que res p̄mum nō hoſtibus mō: ſed ſuis
quoqꝫ minus uenerabilem feciſſe credit̄: ignoranti
bus quantum negocioꝝ ſub illo ocio tegeret̄. Qđ
ubi tādem rebus ipſis īnotuit: cōtēptus oīs in ad-
mirationem ⁊ gl̓iam v̓ſus eſt. Interfui ego ſepenu
mero dum dimetiēdis ictibus accliuis ſinguloruꝫ
ſagittas īternoſceret. Interea tm̄ dum eundo ⁊ re
deūdo tēpus terit̄: ⁊ ſenile corp⁹ recrearet ⁊ acres
ſubiectoꝝ cōtrouerſias vixqꝫ extricabiles populo
rum nexus abſolueret. Quid notiſſima replicem?
B Cōſtat hūc inermem ludentēqꝫ: qđ oēs vidimus:
armatos exercitus fudiſſe ⁊ grauiſſima ſepe diſcri
mina: nō tm̄ a ſuoꝝ ꝑculiſſe ceruicibus: ſed etiā ne
appropinquarēt ꝓuidiſſe. Deniqꝫ nō aliter q̃ꝫ ſi ba
liſta illa cūctoꝝ trāſfodiſſet oculos: ſuoꝝ ſemꝑ per
uertiſſe conſilia. Et ille ꝗdem nuꝑ indignum p̄ñtia
tāti regis orbem deſerēs: migrauit ad ſuꝑos: Ego
aūt q̃ꝫuis erga illius memoriam uaria hoīum ſtu
dia: p̄cipue Italicoꝝ meoꝝ diſſonantes opiniones
nouerim: qꝛ tm̄ nō illius aut huius auriuꝫ uolupta
ti: ſed nude rerum ueritati ſtudeo: Roberti nomen
in oꝑis mei p̄mordijs fulgere uolui: ⁊ cum p̄fatio
ne uenie ſi forte cui moleſtus ſum: quotiēs illuꝫ re-
rum qualitas obtulerit liberius iam ſine adulatio
nis ſuſpitione: niſi fallor: de moribus eius loquar.
Nullum mihi gratificādi ꝓpoſitū: nulla ſpes: que
nōnunq̃ꝫ a uero ſcriptoꝝ aīos auertūt: me ꝗdeꝫ ue
ra memorare cōſciētia mea: ſi illi parum fidei eſt:
teſtis eſt mors. Breui ꝗdem fore confido ut vnica
peſtis tot tādem cōfutata virtutibus cōticeſcat ⁊
gelido ſaltem abeat ſepulchro: Nūc quoniam pro
perantem calamum longa rerum ſeries expectat:
de ocijs ſatis dictum eſt.

¶ Tractatus ſecundus. De ſtudio ⁊ do-ctrina aliquorum illuſtrium virorum.

¶ De continuatione precedentis tractatus cum iſto ⁊ ſequentibus. Cap.I.

A s Upereſt de ſtudio tractare: Que naꝫ
enim p̄cedētium erat ⁊ ſequētiuꝫ op-
portunior iactura: Nēpe p̄cedētibus
tam cognata materia eſt: ut ſi ociū de
mas: ſtudium turbidum ⁊ ingētuꝫ re
linquat̄: At ſi ſtudium detrahis: inglorius torpor
⁊ pigro ſitu marcidus carcer eſt ocium. Ita fit ut
hoc in illiuſ rege fundatum: illud huiuſmodi labo
ribus ſemꝑ ornatum ſit. Rurſus ⁊ illud ꝯſtat me-
morie ingenioqꝫ ⁊ eloquētie: de ꝗb⁹ ſecuturis tra-
ctatibus agēdum eſt. Nullum oīno poſt nām ipaꝫ
maius certiuſqꝫ patrocinium fore q̃ꝫ uehementem
animi applicationem ad eaſdem ſumma cum uolu
ptate quam ſtudium uocāt: ex quibus ſolidum cō
B flat̄ doctrine nomē. Quocirca dilatis medijs: p̄n-
cipium fineqꝫ cōnectēs: hūc ſtudio ſimul ⁊ doctri
ne locum dedicaui. Uerum q̃ꝫuis qđ oīum gētiuꝫ
pace dixerim ⁊ regine urbis ueneratio ⁊ excellēs
rerum gl̓ia mereant̄: ut poſthabita rōne tēporum:
in exēploꝝ relatione p̄mum ſemꝑ romana locuꝫ te
neāt: vix hic tm̄ mihi video narrationis initium re
perturus: ꝓpter id videlicet ꝙ Theodoſius Ma-
crobius haud ꝗdem ignobilis ſcriptor ait: ſoli ſa-
piētie ſtudio deditos: ut abūde grecia tulit: ita Ro
mam neſciuiſſe. Sed ꝗd agam ſcio: Rimabor ex-
ercitus romanos forūqꝫ luſtrabo ⁊ uel ex armatiſ
legionibus uel ex forēſi ſtrepitu ſtudioſas ⁊ cōtē-
plationi deditas animas eliciam.

¶ De ſtudio Iulij Ceſaris. Cap.II.

A d Iuus Iulius Ceſar: quem armoꝝ laus ⁊
victoriarum gl̓ia celo exequarunt: a ſtu-
dio l̄rarum medio q̃ꝫuis in bellorū furore
nō abhorruit: nunq̃ꝫ ſe ceſſiſſe ⁊ ipſe gl̓iat̄ ⁊ magni
cōſentiūt auctores. Accedit opum fides: p̄ter ado
leſcētie ſue libros: quos publicari dum bibliothe-
cas ordinat: Auguſtus uetuit: multa iam ꝓuectis
ſcripſit famoſiſſima. Siꝗdem ⁊ anni totius ordi-
nem ⁊ biſexti rōnem: ⁊ ꝗcꝗd de mēſura eui uetu-
ſtioribus ad eam diem uel ignotum uel ꝯfuſuꝫ fue
rat: ſummo ſtudio digeſſit: l̄riſqꝫ ⁊ memoria tradi-
dit poſterorum: atqꝫ ut in Saturnalibus ſcriptum
eſt: oēm incōſtātiam tp̄is uagam adhuc ⁊ incertaꝫ
in ordine ſtate diffinitionis coegit: ⁊ edicto palam
poſito publicauit. Scripſit Anticatones duos: ſcri
pſit ⁊ de analogia auſpiciorum. Uerum p̄ter hec
a ſe geſtarum: tam gallici q̃ꝫ ciuilis belli: libros edi
dit: non a ſuis magis q̃ꝫ ab hoſte laudatos. Mar-
B cus enim Tullius alioqn multum in Ceſarem gra
uiter inuexit: hos tm̄ libros erubuit illaudatos p̄-
terire. Cōmētarios inꝗt ſcripſit ualde ꝗdem ꝓbā-
dos: nudi ſunt recti ⁊ uenuſti: omni ornatu orōnis
tanq̃ꝫ ueſte detracta. Sed dum uoluit alios para-
tam habere vñ ſumerēt qui ſcribere uellēt hiſtori-
am ineptis gradum fortaſſe fecit qui illa uellēt ca-
lamiſtris inurere: ſanos ꝗdem hoīes a ſcribēdo de
terruit. Eoſdem Ceſaris libros: ſcriptor reruꝫ ſua-
rum (ut fama fert) Iulius Celſus: ut Suetonio vi
det̄ hirtius: ita cōmēdat: Difficillimam rem ſuſce-
pi Ceſaris nr̄i commētarios rerum geſtarum gal-
lie. Nec multo poſt: Quos utinam qui legerint in
quit ſcire poſſint q̃ꝫ inuitus ceꝑim ſcribēdos: quo
facilius caream ſtultitie atqꝫ arrogantie crimine:
qui me medijs interpoſuerim Ceſaris ſcriptis. Cō
ſtat enim inter oēs nihil tam opoſe ab alijs eſſe ꝑ-
fectum: qđ non horum elegātia cōmētariorum ſu
peret̄: qui ſunt editi ne ſciētia tātarum rerum ſcri-
ptoribus deſit: adeoqꝫ ꝓbant̄ oīum iudicio ut pre
repta nō prebita facultas ſcriptoribus videat̄. Cu
ius tamē nr̄a maior q̃ꝫ reliquorum eſt admiratio.
Ceteri enim q̃ꝫ bene atqꝫ emēdate: nos etiam q̃ꝫ fa
cile atqꝫ celeriter eos ꝑfecerit ſcimus. Et hec ꝗdeꝫ
ille. Sane de celeritate apud Suetonium habet̄
C exp̄ſſius ubi ait: Et hos libros ⁊ alios plurimos
in ꝗbus etiam poema qđ interſcribit̄ tāta cum ue-
locitate ꝑegiſſe: ut quoſdam ex eis in Alpium tran
ſitu ſcripſerit: ex citeriore in trāſalpinam galliam
reuertēs belli gallici temporibus: quoſdam ipſoꝝ
bellorum ciuilium ſub Mutinēſe diſcrimen: quoſ-
dam ab urbe romana in ulteriorem Hiſpaniam ꝓ
ficiſcēs: quam viam ſimul cum ſtudio diebus q̄tu-
or ⁊ viginti ꝑfecit. Incertum his ſimilibus operi-
bus linquēs: utruꝫ animi foret aut corꝑis an robo-
re uel celeritate mirabilior.

¶ De ſtudio Auguſti Ceſaris. Cap.III.

A d Iuus Ceſar Auguſtus diui Julij filius:tā
ſtudioſe paternis ueſtigijs inheſiſſe tradit̄
ut grauiſſimis bellorum ſtudijs ⁊ imperij
curis oppſſus ⁊ tot coniuratoꝝ obſeſſus inſidijs:
horas ⁊ momēta colligeret:nec ullum tēpus inuti
liter labi ſineret. Cōſtat inter comedēdum raden-
dūqꝫ uel lectioni opam dare ſolitum uel ſcripture:
Inter crebra quoqꝫ ſomni:cuius parciſſimus fuit:
inter bellaqꝫ lictoꝝ ſibi uel cōfabulatoꝝ ſolatium
adhibere. Studia liberalia:ut Suetonius ait: ab
etate p̄ma cupide ⁊ laborioſiſſime exercuit. Mu
tinēſi bello in tāta mole rerum ⁊ legiſſe ⁊ ſcripſiſ-
ſe ⁊ declamaſſe quotidie fert̄. Itaqꝫ uarij gn̄is:ut
ait idem:ꝓſaica orōne cōpoſuit. Item orōnes ad
populum: ⁊ aliq̄ de vita ſua tredecim libris Can-
B tabrico bello nec ultra expoſuit. Scripſit ⁊ epigrā
matum librum ⁊ epl̄arum ad amicos:cōditum fa
cetiſſima grauitate ⁊ luculētiſſima breuitate: qđ
opus inexplicatum ⁊ carie ſemeſum: adoleſcenti
mihi admodum in manuſ uenit:multum fruſtraqꝫ
poſtmodum queſitum. Ceterum epl̄e alique ſpar-
ſim a ſcriptoribus referunt̄:quaꝫ idaginem ſtudio
ſo cōmittimus lectori. Nec latinis mō ſed grecis:
nec rhetoricis tm̄:ſed ⁊ philoſophicis delectatus
eſt:eo ꝑtinēt ꝙ Apollodori Pergame philoſophi
filioꝝ eius Dionyſij ⁊ Canoris amicitiaꝫ queſiuit
patrēqꝫ grādeuum iuuenis ipſe ſecum:ne ullis lo
cis aut tpibus uacaret ab urbe Romana Apollo-
niam uſqꝫ ꝑduxit. Ex utriuſqꝫ aūt lingue auctori-
bus quos ſtudioſius lectitabat:illa cupidius hau
riebat que uel p̄cepto uel exēplo ad eruditioneꝫ vi
te morūqꝫ elegātiam ꝑtinēt priuate uel publice di
ſcipline. Hec ⁊ diligēter annotata ſeruabat: ⁊ cuꝫ
res exigeret uel amicos uel totos exercitus uel ꝓ
uinciales aut urbanos magiſtratus illoꝝ iteriecti-
one cōmonefacere ſolebat. In audiēdis recitatori
bus poematum ſiue hiſtoriarum ſiue alterius ge-
neris inuētoꝝ:mitis ⁊ patiens fuit. Oino ſingula
re hoc habuit:q: cum oium p̄cipue p̄ncipum mos
ſit:pn̄tia cōtēnere:uetuſta mirari:iſte vnus etatis
C ſue fauit ingenijs. Digna qdeꝫ ſapiētiſſimi extima
toris ueneratio: Quenam enim etas illuſtriū apđ
nos ingenioꝝ fertilior fuit? Marcum Uarronem:
Marcum Ciceronem:Criſpum Saluſtium:Titū
Liuium:Anneum Senecam:Aſinium Pollionē:
Uirgilium Maronem:Horatium Flaccum:Oui
dium Naſonem:inumerabileſqꝫ alios vno tpe ſu-
is lꝫ viuēdi gradibus diſtātes habuit: qui ſeinui-
cem viderint uel videre potuerint. Libros itegroſ
ſenatui recitare uel populo per edictum notos fa-
cere ſuetus erat. Inuētum paternum de tpis rōne
vnico errore cōperto ſup incerta laude paucis die
bus emēdauit: ⁊ ut eſt ſcriptum in Saturnalibus:
oēm hūc ordinem eree tabule ad eternam cuſtodi-
aꝫ inciſione mādauit. Nec poetrie expers fuit: Ex
tat eius in Uirgilium carmen breue qdem:ſed nec
humile nec inſulſum: Aggreſſus ⁊ tragicuꝫ opus
ſtudio feruēti calle medio deſtituit deleuitqꝫ. Li-
brum v̄o v̄ſibus hexametris cōſumauit:cui nomē
Sicilia:quo ego nonnunq̄ꝫ uelut clypeo aduerſus
obtrectatores meos uti ſoleo. Inter multa que im
pacatis mihi latratibus obiectāt:ꝑegrinum ⁊ iau
ditum poematis mei titulum fremētes:cui nomen
eſt Africa:qđ qdem uarijs hactenus fortune repa
gulis dilatum:heret inter manus diutius q̄ꝫ puta
bam. Sed ad inceptum redeo.

De ſtudio Marci Uarronis. Cap. IIII.

n On indignaberis Marce Uarro p̄poni ti- A
bi duos tam grādes viros:quos ſibi p̄po-
ſitos nec vniuerſus oliꝫ orbis erubuit. Ne
qꝫ neſcius eram inter ſtudia latinoꝝ p̄mum tibi lo
cum eximiāqꝫ laudem deberi memineram id tibi
ab externis tributum ⁊ a nr̄is tātum p̄conioꝝ cer-
tatim a multis in vnum hoiem cōgeſtum:ut ipſe ſi
aurem applicueris erubeſcas:tametſi uera ⁊ meri
tis etiam nūc iferiora p̄dicent̄. Sūt qui de te ſcri-
bāt: Uir doctiſſimus Uarro:qui tam multa legit:
ut aliqđ ei ſcribere uacaſſe miremur:taꝫ multa ſcri
pſit q̄ꝫ multa vix quenq̄ꝫ legere potuiſſe credamus
Sūt qui te Romanoꝝ oium loge p̄celletiſſimum
putet. Sūt qui in hoc ne grecis qdem deferant:ut
vir fide pius eloqꝫ ſacer Lactātius Firmianus
qui inſtitutionum ſuarum libris: neminem te do-
ctiorem nec apud grecos vixiſſe cōfirmat. Atqꝫ ut
clariſſimum ex oibus tibi reddā teſtimoniū: Mar
cus Tullius: ⁊ qđ gratius audias in ipſis Acade
micoꝝ libris:ubi nihil oino firmādum:ſed de oib⁹
dubitādum diſputat: oium te facile acutiſſimum
dicit. Deinde uelut memor ꝓpoſiti:ſubſequit̄: Et
ſine ulla dubitatione doctiſſimuꝫ. Sane qđ ad ſtu
dioꝝ tuoꝝ attinet vigilias:q̄ꝫuiſ multa ⁊ uaria dici B
poſſent:nihil tm̄ ampli⁹ dicā q̄ꝫ qđ in eiſdē Acade-
micis de te uel potius tecum loquēs Cicero: Sūt
ingt:uera iſta Uarro: Nam nos in tāta urbe ꝑegri
nātes errāteſqꝫ tanq̄ꝫ hoſpites ueraces tui libri q̄ſi
domum deduxerunt:ut poſſemus aliqn̄ qui ⁊ ubi
eēmus agnoſcē: Tu etatē pr̄ie:tu deſcriptiones tē
poꝝ:tu ſacroꝝ iura:tu ſacerdotum:tu domeſticam
diſciplinam:tu bellicam:tu ſedem regionum ⁊ lo-
coꝝ:tu oium diuinarum humanarūqꝫ rerum noia
gn̄a:officia:cāſ apuiſti: Plurimum qdem poetis
nr̄is oinoqꝫ latinis ⁊ lr̄is ⁊ v̄bis luminis attuliſti:
atqꝫ ipſum uariū ⁊ elegāſ omni fere numero poe-
ma feciſti:phiamqꝫ multis locis inchoaſti. Hec de
Marco Uarrone: Marco Cicero. Quib⁹ ego ni-
hil addiderim:niſi vnuꝫ quo eoꝝ que dicta ſunt oi
um creſcat admiratio:hūc illuꝫ nō ſcribēdo modo
ſed legēdo:breuis hoium vita videat̄: Nihilomi-
nus tm̄ interea ſub Pōpeio magno militauit: ⁊ ab
eodem bello piratico naualem ꝓmeruit coronam:
celeberrimi particeps triūphi.

De ſtudio Marci Tullij. Cap. V.

q Uem v̄o Uarroni comitem dederim: niſi A
quem mō teſtem dedi: Marcuꝫ Tullium.
Hos enim ⁊ etas iūxit: ⁊ Plinius ſcđs in
libro nālis hiſtorie ſeptimo:iuxta collocauit. Hic
itaqꝫ cum multuꝫ tpis phie:ſicut ſepe meminit:ab
adoleſcētia tribuiſſet:repēte in curas reipublice at
qꝫ in ambitionis laqueos delapſus: phie ſtudium
coactus eſt deſerere:ad cōſulatum mox ꝓuectus:
in quem nefandiſſimoꝝ ciuium ois ipietas: ⁊ ut v̄
bo eius utar:neſcio quo pacto oium ſcelerum ac ue
teris furoris ⁊ audacie maturitas erupit. At poſt
ꝯſulat⁹ exitum ſimultatum ꝑennibus reliquijs ue
xatus:tot tātiſqꝫ difficultatibus obſeſſam traduxit
etatem:ut in phia parum aut nihil ſcriberet: ꝯten-
tus eloquētie p̄ncipatu. Poſtremo aūt ubi a facie
belloruꝫ ciuilium:in ocij ſolitudinem abijt:de quo
pauloante dictuꝫ eſt:ad itermiſſam diutiſſime phi
loſophiā iam ſenior reuertēs:oēm in ea curam ac

ſtudium poſuit:ut ciuibus ſuis ocio ꝓdeſſet:q̄bus
antea negocio ꝓfuiſſet. Itaq̃ libꝛos inumerabileſ
uarijs de rebus edidit pulcherrimos:quos qui ſe
uel legiſſe iactat uel vidiſſe:q̄ȝ id uere ꝓfiteať ipſe
viderit: Mihi q̄dem vix vnq̃ȝ ꝑegrinatio lõgioꝛ ſu
ſcepta ē:ubi nõ icognitos Ciceronis ne dicã libꝛoſ
B ſed iaudita libꝛoꝝ noīa cõpererim. Phiaȝ ad id tẽ
pus nõ niſi greco cognitam ſermone:p̄mus oīum
latinis lr̃is illuſtrauit: Poetriam nõ ſp̄uit:ſed pa-
rum feliciter tẽtauit:teſtis eſt Seneca: Eloquentia
illum ſua in carminibꝰ deſtitutum: qd̓ ipſum aliq̃
nũc etiam ex opuſculis eius idicãt: Tãta aũt bona
rum artium ſegnities inceſſit:ut magna ꝑs libꝛorũ
eiuſ etati nr̃e perierit. In libꝛoꝝ q̄deȝ Marci Uar
ronis iteritu q̃ȝq̃ȝ nec illud ſine nr̃i tꝑis ifamia ↄti
gerit:tñ ſtili foꝛſan icultioris aſꝑitas utcũq̃ȝ huiuſ
modi negligẽtiam excuſet:ſed in opibus Cicerõis
vñ excuſemur nõ itelligo. Añ oẽs q̄dem defletꝰ eſt
ſtudioſoꝝ choris reipublice liber:cuius magnificẽ
tiam ⁊ ipſius Ciceronis ⁊ alioꝝ teſtimonio:excer
ptaq̃ȝ ide ꝑticula ↄiecturari licet:tãtillũ nobis uel
ad acuẽdũ foꝛte deſideriũ uel ad pñtius ↄuitiũ re-
ſeruatũ eſt. Reliquũ neſcio an vnq̃ȝ ſit recupatura
poſteritas. Unus aũt huic viro ⁊ ſtudioruȝ ⁊ vite
terminus fuit imergẽtem ſeſe penitꝰ lr̃arum fonti-
bus:indigna ⁊ in publicum damnoſa moꝛs rapuit
De qua locus alter ueniet dicendi.

¶ De ſtudio Tironis liberti Tullij. Cap. VI.

A o Bteſtãtem audire mihi videoꝛ Tironẽ:ne
eum a tãto ſegregem patrono. Hic Marci
Tullij libertꝰ:hõ diligẽtiſſimus:ut Aulus
Gellius meminit in libꝛo noctium atticaruȝ:libꝛo-
rum patroni ſtudioſiſſimus fuit:eos vigilãter ⁊ di
ſponẽ ⁊ emẽdare ſolitꝰ. Bonum opus niſi quod li
bertini hoīs cura cumulauerat:igenioꝝ toꝛpo ef-
fudiſſet. Cõſtat hũc de patroni ſui iocis libꝛos edi
diſſe: ⁊ q̄cq̄d ſibi paſſim memoratu dignum accide
rat:accuratiſſime colligẽtem in vnam cõgeriem re
degiſſe ne qua pars illius eloquij periret.

¶ De ſtudio Criſpi Saluſtij. Cap. VI.

c Riſpus Saluſtius:nobilis ŷitatis hiſtori-
cus. Sic enim de illo apud auctores ueriſ-
ſimos ſcriptum video: Quo fideliꝰres afri
ce cõplecteretˀ:libꝛos punicos ꝑquiſiuit ꝑegrinãq̃ȝ
linguam per iterp̄tẽ flagrãti ſtudio ſcrutatꝰ eſt: q̄n
⁊ maria tranſgreſſus diciť:ut oculis ſuis crederet
de cõditionibꝰ locoꝝ. Bellum Iugurtinũ ↄiuratio
nẽq̃ȝ Catiline cõpẽdioſo ⁊ ad vngueȝ:ut dici ſolet:
caſtigato cõplexus eſt ſtilo. Sȝ nullo famoſioꝛ q̃ȝ
hiſtoriarum libꝛo:qui etati quoq̃ȝ nr̃e:ne certuȝ eiꝰ
ſileam dedecus amiſſus eſt. Ueterum q̄dem teſti-
monio illuſtris apud nos ſolo iã noīe ſupſtes.

¶ De ſtudio Titi Liuij. Cap. VII.

A a Cq̃ȝ ut menia urbis egreſſi: non ſtatim ex
Italia fugiamus:quo ſtudio putandus eſt
arſiſſe Titus Liuius Patauinus:quo oẽȝ
Romanam hiſtoriã ab urbe cõditam ad Ceſarem
Auguſtum cuius ipſe claruit tꝑibꝰ cẽtũquadragin
taduobus uoluminibꝰ ſcripſit. Opus ipa mole mi
rabile ſtupẽduq̃ȝ:p̄ſertim q: in eo nihil raptim ⁊ tu
multuario:ut aiũt ſtilo:qd̓ q̄dam ſolẽt qui oẽ ŷbuȝ
labijs oblatum ſcriptis mãdãt:ſed tãta maieſtate
ſniarum tãtaq̃ȝ ŷboꝝ modeſtia cõpleuit oīa:ut ab
arte eloquẽtie nõ multum abeſſe videanť. Sȝ heu
B quãtam etatis nr̃e maculam: Huius tam igẽtis tã
q̃ȝ egregij oꝑis vix poꝛtio ſubeſt:exigua q̄dem:cuȝ
in decades:uel ab ipſo ↄditore uel qd̓ magis reoꝛ
a faſtidioſis poſtmodum lectoribꝰ ſectum foret:ex
q̃tuoꝛdecim nõ niſi tres decades ſupſunt:p̄ma ſci-
licet:tertia ⁊ q̃rta. Secũdã q̄dem ipſe ego hoꝛtan
te quondaȝ ſacre memorie Roberto Sicilie rege:
ſũma ſed hactenus iefficaci diligẽtia queſiui. Atq̃ȝ
utinam falſus uaticinatoꝛ inueniar: Cito enim niſi
mores hoīum muteť:de hoc euẽturũ uereoꝛ: qd̓
olim ꝓpoſuerat Gaius Caligula neq̄ſſimus tyran
noꝝ:de quo eſt apud Suetoniũ Tranq̄llũ:qd̓ Ti-
ti Liuij hiſtoriã: ⁊ Uirgilij poete libꝛos ⁊ imagi-
nes:parũ abfuit q̄n ab oībꝰ bibliothecis amoueret
utq̃ȝ igenio viri huius clariſſimo:nubẽ obliuionis
quam non attulit imꝑioſa crudelitas: auferat ſen-
ſim incurioſa ſegnities.

¶ De ſtudio Plinij ſecundi. Cap. VIII.

n Ec te Plini ſecũde Ueronẽſis:a Tito Li- A
uio diſiũgã:a quo nec etate nec p̄ria lõgin-
quus es. Tu q̄dẽ q̃ȝuis equeſtribꝰ militijs
iduſtrie functꝰ: ꝓcurationes quoq̃ȝ ſplẽdidiſſimas
atq̃ȝ cõtinuas ſũma itegritate adminiſtraſſe perhi
beris:uerũtñ tãtã liberalibus ſtudijs dediſti ope-
rã:ut nõ niſi temẽ:plura q̄ſ in ocio q̃ȝ tu iter tã mul
tas occupationes ſcripſiſſe memoreť. Ut enim mi
nora ſileã:trigintaſeptẽ romane totidẽq̃ȝ nãlis hi-
ſtorie libꝛos ad Ueſpaſianũ p̄ncipẽ:uberrima flo-
rẽtiſſimaq̃ȝ ſermonis elegãtia deſcripſiſti. Sed q̃t
p̄claros uetuſtatis auctores:tot poſteritatiſ pudo
res ac delicta cõmemoro:que q̃ſi nõ ↄtẽta ꝓp̄e ce-
leritatis ifamia:alieni fructus igenij ac maiorũ fa-
ſtidijs vigilijſq̃ȝ elaboratos codices:itolerabili ne
gligẽtia ꝑire paſſa eſt. Cũq̃ȝ nihil ex ꝓpꝛio uẽturis B
daret:auitã hereditatẽ abſtulit. Pꝛimũ nẽpe Pli-
nij opus:in quo:ut eſt apud Tranq̄llũ:oīa bella tra
ctauerat que cũ Romanis vnq̃ȝ geſta ſunt:ex ocu-
lis nr̃is euanuit:nec uſq̃ȝ ſupeſt:tot ego q̄dẽ taliuȝ
ſatis ardẽs explorare audierim. Hoc aũt ⁊ q̄cq̄d i
hãc ſniam queſtus ſum:nõ ad minuẽdũ poſt naſci
turi populi ſtudiũ retuli:q̄n dolorẽ meũ potius ef-
fundẽs ⁊ etati curioſiſſime in q̄bus nõ opoꝛtet re-
rũ tã honeſtarũ ꝓꝛſus icurioſe ſoporẽ ac toꝛporem
expꝛobꝛãs: Eq̄dẽ apud maiores nr̃os nihil queri-
monie ſilꝫis iuenio nimiũq̃ȝ nihil iacture cuius ad
nepotes nr̃os ſi:ut auguroꝛ:res eũt: foꝛte nec ſen-
ſus ullus nec notitia ꝑueniſſet:ita apud alios inte-
gra:apud alios ignorata oīa:apud uẽturos lamen
tãdi mã. Ego itaq̃ȝ cui nec dolẽdi rõ ſed nec igno-
rãtie ſolamẽ adeſt:uelut in cõfinio duoꝝ populorũ
ↄſtitutus ac ſilꝫ añ retroq̃ȝ ꝓſpiciẽs:hãc non acce-
ptam a p̄ribus querelã:ad poſteros deferre uolui.

¶ De ſtudio Marci Catonis. Cap. IX.

n Unc calle medio Romam rurſus q̃ſi ma- A
ieſtatis aut ſacrilegij reus retrahoꝛ: eo q̓
Marcum Catonẽ illum ſenem:qui apd̓ ali
os ſcriptores p̄mum in hac acie locum tenet ſilen-
tio ſuppꝛimẽs abierim:cuius tam uehemẽs ſtudi-
um fuiſſe cõpertum eſt:ut ex quo p̄mum lr̃arũ dul
cedinem guſtauit:nulla vnq̃ȝ alia dulcedine diſtra
hi potuerit: Nõ belloꝝ curis:nõ victoriarum leti-
tia:non gl̃ia triũphoꝝ q̄bus oꝛnatiſſimam etatem
egit. Itaq̃ȝ qd̓ de paucis ſcriptum utrãq̃ȝ rem con
ſumate p̄ſtitit: Si arma ſumpſiſſet:natuȝ in armis
crederes: Si ſe ad ſtudiũ uertiſſet:inter lr̃as edu-
catum. Et qd̓ magis mireris:nõ hoc ſibi ꝓpoſituȝ

fuit ab iſantia quãdo altius ipꝛeſſa difficili⁹ auel lunt:ſed latinas litteras etate modo ꝓuectus:grecas uero ſenio grauis attigit:cum maxime fugere ſolet animus moꝛtalium:tũc acrius inardeſcẽs cupiditate diſcẽdi ſcripſit libꝛos rerum uariarum ac multarum eloquẽtia uetuſta:quoꝝ omnium clariſſimus eſt liber Originum. Fuit aũt: ut Plinius ait: ⁊ triũpho ⁊ cẽſura ſup cetera inſignis: magis tñ ẽt nũc: Nam claritatez litterarum ꝑceptiſqꝫ omnium rerum expetẽdarum datis generi Romano inter ꝑma ꝟo agrum colendi omnium cõfeſſione optimus ⁊ ſine emulo agricola: Uitam quidem
B iniurijs ſtimulatam:pꝛocellis ingetaꝫ durit.Hic ſibi uelut gubernatori egregio:ex tempeſtate maritima nõ minus glorie ꝑtum q̃ laboriſ.Quater cum ⁊ q̃drageſies cãm dixiſſe teſtis eſt Plinius. Et cum nemo ſepius accuſatus:ſemper tamẽ abſolutuſ fuit:Qđ niſi fallor ⁊ ſumme innocẽtie ⁊ impoꝛtuni rigoris idicium videri põt.Deniqꝫ ſexto ⁊ octogeſimo etatis anno: cum a ceteris vite officia deſerũtur:accuſatus ad capitalem cãm:nõ adhibuit aduocatos:ſed ꝓgreſſus in roſtra: cãm ipe ſuaꝫ cõſtãtiſſime defendit:adeo ut nec ligue tarditas:nec cerebꝛi ſeu laterum fragilitas:nec ulla ꝓꝛſus mutatio in tam lõgeuo oratore poſſet itelligi. Unde autẽ in etate quaſſa ac ruẽti tãta rerũ omnium integritas? Nimirũ hoc illi ſtudiũ inge ꝑſtabat: ⁊ ut ipſis Ualerij uerbis utar:oia in ſuo ſtatu equalis ac ꝑpetua iduſtria cõtiebat. Nec ad ſuiipſius tñ quin ad aliorũ quoqꝫ defendẽdã cãm hic ſibi animus eadẽqꝫ affuit facultas.Sub ipſuꝫ eni longiſſime finẽ vite:aduerſus accuſationẽ ſingularis: ⁊ tñ maxime florentis oratoris Galbe ſe oppoſuit:Hiſpaniãqꝫ ꝓuinciã quam iuuenis armat⁹ manu viceratr:inermis ſenex lingua defenſauit.

¶De ſtudio Roſcij hiſtrionis. Cap.X.

A Nges ⁊ pene ridiculus a Marco Catone i ad Roſciũ hiſtrionẽ deſcẽſus:Ipſe tamen ne hinc ubi eũ alij ſcriptores admiſerũt:excludat obſecrat:ne ue de illo iter bibliothece penetralia loqui pudeat:pꝛo quo nõ puduit Marcũ Ciceronẽ in foro loqui: ⁊ (quod mirari cogit) populũ Romanum obiurgare:quia is agẽte geſtũ Roſcio tumultuoſus:nec ſatiſ attẽto ſilẽtio fuiſſe videbat. Deniqꝫ pꝛo quo habitã orationẽ ſcriptis mandare nõ piguit:Pꝛofecto eniꝫ ad quãlibet artiũ applicetur animus intẽtione uehemẽti:ad ꝑſentẽ materiam ſpectare põt:Nã qd refert? Artes uarie:ſtudiũ vnũ eſt. Roſcius itaqꝫ ludicre artis famoſiſſimus magiſter:tãto illã ſtudio exercuit:ut nullum populo niſi domi pꝛius examinatũ actũ expꝛimeret.Qua diligẽtia eo ꝓfect⁹ eſt:ut apud ipſuꝫ Ciceronẽ ſcriptũ eſt:miradã eorũ impudẽtiã qui agerent in ſcena geſtũ inſpectãte Roſcio.Et ſequit hu
B ius dicti ratio:Quis eniꝫ ſeſe cõmouere põt:cui⁹ ille vitia nõ videat? Hinc ſibi cõtigit: ⁊ ut nomẽ ingẽs ⁊ largas opes quereret:nec vulgo ſolũ:ſꝫ clariſſimis viris ac ꝑncipib⁹ ciuitatis acceptus foret: ꝑcipueqꝫ Ciceroni:cui tã familiariter not⁹ fuit:ut eũ Cicero accuſatum publico iudicio defenderet. Cõſtat ꝑterea:ut in Saturnalib⁹ ſcriptũ eſt:cõtendere Ciceronẽ ſolitũ cũ Roſcio:utrũ ille ſepe eandẽ ſententiã uarijs geſtib⁹ efficeret:an ipſe eloquẽtie copiã diuerſo ſermone ꝓnũciaret.Que res ad hãc fiduciã Roſciũ attraxit:ut libꝛuꝫ cõſcriberet: quo eloquẽtiã cuꝫ hiſtrionia cõpararet:hinc ſcilicet motus quod altera uocis ſono:altera coꝛporis motu:latẽtes affect⁹ animi:diuerſa qdẽ via:ſed pari repſentare videat induſtria.Hic eſt Roſci⁹ ille qui iter ceteros magni nominis:Lucij Sylle chariſſimus: ⁊ ab eodem dictatore anulo aureo donatur.Tãta deniqꝫ (ut Macrobius ait) fuit gratia ⁊ gloria:ut mercedem diurnaꝫ de publico mille denarioſ ſine gregalibus ſolum acciperet.

¶De ſtudio Eſopi hiſtrionis. Cap.XI.

Ine artifices factis ⁊ ꝓfeſſiõe ſimillimoſ e ſtilo ſeparẽ: Eſopus ⁊ etate ⁊ arte ⁊ opibus ⁊ gloria ⁊ amicitia Ciceronis:poſtremo rebus oibus Roſcio pene par fuit:niſi q̄ arte ſcenica libꝛuꝫ quẽ me legiſſe meminerĩ nõ ſcripſit ſtudio certe nõ inferioꝛ.Ambos deniqꝫ ad audiendum videndũqꝫ Hoꝛtẽſiũ ⁊ eloquio claruꝫ ⁊ multo maxime motu coꝛporis cõſpicuum:imitãdi ſtudio ſimul curiam frequentaſſe notum eſt.Sed iaꝫ ſatis multa de noſtris:Hinc mihi pꝛocul ab his littoribus nauigandum: ⁊ in ampliſſimum ſtudiorũ pelagus pꝛora flectenda eſt.

¶De ſtudio Archimedis. Cap.XII.

Ue nam ꝟo ab Italie finib⁹ digreſſo pꝛioꝛ A
q tellus occurrit Trinacria:que ipſa oliꝫ (ut aiunt) Italie pars erat:nũc Italie iſula eſt. Libet ergo oratiõis mee cymbaꝫ in poꝛtu Syracuſio parumper alligare:duꝫ ſalutato Archimede pꝛoficiſcoꝛ in Greciã.Hic Syracuſis oꝛtus:illic vixit:illic obijt:que res licet pure terminis artatum indicet:animus tamẽ eius nullis circumcluſus finibus ſed maria ⁊ terras ⁊ celum omne ꝑcurrenſ meditatiõe liberrima:quo penetrare acies humana non poterat:oculis mentis intendit:eoqꝫ claritati euaſit:ut aut ſummum aut ſummis parẽ locuꝫ teneat:vnicus:ut Liuius ait:ſpectatoꝛ celi ſyderũqꝫ.In altiſſimis quidẽ queſtionibus quas celeſtiũ indago diſſeminauit in terris:magna pars diſſidẽtium hoc utitur patrono.Studium enim ſummuꝫ fuit nature opus:quatenus homini licet repꝛeſentare:Pꝛimus omnium ſpheram acri artificio meditatus eſt:in qua celi ſpeciem ſoliſqꝫ lune atqꝫ errantium reliquarum diuerſitates ⁊ motus:nõ tãtum animis ſed oculis etiam noſtris expꝛeſſit: fugaciſſimum curſum temporis ingenio dimenſus. Effecit ideꝫ:ut Cicerõis vbis utar:q̄ ille qui in Ti
meo edificauit mũdũ Platonis deus:ut tarditate B
⁊ celeritate diſſimillimos mot⁹ vna regeret cõuerſio:qđ in hoc mũdo fieri ſine deo nõ põt:ne in ſphera qdẽ eoſdẽ mot⁹ Archimedes ſine diuino igenio potuiſſet imitari:Stupẽdũ ⁊ icredibile ꝓꝛſus iuẽtũ:niſi mũduſ ad h̄ oiſ uteret. Nec celeſtiũ ſꝫ ⁊ terrenorũ mir⁹ artifex geometrie pitiſſim⁹:repꝛoꝛ machinarũ qb⁹ obſidionẽ patrie aduerſus Romanũ exercituꝫ ⁊ Marcellũ ducẽ vnus ſeniculus haud dubie tardiorẽ fecit.Cuius igenij ueneratio hoſtiſ etiã meruit fauorẽ:ſꝫ eũ imodica mẽtis intẽtio inefficacẽ reddidit.Capta ſiqdẽ ad extremuꝫ urbe: cũ eaꝫ diripiẽdã dux ꝑmitteret iuſto militũ furori: vnũ de tot milib⁹ excepit Archimedem.Ille nihil C
aut extremis caſib⁹ mot⁹: aut publici ſentiens tumult⁹:figuris geometricis q̃s in puluere deſignauerat tot⁹ ipendebat.Introgreſſus iterea vnus ex militib⁹ Romanis:iter rapine ſitim ⁊ ipatorij pꝛecepti memoriã heſitabũdus elato mucrone ſupꝛa

uerticē:rogitātis ut nomē ſuū ederet:iubebat. At
is(oculos atqꝫ aures īgēs animi cura cōcluſerat)
feroci ter ꝑcūctāti certū aliqd oſtēdere nō ualens:
oppoſita tm̄ manu ne puluerē ſibi ſuuꝫ cōfunderet
obſecrabat:Miles contēptorē ratꝰ interfecit.Cu-
ius mortē miseratꝰ dux Romanus:imunitatē fru-
ſtra ſibi deſtinataꝫ in affines eius trāſtulit:ſibi ꝟo
qḋ vnū ſupererat honorē tribuit ſepulture.Quaꝫ
qdē multo poſt tp̄e deiectā:⁊ ſuis etiā ciuibꝰ inco-
gnitā: Marcus Tullius iter denſiſſimos uepres
ſe reperiſſe:ut ignorātibꝰ idicaſſe cōmemorat:ut in
Tuſculano ſuo ſcribēs:Quātꝰ homūcio:cuius ſe-
mirutū buſtū ſparſoſqꝫ cineres iueniſſe gloriatur
Romani p̄nceps eloquij? Fortaſſe ꝓlixius q̄ꝫ pro-
poſiti neceſſitas exigebat in illius memoriā dicta
ſint:cuius hiſtoriā nuſq̄ꝫ deinceps in hoc opere oc
curſuram reor.

C De ſtudio Pythagore. Cap̄.XIII.

A N Greciā tranſfretāti:p̄mus Pythagoras
i occurrit philoſophus ⁊ philoſophici nois
inuētor.Hic Sami Demarato patre geni-
tus:locuplete negociatore: longe locupletior ipſe
negociator mox futurus:Deinde ab etatis ſue pri-
mordijs:ſapiētie pariter atqꝫ honeſtatis arduū ac
laborioſiſſimū callē igreſſus:natalis ſoli dereliqt
anguſtias toto orbe peregrinꝰ.Siqdē ut in hiſto-
ria poeticis ꝟbis utar:Uir fuit hic ⁊ ortu Samiꝰ
ſꝫ reliquerat vna ⁊ Samō ⁊ domios odioqꝫ tyrā
nidis exul ſpōte erat.Ecce iā actꝰ p̄mus ſpūs egre
gij ſeruiēti patrie liberū exiliū p̄tuliſſe. Sꝫ qḋ ſe-
quit̄ uerū eſt.Iſqꝫ licet celi regiōe remotꝰ:Mente
deos adijt ⁊ qḋ natura negarat Uiſibꝰ humanis:
oculis ea pectoris hauſit.Sic eſt ꝓfecto:de nullo
fere philoſophorū tot ferunt̄ arcana:q̄ꝫuis in mul
tis uelut viator nouus raris ſignatū ueſtigijs iter
agēs:a recto deuiaſſe: ⁊ ſi dici fas eſt deliraſſe vi-
B deat̄.Nō alienū eſt referre quod de hoc viro i Tu
ſculanis libris ſcribit Cicero:teſtē afferens virum
Pontiū Heraclidē:ut ipſe aſſerit dictum. Narrat
eni uſqꝫ ad illā etatē oēs qui in rerū occultarū iue-
ſtigatiōe uerſabant̄:habitos ⁊ uocates fuiſſe ſapiē
tes:Ipſuꝫ ea tēpeſtate Pythagorā Silutē perue-
niſſe:⁊ cū Leōte eius loci p̄ncipe de nōnullis rebꝰ
doctū atqꝫ elegās habuiſſe colloquiū:Qḋ p̄nceps
admirās:que nā ſibi ars eſſet ꝑcōtatꝰ eſt.Pytha-
goras ꝟo glorioſuꝫ illud uetuſtatis nomē erube-
ſcēs:artis nullius titulū uſurpare: ſe qdē philoſo-
phū eſſe reſpōdit.Inauditū ille rurſus nomē admi
rās:ut vim eiꝰ expōeret orauit.Cui Pythagoras:
ꝑſimilis mihi vita hec mercato cuipiam celeberri-
mo videt̄:Ut eni qdā viribꝰ aut celeritate cōtēdūt:
nihil p̄ter palmā victorie petētes:qdaꝫ diſtrahen-
dis cōparādiſqꝫ mercibꝰ lucrū ſpectāt:alij neutrū
oino cogitātes:ſolo viſēdi noſcēdiqꝫ ſtudio trahū
tur:quod genus hominū pre ceteris liberale ⁊ in
genuū videt̄:ſic in iſtā quā degimus vitā:uelut in
mercatū maximū cōueniſſe omne genus hominū
videmꝰ:quorū alij gloriā:alij lucrum aucupātur.
Quia ꝟo ꝑpauci ſpretis oibꝰ qd agat̄ ſtudioſe cir
cūſpiciūt:cognitionē rerū ⁊ nihil aliud querētes:
hos eni nōdū certe ſapiētes:ſꝫ ſapiētie amatores:
ideſt philoſophos uoco. Et hec qdem de iuētiōe
huius nois:quod itātū poſt enituit:noſtris uerbis
alieno diximus teſtimonio:q̄ꝫ nec idigna memora
tu res ut ꝑſertiꝫ de Pythagora nobis iſtitutꝰ erat:

C nec alter opportunior dicēdi locꝰ videbat̄.Nūc ad
ꝓpoſitū reuertamur.Iſte eſt Pythagoras qui ar-
dēti rapiēde ꝟtutis ſtudio ⁊ in egyptū ꝓfectꝰ:trā
ſacti tp̄is notitiā ⁊ a ſacerdotibꝰ egyptijs in Perſi
dā:inqꝫ ipſaꝫ(ut Iuſtinꝰ ait) Babyloniā:ſyderꝫ cur
ſus omneqꝫ celi rōnē ac mūdi originē a Perſaruꝫ
magis:Cretā deinde Spartāqꝫ rediēs:ab eorū ſa
piētibꝰ mores egregios:Minoiſqꝫ ⁊ Lycurgi iſti-
tuta ꝑdidicit.Fuit ⁊ Pherecydis Syri diſcipulus
illius ātiq qui p̄mus diuꝫ dixiſſe reperit̄:animā im
mortalē:opinioneqꝫ ſanctiſſimaꝫ ab illo ſuſceptam
Pythagoras cōfirmauit.Cuiꝰ rei Cicero teſtis in
Tuſculanis eſt.Deniqꝫ in eaꝫ ꝑtē Italie que tunc
magna Grecia dicebat̄ trāſgreſſus eſt:m̄ltiſqꝫ ſuis
memorabilibꝰ monimētis editis Metapōti dieꝫ
obijt.Uir magnꝰ in p̄mis ⁊ qui nō nois ſolū inuē-
tor:ut Cicero idē ait:ſꝫ rerū etiā amplificator fuit:
p̄uatiqꝫ ⁊ publice p̄ſtātiſſimis iſtitutis ⁊ legibus
Italiā exornauit.Huiꝰ aūt tā uehemētis ſtudij ⁊
tā copioſe doctrine fructū:uenerationē quādā ſin
gularē viuēs morienſqꝫ ꝑcepit.Sed de hoc alibi.

C De doctrina Platonis. Cap̄.XIIII. A

E Platone(qḋ Saluſtiꝰ ait de Cartagie)
d meliꝰ erat tacere q̄ꝫ parū loq:ne tm̄ aut ipſe
vn̄ laudē meret̄ ſilētio tegat̄:aut mihi tor-
por ex admiratiōe ſurrepſerit:cerptiꝫ memorabit̄.
Hic antiqſſimo uerūqꝫ nobiliſſimo genere:multuꝫ
ipſe nobilior Athenis ortꝰ:eruditꝰ a Socrate:pa-
tria ⁊ p̄ceptore clariſſimis:breui tm̄ ſic utrūqꝫ ſuꝑ-
auit:ut nihil aut Socrati illo diſcipulo felicꝰ cōti-
gerit:aut Athenis illo ciue glorioſius. Habuit ⁊
p̄ceptores alios:Dionyſiū in p̄mis ſcripturarū ru
dimētis:Ariſtonē Argiuū in paleſtra:in qua lucta
tor exercitatiſſimꝰ euaſit.Picture quoqꝫ artē nō li
quit itēptatā.Adhuc ⁊ Tragedias ſcripſit:tamqꝫ
illi poetādi fiducia iceſſerat:ut ad eius ꝓfeſſionem
aſpiraret:niſi magiſter Socrates hoc eiꝰ ꝓpoſituꝫ
mitigaſſet: ad altioris glorie deſideriū attollens.
Heraclidis p̄mū ſectator fuerat:deditꝰ tādē So-
crati coequeuis ſuis poſt ſe relictis: ipſaꝫ Socra-
tis doctrinā ⁊ ornauit eloquentia ⁊ rōnibꝰ arma-
uit.Ubi ꝟo Socratē ſibi mors eripuit:ne qd om-
nino tp̄is amitteret:q̄ꝫuis iā eloquio ⁊ ſapiētia ce-
lo par eſſet omni iudicio: tm̄ egyptios ſacerdotes
adijt: ⁊ ad quē mūdus certatiꝫ diſcēdi ſtudio con-
fluebat:ipſuꝫ ab alijs diſcere nō puduit.Inde aūt
Aſtrologie peritiſſimꝰ diſcedēs: ad Theodoſium
Cyrenaicū p̄clarū illiꝰ tp̄is geometricū ꝓfectꝰ eſt:
Quibꝰ oibꝰ uelut vndiqꝫ cōqſitis mercibꝰ iſtructꝰ:
per Pythagore tādē ueſtigia in Italiā uenit. In-
ueniſſe ibi eū:tū multos:tū Archytā Tarentinum
Timeumqꝫ:eos cognouiſſe ⁊ ab eis didiciſſe Py
thagorea oia:auctor eſt Cicero:In p̄miſqꝫ imorta
litatē anime a Pherecyde(ut aiunt)repertā:a Py
thagora ſuſceptā:iexpugnabilibꝰ uallauit argumē
tis.Inter Pythagore ſucceſſores artiori amicitia
cōplexus eſt Timeum ex Locris oriunduꝫ: Sub
cuius nomine preclariſſimum librū ſcripſit.In om
ni ſane Pythagorea doctrina:nō minus caſtitatis
imitator q̄ꝫ ingenij fuit.Preter hec etiā ad Indos
⁊ ad magos penetrare decreuerat: feciſſetqꝫ: niſi
eum uelut in portu bellorum tēpeſtas in patria te-
nuiſſet: Ubi nihilo ſegnius interea Parmenidis
ac Zenonis inuētoribus ſe dedit: ex multoruꝫ ſci-
licet igenijs libās quod mox refuſurus erat in plu

rimos. Scripſit eqdem diuina potius q̃ humana
facũdia libros multos. Et ut de eo que ſcripta ſũt
ad cõtextum referam: primuſ omnium tripartitaꝫ
philoſophiam copulauit: ⁊ ſibiinuicem neceſſarias
partes nec pugnare inter ſe tantũmodo: ſed etiam
mutuis ſe adiuuare auxilijs oſtendunt: Nã q̃uis
de diuerſis officinis hec eſſent ei philoſophie mẽ-
bra ſuſcepta: Naturalis a Pythagoreis: Dialecti
ca rationalis atq; moralis ex ipſo Socratis fonte:
vnum tamen ex omnibus ⁊ quaſi ꝓprij partꝰ cor-
B pus effecit. Et cum p̃nceps harum familiarum im
pollutas ſentẽtias ⁊ inchoatas auditoribꝰ tradi-
diſſet: hic eas tum ratiõe limãdo: tum oratiõis an
guſte honeſtiſſima ſpecie induendo: ꝑfectas atq;
etiam admirabiles fecit. Hactenus alienis uerbis
uſus ſum: tẽpus eſt ex me aliqd loquẽdi. Hinc igi-
tur ualidiſſima philoſophie radix exorit: in pluri-
mos poſtea ſectarum ramos diſſidẽtibus ingenijſ
diuiſa. Itaq; iure optimo: non Greci tm̃: ſed Mar
cus Cicero ⁊ omnes doctiores latinoruꝫ: vno ore
uel Platonem ſibi glorie philoſophorum p̃ncipeꝫ
appellant: uel qui minus: hunc uel illuꝫ glorie ſibi
tribuũt collegam: Alij Plotinum ut Macrobius:
alij Xenophontem ut Aulus Gellius: Ita de colle
ga fortaſſiſ aliqua: de Platõe nulla q̃ſtio eſt. Nec
ſum neſcius ab hac tãta Platonis laude quoſdam
(ut Tulliano eos nomie deſignẽ) plebeios ⁊ minu
tos: uel ſi Senece uocabulo uti malim: cathedra-
rios philoſophos diſcordare: qui non aliter q̃ in
magno exercitu ſeditioſum vulgus ⁊ ignauũ ma-
gnis clamoribus ꝑmiſcent: nouoſq; ſibi duces fa-
ciunt: iuſti imperij deſertores: Quibus igit militi
bus licet obſtrepãt innumeris: paucos uel greco-
rum uel latinorum obijciam: quorum cõgreſſu nec
anceps bellum ſit nec neceſſaria ſentẽtia: cõſtetq;
alios fortaſſis a pluribus Platonem certe a melio
C ribus laudatũ. Sed de hoc multa loqui locus de-
hortatur: ne ſcilicet a rerum narratiõe in cõtẽtiõis
ſtudium tranſiſſe videamur: Preſtat igit ceptũ ſe-
qui: ⁊ ne vulgatum ingeram: lectorem (ſi forte ne
ſcis) admoneo extare libruꝫ elegãtem Lucij Apu
leij Madaurẽſis illuſtris Platonici: qui liber in-
ſcribitur de Platone. Illic qdem ⁊ ipſius ꝓſapiã
⁊ tempus originis ⁊ parentum fratrũq; ac prece-
ptorum nomina ⁊ ſtudia ⁊ peregrinatiões ⁊ pa-
trimonij modũ: deniq; tãti viri opiniões celebres
ac famoſas: de deo: de Ideis: de mũdo: de anima:
de natura: de tempore: de ſtellis erraticis: de ani-
malibus: de prouidentia: de fato: de demonibꝰ: de
fortuna: de partibus anime ⁊ corporeo ſingulari
domicilio: de ſenſibus: de figura corporis huma-
ni ac diſpoſitione membrorum: de diuiſione bono
rum: de virtutibus: de triplici virtute ingenioruꝫ:
de tribus cauſis appetendorum bonorum: de uo-
luptate: de labore: de amicitia inimicitiaq;: de tur-
pi amore: de tribus amoribus: de ſpeciebus culpa
biliuꝫ hominum: de ſtatu ⁊ moribus atq; exitu ſa
pientis: de ciuitatibus: de republica: deq; eius in-
ſtitutiõe legibuſq; optimis: De his inq̃ omnibus
ſuccincta breuitate conſpicuum nec inamenum co
gnitu reperiet tractatum: De initio qdeꝫ mũdi idẽ
ſibi qd̕ noſtris: cuius cõtrariũ ſucceſſori eius Ari-
ſtoteli viſum eſt: mundum nõ cepiſſe: ut teſtat Ci-
cero in primo Tuſculanarum queſtionũ libro. Li-
cet Apuleius in hac eum opinione uariantem di-
cat. Ceterum tametſi ab initio huius operis decre
uiſſem: ne qd aliunde q̃ ex ſecularibꝰ litteris ſum-
ptum interſererem: ſiue ignorantie aliarum mihi
cõſcius: ſiue ideo ne res diſtantiſſimas importuna
permixtione cõfunderem: tamen cum ad hũc tm̃
philoſophie antiſtitem tamq; religioni noſtre con-
ſentaneum uentum foret: temperare mihi non po-
tui quo minus prefixam ſtilo metham parumper
excederem: idq; ab ipſo recognoſcerẽ: qd̕ non mo-
do noſter ſed ſequaces etiam ſui memorie prodi-
derunt. Igitur aduentu ſuo in egyptum quẽ ſupra
retuli: preter aſtrologiam: ꝓphetarũ quoq; ritus
ac doctrinam didiciſſe Platoneꝫ fama eſt. Qd̕ ⁊
ipſe Apuleius vite actuũq; ſingulorum eius dili-
gẽtiſſimus ſcrutator aſſerit: Et glorioſus pater Au
guſtinus in libris quos de chriſtiana doctrina edi
dit: curioſius exeqt. Narrat eni fuiſſe ſuis tpibꝰ he
reticos qui dixerãt ſaluatorẽ noſtrũ nõ ꝓpriã ſed
platonicã habuiſſe doctrinã: ex ratiõe tpiſ blaſphe
miã colorãtes: ꝙ prius Platonis philoſophiã q̃
Chriſti euãgeliũ eſſe cõſtaret. Que calumnia per D.
ſanctiſſime memorie Ambroſiũ Mediolanẽſeꝫ epi
ſcopũ ita cõuicta eſt: ut oſtẽderet Platonẽ potius
que uera ſenſiſſet: nõ qdẽ ex ore ſaluatoris quẽ vi-
dere nõ potuit: ſꝫ ab ipſius p̃conibꝰ lõge ante p̃miſ
ſis accepiſſe. Siqdẽ quo tpe in egyptuꝫ uenit: ſeu
forte ſeu diuinitꝰ: illic inueniſſe Hieremiam: a quo
ꝓpheticũ ſuſcepiſſet arcanũ: qd̕ (ut dixi) ſucceſſor
eius Apuleius q̃uis multo breuius nec expreſſo
Hieremie noie cõſenſit: Idẽ tm̃ Auguſtinꝰ in alijs
poſtmodũ libris in qbꝰ ciuitatẽ dei edificat: ⁊ ad-
uerſariã ſubuertit: in hãc ipſaꝫ hiſtoriã reuerſus:
excuſſa diligẽtius annorũ ſerie cõperit qd̕ de Hie
remia ſcripſerat nõ fuiſſe poſſibile: qꝛ Hieremias
ſcilicet cẽtũ ãnis ante Platonis origineꝫ ꝓphetaſ-
ſet. Addit ⁊ aliã ipoſſibilitatẽ: Negat eni traſlatio E.
nẽ ſeptuaginta iterpretũ ex hebrea in grecã liguaꝫ
potuiſſe ad Platonis notitiã ꝑuenire: que celebra
ta fuit regnãte apud egyptios Ptolemeo: ⁊ ut fie
ret iſiſtẽte: annos circiter ſexaginta poſt Platonis
mortẽ. In hac igit difficultate ꝑplexus Auguſtinꝰ
per cõiecturas egredit: opinaturq; Platonẽ ut in
ſua doctrina tãtã ſeruet cũ catholica ueritate con-
cordiã: ſeu ueterũ forte qbuſdã libris edoctuꝫ: ſeu
potius iuxta illud apoſtolicũ: Quia qd̕ notum eſt
dei: manifeſtũ eſt in illis: deus eni manifeſtauit il-
lis: ⁊ que ſequunt: ſeu (in quod magiſ icliat ⁊ mul
tis idicijs ipellit) ut quodãmodo pro ueritate ꝯſẽ
tiat: qꝛ ſcilicet ille vir acutiſſimi ⁊ ad diſcendũ inſa
tiabilis igenij: ſicut in egyptias: ſic ⁊ in hebreas lit
teras alicuius iterpretis colloquio penetrarit. Un
decũq; ſane hec tã vitatis amica philoſophia ma-
nauerit: quã dei donũ fuiſſe nemo dubitat: q̃ta ſit
iter illius opiniõis ⁊ chriſtianorũ fidẽ paritas: qui
ſcire uolet: legat ipſiꝰ Auguſtini Cõfeſſionũ libruꝫ
ſeptimũ: ubi reperiet in oibꝰ fere que de uerbo dei
dicunt a noſtris: Platonẽ conſentire: p̃terq̃ in ſu-
ſceptiõe humane carniſ: ubi nõ ꝯdixit ille ſꝫ ſiluit.
Hinc eſt qd̕ in eiſdẽ Cõfeſſionũ libris ſcriptuꝫ eſt:
Ceterũ philoſophorũ ſcripta plena fallaciarum ⁊ F
deceptionũ ſm elemẽta huius mũdi quod ait apo
ſtolus: In Platonicis autem modis omnibus pre
dicari deum ⁊ eius uerbum. Sed ego video q̃ cu
pide in idem quod mihi contingere meditabar in-
cubuerim: deinceps igitur in perpetuuꝫ cohibebo

finis quidem vite quia ſtudiorum Platonis fide-
liſſimus teſtis erit:non eſt pꝛetermittendus:ſub ca
pite morientis Stephanionis numeros cõſtat in
uentos:ut non minuſ uere de hoc q̃z de carne Ade
dici poſſit:ꝙ vnus fuerit ⁊ philoſophandi finis ⁊
viuendi:Obijt annis etatis vno ⁊ octoginta exa-
ctis(mira res dictu) ipſo ſuo natali die:Quobrem
ut in epiſtola quadam meminit Anneus Seneca:
Magi qui tunc foꝛte Athenis erant:immolauerũt
defũcto:amplioris fuiſſe ſoꝛtis q̃z humane rati:qꝛ
conſumaſſet perfectiſſimum numerum:quem no-
uem nonies multiplicata componũt.

De ſtudio Ariſtotelis. Cap̄.XV.

A u T apud Ariſtotelem minus temporis exi-
gam:cauſa eſt mora longa:q̃z apud pꝛece-
ptorem traxi.Accedit ꝙ quecunqꝫ ferme
de ipſius laudibus dici poſſunt:iam vulgo ⁊ ſcho
laſticis omnibus nota ſunt.Sed quoniaz illuſtria
nomina recenſentẽ tantũ viri doctrinam ſiluiſſe ne
fas eſt:quid aliud de ipſo dicã q̃z qđ Macrobius
Hic vir tantus nihil mihi videtur ignorare potuiſ
ſe accepimus a grecis:Hodie etiã apud eos Pla-
tonem pꝛopter ingenij ſingularem quandaz altitu-
dinem diuinum : Ariſtotelem ꝟo pꝛopter ſcientie
ubertatem demoniuz dici.Innumerabilia de hoc
extunc magnorum virorum teſtimonia ſed res taz
clara ut teſte non egeat . Itaqꝫ non ſum multus in
conquirendo quid a ſingulis in huius gloriam cõ-
feratur.Marcus Cicero cum ſummo ingenio ſciẽ-
B tieqꝫ copia pꝛeditum dixiſſet de eodem loquens:
Ariſtoteles inquit longe omnibus(Platonez ſem
per excipio) pꝛeſtãs ⁊ ingenio ⁊ diligentia . Ean-
dem ſententiam ferre videtur Auguſtinus ubi in
ipſis libꝛis de Ciuitate dei:poſt memoratum pꝛo-
xime ſupꝛa ſermonẽ habitum de Platone ſic adie
cit:Ariſtoteles Platonis diſcipulus:vir excellen-
tis ingenij ⁊ eloquij:Platoni quidem impar:ſed
multos facile ſuperans.At ſi cõmentatorem eius
Auerroim audire uelimus:iuratus teſtis ubi res
exigat firmabit:naturam in hoc viro feciſſe poten-
tie extremum : comparãtemqꝫ ſibi quẽpiam ride-
bit:Ego utroſqꝫ audiens ſilebo : ⁊ ſi loqui cogar:
dicam illud paſtorium carmen : Non noſtrum in-
ter uos tantas componere lites.

De ſtudio Socratis. Cap̄.XVI.

p Eruertit oꝛdinem temporum maieſtas re-
rum.Pꝛimus omnium Socrates huma-
nam doctrinam ſingulari ſtudio cõplexuſ:
philoſophiam uſqꝫ ad eum diem circa ſtellarum
curſus ⁊ celi dimenſiones uarijs ambagibus he-
ſitantem in terras attraxit: ⁊ in urbibus atqꝫ inti-
mis moꝛtalium pꝛecoꝛdijs pꝛopagauit . Incipiẽs
de animoruz moꝛbis ac motibus remedijſqꝫ ⁊ vir
tutibus tractare:moralis p̃mus artifex(ut ait Ua
lerius)vite magiſter optimus.

De ſtudio demoſthenis. Cap̄.XVII.

ſ Ed ubi demoſthenem relinquo:quo nemo
vnq̃z laborioſi⁹ : nemo per plures obluctã
tis nature difficultates in altum reptauit?
Perplexitatem lingue:exilitatem uocis:fragilita-
tem laterũ: ⁊ impotẽtes arterias adiecerat ei ſoꝛs
naſcẽdi:vna ex aduerſo ſtudij aſſiduitaſ fregit hec
omnia:oris toꝛporem:ſepe qđ expꝛimere neqbat:
iterando diſcuſſit:operoſa exercitatiõe uocis ac la
terum remedium adinuenit:ut in quibus maxime
ſibi diſplicuerat:in eiſdem poſtea aures auditoruz
ſingularius demulceret.Plurimos uerſus vno ſpi
ritu per montem oppoſitum impigreqꝫ gradiens
reddebat.At ne in cõcionibus fori murmur ac diſ
ſonum vulgus hoꝛreſceret:iuxta pꝛocelloſum pela
gus vndis obſtrepentibus plenoqꝫ interduz lapil-
lis ore perorabat:ut inde digreſſo ⁊ talibus impe
dimentis libero nil difficile videret̃.Eleganter ita
qꝫ Ualerius habuiſſe hũc cum rerum natura certa
men dicit:ſed victoriã retuliſſe.Quoꝛſum ꝟo tan
tis laboribus?Si me interrogas:ad ſummum elo
quẽtie faſtigiũ:qđ nõ ſegnius apud ſuos:q̃z apud
nos Marcus Tullius appꝛehẽdit ac poſſidet . Et
iſte quidem tenax pꝛopoſiti:atqꝫ amantiſſimus lit-
terarum:ſequens ꝟo etiam amentiſſimus videt̃.

De ſtudio Democriti. Cap̄.XVIII.

d Emocritus immoderato ſtudiorum impe
tu euectus : exiſtimãſqꝫ in pꝛimis magna
moliẽtibus oneroſam diuitiarũ ſarcinam:
reſeruata ſibi ad neceſſarios uſus modica p̃te pa-
trimonij:reſiduum patrie ſue dono dedit . Qđ ne
quis exiguuz putet:tãtas fuiſſe opes:ut patri eius
laus impẽſa fuerit:Perſarum regem cum illo im-
mẽſo exercitu mille milium armatorũ habuiſſe cõ-
uiuam.Sic iam leuioꝛ expeditioꝛqꝫ pꝛofect⁹ Athe
nas ad ſtudiorum fontem:aſſiduo diſciplinarum
hauſtu diſcẽdi ſitim cõpeſcuit:Minus hoc miruz
facit charioꝛ abiecta ſarcina.Sigdem ratus idem
uarias imagines que per oculos coꝛporeos in ani
mam irrumpũt:cogitatiõis acumen obtundere:ut
huiuſcemodi phãtaſmatibus aditum obſtrueret:
oculos ſibi paſſus eſt erui.Hecqꝫ in hiſtorijs Gꝛe-
corũ cõtineri auctoꝛ eſt Aulus Gellius.Apud Ci
ceronem gdem ita ſcriptum eſt:Democritus lumi
nibus amiſſis:alba ſcilicet ⁊ atra diſcernere nõ po
terat:at ꝟo bona:mala:equa:iniqua:honeſta:tur-
pia:utilia:inutilia:parua:magna poterat ſine ua-
rietate colorum:licebat viuere beate:ſine notione
rerum nõ licebat:Atqꝫ hic vix impediri aciem con
ſpectu oculoruz arbitrabat̃.Et cum alij ſepe quod
ante pedes eſſet nõ viderẽt:ille infirmitatez omnez
peragrabat:ut nulla extremitate conſiſteret.Hec
ille.Mihi ꝟo cui minus eſt animi in inueſtigatio-
ne gdem ueritatis:cuius deſiderio Democrit⁹ ar-
debat:ad excitandum animum nõ leue calcar ha-
bere videtur oculi:quoniam ſi philoſophãdi p̃nci-
pium fuit admirari:vnde oro crebꝛius atqꝫ ꝓfun-
dius q̃z per oculos admiratio in animum deſcen-
dit?Quobrem flagrans huius pꝛopoſitum miroꝛ:
ſed inane conſilium obſtupeſco.

De ſtudio Carneadis. Cap̄.XIX.

c Arneades nõ ſegnius ſed aliquãto mode-
ſtius:Neqꝫ eniz ſenſus ſibi coꝛporeos ab-
ſcidit:ſed eorum uſuz ratiõis iperio ſubie-
cit.Tanta gdem intentiõe ferebat̃ ad id quod mẽ-
te cõceperat:ut quocunqꝫ ſe uoluerit tot⁹ illic eẽt.
Deniqꝫ ad mẽſam ſedens:non cibum potumqꝫ ſu
mere:nõ ſumptũ ad os ferre meminiſſet:niſi Mel-
liſſa quedã que ſibi pꝛo cõiuge ſeruiebat:appꝛehẽ-
ſam leuiter dexterã:ad obſequium neglecti coꝛpo-
ris retuliſſet.In hoc ꝓfecto uerificatuz eſt qđ phi-
loſophiſ placet:docto viro cogitare eẽ viuere.Sic
enim vixit q̃ſi cogitatiõib⁹ aleret̃ . Idẽ diſputatu-
rus cum Chꝛyſippo:hellebori hauſtu ſeſe añ pur-
gabat: ⁊ aduerſus acutiſſimum hominẽ ſuuz acue

bat ingeniū. Inter has curas octogintanouem eta
tis annos nuſq̄ꝫ iterrupto ſtudio trāſegit. Hic eſt il
le Carneades quē graues ⁊ indeciſas Peripateti
coꝝ ⁊ Stoicoꝝ lites: honorarij more arbitri diffi-
nire ſolitum: auctor eſt Cicero.

¶ De ſtudio Chryſippi. Cap̄.XX.

On differā Chryſippuꝫ: q diſputator an il
n laqueator eximius: octoginta vite ſue an-
nos ita ptitus eſt: ut plus dimidio in vniuſ
igētis uoluminis ſtudiū ipēderet: nec reſidui tpis
momētū perire paſſus. Itaq̄ꝫ tā multa ſcripta edi-
dit: ut ad eoꝝ cognitionē cōis hominū vita nō ſuf-
ficiat. Studiū laudo: Subtilitatē hois laudarē: ni
ſi occurreret qđ apud Senecaꝫ inueni: Chryſippi
acumen inquit in ſeipſo frāgitur: qđ de vno dictū
innumerabiles tangit.

¶ De ſtudio Cleantis. Cap̄.XXI.

Ui⁹: ut Ciceroni placet: magr̄: ut vult Ua-
b lerius: diſcipulus Cleātes: ⁊ ſtudioſior ⁊
viuacior fuit: ut ad nonū ⁊ nonageſimū an
nū docēdo diſcēdoq̄ꝫ puenerit: Et diebus qdē agi
tatiōe mētis aduerſus ignorantiā: noctib⁹ ꝟo ad-
uerſus pauptatē corpis labor pugnauerit: duas
res difficillimas vigilātiſſimo ſubterfugerit igēio.

¶ De ſtudio Iſocratis. Cap̄.XXII.

Ar etas Iſocratꝭ: qui aſſiduitate ſtudij pre-
p ſeruatis ad extremū igenij viribus: q̄rto ⁊
nonageſimo etatis āno libꝝ ſcripſit iuueni
lis roboris atq̄ꝫ animi teſtē. Ipſe poſt q̄nquēnio ſu
peruixit. Hic eſt ille grec⁹ orator: de quo in Satur
nalibus: ꝙ primū oia uerba ſoluta ⁊ uaga ſub nu-
meros artauit: Qđ ſi ſic accepimuſ ut carminis in
uentorē eſtimem⁹: rō tēpoꝝ obſtabit. Conſtat eniꝫ
⁊ Tullius in Rhetoricis teſtat̄: hūc ⁊ Ariſtoteleꝫ
fuiſſe coetaneoſ: Et Ariſtotelē ꝟo iā Roma florēte
floruiſſe nō ambigit̄. Rurſus Homeꝝ ⁊ Heſiodū
grecoꝝ poetaꝝ p̄clariſſimos: ante ꝯditam Romaꝫ
fuiſſe: idē Tullius teſtiſ eſt. Inuētor ergo nō carmi
nuꝫ: ſꝫ numeroꝝ fuit eoꝝ q̄bus utunt̄ oratores: qđ
ipſe Marcus Tullius de Oratore diligēter exeq
tur: docēs ⁊ hoc ſerius inuētū: ⁊ ad id emulatiōe
poetaꝝ fuiſſe puentū ꝙ eos letius q̄ꝫ oratores au-
diri: ſola numeroꝝ ſuauitate ppenderāt. Atq̄ꝫ illud
adiūgit: nō fuiſſe Iſocratē huius inuēti principeꝫ:
q̄ppe eū Traſimiatus ⁊ Gorgias p̄ceſſerūt: uterq̄ꝫ
numeroſior. Sꝫ idcirco huius rei titulū ad Iſocra
tē pueniſſe: qđ in eius exercitio moderatius ſe geſ
ſerit: q̄ñ Gorgiā ſenē adoleſcēs ipſe caſtigauerit re
pertū in Theſſalia: ⁊ huiuſmodi numeroſ quos fe
ſtiuitates appellabat intēpeſtiuius abutentem.

¶ De ſtudio Sophoclis. Cap̄.XXIII.

Uintū his adijciā ſtudioſum ſenē Sopho
q clē: qui iuxta cēteſimū etatis annū in extre
mo vite exitu Tragediā ſcripſit Edipodē.
Qua ſola (ut Ualerius ait) oium eiuſdē ſtudij poe
taꝝ p̄ripere gloriā potuerit: ſicut ſepulchro eiuſ in
ſculptū glorioſum ſꝫ ueridicū, epigrāma teſtatur.

¶ De ſtudio Diodori. Cap̄.XXIIII.

Iodoꝝ quēdā ſtoicum refert Cicero domi
ſue cecū multos annos vixiſſe: ſꝫ poſt ceci-
tatē multo q̄ꝫ prius diligētius philoſophie
operā dediſſe: fidibus quoq̄ꝫ uſuꝫ more Pythago
reo: ⁊ lectioni libroꝝ: quo vno mō poterat alieni lu
mis auxilio: dies nocteſq̄ꝫ tribuiſſe: adhuc qđ vix
abſq̄ꝫ ocul' poſſibile videt̄: ⁊ geometrica tractaſſe:
iubētē diſcipulis vñ ⁊ quo quāq̄ꝫ lineā duci uellet

¶ De ſtudio Solonis. Cap̄.XXV.

Ur Solonē quē primū poni par fuerat: in A
c extremū reijcimus? Sꝫ in multis collegis
obſeruatū: ut etate ⁊ gloria p̄ores ultimuꝫ
teneāt locū. Studiū igit̄ Solonis ac doctria: mul
tis ⁊ magnis teſtibus ꝯſtat. Siue enim opis effe-
ctus ꝯſulis: ⁊ ille nimiꝝ toto orbe illuſtres Athe-
nieſiū leges: hūc auctorē recognoſcūt: Siue ipſiuſ
met teſtimoniū expectas: ⁊ ipſe qdē de ſe loquens
ait: Se quotidie diſcentē aliq̄d ſeneſcere: Siue fa-
maꝫ publicā pcōtaris: ⁊ hec tibi iter illos primos
ſapiētie ꝓfeſſores p̄fert haud dubie Solonē: Si-
ue ſūmi philoſophi auctoritatē mauis ⁊ in Plato
nis Timeo Solonē e numero ſeptē ſapiētū prima
riū iuenies: Siue vite finē interrogas: qui de acti
bus humanis icorruptiſſimus teſtis eſt: Ille te do
cebit quātus in eo pectore viguiſſet ſtudioꝝ ardor
quē nec ſeneſcētis corporis ruina: nec gelide mor-
tis vicinitas poſſit extinguere. Non habuit ad ſtu
diū p̄taxatas horas: ſp̄ in exercitio mētis erat. In
hoc vnū viuebat ut diſceret: nec diſcere potuit niſi B
dū vixit: nec viuere uoluit niſi dū diſceret. Utrūq̄ꝫ
igit̄ pari fine ꝯcluſit. Si qdem (qđ multi faciūt au
ctores) in illo ſupremo fugiētis vite ſpiritu: cū iter
aſſidētes ſermo forte grauior eſſet obortus: ille ſol
licitus ſenex moribūdū caput extulit: ⁊ opinātib⁹
amicis: ipſuꝫ (qđ tali ſtatu multis accidit) ⁊ inuſi-
tatū corporis motū aculeo mortis urgeri: atq̄ꝫ iđ
q̄d nā ſenſiſſet interrogātibus: Uolo (inq̄t) hūc ue-
ſtrū ſermonē itelligere ⁊ mori. O dignā uocē: cui⁹
auctori nulla mors noceat. Neq̄ꝫ ſolū prudētia ce-
teriſq̄ꝫ laude dignis (ut eſt apud Platonē) p̄ſtitiſſe
videt̄ Solō: ſꝫ ēt carmib⁹: qui ſi nō pfūctorie: ſꝫ de
dita opa poetica exercitatus fuiſſet: nec ipedimēto
belloꝝ ciuiliū que ꝯceperat omiſiſſet: forte nec mi
nor Homero fuiſſet: nec Heſiodo. Et hec ſtudioſo
doctoq̄ꝫ: uetuſtatis exempla ſint.

¶ De ſtudio Roberti regis Sicilie. Cap̄.XXVI.

Ed q̄d poſteritas dicet? Quib⁹ piaculis in
s ter ꝓnepotū populos ignauia nr̄a purga- A
bit̄? Libidinis auaritieq̄ꝫ ſtudium inceſſit:
ois pene mortaliū labor huc reſpicit. Siq̄s eſt qui
ad ſtudia honeſtaꝝ artiū applicuiſſe videat̄ animū
is tū quo p̄mū ſcholas igredit̄ die: de pecuniaria
mercede iā cogitat. Hos ergo non tā ſtudioſos q̄ꝫ
mercennarios uoco: nihilq̄ꝫ plus eis q̄ꝫ pelagi aut
telluris aratoribus tribuo: niſi ꝙ illi manus ⁊ cor
pora: hi liguas ⁊ igeniū uenales hn̄t: eo fediores
quo pulchriore pte hois ſeruiūt. Sꝫ cur iuiſis ⁊ ni
hil ꝓfuturis imotor querelis? Cur nō potius uete
ribus refertā recētibuſq̄ꝫ inanē ⁊ uacuā memoriā
excutio? Siq̄s uſq̄ꝫ eēt ad redimēdū etatis noſtre
pudorē ſatꝭ efficax: ⁊ puto nec maioꝝ vmbris: nec
ſucceſſoꝝ liguis ne iſultēt: fortioreꝫ clypeū opponi
poſſe: Roberti Sicilie regis nomē. Is eni nō poſt
labores ſtudioꝝ (qđ de multis vidimus) in altio-
reꝫ puenerat ſtatū: ſꝫ in regia natus: imo qdē: ſi di-
ci phas eſt: Rex anteq̄ꝫ naſceret̄: non patre tm̄: ſed
tā paternis q̄ꝫ maternis auis ⁊ proauis ortus regi
bus: educatus in ampliſſima fortuna: tot prorupit
obſtantia rex puer. Et ut ſimul cuncta complectar: B
noſtro ſeculo genitus: proceſſu autem etatis uariā
te fortuna: maximis periculis circumuentus: ali-
quādiu paſſus eſt carcerem: nec minis nec inſulti-

bus:nec blanditijs foꝛtune:nec inertia tēporum a
ſtudijs abſtrahi quiuit vnq̄ ſeu pacis ſeu belli ne-
gociuꝫ tractaret:ſeu curā coꝛporis ageret:per diē
⁊ per noctem ambulās ſedēſqꝫ libꝛos pꝛope ſe uo
luit. Ois eius de rebus altiſſimis ſermo erat: Et
qꝺ de Ceſare Auguſto diximus:hic multo mino-
re ⁊ quaſi nulla ꝓſus ſubſiſtēte materia diligen-
tiſſime ſemꝑ cuſtodiuit:ut ingenia ſeculi ſui cōple
cteret benignitate regia:⁊ inuentiōes nouas reci-
tantibꝰ:nō tm̄ patiētiſſimus auditoꝛ:ſed plauſoꝛ ⁊
humaniſſimus fautoꝛ aſſiſteret. Hec vita eiꝰ uſqꝫ
ſub extremum fuit. Nihil vnq̄ puduit addiſcere
ſenem philoſophum ⁊ regem:nil noctis quoqꝫ cō
municare piguit. Hoc intimuꝫ in ore habuit:diſcē
do docēdoqꝫ ſapientē fieri. Q̄nto deniqꝫ litteraruꝫ
amore flagrauerit:uel vna uox eius indicat:quaꝫ
ego meis auribꝰ audiui. Dū enim die quodaꝫ mul
ta colloquēs ex me queſiſſet:cur tam ſero eum vi-
ſitaſſem:⁊ ego (id qꝺ erat) terre mariſqꝫ pericula:
nec nō ⁊ impedimēta foꝛtune uaria:traxiſſe uotuꝫ
meum dicerem:Jncidit neſcio quō francorum re- C
gis mentio:interrogāte eo: vnq̄ ne in illius aula
fuiſſem? Reſpōdi:nec vnq̄ q̄dem me cogitaſſe de
hac re:Subridēte eo:⁊ rationem flagitāte: quia
illitterato inquā regi inutilis:⁊ inſuꝑ oneroſus eē
nō placuit:dulcius mihi ſatis eſt cum paupertate
mea fedus ratum ſeruare:q̄ tēptare regum limi-
na:in q̄bus nec quenq̄ intelligerē: nec intellige-
rer a quoq̄. Tūc adiecit:audiſſe ſe ꝙ pꝛimogenitꝰ
regis litterarū ſtudiū nō negligeret. Cui ego: Idē
me audiſſe reſpōdi:uerum id patri moleſtuꝫ:⁊ fe
runt eum filij p̄ceptores:pꝛo ſuis hoſtibus duce-
re. Qꝺ an uerum ſit:neqꝫ nūc aſſero:neqꝫ tūc aſſe-
rui:ſed ita famam loqui:atqꝫ id mihi omneꝫ adeū-
di cogitationem uel tenuē p̄cidiſſe narraui. Quo
audito:ille generoſus ſpiritꝰ infremuit:⁊ toto coꝛ
pore cohoꝛruit:⁊ poſt aliquātulum ſilentij fixis in
terram oculis:⁊ ut frons teſtabat̄ nō ſine magna
indignatiōe trāſacta:Singula enim ac ſi pꝛe ocu-
lis haberē teneo:caput extulit ⁊ ait mihi:Sic eſt
vita hominum:ſic ſunt iudicia ⁊ ſtudia ⁊ uolūta-
tes uarie. At ego (inquit) iuro dulciores ⁊ multo
chariores mihi litteras eſſe q̄ regnum. Et ſi alter
utro carendum ſit:equanimius me diademate q̄
litteris cariturū. O uox uere philoſophica:⁊ om-
nium ſtudioſorum hominum ueneratiōe digniſſi-
ma:Quātum mihi placuiſti:quantum ſtudijs cal-
car addidiſti:⁊ q̄ ꝓfunde ⁊ q̄ tenaciter meis pꝛe
coꝛdijs inheſiſti. Et de ſtudio q̄deꝫ regis hactenꝰ. D
Quid loquar de doctrina? Certe qui uel odio uel
obtrectādi cōſuetudine multa virtutibꝰ detrahūt:
ſciētie ſibi titulum nō inuident. Sacrarum ſcriptu
rarum peritiſſimus:philoſophie chariſſimus alū-
nus:oratoꝛ egregius: incredibili phiſice notitia:
poetriam nō niſi ſummatim attigit: cuius ut ſepe
dicētem audiui in ſenectute penituit. Nō inuenio
ſuſcepti ſermonis exitum:niſi aliq̄d de me ipſe glo
rier. Venerā Neapolim clariſſimis fame uocibuſ
exprectꝰ:⁊ illud vnicū ſeculi noſtri miraculū viſu-
rus. Letus fuit aduētu meo:ut qui de me grande
magis q̄ uerū aliq̄d audiuiſſet. Jn longū eaꝫ ſi ſin
gula ꝓſequar:Viſum eſt mihi tandem laureā poe
ticā quā a teneris annis optauerā ſibi potiſſimum
debere: Neqꝫ eni ante clariorē tā inſueti muneris
auctorem videbar habitus: Quā cuꝫ ſibi narraſ-
ſem:regiuſ ille animꝰ ut qui nullā niſi in altiſ ⁊ glo
rioſis actibꝰ uoluptatē caperet:gaudiū ſuū cū uer-
bis humaniſſimis cū ſyderee frontis ſerenitate te
ſtatus eſt. Ceterū ut ipſe exeā:ubi paruitati mee al E
tiſſimū illud ingeniū cōdeſcēdit:cū quedā de arte
poetica ac de ꝓpoſito ⁊ differētijs poetarū:deqꝫ
ipſiꝰ lauree ꝓpꝛietatibꝰ dixiſſem:aures eius aiam
qꝫ tāgētia:multis audiētibꝰ hec mihi tribuere di-
gnatꝰ:ut aſſereret nō paruā tp̄is ſui partē poeticis
ſtudijs impēſuꝝ ſe fuiſſe:ſi que ex me audierat ab
ineūte etate cognouiſſet. Ego autē p̄mū videre in-
cipio cōtigiſſe mihi qꝺ ſemꝑ cogitaui:ut ſenſiꝫ lō-
gius ferar quotiēs pꝛedulcis cōmemoratio incide
rit illiꝰ anime:que ut celū quoqꝫ decoraret ſibi qui
dem etate optima:mihi aūt regniſqꝫ ſuis imature
nimis hinc abijt. Multos foꝛte p̄terea me plaudē
te rerum ſcriptores alij memoratu dignos ſcriptis
ſuis inſerēt:Ego quidē etſi incomitatū nō debere
regē eſſe ſciam:tm̄ qꝺ dolens indignāſqꝫ pꝛofiteoꝛ
etate ac idoneū ſibi comitē nō inueni. Nūc qm̄ in-
ter virtutū p̄ludia ſatis heſiſſe mihi videoꝛ:deſide
rium lectoris diutiꝰ nō trahā:ſed huic pꝛimo libꝛo
uelut quodā totiꝰ opis ueſtibulo methā ſtatuens:
inter ipſas virtutes ſacrū ⁊ neglectū hoibus habi
tantes domiciliū ingrediar:non equidē ut incola:
ſed ut peregrinus obſtupens paucorū glorie:quoſ
reꝝ geſtaꝝ meritis limen illud trāſiuiſſe video.

¶ Frācīſci petrarche Poete oratoriſqꝫ Clariſſimi: Rerum Memorādarum: Liber ſecundus Jncipit.

¶ Tractatus pꝛimus eſt de Memoria pꝛima parte pꝛime virtutis ſcilicet pꝛudētie que in pꝛeteritorum cognitione ſita eſt.

¶ De diffinitione Pꝛudentie ſm̄ Tullium:⁊ eius diuiſione. Cap.I.

Ngredienti mihi q̄dē reuerēter ue
lut religioſi cuiuſpiā tēpli fores:pꝛi
i mogenita ſoroꝝ occurrit in limine.
Ea eſt pꝛudētia:que nihil eſt aliud
(ut a Marco Tullio diffinit̄) niſi re
ruꝫ bonaꝝ ⁊ malaꝝ ſcia:Sine qua
(ut philoſophis placet) ne dicā haberi:ſꝫ ne intelli
gi penitus ulla virtus pōt. Nec poſſet minutiꝰ:ſed
trifariā bꝛeuiſſima partitiōe deducit̄ in p̄teritoruꝫ
memoriā:p̄ſentiū intelligētiā ⁊ ꝓuidētiā futuroꝝ.
Et qm̄ ꝑ ꝑtes cōmodiſſime oīs tractatus abſolui-
tur. A memoria q̄deꝫ ſimulqꝫ cū virtutū pꝛima ab
hoie quodā ingēti pꝛīcipe initiū repetendum eſt.

¶ De memoria Julij Ceſaris. Cap.II.

Juo Julio Ceſari:hoc ipꝛimis ēt ab hoſti
d bus datū ſcio:ut memoria polleret eximia
de qua Marcus Tullius ait: ꝙ nihil ſole-
ret p̄ter iniurias obliuiſci. Et legere ſimul ⁊ ſcribe
re ⁊ audire ⁊ dictare ſolitus tradit̄. Epiſtolas de
rebus maximis q̄ternas dictabat alijs: ipſe manu
ꝓpꝛia quintā ſcribēs:ac ſi calamū eximeres ſepte
nas pariter dictabat. Que q̄dē uelocitas:an uolu
bilitas ꝓmptiſſimi igenij: an ampliſſime firmitas
memorie dici mereret̄:incertus ſuꝫ. Siq̄dē celeri
tas igenij:tenacitas memorie laus eſt. Qꝺlibet ei
nomē ipoſueris:magna res ipꝛimis ⁊ mirifica: tā
facile ſingulis adeſſe: tā fideliter oīum meminiſſe.

¶ De memoria Quinti Fabij Maximi. Cap.III.

Ec ſum neſcius huius quoqꝫ rei ſingularē
n Quinto Fabio Maximo laudeꝫ cōtigiſſe.
Inter multa nimirū que ipſius viri gloriā
extollūt: hoc nō in ultimis poſuerim: ꝙ ingēti qua
dam fuit notitia uetuſtatis ac memoria: de qua eſt
apud Ciceronem: ꝙ oia nō domeſtica ſolum: ſꝫ eti
am externa bella memorie tenebat. Itaqꝫ minime
miroꝛ qꝺ bello punico ſecūdo: cui ꝓcelle iam grā
deuus interfuit: dicta eius cōſiliaqꝫ: tū in populo:
tum inter pꝛimores patrum pꝛo oraculis habebā
tur. Uere eniꝫ mihi videoꝛ dicturuſ: qui multa trā
ſacti temporis meminerunt: niſi obtuſo nimis craſ
ſoqꝫ ſint īgenio: fore quodāmodo futurorū uates.

¶ De memoria lucij Luculli ⁊ Hoꝛteſij. Cap.IIII.

Ed cum duplex memoria ſit: Una rerum:
ſ uerboruꝫ altera: Pꝛimā qualem in Fabio
modo retuli: talem in Lucio Lucullo: am
pliſſimo ⁊ Imperatore ſimul ⁊ philoſopho admi
rabiliter cōperio viguiſſe. Secūdā habuiſſe videt
Hoꝛtēſi⁹. Utriuſqꝫ teſtis eſt Cicero coetane⁹ āboꝝ

¶ De memoria Lucij Scipionis. Cap.V.

X omnibus autem gentib⁹ ac ſeculis: nul
e luꝫ in hac re facile pꝛetulerim Lucio Sci
pioni: ſi modo uerū eſt qꝺ tradūt ipſuꝫ po
pulo etiaꝫ Romano noia reddidiſſe. Mira ⁊ ſpe
cioſa capacitas: ubi taꝫ multa ⁊ tam uaria noia lo
cum inueniſſent. Res qdem pene incredibilis: niſi
eam multi: inter quos Plinius ſecundus: pꝛopꝛio
teſtimonio confirmaſſent.

¶ De memoria Annei Senece. Cap.VI.

T autem Romanos externoſqꝫ cōueniēs
u ⁊ extrema participans iunctura congluti
net: Lucius Anneus Seneca: Coꝛduben
ſis originis: ſed Romane virtutis: hāc diuinā ſibi
memorie ubertatem uſqꝫ ad miraculum cōtigiſſe
teſtat: Nec credibile eſt tātū virū falſo quicq̄ꝫ glo
riari. Ait enim ſe duo milia nominum recitata: eo
dem oꝛdine redidiſſe: ⁊ ducentorum atqꝫ ampliuſ
diſcipulorum totidem uerſiculos: cū ſinguli ſingu
los dixiſſent: oꝛdine retrogrado recitaſſe. Nec īfe
rioꝛ laus illa que ſequitur. Addit enim eā ſibi me
moriam fuiſſe: non ad cōplectendum ea que audie
rat: ſed ad continendum quoqꝫ: Quorum alterum
ex agilitate conſequendi facultatem dimittendi: al
terum ex retinendi diuturne: capiendi ſegnitiē an
nexam habere conſueuit.

¶ De memoria Latronis Poꝛtij. Cap.VII.

Atronis Poꝛtij memoriā: mori uetat Se
l neca: perierat niſi ille ſcriptis eam ſuis cō
mendaſſet. Tantum vnius clari manſuriqꝫ
nominis fidelis ualet amicitia: que amicum moꝛti
eripit ſecūqꝫ perpetuat. Inter multa nimirum que
de Latrone ſuo dulciter familiariterqꝫ commemo
rat: memoriam illi ⁊ natura ualidā: ⁊ artificio mu
nitam tribuit: ⁊ capacem ſimul ⁊ tenacem. Itaqꝫ
nec que ſcripſerat lectitabat: ſatis erat ſcripſiſſe: cū
id ipꝫ celerrime faceret: in trāſcurſu didicerat: nec
que ſemel heſerāt: auelli poterāt. Memoriter que
cunqꝫ dixerat ſeruabat. Qua memorie felicitate
fretus: libꝛoruꝫ auxilio non egebat ſcribere: ſed in
animo gloriabatur. Et que illic ſcripſerat: ſic in ex
pedito habebat: ut nec in uerbi quidem ullius vn
q̄ꝫ recoꝛdatione laberetur: quaſi libꝛum ſub ocu
lis habēs loquebatur. Pꝛoponebatur cuiuſpiam
ducis nomen: tanta inerat hiſtoriarum memoria
geſta illius celeriter ⁊ ex tēpore narrabat: Nō ceu
pꝛidem cognita depꝛomeret: ſed uelut modo ſcri
pta ꝑlegeret. Et hūc qdā Latroni: iuxta Senecaꝫ
ſuū locū: ut debitū: ⁊ utriqꝫ ꝑfecto gratū reddidi.

¶ De memoria cuiuſdam innominati. Cap.VIII.

Bidem alterius memorie miraculum retu
i lit: Nomen eius taceuſ: ſcilicet qui poema
recens ab ipſo qui illud ediderat audituꝫ:
tam celeriter arripuit: ut mox ſuum eſſe contende
ret. Argumentum ſatis violentuꝫ afferens: ꝙ ipſe
memoriter id redderet: qꝺ recitatoꝛ pꝛimus ⁊ ue
rus auctoꝛ carminis nequiret: Pꝛeceps quideꝫ fa
me cupiditas: ſed inter raras nature dotes: miran
da vis memorie.

¶ De memoria Themiſtoclis. Cap.IX.

B occaſu ad orientem uerſo: Pꝛimus om
a nium grecie gētis Themiſtocles occurrit:
qui inter grauiſſimas occupationes publi
cas pꝛiuataſqꝫ: cunctorum conciuium ſuoruꝫ noia
(⁊ erat Athenis natus) in memoria tenebat. Stu
pidum negociū: niſi Lucij Scipionis mentio pꝛe
ceſſiſſet. Idem indigno exilio coactus: cum ad Xer
xem Perſarum regem ſe conferre decreuiſſet: bꝛe
ui temporis ſpatio Perſicum pꝛius idioma perdi
dicit: ne quid in pꝛimo colloquio peregrinum: au
res regis offenderet. Itaqꝫ minus miroꝛ tātis na
ture pꝛedium muneribus: artificioſam memoriaꝫ
contēpſiſſe. Que cum in grecia reperta: apud nos
hodie vulgata eſt. Quam cuidam eius artificij pe
rito ſibi pꝛomittenti: reſpondit: malle ſe obliuiſcen
di artē diſcere: Uiſa qdem auditaqꝫ oia memorie
adherebāt: ⁊ idcirco nō tam nouis ſarcinis urge
re: q̄ꝫ turba rerum innumerabilium pꝛegrauatum
pectus exonerare cupiebat.

¶ De memoria Cynee. Cap.X.

Yneas quoqꝫ clariſſimam huius excellen
c tie gloriā cōſecut⁹ eſt: qui legat⁹ a Pyrrho
Romaꝫ miſſus: poſtero q̄ꝫ urbem īgreſſus
erat die: homo aduētitius ⁊ alienigena vniuerſuꝫ
ſenatum pꝛopꝛijs nominibus ſalutauit: Sunt qui
equeſtrem oꝛdinem: ſunt qui urbanam plebem ſe
natui circūfuſaꝫ adijciāt: operoſus ſalutatoꝛ ac di
ligens: etſi ob aliud non ueniſſet.

¶ De memoria Cyri Perſarum regis. Cap.XI.

Yrus Perſarum rex: etſi maximis exerci
c tibus pꝛeeſſet: omnium tm̄ militū noia me
minerat. Mithꝛidates ꝟo duarum ⁊ vi
ginti (ut notiores qui de illuſtrib⁹ hiſtorici loquū
tur: ut Aulus Gellius: quinqꝫ ⁊ viginti: ut autem
Plinius: quinquaginta) gentium que ſub imperio
eius erant diuerſas linguas nouerat: ⁊ ut iura cui
libet patrio ſermone redderet: ⁊ in concionib⁹ ſin
gularum nationum interpꝛetē nō requireret. Que
res ⁊ illū militibus: ⁊ hunc populis ſuis acceptiſ
ſimum fecit.

¶ De memoria Carneadis. Cap.XII.

Xtremū mihi nūc: ſꝫ nullū ꝑcedētiū īferiuſ
e memorie mōſtrū differēdū eſt. Carneadeſ
qdē (ut aiūt) in grecia que qſ e bibliothecis
uolumia educeret: in morē legētis memoriter red
debat. Huic ꝟo dici pōt: ſuperuacuos codices fuiſ
ſe. Hic pꝛofecto non ſcribebat in animo tm̄ ſꝫ ſcul
pebat. Tempus eſt ⁊ pꝛeſentia memorandi.

¶ De memoria cuiuſdā amici ſui inoiati. Cap.XIII.

A Micus qdaȝ meus:ab adoleſcētia ad hāc
a etatem tam multis ⁊ domus ⁊ patrie la-
boribus periculiſq; iactatus eſt:ut ocioſuȝ
ferme nullum tempus inuenerit:quo nihil huic de
qua loquimur facultati poteſt eſſe funeſtius: Ua-
ga eniȝ mens multa cōplectitur:pauca ſtringit. Ce
terum huic iter uarias ⁊ inumerabiles ac diſcer-
pentes animum curas:inexhauſtam quādam me
moriam militarem inſitam aīaduerti: que crebro
in horrorē cōpulit cogitātem. Q̄to uberior fuiſſet
ſi eaȝ ſibi(quod ſtudioſi hoies ſolent)circūuallare
⁊ fulcire quotidiana lectōe licuiſſet:Uidiſſe ſemel
B uel audiuiſſe ſatis eſt:nunq̄; obliuiſcitur. Nec res
modo meminit:ſed uerba:tēpus ⁊ locuȝ:ubi quid
p̄mum acceperit. Sepe totos dies aut longas no-
ctes colloquēdo trāſegimus:audiēdi nanq; cupi-
dior nemo eſt. poſt annos x̄o ſuborta earundē re-
rum mentiōe:ſi qd forte plus minus ue aut aliter
dixiſſem:ſubmiſſa uoce cōfeſtim admonebat:hoc
me aut illud uerbum mutare. Admirātiq; ⁊ vnde
noſceret percūctāti:nō ſolum tēpus quo id ex me
audiuiſſe: ſed ſub cuius Jlicis vmbraculo:ad cu-
ius vndā fluminis:in cuius maris littore:cui⁹ mō
tis in uertice(longinquas eniȝ ſecū oras circūiui)
me ſingula recognoſcente memorabat: Jterum ⁊
iterum expertus fateor ad loquēdum illo preſente
q uel cautior certe uel tardior factus ſum. Et hec
quidem memoria ſub armis:at ſequens ſub ami-
ctu religionis inter libros habitat.

Memoria mili-
tis

De memoria Clementis pape. Cap̄.XIIII.

A Lemens ſextus:egregius nunc Romulei
c gregis paſtor:taȝ potētis ⁊ inuicte memo
rie traditur:ut quicqd uel ſemel legerit:ob
liuiſci etiam ſi cupiat nō poſſit. Hoc ſibi ⁊ ſtudio-
rum nutrix alma Pariſeos: ⁊ orbis vniuerſus tri
buit. Ego enim etſi ſepe ante pedes eius fuerim:
tamen de hac re nihil preter famam habeo:cui fa-
cilius accedo:recolens id ſibi nō nouiter tributuȝ:
ſed ante diu q̄; hoc fortune culmen aſcenderet. Jn
qō euecti:circūſtrepētibus adulantiuȝ turbis:ue-
re laudis iudicium amiſerūt. Jllud additur mira-
culo:hanc tātam ſibi memoriam:magno quondā
capitis ictu(cuius adhuc teſtis etas extat) igenſ
ſupremo uertice cicatrix)pueniſſe. Memorabilis
caſus ſi modo uerus:Hoc enim habet inter multa
clarorū admiratio viam fabulis aperire ſolet. Sȝ
ſi ita eſt:cōpenſentur hoc tam felici vulnere illorū
caſus duriores:de qbus eſt apud Plinium:Quo
rum alter ictu lapidis litterarum omniū:alter pre-
cipiti caſu matris ⁊ affinium ⁊ ꝓpinquorum:ter-
tius autem morbo ſeruorum ſuoruȝ:quartus etiā
B proprij nominis oblitus eſt. Hec ſunt exēpla me-
morie:de qua ꝓfundius loqui difficile: ⁊ alterius
tēporis opus. Sicut enim nulla copioſior aut di-
tior eſt animi ſupellex:ſic nulla fragilior:nulla fu-
gacior. Hinc eſt q p̄ma omniū ſeneſcit:Cuius rei
nō ſolum Seneca:ſed experiētia eſt teſtis:Et pluſ
culum indigens reparatione:opis indiget: ⁊ caſi
bus ac morbis pluribus expoſita eſt: quin ⁊ ipſo
ualitudinis viuente flore:uel curis acrib⁹:uel ſom
no graui:uel perturbatione ridicula. Deniq; leuiſ-
ſimis ⁊ innumerabilibus ex cauſis ita repente nō
nunq̄; animum deſtituit:ut attonitus rerum om-
nium ignarus ⁊ loci ⁊ temporis: ⁊ nō abſentum
modo ſed aſtantium. Poſtremo ſuimet obliuione
ceciſſima confundatur:niſi confeſtim reuolet ipſa
que fugerat. Deinceps ad ſecundam prime virtu-
tis partem tranſeamus.

Clemens sextus

Memoria ex ca-
pitis ictu pro-
uenit Cle-
mentis

Memoria prime
omnium senescit

Tractatus ſecundus eſt de intelligentia ſecunda parte prime virtutis ſcilicet prudentie:que ſita eſt in preſentiuȝ cognitiōe.

De ſubſtinctione ipſius intelligētie: ⁊ ordine quo auctor intendat agere. Cap̄.I.

Ntelligentia in rerum p̄ſentium co- A
gnitione ſita eſt. Hāc viſum eſt nobis
i ſubdiſtinguere. Eſt quoddaȝ genus
hominum ꝑcipiendis litteris potiſſi-
mum:quos uſitato noie igenioſos ap
pellamus:q̄;uis in actibus humanis
hebetiore ſint iterdū mētiſ acie:Alij ex diuerſo ad
res gerēdas acutiſſimi:ꝑceptioni litterarū inhabi
les habentur:quos quiſq; uel ſagaces uel cautos
uel ſolertes dixerit:puto nec a uero nec a cōmuni
hominum ſermone deuiauerit:Quib⁹ magna ꝑs
cōuenit eorum:que greco uocabulo ſtratagemata
appellāt:ubi ſcilicet in republica pro qualitate ne-
gocij:p̄ſentis ſubito capitur cōſilium. Eſt auteȝ cū
in longinquum tēpus conſilij effectus extenditur:
ubi locum ſibi uendicat prouidētia:que tertia pru
dentie pars eſt:per quam nō tam p̄ſentia:q̄; ex pre
ſentium ſiue preteritorum collatiōe futura noſcū-
tur. Jn his enim:niſi fallor:omnis prudētia uerſa-
tur. Has igitur partes exequar hoc ordine:ut agā B
primo de ingenio:cui eloquētiam adiungā:que eſt
magna pars ei⁹:ubi facetias quoq; ⁊ illuſtres uer
borum iocos dictos ex tempore in vnum colligā:
qō ille maxime dulcis eloquētie fruct⁹ videat au-
reſq; fatigatas mulcēs: ⁊ meſtū aīum exhilarās:
⁊ qui ſi locum ⁊ tempus obſeruauerit:cōciliat au
dientiuȝ fauorem:opinione quadam agilis ⁊ iucū
de prudentie. Hinc de ſolertia que opationes aut
uerba hominum cōcernit expediam. Et licet non C
ignorē ſapientiam quiddam maius ac ſublimius
importare:q̄; qō uel prudētie uel cuiuſq̄; virtutis
cōtineatur anguſtijs:quia tamē rerum floridiora
carpenti:pretereunda huiuſ mentio nō fuerat:nec
alibi opportunius poterā:hoc loco ſapiētie exēpla
que clariora videbuntur interſerā. Poſt hec proui
dentiā ipſaȝ in proprijs finibus locabo:hoc eſt nō
ut ex rebus bellicis:ſed ex ipſa hominuȝ vita ⁊ ex
cōmuni rerum agibilium aceruo ꝓferantur exem-
pla:ubi ꝑmixtim ⁊ de cōiecturis agā:mox de ora
culis:de ſomnijſ:de ominib⁹:de portentis:qō hec
quoq; in anteriora ꝓſpiciāt q̄;breuiſſime perſtrin D
gā. Nouiſſime ſtratagematicum tractatum:partiȝ
ſecūdam:partim tertiam prudentie vim in armis
neceſſariaȝ repreſentantē adijciam:que copioſa ⁊
ampla eſt materia ⁊ neceſſario in plures ꝑticulas
ſecanda. Quippe cum de vnaquaq; non tm̄ apud
grecos ſed etiam apud noſtros:integri ſint cūcto-
rum libri: ⁊ quia ſm̄ ꝓmiſſionis ordinem:de inge
nio prius eſt agēdum:p̄fari libet:quecūq; fere ſtu-
dioſorum noia collegi:eadē ⁊ ingenioſorum eſſe
hominuȝ. Sed repetitionē minime neceſſariā effu
giens:quorūdā hic noia cōquirā:quorum nō tam
ſtudium q̄; ingenium nobilitatum eſt. Ad hec non
nudi ⁊ incompti:ſed eloquentia ueſtiti ingenij exē
pla preſens habebit locus.

¶De ingenio ꝛ eloquentia Uirgilij. Cap.II.
Nter ingenia latinorum:ſi mihi iudicij lo
i cus ꝛ libertas nō eripit:neſcio quē Uirgi
lio ꝓtulerim. Jn quo ſi ſic itelligat:ut ani
mus meus fert:puto qſqꝫ operum eius elegātiaȝ
ꝛ in ſingulis uerbis lumē aliqđ ſub nube poetica
ad hec ꝛ ſententiarū grauidam ueritatē:ac diuini
ſtili artificiuȝ diligēter introſpexerit:fatebitur do
ctrina poſſe aliquos excellere:ingenio foꝛtaſſe ne
minē. Nam de eloquentia qd aliud dicam:niſi qđ
Macrobius:qui quatuoꝛ eloquētie generibꝰ col
lectis:de qbus mox agā ego:vnūqđqꝫ genus ſuo
ſeparati:tribuit auctori:vni Uirgilio ſimul oia da
re nō timuit? Ceteruȝ tam illuſtris hec eloquētia:
atqꝫ hec(ut ait Seneca) diuina facultas ingenij:
oratione ſoluta Uirgilium deſtituit. Quid eni po
teſt in carminibus:nullum neſcire arbitroꝛ:qui uel
ſemel Caſtalio de fonte guſtauerit.

A ¶De igenio ꝛ eloquētia Tullij Cicerōis. Cap.III.
Ed qđ ad ſummam ſpectat eloquētiā:con
ſ ſenſus latinorum omnium Marco Tullio
grecorum vo Demoſtheni palmaȝ defert.
Ego autem dilato parumper Demoſthenē donec
gratius inter ſuos collocet:de Cicerone pꝛius di
cam? Quē latini eloquij ꝑncipeȝ ſine dubitatione
philoſophis:oratoribus:hiſtoricis ꝛ poetis con
coꝛditer viſum eſt:qđ ipſum ꝛ catholici tractato
res aſſerūt:ꝛ vulgo iam ita eſſe ꝑſuaſum eſt uerū.
Ne tñ(ut idem ipſe Tullius ait in quodam loco)
utar in re certa teſtibus nō neceſſarijs:ſingulorūȝ
teſtimonijs pꝛetermiſſis:ad ipſius eloquētie vim:
paucorum ſed illuſtrium ꝛ notiſſimorum effectuū
cōmemoratione demōſtrādam ꝓpero. Hec eſt qui
dem:que foꝛtiſſimis ſeptum armis nihilqꝫ nō au
ſurum Catilinam:in armis exterruit:ꝛ de incēdio
urbis ac ciuiuȝ ſanguine cogitātē:truſit in exiliuȝ.
Que menia Romana:que theatra:que tēpla:que
arcē capitolij:que bonorum lares:que totum deni
qꝫ coꝛpus impij:miſerrime ipēdentiqꝫ iam ꝑripuit
B ruine: Quo merito pꝛimus omniuȝ(ut teſtat Pli
nius) parēs patrie appellatus:pꝛimus in toga triū
phum:linguequꝫ laureā meruit:facūdie litterarūqꝫ
latinorum parens:omnium triūphorum lauream
adeptus:maiorem(ut ideȝ ait)qꝫto plus eſt igenij
Romani terminos intātum ꝓmouiſſe qꝫ imperij.
Addidit etiā Ceſarē dictatoreȝ:ipſiuſ quondā Ci
ceronis hoſtē:de eo talia ſcripſiſſe:ex teſtis inimi
citia teſtimonio fidem querens. Hec inquit eſt illa
facūdia:que Uerrem audacē hominem ſceleſtūqꝫ
criminibus ſuis oppꝛeſſit:que ad ultimū Archiaȝ
ꝑceptorem quondam ſuum in ciuitate retinuit: Et
de tenui ſemēte:uberrimaȝ meſſem egēti reddidit
colono. Que cōtētiones agrarias frumentariaſqꝫ
diſcuſſit:que Roſcio ſcenici tumultus reo īpunita
tem queſiuit:que mirabilē ſepe periclitantibus de
ſalute capitis ueniā impetrauit. Hec eadem Deio
thero Galacie regi: Ligario capitaliter accuſato:
ſub hoſte potētiſſimo iudicium agēte:vitam ſerua
uit gratiamqꝫ reſtituit. Heu qꝫ pauca de qꝫ multis
enumero: Breuiter loquar:coꝛda hominuȝ in ma
nibus habuit: Regnum inter audientes exercuit:
qcquid uſqꝫ eloquij per latinorum fluit alueos:ex
C hoc fonte ꝓceſſit. Ut tñ Uirgilius pꝛoſaica:ſic iſte
(ut eſt apud eundem Senecam) in carminibꝰ de
fecit. Duoqꝫ Romane eloquentie parētes:hāc glo
riam ita partiti ſunt:ut uterqꝫ ſuis finibꝰ cōtentus
aliena nō inuaderet. Hic lingua glorioſus:hic ca
lamo:ſi tamē quiuis a poeticis abſtineret. Sed o
pietas:eloquiū illud tam multis ſalutiferū:aucto
ri ſuo peſtilēs ac funeſtū fuit. Nempe cū aduerſuſ
effrenatā libidinem Marci Antonij Triūuiri plu
rima liberius dixiſſet ſcriptiſqꝫ mādaſſet:iuſſu eiꝰ
occiſus: truncata qua ſcripſerat manu:capite quo
illa dictauerat amputato: Qđ cum in roſtra repoꝛ
tatū eſſet:ad illud intuendū nō minorē curſum po
puli lachꝛymātis fuiſſe legimus:qꝫ ad audiēdum
eſſe conſueuerat. Hec oratoris moꝛs:at Philippi
ca ipſa nō moritur: Jd enim eſt libꝛi nomē:ſed eter
nuȝ victura:grauiſſimiſqꝫ vulneribus repercutiēs
Antonium:ꝛ famā eius interemit:ꝛ moꝛtē Cice
ronis ulciſcitur. Cum hoc Cicerone Caluus ora D
toꝛ pꝛo eloquētie ꝑncipatu longeuū:ſed:ut Sene
ca teſtat: nequiſſimuȝ habuit certamē. Locus ad
monet:ut ipſa Macrobij uerba ſubiungā:ne quid
de hoc peregrinarum opinionuȝ lectorem lateat.
Quatuoꝛ enim qdē ſunt eloquētie genera: Copio
ſum ꝛ toꝛrēs:in quo Cicero dñatur. Breue ꝛ cir
cūſectum:in quo Saluſtius regnat. Siccuȝ ꝛ ari
dum:qđ Frontoni aſcribimus. Pingue ꝛ floridū:
in quo Plinius ſecūdus quondā:ꝛ nunc iterū in
ferioꝛ noſter Symmachus luxuriat. Hec oia apđ
vnum Uirgiliū inuenies: Hec ille. Ad qđ firman
dum pꝛobationes ex ipſis Uirgilij uerbis elicuit:
Quas qm̄ longum eſt:in Saturnalibꝰ quiſqꝫ in
quiſitionis laborē nō recuſabit inueniet. Sane qđ
de eloquētia Saluſtij dicit:ita tēperādum eſt: ut
ad hiſtorias referat tm̄:in qbus ſuo quodam coꝛ
rupto acriqꝫ ꝛ plano maſculo ſtilo utit. Jn ceteris
eniȝ qđ de Uirgilio iam ꝛ Cicerone diximus:ſua
ſibi nō reſpondet eloquētia: Ut enim eſt apud eun
dē Senecaȝ:orationes Saluſtij in honoreȝ hiſto
riarum legunt. Et hec qdem hactenꝰ. Quibus ſi
aſſentiri libet:in vnaquaqꝫ arte:quadripartite elo
quentie deſignatos pꝛeſides habemus. Et qđ vix
ceteri in angulis: Uirgilium ſimul omnibꝰ gloriā
tem: Hanc vo diſtinctioneȝ:ꝛ ſi colore non careat:
apud alium non inueni: quin in vnum Ciceronem
publicus fauoꝛ inclinat.

¶De igenio ꝛ eloquētia Julij Ceſaris. Cap.IIII.
Cire aūt uelim:qui ſex ſimul eloquētie ꝑn A
ſ cipes cōſtituerūt:quē Julio Ceſari locum
dabūt? Cuius eloquentia militaris:ut eſt
apud Suetoniū:aut equauit ꝑſtantiſſimorum glo
riam aut exceſſit: Accuſatoꝛ Dolabelle:pluſqꝫ mi
litaris ſummi oratoris officiū ipleuit. Jn qua qdē
accuſatione:extoꝛqueri ſibi cāȝ optimaȝ. L. Cotte
patrocinio queſtus eſt:que uerbo vim facūdie pꝛo
pꝛie exꝑſſit:ut Ualerio videt. Et nimirū uerbū ex
toꝛquere hāc viȝ habet:ut reus ille:nō facili ꝛ ad
utrūlibet ſe habēte:ſed ex artiſſimo qdē indiſſolu
biliqꝫ laqueo:ubi ceſareo eloquio vinctꝰ erat pꝛe
reptus videret. Poſt quaȝ accuſationē:ut Sueto
nius idē ait:haud dubie ꝑncipibus patronis an B
numeratꝰ eſt. Huic Marcꝰ Tullius:ꝛ qđ magis
mirabeꝛis ad Brutū ſcribēs:clāriſſimū eloquētie
teſtimoniū ꝑhibuit:negans ſe videre cui Ceſar ce
dere debeat:adiūgēſqꝫ eū elegātē ſplēdidāqꝫ atqꝫ
magnificā ꝛ generoſaȝ quodāmodo rationē:dicē
di tenere. Et ad Coꝛneliū nepotē de eodē ſcribēs.
Quē inqt orationē huic antepones:eorū:qui nihil

aliud egerūt? Quis ſententijs aut acutioꝛ aut crebꝛioꝛ? Quis ꝟbis aut elegātioꝛ aut grauioꝛ? Pronūciaſſe dicit: ut Suetonius refert: uoce acuta: ardēti motu geſtuq̧ nō ſine uenuſtate. Hui⁹ eſt illud ꝓceptū oībus qui eloquētie ſtudēt memorabile: in ꝓmo libꝛo eius de analogia poſitū: ut ſcilicet infrequēs atq̧ inſolēs uerbū tanq̄ ſcopulū fugiamus. Enumerare poſſem qbus ꝑlijs oratio eius ita militū animos iflāmauit: ut periculi oīs imemores: leti etiā ⁊ exultātes in ferrū ruerūt: quas ingētes exercit⁹ ſeditiōes uoce cōpꝛeſſerit: quot armatorū milia ſolus ⁊ inermis oratiōe terruerit: uſq̧ adeo ut periculi oīs imemores: ad nutū ꝑorātiſ inuenti ſint ⁊ qui colla poꝛrigerēt ⁊ qui ferirēt: qui gemeret nemo: niſi ⁊ narratio lōgioꝛ ⁊ alijs locis oppoꝛtunioꝛ foret.

De ingenio ⁊ eloquentia Titi Liuij. Cap. V.

q Ua ſede ꝑterea Titū Liuiū locabunt: cui⁹ eloquētie fama de ultimis mūdi regiōib⁹: admirātes claros viros Romā uſq̧ ꝑduxit? Qđ ⁊ Plinius ſcribit: ⁊ poſt Hieronymus in ꝓncipio Geneſeos: ne qs ignorare ualeat teſtatus eſt. Quāta fuit oꝑis excellētia: ut per tātuʒ maris ⁊ terrarū ſpatiuʒ: ad urbē oꝛbis dn̄am: ⁊ domitis nationib⁹ imꝑantē: nō urgēte negocio: nō ob ipſi⁹ vidēde deſideriū: in etate ꝓſertim Ceſaris Auguſti: ſed ob vnum dūtaxat eius incolā audiendū: cōcurſus illuſtrium fieret.

De igenio ⁊ eloq̄ntia Octauiā̄i auguſti. Cap. VI.

A

c Eſaris Auguſti igeniū tā ꝓmptū inuenioꝛ ut uerſus ex tꝑe factos cū inter amicos referret: interrogaretq̧ cuius poete ꝟſus extimarēt: nihil aliud reſpōderet: q̄ȝ cuiuſcūq̧ forēt eſſe optimos. Sȝ qđ ad hūc actū ꝑtinet: puto nullū equari poſſe Naſoni poete: qui (ut eſt apud Senecā) hoc ſeculū amatorijs nō artib⁹ tm̄ ſed ſententijs ipleuit: De erūdāti qdeȝ facultate carminum Ouidius ipſe gloriat nec mēdaciter. Sed ad Auguſti eloquētiā reuertoꝛ: Nō laboro inter eloquētie ꝓncipes ipſum collocare niſi q̄tū ad iocos ⁊ facetias: in qbus ꝓmū tenebat locū: Sed ſurriꝑe fame ei⁹ nolo: qđ clari ſibi tribuerūt ſcriptores. Pronūciauit dulci ⁊ ꝓpꝛio quodā oris ſono elegāti ac

B

ſobꝛia uſus eloquentia: ſentētias ineptas fugiens: ꝓcipueq̧ uerboꝝ inuſitatorū (ut uerbo ipſi⁹ utar) fetorē hoꝛruit: Unū in loquēdo ſtudium itelligi: ⁊ q̄ȝ clariſſime cōceptum mētis expꝛimeret. Hinc ⁊ ꝓpoſitiōib⁹ ⁊ ꝯiūctiōib⁹ abūdare: qbus incōptioꝛ ſed plane luminoſioꝛ reſultat oratio: ⁊ intellect⁹ rerum expeditioꝛ. Ignota ſectātes ſpꝛeuit irriſitq̧ ⁊ caſtigauit: In ſuis hūc morē inſaniā uocans ea loqui uel ſcribere que admirationis pluſq̄ȝ intelligētie allatura ſint animis audiētiū. Inheſerat ſiqdēȝ ut arbitroꝛ: paterno pꝛecepto qđ pꝛoxime cum de Julio Ceſare loquerer inſerui.

De igenio ⁊ eloquētia Aſinij Polliōis. Cap. VII.

a Sinius Pollio ꝑtermittēdus nō videtur: quē ut appareret cuiuſq̧ iudiciū: fore mediū iter duos eloquentiſſimos latinorum: Marcū Tulliū ⁊ Titū Liuiū: Seneca conſtituit. Ita nō ſpernēdus auctoꝛ: neminē de pꝛemiſſis ſex pꝛeter Tulliū enumerās: tres vult eloquētie ꝓncipes quos in epiſtola quadā videt oībus ꝓferre: ſecundum faciēs Pollionē: Cuius orationē Ciceronīane diſſimilē: ⁊ ut uerbis eius utar: ſalebꝛoſam ⁊ exilientem dicit: ⁊ ubi minime expectes relictu ram. Huius ⁊ ſi nulla eloquētie monimēta in manus meas adhuc uenerint: q̄ȝ tamē ipſuȝ per ſe nomē celebꝛe ac ꝑuulgatum erat: nō fuit mihi de eloquētia ſcribēti ſilentio obruendū: ꝓſertim ubi inferiores noīaueraȝ. Igit iuxta Ceſarē auguſtū cui⁹ floruit temporib⁹: placuit euȝ collocare: Hoc adiecto: ꝙ nomē eius pꝛeter multos laudatores Mātuanis etiam muſis honeſtatum eſt. Sed aliq̄ntiſper retro redeundum eſt.

De ingenio ⁊ facundia Lucij Craſſi. Cap. VIII.

e Xcellēté ⁊ egregiā Lucij Craſſi facūdiaȝ ſi aliunde neſciremus: hic liceret intelligere: ꝙ in libꝛis de oratore Marcus Cicero moꝛtem eius magnificētiſſime deplorās: oēs illū ſemꝑ eloquētia: paucis ꝟo ante obitum dieb⁹ ſeſe etiā viciſſe cōmemorat: Certatim quoq̧ ſe cuȝ eloquētie ſtudioſis ad eū locuȝ quē nouiſſime pedib⁹ ille calcauerat: poſt ipſius moꝛtem rediſſe: captis dulcedine ac recoꝛdatiōe ſermonis quē ex eo nuꝑ audierāt: ⁊ uelut iteruȝ audituris. Addit etiam id vni Craſſo ſingulariter cōtigiſſe: ut quotiens perorarert: totiēs ſolito altius: ac ſine exēplo locutus videret. Enimuero quia fama huius aliq̄ȝto apđ vulgus ignotioꝛ eſt: nō alienū extimaui duo teſtimonia afferre illius cui de hac re pꝛe cūctis habēda fides eſt: Apud Ciceroneȝ ita ſcriptum video: Craſſo dicente: nemo tam arrogās qui ſimiliter ſe vnq̄ȝ dicturum eſſe cōſideret. Et iterum. Omnib⁹ auditis orationib⁹: ſine ulla dubitatione ſic ſtatuo ⁊ iudico: neminem omnium tot ⁊ tanta q̄ȝta ſint in Craſſo habuiſſe oꝛnamenta dicendi.

De ingenio ⁊ facūdia Marci Antonij. Cap. IX.

i Dem Marco Antonio teſtiſ adeſt. Siqdē cum in quodam loco de hoc deq̧ ſuꝑiore ſimul loquens dixerit: fuiſſe utrūq̧ tuȝ ſtudio ⁊ ingenio ⁊ doctrina ꝓſtātem oibus: tū in ſuo genere ꝑfectum: ut neq̧ in Antonio deeſſet oꝛnat⁹ orōnis: neq̧ in Craſſo redūdaret: alio tamen loco omnium quos ipſe audiſſet eloquētiſſimū ait Antonium: quaſi de induſtria dubiū relinquens: quo tātarum laudum ſtateram potiſſimum inclinaret. Sed fama huius vulgatioꝛ videt: cui multum addidit nouiſſimus dies vite. In illa enim tēpeſtate mariana: ubi nullus tūc poꝛtus erat: iuſſi ſceleris miniſtri Antonium occidere: cum ad cōſpectū hominis ueniſſent: oratione eius attoniti coꝛruſcātes iam mucrones recōdebant: diuina vis eloquij: impijs iuſſionibus addicti: ⁊ ſanguine optimoruȝ ciuium ſtillantes carnifices: nihilq̧ ꝑter ſanguinem ſitientes: infecta cede redijſſent: niſi ſcutarioꝝ qui ſerius uenerat: uerboruȝ nō deguſtata dulcedine: irruens in Antonium: mādatum nefarium adimpleſſet. Huius eſt ille ad perſuadēdū efficax actus oratorius: cuius in oratore meminit ſuo Cicero. A

B

Cum enim Marcum Aquilium qui conſul fuerat ⁊ dux: apud ſenatum ⁊ populum clarus: omni tādem honore ſpoliatum: ⁊ ad extrema foꝛtune pꝛecipitatū ſenē: in capitali cauſa defenderet: ⁊ in medio orationis ardore ⁊ defoꝛmē ſquallētēq̧ reum ſuſtulit: putremq̧ eius diſcindens tunicam: ac generoſi quondā tunc miſerandi pectoris cicatrices iudicibus oſtentans: ſimulq̧ ad Gaium Mariuȝ qui inter aſtantes erat uerſus: ⁊ ut college duduȝ ſui miſereret; multum cum lachꝛymis obteſtans.

¶De ingenio ⁊ facūdia Gaij Gracchi. Cap̄.X.

a Ad admirādum lectori potius q̄ imitādū
ſubijcit̄ exēplū Gaij Gracchi: qui ex familia eloquēti ⁊ ſeditioſa gēitꝰ: in utroqꝫ maiorū ſuorū ueſtigijs inheſit. Sed qm̄ vnus tm̄ fidem locus exigit: is eloquētie operam acriter dedit: adeo tn̄ homo uehemēs ꝑmouebat̄: tātoqꝫ impetu rapiebat̄ in dicēdo: ut uarietatem uocis (que de rebus oratori ſumme neceſſarijs vna eſt) examinare nō poſſet. Qđ in ſe vitiū aīaduertens: ſeruum muſice modulationis expertū in loco cōcionibus ꝓpinquo clam habere ſolitus erat: qui eburneam clam fiſtulam celeriter inflaret: qua cum aut lentius agētem accēderet: aut nimis accenſum receptui canens: ab imoderato cōtētiōis ardore mitigaret. Nō mediocris ſane diligētia iuuenis hominis: in auitum ſuccreſcētis eloquium. Tamē q̄ de Cicerone locus hic ſumit̄: oratoribus in quorū manus iſta uenerint (ſi modo quiſq̄ tāgere dignabitur) qđ apud eūdem auctorē nō longe poſt hoc exēplum ſcriptum eſt pro cōſilio dabo: ut fiſtulatorem domi reliquētes: ſenſum docte conſuetudinis ad loquendum ſecum deferant. Nunc ad uetuſtiſſimum Romane facundie monimentum uenio.

A ¶De facundia Homeri. Cap̄.XI.

b Omerus apud grecos ſoliū poſſidet ingenij. Cuius ſentētie nō ego: ſed Plinius auctor eſt: uberiorem ſibi hanc latioreq̄ gloriam nō limitatis finibus aſſignās. Cōſtat ingenij ipſius ope philoſophie magnas partes multo melius multoqꝫ grauius q̄ ab ipſis philoſophie profeſſoribꝰ abſolui. Certe Macrobius hūc oīs diuinis inuētiōis fontē origineq̄ ꝓnūciat. Et merito: Quis enim corpore ſecus fuiſſe memoret̄: fuit tn̄ animo ꝑſpicaci tanqꝫ luminoſo: ut Tullius in Tuſculano ſuo de illo ſcribēs diceret: Picturam eius: nō poeſī vidimus. Que regio: que ora: qui locus grecie: que ſpecies forme: que pugne: que acies: qđ remigium: qui motus hominūqꝫ ferarum non ita expictus eſt: ut que ille nō viderit nos ut videmus
B effecerit? Quid de eloquentia diſputē: cum in ſepe memoratis Saturnalium libris ingens ⁊ inextricata lis ſit inter noſtrum poetā ac Graium: dū milibus argumētorum modo hic: modo ille ſuperior oſtēditur: modo tā pares: ut lectorē iudicij dubiū relinquant: quam dubietatē expreſſit elegāter Satyricus his uerſibꝰ: Cōditor Iliades cātabit̄: atqꝫ maronis Altiſoni: dubiā facientia carmia palmā.

¶De ingenio ⁊ eloquentia Demoſthenis: ⁊ Eſchinis. Cap̄.XII.

A Et ut vnus locus duos olim impacatos
a iungat aduerſarios: ſupremā eloquij arcē inter oratores Graios (quod nullus ambigit) poſſidet Demoſthenes: primā tenere videtur Eſchines. Horum eſt cōtētio illa famoſiſſima: que vniuerſam fere greciā audiendi quondam deſiderio ſuſpendit. Qđ aūt ſpecioſius ſpectaculum incidiſſe poterat: q̄ in eloquētiſſima natiōe: duos omnium etatum excellētiſſimos oratores ſup rebus altiſſimis: notorio ⁊ capitali odio diſſidētes: de ſalute ⁊ gloria certaturos: in vnum ante cōdictum tempus ⁊ locum cōueniſſe? Potius mirer ſi nō remotiores etiā populos rumor exciuerit. In ea quidem actiōe Demoſthenes rei ꝑtes geſſit. Itaqꝫ vi
B ctus tandē accuſator Eſchines: ⁊ ob eam rem patria ꝓfugus: cum quodam tp̄e Rhodiorum precibus apud quos exulabat: ſuam p̄mo: mox orationem Demoſthenis audiēte populo accuratiſſime ꝑlegiſſet: Illis utriuſqꝫ vim ſtupētibus: ſed pluſculum Demoſthenis: O (inq̄t Eſchines) ſi illū portātem audiſſetis. Ingēs: ut ait Plinius: teſtis inimici: meo q̄dē iudicio: uel ob hoc uerus mirator eloquentie: qui ꝓfeſſionis ſue potius q̄ alieni memor odij: q̄d laudandū erat: etiā in hoſte p̄dicaret: preſertim cum diſſimulare tacereqꝫ poſſet. Cōſtat enī quoſdam in ſcribēdo graues: parum uehementes in loquēdo: quoſdā ex diuerſo qui omne ſcribēdi ſtudium auctoritate frontis motuqꝫ corꝑis elegāti claraqꝫ ⁊ pro qualitate rerum uolubili ꝓnunciatiōe trāſcendāt. Quo nihil in oratiōe potētius norunt qui artis oratorie p̄cepta didicerūt: Illorum gloriā minuit p̄ſentia: horū auget: Illos legi p̄ſtat hos audiri. Horum igit̄ in numero poſuit Demoſthenem ille.

¶De eloquentia Platonis. Cap̄.XIII.

Eloquētia Platonis anteq̄ etiā loqui poſ A
e ſet emicuit: dū infantulū in cunabulis cō ſopitum: innoxio contactu circūlabentes apes mellificauerūt in labellis eius: Clarum melliflui leporis omen nec fefellit. Nō puto de hac re fide dignoirē Tullio teſtē expectari: qui multis locis ita mirat̄ Platonis eloquētiam: ut ſeſe imparē quodāmodo fateat̄. Uerum intra modeſtū philoſophi ſermonis morē ſe cōtinuit Plato: terminos ſuos nihilo felicius exceſſit: qđ de Uirgilio Saluſtioqꝫ ⁊ ipſo etiam Cicerone dictum eſt. Quis inquies huius eſt teſtis? Idē qui ceterorum Seneca in declamatiōibꝰ ſic ait: Eloquētiſſimi viri Platonis oratio que pro Socrate ſcripta eſt: nec patrono nec reo digna eſt: Demoſthenes ꝟo cuius proxime mētionē habuit: orator eximius: philoſophꝰ minor: Ut ſi forte q̄d inter hos duos iterſit nūc rogges: recte mihi videar reſpōſurus: In altero plus facultatis oratorie: In altero plus philoſophice grauitatis. Nec aliud ſenſiſſe mihi videt̄ Cicero: ubi ait: Id q̄dē nemini grecorū video cōtigiſſe: ut idē utroqꝫ in genere laboraret: ſequereturqꝫ ⁊ illđ forēſe dicēdi: ⁊ hoc quietū diſputandi genus. Et mox dictū exēplis muniēs ſubſecutꝰ eſt: Equidē ⁊ B
Platonē exiſtimo ſi genus forēſe dicēdi tractare uoluiſſet: ornate ſplēdideqꝫ ac grauiſſime ⁊ copioſiſſime potuiſſe dicere. Et Demoſthenē ſi illa que a Platone didicerat tenuiſſet ⁊ ꝓnūciare uoluiſſet: ornate ſplendideqꝫ facere potuiſſe. Aīaduertis lector ſentētiā Ciceroniana urbanitate cōditā: ꝓnūciaturus de duobꝰ ſummis viris quid ſentiret: ita quēlibet ſuis finibus anguſtat: ut in eis ꝓferēdis: neutri igeniū: ſꝫ alteri uolūtatē ſolā cēſeat: alteri diligētiā defuiſſe. Aſperius Seneca ut hiſpanus hō ſꝫ niſi fallor ⁊ uerius: qui eodē loco quo Platōis ⁊ eorū triū quos pauloāte noīaui: necnō ⁊ quorūdā aliorū eloquētiā imꝑfectā oſtēdit: rationē imperfectiōis aſſerēs: Magna inquit ⁊ uaria res eſt eloquētia: nec adhuc ulli ſe ſic idulſit ut tota cōtingeret. Satis felix eſt qui in aliqua ꝑte eius receptꝰ eſt. Sic eſt haud dubie. Itaqꝫ ego conſulto ⁊ ſtatuiſſe naturā arbitror: ne q̄s videlicet ſibi mortaliū arroget: uelut in omnibus excellens: Nam ſic ſepe iuſtiſſime totius humani generis ignorantiā accuſamus: quod de ſingulis hoībus extimandum eſt.

¶ De eloquētia Hegeſie Cyrenaici. Cap̄.XIIII.

m Ulti tradūt auctores:ſ; eorum quos ego
gdē legi:Marcus Tullius antiqo: Hege
ſiā quēdā Cyrenaicū fuiſſe:tā penetrabiliſ
ac ƥpotētis eloquij:ut illo vite huius exponēte ſi-
mul ⁊ deplorāte miſerias:plurimi audiētiū vitā
ſpōte relinquerent. Mirū ꝓrſus ⁊ inauditū ⁊ na-
tura ipſa ualētius orōnis genus:qđ de vite odiū
⁊ deſideriū mortis igereret. Itaq; tanq̄ publici
ſtatus expugnatricē Ptolemeus rex vite ſuorum
cōſulēs:idicto ſilentio coercuit:ac ſcholas clauſit:
calamū nō excuſſit. Librū ergo religt in quo enu-
meratis hominum calamitatibuſ:ita diffinit:nulli
oino mortaliū ut viuat expedire. Ibidē refert: in-
uentū qui lecto Hegeſie libro:nulla uel animi uel
corporis iteruenīēte moleſtia ſola ſtili efficacia ſe
in vndas maris ex muro ƥcipitē daret libēſq; mo-
rerer. Et teſtē affert Callimachū poetā:qui ſic per
empti tumulo titulū iſcripſit:genus ⁊ cauſā mor
tis cōtinētē. Et quidem nimis vulgata ſunt.

¶ De eloquentia Carneadis: Diogenis ⁊ Crito-
lai. Cap̄.XV.

a T triū ſimľ qui ſequunť eloquētia apđ gre
cos: ⁊ noſtros celebrata eſt: q̄uis ⁊ ſecta
⁊ orōnis q̄ttitate diſtantium. Carneades
Academic⁹: Diogenes Stoicus: Critolauſ Peri-
pateticus: ab Athenis legati Romam miſſi ſunt.
Hi ⁊ legationē in ſenatū ⁊ uetuſto more per inter
pretē peregerūt:petēs mulcte remiſſionē quā pro-
pter horopi uaſtationē Senatus populuſq; roma
nus populo Athenīēſi indixerat. Que gdē mulcta
ut eſt in Saturnalibus:fuerat talentum.ccccc. Et
ƥterea celeberrimo urbis loco:maximo populi cō-
curſu oſtētāde eloquētie gratia ſeparatim gſq; diſ
ſeruit: Traditūq; eſt memorie: Carneadis ipetuo-
ſam ⁊ torrentē: Diogenis prudētē ⁊ iucūdā: Cri-
tolai circūſpectam ⁊ ſuauem eloquētiam fuiſſe.

¶ De eloquētia Ariſtotelis. Cap̄.XVI.

A i Am dudū de Ariſtotele dubius ſum:erro-
ri ne publico taciturnus obſequar:furenti
q; cedā vulgo:an uera potius e latebris in
apertū eruam. De huius quidē ingenio nulla lis
mouetr:de eloquētia apud multos ambigitr. Con-
ſtat aūt hūc virū iam doctrine nomine clariſſimū:
aiaduerſa Iſocratis oratoris gloria ƥmotū:ad elo
quētie ſtudiū uertiſſe animū. Qđ cū in multis lo-
cis:tū in Oratore Ciceronis habetr expreſſius hiſ
uerbis: Ariſtoteles cū florere Iſocratē nobilitate
diſcipulorum videret:ꝙ ipſe ſuas diſputatiōes a
cauſis forēſibus ⁊ ciuilib⁹:ad inanē ſermonis ele-
gātiā trāſtuliſſet:imutauit repēte totā formā pro-
prie diſcipline. Et poſt pauca. Itaq; ornauit ⁊ illu
ſtrauit doctrinā illā:oēm rerū cognitionē cū oratio
nis exercitatiōe cōiunxit. Nec ꝟo hoc fuit ſapien-
tiſſimū regē Philippū:qui hūc Alexādro filio do-
ctorē addiderit:hūc ſcilicet a quo ⁊ ſciendi ƥcepta
B ƥcipere ⁊ loquēdi. Hinc eſt ut inter tripartite phi-
loſophie multiplices tractat⁹:rhetoricorū quoq; li
bros ſcriberet: q̄les hinc collige: ꝙ Cicero ipſe in
rhetorice ſue libris:non diſſimulat illum huic arti
plurima adiumēta atq; ornamēta ſubminiſtraſſe.
In eiſdē libris de eodē loquēs: Ueteres ingt ſcri-
ptores artis a ƥncipe illo atq; inuētore Lyſia:vnū
in locū cōduxit Ariſtoteles: ⁊ noiatim cuiuſcūq;
ƥcepta magna cōgſita cura ꝑſpicue cōſcripſit:atq;
denudata diligēter expoſuit. Hinc tm̄ inuentorib⁹
ipſis ſuauitate ⁊ breuitate dicēdi ƥſtitit: ut nemo
illorū ƥcepta ex ipſorū libris cognoſcat: ſ; omnes
qui qđ illi ƥcipiāt:uelint intelligere:ad hunc quaſi
ad multo cōmodiorē explicatorē reuertantr. Hec
Cicero. Ego aūt curioſior ſuā q̄ neceſſe eſt:memor
tamen q: cū ƥſcriptis alijſq; claris ⁊ crebris teſti-
monijs: Ariſtotelē nō minus eloquētia q̄ ſcientia
copioſum:in libris tm̄ eius qui ad nos uenerūt:ſa-
ne certa fides eloquentie ueſtigiū nullū eſt. Unde
grādis mihi ſtupor oboritr:illos mētiri cōſtat:elin
gues ſimul ⁊ ꝓcaces:qui quoniam Ariſtoteli ſuo
quē ſemꝑ in ore habēt:ſimileſ eſſe nullo modo poſ
ſunt:illū ſibi ſimilē nituntr efficere:dicētes eum ut
qui altiſſimis reb⁹ intēderet:ois eloquētie cōtem-
ptorē:q̄ſi in altis nulla uerborū claritas habitare
poſſit: Sic qđ a Cicerone dictū eſt: Cū (inquit) de C
rebus grādib⁹ dicas:ipſe res uerba rapiūt: ita fit
tum grauior:tū etiā ſplēdidior oratio. Sꝫ ibi qui-
dē dū inertie ꝓprie excuſatiōes querūt: duci ſuo
par crimē obijciūt. Quātum ꝟo ex ƥmiſſis appa-
ruit:dicerē huic mōſtro ſubeſſe cāā poſſe: ⁊ ex gre-
ca in latinā ſeruatis ornamētis eloquentie trāſiri
nō poſſit:niſi aliquod Platōis libelli:ex illa in hāc
linguā trāſlati:ſuſpicari tale aliqd nō ſineret. Se-
pe igitr de hac re cogitāti:nil aliud occurrit q̄ Ari-
ſtotelicos libros transferentium uel pigritiā cer-
te:uel inuidiam:uel inſcitiā:deniq; quocūq; uoces
nomine vitium fuiſſe:cuius tam late contagia flu-
xerunt:ut iam ſpes remedij nulla ſit.

¶ De eloquentia Iſocratis. Cap̄.XVII.

e T ſi nihil amplius dixero:licet ex ƥmiſſis
Iſocratis eloquētiā cōtēplari. Q̄tū enim
fuit tātū philoſophū: ⁊ ꝓpoſito tā tenaci-
ter inherētē:ab incepto diuertere: ⁊ ad peregrini
ſtudij amorē deſideriūq; traducere: Preſertiē cū
Ariſtotelis cōſuetudinē exprimēs Calcidius:di-
cat hūc virū ſuo quodā more pleni ꝑfectiq; dog-
matis electū:qđ viſū eſt ceterorū faſtidioſa icu-
ria negligētē:q̄uis enī quē primū fuerat ſtudio
ſe imitatus:idē poſtmodū enixe aduerſatus ſit:tm̄
ꝑfecto nō ſine quadam magna vi:mouendus fuit
Ariſtoteles.

¶ De eloquentia Thucydidis. Cap̄.XVII.

t Hucydides ſcriptor hiſtoriarū populo At
henienſi ƥfuit:tandem ab eiſdē patria pul
ſus:forte ad exilij ſolamē Tragedie operā
dedit. Que cū ad ſuorū aures ueniſſet:publico cō
ſenſu reuocauerūt eum ab exilio. Cuius iperiū ne-
glexerunt:eius (ut ait Plinius) eloquētiā mirati.

¶ De eloquentia Piſiſtrati. Cap̄.XVIII.

h Oc uelut medio ad externe militaris elo-
quētie mētionē uentū eſt:cuius ƥmas par
tes Piſiſtratus obtinet:quē nulla rē alia
ciuibus ſuis opportunū:ſed rara quadā eloquētia
florētē:ob hoc ſolum Athenīēſibus imperitaſſe pa
tiētibus:atq; ultro deferentibus imperiū conſtat:
Gens ſapiētiſſima uſq; adeo vnius hominis elo-
quētiā ſuſpexit:ut ſe ſuaq; oia:ƥcipueq; libertatē
(qua nihil chari⁹ habebāt) ei vni poſtpōerēt. Qđ
ne magis obliuione q̄ iudicio factum extimetr:nō
defuit inſtātiſſimus atq; grauiſſimus orator. Si-
quidē pro libertate:cōtra Piſiſtratū Solon ſtetit:
ſed nec armis ſed uerbis certabatr:tamē Piſiſtrati
eloquētie:ſuccubuit libertas cū Solone ipſo:qui

ſub iugum trahebatᷣ populo plaudēte. Fuit autem Piſiſtratus ⁊ doctrina ⁊ igenio clarus: ut qui primus Homeri libꝛos: confuſos antea (ſicut Cicero teſtatur) ſic diſpoſuiſſe dicitᷣ: ut nūc habemus.

¶ De eloquentia Periclis. Cap. XIX.

b Uius ⁊ tyrānidis ⁊ eloquentie ſucceſſoꝛ Pericles: dicendo tam ſimilis fuit: ut qui hunc audiret: illū audire ſe crederet: ſi mō vnq̄ꝫ audiuiſſet. Hoc tñ iſte ualētioꝛ quod alter eloquētiaꝫ armis inuerat: huic ſola lingua ſuffecit ad imperium. Quod ⁊ diuturnū geſſit ⁊ magnificuꝫ quadraginta annis rēpublicaꝫ tenuit: eodemqꝫ tēpore ⁊ urbanis rebus pꝛefuit ⁊ bellicis. Inermis ipſe: ſed tam armata fultus eloquentia: ut cum aduerſus omnium ſalutē diceret: cum delectatiōe tamen ab omnibuſ audiretur. Aduerſa enim rebus erat ſpecies uerboruꝫ ⁊ populo nocēs: populariter loqui videbatᷣ. Neqꝫ ſolū vulguſ dulcedine captū deludebat: ſed pꝛouectos ⁊ ingenioſos viros: obtrectātes in reliquis: ad cōfeſſionem eloquētie coegit. Siquidē ⁊ ueteres Comici (ut ait Cicero) cū illi maledicerēt (qd̓ tūc Athenis fieri licebat) leporē tamē melle dulcioreꝫ in labꝛis eius habuiſſe dixerūt: tātamqꝫ in eo vi fuiſſe: ut in eoꝝ mētibꝰ qui illū audiſſent: quaſi aculeos quoſdā relinqueret.

¶ De ingenio Antipatris Sidonij. Cap. XX.

a Ntipater Sidonius qdā: tā exercitati ingenij fuiſſe creditur: ut ꝟſus hexametros alioſqꝫ diuerſorū generū ex impꝛouiſo copioſe diceret: Quocūqꝫ animū linguāqꝫ uertiſſet: nihil operoſius illi q̄ꝫ ſermo: Uulgaris alijs ſolet: huic numeri aderāt ⁊ carmina reſonabāt. Feciſſe ferunᷣ idē ex modernis qdā: ſed tā pueriliter tāqꝫ ridicule: ut iudice me: nec nomē nec locū inter illuſtria mereanᷣ. Deinceps parūper frena ſtilo laxentur: ut non tam pꝛeterito defeſſuſ: q̄ꝫ uēturo ſe pꝛeparans labori: in aliquod vicinum gratūqꝫ diuerſorium deflectat oratio.

¶ Tractatus tertius eſt de alia parte eloquentie: que dicacitas ſiue facecitas ſiue ſales poſſunt appellari.

¶ De declaratiōe quarūdā facetiarū: qbus ꝓpꝛium uocabulū apud nos nō eſt: De modo quoqꝫ ꝓcedēdi: ⁊ quem auctoꝛ uelit imitari. Cap. I.

A p Ars eloquētie leuioꝛ in manibus eſt. Ut enim in cogitatiōibus inqꝫ actibꝰ humanis: ſic in uerbis quoqꝫ ſerijs: cōtracta fatigatio iocorū viciſſitudine mitigatur. Qd̓ genus: uel facetiaſ appellare poſſumus uel ſales: qd̓ ſermonibus noſtris ſapidiſſimū cōdimētuꝫ ꝑbeāt: uel ut eſt apud Ciceronē apophthegmata: ſed latētes ⁊ taciti: cui apud grecos: ſcōmatos: apud nos ꝓpꝛiuꝫ uocabulum nō eſt: niſi foꝛte dicamus cū Macrobio: moꝛſum figuratū fraude: uel urbanitate tectū. Cui quoniā lepos admixtus eſt: vngit (ut aiunt) ac pungit: mulcet eniꝫ exterius: introꝛſum vulnerat. Hinc videmus interdū ridētibus qui adſunt: ipſuꝫ ad quē iactati ſcōmatiſ ſenſus penetrauerit: iraſci. Poteſt quidē nuda ſine figuris expꝛobꝛatio tam ꝓpꝛijs tāqꝫ ſonantibus ac bꝛeuibus uerbis ꝓferri: ut ⁊ ſi nihil pꝛeter vulnus agat: ipſi tamē ꝓmpte vibꝛati ſermonis acies: ſicut ei in quē cōtoꝛta fuerit doloreꝫ: ſic ceteris neſcio qd acerbe uoluptatis afferat: nihil pꝛeter uerba curātibꝰ. De ſingulis quāq̄ꝫ diuertar: attingā: Sed de his pꝛimum qbus auſteritas minoꝛ ineſt. Et licet eloquētie (cuius mētio pꝛeceſſit) ars pulcherrima ſit: vnaqꝫ de ſeptē liberalibꝰ: tñ partis aut ars oīno nulla eſt: aut ſi qua eſt: a Cicerone traditᷣ in libꝛo qui inſcribitur Oratoꝛ. Illic enim ut ipſum libꝛi nomē indicat: Oratorē iſtruit ⁊ ad cōcionāduꝫ acuit. Nos aūt hoc loco de vita cōmuni ⁊ quotidianis hominū ſermūculis exempla decerpimus: Illud qdē per oēs ut ita dicā artus eque cōſperſuꝫ eſt: hoc per ſe ſtat limitatū ſuis finibus anguſtis. Sane atqꝫ ut ipſe uocat pacutū ⁊ bꝛeue illa a ueteribꝰ cauillatio: hec dicacitas nominata eſt: ſed uocabula ꝑmiſcemus atqꝫ cōfundimus. Sane de his rebus apud grecos libꝛi ſcripti ſunt: qui ridiculorū artem ſiue rōnē pollicētur. Titulus libꝛorum ſpem diſcēdi faciet: per legeꝫ inuenies: ut eſt apud ipſuꝫ quē ſepe nomino Ciceronē: ridicula ⁊ falſa multa grecoruꝫ: ut nihil in eis niſi ipſa inſulſitas rideatᷣ. Q̄to melius Cato ille Cenſorius: qui nō arteꝫ que nō erat pollicetᷣ: ſed ipſos iocos ac facetias tam Socraticoruꝫ: qui in hac re nomē habēt apud grecos: ſicut apud nr̄os Plautꝰ q̄ꝫ ceterorū ſtudioſe recolligit. Cuius hoc loco ſtudium imitari diſpoſui: non artem daturus: ſed hec legētibus ſi modo quiſq̄ꝫ tā ocioſus vnq̄ꝫ erit: qui hec in manus accipiet: nō paruā indaginis moleſtiam ꝑrepturus. Que eniꝫ queſo ars dicenda eſt rei repētine: inopinate: impꝛouiſe: ⁊ ex tp̄e iaculande? Eſt enim rerum huiuſcemodi ꝑcipua in reſpōdēte laus. Cui nō longe inſultatiōis ſpatium datᷣ ad manum habeat opoꝛtet: que in laceſſentem ſine cūctatiōe retoꝛqueat. Qualia ſunt multa eorū que ſequunᷣ. Quale eſt ne exēplum ꝑſenti dicto deſit illud. P. Sulpitij: qui cū aduerſus. L. Philippuꝫ turbulētū hominē: ⁊ publice dignitatis uſurpatorem: ſenatus cām aioſius defenderet: Interrogatus ab illo: qd latraret? ſubito reſpōdit: Quia furē video. Quid bꝛeuius: qdue liberalius: meditatio longioꝛ obtuliſſet? Solet enim canis latrare cōſpecto fure. Aut q̄le eſt illud: qd̓ noſtri tp̄is adoleſcēs decrepito cuidā reſpōdit. Cum enim ille ludēs inſultaret: ꝙ adhuc eo ꝓmptius in equū aſcēderet: Nimiruꝫ inquit: ſeptuaginta annis anteq̄ꝫ ego naſcerer artē hāc exercuiſti. Innumerabilia ſunt generis huius: in qbus artē ponere cuꝫ ne cogitationi qdē locus ſit artificioris fuerit foꝛtaſſis ingenij. Mei qdē ꝑſentis ꝓpoſiti ut dixi nō eſt: artē ne dicam ſuffodere: ſed tradere: etiaꝫ ubi in ꝓmptu eſt: Feroꝛ enim alio. Et qm̄ pꝛo euidētia dicēdorū: nō alienū fuerit hactenꝰ ꝓfari: ceptū deinceps ꝓſeq̄r.

B

C

¶ De dicacitate ſiue facetitate Auguſti Ceſaris. Cap. II.

A c Eſar Auguſtus (ut eſt in Saturnalibuſ) in huiuſmodi dicacitate non eſt quoq̄ꝫ minoꝛ ⁊ foꝛtaſſe nec Tullio: Affectauit enim iocos: ſaluo tamē maieſtatis pudoris reſpectu: de quibus aliqua delegi: ſimiliter ⁊ de ceteris arbitrio meo: nō ut de iocis libꝝ texere Ciceronis exēplo dici poſſim: Sed ut inter tot ſeria ⁊ grauia: reſpirandi locū fatigatus lectoꝛ inueniat: in his que apud maiores noua: apud nos magna ex parte in quotidiani ſermonis cōſuetudinem abierūt. Igitᷣ Auguſtus ab adoleſcētia iocatus eſt. Uatinꝰ po-

dagre morbū(qui fere omniū mos eſt)diſſimulare
nitebat̄:dicēs ſe iā mille paſſus per diē ambulare:
Dixit hoc ille forſitan poſt hyemale ſolſtitiū. Hinc
irridēdi materiā Ceſar arripuit: Et minus inquit
miri eſt:lōgiuſculi dies icipiūt. Cuidā libellū ſibi
timidius efferēti: ⁊ ob multā p̄ſentie ſue reuerētiā:
nūc porrigēti dexterā:nūc itentidē retrahēti: Pu-
tas ne ait aſſem elephāti dare? Urbanus p̄ncipis
iocuſ: ⁊ tā humane cōditiōis memor:q̄ꝫ qđ maior
p̄ncipū pars uellet obliuiſci. Aliū(nolētis Romē
culator ille fuit)quē obliuioſum ⁊ officio ſuo ipa-
rē:grauiter ferebat:egreſſuro igit̄ ⁊ Auguſtū nuȝ
qd in foro agi uellet ꝑcūctāti: Cōmendatorias ait
B litteras tecū ꝓfer:notū eniȝ ibi nullū habes. Ora-
tor qdā clarus ſȝ gibbo ꝓminēti deformatꝰ Galba
de quo lolij vulgatiſſimꝰ iocus erat: Ingeniū Gal-
be male habitare. Is inq̄ꝫ corā Ceſare cām agens
⁊ uelut eloquio gloriabundus:ſepe iterās:corri-
ge in me ſi quod corrigēdū videris Auguſte: hoc
ab eo tādē reſpōſum habuit: Ego te Galba mone-
re poſſuȝ corrigere aūt nullo modo. Purpurā emi
p̄cepat:nō reſpōdebat aio ſuo color:uēditor vitiuȝ
excuſabat. Et attolle dicebat purpuram Ceſar:ac
ſurſum oculos intēde. Cui Ceſar: Ego ne ut popu
lo Romano bn̄ ueſtitus videar:in ſolatio ambulē
oportet. Solebat ad cenā inuitatiſ nō negare:quo
ſe ciuibꝰ ſuis cōuictu nō ſuꝑbo q̄ꝫ familiariſſimum
faceret: A pauprima ac tenuiſſima cuiuſdam cena
rediēs:hoſpiti illū ꝟbis ꝓſequēti:hoc vnū ad au-
re iocoſo murmure reſpōdit: Tā familiarē me tibi
nō putabā. Cū extrui forū p̄cepiſſet: ⁊ cōſumatio-
nis auidus:architecti nimiā tarditatē inuiſam ha-
beret:eodēq̄ꝫ tpe ⁊ a Caſſio Seuero accuſati plu
rimuȝ abſoluerent̄:acuelut ab inquieti ⁊ calūnioſi
hois laqueiſ eqtate iudicū expedirent̄: Utinā inqt
Auguſtus forū meū accuſaret Caſſius. Petebat a
Ceſare cōgiariū Patinus cautꝰ:quo melius pſua-
deret: Vulgatū iā apud oēs affirmabat:magnam
pecuniā ſibi ab illo datā: Reſpōdit: Sȝ tu noli cre-
C dere. Alteri cuidā cū ab officio remotꝰ eſſet: ſimi-
lia flagitāti:atq̄ꝫ addēti: Nō ſe cupiditate ad id pe
tēdū induci:ſȝ pudoris proprij reſpectu: ⁊ ut ſine
noxa p̄fecturā equitū ſpōte dimiſiſſe: Inſuꝑ ⁊ libe
ralitate ceſarea dignus putaretur:ſic eluſit: Tu te
accepiſſe palā dicito:ego me dediſſe non negabo.
Quidā Romanus eques diez functꝰ erat:poſt cu
ius mortē es alienū ingēs qđ uſq̄ꝫ ad extremū uel
ex̄ terminū occl'tauerat emerſit: Re cōperta mira
tus Ceſar: Ite ait ⁊ cubicularē mihi culcitrā eius
cōparate. Obſtupētibꝰ mādatum:rationē adiecit:
Sōnos inquit alliciet culcitra:in qua ille tātis de
bitorū molibus oppreſſus ſomnū capere poterat.
Mos antiqs erat in agris ſuis ſepeliri: Vectius
qdā agrū excolēs:illic inuēto ſepulchro patris nō
peꝑcit:ſȝ aratrū ſupinduxit:qua in re ita luſit Au-
guſtus: Hoc eſt(inquit)uere ſepulchrū patris co-
lere. Filia eiuſ Iulia feſtinatos canos egre ferēs:
clā uellere cōſueuerat:ſuꝑuenit ornatricibꝰ operi
inhiātibus improuiſus Ceſar: ⁊ vulſos capillos in
illarū gremio notauit:ſic tn̄ oculos auertit:ut nec
vidiſſe videret̄. Et tūc qdē nihil hac re:poſt tēpus
ſciēs in ſermonē ſenectutis icidit:filiā ſciſcitatꝰ eſt:
utrū ſuo tpe canos:an nullas habere comas mal-
let: Atq̄ꝫ illi ſine heſitatiōe reſpōdēti: ⁊ caniciē cal
D uitio p̄ferēti:ſic inſultauit: Cur igit̄ hec ante tem-
pus te decaluāt? Audita fama Herodis Iudeoꝝ
regis:ꝙ infantes circa bimatum oēs in Syria na
tos:inter quos mādaſſet ⁊ ꝓpriū filiū occidi: Me
lius eſt:inqt: Herodis porcū eſſe q̄ꝫ filiū: Alludēs
mori hebraico:ſic eni carnibꝰ ſuillis:ſicut huma-
nis abſtineret. Tragediā ſcribere adortꝰ erat:cuiꝰ
mentionē iter ſtudia eiꝰ feci. Tragedie nomē erat
Aiax. Eā eni ſiue iā ꝙ diſplicuiſſet:ut Macrobiꝰ
refert:ſiue iceptū ſtilo nō ſuccedēte:ut Suetonio
videt̄:aboleuerat. Et iterrogātibꝰ amicis: qd iam
Aiax ſuus ageret? In ſpōgiā inqt icubuit: Nō in-
cōſulte(niſi fallor) ageremus:bona ꝑs ſcriptorū:
ſi in iudicādo de opuſculis noſtris huius ioci me
moriā haberemꝰ. Sȝ ne forte dicatior Auguſtus
q̄ꝫ principem decet:ceteris ſilentium indixiſſe vi
deatur: Attingam alios.

¶De dicacitate Marci Tullij. Cap. III.

Arcus Tulliꝰ Ciceronē fratrē:ac Lētulū A
m habebat generum: homūtiōes puſille ad
modū ſtature: In utrūq̄ꝫ cauillatꝰ eſt. Ve-
nerat in ꝓuinciā cui frater p̄fuerat: Illic imaginē
eius clypeatā q̄ꝫ ampliſſima forma ⁊ ad pectꝰ de-
pictā(ut mos erat)cernēs: Frater inqt meus ma-
ior eſt dimidius q̄ꝫ totꝰ. Rurſus generū ingēti gla
dio accinctū vidēs: Quis generū meū ad gladiuȝ
alligauit? Quo ioco nūc erga inſignis paruitatis
homines vulgo utimur. Alter illi gener erat Piſo
qui cū in inceſſu cūctatior foret q̄ꝫ cōueniret viro:
filia ex diuerſo cōcitatior q̄ꝫ deceret feminaȝ:vno
ꝟbo luſit in utrūq̄ꝫ: Ait eniȝ filie: Ambula ut vir.
Anceps iocus duos ſimul pupugit. Apud Dama
ſippū cenās:cū ille mediocre vinū mēſe adhibitū:
grādilogs ꝟbis attollēs diceret: Bibite phaler-
nū hoc:q̄draginta annorū eſt: Reſpōdit: Bn̄ fert
etatē. Facete vnde gloriā ille vino petebat:hic ue-
niā dedit. Illuſit ⁊ in Iuliū Ceſarē:ad quē cū poſt B
ciuilis belli victoriā ueniſſet:iterrogatus:cur ho-
mo doctꝰ in electiōe ptiū tā pueriliter aberraſſet?
Hoc vnū qđ reſpōderet habuit: Precinctura me
decepit caute ſimul ⁊ iocoſe: Cū eni meritorū cō-
paratiōi locus amplius nō eſſet:habitꝰ ducū cōtu
lit: ⁊ q̄ſi rerū omniū p̄cellētiā Ceſari tribuēs:ſolo
quo videret̄ iferior ſe deceptū affirmauit. Conſta-
bat eniȝ Ceſarē ꝓpter habitꝰ negligētiā:ab ineun-
te etate male p̄cinctū puerū uocari ſolitū. Illuſit
⁊ Vatinio qui paucis diebꝰ cōſul fuerat: Grande
inqt ꝓdigiū anno Vatinij:ꝙ illo cōſule nec pruina
nec uer:nec eſtas:nec autūnus fuit. Eidē querēti:
ꝙ ad ſe uenire neglexiſſet: Volebā inqt in cōſula-
tu tuo uenire:ſed nox me cōprehēdit. Mihi tm̄ ⁊
ſi vno loco ſic ſcriptū inueni:ueriſimiliuſ videt̄ qđ
alibi legit̄: hic iocus Caninio potiꝰ dictꝰ q̄ꝫ Vati-
nio:ꝙ Vatiniꝰ paucis: Caniniꝰ nō niſi vno tm̄ die C
cōſulatū tenuit. De quo eſt alter Ciceronis iocus:
Vigilātē cōſulē habemꝰ qui in cōſulatu ſuo ſom-
nū nō admiſit. Illud vulgatū:ſolere flamines dia
les eſſe cōſules. Et iterrogatio ludicra qbus cōſul
cōſulibꝰ fuiſſet. Longior ſuȝ ſi Ciceronis iocos ad
vnū colligā. Ceterū ex paucis acerui totiꝰ libamē
obtuliſſe ſufficiet. Hoc qdē iter p̄tereūda nō fuerit
qđ magnis auctoribꝰ cōſtat eū ſepe ſontes in iudi
cio defendētē:deficiēte iuſtitia cōfugiſſe ad iocoſ:
⁊ eo p̄ſidio victoriā queſiſſe. Nec illud ignotū ꝙ
in his creberrimꝰ foret: cōſularē ſcurrā ab hoſtibꝰ
uocitatū: quin ab ipſo de quo ſupra diximꝰ Vati

nio qui hāc eius notā ſcriptis edidit. Sed iam ſa
tis iocatus eſt Cicero: maior quidẽ iocator inter
uenit: cedendum eſt.

¶ De facetitate Veſpaſiani Auguſti. Cap. IIII.

Eſpaſiani principis facetiſſima qdā ſunt:
a u Illud in p̄mis. Mulier amorẽ faſſa ſeqꝫ
amādo periturā niſi opẽ ferret: rigorẽ ma
ieſtatis p̄cibꝰ ac blāditijſ euicit: ⁊ in āplexus tādẽ
Ceſareos admiſſa eſt. Cū certā pecunie ſummā uł
cōcubitꝰ uel amoris p̄ciū p̄nceps amāti daret: di
ſpẽſator ignarus q̄liter eā pecuniā rōnibꝰ iſcribe
ret p̄cunctabat: Reſpōdit: Veſpaſiano adamato.
b Quid in tali p̄ſertim ſene iocoſius? Unus ex do
meſticis: cuidaꝫ externo ſub obtẽtu germanitatis
diſpẽſationẽ impetrare nitebat: agnouit fraudẽ: ⁊
dilata re: illū pro quo petebatur accerſijt: certiorqꝫ
ab eo factꝰ qd pro ſe ſupplicaturo ſpopondiſſet: id
ſibi numerari iuſſit ⁊ uoti cōpotẽ dimiſit. Reuer
ſus itercessor iſtare. Cui Veſpaſianꝰ: Aliū tibi fra
trẽ quere: quẽ tuū putas meus eſt. Dū iter ageret:
mulio auriga deſcẽdit ad calciādas mulas: ſubſti
titqꝫ uehiculū. Rapta interī occaſiōe: litigator an
xius acceſſit ad p̄ncipẽ: que uellet narrandi tẽpus
habuit. Aiaduertit tātū cōmẽtū Ceſar: iterrogato
qꝫ mulione q̄ꝫti calciaſſet: pepigit lucri p̄tẽ. Feſti
ue utrūlibet niſi auaritie ſuſpitio iocis inſita vide
ret. Sed de hoc alias. Plura ſtāt eius talia: qn ⁊
ſupremo vite t̄pe iocat nō deſtitit. Ad primū egri
tudinis inſultū: ſtatim qđ erat mortiferū arbitra
tus: ut puto: inquit: deus fio: Illudens predeceſſo
ribus ſuis in deorum numerum relatis.

¶ De facetitate Tiberij Ceſaris. Cap. V.

Xciderūt a ſeuiſſimis ingenijs facetiſſimi
e ſermūculi: quos uel ob hocipſuꝫ cōmemo
rare libuit: Quis eni imitior Tiberio Ce
ſare: p̄ſertiꝫ poſtq̄ꝫ Capreas attigit cruẽtiſſimo eiꝰ
ocio famoſaꝫ ⁊ infelicẽ iſulā? Illic moras trahẽtẽ:
Ilieſiū adijt legatio cōſolatiōiſ obſequiū p̄ncipi fe
rẽſ ſup mortẽ vnici filij: Cuius mortis dolorẽ ille
memoriāqꝫ oẽm nō tā forti q̄ꝫ inhumano aīo cōfe
ſtim aboleuerat. Itaqꝫ uelut intẽpeſtiuis cōſolato
ribus ſic alluſit: Ego quoqꝫ fortune ueſtre compa
tior: quia magnificum ciuẽ Hectorem p̄didiſtis:
Ultra milleſimum annum iocandi materiam que
ſiuit: animo ferox actiſqꝫ metuendus.

¶ De facetitate Domitiani. Cap. VI.

Uis preterea Domitiano ſeuior? quis ab
q honeſtarū artiū ſtudio remotior? Et tamẽ
agẽte natura: non nihil paterni leporis in
erat. Eiuſ illa referunt de Metio qui in cultu cor
poris multꝰ erat: Vellẽ inq̄t tam formoſus eſſe q̄ꝫ
Metius ſibi videt. Alteriꝰ comaꝫ p̄mixta canicie
flaueſcentem: perfuſam mulſo niuem appellauit.

¶ De dicacitate Lucij Cecilij. Cap. VII.

Ecilius iuriſcōſultꝰ ab hoc ordine nequaq̄ꝫ
c repellẽdus eſt: Lapidatus erat a populo
Vatinius dū gladiatoriū munꝰ ederet: ea
iniuria p̄motꝰ: edilitio edicto caueri p̄curauerat:
ne qs ſibi pomū in arenā mitteret. Per eos dies
cōtigit ut Ceciliū qdā cōſuleret: Eſſet pomum nux
pinea? Si in Vatiniū inquit miſſurus es: pomum
eſt haud dubie. Idẽ mercatori cōſulenti: quo nam
modo nauem cum ſocio diuideret? Reſpondit: Si
nauem diuiſeritis neuter habebit.

¶ De dicacitate Lucij Cecilij. Cap. VIII.

Ucius Cecilius cū Caio Ceſare pila lude
l bat: nec deerāt colluſoreſ alij. Iuſſit Ceſar
ceteris cẽtena ſextertia per ſingulos nume
rari: quinquaginta Cecilio. At ille: vna ne tantum
manu (inquit) ludo.

¶ De facetitate Virgilij. Cap. IX.

Ec illepide Virgilius cū ſibi exprobratuꝫ
n eſſet q̄ ꝟſus Homericos abſtuliſſet: ⁊ in
opis ſui cōgeriẽ redegiſſet: reſpōdiſſe tra
dit: magnaꝝ eſſe viriū auferre clauā de manu Her
culis: nō diſſimulās ſe illis ꝟſibꝰ nō p̄cario ſꝫ pro
ſuis uti. Qđ eſſe permaximum ex Herculea Ho
meri magnitudine: latenter affirmās facete admo
dum ⁊ breuiter: qđ ad ignominiam dicebatur: in
gloriam ſuam uertit.

¶ De dicacitate Valerij. Cap. X.

Aleriꝰ. P. Clodio iſenſo ſibi: Quid ait du
u rius minariſ q̄ꝫ ut eā Dyrrhachiū ⁊ reuer
tar? ſumpta iocādi materia de exilio Cice
ronis: qui eo in exilium perrexerat: agente Clodio
confeſtimqꝫ redierat.

¶ De dicacitate Quinti pretoris. Cap. XI.

Uintus uel Egntius p̄tor de optime atqꝫ
q innocẽtiſſime adminiſtrata p̄uincia reuer
ſus: in morbū iciderat: Is dū gelidas ma
nus ſe habere amico cōquereret aſſidẽti: Certe ait
ille nup̄ calidas de p̄uincia retuliſti: de furtorū ſci
licet ⁊ rapinarū frequẽtia iocū terens. Qui viro
integerrimo ⁊ bene ſibi conſcio riſum mouit: faſti
diūqꝫ diſcuſſit: ſuffuſurus noxio ruborem.

¶ De dicacitate Lucij Mallij. Cap. XII.

Ucius Mallius pictor egregiꝰ deformes
l filios habebat: qbꝰ viſis amicus apud euꝫ
cenans: non ſimiliter ait pingis ⁊ fingis
Malli? Ille autem nimirū fingo enim in tenebriſ:
in luce pingo.

¶ De dicacitate Satellij Quadrati contra Sabi
num. Cap. XIII.

Abinus qdam noie: diues ineptiſſimus a
ſ Seneca refertur: qui etate ſua fuit hebes
q̄ꝫ q̄ꝫ ⁊ obliuioſus: glorie tamẽ auidiſſimꝰ:
quā ex litterarūꝫ notitia p̄curabat. Itaqꝫ magnis
precijs ſeruos cōparauit: quorum alter hūc: alter
illum poetam familiariter memoriter noſſet: hoc
ſcilicet expeditum iter ad eam quā appetebat glo
riam ratus: ſi ſerui ut peculiū ſic ⁊ litteras domi
no quereſt. Hac tali familia inſtructus: cōuiuas ſu
os queſtiūculis exagitabat. Serui ad pedes ade
rant: ⁊ de quacūqꝫ re ſermo eſſet obortus: accom
modatos materie uerſus inſuſurrabāt. Quos ille
gloriabūdus dum p̄nūciare uellet: in medio here
bat. In hūc igit Satellius Quadratꝰ: ut ipſiꝰ hoc
narrātis uerbis utar: ſtultorū diuitū irriſor ⁊ arri
ſor ⁊ deriſor ita iocatꝰ eſt. Cū ille iactaret cẽtenis
milibus ſeruos ſibi ſingulos ꝯſtitiſſe: Minori pre
cio inquit Quadratus totidẽ ſcrinia emiſſes. Idẽ
Sabinū ut luctaretur orabat. Cūqꝫ ille admirans
diceret: Quomodo luctabor homo eger ac fragi
lis ⁊ vix viuere ualens? Noli queſo inquit Qua
dratus hoc dicere: Aſpice quot ſeruos habes ro
buſtiſſimos. Merito has nugas audiebat demẽs
qui ex alienis gloriam ſperaret. Sed ⁊ aliq̄ꝫtiſper
locum iocis muliebribus prebeamus.

¶ De dicacitate Iulie Auguſti filie. Cap. XIIII.

i

Ulia Auguſti filia(que pꝛofecto non ultima inter illuſtres feminas fuiſſet:ſi pꝛudētie curā quam pꝛmā eſſe par fuerat:non in ultimis habuiſſet)iter multas ⁊ uarias nature dotes:humanitatē morū comitatēqꝫ ſermōis habuit cauillatrix in pꝛimis iucūdiſſima. Contra crebꝛos patris mōitus:culta laſciuius:oculos eiꝰ turbaſſe cognouerat: modeſtiore habitu reuerſa mitigare paternam idignatiōem cogitauit ⁊ obtinuit. Itaqꝫ uerba que doloꝛ oppꝛeſſerat:gaudiū expꝛeſſit. Et ſentis ne ait q̃ꝫtomagis hic q̃ꝫ externꝰ habitus deceat Auguſti filiam? Nō obſtupuit illa tāti cēſoris maieſtatē:Sed heri me(ingt)viri:hodie pr̄is oculis oꝛnaui. Eandē in ſpectaculo ludorū circūualla uerāt adoleſcentū impudicorum agmina:cū ex aduerſo Liuia Auguſta uenerādo modeſta comitatu ſtaret. Hec Ceſaree cōiugis ac nate uarietaſ populū erexerat:ſed ipſum pͥncipaliter Auguſtū. Cōmonefecit ergo Juliam bꝛeui ſcripto:circūſpiceret q̃ꝫta morū iparitas:iter duaſ dignitate pares feminaſ foret. Illa caſtigatorē ſuū repulit:his ꝟ bis:Et hi mecū ſeneſcēt. Amico ſobꝛio ⁊ pꝛudēti:ut ſe paterne frugalitatis imitatricē faceret: modeſtoſqꝫ illius mores in animum induceret:reſpondit:Ille ſe Ceſarem obliuiſcitur:ego Ceſaris me filiam recoꝛdoꝛ. Sed iam ſatis multa de noſtris.

C De dicacitate Diogenis philoſophi. Cap̄.XV.

d

Jogenes Cynicus ille famoſiſſimus cōtēptoꝛ omnium que optanꝰ ab alijs:de Antiſthene p̄ceptore ſuo ſic iocari ſolitus traditur:Ille me ex magnis diuitijs ad inopiā deduxit:effecitqꝫ ut latas edes cum anguſto ⁊ uolubili dolio pmutarem:Quātum ultro citroqꝫ laudum ac glorie ſub hac irriſione claudebaꝰ. Item aduerſus dialecticum ſophiſtā lepidiſſime cauillatꝰ eſt. Pꝛopoſuerat ille per cōtumeliam hoc modo:Qđ ego ſum:id tu nō es. Annuit Diogenes. Ille pꝛocedens in ſophiſmate:homo autē inquit ego ſuꝫ. Et id quoqꝫ cōfeſſus eſt. Tunc ex cōceſſis concluſit: Igitur homo tu nō es. Indignatus has ineptias: hoc inquit ultimum falſum eſt pꝛoculdubio: Et ſi uerum fieri vis:a me incipe.

C De dicacitate cuiuſdam iuuenis qui ſimilis erat Auguſto. Cap̄.XVI.

i

Uuenis alienigena Romam uenit:foꝛma coꝛporis taꝫ ſimilis Auguſto:ut omnē populū ſpectaculi admiratiōe ſuſpēderet. Auguſtus re audita:ad ſe iuuenē euocatum cernens: effigiēqꝫ ſuā in illius facie recognoſcēs:in hāc ſentētiam interrogauit:Fuit ne vnq̃ꝫ o adoleſcēs mater tua Rome? Senſit ille quo pergeret:Et minime(inquit)mater:at pater meus ſepe. Facete ⁊ illatam ſuſpitionē repulit: ⁊ nouam peperit. Et hec gdē hiſtoria ſic in Saturnalibus tradita eſt. Ualerius autē Maximus: nō Auguſti ſed innominati pꝛetoris:neqꝫ matris ſed duorum patrū mētioneꝫ facit:p̄terea nō Rome ſed in Sicilia interrogatuꝫ reſpōſum ue cōmemorat. Percūctāte enim magiſtratu Romano quendā eius pꝛouincie ſibi foꝛma coꝛporis ſimillimū: ⁊ mirari ſe dicēte vnde hec tāta ſimilitudo cum pater ſuus nunq̃ꝫ in Sicilia fuiſſet. At ille reſpondit:Pater meus ſepe Romā uenit. Que nam ſane uerioꝛ fidelioꝛqꝫ narratio eſt:fides(ut aiunt)apud auctores maneat.

C De dicacitate Mithꝛidatis regis. Cap̄.XVII.

m

Ithꝛidates Ponti rex Cappadocuꝫ:ſororis ſue filio ſub ſimulatiōe colloquij inſidias tēdēs:gladiū abdiderat:crudelis licet adoleſcēs ⁊ ad interitū deſtinatꝰ: regio tn̄ illoruꝫ more tēporū:ſcrutatorē pꝛemiſit:qui duꝫ Mithꝛidati manū in ſecretiores ptes coꝛporis mittit:Jocatus ille:Caue ait ne aliud telū q̃ꝫ quod queris inuenias. Eoqꝫ modo ſuſpitiōe detracta:iocis texit inſidias. Miruꝫ quod in eo ſtatu iocari poſſet:ſanguine mox nepotis reſpergendus.

C De dicacitate Publij Syri. Cap̄.XVIII.

n

On eſt huic loco ſubtrahendus Publius quidam e Syria:qui a pꝛimis annis huic rei deditus: ⁊ libertatem ob id vnum conſecutus: Rome tandem ⁊ per italiam victis omnibus ſimilium ſtudioſis:pꝛeter fauorem populorū Julij Ceſaris ingentem quoqꝫ gratiaꝫ pꝛomeruit. Is ⁊ mimos ſcriptitauit: ⁊ multa eiuſ extant non magis iocoſa q̃ꝫ grauia:pꝛopter que tum pꝛimum charus ⁊ libertate dignus haberi cepit:duo referuntur:domini ſui patronus ſeruum ſuum hydropicum in arena reſupinum ad ſolem cernens:quid illic ageret queſierat:anteq̃ꝫ eger reſponſum expꝛimet:pꝛoceſſit Publius puer ex inopinato: ⁊ aquā inquit calefecit. Idem inter conuiuas diſceptantes:quid eſſet ocium moleſtum:acceptam omnibꝰ ſententiam dedit:podagrici pedes dicēs. Hec atqꝫ huiuſcemodi latentis ingenij indicium ⁊ manumiſſo erudiendi materiam pꝛebuerunt.

C De dicacitate coniugis Açonis Comitis Eſtenſiſ contra virum. Cap̄.XIX.

t

Ot nature foꝛtuneqꝫ muneribus quibus Aço Marchio Eſtenſis etate patrum claruit:ne abſqꝫ moleſtia frueretur:minus ſpectatam habuiſſe creditur uxoris fidem: Ita cum foꝛtiſſimum ex illa ſuſceptum puerum in ulnis habens:ſuſpiraſſet:cauſam queſiuit illa ſuſpirij:Cui maritus:uellem inquit hunc puerum meum eſſe: omni dubietate ſubmota ut tuus eſt: Et hanc certitudinem libens magna foꝛtunarum mearuꝫ parte redimerem:Atqui ait illa:nihil hic impenſe eſt: negocij parum:Arreptoqꝫ filio:hic inquit quod nemo dubitat meus eſt:Annuente viro:Ut nihil igitur dubij ſuperſit:de manibus meis ſuſcipe eum ait:tuus ſit.

C De facetitate uxoris Agapiti de columna contra Bonifacium papam octauum. Cap̄.XX.

b

Onifacius octauus Romanus pontifex: duobus fere luſtris domum de Columna uagam egit:ac toto oꝛbe diſperſam. Fulminabat ille de terris: ⁊ ad exemplum tonantis etherei cuius gerebat vices edictis minacibus intonabat. Capitale fuerat aliquem de generoſis exulibus hoſpitio ſuſcepiſſe. Nunciatum eſt interea Agapiti uxorem que ſanguine illum cōtingebat eſſe pꝛegnantem. Senſit hoſtem ſuum Rome fuiſſe: ⁊ acceſus ira atqꝫ odio:perduci ante

pedes ſuos mulierem iuſſit. Uenit illa uerecunde
ꝛ uentrem ſtudio tegens. At ille: ut erat in ſermo-
ne moꝛdaciſſimus: Demitte inquit pallium mere-
trix: Quis te grauidam fecit? Loqui coacta: Pa-
ter ait ſanctiſſime: tu mihi virum meuʒ abſtuleras
quid facerem? quod ꝛ etas ꝛ foꝛma ſuaſerunt: cō-
ſiliuʒ cepi: Inter innumerabiles peregrinos quos
hic annus in urbe hac cōgregauit: circunſpiciens
vnum viro meo ſimillimum: notaui: placuit oculis
meis ille: ꝛ in exulantis viri memoriam ſuſceptus
eſt per noctem: mane abiens qualem cernis me di-
miſit. Hec autem alludēs ad viri habitum dicebat
qui ſub ueſte peregrini ignotiſſimus ad uxoreʒ pe
netrauerat. Riſit Bonifacius: ꝛ muliebꝛi facun-
dia mitigatus eſt.

¶ De facetitate cuiuſdam nobilis inoiati. Cap̄.XXI.

i N collibus apd̄ quos natꝰ ſum: vidit etas
noſtra nobilem quēdam virum: cuius pꝛi
mum ſtudium fuit excipere trāſeūtes ap-
paratu magnifico. Die quodam a ſiluis ꝛ uenatu:
cuius quoqꝫ ꝑſtudioſus erat: icultā ꝛ dumis lacē
ratā tunicā idutus: rediēs plenā hoſpitibꝰ domuʒ
repperit. Quibus honorādis itētus: dum huc il-
luc cūcta ꝓuidēs diſcurrit: in quēdam illoꝝ ſuper
bum ꝛ ſtabula miſcentem famulum icidit: cepitqꝫ
eum blāde coꝛrigere. Impatiēs ire furcifer: exten
ta manu faciem eius ꝑcuſſit: Seceſſit ille tacitus:
Mox cernēs famulus quem pulſauerat: iter diſ-
cūbētes medium trepidare ceperat: Tādeʒ explo
rato qſnam eēt affuſus erroris ueniam popoſcit.
Cui edium dominus: Tibi inqt libēs parco: huic
autem: ꝛ tunicam ſuā digito ſignauit: non parco:
que ut ita tractarer pꝛeſtitit.

¶ De facetitate Santij regis Caſtelle contra pa-
pam. Cap̄.XXII.

q Uodam tēpore dum chꝛiſtianorū ꝓceres
fines ſarracenoꝝ inuadere: ꝛ terrā Chꝛi
ſti ſanguine ꝯſecratam idigno ſeruitio de-
creuiſſent liberare (qd̄ heu ſepe facimus nunq̄ꝫ
ꝑficimꝰ) agitatū eſt in ꝯſilijs: qs nam tātis ceptis
dux aptiſſimus foret: Uiſuſqꝫ eſt ꝛ optimus Sā
tius Hiſpani regis frater: quem ꝛ expictia armo-
rum cōmēdabat ꝛ genus ꝛ pꝛobitas: nec ſuſpectuʒ
luxus faciebat (frequēs ꝑ̄ncipatus malum) nullis
enim ingnatus opibꝰ aut delitijs: ſed hiſpano mo-
re aſper ꝛ agreſtis: ꝛ ſub diuo inter labores edu-
catus erat. Accerſitꝰ igit̃ omnium ꝯſenſu Romaʒ
uenit ꝛ latine lingue neſcius: vnum ex fidis inter-
pꝛetis loco habuit. Publicum qd̄ in tali ſolet cele
bꝛabat̃ ꝯſiſtorium. Illuc iter multa recitatum erat
Romani pōtificis decretum: ubi Egypti regeʒ fe-
cerat. Quo audito ſublatꝰ eſt igēs plauſus omni
um: admirās Santius: ſedētem ad pedes interp̄-
tem quid ſibi uellet ſtrepitus ꝑcūctatus eſt: Ubi
audiuit ſe Egypti regem ꝓnūciatum: Surge ait:
ꝛ diuum papam ꝓnūcia Calliphum de Balda-
cho: Feſtiua ꝛ uere regia libertas: pꝛo inefficacis
regni noīe inanis pōtificatus titulum penſauit.

¶ De facetitate cuiuſdā comitis Fuxi. Cap̄.XXIII.

c Omeſ olim Fuxi in Cathaloniam ꝓfectꝰ:
erat homo liberalis ꝛ qui nil negare didi
ciſſet. Illic ut aiūt turba petētiuʒ obſeſſus
nihil ſibi reliquerat ꝑ̄ter mulam quam pōderoſuſ
ſenex eqtabat. Reditum parāti: nō defuit qui cal-
caria iſuꝑ ꝑ̄cibus extoꝛquere niteret̃. At ille ꝓtēto
pede ſubridēs: Accipe inqt: modo mihi aliqueʒ ex
pedias qui mulam meam Fuxum uſqꝫ ſollicitet.

¶ De dicacitate Dini ꝯ̄ aliqs ſenes. Cap̄.XXIIII.

d Inus qdam ꝯciuis meus: qui etate noſtra
gratiſſime dicacitatis adoleſcēs fuit: caſu
ꝑ̄teriēs per loca frequētiſſima ſepulchꝛis:
aliquos ſibi notos ſenes illic ꝯfabulātes cōperit.
Qui ut iocādi ꝓ̄ritum irritarent: iocari ſimul om-
nes (ut eſt etas illa loq̄cior) ꝛ manibus etiam ap
pꝛehēdere ceperūt. Ille ſe ꝓripiēs: hoc vnum om
nibus rn̄dit: Iniquum hoc loco certamē: uos añ
domos ueſtras animoſiores eſtis: ſenio ſcilicet eo
rum ꝛ vicine moꝛti alludēs: Nec ꝑ̄us itellectꝰ q̄ꝫ
eo ab oculis ablato: cemiterium circūſpiciētes: q̄s
ille domoſ loq̄ret̃ ꝑ̄pēderūt. Innumerabilia dixit
ad hūc modum que apud nos vulgo etiam nota
ſunt. Hoc enim loco non iocos eius pꝛoſequi: ſed
nomen attingere pꝛopoſitum fuit.

¶ De dicacitate Donati Patauini contra quendam
iudicem. Cap̄.XXV.

d Onatus Patauinus fuit nuꝑ poetarum
oium quos noſtra uel patrum noſtroꝝ vi-
dit etas facillime ꝑ̄nceps: niſi iuris ciuilis
ſtudium amplexus ꝛ nouem muſis duodecim ta
bulas imiſcuiſſet: ꝛ animum ab heliconijs curis
ad forenſem ſtrepitum deflexiſſet. Is amici ſubita
cauſa ꝛ moras reſpuente neceſſitate: ipſo quotidia
no ac domeſtico quo foꝛte inuentus eſt habitu: ro-
gatus in iudicium uenit: Nouus iudex qui tribu-
nal impleuerat: egregio viro nec aſſurrexit: nec ali-
quo cum honore dignatus eſt. Ceperat Donatus
amici cauſam planis uerbis ac vulgaribus agere:
ꝛ illum in ſingulis dictis obluctantem urbane ad
modum ac ſuauiter conuincere. Indignatuſ iudex
tanq̄ꝫ maius aliqd dicturus: ſic interrogauit: Sciſ
litteras? At ille: ſcio paucas inquit. Riſit inſulſus
iudex idiotam ratus: Ad inceptum redijt ſermonē
Nec ante ſe deluſum ſenſit q̄ꝫ diſertiſſimi viri ꝛ ra
tione ſimul ꝛ oratione ſuperatus: Nomen abeun-
tis querens: ab aſtantibus didicit Donatum eſſe:
cuius ea tempeſtate non Padue tm̄ celebꝛis: ſed
per omneʒ Italiam fama erat. Deinceps ad ea trā
ſeamus in quibus permagnum ingenium nec mi-
noꝛ feſtiuitas ſed moꝛſus eſt acrioꝛ: quibus abun-
dare ꝛ ſi pꝛudentis non eſt: qui tamen pꝛecedenti-
bus ſimilia erant: ad eloquentiam ſimiliter ſpecta-
re videbantur: qualiacūqꝫ forent ſegreganda non
cenſui. De moꝛdacibus iocis.

¶ De dicacitate Publij contra Mutium inuidum.
Cap̄.XXVI.

m Utius quidam fuit inuidi ꝛ iniqui animi:
qui eque alienis bonis ꝛ ſuis malis toꝛque
retur ingemiſceretqꝫ. Hunc moleſtiorem
ſolito cernens Publius: ita iocatus eſt: Aut Mu-
tio neſcio quid mali accidit: aut cuipiam neſcio qd
boni.

¶ De dicacitate contra Antonium fugientem: cuiuſ-
dam ſerui ſui. Cap̄.XXVII.

p Oſt obſidionem Mutinēſem fugiēs An-
tonius: ſeu naturali humore ſeu coꝛꝑibus
exhauſtis creberrime bibebat: ſubſiſtebat
qꝫ per ſingulos paſſus ubi bibēdi facultas afforet
mox fugam ꝑ̄cipiti ꝯſternatione reſumebat. Inter
rogatus vnus ex familiaribus eius: quid naʒ An
tonius ageret? Reſpōdit: qd̄ canis in egypto: bibit

⁊ fugit. Certum eſt enim canes egyptiacos crocodillorũ cõtactu anxios atq; lymphaticos fugere ⁊ bibere.

¶De dicacitate cuiuſdam ſutoris contra Plancum. Cap.XXVIII.

P Lancus Meuiam Gallam uxorem habuit: nõ ſatis ꝓbati nois feminam. Cum autem amici cauſam agenti: teſtis ex aduerſo ſutor ꝓceſſiſſet qdam: putãs Plancus vilitate officij teſtem ſuſpectum reddere qſi icognitũ: ſciſcitatus erat qua arte ſe regeret: Gallam iquit calco. Galla autem ſutoris iſtrumẽtũ erat. Qua equocatione nois: inter uanam artis ſue ꝓfeſſionẽ ⁊ interrogãtis ignominiam mordaciter luſit.

¶De dicacitate Fauſti Sylle filij ⁊ Catonis cenſorij. Cap.XXIX.

S Ylle filia duos ſimul adulteros habebat: Põpeium quẽdam cognomẽto Maculã ⁊ Fuluium fullonis filium. Luſit in dedecore domeſtico Fauſtus ſic: Miror ingt ſororem meam cum fullonem habeat: maculam habere. Nec Catonis cẽſoria aſperitas iocorũ talium expers fuit: Sacrificio utebaẽ antiqtas: cui Proteruia nomẽ erat: ex quo qcqd tibi ſacrificãtibus reſtabat: ignibus tradebaẽ. Albidius qdam nebulo: patrimonium omne deuorauerat: domum ſolam que gule ſuperat ignis abſumpſerat: feciſſe Albidium Proteruiam iocabaẽ Cato: cuius nomẽ Catonis Uticẽſis memoriam reuocat: ⁊ rei quam illo ĩſpectãte potuiſſe contingere: uehemẽter indignor ac ſtupeo.

¶De dicacitate Catuli ſenatoris contra iudices corruptos. Cap.XXX.

P Ublio Clodio violatarum religionum ac manifeſti adulterij reo dati iudices: qa de criminibus cõſtabat ſentẽtiam ꝓnũciaturi p̃ſidium a ſenatu petierũt: tum demum peti ſolitũ cum aliqs reus potẽs ꝯdẽnãdus eẽt. Interim. P. Clodius ad artes ſuas in extremis caſibus ſeſe vertẽs: aliquos ex iudicibus illuſtrium feminarũ ap̃d qs cõſuetudine ⁊ muneribus ⁊ ſuarum interuẽtu p̃cum potẽs erat: ꝓmiſſo cõcubitu ⁊ p̃ſcito adulteriorũ ſtuprorũq; ꝑticipes: ⁊ ob hoc ſibi ꝓpitios fecit: alios magnis pecunijs oneratos corrupit. Quid multa? Ubi cõdẽnatio ſperabaẽ: ſumma cũ populi Ro. ⁊ illius ſeculi infamia abſolutus: nocẽtior abſolutione q̃ crimie. Qm̃ ut elegãter ait Seneca: plus eſt diſtribuere adulteria q̃ facere. Itaq; prius adulter: poſt leno. Propter p̃mum accuſatus: ꝓpter ſecũdum liberatus. Mira res ⁊ vix credibilis: niſi eam clariſſimi auctores lr̃is mãdaſſent: Hos iudices abſoluto Clodio mordaciter ludẽs Catulus: ſenatum bis percõtatus eſt uerbis: Quid a nobis p̃ſidium poſcebatis: an forte ne pecunia ꝓſidie ueſtre p̃cium nobis eripeẽ? Erubuiſſe poterat ſceleſti hoies: ſed apud aios libidinibꝰ auaritieq; deditos pudoris iactura leuiſſima eſt. Facile igiẽ p̃ntem pudorem: ꝓceptis uoluptatibuſ ac pecunia ſolabanẽ. Iſtud potius miror: vñ illis tpibus tãti ⁊ tam compti facinoris ĩpunitas: Ut enĩ cum eodem Seneca cõcludam: pudet dicere: nunq̃ apertius q̃ coram peccatum eſt.

¶De facetitate Ciceronis. Cap.XXXI.

A S Ed qs oium iocator aut ꝓmptior aut mordacior Cicerone? Cui enim queſo pepciſſet aut cuius magnitudinem timuiſſet: qui ⁊ Pompeio ſuo non pepercit: ⁊ fortunam Ceſaris nõ expauit. Sane cum eq̃liter ambos laceſſeret: grauius offendebaẽ amicior. Uenerat ad caſtra Põpeij in p̃mordio ciuilis belli: rep̃hẽdẽtibus amicis qđ nimis diſtuliſſet: Minime ingt ueni nam nihil hic paratũ video: Põpeij tarditatem in apparatibus bellorũ ludẽs. Cum vero ad ipſius Pompeij cõſpectum ꝑueniſſet: ⁊ ille interrogatus dixiſſet ubi nã Dolobella gener tuus? Reſpõdit: Cuz ſocero tuo. Unico uerbo diſcuſſa calũnia: ⁊ generi ⁊ ſua: qui in diſſẽtiẽdo de re publica p̃ncipum ueſtigia ſequerenẽ. Gallus qdam de Ceſaris exercitu ad Põpeium trãſfugerat: illi ciuitatem Romanaz dederat Põpeius: Exclamauit Cicero: O belluz hominẽ: Gallo ciuitatem promittit alienam: nobis noſtraz reddere nõ põt. Solebat de Põpeio nimiuz mordaciter iocari his v̇bis: Ego quem fugiam habeo: quem ſeq̃r nõ habeo. His horũq; ſi̇libus hoc vnũ Põpeius reludebat: Cupio ad hoſtes Cicero trãſeat: ut nos timeat: Quaſi tãtam illam loquendi fiduciam Ciceroni nõ aliũde q̃ ex familiaritate nimia ꝑuenire cõfirmãs. Iam quotiẽs ⁊ q̃ grauiter luſit in Ceſarem: Andron qdam Laodicenus Romam uenerat: ⁊ aduẽtus ſui cauſam interrogauit Cicero: Atq; illo rñdẽte: pro patrie ſue libertate legatum ad Ceſarem ueniſſe: ſeruitutem Romanaz diſſimulare nõ ualẽs: greco ſermone in hãc ſniam rñdit: Si obtinueris: ⁊ pro nobis itercede. Abutebaẽ Ceſar vno tpe mr̃e ⁊ filia: nomẽ mr̃i Seruilia que ⁊ Marci Bruti genitrix fuit: quã ut ait Suetonius: añ alias dilexit: ⁊ cui ſup alias donationeſ margaritam ingẽti p̃cio mercatus eſt: Filie nomẽ Tertia que ipſius ſoror Bruti: ⁊ .G. Caſſij cõiunx erat: Cum itaq; bona ciuitatuz ſubhaſtarenẽ iuſſu Ceſaris: ⁊ ſeruilia magni ualoris p̃diũ exigua pecunie cõparaſſet: luſit Cicero: Eqdem quo melius emptum ſciatis: cõparauit hũc fundum Seruilia: Tertia deducta. Rogatus pro amico ut ei decurionatuz ꝓcuraret: multis audiẽtibus rñdit: Rome ius hñte Pompeio difficile eſt qđ poſtulas: tacite facilitatem Ceſaris nimiam incuſans: ſup ſenatus dignitatibus paſſim ꝓfundẽdis. Eodem pertinet qđ Laberio ait: Cum enim ſenatu ſupra modum aucto: parum afforet qn loca ſenatoribus nouis deeſſent: vna ⁊ rudem ſenatum: ⁊ Laberium nõ iueniẽtem ubi nam aſſideret: ⁊ ipſum qui anguſtiarũ mãm p̃buerat Ceſarem illuſit: Recepiſſem ingt te niſi anguſte ſederem. Hũc tñ iocum nõ inultum tulit. Ita enim ille repcuſſit: Miruz ſi anguſte ſedes qui duabus ſellis ſedere ſoles: duplicitatez animi ⁊ fidei cõſtãtiam obiectãs: quam multi tunc obijciebãt viro egregio. Sed immerẽter ⁊ idigne hec optimus ⁊ innocuus ciuis audiebat: ne excuſationem eius ſileam: que eſt in Saturnalibus: vñ iocoſa huius magna ex pte decerpta ſunt. Eqdez qđ ſe quiẽ excuſare neſcio: parũq; abeſt ut ſniam reuocẽ Egrediẽ enim oẽm ludi modum ⁊ aptum cõtinet odium: qđ dicam eo magis: quo nõ uolatili leuitate loquẽdi excidit: ſed mãſura grauitate a ſcribẽte dictatum. Sic enim in epiſtola quadam ait: quaz ad. G. Caſſium interfectorem Ceſaris miſit: Uellem idibus Martijs me ad cenam inuitaſſes: profecto reliquiarum nihil fuiſſet: Nunc me relīqe ueſtre exterrẽt: Auguſtũ Ceſarẽ ac Marcũ Antoniũ

religarum noīe ſignificās. O hoſtilem ⁊ virulētuꝫ iocum: ⁊ qui Laberij dictum Antonijꝗ factuꝫ ꝓpe iuſtificet. Multa ſe offerūt ſimilia. Sed nimis amicum meum urgeo: Subſiſtam igiť. Nec a Cicerone tm̄: ſed etiaꝫ vulgo laceratus eſt Ceſar. Siquideꝫ ꝑegrinis ac nouis hominibus admiſſis in ſenatum: pꝛecipue gallis: inuentus eſt libellus hoc

D continens: Bonum factum: ne quis ſenatori nouo curiam moſtrare uelit. Item illa publice canebantur: Gallos Ceſar in triūphum duxit: idem in curiam. Et rurſus: Galli bꝛachas depoſuerūt: latuꝫ clauum ſumpſerūt. Et hec qdem ideo: ṗmum: qa illud idem reſpiciūt qȯ in Laberiū iocās Cicero moꝛdebat. Nūc paulo ſupius redeūdum eſt. Edilitatem agēs Ceſar cum Marco Bibulo Capitolium ac forum comitiūꝗ ⁊ baſilicas ac poꝛticus adoꝛnauerat: ludoſꝗ īſuper fecerat cōmuni ipēſa: Sed qꝛ college obſcurius: clariſſimuꝫ Ceſaris nomen erat: cum apud animos hominum omnium gratia reflecteret in Ceſareꝫ: iocatus eſt Bibulus idem ſibi qȯ Polluci ꝯtigiſſe: Etenim cū fratre ille cōmunem domum habēs: ſileret in populo: ⁊ Caſtoris tm̄ domus diceret: ſic communem ipſius ac Ceſaris largitatem vnius ⁊ nō alterius iactari. Cum eodem poſtmodū Marco Bibulo cōſulatum gerens: qȯ abſꝗ ullo eius reſpectu rempublicam ꝟſaret: iocādi occaſionem vulgo dedit: Fuere qui quotiēs ex more tale aliqd agerēt: qȯ ꝯſignatione diei ⁊ cōſulis egeret: nō Ceſare ⁊ Bibulo: ſed Julio ⁊ Ceſare ꝯſulibus geſtum ſcriptis mādarēt. Hic vulgati mox ſine auctore uerſiculi: Nō Bibulo quicꝗ̄ nuꝑ ſed Ceſare geſtū eſt: Nā Bibulo fieri ꝯſule nil memini. Et hec iuidioſa ma-

E gis q̄ꝫ obſcena. Cōtra illa turpiſſima. Adoleſcens admodum adhuc Sylla ſuꝑſtite: cuꝫ foꝛtune ſue nauigium patrie tēpeſtatibꝰ nuꝑ agnoſceret: ſeceſſit: Aſiam petēs atꝗ apud Nicomedeꝫ Bithynie regem paulo familiarius ſubſiſtēs: ex leuiſſima cā grauiſſimam ⁊ inexpurgabilem ꝯtraxit infamiaꝫ tanꝗ̄ adoleſcētie flore ꝓſtrato regie libidini. Hic ſuſpitio pꝛo ueritate ſuſcepta: ⁊ omnibus ſine fine: non tam iocundum q̄ꝫ obtrectandum materia data eſt. Cōſul ingēti patrum repugnātia Galliaꝫ ꝓuinciaꝫ obtinuerat. Hinc imodice letus magna ſenatus frequētia linguam frenare nō ualuit: meſtis ⁊ nolētibꝰ inimicis ſe qȯ optaſſet cōſecutum dictitās: cūctiſꝗ vices odij redditurum. Ubi cuꝫ qdam eas minas egre ferēs id nulli femine facile fore dixiſſet: ſatis habuit moꝛdacem iocum: urbana reſpōſione diſcutere: Et regnauit inqt in Syria Semiramis: magnāꝗ quōdam Aſie ꝑtem Amaꝫones tenuere. Jam iſta nō inter iocos numero: in qbꝰ nihil colorate agiť ſed palam igeruntˀ obpꝛobꝛia. Dolobella regine pellicem: ſpōſum iterioreꝫ regie lectice uocauit. Bibulus ipſe nō Ceſarem ſꝫ Bithynicam dicit: ⁊ feditati miſcet inuidiam: dicēs ante ſibi regem coꝛdi fuiſſe: nūc regnuꝫ. Octauius qdaꝫ eger oīo: eoqꝫ lingue moꝛdacioꝛ in publicum ꝓgreſſus: Pōpeium regis noīe ſalutauit: Mox uerſus in Ceſarem: Aue inqt regina. Cicero ipſe queꝫ ad moꝛdaces iocos cogoꝛ reuocare: Cū apte nimis multa de hac re ſcriptis etiam mādaſſet: defendētem quōdam Ceſarem Nicomedis filie cauſaꝫ in ſenatu: ac magna regis erga ſe merita recēſentē iterpellauit: Et remoue inqt iſta oro te: qm̄ notum eſt ⁊ qd ille tibi ⁊ qd illi tu dederis. Cu-

F rio cum ſtabulum Nicomedis: ⁊ Bithynicuꝫ foꝛnicem appellaſſet: ſimplici nō cōtētus macula utriuſꝗ ſexus ignominiam adiecit in oro̅ne quadam: oīum mulierum virum: ⁊ oīum virorum muliereꝫ uocitās. Sed qd hoſtilia miramur: cum a ſuis etiam militibus a qbus nullum imꝑatoruꝫ aut ducū eque dilectum cōſtat irriſus ſit: Quo die de Galliis triūphabat: currum de more ꝓſequētes: hoc inter multa cecinerūt. Gallias Ceſar ſubegit: Nicomedeſ Ceſarem. Item illud: Ecce Ceſar nunc triūphat qui ſubegit Gallias: Nicomedes non triumphat qui ſubegit Ceſarem. Illud pꝛeterea urbani: Seruate uxores: mechum caluū adducimus: Au-

G rum in Gallia effudiſti: hic ſumpſiſti mutuuꝫ. Hec tamē triūphalis utcūꝗ pōpe libertas excuſauerit Sed qs nam in illis patiētiam habuiſſet? Circa ſupꝛemum vite tēpus Lucij Bꝛuti qui Tarqnum expulerat: ſtatue ſubſcriptum fuit: Utinam viueres. Statue Ceſaris hoc mō: Bꝛutus quia regeſ eiecit cōſul ṗmum factus eſt: Hic qꝛ cōſules eiecit: Rex poſtremo factus eſt. Mirum ꝙ hō inuicti ſpirituſ ⁊ nullos metuēs: tam ꝑtulerit multa. Qȯ non minus ꝓpter admirationem eius attigi: q̄ꝫ ꝓpter rerum ſeu ꝟboꝝ ḡram: ut ſcilicet apperet quanta maieſtas aī uelut ex alto deſpiciētis terrirepas moꝛtalium nugas. Neꝗ enim facile videbam vn̄ meliuſ exēpla congrerem: qbus moneremur nō confeſtim excādeſcere: ⁊ ad omne ꝟbum acrius in iram rabiemꝗ ꝓrumpere: Pꝛeſertim memorātes illum. ⁊ ab hoſtibus ⁊ a ſuis grauiſſima toleraſſe. Cui quidem in utroſꝗ ꝓmpta facultas ultionis ſi libuiſſet affuit. Sed hec hactenus.

¶ De dicacitate Aſinij Pollionis contra Ceſarem. Cap̄. XXXII.

a Uguſtus quoꝗ cuꝫ multa luderet: aliquot interdum moꝛdaciora pertulit. In illa triūuirali ꝓſcriptione feſceninos in Aſinium Pollionem ſcripſerat: Ille pꝛo reſpōſo hoc tm̄ reddidit: At ego taceo: non eſt enim facile in eum ſcribere qui poteſt pꝛoſcribere.

¶ De dicacitate Curtij. Cap̄. XXXIII.

c Urtio eqti Romano molli ac ſtomachoſo: ad mēſaꝫ Ceſaris foꝛte macer turdus inuenerat: Nihil autem impoꝛtunius diuite delicato: mediocria cuncta faſtidit dāte animos gula. Queſiuit Curtius nunqd mittere liceret? Quid ni inqt Ceſar? Nō expectauit ille amplius: ꝓtinuſꝗ per feneſtram miſit: ꝓpe dignus qui pari ꝓteruia iocādi poſt turdum mitteretur.

¶ De dicacitate Licinij liberti Auguſti contra eundem Auguſtum. Cap̄. XXXIIII.

l Icinius libertꝰ Auguſti: operibꝰ patroni pecuniam largiter in ſubſidium p̄ſtare cōſueuerat. Cepto opere: ſcripſit ei certam pecuniam ꝓmittere: Sed id nō explicite: imo litteris numeros rep̄ſentātibus: Animaduertit Ceſar aliquantulum ſpatij uacātis: illud pꝛopꝛia manu totidem q̄ꝫ ſimilibus additis litteris impleuit: duplicauitꝗ ſummam tam ſolerter ut nulla ſuſpitio ineſſet: Agnouit libertus ⁊ pꝛomiſſi duplum ſoluit tacuitꝗ. Dehinc opus aliud aggreſſo ſic allucita Miſſo chirographo in quo ſcriptum erat: Confero tibi domine ad noui operis impenſam quod videbitur: Jocoſam fraudem retemptari:

urbana dicacitate pꝛohibuit.

¶De duplici dicacitate contra eūdem. Cap̄.XXXV.

A i Am illa moꝛdaciora ſunt. Cenam clādeſtinam magno ſumptu ſtudioqꝫ fecerat: qua ipſe qdem Apollinis habitu: ceteri cōuiue ſinguloruʒ deoꝝ dearūqꝫ geſta diſcubuerāt. Eius cene inuidiam infamiamqꝫ cumulauit publica fames atqꝫ inopia que illis diebus urbem inuaſerat Itaqꝫ p̄ter aptas inimicorum expꝛobꝛationes: ⁊ effuſos in populum uerſus ſine auctore famoſiſſimos: cōclamatum eſſe omne frumētuʒ deos comediſſe. Item uere Ceſarem eē Apollinem ſed toꝛtorem: quo qdem cognomine Apollo q̄dam urbis ꝑte colebat̄. Nec defuerūt qui famam p̄ncipis ab oī parte moꝛderēt: Culte ſupellectilis uaſoruʒ Corinthiorum auidioꝛ putabat̄: quin ⁊ aliquoruʒ nomina ob hoc vnum ut uaſis eorum potiret̄: in pꝛoſcri-
B ptorum numerum retuliſſe. Laborabat ⁊ altera īfamia: ꝙ in alee ludo multum tp̄is expēderet. Ex q̄bus p̄mum notam ſecuti tp̄is egregia cōtinentia diſcuſſit ac diluit: ſecūdam nō expauit. Ideoqꝫ ab omni ꝑte integerrimus: atqꝫ ut Trangllus ait: ſine ſuſpitione ullius vitij: alee famam uſqꝫ ad ſenectutem ſine diſſimulatione ſuſtinuit. De p̄mo qdeʒ ita luſum eſt: ut triūuiratus tp̄e ſubſcriberet̄ ad ſtatuam ipſius: Pater ergo Argētarius: ego Corinthiarius. His cynicus iocus ⁊ mores ſimul ꝑtīgit ⁊ originem: quam qdam ab argētarijs deriuatam dicūt: lʒ alij antiq̄ſſimam honoratiſſimāqꝫ diffiniant. De ſecūdo aūt bello Siculo moꝛdax epigramma iactatuʒ eſt huiuſmodi: Poſtq̄ꝫ bis claſſe vict⁹ naues ꝑdidit: aliqn̄ ut vincat: ludit aſſidue alea.

¶Item alie dicacitates contra Ueſpaſianum Auguſtum. Cap̄.XXXVI.

A e Xtant ⁊ in Ueſpaſianum moꝛdaces ioci: p̄cipue cupiditatem in p̄ncipe lacerātes. Fama erat eū auariſſimos q̄ſqꝫ ad amplas ꝓcurationes ꝓmouere: ut publicis dānis ditatos: plurimis cōdēnaret: ⁊ ad inopiam reduceret: Hic vulgare ꝓuerbium: talibus eum pꝛo ſpōgijs uti ſolitum: ſitiētes ſcilicet implēdo plenoſqꝫ uacuando. Eidem uetus auaritia ad hūc modum expꝛobꝛata eſt: Senex bubulcus in p̄moꝛdio p̄ncipatus eum adijt: libertatem gratuitam ſuppliciter petēs. Negāte Ceſare: exclamās: Uulpes ait pilum mutant ſed nō mores. Sane lʒ intēpeſtiuum hoc loco videat̄: ne tn̄ ex his ſuſpitio falſa foꝛtaſſis aium lectoris occupet: differre nolui: ꝙ hāc auaritie notam ⁊ Suetonius Trangllus ſcriptoꝛ fideliſſimus: nec nō ⁊ ipſius facta dictaqꝫ p̄ncipis excuſant. Siquidem ⁊ initio impij: teſtatus eſt imēſa pecunia op⁹ eē: ut poſſit inopia coꝛruētes reſpublicas ſubſiſte-
B re. Preterea q̄litercūqꝫ queſitis: optime: ut ait idē Suetonius: uſus eſt in oē genus hoīum liberaliſſimus. Sed nihil eſt iniqus iudicio populari: pꝛo libito craſſat̄ inexorabiliterqꝫ diffinit. Nec v̄ba: nec facta ꝓfuerūt: quo minus etiam defunctum ſequeret̄ infamia. Uiuus ex more ueteri ſumēs moꝛtui ꝑſonam: factorūqꝫ ac dictorum viuētis repn̄tatoꝛ: ꝑcōtatus publice diſpēſatores: quāti funeralia cōſtarēt? Ut audiuit cētum ſextertia cōſtare: moꝛdaciter exclamās ex ꝑſona p̄ncipis: Date mihi cētuʒ ſextertia meqꝫ uel in tyberim ꝓijcite. Et hoc qdeʒ in mores iocatum eſt: ⁊ in oris ſui habitum. Quidam urbanus natura dicatioꝛ: hoꝛtāte Ueſpaſiano: ut cōtra ſe aliqd diceret: Faciam inq̄t cum uentrem exonerare deſieris. Nitēti enim atqꝫ impellēti ſimillimam faciem habuiſſe eum: ⁊ ſcriptores rerum tradūt: ⁊ imago vultus ſui que vulgo adhuc aureis uel argēteis ereiſqꝫ nūmiſmatibus inſculpta reperitur indicat.

¶De dicacitate Ambij Criſpi contra Domitianum Auguſtum. Cap̄.XXXVII.

d Omitiani quoqꝫ pꝛincipis mores tragico dente digniores iocātium licētia momoꝛdit: Certam diei partem deputare ſolitudini in conſuetudinem adduxerat: Illic nihil q̄ꝫ muſcas aucupari ſolitus: graphioqꝫ acutiſſimo trāſfigere. Querebat̄ ad ianuaʒ: ulluſ ne in thalamo ſtaret cum imꝑatore? Rn̄dit Ambius Criſpus: Nullus: immo ne muſca quidem.

¶Item alia dicacitas contra Claudium Auguſtuʒ. Cap̄.XXXVIII.

c Laudius Auguſtus p̄nceps: inter multa turpis ⁊ nefarie demētie: libertis ac ſpadonibus ſe ſuaqꝫ oīa credidit: eiſqꝫ miſer paruit: cui Romanum late impiuʒ parebat: oībus tamen Narciſſum ⁊ Pallātem p̄tulit: Quibus ⁊ honores ⁊ lucra ſine fine cōtulit: rapinaſqꝫ q̄s uellēt ꝑmiſit exercere: eouſqꝫ donec illis ſolis locupletibus uēditis oībus: erarium inſuꝑ impos eſſet. De cuius interdum pauꝑtate cōquerēti Claudio: ſic libani moꝛdacitate riſum eſt: Abūdare incipies: ſi a duobus libertis tuis admiſſus in ſocietatē fueris.

¶De dicacitate contra Neronem. Cap̄.XXXIX.

i Am v̄o q̄ꝫ moꝛdacibus v̄bis potit⁹ eſt Nero: Tāetſi nulla moꝛdacitas infandi pudēdiqꝫ p̄ncipis meritum poſſit adeq̄re: Puerum quēdam Sporū noīe cuius infami amore deperibat: dēpta virilitate in ſexum femineum transfoꝛmare niſus: obluctāte natura: eoqꝫ dementie raptus erat: ut nō ſine dote ⁊ oꝛnatu exq̄ſitiſſimo: q̄lis cōiugibus Ceſaris eē ꝯſueu erat: magnifico apparatu nuptiarum in domum ſuam publice euocatum: haberet legitime uxoris loco. In quo ꝯiugio ita iocatus eſt qdam: Bn̄ agi poterat cum reb⁹ humanis: ſi Domitius pater talem habuiſſet uxorem q̄ꝫ ꝓpꝛie damnoſam mundo Neronis originem denotauit?

¶De dicacitate Lucij Craſſi contra Gaium Domitium. Cap̄.XL.

b Uius imꝑatoris attauus: Gaius Domiti⁹ Enobarbuſ: homo durus ſeditioſuſqꝫ ⁊ arrogās fuit. In cuius mores ita luſiſſe traditur Lucius Craſſus oratoꝛ: Quid miruʒ ſi eneam barbam Domitius habet: cum ⁊ os ferreum ⁊ plūbeum coꝛ habeat? Sed iam ſatis domi luſum eſt.

¶Alia dicacitas cuiuſdam philoſophi cōtra quēdaʒ libertum ſuperbum. Cap̄.XLI.

l Ibertus regius repētinis opibus inflatus philoſophos aliquos ad cenam inuitauerat: Qui cum de rebus uarijs ex more diſſererēt: ⁊ queſtiones eorum nō intelligēti pridicule viderent̄: alludēs libertus: Immo agite inquit: o cōuiue: dicite mihi quid cauſe eſt ꝙ ex albis nigriſqꝫ fabis non niſi vnius coloris efficitur pulmentum? Tangit ⁊ modeſtos animos indignitas Igitur arridens vnus ex philoſophis: non paſſus has ineptias: Quin tu nobis ediſſere: cur de albiſ ⁊ de nigris flagris vnifoꝛmes macule reſultant:

Satis mordaciter preterite ſeruitutis elatum preſentibus admonuit.

¶ Alia dicacitas regis philippi macedonū. C.XLII

p Philippus rex Macedonū: is cum quo Romani primum bellum Macedonicum geſſere: iocoſior etiam inter ſeria fuiſſe tradit̄ q̄ȝ deceret regem. Js cū ad Tarquini Quinti Flaminij multorumq; grecie principum colloquium ueniſſet: ⁊ diſceptatio de altiſſimis rebus eēt: ubi ſuus regniq; ſui ſtatus uertebatur: dicente Etolorum ꝓtore phana: qd multis uerbis opus eſt: inter nos bellum iudicabit. Jſtud qdem (inqt rex) etiaȝ cecus videt: cauillatus in loquētis lippitudinem.

¶ Alia dicacitas contra regem Antigonuȝ monoculum. Cap̄.XLIII.

n Ec minus mordacior: at alioquin ſtultior Theocritus nō Syracuſius ſed Chius: q cum ad infenſum ſibi regem Antigonuȝ altero oculo captum traheret̄: ſpem ꝓbentibus ſuis fore ut cum ad oculos regis ꝑueniſſet miſericordiam inueniret: Rn̄dit: Jmpoſſibilis igit̄ eſt iſta conditio: Actum eſt perij. Ceterum hec itēpeſtiua mordacitas: ⁊ Theocrito mortis: ⁊ Antigono homicidij ſimul ⁊ periurij cauſa fuit. Jurauerat ſibi eniȝ parcere: ſed aſperitate motus nō pepcit.

¶ Alia dicacitas Hānibalis contra Antiochum Syrie regem. Cap̄.XLIIII.

v Ulgatiſſimus eſt Hānibalis iocus: qui cū vir tādeȝ bello victus a Romanis: ad Antiochum Syrie regem ꝯfugiſſet: Et ille bellum moturus populo Romano: inumerabiles eqtes elephātorūq; turritorū ⁊ falcatoꝝ curruuȝ copias cāpis explicaret: noſcēdarum virium gr̄a: exercitūq; auro ⁊ purpura atq; exqſitis cultib⁹ onuſtum intuēs: Hannibalem quem lateri hēbat interrogaſſet: Satis ne putaret illa omnia Romanis eſſe? Reſpondit mordaciter irridēs: ut qui exercitum illum ducēq; nec minus Romanos noſſet: Optime ⁊ ſatis iquit eē puto Romanis hec: q̄ȝ-uis auariſſimi ſint. Acris urbanitas ſi diligenter attēdit̄: q̄ȝtum iter querētis ⁊ reſpōdētis animuȝ interſit. Sed aliquantiſper ab exēplis ueteribus abeundum eſt.

¶ De Dicacitate Dini ꝯtra quendam ipſum illudentem. Cap̄.XLV.

d Jnus idem cuius ſupra memini: cuȝ q̄daȝ muliē nobili ab adoleſcētia ſtupri ꝯſuetudinē habuerat: cui⁹ vir uel ꝯiectura rei⁹ uł notitia ifeſtus illi erat: ſed nil niſi v̄botenus audebat: Jtaq; ſub ſpecie iocādi multa iterdum aſpera iactare: Die quodaȝ icomitatus Dinus in magna populi frequentia humili uehebat̄ equo. Alter ut pudorem incuteret riuali: arrepta equi coma: ⁊ illius paruitatem ⁊ iſedētis proceritatem irridere putās: Hūc ambulare (inquit) doces: ſed ubi queſo ꝑmum hāc artem didiciſti? At ille equo calcaribus adacto: Domi tue inquit. Sic deſtinatum ſibi ruborem in interrogantis faciem refudit.

¶ Alia dicacitas Dantis contra Canem Ueronenſem. Cap̄.XLVI.

d Antes Allegerius: ⁊ ipſe ꝯciuis nuper meus: vir vulgari eloqo clariſſimus fuit: Sȝ moribus paruꝫ per ꝯtumaciam ⁊ oratione liberior q̄ȝ delicatis ac ſtudioſis etatis noſtre ꝑncipum auribus atq; oculis acceptum foret. Js igit̄ exul patria: cum apud Canem magnum: commune tūc afflictoꝝ ſolamē ac profugiuȝ uerſaret̄: primo qdem in honore habitus deide pedetētim retrocedere ceperat minuſq; in dies dn̄o placere. Erant in eodem cōuictu hiſtriones ac nebulones omnis generiſ: ut mos eſt: quoꝝ vnuſ ꝓcaciſſim⁹: obſcenis uerbis ac geſtib⁹ multum apud omnes loci ac gratie tenebat. Q̄ȯ moleſte ferre Dantem ſuſpicatus Canis: ꝓducto illo in medium: ⁊ magnis laudibus cōcelebrato: uerſus in Dātem: Miror ingt qd cauſe ſubſit: cur hic cum ſit demēs: nobis tn̄ omnibus placere nouit: ⁊ ob omnibus diligit̄: qȯ tu qui ſapiēs diceris nō potes? Jlle autem mime ingt mirareris ſi noſſes: qȯ morum paritas ⁊ ſił'itudo aioꝝ amicitie cauſa eſt. Jdem cum iter cōuiuas nobiles diſcūberet: ⁊ cōuiuij dn̄s iaȝ vino hilarior ⁊ cibo grauis ubertim ſudaret: viciſſimq; loqueret̄ friuola multa ⁊ falſa ⁊ inania: nec fineȝ faceret: aliquādiu indignās tacitus audiuit. Cūctis tādem ſilētio attonitis: gł'iabūdus iꝑe qui loquebat̄: ⁊ q̄ſi facūdie laudem oium teſtimonio cōſecutus: humētibus palmis Dātem arripit: Et quid ingt: Sentis ne ꝙ qui uerum dicit nō laborat? Et ille: Mirabar (ait) vnde hic ſudor tāt⁹ tibi.

¶ Alia dicacitas Petri Naui contra Hugutionem. Cap̄.XLVII.

h Ugutio etate nr̄a multis actus fortune tēpeſtatibus: ad aulam tādeȝ memorati Canis magni Ueronēſis: uelut in portum aliquem feſſus ſenex appulit: ubi magnifice exceptuſ qȯ in illa domo ꝑcipuum erat: nō hoſpitis ſed parētis locum tenuit. Orta aūt (ut fit) ſuꝑ menſas ſemel edēdi mētione: cum multi magni comeſtores referrent̄ ab alijs: expectatus Hugutio ipſe qui inter maximos habebat̄: ut de ſe aliqd loqueret̄: Cepiſſetq; vir immēſi corpis de eſu ſuo in etate iuuenili quedam incredibilia narrare. Petrus Nauus qui in eadem Canis aula ſapiētia celebris ſed mordax habebat̄: rn̄diſſe tradit̄: Minime qdem miror hec que dicis: cum maiora ſileas que tn̄ ſcim⁹ Piſas ⁊ Lucam vno prādio comediſti. Pūgentis ioci cuſpidem trāſfixiſſe ſenis aium reor. Cōſtās eſt enim opinio: potuiſſe die illo quo de dictarum ciuitatum dn̄io pulſus erat: vulgi tumultu cōprimi: ſi e conuiuio ſurrexiſſet.

¶ De facetijs pauꝑum ⁊ ingenioſis remedijs in neceſſitatibus adinuētis in generali. Cap̄.XLVIII.

h Abet ⁊ pauꝑtas ingenium ſuum: habet ⁊ cogitationes alias: Nec nūc ulla cōmemoro que vniuerſis urbibus cāpiſq; ⁊ littorib⁹ nota ſunt: quot curas quātoſq; labores pro mortali felicitate ſolliciti: domi militieq;: terra pelagoq; ſuſcipimus: q̄ȝ cupide q̄ȝq; ꝑiculorum omnium oblitus: Jmpiger extremos currit mercator ad indos: Per mare pauꝑieȝ fugiēs per ſaxa per ignes Sed illa dūtaxat que in remedium ſuiipſius ocioſa pauꝑtas excogitat: qualia ſunt hec in Saturnalium libris precedētibus intermixta: que quoniam facetiarum non expertia ſunt: relatu non indigna iudicaui.

¶ De ingenio pauperis erga Ceſarem Auguſtum ſalutandum per coruos ſic edoctos. Cap̄.XLIX.

p Endente inter Auguſtum Ceſarē ⁊ Marcum Antoniū fortuna: cuius belli neq; mediocres caſus erāt: neq; vulgaria premia

victorie:ingẽſqꝫ apud oẽs gentes finis expectatio:
Pauꝑ qdam Rome in cũctos ſibi ꝓuidẽs euẽt⁹:i
genium tale cõmẽtus eſt:omni diligẽtia duos cor
uos enutriuit:effecitqꝫ (tantum in omni re ſtudiuꝫ
ualet) ut dicacibus ṽbis:alter Auguſtuꝫ:alter An
toniuꝫ ſalutaret. Idem Auguſto tãdem victore in
pr̃iam reuertẽti:ſalutatorem ſuum manu p̄ferens
occurrit:qui iter crocitãdũ hec ṽba fundebat:Aue
Ceſar victor impator:Delectat⁹ Auguſtus vigin
ti milia nũmoꝝ loq̃cem uolucreꝫ comꝑauit. Argu
ta qdem:ſed diu precõcepta ſubtilitas.

Item de eodem. Cap̄.L.

T huius ſocius ex tꝑe cõſilium cepit. So
s cio eniꝫ ditato inuidẽs (neqꝫ latius apd̄ ul
lum genus hoium regnat iuidia) Ceſarem
adijt:obtinuitqꝫ ut coruum alteruꝫ afferri iuberet.
Iuſſus illum attulit qui hoſtem ſalutare didicerat
his ṽbis:Aue victor impator Antoni: Non ampli
us motus eſt Ceſar:q̃ꝫ ut p̄oris auis precium:pre
ciperet cum delatore partiri.

De eodem. Cap̄.LI.

Er ideꝫ tẽpus inuẽtus eſt qui picam ad ſa
p lutationem ſimilem:inuẽtus ⁊ qui pſitacũ
erudiret. Et hunc ⁊ illam emi placuit.

Item de eodem. Cap̄.LII.

Ot vicinoꝝ ſucceſſibus admonit⁹ iops ſu
t tor: ⁊ ipſe corui ingenium agẽ inſtituit:qd̄
cum fruſtra diutius tẽtaſſet:tedio affectus
crebroqꝫ mutam auem icrepitãs aiebat:Opa ⁊ im
pẽſa perijt. Uix tãdeꝫ coruus ⁊ hoc ⁊ ſalutationẽ
que iubebaꝛ exp̄ſſit: ⁊ in publico poſitus p̄tereũtẽ
Ceſarem ſalutauit. Qd̄ ille audiẽs:Satis inqt ſa
lutatoꝝ talium domi hẽo. Procedẽs in uociferati
one ſolita coru⁹ ait:Opa ⁊ impẽſa perijt. Effuſus
in riſum Ceſar:maiori q̃ꝫ ceteras precio redemit.

**De ingenio cuiuſdam homũculi greci erga Augu
ſtum quomõ ſue cõſuluit pauꝑtati. Cap̄.LIII.**

D Auguſti famam:nõ ex Italia tm̃:ſed ex
s grecia atqꝫ orbe toto ꝯcurſus fiebat lr̃atoꝝ
hoium. Uenit iter multos Greculus poeta
pauꝑ:qui nihil p̄ter muſas ⁊ calamuꝫ hẽret:Is in
ꝯſuetudinem adduxerat p̄ncipem a palatio deſcẽ
dẽtem p̄occupare oblato carmine aliquo ipſi⁹ gr̃aꝫ
cõtinẽte. Qd̄ cum nõ intelligẽte uel diſſimulante
eo ne qcq̃ꝫ ſepius expt⁹ foret nec adhuc ceſſaturus
videreꝛ:ſcripſit Auguſtus manu ꝓpria breue car
mẽ grecum:qd̄ illi ad ſe de more ꝓperãti premiſit:
carmine carmẽ pẽſaturus. Ille cum ueneratiõe ſu
ſceptum:cũ admiratione ꝑlegit. Poſtq̃ꝫ ſatis ⁊ ge
ſtu ⁊ ṽbis dictãtis igenium collaudaſſe viſus eſt:
accedẽs ꝓpius ex macri crumena paucos excuſſit
nũmulos porrexitqꝫ p̄ncipi munuſculum greco ſer
mone ꝓſecut⁹. Cuius hec fuit ſnia:Nõ ꝓm factum
tuum Auguſte:ſi plus hẽrem plus darem:Cũctis
qui aderãt in letitiam ṽſis. Ex illius actu qd agen
dum ſibi foret admonitus Ceſar:accerſito diſpẽſa
tore diſerti homũculi cõſuluit pauꝑtati.

**De duab⁹ vijs qbus religioſi multi habuerunt ma
gnas diuitias a domino Ioanne papa viceſimoſe
cundo. Cap̄.LIIII.**

Rincipum morib⁹ itẽdere: ⁊ que illis ſal
p uo decore placeãt excogitare:nõ iutile ꝯſi
lium egẽti. Qd̄ ſi vnq̃ꝫ:clariſſime dieb⁹ no
ſtris apꝑuit ſub Ioãne viceſimoſcd̄o romano põti
fice. Hõ ꝑſtudioſus ⁊ uehemẽtioris animi:hinc le
ctioni libroꝝ ihiabat:illinc ſimultates acerbas ⁊ i
extricabiles agẽs cum impio Romano:alteraꝫ vi
le ꝑtem huic ſtudio deuouerat. Ceterum cũ a legẽ
do ⁊ ſenium ⁊ curarum uarietas retardaret: gra
tiſſimus erat illi qſqs defloratos:ut ꝓprie dicaꝫ:li
bros ſub breuilogo ꝑſtringeret redigeretqꝫ in eas
q̃s tabulas uocãt. In qb⁹ oẽ qd̄ ex libris quereref
facillimũ eẽt inuentu. Rurſus affectu alio ipulſus
nihil cupidius audiebat q̃ꝫ rumores ex Italia ger
maniaqꝫ. Has enim añ alias ſupra ſtomachum ge
rebat:qb⁹ audiẽdis ſiue ueri ſiue falſi:nihil ad reꝫ:
mõ leti eẽnt atqꝫ magnifici:mirũ in modum credu
li ſenis icẽſum pectus mulcebaꝛ. His duabus igiꝛ
vijs multos eo tꝑe vidimus ab extrema iopia ra
ptim ad magnas diuitias ꝑueniſſe:Ex illoꝝ grege
p̄cipue qui religionis titulo gl'iantes:quam ꝓfeſſi
videnꝛ pauꝑtatem:pre cũctis mortalibus exoſam
habẽt. Hic mihi qm̃ lectoris faſtidio parcere ꝓpo
ſitum eſt:ſecũdi uoluminis finis eſto.

Franciſci Petrarche poete oratoriſqꝫ clariſſimi:rerum memorandarum Liber tertius incipit.

Tractat⁹ p̄mus eſt de ſolertia:aſtutia ſiue calliditate operationes aut uerba hominum concerneñ.

**De ſolertia Lucij Iunij Bruti Tarquini ſuperbi
auunculi. Cap̄.I.**

Upereſt acumẽ animi ſolertiaqꝫ rerũ
gerẽdaruꝫ:quam ſolam prudẽtiã vul
s gus appellat:Qua in re p̄mo roma
ne libertatis auctori p̄mus quoqꝫ lo
cus dabiꝛ. Lucius Iunius Brutus:
Tarqni ſuꝑbi auũculi ſui nãm ⁊ mores ab adole
ſcẽtia ꝯtẽplatus:cum oẽm illi ṽtutis hitũ odioſuꝫ
ac formidabilem videret:ob eãqꝫ ſuſpitioneꝫ iuuẽ
tutis p̄cipuum florem: ⁊ in p̄mis frẽm ſuuꝫ crude
litate extinctũ:Qd̄ vnum ſibi de ſpe reipublice cõ
ſilium erat a ſolertia mutuat⁹ eſt:ṽbis atqꝫ actib⁹
delirãtis ſpẽm iduit:vnoqꝫ item altero ridiculoſi
us admiſſo affectate uecordie breui fidẽ fecit. Su
p̄eruacuum viſum eſt ferruꝫ adigere iugulo demẽ
tis:ita cũctis pereũtibus ſub hac nube latuit: do
nec erũpẽdi tẽpus affuit. Idem adoleſcẽtib⁹ regi
is iuſſu patris munera Delphico Apollini ferenti
bus ridiculi gr̃a:ut Plinij uerbis utar:comes ad
ditus eſt metuẽſqꝫ ne manifeſta reuerẽtia diſſimu
late prudẽtie daret ſignuꝫ terrebrate virge ſambu
ce aurum infuſum aris obtulit. Deniqꝫ regis filijs
poſt iuſſionem patris adimpletam:de regni ſucceſ
ſione percõtãtibus:cum reſpõſum eſſet ab Apolli
ne:de regno qdem nihil:ſed ſummam poteſtatem
obuẽturam illi qui matri primum oſculum tuliſſet
Ceteris de regina dictum eſtimãtibus:Brut⁹ pa
rẽtem publicam humani generis terram intellexit
Subitoqꝫ uelut ab aliquo ſociorum impellereꝛ ꝓ
nus corruẽs furtiuum terre oſculum ingeſſit. Nec
multo poſt aſſumpta libertate primus conſul men
tiri Apollinem non eſt paſſus.

De ſolertia ⁊ aſtutia Romuli. Cap̄.II.

Tqꝫ ut ad infãtiam ⁊ icunabula Romani
s iperij reuertar:q̃ꝫ uerſutuꝫ ⁊ q̃ꝫ ſolers Ro
muli ꝯſilium:qui ad fũdãdam incolẽdãqꝫ
nouam urbem:letiſſima iuuẽtute ꝯtracta: cogitãs

vnius nec ampliꝰ etatis populuʒ ope feminea de
ſtitutuʒ:finitimoꝝ matrimonia:q̄ ꝑces ſp̄ete fue
rāt: caliditate q̄ſiuit. Simulata naq̄ʒ ludoꝝ eque
ſtriū pōpa:cum ad rei famā igēs ex vicinis circū
urbibꝰ utriuſq̄ʒ ſexus turba ꝯcurreret:nuptis in
tactis ut ſcilicet raptus adulterio uacaret:v̄gines
frequētu rapuit ſpectaculo plurimoꝝ:lʒ belloꝝ cāʒ
at ꝓfecto neceſſariam ſtirpis marcie ꝓpaginem ⁊
vnicum ꝑpetuāde ciuitatis adminiculum

¶De ſolertia Nume Pompilij. Cap.III.

e T ut ordinē diadematum teneāt exempla
ſolertie: Numa Pōpilius ſecūdus roma
noꝝ rex:aiaduerſa populi ferocia quaʒ ar
dētiſſima p̄deceſſoris inſtitutione cōcepat:mitigā
doſq̄ʒ mores: ratus occaſione nouitatis tēporum
uſus eſt:Sentiebat adhuc Alpinum qddaʒ ac pa
ſtoriuʒ ineſſe animis. Itaq̄ʒ ſepe ſolus Aricini ne
moris opaciore ⁊ gelido fonte roſcidam ſpelūcaʒ
igredi longaſq̄ʒ ibi noctu moras agere: ſubmotis
ꝓcul arbitris ſolebat ſimulato cōiugis egregie fa
miliari uti collogo. Sic iniecto deoruʒ metu facile
credulum ⁊ inexꝑtū populū quibus libuit legibuſ
ac ſupſtitionibus inuoluit. Q̄ō mirātes qdā uſuʒ
Pythagore pħi ꝯſilio putauerūt:quoꝝ opinioni ⁊
tēpoꝝ ⁊ locoꝝ rō aduerſa eſt. Cōſtat enim Pytha
goram in Italiam ueniſſe Sup̄bo regnante:qō tē
puſ ab iteritu Pōpilij ſuper humane vite longiſſi
mum modum diſtare notum eſt. Illud quoq̄ʒ com
pertum:non urbem Romam ſed extremum italie
angulū tenuiſſe Pythagoraʒ:ut appareat iter euʒ
⁊ illum de quo agimꝰ Romanum regem:nullum
ꝓrſus uel loci uel tp̄is fuiſſe cōmerciuʒ. Quo rex
iſte maior vir habenduſ eſt:ut Marci Tullij v̄bis
utar:q̄r ſapiam ꝯſtituēde ciuitatis duobus ꝓpe ſe
culis ante cognouit q̄ʒ eam greci notaʒ eē ſenſerit.

¶De aſtutia Minois ac Lycurgi. Cap.IIII.

n On tū negaueriʒ in ꝯſtitutione cerimonia
rum ac legum Minois ac Lycurgi ſolerti
am ſecutū. Quoꝝ primus ex antro Iouis
leges uelut ipſius Iouis de manibꝰ acceptas eſſe
rebat:ut earum iugo Cretēſes mixta cuʒ impio re
ligiōe p̄merent. Alter eadem arte:ſed diuerſo nu
mine in cōdēdis Lacedemonū legibus uſus eſt.

¶De aſtutia ⁊ calliditate cuiuſdam ſummi ſacerdo
tis idolatre circa initia urbis Romane. Cap.V.

e Adem p̄ma etate Romanoꝝ uacca porte
tuoſe pulchritudis ac ſtatute in finibꝰ Sa
binoꝝ edita. Cōſulti aruſpices reſpōderūt
fore ut qſqs Diane cuius in Auētino tēplum erat
eam victimaʒ mactaſſet:vniuerſi orbis monarchi
am p̄tie ſue q̄reret. Bouis dn̄s gaudio exultans:
ne qd ꝑ moras de igētis rei occaſiōe p̄termitteret
in Auētinū ꝓpere perductam ante aram ſtatuit.
Etiam cultris ac uaſculis ex more congſitis acci
gebat. erat totꝰ in ſacrificium intentꝰ Sabinus ur
lut omniuʒ terrarum imꝑiū queſiturus. Inter hec
anxium re compta ſummꝰ tēpli ſacerdos ſub obtē
tu religiōis abſtrahit ab icepto:ꝑ q̄ʒ ſancte admo
nēs:ne ante ſacrificet q̄ʒ ſeſe viuis vndis p̄terlabē
tis fluminis abluerit. Deſit ille: ⁊ dum uenerabū
dus ad ſiniſtram ripam Tiberis ex colle deſcēde
ret:callidus ꝑſuaſor raptim ſacrificium ꝑegit. Nō
inſulſa ſacerdotis aſtutia:ut tūc res erāt: Sed qō
Valeriꝰ addit hac arte q̄ſitum Romanis impiuʒ
terrarum orbis p̄ridiculum ꝓfecto nunq̄ʒ eo ma
gnitudinis ꝑuētuʒ foret:ſi nō magis ardēs excel
lēſq̄ʒ claroꝝ viriꝰ ciuium ⁊ armoꝝ exꝑiētia q̄ʒ fur
tiuum ꝑegrine bouis ſacrificium contuliſſet.

¶De ſolertia Scipionis Africani maioris. Ca.VI.

ſ Cipio Africanus maior ꝓrimum tenebit
locum. Hic exercitum in africam traiectu A
rus Libyū ꝑuenerat. Erāt circa latus eiꝰ
trecēti iuuenes Romani:qbus ad bellum ſtrenue
gerendū nec animi deerāt nec corꝑa:ſʒ arma ⁊ eq
Quoꝝ congſitio fatigato erario haud facilis vide
baf. Itaq̄ʒ cum longi apparatus facultatem tēpo
ris anguſtie negarēt:niſi in caſtris eſſe:ut inermes
cum armatis mixti tenerenf ⁊ ipſi cōſiliorum du
ris ignari mirabanf ⁊ mirari reliquos cogebant.
Scipio igitur ſolertia ſuccurrēdum ratus egeſta
ti totideʒ Siculis eqtibus qui ex oibus genere ac
diuitijs florebāt:ut armati egregie atq̄ʒ eqs excel
lentibus inſtructi ſtatuta die adeſſent:ꝑcepit. Q̄ō
cuʒ non ſine querelis tacitis exequerenf: ⁊ affines B
ſingulorum metus urgeret:prefixa dies affuit:me
ſti atq̄ʒ ſolliciti ob hoc vnum q̄r prouocādi ius nō
erat:paruere. Legēs in frontibus ſecreta pectorū
Scipio:in tēpore reuerſos alloquif mitius: Et vi
deo uos inqt tedio ac labore lōginque militie con
territos: ⁊ quo nā pacto uos hoc onere leuare que
am iādudum cogito. Proinde dicite interpidi pri
us q̄ʒ in diſcrimen uētum ſit:quid cuiuſq̄ʒ fert aiuſ
hic. Cuʒ vnus ex eo numero ſeu loquēdi prompti
or ſeu timidior pugnādi:malle ſe detractare militi
am ſi ſue poteſtatis fieret:aperte reſpōdiſſet. Tum
Scipio:quādo palam mihi loqueris:vicarium in
quit tibi dabo. Quod cum ille libēs amplecteref:
vni ex romanis inermibus in medium ꝓlata arma
⁊ equum tradidit adoleſcens Siculus. Id exēplū
ſecuti oēs qbus qes eēt charior q̄ʒ gloria:cū bona
gr̄a romani ducis exēplum imparato labori mili
tem vidētes:eādem cōditionem acceperunt. Sic
militandi neceſſitas querulis remiſſa: ⁊ igenio ef C
fectū ut qō alioqn inimici feciſſent:leti ⁊ gr̄as agē
tes arma ⁊ equos traderent Romanis. Eximiāq̄ʒ
illam eqtuʒ alam eoq̄ʒ atq̄ʒ alijs bellis ꝓbatiſſimā
euaſiſſe:auctor eſt Titus Liuius. Idem ab adole
ſcētia ſupra q̄ʒ credi poſſet mira q̄dam arte in oſtē
tationem v̄tutis ac glie inſtructꝰ erat. Percrebrue
rat aūt fama ſeu ex rebus geſtis ſeu ex moribꝰ ſeu
ex forma corꝑis oriēs:nō humana ſed diuina eum
ſtirpe ꝓgenitum:cui qō in tali re uſu euenit ⁊ fabu
larum ambages aderāt:viſum ſerpētem iſuete ma
gnitudinis in lecto mr̄is:ſibi ifantulo draconē cir
cūfuſum nihil nocuiſſe: ⁊ multa huius gn̄is vulgꝰ
credulum motura hāc de ſe opinionem tali igenio
nutriuit:ut de origine qdem ſua nihil ſpōte loque
ref. Et cum iterrogaref an uera eēnt que paſſim fe
rebanf: nec affirmaret:ne quam exinde maculam
uanitatis icurreret:nec negaret qō credi ab oibuſ
gaudebat:hac taciturnitate plus aſſecutus eſt q̄ʒ
ſi ſe palā Iouis filium p̄dicaſſet. Addidit aliud ſo
lertie genꝰ. Per ſingulos dieſ anteq̄ʒ qcq̄ʒ publici D
p̄uatiq̄ʒ negocij ageret:in capitoliū aſcēdēs:ſellaʒ
Iouis ſolus intrabat:ubi aliquādiu ueluti diuino
collogo frueref vulgo ꝑſuaſerat:ide ſpei plenuſ di
grediebaf ad agēdas res. Idq̄ʒ in multis bellis re
pletis ſpe militibus q̄ſi ex celo ꝓmiſſis ꝓſpis euē
tibꝰ ad victoriā cōtuliſſe notū eſt. Imitatū opinari
triū quos pauloan̄ retulimꝰ exēpla nō alienū eſt.

Ⓒ De aſtutia ⁊ ſolertia Hānibalis: Fabij: Solonis
⁊ Themiſtoclis i gn̄ali: ⁊ Fabij i ſpāli. Cap̄.VII.

T apud Ciceronez ſcriptum eſt: callidum
A u Hānibalē ex penoꝝ: ex nr̄is ducibus. Q.
Fabium maximū accepimus: Facilē cela
re: tacē: diſſimulare: iſidiari: ꝑripe hoſtium cōſilia
Addit ⁊ alioꝝ noīa: quos apud Grecos huiuſce-
modi artib⁹ nobilitatos refert: In qbus Themiſto
clem ⁊ Solonem. Poſſem multos ſupaddere: niſi
curioſi ⁊ ocioſi ꝑiter eēt igenij vniuerſa congrere:
ꝑcipue quoꝝ explicatio ſb bellicis cautelis erit op
portunior. Nūc pauca de tranqlliore quorūdā ex
his ducib⁹ ſolertia expediā: Atq̄ ut a nr̄ij more ſo
lito icipiam. Q. Fabius Maximus Lucanum eq
tem ac romanuz peditem: duos eo tp̄e fortiſſimos
B bellatores: ceterum ſuo quēlibet vitio laborātē in
caſtris nouerat. Eqtem turpi meretricis amore ꝑ-
eūtem: peditem parum ſpectate in romanos fidei:
Utriuſq̄ potius morbo cōſulē: q̄ alteri⁹ uel ambo
rum opa carē ſtatuit. Eqtem igit̄ occulto ꝑmittēs
comꝑare ſcortuluz qd̄ ardebat: peditem v̓o nō mō
nō ſuſpitionib⁹ aggrauās: ſed eximijs iſuꝑ laudi-
bus atq̄ honorib⁹ pro cōcione ꝯcelebrās. In utro
q̄ qd̄ optabat conſecut⁹ eſt. In p̄mo qdē ut noti cō
pos expeditiſſimus ac ꝓmptiſſim⁹ in oē diſcrimē
eēt: nec imerito dici poſſit: is demum militaris di-
ſcipline rigor utiliſſimus tātiſper de rigore amiſiſ
ſe. In ſcd̄o aūt phici cōſilij effectum feliciſſime na
ctus eſt: Seruum enim bonū ⁊ fidelem nō ſolum
q̄r crediſſet. ſed q̄r uel credē ſimulaſſet: effecit.

Ⓒ De aſtutia publij Uillij. Cap̄.VIII.

I tn̄ in omni re ſupm̄ū viciſſe ſūma eſt gl'ia
s qs Publio Uillio ꝑferēdus: qui igenio fe
fellit Hānibalem? Ad antiochuz Syrie re
gez bello victus Hānibal ꝯfugerat: eratq̄ apd̄ eū
honorificētiſſime ꝑticeps cōſilioꝝ oium: qm̄ roma
na bella meditāti nullus magis idoneus cōſultor
occurrebat. Eo igit̄ pēdente belli apꝑatu: romana
legatio ꝓfecta eſt: in qua Publium Uillium fuiſſe
tradit̄. Is ꝑiculoſiſſimū ratus ſi potētia regis ꝯſi-
lio Hānibalis diutius fulta foret: pēſata credulita
te ac uanitate regia: ⁊ exiſtimās id qd̄ erat: Hāni-
balem ut externum hoiem iter aulicos iuidioſum
ac ſuſpectum fore: ex eo gradu quem apud regem
obtinebat: iprouiſum dicere ador⁹ eſt effecitq̄ ex
aſtu facili: Siqdem aſſidue apud Hānibalem v̓ſa
tus: oē q̄uis leuiſſimum v̓bum aurib⁹ eius inſuſur
rās: frequēti nimiūq̄ domeſtico collogo ⁊ emulis
criminandi ⁊ regi ſuſpicādi ꝑbuit māz. Ita factuz
eſt ut inaduertēs Hānibal eſt ꝯſilio reiectus. Et ſi
poſtea in gr̄am redierit: q̄r tn̄ id nimis ſero accidit
⁊ regi grauiorem caſum ⁊ romanis faciliorem pe
perit victoriam. Nec ſum neſcius apud quoſdam
ex hiſtoricis nomē Uillij apud liuz hūc actū ita
referri: ut oia caſu fortuito: nihil penitus eiuſdē ſo
lertia geſtum ſit. Sed illos in hac ꝑte ſeq malui q
ad ꝓpoſitum meum ꝑtinētē hiſtoriā tradebant.

Ⓒ De aſtutia cuiuſdā pr̄is ad correctionē filij. C.IX.

Recipitis quondam ⁊ ꝑiculoſi exit⁹ amo-
p re filij dep̄hēſo pr̄ anxius: cum apta via re
uocare eum poſſe diffideret: nouo genē ſo-
lertie māſueti pr̄is cautiq̄ cōſultoris officium iple
uit. Et queſo inqt fili pro ſalute tua: ut quotiēs ami
cam aditurus es cōem ꝑus ⁊ cōceſſam ueneré ex
periare. Qd̄ cum ille nō abnueret: atq̄ ideo ſemi-
exarmat⁹ obtuſaq̄ uelut acie libidinis ad eā quaz
afflictim diligebat ſepius acceſſiſſet: ſenſim laxato
pectore ſaniora cōſilia recepit. Et qd̄ alienis moni
tis nunq̄ feciſſet: per ſeipſum amoris flāmas rabi
emq̄ compeſcuit.

Ⓒ De aſtutia Marci Uoluſij ⁊ Saturnini ꝓſcripto
rum ad euadēdum periculum. Cap̄.X.

Uo in ſil'i imo in eodem gn̄e ꝑiculi lōge di
d uerſa: ſeu uerius aduerſa calliditatis exem
pla ꝓferant̄. Alter enim Marcus Uoluſi
us cum edilitatem plebis ageret: a triūuiris ſe pro
ſcriptum audiēs: abiectis iſignibus magr̄atus ſub
inopi mēdicātis tegmine per exploratores medi-
os nulli cognitus ad Marci Bruti exercitum eua
ſit. Alter Saturninus Uetulo de triūuiralibus ꝓ
cellis ubi ſe ꝓſcriptum cōperit: cōfeſtim ꝑture ha-
bitum arripuit cum ꝑuatus eēt: ꝑmiſſoq̄ lōgo or-
dine ſeruoꝝ qui lictoꝝ ſpēm ꝑferrēt: apphēſiſq̄ ue
hiculis ⁊ iure uelut ꝓprio per oēs terras occupa-
tis hoſpitijs: obtinuit tam ꝯſtāti aio ut nō ꝓſcript⁹
ſed magiſtratus populi romani ⁊ ab hoſtibus ⁊ a
quolibet ꝑtereūte crederet̄: nō aliter q̄ ſi oiuz ocu
los ſplēdore hu⁹ ꝑſtrinxiſſet: utroq̄ figmēto mox
ut puteolos attigit: naues in ſtatiōe reꝑtas ſeu pu
blice neceſſitatis gr̄a nemine aduerſari auſo cepit
cōſcēditq̄: qbus in Siciliam tutiſſimuz ea tempe
ſtate ꝓſcriptoꝝ portum fortunatus ſimulator ena-
uauit. Et hi qdem ſingulorum actus.

Ⓒ De aſtutia ciuium Tuſculanoꝝ ad vitādum furo-
rem exercitus Romanorum. Cap̄.XI.

Lla diſſimulatio mirabilior que vniuerſo
i quōdam Tuſculanoꝝ populo in extremis
caſibus opem tulit. Ingēs Romanoꝝ odi
um fracta ſepe fide meriti: cum in excidium patrie
ſue accēſum ultionis deſiderio Furium Camillum
aduētare romanaſq̄ legiones audiſſent: nec aduer
ſus tātum ducem ⁊ exercitum ſpei qcq̄ in armis
foret: ſpem oēm in ſolertia poſuerūt: Igit̄ tranqllo
pacificoq̄ habitu ois ſexus atq̄ etas menia urbis
egrediēs: hoſtes ſuos uelut ignari: ob quam cau-
ſam ueniſſent humane atq̄ alacriter exceperūt: ar
matoſq̄ nullo ueſtigio timoris edito in urbem in-
troduxerūt: comeatibus ⁊ cūctis que in rem eēnt
affatim miniſtratis: quo tam in ꝑato obſeqoruz cu
mulo pudor hoſtib⁹ iniectus eſt: qn pro odio ami
citiam: pro impēdēti patrie ruina: Romane urbis
nomē ⁊ iura meruerunt.

Ⓒ De aſtutia Auguſti Ceſaris ad dep̄hēdēdum ꝯiu
rationes que fiebant cōtra eum. Cap̄.XII.

N Auguſto qdem Ceſare adulterioruz cō
i ſuetudinem legimus. Hoc enim ⁊ inimici
eius exprobrāt: nec amici factum negant
ſed excuſant multis ꝑiculis iactatuz principem in-
ſidijſq̄ tam domeſticis q̄ externis ad id non uolu
ꝑtate turpi ſed ſolerti cōſilio ductuz: aſſerētes quo
facilius ſci icet familiaritate feminarum quid eoꝝ
viri aduerſarij ſui uel ſibi ſuſpecti agerēt mollirent
turq̄ deprehēderet: cōſtat ſiue hinc ſiue aliūde cō
iurationes contra eum omnes fere ſurgentes op-
preſſiſſe.

Ⓒ De aſtutia Otthonis. Cap̄.XIII.

Thbo qui ſeptimus ab Auguſto Romani
o imperij frena corripuit: ⁊ ſi apud quoſdaz
hiſtoricos: an ꝓpter morum feditatem: an
ꝓpter tp̄is breuitatem: incertum hinc cū Uitello

e numero ꝓ̃cipum excludatur:non abſimili conſi-
lio uſus:dum libertine anus ⁊ ſortis ⁊ etatis ul-
time ob hoc vnum quia inter aulicos gratioſaȝ ac
fauorabilem videbat:nõ obſequium modo:ſed ꝙ
anilem credulitatem mulcere ſolet amorem plane
ridiculum ſimulauit. Non inefficaci ꝗdem ſoler-
tia quãdo per illam Neroni conciliatus tunc tem-
poris Imperãti: ꝓ̃mum inter amicos ſortitus lo-
cum:ipſe poſt uerſante res hominum fortuna: ad
principatum quoqȝ ſubuectus eſt. Tantum ualuit
obſequioſa calliditas.

¶ De aſtutia Galbe principis ſuper iudicio iumen-
ti. Cap.XIIII.

g Albe ꝓ̃cipis haud ſtolidum iudiciũ: qui
cum de iumẽti dominio non ſatis idoneis
uel teſtibus uel iudicijs agereť:tum quibꝰ
ad obuolutam ambagibus ueritateȝ penetrare la-
borioſum eſſet:ſic ſtatuit:ut iumẽtum tecto capite
ꝑduceretur ubi adaquari conſueuerat:eoqȝ confe-
ſtim adaperto:illi ex litigatoribus cederet ad quẽ
ſponte ſua ſeſe potu digrediens contuliſſet.

¶ De prouido conſilio Tiberij in dimittendo curiaȝ
imperatoris Auguſti. Cap.XV.

A a T poſtq̃ȝ ad Ceſaris mẽtionem uentũ eſt:
ne obmittã Tiberij cõſiliũ qui ſumma tũc
Impatoris Auguſti gratia:maximaqȝ ho-
norum affluẽtia in ipſius ad nutum ꝓcurãtis for-
tune fauoribus:quaſi ſatietate ductus rerum feli-
cium ⁊ quietis ſtudio:ab urbe Romana ubi ſecũ-
dum a ꝓ̃cipe locum obtinebat:nullis Ceſaris pre-
cibus aut ſuorum lachrymis victus receſſit: Rho-
dum inſulam petẽs:ubi mãſit habitu victuqȝ me-
diocri multũqȝ intra fortune ſue faſtigiũ dimiſſo.
Et de facto ꝗdem cõſtat:de cauſis ambigiť. Alij
impudice ⁊ procacis uxoris tedio:cuiꝰ mores nec
ferre poſſet nec corrigere:Alij ut imperatoris filijſ
iam adultis cederet ⁊ omni ſe inuidia ac ſuſpitio-
ne liberaret:Alij autem ut raritate uenerationem
ſuijpſius aleret: ⁊ reipublice deſideriũ per abſen-
tiam augeret ſemperqȝ familiaritatis nimie comi-
B tem cõtemptuȝ remoueret. Queqȝ ſane fuerit cau-
ſa de ꝓ̃miſſis uerior:effectuſ cõſilij haud ſpernen-
dus videreť:niſi quia diſcedẽdi ꝑtinacia offendit
Auguſtum:uſqȝ adeo:ut ad reuiſendas charoruȝ
neceſſitudines redeũdi licẽtiam poſt multũ tem-
poris ſuppliciter flagitanti:reſpõſuȝ tale retulerit:
dimitteret omnẽ ſuorum curam quos tñ reliqſſet:
Et vix tandem poſt octauum annum optatum uo-
tis reditum interuentu magnoruȝ impetrauerit.

¶ De callido conſilio Marci Antonij in omittendo
ſcribere orationes ſuas. Cap.XVI.

a D externa cõuertar ſi vnum domeſticũ ad-
didero:Marcus Antonius idcirco de taȝ
multis oratiõibus ſuis nullam in ſcriptis
ſe redegiſſe iactabat:ne forſan ex ſcripturiſ ſuis ad-
uerſus ſe ſumi poſſet argumẽtũ:ſi qñ prius dictis
aliqd cõtrarium dixiſſet:Callidum magis ⁊ clien-
tibus ſuis utile cõſilium:q̃ȝ ſibi glorioſuȝ atqȝ ma-
gnificum. Atqȝ hic extrema inter noſtros figimus
ueſtigia.

¶ De cuiuſdam artificis calliditate ad magnifican-
dum nomen ſuum. Cap.XVII.

A b Uic ſimillimum calliditatis genus licet in
longinqua materia ſecutus mihi videť ar-
tifex:qui operibus ſuis uſqȝ in miraculum
excultis:nunq̃ȝ ſe ſupremam manuȝ impoſuiſſe di-
cebat:ut ſcilicet ⁊ ſibi addendi ſemꝑ mutandiqȝ li-
bertatem reſeruaret: ⁊ ſuſpẽſo iudicio ſpectantiuȝ
animis quiddam tam de artifice q̃ȝ de opere ma-
gnificentius ac perfectius ſemper occurreret.

¶ De aſtutia cuiuſdam ſerui:per quaȝ fecit dominuȝ
ſuuȝ Darium regem eſſe Perſarũ. Cap.XVIII.

q Uo tp̃e fedam magorũ tyrandinem apud A
Perſas ꝓ̃fortium virorum virtus obtriue-
rat:Cum inter tyrãnicidas uel nobilitate
uel meritis pene pares de regno lis eſſet: ⁊ aliud
ex alio ꝑiculum timereť:vnius ſerui calliditas ⁊
publicam ſollicitudinẽ omnibus eripuit: ⁊ opta-
tiſſimo dño uotorum tribuit finem. Magne qui-
dem rei exitus religioſe tandem creditus fortune:
eo reȝ deduxerat:ut qm̃ pro deo ſol in Perſide co-
leret:eiqȝ(ꝙ agilem deum ſegnis victima nõ de-
ceret)equus ſacer habereť: die certa ſolis ortum
ante regiam ad oriẽtẽ uerſi omnes in equis eſſent:
⁊ cuius equus aduẽtum ſolis hinnitu primus nũ-
ciaſſet:ille rex foret. Interea cum nihil ꝓ̃ter condi-
ctum diem expectarẽt:vnum ex eo numero Dariũ
de euentu anxiuȝ:conſpicatus ſeruus equi cuſtos:
ubi cauſam rei comperit: Noli inquit mi dñe ſuꝑ-
uacuis curis angi:ſi nil aliud agiť ego te regem fa-
ciam. Duplex hinc fama eſt: Alij demerſiſſe clam B
ſeruum digitos inter eque genitalia: ⁊ cum ad lo-
cum ueniſſent equi naribus ingeſſiſſe manuȝ:quo
odore cõcitum mox hinnitum ſuſtuliſſe. Alij per
noctem quam lux cõuẽta ſequebať: ſeruum illum
duxiſſe dñi ſui equum in cõſtitutum locum: ⁊ illic
equam habuiſſe cuius illecebris delinitum equuȝ
⁊ mane memorem nocturne uoluptatis ut ibideȝ
cõſtitit hinnijſſe. Quicquid horuȝ uerius:illud cõ-
ſtat:hinnitu audito:reliquos oẽs religione tactos
ex equis deſcẽdiſſe: ⁊ Perſico more ꝓiectos terre
ſalutaſſe regem Darium:ppl̃mqȝ oẽm primatum
ſentẽtiam ſecutum:illum regẽ habuiſſe. Ita ingẽs
regnum ſeptem ꝓ̃cellẽtium virorum periculo que-
ſitum:vnius arte ſeruuli ad vnum redijt regem.

¶ De reprehenſione aſtutia illorum qui nimias ami-
citias fugiendas aſſerunt gratia vitandi honoris
⁊ laboris. Cap.XIX.

f Uerũt in Grecia ſapiẽtes habiti qui dice-
rent: Nimias amititias fugiẽdas: Ratio-
nem afferẽtes:ꝙ innumeris ⁊ ineuitabili-
bus noſtris laboribus ac curis oneratos:ſtultum
ſit alienis inuolui: ⁊ vnius humeris multoruȝ fa-
ſce pregrauari:ſatis ſub ꝓprio fatigatos: Funda-
mẽtum beate vite ac ſecuritatem hoc uelut ariete
cõuelli: ſi externa pro amicis ſollicitudo animum
impellat: ⁊ ut ait Cicero:tanq̃ȝ parturiat vnuſ pro
pluribus. Itaqȝ cõmodiſſimum cenſent q̃ȝ latiſſi-
mas habenas habere amicitie:quas uel adducas
cum uelis uel remittas. Hoc eorum conſilium eſt:
Qḋ nõ ideo quia uel ſolers uel ſapiens eſſet inſe-
rui:ſed quia calliditatis ſpecieȝ prefert ⁊ illuſtres
habet auctores. Et ſcio ꝙ a multis atqȝ a meipſo
ꝓpter nimias curas rerum uariarum ſepe lauda-
tum eſt:Apud Ciceroneȝ tamẽ reprobať. Nec im-
merito:Tollit enim omnem bene inſtitute mentis
affectum:Quo ſublato:ut ait idem:quid intereſt:
non dico inter hominem ⁊ pecudem:ſed inter ho-
minem ⁊ trũcum:aut ſaxũ aut ꝗduis generis eiuſ-
dem. Aufert igitur humanitatem:cuius eſt ꝓpriũ

⁊ gaudere bonis rebus ⁊ dolere cõtrarijs. Tollit enim e vita amicitiam quaſi e mũdo ſolẽ: Q; ſi ꝓpter ſollicitudinem fugiẽdam amicitia negligẽda eſt: ſimiliter ⁊ virtus que ſollicitudinibus ⁊ curis multiplicibus ſcatet: quo nihil poteſt eſſe miſerius nihil amentius. Q̇ ſequitur quoq; ut excludẽdũ intelligatur inſertum eſt.

¶ De excluſione aliorum aſtutia qui ꝓpter periculum odij futuri ⁊ meriti vitandas dicunt amicitias. Cap̄.XX.

b Jantis de eadem re cõſilium notũ eſt: Jta utẽdum amicitijs ut meminerimus ex amicis inimicos acerrimos fieri poſſe. Siue ut in dialogo Lelij ſcriptum eſt: Jta amare oportere ut aliqñ ſis oſurus. Q̇ ſi diligẽtius cõſideretur: per q̄ utile reperiri Ualerius aſtruit. Ego doloſuz etſi urgear: callidum forte nõ negabo. Sed idem ſentio q̇ Ciceronianus Scipio: nullaz uocẽ amicitie inimicitiorẽ potuiſſe reperiri: Nec induci poſſum ut a Biãte dictum putẽ: q̇ is ſapiẽtie cognomine clarus ſit: ſed ab ĩpuro potius aliquo uel ambitioſo omnia ad ſuam potẽtiam reuocãte. Sane cuiuſcũq; dictuz ad extinguẽdas amicitias ⁊ magnam humane vite ſobriamq; dulcedinem efficaciſſimum abijciẽdum cenſeo. Jllud ſolertius utiliuſq; cõſilium q̇ eſt apud eundem Ciceronez: Eã nos in cõparandis amicitijs diligentiam adhibere: ne quãdo amare ĩcipiamus quem aliqñ odiſſe poſſimus.

¶ De aſtutia Solonis fingentis ſe ſtultum: quo liberius poſſet loqui legem ꝑnitioſam. Cap̄.XXI.

a O Biantis nomẽ identitate ꝓfeſſionum ⁊ Solonis admoneor: Huius illud callidũ factuz ⁊ memorabile refer̄: Cũ iter Athenienſes ⁊ Megarẽſes de dominio Salamine grauiſſimis prelijs ſepe certatum eſſet: attẽtis ultro citroq; viribus capitale crimen Athenis eſſe ceperat bellum amplius ob eam cauſam ſuadere. Contigit ut adipiſcẽde inſule cõſilium Solon vnus ex tot milibus videbatur: Angebat̄ aĩo vir ⁊ ſue reipublice ⁊ virtutis amiciſſimus: metuẽs ne aut uetitus ſermo ſibi aut im̄patum ſilẽtium patrie noceret: repẽtinum tãdem ſimulat furorem dictiſq; factiſq; oĩbus ad id q̇ aĩo cõceperat mira arte compoſitis habitu quinetiaz corporis ſimillimus amẽti ſeſe in publicum ꝓripuit impune q̇libet auſurus. Jllic cõuentus ingẽs populi factus eſt: q̄buſdam attonitis nouitate rei: omnibus finẽ expectãtibus: At ille cõclamãtis in morẽ aliquanto altius aſcẽdẽs: nõ uſitato q̄dem orõnis genere ne q̄d de ſimulatiõe detegeret: ſed premeditatis carminib⁹ ſuadere q̇ per leges non licebat aggreſſus: adeo cũctorum mouit animos ut in dicto raptim bello ex ſententia Solonis Athenienſis populus ⁊ exoptata inſula ⁊ glorioſa victoria potiretur.

¶ De ſimili figmento Ulyxis. Cap̄.XXII.

u T q̄dam memorãt Ulyxis ſimile figmentum: ſed intẽtio longe alia: q̄n Solon ut ſine capitis ſui periculo reipublice ꝯſuleret: Ulyxes ṽo ut militiam ſubterfugeret ⁊ regnaret: atq; Jthace viueret ocioſe cum parẽtibus cuz uxore cum filio ſimulauit amentiam: licet ut ait Cicero: apud Homerum optimum auctorem talis de Ulyxe ſuſpitio nulla ſit.

¶ De aſtutia Themiſtoclis contra inuidiaz Lacedemoniorum uolentium impedire refectionem murorum Athenienſium. Cap̄.XXIII.

t Empus eſt: duos ſolertiſſimos duces: q̄s ſupra pollicitus ſum in medium ꝓferre. Themiſtocles afflictis Atheniẽſium fortunis: nõ armis modo ſed argutis ſepe cõſilijs opez tulit. Parãtibus ꝓſtratos impetu Perſarum muros urbis attollere: ⁊ pluſculum inſuper telluris amplecti: legatio a Lacedemone miſſa denunciat ab incepto ut deſiſterẽt. Senſit Themiſtocles vicinie urbis inuidiam: ⁊ q̇ in earum ſtatu rerũ tutius viſum eſt: reſpõdit: uenturos ab Athenis qui in cõſilio Spartanorum ad hoc p̄ſentes agerent. Jta remiſſis domum legatis: Atheniẽſes obſecrat ut opus inceptum ſummis cum ſtudijs accelerẽt: Paretur. Jpſe poſt tempus ſub legatiõis titulo digredit̄: ſed modo morbum modo ſociorum cũctationem ſimulãs ac uelut ſine his agi nihil poſſit expectãs: tempus de induſtria trahebat. Crebreſcẽte interi opis fama: legati Lacedemoniorũ Athenas redeunt: At Themiſtocles magiſtratibus atticis per epiſtolam ſuadet: legatos capere ⁊ loco pignoris ſeruare quo ipſe tutior apud Spartanos foret. Ad quos p̄ciſis morulis ꝑueniens: aduocata cõcione patriam ſuam menibus circũdataz iam q; ⁊ armis ⁊ ꝓpugnaculis cõmunitam docet: Si quas eius cõſilij penas daret: legatos eorum eaſdem paſſuros. Poſt hoc acriter increpuit illorum ignauiam ⁊ inſolẽtiam: qui de vicinoruz imbecillitate potius q̄ de propria virtute confiderent. Jta caſtigatis ⁊ pene triumphatis emulis Athenas redijt.

¶ De aſtutia Hannibalis ut ĩcrepari nõ poſſit a ſuis Carthaginẽſibus de ꝑdito prelio. Cap̄.XXIIII.

h Annibal cum ſe forte rebus omnibus ſuperiorem crederet: ducib⁹ noſtris cõgreſſus ac nauali p̄lio fuſus erat: metuẽſq; ideo ſuorum de ſe ciuium iudicia quoruz emulationẽ uſq; uel in cladem ꝑtulit ex ipſa nũciuz pro re inſtructũ anteq̄ caſus fama p̄curreret in patriam miſit: qui frequẽti Carthaginenſiuz ſenatu quo in ſtatu ⁊ eorum atq; hoſtium res ante pugnam fuerant expoſuit: ⁊ adiecit: Hec cum ita ſint: dubitat tamẽ Hãnibal in iuſſu ueſtro fortunam p̄lij tẽptare. Et partium cõditio ꝓponebat̄: ut uériſimiliter ad penas eſſet inclinata victoria. Jtaq; conclamatum eſt ab omni parte cõſilij: nemini dubium quin pugnãduz foret: ſequeret̄ igitur fortunã ac pugnaret. Ad hec nũcius: ita fecit inquit: ſed illa eum fefellit ⁊ vict⁹ eſt: Precluſerat prima ꝑcontatio obtrectatoribus improbãdi q̇ modo probauerãt facultatẽ. Fortunam culpare poterãt: factum Hannibalis laudare cogebantur.

¶ De conſilio Demoſthenis dato mulieri paupercule que receperat depoſitum. Cap̄.XXV.

d Uo ſimul hoſpites pecunie certaz ſummã apud ancillulã depoſuerant: ea lege ut ambobus ſimul reſtitueret̄. Alter deinde hoſpitum ſqualidus: defunctum ſocium deflẽs: pecuniam repetit: mulier credula bonam fidez agnouit ⁊ depoſitum reddidit petẽti. Nec multo poſt qui defunctus ferebat̄ affuit ⁊ fractam depoſiti legez queſtus pecuniam poſcebat. Jnfelix ⁊ pecunie inops ⁊ cõſilij: nullum niſi uoluntarie mortis remedium habitura videbatur: Jã circũſpicere ceperat

quem funē collo circūdaret:qua naꝫ ſe trabe ſuſpē
deret: Miſeratus Demoſthenes innocētis ⁊ per
ſimplicitatem circūuente patrocinium ſuſcepit: ⁊
in iudicium pꝛogreſſus ita cauſaꝫ egit: Mulier ait
pꝛeſto eſt depoſitum reddere:ſed ut tu ipſe fateris
ſm cōtractus cōditionem alteri ſine altero reſtitui
non poteſt:ſocium igitur adducito:nulla mora eſt
quominuſ pecuniam cōmunem ambo ſumatis.

¶De aſtutia Ariſtotelis ſuper titulo quorūdaꝫ libꝛo-
rum a ſe factorum. Cap̄.XXVI.

l Jbet hic Ariſtotelis factum interſerere:ab
alijs q̃uis alio loco poſitum: Theodecti
diſcipulo quoſdā artis libꝛos oratorie do
no dederat:ut ille titulo libꝛorum in ſe trāſlato pu
blicaret eos:ex alieno ſtudio ſibi nomē ⁊ gloriam
queſiturus. Poſt hoc ſeu diſcipulo iratus:ſeu do-
lens alteri laboraſſe:ſeu glorie cupidioꝛ effectꝰ mu
tare cōſilium ceperat: ⁊ ad ſe reuocare uelle qꝺ de
derat. Jn alio igitur quodam libꝛo de re quapiam
ſermonem habēs addidit plenius ſibi de eo diſpu
tatum in libꝛis qui Theodectis dicerent̃. Jta pau
ciſſimis uerbis ⁊ amici gloriam ⁊ liberalitatē pꝛo
pꝛiam:qua nulla maioꝛ eſſe poterat ſubuertit:q̃ꝫ id
recte ipſe viderit ſed pꝛofecto callide.

¶De aſtutia cuiuſdā Athenienſis:qui ut vitaret moꝛ-
tis periculum publice petijt dignitatis gradum.
Cap̄.XXVII.

f Erunt Athenis quendam accuſatuꝫ apud
populum de capitali crimine:cum ſe publi
ce odioſum intelligeret:metuentem ſibi ꝙ
res grauis ac periculoſa ſub infeſtiſ iudicibus uer
teretur:hmōi cōſilium cepiſſe. Siqdem repente in
petitionem honoris deſcendiſſe: ⁊ ubi miſericoꝛ-
diam petiturus putabat̃:ſupꝛemum in ciuitate di
gnitatis gradum poſtulaſſe:nō ſpe aliqua obtinen
di qꝺ poſcebat:quippe qui extrema quoqꝫ foꝛmi-
daret:ſed ut eſſet ubi ſe aduerſus eum cōceptꝰ po-
pularis furoꝛ abſumeret. Nec aliter euenit:Sibi-
lo enim ⁊ ignominioſis omnium expꝛobꝛationibꝰ
e comitio fugatus:cum repulſam grauiſſimam re-
tuliſſet: Nec poſt multo:dicēde cauſe dies afforet:
populus idem pꝛiore inſectatiōe ſatiatus:in ſecun
da miſericoꝛditer ſecum egit: ſic alioquin moꝛtis
periculum aditurus in ſolatium negati honoris re
manſit in vita.

¶De aſtutia ruſtici aſinarij contra Alexandruꝫ per
quam moꝛtem vitauit. Cap̄.XXVIII.

a Lexander Macedo reſpōſis iuſſus:ꝑmuꝫ
extra muros urbis inuctum: moꝛti trade-
re:obuium foꝛte aſinariū occidi ꝑceperat.
Jlle q̃ꝫq̃ꝫ ſubito cōſternatus malo:nō uſqꝫadeo tn̄
obtoꝛpuit qn in uerba ꝓrumperet:Et oro inqt rex
ne me ſaltem cauſe inſcium ad tartara mittas:dic
mihi pꝛiuſq̃ꝫ moriar:quid dignum moꝛte cōmiſe-
rim? Tum rex: Nihil eqdem:ſed ſoꝛs tua his caſi
bus te obtulit:nempe ſuperuꝫ cōſilijs agoꝛ:ut qui
pꝛimum mihi hodie occurriſſet interfici iuberem.
Cōfirmatus hoc ſermone ruſticulus minime:ruſti
canam euadēdi viam arripuit:Si hec uera ſunt in
quit:hāc ob cauſaꝫ ego non moriar:immo hic qui
me pꝛeibat: ⁊ aſellum ſuum digito mōſtrabat. Ta
li ⁊;tam pꝛompta ſolertia ſibi vitam: regi autem
innocentioris victime facultatem tribuit. Ceteruꝫ
ruſticus hic ut ruſticus ſibi ſoliꝰ pꝛofuit: qui ſequit̃
ut philoſophus multis conſilio utilis fuit.

¶De aſtutia Anaximenis philoſophi contra Alexā-
drum per quam ſaluauit ciuitatem euertendam.
Cap̄.XXIX.

a D euertēdam Lampſacum magnis odijs
impulſus ꝓperabat Alexāder: Erat intra
ciuitatis menia Anaximenes ipſiuſ Alexā
dri familiaris ac ꝑceptoꝛ: Qui ad lenīēdum diſci-
puli furorem poꝛtas egreſſus obuiam ꝑgebat. Ui
dit hūc uenīētem Alexāder ⁊ uaticinatus aduen-
tus ſui cauſam: Juro inquit me non facturum quic
quid id erit qꝺ tu me rogaueriſ. At ille: Oro ait ut
Lampſacum euertas. Subſiſtit Alexander: ⁊ iu-
ramenti religione ceptum differre coactus eſt.

¶De aſtutia cuiuſdam contra opinionem commu-
nem notantis myſterium ſtatue publice ⁊ littera-
rum ſuarum. Cap̄.XXX.

i Llud quoqꝫ ſatis callidum:ſi modo uerū:
qꝺ nō multis retro ſeculis cōtigiſſe qdam
memorant. Erat in Sicilia:ut aiunt:ingēs
ſtatua que in loco notiſſimo ab extrema hominum
memoria intacta ꝑmāſerat:in qua litteris uetuſtiſ-
ſimis inſculptum erat: Kalendis maijs habebo ca
put aureum. Eniuero id ludicrum cōmētum qdaꝫ
credidere: Alij nudum uerborum ſonum ſecuti:eo
uanitatis exceſſerant:ut in die kalēdaruꝫ ſtatue ca
put terebꝛarēt:ubi cum nihil ꝑter ſolum marmoꝛ
inueniſſent:fabularum ac riſus materiaꝫ vulgo de-
derāt. Unus tādem antiquitateꝫ ſtatue ſimul atqꝫ
artificiuꝫ cōtēplatus:cogitanſqꝫ in re tam ſeria ali-
quid ꝑter fabulam latere:ſcripturam ab omnibus
cōſpectam:ſed a nemine intellectam acutiori pene
trauit ingenio. Siqdem die kalēdarum redeunte:
animo atqꝫ oculis intētus oꝛtum ſolis operiēs:lo-
cum ubi caput ſtatue pꝛimis radijs vmbꝛam iace-
ret diligenter annotatum conſignauit: Jllic poſtea
clam ⁊ ex commodo ſuffodiens:magnū auri pon
dus repperit.

¶De aſtutia Caſtrutij contra Lippum diſpēſatoreꝫ
ſuū appoſita in ambiguitate ſcripture. Cap̄.XXXI

c Aſtrutius dux Lucanus:vir etatis noſtre
clariſſimuſ:cum diſpēſatorem ſuū Lippuꝫ
nomine de ſuo locupletatum noſceret:cogi
tās nō paruam pecuniam ab eo per ludum exige-
re:ſubmiſit qui ad eum tunc abſenteꝫ ꝑgeret ⁊ dn̄i
uerbis pecuniā flagitaret. Stetit in dubio diſpēſa
toꝛ:litteras Caſtrutij nō vidēs:q̃uis id uarietate
negociorū qꝺ in illo viro ueriſimillimū erat omiſ-
ſum diceretur: Statuit tādem incōſulto dn̄o nihil
agere: Cuius uolūtatem cum per litteras exquire-
ret:ille ſcripſit tam ambiguis tanqꝫ duplicibꝰ uer-
bis:ut licet ſuperficie affirmationem claram conti
nere viderentur:introꝛſus tamē ad utrūlibet flecti
poſſent. Jn fine uerborum addidit: Ut petitam a
te pecuniam numeres omnino uolumus: Hoc aūt
tante pꝛime littere confuſione ſcriptum erat ut nō
magis nolumus q̃ꝫ uolumus legi poſſet. Lippus
litteras domini iubentis cum uerbis nuncij peten
tis conferens:pecuniam numerauit. Jnteriecto tē-
pore cum rationem redderet:negabat Caſtrutius
iuſſū ſuo traditam pecuniam: Lippus litterā ma-
nu eius ſcriptam pꝛoferebat: Caſtrutius illam rele
gens ſuaꝫ quidē non negare ſed oīa aduerſus illiꝰ
ſentētiam interpꝛetari. Et cū ad finē ꝑueniſſet:ſine
ulla heſitatione nolumus legit ⁊ nō uolumus. Jn
tellexit iocum Lippus ⁊ ſubridens ſiluit.

¶ Tractatus ſecundus: De communi hominuz ſapiētia in factis uel dictis: ⁊ de exēplis eorum.

¶ De intentione auctoris in hoc tractatu. Cap.I.

f Si quis erit forſitā qui magnam ſpem materie felicioris ex tituli preſentis inſpectiōe cōceperit: ſciat me hoc loco neqꝫ meiipſius neqꝫ ꝓpoſiti oblitū de cōmuni hominuz ſapientia tractare: q̄ꝫobrem ſi qd altius expectabat: errorem ſuſceptū in limine linquens in ueſtibulo rebus integris abeat: qd̓ apud me querebat apud alios repertu-rus: At cui exemplorum illuſtrium prefertilem uetuſtatem ſcrutari propoſitum eſt: multis hec diffu-ſa uoluminibus coaceruantem calamum ſequat.

¶ De ſapientia Scipionis Africani circa erudiēdos homines indomitos ⁊ inexptos malorū. Cap.II.

f Scipionem Africanum hac ſimilitudine uti ſolitum accepimus: Ut equi bellis ⁊ victorijs feroces domitoribus tradunt: Sic homines ꝓſperis ſucceſſibus elatos atqꝫ intractabiles: rationis ac doctrine frenis ſubigēdos ducēdoſqꝫ uelut in gyrum in experientiam humanoruz caſuum ac fortune uolubilis: ut agnoſcant quibus ſuperbiunt q̄ꝫ fragilia q̄ꝫqꝫ caduca ſint.

¶ De commendatiōe hominis ſine aduerſitate ſeipſum domātis: Et de laude Julij Ceſaris circa illō exemplum. Cap.III.

A q Quod ſi ſapiēter fit ⁊ dicit: q̄ꝫtus extimandus eſt vir qui ſine ullo domitore externo circa omnem aduerſitatis experiētiaz perpetuis victorijs inſolentem animum frenauit atqꝫ compeſcuit? Qui in eam quam diximus conſiderationem per ſeipſum uenit: ut fortune blādientis inſidias anteq̄ꝫ pateret agnoſceret: Et quo pluſ ab ea recepiſſet: eo minus moribus fidēdum ſuis partiuſqꝫ retētādos caſus intelligeret. Qd̓ de Julio Ceſare lectum eſt: qui licet bellandi ſemper cupidiſſimus fuiſſet: uſqꝫadeo: ut non ex deſtinato tm̄: ſed ex occaſiōe ⁊ ſepe horridis tempeſtatibuſ: quibus nedū caſtra moturus: ſed nec iter ingreſſurus quiſqꝫ videret pugnam capeſſere conſuſcet: In extremo autem etatis ad certamen ob hoc vnuz paululuz moroſior ac liberatior eſſe cepit: nec uolupta-te ſed aut neceſſitate aut euidēti ⁊ magna utilitate

B ſuſcipere. Ex eodem crebro auditum memoratur uerbum omnibus ſed in magno p̄ſertim cōſtitutis imperio memorādum: Difficilius p̄cipem cōmunitatis a primo in ſecūdum ordinem q̄ꝫ a ſecundo in nouiſſimum detrudi. Quod dictum eo ptinet: ut in omni niſu p̄ncipijs obſiſtamus: nō ignari maioris ibi rei q̄ꝫ que cernitur fortunaz uerti. Id a ſapientiſſimis viris cōſultum: ⁊ ab ipſo nō ſecus factum q̄ꝫ dictum nouimus. Idem iuuenili etate ante ullum maius imperium Pompeie uxori Lucij Sylle dictatoris nepti repudiū miſerat ꝓpter ſuſpitionem adulterij cū. P. Clodio admiſſi: qui ad eam inter publicas cerimonias habitu femine ſurrepſiſſe ferebat: cuius rei ſupra meminimus. Erat tam violēta ſuſpitio: ut ſenatus ob id queſtionē de pollutis ſacris aduerſus adulterū decerneret. In qua uocatus ad iudicium Ceſar: matre ac ſorore ſine heſitatione teſtātibus: certi nihil ſe ſcire ait: Interrogatus cur ergo coniugez repudiaſſet: Reſpōdit his uerbis: Qm̄ meos tam ſuſpitione q̄ꝫ crimine iudico carere oportere.

¶ De ſapienti practica Ceſaris Auguſti ad animandum ſubditos ad bonū ⁊ virtutem. Cap.IIII.

i Illum Auguſti Ceſaris morez ꝓbo: qꝫ glorificādis ducibus antiquis qui Romanū imperium auxiſſent exactiſſimam diligentiam impēdit: opera cuiuſqꝫ reintegrās ac titulos: dedicatis omnium ſtatuis triūphali habitu in porticibus fori ſui factum. Factum placet nec minus ratio: Siqdem edicto p̄fatus eſt: eo ſe propoſito id agere: ut eſſet quoruz ad exemplar ⁊ ipſius ⁊ ſucceſſorum formarent mores: atqꝫ ad quorum uelu-ti p̄ſentem regulam inſtitutos p̄ncipes ſuos exigeret populus Roman⁹. Sapiēter vndiqꝫ: nā haud dubie virorum illuſtriuz memoria que his p̄cipue modis alitur: ⁊ populos deſiderio illorum aut ſimilium accendit: ⁊ generoſis pectoribus ualidiſſimum calcar adigit. Ipſi qdem virtuti cōſtat nullū ab hoie mortali uel charius uel diuturnius p̄miū p̄ſtari poſſe q̄ꝫ glorie. Ita viuentibus quoqꝫ ducibus p̄claris multos honores largitus eſt: pari conſilio: ut ⁊ benemeritis ſuuz redderet: ⁊ animos expectātium ſpe aut cupiditate ſimilium p̄miorū ad imitationem virtutis indiceret. His actibus vnaz eiuſdem uocem addēdam puto. Caſu quodam in domo Catonis illius qui Utice iterierat ingreſſuſ Strabonem audiuit in adulationez ſui Catonis inflexibilem duritiem accuſantem: Reſpōdit Ceſar Quiſquis preſentem ciuitatis ſtatum commutari non vult ⁊ ciuis ⁊ vir bonus eſt. Ita paucis ⁊ grauibus uerbis alienam famam ⁊ fortunaz propriā reſpexit: dum ſimul ⁊ egregium virum excuſauit: ⁊ uelut aliud agens: ne quis nouandarum rerum ſtudio teneretur: admonuit.

¶ De quibuſdam uerbis ſapientie: que aliquando dicuntur ab inſanis q̄ꝫuis notabilia. Cap.V.

e Excidunt ⁊ inſanis interdum uerba: que ſi cuius ſint neſcias: ſapientum putes. Qualia ſunt illa Domitiani principis (cuius ut meminerim facit genitor fraterqꝫ) Miſerrimā eſſe cōditionem principum dicebat quibus de cōiuratione aperta nō creditur niſi occiſis. Id q̄ꝫ uere diceret norunt certius experti qui in eminēti fortune gradu poſiti: quotiēs inſidiatores ſuos q̄ꝫuis iuſte puniunt: totiens ex libidine ſeuiēdi finxiſſe cauſas: ⁊ quia nocere potuerūt etiam uoluiſſe cenſentur. Eiuſdem eſt illud: Nil gratius decore: nil breuius. Huius quoqꝫ dicti ueritatem quiſquis adoleſcentie ſue florem corporeeqꝫ forme dulcedinem uelut in ictu trepidantis oculi dum p̄teruolat mulcentem ſimul ⁊ fallentem repetit: quiſquis ⁊ fugaciſſime vite lapſum metitur: intelliget q̄ꝫ ⁊ illud ſapienter: princeps qui delatores nō caſtigat irritat: dignum uerbuz qd̓ ſemper in animo hereat regnātium: dum ⁊ in actum transferant: nec a Domitiano prodiſſe meminerint: ne forte dictis illecti: rerū imitatores eſſe condiſcant.

¶ De ſapienti uerbo imperatoris Ueſpaſiani dicto cuidam Mechanico Romano ad commoduz plebis. Cap.VI.

e Exhauſto erario: multum inopi republica: ſub Imperatore Ueſpaſiano: Mechanic⁹ quidam ingentes in capitolio colūnas modico ere deducturum ſe promiſit: ⁊ oſtēdit modū.

Placuit inuentum principi. Opimum igitur precium tribuens artifici: opera eius uti nō uoluit. Et habe inquit hoc tibi: Ceterum ſine me paſcere plebiculam eſurientem. Q̄ȝ ſapienter ⁊ q̄ȝ lepide prouidit ne aut ingeniū primo careret: aut cederet neceſſitas uoluptati: quo nihil pōt eſſe dementius.

℄ De ſapientia Titi Imperatoris circa cognitionē gratie dei ī captiōe ciuitatis Hieruſalē. Cap. VII

c Uius filius: tanto patre digniſſimus Titus: Hieroſolymā victor ingrediens ⁊ murorum compaginem turreſq; ⁊ propugnacula urbis admirans: Uere inquit deo iuuante pugnauimus. Deus ipſe ab his menibus hoſtes noſtros depulit. Quid enī aduerſuſ hec manus mortalium ualuiſſet? Sapientis animi ⁊ fragilitatis humane ſibi cōſcij eſt: ſicut nihil ſibi fidere ſed omnem rerum ſuarum ſpem in deo ponere: ſic ſecundis ſucceſſibus nihil attolli: ſed vniuerſe felicitatiſ gloriam auctori deo reddere. Ad quem enim ſpes honeſte diriguntur: ab eodem leti redeunt euētuſ.

℄ De ſapienti lege lata a populo in Senatu Romano ſuper exceptione Maſaniſſe regis ⁊ regimine ſui ab eorum imperio. Cap. VIII.

a Ceſaribus ad Senatū tranſeo. Quis enīȝ proximior gradus eſt? Cuius ſapientiā ſi quot locis appareat enumerare uelim: multum mihi arrogem. Ceterum qd̄ numerū excedit: tacita extimatione colligitur cōſiderantibus: Imperium Romanum a q̄ȝ humili principio ad quantum claritatis ⁊ glorie: non minus cētumuirali cōſilio: q̄ȝ bellicis artibus euaſerit. De qua re pſ̄ſius cogitantem: ſtupor opprimit: ⁊ q̄ȝ multa ſapienter apud ordinē prouiſa ſunt: ut me neſcire fateor: ſic memorabilia ex ipſis rerū effectibuſ arbitrari profiteor. Pauca ſane que nominatim a ſcriptoribus referuntur annotabimus: ne faſtidioſe videantur notiſſima pretermitti. In primis erga Maſaniſſā hoc conſilij cepit: Erat is rex amiciſſimus populo Romano: ⁊ a quo ſibi pro meritis omnia magnifica deberentur. Hic amplificandi regni cupiditate flagrabat: iniuſſu tñ Senatus nil penit⁹ auſurus. Erant in circuitu tam ſibi q̄ȝ imperio infeſte nationes: Mauri Numideq; : ⁊ nunq̄ȝ ſponte quietura barbaries: Et amici uotis ſuccurſum ⁊ inimicorum odijs occurſum eſt: lege lata: qua Maſaniſſe plena ⁊ ab omni iugo Romanorum excepta libertas data eſt. Ita ⁊ ſibi aggredie̅di qd̄ optabat honorificentiſſime patefactus aditus: ⁊ illis ſine iuſta materia querelarū finitimo bello implicitis in Italiam reſpiciendi: aut turbidos effundendi preclusa via eſt: Si ad amicum reſpicimus beniuole: ſi ad hoſtem caute: ſi ad utrunq; ſapienter.

℄ De alijs duobus caſibus in quibus idē Senatuſ ſapienter prouidit reipublice. Cap. IX.

A i Dem erga illud nobile par ducum preſtitit. C. Neronem ⁊ L. Salinatorem cōſules: claritate rerum pene pares: ſed uoluntatibus longe diſcordes: In bellum atrociſſimum miſſurus: ante omnia prouidit: Salinatore pertinacius obluctāte: ut ab odio ac reipublice ſimultate diſcederent. Itaq; factum eſt ut alioquin iter ſe diurnis q̄ȝ cum hoſtibus congreſſuri animis ac viribus vnitis: fortiſſimam feliciſſimaq; victoriam fuſo Carthaginenſium exercitu obtrūcato formidabili duce retulerit. Per idem tempus in eiſdem ducibus illud ſapienter ſtatuit: ut ab impetitione acri ⁊ importuna Bebij Tribuni plebis: coſ ob exacte cenſure ſuperuacuum rigorem intēpeſtiue ad iudicium euocantis: liberi ⁊ immunes eſſent: iniquā rem arbitratus: turbatis ordinibus maiores magiſtratus a minoribus moleſtari. Ad hec commodius eſt viſum: duces domeſticis ſollicitudinibus relaxatos proficiſci omnes in bellū curas ſtudiumq; uerſuros. Illud eiuſdem ordinis memorabile conſilium. T. Gracchus Tribunus plebis: homo ſeditioſiſſimus: legeȝ Agrariam multorum B malorum cauſam ⁊ latori ſuo ſimillimam protulerat: tāto populi aſſenſu: ut tolli lex ſine urbis ⁊ imperij concuſſione nō poſſet: Prouidit in extremis caſibus Senatus: ⁊ ipſum quidem tribunum ſic meritum: capitali ſupplicio affecit: agrum ſm̄ legē pro virilibus portionibus inter ciues diſtribui paſſus eſt. Sic auctore extincto: lege ſeruata: cauſam tumult⁹ extinxit diuerſiſq; modis ciuili diſcordie ⁊ in preſens ⁊ in poſterum occurrit.

℄ De ſapientia Catonis in generali: ⁊ de quatuor ſuis dictis ſapiētibus in ſpeciali. Cap. X.

a B ampliſſimi ordinis cōmemoratiōe: quo A potius diuertam: q̄ȝ ad. M. Portium Catonem? Is enim apud Romanos pcipuū nomē obtinuit ſapientis. De quo eſt illud ingens Lelij preconium apud Ciceronem: Aut enim nemo inquit ſapiens fuit (qd̄ quidem magis credo) aut ſi quiſq; ſapiens: ille fuit ſapiens. Nec minus Lelio aut Ciceroni: immo magis incōparabiliter: credendum q̄ȝ Apollini: qui Socratem vnum ex cunctis mortalibus ſapientiſſimū iudicauit. Itaq; apud eundem Ciceronem ſtatim ſequitur: Cauendum ne ipſum ab Apolline laudatum Catoni anteponamus. Et additur ratio ualidiſſima: Qm̄ Catonis facta: illius dicta ⁊ inuenta laudantur. Nos tñ hoc loco: non facta ſed dicta Catonis: eaq; non omnia: ſed vnum ex mille referemus: ſeruatis non ſententijs modo: ſed uerbis etiam: qd̄ uel eorum breuitas uel loquētis auctoritas meretur. In oratione de preda militibus diuidenda: ubi aduerſus predones reipublice grauiter inuehit̄: uerba ſunt hec: Fures priuatorum furtorum in neruo atq; in cōpedibus agunt etatem: fures publici in auro atq; in purpura. Deuſ bone q̄ȝ id uere ſancte q̄ȝ mihi dictum videtur: q̄ȝ id cupide nūc apertius latiuſq; differerem: niſi fures publicos formidarē. Neq; ludus eſt inſultare ſceleribus illorum: qbus uoluntas peſſima: ſic ⁊ poteſtas maxima: ⁊ flagitiorum omnium impunitas in penam humani generis data eſt. Eiuſdem ex oratione de Edilibus vitio creatis hec uerba placuerūt: Nūc inquit ita B agunt in ſegetibus in herbis bona frumenta eſſe: nolite ibi nimiā ſpem habere: ſepe audiui inter os atq; offam multa interuenire poſſe: Quid igit̄ inter offam ⁊ herbam: ubi longum interuallum eſt? Hec quidem q̄ȝ ſapienter dixerit: cogitēt qui ſpes ſuas: tū cum maxime propinque atq; infallibiles videbantur: ſepe repentinis caſibus caducas ⁊ inermes experti ſunt. Tertium his adijciam Catonis dictum ex oratione quā in exercitu apud equites habitam ſcirpis edidit ſcriptaȝ: Cogite inquit cum animis ueſtris ſi quid uos per laborem recte feceritis: labor ille cito a uobis recedet: beneſactū a uobis dum viuitis non abſcedet. Si qua per uo

luptatē nequiter feceritis uoluptas cito abibit:ne-
quiter factum illud apud uos ſemp̱ manebit.Hec
ille.Ego autem hoc dictum mecum ſepe cogitanſ:
ita ſemper habui uelut dei potius q̃ hominis ore
prolatum ſit.Nec ad laborioſe virtutis ſtudiuꝫ ⁊
meritum odium uoluptatis quicq̃ uel ſapientius
arbitror uel efficacius dici poſſe.Nec quartū p̱re-
termittam apud Ciceronem a Lelio relatū.Mul-
to melius de quibuſdā merentur:inquit Cato:qui
acerbi:q̃ qui amici dulces eſtimantur.Illi enim
ſepe uerum dicunt:hi nunq̃.Sine dubio quidem
hoſtilis mordacitas multis ſepe correctionis occa
ſio fuit:at contra amicorum blandiciem multis la-
pſuſ turpiſſimi materiam prebuerūt.Et huius qui
dem dicta:ſequentis ꝓo ſilentium laudatur.

¶De ſapienti ſilentio Licinij Fimbrie. Cap.XI.

I Utatius quidam Romanus equeſ ſeſe bo
num virum ferens:negante altero:ſponſio
nem cuꝫ illo fecerat ꝙ vir bonus eſſet.Hu
ius rei iudicium Licinio Fimbrie claro ac ſapien-
ti viro creditum erat:Ad quem cum partes ueniſ-
ſent ſententiamqꝫ flagitarent:diffinire recuſauit:
utrunqꝫ proſpiciens:ne ſcilicet aut virum bonum
negando pronunciatione ſua famam illi qua polle
bateriperet:aut affirmando peioraret:Non igna-
rus meritum viri boni nomē multis ⁊ magnis vir
tutibus conſtare:quartū aliquanto facilius fama
q̃ effectus queritur.

¶De ſapientia Marci Agrippe in tenendo concor-
diā:Et de exhortatione.M.Tullij Ciceronis mo
nentis fratrem ſuum ut imitetur ſapientem viruꝫ.
Cap.XII.

A m Arcum Agrippam:qui ſapientia ⁊ virtu-
te animi dignus eſt habitus:quem diuus
Auguſtus optimus rerum extimator:ple-
beum hominem nullis maiorum ſtatuis aut titu-
lis clarum:tot generoſis principum patriciorum
familijs preferret:⁊ ex cunctis mortalibus vni-
ce chariſſimeqꝫ filie virum deligeret:dicere ſoli-
tum accepimus:plurimum ſe teneri illi Saluſtia-
ne ſententie:que apud eum in oratione Maſaniſſe
morientis inſeritur his uerbis:Concordia parue
res creſcunt:diſcordia maxime dilabunt̄.Per hāc
enim ſe didiciſſe ⁊ fratrem ⁊ amicum bonum ac fi
delem agere.Quod idcirco inter memoranda re-
tulimus:quia bene inſtituti ⁊ ad felicitatem peruē
turi animi mos eſt:ſalutares huiuſcemodi uoces
in uſum vite traducere:Alioquin multa legiſſe uel
ſcripſiſſe ingenij aut diligētie aut fortaſſis eloquij
ſignum erit:illud ꝓo ſapientie:hic ſi philoſopho-
rum:quorum ⁊ oratio ⁊ vita ſapientie exemplar
eſſe debet ita cōquiram:quid oberit quo minus in
tegros noſtrorum:precipue Ciceronis ac Senece
libros ſapientiſſimis ſententijs refertos huic ope-
ri inſeram?Sed non hoc mihi propoſitum:nec ne
B ceſſe eſt eorum potius quorum apud nos libri non
extant:ſingulas ⁊ ratas ſparſaſqꝫ ſentētiaſ collige
re:Noſtrorum quoqꝫ aliunde potius q̃ ex eorum
diſciplinis attingere fert animus.Et ut a principe
noſtrorum incipiam:Marcus Tullius Cicero fra
trem habebat.Q.Ciceroneꝫ:non ſatis ſpectati no
minis in adminiſtratione proconſulatus Aſie.Eo
dem tempore Octauius ille qui Ceſarem Augu-
ſtum genuit:prouinciam Macedoniā ſumma uel
erga ſocios fide ul' aduerſus hoſtes fortitudie pre
tor obtinebat.Itaqꝫ Tullius fratrem per epiſtolā
hortatus eſt:ut in gubernanda prouincia vicinum
ſuum Octauium ſtuderet imitari.Que quideꝫ ex
hortatio p̄ma fronte ſimplex ac facilis:ſi excutias
ſapientie plena eſt.In omni enim operatione no-
ſtra:ſiue is virtutis ac modeſtie ſiue pacis ſiue ar-
morū ſiue litterarū aut eloquētie actus ſit:expedi
tiſſime plerūqꝫ noſ imitatio p̱ducit:quo uel nunq̃
uel ſerius ingeniū p̱duxiſſet.Quia ſicut vultuſ ad
ſpeculū:ſic mores hominū ad exemplar facillime
corriguntur.Sicut preterea certius illum callem
ambulamus qui aliorum ueſtigijs ſignatus eſt:ſic
in vita alienis exemplis promptius inheremus q̃
nouam ipſi viam nullo duce ſuſcipimus.Et hoc to
tum eſt imitationis illius:quam fratri ſuadebat ſa
piens frater.

¶De ſapienti conſilio Quinti Ciceronis dato.M.
Tullio Ciceroni fratri ſuo quod ſi ſeruaſſet:neca-
tus non fuiſſet. Cap.XIII.

u Eruꝫ ut appareat quemqꝫ facilius alijs cō
ſulere q̃ ſibi:Idem ille Quintus Cicero:
Marco Ciceroni fratri conſiliū dedit:qḋ
ſi ſeruaſſet:potuiſſet forſan in lectulo ſuo mori:po-
tuiſſet integro cadauere ſepeliri.Conſilium fuit:ut
libratis equalium ſuorum virorum illuſtrium mi-
ſerandis caſibus:periculiſqꝫ ſuis circumſpectis ſe
ſe a contentionibus ⁊ nihil profuturis reipublice:
ſibi autem nouiſſime nocituris dimicationibuſ ab
ſtineret.Prouidentiſſime quidem:Quid enim
ſtultius q̃ deſperantem:preſertim de effectu liti-
bus perpetuis implicari?Itaqꝫ Tullius ipſe hu-
ius fraterni conſilij quodam loco meminit:uerum
qꝫ ⁊ ſapiens fatetur:At q̃ id ſapienter obſeruaue-
rit notum eſt.Sed fatalis eum forte neceſſitas ur
gebat:Cui obſiſtere neſcio an impoſſibile ſed pro-
fecto difficillimum.Et hic mihi qui ſequitur in me
moriam redit.

¶Qualiter Seneca ſapienti conſilio uſus:ut mor-
tem vitaret ceſſit bonis:quam tamen vitare nō po
tuit. Cap.XIIII.

a Aneus Seneca:de exilio quod in inſula
Corſice dulci ocio ſummaqꝫ cum trāquilli
tate ac ſtudiorum libertate tranſegerat:re-
uerſus.Quem reditum in quadam Tragedia gra
uiter ac magnifice deplorat.Neronis impietatem
creſcentem indies ſingulos ⁊ circumfuſam auli-
corum inuidiam perhorreſcens:ſepe cōmeatuꝫ pe
tijt:Ac ueritus ne diuitiarum ſuarum uelut vndis
quibuſdam teneretur:bonis ſuis omnibus ceſſit.
Sapienti nempe conſilio:Nam ⁊ prudentis nau
te eſt theſauros in tempeſtate ut uel nudus enatet
⁊ ab hoſte mortem metuentis equanimiter mem-
brum quo vincitur amittere ut uel truncus effugi
at.Nemo itaqꝫ Senecam arguat:quaſi nolēs illi
officine ſcelerum adheſerit:Omnia temptauit ut
preuiſum diſcrimen euaderet:ſed inuicta neceſſi-
tas huic quoqꝫ p̄ſtitit in limine:nec abſcedere paſ-
ſa eſt donec inhumanus ⁊ periurus princeps qui
ei crebro iurauerat moriturum ſe potius q̃ illi no-
citurum:extremam preceptoris ſui ſenectutem:nō
quidem immatura ſed impia ⁊ indigna morte pre
uerteret.

¶De ſapienti conſilio Uarronis:in expēdendo pro
aliquo bono ſaltem duodecimam partem tempo-
ris eius quod qs expēdit in ſuo ōrio. Cap.XV.

Ed ubi Uarronem linquimus? Is quideʒ
o ait: Si quantum opere ſumpſiſti: ut tuus piſtor bonum faceret panem: eis duodecimam philoſophie dediſſes: ipſe bonus iam prideʒ eſſes factus. De pane loquitur: ꝙ is cibus quotidianus eſt homini: Idem fere de rebus omnibus dici poteſt. Si eius cure quam in diuitijs poſuiſti: partem duodecimam in bonis artibus poſuiſſes: iam pridem ueris diuitijs abundares. Si eius tēporis quod amico obſequens perdidiſti duodecimam partem obſequijs dei dedicaſſes: iam pridē amiciſſimus illi fores. Si eius opere quam circa bonam ualitudinem ac formam corporis conſumpſiſti duodecimam partem circa cultum animi cōſumpſiſſes: iam pridem tibi ⁊ pulchritudo ⁊ ſanitas contigiſſet: quas nec morbꝰ nec ferruʒ eriperet. Nunc igitur quantus furor mortaliuʒ: qui precioſiſſima negligētes: in rebus viliſſimis ac fugaciſſimis occupantur.

¶ De ſapienti doctrina Fauorini: ⁊ aliorum pluriuʒ ſapientum: contra dictum diuinatorum ⁊ eorū falſa uaticinia. Cap. XVI.

A Auorini philoſophi ingenio agili atqꝫ elo-
f quentia iucunda: dictuʒ vnū quod in vita hominum frequens ⁊ quotidianū eſt. Solebat Fauorinꝰ dicere: Peius de fama noſtra mereri lentos ac ſteriles laudatores q̃ʒ acerrimos detractores. Huius fore rationē: ꝙ detractores quāto id ardentius agerent: tanto maiori odio accenſos appareret: tantoqꝫ minus fidei apud animos reperirent audientium: At exiliter laudantes: amicitie ſpeciem preferrent: qȯ niſi diligerent non laudarent: ceterum nihil aut modicum in nobis laude dignum inuenire crederentur. Ideʒ diuinos ⁊ futurorum notitiā promittentes copioſiſſime refellebat: nullam eis habendam omnino fidem docens. Et ſi enim aliqua interdum oſcitātes uera iactarēt caſu id non ratione contingere: Uti eos lubricis ⁊ fallacibus cōiecturis: ac uelut per tenebras ſuſpēſo gradu pretentaqꝫ manu palpitantes: nonnunq̃ʒ in ipſam ueritateʒ ignoranter incurrere: ne quicq̃ʒ per eadem ueſtigia ſi iubeas reuerſuros: ut quibꝰ nihil comperti foret ⁊ nulla arte ducerentur: Sepe preteritarum auditu rerum abuti in conſulētiū uanitate ⁊ credulitate dementium: multaqꝫ de circūſtantibus percunctando ad ipſa que ſilētur quadam uerſuta ratiocinatione penetrare: Ideoqꝫ ſepius videri preteritorum q̃ʒ futurorū uates: Sed ob hoc ipſum apud animos noſcendi deſiderio flagrantes ſecuturi temporis fideʒ promereri. Ita tū uel fortuite uel callide uaticinantes conſequi non poſſe: ut cum omnia mentiantur reſpōſorum pars milleſima uera ſit. Stultum ergo dicebat Fauorinus inter tot mendacia tam uariam tamqꝫ ancipitem ueritatem aucupari. Addebat hiſ eſſe optimū nihil de futuris inquirere: Et chaldeos totūqꝫ id genus hominum contemnere: Nihil enim ab his audire poſſe niſi graue ⁊ moleſtum. Quoniā aut
B uera reſpondebunt aiebat (qȯ rariſſime ſolent) ⁊ quidem mala: Aut falſa. Si uera: miſeriaʒ ante tēpus afferent ⁊ ſuperuacuam ſollicitudinem. Poſita illic ueritate: adeſt neceſſitas: Iſta p̄ſciſſe nihil niſi dolorem afferet. Libet hoc loco ſubſiſtere: ⁊ quod communis rerum natura non patitur tēptare: An minori maior ſine offenſione poſſit interſeri: hoc eſt Fauorino Marcus Tullius: cuius hec ſunt: ut omittamus ſuperiores: Marco Craſſo putas utile fuiſſe: tuʒ cuʒ maximis opibus fortuniſqꝫ florebat: ſcire ſibi iterfecto filio Publio exercituqꝫ deleto trans euphratem cuʒ ignominia ⁊ dedecore eſſe pereundum? An tu Pompeium cenſes tribus ſuis conſulatibus: tribus triumphis maximarum rerum gloria letaturum fuiſſe: ſi ſciret ſe in ſolitudine Egyptiorum trucidandum iri amiſſo exercitu: poſt morteʒ ꝟo ea cōſecutura que ſine lachrymis non poſſumus dicere? Quid ꝟo Ceſareʒ putamus ſi diuinaſſet ut in eo ſenatu quem ex maiori parte ipſe cooptaſſet in curia Pompeiana: ante ipſius Pompeij ſimulachrum tot centurionibus ſpectantibus ⁊ nobiliſſimis ciuibus: partim etiam a ſe omnibus rebus ordinatis: trucidatus ita iaceret: ut ad eius corpus: non modo amicorum ſed ne ſeruorum quidem quiſq̃ʒ accederet? Quo cruciatu eum vitam acturum fuiſſe: certe ignorantia futurorum maloruʒ utilior eſt q̃ʒ ſcientia. Et idcirco poſſem ego ⁊ antiquos ⁊ fortunatiſſimos etatis noſtre viros in huius ſententie teſtimonium uocare: ſed nec neceſſe eſt: nec locus hic longiorem digreſſionem recipit: ⁊ attigiſſe videtur ille clariſſima. Sin autem bona pronunciant: duplex incommoditas: expectationis tedium: ⁊ precogniti gaudij extenuatio: qȯ repentinum cumulatius ac gratius obueniſſet. Aut falſa dicent: qȯ quotidianum apud eos eſt. Et ſi erunt infelicia: angoribus falſoqꝫ metu: ſi felicia inani ſpe ⁊ gaudio triſtitiaqꝫ te ubi deluſum ſenties: torqueberis. In omnem igitur euentum hos nugatores ſycophantas contēnēdos fore. Ad hanc fere ſententiam: ut preteream C
Dicearchum: qui expedire nobis omnino futura neſcire magno uolumine concluſit: breue: ⁊ ut ita dixerim: manuale Fauorini conſilium extat: Meo quidem iudicio ſalutiferum ac ſummopere ſeruandum. Et cuius ipſe mihi cōſiliū ſim conſcius a me ſemꝑ obſeruatū: ante etiā q̃ʒ uł Fauorini uel Dicearchi nomen audiuiſſem. Meminerā quippe poetici illius: Quid craſtina uoluerit hora ſcire nefas homini. Sʒ multo maxime natura ipſa me in hāc ſententiam ducebat: hiſipſis rationū vinculis: que poſt philoſophica eſſe didici. Accedunt ⁊ antiquorum teſtimonia multa: E quibus duo in Noctibuſ Atticis ſcripta ſunt poetarū in illa prima etate preilluſtrium. Pantinius enim ait: Nam ſi que uentura ſunt preuident: equiparentur Ioui. Rurſum qȯ in illis Noctibus non habetur: Pacuuius idē ait: Iſtis qui linguam auium intelligunt: pluſqꝫ ex alieno iecore ſapiunt q̃ʒ ex ſuo: magis audiendum q̃ʒ auſcultandum cenſeo. Actius ꝟo: Nihil inquit credo auguribus qui aures uerbis ditant alienaſ. Tertium his Ennium addiderim: qui uetuſta illa ⁊ uenerabili facundia hos ipſos elegāter irridet: Ut uerbis etiā eius utar: qui ſui queſtus cā fictas ſuſcitant ſentētias: Nō enim ſunt hi aut ſcia aut arte diuini: ſed ſuperſtitioſi uates impudenteſqꝫ harioli inertes aut inſani aut quibus egeſtas imperat: qui ſemitam ſibi non ſapiunt alijs monſtrāt viam: quibus diuitias pollicentur ab his drachmaʒ ipſi petant: de his diuitijs ſibi deducant drachmā ceteram. Hec Ennius. His ⁊ quartum aggregauerim Phyſicum Democritum: hominē ſpectate auctoritatis. Is ergo aduerſus diuinationem iocās:

Qđ eſt inquit ante pedes nemo ſpectat:celi ſcrutā
tur plagas. Quintus ecce ſuperuenit p̄miſſis om-
nibus fide dignior Cato:qui mirari ſe ait:ꝙ nō ri-
det haruſpex haruſpicem cum videt: Qđ eo ſpe-
ctat:quia tot ineptijs credulos homunculos illu-
dunt:ut occurſus memoriam ⁊ riſuꝫ ex mutua cō
ſcientia mouere debeat. Infinita ſunt doctorū ho-
minum in hanc ſententiam. Hec raptim ad retra-
hendū ab his ineptijs adoleſcentes dixerim:q̃ꝫ q̃ꝫ
deliros ſimiliter ſenes ineptos videam: qui cum
mirari potius deberent quomodo tandiu mēbris
trementibus vixerunt: conſulunt qualiter victuri
ſint:de morte autem nihil interrogāt: quaſi illa qr
tātū eos diſtulit oblita ſit. Ceterum de tota hac re
ad utrāqꝫ partem conquiſitis argumentis ⁊ pſua-
ſionibus uarijs:libri duo extant Marci Tullij ac-
curatiſſime compoſiti:qui inſcribuntur de Diuina
tione. Illi quidem cui hec breuiora non ſufficient
adeundi ſunt.

¶ Q ſapientes nunq̃ꝫ debeant intendere in uerborū
auctoritate ſm Domitium. Cap̄.XVII.

ſ Ed mihi mentio Fauorini:Domitium ur-
bis Rome clariſſimum grāmaticum in ani
mum adducit:Cuius reſponſio licet paulo
q̃ꝫ virum modeſtum deceat concitatior facta ſit:ſa
pientie tamen plenam continet ſententiam. Inter-
rogatus enim ab illorum aliquo de peregrinorum
quorūdam proprietate:animo ſimul ⁊ fronte per
motus: Nulla inquit prorſus bone ſalutis ſpes re-
liqua eſt:cum uos philoſophorum illuſtriſſimi ni-
hil iam aliud q̃ꝫ uerba auctoritateſqꝫ uerborū cor-
di habetis. Pauca preterea turbata uoce in hanc
ſententiam queſtuſ ita concluſit: Utinam muti om
nes homines eſſemus: minus improbitas inſtru-
menti haberet. Quid nunc diceres Domiti:quan-
do philoſophia poſthabita ⁊ neglecta: garrulita-
tem pro virtute ſectātes:omnes ſe certatim ad dia
lecticam tranſtulerunt:nec pudet in puerilibus ſe-
neſcere ſapientie ſtudium profeſſos.

¶ Q ſapientia ſm Affraniuꝫ eſt filia memorie: ⁊ effi
cacius habetur ex rerum experientia q̃ꝫ ex libris.
Cap̄.XVIII.

d Etur ⁊ poetis locuſ. Affranij circa hāc ip-
ſam de qua iam diu loquimur ſapientiam
celebris ac vulgata ſententia eſt Uſus:eaꝫ
ac memorie filiam opinantis: Quo intelligi vult:
ſapientiam non in libris tm̄ ac diſciplinis morali-
bus conſiſtere: ſed in experientia rerum omnium
magiſtra:accedente fideli eorum que quis viderit
memoria: Hinc ſibi enim ⁊ alijs certius quēqꝫ cō
ſulere argumento rerum:in quibus ſepe periclita-
tus ſit:q̃ꝫ uerborum:in quibus alienis ingenijs lu
ſum eſt. Altius quidem in animos deſcendere ſe-
mel viſa q̃ꝫ ſepties audita compertum eſt. Ipſius
Affranij uerba in togata cui Cecſllie eſt nomen:in
Atticarum noctium libris poſita:huc trāſferre pro
pter eorum uetuſtam elegantiam videtur. Sūt au
teꝫ huiuſmodi: Uſus me genuit:mater peperit me
moria. Sophiam me uocant Graij:uos ſapiētiaꝫ.

¶ De ſapienti dicto Pacuuij loquentis de his qui
habent ſapientiam in ore ⁊ in uerbis: ⁊ non in fa-
ctis. Cap̄.XIX.

n Ec Pacuuium excludam:cuius dictū vnū
ſcribi debere pro foribus templorum om-
nium:in eiſdem libris ſcriptum eſt: Ego in
quit odi homines quorum ignaua opera: ⁊ philo
ſophica ſententia: Nihil indigniuſ neqꝫ intolerabi
lius fieri poteſt:q̃ꝫ ꝙ homines ignaui ac deſides:
operti barba ⁊ pallio:mores ⁊ emolimenta philo
ſophie in lingue uerborūqꝫ artes conuertant: ⁊ vi
tia facundiſſime accuſent:ipſi vitijs madentes.

¶ De quadā poetica fictione Ariſtophanis:per quā
ſtatus humane vite monſtratur illuſio ex falſis ⁊
breuibus gaudijs ſuis. Cap̄.XX.

i Nter exempla ſapientie: cernens Ariſto-
phanem:temperare mihi nequeo:quo mi-
nus vnuꝫ quoqꝫ de tam multis noſtri poe-
te figmētis ⁊ illuſtribus dictis annumerē. In illa
etenim horrenda nocte Troiani excidij:per quam
non inepte quideꝫ intelligitur humane vite ſtatus
falſis quideꝫ ac breuibus gaudijs illuſus ⁊ uelut
ſomno felix: mox ut expergiſci ceperis: tenebris
atqꝫ horrore obſitus:iter innumerabiles miſerias
ac labores ⁊ pericula urgere cuꝫ lachrymis ad in
eluctabilem interitū. In illa inq̃ꝫ nocte Eneam ip-
ſum ſuum per hoſtes ac flammas errantem fecit:
Sꝫ donec lateri genitrix Uenus affixa eſt caligā
tibus oculis ſecurū. At ubi primum illa digredit̄:
purgatis luminibus viri fortis:iratas facies deo-
rum apparuiſſe:ſubiūgit. Qua in re more poetico:
magne ſapiētie recōdit arcanū: Quin ⁊ expimēto
cōpertū ⁊ magnorum hominum auctoritate teſta
tum eſt:ab aſpectu diuinitatis nihil magis abſtra
here q̃ꝫ uſus ueneris:quo amoto ⁊ ſimul viſus di
ſcuſſa caligine incipit quidem deus apparere ſed
iratus. Ita tn̄ ut euadendi non abripiat facultatē.

¶ De ſapientia uoluptatis:que potius dementia eſt:
optata hoſtibus populi Romani. Cap̄.XXI.

u T auteꝫ retrogrado ferar ſtilo: Fabricius
ad Pyrrhum legatus a ſenatu:dum morā
trahit apud regē:audiuit a Cynea qui uer
ſa vice a rege legatuſ ad ſenatū uenit Athenis eſſe
quēdam qui ſapiens haberetur:diſputare ſolitum
ac diffinire: Omnia que agimus in vita:ad uolu-
ptatem referri:illam finem eſſe ac premium actio-
num laborūqꝫ omnium. Eo autem audito:vir tē-
peratiſſimus obſtupuit. Qđ cum domi narraret:
Titum Coruncaneum ⁊ Marcū Curiū ſic optaſſe
ferunt: Dent dij talem ſapientiaꝫ hoſtibus populi
Romani. Sapientiſ ſui ludo dicta illiſ imprecati.
Profecto enim qui uoluptati rerū ſuaruꝫ terminū
conſtituit: nihil glorioſi aut magnifici operis: illa
ſemper animum retorquente ſuſcipiet.

¶ De ſapienti optatu cuiuſdam hoſtis Romani Im
perij:ut donis corrumpi poſſet:quo citius perire
poſſet ipſum imperium. Cap̄.XXII.

a Tqꝫ ut parumper in italia ſubſiſtamus:nō
abſimiles. C. Pontij Sannituꝫ imperato-
ris preces: Utinam inquit ad id tēpus me
fata reſeruaſſent quo Romani dona accipere cepiſ
ſent: Non eſſem paſſus eos diutius regnare. Sa-
pienter id quidem hoſtis optabat:videbat eni im-
perium donis corruptibile: diuturnum eſſe non
poſſe.

¶ De ſapienti demonſtratione periculoſi ſtatus Ty-
rannici: facta a Dionyſio Syracuſano Tyranno
Damoni. Cap.XXIII.

A d Jonyſius maioꝛ: qui Syracuſas Sicilie
nobiliſſimam quondam ac florentiſſimam
ciuitatem graui ſeruitio calcauit: tam deli-
tijs q̃ꝫ feritate notiſſimus: cunctis uarie blandien-
tibus: ſolus de ſe uerum teſtimonium dedit. Cum
enim Damon quidam foꝛtunarum eius precipuuſ
miratoꝛ: ſtatum illius celotenus attollens: euʒ om
nium moꝛtalium longe feliciſſimuʒ p̄dicaret. Uis
ne iquit igitur felicitatis mee particulam deguſta
re? Jmmo v̊o inquit ille: nihil magis opto. Tum
Dionyſius imperauit Damonem in conuiuium ꝑ-
duci: ⁊ in loco oꝛnatiſſimo diſcumbere: oſtro ⁊ ſyn
done circumamictum: parietes ſerico: floribus ſo-
lum omne ſubſtratum: Electiſſimarum dapium in
gens copia ⁊ ſuauis Bacchi diſcoloꝛ uarietas in
gemmis tranſlucentibus ⁊ in uaſiſ aureis artificio
vincente materiam alternatim apponebantur con
uiue attonito ⁊ gaudenti. Aderant omnis gene-
ris odores ⁊ gule irritamenta extremo pꝛocul ori
ente tranſmiſſa. Miniſtrabant tenerrime etatis ⁊
foꝛme uarioris adoleſcentuli: nutuʒ edentis obſer
B uantes attentius ⁊ alacrius obſequentes. Coro-
natus Damon purpureum lectuʒ molli p̄mebat ac
cubitu. Jam felix: iam ſibi ſapiēs videbat̃ ⁊ tyran-
nice felicitatis uerum ſibi iudiciū arrogabat. Hec
inter ex laqueari inaurata trabe ſupꝛa caput diſcū
bentis coruſcus mucro demittit̃: equine caude ſe-
tula tremente ſuſpenſus: iam caſurus ⁊ ſimilis iā
cadenti. Jlle autem ſubito hoꝛrore ꝑcuſſus expal-
luit: Herere cibus faucibus: non apparatum: non
miniſtros: non epulas circūſpectare: deniq̃ꝫ nuſq̃ꝫ
oculos ab acie ferri minantis auertere. Orauit tā
dem ut abire permitteretur: nolle ſe diutius eſſe fe
licem. Atqui inq̄t Dionyſius: talis die noctuq̃ꝫ vi-
ta mea eſt qualem tu momento temporis pꝛotuli-
C ſti: Hec eſt illa felicitas quam inexpertus tantope
re mirabaris: Sic caſtigatum hominem dimiſit.
Hactenus hec a multis rerum ſcriptoribus tradi-
ta: ſentētijs alienis: noſtro ſermone retulimus: hoc
addentes hiſtorie: nequaq̃ꝫ potuiſſe tale aliquid ni
ſi ab homine acuto ⁊ pꝛopꝛium atq̃ꝫ omnium tyrā
norum ſtatum altius intelligente confingi. Et actū
quidem magne ſapientie nullus negauerit. Quod
idcirco minus miroꝛ: quia hunc ipſum Dionyſium
fuiſſe acrem ⁊ in victu temperantem: atq̃ꝫ in gerē-
dis rebus induſtrium: teſtis eſt Cicero: tam ſcele-
ſti tam peruerſiq̃ꝫ pꝛopoſiti tantiſq̃ꝫ ciuium ſuoruʒ
circūuentum odijs pꝛopter exacti temporis flagi-
tia: ut ⁊ ſi vitam tyrānicam dediſcere uellet (O mi
ſera peccantium conditio) ſine capitis ſui pericu-
lo non liceret. Hinc iam ſeruato regionum ſitu: ſi-
cut ex Jtalia in Siciliam: ſic e Sicilia in Africam
nauigemus.

¶ De ſapienti dicto Jugurthe contra coꝛruptam ue-
nalitatem ſenatorum urbis. Cap.XXIIII.

a T quoniam ſenſim ad extrema delapſi ſu-
mus: quod uelut longinquo potius cerne-
bat non multo poſt tempore genitus alter
hoſtis ante oculos habebat: tam cito romani mo-
res euerſi ſunt ſimul cum victorijs regum ac genti
um irrumpente urbem auaritia: De Jugurtha lo-
quoꝛ Numidarum rege: qui coꝛrupta muneribus
ſenatus parte atq̃ꝫ auro victis belli ducibus: ſepe
uotorum iniquiſſimorum compos: Cum tandem
pecunie ⁊ artibus ſuis fidens Romaʒ ſub fide pu
blica ueniſſet: atq̃ꝫ inde pꝛeter ſpem uerecūdia vin
cēte cupidinē iuſſus ſecederet: poꝛtas urbis egreſ-
ſus crebꝛoq̃ꝫ tacitus ſubſiſtens ⁊ in tergum v̊ſus:
in finem traditur dixiſſe: O urbem uenalem ⁊ ma
ture perituram ſi emptorem inuenerit. Quod uer
bum q̃ꝫuis ab hoſte pꝛolatum: dictu mirum eſt q̃ꝫ
late vulgatum ſit ad infamiam romanorum. Cete-
rum ex eodem ſapientie fonte pꝛodierunt ⁊ ſupio
ris uotum ⁊ huiuſmodi expꝛobꝛatio.

¶ Aliud dictum ad pꝛopoſitum pꝛecedentis: Philip
pi Regis Macedonum in epiſtola ad Alexan-
drum. Cap.XXV.

i Am v̊o qui cum Jugurtha inter templa re-
gum uenimus: Philippus occurrit Mace
donie rex: Cuius ad Alexandrum filiū ſub
iectorum beniuolentiam muneribus aucupantem
extat epiſtola huius ſententie: Quis tibi erroꝛ ſug
gerit fili: eos te fideles habiturum quos pecunia
paraueris amicos? Sapienter ac regie. Pecunie
ſiquidem mercennariorum atq̃ꝫ ſeruorum opera:
amore atq̃ꝫ humanitate ingenuorum amoꝛ ⁊ fides
queritur.

¶ Qualiter Olympias mater Alexandri ſapiēter ca
ſtigauit filiuʒ dulci admonitione quia ſe dicebat fi
lium Jouis. Cap.XXVI.

b Uius lateri cōiunx hereat Olympias: que
ab Alexandro filio litteris receptis: in qui
bus ſe Jouis Ammonis ⁊ Olympiadis re
gine filium inſcribebat. Reſcripſit uentoſam nati
caſtigans inſolentiam his uerbis. Amabo inquit
fili mi quieſcas: ne deferas me neq̃ꝫ crimineris ad
uerſus Junonem. Malum mihi pꝛoꝛſus illa dabit
magnum: cum me litteris tuis pellicem eſſe illi con
fiteris. Laudata mulieris ſapientia: adulatorū fla
tibus ⁊ falſis opinionibus imbutum filium: non
aſpere ne notam ferociaʒ irritaret: ſed lepide ac ſa
lubꝛiter admonentis.

¶ De ſapiēti coꝛreptione Alexādri ſuiipſiuſ a uanita
te: ex occaſione Olympiadis mr̄is ſue. C.XXVII.

s Jc ⁊ ipſe filius reſipiſcens aliquando ſapi
entius loquitur. Dum enim Jndiam bello
pꝛemit: ⁊ muros ciuitatis quam obſidione
cinxerat incautius obequitat: ſagitta crus traiect⁹
non dimiſit inceptum ſed intempeſtiuo dolorem
labore auxit: Uerum poſtq̃ꝫ refrigeſcens ſanguis
⁊ ſubareſcens vulnus patientiam vicerunt: excla-
mauit: Omnes me filium Jouis dicunt: ſed doloꝛ
hic hominem me eſſe teſtatur. Conſcientiam ꝓpꝛi
am excutere: ⁊ illi potius q̃ꝫ blandientium ſermū-
culis fidem dare ac ſtultitiam dediſcere: uel ſero ꝓ
ximus ad ſapientiam gradus eſt.

¶ De ſapienti doctrina regis Cyri de ꝑpetuitate aīe
⁊ imoꝛtalitate mentis humane. Cap.XXVIII.

n Ec extoꝛquebit aut bꝛeuitatis ſtudiuʒ: aut A
vulgate rei vitandum repetitione faſtidiū:
ut ſermoneʒ Cyri maioris moriētis a Tul
lio ex Zenophonte tranſlatum pꝛetermittam. Sic
enim filios alloquitur: Nolite arbitrari o mi filij
chariſſimi: me cū a uobis diſceſſero: nuſq̃ꝫ aut nul-
lum fore. Neq̃ꝫ enim dum eram uobiſcum animū

meum videbatis:ſed eum eē in hoc corpore ex his
rebus quas gerebam intelligebatis:Eundem igi
tur eſſe creditote ⁊ ſi nulluꝫ videbitis.Nec vo cla
rorum viroruꝫ poſt mortem honores permanerēt
ſi nihil eorum ipſorum animi efficerent:quo diuti-
us memoriam ſui teneremus.Mihi quidem nun-
q̄ꝫ perſuaderi potuit:animos dum in mortalibus
eēnt corpib⁹ viuē cū exiſſent ex his emori.Nec vo
tunc animuꝫ eſſe inſipientem cum ex inſipienti cor
pore euaſiſſet:ſed cum omni admixtione corporis
liberatus:purus ⁊ integer eſſe cepiſſet:tunc eſſe ſa
pientem.Hec ad contextum de regijs uerbis eli-
B cui.Opinio quidem immortalitatis anime:non ſo
lum ut uera ſed ut ſtudio quoqꝫ virtutis amiciſſi-
ma pie ac tenaciter amplectenda eſt.Hac eniꝫ ſub-
lata omnis profecto mortalium ardor refrigeſcet
quo ad honeſta ſuccēdamur.Quis enim dempta
ſpe premij mortis tot humane vite pericula tātoſ-
qꝫ labores perferet?Quis ſe a uoluptatibus arce
bit:aut impetus animi frenare uolet?Qua ira aut
libido uocauerit:ſequeť quiſqꝫ:Ita totus hic pul-
cherrimus atqꝫ optimus rationis ordo turbabiť:
interqꝫ marcidum ocium ⁊ effrenatam rabiem ſi-
ne ſalutis reſpectu fluctuabit humanum genus.
Duo igitur in rege miror:Et ꝙ dogma tam ueruꝫ
tamqꝫ ſalutiferum:Ceterum in illa etate vir dum
p̄ncipibus cognitum philoſophis:tam conſtanter
affirmat:⁊ qđ in ipſa morte faciat.Neutrum eniꝫ
ſine magna quadam ſapientia ⁊ ſingulari contigiť
ſe arbitror.

¶De ſapienti dicto Themiſtoclis:Potius uelle da-
re filiam viro ſine pecunia:q̄ꝫ pecunie ſine viro.
Cap̄.XXIX.

p Reſcriptis regibus Themiſtocles Athe-
nienſis accedat:non ipſe quidem Rex:ſed
nec Perſidis aut Grecie regum inferior.
Hic interroganti amico:an honeſto inopi:an diui
ti ſed infami vnicam filiam in matrimonium daret
Uirum ſine pecunia:q̄ꝫ pecuniam ſine viro ſe mal-
le reſpondit:Uirtutem in homine ſpectandam po-
tius q̄ꝫ fortunam.

¶De ſapienti conſilio Damocletis dato Athenienſi
bus ut complacerent alexandro. Cap̄.XXX.

a Thenienſibus quondaꝫ diuinos honores
negantibus Alexandro:Uidete ait Damo
cles ne dum celum cuſtoditis terram amit
tatis.Nō minus ſapienter dictum q̄ꝫ feſtiue.Qui
enim potenti minora negat:maiora permittit.Et i
modicus libertatis uſus ſeruitutis occaſio eſt.Et
his quidem dicto:ac vicinis eorum facto ſapiens
inuentus eſt.

¶De ſapienti abrogatione legum ⁊ reſtitutione ea-
rundem facta per Ageſilaum:ut extraordinariam
iuſtitiam exerceret. Cap̄.XXXI.

a Geſilaus Lacedemonius:deprehenſa cō-
iuratione ſceleſtorum ciuium aduerſus ſa
lutem publicam:cum eos nec raptim aut
citra iuris ordinem condemnare poſſet:nec de in-
demnatis ſm̄ Lycurgij leges ſumi ſuppliciuꝫ lice-
ret:⁊ periculoſam animaduerſionis moram eē cō
ſtaret.Inter has difficultates dubius:hoc tandeꝫ
conſilij cepit:Legibus abrogatis cōiuratos mor-
te mulctauit:confeſtim reſtituit leges.Ita nec con
tra eas nec contra rempublicam factum eſt:⁊ hu-
iuſmodi abrogatio confirmatio iuris fuit.Sed iā
ſatis iter duces heſimus:deinceps ſapiētie ac phi
loſophoruꝫ qui in grecia floruerunt ex innumeris
pauca memorie prodita renouare tentabimus:le-
ctores orantes:dent ueniam ſi in rebus magnifi-
cis paulo cunctatior ſtilus eſt:nec tacita noſtri ad-
miratione contentus:alienis parumper dictis in-
terſtrepit.

¶De ſapientibus dictis Attici Solonis:ſuper uari
etate ⁊ equanimi tolerātia ipſius. Cap̄.XXXII.

a Ticicū Solonem predicare ſolitum ferunt: A
Expectandum fore nouiſſimum vite dieꝫ
ut quis beatus iure uocareť:Omnes nem
pe dum viuimus:quocunqꝫ gradu poſiti:ſubiace-
mus imperio ⁊ ludibrijs fortune:a quib⁹ perraro
quidem immunes:a periculo autem ac minis nun
q̄ꝫ tuti ſumus.In quantalibet igiť rerum affluen-
tia:de futuro ſemper incerti:dici nō poſſumus feli
ces.Quod uerbum altius intelligiť ab his qui ex
altiſſimo dignitatis ac potentie ſolio:ubi firmiter
ſtare videbātur:repēte corruerunt.Id cum in mul
tis ſepe:tum clariſſime in Creſo Lydorū rege:ubi
hoc dictuꝫ a Solone tradit Herodotus apparuit.
Hunc enim potentiſſimum ſue etatis:Solon ut a
longe vite finem reſpiceret:monuit:nec prius intel
lexit q̄ꝫ a Cyro Perſarum rege breui poſt victus
flāmiſqꝫ traditus:in mediaqꝫ iam morte Solonē
uerum uateꝫ exclamauit.Quod admirās Cyrus:
auferri tantiſper ſuppliciuꝫ imperauit:donec quid
ille uociferaretur agnoſceret:Et adiuuit repētinus
imber qui impetum flāmaſqꝫ compeſcuit.Re au-
tē intellecta:fortune vim reputans ⁊ ſtatim hoſtis
miſeratus:vitam ſibi ſed ſine regno:⁊ ut quidam
adijciūt:ſine libertate reſtituit.Recte igiť dici po-
teſt:ꝙ de mortali felicitate ſola mors iudicat.Q̄ꝫ
obrem breuibus quidem incluſum:ſed late patēs B
ſalutare conſilium Solonis vni datum:ab omni-
bus obſeruandum:qui uel ſunt uel fieri cupiunt ſa
pientes.Nō ſolum ſi propter felicitatis de qua di
ximus iudicium:quod ita Solonem ſenſiſſe Cre-
ſi finis indicat:ſed etiam ſi propter vite ad vnum
aliquod ſignum diſponende certitudinem:quod v̄
ba ipſa non reſpuunt:intelligere uellemus ad fineꝫ
vite reſpicere.Profecto ſi hoc temporis momen-
tum degere cupimus:tranquille proponēdus ani
mo eſt aliquis certus vite curſus ac terminus:ad
quem omnia noſtra referantur.In quo q̄ꝫ commu-
niter peccetur ab omnibus:nō audeo dicere.Pro-
gredere in vulgus quiſquis hoc ſcire cupis:paſſiꝫ
tibi ſenes ridiculi occurrent:noua in te cōſilia poſt
ultimum mortis tempus agitantes:nec aliter an-
xij q̄ꝫ ſi per eadem vite ueſtigia reuerſuri ſint.Cu-
ram que prima eſſe debuerat:ad extrema tranſtu-
lit mortalis incuria:Atqꝫ utinam ſenectutis conſi-
lia conſtarent miſeris:quibus ſaltem in morte tue-
rentur:Ad hec quoqꝫ titubant aſſidue:eoqꝫ magis
quia multa videndo multiuoli facti ſumus.Om-
ne genus hominum percurre:rariſſimos inueni
es qui liquido quid ſibi uelint explicare queant:

C Bene qdem ac feliciter ſibi eſſe cupere affirmabūt omnes:ſed id quo nam modo aut qbus vijs expe-ctāt. Hec eſt illa cōſilioꝝ incōſtātia:uotorum cōfu ſio. Nec mirum: Sicut enim in alto nauis quem poꝛtuꝫ petat ignara:ſic vita hominum ad quem fi nem dirigat̃ neſcia:uaga ſemꝑ ꝛ incerta fluctuabi tur:ut diuerſis illa flatibus:ſic aduerſis hec agitā da ſentētijs. Ad milleſimum licet annum viuatur: pluribus certe conſilijs ſed pari uanitate peccabi tur. Ego autem uereoꝛ ne ſapientiſſimi viri uerbuꝫ puerilibus magis querimonijſ implicuiſſe videar ꝙ̄ꝫ declaraſſe: Hinc igit̃ ad aliud eiuſdem dictum trāſco: Foꝛtunam ꝓpꝛiam miſerabiliter flenti ami co huiuſcemodi ſolamē adhibuit. In locuꝫ eminē teꝫ vnde omnis ciuitas videri poſſit adducto: Cir cūſpice inqt hāc terram incolumis. Quod cum is
D ſedulo feciſſet: Nūc ait apꝺ aium tuuꝫ uerſa quot quātiqꝫ hacten⁹ in domib⁹ merores fuerint: quot modo ſint: quot i poſterum futuri: cōmunēqꝫ moꝛ-talium querelam in patiētia ꝛ lamētis ꝓpꝛiam tu aꝫ facere definito. Sapiēter atqꝫ magnifice. Quā tus eſt enim erroꝛ? Nemo ſe hominem natum eē ꝯquerit̃: humana cūcti patimur cum gemitu: tāta qꝫ ꝑuerſitas inceſſit: homines eſſe cupimus ꝛ do-lemus. Hinc cōſequēs eſt eiuſdem dictuꝫ: Si om nium calamitates ꝛ miſerie in vnum cōuehant̃: vi ritim in ſingulos refūdēde: ꝛ ad hūc immēſum at qꝫ ineſtimabilem maloꝝ cumulum cūcti ꝯueniāt moꝛtales: fore: ut attonitus qſqꝫ cum ꝓpꝛijs ꝛ uſi tatis abire malit: ꝙ̄ꝫ nouam ex vniuerſo ſibi obue-nientem poꝛtionem ſumere. Quod dictum eo ſpe ctat: ut non qui mediocribus agimur incōmodis ſoꝛtem noſtram equanimiter toleremꝰ: nō tam ad aliqꝺ pōdus pꝛeeūtium: ꝙ̄ꝫ ad ſequētium turbam oculos habentes. Nec ignari ſi qbuſdam inuide-mus: inumerabiles eſſe quibus inuidioſi ſumus: ut ꝑmiſceri ſinguloꝝ mala ꝛ equis partibus diſtri bui nobis qui nunc de ſtatu noſtro ſine fine cōque rimur nequaꝙ̄ꝫ expediat.

C De ſapiēti dicto Chilōis Lacedemonij ſcripto in tēplo Apollinis: Noſce teipſuꝫ. Cap. XXXIII.

A p Rogreſſo in medium Solone: qd ſex alij qui in eodem ſapiētie nomine gloriant̃ fa-ciēt? Falſo gloriari dixerit qſpiam: niſi ꝛ ipſi de ſapiētie ſue fōtibus ſingl'os ſalteꝫ hauſtus ſitiēti ꝓbeant lectori. Qꝺ igit̃ in ducibus obſerua tum eſt: obſeruet̃ in hoc oꝛdine. Ad latus Athenie ſis Lacedemonius ſedeat Chilo. Ipſe eſt qui illi us auctoꝛ ſentētie tradit̃: que in templo Delphici Apollinis ſcripta fuit: Noſce teipſum. Cuius pꝛe-cepti tāta eſt: ut nō hominum cuipiam: ſicut ait Ci cero: tribueret̃: ſed deo: Quo qdeꝫ: ut ait idem: nō credo id ꝓcipit̃ ut mēbꝛa noſtra aut ſtaturam figu ramue noſcamus: neqꝫ nos coꝛpa ſumus: nec ego hec dicēs coꝛpi tuo dico. Cum igit̃ noſce te dicit:
B hoc dicit: noſce animum. Nam coꝛpus qdem qua ſi uas eſt aut aliqd animi receptaculuꝫ. Ab animo tuo qcqd agit̃: id agit̃ a te. Hec Cicero. Qꝺ ꝛ mi-hi plane ꝓbatiſſimum ꝛ eo ſpectare videt̃: ut ꝛ co gnitos animi defectus refoꝛmemus: ꝛ in actioni-bus noſtris noſmetipſos metiamur: atqꝫ extime-mus acriter quid quiſqꝫ animi roboꝛe: qd lingua: quid ingenio ualeat: quid viribus coꝛporeis: ne aut ignarus ſui nobilitatem inſitam deſidia coꝛrū pi ſinat: aut uaria opinione tumefactꝰ ridicula coꝛ ruat audacia.

C De ſapiēti doctrīa Cleoboli Lyndij: ꝛ Comici Te rētij: ꝛ Flacci: i cūctꝭ ſuare modū. Cap. XXXIIII.

c Leobolus Lyndius dixiſſe fert̃ Ariſtome tron: qꝺ latine ſonat moduſ. Quid hoc bꝛe uius: qd ſapiētius dici pōt? Cuiuſ in ſingu lis vite nr̃e particulis meminiſſe cōueniet: ſeu vigi lādum: ſeu doꝛmiēdum: ſeu laborādum: ſeu qeſcē-dum erit: ſeu loquēdum uel tacēdum. Et ut bꝛeui-ter cūcta cōplectar: quicqd agemus: quicqd cogi-tabimus: niſi hoc an̄ oculos ſemꝑ habuerimus: fa cillime crebꝛo nimis oberrabimus. Hinc traxiſſe videt̃ Comicus Terētius qꝺ ait in Andria: Nam hoc arbitroꝛ apꝓme in vita eē utile: ut ne qd nimis explicauerat alijs uerbis Cleoboli ſentētiam: ſi ad didiſſet: Et ne qd parum: niſi foꝛte hocipſuꝫ nimis ad utrūqꝫ poꝛriget̃. Itaqꝫ plenius locutus mihi vi det̃ Flaccus: ubi ait: Eſt modus in rebus ſunt cer-ti deniqꝫ fines: Quos ultra citraqꝫ nequit conſiſte re rectum.

C Qꝫ raro fideiubēduꝫ ſit pꝛo alio: ſm Thaletē Mi leſium: ꝛ ꝙ deus introſpicit mentes ſicut exterio-ra. Cap. XXXV.

n Oram ꝓſto eē ſpondēti uel adeſſe uadimo nio: Thaletis Mileſij ſententia eſt: Quam cōperte ſapiētie lachꝛymoſe ſero penitētiū querele ꝛ miſerabiles ꝑimonioꝝ caſus īdicāt eo-rum qui pꝛo alijs ſpopōderūt. Idem cū ab eo que-reret̃: Nunqd opationes hoīum laterēt deos? Ne cogitationes qdem ait. Quo tacite monemur non minus abdita mētium ꝙ̄ꝫ exteriora coꝛpoꝝ actuū-qꝫ introſpiciētis dei oculis appꝛobare: nullā in la-tebꝛis ſpem habentes.

C De ſapiēti uerbo Biātis: Plures mali. Et de alio uerbo eiuſdem: uel Stilbonis: Omnia mea mecū poꝛto. Cap. XXXVI.

b Iantis Pꝛiēnei dictum eſt: Plures mali. A
De cuius ſcilicet dicti ueritate nemo ambi git: qui modo inter homines educatus ſit: quoꝝ ex milibuſ quot reꝑire liceat bonos: utinam minus euidens foret. Parum abeſt quin melius fuiſſe videat̃: Oēs mali. Eo enim ꝑuētū eſt: ut bo-nus habeat̃ quiſqs diſtat a peſſimo. Eiuſdem eſt uox illa famoſiſſima. Cum enim patria eius expu gnata ꝛ incēſa: oēs ciues quos cladis publice foꝛ tuna ſubduxerat: chariorūꝫ rerum ſarcinulas effe rēt: atqꝫ ipſum uacuum abeuntem ut idem faceret monerēt: Ita inqt Bias facio: Omnia mea mecuꝫ poꝛto. Quecūqꝫ extra animum ſunt nec bona nec ſua iudicās ſed foꝛtune. Nec ſum neſcius dictum hoc non Bianti ſed Stilboni tribuere Senecam. Quem in epiſtola q̈dam refert capta patria: amiſ ſis liberis ꝛ uxore: ſolum ſed beatum ex incendio B
publico exeuntem: interrogatuꝫ a Demetrio rege illo foꝛmidato urbium euerſore: utrum omnia ꝑdi diſſet rn̄diſſe: Oīa ſua ſecuꝫ eē. Ut uolet qſqꝫ acci-piat: ſiue Bias: ſiue Stilbō dixerit: de auctore po teſt dubitari: de dicti ipſius maieſtate ac ſapiētia nequaꝙ̄ꝫ. Qui Bianti hoc aſcribere maluerūt: te-ſtem locupletiſſimum ac fide digniſſimum Cicero nem ꝛ ſequaces eius: qui Stilboni Senecam cita būt ꝛ ipſum quoqꝫ magnum teſtem. Pōt aūt fieri ut ꝛ Bias hoc dixerit ꝛ Stilbon. Siue qꝛ alter al terius dictum legendo uel audiendo didiciſſet: ſi-ue quia: ut in Oratore ait Cicero: ſimilitudine

ingenij in eadem ueſtigia icurriſſent.Q̄ð ſi res oi-
no in diſcrepationem ueniat:ſcio cui ex teſtib⁹plus
apud me fidei ſit:Niſi qꝛ Cicero quodaꝫ loco hoc
narrans ſic ait:Sepe illuꝫ laudabo ſapientem Bi
antem:dubitationem omnem abſciderat:ſed addi
dit:ut opinoꝛ:hoc uerbum ne Stilbonem Senece
reijciam facit.

¶De ſapienti doctrina Pittaci ſuper tempore expē-dendo. Cap̄.XXXVII.

Ittacus mitylenëus:tēpus agnoſcere p̄ce-
p pit.Q̄ð ſiue oppoꝛtunitatem atqꝫ occaſio
nem ne q̄d intēpeſtiue agam⁹ aut loq̄mur:
cum oīa tēpus ſuum habeāt:ſiue tp̄is p̄cipitem fu
gam:cui nullo modo p̄terq̄ꝫ bonis ⁊ gl'ioſis actib⁹
reſiſtit̄:cōcernit:ut ƀm p̄mum ſenſum rebus aptuꝫ
tēpus diſcernamus:ƀm alterum tp̄e partius uten-
tes:rem anguſtam ⁊ irreꝑabilem quo vno poſſu-
mus remedio laxemus:q̄litercūqꝫ inq̄ꝫ ſapiēter ſit
ſapienterqꝫ conſulitur.

¶De ſapienti uerbo Periandri: Meditatio totum. Cap̄.XXXVIII.

Eriander Corinthius ait:Meditatio totū
p Sic eſt haud dubie:q̄cq̄d acturus es ante
q̄ꝫ incipias meditare:ut te ratio ad optatū
ꝓuehat finem:Alioq̄n p̄iculoſe quodlibet aggredi
eris:nō rōni ſed caſibus obſequēs foꝛtuitis.Jllud
quoqꝫ ueriſſimum:Totam docti hoīs vitam in me
ditatione cōſiſtere.Recte itaqꝫ dictum eſt:Medi-
tatio totum.

¶De ſapientiſſima lege Lycurgi lata Lacedemoni-is. Cap̄.XXXIX.

A Uit aius mihi Lycurgum inter Solonem
f ⁊ Chilonem collocare:ut ⁊ cōciuem ſuum
p̄cederet:⁊ legiferum Athenīēſem legifer
Lacedemonius ſequeret̄.Retrahēdi manum ab i
ceptis cauſa fuit:ut in his ſeptem uetuſte Graioꝝ
ꝑſuaſioni morem gererem : nec ſtilo cōfunderem:
aut alijs ꝑmiſcerem:quos ſegregatos abſqꝫ ꝑtici-
pe famoſi cognominis eē uoluerūt:q̄ꝫuis eoſipſos
ut eſt apud Ciceronem:qui iſta ſubtilius querūt in
numero ſapiētiuꝫ nō habēt:Sed utcūq̄ꝫ res ſe ha
beat:cur inter hos nō fuerit Lycurgus ſepe mira-
tus ſum.Sane admirationem tēpus abſtulit : q̄m̄
ut in epiſtola quadam ait Seneca:Lycurgus ſi ea
dem etas fuiſſet:ſacro illi numero acceſſiſſet octa-
B uus.Quia ergo tātum plebiſcitum abrogare non
poteram:hactenus tantum differre ſum cōpulſus
Jtaqꝫ Lycurgus e duob⁹ grecie luminib⁹ illuſtra
uit alterum:cum alterum Solon illuſtraſſet.Ex le
gibus aūt quas ciuib⁹ ſuis ſanxit: hec memoratu
digna narrant̄:Auri ⁊ argēti uſum uelut cūctorū
criminum radicem extirpauit:in pecunie locum re
rum cōpēſationem ſtatuēs .Populos p̄ncipibus:
p̄ncipes iuſtitie ſubegit:utroſq̄ꝫ ꝑſimonie quaꝫ do
mi militieq̄ꝫ utiliſſimam arbitratuſ eſt.Regib⁹bel
la:magiſtratibus iudicia:ſenatui leges:populo ſe-
natus ac magiſtratuum creādoꝝ ius ꝑmiſit.Cō-
uiuia oībus equalia:eaq̄ꝫ non niſi in publico fieri.
Juuenes ſingulis in annos ueſtibus ꝯtentos eſſe:
Hiſq̄ꝫ vnius cultus ac p̄cij uoluit:ne aut latebꝛe lu
xum:aut imparitas emulationeꝫ pareret .Primā
etatem foro arcuit:⁊ rure agi uoluit ꝓcul ab urba
na luxuria duriter ac ſeuere:ſine pulmēto ſine mol
li accubitu viros in urbem reuerti.Senes p̄mum
honoris gradum:nō diuites tenere:Unde uenera

bile ⁊ Lyſandrum dicere ſolitum refert Cicero:
honeſtiſſimum ſenectutis domiciliuꝫ Lacedemō.
C Uirgines indotatas nubere:ne dotis reſpect⁹ aut
eis inſolētiam adderet:aut viris ⁊ in uxorum ele
ctione uerum iudicium ⁊ in m̄rimonijs regendis
virilem p̄riperet libertatem.Agros deniq̄ꝫ cūcto-
rū ita diuidi:ut ad ſingulos ciues eque poꝛtiones
ꝓuenirēt:ne patrimonioꝝ ineq̄litas quoſdaꝫ in ci
uitate p̄potētes:quoſdam egenos ⁊ imbecilles fa
ceret:ſed oēs ſicut in iure ciuium : ſic in bonorum
abūdātia pares eēnt.Q̄ð in illa foꝛtaſſe republica
expedire vir ſapiēs ītelligebat:apud romanos au-
tem quot quātarūq̄ꝫ ſeditionum cauſam iuexerit:
que idipſum cōtinebat:notum eſt oībus qui roma
nos legerint labores.Jtaq̄ꝫ legem illam ⁊ docti ⁊
boni oēs execrant̄.Un̄ Cicero:p̄mum officium eē
dicit rēpublicam gubernātis:ut ſuum q̄ſq̄ꝫ teneat.
Et poſt pauca:Capitalis inq̄t ōro eſt ad eq̄tionem
bonoꝝ ꝑtinēs:qua peſte que pōt eſſe maioꝛ?Hanc
enim ob cauſam maxime ut ſua tenerent̄ reſpubli-
ce ciuitateſq̄ꝫ cōſtitute ſunt.Quam q̄dem ciuita-
tuꝫ cōmoditatem eo articulo quem in extremo po
ſui ſuſtuliſſe videt̄ lex Lycurgi.

¶De ſapientia Pythagore philoſophi:Et de refoꝛ-matione ciuitatis Crotonis ⁊ legibus ibi datis ꝑ eum. Cap̄.XL.

E quo ut dixi:cur in numerum ſapientum A
d grecie nō ſit admiſſus mirabar:de Pytha
gora nō admiroꝛ.Js enim ut in ſuꝑioribꝰ
expoſitum eſt:gl'ioſum illud arrogās cognomē ſa
piētie erubuit:p̄muſq̄ꝫ philoſophū ſe dici maluit:
Nec pauca tm̄ eiuſdem ſapiētie extāt argumenta.
Primum oium urbs Croton in extremo Jtalie lit
tore ſita eſt:nūc lꝫ ad minimum redacta:quondam
tm̄ ut Cicero teſtat̄:oībus copijs florētiſſima ⁊ in-
ter urbes Jtalicas beatiſſima.Eius ciuitatis po-
pulus graui p̄lio attritus:armoꝝ deſꝑationem at
q̄ꝫ ois virtutis odium ſimul ⁊ ocio inherere cepe-
rat.Qua tēpeſtate ꝑpoꝛtune trāſuectus ad ita-
liam Pythagoras:Crotonem adijt labēteſq̄ꝫ ⁊ iā
in luxuriam ꝓlapſos:ciuitatis mores ſapiētie ſue
p̄ſidio firmauit erexitq̄ꝫ.Tātūq̄ꝫ apud eos ualuit:
ut populum nō minus vitijs q̄ꝫ ferro domitum aſ-
ſiduis monitis ad antique virtutis habitum refoꝛ
maret.Sapiētiſſimus oratoꝛ pꝛo affectuum uarie B
tate:uario remedioꝝ genere utēdum ratus:ſexum
⁊ etatem in cōcionibus diſtinxit:ſua ōrone ſepa-
ratim apud quēlibet uſurus:Uiris foꝛtitudinem:
⁊ ignauie fugam:mulieribus pudicitiam ⁊ coniu
galem fidem:pueris uerecūdiam ⁊ litterarū amo
rem:oībus pariter frugalitatis ſtudium ſuadebat
Extoꝛſitq̄ꝫ ꝑorādo:ut nō tm̄ viri:ſed femine etiam
ab omni morum ꝑuerſitate uelut ab ancipiti fouea
pedem retraherēt:eumq̄ꝫ ad alta uocitātem ſeque
rent̄:uſqueadeo ut ſpōte ſua ueſtes quoq̄ꝫ purpu-
reas aureaſq̄ꝫ ⁊ cetera coꝛporum oꝛnamēta reijce
rēt:docte oꝛnatum muliebꝛem in pudicitia non in
auro gēmiſqꝫ conſiſtere:hiſqꝫ potiſſimuꝫ armis at
qꝫ his facibus ſeuire luxuriam.Quid igit̄ miri eſt
ſi cuius ſinguli tam ſalubꝛe cōſilium exꝑti fuerāt:
eundem omnes conſultorem publicum elegerunt
Huius eſt illud dictum:Alium animum fieri tem
pla ingredientibus : ⁊ deorum ſimulacra de pꝛo-
pinquo ſpectantibus : ꝙ moꝛtalis infirmitas di-
uinitatis quadam ueluti vicinitate contremiſcat.

Eiuſdem ⁊ illud inſtitutum: Ut diſcipuli prius q̃ꝫ
queſtionibus atqꝫ altercationibuſ implicarenť: qn
quēnio tacerēt: audire ⁊ meminiſſe cōtenti: Nec a
temeraria ꝓcacitate: ut nr̄i iuuenes: ſed a ſobrio at
tentoqꝫ ſilentio ſapientiam auſpicantes.

¶ De Socratis ſapiētiſſima doctrina circa diuinam
orationem: deſideriorum moderationem: cognitio
nem ſui: hypocriſis fugam: ⁊ malorum toleranti
am. Cap. XLI.

A Apientie titulum cōſecutum hoīum cōſen
s ſu: dei: ut aiūt: reſpōſo ſapiētiſſimum iudi
catum: Socratem ſubijciā: Inde alios nō
ſapiētiſſimos: ſed amorem ac ſtudium ſapiētie pro
feſſos. Sed a Socrate incipiam: Cuius in primis
ſanctum ac uenerabile cōſiliuꝫ habemus: Adeo ni
ſi ut nobis bn̄faciat nihil poſtulare. Ille eniꝫ quid
nobis expediat ſolus nouit: Nos autem ceci: futu
rorum neſcij: aduerſus ꝓpriam ſalutem ineptis ⁊
iopportunis p̄cibus ſepiſſime laboramus. In quo
qdem q: Satyricus multum grauiterqꝫ uerſatus
eſt: libet ⁊ nobis aliquātulum immorari. Itaqꝫ ni
hil hoc p̄cepto ſapiētius: nihil tutius: nihil utilius:
nihil cōtraria obſeruatione demētius. Inſiſtat qſ
qꝫ ſecuꝫ reputare quotiēs optauerit nocitura: quo
tiēs optatum uotorum exitum breui poſtmodum
execratus ſit: intelliget illi vni nos nr̄aqꝫ deſideria
melius cōmitti: qui nec p̄teritis nec futuris falliť:
deniqꝫ cui omne euum p̄ſens eſt. Quid enim miſe
ri optamus? Prime mortalium p̄ces pro opib⁹ po
tētiaqꝫ funduntť: qbus ꝯiūcta ſemp̱ inuidia: q̃ꝫ mul
tos obruerit enumerare nō attinet. Quid de uxo
ribus ac liberis dicam? Inter optabilia q̃ꝫ p̄cipuū
locum tenēt apud aīos mortalium: ignorātib⁹ mi
ſeris quātum laborum ac ſollicitudinum ſecum fe
rāt. Qd̄ non adeo occultum eſt: qn viros inueniaſ
quos nō ter ⁊ amplius in die teneat nuptiaruꝫ ac
peniteat. Sic maritaliſ lectulus quotidianis iurgi
is ac querimonijs plenus eſt: ſic ſomni uacu⁹ ⁊ qe
tis. Ut illa grauiora p̄tereꝫ: Raram cōiugi fidē:
ſuſpitioneſqꝫ ꝑpetuas: ꝑuigiles adulteroꝝ iſidias:
⁊ domeſticum opprobrium: vulgo ꝑus notum q̃ꝫ
marito. Adde turpiſſimum errorem ⁊ ridiculā cre
dulitatem: cui audax uox ⁊ ſpes innitiť: educatio
nēqꝫ ſanguinis nō ſui: atqꝫ hereditates melius ad
amicos ſic meritos ꝑuēturas: ut cōſtat: mr̄imonij
religio ſobolis tn̄ irreqeta cōditio eſt: Aut enim vi
tia cōtriſtāt: aut ſpes metuſqꝫ ſollicitāt. Igitur ad
hec partius optādum deoqꝫ ut reliq̄ cōmittēdum
B erat. Quid de uanitate hoīum loq̄r: qui formā cor
poris optāt naſcituris filijs? Sibi enim impoſſibi
lia optare delirātis eſt: atqꝫ inter corpis ⁊ animi
decorem antiq̄ lis uertiť. Scimus q: formoſis pu
diciciam ſeruare ⁊ ſi libeat: vix licet: tātus ardor li
bidinuꝫ: tanta corruptelarum circunſtat ambitio.
Omitto femineam pulchritudinem ꝓpter quaꝫ p̄
cipites rerum publicarum mutationes ꝯtigiſſe cō
pertum eſt: Propter quam potētiſſima olim regna
⁊ ualidiſſime urbes corruē. Iſta virilis forma que
nullius ꝑiculi videť: quot ne dicam uolētes: quorū
eſt inumerabilis multitudo: ſed nolētes interdum
⁊ negātes ad potentioꝝ thalamos magno capitis
ac fame diſcrimine ꝓpulit: ⁊ mox uel offenſorū ſe
uitie maritoꝝ: uel publicis iudicijs dep̄hēſos obie
cit? I nūc ⁊ lactea atqꝫ aurea filij ceruice gloriare:
quam ultori gladio p̄biturus es: qui deformis in
lectulo ſuo forſan moriturus nālem vite curſum in
pace ꝑegiſſet. Jam qbus illos uerbis irrideaꝫ qui
nihil niſi dierum lōgitudinem ⁊ vite ſpatium pre
canť? Cum ſit ꝑmuꝫ ſumma demētia in tātis angu
ſtijs ſpatioſum aliquid ſperare: Deinde viuacitas
hec quam contingere permiſſum eſt homini mul
tis ſepe peſtilens fuit: Et quos iuuenes virentiſſi
mo florentiſſimoqꝫ rerum ſtatu felix exitus abſtu
liſſet: ſenes factos uel fortuna deſtituit uel affli
xit ⁊ ignominioſa mors rapuit. Lōgior vita credi
te ꝑiculis ac calamitatib⁹ innumeris expoſita eſt.
Et ſi formidatam mortis horam tātiſper diſtulit
pro uſura breuiſſimi tp̄is quot ꝓpria incōmoda ꝑ
ferre: quot ſuoꝝ funera comitari: quot infauſta vi
dere coegit ſpectacula ut nō inelegāter dixerit Ca
limachus: multo ſepius lachrymaſſe Priamuꝫ q̃ꝫ
Troilum. Finge aūt qd̄ in nullo vidimus: in pau
cis legimus: ut ad nutum cūcta ꝑueniāt: ſenectus
ip̄a quot ſcatet angorib⁹: Ego qdē nōdū expt⁹ ſuꝫ:
an experturus ignoro: Uerūtn̄ hi ſenes qd̄ a tāto tē
pore cupiebāt conſecuti: quid aduerſus etatem il C
laꝫ uociferēt nō intelligo. Uirilior illoꝝ honeſtior
qꝫ ratio videť: qui honores: qui gloriam aut dome
ſticam aut bellicam: qui doctrinam: qui eloquētiā
cōcupiſcūt. Eadem tn̄ eſt inſania hec: qm̄ adeptoſ
⁊ antiqs tempib⁹ ⁊ noſtris ſeſe ſuaſqꝫ reſpublicas
pp̱ neſcio quem ruiturum titulum ſepulchri fundi
tus euertiſſe compertum eſt. Quoꝝ aliqua exēpla
ad terrorem legentium libēter inſererem: niſi q: id
ſciēti ſuꝑuacuum fieret: Ignorāti aūt fieri breui
ter modo nō poſſet: Igiť finem facimus: hoc cum
Socrate ꝯſulētes humano generi: Nolite morta
les ꝑnitiem ueſtram exoptare: deſinite inani p̄cuꝫ
murmure tēpla cōplere: atqꝫ aureſ dei fatigare: ne
forte importunitate victus: dānoſa largiať. Quid
uotis icerta paciſcimini: qd ſanctoꝝ calles viſcera
tis: In illo ſpes ueſtre ſint cui longe q̃ꝫ uobiſipſis
chariores eſtis. Illi intrepide rerum ueſtrarū cō
ſilium arbitriūqꝫ ꝑmittite: qui ꝑfecto meliora ⁊ ſi
nō ſemp̱ iucūdiora p̄ſtabit. Qꝫ ſi oīno noīatim ali
qd orare libet: illa poſcite quoꝝ nunq̃ꝫ peniteat vir
tutum cultum: criminum cautelam: ſanam mētem
Nec ſaturicam adiectionem ſani corpis reſpuo:
Et qd̄ culmē humane felicitatis eſt petite ſuppli
citer. Quoniam de vno ſapiētiſſimi viri uerbo pro D
ipſius quidem q̄litate ꝑpauca: pro inſtātis aūt no
ſtri modo ſatis multa diximus: Reliq̄ uelocius ꝑ
curramus: Idem Socrates ad gl'iam aſpirātibus
que ingēs turba eſt: rectum ac cōpēdioſum callem
non oībus ſane notum deſignabat: ut ſcilicet talis
qſqꝫ fieret: q̄lis videri cuperet: ſimplex v̉tutis ſtu
dium ſectādum dicēs: ſimulationis atqꝫ hypocri
ſis viam relinquēdam: que ꝑducere quo polliceť
nequeūt. Idem ab adoleſcēte dubio cōſultus: nu
ptias ne cōtraheret: an in celibatu ꝑmaneret: ratuſ
fore: ut quicqd dixiſſet ab illo magna fiducia ſuſci
pereť. Hac errorem rn̄ſione diſcuſſit: Falleris inqt
ſi uelut e duobus bonis qd̄ ſit melius expectas:
Utrinqꝫ difficultates ac moleſtie: Hinc angor tedi
umqꝫ ſolitudinis: ſtirpis defectio externiqꝫ dolor
heredis: Inde iugis querelarum ac curarum ſarci
na: dotate cōiugis audacia: ſocrus repuereſcentis
ꝓcacitas: faſtidiū ꝓpinquoꝝ: adulteroꝝ met⁹: an
ceps exitus natoꝝ: Deinceps ipſe tibi ꝯſule ⁊ que
tolerabiliora videanť elige. Alterū adoleſcēte cuꝫ

vidiſſet inſignem vultu atq habitu ſed tacitum:lo
quere inqt ut te videam: ꝓprie qdem quoniam ut
ſupra diximus:nõ vultus aut corpus:ſed animus
cuiuſq is eſt cuius quodãmodo facies ſermone re
uelatˀ ut videri poſſit: qui inuiſibilis eſt nãe. Nec
E minus ſapiẽter interrogatus a quodaz:cur ſibi ad
trãquillitatem animi nil ꝑegrinatio ꝓfuiſſet: Noli
inqt admirari qm̃ te ipſe circũfers. Profecto enim
excutere vitia mereſq malos cõuenit ꝛ habitum
cui aſſueuimus exuere. Cum ſe qſq qð fuerat do-
mi reliquerit ꝛ in virũ alterũ vſus:nouum viuẽdi
genus iduerit:tum demuz tuto ꝑegrinari potuit:
Alioqn qd ꝓdeſt p̃riam fugiſſe ſi ſeip̃m nõ effugi
at? Siue mõtes trãſcẽdet ſiue ꝯſcẽdet nauiz:comi
tabunˀ cor urẽtes negocioꝝ cure ꝛ cõſcie mẽtis ar
cana:ſupplicia ꝛ tenaces cõſuetudinum peſſimaꝝ
laquei: Hoc eſt enim ſeipſum circũferre. Peregri
natio igiˀ nõ ſufficit:dicẽte Satyrico: Celum non
aium mutãt qui trãſmare currũt. Huiꝰ eiuſdez vi-
ri eſt illa ſibi cõueniẽs ſemꝑ vniformitas:quam ex
noſtris in. C. Lelio fuiſſe legimꝰ:ex grecis in So-
crate:qð in ipſo Xãthippem uxorem p̃dicare ſoli-
tam refert Cicero:eodem ſcilicet ſemꝑ vultu vidiſ
ſe exeũtem illũ domo ꝛ reuertẽtez. Animaduerſis
qdem tãtis fluctuationibꝰ hoium ceteroꝝ: ac tam
crebris motibus:ut iure dictũ ſit a Seneca:de ali-
quo:quem heri videris merito dici poſſe:hic quis
eſt liquet illam moris cõſtantiam niſi ſapiẽti vnq̃
potuiſſe cõtingere:p̃ſertim hoc addito qð apud eũ
dem Ciceronem ſequiˀ: Nõ fuiſſe eam Socratis
frontez que. M. Craſſi illius ueteris:quem ſemel
ait in omni vita riſiſſe Lucilius. Cuius vnici riſus
cã:nec ab ipſo nec ab alio qð ſciam prodita eſt. Et
erat cognitu nõ idigna res. Sed tranqllam ꝛ ſere
nam affert rationez. Jure enim iquit erat ſemꝑ idẽ
vultus:cuz mẽtis a qua is fingiˀ nulla fit mutatio.
F Que niſi fallor conſumate ſapientie laus eſt. Ad
nomẽ Xãthippes vnum Socratis reſpõſuz in me
moriam redit. Siquidem litigioſam illam ꝛ ꝓca
cem cõiugem ꝛ femineis iportunitatibꝰ abundan
tem:tum patiẽtiſſime ſupraq fidem equanimiter
perferret:admirãs Alcibiades queſiuit:quam ob
cãm feminam tam intractabilem intra domus ſue
limẽ diutius patereˀ? Qui in hãc ſentẽtiam reſpõ
dit: Domi qualiter viuẽdum ſit addiſco: ꝛ uxoris
iurgijs aduerſus exterioꝝ arrogãtiam armatus
egredior. Jta qð ſapiẽtis eſt ꝓprium:alienis vitijſ
ſeſe meliorem faciebat. Nec tãta Socratice ſapiẽ-
tie felicitas:poſſeſſorem ſuum nec in fine deſtituit.
Eteniz furibũdo patrie cõſenſu:morti deſtinatus:
cum oblatam ueneni potionem nec animo nec frõ
te cõmotus accepiſſet: ꝛ iam bibere icipet:quere-
lam ac gemituz memorate cõiugis audiuit flebili-
ter iteratis: Jnnocẽtem virum mori. Qua uocife-
ratione cõuerſus:ac labijs a poculo tantiſꝑ amo-
tis: Nũquid igiˀ ait o mulier:uocãtem mori felici
us iudicabis? ſic caſtigata uxore:ad id qð inceꝑat
reuerſus:mortem hauſit intrepidus. Hactenꝰ mul
ta quidez de vno homine:ſed pauca de Socrate.

¶ De documẽtis ſapiẽtibus Platonis circa vitãdaz
uoluptatem:circa reipublice beatitudinem: ꝛ ſui
adminiſtrationem:ac diuini auxilij in cunctis inuo
cationem. Cap.XLII.

A c Uius diſcipulus Plato:maioꝝ eſcam uo-
luptatem uocat. Preclare atq ut ait Cice-
ro diuine. Sicut enim hamus credulum piſcem
implicat:ſed non aliter q̃ ſi eſcam preferat:ſic ma-
lorum vitia ſub obtẽtu uoluptatis ſequaces aias
trahũt. Quis enim niſi ſpe aliq̃ uelut eſca illectus:
ad peccãduz gratis accederet? Sed heu q̃ facilis
ꝛ q̃ breuis quantarũq miſeriarum cauſa. Jdem:
Tum demum beatum futurarum terrarum orbez
ait:cum aut regnum ſapiẽtibus aut ſapiẽtia regnã
tibus obueniſſet. Jdem ait ſimiles eẽ ciues qui de
republice: ꝛ nautas qui de gubernaculi admini-
ſtratione cõtenderẽt: Apta qdem cõparatio: Utro
biq enim labor appetiˀ. Qð cum in nautis nunq̃
aut raro viſum ſit:admirari mẽs nõ ſufficit: vnde
hec in urbibus eſt gladiãtium ſeſe ciuiuz quotidia-
na diſſenſio:ob hoc vnum:qr vnuſqſq ꝑiculoſum
ꝛ difficile rerum publicarum regimẽ feſtinat inua
dere ꝛ ab eodem reliquos arcere. Qð eo indigni-
us videri debet:qr ſentẽtiarum opinionũq diuer-
ſitas ac libertas aiorum in cõſilijs nõ ſatis ſuffici-
ens inimicitiaruz cauſa eſt: Eodem philoſopho di B
cẽte: Eos pro hoſtibus hñdos:qui arma ꝯtra nos
ferãt:non qui ſuo iudicio tueri rempublicam uelint.
Eidem:nihil grãde:p̃ſertim ſine inuocatione diui
nitatis aggrediẽdum videˀ. Cõſulte qdem. Quã-
tulũcũq enim eſt hois ingenium:nunq̃ tñ viribuſ
humanis magne res fient niſi auxilium ſuꝑueniat
ab alto. Qð tũc uberius ſperari poteſt:cuz digne
p̃ces obuiam miſſe ſunt.

¶ De ſapienti dicto Xenophontis: eoſdem labores
faciliores eſſe in principe q̃ in milite: ꝛ de ratione
ipſius. Cap.XLIII.

a Neq eam lõgius: ꝛ emulum huic ꝛ ꝯdi-
ſcipulum adijciam Socraticum Xenophõ
tem. Cuius illud in p̃mis apud Ciceronez
Africanus laudat:ꝙ eoſdem labores imꝑatori fa
ciliores diceret q̃ militi. Preclare: Quippe p̃ſen-
tem moleſtiam uẽture ſpes glorie ſolaˀ aut minuit
Qð nõ tm̃ in re militari:ſed in reliqs oibus locuz
habet latiſſimeq patet. Neq eniz fruſtra p̃nceps
oratoꝝ ait: Honos alit artes oẽſq icẽdimur ad ſtu
dia gloria laudis. Et nr̃orum nõ ſecũdus poetarũ
Jmmẽſuz gloria calcar habet. Cepto nunc ordine
deſcendam.

¶ De ſapiẽti doctrina Ariſtotelis ad aſſiſtẽduz p̃nci-
pibuſ ſine ꝑiculo: Et ne ſe qs laudet aut vituꝑet:ac
ut qs fugiat uoluptates:deq cognitione creatoriſ
per cognitionẽ creature mũdialis: De electione q̃z
Theophraſti philoſophi per factũ in morte ſua ut
ſuccederet in auditorio ſchole ſue. Cap.XLIIII.

p Hiloſophice nos hereditatꝭ ſeries ad Ari- A
ſtotelem ꝑduxit. Cuius illa laudanˀ: Ale-
xãdro Calliſthenem ſub eodez Ariſtotele
ſuum cõdiſcipulum ac familiarem poſtulanti: per
quem rerum qs geſſiſſet memoria ſcriptis manda
reˀ:miſit qdem:ſed tali cõſilio inſtructum:ut coraz
illo aut aſſidue taceret aut placita loqueretur:ſecu
rus ſi ſeruaſſet alterutrum. Uerum is dum corripi
endis inſolẽtiſſimi regis moribus:nõ cõſilium p̃-
ceptoris:ſed philoſophie ſue libertatem ſequiˀ:in
tyrãni ſeuitiã mori iuſſus icidit. Eiuſdẽ Ariſtoteliſ
documẽtũ eſt a pauciſſimiſ obſuatũ:ne.ſ.de nobiſ
ipſis aut vituꝑando loq̃mur aut laudãdo: Alioqn
illinc demẽtie:hic ianis iactãtie aduerſus nos ore
ꝓprio teſtimonium ꝓferemus. Nec minus ſalu-
briter illud monet:ut uoluptates abeũtes cõtẽple-

B mur. Qꝺ ſi actiter fecerimꝰ: earundē breuitas ſilꝫ
ac feditas fructu carēs: empta dolore corꝑi nocēs
atqꝫ aio: glieqꝫ ⁊ ṽtuti capitaliter inimica ſuade-
bit: ut de p̄teritis pniaꝫ agētes reduces fortiter ac
magnifice cōtēnamꝰ. De uoluptatibus aūt ita in-
dicat: oēs quocunqꝫ ſenſu corporeo imodice ſuſce
ptas eē fedas fugiendaſqꝫ ſapiēti: Eas ṽo p̄cipue
que guſtu tactuqꝫ ꝯſiſterēt eē turpiſſimas. Q̄ꝫ cum
cetere ſint hominū tātūmodo: he qdeꝫ ſūt homini
cōmunes cum beluis: Quare qſqꝫ nō modo ſtulti
tiam: ſed beſtialitatem etiam ac feritatem declina
C re ſtudet: ab his aium ſummoꝑe cohereat. Illꝺ ab
eodem ſapiēter excogitatuꝫ refert Cicero. Fingā
tur inqt aliq ſub terra nati: ſub terra educati ma-
gnifico quodam palatio predecoris picturis atqꝫ
imaginibꝰ adornato: ſuppeditāte affatim oium re
rum copia qbus abūdare ſolēt qui felices appellā
tur: affluētibꝰ p̄terea ois generis delitijs qruꝫ ille
locus capax ſit: lumine etiam ꝑenni tenebras arcē
te: ⁊ ſubtili hoium artificio aduerſus naturale do
micilij torpētis icōmodum excubāte: ita tn̄ ab ifā
tia edocti eē diuinam quādam poteſtateꝫ ac natu
ram creatricem rerum mirabiliuꝫ: hiſipſis deniqꝫ
ſic inſtitutis: alioqn humanarum rerum prorſus
ignaris: poſt multū temꝑis ſubito in hec loca que
icolimus cōtigat emergere: dubiuꝫ nō erit qn cer-
nētes celum: terras ⁊ maria: nubes quoqꝫ celo ua
gas ⁊ uētos ⁊ pluuias: adhuc ⁊ ſolem diuine lucis
auctorem dum redit auroram terris iuehere ⁊ tē
pus laborātibꝰ aptum mortalibꝰ: rurſus abeuntē
gete nocti ſilentioqꝫ cedere: illam ṽo ſydereo orna
tu aut creſcētis ſemper aut deſcreſcētis lune uarie
tate diſtinctam: atqꝫ hunc mirabilem totius orbis
ordinem: ⁊ hec oia nō fortuito: ſed certis ⁊ imotis
legibꝰ agi: ſūma cum ratione ſtatim ſine ulla dubi
tatione fateanꝫ deum eē ut audierit: ſeqꝫ hactenꝰ
in edificijs hoium habitaſſe: huius aūt pulcherri
mi ⁊ imēſi oꝑis creatorē: ⁊ ut ita dixerim: archite
ctum deum fore. Hec ꝓpemoduꝫ Ariſtotelica ſē
D tētia eſt: nō ſuis uerbis exp̄ſſa: ſed qdē aliter: licet
aliter Apl's noſter ait: Inuiſibilia dei a ꝯſtitutiōe
mūdi ꝑ ea que facta ſūt itellecta cōſpiciunꝫ: ſempi
terna quoqꝫ virtꝰ eius ac diuinitas. Sed ad Ari-
ſtoteleꝫ reuertor: cuiꝰ quoqꝫ ſapiētia: ut de Socra
te diximꝰ: in finē enituit: Jacebat ſup̄ma laborās
egritudie: ad quē cum diſcipuloꝝ cetꝰ ꝯueniſſet: in
ſtātium ut iudicio ſuo ꝓbatū eis magiſtruꝫ ac do
ctrine ſue heredem uelut teſtamētaria diſpoſitiōe
reliqueret: ꝙ poſt vite ſue exitum iſtituerenꝫ. Sē
ſit Ariſtoteles nec compationes odio carere: nec
modū fame pōdus ſuam ſecum tracturam eē ſen
tētiā: ſed tam pias diſcipuloꝝ p̄ces ſꝑnere nō po-
terat: Reſpōdit itaqꝫ ſe cum p̄mum ex cōmodo li
ceret facturum qꝺ peterēt. Ex multis qdeꝫ claris
viris eius auditorium frequētātibꝰ: duo lōge an
te ceteros ſtabāt: Theophraſtꝰ ex Leſbo iſula ⁊
Menedemus ex Rhodo oriūdus: ut nulli dubiū
foret de his tn̄ conſuli. Nan multo poſt eiſdem il
lis qui p̄muꝫ dep̄cati fuerāt circūfuſiſ obſequij cā:
Uinū inqt ariſtoteles quo utor aſperum ⁊ iamenū
eſt: q̄rite mihi uel Rhodium uel Leſbium: qnpoti
us utrūqꝫ deguſtādū afferte: utar eo qꝺ delecta-
uerit. Utrūqꝫ cuꝫ attuliſſēt: Rhodiū poſcit. Quo
guſtato: firmū hercle vinū ait ⁊ iucundū. Guſtato
dehic Leſbio: inqt: Utrūqꝫ bonum: ſed hoc guſtu

meo ſuauius: Quo dicto diſcuſſa eſt ois ambigui
tas. Conſtabat enim ſepiēter ſed ⁊ modeſte: ac ut
ait Aulus Gellius: lepide ſimul ac uerecunde pre-
latuꝫ eē Theophraſtū lingue ⁊ igenij ſuauitate cō
ſpicuum. Q̄obrem breui poſt ſubtracto rebus hu
manis Ariſtotele: tanti preceptoris cōſiliuꝫ ſecuti
certatim ſe ad Theophraſtum contulerunt oēs.

¶ De ſententia ſapientis Theophraſti: Pro magno ⁊ inſigni amici commodo tenuis infamia ſubeunda eſt. Cap. XLV.

Ius ut adhuc per philoſophoruꝫ ſucceſſio
e nem qua cepimus ſtilus eat: dictū haud p̄-
tereūdum reor: Pro magno inqt ⁊ inſigni
amici cōmodo tenuis infamia ſubeūda eſt. Mini-
ma qdem honeſtatis ⁊ fame iactura: maiore hone
ſtate: quam erga amicū bn̄ merētem exhibemꝰ cō-
pēſari pōt. Neqꝫ ait ab hac ſnia noibus terreamur
ꝙ utilitas honeſtati: ꝙ aliena nr̄is poſtponēda vi-
deanꝫ: qm̄ hec nō uocabuloꝝ ſplēdore: ſed rerū pō
deribus extimāda ſunt. Si enim in rebus paribꝰ
aut nō lōge diſparibꝰ de nr̄a honeſtate atqꝫ amici
utilitate quereretꝫ: ꝓna ⁊ facilis diffinitio eſt: p̄pō-
derāte multum honeſtate rebus oibus: in ꝓpoſito
aūt ꝑinde eſt ac ſi ꝑua auri lamina magno eris pō-
deri cōparetꝫ: Genere enim ⁊ q̄litate ſuꝑat: quanti
tate ꝯſequēter ⁊ p̄cio vincitꝫ. Hec Theophraſti ꝓ
uſu vite cois (niſi fallor) ſatis ꝓbabilis ⁊ colorata
ſnia eſt: Alijs cōtra fortaſſe videaꝫ: ut libet qſqꝫ ꝓ
nūciet. Mihi aūt qꝺ ad hūc locum attinet: ſapien-
tum atqꝫ illuſtrium q̄tuor phoꝝ ſnias ſeruato ite-
rim magiſterij atqꝫ ſucceſſionis ordine explicuiſſe
ſufficit: Deinceps ꝑpaucorum qui reſtant nomina
qua ſors impulerit uagabor.

¶ De ſapienti doctrina Iſocratis: prudentem in conuiuio pauca loqui. Cap. XLVI.

Socrates in cōuiuio ab his qui aderāt ro
i gatus ut eis de eloquentia ſua coicare uel-
let: Ueniam popoſcit: Que eniꝫ pn̄s locus
⁊ tēpus exigit: inqt: ego nō calleo: que ego calleo
nec loca ſunt apta nec tēpori. Sapiēter. Stultum
eſt enim non intellecturis: aut quo dixeris ſpretu-
ris uerba iactare. Inter ebrietatem igitur ⁊ iocos
ſeri hominis ac ſobrij ꝯſilium eſt: ut ſileat. Unum
nō abſimile alterius dictum: ut meminerim: huiuſ
narratio cauſa eſt.

¶ De Epicuro ⁊ eius ſapientibus dictis ipſiuſqꝫ falſa ꝓfeſſiōe philoſophie. Cap. XLVII.

Picurus igitꝫ in medio ſuoꝝ ſtabit: Hunc
e oēs lacerāt: oēs huic obſtrepunt: oēs inſu- A
lāt: omnis in hūc philoſophoꝝ ſecta con-
ſpirat. Nec imerito: Hic eſt enim ille (de quo Cy-
neas retulit Fabricio) qui ſicut in ceno aurum: ſic
ſummum bonum in uoluptatibꝰ poſuit: huic virtu
tem ipſam uelut ſordide ancillule dn̄am ſubiecit:
Ad hāc deniqꝫ diffiniūt referri oia que agunꝫ ab
oibus. Effeminatum dogma ⁊ qdem infame: iter
hoiem ⁊ pecudem nullum ſtatuēs diſcrimē. At ſi
quedam uoces ⁊ imꝑatorum ⁊ regum inſolētium
placuerūt: qd ꝓhibet placere aliqua ab ifamiꝫ ꝓ
lata philoſopho: cuius preſertim tam multa ſunt
⁊ conſulta ſapienter ⁊ dicta ſuauiter: ut eis Sene
ca tantus vir: epiſtolas ſuas ⁊ fulciat ⁊ exornet?
Ex quibus reliqua potius q̄ꝫ ex ipſis primi aucto
ris libris vulgata relinquenti: pauca que mihi al
tius inſedere viſum eſt ab alijs ſementa colligere.

Que ideo magis innotant̄:ut Seneca idem ait:qr
mirum eſt fortiter aliqd dici ab hoīe mollitiem ꝓ-
feſſo. Et rurſus:q̄ꝺ fieri in ſenatu ſolet:faciēdū ego
in phīa quoqꝫ exiſtimo:Cum cēſuit aliqd q̄ꝺ ex ꝑ-
te mihi placeat:iubeo illam diuidere ſniam. Et ſe-
quit̄:Pro eo libētius Epicuri dicta egregia cōme-
moro:ut iſti qui ad illa cōfugiēt:ſpe mala inducti:
qui uelamēta ipſa vitioꝝ ſuoꝝ habituros ſe exiſti-
māt:ꝓbēt quocūqꝫ ierint honeſte viuēduꝫ. Hacte-
nus de Epicuro elegāter apud Senecam: Nunc
ad ipſum de quo nobis ſermo inſtitutus eſt uenio.
Nunq̄ꝫ uolui populo placere inq̄t Epicurꝰ:Quid
virilius:q̄d magnificētius:q̄d ſapiēte viro digniuſ
a quocūqꝫ uel ꝑipatetico dici p̄ōt? Nec minus li-
brata rō̄: Naꝫ que inq̄t ſcio nō ꝓbat populus:que
ꝓbat ego neſcio. Preclare ſi mō̄ nō̄ uoluptatiſ ſed
v̄tutis amicus id diceret. Quid enim neſcire te di-
cis Epicure:cum vnus ex oīum grege philoſopho
rum vulgaris inſanie defenſor exiſtas:⁊ q̄ꝺ ab in
doctis ebrijs in ꝯuiuio eructat̄:a te ſobrio ꝓbet̄ in
ſcholis? Sed omittamus hoīem:q̄cq̄d dixerit ab
alio dictum extimemus. Idem ait:Si ad nām vi-
ues:nunq̄ꝫ pauꝑ:ſi ad opiniones nunq̄ꝫ diues eris
Et has diuitias ⁊ hāc pauꝑtatem in meipſo ſum
exꝑtus:Ideoqꝫ dictum fidētius laudo:eoqꝫ metu
or aduerſus amicoꝝ iurgia:deſidiam mihi an mo-
deſtiam exprobrātium:q̄ꝛ facili niſu potuiſſem alti
us aſcēdere:q̄ꝺ ultro uocantem deſperiſſe videor
fortunam. Patiētia q̄deꝫ mihi opus eſt eterna:q̄ñ
illis obiurgādi uoluptas eterna eſt. Aures duraui
illis linguas nō frenātibus ⁊ callum ſuꝑinduxi:ut
ad nullum v̄boꝝ vulnus doleam : aut eis indigner
C pura fide:Sed niſi fallor cōfuſa ac ꝑuerſa opinio-
ne monētibus vnū teſtor:fruſtra eos torqueri:q̄m̄
quo lōgius in tp̄e ꝓcedo:eo firmius in ꝓpoſito ꝑſi
ſto. Nec me piget aut penitet incepti:q̄n potiꝰ ami
coꝝ demētie tedet ⁊ miſeret:quos nec tēpus : nec
rō̄:nec uerior admonitio:nec exēplum : nec pudor:
nec faſtidium:nec metus:nec vicina mors ab erro-
ribus reuocare p̄ōt. Et hec q̄dem de meipſo loqui
cum amicis dulce fuit:Cum enim ſingulis ſatiſfie-
ri ſine labore nō poſſit:ſimul oībus edito q̄eſcāt:⁊
ſibi cōſulāt:curāqꝫ quam pro me ſumpſerunt:pro
me deponāt:Ego enim pro Epicuro ſtatui:ſpretis
opinionibus:nām ſequi:diuitias mihi q̄etiſſimas
ac ſecuriſſimas ꝓmittētem. Quō aūt mutarer:qui
ne in hoc q̄dem peccare me nouerim : imo ſi error
eſt:errore delecter ⁊ gl̄ier:quo nihil penitētie ma
gis ꝯ̄rium eē p̄ōt:ſine qua ſpes ſalutis delinquen-
tibus uana eſt. Sapiētiſſime ergo ⁊ hoc ab Epicu
ro dicit̄:q̄ꝛ initium ſalutis eſt notitia peccati. Nec
q̄ꝺ ſequit̄ ab eodem dictum obliuiſci ualeo. Quip
D pe cum affigi aīo Seneca iubeat:Aliq̄s inquit vir
bonus nobis eligendus eſt:ac ſemꝑ añ oculos ha-
bēdus:ut ſic tanq̄ꝫ illo ſpectāte viuamus:⁊ omnia
tanq̄ꝫ illo vidēte faciamus. Alibi imaginarium te-
ſtem exp̄mēs:ſeipſum noīauit. Sic enim inq̄t:Fac
oīa tanq̄ꝫ ſpectet Epicurus. Utrūqꝫ locū tractans
Seneca:Scipionem eligi ſuadet aut Catoneꝫ:aut
Lelium ſi Cato videat̄ aſperior:deniqꝫ aliquē cu-
ius orōne ac moribus ⁊ honeſtate delecteris. Sa
luberrime q̄dem iſtud ab altero dictum:ab altero
cōfirmatum eſt. Neqꝫ enim dubitari p̄ōt interuen
tum claroꝝ hoīum ſi is deſit:memoriam ipſaꝫ fre-
num eē aīo ne in p̄ceps peccatis urgētibus rapiat̄.

Qui hāc ſibi meditationem familiarē fecerit:quo
tiēs ad peccādum labi cepit:ſubibit ex recordatio-
ne uerecūdia:⁊ manu uelut a pn̄te retrahetur:nec
actus ſoli:ſed cogitationes quoqꝫ ruborem expri-
mēt. Ita repoſitis animi motibus teſtem quem nā
negauit:imaginatio formabit ⁊ in imas pectoꝝ la
tebras itroducet. Mihi q̄dem ⁊ Cato placet ⁊ Le E
lius ⁊ ſuꝑ oēs Scipio. Sed q̄m̄ nr̄is nūc hoībus
ꝯſulēdum:eligite uobis Ioānem uel Antonium:
Si horum durior ſanctitas videt̄:eligite ex eoruꝫ
numero qui ⁊ peccatum ⁊ ueniam exꝑti orare pro
peccātibus didicerūt Paulum:Auguſtinum:quo
rum nec ambigua virtus nec cēſura ſuſpecta eſt:q̄ꝫ
q̄ꝫ nobis qui nec muta ſimulacra:nec lapides ma-
nufactos:nec uana phātaſmata:nec ſceleratas fu-
rum ⁊ adulteroꝝ vmbras:ſed vnum uerum immor-
talem ac viuētem in ſecula deum colimus:quid fi-
ctionibus opus eſt? Meminiſſe ſufficiet illum cun
ctis actibus ⁊ cogitationibus nr̄is aſſiſtere:nō te
ſtem mō ſed iudicem in quo iuſtitia ⁊ miſericordia
ſūma eſt. Multe ſunt p̄terea magnifice uoces Epi
curi:q̄s ꝓſequi ⁊ longum eſt ⁊ minime neceſſariū
Sed vna oīum regula eſt:Sentētia placet:auctor
diſplicet. Quis enim illum:ut ait Cicero:⁊ bonū
virum ⁊ cōem ⁊ humanum fuiſſe nemo neget:bo
num tñ philoſophū nullus affirmat niſi in eadem
nutritus uoluptatis officina:Q̄m̄ ſentētijs clariſſi
mis abūdās:eas(ut dixi)ad turpiſſimuꝫ finem re
fert. Et hinc q̄dem ad vnius actus memoriam uo-
cor:ubi ſpretum ſil̄iter auctorem legimus manen-
te ſententia.

De ſapienti conſilio Indidis dato Lacedemoniē
ſibus ne crederent cuidam alteri malo conſilio ap
parenter bono. Cap. XLVIII.

In cōſilio Lecedemoniēſi de graui ac ma A
gna re diſceptatio oborta:Heſitātes ani
mos tenebat ꝯſtātibꝰ ceteris : vite q̄dam
obſcene ſed luculēte facūdie:reipublice ꝯſiliuꝫ ſa
lutiferum forte dederat:tam ꝓprijs tāqꝫ ſonātibꝰ
uerbis ut ab oībus ꝓbaret̄ : quodqꝫ ille ſuaſerat
iamiam lege populi firmādum videret̄. Dum in il C
lius ſētētiam patroni oēs certatiꝫ ruerēt:Indides
vnus e ſenum numero q̄bus auctoritate p̄cipua
apud Lacedemones ciuilis diſciplina q̄ſi magi-
ſterium obtigerat idignabūdus exurgit:Et q̄s in
quit uos error p̄cipitat o ciues:aut que naꝫ reliq̄
ſpes ſalutis huic urbi eſt:ſi talibus ꝯſiliaribꝰ adi-
tum apimus? Quod ſi ꝯſilium placet oro ne id fedari B
ꝯſultoris ifamia patiamur. Simul his dictis:vi-
rum quēdam fortiſſimum atqꝫ cōſpicue fame ſed
pigri ⁊ inameni ſermonis ꝓtraxit in medium:Cō
ſenſuqꝫ atqꝫ hortatu vniuerſe ꝯcionis idem illud
ꝯſilium enūciatione q̄dem rudi ⁊ incōptis uerbis
adegit exprimere. Quo facto:⁊ p̄mi auctoris ſup
preſſo noīe:plebiſcitum ex idiſerti ſentētia factum
eſt:Atqꝫ hoc nobile ⁊ illuſtre ꝯſilium: ⁊ huiuſcē-
modi rei ſuaſorem prudētiſſimuꝫ ſenem uocat Au
lus Gellius:qui hāc hiſtoriam Eſchinis eloquētiſ
ſimi viri orationibꝰ ſcriptam refert.

De virtute ⁊ cōtinētia Xenocratis ⁊ ſapiēti conſi
lio tacendi. Cap. XLIX.

Quam uoluptatis patronus Epicurus:taꝫ A
hoſtis Xenocrates : nec minus loquēdi q̄ꝫ
agēdi abſtinēs. Hic ergo cum caſu iter ma
ledicos quoſdaꝫ foret:atqꝫ illis ex more obtrectā-

ribus abſentiū fame:ſolus cōticeſceret:Interrogatus cūr id faceret:quia locutum inquit me aliquā-do penituit:tacuiſſe nunq̄. Laudatuz hoc a ſapiētibus reſponſum mihi plenius probaret:ſi ſermonum ſepe:taciturnitatis raro penituiſſe dixiſſet.

¶De ſapienti ⁊ breui dicto Heraclidis:comparantis curſum mundi ⁊ tēpus:flumini in idem reuertenti. Cap̄.L.

A h Eraclides ait:In idem flumen bis deſcendimus:⁊ nō deſcendimus. Sapienter id q̄dem ſed tam breuiter q̄ obſcure. Nempe cui hoc eſſet ꝓpoſitum ⁊ qui cognomē ab obſcuritate meruerit:ceterum incomprehenſibilem tēporis fugaz hoc eloquio ſignificare uoluit. Que quoniaz in flumine ſenſibus apertior eſt:idcirco de flumine loqui maluit:ex quo digreſſus ⁊ ſi cōfeſtim vnde emerſit redeat:nomen quidem fluminis idē:aquam mutatam reperit. Recte igit̄ in idez flumē ⁊ deſcendiſſe ⁊ non in idem:ſed in aliud dici pōt deſcendiſſe. Hominis autē ⁊ ſi parūper occultior: nihil tn̄ moderatior fuga eſt. Fugit enim nō fluminis tm̄ more:ſed limus ⁊ vmbra tenuis fuimus ⁊ fumus euro uoluēte rariſſimus. Nullum tam breue tēporis momētum eſt:qđ nō aliquid vite detrahat. He ipſe nos hore quas inter cecas uoluptates agimus ad mortem rapiūt:ridētes ad lachrymabilem exitum feſtinamus:p̄cipites agimur nec ſentimus:Ideoqꝫ improuiſi corruimus ⁊ repentinum caſum ducimus:quem ab ipſo lucis lumine: que cernimus vniuerſa p̄nunciāt. Irrequietus eni celi motus nihil in hoc ambitu linquit immotum. Nihil manet eorum etiam que ſolidiſſima iudicātur:Nec opera tm̄ hominum:ſed nature alternantur ⁊ intereunt:Corruūt rupes:tumeſcunt ualles: alta iuga mōtium campis equabūtur:Auertentur flumina ⁊ nouos alueos querēt:alia areſcent:alia ex terre viſceribus erūpent:Hic ſe artabit:hic laxa

B bit pelagus:nec diu littorum ſpecies eadē erit:Piſcator ueniet in aratoris fines:⁊ que nūc puppibꝰ ac remis quatit̄:aratro ſulcāda regio eſt. Hec fiūt ſemel:⁊ facta ſunt:oia ſecum tēpus trahit:omnia abſorbet:oia circūuoluit ac miſcet:nihil ſtare pmittit:Et magna mutant̄ ⁊ minima. Calamus hic dū iſta pcurreret:ter mutatus:ter mihi ferro caſtigandus fuit. Hanc tm̄ tēporis ⁊ cum tempore rerum omnium celeritatem cernebat Heraclides:ſed affectator breuitatis ambigue pauciſſimis hec uerbis impleuit. Que mihi q̄dem oia a primis annis ⁊ lecta ⁊ audita ⁊ aſſeruata memoriter:ſed diu tenaciter credita:nunc tādem tam cōperta ſunt ut pene manibus palpent̄:nec aliter annos numerare ceperim q̄ ſolebam dies. Sic me rapi video:ſic remanere nihil poſt tergum ſtupeo:ut rudis uector ſecūdis flatibus puppe conuulſa littora nota circūſpiciens ex oculis eripi ⁊ arenam quam pedibus ante calcauerat ſe ſedente uaneſcere. Cui:ut Uirgiliꝰ

C ait:terreqꝫ urbeſqꝫ recedūt. Certe maiori hominū parti ſedenti ⁊ ocioſe ⁊ qđ admiror non ſentienti tempus ⁊ mortalia cūcta preterfluunt:Hinc eſt ut extremo longeue vite poſiti ſe ſenuiſſe non intelligant:qđ ſollicitudines ⁊ vigilie teſtant̄:quas profecto non tam cupide ſuſciperēt ſi ſuperuacuas ſcirent. Scirent autem ſi forte expergiſcerent̄ ⁊ ubi ſunt aliqn̄ reſpicerent. Idez eniz talibus euenit(ut in eadem ſimilitudine uerſer adhuc)qđ in his qui immenſum maris ſpatium dormiendo conficiunt: Prius enim in portuz delatos nauticus fragor excitat q̄ ſoluiſſe ſe nouerint.

¶Quis debeat dici beatus ⁊ quis non ſm̄ Anaxagoram philoſophum. Cap̄.LI.

a Naxagoras interrogatus:quiſnaz eius iudicio beatꝰ eſſet:Nullus inquit eorū quos tu beatos putas: Inter illos potius habitat quos miſerrimos reris. Non diuitijs ſuis oppreſſus:nō honoribus tumens:non uoluptatibus eneruatus:ſed uel auiti ruris nō auidus colonus: uel proprie diſcipline modeſtus poſſeſſor ac ſobriꝰ ſua q̄ vulgi eſtimatione felicior.

¶De dicto Hecatōis:Si vis amari:ama. Cap̄.LII

b Ecaton quoqꝫ ab hoc contubernio repellēdus nō videtur. Cuius ex multis hoc placuit:Ego inquit monſtrabo tibi amatoriuz ſine medicamēto:ſine herba:ſine ulliꝰ uenefici carmine:Si vis amari:ama. Eleganter artibus magicis feria indicit. Nō eſt neceſſe Theſſalica tēpe fixis in terram oculis luſtrare:⁊ per Herculeos calles Medee ſtupenti exteras herbas internoſcere: Non ferino ritu corporibus humanis particulas rapere:⁊ informia deformare cadauera:Non carminibus tartarum ⁊ elementa cōcutere. Licet ferales ſucos ab amatis labijs auertere:licet ſpiritibus ⁊ ſepulchris parcere. Ad id eniz qđ cupimus compēdioſior ⁊ honeſtior via fert:Si vis amari: ama. In ceteris quidem rebus diuerſi generis cōpenſatio admittit̄:amor amore penſandus eſt.

¶Q. Cretes inimicis ſuis maius malum non optāt q̄ delectationez ex mala conſuetudine prouenientem. Cap̄.LIII.

c Retes in turba exemplorum ſunt. Cū eniz ceteri mortalium inimicis ſuis aſpera que libet ac triſtia:mortem:exilium:pauperiē: ignominiam imprecent̄:hi ſolū delectationē orāt: ſed eam que ex mala cōſuetudine percipitur. Et hi q̄dez qđ de Tito Coruncaneo ⁊ Marco Curio ſupra diximus:uerbo mitiſſime:re atrociter. Profecto enim pertinax malorū actuum iucunditas preceps ad interitum via eſt.

¶De cōſilio Panetij philoſophi cōtra inſultus ⁊ pericula huius mundi. Cap̄.LIIII.

p Anetij philoſophi illuſtris ſentētia hec eſt: A Decere animum ſapientis viri inter tumultus ⁊ pericula rerum humanarū poſiti circūſpicere omnia:⁊ vndiqꝫ ingruentia mala precauere. Itaqꝫ ſemper ꝓmptū expeditūqꝫ ad omnes inſultꝰ vitādos tolerandoſqꝫ cōſiſtere:Sicut athlete ſolent ad certamen brachijs elatis ⁊ toto corpore preparari:nec minus animo ne quid oino repentinum aut improuiſum accidat. Magnificum prorſus ⁊ ſalutare conſiliū:Quis enim labores ac humane vite diſcrimina:qs caſus uarios enumeret? Hinc fortuna ſeuit:hinc blanditur:hinc iuuentus effundit:hinc ſenectus trahit:hinc morbi obſidēt: hinc minatur mors:hinc alienis ⁊ externis motibus quatimur:hinc intrinſecis ⁊ noſtris. Supbia attollit:metus deijcit:ſpes ſuſpendit:cupiditas in B flāmat:gaudium dilatat:dolor anguſtat:liuor inficit:gula ſollicitat:accendit ira preceps:⁊ quotidianum ac blandum malum adamātinos animos flectit luxuries. Quis autem inter hec tutus: qs intrepidus niſi ſit demens? Quis vnq̄ athleta tam

periculoſo ſe credidit duello? Jll q̄dē ſingulis hoſtibus occurrūt: nos cum mille congredimur. Jta q̄ nō tm̄ athletaruȝ more: ut vult Panetius: exerti: ſed Romanorum ducū qui exercitibus preſunt: donec in patriā cōtigerit ꝑuenire: ueluti iam dimicādum ſit: inſtructa virtutum acie ſemꝑ ad pugnā parati ſimus ſi in terra hoſtili inter tot inſidias ſalui eſſe cupimus. Sȝ Panetio ſuus quoq̄ diſcipulus iungendus eſt.

¶ De ſnia Poſſidonij diſcipuli Panetij. Cap̄.LV.

A u Num eruditoruȝ diem plus placere q̄ȝ imperitorum longiſſimam etate: inquit: Poſſidonius. Preclare: Neq̄ enim tēpus metiēdum eſt qd̄ fenerātes ſolent: ſed virtus ⁊ geſtarum rerum gloria: q̄bus nihil eſt cōmune cum tempore. Nō illius finibus artant̄: ſed proprijs quos nihil laxat: nihil anguſtat: Jn quātalibet breuitate multū patēt. Hinc preclaros iuuenes videmus ⁊ obſcuros ſenes: quoruȝ noīa ſi ad alienigenas perferant̄: ſubit audiētiū animos opinio diuerſa. Fama enim crebrior ⁊ reruȝ multitudo apud vulgus ſenectutis argumēta ſunt. Uidi ego quorūdam tā glorioſam adoleſcētiaȝ: ut ad eos viſendos de longinquo ueniret̄: dum interim ſenes ac decrepiti vicinis etiam incogniti laterēt:
B Audiui affirmantes nunq̄ȝ ſe niſi oculis ſuis ꝓprijs fuiſſent fidem etatis habituros: Quoſdaȝ enim ſibi defunctū: alios ſenem finxiſſe eum de quo tāta fama. Jtaq̄ cōgreſſu primo ſtupuiſſe qd̄ euenit ignorātibus: quanto letior ſit ſapiētis iuuēt⁹. Mihi: ut ait Poſſidonius vnus etiam peritorum eſt placitior dies q̄ȝ ſtultorum etas. Hoc in urbibus euidētiſſimuȝ eſt. Quā eniȝ aliam ob cām Roma atq̄ Carthago circa q̄ngētesimū annum formidabiles ⁊ toto orbe notiſſime fuerāt: cum tot urbes alie: ⁊ per Europam: ⁊ per Africam ꝑmutādis mercibus aut agris fodiēdis inglorie bina aut terna uel eo amplius egerint annorum milia finitimis inaudite? Perſuaſuȝ vulgo ſcio Romam omnium urbiuȝ eſſe uetuſtiſſimā: cum ne ſit longius abeūdum: in circuitu eius multas uetuſtiores eſſe certum eſt. Sed hāc eius opinioneȝ: ut dixi: ingēs ⁊ ſingularis gloria cōflauit.

¶ Q. ſm Anacharſem philoſophum: leges urbium ſimillime ſūt aranearū telis: ⁊ q̄re hoc. Cap̄.LVI

a Nacharſis philoſophus: ꝓprie admoduȝ ac prudenter: urbium leges aranearum telis ſimillimas dicebat. Sicut enim ille imbecilla aīantia inuoluūt: frāguntur a fortibus: ſic he pauperum delicta puniunt: a potentibus cōtēnuntur. Qd̄ Catonis dicto cōuenit ſuperius relato de furibus publicis ac priuatis. Dies auteȝ deficiet ſi ꝑgimus philoſophorum vniuerſa complecti. Jam igitur ⁊ poetis Graijs adituȝ pādamus.

¶ Q. rerum experientia ⁊ plura videre multum confert ad ſapientiam acquirendam. Cap̄.LVII.

b Omerus Ulyxē ſuum: ſub cuius nomine virum ſapiētem ac fortē vult intelligi: terra mariq̄ iactatum fecit: ⁊ carminib⁹ ſuis toto pene orbe cicūtulit. Qd̄ imitatus uates noſter: Eneam quoq̄ ſuum per diuerſa terrarum circūducit. Uterq̄ conſulto. Uix enim fieri poteſt ut aut ſapientia cōtingat inexperto: aut experiētia ei qui multa non viderit. Uidiſſe autem multa herēti in vno terrarum angulo: vix poteſt euenire.

¶ De ſapienti ꝓcacitate ⁊ deliberatiōe Simonidis ſuꝑ queſtiōe: Quis aut q̄lis eſſet de⁹. Cap̄.LVII.

f Jmonides poeta: ſuauis ⁊ vir doct⁹ ac ſapiens (ut ait Cicero) ab Hierone Siculo rogat⁹ edicere q̄dnaȝ aut qualis eſſet deus ad deliberādum vnius diei ſpatium popoſcit. Jd cum fluxiſſet: reuocatus: ⁊ qd̄ pridie queſituȝ erat iuſſus abſoluere: biduuȝ poſtulauit. Eo rurſus elapſo: petijt quatriduum. Et cum ſic ſepe ſpatiū duplicaſſet: admirās tyrānus: q̄d ſibi procraſtinatio hec uellet ꝑcunctatus eſt. Quia quo diutius ingt cogito: eo mihi ſpecies videtur obſcurior. Prudenter non temerarie ⁊ impudenter: ut q̄dam ſolent: haud aliter uerbis deum conſcribentes q̄ȝ ſi uel is humanis intellectibus caperetur: uel ipſi nunc de celo uenietēs iterfuiſſe diuinis ꝯſilijs meruiſſent.

¶ Q. ſm Ariſtophanem leo non eſt educandus in ciuitate: ⁊ quid hoc ſignificet. Cap̄.LVIII.

a Riſtophanes comicus Periclem quē virum cautiſſimū fuiſſe cōſtabat: finxit ab inferis reuertētem: ⁊ ciues ſuos monētem: nō oportere in ciuitate leonem educari: ſi educat⁹ fuerit obſequi oportere. Perſuadere uolēs hoc figmento adoleſcentibus generoſis ac ꝑferocib⁹ habenas ſubſtringi debere: poſtq̄ȝ laxate ſint: ſero cōtrahi immodica frenum recuſante licentia. Poſſe igitur inimicum libertati nimium fauorem potentibus negari: conſecutis eripi non poſſe.

¶ De doctrina Philladis Hiſtrionis dicētis: Jn ſcena nil magis magno duci cōuenire q̄ȝ cogitare pro ſubditis: nam ſic commodius magnitudo eius exprimitur. Cap̄.LIX.

A c Omedia in ſcenā breuis eſt trāſit⁹. Quis ⁊ illam crederet exempla ſapientie miſſuram? Phillades hiſtrio qui primum uetuſtum ⁊ incōditum ſaltandi morem predecora nouitate permutaſſe traditur. Jn illa arte clariſſimus diſcipulum habuit Hylam noīe: quē cum impenſe admodum uſq̄ ad paritatis atq̄ ad emulationis ſtudiuȝ erudiſſet: ⁊ iam pro diſcipulo aduerſariū haberet: cepit eū obſeruare tā ſedulo ut ſepe iuſteq̄ redarguēs ſpectāte populo Romano ſe adhuc ſuperiorem approbaret. Uno audito coniecturari reliqua licebit. Saltabat Hylas canticū cuius greca clauſula latine ſublimē ſonabat ⁊ ingentē. Hāc
B ℟o magnitudinem atq̄ altitudinem Hylas ſeſe attollens dilatanſq̄ ueluti corpore metuendo repreſentabat. Non abſtinuit Phillades: ſed ex ipſo cōſenſu ſpectantium exclamans grecis uerbis increpuit. Tum coactus a populo idem canticum ſaltauit. Cūq̄ ad id qd̄ in altero reprehenderat perueniſſet: non ſeſe extulit: non effudit: ſed contraxit: finxitq̄ meditātē docte quidē ⁊ prudenter: Qm̄ nil magis magno duci conuenire cenſuit: q̄ȝ pro ſubditis cogitare: nec aliter commodius magnitudineȝ eius exprimi.

¶ De ſapientibus prouerbijs ⁊ doctrinis Publij hiſtrionis tam ex libris Senece q̄ȝ ex Saturnalibus. Cap̄.LX.

A p Ublium quem in philoſophis inſeruit Seneca: ab hiſtoricis non excludam: ubi propoſitum eſt ex omni hominum genere memoranda cōquirere. Hurus eq̄dem inter mimos multa tam grauiter tāq̄ magnifice dicta ſunt: ut e medijs philoſophie fontibus eruta videantur. Et ſicut eſt in epiſtolis ad Lucilium non ex calceatis

ſed ex coturnatis diſcenda ſunt. Unum eius dictũ
ille locus habet. Alienum inquit eſt omne qđ optã
do euenit. Quid aliud hic dicit iocoruꝫ artifex: q̃
Bias patria capta nuduſ fugẽs (ſiue ille ſit Stil-
bon) nihil eorum que foꝛtuna tribuit ſuum putãſ?
Quedam eius pꝛecepta ſenſibus uberioꝛa q̃ uer-
bis in Saturnalibus annumerata ſunt. Hec q̄m:
ut ibi ſcriptum eſt: lepida ⁊ ad cõmunem uſuꝫ ac-
commodatiſſima ⁊ ſingulis uerſibus circũſcripta
ſunt: ⁊ bꝛeuitate ⁊ gratia ne excludãtur impetrãt.
B Que tametſi neſcio qualiter oĩa fere Senece pꝛo-
uerbijs inſerta reperiaꝫ: ſiue ipſe: ſiue alter: ſiue gſ
piaꝫ de alieno liberalis fuerit: pꝛopꝛio tamẽ aucto
ri ſurripiẽda nõ arbitroꝛ. Sunt tamẽ huiuſmodi.
Beneficium dãdo accepit qui digno dedit. Feraſꝫ
nõ culpes qđ mutari non poteſt. Cui plus licet q̃
par eſt: plus vult q̃ licet. Comes facundus in via
pꝛo uehiculo eſt. Heredis fletus ſub perſona riſus
eſt. Furoꝛ fit: leſa ſepius patientia. Impꝛobe Ne-
ptunum accuſat qui iterũ naufragiũ facit. Nimiũ
altercãdo ueritas amittitur. Pars beneficij eſt qđ
petitur ſi cito neges. Ueterem ferendo iniuriam in
uitas nouam. Nunq̃ periculum ſine periculo vin
citur. Frugalitas iſerta eſt rumoris boni. Ita ami-
cum habeas ut hunc poſſe fieri inimicũ puteſ. Hec
Publij ſunt ſententie: in quarum ſingulis aliquan
tiſper inſiſtere non grauarer: niſi quia tractatus ſa-
pientie inter inſipientis manus neſcio quo pacto
ſupꝛa q̃ putaueram excreuit: ⁊ ad finem pꝛopero.
Hec dixiſſe ſatis eſt: has mihi ſententias non tam
hiſtrionis q̃ philoſophi videri: facileq́ oẽs oĩno
meo iudicio pꝛobari: p̄ter penultimam: quam non
ſine cauſa Seneca uelut ſibi aduerſam liquit: atq́
ultimam: de qua quid cum Cicerone ſentirem: di-
xi iam.

¶ Q. ſm Laberium victoria humana eſt inſtabilis:
⁊ qui pꝛecedit ſequitur: ⁊ qui vincit poſtea vinci-
tur. Cap.LXI.

C Eterum pꝛo tot Aſie regibus aut populis
in Capitolium ſecutis: curruſ triũphantiũ
Romanorum ſufficiat ad vindictã: q̄ nũc
Romanus eques a conciuibus longe diſtractus
Aſiaticum victorem ſuum in hoc opere ſubſequiꝶ.
Laberius inter eos qui mimos ſcriptitarunt diu
clariſſimus: victus tãdem eſt a Publio. Quippe
a quo nunc talium ſtudioſus nemo nõ victus eſt?
Qđ ⁊ Julius Ceſar diffiniuit his uerbis: Fauen-
te tibi me victus es Laberi a Cyro. Et Laberius
ipſe tam equanimiter tulit: ut victum ſe ſine alter-
catione fateretur his ſapientie plenis ⁊ memora-
tu dignis uerſibus: Non poſſunt p̄mi eſſe omnes
omni tempore. Summum ad gradum cum clari-
tatis ueneris: Conſiſtes egre: ⁊ citius q̃ deſcen-
das decides. Cecidi ego: cadet qui ſequitur laus
eſt publica.

¶ De pꝛouerbijs vulgaribus: ⁊ ipſoruꝫ commenda-
tione in generali ⁊ in ſpeciali. Cap.LXII.

A H Unc quedam ⁊ ſine auctore famoſiſſima:
longo uſu in pꝛouerbiuꝫ uerſa: ⁊ uelut om
nium hominum appꝛobata conſenſu: qua-
lia ſunt: innumerabilia in ſermone vulgari: que uł
hoꝛrens villicus uel tremens anus ſic enunciet in
terdum: ut mirari nos cogat ⁊ ſubſiſtere: ⁊ repeti
ti uerbi laudare ſententiam: acumen: oꝛnatum: viꝫ
ſonnum: magnificentiam: bꝛeuitatẽ. Deniq́ uel in
ſilentio fateri: nihil de tali re melius: nihil uerius:
nihil ſapientius: nihil elegantius etiam ab erudi-
tiſſimis ⁊ diſertiſſimis dici poſſe. Nimirum a tali
bus nec ab alijs a p̄moꝛdio dicta ſunt: licet ea poſt
modum ⁊ ſpectata ueritas ⁊ memorie amica bꝛe-
uitas in vulgus effuderunt. Multa quoq́ huius
generis paſſim per auctorum libꝛos offendimus:
ex quibus exempli cauſa pauca ſubiecimus. Foꝛ-
tes foꝛtuna adiuuat. Obſequium amicos: ueritas
odiũ parit. Sine Libero ⁊ Cerere friget Uenus:
Licet hec apud Terẽtium ſint. Item qđ inter Se
nece uerba connumerant. Auarus nihil recte facit B
niſi cum moritur: Sic eſt pꝛofecto: Uiuens enim
nulli bonus nec ſibi nec alteri: moriens heredẽ uo
ti compotem facit: ⁊ ſe curis liberat nulli malus.
Item illud: Summuꝫ ius: ſumma iniuria: Qđ ſa-
ne: ut Cicero vult in officiorum libꝛis: intelligiꝶ: ⁊
ſanam habet ſententiam: ſi non ad localem vnionẽ
contrariorum trahitur: ⁊ non minus ſapienter di-
ctum apparebit: ubi in animum uenerit: quãto plu
ra flagitia in magnis urbibus q̃ in ſolitudine per
petrantur. Superuacuum per ſingula diſcurrere:
Hic raptum filie: ille uxoris adulterium: Alter fra
tris: alter nati violentam moꝛtem deflet. Hic ime-
ritum carcerem: hic eculeum paſſus eſt: hic furtuꝫ
ꝑtulit: hic rapinã: hic pꝛeſidis: hic potentioris vici
ni ſuꝑbia quatiꝶ: hic de ꝟ boꝝ: hic de ꝟ herũ idigni
tate conqueritur: hic auito lare pellitur: hic obſce-
no pꝛemitur ſeruitio. Tot iniuriarum modis legeſ
non ſufficiunt. Atqui hec in medijs urbibus fiunt
p̄cipueq́ illuſtribus: mirum cum has conſtet ſum
mo iure ſubſiſtere: Alioquin ruituras quis neget?
Sed ut uetus ꝓuerbiuꝫ teſtatur: hec ꝓꝛſus aduer
ſa ſimul ſtant: Summuꝫ ius: ſumma iniuria: Nec
illud ſapientie uacat grecum ꝓuerbium: quo iube
mur: ut Quam quiſq́ nouit artem in hac ſe exerce C
at. Id q̃ male ſeruetur noſtris p̄ſertim tempoꝛibꝰ
quis non videt: qui uel tenuiter ad humanos actꝰ
oculum deflectat? Hic legum peritus in bellũ ruit
Ille armis exercitus forum terit. Iſte dominio ge
nitus mercibus ac fenori ſtudet: Ille aratris natꝰ:
a ligonibus ad tyrãnidem aſpirat. Hic diſputatoꝛ
argutus cõcionantibus obſtupet: hic concionatoꝛ
egregius dialecticis ſyllogiſmis inhiat: uterq́ ma
nuꝫ calamo applicat. Et quia ſibi aliquid videtur
intelligere: ardet libꝛos componere: ſeq́ notuꝫ fa-
cere poſteritati. Qua in re me quoq́ cum ceteris
arguo: ⁊ ardens fame deſiderium totq́ diurnos
ac nocturnos labores meos: foꝛſan effectu caritu-
ros atq́ interim ad alia etſi non ſpecioſius: certe
fructuoſius conuertendos. Non eſt cuiuſuis inge
nij libꝛos ſcribere: Magna quideꝫ res eſt ⁊ ſingu
laris ⁊ difficilis ⁊ paucorum hominuꝫ. Sed mul
ta inquis intelligo: multaq́ longo ſtudio queſiui:
cur me a ſcribendo dehoꝛtaris? Quia fieri poteſt
ut recte quiſ ſentiat: ⁊ id qđ ſentit polite eloqui nõ D
poſſit. Quis hoc? pꝛofecto Marcus Tullius. Et
ſi nullus diceret: vnuſquiſq́ tamen ita eſſe fatebiꝶ:
cui non ſit: inſitum pꝛo uoluptate potius q̃ pꝛo ue
ritate contendere. Quid igitur faciam dices? Si
conſilium poſcis: accipe qđ ego impetu animi ra-
ptus mihi ipſi ne quicq̃ ſepiuſ inculco. Studium
tuum ambitione careat ac pompa: ſaluti inuigilet
non glorie. Pꝛofeciſſe te depulſis tenebꝛis igno-
rantie: uel ad intellectus lumen dũtaxat uel etiam

lingue claritatem agnoſcis: deo gratias agens ute
re bono tuo equanimiter: humiliter: ⁊ ubi facilius
ac felicius potes ingenium exerce: Scribere autẽ
eius rei peritis linque: memor Oratij prouerbij qd
nunc in manibus eſt: Ita forte membranis parce-
tur: faciendiqꝫ libros aliquis erit modus. Sed in-
ſtabis: Ego laborem nõ metuo: nec aliter q̃ʒ tu ſcri
bendi propoſitum frenare poſſum quid hic preter
temporis ac ſtudij iacturam reprehẽſibile eſt? Re
ſpondit idem Cicero: Mandare quenq̃ʒ inquit co-
E gitationes ſuas litteris: qui eas nec diſponere nec
illuſtrare poſſit nec delectatione aliqua allicere le
ctorẽ hominis eſt intemperãter abutentis ⁊ ocio
⁊ litteris. Vides igitur non ſapientie tm̃: ſed mo-
deſtie cauſa temperandum. At rurſus urgebis ⁊
inculcabis mihi Satyricum illud: Tenet inſanabi
le multos ſcribendi cacethos: quid fiet: abſtinere
non poſſum ab hoc mũdo delectabili: da ueniam.
Hanc negare nequeo morbo ſimili laborans: Id ti
bi tamen mihiqꝫ denuncio euenturum qd ibidem
Cicero ſubiungit: Suos inquit libros ipſi legant
cum ſuis: nec quiſq̃ʒ attingit preter eos qui eandẽ
licentiam ſcribẽdi ſibi permitti uolunt. Hactenus
mecum cum lectore rixatus ſim: deinde ad propo
ſitum reuertor: Quam quiſqꝫ nouit artem in hac
ſe exerceat. Metiatur ſeipſum quiſqꝫ nec qd pul-
cherrimum ſed qd aptiſſimum ſit cogitet: ſibi atqꝫ
illud arripiat: Nunc autẽ aliena miramur: noſtra
contẽnimus: ⁊ inconſulta glorie cupidine non no
ſtris actibus exercemur. Ipſi deniqꝫ vim nature
nitimur inferre: Minime igitur miruʒ eſt ſi ſtudio
rum noſtrorum tales ſunt exitus. Et de his quidẽ
atqꝫ horum ſimilibus nihil amplius.

¶ De contemptu diadematis innominati regis ſm
Valerium. Cap. LXIII.

Nter auctore carentia apud Valerium in-
i nominati regis dictum ponam: qui oblatũ
diadema non confeſtim ſuperimponens ca
piti: cum animo ⁊ manibus diutius uerſaſſet: his
ad poſtremum uerbis uſus eſt: O charum ⁊ illu-
ſtrem potius q̃ʒ feliceʒ pannum: cuius quiſquis di
ſcrimina curaſqꝫ ⁊ moleſtias preuideat: de terra
ſubleuare negligat. Sapiens dictuʒ fateor: ſed tñ
quoqꝫ regem dicerem: quãdo hiſtorie aditum vi-
derem diadema eum cum uerbis abieciſſe. Crebri
enim ſunt regnorum ac rerum tempalium dñato-
res: rariſſimi contemptores. Nec ſine cauſa dictuʒ
reor a poeta: Aude hoſpes cõtẽnere opes: quia ar
duus ⁊ paucarum mentium eſt ille contemptus.

¶ Qꝫ nullum maius ſuppliciuʒ de hoſte optari põt:
q̃ʒ ꝙ papa fiat ſʒ Hadrianũ papã. Cap. LXIIII.

Egio ſimillimum pontificale uerbum: Tẽ-
r pus eſt enim iam ad etatem noſtram deſcẽ
dendi: Hadrianum Romanum pontificeʒ
ſpe dicentem audiuiſſe: Polycrates refert: qui ſibi
prefamiliaris fuit: nullum ſe ab hoſte ſuo quolibet
maius ſuppliciuʒ optare q̃ʒ ut papa fieret. Et pro-
fecto niſi fallor: ſummi pontificatus ſarcinam que
vulgo felix ⁊ inuidioſa videtur: humeris ſubijſſe
difficillimum ⁊ glorioſum miſerie genus eſt: His
dico qui eam ſeqꝫ ab omni contagio precipitioqꝫ
preſeruare decreuerunt. Reliquis enim quanto le
uior videtur: tanto funeſtior ſtatus eſt. Videt ita-
qꝫ apud utroſqꝫ formidabilis. Qd ſi ille fatebatur
qui id onus paucis diebus pertulit: quid illis vi-
deri debeat qui ſub faſce ſenuerunt?

¶ De Roberti regis Sicilie ſapientia: ⁊ prudẽti di-
ſpoſitione quo ad omnia in morte ſua. Cap. LXV.

Ed nomine truncus erit ⁊ informis ſapien A
s tie tractatus abſqꝫ Roberti nomine. Nec
ego nũc vitam eius que tota moris ac ſapi
entie norma eſt: nec lõge etatis acta cõmemoro: de
qbus ſolis uel poetico uel hiſtorico ſermone: quan
tũqꝫ preſens impetus animo ſuaſerit: integer rete-
xendus nobis liber eſt: ſi largiente deo ſtudijs no-
ſtris ocioſum tẽpus affulſerit. Ut ſi quid apud po
ſteros fidei aut gratie noſter labor inueniet: nepo-
tum populus intelligat hunc etati noſtre regeʒ cõ
tigiſſe: quẽ nulla non ſapientiſſimum etas dictura
ſit. Quis enim inclytum nomẽ eius ope noſtra nõ
egeat contraqꝫ potius noſtruʒ eius auxilio: ⁊ cla-
ritatem ⁊ diuturnitatem ſperare queat: tamen tã di-
gno tamqꝫ honeſto officio fungi dulce erit permix
tiſqꝫ noibus amborum regiam famã nullius indi-
gã: debito obſequio proſequi: propriaʒ ꝓ o ⁊ illius
radijs illuſtrare: ⁊ in euũ pariter fortaſſis extende
re. Quis enim librum qui de Roberto rege inſcri
ptus erit abijciat? Quis non cupide quocũqꝫ ſtilo
ſcriptuʒ relegat? Hoc nẽpe propoſito precibꝰ quas B
heu ſupremo mitiſſimus digreſſu fundere digna-
tus eſt ilicet acquieuimus: ut Africaʒ ſibi Scipio
ni deniqꝫ noſtro dicaremus. Quãta aũt nobis uo
luptas erit de illo ſcribere: cui tã libenti animo de
illo ſcripta ſacrauimus? Qꝫ deniqꝫ iucundum cuʒ
uenerit: quo nihil in terris dulcius iam nunc cogi-
tatione preſumimus? Verũ ⁊ ſi vitam differre co
gimur: mortem ſaltem liceat attingere: Immo ꝓ o
vite melioris exordium: quis enim mortem dixe-
rit? Decubuerat corpore quideʒ languidus: ſʒ ani-
mo alacri ⁊ infracto: nullus dolor: nulla conſterna
tio: nullus egrediendi metus: nullum manendi de
ſideriuʒ: in illo preſertim habitaculo: ubi tanto cũ
honore permanſerat corporis ergaſtulum artuſqꝫ
ſatis fatiſcentes uelut totidem libertatis ſue vin-
cula cernebat: Arebat cutis ⁊ vitalis calor infra
ſenile pectus: iam redactus aſſidue decreſcebat: in
geminabant morbi: rareſcebant ſpiritus: tranſibat
dies ultimus: extreme hore tempus inſtabat. Nul
le interim querele: nulle ipſius lachryme fluebant:
cum alienas abſtergeret. Sentio quid mihi argu-
tus nunc lector obijciat: Fortitudinis hoc potius
q̃ʒ ſapientie videri. Non inficior: nõ cõtendo: ſciẽs
⁊ virtutibus ineſſe cognationem quãdam: ⁊ hũc
ipſum de quo loquimur omnibus uſqꝫ in miracu-
lum abũdaſſe. Hoc ſane qd ſequetur ad qd per tot
preambula tẽdebat: ſtilus ſapientis ⁊ vniuerſa cir
cumſpicientis atqꝫ in extremis ſoluto iudicio fruẽ
tis animi ſignũ eſt. Quid enim prohibet qd in ſin-
gulis uel regibus uel philoſophis miraꝫ antiqui-
tas? In hoc (dicendum eſt enim ſepius) ⁊ rege ſi-
mul ⁊ philoſopho poſteritatem admirari. Noue- C
rat ſe ſuis eſſe chariſſimum: ſeqꝫ id meritum gau-
debat quibus grauiſſimum ſe memorem relinque
re certus erat. Videbat adoleſcentulos regni ſuc-
ceſſores: ⁊ etatem multis obiectam periculis uere
batur. Nouerat ſacrum religioſe coniugis arcanũ
fugam e ſeculo illo adhuc ſuperſtite: meditantis.
Tuto quidem poterat illuſtri femine regni põdus
committere: Poterat illi animo ſupedificare quã
tilibet fundamenta: non deerant niſi ipſa: qd euẽ-

tus docuit: q̃ꝫuis miſerata caſum publicum ſaluti
proprie ſuccurrere maluiſſet:ſeqꝫ poſt ſepulchrum
tanti coniugis mox intra ſacros parietes monaſte
rij ſepeliſſet:ad altiora ſuſpirãs. Hoc muliebre pro
poſitum iam pridem cognitũ multa uoluẽtis aĩum
D angebat quis habenas rerum poſt ſe flecteret: qs
regnum ſtatus accipere. Circũſpiciebat ſcopulos:
meminerat procellaruꝫ ⁊ ab aquilone ⁊ ab auſtro
uenturaſqꝫ preſagiens tẽpeſtates gubernator egre
gius:clauum commiſſurus inexpertis:quid mirũ
ſi ſollicitudinum uariaruꝫ fluctibus eſtuabat? Tot
difficultatibus rerum:que uegetuꝫ licet ac ualidũ
fatigare debuiſſent:moriens indefeſſo animi vigo
re conſuluit. Primum omnium flentes ac eius cõ-
ditionem miſerantes:magnifice caſtigatos docuit
nil ſibi triſte:nil aſperum:nil miſerabile: nil mole-
ſtum:deniqꝫ nil niſi ſuaue prorſus ⁊ iucundũ mor
te contingere. Satis ſe iuxta Ceſaream ſententiaꝫ
uel nature vixiſſe uel glorie:optare ſe iam ex corpo
ris ſtatione diſcedere:ſperare ab hoc mortali ſolio
digreſſum ad ſtabiliora regna proficiſci: Minime
itaqꝫ lugendum:ſed omni gaudio proſequendum
E iter ſuum. Quid multa? Sic omniuꝫ gemitus ora
tione compeſcuit:ſic omnem miſeriarũ mortis opi
nionem ex audientiũ pectoribus extirpauit:ut nũc
uſqꝫ ſeſe felices arbitrentur: quibus illum ex ipſa
morte concionantem contigit audire:nec morien-
tis cubiculo ullas philoſophorũ ſcholas preferãt.
Demum aduerſus ſingula que terribilia prouide-
bat accommodata remedia ueluti preſtitura uene
nis antidota dictauit: Regni gubernacula ſucceſſo
ribus quos matrimonio iunxerat tradidit: Identi
dem admonens: Hoc iſtud conſilio:hoc illud peri-
culum declinate. Sic cum ſubiectis:ſic cum ami-
cis:ſic cum hoſtibus viuite. Hec ⁊ alia ſimilia:cuꝫ
ſolita ⁊ aucta magis maieſtate dixiſſet: tota mẽte
in deum uerſus expirauit:⁊ e corporis vinculis le
tus exceſſit. O felicem perfectamqꝫ ſapientiam:in
ter mortis anguſtias cum ceteris hominib⁹:ne dũ
rerum externarum:ſed ſui etiam ipſius vix ulla ſu-
pereſt memoria:ita ſecum omni ex parte conſiſtere
ita ſuperſtites conſolari:tanq̃ꝫ nõ ipſe:ſed hi mori
turi ſint:ita res ſuas diſponere ceu rus peteret nõ
ſepulchrum: Et regno quidem in longum conſu-
luit:modo uoces abeuntis animis inheſerint: nec
(qđ multum uereor) externis vite conſilijs euane-
ſcant: Ego autem hactenus domini mei finem re-
ferens:inter contrarios affectus diſtrahor: ⁊ ama
ra quadam paſcor dulcedine:nec vnq̃ꝫ niſi lachry-
mis coactus ab hoc ſermone diuellerer.

¶ De ſapientia Maphei vicecomitis Mediolani: ⁊
de ſapiẽti recupatiõe pdite patrie ſue. Cap̄.LXVI.

A M Apheus vicecomes:vir hac etate pruden-
tiſſimus eſt habitus. Is Mediolanẽſi pa-
tria prepotẽtis inimici viribus pulſus:dũ
ad Canem magnum Ueronenſem exulũ atqꝫ ino-
pum:ut iam diximus:hoſpitale notiſſimum confu
giſſet:turbas hominum atqꝫ conſpectuꝫ vitãs:qđ
curis grauioribus preſſi ſolent:procul a ciuitate ſo
litarium:ut aiunt:ſibi elegit habitaculum. Ubi cũ
breui tempore deſerti ſenis exilium ludibriuꝫ eſſe
inciperet:ꝙ fama loqueretur: ſolum ac uagantem
dies integros ſupra ripam Benaci lacus agere:ſu
perbus hoſtis vnum ex ſuis ad eum illudendi gra
tia miſiſſe traditur. Qui ſoliuaguꝫ ut audierat pro
ſpiciẽs:aliquãdiu contemplatus acceſſit: ⁊ domi-
ni ſui uerbis queſiuit: Primuꝫ quid illic ſolus age
ret: Reſpõdit ſenior: Retia tendo ſolus ideo ne qs
obſtrepet. Subſecutus nũcius: Qui me inquit di
rigit:ſcire cupit ex te quibus vijs ⁊ quãdo ſperes
in patriam reuerti. Et ille: Eiſdẽ inquit quib⁹ egreſ B
ſus ſum: Sed nõ anteq̃ꝫ flagitia ſua ſcelerib⁹ meis
preponderare ceperint:tunc me purgatum leuiorẽ
qꝫ remeare: illum ponderibus ſuis deſcendere ac
precipitem agi neceſſe eſt. Qđ cuꝫ Mediolani do
mino renunciatum foret:exclamaſſe vnum ex aſtã
tibus ferunt: Seniculus ille ex omnibus que ha-
buerat nihil p̃ter ſpem ſenſumqꝫ retinuit. Nec dũ
tamen tuto contemnitur. Et profecto ſapienter ad
utrumqꝫ reſponderat. Primum qđ ſecretum eius
procul ab omnium turbis ageret. In ſecundo eniꝫ
non ſapiens modo:ſed uates fuit. Siquidem non
multo poſt:hoſtis exuperante nequitia:cui inſolẽſ
dabat alimenta felicitas illa deiecto:ipſe victor in
patriam redijt. In qua uſqꝫ in preſentem dieꝫ ut vi
demus ipſius ⁊ nepotes dominantur ⁊ filij.

¶ De religioſo qui conuiuiũ ad craſtinuꝫ refutauit:
quia craſtinum non habebat. Cap̄.LXVII.

D Ictum vnum audire placuit: ⁊ referre de-
lectat. Religioſus quidam vir ſpectate ſan
ctitatis ac iam ſenio grauis ad inſequẽtis
diei conuiuium inuitatus: Si quid ait nunc ex me
vultis preſto ſum:quid ꝓ cras agendum ſit:uos
quibus uacat cogitate: Ego enim a multis annis
craſtinum non habui. O felix ſi uera memoraſti.
Quid enim miſerum formidare poteſt qui craſti
ni curis reſecatis:hunc diem ut extremuꝫ ordinat:
ut extremum aſpicit? Omnium rerum ſuarum in
expedito rationem habens: nec de preteritis nec
de futuris anxius. Sũma hũc ⁊ ſacra cũ delecta-
tione viuere neceſſe eſt:impletis vite officijs ⁊ ſar
cinulis rite compoſitis:adhuc inter homines cun-
ctantem ⁊ nihil iam preter dei reuocãtis imperiuꝫ
expectantem. O iterum ⁊ iterum felix:nec ſcio an
felicior:ſi dicere poſſes qđ eſt apud Senecã: Iam
paratus nihil cogito:de die toto cogitare arbitror
alioquin ſtulte ſe artaſſe ad ueſperam.

¶ De ſapienti uſu ⁊ doctrina Brixienſis circa erudi
tionem propriorum liberorum. Cap̄.LXVIII.

Q Uam hoc recte premiſſis addiderim:vide A
rint doctiores:mihi pretermittere quidem
non libuit: Brixienſis vir ⁊ morum ⁊ ſan-
guinis nobilitate conſpicuus dicitur. Ego eniꝫ ho
minem non noui: ſed qđ ſepe mihi relatum eſt te-
neo. Inter multa nimirum que ſapienter ⁊ cũ ami
cis ⁊ cum vicinis agit:hunc cum filijs morem ſer-
uat:uſqꝫ ad quartũdecimum etatis annum ferulis
⁊ uerberibus laſciuientes domat:tenerum ac tra-
ctabile ingenium omnibus modis ad arbitriũ ſuũ
fingens. Poſtq̃ꝫ ꝓ o pubertatem attingũt: flagris
abiectis:precibus ac monitis ad virtutem cohor-
tatur ⁊ rectam viuendi viam ſedulo illis obteſtãs
⁊ pericula dinumerans que obliquis tramitibus
gradientes manent. Hoc patris officium dictitãs:
filios enim eſſe:non ſeruos cum quibus neruis ⁊
catenis agendum. Adijcit ⁊ illam facti rationem:
Quid inquit ſe ſimul ⁊ filium torquere iuuat: ſa-
pientem nemo niſi deus facit. Itaqꝫ dum nihil in-
telligunt:officium tuum imple: Poſt admonuiſſe
ſatis eſt: De reliquis ſi quid carcere uel ſupplicio

dignum interuenerit: ⁊ tibi parce ⁊ filio:curamqꝫ
B hāc omnem ſupremo artifici committe. Senſi ego
quidem in multis:ſed in meipſo clarius fruſtra na
ture repugnari. Quanto enim ſtudio parētes mei
egerant:ut patrimonium aucturus ius ciuile ꝑdi-
ſcerem. In quo viuentibus ijs aliquātulum proceſ
ſi. Ut autē mihi relictus ſum:eo redij vnde nunꝙ̄
animi intentione diſceſſeram. Ualde parentib⁹ cu-
piebam obſequi:ſed natura cogebat:nec dici neceſ
ſe eſt qꝺ omēs norunt ꝙ̄ procul hec me ab illoruz
opinione raptauerit. Nunc quoniaz duo maximi
tractatus vnum ingentem librum occupant: Parſ
prime virtutis tertia:quarto mandabit̄ uolumini.

¶ Franciſci Petrarche Poete Oratoriſqꝫ Clariſſimi: Rerum memorandarū Liber quartus: In quo de prouidētia tertia parte prime virtutis ſcilicet prudentie tractatur: Incipit.

¶ Tractatus primus eſt de coniecturis.

¶ De Appio Claudio qui cautiſſime proſpiciēdo vi-
debat Romanorum virtutem negocijs ali ſegnitie
qꝫ marceſcere. Cap̄.I.

B altioribus incipiaz. Quid eniz po-
pulo Romano in terris altius fuit?
a huius euentus ab illuſtrib⁹ viris mul
to ante ꝓuiſus eſt. Appius Claudius
in omni ſermone negocium Romano
rum ocio preferre ſolitus fertur. At que memoria
tam demens eſt:que ocij dulcedinem negocioruz
curis ſi facultas ſecuritaſqꝫ cuz ocio contingat: nō
preferendam cenſeat? Sed in anteriora ꝓſpiciens
vir cautiſſimus:videbat id quod exitus approba-
bat: Romanā virtutez negocijs ali ſegnitieqꝫ mar
ceſcere.

¶ De ſententia prouidentiſſima Quinti Metelli du
bitantis an victoria Romanorum in Carthaginē
letabilior an formidabilior eſſet. Cap̄.II.

Quidem qꝺ hic generali quadam admo-
e nitione atqꝫ indefinite cenſuerat: Quint⁹
Metellus rebus ipſis applicuit. Bello enī
ſecundo punico:pulſo tandem ex Italia Hanniba
le ac ſubacta Carthagine:cunctis gaudio exultan
tibus:ſolus in ſenatu graui ac circūſpecta ſentētia
uſus eſt: Ignorare ſe aſſerens an ea victoria letabi
lior an formidabilior eſſet reipublice. Sicut enim
Hannibal alpes ingenti ſtrepitu tranſgreſſus con-
cuſſa Italia dormitantem populum Romanuz ex
citaſſet: Ita uerendū ne illo digreſſo ſilentio ⁊ pa-
cis reditu rurſuz obdormiſcerent: Et quos labor
ac metus exercuerant:ſecurus torpor oppimeret.

¶ Qualiter Scipio Naſica preuidens mores Ro-
manorum in pace ruituros:aduerſatus eſt ſapien-
tiſſimo Catoni:cenſenti penitus delendam eſſe ca
ptam Carthaginem. Cap̄.III.

A Am qd aliud ante oculos habebat ille vir
n optimus a ſenatu iudicatus Naſica:tertio
bello punico:dum a ſententia Catonis Cē-
ſorij: qui vir omnium ſapientiſſimus habebatur:
acerime conſtanterqꝫ diſſenſit? Et illo cenſente in-
exorabiliter delendam eſſe Carthaginem: aduer-
ſatus eſt. Non ꝙ urbem infeſtiſſimā partius odiſ-
ſet:ſed ꝙ patriam diligeret:cuius mores preuidē-
re ſe dicebat: in luxuriam abituros:amoto emule
urbis ſtimulo. Atqꝫ utinā eius tūc ꝯſiliū ualuiſſet:
lōgioris eui forſitā Romana felicitas fuiſſet: Nec
hoſtili urbe ferro flammiſqꝫ conſumpta: ipſa tam
breui poſt tempore:non armis ſed vitijs propellē-
tibus corruiſſet:pace bellorum gloriam inquinan-
te:atqꝫ orbem domitū uendicante luxuria. Et hoc B
quidem de moderatore terraruz ac principe natio
num populo: Nunc de illuſtribus populi eius vi-
ris:ab alijs itidē que ꝑclaris coniectoribus preui-
ſa ſint referam: A Ceſaribus incipiens:quibus ni-
hil occurrit hac in urbe ſublimius. In hac quoqꝫ:
tanta rerum altitudine:quia de longinquo cernen-
ti:ſupremus omnium primum mihi uertex oſten-
ditur:ille mihi ſtilo etiam preferendus eſt.

¶ De prudentia Lucij Sylle regnantis:quā habuit
de Julio Ceſare inope adhuc adoleſcente: ⁊ quali
ter Pompeium admonuit:ut caueret illum puerū
male precinctum. Cap̄.IIII.

Ulius Ceſar futurus rerum dominus:ad A
i illud principatus faſtigium:immo ꝟo ad
celum opinione hominū ꝑuenturus:quip-
pe imperium oceano famaz qui terminet aſtris(ut
Uirgilius ait)ipſe is inꝙ̄:ut mundus agnoſceret:
nihil non licere fortune:inopem atqꝫ ſollicitam ⁊
inquietam egit adoleſcentiam. Perſequente eum
Lucio Sylla:qui tunc euerſe reipublice imperita-
bat:e medio atqꝫ hominum ex oculis fugiens:nec
in latebris tut⁹ erat:niſi eas crebro: ⁊ (ut ait Sue-
tonius)prope per noctes ſingulas commutaret:ſe
qꝫ ab inquiſitoribus pecunia redimeret: Impor-
tuno morbo quartane preter cetera uexatus: Sic
cum amico ſuo ludebat eo tempore fortuna: dum
inter ſextumdecimum ⁊ vigeſimum etatis annuz
ageret:interuentu tandem virginum ueſtalium ⁊
clariſſimorum virorum:qui eum affinitate: ⁊ per-
ſecutorem ſuum amicitia contingebant:vix ueniā
conſecutus eſt. Cum enim Sylla preces eoruz nō
admitteret:atqꝫ illi ex aduerſo obſtinata importu B
nitate precarentur: nec facturi finem viderentur:
feſſus exclamauit: Et uobis hunc Ceſarem habe-
tote:dum noueritis hunc ipſum cuius ſalutem tan
to ſtudio procuratis:futurum quidem optimatiuz
quorum uos mecum propugnatores fuiſtis ⁊ pu-
blice ſalutis euerſorem: Nam Ceſari multi inſunt
Marij. Idem Sylla optimates crebro(ſicut Sue
tonius refert) ⁊ noīatim Pompeium magnuz(ut
eſt in Saturnalibus)amicum ⁊ familiarem ſuuz:
tum cum nihil omnino formidabile uideretur:ad-
monuit:ut caueret illum puerum male precinctum
Ceſarem habitu ſignificans. Quid hac prouiden-
tia diuinius? Quid his coniecturis certius? Pue
rum ſtudijs liberalibus eruditum:nec diuitijs nec
poteſtate terribilem: ſic introſpicere ut ſenectutis
etiam euenta preuideas. Quid enim? nōne qꝺ de
optimatibus predixerat:tum ſepe:tum in campis
Theſſalicis impletum eſt:ubi totus fere Romane
nobilitatis ſanguis effuſus turbidos amnes tranſ
miſit ad maria? Qꝺ autem Pompeiū premonuit:
haud quaꝙ̄ ſuperuacuum fuiſſe: ⁊ quidem Theſ-
ſalicus dies experimēto fuit: ⁊ ille ꝑcipue quo ad
littus egyptium urgente fortuna compulſus eſt: ⁊
modo triūphator gentium:infandi regis imperio
miſerabiliter diſcerptus:inopem regi truncuz uol

tendum fluctibus:medicatū caput ſpectādum pre
buit victori.

¶De tranſitu a coniectura Julij ad cōiecturas alio-
rum Ceſarum. Cap.v.

a T quia Ceſareum nomen attigimus:eua-
gandi materiam ſtilus habet. Tam uehe-
mentes enim aliquot coniecturas ſub hoc
nomine reperio: ut ꝓpe ſuſpicari cogar:neſcio qd
non prouidentie tm̄ ſed diuinationis ſub illis pe-
ctoribus habuiſſe.

¶ De coniectura Theodori:quam habuit de Tibe-
rio diſcipulo ſuo:quem lutum ſanguine maceratū
uocitabat. Cap.VI.

i Taq; de Tiberio in primis libera cōiectu
ra Theodori:eoq; mirabilior:quo ⁊ ante
concepta apertius expreſſa eſt. Hic eni tūc
rhetorice magiſter:Tiberium puerum perſpicaci-
ter intuitus:quotiens obiurgare eum uellet:nō ni
ſi lutum a ſanguine maceratum uocitabat. Satis
proprie etiam ſi poſt morum ſuorum experimenta
⁊ imperij facinora dicerentur. Quibus eum uer-
bis uel accommodatius uel breuius poſt annum
ſeptuageſimum illius loquens:ſegnem ac fedaꝫ ⁊
cruentam hominis naturaꝫ:ac preſentes actuſ effi
giare potuiſſet:q̃ſ ſenis mores ex puerilibus indi-
cijs deſignauit?

¶De coniectura Tiberij de Caio Caligula:dicētis
illum ſuo omniumq; exitio viuere:ac uenenoſum
⁊ mortiferum mundo aīal Rome ali. Cap.VII.

A a He q̃ſ euidens ipſius Tiberij de Caio Ca
ligula ſucceſſore prouidentia. Habebat eū
ſupra fidem:non tm̄ ſibi obſequentem:ſed
ſuis omnibus nihil indignanteꝫ:Omnia etiā aſpe-
ra ⁊ grauia equanimiter tolerantem:uſq; adeo:ut
principatus actibꝰ primeuo obſequio collatis:res
in prouerbium uerſa ſit:Nullus ſeruus Caio me-
lior:nullus peior dominus:Et tamen interdum di
cere ſolebat:Illum ſuo ⁊ omnium exitio viuere ⁊
uenenoſum ⁊ mortiferum mundo animal Rome
ali. Mirum q̃ſ eum viuere diutius paſſus eſt. Sꝫ
puto ſic recens Chriſti mors ⁊ ſanguis innocuus
exigebat:ſic humanum merebatur genus:ut ſcele
ſtum imperium ferus ⁊ inhumanus princeps exci
peret. Ipſe quidem Tiberius dignus erat taleꝫ ⁊
ꝓuidere ⁊ habere ſue mortis auctoreꝫ:Naꝫ de eo
B minus miror ꝙ Galbam quem preuiderat rerum
potiturum:ſub annis puerilibus non ſuſtulit:Ne
q; enim diſſimulauit cauſaꝫ:ꝙ ille tunc puer in ex
trema demuꝫ etate peruenturus eſſet ad imperiū.
Itaq; viuat ſane inquit qn̄ id ad nos nihil ꝑtinet.
Et Caij quidem fructus ex ipſis floribus potuit
conijcere:at Galbe principatus quibus coniectu-
ris:uel ipſe: uel Auguſtus(ſimile enim ⁊ de ipſo
ſcribi videtur)tam longe preuiderat? Non uacat
res miraculo:niſi quia ut id Ceſaribus inſitū quo
dāmodo credatur:Ueſpaſianus effecit:queꝫ mox
attingam:ſi ordinis non deſerendi gratia:vnū pri-
us adiecero.

¶De coniectura Domitij in natiuitate Neronis filij
ſui:dicentis ex ſe ⁊ Agrippina cōiuge ſua nihil ni
ſi abhorrendum ⁊ publice nociturū potuiſſe pro-
creari. Cap.VIII.

d Omitiuſ Neronis:mundo peſtilens ⁊ dā
noſus:pater natum ſibi filium audiens cō
gratulantibus amicis:nullo tactꝰ gaudio:
Scitote iquit ex me ⁊ Agrippina nihil niſi abhor
rendum ⁊ infauſtum ac publice nociturum potuiſ
ſe procreari. O infelix:ſed uerax uates:Unde hec
tibi tanta preſcientia futurorum? Notus eras tibi
tu:nota coniunx execrabilis:quis te impetus im-
plicuit tam meſtis amplexibus? Sed debebatur
hic partus moribuſ humanis:⁊ princeps imperio
Romano:qui Caligule nomen ac titulos obſcura-
ret:ac tu geniture miſerabilis pater:ſciens mundo
nocuiſti:clara profecto hinc illincq; coniecturaruꝫ
aderant inditia:quibus tam proprie ad cōmunis
filij notitiam penetrares.

¶De coniectura Ueſpaſiani circa ſucceſſionem duo
rum filiorum ſuorum in Imperio:Et qualiter Do
mitiano predixit:fungos non eſſe ſibi metuendos
ſed gladios. Cap.IX.

u Eſpaſianus quidem(ne differā qđ pollici-
tus ſum)duos filios habens:q̃ꝫq̃ſ nec he-
reditas iam Ceſares faceret ſed fortuna:
nec ipſe cuiq̃ſ ſuorum ſucceſſiſſet:tam conſtāter ta
men filium ſuum:⁊ qđ mirabile eſt:utrūq; ſibi ſuc
ceſſurum preuidit:ut multas coniurationes ⁊ inſi
dias perpeſſus:tandē in ſenatu non dubitaret aſſe
rere: fruſtra ſe dolis appeti ⁊ inani ſucceſſu: Se
enim ſublato:aut filios ſuos imperium habituros
aut neminem. Nec fefellit oraculo ſimilior uox q̃ſ
mortalis hominis coniectura. Idem Domitianuꝫ
filium ſuper cenam fungis abſtinentē:cunctis au-
dientibus irriſit:fati ſui negociuꝫ dicens:Nec eni
fungos ſibi metuendos eſſe ſed gladios. Tāto an-
te illi genus ſue mortis denuncians. Hinc iam ab
urbe ſimul ⁊ Ceſaribus abeundum eſt.

¶Qualiter Joſephus preuidit Ueſpaſianum bellū
agētem:poſt Neronē futurū eſſe Ceſarē. Cap.X.

o Ccurrit autem poſt Ueſpaſianū Joſephuſ
vir apud ſuos clarus:nec obſcurus apud
noſtros:qui ab eodem captus:tēpore quo
Neronis imperio bellum gerebat in Judea: cum
ſibi vincula circūdari vidiſſet:quaſi nihil motꝰ bre
ui captiuitate ⁊ omnino futuri certus:Tu idē(in-
quit)Ueſpaſiane:quem nunc alterius iuſſu vinci
ri facis:cito Imperator factꝰ iubebis abſolui. Id
ſane quibus coniecturis preuiderit incertum: niſi
quia ⁊ nota Neronis impietas: uelocē caſum: ⁊
ſpectatum Ueſpaſiani meritum:aſcenſum pollice-
ri poterat:quo rerum potiente: nihil inhumanum
formidandum erat. His forte vir prouidus ad ſa-
lutis ac libertatis ſpem ratiocinando peruenerat:
propter qđ tam interpide loquebatur.

¶De tranſitu a Ceſaribus: qui ſua prouidentia tm̄
admirationis memoriam meruerūt:ad eos in qui
bus ⁊ prouidentia miratur ⁊ conſilium lauda-
tur. Cap.XI.

q Uecūq; fere de Ceſaribus dicta ſunt: ua-
cua cōſilij dixeri:ſꝫ plena miraculi. Quid
enim profuit de longinquo uēturos caſus
preuidiſſe: nec obuiam iſſe cum iri poſſet ſi modo
poterat? Nec erat:ut eſt apud poeta: Fortuna om-
nipotens ⁊ ineluctabile fatum? Utcunq; ſe res ha

bebat:ꝓpter admirationem tm̄ memoriam meruerunt. In his autem qui ſequūtur ⁊ prouidentiam miror ⁊ conſiliuꝫ laudo:futuris periculis abiectum:q̄uis ⁊ ut pleruncꝫ ſolet:ab imperita multitudine ſpretum atqꝫ calcatum ſit: Nihil enim bene ſuadentium laudibus officit obſtrepentium furor: Multis profuit ad gloriam que dicerent:que ue conſulerent contemni:dū clarior prouidentie fides:magnis poſt laudibus queſita eſt.

¶ De prouido conſilio Herennij qui Romanū exercitum apud Caudinas furcas captuꝫ incluſumqꝫ: uel prorſus liberali cum honorificentia:uel ex toto interimi conſuluit. Cap̄.XII.

A

p Ontius Sannituꝫ Imperator:apud Caudium ambos conſules atqꝫ omnem exercitum Romanum forte preruptis ⁊ anguſtis locis incluſerat. Miſerabile ſpectaculum : tot fortiſſimos viros adempte pugne copia ⁊ armatos ſimul ⁊ captiuos cernere. Cum interuent[9] noctis animos ab operibus in curas traduxiſſet:nec minus letitia victoribus q̄ꝫ incluſis dolor conſiliū ademiſſet: Uiſum eſt Herennium victoris patrem virum ⁊ etate ⁊ ſapientia prouectū conſulere: Necqꝫ enim procul aberat. Senex audito reruꝫ ſtatu: conſilium dedit:ut abire permitterentur: Inſuper ⁊ honorificis uerbis ⁊ omni obſequiorum genere proſequerentur. Qd̄ ubi in conſilio caſtrorū:apud feroces animos iuuenum agitari cepit:nimis molle ac prorſus ſenile conſilium de tam infeſtis hoſtibus ⁊ indigna res omnibus videri. Proinde iuſſus nuncius reuerti: ⁊ virilius reſponſum poſcere. At ille omnes ad vnum occidendos cenſuit Romanos. Eniuero tū cuncti:precipue imperator delirantem iam ſenio patrem affirmare qui de eadē re tam repugnantia ſuaderet: Quia tamē fama hominis ingens erat:placuit rurſum exquirere:ſi qd̄ forte medium conſilium haberet. Tum ꝟo ſenior

B

ſtratu ſeſe iuſſit attolli: ⁊ uehiculo impoſitū:ad caſtra filij preferri: Cuius ad aduentū circūfuſis omnibus: Nihil inquit noui conſilij daturus uenio:ſꝫ eorum que dedi dicturus rationem. Primum quidem eſt : Romanos bello clariſſimos ⁊ optimos mortaliū viros:grandi ⁊ inſperato beneficio aſtrictos ex inimicitijs ad amicitias attrahere : ⁊ uobis ac poſteris ueſtris tam ualide gentis preſidiū promereri. Quonaꝫ enim modo vnq̄ꝫ odiſſe poterunt aut eos aut ſobolem per quos ſe meminerint vite ac libertati redditos? Sꝫ hoc uobis diſplicet. Secundum reor uti preſenti fortuna ⁊ gentem inimicam extirpare radicitus : Sic enim in longum: non tm̄ uobis conſulitis:ſed his qui ex uobis etiā naſcentur. Tertium ſane qd̄ ex me petitis:conſiliū nullum eſt: Nam quos inquit in manibus habetiſ dimittere contumelijs affectos:ea demum ſententia eſt que nec hoſteꝫ tollit nec amicos parat. O ſapientem ſenē ⁊ ſingula prouidenteꝫ: Uerumtamē cecus ⁊ inſolens victoris animus:utrocꝫ conſilio deſpecto:tertium qd̄ ille damnauerat amplexus: exercitum ac cōſules exarmatos: ⁊ ſub iugū actos relaxauit. Qd̄ cum annunciatum eſſet Herennio: ut audiuit eos meſtiſſimos deiectis frontibus abire:nec amicum nec hoſteꝫ poſſe a quoq̄ꝫ Romano uerbum extorquere: Heu inquit miſeri:q̄ꝫ graues mine ſub hoc ſilentio premūtur. Id quocꝫ q̄ꝫ uere preuiderit:ſubſecuta Sannitum ſtrages duce Papyrio Curſore:reimpoſitūqꝫ iugum Pontio legionibus teſtantur.

¶ De prouido conſilio Hannonis Carthaginēſis ut Hannibal ab exercitu abſtraheretur: ⁊ maneret inter ciues: ⁊ qualiter deuictis Romanis per Hannibalem ſolus Hanno conſuluit eſſe tractandū de pace. Cap̄.XIII.

A

a Tut duos prouidos ſenes de diuerſis climatibus coniūgam: Hanno Carthaginenſis vir apud ſuos ſpectate prouidentie:preferuidum Hannibalis ingenium ab infantia contēplatus:ſemper ſuaſit continendum domi ſub legibus:docendūqꝫ ex equo cum ciuibus ſuis viuere: Abſtrahendum ab exercitib[9]:ne intēpeſtiuo aſſuefactus imperio:poſtq̄ꝫ ciuem dedidiciſſet:tyrannū ageret. Id an ſalubriter ꝓmoneret:declarauit exitus. Q̄ta enim cū Africe Hiſpanieqꝫ ⁊ Italie ruina:quantoqꝫ populorum cum gemitu ac ſanguine imperitandi dulcedinem ſemel deguſtatam perpetrare puer ille niſus ſit:tam notum eſt ut cōmemoratione non egeat. Nouerat utiqꝫ ſenex hic:alterā eius exilij partem:qd̄ periculi aſcribit Ariſtophanes:de quo dictum eſt ſupra. Ideo ut Hannibali: ad ſummam licet potentiam euecto:obtrectare nō deſierit: ⁊ in Italia iam tonantis victorias auſus ſit uerbis extenuare:q̄uis obſtrepente populo: ⁊ triſtis exitus uaticinari:ſeu pacis eum amor cogeret:ſeu patrie: Nam inuidiam in tanto viro etſi aduerſarij criminentur:ego nō ſuſpicor. Deniqꝫ poſt

B

Cannenſem cladem: ⁊ illud pene nouiſſimum vulnus imperij Romani:cum Mango tam magne felicitatis nuncius in Carthaginenſi ſenatu rem omnem:ut geſta erat expoſuiſſet: ⁊ ſtragiſ infinite modum quaſi numero non poſſet:coram affuſis anulorum aureorū modijs qui Romanis ciuib[9] occiſis dempti fuerant metiretur:cūctis letitia attonitis: Hanno ſolus in eodem habitu perſiſtens:interrogauit:nunquid ob tam grauem caſum quiſq̄ꝫ ſociorum populi Romani ad Hannibalem tranſfugiſſet? Ubi nullum ideo fidem mutaſſe cognouit: cenſuit legatos e ueſtigio mittendos qui pacem a Romanis peterent:in eo rerum ſtatu facilius impetrandam. Que ſententia parui remiſſiqꝫ animi: multis tum fortaſſis viſa eſt:poſt autem:ſero licet: geminis Carthaginenſium ruinis ſumme prouidētie apparuit.

¶ Qualiter Achitus predixit ciuibus cauendū eſſe adoleſcētē Periclem:eo ꝙ eſſet in ſermone ſimilis Philiſtrato libertatis publice euerſori. Ca.XIIII.

n Ec illa ꝓtereūda eſt Achiti ſenis exclamatio:qui cū ꝓmo concinātem adoleſcentem Periclē audiret:repēte Philiſtrati quē ſenio grauem iuuenis audierat recordatus: Cauete ait hūc iuuenē ciues. Eſt enim in loquēdo ꝑſimiliſ Philiſtrato. Uulgo qdē plauſibiliter nihil niſi preſentia cernēti:ſeni autem ⁊ preterita memorāti ⁊ futura ꝓuidēti:formidabiliter loq viſuſ eſt. Quid igit̄? Falſū ne ꝑſagij:aut nō recte ꝓuidit:qui ex ſermonū ſimilitudie:cōiecturā traxit ad ſimilitudinē animorū? Profecto Pericles alter erat Philiſtratus:niſi qd̄ ad euertēdā libertatē ille liguā pariter

⁊ dexteraꝫ armauerat: huic lingua ſuffecit. Et nūc bi tres ſenes remaneant inuicem fabulantes: modo diuerſitas linguarum non impediat: oſtentanteſqꝫ alter alteri: icredulam patriam iuuenū ꝯſilijſ
B in cineres reſolutam: Nos iter iceptuꝫ ſequamur. Poſtq̃ vō per preſentia a preteritis in anteriora tranſgreſſi ſumus: non alienum forte fuerit aliquot ſpecies attingere earum rerum par quas ad preſentiam ſecuturi temporis curioſitas humana ſuſpirat: q̃uis non ignoremus prouidentiam virorum diuinationem annicularū eſſe propriam: Uerum quia utriuſqꝫ ſtudium de futuro eſt: eatenus ſimiles vidētur: ut illa rectis tramitibus procedēte: hec perplexis erret anfractibus. Itaqꝫ quo illa peruenit: hec nititur fruſtra quidem: niſi dirigente per tenebras fortuna mortalem ignorantiam: idqꝫ perraro: ſicut ſapientiſſimis viris viſu ⁊ experimento copertum eſt. Quam ob rem iuxta poſite ſunt: ut vno uelut obtuitu: videas quam fugias: quamue ſequariſ. Id enim eſt eiuſ de qua iam diu loquimur prudentie. Placet autem ex oraculis exordiri.

Tractatus ſecundus eſt: De oraculis.

Quid ſit oraculum ſm Senecam. Cap.I.

A Raculum eſt: ut a Seneca diffinitur: uoluntas diuina: hominis ore enūcia
o ta. Quod ſi ſic intelligitur: iam piget incepti: preſtat titulum abradere: Nā quis ego ſum qui ſacros dei nūcios ꝓphetas ueteres attingam ſtilo? Nō ea vis animo: neqꝫ id mee facultatis eſt opus: Uerum quia etſi migraturo ſimilis: ſepe impedimenta collegerim: migrare tamen hactenus non contingit: eoqꝫ viſco teneor: ut a ſecularibus ſtudijs nequeam auelli. Sic intelligi poſtulo: nō tanq̃ de ifallibilis ⁊ omnipotentis dei: ſed quaſi de demonioruꝫ: quos illi deos uocant: reſponſis: ſcripturus ſim. Si enim illi dij forent: cur non hec oracula dicerentur? Diffinitio quidem nō abhorret: Utiqꝫ enim mortalis homo conſueuerat illis ſpiritibus impleri: ⁊ ſic uētura predicere: ſed tam multis ambagibus obſita: ut facile internoſcas: q̃ fallax inſtigator anhelantis uatis pectus impelleret. Ex hoc genere reſponſum illud eſt Delphici Apollinis: datum Tarquinio ſuperbo: Quod ſi apertum ⁊ euidens fuiſſet: nequaq̃ tantam laudem acumen interpretis meruiſſet. Sed de hoc ſuo loco dictum eſt: Hic auteꝫ ſimilia quedam ex uaria libroruꝫ lectione collegi: quibus lector admonitus gaudeat: ⁊ deo gratias agat: ꝙ ex tenebris eductus ⁊ ad ſerene lucis ſpeculum reſeruatus eſt. Nec uereat̄ aut Jouem aut quemuis alium ex illorum dijs: ⁊ quem in hoc pre cunctis attollunt Apollinem irridere: preſertiꝫ cū Marcus Tullius: vir eius ſecte atqꝫ illorum temporum longe doctiſſimus: in libris ſuis: libera euꝫ irriſione deſpiciat: quem ille ſuſpiceret publiceqꝫ cederet inſanie: Nobis tamen inſitum eſt: ⁊ execrari peregrinum mendacis dei nomen ⁊ odiſſe. Ad hoc autem proderit aliquas eius fallacias agnoſcere: quibus humani generis illuſor potius q̃ cōſultor: famam ſibi diuinitatis multa miſerorum cecitas queſiuerit.

De reſpōſo illuſorio: quod dedit Appio Claudio quedaꝫ diuinatrix dicata Phemenoes: ne minas belli dubitaret poſſeſſurꝰ in Eubote cellā. Cap.II.

Ppius Claudius is qui ciuili bello Pom
a peianas partes ſecutus eſt: de euentu rerum dubius: vicinum caſtris qui iam tum neglectus obmutuerat: retemptauit Apollinem. Itaqꝫ Phemenoes quedam templi uates in antrum compulſa: ſolitoqꝫ exeſtuans furore: fertur in hanc ſententiam reſpondiſſe: Magnas huius belli minas Romane ne timeas: Nihil eni ad te: quoniam in pace littus Euboicum uelut quidam Eubote cellaꝫ poſſidebis. Quo ille reſponſo uelut in ſomnis accepto: perplexior diſceſſit inde q̃ uenerat. Sed non multo poſt apud locum qui Eubote celle dicitur: quo ſecutus reſponſi quē putabat ſenſum ſe contulerat: ante ſupremum prelium morbo interijt. Ita ſubtractus bellis ⁊ ſepulchro conditus: euboico fidem fecit oraculo.

Qualiter Nero percontator mathematicorum ⁊ idolorum: reſponſis fallacibus frequēter in vita ⁊ in morte illuſus fuit. Cap.III.

Ero Ceſar portendi ſibi mutationem ſta- A
n tus a mathematicis acceperat: Qui in hoc concordes: in eo diſcordabant: que naꝫ fortuna imperio deiectum exciperet: His eger Delphicum oraculum experiri ſtatuit: Sic eniꝫ ſibi viſus eſt abominans: heſitationem ſuam ad diuinuꝫ conſilium traducturus. Inde ſibi reſponſum eſt: Annum tertium ⁊ ſeptuageſimuꝫ caueret. Quod cum audiſſet: homini inconſiderato ⁊ vix triceſimum etatis ſupergreſſo tanta ſecuritas inceſſerat: ut iam nil metuens: ⁊ proſperitatem ⁊ etatem ſibi integram ſponderet: quaſi ante prenunciatuꝫ tempus ab Apolline: mori non poſſet. Eodemqꝫ uanitatis ⁊ inſolentie raptus eſt: ut precioſiſſimis quibuſdam rebus maritima tempeſtate deperditis: affirmaret eas ad ſe uel piſcium obſequio reuerſuras. Talibus intumuerat erroribus: cum ſubito B
ab omnibus deſtitutus ⁊ ad turpiſſimam cōpulſus eſt mortem: utiqꝫ conſiliario dignus Apolline q̃uis mendacij parens: ne quid mentitus videretur: conſuetis ambagibus atqꝫ arte prouiderit: ꝙ ipſe Nero ſuprema illa nocte audito clamore militari: ſuum execrante ⁊ Galbe nomen celebrante: ſero lꝫ quiuerit intelligere: ⁊ ad infelicitatis ſue cumulum auctorem oraculi ueridicum opinari. Galba enim ſucceſſor tertium ⁊ ſeptuageſimum annū tunc agebat.

De duplici oraculo ſeu reſpōſo facto Traiano per Apollinem in templo Heliopolis tam per litteras uacuas clauſas ſibi miſſas: q̃ per fruſtra vitis ſecte in ſudario inuolute: mortem Traiani in vindemijs proximis ſecuturam deſignātis. Cap.IIII.

Pud Heliopolim Aſſyriorum templuꝫ: fu
a it perplexis ut aiunt numinibus incertum: A
qō ⁊ ſol ibi coleretur: ⁊ Juppiter ⁊ Apollo. De hoc ꝗdem incertior fama eſt: ſed hūc quoqꝫ templi eius accolam: ex furore miniſtrorum ⁊ ex

diuinatione confirmant. Nunc igitur Traianꝰ hortantibus amicis bello Parthico conſulendum ratus: romano more fidem oraculi pretēptare uoluit ne quid forte mortalis fallacie fingeretur: ſigillataſq; litteras tranſmiſit: ad quas ſibi petijt reſponderi. Erat enim mos ⁊ de longinquo per epiſtolā cōſulendi: Spiritus ille uaferrimus qui in conſignatione imperialium litterarum forſan interfuerat:
B temptatum ſe intelligens: ut humanaʒ irritaret inſaniam: noſſe ſe commentum conſulentis oſtendit. Oratus enim ad id quod in litteris clauſum erat reſpondere: Chartam popoſcit: quaʒ cum ſacerdotes attuliſſent: ſicut erat claudi iuſſit ⁊ remitti. Illis quidem attonitis: ⁊ quid ſibi uellent preſtygia dei ſui: cum admiratione reputantibus: Nec minus admirans imperator: oblatam vidit ⁊ aperuit: ut qui ſolus facti conſcius foret: ⁊ chartam illi ſignatam quoq; ſed uacuam miſiſſet. Itaq; iam ſatis expertum credens: ⁊ de templi religione certiſſimus: ſecundis litteris conſuluit: Eſſet ne poſt belli finem Romam reuerſurus: Ille auteʒ ſcripto nihil: vitem in partes ſectam ac ſudario inuolutaʒ remiſit pricipi: Traiani mors proximis vindemijs conſecuta: reliquieq; Romam reportate: reſponſi nubilum diſcuſſerunt.

C De reſponſo illuſorio quod accepit Caius Caligula in templo fortunaruʒ: ꝙ caueret a Caſſio: a quo fuit poſtmodum interfectus. Cap̄.V.

s Ed ne Apollo ſolus imperatoribꝰ noſtris irriſerit: Caius Caligula uarijs vndiq; pdigijs pulſatus: templum fortunarum Anthij conſuluit: quem locum ueluti natalem ſibi omnibus locis atq; ſeceſſibus (ut Tranquillus ait) ſemper pretulerat: Reſponſum: Caueret a Caſſio. Ea re permotus: Caſſio longinquo qui procōſulari imperio tunc aſiam obtinebat: deſtinauit mortē Et forte conſultor id agebat: ſed Caius interim a Cherea: qui ⁊ ipſe lʒ minus vulgato nomine: Caſſius erat: interfectus eſt.

C De reſponſo quod accepit Ueſpaſianus in monte Carmeli: quicquid mente concepiſſet ac temptaſſet: ſucceſſurum feliciter: ꝗʒuis arduum ⁊ laborioſum. Cap̄.VI.

v Eſpaſiano autem ſub Nerone rem hieroſolymis gerenti: vicinum Carmeli montis oraculum experiendi deſiderium inceſſit. Unde in immenſum auctus eſt: accepto reſponſo: quicquid mente concepiſſet: quicquid tēptaſſet ſucceſſurum feliciter: ꝗʒuis arduuʒ aut laborioſum videretur: Parūper iſte fidelius ⁊ paulominus ueraciter. Sed ad Apollinem reuertor.

C De oraculo dato Athenienſibus in aduentu Xerxis. Cap̄.VII.

a T ne clarius inter vicinos locutum putes: ſub aduentu Xerxis: territis grecie urbibꝰ: ab Athenienſibus conſultus: quo nam modo ſaluti proprie ac filijs prouiderent? Reſpondit: Muris ligneis. Id ambiguum more ſuo confuſūq; conſilium Themiſtocles interpretans: pro muris ligneis naues intellexit. Itaq; hortante eo: deſerta urbs turba ad bellandum inhabilis: ⁊ precioſiſſima rerum repoſtis locis abdita: Ipſi autem armati claſſe conſcenſa: experiri fortunam pelagi decreuere: caſus preſtitit ⁊ Salaminate victorie ſucceſſus: ut conſultor uerax haberetur. Qua in re: ſi non plus illinc Xerxis ignauia: hinc Themiſtoclis conſilium ac virtus: ꝗʒ Apollinis oraculum effeciſſet: egre profecto muris ligneis: hoſtis tam numeroſus excipi ualuiſſet.

C De reſponſo dato Lacedemonijs. Cap̄.VIII.

p Aulo Lacedemonijs apertior: quibus eadem tempeſtate conſulētibus. aut urbi aut regi eorūdem pereundum eſſe reſpondit. Atq; ita contigit. Rex enim Leonides glorioſiſſime moriens: patriam reliquit incolumē: ꝗʒꝗʒ recte iudicantibus: oraculo regis mors: virtuti regie: ſalus urbis aſcribenda ſit.

C Qualiter in conſilio obſcurus: in adulando vͦo clarus fuerit idē Apollo: ⁊ de laude Socratis. C.IX

q Uid ꝙ in conſilio anceps ⁊ obſcurus: in adulando clarus ⁊ ſimplex reperit? Quid cauſe putem interueniſſe: niſi ut illic remedium occultaret: hic ſuperbiam ⁊ inanem iactantiam mortalium pectoribus ingereret? Utrobiq; fallendi propoſitum utilia tegere: damnoſa reuelare: Socratem omnium qui viuerent eſſe ſapiētiſſimū reſpondit. Nullum hic inuolucruʒ: aperte locutus eſt: Nec puto falſum dixit. Sed quorſum his laudandi blanditijs pergeret: non video niſi ut hominem doctiſſimum: ⁊ cuius moleſte ſapientiam ferebat: eſtimatione ſuiipſius tumidum: ⁊ uelut diuino iudicio prelatum inſanire compelleret. Narū forte blanditiarum fidem ſibi reddebat Socrates cum Xenophonti diſcipulo (ſm Platonem) preclariſſimo interroganti: Nunquid ſuaderet Epicuruʒ ſequi? Poſtꝗʒ ſententiam ſuam explicuit: hoc in fine reſponſum dedit: Et noſtruʒ quidem inquit humanum eſt conſilium: ſed rebus inobſcuris ⁊ icertis: ad Apollinem cenſeo referenduʒ: ad quem etiam de maioribus rebus Athenienſes publice ſemper retulerunt. At quāto tu Socrates melior: quāto q; conſilij ſanioris: ꝗʒ is ad quem diſcipulum remittebas: niſi in hoc vno quod ille tibi optimus ⁊ conſultiſſimus videretur. Sed redeo ad apollinē.

C De ſimili adulatione ad Lycurgum: deq; uero reſponſo Hygi regis Lydorum dato. Cap̄.X.

l Ycurgo Delphicum conſulenti: Ignorare ſe ait: eum ne dijs an hominibus aggregaret: Immo vͦo non ignorabas perfide: cui loquebaris hominem eſſe non deum: tibi tamen ⁊ omnibus tui ſimilibus dijs longe preferendum? Sed quid aliud hac ſimulata ignorantia uoluiſti: niſi ut egregium virum: ⁊ inter homines precellentem: ridiculum ſemideum opinione ſua faceres: ⁊ immenſis laudibus inflatum: ex eo qͦd fuerat: magno ut ſibi videbaris teſte conuelleres: eumq; qui ad te homo certus ac modeſtus uenerat: remittēs immodeſtum: atq; inter diuinitatis ac humanitatis ueſtigia titubantem? Unum mihi ueterator hic videtur reſpondiſſe fideliter: niſi talium moris eſſet: aliquid interdum ueri dicere: quo liberius in reliquis mentiantur: Siquidem cum Hyges ille Platonicus: peſſimū nefas: de paſtore rex Lydorum: ⁊ inſuetis fortune fauoribus ſeſe efferens: oracula Delphis exquireret: num quiſꝗʒ in-

B ter homines ſe beatioꝛ foret?Uox ab antris reddi
ta:Agladium Sophidium inopem quēdam ac ru
ſticum ſeniculum in finibus Archadie latitantem:
ceterum cupidinibus ac terroribus liberum ⁊ exi
guo rure: regum diuitias exequantem feliciorem
diffiniuit.Nec immerito: Non enim exterius ſed
introꝛſus: ⁊ in ipſo animo uera felicitas ſcita eſt.
Huic aperte uerum reſpondit(ut dixi)quo liberi-
us illuderet multis.Illuſit autem ne longiuſ eam:
in eodem regno alteri:quem multo minus circun-
ueniri par fuerat.

¶De reſpōſo illuſorio quod accepit Creſus rex Ly
dorum. Cap.XI.

c Reſus opulentiſſimus Lydorum rex:bel-
lum moturus in Perſas:tali reſponſo fer-
tur illuſus.Creſus Halym penetrans:ma-
gnam peruertet opum vim.Amphibologice pꝛoꝛ-
ſus ac fallaciter.Nam ut ait Cicero:hoſtium vim
ſe peruerſuruȝ putauit:peruertit autem ſuaȝ vim.
Utri eorum accidiſſet:uerum oraculum fuiſſet.

¶De ſimili reſpōſo qđ accepit Pyrrhus rex Epiro-
tarum:Et de reſpōſo Craſſi. Cap.XII.

A n Ihilo purius actum eſſe:traditum eſt cum
Pyrrho: qui bellum Romanis illaturus:
dum Delphos cōſulit:hoc reſpōſum:ut ait
Ennius:accepit.Aio te Eacida Romanos vicere
poſſe: demēs Pyrrhus ſi nō itelligeret utra parti
um vinciſſet:uerificatuȝ oraculum videri.Sic uer
ſutus artifex texuerat:ſic in omnes caſus ꝓfugiuȝ
ueritatis occupauerat.Hoc inq̄ȝ adeo manifeſtam
fallaciam p̄fert:ut q̄ȝq̄ȝ:ſicut Ennius idem ait:ſem
per fuerit ſtolidum genus Eacidarum:tm̄:ut dixi:
ꝓpēdi abſqꝫ difficultate potuerat.Illud obſcurius
ꝙ Craſſuȝ decepit:qđ uel Chꝛiſippuȝ potuiſſet fal
lere.Sic enim apud Ciceronem ſcriptum eſt:Cui
tm̄ ad poſtremum tota res cōmēticia videt̄: ⁊ hoc
a poeta fictum ſuſpicat̄:Illud ab hiſtorico.Ratio
neſ affert.Pꝛimum enim latine Apollinem nunq̄ȝ
locutum fuiſſe. Deniqꝫ Pyrrhi temporibus iam
B uerſificari deſijſſe.Et hoc ultimum(ut eo libꝛo per
multa) irriſiue dictum arbitroꝛ:Tamen utcunqꝫ:
non multum his rationibus moueoꝛ:qm̄ ⁊ in lati-
nam linguam trāſferri: ⁊ in carmine inferri potuit
ambiguitas oraculi:grecis ⁊ ſolutis p̄muȝ uerbis
edita:Nam ſi ad linguam reſpicio:quecunqꝫ ora-
culis dicta ſūt:latine qdem apud noſtros: de gre-
co fonte deſcēdūt:grece uel ab Apolline ꝓlata:uel
ab illis memorie mādata:nec linguaruȝ uarietas
obfuit ueritati.Tertia igit̄ me Ciceronis ratio vio
lētius ipellit:Ait enim:hoc Pyrrho reſpōſuȝ inau
ditum grecis.Itaqꝫ ſatiſ credi pōt:hoc ab Ennio:
ſuo quodam iure factum eſſe.De Herodoto auteȝ
quem Cicero ipſe patrem hiſtorie uocat: qđ ſupe-
rioris oraculi fictoꝛ extiterit:nō taȝ facile credide
rim.In dubio igit̄ viſum eſt: ⁊ utrunqꝫ attigere: ⁊
Ciceronianam de hac re non pꝛeterire ſentētiam.

¶De reſponſo deceptorio quod accepit Philippus
rex Macedonuȝ. Cap.XIII.

q Uam vͦo illud anceps ⁊ inopinabile:quod
Philippus Macedo ex eodem adito ac-
cepit: ut iminēs ſibi ſcilicet a quadriga pe
riculum ꝓuideret.Quo audito rex anxiuſ:diſſolui
currus per omnem Macedoniam imperauit:quin
⁊ oppidum Boetie cui quadriga nomen erat:ut fa
talem ſibi ꝑpetuo declinauit:Uel ut quidaȝ ferūt:
iuſſit euerti.Fruſtra tm̄:Alio nāqꝫ minax oraculūȝ
ſpectabat:Capuluſ gladij quo eum Pauſania trāſ
fodit:quadrige celaturam dicit̄ habuiſſe:Hoc qui
dem eſt:curas atqꝫ animi toꝛmētum credulis moꝛ
talibus ingerere:cautelaȝ remediūqꝫ p̄ripere.Ita
qꝫ Tullius elegāter illudit:Nec enim obſcura tan
tuȝ ſed mēdax admonitio:q̄ſi rex capulo: ⁊ nō cuſ
pide moriturus ſit: Hic ſane nullum reſpōſi colo-
rem:nullum ueritatis ueſtigium:aut viuēs aut mo
riens intellexit.

¶De reſponſo ſimili dato Alexandro Epirotarum
regi. Cap.XIIII.

b Uius auteȝ gener: ⁊ uxoris Olympiadis
germanus Alexāder:Cui Juppiter ille ni
hilo fidelioꝛ aut certioꝛ Apolline reſpōdit:
urbem Pandoſiam amnēqꝫ Acheruſiam vitaret.
Eo cupidius ex Epiro deſcēdens:ubi urbē ac am-
nem pꝛenūciatuȝ eſſe nouerat:in Italiam uenit:ibi
pugnans cum Bꝛucijs ac Lucanis:iuxta urbeȝ ⁊
flumen Acheronta:bello victus ⁊ interfectus eſt.
Itaqꝫ ſero fatalibus noib⁹ auditis coꝛruēs:agno-
uit fruſtra ſe patriam reliquiſſe.Potuit hic vir pla
catioꝛ mori Joui ſuo q̄ȝ Philippus Apollini.

¶De rn̄ſo Cleophāti dato:Itemqꝫ de eoꝝ redargu
tione qui eiuſmodi oraculis credūt. Cap.XV.

b Is autem furijs agebat̄ inſenſata moꝛtali- A
tas:fidēs cōſultoribus infeſtis:Senatum
ſibi e media inimicoꝝ urbe delegerat.Nō
duȝ tempus erat ex tam pꝛofundis tenebꝛis emer
gendi:Perſequebat̄ humanum genus diuina ul-
tio: ⁊ ſic meritum pꝛemebat:ut ſi dici fas eſt: ſup-
ſtitionibus humanis celeſtis patientia faueret.
Quid enim fuiſſe aliud reoꝛ(ſi modo eſt ueruȝ qđ
clariſſimi auctores tradidere)Cleophantem ut ip
ſi nominant ſophiſtam ineptum ac moꝛdacem: ut
ego arbitroꝛ philoſophum ⁊ pꝛudētem:ſed ut fere
accidit parum leti ſucceſſus hoiem:irridendi ani-
mo conſuluiſſe Apollinem Delphicum:an eſſet ha
ctenus equum repturus:cum vͦo nec equum que-
reret:nec hactenus habuiſſet:reſpōſumqꝫ repertu-
rum qdem equum:ſed ex eodem caſurum: ⁊ pꝛeci
pitio moriturum:Cleophātem vͦo iure optimo de-
ridentem que audierat:dum redijt: caſu quodam
habuiſſe obuium Attalum regem ſibi infenſum:at
qꝫ eo mandāte deiectum de pꝛerupto ſaxi cuiuſdā
uertice:cui equi nomen agricole foꝛſan ⁊ paſtores
indiderāt expiraſſe: ⁊ leſo(ut aiunt)deo iuſta ſup-
plicia pependiſſe(ut mihi magis videt̄)inique ſoꝛ
ti tributum inexpiabile perſoluiſſe?Quis autem B
miretur vulgus indoctum obſtupefactum huius
euentu:cepiſſe Apollinem non modo ut ueridicuȝ
ſed uelut acrem quoqꝫ ſuarum offenſarum vindi-
cem:plus etiam ſolito uenerari ac metuere? Sed
queſo te Ualeri Maxime:uoſqꝫ qui ſecum ⁊ cum
Apolline ſentitis:ſi tam grauiter ⁊ tam cito ultus
eſt Apollo temptatoris huius iniuriam:quid fecit
Marco Tullio nō tēptanti:ſed aptiſſime contēnē-
ti:neqꝫ id uerbo uolatili:ſed eternum permāſuris
libꝛis?Neqꝫ id ſemel modo ſed millies: ⁊ quotiēs
in hec uerba reuoluitur:uſqꝫ adeo:ut non etate ſua
tm̄:ſed ⁊ diu ante ceſſaſſe Delphis oracula: ⁊ ni-
hil illo ſpecu mutoqꝫ terre hiatu:dicat iueniri poſ-
ſe contemptius:opineturqꝫ nec pꝛimis ſeculis illic
fuiſſe: niſi foꝛtuite rareqꝫ ueritatis habitaculum:
quando ⁊ eos qui euaſiunculas querunt: dicētes

vim loci eius euanuiſſe tractu tpis:ſic irridet:ut di
cat eos non aduertere qꝺ de vi diuina agit̃: que ſi
eſt:utiqꝫ eterna eſt: ſed ꝑinde loqui quaſi de vino
aut ſalſamento: que vim ſuam ſumunt tempora-
nea poteſtate ⁊ paulatim euaneſcunt: Jtaqꝫ hec
dicẽtes:philoſophos ſupſtitioſos ⁊ pene phanati
cos appellat: qui excuſationes friuolas ineptijs
ſuis malũt exquirere:euanuiſſe fingẽtes:q̃ꝫ ueritatem
tem ingenue ꝯfiteri: ⁊ errorem ſuum uel ſero reco
gnocere:qꝺ diutiſſime circumuenti ſunt ſuꝑ huiuſ
modi oraculis ꝑtim falſis(ut ipſis Tullij uerbis
utar)partim caſu ueris:ut fit in omni orõne ſepiſ-
ſime:ꝑtim flexilogs ⁊ obſcuris:ut interp̃s egeat i-
terpꝛete ⁊ ſoꝛs ipſa ad ſoꝛtem referẽda ſit. Hec de
C Apolline Marcus Tullius. Legeras tu qdẽ Va
leri iſta: ⁊ ꝓculdubio noueras: ut qui ex Tullia-
nis libꝛis magnam cõflaſti opis tui partem: quo
te ac ſeculũ tuũ magis admiroꝛ:quo nã modo ua-
nitas hec tãtum fidei apꝺ doctiſſimos ueſtros in
uenerit:p̃ſertim poſtq̃ꝫ innotuerat eam tam libere
ac tam grauiter:ab illo latinarum litterarum parẽ
te cõtẽni. Nec adduci poſſum ut credam:nõ id te
atqꝫ alios doctos homines ſenſiſſe. Jllud potius
rear:ſicut ſtellas quas celo appoſitas: ⁊ celeſtis
fuge moderatrices ferũt:q̃ꝫuis ad orientez moue
ant̃:firmamenti tñ impetus in diuerſum rapit:ſic
uos licet motu ꝓpꝛio ad ueritatem ꝓnos:populo
loꝝ tñ erroribus violẽter in nõ cõtrarium deuolu
tos. Niſi foꝛte nũc etiam opinari libet: Apollinez
noſtrum nõ ſegnius in Cicerone iniurias ultuz ſu
as:uoſqꝫ in opinione cõfirmat:indignũ ⁊ crudele
ſupplicium tãti viri:cui utinam nõ magis uel Ro
manum odium q̃ꝫ Delphicum:uel Philippicaruz
q̃ꝫ diuinationis liber:uel in Ceſarem ⁊ Antonium
q̃ꝫ Apollinem dicta nocuiſſent. Et de oraculo ſatiſ
dixiſſe mihi videoꝛ.

Tractatus tertius de naturali diuinatione:que maxime ſomnijs conſtare credit̃.

De Sibyllis ⁊ earum oraculis:que quadam diuinitatis familiaritate ad intimum ueri fontem pꝛopius accedere videntur. Cap.I.

A P Roximum a dijs(ut ipſi uocãt)imoꝛ
talibus tenere locum putabant̃ moꝛ-
tales hoies:aut diuinitus aut huma-
nit⁹:idqꝫ ſeu nãliter ſeu artificio quo-
dam futuroꝝ p̃ſcij:Quippe qbus in
hac hoium cecitate:diſcutiẽs vmbꝛam coꝛpeaz: ⁊
obiectam uẽturi nubem penetrans:ineſt diuinatio
magnifica quedam res ⁊ ſalutaris:ſi modo eſt ul-
la:ſicut de hac tota re locuturus Cicero pꝛefatur.
Jn hoc aũt genere Sibyllis nõ indigne p̃mus gra (Sybill.)
dus dabit̃:q̃ qdam diuinitatis familiaritate ad i-
timum ueri fontem ꝓpius videant̃ accedere. Et
has qdem plurimas fuiſſe nouimus:q̃rum nõnul-
li ſcriptores ⁊ numerum ⁊ etatem ⁊ p̃riam ⁊ act⁹
⁊ noia collegerũt. Qꝺ nobis hoc loco ꝓſequi lon
gum nimis: ⁊ curioſum magis q̃ꝫ neceſſarium vi-
det̃. Sed qm̃ de nãli diuinatione inſtitutus nobis
erat ſermo:que ⁊ furore:hoc eſt oraculis a furẽte
redditis ⁊ ſomnijs cõſtare credat̃:dicto de Apol-
linis:aliqd de Sibyllinis oraculis dicẽduz occur-
rebat pꝛius q̃ꝫ ad ſomnia ueniremus: Ac neſcio an
hec quoꝝ adhuc fides ⁊ auctoritas vigẽt:illis quo
rum iãpꝛidem erroꝛ explofus eſt:meruerũt anpo-
ni. Sed uetuſtatis oꝛdinem ſecutus ſum:Ex cun- B
ctis qdem Sibyllis: ⁊ hoc attigiſſe ſatis ſit:Qua-
tuoꝛ celebꝛant̃ Delphica:Erithꝛea:Cumana: Ty-
burtina. Pꝛimam añ tẽpus heroicuz:in ipſo Apol
linis tẽplo uaticinãtem memorãt:multos ex eius
v̊ſibus Homerum poetam opibus ſuis interſeruiſ
ſe. Secũdam noie Eriphylem: ⁊ Lacenos maris
impium amiſſuros:diu añ ceciniſſe: ⁊ piturã Tro
iam: ⁊ Meonium uatem: qui multis poſt ſeculis
natus eſt mẽdacia ſcripturum. Extat libellus quez
ſibi attribuerũt:in quo(ſi modo ſuus eſt)Troiano
rum ⁊ grecorum exitus:ac Romane urbis ⁊ im-
perij originez ⁊ labores ⁊ ſucceſſus uarios: Jnter
hec aduẽtum dei in terras:multaqꝫ religionis nr̃e
clariſſima:multa quoqꝫ de erroribus externis ⁊ in
ternis:deniqꝫ alienigenarum ac noſtris euẽtibus:
nõ modo uſqꝫ ad hãc etatem:ſed uſqꝫ ad finem ſe-
culi ꝓphetauit. Tertia noie Amalthea:cuius locũ C
nuꝑ pꝛope Cumas Cãpanie vidimus: Romanos
ex cũctis moꝛtalibus delegiſſe tradit̃:qbus uentu
ra pꝛediceret. Jndignata ſuum cũctis ſeruire furo
rem:ut elegãter ait qdam. Quin ⁊ libꝛos edidiſ-
ſe:in qbus Romanorum fata remediaqꝫ cõſcripſe
rit:qui Sibyllini dicunt̃: ⁊ quorum oĩs Romana
hiſtoria plena eſt. Nota res eſt antiquis annalib⁹
⁊ nouis teſtatiſſima: Anum peregrinam ⁊ nulli co
gnitam adijſſe Tarqnium ſuꝑbum:ac nouẽ libꝛos
attuliſſe:dicẽtem eos diuina eſſe oracula ⁊ uena-
les fore. Regem v̊o percõtatum de pꝛecio:cũ grã-
de qddam audiuiſſet:irriſiſſe. Anum tribus libꝛis
accẽſo coraz igniculo peruſtis:queſiuiſſe uellet ne
ſex alios eo p̃cio compare qꝺ p̃mum omnibus ſta
tuerat. Enimuero tum Tarqnium delirantem ſe-
nio feminam ꝓculdubio crediſiſſe ac deriſiſſe pꝛo
fuſius: Jam tribus alijs in eandem flammam con
iectis:tres qui ſoli ſuꝑerãt poꝛrexiſſe regi:mitiuſqꝫ
iam ⁊ in modum cõſulentis:ut hos eodem pꝛecio
emeret hoꝛtata eſt. Regem muliebꝛi fiducia atto-
nitum:libꝛos quo ſuadebat̃ p̃cio compaſſe:uendi-
tricem ilico euanuiſſe:nec uſq̃ꝫ viſam aut repertaz
libꝛos in ſacrarium repoſitos:cõſuli ⁊ pꝛo oracu-
lis haberi multis cõſuetum ſeculis:donec incenſo
tandem capitolio perierũt. Quartam v̊o noie Al- D
buneam oium nouiſſimam Sibyllarum:tempori-
bus Auguſti Ceſaris fuiſſe:atqꝫ illum ſucceſſibus
lꝫ ⁊ eximio fauore hoium elatum:diuinos tamen
honores quos ei populus romanus obtulerat re-
nuẽtem in ꝓpoſito ſobꝛio ac modeſto confirmaſſe:
Adductoqꝫ per noctem in Tarpeiũ collem: ⁊ oſtẽ-
ſa in celo virgine:ſydereum infantem ulnis ample
xum:vnum deum docuiſſe fama eſt. Extare huius
viſionis argumẽtum in terris:aram celi: ⁊ in eo-
dem ⁊ ipſo loco quem dum celum ſuſpicit ueſtigi-
is pꝛeſſerit:admirãs templum puerpe dedicatum
virgini. Ceterum de alijs ſex ſibyllis p̃cipitare ſen
tẽtiam non eſt meum: Scio enim quia deo nec im-
poſſibile quicq̃ꝫ nec difficile:licuiſſe ſecretum ſuuz
credere cui libuit. Video harum uatum reſponſis
⁊ oraculis ab oꝛbe toto: ſed ab urbe ſingulariter:
⁊ ab illo ſapiẽte:tum populo ac ſenatu tãtuz fidei
tributum:ut per decem ſiue etiam qndecim viros
celebꝛi apud eos ſanctitate ac fide ꝯſpicuos:in du
bijs caſib⁹ reipublice ex ſibyllinis libꝛis:uelut e ce
lo ſue ſalutis cõſilia quererentur. Poſſem ⁊ hic ut E

in oraculis Apollinis:aliquam iniq̄ſſimorum ſpi-
rituum fallaciam ſuſpicari:ni videre doctores no-
ſtros diuino ſpiritu afflatos:Sybillis credere: ⁊
p̄ſertim Erithree:multa que de Chriſto predixiſſe
credit̃:ſuſcipiẽtes alacriter ⁊ ad diuinitatis teſti-
monium ꝓferẽtes.Deniqꝫ uſqꝫ adeo heſitãtes:ut
ex eis quidam p̄ſcientie huiuſmodi rationem affe-
rant:ꝙ ſcilicet Sibyllarum inſigne virginitas eſt
(ut eorum uerbis utar) ⁊ virginitatis precium di-
uinatio. Eolico enim ſermone Sibylla: σιου βου-
λη dicitur:ideſt dei conſilium:quod ſola ſcribitur
noſſe virginitas.Audio tñ Ciceronem ex diuerſo:
diuinationis hoc genus paulo reuerẽtius q̄ꝫ cete
ri refellẽtem: cum quatenus q̄dem ex uerbis eius
colligo:Julio Ceſare rerum potiente ꝯtigerat: ut
Sibylinis libris ex more aditis:reſpõderet̃ in hãc
ſentẽtiam:Quem uere regeꝫ haberẽt:Regeꝫ quo
eum appellãdum ſi ſalui eſſe uellent. Regium aũt
nomẽ apud alias gẽtes uenerabile: apud Roma-
nos odioſum ⁊ iportabile ſemꝑ fuiſſe nouimꝰ. Ita
q̄ꝫ Cicero cõſilium illud abominat̃ ac reſpuit: hu-
manãqꝫ fraudẽ modis omnibꝰ ſubeſſe nõ dubitat.
Ambages enim huiuſcemodi que idefinite ꝓlate:
poſſent ad quẽlibet hominem ac rem: ⁊ ad omne tẽ
pus applicari:nõ ab illa que libroꝝ auctrix dicitur
furere:ſed ab aliquo ac uerſuto cõpoſitas videri.
Alia deinceps ex eiſdem libris elicit iudicia: dili-
gẽter ⁊ artificioſe mentiẽtis ſcriptoris potius q̄ꝫ in
ſani.Ad poſtremum tñ ſi Sibyllam damnare non
audeat:libros tñ eius nõ facile legẽdos:nec iniuſ-
ſu ſenatus adeũdos cẽſet.Et de his q̄deꝫ hactenꝰ.

¶Quid de ſomnijs Marcꝰ Cicero ſẽſerit.Cap.II.

A Omniorum caſus ſcrutent̃ alij:nos hoc li
ſ bro(q̄d ſepe iam diximus)rerum exempla
cõquirimus.Sed p̄fari libet Marcũ Tul
lium aduerſus hãc quoqꝫ uanitatem ⁊ eoꝝ amen-
tiam qui ſomnijs fidem habent acriter diſputaſſe.
Que diſputatio(niſi fallor)ſi ne dicã mihi:ſed cui
vis homini reterẽda ſit:aut illius ueſtigijs inſiſtẽ-
dum:ideẽqꝫ narrationis ordo ſeruãdus erit: aut ꝓ
fecto aliq̄d uel de ſentẽtiarũ grauitate:uel de uer-
boꝝ elegãtia remittẽdum.Quis enim queſo niſi
ĩpudẽtiſſimus:ſperare audeat illum diuinum at-
qꝫ aureũ orationis fontem:non ſe ſi diuerterit tur
baturũ:aut parem:uel claritateꝫ uel ſuauitatem ꝓ
cul a ſcatebrarum ſuarum premordijs repturum?
Uerecũdius q̄dem foret ac tutius:ipſam Tullia-
nam diſputationem aut omittere aut non aliter q̄ꝫ
Tullianis uerbis exprimere.Sed nec p̄termittere
viſum eſt:rem etſi nõ lectori:mihi certe neceſſariã
ꝓbatãqꝫ:nec rurſus totam diſputationis ſerieꝫ ad
cõtextum reſoluere.Ne ſim logior q̄ꝫ oportet:me-
dium elegi:ſummaꝫ rei colligẽs:que talis eſt. Nõ
decere philoſophum aut prudẽtem hominem ine-
ptis atqꝫ anilibus ſuꝑſtitionibꝰ aureꝫ iclinare: ſed
ridiculũ opinari:qui vigilãtes nec p̄ñtia itelligere
nec p̄teritoꝝ meminiſſe queãt:eos cum obdormie
rit etiaꝫ uẽtura p̄noſcere: Quaſi amicitior familia
riorqꝫ ſopitis atqꝫ ſtertẽtibꝰ:q̄ꝫ vigili animo aptiſ-
qꝫ oculis meditãtibuſ ſit deus.Qui ſi auctor ſom
B nioꝝ eẽt: futurũqꝫ aliq̄d denũciare hominibꝰ uel-
let:uel aperte uel aliqua que intelligi poſſet iſpira
tione ꝯſulere:Cum omniũ qui ſub celo ſũt morta-
lium(nemo enim nõ ſomniat)ne duꝫ lectulos:ſed
egrotãtium quoqꝫ grabatulos circũire ⁊ inſuſur-
rare inumerabiles ambagum ſpecies neqꝫ cum ex
perrecti fuerit memoriam habituris.Deide ſi dor
mientibꝰ tãtuꝫ cõſuli uellet: clariora ſaltem ſtatuiſ
ſet ſomnia:nõ atra ⁊ cõfuſa: que dormiẽtes expa-
ueſcãt: ⁊ vigilãtes ad iterp̄tem diluculo ⁊ referre
ſoleãt.His accidit: ꝙ cum deus nullius falſi au-
ctor ſit: uera eſſe omnia que in ſomnijs cernimꝰ ne
ceſſe eſſe.Que cuꝫ ita ſint:illõ potius philoſopho
dignum arbitrat̃ Cicero:eſtimare viſa hec:q̄bꝰ ſo-
por hominum abũdat naturaliter euenire:ſine ul-
la ſignificatione rerum futurarum:Animum enim
agitãte ꝓpria natura a motu nunq̄ꝫ poſſe regeſce-
re. Enimuero cum languida ⁊ ſomnolenta mole
corporis:nec mẽbroꝝ nec ſenſuum uti poſſit officio:
dum per ſeipſum ad aliq̄d agẽdum videndũqꝫ ce-
cus rapit̃: incidere in imagines ambiguas rerum
uariarũ:Idqꝫ ex reliquijs ĩherẽtibꝰ earuꝫ rerũ q̄s
vigilãs egerit aut cogitauerit ꝓuenire.Cuius rei
teſtem facit Ariſtotelem: Earũqꝫ ꝑturbatione mi-
ras interdum ⁊ inenodabiles occurrere ſomnioꝝ
formas.E q̄bus ſi quedam falſe:quedam uere ſũt: C
ſcire cupit ille vir doctiſſimus:qua nam internoſcã
tur nota:Siue ea nulla eſt:cur incaſſum interp̄tes
fatigemus?Quin ⁊ ſi ulla eſt:ad hũc terminum vi
am illam his nugatoribus cẽſet incognitam:p̄ſer-
tiꝫ cuꝫ explorare res abditas: ⁊ ea que in ſomnijs
hominibus diuinitus portẽdunt̃(q̄d hi homũculi
ꝓfiteri nõ dubitãt)ꝓfũdiſſimi ingenij ꝑfecteqꝫ do
ctrine ſit:Hos auteꝫ videamus primum ex leuiſſi
mo(ut ipſe ait) ⁊ indoctiſſimo genere cõſtare:dei
de nõ ex ulla ſomnioꝝ vi:ſed ex ꝓprio acumine iu
dicare: Ideoqꝫ inter ſe uarios atqꝫ diſcordes.Ad
q̄d ꝓbãdum quedam affert: de q̄bus iferius dice
mus. Ita q̄ꝫuis diuinationem cõcederet:quam ne
gat:diuinum tñ nullum cõtẽderet.Scio q̄dem de
hac re alios aliter ſentire:nec ſum neſcius quãtum
glie puer hebreus ex ſomnioꝝ interp̄tatione perce
pit:ſed illic nõ ars humana ſed celeſtis reuelatio.
Hec tãdem de ſomnijs utcũqꝫ meis v̓bis explicita
nõ tam mea q̄ꝫ Ciceronis intẽtio eſt.Etſi eniꝫ Aca
demico more diſputans:nihil ꝑtinaciter affirmet:
quominus liberum relinq̄t ⁊ integrum auditorẽ:
q: cum ut ipſe alio quodã loco de Socrate ⁊ Pla
tone loquẽs ait:vixiſſe ſecum mihi videor ex loq̄n
di uſu:de opinioue eius nõ aliter certus ſum:q̄ꝫ ſi
que legi ex ore narrantis accepiſſem.Quo magis
miror ita quoſdam de ſomnijs ſcripſiſſe:uelut idu- D
bitatam traderẽt hiſtoriam:cum ipſum de cuiꝰ fon
tibus hauriebãt cernerẽt hec eadem dum recitat
cõtẽnẽtem:Uelle mihi vident̃ ſuꝑſtitiones homi-
num augere.Sic enim ſomnia renarrãt que caſus
aliq̄s uera fecit:q̄ſi nihil fruſtra ſomniari ꝑſuade-
re cupiãt rudibus ingenijs:que in illas p̄mum lit-
teras ſors impegerit.Ita apud credulum vulgus
auctoritas interp̄tum ingẽs erit:neglectiſqꝫ rebus
oibus:ſatis negocij cuiqꝫ ſuus ſomnus afferet:ali-
quanto plus tibi tribuet ſollicitudinis q̄ꝫ quietis.
Quãto ſatius fuerat docere:ut de mille vnum nõ
accidit:cui uel tenuis ſit cuꝫ ueritate cognatio.To
tis aũt noctibus dormiẽtes: ac ſepe meridiantes:
q̄d mirum ſi nõnunq̄ꝫ uero quedam ꝓxima vide-
mus?Hoꝝ aliq̄ iam hinc ſcribere aggrediar. Fal-
ſa enim q̄s capet liber?Et hec quoqꝫ ſic legi uolo.
ut agnoſcat̃ potius fortune vis:q̄ꝫ ꝙ fides ſomni
is habeatur.

¶De ſomnio Tarquinij ſuperbi. Cap.III.

T ut a uetuſtiſſimis incipiam:ſcribit Acti-
a us in Bruto Targnium ſupbum huiuſce-
modi ſomnium vidiſſe. Paſtorem ad ſe ue
nire:arietes geminos agētem:ſeq cum ex his alte
rum imolaſſet:aſpexiſſe ſupſtitem irruentem obni-
xis cornibus:ſe aūt repētino impetu grauiter pro-
ſtratum:atq humi reſupinum:dum celum ſuſpicit
aiaduertiſſe ſolis orbem nouum & inſuetū iter age
re. Qd cum ad interptes retuliſſet:monitum regē
aiūt:cauēdum ne quem ipſe rudem ut pecus & mō
ſtrum putaret:Jlle eum latēti prudētia armat⁹ re-
gno pelleret. Solis aūt oſtētum:cōmutationez ſta
tus populo ſignificare. Atq nō aliter euenit:Bru-
tus cuius germanum rex opp̄ſſerat:& cuius igeni
um ludibrio erat:ille regem nomēq regium expu
li. Romana res mutata:vnius in locum perpetui
regis:duos annuos magiſtratus habere cepit.

¶De ſomnio Publij decij. Cap.III.

Um romani quondam iniqs locis a Sāni
c tibus circūcluſi grauiter urgerent:Publi-
us Decius tūc tribunus militu:viſus ſibi
eſt in ſomnijs inter denſiſſimos cuneos occūbere:
multa moriēs glīa. Quo ſomnio vir fortiſſimus &
glīe ſitiētiſſimus:nō tam territus q ad pmiſſi exi
tus cupiditatem aiatus:nullum piculi genus de-
clinare cepat:& ab amicis ut cautius pugnaret ad
monitus:ſomnium ac ppoſitum ſuum illis expoſu
it. Tūc tm̄ p̄ter opinionem illeſus:ſaluum exercitū
e faucibus hoſtium eduxit. Uerum poſt triēnio in
teriecto:ſera fides ſomnio queſita eſt. Bello ſiqdē
latino cōſul ipſe ſe pro republica deuouit:& in me-
dias inimicoꝝ acies inuect⁹:tāta glīa oppetijt:ut
natum ad ſimile mortis hereditarie deſideriuz ex
citaret. Hec ad hūc pprie modum & in annalibus
Rome ſcripta & apud Tulliuz relata ſunt. Alij ali
ter ſed illuſtrionibus deferendum eſt.

¶De ſomnio Ruricole romani. Cap.IIII.

A Dem & in eo qd ſequit dicēdum:qd apud
i alios uarie:apud Ciceronem in hāc ſenten
tiam refert. Dum ludos Joui bello latino
facerēt:p̄mum qdem ſubito ad arma cōcurſum:&
urbs ois cōmota eſt:Deinde dum interruptos lu-
dos reintegrarēt:in ipſo appatu:ſeruus qdam in-
ter ora populi:virgis ceſus furcāq circūferens ad
ſupplicium actus. Poſt aūt Ruricole romano per
qetem adeſſe qdam viſus:qui ludoꝝ p̄ſidem ſibi di
ſplicuiſſe narraret:eamq rem ſenatu notaz facere
p̄cipet. Timuit inexptus agreſtis capitolium pul
ſare:dormiēti rurſum imago eadem obuerſata cō-
ſulere viſa eſt:ne ſe in ſuam pnitiem ſegnitie impel-
leret. Nec ideo ille ſecurior factus eſt:Cūctanti fi-
B lius morte ſubtrahit:& imagine iterum minatius
impante:ipſe inſup mēbris debilitat ac ꝯhit. Sed
enim cuz coactus rem oēm ut acciderat amicis ex
poſuit:ex eoꝝ arbitrio lectica in curiam uectus:cū
tādem rei ſeriem patribus explicaſſet:domum ico
lumis ſuis pedib⁹ redijt:ſomnioq ſenatui appro-
bato:ludi ex integro inſtituti ſunt. Ego aūt plane vi
deo qliter ſemel & ſepius per qetem occurſare que
at uel iouis uel alterius cuiuſlibet imago:aut quo
naz ille modo corpeas vires auferre poſſit aut red
dere:nō ſatis itelligo:Auſim tm̄ uel ſomnio nō cre-
dere:q̄q̄ hoc Fabius:hoc Aulus Belli⁹:hoc Ce-
lius:deniq hoc oēs hiſtorici(ut apud Ciceronez)
aſſerūt:cum videam nec ipſum ad credēdum faci-
lem:uel illud meminiſſe:nequaq ipoſſibile:& amiſ
ſionem & recupationem virium:& filij mortem:&
quecūq talia i ſomnij ſeu viſi ſeu dilati ſeu poſtea
in ſenatu expoſiti tēpus icidiſſe. Quid enim prohi
bet quocūq tpe fieri:qd omni tpe fieri pōt? Noua
tm̄ res fateor euentuq mirabilis:& ad fallendum
efficax.

¶De ſomnio Caij Bracchi. Cap.V.

Eq enim eſt p̄tereūdum qd in eadez hiſto
n ria ſcriptum eſt. Caius Bracchus queſtu-
re cādidatus videre per ſomnium Tiberi-
um Bracchum germanum ſuum:qui p̄dez gladio
perierat viſus eſt:& audire dicētem:quātumlibet
differret ac traheret:idem illi tādem qd ſibi p̄para
tum mortis genus. Hoc ex ipſo Caio Bracchō p̄-
us q tribunatum plebis in quo perijt cōſequenter
ſe audiſſe:& multis renarraſſe ipſe ſcriptor hiſtorie
Celius teſtatur.

¶De ſomnio diui Julij Ceſaris. Cap.VI.

Unc in auguſtos igrediamur thalamos:&
n qd in ſtratis aureis ſomniet exploremus.
Diuus Julius Ceſar adhuc roman⁹ eques
viſus erat per qetem cuz m̄re miſceri. Nihil eſt eq
dem qd nō & poſſit & ſoleat ſomniātibus occurrē
& que nunq cogitarūt:& que cogitatu horrida:&
que ſm rerum nām impoſſibilia iauditaq ſunt:vi-
dēt. Jpſe tam fedo ſomnio grauiter turbatus:rem
ad interp̄tes retulit. Jlli eum ſpe nō modica reple-
uerūt:pmiſſum orbis impium aſſerentes:qm ma-
ter cui icubuiſſet terra eēt:cois eius & cūctoꝝ geni
trix. Nō dubito multos iam idem ſomniaſſe:nō eo
dem ſucceſſu. Ceterum ut ea uera interp̄tata vide
rent:ſingularis viri virtus & fortuna preſtitit.

¶De alio ſomnio eiuſdem. Cap.VII.

Ec ſegnior mortis q impij pnūcius ſibi ſō
n nus accidit. Nocte qdem quam dies vite
nouiſſimus iſecut⁹ eſt:vidit ſe a terris abla
tum ſupra nubes uolitare:& iterdum dexterā cum
Joue cōiūgere. Qd q̄uis ad cōiectorem relatum
nō legamus:tm̄ ut res docuit:& inſtās a rebus hu-
manis digreſſus:& relatio eius inter deos ſignifi-
cari potuit.

¶ De ſomnio Calphurnie uxoris Julij Ceſaris.
Cap.VIII.

Liquāto tm̄ clarius Calphurnie uxoris ſō A
a nium:Que eadem illa nocte cedis p̄uia:te
ctum palatij collapſum:virūq in gremio
trāſfixum ſuo vidit in ſomnijs. Qd cū Ceſari nar
raſſet:multis cum p̄cibus ac lachrymis obteſtans
ne luce prima in capitolium aſcēderet. Jpſe colla-
tis ſomnijs ſimul:& aduerſa tētus ualitudine:pa-
rūper heſitauit:utrum pgeret:an ſe domi ꝯtineret
his que nūc agere deſtinauerat in tēpus aliud di-
latis:atq ita ſubſtitit donec ille trux & ihumanus
pditor:qui ſub eo tam glīoſam militiam & tot am
pliſſimos honores geſſerat:frequētem ſenatuz ad B
eſſe:& expectare ait:& ut moras rūperet egit. Tū
ſiue inſita urbanitate victus:ne tot illuſtrium viro
rum expectationem fruſtraret:ſiue ut Ualerio pla
cet:ne feminea viſione territus videret:ſiue ut ego
arbitror:quia fatalis eum repoſcebat dies:uētūq
erat ad terminuz quem preterire non licebat:paru-
it:& circiter quintam diei horam:eo profectus vn-
de non redijt.

¶De ſomnio Artorij medici diui Auguſti Ceſaris.
Cap.IX.

A Oc forſan exemplo monitus diuus Augu
b ſtus:huius cedis magnificus vindex: ne-
quaq̄ꝫ ꝯtẽptor ſomnioꝝ fuit:eaqꝫ ſibi quo-
dam tempe ſalutaris obſeruatio fuiſſe legit̃.Dum
enim interfectores patris iuſto ſtimulãte odio pro
ſequit̃:fortuna que Theſſalicam aream uẽtilãdis
ciuilibꝰ bellis egerat in cãpis Philippicis:adhuc
pene Romano ſanguine fumãtibꝰ:Romanos ite-
rum cõtraxit exercitus: Inſtabat autem pugne di
es:cui Auguſtus graui tardatus morbo:nullatenꝰ
iterfuturus videbat̃.Nocte igit̃ cui pliuʒ ſucceſſit:
Artorio medico dormienti:Minerue effigies ob-
uerſata eſt:iubẽs ne egrotum ſuum ob ifirmitateʒ
B pateretur p̄lio abeſſe.Qd̓ ut agnouit Ceſar:animi
viribus fragile corpus adiuuãſ:lectice ſeſe ipoſitũ
educi aduerſus hoſtem impauit.Initoqꝫ certami
ne: dum mirabili ꝯſtãtia ⁊ morbi ſimul ⁊ armoꝝ
ꝓfert ipetum:tertium utroqꝫ maius ꝑiculum eua
ſit.Eodem enim tempe quo acies ꝯfligebãt: Bru-
tus in caſtris remãſiſſe illum ratus:in tẽtorium eiꝰ
irrupit:cubiculũqꝫ in quo iacere putabat̃ innume-
ris gladijs cupide laniatuʒ atqꝫ diſcerptuʒ eſt.Sa
piens igit̃ uel in ſomnio Minerua dixerit q̄ſpiam:
que egri curam nõ ſibi ſed medico cõmiſit: ⁊ appa
rẽti morbo itẽtũ abdite peſtis admonuit.Quo cõ
ſilio ſuccurſum eſt:ne ad ſupremuʒ fortune faſtigi
um uẽturus adoleſcẽs:p̄mis gradibus excideret:
quem iter hoies deſcẽſura diuinitas: terraruʒ tũc
futurũ p̄ſidem p̄uiderat ab eterno: ⁊ lege ſanxerat
inuiolabili.

¶De ſomnijs patris ⁊ matris diui Auguſti: qbꝰ fe
cutura eius p̄ſignata eſt celſitudo. Cap.X.

Ure igit̃ magnus ⁊ incõparabilis vir cla-
f rus Auguſtuſ:ſub quo deum celi nec naſci
puduit nec deſcribi.Cuius futuraʒ magni
tudinem genitrix:claritateʒ genitor:ſi que ſomnijſ
fides eſt:per q̄etem vidit anteq̄ꝫ naſceret̃.Actia q̄-
dem mater p̄gnans vidit viſcera ſua ad celum tol-
li: ⁊ ide per omnem terrarum atqꝫ etheris circui-
tum diffundi:Pater aũt Octauius:iubar ſolis al
uo uxoris emergere:Quid his viſis illuſtriꝰ? qd
certius?Octauius idem poſt partum ꝯiugis:cum
per deſerta Thracie ducẽs exercitum Romanum
⁊ in tẽplo Liberi patriſ more barbarico ſacrificãſ:
interrogãſqꝫ de filio: reſpõſum a ſacerdotibus ac-
cepiſſet:Euʒ de quo quereret futurum mũdi domi
num:nocte ꝓxima filium videre ip̄um exiſtimauit
auguſtiorem effigie humana:fulmine ac ſceptro ⁊
Jouis exuuijs uerẽdum: nec nõ ⁊ radiata corona
laureatis curribus iſidẽtem:duodenis eq̄ niue cã
didioribus agi.Et hec oſtẽſa parẽtibus.Quibus
minor ieſt admiratio ꝓpter illa que de eodeʒ ſom-
niarunt alij.

¶De ſomnio Quinti Catuli. Cap.XI.

Uintus Catulus dedicato Capitolio: pri-
q ma nocte vidit Jouem ex multis adoleſcẽ
tulis circa aram colludẽtibus: vni ſeorſuʒ
abducto:in ſinum recõdiſſe reipublice ſignum qd̓
in manibꝰ habebat.Nocte altera eũdeʒ illum pue
rum in gremio Jouis ipſius cernens:ac religione
tactus:amouere cupiẽs:uoceʒ Jouis audire viſus
eſt uetãtis ac dicẽtis: puerum illum ad reipublice
p̄ſidium enutrire.Die autem poſtero puerum Au
guſtũ icognitum ſibi caſus obtulit.In quem uehe
menti admiratione defigens oculos: perſimilem
aſſeruit ei quem bis dormiens vidiſſet.

¶De ſomnio Marci Tullij Ciceronis de Auguſto.
Cap.XII.

Arcus aũt Tullius Julium Ceſarem ma
m ne in capitolium ſecutus:ſomnium noctur A
num inter domeſticos recẽſebat:Uiſum ſi
bi puerum vultu igenuo ⁊ modeſto de celo in ter-
ras cathena aurea demiſſum:eiqꝫ cum añ limẽ ca-
pitolij ueſtigia preſſiſſet:flagellum a Joue traditũ
Inter hos ſermones Auguſtus ſuꝑuenit:quẽ pau
cis adhuc notum:auũculus ⁊ mox pr̄ ut ſacris af
foret adduci iuſſerat.Hũc ex iopinato cõtẽplatus
Cicero:eẽ quem per ſomnium vidiſſet aſſeruit.Et
qm̄ Tullium Ceſaribus inſeruit caſus: aliud eiuſ-
dem ⁊ ab ipſo ſcriptis editum ſomnium referẽduʒ
eſt.Exul p̄ria qd̓ exilium gl̓ioſum ſibi:calamitoſuʒ
p̄rie dixit:Nec mẽtit̃: ⁊ in villa q̄dam moram tra
hẽs:cum poſt multum noctis obdormiſſet:ſomnia
uit incomitato ſibi ac meſto ⁊ deſertis locis erran
ti occurriſſe.C.Marium laurea ⁊ inſignibꝰ cõſula
ribus ornatum:ac ſollicite ꝑcõtatum:qd in ea ſoli B
tudine tam triſtis ageret?Audita cauſa:cognitaqꝫ
ciuium iniuria qui eum imerituʒ expuliſſent:fami-
liariter cõſolãtem:arripuiſſe eius dexteram ⁊ licto
ri ꝓximo tradidiſſe ꝑducẽdum in monumẽtum ſu
um:illic ſpem fortune melioris illi ſitam. Eaqꝫ ſe
viſione per q̄etem delectatum ſcribit:Id ⁊ euentu
cõprobatum ſomnium fatet̃ ꝙ in Marij monumẽ
to:hoc eſt in ede Jouis mariana de ſuo reditu ma
gnificẽtiſſimum ſenatuſcõſultum factum ſit.Et q̄a
viri doctiſſimi de impatore mitiſſimo ſomnium at
tigi:qd alter vir peritus de impio ac feroci p̄ncipe
ſomniauerit attingam.

¶De ſomnio Senece de Nerone. Cap.XIII.

Aneus Seneca iam tũc ſenator Romanꝰ
a a Claudio pricipe ad magiſterium Nero-
nis adhuc pueri ⁊ qui bone indolis ſpem
dabat aſſumptus:nocte ſtatiʒ ꝓxima ſomniaſſe di
cit̃:Caium Caligulaʒ cuius p̄deʒ famoſiſſima cru
delitas dignum exitum iuenerat ſe diſcipuluʒ ha-
bere:Potuit experrectus admirari:At non multo
poſt:mutati ſeu uerius detecti Neronis mores: ⁊
omnis humanitatis expers animus:admirationẽ
ſuſtulerũt.Quin tam Caligule ſimilis euaſit Ne-
ro: ut nõ alter: ſed ille idem quodammodo reuer-
ſus ab inferis videret̃.Hic ad Imperatorum ſom
nia reuertor.

¶De ſomnio Ueſpaſiani Auguſti. Cap.XIIII.

Eſpaſianum ſomniaſſe ferũt:ſtaterã in me
u dio ueſtibulo palatij pari libramine appen
ſam ⁊ in lãce altera Claudiũ ⁊ Neronẽ:in
altera ſeſe ac Titũ ⁊ Domitianũ filios ſuos ſtãtes
aiaduertiſſe.Qd̓ nõ p̄us itelligi potuit:q̄ꝫ oibꝰ diẽ
fũctis annotatũ eſt:eodẽ numero annorũ:illos du
os ⁊ hos tres imperitaſſe.Idẽ multo añ ullã p̄nci
patꝰ ſpem in ꝑegrinationem Achaicã Neronẽ ꝓſe
cutus.noctem audire viſus erat:tuʒ ſibi ac ſuis fe
cundioris fortune primordium fore:cum primum
Neroni dens erutus fuiſſet.Qd̓ cum ſecum reco
gitans in atrium exiret:obuium habuit medicum:
dentem in manibus habẽteʒ queʒ tũc eruerat Ne
roni:atqꝫ ultro oſtẽtãteʒ ſibi ſomniuʒ fortuna ratũ
fecit.Per eoſdem eniʒ dies:ad cõpeſcẽdaʒ Jude

rebellātis īſolētiaꝫ: Ueſpaſian⁹ quo nullus aptioꝛ tante rei videbat̄ cum exercitu miſſus eſt: iſqꝫ ſibi ⁊ ſuis haud dubie p̄mus ad iperium graduſ fuit.

ℭ De ſomnio Galbe Jmperatoris. Cap̄.XV.

g Alba q̄dem Tuſculane Foꝛtune tēpluꝫ ſupſtitioſe colere ꝯſuetus: ad oꝛnatum eius monile margaritis ac gēmis p̄cioſiſſimis itertextū ex oīb⁹ theſauris ſuis extruxerat. Mox mutato ꝯſilio: Capitoline Ueneris celebꝛioribus aris,ipoſuit dedicauitqꝫ. Secute noctis q̄es: imaginem ſibi Foꝛtune turbatioris obtulit ſtatuto: ſe fruſtratam munere lamētātis: minaſqꝫ teſtātis: ſe quoqꝫ cum ſuis munerib⁹ abituram. Quo ille tremefactus ſomnio: etſi placare minaſ ſacris fruſtra niſus: paucis dieb⁹ iteriectis vita ⁊ impio ſpoliatus: abeūtem tenere non potuit foꝛtunam.

ℭ De ſomnio Otthonis Jmperatoris. Cap̄.XVI.

h Unc ſucceſſoꝛ eius Ottho grauiter urgentem ⁊ iſequētem hoſtiliter: p noctem videre viſus tradit̄: eaqꝫ ſpecie tam territus ut flēs largiter: ⁊ e cubiculo in terram ꝓlapſus adhuc doꝛmiēs a cubicularijs iuētus ſit. At ne etiam huius terroꝛ uanus videret̄: hic quoqꝫ ſacris necne q̄cq̄ꝫ placare conat⁹ offēſi p̄deceſſoris aiam paucis poſt diebus ⁊ vita ⁊ ſolio pꝛeceps: dignum illi ſupplicium rependit.

ℭ De ſomnio Caſſij. Cap̄.XVII.

e Que triſtis ac terrifica: nec letioris exitus Caſſij Parmēſis q̄es poſt bellū Aſiaticū: Uicto cui enixe ſeruierat Antonio Anchone: quo deſpatis reb⁹ ſe ꝯtulerat: per noctem doꝛmiēs: quēdam imēſi coꝛpis ⁊ ethiopici: nigrioris inſueteqꝫ ꝓꝛſus defoꝛmitatis hoiem: in cubiculum ſuum igrediētem cernere viſus eſt: ⁊ ſtupefactus aſpectu: ex eodem q̄ſnam foret ingrere: Jlle aūt neſcio quid hoꝛriſonum greco murmure reſpōdiſſe. Quo metu ſomnum frāgēte trepidātem: ſeruoſ ſuos exciuit: q̄s ea ſpecie thalamum irrupiſſet iterrogās? Quib⁹ apte negātib⁹ quēpiam itraſſe: curis eger rurſum ſomno ſuccubuit. Et eadem viſiōe iterum exꝑrectus ⁊ territus: illato lumine ſeruos lectū circūſiſtere p̄cepit: Nocturno pauori diurnus ſucceſſit doloꝛ: Per eoſdem enim dies: ab Auguſto Ceſare quem cōmuni inſectatione non contentus: noiatim grauibus maledictis irritauerat: capite mulctatus eſt.

ℭ De ſomnio Rufi equitis Romani. Cap̄.XVIII.

h Uic ſubnectam Arterij Rufi eq̄tis Romani ſomnium: quo nullum certius. Hic duꝫ foꝛte ludus gladiatorius fieret Syracuſis habitās: a quodam ſe ſomniauit iterfici. Jd ſomnium dum amicis luce ꝓxima in ꝯſeſſu ſpectaculi recitaret: vnū par in ſepta ludoꝝ immiſſum eſt. Quō ut cōſpexit Arterius diriguit: ⁊ alterum ex his eē de quo ſomniauerat teſtat⁹: abire ſe uelle ait: Amici credulitatem pauorēqꝫ irridētes: ut maneret coegerūt. Ecce aūt cōſertis illi manib⁹: in extremam circi partem urgēdo ac nitēdo ꝑuenerāt: ubi tūc is ipſe qui timebat̄: ſūma vi coꝛreptum aduerſarium ſtrauit humi: ac ſupincūbēs: dum in oēs ꝑtes ſe v̄ſanti ⁊ ictum declināti: mucronem nitit̄ adigē. Arterium iuxta ſedētem: ⁊ iter globos hoium aſſurgere nō ualētem: ferrum regēte foꝛtuna fatali vulnere cōfecit.

ℭ De ſomnio cuiuſdam innoīati. Cap̄.XIX.

s Jmile q̄ddam uel legi uel audiui ſomniaſſe quēdam: moꝛderi ſe a leone marmoreo: ex his qui in tēploꝝ ueſtibulis cerni ſolēt: ⁊ moꝛſum ꝑuenire moꝛtiferum: die aūt poſtero: cum tēpli fores caſu p̄teriret: leōe ꝯſpecto: nō ſine riſu: ſomnium ſuum inter comites renarrātem: ⁊ manu in aꝑtum os illius ꝓtinus iniecta: dicētem: En nocturnus hoſtis meus: ſcoꝛpioneꝫ qui in imis faucib⁹ leonis deliteſcebat: letaliter pugiſſe: Sed domi iam ſatis ſomniatum eſt.

ℭ De ſomnio Creſi regis Lydorum. Cap̄.XX.

c Reſus rex: adoleſcētem filium generoſe indolis quem regni ſucceſſorem animo p̄elegerat: ferro ꝑemptum ſomniauit. Nunq̄ꝫ poſtea ſecurus: ſummū ſtudium adhibuit quo infauſte viſionis minas effugeret. Nō ſuffecit filiuꝫ ab omni belloꝝ ꝯſuetudine reuocaſſe: ferri ⁊ armorum uſum iterdixit. Neqꝫ id ſatis: comitibus cuſtodijſqꝫ p̄ceptum: ut qui gladijs uterent̄ ſemꝑ lōgius abeſſent. Aper ferociſſimus interea vicinas Olympi regioneſ iuaſerat: q̄ꝫ plurimiſqꝫ moꝛtaliū fulmineo dēte ꝯſumptis: coegerat ut ruricolarum plebs malis exterrita: ſupplex ad opem regiam cōfugeret. Hic amore laudis iardeſcēs: anxium p̄ꝛeꝫ multis p̄cibus aggreſſus: euicit tādem ut ꝑmittente eo ad mactādam feram ipſe ꝓficiſceret̄: p̄ſertim qꝛ nullum inde ferri ꝑiculum timeret̄. Eo cum peruētum eēt: oēs imanem uaſtatorem uelut hoſtem cōglobati circūſiſtūt. Jn eo turbine ab altero a ſuis ſocijs: cui potiſſimum nati cuſtodiam infelix genitoꝛ cōmiſerat: elapſum ſpiculum dum apꝛum petit: in adoleſcētem incidit: p̄uiſum in ſomnijs ⁊ ineluctabile (ut aiunt) ferens fatum.

ℭ De ſomnijs Aſtyagis regis Medoꝝ. Cap̄.XXI.

n On diſcedam a regibus: quoꝝ euētib⁹ iuxta ſe poſitis: cuius latius aꝑꝑeat: quāt⁹ ſit laboꝛ foꝛtune iugum: ⁊ adamātinas cathenas q̄bus humanū illa genuſ alligat excutē. Aſtyages Medoꝝ rex: urinam filie Mādanes: cunctos Aſie populos inundātem cum doꝛmiens vidiſſet: id ad naſcituri nepotis magnitudinem ꝑtinere arbitratus: eāqꝫ iam cām ſuſpectam hn̄s: que nulla erat: natam lꝫ vnicam ſibi: nec ex Medis oriundo: nec ſue foꝛtis viro (ne partus foꝛte uel p̄ꝛia uel ſanguine ſuꝑbiret) ſed ꝓcul in Perſis: gēte tūc humili ⁊ ignota: Cābyſi foꝛtune mediocris homini uxorem dedit. Uiſus eſt item cernere vitem ex eiuſdē genitalibus exoꝛtam: tam mirabilis incrementi ut oēs regni ſui angulos adumbꝛaret. Sed enim metu ſupꝛa metum addito: natum nepotuluꝫ iuſſit exponi: ut ait Ualerius: ut Juſtinus: interfici. Utrūlibet fruſtra fuit. Hic enim puer ille Cyrus eſt: qui Aſiam omnem ⁊ inundare coegit ſanguine: ⁊ imperio pꝛeſſit: deiectoqꝫ armis auo: Medorum regnum tranſtulit in Perſas: regū p̄mus ⁊ maxim⁹

ℭ Dē ſomnijs Alexandri magni regis Macedonū. Cap̄.XXII.

a Lexandro Macedoni: iuuenis incognitus per ſomnium viſus erat: violentas manus uſqꝫ in interitum inferre. Js poſtea cuꝫ ad vigilātem ex Macedonia ueniſſet: recoꝛdatus rex: qui naꝫ eēt interrogauit? Auditoqꝫ ꝙ Caſſander foret filius Antipatris: ſomnioꝝ ueritatem greco carmine deluſit: quaſi nefas rat⁹ de tali amico ſuſpicari: atqꝫ illius dextera oblatum uenenum A

B nihil minus metuens accepit. Aliud eiuſdē regis
mirificum ſomnium refert. Familiaris illi Ptole-
meus uenenata aſpide ſaucius: uehemētiſſimo cru
ciatu moriens afflictabatur: Miſeratus Alexāder
forte dum per noctem aſſidet: in grabati ſpondam
ſomno ſuo repente procubuit: Cōfeſtim draco quē
genitrix Olympias in delitijs habebat obſeruari
viſus eſt: radicē ore gerēs ⁊ humano more forma
tis uerbis: locū caſtris proximum ſignare quo illa
naſceretur: ⁊ aſſerere futurum ut eius ope lāguēs
amicus curaretur: Rex inter hec euigilans: viſio-
ne palam recitata miſit qui oſtenſam quereret radi
cem. Qua inuēta: ⁊ Ptolemeum ⁊ alios multos
eadem peſte liberatos ferūt. Ridet tñ hoc ſomniū
Cicero: eo p̄ſertim ꝙ ore radicem tenens loquitur
draco: qđ nō poſſet etiam vir diſertus. Et reuera:
quis hoc audiens: nō uel medicum ſerpentem uel
ſerpentinum rideat oratorem? Quid enim magis
in Demoſthene miramur: q̃ꝫ dū pleno lapillis ore
perorantem legimus? Uerūtamen nihil non faci-
le ſomnianti.

¶ De ſomnijs ducum nobilium: ⁊ de ſomnijs poeta
A rum ⁊ philoſophorum. Cap. XXIII.

Regijs ad ducū ſomnia tranſeamus: mox
a viſuri quid philoſophi ſomnient: qđ poete:
Non in Parnaſo (illa eniꝫ altior cura eſt)
ſed in lectulis ſuis ſobrie ac duriter ſomnum capiē
tes: Jnde ad plebeiorum viſa uertemus ſtilum: ne
qđ forte genus hominum relinquamus. At ne qs
forſitan miretur: ꝙ in re quā uariam ⁊ fallacē di-
ximus ⁊ dicturi ſumus: tam diligenter inſiſtimus
ſciat ꝙ apud egregios auctores ſparſim omnia: ſꝫ
apud ſomniorum irriſorem Tullium preterq̃ꝫ que
de ſomnijs Ceſareis diximus: magna pars ⁊ pre-
cedentium ⁊ ſequētium ſcripta eſt. Nō inutile pre
terea nec ſupuacuum arbitramur: illuſtribus exē-
plis rem cognoſcere: vnde prius effectū eſt: ut etiā
doctos homines interdum ſomnia cōturbent. Ne
qꝫ enim ulla tam demens aut ſuperſtitioſa anicula
B uſq̃ꝫ terrarum viuit: que hac uanitate moueretur:
ſi ſemp falſa ⁊ nunq̃ꝫ fortuito caſu uera ſomnia de
prehēdiſſet obſeruatio humana. Nūc paucis uer-
bis perſuaſum eſt: ut omnibus crederet: cū potius
ex multis falſis pſuaderi debuerit ne cui fides eſ-
ſet. Mira res dictu: cum in reliqs actibus morta-
lium: vnicum mēdacium multis ueris ſuſpitionē
falſitatis afferat: ſomnus ſolus eſt cuius vnū idqꝫ
temerarium atqꝫ fortuitum: uerum innumeris mē
dacijs fidem querit: eoqꝫ mirabilior: quia ad hoc
ipſum rarum: uerum inter crebra mēdacia interno
ſcendum: nulla fert via: nulla nota eſt: niſi poſt euē
tum. Sed de hoc ſatis ab initio dictum eſt. Ad or-
dinem reuertor: qđ ſupereſt uerorum ſomniorū cō
iecturus.

¶ De ſomnio Hamilcharis Carthaginenſis ducis.
Cap. XXIIII.

Ux Carthaginis Hamilchar Syracuſas
d obſidēs: in ſomnis audire viſus erat: ſe po
ſtridie intra obſeſſe urbis menia cenaturū.
Ea re ad victorie ſpem reflexa: mane alacris ad op
pugnādam urbem inſtruebat aciem. Talia uoluē-
ti ac molienti (qđ ſepe fit) grauis tumultus in ca-
ſtris exortus eſt: Carthaginenſibus ac Siculis in
ter ſe diſſidentib⁹: Oppidani occaſiōe freti: repēte
portas egrediūtur: ⁊ fuſis hoſtibus victores: du-
cē turbatis ſuorum ordinibus ſuccurrere cupiētē:
atqꝫ ideo negligētem ſui intercipiunt: ⁊ ſic in urbē
ductus: ⁊ in cōpedibus cenās: intellexit q̃ꝫ falſus
interpres ueri ſomnij fuiſſet. Huius qdē Agatho-
cles hiſtoricus auctor eſt: At ſequētis Celius.

¶ De ſomnio Hannibalis ducis Carthaginenſis.
Cap. XXV.

Annibal ⁊ ipſe dux Carthaginēſium: in tē A
b plo Junonis Lucine reptam colūnam au
ream aſportare decreuerat. Jncertus autē
an ſolida ex auro: an ſupficietenus inaurata eſſet:
terebrādo temptauit. Et certior factus: eſſe aureā
totam: in ꝓpoſito rapiēdi firmatus erat. Cui inter
ſomnum: Junonis ſpecies adeſſe viſa: ut auaris ⁊
ſacrilegis ceptis abſiſteret monuit: minata ſi pge-
ret: rebus eum ſuis ſpoliare: ſe quoqꝫ illū vno quo
ſolum videret lumine p̄uaturū. Quo ſomnio dux
aliqn ferox: ⁊ cui nullus dei metus: nulla religio
(ut de eo ſcriptum eſt) motus tñ tradit̃. Nec mi-
ror: Quid enim monoculo terribilius: q̃ꝫ oculi ſup
ſtantis amiſſio? Jtaqꝫ minas timuit: ⁊ euētum ex-
periri noluit: nihil loco mouere auſus: ex eoipſo au
ro qđ ex foramine dum tēptaret exciderat: buccu-
lam fieri ⁊ ſuprema colūne pte repoſuit. Qđ ſeqt̃ B
eiuſdem ducis ſomnium: apud Silenum eſt grecū
hiſtoricum: ⁊ res ipſius exactiſſime ptractantem:
quē Celius ⁊ multi ex noſtris ſcriptorib⁹ ſequunt̃:
p̄ſertim quotiēs de Hannibale ſermo incidit. Eſt
enim huiuſmodi: Hannibal victo Sagūto: Roma
na bella iā meditās: iter getē viſus eſt: iperio Jo
uis in deorum cōſilium admiſſus: de inferēdo Jta
lie bello mādatum accepiſſe ab ipſo Joue: quin ⁊
vnum ex eo numero ſibi ducē deputatum quē ſeq
iuberet̃ cū exercitu neqꝫ retroſpicere. Cum his di
grediēs cōmiſſis: nequiſſe locū (quē de nō reſpiciē
do iuſſus erat) obſeruare. Jtaqꝫ vidēdi auidus: in
tergū deflexis oculis: vidiſſe terribilē ⁊ imanē be-
luā acris ſerpētib⁹ obuolutā: hoies: aialia: urbes:
domos: atqꝫ arbuſta: ⁊ obuia quelibet ꝓſternētē
atqꝫ calcātē. Qui ſpectātē ducē ſuū interrogaſſe:
quid illud monſtri eſſet? Ducē vo dixiſſe: Hec eſt
Jtalie uaſtitas: Tu vo p̄ceptorū memor ⁊ uolun-
tati deorū pge obſequēs: ⁊ quid retro fiat ne labo
res. Huiuſmodi qdem viſo: ſeu uera ſeu ficta eſt:
Jtalie miſerabilis ſtrages: quā tot per annos illo
ſub hoſte pertulit: ut uera fuiſſe videatur ⁊ iter ue
ras referatur impetrat.

¶ De ſomnio mr̄is Dionyſij ſyracuſāi. Cap. XXVI.

N Siciliam uenio: Dionyſij mater hūc ip
i ſum gerēs utero: ſm quietem Statilinum
parere viſa. Rex ad coiectores detulit: qui
galleate a Siculis uocabant̃: hi ſic interp̄tati ſūt:
ut ex ea naſciturū p̄clarū ac diuina gr̄a oium fortu
natiſſimū prediceret. Cuius rei Philiſtus (homo
ut ait Cicero doctus ⁊ diligens) teſtis eſt.

¶ De ſomnio mulieris cuiuſdam de eodem Diony-
ſio Syracuſano. Cap. XXVII.

Uius autem matri claritas atqꝫ fortuna:
b ſed crudelitas Hymere cuidā haud igno-
bili (ut aiunt) femine p̄monſtrata eſt. Que
quondam dormiēs viſa ſibi quodā iter oſtendēte:
in celum ſcandere: ⁊ cuncta contēplās: ſubter ſca-
bellum ⁊ ſub ipſius Jouis ueſtigijs: iacentem ac
vinculis innexum ualidis: cernere robuſtū fuluū-
qꝫ ⁊ lentiginoſum hominem. Quo cōſpecto ſciſci

tari ducē ſuū; qs ille hominū; qd ue illic vinctus ageret? Reſpōſum eſt: Sicilie Italieq; peſtem fore: cōfeſtim ut ex ea cuſtodia erupiſſet deſeuituraz late per populos. Eam viſionez tūc inter pares no tam fecit vulgauitq;. Interiecto tēpore dum Dionyſius: qui ad eam diem obſcuri nominis ac fortune fuerat: laxatus tādem celeſtis ꝓuidentie compedibus: tyrannidem inuaſiſſet: Mulier eadem ilico ut oculis ſuis oblatus eſt illuz eſſe quem ſub Iouis pedibus vidiſſet: aſſeruit. Que aſſeueratio: ut effectu uerax: ſic ſibi ꝓperate mortis cauſa fuit.

De ſomnio matris Phalaridis agrigentini. Cap.XXVIII.

At Phalaridis mater: Mercurium (cuius ſimulachrum pateram manu tenens: inter deorum effigies domi ſue colebat) in ſomnis vidit: ex ea patera ſanguinē humi ſpargere: pauimentoq; illiſum rebullire: donec ſenſim domum omnem faſtigiotenus inundaret. Qḋ in vna viſuz in multis domibus uerum fecit cruenta nati ſeuitia. Huius quidē viſiōis auctor eſt Ponticus Heraclides doctus vir: ut ait Tullius: ⁊ diſcipulus Platonis. At ſequentis: eodem ipſo Tullio: uetuſtiorem teſtem non inuenio.

De ſomnio Alcibiadis. Cap.XXIX.

Alcibiades paulo prius q̄ȝ e rebus humanis repelleretur: ſe amice ſue ueſte cōtectū ſomniauerat: Alias fortaſſis illecebras ſperare licuit amanti: Sed enim breui poſt occiſus: ⁊ nullo miſerante inſepultus iacens: amice obuolutus amiculo eſt. Non differam philoſophos.

De ſomnio Socratis. Cap.XXX.

Socrates dum carcere clauderetur: Erichthoni familiari ſuo narrauit: excellētis forme mulierem ad ſe in ſomnijs acceſſiſſe: ⁊ nomine appellantem: uerſum Homericum ex quo tertia ſibi luce moriendū illa conijceret recitauit. Atq; ita accidit. Satis locupletes teſtes rerū etiam grauiorum. Huius enī ſomnij Platonem auctorem affert Cicero: ſequentis Ariſtotelem.

De ſomnio Eudemij. Cap.XXXI.

Cuius familiaris Eudemius Cyprus in Macedoniam proficiſcēs: Pheras Theſſalie urbem opulentam ⁊ egregiam: ſed Alexandri cuiuſdam inhumana tyrannide peſſundatam uenit. Illic morbo corruptus eſt tam graui: ut de vita eius deſperarent medici. Sic afflicto iuuenis eleganti ſpecie per noctē adeſſe viſus: tria denunciauit euentura: Ut eger mox ſanitati reſtitueretur: Ut eius urbis tyrannus intra paucos dies mortem obiret: Ut ipſe poſt quinquennium remearet in patriam. Et prima quidem duo clare ut annūciata erant euenere: Nam ⁊ ipſe preter ſpem conualuit: ⁊ tyrannus ab uxoris ſue fratribus trucidatus eſt. Tertium uere parumper obſcurius: Quinti enim ſub anni finez dum Eudemius e Sicilia ubi tunc degebat in Cyprum reuerſurus expectaret: ad Syracuſas bello interemptus eſt. Cōiectores ꝓ o ſic ſomnium excuſaſſe legimus: ut dicerent hominem tum demum cum e corporeis vinculis euaſerit in patriam reuerti.

De ſomnijs poetarum: Et primo Simonidis. Cap.XXXII.

Sequitur ſomnos illuſtrare uatum. Simonides ꝓiectum ac deſertum in littore cadauer ſepeliuit: ⁊ cum mox nauigaturus obdormiſſet: vidit illius humati ſpeciem monentez: ne nauim ſi naufragio perire nollet aſcēderet. Paruit: ⁊ ceteris profectis ſubſiſtit ſolus incolumis: Reliquos enim ſub oculis ſuis rabies ueutoruz ⁊ vis tēpeſtatis obſorbuit. Fefellit hic vulgare prouerbium: perdi beneficia que defunctis fiunt. Itaq; hūc tā gratū ⁊ taz vilis buſti tam bene memorem: nobiliore ac ſtabiliore monumēto poeta egregius imortali euz poemate amplexus honeſtauit.

De ſomnio Sophoclis. Cap.XXXIII.

Sophocles autem tragediaruz ſcriptor: cū ex Herculis templo: patera aurea magni pōderis furto ſublata eſſet: ab ipſo Hercule per quietem quiſnā id feciſſet edoctus traditur. Qḋ cuz homo ꝑſtudioſus: ⁊ uel illi periculū afferre metuēs: uel ſomnio parum credēs: ſepius neglexiſſet: reuertēte per ſingulas noctes imagine: coactus tandem ad Areopagitas viſionez detulit. Captus ex indicio ac tortus: furtum faſſus: pateram reſtituit. Ex eoq; tēpore Herculis indicis cognomen templo aditum.

De ſomnio cuiuſdam Arcadis innominati: qui ſociū ſuū a Caupone iugulari vidit. Cap.XXXIIII.

Superuacuum videri poteſt ſomniuz attingere: qḋ etate Ciceronis creberrimū (ut ipſe ait) apud ſtoicos: hodie etiam in vulgus effuſum eſt: de duobus Arcadibus: qui ſimul itinerantes cum Megaraz ueniſſent: ita diſiuncti ſunt: ut eorū alter apud cauponē in taberna: alter apud hoſpitem maneret. Nocturno autem tempore: is qui ad hoſpitium diuerterat: ſocium vidit in ſomnijs orantem: ut ſibi cui a perfido caupone mors preparabatur opem ferat: Poſſe enim ſi celeraret in tēpore ſubueniri. Eo ſomno motus: ſurrexit auxiliū laturus ſupplici amico. Mox excuſſa ſomnij imagine: irriſit propoſitum ſuum: ⁊ in cubiculum regreſſo: eadē affuit imago: miſerabilius obſecrās ut ex quo ſalutis ſue propugnator eſſe neglexerat: ultor ſaltem mortis exiſteret: ⁊ cadauer ſuum ab extrema ignominia uendicaret: Si enim a caupone iugulatum: ⁊ plauſtro ſuperimpoſitum opertū fimo afferri: quocirca ad oppidi portaz occurreret plauſtrūq; corriperet. Eniuero ſecunda viſiōe permotus: neq; iam nihil pendendam ratus: e cubili proſilijt: repertoq; ubi monebatur plauſtro: bubulcum quidnam ueheret ſcrupuloſius ſciſcitari ceperat. Illo trepide fugiente: corpus eductum ⁊ reuelata ſcena nocturni flagitij: caupo ad ſupplicium adactus eſt.

De quodam qui ſomniauerat ouum ex lectulo pendere. Cap.XXXV.

Pauca ⁊ breuia que reſtant: aſcripſi libris qui de ſomnijs accuratiſſime tractāt: excerpta ꝑtim riſus excitādi gr̄a: ꝑtim detegēde interpretū fallacie: nequaq̄ȝ pretereūda iudicaui. Sōniauerat qdā ouū ex lectulo pendere. Narrauit interpreti: reſpōdit theſaurum eſſe ſub lectulo. Fodit ille ⁊ aurum argento circūuolutū repperit: argentiq; particulam iudici ſuo miſit. At ille facetiſſimus nugator: Nihil ne inqt de vitello? ex priori euentu ſecundum eliciens: ut non tm̄ ouo theſaurus: ſed ouo ſimillimus theſaurus videretur oſtē-

ſus. En fabellas in qbus ⁊ philoſophoruꝫ ꝯterunt ingenia: q̄ multi ouū ſine theſauro ſomniauerunt.

De uaria iterpretatiōe ſomnij Curſoris qui per noctē eſtimauit ſe curru q̄drijugo uehi. Cap̄.XXXVI

c Urſor iturus ad Olympia: per noctem eſtimauit curru quadrijugo uehi. Primo mane adijt interpretem. Et ille vinces ait: Id enim agilitas equorum ⁊ robur indicat. Idē ſomnium ad Antiphonem retulit: quē vnum ex Graijs ſomnioruꝫ coniectoribus in primis celebratuꝫ video. At ille vinceris inquit haud dubie: Non aiaduertiſti te a quatuor preuentum eſſe dū curreres.

De interpretatione ſomnij alterius curſoris qui ſe in aquilā transformatū ſomniauit. Cap̄.XXXVII.

a Lter curſor transformatum ſe in aquilam ſomniauit: Conſuluit coniectorem. Ille victor eris inquit: Hec enim uolucris uolatu cūctas ſupergreditur. Antiphonis acumen experiri ſtatuit. Ille reſpondit: Queſo amice nonne te vicendum iam ſentis? Auis enim hec alias omnes dum fugat ac ſequitur: ſemper eſt ultima. I nunc lector ⁊ ſomnijs quatere ⁊ interpretibus crede.

De ſomnio mulieris que videtur ſigillata ſe genitalia habere. Cap̄.XXXVIII.

m Atrona pariēdi auida: ſed an grauida eſſet incerta: viſa eſt in ſomnijs ſigillata genitalia habere. Alter ex cōiectoribus: minime pregnantem aut parituram aſſeruit. Fore eniꝫ preclusum partus iter. Alter contra: Ea enim dūtaxat claudi ⁊ conſignari ſolere que plena ſint. His ⁊ horum ſimilibus quid de hac interpretum arte (ſi qui tū adhuc illam profitentur) ſentiendum ſperādūꝫ ſit: eruditi hoīes intelligāt: vulgus qđ tenuit non relinquat. Et de naturali quidem diuinatione ſatis dictum eſt.

Tractatus Quartus: de uaticinijs furētum: necnon ⁊ de preſagijs ac diuinationibus morientium.

Quꝫ fidem prebentibus furentū uaticinijs: ipſi quaſi furere videantur. Cap̄.I.

q Ui furentum uaticinijs fidem prebēt ipſi paulominus furere vident. Quis enim ſanus exiſtimet: eos qui ⁊ preſentium notitiam ⁊ preteritoruꝫ memoriam perdiderint futuri preſcientiam inueniſſe? Non tollatur tū a nobis iudicij libertas: nec opinionum uarietas extirpetur: Liceat opinari furere ſolitos quoſdam ⁊ liberos animis ferre motus: qbus a corporibꝰ abſtracti: ⁊ diuino (ut ipſi uolunt) ſpū concitati: uentura preuideant: Liceat hoc ipſum irridere: ut que ſapiens nō videt: inſanus (qđ eleganter ait Cicero) ⁊ is qui humanos ſenſus amiſerat: diuinos ſit aſſecutus: Nobis autē eatenus modeſtus Academiemos placeat: ueriſimilia ſequi: ubi ultra non attingimus: Nihil temere dānare: nihil impudēter aſſerere. Ueritas ergo ſuis locis maneat: nos ad exēpla pergamus.

De uaticinio remigis mentecapti de futura ſtrage Grecie. Cap̄.II.

A s Fertur in primis uaticiniū remigis cuiuſdam claſſis Rhodie: quē nō tam reſpectu habito vilis ⁊ obſcuri hoīs: q̄ rei ipſius inter domeſtica exēpla cōmemoro. Hic igitur repēte alienatus: teſtari clara uoce cepit: ante diem triceſimū futuras in Grecia ſtrages maxias: rapinaſꝫ apud Dyrrhachium ⁊ incendium ⁊ fugam: Claſſeꝫ ꝓ o ipſam domum eſſe redituram: Id cuꝫ. G. Pompeius qui pretor claſſi preerat audiſſet: narraſſetꝫ tribus: Ciceroni: Uarroniꝫ ⁊ Catoni (deꝰ bone quātis ⁊ q̄ illuſtribus viris qui bello ciuili tunc forte aberāt) oēs moti: quidam ꝓ o etiam ualde pterriti dicuntur. Paucorum aut dieruꝫ interiecto ſpatio: Labienus fugiens ex acie Theſſalica: ſtragem legionum ⁊ ingenti prelio fuſas Pōpeij copias nūciauit. Eniuero confeſtim raptuꝫ ex horreis publicum frumentum: totaꝫ ciuitate cōſperſuꝫ: qui illic erant fuga precipiti digreſſi: ⁊ a Rhodijs deſtituti: nolenteſꝫ ſequi naues incenſe ſunt. Sic oīa que furens ille uociferatus fuerat: euenerunt. Hoc ſane uaticiniuꝫ coloratiſſime Tullius extenuat: Ait enim illo tempore fuiſſe in Theſſalia caſtra caſtris admota oēs qui Dyrrhachij erant timuiſſe grauiter imminentis prelij fortunaꝫ: qđ in partibus Ceſaris exercitus ⁊ dux animoſior videretur: Uerūtamen eum metum qui cōſtantes ⁊ Romanos viros urgebat: greculum hominem proſtraſſe facillime ⁊ a ſenſu ꝓprio deieciſſe. Minime mirādū igit ſi qđ oēs taciti uerebant: qđꝫ idem ille ualde ptimuerat: furens depoſito pudore p̄dicaret. Alioqn quid agerent dij inſano potius remigi: q̄ memoratis ſupra tribus tam claris viris: ut pretori etiam prudenti viro ⁊ egregio inſtans reipublice periculum reuelarent. B

De uaticinio furibundi Cornelij. Cap̄.III.

f Ed qd de cornelio dicā: qui ⁊ ſanguine nobilis ⁊ ſacerdotio uenerādus: ⁊ (ut aiunt) caſtitate vite ſanctus: Pataui in tranſpadana Italia degens: hanc ipſam pugnam non triginta dierum ſpatio circūſcripſit: ſed eoipſo die: ⁊ dū in Theſſalia gerebatur expreſſit? Subito enim furore correptꝰ: murmurare orſus eſt: Uidere ſe de longinquo prelium grauiſſimum: ⁊ modo hos fugere: modo illos inſequi: modo prelium inſtaurari: ⁊ vulnera ⁊ mortes ⁊ gemitus cadentiū: ⁊ clāgorem tubarum: ⁊ equorum ſtrepitum: ⁊ fragorē arboruꝫ: ⁊ ſagittas ⁊ ſpecula celū tegentia: ⁊ ſtragē immenſam: ceu preſens oībus que gerebantur interforet. Ad poſtremū exclamans ait: Uicit Ceſar. Et his dictis cōticuit. Ea res primum riſui atꝫ contēptui: poſt autem miraculo eſt habita qn̄ uenientibus nuncijs ex Theſſalia: non modo pugne tempus euentūꝫ nouiſſimum: ſed ſingulas quoꝫ uariantis fortune viciſſitudines: cum illius dictis ⁊ geſtibus conueniſſe compertum eſt. Digna rerū paritas: ut bellum qđ (ut uera dicam) a furētibus gerebatur: non niſi a furentibus ſpectaretur. Sed hec hactenus. Hic ꝓ o mirari poſſe aliquos preclare video: ubi nā Martios dimittam fratres: apud uetuſtiſſimos Romanorum hoc in genere celebratos? Sed de his fateor nihil p̄ter nomen habeo. Ubi p̄terea Caſſandram virginem Priami regis filiam: cuius illuſtris admodum ⁊ magne rei nuncius furor. Ubi Polibum Corinthum: de quo eſt apud Homerum: ꝙ multis Achiuorum Troiam petentibus: ⁊ in primis filio ſuo (an furore an aliter incertum) mortem prenūciauit. Ego aūt omne B

qđ uel fabula eſt uel fabulam ſapit:ſciens uolenſqꝫ pꝛetereo.

¶ Q; tolerabilioꝛ ſit opinio de pꝛeſagijs morientiū q̃ꝫ de uaticinijs furentium. Et de uaticinio Hectoris morientis apud Homerum: Ac cuiuſdam rhodij apud Poſſidonium. Cap.IIII.

A t Olerabilioꝛ utcūqꝫ dici pōt illoruꝫ opinio qui futura p̄noſcere moriētes putant. Si eniꝫ dum hic ſumus obruti mole coꝛpoꝛea trāſmittere oculos in longiqua nō poſſumus:ex hiſ autem vinculis egreſſi:ſicut philoſophis placet:liberiore fruimur obtuitu:nō a uero qdem videt̃ abhoꝛrere:ut tanq̃ꝫ e domo tenebꝛoſo diſcedens:ubi ad lumē appꝛopinquat videre:aliqd longiuſ icipit ſic morituro ⁊ iam exituro p̄ſagium aliqđ poſteritatis occurrat. Ad hoc pſuadēdum aſſerunt moꝛti ꝓpinquātes aīas multo diuiniores effici: ⁊ intenſius ſtudium uere laudis aſſumere: Eoſqꝫ qui bene vixerūt alacriter ꝑgere:uelut iā hinc letiora pꝛeuideāt:qui aūt cōtra:tum maxime dolore ⁊ pꝛeteritorū actuum penitere. Qđ ꝟbum ex ore gētiliū letus ⁊ admirās audio. Adhuc ⁊ moꝛtem ipſam p̄ſagire: ⁊ occurſātes atqꝫ obuias (ut ita dixerim) imagines moꝛtuorum cernere. Ex his cōcludunt: ineſſe qdem animis noſtris quādam vim ꝑſpectaꝫ ⁊ capacem rerum:qđ nemo dubitat: ſed caligine moꝛtalitatis obſitam:poſt moꝛtem demum plenā atqꝫ ꝑfectam:ſed iam qddā inſueti luminis habētem:ideoqꝫ nōnunq̃ꝫ futura ꝓuidētem. Hinc ꝓuenire ut qdā in eo ſtatu multa p̄dicerēt:que ⁊ alios laterēt: ⁊ eoſipſos hactenus latuiſſent: Quin hoc ipſum: ⁊ ad furorem trahere nitunt̃: ⁊ ad ſomnia.

B Unde enim furētes uaticinari ſolitos aiunt:niſi qꝛ in eis animus ſolutꝰ ac liber ſtimulis ſuis impulſus:nullo cohibente ⁊ habenas coꝛpoꝛeas ſpernit ⁊ mēbꝛoruꝫ vincula trāſgredit̃? Unde quoqꝫ multa cōſopitis apparere:que vigilātes lateāt:niſi qꝛ tum maxime videat̃ animus a coꝛpoꝛe relaxari ſeqꝫ uelut incuſtodito carcere licētiꝰ educere ad pꝛeuidēdas res? Ut nō imerito inter ſomnum ⁊ moꝛtem quedam videat̃ eſſe cognatio. Hinc ⁊ a philoſophis ⁊ a poetis ſomnus imago moꝛtis dicit̃: ⁊ a Uirgilio cōſanguineus leti ſopoꝛ. Nos autem ⁊ de furore modo diximus: ⁊ de ſomnijs mox dicemus. De hac autem diuinatiōe moriētiū q̃ꝫ uera: q̃ꝫ ue credibilis ſit: diuinus poeta viderit Homerus: Apud quem Hectoꝛ moriēs:inſtātem obituꝫ uaticinat̃ interfectori ſuo. Uiderit ⁊ Poſſidonius philoſophus ſua etate clariſſimus: Apud quē rhodius qdam moriēs:bꝛeui poſt ſe morituros ſex ex coequeuis ſuis nominat: ⁊ oꝛdinem adijcit moriēdi. Nos in hac re inqꝫ alijs ad hunc modum abditis:opinari poſſumus:certi aliquid ſcire qui poſſumus inexperti? Ubi qdem poetice ludis libertate noſtra nequaq̃ꝫ uti ꝓhibemur. Hoc autē loco (qđ ſine temeritate arrogātiaqꝫ licet) aliquot exempla pꝛoferemus ex illuſtribus hiſtoricis.

¶ De uaticinio Auguſti Ceſaris moriētis. Cap.V.

p Rimum omnium memorie ꝓditum eſt: ⁊ ſi Trāquillus opinari aliquid aliud malit: Auguſtum Ceſarem dum ſp̄ūs reliquias agit:digrediēte Tiberio cum quo longum ⁊ arcanum ſermonem habuerat:dixiſſe: Miſerum populum Romanū qui ſub tam lentis maxillis erit. Id uerbum a cubicularijs auditum: ⁊ per manus (ut aiunt) in vulgus effuſum eſt. Atq nequaq̃ꝫ uſqꝫ ad id tēpus Tiberius ignaui p̄ncipis ſpem dabat:ſed ſiue ſemꝑ ꝓuidētiſſimus Impatoꝛ:ſiue tunc moꝛtis etiam vicinitate ꝓuidētioꝛ:nō ſupficietenus eū ut ceteri:ſed introꝛſus inſpiciens:miſeriaꝫ populi Romani:urbane qdem ut reliqua uaticinatus eſt. Uerius enim dixiſſet: Miſerrimum terrarū oꝛbē: qui ſub taꝫ fero ⁊ imani pectoꝛe ſeruiturus eſt. Et de hoc quidem alias: Uirtutes enim ſcelęribꝰ miſcere fas non eſt.

¶ De uaticinio moriētis Claudij p̄ncipis. Cap.VI.

c Laudius p̄nceps:paulo ante moꝛtē cū cōſules deſignaret:mēſem illis quo moriturum ſe p̄ſagiebat metam ſtatuit: Cōſilioqꝫ nouiſſimo filios ſuos ut vnanimiter fraterneqꝫ viuerēt multis monitis obteſtatus:tādem pie admodum ſenatui cōmendauit. Deniqꝫ pꝛo tribunali ſedens:licet abhoꝛrētibus qui aderāt: ⁊ letiora p̄cātibus:ſeſe ad moꝛtalitatis terminum ꝑueniſſe iterum iterūqꝫ pꝛofeſſus eſt. Et hic qdem ſibi tm̄:nec ultra vicinie moꝛtis tempus: Qui ſequuntur ꝟo longius atqꝫ alijs fuerunt uates.

¶ De uaticinio Theramenis Athenienſis morituri. Cap.VII.

t Heramenes Athenis in carcere triginta tyrannorum imperio:uenenum non trepide ſed q̄ſi ſitibūdus hauriēs: exiguum qđ in imo patere ſubſtiterat ſic effudit:ut in terram cadēdo ſonitum redderet. Ad quē exhilaratus arridēſqꝫ ꝓpino ingt pulchꝛo Critie. Is erat vnus e grege tyrānorum qui ex cūctis ſeuius inexorabiliuſqꝫ ſe in eum geſſerat. Grecis aūt cōuiuiorum mos erat:nominatim deſignare cui poculū dare uellēt. Moꝛtem igit̃ habēs in viſceribus vir foꝛtiſſimus: iocat̃ ſimul ⁊ uaticinat̃. Siqdē Critias ⁊ ipſe nō multo poſt pꝛenūciata moꝛte ueneni ſubtrahitur.

¶ De uaticinio Calani Indi: de moꝛte Alexandri. Cap.VIII.

ſ Ed qd Romanos p̄ncipes:graioſqꝫ philoſophos cōmemoro:cū in eadem re hoꝛridos ⁊ agreſtes barbaros liceat admirari? Calanus Indus indoctus:in radicibꝰ Caucaſi natus (ut ait Cicero) cū ex animi ſui ſentētia:nullo cogēte ad interitum ꝑgeret: Alexāder Macedo qui ſpectaculi nouitate aderat: ⁊ in coꝛpoꝛe ualidus: ⁊ victoꝛ ⁊ iuuenis:illū iam ſeſe cupide flāmis ingerētem:orauit:ut ſi qd poſt ſe fieri uellet ediceret. Ille aūt ſpernēs:nihil inquit opus eſt: celeriter te videbo. Nempe per eoſdeꝫ dies apud Babylonē Alexander obijt.

¶ De uaticinio morientis Adelecte:de filio ſuo Eternio. Cap.IX.

e Xemplum qđ auorū tulit etas cōmemorare libet:ſed an hic:an inter mathematicos parūper heſitaui: Utroqꝫ eniꝫ licet. Fama eſt: ⁊ qdam ſcriptores aſſerūt: Eterniuꝫ de Romano ⁊ Albꝛicū fratres cruētos ⁊ imanes hoīes:matrem habuiſſe Adelectā ex nobili Tuſcorū ſanguine feminā:alti ingenij cōſilijqꝫ: ⁊ tam aſtrorū celiqꝫ ſtudio:q̃ꝫ magicis artibuſ ſupꝛa fidē uēturi pꝛeſciam. Hec cū ſepe multa tā viro q̃ꝫ natis:tum pꝛecipue euidēs vnum circa diem ſue moꝛtis oraculi more tribus uerſiculis ꝓnūciaſſe dicit̃: In qbꝰ qdē ⁊ filiorum potentiā ⁊ exitum ⁊ utriqꝫ ſue moꝛtis locum ita cecinit:ut ipſis euētibꝰ nihil ex uaticinio A

B demereť:Quinetiaꝫ ut Albꝛicū ſileā:cū Eternius
ipſe monitꝰ Caſſanū cauere: ignobilis vici neſciꝰ:
Caſſanū caſtrū in Paduanorū ac Hetruſcorū ſitū
finibꝰ fatale ratꝰ:ut de Alexādro Epirēſi dirimꝰ:
omni ſemp̱ ſtudio vitaſſet:tādē poſt ſeptuageſimū
etatis annū:dū ſumma vi Mediolanum petit:ab
oibꝰ ferme longobardis qbꝰ trux ꝛ inſolēs ſpūs:
odioſuꝫ illū fecerat circūuētꝰ eſt.Jā pontē adhuc
fluminis trāſiuerat:illic in extremis ſeſe caſibꝰ vi-
dēs:loci nomē ſciſcitatꝰ:ubi Caſſanū audiuit:cōfu
ſionē nominū recognoſcēs:Adacto calcaribꝰ equo
in oppoſitū ſeſe flumē iniecit.Heu fatū ineuitabi-
le:heu materna p̄ſagia:heu arcanū Caſſanū:hoꝛrē
do murmure uociferās:ac vix terre redditꝰ aduer
ſe ab inenumerabili hoſtium exercitu qui iam pon
tē ꝛ utrāqꝫ ripam occupauerat oppꝛimitur.

Tractatus Quintus:de Haruſpicio ꝛ Augurio.

De inuentione Haruſpicine. Cap.I.

A Perepꝛeciū arbitroꝛ agnoſcere vnde
geminus hic erroꝛ in Jtaliā ſit inue-
ctus.Unde eni deſierit:me tacēte no-
tū eſt.Neceſſe qdē fuit ꝛ hāc ꝛ cete-
ras errorū vmbꝛaꝝ terris euaneſcere:
ubi ueritatis ſol affulſerat.Et de ori-
gine qdē haruſpicij talis narrať fabula. Hetruſco
cuidā arāti in agro(ut aiūt)Tarqnēſi:cū ꝓfūdius
adactꝰ foret uomer:erupiſſe Tagē quēdā noie pue
rili effigie:ſapiētia ſenili:ꝛ aratorem alloq cepiſſe.
Jllum ꝟo ꝑterritū exclamaſſe.Ad cuiꝰ uocē finiti
morū p̄mo cōcurſum factū eſſe:inde gradatiꝫ pꝛo-
greſſa rei fama:itra dies paucoꝝ in eū agrū vniuer
ſam Hetruriā cōfluxiſſe:Puerū illū audiētibꝰ cū-
ctis multa dixiſſe: dicta eius obſeruata ꝛ ſcriptis
edita.Ex qbꝰ accedēte longa rerum experiētia ois
haruſpicina ꝓceſſerit:Jta tū ut ſi ad alias ſerperet
natiōes:apud Tuſcos p̄cipuū eius magiſteriū vi
geret.Sed o ꝓꝛſus erroneū ꝛ infame magiſteriū.
B Me qdē iſta renarrātē:ingens ſubit admiratio:ꝛ
ineptiarū tātarū patrie piget:pudet ac miſeret:Jn
ſolo in quo natꝰ ſum:hūc natū uel exaratū potius
errorē.Ubi queſo tibi nūc pꝛudētiſſima lumē ani-
mi ꝛ oculorū aberat?Unde cecitas hec tā manife
ſta:tā publica:deū ne Tagē an hominē extimaſti?
Si eni deus eſſet:nōne illud occurrit:a celo potiꝰ
q̄ꝫ e terre cauernulis aduēturū:neqꝫ expectaturuꝫ
bubulci aratrū:quo adiutꝰ doctrinā populis p̄di-
caret?Si aūt homo terra obrutū viuere ſm natu-
rā nō poſſe noueras:ideoqꝫ fallaci quapiā viſione
deluſam te noſſe poteras:Ac digno dei iudicio fa-
ctū reoꝛ:ut errores tibi terra pareret:nihil tūc cele
ſte ſapienti.Neqꝫ hec que tibi obijcio: in re incer-
ta ſunt philoſophis ꝛ poetis ꝛ hiſtoricis teſtata:
Quin ꝛ erroꝛ hic tuus: pꝛoximas nationes con-
C tagio afficit pꝛecipueqꝫ populum Romanū:apud
quē decretū legimus:ut de p̄ncipū filijꝭ ſex ſingul'
Hetrurie populis in diſciplinam tradereť.Et ad
dit rationē Cicero:Ne ars inqt tāta ꝓpter tenui-
tatē hominū:a religiōis auctoritate abducereť ad
mercedē ꝛ queſtū.Ars inqt tāta.O delirationem
ridiculā:O aniles nugas:O doctorū hominū ſup
ſtitionē inauditā.Hinc p̄terea ſumpſiſſe nomē dice
ris Tuſcia a thure ꝛ ſacrificijs appellata:inuētrix
errorū ꝛ poꝛtētorū ac fulgurū interpꝛes.Que cū
ita ſint:nō eſt tergiuerſationi locus:fatēdū crimē
eſt:idqꝫ dūtaxat reſpōdēdū:Sic ꝟo deo placitū:
ut ꝛ tu ꝛ que erroribꝰ tuis imbuta fuit Roma:cu
ius qđ religioſiſſimū eſt:in te nūc uſqꝫ fundatū eſt:
felici uarietate:ꝛ mirabiles future ueri diſcipline
mēdacij magiſteriū haberetis:uel ſic intellecture:
qd inter lucē ac tenebꝛas interſit.

De Augurio:ꝛ qui pꝛecipui fuerint augures: vnde etiā initium habuerit. Cap.II.

Aruſpicine p̄mū fontē attigi:ad Auguriuꝫ A
b ucio.Piget augures reges meminiſſe:pꝛe
cipueqꝫ Romulū qui paſtorium adhuc qd
dā redolēs:augur optimꝰ fuiſſe tradiť.Mira rerū
diſſonātia:imo ꝟo cōſonātia rerū maxima.Quis
eni niſi paſtoꝛ incultꝰ atqꝫ hoꝛridus:ad has inepti
as applicaſſet animū? Pudoꝛ eſt cogitare urbem
Romā omniū urbiū ac terrarū indubitatuꝫ caput
auſpicio cōditā:ꝛ florētē p̄potētis populi foꝛtunā
auibꝰ debere maluiſſe q̄ꝫ deo: Quin ꝛ ſub regibꝰ
ꝛ ſub iperio cōſulari:multis qdē ſeculis nihil abſ-
qꝫ auſpicijs domiqꝫ militieqꝫ fieri ſolituꝫ.Stupet
animus recolēs illos viros tā claros:tam magnifi
cos:qui res humanas ex altiſſimo deſpicerēt: qui
foꝛtunā ipſaꝫ pedibꝰ ſubtriuiſſent:qui terrarū oꝛbē
inenarrabili virtute domuiſſent:auiculaꝝ uolatui
garrituiqꝫ ꝛ puerilibꝰ ſuccubuiſſe fallacijs. Uno
qdē nos cōſolari poſſumus:ꝙ qui ſuperiorē genui
mus ad alienas trāſmiſimus:hūc nouum ab alijs
genitū adoptauimus:imitādoqꝫ noſtrū fecimus.
Apud grecos nāqꝫ multo ante urbē cōditā augu- B
res floruerāt:tātoqꝫ fuerūt in honore:ut Calchas
petētibꝰ Jlion graijs:numeroſiſſime claſſis p̄fectꝰ
memoreť ob vnā auſpicij diſciplinā:Jn ea eniꝫ ex-
cellebat:in rebꝰ alijs multis iferioꝛ.Amphiareus
ꝟo ꝛ Tireſias tā illuſtres eodē artificio ferūtur:
ut p̄mū pꝛo deo colerēt:ꝛ tellus que illū abſoꝛbue
rat pꝛo oraculis adireť:Secūdus nō modo viuis
hoibꝰ p̄ferreť:ſꝫ defunctis etiā(Homero dicente)
ſolū apud inferos Tireſiam ſape:uagari reliquos
vmbꝛarum more.Nec p̄mi p̄terea nr̄i reges augu
rio docti fuerūt:regnarāt p̄us in Grecia Mopſus
ꝛ Amphilotas famoſi augures:deniqꝫ ut eſt apđ
Ciceronē:oīno apud ueteres qui rerū potiebātur
ijdē auguria tenebāt.Affertqꝫ rōnē:Ut eni inquit
ſape:ſic diuinare regale dicebāt.Et ut in regibꝰ di
xi:ſic nec in populis noſtris hic p̄mū furoꝛ admiſ-
ſus eſt:Nā ꝛ Athenicēſes:gēs alioqn pꝛudentiſſi-
ma nunq̄ꝫ cōſiliū publicū habuerūt:cui non ſacer-
dotes diuinos adhibuerint: quos(ut ait Cicero)
mātos puto:qꝛ diuinatio apud eos māticos diciť:
Et Lacedemones:gēs inuictiſſima:augurē in cōſi
lio intereſſe:augurē regi ſuo acceſſorē ſemp̱ adde-
re uoluerūt.Quis ergo mireť:tanto habitā in ho- C
nore uanitatē:bꝛeui in imēſum excreuiſſe?Jdē fer-
me in ſingulis ꝑiculis huiuſcemodi rei quā diui-
nationē uocāt licet itelligere.Quis eni niſi diuino
vir ꝯſilio:nō oraculis fidē daret:cū videret nō mo
do clariſſimos reges:ꝛ magnorū ppl'orū nūcios:
ſꝫ ſūmos etiā philoſophos ꝛ humane magiſtros
vite:certati apđ Delphas ꝛ Dodonā ꝛ Hamonē
ꝯcurrētes?Quis ſperneret Sibyllas:q̄s ſenatꝰ ꝛ
ppl's Romanus in extremis ꝑiculis conſulerent?
Quis negligeret ſomnia:cū ſciret(ut reliquos ſi-
leā)Lacedemones ipſos:quos neſcio an ꝓxime a

Romanis fortiſſimos omniũ ⁊ prudẽtiſſimos vi-
ros iudicare uelim:uſq; adeo ſomniorũ curioſos
ut ſcribat Cicero:q̈ qui eis preerãt nõ cõtẽti vigi-
lãtib⁹ curis in Paſyphe phano qđ eſt in agro ꝓpe
urbẽ ſomniãdi cã excuſabãt:q: uera(inqt)quietis
oracula ducebãt? Quis deniq; magos nõ ſuſpice
ret:ſine quoꝝ doctrina neminẽ quãtũlibet alijs re
bus ornatũ ad Perſarũ regnũ ꝓuehi poſſe cogno
ſceret? Sed ad auguriũ reuertor. Initiũ qdẽ hui⁹
rei ex Arabia p̃mũ Phrygiaq; Cilicia ac Paphy
lia:Ad poſtremũ ⁊ ex hac nr̃a Umbria que Italie
ps eſt manaſſe legimus. Rationẽ hui⁹ afferũt(ut
reliquorũ diuinãdi generũ)uериſimilẽ qdez:q̈ he
ſcilicet ꝓuincie arbuſtis ⁊ paſtu pecorũ abũdẽt:⁊
idcirco qui eas incolunt per ſiluas ⁊ vmbriferos
montes aſſidue uagi:circũuolantes ac circũſtrepẽ
tes uolucres ſollicitius obſeruarunt.

Quo tp̃e auguria p̃mũ obſeruari cepta ſint. Et de
Actio Nauio qui nouacula cotẽ ſcidit. Cap̃.III.

h Acten⁹ de extrema augurij origine. Quo
aũt tp̃e ⁊ quã ob cãz hec iſania Rome ue-
hemẽti⁹ inolere ceperit:hinc dicã. Actius
Nauius puer:⁊ qđ magis rideas paſtor:Priſco
Tarquinio regnãte:litui uſuz ſibi uſurpãs:repẽte
qdẽ e ſubulco augur vulgataq; rei fama ad regem
euocat⁹ eſt. Quẽ rex intuẽs:⁊ etatẽ ⁊ habitũ for-
taſſis irridẽs:tẽptauit hoc modo:Utrũ inquit qđ
nũc in aio mihi eſt fieri poſſit:an nõ poſſit interro-
go? Nauius cũ auguriũ ꝑegiſſet:fieri poſſe reſpon
dit. Hic ꝟo rex eluſiſſe putãſ:Atq inqt q̈ cotẽ hãc
nouacula ſcinderẽ meditabar. Ille mirabili cõſtã-
tia:Potes ergo ait:Arreptaq; nouacula:in cõſpe-
ctu ſtupẽtis regis ac populi cotẽ ſecuit:Inde ſacrũ
Romanis auguriũ. Que res q̃q̃ ⁊ annalib⁹ ⁊ hi
ſtorijs oib⁹ ꝑuulgata ſit:Tullius tñ ⁊ hãc cõmẽti
ciã fabulã uocat. Hec igiť gemine uanitatis eſt ori
go. Hic qb⁹ utraq; ſucceſſib⁹:uel apđ nos uel apđ
exteras gẽtes aucta ſit:paucis expediã exemplis.

De augurio mortis Julij Ceſaris. Cap̃.IIII.

u Nde aũt niſi a ſupremis ordiar? Juliũ Ce
ſarẽ imolãtẽ Spurina notiſſim⁹ haruſpex
non repto corde in extis optimi bouis:ad-
monuit uerẽdũ eẽ ne cõſiliũ ac vita fatiſcerẽt:que
ambo a corde ꝓuenirẽt. Itaq; circũſpici oportere
diſcrimẽ qđ ſibi pararet:nec ultra Idus martias
trahi poſſet. Mira rerũ humanarum nubes:mira
fortune violẽtia:vñ hec uel illi noſſe uel huic negli
gere. Prefixo eni die:cũ Ceſar multis fruſtra retẽ
ptatis hoſtijs curiã igrederet:in Spurinã ceu mẽ
dacẽ ita iocat⁹ eſt:ut diceret Iduſ aduenisse. Is au
tẽ nõdũ p̃terijſſe reſpõdit:ſic ex integro cõminat⁹
nec fefellit. Eodẽ enim die ac loco ceſus eſt.

De augurijs Octauiani Auguſti. Cap̃.V.

c Eſari aũt Auguſto pri⁹ q̃ ex aluo mr̃is exi
ret:ꝓdigio p̃nũciatã magnitudinem affir-
mãt. Ad id q̃ſi ꝓdigiũ ſimul:quo qdem re
ſpõſuz eſt: Regẽ populi Romani naturã ꝑturire.
Eius rei auctor eſt Trãquilluſ:teſtẽ afferẽs Juliũ
marathũ. Illud addiť miraculo:ſenatũ reſpõſo ter
ritũ:decreuiſſe ne qs illo ãno nat⁹ educaret:ſ; qb⁹
p̃gnãtes domi cõiuges:ſenat⁹ ꝯſulto ne in publicũ
uẽirẽt obſtitiſſe. Eidẽ Auguſto in obſidiõe Peruſi
na litare ñ ualẽti:cũ iſtaurari hoſtias iuſſiſſet:oppi
dãi repẽtio erũpẽtes ipetu:toti⁹ ſacrificij põpã ap-
paratũq; ſuſtuleť. Quo aiaduerſo ab haruſpicib⁹
reſpõſuz fore:ut oẽs deorũ mine que in extis appa
ruerãt:ad eos trãſirẽt que illa rapuiſſent. Atq; ita
cõtigit: Mors huic q̃q; p̃ncipi p̃nũciata eſt. Sub
extremũ tp̃s:tabula in qua nomen ei⁹ iſcriptũ fue-
rat de celo tacta:⁊ p̃ma nois lr̃a deiecta eſt. Hinc
reſpõſuz:cẽtũ eũ dies nõ ampli⁹ victuꝝ:qui per cõ
uulſaz ſignificarenť lr̃az:ſe ꝟo iter deos referẽduz
qđ reliquũ ꝑcuſſi nois idicaret:qm̃ eſar de⁹ diceret
Tuſcorũ lingua. Ex quo ſimul atq; alijs multis ſi-
milib⁹ elicio:linguarũ mutationẽ apud gentes plu
rimas:de quo a me ſepe queſitũ memini. Sed nõ
illud preſentis negocij eſt.

De dracone Tiberij Ceſaris a formicis deuora-
to. Cap̃.VI.

t Iberi⁹ aũt cũ draconẽ quẽ ferus mãſuefa-
ctũ ⁊ altore ſuo mitiorẽ ꝓpria manu paſce
re cõſueuerat:formice deuoraſſent: Reſpõ
ſuz habuit:Impetũ multitudinis ꝓuideret. Sed
utinã nihil vnq̃ ueri⁹ haruſpices p̃dixiſſent. Tibe
rius enim non concurſu populi:uerum tacita ⁊ pe
ne ambigua morte perijt.

De Augurio Galbe Imperatoris. Cap̃.VII.

a T Galbe in Terraconẽſi hiſpania ſacrificã
ti:oſtentã accidit mirabile. Puer enim qui
atriũ obſeruabat:illic ante oculos cũctorũ
viſibiliter toto uertice incanuit. Qđ iterpretatum
eſt:mutationẽ iminere:ſucceſſurũq; ſenem iuueni.
Poſtq; ita ꝯtigit: In Neronis eni locũ Galba ſuc
ceſſit. Eidẽq; poſtq̃ erat iperiũ adept⁹: Rome ſa-
crificãti corona ceciderat:pulli euolauerãt:demuz
die ip̃o quo ceſus matutinũ ſacrificiũ petẽti:ab ha
ruſpice cõſultũ eſt:ut q̃ p̃mũ euaderet:quia hora
mortis inſtaret ⁊ interfectores eius aduentarent:
Qđ ille uoluit quidem:ſed preuentus eſt.

De augurio Ueſpaſianorum. Cap̃.VIII.

u Eſpaſiani p̃ncipat⁹ ab ipſo vite limine p̃nũ
ciat⁹ eſt. In agro qdẽ gẽtis Flauie vñ ſibi
origo eſt:quercus fuiſſe tradiť ingẽs ac ue
tuſta ⁊ Marti dedicata. Ea per tres Ueſpaſie ge-
nitricis part⁹ totidẽ nouos ramos edidit:puerorũ
fortune(ut aiunt)certiſſim⁹ uates. Prim⁹ gracilis
mox aruit:neq; ꝑtus quoq; egit in reb⁹ humanis.
Secũdus fortis ac ꝓcerus fuit:filiuſq; tũc in lucẽ
edit⁹ ad ſeniũ ꝑuenit. Terti⁹ ꝟo nato Ueſpaſiano:
nõ tã rami q̃ ingẽtis arboris ſpẽm habuit. Quo
oſtẽto Sabin⁹ genitor:haruſpicib⁹ cõſultis:reſpõ
ſuz habuit: Illũ puerũ futurũ Ceſarẽ ac terrarum
dñm. Qđ cũ letior ſolito matri ſue adhuc ſupſtiti
narraret:nepotẽ illi Ceſarẽ natum dicens: Nihil
illa reſpõdiſſe:ſed ſuſtuliſſe riſum diciť qđ ſe non-
dum delirante:is filius tam iunior inciperet.

De haruſpice Germanie qui ob augurium Romã
miſſus fuit. Cap̃.IX.

ſ Ub Domitiano p̃ncipe haruſpex in germa
nia:reipublice mutationẽ iminere nuncia-
uerat:atq; ideo ad dicẽdã cãz Romã miſ-
ſus eſt. Forte accidit:ut p̃nceps mane illũ audiẽs:
ob eam ipſaz cãz cõdẽnaret: Ipſe ſtati poſtea hora
diei qnta iterficereť. Recordari potuit minuſ iuſte
ſe ueridicũ ꝯdẽnaſſe. S; iã a Ceſarib⁹ diuertam⁹.

De auſpicio per quod Uehioꝝ ciuitas a Romãis
capta:⁊ de iuectiõe contra huius augurij ſtultiti-
am. Cap̃.X.

i N illa obſidione lõgiſſima:qua ppl's Ro-
man⁹ Uehios cixerat:cũ alteri⁹ ꝑtis diſcri

mē:alteriꝰ tediū aīos īficeret:ex inopinato vincen
di viā Romanis oſtēſaꝫ ferūt. Cū eni nulla appa-
rēti cauſa:repēte Albanus lacus ſupꝛa fidē excre-
uiſſet:qdā ſeu oppidanꝰ nobilis trāſfuga(ut apud
Ciceronē)ſeu Uehiētiū haruſpex(ut eſt apȯ Ua-
leriū) Romano milite raptꝰ per caſtra platꝰ:dixit
urbē illā capi nō poſſe lacu exūdāte. Qui ſi ex col-
libꝰ iter quos iacet aliqua arte deductꝰ eſſet:ſiqdē
ſic ut ad mare deſcēderet:calamitoſum:ſin ita ut ꝑ
agros aſpergeret:fauſtū pplo Romano. Quā ob
rē multo ſtudio ipēſaqꝫ:lacus ut ille monebat edu
ctus eſt. Hoc ampliꝰ addidit Ualeriꝰ:ꝯſultū Del-
phis Apollinē:idē reſpondiſſe. Qȯ cū factū eſſet:
ilicet victoria Romanoꝝ fuit. At ego iā dudū hec
audiēs ſtomachoꝛ:⁊ paulominus rauceſco aduer
ſus hoc ſepiꝰ exclamādo: Nō fuit ſatis hominem
B Uehiētē ſtultū foꝛte nāliter ⁊ tūc ab accidēti me-
tu abalienatū ēt:demētēqꝫ uana loq ul' foꝛtaſſiſ ex
īduſtria fallētē:imēſi laboris opus hoſtibꝰ obijce-
re:nouo quodā ultiōis genere:ut deus ēt Delphi-
cus aut inſaniret aut falleret? Qui eni ita ꝯſuluit:
ignoraſſe:mihi videbat̃ locorū ſitū: Nā qd ul' cuꝫ
Uehijs ul' cū urbe Romana cōmune habet Alba
nus lacꝰ:ut ul' ꝓdeſſe ad ſummā publici ſtatꝰ ul' ob
eſſe ualeat? Sꝫ nimis audeoq: aduerſus ſapientie
deū tā multa ꝓtuleri:imo vo aduerſus fallaciarū
demonē. Sic eni ipſemet oli:ut ſcriptū video:qſnā
eſſet iterrogatꝰ. Ueritatē foꝛte coactꝰ expſſit:ſeqꝫ
demonē clara uoce ꝯfeſſus eſt: At Romani parue
re. Quid miri:erroꝛ erat tēporū:oraculis ⁊ haru-
ſpicibꝰ obſeq. Licet ⁊ aliud opiari: Aquā lacꝰ edu-
ctā eſſe ad utilitatē agri ſuburbani:ut bn̄ ait Cice-
ro:nō ad arcē urbēqꝫ retinēdā. At victoria cōſecu-
ta eſt. En mirū Apollinis aris dignū. En noua res
Romanos poſt biluſtrē obſidionē vicere. Illud po
tius mirabile:ꝙ tā lōgo tpe diſtulerūt:ſoliti rapti
īgētia bella ꝯficere:⁊ trāſcurrēdo victoreſ terrarū
oꝛbis: Niſi qꝛ diſpēſante foꝛtuna ꝓueniſſe ſuſpicoꝛ
ne iliaci laboris effigies deeſſet Italie. Nūc ablu-
tum in ags Albanis calamū:vicinie urbis menibꝰ
inferam: Aliquot ducū eius exēpla recolligens.

C De augurio ſerpētis qui Sylle appꝓuit. Cap. XI.

ſ Ylla in cāpo Nolano aduerſuꝫ habēs Sā
nitū exercitū:cū ſacrificare cepiſſet:repēte
ab imo are ſerpens exilijt. Quo viſo Po-
ſthumiꝰ haruſpex: Eia ingt queſo dux Romāe:tol
le omnē cūctationē ⁊ duc in hoſtē legiōes. Cui cū
Sylla paruiſſet:caſtra hoſtiū opulentiſſima expu-
gnauit. Sꝫ eni ipſe Cicero huic ſacrificio iterfuit:
⁊ erūpētē anguē ſe vidiſſe teſtat̃:⁊ illiꝰ ꝓlij euentū
fuiſſe ꝓſperum affirmat. At nō haruſpicis ſed im-
peratoris conſilio. Eleganter id qdē ac magnifice.

C De auſpicio Gaij Flaminij:⁊ irriſione haruſpici-
ne. Cap. XII.

A i N tota aūt hac re nulluſ notioꝛ Flaminio.
Illū dico qui ad Crotonā īfeliciter aduer-
ſuſ Hānibalē pugnauit. Ois hūc hēt hiſto
ria:⁊ cōcētibꝰ ac ſucceſſibꝰ vniꝰ viri pleni ſūt anna
les. Sed hiſtoriarū pace mihi liceat ⁊ in hoc ⁊ in
religs:narratiōes rerū ab eis:irriſiōes ſupſtitionū
ul' a philoſophis ul' a rōne mutuari. Itaqꝫ Gaius
Flaminiꝰ luſtrato(ut aiūt)exercitu: caſtra uerſus
Aretū moturus:hoc ꝑmū deſiſtēdi ſignū habuit:
ꝙ nulla cā iteruenīēte ante ſignū Iouis:⁊ qȯ ad
terroris augmētū adijciunt Statoris Iouis:cum
equo cui īſederat in vnū tumulū coꝛruēs ꝓuolutꝰ
eſt. Quid hic queſo miraculi eſt ſi equus armis ⁊
ſeſſore ꝑſſus itercidat? Quid peccauit igit̃ qui ad
hoc ſubſiſtere monitꝰ cōtēpſit? Sꝫ eni cū ad hoſtē
acceſſiſſet:⁊ ex more maioruꝫ auſpicijs operā da-
ret:niſus eſt ꝓferre diē pugne:ꝙ pulli nequaqꝫ pa
ſcerent̃:qȯ peſtilēs apud augureſ ſignumerat. Id
Flaminiꝰ ſpernēs:ſciſcitatꝰ eſt:ſi nec die poſtero pa
ſcerent̃ qd agēdū? Reſpōſuꝫ:⁊ geſcēdū: Eniuero
(ingt illudēs)magnifica auſpiciorū diſciplia ſi pul
lis eſuriētibꝰ:ardua qlibet aggredi ꝑmittimur:eiſ
dē ſaturis cogimur feriari. Meo qdeꝫ iudicio uel
ob hoc vnū dignꝰ qui feliciꝰ pugnaſſet:ſꝫ apud eos B
capitale eſt magiſqꝫ ob hec qꝫ ob īfauſtū exitū infa
mis dux habet̃. Illud eiuſdē:imo ſuis erroribꝰ ac-
cumulāt cum neglectis haruſpicijs moueri caſtra
iuſſiſſet:ſeqꝫ cōfeſti ſeq:ſignifer diu obluctatꝰ:mul
tis ēt auxiliātibꝰ uexillū educē nō poterat. Quid
hic rurſus oſtēti eſt? Trepide foꝛtaſſis eruebat̃ qȯ
audacter īſertū humi fuerat:debuit ne ideo ducis
animꝰ terreri? Cōtēpſit hoc auſpicū ⁊ haruſpicuꝫ
⁊ religionū omniū cōtēptoꝛ. Quid egit nūc? Ad-
uerſantibꝰ dijs pugnauit:cecidit ipſe cū exercitu:
⁊ inſignis tūc reipublice clades temeritate ducis
illata. Hoc ꝑſertiꝫ exēplo fidūt:ac nitunt̃ auſpicio C
rū aſſertores: Ego aūt ſicut temeritatē in Roma-
no duce nō excuſo ſic ꝯtēptū huiuſcemodi nugarū
non accuſo: Flaminioqꝫ cōparatioꝛ:iniqſſimis uſo
tā iudicibꝰ qꝫ foꝛtuna. Calliditas qdeꝫ Hānibalis
nota eſt:qua cū ſepe alias:tū illo ꝑſertim die victo
riā qſiuit. Ea uobis mihi credite Romani potiꝰ qꝫ
auſpiciorū ꝯtēptꝰ aut ſtomachulus pulloꝝ obfuit.
Quid enim oro Coꝛneliꝰ Scipio apud Ticinum?
Quid Sēpꝛoniꝰ apȯ Trebiā pauloāte meruerāt:
ab eodē hoſte ſupati? Quid aūt āno poſt Paulus
emilius is qui cognomē ſūpſit ab iteritu:qui auſpi
cijs diligētiſſime ſeruatis:ipſe qqꝫ cū toto exercitu
Romano aliquātoqꝫ maiore ſtrage reipublice pa-
ri fraude circūuētꝰ apud Cānas pijt? Qȯ nō īme-
rito pene ultimū iperij vulnꝰ ab hiſtoricis dcm̄ eſt

C De augurio Caij Gꝛacchi. Cap. XIII.

l Ongus hic Romanorū ducū oꝛdo ſubte-
xit̃. Eodē bello punico Caio illi Gꝛaccho-
rū omniū clariſſimo in Lucania exercituꝫ
habēti:iter ſacrificādū cōtigit ut e ꝓxia cauernula
geminis ſerpētibꝰ elapſis:exta coꝛrūperent̃. Idqꝫ
nō ſemel tm̄:ſꝫ bis terqꝫ reintegratis ſacris accidit
nec ꝓhiberi potuit. Quo oſtēto moti haruſpices:
ut vite periculū dux caueret monuere. Utile conſi
liū:fateoꝛ:hoi ꝑſertiꝫ tā grauia bella tractāti: Ue-
rū nō tā ꝓpter famelicos angues iteſtina bouis in
uadētes:qꝫ ꝓpter vicinū hoſtē Romani ſanguinis
ſitiētē. Sileat aūt haruſpicij nomē:ꝯſilia ſana lau
dentur. Tn̄ ipſe nō cauit:ſed ab hoſpite pꝛodit:in-
ſidijs Carthaginenſium incautus oppetijt.

C De augurio. M. Claudij Marcelli. Cap. XIIII.

m Arcus Claudiꝰ Marcellus vir foꝛtiſſimꝰ: A
eodem bello ſimili caſu perijt in Bꝛucijs:
Nēpe ei poſt ſacrificiuꝫ meſtioꝛ haruſpex
retulit:exta minātia ⁊ ut caute ageret exhoꝛtatus
eſt. Hic quoqꝫ ſapiēs cōſultoꝛ ⁊ dux eque incautꝰ:
Qui rē gerēs cū hoſte tā īſidioſo:nō oia circūſpi-
ceret:ſꝫ elatꝰ memoria victoriarū ſuarū:⁊ exagita-
tus cupiditate ſepiꝰ vicēdi:pene ſolus ꝑgeret:ubi
ab exercitu penoꝝ circūcluſus ⁊ oppꝛeſſus:nō mi

norē lugendi cām patrie daret tam puerili errore:
tam ꝓbati ducis: ⁊ iam ſexageſimumtertiū an-
num ſupergreſſi:q̄ȝ interitu.

De augurio Hoſtilij Mantini. Cap.XV.

Ello aūt Numātino Hoſtilius Mātinus
b his territꝰ ꝓdigijs afferē:ſacrificiū inſtituē
ti: pulli educti ī ſiluā ꝓximā fugerūt. Mō
ſtrū horrēdū igēs:pullos in ſiluā fugē? Mouiſſes
forte animū haruſpex:ſi uel in vndas uel in ignes
euolaſſent: Nūc ꝟo nām ſecuti ſūt qd miraris? At
ſedulo q̄ſiti:nec repti ſūt: Alas credo cauee odiuȝ:
⁊ libtatis amor addiderat. Sȝ audite qȏ ſeqē: Cū
terreſtri itinere ad portū Hercl'is ꝑueniſſet:naueȝ
aſcēſuro ſine auctore:uox audita eſt. Mātine ma-
C ne. Uox qdē ſine auctore nulla eſt:ſȝ auctoreȝ illic
ꝑſerti ꝑfacile latitare. Cauernoſus eni ac ſilueſtriſ
locꝰ ille eſt:mihiq̄ȝ notꝰ optie:nuſq̄ȝ in me magiſ au
ſis tēpeſtatibꝰ:ſemel ⁊ iterū illic in terrā eiectus:
multos in littore dies egi. Nō minꝰ iuſte(niſi fal-
lor)territꝰ:cū ꝓcellis obruerer ⁊ mortē aū oculos
haberē:q̄ȝ audita uoce Mātinus. Qui uſq̄ȝ adeo
pauefactꝰ ſcribiē:ut alio ceptū iter flecteret. Sȝ qȏ
oro ꝓdigiū tertiū narratis? Cū iā inq̄t ueniſſet ⁊
ſcaphā ecēt igreſſus:anguis eximie magnitudinis
viſus mox euanuit. O ridiculā hiſtoriā. Ergo ꝓdi
giorū numerū calamitatibꝰ eq̄turus: Mātinꝰ ma-
le pugnauit:fedū fedus iniuit:turpiter ſe dedidit:
Quid dicturi fueratis ſi vixiſſet? Uulgare eni eſt
ut iſauſtis reꝝ euētibꝰ:rephēſorū copia nō deſit.

De augurio. M. Craſſi bellū ꝑthicū igrſſuri. XVI

Ed ut ab occaſu ad oriētē reſpiciā: Marcꝰ
f Craſſus bello Parthico ne manū cū hoſte
cōſereret:quātis ⁊ q̄ȝ claris ꝓdigijs reuo
catꝰ eſt. Moturus aciē:cū paludamētū poſceret:q̊
A belloꝝ duces cādido aut purpureo uti ꝯſueuerūt:
pullū ei allatū eſt. Nō puto ſuſpicemini per anū il-
lū ſenſuȝ erroris hūiſſe:nōdū eo ueſtraꝝ religionū
ꝓceſſit iſania:neq̄ȝ eni nigreſcere diceretis ſȝ palle
ſcere:uerū qȏ in tali re uſu euenit:trepidatio mini-
ſtri paludamēta ꝑmiſcuit. An hoc ipȝ ꝓdigiū nū-
cupatis? Deē ſane(qn̄ error hominū ſic hēt)ēt illu
ſtriū nomē hoc uocari. Sȝ nūq̄ȝ tāta hēt vi ut alio
qn iuſte ſuſceptū bellū:uel deſerere cogeret ul' dif
ferre. Quid ꝙ aqlarū altera vix a ꝑmipilo cōuelli
potuit:altera egerrime cōuulſa:in ꝯrıā ꝑtē ſeipſaȝ
cōuertit? Nihil hic mirabile(ne dicā ſtupēdū)pre
ter ſtuporē hominū doctorū tā manifeſte delirā-
tiū. Eniuero meſtū iter milites ſilētiū fuit:q̊s anti
quo more letos exultāteſq̄ȝ cōuenire:ducēq̄ȝ ⁊ ſi-
gna circūſiſtere decebat. Mouiſtis animū:fateor
hoc vno:uerū nullo hic haruſpice ſȝ arte ⁊ ꝓuidē
tia ipatoria opus erat. Itaq̄ȝ nolite mihi hoc ꝓdi-
giū narrare:Uocate res ꝓpꝛis noibꝰ:pauorē triſti-
tiāq̄ȝ dicite. Sȝ qs exitꝰ? Dux oppreſſus:egregio
adoleſcēte filio aū oculos pr̄is iterfecto:legiōeſ ue
B ſtre ad ſatietatē cruētiſſimi hoſtis ceſe:ſigna Ro-
mana babylōis poſtibꝰ affixa:diſpoſita in menibꝰ
trūcata capita: ⁊ iformi limo obruta: ⁊ fluminibꝰ
iactata cadauera latiꝰ bonos ⁊ oīs flos militie ſu
perbo pede calcatꝰ. Deniq̄ȝ clades q̄ȝta raro vnq̄ȝ
alias ab externo hoſte ppl'o Romāo iuecta: Quis
hec neſcit? Quis aūt iter hec haruſpicie iocꝰ? Tur
batꝰ hoc loco Ualeriꝰ: Uellē qdē(inq̄t)placidꝰ:ſȝ
qȏ relatu uerū eſt:ſic deorū ꝑmonitꝰ excādeſcunt:
ſic hūana ꝯſilia caſtiganē:ubi celeſtibꝰ ſe preferūt.

Optie inq̄ȝ ſi cōmutati paludamēti ul' auerſe aqle
ꝓdigiū ſpretū. Sȝ auaritie ꝯſiliū caſtigari putas:
doleſq̄ȝ in qua urbe nō ml'tis aū ſeculis oblatis ul
tro mūeribꝰ:nullū uſq̄ȝ patuit receptaculū:in ea tā
multū auaritie licuiſſe:ut tāto cū ludibrio ceſorū:
tātoq̄ȝ cū diſcrimie ſupſtitū: Romanū impiū nuta
ret. Quid eni(ſi uerū fateri uolumꝰ)niſi iſatiabil'
Parthici auri ſitis: Craſſuȝ trās euphratē ipulit:
⁊ in id bellū cōpulit fractis federibꝰ:vnde harum
tot ⁊ tantarum miſeriarum proceſſit occaſio.

De augurio. L. Octauij cōſulis. Cap.XVII.

B externis ad ciuilia bella ꝯuertar. L. eni
a Octauiꝰ ꝯſul:cū aduerſus. L. Cynnā colle
gā ſuū arma ſūpſiſſet: ⁊ morte digniſſimū
in exiliū pepuliſſet:de fine reꝝ tali oſtēto mōitꝰ nar
raē. Ab Apollinis eni ſiml'achro ſpōte delapſū ca
put eſt: ⁊ in terrā tā alte deſcēdit ut effodi nō poſ-
ſet:dōec Cynna victore Octauiꝰ in ml'to ciuiū ſan
guie vita ꝑuatꝰ eſt. Mirū qd Apollini cōmune cū
Octauio:potius q̄ȝ cuȝ eius aduerſario? Aut quo
diffugerāt foſſores omnes: ut tanto tp̄e tātillū ſa-
xū erui nō poſſet? Credo ciuili tumultu exceſſerāt.

De augurio Pompeij magni. Cap.XVIII.

Ltero āt ciuili bello diuȝ ſeuiſſimo ⁊ ma- A
a xio:q̊ totiꝰ cū ſtrage urbis ⁊ ipij ⁊ cū vni-
uerſi orbiſ magniſ motibꝰ. Cn. Pōpeiꝰ ma
gnꝰ aduerſuſ reꝝ dn̄ȝ Iuliū Ceſarē ꝯflixit:euētū ꝑ
lij euidētiſſimiſ ꝓdigijs ꝑnotatū ferūt: Primū om
niū Dyrrhachio Theſſaliā ꝟſus iter arripiēs:iſe-
lix dux ml'to tōitru crebriſq̄ȝ fulmibꝰ exceptꝰ ē. En
ꝓdigia eſtiuis ꝑſerti mēſibꝰ? Poterat qdē ſbſiſtē
dilato ꝓfectiōis die Hānibal' cautiſſimi ducis exē
plo:quē mēia Romāe urbis aggreſſurū:bis terq̄ȝ
repl'ſū tēpeſtate nouimꝰ. Et ꝑfecto arbitror:ſi dux
illi exercitui fuiſſet Auguſtꝰ:q alteri nō ml'tis ānis
poſtea dux in eiſdeȝ cāpis fuit retroceſſiſſet utiq̄ȝ.
Quē ſemp ⁊ ubiq̄ȝ(ut Trāql'ls ait)pellē vituli ma
rini circūferre ꝓ remedio atq̄ȝ ad oēȝ maioris tēpe
ſtatꝭ ſuſpitionē:ī abditū ⁊ cauernatū locū ſe recipe
ſolitū accepimꝰ. At Pōpeiꝰ q: fl'mia miuriora ñ ti-
muit:aduerſus maximū ⁊ violētiſſimū fl'mē Ceſa
ris pugnaturꝰ:religiōes ⁊ deoꝝ portēta neglexiſ-
ſe rephēdiē: Nā ꝙ apū examia circū ſigna uolita
rūt:qd niſi mell' ⁊ cere copiā:ꝙ ſonꝰ tympāoꝝ per
gāi ī penetralibꝰ tēploꝝ auditꝰ ē:qd niſi letitiā por-
B tēdebat? De fuga qdē hoſtiaꝝ ab altaribꝰ: idē ſen
tio qȏ de pulloꝝ fuga ſub Mātio. Eoq̄ȝ magis:q:
pulli paſtū illic:hic hoſtie mortē fugiebāt:qȏ iſitū
ē cūctis aiantibꝰ. Piget ſingl'a ꝓſeq: ⁊ irriſoris co
gnomē ꝟeor icurrere. Id ſane qȏ iter ꝓdigia nūe
rāt:repētio merore ac nocturno pauore obtorpuiſ-
ſe acies:ſignū fateor peſtiferū:ſȝ ut ſb Craſſo dixi
ipatori ꝓuidēdū ñ haruſpici: Qui ſi ī ꝑtē ꝯſilij uo-
cādus erat:potat ⁊ Craſſus ꝑmo: ⁊ mox Pōpeiꝰ
⁊ Ceſar nouiſſime bono aīo eē:nihil letū ⁊ magni
ficū ſꝑare. Oibꝰ eni ut q rebꝰ ipſis interfuit meminit
Cicero: ꝓmiſſū a chaldeis eos ñ niſi ī ſenectute:ni
ſi domi:niſi cū claritate ⁊ ſūma cū gl'ia morituros
O ꝓmiſſoꝝ fides. Et nimiꝝ ī alt'utro dlirādū fuit
honeſtior(ut ita dixeri)iſania ē ex ſtellantꝭ celi mo
tu:q̄ȝ ex cruētꝭ extoꝝ fibriſ fortunā ſuā exploraſſe.
Oq̄ȝ Pōpeiꝰ ipe q ut ſcriptū ē ſeſe credulū reꝝ ta-
liū ꝑberet: Sepe ēt ab haruſpicibꝰ luſuſ erat:ml'ta
q̄ȝ ſibi ī greciā tñſuecto ab urbe Romana nūciata
fuerāt:que ul' nullos ul' aduerſos exitꝰ habuerūt.

Itaqꝫ qd ãplius crederet ñ hẽbat. Ceſarẽ ṽo collegis ſuis iũgerem niſi eum pͥmo loco i domo Ceſarea collocaſſem.

¶ De cõmẽdatiõe. M. Mar. q augurijũ ꝯtẽpſit. XIX

Ec ⁊ hoꝝ ſimilia cõfirmãdis auſpicibus ⁊

b ⁊ id genus errorib⁹ afferunt tam inepta: tam friuola: ut mihi qdem Marcelli illius quīqꝫ cõſulis cõſiliũ ꝓbet. Qui cũ eſſet ĩꝑator ⁊ augur optim⁹: totũ hoc omiſit (ut ait Cicero.) Sꝫ qđ ſeqͥt ſine riſu nõ poſſuꝫ meminiſſe. Si qñ inqͭt rẽ agere uellet ne impediret auſpicijs lectica opta iter facere ſolebat. O radicatos errores: Uir fortis ⁊ ſapiens: deſꝑabat poſſe inherẽtẽ oſſib⁹ opinionẽ apta frõte diſcutere ideoqꝫ vultum obtegebat.

¶ De auſpicio Roſcij hiſtrionis. Cap. XX.

i Nter duces ⁊ reges: hiſtrionum rex locabit Roſcius: quem Cicero amorẽ ac delitias ſuas appellare nõ erubuit. Cũ in cãpo Solonio nutriret: eẽtqꝫ ĩfans in cunabulis: aſſurgẽs per noctẽ nutrix vidit eũ cõſopitũ circũflexuꝫ angue nodis horrificis implicitũ: Quo aſpecto ex animis exclamauit: Pr aũt pueri de hac re haruſpices cõſuluit. Atqꝫ ſi in hiſtrionica claritas hoĩs ſit ul' ꝯſiſtit: nihil mẽtiti ſũt. Sꝫ o ꝑuicax ĩeptia diuinit⁹ ergo futurã hiſtrionũ claritatẽ oſtẽſã vultis Cũ African⁹ tãt⁹ ⁊ vir ⁊ dux: nulluꝫ tale meruerit oſtẽtũ. Nã qđ i cunis anguis iuẽt⁹ ẽ: nec mihi qdẽ mirũ videt: nec Cicerõi: ꝑſerti in Solonio ubi ad forũ nũdinari angues ſolẽt: ut eleganter ait idem.

¶ De augurio Deiothari regis. Cap. XXI.

A Ddũt domeſticis externa: riſu nõ minore

a ꝓſequẽda. Deiotharuꝫ regẽ in pͥmis nihil vnqꝫ niſi auſpicio gerẽ cõſuetũ. Quẽ Ualerius: nõ ſolũ iter externos pͥmũ: ſed uelut immemor moris ſui: añ oẽs etiã romanos in hoc ordine locauit. Hic ergo ut memorant: uolatu aqͥle ꝑgere quo ceꝑat ꝓhibit⁹: cũ multorũ iã dierũ iter exegiſſet redijt: atqꝫ ita mortẽ euaſit cõclaui ſcilicet in q̊ per noctẽ iaciturus fuerat ſub idẽ tẽpus corruẽte. Sed cur queſo Ualeri Maxime qđ ſequit ſiluiſti An q: diũ breuis eẽ laboras: obſcurus fieri ne dicã impfect⁹ ⁊ mẽdax elegiſti? An q: Ciceronis libros vñ iſta ſumebas: in man⁹ poſterorũ nequaq̃ꝫ ꝑuenturos credidiſti? Neqꝫ non lecturos qb⁹ ṽbis hoc Deiothari auſpiciũ a Cicerone refellit? At id neqꝫ ſi fatũ fuerat effugiſſet inqͭt: nec ſi nõ fuerat in eum ĩcidiſſet. Actoris tui ⁊ mei ṽba recognoſce: nihil ĩmuto: ſed ſicut i tractatu ſomniorũ dixi: neſcio quõ uoluiſſe mihi viſus es ſuꝑſtitionib⁹ ꝑgrauare aĩos

B quos poti⁹ exonerare debueras: Eoqꝫ magis miror: ubi nã aliud eiuſdẽ regis auſpiciũ reliqͥſti? Bello aũt ciuili vir ſapiẽs ſine auiũ cõſilio nihil agẽs ꝓſꝑis hortãtib⁹ auſpicijs ꝑrexit ad Põpeiũ. Ubi q̃ꝫ multis ⁊ ꝑiculis ⁊ incõmodis affect⁹ eſt: bello Pharſalico vict⁹ ac fugat⁹: tãto diſtract⁹ ab amico ⁊ quo fidel'r amãtib⁹ nihil eſt amarius: plenus abiit graui merore rerũ pñtiũ: ⁊ uẽturi ſpe deterrima Itaqꝫ mox ⁊ illius miſerabilẽ audiuit mortẽ: ⁊ ſuperbũ hoſtẽ ſuſcepit hoſpitio. A quo digrediente nouũ hoſpitalitatis ꝑciũ ⁊ Armenia ⁊ Gallogrecia ſpoliat⁹ ⁊ Thracia: nec lõge poſt in diſcrimẽ capitis adduct⁹: ab hoſpite meliori: hoc eſt ab ipõ Cicerone defenſus eſt. Hec fides auſpicioꝝ. Leta cũcta ꝓmiſerãt: ei⁹ artis ꝑitiſſimo meſta oĩa ꝓuenerũt: Nã ꝙ eũ poſtea dicẽ ſolitũ accepim⁹: Aues q bus ducib⁹ in bellũ iſſet: bñ ſibi ꝯſuluiſſe: q: officiũ ac fidẽ adipleſſe: ⁊ romanã libertatẽ armis defendiſſe: qſqs eũ caſus exciperet oĩb⁹ regnis ⁊ diuitijs añferret: uel auſpicijs ꝑtinaciã id qdẽ: uel magnanimitatẽ regis idicat potius q̃ꝫ auſpicij ueritatem. Niſi forte ꝓbãtes etiã uolucres ſomniãt: nõ i fortuna ſed in ṽtute felicitatẽ hoĩs collocãtes. Cur autẽ uereant oĩa magna uolucrib⁹ dare: qr̃ũ uti cõſilijs nõ pudet: uel cur apud eos ĩopinabile videat: ſapiam qdem ab eorum animis lõge exulãtẽ in aliis aĩantibus habitare. Sed hec hactenus.

¶ De apibus Platonis ⁊ formicis Mide. XXII.

p Latonis apes adijciũt: ⁊ formicas Mide Sed de Platone cũ de eloquẽtia loquebamur dixim⁹. Midas ṽo Phryx ĩfans dormiẽs inuẽtus eſt: formicis in os eius tritici grana cõgerẽtibus. Ditiſſimum futurũ haruſpices rñderũt: Ego poti⁹ edaciſſimũ rñdiſſem. Sed rñſũ illõ fortune cõprobauit exit⁹: ut ſcriptorib⁹ reꝝ placet.

¶ De augurio Thebanorum ex cantu gallorum gallinaciorum. Cap. XXIII.

q Uis illa nõ rideat: que bello iter Lacedemones ⁊ Thebanos orto: ultro citroqꝫ nũciata referunt. Et ſi enim ſucceſſib⁹ aſſerta ſũt: nihil tñ ridiculoſi⁹ dici pt. Cũ eni apđ Thebar dã ꝑ Boetios uates ſacrificiũ fieret: gallos gallinacios i eo loco ſic canẽ cepiſſe aiũt: ut nulla eẽt intermiſſio. Augures ãt ꝓnũciaſſe Thebanos haud dubie victores: rõne addita: quã ꝯſult⁹ ſiluiſſet: ꝙ ea ſcilicet uolucris per nãm victa ſileat: victrix canat: Quis iã dubitet in hoꝝ uaticinijs ſpeꝫ habẽ? Et citatur huiuſcemodi uanitatis teſtis Calliſthenes haud ignobilis philoſophus ⁊ auditor.

¶ De augurio Lacedemonioꝝ ex ſimia. XXIIII.

e X aduerſo mlt'a Lacedemõijs oſtẽta grauia atqꝫ terrifica: Sꝫ omiſſis alijs: vnũ referã qđ hiſtorici graioꝝ maximũ ac meſtiſſimũ affirmãt. Cũ eniꝫ de victoria ꝯſultores legatos ad Dodoneũ. Iouẽ deſtinaſſẽt: ⁊ hi oraculuꝫ opiẽtes: uaſculũ cũ ſortib⁹ certo loco poſuiſſẽt: Moloſſoꝝ regis ſimia: ſortes ipas huc illuc ſparſit ꝯfuditqꝫ. Inſuetũ rarũqꝫ ꝓdigiũ: ꝓdigioſũ poti⁹: ſi fedũ illõ ⁊ igetũ ⁊ iportunũ aĩal: nõ qcqd uſqꝫ reperet effũdẽt. At illis al'r viſuꝫ: Ita qꝫ rñſuꝫ ẽ: Lacedemõijs ñ de victoria ſꝫ de ſalute cogitãdũ: ⁊ hũc tãtũ terrorẽ: has deoꝝ imortaliũ: an ſimie regie tãtas mĩas: ſeqñs mox fortũa ꝺclarauit: famoſa illa pugna Leutrica Lacedemõijs ad itereꝑtionẽ ꝺletis oppͥſſiſqꝫ. Sꝫ de hac re ſatis mlt'a dixim⁹. Et ſi qd dicẽdũ ſupeſt: ꝓprio tractatu reliqͦs ꝓſequam.

¶ Tractat⁹ Sext⁹ de Ominib⁹ ⁊ portẽtis.

¶ Qꝫ nihil ꝯ nãm fiat: lꝫ aliq̈ fieri videant. Cap. I.

i Am niſi fallor bona ps hoꝝ expedita eſt Quid eni agũt aliđ haruſpices: niſi circa iterꝑtationẽ mirabil'r ꝯtraqꝫ nãm: ut ipſi uolũt ꝯtigẽtiũ: ex qb⁹ uẽturi ꝑſciam pollicent? Qđ eni (ut elegãter ait Cicero) oſtẽdũt portẽdũt: mõſtrãt: ꝑdicũt oſtẽta: portẽta mõſtra: ꝓdigia: a maiorib⁹ dicta ſunt: multiſqꝫ ṽbis vna res appellata: cui nos vnicũ portẽti nomẽ aſcripſimus. Pauca deiceps ſine haruſpicis iterꝑtatiõib⁹ cõplexuri: que reſtãt ex hiſtorijs. De qb⁹ in pͥmis hoc tenẽdũ: nihil ꝯ nãm fieri lꝫ aliq̈ videant ignorãtibus A

cās rerū ⁊ nouitate ꝑculſis. Jtaqꝫ vere: ⁊ ſi qͦd eſt hoc eē ꝓmaximū: qͦd in aīs hoīuꝫ tā bñ īſtitutis a nā tam uarij errores pullularūt: ⁊ in regno rōnis tot aniles īeptie ⁊ tot īanes ſupſtitiones regnant: ultimūqꝫ illic ipſa locum tenet per quā diſtingui a ceteris aīalibꝰ poteramus. Uerum hec lōgior eſt querela: egēſqꝫ ṽboꝝ plurium. Jgiť ad īceptum redēs: qcqd factum eſt: fieri potuiſſe nō dubito: ſi fieri potuit nō eē mirabile: niſi qꝛ raritas admirationis mr̄ eſt. Neqꝫ enim ignorātia ſola cārum videri portētum cogit. Eadem nāqꝫ in quotidianis actibus iteruenit: teſtāte admiratiōe: exēplo utar quo ⁊ Cicero utiť: ⁊ oīs plena eſt hiſtoria. Portentum putāt mulam pepiſſe. Jtaqꝫ in annalibꝰ relatuꝫ eſt. Cur queſo? An qꝛ vulgo rō eius partꝰ ignota eſt? Nihil eꝗ̄ni partꝰ notior: uerum iſte frequētior. Raritas igiť frequētiaqꝫ uarietatem pariūt. Qͦd ſi ita eſt: dicam qͦd a doctis viris dictum video: qm̄ qͦd raro accidit portētum diciť: ſapiēs ſicubi repiatur grāde portētum eſt: ⁊ mule partu (niſi fallor) rarius: q̄ꝫq̄ꝫ qͦd de hoc ꝑtu dicūt ꝓpe ridiculum videť Jn cōceptione eniꝫ eſto ſiqd eſt miraculi. Partus enim ipſe nō mō nō portētuoſus: ſed inālis ⁊ quodāmō violētus eſt. Jam miraculorū eadem ratio. Nihil nāqꝫ miraculoſum niſi qꝛ rarum. Jlla auteꝫ dico miracula: que nil portēdere iudicanť: ſed admiratione ſimplici ſuſpēdūt aīos mortaliuꝫ. Jdeo qꝫ de his alibi. Nūc qͦd inſtat: qm̄ qdem longe diſpar vis eſt: in his eniꝫ neqꝫ portēdēs neqꝫ mirabile qcq̄ꝫ ineſt: niſi q̄tenus humana iuſtitia qbuſdam mota ſucceſſibꝰ: ⁊ fine rerum ad ꝑ̄ncipium relato: poſtēſum aliqd cepit opinari: nō ꝑ̄us ab initio itellectum q̄ꝫ exitus cōprobaſſet: ⁊ ſe tractu tēporum eo ꝑuētum: ut ipſis etiam ꝑ̄mordijs uel rerum uel ṽborum mortalis curioſitas inhiaret. Error hinc oīum ortus eſt qui magnos hoīes inuoluit.

¶ De omine ex clamore romani militis accepto: qui dixit: Statue ſignū: hic optime manebimꝰ. Ca. II.

e X hoc gñe eſt: ut iam ad exēpla ueniā: poſt captam a Senonibus gallis exuſtāqꝫ urbem romanam: heſitātibus an relicto natali ſolo: ſedes impij trāſferrent: an ṽo patrie ruinas erigerēt. Dum hec res forte in ſenatu alternātibus cōſilijs agitať: cōtigit ut Cēturio cohortis e preſidio redeūtis: alta uoce ſigniferum cōpellās diceret: Statue ſignum: hic optime manebimus. Non dubitāt huic uoci ſtabilitatem impij acceptā referre. Qua qdem ad ſenatus aures ꝑlata: accipere ſe omen ait. Jta tot diffidētium patrum ſentētie: vno militaris viri ṽbo neſciēter iacto: cōfeſtim quieuerūt: nullo nō manēdi cōſilium amplectente.

¶ De omine Emilij Pauli ex tertia filia ſua accepto. Cap̄. III.

q Uo minus miror apud Ciceronem omen notum legēs: vnius clarum ſed ⁊ ↄſtātem aiuꝫ. Lutius Emilius Paulus aduerſus Perſem Macedonie regem bellum acturus: eodē die quo ꝓuinciam ſortitus erat: ſero ſeſe domū referēs: filiolam ſuam cui Tertia nomē erat exoſculās, triſtiorem ſolito ꝑ̄pēdit. Et qd ingt cā eſt mea Tertia ut meſta ſis? Rñdit illa uoce querula: Mi pr̄ Perſa perijt: deceſſerat aūt huius noīs catella. Pater puellam ulnis circūplectēs: accipio inquit omen filia. Nec piguit talem virum: tali omine letiorem ad tātum bellum ꝓficiſci. Uñ mox ⁊ macedonico cognomie ⁊ triumpho celeberrimo redijt ornatus: victos in capitolium reges agens.

¶ De omine Cecilie Metelli. Cap̄. IIII.

m Ulto etiam minus miror hec a feminis ōbſeruari. Cecilia Metelli cum de neptis cōiugio rogitaret: que ſibi ex ſorore ſuꝑerat: oīs capiēdi gr̄a qͦd illis tꝑibus quotidianum erat: ſolam ſecum ṽginem eduxerat. Ubi cuꝫ puella ſtāte: matrona ſedēs tacita ⁊ aliqd opiēs qͦd ad omē traheret diutiꝰ māſiſſet: defeſſa rupit tādē ṽgo ſilētiū: orās matertera: ut ſibi paululū ↄſcēdi copiaꝫ faceret. Et illa ↄſurgēs: imo ṽo ingt filia libēs tibi ↄcedo meas ſedes. Jd rñſuꝫ defūcta mox Cecilia: ṽgine viro eius nupta cōfirmatum cōmemorant.

¶ De omine Petilij circa Letum montem. Cap̄. V.

b Js illa ↄueniūt. Petilius cū liguribꝰ letuꝫ mōtē qui hoſtiū ꝑ̄ſidio tenebať adortꝰ: ꝑtinaciꝰ obnitiť: ſuoſqꝫ in ꝑ̄liū accēdit: hodie ait ego utiqꝫ letum capiam. Jd cōfeſtim leto eius conſecuto: equocum omen apparuit.

¶ De omine Craſſi: Solē ſe relictuꝝ aſſerēſ. Ca. VI

c Raſſus dū rhodijs deoꝝ ſimulachra cupide ſubtraheret: ⁊ illi humilr̄ ꝑ̄carenť: ne oīa ſubrip̄eret: ſolē ſe relinquē ait: iocatꝰ i eoꝝ religiones apͦd q̄s ſol ꝑſtudioſe colebať. Nec multo poſt ꝑ̄lio victꝰ: ⁊ vitā ⁊ ſolē linquē cōpulſus eſt.

¶ Quomō ꝑ̄mo hoīes ad omina ⁊ deinceps ad actꝰ ac geſtus deuenerunt. Cap̄. VII.

i Nfinita ſunt eiuſmodi que appellāt omina puta ex eo moti: qꝛ cum reliꝗ diuinādi gñā uel per ipſos deos uel per extoꝝ reſpectionem: uel per viſiones nocturnas: uel per ſtellarū ſigna ꝑcipent: hoc genꝰ per ipſos qbꝰ cū videbāt homines ꝑcipi arbitranť: quoꝝ fortuitas etiā: imo ṽo nō niſi fortuitas uoces ad ↄſ̄tiā trahebāt. Et ſicut oīs error ſuis nō ↄtētꝰ finibꝰ: facilis eſt ſerpere latiuſqꝫ ſe fundere a uocibꝰ ad actus ac geſtꝰ quoſlibet hoīum ꝑ̄mo: deinde etiā reliquoꝝ aīantiū ac reruꝫ ceterarū decurſum eſt. Quo ex gñe illa ſunt.

¶ De omine Furij Camilli. Ca. VIII.

f Urius Camillus expugnatis Uehijs victor: dum amātiſſimꝰ immerite patrie vir: deos ꝑ̄cať: ut ſi Romana ꝓſperitas iuidioſa eēt quelibet in rem publicam caſura calamitas in caput ipſius uerteref atqꝫ ita celeſtis placareť īuidia: repēte cōcidit. Jd ad caſum exilij: quo poſt dānatus urbe quam ornauerat caruit: relatum eſt.

¶ De omine aſini a Caio Mario viſi. Cap̄. IX

c Aius āt Marius in Minturnoꝝ cuſtodia deliteſcēs: hoſtis iam p̄r̄ie ꝓnūciatus: aſellū forte cōſiderauit: oblatū pabulū ſpernētem: ad aquam ꝓperare. Jd ad ſe vir talium doctiſſimus reflexit: ⁊ oſtēſam ſibi celitus ſalutis viam arbitratus eſt: Turbam que ad auxiliādum cōuenerat: orauit hoc vnum auxilij genus exhiberet: ut ad mare comitareť. Quo facto: parue ſuꝑimpoſitus carine: minas Sylle victoris euaſit. Et huius ominis obſ̄uatiōeꝫ ſibi ꝓculdubio ſaluti fuiſſe Ualerius ait. Prudētē igiť aſellū: quo ↄſultore ac duce: ille dux tātꝰ uſus eſt: quē ue formidatꝰ oli auſtri ⁊ aqlonis domitor: auctorē fuge ⁊ ſalutis habuit.

¶ Quomō hec uanitas ominū eradicāda ſit: Et contra Auguſtum Ceſarē qui hec obſeruauit. Cap̄. X.

a T hec qdem uanitas ut ſcriptum video: a Pythagoreis ortum habet: qui oīa ſuꝑad

dẽtes oraculis:a diuinis ad humanas uoces ob-
ſeruandas animum conuerterunt. Ceterum more
morbi ꝯtagioſi: breui ⁊ in pplͫ Romanum ⁊ in
oẽs effuſa radices egit. Hec ergo cum ceteris ex-
tirpāda eſt (Crede mihi lectoꝛ) ſi erroribus ſemel
aditum dederis: fruſtra deinceps obluctaberis.
Actũ eſt: irrũpẽt vndiqꝫ qcqd uel audies uel vide-
biſ: huc referes. Uicinoꝝ te aliud agẽtiũ ſmũculi:
letũ ac meſtũ: ocioſuȝ ac ſollicitũ tenebũt: ⁊ muſtel
larũ occurſus ⁊ lepoꝝ timebis: ⁊ dextera coꝛnix
⁊ ſiniſter coꝛuꝰ annotabiť: ⁊ nocturne ſtrygis ge-
mitũ ⁊ mane ſternutātis ſm numerũ obſuabis: ⁊
trāſuerſaȝ togam ⁊ cõmutatũ calceuȝ. Neqꝫ enim
tu maioꝛ aut ſapiẽtioꝛ Auguſto: de quo legimꝰ: ꝙ
leuum pꝛo dextro calceo indui: durum omen: rorẽ
vͦo ſubingreſſũ lõgioris vie felicis ⁊ celeris uotiui-
qꝫ reditꝰ putabat. Uñ hͦ tibi pͥnceps pꝛudẽtiſſime?
Quid viatori ros nocturnꝰ afferre põt: niſi iter lu-
bꝛicũ ⁊ madẽs? Nẽpe opinio iueterata p̃ualuerat.

C De agla q̃ tẽtorio Auguſti iſederat omen. Ca.XI.

t Riumuirali tẽpeſtate cum Auguſtus ideȝ
atqꝫ ambo college cum oibus copijs Bo-
nonie cõueniſſet: omen clariſſimũ viſuȝ ⁊
ab vniuerſo exercitu annotatum eſt: Agla tẽtorio
eius iſiderat: gemini coꝛui dextera leuaqꝫ purgere
cepant. Ille reſiſtẽs: utrũqꝫ ꝓſtrauit ꝯfecitqꝫ. Mi
ra res dictu: tot hoium milia in id ſpectaculum cõ
uerſa: vnum ⁊ idem ſenſiſſe ꝓhibenť: iter tres ſcili
cet duces: qui tũc vnanimes viderenť: diſſenſionẽ
emerſurã: ⁊ collegarũ finẽ qui poſt fuit. Uictũ eni
Lepidũ relegauit Auguſtꝰ: mori coegit Antoniũ.

C De omine Liuie parturientis. Cap.XII.

l Iuia nõdũ Auguſta: Tiberiũ aluo gerẽs:
ac muliebꝛi igenio quẽ ſexum paritura eẽt
anxia: ouuȝ ſuperincubanti galline ſubtra-
ctum: tam per ſe q̃ꝫ per ancillaſ tãdiu manu ſinuqꝫ
viciſſim tepefecit: donec erũpente pullo inſigniter
criſtato: ad ſpem maris erecta eſt.

C De gallina que cum ramo lauri cecidit in gremiuȝ
Liuie Auguſte ⁊ iteritu familie. Cap.XIII.

f Ane ſi denũciate rei magnitudine magnuȝ
omẽ diciť: qͦ ex oibꝰ vnq̃ꝫ ſeculis uſq̃ꝫ ter
rarum maius q̃ꝫ quo Ceſaree domus occa
ſus ac finis oſtẽſus eſt: Eidem Liuie Auguſto pꝛi
mum mr̃imonio dignãte ferunt cõtigiſſe: ut dum
rus peteret: cãdida gallina virẽtis lauri ramuſcu-
lum roſtro gerẽs: in gremiuȝ mirãtis ab alto cade
ret: agla p̃dam ut ſuſtulerat ultro relaxãte. Noui-
tate rei motam Liuiam: iuſſiſſe ⁊ ali uolucrem: ⁊
ramuſculum inſeri. Cum id factum foret: utriuſqꝫ
bꝛeui tam magnificum incremẽtum ꝯſecutum ut ⁊
pulloꝝ copia ad gallias duceref: ⁊ ex frequẽti lau
reto qͦ tam tenuis plãta pepererat: lauree trium-
phaturis Ceſaribus uellerenť: Obſeruato ut qſqꝫ
Ceſarum eo loco nouam laurum ſereret. Lõgo de
niqꝫ uſu agitatum: vnãquãqꝫ arboꝝ illarum circa
ſatoris ſui moꝛtem ſolitam areſcere. Ultimo auteȝ
Neronis tpe: ſubito ſimul oẽs radicitus aruiſſe:
Gallinas quoqꝫ oẽs ad vnam perijſſe. Acceſſit ⁊ il
lud haud obſcuriꝰ ꝙ ſub idẽ tp̃s in ede Ceſarea:
capita ſimul oibꝰ Ceſarũ ſtatuiſ: vno ictu fulminis
coꝛruerũt: Quibus ominibus cõfeſtim Neronis
moꝛs: ⁊ in eo deficiẽtis familie ſucceſſit interitus.

C De omine qͦ habuit Galba impatoꝛ pꝛo imperio
ſubeundo. Cap.XIIII.

c Um aduerſus hũcipſum Neronem: obſce
nitatis ⁊ inhumanitatis merito: nõ popu-
lus Romanus tm̃: ſed vno ꝓpe tpe oẽs q
uſq̃ꝫ erãt exercitus qbuſcũqꝫ ducibus cõſpiraſſent
caput rerum Galba denotaf: qui nũc hiſpanijs pꝛe
erat. Is tãetſi uel cupidine impꝓij ardens uel geli-
dus moꝛtis metu: ut qui occidi ſeſe iuſſum a Nero
ne nouerat: ⁊ vite ⁊ dignitati audẽdo cõſulturus
videreť: nec uolũtas deforet: tñ ⁊ ſenio pigreſcẽs
aius ⁊ deſꝑatione ſucceſſuum exterritus: herebat
uſqueadeo: ut cõſalutatus impatoꝛ: ſenatus popu-
liqꝫ Romani ſe legatum teſtareť. Sic cũctanti ge-
minum omen accidit: Nam dum caſtelluȝ ualidũ
⁊ nouis motibus oppoꝛtunum armat: ab effoſſori
bus inuẽtus eſt anulus ꝑuetuſti artificij: inſculptã
cum tropheo victoriam hñs. Acceſſit ꝙ Alexan-
drina nauis: plena armis: hoibus uacua: nec ullo
curſum dirigẽte: ad id littus ubi Galba tunc erat
appulit: cũctis interp̃tantibus alterum ſuſcipiendi
belli omen: alterum ſperãde victorie.

C De omine Ueſpaſiani. Cap.XV.

v Eſpaſiano aũt aliquot pͥncipatus ſigna cõ
tigiſſe ferũt. Ceſar Caligula infenſus edili
tatem tũc agẽti: occaſioneȝ nactus ꝙ vias
purgari neglexiſſet: ceno illum p̃cepit impleri. Cui
cum milites obſequẽtes in ſinum lutum terramqꝫ
cõgererẽt: in omen tractum a qbuſdam interp̃tan-
tibus: futurum ut terra patrie oẽſqꝫ reſpublice mo
ribus ciuilibus fedata ac ꝑmixta: tãdem ſe in Ue-
ſpaſiani cuſtodiam recõderet. Qͦ q̃ꝫq̃ꝫ dilatũ fue
rit: accidit tñ. Eidem pꝛãdenti: canis externus ex
publico in cenaculum introgreſſus: manum hois
quam moꝛdicus geſtabat ad pedes deiecit. Sed
qd amputata manus ad impium? Caput ſaltẽ ho-
minis attuliſſet. Aliquãto igiť ꝓpꝛius bouis omẽ:
qui iugi ac ſoliti domitoris impatiẽs: cum ſe in li-
bertatem eripuiſſet: in locum ubi foꝛte Ueſpaſia-
nus tũc cenabat: magno cum fragore irruẽs: mini-
ſtrãtibus metu ſparſis fugatiſqꝫ: ubi ad ipſum ue-
nit: cõpꝛeſſo ipetu añ pedes eiuſ adorãtis in morẽ
pꝛocubuit ⁊ uelut dñm faſſus: caput humi poſuit.

C De poꝛtẽꝫ ſolis: lũe ac alijs ꝓdigioſis oſtẽꝫ. XVI.

h Inc iam pauca de poꝛtẽtis. Nam ſi hiſtori
as ꝑcurram (qͦ laborioſum magis q̃ꝫ glo A
rioſum fuerit) facile ꝓfecto ex hac re vna li
bꝛũ cõpleſſe cõtigerit. Que enim hiſtoria ſine poꝛ
tẽtis eſt? Que a Cicerone recollecta: neqꝫ illa tam
vniuerſa cõplectar: Duos ſoles ſimul viſos ac treſ
lunas. Solem quoqꝫ per noctem ⁊ ardentes celo
faces ⁊ auditum ex alto fremitum ingẽtẽ: uoceſqꝫ
minitãtes: ⁊ fluuiũ ſanguine fluxiſſe: ibꝛem vͦo mõ
ſaxeum: mõ ſanguineũ: mõ terreum: mõ lacteũ de
ſcẽdiſſe. Sudaſſe ſepius ⁊ iterdum cruẽto ſudore
effigies deoꝝ. Poſtremo qͦ ſine riſu narrare non
poſſum: bello Marſico Lauinij iter multa mõſtrũ
hoꝛribile ⁊ iaudituȝ: clypeos a muribꝰ eẽ coꝛroſos
Idqꝫ doctis iterp̃tibus viſum eẽ triſtiſſimuȝ. Hec
⁊ hoꝝ ſimillima ꝑfacile refellunť: Nam ⁊ plures
ſeu ſoles ſeu lunas videri nõ aliter euenire põt q̃ꝫ B
duas lucernas apparere ubi nõ amplꝰ q̃ꝫ vna eſt.
Similiter ⁊ auditus ſepe fallit: nec ullus (ut phy
ſicis placet) pigrioꝛ in nobis ſenſus eſt. Flãme aũt
uel cõglobate uel ſparſe celo iterdum uolitare poſ-
ſunt nãliter. Solem vͦo per noctem apparere pꝛoꝛ
ſus impoſſibile: cum pꝛeſentia ſolis ubiqꝫ eſt diem

ſecuӡ uehat. Fluuios fluxiſſe ſanguineos: es ſudaſ
ſe uel ebur ⁊ gcgd eiuſmodi eſt: videri gdem pōt:
uerum eē nō pōt. Q; ſanguis ⁊ ſudoꝛ nō niſi ex ue
ris coꝛporibus emanare queat: ſolet tamen udus
paries pꝛeſertim marmoreus notho flante ſudori
ſimillimū humorem fundere: qḋ vulgo ſudare cre
dit. Pōt ⁊ ex aduētitia cauſa rubere humoꝛ ille ⁊
ſanguinis ſpēm pbere. In omni auteӡ ſermone tali
meminiſſe opoꝛtebit eius qḋ eſt apud Ciceronem
qui hec oīa ficta ⁊ falſa putat: Hec inqt in bello plu
ra videnſ ⁊ fingunſ liberius ⁊ credunſ facili⁹. Iā
vo qḋ de muribus afferſ quātūlibet triſte mirādū
certe nullatenus: Crates enim rodere: frequēs mu
C riuӡ cibus eſt. Niſi q: clypeis affixe erāt: parci foꝛ
ſan putaſtis: a muribus pclare dinoſcētibus inſtru
mētum bellicum: ⁊ foꝛmidatum gētibus ſignū po
puli Romani: qḋ foꝛte in illis cratibus pictuӡ erat
cōtingē nō auſuris. Mihi credite: nullum hic mō
ſtrum: niſi ſtupoꝛ ueſter ⁊ admiratio tam cois rei.
Q; ſi mures a clypeis roderenſ: illud plane mirum
dicerem. Sicut in re ſimili rūdiſſe poꝛtētoꝝ inter
pꝛes ſcribiſ: Qui cum cōſulereſ: gd ſibi uellet oſtē
tum qḋ gdam domi ſue reperat: anguem uecti fer
reo circūuolutum? Enimuero inqt: ſi uectis angui
circūuolutus eēt tūc mirari poteras. Feſtiue gra
uiterqӡ: Quo rūſo (ut ait idem Cicero) ſatis aper
te declarauit: nihil habendum eſſe qḋ fieri poſſet
oſtentum.

¶ De boue humana uoce locuto: ⁊ quibuſdam alijs
poꝛtentis. Caṗ.XVII.

Iuſdem generis illa referunſ: Bis bouem
e humanis uocis locutum. Semel. L. Volū
nio: ⁊ Seruio Sulpitio cōſulibus uſqӡ ad
hoꝛrorem aſtantium. Sed gd eo ſermone dixerit:
nō pdūt: neſcio an ut ſecretum eēt orauerit. Iteꝝ
bello punico ſecūdo: admonuit: Caue tibi Roma
foꝛte q: mutus haruſpex: mutis haruſpicibus ſpi
rātia viuoꝝ aiantium exta loquebanſ. Illa quoqӡ
terrifica: Pluiſſe lacertas: carnes: Puerum in fo
ro boario editum elephātini capitis: mole mirabi
lem. Apud Anthium meſſores cruētas ſpicas col
legiſſe: Et qḋ pene murium poꝛtentum exequerit:
In gallia lupum vigili cuidam e uagina gladiū ex
tuliſſe. Certe ſi hoc mōſtrum eſt: fuerāt haruſpices
cōſulēdi dum canis olim meus me ſpectāte: enſem
aggreſſori ſuo nō e uagina ſed e manibus eripuit:
Idqӡ quo ſimilius mōſtrum fiat in gallijs accidit.
Et qm̄ canis meus qḋ nō putaueram: ad etatē no
ſtram ſtilum deduxit: aliquot hui⁹ tpis adijciam.

¶ De poꝛtētis tpe Heirici ſeptimi viſis. Ca.XVIII.

Bſidēte Bꝛixiam Heinrico ſeptimo: i Gal
o lijs ſolis ac lune ſimul eclypſim ⁊ minaceӡ
inſueti ſyderis faciem viſaӡ: lune quoqӡ ter
gemine ſpēm: ſpēs uarias ⁊ arculos etiā celo ſpar
ſos: crucis imaginem ꝯtinentes: ⁊ in Italia defla
grātes poli ptes: ac ſine ullis fulguribus aut nubi
bus: ⁊ (ut dici ſolet) ignaro Ioue hoꝛrēdum ceci
niſſe aiūt: Nos enim etſi iam in lucem editi: nulla
tū eius tpis certam memoriā hēmus. Sup hec in
finib⁹ Patauoꝝ equam nouē pedib⁹ editā: Per ru
ra Gallie ciſalpine inſuetas uolucrum foꝛmas ap
paruiſſe pluma (ut ferūt) cineritia ſanguineis ma
culis criſtato vtice: nec alias ea ſpecie in his regio
nibus memoria hoium vnqӡ viſas: niſi tpib⁹ Fre
derici pncipis: maiores natu affirmabāt.

¶ De hoꝛribili poꝛtēto hois viſi ſup equo. Caṗ.XIX

Er idem tēpus Mediolani intra Maphei
p vicecomitis ueſtibulum cōſpectuӡ memo
rāt nō mediocre pdigium: virum ſcilicet i
gētis ſpeciei ⁊ humana auguſtioris: iſedēteӡ equo
naturalem quoqӡ modum ſupgreſſo. Eūdēqӡ cum
circa pme lucis tempus perſiſtēs: hore vnius ſpa
tio multis vidētib⁹ ſtuporem attuliſſet: raptim ex
oculis ablatum. Triduo aūt interiecto: eodem lo
co ac tpe duoſ viſos: ac ipo habitu ⁊ pari mole coꝛ
poꝝ cōſertis manibus hoꝛribilem pugnam miſcu
iſſe: Atqӡ hora vna ex his motibus exacta: ſtupen
tibus qui aderant itidem euanuiſſe. Et hoꝝ gdem
Mirtatus Patauinus hiſtoricus: nouarum reruӡ
ſatis anxius congſitoꝛ teſtis eſt.

¶ De monſtro quadrupede cum humano capite in
agro Veronēſi nato. Caṗ.XX.

Am affert: circa idem tēpus quo ad mōtē
n Attinum collatis Florētinoꝝ ⁊ Piſanoꝝ
ſignis decertatum eſt: mōſtruӡ in agro Ve
ronēſi editum: ex equa qdrupedem fetuӡ humano
Capite. Ad cuius murmur ⁊ uagitum ⁊ cōfuſum
humane uocis ſonum occurrēs ruris illius accola
⁊ nouo attonitus ſpectaculo: exectum ingenti gla
dio mōſtri caput: pter callem acuto baculo ſuffixit
Quam ob cauſam ad iudicium tractus ⁊ de mon
ſtruoſi partus origine: ⁊ de occidēdi cauſis inter
rogatus: hoꝛrore atqӡ abominatione rei tm̄ ſe feciſ
ſe rūdit: de ceteris nihil oino ⁊ ruſticitas hominis
⁊ publicatio facinoris qḋ occultari potuerat: ſuſpi
tionem omnem ademerunt.

¶ De puero bicoꝛpe nato in agro Florentino de quo
inferius carmina ponuntur. Caṗ.XXI.

Num eiuſdem tpis adijciam. In agro Flo
v rētino puerum bicoꝛpi effigie: geminis ca
pitibus: qternis manibus circa genitales
partus cōnexum: ſic q nō amplius q̄ in geminos
pedes deſineret: viderunt illic omnes. Ad nos au
teӡ qui tūc in gallijs degebam⁹: per amicos ciues
imago picta trāſmiſſa eſt. Ingēſqӡ ſolius ad ſpecta
culum picture cōcurſus hoium fuit. Septimū eta
tis annum agēs: genitorem meuӡ vidi tabellā eiuſ
modi in manibus hūtem. Sciſcitatus gd eēt: Reӡ
oēm eo mōſtrāte didici: ⁊ aure cōuulſa meminiſſe
iuſſus: enarratur⁹ filijs ut ipſe dicebat meis. Ego
aūt ⁊ nepotibus renarro. Et hic gdem partus: die
bus (ut phibēt) paucis vixit.

¶ De homine qui per quadraginta dies abſqӡ cibo
vixit: ⁊ de muliere in germania que per trigita an
nos abſqӡ cibo fuiſſe narraſ. Caṗ.XXII.

Pud Venetias aūt qui quadraginta dies
a abſqӡ ullo cibo viuat: idqӡ anniuerſarium
celebꝛet ieiunium adhuc ſupeſſe phibetur
Plurimos noui qui eum ſe vidiſſe atqӡ rem ita eē
teſtanſ. Naӡ qḋ in inferiore Germania audiui mu
lierem apud eos eſſe: que triceſimum etatis annuӡ
nihil vnqӡ cibi ſumēs trāſegiſſet: mirum magis q̄
credibile eſt. Sed horum ⁊ ſimiliuӡ vna eſt doctri
na: Tullio dicēte: In re noua atqӡ admirabili: inue
ſtigato ſi potes: ſi nullam reperies cauſam: illud ta
men exploratū habeto: nihil potuiſſe fieri ſine cau
ſa: Eūqӡ errorem quem tibi rei nouitas attulerit:
nature ratione depellito. Hec ille.

¶ De vipera in galea Açonis vicecomitis Mediola
nenſis reperta. Caṗ.XXIII.

Tqm̄ pꝛima pars tractatus huius erat de
a ominibus:attingā:ꝙ cum Bononie adole
ſcēs in ſtudijs uerſarer audiebam.Aço vi
cecomes qui poſt Mediolani dominiuꝫ obtinuit:
iuuenis nempe victorioſus āteqūꝫ podagris vince-
ret̄ : iuſſu patris ꝓfectus cum exercitu apeninum
trāſijt.Et victis oibus apud altipaſſum:duce qdē
hoſtium Caſtrutio:ſed egregia opera eius adiuto:
ad vincēdum Bononienſes pari impetu foꝛtunaqꝫ
ſe cōuertit.Jn ea expeditione cum foꝛte equo de-
ſcēdēs regeſcit : ingēs vipera uullo comite aduer-
tente:in galeam iuxta poſitam irrepſit.Quam cuꝫ
mox capiti reponeret:fumoſo qdem ⁊ horribili ſed
ꝓꝛſus inocuo lapſu per decoras interriti ducis ge
nas illa deſcēdit.Eam a nemine ledi paſſus animo
ſus adoleſcēs:ad omen gemine victorie traxit:hic
ꝑcipue ꝙ ip̄e pꝛo ſigno bellico vipera uteret̄.Ego
autem huic ſermoni in hac cladium domeſticaruꝫ
memoria finem ſtatuo : Labores noſtros miſera-
tus:finiat ipſe qui poteſt.

ℭ Tractatus ſeptimus de ſtratagematibꝰ.

ℭDe excuſatione auctoris apud lectorem:cū de mo
deſtia locuturus ſit:cur ab hoie petulantiſſimo ex-
oꝛdium ſumpſerit. Cap.I.

Dmiraberis lectoꝛ nec immerito:ego
eni ip̄e dum huc pueniſſem admirās
a ſubſtiti:quonam calamum caſus ipel
leret:ut de modeſtia locuturus:ab ho
mine petulātiſſimo ſumerem exoꝛdiū
Sed apud te p̄mum queſo:deinde per te apō ali-
os excuſer.Neqꝫ enim viros hic illuſtres ꝓſequoꝛ
qō alio uolumine feci:qn potius (qō ipſe titulus
opis teſtat̄)memorādarum rerum cōgeriem am-
plectoꝛ.Fieri aūt pōt ut ex aio fedo:decoꝝ qppiaꝫ
factum dictūue ꝓdeat:caſu aliquo rōnis vices oc-
cupante : qō ipſum memoratu dignum ſit : ubi de
huiuſmodi rebus agit̄:q̄ꝫuis eum a quo ꝓdijt : nō
idcirco dignum ſtatim cognomine claritatis effici
at:qꝛ ut elegāter ait Cicero:nō ex ſingulis uocibꝰ
philoſophi expectādi ſūt:ſed ex ꝑpetuitate atqꝫ cō
ſtantia.Pꝛofecto cum aliq̄ꝫdiu fluctuaſſem:an ali
unde potius oꝛdirer:qō ⁊ tēpoꝝ ſeries ⁊ viroruꝫ
ſplēdoꝛ ſuggerebat:ipſo miraculo ne ab incepto di
uerterem retētus ſum.Siqdem memorāda recen
ſenti:qd memorabilius videri debet : q̄ꝫ obſcenoꝝ
⁊ ifamium uoces:aut actus egregij: ⁊ hec tāta vi
te morūqꝫ repugnantia:qua monemur nō ſplēdo-
re aliquo cōfeſtim capti de quoq̄ꝫ qō bonus ⁊ ſapi
ens vir ſit p̄cipitare ſentētiam.Sed de hoc alias:
nūc ad reꝫ uenio:quaꝫ te miratuꝝ lectoꝛ admonui.

ℭDe Tiberij pꝛicipis pꝛimeuo inſtituto. Cap.II.

Nter multa Tiberij Ceſaris flagitia:pau-
i ca melioris animi ſigna circa p̄moꝛdia p̄n
cipatꝰ uelut rara luminaria iter dēſiſſimas
tenebꝛas effulgent.Ex imēſis ac innumeris hono
ribus ultro oblatis:plurimos ac maiores reſpuit.
Natalem ſuum ꝓfuſius celebꝛari nō ſuſtinuit:tē-
pla ⁊ qcqd diuini cultus Ceſaribus exiberi cōſue-
uerat:ſpꝛeuit.Statuarum ⁊ imaginum iſolētiā cō
peſcuit:iter deorū ſimulachꝛa collocari uetuit:ſed
in oꝛnatu domeſtico haberi ꝑmiſit: Jdqꝫ nō aliter
q̄ꝫ ſe cōſulto.Juramēta in ipſiꝰ acta:mēſis appella
tionem de noie ſuo:p̄nomē impatoris: ⁊ patris pa
trie cognomē: ⁊ ciuicam coronā: ⁊ cetera uana ⁊
leuia qbus ad illum diem foꝛtuna Ceſarum:uelut
oblita hoiem:cum celo de ſublimitate ꝯtēderat : a
ſe q̄ꝫ lōgiſſime reiecit.Adulatoribus acriter infe-
ſtuſ(quo neſcio an qcq̄ꝫ p̄ſertim in p̄ncipe laudabi
lius eē queat)Actus aut uerba qbus ullum adula
tionis ueſtigium ineſſet execrabat̄ atqꝫ oderat.Cō
ſularem virum ad genua ꝓcūbētem idignatus ef-
fugit:tāto ipetu ut illuꝫ in aſſurgēdo reſupinū ſter-
neret.Colloqa uel familiaria uel publica interrū-
pere: ⁊ e ueſtigio emēdare ſolitus:ſi qd glotioſius
de ſe ꝯtineret.Dn̄m qdam uocauerat:edixit ne de
inceps eum per cōtumeliam appellaret.Alter oc-
cupationes eius ſacras:alter eo auctore ſenatuꝫ ſe
adijſſe memorabat:Utrūqꝫ redarguit ⁊ pꝛo aucto
re ſuaſorem:pꝛo ſacris laborioſum dicere uoluit.
Deme Tiberij nomē:nōne modeſtiſſimi: ⁊ nihil ſe
cūdis rebus elati p̄ncipis acta cenſebis?Jdem p̄ſi
dibus pꝛegrauādas tributoꝝ mole ꝓuincias ſug-
gerētibus reſcripſit:Boni paſtoris eē tondere pe-
cus non deglutire.Finge parem in reliqs:qd ſan-
ctius aut melius reſpondiſſet Auguſtus?

ℭDe monſtro quod natum eſt in comitatu Florenti
norum : cuius effigies ſculpta eſt in hoſpitali ad
Scalas.

Hac Petrus Pauluſqꝫ vno ſub coꝛpore bini
  Fabꝛica nature mira iacemus humo.
Cuiqꝫ ſuum fuit ⁊ manuum:fuit oris opuſqꝫ
  Ueſice:aſt vnum uentris opuſqꝫ fuit.
Junxere extreme partes nos coꝛporis ambos
  Quas neuter ſimul ⁊ dicat uterqꝫ ſuas.
Neutra ex parte pedes:capita ex utraqꝫ fuerunt
  Bina:ſed e medio coꝛpore planta fuit.
Bina fuit medio que coꝛpore planta deoꝛſum
  Pendebat:ſurſum quinta erat vna manus.
Non v̊o nobis vnus ſomnuſqꝫ cibuſqꝫ:
  Nec riſus nobis:fletus ⁊ vnus erat.
Somno membꝛa dabat vnus:ridebat ⁊ alter.
  Sugebatqꝫ vnus:flens quoqꝫ ⁊ alter erat.
Jn florentina natos nos fluminis arni.
  Ualle dedit patrie nos pia cura patris:
Jnde alti: ⁊ ſacro pariter de fonte leuati
  Uiximus ambo decem bis totidemqꝫ dies.
Quid nunc neptunum:quid:nūc ianumqꝫ bifrōtē
  Miraris?ſtygij terna quid ora canis?
Et quid Gerionis tria coꝛpora ? ſcilicet vnum
  Nos coꝛpus:binas nos animaſqꝫ lege.

Finis.

¶ Franciſci Petrarche poete oratoriſqꝫ clariſſimi ad Clementem Sextum Romanū pontificem: Medicorum turbam fugiendam hortantis: Epiſtola. Cuius occaſione orta eſt in eum medici cuiuſdam obiurgatio: qua motus ſubſequentes quatuor libros inuectiuarum contra obiurgatorem ſcripſit.

A Ebris tue nūcius beatiſſime pater: tremorem membris meis ⁊ horrorem attulit. Nec idcirco blandiloquens aut ſimilis dicar illi: de quo Satyricus ait: Flet ſi lachrymas conſpexit amici. Et iterum: Si dixerit eſtuo ſudat: ſed illi potius: qui (ut ait Cicero) de ſalute populi romani extimeſcebat: in qua etiam ſuam incluſam videbat. Mea quidem ac multorum ſalus in tua ſalute fundata eſt: Nō igitur ſimulatus eſt tremor: neqꝫ enim alieno periculo permoueor ſed proprio. Oēs qui de te pendemus ⁊ in te ſperamus: te egrotante ſani forte videmur: ſed non ſumus. Verū quia tum ſemper: tum precipue in hoc ſtatu breuem decet eſſe ſermonē: qui in diuinas aures humano ore transfunditur. Pauca tibi nunc animo affuſus ⁊ uenerabundus loquar. Lectum tuum obſeſſum medicis ſcio: hinc prima mihi timēdi cauſa eſt: diſcordant enim de induſtria: dū pudet noui nihil afferentem alterius heſiſſe ueſtigijs. Nec eſt dubium (ut eleganter ait Plinius) omnes iſtos famam nouitate aliqua aucupantes: animas ſtatim noſtras negociari: ⁊ in hac ſola artium euenire: ut cuicūqꝫ ſe medicum profitenti ſtatim credatur: cum ſit periculum in nullo mendacio maius. Non tamen illud intuemur: adeo blanda eſt ſperādi pro ſe cuiqꝫ dulcedo. Nulla preterea lex que puniat inſcitiam capitalem: nullum exemplum vindicte: diſcunt periculis noſtris: ⁊ experimenta per mortes agunt: Medicoqꝫ tantum hominem occidiſſe impunitas ſumma eſt.

B Horum turbam uelut inimicorum aciem clementiſſime pater intuere: Inſtruat te illius infauſti epigrammatis memoria inſcribi iubentis in ſepulchro hoc ſolū: Turba medicorum perij. In etatem noſtram potiſſime videt̄ incidiſſe illud Marci Catonis ſenis uaticinium: quandocunqꝫ greci ad nos litteras ſuas ac preſertim medicos tranſmiſiſſent: omnia corrupturos. Sed quia iam ſine medicis viuere non audemus: ſine quibus tamen innumerabiles nationes: forte melius atqꝫ ſalubrius viuunt: ⁊ populus Romanus etate florentiſſima: eodem teſte Plinio: ultra ſexcenteſimum annū vixit. Unum tibi de multis elige: non eloquentia: ſed ſcientia ⁊ fide conſpicuum. Iam enim profeſſionis ſue immemores ⁊ dumetis proprijs exire auſi: poetarum nemus ⁊ rhetorum campum petant: ⁊ quaſi non curaturi ſed perſuaſuri circa miſerorum grabatulos: magno boatu diſputant atqꝫ illis morientibus Hippocraticos nodos Tulliano ſtamine permiſcentes: ſiniſtro q̄uis euentu ſuperbiunt: nec rerum effectibus: ſed inani uerborum elegantia gloriantur.

C At ne quid a me hodie fictum medici tui putent: quem ſepe nomino Plinium: qꝛ is ⁊ de medicinis multa ⁊ de medicis plura q̄ quiſq̄ ⁊ ueriora diceret: in omnibus fere huius epiſtole partibus ducem habui. Ipſum ergo audiant: palam inquit eſt: ut quiſqꝫ inter iſtos loquendo polleat: Imperatorem ilico vite noſtre neciſqꝫ fieri. Sed ego longius q̄ deſtinaueram: metu calamum urgente prouectus ſum. Ut ꝟo iam deſinam: medicum non conſilio: ſed eloquio pollentem: uelut inſidiatorem vite ſiccarium aut ueneficum vitare debes. Huic quidem iure optimo dici poteſt: quod loquaci coquo Plautinus ille ſenex in Aulularia: Ubi inquit: opera hic conducta eſt ueſtra: non oratio. Ad hec ⁊ exactam tui cuſtodiam: ⁊ (que ad ſalutē corporis miris modis adiuuant) ſpem bonam ac letum animum habeto: ſi te: ſi nos oēs: ſi tecum egrotantem eccleſiam ſaluam cupis. Vale.

¶ Franciſci Petrarche poete laureati in quatuoꝛ libꝛos inuectiuarum in medicuꝫ obiurgantem: Epiſtolaris pꝛefatio.

A Q[uatuoꝛ] inuectiuarum libꝛos di cā: an quid aliud: ad te miſi: libētiſſime negauerimus ſi uel negare tibi aliquid poſſeꝫ: p̄ſertiꝫ obnixius poſtulanti uel illi iam in publicum non exiſſent. Ridebis interlegēdo ⁊ tacitus dices: Ille meus vnam amplius ꝙ̄ꝫ putabam artem habet: male loqui didicit. Bene ais: Teſtoꝛ enim tuuꝫ caput: meum hoc artificium non fuit: non ſum totus indocilis: mallem lectioꝛ. Sed hoc didici in his ſcholis ubi impertinens ⁊ ineptus conuitiatoꝛ docere non potuit qđ neſciuit: meliora foꝛſan in Academia in Parnaſo. Neſcis quia ſicut in plateis urbium rixantur anicole: in roſtriſ litigant cauſidici: in foꝛnicibus lenones: in tabernis ebꝛij: ſic in ſcholis diſputāt philoſophi ⁊ in ſiluis cogitant poete. Didici qđ res: qđ locus tēpuſqꝫ poſcebant: Immo v̇o qđ cogebat impoꝛtuniſſimus magiſter. Ꝙuis
B enim in ocio in ſolitudine mea eſſem: ille tamen urbicus iurgatoꝛ nec ſolitudini nec ocio meo parcēs nec ipſam locorum faciem ueneratus: cui diuinum neſcio quid ineſſe ipſe ſi videas: non neges in illis: ut pꝛopꝛie mihi videoꝛ dicturus: pierijs penetralibus latitantem: conuitijs aggreſſus exciuit: in aliis longe inꝙ̄ꝫ alijs conſopitum curis: ⁊ hanc quaꝫ in me miraris inſuetam artem docuit uel inuitum. Illud egrius fero qđ ⁊ glorioſius aliqua de me loqui ⁊ neſcio an ineptis ſed certe neceſſarijs laudibus dare operam me cogit: Utriuſqꝫ rei excuſationem in fine libꝛi ultimi videbis: vnum pꝛope diem mirabere: ꝙ eandeꝫ quam mihi olim hoſtis impoſuit: gloriandi neceſſitatem impoſuerūt amici. Ante alios Zenobius noſter vir doctus: ⁊ quem auxonijs armatum muſis barbarica nuper laurus oꝛnauit: deqꝫ nr̄is ingenijs: mirum dictu: iudex cenſoꝛqꝫ germanicus ferre ſententiam non expauit. Il
C le inꝙ̄ꝫ amiciſſime quidem admonens efficaciterqꝫ coarguens impulerit etiam qua nolebam: ut quod nunꝙ̄ꝫ amplius euenturum ſuſpicabar pꝛo excuſatione mei nominis nunc denuo gloriarer. Epiſtolam eius ad me vidiſti puto: aliorum v̇o non ita ꝗbus ſtilus uarius: ſed oībus vna mens eſt moram meam his in locis: niſi ſat relique vite mee conſentaneam pꝛobare. Reſponſionem meam ad omnes quia vna non capiebat epiſtola: ⁊ de fama totiens certare durum erat: ꝙ̄ꝫꝗ̄ꝫ tota res alto animo ſperni poſſet: ne tantorum uoces hominuꝫ contempſiſſe dicerer: libellum de vite mee curſu cōtexui: ubi ſi res meas: non dicam irrepꝛehenſibiles aut laudabiles: ſed tolerabiles excuſabileſqꝫ: mira v̇o ⁊ illi amico ⁊ alijs miratoribus meis ſiue amātibus ſiue tēptantibus ſiue ex pꝛofeſſo carpētibus puto reſponſum erit: Hactenus inuectiuarum mētio calamus tulit: cum quibus ⁊ libꝛum iſtum ſenio victum ⁊ canum moꝛſibus lacerum ſimul ⁊ uetuſtiſſimam meam quam poſtulas chartam mitto: In quibus nihil mihi charius ꝙ̄ꝫ uetuſtas ipſa: cuius ueneratoꝛ noſtra etate niſi falloꝛ nemo inde maioꝛ fuit. Uale. Mediolani: quarto idus Iulij.

¶ Capitulorum libꝛi pꝛimi inuectiuarum in medicum obiurgantem collecta: oꝛdinata: enumeratiuaqꝫ Annotatio.

Cap̄. I. De intentione auctoris: ⁊ ꝙ quaſi coactus ſit ſcribere: ueniam etiam a lectore ſi contra ſuuꝫ morem dixerit petentis.
Cap̄. II. de repꝛehenſione medici ꝙ inuehendi calamum contra immeritum ſumpſerit.
Cap̄. III. Ꝙ non artificium ſed artifices: ⁊ nō oēs ſed pꝛocaces conueniat impꝛobare.
Cap̄. IIII. de excuſatione auctoris ꝙ non adulandi pꝛopoſito neqꝫ inuidia ſcripſerit: deqꝫ inextricabili diſcoꝛdia medicorum: ꝙqꝫ rhetorica nō ſit medicine ſubiecta.
Cap̄. V. de comparatione poetice ad medicinaꝫ: ⁊ medicine ad agriculturam.
Cap̄. VI. de effectibus medicorum an ſint mirabiles: ⁊ de colore medicorum.
Cap̄. VII. de laude Hippocratis: Galieni ⁊ Plinij. Pꝛobationeqꝫ auctoruꝫ uetuſtatis: quos moderniores turpi ſegnitie ⁊ ingenij hebetudine arguunt.
Cap̄. VIII. de poetarum immoꝛtali gloria: Et quēadmodum medici de omni materia etiam ſibi incognita loqui uelint.
Cap̄. IX. de intellectu contra quos poetas Boetius loqui uelit: ⁊ iucundiſſimo poetarum ꝯſenſu.
Cap̄. X. de officio poete ſm̄ Lactantium.
Cap̄. XI. de medicorum mendacio ⁊ poetarum uelata ueritate.
Cap̄. XII. de poetarum raritate atqꝫ claritate: medicorumqꝫ uanitate.
Cap̄. XIII. Ꝙ auctoꝛ non aduerſus excellētes medicos: ſed delirantes ſcribat: ⁊ quare libellū pꝛo epiſtola remiſerit.
Cap̄. XIIII. Ꝙ libellus hic etiam a medicina ipſa laudari mereatur.

¶ Finis capituloꝝ pꝛimi libꝛi.

¶ Franciſci Petrarche poete oratoriſq̃ clariſſimi: Liber Inuectiuaru͂ in medicu͂ obiurgantem Primus Incipit.

¶ De intentione auctoris: ⁊ ꝙ quaſi coactus ſcripſe
rit: ueniam etiam a lectore ſi contra ſuum morem
dixerit petentis. Cap̄.I.

q Uiſquis es qui iacētem cala-
mum: ⁊ ſopitum (ut ita dixe-
rim) leonem importunis latra
tibꝰ excitaſti: Jam ſenties ali-
ud eſſe alienam famam pruri-
enti lingua carpe: aliud ꝓpria
rōne defendere. Iniquum fa-
teor: inter nos certamē iſtitui-
tur: Ubi me ꝑcutias habeo: ubi te reꝑcutiam non
hēs. Qd̄ enim nomē hēre pōt mercenarius ⁊ ifa-
mis artifex? Profecto aūt mihi tecum non de opi
bus aut de impio: ſed de ſolo noīe pugna eſt: cuius
te egenum atq̃ inopem eē: ⁊ ſiqd iterdum non ad
monearis itelligis: Quia tñ cogis ad id ad quod
nunq̃ ſpōte deſcēderem: ⁊ loqui aliqd neceſſe eſt:
ne ſi (qd̄ iterdum in aium uenit) ꝓpter ꝯtēptum re
ru͂ tuarum tacuero: tu tibi forſan ex mea taciturni
tate cōplaceas: petita nō a te ſed a lectore uenia: ſi
qd cōtra morem meum dixero: Rñdebo ad aliq̃.
Multa enim tam inepte dicis: ut quiſq̃ ea riſu di
gna duxerit: ipſe merito uideri poſſit ineptior.

¶ De reꝑhenſione medici: ꝙ inuehēdi calamum con
tra immeritum ſumpſerit. Cap̄.II.

p Rimum itaq̃ lr̄is tuis lectis: riſum me co-
hibere nequiſſe noueris: Quo nam enim
alio modo clarius ꝓbare poteras: ueru͂ eē
qd̄ negas: te ſcilicet egreſſum tuis: alienis in finibꝰ
oberrare: magno cum eorum diſcrimine qui nimi
um creduli te ſequuntur: q̇bus ſanitatis fructum
pollicitus: nil niſi intēpeſtiuos floſculos inutilium
uerboꝝ igeris: cu͂ facto nō uerbis opus ſit? Quā
to enim ſudore quātoq̃ cu͂ ſtudio inane͂ ſed am-
pulloſam ⁊ tumidam plenamq̃ cōuitijs epiſtolam
effudiſti? Sed hic ueſter eſt mos: aduerſus ueru͂
iurgio certatis: Et nimirum: hoc ipſo quātu͂ tibi fi
deres aptiſſime declaraſti: Si enim nō extremus
ꝑditiſſimuſq̃ omnium fuiſſes: nō deſperaſſes fie-
ri poſſe ille vnus ex multis: qui iuxta ſentētia͂ me
am eſſes in Romani pōtificis cōſilium euocādus:
Immo ꝟo generoſe mētis idicium eſt: etſi vni tan-
tu͂ ſpes glorie ꝓpoſita ſit: in id niti ut vnus iſte tu
ſis: qd̄ ſi aſſecutꝰ fueris uoti cōpos egregij: alioq̃n
laudabili ſaltem ſis commendandus affectu.

¶ Q̃ nō artificium ſed artifices: ⁊ nō omnes ſed ꝓ-
caces conueniat improbare. Cap̄.III.

A e Go q̇dem (nam memini) nō artificium: ſed
artifices iprobaui: eoſq̃ nō omnes ſed ꝓ-
caces atq̃ diſcordes: Miru͂ dictu: ut ſibi
cōſcius tuus multoru͂q̃ aīus idoluit ⁊ exarſit: ne
ſcio q̇d hoc rei eſt. Argue tardos philoſophos: pu͂
ge inertes poetas: carpe incōpoſitos oratores: nu͂
q̃ Plato ⁊ Ariſtoteles: nunq̃ Homerus ⁊ Uir-
gilius: nunq̃ Cicero aut Domoſthenes miſcentur
Increpa medicos inutiles ⁊ ignaros: omnes ꝓpe
fremēt ⁊ inſaniēt: qd̄ ante nō noueram: breui litte
rula ſum exꝑtus: ſingulare q̇ddā hoc in genere di-
xerim. An forte ideo quia vniuerſali macule nemo
ſubtrahit? Nolo id q̇dem opinari: nec dum deſpe B
ro fore aliquem medicum cui ualde ꝓbet̄ q̇cq̇d di
xi dicturus ue ſum: quiq̃ ſuam ſingularem laudē
in cōmuni ceteroꝝ infamia recognoſcat: ⁊ (qd̄ cun
ctis excellētibꝰ igenijs iſitu͂ reor) gaudeat ſe pau
coꝝ ſimile͂: diſſimilēq̃ multoꝝ. Qd̄ niſi ita eē cre
derem: fruſtra ſuaſiſſem vnum de multis eligēdu͂:
ut uerba mea repetam: nō eloquētia ſed ſcientia ⁊
fide cōſpicuum: tu tñ ille vnus ꝓculdubio nō es:
qd̄ ſi eſſes: nunq̃ diſcordes ac neſcios medicos in
crepāti: tam uētoſa reſpōdiſſes epiſtola: ꝓfundiſſi
me tāgebaris: tam grauiter exclamaſti.

¶ De excuſatione auctoris ꝙ non adulandi propo
ſito neq̃ inuidia ſcripſerit: deq̃ iextricabili diſcor
dia medicorum: ꝙq̃ rhetorica nō ſit medicine ſub
iecta. Cap̄.IIII.

n Ec puduit illud etia͂ iter ꝯfuſum murmur A
iſerere: me pōtifici adulatu͂. Ego nec cuiq̃
adularer: cui ꝓpoſitum ſit (vulgo etiam nō
ignotum) p̄ter virtutem ac bonam famam vniuer-
ſa cōtēnere. Quid aūt me moueret: ut nūc fierem
qd̄ ab annis tenerioribus nunq̃ fui? Percontare
ipſum illum de quo loq̇mur: ⁊ dicet tibi: ſepe ultro
ſe mihi obtuliſſe: quātum tu optare (l͂ ſis importu
niſſimus) nō auderes: meq̃ ꝓpter amorem liber-
tatis: qd̄ tibi inexꝑtum ⁊ incognitum bonum eſt:
oīa recuſaſſe. Deſine itaq̃ lepram tuam ⁊ ambitio
nis auaritieq̃ malum: bñ ualētibus imponere: tu
palpator: tu nō ſolum blādus: ſed (ſi es ille quē pu
to) tedioſiſſimus etiam adulator: nō modo pontifi
cu͂: ſed ⁊ pauꝑum latrinas viliſſimi ſpe lucelli: ego
florētes ſiluas ⁊ ſolitarios colles ambire ſoleo: nō
niſi uel ſciētie cupiditate uel glorie. Id non ſcripto
ſed cachinno refellēdum arbitror: qd̄ iter anxie cō
quiſitas euadēdi vias: q̇bus inenodabilem ueri la
queum tētas abru͂pere: palpitādo dixiſti: me forſā
tui noīs inuidia tactum: illud ſcripſiſſe quo tibi gre
giq̃ tuo famam eripem. Ego ne tibi miſero iuide-
rem? Abſit: auertat deus: qui enim miſero inuidet B
neceſſe eſt ſit ipſe miſerrimus. Ego tibi nomen eri-
pere nitar inglorie? Procul ab hoc ꝑiculo es. Ire
potes toto ſecurus orbe terrarum: qd̄ ad fame ia-
cturam attinet: Cantabis uacuus corā latrone via
tor: Erit qui forte nares amputet: oculos effodiat:
famam tibi nullus eripiet quam nō habes. Quid
aūt intolerabilius eſt hoīe inſolēti? Qui ubi pudo
rem ſemel abiecerit: quicq̇d dixeris negabit: ma-
gna meretricie frontis impudētia eſt. Negas ecce
medicos diſcordare: que publica totius humani
generis eſt querela. Utinam tñ ita ſit: malim eſſe
mētitum: q̃; q̃ hac in re mētitus eē non poſſim: Ce
terum ſaluis oībus erraſſe maluerim: q̃ me ueridi
co ꝑiclitari tot hoīum milia: qui diſcordi ⁊ uario ⁊
ꝓrſus incerto medicorum impio gubernant̄. Nē-
pe ꝙ in ſummi pōtificis cura nuꝑ dicis fuiſſe con-
cordes: vide: non dico nō mētiaris (id eni͂ iam uo
bis quotidianum atq̃ vulgare eſt) ſed ne maximis
teſtibus: ueritas uos ipſa ꝯfundat. Concordaſtis
forte poſtq̃ ille cōualuit: qui qd̄ nemo ne ipſe qui-
dem dubitat: multo ante cōualuiſſet ſi tu ſalte͂ per
totum egritudinis ſue tempus in extremis Indie
littoribus habitaſſes. O ſi qd̄ ominari horreo (ſed C
l͂ immortalis dei vicarius deus eſt: tamē ipſe mor
talis) Si ergo tūc nature debitum ꝑſoluiſſet: quā-
ta fuiſſet inter uos ⁊ q̃ idecīſa diſcordia de pulſis:

de humoribus:de die cretico:de pharmacis:celū ac terram diſſonis clamoribus impleſſetis:cauſaꝫ ipſam egritudinis ignorantes. Miſeri qui ſub auxilij ueſtri fiducia egrotant. Chriſtus autem in cuius manu ſalus hominum ſita eſt:ſaluum illū ignorantibus omnibꝰ uobis fecit:⁊ faciat precor:quātum ſibi:quantum eccleſie cui preſidet eſt neceſſe. Uos dei beneficium:⁊ cōplexionis ac nature ſue laudem uſurpantes:videri vultis illum a mortuis ſuſcitaſſe:⁊ nunc tandem tranſacto periculo cōcordatis:non ineleganti uafricia:ne ſi pater ille doctiſſimus:quiqꝫ uel ingenio uel experientia(non dicā omnia ut tu adulator)ſed multa cognoſcit ac prouidet:diſcordare uos ſenſerit:precipites ancipitis vie duces abijciat:aſpernat:atqꝫ oderit. Sed mihi crede ne quicq̄ꝫ rete iacitur ante oculos pennatorꝫ nouit ille mores ueſtros:Et ſi me interroges:propter cuiuſdam ſpeciem honeſtatis:⁊ ne conſuetudinem publicam damnaſſe videatur:ueſtra potius vult faſtidia q̄ꝫ quia ignoret aliquāto grauius eſſe periculum:vitam ſuam nugis ueſtris q̄ꝫ fragilem ſine gubernaculo carinam pelago uentiſqꝫ cōmit-
D tere. Quod ad me attinet: Iracundiam tuam minime quidēꝫ miror:ſciebam uerum eſſe Satyricū illud:Accuſator erit:qui uerum dixerit. Nec minꝰ illud Comicū:Obſequium amicos:ueritas odiū parit. Quod cum cōmuniter uerum ſit:tum precipue inter illos qui mēdacio viuūt. Illud miror ꝙ ira in rabiem furoremqꝫ conuertitur. Nihil enim tibi ſcripſeram:Quippe qui nunc(etiam inuitus) nō intellecturum alloquor:At Romano pontifici:graui tunc egritudine laborāti:metu ac deuotiōe dictantibus:epiſtolam ſcripſi breuē:Sed(niſi fallor)utilem ſibi:tibi forte non ita. Admonuiqꝫ ut turbam diſſidentium medicorum:necnon etiā medicum non ſcientie ſed inanis eloquentie curioſuꝫ que ingens noſtris temporibus multitudo eſt)omni ſtudio caueret. Quod lꝫ grauiſſime ſtomacheris:me tamen neqꝫ conſilij mei penitet:neqꝫ me lapidandum credidi: ſi ſibi lꝫ non egenti fidele conſilium dediſſem:cui omnes qui chriſtiano nomine gloriamur:non modo cōſilium:ſed obſequium inſuper ⁊ obedientiaꝫ deberemus. Debuiſti ſi ſanus eſſes non mihi reſcribere:qui tibi nil ſcripſeraꝫ:ſed eidem illi ſcribere:ſi ſibi forſan aromatico illo tuo ac medicinali ſuadere poſſes eloquio: ut tibi ſeipſum ⁊ res ſuas crederet:vitam ac ſalutem niſi de
E tuis manibus nō ſperaret. Contra autem me ſtudijſqꝫ meis deditos: nociuum atqꝫ inutile genus hominum declinaret:ſeu me poetaꝫ:ſeu quodlibet aliud dicere libuiſſet:Omnia enim tibi licere arbitror idiote:qui ꝓpter mei:quin potius ueri odiuꝫ in poetas immeritos es inuectus. Ego tamen hac in re poetice nihil ſcripſi:quod ita eē:niſi plane deſiperes:ipſe ſtilus indicio eſt:Cogeret me procacitas forte tua poetice aliquid de te loqui:teqꝫ omnibus ſeculis lacerādum tradere:niſi quia indignus viſus es:qui per me poſteris notus eſſes:aut locū in meis opuſculis inuenires. Sed quid colores ceco? Quid ſurdo ſonos ingero? Mechanice res tuas age oro te:cura ſi potes:Si minus:interfice:⁊ precium poſce cum occideris. Id nulli imperatori aut regi:ſed tibi vni vite neciſqꝫ domino ut iactas humani generis cecitate permittitur. Utere funeſto priuilegio: Optime eniꝫ tutiſſime arti cerebrū addixiſti:quiſquis euaſerit:tibi vitam det:quiſqꝫ obierit:tu illi preter experiētiā nihil debes:Mors nature aut egroti vitium:vita tuum munus eſt. Iure igitur Socrates cum factum de pictore medicum audiſſet:Caute inquit: Artem enim deſeruit que defectus ſuos habuit in aperto: eamqꝫ complexus eſt cuius error certa terra tegitur. Quid te autem non auſurum rear:qui rhetoricam medici-
ne ſubijcias:ſacrilegio inaudito:ancille dominaꝫ: mechāice liberalē? Niſi forſan illa te cogitatio has in inſanias traxit:que ſi vnq̄ꝫ caput tuum potuiſſet irrumpere:nunq̄ꝫ uſqꝫ adeo aſininuꝫ diceręꝫ:ut ſcilicet quoniam etate noſtra iniquiſſimos homines imperitare viris optimis facto reruꝫ peſſimo videmus:Ad artes quoqꝫ ſpeciem hanc tyrannidis trahendam ac propagandam putes. Sed prius omnia q̄ꝫ huiuſce rei arbitrium fortune traditūꝫ videbis:Faciet illa Nerones atqꝫ Caligulas regnare:Dionyſios atqꝫ Phalaridas in patria florere:Catonem intra peſtes Libycas errare:mori Regulū in carcere:In paupertate Fabricium:Marcellum in inſidijs:in exilio Scipionem:Hec ⁊ his ſimilia faciet:quotiens uolet more ſolito iocari: medicine ſuppeditare rhetoricam non poterit:extra ſuos fines imperium non habet. Sed quid loquor? Neſcio an prius q̄ꝫ ad finem ſuſcepti ſermonis ueniā: libeat mutare ſententiam:ac fateri ius illam etiam in artibus habere:Quod niſi ita eſſet:nunq̄ꝫ tu de tanta ignorantia tam ſuperbus incederes:cū multi interim viri litteratiſſimi mendicent:Uerum ea
non artium fortuna:ſed artificuꝫ dici debet. Ad id G
mihi reſpondeas uelim:ſi rebus omnibus fortune imperio confuſis:artes quoqꝫ confundere:⁊ liberales mechanicarum ſeruas facere(quod utrarūqꝫ prohibebaris nomine)uoluiſti:Cur non potius nauigationi q̄ꝫ medicine rhetoricam ſeruam faciebas? Nauigationem certe ſui generis:hoc eſt mechanicarum quidam dixere rhetoricā:eo ꝙ in primis illi cui mercatura omnis ſubiacet:in peragrādo orbe luſtrādiſqꝫ littoribus atqꝫ innumerabiliū nationū cōciliandis ratiōe animis:multa ſit opus eloquentia:Unde ⁊ Mercurium quem ſermonis deum uocant:inde dictum uolūt:ꝙ mercature kyrios:hoc eſt dominus eſſe videtur. Quod cum ita ſit:cur non potius(ut dixi)nauigationi rhetoricaꝫ ancillari precipis? Qđ equanimius propter ſimilitudinem latura ſit:niſi quia ruditatem illam tuā: ⁊ calligantis ingenij cecitatem occultare nullo modo potes:Proximis tuis litteris expecto ridiculoſiſſime reruꝫ cenſor:ut lanificio iubeas ſubeſſe grāmaticam:dialecticaꝫ armature. Quid enim te rurſus non auſurum puteꝫ:qui me os in celū poſuiſſe dicas:quoniam medicos diuinuꝫ ac celeſte genus attigerim:cum tu impuriſſimum os aperire nō ſis ueritus in Pliniū ſcōm virum ex omnibus ſue etatis doctrina ingenioqꝫ preſtantiſſimum? Ita enim de illo ſcriptum video:nec excipitur Galienus coetaneus(niſi fallor)ſuus:Uir ⁊ ipſe non indoctus: ſed in doctoruꝫ atqꝫ loquacium abundantiſſimus ſucceſſorum.

De comparatione poetice ad medicinam:⁊ medicine ad agriculturam. Cap.V.

Ue autem iſta dementia? Que ue iſta uo- A
q luptas eſt? A pedite vulnus acceptuꝫ:equiti refundis innoxio:⁊ ſoluta oratione cum

ſis leſus:iram ulciſceris in poetas:quaſi poeticū
ſit omne quod neſcias. Jd ſi tibi permiſero:q̄d uſ-
q̃z queſo nō poeticum relinquetur? Quid eniz nō
te penitus ignorare crediderim:qui ad exprimen-
dum ineptiſſimos ſenſus tuos:tam pueriliter de-
ſudaſti? Deus bone que deliramenta? Que ſom-
nia? Inſultas poetice:cuius nunq̃z faciem vidiſti:
Laudas medicinam quā ego non improbo. Quiſ
enim ſane mētis hoc audeat? Scio artem eſſe non
inutilem: ⁊ ſero licet a noſtris hominibus receptā
poſtea tamen in honore habitam:quinetiam inuē
tioni deorum(ut perhibent)immortalium conſe-
cratam:tam magna res viſa eſt:ut humana nō pu-
taretur inuentio. Quaz opinionem certioris fidei
B auctor in Eccleſiaſtico confirmans: Altiſſimus de
terra inquit creauit medicinaz:q̃uis ad omnia ſit
cōmune:quicquid nouimus:quicq̄d ſcimus:quic-
quid ſapimus:quid niſi diuina inuentio dominiq̃z
donum eſt? cum in eiuſdem libri principio ſcriptuz
ſit: Omnis ſapiētia a dño deo eſt. At ne tibi de me
chanice tue ſingulari ceu laude complaceas:audi
quid de agricultura altera mechanicarum:eodem
ſcribitur libro: Non oderis(inq̄t) laborioſa opera
⁊ ruſticationem ab altiſſimo creatam:quid habes
qđ ſuper quēcūq̃z agricolam accolas? Ambe arteſ
vno de fonte prodeunt:ambas creauit altiſſimus:
Jmmo ꝟo q̄d habes:quo te agricole conferas:cū
humanā ille vitam adiuuet:quā tu(licet cōtrariū
profeſſus)oppugnas: Jlle humano generi laborā
do proſit:tu noceas quieſcēdo: Jlle nudus in cam-
pis fame ſua publicam pariat ſaturitatem:tu pha-
leratus in thalamis:uoce tua publicam deſtruas
ſanitatem.

¶ De affectibus medicorum an ſint mirabiles: ⁊ de
colore medicorum. Cap̃.VI.

i Neo q̄dem nō ſimiliter concordamus:ꝙ
effectus medicorum dicis eſſe mirabiles.
Quos effectꝰ queſo te:niſi illud forſan iter
miraculoſa cōnumeras:ꝙ uos ſepius q̃z ceteri ho
minū: Jmmo ꝟo q̃ſi cōtinuo egrotatis? Jtaq̃z ma
Color medici gnis in populis facies ueſtra ſolo pallore diſcerni
tur: Jamq̃z in ꝓuerbium abijt: Colorem medici di
cere quotiens croceum hominem aut tabeſcentez
videris. Parum ne hic miraculum eſt:ſalutē alijs
quam ipſe nō habeas polliceri? Eſſet ꝓfecto mira
culum:niſi illud extenuaret aſſiduitas mentiendi:
Niſi forte ille mirabilior eſt effectus:ꝙ qui ſe totū
ueſtro cōſilio tradiderit:ſanus eſſe nunq̃z poterit.
Hi ſunt medicorū:non tātū miri:ſed ſtupendi etiā
effectus:medicorum ꝟo non omnium:ſed multo-
rum atq̃z in primis tui.

¶ De laude Hippocratis: Galieni ⁊ Plinij: Proba-
tioneq̃z auctorum uetuſtatis:quos moderniores
turpi ſegnitie ⁊ igenij hebetudīe arguūt. Ca.VII.

c Redo ego Hippocratem viruz doctiſſimū
fuiſſe:puto Galienum(illo duce)multa pri
mis inuentiōibus addidiſſe: Nō detraho
claris viris:ne fiam tui ſimilis:qui obtrectādi ſtu-
dio me cum Plinio miſcuiſti:quē ſi intelligere poſ
ſes:eſſes hortādus ut legeres: ⁊ teipſum in eo ſpe
culo intuens:uel deformitatem tuam corrigeres:
uel deſineres ſuperbire. Sed crede mihi grecū ho
minem putares:cū tamen is inter raros latine elo
quentie principes in Staturnalibus numeretur.
Si te in litteris tuis video:arrogās ⁊ ignarus eſ:
alterum facit ut nil diſcas:alterum ut nil ſcias:q̄d
enim de hoc tāto viro ſomniaſ? Dicis eniz ꝙ quic
quid ueri habet:ab antiq̄s medicis accepiſſe:uos
a quibus tot mēdacia didiceritis nō dicis: Sz q̄d
iterum tēpore gloriaris? Jgnauiſſimorum quorū
dam hominum cōſuetudo eſt:ut cum inter vitia ſe
nuerint:nulliq̃z pares ſint:ſola ſe preferāt ſenectu-
te. Atqui ne hancipſam vnā gloriādi tibi materiā
cōceſſerim: Jn ſingulis eni te uerbis detegis: ni-
hil eē nihil ſapere:nihil noſſe. Cōputa annos: ⁊ re
peries virum illum omnes fere quibus uteris me
dicos preceſſiſſe: q̃z q̃z quid attinet medicorum an
tiquitate noibuſq̃z confidere:qui ſi ad lucē redeāt:
vna uoce fatebuntur:nullos ſe hoſtes alios habe-
re q̃z uos:quorum uel turpi ſegnitie:uel ingeniorū
hebetudine:ſui labores ac vigilie perierūt: quiq̃z
quotidie mentiēdo illas arguitis fuiſſe mēdaces.

¶ De poetarum immortali gloria: Et quēadmodum
medici de omni materia etiam ſibi incognita loqui
uelint. Cap̃.VIII.

l Ege ſi libet(⁊ niſi ego quoq̃z tibi grecꝰ vi- A
deor)epiſtolam illam totam:que cum ad
hoc vnum ſcripta eſſet:ut vniuerſali domi-
no cautionem pareret:tibi neſcio cui(immo q̄dem
ſcio ſed diſſimulo)dolorem peperit ac furorē. Jllā
lege ſi libet: Jnuenies me nil oīno cōtra medicinā
nilq̃z contra ueros medicos locutū:ſed ꝯtra diſcer
ptores atq̃z aduerſarios Hippocratis: qđ eodem
plaudente fieri credidi: Tu autem non cōtentus in
me multa dixiſſe:multa itidem contra poeticam ac
poetas quadam libidine uobis inſita loquendi:de
rebus peregrinis ⁊ incognitis euomuiſti: Non le-
geras apud Uarronem Romanorum doctiſſimū:
neq̃z apud Tullium quem fidenter(licet forte ob-
ſtrepas)dixerim principem latinorum:q̄d de poe-
tis ſcriptum eſt: Uerba enim ipſa ne quid me mu-
taſſe uel addidiſſe ſuſpiceris appoſui. A ſummiſ in
quit hoibus eruditiſſimiſq̃z ſic accepimus:cetera-
rum rerum ſtudia ⁊ doctrina ⁊ preceptis ⁊ arte
cōſtare:poetam ipſa natura ualere: ⁊ mentis viri-
bus excitari: ⁊ quaſi diuino quodam ſpū affiari:
Quare ſuo iure noſter ille Ennius:ſanctos appel-
lat poetas:ꝙ q̃ſi deoruz aliquo dono atq̃z munere
commēdati nobis eſſe videant. Sit ergo iudices
ſanctum apud nos humaniſſimos hoies hoc poe-
te nomē:qđ nulla vnq̃z barbaries violauit:hec Ci
cero. Multa ſequuntur in eandem ſentētiam gra-
uiſſima. Jnnumerabilia etiam apud alios:que ſpō
te pretereo: Neq̃z enim mihi propoſitum eſt in au B
ribus tuis nobilitare uelle poetarum nomen:qđ ti
bi ignobile videri:ea demum ſumma mihi nobili-
tas videtur. Cui autem hec narrem neſcio an te ri-
diculoſior ſim ſi aſino lyram tangam. Reſpōdebiſ
audio:ſed nihil intelligo: ⁊ poete nomen nulla vn-
quā(ut modo dicebam)barbaria violatum: atq̃z
omni ex parte tibi incognitū:violabis plus q̃z bar
barica feritate. Jtaq̃z popportune audies:qđ cui-
dam nuper tue profeſſionis homunculo cuz aſſen-
ſu ⁊ approbatione multorum dixi. Cum enim ue-
ſtro more multa contra poetas hiſceret:potius q̃z
diceret: nunc poetam Ciceronem:nunc Plinium
affirmans:queſiui ab eo:quid poete nomine cre-
deret importari? Qđ cum ſe neſcire non negaſſet:
pro tempore hiſtoriam dixi non inamenam cogni-
tu:magnis ab auctoribus relatam:quā tibi quoq̃z

dicam:puto ſi.ꝗd oīno aliud q̃ꝫ de febꝛibus audi-
re potes.Hannibal vir bellicoſiſſimus:bello victꝰ
a Romanis:Epheſum ad Antiochum regem Sy
rie pꝛofugerat:a quo letiſſime ſuſceptus:eo ꝙ Ro
manorum odijs eſtuanti:nullus vnq̃ꝫ cōſultoꝛ taꝫ
idoneus videbatur:in ſummo honore apud illum
erat.Contigit autem Phoꝛmionem quēdam noīe
ſecta Peripateticum : qui ea tēpeſtate litterarum
ſcientia clarus habebaẗ : ſimul illic foꝛte apud re-
gem eſſe:ad quē(ſi uellet)audiēdū inuitatus:Hā-
nibal:duꝫ fama viri tactus:annuiſſet:ſeniculus nō
indoctus : ⁊ ut homo grecus audax ⁊ uerboſus
Phoꝛmio:credo extimans nihil ſe melius in pꝛe-
ſentia tanti ducis:nihilqꝫ cōueniētius loqui poſſe
materiam rei militaris ingreſſus:in plures horas
ſermonem cōtinuum pꝛotraxit:Deniqꝫ dum quali
ter ſit ductandus exercitus:qualiter inſtruēda aci
es:qualiter capiendus caſtris locus:quādo ſignū
pugne dari:quādo cani receptui cōueniat:Poſtre
mo que ante pꝛelium:que in pꝛelio:que ue poſt pꝛe
lium ſint ſeruāda copioſe diſſeruiſſet:ſecutuſqꝫ ect
plauſus omnium:queſitūqꝫ ab Hannibale:ꝗd ſibi
etiam videreẗ de illo ſapientie pꝛofeſſore:Multoſ
(inquit ille) ſtultos deliroſqꝫ ſenes vidi:nullū tñ
quo magis delectarer q̃ꝫ ſene hoc:quippe qui tam
multa de rebus incognitis loqueretur.Quo dicto
facete admodum ⁊ illius ⁊ ueſtram impudenteꝫ
notauit audaciam:De omni enim materia loq̄ vul
tis:ueſtre ꝓfeſſionis obliti:que eſt ſi neſcis urinaſ:
⁊ que nominare pudoꝛ ꝓhibet cōtemplari:nec pu
det inſultare his quibus virtutum atqꝫ animi cura
eſt.Elegāter de hoc Phoꝛmione loquens Cicero:
Quid iquit aut arrogātius aut loquacius fieri po
tuit q̃ꝫ Hānibali:qui tot annis de imperio cum po
pulo Romano omnium gētium victore certaſſet:
grecum hominem qui nunq̃ꝫ caſtra vidiſſet:nunq̃ꝫ
deniqꝫ minimam partē ullius publici muneris at-
tigiſſet:pꝛecepta de re militari dare?Quãq̃ꝫ nō oīno
par tua ⁊ Phoꝛmioniſ cauſa:multoqꝫ iuſtius ego
te rideo:q̃ꝫ illum riſit Hānibal.Jlle eniꝫ de rebus
licet experientia ignotis:at ſaltem lectione cogni-
tis loquebaẗ:tu de his rebus loqueris quaruꝫ nō
tantum uſu atqꝫ arte es indoctus:ſed ingenio etiā
pꝛoꝛſus indocilis.Hanc hiſtoriam cum illi conten
tioſo hoī narraſſem:ꝙ erat ipſe ſenex : ſibi dictum
credidit:quaſi ⁊ ſenium ei ⁊ ſtultitiam expꝛobꝛaſ
ſem:itaqꝫ uehementer excanduit.

¶De intellectu contra quos poetas Boetius loqui
uelit: ⁊ iucundiſſimo poetarū ꝯſenſu. Cap̄.IX.

U qua etate ſis nō ſatis ſcio:niſi ꝙ delira-
t re ſepius ſolent ſenes:nō quidem oēs:ſed
quorum iuuenilis etas vilibus curis ⁊ ob
ſceno artificio acta eſt.Quo autem ingenio ſis:mi
hi incognituꝫ eſſe noluiſti.Audiens ergo te video
moꝛdendi auidum:ſed ignorantia toꝛpētem:algen
tis more aſpidis coactuꝫ virus:nō poſſe diffunde
re:niſi ꝙ in fine multum irarum attritu terrifice cō
caleſcens:neqꝫ tamen tam moꝛſu q̃ꝫ ſibilo metuen
dus.Jn me calcaneotenꝰ erigeris:ubi ſcilicet Boe
tium Seuerinum:aduerſus ſacras pierides teſtē
citas:atqꝫ ut teſtimonio fideꝫ queras:cautiſſimus
diſputatoꝛ Patricium illum uocas:quaſi de pꝛetu
ra uel conſulatu queſtio ſit: ⁊ q̃ſi non multi teſtes:
licet minime Patricij ſint:hac in re multum Boe-
tio pꝛeferendi.Uerum abſit ut huius uel alterius
fidedigni hominis teſtimonium recuſem:ad inqui
ſitionem ueri omne genus ſtudioſorum hominuꝫ
admitto:mechanicis dūtaxat excluſis.Jlle igitur
quid:ab egrotātis cura ſcenicas meretriculas:phi
loſophico pꝛocul arcet edicto.Uiue bellatoꝛ egre-
gie:vniuerſaꝫ poeſim letali iaculo tranſfixiſti.Cer
te ſi quid eorum de quibus tam temerarie diſpu-
tas didiciſſes:ſcires ſcenicam illam quam Boetiꝰ
notat:ipſos inter poetas in pꝛecio nō haberi:Nō
auteꝫ vidiſti:cece qꝺ iuxta erat:licet idipſum litte
ris tuis ignoranter insereres.Quid enim ait:Ue-
ris eum muſis curandum ſanādūqꝫ relinqte?He
ſunt muſe quibus ſi qui uſq̃ꝫ hodie ſuperſunt poe-
te:gloriantur ac fidunt:quarum ope non egra coꝛ-
poꝛa mactare:ſed egris animis ſuccurrere didice-
runt.De quibus ſi loqui uelim:donec cerebꝛo hu-
mido ac fluenti tanta res inſideat amens ero:Ne-
qꝫ enim Amphionis uel Oꝛphei cithara tam du-
ram ſilicem mouere poſſet:Neqꝫ enim tam hirſu-
tam tigridem lenire:quas tu ac omnes id genus fi
ctiones ueluti ꝓo aduerſas:mira plebei artificis
temeritate condemnas.Jn quibus tibi tuiqꝫ ſimi
libus ſtudioſe abditus allegoricus ſapidiſſimus
ac iucundiſſimus ſenſus ineſt : quo fere omnis ſa-
crarum etiam ſcripturarum textus abūdat:quas
te animo irridere non dubito:ſed ſuppliciū timeſ.
Quam ob rem feram equo animo te poetis quos
ignoras uanitate notiſſima inſultantem.Jdqꝫ mi-
hi alicuius bone ſpei argumentuꝫ fuerit:ſi tibi ual
de diſpliceam.Cur autem indigner audere te ali-
ꝗd aduerſus me:cum aduerſus Chꝛiſtum ſi impu
ne liceat ſis auſurus:cui Auerroim(tacito licet iu
dicio)pꝛetuliſti?Scis ꝙ nō mentioꝛ:q̃ꝫuis aliud
uerbo clames:ceſſet pene metus:pꝛofecto ut ſcio-
lus videaris eſſe uoles hereticus.

¶De officio poete ſm̄ Lactantium. Cap̄.X.

Ed ad fictiones quas carpebas redeo.Au
ſ di ergo quid Lactantius:vir ⁊ poetarum
⁊ philoſophorum notitia : ⁊ Ciceroniana
facundia: ⁊(qꝺ cuncta tranſcendit)catholica reli-
gione clariſſimus:pꝛimo ſuarum inſtitutionum li-
bꝛo ait : Neſciunt quid ſit poetice licētie modus:
quouſqꝫ pꝛogredi fingendo liceat:cum officiū poe
te in eo ſit:ut que uera ſint:in alia ſpecie obliquis
figurationibus cum decore aliquo conuerſa tradu
cat:totum autem qꝺ referas fingere:ideſt ineptuꝫ
eſſe ⁊ mendacem potius q̃ꝫ poetam . Stupes be-
lua:nunq̃ꝫ puto iſtud audieras.

¶De medicorum mendacio ⁊ poetarum uelata ue-
ritate. Cap̄.XI.

Entiri uobis linquimus:quodqꝫ grauiſſi-
m mum mendacij genus eſt : mentiri ſummo
cum diſcrimine dānoqꝫ credentium.Jd ſi
mihi non credis:vulgus interroga : cui ⁊ illud in
pꝛouerbium uerſum eſt : ut apertiſſime mentienti:
dicant:Mentiris ut medicus . Poete(neqꝫ enim
me hoc nomine dignari auſim:qꝺ tu mihi demēs
ad infamiam obieciſti)poete inquam ſtudium eſt:
ueritatem rerum pulchꝛis uelaminibus adoꝛnare
ut vulgus inſulſum(cuius tu pars ultima es)late
at:Jngenioſis autem ſtudioſiſqꝫ lectoribuſ: ⁊ que
ſitu difficilioꝛ ⁊ dulcioꝛ ſit inuentu:Alioquin ſi ti-
bi falſo perſuadeas : qꝺ ꝗdā indocti ſolent:qui qꝺ
conſequi nequeunt execrantur:ut ſcilicet poete of-
ficium ſit mentiri:illud tibi conſequenter pſuadeaſ

uelim:eſſe te poetarum maximum:cuiuſ prope plura mendacia ſunt q̄ȝ uerba. Ultro tibi Meoniuſ ſenex cedet:victuſ cedet Euripides:cedet Maro:uacuus tibi Helicon linquetur:indecerpta laurea:illibatuſqȝ Caſtallius fons.

¶ De poetarum raritate atqȝ claritate: medicorū qȝ uanitate. Cap̄.XII.

ſ Ed expergiſcere ſi potes:lippienteſqȝ oculos aperi:videbis poetas raros qdem natura rerum diſponēte:ut rara quelibet chara ſimul ⁊ clara ſint. Uidebis eos gloria ⁊ noīe ⁊ immortalitate fulgentes:quam non ſibi tm̄: ſed ⁊ alijs peperere:ut quibuſ ante alios perituris cōſulere noībus datum eſt: ⁊ quorū adminiculo ipſa etiam virtus eget:nō equidē in ſeipſa:ſed in eo qꝺ habet cum vitijs ⁊ obliuione certamen: Te ꝟo cū tuis nudos videbis:omni uera laude uanitatibuſ obſitos:obrutoſqȝ mendacijs.

¶ Ꝙ auctor non aduerſus excellentes medicos:ſed delirantes ſcribat: ⁊ quare libelluȝ pro epiſtola remiſerit. Cap̄.XIII.

h Ec nō aduerſus medicinam(qꝺ ſepe teſtatus ſum(neqȝ aduerſus excellentes medicos qui iraſci nō debent:qui cuȝ ſemper rari:noſtra ſunt etate rariſſimi:ſed aduerſus te:deliranteſqȝ ſimiliter dicta ſint. In quibus illud forte mirabitur quiſpiam:ꝙ libellum pro epiſtola remiſi:ſed meminiſſe conueniet:facilius infligi vulnus q̄ȝ curari: ⁊ citius dici conuitia q̄ȝ repelli. Ideoqȝ ⁊ maior defenſio Demoſthenis:q̄ȝ Eſchinis accuſatio eſt: ⁊ longior Ciceronis q̄ȝ Saluſtij inuectiua. Hactenus hec:cetera in tempus aliud reſeruo. Nolo enim putes me laceſſiti ſtili ⁊ iuſtiſſime indignationiis aculeos more apuȝ in vulnere religſſe: Experire iterum cum uoles: quid inter ingenium ⁊ ingenium:quid inter calamum ⁊ calamuȝ interſit. Illud uerendum ne dum per abrupta diſtractꝰ multūqȝ huic tue ridiculoſe eloquentie intētus: in inſuetis conflictationibꝰ tempus teras: his quos pecunia pariter ac ſanitate ſpolias:magni periculi cauſa ſim: de hoc tamen ipſe videris: ego mihi quicquid attemptaueris:ad cumulum glorie aſcribam. Alta petentibus non ſemper quies:ſed eoruȝ ſepe qui ſine graui periculo vinci poſſunt:optanda rebellio eſt.

¶ Ꝙ libellus hic etiam a medicina ipſa laudari mereatur. Cap̄.XIIII.

ſ I bene dixiſſes audiſſes bene: Audiſti autem non quod ego loqui ſum ſolitus: ſed qꝺ tu meritus es audire. Sile parumper ⁊ rumina: ⁊ tibijpſi da ueniam qui cepiſti. Ueruȝ ego ſatis ne ſanus ſim ſi diutius tecuȝ loquar:qui quod ridiculum omne ſupergreditur medicine nomine: mortem mihi litterarum tuarum in fine denuncies:ad quam differendam medicina forte aliquid:tu profecto nihil:ad accelerandaȝ ꝟo q̄ȝ plurimum conferre potes: Preclarum fortius artificium:longeuis corpuſculū ſcis expedire lāguoribꝰ. Certe ipſa mihi viuas(modo uoces habeat)medicina gratias actura ſit:ſi eorum preſentem infamiam fando nudauero:qui antiquam illius gloriam nouis erroribus extinxerunt.

¶ Franciſci Petrarche Liber Inuectiuarum Primus Explicit.

¶ Sequitur Annotatio Capitulorum Libri Secundi eiuſdem.

Cap̄.I. Ꝙ cōſultius ſit ſtulto ſilere q̄ȝ loqui: Et q̄ȝ ineptum ſit indocto libros ſcribere: Atqȝ de rhetorice facultatis officio.

Cap̄.II. De reprehēſione aduerſarij appellātis ſe medicū:philoſophum ⁊ aīarū curatorē: ſuamqȝ eſſe philoſophiam dicentis.

Cap̄.III. De iurgatoris confutatione ꝙ ſe rhetorice dn̄m appellet.

Cap̄.IIII. De eo ꝙ iurgator ſe philoſophuȝ dixerit:auctorem autem arrogantem.

Cap̄.V. De ſuperbie ⁊ libertatis differentia.

Cap̄.VI. De iudicio vulgi inter ſupbiā ⁊ fiduciā.

Cap̄.VII. De Scipionis fiducia ⁊ ſuijpſiꝰ laude.

Cap̄.VIII. De excuſatione auctoris ꝙ nō arrogāter ſcripſerit.

Cap̄.IX. Ꝙ liceat quandoqȝ de ſe virtutes predicare preter arrogantiam.

Cap̄.X. Ꝙ exemplo Enee conceſſum ſit ignoranti ſe commendare.

Cap̄.XI. Ꝙ aduerſarius indignus ſit ut libris auctoris inſcribatur.

Cap̄.XII. Ꝙ ueneranda ſit ſenectus bonis conſtituta fundamentis: ⁊ de ſtultis ſenibus.

Cap̄.XIII. Ꝙ propter malos medicos nolit bōis detraxiſſe.

Cap̄.XIIII. Ꝙ paucitas bonorum medicorū non eſt ad artis infamiam ſed gloriam: ⁊ doctos potius exhilarat q̄ȝ perturbet.

Cap̄.XV. De excuſatione auctoris erga aduerſarium incuſantem eum aliqua ſcripſiſſe:aſſerentis etiam ſe non hic de medicis loqui ſed de ipſo aduerſario.

Cap̄.XVI. Quomodo imperitus medicus homines a mortuis ſuſcitet: ⁊ q̄re populis ille credat.

Cap̄.XVII. Ad quid dialectica homini ſit neceſſaria: ⁊ q̄ȝ ſtultum ſit ſeneſcere in ea:de commēdatione quoqȝ philoſophie que uēdi nō poteſt:ꝙqȝ aduerſarius ſimilior ſit upupe q̄ȝ philoſopho.

Cap̄.XVIII. De pallore medicorum:probat etiaȝ iurgatorem non eſſe philoſophum.

¶ Franciſci Petrarche Poete Oratoriſqȝ Clariſſimi Inuectiuaruȝ Liber Secundus Incipit.

¶ Ꝙ conſultius ſit ſtulto ſilere q̄ȝ loqui: Et q̄ȝ ineptū ſit indocto libros ſcribere: Atqȝ de rhetorice facultatis officio. Cap̄.I.

h Abes vnde mihi perpetuo gratias agas:de muto ⁊ elingui argutulus atqȝ facetulus factꝰ es diſertiſſime Hippocrates: Neſcis q̄ȝtuȝ huic calamo debeas: Ecce iam proſam ſcriptitas:cito facies carmina: Iamqȝ hymnos incipis balbutiendo conterere. Boni ingenij puer eris: Immo ꝟo ſtulte ſenex ⁊ ignare:multo cōſultius tacuiſſes:nō ut ideo philoſophū te ꝓbares:ſȝ ut ignorantiā ſaltem tuam ſilentio uelares: Tacendo enim latere poteras:loquendo nō potes: Lingua animi ſera eſt:hanc tu nullo ad oſtium pulſante:neſcio cur mouiſti:tenebroſam fedāqȝ tui pecto A

ris domuꝫ oibus aperiens:que melius ſemp clau-
ſa manſiſſet:niſi quia demētiam diutius occultare
difficile eſt.Credo nō legeras qꝺ ſcriptū eſt:Stul
tus quoqꝫ ſi tacuerit ſapiēs reputabi᷑:⁊ ſi cōpreſ
ſerit labia ſua intelligēs.Bene Socrates:cum de
corum adoleſcentē tacitū vidiſſet:Loquere(inqt)
ut te videaꝫ:nō tam in vultu putabat videri homi
nem q̄ꝫ in uerbis.Ecce locut⁹ es:vidimus te:iam-
qꝫ ſi milies taceas videmus:Uoluiſti apparere:
⁊ multis quos latere poteras eſſe ludibrio:In qꝺ
gaude prepotens orator:externa ope nō eges:nul
lo opus eſt indice:operoſe nimis:tuo te prodis
indicio:tam late triſtis male coagulati eloquij fu-
mus manat.O ridiculum aial:uolebam dicere:li-
B brum ſcribis:rectius dixerim(qꝺ tue ꝓfeſſiōis eſt
ꝓprium)aromatum lenta fedas inuoluere:⁊ ubi
periculoſis ambagibus dictare ſoles:miſerorum
mortes:utqꝫ vilia magno conſtent fallaſqꝫ licenti⁹
radicibus noſtri orbis imponere peregrina uoca-
bula:ubi nūc ut tibi videtur philoſophicos locos:
ut ego ſentio tabificos iocos ſcribis:Sed ut libri
formam habeat uerſutus opifex diſtinguis in par
tes:⁊ forſitan victor eris.Apothecarij ſcripſiſſe
te libruꝫ dicent:Quid ni igitur exclamem?Accur
rite philoſophi:accurrite poete:accurrite ſtudioſi:
quicunqꝫ vnq̄ꝫ ſcribēdis libris operam datis:ac-
currite:ueſtra res agitur:mechanicus libros ſcri-
bit:penituſqꝫ uerum fit illud ſapientis habrei:Fa
ciendi libros nullus eſt finis.Quid enim fiet ſi me
chanici paſſim calamos arripiunt?Actuꝫ eſt.Ipſi
boues:ipſiqꝫ lapides ſcribent:Nilotica biblus nō
ſufficiet:Siqs eſt pudor:dimittite illaꝫ litteratis:
Uos ſi glorie cupiditas tāgit:in uento ⁊ aqua ſcri
bite:ut ad poſteros fama citius ueſtra perueniat.
Quid querar?Quid eloquar?Quid dicaꝫ?Deſi-
C nite queſo qui papyros arte cōficitis:quiqꝫ tenueſ
in mēbranas ceſorum animaliuꝫ terga cōuertitis:
hetruſcis expiādum ſacris infauſtū ⁊ infame mō-
ſtrum incidit.Quid enim bicipitem puerum:aut
quadrupem miramur?Quid obſtupeſcimus mu-
le partum:tactumqꝫ de celo tēplum Iouiſ:aut ſub
nubibus viſas faces?Quid Etneis uaporibus ar
dens equor:⁊ cruentum amnem:imbremqꝫ lapi-
deum:aut ſi quid tale in annalibus ueterum repe-
ritur?Habeāt ſuum ſecula noſtra portētum:Me-
chanicus etiam libros arat.Quis nō Roſcio de-
inceps artis hiſtrionice librum donet?Erat ⁊ ille
mechanicus:ſed inſignis:ingenioqꝫ ꝓmeritus nō
modo maximorū ducum gratiaꝫ:ſed ipſius quoqꝫ
familiaritatem atqꝫ amicitiā Ciceronis.Mulce-
bat ille oculos:mechanicus noſter aures vulnerat
Agebat ille quod placeret omnibus:hic quod nul
li.Aut qs coquine magiſtrum indignetur Apitiū:
ſuam litteris inſerere diſciplinam?Cur enim inter
culinas nō ſcribitur:inter latrinas ſcribit᷑?Cogna
tas res eſſe nomen arguit:Cur autē nō inter epu-
D las libri fiant:inter urinas fiunt:ad quas ſtilo cele-
brādas florētiſſima artium rhetorica captiua per
ducitur:⁊ que populos moderat᷑:inqꝫ animis re-
gum regnat:inter medicos ancillat᷑?Sed queſo te
philoſophie atqꝫ artium dñe:quo animo Tullius
rhetoricā tot uoluminib⁹ tātoqꝫ ſtudio tractaſſet:
ſi futuram talis ingenij ſeruā ſciret?Quere(nō di
cā ſerua)ſꝫ famularis etiā tua ſit:ſi aliunde neſci-
rem:abunde qdē artificioſus ⁊ hybleo melle dul-
cior orationis tue contexus inſinuat.Certe quod
ſcholis omnibus eſt notum:rhetorice facultatis
officium eſt:appoſite dicere:ad preſuadendum fi-
nis perſuadere dictione.Quanta autem illud ar-
te facias:quanta hoc felicitate perficias:qui te ſe-
mel audierit non ignorat.Sed iſta ſuum locum in
uenient:a primordijs inchoandum.Excuſet autē
prolixitatem mei ſermonis:tue ignorantie magni
tudo de qua aut nihil oino dici debuit:aut parum
dici non debuit.

¶De reprehēſione aduerſarij appellantis ſe medicū
philoſophum ⁊ animaruꝫ curatorem:ſuamqꝫ eſſe
philoſophiaꝫ dicentis. Cap.II.

p Rima qdem libri tui pars:de teipſo agit: A
quis:qualis ue tu ſis.Iam idipſum caute.
Sciebas te incognitum niſi tabellionū mo
re de teipſo aliqd loquereris:atqꝫ ita qua ſcribe-
res auctoritate cōſtaret.Qui ſim(inqs)perlecto
hoc toto iaꝫ noſces opuſculo.O magne vir:nimis
humiliter de te ſentis:Immo ꝟo cōfeſtiꝫ accepto
in manus opuſculo noui te:quem ⁊ ante noueraꝫ:
Sed nūc ſciētiam tuam omnem funditus detexi-
ſti:⁊ ut ſcriptum eſt in pſalmo:Denudaſti funda-
mētum eius uſqꝫ ad collum.Quid auteꝫ de te di-
cas:quem te facias audiamus.Sum(inqs)medi
cus.Audis hec medicine reperto Apollo uel am-
plificator Eſculapi?Cōſequenter ⁊ philoſophus.
Audis iſta Pythagoras:qui nomen hoc primus
omnium inueniſti?Flete repertores artium:fines
ueſtros proterit aſinus infulatus:nō ſe modo phi
loſophum:ſed philoſophiam ſuam iactans.Phi-
loſophia noſtra inquit.Heu quid hoc eſt?Peiora
ſunt audiēda ſi viuimus:Iam(ut ſuſpicor)ad finē B
ſeculi propinquamus:Erūt ſigna in ſole ⁊ luna ⁊
ſtellis.Hoc ſignum in euāgelio nec fuit:quādo aſi
nus philoſophabat᷑:celum ruet.Quid vis dicaꝫ?
Iam philoſophie miſereor ſi tua eſt:ſed meo peri-
culo iurare auſiꝫ:neſcire te qd ſit eſſe philoſophū.
At ne omnia vnam in ꝑtem cōgeram:multa etiam
nunc de hac re tecum loqui habeo.Premiſi auteꝫ
hec:ut ſcires apꝺ me philoſophū te nō eſſe.Quid
ꝟo:quid deinde intulit audax ſtultus:ſe his alti-
bus armatum:nō tm̄ corporis:ſed animi vitia cu
raturum?Uenite huc qui egrotatis:ſalus nō ſem
per ex Iudeis eſt:adeſt:ſemibarbarus ſoſpitator.
Et me ſuperbum uocitas:Relege nunc epiſtolam
illam meaꝫ:que te furere fecit ⁊ faciet mori:quan
do ego uel philoſophiam uel poeſim meam:quan-
do me aut philoſophum aut poetaꝫ dixi:aut aliud
quicq̄ꝫ:q̄ꝫ tuorum morum ⁊ ingenij contemptorē:
qꝺ mihi non modo licitum ſed debitum rebar.

¶De iurgatoris confutatione ꝙ ſe rhetorice domi
num appellet. Cap.III.

u Erecunde ſe ſolius rhetorice magiſtruꝫ di
cit Auguſtinus:tu te philoſophū dicis ac
medicum.Addis ⁊ tertiū:rhetorice dñm.
Quartū licet addere:poſtq̄ꝫ titulis gaudes:Cloa-
ca es magna qdem(ut eſt apud Senecam)⁊ pro-
funda:En qꝺ ad primam tui glorioſi partem ope-
ris modo reſponſum uelim.

¶De eo ꝙ iurgator ſe philoſophum dixerit:aucto-
rem autem arrogantem. Cap.IIII.

ſ Ecunda apologetici tui pars de me erat:
cuius in cognitione ſi falleris:non miror.
Quid enim non tibi alius videri poſſit:cū

tu tibi philoſophus uidearis? Dixiſti eq̄dē: Phi-
loſophus ſum. Tam hoc uerum q̃ quod ſequitur
tam philoſophus tu: q̃ ego ambitioſus: arrogans
ſuperbus: Nunquā mihi (fateor) cum populo con
uenit: tanta tamen animi ſecuritas eſt: ut iudicem
populum non recuſem: quos honores ambierim:
⁊ non potius ſpreuerim oblatos. Quid mihi vn-
quā arrogauerim? Ubi ſuperbe me geſſerim? De
qua re ⁊ dictum eſt aliquid: ⁊ pluſculum dicere
eſt animus.

¶ De ſuperbie ⁊ libertatis differentia. Cap̄.V.

Oquar autem tibi iam: non ut aduerſario
l ꝓcaci ⁊ infeſto: ſed ut homini: neſcio tamē
an ratiōis ullum ueſtigium habēti: ⁊ dicā
quod ut puto nō itelliges: quoniā vicinarū rerum
ne dum idiotis ſed doctis etiā laborioſa diſcretio
eſt. Sed dicam clarius q̃ dici ſoleat ut ſi nō intel-
lexeris: cerebri tui nō ſtili mei vitiū accuſet. Audi
ergo: Superbo libertas oīs ſupbia videt: ſapiens
ꝟo inter ſuperbiam fiduciāq̄ diſcernit: ⁊ ſcit lar-
giter referre quo animo quid dicatur aut fiat.

¶ De iudicio vulgi iter ſupbiā ⁊ fiduciā. Cap̄.VI.

Ic ille vir optime ſibi cōſcius: dum in pu-
h blico perorāti populus obſtreperet: Tace-
te inquit: Melius ego vnus noui q̄d reipu
blice expediat q̃ uos omnes: qđ ut animoſe: ſic
uere dictum: aliquos qui ad ſuperbiam traherent
fuiſſe: a vulgi moribus non abhorret: docti autē
glorioſe fiducie aſcribunt.

¶ De Scipionis fiducia ⁊ ſuiipſi⁹ laude. Cap̄.VII.

Cipio ille vir maximus: qui famoſum pri-
A ſ mus agnomē ex Africa reportauit: capita
lem cām dicturus: Primo q̄dem die ſine
ulla criminum mētione (ut ait Liuius) orationem
adeo magnificā de rebus a ſe geſtis eſt orſus: ut
ſatis cōſtaret neminem vnquā neq̄ melius neq̄
uerius laudatum eſſe. Quid ergo? Nunq̄d in pro
prio ore laus ſordebat? Audiebant inquit ab eodē
animo ingenioq̄ quo geſta erāt: ⁊ aurium faſtidiū
aberat: quia pro periculo: nō in gloriam referebā
tur. Secūdo aūt dicēde cauſe die: dum artius ur-
B geret: nō modo ſordidam ⁊ obſoletā ueſtem reo-
rum more nō induit: aut ſubmiſſe iudicū miſericor
diam implorauit: ſed cum forte reuolutis annis di
es eſſet: quo ipſe bello punico ſecūdo periculoſiſſi-
mo omnium atq̄ grauiſſimo ſuprema manum im
poſuerat: virtutis ac felicitatis ꝓprie recordatus:
⁊ ob hoc cōſciētie fiducia euect⁹: victricem capiti
lauream impoſuit: teſtatuſq̄ eo die litibus ac iur-
giis abſtinendum ꝓpter diei illius anniuerſariū
honorem quo ipſe olim cū Hannibale ⁊ Cartha-
ginēſibus bene ac feliciter decertaſſet: agendaſq̄
potius deis gratias: precādoſq̄ ut populo Roma
no ſemꝑ ſui ſimiles duces darēt: deſertis in curia
accuſatorib⁹ atq̄ iudicibus: fauēte ac ꝓſequente
vniuerſo populo Capitolium: ⁊ deorū tēpla triū-
phantis in morem circūiuit: non minus glorioſus
ciuium q̃ fuerat hoſtium triumphator. Rem no-
tiſſimam narro: tuis licet ab auctoribus nō tracta
tam: Nec cuiq̃ dubium eſſe poteſt: quin inaniter
effuſa laudatio turpiter ſonuiſſet: niſi eā natura re
rum ⁊ quedā quaſi viri neceſſitas extorſiſſet.

¶ De excuſatione auctoris ꝙ nō arroganter ſcripſe-
rit. Cap̄.VIII.

I leonē latratibus excitatū dixi: ſi me oīa
s preter virtutē ⁊ bonā famā ſolere contem
nere: arroganter tibi videor locutus: falle-
ris ut in multis. Neq̄ enim inſolēter me locutum
noueris ſed fidēter: ut teipſū uel graui rogitu exꝑ
gefact⁹ agnoſceres. Quid enim putas aut q̄d ais?
Nonne iam (precor) erubeſceres: niſi suborē tuus
ille letheus ⁊ imedicabilis pallor excluderet? Nō
ne iā tacitus ſaltē ac pallidus recognoſcere icipis
quod dixiſſe tibi uerꝝ videor inſolēter: quātū inter
ingeniū ⁊ ingeniū: quātū inter calamū ⁊ calamū
interſit? Profecto aūt ille quē mihi aſſumpſiſſe vi
deor virtutis amor ac laudis: nō ocioſe iactātie eſt
ſed eo pertinet: ut ſcias me ab ea quā mihi obiecta
bas adulatoris infamia remotū: cū ceſſet illa cupi
ditas que tuā ⁊ multorꝝ linguas docuit adulari.

¶ Qꝫ liceat quādoq̄ de ſe virtutes predicare preter
arrogantiam. Cap̄.IX.

Ed hec turpiter: quāuis uere ꝓprio ex ore A
ſ ſonuerunt. Iam reſponſū habes: Tunc id
uere diceres: quādo nulla iuſta cauſa: ſed
inanis tm̄ glorie ſtudio dicerentur: Nunc non ma
gis pro mei nominis q̃ pro ipſius defenſione ueri
dicta ferre debebis equanimiter: ⁊ tibi parcere qđ
in me arguis Cato ultime grauiſſime morꝝ cenſor.
Adde ꝙ ego nō mihi ſcientiā aut gloriā eſſe: ſed ea
rum cupiditatē: neq̄ me virtutē aut bonā famā ha
bere dixi: ſed optare: uel qđ minus eſt nō ſpernere
q̄d hic oro tā ſupbū notas: niſi quia tibi res iſueta
eſt aliq̄d ꝑter pecunias optari uel amari? Accinge B
re q̄cq̄d potes calūnie: ꝑter deſideriū ⁊ affectum
boni nihil mihi tribuo: q̄bus q̄ caret: ſibi ⁊ aliis iu
tilis viuit: ſi tm̄ dicēdū eſt viuere: q̄ optimarꝝ ſenſu
rerꝝ eget: peſſimarꝝ paſſionibus abundat. Accedit
ꝙ ⁊ hec ⁊ ſiq̄d in me laudabile: aut ſi q̄d penitus
boni eſt: quāuis id tibi doliture iuide in oculos in
geſſerim ut doleres: teſte tm̄ cōſciētia: nō inde me:
ſed auctorē omnis boni deū laudo: neq̄ in meipo
glorior: ſed in illo ad quē omnia refero: preter de
fectus erroreſq̄ meos: quos mihi imputo: ſcit ip-
ſe me uerꝝ loqui. Ecce ut in pſalmo centeſimo qua
drageſimoquarto ait Auguſtinus: Inuentum eſt
quō ⁊ me laudare poſſī ⁊ arrogās nō ſim.

¶ Qꝫ exemplo Enee conceſſū ſit ignoranti ſe cōmē
dare. Cap̄.X.

Erum ut de poetis quibus ut canis ad lu
u nam latras: aliquid imiſceā: Apud Uirgi A
lium Eneas de ſe interrogatus: inter cete-
ra quid ait: Sum pius Eneas fama ſuper ethera
notus. Idem apud Homerꝝ reſpondiſſe nouimus
Ulyxem. Ad hoc reſponſum meū: tu atq̄ alii qui
nihil de nobis loqui uerum ſimul atq̄ magnificū
poteſtis: uel ſuperbe dictum ab Enea: uel turpiter
fictū a Uirgilio clamaretis: Sed doctores excu-
ſant: quia ſcilicet ut ignorātē alloquēs: laude pro
pria pro indicio ſit uſus: ⁊ fuerit ea ſibi neceſſitas
nō uolūtas. Quid autem? Nōne ego etiam igno-
ranti ſe: ignorāti me: ignorāti omnia? Equidem ſi
uel te uel me uel aliquid boni noſſes: nunq̃ me nil
tibi dicētem aut dicere cogitātem: nullam tui noti
tiam habētem aut habere cupiētem: tam importu
nis (ut repetam quod te premit) latratibus exci-
taſſes. Cuius te hodie puto peniteat: ſꝫ pudor ani B
mi retrahere pedē uetat. Anxius itaq̄ ridiculuſ-
q̄ luctator: alienam qđ mihi forſitan credis inco-

gnitam in tuis reſpōſiunculis opem queris: piget
hinc percepiſſe: pudet inde deſinere: ita tergiuer-
ſaris incertus heres: atqꝫ ut eſt in antiquo prouer-
bio: Auribus lupum tenes.

¶ Qꝫ aduerſarius indignus ſit ut libris auctoris in
ſcribatur. Cap.XI.

A Num hoc loco preterire noluerim: ꝙ iter ſu
n perbias meas poīs: Indignū te mihi viſuȝ
qui in meis opuſculis ſcribereris. Uide au
tē queſo ne iter tuas potius numerādum ſit ſi tibi
cōtrariuȝ videaſ. Scripſi aliqua nec deſino: haud
vnꝗ̃ deſinam dum hic digitꝰ calamum feret. Sed
omiſſis alijs: ne me rurſuȝ de meipſo magnifice lo
qui dicas: Scribo de viris illuſtribꝰ: quale nō au-
ſim dicere: Iudicēt qui legēt: de quātitate ꝓnūcio
haud dubie magnū opus multarūqꝫ vigiliaꝝ: etſi
non ab auctore: certe a ſubiecta materia nominan-
dū. Nihil ibi de medicis: nec de poetis qdem aut
philoſophis agiſ: ſed de his tm̄ qui bellicis ↄtuti-
bus aut magno reipublice ſtudio floruerunt: ⁊ pre
B claram rerū geſtaruȝ gloriā ↄſecuti ſunt. Illic ſi ti-
bi debitum locū putas: dic ubi vis inſeri: Parebi-
tur. Sed uerēdū eſt ne quos ex oibus ſeculis illu-
ſtres: quātū hac ingenij paupertate licuit in vnum
cōtraxi: aduētu tuo diffugiāt: teqꝫ ibi ſolo remanē
te mutādus libri titulus: neqꝫ de viris illuſtribus:
ſed de inſigni fatuo inſcribēdum ſit. Si audire me
uelles: petendum potius ab Apuleio Madauren
ſi: ut in libro philoſophātis aſini locuȝ habeas: uel
orādus Plautꝰ ut alicubi in Amphitrione te collo
cet: ubi ſyllogiſmos tuos explicās: probes Syriā
nihil eſſe: magnoqꝫ animo cōtemnas ꝙ in meis lo
cus tibi deſit opuſculis: cū ⁊ alibi aptius eſſe poſ-
ſis: ⁊ ego nullum in tuis operibus locuȝ queram.

¶ Qꝫ ueneranda ſit ſenectus bonis conſtituta funda
mentis: ⁊ de ſtultis ſenibus. Cap.XII.

A Llud quoqꝫ locus hic exigit: ꝗ̃ certe ſit tu
i tū de ueritate tecum colloqui: ꝗ̃qꝫ trāqllū
vide. Stātibus eniȝ ſcriptis obſtrepere ⁊
inſidiari nō pudet: qd faceres inter vba uolantia?
Quid eſt aūt quod inter multa dixiſti: me ſenectu
tem deteſtari? Nihil hoc falſo falſius. Nemo me
reuerētior ſenectutis: nemo qui etatis illā partem
pluris faciat: qui eaȝ equiori animo cōplectatur: ſi
iam adeſt: ſi appropinquat: expectet. Sȝ ita demū
apud me uenerabilis eſt ſenectꝰ: ſi ab honeſtis pro
greſſa primordijs: glorioſuȝ habet aliqd preter ru-
gas: In libro ſapientie: ſi qua tibi taliuȝ cura eſſet:
hāc ſententiā inueniſſes: Senectus inquit uenera-
bilis eſt: tecū ſentiebat niſi addidiſſet: Nō diutur
na neqꝫ numero annoruȝ computata: ecce iam de-
ſentire incipit: Quid ergo? Cani ſunt (ingt) ſenſus
hois ⁊ etas ſenectutis vita immaculata. Cato ille
ſenex famoſiſſimus qui etatis huius apud Tulliū
patronus ac laudator induciſ: dum ſenectutē ope
roſam ſempqꝫ aliqd agētem dixiſſet: Addidit: tale
ſcilȝ quale cuiuſqꝫ ſtudiuȝ in ſuperiori vita fuit. Et
iterū: In omni oratiōe (ingt) memētote me eā ſene
ctutē laudare que fundamētis adoleſcētie cōſtitu-
ta ſit. Si hunc philoſophe reprehendis: me repre-
hēde: ſecū eni ſentio: nec cōtrariū dixi: prorſus mu
tare ſcripta mea nō potes: quippe nec egoipſe qui
condidi poſteaꝗ̃ in publicū exierūt: mei iuris eſſe
deſierūt. Quid igiſ dixi? Delirare ſepius ſolēt ſe-
nes: Hinc calūnie radix: ſed ꝓcede noli ſubſiſtere:
lege qđ ſequiſ: Nō qdem oēs: ſed quoꝝ iuuenilis
etas vilibus curis ⁊ obſceno artificio acta eſt. Id
forte uerbo tu ueruȝ negas: facto aūt ꝓbas eſſe ue
riſſimū. Itaqꝫ deum teſtor me nil aliud ꝗ̃ te vnuȝ
dum id ſcriberē cogitaſſe: qualis enim ſenex eē po
terit qui mentiēdo: blādiendo fallēdoqꝫ cōſenuit?
Stultoꝝ ſenium ingens copia eſt. Scis quare? qꝛ
ſapiētuȝ iuuenum immenſa penuria: qui aūt inter
vitia ſenuerūt: quo ad metham ꝓpius accedūt: eo
magis inſaniunt. Hos ego ſepius delirantes dixi:
nec mirum ſi ex his in qbus uſqꝫ in finē viuiſ ſene-
ctus ultima vite pars plus impreſſionis accipit ꝗ̃
relique: etſi denſiores in vnuȝ ſordes ſuo more de
ſcēdunt: Propter eandē cauſam: qui in virtute per
omnē vitam delectati ſunt: in ſenectute mirabiles
retroacti tēporis fructꝰ legunt. Et tum maxime fe- C
lices ſunt: dum eſſe deſinūt ut incipiāt eſſe perēni-
ter. Hos autem conſtat eſſe rariſſimos: horūqꝫ eſt
illa quaȝ dicis uenerabilē ſenectutem. Reliqui vo
qui medium locum tenēt ut plus minus ue in hāc
aut in illā partem inclinati vixerūt: ſic in ſenectute
meliores aut peiores fiūt. Itaqꝫ mille uarietates:
⁊ morū infinita diſtantia: nec ſenū modo: ſed iuue
num: quoꝝ omniū naturas bene (niſi fallor) ⁊ Ari
ſtoteles in rhetoricis: ⁊ in arte poetica deſcripſit
Horatius. Hec mihi nūc ſenū diſtinctio ꝓbaſ: que
ſi tibi nō placet: ſcribe aliam ſumme philoſophorū
quā in marmoribꝰ incidamus. Certe ut ad ſtultos
ſenes redeaȝ: nunꝗ̃ tu prima etate ꝗ̃ꝗ̃ ſemper te-
meritate notabilꝭ fueris: auſus fuiſſes garrire iſta
tā ſtolide: ⁊ ſi in animo habuiſſes: ſolet eniȝ adole
ſcētie familiaris eſſe iracūdia. Crede igiſ mihi: nil
ſtulto turpiqꝫ ſene moleſtius: cui ⁊ ſtultitia pueri-
lis ſupereſt: ⁊ ſemel acceſſiſſe videtur auctoritas.

¶ Qꝫ propter malos medicos nolit bonis detraxiſ-
ſe. Cap.XIII.

S Ed ego iaȝ hinc ordinē tuū amplius nō ſe- A
ſ quar: qppe qui nullo modo mihi videor or
dinatius dicturus: ꝗ̃ ſi longiſſime diſceſſe
rim ab ordine libri illius: quē mihi ſerio ut aſſeris
remiſiſti: ut aperte cōijcerē qualis tibi repentinus
ac tumultuarius ſtilus eēt ſi lucubratꝰ ac ſerius ta
lis eſt. Peſſimū qdem in ꝑmis hoium genus ſum
moqꝫ ſtudio declinādū qbus eſt ſtultitie mixta cal
liditas: Quia vo huiuſcemodi aduerſario mihi ne
gocium ſciebā: ſatis ut puto: ne quā tibi iuſtā mor-
dēdi mām loquēdo tribuerem circūſpexi. Crebro
igiſ dixi: nō me medicine detrahere: ſȝ tibi loquor
improꝑe: nihilo detrahi nihil pōt: ſed intelligiſ qđ
uelim proteſtationē humilē ac ueraȝ ſuperbe men-
dax reijcis. Credo nō aliā ob cām niſi ut indigni-
tate ipſa exacuas ⁊ irrites ad dicēdū quod dixiſſe
nolim. nunꝗ̃ tm̄ efficies ut odio turpiū: pulchra cō
tēnem: qn cōtra medicinā ipſam mihi feceris cha-
riorē: ꝙ tu eam dehoneſtas ac polluis. Scio ut di
xi nō inutile artificiū auxilioqꝫ caduci corporis in
uentū: qd hoc ꝓhibet: illudqꝫ ſimul uerū eſſe: te cū
tuis falſo illā violare cognomie? Sophiſta ridicu
le eqtatis argutor: equū laudas: ex ꝓpoſitū uerſa-
ris. Sȝ nulluȝ excipio: Immo aliqs. Et qs inges? B
Ad tribunal ꝑtoris urbani res agaſ: qs me ad hoc
coget rūdere ſi nolim? Nō eſt nūc alijs gratificādi
locus: tecuȝ mihi res eſt: noui mores tuos: quos ſi
tu eque noſſes: odio tibi eēs: ſi ſcribā qđ ſentio cō-
patriotis aut amicis meis: me blāditū dices: nihil

eſt eni qͦ nō ſimile ſibi fingat vſlis ac uenalis ani
mus: quales ſe nouit: tales alios opinatur: qua nul
la inter homines cecitas maior: menſura ueſtra ſa
tui cuncta metimini: nec gigātem nanus edificans
nec formica cogitat elephantem: Aliquot ni fallor
medicos ueros noui ⁊ ingenio ⁊ ea que in omniū
artium arte ponēda eſt diſcretione pollētes: qbus
ut arbitror eo moleſtior es: quo te preſſius intuen-
C tur: ⁊ profeſſionem ſuam tua nō ambigunt ignorā
tia deformari. Eſto autem nullos norim medicos
nullos exceperim: quid uetat eſſe aliquos ignotos
mihi: preſertim ſtudijs longe alijs uacanti: ⁊ ſani-
tatem corporis debēti: nō medicis ſed nature? Ut
cūqꝫ res ſe habeat: nihil ego aut aduerſus medici-
nam aut aduerſus miniſtrum eius locutus inueni
ar: licet ut ſoleo cuiuſlibet artificij corruptores: lin
gua forſan liberiore percuſſerim: Quorum in tur-
ba te latentem ⁊ incognitū vulneraui: Parce oro
philoſophe: nō te ſed ignorantia perſequebar: eā-
qꝫ non oēm: calcāda eſt enim ignorantia ſuperbor:
humilium ſubleuanda: Si in hac infectatione pu-
blica ſingulariter es leſus: ueniam merui: q: igno-
rans feci. Gaudes nunc ſuperbe quaſi affuſus ſup
plicem: rideo potius ineptias tuas: Jgnorātiū in-
famiam ad te trahis: cum tibi doctiſſimus videa-
ris: Jmmo vo ignorantie tibi cōſcius: ex me quic-
quid ignorantibus obijcitur: tibi merito dictū pu
tas: ⁊ qͦ diſſimulando fieri poterat alienum: im-
patientia tuum facis.

¶ Q paucitas bonorum medicorum non eſt ad ar
tis infamiam ſed gloriam: ⁊ doctos potius exhi
larat ꝙ perturbet. Cap. XIIII.

A Uid vo ſi paucos medicos? quid ſi paucíſ-
q ſimos dicam? Nō hoc ad artis infamiam
ſed ad gloriā ſpectat? Nōne debuerat ge
nerosus animus difficultate nō territus: ſed accen
ſus: ad ipſū nomen glorioſe paucitatis aſſurgere
ſeqꝫ in partem rare laudis accitum credere? Sed
certe id nō omnibus datum eſt: ⁊ pauciſſimorum
prorſus ingeniorum ea raritas eſt amica. Quā ob
rem ubi nobilis exultaſſet ſpiritus: plebeius inge-
muit. Cur queſo? An ⁊ hic fallor? An mētior? Pro
fecto nō ſolū hodie ſed ſemper raros ingenioſos:
rariſſimos ſapientes fuiſſe nemo dubitet: niſi qui
nunꝙ oculos uel in etatē ſuam intenderit: uel ad
B antiquam reflexerit. Stulte: uolo qui ſis excidat:
ſtulte inquā ⁊ inſane: vix ulla vnꝙ etas uel inge
niorum uel virtutū fuit egentior ꝙ noſtra: ſiue id
culpis hominū accidit: ſiue fato: ſi tamē eo nomi
ne uti licet: ⁊ nō rectius dei uolūtas ſeu prouiden
tia dici debet in ſermone catholico: ſiue deniqꝫ qͦ
tu fabulam putas: mundus iam ſeneſcēs ⁊ ad ex-
tremum uergens: more ſeneſcētis hominis piger
ac frigidus in ſua operatione lēteſcit: ⁊ tamen hac
ipſa etate nulla ingeniorum penuria preſtabit: ut
tuo ingenio locus fiat: fruſtra te cōtentionibus im
plicas: fruſtra te ingeris duello non tuo: quaſi aut
ego (qͦ nūquā cogitaui) medicinā uerbis aggre-
diar: aut ipſa nō a quolibet opprimi malit: ꝙ a te
defendi: qui eam ⁊ exercendo violas: ⁊ opprimis
defendendo. Jncaſſū ergo niteris: nullus uſꝙ fa
me tue locus eſt: nemo te clamoribus tuis noſcet:
niſi quos eluſos uerbis inanibus aut peregrinis
medicaminibus infectos: tui memores in perpe-
tuum effeciſti.

¶ De excuſatione auctoris erga aduerſarium incu-
ſantē eum aliqua ſcripſiſſe: aſſerentes etiam ſe nō
hic de medicis loq ſꝫ de ipo aduerſario. Cap. XV.

Uo hic anteꝙ ad maiores ille tue crimina-
o tionis inſult' ueniā: leuiter exſufflāda ſūt:
que dixiſſe me fingis: an ſomnias. Nō uu
ꝙ contra uerum medicos certare: eoſqꝫ non ſemp
curare. Utrūqꝫ enim magnis ſudoribus excuſas.
Sed ubi precor id dixi? Excute epiſtolam meam:
qͦ puto ꝓpter ueritatis odiū grauiter facis. Cer
te ego illam relegens: horū nihil inuenio: ⁊ de me
dicis quidem alias: de te mihi nunc ſermo eſt: ho
ſtis hippocratis: peſtis egrotum: dedecus medi-
corum: de te mihi nunc ſermo eſt. Dico igitur ſi nō
dixi: non te contra ueritatem interdū de induſtria
uel iocandi experiēdiqꝫ ſtudio certare: in quo ſtul-
tiſſime gloriaris: ſed ſola ſemper ingenij cecitate:
neqꝫ te interdū nō curare: qͦ cupide profers qua
ſi clypeum iuſtitie peſtilentis: ſed paſſim ſanos in
morbum: egros in mortem agere. Hoc dico. Ad
hoc mihi reſpondeas uelim: hoc rhetorice ſerue
tue patrocinio excuſes. Si enim negas: contentio
ne dimiſſa: populum teſtē uoco: Nota quippe ne
gantibus ut ueritas ingerenda: ſic ſubtrahēda eſt
uerboſe altercationis occaſio.

¶ Quomodo imperitus medicus homines a mor-
tuis ſuſcitet: ⁊ q̄re populus illi credat. Cap. XVI.

Cio quid nunc cogitas: Popellus infelix A
c ⁊ conſilij ſemper inops fruſtra tot malis
admonitus ad te redit: Quem igitur igno
rantie tue in teſtimonium adduco? Nempe non
alium: neqꝫ ſententiam muto: utrūqꝫ uerum eſt: in
ſcitiam tuam populus nouit expertus: idem a te
poſcit auxilium. Gaude ſtulte inſolens medicus:
iam non medicus tm̄: ſed deo ſimillimus euaſiſti:
De quo ſcriptum eſt in pſalmo: Cū occideret eos
querebant eum. Jlle quidem ſuſcitare poterat: ⁊
tu potes ut dicis: Quid enī ſonat aliud quod in-
ter inanes ridiculaſqꝫ iactantias effudiſti? Ueſtra
ſepe opera homines uelut a mortuis ſuſcitatos:
quantum abfuit quin te deum faceres? Sed expe
cta: ego te ante huius ludi finem in concilio deorū
ponam: ⁊ diuinitate tua dignum ſi potero nomen
inueniam: Nunc propoſitum ſequor: Jmpune oc-
cidis ergo cum ſuſcites? Sed omiſſis prophanis
⁊ fine carentibus nugis tuis: Cur hoc populus fa
ciat: ſi me roges: Facit hoc prudenter ut reliqua:
Sapientis eſt uerbum: Stultorū infinitus eſt nu
merus: eorum vo que a talibus fiunt fruſtra ratio
inquiritur. Si penitus cauſā petis? Jlla uere eſt B
quam affert amicus medicorum Plinius: quē tu
ſpernis ignotum: ⁊ quam ego olim poſui in epiſto
la illa ad Clemētem papam: vnde tota iſta lis ori-
tur. Jn hac enim: ait: ſola artiū euenire: ut vnicui
qꝫ ſe medicum profitenti ſtatim credatur: cum ſit
periculū in nullo mēdacio maius. Mox ex pſona
populi loquēs: Nō tn̄ inqt illud ituemur: adeo blā C
da eſt ſperādi pro ſe cuiqꝫ dulcedo. Hec eſt cā que
te populo quē iterimis forte cōmēdat: notiſſimoſ-
qꝫ defectus tuos cogit interim obliuiſci: dū ab ar-
denter optantibus inconſulteqꝫ ſperantibus ſalus

queritur:Ubi moꝛs eſt:tāta eſt ſpei humane perti
nacia:ſic inanis miſeroꝝ regnat obliuio: qua fre-
tus m̄ltos añ diē in tartara p̄miſiſti:qui ſi redeaꝫ.
illi maturā de te potuerint ferre ſniam. Sed inde
quidē tutus es:irremeabilis eſt regio:nolo tñ ſpe
res latere ſupſtites:not⁹ es publice: ⁊ puto doctoſ
fruſtra tēptabis:ceteroꝝ ſtrages minime flēda eſt
Quod ſi foꝛte doctos aliquot turbe miſcueris: ⁊
idcirco dicas illos a moꝛtuis ſuſcitatos:qm̄ ut ait
Cicero.hec nr̄a que dicit̄ vita moꝛs eſt: Et qꝛ hui⁹
vite finis melioris vite p̄ncipiū eſt bonis:plane ue
rus eſto me plaudēte philoſoph⁹. Sꝫ abſit ut tale
aliqd cogitare ualeas:aut loq. Jllud itaqꝫ uerius:
Omnes qui euadūt tribuis tibi:oēs qui pereūt na
ture:ut ſemp̱ habeas vnde glorieris ⁊ gaudeas.
Miſeris aūt tuis nūq̄ꝫ deſint vñ triſtent̄ ⁊ lugeāt

¶ Ad quid dialectica homini ſit neceſſaria: ⁊ q̄ꝫ ſtul
tū ſit seneſcere in ea:de cōmēdatiōe quoqꝫ philoſo
phie que uēdi nō poteſt:ꝙqꝫ aduerſarius ſimilioꝛ
ſit upupe q̄ꝫ philoſopho. Cap̄.XVII.

A q Uid nūc dicā ad reliq̄? Multas tremulās
ſnias in me vibꝛas:m̄lta leuiū v̄boꝝ tela
cōtoꝛques: Quis nō metuat cū tāto hoſte
concurrere? Nihil(ſcito)niſi v̄borū tuorū fetores
metuo. Si tibi ipꝛopꝛie locut⁹ videoꝛ:ꝙ v̄borū di-
xerim fetores: Ceſari p̄ces Auguſto:quē ſic loq ſo
litū ſcim⁹. Dicis in p̄miſ me carere logica? Nō cre
do mihi rhetoricā aut grāmaticā iterdicas:que lo
gice noīe cōtinet̄:q̄ꝫuis ⁊ id iure tuo poſſes. O ſū
mū toti⁹ ſpecimē barbariſmi:ſꝫ eā ſolā in qua te lō
ge p̄cellere ſillogiſmi tui oſtēdūt: mihi ſubtrahis
dialecticā quā logicā uocaſ. En crimē O iudices:
qꝺ ſi fateri libeat:paſſiꝫ illuſtres philoſophos pꝛo
ferre hācipſaꝫ qua carere arguoꝛ dialecticā irridē
tes:eadēqꝫ poſſim apud Ciceronē oſtēdere clariſ-
ſimā philoſophoꝝ ſectā ueteres peripateticos ca
ruiſſe: Sed o ſtulte:nō hac careo: uerū ſcio qd ei:
qd ceteris liberalib⁹ artib⁹ dādū ſit. Didici a phi-
loſophis nullā eaꝝ ualde ſuſpicere: Equidē ut eas
didiciſſe laudabile:ſic in eiſdē ſeneſcere puerile eſt
Uia nēpe ſūt:nō terminus niſi errantib⁹ ac uagis:
qꝰ nullus eſt vite poꝛt⁹: Tibi nobiliorē terminū
nō habēti:terminus eſt quicqd occurrit. Jn ſūmo
te felicitatis gradu ſitū reris:quotiēs vnum foꝛte
fragilē ſillogiſmū: ⁊ nihil ex nihilo ꝯclud ētē:mul
ta cerebꝛi v̄tigine tota iſomni nocte texueris. Tūc
in coꝛde tuo dicis iſipiēs: Nō eſt deus:neqꝫ eſt al
B tius aſpirādū. Quid eni ſcim⁹? Plato ⁊ Ariſtote
les magni viri:mūdū faciūt eternū: Democrit⁹ in-
numerabiles mūdos facit: Epicurus deū nullū ⁊
moꝛtalē animā:hanc Pythagoras in gyrū ducit:
Sūt qui eā ꝯhāt ad ſuū coꝛpus. Sūt qui eā ſpar-
gāt in coꝛpib⁹ animantū: Sunt qui celo reddant:
Sūt qui circa terras exulare cogāt: Sūt qui infe
ros aſſerāt: Sūt qui negēt: Sūt qui vnāquāqꝫ p̱
ſe: Sūt qui ſimul oēs animas creatas putēt: Fuit
⁊ qui mirabili⁹ quiddā dicere auderet:ſiqdē vni-
tatē itellect⁹ attulit:dux ueſter Auerrois:hec tecū
dicis:ſi tñ noſti hec: Et addis:quis iter iſta diſcer
nat? Quid mihi aūt(neſcio qs Chꝛiſtus) cōmina
tur:quē ipſe Auerroiſ diffamauit ipune:qꝺ nemo
vnq̄ꝫ poetaꝝ fecit:quid aūt tāto viro catholici ſim
plices reſpondebūt? Qui ſi ad cōtētionē uentum
fuerit:ſillogiſmoꝝ cumuliſ obruent̄. Ecce ego qui
nudiuſterti⁹ nihil erā:iā magnus eſſe icipio:iā ſil-
logiſmos facio:iā dialectica mea eſt:ad quid aliꝺ
natus erā? Habeo qꝺ petebā:iaꝫ diſputare nō ue
reoꝛ collocutorē meuꝫ ſi libet aſinū pꝛobo: Crede
autē mihi:multo facili⁹ teip̄m. Jnter hec ergo ma-
le nate homūcio ſenuiſti:nec pudet viuere:nihil in
vita aliud agētē: Diſcite miſeri non ſpernere Chꝛi
ſtum:ſepe ille nobis qs eſſet: ⁊ quid poſſet oſtēdit.
O ifelix vilē tibi metham dialecticā ſtatuiſti: ad
quā tñ mira iurgatoris iſania:cū nunq̄ꝫ ꝓpinque-
ris:p̱ueniſſe te putas. Sꝫ p̱ueneris:ſed a tergo li- C
queris Chꝛyſippū:qd ide tibi niſi miſeꝝ pudēdū
q̄ꝫ? Quid eni ſtultitia peius: ⁊ que ſtultitia maioꝛ
q̄ꝫ totos dies iter puerilia uolutari ſenē: dūqꝫ ſe-
ro domū redeas nihil ſcire:atqꝫ has ineptias non
añ dimittē q̄ꝫ tibi cōcluſiūculas p̄meditāti:raptim
moꝛs ipꝛouiſa cōcluſerit? Jllā certe p̄meditari:cō
tra illā armari:ad illi⁹ cōtēpt⁹ a patiētiā cōponi:
illi ſi res exigat occurrē: ⁊ pꝛo eterna vita:pꝛo feli
citate:pꝛo gloria:bꝛeuē hāc miſerāqꝫ vitā alto anī
mo paciſci: Ea demū v̄a philoſophia eſt: quā qui
dā nihil aliud q̄ꝫ cogitationē moꝛtis eſſe dixerūt:
Que philoſophie deſcriptio q̄ꝫuis a paganis iuē
ta:chꝛiſtianoꝝ tñ eſt ꝓpꝛia:quib⁹ ⁊ huius vite con
tēpt⁹: ⁊ ſpes eterne: ⁊ diſſolutiōis deſideriū eē de
bet: Que ſi tu qui te tumido uocas oꝛe ph̄m uel
ſemel in etate tam longa ſenex delirātiſſime cogi-
taſſes:nunq̄ꝫ aut te philoſophū dicere auſus eſſes
aut ibi greſſuꝫ vite figeres ubi nūc figis: aut artifi
ciū tuū qꝺ v̄bis attollis:reb⁹ oppꝛimens:tā parua
teip̄m pecunia turpiter uēditares. Philoſophi eni
(ſi neſcis)pecunias ſpernūt: Philoſophiā uenalē D
facere nō potes:quis eniꝫ uēdit qꝺ nō hēt? Si tu
eā haberes:nō tu illā ideo uenaleꝫ faceres:ſꝫ illa
te uenaleꝫ eē nō ſineret: Nūc nec ipſa te honeſtat:
nec tu eā:ſꝫ nomē eius turpi auaritia dehoneſtas.
Audis me ſophiſta uētoſe:parce queſo logice no-
bilis: parce ſi te ſophiſtā uoco:res ipſa me cogit:
ubi eni res video:v̄bis ꝯrijs fidem nō habeo. Coꝛ
nutū mihi enthymema ꝓducito:admoue ad ecu-
leū:cogē poteris foꝛtaſſis ut fatear:ut aſſentiar:nū
q̄ꝫ coges ꝙ ego te phūm credam:cum mercenna-
riū mechanicū ſciā. Repeto libēter hoc nomen:qꝛ
noui ꝙ nullo magis ureris ꝯuitio:nō caſu:ſꝫ ſciēs
ſepe te mechanicū uoco: ⁊ quo graui⁹ doleas non
p̄mū:p̱cōtare qui mechanica lr̄is mādauerūt:ab
illis digito tibi monſtrabit̄ loc⁹ tuus:tu tñ reſpuis
⁊ philoſophus vis videri: qꝺ ut aſſeq̄ris (ludus
riſu comico ꝓſequendus)nō ſemel methodi uoca-
bulo uſus es. O callidū ingeniū:ad optatū cōpē-
dio p̱ueniſti:iam phūm te alij foꝛte dicent:ego aūt E
non:ſi ſingulas lineas methodis multis iſarcias:
philoſophum te putabo. Jneſt equidem (fateoꝛ)
ſepe etiā ſtultorum animis glorie quedā pꝛeceps
⁊ inconſulta cupiditas: hanc tibi detrahere non
poſſum: Eſt enim uoluntas indomita p̄cipueqꝫ de
mentiū. Jd ſcito certiſſime:nec eſſe te philoſophū
nec videri: Pꝛoinde oium ſophiſmatū ⁊ totius lo
gice auxiliū implora:mihi p̄us upupā q̄ꝫ philoſo-
phū te ꝓbabis. Miraris indocte: ⁊ quid mihi in-
quis atqꝫ upupe ſimile eſt? Nil pꝛofecto ſimilius:
Uolucris galeata eſt:criſtatiqꝫ uerticiſ: ⁊ que pue
ris aliqd videat̄:re auteꝫ uera ipuriſſima eſt auis
victuſqꝫ feliciſſimi: Nolo aliquid obſcenuꝫ loqui:
non quidem pꝛopter te:qui non hoꝛres carū reruꝫ

mētionem q̄rum odoribꝰ delectaris:ſed ꝓpter eos
F qui legent iſta uel audiēt. Sciſcitare aliquē qui na
turas rerū nouerit:dicet tibi auis illiꝰ cibos. Inde
te moreſq̄ȝ tuos iſpice:teq̄ȝ ip̄ȝ uoli fallē:nulla eni
ꝑnitioſioꝛ:nulla capitalioꝛ fraus eſt:q̄ȝ que pꝛopꝛi-
um fallit auctorē:videbis te eiſdem q̄bus illā rebꝰ
ali. Oro iam upupa:noli philoſophari:citiꝰ philo-
ſophabiť aſallus. Certe p̄clarus Platonicus Apu
leius:cuiꝰ ſupꝛa memini:qui accepto ueneno aſinū
factū ſe (ut ait Auguſtinꝰ) aut iudicauit aut finxit
in eo ſtatu philoſophatum ſe iocādo cōmemorat:
philoſophātem upupam nulla habet hiſtoria. Eia
upupa fac qȯ ſoles: rimare rumulos:cetera ſileo:
philoſophiaȝ linque philoſophis. Putabas te phi
loſophum:fallebaris: Philoſophus (qȯ ip̄ȝ nomē
oſtēdit) ſapiētie amatoꝛ:tu pecunie ſeruus es: Sē
tis logice q̄ȝ ſint iſta cōtraria:ſine magno appara-
tu concluſum arbitroꝛ eſſe te aliud q̄ȝ putabas.

De pallore medicorum:ꝓbat etiam iurgatorē nō
eſſe philoſophum. Cap.XVIII.

Uid aūt in ſomnijs philoſophando nō au-
A q deas:qui colorē medici negādo ꝑſtringere
oculos: uel excuſando rationem hebetare
nō ſis ueritus? In pꝛimis pallorem negas:ita nec
oculi nobiſ ſūt:nec ſpeculū tibi. Deide ſi palloꝛ ſit:
illum reipublice iputas:nec excuſaſſe cōtētus glo-
riari incipis:q̄ſi philoſophicuȝ ſit pallere. Q̄ȝ dul-
ce deus bone ueꝝ philoſophie nomē eſt doctis:cū
falſuȝ tibi taȝ dulce ſit:ut iter multa ludicra te phi
loſophice coloratum dicas? Certe pallorem amā-
tibꝰ magiſter amoꝝ tribuit. Unde eſt illȯ: Palleat
ois amās:coloꝛ hic eſt aptus amāti. Et illud alte-
rius: Tictꝰ viola palloꝛ amātiū. Sed ueſter longe
alius palloꝛ: ⁊ ut ſtatim audies aliūde ꝓueniens:
Hūc pallorem nō ego:nō vnus aliq̄s ſcriptorū ue
terum:ſed res ipſa uobis tribuit: ⁊ opinio omniuȝ
moꝛtalium: ⁊ cōmune ꝓuerbium: Hūc tu negare
vis: ⁊ qꝛ nō potes:ad philoſophos trāſfers:q̄ſi cō
ſoꝛte vitiū leuaturus. Aliqui ph̄oruȝ p̄ncipes utri
uſq̄ȝ lingue p̄clara facie fuiſſe vulgatuȝ eſt. Nō tn̄
hec magnificatio:ſed quecūq̄ȝ fuerit ph̄oꝝ facies:
tu ne te rurſum igeriſ ipudētiſſime hoiuȝ:tu ne mi
hi totiens ph̄oruȝ cetibus excludendus occurris.
Reſpōdebo igitur rurſuȝ tibi:qȯ cuidam tui gene
B ris rn̄dit facūdiſſimus quidam vir: Barbam inq̄t
ac palliuȝ addam:ego ſi libet ⁊ egritudinē ⁊ pallo
rē video:ph̄ȝ nō video. Elegās plane rn̄ſio. Quid
eni ad ph̄iaȝ hitꝰ coꝛꝑis aut coloꝛ? Habitꝰ coloꝛq̄ȝ
(ut ita dixerim) animi reqriť: Tu de ph̄o p̄ter opi-
nionē tuā ꝓpꝛiā ac ridiculā nihil hēs: Nō famam
certe:nō aſpectū q̄ȝuis palleas:nō icesſum: Ille fa
tuū potiꝰ q̄ȝ ph̄m repn̄tat:male tutꝰ eēs iter canes:
ſi tā bn̄ lepus aut ceruus q̄ȝ fatuus videreris. Po
ſtremo eoꝝ que certiꝰ ꝓbāt ph̄m: nil hēs:nō vitā:
nō aiuȝ:nō mores:nō igeniū:nō linguā: Uides q̄ȝ
nullo mō ſim paſſurus ut nomē ph̄i uſurpādo cō-
macules. Perſuaſiſti aūt tibi ut itelligo ꝓꝛſuſ te eē
C magnū aliq̄d: Bn̄ eſt:ſatis eſt tibi q̄dē ut gaudeas
nobis ut rideamꝰ Sin etiā ut credamuſ vis effice
re:facto eſt opꝰ:ph̄ie ps nobilioꝛ i rebꝰ eſt:qn̄ te ꝯtē
ptorē rerū caducarū videro:cultorēq̄ȝ v̓tutum:ſtu
dioſum uere laudis:pecunie negligētē:ihiātē cele-
ſtibꝰ:a latrinis diuitū exulātē:tūc credē potero q̄c
q̄d uoles. Poꝛro enim ut Platonē ſequēs ait Au-
guſtinus:Si ſapia deꝰ eſt:per quē facta ſunt oia (ſi
cut diuina auctoritas v̓itaſq̄ȝ mōſtrauit) uerꝰ ph̄s
eſt amatoꝛ dei: Tu igiť amēs uage:itra cubiculuȝ
tuū redi:ibi phūȝ illū quere:quē tā temerarie ꝓfi-
teris:nuſq̄ȝ iuenies: Uerū iſta celeſtis ⁊ tibi hacte
nus iaudita ph̄ia eſt. Agamꝰ itaq̄ȝ iuxta uerꝰ ꝓuer
biū:pingui Minerua:ſic eniȝ pingue tuū poſcit in-
geniū. Si coia illa terrene ph̄ie:aut ſiq̄d eoꝝ p̄ſtite
ris:dignꝰ eſto qui iuxta Platonē ſedeas: Ariſtoti-
lē doceas: Socratē celebꝛes:cū Xenophōte contē
das? Nūc v̓o inops oiuȝ que phūȝ faciūt:qua frō
te ph̄icū nomē tibi:ſiue (ut cepto hereā) uenerādū
nocturniſq̄ȝ ꝯctū chartis ph̄ici oris arrogas pallo
rē:tuus nēpe diurnis peluibꝰ ꝯctꝰ ⁊ marcidus pal
loꝛ eſt:quē ſi tibi uel amicitie affectꝰ:uľ paupꝛuȝ mi
ſeratio:uel quā tu fingis reipublice charitas aſpſiſ
ſet:poſſes nō mō nō ifamis ſed gl'ioſus etiā videri
Nūc modici fames auri:ꝑ oēs cloacas miſerū tra
hit ⁊ talē fac̄ ut teip̄ȝ ſi videres hoꝛrē merito poſ- D
ſis ac fugē. Noli ergo reipublice:ſed cupiditatibꝰ
tuis aſcribē:ꝙ talis es:neq̄ȝ ſtudiū ifamare ſed vi
tā tuā: Pꝛoculdubio eni acutiſſime ph̄ie:ueraȝ rei
cauſam in apto poſitā nō vidiſti: ⁊ vis vidē q̄d in
imo viſcerū ac fibꝛarū lateat:qȯ eſt aн̄ oculos non
vides. Oſtēdā tibi ego qui nō ſuȝ medicus ⁊ logi
ca careo:palloris tui cāȝ:quā uerā eē ſenties uľ in
uitꝰ. Is ꝑ loca atra:liuida:fetida:pallida:vndātes
pelues rimaris:egrotātiū urinas aſpicis:aurū co
gitas: Quid igiť miri eſt:ſi tot circū pallidis:atriſ
ac croceis:ipſe q̄ȝ ſis pallidus ater:ac croceꝰ? Et ſi
grex ille quōdā ꝓuidētiſſimi pꝛiarche coloreȝ tra-
xit obiectū v̓garū uariarū:q̄d noui accidit ſi tu q̄ȝ
expectas:ut ab auro dicaȝ: Immo v̓o ab obiectis
multū diſtuľi: ⁊ libētiꝰ tacerē:ſed mā uerū nomen
exigit:qȯ ſi ſepe in lr̄is ſacris eſt:ſeľ in his ſcriptū
tolerabiť:ab obiectis inq̄ȝ ſtercoribꝰ ⁊ colorem ⁊
odorem traxeris ⁊ ſaporem?

Frācíſci Petrarche liber iuectiuaꝝ ſcḋs Explicit.

Sequitur annotatio capľoꝝ libꝛi tertij eiuſdem.

Cap.I. Q̄ȝ poete ab oibꝰ catholicis ſcriptoribꝰ rece
ꝑti ſint: ⁊ ꝙ poetica neq̄ȝ mulceat neq̄ȝ fallat.
Cap.II. ꝙ poeſis ſit neceſſaria.
Cap.III. Q̄ȝ poeſis inter liberales artes recipien-
da ſit:lȝ in earum numero non expꝛimatur.
Cap.IIII. Q̄ȝ poetica ſit ſcia:lȝ uocabľa tꝑe muteť
Cap.V. Q̄ȝ p̄ſtātiſſimi viri poetice uacauerint: de
q̄ȝ laude uere ph̄ie:ac poeticis ſcenicis: quare ēt
boni philoſophi rari ſint.
Cap.VI. Q̄ȝ inuidia nō ſit inter poetas: ⁊ ꝙ obſcu
rus ſtilus in eis non ſit repꝛehenſibilis.
Cap.VII. De antiquitate poetarum: ⁊ q̈re nō pa
lā pluralitatem deorum redarguerunt:ꝙq̄ȝ eoꝝ
erroꝛ ſit communis cuȝ philoſophis.
Cap.VIII. Q̄ȝ poetaꝝ lectio iuuenibus ſit fructi-
fera: ⁊ quō auctoꝛ ſenex a lectione illoꝝ ceſſaue-
rit:nō ꝙ eum penituerit:ſed qꝛ ſue etati ſuꝑ uacu
um: ⁊ melioribꝰ ſtudijs ſe implicuerit.
Cap.IX. De eo ꝙ inepte iurgatoꝛ libellos aucto-
ris homelias uocet.
Cap.X. Q̄ȝ rhetorica non ſit ſerua medicine: ⁊ ꝙ
medicuſ neq̄ȝ rhetoꝛ neq̄ȝ oratoꝛ aut poeta ſit ſed
parabolanus.

¶ Franciſci Petrarche Poete Oratoriſꝙ Clariſſimi: Liber Inuectiuarum in medicum obiurgantē Tertiꝰ Incipit.

¶ Qꝫ poete ab oībꝰ catholiciſ ſcriptoribꝰ recepti ſint: ⁊ ꝙ poetica neqꝫ mulceat neqꝫ fallat. Cap̄.I.

A Ut ego fallor Hyppocrates ⁊
Ariſtoteles ſcōe: aut in hoc cer-
tamine qȯ tecū ꝯuitijs tuis co-
gētibus ſuſcepi: ꝑma iam leuis
armature tue acies fuſa eſt. Ue-
nio nūc ad armatos ⁊ graueſ ſil
logiſmoꝝ cuneos: In qbꝰ uelut
in eqtatu electo: totā victorie ſpeꝫ repiōs: ut hic q̊
qꝫ qd poſſis appareat: Ubi illȯ ꝑmuꝫ occurrit ꝙ
vnum demētie tue ſufficiēs argumētū erat: qñ di-
greſſus a medicine laudibꝰ: que ſūt multe: niſi tu
eas nō tā loquēdo q̄ꝫ rudēdo minueres: ſubito fu-
rore correptꝰ ſine ulla cā irruis in poetas: ⁊ more
tuo nota atqꝫ ignota ꝑmiſcēs: iterū cogis ut ridea͞
Añ oia qdem poſſeꝫ calūniam tuā paucis uerbis
eludere. Poetas ipetis: qd ad me? Poete reſpon
deāt: uel qȯ eſt rectiꝰ cōtenāt. Nō eniꝫ aut tu tāti
es: ut tibi ſit magnoꝑe reſiſtēduꝫ: aut poeſis auxi-
lio meo egeat: aut ego me poetā facio: Neqꝫ enim
me tali dignor honore: ut eſt apȯ Uirgilium: ⁊ ſi
tu me dicas: aut alij poetā forte dicere uoluerit: ni
hil tñ oio mihi tecū poetice rei eſt. Sed qm̄ hoc in
alijs meis ad te lr̄is capꝫ nequiſti: ⁊ igenio fatiga
to nōnunq̄ꝫ diuerticula huiuſmodi: ⁊ cum ſtultis
quoqꝫ colloqa grata ſūt: inſiſtaꝫ nō moleſte: audiā
qꝫ qcqd ieptire libuerit: Illȯ ꝑmum quero: cum li-
gua illa temeraria ⁊ pigra ⁊ viſcoſa ⁊ pharmacis
delibuta multa ructuaueris in poetas: q̈ſi uere fi-
dei aduerſos vitādoſqꝫ fidelibꝰ: ⁊ ab eccleſia dei
B relegatas: Quid de Ambroſio: Auguſtino ⁊ Hie
ronymo: qd de Cyꝑano Uictorioqꝫ martyre: qd de
Lactātio ceteriſqꝫ catholicis ſcriptoribuſ ſentias?
Apȯ q̊s nullū pene māſurū opꝰ ſine poetarū calce
cōſtruit̃: cū ꝯ̃ fere nullus hereticorū poeticū aliqd
opuſculis ſuis inſeruerit: ſeu ignorantia: ſeu ꝙ ibi
ſuis erroribꝰ cōſonū nihil eſſet: Quis eni deorum
noia multa cōmemorēt: qȯ tēporū q̈litatē: gētiūqꝫ
potiꝰ q̄ꝫ ſuū iudiciū ſecutos feciſſe credēdū eſt: qȯ
ipſum ⁊ philoſophi fecerūt: qui ut in rhetoricis le
gimꝰ: deos eſſe nō arbitrātur: tñ poetarum clariſſi
mi vnū oipotētē: oia creātē: oia regenteꝫ opificē re
rum deū in ſuis opibꝰ ſūt cōfeſſi. Reſpōdebis aūt
neſcire te qd apud catholicos agat̃: qppe qui Ga-
lieni terapēticā tm̄ legas: quā nō legiſſe me dicis.
Ad qȯ illud Marij ducis eximij reſpōſuꝫ accipe:
C Neqꝫ litteras grecas inqt didici: parum placebat
eas diſcere: qppe que ad v̊tutē doctoribꝰ nihil pro
fuerāt: certe ſi te tua illa terapētica uel meliorē uel
doctiorē uel ſaltē corꝑe ſaniorē effeciſſet: dolerem
me eas lr̄as nō legiſſe: Nūc dū te intꝰ ⁊ ex̄ cōtue-
or: multū uel iudicio uel fortune mee gratulor: per
quā ab ea lectiōe remotꝰ ſum: que te talē fecit: ſi ta
lis mihi futura erat q̈lis eſt tibi. Sed ad poetaſ re
deo: Que ſit poetice utilitas: ⁊ qs finis iterrogaſ.
Larga qdē nec inamena forte nec inutilis reſpōdē
di materia: poterā ſi nō tibi ſaltē v̊o ſatiſfacere: ⁊
pauca tibi nō ut itelligeres: ſꝫ qꝛ q̄ſieras v̊ba ꝓij-
cere: ſꝫ nō ſinis: ⁊ more lymphatici feſtinās: q̄ſtio-
nē ipſe tuā ꝑcipitāter abſoluis: alijs qdē pluribꝰ ⁊
vnctioribꝰ v̊bis: Sꝫ hac plane ſentētia finē poeti-
ce ſtatuēs ualde mirabilē: mulcendo fallere. Non
ſunt uates vnguentarij: mulcere ⁊ fallere ueſtrum
eſt: ſed his ſatis ſupra reſponſum puto.

¶ Qꝫ poeſis ſit neceſſaria. Cap̄.II.

A Uo deinde: quo philoſophus noſter ruit:
poeſim nō neceſſariā ꝓbat ſillogiſmo terri
bili: pudet inſerere: nihil in meis lr̄is ueliꝫ
tā friuolū iueniri. Uerte eū tu q mltis hūc mēſibꝰ
fabricatꝰ es: ꝓbabitqꝫ ꝯriū. Malo tñ nihil imuteſ
ꝑficiaſqꝫ qȯ itēdiſ: ꝟ uolo: hic tecū ſētio ipiqꝫ tecū
ſentiūt poete. Quid eni aliȯ vult Flaccꝰ i arte poe
tica: clariſſimis qdē v̊bis: ſꝫ que tibi barbarica vi-
deant̃: ideoqꝫ illa nō iſerui. Ceteꝝ ut in reipſa tecū
ſentio: ſic in cauſis effectibuſqꝫ diſſentio: nec ſolus
ego: ſꝫ v̊itas: neqꝫ eni ꝓpter cām quā tu putas: nō
neceſſaria poeſis eſt: neqꝫ ex eo ꝙ nō neceſſariā fa
temur ſeqt̃ qȯ tu putas. Locꝰ reqrere videt̃: ut re-
petā eā que mihi añ multos ānos fuit cū quodaꝫ
dialectico ſene Siculo: ſimilē queſtionem grauiſſi-
me qdē: ſꝫ tñ aliquāto tolerabiliꝰ delirāte. Ille eni
ſtili cōſcius ſcribere nō audebat: Tu ad omnē ſtul
titiā ꝓmptꝰ ac ꝑceps: auderes ipſuꝫ v̊bis iuade-
re Ciceronē: aut ipꝫ ſcriptis lacerare demoſthenē:
modo aliqd videri poſſes: q̄ꝫuis iparia tēptare cer
B tamina ꝑrupte temeritatis homullule nō timeres.
Abſtinebat ille igit̃ ſcriptis: hoc ſaltē uerecūdie in
erat: multa tñ ad vniꝰ amici mei aurē quotidie mur
murabat: que ad me uſqꝫ huc ipſius amici calamo
ꝑferebant̃. Inter multa qdē hoc erat qȯ ex te nunc
audio: minime neceſſariā poeſiꝫ: qȯ cū nemo ꝑſen-
tiū negaſſet: cōcluſit ille enthymemate claudicāte
⁊ rauco: ut illū ꝓrſus ex v̊bis aut ſcholarē aut pre
ceptorē tuum ſuſpicer: ⁊ ait: ergo ignobilis ⁊ indi
gna. Idē uel dicis certe: uł cogitas: qd eni aliud ſi
bi vult operoſa illa ⁊ futilis ⁊ añ mediuꝫ feſſa de-
ductio? Sꝫ qȯ vni fatuo dicit̃ ſufficit dixiſſe multꝭ
C O inſane igit̃: putas neceſſitas artium nobilitateꝫ
arguat? Contra eſt: alioquin nobiliſſimus artificuꝫ
erit agricola: Sutor quoqꝫ ⁊ piſtor: ⁊ tu ſi macta-
re deſieris in precio eritis. Abſit: nulla uos neceſſi
tas in precio ponet: nulla faciet non eſſe mechani-
cos. Neſcitis ꝙ ſeruus domeſticus ſepe quo vili-
or: eo magis neceſſarius. Clibanarius ⁊ laniſta q̄ꝫ
neceſſarij ſunt: q̄ꝫ viles? Citiꝰ philoſophie ſcholis
⁊ militari cingulo: q̄ꝫ macello ⁊ balneis ſit caritu-
ra plebecula. Ite nunc dialectici ſenex: ex neceſſita
te nobilitatem arguite: ſi videtur: niſi forte aliȯ ſen
titis in rebus vita ſenſu ⁊ ratione carentibus: tē-
ptate hic etiam ſi libet ueſtre artis effectum. Aſi-
nus magis eſt neceſſarius q̄ꝫ leo: gallina q̄ꝫ aquila
ergo nobiliores? Ficulnus magiſ neceſſaria q̄ꝫ lau
rus: mola q̄ꝫ iaſpis: ergo nobiliores? Male cōclu-
ditis: falſum dicitis: pueriliter loquimini: qȯ na-
ture ueſtre ⁊ moribus ⁊ ſtudio conuenit: non eta-
ti: idiote procaces in ore ſemper habetis Ariſtote-
lem (qui credo) in ore ueſtro q̄ꝫ in inferno eſſe tri-
ſtius ducat: ⁊ puto dexteram ſuam oderit: qua illa
ſcripſit: que paucis intellecta per ora multoꝝ igno-
rantium uolitarent. Ille certe ueſtram concluſiūcu
lam non probabat: ubi ait: Neceſſario res qdem
oēs: dignior v̊o nulla: Locum non ſigno: nam ⁊ fa
moſiſſimus locus eſt: ⁊ ut Ariſtotelicus inſignis

¶Q₊ poeſis inter liberales artes recipienda ſit:lꝫ in
earum numero non exprimatur. Cap̄.III.

A Uod v̓o poeſiꝫ inter liberalia nō admittis
q potes id qdem phie atqꝫ artium dn̄s iure
tuo:ſed te Homerus ac Uirgilius p̄cantur
ut eos ſaltem a mechanicis nō excludas:cum(qͦ
diſſimulare nō potes)ſis ⁊ ipſe mechanicus: hoc
tm̄ refert ꝙ phiam tuam eē dicis:mechanicum te
eē dicūt alij.An in ordine ueſtro poetas nō recipis
ſi eos etiam inde repuleris durus eris:Uerum ut
omittam iocos:numera liberales artes:nunqd ibi
(nō dico medicinam que alibi habitat ⁊ inter me-
chanicas ſepta eſt)ſed ipſum phie nomē inuenies:
ſepe inter magna nō poni:cuiuſdam eximie magni
tudinis argumētum eſt?Dabo tibi illuſtre exēpluꝫ
ex hiſtorijs:Audires credo libentius fabellas:q̄s
poſt cenam an̄ focum de orco ⁊ lamijs audire ſo-
les:ſed annis certe iam non puer ſi potes aſſueſce
B melioribus.Apud Titum Liuium: Hānibal ipſe
vir ꝑfecto in ſua arte doctiſſimus:dum interroga
tus quos fuiſſe belloꝝ duces oium gētium clariſſi
mos extimaret:Alexādrum Macedonie regem p̄
mo:Pyrrhum Epirotam ſecūdo:⁊(qͦ eiꝰ de qua
multa dixi fiducie nō ſupbie fuit)ſeſe tertio noiaſ-
ſet:Admonitus cur Africanum a quo victum eum
eē cōſtabat:p̄teriſſet:Jta certe rn̄det:ut appeat eū
nō obliuione uel inuidia:ſed ad ſingularem laudeꝫ
inter magnos maximum ſiue inter maximos incō
parabilem ſiluiſſe:⁊ Africanum e grege alioꝝ im-
peratoꝝ(ut ipſius Liuij v̓ba ponam)uelut inexti-
mabilem ſecreuiſſe.De qua re multa dici poſſent:
ſed intelligēti ſatis:nō itelligēti aūt nimis eſt dictū

¶Q₊ poetica ſit ſciētia:lꝫ uocabula tempore muten-
tur. Cap̄.IIII.

A Dōes qdem eas nugas ad q̄s Ariſtoteleꝫ
a trahere vis iuitum:nō rn̄deo.Pudet enim
me tui nimis in ꝑpatulo ignorātiam hēs:
ſed fidētiſſime vnum dicam:neſcire te qd ſit trage-
dia:aut qd de tetrametris in iābicos trāſijſſe:cum
tm̄ turpe ſit docto viro ꝑferre qͦ neſciat:Redi ad
cor:fateberis me uerum dicere:hoc mihi ſatis eſt
dicas:ſed in publico me mētituꝫ:ſcis tu te nihil ho
rum intelligere:neqꝫ hoc tibi ad crimē obijcerem:
modo ne te talibus implicādo ⁊ teipſum ꝑderes:
⁊ egros tuos occideres:qꝛ a te nō tragedias:nō te
trametra:nō iābicos exigūt:ſed ſalutem quā ſi ha-
berēt puto ſyllogiçādo corrūperes.Quis enim ſi-
ne dolore capitis audiat qd eſt qͦ hinc arguis:di
cis ſciam eē firmam ⁊ impꝑmutabilem:nec mētiris
Et addis poeticam uti metris:⁊ noibus que pro
tpe uariant̄:hincinfers cōſortio ſciarum ſiue artiū
excludēdam.O idiota oium tedioſiſſime quos vn
q̄ꝫ audierim:qd hiccōtra poeticā ſingulare? Que
ſciētia ſine v̓bis:⁊ in qbus v̓bis nō tātūdem uſus
pōt?An nō audiſti ꝙ in illa de qua iam loqmur ar
te poetica ſcriptum eſt:Multa renaſcent̄ que iam
cecidere cadētqꝫ:Que nūc ſunt in honore uocabu
la ſi uolet uſus.Quem penes arbitrium eſt:⁊ ius
B ⁊ norma loquēdi.Pauca exēpli cauſa ponēda ſūt:
nō tibi qdeꝫ ceruicoſe neſcie:ſed lectori.Romulus
romane urbis conditor quirinus dictus eſt.Cur?
Quia haſta in p̄lijs utebat̄:que Sabinorū lingua
quiris dicit̄.Ceſar Auguſtus cum ſupmo vite tpe
ſtatua eius fulmine diſiecta eēt:in qua ſcriptū erat
Ceſar:⁊ pͣma lr̄a cecidiſſet:remanētibus q̄tuor ſe-
quētibus:ꝯſuluit haruſpices qd ſperādum ſibi:Jl-
li aūt dixerūt:cētum diebus victurum ⁊ nō ampli
us:qͦ ea littera ſignificaret̄ quaꝫ fulmē excuſſerat
Jpſum v̓o poſt mortem in deoꝝ numerum referen
dum:Jd ſignificare qͦ remāſerat:qm̄ lingua tuſco
rum:eſar deus diceret̄.Percurre nūc Tuſciam ac
Sabinam:quere oſtiatim:qd eſt eſar: qd eſt gris:
Arabice te locutuꝫ credēt.Mille ſunt talia:que ſci
ens ſileo:Oium vna rō eſt.Mutant̄ v̓ba: manent
res in qbus ſciētie fundate ſunt. Sed Ariſtoteles
grecus hō mutationem poetarū forte ſuoꝝ aliquā
rep̄hēdebat:q̄lia multa hodie videmus in theolo-
gis nr̄is.Hec aūt apͦ latinos poetas mutatio nul
la eſt:Quis enim nr̄oruꝫ a Uirgilij calle deſciuit: C
niſi fortaſſe Statius Pāpinius:qui Thebaide ſue
impat ut Uirgilianam eneidem ſequat̄ ⁊ ueſtigia
ſemꝑ adoret.Lege miſer ⁊ relege locum illuꝫ Ari
ſtotelicum tertio rhetorice:vn̄ male tornatum ſillo
giſmum elicis:neqꝫ hoc aut illud v̓bum excerpas:
nihil itelligēs ut videaris Ariſtotelem legiſſe.Sꝫ
totum locum excute:inuenies ſi tm̄ itelliges:hoieꝫ
illum ardētis ingenij:⁊ cōplecti oia cupiētem: de
eloquētia oratoria ⁊ poetica:⁊ qd iter eas iterſit:
⁊ de his que utriqꝫ vitāda ſūt:⁊ utriuſqꝫ vitijs at
qꝫ defectibꝰ more ſuo multa diſſeruiſſe.De his aūt
que tu ſomnias:nihil penitꝰ cogitaſſe:vn̄ ꝯcludēs
ait:Manifeſtum eſt ꝙ nō oia quecūqꝫ de elocutio
ne dicere eſt:ꝑtractādum nobis eſt:Sed quecūqꝫ
de tali q̄lem dicimus:hoc eſt de oratoria: de hac
enim in rhetoricis agit̄.Et ſequit̄ rō:De illa auteꝫ
inquit dictum eſt in his que de poetica.

¶Q₊ p̄ſtātiſſimi viri poetice uacauerint: deqꝫ laude
uere philoſophie:ac poetis ſcenicis:quare etiā bo-
ni philoſophi rari ſint. Cap̄.V.

B Ariſtotele deſertus rurſus ad Boetiuꝫ A
a fugis:relatiuorūqꝫ ope ſubniteris.Qͦ ita
ridiculum eſt:ut mihi iaꝫ nō magis ebrius
q̄ꝫ freneticus videaris.Quo enim tua hec imperti
nēs ⁊ abſurda relatio:ubi vndiqꝫ victus ac ꝯſter-
natus aio ⁊ oblitus tui:qs nō riſu ꝑeat?Ad inimi
cum tādem fugiēs:minime latinis qdem aut ꝯgru
is:ſed mr̄nis atqꝫ vulgaribus v̓bis idiota rudiſſi-
me Priſcianum in auxilium tuum uocas.Magna
ꝑfecto neceſſitas eſt que cogit ut ab hoſte etiaꝫ po
ſcas auxiliuꝫ.Sed certe poſt eam quam naufragi
more palpitādo arripis relationeꝫ:lōgeqꝫ poſt ſce
nicas illas meretriculas:abire iuſſas:ueris inquit
ſeu meis:hoc eſt philoſophicis muſis eum curādū
ſanādūqꝫ relinqte.Hoc eſt igit̄ qͦ dicebam: qͦqꝫ
extra ois relatiōis tue terminos ſedet:nulla ibi re-
latio:ſed penitus diuerſa ſn̄ia eſt.Fruſtra te digito
occultas:Male tegit̄ ois ignorātia:niſi inter indo
ctos.Hec ne inter idoctos qdem bn̄ tegit̄:Hāc enī
qs nō grammatice limē igreſſus puer agnoſceret?
Sed ei qui phiam taꝫ temē violauit:cur nō liceat
iceſtare grāmaticā?Uerte teip̄m q̄cūqꝫ libet:Mu
ſe poetarū ſunt:qͦ nemo qdē dubitat.At qͦ iſane B
nō reſpicis:phia ſuas illas muſas:⁊ earuꝫ merito
ſuū dixit Euripidē:Lucanū quoqꝫ familiarē ſuuꝫ
nō erubuit confiteri:qͦ niſi ita eēt:nunq̄ꝫ Ariſtote
les paulo te minor philoſophus librum de poetica
edidiſſet:quē ut auguror nō vidiſti:ut ſcio non itel
lexiſti:nec itelligē potuiſti.Nunq̄ꝫ aut Homerum
poetaꝫ Ariſtoteles idē expoſuiſſet:aut Cicero trā-
ſtuliſſet:aut clari qdam ſcriptores magnis illū phi

loſophis an̄poſuiſſent:nunq̄ȝ aut tragedias Anne
uſ Seneca tāto ſtudio dictaſſet:aut Solon ille pn
ceps grecie ſapiētum carminibꝰ delectatus:taȝ cu
pide poſt Athenis cōditas leges ⁊ etate iam ꝓue
cta fuiſſet poeticā executꝰ:Cui ſtudio ſi uacare tā-
tum quātum īſtituerat in illa ciuilis diſſenſionis ī-
tēperie licuiſſet:opinor ut Thimei Platonici ꝟbis
utar:nō minorē Heſiodo uel Homero futurū fuiſ-
ſe. Nimis multa de re certa : tibi lȝ inopinabili ⁊
ignota ⁊ in qua ꝑdi opam nō dubito:Uerum ego
nō tibi ſed lectori loquor:cui tam gratꝰ fieri cupio:
q̄ȝ moleſtus tibi. Nihil ſane hoꝝ oium neceſſariuȝ
erat:ſi uel per teip̄m noſſes uel cape poſſes ab alio
que de hac ſcenica ꝑte poetice dicunt̄ a multis: ⁊ a
meipſo iam in p̄cedētibꝰ tacta ſunt:quātū ue īter il
lam ⁊ heroicam īterſit. Nec enim negauerim ut in
vino fex: ⁊ in oleo amurca:ſic in rebꝰ fere oibꝰ etiā
incorꝑeis eē ſuam fecem. Itaqȝ ⁊ phie quedā ſpēs
⁊ philoſophi qdā vulgo hn̄tur īfames:ut Epicurꝰ
totuſqȝ Epicureus ille grex:Ariſtippuȝ dico Her-
macūqȝ ⁊ Metrodoꝝ ⁊ Hieronymū illum ſenem
C nō hūc qui q̄rtum īter doctores eccl'ie locuȝ tenet:
Quin ⁊ ex illuſtrioribꝰ qdam in multis optimo iu
re carpunt̄. Un̄ Paulus apl'us uerus Chr̄i phūs:
⁊ poſt eum clariſſimus eiꝰ īterp̄s Auguſtinus:mł
tiqȝ quos enumerare nō eſt neceſſe:phiam lauda-
tam ab alijs execrant̄ : cum tn̄ nulla vnq̄ȝ philoſo-
phia altior fuerit aut eē poſſit:q̄ȝ que ducit ad ue-
rum:qua nr̄i celeſti munere potiuſ q̄ȝ humano ſtu-
dio an̄ oium philoſophoꝝ vigilias ac labores emi
nētiſſime floruerūt. Quid ergo? Quomō hec ſibi
inuicem aduerſa cōnectimus:phūm a phō repro-
bari? Laudat̄ phia:ſed nō oiſ laudat̄ uerax:fallax
carpit̄. Illa ꝟo nō eſt phia ſi fallax eſt. Nō inficior
id qdem ſed phie nomē hēt falſum:Quo ne quis
nos forte ſeduceret:fideliſſimus ac ꝓuidētiſſimus
Paulus admonuit:Cauete inq̄t ne qs uos decipi-
at per phiam ⁊ inanem ſeductionem ſm̄ elementa
mūdi:Quem ſecutꝰ Auguſtinus:cum in libro cele
ſtis reipublice nono:hec ad lr̄aȝ ſcripſiſſet:Deinde
inq̄t:ne qs oēs tales eē arbitraret̄:audit ab eodem
apl'o dici de quibuſdam:q: qḋ notum eſt dei:manife
ſtum eſt in illis:deus enim illis manifeſtauit:Inui
ſibilia enim eius a ꝯſtitutione mūdi:per ea que fa-
cta ſunt itellecta ꝯſpiciunt̄:ſempiterna quoqȝ ꝟtus
eiꝰ ac diuinitas. Itaqȝ cū ſepe Auguſtinꝰ ipſe Pau
lum ſequēs:philoſophoꝝ ſcripta plena fallaciaruȝ
ac deceptionū diceret:putas ne de oibꝰ loqueret̄?
D Abſit. Ibidē eniȝ ſtatī Platonicū dogma cōmen-
dat:Et eodē libro octauo:apl'm ipſuȝ iducit Athe-
nēſibus loquētē:cū rē magnam de deo dixiſſet: ⁊
que a paucis poſſet intelligi:ꝙ in illo viuimꝰ:mo-
uemur ⁊ ſumus:adieciſſe ⁊ dixiſſe: ſicut ⁊ ueſtri
qdā dixerūt: ⁊ tn̄ eorūdē rurſus Platonicorū ſa-
crificia deteſtātur:qm̄ cognoſcētes deū:nō glorifi
cauerūt aut gratias egerūt:ſȝ euanuerūt in cogita
tionibꝰ ſuis: ⁊ obſcuratū eſt iſipiens cor eorū dicē-
tes eni ſe eſſe ſapientes:ſtulti facti ſunt: ⁊ imutaue
rūt gloriā incorruptibilis dei in ſimilitudinē ima-
ginis corruptibilis hoīs: ⁊ uolucrū ⁊ q̇drupeduȝ
⁊ ſerpētiū. Quorſum hec? Ut videas philoſophie
totius ꝑtē vnicā laudari:eāqȝ nō itegrā neqȝ tam
ferociter inſultes. Ad hāc eni formā: ⁊ cetera redi
gunt̄. Sȝ ut omiſſis alijs ceptū ſequar:In ultimo
agmine poetaꝝ qdā ſunt:quos ſcenicos uocāt:ad
quos ꝑtinet illud Boetij: ⁊ qcq̇d a quolibet cōtra
poetas uere dicit̄:Et hi qdē ipſos iter poetas con-
tēnunt̄:Qui q̇les eſſent:Plato ipſe declarauit in
ſua republica:qn̄ eos cēſuit urbe pellēdos. Ut eni E
cōſtet nō de oibꝰ eū ſenſiſſe:ſȝ de ſcenicis tm̄ : ipſiꝰ
Platonis ratio audiēda eſt ab Auguſtino poſita:
q: ſcilicet ludos ſcenicos indignos deorū maieſta-
te ac bonitate cēſebat. In quo multos ſui tp̄is nota
uit eius generis poetas . Ita eni fere accidit ut vi
lia q̄libet multa ſint:Id tn̄ Platonis iudiciū:non
modo heroicis atqȝ alijs nil nocebat: Immo ꝓ
multū ꝓderat:qm̄ uelut excuſſor poeticā ingreſſus
in areā:ualido ꝓ bi flabro grana diſcreuit a paleis
Qn̄ aūt Homerus apud illos:qn̄ Uirgilius apō
nos:aut alij illuſtres ſcenicis ludis dederūt? Pro
fecto nunq̄ȝ:ſȝ de ꝟtutibꝰ:de naturis hominū ac re
rū oium atqȝ oino de ꝑfectiōe humana ſtilo mira
bili ⁊ quē fruſtra tibi aperire moliar tractauerūt.
Nec tn̄ nihil in hiſipſis rep̄hēſibile dixeri. Quip-
pe cū ⁊ in philoſophorū p̄ncipibꝰ multa videā re-
prehēſa iuſtiſſime:hec ſane nō artis ſȝ igenij culpa
eſt. Quis igit̄ neſcit aut qs negat quoſdā:ut philo
ſophorū:ſic ⁊ poetarū in cogitationibꝰ euanuiſſe?
Aut qs miret̄ an̄ ꝟitatis aduētū licuiſſe aliq̇d erro
ri:cū poſt agnitā ueritatē:qdā q̊qȝ catholici magni
viri ita deuiarint:ut ipſa ꝟitas vnq̄ȝ acrius oppu-
gnata nō fuerit q̄ȝ ab eis fuit? Solet hoc interduȝ F
acutioribꝰ igeniis euenire:ut dū penetrare uolūt
ſuꝑuacua nimiū:illud acumē in medio conamine
retūdat̄ atqȝ ita ul' neceſſaria nō attigat. Siqſ aūt
ꝟitatis amicus:ſine qua nihil uerū dici pōt:qm̄ ut
ait Auguſtinus:omne ueruȝ a ꝟitate uerū eſt. Si
qs ergo talis pio iſtigatꝰ affectu:ad ipſiꝰ ꝟitatis or
natū:muſarum p̄ſidio niteret̄: ⁊ ul' ſtilo clariſſimo
Chriſti vitā uel ſacrū aliud ul' ꝓphanū etiā:modo
nō uetitū celebraret:qḋ noſtrorū qdā fecerūt : q̄ȝ-
uis p̄ter legē carmis nullo poetico artifico uſi ſint:
qs putas id meliꝰ poſſet iplere? Reſponde vir do-
ctiſſime oro te: ⁊ quid ſis reſpōſurus examia: An
poeta talis q̄lē tibi deſcribo: ⁊ q̄lē eſſe poſſe: ⁊ for
ſitā eſſe nō eſt incredibile: An Hippocrates ipſe ſi
viueret:uel medicorū vnus qui de urinis ſemꝑ nō
ſuꝑficietenꝰ ut tu : ſȝ ꝓfūdiſſime diſputaſſet : puto
nemo eſt:niſi oino depuduit qui in reſpōdēdo he-
reat? Noli ergo cōtēnere in alijs qḋ aſſequi nō po
tes:qui miſerrime ipudētie mos eſt:Sȝ uenerare
potiꝰ ⁊ mirare:nō tā ſciētificos aut ſciam ipſaȝ q̄ȝ
ſciētie largitorē:qui dona ſua diſtribuit ut libet: ⁊
his qdē dedit numero:his aūt ſingularitate p̄cel-
lere. Gloriare ſi placet:neqȝ eni abluctor: ⁊ magis
neceſſarios ⁊ plures eſſe medicos q̄ȝ poetas. Cō- G
tra illi glorient̄: ⁊ minꝰ neceſſarios ⁊ pauciores eē
poetas q̄ȝ medicos:Quinetiā nulliꝰ generis inge
niorū tātā ſemꝑ fuiſſe raritatē:q̄ȝta poetarū excel
lentiū fuit:p̄ter oratores ſolos:qui ex oībꝰ ſeculis
pauciſſimi numerant̄. De qua re in Oratore Cice
ronis clariſſime diſputatum eſt . Illud in poetica
ſingulare:ꝙ cum in cunctis artibus mediocritas
admittatur:in hac vna ſecus eſt : Quoniam ut ele
gāter ait Flaccus:Mediocribus eſſe poetis:Nō
homines:non dij:non conceſſere colūne:que meo
iudicio nō ultima raritatis poetice rō eē poteſt. Ti
bi ꝟo cum p̄mum turba hoium ⁊ neceſſitate artifi-
cij gloriari cepis:illud occurrat:Multis qdeȝ ſed
an̄ alios agricolis in hac gloria cedēdum. Illi uos

utroqꝫ ſupant. Nolo aūt indigneris quos ⁊ agri
M colas iuxta pono: Fecit idem Ariſtoteles. Nō ex
duobus medicis fit cōmutatio inqͥt: ſed ex medico
⁊ agricola. Audi ut tanq̄ꝫ paria v̓bis equat. Taci-
tus credo hec ꝓpter reuerētiā Ariſtotelis paſſus
ſis: Illud impatiētius feres: ſi ad ꝓpoſitum reuer
ſus: cepta pegero: ⁊ tm̄ loqui oportet. Urget enim
v̓itas calamum reluctātem: nec ſtomachari ꝯuenit
ſi de philoſophis ac poetis dicta: ad mechanicos
traham. Hn̄t igit̄ ⁊ mechanici fecem ſuam. Que
nam v̓o ea fex eſt? Clamabis ad ſydera: dicam tm̄:
Tu es fexipſa mechanicoꝝ. Uis hoc ſtati ſine am
bagib⁹ ꝓbem? In fundo es: in imo iaces. Is ꝓpri
us fecis eſt locus. Numera mechanicos: nullū ſb
I te niſi theatricū videbis. Nec tm̄ ideo ſicut p̄ceps
oris tui nobiliſſimis artib⁹ inſultat audacia: ſic ego
q̄uis humilibus iſulto. Scio enī neceſſitates ho-
minum multiplices ⁊ graues: ut nō imerito ꝓphe
ta idem ⁊ rex clamet ad dn̄m: De neceſſitatib⁹ me
is erue me: ⁊ vndecūqꝫ neceſſitatibus nr̄is uenies
auxilium a deo eſt. Cuius dona gratāter reueren-
terqꝫ ſuſcipi debere qs neſciat? Siue ergo ille no-
bis per ſeipm̄ ſanitatem dederit: ſiue ad id exptus
medicus: ſiue herbarum ꝯſcia tremula anus acceſ
ſerit: ⁊ ars ⁊ arte queſita uel ſeruata ſanitas mune
ra dei ſunt. Itaqꝫ cōtra medicinam nihil oino qͦ
millies dixi: ⁊ adhuc ut video nō ſufficit. Si quid
aūt cōtra medicos locutus videor: clamo: ⁊ cupio
me ſtudioſum oē genus audiat: cōtra te tm̄ tuiqꝫ ſi
miles dictum eſt: diceturqꝫ quod reſtat.

¶ Qꝫ inuidia non ſit iter poetas: ⁊ ꝙ obſcurus ſtilus
A in eis non ſit reprehenſibilis. Cap. VI.

Upeſt ut illi calūnie rn̄deam: qua obſcuris
s delectari arguor: q̄ſi notitiam rerū vulgo
iuidēs debilioris igenij: ad qͦ illud etiam
affers: Deos humano gn̄i iuidere a poetis ſcriptū
eē: ſed ab Ariſtotele rephēſum. Ego qͥdem ut pro
meipſo loq̄r: nil cuiq̄ꝫ ꝓrſus iuideo: magiſqꝫ uere-
or ne alienus mihi liuor officiat: q̄ꝫ ne me me⁹ ifici-
at. Sed ſub meo noie: notaſti forſan inuidiam poe
tarum. Eo enim ſpectat qͦ de deoꝝ inuidia dixiſti
tanq̄ꝫ minime mirum ſit: inter eos p̄cipue regnare
illam: qui eam uſqꝫ ad ſupos extulerūt. Qua in re
morem tuum nō deſerēs: multū a v̓itate diſcedis:
Nuſq̄ꝫ fere uel minus iuidie: uel innocētie magis
uel amicitie tātūdem. Nō capit hic locus poetarū
vitas. Quāta Uirgilij integritas? Quenam Sta
tij urbanitas? Que faceties Naſonis? Que fides
Ennij? Que Pacuuij grauitas? Quis Uari can-
dor? Que Flacci diſcretio? Que Perſij pietas?
Que modeſtia Lucani? Que libertas atqꝫ cōſtan
tia Iuuenalis? Lōgum eſt ſingulos attingere: nec
oportet: Et ſileo grecos: ſileo multos e p̄ncipibus
nr̄is huic ſtudio deditos: Atqꝫ in p̄mis pierij ſpūs
Auguſtum: quo nil clarius in tp̄alis impij ſolio ſol
vidit: Dic mihi qs audeat noiare inuidiam? Aut i
tam altos aios tātorūqꝫ hoium ſplēdorem: iners
B ⁊ nebuloſus liuor tētet aſcēdere? Qꝫ ſi forte ſtilus
inſuetus videat̄ occultior: nō ea inuidia eſt: ſed in-
tētioris animi ſtimulus: ⁊ exercitij nobilioris oc-
caſio. Quid v̓o philoſophi? An nō Ariſtoteles: ⁊
qui luculētiſſimus oium habet̄ Plato ipſe loq poſ-
ſet aptius: ut ſileam reliquos atqꝫ an̄ oēs Heracli
tum qui agnomen ab obſcuritate ſortit⁹ eſt? Quid
ſermo ipſe diuinus: quem ⁊ ſi ualde oderis: tm̄ ap-
te calūniari ꝓpter metū incēdij nō audebis: q̄ꝫ in
multis obſcurus atqꝫ ꝑplexus eſt: cum ꝓlatus ſit
ab eo ſpiritu: qui hoies ipſos mundūqꝫ creauerat:
ne dum ſi uellet ⁊ v̓ba noua repire ⁊ reptis clario-
ribus uti poſſet? Certe Auguſtinus igenio illo ſuo
quo ſe ⁊ multarum artium notitiam: ⁊ quecunqꝫ
de decem cathegorijs philoſophi tradūt: ſine ma-
giſtro ꝑcepiſſe gloriat̄: Eſaie p̄ncipium fatet̄ itelli-
gere nequiſſe. Un̄ aūt hoc niſi forte ſpūm ipm̄ ſan-
ctum inuidiſſe dicas: ⁊ nō potius ꝓuidiſſe legenti
bus? De qua obſcuritate loquēs Auguſtinus idē
libro de ciuitate dei. xj. Diuini inqͥt ſermonis ob-
ſcuritas etiam ad hoc eſt utilis: ꝙ plures ſn̄ias ue-
ritatis parit: ⁊ in lucem notitie ꝓducit: dum alius
eum ſic: alius ſic itelligit. Idē in pſalmo cēteſimo
viceſimoſexto. Ideo enim inqͥt forte obſcurius po L
ſitū eſt: ut multos intellectus generet ⁊ ditiores
diſcedāt hoies: qui clauſum inuenerūt qͦ multis
modis apiret̄: q̄ꝫ ſi vno mō aptum inuenirēt. Idē
in pſalmo cēteſimo q̈drageſimoſexto: de ſcripturis
ſacris agēs: Peruerſum hic inqͥt nihil eſt: obſcurū
āt aliqͥd eſt: nō ut tibi neget̄: ſꝫ ut exerceat acceptu
rū. Et poſt pauca: Noli ait recalcitrare aduerſus
obſcura: ⁊ dicere: melius diceret̄ ſi ſic diceret̄: quō
enim tu potes ſic dicere aut iudicare quō dici ex-
pediat? Quem ſecutus Gregorius ſup Ezechielē
Magne inqͥt utilitatis eſt obſcuritas elogorū dei:
qꝛ exercet ſenſum ut fatigatione dilatet̄: ⁊ exerci-
tatus capiat qͦ cape nō poſſet ocioſus. Hēt quoqꝫ
adhuc maius aliqͥd: qꝛ ſcripture ſacre itelligētia: ſi
cūctis eēt apta vileſceret: ſed in qͥbuſdam locis ob
ſcurioribus: tāto maiori dulcedine inuenta reficit:
quāto maiori labore caſtigat aium queſita. Nō ſe
quor oia que ab illo ⁊ ab alijs in hāc ſn̄iam ſcripta
ſunt. Que ſi de ſcripturis illis recte dicuntur que
ſunt oibus p̄poſite: quāto rectius de illis que pau-
ciſſimis? Apud poetas igit̄ O nimium rudis ſtili
maieſtas retinet̄ ac dignitas: nec cape uolētib⁹ in-
uidet̄: ſed dulci labore ꝑpoſito: delectatiōi ſimul
memorieqꝫ cōſulit̄. Chariora ſunt enim que diffi-
cultate queſiuimus accuratiuſqꝫ ſeruant̄: ⁊ nō ca- D
pacibus ꝓuidet̄: dum ne fruſtra ſe atterāt: ipſa re-
rum facie ſi ſapiunt a limine deterreant̄. Un̄ fit ut
hinc repulſi: alias vias teneāt: p̄ſertim poſtq̄ꝫ nu-
merare cepint: ⁊ hic qͥdem oblectationē animi: cla
ritatem nois: lucri nihil aſpexerint: Nec eſt enī oi
um ſtudia iſta ſectari: ſed eoꝝ tm̄ qͥbus ⁊ ingeniū
⁊ natura ⁊ rerum vite neceſſariarum uel fortuna
ſufficiētiam dederit uel cōtēptum virtus. Itaqꝫ al
ter ad agriculturam: alter ad nauigationem: alter
ad medicinam trāſit: Nam qͥd exēpli cauſa euētu-
rum putas: ſi caput illud ubi habitat ingenium tu-
um: ſeſe ad poeticam applicuiſſet? Quātam in pri-
mis egeſtatē? (Nihil enim hic uenale: nullus frau
dibus locus) Quot deinde paſſurum fuiſſe ludi-
bria? Quot comitum iocos p̄uſq̄ꝫ cuius uxor eſſet
Eneas apud Uirgilium didiciſſet? Hec eſt quidē
uera rei rō: nō qꝛ latere expedit de quo ruinoſū ⁊
vndiqꝫ fatiſcētem ſillogiſmum extruis: ſed qꝛ nul-
lum fallere: paucis placere ꝓpoſitum eſt: pauci au
tem docti. Uis videre ita eſſe ut dico: nēpe tum de
mum auctor in precio eſt: cum amenis ex latebris:
dulcis ſenſus eruperit. Nec eſt dubium nullam E
aliam ob cauſam tibi tuiqꝫ ſimilibus odioſam eſſe
poeticam: niſi qꝛ uobis inacceſſibilis ⁊ ignota eſt.

Qđ fateor:in lucro ponimus:nõ in damno. Noli
igiť reprobare ſtilum ingenio peruium: memorie
habilem:ignorãtieq́ꝫ terribilem:Nam ꝛ ſanctum
canibus dare: ꝛ ante porcos ꝓijcere margaritas:
diuino etiam elogo ꝓhibemur. Sane illa quaꝫ me
moras poetica deoꝝ inuidia:altioris cuiuſdam ſe-
cretioriſq́ꝫ myſterij eſt q̃ꝫ putas: Neq́ꝫ ſolũ inuidie
deoꝝ:ſed fraudes:bella:libidines apđ poetas ſũt.
Uiciſti cauillator acutiſſime:plus cõfiteor q̃ꝫ accu-
ſes. Sed cuꝫ dicaris aīal rõnale mortale:q̃ꝫuis al
terum tñ ſis:ſi placet querẽda rerum ratio eſt.

¶ De antiqtate poetarum: ꝛ quare nõ palam plurali
tatem deorum redarguerint:ꝙq́ꝫ eorum error ſit
communis cum philoſophis. Cap.VII.

A Rimos nẽpe theologos apud gẽtes fuiſſe
p poetas: ꝛ philoſophoꝝ maximi teſtanť: ꝛ
ſanctoꝝ ꝯfirmat auctoritas: ꝛ ipſum ſi ne-
ſcis:poetẽ nomẽ indicat. In qbus maxime nobili-
tatꝰ Orpheus. Cuiuſ decimooctauo ciuitatis eter
ne libro Auguſtinus meminit. At nequerunt quo
deſtinauerãt ꝑuenire. Dicet aliqs:fatebor: Nam
ꝑfecta cognitio ueri dei nõ humani ſtudij:ſed cele C
ſtis eſt gr̃e:laudãdus tum aĩus ſtudioſiſſimoꝝ ho
minũ:qui certe qbus poterãt vijs ad optatam ue-
ri celſitudineꝫ anhelabãt:adeo ut ipſos quoq́ꝫ phi
loſophos in hac tãta ꝛ tam neceſſaria inqſitione p̃
cederẽt. Credibile eſt etiam hos ardẽtiſſimos inq
ſitores ueri:ad id ſaltem ꝑueniſſe quo humano ꝑ-
ueniri poterat igenio:ut ſm̃ illud Apl̃i ſupra rela-
tum:per ea que facta ſunt:iuiſibilibus itellectis at
q́ꝫ cõſpectis:p̃me cãe ꝛ vnius dei q̃lẽcũq́ꝫ notitiaꝫ
ſortirenť: Atq́ꝫ ita deinceps oĩbus modis id egiſſe
ut qđ publice nõ audebãt:eo ꝙ nõdum viua ueri-
tas terris illuxerat:clam ſuaderẽt falſos deos eſſe
B quos illuſa plebs coleret: Qđ ꝛ philoſophos po-
ſtea feciſſe in libro uere religionis oſtendiť. Quis
enim niſi amẽs:adulteros aut fallaces ueneraret
deos? Aut qs penitus crederet deos eẽ:quorũ ea
flagitia audiret:que nec in hoĩbus tolerabilia iudi
caret? Cui p̃terea dubiuꝫ eẽ poſſet:qn peccata que
humanitatem ipſam hĩbus ereptura eẽnt:eadem
multo magis dijs talibus p̃ripent deitatem? Bel-
ligerãtes deos inuicem Homerus ꝛ Uirgilius fe
cerũt:ꝓpter qđ Athenis Homerum pro iſano ha-
bitum Cornelius nepos refert. Credo nimirũ apđ
vulgus:docti aũt itelligũt:ſi plures ſunt dij: ꝛ diſ-
cordare illos: ꝛ bella iter eos eẽ poſſe: ꝛ neceſſe eẽ
ut altero victore alter victus:atq́ꝫ ita nec ſit imor-
talis nec oĩpotẽs:cõſequẽter q́ꝫ ne deus qdẽ. Unũ
eẽ igiť deum ꝛ nõ plures:vulgus aũt falli. Et ſiqs
interroget:cur nõ potius palam vulgi ueſaniã in-
creparẽt? Poſſum cum Auguſtino rñdere:ꝙ utrũ
timore:an aliq̃ cognitione tẽpoꝝ fecerũt:iudicare
nõ eſt meum: Ego tñ ꝛ ſi ſola timoris cauſa fuerit:
nõ mirabor cum videam Chriſti quoq́ꝫ tꝑibus añ
ſancti ſpũs infuſionem:ipſos etiam apl̃os timuiſſe
Enimuero qđ a te de inuidia deoruꝫ diciť:eodem
quo cetera referẽdum eſt. Nec mirari ꝯueniet me
morãtem illud pſalmiſte: Oẽs dij gẽtium demo-
nia: Et qđ ſcriptum eſt: Inuidia diaboli mors in-
C troijt in orbem terraruꝫ. Que nam igiť admiratio
eſt iſta. Inuidiſſe deos qui nunq̃ꝫ ſine inuidia fue-
rũt? Quenam ṽo p̃terea poetarum culpa: rem ue-
ram ſi intelligať ſalubreq́ꝫ narrãtium? Aut quenaꝫ
Ariſtotelica illa rep̃hẽſio:ſi tñ ita eſt? Neq́ꝫ enim
mihi nũc aut eius loci memoria recẽs:aut iter hos
mõtes liber ipſe metaphyſicus eſt pñs. Quõ aũt
cõſentaneum ſit uel poetas in hac lingue libertate
rep̃hẽdere:uel deoꝝ inuidiaꝫ excuſare:in eo libro
p̃ſertim in quo p̃ncipatuum pluralitate damnata:
vnus oĩum p̃nceps aſſeriť:non video:ſed adducor
ut credam te locum illum nõ melius itellexiſſe q̃ꝫ D
reliq̃. Hoc ego nũc de poetis antiqs opinabile ue-
riſimillimũq́ꝫ ꝓtulerim: Qui ſi vnum deum credi
derũt:hoc ne in illis accuſas ſi vnum credẽtes plu
res noĩauerũt ſeu etiam coluerũt:hẽs plane quod
accuſes: Nec ego qdem illos excuſo: ſed cõe cum
philoſophis crimẽ dico:qđ ut audiſti:publici iudi
cij metus leuat:qui firmiſſima etiam interdum cor
da cõcuſſit. Uere aũt plures deos tãta igenia cre-
didiſſe nunq̃ꝫ mihi ꝑſuadebiť. Sed eſto: credide-
rint:errauerint(nihil eſt enim qđ diſceptator indo-
ctus ꝛ ꝑtinax nõ p̃ſumat)nõ id certe poeticuꝫ:ſed
humanum fuerit:tẽporũq́ꝫ crimẽ uel ingenij:nõ ar
tis:ut dictum eſt:neq́ꝫ qđ alio tꝑe atq́ꝫ alio igenio
ꝛ ampliori gr̃a:poetam eẽ piũ diſertũq́ꝫ ꝓhibeat.

¶ Quoꝝ poetarum lectio iuuenibus ſit fructifera: ꝛ quo
modo auctor ſenex a lectione illoꝝ ceſſauerit:nõ ꝙ
penituerit:ſed q: ſue etati ſuꝑuacuum: ꝛ melioribꝰ
ſtudijs ſe implicuerit. Cap.VIII.

Ed nõ ego poetas aduerſus fragilem ꝛ in
s ermem hoſtem dum defendere video: of-
fendo: Riſus ꝛ ſilẽtium ꝛ contẽptus pote A
rãt aduerſus tua tela ſufficere:nullis opus erat ṽ-
bis. Sed tacere non potui:ne ipſe tecum forſan in
aliqua cloaca viderer. Id enim tibi capitolij inſtar
eſt:inter egri uentris crepitus raucaſq́ꝫ pelues:he
tue turbe ſunt:hic plaudẽtis ꝯclamãtiſq́ꝫ fauor ex
ercitus:uelut de muſarum ruina ꝛ ſacroꝝ ſtudioꝝ
excidio triũphares. Ne rñdeas ſtulto iuxta ſtulti
tiam ſuam:ne efficiaris ſimilis ei. Hoc cum ſapiẽs
dixiſſet:ſtatim addidit: Rñde ſtulto iuxta ſtultitiã
ſuam:ne ſibi ſapiẽs eẽ videať. Primuꝫ me parum-
per tacituꝫ tenuit:ſcđm coegit ut loquerer:fruſtra
qdem ut puto. Si enim deſieris tibi ſapiẽs videri:
incipies qđ ipoſſibile arbitror:eẽ forte nõ ſtultus.
Doctus fieri nõ põt:niſi qui ſe nouerit atq́ꝫ oderit
ignorãtem: Defectus ꝓprij cum dolore notitia p̃n
cipium eſt ꝓfectus: Et ad hos qdem ſermones:nõ
fame ꝓprie ꝑiculũ:nõ mei noĩs offenſa(q̃ꝫuis gra
uis)tãtum me fateor accẽdit:quãtum hinc ueri ꝫe-
lus:hinc tue loq̃citatis iflãmauit idignitas. Quã- B
tum enim ego tãgebar:quicqd in poetis inuectus
eras:poteram ut dixi diſſimulãdo trãſire:naꝫ nec
mihi poete nomẽ arrogo:qđ ſcio qbuſdaꝫ magnis
viris multo ſtudio nõ potuiſſe contingere:q̃ꝫuis ſi
forte mihi ultro ꝯtigerit:non reſpuam: ꝛ id ad me
olim iuueniliter aſpiraſſe nõ negem. Nec cõuitijs
tuis p̃ſens hodierne lectionis mee ſtudium tange-
bať: Poteram ut aiũt de calũnia iurare:me poeta-
rum libros ante hoc ſeptẽnium clauſiſſe:ita ut eos
īde nõ legerim:nõ ꝙ legiſſe peniteat:ſed q: legere
iam q̃ſi ſuꝑuacuũ videť. Legi eos dum tulit etas:
ꝛ ita mihi medullitus ſunt infixi ut ne diuelli qdẽ
poſſint ꝛ ſi uelim. Ac ne me gl̃iari iterum grauiter
feras:nõ ea laus memorie ſed etatis eſt. Tener ad
modum illos edidici:exꝑtuſq́ꝫ ſum omnium fere
que in ueſtibulo ciuitatis dei de Uirgilio loquens
Auguſtinus: Quem ꝓpterea(inqt)ꝑuuli legũt:ut
videlicet poeta magnus oĩumq́ꝫ clariſſimus atq́ꝫ

optimus teneris ebibitus annis:nō facile obliuio-
ne poſſit aboleri:Scḋꝫ illud Horatij:Quo ſemel
eſt imbuta recēs ſeruabit odorē teſta diu. Accedit
ꝙ in eiſdē ſtudijs agē ſenectutem:in qbꝰ adoleſcen
tia acta eſt:minime mihi magnificum videt̄ : Ma-
turitas quedā ut pomoꝝ ut frugum:ſic ſtudiorum
ac mētium debet eē:eoqꝫ magis:quo turpioꝛ dam
noſioꝛqꝫ multo eſt aioꝝ acerbitas q̄ꝫ pomoruꝫ. Si
C ergo poetas hodie nō lego:foꝛſitā interroges qd
agam? Solet enim ſtultitia aliene vite curioſa eſſe
ſue negligēs. Rn̄debo tibi:p̄fatus:ne qḋ dicam ſu
perbie aſcribas: Melioꝛ fieri ſtudeo ſi poſſum : Et
qꝛ impotētiam meam noui:poſco auxilium de ce-
lo: ⁊ in ſacris lr̄is delectoꝛ. Que ſi Victorino pa-
gano hoī iam ſeni:deo per illas alloquēte:pectuſqꝫ
duriſſimum molliēte:ueram infuderūt fidem: Cur
mihi chꝛiſtiano hoī nō pn̄t uere fidei firmitatem ⁊
opa ⁊ amorem vite felicioris infundere? Queris
qd agam? Nitoꝛ nō ſine multo labore p̄teriti tpis
errata coꝛrigere:qḋ ſi mihi cōtigerit:felix ero:Sꝫ
adhuc fateoꝛ ab eo quo ſuſpirat aius:lōge abſum.
Queris qd agaꝫ? Nō poetas lego:Sed ſcribo qḋ
legāt qui poſt me naſcent̄: ⁊ raro plauſore cōtētus
acies inſanoꝝ ſperno:Et ſi uotiue ſucceſſerit:quod
ago:bn̄ eſt: Aliogn uolūtas ipſa laudabit̄. Poſtre-
mo ut aliud nihil agam:matureſcē ſaltem cupio ſi
nōdum foꝛte maturij: Tu aūt puer cētum annoruꝫ
maledictus a deo: ⁊ elementarius ſenex:irriſus a
Seneca: Ibi ſenectutem agis ubi pueritiam exegi
ſti: ⁊ fluxos nūc etiam ſyllogiſmos:filo marcēte cō
glutinas:quos queat anus quelibet temulēta con-
fringere:qꝫqd vo aliud q̄ꝫ puerile ſtamen redolue-
rit aduerſaris.

❡ De eo ꝙ inepte iurgatoꝛ libellos auctoris homeli
as nocet. Cap. IX.

i Taqꝫ libellos meos homelias uocas:qua
ſi nomē infame meditatus:qḋ ſanctiſſimis
tm̄ atqꝫ doctiſſimis viris placuiſſe notū eſt:
At minime mirādum:ſi quoꝝ actꝰ deſpicis: ⁊ uer-
ba cōtēnis. Homelia poꝛro grece originis nomen
eſt:qḋ latine dici pōt ſermo ꝓlatus ad populum.
Ego ſane in his lr̄is ad populū nihil : ſed ad igno-
rātiam tuam loquoꝛ:ſi quo pacto poſſem:non dico
illam tibi:ſed illi ſupbiam extoꝛquere. Quis autē
queſo pegrine lingue a te nunc notitiam reqrebat:
cum ꝓpꝛie ſis ignarus? Sentis ut cām tuam ago:
quo ſcilicet inſolētem honeſti nois contēptū excu
ſet ignorātia. O ſemp ſcholaſtice lr̄atoꝛ:nunq̄ꝫ lr̄a
tus aut magiſter: Quis enim lr̄atus ita ſcriberet?
Lege philoſophoꝝ libꝛos:ul̄ iterroga qui legerūt
qs vnq̄ꝫ ſcribēdi morem hūc tenuit? Ineſt enim v-
bis illoꝝ vis igēs ſyllogiſtica:ſyllogiſmꝰ nunq̄ꝫ aut
praro:qppe pueritiam p̄tergreſſi loquunt̄ ut viri:
Efficacioꝛ eſt aūt diſſimulata callide q̄ꝫ ianiter oſt̄
tata ſubtilitas. Sed ⁊ hic excuſatoꝛ lꝫ irreqſitus aſ
ſuꝫ tibi. Illi enim ut ſe:tu aūt loqueris ut te decet.

❡ Qꝛ rhetorica nō ſit ſerua medicine : ⁊ ꝙ medicus
neqꝫ rhetoꝛ neqꝫ oratoꝛ aut poeta ſit ſed parabola-
nus. Cap. X.

B e Cce iurgatoꝛ impꝛobe:extoꝛſiſti ut non tm̄
maledictis tuis:ſed etiā cogitatibꝰ rn̄derē.
Quedam ſpōte p̄terij: Miſereoꝛ enim tui:
Nam qd ſupbo ignorāte miſerius? Sed ne plane
miſerear tu facis: Ita nāqꝫ iactāter atqꝫ faſtidioſe
miſeria tua abuteris:ut nulla tibi miſeratio debea-
tur. Quomō vo diſſimulem aut qd illi faciam ua-
nitati:qua ꝓbare niteris:cuius ꝯrium appet in te
ipſo:duqꝫ tu loq poteris:occultari nunq̄ꝫ poterit?
Quāta mechanici temeritas? Rhetoricam ꝓꝛſus
in ſeruitutem aſſeris: Iam nō caſtigādus:ſed urē-
dus es:nec vbis ſed vberibus coercēdus. Nimis
iſanis medice: Crede mihi:medico eges. Mirū ꝙ
medicorū nullus eſt qui curā tui ſuſcipiat:puto ſis
oibus odioſus:teqꝫ pditū uelint oēs. Medicine in
q̄ꝫ rhetoricam ſeruā facis:de medicina viderimꝰ.
Certe ipſe rhetoricam in tuam ſeruitutē aut amici
tiaꝫ nunq̄ꝫ trahes. Quid aūt ꝓbes ⁊ qliter:audia
mus: Per medicinam inqs ⁊ ethicaꝫ:docemur re
cte viuere. Dij te pdāt fugitiue: Male icipis: Me-
dicine nihil eſt cōe cum ethica:ſed multa cōtraria.
Quid enim ad viuēdum recte medicina:niſi quan
tum agricultura:foꝛte etiam lōge minus: Niſi pu-
tas male vixiſſe olim rome tot milia viroꝝ foꝛtium
per quos oꝛbis terrarum domitꝰ:virtus culta : vi-
tia calcata ſunt:qui tm̄ lōgum in euum ſine medico
vixerūt? Vixerūt fateoꝛ male:nō qꝛ medicus tpa-
lis:ſed qꝛ viuificatoꝛ eternus illis defuit: Aliogn
nulla gēs melius: Vel niſi male viuebat virgo illa
mirabilis que carnalem ſuo coꝛpi nunq̄ꝫ medicinā
adhibuerat. Cur aūt queſo medicine ethicam per- B
miſces? Tene te loco:neqꝫ fines tuos exceſſeris:q̄ꝫ
uis nec ethica p̄ſtare poſſit recte viuere:cum id po
tētioris alterius dn̄ium ſit. Uerum ea lōgioꝛ opo-
ſioꝛqꝫ diſputatio:nec ꝓpoſiti huius eſt. Poꝛſeque
re igit̄ ludum tuum:ita tm̄ ut deinceps ethicam nō
moleſtes:ſed memineris qd ſutori terminos ſuos
excedēti rn̄dit pictoꝝ famoſiſſimꝰ Appelles: Age
res tuas ut medicꝰ. Per medicinam docemur ais
recte viuere:nō ut ꝯgrue loq̄mur uel oꝛnate. Sed
potius cōgrue ⁊ oꝛnate loquēdi artes diſcimus ut
viuamus recte. Sic nō medicina ad has artes re-
fert̄:ſed hec potius ad illam ſunt:hinc ꝯcludis:ſer
ue igit̄ eius ſunt. O male digeſta cōcluſio. Sic iaꝫ
lōgius feris q̄ꝫ minatus eras: Neqꝫ ſolū rhetori-
ca:ſed oēs quotcūqꝫ ſunt honeſte artes:ipſa quoqꝫ
philoſophia ⁊ theologia ſciarum oium regina:ti-
bi ſeruiēt mechanice. Si hoc mihi ꝓbaueris ꝙ p
medicinam recte viuere doceamur:oēs eni huc re
ferunt̄: ⁊ oium vnus eſt finis ultimus:non dico ut
p̄ſtēt recte viuere:ſed ut ad recte viuēdum adiuuēt
Iure ergo illi ſuiēt que id p̄ſtat ad qḋ oēs relique
aſpirāt. Certe ego nūc riſu ⁊ uerecūdia impedioꝛ:
ſyllogiſmum tibi tuo parem remittē:quo ꝓbem te
viliſſime ſeruum rei:qḋ urbanius poſſum dicam.
Si qḋ alio ſpectat: ⁊ ad aliud refert̄: ⁊ ꝓpter aliḋ
eſt inuētum illi ſeruiat opoꝛtet:ut tu vis : Medici-
na aūt tua pecuniam ſpectat: ⁊ ad illam refert̄: ⁊ ꝓ
pter illā eſt: Cōclude dialectice: Ergo pecunie ſer-
ua eſt:bn̄ tibi accidit. Turpioris rei ſeruum te face
re meditabar:pudoꝛ obſtitit. Sed o grauis argu-
mētatoꝛ qs te talia docuit? Aſſumis falſa notorie:
⁊ ea de qbus p̄ncipal̄r diſcoꝛdamus:qḋ magnuꝫ
in argumētādo vitium eſt. Pꝛimum enim ut dixi.
Medicina ad recte viuēdum nihil oino:niſi quan-
tuꝫ vna mechanicarū coꝛpi famulātiū. Deinde qs C
illud diffiniuit iter nos de quo a p̄ncipio litigamꝰ:
p̄ter enim qḋ circa medicinā nobis iſinita diſſentio
eſt:nōne aliꝰ ſcrupulus p̄mit occultioꝛ? Eqdem ut
tibi plane cōceſſerim:ꝙ medicina ars ſit nobiliſſi-
ma:tuqꝫ p̄clarus medicus: Illa ut eſt mechanicaꝝ

penultima:ſic omniū ꝑma artiū. Tu ut nō tm̄:ul-
mus ſʒ hoſtis es:ſic medicorū omniū ſis ꝑnceps:
Liceat uob paſſiʒ cuiuſlibet neceſſarie artis obſe-
quio uti: ⁊ cuiꝰ utile obſequiū fuerit:illa cōfeſti uo
bis ancilla ſit:qd futuruʒ arbitramur? Ancillabiť
forſan aſtrologia que celeſtiū corporū notitia:ter-
renis aliquā corpuſculis opē ferat. Ancillabiť mu
ſica:que in hominū pulſu forte nō inutiliter dimē-
ſiones tēporū ⁊ interualla cōſideret? Que res uo
bis quia neceſſaria eſſe poſſet: Ideo ꝓrſus inco-
gnita ⁊ neglecta eſt. Illā appetitis quā nec conſe-
qui poteſtis: ⁊ ſi poſſetis deberetis nolle. Rheto-
res eſſe vultis ridēte Tullio: Indignante Demo-
ſthene:flēte Hippocrate:ppl'o pereūte. Ne eniʒ in
ſingulis imorer:ad litis noſtre ſummaʒ uenio. Si
oēs inqꝫ artes qꝫuis nobiles:qꝫuis ingenuas tuo
humili ⁊ mercenario artificio ſeruas faciſ: eoipſo
ꝙ utiles aut neceſſarie ꝓpoſito tuo ſint: Idqꝫ tibi
neſcio quo iure ꝑmittiť:nunqꝫ profecto uel ſic tibi
rhetorica ſerua fiet:quā cōſtat ad id quo te intēde
re oportet:nō modo nil ꝓbaſſe ſed obeſſe qꝫ pluri-
mū. Quid eni egro longa oratiōe eſt opus:cui fe-
re uerbū omne moleſtū eſt:niſi ut iubeať bono aīo
eſſe:cureturqꝫ artis ope ſi pōt? An forſan apothe-
carijs ꝑſuadere ꝓpoſitū eſt:qbus pene maternis
D uerbis ſunt dictāda remedia? Unū eſt:qm̄ factum
tuū qꝫ poſſuʒ excuſare diſpoſui: Unū eſt quo in te
alicuius eloquentie ſtudiuʒ excuſem:ſi forte defe-
ctus tuos ⁊ medicine imperitiā:nō dicā ſupplere
ſʒ tegere putas eloquētia: ⁊ cū apte ꝑmeris:oſtē
das culpā eſſe nō tuā ſed egroti:ſed aſtātium:ſed
nature. Si ꝑterea in morte manibꝰ tuis aſcita vis
ſupſtites cōſolari: Utrūqꝫ eni oratorū ⁊ rhetorici
opus eſt fateor: Accuſare excuſare:cōſolari:irrita-
re:placare animos:admouere lachrymas atqꝫ cō
primere:accendere iras ⁊ extinguere:colorare fa-
ctuʒ: auertere infamiā:trāſferre culpam:ſuſcitare
ſuſpitiones: Oratorū ꝓprie ſunt hec: Medicoruʒ
eſſe non nouerā. Sed ſi rhetorica tibi ſeruit:qcqd
ancille tue eſt:tuum eſſe cōcediť. Oīa hec igiť tua
ſunt ⁊ quecūqꝫ alia oratoribꝰ aſſignanť:pluſqꝫ per
mittiť qꝫ putabā:potes eni occidere:mirū dictu: ⁊
quē occideris accuſare. Sed qm̄ hodie neſcio quō
de accuſatore factꝰ ſum excuſator tuus: Quid te
uetat hoc tāto ⁊ tā capaci ingenio ut philoſophuʒ
⁊ medicū:ſic oratorē eſſe:atqꝫ actus oratorios ex
ercere cū gloria? Nōne ita hō es tu:ut Cicero? Ac
cuſat ille Clodiū ac Uerrē: ⁊ in Inuectiuis Catili
nā: ⁊ in Philippicis iſectať Antoniū:magnos vi-
ros ac feroces ad ultionēqꝫ ꝓmptiſſimos: ⁊ molē
multorū criminū ac reipublice ruinā illis opponit
Tu defunctuʒ vnuʒ nec loqui ualētē:nec ulciſcitur
nō fidēter accuſes ꝙ ſe ipſe necauerit? Excuſat itē
E Cicero capitaliū rerū reos Deiotharū regē: Plan
tium: Quintū Ligariū: Milonē:mille alios: Tibi
cur teipſum nō liceat excuſare? Cōſolatur ille ſeſe
in morte vnice chariſſimeqꝫ filie: Tu i illoꝝ morte
de qbꝰ nihil ad te:cur nō poſſis alios cōſolari? Fa
cile ſeipſum excuſat quē nō pudet:facile cōſolatur
aliū qui nō dolet: Et illud eſt certū:ꝙ qſqꝫ ꝓmptiꝰ
ſe qꝫ aliū excuſat: Cōtra aūt qſqꝫ ꝓmptius aliū cō
ſolať qꝫ ſeipſum. Si hec ergo te mouent:ſtude in
oratorū libris:uelis eſſe rhetorice dn̄s:utilis eſt ti
bi: neceſſaria eſt:totꝰ es:ſine illa nullus es: Quo-
tidie enim facis quo ⁊ excuſator tibi ſit neceſſariꝰ:
⁊ cōſolator alteri. Sed ſi es qꝺ ꝓfiteris:nō excu-
ſator tui:non cōſolator aliorū:imo ꝟo medicus:ſi
nō vulgi plauſuʒ ſed ut debes egroti tui reſpicis ſa
lutē:quo pergis? quid cogitas? quid agis? aut qd
tibi rei eſt extra terminos tuos longe? An nō illud
ſemꝑ tibi cōſcientia ad aurem cordis imurmurat?
Iſte cum quo ludis eger eſt:tu te medicum dicis:
Quid opus eſt uerbis? Cura. Semꝑ dixi tibi me
dice: Rhetorica quā ſeruā tibi vis efficere:hoſtis
eſt tua: poſtqꝫ rhetores atqꝫ poete eſſe uoluiſtis:
medicos eſſe deſijſtis. Sed hec mihi tecū uetꝰ eſt
q̄rela:cogita ⁊ recogita ſillogiſmos tuos inanes:
⁊ uacuos iuenies. Nō probant quod uolunt: ⁊ ſi
ꝓbarent:tibi dedecus:egris tuis dānum ac peri-
culū probarēt. Proba potiꝰ rhetoricā tibi incogni
tā qꝫ ſeruā. Sed egros oculos lux ſerena ꝑſtringit F
delectat videri qꝺ eſſe nec expedit nec licet. An au
tē ſolidū ⁊ vniuerſalē ſillogiſmū recipis vnius lo
gica carētis? Siquidē ſicut anima rationalis niſi
rationē amiſerit corpori ſuo iperat:corpus autem
illi ſeruit: Sic oēs artes ꝓpter animā inuente ipe-
rant ꝓpter corpus inuentis: Ille autē ſeruiūt: Con
ſtat autē liberales ꝓpter animā:mechanicas pro-
pter corpus iuētas: Cōclude dialectice: Ergo me
dicine rhetorica ſerua eſt? Habes medice qꝺ opta
bas. Sed an ego tecū ludo:cū tu tamē ſis iratꝰ: ⁊
iocoſa cōcluſio in cōtrariū cadat: Dimoueanť am-
bages:dicā clare qꝺ ſentio:qꝫuis dentibꝰ tuis fre-
mas ⁊ tabeſcas: ⁊ mihi fortaſſis anceps pharma
cū mineris. Expediret tibi:ſed multo magis egriſ
tuis ut mutus eſſes nō orator. Et quod natura nō
fecit:faceret homo aliqs reipublice amicꝰ:linguā
qꝫ ꝑſcinderet:ſumpto forcipe de altari:linguā illā
inſulſo vix ore uerſatilem qua ſuperbis: Tū demū
curare inciperes:nūc cogitas ꝑdicare: ⁊ qcqd pre
dicas in nihilum finit: Fallor immo ꝟo in tuaʒ in-
famiam ⁊ in pernitiem alienā: Certe nō artis igno
miniam:nec a caſu:medicinam Uirgilius mutam G
uocat. Sed quoniam muta debet eſſe nō loquar:
uos autem eo rem deduxiſtis impudentia ueſtra:
ut de mutis parabolani dici merueritis: Hoc no-
mē iure ciuili uobis impoſitum nunqꝫ cadet. So-
lebāt medici ueteres taciti curare:uos perorātes
⁊ altercātes ⁊ cōclamātes occiditis. Hec medici
na:hec rhetorica ueſtra eſt: ⁊ cum nulla gens ma-
gis rhetoricis floribus nuda ſit:nulla minus illis
indigeat:tm̄ rhetorici ⁊ oratores ⁊ poete ⁊ philo
ſophi ⁊ apoſtoli ac ſuſcitatores corporum dici vul
tis: ⁊ penitus nihil eſtis niſi uerba inania nugeqꝫ
uolatiles. Olim qdeʒ ſine ſillogiſmis curabanť: ⁊
prope ut tu nūc falſo gloriaris ſuſcitabanť ifirmi:
Hic arbitror fabule locus fuit Hippolytū ab Eſcu
lapio ſuſcitatū:ꝙ eum ab extremis efficax medicꝰ
⁊ uelut a morte media reuocaſſet. Nūc quāta mu
tatio? Sillogiʒātibꝰ uobis pereunt:qui ſine uobis
viuere potuiſſent. Sepe iam ne quicqꝫ dixi:curate H
medemini: Eloquētiā his quorum eſt ꝓpria relin
quite:ueſtra eſſe nō pōt. Et ut pro cōſilio cōſilium
reddā tibi:ſed aliquāto fidelius: Tu me iubes alie
nos fines irrūpere: Ego te ad tuos redire moneo:
Tu mihi cōſulis ut mutato adhuc vite genere me-
dicus fiam:reʒ neqꝫ magnificā nec pene impoſſibi
lem: Ego tibi ne vnqꝫ rhetorice ſtudeas ut tādem
medicus eſſe incipias:quod diu te eſſe mentitꝰ es.
Tam decet ornatus medicum qꝫ aſelluʒ phalere.

Tibi ſane ne hinc repꝛehēdi poſſes:abunde ꝓui
ſum eſt.Quiſqs te diſertū dixerit:Idem ⁊ nitidā
ſuem ⁊ uolucrez teſtudinem:⁊ candidum coruuz
dicat.In te ergo nō facūdia ſed facūdie ſtudiū ma
le olet:⁊ facundie inimica loquacitas.De his lo-
quebar:dum dixi non eſſe medici oꝛnatum:Ma-
gis eſt mercatori neceſſarius:q̄ꝫuis nec ille rheto-
rice quidem ſtudet:ſed uſu experientiam querit ac
ꝓmptitudinem colloquendi.Quā ob cām illud a
te non ſine certa ratione queſieram:Cur non potiꝰ
nauigationi rhetoricam ſubieciſſes:ſi cogebas eā
ſeruire mechanice?Quem locum non intelligens
(qui ignorantium mos eſt)non ſine meo ⁊ multo
rum riſu reſponſionem ſuperuacuam diffiniſti.

¶ Franciſci Petrarche Liber Inuectiuarum Ter-
tius Explicit.

¶ Sequitur Annotatio capitulorum Libꝛi Quarti
eiuſdem.

Cap̄.I.De eo ꝙ auctoꝛ fatetur ſe ſolitudinis ami-
cum:⁊ an ſolitaria vita ſit bona uel utilis.
Cap̄.II.An nature ſemꝑ ſit obſequēdū uel īterdū
illi reſiſtendū:⁊ de uera ſolitudine ⁊ bona.
Cap̄.III.An ſolitaria vita careat ueris bōis ⁊ an
ſit affectanda.
Cap̄.IIII.Qꝫ ſolitudo multis vulgi uoluptatibꝰ
careat:ſed abundet ſuis:quiete libertate ⁊ ocio:
⁊ ꝙ plures eam affectarunt:quis etiaꝫ habitare
in urbibus iure deſideret.
Cap̄.V.Qꝫ pꝛo culpa vnius nō alius feriēdus ſit.
Cap̄.VI.Qꝫ auctoꝛ trāquillitatez mētis ⁊ liberta
tem querat locis ſolitarijs dūtaxat reperiantur.
Cap̄.VII.Qꝫ iurgatoꝛ iure deus appellari poſſit
qꝛ poetas ignoret.
Cap̄.VIII.Qꝫ auctoꝛ ñ curet an leo ulꝫ qd aliō no
ceꝫ:⁊ ꝙ iurgatoꝛ eū nocute roſtro uellicauerit.
Cap̄.IX.Quare in ſiluis ⁊ collibꝰ habitandū ſit.
Cap̄.X.De inuitatiōe iurgatoris ad reſpōdēdū.
Cap̄.XI.De excuſatiōe auctoris apō lectorē ꝙ ſi
aut ſupbe aut iniurioſe ſcripſerit ueniā petentis.

¶ Franciſci Petrarche Poete Orato- riſq̄ꝫ Clariſſimi Liber Inuectiuarum in medicum obiurgantē Quartus Incipit.

¶ De eo ꝙ auctoꝛ fatetur ſolitudinis amicum:⁊ an
ſolitaria vita ſit bona uel utilis. Cap̄.I.

A f Liens gratiſſimam mihi partem ma
ledictorum tuorum ad ultimum reſer
uaui:non quia tu quo ultimaꝫ poſuiſ
ſes:De oꝛdine enim tuo:de ingenio:
de ſtilo quid ſentiam audiſti:Sed ut
pꝛioribus exactis:in hac parte licen
tius immorarer:palamq̄ꝫ omnibꝰ fieret q̄ꝫ ſis vir-
tutis amicus:q̄ꝫ cupidus litterarum qui mihi ſoli
tariam vitam uelut pꝛobꝛuꝫ aliquod obiectas:De
qua q̄dē duo mei libꝛi extāt:q̊s qm̄ ad te nec ꝑue
niſſe nec ꝑuēturos eē cōfido:neu ꝑueniāt ueli.De
hocipſo cogoꝛ aliq̄d hic ēt ignorantie tue loq.Ita
ne demēs ⁊ excoꝛs:q̊s vitupare vis laudas?Nō
miroꝛ qꝛ ⁊ quos curare vis interficis:⁊ puto quoſ
interficere uelle efficeres imoꝛtales.Tu mihi er-
go ueſane ⁊ ois boni expers:inter aceruos iurgiō
rum etiaꝫ ſolitudineꝫ expꝛobꝛaſti.Feciſti optime:
q̄ꝫuis peſſima uolūtate.Libēter hoc crimē fateoꝛ:
Sum ſolitudinis amicus.Talē me genuit natura
Acceſſit cōſuetudo nature emula:Acceſſit ſtudiuꝫ
⁊ iugis cura.Magno niſu animi ſemꝑ incubui:ut
quātū fieri poſſet:illa cōtēnerē:que te moribūduꝫ:
marcidum:ſemianimē in urbibꝰ captum tenēt.So
litarius ſum fateoꝛ:imo ꝓfiteoꝛ:⁊ ſolitarium eſſe
iuuat:vixq̄ꝫ ullam vite dulcedineꝫ:urbano in ſtre-
pitu ac fragore ꝑcipio.Addaꝫ qō nō poſtulas:vix B
de homine p̄ſertim ſtudioſo bene extimo:qui nō ſi
abſq̄ꝫ intermiſſiōe honeſti officij datum ſit:cupide
interdū a ꝓcellis ciuiliū curarū in ſolitudinem ue
lut in poꝛtum fugiat.Habes igiẗ qō eſt accuſatori
maxime optādū(ut Cicero ait)cōfitētem reū:ne-
q̄ꝫ cōfitenteꝫ modo:ſed ſeſe nouoꝛū inſuꝑ criminū
coaceruatiōe ſpōtanea deferētem.Sed expecta:
noli victorie letitia inflari.Sepe ꝓbauit actoꝛ qō
nō ꝓbaſſe p̄ſtabat:⁊ facti victoꝛ in iure ſuccubuit.
Pꝛobas me fatēte ac fauēte qō intendis:Sed an
hinc in meū an in tuū caput redundet infamia:nō
dum ꝓbas.Pꝛoinde pedagogū tuū:ſenex puer ut
arceſſas cōſulo.Multis hic tibi ſyllogiſmis clau-
dicātibus opus eſt:ut uel irriſoꝛ vite ſolitarie cla-
rus ſis:uel ſectatoꝛ obſcuruſ.Incipe:aude:noli tre
pidare.Logicus es:Philoſophia tua eſt:Rheto-
rica tibi ſeruit:Et qō omnes titulos tuos trāſcen-
dit:ſummus es medicus.Cōfice ridiculum ſillo- C
giſmum:qui ſepe moꝛtiferum poculū cōfeciſti.Et
ſi neſcis melius:Dic ita:Qō nature aduerſaẗ ma
lum ſit neceſſe eſt:cum natura ſit optima:Solita-
rie autem viuēs nature aduerſaẗ:ſm quā politicū
animal eſt homo:Mala igiẗ ſolitudo.Ad hec con
ſtat ꝙ carere bonis eſt miſerum:multa ꝟo in urbi
bus bona eſt certum eſt q̄bus ſolitarius caret:Mi
ſera igiẗ ſolitudo.Adde ſi placet:Ut utilis eſt qui
multis ꝓdeſt:ſic inutilis qui nulli:Habitatoꝛ ꝟo
urbium vir bonus multis ꝓdeſt ſaltem exemplo:
Solitudo auteꝫ ſeu ſancta ruſticitas nulli:niſi ſibi
ꝓdeſt:teſte Hieronymo:Inutilis ergo ruſtica ſoli
tudo.Uide ut periculoſum eſt cum ſtulto multum
colloqui:Ecce iam ſenſim ipſe ludens ad ineptias
tuas laboꝛ:⁊ dum te emulari ſtudeo:pꝛope tui ſi-
milis factꝰ ſum.Sed quoniā ex ꝑſona tua loquoꝛ:
excuſoꝛ:⁊ fateboꝛ ingenue:nulla arte:nullo ſtudio
ſimulare poſſem uſq̄ꝫ adeo ſtilum tuū:quin pꝛima
fronte diſcernerer:Ita mihi neſcio q̄d terapenticū
inſibilas:Quod roſtris peroꝛātem Tullium faci-
le poſſit expellere.Sillogiſmos autē tibi texui:ne
a te texti pharmacum oleāt ſtomachumq̄ꝫ ſubuer-
tant.Ceterum hos ludos haſq̄ꝫ tendiculas puero
rum:ridendo pꝛeterire magnificum:puerile diſſol
uere.Tamen quia cum pueris pueriliter:⁊ inter-
dum quod nutrices ſolent:bleſo oꝛe loquendū eſt.
Et hic parumper inſiſtam.

¶ An nature ſemper ſit obſequēdū uel interdū illi re
ſiſtendū:⁊ de uera ſolitudine ⁊ bona. Cap̄.II.

A a N nature ſemper obſequenduꝫ:an ꝟo nō A
nunq̄ꝫ ualde etiam reſiſtenduꝫ ſit:nō huiꝰ
temporis eſt queſtio.Tu eam foꝛte philo-
ſophorum pꝛinceps in aliquo tuorum uoluminuꝫ
uentilaſti.Quem enim philoſophie locum rear a
tāto philoſopho pꝛetermiſſum?Sed ſit nature ob
ſequendum:ſitq̄ꝫ homo naturaliter animal politi-

cum:nihil tñ politie obeſſe ſolitudinem ſtudioſorũ hominuꝫ(qui proculdubio rari ſunt)ſepe etiã multum ꝓdeſſe compertum eſt:pluſqꝫ virum vnũ ſolitarium cõferre reipublice q̃ꝫ centum qui latrinis aut tabernis aut lupanarib⁹ obuerſent. Neqꝫ eniꝫ ſolitudinẽ loquimur cũctis hoibus infenſam:qualem Bellerophontis accepimus:qui vniuerſo generi humano odium indixerat:aut Thimonis neſcio cuius(obſcuruꝫ enim nomen habet)qui ob id ꝙ omnem amicitiam ſperneret nullũqꝫ diligeret: ab Athenicſibus lapidat⁹ traditur. Nõ hanc ſolitudinem loquimur:ſed trãquillam ⁊ mitem : ⁊ ab hominum vitijs nõ ab humanitate ſemotaꝫ. Ecce nũc tu per vicos ruis ac plateas: ⁊ quaſi ad currẽdum nati ſimus:me in ſolitudine ſedentem:inhumanũ putas. Crede mihi(ſi placet)plures te quo

B tidie impellũt:plures melioreſqꝫ me diligunt. Et niſi gloriari tibi importune nimium videar : dicaꝫ quod multis eſt notum:tales ad me viſendum viros in hãc ſolitudinem ueniſſe : ⁊ ꝓpter me vnum hic cupide fuiſſe:tales etiam miſiſſe de longinquo ad cohortandum me:noſcendumqꝫ quid agerem: Qui te ſi ultro illos adeaſ:egre viſuri ſint:nihil dicturi:modicum reſpõſuri. Sed trãſeo ne te nimis affligam:Hoc autem nõ eſt ut glorier:cum omnis honor in honorante ſit : ſed ut ſcias multos ruris amatores etiam in urbib⁹ charos eſſe:multos habitatores urbium:ipſis in quibus habitãt urbib⁹ odioſos: Jta non aduerſam ſolitudinẽ politie:meqꝫ licet ſolitarium ⁊ amare bonos noueris ⁊ ab illis nõ minus amari:q̃ꝫ ſi ceno oblitus ac ſudore ⁊ nũc huc nunc illuc more tuo diſcurrens prebenſarẽ hoies:loquendo caput omniuꝫ obtunderem: nulluꝫ dormire ſinerem:cũctis liminibus inſultarem: ⁊ quẽ ſemel arripuiſſem:tenerem occiderẽqꝫ tenendo:ut ait Flaccus:nõ miſſura cutem niſi plena cruoris hirudo.

¶ An ſolitaria vita careat ueris bonis: ⁊ an ſit affectanda. Cap.III.

A Neo qdem ꝙ bonis urbium carere ſolitarij videntur:nolo queſtioneꝫ antiquiſſimã renouare:que iter Peripateticos ac Stoicos multis iaꝫ ſeculis fuit:eritqꝫ per ſecula. Jllis ſummum:his ſolum bonum dicentib⁹ eſſe virtutẽ. Que ſi uera ſentẽtia eſt:qbus quãtiſqꝫ bonis careat ſolitaria vita:quiſqs uera bona urbium numerat ac metitur:intelliget. Sed quia te poſt Ariſtotelem:tempore:ingenio etiã ṗmum : ⁊ cuꝫ additamento logice Peripateticum ſcio:cõcedaꝫ:nec de hocipſo nouiter litigãduꝫ ſit:eſſe ṗter virtutẽ bona qbus urbes abũdare nõ negem: Jn quibus fornicem:balnea:macellum:mulſum:adipem:pulmẽtum: ⁊ que ſunt ſimilia numeratis. Uerum his carere apud uere realiterqꝫ philoſophantes:nõ modo nõ miſerum ſed magna etiam ſolitarie felicitatis occaſio eſt:ſimul.ut cũ his ueſtris bonis ⁊ alijſ careat urbanis malis. Et que nam ſunt iſta inges? quis cuncta dinumeraret? Jllis caruiſſe nõ eſt parũ: que ſi ad litteram intelligas : nõ mediocris quelibet fortune virum:ſed Dauid regem ex urbib⁹ in

B ſolitudinem pepulerunt. Que naꝫ ꝟo hec? Nempe iniquitas ⁊ contradictio in ciuitate : ⁊ labor in medio eius: ⁊ iniuſtitia: ⁊ nõ deficiens de plateis eius uſura ⁊ dolus. Jam qͦ ſequitur reſponſione nõ eget: Sancta ruſticitas ſibi ſoli prodeſt:ſtudioſa autem ſolitudo prodeſſe poſſe q̃ꝫ plurimis nõ negatur: Et ipſe Hieronymus qui hoc dixit: quãtuꝫ ſolitudine delectatus: ⁊ quãtum ibi mundo utilis fuerit:ſciunt omnes. Sed quia nõ poſſunt omnes eſſe Hieronymi: ⁊ ſi magnuꝫ nihil in ſolitudine geratur:tm̃ ut viuatur innocue:vitentur incentiua libidinum:quibus porticus ciuitatuꝫ ac theatra flãmeſcunt:parum ne tibi forſitan videtur? Apud me multo quidem optabilius eſt ſolum ſaluari:q̃ꝫ perire cum multis.

¶ Qꝫ ſolitudo multis vulgi uoluptatibus careat: ſed abundet ſuis:quiete:libertate ⁊ ocio: ⁊ ꝙ plures eam affectarunt:quis etiam habitare in urbibus iure deſideret. Cap.IIII.

Sed iam ſatis eſt : iam te egrum egris tuis linquere meditor. Jlli te cõficient:tu illos. A

Caret ſolitudo multis vulgi uoluptatib⁹: ſed abũdat ſuis:quiete:libertate:ocio:q̃ꝫuis uerũ ſit qͦ ait Anneus:Ocium ſine litteris mors eſt: ⁊ viui hois ſepultura. Et profecto ſolitarius idiota: niſi forte Chriſtus ualde cõtinue ſecum ſit: quantolibet ſpatio terrarum:ſine ullis vinculis vinctuſ eſt. Unde non miror id tibi vite genus inuiſum. Quid eni hic ageres:niſi numerare horas: ⁊ querere qñ cenatum ſm regulas tuas:qñ cubitũ ires: Quem circũſcribere:ſeu cum quo clamare poſſeſ: nullus occurreret:tecum loqui neſcires. Jd eni eſt hominum paucorum: ⁊ tñ his eiſdem in locis parua fateor:ſeu ueriuſ nulla copia. Sed nõnullo nec paruo quidem amore litterarum tam bene tamqꝫ predulciter mihi eſt:ut ſi ſtatum animi mei noſſes: putem te horam qua natus es:odio habiturũ:que te in illam miſeram ⁊ infelicem vitam proiecit : ⁊ propter pecunie parue ſpem permagnas rapit anguſtias. Quid ergo locutus es miſerabiliſ ſenex? Quid in me damnaſti? Amarunt ſolitudinem patriarche:ꝓphete:ſancti:philoſophi : poete:duces imperatoreſqꝫ clariſſimi : Jmmo ꝟo ſolitudinem quis non amat:niſi qui ſecum eſſe nõ nouit? Odit ſolitudinem quiſqs in ſolitudine ſolus eſt:timetqꝫ ocium quiſqs nil agit. Quantum ꝟo habeat vnde triſtetur:qui ut gaudeat turbam querit: Plane miſer eſt qui felicitatem ſperat a miſeris. O mendice B dico medice:qui te nature cõſcium philoſophum uocas:ſic ubi nam ſit uera felicitas didiciſti? Certo nõ opus eſt turbis confuſiſqꝫ clamoribus:non theatrico ſtrepitu:nõ vulgo inter miſerias plaudẽte:nõ quadrigis fundamẽta quaſſantibus:nõ cruento foro:nõ nidore fumãtium popinarum: ⁊ olentium acie coquorum atqꝫ aromata trãſmarina terentium:quos uobis exceptis:neſcio an efficaciſſimos omnium miniſtros mortis appellem. Nihil his omnibus eſt opus: Jntus in anima eſt qͦ felicem ⁊ miſerum facit. Hinc illud poeticum digne laudatur: Nec te queſieris extra. Conſtat autẽ nihil melius eſſe anime:q̃ꝫ dum amotis obſtaculis: viteqꝫ cõpedibus:in deũ atqꝫ in ſeipſam:libera tãdem ⁊ expedita cõuertit. Eniuero id dum ſumus in terris:nuſq̃ꝫ melius q̃ꝫ in ſolitudine fieri poſſe: ⁊ ſi tu non capias:fatebũtur experti. Jllud quoqꝫ Platonicũ ab Auguſtino relatum ⁊ laudatuꝫ notiſſime uerũ eſt: Nõ corporeis oculis(ut ꝟba etiã ipſa ponã)ſed pura mente ueritatẽ videri. Cui cũ anima inheſerit:eã beatã fieri atqꝫ ꝑfectã:ad quã ꝑcipiendã nihil magis ipedire q̃ꝫ vitã libidinibus

C deditam.Que ſnīa a Uirgilio:quaȝ tu ſpernis ut
ueſpertilio aqlā:ſimia leonē:elegātiſſime ſub alle-
gorica nube recōdit:quem locum p̄tereo: ne cere-
bellū tuū mole rerum opprimā.Quā doctrinā ab
Archyta Tarentino magno in primis ⁊ p̄claro vi
ro didiciſſe Plato ipſe potuerat:dum illū Pytha-
goreoſq̨ alios viſendi diſcendiq̨ gratia in Jta-
liam ueniſſet.Jlle enim ut apud Ciceronem Cato
meminit:nullam capitaliorem peſtem q̄ȝ corporis
uoluptatem hominibus dicebat a natura datam.
Deinde enumeratis malis:que ex uoluptatis radi
ce naſcunt̄:illud addebat:Cum homini ſiue natu-
ra ſiue quis deus mēte nihil preſtabilius dediſſet:
huic diuino dono nihil tā inimicū eſſe q̄ȝ uolupta-
tem:Nec enim libidine dn̄ante:tēperantie locum
eſſe:neq̨ oino uoluptatis regno virtutem poſſe cō
ſiſtere.Quibus ita ſe habētibuſ:nec illud ambigi
tur:⁊ qd̄ beatā p̄fectāq̨ aiam fieri uetat: ſummo
ſtudio vitādum:⁊ virtutem in ꝓprio non inimice
ſue regno eſſe querendā.Jam illud ne ꝓbari qdeȝ
eſt neceſſe:Ciuitatē libidinū eſſe ſentinā:omniūq̨
ibi turpiū uoluptatum illecebras ſcaturire.Piget
nūc pudetq̨ cōcluſiūculas iſantiles tuo more ſub
nectere:Tu qui logicā ſpuis:facile cōſequētiā vi-
D des.At ne nimis urgeā:excuſare nūc etiā iudiciū
tuū libet.Profecto enim ſolitudinē odiſſe: mecha
nici eſt:Facis fateor qd̄ te decet.Ubi enim niſi in-
ter turbas credulas fatuoruȝ:ingenioli tui merci-
moniū oſtentares?Poſſes hic qdē eſurire:totius
anni mendacia:vna te luce nō paſcerent.Jure igit̄
locū fugis moribus tuis aduerſum . Jllud iniuſte
agis:ꝙ inter ſtudioſos litterarum ac mechanicos
nō diſcernis:Linque ſolitudinē his qbus nec falli
nec fallere eſt animus:qui nec pauperiē timēt:nec
diuitias uenerant̄:ſed utrūq̨ paribus ſpatijs de-
lectant̄ aſſiſtere:Qui honeſtiſſimā uoluptatē ex li
bris:ex ingenio:ex animi agitatiōe p̄cipiūt:Tu au
tē nullo ꝓhibente habita:ubi te matutina mulier-
cularū cohors in publico ſedētem adeat:circūſtre
pat:interpellet:Tu pro tribunali ſtricto:pallido la
bello:elatoq̨ rugoſo ſupcilio ſuſpirās: examines
qd ea nocte qs minxerit: ⁊ vix tādem quaſſanti ca
pite ſniam feras:Jlle p̄ibit:iſte curabit̄:quā cū fal
ſam finis oſtēderit:apud te nō prius mendaciū q̄ȝ
excuſatio ſit inuenta.Sin uera forſan euaſerit(fie
ri enim nō pōt ut quiſq̨ tā plenus mendaciorū ſit
qn caſu ſaltē ueri aliqd multiloquio miſceat̄)exul-
tes ac tumeas:ipſumq̨ te putes Apollineȝ ⁊ Del
phis oraculū ꝓceſſiſſe.Nō es itaq̨ totus amēs:lo
cum tibi aptiſſimū delegiſti.Habitāt reges in ur-
bibus preſideſq̨ terrarum ⁊ iudices:quiq̨ coher
cendis vulgi morib⁹ p̄ſunt:quos reipublice neceſ-
ſitas excuſat:horū p̄ſentiam regrentis.Habitant
ibi aliquo graui negocio detenti:hos ꝓprie ius ne
ceſſitatis abſoluit.Habitāt ibi uoluptuoſi atq̨ cu-
pedinarij qb⁹ placet fornix ⁊ vncta popina:ut ait
Flaccus.Habitāt ibi circūſcriptores:mimi:fures
totūq̨ id genus.Jbi poſtremo habitāt mechanici
qbus oibus ꝓpoſitum vnū uel fallere uel lucrari.
E Tibi utrūq̨ ꝓpoſitū eſt qd̄ intēdis:alibi nō potes.
Fuge igit̄ ſolitudinē:urbes ama: Quin etiā ſi qd
mihi crediſ:illic tibi nō ſuburbiū elige:ſed plateā?
Quid multa?Doctos ut ſcopulū caue:habita in-
ter ſtultos.Uenator nemora:piſcator aquas:ſeqt̄
lupus indefenſum gregē:circulator mimos:fur ⁊
iпoſtor diuites:ſtultos:credulos inſequit̄. Nihil
ſane circulatori graui⁹ q̄ȝ ludū ſuuȝ ab aſtante co-
gnoſci.Hinc ne me oino ruſticum putes:quia rure
habito:hinc illud uenenū viſceribus tuis ſparſuȝ:
qd̄ te quieſcere nō ſinit:Cum eni pōtificē maximū
hinc morbo:hinc quorūdā fraudem uel ignorātia
circūuctuȝ cernerē:eū certe fideliter ut res docuit
fruſtra premonui.Licet enim tūc euaderet:in eoſ-
dem tn̄ laqueos mox reuerſus utiliſq̨ conſilij uel
imemor uel cōtēptor:totum ſe uobis tradidit:ubi
qd̄ ſepe accidit melior pars numero victa eſt:tua-
q̨ ⁊ ceterorū ignorātiū preualente ſnia: intēpeſti-
uis remedijs ⁊ imodica(ut fertur)ſenilis ſangui
nis rapina:illū ſi ſineret̄ adhuc forte victurū pōti-
ficali ſollicitudīe liberaſtis.Jta breui tēpore caput
mutauit eccl'ia:⁊ anteq̄ȝ nos noſtre cōtentiōis:is
vn̄ cōtentio orta erat:vite ſue finē repperit:te iuuā
te:hoc quenq̄ȝ aiaduertiſſe fers grauiter.Sȝ certe
nō ſolus ego ludos ur̄os itelligo: qd ſoli mihi ira-
ſceris?An quia ſolus e cūctis ludo aſtātib⁹ mutire
auſus ſum:ut qui fallebat̄ aduerteret?Habes pro
pe iuſtā iracūdie cām circulator:puluerē tuū circu
lūq̨ tuum detegere:quin etiaȝ ſpargere atq̨ ſtrin
gere uolui:fateor feciſſemq̨ ſi mihi creditū fuiſſet.

C Q̄ pro culpa vnius nō alius feriēdus ſit. Cap.V.

Num tibi ſatis inculcare nequeo:nec eniȝ A
u decies repetijſſe ſufficiet.Si in me rabies
tue ignorātie ſibi conſcia:linguā urgebat:
qd poete meriti:quorū nec aliquē noſti:nec aptus
nat⁹ es noſcere?Ut ſim ego poeta: qd̄ tu poti⁹ di-
cis:⁊ ego patiar q̄ȝ credā:qd tn̄ ideo?Non ego te
carmine aut ullo poetico mucrone cōfixerā: ſȝ pe-
deſtri ſolutoq̨ ſermone leſerā . Qd̄q̨ maius ipa-
tientie tue ſignū fuerit:nō ad te:ſed ad alterū trāſ-
miſſo:neq̨ eni de te ſed de ignorātibus atq̨ diſcor
dibus:quorū tūc ego te p̄ncipem neſciebā.Quo-
tiens tibi iaȝ dixi:fruſtra deſpumas in poetas:ae-
rem uerberas:in uentū furis:Neq̨ enim poetice
leſus es.O cerebrū plūbeū:hoc nō potes itellige-
re:cū philoſophia ⁊ logica tue ſint?Miraris ſi te
ſurdum cecūq̨ aut ſi ſaxeū uocē?Quid tecuȝ am- B
plius q̄ȝ cū aliquo ex his ſcopulis Sorgie ipēden
tib⁹ loqui iuuat?Niſi ꝙ ille aliqd forte:tu nihil ad
queſita reſpōdes.Leſerim ego te:qd poetica me-
ruit?Sim poeta:telū illd̄ ueritatis:qd̄(ut video)
alte deſcēdit in cor tuuȝ:nō loro poetico:ſed nuda
manu ⁊ uerbis puris atq̨ ſimplicib⁹ miſſuȝ erat.
Philoſophe ingēs:q̄ro a te.An ſi te muſic⁹ nō can
tu:ſȝ v̄bis offenderet:uel Ariſtoxenū uel ipſaȝ mu
ſicā cōdēnares? An ſiqs aſtrologus: nō quadrā-
tē eneū:ſȝ baculū tibi quercinū in caluitium ipegiſ
ſet:malediceres Ptolemeo ? An ſi te uel agricola
nō ſtiua ſȝ ſaxo feriat:Heſiodū carpes aut Palla-
diū:ul' piſcator nō hamo:ſȝ gladio p̄cutiat:Petro
detrahes aut Andree?An ego quia tu mihi oles:
Hippocratis ul' Eſculapij memoriā lacerabo.Sa C
tis eſt aduerſariū ferire:etiā ne ob vni⁹ hois odiuȝ
humanū omne gen⁹ oderis:ml'toſq̨ tibi hoſtes fe
ceris:ipar vni hec repetere viſum eſt:ut qd̄ igenio
nō potes:crebra ſaltē repetitiōe cōcipias.Te duȝ
me inuaderes iratū fuiſſe:dū poeticā laceſſeres fu
rioſuȝ:Utrobiq̨ nō modo mēdicū litterarū:ſȝ ois
inopē rōnis.Et cū poetis qdē deinceps ut libet:mi
hi iā parcere poteras:odij cā ſublata eſt.Hacten⁹
eni ludū tuū uolui ipedire:nec potui:poſthac ipe-

dire nec cogito nec oportet: Huc eni pōtificē habe
mus: qui(ſi uerū audio)nugas tuas nō pluris fa-
ciat ꝙ̄ ſint: quiqꝫ uel inata prudētia uel exēplo no
uo ⁊ inſigni tales facile vitet inſidias.

¶ Qꝫ auctor tranqllitatē mentis ⁊ libertatē querat:
que locis ſolitarijs duntaxat reperiātur. Cap. VI.

A f Inis iā huius ſermonis eſſe poterat: ⁊ ut
arbitror tp̄s erat: ſed ubere atqꝫ pregnāti
eloquio tuo retrahor: ſic facete tantaqꝫ ar
te me detines ut abire nequeā abs te. Quis enim
tam mutꝰ ut illi ioco nō reſpōdeat: quo deſpōſaſſe
me dicis fōtē Sorgie? Clare philoſophe nō locū
hūc aut illū: ſed tranqllitatē mētis ac libertatē ſe-
quor: q̄s tu neſcis. Illas ego nō tantū ad Sorgie
ſed ad Nili fontē q̄rere nō grauabor. Ibo quo nec
Alexander mittere: nec Cambyſes potuit perueni
re. Nō me rubicūda peruſti zona poli: nec epulaꝝ
defectꝰ ipediet: que cauſa duplex cepto arcuiſſe le-
gitur tātos reges: ⁊ eſuriēs ⁊ peruſtus ſi ibi illas
eſſe nouerim ad tranqllitatē animi libertatēqꝫ per
ueniam. Scio tamē eas nō in locis: ſed in animis
inueniri: Uerū ad id cōferre aliqd loca ſalubria ⁊
geta nō dubito. Cur inges aſperiore loco hitas?
Cur mollioribus nō uteris? Si reddēda nūc etiā
vite rō eſt: nec dū manū ferule ſubduximꝰ dicā de
multis vnā cām: legiſſe: neſcio an itellexiſſe: potes
apud Senecā: honeſtius Scipionē Liternis exu
laſſe ꝙ̄ Baijs. Nō eſt vnā rē amātis: ꝯtrariā ſpō-
B te ſeq. Nō eſt igitur aut virtutē adepti: q̄lē me nō
eſſe lugeo: aut ad v̄tutē ſuſpirātis: qualē me ſi per-
miſeris nō nego: Nō eſt inq̄ꝫ ad virtutē ſuſpirātis
ultro degere ubi uoluptas inimica virtutis impe-
ret. Quid ergo? Nemo inges bonꝰ in urbibꝰ? Nō
dico id qdē: ſꝫ inumerabiles mali: a qbꝰ nō modo
ꝓficiētē: ſꝫ pfectū quoqꝫ ſi poſſit ſecurꝰ ſit abeſſe.
Accedit ꝙ nec ita rure relegatꝰ ſum: qn ſepius ꝙ̄
uellē amicorū p̄cibꝰ ad urbē retrahar: ſepe etiam
ſpōte mea uager: vitās locoꝝ alternatiōe faſtidiū.
Facti mei cām audiſti: O ſi te nūc ſciſciter viceuer
ſa qd tu latrinas oēs ambire nunq̄ꝫ deſinas: qualē
mihi expedies rōnē? Dices ſanare rēpublicā: qua
egrā fateor: a te ſanari poſſe nego: niſi quantum te
ſpero quotidie multis illam demētibus ueluti cor
pus infectum damnoſis humoribus exhaurire.

¶ Qꝫ iurgator iure deus appellari poſſit: quia poe-
tas ignoret. Cap. VII.

A q Uem ꝟo nō curis exonerēt impleātqꝫ le-
titia ſpeculationes ille tue pulcherrime:
Quarū p̄ma eſt: An in ſolitudine habitās
ſim deus an beſtia: diffiniſqꝫ nō deū. Sed audite
queſo philoſophi rōnē: qꝛ poetas ſequor: ut dicit ⁊
nō ꝓbat: Ergo ſi poetas nō ſequerer: deus eſſem.
Tu igit̄ qui nec poetā nec ipſuꝫ poete nomē itelli-
gis: qs deorū es? Certe ſi ignorātia deuꝫ facit: tu
nō ſolū deus: ſꝫ deus deorū iure uocaberis. Que
ro aūt qȯ apud Lucanū de Nerone ſcriptū eſt: qs
deus eſſe uelis? Nō reſpōdes: ꝑplexus es: dabo
tibi cōſiliū: lege Uarronis uel(qꝛ illos nō habes)
Auguſtini libros: inuenieſqꝫ tibi placitū aliqȯ dei
nomē. Deꝰ eni eſſe non ꝓhiberis: qꝛ poetas negli-
gis: magna ibi deoꝝ copia: ⁊ nominū multa uarie
tas. Si me rogas(qꝛ in his paulo forſan exercita-
tior ſum)tria tibi deorū noīa utriuſqꝫ ſexus excer
pſi: Eſto ul' Pallor: ul' Cloacina: ul' Febris: hec te
cito utinā o ſtolidū caput arripiat: ut ꝑſtrepere de

ſinas: ⁊ tuo p̄iculo experiaris qbꝰ remedijs abun
des. O inſenſate nō ſum deus: niſi forte eo modo B
quo ꝓpter itelligētiā ⁊ actū Ariſtoteli videtur ho
mo mortalis deus. Qꝫ ſi beatꝰ eſſeꝫ: utiqꝫ deꝰ eſſeꝫ:
Iuxta illud philoſophicuꝫ Seuerini: Ois beatus
deus. Natura qdē vnus ꝑticipatiōe ꝟo ꝙ̄ pluri-
mos eſſe nil prohibet: quod ab Auguſtino habuit
pſalmo cēteſimo decimooctauo: Nō eniꝫ ingt exi-
ſtēdo ſūt hoies dei: ſꝫ fiunt ꝑticipādo illius vnius
qui uerus eſt deꝰ. Certe peccatis effectū eſt: ut cū
audiſſemus: Ego dixi dij eſtis ⁊ filij excelſi oēs:
Illud cōtinuo triſtius audiremus: Uos aūt ſicut
hoies moriemini. Ac ne qs p̄ncipatui potētieqꝫ fi-
deret: additū eſt: Et ſicut vnus de p̄ncipibꝰ cāde- C
tis. Itaqꝫ ꝓfundiſſime ſpeculator: non ſum deus:
nec ſemideus qdē: qualē Lucanꝰ Pōpeiū: Labeo
deſcribit Herculeꝫ ⁊ Romulū: ⁊ de philoſophis
Platonē: Nunq̄ꝫ miſer in has inſanias cecidiſſes:
ſi aliqn̄ cogitaſſes: q̄ꝫ grāde negociū ſit: licet excel
lētibꝰ ingenijs: diuinitatē nō dicā aſſeq: ſꝫ ēt cōtē-
plari: ſi ſemel legiſſes illud p̄clare dictū a Plato-
ne: ab Apuleio relatū: ⁊ ab Auguſtino in libro de
Ciuitate dei poſitū: deū eſſe ſummū omniū creato
rē: ipſumqꝫ ſolū eſſe: qui non poſſit penuria ſermo-
nis humani quauis oratiōe ul' modice cōprehēdi:
vix ſaltē ſapiētibꝰ viris: cū ſe vigore animi q̄ꝫtū li-
cuit a corpore remouēt ad itellectum huiꝰ dei. Id
quoqꝫ iterdū uelut in altiſſimis tenebris rapidiſſi
mo coruſcamine lumē cādidū itermicare. Quid ti
bi medice videt̄? Quid de hac urina iudicas Pla
tonis? Certe Auguſtinus medicus animoruꝫ ſani
hois eā cēſet. Quāobrē nō ſuꝫ deus ut dixi: qppe
nec idoneꝰ cōtēplator dei. Nō ſi tā ſapiēs ſim q̄ꝫtū
tibi ſapiēs videris: qd ergo? Opꝰ exiguū dei ſū: cul
torqꝫ utinā: Beſtie ꝟo titulū neme te viuēte mēbit̄

¶ Qꝫ auctor nō curet an leo uel qd aliud uocet̄: ⁊ ꝙ
iurgator eū noctue roſtro uellicauerit. Cap. VIII.

A ſ Ed eloquētie tue nihil eſt arduū: nomē tuū
mihi tēptas igerere. Et quē non exhilaret
urbanitas tua: dū me iterrogas an ſim leo
qꝛ ſcilicet ut dicis id reſpōſiōis mee p̄ncipiū p̄fere
bat? Atq cōuitiator mordax ⁊ friuole: ſiue me leo-
nē uoceſ: nō mouebor: ſciēs ꝙ in ſcripturis ſacris:
quorū nō ignarus modo: ſed hoſtis es: Chriſtus
leo dicit̄. Siue me leonē neges: nō iraſcar: memor
ꝙ in eiſdē ſcripturis: diabolꝰ eſt leo. O iſulſi ſales
auctoriqꝫ ſuo ſimillimi: qd ais: nō potes iocū tuuꝫ
cōcludere in me ſenex? Iā nemo eſt qui aliȯ in te:
niſi te rideat: Explica lingue nodū: fac rideamus
dū egri interiꝫ tui plorāt. Dic age: dic ſecure: nil ti
mueris: tuā aureā eloquētiā expectamus. Dic rhe
torice Imperator: dic Galiene Demoſthenes: dic bo
ne Cicero ⁊ Auicēna: ſum leo: uel qd aliud? Non
es ingt leo: ſꝫ noctua. Ridete oēs: plaudite: fabula
acta eſt: Sꝫ heu nō ſacrarū tm̄: uerū omniū littera
rū neſcie: an nō ſaltē audiſti: talia eni legiſſe nō po
tes: qm̄ ex̄ terapēticā tuā ſūt apȯ ātiquos noſtros
ingenioſiſſimos: qȯ nemo ambigit ac doctiſſimos
qdē viros: auē hāc Minerue cōſecratā: que apud
illos ſapientie dea eſt? Miraris idiota: peregrina B
ſunt hec: uelles audire rei cāꝫ: Occulta eſt auis ⁊
uolucrū ſtupor: nocte vigilat: inter tenebras videt:
dormiētibꝰ cūctis uolat. Mirari aūt deſines: ſi co
gitare ceperis ex ꝑſona Chriſti: qui uerus ſapien-
tie deus eſt: ⁊ ipa ſapiētia patris eſt: in pſalmo cē

teſimo p̄mo dictū eſſe: Fact⁹ ſum ſicut nycticorax in domicilio. Uide aūt quāti te faciā philoſophe ꝙ ad ridēdū ſtudio cōquiſiſti: ad irriſionē tuam ⁊ gloriā meā facili ludificatiōe cōuerſum eſt. Uidero q̄liter upupā tuā philoſophie rhetoriceqꝫ dn̄s: laudādo tuā uertes in gloriā. Diſce iā iurgatoꝛ ul' moꝛdere ꝓfundius uel ſilere: nūc eni me noctue roſtro vides q̄ꝫ leuiter uellicaſti: ueneni multū: viriū nihil habes: qn̄ mihi ut crimen aliqͦd ſolitudinem obijciēs: ex actu laudabili cōflare īfamiā uoluiſti: ꝓuidebo ne me ueris ꝓbꝛis poſſis attigere: eritqꝫ tibi liuoꝛ tuus ad penā: mihi tū ad laudē: tū etiam ad cautelā. Curabo ita viuere ut boni gaudeāt: tu medius crepes: ſiue in hac ſiue in alia ſolitudie ut foꝛs tulerit: ſiue in urbibus viuā: ubi vixi lōge aliter q̄ꝫ tu: ubi nemo mihi urinā ſuā: multi ⁊ magni ſecretū animi familiariter oſtēderūt: contigitqꝫ qͦd optabā: ut eſſem charus illuſtribus: vulgo ignot⁹. Libet eniꝫ gloriari ſꝫ in domino: cui ſemper: tum pꝛo multis: tum pꝛo hoc nominatim gratiaſ agaꝫ: ꝙ me ualde diſſimilem tui fecit.

A ¶ Quare in ſiluis ⁊ collib⁹ habitādū ſit. Cap. IX.

i P̄terea dū hic ſum: qͦd q̄ꝫdiu ſit futurū neſcio: Illud ne tibi videar mētitus ꝙ ſuperbie mihi datū in p̄ncipio litterarū tuarum huc ſciēs diſtuli: me florentes ſiluas ⁊ ſolitarios colles ambire ſolitū: uel ſciētie cupiditate uel glorie. Repeto eni nō dubitās ne lateat ut tu fingis: notū enim ſpero nō modo qd agā: ſed qd cogiteꝫ. Dixi igitur ut doleres: ⁊ repeto ut doleas: tātā diuerſitatē noſtre ſoꝛtis agnoſcens: dū certe oculos tuos ille meſtus atqꝫ hoꝛrēs peluiū ferit aſpectus meos grata ſerenitas ⁊ agrorū ac nemorū letiſſimus viroꝛ lenit. Dū aurib⁹ tuis irati uentris murmur itonat: meas ſuauis uolucrū cātus ⁊ dulcis aque ſtrepit⁹ delectat. Dum naribus tuis incluſus aer ⁊ aure triſtioris flatus igerit: meas florū circūfuſa diuerſitas ⁊ calcatarū odoꝛ mirus herbaꝝ recreat atqꝫ ꝑmulcet. Dum lingua hebes īfelixqꝫ palatū tuū delibādis atris potionib⁹ iuiſcant: mihi lingua in aliquo uel honeſto colloquio uel salubꝛi ſoliloquio detinet. Dū manus tua miſerorū rimat atqꝫ explicat purgamēta: mea aliquid ſcribit gratū poſteris: ut ſpero dū leget: qͦd certe ſcio gratū mihi dū ſcribit: ⁊ ſi nihil enim maius: at ſaltem obliuia tēporū malorū multarūqꝫ grauiū ⁊ inuti-
B liū curarū animo meo affert. Deniqꝫ dū tu lucruꝫ cogitas aut rapinā: ego illud meditoꝛ: ut ſi poſſim ex alto pereūtia lucra deſpiciā. Et ut ſepiſſime ſtomacheris: dū tu capt⁹ vilis lucri cupidine: grabatulos ambis ac latrinas: ego illa ſola cupidie quā audiſti florentes ſiluas ⁊ ſolitarios colles luſtro. Sētis q̄ꝫ me nō peniteat dixiſſe: qͦd totiēs repeto ⁊ exaggero: magnifice foꝛſan ⁊ de me alti⁹ loq videoꝛ: ſed a quodā magnanimo litteratoqꝫ viro didici: magnifice loquēdū aduerſus ignorātes. Brutus hoc in epiſtoliſ ſuis ait: Patere me uti teſtimonio hois incogniti apud te: notiſſimi apud doctos ⁊ quē Tulliuſ ac Seneca cū ueneratiōe ſuſcipiūt. Quāto ergo magnificētius atqꝫ altius loquēdum aduerſus ſurdos. Alte locutus ſum: ſic opoꝛtuit ut audires: Hymnis qdē tuis: carmē bꝛeue reddideram: ſed iniuriam muſis hanc inferre nolui: eas ut inſueto odore confunderē: tuumqꝫ ad limē cogerem: ubi ſe nunq̄ꝫ fuiſſe gloriantur.

¶ De inuitatiōe iurgatoris ad reſpōdēdū. Cap. X. A

e Ece multa mihi que pene per diſſuetudinē euanuerāt ad memoriā reduxiſti: gratiā habeo cōuitijs tuis: Exercēt ingenium bonū opuſ: niſi malo more peſſimoqꝫ animo fieret Hoc tibi examinādū linquo: ut libet igit: Ego ⁊ tacere poſſum ⁊ loq audeo: inſultuſqꝫ tuos nec opto nec hoꝛreo: necdū aculeos depoſui: qͦd a te quoqꝫ grauiter acceptū q̄ꝫ uere dixerim: puto ſentias: niſi ꝓꝛſus obtoꝛpuiſti. Ita tn̄ hoc accipias uelim: ſi nō poſt annū: ſed ad iuſti tēporis ſpatiū in aciē redis: abſit eni: ut ab vni⁹ tēpuſ nō extimātis pēdeā ſemꝑ arbitrio tēpus mihi charum eſt: fugāqꝫ eius intueoꝛ. Si ergo diſtuleris: tibi nihil: Charte autē qͦd merebit que indignari nō poterit: ſi illic poſita fuerit ubi auctoꝛ ſuus aſſidue coꝛ: īgeniuꝫ: manus: linguā: oculos: nares habet: ⁊ tibi quidē in p̄ſens hec ſuffectura crediderim: ut aliquid in dieꝫ pꝛoximum reſeruemus.

¶ De excuſatiōe auctoris apud lectorē: ꝙ ſi aut ſuꝑbe aut iniurioſe ſcripſerit ueniā petētis. Cap. XI A

t Ibi āt lectoꝛ qſqs es: ocio abūdās: in has foꝛte litterulas incidiſti: pauca dicturus ſum. Duo ſunt qdē ad que perraro: nunq̄ꝫqꝫ niſi inuit⁹ uenio. Ad utrūqꝫ nūc iſte moꝛdaciſſimus conuitiatoꝛ me coegit. Gloriari ⁊ de ſeipſo p̄dicare uanū ac ſuperbū: alteri detrahere iniurioſum ⁊ moleſtū eſt. Nō audeo te rogare ut mea legas opuſcula: Altiorem tibi fertilioremqꝫ lecturam opto: ſed hoc dicere audeo: ſi qcqd ab ineūte etate ſcripſi ⁊ ut puto ſcribā: cum his cōferat: que mihi detractoꝛ iſte violētus extoꝛſit: neqꝫ ſermo tā feruidus: neqꝫ tn̄ in reliqs oib⁹ iurgioruꝫ: neqꝫ decima uel ꝓpꝛie laudis uel aliene infamie pars leget niſi ꝙ olim memini me alterius cuiuſdam ⁊ certe maioris emuli: quē in alio terrarū tractu: atqꝫ alia etate ꝑpeſſus ſum: Rabiē inuidie facibus accēſam coactū ſimiliter trib⁹ aut quatuoꝛ epiſtolis cōtudiſſe. Sꝫ ea cōtētio lege carminis iuueniliter acti-
tata eſt: Hoc deerat iniurie: ut a ſene iā ſenioꝛ ſolu- B
ta oratiōe laceſſerer: utqꝫ in omni etate ⁊ in utroqꝫ ſtilo cōpellerer inſanire: Unū me ſolat: utrobiqꝫ laceſſit⁹ ſum: putabā aliqn̄ fugiſſe latebꝛis inuidiā: fallebar: Illa me ut video uel ſubterraneis latitātē cauernis inueniet. Diſplicet ꝑſecutio: q̄ꝫuis foꝛte non inutilis: diſplicet inuidia: ſed inuidie cā nō diſplicet: neqꝫ uelꝫ talis eſſe in quē illa nil cogitet: aut in quē nil audeat: Securus eſſe uelim niſi putē īpoſſibile. Auſa eſt in Ceſares: in reges: in populos: penituſqꝫ paucis cōtigit: qͦd Saluſti⁹ merito difficillimū dicit īter moꝛtales: ut gloria īuidiā ſuperarēt. Illud cōtra facillimū multis accidit: ut gloria inuidiā irritarēt. Unum miroꝛ: ꝙ cū hec peſtis inter pares vniqꝫ ſtudio intentos oriri ſoleat: mihi ſemper vnde nō debuit oꝛta eſt: Deum teſtoꝛ nō libēs ad reſpōdēdū olim ueni: ſed multo nunc magis inuit⁹ ad hec redeo: q̄ꝫuis inter utriuſqꝫ lingue p̄ncipes: interqꝫ ſanctos viros: qͦd multo mirabilius eſt: que nā uerborū certamina frequenter exarſerint nō ignorē. In imoꝛtalib⁹ eni ſcriptis memorieqꝫ mādata ſunt: que ꝓbꝛa: quas cōtumelias uel in Cicerone Saluſtius nō iacit: uel in euꝫ ille nō reiecit: vnū ipſis in uerbis odiū cernaſ. Nō mi-
tioꝛ ſꝫ multo quoqꝫ acrioꝛ inter Eſchinē ac Demo- C
ſthenē capitalioꝛqꝫ diſſenſio. Quiſ Hieronymi cō

tentiões nõ audiuit cũ Rufino Aquilegiẽſi? Quaſ-
dam quoqꝫ cum Auguſtino: leuius q̃ꝫq̃ꝫ: reueren-
tiuſqꝫ habitas: duras tñ atqꝫ mordaces. Uerum
hec ⁊ his ſimilia: in alijs q̃ꝫ in me libentius excu-
ſarem: ſed cogor ubi nollẽ: ⁊ ad duo mihi in p̄mis
moleſtiſſima per vim trahor. Quid enĩ lector oro
te: quid eſt quod in me ſpõte glorier? Profecto q̃ꝫ-
uis obtrectator meus quouis iuſto extimatore re-
rum: nihilo etiam ſi dici libeat minor ſit: adeo ut ſti-
lus ipſe meus quodammodo frenum mordens ad-
uerſarij contemptu ⁊ ignobilitate ſuperbiat: Ego
tamen (ut tibi uerũ fatear) meipſo iudice nihil ſuz:
⁊ ſi quid uel uere eſſem uel viderer mihi: quorum
alterum cupio alteruz abhominor: an tamen ideo
poſſem obliuiſci: illa ſapientum pueris etiam nota
conſilia: Laudet te alienum ⁊ non os tuũ. Et ali⁹:
Tollite inanem iactantiam: res loquentur tacenti-
D bus uobis. Ex aduerſo autẽ quid ego alterius no-
men inuadam: Iniuſte agam ſi honeſtum nomen:
ſi infame ſuperuacue: ꝙ ſi forte de litteris (ut fiat)
queſtio eſſet exorta: Uerum eſt enim non ſolũ illd̓:
Quot capita: tot ſententie: ſed illud quoqꝫ: Cuiuſ-
qꝫ capitis multas eſſe ſententias. Unde ſepe acci-
dit: ut de vna eademqꝫ re aliud mane: aliud ſero:
Jmmo ⁊ in eodẽ inſtanti: nunc hoc: nunc illud vni
⁊ eidem ingenio videatur. Si ergo uel de ſenten-
tijs inter ſe: uel de vnius ſententie terminis: ul' de
re qualibet diſſenſio incidiſſet: dicente vno qd̓ ali⁹
non probaret: an ſtatim ad iurgia ueniendũ: ⁊ qua-
ſi pugnando ueritas quereretur: furore atqꝫ odio
decertandum erat? Cur non potius meminiſſe illi⁹
ſententie decebat: que in libro de finibus: a Cicero-
ne poſita eſt: quaz ſi legiſti: parces nota repetẽti: ſi
minus puto non inuitus leges: Diſſentiẽtiũ inquit
inter ſe reprehenſiones etiam non ſunt vituperan-
de: maledicta: contumelie: iracundie: contẽtiones:
concertatiõeſqꝫ in diſputando pertinaces indigne
philoſophia mihi videri ſolent. Et ſequitur: Neqꝫ
enim diſputari ſine reprehenſione: nec cum iracun-
dia aut pertinacia recte diſputari poteſt: Neqꝫ eni
diſputando ſolum: ſed etiam in atrocioribus cau-
ſis doctrine hui⁹ meminiſſe profuerit. Hic idẽ ali-
bi: Rectum eſt inquit etiam in illis contentiõibus
E que cum inimiciſſimis fiunt etiaz ſi nobis indigna
eſſe videamus: tamen dignitatem retinere: iracun-
diam pellere. Et ſequitur: Que enim cum aliqua
perturbatione fiunt: ea nec cõſtanter fieri poſſunt:
neqꝫ his qui aſſunt probari. Sane qd̓ ad diſputã-
dum pertinet: latinis iſte non fuerat diſputãdi mo-
dus: licet ut Cicero idẽ ait: ſit iſta in grecorũ leuita-
te peruerſitas: qui maledictis inſectãtur eos a qui-
bus de ueritate diſſentiunt. Que cum mihi iã pri-
dez nota eſſent: ⁊ animus natura quietis appetẽs
a contentionibus abhorreret: nunq̃ꝫ ſponte fueraz
ad talia deſcenſurus: niſi iſte quem alloquor: ſuper-
bus: inuidus: preceps: temerarius ⁊ ignorans (ut
breui eum tibi circũlocutione deſcribam) me nolẽ-
tem: procacis (ut ita dicam) lingue ſue manib⁹ ad
hunc uelut puluereum ac ſtrepẽtem iurgiorum cã-
pum: ex arce tranquilli ſilentij detraxiſſet ut quem
delectet porcoꝝ more ceno ſemper immergi: ⁊ cui
ego nihil: ſed oĩs ueritas: omnis virt⁹ offenſa ſit.
Jtaqꝫ lector amabilis: a te ueniam peto: ſi in uolu-
tabrum iniurioſi colloquij protractus: contra natu-
ram moreſqꝫ meos aliquid dixi: quod aures tuas
leſerit: ſicubi glorioſi⁹ de me: deqꝫ illo mordaciu⁹
q̃ꝫ uelles effatus ſum. Magnificentius fateor fuiſ-
ſet utrũqꝫ contẽnere: ſed rara patientia eſt quã non
penetret acutum conuitium. Proinde ſi que iacula
primum ille contorſerit in nomen meum: ꝙ quan-
tulũcunqꝫ ſit augeri ſtudio non minui: ſi preterea
qd̓ moleſtius tuli: qd̓ quantiſqꝫ mendacijs aures
ueri auidas impleuerit. Qꝫ deniqꝫ importune ſit ⁊
ſcurriliter debacchat⁹ audieris: ⁊ quis ipſe ſit no-
ueris: ſpero tecum ipſe dicturus ſis: Gloriatus es
neceſſario: detraxiſti uere. Primum excuſo: ſecun- F
dum probo: niſi quia rem uerbis equare nequiui-
ſti. Solebant equidem ingenioſi adoleſcentes ab
inſigni actione aliqua primum nomen auſpicari:
quaſi victori accederet victi nomen: ⁊ fama mul-
tis queſita laboribus euentuz vnius iudicij ſeque-
retur: non infamie negocium ut mos erat: ſed in-
de quoſdaz ualde nobilitatos legimus. Hic ex me
lacerato ſenex: idem ſperat: ſpero ego ꝙ fallitur: at-
qꝫ utinam non magis ad uotum cogitatio ſibi ulla
ſuccedat. Jnuentus eſt qui ſolius fame cupidine
Philippum Macedonum regem niterficeret: ut
quidam putant: Apud alios autem cauſa cedis eſt
iuſtior. Jnuentus eſt qui Diane Epheſie templum
incenderet: ut uel inſueto facinore notus eſſet: qui
ne per ſcelus aſſequi videretur qd̓ optabat: Ephe-
ſij prouiderunt indicto ſupplicio: ne quis eum hi-
ſtoricus nominaſſet: Certe conuitiator meus qui
non regem: non templum violauit: ſed humilem ſo-
liuagumqꝫ ruricolam: non hinc nobilitabitur: neqꝫ
hic per me: nec alibi nominandum puto: nec per ali-
os. Quis eſt enim tam vili deditus negocio: qui
circa tam ieiunum nomen tempus expendat? Aut
quis eſt qui ⁊ ſi euz antea dilexiſſet: non deinceps
liuidis aduerſis immerituz ſcriptis eius perlectis
aduerſetur atqꝫ oderit? Jta ſi fortaſſis hoc calle fa-
mam petit: ne quicq̃ꝫ inſanuerit. Sin turbaſſe ociũ G
⁊ ſilentium meum interrupiſſe contentus eſt: qd̓
decreuerat ipleuit: aliquot mihi dies eripuit: quos
nemo reſtituet: ⁊ a meis tramitibus abductuz: ad
durum ⁊ inſolitum iter traxit. Quid ni igitur tur-
ber temporiſqꝫ iacturam querar: nec mihi nec alte-
ri fructuoſam: niſi q̃ꝫtum ſtudioſo homini (modo
animi crimen abſit: ⁊ data ſit occaſio non queſita)
in omni genere orationis exercẽdus eſt ſtilus? En
in demonſtratiuo genere exerceor: mallem in lau-
dibus exerceri. Ceterum ut aliquando ſit finis: Js
qui hanc mihi neceſſitatem impoſuit: in alienis fi-
nibus non inueniens qd̓ querebat: reuertatur ad
proprias febres. Tu laceſſito faueas: laceſſentem
oderis: ⁊ ualeas precor.

¶ Franciſci Petrarche Liber Jnuectiuarũ Quar-
tus ⁊ ultimus Explicit.

ℭ Clariſſimi Poete Oratoriſq; non inculti Frāciſci Petrarche Aretini: in Epiſtolas de Rebus familiaribus ad Socratem ſuum: Epiſtolaris Prefatio.

A Uid ꝟo nūc agimus frater? Ecce iam fere oīa temptauimus: ⁊ nuſq̄ requies: quādo illā expectamus? ubi eam querimus? tēpora (ut aiūt) inter digitos effluxerūt. Spes noſtre ueteres cū amicis ſepulte ſūt. Milleſimus trecēteſimus quadrageſimuſoctauus annus eſt: qui nos ſolos atq; inopes fecit. Neq; eniꝫ ea nobis abſtulit que Indo aut Caſpio Carpathio ue mari reſtaurari queāt: Irreparabiles ſunt ultime iacture: ⁊ quodcūq; mors intulit: imedicabile vulnus eſt. Unū eſt ſolamē: Sequemur ⁊ ipſi quos pmiſimꝰ: que qdē expectatio q̄ȝ breuis futura ſit neſcio: hoc ſcio ꝙ lōga eē nō pt: quātulacūq; ſane eſt nō pōt eē nō moleſta. Sꝫ a q̄relis ſaltē in pncipio tēperādū eſt. Tibi frater quenaꝫ tui cura ſit: qd de te ipſo cogites ignoro: Ego iam ſarcinulas cōpono (⁊ qd migraturi ſolēt) qd mecū deferā: qd inter amicos partiar: qd ignibꝰ mādem circūſpicio. Nihil eni uenale mihi eſt. Sū ſane ditior (ſeu uerꝰ) impeditior q̄ȝ putabā: multa mihi ſcriptoꝝ diuerſi generis ſupellex domi eſt: ſparſa qdeꝫ ⁊ neglecta: pquiſiui ſi tu iā ſqualētes arculas ⁊ ſcripturas carie ſemeſas puluerulētꝰ explicui: Importunus mihi mus nocuit: atq; edaciſſimum tinee vulgus: ⁊ Palladias res agēte inimica Palladis turbauit aranea. Sed nihil eſt qd nō frāgat durus ⁊ iugis labor. Cōfuſis itaq; circūuētus litterarū cumulis ⁊ informi papyro obſitus: pmum qdem cepi impetum cūcta flāmis exurere ⁊ laborē inglorīū vitare.

Migrāti ꝯſuetudo.

B Deinde (ut cogitatiōes e cogitatiōibꝰ erūpūt) Et quid inq̄ȝ phibet uelut e ſpecula feſſum longo itinere viatorē in terga reſpicere: ⁊ gradatim adoleſcētie tue curas metiētē recognoſcere? Uicit hec ſnia. Sicut enim nō magnificus: ſic nō inamenus labor viſus eſt: quid quo tpe cogitaſſeꝫ recordari: Sed tremere cōgeſta nullo ordine ꝟſanti: mirum dictu q̄ȝ diſcolor ⁊ q̄ȝ turbida rerū facies occurrerit: Ut quedā nō tā ſpecie illorū q̄ȝ intellectus mei acie mutata vix ipſe cognoſcerē. Alia ꝟo non ſine uoluptate quadā retroacti tpis memoriā excitarēt ⁊ erat pars ſoluto greſſu libera: ps frenis Homericis aſtricta: qm̄ Iſocratis habenis raro utimur: Pars aūt mulcēdis vulgi auribꝰ intēta: ſuis ⁊ ipſa legibus utebat̃: qd genus apud Siculos (ut fama eſt) nō multis añ ſeculis renatū breui: per omnem Italiā ac lōgius manauit: Apud Grecorū olim ac Latinoꝝ uetuſtiſſimos celebratū: ſiqdē ⁊ Atticos ⁊ Romanos vulgares: rythmico tm̄ carmine uti ſolitos accepimus. Hec itaq; uariarum rerū tāta colluuies aliquot me diebꝰ occupatū habuit: Et licet dulcedine nō parua atq; amore ad pprias inuētiōes iſito retraherer: vicit tñ charitas maioꝝ operū: que iam diutius iterrupta: nō ſine expectatiōe multorū de manibꝰ meis pēdēt. Uicit recordatio vite breuis: Timui (fateor) inſidias: Quid eni q̄ſo fugacius vita eſt? qd morte ſequacius? Subijt aiūꝫ que iecíſſem fundamēta: qd mihi laborū vigiliarū q; reſtaret. Temeritas (imo ꝟo inſania) viſa eſt: in tā breui ⁊ incerto tpe: tot longos certoſq; labores amplecti: ⁊ vix ad ſingula ſuffecturū igenīū in diuerſa diſtrahere: pſertiꝫ cū (ut noſti) labor alius me maneat tāto pclarior: quāto plus ſolide laudis eſt in auctoribꝰ q̄ȝ in ꝟbis.

Nihil vita fugacius: nihil q; ſequacius morte.

C Quid multa? Incredibilē forte rē audies ueraꝫ tñ: mille uel eo amplius: ſeu oīs generis ſparſa poemata: ſeu familiares eplas: nō q2 nihil in eis placuiſſet: ſꝫ q2 plus negocij q̄ȝ uoluptatis inerat: Uulcano corrigēdas tradidi: nō ſine ſuſpirio qdē. Quid eni molliciē fateri pudeat? Sed occupato aio q̄ȝuis acri remedio ſuccurrēdū erat: ⁊ tanq̄ȝ in alto pgrauata nauis releuāda preencioſarū etiā iactu rerū. Ceterū illis ardētibꝰ: pauca qdē aia duerti in angulo iacētia: que ut͛ caſu magis q̄ȝ cōſilio ſeruata: uel pdē a familiaribꝰ trāſcripta: cūcta vicēti ſenio reſtiterāt: Pauca dixi: Uereor ne lectori multa: ſcriptori aūt longe nimia videant̃. His ego indulgētior fui: Uiuere paſſus ſū: nō illorū dignitati: ſꝫ labori meo cōſulēs: nihil eni negocij pferebāt. Ea ꝟo duorū amicorū librāti ingenia: hac lāce partiri viſuꝫ eſt: ut pſa tibi: carmen Barbato noſtro cederet. Sic eniꝫ ⁊ uos oliꝫ optare ſolitoſ: ⁊ me pollicitū eē meminerā. Itaq; cūcta paſſiꝫ occurſantia: vno ipetu uaſtāti: ⁊ ne his qdē ut tūc erat animꝰ parſuro. Ueſtruꝫ alter ad leuā: alter ad dexterā adeſſe viſus: ⁊ apphēſa manu: ne fidē meā ⁊ ſpes ueſtras vno igne cōſumerē familiariter admonere.

D Hec illis euadēdi pcipua cā fuit: aliogn (crede mihi) cum reliqs arſiſſent. Hec ergo que nūc tibi de virili reliquiarū illaruꝫ parte obueniūt: qualiacūq; ſunt: nō ſolū equo: uerū etiaꝫ auido aio pleges. Nō audeo illud Apuleij Madaurēſis in cōe iactare: Lector itēde: Letaberis. Unde enim mihi id fiducie: ut lectori delectationē: letitiā ue pollicear. Leges tñ iſta mi Socrates ⁊ ut es amātiſſimꝰ tuorū: fortaſſe letabere: cuiuſq; aiuꝫ pbas: delectaberis ſtilo. Quid enim refert quāta ſit forma: nō niſi amātis ſubitura iudiciū? Superuacuo comit̃ que iā placet. Si qd hic ſane meū placet: nō id meū fateor: ſed tuū: hoc eſt nō igenij mei ſed amicitie tue laus eſt. Nulla hic eqdem magna vis dicēdi: qppe que nec mihi adeſt ⁊ quā ſi plane afforet: ſtilus iſte nō recipit: ut quā nec Cicero ipſe in ea facultate pſtātiſſimus eplis ſuis inſeruit: certe nec libris in qbus eſt equabile quoddaꝫ (ut ipſe ait) ⁊ tēpatū oratiōis genus: Eximiā illā vim lucidūq; ⁊ rapidū ⁊ exūdans flumē eloquētie in orationibꝰ ſuis exercuit: Quo genere pro amicis ſepe aduerſus rēpublicā ſuoſq; hoſtes uſus eſt Cicero quo pro alijs ſepe: pro ſe quater: ⁊ q̈dragies Cato: Qd qdē genus inexpertū mihi eſt: Nā ⁊ a reipublice muneribus abfui: ⁊ fama mea tenuit

E murmure forſan interdū ⁊ ſibilis laceſſita clādeſtinis nullū hactenus qd ulciſcerer uel vitarem iudiciarīū vulnus excepit: ⁊ uerbalē ferre opē alienis vulneribus nō eſt noſtre pfeſſionis. Neq; eniꝫ aut tribunal ambire aut locare linguā didici: aduerſante penitus ⁊ reluctāte natura: que me ſilentij ac ſolitudinis amatorem fecit: fori hoſtē: pecunie cōtemptorem. Sed bene habet qm̄ me eius rei nō egentem fecit: cuius forte inopeꝫ feciſſet ſi egerē. Omiſſa igit̃ illa oratoria dicēdi vi: qua nec egeo nec abūdo: ⁊ quā ſi exuberet ubi exerceā non habeo: hoc mediocre: domeſticum ⁊ familiare dicēdi genus

amice leges ut reliqua: ⁊ boni conſules: his qui-
bus in cõmuni ſermone utimur: aptum accommo
datumqꝫ ſententijs. Sed non oẽs tales iudices
habeo: neqꝫ enim aut idem omnes ſentiunt: aut ſi-
militer amant omnes: Quõ autem omnibus pla-
cerem: cui placere paucis ſemper ſtudiũ fuit? Tri-
plex eſt pꝛofecto ueri iudicij uenenuꝫ: Amoꝛ: odiũ
inuidia. Illud autem vide ne nimium nos amãdo
vulgare coegeris: que melius latuiſſent: Ut enim
tibi amoꝛ: ſic alijs foꝛte aliud officiet. Inter amo-
ris autem ⁊ inuidie cecitatem cauſa quidem plu-
rimum: effectu nihil intereſt. Odium qđ medio lo
co numeraueram nec mereoꝛ certe nec metuo. Sꝫ
fieri poteſt ut nugas meas tibi habere: tibi legere
nilqꝫ in eis aliud ꝗ̃ noſtros ac noſtroruꝫ caſus me
miniſſe cogites: in quo rem mihi pergratam fece-
ris: Sic enim ⁊ petitio tua non neglecta videbiť:
⁊ fama mea tuta erit: Alioquin nihil ſuperuacuo
noſmetipſos fauore decipimus. Quonam modo
amicum licet niſi ſit idem alter ego lecturum hec
ſine faſtidio arbitremur? diuerſa inuicem ⁊ aduer
ſa in quibus non idem ſtilus: non vna ſcribentis in
tentio: quippe cum pꝛo uarietate rerum uarie affe
ctus animus illa dictauerit: raro quidem letus:
meſtus ſepe. Epicurus philoſophus vulgo infa-
mis: ſed maiorum iudicio magnus: epiſtolas ſuas
duobus aut tribus inſcripſit: Idomeneo: Polie-
no ⁊ Metrodoro. Totidẽ pene ſuas Cicero: Bꝛu
to: Attico ⁊ Ciceronibus ſuis: fratri ſcilicet ac fi-
lio. Seneca perpaucas pꝛeterꝗ̃ Lucilio ſuo ſcri-
bit. Pꝛomptum opus ⁊ feliciſſimi ſucceſſus noſſe
collocutoris ſui animuꝫ vnius aſſueuiſſe ingenio.
Scire quid illum audire iuuet: quid te loqui de-
ceat. Mihi autem ſoꝛs longe alia: nempe cui uſqꝫ
ad hoc tempus vita pene omnis in peregrinatio-
ne tranſacta eſt: Ulyxeos errores erroribus meis
confert: pꝛofecto ſi nominis ⁊ rerum claritas vna
foret: nec diutius errauit ille nec latius: Ille patri-
os fines iam ſenioꝛ exceſſit. Cum nihil in ulla eta-
te longum ſit: omnia ſunt in ſenectute bꝛeuiſſima.
Ego in exilio genitus: in exilio natus ſum: tanto
matris labore tantoqꝫ diſcrimine: ut non obſtetri-
cum modo: ſed medicorum iudicio diu exanimis
haberetur: Ita periclitari cepi ãteꝗ̃ naſcerer ⁊ ad
ipſum vite limen auſpicio moꝛtis acceſſi. Memi-
nit haud ignobilis Italie ciuitas Aretiũ: quo pul-
ſus patria pater magna cum bonorum acie confu-
gerat. Inde mẽſe ſeptimo ſublatus ſuꝫ totaqꝫ Tu
ſcia circumlatus pꝛeualidi cuiuſdam adoleſcentis
dextera: qui (quando iuuat laborum diſcriminũqꝫ
meorum tecum pꝛimitias recoꝛdari) linteo obuo-
lutum: nec aliter ꝗ̃ Metabus Camillam nodoſo
de ſtipite pendentem: ne contactu tenerum coꝛpus
offenderet geſtabat. Is in tranſitu Arni fluminis
lapſu equi effuſus: dum onus ſibi creditum ſerua-
re nititur: violento gurgite pꝛope ipſe perijt. Finis
Tuſci erroris Piſe: Unde rurſus etatis anno ſepti
mo diuulſus ac maritimo itinere trãſuect⁹ in Gal-
lias: hybernis aquilonibus haud pꝛocul Maſſilia
naufragium paſſus: parum abfui: quin ab ipſo rur
ſus noue vite ueſtibulo reuocarer. Sed quo rapi-
oꝛ oblitus pꝛopoſiti? Inde nimirum uſqꝫ ad hanc
etatem aut nulla pꝛoꝛſus aut rariſſima ſubſiſtendi
reſpirandiqꝫ facultas fuit: Et quot iter errandũ pe
riculorum timorum ue ſpecies pertulerim: pꝛeter

Iudicio
rũ diuꝫ
tres eẽ
affect⁹.

F

Attẽde
oiꝫ rerũ
bꝛuitatẽ

G

Narrat
Petrar-
cha fere
oẽs vite
ſue mi-
ſerias

me vnum nemo te melius nouit: que idcirco me-
morare nunc libuit: ut memineris me inter pericu
la natum: inter pericula ſenuiſſe (ſi modo iam ſe-
nui) ⁊ non grauiora mihi in ſenio reſeruanť. Hec
autem ⁊ ſi cõmunia ſint omnibus intrantibus in
hanc vitam: neqꝫ enim militia ſolum: ſed pugna eſt
vita hominis ſuper terram: Sunt tamen alia alij:
⁊ longe diuerſuꝫ pugne genus: ⁊ ꝗ̃uis quẽqꝫ ſua
pꝛegrauent: tamen reuera inter eas quibus pꝛemi
mur ſarcinas multum refert. In his ergo vite tem
peſtatibus (ut ad rem redeam) nullo poꝛtu ancorã
longum in tempus iaciens: quot ueros amicos ne-
ſcio: quorum ⁊ iudicium anceps ⁊ penuria ingẽs
eſt: notos autem innumerabiles queſiui. Multis
itaqꝫ multũqꝫ aĩo ⁊ conditiõe diſtantib⁹ ſcribere
cõtigit tam uarie: ut ea nũc relegens: interdum pu
gnãtia locutus ipſe mihi videar: qđ ꝓpemodũ co-
actum me feciſſe fatebiť qſqs in ſe ſimile aliqd ex-
pertus eſt: Pꝛima qdem ſcribẽtis cura eſt: cui ſcri
bat attẽdere: Una enim ⁊ qd ⁊ qualiter ceteraſqꝫ
circũſtãtias intelliget: Aliter virum foꝛtem: aliter
ignauũ decet alloqui: aliter iuuenẽ inexpertuꝫ: ali
ter vite munerib⁹ functum ſenẽ: aliter ꝓſperitate tu
midum: aliter aduerſitate cõtractum: aliter deniqꝫ
ſtudioſuꝫ litteriſqꝫ ⁊ ingenio clarũ: aliter ꝟo non
intellecturum ſi qd altius loquaris. Infinite ſunt
uarietates hoĩuꝫ: nec maioꝛ mentiuꝫ ſimilitudo ꝗ̃
frontium. Et ſicut nõ diuerſorum mõ: ſꝫ vnius ſto
machum: nõ idẽ cibus omni tpe delectat: ſic idem
animus nõ vno ſemp nutriẽdo ſtilo eſt: ut gemin⁹
ſit laboꝛ: cogitare quiſnã ille ſit cui ſcribere pꝛopo-
ſitum eſt: qualiter ue tunc affectus cum ea que ſcri
bere inſtituis lecturus eſt: quibus ego difficultati
bus multum a meipſo differre cõpulſus ſum: Qđ
ne mihi ab iniquis iudicibus vitio uerteretur: par
tim beneficio ignis obtinui: partim tu mihi pꝛeſti-
teris: ſi clanculum ſuppꝛeſſoqꝫ nomine iſta poſſe-
deris. Que ſi inter paucos ſuperſtites amicos oc-
cultare non potes (quoniam linceos oculos ha-
bet amicitia: nilqꝫ amicorum viſui imperuiuꝫ eſt)
admone ut ſi quid horum apud eos ſubſtiterit: ꝗ̃
pꝛimum abijciãt: ne qua in eis rerum aut uerborũ
mutatione turbenť. Ita enim accidit ut qui hec in
vnã cõgeriem redigi: nunꝗ̃ aut tibi ut peteres aut
mihi ut aſſentier uẽturum in aĩum ſuſpicabar: labo
rem fugiẽs: paſſim in vna dictum epl'a: in altera re
peterẽ: meiſqꝫ (ut ait Terentius) pꝛo meis uterer.
Nouiſſime cuꝫ multis annis edita: ⁊ ad diuerſas
mundi plagas ire iuſſa vnũ in tẽpus locũqꝫ conue
niſſent: facile defoꝛmitas vniti coꝛporis apparuit:
que per membꝛa tegebať: ⁊ uerbũ qđ ſemel in vna
epl'a poſitum delectabat: in toto ope ſepius repeti
tum faſtidio eſſe cepit. Uni itaqꝫ relinquẽdũ: de re
liqs eradẽdũ fuit. Multa quoqꝫ de familiarib⁹ cu
ris tũc foꝛte dũ ſcriberenť: cognitu nõ idigna: nũc
ꝗ̃uis cupido lectori grauia detraxi: memoꝛ in hoc
irriſuꝫ a Seneca Ciceronẽ: ꝗ̃ꝗ̃ in his epl'is ma-
gna ex pte Ciceronis poti⁹ ꝗ̃ Senece morẽ ſeqr.
Seneca enim quicqd moralitatis in oibus fere li-
bꝛis ſuis erat: in epl'is cõgeſſit: Cicero aũt philoſo
phica in libꝛis agit: familiaria: ⁊ res nouas ac ua-
rios illius ſeculi rumores in epl'is includit: de qui
bus quid Seneca ſentiat: ipſe viderit: mihi / fate-
oꝛ / pamena lectio eſt: relaxat enim ab intẽtiõe illa
rerum difficilium: que ꝑpetua qdem frangit aĩum

H

I

Infini
tas eſſe
hoĩꝫ ua
rietates

Liceos
oculos
hr̃e ami
citiam.

K

Diuerſi
tas ſtili
it' Cice-
roneꝫ ⁊
ſenecã.

intermiſſa delectat. Nam Sidonij temeritatē ad-
mirari vix ſufficio: niſi forte temerariꝰ ipſe ſim qui
temerarium illum dicam: dum ſales eius ſeu tar-
ditatis mee ſeu illius ſtili obice: ſeu fortaſſis (naʒ
vnūquodqꝫ poſſibile eſt) ſcripture vitio nō ſatis in
telligo: Unum utiqꝫ nō me fugit irriſum ⁊ a Sido
nio Ciceronem. O libertas ne ſi dicam audacia:
quos temeritatis nomē offendit exaſperem: Inuē
tum eē hoiem latinuʒ qui nō dico aliqd ut (⁊ Se-
necam: ⁊ iam hinc meipſum excuſem: vix eſt enim
humanum) oi reꝑhenſione caruiſſe: ſed eloquētiaʒ
aut ſtilum aut oino dicēdi genus Ciceronis irride
L at: Atqꝫ hoc Sidonius auſus eſt: Aluernus ora-
tor nō latioſe fingere fratrem: ut ait ille (qđ ipſum
ſatis erat audacie) ſed emulum: ⁊ (qđ eſt grauiꝰ)
irriſorem: atqꝫ illi detrahere cui oēs deferūt: pre-
ter paucos illius coetaneos ac cōciues: quos pre
ſentiuʒ comes haud dubie torſit ⁊ in uoces cōpu-
lit iuidia: quā nec Sidonio cām locꝰ nec tꝑs idul-
ſerat: quo magis magiſqꝫ aiuʒ viri miror: ut ꝯtra i
dubitatū eloquētie ꝑncipē eloqntie ſtudioſus iſur
geret alio ſeculo atqꝫ alia natꝰ orbe: ⁊ ſane cūcta v̓
ſanti nihil occurrit quo uel docti hois ignorātiam
accuſare poſſim: uel iuidiam excuſare: nihilqꝫ quo
ſuſpicer: puerſitatem fuiſſe iudicij: nō nature: Fal-
li tamē in hoc poſſum (ut in multis) in eo certe nō
fallor: uel ſi fallor: cū multis lōgeqꝫ clariſſimis fal-
li iuuat: ꝙ ſolute facūdie pricipatus cōtradictori-
bus late victis: vnius Ciceronis eſt ꝓpriꝰ: quo lu-
ce clarior fit: uel morum uel itellectus obliqtas cō
trarium aſſerētis. Ille tamē adducit: neſcio quem
Iulium Titianum: ⁊ neſcio quos Frontonianos
ſue irriſionis auctores: Quibꝰ ego ſimulqꝫ oibus
idem ſentiētibus: vna uoce reſpōdeo hoc ſolū: Si
cut eqdem uerum eſt illud Senece: quoniam quic
M qd habet Romana facūdia: qđ inſolēti grecie aut
opponat aut ꝑferat: circa Ciceronem effloruit. Ue
Plurie rūqꝫ illud Quintiliani: ubi iter multa ⁊ glorioſa
laudes ꝑconia viri huius: dono quodam ꝓuidētie genitū
Cicero- dicit: in quo totas virtutes ſuas eloquētia expire
nis ex ſe tur. Et poſt multa qbus hoc ꝓbat: Quare inqt nō
neca ⁊ imerito ab oibus etatis ſue regnare in iudicijs di
qntilia- ctus eſt: apud poſteros v̓o id conſecutus: ut Cice
no ro iam nō hominis nomen: ſed eloquētie habeat.
Nūc igit̄ ſpectemus: hoc propoſitum nobis exem
plum ſit: Ille ſe profeciſſe ſciat: cui Cicero ualde
placebit. Sicut hec inquam uera ſūt: ſic illud quo
qꝫ ueriſſimum: qbus diſpliceat Ciceronis oratio:
uel nō noſſe ueram perfectamqꝫ facūdiam uel odiſ
ſe. Hāc ego calumniam indiſcuſſam tranſire nō po
tui: q̄ꝫq̄ꝫ ualde feſtinem: ad rem redeo. Multa igi
tur hic familiariter ad amicos inter quos ⁊ ad te
ipſum ſcripta cōperies. Nūc de publicis priuatiſ-
qꝫ negocijs: nūc de doloribus noſtris: que nimis
crebra materia eſt: aut alijs de rebꝰ quas caſus ob
uias facit: nihil q̄ſi aliud egi: niſi ut animi mei ſta-
tus: uel ſi quid aliud noſſem: notum fieret amicis.
N Probabat̄ enim mihi: qđ prima ad fratrē epiſtola
Cicero idem ait eſſe epiſtole ꝓprium: ut is ad queʒ
ſcribit̄: de his rebus quas ignorat certior fiat. At-
qꝫ ea mihi tituli fuit occaſio: de quo aliquādo cogi
tanti: q̄ꝫuis epiſtolarum nomē cōſentaneum rebꝰ
eſſet: quia tamen ⁊ multi ueterum eo uſi erāt: ⁊ ip-
ſe ego uarium carmen ad amicos: de quo paulo ſu
pra mentio incidit: eodem prenotabam: his eo uti

piguit nouumqꝫ ideo placuit nomen: ut familiariū
reruʒ liber diceret̄: In quo pauca ſcilicet admodū
exquiſite: multa familiariter deqꝫ rebus familiari-
bus ſcripta erāt: Et ſi interdum exigente materia:
ſimplex ⁊ inelaborata narratio: qbuſdam interie-
ctis moralibus: quod ⁊ ab ipſo Cicerone ſeruatuʒ
eſt: ⁊ hec tam multa quidem de taʒ parua re loqui
cenſorum ꝑmordacium iubet metus: qui nihil ſcri
bentes quod iudicari queat: de aliorum iudicant Elegan
ingenijs: impudētiſſima temeritas: que ſolo ſilen- tiſſima
tio tuta eſt: Comploſis in littore manibus ſedenti: ſil̄itudo
facile eſt ferre quaʒ uelit de gubernatoris arte ſen- temeri-
tentiam: aduerſus hanc propter viam latebris ſal- tatis.
tem tuis horridula hec atqꝫ improuide nobis ela
pſa defendito. Illam v̓o non Phidie Mineruam O
(ut ait Cicero) ſed qualemcūqꝫ animi mei effigieʒ Ingētē
atqꝫ ingenij ſimulachrum multo mihi ſtudio dedo morbuʒ
latum: ſi vnq̄ꝫ ſupremam illi manum impoſuero: n̄ facile
cum ad te uenerit: ſecure qualibet in arce conſtitui occl̄tari
to. Hec hactenus. Illud libētius ſi liceret ſilentio
tegerem: ſed ingens morbus non facile occultatur
Erumpit enim ⁊ indicio ſuo proditur: pudet vite
in molliciem dilapſe. Ecce enim (quod epiſtolaruʒ
ordo ipſe teſtabitur) primo mihi tēpore ſermo for-
tis ac ſobrius: bene ualentis animi fuerat: adeo ut
non me ſolum: ſed ſepe alios conſolarer: ſequentia
indies fragiliora atqꝫ humiliora ſunt: neqꝫ ſat viri
libus referta querimonijs. Illa ꝑcipue: ut occulta-
re ſtudeas precor: quid enim alij dicerent: cuʒ ipſe
relegens erubeſcam? Ergo ego in adoleſcentia vir
fui: ut in ſenectute puer eſſem? Infelix ⁊ execrāda
peruerſitas fuit: animum uel mutare ordinem: uel
ſubtrahere tibi penitus iſta que dāno. Neutro cir-
cūueniri poſſe viſus eras: qui ⁊ flebilium exempla
⁊ omnium cum cōſule diem tenes. Ad excuſatio-
num igit̄ arma confugio: laſſauit me longo ⁊ graui
prelio: dum ſpiritus dūqꝫ animus fuit: ipſe reſtiti
⁊ ad reſiſtendum alios cohortatus ſum. Ubi ho-
ſtis viribus atqꝫ impetu: labare mihi pes atqꝫ ani
mꝰ cepit: excidit confeſtim ſermo ille magnificus:
⁊ ad hec que modo diſplicent: lamenta deſcendi:
qua in re excuſet me forſitan amicoruʒ pietas: qui
bꝰ ſaluis ad nullum fortune vulnus ingemui: eiſ-
dem mox vna pene omnibus ruina obrutis ⁊ mun
do inſuper moriente inhumani potius q̄ꝫ fortis vi
ſum eſt non moueri. Ante hoc tempus quis me vn
q̄ꝫ de exilio: de morbo: de iudicio: de comitijs: de
ullis fori turbinibus: quis me de paterna domo: P
de fortunis perditis: de gloria imminuta: de pecu
nia dilata: de abſentia amicorum flebiliter agentē
audiuit? Quibus quidem in moleſtijs: tam molli-
ter agit Cicero: ut quantum ſtilo delector: tantum
ſepe ſententia offendar. Adde litigioſas epiſtolas:
⁊ aduerſus clariſſimos atqꝫ ab eodem pauloante
laudatiſſimos viros iurgia ac probra mira cuʒ ani
mi leuitate: quibus legendis delinitus pariter ⁊
offenſus: temperare mihi nō potui: quo minus ira
dictante: ſibi tanq̄ꝫ coetaneo amico familiaritate
que mihi cum illius ingenio eſt: quaſi temporum
oblitus ſcriberem: ⁊ quibus in eo dictis offende-
rer admonerem que mihi cogitatio principium fu-
it: ut ⁊ Senece tragediam: que inſcribitur Octa-
uia: poſt annos relegens parili impetu eidem quo
qꝫ ac deinde uaria occurrente materia: Uarroni
Uirgilioqꝫ atqꝫ alijs ſcriberem: e quibus aliq̄s in

Hoīes ex dſpa tōe fieri ſecurio- res ex v̄ gilij ⁊ ſe nece au ctōitate

extrema parte huius operis inſerui: Que niſi pꝛe monitum lectorem ſubita poſſent admiratione per fūdere: quedaʒ in illo publico incēdio ꝑiere. Qua lis ille vir tantus in doloribus ſuis fuit: talis ego in meis fueram: hodie (ut ſcias p̄ſenteʒ animi mei habitum: neqꝫ enim inuidioſum fuerit id mihi tri buere: quod imperitis euenire ait Seneca) factus ſum ex ipſa deſperatione ſecurioꝛ. Quid enim me tuat qui totiēs cum moꝛte luctatus ſit? Una ſalus victis nullam ſperare ſalutem. Animoſius indies agere videbis: animoſius loq. Et ſi q̄d foꝛte ſtilo dignum ſe obtulerit: erit ſtilus ipſe neruoſioꝛ: mul ta ſane ſe offerēt. Scribēdi enim mihi viuendiqꝫ vnus (ut auguroꝛ) finis erit. Sed cum cetera ſu os fines aut habeāt aut ſperent: huiꝰ opis qđ ſpar ſim ſub pꝛimum adoleſcētie tēpus inceptum: iam etate pꝛouectioꝛ recolligo: ⁊ in libꝛi foꝛmam redi go: nullum finem amicoꝝ charitas ſpondet: quibꝰ aſſidue reſpōdē cōpelloꝛ: neqꝫ me vnq̄ꝫ hoc tribu to multiplex occupationum excuſatio liberat: tum demum ⁊ mihi imunitatem huius muneris queſi tam: ⁊ huic operi poſitum finem ſcito: cum me de fūctum: ⁊ cunctis vite laboribus abſolutum noue ris: Interim iter inceptum ſequar: nō pꝛius vie q̄ꝫ lucis exitum operiēs ⁊ q̄etis mihi loco fuerit dul cis laboꝛ. Ceterum (quod ⁊ rhetores ⁊ bellorum duces ſolent) infirmioribus in medium coniectis: dabo operam: ut ſicut pꝛima libꝛi frons: ſic extre ma acies virilibꝰ ſentētijs firma ſit: uel eo ampliꝰ quo viuendo magis ac magis induxiſſe videoꝛ cō tra impetꝰ atqꝫ iniurias foꝛtune. Deniqꝫ quis iter experimēta rerum ſum futurus: pꝛofiteri minime auſim: ſed hoc animo ſum: ut nulli amplius rei ſuc cumbam: Si fractus illabat̄ oꝛbis: impauidum fe rient ruine. Ita me Maronis Flacciqꝫ ſententijs armatum ſcito: quas olim lectas ⁊ ſepe laudatas: nunc tādem in extremis caſibus meas facere ipſa ineuitabilis fati neceſſitate didici. Dulce mihi col loquium tecuʒ fuit: cupideqꝫ ⁊ quaſi de induſtria ꝓtractum: vultuʒ enim tuum retulit per tot terras ⁊ maria: teqꝫ mihi p̄ſentem fecit uſqꝫ ad ueſperā: cum matutino tēpore calamum cepiſſem: diei iam ⁊ epiſtole finis adeſt. Hec igitur tibi frater: diuer ſicoloribus (ut ſic dicam) licijs texta dicaueri. Ce terum ſi ſtabilis ſedes ⁊ fruſtra ſemper queſitum ocium cōtigerit (qđ iam hinc oſtendere ſe incipit) nobiliorem ⁊ certe vnifoꝛmem telam tuo nomine meditoꝛ oꝛdiri. Uellē ex his paucis eſſe qui famā ꝓmittere poſſunt ⁊ pꝛeſtare: ſed ipſe vi pꝛopꝛia in lucem uenies: alis ingenij ſubuectꝰ nihilqꝫ auxilij meij egens: pꝛofecto tamen ſi inter tot difficulta tes aſſurgere potuero: tu oliʒ Idomeneus: tu Atti cus: tu Lucilius meus eris. Uale.

Q

R

Explicit Pꝛologus.

Epiſtolarum de Rebus Familiaribus Franciſci Petrarche: per octo libꝛos ele gantiſſimo ſtilo digeſtarūʒ: bꝛeuis Anno tatio ſingularum materiam atqꝫ oꝛdineʒ exponens.

Epiſtole Libꝛi Pꝛimi.

Frāciſcꝰ Petrarcha Thome Meſſanēſi: Famā añ moꝛtē nō eſſe appetēdā exponēs: cū ea nobis vi uentibꝰ minime poſſit acquiri. Epiſtola Pꝛima.
Frāciſcꝰ Petrarcha Raimūdo ſuperātio homi nuʒ vitā eque ac floſculum momento ⁊ virere ⁊ areſcere aſſerens. Epiſtola.ij.
Frāciſcꝰ Petrarcha Joāni Colūne: Galliaʒ: Ger maniā Rheniqꝫ ripas ſe ꝑagraſſe narrās: Inqꝫ his regiōibꝰ mores hominū ſollicite cōtēplatum eſſe ⁊ aſpectu telluris icognite delectatū: Italiā tñ ſibi magis placere affirmās. Epiſtola.iij.
Frāci. Petrarcha Joāni Colūne: Coloniā Agrip pinā ciuitatē Germanie: que ad ſiniſtrū latꝰ Rhe ni ſita eſt: ciuilitatēqꝫ ⁊ mores eiuſdē populi cō mēdās: ſeqꝫ in eadē plures reliq̄as ſanctorum ⁊ multa alia vidiſſe recitās: Digreſſum etiam ſuuʒ uſqꝫ in Auinionem narrans. Epiſtola.iiij.
Frāciſcꝰ Petrarcha Jacobo Colūne Lōberienſi Pꝛeſuli: ꝙ ſe nō expectato Romam petierit fa miliariter conquerenſ: ſimulqꝫ non pauca de fide ⁊ taciturnitate commemorans. Epiſtola.v.
Frāciſcꝰ Petrarcha Thome Meſſanēſi: Dialecti coꝝ ianē ac ꝯtētioſā petulātiā deteſtās. Ep̄la.vj.
Franciſcus Petrarcha Thome Meſſanenſi: eun dem quid in inuentionibus ⁊ vi ingenij obſerua re debeat inſtruens. Epiſtola.vij.
Franciſcus Petrarcha Thome Meſſanenſi: Elo quētiā animiqꝫ equitateʒ ceteris rebus eſſe ante ponendam exhoꝛtans. Epiſtola.viij.
Franciſcus Petrarcha Thome Meſſanenſi: quē dam ſenē dialecticum deteſtans. Epiſtola.ix
Frāciſcꝰ Petrarcha Thome Meſſanēſi: Paraſi tū faceta ꝑiphꝛaſi famelico hoi ꝯparās. Ep̄la.x.
Franciſcus Petracha Thome Meſſanēſi: Iteruʒ in eūdē ſenē dialecticū inuehēs. Epiſtola.xj.

Epiſtole Libꝛi Secundi.

Frāciſcꝰ Petrarcha Philippo Cauallicenſi ep̄o: Eūdē ꝓpter obitum amantiſſimi fratris acerbo dolore merentem conſolans. Epiſtola.xij.
Frāciſcꝰ Petrarcha Philippo Cauallicēſi ep̄o: eū dē de obitu inſepulti amici cōſolās: Illudqꝫ poe te allegās: Facilis iactura ſepulchꝛi: Non pauca ēt de uarijs ſepeliēdi ritibꝰ narrāſ. Epiſtola.xiij.
Frāciſcꝰ Petrarcha Seuero Apenicole: Exilium nō multifaciendum exhoꝛtans: ⁊ quis ꝓpꝛie exu lare dicatur exponens. Epiſtola.xiiij.
Frāciſcꝰ Petrarcha Seuero Apenicole: ꝙ ipſi ſu periori epiſtola nil remedij cōtulerit dolēs: ⁊ ut exilium nō egreferat iterū cōſulēs. Epiſtola.xv.
Franciſcus Petrarcha Joāni Colūne: Epiſtolas illius auidiſſime ſuſceptas narrās: ſtatumqꝫ ipſiꝰ pꝛoſperū audire optans: animas etiā multa pati ex coꝛporum ſocietate exponens. Epiſtola.xvj.
Frāciſcꝰ Petrarcha Joāni Colūne: amicitiā ami coruʒ abſentia nō poſſe defraudari compꝛobās. Epiſtola.xvij.
Frā. Petrarcha Jo. Colūne expectationē de futu ris āputādā eē ut q̄ete viuat̄ ꝑſuadēs. Epi.xviij.
Franciſcus Petrarcha Joāni Colūne: ea que acci dunt aduerſa: equo animo tolerāda admonēs: le ges etiam nature nō recuſandas eē: cū tam bo na q̄ꝫ mala ex his ꝓueniāt exhoꝛtās. Ep̄la.xix.
Franciſcus Petrarcha Jacobo Columne: Epiſto las illius iocoſis cōuitijs refertas eſſe ſignificās de uarijs quoqꝫ rebus: nō pauca etiam de laudi bus urbis Rome adiungēs. Epiſtola.xx.

Fran. Petrarcha Agapito Columne: moꝛtale genꝰ ſemꝑ in peiꝰ ruere: ac poſthabitis melioribꝰ deteriora curare ſtudioſius deteſtãs. Epl'a. XXI.
Fran. Petrarcha Agapito Colũne: Eundẽ ut ad cenã poeticam ueniat īuitãtis. Epiſtola. XXII.
Franciſcus Petrarcha Joanni Columne monteꝫ Capꝛarum montemqꝫ Soracte ⁊ oppida nõnulla circunſtantia deſcribens. Epiſtola. XXIII.
Fran. Petrarcha Joãni Colũne: Cãs more apud Capꝛarum mõtem recenſens. Epiſtola. XXIIII.
Franciſcus Petrarcha Joãni Colũne: pꝛoteſtãs ſe impꝛeſẽtia nihil ſcribere poſſe: eo ꝙ magnitudine ruinarum urbis ita obruatur ut quid animꝰ ferat ignoret. Epiſtola. XXV.
Fran. Petrarcha Joãni Colũne: Joannã ⁊ Agneteꝫ ſorores collaudans: eaſqꝫ mulieribꝰ que Rome atqꝫ apd̃ exteras nationes virtute claruerint comparans. Epiſtola. XXVI.

Epiſtole Libꝛi Tertij.

Franc. Petrarcha Thome Meſſanẽſi: ad dubitationẽ de Tile īſula habitũ reſcribẽs: uariaſqꝫ de ea inſula opiniones narrans. Epiſtola. xxvij.
Franciſcus Petrarcha Thome Meſſanẽſi: ſupuacuũ eẽ curas hominum in longum pꝛotendi in etate bꝛeuiſſima affirmans. Epiſtola. xxviij.
Franciſcus Petrarcha Stephano Columne Juniori. Uti victoria neſcienti fruſtra eſſe ꝙ vicerit narrãs: exemploqꝫ Hãnibalis: Pompeij: Cyri: Alexandri: Agamemnonis ac Scipioniſ Africani compꝛobanſ. Epiſtola. xxix.
Frãciſcꝰ Petrarcha Stephano Colũne Juniori: eũdem de qͥbuſdaꝫ litteris ⁊ carmine ⁊ ſoluta oratiõe ad eũ miſſis certiorẽ reddẽs. Epiſtola. xxx.
Franciſcus Petrarcha Stephano Colũne Juniori: Solitudinẽ non oratione laudari poſſe: ſed experientia pꝛobari aſſerens. Epiſtola. xxxj.
Franciſcus Petrarcha Stephano Columne Juniori: cuꝫ eodẽ ſũmo bono diſceptãs: ⁊ que uere dici poſſit ſũma felicitas exponens. Epl'a. xxxij.
Frãciſcus Petrarcha. T. M. Regium cõſultorẽ: mediocritatem oibꝰ in rebus eſſe appetẽdam: ⁊ p̃cipue a regibus conſulens. Epiſtola XXXIII.
Fran. Petrarcha. T. M. ⁊ triſtẽ p̃teritoꝝ memoriam ⁊ anxiaꝫ ſollicitudinẽ futurom deponẽdaꝫ admonẽs: mathematicis etiã nõ credẽdũ eẽ ſcripturaꝝ teſtimonio ꝓbãs. Epl'a. XXXIIII.
Fran. Petrarcha. T. M. Jn quot incõmoda hõ ebꝛioſus incidat oſtendens. Epiſtola. XXXV.
Franciſcus Petrarcha. T. M. eum ad belli immi nentis ꝑfectionem hoꝛtans: ſimulqꝫ nõ pauca de felicitate in bꝛeui vite ſpatio multis exemplis cõmemorans. Epiſtola. XXXVI.
Franciſcus Petrarcha. T. M. vim amoris commendans. XXXVII.
Fran. Petrarcha Marco ſuo: ad diuinuꝫ amorẽ eum adhoꝛtãs pollicenſqꝫ ſuuꝫ erga illum nunq̃ꝫ defuturum. Epiſtola. XXXVIII.
Fran. Petrarcha Joãni Colũne: Jlli fabellã aranee ⁊ podagre recitãs: ex q̃ quo pacto podagri cum moꝛbuꝫ curet edocẽs. Epiſtola. XXXIX.
Fran. Petrarcha. T. M. ꝙ pecunia illius indigẽtiam releuare nõ poſſit ſe excuſãs: multa quoqꝫ de laudibꝰ pauꝑtatis tractãs. Epiſtola. XL.
Fran. Petrarcha. T. M. eũdẽ ad bonoꝝ amicoꝝ ꝯquiſitionẽ: ⁊ ut malos tanq̃ꝫ maritimos fluctꝰ fugiat exhoꝛtãs: Bonos etiã uel paucos uel nullos eẽ: malos aũt q̃ꝫ plurimos ꝓbãſ. Epl'a. XLI.
Frãciſcus Petrarcha. T. M. eũ ut in aduerſis ſe virum p̃beat cõſolans: cum animi virtꝰ maxime in calamitatibus dinoſcatur. Epiſtola. XLII
Frãciſcus Petrarcha. T. M. ꝙ ad id īfelicitatis tẽpora deuenerint homines nõ niſi ingratitudine polleãt conquerenſ. Epiſtola. XLIII.
Fran. Pet. Fratri: ſe hac ſola cupiditate teneri ut antiquoꝝ ſcripta auidus ꝑquirat ſignificãs eũ qͦqꝫ ut diligẽter oẽꝫ Hetruriã īueſtiget ſi aliqͩ ſcriptoꝝ antiquoꝝ īueniat hoꝛtãs. Epl'a. XLIIII.
Franciſcus Petrarcha. T. M. homines nec expientia quidem ab infelicitate deterreri poſſe multis exemplis oſtendens. Epiſtola. XLV.
Fran. Pet. Lelio ſuo: Jllũ ut ad ſe ſcribat excitãs ut etiam apd̃ cõem dñm pꝛo felici rerum ſuarum exitu intercedat rogans. Epiſtola. XVLI.
Franciſcus Pet. Lelio ſuo: factũ cuiuſdã iuuenis qui v̾ginem cuiꝰ amore lãguebat vitiauerat narrãs: eũqꝫ ut in hoc facto apud dñm illiꝰ iuuenis intercedat rogans. Epiſtola. XLVII.
Franciſcus Petrarcha Lelio ſuo: eloquẽtiaꝫ plurimum ualere ad mitigandos efferatoꝝ animos exemplo maiorum cõpꝛobans: ꝙqꝫ ſuuꝫ villicuꝫ mitigauerit admirans. Epiſtola. XLVIII.

Epiſtole Libꝛi Quarti.

Franciſcus Petrarcha Joanni Colũne: uẽtoſum quẽdaꝫ mõteꝫ in Gallia deſcribẽs. Epl'a. XLIX.
Fran. Pet. Dionyſio ſuo: Jlli ꝙ ad Robertum regẽ uocatꝰ acceſſerit ꝯgratulans: multa quoqꝫ de diuitiarum cõtẽptu: deqꝫ beate vite deſiderio: ac de laudibus regis cõmemorans. Epiſtola. L.
Franciſcus Petrarcha Roberto Sicilie regi: ꝙ moꝛtem neptis taꝫ cõſtãter laudauerit admirãs nõnulla etiã de anime imoꝛtalitate: multa aũt de regijs laudibus interſerens. Epiſtola. LI.
Franciſcus Petrarcha. T. M. Jllũ Rome an ne Pariſij aſſumẽdaꝫ ſibi lauream putet: cuꝫ utrinqꝫ litteris accerſetur conſulens. Epiſtola. LII.
Franciſcus Pet. T. M. optimũ ꝯſiliũ illiꝰ de aſſumẽda laurea ſe executurum aſſerẽs. Epl'a. LIII.
Fran. Petrarcha. T. M. eundẽ ꝙ Romã ſit petiturꝰ ꝓ adipiſcẽda laurea: qͦue die eã ī Capitolio ſit aſſumpturus certiorem reddẽs. Epl'a. LIIII.
Fran. Petr. Roberto Sicilie regi: Jlli ꝙ laurea ſe dignum eſtimauerit gr̃as referẽs: atqꝫ qͦ ritu eaꝫ Rome ſuſcepit oſtẽdẽs: ꝯtra ueteꝝ etiaꝫ laudatores p̃ſentia cõtemnẽtes inuehẽs. Epl'a. LV.
Fran. Petrar. Barbato Sulmonẽſi regio ſecretario: Jllũ quo tempꝫ laureã Rome magno cũꝫ populi fauore aſſũpſerit certificãs. Epiſtola. LVI.
Fran. Petrarcha Joãni Colũne: Jlli ꝙ lauream adeptus ſit: ⁊ ꝙ Parmenſes a tyrãnide liberati ſint ſignificans. Epiſtola. LVII.
Frã. Petrarcha Peregrio meſſanẽſi: Thome meſſanẽ. obitũ deplorãs: ſibiqꝫ illi epigrãma ut ſupꝛa defũcti ſepulchꝛũ effigat deſtinãs. Epl'a. LVIII.
Frã. Petrarcha Jacobo meſſanẽſi: Thome meſſanẽſis obitũ grauiter ſe tuliſſe ꝯteſtãs. Epl'a. LIX.
Frã. Petrarcha Joãni Colũne: illũ ut moꝛtẽ Jacobi fr̃is foꝛti aio ferat hoꝛtãs. Epiſtola. LX.
Frã. Petrarcha Lelio ſuo: apud eũ de repentino Jacobi Colũne obitu conquerẽs. Epiſtola. LXI.

Frãciſcus Petrarcha Senuto Florentino: Illi ſu
os familiares deſcribẽs: eũqꝫ ſi fieri poſſit ut me-
liores adinueniat depꝛecãs. Epiſtola. LXII.
Frãciſc⁹ Petrarcha. T. M. Illũ ⁊ ꝙ de antiquis
ſcriptorib⁹ nõ recte ſentiat: ⁊ ꝙ nimis inutiliter ſi
bi glĩam querat repꝛehẽdẽs. Epiſtola. LXIII.
Frãciſcus petrarcha eidẽ. T. M. cõcertationez in
ſuperiori epiſtola cum eodem habitam latius ex-
tendens. Epiſtola. LXIIII.
Frãciſcus Petrarcha. T. M. ſũptuſ pꝛo facultati
bus tẽperandos: potiuſqꝫ aĩ frugalitatẽ q̃ꝫ coꝛpiſ
glĩam appetẽdam eſſe cõtendẽs. Epiſtola. LXV.
Franciſcus. Petrarcha. T. M. Illuz ꝙ obſceno
muliercule amore teneatur iocoſe comiterqꝫ re-
pꝛehendens. Epiſtola. LXVI.
Frãciſcus Petrarcha. T. M. uerẽdam ꝯfeſſionẽ
erroris pꝛopꝛij emendatioris vite optimã ſpem
babere affirmans. Epiſtola. LXVII.

Epiſtole Libꝛi Quinti.

Franciſcus Petrarcha Barbato Sulmonenſi:
obitum Roberti regis Siculi uehementer ſe do
lere inſinuans Epiſtola. LXVIII.
Fran. Petrarcha Joãni Colũne: Illi pꝛo multis
in ſe collatis bñficijs grãs reddẽſ: nõnullaqꝫ pa
riter ab eo ſibi exhibita cõmemorãs. Eplͣa. lxix.
Franciſcus Petrarcha Joanni Columne: Illi de
ſua Romam Neapolimqꝫ uerſus ꝓfectione nar
rans: qdqꝫ ſibi in via contigerit exponens: Ro-
bertum etiã quendã ualde deteſtãs. Eplͣa. lxx.
Franciſcuſ Petrarcha Joanni Columne: Illi que
admiratione digna Baijs ⁊ Puteolis viderit ſi-
gnificans. Epiſtola. lxxj.
Franciſcus Petrarcha Joanni Columne: tempe-
ſtatem quam apud Neapolim omnium ingẽtiſſi
mam viderat exponẽs. Epiſtola. lxxij.
Franciſcus Petrarcha Joanni Colũne: gladiato
rios ludos qui Neapoli exercebanť: Neapolita-
norumqꝫ mores deteſtans. Epiſtola. lxxiij.
Frã. Petrarcha Joãni Andree Bononienſi: Illi
qd ipſe de ſõnijs ſentiat: quãtaqꝫ ſomnijs adhi-
benda ſit fides exponens. Epiſtola. lxxiiij.
Franciſcus Petrarcha Joanni Andree Bononiẽ
ſi. Illum quid de adoleſcente amore noxio capto
ſentiat certificans. Epiſtola. lxxv.
Frãciſcus Petrarcha Joanni Andree Bononiẽſi
qd de libidioſo ſene ſẽtiat explanãs. Eplͣa. lxxvj.
Franciſcus Petrarcha Barbato Sulmonenſi: ꝙ
in hoſtium inſidias apud regium Parmenſium
inimicam ciuitatem deuenerit illi his litteris ſi-
gnificans. Epiſtola. lxxvij.
Franciſcus Petrarcha Andree Mantuano: Ob-
trectatorum uerba contemnenda eſſe exponens:
⁊ eorum pꝛecipue qui poſt moꝛtem in aliquem
inuehuntur. Epiſtola. lxxviij.
Fran. Petrarcha eidẽ Andree Mãtuano: de ea-
dẽ materia de qua in ſupiori epiſtola latius diſſe
rens. Epiſtola. lxxix.
Frãciſcus Petrarcha Socrati ſuo: morã ſemper
aliquid periculi habere oſtendens: dilationemqꝫ
pꝛopellendam eſſe obſecrans. Epiſtola. lxxx.
Frãciſcus Petrarcha Socrati ſuo: ex Plauti Co
medijs ſumpta occaſione: ſeruorum malignitatẽ
deteſtans. Epiſtola. lxxxj.
Franciſcus Petrarcha Socrati ſuo: Illum meta-
phoricos ut ad beatam vitã cõſequendã euigilet
i qua ſũma capitis ꝯſiſtit exhoꝛtãs. Eplͣa. lxxxij.
Frãciſcuſ Petrarcha Guidoni Januẽſi: ꝙ tardiuſ
cule ad eũ ſcripſerit ſe excuſãs. Epiſtola. lxxxiij.
Franciſcus Petrarcha Guidoni Januenſi: Quaz
ob cauſam amiſſam epiſtolã tãtopere lugeat de-
monſtrans: multis etiam exemplis defoꝛmem ar
tificem foꝛmoſum opus effingere poſſe conten-
dens. Epiſtola. lxxxiiij.
Franciſcus Petrarcha Guidoni Januẽſi: eũdẽ de
cõditiõe ſui ſtat⁹ certiorẽ reddẽs. Eplͣa. lxxxv.
Franciſcus Petrarcha Clementi ſexto Romano-
rum pontifici: illum ſi ualitudinem reparare cupi
at pluralitatem medicorum eſſe fugiendam ad-
monens. Epiſtola. lxxxvj.

Epiſtole Libꝛi Sexti.

Franciſcus Petrarcha Hannibali Tuſculaneñ.
epiſcopo: Inuidiam infelicem peſtem eſſe oſten-
dens: auaritiaz autem ceteris vitijs eſſe potiorez
eamqꝫ in pontifices plurimuz imperij habere cõ-
pꝛobans. Epiſtola. lxxxvij.
Franciſcus Petrarcha Joanni Columne: ſe ue-
rum non ſectas amare dicens: Illi etiaz per eua
gationem quandam: omnes res Romanas ⁊
uetuſtate ⁊ magnitudine admirabiles deſcri-
bens. Epiſtola. lxxxviij.
Frãciſc⁹ Petrarcha Joãni Colũne: nec ſenectutẽ
nec pauptatẽ nec moꝛbos magnifaciẽdos eſſe ex
hoꝛtãs: cũ ſenect⁹ uenerabilꝭ: pauptas aũt ſaluta
ris ad beataz vitã ſit: moꝛbos ẽt aliqñ cohibẽdis
vitijs aptiſſimos eſſe diſputans. Eplͣa. lxxxix.
Fran. Petrarcha Joãni Colũne: q̃re in eplͥs tot
antiquorũ exẽplis utať rationẽ reddẽs: exẽpla ẽt
plurimũ ad ṽtutũ imitationez ualere oſtendens.
Epiſtola xc.
Frãciſc⁹ Petrarcha Barbato Sulmonẽſi: moꝛtez
Andree Roberti regis Sicilie filij indignam ac
miſerrimã deplorans. Epiſtola. xcj.
Frãciſc⁹ Petrarcha. T. M. Illũ uti hominem vi-
tijs ꝑditũ repꝛehẽdere deſiſtat: cum ſe ſciat ope-
ram perdere exhoꝛtans. Epiſtola. xcij.
Frãciſc⁹ Petrarcha. T. M. Illi ꝙ i hominẽ nõ fa-
cundum ſed loquacem inuehať ſignificans: quid
etiã inter eoſdẽ interſit exponens. Eplͣa. xciij.
Frãciſcus Petrarcha. T. M. Illũ ut munera pꝛo
tribuentis animo non pꝛo reruz magnitudine re-
cipiat obſecrans. Epiſtola. xciiij.
Franciſcus Petrarcha Philippo Cauallicẽſi epi
ſcopo: ſe ad eum uenire ⁊ Socratem ſuum ſecuz
adducturum pollicens. Epiſtola. xcv.

Epiſtole Libꝛi Septimi.

Frã. Petrarcha Barbato Sulmonẽſi: amorẽ ſuũ
erga illũ ſignificãs: ꝙqꝫ Sulmonẽ ꝑmo impetu
barbari opp̃ſſerit occupaueritqꝫ dolẽs: ſeqꝫ ſi in
tali diſcrimine ꝓdeſſe poſſit offerẽs. Eplͣa. xcvj.
Frã. Petrarcha. T. M. uerã hũilitatẽ nõ eẽ ſper-
nẽdã: multis exẽplis oſtẽdẽs. Epiſtola. xcvij.
Franciſcus Petrarcha Socrati ſuo: Illi ſomniuz
quod de inuento theſauro ſomniauerat narrans.
Epiſtola. xcviij.
Franciſcus Petrarcha Joãni Tricaſtrino epiſco-
po: petitionem illius ⁊ ſuum pꝛomiſſum executio
ni mandare ſpondens. Epiſtola. xcix.
Franciſcuſ Petrarcha Lelio ſuo: ꝙ non multa ad
eum ſcribat ſe excuſans: negocium quoqꝫ ipſius
ſe expediturum pollicens: de urbis Rome etiaz

laceratione conquerens. Epiſtola.C.
Frãciſcus Petrarcha Socrati ſuo: Illi q̃ꝫ medio critatis appetitu teneat̃ ſignificās. Epiſtola.CI.
Frãciſcus Petrarcha Nicolao urbis Rome Tribuno ꝙ famam ipſius imminutam audierit indignans. Epiſtola.CII.
Frãciſcᵒ Petrarcha Joãni Aretino: de libertate pñie honore quoqꝫ ipſius gratulās. Epl'a.CIII.
Franciſcus Petrarcha. T. M. cum eo apertas inimicitias gerendas eſſe: qui amicitiam pro iniuria reputet aſſerens. Epiſtola.CIIII.
Franciſcus Petrarcha Joanni Anchiſeo: cauſam illi quare potius Ciſalpinam Galliam q̃ꝫ Florẽtiam petierit aſſignans. Epiſtola.CV.
Franciſcus Petrarcha Joanni Anchiſeo: de aduẽtante amico congratulans. Epiſtola.CVI.
Frãciſcus Petrarcha Joanni Anchiſeo: Franciſci cuiuſdam amici ſui mortem immaturam ualde deflens. Epiſtola.CVII.
Franciſcus Petrarcha Joanni Columne: eum ut forti animo fratrum ⁊ nepotum obitum ferat cõſolans. Epiſtola.CVIII.
Franciſcus Petrarcha Brunoni Florẽtino: amãtuz ceca eẽ iudicia aſſerens. Epiſtola.CIX.
Franciſcus Petrarcha Luchino vicecomiti Mediolanẽſi: Maiores noſtros qui virtute ⁊ litteris claruerunt cõmendans: ſimulqꝫ noſtri temporis principum ignauiam ⁊ ignorantiam reprehendens. Epiſtola.CX.
Franciſcus Petrarcha Jacobo Florẽtino: adulationes admodũ ſe odiſſe ſignificās: eumqꝫ potiᵒ ut carpat nõ laudet hortans. Epiſtola.CXI.
Frã. Petrarcha Gilberto grãmatico Parmẽſi: Illum ut optimis moribus adoleſcentuluz ſuum inſtituat rogās: multa etiam de ſcholaſtica diſciplina interſerens. Epiſtola.CXII.
Franciſcus Petracha: Lancelotto equiti Placẽtino: pluribus amicorum ſe litteris teneri oſtendens: ⁊ quod amori remedium conferendum ſit docens. Epiſtola.CXIII.
Epiſtole Libri octaui.
Franciſcus Petrarcha Stephano Colũne ſeniori Ipſum ꝙ fortune tela tam forti aīo acceperit laudās: Eundem etiam in fratrũ: uxoris: filioꝝ ac nepotum morte conſolans. Epiſtola.CXIIII.
Franciſcus Petrarcha Olympo: ꝙ ſe domuz nõ reppererit dolens. Epiſtola.CXV.
Frãciſcus Petrarcha Olympo: quãto fõtis Sorgie amore teneatur ſignificans: ad vitaz etiam ſolitariam illum inuitans. Epiſtola.CXVI.
Frã. Petrarcha Olympo: Illũ iteꝝ ceteroſqꝫ amicos ad vitã ſolitoriã inuitās. Epiſtola.CXVII.
Franciſcus Petrarcha Olympo: Iterum illi ſolitudinem ꝓponens: ad quam capeſſendam apud Sorgie fontem hortans. Epiſtola. CXVIII.
Frã. Petrar. Bartholomeo hẽmitico r̃ligioſo: carmina q̃ ipē petierat ſe mittẽ ſignificās. Epi.CXIX
Frã. Petrarcha Socrati ſuo: ꝙ annᵒ peſtilēs ⁊ cõiũctos ⁊ amicos eripuerit cõquerēs. Epl'a.CXX
Frãciſcus Petrarcha Socrati ſuo: adhuc de peſtilēte anno ꝙ amiciſſimum hoīem quī ſibi ſuperat ſubtraxerit conquerens. Epiſtola.CXXI.
Frã. Petrarcha Lorbardo de Siricho amico ſuo illi pñtē vitã quã ḋgimᵒ deſcribēs. Epl'a.CXXII.
Finis.

Frãciſci Petrarche poete laureati oratoriſqꝫ nõ inculti: Epiſtolarum de rebus familiaribus: Liber primus Incipit.

Franciſci Petrarche ad Thomam Meſſanenſem Famam ante mortem non eſſe appetendam exponentis: cum ea nobis viuentibus minime poſſit acquiri. Epiſtola.I.

q

Uerelam publicam nemo ſapiēs ſuam facit: Satis q̄ſ qꝫ ꝑuatarum querelarũ domi habet. Satꝫ dixi: nimis dicere debueraz. Nulli ne hoc vnq̃ꝫ accidiſſe reris? Falleris. Nulli v̇o cõtrarium accidit. Uix ſuperſtite qui fecerat: cuiuſq̃ꝫ ſcripta uel geſta placuerũt: laudes hoīum mors inchoat. Scis quare? q̄ cuz corpore morit̃ inuidia viuitqꝫ cum corpore. Multorum ingꝫ ſcripta laudantur: que ſi gloriari licet nõ ꝓgis ulterius: ſed (qui indignãtibus mos eſt) ſuſpenſum linquens auditoris animum ſermone preteruolas inexpleto. Uerum enimuero fugiētem cõſequor mentis augurio: ſcio quid uelis. Multoꝝ ſcripta laudãtur: que tuis admota: carere nõ tantum laudatore: ſed etiam lectore debuiſſent: cum tua interim nulluſ attingat. Recognoſce in v̇bis meis indignationem tuam: que iuſta eſſet niſi illam de cõmuni omnium aceruo: in uſus ꝓprios traduxiſſes: Omnium inquam quoſ hic ſcribendi ſeu amor ſeu morbus tenuit omniuz ue quos tenebit. Reſpice enim in primis quorum ſunt illa que laudãtur: quere auctores: certe pridē in cinerem uerſi ſunt. Uis ⁊ tua laudari? Morere. A morte hominis viuere incipit humanus fauor: ⁊ vite finis principium eſt glorie: que ſi ante cepit: ſingularis quedam ⁊ itēpeſtiua res eſt. Plus dicã: dum eoꝝ qui tecũ vixerũt q̄ſq̃ꝫ ſupfuerit: cumulate ꝗdem qḋ appetis non habebis: cum oēs pariter urna ꝯcluſerit: ueniēt qui ſine odio ⁊ ſine iuidia iudicēt. Ferat itaqꝫ de nobis quãlibet ſñiam p̄ſens etas: ſi equam: feramus equo aīo: ſi iniquã: ad egores iudices: hoc eſt ad poſteros ꝓuocemus: qñ ad alios nõ licet. Delicatiſſima res eſt iugis cõuerſatio: minimis offendit̃: ⁊ fame ſemꝑ inimica pñtia eſt: multaqꝫ admirationi hoīuz familiaritas detrahit frequēſqꝫ cõuictus. Uides ne tu hos ſcholaſticos: genus hoīum vigilijs ac ieiunio ſquallidum? Crede mihi: nihil ad lucubrãdũ durius: nihil mollius ad iudicãdũ: cũ multa laborioſiſſime legerint nihil examinãt: ⁊ q̄d in re ſit dedignant̃ ingrere cũ hoīez ipm̄ noſſe videant̃: Itaqꝫ oīuz vna lex eſt: Cũcta eni ex equo quoꝝ auctores uel ſemel aſpexerit: ſcripta faſtidiũt. Hoc inges ꝑuis accidit ingenijs: magna eni ⁊ ualida per obſtãtia quelibet erũpũt. Redde mihi Pythagorã: reddã tibi illius ingenij ꝯtēptores. Redeat in greciã Plato: renaſcat̃ Homerus: reuiuiſcat Ariſtoteles: reuertat̃ in Italiam Uarro: reſurgat Liuiᵒ: refloreſcat Cicero: non mõ ſegnes laudatores inueniēt: ſed mordaces etiaz ⁊ liuidos detractores: qḋ q̄ſqꝫ ſuis tꝑibus exptᵒ eſt. Quid Uirgilio maius habuit lingua latina? Reperit tñ ille: q̄ nõ poetã: ſed raptorē alienaꝝ iuētio-

A

Inuidiã cũ cõpe ⁊ viuē ⁊ mori.

Laudē non niſi pᵒ mõtē aſſequi poſſe.

Fame iīmicã eē pñtiaz.

B

nū ⁊ trāſlatorē diceret. Ipſe aūt ⁊ īgenij fiduciam
⁊ iudice fretus Auguſto: alto aīo inuidorū uerba
deſperit. Tibi qdem magnam ingenij cōſciētiam
eſſe ſcio: ſed ubi Auguſtū iudicē inuenies: quē eni
xe admodum atqꝫ oībꝰ modis ingenijs ſui tpis fa
uiſſe cōpertū eſt? Noſtri reges de ſaporibꝰ epula-
rū: de uolatu auiū iudicare poſſunt: de ingenijs ho
minū nō poſſunt. Qḋ ſi forte p̄ſumpſerint: ſupbie
tumoꝛ aperire oculos aut flectere ⁊ in uerū figere
nō ſinit. Itaqꝫ ne qd ſue etatis ſuſpicere videātur
miranť ueteres quos nouere contēnunt: ut defun-
ctorum laus: viuentiuꝫ cōtumelia nō uacet. Inter
hos iudices viuēdū moriendūqꝫ nobis eſt: ⁊ (qḋ
eſt durius) tacendū. Ubi eni ut dixi Auguſtū iudi
cem queremus? Unuꝫ habet Italia: immo ꝟo ter
rarum oꝛbis vnū habet: Robertū Siculū regem:
foꝛtunata Neapolis: que vnicū ſeculi noſtri decꝰ:
incōparabili felicitate ſoꝛtita es. Foꝛtunata inquā
⁊ inuidioſa Neapolis litterarū domus auguſtiſſi
ma: que ſi Maroni quōdā dulcis viſa es: quanto
nūc dulcioꝛ videris: ubi īgeniorū ac ſtudiorū eqſſi-
mus extimatoꝛ habitat. Ad te cōfugiat quiſqs in-
C genio fidit. Neqꝫ ꝟo differēdū putet: ſuſpecta mo
ra eſt: deuexa eniꝫ eſt etas: ⁊ mūdus iā pꝛidem eo
carere: ⁊ ipſe ad meliora regna trāſire meritꝰ. Ue
reoꝛqꝫ ne multa ipſe mihi ſere penitētie materiam
ꝓtādo queſierim: oīs qdē pulchꝛe rei dilatio tur
pis ⁊ oīs de honeſto deliberatio longioꝛ inhone-
ſta eſt: rapienda eſt occaſio: cōfeſtimqꝫ faciendum
qḋ añ tēpus fieri nō pōt. Qḋ ad me attinet: curre-
re ⁊ ꝓperare ꝓpoſitū eſt (ut qḋ de Julio Ceſare:
in ep̄la quadam ait Cicero) oīa mea ſtudia in iſtuꝫ
cōferam. Ego ꝟo ardenti qdem ſtudio ac foꝛtaſſe
efficiam: qḋ ſepe viatoribꝰ cū ꝓperant euenit: ut ſi
ſeriuſ q̄ꝫ uoluerint forte ſurrexerint: ꝓperādo etiā
citius q̄ꝫ ſi de nocte vigilaſſent ꝑueniāt quo uelit:
Sic ego qm̄ in iſto hoīe colendo: tā indoꝛmiui diu
curſu coꝛrigā tarditatē. Tibi aūt tuo foro uti neceſ
ſe eſt: qñ ad eum regeꝫ aſpirare nō tā freti q̄ꝫ belli
obice ꝓhiberis. Patria enim tua: cuiꝰ nemo amā-
tioꝛ ciuis eſt: inimici regis imperio ſubiacet. Dice
reꝫ Tyrāni: niſi quia timeo aures tuas offendere.
Ad hec ⁊ magna res eſt: neqꝫ noſtris calamis di-
ſcernēda ſed illoꝝ gladijs. Igiť ad inceptū redeo.
Si hec tibi exempla de illuſtriſſimis electa nō ſuf
ficiunt: alia ex alio grege hoīuꝫ adijciā ⁊ etate recē
tiora ⁊ ſanctitate clariſſima. Quātos oliꝫ emulos
Auguſtinus noſter: quātos Hieronymus: quātos
habuit Gregorius. donec ſpectata virtus ⁊ littera
rū diuina ⁊ admirabilis ubertas iuidiā vinceret?
Uix horū qſq̄ꝫ integrū fame pꝛeconiū: niſi ab ipſo
die moꝛtis accepit. Unū emulo ac repꝛehēſore ca-
rentem: vnū plena ⁊ indecerpta laude decoratuꝫ
Ambꝛoſiū: cuius ne inuētis quidē famā moꝛdax
liuoꝛ attigerit: apud quoſdaꝫ inuenio: qḋ forte ad
purā eius ac ſimplicem doctrinā oīs ambigui ex-
pertem referendū eſt: Nā apud Paulinū qui Am
bꝛoſij vitā ⁊ obtrectatorū eius noīa legimꝰ ⁊ vin
dictā diuino irrogatā. Perfer igiť iā ſine lamētis:
D qḋ ſummis ingenijs cōtigiſſe vides. Uideris aūt
quadā in ꝑte tuaruꝫ litterarū: hoc ipſum cōqueri:
ꝙ multos noueris magnū in vita nomē aſſecutoſ:
⁊ hoc quoqꝫ ſi me audire uolueris: magnifice con-
temnes. Scis enim quibus hoc euenit: his eqdeꝫ
ſolis qui famam ſuam: qm̄ calamo nequeunt: cla-

more defendunt. Aſpice iſtos purpuratos qui in-
genti ſtrepitu: populorū in ſe ora conuertūt: qui ſe
ſapientes dici uolūt: ⁊ quos ſapientes vulgus ap
pellat: ſingulis ciuitatibus aſcribēs ſapientū gre-
ges: cū tñ illa florēs olim ſtudiorum mater grecia
nō amplius q̄ꝫ ſeptem ſapientū noībus gloriet: qḋ
ipſum poſteris ipoꝛtune nomē arrogātie viſuꝫ eſt.
Sed qui eos excuſant: aiunt nō id eis cognomen
ꝓpꝛio iudicio: ſed populoruꝫ ſuffragijs obtigiſſe.
Unus ex oībus ſeculis Epicurus: ſapienteꝫ ſe ꝓfi-
teri auſus intollerāda ſupbia: ſeu potius ridiculo-
ſa dementia: Cuius ſecūdo de finibuſ bonorum ⁊
malorū meminit Cicero: hodie in noſtrorū cauſi-
dicorum grege furoꝛ ille vulgaris eſt. Reſpice ⁊
hos qui in altercationibus ⁊ cauillationibus dia-
lecticis totū vite tempus expēdunt: ſeqꝫ inanibus
ſemꝑ queſtiūculis exagitant: ⁊ pꝛeſagium meū de
oībus habeto. Omniū nempe cuꝫ ipſis fama coꝛ-
ruet: vnumqꝫ ſepulchꝛum nomini oſſibuſqꝫ ſuffici-
et. Cū enim moꝛs frigidā linguā ſtare coegerit: nō
modo ut ſileāt neceſſe eſt: ſed ut de his etiā ſileať.
Poſſem exēplis affluere: teqꝫ ipſum in multis te-
ſtem facere: Quot loquaciſſimas picas agnouimꝰ
in oculis inſane multitudinis ꝑſtrepētes: quorum
repēte uox cecidit: niſi lōga ⁊ apud quoſdā ſupſti
tuꝫ odioſa foꝛte narratio eſſet? Sed de his ⁊ ſepe
alias: ⁊ nūc qḋ res ipſa poſcebat diximus: Neqꝫ
eni ut eos monerē ſermo mihi inſtitutꝰ: ſꝫ ut tibi ſa
tiſfacerē: cuiꝰ oīno diuerſa cōditio eſt: tūc eniꝫ ma-
xime reſonabis cū iā loq amplius nequeris. Cete-
rū ualde ipatiētis animi eſt: bꝛeuiſſima expectati-
one toꝛqueri. Expecta paululū: eris uoti cōpoſ: cū
obſtare tibi ipſe deſieris: id ex ꝑte longeua foꝛſan
abſentia: ad plenum moꝛs ſola p̄ſtabit. Reduc ad
memoriā ex oībꝰ ſeculis illuſtres viros Romanos
grecos: barbaros: cuiꝰ nō p̄ſentia fame nocuerit: ti
bi (ſi recētiore memoria eſt) plures foꝛte ex hiſto-
rijs occurrēt. Ego id vni oīuꝫ Africano tributum
memini: ut ſcilicet ⁊ fama mirabilis ⁊ p̄ſentia mi-
rabilioꝛ haberet. Ideꝫ ſacris in lr̄is tribuiť Salo
moni: quere aliū: foꝛte nō inuenies: ⁊ ſi Uirgilius
imodico ſtudio Eneā ſuū exoꝛnādi hoc ad eū glo-
rie genus trāſferre ꝯtēdat: ſed imobile uerū eſt: ex
cuſant tñ q̄ſi nō Eneā ſed ſub Enee nomine virum
foꝛtē ꝑfectūqꝫ deſcribat: dedit idē oratorū vni dū
taxat is qui hoc ſicut uerius uſurpaſſet: p̄illuſtris
ſcilicet oratorū p̄nceps Marcꝰ Tulliꝰ: vni quoqꝫ
poetarū idē tribuit Aulo Licinio Archie: ſꝫ uere-
oꝛ ne id amore iudiciū obliquāte p̄ceptori ſuo me-
diocris ingenij viro tribuat: qḋ nec Homero tribu
it nec Uirgilio tribuiſſet. Ceterū ut ad te reuertar
nihil ex oībus que dixi: qḋ tibi iuſtā idignādi ma
teriam pꝛeſtare poſſit inuenies. Nemo enim ſe an-
teiri ab vno uľ a paucis egrefert: niſi qui glorie p̄n
cipatum pertinaci ſibi mente cōſtituit. Patere (ut
ceterarum rerum) ſic ingenij tui ſoꝛtem noīſqꝫ foꝛ-
tunam: putabas eam in ſolis diuitijs ius habere?
Humanarū rerū oīuꝫ excepta virtute dñā eſt. Illā
quoqꝫ ſepe oppugnare: ſed nunq̄ꝫ expugnare ꝑmit
titur. Famam certe qua nihil eſt leuiꝰ facile rotat
ac uentoſis ſuffragijs circūuoluit: a dignis eam
trāſferēs ad indignos: nihil qdē mobiliꝰ: nihil ini-
quius vulgari iudicio ſuꝑ quo fama fundata eſt.
Itaqꝫ mirum non eſt ſi aſſidue quatiť que tam tre-
mulis initiť fūdamētis. Hec ſane nō niſi in viuos

E Impatientis eē aī bꝛeuiſſima expectatōne toꝛqri. Scipio africanꝰ ⁊ Salomon fama ⁊ p̄ñtia mirabiles fuerunt

F Foꝛtūa oīa p̄ter virtutē expugt.

regnum habet:morſ hoiem eximit ab impio fortune.Ceſſãt exidẽ ludibria:hec uelit ipa uł nolit:ỽtutem fama:ceu ſolidũ corpꝰ vmbra ꝯſequit̃.Habes ergo(ni fallor)gloriãdi potiꝰ cãz q̃ꝫ idignãdi: ſi cũ oibꝰ fere p̃ſtãtibus atq̃ꝫ clariſſimis viris cõis tibi tua ſors eſt.Quoqꝫ etiaz nũc egore aio ſis:Africanum ip̃m quem ex hac acie ſegregare viſus eram: in cõe reſtituam:cui q̃ꝫuis qǒ rariſſimum eſt:ut dixi:p̃ſentia nõ noceret:nocuit tñ(ut ceteris)hoium iuidia:quaz tãtis ỽtutibꝰ nõ potuit extiguẽ:incẽditq̃ꝫ potiꝰ ⁊ iflãmauit:Nocuit(qǒ ſine idignatione nõ poſſum meminiſſe)ꝯuerſatio lõgior ⁊ naſcẽſ ex familiaritate cõtẽptus.Uñ aũt hec eliciã pcõtabere.Nolo me aliqd imutaſſe ſuſpiceriſ:Ipa Titi Liuij clariſſimi ſcriptoris ỽba ponã:qui orta cõtẽtione dignitatis honorũq̃ꝫ iter Scipionẽ Africanum Titumq̃ꝫ Flaminiũ:In qua ſuccubuiſſe Scipione refert.Maior ingt gloria Scipionis:⁊ quo maior:eo ppior iuidie.Et ſtatim poſtea: Accedebat ingt ⁊ aliǒ.Scipio Africanꝰ iam ppe annuz decimum aſſiduꝰ in oculis hoium fuerat:que res minꝰ uerendos magnos hoies ipa ſatietate facit.

B

Titi liuij ỽba de Scipiõis ⁊ Titi flaminij dignitate.

Et hec qdez ille:Tu ỽo(ut iam finem faciam)fortunã tuã tanto comite ſolabere:expectabiſq̃ꝫ tranqllius:memor uetus apǒ Flaccũ uerbuz eẽ:qǒ ut vina:ſic poemata meliora dies reddit.Apǒ Plautũ aliquãto uetuſtius:Ille eni ait:Qui utunt̃ vino uetere ſapiẽtes puto: ⁊ qui libẽter ueteres inſpectãt fabulas:qǒ nõ minꝰ ipſi Flacco bilem cõmouiſſe ſuſpicor q̃ꝫ tibi tãtam eẽ uetuſtatis reuerẽtiam:ut crimẽ lõgo ſermõe purgãduz ſibi fuerit Luciliuz rep̃hendiſſe.Poſtremo tecum cogita qd eſt hoc pro quo tam ſollicite torqueamur:Uẽtꝰ eſt fama quaz ſeqmur:fumꝰ eſt:vmbra eſt:nihil eſt.Ita q̃ꝫ facillime recto atq̃ꝫ acri iudicio cõteni põt:Qǒ ſi forte(qm̃ generoſos aios familiaris hec peſtis inſeq ſolet)appetitũ hũc extirpare radicitꝰ nõ potes excreſcẽtẽ:rationis ſaltẽ falce cõpeſce:parẽdũ tẽpori parẽdũ rebus eſt.Deniq̃ꝫ(ut ſñie mee ſũmã breuius expediã)virtutẽ cole dum viuis:famaz inuenies in ſepulchro.Uale.

Uetuſta poemata vino ueťi adeq̃ri: ex Flacci ⁊ plauti auc̃te

CFrãciſci Petrarche ad Raimũdum ſupantiũ:hominũ vitam eque ac floſculuz momẽto ⁊ virere ⁊ areſcere aſſerẽtis. Epiſtola.II.

A

N Ereri mihi(nec imerito)viſus eſ:ne(qǒ fere oibꝰ adoleſcẽtibꝰ accidit)etatis flore decipiar.Nõ pollicebor tibi pater aium ſoliduz ac ſtabilez oiſq̃ꝫ uanitatis exortem(qǒ in hac etate difficillimum ⁊ potiꝰ diuine gratie q̃ꝫ hũane ỽtutis arbitror:ſed mẽtez haud quaq̃ꝫ ſue ꝯditiõis ignaram ſpõdeo.Sẽtio me(mihi crede)nũc dum maxime florere videor:maxime ad areſcẽduz pgere.Quid in re celerrima ſegnibꝰ uerbis utor:imo ỽo pperare:imo currere:imo(ut loq̃r pprie)uolare.Uolat eni etas (ut ait Cicero)Et oino nihil eſt aliǒ tẽpꝰ vite huiꝰ q̃ꝫ curſus ad mortez:In quo(ut ait Auguſtinꝰ)nemo uel paulo ſtare uel aliquãto tardus ire pmittit̃:ſꝫ urgent̃ oẽs pari motu:nec diuerſo ipellunt̃ acceſſu:Neq̃ꝫ eniz cuiꝰ vita breuior fuit: celeriꝰ diez duxit:q̃ꝫ ille cui lõgior:ſed cũ eq̃liter eq̃lia momẽta raperent̃ ambobꝰ: Alter abijt ppiꝰ:alter remotiꝰ: quo nõ ipari uelocitate ambo currebãt.Aliǒ eſt eni ampliꝰ vie pegiſſe:aliud tardius ambulaſſe.Qui ergo uſq̃ꝫ ad mortem pductiora ſpatia tpis agit:nõ lẽtius pgit:ſed plus itineris ꝯficit.Ecce quanti duo viri uelocitatem vite mortalis deſcribẽtes:uolare eaz ⁊ currere aſſerũt:Quotiẽs ỽo Uirgilius fugẽ tẽpꝰ ait:Quid ſi oẽs tacerẽt:qd ẽt ſi negarẽt:nũqd iǒ ſegniꝰ fugiẽs curreret aut uolaret:Neq̃ꝫ ỽo me talia ſũmiſ labijſ locutũ puteſ(qq̃ꝫ coetaneis meis eſt mos)p auctoꝝ vireta captare floſculos :qǒ viro turpe ait Seneca:nobis ita pmiſſũ putãt:ut nihil videat̃ in adoleſcẽtia formoſius.Ego me nõ nego floſculos iterdum legere:qbꝰ iter ſenioꝝ choros(ſi res tulerit) uti queã:ſed ita ad optatã ſenectutẽ merita cũ laude pueniã:ut ego magis oia ad vitã extimẽ q̃ꝫ ad eloquẽtiã referẽda:Et q̃ꝫuis(ut eſt uſus:ut eſt ingeniũ:ut eſt aius:ut eſt etas)eloquẽtie ſtudio delecter:tñ ⁊ duz alioꝝ bene dicta recẽſeo: ⁊ ſi qñ mihi aliqd forte ſonãtiꝰ excidit:utrobiq̃ꝫ magis meditor:ut qcqd id eſt vite pſit:adoleſcẽtieq̃ꝫ me malis expediat:q̃ꝫ ut ỽbis ornatioribꝰ iuuenilis ligua laſciuiat.Sũme qdem demẽtie videt̃ in id niti:ad qǒ forte nunq̃ꝫ ſis uẽturꝰ: ⁊ qǒ paucis accidit:qǒ q̃ꝫ cũ adeptꝰ fueris modicũ pſit:fortaſſis ⁊ multũ noceat:illud ỽo negligere:qǒ ⁊ oibꝰ pmptum:pre oibꝰ utile:dãnoſũq̃ꝫ nunq̃ꝫ eẽ poſſit.Scimus aũt magnoꝝ auctoritate hoium expimẽtoq̃ꝫ reꝝ edocti:qm̃ paucis bene loq:bene viuere aũt oibꝰ datũ eſt: ⁊ tñ plures illud amplectunt̃ : hoc fugiũt.Ita eſt natura hoium:difficultatibꝰ icũbere ⁊ ea cupidius appetere:que laborioſius parant̃.Ego qdez (⁊ ſi mihi fidem etas deroget)teſte tñ ꝯſcia lego: nõ ut eloquẽtior aut argutior:ſed ut melior fiã:Et qǒ de morali phie pte dixit Ariſtotiles:ad oẽs trahor:q̃ꝫq̃ꝫ ſi uterq̃ꝫ fructꝰ ſequeret̃ ifortunatiorez me laboꝝ nõ negarẽ.Tibi aũt pr grãs ago:qꝑ me pr̃ne mones: ⁊ oro ut idẽ ſepe facias:Sed ſic hẽto : me iam hinc cepiſſe cognoſcẽ curſum meũ ⁊ picula numerare: ⁊ multos noſſe decrepitos:me altiꝰ humi fixos ac tenacius iherẽtes.Multũ me tangit illud Domitiani p̃ncipis iam ſeneſcẽtis.Nil ingt gratiꝰ decore:nil breuiꝰ.Et illud Catonis ſenis apǒ Tullium:Quis eſt tam ſtultus q̃ꝫuis ſit adoleſcẽs:cui ſit exploratũ ad ueſpum eẽ victurũ:Et illud Uirgilij tũc iuuenis iuuenilr̃ dictum:ſed uere:ſed grauiter:ſed mature:Collige ỽgo roſas dũ flos nouuſ ⁊ noua pubes:Et memor eſto euuz ſic pperare tuum.Ego ỽo memor ſum(⁊ q̃ꝫuis nõduz plene poſſim)cogito tñ ut poſſum: ⁊ indies ut pfundiꝰ poſſum:nitor.Cogito nõ qd alijs videor:ſed qd ſum ⁊ etatem hãc ⁊ q̃lẽcũq̃ꝫ formam corpis: ⁊ reliq̃(vñ mihi forſan ab alijs inuidet̃)ſentio data mihi ad piculum:ad exercitium:ad laborem.Deniq̃ꝫ(ut breuiter cõcludam)Scio me aſcẽdere ut deſcendam: virere ut areſcam:ut ſeneſcaz adoleſcere:viuere ut moriar.Uale.

B

Etatem uolare: ex Ciceroniſ auctõitate Dibus idẽ vite ſpatium mõtiſq̃ꝫ eq̃lẽ terminũ eẽ ex Aug. ſñia

C

Demẽtẽ eẽ ai niti i id ad qǒ peruenire non poteſt.

Cupidius homieſ appetet̃ q̃ laborioſiꝰ pant̃.

D

Nil g̃tius decore nil breuius Catõis ⁊ Uirgilij ſñie

CFranciſci Petrarche ad Joãnem Colũne: Galliam:Germaniam:Rheniq̃ꝫ ripas ſe peragraſſe narrãtis:Inq̃ꝫ his regionibus mores hoium ſollicite cõtemplatum eſſe ⁊ aſpectu telluris incognite delectatum:Italiam tamen ſibi magis placere affirmantis. Epła.III.

A

G Allias ego nuper nullo qdem negocio(ut noſti)ſed viſendi tñ ſtudio ⁊ iuuenili quodam ardore pagraui:Germaniam tandez Rheniq̃ꝫ ripas attigi:contemplatus ſollicite mores hoium: ⁊ aſpectu telluris incognite delectatꝰ: ac ſingula cum nr̃is conferẽs: ⁊ lꝫ multa utrobiq̃ꝫ

magnifica viderim:me tn̄ Italice originis nō peni
tet:imo(ut uerum fatear)quo latius peregrinoꝛ:
eo maioꝛ Itali ſoli ſubit admiratio. Qđ ſi gratias
agebat Plato dijs(ut uerbo eius utar) immoꝛta-
libus:inter multa ꝙ grecum eum ⁊ nō alienigenā
edidiſſent:quid nos ꝓhibet pꝛo eodem quoqꝫ gra
tias agere oꝛtuſqꝫ noſtri deum auctorem recogno
ſcere? Niſi foꝛte nobilius eſt grecum naſci q̃ꝫ Ita-
licū:qđ ſiquis dixerit:dicat idē ⁊ ſeruum eſſe no-
biliorem q̃ꝫ dn̄m. Atqꝫ nullus hoc greculus quan
tūlibet pꝛocax impudēſqꝫ dicere audebit:duꝫ me-
minerit diu ante urbem cōditam ante partuꝫ ⁊ au
ctum virtutibꝰ imperium. Deniqꝫ an̄ Romanos
rerum dn̄os gentēqꝫ togatam:nō Italiaꝫ ſed quo
tam Italie partem eo tēpore deſertam ⁊ uacuam
grecis habitatoribus poſſeſſam magnāqꝫ greciaꝫ
nūcupatam: Que enim tūc magna viſa eſt:q̃ꝫ ma-
xima:q̃ꝫ immēſa videri potuit poſt euerſam Corin
B thum:poſt uaſtatam Etoliam:poſt Argos ⁊ My-
cenas ceteraſqꝫ urbes triūphatas:poſt Macedo-
nie reges captos Pyrrhūqꝫ deuictum ⁊ maden-
tes iterum Aſiatico cruore Thermopylas:Credo
neminem negaturum aliq̃ꝫto clarius Italicuꝫ eſſe
q̃ꝫ grecum. Sed de hoc foꝛte alibi:nūc in Gallias
Pariſeoꝝ urbē a. J. Ceſare conditam
reuertamur. Pariſeorum ciuitatem regni caput:
que auctorem Julium Ceſarem pꝛetendit introij:
nō aliter aio affectus q̃ꝫ olim Theſſalie ciuitatem
Hypatam dum luſtrat Apuleius. Ita enim ſollici
to ſtupore ſuſpenſus ⁊ cūcta circumſpiciēs viden
di cupidus explorādiqꝫ uera ne an ficta eſſent que
de illa ciuitate audierā:nō paruū in ea tempus ab
ſumpſi:⁊ quotiens operi lux defuit noctem ſuper
addidi. Demuꝫ ambiēdo ⁊ inhiādo magna ex par
te didiciſſe videoꝛ qs in eadē ueritati qs fabulis lo
cus ſit:que(qm̄ longa narratio eſt:neqꝫ hoc loco ſa
tis explicabilis) differēda eſt donec ex me oia co-
Sandauum ab Julio ꝯditū.
ram audies. Sandauū quoqꝫ(ut media ſileā)eo-
dem cōditore ſupbū vidi:⁊ ceteros Flādrie Bra
bātieqꝫ populos lanificos atqꝫ textores:Uidi Le
odium inſignem clero locū:Uidi Aquēſem Karo
li ſedē:⁊ in tēplo marmoreo uerēdū barbaris gen
tibus illius pꝛincipis ſepulchꝛum. Ubi fabellā audi
ui nō inamenā cognitu a qbuſdā tēpli ſacerdotibꝰ
quā ſcriptā mihi oſtēderūt:⁊ poſtea apud moder-
nos ſcriptores accuratius etiā tractatā legi:quam
tibi quoqꝫ ut referā incidit animus:ita tn̄ ut rei fi-
C
des nō apud me querat:ſed(ut aiūt)penes aucto
Karoli magni r̃ ceſetur amoꝛ.
res maneat: Karoluꝫ regē quē magni cognomine
equare Pōpeio:⁊ Alexādro audēt:mulierculam
quādam ꝑdite ⁊ efflictim amaſſe memorāt:eius
blāditijs eneruatū neglecta fama(cui plurimū in-
ſeruire cōſueuerat) ⁊ poſthabitis regni curis:alia
rū rerū oiuꝫ:⁊ poſtremo ſuipſius oblitū:diu nul-
la pꝛſus in re niſi in illius amplexibus acquieuiſſe
ſumma cū indignatione ſuorū ac dolore. Cādem
cū iā ſpei nihil ſupeſſet(qm̄ aures regias ſalutari-
bus cōſilijs inſanꝰ amoꝛ obſtruxerat)feminā ipſā
maloꝝ iſperata moꝛs abſtulit:cuiꝰ rei igēs ꝑmū in
regia:ſꝫ latēs gaudiū fuit. Deinde dolor q̃m pꝛio-
re grauioꝛ:quātum fediori moꝛbo coꝛreptū regis
aium videbāt:cuius nec moꝛte lenitus furoꝛ ſed in
ipſum obſcenum cadauer ⁊ exāgue trāſlatꝰ eſt:qđ
balſmo ⁊ aromatibꝰ cōditū:onuſtū gemis ⁊ uela
tum purpura diebꝰ ac noctibꝰ:tā miſerabili q̃ꝫ cu-
pido fouebat amplexu. Dici neqt q̃ꝫ diſcoꝛs ⁊ q̃ꝫ
male ſe cōpaſſura cōditio eſt amātis ac regis:nun
q̃ꝫ pꝛofecto cōtraria ſine lite iungunt̃. Quid eſt at D
regnum niſi iuſta ⁊ glorioſa dn̄atio? Cōtra:quid
eſt amoꝛ:niſi feda ſeruitus ⁊ iniuſta? Itaqꝫ cū cer-
tatim ad amātem(ſeu rectius)ad amētem regem
pꝛo ſummis regni negocijs:legatiōes gētiuꝫ pꝛefe
ctiqꝫ ⁊ pꝛouinciarū pꝛeſides conuenirent:Is in le
ctulo ſuo miſer oibus excluſis ⁊ obſeratis foribꝰ
amato coꝛpuſculo coherebat:amicam ſuaꝫ crebꝛo
uelut ſpiratem reſponſurāqꝫ compellans. Illi cu-
ras laboreſqꝫ ſuos narrabat:Illi blandū murmur
⁊ nocturna ſuſpiria:Illi ſemp amoris comites la-
chꝛymas iſtillabat(hoꝛredū miſerie ſolamē)ſꝫ qđ
vnū tn̄ ex oibꝰ:rex alioqui(ut aiūt)ſapiētiſſimꝰ ele
giſſet. Addunt fabule qđ ego nec fieri potuiſſe nec
narrari debere arbitroꝛ. Erat ea tēpeſtate in aula
Colonienſis antiſtes:vir(ut memorāt)ſanctita-
te ⁊ ſapientia clarus:necnō comitatus ⁊ cōſilij re
gij pꝛima uox:qui domini ſui ſtatum miſeratꝰ:ubi
aiaduertit humanis remedijs nihil agi:ad deum
uerſus illum aſſidue pꝛecari:in illo ſpem reponere:
ab eo finem mali poſcere:multo cuꝫ gemitu:quod
cum diu feciſſet nec deſiturus videretur:die quo
dam illuſtri miraculo recreatus eſt. Siquidem ex
more ſacrificanti:⁊ poſt deuotiſſimas pꝛeces pe-
ctus ⁊ araꝫ lachꝛymis implēti:de celo uox iſonuit
ſub extincte mulieris lingua furoris regij cauſam
latere. Quo letioꝛ:mox peracto ſacrificio ad locuꝫ
ubi coꝛpus erat ſe pꝛoripuit ⁊ iure notiſſime fa-
miliaritatis regie itrogreſſus:os digito clam ſcru
tatus gemmam perexiguo anulo incluſam:ſub ge
lida rigentiqꝫ lingua repertam feſtinabundus aue
xit. Nec multo poſt rediens Karolus ⁊ ex conſue
E
tudine ad optatuꝫ moꝛtue congreſſum pꝛoperans
repēte aridi cadaueris ſpectaculo concuſſus obri-
guit exhoꝛruitqꝫ contactum:auferri eam quamto
tius ac ſepeliri iubens:inde totus in antiſtitem cō
uerſus:illum amare:illum colere:illum indies ar-
tius amplecti:deniqꝫ nihil niſi ex ſententia illius
agere:ab illo nec diebus nec noctibus auelli. Qđ
ubi ſenſit vir iuſtus ac pꝛudens:optabilem foꝛte
multis:ſed oneroſam ſibi ſarcinam abijcere ſta-
tuit:uerituſqꝫ ne ſi uel ad manus alterius perueni
ret:uel flammis cōſumeretur domino ſuo aliquid
periculi afferret:anulum in vicine paludis pꝛeal-
tam uoraginem demerſit. Aquis foꝛte tum rex cū
pꝛoceribus ſuis habitabat:ex eoqꝫ tempore cun-
ctis ciuitatibus ſedes illa pꝛelata eſt. In ea nil ſibi
palude gratius:ibi aſſidere:illis aquis mira cum
uoluptate:illiꝰ odore uelut ſuauiſſimo delectari.
Poſtremo illuc regiam ſuam trāſtulit ⁊ in medio
paluſtris limi immenſo ſumptu iactis molibus:pa
latium templumqꝫ conſtruxit:ut nihil diuine uel
humane rei eum inde abſtraheret:poſtremo ibi vi
te ſue reliquum egit:ibiqꝫ ſepultus eſt. Cauto pꝛi
us ut ſucceſſores ſui pꝛimam inde coronam ⁊ pꝛi
ma imperij auſpicia capeſſerent:quod hodie quo-
qꝫ ſeruatur ſeruabiturqꝫ q̃ꝫ diu Romani frena im
perij Theutonica manus aget. Lōgioꝛ fui in hac
narratione q̃ꝫ debui. Sed quoniam peregrinatio
ne longinqua libꝛorum ſolatio deſtituta eſt:⁊ in
ꝑpetuo motu facilius eſt multa cogitare:q̃ꝫ gran
dia:iuſtum epiſtole modum implere ſerijs non ua
lens:eam(ut vides) obuijs quibuſqꝫ confartio.
Uale.

Gemma ſub lingua mortua amica Caroli magni que vim amatoriam haben

¶ Franciſci Petrarche ad Joannē Columne: Coloniam Agrippinam ciuitatem Germanie: que ad ſiniſtrum latus Rheni ſita eſt: ciuilitatemqꝫ ⁊ mores eiuſdem populi commendantis: ſeqꝫ in eadem plures reliquias ſanctorum ⁊ multa alia vidiſſe recitantis: digreſſum etiaꝫ ſuum uſqꝫ in Auinionem narrantis. Epiſtola.IIII.

A

a

Quis digreſſum: ſed pꝛius vnde oꝛtuꝫ oppidi nomen putant: aquis baiano more tepentibuſ ablutum: excepit Agrippina Colonia: que ad ſiniſtrum Rheni latus ſita eſt: locus ⁊ ſitu ⁊ flumine clarus ⁊ populo. Mirum in terra barbarica quanta ciuilitas: que urbis ſpecies: que viorum grauitas: que mundicie matronarū. Foꝛte Joannis Baptiſte vigilia erat: duꝫ illuc applicui: ⁊ iam ad occidentem ſol uergebat: confeſtiꝫ amicorum monitu (nam ⁊ ibi amicos pꝛius mihi fama pepererat: q̃ꝫ meritum) ab hoſpitio traducoꝛ ad fluuium: inſigne ſpectaculum viſurus: Nec fallebar: Omnis enim ripa pꝛeclaro ⁊ ingenti mulieꝝ agmine tegebatur: Obſtupui: dij boni que foꝛma: quis habitus: amare potuiſſet: quiſquis eo nō pꝛeoccupatum animum attuliſſet. In loco paulum altiore conſtiteram: vnde in ea que gerebantur intenderem: incredibilis ſine offenſione concurſuſ erat: viciſſimqꝫ alacres: pars herbis odoriferis incincte: reductiſqꝫ poſt cubitum manicis: candidas in gurgite manus: ac barchia lauabant: neſcio quid blandum peregrino murmure colloquentes: Uix nunq̃ꝫ clarius intellexi: quod Ciceroni placet: ⁊ ueteri Pꝛouerbio dici ſolet: Inter linguas incognitas: omnes pꝛopemodum ſurdos ac mutos eſſe. Unuꝫ mihi ſolatiuꝫ gratiſſimoꝝ interpꝛtum nō deerat: Naꝫ ⁊ hoc iter cūcta mirabere celuꝫ illō ſpiritꝰ pierios alere: Itaqꝫ dū miratˀ Juuenalis ꝙ Gallia cauſidicos docuit facūda Bꝛitānos: mireˀ itidē: docta ꝙ argutos aluit germania uates. At ne me auctore fallaris: ſcito ibi nulluꝫ Maronem eē. Naſones plurimos: ut dicas uerū fuiſſe pꝛeſagiū quod in fine libꝛi Metamoꝛphoſeos multum uel poſteritatis gratie: uel ingenio ſuo fidens ponit. Siquidem qua Romana potētia (ſeu uerius) qua Romanum nomen domito oꝛbe ſe poꝛrigit: plauſibiliter nunc fauentis populi ore perlegitur. His ego comitibus: ubi quid audiēdum ſeu reſpondēdum incidit: pꝛo lingua ⁊ pꝛo auribus uſus ſum. Unum igitur ex eo numero admirans ⁊ ignarus rerum percontatꝰ Uirgiliano illo uerſiculo. Quid vult concurſus ad amnem: quid ue petunt anime? Reſponſum accepi: peruetuſtum gentis ritum eſſe: vulgo perſuaſum pꝛeſertim femineo: omneꝫ totius anni calamitatem imminentem: fluuiali illius diei ablutione purgari: ⁊ deinceps letiora ſuccedere: itaqꝫ luſtrationem eſſe annuā: inexhauſto ſemper ſtudio cultam colendamqꝫ. Ad hec ego ſubridens: O nimiū felices inquam Rheni accole: quorum ille miſerias purgat: noſtras quidem nec Padus vnq̃ꝫ ualuit purgare nec Tyberiſ: Uos ueſtra mala Bꝛitānis Rheno uectore tranſmittitis: nos noſtra libenter Afris atqꝫ Illyrijs mitteremus: ſꝫ nobis (ut intelligi datur) pigriora ſunt flumina.

Agrippina colonia ad ſiniſtruꝫ latꝰ rheni

Intˀ icognitaſ liguaſ oēſ ⁊ ſurdeſcē ⁊ muteſcē: ex cicerōis dicto

B

Cōmoto riſu: ſero tandem inde diſceſſimus. Pꝛoximis aliquot diebus a mane ad ueſperam: ciuitatem iiſdem ducibus circumiui haud iniucundum exercitium: non tam ob id quod ante oculos erat: q̃ꝫ recoꝛdatione noſtrorum maiorum qui tam pꝛocul a patria monumenta Romane virtutis tam illuſtria reliquiſſent. In pꝛimis autem occurrebat Marcus Agrippa Colonie illius auctoꝛ: qui licet multa domi: multa foris pꝛeclara conſtruxerit illā tñ ex omnibus dignam cenſuit: cui ſuū nomen imponeret edificatoꝛ ac bellatoꝛ egregius: dignuſqꝫ habitus quem Auguſtus ſibi generum ex toto oꝛbe deligeret qualiſcunqꝫ filie viruꝫ: ſed dilecte: ſed vnice: ſed auguſte. Uidi tot ſimul trunca milia ſacrarum virginum ⁊ terram generoſis dicatam reliquijs ac degenerum: ut aiunt: cadauerum expultricem. Uidi capitoliuꝫ effigiem noſtri: niſi ꝙ pꝛo ſenatu illic pacis ac belli conſilia agitante: hic foꝛmoſi iuuenes ac puelle mixtim: nocturnas laudes deo concinunt: eterna concoꝛdia. Ibi rotarū ⁊ armoruꝫ ſtrepitus ac gemitus captiuoruꝫ: hic quies ⁊ gaudium ⁊ iocantium uoces. Deniqꝫ illuc bellicus: huc pacificus triūphatoꝛ ingreditur. Uidi tēplum urbe media pulcherrimum: q̃ꝫuis inexpletū qō haud immerito ſummum uocant: Magorum ibi regum coꝛpora ab oꝛtu ad occaſum tribus ſaltibus tranſuecta: quos ethereum quondam regem ād pꝛeſepia uagientem: cuꝫ muneribus ueneratos legimus: uenerabūdus aſpexi. Parumper hic pater optie: ⁊ pudoris mei methas exceſſiſſe videoꝛ ⁊ plura collegiſſe q̃ꝫ neceſſe erat: Utrūqꝫ fateoꝛ ſꝫ mihi nil tam neceſſe eſt: q̃ꝫ ut imperio tuo paream Inter multa ſane que abeunti iuſſeras: hoc fuit extremum: ut de terris ad quas ibam ⁊ de ſingulis que vidiſſem: audiuiſſemqꝫ perinde te certiorē ſcripto facerē ac v̄bo ſoleo ne calamo parcerē: ne bꝛeuitati ulˀ oꝛnatui ſtuderē: ne ue floridiora decerperē: ſꝫ cūcta cōplecterer. Deniqꝫ Tulliano v̄bo uſuſ Scribe dixiſti: quicquid in buccā uenerit. Pꝛomiſi me facturū: ꝓmiſſum crebꝛis ex itinere litteruliſ impleſſe videoꝛ. Si iuſſiſſes loq de altioribus: tēptaſſem: Nunc epiſtole officium reoꝛ: nō ut ſcribētem nobilitet: ſed ut certificet legētem: ꝙ ſi omnino videri uolumus: oſtendemus nos in libꝛis: in epiſtolis colloquamur. Pꝛocedo: Ad ſecūdas Kalendas Julias Colonia diſceſſi: tāto ſole ac puluere ut ſepe alpinas niues ac frigora rheni a Uirgilio requirerem. Inde Arduēnam ſiluam: ſcriptoꝝ teſtimonio pꝛidem mihi cognitam: ſed viſu atram atqꝫ hoꝛrificam trāſiui ſolus (⁊ qō magis admireris) belli tempore: ſed incautos (ut aiunt) deus adiuuat: At ne longum iter vix equo peracto calamo remetiar: multis ego regionibus ambitis: hodierno die Lugdunum perueni. Nobilis ⁊ ipſa Romanorum Colonia eſt paululumqꝫ uetuſtioꝛ Agrippia: duo hic noti amnes in noſtrū mare currentes: Rhodanus Arariſqꝫ conueniunt Sonam incole appellant. Sed de his nihil amplius: Juncti enim ad te pꝛoperant: alter cogēti: alter coacto ſimilis: ⁊ Auinionem ubi te nunc ac genus humanum Romanus pōtifex detinet: permixtis uadis abluunt. Huc ego cum mane perueniſſem ⁊ intrāti foꝛte familiaris hic tuus occurriſſet: mille eum queſtiunculis (ut mos eſt peregre redeuntium) aggredioꝛ. Ille autem nihil ad reliqua: Sed p̄clariſſimum fratrem tuum ad quem maxime pꝛoperabam: ſine me Romaꝫ petijſſe narrauit: Quo audito querendi ueniendiqꝫ ardoꝛ repente deferuit.

Epiſtole offm̄

C

Arduenna ſilua

Lugdunū Romanorū colonia.

D Hic igitur expectare in animo eſt: donec ⁊ eſtas ipſa deferueat:quam hucuſqꝫ nõ ſenſeram: ⁊ me uegetiorem quies faciat:qui me feſſum eſſe hoc ipſo primum loquente perpendi. Nulla quidem fatigatio maioꝛ q̃ȝ animi eſt:ꝙ ſi reliqui itineris tediũ ſubierit: Rhodanus mihi pꝛo uehiculo erit. Interim ut noris ubi ſum:hec tibi feſtinãte nuncio trãſcurrere non piguit. De fratre item tuo:duce olim: nũc (da dolori ueniã) deſtore meo:nuſq̃ȝ alibi q̃ȝ apud ipſum conqueri viſum eſt:quam querelam: ut ſibi q̃ȝ pꝛimum mitti iubeas: oratus facito. Et Uale noſtri memoꝛ.

Franciſci Petrarche ad Jacobum Columne Lõbericenſem pꝛeſulem: ꝙ ſe non expectato Romã petierit familiariter conquerentis:ſimulqꝫ nõ pauca de fide ⁊ taciturnitate cõmemorãtis. Ep̄la.V.

A Euertebar e germania ⁊ iam Lugdunum
r peruenerã:pꝛecum tuaruȝ ⁊ deſiderij mei vncis retrahentibus: non taȝ poetico aut phiſico: q̃ȝ curſorio more feſtinans. Illic curſui meo moleſtiſſimum frenum adhibuit inſperat⁹ rumoꝛ aufugiſſe te abſẽtie mee uelut oppoꝛtunitate captata ⁊ ſine me Romaȝ petijſſe:q̃ꝺ pꝛofecto nũq̃ȝ facturum eſſe pꝛomiſeras. Quid dicam? Amãte nõ amato nil reoꝛ eſſe miſerius. Quomodo autem te:ſeu quibus pꝛimum uerbis aggrediar? Suſpitioſum ne an tuorum contẽptorem putem? Nihil moribus minus tuis cõuenit. Obliuioſuȝ querar miratoꝛ ipſe memorie tue? Fidefragum dicam ſȝ notiſſima fides eſt. Quid ergo? Tu culpe nomẽ inuenies ⁊ teipſum condemnabis:uel ſi libet abſolues:apud tribunal tuum tecum agitur:tu idem ⁊ reus ⁊ teſtis ⁊ iudex eris. Sede igitur ⁊ mecũ aliquãtiſper equo iure diſcepta. Equat enim amoꝛ imparia. Qꝫ ſi contra me foꝛte lingua tua pꝛonunciauerit:ad conſciam ꝓuocabo. Rñde dolori meo querenti: Cur tu Rome:ego in Gallia ſum? Quid tanto diuoꝛtio dignum feci? An ut inutilis ⁊ inamena ſarcina in tergum abijcioꝛ? De utilitate quidem videris:de reliquo (q̄m doloꝛ ingens libertatiſ aſſertoꝛ eſſe ſolet) ipſe ꝓnuncio. Nulla igiꝫ (ſi te noui) amenioꝛ:nulla curis tuis oppoꝛtunioꝛ:tecuȝ eſt Lelij mei ⁊ ceterorum pace dixerim quib⁹ (ut me equare audeam) ſuperbe foꝛſitan foꝛtune illoꝝ cogit ⁊ doloꝛ mei: Ego enim te mundo pꝛetuli:tu mihi queſo quid non pꝛefers? An timuiſti ne ſecretum tuũ ex me in vulgus erumperet? Ita ne rimoſum expertus es:ita infirmi ac futilis animi:cui tã facile commiſſa diffluerent? Egiſti incaute qui mihi totiens grauiora credideris. Sed (crede mihi) quoniam hodie (ut video) doloꝛ uerecũdiam ſuperat: crede inq̃ȝ mihi pater optĩe:nullius (quẽ q̄dẽ ego nouerim) fido ſilentio ſecundus ſum. Nemo me ideo ꝙ ſecreta nõ teneam:ne dicam fideli amicitie:ſed uel ſenatorio gradui:uel ſacerdotio cere-

B ris inhabilem arguerit. Legimus apud perſas:nihil fide ſanctius:nihil pulchꝛius ſilentio:nihil loquacitate defoꝛmius. Itaqꝫ illud uel moꝛte cuſtodiunt:hanc moꝛte caſtigant:non eſt qui quocunqꝫ ſupplicio ſui regis pandat arcanum. Si quis foꝛte contrafecerit:nullo non ſupplicio dignus habebitur pꝛeclare. Quid eniȝ oĩno facilius q̃ȝ tacere? Ad quid ergo utilis:aut cui magne rei ſit habendus idoneus:qui rem longe facillimaȝ implere nequiuerit? An ꝟo occupationes meas interrumpere noluiſti? Conuerſatio igitur longeua quid pꝛofuit? Nondum intelligis:non eſſe me de illorũ gregem qui (ut ait Flaccus) bꝛeui foꝛtes iaculantur euo multa:qui terras alio calentes ſole permutãt: qui penetrant aulas ⁊ limina regũ: Ut Uirgilius ait:qui aium ſuuȝ in fruſta diſcerpũt:huic arridẽt: illi ſeruiũt:neminẽ ex itegro diligũt:nulli plene cõfidũt:certe ego q̄ ſiȝ neſcio. Ualde enĩ ĩ iudicio reꝝ noſtrarũ fallimur: Sȝ ut ſim de grege nihil optantium:magnopere laboro:de multis nunq̃ȝ ſperaui Sciebam enim ꝙ qui paucorum ſimilis fieri ſtudet:multiſ fiet inuiſus. Spes ⁊ occupatiões mee in te hactenus ſite erant: In quo ſi me diutius errare non es paſſus:perurbane mecum agi non negauerim:ꝙ alienationem animi tui:non cõtumclioſo quidem actu:non uerbo aſpero:nõ graui ſupcilio:ſed fuge ſilentis indicio perceperim. Sin experiri aut inflãmare deſiderium meum cogitaſti: vide ne aduerſus imbecillem animum nimis aculeatum ludi genus elegeris. At foꝛte indulgentioꝛ C

cauſa eſt:peperciſti arbitroꝛ labori meo:uerit⁹ ne faſtidio pelagi impar eſſem: ⁊ quoniaȝ id tibi quoqꝫ reſtat iter per ſiticuloſam Apuliam: ſub eſtiuo ſole deficerem. Sed queſo nõne hoc tuo de me iudicio iniurioſus es fame mee? Ubi ego hanc opinionem merui? Quis me laboꝛ fregit:aut terruit. Sola videndi dulcedo per ignotaȝ me Barbariẽ circunducit:per Italiam credo pulchꝛa neceſſitas non duxiſſet:ſub pireneis olim collibus:ut tibi comes eſſem:niſi pudet:quantis me pꝛecibus ac blãditijs oneraſti? Quanq̃ȝ (ut uerum fatear) ſequebar ego ꝑpe cupidius:q̃ȝ detrahebar:quid ita nũc ſub Apenini iugis comes eſſe nõ merui? Niſi foꝛte inertiam meam illa peregrinatio patefecit: tu ꝟo quotidie miraberiſ vnde ea laborum patientia in litterarum ocio mihi nato ac enutrito:pꝛeſertim cum ⁊ anni tempus eſſet aduerſum ⁊ uepꝛicoſum iter ⁊ inculta regio (quodqꝫ ſuper omnia nos angebat) conuerſatio dura ⁊ multum noſtris moribus aliena. Sed foꝛte (quoniam ſenſim ratiocinatio ad uerum ducit) non quecũqꝫ potuimus poſſumus:dies auget:dies imminuit ab ea peregrinatione:quarta nunc eſtas agitur:triennio ſenioꝛ factus ſum:q̃ꝺ tempus nõ tm̄ mutando coꝛpuſculo moꝛtalis hoĩs:ſed euertendis imperijs atqꝫ urbibus late patet. Ludo tecuȝ (ut vides Magnus in- D

terdum doloꝛ ubi lamenta defuerint in iocos uertitur:omnis quidem dies fateoꝛ gradus eſt ad moꝛtem: ⁊ uagiẽtes in cunabulis ĩfantes:creſcẽdo pariter ſeneſcunt. Neqꝫ tñ ea etas eſt mihi:que naturale detrimentum ſentiat:quippe que nõdum plena eſt. Itaqꝫ creſcentibus adhuc annis ꝓuehoꝛ: multoqꝫ ⁊ membꝛis ⁊ animo ualidioꝛ indies fio: q̃ȝuis non ignorẽ quid ſequatur. Uiatoꝛ enim quo altius aſcendit:eo deſcenſui pꝛoximioꝛ fit: ⁊ ſi dici fas eſſet quodãmodo aſcendendo deſcendit. Ideȝ mihi accidit: Interim tamen aſcendo. Que cuȝ ita ſint: Idoneã facti tui cauſam foꝛte tu noueris:ego eaȝ palpitabũdus inquiro nec inuenio: ⁊ hoc vno uel maxime amare me intelligo (ꝙ amantiuȝ mos eſt pꝛimis quidem offenſiõibus moueri:mox ubi flãmam extinguere non datur ad excuſationũ medicamenta confugere: ⁊ q̃ꝺ acrius factum dolent: uel nequaq̃ȝ factum ſi liceat:uel bono aĩo factum dicere). Hoc igitur ago ſi poſſum:ut iure deſertus

Amare ⁊ ñ amari nihil miſeri⁹

Apꝺ pſas fidẽ ⁊ taciꝫnitateȝ eẽ integram.

Dies dies gradu ſ ẽ ad moꝛteȝ

videar:qđ utinam mihi perſuadeam : ⁊ profecto
fieri poteſt ut tu nec profectionem meã impedire
uolueris:nec potueris reditum expectare : ⁊ cum
me ab amplexu tuo lachrymantẽ dimitteres:no-
uam mihi gemendi materiam inculcare uolueris.
Uellem inclemẽtior fuiſſes:pietas enĩ tua in con
Inexpe ctato ho ſte nil no centius
trariũ uerſa eſt. Inexpectato nil hoſte nocentius:
⁊ intẽpeſtiua quelibet grauiora ſunt. Unde ſi abſ-
q̃ fletibus eſſe non poterã:melius tunc fleuiſſem:
quoniã natura hoc habet:ut abeuntium potius q̃
redeuntiũ comites lachrymas videamus. Tu pre
cor q̃ primũ cogita:qualiter te mihi exundãti illo
defendas eloquio:q̃ uere nihil ad rem:modo ue-
riſimiliter ſatis erit. Credere parato nulla ineffi-
cax perſuaſio eſt : Interim facilius inducar ut tue
culpe ignoſcã:q̃ fortune mee. Uale noſtri memor.

¶ Franciſci Petrarche ad Thomã Meſſanenſẽ:
dialecticorum inanem ac contentioſam petulãtiã
deteſtantis. Epiſtola.VI.

A

T Emerarium eſt cũ eo hoſte cõfligere:qui
non tã victoriã appetit q̃ certamen. Scri
bis quẽdam ſenẽ dialecticũ:litteris meis
uehementiſſime ꝑmotum:quaſi artificiũ ſuũ ego
dãnauerim:ideo palã fremere ⁊ minari multa ſe
quoq̃ in ſtudia noſtra ſuis litteris inuecturũ:eas
te litteras multis ne q̃cq̃ mẽſibꝰ expectaſſe. Noli
eas expectare amplius:crede mihi:nunq̃ ueniẽt.
Hoc modeſtie remanſit : Siue ijs ſtili pudor:ſiue
ignorantie cõfeſſio eſt:lingua ĩplacabiles : calamo
non contendunt. Nolunt apparere q̃ friuola ſunt
q̃bus armanť:ideoq̃ more parthico fugitiuũ pu
gne genus exercẽt: ⁊ uolatilia uerba iactãtes:q̃ſi
uentis tela committunt. Cum his(ut dixi)ſuo mo
re cõtendere temerariũ eſt:quippe qui ſummã uo
luptatẽ ex cõtentione percipiunt:quibus nõ uerũ
Nimiũ altercan do ueri tas amit titur
inuenire ꝓpoſitũ eſt:ſed altercari. Atqui Uarro-
nis prouerbiũ eſt: Nimiũ altercãdo ueritas amit-
titur. Noli autẽ trepidare:ne in apertum ſcripture
ſolidiq̃ colloquij cãpũ deſcendant. Hi ſunt enim
de quibus Quintilianus inter inſtitutiones orato
rias loquebatur:quos reperias in diſputando mi-
re callidos:cum ab illa cauillatione diſceſſerint:nõ
magis ſufficere in aliquo grauiore actu q̃ parua
quedã aĩalia:que in anguſtijs mobilia cãpo depre
hendũtur:merito itaq̃ cãpũ timẽt:uerum eſt enĩ
illud eiuſdẽ:diuerticula ⁊ anfractus ſuffragia eſſe
infirmitatis:ut qui curſu parum ualent:flexu elu-
B
dant. Tibi ꝟo amice vnũ hoc dixiſſe uelĩ:Si vir
tutem:ſi ueritatem ſequeris:id genus hoiũ vita.
Sed quo nã fugiemus a facie inſanorũ:ſi ne inſu-
le quidẽ tute ſunt? Ergo nec ſcylla nec charybdis
obſtiterit quo minus hec peſtis in Trinacriã trãſ-
nataret:immo ꝟo iam inſularũ peculiare malum
eſt. Si dialecticorũ agmini Britãnico Etnea nũc
nouorũ Cyclopum acies acceſſerit:hoccine eſt qđ
in Coſmographia Pomponij legerã:Sicilie ma-
xime ſimilẽ eſſe Britanniã. Ego quidem putabam
ſimilitudinẽ hanc in terrarũ ſitu ac prope triãgu
lari utriuſq̃ ſpecie: ⁊ fortaſſe etiã in circũfuſi ma-
ris perpetua colliſione conſiſtere: Nihil de diale-
cticis cogitabã. Audierã Cyclopas primũ:poſtea
tyrãnos:utroſq̃ feroces incolas:tertiũ mõſtri ge-
nus adueniſſe non nouerã:armatũ enthymemate
bis acuto: ⁊ ipſo tauro Minitani littoris feruore
procacius. Unum ſane ⁊ ego pridẽ aĩaduerterã:
⁊ tu nunc admones:eos ſectam ſuam Ariſtotelici
nominis ſplendore protegere:dicunt enim Ariſto
telẽ ita ſolitum diſputare. Eſt fateor qualiſqualis
excuſatio clarorũ ducũ inheſiſſe ueſtigijs : Nã ⁊
Marcus Tullius non inuitũ ſe cũ platone ſi opor
teat erraturum dicit. Sed falluntur : Ariſtoteles
enim vir ardentis ingenij : de rebus altiſſimis vi-
ciſſim ⁊ diſputabat ⁊ ſcribebat: Alioq̃n vnde huiꝰ
tã multa uolumina ſummo ſtudio ⁊ tãtis exhau
ſta vigilijs:inter multorum ⁊ preſertim illius for
tunati diſcipuli:graues occupatiões ⁊ in etate nõ
longa ſi quidem circa illum apud ſcriptores infa-
mẽ:tertium ſcilicet ⁊ ſexageſimũ vite annum de
functum accepimus: Iſti autem cur a duce ſuo tã
diuerſi abeunt? Cur queſo Ariſtotelicos dici iu-
uat: ⁊ non potius pudet? Nihil illi tanto philoſo-
pho diſſimilius hoie nihil ſcribente parum intelli-
gente:multũq̃ ⁊ inutiliter clamante. Quis illas
C
concluſiunculas non rideat:quibus litterati hoieſ
ſe ſimul ⁊ alios fatigant? In quibus oẽm etatẽ cõ
terunt:quippe ad illa inutiles:ad hocipſum preci-
pue dãnoſi:qualia ſunt que a Cicerone ⁊ a Sene-
ca pluribus locis irridentur. Quale eſt illud Dio-
Diogenis callida rñſio dialectice interrogationi
geni propoſitũ:quẽ dum contumelioſus dialecti
cus uerbis eſſet aggreſſus hoc modo: Qđ ego ſũ
id tu non es. Annuiſſetq̃ Diogenes. Ille ſubiun-
xit:homo autẽ ego ſum:cũ id etiam nõ negaſſet:
concluſionem ſubintulit cauillator: Homo igiť tu
non es: Eniuero ultimũ hoc inquit Diogenes fal
ſum eſt: ⁊ ſi uerũ fieri vis:a me incipe. Multa ſũt
id genus perridicula:in quibus quid querãt:an fa
mam:an oblectamentũ:an bene beateq̃ viuẽdi cõ
ſilium:ſciunt ipſi forſitan:mihi nihil ignotius. Nã
lucrum aut digna ſtudiorum merces nobilibus in
genijs videri debet. Mechanicorũ eſt lucra capta
re: Honeſtarum artium generoſior finis eſt. Dum
hec audiunt iraſcuntur: Eſt enim fere multiloquiũ
contentioſi hois iracũdie proximũ. Ergo inquiũt
dialecticam tu condẽnas? Abſit. Scio enim quan
tum illi Stoici tribuant:ſecta philoſophorum for-
tis ⁊ maſcula:cuius cum ſepe alias:tũ in libro de
finibus Cicero noſter meminit. Scio ꝙ vna libe-
D
ralium eſt: ⁊ gradus ad alta nitentibus : Interq̃
philoſophorum dumeta gradientibus:non inuti-
lis armatura:excitat intellectũ:ſignat ueri viam:
monſtrat vitare fallacias:deniq̃ ſi nihil aliud:ꝓm
ptos ⁊ perargutulos facit. Hoc ita eſſe non inſi-
cior:ſed non ſtatim qua honeſte tranſimus lauda-
Inſãi viatoris ẽ viaꝝ ꝑ amẽitatẽ obliuiſci.
biliter imoramur:quinimo viatoris inſani eſt ame
nitate viarũ metham quã deſtinauerat obliuiſci:
multa cito tranſiſſe ⁊ nuſq̃ citra terminum ſubſti-
tiſſe viatoris laus eſt. Et quis non viator ex nobis
eſt? Breui oẽs aduerſoq̃ tempore tanq̃ hyberno
pluuialiq̃ die longũ ac difficile iter agimus : cuiꝰ
dialectica pars eſſe poteſt:utiq̃ terminus non eſt:
⁊ poteſt pars eſſe matutina:non ſerotina:plurima
quidẽ honeſte fecimus:que turpiſſime faceremꝰ.
Si enim dialectice ſcholas:qđ in eis pueri luſimꝰ
ſenes relinquere neſcimus:eodem iure nec par im
par ludere:nec arũdine tremula equitare pudeat:
nec rurſum cunis infantilibus agitari. Sunt mire
uarietates rerum ac viciſſitudines temporũ:quas
occurrens natura faſtidio vigilantiſſimo artificio
meditata eſt: Eas non putes in anni tm̃ circulo : ſꝫ
multomagis in longa etate reperiri: Uer floribꝰ ⁊

arborum comis:eſtas frugibus diues eſt:autum
E nus pomis:hyems niuibus abundat. Hec modo
non tm̄ tolerabilia:ſed grata:ſi peruertantur fient
concuſſis nature legibus inportuna. Et nemo erit:
qui uel hyemis glaciem equo animo per eſtatē per
ferat:uel ſolis ardorem alienis menſibus ſeuiētē:
Sic nemo reperit̄ qui uel ſenem infantibus collu-
dentem non oderit aut rideat:uel puerum canum
aut podagricum non miretur. Quid autem queſo
ad oēm diſciplinam tam utile:imo tam neceſſariū
eſt q̄ʒ ipſarum litterarum prima cognitio:in quibꝰ
oium ſtudiorum fundamenta conſiſtunt? Sed ex
diuerſo quid ſene ridiculoſius in talibus occupa-
to? Tu ergo ſenis tui diſcipulos meis uerbis exci
ta:neqʒ deterreas ſed hortare:non quidē ut ad dia
lecticam ſed ut per eam ad meliora feſtinent. Se-
ni autem dic non me liberales artes dānare: ſʒ ſe-
nes pueros. Ut eni nihil elementario ſene turpiꝰ:
qȯ ait Seneca: ſic nihil dialectico ſene defor miꝰ.
Et ſi ſillogiſmos eructare ceperit:fuge conſulo:ac
iube illum diſputare cum Encelado. Uale.

¶ Franciſci Petrarche ad Thomam Meſſanen̄. eū
dem quid in Inuentionibus ⁊ vi ingenij obſerua-
re debeat inſtruentis. Epiſtola. VII.

A

q Uid agendum tibi ſit conſulis:in eo ſtatu
in quo fere oīs ſcribentium turba eſt:qm̄ ⁊
ſua cuiqʒ non ſufficiūt ⁊ uti pudet alienis:
⁊ interim a ſcribendo ceſſare non ſinit ipſa rerum
dulcedo inſitaqʒ mortalium animis glorie cupidi
tas. Sic itaqʒ perplexus atqʒ heſitans ad me re-
dis: Primum oium cōſultius fuerat certiorē adijſ
ſe conſultorem:a quo uel multa ⁊ uaria:uel vnum
quodcūqʒ optimum ⁊ electiſſimū eſſet:accepiſſes.
Enimuero nunc ad oſtiū pauperis pulſaſti: vnde
tamen:me uolente:nō oino uacuus abibis: qȯ ab
alio mendicaui:id tibi libens impartiar. Mihi qui
dem fateor:de hac re nō amplius q̄ʒ vnicū cōſiliū
eſt:qȯ ſi fortaſſis inefficax experimento deprehen
deris:Senecā culpabis. At ſi efficax:ſibi nō mihi
gratiaʒ referes. Deniqʒ in oēm euentū:illū nō qui
dem ſolū:nam ⁊ hoc ante Flaccus dixerat: ⁊ (qȯ
ſatis auguror) ante Flaccuʒ alij qȯ querendi nūc
ocium nō eſt:ſed expreſſiorem habeas uelim con-
Apes in inuētionibꝰ imitandas eſſe ſilij huius auctoreʒ. Cuius ſumma eſt: Apes in in-
uentionibus imitādas:que flores nō quales acce-
perint:referunt:ſed ceras ac mella: mirifica qua-
dam ꝑmixtione cōficiūt. Eius autē nō ſenſum mō
ſed uerba Macrobius in ſaturnalibus poſuit: ut
mihi quidem vno eodēqʒ tēpore:qȯ legēdo ſimul
ac ſcribendo ꝓbauerat rebus ipſis improbare vi-
deret̄: Non enim flores apud Senecā lectos in fa
uos uertere ſtuduit:ſed integros ⁊ quales in alie-
nis ramis inuenerit ꝓtulit:q̄ʒq̄ʒ qȯ alienū ego ali-
qd dixerim:licet ab alijs elaboratū:cū Epicuri ſen
tētia ſit ab eodē Seneca relata:quicqd ab ullo be-
ne dictū eſt nō alienū eſſe ſed noſtrū. Nō eſt itaqʒ
cur Macrobius culpandus ſit ꝙ magnā epiſtole
vnius partē in prohemio operis illius nō tā tran-
ſtulit q̄ʒ trāſcripſit: Id enim ⁊ mihi forſan interdū
⁊ multis maioribus accidit: Sʒ illud affirmo ele
gātioris eſſe ſolertie ut apium imitatores noſtris
uerbis:q̄ʒuis aliorū hoiuʒ ſentētias proferamus.
Rurſus nec huius ſtilum aut illius:ſed vnum no
B ſtrū conflatū ex pluribus habeamus. Felicius qui
dem nō apiū more paſſim ſparſa colligere:ſʒ quo-
rundā haud multo maiorum uermiū exēplo:quo-
rū ex viſceribus ſericū prodit:ex ſeipſo ſapere po-
tius ⁊ loqui:dūmodo ⁊ ſenſus grauis ac uerus ⁊
ſermo eſſet ornatus. Uerum qꝛ hoc aut nulli pror-
ſus:aut pauciſſimis datum eſt:feramus equanimi
ter ingenij noſtri ſortem:nec altioribus inuidētes:
nec deſpicientes qui infra nos ſunt:nec paribꝰ im-
portuni. Scio aūt quid tu nunc tacitus dicis: Ho-
mo hic me a ſtudio retrahit ⁊ ab induſtria dehor-
tatur:dum patiēter ignorantiam ferre docet: Ego
ꝟo nihil magis cauendum arbitror:q̄ʒ ne ignauia
conſeneſcat ingenium: Licet enim Cicero ſcribat
videri ſibi hoies cū multis rebꝰ humiliores ⁊ in-
firmiores ſint: hac re maxime beſtijs preſtare ꝙ
loqui poſſunt:tm̄ id uel oratori ad cōmendationeʒ
artis quam tradebat indulgendū fuit:uel ſic acci-
piendum ut ipſum loqui poſſe ſine preuio intelle-
ctu eſſe non poſſit: Aliogn multo mihi potius vidē
tur in eo precellere:ꝙ intelligere:ꝙ multa ſcire ac
meminiſſe poſſunt: qȯ beluis natura non tribuit:
tametſi aliquam intellectus diſcretionis ⁊ memo
C rie ſimilitudinē habere videant̄. Quid ergo? Hor
tor atqʒ obſecro:ut omni vigilātia ⁊ ſummis viri-
bus:animi tenebras:ignorantiā depellamus:eni-
tamurqʒ in terris aliquid addiſcere:quo via nobis
ad celum fiat: Sed interdum meminerimus:ſi for
te (quia non omēs vnos ſydere naſcimur) tardita-
ti noſtre iter ad ſumma nō panditur:decere nos in
genij terminis eſſe contentos quos deus nobis ⁊
natura prefixerint. Qȯ niſi fecerimus:nunq̄ʒ ſine
mentis anxietate futuri ſumus: Q̄ʒdiu enim in co-
gnitionem rerum ibimus:qȯ iter nunq̄ʒ intermit-
tere uſqʒ ad extremum ſpiritū debemus:noui quo
tidie receſſus apparebunt: ad quos ſe ignorantia
noſtra porriget:hinc meror ⁊ indignatio ⁊ cōtem
ptus noſtri:quas latebras (qm̄ vulgus indoctum
nō videbit) letius deget atqʒ tranquillius: Ita fiet
ut ſcientia que ingens cauſa ſacre delectatiōis eſſe
debuerat:moleſtiſſimam ſollicitudinem inferat: ⁊
vitam cuius ſe ducē pollicebatur interimat. Aſſit
ergo cunctis in rebus modeſtia. Illa nobis ſuade-
bit: ut non in his ſolum que fortune aut corporis
dicuntur:ſed in his etiaʒ que animi bona ſunt que
cūqʒ nobis portiūcula obuenerit:de modicis quo
qʒ non modicas grates agere conſueſcamus largi
tori eterno:qui optime quid nobis expediat videt
idqʒ largitus eſt:nō qȯ delectabilius ſʒ qȯ oppor
tunius nouit. Et nimiruʒ ſicut iure laudatur ſenex
paucorum ille iugerum qui regum equabat opes
animo:ſic ille laudabitur deformis:hebes aut bal
bus:qui Alcibiadis formam animo:qui Platonis
ingenium:aut eloquentiam Ciceronis equauerit.
Cui igitur ingenium deeſt:non deſit equanimitas:
cui adeſt:aſſit ⁊ moderatrix rerum oium diſcretio
ut incorrupto iudicio vires ſuas extimet. Ne for-
te ſibi blandiens ⁊ ipſe ſe fallens importabili fa-
ſce pregrauet:contra illud qȯ in arte poetica ſcri-
D ptum eſt: Sumite materiam ueſtris qui ſcribitis
equaʒ Uiribus ⁊ uerſate diu:quid ferre recuſent:
quid ualeant humeri. Nempe adiuuādum ſtudio
ingenium eſt ⁊ meditationibus ſubleuandum:ſed
minime cogendum quo non poſſit aſcendere: Alio
quin preterq̄ʒ ꝙ conatus erit irritus ſepe accidit:
ut dum impoſſibilia cupimus: poſſibilia negliga-
mus. Dictum breue ſed utile (niſi fallor) ⁊ memo

Quintilianus

rabile inſeram:quod apud Quintilianum acutiſſimum virum legi: quod quoniam breuiter ac dilucide ab eodem ſcriptum erat:mutare uerba non licuit. Accidit enim inquit etiam ingenioſis adoleſcentibus frequenter ut labore conſumantur ⁊ in ſilentium uſqꝫ deſcendant:nimia bene dicendi cupiditate. Qua de re memini narraſſe mihi Juliuꝫ ſecundum: illum equalem meum:atqꝫ a me(ut notum eſt)familiariter amatum:mire facundie viruꝫ infinite tamen cure quid eſſet ſibi a patruo ſuo dictum.

Julius Florus

Is fuit Julius Florus in eloquentia Galliarum(quoniam ibi demum exercuit eam)princeps:alioquin inter paucos diſertus:⁊ dignus illa propinquitate:Is cum ſcōm ſchole adhuc operatum:triſtem forte vidiſſet:interrogauit que cauſa frontis tam obducte:nec diſſimulauit adoleſcēſ tertium iam diem eſſe ꝙ omni labore materie ad ſcribendum deſtinate non inueniret exordiuꝫ quo ſibi non preſens tantum dolor:ſed etiam deſperatio in poſterum fieret. Tum Florus arridens:nū quid tu inquit melius dicere vis q̄ poteſ? Hoc nepoti ſuo Florus.

E

Quintilianus autem nobis imo omnibus:Ita inquit ſe res habet:Curandum eſt:ut q̄ optime dicamus:dicēdum tamen pro facultate:Ad profectum enim opus eſt ſtudio:non indignatione. Quod conſilium ab eloquentia ad actꝰ alios vite hominum multipliciter trahi pōt. Sed quoniam de ingenio facundiaqꝫ ſermo erat: utriuſqꝫ rei ut ceterarum omnium: diuitie ⁊ paupertas equo animo ferende. Si quem ſane tam benigno lumine aſtra reſpexerint:ut ipſe ſibi ſine externe opis adminiculo ſatis ſit:⁊ per ſeipſum magnificos ſenſus poſſit exprimere:multuꝫ habet quod dono gratie celeſtis aſcribat:caueat inſolentiam: ⁊ cum multa humilitate fruatur muneribus dei: ſuum apibus morem linquat: Nos autem quibuſ non tam magna contigerunt: apes imitari non pudeat.

Virgilius.iiij. Geor.

Ille quidem ut Virgilius noſter ait: Venture hyemis memores eſtate laborem Experiuntur:⁊ in medium queſita reponunt. Experiamur ⁊ nos dum tempus eſt: dum feruet etas ⁊ viget ingenium: Non expectemus donec friguſ ſenectutis obrepat:⁊ eſtiue claritati nubila hyberna ſuccedant. De apibus apud eundem poetam legimꝰ ꝙ eas eſtate noua per florea rura:exercet ſub ſole labor:Et iteruꝫ alio loco:ꝙ ille in pratis eſtate ſerena floribus inſidunt uarijs:⁊ cādida circū lilia fundunt:ſtrepit oīs murmure campus. Si uolumus itaqꝫ cōſilium ad utilitateꝫ noſtraꝫ latius extendere:quecūqꝫ de apibus ſcripta ſunt:ad humane inuentiōis induſtriaꝫ referamus:Eſtas noſtra quid eſt aliud niſi etas iſta flagrātior? Rurſus qd eſt algenti brume ſimilius q̄ ſenectus? Quem votūc nobis huius tpis:aut ocij fructum ſperādum eſſe ꝓponimus:quas ingenij meſſes:ſi nūc facie laboris exterriti ceſſamus? Quid ex horreis noſtriſ poſteritas feret: ſi deſidia torpente conſiſtimus?

F

Nudus ara: ſere nudus: hyems ignaua colono. Sꝫ ne ab apibus:ad colonos dilabat̃ oratio: nūc potius:nunc in pratis ⁊ per rura multorum floribus uarijs inſidamus:pſcrutemur doctorū hoīuꝫ libros:ex quibus ſentētias florētiſſimas ac ſuauiſſimas eligētes cādida circum lilia fundamur: Idqꝫ ſicut indefeſſe:ſic modeſte leniterqꝫ faciendum eſt:ſtudiorum noſtrorū nō inanem vulgi gloriam uentoſe cōtentionis argutijs partaꝫ:ſed ueritatis effectum ac virtutis honeſtiorē terminum ſtatuamus. Licet(mihi crede)ſine clamoſis altercationibus ſcire aliqd: Nō facit clamor ſed meditatio doctoreꝫ. Profecto itaqꝫ:niſi videri magis q̄ eē propoſitū nobis eſt:nō tam plauſus inſane multitudinis:q̄ ueritas in ſilentio placebit. Erimuſqꝫ tenui ſono ꝓtuliſſe nobiſipſis interdum auctēticarū ſcripturarū uerba cōtenti:Atqꝫ ita nō fragore reſonabit:ſed ſtrepet oīs murmure cāpus. Et qm̄(ut vides)liberalius ago q̄ dubitatiōis tue neceſſitas exigebat:Aliud etiā premiſſis addiderim:ut oēm locum fugias:ubi autturpiter:aut cuꝫ pōpa viuit̃ ⁊ ad ſolius fame popularis arbitriuꝫ:nec minus tibi q̄ apibus peſtiferū ſcias habitaculū. Aut ubi odor ceni grauis: aut ubi concaua pulſu ſaxa ſonāt uociſqꝫ offenſa reſultat imago. Neqꝫ tibi ſoli hoc dictuꝫ putes:ſed oībus qcunqꝫ in aliqua rerū laudabilium inuētione uerſant̃. Duobus his p̄cipue nobilia multoruꝫ ſuffocātur ingenia:libidinū conſuetudine ⁊ opinionū puerſitate vulgarium. Dum enim illa ſedet intrinſecus:exterius iſta circumſidet:eneruatur animus ⁊ longius ab ipſa ueritatis agnitiōe diſtrahitur. Hec viſa ſunt de apiū imitatione que dicerē:quarū exemplo ex cunctis que occurrēt electiora in alueario cordis abſconde:eaqꝫ ſumma diligentia parce tenaciterqꝫ cōſerua:ne quid excidat ſi fieri pōt: Ne ue diutius apō te qualia decerpſeris:maneāt caue. Nulla qdem eſſet apibus gloria:niſi in aliud ⁊ in melius inuenta cōuerterent. Tibi quoqꝫ ſi qua legēdi meditandiqꝫ ſtudio reppereris:in fauū ſtilo redigenda ſuadeo. Hinc enim illa profluent que tibi iure optimo ⁊ preſens ⁊ uētura etas attribuet. Atqꝫ ut nullos hodie floſculos:niſi ex Virgilianis carpamus arboribus:hinc anni tēpore certo dulcia mella premes:nec tātū dulcia quantum ⁊ liquida ⁊ durum bacchi domitura ſaporem. Vale.

B

Franciſci Petrarche ad Thomā Meſſaneſ̄. Eloquentiam animiqꝫ equitatem ceteris rebus eē anteponendam exhortantis. Epiſtola.VIII.

A

a Nimi cura philoſophum querit: eruditio lingue oratoris eſt propria. Neutra nobis negligēda:ſi nos(ut aiunt)humo tollere: ⁊ per ora virum uolitare nobis propoſitū eſt. Sꝫ de priore alibi:magna enim res eſt ⁊ labor ingēs ſed meſſis uberrima: Hoc loco(ne in aliud exeam q̄ qō me ad calamū traxit)exhortor ac moneo:ut nō vitā tātū ⁊ mores(qō p̄mū virtutis eſt opus) ſed ſermonis etiā noſtri cōſuetudinem corrigamꝰ: qō artificioſe nobis eloquētie cura preſtabit. Nec enim:paruus aut iudex animi ſermo eſt:aut ſermonis moderator eſt animus:alter pendet ex altero. Ceteꝝ ille latet in pectore:hic exit in publicū. Ille comit egreſſurū ⁊ qualem eſſe vult fingit:hic egrediēs qualis ille ſit nūciat. Illius paretur arbitrio: huius teſtimonio credit̃. Utriqꝫ igit̃ conſulenduꝫ eſt:ut ⁊ ille in hunc ſobrie ſeuerus: ⁊ hic in illum ueraciter norit eſſe magnificꝰ: Quanq̄ ubi animo cōſultū fuerit:neglectꝰ eſſe ſermo nō poſſit:ſicut ex diuerſo adeſſe ſ̄moni dignitas nō pōt:niſi animo ſua maieſtas affuerit. Quid eni attinet ꝙ Ciceronianis te fontibꝰ prorſus imerſeriſ:ꝙ nulla te neqꝫ noſtrorū ſcripta ꝑtereāt:ornate qdē:lepide:dulciter:altiſone loq poteris:grauiter:ſeuere:ſapiēter

Judex ai ſermo moderator ſ̄monis animus eſt

Solꝰ ſapiēs aī deſideria tēperare pōt

cꝫ: ⁊ (qđ ſuper omnia eſt) vniformiter certe nō po
teris? Quoniam niſi primum deſideria inuicem
noſtra conueniāt (quod ꝑter ſapientē: ſcito nemini
poſſe cōtingere) illud neceſſe eſt ut diſſidentibus
curis ⁊ mores ⁊ uerba diſſideant. At bene diſpo-
ſita mens inſtar in monte ſerenitatis: placida ſem-
per ac tranquilla eſt: ſcit quid uelit: ⁊ quod ſemel
uoluit: uelle nō deſinit. Itaqꝫ tametſi oratorie ar-
tis ornamenta nō ſuppetāt: ex ſeipſa magnificētiſ-
B
ſimas ⁊ certe ſicut cōſonas elicit. Negari autē ne
quit quiddam ſingularius emergere quotiēs com
poſitis primum animi motibus: quibus eſtuanti-
bus nihil feliciter eventurum ſperare licet: eloquē
tie ſtudio tēpus impenditur: que ſi nobis neceſſa-
ria nō foret: ⁊ mens ſuis viribus niſa: bonaqꝫ ſua
in ſilentio explicās: uerborum ſuffragijs non ege-
ret: ad ceterorum ſaltem utilitatem: quibꝰ cum vi-
uimus laborandum erat: quorum animos noſtris
collocutionibꝰ plurimum adiuuari poſſe non am-
bigitur. Inſtabis autem ⁊ dices: Heu quātum ⁊
nobis tutius: ⁊ illis efficacius fuerat ſuadere: ut
eorum oculis noſtre virtutis exēpla preberemus:
quorum illi pulchritudine delectati ad imitatiōis

Nā ſuadēte homies potiꝰ factiſ qꝫ ꝟbis excitanť

impetuꝫ raperētur: Natura eni hoc habet: ut mul
to melius: multoqꝫ facilius factorum qꝫ uerboruꝫ
ſtimulis excitemur: perqꝫ hāc viam expeditius ad
omnem virtutis altitudinem conſurgamus. Ego
ꝟo non aduerſor: Quid enim de hoc ſentirem: iaꝫ
tunc intelligere potuiſti: cum in primis animuꝫ cō
ponendum eſſe premonui. Nō equidem ſine cauſa
C
reor dixiſſe Satyricum: Prima mihi debes animi
bona: nō eſſent autem prima: ſi quod illa precede-
ret: Uerumtamen quātum quoqꝫ ad informatio-
nem humane vite poſſit eloquentia: ⁊ apud mul-
tos auctores lectum: ⁊ quotidiana experiētia mō
ſtrante cōpertum eſt: qꝫ multos quibus nihil oīno
loquētium exēpla contulerant: etate noſtra uelut
experrectos agnouimꝰ: ⁊ a ſceleratiſſime vite cur-
ſu: ad ſummā repente modeſtiam: alienis tantū uo

Cicero ī li. Inuētionum

cibus fuiſſe cōuerſos. Nō referam tibi nunc que
de hac re Marcus Cicero in libris Inuentionum
copioſius diſputat: Eſt enim locus ille notiſſimus
nec fabulam Orphei uel Amphionis interſeram:
quorum ille beluas immanes: hic arbores ac ſaxa
cantu mouiſſe: ⁊ quocūqꝫ uellet duxiſſe perhibeť:
nō niſi ꝓpter excellentem facūdiam: qua fretus al
ter libidinoſos ac truces: brutorumqꝫ animātium
moribus ſimillimos: alter agreſtes ⁊ duros in ſa-
xi modū atqꝫ intractabiles animos ad māſuetudi
nē ⁊ omniuꝫ rerū patiētiā creditur animaſſe. Ad-
de qꝫ hoc ſtudio multis in longinqua regione de
gētibus ꝓdeſſe ꝑmittimur: Ad quos enim noſtri
copia ⁊ conuictus nunqꝫ forte uenturus eſt: ſmo
perueniet. Jam ꝟo quantum poſteris collaturi ſi-
mus optime metiemur: ſi quātum nobis contule-
rint maiorū noſtroruꝫ inuenta meminerimus. Sꝫ
hic rurſus occurres: Quid eniꝫ eſt opus ampliuſ
elaborare: ſi omnia que ad utilitateſ hoīuꝫ ſpectāt
iam ante mille annos tam multis uoluminibus ſti
lo prorſus mirabili ⁊ diuinis ingenijs ſcripta ma-
nent? Pone queſo hāc ſollicitudineꝫ: nunqꝫ te res
iſta trahat ad inertiam. Hunc enim metū ⁊ qdam
ex ueteribꝰ nobis abſtulerūt: ⁊ ego poſt me uentu
ris aufero: Decē adhuc redeāt annoꝝ milia: ſecula
ſeculis aggregenť: nunqꝫ ſatis laudabiť virtꝰ: nun

qꝫ ad amorē dei: ad odiuꝫ uoluptatū precepta ſuf-
D
ficient: nunqꝫ acutis ingenijs iter obſtrueť ad no
uarum rerū indaginē. Bono igiť animo ſimus: nō
laboramus in irritū: nō fruſtra laborabūt qui poſt
multas etates ſub finē mūdi ſeneſcētis orienť: Po
tius illud metuendū eſt: ne prius homines eē de-
ſināt qꝫ ad intimū ueritatis arcanū humanorū ſtu
diorū cura ꝑuperit. Poſtremo ſi ceterorū hoīum
charitas nulla nos cogeret: optimuꝫ tn̄ ⁊ nobiſip
ſis fructuoſiſſimum arbitrarer: eloquētie ſtudiuꝫ:
nō in ultimis habere. De ſe alij viderint: de me āt
qd mereanť in ſolitudine quedā uoces familiares
ac note: nō modo corde cōcepte ſed etiā ore ꝓlate:
qbus dormitātem aīum excitare ſoleo: qꝫ preterea
delectet uel alioruꝫ uel mea nōnunqꝫ ſcripta reuol
uere: quantū ue ex ea lectiōe exonerari me ſentiaꝫ
grauiſſimis acerbiſſimiſqꝫ moleſtijs: non facile di-
cturū me ſperauerim. Eoqꝫ magis ꝓprijs adiuuor
interdum: quo illa lāguoribus meis aptiora ſunt:
que cōſcia manus medici languētis: ⁊ ubi dolor
eſſet ſentientis: apponit. Qđ nunqꝫ ꝑfecto conſe-
querer niſi uerba ipſa ſalutaria demulcerēt aures
⁊ me ad ſepius relegendum vi quadam inſite dul
cedinis excitantia: ſenſim illaberētur atqꝫ abditis
aculeis interiora tranſfigerent. Uale.

¶ Franciſci Petrarche ad Thomam Meſſanenſeꝫ: quendā ſenem dialecticū deteſtātis. Epiſtola. IX.

A
Eniculum tuū optime ualentem noueris:
ſ mores nō animo tm̄: ſed ⁊ corpori opitu-
lātur: frugalitas bone ualitudinis ſoror eſt
hunc (niſi fame cōficitur) imortalē ſcito: Ita ſiccuꝫ
⁊ defecatum corpuſculū eſt: ita nihil loci febribus
aut podagre. Uictū hominis aſpectus ipſe teſtať:
vultus: pallor: macies ⁊ oculoruꝫ ſpecus ⁊ triſte
ſuperciliuꝫ ⁊ inculta ſeueritas. Accedit in coturni
morem ſubductus calceus ⁊ attritum ſenio pallio
lum: modo litteras noſſet philoſophum aut poetā
diceres: phiſicum enim tergū: tragicos pedes ha
bet: quicqd ad hec additur ſuperuacuū erit. Ut tn̄

Ex plauti Aulularia deſcriptus ſenex

paucis expediam: haud abſimilis eſt ſeni Plauti-
no: cuius mores atqꝫ aīuꝫ mordaci ſale reſpergēs
ſeruus ille in Aulularia. Pumex inqt nō eque ari
duſ: atqꝫ hic eſt ſenex: Suā rem ꝑijſſe: ſeqꝫ eradica
rier: Quin diuū atqꝫ hoīum clamat cōtinuo fideꝫ:
De ſuo tigillo fumus ſi qua exit foras: Quin cum
B
it dormitū: follē obſtrixit ob gulā: ne qd anime for
te amittat dormiens. Aquā hercle plorat cū lauat
ꝓfundere. Famē hercle utendā ſi roges nunqꝫ da
bit: Quin ipſi pridē tōſor vngues dempſerat Col-
legit: oīa abſtulitqꝫ ꝑſegmina: Pulmētū ꝓdē ei eri
puit miluus: Hō ad ꝑtorē plorabundus deuenit:
Inſit ibi poſtulare: plorans: eiulās: Ut ſibi liceret
miluū uadarier: Sexcēta ſunt que memoreꝫ: ſi ſit
ociū. Hec ille. Huius aūt noſtri: ſexies ſexcēta ta-
lia curioſus fabulator inueniet: hoſpitem Apuleij
Milonē ꝓdigalitatis arguet: quiſqs hūc viderit
uel ſemel audierit diſciplinā rei familiaris: econo-
micis nulli vnqꝫ philoſopho cognitis reguliſ coar
tātē. Sed nimis alienis vitijs imoramur: Redea-

Omnes mortaleſ inſanire: Ex Flacci ſnia

mus ad ꝓpria: oēs fere mortales vno morbo labo
ramus: extremis ꝯrijs iactamur. Et eſt illud Flac
ci ueriſſimū: Dū vitāt ſtulti vitia in ꝯria currunt.
Quid aūt intereſſe credimꝰ iter Ruſilli paſtillos:
Gorgonij hircū: aut inter Ariſtippi iacturā: Stal-
lerij epigrāma? Non oportet errare per deuia: ⁊

lōge querere quid beatos faciat:vitia in extremis habitant:virtus in medio ſita eſt.Uale.

¶ Frāciſci Petrarche:Thome Meſſaneñ.Paraſitum faceta periphraſi famelico homini cōparātis. Epiſtola.X.

A

Feliciter puto ſucceſſit pꝛima ꝓcontatio:ſecūdam facis.Experiri vis(ut arbitroꝛ)in demōſtratiuo cauſe genere qd poſſim.In laudibꝰ potiꝰ q̄ʒ in ꝯrio me ꝓbaſſes uelìʒ:ſʒ qm̄ ſic placitū tibi ⁊ ſine noīe res agit̄:q̄ʒuis exacta periphꝛaſis vicē ꝓpꝛij noīs obtineat:⁊ hic quoqʒ queſtioni tue morē gerā.Is de quo queris:ſcurra uagus eſt:qualē deſcribit Horatiꝰ:qui nō certū p̄ſepe teneret ipꝛanſus:nō qui ciuē dinoſceret hoſte.In ſumma oīum ipoꝛtuniſſimus qui vnq̄ʒ paraſitice arti operā dederūt.Nihilo tm̄ felicioꝛ q̄ʒ ſi oīuʒ deſidioſiſſimꝰ foret:nō tā uł nauta ſcopulū uel grādinē agricola:uel mercatoꝛ furē q̄ʒ eū oēs metuūt:Omnes declināt:oēs cedūt ſemita:quaſi oneratꝰ ſpinis adueniat.Ubiqʒ vias uacuas:deſerta atria obſeratas fores iuenit:Perinde aduētu eius fugitur ac ſi in gremio belluʒ ferat.Nunq̄ʒ tm̄ incōmo-

B

dius iſta cōtingūt q̄ʒ hoc anni tēpore:eſtas utcunqʒ pauperū poꝛtus eſt.Una arboꝛ ⁊ ueſtē ⁊ cibuʒ ⁊ tectū ⁊ cubile ſufficit.Nūc quid agat:conſpirat hyems:ſenectꝰ:inopia:nullus opē fert:⁊(que omnium rerū duriſſima)ſine miſeratione miſeria eſt:Uidi illū hodie ualido aquilone iactatū.Ibat alte ſuccinctꝰ:dederatqʒ oīa diffundē uentis maronee

B

ueneris in moreʒ:Si fuluū lupi de pelle galerum tegmē capiti habuiſſet:in religs hernico a Pelaſgis accepto habitu in bellū ibat:ſiniſtri eni pedis ueſtigia nudus erat:Ea rabies urgebat ut coueni re ſibi poſſet qđ apđ Plautū de ſe p̄ceps ille paſitus p̄dicat:Meus eſt baliſta pugnꝰ:cubitꝰ catapulta:humerus aries:talis erat.Ita tm̄ ut iter minas diuturne famis ueſtigia cernerent̄:hoīem deniqʒ (ut Plautꝰ idē ait)neqʒ ieiunioſiorem neqʒ magis effractū fame vidi:nec cui minus ꝓcedat qcqd facere occepit.Poſtremo dū e cōſpectu in Angipoꝛtū deflexiſſet:ut Piraticū uelut Scalmū latebꝛis euaderē:vidi illū in trāſitu fumi globos per nebulas exhalātē:ceu Caci ſpelūcā:aut quālibet eolicarū iſularū p̄terueherer:Audiui neſcio quē tremulū atqʒ cōfuſuʒ illi e faucibꝰ erūpētē ſonū:qd dicere uellet ignoro tā cōciſim v̇ba frāgebat:ſed puto ꝓpꝛios pedes ac ſcapulas:illo Satyrico ſolaret̄ elogio:durate atqʒ expectate cicadas.Habes qđ optabas:maledicum me feciſti.Uale.

Plautinus paraſitus

¶ Frāciſci Petrarche ad Thomā Meſſaneñ.In eundē ſenē dialecticum inuehentis.Epiſtola. XI.

A

Ecce iterū tēptamur.Dialecticꝰ tuus ut ſcribis qeſcere nō pōt:miraris?Mirarer ego ſi qeſceret:cuius gł'ia in ſtrepitu ⁊ cōuitijs ſita eſt.Sed bn̄ hēt ꝙ nec ille ſcribere aliqd nouit:nec ego eum hinc exaudio.Ita ⁊ aures interiecto maris ac terrarū ſpatio:⁊ oculi mei illius ignorātia tuti ſunt:totū ipoꝛtuni collocutoris pondus in tuū caput refundit̄:Et merito:qm̄ lr̄as meas dialecticis oſtēdiſti.Ex oībus ſane que de illiꝰ rauciſſimo latratu collegiſſe te dicis:hoc p̄mū erat ⁊ maximū:ꝙ artificiū noſtrū oīuʒ minime neceſſariū dicit.Ecce iā virus qđ in alijs lr̄is miabat̄ euomuit.Sʒ eſt ne hoc qđ in ſtudia nr̄a ſe inuecturū p̄dixerat?Pꝛeclare qdē.Artificiū inqt ueſtrū ex oībus minime neceſſariū:Pꝛimū de artificio viderem9:

Dialectici gloriā in ſtrepitu ⁊ conuitijs ſitā eſſe

B

Neſcio eniʒ qd artificij nobis attribuat:ſʒ puto de poetica eū itelligere.Hāc minime neceſſariā dicit:nō inficioꝛ:Idē eniʒ videt̄ ⁊ noſtris.Nāqʒ ais natū inuentūqʒ poema inuādis:⁊ Flaccꝰ ipſe teſtat̄:⁊ res ipſa docuit poeticā delectatiōīa tqʒ ornamēto eſſe:nō neceſſitati editā.Uiuat ergo dialecticus tuus ⁊ coꝛnutis ſp̄ affluat ſillogiſmis:qm̄ ⁊ nobiſcuʒ ſentit ⁊ nō eſt ignarus oīum ut rebar.Sʒ nequaq̄ʒ his terminis cōtinet̄ toꝛrēs ⁊ feruidū ingeniū.Quid ergo?Rapidū enthymema cōtoꝛquet.Si minus neceſſaria inqt ⁊ minꝰ nobilis:o q̄ʒ male tegit̄ inſania.Iā ſe nō dialecticū mō:ſed phꝛeneticū oſtēdit.Ergo ſutrina ⁊ p̄ſtina:⁊ viliſſimaruʒ mechanicarū artiū:ſi neceſſitas nobilitare illas poteſt:nobiliſſime oīum fient.Philoſophia aūt ⁊ reliqu oēs quecūqʒ beatā atqʒ excultā ⁊ oꝛnatā vitā faciūt ſi neceſſitatibꝰ vulgi nil cōferūt ignobiles O doctrinā nouā ⁊ exoticā ipſiqʒ(cuius nomē infamāt)Ariſtoteli incognitā.Ille enim ait:Neceſſariores qdē oēs:dignioꝛ v̇o nulla.Legat p̄mū Methaphiſice libꝛū ⁊ inueniet.Sed ignota regione uerū ſequi ⁊ ſcrupuloſo tramite ſenem ire iubeo:non paruus laboꝛ.Uale.

¶ Eiuſdē Franciſci Petrarche Liber ſecūdus Epiſtolarū de rebus familiaribus incipit.

¶ Frāciſci Petrarche ad Philippū Cauallicenſem epm̄:Eundem pꝛopter obitum amātiſſimi fratris acerbo dolore merentem:cōſolantis. Epł'a.XII.

A

Negens ſcribēdi negociuʒ mihi nunc adimit v̇tus tua.Ut enim coꝛpis:ſic animi grauius affecti:difficilioꝛ cura eſt:Utriqʒ aūt ſano aut nullis aut plane leuioribꝰ remedijs eſt opus.Utqʒ illic medicoꝛ:ita hic cōſolatore minus(immo v̇o nihil)eſt opus:Tecū ergo vir optime accuratiꝰ agerē ſi te fregiſſet aut ſtrauiſſet aduerſitas:Nūc cuʒ foꝛtune ipetū foꝛti aīo tuleris:ꝯſolatoris mihi partes eripiens:laudatoris ac miratoris officiū reliqſti:qua in re:ut dicebā:opoſioris ſtili mihi materiam p̄cidiſti.Cōſolatio eniʒ:ut meſti auditoris animū penetraret:eget multa uerboꝝ maieſtate:eget grauibꝰ aīoſiſqʒ ſentētijs:Uirtuti teſtimoniū ſimplex ⁊ incultū ſufficit:nec opoꝛtet ueritatē rerum fictis adūbꝛare coloribꝰ:qm̄ virtꝰ ipſa ſibi plaudit:⁊ ꝓpꝛio cōtēta p̄conio:alteriꝰ theatri ſtrepitū nō reqrit.Uenerā ad te nuꝑ acri rumore ꝑculſus imature moꝛtis amātiſſimi fratris tui:⁊ q̄ʒ concuſſus eēt animꝰ tuus:ex mei pectoris māſuetudine metiebar:nec cogitabā quoſdā ictus iualidis tyrōibus fuiſſe moꝛtiferos:quos ſpꝛeuiſſet foꝛtis ⁊ exꝑtus miles:quoſdā alieni ſanguinis effuſione ꝑterritos exclamaſſe:ingemuiſſe:expalluiſſe:ſepe in extaſim ꝯcidiſſe:cū tm̄ iteri quoꝝ ille pectoribꝰ emanabat:taciti ⁊ itrepidi ſtarēt ſiccíſqʒ oculis vulneꝝ ſuorū fluēta cōſpicerēt.Uenerā itaqʒ meſtꝰ ⁊ ad bn̄ ualētē:medicꝰ eger acceſſerā:Inueni faciē tuā iter affectū debite pietatꝫ ac decorē ꝓꝑe hōeſtatis fraterne cōpaſſiōis:⁊ virilis animi ſigna p̄ferētē:Utrūqʒ mihi placuit:alterū manſuetudinē:alterū ſapientiā tuā decet.Humanū eſt in moꝛte ſuorū pietatis teſtes lachꝛymas fundere:Uirile eſt modum illis

Uirtuti ſimplex teſtimoniuʒ ſufficere

Humanū eē lachꝛimas in moꝛte amici fundē:ſapiētiſ aūt viri eiſ modum imponere

imponere:eaſqꝫ cū aliquādiu fluxerint coercere.
Id te utrimqꝫ qua decuit impleſſe vultus tui habi
tus deſignabat. Acceſſerunt ⁊ uerba maximoruꝫ
plena ſenſuū:ex qbus ego qui cōſolādi ꝓpoſito ad
uenerā:nō tā tibi opē meā neceſſariaꝫ cognoui:q̄ꝫ
ipſa ſolamē curis meis elicui. Nihil ergo ꝯſolātis
in morē locuturus: Laudo:probo:admiror: ⁊ ſtu-
peo magnitudinē animi tui: Fratrē optimū amiſi-
ſti: Immo ῡo nō amiſiſti:ſed in patriā ꝑmiſiſti:ad
quā tibi quoqꝫ ueniēdū eſt. Sed loquamur ut vul (B)
gus:non ſentiamus ut vulgus:fratrē amiſiſti:non
amiſiſſes niſi foret ille mortalis. Querela eſt igit̄
nō de vnius hoīs morte:ſꝫ de mortalitate nature:
que nos ea lege introduxit in hanc vitā:ut egrede
remur ad reuocātis imperiū: At reuocauit ante tē
puſ: ⁊ precipiti edicto feciſſe videt̄ iniuriā: Nullū
hic ꝑfinitū tēpus eſt ſine termino debitores ſumꝰ.
Si eſſemus in diē obligati:poſſemꝰ utiqꝫ differre
tergiuerſari: ⁊ exactricis auaritiā culpare:nūc de
celeritate cōqueri nō poſſumuſ quaſi ante diē repe
tat̄:qđ ſtatim ut accepimꝰ:debuimꝰ. Sed poterat
ulterius viuere:poterat ⁊ citius mori: poterat ⁊
aliter mori: ⁊ q̄ꝫq̄ꝫ honeſto viro nulla mors poſſit
inhoneſta cōtingere:poterat tñ durius mori. Iſte
ῡo ſic vixit:ſic mortuus eſt:ut deo grās agere de-
beas: ⁊ qđ talē dedit: ⁊ qđ taliter abſtulit. Et ſi fa
ta rerū humanarū ac uarietatē caſuū recognoſcas
nō ſolū nō lugebis:ſꝫ fortaſſis etiā gaudebis extin
ctū: Sepe eñi mors labores vite ꝑſentisītercipit: (Mors humanos labores ītercipit)
ſepe ꝑoccupat. Quis anxietates:ſollicitudīes mū
di huiꝰ:qs miſerias:qs erumnas ⁊ tot ꝯtumelias
fortune:qs animi corpiſqꝫ ꝑicula: ⁊ in utrūqꝫ ius
habētium morborū turbas enumeret? Quibꝰ ⁊ ſi
oibꝰ ꝑmimur:ſemꝑ tñ ſubiacemus:donec nos ab
eorū poteſtate ſuꝑma dies exemerit. Ab his oibꝰ
itaqꝫ frater tuus bñficio tēpeſtiue mortis imunis
eſt. In hoc aūt pater benigniſſime fallimur: ⁊ ni-
mis vulgariter erramus:quod moriētes dicimus
vite cōmodis abduci:qui tñ ſiqs altius cōſideret:
ab innumerabilibꝰ malis morte diſcedūt: Qđ fa-
cillime poſſem ⁊ auctoritatibꝰ ⁊ ratiōibus ⁊ exē-
plis oſtēdere:niſi qr longū ſermonē epiſtole breui
tas nō capit. Iam ergo felix adoleſcēs iſta nō me-
tuit:euaſit eñi hinc ⁊ modicuꝫ diſceſſit a nobis:ta
lē ſui nominis odorē poſt ſe linquēs:ut non parua
dulcedine memorantiū ſenſus ⁊ corda ꝑmulceat.
(C) At hoc inquiet qſpiā dolemus ꝙ bonum nobis ⁊
egregiū virū mors ꝑripuit: Laus eniꝫ defunctorū
quadā dāni memoria:lachrymas viuētibꝰ excutit:
⁊ incōſolabilē gemitū parit irreparabilis iactura.
Nō ſuꝫ neſcius:hoc a pleriſqꝫ dici ſolere: Ego aūt
(ut viua uoce tecū dixiſſe memini) lōge aliter exi-
ſtimo. Agebat̄ ad ſuppliciū Socrates iniqſſimis (Cōſtātia Socratis morientis)
iudicū ſentētijs:eoqꝫ animo ibat ad mortē quo ſte
terat ſemꝑ in vita:magno qdē ⁊ recto: ⁊ qui fortu
ne iugū ferre nō poſſet:letus erat ꝙ tyrannorum
minas quas viuēdo deſpexerat:moriēdo relinque
ret. Hūc tali cōſtātia porrectū ſibi a carnifice uene
ni uaſculū:iam labijs applicātē:multū diſpariter
affecta uxor auertit:cuius inter cetera feminei ulu
latus cōmiſeratio viri erat:qđ is iuſtus atqꝫ inno-
cens moreret̄. Quod ille audiēs: ⁊ a potu tantiſ-
per in uxorē uerſus: Quid ergo? An tu inqt ſatius
putabas nocētē ⁊ iniuſtū mori? Hoc ille qdē ele-
gāter ut reliqua. Ego itaqꝫ ut vñ diſceſſerā reuer-
tar:a plurimorū opinionibꝰ auerſus:ſic cenſeo lu-
gēdā eſſe malorū mortē:que aiam ſimul ⁊ corpus
interemit:cōtraqꝫ bonorū exitū gaudio ꝓſequen-
dū:ꝙ eos deus ex hac ualle miſeriarū miſericor-
diter eruens ad letiora traduxerit. Niſi forte fra-
tris tui mors ideo acerbior viſa eſt:ꝙ eū ꝓcul a fi-
nibus patrijs inuaſit. Sed nō ſumus uſqꝫadeo re
rū ignari: Scimuſ a poeta ueriſſime dictuꝫ eſſe:ꝙ
omne ſoluꝫ forti patria eſt: Et tñ hoc ῡo uerius eſt (Omne ſoluꝫ viro forti patria)
quod ait Apoſtolus: Nō habemus hic manētem
ciuitatē:ſed aliam inqrimus. Vident̄ hec ſibi inui
cem aduerſa:ſed non ſunt. Quiſqꝫ pro diuerſitate
loquentiū:ſatis breuiter quod ſentiebat exꝑſſit: ⁊
q̄ꝫuis aliter atqꝫ aliter:uterqꝫ tñ uere. Si poetam
ſequeris:nō potuit frater tuus extra patriā ſuam
mori. At ſi credis Apoſtolo: ⁊ omnes extra patriā
morimur:ut ſic tādem in patriā reuertamur. Et ſa
ne utramuis ſentētiaꝫ ſequaris:nihil inuenies:cur
de fatalis ꝯone diſtātia cōqueraris. Detur fortaſſe
viuētibus ut qbuſdā ſeu honeſtis affectibꝰ ſeu tur
pibus inducti:locū vnum alteri ꝑferendū eſſe con-
tendant:morientiuꝫ certe nihil intereſt ubi potiſſi-
mum moriant̄: Et ſi cui cōtrariū videtur:adhuc ſe
nutriciſ ⁊ muliercularuꝫ erroribus imbutū norit.
Interrogatꝰ philoſophus ubi ſepeliri mallet: Ni- (D)
hil ſua itereſt reſpōdit: Undiqꝫ eñi:inqt:ad iferos
tātūdē vie eſt: Nos qbꝰ aſcēdēs Chriſtus in celū:
aſcēdēdi ſpeꝫ reliquit: dicamꝰ aliter: Quid refert
utrū in Italia:an in Gallijs:an in Hiſpanie finibꝰ:
an in rubri maris littoribꝰ iaceamꝰ? Undiqꝫ ad ce- (Undiqꝫ tantūdē vie eē ad inferos)
lum tātūdē vie eſt. Illa nobis via calcāda eſt:arta
qdē ⁊ difficilis:ſꝫ ducē habemꝰ:quē ſequētes ab-
errare nō poſſumus. Si ad illā viā ſpectamꝰ:quid
ad nos ꝑtinet ubi hāc corpoꝝ ſarcinā deponamꝰ?
Niſi ſuſpicari libeat difficiliorē futurā eſſe lōge ia
cētiū corporū reaſſumptionē in die nouiſſimo. Sꝫ
hoc religioſiſſima ⁊ uere tali digna filio:mlier nō
timebat:que moriēs ordināſqꝫ de ſepulchro: Po-
nite ait hoc corpus ubicūqꝫ: Nihil nos eiꝰ cura cō-
turbet. Interrogataqꝫ nūqd nō ꝓcul a patria mor
tē formidaret? Vide qd reſpōdit: Nihil eſt inqt lō
ge deo:neqꝫ timēdū eſt ne ille nō agnoſcat in fine
ſeculi:vñ me reſuſcitet. Hec mulier illa catholica:
nos qui ⁊ catholici ſumꝰ ⁊ viros pollicemur:nun
qd muliebriꝰ ſentiemꝰ? Sꝫ ſcio qd acerrime lugeāt
ſuꝑſtites in mortibꝰ amicoꝝ:ꝙ videlicet nunq̄ꝫ eoſ
reuiſuri ſint:quos ſummo amore dilexerūt: Paga
norū ſit iſta crudelitas:eaqꝫ nō omniū:ſed eoꝝ tñ
qui animos putāt cum corꝑibꝰ iterire. Certe Mar (E)
cus Tulliꝰ quē paganum fuiſſe:ſicut notiſſimū:ita
dolendū eſt:credens animam immortalem ⁊ glo-
rioſis ſpiritibus poſt hanc vitam celeſte habitacu-
lum patere:non hec opinabatur. Nunq̄ꝫ eñi Mar
cum Catonem illum ſenem induceret: in eo libro
qui inſcribitur Cato maior:ſperantem: ⁊ uerbis (Dictum catonis de imortalitate anime)
talibus utentem: O preclarum diem cum in illud
diuinorum animorum conſilium cetumqꝫ profici-
ſcar cumqꝫ ex hacꝰ turba ⁊ colluuione diſcedam:
Proficiſcar enim non ad eos ſolum viros de qui-
bus ante dixi:ſed etiam ad Catonem meum: quo
nemo vir melior natus eſt:nemo pietate preſtanti
or. Et rurſus eodem loco quidem inquit: Efferor
ſtudio patres ueſtros quos colui ⁊ dilexi viden-
di:neqꝫ eos ſoluꝫ cōuenire habeo quos ipe cogno
ui:ſed illos etiā de qbꝰ audiui ⁊ legi ⁊ ipſe ꝯſcripſi.

Hec ⁊ his ſiꝉia que apud Ciceronē Cato loquit̃: ſa
tis q̄d uterqꝫ crederet teſtant̃. Illi tñ utcūqꝫ credi
derint: quoꝝ magna ex p̄te ſpes inanes ac fallaces
fuerāt: Nobis ab illo qui ⁊ falli non pōt ⁊ fallere
nō nouit: ſpes certa p̄ſtat̃: Illuc tādem quo fratrez
tuum tranſlatum confidimus eſſe uenturos. Sed
quid interim faciam: dixerit aliquis: deſiderio tor
queor: amore lāgueo: auiditate crucior fratrem re
uidendi? Quid facias aliud niſi quod facere ſolēt
qui caſu aliquo a perſonis chariſſimis auelluntur?
Memoriam retinent: ⁊ abſentium imaginem pro
fundamento cuſtodiunt: illos amāt: de illis loquū
tur: illis proſperum optant iter. Idem fac (⁊ cer-
tus ſuz iam feciſti) frēm tum in ea parte cordis ab
ſconde: vnde nulla eum pellat obliuio. Illum dili-
ge ſepultum ut viuentem dilexiſti: uel etiam mul-
to uehementius. Illum coge ſepius ad te reuerti
commemoratione pia ⁊ frequenti: Precare iter
ut fauſtum ſibi contingat: ⁊ calcatis perfidi hoſtis
inſidijs: uelox in patriam reditus: Neqꝫ eniz hec
aut patria noſtra eſt aut fuerat ſua: ubi ⁊ nos pere
grinamur adhuc: ⁊ eum irritis uotis expectaui-
mus ad meliora ꝓperantem: exilium eſt hoc: ipſe
in patriam profectus eſt: Oremus ut ſoſpes ⁊ ſine
labore perueniat. Id illi prodeſſe poterit: id aga-
mus: pium obſequij genus eſt pro defunctis ora-

Lachrimas mulierū eē nō viros decere.

re: Lachryme aūt ſunt arma mulierū: viros nō de
cent niſi moderatiſſime forſan atqꝫ rariſſime: Alio
q̄n ⁊ fundentibus eas officiunt: ⁊ illis non ꝓficiūt
quoꝝ amore fundunt̃. Si q̄bus etiam nūc deſide-
rij ſtimulis urgeris: cogita id diuturnum eſſe non
poſſe. Breuis eſt enim hominum vita: ut ſi ad nos
non ſit ille reuerſus: nos tamen ad illum oporteat
ſatis celeriter proficiſci. Omnia autem breuia: ut
ait Cicero tolerabilia eſſe debent etiam ſi magna
ſint. Frater tuus ereptus eſt mille laborib⁹: ⁊ ueri
ſimiliter ſperatur ad eternam requiem perueniſſe:
aut de proximo peruenturus: nos in ſeculi fluitan
tis agone remanſimus. Q̄obrem ſiquis propter
ſeipſum ꝙ relictus eſt deflet: videat ne merito poſ
ſit audire Tullianum illud: Suis icommodis gra
uiter angi non amicum ſed ſeipſum amātis eſt. Si
v̓o propter illum: uerendum eſt ne (ut idem ait) in
uidi magis q̄ꝫ amici ſit. Hec non tam ad informa-
tionem q̄ꝫ ad gloriam tuam retuli: quoniam ſicut
inceperam: gratis conſolatori eterno: tu externa
conſolatione non indiges: q̄ꝫ q̄ꝫ quid etiam indigē
ti conferre potuiſſent: he litterule raptim de are-
F
ſcentis ingenij ſcatebris expreſſe. ¶ Superuacuū
eſt deinceps illorum exempla ſubtexere: qui ſuoꝝ
mortem fortiter tuliſſe memorantur. Et tamen ut
intelligas quorum ego te numeris aſcribo: tanto-
qꝫ fretus comitatu hereas in incepto: quantuz me
moria complecti potuero (pauci enim libelli me in
hanc ſolitudinem ſunt ſecuti) aliquot nobiliora ex

Pauli emilij ꝯſtantia.

empla ex omni copia uetuſtatis interſeraz. ¶ Emi
lius Paulus vir ampliſſimus ⁊ ſue etatis ac patrie
ſummum decus: ex quatuor filijs preclariſſime in-
dolis: duos extra familiaz in adoptionez alijs dā-
do ipſe ſibi abſtulit: duos reliquos itra ſeptez die
rum ſpatium mors rapuit: Ipſe tamen orbitatem
ſuam tam excelſo animo pertulit ut prodiret in pu
blicū: Ubi audiente populo Romano caſum ſuuz
tam magnifice cōſolatus eſt: ut magis metuere ne
quem dolor ille fregiſſet q̄ꝫ ipſe fractus eſſe videre
tur: ex quo non minorem: iudice me: gloriam cepit
q̄ꝫ ex triumpho quem illis diebus ſpecioſiſſimum
egerat: Per illum enim Macedonie: per hoc mor
tis ac fortune victor apparuit. ¶ Pericles Athe-

G Pericl' ꝯſtātia. Catōis fortitu-do i mōte filij.

nienſis dux itra quatuor dies duobus filijs orba-
tus: non ſolum non ingemuit: ſed nec priorem frō-
tis habitum mutauit. ¶ Cato ſenior ille (cuius ſu-
pra mentionem habui) quantum laudetur ab om-
nibus nullus ignorat: qui modo uel tenuiter nouit
hiſtorias (quodqꝫ maius eſt) ſine ulla hiſtoriaruz
notitia: Sic iam apud cunctos huius nōis fama
percrebruit: ut eo audito vir quicq̄ꝫ ad ſapiētie ſū
mam adijci poſſe videatur. Ita fit ut nō magis ue
terum iudicio q̄ꝫ modernorum conſenſu Cato ſa-
pientiſſimus habeatur. Atqꝫ inter multa preclara
hominis illius nihil ſingularius admiramur: q̄ꝫ
ꝙ mortem filij optimi viri modeſtiſſime dicit̃ tu-
liſſe. ¶ Xenophon filij morte nunciata ſacrificium

Xenophōtis exēpluz

(cui tunc intererat) non omiſit: Coronam tantum
quam capite geſtabat depoſuit: mox interrogans
diligentius atqꝫ audiens quod ſtrenue pugnans
cecidiſſet: coronam ipſam capiti repoſuit: ut oſten
deret de cuiq̄ꝫ morte non dolēdum: niſi turpiter ⁊
ignaue morientis: quo metu ueriſimile eſt: virum
ſapientem uereqꝫ Socraticum: ad primum nuncij
relatum depoſuiſſe coronaz. ¶ Anaxagoras mor-

H Anaxagore exempluz

tem filij nuncianti: Nihil inquit nouuz aut inexpe
ctatum audio: ego enim cum ſim mortalis ſciebaz
ex me genitum eſſe mortalem. O uere dignum ho
mine reſponſum. Q̄ꝫ multi ſunt e medio etiam gre
ge philoſophorum: qui ⁊ ſi nature conditionez am
plecti ſimularent: tamen peruerſuz moriendi ordi-
nem taciti non tuliſſent: Anaxagore v̓o nihil inopi
natum poterat contingere: Cogitabat eniz aſſidue
(quod eſt apud Senecam) omnia ⁊ mortalia eſſe:
⁊ incerta lege mortalia. Quodqꝫ alio quodam lo-
co ait idem: Sciebat ſibi omnia reſtare: Ideoqꝫ
quicquid factum eſſet: dicturus fuerat ſciebam.
Multa nunc ultro equidem conſtantie ſimilis ex-
empla ſe offerunt: ſed epiſtole modus plura non
recipit: finem igitur imponam. Et ſi cui forſan pa-
tientia tua ab his laudatiſſimis actibus aliena vi-
debitur propterea ꝙ tu non filium perdideris ſed
fratrem: equo animo patiar vnumquenqꝫ ſentire
quod opinio ſua fert. Ego quidem in meipſo alte-
rum caſum dumtaxat exptus ſum: filij amiſſionez
non noui: At fraterne necis vulnus excepi: de hoc
certius loqui poſſum: Nihil itaqꝫ contendo: neqꝫ
luctus inuicem confero: ſed illud ſcio: ſepe facilius
amiſſum filium reſtaurari poſſe q̄ꝫ fratrem. Uale.

¶ Franciſci Petrarche ad Philippum Cauallicen-
ſem epiſcopum: Eundem de obitu inſepulti amici
conſolantis: Illudqꝫ Poete allegantis: Facilis ia
ctura ſepulchri: Non pauca etiaz de uarijs ſepeli-
endi ritibus narrantis. Epiſtola.XIII.

A

a Micum bonum periſſe tibi doleo: ſed ma
gis in te rectuz perijſſe iudicium indignor
Neqꝫ enim aut te ipſe ſatis viriliter: ne di
cam philoſophice conſolaris: aut illum qua flen-
dus eſt defles: ſi modo quiſq̄ꝫ viri fortis exit⁹ non
inuidioſus potius q̄ꝫ miſerabilis videri pōt. Nā
(ut epiſtole tue ſenſuz breuiter ſtringam) non tam
mihi videris aut damnū tuuz aut amici parūper
feſtinatam mortē (ubi parcere poſſem: vulgato for
ſitan errori) q̄ꝫ genus mortis atqꝫ ihumati corpis

iniuriaꝫ:iactatū mari egyptio cadauer deplorare:
hanc non vulgarem magis q̃ꝫ anilem querimoniā
ferre non ualeo. Nonne enim queſo de genere ſe-
pulture taꝫ ſcrupuloſe ſollicito illud occurrit: Se-
pulchri facilem eſſe iacturam? An Maronei uerſi
culi nil alud clamantis oblitus es: qui adeo pue-
ris etiam notus eſt: ut iam in prouerbium abierit:
ꝙ ſi ad mortem reſpicis: falleris: ſi per hanc felicē
aut miſerum fieri putas? Satis eſt notus uerſus
alterius poete: Non fit morte miſer. Uita eſt que
miſeros facit ⁊ beatos: quam qui uſqꝫ ad extremi
fugam ſpiritus bene egit: nullo eget amplius: felix
eſt: ſecurus eſt: in portu eſt. Quid ergo ad ſummā
felicitatis huius pertinere arbitraris: utruꝫ tellus
illum opprimat: an pelagus uoluat: an flamma cō
ſumat? Sed quoniam te de ſepultura ſingulariter
preqꝫ oibus anxium intelligo: quanto tu beatiorē
eſtimas hunc tellure demerſum: q̃ꝫ illum alterum
fluctibus obrutum? Propter vnius credo Uirgi-
liani carminis horrorem: quia ſcilicet: Unda feret
piſceſqꝫ impaſti vulnera lambent? Quid autem ſi
alterius vulnera rabidi canes abſumpſerint: ſi fa-
melicorum grex luporum effoſſis tumulis mem-
bra diſcerpſerint? Reſpōdebis (ut arbitror) ⁊ hoſ
itidem infelices. Ita iam ex oibus felices erunt:
quibus inconcuſſa cōtingit requies ſepulchri? Ni
hil hac opinione puerilius: cum enim cuncta pro-
uideris: negata beluis viſcera: infeſtis uermibus
negare non poteris. Iam cernis qui contactū pul-
cherrimorum fortaſſis animalium formidabas:
quid a turpiſſimis neceſſario ſis paſſurus: Uerum
iſta non adeo metuuntur: quoniam uſu iam quoti-
diana ſunt. Uides itaqꝫ (qđ ſepe dicere ſoleo) nec
mea ſolum eſt: ſed illuſtrium philoſophorum ſen-
tentia: Quicquid in hac vita patimur moleſti: non
tam ex iſta rerum natura: q̃ꝫ ex noſtre mentis imbe
cillitate: ſiue (ut eorum etiam uerbis utar) ex opi
nionum peruerſitate procedere. Noua timemus:
uſitata contemnimus: Cur queſo niſi quia in alte-
ro mens inermis improuiſa rerum facie turbatur:
in altero frequenti meditatione rationis clypeum
fabricata eſt: quem aſperitatibus cunctis oppone-
ret. Reſpice nautarum morem: q̃ꝫ equo animo pa
tiuntur corpora ſuorum in fluctus effundi. Unum
de multis exemplum illuſtre non ſileo: Lambas
de Auria: vir acerrimus atqꝫ fortiſſimus: dux Ja
nuenſiuꝫ fuiſſe narratur: eo maritimo prelio quod
primum cum Uenetiſ habuerunt: omnium memo
rabile (que patrum noſtrorū tēporibus geſta ſunt)
qui hoſtili claſſe conſpecta ubi pugnandi horā ad
ueniſſe cognouit: numero licet inferior: tamen ſuoſ
pro tempore magnifice ac breuiter adhortatꝰ: ma-
num cum hoſte conſeruit. Cumqꝫ in eo cōgreſſu fi-
lius illi vnicus florentiſſimus adoleſcens qui pa-
terne nauis proram obtinebat: ſagitta traiectus:
primus omnium corruiſſet: ac circa iacentem luctꝰ
horrendus ſublatus eſſet: accurrit pater ⁊ non ge
mendi inquit: ſed pugnandi tēpus eſt. Deinde uer
ſus ad filium poſtq̃ꝫ in eo nullam vite ſpem vidit:
Tu vero inquit fili nunq̃ꝫ tam pulchram habuiſſes
ſepulturaꝫ ſi defunctus eſſes in patria. Hec dicēs
armatus armatum tepentemqꝫ complexus: proie
cit in medios fluctus. Ipſa ut mihi quidem vide-
tur calamitate feliciſſimus: cui talem caſuꝫ contin-
git tolerare tam fortiter: Factū nempe eius ac uer

Facileꝫ eē ſepulchri iacturam: ex Uirgi. car.

B

Noua timent: uſitata cōtemnuntur.

C

ba accenſis animis egregiam illo die victoriaꝫ pe-
perere. Nec minus ideo pius eſt habitus: q̃ꝫ ſi in-
cumbens cadaueri ac muliebriter ingemiſcens: in
eo precipue rerum ſtatu: cum ſummo ſue reipubli-
ce diſcrimine torpuiſſet. Tu genas vnguibus fode
res: tale aliquid in tuis videns: nō tam ꝓpter mor
tis dolorē: q̃ꝫ propter ignominiaꝫ ſepulture. Nau
tici ergo hoies qđ amicis cariturí ſint dolent ut ce
teri: qđ mare illos habeat: equabilius ferūt: Idqꝫ
euenit: quia talia perpeti longa conſuetudine didi
cerunt. Quid igitur indigner cum Cicerone: plus
uſum poſſe q̃ꝫ rationem? Poterit nauta rudis ſine
lachrymis cernere: quia conſuetus: qđ tu philoſo-
phus non poteris ratione fretus: ⁊ tot bonis arti-
bus inſtructus tantorum exemploruꝫ copia ſufful
tus? ¶ Aiaduertere licet ex hiſtorijs multiplices
hoiuꝫ ritus in ſepulturis ⁊ ab uſu noſtro multipli
citer abhorrentes. E quibus quoſdam ſuorum cor
pora domi ſeruare ſummo ſtudio condita: quoſdā
ea beſtijs obijcere ſolitos: ad id vnum pro ſingulo
rum facultatibus multo ante comparatis ac nutri
tis ⁊ generoſi canis aluum optimum ſepultura ge
nus opinari: quoſdam vero per ſeipſos deuoraſſe le
gimus. Artemiſia illa Carie regina: ꝯiugalis amo
ris exemplum inter cuncta celeberrimum: nihil ha
buit qđ viro tam dilecto dulcius pſtaret: q̃ꝫ ut de-
functum viuo conderet ſepulchro: Redactuꝫ eniꝫ
in cineres ſummaqꝫ parſimonia reſeruatuꝫ paula
tim potui ſuperfundens bibit: ⁊ amato corpori ta
le ſui corporis hoſpitium dedit. Nec illud modo
queritur recte ne id fecerit: Illud potius agitur: ut
intelligas omnium quibus angimur: in opinioni-
bus: non in rebus eſſe: Inqꝫ his gignendis: alēdiſ-
ue conſuetudinem poſſe q̃ꝫ plurimum. Illa virum
quem amauerat conſumpſit: tu ſi quam ex noſtris
mulieribus idem facientem videris: obſtupeſces
⁊ abomiatiōe ſpectaculi oculos auertes. Fiat idē
ubi fieri ſolitū eſt: nec humanitas nec iſignis amor
ſed vulgare obſequiuꝫ dicet. Nō oportet pegrina
congrere: maioribꝰ noſtris in hac ipſa Italia mos
fuerat ſuoruꝫ corpa flāmis exurere: quē morem ⁊
hiſtoriaruꝫ fides ⁊ uſqꝫ ad noſtrā etatē inuēte ſub
terrā urne cū cineribus teſtant: Neqꝫ tm̄ ea puetu
ſta cōſuetudo eſt. Ante eniꝫ (ut nūc) toti humaban
tur: donec id remedij genus inexplebili odio bello
rū ciuiliū: in ſepulchra etiā ſeuiente cōmēti ſunt: ſe
qꝫ ope flāmaruꝫ hoſtili ludibrio ſubduxere. Itaqꝫ
Scipiones: ut qui merito ſe reipublice charos ſci
rent: oēs integri iacuere. Nec oino ullus in gente
Cornelia uſtus eſt: ante Luciū Syllā dictatoreꝫ.
Is pmus oiuꝫ cōtra familie ſue moreꝫ: multorum
ſibi cōſcius odiorū: corpus cremari ſuū uoluit: no
minatiꝫ ueritus (ut ferūt) ne in ſe Mariana factio
poſt obitū auderet: qđ ipſe auſus fuiſſet in Mariū
Ualuit exēpluꝫ: ſecutiqꝫ ſunt factū: qbus facti ra-
tio nulla erat. Sed poſtq̃ꝫ cremādi mos inualuit:
uſuiqꝫ ſua eſſe cepit auctoritas: tū demū qđ reme-
diū fuerat: decus fuit: ⁊ ex illo probrū ingēs viſuꝫ
ſupremis ignibꝰ caruiſſe. Hinc laudata pietas que
pauculis lignis collectoris in littore niliaco: trūca
tū ipie magni Pōpeij corpus cremare nō tā potu
it q̃ꝫ uoluit: Inde ſibi partū nomē. Quis eniꝫ Co-
drū hūc noſſet: niſi Pōpeij mēbris faculas inferē
tē? Ille āt Codrus Athenienſis alio pietatis genē
⁊ ꝓpria morte cognoſcit. Nunc defunctos cōbu-

D

Attēde ſepulture uarietateꝫ ex gentiuꝫ diuerſitate

E

rere:extreme fuerit uel iniurie uel vindicte.Unde
hec in vna eademqꝫ gente uarietas?Nimirum de
curſu temporis:mutati mores : opiniones homi-
Moreſ num alternant. Nec rurſus id quero de quo ma-
p tpis gnos interdũ viros differentes audiui:Uter eẽ ſe
curſu i- pulture modus honeſtior:ne quẽ maioribꝰ noſtris
mutari. memoriam:quemqꝫ multis adhuc gentibus ſerua
ri fama eſt:lege addita:que ſepeliri hominem in ci
uitatibus uetat quibuſdam paucis admodum ex-
ceptis:quos ſingularis virtus legibus ſolutos fe-
cit:cuius tertio de legibꝰ meminit Cicero:An hic
noſter quem a uetuſtioribus reſumptum chriſtia-
ne religionis uſus obtinuit. Non ea mihi nunc cu
ra eſt:Id potius quod agebam perago:Ideo mul
ta nobis horribilia videri:quia conſuetudine lõga
uarios cõcepimus errores:que apud alios diuer-
ſa conſuetudine nõ timentur.Si vͦo tu mihi(quod
profeſſionis tue proprium eſt)ceteris ſpretis:ueri
tatem regum non vulgi rumoribuſ:ſed inſita ratio
ne queſieris:Inuenies virum ſapientem:opinionẽ
ab erroribus auertere:⁊ aut miſerari delirantium
greges aut ridere.Uale.

Frãciſci Petrarche ad Seuerum Apeninicole
Exilium non multifaciendum exhortantis:⁊ quis
proprie exulare dicatur. Epiſtola.XIIII.

A Xilium ⁊ ſi ab exiliendo tractum rear:uel
Exiliũ e ut Seruio placet : ab eo quod quis extra
vñ dica ſolum eat:non tamen exilium eſſe niſi inui-
tur to accidat annuerim : Alioquin ſepe a regnis ſuis
reges exulant:eoqꝫ maxime tempore:quod proro
gandis tuendiſqꝫ regni finibus ⁊ propagande glo
rie impenditur : quando nemo illos exules dicere
audeat:niſi a quo ratio omnis exulauerit:qppe cũ
nunq̃ꝫ uerius : ⁊ ſint ⁊ dicantur reges.Aliqua er-
go vis dolorqꝫ aliquis interueniat:oportet:ut exi-
lium uerum ſit.Id ſi recipis:iam cernis in tua ma
nu ſitum:utrum exul an peregrinus ſis.Si lachry
mans:ſi meſtus:ſi deiectus exiuiſti:exulem te pro
culdubio noueris.Si vͦo nihil proprie dignitatis
oblitus:neqꝫ coactus ſed libens:⁊ eodem habitu
frontis atqꝫ animi quo domi fueras : iuſſus exire
paruiſti:peregrinaris profecto:non exulas. Nam
⁊ in ceteris formidatarum rerum generibus inue
nies neminem eſſe miſerum:niſi qui ſe miſerum fe
cit:Sic pauperem:nõ rerum paucitas :.ſed cupidi
tes facit:Sic in morte(que exilio ſimillima eſt)nõ
tam rei ipſius aſperitas q̃ꝫ trepidatio ⁊ opinionis
peruerſitas nocet:quibus amotis multos aſpicieſ
non modo equanimiter ſed lete etiam ac feliciter
morientes:Ex quo nimirum intelligitur non eẽ ne
ceſſarium ſed ſpontaneum mortis malum. Nec in
re ipſa ſed totum in obliqua mortalium exiſtima-
tione repoſitum:quod niſi ita eſſet nunq̃ꝫ in pericu
B lo pari tanta eſſet imparitas animorum.Eandem
qꝫ rationem video exilij:quam ceterorum omniuꝫ
non in illo ſed in nobis eſſe quo vincimur:Opinio
nem ſcilicet que ubi paululum a ueritate deflexe-
rit:mox innumerabilibus iactatur erroribus : ut
ad uerum difficillime redeat:ſeqꝫ niſi multum ad-
iuta non erigat ad intuendum proprie originis ma
ieſtatem.Ut enim ceptum perſequar:quid exiliuꝫ
queſo?Ipſa ne rei natura aut intermiſſio dilectaꝝ
perſonarum ? An indignatio potius ⁊ impatiens
deſiderium animi languentis exaſperati?Or ſi tu
mihi quicũqꝫ a patria abſũt exulare ſine ulla diſti-
ctione firmaueris:rari ergo non exules.Quis eni
hominuꝫ niſi deſidioſus ac mollis aliquotiẽs aut
viſendi auidus:aut diſcendi ſtudio : aut illuſtran-
di animi:aut curandi corporis:aut amplificãde rei
familiaris propoſito:aut neceſſitate bellorum:aut
ſue reipublice:ſeu domini:ſeu parentis impio:do-
mum liquit ⁊ patriam?Cur autem ita peregrinan
tes non miſeri omnes ſunt:niſi q: reſtiterũt:nec im
pelli ſeipſos in miſeriam paſſi ſunt.Eque eteniꝫ ca
ruerũt ꝯiugio:liberis:cognatis:parẽtibꝰ:amicorũ
cõuictu:amate urbis aſpectu.Horum tñ omnium
deſiderium lenijt modeſtia:⁊ ſolamen aliquod in
uenit abſentie.Sed ⁊ multum profuit ſpes reditꝰ
Nunq̃ꝫ iuiſſent tam conſtanti animo:niſi ſe reditu
ros in patriam credidiſſent.Sit ita:Tibi vͦo ſpem
quis abſtulit:preſertim cum hec ſit vna ex omnibꝰ
que ab inuito non eripitur?Pellitur in exiliuꝫ vir
bonus ad tyrãni nutum:ſpoliatur rebus omnibus
in carcerem mittitur:detrũcatur:laniatur:occidit̃:
inſepultus abijcitur.Inter tot minas atqꝫ impetꝰ
fortune:cum cogamur ad cetera:ad deſperandum
nemo compellitur.Uidimus in exilium miſſos ꝓ-
uſq̃ꝫ ad deſtinatum perueniſſent:immenſo pr̃ie de C
ſiderio reuocatos:Alios vͦo poſt tempus tanto cũ
honore:tantaqꝫ ciuium penitentia reuerſos:ut mi
hi felices tali exilio viderent̃.Quoſdam ab extre-
ma inopia ad ſummas repente diuitias:quoſdam
ex carcere ad imperium perueniſſe.Nõnullus col
lum ſubduxiſſe ſecuribus morti prereptos ⁊ pro-
ſpitati eximie reſeruatos.Nemo vnq̃ꝫ tam iniquo
loco iacuit ut non ei liceret oculos attollẽ : Nemo
tam deploratum rerum ſuarum vidit exitum ut ꝓ
hiberetur ſperare meliora.Ciceronem ab exilio Exiliuꝫ
Roma reuocauit diebus pauciſ:egregij ciuis pre leuit̃ fe-
ſentia carere vix potuit.Reuocauit ⁊ Metellum rẽdũ eẽ
cui cum in ſpectaculo Trallibꝰ ſedenti honorificen exͦ Ci-
tiſſime littere ſenatus ⁊ populi Romani nomine ceronis
redderentur:nihil in letitiam uerſus:eodem vultu Metel-
fuit:quo menia urbis exierat:Uir nec digreſſu fra li rutilij
ctior:nec inſolentior reditu.Illic patrie furori ceſ- ⁊ Mar
ſit:hic deſiderio paruit.Illic modeſtus:hic pius: celli.
utrobiqꝫ memorabilis.Temptauit pari facilitate
Rutilium:ſed ille durior mãſit : ⁊ patriam reditu
cenſuit indignam ſuo.Eadem fuerat ſors Marcel
li:euentus longe alius:qui dum reuocatuſ a Ceſa
re:ſummo deſiderio bonorum omnium redĩẽs:in
hoſtem incidiſſet:effectum eſt:ut in locum predul-
cis expectationis : publicus luctus incederet : cui
mortem tamen illam nunq̃ꝫ exilio difficiliorem fu Sola vͦ
iſſe crediderim.Una eſt enim virtus : que uarijs li tꝰ ĩ advͦ-
cet aſperitatibus perferendis:animos armat atqꝫ ſiſ ãmat
inſtruit.Fuerat autem hic in exilio talis:ut magnũ
ſui preberet indicium:qualis futurus eſſet in mor-
te.De quo non tacebo quid in libro de virtute ad
Ciceronem Brutus refert:vidiſſe ſe eum videlicet
Mitylenis exulem:tam infracto animo tãqꝫ aui-
do bonorum ſtudiorum:tam deniqꝫ feliciter beate
qꝫ diſpoſito:ut non ille ſibi:q̃ꝫuis longe relegatus
ſed ipſe potius exul cum ab illo diſcederet videre-
tur.Addit etiam Gaium Julium Ceſarem:qui ſi-
bi ⁊ exulandi auctor fuerat:⁊ poſtmodum redeũ
di fuit per ea loca tranſeuntem:uerecundia permo
tum ſuper exilio tanti viri : urbemqꝫ ideo ubi ille
tũc erat de induſtria preteruectum.O glorioſum
exulem:cuius exilium potentiſſimorum ciuiuꝫ al-

ter ſuſpexit:alter erubuit.Sit Ceſar mundo terri-
bilis:Bꝛutus ⁊ Ceſari:utrunqꝫ tamen reuerentia
cepit exulis Marcelli.Quis exilium tale non cu-
D piat:immo uero quis exilium:quod ipſis patrie
dominis inuidioſum eſt?Illos commemoro quoſ
penitētia ciuium reduxit.Q̃ multos autem foꝛtu
Camilli exēplū. na reſtituit?Nunq̃ Camillū Roma uocaſſet:foꝛs
illi ⁊ excidium urbis:quis crederet:ac fremēs per
Italiam tranſalpinarum gentium furoꝛ:viaꝫ fecit
ad reditum:ut eſſet vnus(vix memorandum)cun
ctis exulibuſ ⁊ bone ſpei ſimul ⁊ ſpectate erga in
matthe us vice comes. gratam patriam pietatis exēplar.Atqꝫ(ut aliquā
do ad noſtrorum temporū acta trāſgrediar)Mat
theus vicecomes Mediolano patria:pꝛepotentis
inimici viribus pulſus:q̃ diu ſolus ac pꝛofugus ⁊
in ſumma inopia rerum omnium fuit:complorat⁹
a ſuis:illuſus ab hoſtibus?Quem ferunt die quo
dam curarum plenum:pꝛeter ripam Benaci lacuſ
errantem:habuiſſe obuium ſuperbi hoſtis nunci-
um:atqꝫ ab eo domini ſui uerbis interrogatuꝫ:qd
nam ibi tam incomitatus ageret?Nil aliud reſpō
diſſe niſi ſe retia tendere.Quod reſponſum:tunc
foꝛte contemptui habitum:bꝛeui quid myſterij im
poꝛtarat innotuit.Ita ocioſus ſenex vnus aduerſa
rios ſuos omnes:ceu totidem piſces eſca ſpei ina
nis eluſos:pꝛouidentie ſue retibus circumuenti.
Alio quoqꝫ tempore cum ad eundem nuncius re
dijſſet:⁊ percontaretur irridens:quibus itinerib⁹
aut quando eſſet in patriam reuerſurus?Tranquil
la fronte reſpondit:Tu ꝓo abi:dominoqꝫ tuo nū
cia:ijſdem me rediturum itineribus quibus exiui
ſed non anteq̃ ſua crimina pꝛeponderare meis in
ceperint.Nec fefellit augurium:Siquidem non
multo poſt in immenſum auctis hoſtium ſceleri-
bus:quibus inſolens dabat alimenta felicitas:
Mediolanum illis eiectis victoꝛ ingreſſus eſt.In
qua urbe(ut vides)uſqꝫ in hodiernum diem ⁊ ne
potes dominantur ⁊ filij.Nec in hanc narrationē
incidiſſe ideo videri uelim ut uel tibi uel cuiq̃ vi
ro bono auctoꝛ ſim aduerſus quantumlibet male
meritam patriam arma capiendi(ſatius reoꝛ pau
perem in exilio mori q̃ libertate turbata nolenti
bus imperare)ſed ut ueteribus ⁊ nouis conſtaret
exemplis:non poſſe per vim exulibus ſpem aufer
ri.Et ſi animos difficultatibus obſeſſos ad patien
E dum erigit foꝛtium virorum recoꝛdatio:Accipe
nunc etiam inſigne recenſqꝫ aliud exempluꝫ.Ste
Stephani colūne exilium phanus de Columna ſummum militie decus:cū
in omni foꝛtuna glorioſus:tamen in exilio glorio
ſiſſimus ⁊ admirabilis fuit:Neqꝫ enim vna erat
eius ⁊ ceterorum exulum conditio.Quibuſdam
extra patriam nobilibus tuto viuere permittitur:
hi cum patriam reliquerint:laxiorem retinēt liber
tatem.Alijs artioꝛ dicta lex eſt ut hoc aut illo loco
ſe contineant:illic habitātibus nil durius expectā
dum:Huic ꝓo ⁊ patria interdictum:⁊ nullus in
oꝛbe terrarum tutus locus:nullus in tanta tempe
ſtate poꝛtus aut refugium:Hoſtem habuit ut po
tentem:ita inexorabilem Bonifacium octauū Ro
manum pontificem:quem armis frangere difficil
limuꝫ:humilitate ſeu blanditijs flectere nec poſſi
bile quideꝫ eſſet:Deniqꝫ queꝫ nihil niſi ſola moꝛs
vinceret:ſeuituꝫ eſt inhumane:petitumqꝫ modis
omnibus immerentis caput exulis:pꝛomiſſioni-
bus:minis:potentia:dolis:auctoritate:pecunijs:

ingentia perſecutoribus pꝛemia fautoribus denū
ciata ſupplicia:cum Stephanus nunc citra:nunc
trans equora:nunc diſiunctiſſimas utriuſqꝫ ma-
ris inſulas:Siciliam Bꝛitāniamqꝫ:nunc extrema
Galliarum ſoliuagus circūiret:egenus interea cū
ctarum rerum:ſed pꝛediues animi:Itaqꝫ cū apud
Arelatē caſu quodam in manus explorantium ue
niſſet:interrogatus quis eſſet:Nomen ſuum quod
diſſimulare poterat:multis audiētibus dixit:ſeqꝫ
ciuem Romanū intrepido ore pꝛofeſſus eſt.Quā
ta autem:deus bone:vnius capitis maieſtas que
odioſas etiam ⁊ armatas manus a furore deter-
ruit.Edicto pꝛopoſito ſollicitabantur reges:ne qſ
eum foueret hoſpitio:Cuius obtentu:cum Sici-
lia decedere iuberetur:eo animo paruit:ut exul in
ea pꝛouincia remāſiſſe:rex abijſſe crederetur.Sic
illum:ſic alios toto perſecutionis ſue tempore re-
ges vidit tanq̃ ipſe rex eſſet.Altiſſimo animo nec
ullis aduerſitatibus cōtracto:⁊ ſupꝛa foꝛtune flu
ctus eminente:pꝛoſus ut vni ſibi dictū videri poſ-
ſet poeticum illud:Aſpice ſecurus vultu non ſup-
plice reges.Quotiens Rome ⁊ per Italiam nun
ciata moꝛs eius erat:quotiens actum eſſe de reb⁹
Colūnenſium fama fuit:⁊ cum illo viro egregiaꝫ
coꝛruiſſe familiam?Nulla uſq̃ de illo ſpes pꝛeter
q̃ in ſolo ipſius pectore reſtabat.Nunq̃ tamen in
de diſceſſit:quominus diebus ac noctibus uerſa-
ret animoſa conſilia:⁊ omnem laborem obiret im
perterritus.Ultro enim in medio rerum ſuaruꝫ di
ſcrimen:amicorum bellis interdum:utriqꝫ parti-
um ignotus interfuit ⁊ omnium confeſſione vni⁹
hominis pꝛeſentiam eſt ſecuta victoria:haud am-
bigua:ſed tibiipſi q̃ mihi notiora recenſeo.Quis F
ergo miſerum dicat hunc exulem:cum quo tantus
virtutum comitatus exulabat:quem poſt decen-
nem ſui experientiam in pꝛiorem ſtatum uera ani-
mi magnitudo non foꝛtuna repoſuit?Sed quoꝛ-
ſum hec tam multorum exemplorum conquiſitio?
Ut nemo pꝛeſenti malo attonitus uenturum opi-
nione pꝛeoccupet:⁊ mediocriter graui exilio gra-
uiſſimum malorum omnium deſperationem accu
mulet:pꝛeſertim cum non ſolum virtus operoſa ea
que Stephanum ipſum in patriam reuexit:ſꝫ mu-
tatis ſepe populoruꝫ moribuſ:uel diſſentio ſimul
tatum:uel que feros animos mitigat longa dies:
incidens commiſeratio non digna patientium:uel
ipſa tacite virtutis admiratio:uel impenſum ciui-
bus ſuis obſequium:uel publice neceſſitatis occa
ſio:uel aliqua vis foꝛtune finem imponere poſſit
exilio.Ne quis pꝛeterea qđ ipſe depulſus ſit:vir-
tutum ſuarum pꝛoijciat oꝛnamenta:graue cogitāſ
pꝛecioſiſſima rerum in exilium ferre cum viliora
non liceat.Neqꝫ enim nouum eſt ut efferentes gē-
mas atqꝫ aurum:urbana pꝛedia:⁊ omnem inuti-
lem aut oneroſam ſarcinam in incendio relinqua-
mus.Quod ſi aurum inter pꝛecioſa numeranduꝫ
eſſe perſuaſum eſt hominibus:quid tandeꝫ de vir
tutibus iudicandum eſt?Uilius argentum eſt au-
ro:virtutibus aurum.Atqui cum non ſemper in
exilium ferre argentum ⁊ aurum ſinamur quocū-
qꝫ ferimus:virtutes ⁊ bona animi ferre permitti
mur.Quod feciſſe videmus eos:quorum tibi nūc
exēpla ꝓpoſui:ut ad imitādū exardeſceres:nec dif
fideres fieri poſſe iteꝝ:qđ totiēs fctm̄ eſt.Licet in
exiliū ⁊ in carcerē ⁊ in moꝛtē ipſaꝫ ferre virtutes:

H Licet dixi:immo vo expedit:neceſſarium eſt opor
tet:Alioqn uere exules ſunt qui relictis his abeūt
uere inopes:uere infelices ⁊ miſeri. Nec ſatis eſt
quantum habueris efferre:pluſculum exigit. Ui-
de ꝙ accurate viaticum parat peregre ꝓfecturus:
copioſior cupit eē:quo lōgius pergit. Optimum ti
bi in hac peregrinatione viaticum ex virtutibꝰ con
ſtabit:qbus affluentibus etiam ſi alimenta corpo-
ris deſint:pauper eſſe non poteris. Has igitur con
grega:his te vndiqꝫ fulcias : preclaram tibi fuiſſe
olim ſcio multarum virtutum ſupellectilem:nō im
portuna nec difficilis ſed agilis ⁊ amena res eſt:la
borioſe(fateor)tāta res querit:ceteruʒ poſtꝙ que
ſita fuerit ſine labore circūfertur. Queſiuiſti eam
ab adoleſcētia:ſeruaſti eam domi:noli eaʒ nunc ſe-
nior ⁊ peregrinus amittere:ſed quantum habuiſti
uel eo ampliorem:quo maior ſe oſtendit neceſſitas
perfer:ꝙꝗ id tibi nolenti ſciam euenturum ſponte
ſua viaticum qdem hoc nunꝗ uſu cōſumit:ſed au-
getur potius. Eſt enim ex virtutibus que uſu pul-
lulāt ⁊ in medijs difficultatibꝰ creſcūt:donec poſ
ſeſſorem ſuum ad ſupremum felicitatis culmē eue
xerint. Taceo nunc exilij tui non ſpernēda ſolatia.
Si ſub Arcton eternum illud Scythie gelu aut ſb
ardenti ſole inhoſpitale mundi latus incolere iube
reris:deniqꝫ ꝓpius licet ſed extra italiam ꝓiectus
haberes fortaſſe aliquid qđ fortune tue poſſes obij
M cere: Nunc vide ꝙ digna querela tua ſit:iuſſus es
Florētiam ire ⁊ illic manere:donec te populus re
uocet: Nōne aiaduertis quantas grates agere de
beas magiſtratibus tuis:qui te ocio lōgo conſopi-
tum excitarent: ⁊ ex diuturna conſuetudine mater
nis uberibus herentem abduxerūt:teqꝫ ex patria
(ut pace tua dixerim)multum impari in ciuitatem
florētiſſimam tranſire uoluerunt. Hoc inꝙ ꝑtereo:
quoniam ſic ſumus nāliter affecti:ut incultuʒ licet
ac deſertum ſcopulum:ubi natos nos educatoſqꝫ
meminimus:oibus anteponendum terris arbitre-
mur: Quod ſi aliquādo error iſte ceſſaret:ignoſce-
res profecto fortune:immo vo ueniam peteres ꝙ
beneficium ſuum nō ante cognoueris. Adde ꝙ du
os preclare indolis filios tecum eduxiſti: Alterum
iuuenem:infantem vo alterum:ꝑpoportunis etatū
gradibus diſtantes:ut ſcilicet cum illo curaruʒ ſar
cinam partiri poſſes:cuʒ hoc etiam oblinifci. Hinc
preſidium vides:illinc ſolamen profectionis tue:
Hi tibi dulcem patriaʒ faciebāt. Hos habes:quid
requiris aliud? Expectas ut uxor pudiciſſima : ut
I parētes optimi:ut blādiſſime filie reuiuiſcāt? Nō
illos tibi exilium abſtulit ſed mors:quam cum to-
tiens inſultātem ⁊ rerum tuarum dulciſſima que-
qꝫ rapientem viceris:non debes exilio vinci:quod
te omnia vite ꝑoris adminicula ⁊ precipue natos
tantorum pignorum reliquias auferre non prohi-
bet: Uerum ego(ut dixi) ⁊ hoc ſolatiuʒ ⁊ oē quod
fortune ictibus ſubiectum eſt ſileo. Scio que patri
am abſtulit in filios ius habere:redeo ad virtutuʒ
ſtabiliora preſidia:quas tibi nec ciuium tuoruʒ de
creta:nec impia tyrānorum:nec predonum violen-
tia:nec nocturni fures eripient. Hec ſi tecum detu-
liſti:mentietur quiſquis te exulem dixerit. Si aūt
reliquiſti:omnis dies nouuʒ aliquid quod lugeas
feret:omnis locus non moleſtꝰ tm̄:ſed hoſtilis:nec
exilium modo tibi:ſed carcer erit. Uale.

Laborioſe vtutes qrūtur:ſʒ ꝑ facile circūferuntur.

¶ Franciſci Petrarche ad eūdē Seuerum Apeni
nicole:ꝙ ipſi ſuperiore epiſtola nil remedij contu-
lerit dolentis: ⁊ ut exilium non egreferat iteruʒ cō
ſulentis. Epiſtola.XV.

A Xcidiſſe tibi omnem ſpem video : quod ꝙ
e recte patiaris : epiſtola ſuperiore teſtatus
ſum:doleoqꝫ nil illam tibi remedij contu-
liſſe. Nec ſatis ſcio utrum in medico an in egrotan
te ſit vitium:qui ſi ad ſalutem peruenire cupis:cre
dulum ſe conſilijs ⁊ obſequentiſſimum medicorū
legibus preſtare debet. Ego quidem in illa id age
bam:ut dimiſſa patria ſpem ſeruares:cuius tanta
vis eſt ut preſentes moleſtias non ſentiat:duʒ ſibi
letiora promittens:uenturum tempus cogitatio-
ne complectitur. Quid autem te ſperare prohibe-
bat:patrie ne relegantis aſperitas? Quenā vo ſeu
quid prorſus eſt tibi:preter hoc vnum exilij nomē
ablatum illatumue quo doleas? An ad hec tibi cla
rorum virorum exempla defuerāt? Sed multa an
te oculos poſui ⁊ plurima ponerem:niſi illa perijſ
ſent ex quibus agnoſceres ſpem bonaʒ euētus ha
bere feliciſſimos. An vo timuiſti patriaʒ tuam ſine
fine ſeuituram:quod tantillum ex ſolita dulcedine
remiſiſſet? Sed an ignorabas:nulli natorū patres
eſſe mitiores ꝙ ei quem ſemel male tractauerint?
B Nullius amorem magis ardeſcere:ꝙ eius qui er
ga bene meritam ſe geſſit aſperius. Ante magis ex
terruit edictum patrie:quo penis adhibitis caue-
tur ne reuocandis exulibus mentio ulla fiat ad po
pulum. Scire autem debes populorum uolunta-
tes:ſicut ingreſſu frementes ⁊ uarie ſunt:ſic pro-
greſſu faciles ⁊ inſtabiles fore. Sed eſt quedaʒ in
animis mortalium:quam ⁊ tenuiter video ⁊ uer-
bis conſequi nequeo miſerabilis ⁊ funeſta peruer
ſitas:aures obſtruentium aduerſus ſalutares con
ſolatorum uoces atqꝫ omnibus modis id agentiū
ut miſeriores fiant:ne ue aliquid quod dolorem le
nire poſſit obrepat:quo nihil excogitari poteſt : ne
dicam dementius eſſe. Nunc vo quoniam ſic te af
fectum inuenio:ut deſperationem reditus tui:pro
quadam(ut ita dixerim)uoluptate ſuſcipias:ab il
la parte manum retraham in qua multuʒ intracta
bilem medicamenta nil releuant. Quid autem pro
hibet illorum more qui vno aut altero membro ꝑ-
dito:ne per reliquum corpus infecte partis conta-
gia dilabantur:proxima circūliniūt:vulneris quo-
qꝫ tui oras ambire: ⁊(ne in totum animum dolor
ſerpat)conquiſitis prope fomentiſ occurrere? No
li queſo trepidare:non illuc digitos inferaʒ ubi tu
forſan expectas: Nihil contra opinionem tuaʒ ho
die dicturus ſum : Illud potius ne cum vnius rei
deſperatione:ceterarum omnium ſubeūte faſtidio
totius vite tue tranquillitas pereat enitor:quādo
ita vis ut reintegrande tibi ſpei:nulla mihi ſpes ſu
perſit. Finge itaqꝫ in exilio viuendum tibi:in exi-
lio moriendūʒ: Habes credo quod petis:ut me fa
C uente reditūʒ in patriam deſperare tibi liceat. Ue
rum:ut cumulatius mos geratur egritudini tue:
indulgebo tibi amplius:non ut in tātum exilio ſed
toto diuiſus ut orbe a terra moriare tua hoc tibi
barbara tellus incumbat : plus ego ꝙ tuipſe do-
lori tuo permiſi:tu letius nihil: ego etiam triſtio-
ra propoſui : nec tamen video quid in hac re tam
miſerum ſit : ut virum fortem cogere poſſit ad la-
chrymas. Certe ſi aut inſani amoris aut ambitio-
nis facibus ardere te crederem que procul a pria

Fidē mī dico ab egro eē ꝓſtādā.

Uulgi mos i ꝓmo rex ꝯgreſſu

conflagratur̄e viderentur intenſius:uel ſi exilij co
mes inopiam ſequeretur abeuntem:multa mihi ſi
mul contrahēda fuerāt q̄bus ſeu blādū illud ſeu
uētoſum malum mitigari poſſet:ſeu p̄ſtari ſolatiū
paup̄tati. Que quanq̃ mihi dictu facilia videri
⁊ tibi auditu credibilia debuiſſent:nō tamē facile
uariorum remedia morborum his explicabant an
guſtijs: Q̃ triſtis enim res:q̃ luctuoſa ſit iſte quē
amorem dicimus:q̃ miſerabiles exitus inueniat:
q̃ fucata ⁊ mēdaci fulgore celata ſit:q̃ nihil eoꝝ
que pollicet̄ preſtare poſſit ambitio:q̃ magno ani
mo tolerabilis ſit paup̄tas:nō pōt a quoq̃ homi-
nū breuiter dici. In preſenti v̓o quando nec amo-
ris flāmas morum tuoꝝ grauitas nouit: ⁊ ſi quid
olim tale ſenſiſſes:iam etas extirit:ambitionis p̄-
terea ſuſpitionem:bonoꝝ per omnem vitam fuga
nō recipit: ⁊ paup̄tatem remiſit patrie pietas:ma
gnus mihi labor uberioris cōſolationis eximitur.
D Patria tua nullo te alio affecit incommodo:q̃ ut
eius careres amplexibus:omnia tua aut tecū ſūt
aut tibi ſeruiūt: Nō illa ſolum dico : que nec eripi
poterāt magnanimitatem:modeſtiam aliaſqꝫ vir-
tutes:que ſiue Bias ille ſapiēs(ut Cicero:ut Va-
lerius:utqꝫ oēs)ſiue(ut Seneca:ait)Stilbon:in
cēſa patria p̄fugus ſua ſecum ſe ferre gloriat̄:ſed
vulgariter intelligo tua:etiam que de fortune ma
nibus accepiſti:ueteris enim patrimonij dominꝰ
perinde locuples exul excedis ac domi fueras ci
uis: Ac neſcio:an eo forte locupletior ꝙ manētibꝰ
diuitijs:ſumptus eſt partior. Accedit ꝙ maior p̄s
hominum:nō prius ſe cadere poſſe q̃ tota cecide
rit:ſuſpicatur: Tu v̓o nō cecidiſti ſed impulſus es
Integer igit̄ ac rectus ſentis iam(ut arbitror) nu
tare fortunam: ⁊ q̃ fragilibus fūdamentis inhe-
ſeris:cum tibi magnus videbaris itelligis nec de
inceps dubitas:eam que impulit poſſe p̄ſternere:
Ita(qđ rariſſimis cōtingit)exul diues ⁊ cautior
uadis ut facile duobꝰ grādibus bonis malū vnū:
Quid bonum quidue malū in vita di- ci poſſit
⁊ illud exiguum cōſoleris.ſi q̄d tum in vita bonū
niſi virtus:aut malum aliq̄d niſi virtutis oppoſi-
tum dici debet. Vade itaqꝫ ſecurus:nō te repetet
patria:nō reuehet caſus. At v̓o qđ tantopere de-
fles:exilium ⁊ p̄tinax illuſtrabit iniuria: Multos
magnos viros calamitas fecit:multos declarauit:
neminem ex diuerſo miſerum fecit aduerſitas ſed
deterit:nec latitare diutiꝰ paſſa eſt. Quid palles:
q̃ſi magnum in te ius habeat fortuna ? Nō illa p̄-
tes iudicis obtinet ſed teſtis:qualis ſis in tua po
teſtate eſt:nō eſt in illius quale de te teſtimonium
ferat:ſed ut ferat tātum:mētiri nō pōt: loqui pōt.
E Quis aūt niſi culpe ſibi cōſcius:teſtē metuit ue
re locuturum? Nō eſt que te ad ignauiam cogat:
eſt que digreſſus tuos dinumerat:patiētiam exer
ceat:ſuſpiciat aut deſpiciat pectoris tui robur:de
mum populo referat q̄cq̄d inuenerit. Erige aīum
diſcute tenebras errorum popularium:nō pateāt
aures tue muliercularum uocibus : nunq̃ letus
eris:nunq̃ ſecurus ſi te populo regēdum tradide
ris . Quicq̄d magna pars hominum aut miratur
aut metuit:ridiculum eſt:q̄cq̄d predicat falſum:cō
mitte potius te paucorum cōſilijs:nō ſūt ut viden
tur iſta terribilia:inter que vulgus exilium nume-
rat: ⁊ ſi lectio lōga nō p̄fuit expientia p̄derit for-
taſſe. Noli ſemper terram intueri : interdum ocu-
los attolle : cōfeſtim ueritas occurret: ⁊ exilium

nihil eē fateberis:nec peius viuere virum bonum
quantumlibet procul a patria:immo v̓o non poſſe
extra patriam viuere cui totus hic orbis eſt patria
Quid enim refert q̃ diuerſa parte cōſiſtat:ualles
q̄dem ⁊ lacus ⁊ flumina ⁊ colles alios videt:ce-
lum vnum eſt:illi ſe infert:illuc aīum exigit:eo co-
gitatiōes ſuas ex omni mūdi parte trāſmittit:nec
aliud q̃ ſub tecti vnius amplexu ex alio in alium
thalamum trāſiuiſſe ſe cogitat. Tu quoqꝫ(niſi me
am ⁊ multoꝝ ſpē diutiſſime fefelliſti) Abſit ut ad
vnum huius immēſi edificij angulum ſis aſtrictꝰ:
quo minus ubicūqꝫ terram ſub pedibus calcaue-
ris.ubi celum ſupra uerticem videris:ubi te ſpira
bilis aura p̄flauerit:patriam tuam uoces. Erit igi
tur exilij tui:nō ſolum facilis:ſed iucūda cōditio.
Cum enim duo ſint que hominum affectum ad be
niuolētiam excitēt: Virtꝰ ſcilicet:qua(ut ait Cice- Nil v̓tu
ro)nihil eſt amabilius: ⁊ immerētibus viris infli- te ama-
cta calamitas:quoꝝ primum facit ut amemus mi bilius
remurqꝫ claros viros:ſecūdum ut miſereamur af
flictis. Alterum in hac tēpeſtate tibi aderit:alterū
adeſſe videbit̄. Virum fortem ſentiēt oēs : exulem
dicēt: Et ſane(ſi q̄d Tullio credimus)iter oēs vir
tutes fortitudinis ſplēdidiſſimꝰ vultus eſt : rurſus
inter hominis erumnas:nō in ultimis numeratur
exilium. Aut ego fallor : aut optādum eſt ne forte
recēs hec ciuiū tuoꝝ ira lēteſcat:ne ue tibi hoc ex
ulis nomē caſus aliqs eripiat:in quo miſerie nihil:
fauoris aūt ⁊ glorie vides eē q̃plurimum. Sed
laborem inq̄s atqꝫ ignominiā reformidat animꝰ:
Primum nego tale hic aliq̄d ineſſe:ubi oblatā ti F
bi magne laudis materiam ac generoſam fuiſſe lin
quēde patrie cām:alto animo obiectā tyrānis cō
tumaciam ſcio: Ubi p̄terea ocium ⁊ quas ſemper
optaueras laborum ferias inueniſti : Deinde qui
ignominiam timet quam peperit virtus : fame
nō virtutis amicus eſt:qui v̓o labores refugit:op
tare deſinat gloriam ad quam certe difficilis : ſed
clara(ni fallor) ⁊ delectabilis via fert. Tibi q̄dem
vni(ut dixi)ſingulari q̃dam p̄rogatiua:ingēs glo-
ria nullis moleſtijs:niſi forte quas tuipſe tibi fin-
xeris querit̄: Illud enī uereor ne alienis potiꝰ q̃
tuis oculis ſuſceptum vulnus aſpicias : ⁊ caſum
tuum alieno metiaris arbitrio:que adeo quotidia
na peſtis eſt:ut ad clamorem alienum pleriqꝫ titu
bēt: ⁊ multo prius concidant q̃ impulſi ſint:quan
q̃ ſatis impulſus videri poſſit:quem tot hominū
milia peſſimis opinionibus perurgere nō deſinūt:
Sed ut ualde imbecillis virium eſt quem lenis au
ra p̄ſtrauerit:ſic p̄rſus inſanum animi ſcito quem
videris res ſuas alioꝝ ⁊ preſertim ignorātiū pō
derare ſermunculis : qui quo frequētiores ſūt:eo
cautius cōtagioſus morbus euitādus eſt : paſſim
tam multorum hominum corda corripiēs. Si ali
os audire nolueris:nō deerūt qui fortunam tuam G
multiplicibꝰ onerēt querelis:qui te incolumē atqꝫ
optime ualētem lugeāt : qui femineces uelut fere-
tro viuētis aſſideāt. Audies uoces miſerabiles:vi
debis forſan ⁊ lachrymas aut ſimulatas:aut amē
tie proximas:miſer eſſe incipies:q: miſeris aurē
p̄bere cōſueueris. Nihil enim fere eſt qđ cōuictꝰ
aſſiduus in hominum ingenijs non poſſit : quod
ſi teipſum conſulere tecumqꝫ q̃ cum alijs loqui
malueris:nunqꝫ deſinam de te grādia ſperare teqꝫ
feliciſſimum iudice te dicere: ⁊ inuidioſum magis

extimare q̄ꝫ miſerum. Et ſi ad credēdum alijs ꝓ-
nus es: cur ꝛ mihi nō credis ueriora ſimul ꝛ gra
tiora referenti? Nō tu (mihi crede) corruiſti: nec
corrues quidem niſi uelis: nullam ignominiaꝫ paſ
ſus es: ſed adeunde glorie pennis in limine optio
nem habes: utrum glorioſus incedas an retroce-
das inglorius. Non labor eſt iſte ſed reqes: nō exi
lium ſed libertas. Quam olim mira celeritate fu-
giētez querebaris: occurrētem ultro complectere:
Quo loco Et que tāta fuit Romam tibi cauſa vidēdi? Liber
tas que ſera tm̄ reſpexit inertem. Ille in ſmone pa-
q̄ren- ſtorio ut libertatem inueniret pꝛiam ſe reliqſſe glo-
da ſit riaī: tu phūs defles? Uixiſti alijs diu: incipe iaꝫ tā
liber- dem tibi viuere. Nemo ꝓperaſſe te arguet: qui nec
tas ꝑus incepis q̄ꝫ paſtor ipſe Maroneus: ſed candi-
dior poſtq̄ꝫ tondēti barba cadebat: oē tēpus ab in-
eūte etate ciuibus tuis cōdonaſti: retribuerūt inex
timabilis rei ꝑpetuam largitatem: ꝛ ut longe vite
H religas ſaltem tibi hēas decreuerūt. Agnoſce ciui
tatis aium: ꝛ hinc ꝓpꝛiam erga illam munificenti
am ꝯtēplare: que tāta fuit ut egētiſſimas lꝫ ſui ma
nus pſeuerādo laxauerit: utere letus īmunitate ti-
bi nūc cōceſſa ſic patrie tue menia tanq̄ꝫ ingetuꝫ li
bertatis ꝓpꝛie carcerem recordare euaſiſti. Et (qđ
magnum eſt) ꝯtigit iubētibus abire cuſtodibꝰ inſa
nis: ſiqd forte cōmittis ut redeas: Ad illa potius te
ꝯuerte qbus adoleſcētiam dedicaueras: que robu
ſtiores annos tuos feciſſent utiqꝫ tranquillos: niſi
quam adhuc deſideras patria uetuiſſet. Faciēt au
tem ꝓfecto placidiſſimā ꝛ uenerabilem ſenectutē:
nec exilij mō ſed fortuitarum rerum oium ꝯtēptri-
cem: De ſtudijs liberalibꝰ loquor: ꝛ pſertim de il-
la pte phis que vite magiſtra eſt. Hec tu nunq̄ꝫ aio
ꝓrſus itermiſeras: ꝛ ſi parūper ab eis te ciuilium
negociorū impetus arceret: Nūc vō his qm̄ nihil
obſtat: totus incūbe: teqꝫ melioribus auſpicijs no-
ue vite offer: ꝛ talibus aium exerce muneribꝰ. Re
lege ueterum hiſtorias: quātas emulationes Ro-
manoꝝ ducum ꝛ qdem illuſtrium hinc repis exor
tas: ꝙ aut ſe qſqꝫ q̄ꝫ pꝛimum extra pꝛiam mitti uel-
let aut ſerius reuocari: Cur queſo: niſi qꝛ dulce na-
talis ſoli caruiſſe dulcedine: dum latiorem alibi v̄
tutis exercēde mām inueniret? Celebꝛatis comiti
is ſolebāt cōſules ꝓuincias ſortiri: ꝛ illam genero
ſior aius optabat in qua piculi plurimum videbat
nō ꝙ per ſe qſq̄ꝫ hoium niſi amens picula ſeu diffi-
cultates eligat: ſed ꝙ v̄tutis ſplēdor in illis facilli-
me videaī appere. Quapꝛopter ſiue exilium hoc
I tuum leue eſt: ꝛ importuna querela eſt: inter blan-
da uociferātium: Siue durum ꝛ moleſtuꝫ qđ po
pulus aſſerit: ego aūt aduerſor: nec tm̄ ideo ſiquid
uſq̄ꝫ uetuſte indolis remāſit erit viro digna queri-
monia: oblatum ſibi ſpōte deplorātis: qđ alijs am
biī: locus hic quem tibi magiſtratus ordinaret ꝓ-
uincia tua eſt: Nō pn̄t oēs cum ingenti exercitu in
Africam trāſire: detractoqꝫ ex Italia Hānibale: in
Ad v̄ feſtam oppugnare Carthaginem: Non poſſunt ali
te ro- as ex alijs ꝓpagādo victorias: nūc rebellātes Hi
māos ſpanias: nūc obſeſſa pdonibus maria: nunc Arme-
triū- niam ac Iudeam: ꝛ totius orientis regna penetra
phos re: Non omnibus datum eſt aut fractis Numi-
die viribus ꝛ continuatis imperijs a meridie: in
boreaꝫ arma transferre: bꝛeuiſſimoqꝫ tempore tin-
ctum Libyco ſanguine: theutonicis ac Cymbꝛicis
merſare cruoribus: aut gallicis late pdomitis: ꝛ
regibꝰ ad violētam ꝯfeſſionem Romane virtutis
adductis: Hinc rheni: illinc oceani clauſtra perrū-
pere: ꝛ Germaniam atqꝫ Bꝛitāniam vno impetu
calcare: Nec oibus cōtingit: ante curruꝫ reges ca
ptiuos agere: Nec enim Scipionibus: Pōpeijs:
Marijs: Ceſaribus: Amilijſqꝫ reſeruata ſūt: His
ꝛ ſimilibus viris abſētibus certamē fuit cum ho
ſte lōginquo: tibi cuꝫ exilio pugna eſt: cuius impe
tum nō feres modo: ſed repelles ꝛ cōteres ſi cupi
as quodcūqꝫ neceſſe eſt. Si animo tuo pſuaſeris
vnicum aduerſus aſpera clypeum eē patiētie: ꝛ il
lam ſaluberrimam Cleātis uocem: in latinum ab
Anneo Seneca trāſlatam: in tuum pectus alte de
miſeris: Ducūt uolētez fata: nolētē trahunt. Uale.
¶ Frāciſci Petrarche ad Ioannem Colūne: Epłas
illius auidiſſime ſuſceptas narrātis: ſtatumqꝫ ip-
ſius ꝓſperuꝫ audire optātis: aias etiā multa pati
ex corporum ſocietate exponētis. Epiſtola.XVI.
X itinere medio redeuntem: Epłam tuam A
e auidiſſime ſuſcepi: Optabam enim ſolito
etiam ardētius ſtatum tuum ꝓſperum au
dire: ꝙ amoris comites çelus: ꝛ timor per abſenti
am creſcūt. Angebar aūt ꝛ turbatum erat cor me
um: qm̄ ꝛ turbatum te diſceſſiſſe noueram: ꝛ hos
qui turbationi tue materiam pbuerant: nefarij uo
ti cōpotes videbam ſub oculis meis uelut trium-
phaliter obſeruari: ꝙ ꝛ te in exilium pepuliſſent:
ꝛ me pſentia oris tui cōuictuqꝫ ſobꝛio ac delecta
bili ſpoliaſſent. Terruerant quoqꝫ me viſa mea ꝛ
ſomnioꝝ imagines: que turbulēte miris modis ꝛ
infeſte ſemel ꝛ iterum animam dormiētis imple-
uerāt: nō ꝙ ignorarem ſomnijs temere nō haben
dam fidem: ſed ſic eſt: hoc iter ingreſſus ſum: iter
dico: vite huius labētis ad mortem: in quo ꝛ eſtua
re oportet ꝛ algere: ꝛ famem ꝛ ſitim ꝛ ſomnium
ꝛ ſomni minas atqꝫ ambages ꝛ quietem turbidā
ſentire. Deniqꝫ multa pati: donec illa dieſ expecta
ta pijs: formidata nocentibus: mortalem hūc nos
exuat amictum: ꝛ aios nitētes ad ſupera de com
pedibus tādem huius caliginoſe ſtationis eripiat
Interea fateor nec lōga eſt via paſſionum inſulti-
bus: qcquid de his aut ſedandis aut tollēdis phi-
loſophi diſputēt: qcqd in ſe alij ſentiāt: adhuc ual-
de ſum obnoxius: hec mihi naſcēti lex cum corpo
re data eſt: ut ex eius cōſortio multa patiar: aliter
nō paſſurus. Secretorum nature cōſcius poeta: B
ubi animabus humanis ineſſe quēdam igneuꝫ vi
gorem ꝛ celeſtem dixit originem: excipiendo ſub-
iunxit: Quantum nō noxia corpora tardāt: Terre
niqꝫ hebetāt artus moribundaqꝫ membꝛa: Hinc Uir.vj.
metuūt: cupiuntqꝫ dolent: gaudentqꝫ: neqꝫ auras enei.
Reſpiciūt: clauſe tenebꝛis ꝛ carcere ceco. Sic erā
igiī admirās: ꝙ de te poſt digreſſum tuum aures
meas nulluſ rumor impulerat: duꝫ ecce littere tue
mihi oblate ſūt: agnoui ſignum: ꝛ iam ſecurior le
gi. Ceterum qꝛ nūcius mirum immodum feſtina-
bat: ꝛ res pluribus uerbis egere videbaī: reſpon
ſionem diſtuli in diem alterum: quam iam hinc tri
partitam fore ꝓuideo: ꝙ tua quoqꝫ de rebꝰ uarijs
triplex eſt querela: Unuꝫ qđ bꝛeuiter dici poterat
nō fuit cōſilium differre: me ſcilicet peccatoꝝ meo
rum nodis implicitum: nōdum in portum potuiſ-
ſe cōfugere: ſed in eadem tēpeſtate qua me diſce-
dens reliquiſtii: actatum fluctibus herere: ne qcq̄ꝫ
ſepe retentantem uela facere: ſiquis meus uentus

ab occidēte conſurgeret:hoc tamē ſolo letū ⁊ deo gratias agentem:ꝙ te ſaltem per multos labores euaſiſſe video:ꝙ nauicula tua ex eiſdem periculis ueniēs:aut portū tenet:aut pleno ſubit oſtia uelo. Deinceps expeditior caſibꝰ meis occurram ꝙ ⁊ conſequendi deſiderium inceſſit:⁊ gemine ſollicitudinis dimidia parte liberatus ſum.Uale.

¶Franciſci Petrarche ad Joannem Columne:amicitiam amicorum abſentia non poſſe defraudari comprobātis. Epiſtola.XVII.

A f Perabam ex te magnificum aliquid audire:Sapientia enim tua iampridē mihi videbat̄ finem impoſitura querimonijs:quibus ſtolidum vulgus ⁊ ingratum perſonat.Longe vero fallebar(ut video) atqꝫ utinā ſubmiſſum liceret ab alio ſuſpicari:⁊ non proprijs tuis digitis querulum illud chirographū conſtaret:in quo reʒ vnam exiguam multis uerbis pene muliebriter deplorasti:Cuius lamentationiſ ſumma eſt:te acerrime atqꝫ inconſolabiliter doluiſſe ꝙ huiꝰ exoptatiſſimi atqꝫ optimi ducis noſtri:meamqꝫ ⁊ amicorū faciem videre deſieris.Motū te de digreſſu ſubito turbatumqꝫ non dubito:manſuetudineʒ namqꝫ animi ⁊ ſuauitatem morum tuoruʒ noui:qui omnino cum ulla ſeueritate aut habitu mentis aſperiore nō conueniūt.Unde tū hic tam imodicus dolor non intelligo:Innumerabiles cauſe ſegregant amicos:Amicitiam ueram nulle qua p̄ſente amicus abſens eſſe nō poterit:Quātū enim locorum interuallis ab amicorū cōuerſatione diſiūgimur: tātū abſētie detrimētū aſſidua cōmemoratiōe diſcutimus:Cuius ſi tanta vis eſt ut morte ſuperata defunctos etiā amicos pro viuentibus celebremꝰ quod poſt obitum iunioriſ Africani:ſapientiſſimo ⁊ diuʒ Romanorum in amicitia glorioſiſſimo viro Lelio docente didicimus:qd tam magnum eſt ſi abſentia ſimiliter victa:longe poſitos amicorum vultus pro p̄ſentibus habeamus? Apud poetam ſcriptum eſt:Herēt infixi pectore vultus:uerbaqꝫ. Et iterū:Abſentem abſens auditqꝫ videtqꝫ.Ergo inſanus ⁊ obſcenus amor hoc poterit:pius ac ſobrius nō poterit?Immo vero multo amplius eodeʒ

B poeta dicēte:Ante leues ergo paſcentur in ethere ceruí:Et freta deſtituent nudos in littore piſces. Ante pererratis amborum finibꝰ exul.Aut Arariʒ Parthus bibet aut Germania Tigrim:Qȝ noſtro illius labat̄ pectore vultus.Lelius ipſe de amiciſſimo viro loquēs:vide q̄bus uerbis utat̄.Uirtutē inquit illius viri amaui:que extīcta nō eſt:Tu quare nō dicis:virtutē illius aut illorum amo:que abſens aut longinqua non eſt:ſed ante oculos meos omni tēpore uerſat̄:⁊ in honore ſemper erit apud me.At iucūdiſſimum eſt amicos p̄ſentes habere: intueri frontem atqꝫ oculos:viuis eos uocibꝰ alloqui:⁊ colloquētium admotis auribus uerba percipere.Neqꝫ enim(q̄n in hac re poeticis teſtimonijs uti uacat)ſine quadam animi dulcedine legimus: Anchiſen filij occurſu alacrem:tenſis ad celuʒ palmis ⁊ profuſis lachrymis dicere:Datur ora tueri nate tua ⁊ notas audire ac reddere uoces. Nec ego q̄dem aduerſor dulciſſimam eſſe p̄ſentiaʒ amicorum:Quis enim hoc negauerit niſi inhumanus ideʒ ac ferus?Sed tu mihi negabis:abſentiā quoqꝫ ſuas habere uoluptates:niſi totaʒ fortaſſis amicitie pulchritudineʒ que latiſſime patet ad oculos ſolos reſtringimus:⁊ a ſede eius que eſt in animo ſeuocamus:qđ ſi fieri ceperit:anguſtiſſima q̄dem area reſtabit ubi ſe amicorū charitas oblectet.Ut

C enim mortem:ut carcerem:ut egritudines:ut peregrinationes ſeu neceſſarias ſeu uoluntarias ſileaʒ quis quotidianas nature neceſſitates:ſomnuʒ:fameʒ:ſitim:eſtus:algores:laſſitudinem:q̄s ſtudiorum aliarūqꝫ rerum occupationes innumeras explicet:quibus etiam in eadem domo:ne dicam urbe:degentium:nec vultus aſpicere:nec ſemper uoces audire permittimur?Ita eui breuiſſimi reperitur amicitia:quam lōgiſſime vite:nō equeuā modo:ſed(ut dixi)ſuperſtitē eſſe decuerat.Quis aūt locus in amicitia relinquet̄ Appio ceco?(ceteros enim in eadem cōditione poſitos taceo)Ille mihi primus occurrit:queʒ oīno credibile nō eſt ꝙ oculos nō habuerit nec amicos habuiſſe:qui vniuerſe reipublice talis fuerit amicus. Quid eſt ergo ꝙ tantope lugeas abſentiā:quaſi hec tibi poſſit amicitiā ſurripere:cum illa nihil in hac neqꝫ ceteris rebus tuis:niſi quātū tu ſibi permiſeris poſſit?Memento potius queſo:nō q̄ longe ſis corpe(q̄ꝫuis q̄d longinquum videri poteſt in hac puncti vnius breuitate:cuius nos homines vix integram particulam incolimus)ſed eſſe in tua poteſtate ut animo ⁊ cogitationibus preſens ſis.Hoc igitur vno quo potes modo nos iugiter aſpice:litterarū idētidē frequēti cōmertio teipſū nobis oſtēde.Uale.

¶Franciſci Petrarche ad Joannē Colūne:expectationeʒ de futuris amputandā eſſe ut quiete viuat̄: perſuadentis. Epiſtola.XVIII.

A m Oleſtiſſimam moram traxiſſe te Nicie indignando deſcribis:per menſem integruʒ expectantem aliquaʒ nauem que te in Italiam p̄ferret.Atqui in Italia tūc eras dum ad Italiaʒ ſuſpirabas:Ita dico ſi(qđ poetis atqꝫ coſmographis placet) Italie terminus uarus eſt: intra quem a parte Italie ciuitas illa ſedet: Sed utiqꝫ de re cōſtat:interioreʒ Italiaʒ in ainmo habebas ⁊ pro Italia Romam dicere uoluiſti.Sentio iam morbi huius originem:expectationibus enim talibus plena eſſe ſolet adoleſcentia:qnarum illi etati qualiſqualis uenia debetur: ſenectuti autem que omnes ſpes ſuas iam poſt tergum ſpectare debet: omnis longa vite huius ⁊ anxia expectatio feda eſt.Tu itaqꝫ ſenior de te videris: Ego iunior de me loquar qui adoleſcentia iam exacta:etateʒ tuā adhuc longe(ſi quid hic longū eſt)ante me video. Ceterum quo rarius paſſionis huiuſmodi moleſtias experior:eo frequentiꝰ ueteris mali reliquias incuſo:eoqꝫ certius intelligo:virū prouectum nec preſentibus frangi nec futuris angi:ſed utrunqꝫ tēpus equa fronte deſpicere: ⁊ quicquid ſecum uel attulit uel premiſit paruipendere.Preſentia taceo q̄m ſermonē de futuris inſtitui:que mentes hoīuʒ uanis expectationibus ſuſpendunt:⁊ in q̄bus(niſi fallor)ridiculoſius erratur.Expectās alius peregrine nauis aduentum:totis diebus vndas proſpicit fluitātia longe(ut eſt apud Lucanū)Semp̄ p̄ma vidēs uenientis uela carine.Alius iāiam moturus a littore ſerenam celi tranquillitatem:uotis omnibus expoſcit:Iſte nulli honeſto negocio intētus id agit ſemper qđ agebat olim claſſis Iliace magiſter:ſurgit eniʒ impiger:⁊(ut ait Uirgilius) oēs explorat uentos atqꝫ auribꝰ aera captat:Sy-

Amicitia amicorū abſentia ſeparari nō poteſt

dera cuncta notans tacito labentia celo. Alter bea
ti ſenis herens tabulis: ſegnem mortem icrepitat
B Alter nuptias aut partum cõiugis. Amice noctez
alter expectans dies: horas momentaqꝫ dinume-
rat. Quid multa? Meminiſti credo in Philologia
noſtra: quam ob id ſolum (ut curas tibi iocis excu
terem) ſcripſi quid Tranquillinus noſter ait. Ma-
ior pars hominum expectando moritur: Ita eſt
pauciſſimos inuenies qui nõ toti ex incerto pẽde-
ant. Alexander Macedo: Julius Ceſar: multiqꝫ
alij uel noſtri uel externi duces: q̃ꝫ multa parantes
ab hac luce ſubtracti ſunt: ⁊ medijs eorum conati
bus mors occurrit: tãto (ut mihi quidem videtur)
difficilior: quanto inſperatior. Hinc eſt q̊ idez ille
Julius Ceſar: fragili carina in ancipiti tempeſtate
deprehenſus: cum mortez timere cepiſſet: hoc vnũ
videtur lamentari: ꝙ ingentes abruperit actus fe-
ſtinata dies fatis. Nouerat poeta quid maxime ta
li viro aut moleſtum fuiſſet in eo ſtatu aut eſſe de-
buiſſet: idqꝫ potiſſimum querelis inſeruit: Una eſt
autem aduerſus hũc morbum medicina primo gu
ſtu fortaſſis amarior: hauſtu autẽ ⁊ dulcis ⁊ placi
da: Animuz a terrenis abducere: ſi fieri poteſt: Si
minus: auellere atqꝫ extirpare radicit⁹: Quis enĩ
hoc plerunqꝫ cum dolore ⁊ offenſione ſenſuũ fiat
raro tñ (ut vides) amiſſa corporis abſqꝫ moleſtia
reſtauratur: quãto minus anime ſalus in quã ⁊ ue
hementiores morbi ⁊ frequẽtiores incidunt: Hoc
igitur fac ⁊ preſenti letus: nulla futuri tẽporis ex-
pectatione torqueberis. In Italiam inquis tranſi
re uolo: Nauim expecto uel quietũ mare. Sic di-
ces ſi cor tuũ rebus mũdanis adhuc viſco cõſuete
delectatiõis inheret. At ſi ſurſum nititur dices: In
C Italiaz tranſire uolo: quid enim magis expediat:
nouit deus: homines ignorant: Nauim aliquam:
ſed nõ minus aliquem expecto qui nauim nõ uen
turam nunciet: ⁊ utrunqꝫ rumorem equis aurib⁹
excipiam. Sed habeo inquies in Italia magnum
aliquid agere. Jam ſi quid tibi philoſophie ſtudiũ
cõtulit: vides (ut arbitror) quod extra Italiam ge-
ri nequit: magnum eſſe non poſſe: quotiens me ad
vnum locum coartaueris deſinit eſſe magnus co-
natus qui inter anguſtias cogit. Sed uolo in Ita
lia ſaltem mori ⁊ patria tellure cõtegi cupio. Qui
hec dicit adhuc Italicus eſt: vir magnanimus nõ
dum eſt: Quid enim puerilius q̃ꝫ curã gerere ubi
capillorum ⁊ vnguium purgamẽta: ubi ſanguinis
ſuperuacui uaſculum deponas: ubi ipſe iaceas nõ
curare? Certe ſi corpus conſideras: tua nihil inte-
reſt ubi ſit res a te olim poſſeſſa: nunc autem dere
licta ſi pateris ſi reluctaris ablata: Si ꝟo animuz
reſpicis: nullus eum locus aut ſtringit aut laxat
anguſtus: ⁊ ſiue ad celum aſcendẽdum: ſiue ad in
feros deſcendẽdũ ſit: vndecũqꝫ diſcedat vnus eſt
D labor. Sed dulce eſt ſuorũ manib⁹ ſepeliri: Que-
dam dulcia facit nõ inſitus ſapor: ſed corrupt⁹ mã
ducantiũ guſtus. Quid dulce dicitis aut nihil ſen
Unã tienti aut omne huiuſmodi obſequium cõtemnen
eẽ ex- ti? Una omnium eſt (ut ad ꝓpoſitum redeaz) expe
pectã ctãtium cõditio: dum uentura proſpiciunt: que ſũt
tiũ ꝯ- ante oculos nõ vident: damnum certum ſub ambi
ditio gua ſpe. Hec quidem utiqꝫ trãſeunt: Illa autez ra-
nem. ro plena fide ſuccedũt. Adde ꝙ uel ſuperuacua fe
re ſunt: uel dãnoſa ⁊ in caput noſtruz recaſura que
cupimus: ut ſicut ſepe reiectas indignatio: ſic libi-
tum prouectas uel faſtidium uel improuiſa perni-
ties ſequatur. Adhuc igitꝰ omnem ſpem: omne de
ſiderium auerte ab his fallacibus bonis. Incipe
vnum ſolum ⁊ uerum ⁊ ſummum bonum optare:
ſi tamen uſqꝫ ad hanc etatem rem apprime neceſſa
riam diſtuliſti: tunc diſcurrendi libido ceſſabit: ⁊
odium longioris more: tum ꝟo nõ mõ Nicie: ſed
(ſi ita fors tulerit) inter Libycas ſyrtes ſine mole-
ſtia ſtabis: rebus tuis cõtent⁹: nihilqꝫ aliud requi-
rẽs. Dicet aliqs: Nũquid illud ſaltem vnũ quod E
memoras: bonum expectandum erit: ut pñſens pre
ſenti gaudio deſiderãtem animam impleat? Mi-
nime. Si enim plene deſideras: ſi ſancte: ſi ſobrie
(aliter quippe tãta res optari nõ poteſt) iam quod
petebas tecum eſt: intus in anima illum quem di-
ligis quere ⁊ iuenies: nõ eſt ut eo potiaris exteri⁹
euagandũ. Et ſi quid forte reſtat adhuc: quod am
plius uelis aut cumulatius expectes: erit expecta
tio illa ſuauis ⁊ iucunda. Qui ad hanc regulam
ſe formabit letus: e cunctis mortalibus quotiens
exacta luce cubiculum intrabit: de preterito quidẽ
dicere poterit ſecurus Uirgilianum illud a Se-
neca relatum: Uixi ⁊ quem dederat curſum for-
tuna peregi: Et de futuro illud Horatianũ: Cras
uel atra nube celum patet occupato: uel ſole puro:
nec vnq̃ꝫ uenturi ſtudio pñſenti oblitus aut ſibi aut
alijs inutiliter etatem aget. Uale.

¶ Franciſci Petrarche ad Joannem Colũne: ea que
accidunt aduerſa equo animo toleranda admonẽ
tis: leges etiam nature non recuſandas eſſe: cum
tam bona q̃ꝫ mala ex his proueniant exhortan-
tis. Epiſtola. XIX.

Uerelarum tuarum uocibus plenus ſum: A
q iam res ad faſtidium inclinat: iam mollici
em tuam ferre non ualeo. Neqꝫ enim ali-
ter q̃ꝫ ſi in hanc vitam nuper intraſſes ad occurſuz
rei cuiuſlibet expaueſcis: Pudeat inter lamen-
ta ſeneſcere: immo ꝟo pudeat olim ſenem pueri-
liter lamentari: Puerorum eſt ad omnia que vi- Pueris
derint obſtupeſcere: quippe quibus noua ⁊ admi oia eſſe
randa ſunt omnia: Senibus ⁊ preſertim eruditis noua: ſe
nihil nouum aut inopinatũ euenire ſolet: nihil ita nibuſ ni
qꝫ ſtupendum: nihil deplorandum. Unde igitur hil noui
tot querele de rebuſ aſſiduis: ⁊ ſm nature ſtatuta euenire
fluentibus? Portenta mouent animas interdum: ſolet
Si bicipitem puerum: ſi quadrimanum vides: mi
raris imbrem lapideum: bouis uerba: mule partũ
In annalib⁹ legimus: quotidiana deſpicimus. Tu
quid vidiſti ꝓpter quod nunc totus in admiratio-
nem ⁊ lamenta cõuerſus ſis? Admirando quidez
admirationem tuam cogis ut admirer: Non tam
grauiter in alio ferrem immoderatum hunc ſtupo
rem: Qui totiens mare tranſiſti: totiẽs medijs pe-
riculis enataſti: totiens e faucibus mortis erept⁹
es. Admirando ⁊ fortunam tuaz accuſando deſcri-
bis: paſſum te maris magnam (⁊ ut Satyrici uer
bo utar) poeticam tempeſtatem: atqꝫ ad littus vn
de diſceſſeras: flatu cõtrario impellente relatum:
Hanc tu maris iniuriaz exiſtimas? Natura eſt: di
gniorem querele cauſam preferres: ſi uel illud tibi
cõtigiſſet: quod quondaz Ceſarea claſſis inter Ita
liam Greciamqꝫ ſuſtinuit: quando per Hadriati-
cum mare glaciali uelut torpore cõſtrictuz curſuz
expedire non ualuit: Uel illud quod terra ſub pe-
dibus tremente Põpeianus exercitus tulit in Ly

B bia:ubi nullus poteſt cōſiſtere miles inſtabilis:raptis etiam quas calcat harenis. Nūc vō ſi per terrā rigidos lapides aut tumentes colles:ſi per mare fluctus incōſtantiam pertuliſti:nihil eſt quod lamenteris tanq̄ꝫ iniurioſa tibi fuerint elementa: ꝙ nature potius ſue paruerint q̄ꝫ uoluntati tue. Altera litterarū tuarum pars nō minus delicate ac flebiliter:te cum iam Piſis applicuiſſes:in moꝛbum diutinum incidiſſe memorat:nō aliter q̄ꝫ ſi in etate tam longa q̄d moꝛbus eſſet ignorares. Quomodo autem ſe aduerſus moꝛtem pꝛeparabit anim⁹: inter hec quotidiana tam querulus? Sed ne lati⁹ effundar:ampliſſima eniꝫ res eſt ⁊ uerborū egēs: Accipe bꝛeuiter quecūqꝫ de his querelis a me ip̄e diffuſi⁹ dici ſolēt: Nimiſ faciles ſumus ad accuſādum naturam:nemo deflet ꝙ naſcitur:nemo ꝙ viuit:at ꝙ egeſtatē ſentit:ꝙ labores patitur:ꝙ ſeneſcit:ꝙ egrotat: ꝙ moriť quiſqꝫ conqueritur:quaſi ſm̄ naturam minus iſta q̄ꝫ illa ſint: Et naſci ⁊ viuere ⁊ comedere ⁊ eſurire ⁊ doꝛmire ⁊ vigilare ⁊ laborare ⁊ ſeneſcere ⁊ egrotare ⁊ mori naturalia ſunt:ut nemo his moꝛtalium uacet:niſi cui foꝛte ſe neſcēdi neceſſitatem laborūqꝫ moleſtias ⁊ egritu-

C dinū neceſſitas moꝛtis p̄cipitata remiſerit. Quid igitur inutiles querelas effundimus? An q: nobis ſolis iſta cōtingunt:ſolis nobis lugere permiſim⁹? An quia omnibus:cunctorū ſimul in nos lamenta transfundimus ⁊ uelut humani generis ꝓcuratores naturam accuſamus immeritam? Odioſuꝫ ſane negocium ⁊ impoꝛtunum. Illa enim mitiſſima: nos beneficia eius per impatientiam exacerbauimus:in parentē optimam ingrati:in noſmetipſos impij. Oro itaqꝫ pater amantiſſime:etſi etatē hāc nō dedecet etiam cōſulo:ut q̄cquid euenerit:inducamus in animum ferre foꝛtiter: ferre moderate: ferre ſine eiulationibus ⁊ ſine ulla lamētatiōe muliebꝛi. Habuimus eniꝫ deliberādi(⁊ gratias chꝛiſto)habemus adhuc deliberata exequēdi ſpatiū: Et licet vulgus inſaniat:ſunt tn̄ nobiſ aliquāto magis ſobꝛij cōſultores:quorum potius monitis obſequēdum eſt. Nec te moueat vita mea quotiens epiſtolas meas legis:nec in frontē reſpexeris iſta ſuadentis. Uidiſti enim interdū pallentē medicū: qui ſuā nō poterat:alteri⁹ egritudinē curare. Uale

Medic⁹ aliqñ nō ſuaꝫ ſꝫ alteri⁹ pōt egritudinē curare

¶ Franciſci Petrarche ad Jacobum Columne: Epiſtolas illius iocoſis conuitijs refertas eſſe ſignificantis:de uarijs quoqꝫ rebus:non pauca etiaꝫ de laudibus urbis Rome adiungētis. Epiſtola.XX.

A [S]Emiſopitū epiſtole tue clamoꝛ excitat:quā iocoſis refertam conuitijs letus ridenſqꝫ perlegi. Et(ut pꝛimū uenienti iaculo pꝛius occurram)vide queſo pater optime de multis que cōtra me colligis:quantum ab intentione tua:pꝛima etiam ſcribentis uerba diſcoꝛdent. Mirari ſolitum te ais ꝙ mundum in etate adhuc tenera ſic artificioſe decipiam:ut ſcilicet ars hec ſit tam experientie q̄ꝫ nature. Panegyricum pluriuꝫ certe uerborum:ſed minime amplioris glorie ceciniſſe mihi poteras. Mundus deceptoꝛ generis humani: quot vitam laqueis implicitam:q̄ꝫ amare dulcedinis aſperſione cōmēdet:nouit quiſqꝫ apertis oculis iter hoc agit. Cuius ⁊ nos fraudibus de induſtria fauemus:ſtudioſeqꝫ ut ipſi nobis ignoti ſim⁹ aduerſus Apollinis conſilium laboramus. Hunc ſuperbia inflat ſub ſpecie magni ⁊ excelſi animi: Illum malitia ⁊ fraus ⁊ quicquid pꝛudentie pꝛoximum videtur:ſub amictu finitime virtutis infatuat. Ille ſe foꝛtem putat inhumanus ⁊ ferox:hic ſe humilem uocat timidus ⁊ imbelliſ. Eſt ⁊ quē titulo frugalitatis auaritia ſollicitet: ⁊ quem pꝛodigalitas ſpem largitatis exhauriat. Perſonata ſunt vitia ⁊ immania monſtra:foꝛmoſis ſub pellibus delitescunt. Accedit delectabilium ſed tranſituraruꝫ immo vō tranſeuntium ac fugientium rerum turba: Ambitio honorem nobis ⁊ plauſum auraſqꝫ vulgares: Luxuria blandas ⁊ uarias uoluptates pecunia plurimarum rerum ſufficientiam oſtētat: Nullus hamus ſine eſca:nullus ſine viſco ramus: nullus laqueus ſine ſpe. Accedit humana cupiditas: pꝛeceps inopſqꝫ conſilij ⁊ falli facilis ⁊ inſidijs oppoꝛtuna. In hoc igiť ancipiti ⁊ lubꝛico ⁊ ſuſpecto itinere:ſi quem foꝛte tam cautum uel natura uel ſtudium feciſſet:ut mundi fraudibus eluſis:mundum ipſe deciperet:frontem ſcilicet oſtendens populo ſimilem:tota intus mente diſſimilis: quem tu hunc virum diceres? Nūc tamen ubi querimus? ⁊ natura optima ⁊ etate ſolida ſimul ac ſobꝛia opus eſt: ⁊ alienorum caſuum obſeruatione ſollicita: Tu tamen hoc mihi nomen imponis immenſum quidē(modo non irrideas)quod ſi hodie ueruꝫ non eſt:deum oro:qui potens eſt etiaꝫ ab inferis excitare:ut ueruꝫ fiat anteq̄ꝫ moriar. Sꝫ quo hinc iocando ꝓgrederis? multos fictionibus meiſ opiniones de me concepiſſe magnificas. Fuit ars hec fateoꝛ:quibuſdam ex illuſtribus viris:ut ingenio quodā ueras virtutes mirātibus: Hinc ⁊ Nume Pōpilio diuini colloquij: ⁊ Publio Africano diuine etiaꝫ ſtirpis fama queſita eſt: Mihi ars ea nō cōpetit:nihil habeo quod oſtentē: ⁊ tamen neſcio quis me ab incunabulis ſuperuacuus fati fauoꝛ inſequitur:notioꝛ ſuꝫ q̄ꝫ uelīꝫ: ⁊ ſcio de me quātuluſcunqꝫ ſim:in utramuis parteꝫ multa iactari: quibus ego nec depꝛimoꝛ nec extolloꝛ. Scio populi totidē fere mendacia eſſe quot uerba: Et hec quidem hactenus: Neqꝫ eniꝫ ut turbe diſpliceā: magnopere laborandū eſt. Necdū deſinit urbanitas tua:dicis me non modo vulgus inſulſum ſed celū

C ipſuꝫ fictionibus tentare. Itaqꝫ Auguſtinū ⁊ eius libꝛos ſimulata quadā beniuolētia cōplexū:re autē uera a poetis ⁊ philoſophis non auelli. Quid autē inde diuellere:ubi ipſuꝫ Auguſtinū inherētē vides? quod niſi ita eſſet:nunq̄ꝫ libꝛos de Ciuitate dei(ut reliqua ſileā)tanta philoſophorū ⁊ poetarū calce fundaſſet. Nunq̄ꝫ tantis Oratorum ac Hiſtoricorum coloribus exoꝛnaſſet. Nimirū: Nūq̄ꝫ enim in ſomnis ad tribunal eterni iudicis tract⁹ acceſſerat Auguſtinus meus ſicut Hieronymus tuus: Nunq̄ꝫ expꝛobꝛari ſibi Ciceronianuꝫ nomē audierat:quod cū audiſſet Hieronymus fideq̄ꝫ dediſſet:ꝙ nunq̄ꝫ amplius libꝛos gentilium attingeret:q̄ꝫ diligenter ab omnibus:ſed a Cicerone pꝛeſertim abſtinuerit: noſti. Auguſtinum vō cui nullo ſomno interdictum erat:non ſolum familiariter illis uti nō puduit:ſed ingenue etiam fateri:ſe in libꝛis Platonicoruꝫ:magnā fidei noſtre partē inueniſſe: ⁊ ex libꝛo Cicerōis qui uocať Hoꝛtēſiuſ:mutatiōe mirabili ab omni ſpe fallaci ⁊ ab inutilibuſ diſcoꝛdātiū ſectarū cōtētionibus auerſum:ad ſoli⁹ ueritatis ſtudiū fuiſſe ꝯuerſuꝫ: ⁊ lectiōe libꝛi illius inflāmatū:ut mutatis affectib⁹ ⁊ abiectis uolupta

Auguſtinū ex libꝛis platonis: ⁊ Ciceronis Hoꝛtēſio ad chꝛiſtianā religionē multa trāſtuliſſe

tibus uolare altius inciperet. O virum ineffabilē
dignumqꝫ quem cicero ipſe pro roſtris laudet cui
qꝫ publice grates agat ꝙ inter tam multos ingra-
tos: vnus uelit eſſe gratiſſimus. O virum magnifi
ce humilem ⁊ humiliter excelſum: nō qui alienis
plumis ornatus auctoribus hic inſultet: ſed qui iā
chriſtiane religionis fluitātem puppim inter here
ticorū ſcopulos agens preſentiſqꝫ magnitudinis
ſine arrogātia ſibi cōſcius ueritatem primordiorū
ſuorum ⁊ adoleſcentie rudimenta cōmemoret: ⁊
doctor tātus eccleſie nō erubeſcat ducatum Arpi
natis hominis licet alio tendentis. Cur autem eru
D beſceret? Nemo dux ſpernēdus eſt qui viam ſalu-
tis oſtendit. Quid ergo ſtudio ueritatis obeſſe po
teſt: uel Plato uel Cicero? quorum alterius ſchola
fidem ueracē: nō modo nō impugnat ſed docet ⁊
pdicat: alterius libri recti ad illam itineris duces
ſunt. Eadem ⁊ de alijs dici poſſent: ſed piget in re
notiſſima teſtes ſuperuacuos conquirere. Nec tñ
ideo negauerim multa apud illos eſſe: que vitari
oporteat: cum ⁊ apud noſtros quedā ſint pericu
loſa incautis: ⁊ Auguſtinus ipſe in quodam opero
ſo uolumine de uberrima meſſe ſuorum ſtudiorū
internaſcentis erroris lolium pprio pollice decer-
pat. Quid ergo? Rara lectio eſt que periculo ua-
cet: niſi legēti lux diuine ueritatis affluxerit: quid
ſequendum declinādum ue docens. Illa autē du
ce ſecura ſunt omnia: ⁊ que nocere poterāt: iā ſyrti
bus ⁊ charybdi: aut famoſis in alto ſcopulis noti-
ora ſunt. Ut vero iam tandem huic laſciue calūnie
finis fiat: Uero ne an falſo Auguſtinum aio cōple
ctat: ipſe nouit: Etenim ubi nec fallere vult quiſqꝫ
nec falli poteſt. Unde deuiavite mee erroreſqꝫ cer
nentem miſereri arbitror: pſertim ſi adoleſcētie ſue
meminit: quam uagam ⁊ aberrātē miſeratꝰ oipo-
tens retraxit ad rectum iter: ⁊ nunc pro arenoſis
Africe littoribus: ubi aliqꝫdiu noxie delectatꝰ uer
gebat ad mortem: eterne frondētis Hieruſalem ſi-
ne fine municipē eſſe dedit. Inde mihi fauet: inde
me diligit: qd enim dubitē: cū audiam in eo libro
quē de uera religione cōſcripſit: eū ſpe firmiſſima
dicentem: Quiſqs angelorū deū diligit: certꝰ ſum
ꝙ me diligit? Si enim ille cōtēplatiōe cōis dei an
gelicū amorē ſibi pmittere nō metuit cū ſit homo
audebo ⁊ ego qui homo ſum amorē humanū ani-
E me illius ſacratiſſime que nunc celo fruit: ſperare.
Sed enim nouis hic ſalibꝰ aſpergor. Ais enim mi
hi phiſica etiā nūc ⁊ poetica ruminātī Auguſtini
dicta quaſi quedā ſomnia videri. Melius dixiſſes
Illa relegēti: totā mihi vitā meā nihil videri aliud
qꝫ leue ſomniū fugaciſſimumqꝫ phantaſma. Itaqꝫ
lectiōe illa excitor interdū: uelut e ſomno grauiſſi-
mo: ſed urgente mortalitatis ſarcina: palpebre rur
ſus coeunt ⁊ iterū expergiſcor: ⁊ iterū ⁊ iterū ob-
dormio. Uolūtates mee fluctuāt ⁊ deſideria diſ-
cordāt: ⁊ diſcordādo me lacerāt. Sic aduerſus in
teriorē hominē exterior pugnat: nūc dextra igemi
nās ictꝰ: nūc ille ſiniſtra: nec mora: nec reqes: ⁊ ſi
pater eternus uoce plia dirimens fuſū Dareta de
manibus Hentelli ardētis eripiat: vincet exterior.
Quid multa? Adhuc de fine ſuū incertꝰ viuoqꝫ in
ſpe ad victorē mortis exclamās: Eripe me his in-
uicte malis: Da dextrā miſero ⁊ tecū me tolle per
vndas: Sedibꝰ ut ſaltē placidis in morte qeſcam.
Sed nihil iocis lētius: nihil flexibilius: quocunqꝫ

traxeris ſequūtur. Quid ergo ais: finxiſſe me mihi
ſpecioſum lauree nomen: ut eſſet ⁊ de qua ego lo-
querer: ⁊ pter quā de me multi loquerētur: rem
autē uerā in animo meo laureā nihil eſſe: niſi illam
poeticā ad quā aſpirare me longū ⁊ idefeſſum ſtu
diū teſtatur: de hac aūt ſpirāte laurea: cuiꝰ forma
captus videor: manu facta eſſe omnia ficta carmi-
na: ſimulata ſuſpiria. In hoc vno uere ut iocareris
ſimulatio eſſet: utinā: ⁊ non furor: ſed crede mihi:
nemo ſine magno labore diu ſimulat: laborare au
tē gratis: ut inſanus videaris: inſania ſumma eſt.
Adde ꝙ egritudinem geſtibꝰ imitari bene ualen-
tes poſſumus: uerum pallorem ſimulare nō poſſu-
mus. Tibi pallor: tibi labor meus notus eſt. Itaqꝫ
magis uereor: ne tu illa feſtiuitate Socratica quā
Ironiam uocant: quo in genere: nec Socrati qd ce
cedis morbo meo inſultes. Sꝫ expecta: ulcus hoc
cum tempore matureſcet: uerumqꝫ fiet in me Cice
ronianum illud: Dies vulnerat: dies medet. Atqꝫ
aduerſus hanc ſimulatā (ut tu uocas) lauream: ſi-
mulatus ille mihi etiam Auguſtinus forte profue
rit: multa enim ⁊ grauia legendo: multumqꝫ medi
tando: Anteqꝫ ſeneſcam ſenex ero. Quis autē erit
facetiarum modus? Ubi deſines? Quid ais? Tē-
ptatum te quoqꝫ fictionibꝰ meis ac ppe deluſum:
immo vero deluſum aliquandiu expectaſſe me Ro-
me: ſimulantem ingens uenīēdi teqꝫ reuidendi de
ſiderium: tādem (qđ ſpectatores callidi in circula
torum preſtigijs ſolent) aperiēti tibi oculos ⁊ in
artes meas profundius intendenti: omnem inge-
nij mei ſcenam patuiſſe? Deus bone quid hoc eſt?
Calūniando tu qdem facies ut magus ſim. Iam
Zoroaſtres videri mihi incipio repertor magie: ſi-
ue vnus ſuorum. Eſto ſim Dardanus uel Dami-
geron uel Apollo uel alius ſi quem ars ea notiorē
fecit: parum ne preſtigij eſt: preſtigiatorem uerbo
facere? Sed iam ſatis ſuperqꝫ iocū traximus: Se-
rio uelim mihi reſpondeas. Ceſſet qꝫuis ardor fa-
ciem tuam videndi: quem laborioſiſſime in quar-
tum annum iam protraxi: dū cogito: ecce ille cras
aderit: ecce tu poſtridie mouebis: excidat qdā cu-
rarum nō mediocris cumulus: quē cū nullo mor-
talium niſi tecum equo animo partirer. Quieſcat
affectus cernēdi preclariſſimum patrem tuū: ma-
gnanimos fratres: honeſtiſſimas ſorores: exopta-
tos amicorum vultus: quāti demū extimaturum
reris: menia urbis ⁊ colles: ⁊ (ut ait Uirgiliꝰ) Tu
ſcum Tyberim ⁊ Romana palatia cernere? Cre-
di nō poſſet: quātum urbem illam (deſertā qꝫuis)
⁊ ueteris effigiem Rome ſpectare cupiā: quā nun
qꝫ vidi ubi ſegnitiem meam (ſi tñ ſegnities ⁊ non
neceſſitas fuit) incuſo. Exultare mihi videt Sene
ca ad Lucilium ſcribens: ex ipſa villa Scipionis
Africani: nec modicū ducit: vidiſſe locū ubi ille vir
tantus exulauerat: ubi negata patrie oſſa relique-
rat: Qđ ſi ɔtigit Hyſpano homini: qd me hominē
Italicum ſentire putas? Non de villa Literni: aut
de Scipionis ſepulchro: ſed de urbe Roma: ubi
Scipio natus eſt: ubi educatus: ubi victor idē ⁊
reus pari gloria triumphauit: ubi non vnus ille: ſꝫ
innumerabiles vixerunt viri: quos nunqꝫ fama ta
citura eſt. De ciuitate inquam illa: cui nulla ſimilis
fuit: nulla futura eſt: que ciuitas regum etiā ab ho
ſte dicta eſt. De cuius populo ſcriptum legimus:
Magna eſt fortuna populi Romani: magnum ⁊

De laurea ſua qd ſentiat Petrarcha

F

Zoroaſtres magie repertor

G

Laudes Rome

terribile nomen:cuius ſine exēplo magnitudinem
atq; incōparabilem monarchiam:futuram p̄ſentē
ꝙ diuini cecinerunt uates. Neq; ego nūc Roma-
nas proſequor laudes:maior res eſt q̃ ut poſſit a
tranſcurrente tractari:ſed hec curſim attigi:ut in-
telligeres nō paruipēdere me Regine urbis aſpe-
ctum de qua infinita perlegi: ⁊ ipſe multa iā ſcripſi
plura forte ſcripturus:niſi primordia mea p̄cipita
D ta dies mortis abrumpat. Finge me his nequaq̃
tangi:q̃ dulce tñ eſt chriſtiano animo urbem cer-
nere:celi inſtar in terris:ſacroſanctis martyrū ner
uis atq; oſſibus cōſertam: ⁊ ueri teſtinm precioſa
cede reſperſam:Uidere uerendaʒ populis ſaluato
ris imaginem: ⁊ in ſaxo duriſſimo:eternum genti
bus adoranda ueſtigia:Ubi ad litteram luce cla-
Yſaie. rius impletum cernit̄ illud Yſaie:Et uenient ad te
lx. curui filij eorum qui humiliauerūt te: ⁊ adorabūt
ueſtigia peduʒ tuoruʒ omnes qui detrahebāt tibi.
Circūire ſanctorum tumulos:uagari per apoſtolo
rum atria melioribus iam curis comitantibus: ⁊
inquieta ſollicitudine vite p̄ſentis in littore Maſ-
ſilie deſtituta. Que cū ita ſint:qd me ſegnē uocas:
cū ſcias ꝙ iter meū ex alieno pēdet arbitrio? Ego
meipſum tibi dederam:paruū qdē ſʒ ꝑpetuū mu-
nus:Tu me alteri parere uoluiſti:ſi alter ꝓprie di
citur talis ⁊ taʒ vnanimis germanus:nihil hic mi
hi cōſcius ſum:ſi culpa eſt uel tibi parce uel fratri.
In extrema litterarum parte ueritus forte ne lepi
diſſimis iocis tuis offenderer (Solet enim leonis
quantumlibet blanda cōtrectatio animātia parua
proterrere) ſuaue olentis vnguenti drachmā adhi
bes:ubi pupugiſſe videbare:dum me ad te aman-
dum:immo vo ad tibi reddēdas amoris vices pre
Dolor ⁊ dulciter cohortaris. Quid dicā? Multa loqui nō
gaudiū magis dolore q̃ gaudio prepedimur:hoc vnū me
ipediūt tacentem nō ignoras:uſq;adeo ſaxeus nō ſum:ut
multa lo ad tam debitum amorem ſit mihi neceſſarius hor-
qui uolē tator:atq; utinam in amando non magis freno q̃
tem calcaribus egerem:Tranquillior iuuenta ſequere-
tur:hoc ſaltem oro ne finxiſſe me fingas. Uale.

Franciſci Petrarche ad Agapitum Colūne:mor-
tale genus ſemper in peius ruere: ac poſthabitis
melioribus deteriora curare ſtudioſius:deteſtan-
tis. Epiſtola.XXI.

A On miror in te, quod in omnibus ſtupeo:
n in me autem queror ⁊ lugeo:publicum ma
lum eſt. Que negligi ſine periculo poterāt
certatim querimus:quod apprime curanduʒ erat
publice negligitur. O q̃ fertilis ager:q̃ domus cō
poſita:q̃ obſequioſus ſeruus:q̃ ſollicitus procu-
rator:q̃ ſplendida ueſtis:q̃ nitidus equus:q̃ pul
chra uxor:q̃ noſtri corporis ornata ſupficies:om-
nes curamus:q̃ pulcher ⁊ ornatus animus:curat
nemo:nec ſe curaturum ſpondet aut ſperat:ſed qd
primum eſſe debuerat:differimus ad extrema. O
ciues ciues querēda pecunia primū. Uirtus poſt
nūmos. Sic eſt hodie:ſic erat Flacci ſeculo:ſic erit
temporibus pronepotuʒ (niſi forte meliora de po-
ſteris auguramur) Utinam id quidem ſperare poſ
ſemus. Sed (ut res eūt:indies peiora conijcio:q̃
uis iam peiora vix poſſim nedum timere ſed finge
re) certe ſic viuitur:eoq; criminū ac furoruʒ uentū
eſt:ut ꝓcedi ulterius ſine publico p̄cipitio nō poſ-
B ſit. Nūc nunc impletū eſt quod ante tempus dixe-
rat Satyricus:Omne in p̄cipiti vitiū ſtetit:Enite
mur tñ pro viribus ut ſemper aliquid accedat in-
ſanie:Nec nunq̃ a maioribus tradite licentie fini
bus cōtenti erimus:nunq̃ cōmittemus:ut menti-
tus videatur Horatius:ubi ait:Etas parentū pe-
ior auis tulit nos nequiores:mox daturos proge-
niem vitioſiorem. Et (ut in tēpus aliud grauiorem
hāc querimoniam differamus) inſiſtentes cepto:
ſemper ueriſſimum faciemus:quod Marco Uar-
roni viro longe doctiſſimo viſuʒ eſt:quoniā ſi duo
decimam cure partē quā impēdimus ut piſtor bo
num nobis panem faciat: ipendiſſemus in nobis:
ipſi iam prideʒ boni eſſemus (ut de anulis:de cal-
ceis: de calamiſtris ſileam) Sic eſt proculdubio:
ſic erit:ſemper curabunt̄ ſuperuacua:ſemper neceſ
ſaria negligētur. In litteris tñ tuis clariſſime vir:
vnum de te bone ſpei pignus habeo:videris mihi
vim pati: ⁊ (qui proximus ad ſaluteʒ gradus eſt)
ſtatuʒ tue mentis agnoſcere:videris mihi indigna
tione magnifica: cum primum ſe facultas obtule-
rit ex his compedibus euaſurus. Uale.

Franciſci Petrarche ad Agapituʒ Columne:eun
dē ut ad Cenā poeticā ueniat iuitātis. Epl̄a.XXII

D cenam expectatus uenies:memorq; nō A
a hic cupidinariū forum eſſe:Poeticuʒ tibi
cōuiuium preſto eſt. Idq; non Iuuenalis
aut Flacci:ſed quale a Uirgilio paſtorale deſcribi
tur:Mitia poma:caſtanee molles: ⁊ p̄ſſi copia la-
ctis. Cetera duriora:inelaboratum ac rigidum pa
nem:fortuitum leporem aut peregrinā gruē:idq;
perraro: ⁊ callum fortaſſis apri rancidioris inue-
nies. Quid multa? Neq; locorum nec victus aſpe
ritas ignota eſt tibi. Itaq; non pedibus tm̄:ſed ut
facete Plautinus paraſitus ait:calceatis dentibꝰ
ut uenias:admoneo. Uale.

Franciſci Petrarche ad Joannem Columne:mō-
tem Caprarum montēq; Soracte ⁊ oppida non
nulla circunſtantia deſcribentis. Epiſtola.XXIII.

Eroppotunuʒ curis meis locū:ſi nō alio A
p ꝓperat animus:nactus ſum in regiōe Ro
mana. Caprarū mons dictus eſt olim cre- Capraꝝ
do ꝙ ſilueſtribus virgultis obſeſſus: capris q̃ mons
hominibus frequētior haberetur. Paulatiʒ cogni
tus loci ſitus ⁊ ſpectata fertilitas:habitatores ali
quot ſponte cōtraxit a quibus arx eminēti ſatis tu
mulo fundata ⁊ domorum quātum collis angu-
ſtus patit̄:adhuc uetus caprarum uocabulum nō
amiſit:Locus ignobilis fama:nobilioribus cingi
tur locis. Eſt hinc Soracte mons ſilueſtro clarus Sora-
incola:ſed ⁊ ante ſilueſtrum poetaruʒ carminibus cte mōs
illuſtris:Hinc Cymini cum monte lacus:quorum
meminit Uirgilius:Hinc Sutrium quod non niſi Sutriū
duobus paſſuū milibus abeſt:ſedes Cereri gratiſ hetrurie
ſima ⁊ uetus (ut ꝓhibēt) Saturni colonia. Cāpus ciuitas
oſtenditur nō longe a muris:ubi primum in Italia Satur-
frumenti ſemen ab aduena rege iactum dicūt pri- ni colo-
mam meſſem falce deſectam:quo beneficio mira- nia
culoq; delinitis animis:in partem regni viuens in
opinionem diuinitatis vita functus: fauore ho-
minum acceptus ſenex rex ⁊ falcifer deus eſt. Aer
hic (quantum breue tempus oſtendit) ſaluberrimꝰ
hinc illinc colles innumeri:altitudine nec acceſſu
difficili ⁊ expedita proſpectui. Inter quos ⁊ vm-
broſa laterum cōuexa ⁊ opaca circum antra ſubſi
dunt. Undiq; ſubmouendis ſolibus frondoſuʒ ne
mus erigitur:niſi ꝙ ad Aquiloneʒ collis humilior

gdē ⁊ ſi grāmaticus melioꝛ q̄ʒ uel coſmographus
uel poeta:ſequens tamen pꝛiorū ueſtigia:ſuper il-
lum Uirgilij locū:Tibi ſeruiat ultima Tile:ſic ait
Tile iſula eſt oceani iter ſeptētrionalē ⁊ occidēta
lē plagā ultra Britāniā:Hiberniā:Oꝛchadas.Ui
des ut vnum fere ſignū oēs aſpiciat:ut inter ſeptē
trionē ⁊ occaſum ac nō ꝓcul a Bꝛitānia uario ſer-
mone cōueniāt:ubi ſi coꝛpore cōueniſſent:re cogē-
te:mutaſſent foꝛte ſentētiā.Duo longius abſcedūt
a ceterorū dictis:ſed an ad ueruʒ ꝓpius accedant:
an ꝓpter diſtātiam:nō ita manu(ut aiunt)menda
cium pꝛendi poſſit:interdū eſt.Horū alter Oroſiꝰ
E eſt:cuius ſupꝛa mētio eſt habita.Alter vͦo Pōpo-
nius Mela:nobilis coſmographꝰ:queʒ Pliniꝰ in
multis ſequi ſolitus hic neglexiſſe viſus eſt.Is eni
toto anno vnum ſolis oꝛtuʒ uerno:vnūqꝫ autūnali
equinoctio occaſum:atqꝫ ita vna die dūtaxat:vna
qꝫ nocte diſtinctū anni ſpatiū Hyperboreis popu-
lis aſſignat:ꝑmuſ in littore Aſiatico ſuꝑ Aquilonē
Rhipheoſqꝫ mōtes habitātibꝰ:omniuʒ(ſi gd ſibi
credimus)moꝛtaliū innocētiſſimis feliciſſimiſqꝫ.
Tilem aūt inter oceani inſulas:Belgarū littoribꝰ
oppoſitā teſtaꝛ:noctes ibi bꝛeues hyeme gdem fu
ſcas:eſtate lucidas:ſolſtitio nullas.Adeſt tanta di
ſcoꝛdia:ut mihi gdē nihilo videaꝛ occultioꝛ inſula
ipſa q̄ʒ ueritas.Sʒ bene habet:quia qȯ laborioſe
querimus:impune neſcimꝰ.Lateat ad Aquilonē
Tile:lateat ad Auſtruʒ Nili caput:modo nō late-
at in medio cōſiſtens virtus:⁊ huius vite bꝛeuis
ſemita:per quam magna pars hoium palpitando
titubādoqꝫ ꝓficiſciꝛ:ad incertū finē ambiguo calle
feſtinās.Ne ergo nimis magnam operā impēda-
mus in ingſitione loci:quē foꝛſan inuentuʒ cupide
linqueremus:claudēda iā epl'a:⁊ tēpus curis me
lioribꝰ impendendū eſt.Hec ſunt que de hoc ambi
guo tibi nūc ex ipſa(ut ita dixerim)ingſitiōiſ area
excutere potui:Reliqua a doctioribus exige.Mi
hi quidē ſi hec ne latibula rimari ⁊ abdita noſſe ne
gatum fuerit:meipſum noſſe ſufficiet.Hic oculos
aperiam:hic figā intuitum:orabo euʒ qui me fecit
ut ſe mihi meqꝫ ſimul oſtendat:⁊(qȯ uotum ſapi-
entis eſt)notum mihi faciat finem meum.Uale.

¶ Frāciſci Petrarche ad Thomā Meſſaneñ.ſuper
uacuuʒ eſſe curas hominum in longum pꝛotēdi in
etate bꝛeuiſſima affirmantis. Epiſtola.XXVIII.

A q Uid ad litteras tuas dicaʒ?Uereoꝛ ne hu
manoruʒ toꝛrens rapidiſſimus errorū ami
cum noſtrū fundo aluei rotatū cū vniuerſo
rapiat.Seneſcit(ut vides)inter ludos atqꝫ pꝛeſti
gia foꝛtune:multa ſibi ꝓmittēs:que(mihi crede)
nunq̄ʒ uenient.Una tñ excuſatio eſt:Oēs idē fere
moꝛbus habet:quem inuenies qui nō ſpe craſtine
quietis hodie laboret?Hec felicitas:hec moꝛtaliū
vita eſt:mirus furoꝛ:nec miroꝛ ideo qꝛ publicꝰ:hia
re inuentos ⁊ certis bonis abiectis incerta ſectari
Ignorāt hoies:quātū lucri ſit ſpes inanes ⁊ falla
ces ꝑdere:Nulla grauioꝛ ſarcina:nulla tamē triſti
us deponiꝛ:Uſqꝫadeo malis etiā ꝓpꝛijs delecta-
mur:Laborat ille gdeʒ ⁊ ſuſpirat ⁊ anhelat ſuper
B uacue:⁊ cōtra Flacci ſniam:Terras alio calentes
ſole ꝑmutans bꝛeui foꝛtis iaculaꝛ euo multa.Non
accuſo i alijs qȯ in nobis excuſo:Tulit ⁊ nos mul
ta videndi ardoꝛ per terras ac maria:⁊ nūc maxi-
me ad extrema terrarū ea me uoluptas traxit:pel-
lente hinc tedio rerū:morūqꝫ odio quo rurſum du
ra neceſſitas retraxit:nudiuſtertiꝰ applicui:⁊ cum
multa inde ſibi ſcripſerim:reuerſus puluerulētum
calamum tuo pꝛimū noie deterſi:Amicus aūt no-
ſter:nō ut doctioꝛ redeat nullū mundi littus inac-
ceſſuʒ ſinit:⁊ omni uento caduce frondis more cir
cumuoluiꝛ:Suſpirioruʒ eius nullus(ut auguroꝛ)
finis erit niſi qui vite.Hoc ſibi uerbis meis dicito.
Raro gdem pꝛemeditata ſuccedūt:ſed finge ſucce
dant:creſcit cū felicitate miſeria.Id haud difficile
ꝑſuaderi poſſet experto:niſi cōſuetudo peſſima au
res ſalutaribus uocibꝰ obſtrueret.Sed ipſe de ſe
viderit:tu vͦo ceptū tene:⁊ ne turba delirātiū aiuʒ
a ꝓpoſito cōuellat caue.Senece:imo vͦo ipſius
nature vbū eſt.Nec multo opꝰ eſt nec diu.Uale.

¶ Franciſci Petrarche ad Stephanum Colūne Iu
niorem:uti victoria neſcienti fruſtra eſſe ꝙ vicerit
narrantis:exemploqꝫ Hannibalis:Pompeij:Cy-
ri:Alexādri:Agamēnonis ac Scipionis Africani
compꝛobantis. Epl'a.XXIX.

A p Otuiſti vir foꝛtiſſime vincere:Scito ſapiē
tiſſime vir uti victoria ne quis vnq̄ʒ noſtrū
tibi poſſit obijcere:qȯ Canenſi quondam
die Mabarbal Hānibali:qui ſi cōſilio obſecutꝰ re
cto calle ab acie Romā ſanguie nr̄o rorātia ſigna
uertiſſet:quenam ſit hiſtoricorum opinio nō igno-
ras.Sed illius impijs auſibus obſtitit Italie fa-
uens deus:Idem pios adiuuans conatus:aciem
tuam comitabitur:ueſtigia diriget:ſe duce victri-
cia ſigna nō deſeret.Ille tibi nūc ꝑpetuaʒ victoriā
ultimūqꝫ tuorum hoſtium exterminium polliceꝛ:
qui de tot oliʒ barbaricis legionibꝰ piam paucita-
tem Theodoſij ꝑncipis ſaluam fecit.Et tu ꝓfecto
iuſtiſſimā cām foues:⁊ qui illius tūc iuſtitie fuit:
tue nūc teſtis eſt Chꝛiſtus:deuotiſſime tibi diebꝰ
ac noctibus inuocādus:ut ꝑagat qȯ incepit:non
equidem ꝓcul ille:ſed tecuʒ eſt ⁊ tecuʒ erat(mihi
crede)dū vinceres:Alioquin quonā mō cuʒ pau-
cis tm̄ fudiſſes exercitū:atqꝫ vnus duos ſuꝑbiſſi-
mos hoſtes incautuſqꝫ idē ac ꝓpe ſemiermis pꝛe-
meditatos illos ⁊ inſtructos inopino marte tā ce-
leriter oppꝛeſſiſſes?Aderat ꝓculdubio celeſte pſi-
dium:aderitqꝫ quotiēs nō mutata iuſtitia ꝑtis tue
pie reuerēterqꝫ poſtulabiꝛ.I tāto ſecurus duce:⁊
de ceſorū ſanguine renaſcētē puerū eccleſiarū ſpo-
lijs oneratū pꝛedaʒ uerius ſcito eſſe q̄ʒ p̄liū:Pꝛioꝛ
nēpe victoria ut glorioſa ſic inops fuit:hec tā opu
lenta q̄ʒ facilis:Uade igiꝛ ad certā victoriā:potiꝰ
iā ad ambiguū certamē:⁊ uade nō tā ꝓpꝛijs viri-
bus q̄ʒ diuino fiſus auxilio.Ipſa pꝛo te etiā elemē
ta pugnabūt que pꝛo Theodoſio pugnauerūt(qȯ
qꝫ ait Claudianꝰ)Tibi mittet ab aſtris Eolus ar-
matas hyemes:tibi militat ether:⁊ cōiurati ueni- Claudianus
ent ad claſſica uēti.Nā ⁊ tu quoqꝫ cū crucis hoſti
bus:lʒ chꝛiſti nomē uſurpātibꝰ:bellū geris:qȯ ſic
eē nouꝰ Eugeniꝰ ex agno lupꝰ:tyrānꝰ ex clerico:op
pꝛeſſe ac nudate per Italiaʒ teſtanꝛ eccl'ie:Te non
tuaꝝ magis q̄ʒ ſuaꝝ iudicē offenſarū poſcit leſa di B
uinitas.Noli gemie deeſſe vidicte neqꝫ in his que
geſta ſūt ſpeʒ uſqꝫadeo poſueriſ ut que ſint gerēda
nō videas.Aligd eſt actū:imo multū:immo pluri
muʒ:imo nihil cum ꝑncipio finis deſit.Ne queſo
cum victoria uti poſſis frui malis:qua in re noſtro
quidem optimo ſed peſſimo facto ſuo erraſſe tan-
tus ille militie magiſter arguiꝛ.Quis āt vnū illō
oibus bellorū ducibus qui ſunt:gqꝫ erūt omnibꝰ

ſeculis abunde cautionis ac documenti preſtare
debeat:ne tm̄ in tam magno negocio vnius exēpli
cōmemoratione mouearis:⁊ noſtra ⁊ peregrina
Pōpeiꝰ Julius Ceſar. ſubijciam.Magnus pompeius ad Dyrrhachiuʒ
victor Julium Ceſarem prope captum duʒ retine-
re poſſet:abire ꝑmiſit:ſiue ignorantia rei bellice in
duce ꝓbatiſſimo:ſiue fortuna familiari ſuo in ex-
tremis neceſſitatibus opem ferēs:ſiue(que vulga
tior fama eſt)mira prorſus atq; utinā felix huma-
nitas illa fuit:ex qua mox in Theſſalia calamitas
publica:⁊ in Egypto ducis ipſiꝰ mors miſerabilis
cōſecuta eſt:⁊ in Africa Catonis ſimul ac liberta-
tis interitꝰ:⁊ in Hiſpania triſtis reliquiarū ſtrages
⁊ Rome ſpoliatū erariuʒ:oppreſſe leges:atq; ibi
dem ſuccinctus ferro abdito ſenatus:⁊ victor in
Capitolio:qd̄ quatuor triūphis ornauerat interfe
ctus.Hinc Peruſij ac Mutine grauis obſidio:⁊
crudeliſſima Parmenſium clades:cuius in Phi-
lippicis Cicero meminit:⁊ Pharſalia noſtro ſan-
guine rurſus infecta:⁊ ſub Leucadio atq; Etneo
uerticibꝰ:illa ingētia bella naualia.Poſtremo in-
de uſq; in ſeculum noſtrum tātorum ſeries maloꝝ
ut ⁊ īpoſſibilis enumeratio ſit ⁊ amara memoria:
nec duʒ miſeriaruʒ finis ullus appareat.Quid de
Cyrus Alexander Cyro rege Perſarū loquar:qui(ut ꝓprie dicā)vi-
ctor in prelio in victoria victus fuit?Quid de Ale
xandro Macedone:qui bello incolumis:in conui-
uio perijt?Agamēnon famoſum illud ac ſuꝑbum
Jlion ſtrauit.Africanus minor:noſter(ut ita dixe
rim)Policertes Carthaginē atq; Numātiaʒ fun-
ditus euertit.Uterq; in bello q̄ȝ poſt victoriam tu
tior:militieq; felicior q̄ȝ domi:quos nō minus mo
ribus q̄ȝ locis:tēporibuſq; diſtantes ſciens in hac
breuis epiſtole ꝑte coniunxi:q ꝓpe par fatū atq;
idem amborum exitus videret:victores hoſtiuʒ:
qſq; ſua perdomita ac ſubacta barbarie inter am-
plexus nefandiſſimarum cōiugum periere.Nihil
hec(fateor)ad noſtrum ꝓpoſitum.Jtaq; rem oim
ad vnum finem deduco:ut oſtēdam multa etiā vi-
ctoribus metuenda.Nuſq̄ȝ igit̄ geſtarum reruʒ fi-
ducia ſubſiſtendum:procedēdūq; longius aſſidue
ac more Ceſareo urgēdum impigre ſucceſſum:in-
ſtandūq; fauori numinis:credendūq; nihil actum
dum agendum aliquid ſuperſit:Alioquin multis
bello ſuſpectiorem fuiſſe victoriam:⁊ uerendū ual
de ne melius fuerit non cepiſſe q̄ȝ ceptum medio
procurrentis facti calle deſerere.Uale.

Franciſci Petrarche ad Stephanum Colūne Ju
niorem:eundem de quibuſdam litteris ⁊ carmine
⁊ ſoluta oratione ad eum miſſis certiorem reddē-
tis. Epiſtola.XXX.

A

De vniuerſo rerum tuarum ſtatu q̄d ſentirē
breue quiddā tibi bellaciſſime vir mater-
no pridem ſermone cōſcripſeram:ut poſſet
militibus etiā tuis innoteſcere:tecum in partē la-
boris ⁊ glorie ꝑfecturis.Subinde aūt pariēte no
ui aliq̄d ſemꝑ ingenio:eidē tibi carmē ex meo alie
noq; cōtexui:ea lege:ut primus meus:ſecundus
alicuiꝰ ꝓbati poete uerſus eſſet:atq; ita ut legentē
nō ſentētiarū mō artificioſa cōnexio:ſed uerboruʒ
quoq; conſonantia delectaret.Qua in re:ceu noui
poematis(tenui licet inuētione)gloriabar:donec
Nihil ſub ſole nouum miſſo iaʒ carmīe deprehēdi alios an̄ me hoc genꝰ
attigiſſe:uerūq; qd̄ Hebreus ſapiēs dixit:Nihil
nouū ſub ſole:qd̄q; ait Comicus poeta:Nihil di-
ctū:qd̄ nō ſit dictū prius.Nouiſſime per nūcium
Stephani ſenioris magnanimi patris tui:quo plu
res virtuti ſtimulos incuterē ſcripſi oratione ſolu-
ta ⁊ libera:quā ſi habes nihil eſt qd̄ mutem:nihil
qd̄ adijciam:q̄ȝuis enim multa ſe offerant:tamen
ſapientem monuiſſe ſatis eſt.Uale.

Franciſci Petrarche ad Stephanū Colūne Ju-
niorē:ſolitudinē nō oratione laudari poſſe:ſed ex-
perientia probari:aſſerentis. Ep̄la.XXXI.

A

Poſtulas tibi ſtatū vite ſolitarie:quem hac
etate ſecutus video:(ut aſſeris)ꝑter morē
hoīum noſtrorum breuibus uerbis expo-
ni:Utrū imitādi an irritādi auidius:neſcio:tu ſcis
Ceterū q̄ȝ magnā rē inter anguſtias cogi ac breui-
ter dici uelis forſan ignoras.Sunt de hocipſo di-
ſertorum hoīuʒ libelli:nec tm̄(quantū mihi videt̄)
a quoq̄ȝ ſufficienter adhuc laudata res eſt:de qua
ſepe mihi(fateor)ſcribere aliq̄d impetꝰ fuit:⁊ feciſ
ſem:niſi q̄ nōdum aut ingenio aut ſtilo aut rerum
notitie ſatis fido:Qd̄ ad te preceſq; tuas attinet:
Ego q̄dē:ut nunq̄ȝ equis auribus laudatoreʒ vite
huius audiā:niſi qui primo dulcedinē eius aliqua
ex parte guſtauerit:cuʒ innumerabilibꝰ bonis hec
affluat:que nec audiēdo nec legēdo:deniq; nec ali
ter q̄ȝ experiēdo diſcunt̄:ſic fruſtra quenq̄ȝ doce-
ri uelle rear niſi eadē experientia magiſtra.Quid
enim refert quāto eloquio res agat̄:aut nō intelle B
cturis qui audiēt aut minime crediturıs?Tu itaq;
ſi te ſolitudinis mee admiratio ⁊ imitādi ſtudium
trahit(ut ꝑdicas)noli me curis alijs intentū fati-
gare:noli narrationē imparē rebus expoſcere.Sʒ
ſi mō tu(qd̄ ego q̄ ualde uereor ſepe repeto)pura
mente diſcēdiq; nō tēptādi aīo interrogas:ueni ⁊
vide qd̄q; ipſe tibi debere potes:alteri ne debeaſ.
Deſine tuarū aurium prurītū alieni ſermonis vn-
guentibꝰ ſcalpere:leuioribus fabellis idem conſe
qui nō ꝓhiberis:idq; fiet honeſtius:q̄ȝ ſi tractatū
rei grandis extorqueas:ad nihil aliud aut annuē-
ti profuturum aut petenti:q̄ȝ ut legētis intētio cul
pari poſſit:⁊ ſint ſcribentis uerba cōtēptui.Uale.

Franciſci Petrarche ad Stephanum Columne
Juniorem:cum eodem de ſummo bono diſceptan
tis:⁊ que uere dici poſſit ſumma felicitas exponē
tis. Epiſtola.XXXII.

A

Quid in queſtione ꝓpoſita ſentiendum pu-
tes:ipſe videris.Nec etas:nec libroruʒ le-
ctio:nec rerum experientia defuerit.Apud
me quidem rerum nō honeſtarum:uel ſola conſul-
tatio turpis eſt ſi ſententiam extorques:abſit a me
nō modo ſummū:ſed(qm̄ ⁊ in hac opinione Stoi
cus q̄ȝ Paripateticus:⁊ in omnibꝰ Stoicus mul
to q̄ȝ Epicureus eſſe malim)ne aliquid quidē bo-
num in diuitijs aut in uoluptate reponere.Cōmo
da ſunt hec ⁊ adminicula vite mortalis:Jtaq; illd̄
fortune:hoc corporis bonum uocant.Bonum v̄o
qd̄ querimus in animo eſt:nec corpori ſeruiēs nec Sūmuʒ bonum
fortune.Cetera uocari bona fateor:ſed non eſſe cō
tendo.Ne ue me forſan errore lapſum putes inad
uertenter hoc dicere:non ſum neſcius quid de hac
re Ariſtoteles:quid Epicurus ſentiat:ſed philoſo
phantium auctoritas non impedit iudicij liberta-
tem.Mihi illa philoſophorum diuinorum uerior
q̄ȝ ſententia videtur:Beatos eſſe non poſſe qui bo
na diuidant tripartito.Unum bonum eſt:vnū qd̄
felices faciat.Ueſtra q̄dē nimis iops ⁊ emēdicata

felicitas eſt:ad quam nõ modo forma corpis ⁊ ꝓ-
ſperior ualitudo:ſed diuitie etiaꝫ admittuntur ſeu
potius exigũtur:nimis furum inſidijs expoſita:ni
mis deniqꝫ ſollicita ſemꝑ ac trepida : quo nihil eſt
a felicitate remotius:Naꝫ illa Epicuri in uolupta
te cõſiſtens:non ſolum nulla felicitas:ſed extrema
B miſeria eſt. Quid eni hoi miſeriꝰ q̃ꝫ humanũ bonũ
bono pecudis:hoc eſt rõnẽ ſenſibꝰ ſbſtrauiſſe? Sꝫ
nõne ego parũ ſani capitis videbor:qui iter tãtas
ꝑtes ſuꝑ lite tã dubia iudex nõ electus acceſſerim.
Credat igiẽ qſqꝫ qꝺ credidit:durũ eſt eni ab iuete-
ratis opinionibꝰ auelli: Extãt de his phõrũ tracta
tus uarij:quoꝝ vix noia epl'e clauderent anguſtijs
Extat itege Ciceronis liber:qui de fine bonorũ ⁊
maloꝝ inſcribiẽ:quẽ cũ legeris neſcio an qcq̃ꝫ uel
auribꝰ uel igenio relictũ ſit qꝺ regrẽdũ putẽt. Sꝫ
qm̃ a me nõ qd uerũ (id enim forte abditũ eſt)ſed
qd mihi videreẽ poſtulaſti: Breui rẽ oẽm fine ꝯclu
do: Noli iniqs cõſultoribꝰ aurẽ ꝑbere:neqꝫ famaꝫ
neqꝫ ſalutẽ tuã diligũt:id tm̃ ꝯſulũt qꝺ uel ſibi eli-
gerẽt uel tibi gratum putãt: Tu ṽo nihil ꝑter hone
C ſtũ cogitare:nihil in bonis numerare debes:At uti
le lucrũ eſt. Ita ꝓrſus ſi cũ honeſtate cõiũctum ſit.
Aliogn nil noueris eẽ poſſe dãnoſius. Uulgatũ eſt
qd de hocipſo in officialibꝰ libris Cicero idẽ diſpu
tet. Sed magna ꝑs legẽtiũ rerũ negligẽs ſolis ṽ-
bis inhiat: ⁊ ꝑcepta vite iudicio auriũ q̃ſi totidem
fabellas amplectiẽ. Tu memẽto illic nõ lingue ſed
ai negociuꝫ agi : hic eſt non rhetoricos ſed phicos
eẽ ſermones. Stet añ oculos id qꝺ Athenis olim
Atticis uotũ fuit: ⁊ Themiſtoclis cõſiliũ ⁊ Ariſti
dis interꝑtatio: ⁊ iudicium cõcionis:ꝓinde q̃ꝫuis
vulgus irrideat:ac demũ lege emolumẽtũ nõ aſꝑ-
nor ſi nihil ꝓbri mixtũ affert:ſi ſecus nõ alr̃ auruꝫ
q̃ꝫ ſcopulũ vitabo. Aurũ enim ut ait Plautꝰ:multa
multis ſepe ſuaſit perperam. Deniqꝫ (ut eodem cũ
auctore ꝯcludam) Nõ ego oino lucrum omne eſſe
utile homini exiſtimo. Uale.

¶ Fracĩſci Petrarche ad. T. M. regiũ cõſultorem:
mediocritatẽ oibus in rebus eſſe appetẽdam: ⁊ ꝑ̃-
cipue a regibus:cõſulẽtis. Epl'a. XXXIII.

A Q Uãuis nõ ſim neſcius:quãto plus ſub mul
toꝝ q̃ꝫ ſub vnius impio romana res creue
rit:multis tm̃ ⁊ magnis viris viſum ſcio fe
liciſſimũ reipublice ſtatũ eẽ ſub vno eodemqꝫ iuſto
ꝑ̃ncipe. Ita pugnare ſimul auctoritas ⁊ expientia
videnẽ:ſed maior eſt queſtio q̃ꝫ ut tã breui ſit expli
cãda litterula. Certe ut nr̃arũ rerũ pñs ſtatꝰ eſt:in
hac aioꝝ tam iplacata diſcordia:nulla ꝓrſus apud
nos dubitatio relinqtur:monarchiã eẽ optimaꝫ re
legẽdis reparãdiſqꝫ viribꝰ italis:q̃s lõgus belloꝝ
ciuilium ſparſit furor. Hec ut (ego noui fateorqꝫ)
regiam manũ noſtris morbis neceſſariam:ſic te il-
lud credere nõ dubito: Nullum me regeꝫ malle q̃ꝫ
hũc noſtruꝫ:cuiꝰ ſub ditione viuimꝰ:adeo ſuauiter
ac tranqlle:ut nec Pyrrhi humanitatem:nec fortu
nam Alexãdri:nec Zalẽti iuſtitiã:nec(ut romanis
potiꝰ exẽplis utar) Romuli ardorẽ:nec Nume reli
gioneꝫ:nec Tulli militiam:nec Anci magnificẽtiã:
nec Tarqni habitum:nec Seruij ꝓuidẽtiam req-
ramꝰ. Et ꝓfecto ſi regem a tyrãno ſola iuſtitia di-
ſcernit: Iſte rex uerus eſt:quẽlibet tyrãnuꝫ uocent
ueriſſimi oium tyrãni qui ſe patres patrie dici uo-
lũt:cuꝫ qbꝰ nullus Phalaris:nullus Agathocles:
nullus Dionyſiꝰ:nullus deniqꝫ Caiꝰ aut Nero om
niũqꝫ fediſſimꝰ Heligabalus poſſit de ipudicitia ⁊
feritate cõtẽdere. Sane qm̃ prudẽtis eſt:nõ tã qd
delectet q̃ꝫ qd expediat aduertẽ : Inqꝫ hocipſo nõ
ꝑ̃ncipia reruꝫ:ſed exitꝰ cõtẽplari: Tibi cuiꝰ ille cõ-
ſilijs agiẽ : optimo cõſilio:cuiꝰ de prudẽtia ⁊ fide
dubitari nuſq̃ꝫ ſinis:tibi inq̃ꝫ amice cui animꝰ meꝰ
notꝰ eſt:hoc ruſticũ forte ſed fidele cõſiliũ dediſſe
uelim:ut ſuadeas ſibi fines ſuos ſatis patere : ſiue
opes ſiue gl'iam ſpectet. Cupiditati nihil eſt ſatis:
Illa eũ nõ fallat ꝓmiſſis ingẽtibꝰ: Aurea mediocri
tas eſt in oi fortuna humana qdẽ felicitas:nullo ſi
bi fine ꝓpoſito ꝓgrediẽdi auida: ⁊ in infinitũ ten-
dẽs:ut ſollicitudinis plurimũ:ſic nihil ſolidi:nihil
certi:nihil qeti hẽt. Ideoqꝫ ſemꝑ mihi placuit Afri
cani modeſtia iunioris:qui cẽſor luſtrale carmen:
quo a dijs romane felicitatis augmẽtũ poſcebatur
uelut nimie cupiditatis plenũ: ⁊ ipſis iportunũ de
is mutari: ⁊ ex illo nõ aliud q̃ꝫ ſtatus qui tũc erat
ſtabilitatẽ ſolã iuſſit expoſci. Sobrie qdẽ ac prudẽ
ter:ſi ⁊ mortalia cõſiſtere ſcirẽt: ⁊ ab oipotẽti deo
petitũ eẽt:qꝺ a dijs fallacibꝰ petebaẽ. Multa hic
dici poſſe video:ſed qd opus eſt ṽbis? Uides aiuꝫ
meũ:qd cupiã: ⁊ qd metuã noſti. Audio illum no-
uas res moliri:opto feliciter:ſi ꝑgit:ſed malo deſi-
nat:tutior eni via eſt. Oppone te oro ꝑ̃ncipijs: In
gere ſibi illud abſtinẽtiſſimi ducis: Romanos non
tã aurũ hẽre q̃ꝫ impare aurum hñtibꝰ uoluiſſe. Id
ſi de auro recte diciẽ qꝺ abdi põt:qd de terris atqꝫ
urbibꝰ? Itẽqꝫ ſi de hoſtibus recte diciẽ:qd de ami
cis dices:quos nõ coacto:ſed ſpontaneo modere-
ris impio?quoꝝ nõ terris mõ uel aurũ:ſed corpa:
ſed aios pleno iure poſſideas:cũ honeſtius:tuꝫ tu
tius eſt amicos hẽre q̃ꝫ pr̃imoniũ amicoꝝ: Et ubi
uolẽtibus poſſis:ſtultũ eſt uelle nolẽtibꝰ imperare
Philoſophoꝝ:qnpotius nãe uox eſt : Nihil violẽ
tum diuturnũ. Modeſtos regni fines:facile tuea-
re. Immẽſum impium difficile queriẽ:difficillime
cuſtoditur. Uale.

¶ Fracĩſci Petrarche ad. T. M. ⁊ triſtẽ ꝑteritorum
memoriam ⁊ anxiã ſollicitudinẽ futuroꝝ deponẽ
dam admonẽtis:mathematicis etiam nõ credẽdũ
eẽ ſcripturarũ teſtimonio ꝓbãtis. Epl'a. XXXIIII.

A Abijciamus oro ſi poſſumus ⁊ triſtem ꝑte-
ritoꝝ memoriam ⁊ anxiã ſollicitudineꝫ fu
turoꝝ: Torquẽt enim de nihilo: ⁊ geminis
uelut aculeis vite nr̃e reqem hincinde perturbant
Quid anhelamꝰ?qd affligimur?nec trãſacta mu-
tari pñt:nec uenictia ꝓuideri. Quid mathematicis
opus:aduerſus quos:nõ modo ſanctoꝝ ſed philo-
ſophorum ⁊ poetarũ ⁊ oium uera ſentiẽtium:cla-
mat auctoritas? Et ut plurium philoſophica prete
reaꝫ:ꝓuulgato Maronis teſtimonio: Ignaras ua-
tum mẽtes quis ignorat? Scitum eſt illud Actij:
Nihil inqt credo auguribꝰ:qui aures uerbis ditãt
alienas:ſuas ut auro locupletẽt domos. Nec minꝰ
illꝺ Pacuuij uetuſtiſſimi poete: Naꝫ ſi que uẽtura
ſũt ꝓuideãt:eqparenẽ Ioui. Nec tu poetaꝫ a philo
ſophia putes hac in rẽ diuerſuꝫ. Sic eniꝫ ait Yſai-
as: Annũciate que futura ſũt in futuꝝ: ⁊ ſciemꝰ qr
dij eſtis uos. Fauorini igiẽ doctiſſimi viri Cicero-
nianuꝫ:magna ex ꝑte ꝯſiliũ:quo nos uterqꝫ ab his
oibꝰ ꝑ̃ſtigijs at fallacijs dehortaẽ:uõ admittẽdum
modo:ſed ampliãdũ cẽſeo: Aut eniꝫ ꝓmiſſores hi
qui uenturi noticiã pollicenẽ:aduerſa falſo prenun
ciant: ⁊ fruſtra nos inani terrore cõpleuerint. Aut

B Nõ qꝺ delectet ſꝫ qꝺ expediat eligendũ prudentie.

Modeſtia africani iunioris

C

Matematicis nõ eẽ crẽdẽdũ ꝓbaẽ auctibus.

uere ⁊ ante tēpus miſeros fecerint. Rurſus aut le ta uere: ⁊ duplex eſt icōmodū: Fatigatio expectationis: qua neſcio an ulla ſit maioꝛ: ⁊ deliberatio gaudij cum uenerit: ſiue ut ipſe uocat p̄floratio: qȯ gdē antequā ueniat ſperādo ⁊ mente pꝛeoccupando iā dudū fere cōſumptū ſit. Aut falſo: ⁊ inanem ꝓfecto ridiculāq; letitiā: certū eſt ſpei ꝑdite dolore mixtoq; ſimul pudore deſinere. Audiendi ergo penit⁹ nō ſunt: impoſſibilia gdē ſibi nobis etiā inutilia ꝓmittētes. Quid ꝟo quiſq; ſibi dixiſſe Chꝛiſtum putet: qȯ Amphitryoni ꝟo Juppiter apud Plautū: Bono aio es: adſum Amphitryo auxilio tibi ⁊ tuis. Nihil eſt qȯ timeas: bariolos baruſpices: Mitte oēs que futura ⁊ que facta ẽ loq̄r. Multo adeo meli⁹ q̄ȝ illi: nō gdē quia ſuȝ Juppiter (ut ait ille) ſȝ qꝛ ſuȝ de⁹. Jlle ſane multa nobis ad aurē cordis aſſidue loq̄ꝛ: quē ſi audire uoluerimus: facile poterimus horū circulatoruȝ ꝓmiſſa cōtēnere.

Nlla re magiſq; expectatiōe mōtales toꝛqueri

B

Moꝛs certa eſt: hora moꝛtis incerta: ut oēm horā uelut ultimā expectemus: hec ſalutariter noſſe ſatis eſt. Que igit̄ horū ipudentia: que noſtra demētia: ut multa caligine obſiti ſoliq; deo cogniti: uenturi tp̄is denunciatiōe nos crucient? Eſt vnū fateoꝛ in hac tota uanitate mirabile: ꝙ cū in reliq̄s ualde ueridicus quiſq; vno inſigni mēdacio ſubeat mēdacis infamiā: hic quātūuis mēdax vna foꝛtuita ueritate: ueridici famā cōſeq̄tur. Mirat̄ hoc Cicero alijs licet uerbis: in eo libꝛo quo exiguo in ſpatio diuinationē edificat euertitq;.

Moꝛs certa hora auteȝ moꝛtis icerta

C

Auguſtinus autē ⁊ ſepe aliter ⁊ in libꝛo diuerſarū queſtionū: maxime aduerſus eos loquēs: qui nūc (ut ipſe ait) appellātur mathematici: uolētes actus noſtros coꝛporib⁹ celeſtib⁹ ſubdere: ⁊ nos uēdere ſtelliſ: ipſumq; pꝛeciuȝ quo uendūt a nobis accipere. Rationē affert: Cū aūt multa uera inquit eos p̄dixiſſe dicat̄: ideo fit qꝛ nō tenēt hoies memoria falſitates erroreſq; illorū: ſed nō intenti niſi in ea que illoruȝ reſpōſis ꝓuenerūt: ea que nō ꝓuenerint obliuiſcunt̄: ⁊ ea cōmemorant̄ que nō arte illa (que nulla eſt) ſȝ quadam obſcura rerū foꝛte ꝯtingūt: Qȯ ſi peritie illorū uolūt tribuere: dicāt artificioſe diuinare ēt moꝛtuas mēbꝛanas ſcriptas quaſlibet: de q̄bus plerūq; pꝛo uolūtate foꝛs erit. Qȯ ſi nō arte: de codicibus exit ſepe uerſus futura pꝛenūciās: q̄d miruȝ ſi etiā aio loquētis nō arte ſed foꝛte exit aliqua p̄dictio futurorū? Hec ultima gdē Auguſtini ſunt: que hinc auctoritas hois cōmēdat: hinc fides. Horuȝ ꝟo fallacijs oib⁹: q̄d putas aliud viā fecit niſi vulgaris inſcitia ⁊ infinita cupiditas (ne dicā rabies) ſciēdi ea tm̄ que nec ſciri poſſunt ⁊ ſcire non expedit? Tu ergo genus hoc hominū temerariū ⁊ pꝛocax ac tranquille vite cōtrariū: fuge ut quātū poſſibile eſt: bꝛeuiſſimū hoc tēpus: ſine ſupuacuis ⁊ inanibus curis agas. Sic enim habeto donec ſuperſtitionum pondus abieceris. Beatam vitam poteris optare: non aſſequi: contraria ſe viciſſiȝ trudūt: nunq̄ȝ metus ⁊ felicitas cohabitant. Uale.

Dictum Auguſtini cōtra mathematicos

¶ Franciſci Petrarche ad. T. M. Jn quot incōmoda homo ebꝛioſus icidat oſtēdētis. Ep̄la. XXXV.

A

Taceo que aduerſus ebꝛietatē copioſiſſime dici poſſunt: q̄ȝ feda: q̄ȝ periculoſa: q̄ȝ triſtiſ egritudo eſt: quātuſq; furoꝛ ſciēter obruere atq; enecare ſpumāti dolio rationē: qȯ ſingulare ac pꝛecipuū habet hois natura: neq; pedes: neq; linguā: neq; aium in p̄tāte habere: tremulū caput: inſtabiles manus: ſtillātes oculos: grauē coꝛporis odorē ⁊ pꝛidiani meri reliquias craſtino inſultātes. Taceo libidinis regnū: virtutis exilium: vulgi fabulā: ac riſum bonorū odiū atq; cōtēptuȝ: mutationē repētinā ſileo ⁊ quālibet doctoꝝ inſtātiam ac cuiuſlibet etatis infantiam: oium iocis ac fraudibus oiumq; ludibꝛio expoſitā: rimulas quoq; mentis oppꝛeſſe ac futilis: ⁊ graui pondere fatiſcentis vnde ſecreta effluūt: ſepe cum ꝓpꝛia: ſepe cū aliena ꝑnitie: que multis moꝛtis ⁊ extreme miſerie cā fuit: luctū p̄terea ⁊ inane gaudiū: ⁊ cōtentiones: ⁊ iurgia ⁊ p̄cipitiū ⁊ incautos cōgreſſus inermiū cū armatis. Hec ut nota inquā ⁊ vulgata p̄tereo. Eſt Apuleij Madaurenſis liber qui inſcribitur floridorū. Jbi q̄d pꝛimus crater agat: q̄d ſecundus ac deinceps faceta narratiōe diſſerit̄: cui⁹ ſentētiam nō muto ſed extēdo. Neſcio eni cur aut quō plus hodie bibit̄ q̄ȝ olim: Utināq; hic luxurie modus eſſet: quocūq; te uertas fragiliores ad virtutē: foꝛtiores ad vitia facti ſumus.

B

Secūduȝ me igitur. p̄mus crater ꝑtinet ad ſitim: ſecūdus ad letitiam: tertius ad uoluptatē: quartus ad ebꝛietatē quintus ad iram: ſextus ad litigiū: ſeptimus ad furorem: octauus ad ſomnū: nonus ad moꝛbū. Hec illi Marco Bibulo college: nō Julij Ceſaris ſȝ tuo cuius aſſidue cū vitijs laſciuiaq; litigas: ſi ꝓfutura credideris: meis ꝟbis dicito. Si foꝛte ſibi irrepꝛehēſibilis videt̄: eo ꝙ nōdū ad ebꝛietatis extrema ꝑuenerit ſciat plus eſſe e ſobꝛietatis ac modeſtie faſtigio: uel modicū deſcendiſſe: q̄ȝ ubi ſemel labi ceperis in fundum excidere. Gradatiȝ ſubeūt virtus ⁊ nequitia: nemo ul' optimus uel peſſimus fit repente. Uale.

¶ Franciſci Petrarche ad. T. M. eum ad belli iminētis ꝑfectionem hoꝛtantis: ſimulq; non pauca de felicitate in bꝛeui vite ſpatio multis exemplis commemorantis. Epiſtola. XXXVI.

A

Fides ſilētiū interrūpit: charitas loq̄ cogit: Teſtoꝛ Chꝛiſtū: coactus ad ſcribēdum uenio: que ſi eodē aio lecta fuerint quo ſcribūtur: poterūt ⁊ mihi apud te beniuolētiā augere ⁊ tibi gloriā apud gētes: Quonā enim mō diſſimulare poſſum: ſi nō falſum amicitie nomē gero: quin te magnis ꝑiculis circūuentū: uel doꝛmiētem excitē: ul' cōmonefaciā vigilātē? Uides q̄ȝ graue bellū īter Gallū Bꝛitānūq; reges orit̄. Nulla ꝓculdubio tāta res ab auorū noſtrorū tēporib⁹: certe nec ab atauis ꝓauoꝝ in Europe finib⁹ apparuit: aut tā latus glorie cāpus foꝛtib⁹ viris oblat⁹ eſt. Cuncti reges ac populi ſuſpēſi ad tāte cōtētiōis euētum: p̄cipue qui ab alpib⁹ Jtalie ad oceanū incolūt: q̊s ingēs vicini tumult⁹ exciuit fragoꝛ: in armis ſūt: Tu ſolus tāto ſub turbine doꝛmis. Te gdē Uirgiliana pꝛemit icrepatio: ⁊ tibi celo miſſus nuncius exclamat: potes hoc ſub caſu ducē ſomnos? Nec que circumſtent te deinde pericula cernis?

B

Pꝛofecto ſi nihil aliud q̄ȝ pudoꝛ obſtreperet: debebas celerius expergiſci: Qua enim fronte: quo animo ceteris ad eſtiuum ſolem ſub galea ⁊ vmbone de gentibus: tu pꝛocul ab agmine virorū: femineaq; circūſtipatus acie: cōquiſitis paſtus epulis ⁊ molli ueſte cōtectus vmbꝛa toꝛpes ⁊ ocio? Homo oli (ut putabā) auidus honoris ⁊ glorie: homo potēſ ⁊ nobilis: homo iuuenis ⁊ robuſtus: q̄d oro te impedit? Mūditias amas: refugis laboreſ: ſed aud.

Mūdi/tias mu/lieribus/viris āt/labores/ꝯuenire

foꝛtiſſimi viri uerbum a Saluſtio relatum:Mun
ditias mulierib⁹ : laborem viris cōuenire.Sitim
metuis ⁊ calles arenoſos ⁊ ſerpētes ſub leone ter
ribiles?Sed alterius ⁊ ſi minuſ bellicoſi:nō min⁹
foꝛtis viri dictuꝫ accipe:Serpēs:Sitis ardoꝛ are
ne dulcia virtuti gaudet patiētia duris.At moꝛtē
gladioſqꝫ foꝛmidas?Sed ⁊ hic uerbum illud oc/

Moꝛs/ultīa pe/na eſt.

currat:alterius viri foꝛtis:Moꝛs ultima pena eſt
nec metuēda viris.Nō plus inqꝫ metuēda q̃ꝫ ſom
nus aut reges.Quid enim iter moꝛtis ⁊ originis
diem refert?Immo v̓o largiter:Ille nos humane
vite laborib⁹ iuoluit:hic liberat.Hinc ille mos ex
intimis philoſophie penetralib⁹ educt⁹:in ſuoꝝ oꝛ
tu lugētium atqꝫ in moꝛte gaudētium.Sed ne ab
opinionib⁹ vulgarium recedam⁹ a qb⁹ tn̄ ſi ad ſa/
lutem ꝑgim⁹:q̃ꝫ lōgiſſime recedendum eſt:Deꝛ ti
mēdam eē moꝛtem ⁊ illud vulgatiſſimum Ariſto/
teliſ audiaꝛ:Moꝛtem eē ultimum terribilium:qui
⁊ ipſe quoqꝫ cōſulto nō maximum dicere uoluit
ſed extremum:Sed eſto ſit maximum:putaſ ne il
lam ideo vitare q: bello abſtines aut mari?Notū
⁊ illud alteri⁹ poete:Fruſtra cruēto marte carebi/
m⁹ fractiſqꝫ rauci fluctib⁹ hadrie.Fruſtra per autū
nos nocēteꝫ coꝛꝑib⁹ metuem⁹ auſtrum.Quālibet
exactam curam noſtri coꝛꝑis habētib⁹ moriēdum
eſt.Sed ꝓlatāde moꝛtis ſtudium ſolet eē moꝛtali
b⁹:fateoꝛ: ⁊ excuſationeꝫ publice ibecillitatꝭ agno
ſco:Primum oro te:quātula iſta dilatio eſt: deide

C

quot ⁊ q̃ꝫ duris caſibus expoſita:q̃ꝫ multis viriſ/
ſe nocuit ⁊ vite gloriaꝫ iminuit moꝛs dilata?Quo
tidianis exēpliſ abūdam⁹:Sed reuerēti⁹ antiq̃ cō
memoꝛo:nr̄a quoqꝫ libētius q̃ꝫ externa.Si paulo
min⁹ Tulluſ Hoſtili⁹ vixiſſet ict⁹ fulmine nō fuiſſet
Paucos annos detrahe Tarqnio:rex moꝛtu⁹ erat
ille nō exul.Appio Claudio vita lōgioꝛ cecitatem.
Mario carcerē ⁊ degenerē fugā latibulūqꝫ limo/
ſe paludiſ attulit.Quid Pōpeio magno clari⁹ niſi
ſplēdorē tāti nois vite diuturnitaſ ⁊ que illā ſecuta
eſt moꝛtiſ indignitas obſcuraſſet?Quid de duob⁹
Africaniſ dicam:q̃ꝫto melius putas:alter ante me
nia Carthaginis:alter ante poꝛtas Numātie ꝑijſ
ſet?Nō ꝑ̄mus ingratam patriam exilio indigno ⁊
famoſo epigrāmate:ſecūdus inulte moꝛtiſ iniuria
cōdēnaſſet?Ipſe Ceſar Auguſtus quem ex oībus
feliciſſimum iudicares q̃ꝫto felicioꝛ moreretꝛ:pꝛiuſ
q̃ꝫ filie iam ſeneſcētis adulteria ⁊ q̃s execrari ſoli
tum accepim⁹:uomicas ſuas inciperet numerare?
Omitto Regulum ⁊ Catonem ⁊ reliquos quos
nobiliſ moꝛs illuſtrat:q̃ꝫuis in Catone diuerſum a
nr̄is ſentire cogar:De Cicerone loquoꝛ ⁊ Seneca.
Nolo ante ciuile bellum obierit:ne conſtantie ſue
teſtes fide digniſſimi detrahanꝛ:laboꝛ ac diſcrimē
Miroꝛ intrepidum:miroꝛ colluctātem anguibus:
miroꝛ arenis libycis oberrātem.Laudo aī robur:
cōtumaciam:laudo libertatem:accerſitā moꝛtem
deſꝑationēqꝫ nō laudo.Ne aūt me foꝛſā extrema

D

putes exēpla negligere.Clarioꝛ Pyrrhuſ:clarioꝛ
Hānibal moriturus erat:ſi ſepulchꝛum ambobus
Italicum cōtigiſſet:infauſtus utriqꝫ reditus in pa
triam fuit.Clarioꝛ etiam Cyruſ ſi ante moreretꝛ q̃ꝫ
Scythicos fines.Clarioꝛ Bꝛēnus ueſter ſi pꝛi⁹ q̃ꝫ
delphicuꝫ limē attigeret.Quid uenenuꝫ Mithꝛi
datis?Quid uarietatem Alcibiadis?Quid The
miſtoclis exiliū?Quid Ariſtidis catenas?Quid
incēdium Creſi loq̃r?Raro vita lōgioꝛ coequeuā

Rāo lō/giorē vi/tā felici/tatē ſub/ſequi.

felicitatem habet:que ubi occidit:nō ſufficit infeli
cem eē:niſi ꝑ̄ſens calamitas trāſacte felicitatiſ me
moria recrudeſcat.Et ſi nihil nobis accidat viuen
do:tn̄ multa ſpectare cogimur in nr̄is que nos bea
tos eē nō ſinat.Felix hic abiſſet Pꝛiam⁹:felix Pi
le⁹:felix Neſtoꝛ:ſi filios ꝑ̄ceſſiſſet.Et ut altꝛi⁹ gn̄is
exēpla nō deſint:Nō Socrateꝫ uenenatus calix:
nō Euripidē canes:nō Demoſtheneꝫ ac Ciceronē
gladij cōſumerēt:nō obliuio Meſſalam:nō Ploti
tinū lepꝛa ꝑuaderet:ſi oppoꝛtuna moꝛs iſtātes mi
ſerias ꝑ̄uertiſſet.Exēploꝝ v̓o iam ſatis eſt in re ꝑ̄/
ſertim nō ambigua.Uides igiꝛ ut lōgioris vite cu
piditas ceca eſt:bona moꝛſ optāda eſt in qua falli
neminem poſſe cōſtat:nemineꝫ penitere.Sed qm̄

E

uſus obtinuit:nocitura paſſim ⁊ in caput noſtrum
recaſura cōcupiſcere:liceat optare cum populo:an
tn̄ ignauie ſemita ſperas ad optatum ꝑuehi?Lar
ge qdem falleris:q̃ꝫ multos ſopoꝛ imodicus oppꝛ̄ſ/
ſit quos laboꝛ ⁊ vigilie ꝑ̄ſeruaſſēt:q̃ꝫ multos uł ne
cauit crapula uel ſuffocauit ebꝛietas : qui ieiunio
ſalui forēt.Uulgatum eſt : Plures cenaꝫ occidere
q̃ꝫ gladium:Quocūqꝫ ciboꝝ genere nutritos:quo
cūqꝫ terrarū angulo latitātes moꝛs inueniet: ⁊ tri
butum ſuuꝫ inexorabilis repetet:exiget:extoꝛque
bit:fruſtra tergiuerſamur ſi ad moꝛtē nō ierim⁹:il/
la nos ſeq̄tur.Cogita ergo q̄d honeſti⁹:q̄d viro di
gnius : an deliteſcere ⁊ fugē qꝺ euitare nequeas:
an occurrē uenIēti ⁊ offerre qꝺ debeas:atqꝫ ultro
foꝛtunam ſeq̄ ne ſi reſtiteriſ vi traharis?O miſerā
da bꝛeuiſſime ſuauitas more:q̄ſq̃ꝫ ne uſqꝫadeo vi
uēdi cupidus:ut nō ſtatim mori malit q̃ꝫ vni⁹ anni
ſpatio vitam cū dedecore ꝓrogare:ꝑ̄teritoꝝ oium
annoꝝ decora coꝛrūpēs?Quāto erit obſceni⁹ me
tu moꝛtis indecoꝝ aliq̄d agere:ubi ne dicam anni
vnius:ſed nec diei totius certitudo ꝓmittiꝛ.Et qꝺ
ipſe tecum cogitas:Irem niſi moꝛtis adire ꝑiculū
timerem:Tūc utrūqꝫ dici poſſet ſi ſine ꝑiculo ma/
neres:Nūc aūt nō ne uel repētina febꝛicula uel pe
ſtis alia(eſt enim multifoꝛmis humanoꝝ caſuuꝫ ⁊
mira uarietas)vitam tibi quaꝫ regi tuo negas:foꝛ

F

taſſis eripiet?Que cum ita ſint:hoꝛtoꝛ atqꝫ obſe/
cro:ut iam tādem caput attollēs circūſpicias : vi/
debis imēſam molem : tātis regum ⁊ populorum
apparatibus nutātem ruiturāqꝫ:quo eam foꝛtune
vis ipulerit.Nō eſt diſſimulationi locus:Hoſtes
tui vigilāt ⁊ regem iugi obſeq̄o circūſtāt:cui ſi vi
ctoria ceſſerit:ſomnum tuum in tāto nūc ei⁹ diſcri
mine cōtēplāti ⁊ ꝑ̄ter hoc ab olim tibi ſi neſcis in
feſto:q̄d illum animi habiturum reris?Sin aliter
ſucceſſerit(omnia enim rotat ad libitum foꝛtuna)
An foꝛſan tibi ex ꝑ̄ſenti ocio ſecuritatem in illo ar/
dore victorie ꝑtam ſperas?Tu v̓o nō q: uolueris
ſed q: timueris ceſſaſſe videberis:teqꝫ cōis ruina
cū vniuerſitate ꝑiter iuoluet.Crede mihi ꝑs utra/
qꝫ ſpectatorem te certaminis uocabit paratuꝫ ad
foꝛtune nutum:atqꝫ ad victoris arbitrium circum
uolui.Ita unſq̃ꝫ fauoꝛ: vndiqꝫ ꝑiculuꝫ.Meminiſ/
ſe ꝓfuerit Metij ducis Albanoꝝ : qui quadrigis
in diuerſum actis ab Hoſtilio Romanoꝝ rege di/
ſcerptus eſt:ꝙ inter armatas acies ſe medium ꝑ̄/
buiſſet.Exꝑgiſcere oro uelociter: ⁊ dum adhuc tē
p⁹ eſt:neglectū hacten⁹ ad officium redi.Mūdo
enim tremēte doꝛmire:neſcio q̄d moꝛti ſimiliuſ q̃ꝫ
ſopiri eſt.Uale.

¶Franciſcus Petrarcha ad.T.M.Uim amoris

comẽdantis. Epiſtola.XXXVII.

A M Agna prorſus amoris ⁊ mira potentia eſt qui tã ualide tãqꝫ tenaciter inuiſibili qdẽ ſed haud quaq̃ꝫ īſenſibili nexu minima nectit imẽſis: ⁊ quorũ nulla paritas: pari regit iperio. Quid ni aũt hoc iuris habeat in animis hoiũ ſenſu ⁊ ratiõe vigentibꝰ: qui certis federibus ſurda ⁊ aduerſa inuicẽ elementa cõglutinat? Nõ flãmis aer: nõ terra fluctibꝰ hereret: nõ ripas fluuij: nõ equor littora: non ſemitas ſuas aſtra cognoſcerent: niſi oĩpotens: ⁊ (ut eum uocant) ſacer orbis amor vniuerſa cõnecteret. Qui celũ igit̃ ac terras equo iure moderat̃: Is inter humilitatẽ meam ⁊ tuã altitudinẽ nõ diſcernit: habet hoc ille p̃cipuũ equare nouit inequalia: amãtẽqꝫ fideliter vix patit̃ nõ amari. Sẽſit olim claritas tua: nullis quidem meorũ actuũ argumẽtis: ſed ſolo (ut dici ſolet) mẽtis augurio: habẽt eniꝫ ⁊ ſuos oculos animi: qbus ſeſe mutuo ſuperatis corporeis uelaminibꝰ intuentur. Senſiſti inquã vir clariſſime: quenã erga tuũ nomẽ deuotio mea ſit: ut amãti vicẽ referas: amor
B cogit. Id cum ſepe multis indicijs: tũ ex duabꝰ nuper epiſtolis tuis: quas mihi Joannes Aretinus Cãcellarius tuus oſtẽdit iucũdiſſime recognoui. In qbus mirũ dictu: cũ pro tot illũ tantiſqꝫ rebus huc miſeris: nõ de Romane curie ſtatu: quo nihil hac tẽpeſtate deformius: nihil icredibilius: nõ de maiorũ fortunis amicorũ: nõ de ipſis rerum tuarũ ſucceſſibꝰ: Poſtremo nihil oĩno niſi de me meiſqꝫ rebus interrogas: atqꝫ illum increpitas: ꝙ curioſius in religs id vnuꝫ qđ ſingulariter pꝛeqꝫ omnibus noſſe deſideras tacuiſſet. Ac ne quis te fortuito locutũ putet: bis idẽ per litteras queſtus es. Mitto alias ijs fortaſſe mirabilia qui neſcirẽt: q̃ꝫ familiariter olim cunctoruꝫ dñs Auguſtus Ceſar
C Uirgiliũ ciuẽ tuum ruſticane originis ſed minime Ruſticani virũ ingenij dilexit: ⁊ Horatiũ libertinũ patre: ſꝫ ingenuũ ſtilo: quiqꝫ p̃ncipis illiꝰ ad eoſdeꝫ humiles amicos: uelut ex equo miſſas ⁊ ſepe dulcibꝰ blãditijs refertas ep̃las nõ legiſſent. Quorum recordatio quantũ miraculo adimit: tantum adijcit letitie: dũ talibꝰ exẽplis me miſceri ſentio: tanteqꝫ laudis mihi aditum aperiri: quoniã ut alter ex his ceſareis amicis ait: Principibꝰ placuiſſe viris nõ ultima laus eſt. Enimuero nouum hic miraculum emergit: Ut enim multa illis: ſic mihi fateor nihil eſt quo placere debeã: Quõ enim ſperẽ alijs placiturũ qui mihi ipſe nõ placeo? Fortunatam ſane dicimus uxorem: nõ que formoſa eſt: ſed que viro ſuo videt̃. Fortunatũ ſeruũ: nõ cuius eſt opera nobilior: ſed in queꝫ amor dñi ꝓpenſior: Sic ego quiſqs uere ſim: ſi tibi aliqd videor: opinione tua me felicẽ dixerim: Et ſi nihil habeo quo placere merear: tamẽ ſi placeo ſatis eſt. Agerẽ gratias tibi: niſi humanitatem tuã uerbis meis equari poſſe diffiderem. In his quidem que loquentis ingenium excedunt: tacere conſultius. Uale.

❡ Franciſcus Petrarcha ad Marcum ſuum: ad diuinum amorem euꝫ adhortantis: pollicentiſqꝫ ſuũ erga illum nunq̃ꝫ defuturum. Ep̃la.XXXVIII.

A A Nimum tuũ: qua viſibilis fuit optime vir: aperte ſatis in litteris oſtendiſti. Neqꝫ eni loqui taliter quiſq̃ꝫ poteſt: niſi qui taliter eſt affectus: ſentio aculeos ſtili: magnus tibi amor uerba dictauit: occurroqꝫ auide ⁊ pulſanti amicitie mee fores letus aperio. Quid loquor: aperio: que tibi ſuauiſſime poſtulãti: iam añ quadrienniũ patuerũt? Agnoſco Marcũ meũ amplectorqꝫ cuꝫ gaudio in his litteris tuis: ad me longo (ut ita dixerim) ſilẽtij poſtliminio redeũtẽ: ⁊ nũc illius floride indolis tue fructus uberrimos gratiſſimoſqꝫ pcipio. Semp̱ eqdẽ ſperaui: ut tantꝰ de tali adoleſcẽte vir fieres. Sed id fateor: tã cito fieri poſſe nõ credidi: ꝑuenit ſpem meã p̃cox eoqꝫ gratior virtꝰ tua. Ceterũ ⁊ ardẽtiſſimi ꝓpoſiti tui memini: qđ mihi nõ paucis oliꝫ uerbis in ipſo amicitie noſtre p̃mordio fidẽtiſſime reuelaſti. Idqꝫ nũc uel mutatum: uel (qđ magis auguror) dilatũ eſſe nõ doleo: mõ mihi illud exhibeas: qđ optiõ p̃ncipio pollicitus es: ut in omni fortuna deũ ames: Illi ihereas illũ collas: atqꝫ ad illũ totiꝰ animi itẽtiõe ſuſpires. Nõ ipoſſibilẽ tibi legẽ ſtatuo: qua te ire iubeo: trita eſt via: quã multi viri clariſſimi magna cum gloria: per reipublice tẽpeſtates ad heremitici portꝰ ſilẽtiũ ꝑuenerũt: q̃ꝫ multi etiã ꝓcul inde iactis ancoris nauigatiõẽ vite p̃ſentis feliciſſime cõpleuerũt. Nouit figmẽtũ noſtruꝫ figulus ille ſydereus: Scit quid nobis expediat: ⁊ anime noſtre ſepe inenarrabilibꝰ modis qbꝰ ſe tramitibꝰ aditi uelit inſinuat. Tu igit̃ ne deſperes q̃ſi deuiũ: ⁊ (ut Pythagorici uocãt) leuũ iter ingreſſus ſis: aut q̃ſi tuoruꝫ cura ciuiũ quã geris diuine quã petis gratie ſit aduerſa: ꝑge: age ne titubes: ne ſubſiſtas: neu ſaluti
tue deſis. Aderit ille qui tẽpus tuum qđ q̃le diſpoſueras: nõdũ uenit: ꝓuidit infallibiliter ab eterno. B
Nec eſt quo te iteriꝫ inutiliter natũ putes ſi patriã tuã his p̃ſertiꝫ tpibꝰ tui egẽtẽ: que (ut Plato vult) ortꝰ tui partẽ ſibi iure ſuo uẽdicat: ope cõſilioqꝫ ad iuuas. Notũ eſt apud Ciceronẽ celeſte illud Africani mei dictũ: Oĩbus qui patriaꝫ cõſeruauerint: auxerit: adiuuerit: certũ eẽ in celo definitũ locum: ubi beati euo ſempiterno fruant̃. Et qđ ſeqt̃: Nihil eni eſt inqt: p̃ncipi illi deo qui oẽm hũc mũduꝫ regit qđ qdẽ fiat in terris acceptiꝰ q̃ꝫ cõſilia cetuſqꝫ hoiuꝫ iure ſociati: que ciuitates appellãtur. Sane cũ exoptatũ tibi amice tẽpus aduenerit: ut teipſum humo tollere: nõ tm̃ ut Maro: uel Enniꝰ: ſed ut Ambroſiꝰ: uel Arſenniꝰ poſſis alis ad uolatũ ualidis. Facies tãdẽ re ipſa: qđ aio iã p̃dẽ facies eodẽ adiutore qui inſpirator fuit: ⁊ facies ut ſpero ſecurius etate integra maturoqꝫ cõſilio: q̃ꝫ ſi id inconſulto repẽtinoqꝫ ipetu iuueniliter attẽptaſſes: Sicut enim per terrã latrũculis uacuã atqꝫ purgata per planum ac ſolidũ callẽ ſub tranquilla celi temperie tutũ viatori iter eſt: ſic ſedatis paſſionibꝰ firmatoqꝫ ꝓpoſito: ⁊ primeue inſolẽtie timore compreſſo per modeſtiores atqꝫ ſereniores etatis annos tutiſſime pergitur ad ſaluteꝫ: q̃ꝫuis nulla etas repulſa: nullum (ut dixi) genus hominum: eorum qui in aliqua honeſta exercitatione uerſantur: ab hoc tramite ſit excluſum: conſtetqꝫ iuxta Plotini ſententiam: non purgatorijs modo purgatiſqꝫ iam animi: ſed politicis quoqꝫ virtutibus beatum fieri. Ut enim aliquid more noſtrorum loquar: actuoſa Marthe ſollicitudo non ſpernitur: C
q̃ꝫuis ſublimior contemplatio ſit Marie. Habes ergo chariſſime quantum inter huius temporis anguſtias licuit. Unum de poſtulatis tuis quod fuit: ut tibi pro informatione vite aliquid ſcriberem: Habes hoc inquam pro vnius anteluca-

Eoꝫ celo frui qui patriam tutati ſũt

ne vigilie ſpatio bꝛeue qdeꝫ:ſed in ſe(ut arbitroꝛ) abſolutum. Si illud addidero: cōpēdioſam ſemitam ad virtutem viſam eē philoſophis: ut tales effici ſtudeamꝰ: q̄les cupimꝰ apparere: Et illud quo nihil reoꝛ efficacius: q̄m ut eiſdem placet: tota doctoꝝ hoīum vita: nō niſi cōmētatio moꝛtis eſt. Hactenus hec: que nō ut te doceam: ſed ut admoneaꝫ ac memoriam excitem dicta ſūt: Reliquuꝫ erat ut te memori aīo cōmēdatum haberem (Juuat enim uerbis etiam tuis uti) Jd v̓o iam dudum factum eē cōfidito: Ex quo te p̄mum vidi: imaginem tuaꝫ ex adamante puriſſimo: imis p̄coꝛdijs indelebiliter affixi: quam nulla reuellet dies: nullus locꝰ excutiet. Extremum eſt ut ⁊ v̓tuti ⁊ foꝛtune tue gratuler: qbꝰ tāti p̄ncipis affinitatem ac beniuolētiaꝫ meruiſti: ⁊ pꝛo charitate huic impēſa ſeniculo: grates agam. Uale.

❧ Fran. Pet. ad Joānez Colūne: fabellaꝫ aranee ⁊ podagre illi recitātis: ex qua quo pacto podagricū moꝛbum curet: edocentis. Epiſtola.XXXIX.

A

Nilem tibi fabellaꝫ: ſed ex re(ut Flaccus ait) garrio. Aranea iter agēs: foꝛte obuiaꝫ habuit podagram: Et quo: inqt: tam meſta pficiſceris? Ruſticum ait illa ⁊ hirſutum hoſpiteꝫ nacta eram: qui me fame ac labore ꝑpetuo cruciabat: qui cum a mane ad ueſperam me iter glebas ⁊ ſaxa tenuiſſet: vix ſerum puluerulētam atqꝫ inopem domum repetebamꝰ miſeri: Nunq̄ꝫ integris calceis: nunq̄ꝫ ſine faſce grauiſſimo: Jllic īfelicem diem nox haud quaq̄ꝫ felicioꝛ ſequebat̄: triſti quidem ille me cena mucidi ac lapidoſi panis ueteribꝰ fragmētis alleoqꝫ ⁊ p̄duris oleribꝰ ſolabat̄: aceto turbidam ſupinfūdēs aquam: Saturnalium dies erat: quotiens caſeus ſardus acceſſerat. Sic exceptam: agreſti demum ⁊ ipſiꝰ agelli duritiem ſupante grabatulo cōponebat. Ad auroram inde cōſurgēs: rurſus in cāpuꝫ ⁊ ad iuiſum cogebat opꝰ. Sic diem dies urgebat: nulla iteri qes: nulla ſpes qetis. Feſto enim die: aut dn̄i lauabat opes: aut riuo viam p̄parabat: aut ſepem noualibꝰ p̄tendebat: īmoꝛtale malum: ⁊ domuꝫ meis moribus aduerſam poſa diffugio.

B

His auditis aranea: Heu inqt q̄ꝫ diuerſa cōditio mea eſt. Hoſpiteꝫ habui effeminatū ⁊ mollem: apud quem nō ſūmum mō: ſed ſolum bonum uoluptas erat. Raro pedem domo efferebat: cenā ad aurorā: pꝛādium trahebat ad ueſperam: reliquum ſomnꝰ habebat: purpureis accerſitꝰ ſtratis: qō conuiuijs luxurieqꝫ ſupfuerat qeti datum: Congſite itus epule: pegrine ſpecieſ odoꝝ Bacchus alienigena: uaſa aurea: gēmata pocula: ſerico ueſtitus paries: oſtro tellus inſtrata: hec iter ſollicita ſp familiariuꝫ turba diſcurrēs: locis oībꝰ aderat: Nulla domꝰ ps neglecta: nullus angulus inacceſſus dum uerrit̄ ſoluꝫ ſcopis: dum de laqueatis trabibꝰ puluis excutit̄: vix uſq̄ꝫ artificij mei telas ſinebat oꝛdiri: ⁊ (quo nihil eſt triſtius) ſi cepiſſem: p̄mo rerum apparatu ſpem caducam: ⁊ labores meos irritos videbam. Agebar infelix: p̄ceps eijciebar: querebam latebꝛas nulle erāt: ſolidus niueo murus ex marmore: nulla mihi miſere diuerſoria relinquebat. Fugi igit̄ a facie pſequētis: ubiuis qetū exilium: domeſticis ſine fine laboribꝰ pꝛelatura. Hec cum illa dixiſſet: reſpōdit altera. Heu q̄ꝫ multa ſūt bona: que uel neſciēdo uel negligēdo pdunt̄. Ignorātia cecitas mētiſ eſt: negligētia toꝛ

Q̃d ſit ig̃rātia: q̃due negligētia

poꝛ eſt aī: Apire oculos opoꝛtet: ⁊ que ſalutaria ſe ſe offerūt nō differre. Ecce nūc ex hiſ que dixi que qꝫ audio: cum peſſime ſit nobis: erit optime ſi permutemus hoſpitia: tuus mihi: tibi meus hoſpes aptiſſimꝰ fuerit.

C

Placuit cōſilium: mutāt domos: Et ex illo obtinuit: ut podagra inter delitias ⁊ in palatijs diuitum: aranea in ſqualore ⁊ pauperuꝫ tugurijs habitaret. Domum tuaꝫ amice podagrā ſubintraſſe audio: Miroꝛ: nō putabam illi locum eē in domo tam ſobꝛia: uereoꝛqꝫ ne qd ibi ſui iuris inuenerit: qō ſi uerum eſt: nō maluꝫ magis q̄ꝫ mali cām hoꝛreo. Malo iam hoſpitem habeas araneam. Pꝛincipijs reſiſtēdum eſt: nulla melius reſiſtitur ope q̄ꝫ vigilijs: labore: ieiunio. Uidi ego puer iuuenem podagricum: eūdem ſenem podagra liberum reuidi: Queſiui cām: nullam mihi aliā reddidit: q̄ꝫ ꝙ ſe vino penitus abdicaſſet. Refert Cicero: ⁊ poſt Ciceronem alij: quoſdam diuites podagra iutiles: cuꝫ paupes facti eēnt ſanitati redditos. Nō audeo iubere ut ſiſ paup: q̄ꝫuis iubere nō ſit neceſſe ſi ſapis: Jnter Cetera pfeſſus es(ut audio) ſpontaneam pauptatem. An mētioꝛ? Certe intra religioſum limē: ⁊ p̄ſertim itra cellulam mendicātis: nullus diuitijs locus eſt.

D

Opulētia enim ⁊ mēdicitas nō habitāt ſimul. Si pauptas excluditur: uereoꝛ ne nō tam aurum: q̄ꝫ qō ait Apoſtolus: Theſauriçes iram in die ire. De hoc tm̄ ipſe videris: qui federum que cum Chꝛiſto habes optime meminiſti. Si oblitus es: relege pactoꝝ chirographum: Jnuenies qd tu illi pmiſeris: quid ille tibi. Ego iquam nō iubeo ut paup ſis: nō qꝛ uel tibi nō expedit: uel me nō decet ⁊ amplecti fidele ꝯſiliū ⁊ dare: ſed qꝛ piget uerba pfūdere ⁊ incaſſum loqui: Uideo enim ipſum pauptatis nomē hoꝛrēdum ⁊ infame: qō lꝫ amplexus ſis deponere ſpōte nō potes: Jllud ſaltem cōſulo: viuas ut paup: Hec eſt illa que a philoſophis frugalitas dicitur uoluntaria pauptas. Hāc tibi ſuadeo: hāc tibi vnam viaꝫ coꝛporee ſalutiſ oſtendo. Alter tibi adſum Hippocrates: amarum foꝛte: ſed ſalubꝛe pharmacum offert̄. Si vis ſanꝰ eē: viue ut paup. Latēs aurum in arcula: animo tm̄ nocet: Uictus delicatioꝛ ⁊ aīo nocet ⁊ coꝛpori. Pꝛoide ſi pellere vis podagraꝫ: pelle delitias. Si malum omne vis pellere: pelle diuitias. Uale.

Q̃d p̓pe ſit frugalitaſ

❧ Fran. Pet. ad. L. M. ꝙ pecunia illiꝰ indigētiam releuare non poſſit ſe excuſantis: multa quoqꝫ de laudibus paupertatis tractātis. Epl̓a.XL.

A

Egum ceruicibus impoſitum pecunie iugum: liberrima indignatione reijcio. Non ſinam(ſi deo placet) metallis ſeruire aīum ad maiora diſpoſitum. Jlla igit̄ quoniam p̄eſſe phibeo: ſubeſſe nō patit̄: ⁊ quem ſeruum habere nō pōt: dominum dedignat̄. Minꝰ loquoꝛ: Supbioꝛ eſt q̄ꝫ dixi: Nec me dominum vult habere nec comitem: Recuſat imperium: amicitiam non admittit: frāgit uectes: ſoluit nodos: ſpernit arcule mee ſeram: dum clauſiſſe illam videoꝛ: neſcio qbus rimulis inuiſa dilabitur. Jd ſane mihi ut ſepe moleſtum: ſic glorioſum ſemp exiſtimo: duꝫ circūſpicio quibus illa mancipijs: ⁊ quorum ſoleat hoſpitio delectari: His ita ſe habētibꝰ: ignoſces: ſi(qō multo mihi q̄ꝫ tibi grauiꝰ eſt) p̄ſentem indigētiā tuam pecuniaria ope nō releuo. At ne nihil putes te ſcribendo pꝛofeciſſe: ſcito copiam pignorum optimoꝝ

B paratam tibi apud me:quam ut ad te perferre nun
cius tuus nullo ſibi perſuaderi quiuit ingenio. Ju
be illum ad me:ſed exorabilem reuerti: Alioquin
meus ad te ueniet: etſi vulnus noſtrum nulli niſi
medico reuelatum uelim. Preterea his illud addi
deriʒ ludicre potius q̄ȝ iucūde:litteris utrinqȝ cō
ſultū: Mihi eniʒ cōditiōis mee ſolamē additū nō
in anguſtijs te comite delecter: ſed ꝙ in me indi-
gnari non ſit fas quod cōe mecum habeat tantus
vir:tibi ꝟo laborem excuſationis ademptum:niſi
enim tu preoccupaſſes:iam calamus erat in mani
bus: At ne quid noſtraruʒ rerum feneratoris aua-
rum limen attingeret:interpellare decreueram:ut
tu neceſſitatibus meis accurreres:quid vis dicaʒ
uberrimum philoſophie locum copioſiſſimamqȝ
materiaʒ non ignoro:ubi cōtra tela fortune in qui
bus non ultima eſt paupertas:armātur animi:que
licet in noſtris finibus non habitet:quia tn̄(ut ele-
ganter ait Flaccus) Curte neſcio quid ſemper ab-
eſt rei: ⁊ hic quoqȝ multa:non tm̄ nobis:ſed in cōe
ſalubria dici poſſunt:que ſciens ſileo:ne publicum
ſequar morem:pro rebus uerba preſtantium faci-
lis amicitia eſt:pro petito auxilio conſilium dare.
Certe ego in his caſibus qui domi mee crebri ſūt:
eſſentqȝ rariſſimi:niſi me reifamiliaris incurioſum
cura generoſior effeciſſet:cum multa remediorum
genera:uel ipſe mihi conficiam:uel a doctioribus
confecta reperiam: Tum illud in primis efficaciſſi
mum experior:ꝙ licet omnis fortuna ſuas habeat
moleſtias:ſitqȝ ueriſſimum qđ ueritatis inquiſito
ribus viſum eſt: Omnem vitam etiā que feliciſſi-
ma videatur eſſe tormentum:moleſtiſſimus tamē
⁊ occupatiſſimus: ⁊ ſi profundius inſpicias:uere
miſerrimus eſt diuitum ſtatus. Contra autem:du
C ra quidem ſe tutiſſima ⁊ expeditiſſima eſt pauper-
tas. Mediocritas optima: ⁊ iter rariſſima dei do-
na hanc nobis cōtigiſſe gratulor. Si quid interdū
deeſt:accidit ut vnico defectu multorum nos mu-
nerum ſuoruʒ liberalitas celeſtis admoneat: ⁊ bre
ui guſtu amaritudinis proſperitatem noſtram no-
bis efficiat dulciorem. Qui ſi multa:qui ſi omnia
deeſſent:hoc animo tn̄ ſum:ut felicius rear lauda-
biliter egere:q̄ȝ turpiter abundare: Nec noſſe ue-
ram opulentiam eos qui honeſte mendicitati inho
neſtas diuitias anteponunt. Uale.

¶ Franciſci Petrarche ad. L. M. eundem ad bono
rum amicorum conquiſitionem: ⁊ ut malos tanq̄ȝ
maritimos fluctus fugiat exhortātis: Bonos etiā
uel paucos uel nullos eſſe:malos autem q̄ȝpluri-
mos probantis. Epiſtola.XLI.

A Tudeto bonis oībus eſſe chariſſimum:ne
ſ qȝ uerenduʒ eſt ne nimios habeas amicoſ
aut nimium tibi negocij obijciam. Jta di-
co:ſi omnes bonos amicos tibi feceris pauci erūt.
Rari quippe boni:numero vix ſunt totidem quot
Thebarum porte uel diuitis oſtia Nili. Quis in-
quis hoc loquitur? Quid refert ſi dictum probas:
quid queris auctorem? Omne uerū(ut ait Augu-
ſtinus)a ueritate ueruʒ eſt. Ego hec loquor:an for
te tu negas? Loquit̄ experientia que mentiri non
ſolet:loquit̄ ueritas que mentiri nō poteſt Qui ſi
mortalem poſcis auctoreʒ:loquit̄ hec peritiſſimuſ
rerum talium Juuenalis: quiqȝ ꝓfundiſſime mo-
res hoīum nouit. Si ſibi nō credis:audi aliū:cui⁹
ore loquit̄ qui nō modo nouit ſed ⁊ creauit homi

Raros inueniri qui uere aici ſint

nes. Js ergo quid ait? Non eſt qui faciat bonū:nō
eſt uſqȝ ad vnum. Poeta paucos:ꝓpheta nullum:
⁊ ſm̄ ſuum ſenſum uterqȝ ueriſſime. Tu ꝟo(quo
niam deſperandum nō eſt)aliquos bonos reperi-
ri poſſe arbitrare:ne cū de omnibus deſperare ce-
perimus:de nobis etiam neceſſario deſperemus.
B Cogita quoſdam:nō modo bonos eſſe ſed optios:
Et pro cōcordia harū diſcordātiū ſentētiarū Flac
cum uelut arbitrarie ꝓnūciantez audi: Nā vitijs
nemo ſine naſcit̄:optimus ille eſt qui minimis ur-
get̄. Sic eſt ꝑfecto:Stoici licet obſtrepāt:qui om
nem morbū ex animis ſe radicit⁹ auulſuros ſpon-
dent: Preclariſſimi medicorū:modo qđ pollicent̄
iplerēt:ſed in vita hominū de qua nobis amicitie
deligēde ſūt:experimēto cōpertū eſt nullū animū
quātalibet ſerenitate trāquillū:leuibus ſaltē inter
dū ꝑtubationib⁹ nō moueri:qbuſdā humanarum
turbinib⁹ agitari. Ceterū ſicut armata nauis in al-
to fluctuabit̄:nō ſuccūbet:eaqȝ ut nauis:ſic animi
ꝑcipua laus erit. Jta fit(qđ Stoicis nō placet)ut
in hac vita cui nihil ſcimus ineſſe ꝑfectū:ſanitatis
locū teneat leuis ac medicabilis egritudo. Jgitur
ut ad rē oratio reuertat̄:ex hoc genere hoīum:nō
C quorū nulla ſint vitia ſed quorū vitia virtutib⁹ ce-
dant(qđ ipſuʒ noueris eſſe rariſſimuʒ)amicos ti-
bi qbus potes artib⁹ efficito:poteris aūt nullis me
lius q̄ȝ imitatiōe morū ac ſimilitudine ſtudiorum.
Cōtra aūt malis quorū innumerabilis multitudo
eſt:nec amicus eſto:nec hoſtis:certe nec cognituſ.
Uultū tuū aſpiciāt:animū ignorēt: Sequere illiuſ
cōſiliū qui monet:ut intus oīa diſſimilia ſint. Frōſ
populo noſtra cōueniat:putēt illi te agere qđ vul-
go agit̄: Tu ꝟo tuū aliud negociū ⁊ aliquid ſemꝑ
tecū maius agito. Sic enim marie iter mundi di-
ſcrimina ſecurus euades: paucis charus:multis
ignot⁹:odioſus nemini. Ne ue me hodie de nihilo
philoſophatuʒ putes:audio te aduerſus iprobos
igēs bellū ⁊ inexorabilē ſimultatē ſuſcepiſſe:quoſ
an corrigere:an delere cogites:incertuʒ eſt:utrobi
qȝ enim par impoſſibilitas:niſi ꝙ aliquāto faciliuſ
arbitror deleri poſſe q̄ȝ corrigi. Generoſe indigna-
tiōis aculeos laudo:certamē irritū ⁊ ſtudiū inane
nō laudo. Si enim laborē ſuꝑuacuū declinare cōſi
liū eſt:qd de eo labore cēſeas:cui⁹ vnicus fructus
eſt odium? Caue itaqȝ receptui obſecro: Alioquin
ſcito multis tibi legionibus opus eſſe. Uale.

Nemo ſine vitiiſ naſcit̄

Contra ſtoicos qui oēm morbuʒ ai extirpare po licebāt̄.

¶ Franciſci Petrarche ad. L. M. eum ut in aduer-
ſis ſe virum prebeat conſolantis:cuʒ animi virtus
maxime in calamitatib⁹ dinoſcatur. Epl'a.XLII.

A Q̄ȝ multa nūc ad litteras tuas dici poſſūt:
o ſed nec mihi ocium:nec tibi uerborū auxi-
lio eſt opus. Aliud cogito remedij genus:
magna eſt enim fortune vis:neqȝ minor celeritas:
Jnterim ſane omniuʒ que uel ex libris uel e media
vita hoīum occurrunt que ſunt multa ⁊ uaria:hec
B ſumma eſt: Dura ſunt fateor ⁊ grauia ⁊ inamena
que pateriſ: Unum eſt difficiliū leuamen:patiētia
Si humana deſpicias:ſi te nō ad delitias:ſʒ ad la
borem in hāc vite paleſtrā deſcendiſſe memineris
Si magno niſu aduerſa ſuſtuleris:memor in pre-
lio militem:in tempeſtate nautam:in rebus malis
bonum animum probari. Uale.

¶ Franciſci Petrarche ad. L. M. ꝙ ad id infelicita
tis tempora deuenerint:ut homines nō niſi ingra-
titudine polleant conquerentis. Epiſtola.XLIII.

A e Go vᷓo abſit ut diſſuadeā petitioni haud iniuſte morē gerē: ſed illō moneo: ut in frōte oculos hēas: quos ego hactenus in tergo habui. Nihil iucundius: nil dulcius q̃ benemeritum ⁊ egentem auxilij compotire. Cōtra autem inexpectato ingrati vitio nil triſtius: Magne qdē eſt nō ſolum prudētie ſed fortune: inter tot pectoꝝ latibula puros aīos factoſqꝫ diſcernere: ⁊ quāti quiſqꝫ ſit priꝰ q̃ experiaris agnoſcere: cuiꝰ honeſte preces ac miſerabiles lachryme: cuius ficta neceſſitas ſimulateqꝫ blāditie. Magne parti hoīum illud ineſt: ut ad īpetrāda que cupiūt memores atqꝫ ſolliciti: ad referēdaꝫ gratiaꝫ ſegnes obliuioſiqꝫ ſint: Tāta ⁊ tam repētina mutatio inuadit aīos: ut quem ꝑcantem mane videriſ: ſero uoti cōpotem, nō agnoſcas. De his in Eccleſiaſtico: Donec accipiāt īqꝫt oſculant̃ manꝰ dātis: ⁊ in ꝓmiſſionibꝰ humiliant uocem ſuam: ⁊ in tpe redditionis poſtulabit tēpꝰ: ⁊ loquet̃ uerba tedij ⁊ murmurationum. Noſti cetera. At qm̄ īter ingratos viuit̃: nō ideo deſinēdū: Alioquin virtus vitio victa videbit̃: ſed aliquanto cautius agēdum reor. Tu uale: ⁊ qcqd acturus es dum mutandi tempus eſt cogita: poſt enim deliberatio ſero eſt.

hoīeſ ſollicitioreſ eē ad īpetrāda q̄ cupiāt q̃ ad referendā ğ̃tiaꝫ ꝓ meritꝭ

B

¶ Frā. Pet. ad Fratreꝫ: ſe hac ſola cupiditate teneri ut antiquoꝝ ſcripta auidus ꝑquirat ſignificātiſ: eū quoqꝫ ut diligēter oēm Hetruriā iueſtiget ſi aliqd ſcriptoꝝ ātiquoꝝ iueniat hortātis. Epl'a. XLIIII.

A q Uod ſepe oliꝫ uel obliuio uel torpor abſtulit attigaꝫ: frater: ſi gloriari licet: apō te gloriabor: in illo in quo ſolo gloriari tutuꝫ eſt. Jam ex oībꝰ humanaꝝ cupiditatum ardoribus ⁊ ſi nō in totum: magna tn̄ ex pte diuina me pietas eripuit: E celo enim eſt: ſeu id mihi nature bonitas ſeu dies ꝑſtiterit. Multa qdem vidēdo: multumqꝫ cogitādo: intelligere tādem cepi: quāti ſint ſtudia hec qbus mortale genꝰ exeſtuat. Ne tn̄ ab oībꝰ hominum piaculis immunē putes: vna inexplebilis cupiditas me tenet: quam frenare hactenuſ nec potui certe nec uolui: mihi enim interblādior honeſtarum rerum: nō inhoneſtaꝫ eē cupidineꝫ. Expectas audire morbi genus: libriſ ſatiari nequeo: ⁊ habeo

B plures forte q̃ oportet. Sed ſicut in ceteris rebus ſic in libris accidit: querēdi ſucceſſus auaritie calcar eſt: quinimo ſingulare qddā in libris eſt. Aurū argētum: gēme: purpurea ueſtis: marmorea domꝰ cultus ager: picte tabule: phaleratꝰ ſonipes: ceteraqꝫ id genꝰ: mutam habēt ⁊ ſuꝑficiariam uoluptatē: libri medullitus delectāt: colloquunt̃: cōſulunt: ⁊ viua quadam nobis atqꝫ arguta familiaritate iungunt̃: Neqꝫ ſolum ſeſe lectoribus qſqꝫ ſuis inſinuat: ſed ⁊ alioꝝ nomē ingerit: ⁊ alter alterius deſiderium facit. At ne res egeat exēplo: Marcum mihi Uarronem charum ⁊ amabileꝫ Ciceronis Academicus fecit: Ennij nomē in Officioꝝ libris audiui: primum Terentij amorem ex Tuſculanarū queſtionuꝫ lectione cōcepi: Catonis origines: ⁊ Xenophontis Economicum ex libro de Senectute cognoui: Eūdemqꝫ a Cicerone tranſlatum in ijſdem Officialibꝰ libris edidici. Sic ⁊ Platonis Timeus Solonis mihi cōmēdauit ingenium: ⁊ Platonicum Phedonem mors Catonis: ⁊ Ptolemei regis interdictum Cyrenaicum Hegeſiam: ⁊ de Ciceronis epiſtolis: Senece prius: q̃ oculis credidi meis: Et Senece cōtra ſuꝑſtitiones librum ut quererere inciperem Auguſtinus admonuit: ⁊ Apollinij Argonautica Seruius oſtēdit: ⁊ reipublice libros cum multi: tum ꝑcipue Lactantius optabiles reddidit: ⁊ Romanam Plinij Tranqllus hiſtoriam: ⁊ Aulus Gellius eloquētiam Fauorini. Itēqꝫ Annei Flori florentiſſima breuitas: ad ingrendas Titi Liuij reliqas animauit. Ut notiſſima ⁊ vulgatiſſima illa preteream: que teſte non egēt: ⁊ tn̄ cum acceſſerit teſtis illuſtrior altius in aīum deſcēdūt: qlis eſt in declamationibꝰ Senece: laudatus ille Ciceroniane facūdie pricipatus ingenijqꝫ ſingulare ꝑconium: Et illud in ſaturnalibus multiforme Maronis eloqum ab Euſebio demonſtratum: Et illud Statij Pāpinij poete reuerens ſubmiſſumqꝫ teſtimonium de Uirgiliana Eneide: cuius lōge ſequēda ⁊ adorāda ueſtigia: Thebaideꝫ ſuam in publicum exitura admonet: ⁊ illud ab Horatio Flacco: imo vᷓo ab oībus cōcorditer delatum Homero poetarum pricipi. Pluribꝰ ago q̃ neceſſe eſt: Nam illa qdem lōga nimis recordatio: Priſciani grāmatici iuuenilis lectio: quot mihi libroꝝ ꝑegrina nomina cōgeſſerit: quot poſtmodum Plinius ſecūdus: quot nouiſſime Noniꝰ Marcellus: quotiēſqꝫ ſaliuam excitauerint. Nemo ergo mirabitur (ut redeam vnde digreſſus ſum) uehementer his animos inflāmari atqꝫ cōfigi: quoꝝ ſingula ſuas ſcintillas: ſuoſqꝫ aculeos palā habēt: alioſqꝫ clāculum in ſinu geſtāt: quos ſibi iuiceꝫ ſubminiſtrāt. Itaqꝫ pudet eqdem: ſed fatēdum igenue ⁊ cedēdū vᷓo eſt: excuſabilior ſemper mihi cupiditas viſa eſt Athenieſis tyranni Egyptijqꝫ regis: q̃ noſtri ducis aliquātoqꝫ nobilius Piſiſtrati primum: deide Ptolemei Philadelphi: ſtudium: q̃ Craſſi aurū: ⁊ ſi multo plures imitatores Craſſus habeat: Sꝫ ne Rome Alexandria ul' Athene: ⁊ Italie Grecia uel Egyptus inſultet: ⁊ nobis ſtudioſi pricipes cōtigerūt: Jiqꝫ tam multi: ut eos uel enumerare difficile ſit tanqꝫ huic rei dediti: ut inuētus ſit cui philoſophie q̃ iperij charius nomē eēt: ⁊ ſtudioſi inquam nō tam libroꝝ q̃ libris cōtentaruꝫ reꝝ. Sūt enim qui libros (ut cetera) non utēdi ſtudio cumulent: ſed habēdi libidine: neqꝫ tam ut ingenij ꝑſidium q̃ ut thalami ornamētuꝫ. Atqꝫ (ut reliquos ſileam) fuit Romane bibliothece cura diuis Imperatoribꝰ Julio Ceſari ⁊ Ceſari Auguſto: tāteqꝫ rei ꝑfectus ab altero: pace Demetrij Phalerij dixeri: qui in hac re clarum apud Egyptios nomē habet: nihil inferior: ne dicam: lōge ſuꝑior: Marcus Uarro: ab altero Pōpeius Macer vir ⁊ ipe doctiſſimꝰ Sūmo quoqꝫ grece latieqꝫ bibliothece ſtudio flagrauit Aſinius Pollio: orator clariſſimus: qui primꝰ hanc Rome publicaſſe tradit̃. Illa enim ꝓuata ſūt Catonis inſatiabilis libroꝝ fames: cuiꝰ Cicero teſtis eſt. Ipſiuſqꝫ Ciceronis ardor ad ingrēdos libros: q̃ multe teſtātur ep'le ad Atticū: cui eaꝫ curā nō ſegniꝰ iponit agēs ſūma iſtātia multaqꝫ ꝑcū vi: q̃ ego nūc tibi: Qꝫ ſi opulētiſſimo igenio ꝑmittit̃ librorꝝ patrocinia mēdicare: qd putas licē iopi? Hec pro excuſatione vitij mei proqꝫ ſolatio tantoꝝ comitū dicta ſint: Tu vᷓo ſi tibi charus ſum: aliqbus fidis ⁊ litteratis viris hāc curaꝫ ipoſito: Hetruriā ꝑquirāt: religioſoꝝ armaria euolāt: ceterorūqꝫ ſtudioſoꝝ hoīuꝫ ſi qd uſq̃ emergeret: leniēde dicam: an irritande ſitis mee idoneum. Ceterum ⁊ ſi non ignores qbus lacubus piſcari: quibuſue fruticetis

C

Romāi ꝑncipes ſtudioſi

D

E

aucupari ſoleo:ne qua tñ falli queas : his ſeoꝛſuʒ litteris quid maxime uelim interſerui:quoqꝫ vigilantioꝛ fias:Scito me eaſdē pꝛeces amicis alijs in Bꝛitanniā Galliaſqꝫ ꝛ Hiſpanias deſtinaſſe. Ne cui ergo fide uel induſtria ceſſiſſe videaris enitere.Uale.

℄ Franciſci petrarche ad. T.M.homines nec experientia quidē ab infelicitate deterreri poſſe:multiſ exemplis oſtendentis. Epl'a.XLV.

A Deo pertinax ꝛ fixa moꝛtaliū ſpes eſt aduerſus infeliciter experta:ut neqꝫ ſterilitaſ agricolā:neqꝫ tempeſtas nautā:neqꝫ tectorum caſus architectum : neqꝫ patremfamilias ſobolis acerbus interitus deterreat ab icepto.Hinc illa cōmunia ut famelicos ſerere ꝛ naufragos nauigare: ꝛ ruinis vix elapſos:noua ſuper eiſdeʒ fundamentis edificia molliri : ꝛ oꝛbos ſenes inter ſepulchꝛa filiorum alijs pꝛocreandis intendere videamus:Piſcatores frigoribus ꝛ fame confectoſ hic añ oculos habeo miruʒ ꝛ pꝛoꝛſus incredibile: totos dies ieiuni ac nudi nocteſqꝫ ad auroram inſomnes agūt:cū interim uel retia temptantiū:vna eademqꝫ ſoꝛs eſt nihil agere:fruſtra toꝛqueri tempus aliquāto foꝛſitā utilius conſumēdū perdere : neqꝫ tamē obſtinatis ad iceptū animiſ a fatali gurgite diuellunť : Uſqꝫadeo etiā amari exercitij conſuetudo longioꝛ dulcis eſt: Infauſtā arenā:immo uerrētes alueo q̃ fugiunt egeſtatē : inter vndas ꝛ ſcopulos inueniunt:nunq̃ foꝛte qȯ tantopere ſatagunt reperturi. Illa quidem dictu minora : neſcio an maiori admiratione digna ſint. Ferarū ſtudiuʒ totiens uacuatis cubilibus nō lenteſcit: Nouis fetibus pariēdis alēdiſqꝫ pꝛioris raptu nunq̃ ſegnioꝛ tigris redit crebꝛi partus ſolatio deſtitute nihilo moderatioꝛ:in reliquum ardoꝛ eſt. Philomena B poſtq̃ paſtorali furto ꝑditos natos : longo gemitu ꝛ pꝛedulcibus querimonijs pꝛoſecuta eſt nidū ab eodē ramo ſequētis puerperij foꝛtunā tēptatura ſuſpendit. Rem dicā nouā tibi ſed oibus uallis huius notiſſimā icolis. Aquila iā pꝛidē in his mōtibus habitat:Subulcus aduena : nedū quos paſcit ſuibus:ſed hirſutis etiam apꝛis aſperioꝛ : claʒ nido inſidiatus eſt:neqꝫ aiam ſuā pluris extimās q̃ ualet de altiſſima rupe que fōti Soꝛgie nubibꝰ par impendet ancipiti fune demiſſus:cuius rei uel meminiſſe hoꝛroꝛ eſt ad aereā domū temerariꝰ pꝛedatoꝛ acceſſit: ꝛ ſollicite genitrici:ſpeʒ generis pullos implumes abſtulit. Id ſemel:idqꝫ iterū auſus nil amplius aquilā mouit:q̃ ut nuper triſti domicilio deſerto:nidum dumoſāqꝫ ſuppellectileʒ in alterā rupis partē parūper auexerit . Illic modo ſepius amiſſe ſobolis ſpeʒ refouet: Nihil ſollicito letius ut reoꝛ. Siquidē ſaxeus iſte ſuus hoſtis exigui lucri cupidus:vite ꝓdigus:iā reſtem nodoſqꝫ pꝛeparat qbꝰ per inane ſuſpēſus ꝛ de inſolito ſpecu ſolitas ꝑdas agat. Iā ſenſim ad minimā rerum ratiocinādo deſcēdimꝰ. Nec apibus quidē percepti mellis iniuria mellificādi dulcedinem: Nec foꝛmicis ſub terra latētiū hoꝛreoꝝ inūdatio graniferi laboris experientiā : frequētiſqꝫ curſus ac recurſus īminuit uoluptatē. Nō eniʒ deſperāt infeliciter tēptata:retēptari poſſe feliciuſ. Alioquin ſi cū ſucceſſibus rerū animorū ſimul ſpes intereat:toꝛpebūt eſtus ij quos vndiqꝫ cernimus actionū uariarum quotidie interpellātibꝰ fatis: ꝛ vitā ſitu marcidam

Uaria boium ſtudia.

exitus inglorius manebit: Qȯ ne foꝛte cōtingeret aiantibus cunctis: ꝛ pꝛeſertiʒ hoi:dura ꝓpoſitiqꝫ tenacia pectora data ſunt. Urbeʒ Romā(ut retro C iā facili ſaltu ab imis rerū ad altiſſima conſcendamus)a Gallis Senonibꝰ incēſam reſtituere maiores:qua in re Camilli auctoritas tribunis ꝯ nitentibus:omine etiā adiuta ꝑualuit. Jidē illi maioreſ noſtri poſt Alliam:poſt Ticinū:poſt Trebiā:poſt Traſimenū in aciē redierunt: poſt Caudine pacis ignominiā glorioſiſſimaſ victorias retulerunt: Et poſt Cannas grauiſſimū ac pene moꝛtiferū reipublice vulnus:ne ab ignauis ciuibus delinquereť Italia contra ſententiam Cecilij Metelli fulgens Africani gladiꝰ obtinuit. Qui niſi iuicta ſpes vnius eiuſdēqꝫ admodū adoleſcētis: multorū ſenum labātes firmaſſet aios:actū erat de imperio: Nulla hodie Romani nominis memoria:nulla Romane potētie ueſtigia ſupereſſent. Faciēte eni(ut Flori hiſtorici uerbis utar)de Italia Africā Hannibale:pꝛofecto non latini ſed Afri coloni Italiā poſſiderent. Et ſiquis foꝛte manſiſſet Italici ſanguinis D tantis ſuperſtes cladibꝰ nō aliter q̃ dulcis aque riuulus pelago mixtus in peregrinos mores victricēqꝫ barbariem cōceſſiſſet: Qȯ non ſumus igiť: ꝛ quod ſumuſ fateamur ingenue:ſpei bone dūtaxat vnius hominis debemus. Et de nobis quideʒ hactenus. Quid Lacedemonios:quidue Carthaginenſes memorē:qui ſperare nō pꝛius q̃ eſſe deſierunt? Quid Saguntinos qui dū ſera nobis auxilia ſperāt:extremaſ a crudeliſſimo hoſte miſerias acceperūt. Lōgū eſt per cuncta diſcurrē. Itaqꝫ ut vnde eſt oꝛtus illic ſermo deſinat : ultima iactare nauis ancora ſpes eſt:quā ſiquis in hoc ꝓcelloſo mari laborātibꝰ abſciderit nulla eſt ad vitam via : nullus ad requiē poꝛtus:nullus redditꝰ ad ſalutē Mirariſ nūc quid tā longa ſibi uelit orō:Scilicet vnū ago ut amicū tuū ſubſcribas exēploruʒ turbe raras ꝛ foꝛte uanas:ſed firmas ſpes habētem. Et hec mihi qdē curioſius explicāda erāt:ut affectuʒ ſcribētis agnoſceres:cetera i ſilētio itelligis. Uale

℄ Frāciſci Petrarche ad Leliū ſuū: illū ut ad ſe ſcribat excitātis:ut etiā apud cōem dñm pꝛo felici rerū ſuaꝝ exitu itercedat rogātis. Epl'a.XLVI.

Epe te lr̄is ad colloquiū elicere niſus ſuʒ : A ſ inefficaciter ad hāc diē:pergā ſilētiū tuuʒ iterrūpere:pudebit amici tot clamores tacitū audire. Labellū clauſum in idignationē foꝛte uel in riſus aperiā uel in ṽba . Nō magnifacio qd reſcribas:modo loq icipias:victoꝛ ſum ſi occupationes te ueteres tenēt:nouas ingerā. Si ſegnitie calamum amiſiſti:ſedulitate reſtituam. At ſi foꝛte ſupbia extolleris: ꝛ qȯ ſuſpicari ne tenuiť qdē poſſum:amicis affatibꝰ indignū cēſes humilitate mihi ab illo animi faſtigio detrahendus: ꝛ in equuʒ campū amicitie retrahēdus es. Itaqꝫ ſic tibi perſuade: Inculcare querelas ꝛ lamēta nō deſinā:donec mihi uel antiquū inter nos cōmertiū litterarū reſtituas q̃diu ſaltē tā ꝓpinqui ſumꝰ ut nūciorum penuriā ꝑtendere neuter poſſit : ꝛ quaſi per manꝰ ab altero ad alterū ſit epiſtolarū tranſitus uel pꝛobabilē cauſam tante mutationis expedias. Nuncius alter:alteriꝰ ueſtigia urgebit:litterarū mearū acerui ante oculos tuos erunt. Amici digitū ꝛ anulum noſti:intactas abijcere amoꝛ ꝛ uerecūdia nō ſinēt. Aperies(licet nolis)ipſe tibi blandientur:ut

D

perlegas. Ita qui breuis ſcripture laborem fugis longe lectionis faſtidiuʒ nō euades. Si quid igiť mihi credis oculos tuos digitorū auxilio libera: ⁊ ignobiliores corporis tui ꝑtes: nobilioribꝰ ſerui re doce. Arripe calamū nō inſueta ſuadeo: calamꝰ
B ab īfantia gladiꝰ tuꝰ eſt. Adulta etas ⁊ patrie ſtatꝰ ad alia te deiceps arma rapuerūt: demū ad roma noꝝ pontificum quietiores aulas retrahente fato ⁊ ad antiqua ſtudia rediiſti. Quid igiť peto? Fac quod quotidie facis ſcribe aliquid: fac itideʒ quod nunq̃ȝ facis: ſcribe mihi: mox nempe ſubſiſtam: ⁊ uel rarius ſcribam ipſe: uel breuius. Uiciſſe: ⁊ de iſta ſilentij tui arce: te deieciſſe ſufficiet. Hic tamē (ſcio cui loquor) ueteri illo ⁊ vulgari clypeo tectꝰ occurres. Quid quereris frater? Nihil habeo qđ ſcribam. Ego vō ⁊ ſi tanta rerū copia talibus ingenio eloquio ue nunq̃ȝ defuturaʒ ſcribendi materiā crediturus fuerim: facile perſuaderi mihi patiar: quālibet ſeu uerā ſeu fictaʒ cauſam potius q̃ȝ obliuionis nebulam: tibi ſilentium induxiſſe: Hoc igiť ſaltem qđ multi ab amicis petierūt: ſed eoꝝ quos ego legeriʒ primus omniū Cicero: Scribe te nihil habuiſſe quod ſcriberes: hocipſum ſcribe: ſed alijs tamē uerbis: alioquin (quod intentionis mee non fuit) breue nimis: ⁊ apertuʒ euadendi tibi iter oſtēdi. Euades (ſi te noui) ſaltu vnico: ⁊ te vno uerbo redimes auctore me. Sic ego (quod multis accidit) conſilio meo ludar. Sed iaʒ ſatis ſuperq̃ȝ que relarum eſt: niſi quia ad ultionē tendo: ⁊ taciturnitatem tuam loquacitate punio. Ut vō aliquid etiā familiariū curarū huic epiſtole includaʒ: queſo ne pigeat apud communē dn̄m pro felici rerū mearū exitu intercedere. Uoco autem quemlibet feliceʒ: modo aliquis ſit: multum eſt frater uana expectatione liberari. Ignorant homines quid lucri eſt ſuperuacua ⁊ infinita deſideria proieciſſe: perdita ſatiant: poſſeſſa cruciant miſerorū animos: pluribus inanibus q̃ȝ ſolidis occupatos: ⁊ tanta eſt inſania extricari ab erroribus: ut fiat uero locus: metuunt
C dū ſibi proſperos rerū ꝓgrandiū exituſ pollicenť. Sibi quippe placētes ac ſuperbi ⁊ iniqui reꝝ ſuarum iudices: dignos ſe finxerunt: quibus ad nutū vniuerſa ſuccederent. Ita quod in amatoria materia dixit Naſo: Duʒ ſibi quiſq̃ȝ placet: credula turba ſumus. Jam medium vite cōmunis late delirādo perduximus. Ut eniʒ eleganter a Tullio dictū eſt: Metelli ſperat quiſq̃ȝ ſibi fortunam: Quot autē in hac uanitate fallunť? imo uero q̃ȝ pauci q̃ȝ pene nulli non fallunť. Hinc licet aduertere ꝙ ſi ueterum ſcriptorū teſtimonio ſtamus: ex omnibus ſeculis felix ille Metellus: nō niſi vnicum comitem eumq̃ȝ ipſum nō domi ſed procul ⁊ extra Italie terminos dicitur inueniſſe: qui tamen ipſi q̃ȝ rite felicitatis hoc inane nomē uſurpauerint: locus iſte nō recipit: ⁊ fortaſſe aliud dicēdi tp̄s adueniet: Nūc (ut ceptū peragā) ſi quod oēs ſperāt nullus aſſequitur: q̃ȝ multos vite ſomnijs eluſos: expectāteſq̃ȝ morſ oppreſſerit: quotq̃ȝ in finē oppreſſura ſit cogita. Quibꝰ ergo territus: hanc ipſe mihi legē ſtatui. Altiora me nō q̄rere: Paria vō pauca q̄dem ⁊ modeſte: quibꝰ ſcilicet ⁊ obtētis ſobrie gaudeā: ⁊ amiſſa ferā fortiter ⁊ repulſe dolore nō torquear. Ad hāc legē ita me formaui: ut vix rei cuiuſq̃ȝ uerear euentum: mō expectationis faſtidia detrahātur. Q̄obreʒ per omnes te celicolas frater oro: ab hac q̃ȝ primū ꝑplexitate diſſolui. Aufer mihi expectationē quicquid erit equanimiter ferā. Finem facio cū illo cuiꝰ hoc mihi placet inter cetera: pars beneficij eſt quod petitur ſi belle neges. Uale.

¶ Frāciſci Petrarche ad Leliū ſuum: factū cuiuſdā iuuenis qui virginē cuiꝰ amore lāguebat vitiauerat narrātis: eumq̃ȝ ut in hoc facto apud dominuʒ illius iuuenis itercedat rogātis. Ep̄la.XLVII.

A Impletū eſt plane in nobis quod de Pompeio tuo Corneliaq̃ȝ ſua ſcribitur: neuterq̃ȝ recedēs ſubſtituit dixiſſe Uale. Sed nec multis inter nos uerbis opus erat: que nil aliud q̃ȝ animoꝝ ⁊ paſſionū que in eis habitāt note ſunt: cū animi noſtri (licet ī ſilētio) viciſſiʒ pateāt. Unū eſt quod te nunc agere: ſi poſſibilitas adeſt uelim. Juuenis q̄daʒ virginē cuiuſ amore lāguebat: ipſa nō obluctāte cognouit matrimonij pactis interpoſitis. Idq̃ȝ quod magis in aures tuas itret: neſcio an ⁊ in thoro: certe apud thorū accidit: Loci dominus nobilis dicā: an ruſticus: Juuenē ip̄m: quē graui ⁊ antiquo odio pſequiť: ad capitale ſupplicium uocat. Mulier factū excuſat: nihil ſe cōtra q̃ȝ optauerit paſſā dicēs: ⁊ ꝓmiſſas amātis nuptias efflagitat. Annuīt ille ſi liceat: ſed carcere ꝯcluſus ſub iniquiſſimo iudice cauſam dicit. Ceteꝝ ubi cōpedes amoueantur: ſoluti ambo ⁊ etate ⁊ animis ⁊ fortuna pares: optatiſſimas nuptias celebrabūt
B Hec ut ad me indignātis primū populi uocibꝰ: deinde etiā amicoruʒ precibus ⁊ lachrymis perlata ſunt tu primus oīum occurriſti: a quo morbi talis auxilium petereť. Et nos aliquando frater arſimꝰ ⁊ opem ferre decet ardentibus: Dn̄m autem nr̄m ⁊ ſi talia ſublimem eius animum non attingāt nō tamē uſq̃ȝ adeo ferreuʒ aut inhumanū reor: ut humanis non miſerať erroribus. Nec eſt qđ partiuſ ardere ruricolas ſuſpicemur: In omne genus hominū par iperiū habet Arcipotēs ille puer. Scio apud Uirgiliū ſcriptū eſſe: ꝙ ſubita incautum dementia cepit amātē. Et ſequiť: Ignoſcenda q̄dem Sed terret qđ in fine ſubiungit: Scirēt ſi ignoſcere manes. Uereor eniʒ ne durior ille Bellerophō nihil humanitatis habēs: inſuper ira aſcenſus: ſit ſanguinis ſitientior q̃ȝ oportet. Utcunq̃ȝ ſuccedat nos partes noſtras implebimus: Ego apud te: tu apud dominuʒ: ut ipſe a prefato thori domino gratuitum munus: captiuū illū per litteras ſuas petat Cuius nomen ⁊ rei geſte ſerieʒ villicus hic noſter ob hoc vnuʒ ad te miſſus exponet: nihilo narrator urbanior: q̃ȝ amator is cuius amētie modo ueniā poſtulamus. Uale.

Uerba ſūt affectionuʒ aī note.

Par impiuʒ hʒ amor in oē genꝰ hoīum.

¶ Fran. Pet. ad Lelium ſuum: eloquentiam plurimum ualere ad mitigandos efferatorum animos exemplo maiorum comprobantis: ꝗq̃ȝ ſuum villicum mitigauerit admirantis.

Epiſtola.XLVIII.

A Quid tibi vis dicam? Sic eſt ut audieram ⁊ legeram: Nullum eſt tam aſperum ingenium quod non morum uerborumq̃ȝ dulcedine mitigetur. Sic Africanus meus ille ſuperior Siphacem regem barbarum: atq̃ȝ (ut Liuij uerbis utar) Romanis moribus inſuetum: ⁊ (qđ mirabilius fuit) Haſtrubalem quoq̃ȝ Carthaginēſium ducem: non barbaruʒ modo: ſed etiaʒ immi-

Vba ꝯcine ꝓnūciata ef feraciſſimos ēt aīoſ molliunt.

tem Romani nominis inimicum inter cenandum
ſuaui cōuictu: ⁊ comi manſuefecit alloquio. Sic
Juliꝰ ceſar. Julius Ceſar Amyclam algis ⁊ equoreis ſpumiſ
aſperſum nudumqꝫ ⁊ inopem piſcatorem: tam le-
niter fando cepit: ⁊ illius Ceſaree facundie retibꝰ
circumuoluit:ut inaudito uerboruꝫ ſono: ⁊ ignoti
hoſpitis admiratione ſuſpenſus:confeſtim iuben-
te illo fragilem atqꝫ impareꝫ pelagi minis cymbā
de tuti littoris ſtatione diſſolueret:parendiqꝫ ſtu-
dio ſciens ac uolens ad interitum properaret. Ac
ne ſemper Africanos ⁊ Ceſares loquamur: Jlle
Plato philoſophorum princeps Plato dionyſium conci
Euripides liare ſibi potuit Syracuſiū tyrannum Archelauū
vo Macedonie regem Euripides poeta. Nec aut
illi tyrānici ſpiritus rigor:aut huic immanitas ob
ſtitit barbarica:utranqꝫ duriciem ingenio ⁊ elo-
quentia molliuerunt. Et quod huius generis oīa
Aphthoniꝰ orator mōſtra tranſgreditur: Orator Aphthonius ſeuos
carnifices ad ſe occidendum miſſos: ⁊ iam ſtrictiſ
mucronibus irruentes:blāda oratione compeſcu-
it:viciſſetqꝫ crudelitatē eloquentia niſi vnus ex eo
numero qui eum loquentem non audierat ceteris
iam digreſſis ſuperueniens:uelut aſpis incantato
ris uoce non audita:virus in illum ſceleſtis mini-
ſterij effudiſſet. Sed quid hominum exempla con
B quirimus? Urſos videmus:pardos ac leones at-
qꝫ alias truces ⁊ preualidas beluas: blāditijs de
linitas:parui domitoris imperium patienter exci-
pere:nexus inſuper: carcerem minas ⁊ uerbera.
Uolucres celo uagas contra primeuā nature ſue
legem:humanā ſocietatē anteponere libertati:vi-
tam in vinculis agere operto capite:prereptoqꝫ ēt
patrie natalis aſpectu:famem ſuam nutritoris ar
bitrio moderari de illius manibus cibum ſumere
uocem iubētis agnoſcere:clamoribus obedire:ire
ad emittentis arbitrium ⁊ reuerti:opimaſqꝫ pre-
das non ſibi ſed dn̄o reportare. De piſcibus mihi
C tale(qd̄ meminerim)legi: niſi ꝙ delphines neſcio
qua humano generi familiaritate cōiūctos ferūt:
Unde ⁊ Arioneꝫ quendam tergo huius piſcis in
Ariō dl'phie uectus. ſidentem per tumidos fluctus maris euaſiſſe hi-
ſtorica(ſeu potius)fabuloſa narratio eſt:Uectorē
ipſum fidibus canentē faciunt:quo nauigationi fa
cilior fides ſit mulcente auras muſica ⁊ nauigium
ſubleuante. Uiſum eſt enim fabulam non admitti
niſi color mēdacio quereretur:gubernaculum:ma
lus:uela :remi deerant:pro his omnibus vniꝰ mu
ſice ſuauitas ſubrogata eſt. Sed quorſum hec taꝫ
peregrina percontaberis? Ut intelligas me inge-
nium tuum ſummis inſerere:qui nō homines: nō
feras aut uolucres:ſed aquaticuꝫ hoc animal edu
catum inter fontes ⁊ flumina : eſcam de ſcopulis
eliciens contactu ac ſermone : in amicitiā pellexi-
ſti. Redijt equidem ad me ſui immemor : tui me-
mor cū multa de domino multa de amicis quere-
rem:nil niſi de Lelio reſpondebat: illius formā:il
lius mores:illius linguam:illius deniqꝫ domici-
lium atqꝫ habitum admirari. Jllum mihi quaſi in-
cognitum ruralibus ⁊ terricrepis uerbis extolle
re:de illo mihi ſepe licet interrumpenti lōgiſſimaſ
narrationes texere. Cumqꝫ ſepe Terentianum illō
obijcerem:Hui mihi illum laudas? Jlle eo magis
D ab exordio cuncta retexere. Quid plura? Jntelle
xi ilico te tuis artibus meum mihi villicum abſtu
liſſe:nec indolui fateor nec iuidi:ſed obſtupui plus
te vna hora qꝫ me tuto decennio potuiſſe. Miruꝫ
eſt niſi tu colloquijs tuis aliquid etiam magice ar
tis immiſceas. Nunc igitur captus amore tui cuꝫ
his litteris iterum ad te redit ſimul ⁊ per te domi
nice interuentionis auxilium ſperans:per qd̄ ami
cum ſuum de quo pridie tibi ſcripſi:iam extremis
fortune laqueis artatuꝫ expediat:niſi iudicis aio
(quod iam ab initio uerebar)ad ſupplicium obſti
nato nō ſit precibꝰ locus. Fama eniꝫ eſt eſt eū dolo
re ſimul ⁊ inuidia delibati virginei floris inſanire
ad quem ipſe ſitienter(ut memorant)aſpirabat:in
dignantem grauiter plus in amoris regno paupe
ris blanditias: qꝫ ſuas ineptas diuitias ualuiſſe.
Quod ſi accidat ut obſtructis auribus uerba fun
dantur:dn̄o tamen partꝰ erit integer miſericordie
ſue:tibi beniuolentie tue fructus. Jſte quoqꝫ agre
ſtis amicitie ſue debitum me opitulante perſolue
rit: Jlle autem amator infelix ſi aliter eſſe non pōt
amoris ſui dulcedinem(quod multi fecerūt) mor
tis acerbitate penſabit. Hunc ſane quo nam humi
lium amicorum loco numeres:tuum erit: Jpſe te
dominorum ſuoruꝫ inter primos numerat:aliquā
toqꝫ mihi de tua gratia iam qꝫ de ueteris amici vi
ta videt̄ ſollicitior. Jtaqꝫ ut ſe tibi prorſus iſinuet
⁊ allegorico munuſculo:animum ſuuꝫ ſuauiſſime
tibi deditum oſtendat. Liquoris omnium moliſſi
mi olei uaſculum tibi affert:quod ſpōte ſua: ⁊ (ut
aiunt)virginitate ſeruata nullo premente defluxit
e baccis arborum noſtrarum:que in collibus iſtis
ſunt ubi poſthabitis Athenis repertriceꝫ olee Mi
neruam habitare dicerem : niſi eam iam pridē Ja
nuenſi littore:ad portum Ueneris atqꝫ hericē col
locaſſem in Africe mee libris. Uale.

Eiuſdem Franciſci Petrarche de rebus familiaribus: Liber Quartus incipit.

Franciſci Petrarche ad Joannem Columne:uentoſum quendam montem in Gallia deſcribentis. Epiſtola.XLIX.

a Ltiſſimum regionis huius mō A
tem quem non immerito uen-
toſum uocant hodierno die ſola
videndi inſigneꝫ loci altitudinē
cupiditate ductus aſcēdi. Mul
tis iter hoc annis in aio fuerat:
Ab iſātia eni his i locis ut noſti
fato reſ hoium uerſante uerſatꝰ
ſum. Mons aūt hic late vndiqꝫ
cōſpectus fere ſemper in oculis
eſt cepit impetus tandem aliquando facere quod
quotidie faciebā:precipue poſtqꝫ relegenti pridie
res Romanas:apud Liuium forte ille mihi locuſ
occurrerat:ubi Philippus Macedonum rex: is
qui cum populo Romano bellum geſſit: Hemum
montem Theſſalicum conſcendit : e cuius uertice
duo maria videri:Hadriaticum ⁊ Euxinum fame
crediderat : Uero ne an falſo ſatis comperti nihil
habeo:ꝙ ⁊ mons a noſtro orbe ſemotus ⁊ ſcripto
rum diſſenſio dubiam rem facit. Ne cunctos euol
uam : Pomponius Mela:coſmographus:ſic eſſe
nihil heſitans refert: Titus Liuius:falſam famaꝫ

opinatur.Mihi ſi tam prompta montis illius ex
perientia eſſet q̃ꝫ huius fuit:diu dubium eſſe nō ſi
nerē.Ceterū ut illo omiſſo:ad hunc mōtē ueniam
excuſabile viſum eſt in iuuene priuato: quod in re
ge ſene non carpitur.Sed de ſocio cogitanti(mi-
B rum dictu)vix amicoruꝫ quiſq̃ꝫ omni ex parte ido
neus videbatur:adeo etiam inter caros exactiſſi-
Concordiā eē inter caros raraꝫ eē. ma illa uoluntatum omniū morumqꝫ cōcordia ra
ra eſt.Hic ſegnior:ille vigilantior:hic tardior: ille
celerior : hic meſtior : ille letior : deniqꝫ hic ſtulti-
or:prudentior ille q̃ꝫ uellem:huius ſilentiū: illius
procacitas:huius pondus ac pinguedo:illius ma
cies atqꝫ imbecillitas terrebat: huius frigida icu-
rioſitas:illius ardens occupatio dehortabaꝶ que
quanq̃ꝫ grauia : toleranter domi(oīa enim ſuffert
charitas: ⁊ nullum pondus recuſat amicitia) ueꝝ
hec eadē fiunt in itinere grauiora. Itaqꝫ delicatuſ
animus honeſteqꝫ delectationis appetens circum
ſpicienſqꝫ librabat ſingula ſine ulla quidem amici
citie leſione:tacitus quicquid ꝓpoſito itineri pre-
uidebat moleſtuꝫ fieri poſſe damnabat. Quid pu
tas:tandē ad domeſtica uertor auxilia: Germano
qꝫ meo vnico minori natu:quem probe noſti : rem
aperio:nil poterat letius audire:gratulatus quod
apud me amici ſimul ac fratris teneat locum.Sta
tuta die digreſſi domo:Malauſanaꝫ uenimus ad
ueſperā:locus eſt in radicibus mōtis uerſus in bo
C ream:illic vnum diem morati: Hodie tandem cuꝫ
ſingulis famulis montem aſcēdimus:nō ſine mul
ta difficultate:Eſt enim prerupta ⁊ pene inacceſſi
bilis ſaxoſe telluris moles:Sed bene a poeta di-
ctum eſt:Labor omnia vincit improbus.Dies lō-
ga blandus aer:animoꝝ vigor: corporuꝫ robur ac
dexteritas: ⁊ (ſi qua ſunt eiuſmodi)euntibus ade
rant:ſola nobiſ obſtabat natura loci. Paſtorē exa
cte etatis inter cōuexa montis inuenimꝰ: qui nos
ab aſcenſu retrahere multis uerbis enixus eſt:di-
cens ſe ante annos quinquaginta eodeꝫ iuuenilis
ardoris impetu ſupremum in uerticem aſcendiſſe:
nihilqꝫ inde retuliſſe preter penitentiam ⁊ laborē
corpuſqꝫ ⁊ amictum lacerum ſaxis ac uepribꝰ:nec
vnq̃ꝫ aut ante illud tēpus:aut poſtea auditū apud
eos quenq̃ꝫ auſum eē ſilia.Hec illo uociferāte:no
bis ut ſunt animi iuuenū monitoribꝰ increduli cre
ſcebat ex prohibitione cupiditas. Itaqꝫ ſenex ubi
aīaduertit ſe nequicq̃ꝫ niti:aliquātulū progreſſus
inter rupes:arduum callem digito nobis oſtendit
multa monens multaqꝫ iam digreſſiſ a tergo inge
minans.Dimiſſo penes illuꝫ ſi quid ueſtiū aut rei
D cuiuſpiam impedimento eſſet:ſoli dumtaxat aſcē-
ſui accingimur alacreſqꝫ conſcendimus : Sed(ut
fere fit)ingentē conatū uelox fatigatio ſubſequiꝶ.
Non procul inde igitur quadaꝫ in rupe ſubſiſtimꝰ
Inde iterum digreſſi:prouehimur:ſed lentius : ⁊
preſertim ego montanū iter greſſu iam modeſtio-
re carpebam: ⁊ frater compendiaria quidē via per
ipſius iuga montis ad altiora tendebat:ego mol-
lior ad ima uergebā. Reuocantiqꝫ ⁊ iter rectiꝰ de
ſignanti:reſpondebam ſperare me alterius lateriſ
faciliorem aditum nec horrere longiorem viā per
quam planius incederem:hanc excuſationē igna-
uie pretendebam aliiſqꝫ iam excelſa tenentibꝰ per
ualles errabam cum nihilo mitior aliūde pateret
acceſſus:ſed ⁊ via creſceret ⁊ inutilis labor igra-
ueſceret. Interea cum iam tedio cōfectum perple-
xi pigeret erroris:penitus alta petere diſpoſui: cū
qꝫ operientē fratrē ⁊ lōgo refectū accubitu:feſſus
⁊ anxius attigiſſem:aliquandiu equis paſſibꝰ iceſ
ſimus.Vix dum collem illum reliqueramus ⁊ ec-
ce prioris anfractus oblitus iterum ad inferiora
deiicior: atqꝫ iterum peragratis uallibus dū via- E
rum facilem longitudinem ſector in longam diffi Nāꝫ rebus hu
cultatem incido:differebam nempe aſcendēdi mo mano i
leſtiam:ſed ingenio humano rerū natura nō tolliꝶ gēio au
Nec fieri poteſt:ut corporeum aliquid ad alta de ferri nō
ſcendendo perueniat. Quid multa? Non ſine fra poſſe.
tris riſu:hoc indignanti mihi:ter aut amplius iter
paucas horas contigit. Sic ſepe deluſus:quadaꝫ
in ualle cōſedi. Illic a corporeis ad incorporea uo
lucri cogitatione tranſiliens:his aut talibꝰ meipm
compellebam uerbis: Quod totiēs hodie in aſcē
ſu mōtis huiꝰ expertus es:id ſcito ⁊ tibi accidere
⁊ multis accedētibus ad beatam vitam : ſed idcir
co tam facile ab hominibus non perdendi : qđ cor
poris motus in aperto ſunt:animorū vō iuiſibiles
⁊ occulti. Equidem vita quam beatam dicimꝰ cel
ſo loco ſita eſt : Arta(ut aiunt)ad illam ducit via:
multi quoqꝫ colles itereminēt: ⁊ de virtute in vir
tutem preclaris gradibus ambulandū eſt. In ſum
mo finis eſt omnium ⁊ vie terminus: ad quem pe
regrinatio noſtra diſponitur. Eo peruenire uolūt
omnes:ſed(ut ait Naſo) Velle parum eſt: cupias
ut re potiaris oportet. Tu certe:niſi(ut in multis)
in hoc quoqꝫ te fallis:non ſolum vis ſed etiam cu
pis. Quid ergo te retinet? Nimirū nihil aliud : ni
ſi per terrenas ⁊ infimas uoluptates planior: ⁊ ut
prima fronte videꝶ expeditior via: Verumtamen
ubi multum erraueris:aut ſub pondere male dila
ti laboris : ad ipſius te beate vie culmen opor-
tet aſcendere : aut in conuallibus peccatorum ſuo
rum ſegnem procumbere: ⁊ ſi(quod ominari hor
reo)ibi te tenebre ⁊ vmbra mortis iuenerint: eter
nam noctem in perpetuis cruciatibus agere. Hec
mihi cogitatio:icredibile dictu eſt : quātum ad ea
que reſtabant: ⁊ aīum ⁊ corpus erexerit: Atqꝫ uti F
nam uel ſic animo peragaꝫ iter illud:cui diebus ⁊
noctibꝰ ſuſpiro : ſicut ſuperatis tandem difficulta
tibus hodiernum iter corporeis pedibus peregi.
Ac neſcio an non longe facilius eſſe debeat: quod
per ipſum animum agilem ⁊ immortalē ſine ullo
locali motu in ictu trepidantis oculi fieri poteſt:q̃ꝫ
ꝙ ſucceſſu tpis per moribundi ⁊ caduci corporis
obſequiū ac ſub graui membrorū faſce gerendum
eſt. Collis eſt oīum ſupremus quem ſilueſtres fi
liolum uocant:cur ignoro : niſi quod per antiphra
ſim:ut quedam alia dici:ſuſpicor:Videtur eniꝫ ue
re pater oīuꝫ vicinorū mōtiū. Illius in uertice pla
nities parua eſt: Illic demum feſſi conquieuimuſ
Et quoniam audiſti que nam aſcendentis impetꝰ
aſcenderint cure: Audi pater ⁊ reliqua ⁊ vnaꝫ pre G
cor horam tuaꝫ relegendis vnius diei mei actibꝰ
tribue. Primum omniuꝫ ſpiritu quodam aeris in
ſolito ⁊ ſpectaculo liberiore permotus:ſtupenti ſi
mulis ſteti: Reſpicio:nubes erant ſub pedibus.
Iamqꝫ mihi minus incredibiles facti ſunt Athos
⁊ Olympus:dū quod de illis audieram ⁊ legerā
in minoris fame monte conſpicio. Dirigo dehinc
oculorum radios ad partes Italicas : quo magis
inclinat animus: Alpes ipſe rigētes ac niuoſe: per
quas ferus ille quondaꝫ hoſtis Romani nominis

tranſiuit:aceto(ſi fame credimus) ſaxa perrūpēs
iuxta mihi viſe ſunt:cum tamē magno diſtent iter
uallo.Suſpiraui fateoꝛ ad italicuꝫ aerem: animo
potius q̃ꝫ oculis apparētē atqꝫ inextimabilis me
ardoꝛ inuaſit ⁊ amicum ⁊ patriam reuidēdi:ita ta
men ut interim in utroqꝫ nondū virilis affectꝰ mol
liciem increparem:q̃ꝫuis excuſatio utrobiqꝫ nō de
foret magnorum teſtium fulta pꝛeſidio. Occupa
uit inde animuꝫ noua cogitatio atqꝫ a locis tradu
H xit ad tempora.Dicebaꝫ enim ad meipſum:hodie
decimus annus completur ex quo puerilibus ſtu
dijs dimiſſis Bononiam exceſſiſti: ⁊ o deus imoꝛ
talis:o immutabilis ſapientia:quot ⁊ quantas mo
rum tuorum mutationes hoc medium tempus vi
dit:Jnfinita pꝛetereo:nondum enim in poꝛtu ſum
ut ſecurus pꝛeteritarum meminerim pꝛocellarum
Tempus foꝛſan ueniet quando eodem que geſta
ſunt oꝛdine vniuerſa percurrā:pꝛefatus illud Au
guſtini tui : Recoꝛdari uolo tranſactas feditates
meas ⁊ carnales coꝛruptiones anime mee: nō qꝺ
eas amem:ſed ut amem te deus meus.Mihi qui
dem multum adhuc ambigui moleſtiqꝫ negocij ſu
pereſt:quod amare ſolebam:iam non amo:mētioꝛ
Amo ſed uerecundius:ſed triſtius. Jam tandē ue
rum dixi.Sic eſt enim:amo:ſed quod non amare
amem quod odiſſe cupiam:Amo tamen: ſed inui
tus:ſed coactus:ſed meſtus ⁊ lugens:Et in meip
ſo uerſiculi illius famoſiſſimi ſententiā miſer expe
rioꝛ.Adero ſi potero:ſi non inuitus amabo. Non
dum mihi tertius annus effluxit ex quo uoluntas
illa peruerſa ⁊ nequam que me totum habebat: ⁊
in aula coꝛdis mei ſola ſine cōtradictore regnabat
I cepit aliam habere rebellem ⁊ reluctantem ſibi:in
ter quas iamdudum in campis cogitationū mea
rum de utriuſqꝫ hoīs imperio laborioſiſſima ⁊ an
ceps etiam nunc pugna cōſeritur. Sic per exactū
decennium cogitatione uoluebar. Hinc iaꝫ curas
meas in anteriora mittebam ⁊ querebam ex me ip
ſe:Si tibi foꝛte contingeret:per alia duo luſtra uo
latilem hanc vitam pꝛoducere: tantumqꝫ pꝛo rata
temporis ad virtutem accedere:quantum hoc biē
nio per congreſſum noue contra ueterem uolūta
tis ab obſtinatione pꝛiſtina receſſiſti: Nonne tunc
poſſes: ⁊ ſi non certos at ſaltem ſperans quadra
geſimo etatis anno moꝛtem oppetere: ⁊ illud reſi
duum vite in ſenium abeuntis equa mente negli
gere?Hec atqꝫ his ſimiles cogitationes in pecto
re meo recuſabant pater.De pꝛouectu meo gaude
bam:imperfectum meum flebam: ⁊ mutabilitateꝫ
communem humanorum actuū miſerebar: ⁊ quē
in locum:quam ob cauſam ueniſſem quodāmodo
videbar oblitus:donec ut omiſſis curis quibꝰ al
ter locus eſſet oppoꝛtunioꝛ reſpicerē: ⁊ viderē que
viſurus adueneram.Jnſtare enim tempus abeun
di:ꝙ inclinaret iam ſol : ⁊ vmbꝛa mōtis excreſce
ret admonitus ⁊ uelut expergefactus : uerto me
in tergum: ad occidentem reſpiciens : Limes ille
Galliarum ⁊ Hyſpanie pyreneuſ uertex inde non
cernitur:nullius quem ſciam obicis interuētu: ſed
ſola fragilitate moꝛtalis viſus.Lugdunēſis auteꝫ
pꝛouincie montes ad dexteram ad leuam vō Maſ
K ſilie fretum: ⁊ quod aquas moꝛtuas uerberat ali
quod dierum ſpatio diſtantia pꝛeclariſſime vide
bantur:Rhodanus ipſe ſub oculis nr̄is erat.Que
dum mirarer ſingula ⁊ nunc terrenum aliquid ſa

perem:nūc exēplo coꝛporis animū ad altiora ſub
ueherem: viſum eſt mihi confeſſionum Auguſtini
libꝛum charitatis tue munus inſpicere:quē ⁊ con
ditoris ⁊ donatoris in memoriā ſuo:habeoqꝫ ſem
per in manibus pugillare opuſculuꝫ perexigui uo
luminis ſed infinite dulcedinis:aperio lecturꝰ:qc
quid occurreret:quid enim niſi piuꝫ ⁊ deuotū poſ
ſet occurrere?Foꝛte autem decimus illius operis
liber oblatus eſt.Frater expectans per os meum
ab Auguſtino aliquid audire intentis auribus ſta
bat:deum teſtoꝛ:ipſumqꝫ qui aderat:ꝙ ubi p̄muꝫ
defixi oculos:ſcriptū erat:Et eūt homīes admira
ri alta mōtiū ⁊ ingētes fluctꝰ maris ⁊ latiſſimos la
pſus fluminū ⁊ oceani ambitū ⁊ gyros ſydeꝝ ⁊ re
linquūt ſeipſos:Obſtupui fateoꝛ:audiēdiqꝫ auidū
frēm rogans ne mihi moleſtꝰ eſſet: libꝝ clauſi iratꝰ
mihimet quod nunc etiam terreſtria mirarer : qui
iampꝛidem ab ipſis gentium philoſophis diſcere
debuiſſem:nihil pꝛeter animum eſſe mirabile : cui
magno nihil eſt magnum . Tunc vō montem ſa L
tis vidiſſe contentus : in meipſum interiores ocu
los reflexi: ⁊ ex illa hora non fuit qui me loquen
tem audiret : donec ad ima peruenimus.Satis
mihi negocij uerbum illud attulerat : nec opina
ri poteram id foꝛtuito contigiſſe:ſed quicquid ibi
legeram mihi ⁊ non alteri dictum rebar:recolens
quod idem de ſeipſo ſuſpicatus oliꝫ eſſet Auguſti Aug.
nus:quando in lectione codicis apoſtolici(ut ipſe
refert pꝛimuꝫ ſibi illud occurit : Non in comeſſati
onibus ⁊ ebꝛietatibus : non in cubilibus ⁊ impu
dicitijs:non in cōtentione ⁊ emulatione:ſed indui
te dominum Jeſum Chꝛiſtum: ⁊ carnis pꝛouiden
tiam ne feceritis in cōcupiſcentijs ueſtris. Quod
iā ante Antonio acciderat:quando audito euange Anto
lio ubi ſcriptum eſt:Si vis perfectus eſſe:uade ⁊ nius.
uende omnia tua quecunqꝫ habes ⁊ da pauperibꝰ
⁊ ueni ſequere me: ⁊ habebis theſaurum in celis :
ueluti ꝓpter ſe hec eſſet ſcriptura recitata (ut ſcri
ptorum rerum eius Athanaſius ait)ad ſe dn̄icum
traxit imperiuꝫ.Et ſicut Antoniꝰ his auditis aliꝺ
non queſiuit: ⁊ ſicut Auguſtinus his lectis ulteriꝰ
nō pꝛoceſſit:Sic ⁊ mihi in paucis uerbis que pꝛe
miſi totius lectionis terminus fuit in ſilentio:cogi
tanti quanta moꝛtalibus conſilij eſſet inopia : qua
nobiliſſima ſui parte neglecta diffundantur in plu
rima: ⁊ inanibus ſpectaculis euaneſcant:quod in
tus inueniri poterat querentes extrinſecus admi
rantiqꝫ nobilitatē animi noſtri: niſi ſponte degene
rans:ab originis ſue pꝛimoꝛdijs aberraſſet: ⁊ que
ſibi dederat in honorem deus ipſe in obpꝛobꝛium
conuertiſſet.Quotiens putas illo die rediens ⁊ in M
tergū uerſus cacumen montis aſpexi: ⁊ vix vnius
cubiti altitudo viſa eſt pꝛe altitudine cōtemplatio
nis humane:ſiquis eam nō in lutum terrene fedi
tatis imergeret: Jllud quoqꝫ per ſingulos paſſus
occurrebat:Si tantū ſudoris ac laboris : ut coꝛpꝰ
celo paululum pꝛoximius fieret ſubire non piguit
que crux:quis carcer:quis aculeus deberet terre
re animum appꝛopinquāte deo:turgidumqꝫ cacu
men inſolentie: ⁊ moꝛtalia fata calcantē ⁊ hoc quo
to cuiqꝫ accidet:ut ab hac ſemita:uel duraruꝫ me
tu rerum:uel molliuꝫ cupidine non diuertat?O ni
miuꝫ felix : ſiquis uſqꝫ eſt:De illo ſenſiſſe arbitrer
poetam:Felix qui potuit rerū cognoſcere cauſas:
Atqꝫ metus moꝛtis ⁊ inexorabile fatū Subiecit

pedibus ſtrepitumqꝫ acherontis auari. O quãto
ſtudio laborandũ eſſet:nõ ut altiorem terram:ſed
ut elatos terrenis impulſibus appetitus ſub pedi
bus haberemus. Hos inter nudos pectoris motꝰ
ſine ſenſu ſcrupuloſi tramitis ad illud hoſpitioluꝫ
ruſticum:vnde ante lucem moueram ꝓfunda no-
cte remeaui:⁊ luna pernox gratum obſequiuꝫ pꝛe
ſtabat euntibus. Interim ergo duꝫ famulos appa
rande cene ſtudium exercet:ſolus ego in partẽ do
mus abditã perrexi:hec tibi raptiꝫ ⁊ ex tẽpore ſcri
pturus:Ne ſi diſtuliſſem pꝛo uarietate locorũ mu
tatis foꝛſan affectibus ſcribendi pꝛopoſituꝫ defer
ueret. Uide itaqꝫ pater amantiſſime:q̃ꝫ nihil in me
oculis tuis occultum uelim: qui tibi nedũ vniuer-
ſam vitam meam:ſed cogitatus ſingulos tam dili
genter aperio:pꝛo quibus ora queſo: ut tã diu ua-
gi ⁊ inſtabiles:aliquãdo ſubſiſtãt: ⁊ inutiliter per
multa iactati:ad vnum bonum uerum certum ſta-
bile ſe conuertant. Uale.

¶ Fran. Pet. ad Dionyſium ſuum:illi ꝙ ad Rober-
tum regem uocatus acceſſerit congratulãtis: mul
ta quoqꝫ de diuitiarum contemptu deqꝫ beate vi-
te deſiderio ac de laudibus regis cõmemorantis.
Epiſtola. L.

A Il dulcius audierãt aures mee:poſtq̃ꝫ uo
n cem tuam audire deſierunt:q̃ꝫ ꝙ ad regeꝫ
uocatus acceſſeris. Rationem inquit expe
cto. Non poſſum bꝛeuiter:Itaqꝫ longius incipiaꝫ
optauit aliquando tibi genitrix longitudinem die
rum innumerabilibus periculis ⁊ calamitatibus
Ditie obiectam. Aliquando diuitias humanarũ mẽtiuꝫ
hũne non mediocrem laqueum ac funeſtam ſarcinam li-
mẽtiſ bertatis. Aliquando foꝛmam coꝛporis defoꝛmita
ſr̃ ſar tis anime plerunqꝫ materiam. Quid de ſodalibꝰ:
cine quid de nutricula tua dicam? Mulierculaꝛuꝫ om
nium vna lex eſt:inepta cupiunt:ridenda foꝛmidãt
De patre libet altiora credẽ. Optauerit ergo filio
quod ait Satyricus:Eloquiũ ⁊ famaꝫ Demoſthe-
B nis aut Ciceronis:que quanti ſepe periculi plena
utriuſqꝫ exitus eſt teſtis. Multis ⁊ inanibꝰ uel tu-
is uel alioꝛuꝫ pꝛo te uotis fatigate ſunt aures dei.
Horũ tibi aliquid anxie non opto:Quare? Quia
ſtultum eſt uehemẽter appetere:quod poteſt peſſi
mo fine concludi: Illud bonuꝫ tibi cupio qđ mihi
btãꝫ vitã ad quã multi ſuſpirãt:pauci ꝑueniũt:Eſt
eni ſalebꝛoſũ iter atqꝫ anguſtũ ⁊ difficile: ⁊ amena
ac pꝛona circum deuia. Eſt aũt ut in ſagittando:ſic
in alia qualibet operatione moꝛtaliũ:aberrare per
facile:ſignum attingere is demũ artificij finis eſt.
Idcirco difficilioꝛ:quia ad illuꝫ vna tantummodo
Qua ad errorem innumerabiles ſunt vie. Hãc ſane quã
re ad dico beatam quanq̃ꝫ ingenioſiſſimis atqꝫ doctiſſi-
virtu mis viris foꝛte aliter viſum ſit:in hoc coꝛporis er
teſ q̃ꝫ gaſtulo mereri quideꝫ utcunqꝫ poteſt laboꝛ huma
ad vi nus ⁊ ſperare:amplecti autem ac tenere non p̃ot.
tia di Hoc ergo ſtudio decurritur: finis eſt: ubi quieſcit
fficili intentio. Neqꝫ nobis hoc ſolis perſuaſũ eſt. Quid
oꝛ ſit eniꝫ aliud Cicero ſentiebat:ubi ait:ꝙ hec vita via
via. eſt in celum? habet tamen interdum illi eterne qđ-
dam hec moꝛtalis vita ſimillimũ:ut ⁊ ſi beata nõ
dum ſit (id enim beatum eſt dumtaxat cui nihil ua
let accedere) iã tamen humanas miſerias longe in
fra ſe videat: ⁊ in imo ſtans adhuc ſuperne felicita

tis luce reſplẽdeat. Hoc ſane nõ diuitie pꝛeſtãt:nõ
inſaniẽtis vulgi plauſus:nõ potẽtia:nõ uoluptas
ſed ỽtutũ comitatꝰ atqꝫ animi tranqllitas:ad quã
adipiſcendam diuerſuꝫ foꝛtaſſe alijs videbit̃:Sed
quantuꝫ opinio mea fert:nihil eque adiuuat:ac no C
bilium ingeniorum familiaritas ⁊ clarorum viro
rum conuerſatio. Cernis (ut arbitroꝛ) quid intẽdã
dicam tñ expꝛeſſius. Quis in grecia clarioꝛ The Robti
miſtocle? ut ait Tullius. Ego fidentiſſime: Quis regis la
in Italia:immo ỽo quis in europa clarioꝛ Rober- udes
to? In quo ſepe cogitãs ſoleo nõ tam diadema:q̃ꝫ
mores:neqꝫ tã regnũ ꝙ animũ admirari. Illũ ego
uere regem dixerim qui nõ ſubditos modo ſed ſe-
ipſum regit ac frenat:qui exercet in paſſiones ſuas
imperium:que ſunt animo rebelles: illuꝫ ſi ceſſerit
oppꝛeſſure:ut nulla eſt quidẽ clarioꝛ victoria q̃ꝫ ſe
ipſum regere. Quomõ ille mihi rex erit in quẽ re-
gnat ambitio? quomodo inuictꝰ quẽ ſternit aduer-
ſitas? quomõ ſerenus quẽ meroꝛ obnubilat? quo-
modo magnanimus quem minimarũ etiã reꝝ pa-
uoꝛ exanimat? Et (ut fulgida virtutum nomina ta
ceamus) quis mihi liberũ dicet eũ:qui cupidinuꝫ
uariarũ iugo pꝛemit̃ multiplici? Infra oia iſta de-
ſcendam:qua fronte hominẽ dicimus quẽ ſcimꝰ ex
hoie nihil ꝑter nudã effigiẽ retinere:beluaꝝ mori-
bꝰ defoꝛmẽ: ⁊ ſeuoꝝ aiantiũ feritate terribilẽ? Mi
ra ergo:licet publica demẽtia: Regẽ eũ dicere qui
nec rex nec liber: ⁊ ſepe ne homo quidem ſit. Ma
gnum eſt regẽ eſſe:perexiguũ regem dici. Rario-
res ſunt reges q̃ꝫ vulgꝰ exiſtimat: Non eſt titulus D
iſte vulgaris:minus gemmaꝝ atqꝫ eboris ſceptra
conſumerẽt:ſi ſoli reges illa poꝛtarent. Ueri reges
intra ſe gerunt:quod eos uenerabiles facit: ſemo-
tis licet ſatellitibus ⁊ abiectis inſignibꝰ reges ſũt.
Ceteros cultus exterioꝛ facit hoꝛribiles: Roberrꝰ
uere iclytus ⁊ uere rex eſt:qui q̃ꝫ ſit imperioſus in
ſeipſum:exempla inaudite patientie ⁊ moderatio-
nis idicãt de qbꝰ alter foꝛte dicẽdi locus fuerit:Q̃ꝫ
ỽo late regnet in alios:diſſonantes lingua ⁊ mori-
bus populi: ⁊ diſiunctiſſimi regionum fines oſten
dunt. Seneca tuus in quadam tragedia: quid re-
gem faciat ⁊ quid nõ faciat egregie recollegit his
uerſibus: Regẽ nõ faciũt opes:nõ ueſtis Tyrie co
loꝛ:non frontis nota regie:non auro nitide trabes: Quis
Rex eſt qui poſuit metꝰ ⁊ diri mala pectoris. Nec iure di-
longe poſt: Mens regnũ bona poſſidet: nil ullis cat̃ rex.
opus eſt equis:nil armis ⁊ inertibus telis que pꝛo
cul igerit Parthus cũ ſimulat fugas. Admotis ni
hil eſt opus:Urbes ſternere machinis longe ſaxa
rotãtibꝰ. Rex eſt qui metuit nihil:hec ille. Ad hũc
itaqꝫ regẽ (ut pꝛincipio conueniat finis) uocatꝰ iui
ſti:quod ut ille iuberet: ⁊ ut tu pareres:quid aliđ
q̃ꝫ ſtudiorum ſumma confoꝛmitas fecit? Ille qdeꝫ
quantum curis ſuis ſolamẽ aſciuerit dicerẽ:ſi apđ
alium loquerer: Tibi certe ad interni hominis pa
cem:quam uti ſepe querebaris Tuſcarum reꝝ fra
goꝛ impulerat:qua compendioſius pergeres non
erat. Congratuloꝛ ergo ſeu pꝛudentie ſeu foꝛtune E
tue: ⁊ uocem que tunc mihi fuit in oꝛe: aliquanto
nunc fidentius repeto. Ubi enim fama pꝛimuꝫ:de
inde per litteras tuas accepi te Florentia digreſſũ
iſſe Neapolim: ⁊ mecum ⁊ cum amicis dixi: Dio
nyſius noſter ad tranquillitatẽ animi magnis paſ
ſibus contendit: ⁊ ad beatam vitam rectum iter in
greſſus eſt. De me autẽ ſic habe:bꝛeui te ɔſequar.

Noſti enim q̄d de laurea cogito:q̃z ſingula librās
preter ipſum de quo loquimur regem:nulli omni-
no mortalium debere conſtitui:ſi tanti fuero ut uo
cer:bene eſt:Alioquin fingam neſcio quid audiſſe
uel epiſtole ſue ſenſum quam ipſe mihi ſumma ho
minis incogniti ⁊ familiariſſima dignatione tranſ
miſit:quaſi dubitans in eaz potiſſimū partē trahā
ut uocatus videar:Et regio quidem ſtilo quiddaz
modo plebeiuz reddidi:fulgore attonitus nec ego
ingenij viribus ⁊ lyra:ut aiunt:longe ipari. Uale.

Francisci Petrarche ad Robertum Sicilie regē ꝙ mortem neptis tam conſtāter laudauerit admirantis:nonnulla etiam de aīe immortalitate: multa autem de regijs laudibus interſerentis.

Epiſtola.LI.

A Reſtrinxit oculos meos fulgor inſolitus:
felix calamuſ viſus eſt:cui talia crederent.
Quod primuz mirer?Eximiam breuitatē
an maieſtatem ſententiarum : an diuinam eloquij
uenuſtatez?Nunq̃z rex inclyte(fateor) credidi: rē
tantam dici poſſe tam breuiter:tam grauiter : tam
ornate:nec iam tale aliquid ex humanis ingenijs
expectabam.Equidem ut cōſtaret te corda homi-
num in manibus habere:quo tota illuſtrium ora-
torum ſuſpirat intentio : legentis animum tam ua
rijs affectibus impuliſti:ut ſine luctamine:in oēm
partē ſtili tua ueſtigia ſequeretur uolubilitate mi-
rabili:Ecce enim in prima ſobrij fronte ſermonis :
dum ſummam humane miſerie acerrimaſq̄z mo-
leſtias laborū ⁊ neceſſitatē mortis acerbiſſimam
tractim ex radicis labe ramis ac frondibus obre-
pentem magnificentiſſime deploraſſes : mouebar
uſq̄zadeo ut crebro inter legendū ſuſpirans : ⁊ in-
eluctabili ſorte perterritus:totumq̄z hoc nomē ho
minis peroſus:pene nec natus eſſe nec vnq̃z naſci-
turus optauerim.Actum erat ⁊ mihi iam trāquil
litas omnis exciderat:niſi que letale vulnus infli-
xerat manus:eadem mox remediū attuliſſet.Sē-
ſi vnum ⁊ repentini meroris ⁊ conſolationis artifi
cem.Nec vnq̃z certi⁹ quid eloquentia poſſit agno
ueram:tam potenter enim paucorum ope uerbo-
ruz ſub immortalis anime futureq̄z repationis ob
tentu egrum atq̄z labantem animū erexiſti ut gau
dio mihi fuerit genitum eſſe mortalem.Naz quid
beatus excogitari poteſt : q̃z erutum ueſte corpo-
rea: ⁊ de compedibus iſtis explicitum ad illā diē
exactis temporum curriculis peruenire : que nos
abſorta morte immortalitatem induat:reparās in
B diſſolubiliter ac reformans putrem ⁊ ſemeſam ti-
neis:atq̄z vndiq̄z fluentē tunicam carnis noſtre?
Quam ſpem ⁊ ſi philoſophorum gentilium nul-
lus attigerit:uetuſtiſſima tamen eſt immortalita-
tis opinio:nec noſtris ſolum:ſed illis etiam proba
ta quibus Chriſti nomen inauditū eſt.Preter Epi
curum eniz: ⁊ neſcio quot ex illo infami grege:im
mortalem eſſe animaz:nemo eſt qui neget.De qua
re(ut Pherecydē primum apud Syrios ſentētie
huius auctorem:diſcipulumq̄z Pherecydis Py-
thagoram totamq̄z pythagoream familiam ⁊ So
cratem omneſq̄z Socraticos pretereaz) Plato ip
ſe ſummus vir:clariſſimum uolumen edidit : quo
Uticenſis Cato moriturus ſuprema illa nocte ſua
pro conſiliario uſus perhibetur:ut ad contemptū
vite huius animoſior: ⁊ ad amorem decrete mor-
tis accederet : Quam ſententiaz poſtea Marcus

Opinio phõr ð imortalitate anime.

Cicero: ⁊ in Tuſculano ſuo: ⁊ in ſeptimo reipubli
ce diuino genere orationis aſſeruit. Nec non ⁊ in
dialogo Lelij:qui de amicitia uera ē: ⁊ in eo libro
qui Cato maior inſcribitur:defenſionem continēs
ſenectutis:Alijſq̄z preterea tam multis in locis at-
tigit:ut ualde mihi quidem ſollicitus videatur:ne
quem ueritas tam cōperta pretereat.Sed cui hec
inſipiens loquor? Profecto non modo regum no-
ſtri temporis:ſed philoſophoruz regi. Ignoſce au
tem queſo:ſic hactenuſ me dicendi calor euexit:ut
regium dogma : cui plurimum me debere fateor :
non amplecterer ſolum:ſed teſtibus adhibitis cō-
firmarē:quod ita mihi animum affecit:ut ſecurus
iam ac ſpei plenus formidatum gentibus diē mor
tis expectem . Hunc diem tranſuecta neptis tua :
quam finis epiſtole canit ac predicat:inuidioſa po
tius:ut mihi quidez videtur:q̃z miſerabili ſorte de
fungitur.Quis enim ab ipſo etatis ⁊ forme flore
ſubtracta ſit:publica fere totius orbiſ querimonia
multiſq̄z precipue populorum utriuſq̄z regni: ⁊ vn
de ortum ⁊ in quod tranſlatum illud rarum ⁊ exi-
mium decus erat lachrymis ac lamentis:Ipſa ta-
men felix eſt : non ſolum ꝙ ad eterne vite delitias
per horificum illud mortis limen ingreſſa eſt : ſed
etiam quod tu eaz nobiliſſimo elogio omnib⁹ ſecu-
lis illuſtraſti:Quis enim mortuaz:immo vō quis
non glorioſiſſime viuentem dicere audebit:quam
deus in celo:tu in terris viuere uoluiſti? O inquā
felix mulier:o iterum felix:que pro vna temporali
vita eademq̄z breui ⁊ incerta: ⁊ mille ſemper caſi C
bus expoſita duas eternitates(ut ita dixeriz)con
ſecuta eſt:quorum alteram celeſti:alteram terreno
regi:Illam chriſto debeat:hanc Roberto ingētia
duo munera a munificentiſſimis largitoribus acci
piens:eo felicior videri debet:ꝙ in celo ⁊ in terra
gratiam digniſſimis relatura eſt:Plurimuz enim
ex perſona tribuentis munerib⁹ ipſis accedit: mul
tum intereſt a quo beneficium acceperis ⁊ cui pro
inde ſit obnoxius. Sane queſitam illi celitus im-
mortalitatis conditionem beatiſſimamq̄z vite mu
tationez ſileo:ne ineffabilia proſequentē deſtituāt
vires:quanta demum gloria eſt quaz tu ſibi ſupre
mis laudibus peperiſti : Certe dum illud tuum ſi
ue epigramma:ſiue epitaphium dici mauis:quod
eterne manſurum eſſe confido : nuper defuncte ne
ptis memoriam celebrabit:ſemper illa tecuz: ⁊ cū
clariſſimis omnis eui nominibus viuet.Erunt qui
mortem immaturam ⁊ iacturaz modici temporis D
tali cupiant compenſaſſe panegyrico : quiq̄z quod
de Achille dixiſſe fertur Alexander Macedo : ſu
ſpirantes dicant o fortunata que talem preconem
tue virtutis inueniſti:Sed iaz metuo ne prolixitaſ
in faſtidium uergat:elegantiſſima quoq̄z breuitas
tua ne longius uager admonuit. Subſiſtaz igitur
deum orans:cunctoſq̄z celicolas ut ſerenitatē tuā
geminis tam bellorum q̃z ſtudiorum laureis orna
tam diu iubeant in ſtatu feliciſſimo florere. Uale.

Multū muneri b⁹ ex pſona tribuēt̃ ac cedere.

Francisci Petrarche ad.T.M. Illuz rome an ne Pariſij aſſumendam ſibi lauream putet cuz utriuſq̄z litteris accerſetur conſulentis.

Epiſtola.LII.

A Ancipiti in biuio ſum: Nec quo potiſſimuz
uertar ſcio.Mira quidem ſed breuis hiſto
ria eſt hodierno die hora ferme tertia:litte

re ſenatus mihi reddite ſunt in quibus obnixe ad-
modum: ⁊ multis perſuaſionibus ad percipiēdaꝫ
lauream poeticam Romam uocoꝛ. Eodem hoc ip
ſo die circa horam decimam: ſuper eadem re ab il
luſtri viro Roberto ſtudij Pariſienſis Cancella-
rio conciue meo mihiqꝫ ⁊ rebus meis amiciſſimo
nuncius cum litteris ad me uenit. Jlle me exquiſi
tiſſimis rationibus: ut eam Pariſium hoꝛtatur.
Quis vnqꝫ oro te euentorum tale aliquid: hos in
ter ſcopulos diuinaſſet? Et ſane quia res pene in-
credibilis videtur: utranqꝫ epiſtolaꝫ illeſis ſignis
ad te miſi. Hec ad orientem: hec ad occidentē uo-
cat. Uidebis q̃ ualidis hinc atqꝫ illinc argumen-
Hūanas res nihil ſolidi hēe — tis pꝛemoꝛ. Scio quidem in rebus hamanis fere
omnibus nihil ſolidi ineſſe: magna ni falloꝛ in par
te curarum actuumqꝫ noſtroruꝫ vmbꝛis eludimur
Tamen ut eſt animus iuuenum glorie appetenti-
oꝛ q̃ virtutis: cur non ego quoniam apud te fami-
liariter gloriandi pꝛeſtas audaciam: tam hoc mihi
glorioſum rear: q̃ ſibi olim potentiſſimus Africe
regum Siphax: quod vno eodemqꝫ tempore dua
rum toto oꝛbe maximarum urbium: Rome atqꝫ
Carthaginis in amicitiam uocaretur? Nimirū id
B regno eius atqꝫ opibus tribuebatur: hoc mihi.
Jtaqꝫ illum inter auruꝫ ac gemmas: ſuperbo ſolio
ſubnixum ⁊ armatis ſtipatum ſatellitibus ſui ſup
plices repperere: Me ſoliuaguꝫ mane in ſiluis: ſe-
ro autem in pꝛatis Soꝛgie ripis obambulantem
inuenerunt mei. Mihi honoꝛ offertur: ab illo au-
Letitia cōſilio inimica eſt. — xilium poſcebatur. Sed quoniam letitia inimica
conſilio eſt: fateoꝛ ut letus euentu: ſic dubi⁹ animi
ſum. Urget enim hinc nouitatis gratia: hinc reue-
rentia uetuſtatis: hinc amicus: hinc patria. Unum
ab altera lance pꝛeponderat: quod rex Siculuſ in
Jtalia eſt: quem e cunctis moꝛtalib⁹: equiore ani-
mo ingenij iudicem pati poſſum. Curarum mearū
fluctus vides: tu quem ad earuꝫ gubernacula ma
nus poꝛrigere nō puduit: fluctuantem animū con
ſilio tuo reges. Uale.

C Franciſci Petrarche ad. T. M. optimum conſiliū illius de aſſumenda laurea ſe executurum aſſerentis. Epiſtola.LIII.

A C Onſilium tuum non tantum ſuſcipio: ſed
amplectoꝛ: magnificum eſt enim tuaqꝫ ſa-
piētia ⁊ humanitate digniſſimuꝫ. Nec me
terret ꝙ patrie ſis amicus: es enim amicioꝛ ueri-
tati. Jbo quo iubes: ſiquis electionem foꝛte mira
bitur: rationes pꝛimum: deinde etiam nomen tuū
mirantibus obijciam: Sepe auctoritas pꝛo ratio
ne ſuſcipitur. Jd modo negocij reſtat: quibus me
uerbis excuſem Roberto meo: ut non ipſe tantuꝫ
cui nobiſcum facile cōueniat: ſed illa quoqꝫ ingēs
vniuerſitas: ſi foꝛte res in lucem uenerit: factum ſi
bi ſatis exiſtimet: Sed de his coraꝫ latius. Audio
enim ipſum aduentare eo pꝛopoſito ut me Pariſi
um trahat: quod ſi ita eſt: res inter pꝛeſentes tran-
B ſigetur. Ad id ſane quod in fine litterarum tuaruꝫ
ex me queris: donec diu rem cum animo meo tra-
ctem niſi fabulam texere uoluero: reſpondere ali-
quid non poſſum: Peregrina hiſtoria meis mori-
bus eſt: ⁊ quod me huic iterrogationi alieniſſimū
facit: pꝛoꝛſus diuerſe me interim exercuerunt cu-
re: Uerumqꝫ eſt illud Saluſtianum: Ubi intende
ris ingenium ualet. Pꝛeterea antiqua res eſt: ⁊ a
memoria mea multorum annoruꝫ ſpatio remota.
Jtaqꝫ ut ait Plautus: Longa dies animum incer
tat meum. Sed de hoc etiam pꝛeſens loquar. Ua
le.

C Franciſci Petrarche ad. T. M. eundem ꝙ romā ſit petiturus pꝛo adipiſcenda laurea quo ue die eā in Capitolio ſit aſſumpturus certiorem reddentis. Epiſtola.LIIII.

F Oꝛtune inſidias non hodie pꝛimum intel
ligere incipio: Non inuadit nos tantum il
la: ſed ſpargit ac ſeparat: ne letis ſcilicet ⁊ A
aduerſis in rebus alter alteri ſolatio ſit. Norat il-
la: quante oliꝫ meū coꝛ urerent cure: quibuſ ad ple
nū mederi pꝛeter te nemo poterat. Tūc ergo mirū
in modum ꝯquiſitis cauſis: te in illo pectoris mei
eſtu refrigerium vnicum auectum ab Arcto redi-
ens inueni. Jtaqꝫ tametſi Romam tuam pꝛopꝛiaꝫ
⁊ communem omnium: mihi vͦ ante omnes ſem
per: tunc autem ⁊ ſeipſam pꝛopter gemino deſide
rio exoptatam patriam petijſſes: tamen conſequē
di difficultas meſtum atqꝫ deiectum animum ha-
bebat: ut cum ubiqꝫ exul mihi ſine te videar: tum
ꝑſertiꝫ anxius atqꝫ amore ardens ⁊ Romam tibi
inuiderem ⁊ te Rome: quo in ſtatu: eadeꝫ illa iuue
nilem animum frenante foꝛtuna: pauci anni qui-
bus ab inuicem: ſic diſtracti viximus multoꝝ apō
me vicem ſeculorum tenuerunt. Ueni tandem (ut
vidiſti) hyeme bello pelagoqꝫ tonantibus. Om-
nes nēpe difficultates fregit amoꝛ: Utqꝫ ait Ma- B
ro: Uicit iter durum pietas: dumqꝫ ſuum uenera-
bile ac pꝛedulce obiectum querunt oculi: nulla ma
ris faſtidia ſtomachuſ: taliuꝫ licet impatientiſſim⁹
natura: nullaꝫ bꝛume terreqꝫ duricieꝫ coꝛpus: nul
las periculorum minas animus ſenſit. Sic ad te
eniꝫ totus totaqꝫ mente pergebam: ut te vnnm co-
gitans pꝛeſentia non viderem: te inuento nulla mi
hi longe vie memoria ſupereſſet. Ecce autem nūc
eundem illa laqueuꝫ: alioꝛſuꝫ licet obuertit: ut me
Romam petente te Uaſconia ⁊ occidui littoris ex
trema poſſideant: ⁊ tum maxime diſtrahamur:
dum maxime te pꝛeſentem cuperem: omnis mee
glorie ſummuꝫ decus: Sed ſic eunt fere uota moꝛ
talium: ut quod uehementius cupiunt egrius aſſe
quant. Ceterum ut meliore tui parte illic in tempo
re pꝛeſens ſis: ſcito me lauree delphice cupidine:
olim clarorum Ceſarum ⁊ ſacrorum uatum ſingu
lare ⁊ pꝛecipuum uotum fuit: nūc uel ſpernitur uel
neſcitur: mihi ſane noctes plurimas inſomnes fe-
cit: ⁊ de qua ſepe multa tecum egi: quanqꝫ cuꝫ me
tantillum: certatim due maxime urbes expoſce-
rēt: Roma atqꝫ Pariſius. Altera mūdi caput ⁊ ur
bium regina: nutrix altera noſtri temporis ſtudio C
rum: poſt uarias deliberationes: ad extremum
non alibi quam Rome: ſuper cineribus antiquo-
rum uatum: inqꝫ illorum ſede percipere: ingēti an
te alios fratre tuo ſuaſore ⁊ conſultore diſpoſui:
hoc ipſo die iter aggredi: Jn quo pluſculum tem
poris exigitur. Adeundus eniꝫ rex: videnda Par

thenope:inde iter erit Romam. Illic aliquot dierum moram video: deniqꝫ niſi fallit extimatio: paſcali die: ad.vj. Idus Aprilis in Capitolio res agetur. Queris quo hic labor: hoc ſtudiuꝫ: hec cura. An doctiorem: an meliorem factura ſit laurea? Notiorem forte ⁊ plurium inuidie expoſituꝫ: Scientie autem ⁊ virtutis ſedes eſt animus: Ibiqꝫ nō in frondoſis ramis auicularum more nidificant. Quorſum igitur hic frondium apparatus? Quid reſpondeam queris? Quid putas? niſi illud ſapiētis Hebreorum: Uanitas uanitatum ⁊ omnia uanitas: ſed ſic ſunt mores hominum. Tu Uale. ⁊ fauenti oro ades animo.

¶ Franciſci Petrarche ad Robertum Sicilie regē: Illi ꝙ laurea ſe dignum eſtimauerit gratias referentis: atqꝫ quo ritu eam Rome ſuſceperit oſtendentis: cōtra ueterum etiam laudatores preſentia contemnentes inuehentis. Epiſtola.LV.

A Quantum tibi liberalium ⁊ honeſtarum artium ſtudia deberent: regum decus: quarum te quoqꝫ regem induſtria feciſti: aliquanto (niſi fallor) q̃ꝫ temporalis regni diademate clariorem: olim mundo natum erat. Nouo nuper beneficio deſertas pierides obligaſti: quibus hoc meum quantulumcunqꝫ eſt ingenium ſolenniter conſecraſti. Ad hec ⁊ urbem Romam ⁊ obſoletum Capitolij palatiuꝫ inſperato gaudio ⁊ inſuetis frondibus decoraſti. Parua res fortaſſe dixerit quiſpiam: ſed profecto nouitate conſpicua: ⁊ populi Romani plauſu ac iucunditate percelebris. Lauree morem non intermiſſum more tot ſeculiſ: ſed ibi iam prorſus obliuioni traditum: alijs multum diuerſis curis ac ſtudijs in republica vigentibus: noſtra etate renouatum te duce: me milite. Scio quedam ⁊ per Italiam ⁊ apud exteras nationes ingenia clariſſima: que nihil ab hoc propoſito: niſi deſuetudo longior ⁊ ſemper ſuſpecta rerꝫ nouitas arcebat: Ea deinceps poſtq̃ꝫ in meo capite periculum fecere: breui conſecutura ⁊ Romanas lauros certantibus ſtudijs decerptura confido. Quis enim metuat Roberto auſpice cunctantis animi ſigna conuellē? Iuuabit in hac acie ꝑmū

B eſſe in qua eſſe ultimum non inglorium reor. Ego quidem non inficior: tanto impar oneri fueram: niſi mihi fauor tuus: vires atqꝫ animos addidiſſet. Atqꝫ utinam diem feſtum ornare sereniſſime frōtis tue preſentia potuiſſes: quod profecto (ut ipſe dicere ſolebas) niſi etas non ſineret nequaq̃ꝫ maieſtas regia uetuiſſet. Senſi quidem multis indicijs Auguſti Ceſaris quoſdam mores tibi admodum probari: Atqꝫ illuꝫ in primis: ꝙ Flacco libertino homini ⁊ qui prius aduerſarum partium fuiſſet: tam nō placatum modo: ſed beniuolū familiaremqꝫ ſe prebuit: ⁊ Maronis ſui ingenio delectatus: plebeiam originem non deſpexit: Preclare: Quid enim minus regium q̃ꝫ in his quos aut virtus aut ingenium commendat: dum ⁊ uera nobilitas non deſit: ⁊ nobilitare ipſe poſſis: ſuffragia aduentitie nobilitatis exquirere? Nec ſum neſcius quid aduerſus hoc litteratores noſtri tp̄is rñdeāt ſuperbum ⁊ ſegne genus hominum Maronem ⁊ Flaccum ſepultos eſſe ne quicq̃ꝫ modo de his magnifica ꝟba iactari: excellentes olim viros perijſſe tolerabiles nuper ⁊ (ut fit) in imo faceꝫ ſubſtitiſſe. Quid dicant ⁊ quid cogitent noui: neqꝫ paſſim obluctor: Uidetur enim mihi vnum Plauti dictum: non tam illi etati que vix eius rei guſtum ceperat cōuenire q̃ꝫ huic noſtre. Ea inquit tempeſtate flos poetarum fuit: qui hinc abierunt in communem locum. Hoc profecto nos dignius lamentamur: tūc enim nonduꝫ uenerant quos abijſſe conqueritur: Iniquiſſima uero horum intentio eſt. Neqꝫ enim id agunt ut interitum ſcientiarum defleant: quas extinctas ac ſepultas cupiunt: ſed ut coetaneos ſuos quos imitari nequeūt: deſperatione deterreāt. Sane illos deſperatio ſua retrahat: noſ impellat: ⁊ vnde illis frenum ac vincula: nobis impetus ac ſtimuli acceſſerint: ut ſtudeamꝰ fieri: qualeꝫ illi nullum opinantur: niſi quē antiquitas illuſtrauit. Rari ſunt fateor: pauci ſunt: ſed aliqui ſunt: quid autē uetat ex paucis fieri: ſi omnes raritas ipſa terruerit? Breui quideꝫ non pauci erunt ſed nulli. Enitamur: ſpemus: dabit̃ forſan ad iſta ꝑtingere. Maro ipſe ait: Poſſunt quia poſſe videntur: ⁊ nos (mihi crede) poterimus ſi nos poſſe crediderimꝰ. Quid enim putas? Plautus ecce ſuā def let etatē. Ennij forte ſeu Neuij mortem dolens: ipſorꝫ quoqꝫ Maronis ac Flacci etas: non equa tantis ingenijſ fuit: Quorum alter diuini ſpiritus poeta dum vixit: emulorum bellis ſine fine uexatus: ut alienorum operuꝫ deflorator carpitur. Alteri vitio datur qđ viſus eſſet antiquos partiꝰ admirari. Fuit hoc eritqꝫ perpetuum: ut ueneratio uetuſtatem: preſentiaꝫ comitetur inuidia. Tibi ꝟo regum optime: nec minus philoſophorum ac poetarum maxime (ut ex te didici) illud eiuſdeꝫ principis altius inſedit: qđ Tranquillus ait: Ingenia ſeculi ſui omnibus modis fouit: ⁊ tu modis omnibus ſeculi tui foues ingenia: eiſqꝫ humanitate ⁊ clementia tua faues: Expertus loquor: recitantes ⁊ benigne ⁊ patienter audis. Nec tantum carmina ⁊ hiſtorias: ſed ⁊ orationes ⁊ dialogos. Componi tamen aliquid de te niſi ⁊ ſerio ⁊ a preſtantiſſimis offenderis. In omnibus his Auguſtum imitatus: auerſatus autē illos qui cuncta faſtidiunt: niſi quibus precium fecit impoſſibilitas conſequendi. His tuis moribus: hac facilitate animi: cum multi ſepe: tum ego nuper hortatus ſum: ſingulari quadam ⁊ ſine meritis fortuna. Neqꝫ hic (ut dixi) ſubſtitiſſet regia dignatio: ſi aut remotior ſenectus: aut Roma propinquior fuiſſet: Uerum hic maieſtatis tue nuncius qui pro te omnibus interfuit: quid nobis uel Roma uel inde digreſſis: ſeu gaudij ſeu periculi acciderit: viua uoce narrabit. De reliquo autem nouiſſimi uerbi tui: ut ad te q̃ꝫ primum redeaꝫ ſine intermiſſione memineror: teſtor deum non taꝫ aule regie ſplendore captꝰ q̃ꝫ ingenij: Alias quidem q̃ꝫ que ſperari a regibus ſolent ex te diuitias expecto: Precor autem ut annos vite tue proroget: ⁊ te demū ab hoc ſolio mortali ad eternum transferat is apud quem fons vite eſt. Uale.

C (margin, beside "lucto: Uidetur enim mihi vnum Plauti dictum")

D (margin) Veneratio uetuſtatē iuidia preſētiā comitatur

¶ Franciſci Petrarche ad Barbatum Sulmoneñ. regium ſecretarium: Illum quo tempore Lauream Rome magno cum populi fauore aſſumpſerit: certificantis. Epiſtola.LVI.

A i Dibus aprilis:Anno etatiſ huius ultime:
Milleſimo trecẽteſimo q̃drageſimop̃mo:
in capitolio romano:magna populi frequẽ
tia ⁊ ingenti gaudio peractum eſt quod nudiuſter
tius de me rex apud Neapolim decreuerat:Ur-
ſus anguillarie comes ac ſenator:prealti vir inge-
nij regio iudicio probatum laureis frondibus inſi
gniuit.Manus regia defuit: ſed non auctoritas
nec maieſtas:Jlla non mihi ſoli ſed omnibus pre-
ſens fuit.Defuerunt oculi tui atqꝫ aures:animus
enim aſſidue mecum eſt:defuit magnanimus Jo-
annes quem a rege tranſmiſſum ⁊ miro ſtudio fe-
ſtinantem preter Ananiam excerpere hernicoruꝫ
inſidie:quas eum euaſiſſe gaudeo:licet expectatꝰ
B in tempore non adeſſet.Cetera ſupra ſpeꝫ ⁊ ſupra
fidem ſucceſſiſſe noueris.At ut recenti experimen
to cognoſcerem:q̃ꝫ ſemper letis iuncta ſint triſtia:
vix menia urbis egreſſi:ego cum his qui me terra
⁊ pelago ſecuti erant:in latronum armatas manꝰ
incidimus:e quibus ut liberati ⁊ romaꝫ redire cõ
pulſi fuimus:quantuſqꝫ ibi ob hanc cauſam popu
li motus:⁊ ut die poſtero certiori armatorum ful
ti preſidio diſceſſimus:ac ceteros vie caſus ſi ex-
plicare temptauero:longa erit hiſtoria:Cũcta igi-
tur ex latore preſentium cognoſces.Uale.

¶ Franciſci Petrarche ad Joannem Columne.Jlli
ꝙ lauream adeptus ſit:⁊ ꝙ Parmenſes a tyran-
nide liberati ſint ſignificantis. Epiſtola.LVII.

A r Oma rediens:diutiꝰ exoptate lauree mee
compos:⁊ uelut victor laureati cognomẽ
referens:quod gauiſuro tibi uerecũde nũ
ciatum uelim:hodierno die quod tibi ad gaudiuꝫ
quoqꝫ ſignifico:ductu ⁊ auſpicijs amicorum tuo-
rum de Corrigia:Parmam vnde(ut ſcis)arceba-
mur ingreſſus ſum.Hoc eodem die ſibiipſi re-
B ſtitutam urbem pulſo hinc preſidio tyrannorum.
Jn quaꝫ repente mutata rerum facie:atqꝫ incredi
bili gaudio liberate plebis:pax: libertas ⁊ iuſti-
tia rediere.Hic ergo precibus eorum victus qui
bus ueniam tuam acceſſurã ipſi ſperant:⁊ ego nõ
dubito eſtatem agere in animum induxi.Jurant
enim ſe preſentia mea admodum egere:quod idul
gentie non neceſſitatis eſſe certũ eſt.Cui eniꝫ uſui
in hoc ſtatu rerum ſim? Non ego urbanis ſtrepiti
bus:ſed ſilueſtribus ſilentijs delector:non legum
aut armorum curis:ſed ſolitudini ⁊ ocio natꝰ ſuꝫ.
Jpſi quidem uoti mei ꝯſcij: miram mihi quietem
pollicentur:cum fragor hic ⁊ ardor letitie geſtien
tis aſſiduitate tepuerit: quicquid erit mos geren-
dus fuit benigne precantibus.Hyemis initio me
videbis:ita dico:niſi uel tibi citius uel fortune ſe-
rius placuerit.Uale.

¶ Fran.Pet.ad Peregrinum Meſſaneñ.Thome
obitum deplorantis:ſimulqꝫ illi epigramma ut ſu
pra defuncti ſepulchrum effigiat deſtinantis.
Epiſtola.LVIII.

S Rauiſſimam querelaꝫ epiſtole finibus nõ
contentam:differre compulſus ſum: non
eſt uſitatuꝫ animi mei vulnuſ aut vulgato
A medicamine releuandum.Altius in precordia de
ſcendit:obſeruauit enim nocendi locuꝫ ac tempus
⁊ toto põdere ferox incubuit fortuna: Thomam
qꝫ meum nunq̃ꝫ mihi ſine lachrymis nominanduꝫ
eximio flore rare indolis:fructuſ uberrimos ⁊ ma
gna rerum incrementa pollicitum:primo(ut ſic di
xerim)etatis uere preripuit.Cuius immatura obi
tu(ipſe mihi fateor)mortalia cuncta viluerunt.Ui
deo quanta rerum noſtrarum firmitas:quid mihi
nunc ſperanduꝫ ſit exemplo coniunctiſſimi fratris
admoneor.Una etas erat:Jdem animus:Sum-
ma ſtudiorum paritas:Jncredibilis identitas uo
luntatũ.Unum eramus:Uno calle gradiebamur:
vnum terminũ petebamus:vnus labor:vna ſpeſ:
vna erat intẽtio:vnus utinã finis eſſet.Hanc acer
biſſimam fati vim:deflere mecum:⁊ profundiſſi-
mo ſimul vulneri meo:paria ſi poſſuꝫ adhibere re
media:meqꝫ ipſum meis litteris ⁊ iuſto uolumine
ꝯſolari ꝓpoſitũ eſt mihi.Fecit hoc primus in mor-
B te dilectiſſime filie:Marcꝰ Cicero:diuino ille qui-
dem ⁊ inacceſſibili quodam ſtilo.Feciť ideꝫ mul
tis poſt ſeculis in morte fratris Ambroſius.Tem
ptare libet modo per occupationes liceat quid in
amici morte poſſit ſtilus humilior.Interiꝫ epigrã
ma quod poſtulas udum fletu:accipe:placet ut ſu
per ſepulchri lapidem breue carmen:⁊ ſuper ami
ci corpus dolor meus emineat.Uale.

Jndolis atqꝫ animi felicem cernite thomam.
  Quem rapuit fati precipitata dies.
Hunc dederat mundo tellus vicina peloro.
  Abſtulit hec eadem munus auara ſuum.
Florentemqꝫ noua iuuenem virtute repente
  Succidit miſero mors inimica mihi.
An ne igitur grates referam pro munere tanto?
  Carminibus ſiculum littus ad aſtra ferens:
An ne gemam potius ſimul indignerqꝫ rapinam
  Flebo:Nihil miſeris dulcius eſt gemitu.

¶ Fran.Pet.ad Jacobum Meſſanenſem:Thome
Meſſaneñ.obitum grauiter ſe tuliſſe cõteſtantis.
Epiſtola.LIX.

p Oſt Thomam meũ fateor mori uolui nec A
potui.Speraui:ſed eluſus ſum.Nec igno
ro quid ſi hoc audiat:reſponſurus ſit An-
neus Seneca.Fruſtra ſcilicet optari qȯ in manu Fruſtra
poſitum noſtra ſit.Ego v̇o in multis hominis inge optari
nium probans:ab eodem tamen in multis ⁊ pre- qȯ i ma
ſertim in hac precipiti ac temeraria opinione diſ- nu nr̃a
ſentio:quã non ſolũ noſtris:ſed philoſophoꝝ quo ſitũ eſt.
qꝫ gentiliũ teſtimonijs ⁊ auctoritate cõuincere:nõ
operoſa diſputatio eſſet:ſed modo non id agimus
Jgitur ut ad rem ueniam infeliciſſimis rumoribꝰ B
affecto ⁊ optima mei parte amiſſa:vitam ſine illo
uere ſolitariam atqꝫ anxiam peroſo: peropportu-
na febris affuit:qua duce letus uſqꝫ ad ipſum li-
men mortis acceſſi:ſed cum tranſire uellem in fori
bus ſcriptum erat:Noli adhuc:nondum uenit ho
ra tua:continui gradum ⁊ repulſus inde: meſtus
ad vitam redij.Atqꝫ ita ſum:ut facile cernentibus
appareat:me inuitum viuere.Uiuo tamen quod
omnes metuunt:ſolus ſperans ⁊ dolorem meum
breuitate conſolor.Scio enim quod mihi cũ mor
te fedus:quod cum carne commertium.Utinam
ſic mihi quantulumcunqꝫ vite ſupereſt:contingat
agere ut omnibus horis in promptu:⁊ (ut dici ſo
let)in numerato habeam quod debeo:ſitqꝫ quod
ait Pſalmiſta:Anima mea in manibus meis ſem
per.Uale.

¶ Fran.Pet.ad Joannẽ Colũne:illum ut mortẽ Ja

cobi fratris foꝛti animo ferat hoꝛtãtis. Epl̃a.LX.

A V Rget doloꝛ:hoꝛtatur charitas ut ſcribaꝫ
aliquid:ſola deſperatio pꝛofectus dehoꝛ
tatur.Credo enim recentiſſimum adhuc
animi tuivulnus talibus auxilijs non egere.Uin
cet doloꝛ:vincet amoꝛ:cedet deſperatio. Inſite de
uotionis imperio damnatum ſepius ⁊ abiectũ re
uertoꝛ ad calamũ.Sic enim ⁊ ſi nihil amplius tã
tiſper euaporabit iſte qui me intus urit ⁊ ꝑgrauat
calamitoſe mentis affectus : atqꝫ utinam merori
tuo nõ intẽpeſtiuus ⁊ inoppoꝛtunus cõſolatoꝛ ac
ceſſerim.Scio irriſos a Tiberio pꝛincipe Ilienſiũ
legatos:quibus cum ad eum ꝯſolandum in moꝛte
filij aliquanto ſerius ueniſſent:mãdatis expoſitis
rñdit.Et ſi illorum viceꝫ dolere ꝙ egregiũ ciuem
Hectorem amiſiſſent.Sed nõ ea tibi mens eſt ne-
qꝫ hi mores:notiſſima tua eſt pietas:ꝑuulgata hu
manitas:nõ in tuos modo : ſed in oẽs. Itaqꝫ non
ſum neſcius:quot gemitus iam foꝛtaſſis uel aĩ vir
tute cõpꝛeſſos uel tractu temporiꝫ parũper abſter
ſos hoc ſim ſuſcitaturus alloquio. Nunq̃ꝫ etenim
caſum tuum ꝟbis extenuare tẽptabo. Illud potiꝰ
fateboꝛ:nullum ex oĩbuꝫ quoꝫ ego q̄dem viderim:
de q̄bus audierim aut legerim:plus vnius moꝛte
fratris amiſiſſe.Uide quãtuꝫ lachꝛymis ĩdulgeo:
⁊ q̃ꝫ latũ ſuſpirijs iter pãdo:duꝫ extirpãdis ſi da
bitur:totiꝰ moꝛbi radicibꝰ ſum intentus:Fluãt in-
terim quacunqꝫ libet dum meminerint:iiſdẽ mox
tramitibꝰ obſtruſis:nõ licere amplius niti : ⁊ (qui
luctuoſarũ mẽtiũ mos eſt) alias atqꝫ alias dolori
rimulas conquirere.Magnã igiť in ṗmis quãdã
⁊ inſignẽ iacturam accidiſſe tibi video:talis ⁊ tam
dilecti fratris interitu:Uerum tunc ego infinitam
⁊ inextimabilem iudicarem:qñ moꝛs illum extin-
xiſſet : ⁊ non ſpatio modici tp̄is ſeparaſſet. Atqui
dum hic fuerat:quãtulam vite ſue particulam ſub

B oculis tuis egit?Cõputa oro tempora(qđ auidiſ-
ſime faciunt amantes) ⁊ ab ultima repetens infan
tia uſqꝫ ad hanc etateꝫ memori aĩo percurre:Iam
ille ꝓcul a patria genitus ⁊ ſub illo glorioſiſſimo
patris exilio ꝓductus in luceꝫ:ṗmos uagitꝰ edidit
in terra lõginqua:ſpectateqꝫ indolis puer tenerio-
ris vite annoꝫ:uel ſine te:uel ſi tecũ egit:ea tñ erat
amboꝝ etas:que nec ueri iudicij capax eſt: ⁊ ſoli-
di amoris fundamẽta non recipit. Ita uel ſemꝑ ea
tenus abſñs fuit:uel abſenti ſimillimuꝫ.Mox ubi
adoleſcẽtie fines attigit:incredibili quodã amore
litterarum:quarũ haud temere quiſq̃ꝫ fuit appetẽ
tioꝛ:nunc per Italiam:nũc per Gallias lõge lateqꝫ
peregrinatus eſt. Ita dũ anhelans ac per diuerſa
terrarum generoſam ſitim ſatagens extinguere:
oĩbus ferme ſtudioꝝ fontibus imergitur : uſqꝫ ad
virilem etatem ſpõtaneum ipſe ſibi indixit exiliũ:
poſt hec ſola virtutis admiratione facillime diſpẽ
ſante:ante annos ad epiſcopatuꝫ eſt ꝓuectus:quẽ
ſic geſſit:ut tantum vixꝫ nõ altiori ſolio ſedẽtem cer
nere cunctos bonos puderet:pꝛeter euꝫ ipſuꝫ qui
ab oĩ ambitionis aut auaritie ardore liberrimꝰ: ⁊
ſoꝛte ſua letus:epiſcopaleꝫ gradũ inſigniter hone
ſtabat:atqꝫ altiorem non modo non optabat aſcẽ
ſum:quinpotius deteſtabať atqꝫ oderat : ⁊ uelut
ꝑcipitij ſedem illud ſupꝛeme foꝛtune faſtigiuꝫ per
hoꝛrebat.Cuius rei cuꝫ totius vite tenoꝛ atqꝫ vnꝰ
ſemper ſecretioris textus eloquij:in quo celſum il
lũ ac tranq̃llum aĩum videbamus:tũ pꝛecipue te-
ſtis eſt grauitatis ac modeſtie cõtẽptuſqꝫ terrena-
rum rerũ plena epl̃a quã manu ꝓpꝛia nouiſſimis
vite ſue tp̄ibꝰ ad te ſcripſit.Quãqꝫ dũ relego:nun

C q̃ꝫ ſine iucũdis lachꝛymis facio. Eſt enim apđ me
quẽ illiꝰ ⁊ cuſtodia ⁊ rñſo dignuꝫ credidiſti. Nũc
ẽt ⁊ pñtem ſpectare ⁊ viuas uoces audire mihi vi-
deoꝛ. Nec magnopeꝛe ullas requirere ꝑhorum ſcho-
las:tã plene ibi pauciſſimis ꝟbis abſoluit:que ad
ſobꝛietatẽ ꝑtinẽt ⁊ ad btãm vitã:Atqꝫ inter cetera
mirũ dictu:cũ de eo attollẽdo altiꝰ aſſidue agereť:
religioſiſſimo iureiurãdo iterpoſito affirmat:ſe ſu
pꝛa q̃ꝫ credi poſſet rebꝰ ſuis eſſe contentũ:nec ullo
pacto altiꝰ aſcẽſurũ: ⁊ in quo tũc erat ſtatu mori ſe
nõ ſperare tm̃ ſed optare. Aſcendiſſet aũt uel inui-
tus:quo eũ ⁊ ſanguinis claritas ⁊ merita trahebãt
niſi olim que mẽtes curialiũ poſſidet:obſtitiſſet in
uidia: ⁊ nũc poſtq̃ꝫ ea iã gl̃ie ac ꝟtuti ceſſerat:virẽ
tiſſime iuuẽtutꝭ curſuꝫ medio calle moꝛs obuia pꝛe
uertiſſet.Sed ad oꝛdinẽ reuertoꝛ. Factꝰ ep̄s com-
miſſi muneris exactiſſimã curã habẽs:te q̃ꝫ pꝛimũ
relicto:ad ſedẽ ꝓpꝛiã maturauit. Nec eũ tãta reꝝ
locorũqꝫ mutatio exterruit : Inter romanas opes
ac delitias enutritꝰ:ad pyreneos ſaltꝰ:ſereniſſima
fronte ⁊ equiſſimo aĩo trãſiuit. Ita ut aduẽtu eiꝰ:
non tã ſua:q̃ꝫ locoꝝ facies mutata:nec tam ipſe in
Uaſconiã q̃ꝫ Uaſconia oĩs in italiã trãſiſſe videre
tur:qđ iter ego ſecũ egi: ⁊ me felicẽ recoꝛdatio ſo-
la facit:dũ memini ⁊ mãſuetudinẽ in ea foꝛtuna ⁊
humilitatem in illis tot nature dotibus: ⁊ honeſta

D tem in ea ſpecie coꝛporis admirãdam. Deniqꝫ dũ
in animũ redit illa cerimoniarũ oĩuꝫ iugis integri
tas:atqꝫ illa iuuenis põtificis optãda potius ſeni-
bus q̃ꝫ ſperãda grauitas(Sicubi errãtem audie-
ris:interrũpe:toto quidem illo tẽpore Germanuꝫ
amãtiſſimũ nõ vidiſti) At inde redicẽs ſubſtitit foꝛ
taſſe uſurus aliqñ fratris optatiſſimo conuictu.
Speraſſe quidẽ id illũ reoꝛ:nam optaſſe certꝰ ſuꝫ:
ſed ea que actus hoiuꝫ diſpẽſat dñа pꝛohibuit foꝛ
tuna.Siquidẽ ⁊ domus ⁊ patrie laboribus ac uo
cibus excitatꝰ: Romam coactus eſt petere:quo ⁊
ego qui tũc lõge aberã:ipſuꝫ(ut ſcis)dulciter euo
cãtem:te vix tãdem ꝑmittẽte ſecutus ſum . Credo
id agẽte deo : ut gemine virtutis miratoꝛ ac teſtis
pace belloqꝫ:illius ꝓuidẽtiſſimi pectoris ꝯſilijs in
tereſſem.Septẽnio in patriã exacto ea pietate : ea
qꝫ animi cõſtantia:ut reliquiaꝝ ſuarũ illũ vnicum
ſeruatorẽ Roma recognoſcat: ⁊ ꝙ in cineres nõ to
ta coꝛruerit:illiꝰ etiã nũc cineribꝰ ſe debere fateať:
ad cõſpectum tuũ nouiſſime remeauit. Neqꝫ am-
pliꝰ ſubſtitit q̃ꝫ ut tibi ſupꝛemũ Aue ſimul ⁊ Uale
diceret. Ilico eniꝫ ⁊ deſerte ſedis viduitatẽ miſera
tus: ⁊ ſolitudinis auiduꝫ:quã diuturnis populoꝝ

E cõcurſibꝰ cõpẽſare decreuerat:aliqñ ſibiipſi victu
rus qui patrie vixerat ⁊ amicis : Rurſus ad epi-
ſcopatum ſuum ſeſe contulit:ubi multa cum hone
ſtate degens: ⁊ ſicut antea ceterorum:ſic tunc ſui
ipſius victoꝛ:vitam ſuam deo ⁊ hominibus exem
plariter commendauit. Anno ibi tandem vix per-
acto:iuuenis admodũ ab huiꝰ vite tempeſtatibus
ad quietis poꝛtum ⁊ ad feliciora regna tranſlatus
eſt. Recognoſce mecum ſingula pater optime:nec
de germano colloquio pigeat cuꝫ illo qui in fratre
tuo decus ſuum ſibi pꝛereptum luget: ⁊ tamẽ(qđ
infantibus pꝛolapſis nutrices ſolent) poſt tam
grauem caſum animo ſuo merenti hec uerbo-

Callida Tiberij ṗncipis rñſio legatis ilienſibus

Mẽtes curialium inuidia poſſidet.

rum adminiculā qualiacūqꝫ conquirit: Receſſe me
cum igit̃ fraterne vite tempus vniuerſum: etatis il
lum anguſtiſſimam portiunculam tecum exegiſſe
teqꝫ germanam eius dulcedineʒ ſemper in trāſitu
⁊ vix ſummis (ut aiūt) labijs deguſtaſſe fateberis
⁊ ſi hactenus abſētem nō luxiſti: iam tandem luge
re deſinito. Ego tamē hinc intelligo ⁊ ſcio: fecit enī
me taliū expertū: crebra mortis iniuria: ſcio qd mi
hi nunc in ſilētio vulnerat⁹ ⁊ ulceroſus aīus rñdet.
Tu ne mihi mortꝭ ⁊ abſētie parē ɔditionē argumēta
ris? Atqui abſētem reuidē cum deſiderio ſpabam:
Ubi nā degeret nouā: aſſiduiſqꝫ rumorib⁹ onus ſo
labar abſentie? Nūc vō ⁊ ſolamē illud: ⁊ ſpes om-
nis intercidit. Mihi aūt fateor nihil omnino mor
te ſimilius ꝙ̃ abſentia videret̃: niſi in morte certio
Mors etiā ſolatio nō caret ra quedam ſolatia reperirem. Utraqꝫ quidem cor
pore ſegregat: animo neutra diſiūgit: uerum ſuſpē
dit abſentia ⁊ ſemp anxias mentes habet: quibus
mors omnem ſupuacuam curam demit. Quis enī
fratres abſentes pſertim uel amicos habere ⁊ ſe-
F curus eſſe poterit: niſi qui caſuum humanoꝝ omni
no neſcius: fortune vim atqꝫ incōſtātiam nō atten
dit? De ſe alij viderint: Ego quideʒ ex quo hic ſuʒ:
nunꝙ̃ meoꝝ litteras niſi tremēs ⁊ pallidus acce-
pi: ⁊ poſtꝙ̃ omnes bene ualere nūciatum eſt: ad-
huc curis nō exoneror. Quis enim me certum fa-
cit: ne duʒ per alpes ac maria ad manus meas ſcri
pta peruenerint: aliqd forſan inciderit aduerſi (qḋ
in ictu oculi fieri ſolet) nec pudebit apud te familia
riter gloriari multum me in hoc tēporis ac ſtudij
poſſuiſſe: ut aduerſus repētinos caſus armatuʒ ac
preparatuʒ aīum habereʒ: utqꝫ ad id ſi quo modo
poſſem peruenirem: qḋ ait Seneca: Sapiens ſcit
ſibi omnia reſtare: quicqd factum eſt: dicit ſciebaʒ:
Ego vō cum in alijs innumerabilibus: tum in hoc
precipue ſentio me nec eſſe ſapiēteʒ: ꝙ uſqꝫ ad hoc
tempus hāc vnam ſarcinaʒ prorſus deponere nul
lo ſtudio ualuerim. Iſtam ſollicitudineʒ tibi mors
eripuiſſe debuit: ⁊ (niſi magnitudine animi tui fal
lor) eripuit. Scis ubi frater tuus eſt: ⁊ qualiter ſi-
bi eſt: Neqꝫ iam ſtatus ſui ueritatem ſolitam perti
meſcis: ſi iuſtitia: ſi fides: ſi pietas: ſi charitas viaʒ
ſternit ad ſuperos. Si terrenis laqueis expedita
mens liberiore ſurſum tollit̃ uolatu: ſi bonis ⁊ be-
ne creatis ſpiritibus ſedes ultima ⁊ eterna celum
eſt: illuc fratreʒ tuum aſcēdiſſe cōfidimus: ⁊ ſi qua
eum mortalitatis noſtre cōtagia (qḋ profecto non
G ſuſpicor) retardaſſent: in via eſt ⁊ iam ſolutus atqꝫ
alacer feſtinat ad patriam. Ceteruʒ ubicūqꝫ eſt: ſe-
pe ad te oculos reflectit oratqꝫ ne feliciſſimaʒ pro
fectionem eius gemitibus tuis impedias. Nec te
videndi fratris deſiderium torquere debet: Uide
bis eum ſuo tēpore multo anguſtiorem ſolito: mul
toqꝫ letiorem. Quid ni: cum ego adhuc eum vide-
re nō deſpereʒ? Alioquin fateor incōſolabiliter an-
gerer. Quis enim mihi catholico ꝙ̃uis peccatori
ſpem negauerit: quam gentiles hoīes habuiſſe cō
perio? intelligis quid uelim. De Catone loquor ⁊
Socrate: quoruʒ in hac parte ſententias annotare
non attinet: quas multo tibi notiores arbitror eē
ꝙ̃ mihi. Non igit̃ mors auferre: ſed differre potu-
it fraterni vultus aſpectum: quē licet in perpetuū
abſtuliſſet: nō tñ imoderati luctus viro digna eēt
occaſio: Nam ſiue illum defles vite laboribus ac
periculis liberatum: ⁊ vide oro ne inuidentie poti
us dici poſſint ꝙ̃ compaſſionis lachryme: Siue te
ipſum tanto pſidio ſpoliatum: ⁊ dulciſſimo iucun
diſſimoqꝫ comite in medio peregrinationis hui⁹
calle deſertum dicis: Et uera qdem: ſed nequaꝙ̃
ſufficiēs cauſa eſt ut egregios aīos proprie cala-
mitatis afflictione deijciat. Accedit ꝙ damni tui
memoria: quotiēs ante oculos mētis rdit: totiens
diuine liberalitatis admoneat: equiſſimum eſt. In
gratus enim eſt qui ablati memor: obliuiſcit̃ acce-
pti. Proinde ubi aīum pupugit: acerba illa cogita
tio: heu qualem frēm amiſi: leniat illa iucūdior: O H
quātum frēm habui: imo vō quātum frēm habeo
⁊ in eternū habebo: lʒ ille donec ſibi ſimul ⁊ mihi
⁊ patrie ⁊ mūdo neceſſarium fuit: breuē hic morā
traxerit: Dū vō ſibi vni expediētius eſſe cepit: ab
his malis ſeparari: eripuerit illum deus: ei ſcilicet
ɔſulens ⁊ nō nobis: Immo forſan ⁊ nobis. Quis
enim ſufficit abditas ⁊ impſcrutabiles diuine pre
ſcientie cauſas aut exitus cōtemplari: dicente (niſi
fallor) Apoſtolo: Senſum dñi qs nouit: aut qs cō
ſiliarius eius fuit? Quis nam hominum iudicare
audeat: an cuicūqꝫ mortē alterius deploranti: non
ſatis ppie dici poſſit qḋ in tabellis reddito reſpō
ſo: patri olim in morte filij dictū eſt tribus his uer
ſiculis: Ignaris homines in vita mētibus errant:
Etynous potitur fatoꝝ numine leto: Sic fuit utili
us extingui ipſiqꝫ tibiqꝫ. Calcitrat aduerſus ſtimu
lum humana temeritas: ⁊ implenti fato ſuperbie
ſue cornibus obluctatur: ne quicꝙ̃ niſi ut grauius
victa ſuccumbat. Quid enim ego nūc de uotis ina vite humāe uarij fluctus
nibus: de gaudio: aut querelis hominum loquar?
Latet alte ueritas abſcōdita: caliginoſa nube cir-
cumcludimur: caſu regimur: ceci cecis ducibus in
nitimur: nec quid optandum: metuendum ue no-
bis ſit per vmbram carnis agnoſcimus: bonis no-
ſtris ingemiſcimus: miſerijs exultamus: ſine dele
ctu flemus ac ridemus. Suam quiſqꝫ ſententiam
ſequatur: Mihi errorum maximus videtur: ꝙ nō
libere nos ⁊ noſtra deo committimus: ꝙ aliquam I
in noſtris conſilijs ſpem habemus totiens dece-
pti: ꝙ tanto huius caduci corporis amore detine-
mur: ut vix aut equanimiter hinc exire ualeamus:
aut noſtros exeuntes aſpicere: quaſi ad nihil aliḋ
nati ſimus: ꝙ̃ ut inter mundi fluctus ⁊ ludibria
fortune perpetuo turbine iactāde carnis noſtre te
naciſſimo limo ac ſordibus hereamus: quod pro-
fecto non accideret cogitantibus uotorum noſtro-
rum multiforme periculum. Breuis eſt equidem
in primis vita ⁊ fugaciſſimū vite tempus: Rerum
humanarum inquietum aduerſis flatibus ⁊ pcel
loſum pelagus: Rari ⁊ vix hoib⁹ acceſſibiles por-
tus: ſcopuli vndiqꝫ inumerabiles: Inter quos dif
ficilis ⁊ prorſus ambigua nauigatio eſt. Iam vix
vni cōtingit ex millib⁹: ut integer enataret: ſic nos
fortune imperium exercet in omnes gradus ho-
minum pari iure craſſantis. Ita in quibus obuiuʒ
cymba fragilis noſtre mortalitatꝭ alliditur. Et poſ
ſumus inter hec nobis: aut noſtris longiuſculam
vitam: Immo (ut uerius dicam) longius pericu-
lū optare? Fingatur aliquis tam benigno ſydere:
tam propitia fortuna: tam deniqꝫ fauente deo: iter
hoc ingreſſus: ut nihil ei poſſit aſperum moleſtūqꝫ
contingere: Rem impoſſibilem ⁊ inauditam ſecu-
lis fingi iubeo. Nec ideo tamen ꝙ̃uis periculum
abſit: aberit metus. Et idcirco fortaſſe non infe-

licius nec incōſultius foret:mō noſtri eſſe arbitrij:
Sicut in equore ſuſpecto naute ſolent circūſpecti
clauum flectere:diuqꝫ ante ſolis occaſum uela ſub
mittere:ſic in vita portum petere: ⁊ adhuc floren-
ti etate atqꝫ animo virenti ⁊ ualentibus membris
mori prius q̄ꝫ eo peruentū ſit:quo ſaltē vita longi-
or perducit ad ultimas ſcilicet anguſtias ſenectu-
tis. Inter quas artati quidam ⁊ vixiſſe dolent ⁊
mori metuūt: ⁊ totiens uotis exoptatum tempus
K accuſant:Deniqꝫ quid uelint ⁊ quid nolint neſciūt:
tanta eſt diſcordia. Hec ⁊ his ſimilia cogitantes
abſtinere decet:ne decretum celeſte:ſeu mortis fe-
ſtinantiam accuſemus:Alioquin pro nobiſipſis tā
tūmodo conqueri videbimur ⁊ affligi. Ego enim
non dubito:ſacre memorie fratrem tuum:nec plus
vixiſſe q̄ꝫ neceſſe ſibi fuerit:nec min⁹ ⁊ opportuno
tempore reuocatum. Et ſi multis inter quos mihi
miſero diu anteq̄ꝫ uellemus:aut ſuſpicaremur:ab
ſceſſerit:Piget opinari in te:ne dicam conſolari:il
los molliſſimos plebeiarum gentium affectus:Ut
quid tam longe poſitum mors abſtulit:quare pa-
trio caruit ſepulchro:cur videre non contingit ex-
pirantem:qualia apud poetam etiaꝫ ille vir fortis:
ſed nimis ſemper pronus ad lachrymas:videt̄ la-
mentari:Te amice nequiui conſpicere: ⁊ patria de
cedens ponere terra. Uulgata non ingerā:nec quā
ta ſit terre totius exiguitas:geometricis demon-
ſtrationibus nitar oſtendere:ꝙ vndecunqꝫ digreſ
ſo:vna eſt ad celū via:ꝙ non ſolum omne ſolū for-
ti patria eſt:ſed omne homini natale ſolum. Quis
enim iſta non nouit? Illud potius dicam:utrunqꝫ
conſulto diuinam ſtatuiſſe ꝓuidentiam:primuꝫ ſci
licet:ut duabus longe licet imparibus urbib⁹: ab
eo dum vixit ſingulariter exornatis:ambe quideꝫ
L defunctuꝫ viriliter partirent̄: ⁊ Roma ſui ciuis per
petuam ⁊ imortalem famam:Lōberienſis eccl'ia
uenerāda pontificis oſſa ſeruaret. Nulluꝫ (niſi fal
lor augurio) celebriorem titulū oībus ſeculis ha-
bitura:ſi tm̄ id illum proprium ac perpetuū ꝓmiſe-
ris. Audio enim te de transferendis Romam reli-
quijs cogitare:qđ nec ſuadere nec diſſuadere pro
poſitum eſt: Ne illum aut urbi in qua ciuis aut ec
cleſie in qua canonicus ſum inuidiſſe videar. Se-
cundum ut vno ex nobiſ aſtāte:qui abeūtis ample
xus ſupremaqꝫ uerba ꝑciperet: ceteroꝝ luminib⁹
parceretur:qm̄ ſicut experimento deprehenſū eſt:
mitiora ſunt aurium q̄ꝫ oculoꝝ vulnera. Longior
ſum in hoc ſermone q̄ꝫ oportet:teqꝫ ꝯtra oēs inſul
tus armis lōge ualidiorib⁹ inſtructum:nihil in eo
quod laudes preter fidem repturuꝫ ſpero. Sit vō
iam finis:Conquieſcant gemitus:areſcant lachry-
me:ſileant lamēta: Noli fratrem tuum mortuū ex
timare:viuit enim: at nos quotidie morimur nec
ſentimus: ⁊ uel mortem o cecitas:uere vite princi-
piū formidamus. Ut viuens itaqꝫ non luctib⁹:ſed
cogitationibus tuis ⁊ colloquijs interſit:prohibe
in aula tua illud puſillanime ſilentium:qđ pleriqꝫ
in luctuoſis domibus obſeruant defunctoruꝫ no-
men ceu triſte aliquid abhorrentes: Immo vō nūc
reſonet glorioſum illud nomen: ⁊ late ramos por-
recturum apud te radices agat:ꝑſertim quia inui-
die nebulam:que excelſos viros libenter inſequi-
tur:ſepulchra non metuunt: ⁊ ſi multos quos do-
mus ac forum odioſos ⁊ obſcuros fecerat claros
M ⁊ amabiles buſtum fecit. Quid de hoc ſperem:cu

ius ⁊ ſuauiſſima ſemper ⁊ preclariſſima fuit vitā?
Et (ſi quid ſuperlatiuo altius) mors quoqꝫ precla-
rior. Ille etiam obſecro vulgaris abuſus quem in
multis:ſed in Romanis meis precipue notaui at
qꝫ interdum caſtigaui: a limine tuo procul exulet.
Solent enim nulluꝫ defunctum nominare ſine pre
fatione miſerie. Ille infelix:ille male ominatus:Et
ſubdunt tandem ipſum inexpletū nomen:vix pri-
mis ſillabis intellectis. At vō germanus tuus feli
citer hic vixit:felicius hinc abijt:nūc alibi viuit fe-
liciſſime: ⁊ ideo pleno ore proferendus eſt. Apud
Lucanum moriētis Pompeij uerbum eſt: Nō fit
morte miſer:eleganter:Aliogn omnes qui nati ſūt
miſeri:quiqꝫ omnib⁹ ſeculis naſcentur. Poſtremo
vnum hoc iterum ⁊ iterum admoneo:quoſdaꝫ vi-
ros egregioſ quorum nomina tibi inculcanda non
credidi:nulla re amplius laudatos q̄ꝫ ꝙ ſuoꝝ mor
tes forti aīo tulerunt. Quod tibi eo ſtudioſius ad
uertendum eſt:qm̄ ſi circumſpicis:videbis act⁹ tu
os in exēplum trahi:te in eminenti ſpecula colloca
tum:atqꝫ in te oīum oculoſ eſſe defixos:hoc tibi la
borioſum decus ⁊ ampliſſimi generis maieſtas ⁊
retroacte vite moderatio peperere. Uale.

¶ Franciſci Petrarche ad Lelium ſuum:apud eum
de repentino Jacobi Colūne obitu conquerentis.
Epiſtola.LXI.

Imis viximus Leli chariſſime. Morien- A
n dum fuerat anteq̄ꝫ preriperet nobis deus Jacobi
benigniſſimum dominum ⁊ indulgentiſſi- Colūne
mum patrem noſtrū:utilem mundo:nobis neceſſa laudes
riū:patrie glorioſum:longeui patris baculuꝫ:ſola
men ſororum:fratrū letitiā:amicorum ſpem:hoſti
umqꝫ terrorē:moruꝫ ſpecimen:virtutū tēplum:ho
neſtatis imaginem:litterarū hoſpitem:ſtudiorum
amatorem:ingeniorum preconem ac extimatoreꝫ
rectiſſimum meritorum: Nulli inuidum:inuidio-
ſum claris viris omnibus:pium:mitem:modeſtū:
ſobrium:affabilem:cōſtantem:fortē:iuſtū:larguꝫ:
munificuꝫ:magnanimum:circumſpectū. Mei mihi
laudās deficio:nec inuenio qđ tātis virtutibus di
gnū loquar:aut amore decipior aut etate hac ꝑra
diātem ⁊ ꝯſpicuā cleri lucem feſtinate nubes mor
tis obduxit:cui⁹ nūcio accepto:quāta me miſerum
circūfuderit eclipſis:ſenſit cor meū:teſtes ſūt ocu
li mei. Uerū poſt parētis ⁊ fratrū lachrymas:nul
las uberiores arbitror eē q̄ꝫ tuas: Hoc mihi ⁊ ani
mi tui manſuetudo ſuggerit ⁊ uetuſta deuotio:in
qua hēditario iure ſuccedens: ⁊ pͥnis finib⁹ non
cōtent⁹ lōge lateqꝫ ꝓceſſeras. Heu quotiēs:quāta
qꝫ dulcedine cogitabā diem illū:quē ꝓximum opi
nabar:quo ſcilicet mitiſſimus eius lr̄is obſecut⁹: ⁊ B
ab Apenino in Pyreneum trāgreſſus exoptatiſſi-
mo eius cōſpectui:improuiſus aſſiſterem:eiqꝫ ⁊ ro
manā lauream:quam uertici meo lꝫ indignus im-
primo:queqꝫ iam ante uel auditu ſolo:quante ſibi
iucunditatis e longinquo materiam premiſiſſet:
elegantiſſimum manus ⁊ ingenij ſui carmen indi-
cat. Inſuper ⁊ noua Africe mee fundamenta:duo
parua quidem:ſed deuota munuſcula uenerabun-
dus offerrem:preuertit oīpotens deſiderium me-
um:nec dignus fui tam letum ⁊ tam felicem dieꝫ
cernere. Quid vō nūc conſilij capiam? quid de me
ipſo ſtatuam? quid agam? Sepe mecum hec cum
lachrymis loquor: Quo ire paras īfelix? Is quem
petebas abijt:quē ſequeris? Aulam ne fratris fle-

bilem ⁊ tanto ſplendore viduatam? An buſtũ ubi
ſepulte ſunt ſpes tue? Utrobiq; moleſtie: Parũ ne
tibi meroris attulit caſus: niſi gemitibus tuis ob-
uiam pergas? Et uel hinc te merentum agmini
meſtus immiſceas: uel illinc ſuperbi põtificis bar-
baricas deoſculeris manus? Sic ſum donec tu lit
teris ⁊ affectui meo uela feceris ⁊ conſilij uagum
firmaueris. Uale.

Franciſci Petrarche ad Senutum florentinũ: illi
ſuos familiares deſcribentis: Eũq; ſi fieri poteſt
ut meliores adinueniat deprecãtis. Ep'la.LXII.

A Tria mihi ſeruorum paria: ſiue (ut modeſti
us loquar) humilium amicoꝝ: ſiue (ut ue-
rius: familiarium hoſtiũ domi ſunt: Pri-
mũ quidem ſic affectum: ut alterius nimia ſimpli-
citas: alterius ſit periculoſa calliditas. Secundu;
ſic: ut hunc pueritia hũc ſenectus reddat inutile;.
Tertiũ vero ſic: ut huius furor: illius torpor odioſuſ
ſit: Et iuxta illud Socraticũ a Cicerone relatũ in
epiſtolis: Alter frenis: alter calcaribus egeat: Ego
autẽ has inter contrarietates: caſtigator olim: nũc
ſpectator ſedeo. Nec eoꝝ propoſitum mutari ſatiſ
poſſum: qui ſeruorum turbas ceu glorioſum aliqd
aſpiciunt ⁊ obſideri ſemper ab his quos paſcunt:
B hoc eſt a domeſticis ſuffoſſoribuſ delectantur. In
digentiam tibi meam innotuiſſe ſufficit: puto non
expectas ut deprecer: ſicubi forſitan in humiliori
fortuna ſe oſtenderent animus: etas: mores: ab ex
tremi equo ſpatio diſtantes: ſcito hominem cui nõ
dicam excellenter: ſed tolerabiliter iſta cõtigerint:
non mihi ſeruum eſſe poſſe ſed ſocium: ſed amicũ:
ſed dominũ: Ureor tamen ne phenicis inquiſitio
nem tibi cõmiſiſſe videar: quã non niſi quingente-
ſimo anno renaſci ſolitam ac toto orbe vnicam fe-
rũt: ⁊ nobis in occidente poſitis icognitã. Uale.

Phenix q̃ngẽteſimo ãno r̃naſcitur

Franciſci Petrarche ad. L. M. Illum ⁊ q᷑ de an
tiquis ſcriptoribus nõ recte ſentiat: ⁊ q᷑ nimis in-
utiliter ſibi gl'iaʒ q̃rat reprehẽdẽtis. Ep'la.LXIII.

A Dictu difficile eſt quantuʒ aures meas vul-
gari feſſas ſtrepitu: epiſtola tua bis terq;
relecta permulſerit: que q̃ʒq̃ʒ tibi uerboſa
videretur (ut ex fine cognoui) Ego tamen in ea nil
preter breuiloquiuʒ accuſauit. Itaq; cõminationẽ
illam ultimam q᷑ deinceps compendioſior ſis fu-
turus: inuitus aſpexi: mallem prolixior eſſes: ut li-
bet tamen: tu pater: non te mihi: ſed me tibi moreʒ
gerere dignum eſt. Sed ita ne totum in tua manu
poſitum erit: An ignoras: q᷑ ſepe conſilio diſſimi-
lis eſt euentus? Audies forte quod uel ſilentij aui
dum loqui cogat. Uis quod minitari videor: iam
nunc rebus impleam? Teſtor in primis eandẽ me
de te opinionem gerere quam de Ariſtotele Ma-
crobius: ſeu illaʒ amor ſeu ueritas genuerit: vix te
aliquid ignorare poſſe arbitror. Si quid auteʒ vero
aduerſum tibi excidit: aut minus p̃uidiſſe: aut (qd
de eodem ait idem) luſiſſe te ſuſpicor. Nempe qd
de Hieronymo ſcribis: te illum ſacrorum doctorũ
ex numero pretuliſſe: haud nouum eſt mihi. Uetus
eſt iam ⁊ late cognitum hoc iudicium tuum. Equi
dem fruſtra de comparatiuis litiges: ubi ad ſuper
latiua peruentum eſt: Falli non potes: Optimum
ac maximum erit: quicquid elegeris: licet de hac
re inter amicum tuum clare memorie Lomberien
ſem epiſcopum Jacobum ⁊ me crebro diſceptatũ
eẽ meminerim. Illo per ueſtigia tua ſemp̱ vno ore
Hieronymũ: me vero Auguſtinuʒ iter ſcriptores cã B
tholicos preferẽte. Et ſane ſi neq; ueritatem neq;
te uerear offendere: dicaʒ pater qd ſentio: Cũ mul
ta: uaria ⁊ luminoſa ſint ſydera: ut ſit hic Juppiter:
hic Arcturus: hic Lucifer: Sol eccleſie Auguſtinuſ
eſt: Sed hec (ut dixi) haud magni momẽti feceriʒ:
qm̃ ⁊ electio tuta eſt: ⁊ libera debent eſſe iudicia.
At qd ſequitur: te inter morales Ualerium p̃ferre
quis nõ ſtupeat: ſi tamen ſerio perſeueranterq; di-
ctum eſt ⁊ non iocãdi temptandiq; aio? Si enim
Ualerius primuſ eſt: quotus queſo Plato eſt: quo
tus Ariſtoteles: quotus Cicero: quotus Anneus
Seneca: queʒ in hac re magni quidẽ extimatores
oibus pretulerunt? Niſi illud forte Platonem ac
Tulliuʒ excludit: qd in epiſtole tue parte perlectũ
noui mihi ſtuporis cauſa fuit: Ubi neſcio qd cogi-
tans illos poetas eſſe: ⁊ poetarũ choris annume-
rari oportere dixiſti. Qd ſi loquendo conſequi po
tes: plus egeris fortaſſe q̃ʒ putas. Secũdo Apol-
line ⁊ plaudẽtibus muſis magnos duos incolas
vmbroſis Parnaſi collibus addideris. At qd oro
te mouit: ut id opinareris aut diceres: cum Tullius
in prioribus libris ſummus orator: in ultimis philo
ſophus illuſtris appareat? Sicut auteʒ ubiq; Uir
gilius poeta: ſic Tullius nuſq̃ʒ: qm̃ ut in declama-
tionibus legimus Uirgilium illa felicitas ingenij
oratione ſoluta reliquit: Ciceroneʒ eloquentia ſua
in carminibus deſtituit. De Platone quid dicam: C
qui maximoꝝ hominuʒ conſenſu: philoſophie me
ruit p̃ncipatũ? Cuʒ Cicero ⁊ Auguſtinus ⁊ alij q̃ʒ
plures in oi ſermone: ubi Ariſtotelẽ ceteris philo-
ſophis p̃ferũt: Platonem ſemp̱ excipiant. Non in
telligo qd Platonem faciat poetam: niſi vnũ forte
Panetij uerbũ a Tullio relatũ: qui homerũ philo
ſophoꝝ illũ uocat: qd nihil eſt aliud q̃ʒ philoſopho
rũ p̃ncipẽ: ac talẽ inter eos q̃lis iter poetas eſt Ho
merus. Alioqn qd ipſi Tullio dicemus: qui in epi
ſtolis ad Atticũ quodã loco Platonem ſuũ deum
uocat: oibuſ qdem modis id agũt: ut Platoni diui
nitatẽ ingenij attribuant: hinc ⁊ Homeri: ⁊ qd eſt
expreſſius dei nomen. Proinde ſumpta hinc occa
ſione: mira dulcedine loquẽdi de rebus incognitis
in tractatum poetarũ totus imergeris: qs: qua eta
te ſit genitus: quẽ q̃ſq; ſtili modum qd poetãdi ge
nus: quẽ fame gradũ teneat: longũ eſt ſingula per-
ſequi: tam multa nunq̃ʒ alijs audita: nos oẽs diſcẽ
di auidos: facũdis tuis litteris docuiſti: Qd ſi in-
ter fari aliqd nõ mihi ſed p̱feſſioni mee p̱mittitur:
miror quid ita tibi Neuij Plautiq; nomen ignotũ
eſt: ut quaſi barbaricum neſcio quid locutũ putes:
q᷑ eos litteris ad te meis inſerui: ⁊ auſum (ut ait
Flaccus) p̱ſonã formare nouã: tacita lʒ admiratio
ne caſtiges. Adeo ſcrupuloſe enim in hac inq̃ſitiõe D
uerſaris ut nihil reſtet: niſi temeritatẽ meã p̱dẽna-
re: in ſcenã noua ⁊ peregrina noia p̱ducẽtẽ. Frenaſti
tñ impetum: ⁊ tandem ignorantiã tuã culpare ma
luiſti. Urbane quideʒ ac modeſte. Ceterum aliud
verba ſonant: aliud clamat (niſi fallor) intentio: pror
ſus mirabile: cum tam familiarem habere Teren-
tium videaris: Ille enim iam ſtatim a principio in
ipſius Andrie prohemio: ⁊ Neuij ⁊ Plauti: vna
cũ Ennio: eodem meminit uerſiculo. In Eunucho
⁊ Neuij itidem ⁊ Plauti. In Adelphis: Plauti
ſolius mentionẽ fecit. Eorundem quoq; ſimul me
minit Cicero in ſenectute: ⁊ Aulus Gellius in no-

Inditiũ de platone

etibus Atticis: ubi amborum epigrammata de-
ſcribit ſermone uetuſtiſſimo. Sed qd ago? Quis
enim queſo vnq̃ꝫ poetrie nomen abſqꝫ illorum no-
minibus audiuit? Itaqꝫ ſtuporem tuum ſtupeo:
⁊ cum bona uenia pater obſecro: ne in manuſ alie
nas iſta perueniant: quo enim clarioꝛ fama eſt tua:
eo ſibi ſtudioſius conſulendum eſt. Mecum qui-
dem non aliter q̃ꝫ tecum omnia loqui potes: ⁊ (qȯ
ſecuꝫ docti faciunt) mutare ac retractare que dixe
ris. At poſtq̃ꝫ in vulgus dicta peruenerint: ea de-
mum facultas eripitur ⁊ multorum iudicia ſubeũ
da ſunt. Ego epiſtolam tuam ad te ſub fida cuſto-
dia remitto: ⁊ hanc illi alligatam mitto cuius ex-
emplum apud me manebit: non ob aliam cauſam:
niſi ut ſi quid adhuc reſpondendũ dixeris: dũ uer
E ba uerbis confero: memoriam non fatigem. Unuꝫ
p̄terea noui ⁊ exotici dogmatis inducis: utar eniꝫ
plena libertate: quando ſemel non cepiſſe non poſ-
ſum. Aſſeris Ennium ⁊ Statium Papinium coe-
taneos fuiſſe. Quiſ te oro pater in hãc chꝛonogra
phiaꝫ impulit? quis a te nunc iſta poſcebat? Atqui
exactius hoc inquirere: Inuenies Enniũ ſub Afri
cano maiore: Statium aliquot ſeculis interiectis:
ſub Domitiano pꝛincipe floruiſſe. Habes quibus
(niſi falloꝛ) ⁊ reſpondere uelis ⁊ tã bꝛeuiter ut pu
tabas non poſſis: Unum adderem: ſi bona fide ue
niam dares: quod olim dum in Uaſconie partib⁹
adoleſcens agerem uerecunde quidem: ut illã eta
tem decuit: tibi ſcripſiſſe recolo: cum vulgarib⁹ ſcri
ptis tuis offenderer: que ad eum cuius ſupꝛa me-
mini Jacobum de columna interdum ea tempeſta
te mittebas: cuius me amoꝛ ſicut in eas terras tra
xerat: ſic in ethiopiaꝫ traxiſſet. Sed tunc pene pue
riliter: ut qui vix duꝫ ferule manum ſubduxeram:
tempus eſt ut iam virilis oratio mea ſit: Ita tamen
ut dixi: ſi tu ueniã dederis. Quid ais? Rides pu-
to: bene habet: ueniã tribuiſti. Audi ergo pater ⁊
vide ⁊ inclina aurem tuam: ne qua externa auris
interueniat. Tibi enim loquoꝛ ⁊ te rerum tuarum
iudicem ſtatuo: que accuſare uideoꝛ alijs accuſan
tibus defenſurus: Nec tamen ignarus: nimis acri
monioſam ⁊ inſolentem filij ad patrem epiſtolam
repꝛehenſoriam uideri: ſed amoꝛ audaciam excu-
ſet. Ita enim mihi clarũ nomen: non popularis au
re ſuffragio: ſed virtute contingat: ut ab ineũte eta
te ſingularis quedam mihi tui nominis cura fuit:
Hec me loqui cogit: ne ſi ego tacuerim: idẽ ab alijſ
F audias: uel (quod metuenduꝫ magis eſt) tacito iu
dicio lacereris: ⁊ quidam iniqui rerum arbitri am
pliſſimum ingeniũ: tuũ: ex his qbus ludẽs te inclu
dis: peregrine facultatiſ anguſtijs metiantur. Ani
maduerti eniꝫ te in ſcriptis tuis: omni ſtudio ut ap
pareas niti: Hinc ille diſcurſus per ignota uolumi
na: ut ex ſingulis aliquid decerpens: rebus tuis in
terſeras: Plaudunt tibi diſcipuli: ⁊ omniſcium uo
cant innumerabilium auctoꝝ noibus attoniti: qua
ſi oium quoꝝ titulos tenes: ⁊ notitiã ſis adeptus.
Docti aũt facile diſcernunt: quid cuiuſqꝫ pꝛopꝛiũ:
qd alienum ſit: ⁊ rurſus quid mutuum: quid pꝛe-
carium: qd furtiuuꝫ: quid e medio hauſtum: quid
a pꝛetereunte delibatuꝫ. Memoriã oſtentare pue
rilis eſt gloria viro: ut ait Seneca: captare floſcu-
los turpe eſt: quippe queꝫ fructu deceat gaudere:
non floribus: Tu võ in hac etatis parte uenerabi-
lis: ⁊ in tua pꝛofeſſione clariſſimus: imo (ut nõ ſem-

Quo tẽpore Enni⁹ ⁊ Statius floruerint.

per pungam: ſed interdum vngam) ſolus ſine exẽ-
plo noſtri temporis: earuꝫ quibus es deditus litte
rarum pꝛinceps: neſcio quo iuuenili animo: dimiſ-
ſis finibus tuis in alienis pꝛatis ocioſus ⁊ uagus
inclinata iam die: interlegendis floſculis tempus
teris. Placet ignota temptare: ubi ſepe viam non
inueniens: aut uageris aut coꝛruas: placet illorum
ſequi ueſtigia: qui ſcientiam quaſi mercimoniũ ali G
quod ante fores explicant: cum interim uacua do-
mus ſit. Certe tutuꝫ eſt: ad id potius niti: ut ſis ali
quid pluſq̃ꝫ videaris: operoſa ſemper ⁊ periculo-
ſa iactantia eſt. Adde ꝙ cũ magnus videri uoles:
innumerabilia incident: que te non modo uerã ad
menſuram redigent: ſed infra ẽt contrahent. Uni
ingenio ſatis eſt: vnius ſtudij gloriã mereri. Qui
multarum titulis artiuꝫ ſuperbiunt: aut diuini ho
mines ſunt aut impudentes aut inſani. Quis uſpi
am aut grecoꝝ aut noſtroꝝ id pꝛeſumpſiſſe memo
ratur? Nouus mos: noua temeritas: glorioſas in-
ſcriptiones pꝛe ſe ferunt: pꝛopter quas: ut ait Pli-
nius: uadimonium deſeri poſſit. At cũ intraueris:
dij deeqꝫ q̃ꝫ nihil in medio inuenies. Tu igitur (ſi
quid mihi credis: eſto tuis finibus contẽtus. No-
li illos imitari: qui omnia pollicent: nihil pꝛeſtant:
faciuntqꝫ ut omnia contrectando: atqꝫ (ut ait Co-
micus) intelligendo: nihil intelligant. Grecum ue-
tus ⁊ ſalutare pꝛouerbium eſt: Quaꝫ quiſqꝫ nouit
artem in hac ſe exerceat. Uale.

Operoſa ⁊ pꝛicloſa ſꝑ iactãtia ẽ

Franciſci Petrarche ad eundem. T. M. concerta tione in ſuperiori epiſtola cum eodem habitã latius extendentis. Epiſtola.LXIIII.

Ic eſt ut putabam: Libertas iram peperit: A
ueritas odiũ: admonitio faſtidiũ. Sed qd
agam? Uerba non redeunt: Blandioꝛ fuiſ
ſem ſi te blanditijs delectari crederem: Immo võ
ſeuerioꝛ: ⁊ hunc ipſum affectum in viro foꝛti femi-
neum: liberius arguiſſem: Nũc quoniã (ut video)
amicitie inimica libertas eſt: foꝛte conſultius age-
rem ſi tacerem: ſed id quoqꝫ permetuo. Eſt ubi ſi-
lẽtiũ bilem mouet: loquar ergo ne rurſus offendã:
ſed tam bꝛeuiter ut coactum noueris. Pꝛimũ ego
te iudicem feci omnium que dixi aut dicam: tu ſen
tentiam bꝛeuem fers: erraſſe me in quibuſdam: in
multis: in oibus. Gaudeo equidẽ me potius erraſ
ſe q̃ꝫ te: eo ꝙ apparentioꝛ eſt ois in luce defoꝛmi-
tas: ⁊ erroꝛ in ſene deſpatioꝛ: Sed tamẽ eſt aliqd
qȯ amplius requiram. Ades ergo: ad tribunal tu
um pꝛouoco. Nullis aſſeſſorib⁹ opus eſt: ſolus ſe-
de tu. Hieronymũ pꝛeferſ Auguſtino? Hoc ſciebã:
ſed eam quaꝫ affers iudicij rationem: pꝛofiteoꝛ me
non intelligere. Quid enim queſo ſibi vult qȯ ais:
non te illum ꝓpterea pꝛetuliſſe: qꝛ ſit maioꝛ: ſed qꝛ
fructuoſioꝛ eccleſie: qȯ in quodã opere tuo pꝛobaſ
ſe te dicis: diſputatiõe lõgiſſima: quã uellẽ litteris
iſeruiſſes: ſed pꝛofecto uel nũcio pepercíſti uel epi
ſtole. Quod tamen ad huiuſce rei pꝛobationem pꝛe-
cipuuꝫ erat addidiſti: hoc ſcilicet Auguſtini ipſius
auctoritate cõcludi: Sed an ignoras ꝙ in genera
li ſermone: perſona loquentis excipitur? Quid võ
inquis ſi Auguſtini aperta confeſſio eſt ſibi Hiero
nymũ pꝛeferentis? Quis non videt quid ad hec
dici debeat? Hoc inq̃ꝫ vnum eſt in quo illius ſa-
cratiſſime anime teſtimonio non ſtarem: cui inſi-
tum ſcio: ut de alijs glorioſe: de ſe autem humili-
ter ⁊ loquat ⁊ ſentiat. Ego quidẽ fructuoſi laboris

Inditium de Hieronymo ⁊ Auguſtino

palmam in eccleſia Auguſtino dabã:haud pertina
citer tamen:uelut is qui nec opinioni nec ſecte:nec
homini uſq;adeo ſum addictus:ut abire non poſ-
ſim ueritate comperta. Hoc apud Marcum Tulli
um:hoc apud ipſum patrem Auguſtinum didici:
quod ipſe apud eundem Tullium ſe didiciſſe non
negat. Nam apud Horatium Flaccum : nullius
iurare in v̓ba magiſtri puer ualde didicerã. Quan
ti aũt iſta ſint:ipſe non diſſimulas:qui hac defenſio
nis parte deſerta:mox ad aliam euadis:dicẽs om
nibus excuſſis omnino nihil eſt qd̓ te in hanc opi-
nionem traxerit:niſi indignam quandam ⁊ ſingu-
larem erga Hieronymum ingratitudinem italoꝝ:
hoc eſt illud vnicum patrociniũ cauſe tue? Hoc eſt
inq̃ȝ illud mihi nulla ex ꝑte itellectũ itelligibile ar
C gumẽtũ. Quenã eniȝ hec ingratitudo eſt? Sum⁹
fateor nõ erga ſanctos tm̃:ſed erga ſanctoruȝ dñȝ
ingrati: Quenam Hieronymo ſingularior:q̃ȝ cete
ris querimonie cauſa eſt? Aut quenam potius ita-
lorum culpa q̃ȝ hominum:cum nec ipſe italus ori-
gine: ⁊ ſepius in oriente uerſatus ſit. Uerſa te pa-
ter hac illac:ratio(ut arbitror)nõ erit ſufficiẽs pro
bare quod intendis:niſi forte qui rationis vice fun
gitur:inſtinctus animi tacitus ⁊ pia magis q̃ȝ ex
amuſſim trutinata deuotio. Uerum iſta preterue-
bor: Tam ſacra enim nomina diſputatiũculis pec-
catoris obſoleſieri:ac quodammodo prophanari:
ſacrilegio ſimillimuȝ reor: Itaq; tacere iam de his
conſultius fuerit: Nam precioſarum rerum confri
catio atq; colliſio periculoſa eſt. Ad Platonem ac
Ciceronem tranſeo:quos tu ob duas fabulas mo
D rum doctrina: ⁊ (ut de altera Macrobius teſtat̃)
tripartite philoſophie integritate perfectas:ac pro
cul ab omni metrorum lege in medijs politice:ac
rerum publicaruȝ libris inſertas:poetas facere ni
teris. Fruſtra Macrobius idem ambos excuſat
aduerſus inſultantes:non debere fabulam a philo
ſopho confingi. Ego quidem gratulor: ⁊ hos ⁊ Ari
ſtotelem ⁊ Senecam ⁊ Uarronem (ſi fieri poſſit)
in agmine poetarum cernere:quod forte nõ inepti
us de horum quolibet:q̃ȝ de Platone ⁊ Tullio di
ci poſſet: Nam ⁊ Ariſtoteles poetriam de poetis:
⁊ Uarro Satyrarum libros edidit: Seneca autẽ
Tragedias:que apud poetas profecto:uel primũ
uel primo proximum locum tenent. Sed cur que-
ſo non ⁊ hiſtriones feciſti:quoniaȝ aliquid forſan
in vita ludricuȝ dixerunt aut fecerunt? Preſertim
Tullius cuius tam multa que riſum moueant:ſcri
pta ſunt in Saturnalibus:cum ⁊ Tyton libertus
eius de patroni iocis librum ſcripſerit. Cur non pi
ſcatores aut remiges:aut tale aliquid? Quia for-
ſan aut hami iactu:aut remi tractu in ſolitudine po
ſiti:animum relaxarunt? Uis ne tu mihi Caſtren-
ſem morem ſcholis inferre:ut ſicut vnum duellum
torquatos atq; coruinos fecit:ſic vna oratio poetã
faciat: Perſeuerantia requiritur. Unus actus ha-
bitum nõ inducit. Hec hactenus. Nam de Ennio
ac Statio in ultima epiſtola nulla mẽtio erat: Cre
do annorum numerum in digitos reduxiſti. Po-
ſtremo ad illum longum atq; continuuȝ orationis
tue textuȝ ubi omnibus modis efficere ſtudes:ut
E iniuſte monuiſſe videar:ꝙ ingenio tuo nihil imper
uium ſit: Nihil aliud dixerim:niſi ꝙ bene tibi eſt:
ſi hanc de rebus tuis opinionem habes: O te tuo
qualicunq; iudicio felicem: O utinam hanc me ar
tem ⁊ docere poſſis ⁊ doceas:qua talia ipſe mihi
de me nouerim conflare iudicia. Neſcio enim an
melius ſit interdum de errore gaudere q̃ȝ ſemꝑ de
ueritate dolẽ. Ad id v̓o ꝙ me uelut iurate militie
deſertorem arguis:quoniam cum maxime florere
inciperem:ſtudiuȝ iuris Bononiamq; dimiſerim:
expedita reſponſio eſt:quis tibi ⁊ ciuitatem illaȝ ⁊
ſtudiũ ſingulariter illuſtranti : minime ut arbitror
placitura. Quoniam itaq; ſatis exagitaui:id totũ
ſilebo:quo factum meuȝ tueri ſoleo: Fuit eniȝ hec
mihi queſtio ſepe cum multis:precipue cũ Oldra
to Laudenſi iuriſconſulto:noſtra etate clariſſimo:
Hoc vnum eſt:quod ſalua concordia dici põt: Ni
hil enim cõtra naturam bene ſit: Solitudinis ama
torẽ illa me genuit non fori. Deniq; ſic habeto:me
aut nihil vnq̃ȝ proinde feciſſe:qd̓ magis puto:aut
ſi quicq̃ȝ hoc in primis non audeo dicere ſapiẽter:
ſed feliciter factum eſt: ⁊ ꝙ Bononiam vidi: ⁊ ꝙ
non inheſi. Uale.

¶ Fran. Pet. T. M. ſumpt⁹ pro facultatibus tempe
randos:potiuſq; animi frugalitatẽ q̃ȝ corporis glo
riam appetendam eſſe contendẽtis. Ep̄la.LXV.

d Electari te lautijs nõ miror:paucoruȝ hec A
domoꝝ peſtis olim hoſpita:nunc omnium
iugis incola eſt:niſi quarum paupertas li-
men obſtruit. Qua in re non natura paucis longe
iucundius victura q̃ȝ nimijs:ſed conſuetudo mul-
tum:multoq; magis peccat imitatio. Quis enim
tam frenate modeſtie eſt:cuius non interdum ocu
los auertat vicini ſumpt⁹ nitor ac gloria? Sed uti-
le conſilium eſt Plautini ſenis in Aulularia: Pro
re nitorem ⁊ gloriam pro copia. Cuius ſi meminiſ
ſent homines: ⁊ profuſis ſumptibus: ⁊ iniquis lu
cris clauderetur via: ⁊ multo tranquillius viuere
tur: Nũc cecitatem cupiditas inuexit : ⁊ frenũ ra-
tionis fregit impetus uoluntatis. Tu autem oro
quantũ potes enitere ut rationis proprie ſectator:
potius q̃ȝ aliene libidinis emulator appareas. Fu
ge exempla peſtifera:nimis malorum dociles ani B
mos habemus. Magiſter vnus uoluptatꝭ magno
in populo ſatis eſt: Cito luxurie dat terga frugali-
tas:niſi cogitationum noſtrarum aciem ratio inui-
cta firmauerit:docens ſequi uera bona:fucata con
temnere. Quid nũc vicini tui purpureũ latus atq;
intermicantes crebra iaſpide digitulos miraris?
Phalerata felicitas eſt : exue hominem infeliciſ-
ſimum non negabis: Latet ſub auro calamitas: ⁊
(quod extremum mali genus arbitror)inuidioſuſ
ſimul ⁊ miſer eſt. Cõcludã aliter q̃ȝ cõcluſit Plau
tus Epidicum ſuum. Hic inquit is eſt homo qui li
bertateȝ malitia inuenit ſua:immo v̓o hic:malitia
opes:potentiam ⁊ regum amicitias inuenit:ſe ſu-
amq; libertatẽ ꝑdidit: Habeat ſibi ſine iuidia mul
ta illa ⁊ vulgi iudicio permagna:tu tuis bonis eo
q; precipue quod ille perdidit : felix ac contentus
viuito. Uale.

¶ Fran. Pet. ad. T. M. Illum ꝙ obſceno mulierců
le amore teneatur iocoſe comiterq; reprehenden-
tis. Epiſtola.LXVI.

t Ibi quideȝ amicus : non morib⁹ tuis ſum.
Quid aũt de te mihi deq; tota tua re fami
liari videat̃:qm̃ rogas:ueriſſime atq; bre-
uiſſime ꝓ me Plaut⁹ abſoluet:nõ niſi ſinguliſ v̓biſ
ad ſingula. Primũ nõ mihi placet amor tuus:ani-
me põdus infauſtũ:obſceno igne pureris. Quero

autez ex te(ut Plautinus ſeruus in Aſinaria)Nū
ſum⁹ eſt hec mulier quā amplexaris?Si cur que-
ſierim interroges:quia oculi tui ſemper lachrymā
tes ſunt:hec tibi.Mulierculis tuis hoc vnū quod
in ea Comedia cui Curgulio nomen eſt legiſſe po-
tes:Mulieres duas peiores eſſe q̄z vnam.Seruo
autem illud eiuſdem poete in Epidico:Nimis do
ctus ille ad malefaciēduz:Hoc ex me addito:Ni
mis tu facilis ad credendum:nimis pronus ad ob
ſequendum.Hec amice ſi falſa ſunt:dictum meum
argue:ſin uera:mores tuos corrige.Uale.

¶Franciſci Petrarche ad.T.M.uerecundam con
feſſionem erroris proprij:emendatioris vite opti-
mam ſpem habere affirmantis. Ep'la.LXVII.

q Uod obiectum ab amico crimen nō negaſ
facis ingenue.Magnam emēdatioris vi-
te ſpem p̄fert erroris ꝓprij uerecūda con-
feſſio.Quod autem de ſeruo tuo taces:caute qdē
quippe quem accuſare nō potes . At ꝙ mulliercu-
las tuas excuſas:urbanitatis inepte uel ceci iudi-
cij dixerim:tu videris qd de illis ſentiendum pu-
tes:quarum alteram optimam : alteram tolerabi-
lem dicis.Ego illud Plauti in Aulularia uero pro
pinquius reor:Optimam feminā nullam eſſe:alia
licet alia peior ſit.Uale.

¶Eiuſdem franciſci Petrarche de Re-bus familiaribus:Liber Quintus Incipit

¶Franciſci Petrarche ad Barbatum Sulmonen-
ſem:obitum Roberti regis Siculi uehementer ſe
dolere inſinuantis. Epiſtola.LXVIII.

A q Uod uerebar accidit:quod time
bam patior:in dolorem metus:
uota in gemitū abiere.Nō mul
to anteq̄z p̄ſagirem:deſeruit noſ
inclytus ille rex noſter:Cuius ⁊
ſi matura etas eſſet:tn̄ peracer-
ba mors eſt.Et heu me miſeruz
Barbate optime:q̄z uereor:ne illa quoqꝫ preſagia
cōfirmet euentus:que mihi ſuggerit anxius ⁊ ma
lorum ſuorum ſemꝑ nimis certus uates anim⁹ me
us.Ita me regine iunioris nouiqꝫ regis adoleſcen
tia:Ita me regine alterius etas ac ꝓpoſitum:Ita
me tandem territant aulicorum ingenia ⁊ mores.
Mendax hic utinam ſim ꝓpheta.Sed agnos du
os multorum cuſtodie luporuz creditos video:re
gnumqꝫ ſine rege.Nam qd ego eum qui ab alio re
gitur regem dicam:multorūqꝫ ſeuitie expoſitum?
Itaqꝫ ſi quo die Plato reb⁹ humanis exceſſit : ſol
celo cecidiſſe viſus eſt:Quid illo moriēte videat̄:
qui ⁊ Plato alter ingenio fuit:⁊ regum nulli aut
ſapientia ſecundus:aut gloria:cuius p̄terea mors
tam multis hinc inde periculis viam fecit?Secun
det hec omnipotēs deus ⁊ ſollicitudinem meam:
piaz magis q̄z neceſſariā rebus probet.At ut alijs
cuncta ſupra ſpem eueniant:⁊ metus iſte ſuperua
cuus fuerit:Mihi tn̄ amice qs cōſulet:aut qs me
debit̄ dolori meo?Cui de cetero vigilabo:cui quā
tulumcūqꝫ hoc ingenium aut ſtudiuz cōſecrabo?
Quis ſpes collapſas eriget?Quis torpētem ani-
B mum excitabit?Duos ingenij duces habui:utrū-
qꝫ mihi annus hic abſtulit:⁊ de altero qdem nuꝑ
dum adhuc eſſet in Italia:utrobiqꝫ conſortem fle-
tus idoneum querēs:noſtro cū Lelio queſtus ſuz:
De hoc hodie tecum queror:querarqꝫ dum vixe-
ro: ⁊ qui ſolari alios interdum ſoleo : nūc qua me
ipſuz ratione uel oratiōe cōſoler nō inuenio.Hinc
ergo cōſolandi deſperatio:hinc flendi pudor:hinc
ad utrumlibet ſtili diffidentia : Sed ſuper omnia
ilico te videndi ſpes:ſilentium iubet:parebo tecuz
ꝓpediem fleturus ex cōmodo:Hec iterea tibi flēs
ad fontem Sorgie dictabam:notum ꝓcellarū ani
mi mei portum:quo heri ad ueſperam ſolus fugi:
cum mane Rhodani ad ripam : rumor meſtiſſim⁹
inueniſſet.Uale.

¶Franciſci Petrarche ad Ioannem Columne:Illi
pro multis in ſe collatis beneficijs gratias redden
tis:nonnullaqꝫ pariter ab eo ſibi exhibita comme-
morantis. Ep'la.LXIX.

g Ratias ago:cum pro alijs multis:tuz pro A
eo ꝙ quotiēs Romam peto:totiens uber-
rimo tuarum litterarum fauore preuenior.
Agnoſco inſidias amoris tui:neqꝫ enim ut homo:
ſed ut angelus excipior.Nihil impigrius eſt amā
te.Nunq̄z tam iugi aquilone ſum uectus:ut impa
ratum aliqd offenderim.Mirarer magis:niſi tuis
de me iudicijs aſſueuiſſem.Cōſuetudo enim lon-
gior ⁊ rerum miracula extenuat ⁊ dolores lenit ⁊
minuit uoluptates.Quis autem enumerare ſuffi-
ciat:qbus tu me per omnem vitā honorificentiſſi-
mis decretis honeſtaueris?Quenam illa ex equo
ꝓpe:cum ſis dominus:conuerſationis comitas?
Quenam libertas hominis ſub maioris arbitrio
degētis?Quenam ſecretoruz ꝑticipatio?Quenā
p̄rogatiua?qs honor?quāta dignatio?Recordari
dulce eſt:renarrare longiſſimum.Unum ex mille
referam:quod immo radicatum pectori ⁊ medul-
lis inheſiſſe miraberis:Meminiſti dum graui oli:
inter quoſdam tuorum extorto odio:ad arma per-
uentum eſſet:⁊ tu iuſta indignatiōe flāmatus : ut
pro tribunali ſedens:familiam cōuocaſſes ac dicē
de ueritatis iuſiurādum oibus detuliſſes . Iuraſ-
ſetqꝫ etiam Agapitus Lunēſis epiſcopus germa- B
nus tuus:atqꝫ ego iam dextram porrigerem:tu in
medio irarum impetu:codicem euāgelicum retra-
xiſti:teqꝫ cunctiſ audientibus ſimplici uerbo meo
contentum eſſe dixiſti : cuius ne aut penituiſſe te
aut impremeditata facti benignitas videretur:cū
ſepe ſimiles caſus acciderint iurantibus cunctis
nunq̄z me iurare es paſſus.Quid hoc iudicio tan-
ti patris illuſtrius?Quanti uolunt aurum ⁊ gem
mas extiment auari:hoc extimare nō poterūt.Re
nouaſti in me pater omniū optime Xenocratis phi
loſophi antiquum decus:cuius in epiſtolis ad At
ticum mētionem facit Cicero:qui cum teſtimoniū
dicturus iurare ſm leges teneret̄:ea ſibi ab Athe
nienſibus ſpectate fidei credētibus remiſſa neceſſi
tas fuit.Hoc inquā in me renouaſti:niſi qḋ illi ma
turo eui:id adoleſcēti mihi:quodqꝫ illi ſemel acci-
dit:tu mihi ꝑpetuum feciſti:Et putas me poſſe ta-
lium obliuiſci?Ingens erit hiſtoria:ſi ſimilia com
plecti uelim:nec tēpus patit̄ nec locus.Magnani
mi patris tui uocem audio:extra muros urbis:me
licet iuitū ꝓſecuturus aduenit.Hodierno die apḋ
Preneſte ſuum hoſpitabor:ibi me clariſſimus ex
filio ſuus:ex fratre tuus nepos expectat.Uale.

¶Franciſci Petrarche ad Ioannem Columne:Ille
de ſua Romam Neapolimqꝫ uerſus prouectio-
ne narrantis:quidqꝫ ſibi in via contigerit exponen

tis: Robertum etiam quendam ualde deteſtan-
tis. Epiſtola.LXX.

A T fidē frāgerē: ꝛ tibi utile: ꝛ mihi ꝓpe ne
v ceſſariū fuit. Pollicitus me maritimo itine
re ꝑfecturū: nō aliā ob cām niſi q꞉ vulgo iā
ꝑſuaſum eſt: expeditius ac citi⁹ iri pelago q̄ꝫ terris
nauim cōſcēderā apud Niceā uari: que pma Jta-
licarū urbiū ab occaſu eſt: ꝛ ad Meneci portū ce-
lo iam ſtellāte ꝑuenerā. Jraſci tacit⁹ illic die poſte-
ro inuiti manſimus: ſepe ne quicq̄ꝫ retētato abitu.
Poſtridie ancipiti tēpeſtate funē ſoluimus: ꝛ die
toto iactati fluctibus: ad Mauriti portū vix intē-
peſta nocte ꝑuenimus. Jtaqꝫ caſtrū igredi nō fuit
littoreū hoſpitiū: nauticū cubile ſortit⁹: cenā ut fa-
mes cōdiret: ſomnū ut laſſitudini deberē ibi indi-
gnari altius ꝛ ludos maris agnōſcere. Quid mul
ta? Varijs per noctē cōſilijs agitatis: ad auroram
ſtatui pferre terreſtrem duriciē equoree ſeruituti.
Jtaqꝫ familia ꝛ impedimentis oībus in nauim re-
impoſitis: ipſe vno ſolo comitat⁹ in littore ſubſtiti:
ꝛ fauit fortuna cōſilio. Jnter liguſticos ſcopulos:
caſu neſcio quo Theutoni equi uenales aderāt im
pigri atqꝫ preualidi: q̄bus ego raptim comparatis
ꝓpoſitū iter egi. Neqꝫ tn̄ ꝓrſus nauigatiōis faſti-
dio imunis. Eſt iter Piſanos ad pſens ꝛ Medio
lani dn̄m bellum ingēs magis (ut vides) de aīorū
faſcibus q̄ꝫ de terraruꝫ finibus ſe pbente materia.
Late enim cōfinia diſcreuerat Apeninus ut cōtē-
natur antiquus Padi limes. Sed ſupbia frenum
B neſcit ꝛ nullis terminis eſt cōtenta cupiditas: Dū
recto tramite ꝓficiſci uellē: haud ꝓcul Lauentia:
exercitus ambo ꝯſtiterāt: Tyrāno grauiter urgēte
cōtra Piſanis Mutronē ſuū ſumma vi tuētibus:
Coactus ſum apud Hericē mari iterū me credere:
ꝛ coruū ſcopulū ingentē a colore nominatū ac ru-
pē cādidā ꝛ macre oſtia ac lunā oli famoſam potē
tēqꝫ: nūc nudū ꝛ inane nomē pteruectus: nocte cō
cubui apud ipſum Mutronē: in Piſanorū caſtris
expoſitus per terrā abſqꝫ inſigni ipedimento reli-
quū vie feci. Nō ꝓſequor ubi cenauerim atqꝫ cu-
buerim: q̄d qualibet in pte viderim audieriꝫ ue: ad
extrema feſtino: Per Piſas relicta ad leuā Florē-
tia Senas: atqꝫ inde Peruſiū ueni: Jnde Tuder-
tū ubi a Claraualleſib⁹ tuis magno cū gaudio ex-
ceptus per Narniā ipſis ducib⁹: Romā ingredior
quarto nonas Octobris: ꝛ iā bona ps noctis erat.
Jta me hoc tpe nocturnū viatorū feſtinatio pceps
fecit: Viſuꝫ eſt tn̄ magnanimū patrē tuū prius q̄ꝫ
me quieti traderē: inuiſere: Deus bone: que maie-
ſtas hoīs: que uox: que frons: que facies: q̄s habi-
tus: que in illa etate vis animi: quod corporis ro-
bur? Juliū Ceſarē aut Africanū ſpectare mihi vi-
ſus ſum: niſi q꞉ utroqꝫ multū iſte lōgeuior: ꝛ tamē
idē ꝓrſus aſpectu qui an̄ ſeptēniū erat: dū eū Ro-
me iteꝝ dimiſi: uel qui an̄ āños .xij. dū eū apō Aui
nionē Rhodani pmū vidi: mirum ꝛ pene icredibi
le: vir vn⁹ Roma ſeneſcēte non ſeneſcit. Pauca ibi
(Nā ſemiūdū ꝛ iā in cubiculū eūtē illū repererā)
de te tuiſqꝫ reb⁹ affectu patrio ꝑcōtatus eſt. Cete-
ra in diem poſterū reiecimus: Jllū diē a mane ad
ueſperā ſecū egi: cuius ne vna q̄dē hora in ſilentio
acta eſt. Sed de reliq̄s corā: Mirūimmodū exhi-
laratus eſt aduentu meo: ſperans (ut aiebat) ami-
cos ueſtros per induſtriā meā fineꝫ carceris ac mi
ſerie reperturos: quā ſenis ſpem: falſaꝫ eſſe doleo.

Ne enim te longius trahā: Roma digreſſus: Nea- C
polim ueni: Reginas adij ꝛ Reginarū cōſilio iter
fui: Pro pudor: quale monſtrū: Auferat ab Jtalico
celo deus genus hoc peſtis: Putabā Chriſtū apō
Memphim ꝛ Babylonē Mechāqꝫ contēni.: Cō-
patior tibi mea nobilis Parthenope: Uere tu ha-
ruꝫ quelibet facta es. Nulla pietas: nulla ueritas:
nulla fides: horrenduꝫ tripes animal: nudis pedi-
bus: aperto capite: paupertate ſupbū: marcidū de-
litijs vidi: Homunculuꝫ vulſum ac rubicūdū obe-
ſis clunib⁹ inopi vix pallio cōtectū ꝛ bonā corpo-
ris ptem de induſtria retegenteꝫ: atqꝫ in hoc habi-
tu nō ſolum tuos ſed Romani quoqꝫ pōtificis affa-
tus: uelut ex alta ſanctitatis ſue ſpecula inſolētiſſi-
me contēnētem: nec miratus ſum: radicatā in auro
ſupbiā ſecū fert. Multum eniꝫ (ut oīum fama eſt)
arca ei⁹ ꝛ toga diſſentiūt: Ac ne ſacrū nomē igno-
res: Robertus dicit: Jn illius Roberti ſereniſſimi
nup regis locū: quod vnū decus etatis noſtre fue-
rat: eternum dedecus Robert⁹ iſte ſurrexit. Jam
minus icredibile putabo e ſepulti hominis medul
la naſci poſſe ſerpentē: qm̄ a ſepulchro regio: aſpis
hec ſurda ꝓſiluit: O ſuperū pudor: q̄s naꝫ ſolium
tuū inuaſit regū optie? Sed hec fortune fides eſt: Fortu-
res humanas uertit pariter ꝛ euertit. Nō fuit ſa- na hūa-
tis mūdo ſolē abſtuliſſe: niſi atras inſup tenebras nas res
attuliſſet: ꝛ erepto rege vnico: non alter q̄libet vir- vtit pa-
tute iferior ſuccederet: ſed hec atrox ꝛ imitis be- riter ꝛ
lua. Siccine nos aſpicis aſtrorū rector? Hic tanto euertit
regi ſucceſſor idoneus? Hic poſt Dionyſios Aga-
thoclēqꝫ ꝛ Phalaridē cūctis obſcenior ꝛ clā licet D
imanior fato debitus: reſtabat aule ſicule (ut Ma
crobij uerbo utar) inclemētiſſimus incubator: qui
miro genere tyrānidis: nō diadema: nō purpuraꝫ:
nō arma: ſed ſqualidū palliaſtrū induit: eoqꝫ nō to
tus ut dixi: ſed dimidius obuolut⁹: nec tā ſenio cur
uus q̄ꝫ hypocriſi: nec tā eloquio fret⁹ q̄ꝫ ſilentio ꝛ
graui ſupcilio per reginarū aulas diſcurrit: ꝛ bac
illo innixus humiliores ꝓterit: iuſtitiā calcat: quic
q̄d diuini aut humani iuris eſt: polluit: qui quaſi
nouus Tiphis: alterqꝫ Palinurus: fluitātis cym-
be clauū regit. Cito (ſi q̄d mihi credis) ingēti nau-
fragio piture. Multi eni ſunt tales ꝛ fere oēs pre
ter vnū Cauallicēſis eccleſie pſulē Philippuꝫ: qui
ſolus pro deſerta iuſtitia ptes facit. Sed q̄d faciat
agn⁹ vnicus in tāto lupoꝝ agmie? q̄d faciat niſi q̄ꝫ
primū fugiat ſi poſſit ꝛ ouile ſuū repetat: qō ipſuꝫ
meditari arbitror: ſed miſeratiōe regni labentis ꝛ
ultime obſecrationis regie memoria: ceu geminis
cōpedib⁹ detinet. Interi q̄ꝫtū in maleſuada aulico
rū acie: ſana uox vni⁹ audiri pōt dei ꝛ hoīuꝫ iplo-
rās fidē: obſtrepit iniq̄ſſimis cōſilijs: ꝛ auctorita-
te ſua retūdit multorū ipudētiam eludēs ſapiētia
fortunā ꝛ humeros ꝓprios ſubmittēs publice rui
ne: quam differre poterit: mutare nō poterit. Atqꝫ
utinā nō ꝛ eū pariter inuoluat. Adeo eni inclina-
ta res eſt: ut iā de humanis auxilijs nihil ſperē: pre
ſertiꝫ Roberto ſupſtite: qui tū pfidie pncipatu: tuꝫ
nouitate habit⁹ pmū iter mōſtra curie ꝓmeruit ꝛ
nomē ꝛ locū. Tu vo rephēſione nō carebis: niſi de
ſingulis que alijs ſecretiorib⁹ ad te lr̄is lati⁹ ſcripſi
Romanū pōtificē certiorē feceris. Vnuꝫ illi meis
uerbis in fine dicitor: Siq̄dē reuerētius ut opinor E
accepiſſet exhortationes Apoſtolice ſedis ſarracē
na Suſis aut Damaſcus q̄ꝫ chriſtiana Neapolis:

quod niſi ſanctitatis ueneratio ꝓhiberet adderem
Ciceronianũ illud: Jure qdē plectimur: Niſi enim
multorũ ipunita ſcelera tuliſſemꝰ: nunq̃ȝ ad vnum
tāta licētia ꝑueniſſet. Ueruȝ ego duȝ uerborũ ſpu
mis idignātē ſtomachũ releuare ſtudeo: uereor ne
tibi quoqȝ bilē moueri: que ſi nulli rei ꝓfutura eſt
⁊ p̄ter idignari nil reliquũ nobis: hinc illorũ teme
ritas: hinc patientia ueſtra fecit. Quid iuuat indi-
gnitatē rerũ equare uelle ſermonibꝰ: qđ nec Cice-
ro ipſe poſſit nec Demoſthenes: ⁊ ſi forte ſucceſſe-
rit auctori ſuo tm̄ dānoſum ſic ingeniũ quo ſcribē
ti potiꝰ animi trāqllitas q̃ȝ ſcelerũ ipunitas ſontibꝰ
auferat. Jtaqȝ finē ꝟbis iponere conſiliũ eſt: Ter
niſi fallor aut quater ipſuȝ carceris limē igreſſus:
Capuane caſtram dicit: Amicos tuos vidi: nil niſi
de te ſperātes: qm̄ iuſtitiā ſibi ſuā in qua ſummuȝ
p̄ſidiũ eſſe debuerat: dānoſam hactenus expti ſũt:
⁊ ꝓfecto ꝑiculoſiſſimũ eſt ſub iniuſto iudice iuſtā
cām fouere. Accedit qđ nullus miſero capitalior
hoſtis eſt q̃ȝ qui fortune ſue ſpolijs ſupbus icedit:
Siqdē de medio tolli cupit: cui qñqȝ repetēde ra-
F tiōis eſſe poſſit occaſio. Jta ſemper auaritie vicina
crudelitas: obſeruatũqȝ eſt vñ inſignis patrimonij
iactura ꝑuenerit: inde quoqȝ vite ꝑiculuȝ ꝑueni-
re. Dura ſors hoīs: cui nec tuto pauperez eſſe: nec
diuitē denuo fieri licet. Jd ſi ulli vnq̃ȝ: amicis mo-
do tuis accidit (de captiuorũ eni p̄da nemo nō par
tē rapuit) qñ aũt aliene libertati aut ſaluti fauebũt
rapaciſſimi p̄dōes: que cũ ꝓpria pauptate cōiũcta
eſſe videat. Jtaqȝ nihil habuiſſe ſecurius. Sed ita
ſe res habet: dānis grauibꝰ acres inimicitias que-
ſiere. Uidi eos in compedibꝰ: O rem idignā: o in-
ſtabilē ac p̄cipitē fortune rotā. Ceterũ ut nihil illa
captiuitate deformius: ſic captiuorũ animis nihil
excelſius. Saluo te ſpez optimā rerũ ſuarũ habēt:
ego qđ ſperez nihil habeo: niſi aliqua vis maior in
teruenerit. Si enim cōſilij clemētiā expectāt: actũ
eſt: ſqualore carceris cōſumētur. Regina ſenior cō
iunx oli regis nũc miſerrima viduaruȝ: miſeret ut
dicit: nihil ampliꝰ ſe poſſe cōfirmās. Cleopatra cũ
Ptolemeo ſuo miſereri poſſent: ſi Photinꝰ Achil
leſqȝ permitterēt. Ego hec video: quo aio: ne dici
qdē opꝰ eſt. Sȝ qd agā patiēdũ eſt: ⁊ q̃ȝuis reſpōſi
certus: reſpōſuȝ tñ ēt nũc iuſſus expecto. Uale.

¶ Franciſci Petrarche ad Joannem Columne: Jlli
que admiratione digna Baijs ⁊ Puteolis vide-
rit ſignificantis. Ep̄la.LXXI.

A Os mihi tuus oli notꝰ: nil ignorare potes
m equo aio. Jta generoſuȝ ſpiritũ inexplebi-
lis noſcēdi cupiditas exagitat. Geſſi uolũ-
tati tue morē: quotiēs Arcton: aut occaſuȝ circũire
fortuna me uoluit mea. Nunc mihi diuerſum iter
ꝑagēti mēs eadē eſt: Jdē parēdi ꝓpoſitũ: Atqȝ ad
uentꝰ qdē mei ſummā viarũqȝ caſus: ⁊ que dein-
ceps in captiuoꝝ tuoꝝ negocijs apud Neapolim
geſta ſunt: que ue in reliquũ ſpes ſupſit audiſti: Au
di nũc reliq: qbꝰ ut irarũ nihil: ſic delectatiōis plu-
ſculũ inerit. Siqdē expectatiōis iutilis ac diutur
Garga- ne tedio affectus: Garganũ mōtē Brōduſijqȝ por-
nꝰ mōs tũ: atqȝ illũ oēm ſuperi maris tractũ luſtrare decre
uerā: nō magis illa vidēdi q̃ȝ iſta linquēdi deſide-
rio: qđ tñ regina ſeniore diſſuadēte cōpeſcui: ⁊ lō
gioris ꝑegrinatiōis ipetũ: ad ꝓximiora certe ⁊ mi
rabiliora cōuerti. Qui ſi forte hinc digreſſo ⁊ illa
inuiſere: anni tp̄s nō negauerit: laborē ipſe meũ ſo
labor: q̃ȝ q̃ȝuis eorũ pro qbꝰ uenerā nihil fecerim:
multa tñ que nō putabā videriȝ: ſed de illiꝰ ingenti
fere totiꝰ Jtalie ambitu ad te rediēs vita nō deſe-
rēte corā loquar. Uiſa hactenꝰ: qm̄ hac citius via
in notitiā tuā uētura ſunt ſcriptis p̄ferēda cōmiſi.
Baias ego clariſſimis viris Joanne Barrihili: ⁊
Barbato meo comitātibus vidi: Nulla mihi letior
dies ⁊ amicorũ comitatu ⁊ uarietate rerũ illuſtri
um: ⁊ vicinia multoꝝ triſtiuȝ dieꝝ: vidimꝰ illũ hy
bernis mēſibꝰ ꝑamenuȝ ſinuȝ: quē ſol eſtiuus (niſi
fallor) ifeſtat. Nihil eni p̄ter opinionē habeo. Nũ
q̃ȝ me hic eſtas repit: tertius annus eſt ex quo huc
p̄muȝ ſeuiēte aqlone: hyeme media delatꝰ ſuȝ: quo
p̄ſerti tp̄e: iter equoreuȝ fuitꝰ magna eſt: Jtaqȝ de
multis q̄ optabā nihil cominꝰ ſpectare licuit. Cete
rũ breuiſſimo rerum guſtu tunc incēſum animum: B
⁊ iam antea ab adoleſcentia calentem hodie de-
mum uoti compotem feci. Uidi loca a Uirgilio: ⁊
(quod maxime mireris) ab Homero multum an-
te deſcripta. Uir Graius antiquiſſimus atqȝ do-
ctiſſimus: ⁊ nulli ſecundus ingenio inſignem: ⁊
qualem res exigebat: locum nuſq̃ȝ inueniens: ab
Jtalia mutuatꝰ eſt. Uidi Auerni ⁊ Lucrini lacus
Acherontis quoqȝ ſtagnātes aquas: piſcinā infeli
cis nati ſeuitia Auguſte: Caij Caligule ſupbũ oli:
nũc obrutũ vndis iter: ⁊ Julij Ceſaris iniectũ pe-
lago frenũ. Uidi Sibylle patriā ac domũ: ⁊ horri
ficũ illud ſpecus: ſtultis irremeabile doctioribꝰ in-
acceſſuȝ. Uidi Phalernũ mōtē famoſo palmite cō
ſpicuũ: ⁊ hic aridā tellurē morbis ſalutare fumuȝ
ꝑpetuo exhalātē: illic cinerũ globos ⁊ feruentes
ſcatebras aheni iſtar vndātis: confuſo murmure
eructātē. Uidi rupes vndiqȝ liquorē ſaluberrimũ
ſtillātes: ⁊ cũctis oliȝ morboꝝ generibꝰ: oiparētis
nature munera adhibita: poſt medicoꝝ inuidia (ut
memorāt) cōfuſa balnea: Ad que tñ nũc etiā e fini
timis urbibꝰ ingēs ois ſexus etatiſqȝ cōcurſus eſt.
Uidi nō cryptā mō que Neapolitana dicit: cuius C
ad Luciliũ ſcribēs meminit Anneus Seneca: ſȝ
paſſim ꝑforatos mōtes atqȝ ſuſpēſos teſtudinibꝰ
marmoreis eximio cādore fulgentibꝰ: ⁊ iſculptas
imagines: qs later: cui corpis ꝑti faueat manu ap-
poſita deſignātes. Jn ſtuporē me nō magis facies
locoꝝ q̃ȝ labor artificũ coegit. Jā minꝰ miror Ro
mana menia: Romanas arces: Romana palatia:
qñ tā ꝓcul a patria (q̃ȝuis excellētibus viris ubiqȝ
ſit patria) Romanoꝝ ducũ ſimilr̄ cura ꝓtēdit: qbꝰ
ultra cēteſimũ lapidē eſſe: q̄ſi ſuburbane fuerāt hy
berne delitie. Eſtiuas eni Tybur p̄ſtabat: ⁊ fucinꝰ
⁊ frōdētes Apenini ualles ⁊ Cymini cũ mōte la-
cus (ut ait Maro) ⁊ ap̄ci Umbrie receſſus: ⁊ vm
broſi colles Tuſculi: ⁊ ex re dictũ algidum: ⁊ viui
fontes ⁊ lucida flumina: hybernas Anthium: An
xur: Phormie: Caieta: Neapolis: Nulla tñ ame-
nior: nulla frequētior q̃ȝ Baiaruȝ ſtatio: qđ ⁊ ſcri-
ptorũ illiꝰ eui fides: ⁊ ingētes murorũ reliquie te
ſtant. Et ſi nō ſim neſcius: fuiſſe magis hoc huma
ne uoluptati q̃ȝ Romane ſeueritati dignũ domici
liũ. Jdeoqȝ ⁊ Marius nā vir aſperior: ⁊ Pōpeiꝰ D
⁊ Ceſar humanis moribus altiores: in montibus
edificaſſe laudantur. Unde quod decuit: non imer
ſi ſed ſubducti effeminantibus animos munditijs
nauticum ſtrepituȝ: ⁊ Baianas ex alto deſpicerēt
uoluptates. Scipio aũt Africanꝰ: vir incōparabi-
lis: ⁊ cui in virtute oia: nullũ cũ uoluptate cōmer-

ciū:cōſilio relique vite ſimillimo:nō tā ex alto de-
ſpicere q̄ꝫ prorſus nō aſpicere decreuit hūc locum
ſuis artibus aduerſuꝫ. Extra ꝓſpectū igiť ſeceſſit
⁊ Literni q̄ꝫ Baijs habitare maluit:quā villulaꝫ
hinc nō abeſſe ſcio:nilqꝫ auidius ſpectaſſem:ſi quo
duce in loca tāto habitatore nobilia penetrare po-
tuiſſem. Cum multa ſane mirabilia deus ille fece-
rit: qui facit mirabilia magna ſolus: nihil tn̄ hoīe
mirabilius in terriꝭ fecit. Sup̲ oīa ergo que vł iſte
dies mihi oſtēdit:uel tibi hec oſtēdet ep̄ła: Puteo
lane mulieris animi ac corpis inſigne robur fuerit

Vires marie puteolāe recēſet.

Mariā uocāt. Singulare illi ſeruate virginitatis
decus: Jugis inter viros eoſqꝫ ſepius armatos cō
uerſatio: Nulli vnq̄ꝫ tn̄ (ut cōſtātiſſima oīum opi-
nio eſt) vł ioco vł ſerio rigide mulieris attētata vir
ginitas:metu magis (ut memorant) q̄ꝫ reuerentia
E probibēte. Corpus illi militare magis q̄ꝫ virgineū
vires corporee ꝓbatis militibꝰ optāde:rara ⁊ in-
ſueta dexteritas: Virens etas:habitꝰ ac ſtudiū vi-
ri fortis:nō telas illa:ſed tela:non acus ⁊ ſpecula:
ſed arcus ⁊ ſpicula meditať. Nō illā oſcula ⁊ pro
terui dētis laſciua ueſtigia:ſed vulnera cicatriceſ-
qꝫ nobilitāt:p̄cipua armorū cura eſt:animus ferri
mortiſqꝫ cōtēptor: Belluꝫ cū finitimis hereditariū
gerit:quo multi iā ultro citroqꝫ periere. Interduꝫ
ſola:ſepe paucis comitata manū cū hoſte cōſeruit
ubiqꝫ ad hūc diē:victis p̄ceps in p̄liū ruere: lenta
diſcedere:aīoſe hoſtē aggredi:caute inſidias texe-
re:famē:ſitim:frigus:eſtū:ſomnū:laſſitudinē:icre-
dibili patiētia pferre: ſub diuo pnox ⁊ ſub armis
agere: Humi requieſcere:herboſuꝫ ceſpitē uel ſub
ſtratū clypeū in delitijs habere. Inter tā cōtinuos
labores multū breui tēpore mutata eſt. Quātulū
eſt eni qd̄ me Romā ac Neapolim ad regē Sicu-
lū iuuenilis ſtudiū glorie attraxit: ꝑfecto quā tūc
inermē viderā:hodie armata: ⁊ armatis ſepta cū
ad me ſalutādū acceſſiſſet miratꝰ ſuꝫ: ⁊ uelut igno
to viro ſalutē reddidi:donec riſu eius ⁊ comitum
monitu preſſius intuitus:vir tādē ſub caſſide tor-
F uā ⁊ incultā virginē recognoui. Multa de illa fa-
bulis ſimilia narranť: Ego qd̄ vidi referā. Conue-
nerā te diuerſis mūdi ptibus viri fortes ⁊ armoꝝ
exercitio durati:quos alio tendentes:illic fortuna
depoſuerat:auditaqꝫ mulieris fama experiēdi vi-
res cupiditas iceſſerat. Itaqꝫ magno cōſenſu oīuꝫ
in arcē puteolanā aſcēdimꝰ:ſola erat ⁊ an̄ tēpli fo
res neſcio q̲d cogitās obābulabat aduentu nr̄o ni
hil mota eſt. Inſtamꝰ oraret ut viriū ſuaꝝ aliqd̄ no
bis expimētū p̄beat. Illa diu excuſata:brachij ua
litudie tādē graue ſaxū:ac ferreā trabē iuſſit affer-
ri:quā cū in mediū ꝓieciſſet:ut tollerēt atqꝫ expe-
riteť hortata eſt. Quid multa? Lōga ibi (ut inter
pares cōtētio) ⁊ magna res acta certamine ſpecta
trice q̲dē illa ⁊ ſingulorū vires in ſilētio extimāte.
Poſtremo facili iactu adeo ſe ſuperiorē approba-
uit:ut reliquos ſtupor ingēſ:me etiā pudor inuade
ret. Deniqꝫ ita inde diſceſſum eſt:ut vix oculis fidē
G dātes ſubeſſe aliq̲d p̄ſtigij putaremus. Fama eſt
Robertū ſummū illū ⁊ virū ⁊ regē his quondam
littoribꝰ magna claſſe p̄nauigātē:pmotum talis fe
mine miraculo vidēdi gr̄a ſubſtitiſſe Puteolis:qd̄
ideo apud me ueri faciē nō habet:q: in tāta vicini
tate terrarū euocaturus illā fuiſſe videať. Sed for
taſſis aliā ob cām cū illuc applicuiſſet rē nouā ſpe-
ctare uoluit ardens ⁊ noſcendi cupidū illud inge-
nium. Uerū huiuſce rei fides:ut ceterarū quas au
ditui credimꝰ:penes narratores maneat:mihi qui
dē femine huius aſpectꝰ credibiliora efficit:quecū
qꝫ nō modo de amaçonibꝰ ⁊ famoſo illo quondā
regno femineo:ſed etiā que de bellatricibus Ita-
lis virginibꝰ tradūtur duce Camillia:cuiuꝭ iter cū
ctas celebre nomē eſt. Quid eni in multis opinari
ꝓhibet quod in vna? niſi vidiſſem eſſem forſan ad
credēdū ſegnior. Et illa q̲dē uetus nō ꝓcul hic pri
uerni:ſcilicet tp̲e Iliace ruine:hec recētior Camil-
la Puteolis noſtris tēporibus orta eſt:quā tibi in-
terim litterulis meis teſtatā eſſe uolui. Uale.

¶ Frāciſci Petrarche ad Joannē Colūne:tēpeſtatē
quā apud Neapolim omniuꝫ ingentiſſimam vide
rat:exponentis. Ep̄ła.LXXII.

Nſignē tēpeſtatē deſcribēs Satyricus:ut A
i multa paucis clauderet:poeticā tēpeſtatē
ſurrexiſſe ait. Quid eni breuius? Quid ex
p̄ſſius? Nihil iratū celū aut pelagus pōt quod nō
equet uerbis ac ſuperet poetarū ſtilus: Et (ne ma-
nifeſta in re ſup̲uacuis utar) Homericā tēpeſtateꝫ
noſti ⁊ alliſum ſcopulo ducē:atqꝫ omnē Caphārei
montis inſultū: quē imitati noſtri poete aquaruꝫ
montes ad ſydera ſuſtulerūt. Nihil ſane uel pingi
eloquio:uel animo fingi pōt:qd̄ non externa dies
ipleuerit:imo ꝓcul exceſſerit:ſingulare quoddā: ⁊
oībꝰ ſeculis inauditū malū. Itaqꝫ Homerus Gra
iam: Eoliā Maro: Lucanus Epirēſem: Alij alias
tēpeſtates canāt: Mihi ſi vnq̄ꝫ uacuuꝫ tēpus erit:
Neapolitana tēpeſtas carminis materiā abunde
tribuet:quanq̄ꝫ nō Neapolitana tn̄:ſed totius ſu
peri atqꝫ inferi maris: ⁊ vniuerſalis quodāmodo
tēpeſtas (ut opinantur) fuerit:mihi Neapolitana
eſt:q: me Neapoli graues moras agētē repperit. B
Sane quantū inter p̄ſentis tp̄is anguſtias ⁊ feſti-
nationē nūcij loqui datū:hoc tibi pſuade nihil vn-
q̄ꝫ horribilius:nihil cōcitatius viſuꝫ eſſe: Preuene
rat q̲dē mirū dictu iſtātis mali fama:religioſo quo
dā Epiſcopo aſtrorūqꝫ curioſo:e vicina quadā in-
ſula aliquot an̄ diebꝰ periculū nūciāte:ſed ut fere
nunq̄ꝫ cōiecturis ad uerū penetrāt:nō maritimuꝫ
ſed terreſtrē motū p̄dixerat:ruituráqꝫ Neapolim
ad ſeptimū Kalēdas decēbris: Milleſimo trecēte
ſimo quadrageſimotertio: ⁊ uſqꝫ adeo miris cun-
cta terroribꝰ ipleuerat:ut magna pars populi pec
catorū penitētie: ⁊ ſub mortē mutando vite ſtatui
intenta:omne aliud negocij genus abijceret. Mul
tis cōtra uanos metꝰ irridētibus:eoqꝫ magis qd̄
per eos dies:nō paruis q̲buſdā tēpeſtatibꝰ in die
erratū: ⁊ tota uaticinij fides abſumpta videbatur.
Ego nec ſpei plenus nec timoris:ut ad neutrū pro
lapſus:ſic ad utrūlibet pronus erā:ſed ꝓnior ad ti

Segniꝰ ſperata q̄ꝫ formidata prouenniunt

morē. Nā ⁊ fere hoc in rebꝰ eſt:ut ſegnius ſperata
q̄ꝫ formidata ꝓueniāt: ⁊ multas eo tēpore celi mi
nas audieram ac videram: que gelidis in regio-
nibꝰ habitare ſolito monſtri inſtar hyemali frigore
in metū ac pene in religionē uerterā. Quid plura?
Nox aderat:quā lux ſuſpecta ſequebať:trepidula
feminaꝝ turba periculi potius q̄ꝫ pudoris memor
per vicos plateaſqꝫ diſcurrere:atqꝫ ad ubera p̄ſſis
infantibꝰ ſupplex ⁊ lachrymoſa tēplorū liminibuꝭ
obuerſari. Trepidatiōe igiť publica pmotꝰ: p̄ma C
ueſpera domū redij: Solito q̲dē trāquillius celuꝫ
erat:qua fiducia qui mecū ſunt maturius in cubi-
culū cōceſſerāt:mihi expectare viſum eſt:cōtēpla-

turo qua luna fronte occūberet:Erat autē(niſi fal
loꝛ)ſeptima.Inſtiti igit̃ ad occaſum ſpectantibus
feneſtris:donec eā obuolutā nymbis ⁊ meſta facie:
ante mediū noctis:ꝓximus mons abſcōdit.Tum
demū ⁊ ego lectuluʒ meū:dilatū ſoporē excepturꝰ
ingredioꝛ:Uix dū totus obdoꝛmierā cū repēte ho
ribili fragore:nō tātū feneſtre:ſʒ murus ipē:ſaxea
teſtudie ſolidus ab imis fundamētis impulſus tre
mit:⁊ nocturnū lumē:ſopito mihi vigilare ſolituʒ
extiguit̃:excutimur ſtratis:⁊ in locū ſomni vicine
motꝰ moꝛtis ingredit̃.Ecce aūt dū inter tenebꝛas
alter alterum querit ⁊ beneficio dire lucis oſtēſos
trepidis inuicē nos uocibꝰ cohoꝛtamur:Religioſi
viri quorū in edibꝰ habitamꝰ:⁊ ſanctiſſimus eorū
pꝛioꝛ quē honoris cauſa nomio:Dauid:qui ex mo
re ad nocturnas Chꝛiſti laudes ſurgebāt:repētino
malo territi:crucibuſqꝫ ac ſanctorū reliquijs arma
ti:⁊ alta uoce dei miſericoꝛdiā implorātes:thala
muʒ ubi ego erā:ꝓlatis facibus irrumpūt.Reuixi
tātiſper:omnes inde ad eccleſiam pergimus:ibiqꝫ
effuſi multis cū gemitibꝰ ꝑnoctamus:cuʒ iamiam
affuturū finē ⁊ ruitura circū oīa crederemꝰ.Lōgi
us eā ſi omnē illius inferne noctis hoꝛrorē uerbis
amplecti uelim:Et q̃ʒuis lōge cetera uerum ſiſtat:
ueri tamē fideʒ trāſcendet oratio:quis imber:qui
uenti:que fulmina:quis celi fragoꝛ:quis terrarum
tremoꝛ:quis mugitꝰ pelagi:quis hominū ululatꝰ:
D Cū in hoc ſtatu q̄ſi magicis cātaminibꝰ geminato
noctis ſpatio:ad aurorā vix tādeʒ ueniſſemꝰ ⁊ diei
vicinitas magis cōiectura animi q̃ʒ lucis indicio
appareret:amicti ſacerdotes ſacra altaribꝰ inſtau
rāt:⁊ nos celū nōdū ītueri auſi:in uda ⁊ nuda cir
cū tellure pꝛoſternimur.Ceterū cū haud iā dubia
licet nocti ſimillima dieſ eſſet:⁊ ois repēte clamoꝛ
hominū ſuperiore urbis ꝑte ſiluiſſet:ſed de litto
rea regiōe magis magiſqꝫ crebꝛeſceret:neqꝫ percō
tādo qd rei eſſet appareret:deſperatione(ut fit)in
audaciā uerſa:equos aſcēdimus ⁊ ad poꝛtū viſu
ri:morituriqꝫ deſcēdimꝰ.Dij boni qn̄ vnq̃ʒ tale ali
qd auditū eſt?Decrepiti naute rē ſine exēplo aſſe
rūt:In ipſo poꝛtꝰ medio fedū ac triſte naufragiuʒ
ſparſos equore miſeros:⁊ vicinā terrā manibꝰ pꝛē
dere moliētes:vnda ſaxis īpegerat:⁊ ceu totidem
tenera oua diſiecerat:totū eliſis ⁊ adhuc palpitā
tibꝰ refertū cadaueribꝰ littus erat.Huic cerebꝛuʒ:
illi ꝓcoꝛdia fluebāt.Hec inter tātus virorū ſtrepi
tus:tātaqꝫ mulierū eiulatio:ut maris celiqꝫ frago
E rē vinceret.Accedebat ediū ruina:quarū multa fū
ditus:violētioꝛ fluctꝰ euertit:cui nullus die illo li
mes:nulla uel humane manus reuerētia:uel natu
re ſtatutos fineſ ⁊ littora cōſueta trāſcēderat:⁊ tā
moles illa ingēs ſtudio hominū aggeſta que obie
ctu laterū(ut ait Maro)poꝛtū efficit q̃ʒ ois vicina
mari regio vndis obruta:⁊ ubi planū ſiccis pedi
bus iter fuerat:ꝑiculoſa nauigatio facta erat.Mil
le illic uel eo amplius Neapolitani eq̄tes uelut ad
exequias patrie cōuenerāt.Et ego turbe immixtꝰ
iā partius timere ceperā tāta cū acie ꝑiturus:duʒ
nouus repēte clamoꝛ tollit̃:locus ipſe in quo ſtaba
mus:fluctu ſubter penetrāte domitꝰ ruebat:eripui
mus nos in editiorē locū.Nō erat oculos in altuʒ
mittere.Iratā Iouis ac Neptuni faciē moꝛtalis
acies nō ferebat.Mille inter Capꝛeas atqꝫ Nea
polim fluitabāt vndarū mōtes.Non ceruleū:aut
(quod in magnis tēpeſtatibꝰ ſolet)nigrū:ſed canū
hoꝛrifico ſpumarū candore fretū cernebat̃.Regi
na interī iunioꝛ:nuda pedes ⁊ inculta comas ⁊ cū
ea femineū ingēs agmē expugnata periculis uere
cūdia regia egrediūtur:⁊ ad Regine virginis tē
pla feſtināt:orātes ueniā rebꝰ extremis.Sed iam
tāti pauoris exitum pauide:niſi falloꝛ:expectas.
Egre nos in terris euaſimꝰ in alto nauis nulla par
fluctibꝰ inuenta:ne in poꝛtu q̄dē tres Maſſilieſiū
longas naues(quas galeas uocāt)que Cypꝛo re
duces:⁊ tot maria emēſe mane nauigature in an F
coris ſtabāt:illachꝛymātibꝰ vniuerſis nemie auteʒ
ferre auxiliū ualēte fluctibꝰ mergi:nautarū atqꝫ ue
ctoꝝ ne vno q̄dē ſaluo vidimus.Alie quoqꝫ maio
res ⁊ ois generis naues que in poꝛtū uelut in arcē
tutiſſimā cōfugerāt pari fine cōſumpte ſunt.Una
de tā multis ſola ſuꝑfuit onerata latronibꝰ:q̄bus
iuſtū ſuppliciū remiſſuʒ erat:ut in expeditionem
Siculā mitterētur:⁊ huic gladio erepti:in illoſ ici
derent.Hoꝝ ingēs quedā ⁊ foꝛtiſſima ⁊ taurinis
corijs armata nauis cū uſqꝫ ſub occaſuʒ ſolis vim
pelagi ꝑtuliſſet:tādē ⁊ ipſa vinci ceperat.Illi ꝟo
vndiqꝫ fatiſcēti carine ſupꝛemis urgentibꝰ pericu
lis occurrūt.Erāt eni(ut aiūt)quadringēti nume
ro:turba claſſi:nedū nauigio ſufficiēs:⁊ erāt viri
bus pollētes ⁊ qui a moꝛte liberati nil iā grauius
foꝛmidarēt:eoqꝫ ꝑtinacius atqꝫ animoſius obſiſte
rent.Itaqꝫ dū differūt ſenſimqꝫ mergunt̃:uſqꝫ ad
ꝓxime noctis ꝑtē naufragiū traxere:tū victi deſer
tis armis in ſuꝑiora nauis eruperāt:duʒ ecce ꝓter
ſpem ⁊ celi vultus ſerenari:⁊ feſſi maris ira lēte
ſcere cepit.Ita cūctis pereūtibꝰ peſſimi oiuʒ eua
ſere:ſiue qꝛ ſeruat multos foꝛtuna nocētes(ut Lu
canus)ſiue qꝛ dijs aliter viſum eſt(ut Uirgilius
ait)ſiue ut intelligi det̃ illos iter moꝛtis ꝑicula tu G
tiores:q̄bꝰ vilioꝛ vita eſt.Hec heſterne hiſtorie ſū
ma eſt:que ne fruſtra digitos meos aureſqꝫ tuas
detinuerit:q̃ʒuis humanorū diſcriminū amplam
ꝓferat materiā:de q̄bus multa q̄dē ſepe:ſʒ pꝛo rei
qualitate pauca ſemꝑ a ſapiētibus dici ſolēt.Hoc
vnū mihi certe ꝓſtiterit:ut te obſecreʒ ne me vnq̃ʒ
amplius vitā uētis ac fluctibꝰ credē iubeas:Hoc
eni eſt in quo neqꝫ tibi neqꝫ Romano pōtifici:ne
qꝫ patri meo ſi ad lucē redeat parere uelim.Aereʒ
uolucribꝰ:mare piſcibꝰ reliquo:terrenū animal ter
reſtre iter agā dū pes meus terrā calcet:nec pha
retratū Sarmatā:nec ludētē in hoſpitibꝰ Maurū
adire renuo:mitte me quo vis:ne Indos q̄dē exci
pio:Alioquin parce cōfeſſo:nō decēbꝛibꝰ tm̄ ſatur
nalibꝰ:ſed toto anno libertate utar:Quid eni oro
mihi amplīꝰ ſuadeas:aut q̄bꝰ vnq̃ʒ me uerbis ag H
grediaris ut nauigē?Firmā puppim:doctos nau
tas elige:at his utrūqꝫ cōtigerat:cū ſole poꝛtū pe
te:noctu ancorā demitte:hoſtis occurſum caue:le
ge littoris orā.At ij diurnis horis in poꝛtu:anco
ra arenis tenacibꝰ affixa:⁊ pene littus ipſuʒ remi
gio tāgētes inter tot millia miſerātiuʒ amicorū pe
riere.Hec ego nō legi:nō audiui:ſʒ oculis meiſ vi
di.Itaqꝫ deſine iā tādē:⁊ in hoc ſaltē pauori meo
pudoꝛ tuus ignoſcat.Scio qd aduerſus hec a do
ctioribꝰ diſputet̃:Ubiqꝫ par periculū ⁊ ſi in mari
clarīꝰ appareat:Sit ita:tu tm̄ igenue feceris:ſi in
terris oꝛtū:in terris mori ꝑmiſeris.Uix ullū inter
nos mare eſt:cuiꝰ nō ſepe naufragus fuerim:cū tm̄
iter laudatas Publij ſententias illa ſit:Impꝛobe
Neptunū accuſat qui iterū naufragiū facit.Uale.

Fräciſci Petrarche ad Joanē Colūne:gladiatori
os ludos qui Neapoli exercebātur:Neapolitano
rūqꝫ mores deteſtantis. Epiſtola.LXXIII.

A Bſolui grauibꝰ occupationū laqueis ſpera
a bā:⁊ ſucceſſiſſet(ut arbitror)niſi ꝯſtrictos
pietate animos ſerpēs ille tabificus reſol
uiſſet.Nō ore Pſyllus promptius q̄ ego aure vi
rus cognoui.Jnſtiti occurrere:ſed iā uereor ne le
tale malū ſit:retēptabo tū donec ulle ſpei reliquie
ſupererūt.Et forſan heri ad ueſperam uel repulſe
gratiā meruiſſem:niſi conſiliū diremiſſet feſtinata
nox:⁊ domū maturiꝰ coegiſſet:imedicabilis egri
tudo huius urbis que multis in rebꝰ p̄clariſſima:
vnū hoc obſcurū habet ⁊ obſcenū ⁊ inueteratum
malū:Nocturnū iter hic nō ſecus atqꝫ inter den
ſiſſimas ſiluas anceps ac periculis plenū eſt obſi
dētibꝰ vias nobilibꝰ adoleſcētulis armatis:quorū
licētiā nulla vnq̄ uel patrū diſciplina:uł magiſtra
B tuū auctoritas:uel regū maieſtas:atqꝫ iperiū fre
nare quiuit.Quid aūt miri eſt:ſi qd per vmbrā no
ctis nullo teſte petulātius audeant:cū luce media
inſpectātibꝰ regibꝰ ac populo:infamis ille gladia
torius ludus in urbe Jtala celebret pluſq̄ barba
rica feritate:Ubi more pecudū ſanguis humanus
fundit:⁊ ſepe plaudētibꝰ inſanorū cuneis:ſub ocu
lis miſeroꝝ parētū infelices filij iugulātur:iugulo
qꝫ gladiū cunctātius excepiſſe infamia ſumma eſt:
q̄ſi pro re publica:aut pro eterne vite p̄mijs certe
tur?Jlluc ego pridē ignarus oium ductꝰ ſum ad lo
cū urbi cōtiguū:quē Carbonariā uocāt:nō idigno
uocabulo:ubi ſcilicet ad mortis incudē cruētos fa
bros denigrat tātorū ſcelerū officina.Aderat Re
gina ⁊ Andreas Regulus:puer alti animi ſi vnq̄
dilatū diadema ſuſceperit.Aderat oīs Neapolita
na militia:qua nulla cōptior:nulla decentior:vul
gus certati omne cōfluxerat.Ego itaqꝫ tāto cōcur
ſu tātaqꝫ claroꝝ hoiuz intētiōe ſuſpēſus:ut grāde
aliqd viſurus oculos intēderā:dū repēte quaſi le
tū qddā accidiſſet plauſus ienarrabilis ad celū tol
C litur:Circūſpicio:⁊ ecce formoſiſſimus adoleſcēs
rigido mucrone trāſfoſſus ante pedes meos cor
ruit:Obſtupui:⁊ toto corpore cohorreſcens equo
calcaribꝰ adacto tetrū atqꝫ tartareū ſpectaculū ef
fugi:comitū fraudē:ſpectatorū ſeuitiā ⁊ luſoꝝ in
famiā idētidē accuſans.Hec gemina peſtis pater
optime quaſi per manus tradita a maioribꝰ ad po
ſteros ſemꝑ creſcēdo ꝑuenit:eoqꝫ ꝓgreſſa eſt:ut iā
dignitatis ac libertatis nomē habeat licētia delin
quēdi.Sed de his hactenus:Nā ⁊ tragicū opus
eſt:⁊ multa ſuper his iter obſtinatos ciues iā per
didi.Minie vo mirabere amicos tuos:tāto auari
tie p̄mio ꝓpoſito:in ea urbe victos eē in qua homi
nē innoxiū occidere ludus eſt:quā lꝫ vnaꝫ ex oibꝰ
Uirgilius dulcē uocat:nō inique tū:ut nunc eſt bi
ſtonia notaſſet infamia.Heu fuge crudeles terras
fuge littus auarū:ego qdē ⁊ de hac patria dictum
illud accipiā:⁊ niſi aliud audieris ante triduū:uel
infectis rebꝰ effugiſſe me credito in ciſalpinā pri
mum Galliam:Jnde in tranſalpinam:⁊ ad te qui
omne tempus:omne mihi preter equoreum dele
ctabile iter facis.Uale.

Franciſci Petrarche ad Joannem Andree Bono
nieſez:Jlli qd ipſe de ſomnijs ſentiat:quātaqꝫ ſom
nijs adhibēda ſit fides exponētis.Epl'a.LXXIIII

A Octurno te ſomnio permotum ſcribis:uſ
n qꝫadeo:ut niſi quia quod ſomniaſti ex il
lorum genere eſt que amplius q̄ ſemel
fieri nequeunt:⁊ vigilantem te vidiſſe crediturus
fueris qō dormiēs videras:⁊ ſecūdo cernere qō
vigilās vidiſti.Jtaqꝫ cōfeſtim ſubſequēs euentus
(ut memoras)minie iterabilis rei docuit ſomniuꝫ
fuiſſe qō prius videras:⁊ an aliqd mihi tale conti
gerit invita:qd ue de tota hac re ſētiā:qd docti ho
mines cēſeāt queris.Magnus ſermonū campus:
magna diſputādi materia eſt:p̄ſerti qꝛ queſtio hec
nō itra litteratos tm̄(ut plereqꝫ)ſed in vulgus ex
cutit:⁊ cuiqꝫ per ſe grabatuli ſui argumēta ſuppe
ditāt:ut in tāto diſceptātiū ſtrepitu uerū inuenire
difficile ſit.Neqꝫ eni vulgus mō ſed docti quoqꝫ
diſſentiūt:quoꝝ oium ſentētias noſti:niſi qꝛ de in
duſtria me ad ſcribendū elicis.Habes Macrobij
cōmētū in reipublice librū ſextū:ubi de ſomnijs
clara ⁊ breui diſtinctiōe diſſeruit.Habes de his
⁊ hoꝝ adiacētijs Ariſtotelicū uolumē:Habes de
mū Ciceroniane diuinationis libros:ibi qd alijs
qd ſibi videat inuenies.Quid me iubes replicare
notiſſima?Sane poſt ueteꝝ auctoritatē:opinionē
meā audire uelle curioſuꝫ eſt:qppe curioſa eſt ois
amicitia.Si qd ꝟo momēti repoſitū apud te in iu
dicio meo eſt:⁊ qd mihi etiā placeat ad rē ꝑtinere
arbitraris:cū in multis:tū in hoc Ciceroni meo aſ
ſentior:minime qdē ꝑtinaciter:ſed paratꝰ cū eodeꝫ
mutare ſniam:ſi qd certius affulſerit affirmādi ſu
ꝑbiā temeritatēqꝫ declinās.Jd ipſe mihi de Aca
demie ſue fontibꝰ cōſiliū p̄bet.Hec ſumma eſt:Si
qd de hac re uerboſius agētē audire uolueris:eſt
in manibꝰ liber memorādarū rerum:qui ſi vnq̄ in
publicū exierit:p̄ma operis pars:de his latiꝰ tecū
aget.Alienis aūt exemplis que ibi multa collegi:
duo hic mihiipſi(qm̄ id poſtulas)per quietē viſa
ſubijciā:Alterū leti:alterū meſti:ſed utrūqꝫ certiſ
ſimi euentꝰ.Utriuſqꝫ teſtes viuūt qui ex me hec in
ter ſomnū ⁊ ſomnij exitū audiere:ſic eni ⁊ tibi ſa
tiſfiet:⁊ dulce mihi fiet amborū recordari.Amicꝰ
mihi p̄mus ſub annis fuerat:quo nihil chariꝰ etas
illa uel a fortuna uel a natura datū habuit.Hic re
pente graui p̄ſſus egritudine:nec medicis ſue:nec
mihi mee vite ſpem reliquerat:qō vnū ſupererat
genus ſolatij lugebā:⁊ per diē ac noctem lugētes
ſemꝑ mihi ſupererāt lachryme.Nocte q̄dam uſqꝫ
ſub aurorā ꝑuigil:ſomnū triſtē fatigatis tādē ocu
lis excepi.Jmago mox illius affuit:cuiꝰ ad cōſpe
ctū horrēdos edēs gemitꝰ ſocios exciui:qui(ſicut
poſt ex eiſ didici)ut dormiētē me viderūt:⁊ ſi gra
ui aliquo ſomnio iplicitū cogitarēt:lōgas tū vigi
lias miſerati:turbidā me q̄ nullā quietē ſuſcipere
maluerūt.Eger aūt amicꝰ ad me accedere lachry
maſqꝫ meas leuiter abſtergere videbat:⁊ orare ut
dolori quē ex falſa cā ſuſcepiſſem finē facerē.Cun
qꝫ ego dictū refellere ⁊ multa aduerſus fortunaꝫ
meā dicere pararē:iterrūpētē querulaſ meas audi
re illū videbar ⁊ dicētē:Tace qcqd dicturꝰ es ſcio.
Sed ān adeſt qui colloquiū hoc noſtruꝫ dirimat:
Jlli oro te ſalutꝫ mee ſpeꝫ reſtitue:⁊ ſic habeto me
nequaq̄ ex hoc morbo perituruꝫ eſſe niſi deſeror:
hec inter ipulſuꝫ cubiculi oſtiū ſtrepuit:quo ſoni
tu ⁊ imago pariter ⁊ ſomnꝰ euanuit.Reſpicio ⁊
iā albeſcēte aurora:vnus ex medicis amicior am
bobus:qui de illo deſperās omne ſtudium ad me

Quid de ſomnijs ſcri pſerint docto res

B

C

ſolādū ſanādūqꝫ cōuerterat:ante lectulū meū ſtabat:Aggredioꝛ chariſſimū ⁊ indulgētiſſimuꝫ mihi virū multis obſecrationibꝰ:ut ad amicū meum ꝑgeret:ne ue aliqd deſperaret in hoīe p̄ſertiꝫ tā iuuene dum ulle ſpiritꝰ reliquie ſupereſſent. Ille aūt ſubtriſtis inanē ⁊ impoꝛtunā ſollicitudinē admirari:curādi nō ſuſcitādi ſciētiā ſe ꝓfeſſuꝫ dicere:hoc eſt medicū eſſe nō deum. Ego cōtra nocturnis adhuc lachꝛymis madens:qd coꝛpore ſobꝛio:licet curis ebꝛius vidiſſem expoſui:affuſus opē rebꝰ afflictis petij. Quid multa? Luctātē ipuli:luit: ⁊ mox reuerſus neſcio qd ſpei melioris attulit. Inde certatiꝫ qui deſeruerāt oēs rediere: Sic amicus meꝰ ex ipſa mihi moꝛte reſtituit. Et q̄ꝫq̄ꝫ dulcedine captus in rebus ꝓpꝛijs ſim longioꝛ:tm̄ qꝺ ſequit nō ſilebo. Jacobus de Colūna hic Junioꝛ: nō noſtra tm̄ etate vir clariſſimus:ſed igenio p̄ditus fuit facile qbuſuis ſeculis in altū euaſurus. Huic ego duꝫ

D vixit ſatis familiariter charus fui. Uerū hāc vnā aſperioris foꝛtune lenitatē experioꝛ:perraro ſupꝛemis me doloribꝰ meis intereſſe ſuſtinuit:de longinquo nocuit ⁊ vulneraſſe aures ꝯtēta pepercit oculis. Multa de illo viro dici poſſēt:que p̄tereo:qm̄ ⁊ a ꝓpoſito lōge ſunt: ⁊ de moribꝰ quidē eius nil tu nouū audire potes: qui e cunctis epiſcopis hūc vnū tibi colēdum uenerādumqꝫ delegeras. Florēti etatate generoſiſſimi adoleſcētis eximiā indolē ingenioꝛū ſolertiſſimus agricola de flore fructum cogitās fouiſti. Uirtutē mox virilis animi optime cognitā amaſti:tandē debitos honores dignitati ac ſacerdotio detuliſti. Poſtremo de pꝛocurſu tātarum reruꝫ ⁊ e medijs vite laboribus:q̄ꝫuis ad meliora trāſlatum:tm̄ humanitatis affectu pijs la-

E chꝛymis ꝓſecutꝰ es dignitate patrē: etate filiū:familiaritate germanū. Sed ad rē redeo: Peroſus ille igit vite moꝛtalis ſtrepitum:uerendū genitorē ⁊ fratres ac patriā fugerat:ſeqꝫ p̄ſul egregius ſedem ſuā repetēs in Uaſconie receſſibꝰ abdiderat. Illic cū reliquas ubiqꝫ magnifice:tum p̄tē vite extremā uelut inſtātis p̄ſagus termini pꝛoꝛſus epiſcopaliter ac deuotiſſime trāſegit. Ego aūt nō paruo terrarū ſpatio diſtractus:in ciſalpina gallia ⁊ hocipſo in hoꝛtulo:vnde tibi hec ſcribo dulci tunc ocio fruebar:ꝑtulerat ad me fama quoſdā egritudinis ſue rumuſculos:ſed ita ut inter ſpem ⁊ metū fluctuās:certiores aſſidue nūcios expectarē. Hoꝛreſco nūc etiā memorans:locus ipſe ſub oculis eſt enim ubi eū nocte per quietē vidi. Incomitatꝰ erat ⁊ hunc ipſuꝫ hoꝛti riuulū trāſibat. Obuiā ferebar admirās ⁊ de multis interrogās Unde:quo pergeret:quid tā ꝓpere:quid tā ſolus incederet. Ille nihil ad reliqua:ſed ut erat in ſermone iucundiſſimus ſubridēs:meminiſti aiebat olim dū trās Garūnam mecū degeres:ut moleſte tibi pyrenee tēpeſtates erāt? Illis ego nūc fatigatus: ⁊ irrediturus abiēs Romā peto. Hec dicēs iā loci extremū feſtinabundus attigerat:cōtra ego ut ducerer inſtabā. Ille me ſemel ⁊ iterū manu oppoſita ſuauiter repulſo:tādē alio ⁊ oris habitu ⁊ uocis ſono:deſine ait:nolo te nūc comitē. Figo oculos atqꝫ exangui pallore moꝛtuū agnoſco: ⁊ metu meſticiaqꝫ tactꝰ

F exclamo:ita ut eoipſo momēto tēporis experrectꝰ accentus ultimi mei clamoris audieriꝫ. Diē ſigno: rē omnē ⁊ p̄ſentibꝰ amicis narro: ⁊ abſentibꝰ ſcribo:poſt viceſimūquintū diē:nuncius ad me moꝛtis allatus eſt:collatis tēporibꝰ:eoipſo die quo vita deceſſerat:ſic mihi illū apparuiſſe cōperio. Reliquie eius(quod nec ſciebā nec ſuſpicabar qdem) Romā anno demuꝫ tertio repoꝛtate ſunt: Spiritꝰ enim ut ſpero ⁊ cupio celo redditꝰ triūphat. Sed iā ſatis ſomniatū eſt: Expergiſcamur hoc addito: Neqꝫ qꝛ mihi anxio uel dominū uel amicū ſomnꝰ obtulit: Neqꝫ qꝛ hic obijt:ille reuixit. Ceterum in utroqꝫ uel quod optabā:uel quod hoꝛrebā cernere viſus ſum: ⁊ cū viſis meis foꝛtūna coincidit:idcirco ſomnijs fidē habeo:nō magis q̄ꝫ Cicero ipſe pꝛopter vnius ſui ſomnij foꝛtuitam ueritateꝫ:multorum ambagibus implicatur. Uale.

¶ Frācīſci Petrarche ad Joannem Andree Bononieñ. Illum quid de adoleſcente amore noxio capto ſentiat certificantis. Epiſtola.LXXV.

A

d

E adoleſcēte tuo:quid mihi videatur ⁊ qd ſperem? Amore noxio: ⁊ (quod peius eſt) turpi atqꝫ oīno malis retibꝰ captꝰ eſt. Subiraſci interdū pōt:vno ꝟo ſepe cogit. Hec natura amoris:hec amātium vita eſt. Iraſcūtur ⁊ litigāt ⁊ frequēs bellū crebꝛa pace cōcludunt: ⁊ vix momēto tēporis vnus pꝛopoſiti tenoꝛ manet. Nulla qdē ex oībus vite difficultatibꝰ incōſtantia: ⁊ fluctuatiōe uehemētioꝛ eſt. Itaqꝫ rariſſime letos: ſepe meſtos:ſemꝑ uarios:vnifoꝛmes nunq̄ꝫ videas. Illū tu modo delitijs acriter infenſuꝫ ſcribis: Credo quin aliter eſſe nō poſſe certe ſcio. Quis eniꝫ tā obſtinate miſer eſt:ut non interdū oculos aperiat: miſeriaſqꝫ ſuas dū videt oderit? Sed tecū in eo qꝺ ſequit nō ſentio. Tu enim ſpem optimā hinc elicis poſſe eū a vinculis reſilire: Ego ut eſt etas hominis atqꝫ animis:niſi p̄ſentiſſimo dei auxilio intricatū iri magis magiſqꝫ illū reoꝛ. Illaqueate uolucris

Amoris nā ⁊ amātium vita.

B

mos eſt:ut exagitādo ſeſe artius iplicet: Meliꝰ ſperarē:ſi nō odio amorē ac litigio:ſed obliuione ac ſilentio finiret. Illud ſane mētis:hoc leſi amoris indiciū eſt. Timeo illud Terētij in Andria: Amātiū ire amoris integratio eſt. Timeo illud Senece ad Luciliū: Nihil facilꝰ recrudeſcit q̄ꝫ amoꝛ. Timeo Uirgilianū illud: Impꝛobe amoꝛ:qd nō moꝛtalia pectora cogis? Timeo qcqd quarto die Cicero de hac re in Tuſculano ſuo diſputat. Ad poſtremuꝫ timeo cunctoꝛū hac in parte cōcoꝛdiū philoſophoꝝ poetarūq̄ꝫ ſentētias. Uerū ſuꝑ oia lenonū ac meretricum nefarias artes: ⁊ inenodabiles laqueos paueſco:hoꝛreo ſirenū blāditias ⁊ viſcum tenaciſſime uolūtatis. Impoꝛtuoſam hanc ipſam hoꝛreo: quā is nūc nauigat charybdim:multorum naufragijs infamē. Deniqꝫ nihil eſt qꝺ rebꝰ ſic euntibus nō timeā: Nā ꝙ ille:nūc uel atrociter minatur uel iratus ſecū cogitat: Ego ne illā:que illum:que me:que nō: ⁊ que ſequūtur in hanc ſniam ſimilia: Hec oia:vna me hercle falſa lachꝛymula(ut Terentius idē ait)quā oculos terēdo miſere vix vi expꝛeſſerit:reſtinguet ⁊ ſe ultro accuſabit ⁊ dabit ei ultro

Amantiuꝫ ire ex Terētij: Senece ⁊ Uirgilij auctoritate

Irati amātis ꝟba:ex Eunucho Teren.

C

ſuppliciū. Magno licet clamore deſeuiat:ſeqꝫ tumultuoſe in libertatē aſſerat: Ego ſi iudex ſim:ſecūdū murmur anicule in ſeruitutē aſſerētis:vinditias dabo. Cur queſo? qꝛ noui q̄ꝫ ſit illud murmur hoc clamore potētiꝰ:quātū ue artes artibus antecellāt. Nulla rerū paritas:nulla ꝓpoꝛtio eſt. Inde ferrū:hinc lutū: Inde ignis:hinc ſtipula: Inde fingēdi celeritas:hinc facilitas credēdi: Inde vnci innumerabiles:hic totidē anſe ſunt. Noſti omnia ⁊

Ex ha an⁹ ex plau to

q̄ꝗ ab his te curis etas abſtraxerit: nil tibi tamē ignotum loquor: Parū ne his fidere Plautina tibi videt anus in Aſinaria? que tumidum ꝛ minacē adoleſcētē ſic alloquit: Fixus eſt hic apud nos anim⁹ tuus clauo cupidinis: Remigio veloq; quātū poteris feſtina ꝛ fuge: ꝗ magis te in altū capeſſis: tū eſtus te in portū referet. Secura erat valde mulier venefica: que talib⁹ adoleſcētiū ſucceſſibus plenam vitā experiēdo didicerat. Ad hec ego tibi

D

nūc nihil adieceritm: niſi hoc vnū ut cogites: lapſu tēporis ruere ꝗdē urbeſ: regna trāſferri: variari habitus: innouari leges: que ꝓ o naturaliter ſunt: nō mutari ꝛ animos hominū ꝛ animoꝝ morbos prope oēs eoſdē eſſe qui fuerint dū Plaut⁹ iſta fingebat. Quod ab hoc ſane crebro iactari ſolitū ais: arſiſſe ſe ꝗdem ſed ampli⁹ nō ardere: ſi id paſſim predicat: ſignū in hoc morbo mortiferū eſt. Scit⁹ eſt

Ouidius

Naſonis verſiculus: Qui nimiū: multis nō amo: dicit: amat. Nō verbiſ ſed operib⁹: credo: hiſq; nō ſtatim: ſed ſi ptinaciter inſtiterit cōtraria vita: maculas vite ſuperioris eluere. Vetuſtaz egritudinē repēs medicina nō adiuuat: quod lōgo uſu didicimus: lōga deſuetudine dediſcendū eſt. Habes de adoleſcēte tuo pſagiū meū: qđ utinam falſuz fuiſſe res doceat ꝛ certe potēs eſt excelſi dextra: mutatione illa dauitica: dicto citius ab vno miſeriarum fundo miſericorditer attollere: ſed ad rariſſimum ꝛ pauciſſimorum boium ſcito eſſe. Vale.

¶Franciſci Petrarche ad Joānem Andree Bononienſem: quid de libidinoſo ſene ſentiat explanantis. Epiſtola. LXXVI.

A

d Diſſimilē prime ſꝫ iuſtiorē Satyre materiā affers: luxurioſuz ac laſciuū ſenem (ut eniz declamator ille ait) Adoleſcēs luxurioſus peccat: ſenex luxurioſus inſanit. Ac pfecto ſic eſt (ut ait Plaut⁹) deliramus interduz ſenes: Immo ꝓ o nō interdū ſed ſepiſſime: hoc illa iam tūc etate ceptū erat: Nūc autē reptamus infantes: ludimuſ pueri: adoleſcētes inſanimus: cōflictamur viri: deliramus ſenes. Ita nullaz vite partem perdimus: ſed omne euum varijs ꝗdem errorū gradibus: immo ſtultitie tenore traducimus. Neſcio quid dicā niſi tātis in tenebris: aliquid etheree lucis affulſerit: parū abſum ab antiquorū ſnīa: ut nō naſci optimum fuerit proximū ꝗ primū mori: Omniū tñ huiuſcemodi ſenum excuſatio vna eſt: Imbecillitas etatis ſolatio egētis: ꝛ iā uſu publico pmiſſa licentia. Sic in Aſinaria petulātiſſimū ſenē ſuum idem Plautus excuſat his verbis: Hic ſenex: ſi quid clā

B

uxore ſuo animo fecit voluptatis: neq; nouū neq; mirum fecit: nec ſecus ꝗ alij ſolent. Nec quiſꝗ eſt tam ingenio duro: nec tam firmo pectore: quin ubi quicꝗ occaſiōis ſit ſibi faciat bene. Hec ille dixit: hec oēs dicimus: ſiue adoleſcētes ꝗbus luxuriari gloria eſt: ſiue viri quib⁹ conſuetudo eſt: ſiue ſenes quib⁹ iam veniale peccatū eſt. Quem tu inuenies ſenē: qui ſi qua facultas affuerit: teſte ſubmoto: nō ſtatim oblitus virium iuueniliter ruat in Venerē? Ipſe ſibi blandiēs: quaſi quicqd delectat aut mulcet ꝛ pſit ꝛ deceat: ꝛ quaſi ſenectutis vnicū ſolamen ſit luxuria: que potius ſenectutis opprobriuz ac ruina eſt. Tu ꝓ o ſenē noſtruz ora ut inducat in animum attendere quid agat: quo progrediat: ꝗ ꝗ aduerſo tēpore: ꝗ indecora: ꝗq; ambigua ꝛ intempeſtiua Venus ſua ſit: Pudor forſan ac metus efficient: qđ ratio iāpridez ac ſatietas debuiſſent. Sin pergit: vnum hoc illi meis verbis dicito: breui vel inuitus deſinet: Siquidem iuuenilis luxuria ſenectuti proxima: ſenilis autem ſepulchro contigua eſt. Vale.

¶Frāciſci Petrarche ad Barbatū Sulmoneū. ꝙ in hoſtium inſidias apud Regium Parmenſium inimicam, ciuitatem deuenerit illi his litteris ſignificantis. Epiſtola. LXXVII.

A

v Ut more noſtro fortunas laboreſq; meos tecū partiar eſt animus. Ad Parmā bellū conſtitit ut noſti. Circūſiſtimur ꝛ magnis nō Ligurie tm̄: ſed ppe totius Italie motibus intra vnius urbis ambitum coartamur: non qđ animus noſtris ad pugnā deſit (quod ſepius animoſa eruptiōe teſtati ſunt) ſed ea hoſtis aſtutia eſt: ut nec pacis nec prelij viā pādat durando vincere ꝛ debilitare animos lēte obſidionis tedio confidit. Itaq; iaz ſepe variāte fortuna: idē ipſe qui obſidebat obſeſſus eſt: nec dum certus eſt exitus. Ceteꝝ ſummis utrinq; viribus res agitur: ꝛ (niſi fallor augurio) ſummus fatorum dies accelerat: Nutat animus ac neutrā in partem totus inclinat: exquo declinare ſtudēs ꝛ inanē ſpez ꝛ ſuperuacuū pauorem. In hoc ſtatu: nō iam paucorum nos dierum: ſed multorū mēſium premit obſidio inter calamitates bellicas haud ultia. His ita ſe habētib⁹ ſubijt nuper deſideriū libertatis: quā oibus uotis expoſcere: omni ſtudio amplecti: poſtremū quam terra mariq; fugientē ſequi ſoleo: Subierat iā ante cupiditas tranſalpini Heliconis: qm̄ Italus Helicon bellis ardebat. Ita ergo hinc odio: hinc deſiderio agebar: ſed ꝗd agerē? que ea ducit ad occaſuz via prorſus inacceſſibilis facta erat. Vertor ad oriētē

B

ꝛ ſi enim omnia hoſtiū plena eſſent: tutior tñ breuis trāſitus: ꝗ ille ingens: per Hetruriā circūitus viſus eſt. Quid multa? Inter hoſtiū ſtatiōes: cum paucis egreſſus: ſeptimo Kalēdas Martias abeūte ſole carpo iter. Cū ppe Regiū inimicā urbē ſub nocte media pueniſſem: repēte latronū manus ex inſidijs erūpit magno mortē clamore denunciās. Nō erat conſilij facultas: tēpus: locus ꝛ circūfuſus hoſtis ſuſpectiſſima omnia faciebat: pauci inermes: improuidi quid aduerſus plures armatos ꝛ ad ſcelus iſtructos facerēt? Una in fuga atq; in tenebris ſpes erat. Diffugiunt comites ꝛ nocte tegunt opaca: ego etiam fateor meipſum morti ꝛ circumſonātibus telis eripui: dumq; iaz omne diſcrimē euaſiſſe crederem: quid oro te: uſꝗ tutum homini eſt? ſeu foſſe ſeu trunci forte ſeu ſaxi obice: nihil enim prorſus cernere ſinebat: illius nubiloſe ceceq; noctis obſcuritas. Equus ipſe fidiſſimus vector meus: cernuus ad terram ruit: tāto impetu ut cōfractus ac pene exanimatus ſim: colligo tñ in extremis animum ꝛ aſſurgo: quiq; multis iam diebus interiectis: ad os manum referre nōdum valeo: tūc ſubleuāte metu in equum reſilui. E ſocijs

C

pars domum redijt: pars vago errore circumacta inceptum nō deſeruit: duo viarū duces celi ac terraruz indicijs amicis feſſi ac trepidi inter auia ſubſiſtere coegerūt. Uiñ ne quid terrificū deeſſet inimicorū vigilū voces vicinis neſcio gb⁹ ex menib⁹ audiebātur. Ad hec ꝛ ſeua grandine mixtus imber acceſſerat: ꝛ inter crebra tonitura famoſioris aſſiduus timor mortis. Longa erit hiſtoria ſi eaz per

ſingula. Jllam ergo uere tartareā noctē ſub diuo
atq; humi iacētes egimus:cum interea magis:ma
giſq; leſi brachij tumor ac dolor ingraueſceret: Nō
herboſus ceſpes ad ſomnum:nō frondoſe ramus
arboris aut caue rupis fornix:ſed nuda tellus:aer
turbidus & iratus Juppiter hominū ſimul ac fera
rū met⁹ atq; iter tot aſpera corpus inualidū. Unū
qđ miraberis forſan & miſereberis ſolatij genus in
tātis difficultatib⁹ fuit:equos medio calle trāſuerſis
pro tētorio uſi ſum⁹: & illorū terga ꝓcellis obieci-
mus:qui pauloante fremētes ac rapidi:mox taciti
& immobiles:nō ſine quodā quaſi miſerie ſue ſen-
ſu geminum nocte illa nobis obſequiū prebuerūt.
Sic ad auroram laborando ac trepidando perue
nimus. Ubi primum ſemitam inter uepres vicine
lucis:dubius fulgor oſtendit:prepropere ſuſpecta
loca reliquimus: & amici oppidi Scandianū no-
D cant : menibus excepti:didicimus nocte tota ma-
gnam equitum ac peditum cateruā circa muros:
ut nos exciperent in inſidijs latuiſſe:pauloq; ante
noſtrum aduentum pulſam tempeſtatibus abijſſe.
J nunc & negare aude magnum aliqđ eſſe fortunā
que & conſilia in pernitiem & errores in ſalutē uer
tere potens eſt. Ludo tecum Barbate chariſſime.
De fortuna enim iudicium meum tenes:formida-
bile nomen eſt. Utcunq; ſe res habeat : profuit er-
ror vie : profuit procella : peiora malis euaſimus.
Jllic ergo cum iam illuxiſſet:celatum caſum meū
non ſine multis comitum lachrymis aperio: & quo
niam ne ibi quidem tuta videbatur mora : alliga-
tus pro tempore montano calle Mutinā inde lu-
ce proxima Bononiam ueni hinc tibi preter ſolitū
alienis digitis iſta perſcribo:ne aut meo aut rerū
ſtatui fides deſit. Circa curam corporis fit quantū
humano ingenio fieri poteſt:ſpes eſt potius certa
ꝙ uelox. Eſtatis opem medici:ego dei omnipoten
tis auxilium expecto. Jnterim torpens mihi dex-
tra non obſequitur:animus fit promptior in aduer
ſis. Uale

Franciſci Petrarche ad Andream Mantuanum:
Obtrectatorum uerba contemnenda eſſe exponē-
tis: & eorum precipue qui poſt mortem in aliquē
inuehuntur. Epiſtola.LXXVIII.

A Jr vnꝗ aliter iuſtior mihi querelarū cau
v ſa:vix uberior defenſionis materia oblata
eſt. Jn triuijs laceror:quid agam auctor tā
git iniurie. Fama mea ab infamibus carpitur:con
temnendus obtrectator. Ceterū eo moleſtior:quo
vilior:diſſimulare difficile:ſed decorum ſilentium
iuſte querimonie preferendū:linguas acuant:uer
ba non metuo. Si ſcripto egerint:ſentiēt & me ca-
lamum habere: Uiuus ego viuorum ſubruam ca-
lumnias. At ſi quid forte poſt buſtum minitantur:
Audio enim eos aſſidue parturire:neſcio quidem
an ridiculum murem:an elephantem Jndicum pa
rituros:quod ipſum ſi conſulto inquam in id tem-
pus trahunt:quo amplius hic nō ero:timide agūt
minimeq; inſidias ſtruunt. Quorum conſilijs qđ
aliud dicam:niſi Planci illud in Aſinium Pollio
B nem cuius in principio naturalis hiſtorie Plinius
ſecundus meminit. Cum mortuis laruas ſolere lu
ctari. Proinde ſi quid habent:proferant in mediū
dum adeſt qui reſpondeat. Uidebis conuitijs at-
tritum nomen ſplendeſcere. Clariorem fecit Eſchi
nes Demoſthenem: Catonem Galba : Saluſtius
Ciceronem: Emilianus Apuleiū: Alioquin inglo
rium belli genus eligunt in abſentem loqui & mu-
tis decertare cineribus:ꝙuis (ut eſt etas) impu-
denter idipſum ſperent. Uale.

Franciſci Petrarche ad eundem Andream Mā-
tuanum: de eadem materia de qua in ſuperiori epi
ſtola latius differentis. Epiſtola.LXXIX.

Heon ille ſiue mauis Bion iurgium que- A
t rit. Agnoſco ſibilum:aſpis in proximo eſt.
Jndigner an mirer:ſi mihi non parcat:qui
nec ipſi pepercerit Homero? puto extimet ut que
ſibi:eadem mihi uoluptas ſit:longe ꝟo fallit. Nil
mihi grati⁹ ſilentio:poſt illud nil colloquio dulci⁹
amici. Sin pergit:effugiā. Si ne id dabit. Quid
ſim acturus interrogas? Silebo. Si ne id quidē?
Loquar. Quantum ſane? Nihil breuius. Et quid
dicam? Comminabor in primis id conuitij genus:
quod nunꝗ audierit:turbabitur:congelaſcet : Et
forſan (ut fit) multa ſibi conſcius tacebit : atq; hic
iurgio finis erit. Siquidem nihil magis maledici B
linguā frenat:ꝙ mordacioris alterius lingue me
tus. Si ne hic tamen deſinet: Culicem hunc quib⁹
armis excutiam ? Ulciſcar aniliter : & quod anus
anui dixiſſe traditur : dicam ſibi : O vir maxime
omniūq; modeſtiſſime:o virtutum hoſpes:o dec⁹
ac ſpes patrie. Certe nunꝗ tale aliquid audiuiſti.
Quid nunc ais? An non ſatis promiſſum impleſſe
viſus ero:aut ego fallor:aut & ſi calloſas cōuitijs
aures habet:hoc vnum hactenus non audiuit:nō
ex ore amantis:non arriſoris : non deriſoris : non
adulatoris quantumlibet impudētis:ſic ut reor in
ſuetū ſtilum ille mirabitur:tu ridebis ego interim
euaſero. Uale.

Franciſci Petrarche ad Socratem ſuum:moram
ſemper aliquid periculi habere oſtēdentis dilatio-
nēq; ꝓpellēdā eē obſecrātis. Ep̄la.LXXX.

Bſecro : obteſtorq; te : meq; ipſum ſimul A
o obſecro:ſiquis apud utrunq; noſtrum pre-
cibus meis eſt locus:ut ſi tu nondū pecto
ris tui curas compoſuiſti (Ego enim inquietudi-
nis mee mihi ſum conſcius) propellamus iam tan
dem cuncta quibus angimur: & adhuc fluctuantē
animorum noſtrorum ſtatū aliquando compeſca-
mus:nec nos pigeat quod multum diſtulimus uel
ſero aggredi. Neq; enim viatori:ꝙꝗ uel ſomno
grauis uel vino obrutus:uł tedio fatigatus:tarde
ſurrexerit ſuadebis:ut viſo ſole in cubiculum re-
uertatur ſomnum tractaturus ad ueſperam: Mul B
to ſatius eſſe monſtrabis:accelerare:greſſum inge-
minare: & in id niti ut quod ſopor eripuit reddat in
duſtria. Et nos (ſi recolis) viatores ſumus : & im-
menſum nobis ſupereſt iter: & hora iam tarda eſt:
noſtrum enim mane dormiuimus:quo vigilantiuſ
exurgendum eſt : Ne cunctantes forte nos oppri-
mat:plura res exigit:tempus autem pauciora: &
certe intelligenti uolentiq; ſatis eſt dictū. Uale.

Franciſci Petrarche ad Socratem ſuū:ex Plau
ti Comedijs ſumpta occaſione ſeruorum maligni
tatem deteſtantis. Epiſtola.LXXXI.

Uper dum fugiendi faſtidij & relaxandi
n animi gratia : lepidiſſimas fabellas apđ A
Plautum legerem : curiſq; mordacibus

tantillum temporis uetuſtiſſimi uatis auxilio coꝛ
fararer:mirum dictu quot ibi elegantes nugas in
uenerim:quas ſeruiles fallacias : quas aniles in-
eptias:quas meretricū blanditias:q̄ꝫ lenonis aua
ritiaꝫ:paſiti uoraginē:q̄ꝫ ſenuꝫ ſollicitudinē:quos
adoleſcetū amores:Iā minus Terētiū nr̄ꝫ miroꝛ
qui ad illam elegātiā tali uſus eſt duce.Sed de ce
teris ſuo tempore:Nam ⁊ copioſa ⁊ ocio aff luen
tibus:ſi vnq̄ꝫ id nobis foꝛte cōtigerit:pamena res
eſt.Nunc vnuꝫ quod hodierno die tempeſtiue ad
B modum ſe obtulit interſeram:Eſt illius comediaꝛ
cui nomen eſt Caſſina : ibi vir ⁊ uxoꝛ de nuptijs
ancillule diſcoꝛdant:bellum domeſticum : ⁊ pluſ-
q̄ꝫ ciuile dixeris:Ita intra cōiunctiſſimos diſſun-
cta ſūt oīa:ꝓꝛſus nihil cōuenit paterfamilias pꝛo
pꝛijs:mater filij ſtudet amoribus:Serui duo cō-
petitores ꝑtinaciſſimi:certatim ad puelle cōnubi-
um aſpirāt:hic a patre ſuboꝛnatꝰ:hic a matre.He
rilis ergo cōcupiſcētie miniſter:ut incepto abſiſte
ret ꝑcāti domine ieroꝛabilē ſe ꝑbēs:a domino qui
foꝛte ſuꝑma v̉ba cōtētioniſ accepat:iterrogat quo
cū litiget:Cū eadē ingt qua tu ſemꝑ:Cū uxore igi
tur mea reſpōdet ſenex:q̄ſi circūlocutione rē intel
ligēs.Eniuero ad hec ſuus neq̄ꝫ ſeruiliter neq̄ꝫ il-
lepide reſpōdet:qȯ dum hodie legereꝫ:mihi quo
dāmodo dictū credidi.Quaꝫ tu mihi uxorē ingt?
q̄ſi uenatoꝛ tu gdem es:dies atq̄ꝫ noctes:cuꝫ cane
etatē exigis.Hec ille ſuꝰ.Mihi v̉o gd cōueniētiꝰ
dici pōt?Uxorē nēpe vita noſtra nō recipit:mult̄
lꝫ obiecta tēpeſtatibꝰ:ſed ab hac charybdi libera ⁊
C imunis:Uerū aliud moleſtie genꝰ eſt: cui ⁊ illius
Ser- ſeruuli v̉ba cōueniūt.Et rem gdem oliꝫ expꝑiebar
uorū v̉ba nō aderāt.Sciebā me cū canibꝰ viuere:uena
mōeſ torē eē niſi admonitꝰ neſciebā.Serui uocant̄ : ca-
nes ſūt:moꝛdaces:guloſi:latratores : Cūcta ꝑter
ultimum ferre poſſum : latratus eniꝫ tranqllitati
quam querimꝰ nimis aduerſus eſt:Sed ex omni
canuꝫ grege:duo mihi ꝓꝛſus ipoꝛtabiles ſūt:cete-
ros adhuc ferre ꝓpoſitū eſt:Hoꝝ alter eſt queꝫ ad
te multis cū litteris amicoꝝ hodie mittebā.Unde
hāc tibi ſuꝑadderē epl̄am Plautꝰ obtulit:Hūc tu
q̄ul̄ tibi hēto ſi uenatoꝛ fieri cupis:uel in nemꝰ ul̄ i
D macellū mittito : mō ne vnq̄ꝫ ad me redeat.Alter
eſt rabidus ſenex ille quē noſti optime.Illum de-
pellere pudoꝛ ꝓhibet:neq̄ꝫ tam eius q̄ꝫ etatis ſue
ac lōgeue familiaritatis intuitꝰ.Itaq̄ꝫ quādo me
mihi uenatorem Plautinꝰ ſuus oſtēdit:faciaꝫ qȯ
ingenij uenatores ſolēt:domi iueteratuꝫ canem q̄ꝫ
uis ſenio ⁊ ſcabie iutilē:latratuq̄ꝫ moleſtiſſimū nō
expellā.Ceterū queꝫ fugare nō licet:fugiā:dimiſ-
ſaq̄ꝫ ſibi domo uacua:in alias oras ibo:de quo ga
nōdū fixa mihi ſentētia eſt:ſecretiore epl̄a ꝓpoſi-
tū meū leges:Sūma eſt.Ad fōtē Soꝛgie:ut nunc
eſt aius piſcatoꝛ eē potero:certe uenatoꝛ amplius
nō ero:neq̄ꝫ cū his ſaltem canibꝰ etatē agā.Uale.

¶ Fran.Pet.ad Socratē ſuū:Illuꝫ metaphoricos
ut ad beatā vitā cōſequēdaꝫ euigilet:in qua ſum-
ma capitis cōſiſtit:exhoꝛtantis. Epl̄a.LXXXII.

i N capuꝫ Martiuꝫ oēs qui naſcimur uoca
ti ſumꝰ:gdā tamē nō niſi ad ſtrepitū nume
rūq̄ꝫ cōplēdum:gdā v̉o ut honores ⁊ labo
rum ꝑmia ꝑcipiāt:quorū ex agmine ut ſimꝰ optan
dū enitēdūq̄ꝫ nobis eſt.De euētu viderit ille cuiꝰ
in manu nos ⁊ noſtra cōſiſtimꝰ.Uelle gdeꝫ noſtri
erit arbitrij.Itaq̄ꝫ firmare ꝓpoſitum ⁊ cādidatos
adeē cōueniet ac ſuꝑmi iꝑatoris ⁊ amicoruꝫ eiꝰ
implorare ſuffragia:Non enim de cōſulatu aut ꝑ
tura:ſed(ut Plautinꝰ adoleſcēs ait)de capite no-
ſtro ſunt comitia.Uale.

¶ Fran.Pet.ad Guidonē Ianuēſeꝫ:ꝙ tardiuſcule
ad eū ſcripſerit ſe excuſātis. Epiſtola.LXXXIII.

e Piſtolam ſub tuo noīe deſcriptam ꝑdidi: A
hoc mihi ⁊ nūcij lōgioꝛ expectatio ⁊ ſocio
rum ꝑceps fauoꝛ attulit:qui dū aſſiduo no
uarum rerū deſiderio ⁊ (ut Solini uerbo utar)im
patiētiꝰ potius q̄ꝫ ſtudioſius:per bibliothecaꝫ me
am more ſolito uagātes:in illam incidiſſēt:legerūt
⁊ tulerūt ignorāte me:ueriti(ut aſſerunt) ne ſicut
amicis indignātibꝰ ⁊ incurioſitatē meam damnā
tibus mihi plerunq̄ꝫ contigerat:illius etiam peri-
ret exemplum.Ego rē cognita:ut mihi redderetur
inſtabaꝫ : Illi autem feſtinabant.Quid te moroꝛ?
Uerum eſt quod ait quidam:Male cuncta mini-
ſtrat ipetuſ:Dum enim omnes habere cupiūt:nul
lus habuit:dūq̄ꝫ oium ꝯſenſu vni ſcribēda tradit̄:
ille eā oium cū dolore ul̄ amiſit uel amiſiſſe ſimu-
lauit:q̄liter neſcio:niſi ꝙ ad oculos meoſ ultra nō
redijt.Unū fateboꝛ:nec erubeſcā teſtimoniū tuuꝫ.
Nunq̄ꝫ crediſſem ꝙ reſ ulla tam parua:tam ma B
gne mihi foret ꝑturbationis cauſa.Raro vnq̄ꝫ ali
aſ fragilitatē meā ſic euidēter agnoui.Toꝛquebar
enim ⁊ per multos dies nocteſq̄ꝫ ꝑditaꝫ querebā:
ſimul ⁊ querebar: ⁊ nūc temerariā ſociorū fiduci
am:nūc leuitatem meam increpabā : Illis expꝛo-
brās ꝙ plus equo ſtilum hūc mirātes impoꝛtune
ageret:mihi ꝙ imaturam gloriaꝫ e ꝑmitijs ſtudio
rum querēs : amicis fierem foꝛtaſſis aſpioꝛ.Quā
talibet ſane plaga ai tꝑe mitigat̄ . Iā dolere deſij: Qūtali-
doloreq̄ꝫ pudoꝛ expulit:pudet taꝫ grauiter doluiſ bet pla-
ſe.Nūc qm̄ illius nulle mihi religͤ ſuꝑſunt pꝛeter ga ai tē-
amātem memoriā(ut ait Auguſtinꝰ)ꝑierit gdē il- pore mi
la ſed calamo ſuꝑſtite.Interim ergo duꝫ reuertoꝛ tigat̄.
ad ſolitum ſcribēdi morem:intermiſſionis cauſam
tibi eſſe uolui:ne inſueto ſilētio mouereris.Uale.

¶ Franciſci Petrarche ad Guidonem Ianuenſem:
Quam ob cauſam amiſſam epiſtolam tātopere lu
geat demōſtrātis:multis etiā exēplis defoꝛmem
artificem foꝛmoſum opus effingere poſſe cōtendē
tis. Epiſtola.LXXXIIII.

n On ſum neſcius mirari te:gd ita debiliter A
foꝛtunam vnius epiſtole ferre viſus ſim: Ueram
neq̄ꝫ enim magne idolis argumētuꝫ eſt ex gl̄iā ex
litteris gloriam ſperare: ex factis nō ex dictis ori factū nō
ri ueram gloriaꝫ:uere philoſophie nō dubitāt ſpe- ex dict̄
ctatores.Illam iquam gloriam : nō quam ꝑdicat oriri.
vulgꝰ a quo laudari magnis animis pene faſtidio
ſum eſt:ſed que ex ſobꝛia ⁊ iucūda recoꝛdatiōe bo
noꝝ opum in pectore viroruꝫ excellētiū viget atq̄ꝫ
alit̄:cuiꝰ ſine theatrico ſtrepitu:ſine fauore vulga-
ri fides ⁊ cōſciētia teſtes ſunt.Hec eſt eqdē illa ue
rax gloria:que in ſolo ſtabili actis alte radicibꝰ ca-
ſum neſcit.Illa v̉o in hominum fūdata ſermuncu-
lis.Pꝛimum diuturna nō eſt ⁊ ꝑfacile ꝑteritur: ⁊
gbus attollit̄ flatibus eiſdem ſemꝑ agitat̄ ut coꝛru
at.Deinde ſi eſſe poſſet eterna:vulgaribuſ tm̄ ac mi
nime generoſis artibus queſita : nunq̄ꝫ ingenuos
animos delectaret ſeruilis ope vilis merces.Idq̄ꝫ
ego mecum cogitās:fateoꝛ ⁊ mirabar: ⁊ mihi nō
mediocriter indignabar.Ex diuerſo aūt duꝫ remi
niſcebar:q̄ꝫ mihi dulcis epiſtole illius lectio fuerat

flectebar:ut omni culpa deſiderium eius abſolue-
rem. Nec ſatis ſcio:uero ne an falſo:ſed perſuade-
bam mihi multis rōnibus:nullius me uentoſe lau
dis ambitu ꝑditam deflere:ſed ꝙ eam mihi utilē
ſenſeram:tantāqꝫ fiduciam dabat:nō ars:nō inge-
niū:ſed uerus ille magiſter artiſ ingenijqꝫ largitor
ut auderē ſperarē litteras illas tāti peccatoris digi
to cōtextas:legentibꝰ nedū placituras in quo nu-
dū nomē uertit:ſed forte etiā profuturas. Multa
ibi cōtra hominū ⁊ ꝑſertim meiipſiꝰ molliciē inue
ctus fuerā:multiſqꝫ ad virtutē exhortatiōibꝰ: nec
paucis indignātionibꝰ in ſeculū noſtrū: ⁊ vitia to-
to nūc orbe regnātia:uelut alternis ſtimulis:utrū-
qꝫ illi latꝰ armauerā: Adeo ut ad eā rediēs vix in
B genij mei opus crederē: ⁊ plus ei q̄ ſcriptis meis
ſoleo uenerationis impēdere. De Phidia ⁊ Apel-
le nuſq̄ lectū eſt fuiſſe formoſos:operū tn̄ illuſtriū
alterius reliquie ſtant:alteriꝰ ad nos fama ꝑuenit.
Itaqꝫ tot interlabētibus ſeculis utriuſqꝫ artificis
ꝑclariſſimū viuit ingeniū: Uarie licet pro uarieta
te materie: Uiuacior enī ſculptoris q̄ pictoris eſt
opera: Hinc eſt ut in libris Apellem: Phidiam in
marmore videamꝰ. Idē de Parrhaſio ⁊ Polycle
to ⁊ de Zeuſi ⁊ Praxitele cēſuerī:ceteriſqꝫ quo-
rū corporee forme nulla mētio eſt:operū decor exi
mius: ⁊ fama ꝑcelebris. Atqꝫ (ut a ueteribꝰ ad no
ua: ab externis ad noſtra tranſgrediar) duos ego
noui pictores egregios nec formoſos: Iottū Flo-
rētinū ciuē:cuius iter modernos fama ingēs eſt: ⁊
Simonē Senēſē. Noui ſculptores aliquot: ſed
minoris fame:eo enī in genere īpar prorſus eſt no-
ſtra etas. Leterū ⁊ hoc vidi: ⁊ de qbꝰ fortaſſe aliꝰ
plura dicēdi locus dabit:opa ſingulorū ab auctori
bus ſuis multū differētia: longeqꝫ diſtātie ſiquis
Faceta Mallij reſponſio — ab eis cām quereret: Reſpōderet:puto nō ut olim
Mallius pictor:qui ab amicis iterrogatus ſuꝑ ce-
nā:cur tā deformes filios genuiſſet cū tā pulchraſ
figuras pingeret: Quia in luce ingt pingo:in tene-
C bris fingo. Faceta rūſio illiꝰ:horū uerior ſi diceret
⁊ formā corporis ⁊ ingeniū que forma eſt anime
vñ opera hec que laudamꝰ ac miramur uelut e fon
te ꝓcedūt:munera dei oīpotētis eſſe nō hominū:
⁊ ſumēda eſſe nō tm̄ equo: ſed ⁊ grato animo ſeu
largius ꝓuenerint:ſeu partius cū gratuita ſint ⁊
humanū meritū ſemꝑ excedāt. Nec ab homie que
ri rationē oportere:cur plus minꝰ ue aliqd ab illo
fiat:cuius uolūtas ipſa eſt ratio:ſumma ⁊ inacceſ-
ſibilis: ⁊ ad quā fruſtra per ſeipſū nitit humanuſ
labor:qr quāto accedet homo ad cor altū: tāto ex-
altabit deus: ⁊ mortales intuitꝰ cōſilij ſui ꝓfundi-
tate fruſtrabit. In hāc ego narrationē:cū ꝑterire
poſſē ſpōte incidi:que eo ſpectat ne mireris:ſi mi
hi quoqꝫ cōtigerat: ut pulchrā ſcriberē epiſtolam
turpis ego: ⁊ ſi in ea (ut Gregorij uerbo utar) pul-
chrū depinxi hominē pictor fedus. Proinde ſpe-
cies ea qua ſorores ſuas illa vincebat: ⁊ ſibi pereū
di ⁊ mihi dolēdi fuit occaſio:ut intelligerē non ſo-
lum in corporibꝰ: ſed etiā in ſcripturis excellētem
formā interdū nocere: ⁊ mediocritatē in rebꝰ oībꝰ
expetēdā. Sic epiſtole mee quā ipſe mihi nō ado-
ptauerā ſed genuerā:pereūt: ⁊ tūc exequiarū qua
ſi quoddā genus lamēta ꝑſolui: ⁊ tūc memorans
anniuerſariū diē ago:dolēs de medio tā cito ſub
tractā: ⁊ (ut ita dixerī) in ipſis cunabulis extictā:
Eoqꝫ mihi huius rei cōſolabilior eſt querela: quo
minor eſt ſpes: De illius oſſibꝰ quaſi de phenicis ci D
neribꝰ alteram ſuſcitādi: Nulle eius apud me reli-
quie remāſerūt: Preter morē enim meū totā char
te crediderā:memorie nihil: Idcirco nec eā in me-
moria requirēs inuenio:nec ullū ueſtigium abeun
tis agnoſco. Tantum illud teneo: dulcē mihi fuiſ-
ſe dum ſcriberem:dulciorē dum legerem:amariſ-
ſimā dū recordor. Nec aliter eueniſſe q̄ ſi cui ſa
poriferi fauus mellis labijs admotus repente ſub
traheretur amotaqꝫ dulcedine: ſola quidem ama-
ra dulcedinis recordatio ſupereſſet. His ego per-
culſus diu a ſcribendo ceſſaui: Oderā enim vigi-
lias meas: ⁊ vnius euentu ceteras metiebar: Tā-
dē per memetipſū admonitus:eſſe conſiliū ut vni
us naufragij metu nauigatio relinquatur:aut vniꝰ
anni memor aratrum damnet agricola:ad calamū
redij. Sed quid iterum faciam? Epiſtola tua etiā E
mihi perijt ⁊ comitem ſecuta eſt:quātum ſuppetit
memoria:duplex inde mihi gaudiū fuit. Gaudeo
equidem ut mos eſt hominum: tecum ſolito beni-
gnius agere fortunam:q̄uis non ignorem friuolā
eſſe letitiam que de fortune facilitate concipitur:
que nulli amicior vnq̄ fuit:niſi ut familiarius fal-
leret. Neminē euexit niſi ut altior caſus eſſet. Ue-
rum hic vnus ex humanis erroribus eſt: qui ſunt
innumerabiles:quoſqꝫ ut Ciceroniano uerbo utar
cum nutricis lacte ſuxiſſe videmur: ⁊ quos utinā
uel in ſenio deponamus. Tertius gaudium ex epi
ſtole tue fine percipio: ubi ⁊ fortunam noſſe ⁊ ad
oēs caſus paratū mihi videris aīum:habē hoc eſt
qd̄ optaui: hoc eſt qd̄ ſꝑaui:hoc eſt ꝙ deū rogaui
⁊ ut mihi ⁊ amicis fortem animum cōtēptorem
rerum mutabilium preſtaret. Ne quid enim in vi-
ta ſentiamus aduerſi ne quicq̄ poſcitur. Ut quic-
quid euenerit feramus patienter:digniſſime pre-
ces ſunt. Equidem (niſi fallor) in uerbis tuis ani-
mum tuum vidi ⁊ dixi mecum: Iam vir eſt:humo
erigitur:celum ſpectat. Uale.

¶ Franciſci Petrarche ad Guidonem Ianuenſem: eundem de conditione ſui ſtatus certiorem reddē tis. Epiſtola.LXXXV.

De ſtatu meo quem noſſe deſideras: breui- A
ter ſic habe. Et ſi inter uere philoſophātes
vnum ſit hominis bonum ⁊ nō tria:id ſci-
licet quod in animo eſt bene celitꝰ inſtituto: ⁊ poſ-
ſeſſione generoſi habitus inſignito: quoniam cor-
poris ac fortune:non bona ſed commoda quedam
ac leuia adminicula dici debēt:quia tamen credo — Bōa cōporꝭ aut fortune bona dici nō debēt: ſed cōmoda q̄dā ac admicula leuia
uelle te de omnibus audire:geram morem uolun-
tati tue. Qualis ſit animus meus nec plene ſcio:
nec aſſerere meum eſt. Sunt enī (ut ait Auguſti-
nus) ⁊ iſte plangende tenebre:in quibus me latet
facultas mea que in me eſt:ut animus meus de vi-
ribus ſuis:ipſe ſe interrogans:non facile ſibi credē
dum exiſtimet. Quatenus autem effari poſſum?
Undiqꝫ me habēt anguſtie:in luto carnis ⁊ in vin
culis mortalitatis mee adhuc aut ſedentem aut ia
centem. Uideor tamen (niſi forſan hocipſum vide
ri:idem ego mihi mendaciter fingo) libētiſſime ſur
recturus. Sꝫ ponderibꝰ meis premor: ⁊ inualuit
in me durum inueterate conſuetudinis iugū:a cu
ius ſeruitute quis liberabit me miſerū:niſi domi-
nus ille qui ſoluit compeditos ⁊ illuminat cecos?
Fortuna contra me hactenus perpetuum bellum B
gerit: Ego aūt ſciēs qd̄ cōmunio diſcordias ꝑit:ut

in pace viuaȝ ne ꝗd cõmune ſecũ habeam laboro. Impia:regna:diuitias:honores:ceteraꝗ eiuſmodi ſua ſũt ⁊ ſibi hẽat: Nihil eſt horũ qđ me moueat: Mihi linꝗt ſiꝗ ſũt ai mei bona: Hec ſui muneris non fuerũt: ⁊ ne ſui iuris ſint flagito. Quid ſeuit? Quid minat̃? Nimis diu debitor ſuꝰ ſuȝ: calculũ ponamꝰ: auferat que ſua ſũt: nimiſ diu ꝺpoſitũ eiꝰ ꝑuo: ꝗd cogitat? nll'a mora ẽ: nullũ luctamẽ: tollat ꝗcꝗd id eſt: ⁊ nunꝗ̃ reuerſura diſcedat: ⁊ certe iã ꝑteȝ nõ exiguam tulit: ⁊ id quãtulũcũꝗ qđ reſtat odioſuȝ onꝰ eſt humeris ad altiora nitẽtibꝰ: Qđ ad corpꝰ attinet nõ ſum quẽ reliꝗſti: Hoſpes corpis mei ſecũ male cõcordãs: iplacabilẽ litem agit. Hec iugis ſollicitudo: facieȝ meã mutauit ante annos: ita ut iaȝ vix ꝑmo me cognoſcas occurſu: Huius tñ rei me cura nõ tãgit. Adhuc eniȝ iteger Do-
C mitiano ꝑncipi crediderã: Nihil gratius decore: nil breuiꝰ. Ad maiora ꝟo genitꝰ ſuȝ q̃ꝫ ut ſim mãcipium corpis mei. Seneca ingꝫ hoc dixit: Quis negat? Et ego dico: ⁊ multi dicẽt poſt me: ⁊ añ eũ multi forte dixerũt: ⁊ ꝗſꝗs id dixerit: mõ ne mentiat̃ egregiũ magnificũꝗ ꝟbũ dixerit. Ego ⁊ illđ dixi ⁊ qđ ſequit̃ dicã: ⁊ in utroꝗ ſcio ꝙ nõ mentior: utinam nec fallar. Abſit a me ut amore corpis aut huiꝰ lucis deſiderio: diẽ mortiſ horreſcã: qm̃ ⁊ hoc ab alio ueriſſime dictũ in uſus meos uerti: qđ hec noſtra que dicitur vita mors eſt. Uale.

C Fran. Pet. ad Clemẽtem Sextum Romanorum pontificem: Illum ſi ualitudinem reparare cupiat: pluralitatem mediocrum eſſe fugiendam admonentiſ. Epiſtola.LXXXVI.

A Ebris tue nũcius beatiſſime pater: tremoreȝ mẽbris meis ⁊ horrorẽ attulit. Nec idcirco blãdiloquẽs aut ſimilis dicar illi: de quo Satyricꝰ ait: Flet ſi lachrymaſ cõſpexit amici Et iterum Si dixerit eſtuo ſudat: ſed illi potiꝰ qui (ut ait Cicero) de ſalute populi Romani extimeſcebat: in qua etiaȝ ſuaȝ incluſã videbat. Mea ꝗdẽ ac multoꝝ ſalus in tua ſalute fũdata eſt: Nõ igit̃ ſimulatꝰ eſt tremor: neꝗ eni alieno ꝑiculo ꝑmoueor ſed ꝓprio. Oẽs qui de te pẽdemꝰ ⁊ in te ſperamus: te egrotãte ſani forte videmur: ſed nõ ſumꝰ. Uerũ q2 tũ ſemp: tũ ꝑ̃cipue in hoc ſtatu breueȝ decet eẽ ſmonem: qui in diuinas aures humano ore trãſfũdit̃. Pauca tibi nũc aio affuſus ⁊ uenerabũdus loꝗ̃r. Lectũ tum obſeſſum medicis ſcio: hinc ꝑma mihi timẽda cã eſt: diſcordãt eni de induſtria dũ pudet noui nihil afferẽtẽ alteriꝰ heſiſſe ueſtigijſ
B Nec eſt dubiuȝ (ut elegãter ait Piniꝰ) oẽs iſtos famã nouitate aliꝗ aucupãtes: aias ſtatiȝ noſtras negociari: ⁊ in hac ſola artiũ euenire: ut cuicũꝗ ſe medicuȝ ꝓfitẽti ſtatim credat̃: cum ſit ꝑiculum in nll'o mẽdacio maiꝰ. Nõ tñ illđ ituemur: adeo blãda ẽ ſperãdi ꝓ ſe cuiꝗ dulcedo. Nulla ꝑ̃terea lex que puniat inſcitiã capitaleȝ: nullũ exẽplũ vidicte diſcũt ꝑiculis noſtriſ: ⁊ exꝑimẽta per morteſ agũt: Medicoꝗ tãtum hoiem occidiſſe ipunitas ſũma eſt: hoꝝ turbã uelut inimicoꝝ aciẽ clemẽtiſſime ꝑ̃ituere. Inſtruat te illiꝰ infauſti epigrãmatis memoria iſcribi iubẽtis in ſepulchro hoc ſolum: Turba medicoꝝ perij. In etatẽ nr̃am potiſſime videt̃ incidiſſe illud Marci Catonis ſenis uaticiniũ: qñcũꝗ greci ad nos lr̃as ſuas ac ꝑ̃ſertim medicos trãſmiſiſſent: oia corrupturos. Sed q2 iam ſine medicis viuere nõ audemus: ſine ꝗbus tñ innũabiles nationes: forte melius atꝗ ſalubrius viuũt: ⁊ populus Romanus etate florẽtiſſima: eodẽ teſte Plinio: ultra ſexcẽteſimũ annũ vixit. Unũ tibi de multis elige: nõ eloquẽtia ſed ſciẽtia ⁊ fide cõſpicuũ. Iã eniȝ ꝓfeſſionis ſue imemores ⁊ dumetis ꝓprijs exire auſi: poetarũ nemus ⁊ rhetorũ cãpum petãt: ⁊ q̃ſi nõ curaturi ſed ꝑſuaſuri circa miſerorũ grabatulos: magno boatu diſputãt: atꝗ illis morientibus Hippocraticos nodos Tulliano ſtamine ꝑmiſcentes: ſiniſtro q̃ꝫuis euẽtu ſupbiũt: nec rerũ effectibꝰ
ſed inani ꝟborũ elegãtia gloriant̃. At ne quid a me C
hodie fictũ medici tui putẽt: quem ſepe noio Plinium: ꝙ is ⁊ de medicinis multa ⁊ de medicis plura q̃ꝫ ꝗſq̃ꝫ ⁊ ueriora diceret: in oibꝰ fere huius epiſtole ꝑtibus ducẽ habui. Ipſum ergo audiãt. Palaȝ inꝗt eſt: ut ꝗſꝗ inter iſtos loquẽdo polleat: Imperatorẽ ilico vite nr̃e neciſꝗ fieri. Sed ego longius q̃ꝫ deſtinauerã: metu calamũ urgẽte ꝓuectꝰ ſuȝ Ut ꝟo iam deſinã: medicũ nõ conſilio: ſed eloquio pollẽtem: uelut inſidiatorẽ vite ſiccarium aut ueneficũ vitare debes. Huic ꝗdẽ iure optio dici põt qđ loꝗ̃ci coquo Plautinꝰ ille ſenex in Aulularia: Abi inꝗt: opa hic cõducta eſt ueſtra: nõ oro. Ad hec ⁊ exactã tui cuſtodiã: ⁊ (que ad ſaluteȝ corpis miris modis adiuuãt) ſpem bonã ac letũ aiuȝ habeto: ſi te: ſi nos oẽs: ſi tecũ egrotantem eccleſiam ſaluam cupis. Uale.

C Eiuſdem Frãciſci Petrarche de rebꝰ familiaribus Epiſtolarũ Liber ſextus.

C Frãciſci Petrarche ad Hãnibalẽ Tuſculanenſem epm: Inuidiã infelicẽ peſtẽ eſſe oſtẽdẽtis: Auaritiam aũt ceteris vitijs eẽ potiorẽ: eãꝗ in pontifices plurimũ impij hẽre cõprobãtis. Ep'la.LXXXVII.

Nfelicẽ inuidiã dixit Maro. Nec imerito: Quid eniȝ infelicius q̃ꝫ ſuis malis alieniſꝗ ſimul bonis aff- A
i ligi? Nõ inelegãter ꝗdẽ in Muti- Publiꝰ
um neſcio quẽ apprime iuiduȝ atꝗ ꝺ inidia
maliuolũ: luxiſſe legit̃ Publius ꝗ- Mutij.
dã. Cum enim triſtiorẽ ſolito vidiſſet: Aut Mutio inꝗt: neſcio ꝗd incõmodi acceſſit: aut neſcio cui aliꝗd boni. Prorſus ita eſt. Inuidus alterius bonuȝ ſuis aſcribit incõmodis: ⁊ (ut ait Flaccus) alteriꝰ rebus macreſcit opimis. Magna miſeria: non aliter ſaturitate alterius q̃ꝫ fame ꝓpria torqueri: atꝗ alio pingueſcẽte: nõ ſecus ac ſe eſuriente macre-
ſcere. Sed haud temere definierim: an nõ inuidia Quid i-
tm̃: ſed vitijs oibus infelicior auaritia ſit. Inuidia terſit in-
enim meſta ſepe: ſed ocioſa eſt. Auaritia triſtis ⁊ ter inu-
occupata. Supbia dum ſe aliꝗd magnum putat: diã ⁊ au
falſa licet opinione delectat̃: Auaritia ſemp ſe fa- aritiam
melicam ⁊ egenam ſentit. Neꝗ fallit̃: Ueriſſimũ enim eſt poeticum illud: Semp auarꝰ eget. Nam ſi auarꝰ eſt: cupit: qđ ipm vitij nomẽ indicat. Sane ꝙ ait Seneca: nõ qui paruȝ habet ſed qui plus cupit: paup eſt. Et hoc inde cõcludit̃: ꝙ nõ paucitas rerum inopẽ facit: cum paucis natura cõtenta ſit: cui qui rite ſatiſfecerit: diues eſt: ⁊ nihil ei deeſt: ſed cupiditas expleta: que indicat ſibi tãtum deeſſe quãtum cupit: cupit aũt omnia: ⁊ optãdo ſupuacua fecit neceſſaria: Ita egeſtatẽ minimã cuiꝗ ꝑfa- B
cile ſuccurri poterat: irremediabilẽ atꝗ imẽſã fe-

cit. Rurſus eni ⁊ illud eſt uerum q̄ philoſophis
placet: Auaro tā q̄ h̄et deeſſe q̄ȝ q̄ non h̄et: Niſi
q̄ mihi qdē magis videt̄ auaro deeſſe q̄ h̄et q̄ȝ
q̄ nō h̄et: Ex illo eni nil p̄ter ſollicitudinē ppetuā
⁊ ueros met⁹: ex hoc nōnunq̄ȝ breue falſū gaudiū
capit: dū ſibi arridet ⁊ optatū bonū: ſpe fallēte pre
occupat. Ita nunq̄ȝ ſatiat̄: fera q̄dā (ut aiūt) ⁊ in-
humana dulcedine. Auaritia ꝟo nunq̄ȝ: Nā ⁊ ſuc
ceſſibus inardeſcit. ⁊ Satyricum illud uerum eſt:
Creſcit amor nummi quantū ipſa pecunia creſcit
⁊ minus hunc optat qui non habet. Cuius rei cām
vnā (nā plures excogitari queūt) in ep̄la q̄dā pōit
Anneus Seneca: Neminē inq̄t pecunia diuitē fa-
cit: Immo ꝯtra: nulli nō maiorē ſui cupidinē incuſ
ſit. Et ſeq̄t̄: Queris que ſit rei huius cā. Plus in-
cipit hr̄e poſſe qui plus h̄et. Uenio ad reliquas pe
ſtes: ⁊ eius qdē quā accidiā noſtri uocāt: eadē ra-
tio eſt que inuidie fuit. Gula aūt ac libido ſepe ſuis
fruunt̄ delitijs qb⁹ exultāt: ⁊ gaudio fugitiua pci-
piūt: Auaritia nulla re fruit̄: niſi curis auariſſimis
Dū eni querēdis inhiat ⁊ illa nō h̄et ⁊ queſita nō
videt: niſi ad ſuppliciū: hinc trepida: inde ſollicita.
Que cū ita ſint: iure auaritia ſororū oium peſtilen
tiſſima dici pōt: quā radicē maloruȝ omniuȝ uocat
Apoſtolus. Nec ſuȝ neſcius te mirari qd hodie te
cuȝ: hac (ut aiūt iportuna philoſophia) p̄ter ſolituȝ
uti uelim. Ego autē nō te magis q̄ȝ mortales fere
oēs: ⁊ p̄cipue tuū genus alloquor: iter quos maxi
ma ⁊ ſoliū poſuiſſe ⁊ uexillum fixiſſe: victrix mihi
videt̄ ⁊ iperioſa cupiditas: q̄ eo idignāti⁹ miror:
C quo minor uobis cupidinū cā eſt: Cui eni hos au-
ri cumulos aceruatis? Legitima qdē uobis nega-
ta poſteritas: Uos parcus ⁊ exiguus cult⁹ decet.
Reliqua pauperū Chriſti ſunt: quos fraudare pre
dariq̄ȝ nō timetis: dn̄o illoruȝ ſpectāte deſuper ⁊
minitāte vindictā: ⁊ neſcitis cui ueſtrū crimen uti
le ſit futurū: q̄ uobis interi laborioſum peſtiferū
q̄ȝ ⁊ funeſtuȝ eſt. Multi ſe pp̄ter filios excuſant: ⁊
vitio animi ueluȝ pietatis obtēdit̄. Sic leena: ſic ti
gris fit enixa ferocior: ⁊ animalia manſueta noue
p̄lis amor exaſperat. Uobis excuſatio nulla: uela
men vitij nulluȝ eſt: ante totius orbis oculos nudi
eſtis digitoq̄ȝ monſtramini populorū oium cuȝ ex-
probratiōe mordaci. Ecce virtutis iquiūt p̄cones:
qui cuȝ de vita eterna deq̄ȝ animi libertate multa
magnifice loquant̄: ſine cā tn̄ ⁊ tēporalib⁹ addicti
⁊ auaritie ſerui ſunt. Re enim uera ⁊ ſi de oibus
dicat: nōne de uobis tn̄ ſenſiſſe videt̄ Dauid ubi
ait: Uniuerſa uanitas ois homo viuēs: uerūtn̄ in
imagine ptrāſit homo: ſed ⁊ fruſtra cōturbat̄? Et
ut rabiem pontificalis auaritie tot poſt ſeculis fu-
turā notaret expreſſius: Theſauriȥat iquit ⁊ igno
rat cui cōgregabit ea. Hec utiq̄ȝ uobis ante alios
auari pōtifices dicta ſunt. Parētes qdeȝ theſauri-
ȥantes filijs ⁊ legimus ⁊ videmus: q̄ȝuis ſepe for
tuna paternis uotis obſtāte q̄ alijs partum erat:
ad alios deuoluat̄: parētū tn̄ intētio nota eſt: Ue-
ſtra intētio quenā queſo? qd agitis? cui theſauriȥa
tis niſi diabolo ⁊ angelis eius qui ſollicite uos ob
ſeruāt: numerāt dies ⁊ hereditatē ueſtrā auidiſſi-
me p̄ſtolant̄: gratiſſima trophea: ueſtris iſcripta no
minib⁹ in limine tartari: de manubijs ſpoliatoruȝ
pauperū erecturi? Sed admirās p̄cōtabē: cur ho
die potius iſta q̄ȝ alias: an uel hacten⁹ nos nō aua
ros: uel auaritiam vitiuȝ nō fuiſſe: uel te nūc p̄mū
oculos aperuiſſe credideriȝ: qui prius iſta nō vide
ris? Reſpōdebo admirationi tue. Et ſciebam uos
auaros ⁊ auaritiā vitiū eſſe: nemo uſq̄ȝ eſt qui ne- D
ſciat: ⁊ in utrūq̄ȝ nō nunc p̄muȝ oculos aperio: ſed
cum forte nudiuſterti⁹ ueniſſem ad te altaria tua:
imo ꝟo altaria dn̄i virtutū: argēto atq̄ȝ auro ⁊ gē
mis onuſta cōſperi: atq̄ȝ inſanis fulgorib⁹ pcuſſus
obſtupui: ⁊ dixi mecuȝ: Ecce noua auaritie arma:
nouū pereundi genus: Auaritia nobis noſtra non
ſufficit: niſi auarū quoq̄ȝ Chriſtuȝ facim⁹: ⁊ diuos
ipſumq̄ȝ uocam⁹: in partē p̄dāq̄ȝ Iouem (ut Uirgi
lius ait) Uos qdē diuitias male partas iuſtificaſſe
videamini: ſi p̄de rapinarūq̄ȝ ueſtrarū pauperem
Chriſtuȝ cogitis eſſe participē: ⁊ auro obſidetis in
uitū. Nō hic placādi numinis modus. An nō legi
ſtis apud Senecā: Deos tunc ppitios fuiſſe: cum
fictiles fuerunt? Atqui deos nunq̄ȝ ppitios fuiſſe
nec eſſe potuiſſe certū eſt: Quomodo eni ppitius
alijs eſſe pōt qui miſerrim⁹ eſt ſibi? Placet igit̄ nō
hec Senece ſn̄ia: ſed uerba: que feliciori materie li
cet inſerere: Profecto Chriſtus ſemp ppiti⁹ huma
no generi: ſȝ tūc p̄ſentior fuit: cuȝ fictilis fuit: Nūc
aureus atq̄ȝ gēmat⁹ iraſcit̄ ⁊ p̄ces noſtras iuſtiſſi
ma indignatiōe nō audit: Nō aurū odit ille ſed cu
pidos: qb⁹ optādi querēdiq̄ȝ nullus eſt finis: Pri-
mi hominum: quod erāt aperte profitebātur: que-
rebāt diuitias ut abundarēt: uos queritis ut orne
tis Chriſtum pium opus: ſi ſpolijs ille miſerorū ⁊
nō potius virtutibus ac deuotiōe fidelium uellet
ornari: ⁊ ſi non fictioni iuncta cupiditas: odioſior
deo eſſet. Animaduerti olim tale aliqd in p̄ncipib⁹
dominiſq̄ȝ terraruȝ: qui omni ſtudio libros querūt
petunt: rapiūt: mercātur: nō litteraruȝ amore quas
ignorant: ſed auaritia inducti: nec animi ſed thala-
mi querētes ornatum: Nec ſciētiaȝ ſed nomen: ne-
q̄ȝ librorum ſentētias ſed precia cogitātes: Ueruȝ
his colorata excuſatio: licet falſa nō deerit: Dicēt
enim ſobolem ſe ac poſteros cogitare ⁊ uerbo qdē
nōdum natis: aut quod vite genus eligāt prorſus
incertis: uere autem auaritie pp̄rie atq̄ȝ ignorātie
biblioteca cōgeritur: uobis cōgerendarum opum
quis eſt color? Reſpōdebitis: ut Chriſti tēpla far-
ciatis auro. Sed quid Perſio dicitis exclamanti.
O curue in terris anime ⁊ celeſtium inanes: quid
iuuat hoc: templis ueſtros immittere mores? Ne-
ue hoc alijs dictum crederetis: audite ut ſtatim ue
ſtro nomine uos appellat. Dicite pontifices: in ſan
cto quid facit aurum? Reſpondete pontifices: uo-
bis enim loquitur. Reſpondete tot ſenes vni iu-
ueni: tot theologi vni poete: tot chriſtiani vni paga
no. Quid dicitis? In ſancto quid facit aurum? Si
reſpondere negligitis poete: an non ſaltem reſpon-
debitis prophete: qui non auruȝ ſed alia quedam
a uobis ornamenta temploruȝ exigit? Apud Ma-
lachiam legitis: Filius honorat patrem: ⁊ ſeruus F
dominum ſuuȝ timebit. Si ergo pater ego ſuȝ: ubi
eſt honor meus? ⁊ ſi dominus ego ſum: ubi eſt ti-
mor meus: dicit dominus exercituum. Et ut no-
ſcatis q uobis dicit: ſequit̄: Ad uos o ſacerdotes
qui deſpicitis nomen meū: Niſi forte q̄ſq̄ȝ eſt: qui
putet ulla vnq̄ȝ etate dignius hoc queſituȝ q̄ȝ nūc
queritur. Uideo quidem ut dixi: vulgus auaritia
ardere ⁊ fateor: nihil excuſat: nulla eſt enim excu-
catio peccati: ſed natorum charitas multiplexq̄ȝ
neceſſitas: ⁊ vulgaris ignorantia crimen leuant:

Uos vͦ pontifices dicite oro:quid ſibi vult hec ra
bies habendi iter diuitias tam certas? Jn tanta
reꝝ diuinaꝝ humanarūqꝫ notitia:in vita ſolitaria
⁊ celibe: ⁊ de craſtino cogitare ꝓhibita? Jllō mi
hi forte notiſſimum ingeretis:Auruꝫ habet eccle-
ſia. Bene ſi habet:peſſime ſi habet: Placere poſ-
ſūt diuitie viroꝝ: viri diuitiaꝝ penitꝰ nō placēt:
qui cum ſomnū ſuū dormierit:in manibꝰ ſuiſ nihil
inueniēt. Uerior igit̄ illa reſpōſio:quā ꝑcōtationi
ꝓprie Perſiꝰ ipſe ſubiecit:Cū eniꝫ ſecūdo queſiſ-
ſet:Jn ſācto qd facit aurū:Jntulit: Nēpe hoc qō
Ueneri donate: a virgine pupe. Faceſſat oro iam
tādē aurū tēpliſ iutile: ⁊ in alia templa dei:hoc eſt
H in uſus hoium egētiuꝫ cōferat̄:Sit Chriſti chari-
tas: que ſeculi pōpa eſt. Nec ſemꝑ ſub obtētu de-
uotionis idolatrie ſeruiat̄. Neſcitis ꝙ auaritia eſt
idoloꝝ ſuitꝰ? Nulla tot idolis gens abūdat:nulli
ꝯuenientius dicit̄:Cauete a ſimulacris. Credite mi
hi pōtifices:Auruꝫ potuit Chriſtꝰ habere ſed no-
luit:diues eē potuit dū inter hoies agebat: pauꝑ-
tateꝫ maluit:Corinthijs uaſiſ uti potuit:fictilibus
uſus eſt. Nolite pōtifices excuſatiōes friuolas au
cupari:aut ſub Chriſti noie pabuluꝫ auaritie ⁊ ue
ſtris alimēta furoribꝰ aggregare. Chriſtꝰ ueſtro au
ro nō eget:nec ueſtris ſuꝑſtitionibꝰ delectat̄:Pu-
ri ac nudi cordis eſt appetēs pioꝝ actuuꝫ:honeſta
rum cogitationū ⁊ humilium uolūtatum: qs iter
hec auro locꝰ? Nolite miſeri curare:q̄ꝫ ſuꝑbe ſacri
ficetis:q̄ꝫ ornate:q̄ꝫ ſplēdide:ſed q̄ꝫ pie:q̄ꝫ humili
ter:q̄ꝫ caſte:q̄ꝫ ſobrie:Sacrificate qō diruptis vin
culis liberatori ſuo rex ꝓpheta ſacrificat:hoſtiam
ſcilicet laudis: ⁊ nomē domini inuocate. Sacrifi-
cate inq̄ꝫ ſacrificium laudis:ſacrificate ſacrificium
iuſtitie: ⁊ ſperate non in auro:ſed in domino: Au-
dite Pſalmiſtam ſurdi:diebus ac noctibꝰ claman
tē:Sacrificiuꝫ deo ſpūs ꝯtribulatꝰ. Quid hic opꝰ
eſt auro? Spiritu opꝰ eſt:eoqꝫ nō niſi cōtribulato:
opꝰ eſt corde:ſed cōtrito ⁊ humiliato:hoc eſt ſacri
ficiū deo gratuꝫ atqꝫ homini ſine terraꝝ effoſſione
parabile:ſubmiſſo ⁊ immaculato opꝰ eſt aīo. Con-
tra nec terſo:nec rudi auro opꝰ eſt. Neſcio qd am-
pliꝰ dicaꝫ: ⁊ uereor v̄ba iactare:ſed ſi poſt ꝓphetā:
h ipm quoqꝫ Perſiū poetaꝫ audire nō piget: Uide-
te qd ibideꝫ paganꝰ hō pōtificibꝰ ſuis dicat:Quin
damꝰ id ſuꝑis de magna qō dare lance: Nō poſſit
magni Meſſale lyppa ꝓpago. Et ne dubiuꝫ foret:
qd eſt hoc ſuꝑis offerēdum qō genere atqꝫ opibuſ
ſuꝑbi:ceci diuitum filij nō poſſūt:Subſecutꝰ exp̄ſ
ſit:Cōpoſitū ius faſqꝫ animi ſāctoſqꝫ receſſuſ Mē
tis: ⁊ incoctuꝫ generoſo pectꝰ honeſto. Preclaruꝫ
v̄bum dignūqꝫ qō de Chriſto dictū eēt. Tu Uale:
⁊ q̄ꝫfidelibꝰ cōuitijs aureꝫ prebe.

¶ Fran. Pet. ad Joānē Colūne:ſe uerum nō ſectas
amare dicētis: Jlli etiaꝫ per euagationē quādam:
oēs res Romanas ⁊ uetuſtate ⁊ magnitudine ad-
mirabiles deſcribētis. Epiſtola.LXXXVIII.

A d Eambulabamꝰ Rome ſoli:meum qdē ob-
ambulādi Peripateticū morē noſti. Pla-
cet. Nāe moribuſqꝫ meis aptiſſimꝰ eſt: ex
opinionibꝰ quedā placēt:alie aūt minime. Non et
enim ſectas amo ſed uerū. Jtaqꝫ nūc ꝑipateticus:
nūc Stoicus ſum:iterdū Academicus:ſepe auteꝫ
nihil hoꝝ:quotiēs qcq̄ꝫ occurrit apud eos qō uere
ac beatifice fidei aduerſum ſuſpectū ue ſit. Jta eniꝫ
ph̄orū ſectas amare ⁊ approbare ꝑmittimur: ſi a

v̄itate nō abhorrent:ſi nos a nr̄o p̄ncipali ꝓpoſito
nō auertūt:Qō ubi forte temptauerint ſeu ille ſit
Plato ſeu Ariſtoteles ſeu Uarro ſeu Cicero:libe-
ra cōtumacia cōtēnant̄ oēs atqꝫ calcent̄. Nulla di-
ſputationū argutia:nulla v̄borum lenitas:nulla no
minū nos tāgat auctoritas:Hoies fuerūt: quātuꝫ
humana inq̄ſitione fieri potuit ⁊ notitia rerū docti
⁊ elogo clari ⁊ nāli ingenio felices:ſed ſuꝑmi ⁊ in
effabilis obiecti p̄uatiōe miſerabiles: ⁊ ut q viribꝰ
ſuis fiderēt:uerāqꝫ lucē nō regrerēt:cecoꝝ in morē
ſepe lapſi:ſepe ad lapidē offendētes: Jtaqꝫ ſic illo- B
rū miremur igenia:ut igenij ueneremur auctorem
Sic illoꝝ cōpatiamur erroribꝰ:ut nr̄e gr̄e gratule
mur: ⁊ cognoſcamus nos gratuito ſine ullis meri-
tis honoratos p̄latoſqꝫ maioribꝰ:ab illo qui archa
nū ſuum qō ſapiētibꝰ abſcōdit:ꝑuulis reuelare di
gnatus eſt. Deniqꝫ ſic philoſophemur:ut (qō phie
nomē iportat) ſapiam amemus:Uera qdē dei ſapi
entia Chriſtus eſt:ut uere philoſophemur ille in p̄
mis amādus nobis atqꝫ colēdus eſt. Sic ſimꝰ oia
ꝙ aū̄ oia chriſtiani ſimus:ſic phica:ſic poetica: ſic
hiſtorias legamꝰ ut ſemꝑ ad aurē cordis euāgeliū
Chriſti ſonet:quo vno ſatis docti ac felices:ſine q̄
quāto plura didicerimus:tāto idoctiores atqꝫ mi-
ſeriores futuri ſumus:ad qō uelut ad ſūmā ueri ar
cē referēda ſunt oia. Cui tanq̄ꝫ vni lr̄arū uerarū im
mobili fundamēto tuto ſuꝑedificat humanꝰ labor:
⁊ cui doctrinas alias nō aduerſas ſtudioſe cumu-
lātes minime reph̄ēdēdi erimus: Et ſi enim ad ſū-
mā rei modicū:forſan ad oblectamētū certe animi
⁊ cultiorē vite modum plurimum adieciſſe videbi
mur. Hec incidēter quantum locus iſte caꝑe viſus
eſt dixerim. Procedo. Uagabamur ꝑiter in illa ur
be tam magna:que cū ꝓpter ſpatiū uacua videat̄:
populum habet immēſum:nec in urbe tm̄:ſed cir-
ca urbem uagabamur:aderatqꝫ per ſingulos paſ-
ſus qō linguā atqꝫ aium excitaret:Hic Euādri re- Loca urbis rome memoratu digna.
gia:hic Carmētis edes:hic Caci ſpelūca:hic Lu-
pa nutrix: ⁊ ruminalis ficus ueriori cognomie Ro
mularis:hic Remi trāſitus:hic ludi Circēſes: hic
Sabinarum raptus:hic Capree palus ⁊ Romu-
lus euaneſcēs:hic Nume cum Egeria colloquium
hic Tergeminorum acies:hic fulmine ictus victor
hoſtiuꝫ artifexqꝫ militie Tullus Hoſtilius:hic rex
architector Ancus Marcius:hic diſcretor ordinū
Priſcus Targniuſ habitauit:hic Seruio caput ar C
ſit:hic carpēto inſidēs atrox Tullia trāſiuit ⁊ ſce-
lere ſuo vicum fecit infamem. Hec aūt ſacra via eſt
hec ſunt Eſquilie:hic viminalis:hic qrinalis collis
hic Celius:hic Marcius cāpus ⁊ ſuꝑbi manibus
decuſſa papauera:hic miſerabilis Lucretia ferro
incūbens ⁊ in mortem fugiēs adulter ⁊ leſe pudi-
citie vindex Brutus:hic minax Porſena: ⁊ Hetru
ſcus exercitus: ⁊ infeſtus errāti dextre Mutius:
⁊ Tyrāni filius cum libertate cōcurrens: ⁊ hoſteꝫ
urbe depulſuꝫ ad inferos ſequēs conſul: ⁊ fractus
a tergo viri fortis pons Sublicius: ⁊ Horatius
natans: ⁊ Tyberis reuehens Chloeliam:hic erat
Publicole ne quicq̄ꝫ ſuſpecta domus: hic Quin
tus arabat dum fieri meruit de aratore dictator:
hinc abductus Serrhanus ad conſulatum uenit:
hoc eſt Janiculū:hic Auentinus ille ſacer mons in
quo ter irata patribꝰ plebs ſeceſſit:hic libidinoſuꝫ
tribunal Appij fuit ⁊ ferro patris iniurie ſubdu-
cta virginia: ⁊ decēuiri luxurie dignus finis: hinc

Coriolanus armis forte victurus:ſuoru m pietate
victus abſceſſit:hoc ſaxum defendit Manlius:hic
excidit:hic Camillus inhiātes auro gallos ſubito
repulit interuētu: ⁊ deſperātes ciues amiſſam pa-
triā ferro docuit recuperare nō auro:hic deſcēdit
Curtius armatus:hic inuētū ſub terra caput hoīs
⁊ imotus terminus:ꝑſagium ſummo ⁊ ſtabili im
perio fuere : hic fallax virgo armis obruta ⁊ ſuis
circūuenta fallacijs : hec Tarpeia arx ⁊ Romani
populi cenſus toto orbe collect⁹:hic anſer argēteus
hic cuſtos armorū Janus:hoc Statoris:hoc Fe-
retrij Jouis tēplum:hec fuerat cella Jouis:hec do
D mus omnium triūphorū:huc cōpulſus eſt Perſes
hinc repulſus eſt Hānibal:hinc ipulſus eſt Jugur
tha(ut ꝗdam opinant̄)alij ꝟo in carcere illū necāt
hic triūphauit Ceſar:hic perijt : hoc Auguſtus in
tēplo reges affuſos ⁊ tributariuꝫ orbem vidit:hic
Pōpeij arcus : hec porticus:hoc Marij cimbruꝫ
fuit:hec Traiani colūna:ubi ille vnus omnium im
peratoruꝫ(ut ait Euſebius)intra urbeꝫ eſt ſepult⁹
hic eiuſdē pons qui ſancti Petri nomē inuenit : ⁊
Hadriani moles:cui ipſe quoqꝫ ſubiect⁹ eſt(quod
ſancti Angeli caſtrum uocant)hoc eſt ſaxum mire
magnitudinis eneiſqꝫ leonibus innixū:diuis Im-
peratoribus ſacruꝫ:cuius in uertice Julij Ceſaris
oſſa quieſcere fama eſt:hec telluris edes:hec fortu
ne domus:hoc tēplum pacis:aduentu uere pacifi-
ci regis euerſum:hoc opus Agrippe quod falſorū
deoruꝫ matri:ueri dei mater eripuit:hic vixit no
nis Auguſti:hinc riuus olei fluxit in Tyberiꝫ : hic
(ut fama eſt)monſtrāte Sibylla:ſenex Auguſtus
Chriſtum vidit infantē:hec Neronis inſolentia ⁊
in edificijs feruens luxus:hec auguſta domus via
flāminea ubi ſepulchruꝫ ipſius dn̄i ꝗdam tradunt
hec Antonini colūna:hoc eiuſdem ꝓximuꝫ Appie
palatium:hoc Seueri Afri ſeptiçonium:quam tu
ſedem ſolis uocas:ſed meuꝫ nomē in hiſtorijs ſcri
ptum lego:hoc Praxitelis Phidieqꝫ extās in la-
pide tot iam ſeculis de ingenio ⁊ arte dictamē:hic
Chriſtus ꝓfugo vicario fuit obuius : hic Petrus
in cruceꝫ actus:hic truncatus eſt Paulus:hic aſſa
tus Laurētius:hic ſepultus uenīeti Stephano lo
cū fecit:hic ſpreuit feruēs oleū Joānes:hic Agnes
poſt obituꝫ viuens:ſuos flere ꝓhibuit:hic Silue-
ſter latuit:hic leprā depoſuit Cōſtantinus:hic glo
rioſam Calixtus exercuit libicinā.Sed quo ꝑgo?
Poſſuꝫ ne tibi in hac parua papyro Romam deſi-
E gnare? Profecto ſi poſſim:nō oportet . Noſti oīa:
nō q2 Romanus ciuis:ſed q2 taliū in ꝓmis rerū cu
rioſiſſimus ab adoleſcētia fuiſti:Qui enim hodie
magis ignari rerū Romanarū ſunt:q̄ Romani ci-
ues? Inuitus dico. Nuſq̄ minus Roma cognoſci
tur q̄ Rome : Qua in re nō ignorātiā ſolam fleo:
q̄q̄ ꝗd ignorātia peius eſt:ſed virtutuꝫ fugā exi-
liūqꝫ multarū.Quis enim dubitare pōt quin ilico
ſurrectura ſit ſi cepit ſe Roma cognoſcē? Sed hec
alteri⁹ tꝑis eſt querela.Solebam⁹ ergo poſt fatiga
tionē:quā nobis imēſa urbs ambita pepererat:ſe-
pius ad thermas diocletianas ſubſiſtere:nōnunq̄
ꝟo ſupra teſtudinē illi⁹ magnificētiſſime olim do-
mus aſcēdere:ꝙ ⁊ aer ſalutaris ⁊ ꝓſpect⁹ liber ⁊
ſilētiū:ac uotiua ſolitudo nuſq̄ magis . Ibi de ne-
gocijs nihil oīno:nihil de re familiari : nihilqꝫ de
republica:quā ſemel fleuiſſe ſatis eſt : ⁊ euntibus
per menia fracte urbis ⁊ illic ſedentibus ruina-

Nihil ignoran tia pei⁹ inueniri

rū fragmenta ſub oculis erant.Quid ergo? Mul
F tus de hiſtorijs ſermo erat:quas ita partiti vide-
bamur:ut in nouis tu:in antiquis ego viderer ex-
pertior: ⁊ dicant̄ antique quecūqꝫ an̄ celebratum
Rome ⁊ ueneratū Romanis ꝓncipib⁹ Chriſti no
mē:Noue aūt ex illo uſqꝫ ad hāc etatē.Mult⁹ quo
qꝫ de ea ꝑte philoſophie que mores inſtruit hic na
cta cognomē:Interdū ꝟo de artib⁹ ⁊ de earū au-
ctorib⁹ atqꝫ ꝓncipijs.Itaqꝫ die quodā dum in eaꝫ
mētionē incidiſſemus:flagitaſti ut dicerē explicite
vn̄ putarē liberales ⁊ vn̄ mechanicas initium ha-
buiſſe:qȯ carptim ex me audieras . Feci qȯ iube-
bas haud duriter:ꝙ hora diei ⁊ uacuitas inutiliū
curarū ⁊ ipſe loc⁹ hortabat̄ ut ſermonē lōgiuſculū
ordirer: ⁊ attētio tua rē tibi admoduꝫ placē idicio
erat:Teſtat⁹ ſū tn̄ me nihil nouū:nihil fere meū di
care:imo ꝟo nihil alienū:Oīa enim vndecūqꝫ dici
mus nr̄a ſunt : niſi forſan abſtulerit ea nobis obli-
uio.Queris nūc ut qȯ illo die dixi repetaꝫ ac lr̄is
mādeꝫ.Multa fateor dixi que ſi nō mutatis ꝟbis
vicere cupiā:nō poſſim.Redde mihi illum locum:
illud ociū:illā diē:illā attētationem tuā:illā igenij
mei uenam:potero quod vnq̄ potui.Sed mutata
ſunt oīa:locus abeſt:dies abijt:ociuꝫ perijt:pro fa-
cie tua mutas litteras aſpicio . Ingenio meo reli-
ctarum a tergo rerum fragor officit: qui adhuc in
auribus meis tonat:q̄uis ob hocipſuꝫ in ꝓmis in
de diffugerim:ut tibi liberius reſpōdereꝫ:parebo
tn̄ ut potero.Poſſem te ad antiquos ⁊ ad moder-
nos mittere a ꝗbus quod poſcis acciperes : ſed ne
ita me liberem ꝓuidiſti : dum rogas ut dicā meis
ꝟbis ꝗcꝗd id eſt:qȯ(ut ais)tibi oīa ex ore meo cuꝫ
gratius:tum clarius ſonēt : Gratiā habeo ſiue ita
G ſe res habet:ſiue ita ut accendas animum dicis.
Accipe igit̄ qȯ tūc dixi:uerbis forte alijs ſed eadē
ꝓfecto ſentētia.Uerū ꝗd agimus? Naꝫ ⁊ nō par
ua res eſt: ⁊ epiſtola hec abunde creuit: ⁊ nonduꝫ
cepimus ⁊ diei huius extremuꝫ eſt.Uis parūper
digitis meis atqꝫ oculis tuis parcam? Differam⁹
que reſtāt in ꝓximum diem: ⁊ laborem ⁊ epiſto-
lam pariamur:nec eadeꝫ papyro res diuerſiſſimas
inuoluamus.Sed ꝗd rurſum cogito? ꝗd ne polli-
ceor tibi diem ꝓximum epiſtolāqꝫ alteram? Nec
diei vnius opus eſt nec epiſtolare negocium:librū
exigit quem nō prius aggrediar ſi tamē curis ma-
ioribus non retrahor atqꝫ diſturbor:q̄ in ſolitudi
nem meam me fortuna reuexerit. Ibi enim:nō ali
bi meus ſum:Ibi meus eſt calamus qui nūc paſſiꝫ
rebellat ⁊ recuſat imperiuꝫ moleſtiſſimis occupa
tionibus meis fretus.Ita ille qui ex ocio meo iu-
ge negocium habet:ex negocio ſibi ociuꝫ querit: ⁊
quaſi impius ſeruus ac cōtumax dn̄i laborē in re-
quiem ſuam trahit.Ubi ꝟo ꝓmum fines meos atti
gero ſuū ipſe iugū ſubeat cogam: ⁊ de eo qȯ que-
ris ſeorſuꝫ ſingulari libro.ꝗd aliorū ſcriptis:quid
meis cōiecturis aſſequor ſcribā.Sane ut familia-
res epiſtolas ludens: ⁊ in ipſo maxime viarum di
ſcurſu:tumultuqꝫ rerū ſcribere ſoleo:ſic ad ſcribē-
dum libros ſolitaria quiete dulciqꝫ ocio ⁊ magno
nec interrupto ſilentio opus eſt.Uale.

¶ Frācīſci Petrarche. Ad Joānē Colūne:nec ſene-
ctutē nec pauꝑtatē nec morbos magnifaciēdos eē
exhortātis:cū ſenect⁹ uenerabilis:paupertas aūt
ſalutaris ad beatā vitā ſit:morbos ēt aliqn̄ cohibē
dis vitijs aptiſſimos eē diſputāt̄. Ep̄la.LXXXIX

A Na mihi tecū lis eſt:cū ceterarū rerum oi-
V um ſit tāta cōcoꝛdia:Nimis es querulus:
nimis īdulges tibi:ſoꝛtē ꝓpꝛiā deflere:mi-
ſerari res tuas:excuſare teipm̄:accuſare foꝛtunaʒ:
deniqꝫ nimis molliter humana toleras cū ſis hō.
Mouit mihi fateoꝛ lachꝛymas ep̄le tue p̄ncipiuʒ:
qd enim occultare cogitē affectꝰ meos ⁊ ubi ꝯſtan
tiā tuā regro:illic ꝓpꝛiā diſſimulare mollitiē?Cer
te ubi te letū eē iubeo meſtū me fuiſſe non inficioꝛ.
Sed eſt qō mihi iterblādiar:Honeſtiores lachꝛy-
me ſunt in alienis calamitatibꝰ q̄ȝ in nr̄is:q̄ȝq̄ȝ uſqꝫ
adeo ſint nr̄a coia:ut nil ꝓpꝛie alienū dici poſſit ab
altero qō alteriuſ nr̄m ſit.Idqꝫ nō mō in tāta ami
citia:ſed ne in cōi etiam ſocietate hoium dici poſſe
Satyricus ait.Ubi viro bono nullū alienū maluʒ:
⁊ humano gn̄i pietatis ad inditium datas a nā la-
chꝛymas docet:Qō tāto an̄ Comicꝰ dixerat:Hō
ſum:humani a me nihil alienū puto.Eniuero lʒ id
uerū eē:nō negē tn̄ haud dubie in hoc publico dili
gēdi debito:gradus ſunt:qbus ex ampliſſima (ut
ita dixerim)humanitatis area cognationis amici-
tieqꝫ redigimur in anguſtū:⁊ vniuerſalis amoꝛ oi
um ſingulari q̄dā charitate paucoꝝ ac beniuolētia
coartat̄.Sed qd rurſus occultē tibi qō ſequit̄?Ut
Eodē e lachꝛymas ep̄le p̄ncipiū:ſic riſum mihi finis mo-
fōteriſū uit.Aduerſa ſunt inqes:Scio:lʒ interdū vno de fō
⁊ lachꝛi te ꝓdeāt:riſus ⁊ lachꝛyme.Nō minus foꝛſitā me
mas ꝓ- ſtus erat Democritꝰ qui ꝑpetuo riſu pulmonē agi-
dire tare ſolebat(ut ait ille)q̄ȝ madens ꝑpetuo lachꝛy-
marū rore Diogenes.Nec letioꝛ Hānibal in cala-
mitate pr̄ie ſolus ridēs q̄ȝ populuſ qui lugebat.Si
B cut ex diuerſo ſi Lucano credimus:nō meſtioꝛ in
moꝛte gn̄i flēs Ceſar:q̄ȝ exercitus qui plaudebat.
Sed ad te reuertoꝛ.Prima igit̄ ep̄le tue pars id
egit:ut multarū ac ꝓpe oium ꝯgeriē erūnarū vni
tibi incubuiſſe diceres:ſicut miſerabili:ſic magnifi
co qdē ſtilo legēs lachꝛymas nō tenui:⁊ tuarū litu
ris(ut dixeras)lachꝛymaꝝ nouas addidi.Neſcio
enim quomō caſus ſuos viriliter q̄ȝ muliebꝛiter la
mētātē virū ꝓfundius miſeramur.Proſequebar i
tētus aio atqꝫ oculis:⁊ ipſa ſtili dulcedo blādieba
tur ut legerē:q̄ȝuis lōgiuſcula ep̄la eēt.Ecce auteʒ
dū cetera humētibꝰ oculis ꝑlegiſſem:expectās qd
inſolite ⁊ tātis querelis eque miſerie patereris:to
tam maloꝝ ſūmā tribus in finē aut q̄tuoꝛ v̇bis in-
cluſeras:eē te Tybure ſenē paupem:podagricum.
Quibus in malis ferre te illud egerrime quod tibi
nr̄e ſpes ablata pn̄tie videret̄.Neqꝫ eniʒ te moꝛbo
vinctū loco moueri poſſe:neqꝫ auſurū de tā longin
quo ad te amicū euocare:occupationū ſuarum nō
ignotis tibi pōderibus irretitū:hoc flebilē ep̄laʒ ſi
ne cōcludis.Hic fateoꝛ riſi.Et qd:dixerit qſpiam:
pauca hec tibi vident̄ an leuia?Neutrū qdem:ſed
ſunt adeo vulgaria oiumqꝫ coia:ut pene ihumanū
ſit penituſqꝫ ridiculū:talibꝰ incōmodis indignari
hoiem uel mirari.Quis enim(ut a p̄mis oꝛdiar)
qs hoium vnq̄ȝ vixit qui nō viuēdo ſenuerit?Pri-
ſcos illos pr̄es multis ſeculis ꝓtēdiſſe vite ſpatiuʒ
Omneſ legimus:Nunqd tādē ⁊ ſenuiſſe nō legimꝰ?Mit-
mōtaleſ to illos qui in mūdi p̄moꝛdio memorant̄:quos ue-
ſeneſcē. lut in ipſius ſeculi iuuēta editos in lucē:uegetioreſ
C atqꝫ viuaciores fuiſſe:ac ꝓpe ad milleſimū vite an
num ꝑueniſſe cōfirmāt:ſed eoſdē lʒ ſerius:tn̄ ſenu
iſſe nō negāt.Hos inq̄ȝ omitto de quoꝝ etatibꝰ ma
gna inter magnos ſolet eē cōtētio:que pn̄tis nr̄i ꝓ
poſiti nō eſt.Ad illos uenio qbus ut minus mira-
ſic ſenſibus nr̄is accommodatioꝛ eſt etas.Senuit
Abꝛahā:ſenuit Iſaac:ſenuit Iacob.De quoruʒ p̄-
mo ſcriptū eſt:Erat aūt abꝛahā ſenex dierūqꝫ mul-
toꝝ.Et iterū:Deficiēs moꝛtuus eſt in ſenectute bo
na ꝓuecteqꝫ etatis ⁊ plenus dierū.De ſcḋo:Se-
nuit aūt Iſaac ⁊ caligauerūt oculi eius ⁊ vidē nō
poterat.Et rurſum:Cōſumptuſqꝫ etate moꝛtuus
eſt ⁊ appoſitus populo ſenex ⁊ plenus dieruʒ.De
tertio:Oculi iſrael caligabāt pꝛe nimia ſenectute:
⁊ clare videre nō poterāt.Audis ecce nec ſenectu-
tem mō:ſed oculoꝝ quoqꝫ caliginem ac defectum.
Moyſes foꝛtaſſe robuſtioꝛ:de quo cū cētū viginti D
eēt annoꝝ ⁊ moreret̄ ita legimus:Non caligauit
oculus eius:nec dentes illius moti ſunt:Nunquid
ideo tn̄ nō ſenuerat:qꝛ ſolidioꝛ ſenex eēt?Cuiꝰ ſuc-
ceſſoꝛ Ioſue bellatoꝛ iſignis qui tot reges occidit:
tot populos ſtrauit:ſenio obſtare nō potuit qn au-
diret dn̄m dicētē ſibi:Senuiſti ⁊ lōgeuus es:Et
ipſe cōgregato populo diceret ad eos:Ego ſenui:
⁊ ꝓgreſſioris etatis ſum.Ille vir cuius uoci deus
paruit:qui iaudita fiducia:ſoli ac lune p̄cepit ut ſta
rēt:⁊ ſteterūt:Nunqd illū fugaciſſime diē vite cō
tinere potuit ne ꝓperaret:aut obuiā ſenectutem re
tardaret?Quid Dauid rex?Nōne ⁊ ipſe ſenuerat
hēbatqꝫ etatis plurimos dies:cūqꝫ opiret̄ ueſtibꝰ
nō calefiebat?Is cuius ⁊ inter hoies ⁊ erga deuʒ
tātus ardoꝛ fuerat bꝛeui adeo refrixerat ſenectute
ut accubātis puelle patrocinio uteret̄.Qui de ſeip
ſo loquēs:Iunioꝛ fui inqt:Et cōfeſtim addidit:Et
enim ſenui.Habes cui foꝛte dierū numerū inuide
as:at nō ꝑpetuā iuuētutē.Oē qō eſt oꝛtum neceſſe
eſt:aut imaturū occidat aut ſeneſcat mox maturiuſ
occaſurū.In ſecularibus hiſtorijs:nō equā huma
ne vite mēſuram inuenies:⁊ ſiqd ibi tale dep̄hēde
ris:irriſiue nōnunq̄ȝ potius q̄ȝ hiſtorice dictuʒ ſci-
to.Quippe ſupꝛa Ninū Aſſyrioꝝ regē:qui Abꝛa- E
he cōtēporaneus videt̄:de excellēti rerū geſtarum
memoria(ut Macrobio placet)Ne greca qdeʒ ex
tat hiſtoria:Oēs igit̄ hiſtorici:qui lōgiſſime retro
cedūt:a Nino initiū ſcribēdi faciūt:multiſqꝫ poſt
illum tꝑibus nr̄oꝝ ſenū incipimus exēpla collige-
re.Itaqꝫ minime mirādū putāt qdā:Nam alij liti
gāt(ut dixi)ſi ſeneſcēte iam mundo ⁊ vita bꝛeuioꝛ
⁊ fragiliora ſunt coꝛpora:⁊ apud exteros qdeʒ ⁊
pauca de multis:ſed illuſtriora ꝑſtringā.Diutiſſi-
me vixit Neſtoꝛ:qui(ut ſcriptū eſt)tertiā iā etateʒ
hoium viuebat.Diu Hiero Syracuſius.Diu etiā
Maſaniſſa Numidarum rex:quoꝝ alter nonageſi
mū annū attigit:alter exceſſit.Laudata Solonis:
nec illaudata Sophoclis ſenectus:quoꝝ p̄mꝰ nun
q̄ȝ itermiſſo ſtudio ſemꝑqꝫ aliqd addiſcens ſenuit.
Secūdus moꝛti ꝓximus:nobiliſſimā tragediā ea
qdē ſcripſit etate:qua vix ſui cōpotes eē ſolent qui
ad vitā illā ueniūt.Iſocrates oratoꝛ eadē ꝓpe eta F
te:q̄rto ſcilicet ⁊ nonageſimo vite anno cum uolu-
mē eximiū edidiſſet:qnque annos ſuꝑuixit:ſeram
uoluptatē ſui opis ꝑcepturus.Homeri nō tm̄ ſene
ctutē:ſed ⁊ oculoꝝ cecitatē lego:ſed an ſenectꝰ:an
alia cecitatis cā ſit:neſcio an tu legeris:mihi enim
nō occurrit.Qualem aūt ⁊ q̄ȝiucūdam credimus
Homericam ſenectutem:oibus ſuis accumulatam
⁊ inſtructam curis:quarum parue relīqe poſt an-
norum millia tanta me dulcedine afficiūt atqꝫ per
fundunt:Puto idem alijs accidere:ut ſepe mearū

immemoꝛ curarū oblituſqꝫ p̄ſentium malorū: to-
tus in illiꝰ ceci ſenis memoria cōquieſcā. Carnea-
des ad nonageſimū: Cleātes ad vndecēteſimum:
Goꝛgias Leontinus ad cēteſimum ac ſeptimū vi-
te annū trāquilla ſenectute ꝑuenit. Chꝛyſippuſ no
no ac trigeſimo anno ceptuꝫ miri opus acuminis:
octuageſimo moriēs reliquit. Qua etate Simo-
nides in carminū ſe certamē deſcendiſſe cōmemo-
rat. Etate ꝓuectū Socratē legimus: ⁊ ibat ulteriꝰ
niſi uenenatus obſtitiſſet calix. Cuius p̄clariſſimꝰ
ille diſcipulus Plato: vno ⁊ octoginta ānis exple
tis: codeꝫ ipſo natalis ſui die obijt: ⁊ in eoipſo cui
diutiſſime animū intenderat exercitio litterarum.
Cuius diſcipulus Ariſtoteles nō niſi ad tertiuꝫ ⁊
ſexageſimū acceſſit: Quē periculoſuꝫ numerū an-
norū ⁊ humano generi uel moꝛte uel inſigni cala-
mitate terribilē ferūt: Et cur ita ſit ratiōeſ q̄dā: alij
obſeruationē ſolaꝫ experiētie longioris afferunt:
Utrūqꝫ ſane quid virium habeat: ipſi qui attulere
diſcutiāt: hunc (ſi uera memorāt) vite ſcopulū hu-
mane: ne trāſire poſſet noſter Cicero: nō ſenectute
ſua: ſed Antonij crudeli ac nephario iꝑio effectū
G eſt. Et quoniā ad noſtros obuio Cicerone peruen-
tū eſt. Uenerabilis apud nos Romani regis Nu
me Pompilij ſenectus: ſed uenerabilioꝛ Catonis:
Camilli: Fabij: Metelli ac Ualerij Coꝛuini: quoꝝ
fere oīum vna eſt etas cētuꝫ anni Appij quoqꝫ illiꝰ
ceci: de cuius cecitate oīum ciuiū oculi ⁊ vniuerſa
reſpublica cōſilium expectabāt. Glorioſiſſime ſe-
nuit Auguſtus: Pōpeius infelicius: Uerū non de
foꝛtuna: ſed de etate hic agit̄. Certe Auguſtus ipe
oīuꝫ maximus ac potētiſſimus monarcha: poſt in
ceptū (ut q̄buſdam placet ⁊ q̄ꝺ nemo negat) diu-
tiſſime ſummaqꝫ cū pace gubernatū imperiū inter
multas Romanorū lachꝛymas: interqꝫ caſtiſſime
coniugis amplexus: ſexto ac ſeptuageſimo etatis
anno placida moꝛte ſubtractus eſt. Eandē methaꝫ
tenuit Auguſtinus: ut noīe: ſic vite termino imita-
tatus Auguſtum. Hieronymus ꝓ̄o viuacioꝛ fuit.
Origenes ad ſeptuageſimū vite annū uenit. Ter-
tiū ⁊ ſexageſimū Bernardus iṗleuit. De Ambꝛo-
ſio Gꝛegorioqꝫ nō ita cōpertum teneo: Omnes tm̄
ꝓculdubio ſenuerūt: ꝓuidente illo: apud quē fons
vite eſt: ne hi parū viuerēt quorū vita multū pꝛoſu
tura erat eccleſie. Ad octogeſimū annū uenit Aſi-
H nius Pollio. Marcus Uarro viuēdo ⁊ ſcribendo
ſeculi vnius ſoꝛtitus eſt ſpatiū. Multa de ſua ſene
ctute locutus eſt Seneca ſenex: aliquāto ſenioꝛ fu
turus niſi ferox diſcipulus uetuiſſet. Permitte mi
hi oro te indulgentiſſime pater: Permitte mihi ut
narrationē que ualde animū meū pꝛemit huic loco
inſerā te fauente ⁊ ſenectutis adhuc vnicū exēplū:
humile q̄dē ac recens: ſed honeſtū ⁊ cui mihi dul-
cis ac uenerāda recoꝛdatio eſt: tot glorioſorū ſenū
illuſtribus exēplis adijciā: nunq̄ꝫ id ſi apud aliū lo
querer auſurus. Fuit mihi pꝛoauus paternus: vir
ſanctiſſimus ⁊ ingenio quātū ſine cultura litteraꝝ
fieri potuit clariſſimo: uſqꝫadeo: ut eū nō tm̄ de re
familiari: de negocio: de cōtractu: de natorum nu-
ptijs: vicini: aut de re publica magiſtratꝰ: quod de
Appio ceco traditū accepimus: ſed de rebus etiaꝫ
altiſſimis ⁊ ad philoſophiā ſpectātibꝰ litterati ho-
mines: p̄ſentes abſ̄teſqꝫ cōſulerēt: omneſqꝫ in illiꝰ
reſpōſis ⁊ equitatē iudicij ⁊ acumen ingenij mira
rentur. Uiro nomen fuit Garcius: his modis eaqꝫ

pietate pꝛedito: ut ad cōſecrādā viri memoriā ni-
hil ei p̄ter ꝓmotoris auxiliū defuerit. Nuper me
iam adoleſcentiam egreſſo: multi ſupererāt de illo
mirabilia narrātes: que ſpōte pꝛetereo: hocipſum
nō dicturus: niſi ne faſtidires exemplum. Is ergo
poſt innocue ac feliciter actā vitā (ut audiebam ſe-
nes noſtros dicere) quarto ac centeſimo etatis an-
no: ipſo etiā ut Plato natalis ſui die: ſed triū ⁊ vi-
ginti annoꝝ ſpatio viuacioꝛ q̄ꝫ Plato: ⁊ p̄terea eo
dem in thalamo in quo natus fuerat: longe añ pꝛe
dicta multis trāſitus ſui hora: in gremio filiorū ac
nepotum nulla coꝛporis aut animi moleſtia: nil ni-
ſi de deo ⁊ de virtutibꝰ loquēs interloquēdū quo
dāmodo cōſopitus eſt: quod ex eius ore ſonuit ex
tremuꝫ illud Dauiticū fuiſſe ferūt: In pace in idip-
ſum doꝛmiā ⁊ requieſcaꝫ. Quibus vir uerbis ex- I
plicitis quieſcēs: obdoꝛmiuit in pace. Gꝛatias tibi
pater amātiſſime q̄ꝺ me hactenus paſſus es ꝑaui
mei memoriā repetere: ⁊ nomē eius his ad te litte
rulis occulere: quod neſcio an uſq̄ꝫ dignius q̄ꝫ in-
ter egregios ſenes collocādum eſſet. Sed q̄d ago?
Bꝛeuis cōſolatio in longā hiſtoriam uerſa eſt. Da
bis autē ueniam ſi ſcias quāta cū delectatiōe uer-
ſatus ſum cuꝫ his optimis atqꝫ lectiſſimis ſenibus
quibus te iam nūc meqꝫ non multo poſt aſcriptos
cupio: ⁊ ſi ceteris in rebꝰ impares: at equanimita-
te ⁊ patiētia ſaltē pares. Ne enim me ꝓpoſiti pꝛoꝛ
ſus oblitū putes: Quis egreferat ſe ſeneꝫ fieri: dū
tales viros ſenes factos eē meminerit? Immo ꝓ̄o
quis nō magno cū gaudio participet ſoꝛtē beatiſſi-
morum hominū: ⁊ alacri animo cōmunem ſibi cū
talibus excipiat ſenectutē? Quis enim horuꝫ: ſeu
quis oīno hominū diu vixit: ⁊ nō ſenuit: cuius lō-
gam vitā legimus nō in ſeniuꝫ deſinētem? At nos
uoto cōtrario: ſecum qꝫ pugnante diu: imo ſemper
viuere cupimus nunq̄ꝫ ſeneſcere: nunq̄ꝫ interire.
Scio autē quid reſpōſurus es horum te omnium
nō ignarū: Illud dolere: ꝙ ante tempus ſenueris: K
cōmunis omniū ſeneſcētium querela. Et Numa
Pompilius cuius ſupꝛa mētionē feci: pꝛima etate
canus fuit: ⁊ Uirgiliꝰ poeta. Tota etas noſtra his
lamētis abūdat. Egoipſe nō taꝫ queri ſoleo q̄ꝫ mi
rari ꝙ canos aliquot ante vigeſimūquintuꝫ annū
habui: cum illud nō exciderit: quod genitoꝛ quon-
dam meus in religs neqꝫ me ſanioꝛ neqꝫ ualidioꝛ:
quia poſt quinquageſimū etatis ſue annuꝫ conſul-
to ſpeculo ſupꝛa uerticeꝫ ſibi vnuꝫ foꝛte capillum
ambigua canicie albeſcentē viderat: plenus ſtupo-
ris ⁊ querelarū: totā non modo familiam ſed vici-
niam excitauit. Hoc eſt quod euum noſtrū dolet:
hoc quod iuuentus noſtra cōqueritur: multuꝫ bꝛe
ui tp̄e uariaſſe: viuendi ſeneſcendiqꝫ modū: e qui-
bus foꝛte ſecūdum fatear: pꝛimū negeꝫ. Seneſcūt
ſolito citius: nec id foꝛſan uſqꝫquaqꝫ ueruꝫ eſt: ſed
q̄ꝺ incūctāter affirmem ſolito citius caneſcūt: ſiue
id latens cauſa ſiue curarū multitudo efficit. Pꝛo
fecto enim noſtri maiores melioribus: nos pluri-
bus curis inuoluimur. Nihil eſt autem quod ma-
gis pꝛecipitet iuuente florē q̄ꝫ curaruꝫ anxietas ⁊
laboꝛ animi. Ceterum vite modus niſi eum caſus
aut culpa pꝛeſecuerit: idem pꝛopemodum perma-
net: qui Pſalmographo pꝛeſcriptus eſt carmine.
Sed quoniam tua me religioſa modeſtia certum
facit: non te canos conqueri: quos potius ample-
cti: ⁊ ſi intempeſtiui eſſent: ac gaudere non dubito

ſi quod Stiliconi ſuo Claudianus attribuit:Ul-
tus factura uerendos:canicies feſtina uenit:Ue⁊
alia quedā ſenectutis incōmoda lamētari:que plu
ra apud alios:apud Tulliū ſunt quatuoꝛ : Immi-
Qua tuoꝛ eſſe q̄ triſtē ſenectam reddant
nutio viriū:auocatio a rebꝰ gerendis:adēptio uo-
luptatū:moꝛtiſqꝫ vicinitas.Multa qdē hoc loco
in tuā conſolationē dici poſſent : ſed rē a Tullio ex
intētione tractatā retricare temeritas.Habes eiꝰ
de ſenectute librū:qui inſcribiť Cato maioꝛ:quo le
cto nihil erit quod requiras ampliꝰ(ut reoꝛ)nihil-
qꝫ quod nō modo moleſtā:ſed nō plane gratiſſimā
ſenectutē faciat tibi.Nā q̄ꝫtum ad celeritatē anti
cipatumqꝫ tēpus attinet:hoc vnū dixerim : Sicut
enim ubicunqꝫ moꝛs occurrit : ſenectus eſt noſtra
(quod doctiſſimis viris placet):ſic ubiuis debili-
tas coꝛporis affuerit:ſenectꝰ noſtra eſt. Nam ut vi
te terminus eſt moꝛs : ſic floride ualideqꝫ iuuente
terminus eſt quādocūqꝫ incidēs manſura debili-
L
tas.Siue igiť totius:ſiue robuſtioris vite finis di
ci ſenectꝰ debet:qualibet etatis ꝑte ſe offerat:datū
tēpus impleuimus ⁊ legitima eſt ſenectꝰ.De pau
Quis iure dici poſſit pauper
pertate qd putas dicam?Quis nō eſt pauper:niſi
qui nihil cupit?Hi qui ditiſſimi vidētur:eo ceteris
pauperiores ſunt quo pluribꝰ egēt:cū neceſſarijs
egere ea demū ſit pauꝑtas.At iſti ꝓcul a uero fal-
ſis opinionibꝰ acti:ſibi neceſſaria fecerūt:que apd
minus inſanos uoluptuoſa qdem:apud ſanos ſꝯo
ſuꝑuacua:poſtremo autē apd doctos dānoſa etiā
atqꝫ omni ſtudio fugiēda ſunt.Uere itaqꝫ ſunt om
niū pauperrimi:innumerabiliū egeni: ⁊ uel aſſecu
tiōe rerū optatarū accēdētes indigētiā uel expe-
ctatiōe toꝛquētes.Nec ſum neſcius qd ad iſta re-
ſpōdeāt.Cōtemni paupertatē aliquāto difficiliuſ
re ꝙ uerbo.Nō obluctoꝛ:dura res eſt fateoꝛ : ſed
dij boni ꝙ tuta:ꝙ ſecura:ꝙ expedita:ꝙ libera:ꝙ
deniqꝫ ſi amare illam in animū duxerimꝰ iucūda.
Sed deſinamus paupertatē laudare ⁊ amare di-
uitias: ⁊ reuera quotus hominū inueniť:qui cum
pauꝑtatē ualde laudauerit:laudatā tota intētione
nō fugiat?Uicta erit ⁊ in eternū ab animis homi-
num relegata:uel potiꝰ extincta cupiditas:ſi quot
laudatores habet pauꝑtas:totidē habeat amato-
M
res:Habebit aūt multo plures ſi innoteſcere cepe
rit qd boni habeat:qd quietis ac felicitatis addu-
cat.Hactenus tm̄:ut etate lucani erat munꝰ dei eſt:
nōdum moꝛtalibꝰ intellectū niſi admodū raris:In
qbus ſunt exempla illa clariſſima.Ualerius:Cin-
cinnatus:Curius:Fabꝛicius:Regulus:nō diutiꝰ
ꝙ dū leguntur:audiūtur ue: ⁊ tūc quoqꝫ nō niſi ſu-
perficietenus:animos cecos auaritia ⁊ cupidita-
te tāgentia.Sed multo maxime ſacratiſſimi ſenes
noſtri qui circūierunt oꝛbem terrarū:ueritatē inge
rendo pectoribꝰ hominū:in fame ⁊ nuditate letiſſi
mi:victiſqꝫ ⁊ calcatis neceſſitatibus triūphantes:
quorū nudis pedibꝰ non erat tellus digna calcari.
Aude teipſum talibꝰ exemplis inſerere:Aude ho-
ſpes contēnere opes:Nō foꝛtuito neqꝫ indelibera
te:Aude inquā plures ad cōtēptū vite ⁊ ad effun
dendū ꝓpꝛium ſanguinē:pꝛoijciēdaſqꝫ animas ꝙ
ad cōtemnēdas diuitias fuere magnanimi:Aude
igiť ⁊ tu hoſpes qui nō habes hic māſuram ſtatio
nem:deponere ſarcinā libertatis amatoribꝰ ipoꝛ-
tunam:tāto tutioꝛ ad patriā ꝑuenturus:quāto ex-
peditioꝛ inceſſeris:Aude inquā cōtēnere opes : ⁊
quod ſequiť:te quoqꝫ dignū finge deo.Quis eni

dubitet opes potētiamqꝫ cōtemnere:dum memi-
nerit(ut ſileā ceteros)Chꝛiſti ſacrā atqꝫ humilem
paupertatem:p̄cipue ſi huic cogitatio illa ſuccreue
rit:quātū calamitatum:quātū ue diſcriminū iſte
omnibus uotis exoptate expetiteqꝫ diuitie ſecum
ferāt?Certe Salomō is qui apud Hebꝛeos ſapiēſ N
habeť:ut Lycurgus apud Lacedemonios:Solō
apud Athenienſes:Cato uľ Lelius apud noſtros
Nō diuitias neqꝫ paupertatē optat adeo:ſuꝑbien
di ſcilicet deſperādiqꝫ materiā.Quid ergo?Tan-
tū victui meo tribue inquit neceſſaria.Quē ſecutꝰ
Apoſtolus:Habētes victū inquit ⁊ quibus tega-
mur:his cōtēti ſimus.At nos non modo diuitias
optamus:ſed in hiſipſis nihil magis appetimꝰ ꝙ
quod nocet:luxum ſcilicet ⁊ exceſſū.Quid enim
oro te:quid eſt in auaritia quod delectet?Nempe
nil aliud ꝙ querendi laboꝛ:ꝙ ſeruādi pauoꝛ:nil in
Nihil auaritie i eſt niſi q̄rendi laboꝛ ⁊ ſeruādi pauoꝛ
quā aliud ꝙ timere ruinas:incendia:rapinas:do-
meſticos ⁊ externos fures : Ad extremū mures
ac tineas : Eſſe ſemper occupato animo ac meſto:
Omnes curas ipſumqꝫ coꝛ viuētis in auro ſepeli-
re:cū ſit ſcriptum:Ubi theſaurus tuus:ibi coꝛ tu-
um.Uere ergo miſera eſt magni cuſtodia cenſus.
Sed hec nobis accidūt neſcientibꝰ(ut ait Flaccꝰ)
Quid ualeat nūmus quē pꝛebeat uſum.Sic affe-
ctis ſi honeſtus diuitiarū modus acceſſerit:pau-
pertas dura videbiť.Sūt ſine ulla difficultate foꝛ
tune:Illi duo diuitiarū gradus a Seneca deſcri-
pti:habere quod neceſſe eſt:habere qd ſat eſt . Ac-
cedat ⁊ tertius:quod abūde eſt: ⁊ quartꝰ accreſcat
qd multū eſt:nihil actū putabiť donec ad id anhe
lando ⁊ eſtuādo ꝑuenerimus:qd nimiū eſt.Ita ni
ſi nocere ceperint:niſi cauſas miſeriarū ⁊ laborū
⁊ foꝛſitan feſtinate moꝛtis attulerint : diuitie non
erūt.Sed qd rurſus ago qui tibi aduerſus pauper
tatē arma cōquiro?Quecūqꝫ de hac re nō tātum
dici:ſed cogitari poſſunt nota ſunt tibi.Unū erat
in animo p̄ter vulgata hec quod tibi nō ſubtrahā:
Equidē:ut euacuatio p̄grauato coꝛpori:ſic tibi ne O
ceſſaria eſt pauꝑtas.Tergiuerſenť licet(ut audio)
qdā ex ueſtris ⁊ cauillenť:paupertatē tm̄ uel exp̄ſ-
ſe uel tacite nouiſti:Bene habet:tu illā fugiebas:
illa te ſequiť.Iam que attigit arripuitqꝫ uotis op-
tāda neceſſitas:que te cogat iplere quod debeas.
Chꝛiſti ſeruus es:ſcis qd illi ꝯueneris:ſile : patien
tiam habe:nō te poſſū equis auribꝰ audire.Per-
Paupertas multis utiľ fuit
inde mihi paupertatem defles:quaſi neſcias nu-
dū te intraſſe in hanc vitam:nudū egreſſurū: ⁊ q̄ſi
nō paupertatem Chꝛiſti:ſed Creſi diuitias ſis ꝓ
feſſus:Crede mihi pater:pauꝑtas ſepe multis uti
lis ad ſalutem fuit:nulli vnꝙ inutilis:niſi his qui
eam impatiētia ⁊ lamentis exaſperāt.Tibi quidē
adeo nō tm̄ utilis ſed neceſſaria ⁊ ſalutaris eſt.Ut
ſine illa neqꝫ ſaluus eſſe : neqꝫ creatori tuo potue-
ris pacta ſeruare.Hec in pꝛeſens de honeſta ⁊ ſo-
bꝛia paupertate ꝑſtrinxerim.Illa eniꝫ impoꝛtuna
⁊ ſoꝛdida que turpis egeſtas apud poetam diciť:
Deo gratias:te nō tāgit:ad quam leniendam ma- P
ioris eloquētie viribꝰ opus eſſet.Iam hinc ad po-
dagre remedia ueniendū eſt.O ſiqs eo moꝛbo tē-
tus:in hāc epiſtole ꝑtē foꝛte oculos cōiecerit:quā
putas ſpem cōcipiet fomenti cuiuſpiam:aut pul-
ueris:aut lenitiuū cuiuſcūqꝫ cōſilij:deſinat ex me
talia ſperare:Uolo labori ſuo ꝑcere ſi ex his litte-
ris hoc ſperat ulterius nō legat:huius eni generis

remedia medicorū eruditiores magna ex parte de
ſperāt. Reliquos ſi cōſulas:nihil homini diuiti de
ſperādum:nihil inopi ſperādum dicent:cum tñ ſe-
pius diuituȝ domos hec peſtis inhabitet. Si hos
igit̃ audire uolueris:p̄ſtabūt tibi ut inter anguſti-
as preſentium dolorū ⁊ future ſanitatis ſpeȝ ſem-
per ligatus ulules:ſemꝑ oleo triſtitia vnctus atq̧
vnguentis madidus ingemiſcas:Ego ꝟo te ſiccuȝ
ſolutumq̧ ac liberū dolere maluerim:dieta exerci
tio laborib⁹:aduerſus nouum hoſteȝ ſolidare cor-
puſculum:hac in re nihil a medicis ſperare preter
uerba:ſi quid aduerſus podagram auxilij eſt:totū
a paupertate:uel ſi id fruſtra ſit ab animi modera-
Podagrici mō bi remedia
tione poſcendum:podagre medicina optima pau-
pertas eſt:ſeu illam neceſſitas:ſeu uolūtas attule-
rit:Ultimā hāc frugalitatem uocāt:quā definiūt
uoluntariā paupertatem. De his autem alia ad te
olim epiſtola ſatis dixiſſe videor:quādo nōduȝ ad
me niſi podagre ſolius fama ꝑuenerat : ſi vnuȝ qđ
Q
tunc me latebat illis addidero:Credere me diuini
tus ꝑmiſſum:ut podagre paupertas acceſſerit:ut
ſicut ex quibuſdam uenenoſis animātib⁹ fit reme-
dium ueneni: ⁊ ſicut apes ex q̇buſdaȝ herbis ama
riorib⁹ dulciſſima mella cōficiūt:ita tu malis tuis:
nō aliūde q̄ȝ ex tuis malis poſſis cōflare remedia.
Romani alias gentes patiētia ſuperarunt
Et de paupertate q̇dem remedioq̧ qđ illa ſecū ha
bet hactenus. De animi autē moderatiōe patiētia
q̧ longior ſermo eſt:auctoritatib⁹:rationib⁹ ⁊ exē
plis inſtructus:Hic occurrit Marius:hic Marc⁹
Attilius:hic integre Romane legiōes:Nulla eniȝ
gēs in hac gloria par eſt:Hic ex alio genere homi-
num Poſſidoni⁹:Anaxarchus: ⁊ quo vilius:eo ni
ſi fallor efficacius exēpluȝ. Seruus Afer ultor do
mini a Tito Liuio relat⁹:qui tormētis lacerat⁹:nō
modo nō igemuit ſed ſuperāte letitia dolores:ſpe
ciem quoq̧ p̄buit ridētis . Innumerabilia ſunt id
genus:e q̇b⁹ nō modo epiſtolā impleas:ſed librū:
Uerūtamē ut dixi:poſt Ciceronē uerecūdum mo
deſtumq̧ ſilentiū videtur. Et ſecūdus illi⁹ iter Tu
ſculanas diſputatiōes liber:quem ſepe ſalubreȝ in
meis dolorib⁹ expert⁹:aliquot inſignes viros:au-
diui de libri illi⁹ efficacia ſimilia memorātes. Illū
tibi familiarē facias uelim:Illum in manib⁹ habe
as:quotiēs notis indicijs:aduentare podagricum
ſenſeris dolorē:Quāq̄ȝ eſt alia multo dulcior multo
q̧ ſuauior ⁊ docto ac religioſo viro dignior medi
cina:In oīb⁹ laborib⁹ ac dolorib⁹ noſtris:quibus
carē neq̇t vita mortaliſ:meminiſſe laborꝫ ac dolorꝫ
R
quos pro nobis Chriſt⁹ ꝑtulit:meminiſſe vulnerꝫ:
q̇b⁹ vulnera nr̃a ſanata noſq̧ periculo ſempiterne
mortis erepti ſumus:meminiſſe clauorū ac lancee
p̄cioſiſſimiq̧ ſanguinis:quo lauacro ſordibus ab-
lutis recreati ⁊ clementer admoniti ſumus tēpo-
rales alto aīo calcare moleſtias:nihilq̧ niſi eter-
ne dānationis ⁊ penarū immortaliū ſupplicia for-
midare. Illud inſuper meminiſſe ꝓfuerit:nō mo-
do Chriſtū cui ꝓpter deitatē ſuā ꝓpter incōpara-
bilem gloriam inacceſſibileq̧ potentiā : oīa prona
erant atq̧ facilia:ſed cādidatum quoq̧ quē uocāt
martyrū exercitū:multoſq̧ ut nos ſumus morta-
les homines : ⁊ (quod miraculi clarioris eſt)non
modo viros fortes:ſed ſepe etiam mulierculas ac
puellas diuino ſpiritu afflatas illa ꝑtuliſſe:in quo
rū cōparationem quicq̇d pateris quies atq̧ ſola-
tium dici poſſit. Trita hec: ⁊ tibi in primis ꝓfeſſio
nis tue debito notiſſima:ideoq̧ diutius nō inſiſto
ad ſecretiora feſtinās. Eſt remedij genus:quod tu
forte nō cogitas:quod cū legenti mihi litteras tu-
as ſubito occurriſſet:riſuȝ mouit(ut dixi) Nolo au
tē indigneris:me quod in meis ſepe ſoleo:in tuis
malis etiā iocari:Nō in dolorib⁹ tm̃:ſed in morte
iocari ſolitos:viros fortes doctoſq̧ cōperim⁹:Te
ſtes ſunt Ueſpaſianus p̄nceps ⁊ Socrates philo
ſophus:Patere me in pedū tuorū dolorib⁹ idē fa-
cere:q̄ȝq̄ȝ nō merus:ſed ueritate cōditus iocus eſt
meus. Quid enim putas? Receſſe pater ab adole-
ſcentia curſus tuos ⁊ animum ſtare neſcium:vide
bis ut frenum equo indomito:ſic tibi neceſſariam
podagram. Eſſet neceſſaria forſan ⁊ mihi ut iā tā-
dem ſtare loco diſcerem ac mecū habitare:Tibi tñ S
ꝓculdubio:ante oēs quos ego nouerim neceſſaria
eſt. Iſſes extra noſtre habitabilis ȝone terminos:
trāſiſſes oceanum:adiſſes anthipodas:nulluȝ tibi
diſcurrēdi fineȝ qua polles in reliquis ratio feciſ-
ſet. Quid multa ? Nō alio q̄ȝ podagre auxilio ſiſti
quibas. Illa tibi frenum ſtringit iubetq̧ cōſiſtere.
Quid ais? Parebis:uelis nolis. Noli autem iniu
riaȝ arbitrari. Nihil cuiq̄ȝ tēpeſtiui⁹ accidit:nihil
vnq̄ȝ opportunius. Fluitāteȝ carinā magiſter pup
pis fune uel ancoris regit: ⁊ tibi prope terrā vnde
primum in altuȝ es euectus ancora iacta eſt: Per-
miſit tibi tua ſors uagam ac laborioſam iuuentutē
nec ſenectuti daturus ferias videbaris: Podagre
beneficio quieſcet. Uagū ⁊ inſtabile iumentū cau
tus paſtor alligat:ubi diſcurſu uetito quieſcēdi pa
ſcendiq̧ ſit facultas. Agnoſce paſtoris tui prouidē
tiam:Nō te in Perſide:nō in Arabia uel Egypto:
ubi uelut in ſuburbano uagabaris tuo:ſed in patri
am integro membrorū obſequio reuerſuȝ:poſt pe
regrinatiōes inumeras: ⁊ (ſi te noui)nunq̄ȝ tuo iu
dicio deſituras uberrimis ⁊ ameniſſimis alliga-
uit in paſcuis. Ad cumulum eniȝ gratie celeſtis ac L
cedit ꝙ nō te Rome clauſit:ubi ⁊ ꝓprijs ⁊ fami-
lie tue titulis es clarior:q̄ȝ quieti tue expedit. Sed
nec ꝓcul ⁊ extra ꝓſpectum dilecte urbis amouit.
Quid ergo? Tybur tuo ſenili ocio deputatum eſt:
prouiſumq̧ ne fugias:Doles ⁊ nō poti⁹ deo gra-
tias agis:qui te tot terreſtribus maritimiſq̧ peri-
culis:totq̧ tā longis anfractib⁹ ereptū hac demuȝ
uoluit ꝯſiſtere terra(ut ait Maro) Ubi ſcilicet ani
me ſimul ⁊ corporis alimenta nō deſint : libri tui:
feruor tuus:ingeniū tuum ⁊ puriſſimi aeris ⁊ ni-
tidiſſimarum ſpecies aquarum ⁊ pulcherrime tel
luris amenitas tetricum licet ⁊ agreſtem animuȝ
mulcere queāt:ubi ſemꝑ aſſit patrie p̄dulcis aſpe-
ctus:amicorū moderata propinquitas : ſubmotis
tedijs:abſente faſtidio:que tibi uel immenſe urbis
ſtrepitus uel iugis fortaſſe tot notorū cōuerſatio
peperiſſet. Fuere bonis tuis gratanter:equanimi-
ter:pacifice:melius tibi accidit q̄ȝ putabas:cōmo-
diorem toto orbe locuȝ nequiuiſſes eligere:q̄ȝ quē
tua tibi ſors obtulit. Sed inſtabis : Et cur non in-
quies ſine hac corporis iniuria? Iubes reſpōdere
quod ſentio:Animus tuus vinculis egebat. Id nō
ad infamiam:ſed in partem laudis accipias p̄cor:
Quo enim fertilior eſt ager:eo pluribus abundat
cōpeſcēdis extirpādiſq̧:ut ſeges utilior coaleſcat:
⁊ ſepe quo generoſior atq̧ ualidior:eo ferocior eſt
equus ⁊ tenaciorib⁹ vinculis egens:Eſſes nūc(ut
auguror)in aliquo mundi angulo:Iam Niluȝ:Iā

Induꝫ aut Tanaim trāſnatares: Jam Rhipheos
montes aut Hercinii ſaltus dumeta trāſcenderes:
uagus ſemꝑ ⁊ ꝓfugus ſuꝑ terrā. Occurrit pietas
illius qui ſolus moꝛbos noſtros ⁊ moꝛborum no-
ſtrorū medicamēta cognoſcit. Nō idcirco minus
utilia: qm̄ amariora ſunt. Illa magis ingenua vide
ri poteſt: ⁊ humanitate tua dignioꝛ querela ꝙ pꝛe
ſentiā atqꝫ cōuictum meum ualde ſuauiter requi-
ris: ⁊ in quo vnice tibi cōplacebas (ut dicis) tū cū
maxime delectaret ablatū luges. Eniuero nihil ne
U gocij eſt hic. Si es amicus: immo ꝟo ſi pater (ne-
qꝫ enim aliū te pietate eximia ⁊ paternis ſemꝑ af-
fectibus cōpꝛobaſti) Nullus tibi me locus: nulluꝫ
tēpus eripiet. Pone me in ſupꝛemo Atlantis Me
duſeis luminibꝰ durato uertice: te in rupe Cauca-
ſea ubi vinctꝰ Pꝛometheus de Joue conquerit̄: ſi-
mul ſedebimus: ſimul ambulabimus: ſimul cena-
bimuſ: ſimul fabulabimur: ſimul ſeria tractabimꝰ.
Nihil vnq̄ꝫ interueniet quod vicinos cernere ⁊ au-
dire ꝓhibeat. Uolucer eſt amoꝛ: nō terras tm̄: ſed
celum trāſit ⁊ maria: nec podagram nouit ille nec
Amō morꝰ neſcit impe rium cōpedes: liberrimus eſt: ⁊ foꝛtuna licet obluctāte
ubi uoluerit p̄ſens. Miraris? Moꝛtiſ quoqꝫ neſcit
imperiū: ⁊ quod illa videt̄ abſtuliſſe cōplectit̄. Ita
ꝙ uerſos in cinerem: apud illū integros inuenies:
⁊ natū Octauia: virum Artemiſia: amicū Lelius
inuita moꝛte: ⁊ effractis (ut ita dixerim) tumulis
X viuos habent ac p̄ſentes. Habe igit̄ me: nā ⁊ ego
te habeo: nulla mihi ſine te dies agitur: nulla nox:
nullum iter: nulla cōſeſſio: ubiqꝫ tecū ſum. Qui ſi
foꝛte (quoniā negare nō poſſum) dulce ꝗddam ⁊
iucundū in ſe habere p̄ſentiā amicorū: modo illud
mihi nō neget̄: ſepe dulciorē eſſe memoriaꝫ: ⁊ qͦ
nollem: ſepe delicatā eſſe p̄ſentiam. Si ergo ad ſo-
latium vite tā tibi utilē preſentiā meam putas: du
plex ad id via eſt: nam ⁊ ego ſupꝛa ſpem tuā ad te
uenire tuūqꝫ ⁊ Horatij uatis eſtiuū habitaculum
videre: quātūqꝫ deſiderio tuo ſufficiat manere nō
renuo. Et tu ſi ad me vidēdum uenire malles (hu-
manus enim animꝰ his dulcius frui ſolet que labo
rioſius queſiuit) monſtrabo tibi viā in qua nec pe-
dum vitio tarderis nec terram cogaris plantis at-
tingere. Inter ſeruorum manus ad amneꝫ Tybur
tina menia p̄labentem perges. Ibi nauicule impo
ſitus pꝛono alueo deſcēdes donec ad dexterā Ty
beris occurrerit. Inde iaꝫ latiori amne per ipſius
urbis Rome menia ad mare peruenies. Inde etiā
dextroꝛſuꝫ ſed foꝛtiori alno creditus: Tyrrheni ſi-
nus equoris obibis: donec longe relicta Maſſilia
rurſus ad dexteraꝫ rate fluminea Rhodani oſtio
ſubuehare. Qua uetus Arelas paluſtribꝰ uadis ⁊
lapidoſa planitie: mox in rupe hoꝛrida triſtis ſe-
det Auennio olim: nūc pontifex maximus Roma
nus ꝓpꝛijs ſedibꝰ deſertis obſtāte (ut arbitroꝛ) na-
tura: caput oꝛbis efficere nititur: ⁊ laterani imme-
moꝛ ⁊ ſilueſtri. Inde ſemꝑ aduerſo flumine tribꝰ
paſſuum millibꝰ aut paulo amplius aſcēdens argē
teum gurgitem obuiū habebis ad dexteraꝫ flecte
iter: Soꝛgia eſt placidiſſimꝰ fluuiorū: Cuius aqs
Y quindecim aut ciciter paſſuuꝫ millia cōſcendens:
nulli ſecūdum fontē lucidiſſimi amnis originē vi-
debis: ⁊ incūbentē ſcatebꝛis pꝛealtā rupem: ut iaꝫ
trāſiri ulterius nec poſſit nec opoꝛteat. Ut eni dex
tera ⁊ ſecūda ſint omnia: illic tandē in terrā depo-
ſitus: ad dexterā me videbis. Ubi enim pꝛocul ab
Italia poſſim eſſe tranquillius? Uidebis autē mo
dicis: ſed vmbꝛoſis hoꝛtulis anguſtoqꝫ contentum
hoſpitio: ſed quod tāti hoſpitis aduētu factuꝫ pu-
tes auguſtius. Uidebis quē deſideras optīe ualē
tē: nulliꝰ egentē rei: nil magnopere de foꝛtune ma-
nibꝰ expectātē. Uidebis a mane ad ueſperā ſoliua-
gū: herbiuagū: montiuagū: fontiuagum: ſiluicolā:
ruricolam: hominū ueſtigia fugientē: auia ſectātē:
amātem vmbꝛas: gaudētē antris roſcidis pꝛatiſqꝫ
virētibus: execrātē curas curie: tumultꝰ urbiū vitā
tem: abſtinētē liminibꝰ ſuperborū: Uulgi ſtudia ri
dentē: a letitia meſtitiaqꝫ pari ſpatio diſtāteꝫ: totis 3
diebꝰ ac noctibꝰ ocioſum: gloriātem muſarū cōſoꝛ
tio: cātibꝰ uolucrū ⁊ nympharū murmure: paucis
ſeruis ſed multis comitatū libꝛis: ⁊ nūc domi eſſe
nec ire: nūc ſubſiſtere: nūc querula in ripa: nūc tene
ro in gramine laſſatū caput ⁊ feſſa mēbꝛa pꝛoijce-
re: ⁊ (que nō ultima ſolatij pars eſt) nemineꝫ acce
dere niſi perraro qui uel milleſimā uaticinari poſ-
ſit ſuarū particulā curarū. Ad hec modo obnixuꝫ
defixūqꝫ oculiſ tacere: modo multa ſecū loqui: Po
ſtremo ſeipſum ⁊ moꝛtalia cuncta cōtēnere. Ecce
pater dū te uoco ueniēdi laborē abſtuliſſe videoꝛ: ſi
enim hec perlegis: ⁊ fidem habes: abunde me vi-
des: iam tandeꝫ: dum enim colloqui videoꝛ: epiſto
lam me ſcribere ſum oblitus. Uale.

Franciſci Petrarche ad Joannē Colūne: quare in
epiſtolis tot antiquorū exēplis utatur rationē red
dentis: exēpla etiā plurimū ad virtutum imitatio-
nem ualere oſtendentis. Epiſtola.XC.

Xemplis abūdo: ſed illuſtribꝰ: ſed ueris: ⁊ A
e gbus (niſi falloꝛ) cū delectatiōe inſit aucto
ritas. Poſſem aiunt paucioribꝰ uti: fateoꝛ
poſſeꝫ: ⁊ ſine exēplis agere: nec iſtud iſicioꝛ. Quip
pe cum ⁊ tacere poſſeꝫ ⁊ foꝛte cōſultius: ſed in tot
mūdi malis: inter tā multa dedecora tacere diffici
le eſt. Satis patiētie p̄ſtitiſſe videoꝛ: qͦ nōdū Sa
tyre calamū applicui: cuꝫ diu ante hec mōſtra ſcri-
ptum videam: difficile eſt Satyram non ſcribere.
Multa paſſim loquoꝛ: multa etiā ſcribo: nō tā ut ſe
culo meo pꝛoſim: cuius iam deſperata miſeria eſt:
q̄ꝫ ut meipſum cōceptis exonerē ⁊ animū ſcriptis
ſoler. Uerūtamē ſi ratio querit̄: cur exēplis inter-
dum affluā curioſeqꝫ in his videar imorari. Dicā
puto lectorē eo animo eſſe quo ſum ego: me quideꝫ
nihil eſt quod moueat quātū exēpla clarorum ho-
minum. Juuat enim aſſurgere: Juuat animum ex
periri an quicq̄ꝫ ſolidi habeat: an generoſi aliquid
atqꝫ aduerſus foꝛtunā indomiti ⁊ infracti: an ſibi
de ſe ipſe mentitus ſit. Id ſane pꝛeter experiētiam
que certiſſime magiſtra rerum eſt nullo melius mo
do fit q̄ꝫ ſi cum his quibꝰ ſimillimus eſſe cupit ad
moueam. Itaqꝫ ſicut omnibus quos lego gratiaꝫ
habeo ſi mihi ſepe ꝓpoſitis exemplis hanc expe-
riendi facultatē dederint: ſic mihi gratiam habitu B
ros ſpero qui me legent. Falloꝛ foꝛſan in hac ſpe:
tu tamē in hac narratiōe nō falleris: Hec eniꝫ vna
uera rei cauſa eſt. Altera eſt quod ⁊ mihi ſcribo: ⁊
interſcribendū cupide cum maioribus noſtris uer
ſoꝛ: vno quo poſſum modo atqꝫ hos cum quibus
iniquo ſydere datum erat ut viuerem: libentiſſime
obliuiſcoꝛ: inqꝫ hoc animi vires cunctas exerceo:
ut hos fugiā: illos ſequar. Sicut enim horum gra
uiter cōſpectus offendit: ſic illorum recoꝛdatio ma
gnificiqꝫ actus ⁊ clara nomina incredibili me affi-

ciunt atq; inextimabili iucunditate: Que ſi oĩbus nota eſſet: multos in ſtuporem cogeret: qd ita cum mortuis eſſe potius q̃ cũ viuentibus dilectarer. Quibus ueritas reſpõderet illos viuere: qui cum ṽtute ⁊ gloria diẽ obierũt. Hos iter delitias ⁊ falſa gaudia exultãtes: luxu ſomnoq; marcidoſ: vino graues: ⁊ ſi viuere videãtur: eſſe tñ adhuc quidez ſpirãtia ſed obſcena iaz ⁊ horrenda cadauera. Uerum hac inter doctos ⁊ indoctos: eterna lis maneat: ego ſequar inceptũ. Habes ergo quod interrogationi tue: quodq; quorũdam qui tecuz ſunt admirationi modo reſpõſum uelim: cur exẽplis abũdem ueterum illuſtriũ: qd ⁊ alijs ꝓfutura ſpero: ⁊ mihi ſcribẽti ac legenti ꝓfuiſſe admodum certe ſcio. Deinceps (quoniã nihil ab vno homine quod oĩbus hominibus placeat fieri poteſt) mirent̃ improbentq; ſi libet: Certe ego: ne ꝓpter alienũ murmur intermiſiſſe videar morem meũ: inſerere huic etiã epiſtole aliquot exẽpla nõ deſinã ⁊ quid exẽpla poſſint: exẽplis oſtendã. Omnes qui añ Mariuz a medicis ſecabãtur: vinciri mos fuerat: quia enim dolorẽ corporis animi robore ſuperari non poſſe pſuaſum erat: vinculorũ auxilio utebantur: Primus Marius ſolutus ſectus eſt: ſed poſt eum plurimi: Cur queſo: niſi quia exẽplum viri cõſtantiſſimi ad imitãdum animos erexit: ⁊ (ut cõpatriote ſui uerbo utar) ualuit auctoritas? Bello latino Decius cõſul ſeipſum pro legionib⁹ ⁊ pro populi Romani victoria deuouit: Res dictu q̃ executione facilior: ſponte tua mortem appetere ut alteri victoriam queraſ: tã efficax tñ exemplũ fuit: ⁊ tã ualidum: ut bello Sannitico ac Gallico: fili⁹ Decius ⁊ ipſe cõſul: patris imitator exiſteret ⁊ noĩe patrẽ uocans: ſecurus iret ad mortẽ: quaz pro ſalute ſuorum ciuiuz: cõtẽnere illo auctore didicerat. Quos bello Tarentino aduerſus Pyrrhum imitatos nepos: tertia tãdem vno de grege victima: ⁊ ſi nõ eodem infularum habitu: pari tñ animi virtute: eadẽq; reipublice pietate procubuit. Nunq̃ talis vir Themiſtocles fieret: niſi Milciadis exẽplis accenſus: fieri illi par in animũ induxiſſet. Nunq̃ Juli⁹ Ceſar in illud glorie culmen aſcendiſſet: niſi mirari ⁊ imitari Mariũ ab adoleſcẽtia didiciſſet: Qui ⁊ Alexãdri ꝓfuit imago in templo Herculis gadibus cõſpecta: qua mox ad cupiditatẽ magnas res agendi: nõ exarſit modo: ſed (ut ait Tranquillus) ingemuit. Profecto autẽ ſi ſtatue illuſtriũ poſſunt nobiles animos ad imitandi ſtudiuz accẽdere (qd Q. Fabiũ Maximum: ⁊. Q. Cornelium Scipionem dicere ſolitos Criſpus refert) quanto magis ipſa virtus hoc efficit: claro dum proponitur: non marmore ſed exẽplo? Corporũ nempe liniamenta ſtatuis forſan expreſſius cõtinentur: Rerum vo geſtarum morumq; notitia atq; habitus animoꝝ haud dubie plenius atq; pfectius uerbis q̃ incudibus exprimunt̃. Nec improprie mihi videor dicturus ſtatuas corporum imagines: exempla virtutum. Quid de ingenijs loquar? Jmitatio vnum inſigne par ſyderũ lingue latine Ciceronez ac Uirgilium dedit: effecitq; ne iam amplius grecis ulla in parte eloquẽtie cederemus: Dum hic Homerũ ſequitur: ille Demoſthenem: Alter ducẽ ſuum attigit: alter a tergo liquit. Jn omni hominum genere licet oſtendere idem: ſed in eo quod in me reprehẽditur artius: noliz hodie nimius videri. Unũ etiã

Eos homies viuerẽ qui cũ virtute obierunt

C

Mari⁹

Decij ſe pro ſalute ppl'i deuouerunt

D

Themiſtocles

Julius Ceſar

Alexander

E

Homerũ Uirgili⁹ Demoſthenẽ Cicero imitatus eſt

nunc exẽplum tibi notiſſimum: quo minus interſeram temperare nequeo. Siquidem quem vite callem arriperet diutiſſime fluctuanti Auguſtino ⁊ Antonij ⁊ victorini rhetoris ac martyris profuit exemplum: necnon ⁊ illorũ duorum in rebus agẽtium: apud Treueros repentina cõuerſio: quã cuz ſibi Pontianus miles Jmperatorius enarraſſet. Jpſius Auguſtini uerba tenes octauo (niſi me memoria fruſtratur) cõfeſſionum libro poſita. Exarſi inquit ad imitãdum. Ad hoc enim ⁊ ille narrauerat. Hec ergo cõſilij mei ratio eſt ꝓpter obſeruatores ac miratores meos ſepius iterãda. Uideo eni q̃ multis exẽpla contulerint ad virtutem: ⁊ qd in me agant ſentio: ⁊ de alijs idem ſpero. Sic falloꝛ: res periculo abeſt: ⁊ quibus exempla non placent non legant: neminez cogo: ⁊ ſi me rogas: a paucis legi malim. Uale.

Auguſtinus

¶ Franciſci Petrarche ad Barbatum Sulmonenſem: mortem Andree Roberti regis Sicilie filij indignam ac miſerrimam deplorãtis. Ep'la.XCI.

Heu q̃ violẽti: q̃q; ineuitabiles ſunt fortune exitus uel puiſi. Sepe qdem (ut noſti) Barbate amãtiſſime: de fortuna deq; alijs qbuſdam loqui ſoleo ut vulgus: ne in ſermone cõmuni ſingularis appareã: ſi ſeorſuz interroger: reſpõſurus fortaſſe lõge aliter. Sed tranſeo ne ſi hersam: acturus aliud de hac re ſuperuacuis diſputatiunculis implicer abſtraharq;. Ut autẽ ceptum ſequar ⁊ fortuna oĩpotens ⁊ ineluctabile fatũ: nõ cũ vulgo ſolum: ſed cum maximis atq; doctiſſimiſ qbuſdã viris. ⁊ in pmis cũ Uirgilio videri poſſet niſi ⁊ vnus oĩpotens ⁊ fati nomẽ in ore catholico ſuſpectũ foret. At quecũq; vis illa ſit: ſeu dei iudicio: ſeu pmiſſu: res hominum uerſans haud dubie magna vis ⁊ prorſus ineluctabilis eſt: ⁊ aduerſuſ quã fruſtra ĩbecillitas noſtri conat⁹ accingit̃. Nã in curſu facili cõſilium humanũ opprimit mali moles: ⁊ mortale remediũ diſcutit inuicta neceſſitas. Jd ſi vnq̃ alias: nũc maxime intellectũ cõſpectumq; clariſſime eſt. Rogo qd noui: quid inopini accidit? Quis nõ iſta puiderat? ⁊ puidiſſe quid ꝓfuit? Tam profunde eniz totis regni p̃cordijs ſe negtie dirum virus infuderat: ut iam niſi mortiferuz eſſe nõ poſſet: tãtũ audacie tãtumq; licẽtie reproborũ: tanta piorum deſperatio: tantus meror inceſſerat: erant creba vndiq; uelut inſtãtium procellarum ſigna. Graues frontes turbida nubes obduxerat: ⁊ turbida pectora pugnaces urgebãt uenti: fulgurabant oculi ardẽtes: flabãt ora minacia tonabãtq;: ꝓpe erat ut manus impie fulminarent: equor auli cum iam tumebat: iamq; eſtus horriſonus ⁊ reciproci fluctus ⁊ obſcene aues ⁊ peregrina ꝓdigia ueſtris late littorib⁹ recurſabant. Morte regis mutata: regni facies: ⁊ cum vnius viri anima: omniũ vigor ⁊ cõſilium euanuiſſe videbãtur. Spectabamus hec omnes futuriſq; nõ ſecus ac p̃ſentib⁹ angebamur malis. Loqui autẽ quis auderet: ubi vix liberi cogitatus erant: ⁊ nõ tm̃ uocibus: ſed nutibus parata ſupplicia? Q̃obrez in triuijs muti oẽs in thalamis murmur ambiguuz: meſta preſagia ⁊ impendentium nuncij malorũ: taciti augures: metus ac dolor: Deniq; ſic apertis oculis torpuerant animi: quaſi quos vicini fulminis lux horrẽda preſtringeret: Nemo (niſi fallor) vnus hominum me apertius timuit doluitq; liberius: nemo illa curie

A

Fortũa ineluctabile fatũ

B

poꝛtenta ⁊ introſpexit acutius ⁊ cõtumacius:aut
lingua percuſſit:aut calamo:Heu quãta quãqꝫ eui
dens ꝓuerbiorum fides.Mala uaticinetᷣ inquiũt
qui uates ueridicus fieri vult.Et iteruꝫ:Raro ulla
calamitas ſola uenit.Sic eſt:ſic ab antiquis audi-
uimus:ſic videmus.Magna ſemꝑ erũnarũ acies:
incomitate nõ pꝛodeunt miſerie.In multas incidiſ
ſe ſe nouerit qui in vnam incidit.Equidem ut in tã
ta malorũ copia miſeros multos eſſe neceſſe eſt:ſic
in tãta bonorum inopia felices paucoſ.Et ſane mi
ſeris miſerorumqꝫ gemitibus atqꝫ querelis refer-
ta ſunt oĩa.Contra aũt:qua ſit moꝛtalibus rara fe
licitas quis nõ videt:cum ⁊ in hoc vite tramite:ſi
acriter intueare foꝛtuneqꝫ phaleraſ diligẽter excu
tias:nemo uſq̃ꝫ uere felix : aut uotorũ plene com-
pos occurrat:⁊ apud ſcriptores reruꝫ vir comitẽ
vnum ꝓcul in ultimis Arcadum latebꝛis:felix ille
habitꝰ Metellus inuenerit?Quibus ita ſe haben-
tibus:qs miretur ut in hominũ turbã coniecta ſpi-
cula:ſic in cõgeriem malorum miſſa uaticinia non
Neõ i hac vita ne felix
errare?Atqꝫ ad viuũ illa:ſic ad uerum iſta ꝑtinge
re.Meminiſti amice ut olim p̃ſens uerbis viuo ad
huc:mox extincto rege:cui ſoli ſuum hoc ⁊ ꝓpꝛiũ
nomẽ fuit abſens litteris:nec multo poſt p̃ſens ite
rum viua uoce:non ſine ſuſpirijs qd ſentireꝫ quid
ue in poſterũ p̃ſagirẽ:quaſi iam tunc uenturi certꝰ
E
explicui.Uidebam enim ſubtractuꝫ regni faſtigio
fundamentum:erãtqꝫ ſub oculis coꝛruentis regie
graues caſus.Caput adoleſcẽtis innocui pꝛimum
oĩum hac ruina oppꝛeſſum iri fateoꝛ nõ videbam.
Neſcio quid obſtabat feralibuſ cõiecturis:id vnũ
qꝺ in malis peſſimuꝫ erat abſcõdens:q̃ꝫq̃ꝫ(ut me-
miniſſe videoꝛ)iaꝫ inde pꝛimis ad te litteris agnũ
lupis obiectuꝫ:Utinã nõ tã certo dixeriꝫ augurio
⁊ ꝓfecto luporũ moꝛſus ac rabiem ⁊ illa commu
nia ꝑditorum hominuꝫ:contẽptum:odiũ:inuidiã:
doluꝫ:rapinam:carcereꝫ:exilium cogitabã.Talis
hominis:talẽ moꝛtẽ nec cogitare didicerã nec ue-
reri:Quippe qui nullis ex Tragedijs tã nephari-
as ⁊ tam truces inſidias meminiſſem.Tulit ecce
feraciſſima ſcelerum etas noſtra quo glorietᷣ anti-
quitas:quo ſe poſteritas cõſoletᷣ.Atqꝫ omne euũ
fiat excuſabile:hoc in tẽpus ſumma ſeuitie ac totiꝰ
inhoſpitalitatis erupit.O bꝛeui multum mutata
Neapolis:O infelix Auerſa:Uere auerſa:nomen
ex re ſumptũ.Auerſa inquã pꝛoꝛſus ab humanita
te ac fide:quarũ pꝛima homini:ſecunda regi ⁊ iu-
ſto dño debebatur:In te utriuſqꝫ ſpꝛeta reuerẽtia:
utriuſqꝫ in te ſacruꝫ gentibꝰ fractum fedus.In te
enim fraude impia perijt rex tuus:ferro utinã aut
virili moꝛte alia:ut hominũ manibꝰ interfectꝰ:non
ferarũ dentibꝰ atqꝫ vnguibus laceratꝰ videretur.
O iniquo cõdita ſydere:infauſto ſignata uomere:
cemẽtis extructa ſanguineis:⁊ vipereis habitata
cultoribꝰ:magiſtra urbs crudeliũ exemploꝝ.Abũ
de impietatis ⁊ criminũ erat animantum p̃ncipis
ſacroſanctam effigiem ad imaginẽ dei factã:viola
D
re,tã atrociter:tã ſuperbe.Nunc id ſcelus non in
homine quolibet auſa es:ſed mitiſſimum innocẽ
tiſſimũqꝫ hominũ ⁊ dominũ tuum ⁊ ante annos
tui ſollicitũ:tui amãteꝫ:rare indolis puerũ:magne
ſpei regẽ truculẽtiſſime laniaſti:Immo nõ tu:ſꝫ in
te acres ⁊ immites:dicam homines an belue?an
quod aduenticij genus monſtri qui oꝛbem Italicũ
barbarica feritate maculãtes:tuũ ſuumqꝫ regem:
nõ gladio:nõ ueneno:dura licet:at ſolita regũ moꝛ
te:ſed uelut incẽdiariũ aut latroneꝫ infami laqueo
peremerũt:Et cuius uertici debitũ ac ſperatũ dia
dema:diu ꝑfida tergiuerſatiõe diſtulerãt:eiꝰ collo
reſtẽ ⁊ nodos miſerabiles iniecerũt:Ut exeqaruꝫ
genere alio:⁊ vita longiore digniſſimi coꝛpis ludi
bꝛia indigna p̃teream:ſi noſtro foꝛte ſilẽtio poſtero
rum notitie ſubtrahantᷣ:Tu qdem miſera ciuitas
hec perpeſſa tuis in penetralibus:que oẽs terras
⁊ oĩa ſecula triſti ſint inquinatura memoria.Cete
Criminũ patientia cõſenſui ſepe pꝛoxima eſt
rum ⁊ culpe expers:niſi ꝙ patientia criminũ ſepe
cõſenſui ꝓxima eſt:⁊ ſi nec obſtare poteras nec ul
ciſci:miſeratiõe potius digna q̃ꝫ odio.At tu Chꝛi-
ſte ſol iuſtitie cuncta videns ⁊ eternis radijs vni-
uerſa colluſtrãs:ut qd hanc infamie nebule paſſuſ
es terris noſtris incũbere cum poſſes tã facile:ni-
ſi delicta hominũ obſtarent:uapores noxios odio
E
rũ:caliginoſe noctis algore concretos : feruido tui
amoris ſplẽdore ꝑrumpere?Tu autem ſumme re
guꝫ noſtri tẽporis Roberte:quẽ ex aliqua celi par
te res noſtras ⁊ miſerari crediderim ⁊ ſpectare:
quibꝰ hoc nephas luminibus aſpexiſti:⁊ hanc tã-
tam tui ſanguinis iniuriaꝫ:quo animo ꝑtuliſti?An
nõ poteras pijs p̃cibus impiũ ſcelus auertere?An
poteras:ſed nolebas?ſubdifficilis cõiectura.Et ſi
enim ſimillimũ ueri ſit te celeſti gaudio repletum
terrenis doloribꝰ nõ moueri : Nunqd tñ tuorum
charitate atqꝫ ingenita pietate nõ tãgeris?Utcun
qꝫ eſt:felicẽ te qui hũc diẽ in coꝛpore habitãs non
vidiſti:quin te ſupſtite nunq̃ꝫ taꝫ flebilis illuxiſſet
dies:nunq̃ꝫ tñ inuidie licuiſſet.Fuit eni uere frõs
regia regni ſalus:cõciliatrix animoꝝ:iuſtitie altrix
expultrixqꝫ ꝑfidie.Ac uelut quedam ſalubꝛis vm
bꝛa gregibꝰ tuis ut iucũda paſtoribꝰ:ſic funeſta ſer
pẽtibꝰ:Quod ſi humana virtus obſtare decretis
ethereis nõ ualet:optãda utiqꝫ ⁊ penitꝰ oppoꝛtũa
moꝛs fuit que oculos tuos:qbꝰ adhuc nature legi
bus hoꝛroꝛ ⁊ lachꝛyme inerãt tã meſto ſpectaculo
liberaret.Pꝛoh doloꝛ:tuũ illud eximiũ:charũ:piũ
dulce depoſitũ:qbꝰ ſeruãduꝫ colẽdũqꝫ cõmiſeras
ꝑdiderũt:nõ ſomno aut ignauia victi : ſed flãmãti
odio ⁊ inuidia ſtimulati.O ultrix ſcelerũ iuſtitia:
F
neqꝫ illi aut inocẽtia:aut ſanguiſ:aut maieſtas pꝛo
fuit.Nõ hominũ qſq̃ꝫ aut deorũ:nõ que efficaciſſi
ma ſperabatᷣ tui recoꝛdatio opeꝫ tulit:uoces illas
monituſqꝫ nouiſſimos pij patris ⁊ regis optimi:
qbus moriẽs:quãtũ moꝛtali cõſilio datum erat in
lõgũ ⁊ familie tue ꝓſpexeras ⁊ regno:p̃rupte de
ſperateqꝫ nequitie uentꝰ tulit:atqꝫ oĩs diuini ⁊ hu
mani iuris ꝯtexit obliuio.Sed iã fletuũ ſatis eſt:
modo ne ubi finẽ fingimꝰ initiũ ſit.Cũ eni(ut dice
bã)⁊ crebꝛa ⁊ comitata ueniãt mala:cũ rara ⁊ ſo
litaria bona ſint:ex hoc malo neſcio qd malorũ ſeq
video:qꝺ ne iterũ certioꝛ q̃ꝫ uelіꝫ mali nũcij uates
ſim:ſilẽtio pꝛemã.Meliora cuncta ꝓueniãt q̃ꝫ ſpe
ro.Nec reipublice noceat paucorum furoꝛ qui in
illis quorũ eſt inultꝰ(ut auguroꝛ)nõ erit.Et ſi eni
diuina iuſtitia ſepe miſericoꝛdie ſuccũbat:in his tñ
hoc accidit:quos peccati pudet ac penitet : non in
his qui flagitio gloriantᷣ.Hec tibi quoqꝫ Soꝛgie
ad fontem:quo rurſus e tãto Italie naufragio ue-
lut in poꝛtũ fugi:⁊ pꝛeteriti dolens ⁊ uenturi tre-
pidus dictabã Kalendis ſextilibus intẽpeſta no-
cte.Uale tui cautus:memoꝛ mei.

Franciſci Petrarche ad.T.M.Illum uti homi-

nem vitijs perditum reprehendere deſiſtat: cuꝫ ſe
ſciat operam ꝑdere exhortantis. Ep̄la.XCII.

A

f Ine illū:linque eū ſibi:etatē habet:vie pa-
tēt:ire licet quocūq; libet:demitte in collū
habenas homini indomito:fruſtra niteriſ
repeto:linque illū ſibi:eat quo fert animus. Crede
aūt mihi nō aſcēdet. Uidiſti equos ad iter ⁊ aſcē
ſum pigros:ad pugnā pauidos tm̄ ipatiētes ſocij
fremētesq;:degeneris animi:ſignū eſt inſultare mi
norib⁹:nō poſſe comitē pati:nocere cū poſſit:occa-
ſionē expectare nō caꝫ. Muſce macros ſtimulant
boues: Pauperē peregrinū canis infeſtat. Homū
culū noſtrū his exēplis aſcribito: Ubi uel miſera-
bilis orbitas uel extrema paupꝑtas. Deniq; ubi de
feuſiōis eſt minus:ibi plus ſeuitie nocēdiq; feruē
tior libido. Qua in re nihil deliberat:niſi an facul-
tas aſſit:uoluntas nunq̄ abeſt ⁊ ſemꝑ vna. Quid
caſtigas igit̄? Perdis operaꝫ:plus aligd q̄ uerba
requirit hoc malū. Da illi parē aduerſariū: confe-
ſtim ardor iſte tepuerit: Semꝑ erit lupus oue cō-
ſpecta: Admoue lupū:ouis erit. Quid igit̄ (ut ait
Flacc⁹) obſeratis auribus fundis preces? quin tu
ſine illum ſcelerib⁹ obrutuꝫ ⁊ oppreſſuꝫ ſuis:ſuper
bia tumidū:ardētem auaritia:iracūdia rabidū:in-
uidia tabeſcētē:libidinib⁹ efferatū: gule uentriſq;
mācipium:nimio ſemꝑ ſopore confectuꝫ: ⁊ (ut ait
Maro) ſomno vinoq; ſepultū. Quid enim huic fa
cias? gd loquaris? Dolio loqueris ⁊ gdē pleno: ⁊
nil penit⁹ reſpōſuro:nil intellecturo:nil etiā auditu
ro. Perpropꝛie in hunc dixiſſe Licinius Craſſus
videret̄:modo barbā eneā haberet. Cetera enim
aſſunt: Os ferreū:cor plūbeum:utiq; calloſas au-
res calloſumq; animuꝫ habet. Callū mēdacijs ſu-
ꝑductū:uera ꝟba nō penetrāt. Neſcio an ex illis
ſis quib⁹ perdere uerba leue eſt. Illud certe ſcio:
que in hoīe ꝟba ꝑdunt̄: tolerabilis forte iactura:
niſi cōtēpt⁹ hinc ſimul atq; odiū quererent̄. Uale.

Degeneris animi ē minoribus īſultare.

B

C Franciſci Petrarche ad. L. M. Illi ꝙ in hominē
non facundum ſed loquacem inuehatur ſignifican
tis:quid etiam inter eoſdeꝫ interſit exponentis.

Epiſtola.XCIII.

A

q Uod ad ſtudiū rei familiaris attinet:coa-
ceruādaſq; diuitias:prouidētiſſimum ho-
minē:omniumq; quos ego quidē noueriꝫ
circumſpectiſſimuꝫ:nō nego:quiq; nō in vultu tm̄
ſed (ut Plautina anus) in occipitio quoq; oculos
habet. Ceterū in eo:quod de eloquentia hominis
addidiſti:longe diſſentio. Inter facūdum enim ac
loquaceꝫ largiter refert: Alterū qualitatis eſt:quā
titatis alteruꝫ: Hoc ingenium ⁊ ars ⁊ exercitatio
modeſta:illud p̄ceps impetuſ ⁊ impudētia preſta
bunt. Cōtraria ſunt hec:pleriq; tm̄ in diſcernendo
falluntur. Tu illo loquente ſi diligētius animum
aduerteris:fateberis ut nihil promptius:ſic nihil
illius ſmone durius:nihil aſperi⁹:nihil itempeſti
uius:qꝺ nō ideo ut ſibi cuius nomē ſciēs ſilui elo-
quentie falſam famam:ſed ut tibi iudicij errorem
eripiam:dictum ſcito. Uale.

Quid iter facūdū ⁊ loquacē interſit.

C Franciſci Petrarche ad. L. M. Illum ut munera
pro tribuentis animo:non pro rerum magnitudi-
ne recipiat obſecrantis. Epiſtola.XCIIII.

A

q Uaꝫ pauper:q̄ue ſis diues neſcio:loquor
de arcula: Animus enim ꝓculdubio diues
eſt: Bianteo more ſua ſecum bona circum
ferens:nec incendio peritura:nec naufragio: ⁊ qui
bus nihil omnino nō predonuꝫ vim:nō furum me
tuit dolos:nō rubiginem tineaſq;:nō morbos: nō
mortem:non ſenium:nō ruinā. De arcula ſane ipſa
idcirco ſum dubius:quia duꝫ animū moreſq; tuos
fortunamq; ſimul extimo:ut nō multis:ſic nōnul-
lis egere te ſuſpicor. Sicut enim inſanorum eſt in-
numerabilibus indigere:ſic ueruꝫ eſt quod ait Xe
nophon ille Socraticus: Nihil egere eſt deorum.
Q̄ minime autē ꝓximum a dijs. Q̄obrem: q̄r de
arcula ipſa nuper a cōſcio quodam neſcio gd audi
ui:pro virili parte ſuccurrendum ſtatui. Ecce itaq;
de fortune mee ſi reliquijs dicā ſuperbius q̄ ueli:
ſi muneribus:aliter loquar ac ſentio. Dicam ergo
de muneribus:quibus ille me talia nō curantem:
ſupra ſpem ſupraq; uotuꝫ cumulare dignatus eſt:
aliquātulum ad te miſi: quod quātulumcunq; eſt
haud dubito dignāter accipies: ⁊ in exigua re par
uo uelut in ſpeculo conſpiciēs:magnum mittentis
affectum:munuſculi paruitatē:animi uolūtate pen
ſabis: Nō ꝙ ego ſim neſcius:quoſdā fortes:quoſ
dam doctos ac ſimillimos tui viros ⁊ utroſq; ma
gnanimos:fruſtra olim munerib⁹ fuiſſe tēptatos.
In gbus ante alios eſt Fabricij clarū nomē ⁊ Cu-
rij Romanorū ducum. Quorum alter Pyrrhi re
gis:alter aurū cōtempſiſſe Sanniticum laudatur.
Clarius uterq; contēpt⁹:ſed nobilitatis alter etiā
claritate reſponſi. Q̄uis enim ſcholaſtici quidam
more ſuo cōfundāt hiſtorias: Rūſum tm̄ illud no-
bile ⁊ famoſum: Romanos nolle aurum:ſed aurū
habentibus imperare:nō Fabricij (ut vulgus pu-
tat) ad regem ſed Curij eſt ad Sānitium legatos.
Xenocrates legatos Alexandri Macedonis cum
quinquaginta talentis ad eum ab ipſo rege tranſ-
miſſos:inuitatos ad cenaꝫ in villā Achademie: ac
mediocri ⁊ minime apꝑato cibo philoſophice ha-
bitos:cū dimiſiſſet:poſtridie reuerſos querenteſq;
cui numerari pecuniam regis uellet:ſic increpuit:
Quid uoſ ingt heſterna cena:nō itellexiſtiſ me pe
cunia nō egē? Quo reſpōſo:cū meſtos factos cer-
neret:ne munus ac legationē regiā ſpreuiſſe dice-
retur:de magna pecunia exiguā particulā accepit
reliquū referri iuſſit ad regē. Fert̄ erga eūdē regē
⁊ Diogenis Cynici cōtēptus:ad quē uerſatili do-
lio habitātē: Cum Alexander videndi cupidus ue
niſſet: ⁊ miratus hominē queſiſſet:an donari ſibi a
rege aligd uellet. Cetera inquit alias:nūc ut a ſole
dimoueas peto: Erat enim hyems: ⁊ forte tūc fun
do teſte illius ad Aquiloneꝫ obuerſo:ore auteꝫ ad
meridiē applicabat̄ ſeminudus: ſed feruēs animi
ſeniculus. Facetū hoc durius ⁊ ꝓpe ſuperbū De
metrij reſponſum:qui miſſum ſibi ab Imperatore
Romano aurū:ridēdo ita contēpſit:ut diceret: Si
tēptare me uoluit:toto illi fuerā experiēdus impe
rio. Calanus Indus dum ingenti lignorū cōgerie
extructa ⁊ incenſa more patrio nudus ad uolunta
riā mortē iret: Alexādro Macedoni obuio ⁊ que
rēti ſimiliter: Num ſe aliquid uellet: nihil ingt eſt
opus:breui te videbo. Sed hic quidem miri nihil
quid enim nō ſpernat qui ipſam ꝓpter quā cetera
cōcupiſcimus:vitam ſpreuit? Cōtemptus ſane mi
raculum ſuppleuit uaticinij certa fides. Siquideꝫ
itra dies paucos Alexāder apud Babylona Cra-
tere illo Perſarū atq; Indorū ultore conſumptuſ
eſt. Urbanius aliquanto Dindymus: Ad queꝫ nu
dum cum Alexander idem omni faſtu regio depo

Inſanorum eſt multum egē:deorū nihil.

B

Qui oblata munera ſp̄uerint.

Xenocrates.

C

Diogenes Cynicus

Demetrius

Calan⁹ Indus.

D

Dindymus

ſito ueniſſet: in extrema ſolitudinū e cunctis muneribus ab opulētiſſimo rege ſibi allatis: nō niſi minima ⁊ viliſſima rerū ſumpſit: ne conteptus aſperioꝛ inſolētie notaret̄. Sed hec ſingulorꝝ hominū illa publica animorū ⁊ incomparabilis altitudo. Pyrrhi regis cuius ſupꝛa memini legatꝰ Cyneas vir ingenio ⁊ ſapiētia excellēs: immēſis cū muneribus Romā miſſus: Senatu pꝛimū atqꝫ oꝛdinibus cunctis ex oꝛdine: ne quicꝗ̄ temptatis: poſtremo plebeꝫ ipſaꝫ fruſtra etiaꝫ aggreſſus: ac nemine pꝛoꝛſus inuento cuius domus aut mēs muneribꝰ regijs pateret: cū eoipſo quod aduexerat auro ad ſtupēteꝫ regē: ſtupens ipſe reuerſus eſt. Ceterū hi oēs aut ab hoſte rege: uel populo: aut a ſuꝑbo aliquo donatore tēptati ſunt. At nō Romani ſenatꝰ: dona Ptolemeus rex Egyptius: Nō Africani ſui munus Maſaniſſa contēpſit: Nō Africanus alter munera regis amici: Nō deniqꝫ populus ipſe Romanus munerū licet ſpꝛetoꝛ hoſtiū: Pergamei regis quē amabat hereditatē teſtamētūqꝫ deſperit. Multū refert: quo animo ꝗd donetur ⁊ a quo: ⁊ ſicut quidā longe magnificus: ſic alter inhumanus atqꝫ inſolēs eſt conteptus. Amicus ego: nō tēptatoꝛ uenio: nec (ut ueruꝫ fatear) dono aliꝗd tibi ſed tecū partioꝛ: que ſcis ipſe iampꝛidē nobis eſſe cōmunia. Ac ne munus exiguū magnis uerbis exaggerem: Accipe quicquid id eſt ⁊ boni cōſule: quod pꝛofecto ne idem ipſe qui fert: nec alius quidē ꝗſꝗ̄ quid aut quale ſit nouit: ⁊ ego iaꝫ (ſi quid mihi credis) oblitus ſum. Uale.

Cyneas pirrhi legatꝰ

E

Franciſci Petrarche ad Philippum Cauallicenſem: ſe ad eum uenire ⁊ Socratem ſuum ſecuꝫ adducturum pollicentis. Epiſtola.XCV.

A

V

Eniam ad te quādo ita placere tibi ſentio: Et Socrateꝫ noſtrū deuotiſſimū tui nominis adducā. Poſtridie ueniemus: nec hoꝛrebimus urbis aſpectū: inculta ꝗ̄uis ⁊ ruſticana ueſte cōtecti. Huc eniꝫ pꝛidie raptiꝫ ex urbe inquieta ⁊ turbida ſaltu uelut in littus: fracta puppe confugimus: latitādi ociandiqꝫ ꝓpoſito: eoqꝫ habitu qui ⁊ ruri ⁊ bꝛume cōuenietiſſimus viſus eſt. Ut ſumus in tuā urbeꝫ cōmigrare iubes: parebimus: eoqꝫ libentius: quo ardentiore tuo deſiderio trahimur: Neqꝫ magnopere curabimus quales extrinſecꝰ videamur: cui animos noſtros apertos ac nudos eſſe: ⁊ cupimus ⁊ ſperamus: Illud tuorū uoto pater amātiſſime non negabis: ſi ſepe nos hoſpites habere vis: ut nō apparatū exꝗſitūqꝫ cōuiuiū ſed menſa nos familiaris excipiat. Uale.

Eiuſdem Franciſci Petrarche: de Rebus familiaribus epiſtolarum Liber Septimus.

Franciſci Petrarche ad Barbatum Sulmoneñ. amorē ſuū erga illum ſignificātis: ꝙqꝫ Sulmonē pꝛimo impetu barbari oppꝛeſſerint occupauerintqꝫ dolētis: ſeqꝫ ſi in tali diſcrimine pꝛodeſſe poſſit offerentis. Epiſtola.XCVI.

A

i

Nter multifidas: ꝗbus obſideoꝛ curas: illa nō ultima eſt: quā ex rerū tuarum expectatiōe cōcipio. Quid eniꝫ mihi Barbato meo clariꝰ? Quid dulcius? Anxia res amoꝛ: credula: timida: ſollicita oia circūſpiciens ⁊ uana etiam ac ſecura foꝛmidans. Ecce qꝺ ſemper timui: ecce qꝺ ſemper ſcripſi: ecce qꝺ quotidie dicebā: nō poterat tā fedū facinus impunitum eſſe: ⁊ eſt ultio hec aliquāto ſerioꝛ ꝗ̄ putaui. Uerte autē deus irā tuaꝫ in auctores ſceleruꝫ: ⁊ noxia capita digno ſupplicio feri: parce pijs: parce fidelibus. Quid inſonſ meruit plebecula? Quid ſacra telluſ Auſōia? Ecce iaꝫ puluis Italicus greſſu quatit̄ barbarico: ⁊ victores olim gētiū: nūc heu vincētiū p̄da ſumꝰ: ſiue id peccata noſtra meruere: ſiue iniquū ⁊ triſte ſydus aliquod aduerſo limine nos exercet: ſiue (in qꝺ magis inclinoꝛ) itegri nūc ſceleſtiſ additi criminibꝰ plectimur alienis. Sed abſit ut Italie metuaꝫ a qua rebelles potiꝰ qꝺ metuāt habebūt: Dū nuꝑ urbi reddita ꝑtās tribunitia vigebit: ⁊ caput noſtrū Roma nō egrotabit. Pars Italie ſollicitū habet: illa videt que oliꝫ magna grecia dicebat̄. Bꝛutius Calaber atqꝫ Apulus: nūc laboris regio: atqꝫ oli p̄potēs Capua: nūc regina urbiū Parthenope In has terras ameniſſimas ab aſperrimis Danubij ripis p̄ceps ruit exercitꝰ: ⁊ celi noſtri ſerenitateꝫ fedis nubibꝰ inuoluit: ab aquilone oriens ꝓcella: quā uereoꝛ nedū reſpōſuꝫ tuū operioꝛ: cū ingēti fragore detonuerit. Sic oia iā in extremū adducta referunt̄. Iā Sulmonē pꝛimo belli ipetu calcatū in ditionē hoſtiū ꝑueniſſe fama eſt: Heu generoſum oppidū tuā ⁊ Naſonis patriā: quibꝰ ꝓſequar lamētis ab his hodie poſſeſſaꝫ: inter quos ille moꝛte grauius putauit exiliū? Qui aūt adeo miſerabiliter nō tā de exilio ꝗ̄ de loco exilij queſtus eſt: ut libꝛū nō exiguū tereret querelaꝝ: Quid dicturus fuiſſet: ſi Iſtri populos ⁊ id genus hoium qua uagus Sarmata ⁊ arciteneſ Getes: niuoſis oberrāt collibꝰ: ad occupādā armis patriā ſuā uēturos ullo tpe p̄uidiſſet: ad quos ſe Ceſaris iperio ꝓficiſcitaꝫ iniquo tulit aio: ut nihil aliud flere: nihil aliud dep̄cari: nihil aliud loqui poſſet. Te ꝓ o frater: ꝗd nūc dicere arbitrer iſta cernētē: que nec ego pꝛeſentia ſine lachꝛymis audio: nec ille futura ſine gemitu cogitaſſet? O feliciora iā ſaltē Naſonis oſſa externa tellure obruta: ꝗ̄ ſi patrie Pyramidis honore cōdita huiꝰ tpis ludibꝛio ſeruarētur. Iā trāquilliora dixeri ſepulchꝛa iter Iſtrū ⁊ Hypanē ꝗ̄ iter Lirim ⁊ Uulturnū. Illinc Barbari magno agmine diffugiūt: huc irrūpūt. At ego dū dolorē animi ſequoꝛ: ꝓpoſitū exceſſi ⁊ euehebar lōgiuſ: niſi me expectās: ⁊ crebꝛo iterpellās hic nūcius reuocaſſet. Igit̄ vn̄ diſceſſerā reuertoꝛ. Magno ſuꝑ te pauore toꝛqueoꝛ: ſed nihil in me (qꝺ ipſe noueriꝫ) cōſilij eſt: nihil auxilij: qꝛ tn̄ plus iterdū aliꝗ poſſunt ꝗ̄ ſe poſſe cōfidūt: ſi ꝗd in me opis agnoueris: iure tuo utere. Gꝛatiā fateoꝛ nō mediocrē apud Tribunū ſtirpe humili ſed excelſo virū aio ꝓpoſitoqꝫ ⁊ apꝺ populū Romanū habeo nullis ꝑfecto meiſ meritis: Sꝫ deꝰ mihi malorū odia: bonoꝝ beniuolētia cōpēſauit: Nō ꝙ ul̄ illis nocueri: ul̄ his ꝓfueri: ul̄ malus eē deſieri: ul̄ ſiꝫ bonꝰ: ſꝫ qꝛ malos odiſſe bonos amare diſpoſui: ⁊ ab illoꝝ turba ad hoꝝ paucitatē ſepe trāſfugere uolui ſi datū eſſet: ⁊ uolo ſi dabit̄. Si quid igit̄ in p̄ſenti diſcrimine apud p̄fatos Tribunum ac populū ꝓdeſſe tibi itercesſio mea pōt: Ecce animus ⁊ calamꝰ p̄ſto ſunt. Eſt mihi p̄terea in longinquo: ⁊ ab his motibus ſecurꝰ Italie tractu domus parua quidē: ſed duobꝰ vnuꝫ animū habentibꝰ nulla domus anguſta eſt: Nulle

B

C

D

illā dānoſe diuitie:ſed nec pauptas:nec cupiditas
Libelli aūt innumerabiles inhabitāt:hec mō nos
expectat:me ab occidēte reuerſurū:quē iā bienio
affuiſſe cōquerit:te ab oriēte:ſi fata coegerint ⁊ ſi
libuerit uenturū.Quid tibi pter hec offerā nō ha
beo.Domus aūt ad quā inuito te ubi ſit noſti:in lo
co ſalubri ⁊ terroribus uacuo ⁊ pleno gaudijs ⁊
ſtudijs opportuno.Tu quicqd cōſilij cepis:ad fe
licē exitū deus applicet:Ego iterim utinā falſa ti
muerim:⁊ abſentia qō naturaliter ſolet:metū au
xerit amātis.Animus quidē meus nō quieſcet:do
nec uel te videro:uel per litteras accepero ſaluum
ex his tempeſtatibus enataſſe.Uale.

¶Fracīſci Petrarche ad.L.M.Ueram humilita
tem non eſſe ſpernendam multis exemplis oſten
A dentis. Epiſtola.XCVII.

[N]Oli obſecro amicū ideo ſpernere:qꝛ humi
lis:ne cōtrariꝰ fias dicto irrefragabili quo
humilitas exaltanda ꝓmittit.Uera gdē
humilitate:nil minus contēptibile:nil minus uera
ſuperbia uenerādū.In diſcretiōe tñ huiꝰ rei ⁊ alia
rū quoqꝫ multarū fallimur.Uiles enī timidoſqꝫ
⁊ abiectos humiles uocamus:magnanimos aūt
ſuperbos.Cōtra aūt ueros humiles:falſo credita
puſillanimitate cōtēnimus.Inſolētes ꝟo ceu uere
magnanimos ueneramur:Scitūqꝫ eſt illud Cato
nis huius Junioris a Saluſtio relatū.Uera rerū
uocabula iāpridē amiſimus.Si igit cōſtat de re:
amicūqꝫ tibi(ut eſt)humilem fateris vide queſo
ne humilitatem altiſſimā virtutē Chriſtoqꝫ gra
tiſſimā deſpereris:ne quod nunqꝫ fuiſti ipoꝛtune:
⁊ odioſe ſupbus videaris.Quis enī uel medio
cris ingenij qui utrarūqꝫ ſacrarū ſcilicet ac ſecula
riū ſcripturarū ſeriē legerit nō aduertat quātū ma
giſter humilitatis Chriſtus humilia ſemp amaue
rit:Ut egdē a pmo oꝛdiar:ex qꝫ humili radice na
ſci uoluit ille cuiꝰ faciē videre ſumma ⁊ ſola felici
Humilitas ſtirpiſ redēptoris noſtri. tas eſt:An nō ex nobiliſſima qualibet naſci poſſet
uel nobilitare quā uellet:Sed nobilitate cōtēpta
humilitas querebat.Egreſſa eſt virga de radice
Jeſſe ⁊ flos de radice eiꝰ aſcēdit.Cuiꝰ ſub vmbꝛa
reges ſedēt:populi regeſcūt:cuiꝰ oꝛbis totꝰ odore
reficit.Quenā ꝟo radix iſta Jeſſe:qꝫ ſupba:qꝫ no
B bilis:cui Ruth materna auia mulier aduena:iops
vidua oꝛba ſocrum ex̄ fines patrios ſecuta:⁊ poſt
pueros meſſores in agrū Booz ad legēdū ſpicas
pmū miſericoꝛditer admiſſa:deinde ⁊ nocturnis
quoqꝫ blāditijs in ipſiꝰ domi ꝓmota cōiugiū:vn
de Jeſſe pater ꝓdijt per ſeipſū obſcuri vir nomi
nis:Ipſū quoqꝫ Jeſſe qs noſſet:niſi ꝓpter eiꝰ filiū
Dauid:Jmmo qs quenqꝫ noſſet eorū niſi propter
Chriſtū ex illorū radice ſurgētē:Quorū originē
quātū ſpernere:quātoqꝫ cū ſtomacho ⁊ filiū Jſai
⁊ ſeruū ſuū dicere ſolebat ipſe Saul cōpatriota ſu
perbioꝛ:nouiſſima licet familia editus minime tri
bus Jſrael:qſqs regū libꝛos legerit:iueniet:Ipſe
Dauid qꝫuis eximie virtutis atqꝫ excellētis inge
nij:tñ adoleſcētulus paſtoꝛ erat qñ eſt electꝰ a do
mino ⁊ ſublatꝰ de gregibus ouiū(ut ipſe fatet)⁊
de poſt fetātes acceptꝰ in regē:pauit Jſrael innocē
tia coꝛdis ſui.An Moyſes foꝛte nobilioꝛ qñ viſio
nē illā vidit rubi ardētis ⁊ incombuſti:quādo tot
ꝓdigioꝝ ſignis illuſtratꝰ ad liberādū populū Jſra
eliticū ſeruitute Egyptiaca deō iubēte pfectus eſt:
Certe nō rex:aut pnceps:qui tāto operi eligeret:ſꝫ
humilis paſtoꝛ fuit:⁊(qō magis ſtupeas)alieni
gregis.Jam ipſe pater Abꝛahā filiuſqꝫ ⁊ nepos C
quorū nominibus omnis ſacre pagine plenus eſt
angulus:quorum tāta eſt gloria:ut omnipotēs ab
illis cognomen accipere:⁊ deus Abꝛaham:deus
Iſaac:deus Jacob dici uoluerit.Atqꝫ ipſe de ſe lo
quēs eodem ipſo cognomine uſus ſit.Putas re
ges aut tetrarche eſſent:Jmmo ꝟo uł agricultō
res:uel paſtores ouiū fuerūt:Aſellis vilibus inſi
dētes:ſtipati gregibꝰ ſuis inter filios ⁊ uxores ſe
des mutabāt:ſed in hac humilitate deum merebā
tur ducem:qui eoipſo tēpore potentiſſimis ac ſu
perbiſſimis Aſſyriorū regibus:nō modo familia
ris eſſe:ſed ne naſci quidē uelle dignatus eſt.Ipſe
Jacob a quo in ſcripturis ſacris crebꝛius illud in
ſigne cognomen ac familiarius deo eſt:nō ſupbia
originis ſed humilitate ſua clarus:qualiter ab illo
ſoceri ſui diuturno ⁊ graui ſeruitio redeat attēde.
Certe nō ſceptꝝ reuehit:nō diadema:nō purpurā:
nō curruſ aureos:nō armatos exercitꝰ:Sed ouiū
⁊ capꝛarū boumqꝫ aciē inſtructa:clā fugiēs filio
rum turbam ac ſeruorū ⁊ ſimul duas ducit uxo
res hac totidē concubinas:ſemen gentis innume
re:quarū ex utero duodecim tribus Jſrael ⁊ tan
ta populorum multitudo deo fecundante mulier
culas ⁊ humilitatem honorāte deſcenderet.Fie
bant illis in figura:que ſuperficietenus cōtempti
bilia viderētur:eſſent autem in ipſa rerum uerita
te magnifica:Si enim nō aliter accepta fuerint qꝫ
narrentur:quis non audita deſpiciat:Oꝛ ſi gloria
temporalis coram deo clarioꝛ foret qꝫ humilitas: D
quis dubitet:quam in partem iſte tātus dei fauoꝛ:
multo pꝛopenſioꝛ futurus eſſet:Confer enim cum
his tribus ſenibus tā famoſis:cūqꝫ omnibus illo
rum gregibus atqꝫ cōiugibus tres immēſis exer
citibus ſubnixos Romanorum duces:Scipionē
Africanum:Hannibalis coꝛnua cōfringentem:⁊ Scipio Africanus
tributario iugo imperioſe Carthaginis colla ſub
dentem.Magnum Pompeium in Septentrione
atqꝫ Aſia tonantē:⁊ nō lacte ſed auro repleta pa
tria:captiſqꝫ non ouium ſed regum gregibꝰ:a mari Pōpeiꝰ magnuſ
rubꝛo ad Meotidas paludes Rhipheoſqꝫ mon
tes vniuerſa calcātem.Julium Ceſarē in Gallijs Julius Ceſar
ac germania fulminātem:perdomitiſqꝫ hoſtibus
ad poſtremum in viſcera patrie victricia pila uer
tentem:ipſamqꝫ tum gētibus imperantem Romā
⁊ in ea terrarum oꝛbem vnico Theſſalico plio vin
centem.Quanta quidem hec ſit imparitas rerum
vides.Poterat naſciturus ex homine dei filius uł
ex his naſci uel eos ipſos e quibus naſci decreue
rat tales facere:Quippe qui utroſqꝫ creauerat:po
terat nō Dauid in anguſtijs Judee finibus:ſed Au
guſtum in toto oꝛbe regnantem habere ſtirpis au
ctorem:uel Dauid ipſum tm̄ pꝛincipem facere quā
tum fecit Auguſtum.Poterat non in Bethleē vi
co exiguo:ſed Rome:cui Judea inter ceteras ſer
uiebat:⁊ in thalamo aureo naſci:non in ſtabulo.
Poterat natus cui celum ſedes eſt:cuius eſt terra
⁊ plenitudo eius nō in ſumma pauperie:ſed in ſū
mis delitijs enutriri:niſi quia nobilitatē ⁊ deliti
as noſtras ſpernit:utinam ⁊ non oderit.Poſtre
mo poterat:qui ei ſuccederēt ſuumqꝫ nomē gētibꝰ E
pdicarent:diſcipulos ſibi īratos ac potētes:reges

oratoreſq; ⁊ philoſophos:nō piſcatores:ruſticos
inopes ⁊ indoctos eligere:niſi quia ipſe deus eſt
qui ſupbis reſiſtit:humilibus aūt dat gratiaȝ:nec
potētia noſtra egēſ ad agēdū:qm̄ ipſe dixit ⁊ facta
ſūt:neq; ad pſuadēdum eloquētia mortali. Uiuuſ
eſt enim dei ſermo ⁊ efficax ⁊ penetrabilior omni
gladio ancipiti: ⁊ ptingēs uſq; ad diuiſionem ani
me ac ſpirit⁹:cōpagū quoq; ⁊ medullarū: ⁊ diſcre
tor cogitationū ⁊ itētionū cordis. Hoc ſermōe di
ſcipulos ſuos armauerat:quādo eos ad perſuadē
dum generi humano:toto diſpſit orbe terrarū:nō
cōſulari trabea:nō impiali diademate : nō laurea
triūphali:nō phoꝝ ſentētijs:nō oratoꝝ florib⁹:nō
aculeis ſophiſtarū:nō deniq; uerbi ſapiētia(ut ait
aplus)ne euacuaret crux Chriſti. Nō iter eos Ce
ſar fuit:qui cogeret:nō Plato qui doceret:nō Ari
ſtoteleſ q argueret:nō Cicero q ſuaderet:ſȝ homū
culi paupes:ibecilles ⁊ inculti:qui nunq̄ aut ſcho
las itraſſent aut litteras didiciſſēt. J tn̄ inter pſe-
quētium gladios ⁊ ferarū dētes flāmaſq; ac torto
res:pſuaſerūt publice qḋ uolebāt:Chriſtum deuȝ
⁊ hoiem natū:paſſum:deſcēdiſſe ad iferos:ſurre-
xiſſe a mortuis:aſcēdiſſe in celū:redituꝝ ad iudi-
ciū: ⁊ cetera oia que ille mādauerat:qui(ut ſcriptū
eſt)ſtulta mūdi elegit ⁊ ifirma ut cōfūderet fortia:
qui cū ꝓdeſſe oibus ueniſſet:elegit(ut ait Auguſti
nus) ꝓdeſſe impatori de piſcatore nō piſcatori de
Jmpatore:Qḋ ſimiliter ꝓrſus de oratore ac phi
loſopho dici pōt. Jdq; nō etate rudi accidit ⁊ ad
credēdum facili:ſed lōge magis iueteratis litteriſ
atq; doctrinis:omniq; illo antiquo ex inculta ho-
minū vita:errore ſublato: lōgeq; magis iā doctis
hominibus ac temporibus ipſis eruditis:q̄ȝ etate
Romuli fuerāt:De cuius diuinitate credita:Cice
ro loquēs ait hec in ſua republica : ⁊ Auguſtinus
retulit in ſua:ut ad fingēdū:ſi tūc vix qcq̄(ut ideȝ
ait)nūc oino minus eēt loci : Antiqtas enim ingt:
recepit fabulas:fictaſ etiā nōnunq̄ incōdite:Hec
etas iam exculta p̄ſertim eludēs:omne qḋ fieri nō
B pōt reſpuit. Que ſi:ut dixi : ad colorādam falſam
Romuli diuinitatem:que credi iam cultiore etate
potuerit:Cicero uelut nō pua argumēta cōquirit:
Roma vix dum cōdita ⁊ vnū e ſeptē collibus vix
integrum:eūq; non tectis muroq; marmoreo:ſed
dumoſo ambitu: ⁊ culmis agreſtibus occupante:
atq; adhuc neſcio qd paſtoriū redolēte:Quid eta
te Chriſti dici debet Roma dāte iam iura gētibuſ
imperantibus Auguſto Tyberioq;:quoꝝ ſub alte
ro natus:ſub altero Chriſtus eſt paſſus? Jnter qḋ
tēpus ⁊ Romuli etatem incredibilior:qua pro nu
mero annoꝝ rerū mutatio facta erat:nō q̄ mediū
D tp̄s exiguū ſit:Siqdem ex quo ꝓpter ſuā inſolē-
tiam a ſenatu Romano ad Capree paludeȝ diſcer
ptus eſt Romulus:uſq; dum propter peccata no
ſtra in Judeis in monte Caluario crucifixus eſt
Chriſtus. Paulo(niſi fallor)plus minus ue ſepti
gētoꝝ annoꝝ tēp⁹ effluxit:q̄uis eni Cicero min⁹
ſexcētis dixerit:nō ad ſuam ibi:ſed ad Africani ⁊
ceteroꝝ reſpexit etatem quos in eoipſo libro rei-
publice loq facit. Et p̄terea inter. Ciceronis cedeȝ
ſub Antonio ⁊ Chriſti paſſionē ſub Pilato : quan
tum ueriſimilibus cōiecturis aſſequor : ſeptuagin
ta:uel circiter annoꝝ ſpatium interceſſit. Lōgius
ferebar:ſed nūci⁹ tuus ſcribēti iminet: ⁊ ſingulos
calami tractus notat : Morulaſq; medias metit:

⁊ crebro oſtium celoq; reſpiciēs ſuſpirat. Miſere
or exptus qd eſt expectatio ꝓperāti aio: ⁊ ante de
ſtinatuȝ cogor ut dicam humilitatem ama. Uale.

¶ Franciſci Petrarche ad Socratem ſuum:illi ſom
nium quod de inuento theſauro ſomniauerat nar-
rantis. Epiſtola. XCVIII.

h Eſterne noctis ſomniū referam tibi. Uide
bar mihi incertū vnde: Nihil enim tale uel A
cogitare ſum ſolitus uel loqui. Uidebar in
q̄ȝ in agello meo quem ad fontem Sorgie habeo:
theſaurū inueniſſe:monete puetuſte auree:nō me
diocrē cumulū:vna ſpatiabamur ſoli(ut noſter eſt
mos) Te itaq; cōfeſtim euocās:digito rē deſigno
Ambos(ut fit)gaudiū ſtuporq; defixerat. Mihi
qdem ut eram:nemini enim occurrebat illud An-
nei:Uitate quecūq; vulgo placent:que tribuit ca- Ea que
ſus:ad omne fortuituȝ bonum ſuſpitioſi ⁊ pauidi placent
ſubſiſtite: ⁊ fera ⁊ piſcis ſpe aliqua oblectāte deci vitāda
pit:munera iſta fortune que putaris:inſidie ſunt. eē ex ſe
De hoc ergo cōſultātes:parūper heſitauimus le- nece ꝟ-
ti trepidiq;. Quid multa? Ultime inſanie viſuȝ eſt bis
qḋ per terras ac maria tātis laboribus tātiſq; pe-
riculis queri ſolet:id oblatū ultro cōtēnere. Mox
certatim oneramur auro:domū clam taciti ꝯuebi-
mus:Abditis pro tpe que exportari vno faſce non
poterāt:hoc ſemel:hoc iterū ⁊ iterū facim⁹: ⁊ ſem
per auidius:Semp enim ut natura rerum habet:
cum pecunia ſollicitudo cupiditaſq; creſcebāt. Fe Sollici
rit aures interim murmur inuiſum:ſecretum nr̄m tudo ⁊
nulli licet creditum ſpōte ſua in vulgus eruperat. cupidi-
Nec ita multo poſt neſcio qs maior dn̄s locorum tas cum
aderat:uendicās ſibi iure theſaurum:obnitimur. pecunia
Hinc p̄mum lōga ⁊ inamena colloqa:inde lis mi- creſcunt
neq; ⁊ ſemp litibus iūcta cōuitia. Jllo acriter ur-
gēte:nobis indignātibus:in nr̄o repta:nobis eri- B
pi ꝓpitie dona fortune. Mille ſubinde rerum mo
tus ⁊ mille cōſilia:nūc matura ⁊ cauta:nūc teme-
raria ⁊ acerba:cum iam ad reſiſtēdū nos nō tam
nr̄a cupiditas q̄ȝ iexorabilis aduerſarij ſupba du-
rities iflāmaret:Jam ab ocio ruris ad urbana ne-
gocia:Jaȝ a ſtudijs ad arma trāſlati:nouis curaꝝ
turbinibus agebamur:Jam pro itētione puigili ⁊
ingſitione pulcherrima nouarum rerum pnox odi
um atq; ira ſucceſſerāt. Poſtrēo iaȝ res litigio ad
bellum ſe uerterat:Jta mutatus aiorum ſtatus ⁊
ſepe repti auri penitebat:philoſophabamur in in-
ſomniſ:Ubi vitam ſerenam atq; tranqllam linqui C
mus? qs nobis has curarum ſupinduxit nubes?
qs in has ꝓcellas nos ipegit? An ignorabam⁹ in Jnauro
auro ſpecioſam erūnam ⁊ ſplēdidam eē miſeriaȝ? erūnā ⁊
Neceſſitas cum diuitijs creſcit: ⁊ fugit cū medio miſeriā
critate felicitas:Occurrebāt aceruatim exempla
eoꝝ qui uel in diuitijs ifelices:uel in pauptate feli
ciſſimi fuiſſent:Sperneban̄t inutiles opes Creſi:
⁊ funeſtuȝ Mide aurum: ⁊ Dionyſi Craſſiq; ſpo
lia templis auulſa. Laudabat Cincinnati Reguli
Curij Fabritij felix ⁊ glorioſa paupies. Accede-
bat acies hominum noſtrorum:qui nudi in ſolitu-
dine ſolibuſq; ⁊ frigoribus aduſti:radicibus her
barum ⁊ ſiluestribus baccis paſti:pro tecto celuȝ:
terram habentes pro cubiculo:cum uoluptate tor
rentem turbidum hauſerunt : aſperoq; ⁊ anguſto
calle gradientes:ſpe patrie melioris:omnia pror-
ſus mortalia contempſerunt. Ceterum quo plura
huius generis ingerebātur exēpla:eo grauius de

D lebamus:ea nō vidiſſe nos in tēpoꝛe:ſꝫ in tergo:ut aiunt:oculos habuiſſe.Deniqꝫ ſic eramus:ut iā ne cepto uellemus abſiſtere:ſolus credendi pudoꝛ ob ſiſtere:Et iaꝫ ſupꝛemi certaminis inſtabat alea:cū repente medio noctis ira metuqꝫ anxius expergi ſcoꝛ:gelidus ſudoꝛ coꝛpus omne perfuderat. Jta me diuinitas ſaluū uelit:ut ego perinde feſſus ani mi feſſuſqꝫ mēbꝛorum eram ac ſi graue durūqꝫ ne gocium:nō ſomnians ſed vigilās agitaſſem:Nec facile dici pōt:ꝙ letus fui:ubi ſenſi me theſauro ſi mul ⁊ ſollicitudine liberatum:⁊ tātū habere quā tum alit:nō quātum angit:quātūqꝫ vite ſufficit nō quātum affluit:quāqꝫ per ſomnum in ea ſnīa radi catus ſum:ꝙ mihi vigilās perſuadeo eſſe uerіſſi. mam:ſcilicet plus mali ꝙ boni cupidis moꝛtalibꝰ afferre diuitias.Surrexi demum hora ſolita(con ſuetudinem meam noſti)dūqꝫ quotidianis laudi bus deo dictis:ex more manum calamo applicuiſ ſem:hoc pꝛimum qͦ ſopitum exercuerat ſeſe obtu lit experrecto.Huius ergo ſententie te participem facio:qui particeps ſomnij videbaris.Uale.

Franciſci Petrarche ad Joannem Tricaſtrinum Epiſcopum:petitionem illius ⁊ ſuum pꝛomiſſum executioni mandare ſpondentis. Epiſtola.XCIX.

A [p]Etitionis tue memoꝛ:ꝓmiſſiqꝫ mei nō ob litus:Jtaliam:ſiue(ne grāmatica lite ipli cer:quam in epiſtolis Ciceroni ſuo mouet Atticus)in Jtaliam uado.Scio qdem ⁊ memini qd me de ipſius Ciceronis libꝛis in oꝛdinem redi gēdis:⁊ quarundam(ut dicere ſoles)ueluti ſcin tillarū lumine declarādis ſepe rogaueras.Demū quo ineluctabiles ꝑceps eēnt:ut Romanꝰ pōtifex: qui feruoris tui ꝯſcius:hāc generoſaꝫ bibliothece ſue cuſtodiam ita tibi credidit:ut olim noſtri pꝛin cipes:Juliꝰ Ceſar Marco Uarroni:Ceſar Augu ſtus Pōpeio Marco:⁊ rex Egyptius Ptolemeꝰ Philadelphus Demetrio Phalerio cōmiſiſſe no ſcunt:curam pꝛoꝛſus ingenio tuo dignam:ut Ro manus inquā pontifex digredienti mihi ſuum hac in re modeſtiſſime indicaret aīum: effeciſti.Quid facerem notum licet ignoti poete carmē: eſt orare ducum ſpēs violēta iubendi:⁊ quaſi nudato ſup plicat enſe potēs:parebo ſi potero:Nam ⁊ ſi pare re neceſſarium:⁊ tibi placere delectabile.Cōtraqꝫ B pꝛeces tuas ſpernere durum:illius iuſſa negligere ſacrilegum.Totum in hoc uertitur:ꝙ mihi in illis quos poſcitis emendatis codicibꝰ reperiendis foꝛ tuna fuerit.Noſti eni expertus ſeculi noſtri crimē ꝙta ſit rerum taliuꝫ penuria:cum tñ inutiles ⁊ ſu peruacue:immo ꝟo penitꝰ dānoſe funeſteqꝫ diui tie tantis curis ac laboribꝰ aggregent̃.Qͦ in me erit:ſtudiuꝫ indefeſſum ac diligentiam adhibebo. Ac ne moram foꝛtaſſis accuſes:ſcito me reparan dis viribus coꝛpoꝛeis:quas moꝛbus imminuit in ſolitudine mea ad fontem Soꝛgie uſqꝫ ad autūni tēperiem ſubſediſſe metuentem coꝛpus adhuc in ualidum longe vite cōmittere:tūc auctis uolente deo viribus atqꝫ eſtibus iminutis iter arripiam. Jnterea utinam ſcire poſſes quāta cum uoluptate ſolivagus ac liber inter mōtes ⁊ nemora:iter fon tes ⁊ flumina:inter libꝛos ⁊ maximoruꝫ hoiuꝫ in genia reſpiro:quāqꝫ me in ea que ante ſunt cū Apo ſtolo extendens:⁊ pꝛeterita obliuiſci nitoꝛ:⁊ pꝛe ſentia non videre.Uale.

Franciſci Petrarche ad Lelium ſuum:ꝙ nō mul ta ad eum ſcribat ſe excuſantis: negocium quoqꝫ ipſius ſe expediturū pollicentis: de urbis Rome etiam laceratione conquerentis. Epiſtola.C.

[m]Ulta ſcribere tēpus dehoꝛtatur: ſomnus A pꝛohibet: noctem iam tertiam inſomnem ago:neqꝫ ueteribꝰ curis liber:⁊ oppꝛeſſus nouis: quas mihi pꝛofectio mea peperit multa in faciem ⁊ in tergum curāda denuncians. Cum ex equo deſpicere oīa in animum induxero(qͦ ma gna ex parte iam feci)tum pꝛimuꝫ trāquillos ſom nos carpere incipiam:nō aliter ꝙ Eneas ille Uir gilianus: qui iam certus eundi carpebat ſomnos rebus iam rite paratis.Aut eni falloꝛ aut anceps ⁊ longa deliberatio plena moleſtie ac laboris eſt: Dubitandi exitus initium eſt quietis.Dici nequit anxia mens ⁊ cōſultationibꝰ uagis exercita quan tum electione cōſilij in vnum aliquod uerſa ꝓpo ſitum conquieſcat.Tunc igit̃ ut occurret:Nunc ſe B miſopitꝰ ⁊ uelut inſomnis loquar:excuſationē tuā ꝙuis ſuperuacuam amplectoꝛ:ſcio enim locorum diſtātiam ut amātibus odioſam:ſic honeſtis ami citijs nō obeſſe:ubicūqꝫ ergo erimus ſimul erimꝰ. De negocio tuo faciam ut ſcribis:quod mihi ſcili cet fieri uellem bꝛeuiter expedire:nil eni in me mo leſtius experioꝛ ꝙ uerbis trahi:hāc amicis ſciens moleſtiaꝫ nunꝙ feci nec faciam qdem.Placebo ſi potero:aliogn ne diſpliceā ꝓuidebo.Uerſus tuos excitato apud Helicona noſtrū ingenio texere me ditaboꝛ:ſed neſcio qualiter ſcedula tua quā decies in manibꝰ habui diſcedētem me fefellit:⁊ ſine me domi ſubſtitit:quere eā ibi ⁊ poſt me mitte:licet ⁊ ſine illa ſcire videar qd dicturus ſum:mō frondoſi nemoris uſpiā diuerticulū occurrat.Tribunitie lit tere copiā quā mihi miſiſti:vidi:legi:ſtupui:qd re ſpōdeā nō habeo.Fatū patrie agnoſco:⁊ quocū qꝫ me uerto dolēdi cauſas materiāqꝫ reperio.Ro ma eni lacerata:q̃lis Jtalie ſtatꝰ?Jtalia defoꝛma ta:q̃lis mea vita futura eſt?Jn hoc publico ⁊ pꝛi uato merore:alij opes:vires alij coꝛporeas:alij po tentiam:alij conſilium conferent:Ego quid confer re poſſim pꝛeter lachꝛymas non video.Uale.

Frāciſci Petrarche ad Socratē ſuum:Jlli ꝙ me diocritatis appetitu teneat̃ ſignificātis.Eplа.CI.

[ſ]Umme qdē reꝝ mearū quas ſpectate fidei A tue credidi nihil detraho:nihil adijcio.Nō tñ firmus ſꝫ fixus etiā in ꝓpoſito meo ſuꝫ: cuius ſi meminiſti ſuꝑuacuū eſt qcqd de hac re ul terius loquoꝛ.Ut tñ me mei nō imemorē ſcias:bꝛe uiter ſic habe.Magne foꝛtune appetēs nunꝙ fui: ſiue id modeſti:ſiue puſilli:ſiue(qͦ qbuſdam ma gnis viris placet)magni animi eſt:uera qdē ⁊ vul go etiā nota cōmemoro:⁊ quorū te in ꝑmis teſteꝫ habeo ⁊ interdū laudatorē:Jnterdū ꝟo pꝛo q̃lita te tēporū:amiciſſimū repꝛehenſorem: qͦ ſcilicet(ut uerbis tuis utar)cepto nimis inſiſterē:⁊ vidēduꝫ eſſet ne vñ famā ſumme cōſtātie quererē:inde ꝑti nacie nomē infamiāqꝫ cōſequerer.Me tñ conſilij mei hactenus nō penitet:Omnis eniꝫ mihi altitu do ſuſpecta eſt ⁊ ꝑcipitij admonet omnis aſcēſus: Multoqꝫ faciliꝰ nā duce in illoꝝ ꝯſoꝛtiū decliarē:q (ut ait poeta)habitabāt uallibꝰ imis:ꝙ eoꝝ qui(ut ait idē)poſuē in mōtibꝰ urbē.Que cū ita ſint:ſi op tata mihi mediocritas quā iure Flaccus aureā uo cat(ut ꝑdē ꝓmittebat̃)obuenerit:eſt qͦ grata intē tione ſuſcipiā:⁊ ꝑliberaliter mecū agi dicā.Si in

B uiſum illud ⁊ graue maioris officij onus imponit rennuo:excutio. Pauper eſſe malim q̄ȝ ſollicitus: q̄ȝuis ut res eunt: ⁊ ut eſt animus:pauper eſſe nō poſſim. Hec ⁊ his ſimilia quecūqȝ iter nos in hāc ſnīaȝ dici ſolēt:tu qui noſti optime: ⁊ amicis ⁊ dominoꝝ dn̄o:nota fac obſecro:cū tp̄s videbit:q̄ȝuiſ a meipſo nec occultata:nec tacita: Sed ſūt qdam q̄bus ut in aiuȝ penetret:ſepe ueritaſ iculcāda eſt: qd̄ eo nūc minꝰ mirer:quo qcq̄d de me mō dicturꝰ es:videri ſcio ⁊ ab etatis noſtre moribꝰ ⁊ ab ipſa vulgi opinione remotiꝰ:cū quo mihi ut in multis: ſic p̄cipue in eo qd̄ nunc agit: diſcordia multa eſt. Sed incredibilitatē audiētiū:vigor animi ⁊ facūdia loq̄ntis excutiet. Multa Socrati meo de re q̄libet:ſȝ multo plus auctoritatis ac fidei fuerit amico de ſecretis amici cōſilijs diſſerēti: Multa quoqȝ de amici ore:q̄ȝ de ꝓprio fauorabiliꝰ audiunt Illud in fineȝ ne diſſimules:ne qs forte de noſtra ſimplicitate ſibi placeat: Non eſt uera liberalitas dura:nō lēta:nō difficilis. Nihil reſpicit: niſi quē cōplexa eſt. Illi morigera eſt:nō iubet illa: ſed obſequit ⁊ iplet uota nō limitat. Scimꝰ ergo:qꝛ petēti modicū imēſa porrigē:ſpēs eſt negādi. Uale.

¶ Franciſci Petrarche ad Nicolaū urbis Rome Tribunuȝ:ꝙ famam ipſius imminutam audierit indignantis. Epiſtola.CII.

A Feciſti fateor:ut ſepe per hoc tp̄ſ:illō apud Ciceronē loquētis Africani dictuȝ multa cū uoluptate repeterē: Quis eſt hic qui cōplet aures meas tantꝰ ⁊ tā dulcis ſonꝰ? Quid eni in tāta claritate tui nois ad tā letos ⁊ tā crebroſ rerū tuaꝝ nūcios cōuenietiꝰ diceret: Idqȝ q̄ȝ cupide fecerim inſcriptꝰ tibi exhortationū meaꝝ liber idicat:ſtimulis meis ac laudibꝰ tuis plenꝰ. Noli queſo cōmittere:ut dicā:qs eſt hic qui vulnerat aures meas tātꝰ ⁊ tā triſtis fragor? Caue obſecro ſpecioſiſſimā fame tue frōtē ꝓprijs manibꝰ doformare. Nulli phas hoīuȝ eſt:niſi tibi vni rerū tuarū fūdamēta cōuellere:tu potes euertere qui fūdaſti. Solet architectꝰ eē optimꝰ ꝓprioꝝ operū demolitor: Noſti q̄bꝰ tramitibꝰ ad gloriā aſcēdiſti:v̄ſis retro ueſtigijs inde deſcēdit: ⁊ nā facilior eſt deſcēſus. Latiſſime eniȝ patet neqȝ ſolū apud inferos locuȝ habet(qd̄ a poeta dicit) Facilis deſcēſus auerni: Tātuȝ ab illoꝝ deſp̄ata miſeria:p̄ſentis vite uarietate differimꝰ:ꝙ q̄ȝdiu hic ſumꝰ cadimꝰ q̄dem ⁊ reſurgimꝰ:deſcēdimꝰ ⁊ aſcēdimus: Inde aūt nullus eſt reditꝰ. Quid v̄o dementiꝰ q̄ȝ cū ſtare poſſis:cadere fiducia reaſſurgēdi? Semper ex alto p̄iculoſior caſus eſt. Et q̄d oro virtute altius ac gloria? quarū in uertice cōſcēderas noſtris tēporibꝰ iacceſſo:tāqȝ ipigre ⁊ tā inſueto calle ad ſūma p̄ueneras:ut haud ſciā uſq̄ȝ formidoloſior cui ſit ruina: Pedem figere oportet obnixius ut cōſiſtas:neqȝ ſpectaculū p̄beas:ridēdū hoſtibꝰ:lugēdū tuis. Nō querit gratis clarum nomē: nec ſeruat q̄dē. Magnꝰ eniȝ labor eſt magne cuſtodia fame: p̄mitte mihi meo uerſiculo tecū uti qui adeo mihi placuit:ut euȝ ex quotidianis epiſtolis nō puduerit ad Africā tranſferre: ⁊ hāc mihi quoqȝ duriſſimā neceſſitateȝ exime:ne lyricꝰ apparatꝰ tuarū laudū:in quo teſte q̄dē hoc calamo multus eraȝ:deſinere cogat in Satyram: Neu me caſu in hāc narrationem incidiſſe: aut de nihilo locutū putes. E curia digreſſum amicorū littere cōſecute ſūt:in q̄bus ad me rerum tuarū diſcolor ⁊ prime multū diſſimiliſ fama p̄uenit. Nō te populū:ut ſolebas: ſed p̄tem populi peſſimā amare:illi obſequi:illā amare:illam admirari: Quid dicā:niſi qd̄ Ciceroni ſcribēs Brutꝰ:pudet cōditionis ac fortune? Mūdus ergo te videbit de bonorū duce ſatellitē reproboꝝ? Sic nobis ſubito turbata ſūt ſydera? ſic infēſa diuinitaſ? Ubi nūc ille tuus ſalutaris geniꝰ? Ubi(ut uſitatiꝰ loquar) ille bonorū operū cōſultor ſpiritꝰ: cuȝ quo aſſidue colloq̄ putabaris? Neqȝ eniȝ aliter talia fieri poſſe p̄ hoīem videbant. Quid aūt torq̄or? Ibūt res q̄ ſēpitᷓna lex ſtatuit:mutare iſta nō poſſū fugē poſſū Itaqȝ nō parū mihi negocij remiſiſti: ad te aīo ꝓperabā: flecto iter. Certe te alterū nō videbo. Tu quoqȝ lōgum uale Roma:ſi hec uera ſunt. Indos ego potiꝰ aut Garamātas petā. Sūt ne aūt uera hec? O multū pricipio diſſiſ'eȝ finē: ⁊ o nimiū delicatas aures meas. Aſſueuerāt magnificis rumoribus:pati iſta nō poſſūt. Sed ⁊ poſſūt falſa eē que loquor: ⁊ falſa ſint utinā nunq̄ȝ libētius erraueriȝ Magna q̄dē apud me eſt ſcribētis auctoritas:ſed cognite mihi multis idicijs:generoſe dicā:an animoſe cuiuſdā iuidie:nō p̄ua ſuſpitio: Igit ⁊ ſi plura loq̄ dolor imperet:frenabo tamē ipetū qd̄ profecto nō poſſem niſi qꝛ ſollicitudinē meā incredulitate cōſolor. Secūdet hec deus ⁊ letiora faciat q̄ȝ narrant:potiuſqȝ me amicoꝝ alter mēdacio q̄ȝ impietate alter flagitioqȝ leſerit. Siq̄dem cōſuetudine peſſima effectum eſt ut mēdaciū iam quotidianum ⁊ vulgare peccatū ſit. Proditorē patrie:nullius eui licētia:nulla cōſuetudo:nulla libertas criminuȝ excuſat. Potius ergo ille mētiēdo:paucos mihi meſtos dies:q̄ȝ tu patriā deſerēdo meſtā omneȝ vitā feceris. Ille ſiq̄d uerbo deliquerit:uerbo purgabit: Tuuȝ ſi(qd̄ fictū cupio)uerū ſcelus eſt: q̄bus vnq̄ȝ piaculis abolēduȝ ſperes? Immortale decus eſt imortalis infamia. Q̄obrem:ſi(qd̄ opinari nequeo)tuam fortaſſe negligis:at ſalteȝ fame mee cōſule. Scis quāta mihi impēdeat procella: quāta ſi labi cep̄is in caput meū rep̄henſoꝝ turba cōſpiret. Proinde dum tēpus eſt(ut Terētianus loq̄tur adoleſcēs)etiam atqȝ etiā cogita. Circūſpice oro ſummo ſtudio q̄d agas:excute acriter teip̄ȝ: examina tecū:nec te fallas:qui ſis:qui fueris: vn̄: quo ueneris:quorſum inoffenſa libertate progredi phas ſit:quam p̄ſonā indueris:qd̄ nomē aſſumpſeris:quā ſpem tui feceris: quid ꝓfeſſus fueris: Uidebis te nō dn̄ȝ reipublice:ſed miniſtrū. Uale.

¶ Franciſci Petrarche ad Ioānē Aretinū:de libertate p̄rie honore q̄ȝ ipſiꝰ gratulātis. Ep̄la.CIII.

A Omnia optato ꝓueniūt amice:gratulor ego libertati patrie:principum nr̄orum glorie: tranq̄llitati ciuiū:religionis augmēto:publice letitie:ſingulariter honori tuo:cuius manibꝰ turbide hactenus ⁊ tenebroſe urbi:blāda ſerenitatis ⁊ pax predulcis inuehit: Uotiuo quoqȝ ſucceſſui:familiariū rerum tuarū gratulor. Perraruȝ eſt ut leta cumulate accidāt:quin fortune dulcia ſemper immixtus aliqs amator inficiat. At ſi qn̄ plene ꝓpitia eſſe vult:ex amaritudine rerum ipſa dulcedinem inſperatā miris modis nouit elicere. Sepe igit dura molliēs ⁊ inflectēs:que triſtia videbant uertit in gaudiū. Utēdū fortune muneribus nō fidēdū: Certe hoc nūc artificio uſa eſt. Itaqȝ q̄d vis dicā? non tm̄ uotiuis euentibus ſed caſibus ipſis

(margin: Facilis dſcēſus auerni)

(margin: Raro leta oia ſi ne infelici aliq̄ re euenire)

B nr̄is atqꝫ difficultatib⁹ gratulari incipio: vni ſcili-
cet motiūcule illi tui corpis qua ingens atqꝫ animi
multiplex letitia tēperata eſt ⁊ viarū mearū impe
dimentis multis ac uarijs: quibus effectum ſpero
ut ambo ſimul in patriam reuertamur. Uale.

¶ Franciſci Petrarche ad. L. M. cū eo apertas ini-
micitias gerendas eſſe qui amicitiam pro iniuria
reputet: aſſerentis. Epiſtola. CIIII.

A Oreſte ꝓuerbiū: Lectuꝫ cani ſternere ma-
gnus labor. Dicti ratio ſi querit̄: qr ſcilicet
accubiturus: huc atqꝫ huc in gyruꝫ uertit̄:
Elegās prouerbium q̄ꝫ uis agr̄ ſte ut neſcias tibi puluinar colloces. Ludicra q̄dē co-
gitatio illi⁹ cui p̄mū hoc dicere in aium uenit: ⁊ tn̄
ſic eſt. Ideoqꝫ de multis hoib⁹ dici pōt: qō de cane
dictū rides. Multi eni ſunt q̄bus nihil rite fiat: ita
crebro uoluūtur ut quā in ptē ſint caſuri: aut quid
uelint ſciri nequeat. Cū illis placuiſſe credas nihil
egeris: Ois labor: omne perijt obſequiū: Si urba
nas illis offeras delitias: ruris frugalitatē laudēt
ſi ex urbe deduxeris: frequētiā querāt: ſolitudineꝫ
execrent̄: ſi colloquio ceperis: faſtidiāt: indignētur
q̄ꝫ ſi taceas. Abſentes deſiderēt: p̄ſentes deſpiciāt
amicos: ſepe etiā oderint. A talib⁹ ſemꝑ abeſſe cō-
ſultius. Intelligis q̄d uelim ⁊ fruſtra erit q̄cq̄d am
pli⁹ dixero. Dico tn̄ ne qua diſſimulatiōis occaſio
tue māſuetudini: meo ſilentio p̄beat̄. Ut q̄d operā
ꝑdis generoſe aie? Lōge tibi imparē atqꝫ diſſimi-
B lē nact⁹: pedē retrahe ab incepto laborioſo ⁊ ineffi
caci: rei cōciliare illū tibi ne quicq̄ꝫ niteris. Inuito
amicus eſſe nō potes: formidabilis inimic⁹ potes
eſſe: quē nūc ille cōtēnit timere icipiet ſi apte inci-
pias iraſci: ſentietqꝫ q̄ſnā eēt quē gratis igrato aio
laceſſendū duxerit. Medicoꝝ morē in hoc egro ⁊
infecto hoie ſequere: oro te: experire ꝯria. Māſue
tudine irrita efficax forte ſeueritas fuerit: odiūqꝫ
potētius amore: quē blādiētē ſpernit: horrebit ex
ꝓfeſſo inimicitias exercēteꝫ. Moribus aduerſum
meis: ſed conſentaneū rebus cōſilium dedi. Quid
enim illi facias qui amorem uocet inſidias: huma
nitatem putet eſſe formidinem? Uale.

¶ Franciſci Petrarche ad Ioannem Anchiſeuꝫ: cau
ſam illi quare potius Ciſalpinam Galliam q̄ꝫ Flo
rentiam petierit aſſignantis. Epiſtola. CV.

A Ittere tue plene gratiſſimis atqꝫ dulciſſi-
mis reprehēſiōib⁹: inuenerūt me circa Pa
di ripā. ix. Kalēdas Aprilis ad ueſperam.
Cōfer aduētus diē cū illarū miſſione: ⁊ vide ſi eo
tp̄is ſpatio uenire debuiſſent ex Egypto: uenerunt
cū eis ⁊ amicoꝝ littere: ⁊ duorū facie mihi nō no
torū: ſꝫ utiqꝫ illuſtriū (ut dicis) Iuuenū: ut ſcripta
teſtant̄ ſenū: quales utinā multos haberet ciuitas
ueſtra: ſi tn̄ nō eēt in exiliū miſſura: imo etiā ſi miſ-
ſura: quorū diſperſio reliquas ſaltē ciuitates Ita-
licas adornaret. Sed omitto hāc inexhauſtā ſem-
per ⁊ ueterē querelā ⁊ reuertor ad litteras. Diuꝫ
fere vna ſnīa eſt. Arguor poſt ꝓpoſitum ueniendi
Florētiā: iter in Ciſalpinā Galliā deflexiſſe: quaſi
natalis patrie cōtēptor ⁊ ſpes ac uota multoꝝ me
illic expectātiū eluſiſſe. Poſſem ad hec multifariā
reſpōdere: ⁊ q̄d aliorū reſpōſurus ſim litteris ne-
dū ſcio. Reſpōdebo tn̄ aliq̄d licet occupatiſſimus.
Rogas eniꝫ. Sequar impetū dū calam⁹ erit in ma
nibus: ille mihi quo ſe duci uelit: oſtēdet. Certe cū
illis ut ſtilo ſcribētiū ſatiſfiat muſarū mihi p̄ſidio
opus erit: Tibi aūt cui ſine ullo artificio aperta ⁊
nuda oia eſſe debēt: Unū hoc minime tacueriꝫ: q̄
neqꝫ viarū labor neqꝫ peſtis anni hui⁹ vniuerſum
orbē: ſed cūcta p̄ſertiꝫ littora ꝑterēs atqꝫ cōſumēs
neqꝫ animi mei dolor neqꝫ mala (niſi fallor) ⁊ iniq̄
patrie tractatio: me a ſuſcepto itinere detorſiſſet: B
p̄ſertiꝫ cū maiore laboris pte cōfecta iā Ianuam
perueniſſem. Hec igitur uerior ⁊ potior cauſa fuit
q̄ ſm ſpem quā mente conceperam: immo ꝟo (ut
euentus docuit) ſomniaueram: fieri non poſſe vi-
debatur quin aliquem tibi rerum noſtrarum letio
rē exitū afferrē. Itaqꝫ dulce erat expectare: donec
in locum ſpei res ipſa ſuccederet: ⁊ iam nō curſuꝫ
modo ſed uolatum meditabar: videbarqꝫ mihi ſi-
ne ullo laboris ſenſu alpes Bononie tranſiturus:
Apeninum vulgariter alpem dixi. Inde enim im-
prouiſus licet nō inexpectat⁹ tuis ⁊ amicorū ocu
lis adeſſe decreueram. Accedebat quod hinc po-
tiſſime cepti operis adminicula ſperabātur: quib⁹
mora omnis inimica erat. Quippe cum nec celeri-
tas exacta ſuffecerit: Quid dicam? Scio res ſoli-
das eſſe: ſpes inanes: ſcio q̄ qui ſpem perdit: nihil
perdit: minus dixi: multum ꝟo lucratur: ⁊ tamen
expertus loquor: ut nulla minor iactura q̄ꝫ ſpei: ſic
nulla moleſtior: cauſa eſt: quia ſepe pluris fiunt ſpe
rata q̄ꝫ poſſeſſa: ⁊ ſepe quantum nos ſpes rerum C
blanda fefellerit: adipiſcendo cognoſcimus. Hinc
eſt ut quotiens ante experimentum ſpes interijt:
graui nos incommodo affectos extimemus: Pre-
uertit ergo conſilium meū deus: ⁊ curas quas pi
as arbitrabar ſuꝑuacuas declarauit: ut uel ſic edo
ctus agnoſcerem cogitationes hominū uanas eſſe.
Et de hoc quidem hactenus. Super negocio litis
noſtre nil aliud dico: Res in curia uertitur: Spe-
ro fore ut illius predonis inſidie detegantur. In
omnes tamen caſus paratus eſt animus: Victor
gaudebo: victus victa cuꝫ iuſtitia me ſolabor. Nō
nunc primū fortune ludis exerceor: didici quibus
artibus caduce ſpei vulnus eluditur. Eant igitur
res utcūqꝫ: modo ego nō mouear: neqꝫ hercle quo
moueri debeaꝫ intelligo. Nempe equo animo poſ
ſum uel aſſequi quod meum eſt: ul' dimittere quod
nunq̄ꝫ aſſequi potui. Cōpendiaria ad diuitias phi Compē
loſophorum via eſt: que monſtrat non addendum diaria
diuitijs: ſed cupiditatibus detrahendum. Hanc ſe ad diui-
qui diſpoſui: ne in illud durum ac laborioſuꝫ nego tias phi
ciorum inextricabiliuꝫ iter incidā: a quo me deus loſopho
⁊ ipſa nature mee conditio manu (ut ita dixerim) rum via
retraxerunt. De lite igitur ſit quicquid eſſe poteſt: eſt
mihi paupertas mea non moleſta nec ſordida: ſed
plus etiam q̄ꝫ uellem inuidioſa ſufficiet: cuꝫ qua ſi
bene mihi cōuenit (ut videtur Senece) diues ſuꝫ.
Uale.

¶ Franciſci Petrarche ad Ioannem Anchiſeum: de
aduentante amico congratulātis. Epiſtola. CVI.

Credi non poſſet: quantuꝫ mihi curarū de
ceſſerit: quantum ue letitie acceſſerit: recen A
ti quodam nuncio: quod tecum: q̄ꝫuis mul
ta loqui longum tempuſqꝫ prohibeat: partiri quan
talibet breuitate diſpoſui. Franciſcum noſtruꝫ ad-
uentare audio: ⁊ iam eſſe Maſſilie. Multis q̄dem
iactatum caſibus ⁊ terreſtribus maritimiſqꝫ peri-
culis ſaluū tn̄: ⁊ ad me p̄mū ille nūc recto (ut aiūt)
calle feſtinat: ⁊ de viarū (ut cert⁹ ſum) prolixitate
cōquerit̄: ſepe Uirgilianū illō in ore habēs: Italiā
ſequimur fugiētē: ⁊ uoluimur vndis. Nec imerito

putabat enim me in Gallia repire:ſed illam curie ſentinam tolerare nequeram. Proximus illi ſaltꝰ in patriam:tui cum deſiderio ardē certe ſcio:Sed mihi crede ꝙ nō ſcribere ſi ꝓpoſitū meū ꝑuertere poſſes ulla ꝓuidētia:crede inquā mihi de cōſilijs

B Fortūa d̄ ꝯſilijs boiuʒ iudicat

boium fortuna iudicat. Inter cogitatꝰ atqꝫ actꝰ magnꝰ qdā(ut vulgo dicit)mōs eſt. Quādo hic erit quē iāiā affutuꝝ ſpo:inijciā manus. Impioſa res eſt amor:Nihil nō licere ſibi extimat:videbor iure meo uti ſi q̄ſi reinuētū theſauꝝ domi recōdidero curāqꝫ ſūpſero ne tā facile rurſuſ eo careā. Id tibi ꝑnūciatū uelim:quo patiētꝰ feras cū acciderit Neqꝫ eni ut aduētꝰ ſui famaʒ tecū mō partitꝰ ſuʒ: ſic ipm quoqꝫ ptiar amicū. Multo rarior multoqꝫ ꝑcioſior res eſt amicitia:q̄ aurū. In qua ſi qd auidius egero:excuſet utcūqꝫ poſſeſſe rei ꝑciū duriciem poſſeſſoriſ:Ego qdē te cōſortē nō reijcio:ita tñ ut ꝑſentē partiamur. Ut ptē igit tuam feras:imo vo ut ꝓ vno duoſ bēaſ:uenire te amor agat. Uale.

¶ Franciſci Petrarche ad Joannem Anchiſeuʒ: Franciſci cuiuſdam amici ſui mortem immaturaʒ ualde deflentis. Epiſtola.CVII.

A Nihil mortalibus tutum eē

b Eu qd hoc eſt?qd audio?O ſpeſ mortalium fallax:O cure ſupuacue:O labilis statꝰ: nihil hoi trāquillū:nihil ſtabile:nihil tutū: Hinc fortune vis:hic mortis inſidie:hinc fugacis mūdi blāditie:Undiqꝫ circūuallamur miſeri:⁊ inter tot laqueos:ſpōdere nobis iucūdum aliqd audemꝰ?Toties fruſtrati:toties ludibrio hiti:ſperandi cōſuetudinē ⁊ millies eluſā credulitatē neſcimꝰ exuere:tanta felicitatis(lʒ falſe)dulcedo eſt. Heu demēs:heu cece rerūqꝫ oblite tuaꝝ:quotiēs mecū dixi:Uide hic:nota:attēde:ſubſiſte:recogita:imꝑme ſignū fixū:māſurū:indelebile:Memēto fraudis huiꝰ ⁊ illiꝰ:Nihil vnq̄ ſpaueris:nihil credideris fortune:mēdax eſt:uaria:leuis:inſida:ꝑora eiꝰ blāda ⁊ mitia:poſteriora acerbiſſima:Noſti iā hoc ferale ꝓdigiū:exptus a nemine iaʒ docēdus: tuis igit exēplis tibi cōſule:⁊ ullū cuʒ hac inire cōmertiū caueto:eque ꝓmittētē ac negātez deſpice: eque rapiētē largiētēqꝫ cōtēne. Hoc decreueram: hoc mēte firmauerā:at poſt tā virile ꝓpoſitū:ecce rurſus q̄ muliebriter:q̄ inepte decidi:ridiculoſe dixeriʒ:an vo flebiliter?ridiculoſe alijs fortaſſe:mihi qdē ꝓrſuſ mirabiliter ac miſerrime. Poſt tot re-

B

rū ſpatarū inopinos caſus īduxi in aium ſpare iterū:atqꝫ huic momētaneo ⁊ uelut hyberine ſerene noctis credere ⁊ ex euētu craſtini pēdere ꝑceps:temerariꝰ:incōſultus:interblādiri curis mordacibꝰ auſus ſum. Ecce iā dilectꝰ meꝰ aderit:Frācīſcꝰ meus:nō minꝰ mihi iūctuſ uolūtate q̄ nomine:nō minꝰ amore q̄ ſāguine. Ecce aderit ⁊ forte iā adeſt: tā uehemēti eni meditatione in eū īcubueraʒ:ut ſepe uelut ante oculos aſpicerē tāto maris ac terrarū ſpatio diſtātē:⁊ heu nunq̄ ampliꝰ in huiꝰ mihi ꝑegrinationis exilio reuidēdū. Sed ego iure quodā meo(qd amātiū omniū eſt cōmune)fictis congreſſibꝰ atqꝫ collogis inuiſe moras ſolabar abſentie:meqꝫ ipm(ut fit)quadā cū uoluptate fallebaʒ. Quotiēs aliqs ex pueris meis qbꝰ ille ſe fecerat multa moꝝ ſuauitate chariſſimū ad me aliqd nunciaturus ītrauerat:ita eraʒ q̄ſi ille iā afforet. Quotiēs qſnā fores īpulerat fluctuabā:⁊ paſtorium illud ī primis occurrebat aio:Neſcio qs certe eſt:⁊ Hylas in limine latrat. Credimꝰ:an qui amāt ipſi ſibi ſomnia fingūt?Hec miſer amās ſomnia fingebam:his angebar curis:his eſtuabam ſollicitudinibus:paſcebarqꝫ tenui q̄dam ſpe:nō aliter q̄ opimis per qetem dapibus ſopitꝰ eſuriēs ⁊ latratus canū:⁊ ſeruoꝝ uoces:⁊ moti ſtridor cardinis ⁊ pauimētū ꝓterēs vngula cornipedis ⁊ ois oino ſtrepitus excitabat. Quotiēs uel libellos qbus ībiabā uel cui inherebā:calamū feſtinabūdus abieci. Quotiēs ſurrexi:quotiēs ꝓſilui vidēdi auidus tenēdiqꝫ dilectū meū ⁊ curarū mearū ꝑdulciſſimuʒ pticipem:Neqꝫ fratrē ſolū(ut Tullij qbus hoc loco poſſum ꝓprie uerbis utar)ſed ſuauitate fratrē ꝓpe equalē:obſego filium:cōſilio parētem:quē neſcio an nimis ſero cognouerim:an uerius nimis cito:niſi enim amare hoīem cepiſſem:nequaq̄ morte eius in has lachrymas incidiſſem. Biēnio vix integro illius cōuictu:⁊ amicitia fretus ſuʒ:tp̄s heu vix alloquij:ne dicā amicitie ſatis patēs. Sʒ hoc

L

vno ſolor orbitatē meam:ꝙ ambo certatim illius tpis breuitatē ardētiſſima hinc illinc charitate laxauimus:⁊ quicqd in amicitia dulce uel ſanctum eſt(qd in ſpatioſo euo alij ſolēt)nos explicuimꝰ in anguſto:ut iam delectatio nr̄a diuturnior:amicitie vo fides certe neqꝫ ſincerior:neqꝫ familiaritas artior eſſe poſſet. Inuidit guſtatam mihi vite dulcedinem fortuna:Plurima ⁊ magna fidei ſue pignora: ſanꝰ egerqꝫ ſuſcepi:que in ai mei penetralibꝰ adamātina ſede recōditi:ſpo itidem de me ille ſētiret: eoqꝫ ꝓpēſius quo ⁊ humaniorem illum ⁊ amātiorem nā ꝓtulerat. Nūc aūt illius tpis memoria ⁊ amara mihi ſimul ⁊ dulcis eſt:hic mulcet:hic cruciat:nec ſatis expedio:malim ne fuiſſe illi homini notꝰ an incognitꝰ. Amicū eni talē felix ⁊ dulce quidē habuiſſe:ſed amiſiſſe miſerrimū atqꝫ amariſſimum. Nunq̄ fere al's meipſum ut nūc excuſſeraʒ qd non ſine pudore fateor:⁊ affectuuʒ in me plus ⁊ viriū minus q̄ opinabar inuenio. Putabā enim ⁊ dignum erat multa lectione lōgaqꝫ rerum experientia obduruiſſe aduerſus oēs ictus ⁊ iniurias fortune:Fallebar infelix:nihil me mollius:nihil eneruatius. Putabā:immo eqdem certus erā me Frācīſcum meum amare tenerrime:hoc enim illius erga me charitas ⁊ obſega merebant. Quātū tñ amauerim:Heu ſero nec aliter q̄ perdendo cognoui. Ideoqꝫ nūc intractabiliuſ ulceroſa mēs dolet:plus ſe cernēs amiſiſſe q̄ crederet. Qua in re nihil mihi magis obfuit q̄ impꝑmeditatio eius:qd euenire neceſſe erat:nō cogitaueram moriturum. Et ꝑfecto ſiquis in hoc torrēte rerum humanarū ordo eſſet:ante me mori nō debuit poſt me natus. Acceſſit feruēs atqꝫ anxia eius expectatio:de qua multa iam dixi. Sic enim ipſe mihi ſupmo lachrymās digreſſu:ſic deinde per litteraſ pollicitꝰ. Sic Socrates meus nō futurum iam:ſed ꝑſentē eius nūciauerat aduētum:digreſſuʒ ex Gallia recto ad me tramite in Italiam ꝓperare. Heu mihi:nūc recolo:uelut adhuc felix atqꝫ integer ꝓximā abſciſionem:⁊ inſtātes miſerias preſagirē:meqꝫ confeſtim ſcirem optima mei ipſius parte cariturū:breuiſſimam felicitatē meam nitebar expēdere:quid fata mecum agerēt ignorās. Ueniet dicebam ꝑus me q̄ grādeuum patrem:q̄ dulces fratres ac ſorores viſere. Inijciam manus ac tenebo:hec magnis viribus opus erit. Opitulatoreʒ ex aduerſo inueniam:Amor qui cum illo habitat ptes mecuʒ

faciet. Jã ille crebꝛo mihi dicere cõſueuerat Hora
tianũ illud: Tecũ viuere amẽ: tecũ obeã libẽs. Sꝫ
ecce manꝰ quas ego ſibi inijcere cogitabã moꝛs in
iecit: ꝛ (qđ ad te ꝑdie bꝛeui q̃dã epl'a dixerã: de cõ
ſilijs hoĩuꝫ iudicare foꝛtunã) lõge aliter atqꝫ ego
E ſenſerã iterꝑtata eſt. Nũc erepta ſpe gemiatoqꝫ de
ſiderio: qđ agã? Lachꝛymis ne atqꝫ ſuſpirijs alat:
ꝛ in amiſſi locum merorem meum indeſinẽter am
plectar? An ꝟo ſerenare animum nitar ꝛ circum-
ſtrepentibꝰ foꝛtune minis in arcem ratiõis euade-
re? Hoc ꝓſtat: illud placet: hinc virtus erigit: hinc
affectus incuruãt: ꝛ quo me uertam: qđ ue potiſſi
mum ſequar incertꝰ ſum: ꝛ male mihi eſt ſepiſſime
cadenti: ſepiſſime reſurgenti. Saona nocens atqꝫ
ĩmpia que me his anxietatibꝰ inuoluiſti: quid tibi
pꝛo meritis ipꝛecer? Abſtuliſti anime mee dimidi-
um ac florẽtiſſima etate creſcẽteqꝫ iuuenẽ virtute:
duꝫ adhuc oꝛdiret̃ inexorabiliter ſuccidiſti: ꝛ nũc
illi pectori in quo Frãciſcus meus hoſpitabat̃: vio
lenter incũbis. Ipſe enim abijt: te licet inuita. Ni-
hil in illũ iuris habes: coꝛpus tñ illiꝰ ꝛ ſpeꝫ meã
ſimul obruis: pꝛo quo qđ aliud optẽ tibi? Curuati
in arcum colles extẽdant̃: ut in facieꝫ directi ꝛ im
poꝛtuoſi littoris redacta iniquã ꝓbeas claſſibꝰ ſta-
F tionẽ. Coꝛruãt menia ꝛ manufacta ꝓſidia que uẽ-
tis ac fluctibꝰ obieciſti. Huc vis ſirtiũ ꝛ euripi fer
uoꝛ: huc ſcyllea rabies: huc charybdis ipetꝰ: ꝛ que
cũqꝫ uaſti maris pericula trãſferant̃. Laxet Eolꝰ
inquietos fratres: Auſtrũ ꝛ reliquos: qui tuis fini
bus inſultare ſunt ſoliti: ut toto oꝛbe tranquillo: te
vnam ꝑpetue quatiãt ꝓcelle. Quicqđ uel moꝛtiũ
uel moꝛborũ per omnes terras ac maria peſtifer
hic annus effudit: in te ſolam confluat: queqꝫ alijs
annuatim: tibi peſtis eterna ſit. Purget̃ iſula Sar
dinie ꝛ qcqđ celi craſſioris uſq̃ꝫ eſt: Purgẽtur ſta
gna ꝛ ſulphurei lacus limoſeqꝫ penitus paludes:
Tepeſcat arctos: refrigeret̃ Ethiopia: uacuet̃ ſer-
pẽtibus ſuis Africa: tigribꝰ Hyrcania: quicqđ mõ-
ſtrorũ ꝛ immaniũ beluarũ oꝛbis hẽt: in te ex omni
terrarũ ꝑte cõueniat. In te triſtes nebule: In te la-
tices funeſti ꝛ iclemẽtes aure: In te frigora eſtuſ-
qꝫ deſeuiãt. Deniqꝫ cũ ſumma humani generis ſa-
lute: tu ſola depereas: tu locus moꝛtis: tu foꝛmidi-
nis ac terroꝝ regio: tu luctꝰ ac miſerie domꝰ eſto:
te peregrinꝰ: te mercatoꝛ: poſtremo te ciues tui fu-
giant: te viatoꝛ pallidus e ſummis montiũ deſpi-
ciat iugis: te nauta trepidus ex alto ꝓſpectet ꝛ in-
famẽ ſcopulũ declinãs: opẽ uelorũ remis adijciat.
Heu quo me doloꝛ ꝑpulit: qđ loquoꝛ: aut ubi ſum?
G Moꝛtalia moꝛtalis tã grauiter fleo: ꝛ inſontẽ ter-
ram que ſuũ ius recipit execroꝛ: incertꝰ ubi nã ipſe
moriturus: atqꝫ hũc puluerẽ terre redditurus ſiꝫ.
Itaqꝫ iam lamẽtis ꝛ gemitibꝰ abſtinendum eſt: ꝛ
pꝛo fratre pꝛemiſſo dum ſuperſumus orandũ. Id
potius viros decet. Tibi ꝟo ciuitas pulcherrima
que depoſitũ meũ ſeruas: ad me tãdẽ reuerſuꝰ gra
tiam habeo: ꝙ in terra foꝛſan barbarica iacituruꝫ
ipſa cõplecteris. Uite qdem bꝛeuitas fatalis fue-
rat: tuũ eſt qđ amico meo iuu nũ licet: feſſo tamẽ
iam curarũ cõtigit Italici ſalteꝫ requies ſepulchꝛi
leue ſolamen: ſed multis iam viris illuſtribꝰ opta-
tum. Te nimiruꝫ hactenus ut cupide viderem ipſe
terrarũ ſitus amenitaſqꝫ ꝓſtabãt. Deinceps chariſ
ſimi mihi cineris ſeruatricẽ amara quadã dulcedi
ne multo libentiꝰ videbo. Si enim amãtiſſime oliꝫ
ꝯiugi Pompeij ſui moꝛs ꝛ truncũ impie cadauer
arenas Niliacas cõmẽdabat uſqꝫadeo: ut ide nol
let auelli: cur non ego dilecti mei ꝑpetuã ſedẽ: littꝰ
Italicũ amabo? Salue tellus egregia: fraternarũ
reliquiarũ cuſtos fideliſſima: tu me largius flere:
tu ꝯpartius ſperare docuiſti. Tu aũt ante tẽpus ere
pte mihi frater qui hec in me lamẽta ꝓcipitaſ eter-
num uale: Ego qdem ex te gaudium ac ſolamẽ qđ
in his qbus aſſidue morimur terris expectabam:
ubi neqꝫ gaudij neqꝫ ſolatij locus eſt: multo certiꝰ
ꝓſtante deo: multoqꝫ cumulatius: deinceps in ter-
ra viuentium expecto. Sed ecce nũc experioꝛ qđ
apud Statiuꝫ legi: dulce loqui miſeris. Pꝛofecto
ſic eſt: q̃ꝫ multa enim nõ ſentiens impetu magis q̃ꝫ
animi iudicio dolenter effudi: nec loquendo ſatioꝛ
ſed accendoꝛ: nec deſinere quidem ſcio: Abrumpã
igitur. Uale.

¶ Franciſci petrarche ad Joannem Columne: eum
ut foꝛti animo fratrum ꝛ nepotuꝫ obitum ferat cõ
ſolantis. Epiſtola. CVIII.

Ateboꝛ ingenue: ꝛ ſi eniꝫ ſoluẽdo non ſim: A
f bone fidei debitoꝛ ſuꝫ. Fateboꝛ tibi me oĩa
debere: ingeniũ ſcilicet ꝛ coꝛpuſculuꝫ hoc
qđ peregrinꝰ inhabito: ꝛ ſi qđ externoruꝫ obtigit
bonorũ. Neqꝫ eniꝫ minus aula tua aĩo meo cõtu-
lit q̃ꝫ coꝛpi q̃ꝫ foꝛtunis. Sub te nutritꝰ a iuuẽtute
mea: ſub te auctus atqꝫ eruditus ſum: quãtũ uł in
tercurrẽtium caſuuꝫ malignitas: uel igenij medio
critas paſſa eſt. Ut ex merito tenear ꝛ hunc cala-
mũ ꝛ hãc dexterã ꝛ hoc quãtulũcũqꝫ eſt animi lu
mẽ: ad animi tui ſolamẽ refrigeriũqꝫ ꝯuertere. Id
me in alijs malis noſtris pꝛo viribꝰ obſeruaſſe me-
mini: nec ut reoꝛ oblitꝰ es. In hoc ꝟo tã graui tãqꝫ
intractabili ꝛ funeſto vulnere qđ nobis nõdũ fleti
bus noſtris ſatiata moꝛs intulit: qđ agerẽ: quid lo
querer: uel oĩno qđ hiſcerem nõ inueni. Coꝛrui mi
ſer ad pꝛimã rei famam: ꝛ uelut repentino fulmi-
nis fragore dirigui. Deinde ubi pꝛimuꝫ ſparſa ra-
tionis arma colligere: ꝛ pꝛoſtratum ac iacẽteꝫ ani-
mũ attollere poſſe cepi: litteras infeliciſſimi rumo
ris: quem pꝛius ab egregio viro Paganino Me-
diolanẽſi qui hanc urbem regit: dolẽter narrante:
meſtus audierã: popoſci: ꝛ oſtẽſas nõ ſine lachꝛy-
mis legi. Eniuero illic ambagibus perplexa oĩa ꝛ
nil penitus certuꝫ legebatur. Ab urbe ueteri fama
ſurrexerat: mox ꝑlata Florẽtiam: ꝛ per quorũdaꝫ
religioſorũ lr̃as Apeninũ trãſgreſſa: Bononiã pꝛi
mo: inde ad nos ſemꝑ (ut fit) creſcẽdo ac uariando
ꝑuenerat. In re igit̃ dubia (qꝛ natura hoc habet: ut
audita que diſplicẽt vix totis ꝓcoꝛdijs admittant̃)
malui mihi interiꝫ feliciora pꝛomittere. Sic egra
mẽs ad melioris ſpei dulcedinẽ recurrebat: ea ta-
mẽ euanida ꝛ uelut ſomniantis miſeri fugitiua fe-
licitas erat. Quid multa? q̃ꝫuis aſſidue ſuꝑuentu B
nouorũ nũciorũ ſpes illa decreſceret: nihil tñ ꝓus
plane cõpertũ ſciui q̃ꝫ ad me Socratis nr̃i lachꝛy-
mabiles lr̃e ꝑuenirẽt. Ita mirũ Tyberinas erum
nas ex alio oꝛbe mihi Rhodanꝰ nũciauit. Ille ꝟo
mihi littere ancipitis ſpei refugiũ ꝓcluſerũt: Quo
effectũ eſt: ut id modicuꝫ intellectus vnde nõnun-
q̃ꝫ animi medelam mihi atqꝫ alijs elicui: fletus ꝛ
queſtuum pondus oppꝛimeret: nõ ceſſi tamen nec
ceſſaui: Quotiẽs aſſurgere niſus ſcribere aliquid
uolui? quotiens libellos euolui: rubiginem inge-
nij tabeſcentis abſterſi: ꝛ in intimaſ memorie mee

ce'lulas meſtus ſcrutatoꝛ introij? Deniq; oia feci:
incaſſum tamē. Uenerūt ad manus meas epiſtole
quedā: quas viſitante nos ſepius foꝛtuna per hos
annos utroq; ſtilo ad te miſeram. In quibus nihil
oino meis ne dicā tuis angorib⁹: nō ſolum curan-
dis ſed etiā leniēdis ſatis efficax viſum eſt: Et pu-
debat totiēs vulgata repetere: Noua aūt cudere
exhauſto in pꝛimiſ igenio nō ualebaȝ: oꝛdiri tamē
τ tēptare nō deſtiti ſi foꝛte ſupꝛa ſpem oꝛſa ſucce-
derēt. Poſſem tria uel q̄tuoꝛ litterarū oſtentare ꝑ-
moꝛdia diuerſo charactere: modiſq; fere oib⁹ qui-
bus pꝛo uarietate reruȝ grauide mētis affect⁹ cōce
ptuſq; parturio. Sane quātū mihi illa placuerint
cōditoꝛ idem τ caſtigatoꝛ calamus trāſuerſo litu
rarum vulnere idicat. His ego difficultatibus im-
plicit⁹ ſilere firmaueraȝ: τ ꝑſentē gemituȝ Chꝛiſto
C cōſolatori optimo ſolāduȝ finiēdūq; cōmittē: Hec
pꝛo excuſatiōe ſilētij mei dixeriȝ Et nūc ꝙ te poſt
tātū tp̄s alloquoꝛ: nō mutati ꝓpoſiti: ſed inſperati
gaudij eſt: qd̄ pectori meo nuꝑ obſtinati⁹ dolēti: τ
(qui miſeris mos eſt) merorē ꝓpꝛiuȝ amāti eiuſdē
Socratis recētiores inuexerūt littere: qb⁹ ai tui
inter tot foꝛtune ipetus incōcuſſam magnitudineȝ
eminētiāq; ꝑdidici: τ qui doloreȝ meū tacit⁹ tule-
ram ſuꝑadueniēs gaudiū ferre nō potui: quo mi-
nus pias ſimul in lachꝛymas τ in v̓ba ꝓrumperē:
qd̄ me friuolis ne qcq̄; tēptare ſermūculis pudoꝛ
τ doloꝛ τ reuerētia uetuerāt: τ id ab illo celeſti ar
tifice factū vidēs: cui cū pꝛo alijs multis: tū ꝑ hoc
ꝑcipue gr̄as agē dignū eſt: ꝙ tibi tot rerū belliſ ex
ercito foꝛtitudinē tribuit τ ꝯſtātiā exēplarē. Itaq;
decus meū: τ iam q̄ſi ſola ſpei mee τ multoꝝ anco
ra cōpoſito tādē ſtatu fatigati pectoris τ ſedatis i
bꝛib⁹ lachꝛymarū: qui ubi uehemētius igruerint:
ſerenitatē mētis offuſcāt τ ꝯſpectū ꝑripiūt v̓itatis
Quid aliud ſuadeā? qdue aliud rogē: niſi inſiſten-
dū cepto: τ inuicto aio foꝛtune minacis inſultibus
occurrēdū: reſpiciēdū ſobꝛie ad nāe nr̄e violentas
ac ſuꝑbas leges: qd ſumus: ubi ſum⁹: q̄ȝdiu ul' hoc
ip̄m: uel hic futuri ſum⁹: vn̄ funē ſoluim⁹: quē peti-
mus poꝛtū: quos inter ſcopulos nauigam⁹: quātū
maris emenſi ſum⁹: quātulū eſt qd̄ reſtat: quātum
ſub fine ꝑiculū: q̄ȝ multi per tumidū equoꝛ incolu-
mes: in faucib⁹ poꝛtus τ in littore ꝑierūt? Poſtre
mo q̄ȝ graue iugū ſuꝑ filios Adam: nō ut ſuꝑ colla
boū alternis horis ac dieb⁹: ſed ꝓꝛſus oibus nulla
eſt imunitas: nulla qes: a die exit⁹ de uētre mr̄is eo
rū (ut ſcriptū eſt) uſq; in diē ſepulture ac reditus i
mr̄em oium. Hoc nos oēs: nō magis graui q̄ȝ cōti
nuo iugo ꝑmimur moꝛtales: qd̄ nō gen⁹: nō foꝛma
nō diuitie: nō igeniū: nō facūdia: nō vires excuti-
unt: nō arma: nō ſatellites: nō amici: nō deniq; legi
D ones τ claſſes τ exercit⁹: ſed patiētia: lōganimitaſ
cōſtātia. Cogitādū qd nō liceat foꝛtune: in eos di-
co qui caduca τ fugacia iſta cōplexi: ſeſe illi⁹ impe
rio ſubmiſerūt. Reliquos eni territat qdē: urget τ
uellicat ſed nō ſternit. Reuocanda ſub oculis oīs
eui exēpla. Quas ſeu ꝑpotētiū populoꝝ opes effu
derit: ſeu ſuꝑ illuſtriū regū regna calcauerit: ſeu qd
uſq̄; ab origine mūdi itactum furibūda reliquerit.
Nō uacat hiſtorias euoluē (qd̄ in alijs ꝯſolatorijſ
ep̄l'is ad te feci) τ quecūq; poſſem ſtudio congrē:
nota ſunt tibi. Nō demiſſe neq; muliebꝛiter agam
Nō enim uel feminā alloquoꝛ uel puerū uel vnum
e plebe multiuola: ſed viꝝ foꝛtē τ nā ſemꝑ excelſū:
nūc ut ſpero foꝛtiorem ſolito τ ipſis calamitatibus
altioreȝ: Uirum crebꝛis ſignatū foꝛtune vulnerib⁹
duratoq; iā virtutis callo: minas illi⁹ τ ꝑlia cōtē-
nētem. Nō itaq; delinimēta blāditiarū aſꝑitatib⁹
tātis interſeraȝ: neq; ingerā ſpem nepotū: q̄ȝuis τ
illa deo caſus nr̄os miſerāte non deſit: Teip̄m tibi
oſtēdā. Orabo luctus tuos numerare: iacturas ex
timare: deſine in ea que reſtāt: lumina iam terſa cō
uerte. Circūſpice familie tue ſtatū: Colūnēſiū do-
mos ſolito pauciores habeat colūnas: qd ad rem:
modo fundamētū ſtabile ſolidūq; ꝑmaneat. Un⁹
erat Julius Ceſar: Fratrē nō habuit: nec filios: τ E
patris nomē occultū eſt: qd tm̄ vnus egerit norunt
oēs. Perſuade tibi queſo (qd̄ ueriſſimum eſt) quo
plus ſeuijt: eo minus metuēdā eē foꝛtunā: qd̄ potu
it fecit: Bꝛeui tꝑe τ fratres tibi τ nepotes τ ꝓpin
quos abſtulit: florētiſſimāq; ꝓſapiam redegit ad
paucos. Securus generoſeq; plenus contumacie
illam ituere: ꝑter magnanimū genitorē ꝓpe iaȝ ni-
hil eſt in qd̄ arietare poſſit. Et illi qdeȝ ut humani
nihil vnq̄; intolerādū fuit: ſic nihil deinceps itēpe
ſtiuū accidet: moꝛtalis eui methas lōge poſt tergū
liquit. Quem v̓o ſenū mihi dabis qui tot vite an-
nos numeret: quot hic nr̄ felicitatis τ gl'ie nume-
rat? Oium ꝓfecto foꝛtunatiſſimus: quos nr̄a etas
habuit ſi aliquāto citius abijſſet. Ceterū ſollicitu-
do ac metus nō niſi expectātis animi eē ſolet. Qui
iam ſuū recepit in tuto eſt. Quātū v̓o ſolatiū foꝛti-
tudo tua ſibi tribuet inter ſeniles anguſtias qbus
eū ſub vite finē ferox implicuit foꝛtuna: τ vn̄ illum
explicare nō niſi uel ꝓpꝛia uel ſuꝑſtitis filij virtus
pōt. Hec τ his ſimilia ꝑſentis mali remedia tibi ſū
to: Reliqua enim que remedia videnꝰ ſtimuli ſūt: F
nō leniūt ſȝ acerbāt: moꝛs nec lachꝛymis redimiꝰ:
nec lamētis vinciꝰ: vitari nō pōt: ſperni pōt. Hec in
ſuꝑabilis τ ieuitabilis mali hui⁹ victoria ſola eſt.
Plurib⁹ agerē niſi ſcirē ꝙ erect⁹ τ ſui memoꝛ aius
loquaci cōſolatore nō eget. Deiectū v̓o τ ꝓpꝛie no
bilitatis oblitū v̓ba nō erigunt: Perge mō qua ce-
piſti: τ bona fide qd̄ mōſtras exterius: int⁹ age: ne
foꝛte ſub tranqlla frōte turbida mēs lateat: qd̄ ꝑi-
culoſiſſimū multis fuit: dū diſſimulatis ulceribus
in publico uelut leti: in cubilib⁹ ſuis meſti latēti me
rore tabuerūt. Paꝝ ſani capitis τ in ꝑnitieȝ ꝓpꝛi-
am laborātis eſt iſta calliditas: egritudinem ꝓfite
ri τ palam flere ſecuri⁹ eſt. Deniq; qd̄ ſepe dixiſſe
memoꝛ ſuȝ τ dicēdū ſepius exiſtimo: Alto loco ſi
tus es vnde aſpectū, τ iudicia ſermoneſq; hoiuȝ ef
fugere nō potes: quo accuratius tibi decoris ac fa
me ſtudiū eſſe debet. Inter multas qdeȝ iniurias:
vnum hoc de te bn̄ meruit foꝛtuna magnā laudis
obtulit mām: habēt qui nobiſcum viuūt: habebūt
qui naſcenꝰ poſtea quid in te ſuſpiciāt qd̄ laudent:
qd̄ efferāt: qd̄ mirenꝰ infractuȝ malis animi robur
τ generoſam uere Romani ſpūs maieſtatē. Uale.

C Franciſci Petrarche ad Bꝛunonem Florentinum
Amantum ceca eſſe iudicia aſſerētis. Ep̄l'a. CIX.

Olum ſeu ſolis comitatum curis epiſtola
S tua me repperit: laudum mearum onuſta A
pꝛeconijs: Et q̄ȝq̄ȝ teſtis afforet: erubui ta-
men interlegendum fateoꝛ: quia v̓o non pꝛopꝛium
aut alterius non amantis: ſed illius amiciſſimi ſe-
nis teſtimonium ſecuta in eam narrationem uene-
rat: minus attulit negocij. Illud enim omnibus
que uel dicta ſunt uel in eandem ſententiam dici

poſſunt reſpõdiſſe ſuffecerit:ſolere amãtũ ceca eſſe
iudicia.Hinc ⁊ apud Flaccũ:Balbinus agne poli
po delectat̃: ⁊ apud vulg⁹ amatoria fabella eſt ei⁹
qui monocule mulieris amore correptus a parẽti-
bus tandẽ morbo ꝯſulẽtib⁹ in alias horas miſſus:
⁊ poſt aliquot annos amore depoſito in patriã re
uerſus:forte illi quã uehemẽter amauerat obuius
ac repẽte triſti ꝯcitus ſpectaculo q̃ſiuit: quonã illa
caſu oculum amiſiſſet: Minime illa oculum amiſi
ſed tu oculos inueniſti. Grauiter quidẽ ac precla-
B re.Sed ne plura: Siqs uſq̃ eſt amans:ſenex no-
ſter eſt amantiſſimus ſuorũ. In reliquis igitur de
inceps(ſi quid mihi fidei eſt)ſibi nõ ut Dodoneo
Ioui:uel Delphico Apollini:ſed ut viro vnice ueri
dico adhibe aures animũq̃. Quotiẽs ad me quẽ
paterne amat eius melliflu⁹ ⁊ ſuauis ſermo deſcen
derit:partius crede niſi forte(qḋ neſcio an in ſapi-
entẽ cadat)errare nõnunq̃ ⁊ decipi dulce eſt.Sa
ne carmen egregiuz qḋ inſertum erat epiſtole ſine
reſponſo mãſiſſet tacita mei pectoris admiratione
contentũ:niſi obſtitiſſet ingenij tui meritũ in tanta
preſertim vulgaris ignorantie nube radiãtis.Acci
pies igitur ſeorſum: ⁊ qualecunq̃ eſt boni conſu-
les:carmẽ breue qḋ i lachrymoſa materia occupa
to nunc animo vix extorſi: nõ tam ut id reſponſuz
eſſet q̃ ne nihil.Uale.

¶ Frã.Pet.ad Luchinũ vicecomitẽ Mediolaneñ.
Maiores noſtros qui virtute ⁊ litteris claruerũt
cõmẽdãtis ſimulq̃ nr̃i tp̃is ꝑncipũ ignauiã ⁊ igno
rantiã reprehendẽtis. Epiſtola.CX.

A Q [q] Uales ſperaueram:imo qdẽ q̃les nec ſpe-
rauerã lr̃as tuas legi.Gratulor: inter excel
lentiã tuã ⁊ humilitatẽ meã hoc ſaltẽ inter
ueniſſe cõmerciũ:taleq̃ mihi ad notitiã tui adituz
aperuiſſe fortunã.In eo ſane qḋ litterarum ipſarum ul-
tima pars iubet diligẽtie mee cura nõ deerit:eoq̃
promptius enitar:quo plus delectationis labor af
feret:dũ hortulanus herbis ⁊ arborib⁹: ego ṽbis
⁊ carminib⁹ incũbã:iuitãte riui murmure:qui que
rulus fugit ⁊ dextera leuaq̃ ꝓminẽtẽ pomiferam
ſiluã ſecat:cuius ſtudij ꝑmitias iã nũc deguſtabis
Et ſi fortaſſe animũ altiſſimis intẽtũ curis iſta nõ
tãgant(ut tẽporum mos eſt)ſcio tñ illos tã magnos
rerũ dños Iuliũ ⁊ Auguſtũ Ceſares:ſepe a reipu
blice negocijs bellorũq̃ laborib⁹:in noſtri tranql-
litate ocij quieuiſſe ⁊ rigẽtes gladijs dexteras ab
hoſtibus feriẽdis:ad ſillabas numerandas ac uo
ces aduerſis agminibus intonare: Interq̃ tubarum
clãgorem ⁊ militarem ſtrepitũ exaudiri ſolitas ad
pierij modulaminis dulcedinẽ trãſtuliſſe.Neronẽ
trãſeo:ne preclarũ ſtudiũ glorioſaq̃ noie illi⁹ mon
B ſtri cõmemoratione cõmaculẽ. Q̃ deditũ muſis
Hadrianũ credimus:cuius intẽtio tã uehemẽs fu
it:ut ne vicina quidez morte lenteſceret: Prorſus
mirũ dictu:ſub extremũ vite ſpũm de aie diſceſſu
ṽſiculos edidit:quos iſererẽ: niſi quia uel tibi uel
tuorum alicui notos eſſe ꝯfido. Quid Marcũ Anto
niũ loquar:qui cũ nõ ambitione:ſed meritis ad im
periũ aſcendiſſet:uetus philoſophie cognomen te
nuit nouũ ſpreuit:aliquãto maius extimãs philo-
ſophũ eſſe q̃ principẽ:Huius generis exẽplorum
copia ingẽs eſt:vixq̃ aliqs ꝑncipũ ſine hac littera
rũ ſupellectili ſe ꝑncipẽ immo ṽo ſe hoiem eſſe cen
ſebat.Sed mutata ſunt tp̃a: Reges terre bellũ lit
teris indixerũt:aurũ credo ⁊ gẽmas atramẽtis in

Reges nr̃i tp̃is lr̃is idixerũt

quinare metuũt:aium ignorãtia cecũ ac ſordidum
habere nõ metuũt.Sed grauis ⁊ periculoſa ma-
teria eſt:viuũ potẽtẽ uerbis offendere:nec ad offẽ
ſionẽ lõgo ſermone opus eſt: Quiſqs male viuit:
nuda leditur ueritate.Mortui aũt ſecurius repre-
hendunt̃. Nulli grauis eſt percuſſus Achilles(ut
ait Satyricus) Itaq̃ hoſtes lr̃arũ reges nr̃i tp̃is
nõ noiare cõſiliũ eſt: Nõ eſt enim tutũ in eũ ſcribe
re qui põt proſcribere(ut ait Aſinius Pollio egre
gius orator in Ceſarez Auguſtũ iocans) Cui⁹ ego
nũc exẽplo ſuppreſſis reorum noibus: accuſationem
publicã peregero: Prope enim oẽs idẽ error agit
⁊ cũ nullus eos quos ſupra retuli litterarum amicos
ꝑncipes ſequi uelit:certatim Liciniũ Ceſarẽ imitã
tur:qui ruſticane vir originis ita litteras oderat ut
eas virus ac peſtẽ publicã appellaret.Uox nõ qui
dẽ imperatore digna:ſed ruſtico.At nõ ſic Mari⁹
C ⁊ ipſe quoq̃ ruſticanus vir:ſed(ut ait Cicero)ue-
re vir:quẽ licet uel occupatio uel natura litteraruz
ad ſtudia tardiorẽ faceret: litteratos tamẽ homi-
nes amabat precipue poetas quorum ſperaret igenio
ſuarũ rerũ geſtarũ:gloriã celebrari poſſe.Et nimi-
rũ:qs eſt hoium:niſi ſit idez prorſus agreſti duri-
tie qui ⁊ ſi nõ ualde litteris delectet̃: clarũ ſaltem
nõ cupiat nomẽ:qḋ ꝓfecto ſicut ſine ṽtute nõ que
rit̃:ſic ſine litteris nõ ſeruat̃.Fluxa eſt hoium me-
moria:picture labiles:caduce ſtatue.Interq̃ mor
taliũ inuẽta nihil lr̃is ſtabilius:qſqs illas nõ metu
it:oportet ut diligat:Omninoq̃ uerũ eſt illḋ Clau
diani:Gaudet enim virtus ſibi teſtes iungere cau
ſas.Carmẽ amat quiſqs carmine digna facit. No
ſtri ṽo qui nihil:niſi Satyrico carmine dignum ge
runt:quas metuũt litteras oderũt: Itaq̃ cũ Lici-
nio ſentiũt oẽs:nemo cũ Mario:nec cũ alijs dicaz
⁊ (qua nulla turpior deſidia vnq̃ fuit)id qḋ ꝑcio-
ſiſſimũ habebãt:ſurripi ſibi per plebeios homies
D paſſi eo ſenſim peruenere:ut iã inter diuitias ſuas
grauiſſima premant̃ inopia:ita qui pro exiguo cen
ſu:pro paruo regni angulo in aciẽ deſcendiſſent re
lictũ ſibi a proauis theſaurũ inextimabile proiece
rũt:inq̃ ipam animi regiã ꝑmiſerunt alienigenas
igredi:qui eos nõ purpureis: ſed ſydereis ueſtib⁹
ſpoliatos inde depellerẽt.Unde illud regale dede
cus videmus plebẽ doctã:regeſq̃ aſinos corona-
tos licet:Sic enim eos uocat: Romani imperato-
ris epiſtola quedã ad Frãcorũ regẽ. Tu ergo hac
etate vir maxime ⁊ cui ad regnũ nihil preter regiũ
nomẽ deſi t:e duabus ꝑncipũ ſententijs cui potiſſi
mũ te applices ignoro:ſed meliora oia de te ſpero
Itaq̃ (ne in longũ exeã)breue carmẽ qḋ ex tẽpo-
re occurrit inter arbores illas de qb⁹ tibi admodũ
familiariter partẽ poſcis excellẽtie tue miſi:quod
ſi placuiſſe tibi ſenſero(in eo genere poſſe enim vi
deor)q̃ putas: ⁊ q̃ occupatio mea ſpondet libera
lior apparebo.Uale.

Facetia Aſinij pollij in auguſtũ ceſarez.

Fama ſine ṽtute nõ q̃rit̃ nec ſine lr̃is ſuat̃ur.

¶ Fran.Pet.ad Iacobũ Florẽtinũ:adulationes ad
modũ ſe odiſſe ſignificantis:eumq̃ potius ut car-
pat nõ laudet hortãtis. Epiſtola.CXI.

A V [v] Eris utinã laudib⁹ meis plene tue nuꝑ ad
me lr̃e uenere: ⁊ dulcedine mira permulſe
re aium:ſic in eis affectũ poti⁹ q̃ effectum
metiebar.Si enim ab alio mitterent̃ illud credere
Nũc de puriſſima quidẽ ai tui ꝑte ꝓdeũtes: ſcio
non fallunt:utinã nõ fallant̃: Proinde uera tibi vi
deri oia que ſcribis certus ſum.Amori tuo gratu-

lor:cōpatior errori. Nec tñ hic te parti⁹ errare no-
luerim:adeo delectat qȯ nō ſum videri tibi : mallē
eſſe qȯ videor. Quid ſi ab alto negatū eſt:tu tñ ne
amicus tibi error excidat caueto. Egdē ego q̃ʒuis
mihi tēperate nequiuerim: quomin⁹ ad lr̄as tuas
iterū atq; iterū reuerterer:ſenſi tñ lectionē ipaʒ nō
uacare periculo:ſic eni grauiter:ſic ornate:ſic dul-
citer:ſic deniq; ad pſuadēdū appoſite in propoſito
uerſaris:ut ualde metuendū ſit:ne legētē ad credē
dū quidlibet facile poſſis impellere quod ſi efficis
hēbis opinionis tue comiteʒ:niſi qȯ cū tu⁹ genero
ſus ⁊ ingenu⁹ error ſit: me iplicueris errore ridicu
lo. Itaq; conſiliū fuerit ⁊ ſi cū labore fiat ab illa,de
inceps lr̄arū tuaꝝ parte oculoſ auertere. Et ſi poſt
hac rerū me tuaꝝ iugē ac ſedulū lectorē vis effice
re:vide queſo ut Satyrice potius q̃ʒ lyrice mecuʒ
B agas. Larga eni materia eſt:Si intēdere ceperis:
videbis in me multa:Amicis licet oculis grauia ⁊
fauētis ēt lingue nō euaſura cenſurā:Hic pcor icū
be huc facūdiſſimū tuū calamū uerte:oſtende me
mihi:inijce lingue manū:Arripe:liga:feri:ure ſeca
tumida cōprime:ſuperuacua reſcinde:nec ruborē
mihi feciſſe timueris nec pallorē. Triſtis potio tri
ſtes pellit egritudines:eger ſuʒ quis neſcit? Acrio
re tibi ſum curādus antidoto:nō cedūt amara dul
cibus:ſed amara inuicem ſeſe trudūt. Si prodeſſe
vis:ſcribe qȯ doleā. Milonianā Ciceronis cū reli
quis accepi:gr̄as ago:nō mihi nūc primū tue mē-
tis indulgētia nota eſt:reſcribi faciā ⁊ remittā:Co
mediā quā petis:me admodū tenera etate dictaſ-
ſe nō inficior ſub philologie noie. Illa qdeʒ procul
abeſt: ⁊ ſi adeſſet quanti eam modo faciam: q̃ʒ ue
tuis ac doctorū hominū auribus dignam rear: ex
cōmuni hoc intelliges amico. Uale.

Triſt potio triſtes egtu dies pellit

¶ Fran. Pet. ad Gilbertum grammaticum parmen
ſeʒ : illum ut optimis moribus adoleſcētulū ſuum
inſtituat rogantis:multa ēt de ſcholaſtica diſcipli
na interſerentis. Epiſtola.CXII.

A [A]dolescentulū nr̄m ꝯſilij inopē: ⁊ etatis agi
tatū ſtimulis paterne ſollicitudinis ope cō
plectere. Iā ut vides ad Biuiū Pythago
ricum viuēdo puenit. Nuſq; prudētie minus:nuſ
q; periculi magis eſt. Leua quidē ad inferos fert
ad celuʒ dextera:ſed illa facilis:prona:latiſſima ⁊
multarū gētium trita cōcurſibus:hec ardua:angu
ſta:difficilis: ⁊ paucorū hominū ſignata ueſtigijs.
Nō ego hoc dico:dixit dn̄s oiuʒ ⁊ magr̄:Spatio-
ſa via què ducit ad perditionē: ⁊ multi ſunt qui in
trant per eā. Arta via que ducit ad vitam: ⁊ pauci
ſunt qui inueniūt eā. Puerū ſane noſtrū : ſi hic ſi-
bi dimiſeris:quid actuꝝ putas? Nēpe uel ceci mo
re vulgarē ſtrepitū ſequet̃:uel ferrato(ut aiūt)ibit
itinere: ⁊ (que grauiū corporū natura eſt) deorſuʒ
ſuis ponderibus feretur. Nunc tu oro vir optime
ſuccurre ⁊ incautū ac nutantē adiuua. Rege:ſuſtē
ta. Diſcat te magiſtro dextruʒ ſequi callem : diſcat
aſcēdere. Quod prōptius faciet ſi peculiariter in
eū oculos defixeris: ⁊ adoleſcētie ſue morbis ſin-
gularis quedā tue ꝓuidētie medicina ſubuenerit.
Scis quā in partē pēdeat:Unde ſit ruine ꝓximuſ
Illic opportuno preſidio fulciat̃. Uetus medicoꝝ
regula eſt:ꝯtraria ꝯtrarijs curari. In letitia effuſo
triſte quidlibet:meſtitia ꝯtracto letū aliqd obijci-
to. Intenſione nimia ſi obtuſum erit ingeniū:more
ſolertis agricole alterna intermiſſione reparabit̃ :
ſi rubiginē ſitu traxerit exercitio eniteſcet. Atq; ita B
fiet ut labor quieteʒ ꝯdiat:laborē quies: Uiciſſim
q; nūc ocio:nūc negocio recreet̃ aius. Innumera-
biles ꝑterea ſunt morū differētie: ⁊ taʒ diuerſa re-
media:nō magis morboruʒ corporis q̃ʒ animi paſ
ſionū:ut qȯ vni peſtiferuʒ eſt alteri ſit ſalubre. In
hoc tota diſcretio ꝑceptoris uertit̃. Iuuenilis pa-
uor familiaritate ac blanditijs mulcet̃. Inſolentia
minis ⁊ ſeueritate cōprimit̃. Nec vna ſcholaſtice
cēſura militie eſt. Leuia uerbis:grauia uerberib⁹
caſtigāda. Hic laudib⁹ erigēdus:hic coercēdus in
famia:hic opere fatigādus:hic domādus eſt feru
la. Generoſo aio pſeuerātie ſtudiū affecto ſolatiuʒ
deſperāti ſubſidiū:feruor algēti:ꝑcipiti frenū:len
to calcar addendū. Notiſſima ſcienti ingero: ut at
tritu memoria recaleſcat ⁊ de cōibus magna pars
artiū cōſtat ⁊ aliqñ iucūdius aſſueta loca reuiſim⁹
⁊ ſepe nō tā notis q̃ʒ nouis cantibus delectamur.
Puero huic(ut ad rē redeā)uel iuito manū inijce
ne corruat:ne deuiet ad ſiniſtrā. Doce quāto peri-
culo ꝓceſſurus:quāto inde labore:quantoq; diſpē
dio regreſſurus ſit. Oſtēde illi quāto tutius iā hic C
rectū iter ſequi q̃ʒ ſpe reditus:que multos in abru
ptū egit ultro diuertere. Facilē caſū eſſe:paratūq;
oibus. In aſſurgēdo aūt magnis viribus: magno
niſu:magno auxilio opus eſſe. Mōſtra ei uana eē
vulgi ſōnia:falſamq; de oibus:ſed preſertiʒ de uo
luptate ſniam. Nihil ad leuiā vie hui⁹ niſi fedū fu-
ſcū:fragile:caducū:nihil ad dexterā niſi pulchrū:
lucidū:ualidum:imortale. Et q̃ʒ proprie illā ſequē
tibus cōueniat quod ſcriptū eſt: Derelinquūt iter
rectū ⁊ ambulant per vias tenebroſas. Atq; illud:
Uie eorū ⁊ tenebre ⁊ lubricū. Et illȯ:Uia impioꝝ
tenebroſa:neſciunt ubi corruant. Hanc vȯ alteraʒ
ſectantibus illud potius ꝯuenire:Uie illorum pul
chre. Et illȯ:Uia iuſtoꝝ ſine offendiculo. De utra
q; aūt ſimul dictū: Uias que a dextris ſunt nouit
dn̄s : peruerſe ꝟo ſunt que a ſiniſtris ſunt. Neq;
ſolum vni dictū populo:Ecce ego do coraʒ uobis
viam vite ⁊ viam mortis. Fac iſta ꝯſideret:fac vi-
deat q̃ʒ reprehenſibilis poſt tot duces : q̃ʒq; error
ambiguus : per inextricabiles vite breuis anfra-
ctus:vnde ſepe redeuntibus ſeu redire meditanti-
bus mors occurrit. Deniq;:dū res integra dumq;
ipſe ſu⁹ eſt:nec dū pcti iugū ſubijt : doce q̃ʒto faci- D
lius iugū illud declinare q̃ʒ excutere: ⁊ poeticuʒ il
lud teneris auribus frequenter inculca : Hac itur
ad aſtra. Et illud:Hac iter Elyſium nobis:at leua
malorum:Exercet penas: ⁊ ad impia tartara mit-
tit. In quo poete nr̄o ſapientū Hebreorum vnus
cōſonat. Sic enim ait : Uia peccantiū conculcata
lapidibus: ⁊ in finē illorū inferi ⁊ tenebre ⁊ pene.
His hac etate ꝯſueſcat monitis:has hauriat diſci
plinas. Facile q̃ʒuis formam recēs excipit mate-
ria:facile quiuis habitus:nōdū duratis mētibus
imprimitur ubi falſis opinionibus aditū prebue
ris operoſius excluduntur. Inſta ergo dū uotiui
ſpeʒ succeſſus tractabile tempus prefert. Et ſic ha
beto:plus te illi puero hoc beneficio collaturuʒ:q̃ʒ
ſi omnes ſimul ingenuas artes in pectus ſuum ſe-
dulo ore tranſfunderis. Magna quedā res eſt:fa-
teor:ſcientia litteraruʒ:ſed maior virtus animi:Et
ſi utranq; ex te diſcipulus docilis ſperare queat :
noſti ingenium quid poſſit:noſti melius expertus
Ego id vnum noui:paucorum eſſe:ut litterati fiāt:

oium ut boni:modo ſe bonis ducibꝰ exhibeant ob
ſequentes. Faſtidioſior quidẽ eſt ſcientia q̄ꝫ virtuſ
cũ ſit illa nobilior paucorum dignatur ingenia:il-
la nullius animum contẽnit niſi a quo prius contẽ
pta eſt .Uale.

¶ Fran.Pet.ad lancelotum equitẽ Placentinũ:plu
ribus amicorum ſe litteris teneri oſtendẽtis: ⁊ qͦđ
amori remediũ ꝯferẽdũ ſit docẽs. Epl'a. CXIII.

A Erebat calamo dextera ſcribẽdi auida ſed
b incerta qđ ſcribere tã multis ⁊ tam uarijs
vno prope tempore:nuncijs pulſabar. In-
terpellabat hinc Tyberis:hinc Arnus:hinc Rho
danus ille mihi ĩfelicis ⁊ de me optime merite ur-
bis ſtatum: Immo uerius ruinã quam ſine lachry
mis audire non poſſum:nunciauerat: Ille quorun
dam ingenioſorum adoleſcentiuꝫ querelas ad me
diuerſo quidem ſtilo:ſed vna eadẽqꝫ ſententia trãſ
miſerat indignantiũ grauiterqꝫ tolerantiũ: quid il
lic expectatus huc diuerteriꝫ:ſeu quid ita natali ſo
lo habitaculum iſtud antetulerim:que crebra mul
torum admiratio eſt: Ille autem curialiũ lr̃is ami
corum ſilentio meo in tanto excellentis amici ge-
mitu(qͦđ in leuioribꝰ malis minime ſolebaꝫ:quod
qꝫ non tã iudicio q̄ꝫ ſtupore cadẽtiſ illuſtriſſime fa
milie ac merore ſuſcepi)calcar blãde ſed ualide re
prehenſionis incuſſerat: Quonã ergo primũ uer-
terer: Romanis amicis miſeratio: Florentinis ex
cuſatio: Tranſalpinis ꝯſolatio debebatur. In hoc
triuio heſitanti quartus rumor acceſſerat: Quidã
⁊ nomine mihi iunctus ⁊ ſanguine(quodqꝫ ſuper
oia eſt) ⁊ amore ⁊ obſequijs animo meo ꝓbatiſſi-
mus atqꝫ chariſſimus:dum ex Gallijs ad me viſẽ
di cupidus accelerat morbo:ſeu laboribus viaruꝫ
ceu celi inclemẽtia cõtracto Saone ſubſiſtere coa-
ctus acerba mihi morte ſubtrahiť. Qua in re qui-
B bus lõgeui parentis ac miſere matris orbitatẽ fra
trũqꝫ ſolitudinẽ ac ſororũ lachrymas conſolarer:
qui meas proprias lenire nõ poſſem? Itaqꝫ turba
rerũ circũuẽtus(feci quod in talibus ſoleo : quiqꝫ
mos pecularis inertie mee eſt)ſtatui ex equo vni-
uerſa negligere:uel ſi poſſem etiam obliuiſci. Si
affecto tua incidens epl'a torporẽ abſtulit : ⁊ deſti
tutũ atqꝫ abiectũ calamũ reſtituit tã dulcis graui-
tas ⁊ tã grauis dulcedo inerat. Sane qͦđ inter ce-
tera ſcriptũ erat Africe mee nomẽ:ſuſpirare uel in
uitũ cõpulit:neqꝫ enim ſolus cepti illius exituꝫ ex
pectas:mihi vͦo promptius ſit arenas maris ⁊ celi
aſtra numerare:q̄ꝫ cuncta fortune laboribus meis
ĩnuidẽtis obſtacula. Finẽ ⁊ ipſe incertus operior:
prorſus ne fruſtra vigilaueriꝫ:an mihi ſaltẽ ſtudij
mei uoluptas aliqua:q̄ꝫuis ſera ſeruet. Qͦđ ſi rite
C ſucceſſerit:ad hoc qualecũqꝫ ſpectaculũ ingenij cu
rabo:ne quis te preueniat in Orcheſtra:ultimã lit
terarũ tuarũ particulam ſubridẽs legi. Iuuat eniꝫ
morbi mei ueteris tales noſſe ꝑticipes: ⁊ arbitrari
cogor non ignobile accidens:quod in tali conſede-
rit ſubiecto:ſolamen ꝓ o vulgaris eloquij:quod ex
me iocoſe(niſi fallor)exigis:ego ex te ſi forte ani-
mi vulnus fando lenteſceret: ⁊ poſcendũ dicerẽ ⁊
ſperandũ hiſcine uerſiculis ſperas tibi poſſe dolo
res atqꝫ eſtus curaſqꝫ graues e pectore pelli? Au-
gentur potius aluntur qꝫ. Alia eſt igiť huius egri-
tudinis medicina:cuius quidem(quod fateri ueri
tas iubet)noſter eſculapius auctor eſt: Herbe aũt
quibus illa conficitur:uel in hortulo tuo certe non
ſũt:uel incognite tibi ſunt:uel in ameno guſtu effi
ciunt:ne tangantur. Uale ⁊ (quod optimuꝫ aduer
ſus oia vite noſtre mala remediuꝫ reor)qcquid ſe
ad mouendum loco animũ obtulerit:diligẽter exa
mina: ⁊ ſi principio delectaris:finẽ cogita.

¶ Eiuſdem Franciſci petrarche:de rebus familiaribus epiſtolarũ Liber octauus.

¶ Fran.Pet.ad Stephanum columne ſenioreꝫ: Ip
ſum ꝙ fortune tela tam forti animo acceperit lau-
dãtis: Eundem etiam in fratrũ:uxoris:filioruꝫ ac
nepotum morte ꝯſolantis. Epiſtola.CXIIII.

Eu miſerãde ſenex : heu viuaciſ A
ſimũ caput : quo piaculi genere
celũ offendiſti? qđ feciſti ut tã lõ
ge vite ſupplicio punireriſ? Me Stefãi
b tellus alter dicebaris. Nec im- Colũne
merito: Omnia cõuenerãt pr̃ia : ſenioris
genus:forma:diuitie:alieqꝫ cor- laudes q
poris atqꝫ animi ſingulareſ ⁊ ad bus me
mirabiles dotes:uxor quoqꝫ clariſſima: ⁊ uxoris tello cõ-
generoſa fecunditas ⁊ ꝯſularis dignitas ⁊ in Ro- parať.
manis exercitibus imperij faſtigiũ ⁊ victoriaꝝ ac
triũphoꝝ tituli: Senectꝰ lõgeua ⁊ inconcuſſa:uſqꝫ
ſub ultimũ:fortuna:ſi quid enim aduerſi intermi-
ſcere hactenus auſa eſt:qualia multa famoſis per-
ſecutionibꝰ ꝑtuliſti. Fecit hoc ut aſperitate inſigni
abſtergeretur ⁊ eniteſceret glorie tue decus. Hãc
tibi fidem prope centeſimũ vite annũ fortuna ſer-
uauerat: ⁊ tu ſimiliter in orbe terrarũ ⁊ in orbis re
gina urbe p̃nceps natus:poteras ubi de felicitate
agitur ea ſcilicet que ſperari põt in hac vita rariſſi
mis exemplis tuum nomen inſerere:nõ ut Sophi
dius inops ⁊ inglorius arator mendaci felix dictꝰ
oraculo:ſed ut glorioſiſſimus oium nr̃e etatis Ro
manorũ ducũ: ⁊ (qͦđ prorſus difficillimum ac pe
ne impoſſibile dixerim(in altiſſima fortuna feliciſ
ſimus:poteras excluſo Arcade peregrino ſedere
fidẽtius Romanus cũ Romano:p̃nceps cũ princi
pe: Stephanus cuꝫ Metello:niſi ꝙ preter religio
nis eminentiam:cuius inter paganũ chriſtianũqꝫ
hominẽ cõparatio nulla eſt:credere illũ tibi ſalteꝫ
fratrũ ac liberorũ numero dignuꝫ erat. Frẽm ille
nullũ habuiſſe legitur:tibi qnqꝫ ꝯtigerant ſummi
viri: ⁊ (ut breuiter dicã)nec ſanguine nec fortuna:
q̄ꝫ virtutibꝰ ⁊ gloria clariores. Quatuor ille filios
habuit:pretorios:conſulares:cenſorios: triũpha-
les: Tibi ſeptẽ fuerũt: Unus Romane eccleſie car
dinalis: Aliꝰ uel Cardinali maior futurus ſi ad le-
gitimã ꝑueniſſet etatẽ: Tres epi: Duo bellorũ du-
ces ⁊ bellica gloria parẽti(ut oia ſimul expediaꝫ)
prope pares. Illi tres : Tibi vͦo ſex filie: De quarũ
moribus ſilẽtiũ breuiloquio preferẽdum puto. Et
quenã deus bone q̄ꝫ florẽs ex utroqꝫ ſexu nepotũ
ac pronepotũ acies:q̄ꝫ dulcis turba:q̄ꝫ iucunda ſo
cietas? Quis ille(ne ĩfinita ſequar) ex primogeni
to filio primogenitus nepos Ioãnes diuinus qui
dẽ ⁊ plenus priſce uereqꝫ Romane indolis adole
ſcens:cui iure optimo Columne cognomẽ obtigiſ
ſe diceres? Neqꝫ enim de Columna ut ceteri : ſed
ipſa columna dicebatur:in quam ſcilicet amicorũ
ſpes:in quam domus ingens ⁊ antiqua recumbe-

ret.Alter iā Marcellinus euaſerat:eadē etas erat eadē vis animi par corporis vigor:idē ⁊ amor armorū: ⁊ equorū ſtudiū: ⁊ equitandi peritia. Alter
C
quoqꝫ Marcellus indies:uel ſi qd Marcello clariuſ fiebat. Que cū ita eſſent:quaquauerſum Romanū reſonat nomen:vulgo iā feliciſſimus(ſi dici poteſt)felicior ac ſummis ſublimior videbaris. Sed ſapiētes expectare finē iubēt:qd ille fortunatiſſimus olim rex Lydorꝝ Solonis ꝯſilio monet. Re enim uera de mortali felicitate mors iudicat: ⁊ (qd mirabilius)de eterna. Nemo ergo confidat lubrica felicitas eſt. Uis te felicē fatear? Morere ueri teſtes vite ſunt:cinis ac ſepulchꝝ. Aliter eniꝫ quo altior es:eo grauiori ſubiaces ruine:vnicū felicitatis exēplū eras noſtri tēporis:ſi qualis vite curſus:talis exitus fuiſſet. Nihil mali eſt qd nō ſecū afferat longa etas. Ut multorꝝ dierū nauigatio ſic multorꝝ annorꝝ vita eſt. Nō vnū celo ſydus:nō vna tēpeſtas pelago:Sepe flectēdus clauus:ſepe ꝯtrahenda ſunt carbaſa: ⁊ ſepe(quo nil periculoſius habet ars nautica)pro uētorū uarietate flectēda ſunt. Nunqꝫ expectes ut diu ſit immota tranqllitas aut maris aut vite. Mutant̃ aſſidue rerū facies: ⁊ ſepe ſereniſſimus mane dies:nubilo fine cōcluditur. Me ne ſalis placidi vultū fluctuſqꝫ quietos ignorare iubeſ? Me ne huic cōfidere mōſtro? Hoc apud Uirgiliū ille famoſus nauta in mari dicit. Hoc apud ſeipſum ſapiēs vir dicet in vita: Nihil metuit armatus ⁊ iugi meditatione ꝑparatus animus: Improuidū ⁊ ſibi leta oia ꝓmittētē quelilibet aduerſa deijciūt. Sed ad fortune tue uarieta
D
tē redeo. Quinqꝫ germanos fratres iā pridē ſepelieras. Quē nō tantarū columnarū ruina ꝓſterneret? Māſiſti tamē incōcuſſus: ⁊ (qd ꝓpriū magni inuictiqꝫ animi fuit)in te vnū vniuerſam domꝰ farcinā tranſtuliſti:Ex illo quidē:damnū irreparabile:immortali compenſabas fama:rerūqꝫ pregrandiū memoria ſolabaris:inqꝫ tot fratrū locū nepotū lōgus ordo ſucceſſerat. Dilecta tibi iteriꝫ ⁊ amātiſſima uxor eripit̃. Felix morte ſua nec in hūc ſeruata dolorē. Multo qdē ſua morte felicior qꝫ uxor Euādria de qua id dictū eſt. Illi eniꝫ ne vniꝰ:huic ne plurimorum filiorū acerbū interritū videret tēpeſtiua morte ꝯſultū eſt. Eripitur ⁊ natorꝝ maximus:cui ſingulariter incumbebas: geminū graue vulnus tā multa perpeſſo:māſiſti tamē iā ruentibꝰ fundamētis. Inde alijs uſqꝫ ad inuidioſaꝫ magnitudinē auctis ⁊ mira luce fulgentibꝰ:fortune pepceras: ⁊ miſcens amara cū dulcibus:deſideriū defunctorū ſupſtitū ſolatio leniebas. Jam ſenſim oblitteratus primorū vulnerū dolor erat felix adhuc ⁊ (ut dixi)Metello felicior mori poteras:lōga vita preſtitit ut fieres Priamo ſimilior qꝫ Metello. Metellū quippe ſepelierūt ſui:ſuos Priamus ſe-
E
peliuit:multū diuerſa cōditio. Trux fortuna:pauca ne inconſtantie tue argumēta prebueras:niſi ueteribus etiā nūc exēplis Stephanus noſter accederet quē breuiſſimo tempore uario genere moriēdi filiorum ac nepotuꝫ multitudine ſpoliatū:de feliciſſimo patre miſerandum orbitatis ſpectaculuꝫ poſuiſti? O magnanime vir: O memorabilis Stephane iaꝫ felicior appebas qꝫ qui fieri poſſes infelix: Jā comitatior eras qꝫ qui ſolitudinē formidares:iā morti ꝓximior qꝫ cui eſſet mors filiorū adoleſcentiuꝫ metuēda:extra teli iactum conſtitiſſe videbaris. Sed impotens illa ⁊ immitis dea eſt ſeu uerius dei miniſtra ⁊ diuinarū uoluntatuꝫ executrix impigerrima ſed occulta:miris ⁊ incomprehēſibilibus modis agēs: Cuius ut clandeſtini ſemp ⁊ uarij:ſic ſepe meſti ⁊ flebiles ludi ſūt ⁊ certe nulluꝫ hac etate clarius ſue uarietatis indicium erat. Ideo inſidiatam eſſe ⁊ aſcenſui glorioſo fauiſſe crediderim:quo ſe mūdo notiorē faceret: ⁊ poſt tantū fauoris inſignior clades: ⁊ ex tā alto terribilior caſus eſſet: Neqꝫ eniꝫ poteras tā infelix. Taliū filiorum numerus efficit:ut ſpectabilis orbitaſ tua ſit: Heu dulcedo amariſſima:heu laborioſa requies: heu funeſte blanditie. Quid metuēdum? quid optādū? quid tenendum vitandū ue homini eſt? Importunū nihil habuiſſe quod placeat: durū dulcia tot habuiſſe que perderes. Uixiſti nimiū fateor:ſꝫ ſic oportuit ut doctior morereris: Putaſſes ſolidū aliquid eſſe fortunā:ſi eius alterā tātummodo faciē aſperiſſes. O multis iactate caſibꝰ. Quid nūc F
expectas ut dicā? Nolo ſperes:nolo deſperes. Alterū uani:alterū infirmi animi eſt. Quid enim oro te ſperes? Nouos filios noua coniugia? Intempeſtiua eſt etas:tam ſenectus apta nuptijs qꝫ bruma meſſibus: Ridiculū ioci genus ſponſus ſenex. Cōtra aūt quid deſperes? De tot filijs nulluꝫ habes: Si habes teipſuꝫ ſatis eſt. Nulle diuitie maiores nulla clarior poſſeſſio qꝫ in ꝑtātem aium habere. Inuenimus qui centū quindecim filios habuerit. Erotimꝰ quidā rex Arabū mirū dictu ſeptingētos habuiſſe traditur: Seipſum habere paucis contigit. Amiſiſti colloquia filiorū tecuꝫ loquere. Cum alijs enim omnium:ſecū loqui paucorū eſt. Multa ſunt que loquaris:multa que reſpōdeas. Multa enim in tam longa vita feciſti:quoruꝫ uel meminiſſe iucūdiſſimū eſſe poteſt. Nō poſſunt(ut apud Ciceronē ait Cato)oēs eſſe Scipiones aut Maximi:ut urbiū expugnationes:ut pedeſtres:naualeſqꝫ pugnas:ut bella a ſe geſta:ut triūphos recordent̃. Tu vō de illorꝝ es acie:qbꝰ rerꝝ ſuarum recordatio gl'ioſa eſt. Recordare que geſſeris domi militieqꝫ:que terra pelagoqꝫ ſis paſſuſ quos labores que pericula obieris:que tibi clariſſima ꝯtigerūt. Fateberis credo te ⁊ ſi ſemper ſine liberis fuiſſes magnum virum: ⁊ non ocioſa quidē felicitate:ſed felicem tamen. Nūc vō nec ſine liberis fuiſti: ⁊ tales habuiſti:quales ut amiſiſſe duruꝫ:ſic habuiſſe ſuauiſſimū ſit. Adde qꝫ nihil icauto accidit: Ea ſapientia tua eſt:ut nō modo que tibi euenerunt ſed ⁊ omnia que poſſunt euenire preuideris: Poſſibile enim nihil eſt inopinabile ſapienti ſtultoruꝫ impremeditata ſunt omnia. Nō hoc dicere uolo: māius quiddaꝫ in animo eſt:cuius tibi vno uerbo memoriam renouare ſatis erat. Sed nec quid eoruꝫ que ex te audieriꝫ effluere mihi putes:dicā expreſſius. Memēto ergo(mihi enim imago illius temporis ante oculos eſt)dum ante annos deceꝫ Rome tecum agerem: ⁊ forte ſoli:hora diei iaꝫ ſera eſſemus deambulantes in via lata que a domibꝰ tuis ad Capitolij arcem ducit. Conſtitimus tandem illic ubi tranſuerſa illā ſecat via que a mōtibus ad Camilli arcum atqꝫ inde ad Tyberim deſcēdit dūqꝫ in illo quadriuio nullo īterpellante multa colloqueremur de ſtatu domus ac familie tue: que tūc ut ſepe alijs externis clarior periculis ciuili bello grauiſſimo agitabatur)icidit(ut fit)vniuſ ex filijs

Erotiuſ ſeptigētoſ filioſ habuiſſe tradit̃

Nō pñt oēs eſſe ſcipiōeſ

G

Sapiēti nihil iopinabile: ſtl'to oia ipremeditata.

tuis mētio:quo cuꝫ ſuggeſtu maliuoloꝝ reoꝛ eo tē
pore pluſq̃ꝫ paterna iracūdia diſſidebas: Sed tri
buit mihi benignitas tua quod multis ante nega-
ueras:ut me auctore ille tunc tecum rediret in gra
tiā.Ceterum cum de eo multa mecuꝫ familiariter
queſtus eſſes:mutata fronte tandem adiecisti hec
fere(non enim rerum modo:ſed uerborū mihi ſup
petit memoria)Filius meus amicus tuus de quo
me cogis ut paterne ſim affectus:in ſenectutē meā
que honeſtius continuiſſet euomuit:ſed quoniam
negare tibi hoc nō poſſum:pꝛeteritorum omnium
obliuio ⁊(ut aiunt)abolitio ſit:poſt hanc dieꝫ nul
lum mihi in uerbo ire ueſtigium videbis: Unum
non ſilebo cuius te tempus in omne teſtem facio:
mihi quidem obijcitur in pꝛimis: ꝙ contra etatis
mee decus pluribus me bellis implicem q̃ꝫ opoꝛ-
tet:hanc filijs odioruꝫ atqꝫ diſcriminum heredita
tem relicturus:Ego ꝟo deum teſtoꝛ:nullā me aliā
ob cauſam niſi amore pacis bella ſuſcipere: Quie
tis auidū me uel ſenectus ultima: ⁊ in hoc iam ter
reo pectore frigeſcens animus:uel lōga humano-
rum caſuum reddit obſeruatio:Uerum ita fixum
atqꝫ firmatum habeo labori terga nō uertere:mal
lem tranqlliora:ſed ſi ita foꝛs tulerit:ad ſepulchꝛū
potius pugnando perueniam ꝙ diſcam ſeruire ſe
I ner.Ad id ſane quod de hereditate dicit:hoc vnū
Parentes ſepiꝰ va d filiis ſolēt vaticinari veſpaſiani exemplo — reſpondiſſe uelim: ⁊ hic fige in me oculos animūqꝫ
Utinam hereditatem aliquam filijs dimitterem:
ſed aliud uoto meo debitum:aliud fato viſum(qd
meſtus dico)Siquidem confuſo nature oꝛdine fi
liorum meorū oium heres ero. Hec dicens vndā
tes lachꝛymis oculos auertiſti. Id quonā ſeu ani-
mi pꝛeſagio ſeu dei monitu dixeris incertū:q̃ꝫuis
uaticinari aliqua de natorum euentibus pꝛicipes
ſolere teſtis eſt diuus Ueſpaſianus:qui alteriꝰ na-
torum moꝛtis genus:amborūqꝫ pꝛenūciauit impe
riū.Ego quidē die illo tanq̃ꝫ uel caſu tibi elapſum
uel ab indignatione pꝛofectum uerbum contem-
pſi fateoꝛ:neqꝫ tantarū fore viriū ſuſpicatus ſum.
Poſt longum ꝟo tempus: dum crebꝛis filiorum
moꝛtibus queri fideꝫ uaticinio viderem:rem inter
amicos retuli:Inde in vulgus effuſa eſt. Itaqꝫ ſa-
cre memorie Joannes romani decus cardinis: ⁊
familie tue pꝛinceps:tribus iam fratribus defun-
ctis euicit pꝛecibus extoꝛſitqꝫ ut ſibi rem totaꝫ oꝛ-
dine narrarem:quod cū inuitus feciſſem: ille ſuſpi
rans ait:Utinam genitoꝛ noſter nō tam ueridicus
uates eſſet.Eodeꝫ anno ferali illo pꝛimogeniti tui
ac nepotum caſum magis ac magis hoꝛrere pꝛeſa
gium tuum cepit: donec ipſe dolore confectus(ut
arbitroꝛ)nouiſſime moriendo dictum patris triſti
quidem:ſed plena fide compleuit. Que res cūctis
qui eam audiuere mirabilis: mihi ꝟo magis in-
dies hoꝛribilis ac ſtupenda eſt. Meminiſti omniū
non dubito:Ego certe ſic memini ut adhuc ſepul-
chꝛum illud marmoreum antiquuꝫ quod in angu
lo eſt: ⁊ cui uterqꝫ noſtrū cubito inſiſtebat:Ad hec
K ⁊ omnis tui habitum ſpectare: uoceſqꝫ illas tuas
his auribus audire mihi videar. Que cum ita ſint
nō debet intolerabile damnū eſſe:quod tanto ante
Nihil magis eē nrm q̃ꝫ moriendi pditō — pꝛeuiſum eſt. Armat enim meditatio aium: Quid
pateris quod non te paſſurum ſcires? Nemo plo-
rat filium ſe genuiſſe moꝛtalem niſi ſit ideꝫ amēs ⁊
pꝛopꝛie moꝛtalitatis oblitus:Amamus noſtri ſimi
les filios habere:nihil ꝟo magis eſt noſtrum q̃ꝫ in
ſita atqꝫ indicta naſcentibus conditio moriēdi:ſo-
la omniuꝫ inſeparabilis inherenſqꝫ oſſibus ac me
dullis. Quid ergo dolent homines in funeribus
filiorum? Pꝛofecto non certum ⁊ publicuꝫ nature
debitum:ſed moꝛtis inſperatum oꝛdinem:hic tibi
(quantuꝫ intelligi datur)nec impꝛouiſus nec igno
ratus fuit. Pꝛima lugendi cauſa ſublata eſt:inopi
ni doloꝛ vulneris. Aut igitur affectuſ tuos diuino
ſubdis imperio(quod docti omnes ⁊ bene inſtitu
ti faciunt) ⁊ quecunqꝫ tibi acciderunt tam pꝛeuidi
ſti equanimiter q̃ꝫ tuliſti: Aut ſi foꝛte(quoniam ſu-
um nature ius eripere difficile eſt) gemitum relu-
ctanti paternus amoꝛ vi expꝛeſſit:tātū tamē tēpuſ
effluxerit ex quo lugere pꝛimum ceperis: ut iā ue-
riſſimile ſit lachꝛymas aruiſſe:Lenteſcit enim tra- L
ctu doloꝛ:lenteſcit ⁊ gaudium:quodqꝫ vnum hn̄t
bonum:humanaruꝫ paſſionuꝫ nulla perpetua eſt.
Sed quoniaꝫ magnas res agētibus oratio lōgioꝛ
inuiſa:finem faciam. Ut ꝟo non inhumani patris
fuerit epiſtole pꝛincipiuꝫ(ſi id pietas coegerit)hu
mentibus oculis legiſſe: ſic ſiccis finem luminibꝰ
perlegere viri foꝛtis erit ⁊ indomiti:itaqꝫ totū ani-
mum collige obſecro: ⁊ ingenti niſu foꝛtune ruētis
incurſum excipe: Quiſquis pꝛimū impetuꝫ pertu-
lerit victoꝛ erit:plures enim terrore q̃ꝫ vi ſuperat. — Hūnos affectuſ vnū i ſe hēe bonū ꝙ.ſ. nlluſ ſit ꝑpetuꝰ.
Sed quid ago? Quod ſuadeo iplēſſe te ſpero: Id
dumtaxat obteſtoꝛ ac depcoꝛ ne vnq̃ꝫ foꝛte(ut eſt
aius ſepe curioſioꝛ eoꝝ i qbꝰ nullū iā niſi memorie
ius hēt) uetera memorādo in nouas miſerias rela
baris:ac nimis idulgēs patrio dolori:reſcidas he
rētiū vulneꝝ cicatrices. Sine abijſſe que ut redeāt
ipetrari nequit. An cruciēt:an delectēt:in tua pote
ſtate ſitum eſt:Uulgus te oꝛbum ſenem miſerū ap
pellet:tu vulgus ut ſolet inſanire: ⁊ te felicem cre-
dito:de utroqꝫ foꝛtune dolio guſtaſti: Scis qd ſa-
piant:letum te dulcia fecerunt:amara cautum faci M
unt:ut intelligas quoꝛſum fidendum ſit ſecundis:
Uidebas ⁊ olim credo:ſed hoc non negabis nun-
q̃ꝫ te clarius vidiſſe. Nulle ſūt certiores ſchole q̃ꝫ
in quibus experientia magiſtra eſt:quod a multis
audieras vidiſti: ⁊ aurium diſciplinam oculis ap
pꝛobaſti. Uides eam(de qua omnis fere moꝛtaliū
ſermo eſt)nihil eſſe foꝛtunam: vides fabulam eſſe
que vulgo dicitur felicitas: Illamqꝫ amiſiſti:inue
niſti aliam certiorem atqꝫ ſolidiorem. Et quam in
quies inter tot dolores mihi felicitatē oſtentas?
Quaꝫ putas:niſi quaꝫ nemo tibi vnq̃ꝫ ſi nolis eri-
piat? Monſtro tibi felicitatē contrariam pꝛime bo
nis tuis eſſe contentum:ſcire quibꝰ oꝛnatꝰ videba-
ris tua nō fuiſſe diſcuſſis demuꝫ erroribus:ueras
opiniones aſſecutum licet ſero. Ante omnia foꝛmi
datum gētibus foꝛtune imperiū nō timere. Quid
dicā amplius? In hoc deſino: Nudus intraſti:nu-
dus egredere: ⁊ illam humanarum(ut aiunt)rerū
dominam celſo animo contēne: Nocuit uſqꝫadeo
nocere iam non poſſit:quid tunc etiam cogitat:qd
minatur? Exhauſit pharetrā:exarmata eſt:nec ha
bet illa quod iaculetur:nec tu habes ubi de cetero
feriaris. Uale.

Franciſci Petrarche ad Olympum:ꝙ ſe domum
nō reppererit dolētis. Epiſtola.CXV.

N Ihil omni ex parte felix aut dulce dū viui A
mus:Sentio q̃ꝫ impꝛopꝛie locutus ſiꝫ: im
mo ꝟo dum non viuimus: Cum enim vi
uere cepimus:nihil niſi dulciſſimum ac feliciſſi-

mum erit. Ecce dum eo letus ac redeo: exoptatiſſi mū mihi tuū ⁊ illius amici optimi cōſpectū colloquiūqꝫ perdidi: Uix lachrymas cōtinui domū hodie reuerſus: ubi comperi uos ſimul hic fuiſſe mei viuēdi deſiderio: ſuperatis alpibus atqꝫ omni viarum aſperitate calcata: meqꝫ nō inuēto magna uelut deſtitutos ſpe dolētes abijſſe. Hec eniꝫ ⁊ famulorū uocibꝰ perdidici: ⁊ litteris ueſtris quas iter libellos meos tanqꝫ eximie dilectionis obſides reliquiſtis: ⁊ arrabonē more breuis ⁊ pignora redeūdi.

B — Sapiēs ē dura i leniorē ptē flectere

Sed quoniā dura leniorē in partem flectere ſapiētis eſt. Cogitemus id celitus actū: ne me ut optabatis inuēto cōgreſſu amici feruor ille tepeſceret ⁊ animorū: quo nūc (ut reor) per abſētiam irritato pro paucorum forte dierū gaudio prerepto multorū nobis annorū iucunditas cōpēſet: De hoc tñ illa viderit: cuius adamantina duricie ſepe humani conſilij acies infirma retūdit. Certo ego ſi mihi fingo: ſic cogito: ſic ſpero: ⁊ in hac ſpe multis obſeſſus laboribus ꝯquieſco. De quo quid ſentiaꝫ: quid ue tibi ſuaſurus ſim: quod ⁊ magna res eſt: ⁊ nūcius hic feſtinat: in diē aliū differre coactus ſuꝫ. Uale.

¶ Frā. Pe. ad Olympū: quāto fōtis Sorgie amore teneat̄ ſignificātis: ad vitā ēt ſolitariā illuꝫ iuitantis. Epiſtola. CXVI.

A — e

Expectaui anxie: nec duꝫ aut patiēs nūciꝰ aut ocioſus dies affuit. Itaqꝫ ſimul cōcepta carptiꝫ explico: nō qdē ex aī mei ſnīa: noui enim orōnis ꝑpetue quāta vis: Ille oriētaliū fluuioruꝫ maximus multis diſtictis alueis: vides qꝫ nō modo ꝑmeabilis: ſꝫ ēt ꝯtēptibilis factꝰ ē: ſꝫ ꝑeamꝰ tpī: ſit libituꝫ quod licet: qñ qđ eſt libitū nō licet. Et quoniam nūcij huiꝰ haud ſat explorata fides erat: vnā dūtaxat epiſtole tue partem exequar ubi reditum ad fontē Sorgie diſſuades: ut illaꝫ tibi ſollicitudinē eripiā. Uideris eni mihi de hac re nō mediocriter curare: nec immerito ꝙ eo ſepius uocantē Socratē noſtrū: nō audire nō potui. Itaqꝫ victꝰ tandē precibus ſpopōderā: ſi tractata ſuccederent: quibꝰ ⁊ honeſtus illic manēdi color ⁊ vite neceſſaria quererentur: vite inquā ſodaliū: ⁊ multorū ad me illic de more conueniētium: mea eniꝫ vita nō modo neceſſarijs inſtructa: ſed uereor ne ſuperuacuis ipedita ſit: quo ſibi libuiſſet ſecuturū: nō ignarus quidē rerū harū ⁊ illarum: ſed magnum ibi hactenus ducem noſtrum ⁊ uos omnes eſſe cogitans: quos mihi reliquos mors feciſſet: amoris uř̄i uelut vncis quibuſdam ualidiſſimis retrahebar.

B

Nūc mutata ſunt omnia: ⁊ amicorū turba abijt ⁊ dux noſter obijt: ⁊ Socrates meus qui ſolus ibi eſt: qꝫuis vnus in me poſſit omnia: qꝫuis inueterate conſuetudinis vi ⁊ ipſe ibi eſſe: ⁊ omnes ſuos: meqꝫ ante alios ſecū eē deſideret: nunqꝫ tñ audebit oī ſpe abſciſſa in eas nos terras accerſere: ubi oēs ꝓrſus alienigene atqꝫ hoſpites futuri ſimus. Neqꝫ enim ludus eſt hoibꝰ mortalia ⁊ caduca corpuſcula trahentibus dicere: quod anime felices corpore reſolute apud Uirgiliū loquunt̄. Nulli certa domꝰ lucis habitamꝰ opacis: Riparumqꝫ thoros ⁊ prata recentia riuis Incolimus.

Uir. vj. eñ

Si enim iſta ſufficerēt poſſet utiqꝫ clauſa uallis vnde Sorgie fons erumpit nobis oibꝰ abunde riuulos nitētes ⁊ frōdoſas domos ⁊ herboſa cubilia miniſtrare. Sꝫ plus aliquid exigit natura. Philoſophos quidē ⁊ poetas duros ac ſaxeos vulgus exiſtimat. Sed in hoc fallit̄ ut i multis: Carnei eniꝫ ſūt: humanitatē retinēt abijciūt uoluptates: Eſt aūt certa uel philoſophice uel poetice metha neceſſitatis: quaꝫ preterire ſuſpectū ſit.

C — Que ad philoſophicā poeticāqꝫ vitam ſunt neceſſaria

Nō eſt per ſe ſufficiens (ut ait Ariſtoteles) natura ad ſpeculari: ſed oportet ⁊ corpꝰ ſanuꝫ eſſe ⁊ cibū ⁊ reliquū famulatū exiſtere. Neqꝫ eniꝫ cātare ſub antro pierio: thyrſum ue pōt cōtingere ſeua pauꝑtas: atqꝫ eris inops quo nocte dieqꝫ corpus eget (ut Satyricꝰ ait) magno ac ꝑpetuo apud doctos philoſophici poeticiqꝫ dogmatis ꝯſēſu rerū ſed uerborū uarietate multiplici. Igitur clauſa uallis (ut ceptuꝫ ſequar) ad aliqđ breue tꝑs urbanarū uoluptatū tedio affectis: ut olim diuerticula non inamena ſufficeret: in longū certe nec ꝓmitteret neceſſaria nec preſtaret. Nobis ſane ſi ſapimꝰ nō in longū modo: ſed in finē quoqꝫ ꝓſpiciēdū eſt: ut vitemus illud Senece: quod humano generi facit improperiū: ubi ait: De partibꝰ vite cogitare oēs: neminē de tota.

Nēo đ tota vita: ſꝫ oēſ đ parte cogitāt

Uere ſic eſt enim: ⁊ hoc eſt qđ ꝯſilia noſtra precipitat: ut inter occupationes tam uarias miſerandum ſimul ⁊ ridiculū ignoremus quonam fluctuātis vite gubernacula dirigamꝰ. Scio clauſe uallis optabilem eſtiuo preſertiꝫ tꝑe ſtationē: ⁊ ſi illi vnqꝫ receſſus ille gratuſ fuit: mihi fuiſſe gratiſſimū: decēnis indicio eſt mora: qđ ſi apud te imo vo apđ alteꝝ me ſine iactātia gloriari licet: pace mōtiū ac fontiū ſiluarū ue: quid uſqꝫ nunc loco illi nō dicā clarius: ſed certe notius icolatu meo accidit: Opinari auſiꝫ: apud multos non minuſ illuꝫ meo nomine qꝫ ſuo miro licet fonte cognoſci:

D

Qđ idcirco dixerim: ne quis dubitet: me illud rus non ſpernere: quod mihi meiſqꝫ rebꝰ aptiſſimū ſemꝑ inueni: ubi ſepe curas urbanas ruſtica requie ꝑmutaui: qđ nō tantū electione ipā: ſed agreſtibus muris: ⁊ (ut ſpero) ſolidiore cemēto uerbis atqꝫ carminibus illuſtrare pro viribꝰ ſtudui.

Queđ opaq̄ fecit ꝯmemorat.

Illic (iuuat enim meminiſſe) Africā meā cepi: tanto impetu tātoqꝫ niſu aī: ut nūc limā per eadē referēs ueſtigia: ipſe meā audaciā ⁊ magna operis fūdamēta quodāmodo perhorreſcaꝫ. Illic ⁊ epiſtolarū utriuſqꝫ ſtili partē nō exiguā ⁊ pene totū Buccolicū carmē abſolui: qꝫ breui dierum ſpatio ſi noris ſtupeas. Nullus locꝰ aut pluſ ocij ꝓbuit aut ſtimulos acriores ex oibꝰ t̄ris ac ſecl̄is illuſtres viros in vnū ꝯprehēdi: illa mihi ſolitudo dedit aīum: ſolitariā vitā religioſūqꝫ ociū: ſingula ibi ſinguliſ uolumibꝰ ꝑſtrigēda ⁊ laudāda ſuſcepi. Deniqꝫ iuuenilē eſtuꝫ: q me multos annos torruit (ut noſti) ſperās illis vmbraculis lenire: eo iā inde ab adoleſcētia ſepe ꝯfugere uelut in arcē munitiſſimā ſolebā.

E

Sꝫ heu mihi incauto ipa nēpe remedia i exitiū v̄tebant̄: Nā ⁊ his q̄s mecū aduexerā curis icēdētibꝰ: ⁊ in tāta ſolitudine nullo ꝓrſus ad icēdiū accurrēte deſperatius urebar: Itaqꝫ ꝑ os meū flāma cordis erūpēs miſerabili: ſed (ut qdā dixerūt) dulci murmure ualles celūqꝫ cōplebat. Hic illa vulgaria iuueniliū laborꝝ meorꝝ cātica: q̄rū hodie pudet ac penitet: ſꝫ eodeꝫ morbo affectꝭ (ut videmꝰ) acceptiſſima. Quid mlt̄a? Si q̄cūqꝫ alibi cū his q̄ ibi ſcripſi ꝯferant̄ loca oīa: locꝰ ille me iudice hactenꝰ ſuꝑet. Eſt igit̄ eritqꝫ dū vixero ſedes illa mihi gratiſſima cōmemoratione iuueniliū curaꝝ: q̄rū uſqꝫ ad hāc etatē i religis elaboro. Uerūtñ niſi noſmetipos fallimꝰ: alia q̄dā ſūt viro tractāda qꝫ puero: ⁊ ego aliđ illa etate nō videraꝫ: obſtabat tñ recto iudicio cecꝰ amor: obſta

bat etatiſ ĩbecillitaſ pauptaſqꝫ ꝯſilij:obſtabat reue
rẽtia ducis nr̃i:ſƀ q̃ eẽ plurĭ erat q̃ꝫ libertas:imo ſi
ne quo nec libertas nec vite iucũditas plena erat.
Nc ꝛ illũ ꝛ gcqd dulce ſupat vno pene naufragio
amiſim⁹(qȯqꝫ ſine ſuſpirio dici neqt)virentiſſima
oli laur⁹mea vi repẽtine tẽpeſtatꝫ exaruit:que vna
mihi nõ Soꝛgiã modo:ſed Rnẽtiam Ticino fece
rat clarioꝛẽ:uelũqꝫ quo oculi mei tegebanť ablatũ
eſt ut videaꝫ gd iter uallẽ clauſaꝫ Ueneſini ꝛ aper
F tas Italie ualles colleſqꝫ pulcherrimos ꝛ urbes
ameniſſimas ac florẽtiſſimas iterſit. Interqꝫ vni-
cum Soꝛgie fluuiũ ac fontem ꝛ tot lucidos fõtes:
tot uaga flumina:tot piſcoſos lacus:duo lõge cla
riſſima maria italiam curuis ꝛ ſpecioſis amfracti-
bus hincinde uallãtia(ut reliquas nature p̃ſtan-
tiſſimas dotes ſileaꝫ)atqꝫ in p̃mis ingenia moreſ
qꝫ hoium nõ hic dicẽdi locus eſt. Et tñ vide quã-
tum pꝛime ipꝛeſſiones animis hereãt:quantuꝫ ue
cõſuetudo longioꝛ poſſit in reb⁹ oibus(Ut eniꝫ iu
xta pfecte legeꝫ amicitie:oẽs tibi pectoris mei flu-
ctus aperiam)ſenſuꝫ hac in parte rationi rebellã
tem ſentio. Et fateoꝛ uallem illaꝫ:nũc uel maxime
repudians ſuſpiro:meqꝫ uel inuitum:neſcio gs lo
coꝝ amoꝛ uellicat. Ibam ṽo nũc lõgius:ſed expe
ctãtis murmure nũcij admoneoꝛ ut dicaꝫ. Uale.

Fran. Pet. ad Olympuꝫ: Illum iterum ceteroſqꝫ
amicos ad vitã ſolitariã iuitãtis. Epl'a.CXVII.

A Omnis amoꝛ impatiẽs more feſtinationis
appetẽs:nec ulla tãta celeritas eſt que nõ
tarditaſ ſit amãti. Multa tibi externo die
ſcripſerã:ſed qm̃ ꝛ multa ſuperant ꝛ exonerari ani
mus ardebat:cũ foꝛtuitus nuncius nõ adeſſet:ad
domeſticos me ꝯuerti. Et ſinguloꝝ quidẽ obſega
trutinãti:ut intelligas q̃ꝫ uẽtri dedit⁹ ſim:coquus
pꝛimus occurrit:quo ſine incõmodo:imo ṽo nõ ſi
ne cõmodo carereꝫ. Coquus inq̃ꝫ(qȯ nõ te latet)
apud maiores olim nr̃os viliſſimum mãcipiuꝫ:vi
cta demum Aſia in p̃cio haberi ceptũ. Nunq̃ꝫ uti-
nam armis Aſiam viciſſemus:ne vnq̃ꝫ ſuis illa de
litijs nos viciſſet. Sed ad noſtra feſtino. Coquus
ergo nũc mihi pꝛo viatore fuerit. Uillicus pꝛo co-
quo. Scis me ruſtico apparatu ꝛ cibis agreſtibus
delectari ꝛ in tenui victu ſolũ cũ Epicuro ſentire:
cui in hoꝛtulis ꝛ olerib⁹ illi⁹ a ſe laudate uolupta-
tis ſumma reponiť. Sepe quidem ruſticitati mee
gratuloꝛ:que mihi perpetuum fecit:qȯ his delica
tis ac lautis viciſſitudo facit alternum. Quis eſt
B enim tam faſtidioſe arrogãs:cui nõ ſemel in anno
dulce ſit:uel in herboſis aggerib⁹ ſub diuo:uel in
amici paſtoris tugurio diſcumbere:q̃ꝫuis aurate
trabes non impẽdeant:q̃ꝫuis mẽſas argentuꝫ gra
ue non oneret:muroſqꝫ marmoreos purpurea au
lea nõ ueſtiant:cuius tã ambitioſa ſitis eſt ut p̃ter
patulam gẽmam ſeu leones aureo nemore decer-
tãtes:Polycleti opus poculum oẽ faſtidiat? Aut
cuius tam ſupba fames:que non interdum ruſtico
conuiuio ſedari queat:q̃ꝫuis peregrine Colchorũ
uolucres non aſſint: nec ignotis littorib⁹ iactatus
Rombus:Interqꝫ duos põtes captus Tyberin⁹
lupus:cui ueterum opinio palmaꝫ inter piſces tri
buit? Hec ergo que his nauſeatorib⁹ nõnunq̃ꝫ ra-
ritatis lenocinio temptãtur:mihi nature beneficio
ſemper accepta ſunt. Et ſi quãdo foꝛſitan alterna-
re libuerit: hic mihi iugis viuendi tenoꝛ placeat.
Lautiora nõ reſpuam:ſed que rariſſime ꝛ magno
redeãt iteruallo. Ne ue me fruſtra loqui putes:cũ
longe aliȯ ſim dicturus:iſta ſic accipies:ne foꝛtaſ-
ſis incõmodo meo conſuleris:coquũ meum mihi
ante remiſeris q̃ꝫ plene cõſiliuꝫ ceperitis de ſũma
rerum noſtrarũ que nũc agiť. In quam queſo:ape
rite aures ꝛ nõ repugnantes aios adhibere. Qȯ
C enim vni dico:oibus dico: ꝛ cupio has litteras(ſi
fieri poſſit)per ora amicorum oium circũferri: ꝛ ſi
quis ibit iſtinc ad occidentem nũcius Socrati no
ſtro noiatim dirigi:ut oẽs agnoſcãt uel ſenſus me
os uel ineptias. Multa quidẽ altius dici poſſunt:
an non multa(niſi falloꝛ)utilius:de hoc tñ uos vi
deritis: Ego inſtitutũ ſequar. Equidem aut om-
nino nihil calleo:aut niſi iã viri ſumus:nunq̃ꝫ eri-
mus. Nemo nobis blandiať:nemo nos iuuẽtutis
appellatione decipiat. Nõ ſumus decrepiti. Eſto
ne ſenes ſimus:at pfecto nec pueri:tẽpus eſt pue-
rilia relinquẽdi: Tempus eſt inq̃ꝫ:eſſet utinam nec
trãſiſſet:ſed mihi crede trãſiuit ꝛ magna iã ex par
te poſt tergum eſt. Sed ꝛ aliqd reliqui eſſe nõ infi
cioꝛ:id ne pari ſegnitie dilabatur celeriter occurrẽ
dum eſt: Aliogn eueniet nobis(qȯ vulgo fere om
nibus)ut adoleſcentiã reſpectãtes: ꝛ in illam ocu
lis ac mẽte conuerſi:ſenectutis in foueã incidam⁹:
Atqꝫ ita demum iacẽtes illuſiqꝫ de nature fragili
tate deqꝫ eui bꝛeuitate lamẽtemur: ꝛ fere querimo
nie Theophꝛaſtum pꝛoferamus auctoꝛẽ: Cicero-
ne ac Saluſtio ꝛ Seneca reſiſtẽtib⁹ magnifice ſu-
perandum: Quin arripim⁹ hoc quãtulũcunqꝫ qȯ
D reſtat:inqꝫ uſus noſtros uertimus. Ita ut ſ̃m ipſi
us Senece ſniaꝫ:que Ciceronis ante fuerat:quod
facere ſolẽt:qui ſerius exeũt ꝛ uolunt tempus cele
ritate reparare. Calcar addamus cui⁹ ope ueras
opiniones ꝛ fugientem hactenus beatam vitã uel
ſub ipſum vie terminũ cõſequamur. Nunq̃ꝫ enim
ſero fit quod ſalutariter fit: Nam ꝛ ſi repꝛehenſio-
nem dilatio mereatur:emendatio tñ laude digna
eſt. Certe qȯ bonum eſt intempeſtiuum eſſe nõ po
A teſt: Aliogn bonum utiqꝫ non eſt ſi tẽpeſtiuum eſſe
deſijt: Qualem eſſe credamus penitentiam defun
ctorum ad nihil iam niſi ad miſerie cumulum uali
turam:cum contra non inefficax penitentiã ſenum
ſit. Nos ṽo nõ pudeat quod multo ante decuit fe
ciſſe:uel nunc aggredi pudeat potius ne nunc qui-
E dem uariante capillo turpe eſt uariãtia non firma
re ꝯſilia. Aggrediamur itaqꝫ iã tãdẽ ꝛ cogitemus
acriter quo in ſtatu res nr̃e ſunt:nec nr̃e ſoluꝫ res:
ſed quoꝝcũqꝫ moꝛtaliũ: Quid eniꝫ queſo vita ho
minis:niſi flat⁹ exiguus ꝛ tenuis fumi uapoꝛ? Sẽ-
tit in ſe qſqꝫ q̃ꝫ putre:q̃ꝫ debile:q̃ꝫ caducũ coꝛp⁹ in- Humane miſerie
habitet. Sed errore iam publico diſſimulam⁹: ꝛ
imbecillitatis noſtre conſcij:diuturnitatem eterni
tati pximã cupida mẽte cõcepimus. Sic eſt. Ne-
mo eſt qui ſe morituꝝ credat:imo ṽo nemo eſt qui
nõ ſe moꝛtalẽ ſciat:ſed diem moꝛtis(qui foꝛſan ho
diernus eſt)in longum pꝛo ſe quiſqꝫ reijcit. Ita cu
ius maxime pꝛeſentiã timemus:eius abſentie ma
xime fidimus:cum nihil tam ambigue abſit:nihil
tam ſubito pꝛeſens fiat. Fallit miſeros Ariſtoteli-
cum illud: Ait enim: Que longe ualde non timen-
tur. Sciunt eniꝫ omnes ꝙ morienť:ſed qꝛ nõ pꝛo-
pe:nihil curãt. Hec ille vir tantus in Rhetoricis:
Ego aũt ꝛ nihil curare moꝛtẽ hoies fateoꝛ: ꝛ eſſe
quam idem dicit incurie cauſam non nego:ſed eã
ipſam falſam eſſe cõcedo: Nã gd falſius:q̃ꝫ longe

ualde mortē credere:que ne vnq̄ȝ lōge ſit vite bre
uitas facit:ut ſemꝑ īpēdeat ſupraq; caput ſit?facit
humanoꝝ caſuū mira vis:ineluctabilis euētus:in
finita uarietas. Nihil ergo hoīes mortē curāt:nō
q2 eſt:ſed q2 credit̄ lōginqua:Si enim ſcirēt q̄ȝ pro
pe eſt(qđ neceſſario ſcirēt niſi ultro oculos auerte
rēt)puto uel timere mortē incipent:uel ita ſe virtu
tibus armarēt:ut eam ceu melioris vite ꝑncipiuȝ
merito nō timerēt. Nūc vͦo quem iuenies qui non
ꝟtute abiecta lōge vite ſpem arripiat?Que ut non
fallat ꝛ ut ſit vita lōgiſſima:breuis erit ꝛ in finē vi
te ſpes viuēdi:q̄ȝuis rata:q̄ȝuis nihil mētita fefel-
F lerit. Quē inq̄ȝ mihi repies qui nō coetaneis ſuis
ſe ſuꝑuicturum ſperet? Ita cogitat⁹ nr̄os actuſq;
diſponim⁹:q̄ſi nullus noſter:oium heredes futuri
ſimus:cum interim nr̄a ſuoſ expectatores habeat
hereditas: ꝛ haud dubie falli alterutros ſit neceſ-
ſe. Eripiam⁹ nos huic ludibrio: ꝛ ſi rō non mouet:
moueāt nos exēpla que vndiq; uel nolētib⁹ oculis
ſe offerūt: ꝛ uel excluſa ſe īgerūt:uel admiſſa p̄cor-
dijs inſidēt:nec facile niſi cōtēptu impio ꝛ obliuio
ne mortifera differunt̄. Delectat ſcire qđ ſcim⁹: ꝛ
quo imus:qs cūctātes tergiuerſanteſq; manet exi
tus. Intueamur alios:non linceis oculis eſt opuſ:
Aut illi⁹ acie qui a Lilybei ſpecula digrediētē por
tu Carthaginis claſſeȝ punicā numerabat. Iuxta
reſpicē iubeo vicina oſtia:cōtiguaſ domos:urbes
ipſas q̄s icolimus nimis uagos : ad ꝓprios lares
ac limina redeam⁹:videbim⁹ q̄ȝ repēte uelut ſom-
niū ac vmbra p̄terijt atq; ab ocl'is nr̄is euanuit:qc
qđ in terris chari⁹ habebam⁹. Amici qui pro nr̄a
vita ituri ad mortē:ſi res poſceret videbant̄ meſtā
nobis ꝛ nimis ſolitariam forte ſua vitā effecerunt.
Nō illi nos hic perpetuos reliquere:ſed eodē pro
perātes ꝑuenere ꝛ forte ſua in tpe uſi ſūt:Utemur
nr̄a nos:nā(ut ait Flacc⁹) Oēs eodem cogimur:
oiuȝ uerſat̄ urna ſerius:ocius:ſors exitura:exiuit
ocius ſors illoꝝ:exibit nr̄a ſeri⁹ ſed cōfeſtim: Nul
G la mora eſt: Quantulum enim refert ſenex an iu-
uenis moriare?Si ad finem vite reſpicis que ulti
ma ꝛ cōis oium eſt ſenectus:uerum eſt illud: Ne
mo nō ſenex moritur. Si ad vite ſpatiuȝ:nemo nō
iuuenis. Si ad opiniones:nemo nō puer. Uerum
iſta p̄tereo:tam multa enim occurſant : ut vix pro
poſitū ſequi poſſim. Piget ꝛ ipedior gemitu ſtrin-
gere numeris:quos affect⁹ intimos:que dulcia pi
gnora meſtus ac peſtilēs ꝛ ex omni ſeculoruȝ ſerie
eradēdus nobis ann⁹ hic abſtulit : pauci fateor ex
omni grege hominū:pauci admodum ſuꝑeſtis cū
quib⁹ ꝛ viuere eligam ꝛ mori. Non ꝙ ego plures
alios ab hac acie ſecludam:niſi quos a nobis uel
cōiugium:uel occupatio:uel etas:uel difficultateſ
alie diſiungūt amariq; iubēt e lōginquo. Neq; vͦo
nūc de ſuꝑioribus agit̄:quoꝝ beniuolentia fortaſ
ſe aliqua cōuerſatio nulla eſt: Obſtat enim mutuo
cōuictui diſparitas fortunarū ꝛ amicitiaruȝ virus
inſolētia duȝ vileſcere metuētes adorari:expetūt
nō amari. Nos vͦo quid impedit quo minus has
vite reliquias quātulecūq; ſunt ſimul in pace ani-
mi bonarūq; artium ſtudijs trāſigamus? Et ſi in
freto vixim⁹ (ut ait Seneca) moriamur in portu.
An quod vni quōdam dn̄o obſequētes fecim⁹:id
nobis viuētes nō audebim⁹? Pluſq; in nobis po-
H tuit ſeruitutis ſtudium q̄ȝ libertatis amor potue-
rit? Et ſi eniȝ nobis ea ſeruitus libertate qualibet
gratior foret qđ illius viri optimi: ꝛ in eo ſtatu mi
nime inſolētis affectio merebat̄ tamē:eſſe ſub alte
ro:parere alteri:alieno viuere:videri poſſunt ſerui
tutis honeſtioris:Uere auteȝ libertatis utiq; non
ſunt. En inuiſa licet cōtigit libertas:aliquātoq; ci-
tius q̄ȝ optauim⁹ noſtri ſumus:Et aios qdeȝ noſſe
oium videor:an fallor? Impedimēta rerū fors oīa
nō nouit ꝛ ſi mihi nihil in uobis occultū rear. Nō
ſumus ꝑncipes maris ꝛ terre(ut Ariſtoteles ait)
nec oportet ad beatam vitā:habemus autē quod
ſufficere poſſit animis modeſtis ſeq; cōponentib⁹
ad naturam:qđ ſi ſingulis ſat eſt:qđ oibus euētu-
rum ſuſpicemur:ubi viciſſim alter alteri manuȝ da
bit: ꝛ qcqđ neceſſitatis iciderit alterna opē ſupple
bitur? Abūdabimus mihi crede:magiſq; forſan in I
uidia nobis:q̄ȝ inopia metuēda eſt. Quid igit̄ ex-
pectamus?qđ mari ꝛ mōtib⁹ fluminibuſq; diſtra-
himur? Cur nō tādem domus vna cōiūgit : quos
olim iūxit vnitas uolūtatū:niſi q2 noua quelibet ꝛ
iſueta refugim⁹: multaq; pollicitā ſpeȝ dimittere:
uocanteq; nos altius fortunā nō audire ſtultū cre
dimus:cū multo ſit ſtult⁹ cōtemptis reb⁹ certis ac
ſolidis:in vmbris inanib⁹ ſpem habere? Ego qui-
dem nō cōſciētie mee ſolum:ſed preſentis epiſtole
teſtimonio in uos culpā oēm retorqueo:quicunq;
fueritis ad ſalubre cōſilium tardiores. Quin hūc
ſolutis ſeu preſectis occupationū laqueis feſtiate:
neq; mihi deſ arrogātie quod trahere videar non
ſequi:ad utrūlibet ex equo parat⁹ eſt aius. Siquis
uſq̄ȝ vite noſtre locus eſt aptior raptiȝ adero: Nō
ſum enim qui fidele cōſiliū ſpernere ſoleam: Nul-
li credo mortalium maior eſt uel fides uel auctori
tas amicoꝝ. Sin hic ueſtro iudicio p̄latus eſt (qđ
noſtre fatentur littere)quid uos nūc etiam tenet?
Nolite cupiditati aurē dare:nunq̄ȝ dictura eſt ſuf
ficit : ſemꝑ neſcio quid deerit : habet hoc auaritia Auari-
ꝓprium ac peſſimū:inſatiabilis eſt: ꝛ dum ꝓmittit tia inſa-
abſentia preſentib⁹ uti uetat:hec habendi ſitis nun tiabilis
q̄ȝ plura querēdo:ſed pauciora ꝯcupiſcēdo ſedabi eſt
tur. Crede nō mihi ſed philoſophis:quoꝝ hec ad
ueras diuitias via eſt. Qđ ad me attinet cupidita
tib⁹ methā fixi ꝛ oraculi loco poeticū illđ accipiēs:
Semꝑ auar⁹ eget:ne ipſe quoq; ſemꝑ egeā:qđ ſe- K
quit̄ feci:certū uoto finem petij:eūq; iam ꝑdē licet
reflātibus fortune uenꝭ attigi. Nec uerebor ne mi
hi ſegnitiē me⁹ heres obijciat:mihi viuo nō ſibi: ꝛ
rerū mearum cū amicis dn̄s non negocioꝝ ei⁹ qui
nōduȝ certe mihi noſcit̄ ſum geſtor : pro me auteȝ
quid mihi tātopere laborādum? Expedit:expedi-
tum eſſe ipedito itinere gradiētem: Quid nūc etiā
inutiles ꝛ funeſtas ſarcinulas cogitam⁹? Elegāter
ait Flaccus : Spatio breui ſpem lōgā reſeces: Id
ne aūt de breui aliq̄ vite ꝑticula dictū putes ꝛ non
de tota vita:alio loco ait idē : Uite ſumma breuis
ſpem nos uetat ichoare lōgā. Ita eſt:nō fallit̄. Ni
hil eſt ueri⁹: ꝛ ſi eni vite hui⁹ anguſtias quo poſſu-
mus mō etatū ſcilicet opoſa diſtinctione larem⁹:
ꝛ in quātaſlibet minutias diuidamus:reduc tm̄ in
vnā cūcta cōgeriē: ꝛ curioſius ſciſſa reintegrās:a
primo ad ultimū q̄ȝuis lōgiſſime vite diē totum ſi
mul mente complectere: Fateberis ſūmam huius
rapidiſſimi tp̄is eſſe breuiſſimam : huius ipſius ſi
retro circūq; reſpicim⁹:bona ꝑs nobis exacta eſt.
Colligamuſ nos igit̄ ad extrema viarum(quodq;
nō ambigitur)duriora abiectiſq; ſuꝑuacuis neceſ

L ſaria teneamus. Quid procraſtinamus? quid differim⁹? Dies diem: menſis mēſem ſequit̄: Atqꝫ in ſe ſua per ueſtigia uoluitur annus (ut preclare ait Maro) deſinēdoqꝫ reincipit ⁊ nunq̄ʒ ſic deſinit ut quieſcat. Quis igit̄ expectādi modis: aut quis finis? Canos iam comites ſenectutis ⁊ nuncius mortis aſperimus: quid ampli⁹ ꝑſtolamur? An ut oculi ſenio caligēt? tremant poplites? terga curuent̄? primum quis mathematicus tam longe nobis ſpō ſor eſt vite? Eſto: ſit Petoſiris: ſit Neclepſus: ſit Nigidius ex noſtris: ſit ueritas demum ipa: quanta tamē amētia eſt qđ iuſtis in ſpatijs ⁊ ex cōmodo fieri pōt inter anguſtias differre: ꝑſertim: q̄ ut vini ⁊ olei: ſic tempis ⁊ vite fex in fūdo iacet: ad illam te cum ſupiora neglexeris reſeruare ridiculū: Uotum ſolet eē viatorib⁹ ante noctem hoſpitari. Accingamur obſecro ⁊ poſt multos itineruʒ labores: illi nos eterno tandem hoſpitio preparemus. In hoc uobis luce mihi chariores fratres: ſi quid in me opis aut cōſilij eſt: ſi quid oblectationis aut gratie ex me ſperari pōt: ſi qd ſubſidij ex his reb⁹ quaſi improprie meaſ dicūt cum fortune ſint: deniqꝫ meipſum (qđ ſine arrogantia poſſum) libellos atqꝫ hortulos meos offero: ⁊ ſi qd eſt aliud. Sunt aūt nō pauca quoꝝ indiget inops hec ⁊ mortalis vita: que nominatiʒ ſtilo inſeri decor uetat. Ad extremum ut in uota ꝓceſqꝫ deſinaʒ: Inſpiret utinaʒ nobis cōſolator ſpirit⁹ in hoc ſaltem cōſpirare: ut dum ſpiram⁹ adhuc: ad requieʒ aſpiremus: ⁊ qui tota die ſuſpirauim⁹: reſpirem⁹ ad ueſperā. Uale.

Franciſci Petrarche ad Olympum: iterum illi ſolitudinem proponentis: ad quam capeſſendā apō Sorgie fontem hortantis. Epiſtola.CXVIII.

A Iam ſuperiori epiſtole anuluʒ impreſſeraʒ: dum ecce nondum ſatiato animo quedam uenturi dulcedo temporis: quam mente ⁊ cogitatione preoccupo fatigatuʒ mihi reſtituit calamum: ⁊ cunctante nuncio ne occaſionem perderem: ſed ultro more cauſas exquirem admonuit. Iuuat enim diu colloqui: iuuat lateri tuo quos ipſe experior ſtimulos incutere. Si omnes igit̄ beatam querimus vitā: neqꝫ ab hoc fine ulla uſq̄ʒ mortaliuʒ ſecta diſſentit: quanq̄ʒ quibus ad illaʒ tramitibus peruenitur: multum ſoleat humana curioſitas altercari. Si inq̄ʒ nobis eſt illa: quam licet perdimus: nec ꝑdere poſſumus ſi uelimus: nec ꝑdere ſi poſſimus uelle poſſum⁹: ipſa cum aia felicitatꝫ inſeparabiliter adiūcta cupiditas: ſi felicitatem ipſam ſcimus: ſine amicoꝝ ſolatio plenā hic non poſſe contingere: quid gaudijs noſtris obſtamus? qd ue oium bonū impedit tarditas ſingulorū? Uenit equideʒ ad nos: ut (ait Seneca) ex his quos amamus etiam abſētibus gaudium: ſed id leue ⁊ euanidum: conſpectus ⁊ preſentia ⁊ conuerſatio habent

B aliquid viue uoluptatis. Ea ergo q̄ʒ primuʒ nobis arripienda eſt: Etenim ſi obſcene uoluptatis philoſophorum aliqui adeo appetētes fuerunt: ut ibi ſummam boni ponerent: ⁊ illam humanoꝝ actuū dominam ſtatuentes: ipſius quoqꝫ virtutiſ ſibi tribuerent famulatum: quis erit tam ferrei pectoris qui honeſte uoluptatis non capiat̄ illecebris: quā virtutis comes amicitia ꝓſtare pōt? Naʒ que oro te vita felicior aut letior q̄ʒ cum illis degere cū quibus te ꝑfect⁹ amor ⁊ mutua charitas vnū fecerint indiſſolubili quodā nodo: ꝯſenſu vnanimi reꝝ omnium adhibito? Cum qbus tibi nil diſſonū: nil occultū: ſed ꝯcordes ai: ſerene frōtes: ſermo uerax ⁊ inelaborat⁹: aptimqꝫ etiā cogitatus. Hec ſi nobis vita contigerit: nil ampli⁹ optabo: ⁊ ſicubi feneratorē aut heredipetā alieno tumidum videbo: nullam mihi mouebit inuidiam me qdem extimatore pauprimus: licet (ut Satyric⁹ ait) poſſideat quātum rapuit Nero: mōtib⁹ aurū exequet: nec amet quenq̄ʒ nec amet̄ ab ullo. Ubi ſane vnū in locū cōuenerimus: qd enim ⁊ uenturo ꝓhibet gaudē? Siqdem hoc meum habitaculum approbare videmini. Nec imerito: Etenim ⁊ ſi nō quale habet apud Uirgilium rex Latinus auguſtū ingēs: centū ſublime colūnis at certe iucundum: ſolitariū: ſalubre: ⁊ ꝑfecto paucoꝝ tam bene cōcordium hoſpitū late capax. Siqdem ergo uoſ huc fata cōtraxerint: iaciemus ancoram: portuʒ inueniſſe videbimur: ⁊

C ſi forſan ad quietis noſtre famā cōfluentium amicorum turba ſuccreuerit: non deerit urbe media domuſ auguſtior: q̄ʒ ſub hac ſpe uacuaʒ ſino: Ego enim partem eius exiguam nō implerem: cū oi familia que mihi ſolitudinis auido: turba ingēs eſt. Ne ue tibi his ūbis iniectas cōpedes: teqꝫ vni domicilio aſcriptū putes: erit nobis in Bononia ſtudiorum nutrix: in qua primū adoleſcētie tp̄s expēdimus: ⁊ dulce erit mutatis: iam nō ſoluʒ animis ſed capillis antiqua reuiſere: ⁊ firmiore iudicio ciuitatis illius: ſimulqꝫ nr̄orum aiorum habitum ⁊ ex collatione tempoꝝ quātulum viuendo ꝓceſſerimus contempla: Erit inde Pado iminens placentia: ⁊ Antonini tui uenerabilis dom⁹: cui tu preſides: mediocritatem loci nō aſpnatus multis opulētioribus neglectis: qm̄ (ut dicere ſolebas) vicinitatem meam in ꝓuētibus numeraſti: illic tu oium hoſpes eris: occurrēt ſi paulo lōgius ꝓficiſci libeat. Hinc Mediolanum: illinc Janua: Illa terreſtrium: hec maritimarum dec⁹ urbiū. Ille tract⁹ lacus habet ⁊ fluuios: hic equor vndiſonum: tumidum: uelíuolū: Illic lariū videbim⁹ uberē lacuʒ cui Cumū adiacet: vn̄ ardua amnis egredit̄. Uidebim⁹ Uerbanū: qui lac⁹ maior ab incolis dicitur quem Ticinus interſecat. Uidebim⁹ vnde Ollius ꝓdit:

D Nec ꝓcul inde Benacum vnde Minti⁹ erūpit vulgo lacus notiſſimos: doctis etiā icognita noia. Uidebimus impēdentes lacubus alpes: aereas ac niuoſaſ eſtate gratiſſimum ſpectaculū ⁊ ſiluas aſtra tangentes: atqꝫ inter concaua rupium querulos riuos ſummiſqꝫ de montibus magno cum ſonitu cadentia flumina: ⁊ quocūqꝫ te uerteris: auiuʒ murmur ac fontium. In hoc autē tractu altero Apeninus ſupra uerticem erit: mare ſub pedibus: Tritones in oculis ⁊ pelagi monſtra: Neptuniqꝫ fragor in auribus ⁊ ſaxorum fletus: ⁊ Nereidum querele. Ibimus per eos quibus ultra q̄ʒ credi poſſit oblector Tyrrheni ſinus equoris uacui mordacium atqꝫ pungētium curarum ⁊ optatum ſemper ocium: quod nobile illud amicorū par Scipio ac Lelius poſt labores bellicos in Caiete olim: nos Janue littoribus poſt labores pierios ſortiemur. Si quando autem hac terrarum parte pleni erimus: alia nobis Pataui nec minus tranglla nec minus idonea ſedes eſt: Ubi non ultima portio bonorum fuerit talis illius viri meruiſſe conuictum: ſub quo ciuitas illa nūc multoꝝ ſerie laboꝝ feſſa reſpirat. Ipſuʒ honoris cauſa nomino Jacobū Carrharīē

ſem: quem amare ⁊ colere in animum ut inducas
E uelim. Nam cum omni etate virtus amabilis fue
rit: noſtra eo amabilior quo rarior. Eritqꝫ nobis
ad latus omnium quas ego viderim: ⁊ vidi cūctaſ
fere quibꝰ Europe regio ſuperbit: miraculoſiſſima
Uenetiarum ciuitas eiuſqꝫ dux illuſtris honoris
quoqꝫ cauſa nominandus: Andreas non minꝰ bo
narum artium ſtudijs q̄ꝫ tāti magiſtratus inſigni-
bus vir clarus: Erit ⁊ Taruiſium fontibus flumi-
nibuſqꝫ circumfluuꝫ domus emporiumqꝫ letitie.
Ita quotiēs identitas tedij mater offenderit: ade
rit optima faſtidij medicina uarietas: ⁊ quicquid
moleſtie obrepſerit alterno colloquio: ⁊ locorum
talium mutatione purgabitur: Uides nō dubito:
quibus te armis aggredior: quibus artibꝰ urgeo:
Ut virilibꝰ monitis: blāditias muliebres miſceo:
omnia facio ut perſuadeam q̄ꝫ fideliter ipſe mihi
F ſum teſtis q̄ꝫ efficaciter exitꝰ arguet. Quod in me
erat preſtitiſſe video: poteram forte ſi uelleꝫ hoc
ipſum comptius eloqui: ſed affectus immodicus
ſepe facundie officit: Dixi utcunqꝫ quod in animo
erat: dixi quod intelligeres: atqꝫ utinam quod pro
bares: Noli queſo qualiter: ſed quid dicaꝫ extima
re: melius conſulit balbutiens amicus q̄ꝫ diſertus
hoſtis. Neſcio finem inuenire ⁊ ſentio me animi
calore longius q̄ꝫ deſtinaram proceſſiſſe: Unum
hoc identidē quod ſine hortatu meo tibi in animo
eſſe perpēdi: inculcare nō deſinam. Conueniamuſ
oro impigre in hunc locuꝫ omnes: ſi locus hic om
nibus placet: Alioquin e toto orbe terrarum (nul-
lum enim mundi latus: nullam barbarieꝫ recuſo)
eligite qui uobis placeat locum: Ego affectus me
os exuo: ueſtros induo: modo ſimul eſſe liceat: be
ne erit. Eligite ubi quod reſtat pacifice viuamus:
ubi equanimiter moriamur: Tu interim cura ne ſa
num conſilium corrumpat mora. Uale.

¶ Franciſci Petrarche ad Bartholomeuꝫ heremiti
cum religioſum: Carmina que ipſe petierat ſe mit
tere ſignificantis. Epiſtola.CXIX.

A q Uod profeſſionem tuam decuit ex Augu-
ſtini dictis: uolumen ingēs per alphabeti
litteras collegiſti: rem maioris operis q̄ꝫ
glorie: In quo ipſo animum tuuꝫ miror qui ſtudio
utilitatis publice maiora (niſi fallor) auſurum ige
niū inclinaſti: cuius ut uotiuus exitus: ſic proſper
euentus ſicut decuit fuit. Siquidē cū ob eaꝫ cām
Clemēti romano pontifici litteratiſſimo: ſed occu-
patiſſimo hoi: atqꝫ ob id taliū cōpendiorꝫ auidiſſi-
mo placuiſſes: pr̄ie tue pontifex factꝰ ⁊ altiora ſpe-
rare iuſſus: q̄ꝫuis ut eſt ai modeſtia ⁊ religionis:
humilitas: nataliſ ſoli iūcta dulcedini: neſcio an ni
hil nō dico altius: ſed gratiꝰ inter hec rerū p̄tereun
tium faſtigia ſpare queas: ⁊ de labore in laborem
miſſus: Qd̄ de Auguſtino feciſti: de ambroſio fa-
cere iuberis: parebis iam: cepiſti eniꝫ ⁊ pficies ſpe
ro: pari utinam facilitate ⁊ felicitate. Parebis inq̄ꝫ
B (ſi te noui) nō ut altior fias: ſed ut gratior: Et ſi eni
forte tua letū te altioris ſtatus cupido nō tāgeret:
equū tn̄ aium decet tam ſe gratū p̄bere ultro obla
tis q̄ꝫ optatꝭ petitiſqꝫ. Nihil eniꝫ eque in oi mune-
re librādum ac donātis intētio. Sed ad Auguſti-
num tuū redeo ⁊ ad te: Petijſti eqdem ut in fine il-
lius magni opis qd̄ ſudore tuo de illius opulētiſſi
mi prīſfamilias: lapidibꝰ ⁊ calce cōpactum pōtifi-
ci pn̄ti: ſed multo maxime poſteris preparaſti: ali-
quot tibi v̄ſiculos ſubſcribēdos mitterē: parui ⁊ ip
ſe tibi: cui nil negare uolēs: ⁊ q̄ꝫuis iādudum mu-
ſis indignātibꝰ: lōgeqꝫ alijs curis exercētibus ani
mū ab eo ſtudio diſtractum reuocarunt: p̄ces tue:
Mitto igiť paucos Elegoſ: eiuſdēqꝫ ſnie totidem
ſi malis hexametros. Utere uel utriſqꝫ uel utriſli-
bet. Utroſqꝫ raptim ⁊ ex tpali impetu dictatos no
ueris: nuncio tuo mecū ſillabas metiēte: ita ut nul
la tam breuis fuerit que ſibi non longiſſima vide-
retur. Uale.

¶ Frā. Pet. ad Socratem ſuum: qꝫ annus peſtilens
⁊ coniunctos ⁊ amicos eripuerit conquerentis.
Epiſtola.CXX.

m I frater: mi frater: mi frater: Nouum epi- A
ſtole p̄ncipium: imo antiquū: ⁊ ante mille
fere q̄dringentos annos a Marco Tullio
uſurpatū. Heu mihi frater amātiſſime: qd dicam?
vnde ordiar? quonā uertar? Undiqꝫ dolor: terror
vndiqꝫ: In me vno videas qd̄ de tanta urbe apud
Uirgiliū legiſti: Nā crudelis ubiqꝫ luctꝰ: ubiqꝫ pa
uor: ⁊ plurima mortꝭ imago. Utinam frater aut nū
q̄ꝫ natus aut p̄us extinctꝰ forem: Qd̄ ſi nunc opta
re cogor: qd dicturum putas ſi ad extremam ſene-
ctutem uenero? Ad quā o utinam nō uenirem: ſed
ueniam timeo: nō ut diutiꝰ viuam: ſed ut diu mori
ar. Noſco etenim fatum meuꝫ ⁊ ſenſim itelligo ad
qd in hāc erūnoſam ⁊ infelicem vitam ſim proie-
ctus. Heu mi frater optime: piget ex intimiſ ac mi
ſeret me mei. Quid eniꝫ dicēt qui hec audiēt? Tu B
qui ſolamē auxiliūqꝫ alijs laturꝰ videbare: qui de
te nobis nil mediocre pmiſeras: qui malorꝫ uſu ob
duxiſſe iam callū aduerſus oēs fortune tribulos:
oēmqꝫ duritiē: ſeu magis in ſilicem obriguiſſe de-
bueras: Ecce q̄ꝫ molliť ſarcinas tuas fers: ecce q̄ꝫ
crebris eiulatibꝰ aures nr̄as pcutis. Ubi nunc ma
xime profeſſioni tue debita celſitudo ai? Ubi v̄ba
magnifica: que ſi ad ingenij laudē nō ad vite ꝯſili-
um referanť: qd niſi ſonitꝰ inanis: ⁊ curioſarum de
linimenta ſunt auriū? Preſtolabamur ex te carmē
Heroicū: elegos legimus: hiſtorias virorꝫ illuſtri
um ſperabamꝰ: vnā cernimus pprij doloris hiſto-
riam: q̄s putabamus epl'as: ſunt lamēta: ubi artifi
cioſas iūcturas v̄borꝫ noua incude pcuſſorꝫ ⁊ dul-
citer itermicātes colores rhetoricos querebamꝰ:
nil niſi dolētis interiectiones atqꝫ idignātis accē-
tus: ⁊ lituras aſpicimꝰ lachrymarum? Et qs erit
modus: aut qs finis? Si oiuꝫ fata mortaliū deplo
rare uolueris: vnū tibi pectꝰ ⁊ vna lingua non ſuf-
ficit: ingēs miſer moleſtūqꝫ negociū ſuſcepiſti: ſup
uacuum: inexplebile: alio de fonte petēde ſunt la-
chryme: ſemp nēpe recētibus aſſidueqꝫ naſcentibꝰ
dolorꝫ cauſis: duo feſſi iāqꝫ exhauſti ⁊ arētes ocu- C
li: parū meſti humoris infuderint. Quid agis igi
tur tui oblite: ⁊ ppria non cōtente miſeria ac mor
bo: in quē ſciēs uolenſqꝫ incideris: niſi amicis in-
ſuper uenenum porrigaſqꝫ pollicitus medicinaꝫ?
Quin potiꝰ uel fle ſolus uel diſce mortalis equo
aio ferre mortalia: teqꝫ nō ſolū neqꝫ cū amicis ſo-
lis: ſed cū oibus rapi vidēs iam tādem inutilibus
q̄rimonijs modū pone? Erit aliqs indignātior na
tura qui meſtos apices prorſus abijciat: aut cōcul
cet cum irriſione mordaci. Abi inquiet in malū ſy-
dus: An ſi tu muliebriter victꝰ es: nos ſaltē viros
eſſe nō ſines? Cūcta p̄ſentio: nilqꝫ me horuꝫ frater
fallit. Scio viri eſſe p̄mum qdē dolorem propelle

Quid viro forti in doloribus agēduꝫ

re:ꝑrimum extinguere:tertiuꝫ moderari:ultimũ
abſcõdere. Sed qd agam? Moriar:niſi dolorem
in fletum ac ṽba ꝓfudero? Illud me ſolat̃:ꝙ qcqd
ſcripſero:molle q̃ꝫuis ac friuolum:cuꝫ ad tuas ue
nerit:nõ ad alienas pueniſſe:ſed ad ꝓprias man⁹
meas rediiſſe videbit̃:q̃ꝫobrem nõ magis erube-
ſcam:dum hec a te legent̃:q̃ꝫ dum a me ſcriberent̃
erubui. Nec me tñ erubuiſſe negauerim: Scẽſi eni
animum ac ſtilum excuſſo rationis freno:extra de
ſtinatum iter affectib⁹ iñcto trahi:quo nil moleſti⁹
pati poſſum:id pudori meo grauius inſultat:ꝙ iã
annus integer iãqꝫ alteri⁹ bona ps abiit ex quo ni
hil viro dignum nõ dicaꝫ facere:ſed ne loq qdem
cõtigit tonãte vndiqꝫ ac fulminãte ferociter fortu
na. Qua in re benigno ſub iudice forſan excuſer ſi
ad examẽ uenerit: Illud quoqꝫ nõ leue aliqd: ſed
milleſimum trecẽteſimũ quadrageſimumoctauũ
ſexte etatis annum eẽ quem lugeo: qui nõ ſolum
nos amicis:ſed mũdũ omneꝫ gẽtib⁹ ſpoliauit. Cui
ſi qd defuit:ſequẽs ecce ann⁹ illius reliqas deme-
tit: ⁊ quicqd illi ꝓcelle ſupfuerat: mortifera falce
pſeqtur. Quãdo hoc poſteritas credet:fuiſſe tp̃s
ſine celi aut telluris incendio: ſine bellis aut alia
clade viſibili:quo nõ hec ps aut illa terrarum:ſed
vniuerſus fere orbis ſine habitatore remanſerit?
Quãdo vnq̃ꝫ tale aliqd viſum aut fãdo auditum:
quib⁹ hoc vnq̃ꝫ annalib⁹ lectuꝫ eſt:uacuas domos:
derelictas urbes:ſqualida rura:arua cadauerib⁹
anguſta:horrẽdam uaſtãqꝫ toto orbe ſolitudineꝫ?
D Cõſule hiſtoricos:ſilẽt. Interroga phiſicos: ob-
ſtupeſcũt:quere a philoſophis:humeros ꝯtrahũt
frõtem rugãt: ⁊ digitulo labris impſſo ſilẽtiuꝫ iu
bẽt. Credes iſta poſteritas:cum ipſi qui vidimus
vix credam⁹ ſomnia credituri:niſi expꝛecti: aper-
tis hec oculis cerneremus: ⁊ luſtrata urbe funeri
bus ſuis plena domum reuerſi exoptatis pignori
bus uacuam illam reperientes ſciremus utiqꝫ ue-
ra eſſe que gemimus. O felicem populum ꝓnepo
tum:qui has miſerias non agnouit: ⁊ fortaſſis te-
ſtimonium noſtrũ iter fabulas numerabit. Mere
mur hec qdem ⁊ grauiora nõ ificior:ſed ⁊ maiores
noſtri meriti ſunt:atqꝫ utinam nõ ⁊ poſteri mererẽ
tur. Quid eſt ergo iudiciũ iuſtiſſime:qd eſt ꝙ inſi
gniter adeo in noſtrũ tp̃s ultionis tue feruor incu
buit? qd eſt ꝙ cum culpe nõ deſint:deſunt exẽpla
ſupplicii? Cum oibus peccauim⁹:flagellamur ſo-
li? Soli inq̃ꝫ:audeo eniꝫ affirmare:ꝙ ſi oium ſecu
loꝝ flagella poſt arcam illam famoſiſſimã reliqas
mortaliũ iformi pelago circũferẽtem cum pñtib⁹
extimentur:delitie fuerint ⁊ ludus ⁊ reges: Neqꝫ
enim cuꝫ his malis ꝯferri decet bella quãtalibet:
in qbus ⁊ remedioꝝ multa ſunt gñа: ⁊ (qđ ultimũ
eſt) viris ſaltem fortiter mori licet. Eſt aũt ſolamẽ
morꝫ eximium:bñ mori. Hic remedii nihil ꝓrſus
nihilqꝫ ſolatii eſt cumuloqꝫ cladis additum:mali
E cãs ꝑncipiũqꝫ neſcire. Nã nec ignorãtia:nec ipſa
qdẽ peſtis odioſior nugis ac fabulis qrũdã hoiuꝫ:
qui ꝓfeſſi oia:ſciunt nihil:quoꝝ tñ ora licet aſſuefa
cta mẽdaciis tãdem ſilẽt: ⁊ que ipudentia ꝑmum
ex more laxauerat:ad ultimũ clauſit ſtupor. Sed
ad inquiſitionẽ meam redeo. An ṽo ſicut lõgum
iter agentib⁹ euenit ut alie vie pars fatigationẽ fa-
ciat:alia fateat̃:ſic nobis accidit ut lenitas tua de-
us humanis paulatim laſſata criminib⁹ ⁊ iugi ac-
ceſſione ꝑgrauata:nũc potiſſimũ victa ſubſederit:

Cuqꝫ nos uector optime tolerare amplius nõ ua-
lens:in terga ꝓieceris: atqꝫ a nobis miſericordie
tue oculos iratus auerteris: Qđ ſi eſt:nõ noſtroꝝ
modo:ſed pꝛiorum ſimul criminuꝫ penas dam⁹:
an peiores illis neſcio:ſed certe miſeriores. An il-
lud fortaſſe uerius qđ magna quedã ingenia ſuſpi
cata ſunt:deum mortalia non curare? Sed abſit a
mẽtibus nr̃is hec amẽtia. Si nõ curares illa non
ſubſiſterẽt: Nam de his qui nr̃i curam nõ deo tri-
buũt ſed nãe:quid ſentiẽdum nobis ſit ṽitatis tue
ſtudio deditis:cuꝫ Seneca igratiſſimos oium ap
pellet qui mutato noie diſſimulẽt dei mun⁹: ⁊ ca-
uillãdo impie ſupne debituꝫ abnegẽt maieſtatis?
Curas ꝓfecto nos ⁊ noſtra de⁹:ſed aliqd latitãtis
⁊ ignote nobis cãe eſt:cur ex oibus ſeculis digniſ
ſimi viſi ſumus:qui acerrime plecteremur:non id
circo minore iuſtitia ꝙ occulta eſt. Nãqꝫ iudicio-
rum tuoꝝ impſcrutabilis ⁊ humanis ſenſib⁹:inac-
ceſſa ꝓfunditas uel ergo peſſimi oiuꝫ uere ſumus:
qđ negare uelim poti⁹ q̃ꝫ auſim:uel ad futura bo-
na pñtib⁹ malis exercitatiores purgatioreſqꝫ ſer-
uamur:uel oino aliquid eſt qđ ne cogitare ſuffici- F
mus. Ceteꝝ q̃cunqꝫ ſint cauſe quãtũlibet abdite:
effect⁹ aptiſſimi ſũt. Sed ut a publicis ad ꝑuatas
lachrymas reuertamur. Anni eqdem ſcđi vix duꝫ
ꝑma pars acta eſt ex quo italiam repetẽs:te ꝓcul
ad fontem Sorgie lachrymãteꝫ lachrymãs dimi
ſi. Nõ iubeo in lõgũ oculos reflectere: Hos pau
culos dies numera ⁊ cogita quid eram⁹ ⁊ quid ſu
mus: Ubi dulces nũc amici? ubi ſũt amati vult⁹?
ubi ṽba mulcẽtia? ubi mitꝭ ⁊ iucũda cõuerſatio? qđ
fulmẽ iſta cõſũpſit? quis terremotus euertit? que
tẽpeſtas demerſit? que abyſſus abſorbuit? Stipa-
ti eramus: ꝓpe iam ſoli ſumus:noue amicitie ꝯhẽ
de ſunt:vñ aũt ſiue ad quid humano gñe pene ex-
tincto ⁊ ꝓximo (ut auguror) reꝝ fine? ſumus quid
diſſimilem uere ſoli:credo id agẽte deo:ut vite hu
ius illecebris ipedimẽtiſqꝫ ſuauibus ſpoliati libe-
rius iam ad alterã ſuſpiremus: En quo ſubita re-
rum mutatione puenimus:ut expꝛiri liceat in no-
bis an ꝑclarã illã Epicuri uocẽ iure poſſumus di-
cere. Satis magnũ alter alteri theatrũ ſum⁹: Qđ
ut uere dici poſſit a nobis: q̃ꝫdiu tñ dici poterit?
aut quis augur ſtatuat quorſuꝫ nobis datũ ſit de
hui⁹ mutui theatri ſtabilitate ꝯfidẽ? Alteri ſec⁹ nu-
tãtibus iã colũnis:quid eni ego de tua vita certior
hec ſcribẽs q̃ꝫ tu hec ꝑlegẽs de mea? Nimis cadu G
cum ſimul ac ſupbũ aial eſt homo:nimis alte fra-
gilibus ſupedificat fundamẽtis:e tãta ſodaliũ tur
ba ad quẽ redacti numerum ſumus vides: Et ecce
dũ loquimur ipſi ẽt fugimus atqꝫ vmbre in morẽ
euaneſcimus momẽtoqꝫ tpis abiiſſe alter alterum
accipiet: ⁊ ipſe mox ꝑuium ſecuturus. Quid ergo
ſumus frater optime:quid ſumus:nec deſinimus
ſupbire? Suis angoribus cõſternatus Cicero in
epiſtola q̃dam ad Atticũ: Ipſi inquit quid ſumus:
aut q̃ꝫdiu hec curaturi ſumus? Breuis quideꝫ ſed
bona (ni fallor) queſtio ⁊ ſalutaris ⁊ grauida atqꝫ
utilibus plena ſententiis:ſub qua multuꝫ uere hu
militatis ac modeſtie: multumqꝫ contemptus re-
rum fugitiuarum vigil foſſor inueniet. Quid ſu-
mus inq̃ꝫ? q̃ꝫ graui: q̃ꝫ tardo: q̃ꝫ fragili corpore:
q̃ꝫ ceco: q̃ꝫ turbido: q̃ꝫ inquieto animo: q̃ꝫ uaria:
q̃ꝫqꝫ incerta uolubiliqꝫ fortuna: Aut q̃ꝫdiu hec cu-
raturi ſumus? Profecto ꝑbreuiter: Nẽpe nõ ali-

ud ſonat q̄ſi diceret: Ipſi quid ſumus: ⁊ ho cip-
ſum q̄diu futuri ſumus? Utiq; hercle nō diu: cuꝫ
hoc idē noſtrum eſſe: ut diuturnuꝫ eſſe non pōt: ſic
nunc poſſit inter uerba deſinere: neq; ſi accidat mi
ri aliquid acciderit. Utrunq; igitur bene ⁊ graui-
ter queris Marce Tulli: Sed queſo te: ubi nā ter
tium reliquiſti: ⁊ euentu periculoſius ⁊ queſitu di
gnius? Poſtq̄ hic eſſe deſierimꝰ: qd futuri ſumꝰ?
O rem magnā ⁊ ambiguaꝫ ſed neglectam. Uale.

¶ Fran. Pet. ad Socratē ſuū: adhuc de peſtilen-
te anno ꝙ amiciſſimum hoiem qui ſibi ſuperat ſb-
A traxerit: conquerentis. Epiſtola.CXXI.

ſ Uperat hic mihi paululū de fragmētis
anni preteriti: ante alios vir clariſſimus:
⁊ (ſi quid mihi credis) magni animi conſi
lijq; Paganinus mediolanēſis: qui mihi poſt plu
rima experimēta v̄tutis acceptiſſimus nec me mo
do: ſed nobis digniſſimus viſus erat. Itaq; iā hic
mihi Socrates alter eſſe ceperat: fides familiari-
taſq; prope eadem (quodq; dulciſſimū habet ami
citia) participatio utriuſq; fortune: aptiſq; animi
latebris: fida cōmunicatio ſecretorum. Quantum
v̄o te amabat: quantuꝫ videre cupiebat: quē inter-
nis oculis iam videbat: quantum vite tue ſollicitꝰ
erat in illo publico naufragio: ut mirarer ipſe ho-
minen incognitum ſic amari poſſe. Nunq̄ triſtio-
rem ſolito me vidit: quid amice trepidus inquire-
ret: Quid rei eſt? quid amicus noſter agit? Cum
v̄o bene te ualentē audiuiſſet: metu poſito: perfun
B debatur alacritate mirabili. Et hic quidem (qđ ſi-
ne multis lachrymis non dico) ⁊ cum pluribꝰ dice
rem: niſi p̄cedentibus malis exhauſtos hoſce ocū
los: atq; oēs: ſi que ſunt lachrymaruꝫ reliquias in
ſtantibus reſeruarem: hic inq̄ peſtilēti morbo qui
nunc orbem populatur repēte correptus ad ueſpe
ram: poſtq̄ cenam cum amicis: ⁊ quod occidui tē
poris reſtabat: in noſtro tm̄ ſermone ⁊ amicitie re
rumq; noſtrarū cōmemoratione cōſumpſerat: no-
ctē illā inter dolores ultimos imperterrito animo
trāſegit: Mane aūt rapida morte ſubtractꝰ eſt. Ac
ne quid de funeſta conſuetudine laxaretur: triduo
inexpleto: illuꝫ filij omniſq; familia conſecuti ſūt.

Apo-ſtrophe ad mortale genus
Ite nunc mortales: eſtuate: anhelate: laborate: cir-
cumite terras ac maria: ut nō ſecuturas opes: nec
manſuram gloriam cumuletis. Somnus eſt vita
quam degimus: ⁊ qcqd in ea geritur ſomnio ſimil
limum: ſola mors ſomnum ⁊ ſomnia diſcutit. O ſi
prius expergiſci datum ſit: tu viue ⁊ Uale.

¶ Frāciſci Petrarche ad Lorbardum de Sirico
amicum ſuum: eidem preſentē vitā quam degimꝰ
A deſcribentis. Epiſtola.CXXII.

q Uid mihi de hac vita quā degimus videa
tur interrogas. Neq; imerito: Multi eniꝫ
⁊ uarie de hac ipſa opiniones hoiuꝫ ſunt:
meaꝫ breuibus accipe. Uidetur mihi vita hec du-
ra quedam arca laborum: paleſtra diſcriminū: ſce-
na fallaciarum: labyrinthus errorum: circulatorū
ludus: deſertum horribile: limoſa palus: ſenticulo
ſa regio: uallis hiſpida: mons preruptus: caligan-
tes ſpelunce: habitatio ferarum: terra infelix: cam
pus lapidoſus: uepricoſum nemus: pratum herbi
dum plenūq; ſerpentibus: florens hortus ac ſteri
lis: fons curarum: fluuius lachrymaruꝫ: mare mi
ſeriarum: quies anxia: labor inefficax: conatus ir-
ritus: grata phreneſis: pondus infauſtuꝫ: dulce vi
rus: degener metus: icōſulta ſecuritas: uana ſpes:
ficta fabula: falſa letitia: uerus dolor: riſus incō-
ditus: fletus inutilis: inane ſuſpirium: cōfuſus or
do: tumultuoſa cōfuſio: trepidatio turbulenta: ſol-
licitudo perpetua: in ſonoris inertia: inops copia:
diues inopia: imbecilla potentia: tremule vires:
egra ſanitas: iugis morbus: gemina egritudo: pul
chra deformitas: honor inglorius: infames tituli:
ridiculus ambitus: ima elatio: excellentia fictilis:
humilis altitudo: fuſca claritas: ignota nobilitas:
pertuſus ſacculus: Uas rimoſum: ſpecus inexple B
bile: cupiditas infinita: damnoſum deſiderium: lu
xus hydropicus: ſitis inſatiabilis: aridum faſtidi
um: famelica nauſea: uentoſa p̄ſperitas: querula
ſemper aduerſitas: viror tranſitorius: flos cadu-
cus: amenitas labilis: fugax forma: meſtuꝫ gaudi
um: amara dulcedo: uoluntas aculeoſa: ſtulta ſapi
entia: ceca prudentia: tetra domus: breue diuerſo-
rium: fedus carcer: ſine gubernaculo nauigatio: ſi
ne baculo ſenectus: ſine freno iuuentus: ſine duce
cecitas: iter lubricum: tecta fouee: latens precipiti-
um: ſilens lima: tenax viſcum: operti laquei: abdi-
ta retia: ieſcati hami: ſentes aſperi: lappe herētes:
tribuli acuti: ſcopuli rigētes: uenti rapidi: fluctꝰ im
petuoſi: atri turbines: horriſone tempeſtates: pro-
celloſum pelagus: uadoſa littora: anceps portus:
exarmata nauis: imane naufragiū: officina ſcelerꝝ:
ſentina libidinum: caminus irarum: puteus odio-
rum: catena conſuetudinuꝫ: ſirenus cantus: circea
pocula: mundi vincula: rerum vnci: cōſcientie mor
ſus: penitentie ſtimuli: peccatoruꝫ incendia: putre
edificium: fundamentum fragile: muri hiantes: te
cta labentia: prolixa breuitas: late anguſtie: calles
inexplicabiles: paſſus impliciti: circulorꝝ motꝰ: ſta
tio inſtabilis: rota uolubilis: manēs curſus: ſcabra
leuitas: ſcrupuloſa ſuauitas: blāda crudelitas: do
loſe blanditie: fallax amicitia: concors diſcordia:
fidifrage indutie: belluꝫ inexorabile: pax infida: ſi
mulata virtus: excuſata neqtia: laudata fraus: ho
noratum dedecus: irriſa ſimplicitas ⁊ cōtempta fi
des: Auge ſerie: ingenioſa dementia: loquax tor- C
por: uelata ignorantia: opinio ſcientie tumida: ſciē
tia v̄o nulla: querelarum ſuſpiria: contentionū ſtre
pitꝰ: vulgi fragor: obliuioſa p̱egrinatio: p̄rie odiū:
amor exilij: lemurū ciuitas: atq; laruarū: demonū
regnū: luciferi p̄ncipatꝰ: Sic enim p̄ncipem mūdi
huius ueritas uocat: Uita demonū mēdax: ⁊ exa
nimis: ſpirās mors: ſegnis incurioſitas ſuiipſius:
inutiliū cura: apparēdi ſtudiū: ſup̱uacui appetitꝰ:
op̱oſus uermiū apparatꝰ: viuentiuꝫ infernus: ⁊ vi
uorum corporꝝ diuites exequie: longū funus: pō-
poſa uanitas: laborioſa militia: p̱iculoſa tēptatio:
ſup̱ba miſeria: miſerāda felicitas. ¶ En amice q̄liſ
mihi hec videt̃ que tā mltis exoptatiſſima ac gra
tiſſima vita eſt: nec dum tm̄ cōceptuꝫ oēm mee mē
tis expreſſi: Peior enim eſt multoq; miſerior q̄ a
me ſeu quocūq; hoiuꝫ dici poſſit. Sed quo ex in-
genio ex his paucis totū reor aium loquētis ītro-
ſpicis: Unū tot in malis habet bonū: ꝙ ad bonā ⁊
eternā vitā niſi dexter trames deſerat̃: via eſt. Ua
le inter colles Euganeos. iij. kalēn. decēbris.

¶ Preclariſſimuꝫ opus epiſtolarū de rebꝰ familiari
bus elimatiſſimi poete atq; oratoris: Frāciſci Pe
trarche Aretini: elegātiſſimo ſtilo conſcriptuꝫ: Fe
liciter finitum eſt.

¶ Epl'e dñi Frāciſci Petrarche ad quoſdam ex illu
ſtribꝰ antiquis quaſi ſui contēporanei forēt: Et eſt
pma ad Marcū Tuliū Ciceronē latini eloquij pn
cipē redargutoria vite.

f Rancíſcꝰ Ciceroni ſuo Salutē. Epl'as
tuas diu multūq; pquiſitaſ: atq; ubi mi
nime rebar iuētas: auidiſſime plegi. Au
diui mlta te dicētē: mlta deplorātē: mul
ta uariantē. Marce tuli. ⁊ qui iāpridez
q̄lis pceptor alijs fuiſſes nouerā: nūc tādē qs tu ti
bi eēs agnoui. Unū hoc viciſſiz a va charitate pfe
ctū: nō iā ꝯſiliū ſz lamētū audi: ubicūq; es. qd vnꝰ
poſteroꝝ tui noiſ amātiſſimꝰ vix ſine lachrymis fū
dit. O ingete ſemp ⁊ anxie. uel ut vba tua recogno
ſcas: o pceps ⁊ calamitoſe ſenex: qd tibi tot contē
tionibꝰ ⁊ pſū nihil pfuturis ſimultatibꝰ uoluiſti?
Ubi ⁊ etat̄ ⁊ pfeſſiois ⁊ fortune tue ꝯueniēs ociū
religſti? Quis te falſus gl'ie ſplēdor ſenē: adoleſcē
tiū bellis iplicuit: ⁊ per oēs iactatū caſus ad indi
gnā pħo mortē rapuit? Heu ⁊ frīi imemor ⁊ tuoꝝ
tot ſalubriū pceptoꝝ. ceu nocturnꝰ viator lumē in
tenebris geſtans. oñdiſti ſecuturis callez in q ipſe
ſatis miſerabil'r lapſus eſ. Omitto dionyſiū. omit
to frēm tuū ac nepotē. omitto ſi placet ipm ēt dola
belā: qs nūc laudibꝰ ad celū efferes: nūc repentinis
maledictis laceras. Fuerit hec tolerabilia fortaſ
ſis. Juliū quoq; Ceſarē. preteruebo: cuiꝰ ſpectata
clemētia ipſa laceſcētibꝰ portꝰ erat. Magnum pte
rea pōpeiū ſileo: cū quo iure quodaz familiaritat̄
qd libet poſſe videbare. Sed qs te furor in Anto
niū ipegit? Amor credo rei publice quā fūditꝰ iaz
corruiſſe fatebaris. Qd ſi pura fideſ: ſi libertas te
trahebat: qd qdē de tāto viro libet opinari: qd tibi
tā familiare cū auguſto? qd eni Bruto tuo rñſurus
es? Siqdē qd inqt Octauiꝰ tibi placet: nō dñm fu
giſſe ſed amicitiorē dñz q̄ſiſſe videberis hoc reſta
bat ifelix: ⁊ hoc erat extremū Cicero: ut huic ipſi
tā laudato malediceres: qui tibi ne dicā maleface
ret: ſed malefaciētibꝰ nō obſtaret. Doleo vicez tuā
amice: ⁊ errorū pudet ac miſeret tātoꝝ. Jāq; cum
eodē bruto hijs artibꝰ nihil tribuo: qbꝰ te iſtructiſſi
mū fuiſſe ſcio. Nimirū qd eni iuuat alios docē: qd
ornatiſſimis vbis ſemp de vtutibꝰ loq pdeſt: ſi te
interi ipſe nō audias? Ha q̄to ſanctiꝰ fuerat pħo
pſerti in tranqllo rure ſenuiſſe: de ppetua illa ut ip
ſe quodā loco ais nō de hac exigua vita cogitātez
nullos hūiſſe faſces: nullis triūphis ibiaſſe: nulloſ
iflaſſe tibi aiuz cathelinaſ. Sz hec qdē fruſtra. Eter
nū uale mi Cicero. Apd ſupos ad dexterā atheſis
in collonia ueronēſiū trāſalpine italie. xvj. kl'as qn
tiles: āno ab ortu eiꝰ quē tu nō noueras. M.cccxl.

¶ Secūda epl'a ad eūdē Tuliū. laudatoria igenij ⁊
eloquentie tuliane. ⁊ de libris eius.

f Rāciſcꝰ Cicerōi ſuo ſalutē. Si te ſupior of
fēdit epl'a: ueꝝ eni ut ipe ſoles dicere: qd
ait familiaris tuꝰ i andria. Obſequiuz ami
cos vitas odiū parit. Accipe qd offēſū aiuz ex par
te mulceat: ne ſp odioſa ſit vitas: qm ueris rephē
hēſionibꝰ iraſcim̄: ueris laudibꝰ delectam̄. Cū qdē
Cicero qd pace tua dixeri: ut hō vixiſti. ut pħſ ſcri
pſiſti. vitā ego tuā carpſi nō igeniū aut liguā qppe
q illd miror: hāc ſtupeo. Neq; tñ i vita tua qcq; p
ter ꝯſtātiā regro ⁊ pfeſſiōi pħice debitū qet̄ ſtudi
uz: ⁊ a ciuilibꝰ bellis fugā. exticta libtas ac ſepulta
iā ⁊ cōplorata reſpublica. vide ut ciuilit̄ tecū ago
ac tu cū Epicuro mult̄ in locis: ſz expſſiꝰ i libro de
finibꝰ agebaſ. Cuiꝰ eni ubilibet vitā pbas rideſ ige
niuz. Ego nihil in te rideo. vite tñ cōpatior ut dixi
ingenio gratulor elogo ue. O romani elogi ſūme
parēs. nec ſolus ego: ſz oēs tibi gras agimꝰ: qcūq;
latine ligue floribꝰ ornam̄. tuis eni pta de fōtibꝰ ir
rigamꝰ. tuo ducatu directos: tuis ſuffragijs adiu
tos: tuo nos noie illuſtratos igenue ꝯfitem̄: tuiſ de
niq; ut ita dicā auſpicijs ad hāc q̄tulacūq; eſt ſcri
bēdi facultatē ac ppoſitū pueniſſe. Acceſſit ⁊ alter
poetice vie dux. Jta eni nec̄itas poſcebat: ut eēt ⁊
quē ſolut̄ ⁊ quē frenātibꝰ greſſibꝰ peūtē ſequerem̄.
quē loqntē quē canētē mirarem̄. qm cū bona uenia
amboꝝ: neuter ad utrūq; ſat̄ erat. ille tuis eqribꝰ:
tu illiꝰ ipar anguſtijs. Nō ego pmꝰ h̄ dicerē fortaſ
ſe: q̄uis plane ſētirē. dixit h̄ añ me magnꝰ qdā vir
Anneꝰ Seneca cordubeñ. cui te ut idē ipſe ꝯquerit̄
nō etas qdē ſz belloruz ciuiliū furor eripuit. Uidē
te potuit ſed nō vidit. Magnꝰ tñ opeꝝ tuoꝝ atq; il
liꝰ alterius laudator: hec affirmat qcūq; queq; ſu
is eloqntie funibꝰ circūſcribēs. Ueꝝ expectatione
te torqueo. qs nā dux ille ſit queris. Noſti hoiez ſi
mō nois meminiſti. Publiꝰ Uirgiliꝰ maro ē Man
tuanꝰ ciuis: de q egregie uaticiatꝰ eſ. Cū eni ut ſcri
ptū legimꝰ iuuenile qddā eiꝰ opuſculū miratꝰ: q̄ſi
uiſſes actorez: eūq; iuuenē iā ſenior vidiſſes: dele
ctatꝰ es. ⁊ de inexhauſto eloqntie tue fōte: cū ppa
qdē laude pmixtū: ueꝝ tñ pclarūq; ac magnificū il
li teſtimoniū reddidiſti. Dixiſti eniz. Magna ſpes
altera rome. quod dictū ex ore tuo auditū: adeo ſi
bi placuit iſeditq; memorie: ut illd poſt annos. xx.
te pdē rebꝰ humanis excēpto diuino opi ſuo: eiſdez
penitꝰ vbis iſereret. qd opꝰ ſi videre licuiſſet letatꝰ
eēs de pmeuo flore tā certū te ucturi fructꝰ pſagi
um ꝯcepiſſe. Nec nō ⁊ latinis gratulatꝰ muſis: q i
ſolētibꝰ grais uel religſſēt ambiguā uel certā victo
riā abſtuliſſent. Utriuſq; eni ſnie auctores ſūt: te ſi
ex libris aium tuū noui. quē noſce mihi nō alit̄ q̄
ſi tecū vixiſſem videor: ultime aſſertorē futurū. ut
q; in oratoria dediſti: ſic in poetica palmā latio da
turū: atq; ut eneidi cederet Jlios viſurū fuiſſe nō
dubito. qd iā ab initio vgiliani laboris Proptius
aſſecurare nō timuit. Ubi eni pcij opis fundamen
ta ꝯtēplatꝰ eſt. Credite romani: ſcriptores credite
grai. Neſcio quid maius naſcit̄ iliade. hec de alte
ro latino duce facūdie: magneq; rome ſpe altera.
Nūc ad te reuertor. Quid de vita: quid de igenio
tuo ſentiā audiſti. Expectas audire de libris tuis
q nā illos excepit fortuna: q̄ ſeu vulgo ſeu doctio
ribꝰ pbētur. Extāt eqdē pclara uolumina: q ne di
cā plegē ſz nec enumerare ſufficimꝰ: fama rerū tua
rū celeberrima: atq; igēs ⁊ ſonorū nomē. prari aūt
ſtudioſi ſeu tpoꝝ aduerſitas ſeu igenioruz hebetu
do ⁊ ſegnities: ſeu qd magis arbitror alio cogens
aios cupiditas cauſa eſt. Jtaq; librorū aliq neſcio
an irreparabiliter nobiſcuz qui nūc viuimꝰ niſi fal
lor pculdubio piere. Magnꝰ dolor meꝰ: magnꝰ ſe
culi nr̄i pudor: magna poſteritatis iniuria. Profe
cto nāq; qd in tuis ꝯqueror: ⁊ i multoꝝ viroꝝ illu
ſtriū libris accidit. Tuoꝝ ſane qr de hijs mihi nūc
ſmo erat: qrū iſignior iactura iā hec ſūt noia. Rei
publice. rei familiar]. de ꝯſolatiōe. de gl'ia: q̄uiſ d
h̄ ultio mag] mihi ſpes dubia q̄ deſpatio certa ſit
Reliquū ē: ut urbis rome ac romane reip. ſtatū au
dire uel': q pñe facies: q ciuiū ꝯcordia: ad q̄s rerū

ſūma ꝓpeperit:qbꝰmanibꝰ:q̄ꝫtoq̄ꝫ ꝯſilio frena tra-
ctēt̄ iperij.Hiſter ne ⁊ gāges hyberꝰ:nilus ⁊ tha-
nais:limites nr̄i ſunt.An ꝟo qſquā ſurrexerit: ipe
riū oceano famā q t̄minet aſtris.ut amicꝰ ille tuus
mātuanꝰ ait.hec ⁊ his ſil'ia cupidiſſime auditurū
te auguroꝛ.Id ipietas tua ſuggerit: ⁊ erroꝛ erga
ꝑꝛiā:uſq̄ꝫ in tuā ꝑnitiē notiſſimꝰ. ueꝝ eni tacē meli
us fuerit.Crede eni mihi Cicero:ſi q̄ i ſtatu res no
ſtre ſūt audieris:excidēt tibi lachꝛyme : quālibet uł
celi uel herebi ꝑtē tenes.Eternū uale apud ſuꝑos
ad ſiniſtrā Rhodani ripā in tranſalpina Gallia eo
dē anno.xiiij.kl'.Januarij.

¶Tertia ep̄l'a ad Anneū Senecaꝫ repꝛehenſoria vi
te ⁊ laudatoria ingenij.

f Rācīſcꝰ Anneo Senece ſalutē.Petitaꝫ a
tāto viro ipetratāq̄ꝫ ueniā uelim:ſiqd aſpe
riꝰ dixero:q̄ꝫ aut ꝓfeſſionis tue reuerētiaꝫ
deceat:aut regeꝫ ſepulchꝛi.Qui enim me Marco
Ciceroni:quē latine eloq̄ntie lumē ac fontē teſte te
dixeri nō pepciſſe legerit:ſi te reliqs itidē ueraꝫ lo
quēs nō pepcero:idignatiōis iuſte māꝫ nō hēbit.
Juuat uobiſcū loqui viri illuſtres q̄liū mirā patit̄
etas nr̄a penuriā.Int̄ oēs qdē cui clara noīa:tuuꝫ
nomē annumerādū eē nō ſū neſciꝰ. Idq̄ꝫ ſi aliūde
neſcirē:magno q̄dā ⁊ ext̄no teſte cognoui.Plutar
cꝰ ſiqdē grecꝰ hō: ⁊ traiani ꝑncipis magr̄:ſuos cla-
ros viros nr̄is ꝯferēs:cū platoni ⁊ ariſtoteli:q̄ruꝫ
ꝑmū dinū: 2m ꝺmoniū greci uocāt:Marcū Uaro
nē.Homero aūt Uirgiliū.Demoſtheni Marcum
tuliū obieciſſet:auſus eſt ad poſtremū ⁊ ducū con
trouerſiā mouē:nec eū tāti ſaltē diſcipl'i ueneratio
ꝯtinuit i vno ſane ſuoꝝ igenia ꝓꝛſus iparia nō eru
buit ꝯfiteri.ꝙ quē tibi ex eq̄ i moralibꝰ ꝑceptꝭ obi-
cerēt nō hērent.Laꝰigēs ex ore ꝑſerti hois aioſi ⁊
q nr̄o Julio ceſari ſuū alexādꝝ macedonē cōpaſſet
Sꝫ neſcio quō ſic̄ coꝛpoꝝ ſic aioꝝ egregias foꝛas
aliq̄ ſepe ḡuis iniuria nāe uariātꝭ iſeqt̄ ſiue ꝙ diuꝫ
parēs ꝑfectōeꝫ moꝛtalibꝰ iuidet:eoq̄ꝫ magl q̄ ad il
lā ꝓpiꝰ vident̄ accedē.ſiue ꝙ iter multa decora de
foꝛitas ois appet ⁊ qꝺ i obſcura facie facil' neruꝰ
eēt i ꝑclara cicatrix feda eſt.tāta lux i rebꝰ ambigu
iſ ex ꝯrioꝝ vicinitate ſboꝛit̄.Tu vo uenerāde vir ⁊
moꝝ icōparabil' ꝑceptoꝛ:errorē vite tue ſi nō mole
ſtū ē mecū recognoſce. In diuꝫ ſcl'oꝝ crudeliſſimū
ꝑncipē icidiſti. ⁊ trāquillus nauta ꝑcioſis mercibꝰ
onuſtꝰ:ad ifamē ⁊ ꝓcelloſū ſcopulū appuliſti.Cur
aūt illic heſiſti q̄ſo te?An ut i tēpeſtate magiſteriū
appꝛobares?Sꝫ hoc nemo niſi amēs eligit.Neq̄ꝫ
eniꝫ ut foꝛtꝭ ꝑpeti:ſic pꝛudētꝭ ē optare ꝑiculū.qn ēt
ſi libera pꝛudētie reliquat̄ electio:ocioſa ſꝑ erit foꝛ
titudo.Nihil eni accidet aduerſuſ qꝺ auxiliū iplo
rādū ſit.Modeſtia potiꝰ ſuis utēs ꝑtibꝰ ⁊ letitiam
frenabit ⁊ uotiua moderabit̄.Sꝫ q̄m enumerabi
les caſus eueniūt ⁊ multa fert vita hoim:qbꝰ ꝯſilia
nr̄a vīcunt̄:idcirco ꝟtꝰ iuicta opponit̄ foꝛtune:nō q
dē ꝑꝫ electionē ut dixi:ſꝫ ꝑꝫ neceſſitatꝭ ineuitabiles
ac ferreas legeſ.At ego nūqd ſanꝰ ſatꝭ videar:ſi diu
tiꝰ cū magr̄o ꝟtutū de ꝟtute diſputē: ⁊ ꝓbare ni-
tar id cuiꝰ ꝯrij ꝓbatio ipoſſibil' ſit?Unicū uel te iu
dice uł q̄libet q iter vite huiꝰ fluctꝰ mediocrit̄ naui
gare didicerit:nō fuiſſe ꝯſiliū ſyrtibꝰ iherere.Qꝺ
ſi laudē ex difficultate captabas.h ipm ſūme lau-
dis erat emergē: ⁊ i poꝛtū aliquē ſalua pupe cōfu-
gere.Impēdētē iugiter ceruicibꝰ tuis gladiū vide
bas:nec timebaſ:nec tā ancipitꝭ rei exitū ꝓuidebaſ
ꝑſerti q̄n qꝺ moriēdi miſerrimū genꝰ eſt:itelligere
poteras moꝛtē tuā ⁊ fructu quolibet ⁊ gl'ia caritu
rā.Ueneras o miſerabilis ſenex in hois manꝰ qui
qcqd uellet poſſet:nil niſi peſimū uelle poſſet.Sō
nio iā ab initio deterritꝰ:vigilās:deinde multipli-
cibꝰ argumētis fidē turbide qetis acceꝑas.Quid
igit̄ tibi cū his laboribꝰ tā diu?qd cū hūano cruē-
toq̄ꝫ diſcipulo?qd cuꝫ diſſimillimo comitatu?Rn̄
debis.Effugere uolui ſed nequi. ⁊ illū cleantꝭ uer-
ſiculū ꝑtēdēs:quo in latinū uerſo uti ſoles.Ducūt
uolētē fata:nolētē trahūt.Illud inſuꝑ ꝓclamabis
uoluiſſe te opibꝰ tuis renūciare:uel ut ſic laqueū li
bertatis abrūꝑes.teq̄ꝫ in tutū ex tanto naufragio
uel nudus eriperes.Res ⁊ ueteribus hiſtoricis
nota eſt: ⁊ mihi ipſi illorū ueſtigijs incedēti haud
q̄ꝫq̄ꝫ ſilētio ꝑtermiſſa.Ueꝝ ibi palā loquēs ſecreti-
ora cōtinui.Nunc aūt q̄n ad te mihi ſermo eſt:pu-
tas ne ſilebo qꝺ idignatio ueritaſq̄ꝫ ſuggeſſerint?
Teſtē nēpe certiſſimū hēmus: ⁊ qui de ſummis vi
ris agēs:nec metu flectit̄ nec gr̄a Suetoniū tran-
qllū.Is igit̄ quid ait?Euertiſſe te Neronem a co
gnitione ueteꝝ oratoꝝ:quo.ſ.in tui illū admiratio
ne diutiꝰ detinereſ.Illi igit̄ pectori caruſ eē ſtudui
ſti:tibi ut fieres vilis ⁊ irriſione dignꝰ hēreris:uel
ſimulato certe uel inaccerſito lingue vitio curare
debueras?Pꝛima eſt miſeriarum tuarū radix ab
animi leuitate ne dicā uanitate ꝓfecta.inanem ſtu
dioꝝ gloriā dure ſenex nimis mollit̄ ne rurſus di-
cā puerilit̄ cōcupiſti.Ipm qꝺ ad imitis fere magi
ſteriū acceſſeras:fuerit uel iudicij uel fati cuiuſpiā
q̄n excuſationē erroꝝ ſtudioſiꝰ aucupamur: ⁊ cul-
pas nr̄as i fata reflectimꝰ.h uotū ꝓfecto iudicij tui
fuit.nō potes accuſare foꝛtunā:qꝺ optaueras iue
niſti.Sꝫ quo ꝑgis?ha miſer.poſtq̄ꝫ i admiratiōeꝫ
tui ueſanū iuuenē eo uſq̄ꝫ ꝑduxeraſ:ut nulla liber
tatis aut comeatꝰ occaſio ſupereſſet: nunqd equa-
nimius ſaltiꝫ pati poteras iugū qꝺ ſpōte ſubieras
⁊ h ſalti ꝑſtare:ne in ꝯtumelioſas notas eterne ſi-
gillationis erūꝑeres?Nō eqdē igr̄abas tragediā
eſſe genꝰ ſcripti grauitate vincē:ut ait Naſo?Hāc
tu q̄ꝫ moꝛdaciter:q̄ꝫ uenenoſe:q̄ꝫ acriter in illū ſcri-
pſeris notū eſt.Nō ꝙ ego ſim neſcius nullā uel in
genij uel ſermonis acrimoniā nephādis actibꝰ eq̄-
ri poſſe hois illius:ſi mō hois nomine dignus eſt.
Uide tn̄ num te deceret id ſcribere de iperatore ſb
iectuꝫ:de dn̄o familiarē:de diſcipulo ꝑceptorem:
poſtremo de illo cui tā multa blādiri ne dicā blan
diēdo mētiri ſolitus eras.Relege libꝛos quos ad
eū ipm de clemētia:reuolue quē ad polibiū de con
ſolatione dictaſti.Cetera deniq̄ꝫ tuaꝝ vigiliarum
monumēta percure:ſi mō uel libꝛos uel libꝛorum
memoriam lethei gurgitis vnda nō obruit.Pude
bit credo laudati diſcipuli.Qua eni fronte de tali
talia ſcripſiſſe potueris:Ignoro certe ego:illam ſi
ne pudore non relego.Sed hic rurſus occurres
⁊ adoleſcētiā pꝛincipis atq̄ꝫ indolē multū ſpei me-
lioris pꝛeferrentē obiciēs:errorē tuū repētina mo
rū eiꝰ mutatione tutabere: q̄ſi ut hec nobis igno-
ta ſint.Ueꝝ ipſe cōſidera q̄ꝫ ſit excuſabile paucula
ꝑſonati ꝑncipatꝰ opuſcula uel ſimulate pietatiſ uo
culas obliquaſſe aium ac iudiciū tibi tali viro:tali
etate:tāta rerū exꝑientia ac doctrina.Quid enim
oro tibi placuit ex illius actis:que ab hiſtoriciſ(ut
eorū uerbis utar)partim nulla repꝛehenſione ꝑtiꝫ
nō mediocri laude memorātur pꝛius ſcilicet q̄ꝫ ſe

totū in ꝓbꝛa ⁊ ſcelera demergēt? An aurigādi po
tiꝰ. an cytharizādi ſtudiū? qbꝰ tā curioſe deditū ac
cepimꝰ: ut ſecretiꝰ ꝑmū corā ſuis ac plebe ſoꝛdida:
deide ēt ī publico vniuerſo pplo ſpectāte ꝑnceps
auriga decurreret. ⁊ qſi numē aliqđ oblatū ſibi cy
tharā adoraret egregiꝰ cytbariſta? qbꝰ tādē ſucceſ
ſibꝰ euectꝰ: ⁊ uelut italicis nō ꝯtētꝰ igenijs: achaiā
petijt ⁊ gregoꝝ muſicoꝝ adulationibꝰ iflatꝰ: ſolos
grecos ſtudijs ſuis dignos aſſeruit. Riduculum
mōſtrū: ferox belua. An illđ oē certis magni ſimꝉ
⁊ religioſi ꝑncipis habuiſti: ꝙ barbe ꝑmitias: ⁊ il
las inhumani oris exuuias in capitolio ꝯſecrauit?
Ji certe ſunt actꝰ Nerōiſ tui Seneca: ea etate qua
hiſtorici adhuc eū inter hoies numerāt. tu eū iter
deos: nec laudāte nec laudato dignis ꝑconijs co
naris iſerere. niſi foꝛte illud maiori glꝉia dignū pu
tas: ꝙ chꝛianos genꝰ hoium reuera ſcm̄ ⁊ inocuuz
ueꝝ ut ſibi videbat̄ ⁊ Suetonio referēti ſupſtitio
nis noue ac malefice ſupplicijs affecit: ois pieta
tis perſecutoꝛ atq̄ hoſtis crudeliſſimꝰ. Ego qdem
de te iſta nō ſuſpicoꝛ eoq̄ magiſ ꝓpoſitū ai miroꝛ.
nā ⁊ ſupiora illa friuola nimis ⁊ uana ſūt. ultimū
h̄ nephariū ēt ⁊ imane: nec tibi alr̄ videri potuiſſe
certꝰ ſū. Pꝛeſerti pauli aplꝉi ſacris monitis aurē nō
negāti: ⁊ oblatā celitꝰ amicitiā cōplexo: quā utinā
artiꝰ tenuiſſes nec diuellereris in finē: ut cū illo ſal
tē ꝑcone ṽitatꝫ ꝓ ṽitate ipā ⁊ ꝓ eťni ꝑmij ꝓmiſſio
ne moꝛereris. Sed ꝓgreſſus ſū lōgius dicēdi ipe
tu ⁊ itelligo me ad hec exarāda ſeriꝰ ꝓceſſiſſe q̄ ut
ulla tēpeſtiue frugis ſpes appeat. Eternum uale.
apud ſuperos i gallia ciſalpina iter ſiniſtram rapa
cis entie: ⁊ dextrā pontifragi parme ripā. klꝉis ſex
tilibꝰ anno ab oꝛtu eiꝰ quē añ tu noueras incertus
ſum. 1350.

¶ Quarta eplꝉa ad Titū Liuiū hiſtoricū patauinuz
virum clariſſimum de fama ⁊ libꝛis eius.

Rāciſcꝰ Tito Liuio ſalutē. Optarē ſi fato
f datū eēt uꝉ me in tuā uel te i nr̄aȝ etatē ici
diſſe: ut uel etas ipſa uel ego ꝑ te melioꝛ: ⁊
viſitatoꝝ ex numero tuoꝝ vnꝰ forē. Pꝛofecto non
romā mō te vidēdi gr̄a: ſȝ idiā ex gallijſ aut hiſpa
nia petiturus. Nūc ṽo q2 dat̄: te i libꝛis tuis video
nō eqdē totū: ſȝ q̄tenꝰ nōdū ſclꝉi nr̄i deſidia ꝑijſti.
Cētū q̄dragita duos reꝝ romanaꝝ libꝛos edidiſſe
te nouimꝰ. Heu q̄to ſtudio q̄tis laboribꝰ. vix tri
gita ex oibꝰ ſupſunt. Jn illis exerceoꝛ acri cū indi
gnatione ai aduerſus mores hoium nr̄oꝝ qbꝰ ni
hil in ꝑcio ē: niſi auꝝ ⁊ argētū: atq̄ obſcena coꝛpo
rū uoluptas. q̄ ſi i bōis hn̄da ſūt multo cumulatiꝰ
mlꝉtoq̄ ꝑfectiꝰ nō tm̄ mute pecudiſ: ſȝ imobilꝉ ēt ⁊ i
ſēſibilis elemēti q̄ rōnalis hois bonū erit. ſȝ de h̄
alias. Nūc tibi potiꝰ tp̄s eſt ut gr̄as agā: tū ꝓ mul
tis: tū ꝓ eo noiatim ꝙ oblitū ſepe pn̄tiū maloꝝ: te
cū me felicioribꝰ iſeris: ut iter legēdū ſaltē cū Coꝛ
nelijs: Scipiōibꝰ: Africanis: Lelijs: Fabijs: Ma
ximis: Metellis: Bꝛutis: Decijſ: Catonibꝰ: Regu
lis: Curſoribꝰ: Toꝛquatꝫ: Ualerijs: Coꝛuinis: Sa
linatoribꝰ: Claudijs: Marcellis: Neronibꝰ: Emi
lijs: Atilijs: Quicijs: Curijs: Fabꝛicijs: ac Camil
lis: ⁊ nō cū hijs extremis furibꝰ inter q̊s aduerſo
ſydere natꝰ ſum: mihi videar etatē agē. Tu ueli de
antiqoribꝰ Polibiū. ⁊. Q. Claudiū ⁊ Ualerium
anciatē: reliq̊ſq̄ q̊rū glꝉie ſplēdoꝛ tuꝰ officit. De no
uis ṽo Pliniū ſecūdū ueroneñ. vicinum tuū: atq̄
emulū ꝯdā tuū Criſpū Saluſtiū ſalutes: qbus nū
cia nihilo feliciores eoꝝ vigilias fuiſſe q̄ tuas. Et
num uale rerū geſtarum memorie ꝯſultoꝛ optime.
Apud ſupos in ea ꝑte italie ⁊ in ea urbe i q̄ ⁊ ego
nūc hito: ⁊ tu oliȝ natꝰ ac ſepultus es: in ueſtibulo
Juſtine ṽginis: ⁊ añ ipȝ ſepulchꝛi tui lapidē. viij.
klꝉas marcias. Anno ab oꝛtu eiꝰ quē ſi paulo vixiſ
ſes diutius cernere potuiſſes. M.cccl.

¶ Quinta eplꝉa ad Marcū Uarronē romanum viꝝ
doctiſſimum: de fama ⁊ libꝛis eius.

Rāciſcꝰ Marco Uarrōi ſalutē. Ut te amē
f ac uenerer tua me ſingularis ṽtus ⁊ indu
ſtria: tuū me clariſſimū nomē cogit. Sunt
qdē q̊s licet extictos ſupſtitibꝰ tm̄ bn̄ficijs ac moni
tis amamꝰ. qui. ſ. ceteris ꝯſpectu ⁊ odore ḡuit̄ offē
dētibꝰ ipſi doctrinis iſtruūt exēpliſq̄ delectēt: q̄q̄
licet hic abierit i cōem locū ut ait Plautiꝰ in caſſi
na: tm̄ abn̄tes ꝓſūt pn̄tibꝰ. Tu nihil aut modicū ꝓ
des: nō tua qdē: ſȝ oia coꝛrūpētis eui culpa. Etas
nr̄a libꝛos tuos ꝑdidit. q̄ aūt vniꝰ nūmoꝝ cuſtodie
ſtudioſa. qs uſq̄ iniuſte rei cuſtos bonꝰ? Tu cogni
tione reꝝ ſupꝛa fidē ⁊ ſine exēplo deditꝰ: non idō tm̄
actuoſe vite ſemitā declinaſti: utroq̄ calle ꝯſpicuꝰ
⁊ illis ſūmis viris magno Pōpeio ac iulio ceſari
merito tuo carꝰ. Jtaq̄ ſub altero militaſti: ad alte
rū ſcripſiſti libꝛos mirabiles oiſq̄ diſcipline refer
tiſſimos. Jnter belloꝝ ⁊ publicoꝝ negocioꝝ diuer
ſiſſimas curas. Magna eſt laus: nō igenij mō ſed
ꝓpoſiti: coꝛꝑe atq̄ aio poſſe ſilꝉ ⁊ uelle nō etati tue
tm̄ ſed oibꝰ ſclꝉis ꝓdeſſe. Hij eqdē tāto ſtudio ela
borati libꝛi: digni nō ſūt hiti: q ꝑ manꝰ nr̄as ad po
ſteros ꝑuenirēt. Ardorē tuū nr̄a vicit ignauia. Ne
mo tā ꝑcus pi uſq̄ fuit: cuiꝰ nō lōgeuā ꝑſimoniaȝ
bꝛeui tꝑe loxurioſus filiꝰ poſſet euertē. Quid nūc
libꝛos ꝑditos enūerē? Quot libꝛoꝝ tuoꝝ totidē fa
me nr̄e ſūt iacula. Tacere ꝯſiliū ē. qm̄ ⁊ ꝯctatōe re
crudeſcit vulnꝰ: ⁊ ſopitꝰ doloꝛ dāni memoria exci
tat̄. Sed o icredibilis fame vis. viuit nomē ſepultꝫ
tꝑibꝰ. ⁊ cū de Uarrone nihil appeat: doctoꝝ tamē
oiuȝ ꝯſēſu: doctiſſimꝰ uarro ē. qđ ſine ulla cūtatio
ne cōpatriota tuꝰ Marcꝰ cicero in his ipſis libꝛis:
i qbꝰ nihil affirmādū diſputat affirmare nō timuit
ut qd amō luce tui nois ꝑſtringēte oculos: videat̄
iteri dū te loqtur ſuū ꝑncipale ꝓpoſitū nō vidiſſe
Qđ Cicerōis teſtimoniū qdā latinitatꝫ anguſtijs
circūſcribūt. alij ad grecoꝝ metas extēdūt. ꝑcipue
q̄ Lactātiꝰ vir ex nr̄is eloquētia ⁊ religiōe clariſſi
mꝰ: q nullū uarrōe doctiorē ne apđ grecos qdē vi
xiſſe nō dubitat. Sane iter innumerabileſ ꝑcones
tuos famoſiſſimi duo ſūt. Pꝛimus eſt ille cuius ſu
pꝛa mētionē feci: coetaneus ⁊ ꝯciuis tuus Cicero:
qui multa tibi: ⁊ cui tu multa ſuata: ex catonis pꝛe
cepto rōne ocij ſcripſiſti: cuiuſq̄ ut viuaciora ſint
opera ſtili foꝛſā dulcedo pꝛeſtitit. Scđs vir ſctiſſi
mus ⁊ diuino igenio Auguſtinꝰ origine affer elo
quio romanus: cū quo utinaȝ de libꝛis diuina tra
ctātibus deliberare potuiſſes. Sūmus nēpe theo
logus futurus: qui eā quā poteras theologiā: tam
ſcrupuloſe tā anxie diuiſiſti. ut ṽo rerū tuarū nihil
iḡres q̄uis de te ita ſcriptū ſit: legiſſe te tā multa:
ut aliqd tibi ſcribere uacaſſe mirem̄: tā multa ſcri
pſiſſe q̄ multa vix quēquam legere potuiſſe creda
muſ. nulle tm̄ extāt uel admodū lacere tuoꝝ operū
reliquie. licet diuinarū ⁊ humanarū reꝝ libꝛos ex
hiſonātiꝰ nomē hēs. Pueꝝ me vidiſſe meminerim
⁊ recoꝛdatione toꝛquear: ſummis: ut aiunt labijs

guſtare dulcedinis:hos alicubi forſitan latitare ſu
ſpicor:eaꝗ multos iā per annos me fatigat aura:
qm̄ lōga quidē ac ſollicita ſpe nihil eſt laborioſiꝰin
vita.hec hactenꝰ.Tu vͦo ſolare aiuꝫ ⁊ laboris egre
gij fructū ex ꝯſcia ꝑcipiēs:mortalia ꝑiJſſe nō dole
as.Sciebas peritura dū ſcriberes. Mortali eniꝫ
īgenio nihil efficitur imortale.Quid aūt refert an
ſtatiꝫ an poſt cētū annoꝝ milia pereat:qđ aliqñ pe
rire neceſſe eſt?Eſt qdē illuſtris ſil'is ſtudio fragrā
tiū.cohorſ.haud quaꝗ̄ fortunatior laboꝝ cuiꝰ exē
plis ꝗ̄uis nemo tibi par fuerit.tamē utcūꝗ ſortē
tuā eq̄nimius ferre debes.ex qua nūc aliq̄s nume
rare delectat.qm̄ claroꝝ nominū uel ſola cōmemo
ratio dulcis eſt. Sūt igiť hij.M.Cato cenſorius
P.Nigidius.Antoniꝰ enypho.Juliꝰ ciginꝰ.Athe
ius capito.Gaius Baſſus ueratiꝰ pōtificalis.Oc
tauius herſeniꝰ.Corneliꝰ Balbus.Maſurius albi
nus.Syniuſ ſulpicius.Cloacius uerꝰ.Gaius flac
cus.Pompeiꝰ feſtus.Caſſius emina.Fabius pi
ctor.Stacius tulianꝰ:multiꝗ alij q̄s noiare lōguꝫ
eſt.Hos oēs meis ꝟbis:tuo ore ſalutes.Ueli Ju
liū ⁊ auguſtū ceſares ꝗ̄ꝗ̄ ſtudio ſūmiſſimos:at
ꝗ doctiſſimos ſciā:uerecūdius tn̄ fuerit nr̄is ipe
ratoribꝰ ſalutādos linquere.ſi tn̄ ſalutare illos au
dēt:quoꝝ ſtudio ac ꝟtute fūdatū iperiū euerterūt
Eternū uale vir clariſſime.Apud ſupos:capite or
bis roma:que tua fuit mea pr̄ia facta eſt.kl'iſ octo
bris.āno ab ortu eiꝰ.q̄ utinā nouiſſes.M.cccxliij.

Franciſci Petrarche Poete Oratoriſꝗ clariſſimi in librū Epiſtolarum ſine titulo:Prologus.In quo cāꝫ reddit q̄re epiſtolas huius libri ab alijs ſegregauerit.

Uꝫ ſemꝑ odioſa fuerit:nūc capitalis
A eſt ueritas:Creſcentibꝰ nēpe flagitijs
hoiuꝫ creuit ueri odiū:⁊ regnū blan
ditijs ac mēdacio datū eſt.Jd me ſe
pe dixiſſe:īterdū ēt ⁊ ſcripſiſſe memi
ni:ſed dicēduꝫ ſepius ſcribēdūꝗ eſt:
Nō añ fletꝰ deſinet ꝗ̄ dolor.Ea me ꝓdē cogitatio
īduxit ut Bucolicū carmē:poematis genꝰ ambigui
ſcriberē:qđ paucis itellectū:pluref forſitā delecta
ret.Eſt eni nōnullis corruptꝰ adeo guſtus ingenij
ut eos notus ſapor ꝗ̄uis idē ſuauiſſimꝰ offendat.
Jgnota oia licet aſperiora ꝑmulceāt.Sic(miꝝ di
ctu)difficultas reꝝ:ſepe ēt fragilibꝰ humeris gra
ta eſt.Jdē me hodie reſpectꝰ iducit:ut hiſ lr̄is pau
ca qdē:ſed q̄ ueriora:eo malis odioſiora ꝯcludaꝫ:
bonis vͦo niſi fallor amabilia:Epl̄as.ſ.aliq̄t diuer
ſis ex cauſis uarijſꝗ tꝑibꝰ ad amicos ſcriptas:q̄s
vnū in locū iō ꝯieci:ne ut erāt ſparſe:totū epl̄aruꝫ
corpꝰ aſꝑgerēt ac ueri hoſtibꝰ odioſū facerēt:Et ut
qui has legere uoluerit:ſciat ubi eas q̄rat:q nolue
rit itelligat qd declinet.Siq̄s aūt eradēdas abij
ciendaſꝗ cēſuerit:poſſit facilius partem vnam:ſi
ne totius operis deformitate conuellere.Qua in
re ⁊ lectori conſultum uolui ⁊ mihi:Et ſicut in pa
ſtorio de quo loquebar opuſculo:ſic in iſto.Jllic
B obſcuritate quadam:hic ſcriptorum latebris ac ſi
lētio tutꝰ ſū.Nec ſolus ego:ſꝫ hi q̄ꝫ qbꝰ hec ſcripſe
rā:q̄rū noia ſciēs uolēſꝗ ſubticui:ne his forſā i lu
cē erūpētibꝰ:aut noxe ſi ſupererāt:aut odio ſi obie
rint illis ſint:q̄ſi hec eis potiſſime iſcripſeriꝫ quos
ſcirē libētius audituros.Eqdē liber ille ad q̄run
dā manus maioꝝ hoiuꝫ me p̄ſente ꝑuenit:dūꝗ
eam ꝑtē legerēt:qua maxime tāgebanť:qd ibi ſen
ſiſſeꝫ ꝑcōtatos memini:meꝗ de iduſtria trāſtuliſ
ſe ſermonem:Hic ꝟo quia nullū huiuſcemodi ue
luꝫ erat:ꝓuidebo ſi potero:ne viuo me cuiuſꝗ̄ ta
liū in manꝰ ueniat.Si fefellerit:ego tamē ueri ſtu
dio queſitū odiū nō uerebor ⁊ meritis ꝑtā inuidiā
iter titulos numerabo.Sin uſꝗ duꝫ abiero:bona
fide latuerit:poſtmodū ut libet ſeuiāt:iraſcanť:to
nēt:fulminēt:qd ad me?Certe ſi ut Satyrico pla
cet:viuēti de mortuis loq tutū eſt:multo eſt tutiuſ
mortuo de viuis.Jllic eniꝫ pōt ſuꝑeſſe qui vidicet:
hic in quē vidiceť utiꝗ iā non eſt.Sit licet odioſa C
ueritas:ſit peſtifera:ſit funeſta:ipſe iā in portu na
uigat:ut ait Comicꝰ ⁊ in tuto eſt:iā terribilia cūcta
trāſgreſſus:oēs mortaliū minas ſꝑnit.Si qd tūc
igiť in me parāt:iā hinc pro riſo habeāt illđ Plau
tij oratoris elegās dictū aduerſus Aſiniū Pollio
nē:Cū mortuis nō niſi laruaſ luctari.Sin in hunc
ſeu alios libellos meos accinguntur:ubi illos hu
ic calamo uel mea idignatio uel eoꝝ obiecit idigni
tas nō mecū ſibi fore nouerint:ſed cū ueritate cer
tamē:deo iudice:mundo teſte.

Explicit Prologus.

Eiuſdē Frāciſci Petrarche Liber epiſtolaꝝ ſine titulo feliciter incipit.

Ad quēdā nimiū in huius ſecl'i tēpeſtatibꝰ ꝯfidentē:Jlli portū ſalutis oſtēdētis. Epl̄a.I.

Uid agis bone vir?Quid A
agiſ pi̇̄ optime?Quid agiſ
oro te?Quid cogitas?quē
rebꝰ exitū:quē pn̄ti naufra
gio finē ſperas?Portuꝫ ne
tenebimus:an in medijſ tē
peſtatibus obruemur?Eq̄
rei ſeuiſ cymba tātiſ impar
eſt fluctibꝰ:Nimiꝰ carbaſa uētꝰ ipleuit ⁊ carina gra
uiſſimo faſce deprimiť:Remos agūt inexꝑti:Cla
ui aūt rector ut vides artis nautice p̄cepta deſpici
ens:terrā amat:qđ igens nauigantibꝰ ſolet eē pe
riculū.Jdē ⁊ ſereno nimiū fidit demens:⁊ ſtellas
uagas ituēs:ſtabilē arcton fidā puppibꝰ ducē ſper
nit.Hec iter vino madidus:euo grauis ac ſopori
fero rore ꝑfuſus:iā nutitat:iā dormitat:iā ſōno p̄
ceps:atꝗ(utinā ſolus)ruit:Jā pallorē cādēꝫ aſpe
ximꝰ:iā naufragātiū miſeꝝ murmur audiuimꝰ:iā
fatiſcēſ aluꝰ crepuit:ſpſa iā pelago fluitāt armamē
ta.O ūt ſi pi̇̄ excelſus amiſſo fluitātē errare mgr̄o B
ſentiens:ipē ēt ratē ſuā nocturnis in vndis regat:
nec emergi ſinat:quā tāto p̄cio redemit ab hoſtibꝰ
Alioquin ualde metuēdū eſt:ne urgente eſtu:iter
piratas ⁊ ſcopulos pereamus.Huc nos guberna
toris noſtri perduxit inſcitia:mitius loquor:Jm
mo uero cecitas ⁊ hoc ipſum excuſabile:Loquen
dū eſt igitur ꝓprie:⁊ uera rebꝰ reddēda uocabula
fecit hoc furor ⁊ rabies ⁊ turpis inertia:⁊ ꝓcelloſi
littoris feruidus appetitꝰ:⁊ rōnis imperiū fortu
ne traditum ⁊ hortatu fede cupidinis pōdus infa
mie ſuſceptū.Heu quāto felicius patrio terraꝫ ſul C

caſſet aratro:q̃ꝫ ſcalinū piſcatoriū aſcēdiſſꝫ. Quid
dicā? Scio eq̄dē ꝙ vniuerſali offenſe particularis
vindicta nō ſufficit: Sed qd amplius fiat? Ille igi
tur uadit pro meritis acceptur⁹: ⁊ canib⁹ eſca ma-
ritimis: Ille digitis oium oſtēſus: oium ſalib⁹ aſp-
ſus: oium ludibriū iocuſqꝫ menſarū: Poſtremo oi-
bus hoc mare ſulcantib⁹ in eternum fabula. De no
bis aūt quid putas? Certe ſi ad clauū ſimilis nau
clerus acceſſerit: ſalus nos ipſa ſi uelit ſaluare vix
poterit: vna nobis in tātis terrorib⁹ ſpes ſaluꝫ ta-
le nuſq̃ꝫ eſſe portentuꝫ. Tu v̊o circūſpice ſi qua eſt
ad enatandū tabula: quā cōplexi: in ſiccum euada
mus. Si conſilium meuꝫ poſcis: in rure tuo ſi lice-
at optime manebimus: Ibi ſilentiū optatum ⁊ por
tus mihi quietiſſimus videtur: hic animum inten-
de ⁊ Uale.

¶ Ad Romanum principeꝫ cuius nuncius apō du-
rentiam captus: uerberatus ac vulnerat⁹ erat: Il-
li cōdolentis ſacrilegiſqꝫ malefactoribus inſultan
tis. Epiſtola. II.

A Uid hic humanitatis aut clemētie: ſeu qd
q oino iuſtitie ſperare poſſis: excellentie tue
nūcius expertus teſtabiť: Nouū genus ſe
uitie: puerū incomitatū: incautū inocētē hoſtiliter
aggredi: Uirgulā quā ſi qd ſani eſſet ⁊ uereri ⁊ ti
mere debuerat: Capſulā quoqꝫ grauiſſimis ac ſua
uiſſimis lr̄is refertā in caput imeritū donec utrun
qꝫ frangeretur allidere: Ipſas quoqꝫ litteras que
marmoreos aios mollire potuiſſent diſcerptas ef-
fundere? En hoſpitalitas: En charitas: ad Duren
tiam captus: tortus: flagellatus: ⁊ ciuitatis igreſ-
ſu prohibitus nūcius tuus minaſqꝫ cū uerberibus
ac vulnerib⁹ referēs ad pedes tuos uertice cruēta
to rediit. O uere Durētia: ut vulgus appellat duri
ties gētiū: ſiue ut qdā ſcriptores uocāt: ruētia a ru
endo diceris: preceps fluuius damnoſuſqꝫ: cuius
B accole nihil vndis: ⁊ alueo mitiores: ⁊ ipſi tāto im
petu in quodlibet ſcelus ruūt. O impudenter ela-
ti: O irreuerentes ⁊ indeuoti amnes: O non tua
ſorbēs ⁊ tumide in dn̄m ſurgēs Sorga: O Rho-
danus rodēs oia: ſic Tyberiꝫ recognoſcitis? Sic
Romā dn̄am honoratis? O Auinio cuius vinea
(ſi quid ꝯiectoribus fidei eſt) botros amariſſimos
⁊ cruētam profert vindemiā: Sic dn̄am Romam
colis? Sic tui: ſic illius: ſic ꝓprie ſeruitutis: ſic ſum
mi imperii memor es? Ue tibi ifelix ſi illa ceperit
expergiſci: Immo v̊o ſi caput extulerit: ⁊ dormien
ti ſibi illatas iniurias ac damna ꝓſpexerit. Exper
recta eni iam nūc eſt: crede mihi: nō dormit: ſed ſi
let: ⁊ ſomnia preteriti tp̄is ſub ſilētio repetit: ⁊ qd
ſurgēs actura ſit cogitat. Expecta paululū ⁊ vide
bis magnalia in orbe terrarū: fieriqꝫ mirabere: que
ante factū ipoſſibilia iudicaſſes. An qd ſcis: an ubi
C ſis: an cui ſubſis ignoras? An prouincie nomē ne-
ſcis vnde daſcendat? Quis nā furor hic? Que nā
iſta demētia? Sic modico ſereno: tēpeſtatū oium
ſurrepſit obliuio? Siccine ꝓuinciaꝝ dn̄am uenera
ris? Sopita erat: tu mortuā credidiſti ac uelut mor
te dn̄e libertati reddita: adhuc ꝑuaꝫ te putaſti: Ni
ſi libertatē ipſā flagitiis approbares eē aliqd poſſe
aliqd videri cupis: Nos aliq̃ꝫdiu te uoti cōpotem
deliberādo fecimus: tp̄s eſt ut nobis admonētib⁹
reſipiſcas. Multorū nēpe potētia: nō in ꝓpriis vi
ribus: ſed in aliena debilitate fundata eſt: Uerum
hec aduerſario cōualeſcēte corruat oportet. Tunc
ergo qd fueris ītelliges: cū quid adhuc ſit Roma
cognoueris: cui⁹ mō nūciis ſic iſultas: putās nō eē
qui vīdicet: falleris: ineptis: inſanis. Eſt qui vindi
cet in celo deus: Eſt qui vindicet in terris amicus
dei: quem tu neſcis. Sunt vires quas ne ſuſpicari
quidē potes: ha miſera: ſed experiere ilico ut ſpero
Tue nobis vim nr̄am iniurie reddidere: cum ꝑmū
dolere ceperim⁹: magno tractu ⁊ ad ſanitateꝫ ⁊ ro
bur acceſſimus. Tu v̊o res noſtras miſereare vir
illuſtris: erige ſurgentē patriam: ⁊ gentib⁹ icredu
lis: quid nūc ēt Roma poſſit oſtende. De reliqua D
enim Italia: cui dubium eſt quin quātū potuit poſ
ſit: nec cōſilium nec vires nec opes nec aios defo-
re ſed conſenſum. Qui ſi vnus affuerit: illudētib⁹
noie italico tenore preſentis epiſtole: propinquam
ſtragē pernitiemqꝫ denūcio. Tu inq̃ꝫ quē tante rei
ducem fata cōſtituunt: perge qua cepiſti: nihil for-
midaueris: Nubecule iſte ſole radiante diſſilient:
Uulpecularum aſtutie: leonis impetum non fe-
rent. Ingreſſus es glorioſe: I fortiter: I conſtan-
ter ad reliqua. Oſtēde ſuperbi: quātū humilitate
ſit īferior: Auaritie quātū largitate paupior: Fal-
lacie q̃ꝫ ſtulta ſit adiecta prudentie: Uoluptati q̃ꝫ
turpis admora temperātie ac decori. Agnoſcat tā
tādē fucus hypocriſis: q̃ꝫ nihil ſit ubi uera virt⁹ af
fulſerit. Eia age: rumpe moras ⁊ ranā tumore ri-
diculo: molem ſolidi bouis imitantē ꝓtere: frange
cōculca. Nō loquor ut icitē: nec impulſore: nec le-
nitore indiges: ⁊ calcar ⁊ frenū in ptāte hēs: Sed E
dolorē ai tacit⁹ ferre nō potui. Dolor loquendo au
ctus: querelam auxit: ⁊ viciſſim ſermo idignationi
alimētū ꝑbuit: ⁊ idignatio ſermoni. Quis eni trā
quillus hec videat: violatū ius gētiū: ſpreta huma
nitatis federa in nūcii tui perſona? O imemor ho-
neſtatis ira: Melius iter barbaros hoſtes fuiſſet
nūcius tuus: q̃ꝫ iter eos quos ⁊ rebaris latinos ⁊
beniuolos merebaris. Euoluāt hiſtorias: ſi modo
qcq̃ꝫ ꝑter (quib⁹ ihiāt) diuitias ſpectare queāt. In
grāt ⁊ mihi rn̄deant: que barbaries legatos viola
uit vnq̃ꝫ: niſi perraro: nulla ꝑſerti cā iteruenientē?
Tēptauit hoc quondā in legatis nr̄is fallax ⁊ infi
da Carthagincſiū plebs: ſed prohibita vis eſt ma-
giſtratuū interuētu: Hāc vim queſo qs ꝓhibuit?
Quis facta puniuit? Durior ſum: Immo v̊o quis
arguit uel reprehendit? Quāto tutius nūcius tu⁹
iſſet in Parthiā trūcatis Craſſis ⁊ legionib⁹ nr̄is
fuſis? Quāto itactior iſſet in germaniā: ceſis theu
tonis ⁊ Mario triumphāte q̃ꝫ huc uenit te Roma
nā ecclīam filialiter uenerātē? Certe ne victoris in
ſolētia: ne victi hoſtis dolor tātū ꝑſumpſiſſet: quan
tū ficte amicitie ꝑſumpſit iuidia. Facili⁹ puer tuus
nemoroſuꝫ Pelion ⁊ algētes Tauri colles hyeme
media: q̃ꝫ Orgonis planitieꝫ autūnali tp̄e trāſiuiſ-
ſet. Liberius Gangē ⁊ Tyberim: q̃ꝫ Durētiaꝫ trāſ
nataſſet. Hec leuādi ai grā dixiſſe uolui. Te v̊o vir F
magnifice nec iniuria: nec iniurie illatores: nec ul-
la prorſus falſe magnitudis ſimulachra permoue
ant. Nō eſt uera magnitudo: nec uerū robur poſſe
nocere: Id eni minimis atqꝫ ifirmiſſimis aīantib⁹
datū eſt magnitudo v̊a eſt poſſe ꝓdeſſe: uerior aūt
uelle. Potuerūt nocere nocētiſſimi hoīum inocēti
puero: ⁊ boni nūcii vicē hāc referre. Quid hic ma
gni eſt? Immo v̊o qd niſi nihilomin⁹? Si eni pctm̄
oē nihil eſt: eo magis eſt nihil quo pctm̄ mai⁹. Ita
pcti magnitudo ſi dici poteſt magnitudo: nihil eſt:

Hac mō magnitudine viri fortes ⁊ ſuis artib⁹ uſi
ſunt. Potuerūt qd̄ ſcorpius qd̄ aranea potuiſſet.
Nocuerūt vni ex tuis: ⁊ qd̄ eſt in hac immanitate
ↄſpectius: tibi nocere uoluerūt: nec tibi ut tibi: ſed
ut libertatis ac iuſtitie defenſori. Te enim non niſi
propter illas odio habēt: Illas aūt ꝑpter ſe: ut q̄s
iniuſto quo ſuperbiūt iperio ↄrias norūt: Tu ſi ad
magnitudinē animi tui redis: horū tumidū ⁊ ina-
ne propoſitū ſimul oderis ⁊ ↄtēnes acria qdē iſta
⁊ acuta ſed parua ſunt: De maioribus agitur: Nec
cum vniuerſitate tranſibunt. ⁊ ſerui tui ultio late-
bit ſub reipublice vindicta. Uale ⁊ perfice quod
cepiſti.

¶ Ad romanū p̄ncipē: eidē queſtionē a quibuſdam
ꝓceribus motā: An ſcilicet expediret terrarum or
bi: urbē Romā ⁊ Italiam eſſe vnanimes ac pacifi-
cas: narrantis. Epiſtola. III.

A Eue eſt qd̄ nūc aīum premit: egerendū tñ:
I ne neglectū ſtomacho obſit: plus eni q̄ꝫ ꝓ
quātitate bilē excitat: ⁊ paruū licet ingētis
nauſee materiā fert. Olet nēpe virus abditū ꝓfū
di uetuſtiqꝫ odij. Ita mihi viſum eſt: Ita tibi viſuꝫ
iri certus ſum: ⁊ ſi lati⁹ inoteſcat: totius ppl'i roma
ni atqꝫ oīum italorū animis icuſſurū iuſtiſſime idi
gnationis aculeos ſpero excuſſurūqꝫ grauedinem
torporis: q̄ nūc p̄ſcus generoſe idolis vigor tepet.
Cui vi uel ſpōte tot⁹ olim orbis ceſſit (nūc pudor)
ultimi hoīum iſultāt. Nō inutile opus reipublice
ſi ſucceſſerit ut opto. Breuis ſcintilla magnum mo
uit icēdiū: Uerbū vnū multarū ac magnarū reruꝫ
fuit indicium. Sed iā res ip̄a tractāda eſt. Nec tā
magis exaggerāda ſermonib⁹ q̄ꝫ indignatione le-
gētiū. Nuper equidē iter quoſdā ex his qui ſibi vi
dētur ſapiētes: alijs forte nō ita dubitatū ⁊ in que
ſtionis formā ꝓpoſitū fuit: Expediret ne terraruꝫ
orbi: urbē romā ⁊ italiā eſſe vnanimes atqꝫ pacifi
cas? Et q̄ꝫuis ip̄a reꝝ dubitatio ſatis puerilis ⁊ ine
pta ſit: tamē diſputādi ſtudio utrūqꝫ poterat excu
ſari: niſi multis argumētis ultro citroqꝫ iactatis:
Is qui oīum ſapiētiſſimus hēbatur cū plauſu ⁊ fa
uore oīum: nullatenus expedire: uenenata diffini-
tione firmaſſet: Qd̄ tu queſo vir eloquētiſſime: cū
B primū ut ſoles in publico perorabis populo Ro-
mano meis uerbis idica: ut itelligat que ſunt hoꝝ
procerū de nr̄a ſalute ſnie: per q̄s ⁊ ſi nihil nocent:
aīos tñ ſuos uētoſa loquacitate detegūt: dū quod
de nobis cupiūt: taꝫ uehemēter cupiūt: ut diſſimu
lare nō poſſint: ⁊ uotū iniqſſimū ac hoſtile propo-
ſitū ſuū in rōnis locū trāſferre cōtēdūt cecitate tur
piſſima. Sed ipſi qdē in errorib⁹ ſuis morientur:
nos in manib⁹ dei ſumus: fortunā nō quaꝫ ipſi uo-
lūt: ſed quā ille nobis preparauerit habituri. Non
tñ his delíramētis iterfui. Cōtriſtaſſeꝫ fortaſſe ali
quos: neqꝫ eni aut honeſtū aut mihi poſſibile: in tā
impia loquacitate ſilētiū fuiſſet. Ceteruꝫ ut res ad
me perlata eſt: idignatus grauiter: ⁊ tūc iter nr̄os
cōtrariū diffiniui: ⁊ nunc ⁊ apud te libertatis nr̄e
p̄ncipē quantulūcunqꝫ auctoritate diffinio: Teqꝫ
ante alios ⁊ romanū populū atqꝫ vniuerſaꝫ italiā
ut qd̄ ego v̄bis aſſero: reb⁹ approbetis: ꝑ oēs celico
las ſupplex oro: ⁊ ut in ſtatu proſpero diu viuas
⁊ rempublicam fortiter liberatam: feliciter regas
opto.

¶ Ad ppl'm romanū: ꝙ cuidā ciui ſuo qui affirmaue
rat romanū iperiū nūc ēt rome ⁊ penes ppl'm Ro
manum eſſe: iuſte defenſionis facultas eripiat̄ de
teſtantis. Epl'a. IIII.

Pud te qdē iuictiſſime domitorqꝫ terrarū A
a popule meus: apud te claꝫ paucis res ma
gna tractāda eſt. Aduertite aīos queſo ob
teſtorqꝫ uos viri clariſſimi: ur̄as res agit̄. Magna
inq̄ꝫ nec ſolū magna: ſꝫ maxima ⁊ cui i terris nulla
par eē pōt. Ne ue forſitā ſciēdi auidos: expectatio
ne ↄficiā: aut rē ſuapte natura ꝑmaximā nitar uer
bis augere: prefationib⁹ omiſſis: ad ipſaꝫ rē uenio.
Tribunus olim ueſter: nunc captiuus alienus (O
triſte ſpectaculū) ceu fur nocturnuſ: aut patrie pro
ditor ex vinculis cām dicit: ⁊ que nulli vnq̄ꝫ ſacri
lego prerepta eſt: apud iudices orbis terrarū ⁊ iu
ſtitie magiſtros: iuſte ſibi defenſionis facultas eri
pit̄. Eſt ille forte nō idignus hec ꝑpeti: qui ſuo ige
nio ſuiſqꝫ (ut ita dixerim) manib⁹ plātatā ⁊ iā radi
catā florētemqꝫ rēpublicā: in ipſo glorioſiſſimi ſuc
ceſſus flore deſtituit? At minime digna eſt Roma
cuius olim ciues: lege iuiolabiles: ⁊ ſupplicio exē
pti: nūc nō modo ſine ſceleris iſamia: ſed multa q̄ꝫ
cuꝫ laude virtutis: paſſim ſeuo quorūlibet arbitrio
violent̄? Ne enim cāꝫ ignoretis viri illuſtres: qua
olim caput ⁊ rector: nūc ciuis dicā: an exul ueſter
opprimit̄: rē neſcio an uobis incognitam: ſed certe
mirabilem ⁊ idignā audietis. Nō ille quidē negle
cte ſed defēſe libertatis arguit̄. Nec deſerti ſed oc
cupati capitolij reus eſt. Illud ſibi ſummum ⁊ cru
cibus expiādū ſcelus obijcitur: ꝙ affirmare p̄ſum
pſerit Romanū iperiū nūc etiā Rome ⁊ penes po
pulū romanum eſſe. O ipia ſecula. O truculētam B
inuidiā: O maliuolentiam inauditam: Tu ꝟo nūc
iſallibilis ⁊ icorrupte reruꝫ arbiter Chriſte: quid
agis? Ubi ſunt oculi tui: qb⁹ humanarū miſeriaruꝫ
nebulas ſerenare ſolitus es? Cur illos aduertis?
Cur non ancipiti fulmine cām dirimis ſcelerataꝫ?
Et ſi non meremur: aſpice in nos ⁊ miſerere nr̄i.
Reſpice inimicos noſtros: nec minus tuos: Quo-
niam multiplicati ſunt ⁊ odio iniquo oderunt nos:
nec minus te. Diſcerne queſumus inter partes om
ni ex parte diſſimiles. Deniqꝫ de vultu tuo iudiciū
noſtruꝫ prodeat: oculi tui videant equitatē. Certe
ſi iugo romano quod omniuꝫ iuſtiſſimum atqꝫ ſu
auiſſimum fuit: aliqua gens: Immo ꝟo gens om
nis ut cernimus: uoluit colla ſubducere: nihil eſt
quod indignemur: aut miremur. Eſt enim ani-
mis mortaliuꝫ libertatis inſitus appetitus. Sepe
etiam inconſultus ac preceps ⁊ ſepe dum parere
melioribus pudor uetat: qui bene ſubeſſent male
preſident. Sic omnia miſcentur atqꝫ turbātur: vn
de nonnunq̄ꝫ in loco digni imperij: ſeruitium indi
gnū ⁊ in loco iuſti ſeruitij: iniuſtū iperiū videmus.
Quod niſi ita eſſet: meliori loco eſſent res huma-
ne: ⁊ adhuc incolumi capite: mundus itegrior. Id
ſi mihi nō credit̄: experiētie credatur. Quādo vn C
q̄ꝫ tanta pax: tāta trāquillitas: tāta iuſtitia: tantus
virtutis honor: tāta bonis premia: tāta malis ſup
plicia: tā bñ ↄſultū reb⁹ q̄ꝫ poſt q̄ꝫ vnū caput orbis
habuit: caputqꝫ ipſum roma fuit? Quo potiſſimuꝫ
tp̄e amator pacis ac iuſtitie naſci de⁹ ex virgine ter
raſqꝫ viſitare dignatus eſt. Singula quideꝫ ſingu
lis corporib⁹ data ſunt capita: ⁊ orbis vniuerſus
cui a poeta magni corporis nomē aſcribitur: vno
tēporali capite debet eſſe contentus. Mōſtruoſuꝫ
eſt enim omne animal biceps: quanto magis hoꝝ

rendum ⁊ immane prodigiuꝫ eſt aīal mille capitū
diuerſoꝝ:ſeſeqꝫ mordētiū iuicēqꝫ pugnātiū? Q̄ ſi
capita plura ſint:vnū tn̄ qđ cūcta cōpeſcat atqꝫ oī
bus p̄ſit eſſe debē nō ambigit̄: ut totius corporis
pax icōcuſſa ꝑmaneat. Certe qđ expimentis innu
meris: ⁊ doctiſſimoꝝ hoīuꝫ auctoritate dep̄henſū
eſt: ⁊ in celo ⁊ in terra optima ſemꝑ fuit vnitas p̄n-
cipatus. Id ſane ſupremū caput:uelle ſe deus om
nipotēs:nō aliđ eſſe q̄ꝫ Romā:multiplicib⁹ decla
rauit idicijs:Quā belli paciſqꝫ gl'ia:quāqꝫ mira-
bilē ſine exēplo ꝟtuꝫ tanta preeminētia dignā fe-
cit. Que q̄ꝫuis ita ſint: adhuc tn̄ ſi humani more
aī:malo ſuo quotidie gaudenꝫ:aliq̄ gens (ut dixi)
dānoſam ⁊ ambiguā libertatē:q̄ꝫ tutum ⁊ ſalutare
publice mr̄is imperiū mallet amplecti:poſſet iſolē
D tie uel inſcitie uenia deberi: Illud ꝟo quis inoffen
ſis aurib⁹ accipiat inter hoīes doctos queri: An ro
manū iperiū Rome ſit? Ergo apđ Parthos Per-
ſaſqꝫ ⁊ Medos: Parthoꝝ Perſarūqꝫ ⁊ Medorū
regna cōſiſtent: Romanū iperiuꝫ uagū erit? Quis
hāc idignitatē ſtomachus ferat? Quis nō potius
euomat penituſqꝫ reijciat? Si iperium romanum
Rome nō eſt:ubi queſo eſt? Nēpe ſi alibi eſt:iā ro-
manoꝝ iperiū nō eſt: Sed eoꝝ penes q̊s illud uo-
lubilis fortuna depoſuit. Et ſi eniꝫ ſepe romani im
peratores pro necītate reipublice in orienꝫ aut oc
cidenꝫ extremo:ſepe ſub Borea uel Auſtro cū ex-
ercitib⁹ agerēt: Romanū tn̄ interim iperiū Rome
erat: ⁊ de romanis iꝑatoribus:quo ul' p̄mio uel
ſupplicio digni eſſent roma cenſebat. De capitolio
petebat̄ gs honorādus:gs plectēduſ:gs urbē p̄ua
tus:gs ouās:gs triūphās itroiret. Quinetiā poſt
Julij Ceſaris ſeu tyrānidē:ſeu dicē malumus mo
narchiā: Romani p̄ncipes q̄ꝫq̄ꝫ iā deorum cōcilio
aſcripti:adhuc tn̄ a ſenatu uel a ppl'o romano gerē
darū reꝝ licētiam poſtulaſſe cōpertū eſt: ⁊ data ul'
denegata licētia:egiſſe que deſtinauerāt ul' ceſſaſ-
ſe. Iꝑatores igit̄ uagi eſſe poſſūnt:ſtabile fixūqꝫ
ſemꝑ iꝑiuꝫ eſt. Nec de tꝑali ſtatu:ſed de ꝑpetui-
tate iperij dixiſſe credēdus eſt Maro:ubi ait: Dū
dom⁹ Enee Capitoli imobile ſaxū Accolet:iperiū
E qꝫ pr̄ roman⁹ hēbit. Neqꝫ enim hec dicēs:cētū aut
mille annoꝝ:ſed imortalē illis duob⁹ gl'iam ſpōde
bat. Ne ue q̊ſq̄ꝫ ꝟba hec blāditias uocet:que ꝓfe-
cto nec ligua mea:nec ur̄is aurib⁹ digne ſūt:digreſ
ſione op⁹ eſt. Scio ego de hac re Uirgiliū q̊dā lo-
co ab Auguſtino rep̄hēſuꝫ nō iniuſte:ſꝫ ibidē mox
mox iuſtiſſime excuſatū. Cū poeta loquētē de uo-
bis Jouē faceret:ſic ait: Romulus excipiet gētē ⁊
mauortia cōdet Menia: Romanoſqꝫ ſuo de noīe
dicet: Et origini ꝑpetuitatē adijciēs inqͭt. His ego
nec metas rerū nec tꝑa pono:iperiū ſine fine dedi.
Hoc nō imerito q̊dē notat Auguſtin⁹: Quō enim
iperiū ſine fine dabit:qui nihil vnq̄ꝫ dedit aut dare
potuit:niſi qđ hō ſcelerat⁹ ⁊ mortalis pōt:falſa di-
uinitatꝫ opīone:nō ornat⁹ ſed onerat⁹ ⁊ oppreſſus?
Pretereo aūt hec. Quiſq̊s iperiū romanum dedit
(qđ nō dediſſe certū eſt:niſi oīpotentē deū: cui⁹ in
celo ⁊ in terra iꝑiuꝫ vnū eſt:vn̄ imperia cūcta de
ſcēdunt) ubi tn̄ hoc iperium ſit: querit Auguſtin⁹:
in terra an in celo? Et utiqꝫ inqͭt in terra eſt: ⁊ ſi eēt
in celo:celū ⁊ terra trāſient. Trāſient que ipſe fecit
deus:quāto citius que cōdidit romulus? Hec Au
guſtin⁹ in Uirgiliū. Et certe ꝑſpicuū eſt:regna oīa
⁊ q̊cq̊d uſq̄ꝫ clarū aut magnificū oculis nr̄is appa-
ret: Et ſi ante nō ruerint:tūc ſaltē ruitura eſſe:duꝫ
celū ⁊ terra mouebunt̄. Illo cōcutiēte qui creauit: F
q̊qꝫ nouū celū nouāqꝫ terrā faciet: nō mētitur⁹ ut
Juppiter:cū ipē ſit ꝟitas. Ei⁹ eſt illud regnū p̄nci
pio carēs ⁊ fine carituꝝ:de q̊ ſcriptuꝫ eſt: Et regni
ei⁹ nō erit finis. Qđ licet forte Uirgili⁹ ignoraret:
cui de⁹ igeniū excellēs eloquiūqꝫ p̄ſtiterat: Ueruꝫ
hec a ſapiētib⁹ abſcōdita: ⁊ paruulis reuelanda ne
gauerat. Illđ certe nō ignorabat:ꝑitura eē oīa re-
gna que initiū habuiſſent. Ingēti igit̄ cautela uſus
eſt. Siq̊dē ubi imortalitatē romano pollicebat̄ im
perio:nō ipē loquebat̄ ex ꝑſona ꝓpria:ſed Jouē lo
quētē iducebat:ut mēdacis dei mēdax oraculum
eēt: ⁊ falſa ꝓmiſſio. Ipſe aūt ad gr̄am ppl'i romani
alieno mēdacio utebat̄. At alibi qn̄ ex ꝑſona ſua lo
qui uoluit:ꝟitatē ipāꝫ idē poeta nō tacuit. Ait eni:
Res romane ꝑituraqꝫ regna. Quis nō clare vide
at:iter iperiū ſine fine:ꝑituraqꝫ regna:q̊d interſit?
Sed hic Uirgili⁹:ibi Juppit' loquebat̄. Hic hō in
genioſus:ibi falſus de⁹. Alijs quideꝫ ꝟbis:ſed hac
plane ſnīa Uirgiliū accuſat ⁊ excuſat Auguſtinuſ:
ſꝫm quā itelligo que dixi: ⁊ que dicā. Certe roma-
nus erat ille qui ſcripſit: Oīa orta occidūt: ⁊ aucta G
ſeneſcūt. Seneſcēt ergo hec oīa ſi durent. Et ſi cu
iuſqꝫ rei finis eſt ſenect⁹ ſua:utiqꝫ oīa ſeneſcent:niſi
iā forte ſenuerint: Qn̄ ⁊ que ſtāt:cūcta occident: ⁊
occaſū ſi nō p̄uenerit:ſalteꝫ comitabit̄ ſenect⁹: Ita
nulla eſt exceptio:ſeu durēt ſeu non durēt:orta oīa
aut ſeri⁹ aut ocius tādē occidēt ⁊ ſeneſcēt. Uoluet
motu cōtinuo rotā ſuā iſtabilis fortuna: ⁊ de gēte
in gētē uolubilia regna ꝟſabit. Faciet illa cū uolet
reges ex ſ̄uis:ſ̄uos ex regib⁹: ⁊ in urbem romā ⁊
in orbē romanū ſuā ieluctabilē potētiā exercebit:
Quā p̄cipue in uos viri optimi:ml'tis forte miſe- H
rātibus:nullo penit⁹ ſuccurrēte:diu mir̄abilib⁹ mo
dis exercuit ⁊ exercet. Scio doleoqꝫ: ⁊ plus q̄ꝫ cre
di poſſit idignor:q̊d ampli⁹ faciā nō hēo. Nec me
angit ꝙ fortuna iure ſuo utit̄:ut in reliq̊s:ſic in uo-
bis:atqꝫ ut ſe reꝝ humanarū plane dn̄am ꝓbet:ip
ſum rerū caput attingē nō ueret̄. Scio violētiam:
iſtabiles mores noui. Quarūdā ꝟo idomitaꝝ gen
tiū inanē iactātiā egrifero:quaꝝ nūc romano trita
iugo colla laſciuiūt. Itaqꝫ pudor ⁊ ifelix fabula:iā
(ut cetera ml'ta ⁊ grauia ſileā) in queſtioneꝫ uenit:
An romanū iperiū rome ſit. Eniuero ubi nūc hor-
rida ſilua eſt:poterūt regia tecta cōſurgē:atqꝫ ubi
nunc atria ſunt auro rutilante fulgētia:poterūt cu
ꝑidi greges paſci: ⁊ in penetralib⁹ regū uagus pa-
ſtor inſiſtē. Nō detracto fortune imperiū:poteſt il
la funditus:ut urbes alias: ſic reginaꝫ urbiū pari
niſu:ruina maiore ꝓſternere:quod heu magna ex
parte iam fecit. Illud profecto nunq̄ꝫ poterit ef-
ficere: ut romanum imperium alibi ſit q̄ꝫ rome:
Simul enim ut alibi eſſe ceperit: deſinet eſſe ro-
manum.

¶ Ad populum romanum:ꝙ ciuem ſuum innoxiuꝫ
⁊ indefenſum perire patiatur:conquerentis.

Epiſtola.V.

Ec ſe miſerabilis ciuis ueſter affirmaſſe ⁊ I
b affirmare non negat: ⁊ hoc eſt illud graue
crimē:vn̄ in diſcrimē capitis adducit̄. Ad-
dit autem ſe id multorum conſilio ſapiētum dixiſ-
ſe: Nec puto mentitur: ⁊ defenſionis copiam ad-
uocatumqꝫ ſibi dari flagitat: Negatur: Et niſi di-
uina miſ̄icordia ueſterqꝫ fauor occurrerit actū eſt

innocens indefenſuſqꝫ dānabit̃. Hoīum pars magna cōpatit̃: nemo fere eſt qui nō miſereat̃: preter eos qbus ꝓpriū erat miſereri ⁊ parcē erroribꝰ: nō inuidere v̄tutibus. Juriſcōſulti inſignes hic ēt nō deſunt: qui iure ciuili aſſerāt hāc ipam ſniam probari clariſſima rōne. Nec deſunt qui ex hiſtorijs ſe multa ⁊ ualida ꝓbaturos dicāt ad eiuſdem ſnie firmitatem: mō liberā uocē liceat emittē. Nunc tamē nemo eſt qui mutire audeat: ꝑterq̄ꝫ in anguliſ:

K in tenebris: in timore. Egoipſe qui uobis hec ſcribo: ⁊ forte pro v̄itate nō recuſez mori: ſi mea morſ collatura aliqd reipublice videat̃: nunc taceo: neqꝫ hiſipſis ad uos ſcriptis meū nomē adijcio: ſtilū ipſum ſufficere arbitratꝰ: hoc adiecto: ciuē romanuz eſſe qui loquit̃. Qꝫ ſi tuto in loco apud equum iudicē ⁊ non ad tribunal hoſtiuz res agat̃: ſpero v̄itate aīum illuſtrāte: ⁊ linguā ſeu calamū dirigēte deo: poſſe aliquid dicē: quo luce clariuſ appareat imperium romanū q̄ꝫq̄ꝫ fortune iniuria attritū oppreſſumqꝫ diu: ⁊ q̄ꝫq̄ꝫ uarie ab Hiſpanis: Afris: Grecis: Gallis: Theutonis occupatū: adhuc tn̄ quātulūcunqꝫ eſt: Rome eſſe nō alibi: ibidēqꝫ māſurū: ⁊ ſi nihil prorſus ex tanta urbe p̄ter nudū ſaxuz Capitolij ſupereſſet: quinetiā tūc qn̄ nōdum externis manibꝰ agebamur: tantūqꝫ Romani Ceſares iperitabant: nō penes eos: ſed penes Capitolij arcem ac populū romanum omne ius imperij fuiſſe: ſi uerum eſt: quod malefidei poſſeſſor ullo tempore nō preſcribat.

¶ Ad populū romanū: ut ciuē ſuum in extremis poſitū nō deſerāt ſed ſuum eſſe mōſtrēt: atqꝫ ne alibi puniatur ſolēnibus nuncijs repoſcant hortantis.

Epiſtola. VI.

L N hoc aut rez ſtatu dum dies trahit̃: quo
i forte deſuper datū eſt ut qđ modo nec ſperare qdem auderez: tāta res in lucem ueniat: vnum qđ ad ueſtrā ⁊ romani nois dignitatē ſpectare viſum eſt diſſimulare nō potui: cogēte me ad calamū fide illa: qua uos urbēqꝫ ueſtraz inter oēs ſingulari quodā amore ac ueneratione cōplector. Claritatē igit̃ ueſtram hortor atqꝫ obſecro: ne ciuē ueſtrum in extremis poſitū deſeratis: ſed ueſtrum eſſe mōſtretis: ſolēnibus eū nuncijs repoſcentes. Etſi enim uobis imperij titulū nitant̃ eripe: nōdū tn̄ eo ueſanie ſunt euecti: ut negare audeāt: uos in ueſtros ciues ius habē. Certe ſi qd homo iſte peccauit Rome peccauit: nec dubitari pōt: de cōmiſſis Rome peccatis ueſtrum eſſe iudiciū: niſi uobis fundatoribꝰ legū atqꝫ cultoribꝰ: ⁊ qui iura gētibꝰ tradidiſtis eripit̃ ius cōe: Ubi eniz iuſtius delicta caſtiges q̄ꝫ ubi cōmiſſa ſūt? Ubi ſcilicet ⁊ locus ipſe memoriā criminis renouās ſceleratis: pars non parua ſupplicij: ⁊ ſcelez ſpectatores pene ſpectaculum aut ſolet̃ aut terreat. Qꝫ ſi forte tribunꝰ ueſter (qm̄ multi: qn potius boni oēs ita ſentiūt) nō ſupplicio ſed premio dignus eſt: ubi nā melius qđ meret̃ accipiet q̄ꝫ ubi fecit: propter quod talia meret̃? Nuſq̄ꝫ dignius p̄miuz viri fortꝭ exoluit̃ q̄ꝫ ubi fortiter geſſit: ut qui actū viderint: ad imitāduz p̄mio

M accendant̃. Fidēter itaqꝫ repoſcite ciuē ueſtrū: nihil nouū: nihil iniuſtū poſcitꝭ: potiuſqꝫ delinqtis ſi tacetis. Qđ ſi cōis iure patrie ubi nūc captus eſt puniēdus aſſerit̃: quāto uerius cōis patria Roma eſt: ubi ille natuſ educatuſqꝫ eſt: ubi qcqd id eſt: vn̄ accuſat̃ admiſit: qui ꝯtra nihil hic uel laude uel vituꝑio dignū fecit. Si v̄o cōtra morē maioꝝ: cū fortuna ceciderūt animi: adeoqꝫ degeneratū eſt: ut iuſtitiā poſcē temeritas videat̃: his quoꝝ patribꝰ nihil olim difficile viſum eſt: at ſaltē qđ ab omni que legibus viuat barbarie poſci pōt: poſcite ut ciui ueſtro audientia publica ⁊ defenſionis legitime non neget̃ copia. Neue qui in luce fecit oīa: Jmmo qui quantū per hoiem fieri poterat: lucē mundo reddidit: in tenebriſ cōdemnet̃. Oſ̄dite uos deniqꝫ cauſam ac fortunā nō negligere ciuis ueſtri. Reſiſtite iniurie: ꝓhibete nephas: ꝓtegite innocentē: reum uel nocētem iudicate: aut ſaltē ne pro cuiuſq̄ꝫ libidine iudicet̃ occurrite. Ferte quā poteſtis ⁊ quam debetꝭ opē tribuno: uel ſi id nomē euanuit: ciui ueſtro multa de republica bn̄merito: Atqꝫ illō in pri-

mis: ꝙ queſtionē magnā atqꝫ utilē mūdo: multis ſopitā ac ſepultā ſeculis ſuſcitauit: que vna ad reformationē ſtatꝰ publici atqꝫ ad aures ſeculi initiū via eſt. Succurrite illi viro: neqꝫ cōtēpſeritꝭ ſalutē eiꝰ: qui pro ueſtra ſalute ſeſe mille periculis ac ſempiterne obiecit inuidie. Jllius ꝓpoſitum atqꝫ aīuz cogitate: ⁊ memineritis quo in ſtatu res ueſtre fuerant: ⁊ q̄ꝫ repente vniꝰ viri ꝯſilio atqꝫ ope: quātam in ſpem: nō Roma tantuz: ſed italia oīs erecta eſt: quātum ſubito nomē italicū: q̄ꝫ renouata ac deterſa Romana gloria: quantus hoſtiū metꝰ ac dolor: quātū gaudium amicoꝝ: quāta populoꝝ expectatio: q̄ꝫ imutatꝰ reꝝ tenor: q̄ꝫ facies orbis alia: q̄ꝫ diuerſus habitꝰ aīoꝝ: q̄ꝫ nihil ſibi ſimile ex oībꝰ que ſub celo ſunt tā mira ⁊ tam repētina mutatio reruz fuit. Septē enim mēſiuz nō amplius ſpatio: frena reipublice tenuit: ut vix ab origine mūdi maiꝰ aliquid attēptatum rear: ⁊ ſi ſucceſſiſſet ut cepat: diuinum potiꝰ q̄ꝫ humanuz opꝰ eſſe videret̃: Et ꝓfecto quicqd ab hoie bene agit̃: diuinum opus eſt. Huic ergo quem ueſtre glorie: nō ambitioni ꝓprie deſudaſſe notū eſt: fauor haud dubius debet̃: de euentu fortuna culpāda eſt. Siquis aūt torpor feruēti

p̄ncipio iteruenit: humane uarietati atqꝫ ibecillitati ueniā date: ⁊ dū licet vindicate ciuē ur̄m ab iniuria: qui grecos a Macedonū: Siculos a carthaginēſiū: Cāpanos a Sānitium: Tuſcos a Galloꝝ iniurijs: non ſine graui ueſtro periculo vindicaſtis. Extenuate ſunt fateor opes ueſtre: At nunq̄ꝫ plus animoꝝ p̄ſtibꝰ ur̄is fuit q̄ꝫ duz romana paupertaſ: diues v̄tutū viguit. Jmminuta ur̄a potētia eſt nō ignoro. Sed mihi credite: ſi qua priſtini ſanguinis gutta ſupeſt: nō parua uobiſ eſt maieſtas: neqꝫ mediocris auctoritas. Audete aliqd: adiuro uos per memoriā reꝝ romanaꝝ: per maioꝝ cineres ac gloriā: per nomen iperij: per miſicordiā Jeſu Chriſti: qui diligi primuz ⁊ ſuccurri iubet afflictꝭ. Audete oro aliqd: p̄ſertim cuiꝰ ⁊ honeſta petitio: ⁊ inhoneſtū ac turpe ſilētiū eſt: ⁊ ſi nō ꝓpter illius ſalutē: at ꝓpter ueſtrū decus. Audete aliqd ſi vultis eſſe aliqd: Nil minꝰ Romanū eſt q̄ꝫ timor. Predico autē uobis: quoniā ſi timetis: ſi uoſipſos temnitis: multi uos quoqꝫ contēnent: metuet nulluſ. Sin ſperni nolle cepitis: longe lateqꝫ metuemini: qđ cum ſepe olim: tum nuper apparuit: illo rēpublicam gubernante: de quo loquor: Aperite tantum vnanimiter ora ueſtra: ſentiat mundus vnam eſſe uocez populi Romani: nemo uſq̄ꝫ illam irridebit aut ſpernet: nemo non uenerabitur aut timebit. Repoſcite modo captiuum hunc uel iuſtitiam poſcite: alterum

non negabitur. Et qui parua quodã legatione: re-
gẽ egyptiũ ub obſidione ſyriaca liberaſtis: nunc ci
uem ueſtrum ab indignis carceribus liberate.

¶ Ad quẽdaꝫ: ꝙ oli ſibi duplex bitatio fuerit: ſed ꝙ
nũc i Gallijs ꝑmanẽ cogaṫ cõquerentẽ. Epl'a. VII.

A g Eminꝰ mihi Parnaſus: alter in italia eſt:
alter in Gallijs: q̃lis q̃lis exulãtiũ late pie
ridum duplex domꝰ. In Auſonio Helico-
ne felicioꝛ fui: dũ fata deuſq; ſinebãt: ut apd̃ Ma
ronẽ: illa miſerabilis amãs ait: ſi tñ amãs miſera-
bilis ⁊ nõ pudiciſſima ac cõſtãtiſſima mulier fuit
Dido. Nũc me gallicus oꝛbis h̃et: ⁊ occidentalis
babylõ: qua nihil ifoꝛmius ſol videt: ⁊ ferox Rho
danus eſtuãti Cocyto: uel tartareo ſimillimꝰ Ache
rõti: ubi piſcatoꝝ inops quõdam regnat h̃editas:
mirũ imodũ oblita ꝓncipij: ſtupoꝛ eſt memorare il
los: hos cernẽ auro onuſtos: ⁊ purpura ſuꝑbos:
ꝓncipũ ac gẽtiũ ſpolijs: Uidẽ pꝛo iuerſis ratibꝰ lu
xurioſa palatia: ⁊ menibꝰ clauſos mõtes pꝛo reti-
bus paruis: qbꝰ oliꝫ in eſtu gallileo: victꝰ vix exigu
us querebaṫ: quibꝰ in ſtagno geneſareth tota no-
cte laborãtes nihil ceꝑant: mane autẽ facto: capta
B eſt in noie Ieſu ingẽs piſciũ ml'titudo. Audire nũc
mẽdaces linguas: ſpectare mẽbꝛanas ṽo uacuas:
⁊ pẽdẽti plũbulo ṽſas in retia: qbus in noie eodeꝫ
ſed in opibus Belial credula chꝛiianoꝝ turba con
cludiṫ: ut mox ſquamis exuta: curaꝝ flãmis ⁊ de-
ſolatorijs carbonibꝰ exuaṫ: auari uẽtris expletura
uoraginẽ. Cernẽ pꝛo ſcã ſolitudie frequẽtiã ſcelera
tã ⁊ circũfuſas acies ſatellitũ peſſimoꝝ pꝛo ſobꝛijſ
uoluptuoſa cõuiuia: pꝛo ꝑegrinationibꝰ pijs ociuꝫ
inhumanũ ⁊ obſcenuꝫ: pꝛo nudis pedibus apl'orũ
niueos furũ uolitare coꝛnipedes auro iſtratos: au
ro tectos: auꝝ mãdentes: auro deniq; ꝓpediẽ niſi
dñs fuilẽ luxũ coherceat calciãdos. Quid ml'ta?
Perſaruꝫ aut Parthoꝝ reges dicas: q̃s adorari
opoꝛteat: q̃s ſalutari ſine munẽ nephas ſit. O hir
ſuti ieiuniq; ſenes: quibꝰ laboraſtis: quibꝰ agrum
dñicuꝫ ſeuiſtis: qbus ſata rigãtes ſacruꝫ ſanguinẽ
C effudiſtiſ. Mitto aũt hec. His igiṫ nũc in locis mi
ſereare ſoꝛtẽ iniqſſimã amici: aliđ foꝛte: ſed h̃ certe
ſuppliciuꝫ nõ merẽtis: His ego nũc in locis ubi pu
er fuerã: iã ſenioꝛ ſum: fato me liberꝝ (ut putabaꝫ)
ad puerilia rurſuꝫ faſtidia retrahẽte: Hic ita cõfe-
ctus ⁊ affectꝰ ⁊ defectꝰ ſum: ut iã ſenſim moꝛbo ani
mi in coꝛpus trãſlato: totꝰ eger: nil p̃ter meros do-
lores ac rãcores loqui poſſim. Itaq; multa que in
animo erãt: differre habui: uterq; mihi nũc ſtoma
chus dolet: nil ex me hodie placiduꝫ ſperes. Non
põt ex amaro fõte dulcis riuus erumꝑe. Natura
fert: ut exulcerati pectoris infeſta ſuſpiria: ⁊ offen
ſi animi uerba ſint acria.

¶ Ad quendã: malignitateꝫ tempoꝝ ſuoꝝ deflẽtis.
Epiſtola. VIII.

A s I per occupatiões licuiſſet: nunq̃ alias tã
iuſta ſcribẽdi ſimul ⁊ indignãdi (ne dicam
flẽdi) materia data eſſet. Quid vis dicaꝫ?
Piget incepiſſe: ſed ⁊ deſinẽ itidẽ pudet. Itaq; q̃
uis aduerſo ſydẽ: poſtq̃ tñ (ut aiũt) boues ſub iu-
gum miſi: hec mihi bꝛeuis papyrus exaranda eſt.
Omne in p̃cipiti vitiũ ſtetit: inqt Satyricꝰ. O ſim
plexietatẽ nr̃aꝫ certe nõ videraſ: nũc nũc in p̃cipiti
vitia ſubſtiterunt: ut iã ſine publica ruina trãſiri ul
terius nõ poſſit. Intẽpeſtiue igiṫ alienã querelã in
tuũ ſeculũ trãſtuliſti: Quicqd hiſtoricoruꝫ laboꝛ:
quicquid Tragediaꝝ gemitꝰ: in nr̃am ꝑtulit noti-
tiã: minꝰ fuit q̃ qđ ocl'is videmꝰ. Qđ apđ illos co
thurno dignũ ſcelus erat: apđ nos iã ueniale pec-
catuꝫ eſt. Iratꝰ eſt mũdo deꝰ: Nec imerito: patiẽti-
am potiꝰ tantã miroꝛ. Tꝑibus illis iocabaṫ foꝛtu-
na: nũc ſeuit: Redde Neronem p̃coꝛ: redde Domi
tianũ: aptioꝛ quidẽ ꝑſecutio ſed leuioꝛ erit ⁊ bꝛeui-
oꝛ. Liceat p̃cio modici ſanguinis mercari celuꝫ: ⁊
ad gl'iaꝫ martyrio ꝑuenire: latẽti tabe ꝯſumimur:
Nõ vita ꝑripiṫ: ſed virtus: nec bene viuẽ ſinimur:
B nec honeſte mori. Sentio: redijt ab inferis Julia-
nus: eoq; funeſtioꝛ ꝙ nouũ nomẽ aſſumpſit: aium
ſeruat antiquum: ⁊ hoſtile ꝓpoſituꝫ amicitie uelo
tegit: ſigna nr̃a ſequentes ꝑdimur: nr̃iq; ducis au
ſpicijs imus in ꝑnitiẽ: ⁊ niſi ſe Chꝛiſtus iteruꝫ vin
dicet: actũ eſt. Heu nimiũ dilecte mihi quid putaſ:
quid eſtimas: qd cenſes: qd mihi nũc animi ſuſpi-
caris? Mirũ niſi cõtra naꝫ meã croceus ſuꝫ: ſiqui
dẽ totus effuſo felle ſum cholera: nõ autẽ metꝰ: nõ
reuerẽtia: nõ amoꝛ: nõ ṽitati idicta ſupplicia: p̃mia
mẽdacio: ipediunt apte loqui que ſentio: ſed occu-
patio: ſed ira: ſed doloꝛ animi: ſed luctꝰ: hoſtes ige
nij. Et O utinam ſtilus par materie rebuſq; meis
explicitis ocioſe vite ſpatiũ deṫ: Pꝛofecto ipetus
ardoꝛq; nõ deerũt. Nõ fabulas agã: ⁊ ſi fabulis
ſint hec ſimiliora q̃ uero: dicaꝫ monſtra que vidi:
que audiuiſti qbꝰ ifectos ocl'os atq; aures habeo.
Nõ ſimplex inſania: nõ vnus furẽs Hercules: nõ
vna Thyeſtis cena: nõ vnꝰ mõſtruoſus: feduſq; cõ
cubitꝰ: nõ vna diſcoꝛdia iter auaros fr̃es: nõ vnus
inocẽtis oſoꝛ ac mactatoꝛ cõiugis mr̃iſq; non vna
ꝓfuge parẽtis ipietas ac libido: deniq; nõ vnium
Ilion euerſum: nõ vnus iniqui p̃ris iperio diſcer-
ptus Hippolytus: ſed totꝰ oꝛbis euerſus ac lacer:
que ab alijs vndiq; ſtudio cõquiruntṫ: hic paſſiꝫ in
C triuijs occurſant: Putas ne Tragico carmini de-
eſſe ſubiectũ? Ceteri ſinguloꝝ foꝛtunas ac ſingula
ſcelera cecinere: mihi inaudita poꝛtenta quoꝝ nul
lus eſt numerus: mihi totiꝰ humani gñis cãtanda
ſeu potiꝰ deflẽda calamitas: ſeruitꝰ: ruina: ludifica-
tio ⁊ moꝛs. Ueriſſima quoq; texeṫ hiſtoria: ſed fle-
bilis ⁊ hoꝛrẽda: nõ lyncei libꝛi ab annalibꝰ diſſenti
ent: nulla iter Polybiuꝫ ⁊ Claudiũ ⁊ Lucinium ⁊
Ualeriuꝫ Anciatẽ: nulla iter Saluſtiũ ⁊ Liuium:
nulla iter Herodotuꝫ ⁊ Thucididẽ lis erit: Uero
oia cõſonãt inqt Ariſtoteles. Ego ſcribã: ṽitas di-
ctabit: humanuꝫ genus oẽ teſtabiṫ: iudex eſto po-
ſteritas: niſi foꝛte tuis malis oppꝛeſſa: nr̃is inten-
dere non potes. Tibi interim amice (ſi te noui) ex
his paucis: oia nõ modo que ſcribo: ſed que medi-
toꝛ clara ſunt: nec Tragedia tibi alia nec hiſtoria
opus eſt. Uale ⁊ te felicẽ ſcito ꝙ hinc abes.

¶ Ad quẽdã amicũ: Calamitatẽ tempoꝝ deploran
tis: deumq; pꝛo vindicta orantis. Epiſtola. IX.

A d Um ſanctiſſimũ grauiſſimũq; ſermonẽ re-
peto: quem mecũ ante religioſi illiꝰ ac uete
ris tẽpli fores nudiuſtertius habuiſti: con
caleſco acriter: ⁊ ita ſum: ut oraculuꝫ aditis pene-
tralibus emiſſum putẽ: ⁊ deũ mihi videar audiſſe
non hominẽ. Adeo mihi diuine pꝛeſenteꝫ ſtatum:
Immo caſum ac ruinã reipublice deplorare: adeo
q; pꝛofunde digitos eloquij tui in vulnera noſtra
demittere viſus eras: ut quotiẽs ṽboꝝ tuorum ſo-
nus ad memoriã auriũ mearũ redit: totiẽs doloꝛ

ad aīum:meroꝛ ad oculos reuertaꝛ: ⁊ coꝛ meuʒ qꝺ
dum loquebaris ardebat: Nunc duʒ meminit: dū
cogitat: dū ꝓuidet reſoluaꝛ in lachꝛymas: nō qdeʒ
femineas: ſʒ viriles: ſʒ maſculas: ⁊ ſi deꝛ piū aliqd
auſuraſ: pꝛoqꝫ virili poꝛtione uſqꝫ ad iuſtitie patro
ciniū erupturas. Cū ſepe igiꝛ antea: tū ꝑcipue poſt
eū diē ſolito ſepiꝰ tecū ſuʒ: ſepe ſubit deſpatio: ſepe
ſpes: ſepe aūt iter utrāqꝫ fluitāte aio mecum dico:
O ſi vnq̄ꝫ: O ſi in diebꝰ meis accidat: O ſi tā clari
opis ⁊ tāte glīe ſim ꝑticeps. Dehinc crebꝛo ad euʒ
quē in delitijs crucifixuʒ hēo: ꝟſus meſta uoce at-
qꝫ ocl'is humētibꝰ exclamo: Jeſu bone ⁊ nimiū mā
ſuete qd h̄ eſt? Exurge q̄re obdoꝛmis: exurge ⁊ ne
B repellas in finē: q̄re faciē tuā auertis: obliuiſceris
inopie nr̄e: ⁊ tribulatiōis nr̄e: ꝓtectoꝛ noſter aſpi-
ce deus: Uide qd patimur ⁊ vn̄: que ue ſub clypeo
tui noīs ab hoſtibus tuis fiūt: Uide ⁊ vindica. Si
minus: occurre ꝑuſq̄ꝫ moꝛtiferi vis ueneni vitalia
mēbꝛa coꝛripiat: ⁊ extremis maloꝝ obruamur mo
libꝰ. Quid agis in te ſperātiuʒ ſalus? Quid ſalua
toꝛ cogitas: qd heres: q̄ꝫ diu ocl'os auertꝫ: q̄ꝫ diu no
ſtris nō tāgē miſerijs: q̄ꝫ diu nullū tātis laboribus
modū pones? An mala nr̄a nō vides: quē nec celi
ambitus: nec abyſſi ꝓfunditas fallit: nec ſtille ocea
ni: nec ſiluaꝝ folia: nec arene maris: nec ſtellaꝝ nu-
merus: nec animātiuʒ multitudo: nec herbarū ua-
rietas? An odio tibi ſumꝰ: q̄s uſqꝫ adeo amare con
ſueueras: ut nr̄i amore victꝰ: celi regnatoꝛ deꝰ: in
terrā deſcēderes: atqꝫ hō moriturus aſcēderes in
crucē? An foꝛte vides ⁊ diligis: ſed retrahit īpoten
tia ſuccurrēdi? At ſi nō es oīpotēs: qd ſperamus?
An terret vis hoſtiū tuoꝝ? Sʒ nōdum puto ſecu-
li nr̄i ſuꝑbia fecit hoīes deo pares. An potiꝰ miſeri-
C coꝛdia iudiciū frenat? Sʒ vide iudex īfallibilis: vi
de ne dū paucis parcis: ꝑdas inumeros: ⁊ pietas
ſceleratꝫ exhibita ſit crudelitas bonis inoxijſqꝫ per
nities. Sʒ qd loquoꝛ homūcio: qs ego ſum qui te-
cū litigeʒ? Tibi nos ac nr̄a cōmittimꝰ: de nobis tu
videris qui creaſti: memoꝛ ībecillitatē nr̄am: diuti
us ſub tātaꝝ erūnaꝝ cumulo nō poſſe ſubſiſtē. Jta
qꝫ fer opē oppoꝛtunā: dū adhuc quicq̄ꝫ reliqui eſt:
ne ſi ꝑire ꝑmiſeris: ſuſcitare hēas quos ſaluare po
tueris. Adeſto ſpes nr̄a: ⁊ qꝺ q̊tidie iteramꝰ: Jn
adiutorium nr̄m intende ac feſtina: ⁊ uel tot mūdi
mala uel mūdum ipſum finias pꝛecamur.

¶ Ad quēdā: de iameno occidue Babylonis ſcilicet
Gallie ſtatu ſibiqꝫ ingrato cōquerentꝫ. Epl'a. X.

A ſ J quicqd aius meus fert de huiꝰ occidue
babylonis ſtatu: cuius fato ſeu uerius pec
cato meo iuitus totieſ ciuis fio: uelim ſtilo
cōmittē: uereoꝛ pꝛ̄ ne ⁊ doloꝛē meū lamentꝫ exag-
gerem: ⁊ ſanctiſſimas curas tuas occupationeſqꝫ
pulcherrimas: intēpeſtiuis ⁊ inutilibus querimo-
nijs interpellē. Jn ſūma ſcito: nō modo hūc: ſed ne
Ciceronianuʒ qdē calamuʒ rebus parē: qcquid de
Aſſyria uel egyptia babylone: quicquid de q̄tuoꝛ
labyrinthis: quicquid deniqꝫ de auerni limine de
qꝫ tartareis ſiluiſ: ſulphureiſqꝫ paludibꝰ legiſti: hu
ic tartaro admotū fabula eſt. Hic turrificꝰ ſiml' at-
qꝫ terrificꝰ Nemroth: hic pharetrata Semiramiſ:
hic iexorabilis Minos: hic Rhadamātꝰ: hic Cer-
berus vniuerſa ꝯſumēs: hic Tauro ſuppoſita Pa
ſyphe: mixtūqꝫ genus (qꝺ Maro ait) ꝓleſqꝫ bifoꝛ
mis: Minotaurꝰ ineſt Ueneris monimēta nephan
de: hic poſtremo qcqd ꝯfuſuʒ: qcqd atrū: qcqd hoꝛ
ribile uſq̄ꝫ eſt aut fingiꝛ aſpicias. O ſemꝑ ꝟtutibꝰ
tuis felix: nūc abſ̄tia ēt felicioꝛ tua: Putas ne ciui
tatē hāc eſſe quā vidiſti? Lōge alia eſt: lōgeqꝫ diſ-
ſimilis. Fuit illa equidē oīuʒ peſſima: eaqꝫ tēpeſta
te fediſſima: hec ꝟo nō iā ciuitas ſed laruaꝝ ac le-
murū domus eſt: ⁊ ut bꝛeuiꝛ dicā: ſceleꝝ atqꝫ de-
decoꝝ oīuʒ ſentina: atqꝫ ille viuētiū infernus: tāto
ante Dauitico ore notatus q̄ꝫ fūdatus aut cognitꝰ.
Ah quotiēs redit ad memoriā illa tua penitꝰ pꝛ̄na
uox ⁊ ſalutaris admonitio: dū digreſſuʒ parāti di-
ceres: Quo abis? Quid moliris? Que te tui ime
moreʒ trahit ambitio? Neſcis qd petꝫ? quid relin-
quis? An ſciens ad īdignū te laborē uadis? Uide
queſo acriꝛ qd agas? Quo ꝓpereſ? Si bene mihi
E notꝰ es: penitebit te ꝓfeſſiōis tue: curie laqueos ex
pertꝰ totiēs: nō ignoras: in q̊s ubi ſemel incideris:
abſolui nō poteris cū uoles? Hec ⁊ his ſil'ia te ſua
dēte: quid rn̄derē aliꝺ nō erat: niſi me charitate vi
ctū amicoꝝ: notas ad miſias reuerti: Dicebaʒ hec
nec mētiebar: nec dū me charitatꝫ illiꝰ penitet. Sed
an libertatē meā: amicoꝝ commodis poſthabuiſſe
peniteat: īcertus ſū. Certe nunc tibi male crediti ⁊
ſero ꝓbati ꝯſilij tui magnas grās hēo: cui hactenꝰ
non īpune fuit nō parē: ſed parebo melius ſi vnq̄ꝫ
hinc emerſero: qꝺ Chꝛiſto dextrā poꝛrigēte nō de
ſpero: ⁊ in qꝺ ſūmis iā niſibus accingoꝛ. Hec tibi
pater ne ante ſcriberē pudoꝛ inhibuit. Turpe eniʒ
⁊ indecoꝝ viro eſt: uelle qꝺ mox nolit.

¶ Ad quēdā: de gn̄ibus ꝑſecutionuʒ q̄s nolētes aut
uolētes patimur tractātis. Epiſtola. XI.

p Erſecutionū duo ſunt gn̄a: hoc nolētes pa
timur: hoc uolētes: plura foꝛſitā alter iue-
nerit: ⁊ ꝓfecto ꝑſecutiones inumere ſunt:
q̄s quiſquis diu vixit ītelligit: oēs tn̄ ad violētā ac
uolūtariā reſtriguntꝛ. Patimur aūt nolētes exiliū:
pauꝑtatē: rapinas: moꝛbos: carcerē: ſuitutē: igno-
miniā: vincula: ſupplicia: ſecures: gladioſ ⁊ moꝛtē.
Uolētes vitioꝝ iugo ꝑmimur ⁊ uel degeneri metu
uel turpi ſegnitie uel infami patiētia uel vilis lucri
ſpe: viliſſimoꝝ ſepe hoīuʒ īperio paremus. Exēpla
poſui: e quibus quid uelim vides ⁊ ſil'ia colligis.
Jllꝺ equidē ꝑmū multis: hoc mihi nouiſſimū gra-
uius videꝛ: ubi ſcilicet crimē in cā eſt: ⁊ eſt ſine cō-
miſeratione calamitas: Hoc ꝑſecutionis faſce: ſer-
ua nr̄is tꝑibus ſuſpirat italia: tū demū finē habitu
ra miſerie: cum vnū uelle cepit. Difficilis plane cō
D ditio: ſed nequaq̄ꝫ īpoſſibilis: Unū dico non ſtudi
is ſʒ ſtudioꝝ termino tedioqꝫ ſuitij īdigni. Pꝛoh
ſuperi: dn̄ari ſolebamuſ optimis: en quo decidimꝰ
nunc ſuimus peſſimis. Dura ſoꝛs: intollerāda mu
tatio. Sʒ o ſemꝑ ſtulta: nūc ēt demēs ⁊ ueſana bar
baries: Reginā rides italiā: oībus utinā idem ani
mus ꝯſilio maiore: affectu autē nō minore q̄ꝫ mihi
eſt: cito quidē exploſis nugis uētum eſſet ad ſeria:
De hoc tamē oīpotens deus viderit ſi nōduʒ exo-
ſus ad imum eſt: Uiderit foꝛtuna: ſiquid eſt foꝛtu-
na: ſiquid humanis ius habet in rebus. Sin altiꝰ
effundere uerum iubes: ⁊ quid ſentiā expꝛomere:
Rident labijs: coꝛde gemunt: ludunt exterius: in-
tus tremunt: ⁊ nos enim ⁊ ſeipſos norunt: contem
ptum pꝛo odio ⁊ pꝛo foꝛmidine ſimulātes. Quoꝛ-
ſum hec interroges? Scribo non quia tibi audi-
re expedit: ſed quia mihi non expedit tacere: Gra-
ue enim onus ⁊ moleſtum eſt: quod nuſq̄ꝫ fiden-
tius q̄ꝫ in tuis auribus depono. Hec tibi raptim

Hieroſolymitanus exul inter ⁊ ſuper flumina Ba
bylonis indignans ſcripſi.

¶ Ad quēdam: de tertia Babylonia ⁊ quinto Laby-
rintho Gallie diſſerentis. Epiſtola. XII.

A Ubſcriptiones epiſtolarū meaꝝ miraris:
f Nec imerito: nō niſi geminā eniꝫ Babylo
na cū legeris: alterā q̄dē apd̄ aſſyrios oliꝫ:
ubi claꝝ Semiramis nomē habet alterā apd̄ egy
ptios nr̄a etate florētez: que Cābyſez habet aucto
rē: cuiꝰ nūc Babylonis inauditū tibi nomē ingerit̄
tecū uoluis: Nō ꝙ neſcias quoſdā ex nr̄is Romā
q̄ſi alterā Babylonem ꝓpter ꝓportionē imperio
rū ⁊ climatū ſtatuiſſe: quā q: me almā: ſanctā ⁊ regi
nā urbē uocitare ſolitum tenes: Huiꝰ nouiſſime ba
bylonis tibi nūc ēt ſtupor manet. Deſine iā mirari
⁊ ſua babylō huic terraꝝ tractui eſt. Ubi eni que-
ſo dignius q̄ꝫ in occidētali plaga ciuitas ꝯfuſionis
exiſteret? A q̄bus q̄dē cōdita incertū: ſed a q̄bꝰ ha-
bitata notiſſimū. Certe ab his a q̄bus iure optimo
nomē hoc poſſidet. Et ſi vis: hic mihi crede Nem-
roth potēs in terra ⁊ robuſtꝰ uenator cōtra dn̄ꝫ ac
ſuꝑbis turribꝰ celū petēs: hic pharetrata Semira
mis: hic oriētali quoqꝫ ueſanior Cābyſes: ⁊ ip̄e re
gum ꝑmo ceruicibꝰ actꝰ: poſtremo defectꝰ epidis:
⁊ paſtus cede ſuoꝝ ab inſonti ꝑncipio redactus ad
B miſerrimā egeſtatē. Nō ego te ad poetas: neqꝫ eni
pieriū opus eſt: Nō te ad hiſtoricos mittā: cōſule
catholicos tractatores ſed p̄cipue Auguſtinū ſuꝑ
eo pſalmo qui ſic incipit: Ut ep̄laꝝ ad te meaꝝ ali
que deſinūt: Inuenies q̄d ſibi babylonicū nomen
uelit: qd̄ cū legeris: dices nō minus Rhodano q̄ꝫ
Euphrati debitum q̄ꝫ Nilo. Neqꝫ ṽo miraberis ſi
in mētē redit: Ambroſiū in eo libro quo indignum
Ualētiani iunioris iteritū deflet: hoc uſum eſſe co
gnomine: dū de Rhodano loq̄ret̄. Atqꝫ ut hac ad
miratione ſucciſa: a radice aliā cōuellā. De quinqꝫ
labyrinthis potes ēt mirari: cum apd̄ ceteros ſcri-
ptores nō niſi de q̄tuor mētionē inueneris: utputo
in q̄bus cū famā habeāt Egyptus: Lēnos: Creta
⁊ italia: Cluſiū labyrinthū Rhodani tacuerūt om
nium inextricabiliſſimū ac peſſimū: ſiue q: nōdum
C erat: ſiue q: nondū noſcebat̄. Huiꝰ apd̄ me mētio
crebra eſt: q̄ꝫ iuſte aūt qui noſcē cupit huc ꝓperet.
Nō hic carcer horrēdus: nō tenebroſe domus er-
ror: nō fatalis urna humani gn̄is fata permiſcēs?
Deniqꝫ non iperioſus Minos: nō Minotaurꝰ uo-
rax: nō dānate Ueneris monimēta defuerūt? Sꝫ
remedia: ſed amor: ſed charitas: ſed ꝓmiſſorum fi-
des: ſed amica cōſilia: ſed filia perplexū iter tacita
ope ſignātia: ſed Adriana: ſed Dedalus? Una ſalu
tis ſpes in auro eſt. Auro placat̄ rex ferus: Auro
imane monſtrum vincit̄: Auro ſalutare lorū texit̄:
Auro durū limē oſ̄dit̄: Auro uectes ⁊ ſaxa frāgū
tur: Auro triſtis ianitor mollit̄: Auro celū pandit̄.
Quid multa? Auro Chriſtus uenditur.

¶ Ad quendam: ueritatem metu victum ſcribere nō
audire conquerentis. Epiſtola. XIII.

A Nde nūc ordiar: an ṽo nō ordiar in dubio
v eſt: ⁊ poeticum illd̄ idētidem occurſat: Elo
quar an ſileā? Loq̄r tandē: ne forte de ſilē-
tio ſuſpiceris: aut per deſidiā negligi: aut per inſo-
lētiā te cōtēni: Sed q̄d ꝑmū: aut q̄d penitꝰ loquar:
ſeu potius q̄d nō loquar: tā diuerſa certatim ⁊ me
urgēt ⁊ ſe inuicē ꝑmūt: ipediūtqꝫ cōcurſum? Non
uacat oibus obſequi. Infinita ſunt enim: ⁊ ſi uacet
minime tutū erit. Itaqꝫ nullis lꝫ occupationibus:
nulliſqꝫ curis obſideat̄: quarū tn̄ pōdus ac nume
rū nō ignoras: uel ſolus calamum timor excuſat.
Siq̄dē extra ṽtutis regnū ibecillis ſemꝑ: ⁊ nuda
ueritas: atqꝫ ois p̄ſidij inops fuit. Quid euēturuꝫ
cēſes ubi extincte ꝓrſus ⁊ ſepulta iā ꝑdē virtꝰ eſt?
Ibi ꝓfecto ſūmū crimē eſt ueritas: ⁊ ſola ſufficiēs B
ad querēda multoꝝ odia: cū vniꝰ hois amor mul-
tis obſeq̄is ſit querēdus. Multis iſeruiat neceſſe
eſt: qui multis charꝰ eē vult: at qui oibus odioſus
minꝰ negocij habet. Nō arma capiat: nō hoſtez fe
riat: oportet: lingua liberior pro gladio eſt: uerax
ſ̄mo pro vulnere: Quid ni aūt id accidat: ubi ne-
mo eſt: cui uerū ṽbū abſqꝫ graui ꝯuitio dici poſſit?
Ubi nulla pietas: nulla charitas: nulla fides hitat.
Ubi tumor: liuor: luxus: auaritia cū artibꝰ ſuis re-
gnāt: Ubi peſſimꝰ q̄ſqꝫ ꝓuehit̄: ⁊ munificꝰ ꝑdo ad
celū tollit̄: iuſtus pauꝑ opprimit̄: Ubi ſimplicitas
amētie: malicia ſapiētie nomē hēt: Ubi deꝰ ſperni- C
tur: adorat̄ nūmꝰ: calcant̄ leges: irrident̄ boni uſqꝫ
adeo ut iaꝫ fere nullus qui irrideri poſſit appeat:
O mores hoiuꝫ: O ſeculū noſtꝝ: O triſtē ⁊ miſeꝝ
exilij mei locū: ⁊ O felices ocl'os tuos q̄ iſta nō vi
dēt. Iucūdiſſimꝰ labor tuꝰ ⁊ iuidioſa paupies ſi hu
ic obſcene ac marcide geti ⁊ his male collectis ⁊ ma
le fūdēdis diuitijs cōferant̄: Uetꝰ ṽbū eſt: Cecidit
denariꝰ in cloacā: Cuiꝰ itellectū q̄ nō hēt: huc ueni
at: ṽbū h̄ in frōtibꝰ ſinguloꝝ cū mille alijs eque fa-
moſis titulis ſcriptum leget. Unū ego libēter huic D
ſcelerū vniuerſali diluuio eximerē: ⁊ meret̄ fate-
or: ſed ridiculum viſum eſt: tā ſolidā ⁊ tā latā regu
lam vniꝰ nois exceptione cōuellere: Nullus hinc
igit̄ Noe: nullus Deucalion enatabit: ac ne Pyr-
rham putes felicius nauigaſſe. Prorſus ſcito nul-
laꝫ emergere: Ciuitas ſimul obſceniſſimarū uolu-
ptatum fluctꝰ inuoluit atqꝫ incredibilis quedā mu
liebriū criminū ꝓcella: pudicitieqꝫ fediſſimū ſine
exceptione naufragiū: Hec pauca de multis auſa
ueritas victo metu ex q̄bꝰ ⁊ que ſilētio ꝑmunt̄ eli
cis. Si tn̄ hinc aut ex q̄buſdā peſtiferis animanti
bꝰ aut herbis ſalutare tibi aliq̄d amici ope cōflari
poſſe cōfidis: ſcribe ilico ne differas: Omni enim
ſtudio feſtino irremeabile labyrinthi huiꝰ limē at-
tingere: iāqꝫ ni fallor qd̄ vnum hinc ſperari pōt ge
neroſi contēptus filiuꝫ teneo. Si quid optas noro
interim fiet pro viribꝰ ⁊ ſupra vires fiet. Ego eniꝫ
tātis in tenebris: q̄d tibi aut etiam q̄d mihi p̄ter fu
gaꝫ expediat nō video. Optat tibi ſalutē diſcipu
lus tuꝰ: qui utinam tecū eēt: niſi forſan utiliꝰ mecū
eſt: ut ab annis teneris diſcat hoc infādum ſpecꝰ:
hūc uere tartareū carcerē horrere: ne q̄n per erro-
rem capi poſſit: ubi ego prope infās neſcio: an pa-
rētum meoꝝ: an meis ſed certe nōdū admiſſis illa
etate piaculis captꝰ fui: ⁊ nūc cū ſepiꝰ euaſiſſē atqꝫ
iterū ⁊ iterū in laqueos recidiſſem. Ad poſtremū
ſpōte mea iā vir: Immo ṽo iā ſenior captiuꝰ p̄ter
meip̄m nō habeo quē accuſeꝫ. Huic aūt ep̄le neqꝫ
manū meā neqꝫ anulū neqꝫ locū neqꝫ tp̄s appoſui.
Scis ubi ſim ⁊ uocem loquentis agnoſcis.

¶ Ad quendam Afflictionem patrie ⁊ calamitateꝫ
deplorantis. Epiſtola. XIIII.

Ue populo tuo Chriſte ieſu: Ue populo tuo
u Chriſte: Patere nos miſericordiarū fons: A
noſtras tecum flere miſerias: quiqꝫ leſorū
amantium mos eſt: eo fidentius conqueri: quo fer-

uentius amamus. Si fas eſt de angeloꝝ domino:
ſemimoꝛtuos uermes lamētari: querelā nr̄am pla
catꝰ admitte: ⁊ miſerē qui ſolus potes: nō accuſato
res ſed ſupplices tui querimur: ante eternitatē tue
ſoliū cū lachꝛymis affuſi q̄rimur: vn̄ ⁊ ut querulos
iōffenſus audias ſupplicanteſq; piꝰ exaudias ora
mus: Nec lōgo ſmone: Immo nec ṽbis ullis opus
eſt: vides ꝯceptꝰ nr̄os: nō ſolū anteq̄ ad linguā: ſed
ante ēt q̄ in aiaz ueniāt. Statū ṽo ppl'i tui nō mō
tu qui oia ꝯſpicis: ſed vn̄ grauit' dolemꝰ atq; erube
ſcimꝰ: hoſtes ēt nr̄i vidēt ⁊ iſultātes dicūt: Deꝰ de
reliqt eos: pſeqmini ⁊ cōpꝛehēdite eos: qꝛ nō eſt q
eripiat. Deꝰ ḡ ne elōgeris a nob: deꝰ nr̄ in auxiliuz
nr̄m reſpice: ⁊ reſpice ut nō videas tātū: ſed ut mi
ſerearis atq; opē feras: Reſpice res nr̄as afflictas
⁊ in extremo poſitas. Et qm̄ nobis pp ienarrabilē
miſicoꝛdiā tuaz h̄ fiducie ꝓbuiſti: ut uaſcula t'rea
atq; fragilia aduerſus et'nū figulū diſceptemꝰ cer
te ſi tu nos in honorē creatos in cōtumeliā ṽtis: q̄
uis id iuſte facias: m'lto tn̄ q̄ ſoles acriꝰ ulciſceris:
ſi pateris ab alijs ṽti: ualde nr̄is in malis patiētioꝛ
ſolito factꝰ es. Si ṽo nō aſpicis: ualde ꝓter ſolituz
factꝰ es negligēs tuoꝝ. At ſi nos odiſti: ubi ē amoꝛ
ille tuꝰ qui te pꝛo nobis uolūtariā traxit ad moꝛtē?
Oꝛ ſi foꝛte nobiſcuz ludis: vide ne ludus tuꝰ: equo
durioꝛ ſit: noſq; nimis iualidi ad tā grauia tolerā
dū: Tu eni es victoꝛ leo de tribu Iuda: nos autez
B oues paſcue tue ſumꝰ. Uide q̄ ipar eſt ludus leo
nis moꝛe: niſi deſinis: nos ludēdo ꝯficies ac macta
bis. Sin iratꝰ es nob: irā tuā nos meritos nō nega
mus. Sed ubi eſt illō qd̄ de te nobis dictū ꝓphe
te tui oꝛe credidimꝰ: Cū iratꝰ fueris miſicoꝛdie re
coꝛdaberis: Recoꝛdare dn̄e: recoꝛdare miſicoꝛdie
tue: crīminūq; nr̄oꝝ obliuiſcē. Hoc nobis expedit
hoc te decet: Meremur fateoꝛ oē ſupplicium: Im
mo certe peccatis nr̄is nullū ſupplicium par eſt: feci
mus ꝓpter que digne iuſteq; nos punias: ⁊ ſcimꝰ
qꝛ iuſtꝰ es ualde: ſed duplo miſicoꝛdioꝛ. Unde nō
ſine cā ꝓpħa idē tuus: anteq̄ te iuſtū diceret: miſe
ricoꝛdē ac miſatorē dixit: Exoꝛtū eſt ingt in tene
bꝛis lumē rectis: miſicoꝛs ⁊ miſeratoꝛ. Uix tandem
ait: ⁊ iuſtus. Idē alio loco cū dixiſſet: Miſericoꝛs
dominus ⁊ iuſtus: vidēs hec paria: confeſtim ad
didit: Et deus noſter miſeretur. Iram in medio po
ſuit geminoſq; hic illinc miſericoꝛdie obices adhi
buit: Iramq; circūdedit ne miſericoꝛdia frenante
C ſe moueat. Ergo miſicoꝛs Ieſu Chꝛiſte: noli q̄ſu
mus iſta ꝯfundē: noli lz cōtumaces in ſuos ire tue
frena laxare: cuiꝰ ipetū intra miſicoꝛdiā incluſiſti:
noli intra irā miſicoꝛdiam includē: ſed nr̄aruz ime
moꝛ offenſarū miſerē nr̄i. Nungd in eternū ꝓijci
es dn̄e: aut in finez miſicoꝛdiā tuā abſcindes a ge
neratione in ḡnationez? Aut obliuiſceris miſereri
deus: aut continebis in ira tua miſicoꝛdias tuas?
Ecce dn̄e ꝓphetica iterrogatio illō ſonat: ne miſe
ricoꝛdias in ira cōtineas: ſed potius ecōuerſo: ubi
nō foꝛtuito ṽba iactauit: ſed ꝯſulto poſuit vn̄ appa
reat qd̄ dicebā: irā vnā: miſericoꝛdias plures eſſe.
Has ergo miſicoꝛdias tuas mirifica nūc in nobis
qui ſaluos facis ſperātes in te: A reſiſtētibꝰ dexte
re tue cuſtodi nos ut pupillā oculi: Et quī igratiſſi
mū tibi ſemꝑ populū iudaicū in miſericoꝛdias de
diſti: aptoq; mari rubꝛo ad ꝓpꝛia reduxiſti: nobis
quoq; mare rubꝛum aperi ⁊ nouū populum tuum:
licet ingratū: certe tuo nomine gloriātem: da mi
ſericoꝛdias in cōſpectu oiuz qui ceperūt nos: ⁊ ſal
uos nos fac dn̄e: ut exꝑti intelligamꝰ miſericoꝛdi
as dn̄i ⁊ confiteant' tibi miſericoꝛdie tue. Cito nos D
anticipēt miſericoꝛdie tue qꝛ pauperes facti ſumꝰ
nimis: Adiuua nos deꝰ ſalutaris nr̄: nō quidē pꝛo
pter merituz nr̄m: ſed ꝓpter gl'iam nois tui libera
nos: ⁊ ꝓpitiꝰ eſto peccatis nr̄is: non qꝛ digni ſumꝰ:
ſed ꝓpter nomē tuū: Et ne foꝛte dicāt: qd̄ certe di
cūt in gentibꝰ: ubi eſt deꝰ eoꝝ? Ubi eni ſunt miſeri
coꝛdie tue antique: miſicoꝛdie dn̄i quas in eternū
cantabimꝰ: de qbus in eternum ſperauimꝰ ac ſpera
mus: aut qd eſt dn̄e qd̄ nūc agis? Contriuiſti poꝛ
tas ereas nr̄e captiuitatis ⁊ uectes ferreos cōfregi
ſti: ⁊ humiliatos in cōpedibꝰ pedes nr̄os vinctos
in mēdicitate ⁊ ferro: mittēs ex alto iuſſionē tuam:
rex eterne ſoluiſti: cur noua nobis vincula ex eadē
maſſa te patiēte cōflant'? Cōtriuiſti laqueum anti
quuz: cur eiuſdē canapis laqueꝰ nobis alter itexit'?
Eripuiſti nos iugo graui ⁊ peſſimo ⁊ obſceno: quid
nobis ex eodē ſtipite iugū ipoꝛtabile reimponis?
Reimpoſuiſti enim nr̄o in doꝛſo tribulationē ⁊ ho
mines ſuꝑ capita nr̄a: atq; utinā hoies ⁊ nō beluas
famelicas ⁊ imites. Oramꝰ flētes: Ne tradas be
ſtijs aias ꝯfitētes tibi: ⁊ aias pauperꝝ tuoꝝ ne obli
uiſcaris in finem. Repuliſti nos: ⁊ deſtruxiſti nos:
iratꝰ es miſerē nobis: Cōmouiſti terrā ⁊ ꝯturbaſti E
eam: ſana cōtritiones eiꝰ: qꝛ uere grauiterq; cōmo
ta eſt. Oſ̄diſti ppl'o tuo dura: Igne nos examina
ſti: ſicut examinat' argentū. Trāſiuimꝰ per ignez ⁊
aquā: reduc nos in refrigerium: Noli nos a nr̄a iu
ſtiſſima expectatione ꝯfundē. Sperauimꝰ enim in
te: ꝙ motū fluctuū noſtri maris: in quo feliciter ſe
nex ille piſcatus: tandē perijt: tradita ſucceſſori na
uicula: mitigares: tu qui poteſtati eiꝰ dn̄aris: ꝙq;
ſuperbum humiliares ⁊ in bꝛachio virtutis tue de
poneres inimicos tuos: de ouibꝰ lupos: de piſcato
ribꝰ piratas: de paſtoribus abactores: nūc ṽo ſuꝑ
bia eoꝝ qui te oderūt aſcēdit ſemꝑ. Hactenus deo
hec. Tu aūt pater quē in pꝛimis doloꝝ meoꝝ par
ticipē habeo: noli foꝛtune ſuccūbere: ſed donec il
la: qd̄ modo facturā ſperabamꝰ meliorē in partem:
inſtabilē rotam uoluit: nitere ut viuas ⁊ ualeas: ut
hinc poſtmodū noſtro tēpoꝛe diſcedentes meliorē
rumorem ad felices animas perferamus.

¶ Ad quendam Eccleſie catholice oppꝛeſſionem lugentis. Epiſtola. XV.

A Uides eūt res: Immo ṽo nō eunt ſed re
trahunt': Nihil eſt ꝑſidij in ṽtute: Iuſtitia
perijt: libertas abijt: eqtas victa eſt: libido
regnat: ſeuit auaritia: feruet inuidia: oē genus ho
minum ſuos patit' tyrannos. Ad laudes oꝛe ⁊ ani
mo canēdas deo geniti: totaz vitā in cōtentionibꝰ
⁊ emulationibus agimus. Inſignis illa Ieſu Chꝛi
ſti aula: illa olim arx diuini cultus eximia: nūc tan
dem peccatis noſtris id agentibꝰ celeſti auxilio de
ſtituta immanium ſpelunca latronum facta eſt. Et
vno quidem fonte deſcendit origo mali. Accedūt
fontes alij minores: ex quibus ingens oimode mi
ſerie flumen exeſtuat. Quo neceſſe eſt pꝛopediem
pereamꝰ: ſupꝛemiſq; maloꝝ obruamur fluctibus:
ac niſi humane perfidie diuina pietas occurrerit:
triſte naufragium patiat' eccleſie: q̄ ṽo diuerſi mo
res q̄ aduerſa edificantium ⁊ euertentium mens:
pꝛouideat domui ſue deus omnipotens: ego enim

nihil habeo qđ tã multis ↄtra nitẽtib9 preſtare poſ
ſim preter cõmiſeratione mri debita ꝛ mihi placi-
ta:ut vides fuga:qua oculos meos taz meſto libe
rez ſpectaculo. Uideo quide eminus:ſed prohibe-
re nõ valẽs:cominus videre renuo: artificiuz hoc
ſenũ ꝛ infame:quo eccleſiaſticus iſte Dionyſi9 no-
ſtras uexat ac ſpoliat Syracuſas. Uideo q̃tiara
B viru metita Semiramis frõte tegit ingenioq̃ ocu
los pſtringit aſtãtiu: ꝛ iceſtis polluta cõplexib9 vi-
ros calcat. Uideo quib9 artib9 nr hic Pericles ſe
tuet:ut que reddi nequit:nõ cogat reddere rõnem
ꝛ hic ſuũ habet Alcibiadẽ: ꝛ nemo ueloci9 iniquis
ↄſilijs acqeſcit. Turbat igit oia:miſcetq̃ de indu-
ſtria: Quã putas ob cãm niſi ut circulatorũ more
uel perplexo loro uel ↄfuſo vulnere licẽtius fallat:
ꝛ fraus propria ſub vmbraculo turbate reipublice
deliteſcat: ꝛ ille quidẽ pro qualitate ꝓpoſiti artib9
utit nõ nouis. Nã ꝛ in fruticoſo gaudet anceps pi
ſcator in turbido:fur in tenebris: Nobis autez pro
inertia noſtra quid poſſim optare miſeri9 q̃ ut nri
ſimiles ſemper ſimus:coram adultero vigili:nare
ſtertentes ad calicem:neſcio fateor an illius impu
dentia an patientia nra ſit turpior.

C Ad quẽdã amicuz eo ꝙ in Gallijs habitare deſi-
deret increpãtis:ſed ut in Italia maneat pſuaden-
tis. Epiſtola.XVI.

A Iu diſtuli expectãs ꝛ materiã ꝛ nũciũ:utr
d q̃ ſimul affuit q̃uis ut es tu ſemper hone
ſtorũ actuũ p̃largus:ego ꝛ ſi ingenij inops
ſcripture utiq̃ nõ auarus: horũ alterũ deeſſe non
poſſit. Adeſt ecce nũcius ultra q̃ optari poſſit ido-
neus:nil tibi deuotius:nil mihi familiarius. Adeſt
ſcribẽdi materia: Peregrinationis tue rumor lon-
ge:difficilis:inamene:qui mihi iãpridez calamum
ſuggerebat:niſi q2 icertus erã ubi nã terrarũ eſſes
iueniẽdus: Neq̃ enim aut ipſe mihi pſuadebã lõ
gas te moras apud inferos exacturum ſponte tua
aut oino ſuſpicari poterã te illuc aliter q̃ coactum
cuiuſpiã magne neceſſitatis iperio prexiſſe. Itaq̃
tuũ tacit9 excuſabã iter: ꝙ illa iuſſiſſet que adaman
tiũ ſepe regũ quoq̃ pontificũq̃ ceruicibus iuguz
ponit. Nũc q2 icolumẽ te reuerſũ gaudeo familia
ritate illa quã mihi pepit tua dignatio:fides mea:
libet ex te querere:quid viro optimo cuz peſſimis
locis:quid tibi cũ Babylone? Fortiſſimos Roma
norũ legimus vitare ſolitos Cãpanie Baias:apri
cũ licet ꝛ ſalubrẽ locũ:ubi ut exiguũ honeſtatis:ſic
ſaltẽ uoluptatis ꝛ letitie multũ erat adeo reb9 om-
nibus neglectis vni ſtudio v̇tutis itenti erant. Si
hoc ita eſt:quis nõ Rhodanũ vitet? Quis oro nõ
fugiat Babylonẽ ꝛ vitiorum ſimul oium ꝛ laboris ac
B totius miſerie meſtã domũ? De quo quidẽ aliquid
noſſe debes. Uiſa loquor nõ audita:fato meo peſſi
mo in eas terras puer euect9:cui uſq̃ ad hãc etatẽ
indignati equidẽ ſed fortune cõpedib9 neſcio qui-
bus vincto:magne illic partes etatis in gemitib9
abierũt. Noui expertus ut nulla ibi pietas: nulla
charitas:nulla fides:nulla dei reuerentia:nullus ti
mor:nihil ſãcti:nihil iuſti:nihil eq̃:nihil pẽſi: nihil
deniq̃ uel humani. Amor:pudor:decor:cãdor in-
de exulãt. De ueritate quidez ſileo: Nã q̃s uſq̃ v̇o
locus ubi oia mẽdacijs plena ſunt: Aer:terra: do-
mus:turres:vici:atria:platee:porticus:ueſtibula:
aule:thalami:tectorũ laquearia:murorũ rimule:
diuerſoria ediũ:penetralia templorũ:iudicuz ſub-

ſellia:põtificũ ſedes? Ad poſtremũ ora hominuz:
nut9:geſtus:uoces:frontes ai? Quid ais? an men
tior:an v̇o de mẽdacijs uerum loquor? Si illic fui
ſti: ꝛ nullo tuo maiore negocio diſtract9 in nepha-
riã illam ſcelerũ ſcenã acumẽ ingenij atq̃ oculos
itẽdiſti:aliũ iudicẽ nõ optabo:q̃ ſcilicet oia ibi vir
tute ueroq̃ ſint uacua:plena criminib9:plena falla
cijs:plena fucis:plena blãditijs:plena peſſimis ar
tib9 ambitionis:auaritie ſupbie liuoris. Uidiſti fi-
cte ꝛ inaniter fieri oia:nõ tantũ hoib9 ſed deo. No-
taſti ſubdolos riſus:corda flebilia:ſerena ſupcilia
nubilas mẽtes:molles manus:act9 aſperrimos:an
gelicas uoces:demoniacas intẽtiones:ſuaues cã-
tus:ferrea pectora: ꝛ v̇ba predulcia pulmone ama
ro ꝛ ſicco ore cadẽtia ſummiſq̃ labijs vix expreſ-
ſa: In quib9 plane Dauiticũ illud implet: Molliti
enim ſunt ſermones eorum ſup oleuz: ꝛ ipſi ſunt iacu-
la. Neq̃ v̇o impunitum modo apud eos:ſed glo-
rioſũ etiaz eſt mẽtiri:ceu maioris ſit ingenij qui fe
fellit:maioris ſtatus quẽ increpare audeat nemo.
Nolo hũc articulũ ſcrupuloſius exequi: ne forſan
urgẽte materia ſtilus eat quo nõ expedit. Res eſt C
inſuper mũdo nota:neq̃ ꝓbationis oio:neq̃ ſmo
nis egẽs. Unuz ꝛ breue ꝛ ad reliqua perdiſcẽda ſa
tis efficax inſeraz: cui egoipſe qui loquor interfui.
Duo ſil'e ↄſcript9 p̃rib9 i q̃b9 orbis t̃re ꝛ oſtiũ dom9
dei uelut in cardie uoluit:a palatio põtificis maxi
mi dẽſa ſtipati famulorũ acie deſcẽdebãt: Turba
igẽs expectãtiũ:quib9 an oẽs illa ifelix ꝛ deo odio
ſa ciuitas plena eſt:de more ſurdũ illud ꝛ predurũ
limẽ obſiderãt:qui ducib9 ſuis viſis:in q̃b9 ſpez ha
bebãt circũſtrepere ceperũt: ꝛ pro ſe q̃ſq̃ anxie ꝑ-
contari que fortuna:quiſue ſuarum reruz apud põtifi
cẽ ſtatus eſſet. Tũc vnus patrum nihil mot9 in re ſubi
ta:ut qui iã pridez talib9 aſſueuiſſet: nihil aut uere
cũdia tact9 aut miſericordia miſerorũ:iter ſpes ua
niſſimas aiam:vitã fortunaſq̃ ſuas ꝛ tp̃s oẽ ꝑdẽ
tiũ:iſignis mẽdaciorum opifex multa mẽtiri orſus ꝛ
fingere q̃d cuiq̃ ſpei reliquũ:q̃d ad hui9 aut illius
poſtulata põtifex r̃ndiſſet:ſingula ↄſtãti ipudẽtia
ꝛ in nullo heſitãs ꝓſecutus eſt: Quib9 auditis cre
duli oẽs: ꝛ hic q̃dez ut ſit letior:ille ſubtriſtis in di-
uerſum abeũt. Alter aũt patrũ ꝛ nature nobilioris
ꝛ uerecũdioris animi: ꝛ qui niſi ex illo eſſet ordine
vir bonus eſſe potuiſſet:in collegã iocãs: Nihil ne
te inquit pudet his ſimplicib9 viris illudere ꝛ pro
arbitrio fingere reſpõſa põtificis:quez ut ſcis non
modo hodie:ſed multis iã dieb9 ꝓximis videre ne
quiuimus? Ad hoc ille reuerẽdus pater ꝛ egregi9 D
ueterator:ut erat fronte meretricia ꝛ attrita ſubri-
dẽs: Immo v̇o te inquit pudeat tã ingenio tarduz
fore ut curie artes addiſcere tãto iã tp̃e nequeas.
Quo dicto in ſtuporẽ ego:ceteri aũt in riſũ reſolu
ti oẽs: ꝛ r̃nſum nebulonis illi9 multis laudibus ef
ferentes:virũ argutiſſimũ p̃dicarũt:qui tã ꝓmpte
mẽtiri didiciſſet ac fallere. Uerum ego nimis late
materie campuz nec ep̃le ſed libri opus ingreſſus
ſuz:itaq̃ frena iam contrahaz. Ad te v̇o p̃i optime
ſtiluz uertẽs: Oro:obſecro:obteſtor:adiuro te per
temetipſum ſi tibi charus es:ſi ſolitam aie curã ge
ris:neq̃̃ tibi poſthac in cor ueniat illuc ire: vñ ne
mo vnq̃ exẽplo melior fact9:peſſimi aũt inumera
biles redire. Adde ꝙ nemo ide vnq̃ non meſtus
exiuit:niſi eo forte letus ꝙ euaſerat ꝛ infauſtuz li-
men fuſco calle reppererat. Ad ſummam q̃ñ tua

oia cupide ſemꝑ in optimã ac feliciſſimã partẽ tra
ho: ꝑfectionẽ hãc tuã neceſſariã: breuẽ: vnicã: nõ
modo nihil nociturã tibi: ſed plurimũ ꝓfuturã ſpe
ro. Quid eni aliđ ut ſeria fabuloſiſ aſpgã: qđ ſibi
vult Achilles Homericus: dũ ut ĩpenetrabilis fer
E ro fiat: ferẽ ad inferos: ⁊ tartareis vndis abluiẽ: ni
ſi ut vitiorũ fluctibꝰ tantis exercita ꝯtrarij ſui odio
ſolida tua virtus ĩduruerit roburqꝫ cõtraxerit: cõ
traqꝫ oẽm humanarũ cuſpidẽ paſſionũ iam ꝓrſus
inuiolabilis facta ſit? Placet: laudo: approbo: mo
do ne redeas. Senece uerbũ eſt: nõ tantũ corpori
ſed ẽt moribus ſalubrẽ locuꝫ eligere debemꝰ. Ille
aũt vñ te dehortor ⁊ corpori peſtilẽs ⁊ aĩo: nec oĩo
te dignus eſt: nõ ꝯueniũt mores: Sit igiẽ iter uos
diuortiũ ſempiternũ: Eant illuc qui artes illas di-
ſcere cupiũt: quarum ibi ſunt innumeri ꝓfeſſores:
Tu domi mane inqꝫ tuo ꝓpoſito ⁊ tua ſede ꝯſiſte
quã tibi clariſſimã virtꝰ dedit cũ clariorẽ ẽt merea
re. Sin ut eſt aĩus honeſti motꝰ appetẽs: qm̃ quod
eruditiſſimis quibuſdã placitꝰ viris ſcio: vnuꝫ hoc
nobis celeſtis originis argumẽtũ eſt: ut motu ꝑpe
tuo delectemur: Loco te ſi mouẽ uolueris: ad nos
ueni: vide Romã: vide Mediolanũ: vide Uenetị-
as: vide Florentiã: vide Patauũ tuũ: vide Bono
niã: ubi honeſtis in ſtudijs egiſti adoleſcentiã ⁊ ite
gritatẽ: patriã Italicis artibus adornaſti. Poſtre
mo qđ libet vide: Indos quoqꝫ: mõ ne videas ba-
bylonẽ: neqꝫ deſcẽdas in ifernũ viuẽs.

❡ Ad quẽdã amicũ ꝯſilia ipſius ſenſibꝰ ſuis cõſona
eſſe aſſerẽtis: galliarũqꝫ hitationẽ ⁊ incolatũ dete
ſtantis. Epiſtola. XVII.

A Qꝫ conſona ſenſibꝰ meis ꝯſilia tua ſint: bre
o uiter dici nequit. Eſt ſane iter optima rerũ
ac peſſima: minime difficilis electio. Itaqꝫ
toto aĩo ⁊ qđ dehortaris fugio: ⁊ qđ hortaris am
plector: quodqꝫ aiunt pedibꝰ in ſñiaꝫ tuã eo: vnde
nõ diuellar niſi inſignis forte aliq̃ reꝝ ĩcidẽs mu-
tatio uehemẽter urgeret: quã ꝓfecto neqꝫ hic me-
tuo: neqꝫ iſtinc ſpero. Ubi ſi qui olim videbanẽ eẽ
uel fuerãt virtutis amici: aut certe iã pridẽ obierũt
aut abierũt: aut ſcelerũ ſchola iã virtutis ⁊ bonoꝝ
hoſtes eſſe didicerũt: corruptiqꝫ ⁊ abhominabileſ
facti ſunt in ſtudijs ſuiſ: nõ eſt qui faciat bonũ: non
eſt uſqꝫ ad vnũ. De his loquor: quibꝰ ut bñfici eſſe
poſſent: liberalior fortuna dederat: ut ꝯtrario dele
ctati: ſontes ⁊ malefici eſſe mallẽt: inſita dedit inị-
quitas ⁊ peccandi auida: ⁊ demoniacis inſtigata
ſuggeſtibus neqꝫ per iſolẽtiã aliqñ celeſtibꝰ oracu
lis acgeſcẽs. Tu ṽo meꝰ hortator: qđ de te ſtatuis
(q̃ꝫq̃ꝫ qđ ſtatuiſſe ꝓfuerit) nuſq̃ꝫ minꝰ cogitata re-
ſpõdeant. Unus eni in terris eſt locus: ubi nullus
cõſilio locus eſt: ubi oĩa temere fortuitoqꝫ uoluun
tur: Interqꝫ oẽs miſerias loci illius quaruꝫ nõ eſt
numerus: illud inſigne ludibriũ eſt: ꝙ cũcta viſco
atqꝫ vncis ⁊ laqueis plena ſunt: ut dũ euaſiſſe vi-
deare: tũ te artius ĩplicitũ vinctũqꝫ reperias. Nul
B la ibi ꝑterea lux: nullus dux: nullus iudex amfra
ctuũ: ſed caligo vndiqꝫ ⁊ ubiqꝫ ꝯfuſio: ne paruꝫ ue
ra ſit Babylon ac perplexitas rerũ mira: utqꝫ Lu
cani uerbo utar: Nox ingẽs ſcelerũ: Tenebroſa in
q̃ꝫ ⁊ eterna nox expers ſyderũ: ⁊ aurore neſcia: tuꝫ
ꝓfunda ⁊ iugis actuũ opacitas: perennes angu-
ſtie: infinitus labor ĩmortale faſtidiũ. Neqꝫ violen
tior illic aut Rhodani gurges: aut Circij flatꝰ ac
Boree q̃ꝫ impetus ⁊ inſtabilitas animorũ: Nõ po
pulũ ſed rotatũ uẽto puluerẽ putes: neqꝫ magis ci
uitatis infande vicos: q̃ꝫ ciues ĩpos fedos ac lubri
cos fateare: Una ꝓrſus eſt hoiuꝫ ac locorũ facies
obſcena: triſtis: iformis: utriſqꝫ nõ aliter q̃ꝫ egypto
⁊ Pharaoni intelligas iratũ deũ: ⁊ mittẽtẽ in eos
irã indignationiſ ſue: irã: indignationem ⁊ tribula
rionẽ: immiſſionẽ per angelos malos. Deniqꝫ nul-
li omnino gentiũ magis incubuiſſe Dauiticã ĩpre-
cationẽ: Fiant tanq̃ꝫ puluis añ faciem uẽti: ⁊ ange
lus dñi coartãs eos. Fiãt vie eorũ tenebre ⁊ lubri
cuꝫ ⁊ angelus dñi perſequens eos. Hinc ergo niſi
deus eripiat quis emerget?

❡ Ad amicum quendã: Illi ex eo ꝙ ex gallijs in ita-
liam redierit congratulantis. Epiſtola. XVIII.

Si noſſes quãto me gaudio cõpleuit abitꝰ A
o Immo quidẽ reditꝰ tuꝰ: Nãqꝫ ire in priam
redire eſt: Diuo nihil de te gratius audire
poterã. Cetera enim fortune futura erãt: hoc uere
ꝓpriũ tuũ eſt: hũc tibi aiuꝫ fuiſſe: ut iter tãtas ſpes
tot curarũ vncos: tot aduerſa cõſilia: obſceniſſimã
illã ſentinã flagitiorũ oiuꝫ ſpõte deſereres: ⁊ illos
meraciſſimo ſanguine impiguatos: ⁊ in dñm calci
trãtes: nõ hoium ſed uoluptatũ ⁊ pecunie piſcato
res: ſimul illã terrarũ arcẽ ſemirutã ſed uerẽdã: at-
qꝫ illud ſacroſanctiſſimũ mũdi caput impexa cani
cie gl'ioſũ: tãdẽ ꝯſilio ſaniore reuiſeres. Feciſti op
time ẜm cor meum: qui nec diutiꝰ alme urbi tãti ci
uis aſpectũ eripere uoluiſti: nec ĩfauſtũ illud erga
ſtulũ dignũ amplius tua pñtia iudicaſti. Qꝫ metui
ne qđ Libye tibi regna nocerẽt: Nũc ṽo q̃ꝫ lete au
dio te illius irremeabilis labyrinthi fedis an me-
ſtis ambagibꝰ abſolutuꝫ: nunq̃ꝫ ſi qđ apud te fidei
mereor in eoſdẽ laqueos ſic ſe rebꝰ hñtibꝰ reuerſu-
rũ: Et ſi tibi quies: ſi delectatio: ſi libertas: ſi vita: B
ſi gl'ia chara eſt: Neqꝫ ideo minus ⁊ diuine grẽ ⁊
fortibuſ tuis fidaſ: Semel locutꝰ eſt dñs: ⁊ de te ⁊
oibus qui ſunt ⁊ qui fuerũt erũt ue mortalibꝰ: Im
mo ſtatuit edicto: oĩs ceſſet ambitio: dic deo: In
manibꝰ tuis ſortes mee: ⁊ ſemel arreptum iter ne
deſtituas: durum licet arduuꝫ ⁊ difficile. Ibis ne
ceſſario ad felicem portum: neqꝫ tibi peſſimorum
hoium ſegnis liuor obſtiterit. Tabeſcẽt illi malis
ꝓprijs: ⁊ inter male partas opes more. Tantaleo
ſitientes aridiqꝫ equanimẽ te in oĩ ſtatu ⁊ lete di-
uinis utentẽ muneribꝰ mirabunẽ: atqꝫ intelligent
fortunã nullũ penitꝰ in cõſtantẽ ⁊ generoſum aiuꝫ
ius hẽre. Proinde multis in tenebris hos breueſ
anxios ⁊ inglorios dies agẽt: vnus vite ⁊ nominũ
finis erit furijs illos ultricibꝰ ⁊ diris ſuorũ ſcelerũ
aculeis laniãdos linque. Ipſi te ⁊ omnes bonos
⁊ ſpoliatũ atqꝫ oppreſſuꝫ orbem ſuis manibus: ſu-
is euentibus vindicabũt. Si qđ ueri preſagij uſq̃ꝫ
eſt prope eſt deus ultionũ dñs libere agat ⁊ retri-
buat abundãter faciẽtibꝰ ſuperbiã. Sua eſt eni ul-
tio ⁊ ipẽ retribuet: ut labaẽ pes eoꝝ: Iuxta ẽ dies
ꝑditionis ⁊ adeſſe feſtinãt tpa. Redit in aiuꝫ qđ il
li oliꝫ nr̃o qui ex eo numero ſi dici poſſet peſſimoꝝ
optimꝰ fuit: ⁊ cui tu ſanguine ego aũt familiarita-
te ⁊ obſequio iũctus eraꝫ: añ multos annos occur
rit ut dicerẽ iſtare illi ordini fati diẽ: quo ſuperbia
eorũ fatigata: iã dei patiẽtia atqꝫ hoiuꝫ deponere
tur ac rueret. Cũqꝫ ille cuius ut noſti ipſa etiã ira- C
cũdia mitis fuit proteruie mixto riſu potius mihi
Tireſie cecitatẽ q̃ꝫ uaticiniuꝫ optaſſet: obieciſſetqꝫ
illud euangelicũ: Simon ego rogaui pro te ut nõ

deficiat fides tua: Et ego non de fidei defectu: ſed
euerſorū fidei ruina que utiq; fidei eſſet augmētū
loqui me ioco liberiore ſubiungerem. Ille iā ſerio
in me uerſus: Tace inquit ⁊ ſi uer̄ eſt nō ſimus au
ctores. Sed ecce iā ex illo quot fluxerūt dies: Cre
do ſi viueret: ut res ſunt uatē ille me diceret. Iā ad
extrema peruētū eſt: iā ⁊ Romano ⁊ humano gñi
ſatis illuſum eſt. Satis diu virt⁹ ⁊ ueritas fuere
ꝯtemptui: ſatis exul pietas: calcata religio: ſatis ſu
perq; ſatis barbarica regnauit indignitas. Oia ⁊
ſi nolint ſuū locū repetūt: ⁊ illuſionū ⁊ lōgeui ludi
brij finis adeſt: quē cū videro ſatis vixero.

¶ Ad quendam amicū: illi ex eo ꝙ ex terra arida ac
ſqualléti ſcilicet Gallia ad ſe ſcripſerit patrieq; ſue
moribus minus oblitus fuerit gratantis: De cala
mitate etiam urbis Rome multa conquerentis.

Epiſtola. XIX.

A q Uo te cunq; conuerteris idē es: ⁊ pariter
me delectas: Uniformi eni amoris tui dul
cedine: ſed multiplici ⁊ uaria uerborū tuo
rum cōſolatione reficior ſiue ab oriente ſiue ab oc
cidēte ⁊ deſertis mōtib⁹: quoniā licet deus iudex
ſit: ⁊ hūc humiliet: hūc exaltet: tū te mihi ſemp hu
milē: ſemp altū ſemp amabilē: ⁊ ab oī pte ſuauiter
ſpirātē: dulce curarū mearū refrigeriū ſeruat. Epi
ſtole quidē illi uerissimis grauiſſimiſq; ſententijs
exundanti: ubi diuine facūdie tue fons: e terra ari
da ac ſqualléti: ⁊ oīs boni uacua: terra (ut prophe
te egregij v̄bo utar) deſerta inuia ⁊ inaquoſa: ocu
los meos atq; aures aiumq; cōpleuit iucūditate
mirabili: neq; perennibus ingenij ſcatebris muta
ti loci nocuiſſe malignitas quiuit: qd prius tibi re
ſpōdeā: nō habeo: q̄ ut miſerari me forte tuā: que
in terra floretiſſima ortū te: ⁊ ab incunabulis enu
tritū nūc repēte patrijs finibus auulſum ad extre
ma terrarū atq; hoium: inopina rerum mutatione
tranſtulerit. Sit illud gratulari: ꝙ iudiciū tuū uel
opinionib⁹ uel pſuaſionib⁹ falſis inuolui abduciq;
a uero nō eſt paſſa. Tali enim ingenio humani ni
hil incognitū eſſe debet: Poteras fortaſſis errare:
poteras ſuſpicari: poteras credere his qb⁹ (ut dici
B ſolet) preter preciū in precio nihil eſt: Nūc v̄o neq;
v̄itas opinionib⁹ cedet: neq; cuiq; potius q̄ oculis
ipſe tuis ⁊ experiētie fidē dabis. Ecce iā oculis vi
des: iā manib⁹ palpas: q̄lis eſt Babylō illa nouiſſi
ma: feruēs: eſtuās: obſcena: t̄ribilis: quā nec Cābi
ſis op⁹ babylō Niliaca: nec illa uetuſtior regia Se
miramidis Babylō equet aſſyria Nilū ⁊ Euphra
tē Rhodan⁹ vicit: nēpe q tartarea flumina Cocytū
vicit ⁊ Acherontē: Quicqd uſpiā pfidie ⁊ doli: qc
quid inclemētie ſuperbieq;: qcquid impudicitie ef
frenateq; libidinis audiſti aut legiſti: quicquid de
niq; impietatis ⁊ morū peſſimoꝝ ſparſim habet
aut habuit orbis terre: totū iſtic cumulatī videas
aceruatimq; reperias. Nam de auaritia deq; am
bitione ſuperuacuū eſt loqui: quarum alterā ibi re
gni ſui ſoliū poſuiſſe vnde orbem totū populet ac
ſpoliet: alteram v̄o alibi nuſq; habitare compertū
eſt. De quib⁹ oibus ad te dudū nō epiſtolam ſed li
brū ſcribere meditabar: ne in reb⁹ ſcilicet a pma mi
hi etate notiſſimis amicū falli ſinerē: Etſi eniꝫ oliꝫ
me ibi tunc mirabiliter ⁊ miſerabiliter iuiſcato: eiſ
C dē tu fuiſſes in locis: ubi uelut in ceno: Immo qdē
uelut in igne aurū amicitiā primum tuā lōge auro
chariorem repperi: tūc tamē ⁊ inexpertior rerum
etas ⁊ iudicij minor vis ⁊ more tue breuitas uero
obſtabant. Inſuper ⁊ ex illo in peius infinita muta
tio facta erat. Rediſti ergo ⁊ etate iaꝫ ⁊ iudicio ple
niore: ⁊ mora nō ad ſufficiētiā modo uel ſatietateꝫ
ſed niſi fallor ad faſtidiū prolixa: ut qui optima re
rum probe noueras: in peſſimis nō errares: quiq;
virtutē ſemper amaueras: ad uehemēti⁹ amandū
qō efficaciſſimū eſt: vitiorū odio animū excitareſ.
Et ſi Chriſtū colis qō ſemper religioſiſſime feciſti
ꝯſpecta hoſtiū eius impietas: manū pietati ⁊ fidei
tue calcar adijceret. Uides en populū: non modo
Chriſti aduerſariū: ſed quod eſt grauius ſub Chri
ſti uexillo rebellantē Chriſto: militantē Sathane
⁊ Chriſti ſanguine tumidū atq; laſciuientē ⁊ dicen
tem: Labia nra a nobis ſunt: quis noſter dñs eſt?
Populū duricordē ⁊ impiū: ſuperbū: famelicuꝫ: ſi
tientē: hianti roſtro acutis dētib⁹: pcuruis vngui
b⁹: pedib⁹ lubricis: pectore ſaxeo: corde chalybeo:
plūbea uolūtate: uoce melliflua: Populum cui nō
modo proprie ꝯuenire dixeris euangelicum illud
atq; propheticum: Populus hic labijs me hono
rat: cor aūt eorū longe eſt a me: Sed illud etiaꝫ Iu
de ſcariothis qui dñm ſuū pdens ⁊ exoſculās aie
bat: Aue Rabbi: ⁊ iudeoꝝ qui indutū purpura: co
ronatū ſpinis: percutientes ⁊ cōſpuentes illuſione
amariſſima: flexis poplitib⁹ adorabāt ⁊ ſalutabāt
Aue rex iudeoꝝ: quē neq; ut deū: neq; ut regē diui D
nis aut humanis honoribus: ſed ut reū mortis ac
blaſphemū cōtumelijs dignum atq; ſupplicijs in
humano iudicio deſtinarāt. Quid eni: qd oro aliō
aſſidue gerit hos inter Chriſti hoſtes ⁊ noſtri tem
poris phariſeos? Nōne eteniꝫ Chriſtū ipm cuius
nomē die ac nocte altiſſimis laudib⁹ attollūt: quē
purpura atq; auro ueſtiūt: quē gēmis onerāt: quē
ſalutāt ⁊ adorāt cernui: eundē in terra emūt: uen
dūt nūdinanſ: eūdē quaſi uelatis oculis nō viſurū
⁊ impiarū opū uepribꝰ coronāt: ⁊ impuriſſimi oriſ
ſputis ingnant: ⁊ vipereis ſibilis inſectantur: ⁊ ue
neratorū actuū cuſpide feriūt: ⁊ quātū in eis eſt: il
luſuꝫ: nudū: inopē: flagellatū iterū atq; iterū in cal
uariā trahūt: ac nefandis aſſenſibus cruci rurſus
affigūt? Et o pudor: O dolor: O idignitas: Taliū
hodie ut dicit Roma eſt: Patientib⁹ quoruꝫ erat
obſtare: tanto illam faſtu ſibi uēdicāt: ut quā ſuam
nolunt aſpicere dedignenſ: ⁊ pro qua olim orbe to
to tantus fluxit cruor: tot clari duces: tot exercit⁹
cecidere: eā nūc neſcio quot indigeſti ⁊ infames ru
ſtici nutu regūt: ⁊ captam uelut ab hoſtibus nullo
iam contradictore dilacerant. O inconſulte prin
ceps ac pdige: neſciebas quātis laborib⁹ cōſtaret
imperium: qō tā facile diſpergebas? Solēt ſtulti
adoleſcētes a patrib⁹ queſita prodigere: nēpe igna
ri vnde uel qualiter parta ſint. Siquidē indigētie
ac laborū recordatio magnū prodigalitati ac laſci
uie frenū ponit. At tu ſenex qd agebas: ubi eras? E
Si videri munificum delectabat: de proprio largi
reris: tuam donaſſes: Imperij hereditatē: quā cu
rator acceperas ſucceſſorio⁹ integrā religſſes. Ne
ſcio quidē an potueris ſed feciſti: ut ad has tūc hu
miles nūc ſuperbas manus heu lōge alijs manib⁹
fundati ſtatus adminiſtratio perueniret. De quo
non illepide iocans quidam ait: Roma tibi fuerāt
ſerui dñi dñoꝝ: ſeruoꝝ ſerui nūc tibi ſunt domini.
Pol ego tecū multa loqui habeam ſi facultas de
tur. Sed an hec audias ignoro: ⁊ certe ſi audias

fruſtra ſit: Feciſti enī ꝙ neqꝫ ſi redeas mutare poſ
ſis. Inſtaurator fundatori: q̄ꝫ euerſori ſimilior ſit
oportet. Tu chriſte qui potes a quo īperia oīa ⁊ in
terris ⁊ que ſurſum ⁊ que deorſum ſunt p̄cario poſ
ſident: qui hāc meā ⁊ maxime publicaꝫ querelam
uel in ſilētio audis: exaudi queſumus ſi iuſta eſt.
Scio q̄dem ſcriptum eſſe: Si iniq̄tatem aſpexi in
corde meo: nō exaudiet dn̄s. Apud te Chriſte reꝝ
F ueritas certa eſt: apud nos anceps opinio: ſ̄m quā
certe qđ poſceris equum eſt. Cum multa eniꝫ gra-
uia: tū illđ īportabile qđ nō ſolū duro ⁊ īepto: ſed
odioſo ēt ⁊ hoſtili faſce p̄mimur: ut uerificatū ſit
in nobis ad lr̄aꝫ illđ pſalmi: Auertiſti nos retrorſū
poſt inimicos nr̄os: ⁊ qui oderūt nos diripiebāt ſi
bi. Dediſti nos tanq̄ꝫ oues eſcaꝝ. Nota ſūt que ſe
quunt̄. Nobis hoc vnū ad q̄relā ⁊ gemitū ſatꝫ eſt:
Nā ſi res inſpicit̄: olim dn̄i gētiū: qđ nūc aliđ facti
ſumus niſi oues eſcarum? Utinam lane oues aut
lactis eſſemus: eſcaruꝫ ſumus. Rodimur uolētes:
conſumimur: deglutimur ab his qui ſi nolle cepe-
rimus: oues corā leonib⁹ videbunt̄: neqꝫ id inſoli-
tum videbunt̄ qđ diutiſſime viſi ſunt. Nūc noſter
torpor hanc ignauie preſtat audaciam: patiētiam
nr̄am impie prorſus ⁊ deuorāt ⁊ oderunt: ⁊ qđ ue-
hemētiſſime ſtupeas: quos extra deſpiciunt: intus
timent: contēptus fingit̄: met⁹ eſt. Mille ſunt odij:
mille formidinis argumēta: Unum utriuſqꝫ ſimul
inſerā: qđ licet occultum p̄us: erupit tn̄: ut non mo
do Babylone ſed lōgius naſceret̄. Eo tp̄e quo ille
pōtifex maximus qui ſibi ꝓuinciam italiaꝫ: atqꝫ in
primis urbem hāc Mediolanēſium euertēdam ſa
cerdotalis militie ſenili expeditione delegerat: ⁊
ſic in utrāqꝫ Chriſtianam chr̄ianorum pater perfe
cto odio ſeuiebat: q̄ſi non italia hec: ſed Syria uel
Egyptus: nō Mediolanum ſed Damaſc⁹ eſſet aut
G Memphis. Cum ad hoc ſanctum piūqꝫ opus vnū
e ſacro patrū collegio: filiū ut multi dixerūt ſuum:
⁊ ſ̄m famā ſimilitudo ingēs moꝝqꝫ ferocitas ad
iuuabat: nō apoſtolicū ſed p̄donis in morē: neqꝫ ſi
gnis virtutum ac miraculis: ſed ſignis caſtroꝝ ⁊
miris inſtructum legionib⁹: in has terras q̄ſi alte-
rum nō Petrū ſed Hānibalem deſtinaſſet: In quo
bello de⁹ oīpotens ſuo more ⁊ ſup̱bie reſtitit ⁊ fa-
uit humilib⁹ ac palam pro iuſtitia decertauit. Fuit
vnus ex eodē illo grege vir ⁊ ipſe in nos inexplebi
lis odij infiniteqꝫ ſup̱bie: cuius ego tunc ⁊ faciē pu
er norā ⁊ quātum poterat etas inualida aīum exe-
crabar. Is pōtifici ante oēs charus: die quodaꝫ in
ſecretarium īgreſſus: cum rumorib⁹ conſternatum
atqꝫ anxium inueniſſet: Herebat enim belli īpetus
p̄ter ſpeꝫ huius urbis in limine que tūc quidē mu
ris nuda erat: at qđ optimum muri gen⁹ eſt ⁊ mili-
tia inſigni ⁊ ducibus armata fortiſſimis. Itaqꝫ ſe-
pe iam obſeſſores ſuos acie fuderāt obſeſſi: iam ca
ptiuoꝝ turbis carceres redūdabāt: iam ceſoꝝ pin-
gueſcebāt arua viſcerib⁹. In hoc ergo rerum ſtatu
cum ſolito meſtiorē cerneret: familiaritate intima
fretus ſic aggreditur: Miror inquit pater ſanctiſſi
me: quid eſt ꝙ acutiſſimus in ceteris: in eo vno qđ
eſt ſummū nobis ac precipuuꝫ parum vides? Ad
hec pōtifex grauibus preſſum curis caput extulit:
Et perge inquit: quid rei eſt? Tūc ille ꝯſultor egre-
gius: Scio ait te nihil tā optare q̄ꝫ Italie uaſtita-
tem: In hoc vires: opes: cōſilia expēdimus: in hoc
eccleſie theſauros iā pene oēs effudimus. Inextri
cabilē rē aggreſſi niſi alia tēptet̄ via: Ecce nūc ille
tant⁹ bellorū apparatus: illa noſtrarū viriū cuſpis
in ipſis Mediolani portis obtūdit̄: quā tibi adula
tores vni alicui noſtrarū urbiū ſimilē aſſerebāt: re
ipſa ſuperior oībus eſt inuenta: qn̄ italiam vincere H
m⁹: ab vna italica ciuitate vincimur? Sed ſi uelis
alia longe facilior via eſt. Que nā inquit pontifex
dic ocius? Hoc enī mollior: hoc cupio: hoc eſt vnū
pro quo uelim corp⁹ ⁊ aīam paciſci. Ille aūt: potes
inquit oīa: ⁊ quicq̄d iuſſeris ratū eſt: Cur nō igitur
⁊ papatū ⁊ imperiū urbi Rome ⁊ Italie eripis ⁊
illuꝫ in caturcū patriā noſtrā: hoc eſt in Germaniā
trāſferres? Nō magnus eſt labor: dic ⁊ fiet. Non
armis eſt opus: quib⁹ lōge impares ſumus uerbo
de hoſtib⁹ triumphabis: Sic ⁊ nos ornaueris no-
uis inſignib⁹: ad nos trāſlato rerū apice ⁊ gemino
lumine inuiſum genus orbaueris. His erect⁹ pon-
tifex ex ira riſu oborto: Fefelliſti me inquit: hacte-
nus nondū te delirare cognouerā: An ignoras in-
ſcie hac via quā ſtatuiſſe ſubtiliter viſus es tibi: ⁊
me ⁊ qui mihi ſucceſſerint epiſcopos caturcenſes
fieri ⁊ imperatorē quiſq̄s is fuerit Germanie prefe
ctum: Illum ꝟo qui Rome p̄fuerit ſiquidē ſpirita
liter papā: ſin temporaliter Imperatorē fore. Sic
Italū nomē dū euertere putas attollis: ⁊ in anti-
quam reſtituis dignitatē. Nos ergo dū datur de
ſuper Romani pontificatus frena teneamus: ⁊ in
hoc omni ſtudio intēti ſimus: ne quando forte ſuū
ius Italica manus arripiat: qđ ipꝫ q̄ꝫdiu prohibe
ri poſſit incertū eſt. De titulis nō certemus: uelim⁹
nolimus enim rerum caput Roma erit. His audi I
tis argutus ille ſtultus erubuit: Ego ꝟo pōtificis
⁊ ſi animum improbem: probare cogor ingenium:
qui q̄ꝫuis in nos odio flagraret immerito: memine
rat tamē ac nouerat ubi fundata eſſet altitudo cui⁹
e faſtigio ſuperbirēt ⁊ ruine proximū videbat fun
damēta concutere. Itaqꝫ quieſcenduꝫ exiſtimabat
⁊ quaſi furtim queſitis in ſilentio gaudendū. Hāc
hiſtoriam que neſcio an ab alijs ſcripta ſit: tam cu-
rioſe retexui: ut ſi tibi nota eſt ⁊ mihi cognitā ſcias
Si ignota aūt ex me diſcas neu gnarus ueterum
preſentiū ſis ignar⁹. His ꝟo nūc ducib⁹ agimur:
q̄b⁹ prede ſumus atqꝫ odio ⁊ ſimulato cōtēptui ⁊ ti
mori uero. Et ſiq̄s ēt nūc ex nr̄is metu aut uerecū
dia magis q̄ꝫ iudicio: aſſumpt⁹ in eo numero eſt q̄ſi
lucidus riuus torrēti mixt⁹ turbido: natiuū depo-
ſuit colorem inq̄ꝫ pluriū naturā ⁊ externos mores
abijt. Et iā prorſus nihil eſt reliqui niſi Chriſtū pre
cari ut ſi nōdū noſtri ſupplicij ſatis eſt: at ſaltē ſedi
ſue ꝯſulat: hiſqꝫ ereptā tradat alijs: quoꝝ nō ⁊ pe-
niteat ſimul ⁊ pudeat humanū genus. Hi eteni ta- K
les ſunt q̄les dico: fallor: Immo ꝟo q̄les dicere ne
queo: ſic ad extrema dedecorum atqꝫ neq̄tie: que
utcunqꝫ olim ſteterat ꝓlapſa res eſt ex quo ſancta
⁊ potēs tūc romana: nūc Auinionēſis eccl'ia tāgit
uertice ſydera ⁊ digito celū uoluit: Ubi ⁊ Judas
ſi triginta illos ſuos argēteos p̄ciū ſanguinis attu
lerit admittet̄: ⁊ paup̱ a limine Chriſtus arcebit̄:
quod ita eſſe chriſtianus nemo eſt qui neſciat: ne-
mo qui nō doleat: nemo qui vindicet. Ita dum ali-
us alium expectat malorū impunitas quātum vi-
des creuit: ⁊ quod a principio medicabile malum
fuerat iam tempore putruit. Ceperat enī fateor an
te etiam etatem noſtram ut ab auis accepimus fe
dum hoc ulcus inflari: ſed quod moleſtuꝫ diceres

intemperans morbū auxit exiguum. Jtaqꝫ iā hec
peſtis ad interitū ſpectat:totaqꝫ ſanies in nr̄m tē-
pus erupit flebile niſi vnū tātis in malis ſolatij ge
nus eſſet. Dicā vo tibi nunc ꝙ interduꝫ dixi ei qui
ſolus e cūctis qui ſuperſunt in illo grege peſſimo
L melioribus paſcuis dignus erat:ingēti cū aſſenſu
eius: Licet ipſe dicto:non tam morum reſpectu q̃
ſtatus atqꝫ originis tangeret. Siquidē enim quo-
niam mortaliuꝫ reſ oportet eſſe mortales:duo hec
mūdi luminaria extingui duoſqꝫ gladios retundi
decreti neceſſitas cogebat:q̃uis utrūqꝫ p̄cipueqꝫ
alterū occaſui exemptū ꝓmiſſis celeſtibus ſperare
mus:nec deſperandum ſit omnia hec cuꝫ funditus
ruerint ſurrectura altius:ſi tamē hec tā grauis reꝝ
eminentium ruina noſtro ſeculo impendebat. Gau
deo hercle ꝙ cum in manibus noſtris lux ⁊ vigor
ſuus his manſerit in alienis hec tanta mutatio fa-
cta eſt tanteqꝫ culpe partē habet illa horrida ⁊ im
mitis:partem hec mollis ⁊ eneruata barbaries.
Quibus ille auditis libertate mea nihil offenſus:
Grauiter inquit ⁊ libere ⁊ aliorum fortaſſe auribꝰ
importune meis certe fidentiſſime ⁊ ut te decuit
ueriſſime locutus es: Neu me forſan ueri inſcium
aut diuerſe ſententie arbitreris:duos Clementes
noſtros plus attriuiſſe eccleſiam paucis annis q̃
ſeptem Gregorij ueſtri multis ſeculis reſtaurare
M poſſent:nec ego dubito:nec dubitare aliquem exi-
ſtimo. Jlle quidem hec ſuſpirans:nos autem zelo
domus tue Chriſte Jeſu iam ſatis euecti ſumus:
nec ullus ſub ſole fedior rerum trames ſtilo pote-
rat occurrere. Jtaqꝫ redeundum eſt. Ad hūc ergo
populum amice ſatis tuis an tibi quietem inuidē-
tibus an doctrinā ingerentibus ueniſti:peregrina
tione ne dicam exilio:utili magis q̃ iucunda:quo
effectum eſt ut ⁊ tibi legendi: ⁊ mihi conceptū ſcri
bendi negocium abſtuleris: Jam profecto:nec mi-
hi nec alteri docendus quid ſit Babylon Rhoda-
ni: qualiter ue ſit exulibus Sion inter flumina
Babylonis:de quibus adeo magnifice tua mecuꝫ
nuper egit epiſtola: ut illius ſentine abdita fundi-
tus ſcrutatus:omnes eius labyrinthi latebras pe
nitus inſpexiſſe videare: multo tedio multiſqꝫ re-
or angoribus huius ueri notitiam comparaſti. Jl
lud tibi pergratum:mihi uel inuidioſum affuit ſo
lamen:ꝙ iter tātas vitiorū tenebras quatuor ma-
gnis illis quidem viris: uelut totideꝫ luciditiſſimis
te ſyderibus uſum ſcribis:quos neſcio an auoruꝫ
crimen:ipos enim optimos integerrimoſqꝫ homi
num noui:an que fallaciſſima vite ſpes:an que for
tune violentia triſtiſqꝫ neceſſitas ibi detineat:qua
re permitte queſo ut quod in animo eſt uel iname-
no ſermone explicem:quaſi inquam in cloaca ſolis
radios ⁊ loci ſimul obſcenitatem oēm ſuo lumine
vndātes ⁊ circumfuſis ſordibus inacceſſos.

¶ Ad quēdam amicum:illi Babylonē Gallicaꝫ que
ipſum traxerat atqꝫ retineat deteſtātis: Jlliꝰ etiam
Babylonis mola ⁊ crimina deſcribētis. Ep̄la. XX.

T quid adhuc heres:an nō heres:ſed tene
A e ris ⁊ obluctans raperis:hoc potius reor:
malo vim q̃ ſecordiā opinari. Nō eſt tuuꝫ
torpor:ardēs igeniū: mēs ignea:generoſus impe
tus. Sed qd hec:ſi fortiꝰ ipedimētū eſt q̃ virtꝰ ma
gna etiā vis hēt oppoſita vi maiore:neceſſitati oīa
ſuccūbūt. Jlla te Babylon traxit:illa te detinet:du
rum ſed ferēdū:loci natura eſt: Oē bonū ibi perdi
tur:ſed primū oīum libertas:mox ex ordine quies
gaudiū:ſpes:fides:charitas:aīa:iacture ingentes.
Sed in regno auaritie nihil dāno aſcribit: mō pe-
cunia ſalua ſit: Future ibi vite ſpes inanis quedaꝫ
fabula: ⁊ que de inferis narrant fabuloſa omnia:
⁊ reſurrectio carnis ⁊ mundi finis ⁊ Chriſtus ad
iudicium uenturus inter nenias habentur. Veri-
tas ibi dementia eſt:abſtinētia vero ruſticitas:pudi
citia probrū ingēs:deniqꝫ peccādi licētia magna-
nimitas ⁊ libertas eximia: ⁊ quo pollutior: eo cla
rior vita:quo plus ſceleꝝ:eo plus gl'ie: Bonum no
men ceno vilius:atqꝫ ultima mercium fama eſt. Ha B
bes quātū in tā paucis licuit illiꝰ ſacre urbis exp̄ſ
ſuꝫ ſtatū:quē nō magis in his lr̄is hodie q̃ in illo
rū frōtibꝰ hoīum quotidie perlegis:quoꝝ vitā nul
lus ſtilus:nullū equet igeniū. Ceteꝝ p̄ma oīuꝫ ut
dixi ibi libertatis iactura eſt:qſqs limē illud itroijt
cōfeſtim ſuus eſſe deſijt:iā nec quieſcere nec abire
permittitur:ſed rotatur ⁊ inefficaci labore cōſumē
dus atterit. Paucos inde diuina clemētia eripit a
lege ut Hierl'm diligāt atqꝫ oderit Babylonē: Hec
mihi de te ſpes reliqua eſt: Alioquin tuis de rebus
actū crederē tā tenaci ꝓfundoqꝫ limo te demerſuꝫ
⁊ īfixum video. Interī nō uolūtati aut iudicio:ſed
neceſſitati imputo ac fortune:ꝙ tādiu ibi ſis ⁊ mo
ras q̃s uehemēter odi libēter excuſo:ꝙ ſi qua for-
taſſis in ꝑfectione culpa fuit:in mora ipa utiqꝫ iaꝫ
non culpa ſed ſuppliciū ⁊ purgatio culpe eſt. Sed
quoniā multi multa ſepe in carcere didicerūt: qd
te uetat in viculis diſcere aliqd quo ꝑpetuo ſis do
ctior? Quedā nullo modo melius q̃ contrario di
ſcuntur:ideoqꝫ qui mathematicas artes docent:ſi
quando parum ueri capax:mēs diſcipuli viſa erit:
ſolēt falſa ꝓponere:que dū refugit animus:ad ue
riora cōfugiat. Tu quoqꝫ ſolitus ⁊ religioni ſemꝑ C
⁊ honeſtati operam dare:quarum altera ad illius
aſpectū erigit optantē animā de quo ait pſalmiſta:
Querite facieꝫ eius ſemper: Alterius ea facies eſt
que ſi oculis cerneret:ut ait Plato:miris animum
amoribus inflāmaret:neqꝫ tamē ideo minus amā
da eſt ꝙ animo cernitur. Siquid tibi nunc etiam
ad utriuſqꝫ notitie ſummā deeſſe putas:omne ſtu
dium in aduerſa reflectito:arrige aures:fige ocu-
los:intende animum. Vis pulchritudinem dei no
ſcere:cerne quanta eſt hoſtium eius obſcenitas:
Non ſunt autem longe querendi: Babylone habi-
tāt:omnis vicus his uermibus ſcatet. Vis formā
ac decus honeſtatis agnoſcere:contemplare quan
ta eſt feditas vitiorum quorum omniuꝫ exemplar
in oculis eſt tibi. Quocūqꝫ reſpexeris:videbis cu
ius odio ſimul dei ac virtutis amātior fieri queas.
Tu autem gaude contrario ſaltem magiſtra virtu
tum:gaude inquam ⁊ ad aliquid utilis inuēta glo
riare:bonoꝝ hoſtis ⁊ malorum hoſpes:atqꝫ aſylū
peſſima rerū Babylō feris Rhodani ripis impoſi
ta:famoſa dicaꝫ an infamis meretrix fornicata cū
regibus terre. Jlla equidem ipſa es quam in ſpiri-
tu ſacer vidit euangeliſta: Jlla eadem inquam es:
non alia:ſedens ſuper aquas multas:ſiue ad litte-
ram tribus cincta fluminibus:ſiue rerum atqꝫ di-
uitiarum turba mortalium:quibus laſciuiēs ac ſe
cura inſides opum immemor eternarū:ſiue ut idē
qui vidit expoſuit: Populi ⁊ gentes ⁊ lingue:aque
ſunt ſuper quas meretrix ſedes:recognoſce habituꝫ. D
Mulier circundata purpura ⁊ coccino ⁊ inaurata

D auro ⁊ lapide precioſo ⁊ margaritis:habēs pocu-
lū aureū in manu ſua plenuꝫ abhominatione ⁊ im-
mūditia fornicationis eius. Noſcis ne teipſaꝫ Ba
bylon? niſi illud forſan errorē facit:ꝙ in illius frō
te ſcriptuꝫ erat: Babylon magna:tu ꝟo Babylon
parua es: Parua utiqꝫ murorū ambitu : ſed vitijs
⁊ ambitu animorū ⁊ infinita cupidine cumuloqꝫ
malorū omniuꝫ nō magna modo ſed maxima:ſed
immēſa es. Et certe quod ſeqtur tibi vni conuenit
nō alij: Babylon mater fornicationū ⁊ abhomina
tionū terre: Mater impia partuū peſſimorū:quan
do quicqd uſqꝫ terrarū abhominabile:qcquid for
nicatoriū ex te ꝓdit: ⁊ cū ſemꝑ parias:ſemꝑ tumēs
⁊ taliū plenus ac grauidus uterꝰ tuus eſt. Si nūc
quoqꝫ diſſimulas:audi reliqua: Et vidi inqt mulie
rē ebriam de ſanguine ſanctoꝝ ⁊ de ſanguine mar
tyꝝ Jeſu. Quid ſiles? aut aliā hoc ſanguine ebriā
oſtēde:aut oīno ſi potes:te hanc ebriā nega. Uera
enim euangeliſte ⁊ apoſtoli viſio ſit oportet:qui ſi
te in ſpiritu vidēs miratꝰ eſt admiratione magna :
quāta nos admiratione ꝑfundimur:qui aꝑte ocu-
lis te videmus? Ex oībꝰ qdē fornicationibꝰ tuis de
qbꝰ biberūt oēs gētes ⁊ reges terre: ⁊ ex omnibus
abhominationibꝰ qd expectes:niſi ꝙ Joānes ideꝫ
ait: Cecidit:cecidit Babylon magna ⁊ facta eſt ha
E bitatio demoniorū. Nota ſunt que ſequunť. Uere
iā talis facta es:quāto enim homo perditus ⁊ de
ſperate nequitie demone melior? Uere habitatio:
Jmmo regnū demonū facta es:qui ſuis artibꝰ hu-
mana licet effigie in te regnāt. Tu ꝟo amice cū eo-
dē apoſtolo: audi uocē aliā de celo dicentē : Exite
de illa populus meus: ⁊ ne participes ſitis delicto
rū eius: ⁊ de plagis eius nō accipiatis:quoniam
peruenerūt peccata eius uſqꝫ ad celū: ⁊ recordatꝰ
eſt dñs iniquitatū eius. Quātum glorificauit ſe ⁊ in
delitijs fuit:tātum date illi tormētū ⁊ luctum q: in
corde ſuo dicit: Sedeo regina:vidua non ſum: ⁊ lu
ctū nō videbo. Jdeo in vna die uenient plage eius:
mors ⁊ luctus ⁊ fames ⁊ igni comburetur: quia for-
tis eſt deus qui iudicabit illā. Hec ⁊ que apoſtoli-
cus ille locꝰ habet audi omnia: audi ⁊ fuge ſi qua
via eſt:ne innocētiā tuā ruine nocentiū ⁊ Babylo-
nice premāt iniquitates:quarū nō modus:non nu
merus:nō mēſura:nō extimatio demū eſt. Taceo
hereditatē Simonis ⁊ illam hereſis ſpeciem non
ultimā ſpiritus ſancti dona mercātiū: Taceo mali
F illius auaritiā matrē:que idolorum ſeruitꝰ ab apo
ſtolo dicta eſt: Taceo utriuſqꝫ peſtis artifices ⁊ cō
curſantes pōtificū thalamis ꝓſonetas: Taceo cru
delitatē humanitatis immemorē ⁊ ſuiipſius obli-
tam inſolentiā atqꝫ illos uanis flatibꝰ tenſos utres
Taceo deniqꝫ illa ꝓdigia:que inſenſibilis uereqꝫ
orbus terrarū orbis tādiu quaſi etnaꝫ Enceladus
aut Typheꝰ Jnarmiē pati pōt:quoꝝ oiuꝫ meſta ni
mis: ⁊ ſeuera narratio eſt. Ad ridicľa ſiľ atqꝫ odio
ſa feſtino: Quis oro eni nō iraſcať ⁊ rideat illos ſe-
nes pueros coma cādida togis ampliſſimis:adeo
qꝫ laſciuiētibꝰ animis:ut nihil illuc falſiꝰ videať q̃ꝫ
ꝙ ait Maro. Frigidus in Uenerē ſenior? Tā calli
di tāqꝫ ꝑcipites in Uenerē ſenes ſūt:tāta eos etas
⁊ ſtatus ⁊ viriuꝫ cepit obliuio:ſic in libidines inar
deſcūt:ſic in omne ruūt dedecus:quaſi omnis eoꝝ
gloria:nō in cruce Chriſti ſit:ſed in comeſſationibꝰ
⁊ ebrietatibꝰ: ⁊ que has ſequūtur in cubilibꝰ ipudi
citijs. Sic fugiētē manu retrahūt iuuētā:atqꝫ hec
vnū ſenectutis ultime lucrum putāt:ea facere que
iuuenes nō auderent. Hos animos ⁊ hos neruos
tribuit hinc bacchus idomitus : hinc orientalium
vis bacchaꝝ. O liguſtici ⁊ Campani palmites. O G
dulces arūdines ⁊ indice nigrantes arbuſtule:ad
honeſtas delitias ⁊ utilitates hominum create:in
quos uſus ⁊ quantā aiarum perintiē clademqꝫ uer
timini? Spectat hec Sathā ridēs:atqꝫ in pari tri
pudio delectatus interqꝫ decrepitos ac puellas
arbiter ſedēs:ſtupet plus illos agere q̃ꝫ ſe hortari.
Ac ne quis rebus torpor obrepat:ipſe interiꝫ ⁊ ſe-
niles lumbos ſtimulis incitat: ⁊ cecuꝫ peregrinis
follibus ignē ciet:vñ feda paſſim oriūtur incēdia.
Mitto ſtupra:raptꝰ:iceſtꝰ:adulteria : q iā pōtifica
lis laſciuie ludi ſunt. Mitto raptarū viros: ne mu
tire audeant:nō tātum auitis laribꝰ ſed finibus pa
trijs exturbatos:queqꝫ ꝯtumeliaꝝ grauiſſima eſt
⁊ violatas coniuges ⁊ externo ſemine grauidas
rurſus accipere: ⁊ poſt partum reddere ad alternā
ſatietatē abutētiū coactos. Que oīa nō vnus ego
ſed vulgus nouit ⁊ ſi taceat:q̃ꝫuis ne idipſū taceat
iam maior eſt indignatio q̃ꝫ metus: ⁊ minacem li-
bidinem vicit dolor. Hec inquam vniuerſa prete-
reo: Malo quidem te hodie ad riſum q̃ꝫ ad ira- H
cundiam prouocare. Jra enim que ulciſci nequit:
in ſe flectitur ⁊ in dominum ſuum ſeuit. Fuit ergo
ſeniculus quidam ex eo numero vnus cunctis an-
nalibus implendis idoneus: Hircina libido homi
ni inerat:uel ſi quid libidinoſius atqꝫ olentius hir
co eſt: Hic ſeu mures metuens ſeu lemures : dor-
mire ſolus non audebat : Nil apud eum triſtius :
nil miſerius celibatu:nouas quotidie nuptias ce-
lebrabat : ⁊ creber uagis amplexibus ſponſus
erat:cum ⁊ os illi uacuum ⁊ etas plena eſſet : ſe-
ptuageſimum pridem annum exceſſerat : ſepti-
mo vix iam dente ſuperſtite. Erat illi puellarum
auceps vnus ex multis : domini ſui libidine nihi-
lo ſegnior : cuius retia ⁊ laquei omnes vicos om-
nium ⁊ preſertim pauperum domos obſederant :
huc pecunias : huc redimicula : huc anulos : huc
poſtremo blanditias:huc cene reliquias:huc om-
ne genus eſcarum ⁊ quecunqꝫ flexura muliebres
animos conuehebat. Jpſe interim ſuſpenſus ani-
mo canebat : Nam ⁊ reuera cantor erat : ſed qui
uocem ab altaribus ad choreas ac lupanaria tran
ſtuliſſet. Noram hominem vulgi digito monſtra-
tum : qui his artibus multas predas in os lupi
ſenis inferre ſolitus diceretur. Mille locus hic ri
diculoſas hiſtorias capit: Unam accipe. Multis
ille pollicitis miſellam virgunculam an meretri-
culam illexerat:ut domino eius utiqꝫ ⁊ excelſi gra
dus: ⁊ magnarum opum:ſed nec forme nec etatis
amabilis obſequi in animum induceret. Quid
multis agam? Acquieſcit: ⁊ uelut Pſyche illa Lu
cij Apulei felicibus nuptijs honeſtanda ignoti vi-
ri thalamum ſubit. Re comperta:impatiens mo-
re ſenex aduolat: ⁊ vlnis arreptam pendulis labi
is exoſculans:atqꝫ inermi ore commorſitans con
ſummare nouas nuptias anhelabat. Repentino
malo percita ⁊ olente ſenio ⁊ vultu lurido deterri
ta exclamat: Ad magnum ſe quendam ⁊ inſignem
prelatum : non ad deformem ⁊ decrepitum ſacer
dotem aduenisse:non poſſe ſibi fraudem fieri: Uis
ſi fiat manibꝰ quoad poſſit:deide gemitibꝰ atqꝫ ulu
latibꝰ occurſuraꝫ:neqꝫ dū reliquie ſpūs ulle eſſent:

K paſſurã ſe a tam turpi ſene violari. Hec uociferãs
ubertim flebat. Ille aũt ⁊ manu ſcabra ⁊ ore hiſpi
do ſpumãtiq; tenerũ os ꝑcludens fletib⁹ ⁊ q̃rimo
nijs conabaẽ obſtare:atq; icondito murmure ⁊ in
eptiſſimis blanditijs:Erat eniz ꝑter cetera bleſus
adeo:ut a nemine poſſet itelligi:egrã animi ſolari.
Sed cũ nil proficeret ſenex egregius:in ſecretariũ
ſe proripit arreptoq; quo conſcripti patres a reli-
quis diſcernunẽ:rubẽti pileo ⁊ inſigne ſuum:albo
caluoq; uertici iponẽs:Cardinalis ſum inq̃t:Car-
dinalis ſum:ne timeas filia. Sic amaſiolaz adhuc
flẽtem ⁊ ꝑſenti ſpecie ⁊ futura ſpe magnifice cõſo
lat⁹: in geniale cubiculũ deduxit:pronuba nõ Iu
none ſed Teſiphone ⁊ Megera. Ad hũc modũ cu
pidinis ueteranus Baccho ſacer: ⁊ Ueneri nõ ar-
matus :ſed togatus ⁊ pileatus de ſuis amoribus
triũphauit. Plaude fabula acta eſt. Noſſes homi
nẽ iucũdiſſime ſonuiſſet. Et hui⁹ ⁊ reliquorũ mille
ſũt talia:quorum quedã non ludicra ſed pudenda
Alia ꝟo inania ⁊ horrenda ſũt. I nũc mirare duci
bus his ⁊ propitiũ populo ſuo Chriſtum ⁊ rẽpu
blicam proſperari.

¶ Ad quẽdaz amicũ:illi quia ex ꝑiculoſis locis eua-
ſerit cõgaudenſq; ⁊ ut deinceps caueat adhortãtis.
Epiſtola. XXI.

A Uaſiſti:erupiſti:enataſti : euolaſti: Bñ eſt:
e timebã fateor tibi:timebaz aie tue:ne poſt
deſcẽſuz ad iferos nõ cũ uellet emergeret.
Sciebã ⁊ Auerni deſcẽſum facilẽ: ⁊ aptũ labyrin
thi limen:laborioſum atq; opoſum exituz:dicebã
mecum: O ſi meus Alcides: O ſi Theſeus meus
ab iferis redeat: O ne mali põdus illũ opprimat:
neq; pedes ad ꝟtutem uolucres:adamãtine ſcele
rum catene vinciãt detineãtq;. Inter hec uota:hoſ
q; inter metus emerſiſti:deo grãs:qui ẽt ex infer-
no ſe ſperãtes aias educit:exoptatus:euocatuſ:ex
pectat⁹ aduenis. His igiẽ primũ terris redditus:
que te illi Erebo crediderãt:nõ Phebo ut Deda-
lus:ſed Chriſto alaꝝ remigium cõſecrabis: ⁊ caue
bis ne vnq̃ amplius Gnoſum ſpectes. Non eſt ſe
pius retemptanda fortuna:ꝑiculuz ſine ꝑiculo nõ
fit: Id cum ſemel euaſeris declina:ne q̃n corruas
vnde nõ ſurgas. Nulla vnq̃ te mala cupiditas tã
gat:ut illos principes tenebrarum rurſus adeas:
Quos cuz ſuis opibus ſuiſq; flagitijs dijs deeq;
omnes: Immo ꝟo deorũ deus viuos ac mortuos
male ꝑdat:qui celeſtiſ agni ſanguine ſaginati calci
trant ac rebellãt:eo me miruz meus ille nunc euo
cat:quo te pñte perſuaderi mihi nõ potuit ut ueni
rem. Ille mihi hortator eſt fidus quidẽ:ſed impro
B uidus:ut Babylone viuere eligã ac mori. Cur au
tem ſiue ad quid:ut videam bonos mergi : malos
erigi:reptare aquilas:aſinos uolare:vulpes in cur
ribus:coruos in turribus:colũbos in ſterquilinio:
liberos lupos:agnos in vinculis: Chriſtuz deniq;
exulem:antichriſtum dominum: Beelçebub iudi
cem. Hec ad ſpectacula reuocor:non audiam:ma-
le mihi cum illis:male illis mecũ conuenit. O cru
delis ⁊ ipia ſecta hoium:nil niſi ſeipſos amãtiũ:id
q; ipm ꝑuerſe pꝛſus ac nepharie. Quis releuabit
oppreſſum orbez? Quis vindicabit afflictã urbẽ?
quis euerſoſ mores reformabit? quis colliget ſpar
ſas oues? q̃s paſtores erroneos arguet? q̃s redu-
cet aut retrahet in ſedem ſuã? Nullus ne licẽtie ac
ſcelerum modus erit:an fruſtra per ꝓphetaz ſpũs

ſanct⁹ itonuit: Hec feciſti ⁊ tacui:exiſtimaſti inique
ꝙ ero tui ſimilis: Arguã te ⁊ ſtatuam cõtra faciem
tuam. Intelligite qui obliuiſcimini deũ:ne q̃n ra-
piat ⁊ non ſit qui eripiat: Intelligite inq̃:uobis lo-
quitur:dei hoſtes intelligite. Surdis loquitur ſo-
pitiſ q;:nunq̃ intelligẽt:niſi horrendo tonitru: ſeu
q̃m tonuiſſe non ſufficit triſulco fulmine exprecti.
Ad te mihi nunc ſermo eſt inuictiſſime regum no-
ſtri temporis:quẽ non nomino q̃n ⁊ nomen obſtat
iſcriptioni: ⁊ abunde te nominat ipſa rerum ac glo
rie magnitudo: Nam q̃d opus eſt ꝟbis ubi res lo- C
quitur? Haud immerito tantis te victorijs ornatũ
credere phas eſt:qui preter ꝑncipalis tue cauſe iu-
ſtitiam vulpes illas ueternoſas fedis ⁊ non ſuis e
caueis Chriſtiq; ſponſam ceno ac vinculis eruere:
potens es ⁊ facies ſpero iure tibi perpetuam felici
tatem ⁊ uotiuũ cepti exitum quiſq; fideliũ optaue-
rit. Paſtorem illum ⁊ ſenio ⁊ ſopore ⁊ mero gaudi-
um:nunq̃ ſponte latebris ⁊ amatis fornicib⁹ egreſ
ſurum:ſolus manu ꝑhenſum ⁊ uerbis increpitum
⁊ uerberibus caſtigatum:in antiquum penetrale
reſtitues. Id ſi forte tibi celit⁹ non datur : q̃q̃ nec
dignat⁹ pluribus:neq; hoc munere dignior quiſq̃
ſit:uenient alij quoꝝ quo fedior manus:eo pulchri
or vindicta. Deniq; q̃lia m̃lta vndiq; crebreſcunt:
uel predonum iuſta acie:uel ſalubri peſte clemẽti-
q; celi inclementia: Ad poſtremũ plaga aliqua eui
denti:q̃n minis ac ꝓdigijs cor Pharaonis obdu-
ratũ ſuperbumq; non tangitur:ſponſe Chriſt⁹ ſub-
ueniet laboranti. O q̃d dixi: O quid ſcripſi: O q̃d
mihi uenit in aium:quo prodijt lingua:quo ꝓgreſ- D
ſus eſt calamus? Poſſem cum Iob ⁊ ego fortaſſis
dicere: Unuz locutus ſum quod utinam non dixiſ
ſem:dixi tamen ⁊ iam non dixiſſe non poſſum:dele
re autem ⁊ ſi adhuc liceat non libet:tantus eſt ueri
amor tantumq; mali odium:ut periculi omnis in-
terim obliuiſcar. In vno conſilium ſenis illius ſe-
quar:quia cum infinita ſe nunc offerant ⁊ pexigua
dicendorum pars exacta ſit:frenabo impetum : ⁊
cum eodem Iob:manum meam ponaz ſuꝑ os me
um: ⁊ his ultra non addam.

¶ Ad quendam doctum adoleſcentem: ⁊ eloquentẽ
Illum eo ꝙ in iuuenili etate religionem ingreſſus
fuerat commendantis: ⁊ ut Chriſti glorie militet:
⁊ contra Auerroim qui contra Chriſtuz catholicã
q; fidẽ latrat:aliq̃d ſcribat hortãtis. Ep̃la. XXII.

A Agnam tuis uberemq; materiam ⁊ letãdi
m tribuis ⁊ ſperandi ante alios mihi:quo for
taſſe non alius in te oculos altius defixit.
Claruz tibi lumen ingenij deus dedit:induſtrieq;
nobilis ſtimulos addidit:atq; ex his notitiam re-
rum uariarũ pro etate mirificam. Ipſe nempe non
alius eſt:qui dat omnibus affluenter ⁊ non impro
perat: Ipſe eſt cui ſoli conuenit:quod ludẽs pro ſu
is longe alias traduxit:magiſter artis igenijq; lar
gitor. Et ſicut tibi ad rerum perceptionem intelle-
ctus:ſic ad expreſſionem lingua ſuppetit:cuius de
fectus magna ſepe decolorauit ingenia : ⁊ mino-
ribus oſtendit imperia. Tu omnibus his inſtru-
ctus : ⁊ fauore dei fultus ⁊ hominum : mane pri-
mo altum iter dure religionis ingreſſus es:eo du-
ce poſt quem nemo vnq̃ errauit niſi qui uoluit.
Auguſtinum dico:cuius heſiſſe ueſtigijs ea demũ
⁊ ad celum ⁊ ad gloriam via eſt. Adhuc pene

puer eras : dum conſangineo illo tuo viro bono ⁊
amico meo inſtāte ad me ꝑductus : aliquādiu pro
tuorum tūc annorum imbecillitate recuſantez:bo
na ſpe ilico me impleſti:ut cōtra morez ꝓpoſitūq;
meum tāto iparez amicitiam amplexus:ſepe exin-
de ad me redeūtez indies letius te viderem:admi
rās vnde tibi id etatis noſtre amicitie tāta cupidi-
tas: ⁊ ſepe mecū in ſilētio poſt etiā cum amicis il-
B lud patris Ambroſij repetens:Puer iſte ſi vixerit
aliquid magni erit. Tranſiuerūt interim anni plu-
res:Nihil enim tam tacite tamq; uelociter trāſit:
diuq; in patriam reuerſo tuo conſpectu carui. Ec-
ce nunc puer meꝰ ad me redijt ſed ut ait Naſo:Jaz
iuuenis iaz vir iam ſe formoſior ipſo:ea ſcilicet for
ma quam nec etas imminuet nec morbꝰ eripiet nec
mors ipſa. Jam de te igitᷣ nō tātum ſpero : ſed ſpo
ſimul ⁊ gaudeo. Eſt eniz pn̄tis boni nomē:gaudiū:
ſpes futuri. Ecce iam te magnis viris parē teneo:
parē maximis mox tenebo. Age modo:perge iter
aſſumptū:excita teipm̄:adde geminū calcar inge-
nio:hinc honoris:hinc pudoris:Mane cepiſti:no
li ſub meridiem torpe. Solēt pigri viatores dum
ſolē celi medio ſuſpiciūt multum lucis ſibi ſupeſſe
cogitantes:vmbras querere ſeq; ſōno ⁊ quieti tra-
dere:ſero tādem expti inclinatam diez ſeq; eluſos
intelligē. Jd ex te certe nō metuo:nō hoc animi tui
ardor ſpōdet:nō frons:non oculi:nō ꝟba denunci
ant. Uere aūt multos ad ſūmaz uēturos error iſte
detinuit ⁊ auertit:dum auctoritate neſcio quoꝝ in
ſanorum freti:neſcio quam etatem cōſiſtentem ua
na ſibi ꝑſuaſione confingunt:que nulla vnq̄ꝫ ſui in
parte cōſiſtit:ſed id ſemꝑ ⁊ labitᷣ ⁊ currit ⁊ rapitᷣ:ut
ꝙ ait Cicero:uolat. Excuſat forſan utcūq; ſenectu
tis inertiā fragilitas ⁊ morboꝝ cohors vndiq; illā
ꝑmens. Que tn̄ ſi quid inſite ꝟtutis eſt reliquuz:
Neq; oia anni uolatiles abſtulerūt:magna vi ſeni
lem ſuis affinibꝰ abigit torporē: ⁊ vigorē iuuenilez
ad honeſtos actꝰ manu retrahit. Meminiſti Mar
cum Portiū Catonem latinas lr̄as iam tunc ſene-
ſcentem:Grecas ꝟo iam nūc ſenez didiciſſe. Eaq;
C ipſa etate Socratem poſt lr̄as fidibus opaz dare:
Carneadem philoſophie ſtudio cibi ſolituz obliui-
ſci:Platonem toto pene orbe ꝑegrinātem:die ulti
mo uel Sophronis mimos ſub capite hn̄tem : ut
Ualerius:uel ut ait Cicero:ſcribētez mori:Simo
nidem octogenariuz in certamē carminū deſcēdiſ
ſe:atq; ipſa etate Chryſippum: ⁊ ꝓpe centenarios
Jſocratē ac Sophoclem ꝑclariſſima edidiſſe uolu
mina. Et Solonem ſenem poſt cōditas ſuas ciui-
bus leges:poetice inhiātem:ſemper deniq; littera
rum ſitiētem ⁊ in ipſa demū morte diſcētem. Poſ-
ſem exēpla ſubtexere eorū ſenum qui etate ultima
res bellicas ut ciuiles elegātiſſime caluerunt : ſed
mihi ad ſtudioſum alterius gn̄is ſermo eſt. Et hec
q̄dem atq; his ſil'ia ſenectuti mirabilia prorſus ⁊
glorioſa ſunt:Juuētuti aūt uſq; adeo debita ⁊ ſua:
ut nihil ſit pigro iuuene turpius:nihil inexcuſabili
D us:nihil ad extremum deſꝑatius. Quedam enim
vitia annis cedūt atq; diminuuntᷣ:alia igraueſcūt
augēturq;:horum e numero ſegnities eſt. Jtaq; ſe
gnem iuuenem quē videas:q̄ꝫ ſollicitū ſenem ſpe-
res? Q̄ō attendēs cogitabis ne qua tibi pars tem
poris ignaua ꝑterfluat:neue nulla tibi vnq̄ꝫ aut lō
gioris aut tardioris ſpes etatis blādiatᷣ: Breuiſſi-
ma enim ſimul ⁊ fugaciſſima eſt: ⁊ utrum magis in
certum ſit ex equo cōtendit cū breuitate celeritas.
Nihil eſt uere vita hec pro qua tāto tp̄e agimur ac
torquemur: ⁊ hocipm̄ nihil:nunq̄ꝫ ſtat:ſed duz que
ritᷣ tanq̄ꝫ fumꝰ euanuit. Nō eſt iuuenibꝰ expectan-
dū:dum q̄d ꝓ̄pte faciūt:lente faciāt:ſed in iuuen
tute properādum vnde ſenes gaudeāt:mortui ce-
lebrentur ⁊ ſepulti viuāt:uolitentq;:ut ait Ennius
docta per ora viruz. Hec amice diſcendi etas eſt:
quod hec ſtudioſa collegerit:ſenectus docta diſtri
buet:q̄ōq; a multis accepit refundet in plurimos.
Jn querēdis illā expectare demētia eſt:cui uel q̄ſi
ta ſeruare difficile. Neq; ꝟo ſtudioſos ſolos me-
morē q̄bus etas alia nulla eſt:niſi hec vna quā de-
gis: ⁊ corꝑe ⁊ ingenio preualida ⁊ impedimētis li-
bera:niſi que ſibiipſa peperit:q̄bus ue ſibi iter ipſa
preſtruxerit:q̄ō multi faciūt qui ſcīe ac virtutis ad
quas deſtinabantᷣ obliti:poſt concupiſcētias ſuas
eunt:Neq; a uoluptate ſua auertuntur:donec ſuis
pudor ac dolor:inimicis gaudiū:vulgo ludibrium
effecti:vndiq; inutiles:nec lr̄is nec cōcupiſcētijs ha
biles ad ſeniū ꝑuenere. Sed ex alio quoq; gn̄e ho E
minū attingam paucos:quoꝝ te exēpla ſollicitent:
qui cū alias p̄tes etatis poſſent ad agēdum fortia:
hanc vnam nullāq; aliam elegerūt:neqz uel modi
cum diſtulerūt:neqz ſi diſtuliſſent ſucceſſiſſet ut fe-
cit. Certe hac etate iā Achilles Troiaz:Alexāder
Jndiam pulſabat:Scipio africanus occidentē fre
gerat:meridiēqz frāgebat. Pōpeius magnus Hi-
ſpaniam ꝑdomitiſqz predonibꝰ:maria cūcta paca
uerat. Hac etate Druſus ꝟo Germaniā fatigabat:
iāqz ad diuortia Rheni oia populādo ac vincēdo
ꝑuenerat:tātaqz animi ꝟtute eaqz morum iuueni
lium maieſtate:ut hoſtibꝰ quoqz uenerabilem ſe in
omne tp̄s efficeret:Quod nec hodie Germani ne
gant nec diſſimulant:q̄ō interduz forte poſitus in
ea terrarum parte perpendi ⁊ ingenua huius noui
Ceſaris ⁊ ſuoꝝ ꝓcerū cōfectione cognoui. Poſſez
pluribꝰ illuſtrioribꝰ munire:his teipſuz urge ſtimu
lis:his attolle comitibꝰ. Magnorum ſeq ueſtigia
ſeqz illis ꝯferre magnis animis dulce eſt. Neu di-
cas:Juuenis ſum:multū mihi ſupeſt tp̄is:Ut eniz
hoc dubiū:ſic certiſſimū illud ꝙ nunq̄ꝫ dies iſta re
uertitᷣ. Arripe eam ergo ne tibi ifructuoſa ꝑtereat :
⁊ ut magne parti hoium:imo fere cunctis homini
bus atqz in morez inter digitos eff luat:Profecto
autem ut quod nulli vnq̄ꝫ fuit tibi certi tp̄is multū
eſſet: ⁊ huius tamen ⁊ rerum omnium parſimonia
tunc eſt utilis dum abūdant:nempe cū defecerint
ne quicq̄ꝫ admiſſa cuſtodias. Q̄obrem iteruz atqz
iterum te moneo ⁊ obteſtor:ne ullū diem per igna
uiam labi ſinas:ſed omni ſero tecum ipſe calculuz
ponas:tanq̄ꝫ diligens paterfamilias cuz ſuſpecto
diſpēſatore:hoc egi hodie:hoc incepi : hoc didici:
hoc doctior:hoc melior factus ſum. Neqz eniz mi
nus ad virtutem q̄ꝫ ad ſciētiam te cohortor:Quez
inutilez tibi diem preterijſſe deprehenderis nec vi F
xiſſe te credito. Amice diem perdidi inquit Titus
Ceſar : Jd ſi dixiſſe laudatur qui nō alijs illa luce
ꝓfuerat:q̄d dicturū putes qui nō ꝓfuit ſibi? Non
poſſumus fateor libro ſemper incumbere:nō ſem-
per ſolitarij ⁊ tranquilli eſſe: ⁊ nos fragiles ⁊ mun-
dus eſt turbidus ⁊ res inextricabiles : hoc poſſu-
mus : curare ne dies ulla ſine noſtra diſcuſſione ⁊
in nos animi refectione pertranſeat. Quomodo
eni aliena curabimus ſi noſtra negligimus? ſedē-

do quidē ſtandoq̄ licet ⁊ eundo de ſe ſuiſq̄ de rebus in cōſilio: in cōſenſu: ⁊ ꝗ̄q̄ Ciceroni aliter videat̄: etiā in cōuiuio: ſed lenius cogitare: Uix tam ſterilis ager: vix tam durus eſt aīus: quem non iugis ac diligēs cultura fecundet ac leniat. Quid de tuo igit̄ ſperem quem natura ipſa tractabilē fecit ac fertilem? Noſtrum ergo: qđ apud Tullium ait
G Cato: ducem optimum tanꝗ̄ deum: Immo quidē nature rerūq̄ oium p̄rem deum ipſum ſequere: altis te uocibus euocantē oēſq̄ quos creauit redemitq̄ hoies: nō e celo tātum ubi in eternū regnat: ſed ex aſperrimo etiam tropheo qđ pro nobis nudus ſpinis coronatus triūphator aſcēdit: oēs inꝗ̄ uocat: pauci illū audiunt: Eſto vnus e paucis: alioquin nihil eſſe p̄ſtaret. Audi illum ⁊ exaudi a quo corpus atq̄ aīam ⁊ ingenium accepiſti: per quem es qualem te gaudem⁹: per quem eris niſi reſpuis
H qualem te cupimus ⁊ ſperam⁹. Non te hodie pluribus premam: certus hec tibi ⁊ multo etiam pauciora ſufficere: ut qui ex te qđ optem ego: quid ue alij qui te amāt: tacito me licet intelligis: Unū tñ non obmiſerim: ne illis aures aut aīum accommodes qui obtentu ſtudij theologici te nituntur a notitia lr̄arum ſcholarium dehortari: qua ut ſileā reliquos: ſi Lactātius atq̄ Auguſtin⁹ caruiſſent: neq̄ ille ſup̄ſtitiones paganoꝝ tam facile ſubruiſſet: neq̄ iſte ciuitatem dei tāta arte tantiſq̄ molib⁹ erexiſſet. Expedit theologo p̄ter theologiam etiā multa noſſe: Immo ſi fieri poſſit: pene oia: quibus contra inſultus carnaliū ſit inſtruct⁹. Certe ſicut vnus eſt deus cui oia ſubſunt: ſic vna eſt ſcientia de deo cui bone oēs alie obſequunt̄. De his tñ libro ſecundo de doctrina chriſtiana ipſe idem diſputat Auguſtin⁹. Lege ergo: de illius cōſilio que potes ſine ꝓpoſiti p̄ncipalis preiudicio: ⁊ diſce quantum dū ne ingeniū aut memoriā afficias: ſemperq̄ memineris eſſe te theologum non poetam aut ph̄m: niſi inꝗ̄tum uerus ph̄s uere ſapientie eſt amator: Ue
I ra aūt dei p̄ris ſapia: Chriſtus eſt. His illud addiderim: ut in oi doctrina: illa tibi p̄cipua cura ſit: nō ꝗ̄ abdita: ꝗ̄q̄ obſcura: ſed ꝗ̄ ṽa: ꝗ̄ clara ſint qb⁹ aium intēdis. Sūt eni qui de his maxie que nec ipſi nec alij intelligunt inaniter gloriant̄: ſtultum genus: Nam ut ṽitas obiectum: ſic ni fallor claritas eſt felicitas intellectus. In oi aūt ſanctitate ac ṽtute expeditam illā ⁊ cōpendiariā Socratis ad gloriā viam nunꝗ̄ deſeras: ut ſcilicet talis eſſe ſtudeas ꝗ̄lis vis videri. Sunt enim peſſimi quidā qui videri uolunt optimi: quaſi ut alios: ſic ⁊ deū ⁊ cōſcientiam ſuam fallant. Gemine aūt vie huius duces multos habes: utriq̄ tñ vnus ſuffecerit Auguſtinus domeſticus tuus dux: quē vides hac ipſa tua etate cum erroribus ac vitijs generoſo impetu magnificētiſſime colluctātem. Siquis in illo vnꝗ̄ vite error fuit aut doctrine: p̄mus contraria ſublatus eſt vita: ſecundus manu ꝓpria diſcretiſſimo uolumine extirpat⁹ eſt: ut nil ſit tuti⁹ ꝗ̄ viri illi⁹ ⁊ vitā ſimul ⁊ doctrinā ſequi: Hoc ne tibi vnꝗ̄ e memoria excidat. Extremum queſo: ut cum primum perueneris quo ſuſpiras: quod cito fore confido: contra canem illum rabidū Auerroim qui furore act⁹ infando contra dn̄m ſuum Chriſtum contraq̄ catholicā fidem latrat: collectis vndiq̄ blaſphemijs eius: quod ut ſcis: iam ceperamus: ſed me ingens ſemp̄ ⁊ nūc ſolito maior occupatio: nec minor temporis ꝗ̄ ſcientie retraxit inopia: totis ingenij viribus ac neruis incumbens: rē a multis magnis viris impie neglectam: opuſculum vnum ſcribas: ⁊ mihi illud inſcribas: ſeu tūc viuus ero: ſeu interim abiero. Semper enim tempus eſt omnibus: ⁊ mihi inter alios iam de habitu cogitandi. Neu dubita defuturū tibi uel ingenium uel ſtilū: ꝗ̄uis tuorum nonnullis ſolitum deeſſe: Aderit Chriſt⁹ ſuas res agenti qui tibi affuit uel naſcenti. Uale.

ℂ Franciſci Petrarche ad Inuictiſſimū Ceſarem dominum Karolum quartū Romanorum ⁊ Bohemie Regem: Illum eo ꝙ tardius Italicis rebus ꝓuiderit incuſantis: ⁊ ut bonis cōſilijs moram nullam facere dignetur exhortantis ſimul ex antiquitate virtutem ⁊ excellentiam urbis Rome deſcribentis.

p Recipitium horret ep̄la ſereniſſime Ceſar: auctoris ſibi cōſcia: dum cogitat vnde digrediens: quo uētura ſit. In tenebris eniꝫ orta: quid miruꝫ ſi clariſſimi tui nois ſplendore confundit̄? Sed qm̄ oēm pauorē amor excutit: in lucem ueniet: ⁊ ſi nihil aliud: at ſaltē fidelis affectus mei nūcia. Perlege oro dec⁹ nr̄m: p̄lege: neu quas odioſas tibi ac moleſtas adeo ex me blanditias uerearis: publicam regū peſtem: ars ea ꝓcul a morib⁹ meis abeſt: lamentis potius aurē para: nō tam blāda ꝗ̄ querula or̄one pulſaberis. Quid eni noſtri: ⁊ ſi dici phas eſt: Immo tuiipſius immemor fact⁹ es: quoniā abijt italie tue cura? Nos equidem ſperabam⁹ te celit⁹ nobis miſſum: libertatꝫ noſtre promptiſſimum aſſertorē: Tu refugis: ⁊ ubi factis opus eſt: lōgiſſimis cōſultationib⁹ tp̄s trahis. Uide Ceſar ꝗ̄ fiducialiter tecū ago: homo puſil- A
lus ⁊ incognit⁹: Tu queſo ne libertati mee ſuccēſeas: ſed nature moribuſq̄ tuis gratulare: qui hanc mihi fiduciā ſubminiſtrāt. Quid enim (ut ceptum ſequar) ꝗ̄ſi uēturi certus tp̄s in conſilijs expēdis? Neſcis in ꝗ̄ breui ſpatio maximaꝝ rerum momēta uerſent̄? Que multis elaborata ſunt ſeculis: ſepe dies vnus cōficit. Crede mihi ſi famā ꝓpriam: ſi reipublice ſtatum cernis: videbis tuas itidē res ac noſtras dilationib⁹ nō egere. Quid ꝙ ambigua ⁊ fugaciſſima vita eſt: ⁊ ꝗ̄uis integerrima etas tua ſit: eſt tñ inſtabilis aſſidueq̄ uolat ac rapit̄: Ita q̄ nō ſentiētem ois te in ſenium dies trudit: dum circūſpicis: dū cūctaris: iprouiſa furtim aderit canicies. An forte dubitas ne ante tp̄s inceperis: ad qđ peragendum vix humane vite lōgiſſimū tp̄s intelligis ſuffecturum? Neq̄ enim vulgaris aut mediocris negocij tibi cura eſt: Romanum imperiū multis diu iactatū tempeſtatib⁹ ſepe deluſā: ⁊ pene iam ꝓiectā: ſpem ſalutis in tua tandē virtute reponit: ⁊ per innumeros caſus ſub vmbraculo tui nois utrunq̄ reſpirat: ſed ſola iam ſpe diutius paſci nequit. Sentis quantam ⁊ ꝗ̄ piam curarum ſarcinam ſuſcepiſti: perfer ad exitum precamur. Idq̄ ꝗ̄ primum facito: Precioſiſſima: immo ṽo

ĩextimabilis res eſt tempus: ⁊ cuius ſolius auari-
C tiam doctorum oium cõmendat auctoritas. Pel-
le moras igiẗ: ⁊ qḋ grãde aliqd aggreſſis ultimuꝫ
eſt: ſinglˀos dies magni extima: ea te cogitatio par
cum tpis efficiet: ea te coget ut uenias: ⁊ inter di-
uerſitatẽ nubila deſideratꝰ nobis auguſtiſſime tue
frontis lumen oſtẽdas: Non te trãſalpinarum ſol-
licitudo reruꝫ: nõ te natalis ſoli dulcedo detineat.
Quotiens Germaniam inſpexeris: Italiam cogi-
ta. Illic natus: hic nutritus. Illic regnum: hic ⁊ re
gnum habes ⁊ imperiũ: Et ꝙ nationũ ac terraruꝫ
oium pace dixerim: cum ubiqꝫ mẽbra: hic ip̄m ca-
put inueniẽs monarchie. Nullus igiẗ ignauie locꝰ
eſt: ut ad nutum cũcta ſuccedãt: magnũ fuerit tãta
rum rerũ fragmẽta colligere. Sẽtio quidem noui
tatem reruꝫ oium eſſe ſuſpectã: ſed ad noua nõ tra
D heris: neqꝫ tibi aliter italia q̃ꝫ Germania nota eſt.
Ab ĩfantia enim tua nobis diuinitate ꝓpitia repro
miſſus: altuꝫ inclyti p̃ris iter mira indole ꝑſecutus
ſub eo ⁊ italicas urbes ⁊ mores hoium ⁊ terrarũ
ſitus ⁊ glorioſe rudimẽta didiciſti: Quinetiam ad
huc puer: ꝙ pluſq̃ꝫ humane v̓tutis fuerit: p̄claras
hic ſepe victorias meruiſti: ſub quibus ⁊ ſi magna
erãt que gerebas: maiora tñ puerilis expeditionis
miniſterio uelabanẗ: ne ſcilicet eã p̃iam vir time-
res: que tibi puero tãtarũ victoriaꝝ miſericordiaꝫ
p̄buiſſet: ⁊ qd hinc ſpare debeas impator p̄meui
tyrocinij auſpicio ꝓuideres. Adde ꝙ nunq̃ꝫ ullius
externi p̄ncipis aduẽtum letius expectauit italia:
Utqꝫ nec aliũde remediuꝫ vulneribꝰ ſuis ſpat: nec
tuum tanq̃ꝫ alienigene iugũ timet: hoc ſingulare ſi
neſcis: habet apud nos maieſtas tua. Quid enim
uerear loqui qḋ ſentio ⁊ qḋ te iudice ꝓbari ꝯfido?
Miro quidẽ dei fauore nũc p̄muꝫ in te nobis poſt
tot ſecula mos patrius ⁊ Auguſtus noſter eſt red-
ditus. Te enim ut libet ſibi Germani uẽdicẽt: nos
E te italicum arbitramur. Propera igiẗ qḋ ſepe iam
dixi: ⁊ ſepius eſt dicẽdum: propera. Scio actus ti
bi placere Ceſareos: nec imerito Ceſar es. Atqui
primus opifex imperij tãte celeritatꝭ fuiſſe diciẗ: ut
ipſe ſepe aduẽtus ſui nũcios preueniret. Ideꝫ fac:
⁊ quem titulis equaſti: rebꝰ equare ſatage: noli am
plius bene meritam italiaꝫ tui deſiderio fatigare:
noli ardorẽ noſtrum nũcijs ⁊ expectatione reſtrin-
gere. Te vnũ poſcimus: tui ſyderei vultꝰ intuitum
poſtulamꝰ. Si virtutis amicus es: ſi glorie ſtudio
ſus: cuius ſic ego Karolũ nr̃m alloquar: ſicut Iu
lium Ceſarem Marcus Tullius alloquiẗ: auidiſſi
mũ te: q̃ꝫuis ſic ſapiẽs non negabis. Noli obſecro
laborem fugẽ: Nam qui laborẽ fugit: fugit ⁊ glori
am ⁊ virtutẽ: ad quas nunq̃ꝫ niſi arduo ⁊ laborio-
F ſo calle pertingiẗ. Tu v̓o quẽ ⁊ honeſti laboris ⁊ ue
re laudis appetẽtiſſimum ſcimꝰ: ſurge: age: ⁊ equꝰ
magnorum põderum diſtributor: grauiora queli-
bet etati preualide ⁊ fortioribus humeris impo-
ne: Iuuẽtꝰ labori acta: ocio ſenectꝰ: ꝑfecto autẽ ex
oibus optimis ac ſanctiſſimis curis tuis: nulla gra
uior q̃ꝫ ut italicũ orbeꝫ trãquilla pace cõponas: ea
ſarcina huius eui viribꝰ par eſt. Cetera leuiora q̃ꝫ
ut tãtum ⁊ tam generoſum aium occupare merean
tur. Hoc igiẗ primũ fac reliqua ſuuꝫ tp̄s inueniẽt:
q̃ꝫ q̃ꝫ placata ad plenum ⁊ cõpoſita italia nihil aut
modicum putem negocij ſuperit. Finge nũc aio al
mam te romane urbis effigiem videre: Cogita ma
tronam euo grauẽ: ſparſa canicie: amictu lacero:

pallore miſerabili: ſed infracto aio ⁊ excelſe priſti-
ne immemoreꝫ maieſtatis: ita tecũ loqui: Ego Ce
ſar ne deſpexeris iratus meam: multa olim potui:
multa geſſi: Ego leges cõdidi: ego annum partita G
ſum: ego docui militie diſciplinã: ego qngentis an
nis in italia cõſumptis: ducẽtibus ordine ſequenti
bus (Cuius rei fide digniſſimi teſtes ſunt) Aſiaꝫ:
Africam: Europam: totum deniqꝫ orbem terrarũ
bellis ⁊ victorijs peragraui: multo ſudore: multo
ſanguine: multoqꝫ cõſilio: ſurgẽtis imperij funda-
menta cõmuniens. Ego primum libertatis aucto-
rem Brutum: dum mihi obſequiẗ interfectis filijs
ſuperbo hoſti mutuis cõmoriẽtem vulneribꝰ aſpe-
xi. Ego natãtes virum armatum ⁊ inermem puel
lam ſtupui. Ego piũ Camilli exilium: ⁊ Curſoris
laborioſam militiam: ⁊ incõptuꝫ Curij caput ⁊ ele
ctum ab aratro cõſuleꝫ: ⁊ ruriculam dictatoreꝫ: ⁊
regiam Fabricij paupertatem: ⁊ Publicole elatuꝫ
funus: ⁊ inſolitam viuẽtis Curtij ſepulturã: ⁊ glo H
rioſum carcerem Attilij: ⁊ inſigni deuotionis ha-
bitu precũbentis Decios: ⁊ Coruini ſpectabile du
ellum: ⁊ mitem patri durum filio Torquatũ: ⁊ pro
fuſum vna Fabiorum ſanguine: ⁊ attonitum Por
ſennam: ⁊ fumantem generoſam Mutij dextrã vi
di. Ego Senonum flammas: ⁊ Pyrrhi elephan-
tes: ⁊ opes Antiochi: ⁊ ꝑtinaciam Mithridatis:
⁊ Syphacis amẽtiam: ⁊ Ligurum difficultates:
⁊ bella Sannitica: ⁊ Cimbrorum motus: ⁊ Ma
cedonum minas: ⁊ Punicas fraudes ꝑtuli. Ego
Carrhas: Egyptum: Perſidem: Arabiaꝫ: Pontũ:
⁊ utranqꝫ Armeniam: ⁊ Galatiam: Cappadociã:
Thraciam: ⁊ Marum littus: Ethiopicas arenas.
Ego Libye Campos ⁊ Hiſpanie. Ego aquas Se
ſtias: Ticinum: Trebiam: Thraſumenũ: Cannas:
⁊ Ochiclaras precito cruore Thermopylas. Ego
Danubium ⁊ Rhenum: Indum: ⁊ hydaſpeꝫ: Rho
danuꝫ: ⁊ Iberum: Euphratem: Tigrim: Gangem:
Aliam: ⁊ Hebrũ: Tanaim ⁊ Harapſen. Ego Tau
rum ⁊ Olympum. Ego Caucaſum ⁊ Actalenta.
Ego Ionium ⁊ Egeum Scythiuꝫ atqꝫ capaticum
mare. Ego Helleſponticum ſinum ⁊ Euboicas are
nas. Ego Hadriaticum ⁊ Tyrrenum: Deniqꝫ per
domitum noſtris claſſibus oceanuꝫ hoſtium ſimul
⁊ natorum ſanguine cruentaui: ut tantum ſcilicet
bellorum ſenem pax eterna ſequeretur: ⁊ per mul
torum manus ad te uenturum ſtabiliretur imperi
um. Nec mea me fefellit intentio: uoti cõpos: om- I
nia ſub pedibus meis vidi: Inde ſenſuꝫ neſcio quo
nam modo nec quia mortaliũ opera decet eſſe mor
talia: in labore meo inrexit aliena ſeuities: ⁊ ne la-
chrymabilem ordiar hiſtoriam: quorſum res rede
gerit vides: tu mihi prope iam deſperãti diuinitꝰ
deſtinatus: quid ceſſas: qd cogitas: qd expectas?
Sane nunq̃ꝫ aut tu egentior: aut tu ad opem feren
dam actior: aut romanus pontifex clementior: aut
fauor dei ⁊ hominum propenſior: aut illuſtrior res
agenda differs: Inimica ſemper magnis mora p̄n
cipijs. Moueant: moueant animum tuum exem-
pla clariſſima: quorum qui nihil in ſenium differẽ
tes: oblatam ſemel occaſionem ipigerrime rapue-
runt. Alexander Macedo ea etate qua nunc es
oriente pererrato Indorum regna pulſabat alie-
na rapturus: tu tuum repetens deuotam tibi non
intrabis Italiam? Eadem hac etate tua Scipio
Africanus in Africã trãſgreſſus: ſenũ q̃ꝫuis te tra-

K hēte ſnia:nutātiꝫ iā ⁊ ruinā minātī impio pias ad
hibuit manꝰ:Itaqꝫ icredibili ꝟtute ipediens mihi
iugū carthagineſe diſcuſſit:magnas res in pmiſ ⁊
piculi nouitate memorabilis nr̄is ardētibꝰ hoſtiū
fines iuadere: ⁊ Hānibaleꝫ italie tūc gallicarūqꝫ
⁊ Hiſpanie victorē:ac iam totius orbis impiuꝫ ti
mēda mēte ꝑſantē:hinc vi decretū:illic armis vin
cere:tibi nulla gdem trāſeūda ſunt maria : nullus
Hānibal vincēduſ:ꝑnū iter:plana ⁊ apta ſūt oia.
Que enim obſcurata gdam putant:pn̄tie tue toni
tui pateſcēt:Ingēs niſi reſpuis:noue tibi gl'ie cam
pus oñdiť. Ingredere fortiter:intrepide:Iuſtorū
comes ⁊ adiutor pncipū deꝰ aderit:Aderūt arma
ta bonoꝝ acies:duce te libertatē pditā repoſcētes
Poſſem te nūc exēplis ſollicitare cōtrarijs:eorum
qui glorioſa pmordia ſeu morꝫ ſeu iſignis cuiuſpi
am ipedimēti obice nequaqꝫ ad exitū pduxerunt.
Sed ubi domeſtica ſuppetūt:externa nō querimꝰ
Unde tibi nō ꝑcul:nō ex annalibꝰ querēdis:vnus
tibi pro oibus ſatis erit:Heinricꝰ ſeptimus eterne
memorie ſereniſſimus auus tuus:cui ſi ad exēplā
da que ſacra mēte cōceperat vite ſpatiū ſuffeciſſet:
ꝟſa rerū ſorte: ⁊ afflictos hoſtes ⁊ me regnāte ⁊ li-
L berrimos italie populos ac feliciſſimos reliqſſet.
Expectat nūc ille celoꝝ perpetes incola: ⁊ ab alto
ꝯſiderat greſſus tuos:dies cōputat horaſqꝫ dinu
merat:teqꝫ mecū increpitans alloquitur: Nepos
amātiſſime quo ſupſtite nec bonoruꝫ ſpes:nec ego
totꝰ interij: Romā nr̄am atqꝫ illius lachrymas pre
ceſqꝫ digniſſimas amplectere: Reformādeqꝫ rei-
publice ꝓpoſitūqꝫ mea mors mūdo q̄ꝫ mihi dāno
ſior puertit: ⁊ inefficacē ai mei çelum pari ardore
ꝓſequere:ſed felicıꝰ:ſed letiꝰ: Incipe ne moriaris:
⁊ noſtri memor:ſcito te eſſe mortalē. I celer ⁊ gau
dētium alpiū clauſtra trāſcēde: Roma ſpōſum ſo-
ſpitatorē ſuū uocat italia ⁊ tuis pedibꝰ tangi cupit.
Expectāt te leti colles ac flumina:expectāt urbes
⁊ oppida : expectāt bonorum agmina. Etſi te nil
aliō urgēt niſi ꝙ malis nunq̄ꝫ ſatꝫ diſtuliſſe:bonis
nunq̄ꝫ nimis feſtinaſſe videberis:ſat cāe eſt ut his
gaudiū:illis penaꝫ:uel ſi reſipiſcere maluerint:ue
niam laturus acceleres. Solus enim es cui deꝰ oi
potēs iterrupti cōſilij mei dilatā gl'iaꝫ reſeruauit.

¶ Frācıſci Petrarche poete oratoriſqꝫ clariſſimi Pſalmi penitentiales incipiunt.

¶ Pſalmus primus

Eu mihi miſero:qr iratū aduer-
ſum me cōſtitui redēptorē me-
um: ⁊ legē ſuaꝫ contumaciter ne
b glexi. ¶ Iter rectū ſponte deſe-
rui: ⁊ per inuia lōge lateqꝫ circū
actꝰ ſuꝫ. ¶ Aſpa quelibet ⁊ inac
ceſſa penetraui: ⁊ ubiqꝫ labor ⁊
anguſtie. ¶ Unus aut alter ex gregibꝰ brutoꝝ : ⁊
inter luſtra feraꝝ habitatio mea. ¶ In anxietatibꝰ
cū uoluptate ꝟſatꝰ ſum: ⁊ in ſentibꝰ cubile meū ſtra
ui. ¶ Et obdormiui in iteritu: ⁊ ſpaui regem in tor
mentis. ¶ Nūc igiť gd agā:quo me in tātis picu-
lis uertā:ſpēs adoleſcētie mee corruerūt omnes.
¶ Et factꝰ ſū naufrago ſimillimꝰ:qui mercibꝰ amiſ
ſis nudus enatat iactatꝰ uētis ⁊ pelago. ¶ Elōga-
tus ego ſum a portu: ⁊ viam ſaluꝫ nō apprehēdo
ſed rapior ſiniſtrorſum. ¶ Uideo tenuiter gdem:
ſed hic mihi grauiꝰ duellū qr iraſcor mihimet ⁊ aīe
mee ſū infeſtꝰ. ¶ Iraſcor pctis meis:ſꝫ igēti miſe-
riarū mole depſſus ſū:nec eſt reſpirādi locꝰ. ¶ Se
pe fugā retētaui ⁊ uetuſtū iugū excutē meditatus
ſū:ſed iberet oſſibꝰ. ¶ O ſi tādem excidat a collo
meo:excidet cōfeſtim ſi tu iuſſeris altiſſime. ¶ O
ſi mihi ſic iraſcar in pctis meis:ut te diligā ul'ſero
¶ Sed ml'tū timeo:qr libertas mea manibꝰ meis
labefacta eſt. ¶ Iuſte crucior conſenſi:labore tor
queor digniſſimo. ¶ Quid mihi ꝓcuraui demēs
catenā meā ipſe cōtexui: ⁊ incidi uolēs in inſidias
morꝫ. ¶ Retia mihi diſpoſuit hoſtis:q̄cūqꝫ ibaꝫ:
⁊ pedibꝰ meis laqueos tetēdit. ¶ Ego aūt deſpe-
xi ⁊ iceſſi ſecurꝰ iter lubrica: ⁊ in pctis mihi blādi-
tus ſū. ¶ Credidi iuuētuꝫ decꝰ nō aberrare: ⁊ ſecu
tus ſū quo me tulit ipetꝰ. ¶ Et dixi mecū:gd ante
mediuꝫ de extremis cogitas:hēt etas quelibet fi-
nes ſuos. ¶ Uidet iſta deꝰ ſed irridet:facillimꝰ erit
ad ueniā:cōuerti poteris cū uoles. ¶ Tūc cōſue-
tudo peſſima ſuū uēdicat mācipiū: ⁊ inijcit manus
fruſtra reluctāti. ¶ Quo fugiā nō hēo:naꝫ ⁊ ego
vinctꝰ ſū ⁊ refugiū meū lōge eſt. ¶ Moriar in pec-
catis meis:niſi mihi auxiliū ueniat ex alto. ¶ Nō
merui fateor:ſed tu dñe miſere ⁊ extēde manū tu-
am peunti. ¶ Et memor pmiſſionū tuarum:eripe
me de faucibꝰ iferni. ¶ Gl'ia pri. ¶ Pſalmus.II.
Nuocabo quē offendi:nec timebo:reuoca
i bo quē abieci nec erubeſcā. ¶ Spē pditaꝫ
reſtituā:audebo rurſuꝫ ex his tenebris in
celū oculos attollere. ¶ Illic habitat redemptor
meꝰ:qui potēs eſt ab iferis euellere. ¶ Ego in me
perij:ſed in illo vita mihi pmanet ⁊ ſalus in eternū
¶ Ille impat morti:ille vitaꝫ pſtat ⁊ reſtaurat:qs
ꝓhibet ſpare meliora? ¶ Auolent qui me terrifi-
cāt:pctm̄ grāde meū nimis ſed miſatio dñi imēſa
eſt. ¶ Peccaui ifelix malis peiora accumulās : ⁊
mihimet hoſtis acerrimꝰ. ¶ Uerꝰ enimuero oēs
ſordes meas vna gutta uel tenuis ſacri ſanguinis
abſterget. ¶ Attamē vn̄ mihi gemitꝰ:frāge ſaxuꝫ
hoc dñe ⁊ fontes ꝓrumpāt ex adamāte duriſſimo
¶ Fōtes lympidi ſcaturiāt : ⁊ deſcēdāt in uoluta
brū ubi aſſidue trux aper imergiť. ¶ Et deleātur
macule uetuſte ut placere tibi poſſit habitaculū in
me dū diſplicet. ¶ Fiat mihi per noctē miſeriarū
mearū recordatio: ⁊ per diē ſpes ſaluꝫ appareat.
¶ Tēperē leta cū triſtribꝰ:ſed miſerationū tuaruꝫ
nunq̄ꝫ obliuiſcar. ¶ Ex quātis me malis erueris:
⁊ ut aiam meam nō deſerueris in piculis multis.
¶ Lugeā penitēs de cōmiſſis:ad feliciora ſuſpirē
de meipſo metuā ſemp de te nunq̄ꝫ deſpem. ¶ Fi
at mihi thalamꝰ meꝰ purgatoriū meum: ⁊ lectulus
meꝰ lachrymaꝝ meaꝝ cōſcius. ¶ Et in corpe meo
doleā pus q̄ꝫ pceps corruā in tartara . ¶ Miſere
mei dñe:miſere ⁊ opꝰ tuuꝫ ne deſtituas : liberator
meꝰ ⁊ ſpes ultima. ¶ Gl'ia pri. ¶ Pſalmꝰ.III.
Iſerē dñe doloꝝ meoꝝ:ſatiſqꝫ ſupqꝫ uolu
m tatꝰ ſū ⁊ in ceno pctōruꝫ meoꝝ marcui mi-
ſer. ¶ Et gd reſtat amplıꝰ afflicto:tps iuti
liter abijt vitam in cōſilijs expēdi. ¶ Mors ante
oculos meos adeſt: ⁊ domꝰ nouiſſima ſepulchrū ⁊
ſtridor ac gemitꝰ gehēne. ¶ Q̄diu me deludit ho-
diernus dies ſub expectatione craſtini:quando in
cipiam ad te reuerti? ¶ Siſte iam fluctus ac pro
cellas animi illumina:conſilium cordis mei ⁊ me
thā laboribꝰ ipone. ¶ Qui intellectū dederas ut

bñ agẽ tribue uolũtatẽ: ⁊ in actũ dirige ne expro-
bratione tui muneris cõfundar. ¶ Eripe me a ſui
tio hoſtiſ tui ⁊ ne iſultet in opꝰ manuũ tuaꝝ ꝓhibe:
qm̃ alter qui ꝓhibeat nõ eſt. ¶ Libera me de ſup-
plicijs eternis: ſit mihi ꝑs purgationis labor meꝰ
q̊ hic per ſinglos dies exerceor. ¶ Reliquũ mihi
hac vita ⁊ in hiſ mẽbris exige: ꝑ̊uſqꝫ ueniat tpſ ege
ſtatis. ¶ Reduc me in vias tuas ante ſolis occaſũ
adueſpaſcit eni ⁊ nox eſt amica p̃donibꝰ. ¶ Coge
ire ſi uocare parũ eſt: deniqꝫ ut libet: mõ ne peream
¶ Reſpice dñe miſere: ſuccurre: qm̃ tu ſolus oẽs
miſerias noſti. ¶ Gloria pri. ¶ Pſalmꝰ. IIII.

r Ecordari libet munerũ tuoꝝ deꝰ: ut ſit mi-
hi cõfuſio ante ocl'os ⁊ rubor in genis me
is. ¶ Sic eni forte miſeberiſ: ubi nõ ꝓſuz
videris oium que mihi tribuiſti largitor optime.
¶ Tu mihi celũ ⁊ ſtellas: qd enim hoꝝ idigebas:
tu mihi viciſſitudineſ tempoꝝ creaſti. ¶ Tu ſolẽ ⁊
lunã: tu dies nocteſqꝫ: tu lucẽ ac tenebras diſcreui
ſti. ¶ Terrã aquis iuoluiſti: feciſti fontes ⁊ maria:
ualles ac planitiẽ: mõtes: lacꝰ ⁊ flumina. ¶ Hec in
tus uarijs ſeminibꝰ fecũdaſti: circũquaqꝫ multipli
ci ſpecie decoraſti. ¶ Herbis virẽtibꝰ ueſtiſti cam-
pos: diſtinxiſti colles floribꝰ ⁊ ſiluas ramoꝝ folijs
¶ Fatigato regem p̃paraſti: eſtuãti vmbras arbo
rũ ⁊ ad ociũ receſſus ameniſſimos. ¶ Sitiẽti fon-
tes lucidos: eſuriẽti baccas ois gñis ⁊ refectionis
q̃ꝫ multiplicis alimẽta. ¶ Qꝫ multiformibꝰ aianti-
bus terras ⁊ pelagos ipleſti: ⁊ circũfuſos tractꝰ ae
ris: qs cuncta dinumeret? ¶ Hec oia pedibꝰ hois
ſubieciſti: uſqꝫ ad oblectationes uarias amaſti ho
minẽ. ¶ Nec me minꝰ: ideo: qꝛ cũ multis: gn ⁊ ſin
gularia quedã p̃buiſti mihi. ¶ Tu corpꝰ hois pre
cũctꝭ creaturis adornaſti: tu mẽbra miris ordinibꝰ
collocaſti. ¶ Os illi impioſuz ac ſerenum ſpũmqꝫ
tui capacẽ: ⁊ cõtẽplatorẽ celeſtiũ ſtatuiſti. ¶ Addi
diſti artes inumeras: qbus vita hec foret ornatior
eterneqꝫ vit ſpez dediſti. ¶ Oſtẽdiſti viã qua gra-
diẽdũ foret: apuiſti aditũ i tabernacula tua: monui
ſti qd cauẽdũ atqꝫ vnde declinãdũ ſit. ¶ Deputa-
ſti comitẽ perpetuũ ac ducẽ: greſſus oẽs e ſpecula
cõtẽplatꝰes ⁊ errores meos obſeruaſti. ¶ Cadẽtẽ
ſuſtẽtaſti: labẽtẽ firmaſti: errantẽ direxiſti: ꝓſtratũ
ſuſtuliſti: ſuſciſtati mortuũ. ¶ Miſeratus es labo-
res meos totiẽs: ubi nõ miſericordia ſed odio di-
gnus erã. ¶ Et qbus meis meritꝭ tã digna: tã grã-
dia gratis ⁊ indignus hec accepi. ¶ Pro his oibꝰ
qd tibi retribuerim vides: uerũtamẽ miſerere iteꝝ
⁊ ſuccurre qꝛ ſine te morior. Ingratitudinũ meaꝝ
ne reminiſcaris amplius: ſed ſaluã fac aiam nil iam
de ꝓprijs viribꝰ ſperantem. ¶ Gloria patri ⁊ filio.

¶ Pſalmus. V.

n Octes mee in merore tranſeũt ⁊ terrores
agitãt: inumeris cõſciẽtia cõcutit inſõnem
⁊ male mihi eſt. ¶ Sõnus meꝰ illuſionibꝰ
uarijs turbat: nõ mihi quietẽ afferẽs ſed laborem.
Signũ peſtiferi euẽtus ꝓhibe dñe ⁊ occurre: qm̃
aduẽtãtis mortꝭ eſt iudiciũ. ¶ Dies meos in ama-
ritudinibꝰ exegi: cõſumpſerũt me cure imortales ⁊
aie mee litigio exaſpatus ſum. ¶ Corporis mei ſar
cina defeſſus ac curuatꝰ ingredior: ⁊ terrã inuitus
aſpicio. ¶ Intꝰ ⁊ extra mihiipſi ſum moleſtꝰ: utro-
biqꝫ hoſtes domeſticos iueni qui me peſſunderũt
¶ Perſecutoribꝰ alienigenis patuit igreſſus: ⁊ mu
roꝝ cuſtodia deuicta eſt. ¶ Et ego ſono grauis at
qꝫ icautꝰ iter tenebras noctiſ oppreſſus ſũ. ¶ Nul
la mihi ſpes ſalutꝭ: nullũ p̃ſidiũ aliũde: ſed in miſi-
cordia tua ſpabo. ¶ Succurre accelera: fer opem ⁊
miſerere mei. ¶ Gloria. ¶ Pſalmus. VI.

c Ircũfallarũt me inimici mei: purgẽtes me
cuſpide multiplici. ¶ Obtorpui iſelix ⁊ cõ
tremui uehemẽter: horror mortꝭ ſupaſtitit
mihi. ¶ Nõ reſperi ad oriẽtẽ: nec vnde debueram
auxiliũ expectaui: nec ſicut dignũ fuerat ſperaui.
¶ Propterea firmamẽtũ cui innixꝰ erã me deſtitu
it repẽte: ⁊ ego ꝓnus in terrã ſum ꝓſtratꝰ. ¶ Agno-
ui cadẽs q̃ꝫ debiliter ſtetiſſem: p̃dones iſultauerũt
corruẽti. ¶ Spoliarunt me delitijs multis queſitꝭ
mihi de lõgiquo: tabe ⁊ cruore deformauerũt me.
¶ Uulneribꝰ grauiſſimis cõfecerũt: ſemianimẽ at
qꝫ nudũ reliquerũt in deſerto. ¶ Caput ⁊ pectꝰ me
um trãſfixerũt: ſed ſubter p̃cordia mea debaccha-
ti ſunt acerbiꝰ. ¶ Illic vulnus ſitu putruit: illic vi-
te mee metuo: illic dñe manus tuas adhibe ueloci
ter. ¶ Uiuis enim ſaluator mi ⁊ hec aſpiciẽs ex al-
to: tacuiſti ⁊ paſſus es qꝛ ego ꝓmerui. ¶ Miſebe-
ris fortaſſe nec patieris in finẽ: qm̃ tu ſolus potẽs
es p̃ſcribẽ leges morti. ¶ Ipſe arcebis carnifices
ab interitu meo: qm̃ in te ſpes mea magna eſt: ipſe
ſaluũ me facies de manibꝰ impioꝝ. ¶ Gloria pri.

¶ Pſalmus. VII.

c Ogitabã ſtare dũ corrui: ue mihi qꝛ duri-
ter nimis alliſus ſum. ¶ Quo ⁊ vnde reda
ctus horreſco: dũ memini ⁊ grauiter cõtre
miſco. ¶ Spabã de viribꝰ meis: ⁊ mihi quedam
magna ꝓmiſerã. ¶ Sõnia mihi fingebam ⁊ gaude
bã: nũc delusus expgiſcor cũ lachrymis. ¶ Secu-
rus in piculis fui: letꝰ in erũnis medijs portũ in tẽ-
peſtatibꝰ putaui. ¶ Circũſperi per nebulas: ſecutꝰ
ſum trãſuerſas ⁊ tortuoſas viuẽdi vias: ⁊ ifeliciter
mulcẽtes. ¶ Noſti qm̃ tu ſemp mihi fueras finis:
ſed ad te per meipſum uenire credẽs retroceſſi per
iextricabiles amfractꝰ. ¶ Sẽtio nũc inſidias ubi-
libet: piget erroris tam lõgeui: nec ꝓpterea ſubſiſto
ubi ſit reges. ¶ Odio mihi ſum ⁊ ago cũcta cũ faſti
dio: vim patior ⁊ aliõ nõ licet. ¶ Nouũ ꝓpoſitum
mos uetuſtꝰ opprimit: ⁊ cum recta placuerint rela-
bor ad ſolita. ¶ Quotiẽs iã oſcitãs ad uomitũ re
dij: ⁊ ſubinde ſtomachãs dixi: q̊uſqꝫ hoc ⁊ qs erit
finis? ¶ Iuſtũ ſuppliciũ ai inſolentꝭ ſcio: qd me ꝑdi
dit nihil erã ⁊ ſupciliũ erexi. ¶ Agnoſco nullã fidu
ciã hõi niſi in deo: ⁊ ſi parũ video illuceſcat clariꝰ.
¶ Aufer a me dñe p̃ſũptiõiſ ſpũm: ⁊ humilitatẽ tri
bue placẽtem tibi. ¶ Ne qñ extollar icõſulte: ⁊ mi
hi de me mẽtiar: ſed pſeuerẽ in tremore tuo. ¶ Li
mus ⁊ vmbra tenuis ſum: ⁊ fumꝰ ante ipetum uen
torũ ita mihi videor videri. Ita mihi videar ſemp
⁊ in hac opinione ꝑmaneã ſobrie ac ſalubriter ſub
vmbra tua. ¶ Quotiens hinc pedẽ mouero conci
dam: ⁊ ludibriũ pſecutoribꝰ meis ero? ¶ Scio ⁊ ex
pertꝰ metuo: opuit me iam ſil'is ruina. ¶ Et adhuc
exurgere nõ ualui: ſed inenarrabilibꝰ urgeor miſe-
rijs. ¶ Tãdiu fedus uerſor in ſanguinibꝰ: ⁊ in lu-
to concupiſcẽtiarũ mearũ iaceo. ¶ Erue me Chri
ſte ieſu: ⁊ miſericorditer ſuſtẽta ne corruam ſub ex
tremis. ¶ Gloria patri.

¶ Expliciunt ſeptem pſalmi penitentiales Franciſci
Petrarche.

¶ Incipit epl'a cuiuſdam gallici ordinis ciſterciẽſis.

b Omo qdã deſcendebat ab hierl'm in ierico ⁊ icidit in latrones. Uerba iſta dño noſtro pape ſũmo ac ſctiſſimo ecclesie põtifici pñt ſatis ꝓprie adaptari. Ipſe nãq; hõ eſt: quẽ ſƺ ꝓphe ſniaƺ dñs gl'ia ⁊ honore coronauit: cui⁹ ẽt ſubiecit oia ſub pedibus. Iſte igiť hõ deſcẽdit ab hierl'm in ierico: cũ de partib⁹ gallie ſe trãſtulit ad partes romanorũ. Hierl'm nãq; viſio pacis intelligiť. Quãtã aũt pacẽ eccl'ia in partib⁹ gallie reppererit: q̃ȝtam humilitatẽ in magnis: q̃ȝtã ꝓmptitudinẽ in paruis: ⁊ q̃ȝtã obediẽtiã in oib⁹ ſentit nũc ac meminit ut experta. Sed ipſa deſcendit in Jerico qui interpretať luna. cuius mutabilitas inter mundi cetera patet euidẽti⁹ vniuerſis. Quid eni in rebus humanis eſt uel icõſtãti⁹ ſiue mutabili⁹ q̃ȝ romani? Immo certe ipa Roma pluſq̃ȝ alia urbs ul' ciuitas ſepius ⁊ pluries mutata eſt. Siqs eniƺ cõſideret ipſius initiũ qd̃ hũit ut dicũt in tp̃e Romuli: honoris faſtigiũ qd̃ habuit in tempore auguſti: ⁊ ipſius etiam in tempore preſenti miſeriam: mutationi lune rome mutationẽ: uere ⁊ realiter poterit cõparare. A p̃ncipio nãq; lux ei⁹. i. eius potẽtia aliq̃liter apparuit: ſicut luna cũ dı̃ Monoydes. poſtea v̊o notabil'r iualuit ſicut luna cũ dı̃ Amphyarchos. Deinde v̊o ad plenaƺ ꝑfectionem ꝑuenit: ſicut luna cũ dı̃ pãrilenos. Poſtea v̊o ſicut ipſa creuerat: ſic decreuit: ⁊ q̃ſi ad nihilũ eſt redacta. Ipa namq; eſt ſicut dicit Oroſius q̃ſi inexplebilis uẽter cũcta cõſumẽs: ſemper eſuriẽs: nihil alijs relinquẽs: nihil hñs: cũctis gẽtib⁹ ⁊ urbib⁹ q̃s miſerias fecit: nõ ſolũ miſior ſed ifelicior eſt relicta. Miſeriam cui⁹ certe nõ potuiſſeƺ credere ni vidiſſem. Occurrerũtq; mihi tũc v̊ſus cuiuſdã dicentis. Rome ſceptra iacẽt ⁊ celſa palatia ceno. Ceſaris alta domus nunc ſit caſa vilis egeno. Roma mõ nihil eſt: nihil eſt Rome niſi ſignũ. Ceſar in urbe ſua nil cernit ceſare dignũ. ¶ Cur igiť iſte nob̃ gallie paupꝫtatẽ iproperat? Cõſtat eni illã partẽ gallie de qua receſſit eccl'ia eſſe fertiliorẽ: uel ſaltẽ tã fertilẽ ſicut Roma ſiue pars Italie in qua ipſe reſidet pro preſenti. Quid igiť ad ꝓpoſitũ ſi galli: Roma iã adoleſcẽte: uſum vitis ⁊ olee didicerũt? Suam arguit ruditatẽ. Immo ex h̃ uerecũdari debẽt: q: galli in hac ſagacitate hos p̃cedũt. Galli ẽt pro certo paucitatẽ ciboꝝ ⁊ vinoꝝ pro facili iactura recipiũt. Illud Lucani in. v. attẽdẽtes. Humanum paucis viuit genus. Et iterũ illud Claudiani ꝯtra Ruffinũ. Uiuiť exiguo melius nã beatos. oibus eẽ dedit: ſi quis cognouerit uti. Et iterũ illd̃ Horatij in epl'a ad Bullatiũ. Si uẽtri bñ ſit lateriſ pedibuſq; tuis nil diuitie poterũt regales addere maius. Licet igiť nõ ſint pauperes per rerũ indigẽtiaƺ: ditiores tñ ſũt per ſufficiẽtiã. Juxta illud Maximiani. Et rerũ dñs nil cupiẽdo fui. Sed nõ ſunt huiuſmodi Italici ⁊ ſpãliter Romani: qui ſemꝑ lucris temporalibus inhiantes: nihil aliud cogitant: non aliud ſomniant preter lucrũ. Juxta dictuƺ apl'i. queſtuƺ extimãtes pietatẽ. Nullus eſſe ibi ioc⁹: nullus ludus: Immo generaliter nullus act⁹ in quo v̊t⁹ utili ꝓponatur. Loquať igiť ipe nõ de gallie: ſed de ſue Italie pauꝑtate. ubi fere nullus hẽt bonoꝝ ſuorũ: imo qd̃ deteri⁹ eſt ſui corporis ꝓprij ꝑtãtẽ. Animi

Lucan⁹ Claudianus. Horati⁹

Maximianus

eni puſillanimitate tyrannoꝝ ſubiecti dñio ad egeſtatẽ tãtali ⁊ ſũmã miſeriã ſũt redacti. ¶ Sequiť. ⁊ icidit in latrones. Licet ſm q̄ vulgariť dı̃ cõe dcm̃ nõ ſit oio falſũ: ⁊ ſm Ariſtotelẽ. fama nõ oio falſa ſit quã ppl'i multi clamãt: meũ tñ calamũ ab huiuſmõi v̊biſ auertiſſem niſi me illi⁹ viri irati ⁊ pꝫti: male tñ ut credo aduertẽtis v̊boꝝ iniuria deduxiſſet: q de exitu eccl'ie a ꝑtib⁹ gallie locutur⁹ uocꝫ ꝯcordãtiã turpiť mutuãdo: ⁊ v̊bis iperitꝫ iuolut⁹ ſniaƺ: turpi⁹ ichoauit. per hec v̊ba. In exitu iſrl' de egypto domus Jacob de ppl'o barbaro. Audiſtis blaſphemiã. lƺ eni ⁊ bñ: per iſrl' ⁊ domũ iacob eccleſiã itelligat: egyptũ tñ galliã ⁊ gallicos barbaros noiando ipſe ꝓculdubio delirauit. Si eni galliã illã de qua exiuit eccl'ia: v̊e ⁊ real'r ⁊ per ꝓp̃etatẽ itelligit egyptũ: ſalua reuerẽtia: hoc eſt falſum. Si v̊o per ſimilitudinẽ: tũc eſt ac ſi diceret albũ nigrũ. Egypt⁹ eni iterp̃tatur tenebra: gallia cãdida. Galla eni grece cãdor dı̃: vnde Galli quaſi corpore cãdidi. Que ergo eſt cõuẽtio lucis ad tenebras Horrere profecto debuit prophete maledictioneƺ dicentis. Ue qui dicitis malum bonum: ponentes lucẽ tenebras ⁊ tenebras lucẽ. Egyptus etiam alia iterp̃tatione itelligiť anguſtia ſiue tribulatio. Uñ ibidem dicit gloſa. In exitu de egypto. i. eccl'ie de anguſtia. Quã aũt anguſtiã eccl'ia paſſa ſit in gallia: ego ſine dubio nõ audiui. Uidi eni eã ibi in oib⁹ q̃etã ⁊ trãquillã: nõ iniuria tyrãnoꝝ laceſſitã: nõ inſcitia ppl'i ꝑturbatam: nec maiorũ oppreſſã potẽtia ſed beniuolẽtia ⁊ obediẽtia oiuƺ uenaratã pariter ⁊ dilectã. Eccl'ie igiť exitũ de gallia nõ debuit dicẽ de egypto. ¶ Sƺ aduerte q̃ſo qd ſeq̃ť. Dom⁹ inq̃t iacob de ppl'o barbaro. O v̊bũ iproprium: uere admirabile ⁊ ineptũ ⁊ nõ a tali viro ſaltẽ ſic iprouide ꝓferẽdũ. Sicut eni ipſe dicit. Mẽdaciuƺ qd̃ in alteri⁹ ꝓrũpit iniuriã eſt nephãdũ. Ecce ppl'm gallicũ uocat ppl'm barbarũ. Sƺ qd eſt eẽ barbaruƺ? nõne eſt eẽ ex̃neũ ⁊ ignotũ: legib⁹ inordinatũ: morib⁹ idiſciplinatũ: rudẽ ⁊ ihoneſtũ? Qd̃ ſi ſic ut oportet itelligat. Inter gallos non q̃rat barbariẽ: q: eſt ⁊ remanet apud eos. Quis eni mẽtis cõpos: ſani capitꝫ: ⁊ ueri iudicij rõnis ppl'm barbarũ dicẽt eẽ gallicũ: in q̃ eſt tẽperãtia in victu: mũditia in hitu amenitas clemẽtie: ſuauitas facũdie: in v̊bis ueritas: in factꝫ honeſtas: in corde fidelitas: ſtrenuitas opis ⁊ agilitas corꝑis? Iux̃ illd̃ Julij Celſi ppl'i tñ hui⁹ inimici: in libro. v. de bellis Ceſaris. Galli inq̃t hoies ſunt apti: minimeq; iſidioſi: qui per virtutẽ magis q̃ȝ per iſidias dimicare ꝯſueuerũt. ubi ergo q̃ſo ẽ: tã nobiles ppl'i barbaries? ¶ Sƺ certe romanorũ realẽ barbariẽ narrat btũs Bernardus ad Eugeniũ papã ita ſcribẽs. Quid tã notũ ſcl'is q̃ȝ ꝓteruia romanorũ: gẽs iſueta pati: tumultui aſſueta: gẽs imitis ⁊ itractabilis: ſubdi neſcia niſi cũ nõ ualet reſiſtere. Et ſeq̃tur ſcio ubi hitas. Increduli ⁊ ſubuerſores ſũt tecũ romani: ipij in deum: temerarij in ſcã uel ſcõs: ſeditioſi inuicẽ: emuli in vicinos: ihumani i extraneos: quos neminẽ amãtes amat nemo: ſuꝑiorib⁹ ifideleſ: iferiorib⁹ iplicabileſ iuerecũdi. ad petẽdũ: ad negãdũ frõtuoſi: igrati cũ acceperit: grãdia loquunť cũ operanť exigua: blandiſſimi adulatores: mordaciſſimi detractores: ⁊ doctiſſimi ꝓditores. Sũt ne iſta igiť mores ⁊ ingenia barbaroꝝ? Sƺ hic dicet. Forſitã fuit hic alienigena ⁊ male de ignotꝫ potuit iudicare. Rñdeo pro

A Ꝛ. de fama.

Galla vñ dı̃.

Egypt⁹ vñ dı̃.

Julius celſus

Bernardus.

certo nõ eẽ veriſimile imo nec credibile tãtũ viꝛ ſine
cognitiõe ⁊ experiẽtia ſic locutũ. Sʒ ut oĩs de me
dio extirpet̃ ſuſpitiõis occaſio: aduertat Juuenalẽ
italicũ: q v̇ba vmbꝛicij ſocij ſui q ob mł'titudinẽ vi
tioꝝ de Roma receſſerat: dolẽdo ꝯmemorãs i.iij.
ſatyra ṗmi libꝛi ſic ait: iter cetera. Nã qd tã miſeꝝ
tã ſceuũ credim⁹: ut nõ deteri⁹ credaſ: hoꝛrẽ icẽdia
lapſus tectoꝝ aſſiduos ⁊ mille picula ſeue Urbis.
Seqt̃. hec tũc vmbꝛici⁹ qñ artib⁹ ingt honeſtis. nul
lus i urbe loc⁹ nulla emolumẽta laboꝝ. Sequit̃. ce
dam⁹ pãia: viuãt arturi⁹ illic ⁊ catulus maneãt: qui
nigrũ i cãdida ꝟ tãt. Jſti aũt arturi⁹ ⁊ catulus fue
rũt duo lenones ⁊ hoĩuʒ deceptores. Seqtur. qd
rome faciã. mẽtiri neſcio libꝛũ. ſi maluſ eſt nequeo
laudare: ⁊ poſcẽ mot⁹. Aſtroꝝ ignoro: fun⁹ pꝛomit
tẽ pãis. Nec uolo nec poſſũ: ranaꝝ viſcera nũq̃ʒ: in
ſpexi ferre ad nuptã que mittit adult̃. que mãdat
norũt alij: me nemo magr̃o fur erit. Ecce ğ quõ iu
uenal' italic⁹: tãq̃ʒ bon⁹ ſatyric⁹ romanorũ victa de
nudauit. Cũ eni dicit. qd rome faciã mẽtiri neſcio
ĩpos eẽ mẽdaces denotauit. Cũ aũt dicit. libꝝ ⁊c̃.
ĩpos eẽ adulatores demonſtrauit. Cũ aũt dicit. ra
narũ ⁊c̃. ⁊ poſcẽ mot⁹ aſtrorũ ignoro. ipſos repꝛe
hẽdit de ſupſtitiõis ⁊ uane opionis iſania. Cũ aũt
dicit. ferre ad nuptã ⁊c̃. repħẽdit eoſ de turpi ma
culatiõis iſamia. Cũ aũt dic̃. me nemo magr̃o fur
erit. repħẽdit eos de vilis latrocinij malitia. ut me
rito dcm̃ ſit. ꝙ dñs nr̃ papa deſcẽdẽs ut dcm̃ eſt a
hierl'm i ierico icidẽt i latrones. Taceo q̃ ſequunt̃
ſ. q expoliauerũt eũ: ⁊ plagꝭ ipoſitꝭ abierũt ſemiui
uo relicto. Abſit h̸ bõe ieſu. Abſit ut ab ĩpſis roma
niſ ceterꝭ ue icol' ꝯfiniũ ciuitatũ pꝛ ſciſſim⁹ cũ ſacro
ſcõ reuerẽdoꝝ cardinaliuʒ collegio aliq̃l'r ipugnet̃
ſeu ẽt ſpoliet̃. Abſit ut uenerabiliũ cardialiũ ſblata
de medio magna pte: ex qb⁹ cũ ĩpo ſũmo pontifice
vnũ coꝛp⁹ efficit̃: ipſe ſemiuiuus mẽbꝛis depditis
reliquatur. Hec ⁊ multa alia gratia bꝛeuitatis nõ
pꝛoſequar. Et qꝛ nec uolo nec opus eſt omnia eius
dicta ſingillati decerpere: quatuoꝛ ſolum inter ce
tera ei⁹ dicta mihi ſatꝭ ſufficit tranſcurrere. Pꝛimo
eni pp illũ miſeꝝ aggreſſũ ad italiã ſiue romã dñʒ
nr̃m papã mirabil'r felicitat. Scdõ ipʒ ⁊ dños car
diales ad ꝟtutẽ hoꝛtat̃ ⁊ p̃dicat. Tertio vinũ belu
enſe: Rhodanũ ⁊ ptes finitimas terribiliter vilifi
cat. Quarto galliã depꝛimẽdo: italiã ac romã glo
rificat ⁊ exaltat. Pꝛimo igitur: q̃ʒtum ad domini
noſtri pape felicitatem: dicõ ꝙ ſi intelligat felicita
Ariſ. tem: ſm virtutem operari ut videtur Ariſtoteles
ſentire. x. ethicorum. dicens. Erit vita felix ſm vir
tutem operantis. tanq̃ʒ bene viuentem ⁊ virtuoſe
operãtẽ dñm nr̃um papã eſſe felicẽ nõ dubito. Sʒ
hoc eſſe ut dicit ꝑpter eius aggreſſum non ꝯcedo.
Jmmo firmiter credo illam viã q̃ʒtum ad multas
operationes tã ſpeculatiuas q̃ʒ pꝛacticas: ⁊ taʒ cõ
tẽplatiuas q̃ʒ actiuas impedimẽtũ magnum ⁊ obi
ce extitiſſe. quoniã ſʒ Ariſtotelẽ ubi ſupꝛa. Accidẽ
tia tribulãt ⁊ cõturbãt beatum: triſtitias enim in
ferũt ⁊ impediũt. ¶ Si aũt per felicitatẽ iuxta ſen
Boetius. tentiã Boetij tertio de cõſolatione intelligat ſtatũ
oium bonorũ aggregatione perfectũ: ſʒ deductio
nẽ eiuſdẽ Boetij in eodẽ. uerã felicitatẽ in ipſo ſũ
mo deo eſſe neceſſe eſt. ꝑpter qđ talis ſtatus non
habitus in via: beatis in patria reſeruat̃. Unde ⁊
iuxta Salomonis ſniam. Nemo felix dicit̃ in hac
via. Mutabilitas eni foꝛtune moꝛtalium: nomẽ fe
licitatis annihilat. Quod ⁊ ſi añ quenq̃ʒ foꝛte moꝛ
talium cõtingeret: nõ tamẽ ſm multorũ opinionẽ
pꝛudentium: pꝛepotentibus ⁊ diuitibus ⁊ magnis
honorib⁹ ſublimatis. Qđ etiam ſentiens Boeti⁹
pꝛimo de conſolatione dicebat. Quid me felicẽ to
tiens iactaſtis amici? qui cecidit ſtabili nõ erat ille
gradu. Unde ⁊ Ariſtoteles ſniam Anaxagore. x. Anaxagoras.
ethicorũ repetens dicit. Videt̃ aũt Anaxagoras
nõ diuitẽ neqʒ potẽtẽ: exiſtimare felicẽ. dicẽs. qm̃
nõ utiqʒ admirabitur ſi hoc incõueniẽs appareat
multis. Jſti eni iudicãt que ſunt extra ſentiẽtes ſo
lũ? Unde ⁊ ideʒ Anaxagoras cuidã a ſe petẽti. qs
nã eſſet beatus? Nemo inquit ex hijs quos tu feli
ces exiſtimas. ſed euʒ in illo numero reperies qui
a te ex miſeris eſſe credit̃. Nõ erit ille diuitijs aut
honorib⁹ abundãs. ſed aut exigui ruris aut nõ am
bitioſe doctrine: fidelis ⁊ pertinax cultoꝛ in ſeceſ
ſu q̃ʒ in fronte beatioꝛ. Cauſas autẽ quare non di
cuntur diuites ⁊ potẽtes felices: ſatis tãgit Ariſto
teles ṗmo ⁊. x. ethicorũ. Has ẽt tãgit Seneca in Señ.
tragedia herculis cethei: pulchꝛe dicẽs. Aurea rũ
pũt tecta getẽ. vigileſqʒ trahit purpura noctes. O
ſi pateãt pectora ditũ. q̃ʒtos int⁹ ſublimes agit foꝛ
tuna met⁹ pectora paup ſecura gerit tʒ ⁊ patula po
cula fago. ſʒ nõ trepida tenet ĩpa manu. Carpit fa
ciles vileſqʒ cibos. ſʒ nõ ſtrictos reſpicit enſes. Et
Lucanus in. v. O vite tuta facultas. pauperes an Luca.
guſtoqʒ lares. o munera mũda: intellecta deum.
Uirgili⁹ ẽt in libꝛo de culice de iſta materia iter ce Uirgi.
tera ſic ait. Quis magis aptato queat eſſe beatioꝛ
euo. q̃ʒ q mẽte ꝓcul pura ſẽſuqʒ ꝓbãdo: nõ auidas
agnouit opeſ: nec triſtia bella. nec funeſta timet ua
lide certamina claſſis ⁊c̃. Sequitur. Jlli dulcis
adeſt requies ⁊ pura uoluptas. Hui⁹ autẽ ſnie nar
rat exẽpluʒ notabile Ualeri⁹ maximus libꝛo. v. de Uale.
Gige rege lidoꝝ: qui de ſtatu infimo ad regnuʒ di
tiſſimũ ꝑuenerat. quo inflatus aio: cũ ab apolline
petiſſet an qſqʒ moꝛtaliũ ipſo eſſet felicioꝛ: Aglauũ
ſophidiũ eſſe feliciorẽ apollo. Rñdit hic tamẽ erat
archadũ pauperrim⁹: ſed etate iã ſenex terminos
agelli ſui nunq̃ʒ exceſſerat: paruuli ruris fructibus
atqʒ uoluptatib⁹ contentatus. Ex quo deducit Ua
lerius: magis ꝓbare: ridẽs tugurium: q̃ʒ triſteʒ cu
ris ⁊ ſolitudinibus aulam paucaſqʒ glebas pauo
ris expertes: q̃ʒ pinguiſſima lidie arua metu refer
ta. ⁊ vnũ aut alterũ iugũ boum facilis tutele: q̃ʒ ex
ercitũ ⁊ arma ⁊ eqtatũ uoracib⁹ expenſis oneroſuʒ
⁊ uſus neceſſarij hoꝛreoluʒ nulli nimis appetẽdũ
q̃ʒ thãutos oiuʒ inſidijs ⁊ cupiditatib⁹ expoſitos.
Si igit̃ cure ⁊ ſollicitudies mũdanã felicitatẽ ipe
diũt: cur ğ iſte pꝛo reditu ad Jtaliã dñʒ noſtrũ pa
pã felicitat? ubi nõ ſolũ ipſe ſed ⁊ omnes ſequaces
curis ⁊ ſollicitudinib⁹ ſunt repleti ⁊ metu multipli
ci tribulant̃. Et qui vidit teſtimoniũ perhibet. Ui
di eni oĩb⁹ arma impari: foꝛtalicia p̃parari ⁊ ualla
ri: vidi fugã in cãpis: cõgregationes in villis. imo
quaſi ubiqʒ foꝛmidinẽ. Et qs eſt qui nõ vidit aut
audiuit: viterbioꝝ ꝯgreſſionẽ furioſaʒ: Romanoꝝ
cõmotionẽ iniurioſam: rebellionem peruſinoruʒ ⁊
obſtinationẽ aioſam. ⁊ generaliter tyrannorũ ꝯtra
dictionẽ odioſam? Ubi igit̃ non eſt animi tranqlli
tas ⁊ coꝛporis ſecuritas: qualis queſo poteſt eẽ ho
minis felicitas? Dicit ẽt Ariſtoteles in ṗmo Ethi
corũ. nõ eſſe illũ felicẽ qui malos hẽt filios. Qua
les aũt dñs nr̃ papa ſpirituales filios hẽt ibi: deuſ

nouit:nec opꝫtet plus dicē niſi qȯ ſcripſit Moyſes
in cantico. Generatio hec peruerſa eſt ⁊ infideles
filij. Et iterum ſi aduentus ad italiam ita dominū
papaʒ felicitat: ⁊ ſpiritus quo ductus eſt in deſer-
tum ipſum moueat ad regreſſum:nonne ipſius re
greſſus ſi contingat:ipſum faciet infelicem? Abſit
Omnia enim ſibi licent. Licuit eni ſibi ire:licet ēt
⁊ redire:neſcio tamen ſi ſuberit poſſe cuʒ uoluerit
Scio tamen ſm Senecam in tragedia Agamem
nonis. Nunꝗ̄ eſſe ſeram ad bene agendum viam.
Et quem penitet peccaſſe pene eſſe innocentem.
Nō dico ipſum peccaſſe. Abſit. Spiritus eniʒ bo
nus duxit eum ut credo. nec dicam ipſum malum
ſed multo meliorem ſi reducat. ¶ Nunc igitur ad
eius predicationem ⁊ exhortationem regredior.
Mirabilis prorſus ⁊ inaudita nouitas. virum ce-
cutientem acute videntibus viam ⁊ rectū iter oſtē
dere. Quis enim huius alti collegij ſe eſſe morta-
lem ignorat? Quis etiam aliquando de vite eter-
nitate non cogitat? Quis eorum non nouit totum
quod hic viuitur uel habetur inſtabile:immo tran
ſitorium ⁊ caducum. Crederem nanꝗ tantos vi-
ros talia ignorare: nec ea aduertere:nephas eſt.
Nullus enim eorum ꝗ̄tuʒ ad hoc uel ignorat qȯ
hic ſit:ſiue uerbis talibus idigebat:hinc pro certo
potuit v̇iſimiliter dubitare:ne ſibi illȯ euangelicū
obicerent. Jn peccatis natus es totus: ⁊ tu nos do
ces? Et iterū. Medice cura te ipſuʒ. Et iteꝝ. Rab
bi ubi hitas? Quod ſi profecto conſideret exhor-
tationis cauſam ⁊ materiā:prope ſe repperiet am
plam ualde. videat eniʒ ⁊ cōſideret:ꝙ in terra quā
inhabitat:viget iniuria pro iuſtitia:pro pietate ne
quitia. ubi tam violenta oppreſſio ſubditorum rep
peritur:ubi uera fide ꝓcul abiecta:nepharie qua-
ſi hereditate dei ſanctuarium poſſidetur. Et breui
Oui⁹ ꝑ ter ubi iuxta dictum Ouidij. Uiuitur ex rapto:nō
hoſpes ab hoſpite tutus. nō ſocer a genero:fratrū
quoꝗ gratia rara eſt. Conſideret igitur modū ibi
viuendi ⁊ regendi: ⁊ infinitos modos :quibus ut
ipſe nouit turpiter extorquetur pecunia. ⁊ talibus
loquatur ⁊ predicet. Sed quid plus? Nonne in
Mediolano vidi abhominabile idolum ſuper al-
tare dei. hominis ſcilicet armati imaginem ſeden-
tis ſuper equum:de candido marmore fabricatuʒ
⁊ in loco ubi corpus chriſti ſacratum conſueuit ſa-
crari uel reponi collocatū? Eſt ne igitur illȯ ſub diſ
ſimulatione tranſeundum? Nonne eſt formidan-
dum:ne deus ſuam uendicet iniuriam? Dicit eniʒ
pſalmiſta. Uidi impium ſuperexaltatum ⁊ eleua-
tum ſicut cedros libani. Et tranſiui ⁊ ecce nō erat.
Sene. Nam ſm Senecam in tragedia tieſtis. Ubi non
eſt pudor nec cura iuris : ſanctitas : pietas:fides :
inſtabile eſt regnum. Et in tragedia Edippi. Jnui
ſa nunꝗ̄ imperia retinentur diu. Et in octauia de
proſpera fortuna dicit ideʒ. Crede inquit obſequē
ti partius. leuis eſt dea. Si igitur deus patiēs eſt
ad tempus non eſt aliqualiter confidendum. qm̄ in
dutus eſt dn̄s ueſtimentis ultionis. quoniam ipſi
vindicta eſt: ⁊ ipſe retribuet abundanter facienti-
bus ſuperbiam. Conſideret igitur iſte predicator
egregius:ꝗ̄tū deo adiuuante ipſius predicatio ſi
ue exhortatio multis poſſet ꝓficere. ⁊ ꝙ habet in
forib⁹ quos facūdie ſue lenitate mulceat ⁊ profun
ditate ſciētie dirigat exhortādo. dimittatꝗ i ocu
lo remoto feſtucā:trabē magnā de ꝓpꝛiis oculis re
mouendo. ¶ Nunc igiť uenio ad vini beunenſis:
quā certe nec demeruit nec libēter audiui blaſphe
miaʒ. Rhodaniꝗ ⁊ illarum partiū iniuriaʒ. Quis
eni mētis compos talis vini:immo v̇ȯ potius tan
ti boni maledictionem non horreat? Ait enim. Uti
nā nunꝗ̄ fuiſſēt vites ille:paulomin⁹ dixeriʒ vites
ulle ſi chriſti eccľie uſꝗ adeo uenenoſaʒ vindemiā
ꝑiture erāt. O nobilis videmia:o uenenū ꝓcioſuʒ
ſuꝑ cetera vina dulce ſalutiferꝝ ⁊ iucūdū. ꝗ̄ miſa ⁊
inepta eſt tue maledictiōis occaſio. ꝑꝑ qȯ nō itreſ
in os eius: ⁊ dulcis ſapor tuus per eius fauces nō
trāſeat. Fere enim Ouidij maledictionē demeru-
it : qua miſere uetule maledixit ſcilicet nec vinum
potet:qm̄ ſit uel pingue uel acre. Credit ne tantos
viros ita gule deditos ⁊ affectos:ut propter hui⁹
vini carentiam italiam fugiant ⁊ horreſcāt? Abſit
hoc maxime cuʒ illud vinū haberēt de facili ſi pla-
ceret. Sed qd facit hoc? Sine dubio credo ꝙ au-
dita ⁊ experta romanorum malitia:italorūꝗ plu-
rium perfidia:immo quaſi omnium mores mali.
Huius autem malitie fidem habuerunt ex auditu
hanc autem nunc de facto facie ad faciem contem
plantur. Non igitur propter vina italiam fugiunt
ſiue Romam:ſed propter ſeuitiam ⁊ magnaʒ per
fidiam:de proprio capite dubitantes. Jllud euan
gelicum attendentes. Cum perſecuti uos fuerint
in vna ciuitate fugite in aliam. ¶ Sed etiam Rho
danus ut ⁊ ipſe artat quid meruit? Si iquit eccle-
ſie dei cauſam daturus erat exilij. Sed quale ro-
go cum eccleſia in auinione paſſa eſt exilium? Ubi
in poteſtate viguit ⁊ in ſecuritate quieuit: ⁊ in tan
ta ueneratione habita eſt? Nonne etiam ille ſum-
mi ⁊ altiſſimi domini vicarius cuius eſt omnis ter
ra ⁊ plenitudo eius in aliqua parte terre patiť exi-
liū? Nonne ſolis romanis debitor eſt? Abſit. Ubi
cunꝗ enim pro utilitate fidei catholice ſtatuit reſi-
dere:ſedes ſua eſt nec ſine cauſa dictuʒ eſt. Ubi pa
pa:ibi Roma. Sed dicit in auinione nihil boni eē:
niſi aduectū aliūde. Sed ubi queſo eſt bona urbs
uel ciuitas que bonis nō egeat alienis niſi forte di
cat Romam in qua tāte ⁊ tales ſunt platee:ut pro
bladis ⁊ vinis cunctis eius ciuib⁹ credantur ſuf-
ficere. Quod non abundātiam ⁊ ſufficientiam:ſed
defectum arguit manifeſtum. ⁊ iteruʒ illa nobilis
ciuitas Uenetorum quam ⁊ ſuper alias ſic extol-
lit:quid habet aliunde niſi aduectuʒ? Uir igitur di
ſcretus uerboſas ⁊ inanes deſinat argutias in no-
ſtro etiam vico ſtraminū quem fragoſuʒ nominat
deridēdo ab ipſis puerulis lacerandas. Audeo ta
men dicere motus aliquātulum iniuria. ſed uerita
tis tamen limitem non tranſcendēs:ꝙ fragor con
ſimilis in tota italia nō auditur. Jn auinione v̇o eſ
ſe ⁊ fuiſſe omnium bonorum affluentiam ⁊ patet
⁊ patuit per effectum. Unde ⁊ dn̄s Anſelmus a
domino rege miſſus:hec ⁊ multa alia que dominū
noſtrum papam reuocare poterat ab incepto lucu
lenter oſtendens male fuit per iſtum ſalua reueren
tia redargutus. Quod ſi certe vixiſſet:viuis rōni-
bus oſtendiſſet nec credebat ſe loqui ad cogne ma
giſtrum ſeu cocorum principem:ſed ad eccleſie do
minum ⁊ ſummum pontificem. quem tanꝗ̄ bonū
patreʒ decet atꝗ oportet curare de omnib⁹. Sed
quid dicit Terēti⁹? Ueritas odium parit. propter
quod uerum fuit ꝙ factus eſt ei inimicus uerū di-
cens. ¶ Quid etiā rhodanuʒ ⁊ loca confinia ſic ſi

ne ratione vituperat? Recordetur Juſtinum libro
xliij. referentē: ꝙ tp̄e tarquinij regis ex aſia focen
ſium iuuentus in ultimos gallie ſinus nauibꝰ pro-
fecta: marſiliam inter ligures ⁊ feras gentes gallo
rum condidit. Nanqꝫ forenſes exiguitate ac ma-
cie terre coacti: ſtudioſius mare q̄ꝫ terras exercen
do in ultima oceani ora procedere: in ſinum galli-
co oſtio rhodani deuenerunt. Cuius loci amenita
te capti: reuerſi domum referentes que viderant
plures ſollicitauerūt. quos ſecum adducētes: mar
ſiliam fundauerunt. Quid igitur iſte dicit malas
domos rhodani ⁊ paluſtria loca: cū antiqui taliter
maria peruagantes amenitate loci capti: ibi poten
tem urbem condiderunt. Potentem certe dico: ut
pote cuius auro etiam ipſa Roma de Gallicorum
manibus ſit redempta. Scriptum enim ibi eſt. ꝙ
reuertentes a delphis marſilienſium legati: quo
miſſi munera tulerant apollini: audierunt a gallis
urbem romanam eſſe captam incenſamqꝫ. Qua re
domi nunciata: marſilienſes aurum ⁊ argentuꝫ pu
blicum priuatumqꝫ contulerunt: ad explendū pō-
dus Gallis a quibus pacem redemptaꝫ cognoue-
rant. Non igitur iſte ſeu etiam romani: loca circa
rhodanum ſiue horum incolas dedignentur. quo
ruꝫ beneficio ſunt redempti: ⁊ quorum auxilio fa-
ctum eſt: ne adoleſcens roma tunc pauper ⁊ miſe-
ra: ultimum excidium pateretur. ¶ Nunc autem
ad aliqualem defenſionem Gallie: inuitus ⁊ coa-
ctus regredior ſciens comparationes inter has re
giones odioſas. Laudem autem Gallie omnimo-
dam Gallorumqꝫ virtutem multis ⁊ illuſtribus re
pertas auctoribus: nec uolo nec opus eſt recitare.
nec omnino etiam has ſilere. De Gallis enim ita
Solinus. dicit Solinus. Gallie inter Renum ⁊ pyreneum:
Itē inter oceanū ⁊ montem gebenā porriguntur:
prepinguibus glebis: ac commode prouentibus
fructuarijs: pleriſqꝫ conſite vitibus ⁊ arbuſtis: om
ni ad uſum animantiuꝫ fetu beatiſſime: rigue aq̄s
fluminum ⁊ fontium. Hec ille. Et quid ultra de bo
nitate terre dici poteſt? De virtute autem galloruꝫ
multis repertas ſcriptoribus: poſſem plures codi
ces adimplere. Unus tamen pro multis ſufficiat.
⁊ ut breuius fiat aduertat pompeij trogi breuiato
Juſtinus. rem Juſtinuꝫ libro. xxiij. ſic dicentem. Galli abun
dāti multitudine omni eos nō caperent terre que
eos genuerant trecenta millia hominum ad ſedes
nouas querendas uelut examen miſerunt: ⁊ por-
tio in Italia conſedit. que ⁊ urbem Romā captaꝫ
incendit. ⁊ portio illiricos ſinus per ſtrages bar-
barorum penetrauit ⁊ in pannonia cōſedit. Gens
aſpera audax ⁊ bellicoſa: que prima poſt herculem
cui ea res virtutis admirationē ⁊ immortalitatis
fidem dedit alpium inuicta iuga ⁊ frigore itracta
bilia tranſcēdit. ſibi domitis pānonijs per multos
annos cuꝫ finitimis: uaria bella geſſerūt. Hortāte
deinde ſucceſſu diuerſis agminibꝰ: alij greciā: alij
macedoniā: omnia ferro proſternētes petiuere. tā-
tuſqꝫ terror Gallici nominis erat: ut etiaꝫ reges nō
laceſſiti ultro pacem ingenti pecunia mercarētur.
Item libro. xxv. dicit idem. Galloruꝫ ea tempeſta
te tante fecunditatis iuuentus fuit: ut aſiam om-
nem uelut examen quoddam implerent. Demum
neqꝫ reges orientis ſine mercenario Gallorum ex
ercitu ulla bella geſſerūt. neqꝫ pulſi regno ad alios
q̄ꝫ ad Gallos confugerunt. Tantus autem terror
Gallici nominis ⁊ armorum inuicta felicitas erat:
ut aliter neqꝫ maieſtatem ſuam tutam neqꝫ amiſ-
ſam recuperare poſſe ſine Gallica virtute arbitra-
rētur. Hec ille. ¶ Quid igit̄ iſte gallos atqꝫ Galli
am vituperat? Fateor enim ⁊ uerum eſt: italiā ma-
gnam partem ⁊ bonam orbis eſſe. nec intentio cu-
iuſq̄ꝫ eſt uel fuit ut credo: ſic eam deprimere ut iſti
ueritati contradicat. Sed q2 ſermones ſ3 ſubiectā
ſunt intelligendi materiam: cum dominus Anſel-
mus de italia loquebatur: itelligebat de italia ſeu
illa parte italie ad quam ip̄a curia tranſmigrabat.
Comparando igitur partes quas dimittebat par-
tibus quas adibat ſi uerum locutus eſt nouit deꝰ.
Nō igitur oportuit propter iſta: ciuitatum italie
quaſi uſqꝫ ad celos diuitias atqꝫ magnitudinē ele
uare. maxime q2 Galli magnam earum parteꝫ de
pulſis italicis fundauerunt. Dicit enim Juſtinus
ſupradictus libro. xix. ꝙ Galli cum italiam ueniſ
ſent ſedibus tuſcos expulerūt. ⁊ Mediolanū: Co
mum: Brixiam: Ueronam: Pergamum: Tridētū:
⁊ Uincentiam cōdiderunt. Et etiā ipſe teſtatur in
libro. xx. plurimas alias Italie ciuitates imo ſine
dubio quas omnes aliene nationes fundauerunt.
Secundū enim ꝙ ipſe ſcribit ibi aliquantuluꝫ dif-
fuſius Tuſci a lidia uenerunt. Uenetos capta tro
ia Antenore duce miſit. Adria greca urbs eſt. Ar-
pos Diomedes condidit. Piſe in liguribꝰ grecos
actores habent. ⁊ in tuſcis targnia a theſſalis ⁊ ſpi
nābris. Peruſini originē ab acheis ducūt. Latini
populi ab enea ꝯditi videntur. Faliſci nolani: abel
lani: calcidientium coloni ſunt. Sabini. Sannites
tarentini: lacedemone profecti: ſpurijqꝫ uocati ſūt.
Turniorum urbem condidiſſe Philotetē ferunt.
ibiqꝫ adhuc videri monumentum eius ſagittaſqꝫ
herculis que fatum troie fuerunt. Epeos metha-
pontum condidit. dicuntqꝫ ibi eſſe ferramenta qui
bus equum troianuꝫ fabricauit. propter quod om
nis illa pars italie maior grecia appellata eſt. Cur
igitur iſte tantum de ſuis ciuitatibus gloriat̄ quaſ
iſti alienigene italice gētis miſeria: aut nullas aut
deſertas inuenerunt? ¶ Quid etiam italoꝝ graui
tatē ⁊ ſcietiā ſic extollit? imo etiā in tātā prorūpit.
iniuriā: ut dixerit. Nullus doctus in gallia. Certe
in gallia ſunt ⁊ multi ⁊ plures prefuerunt: ſalua re
uerētia ualde docti. Nō recordabat̄ credo de Hi
lario pictaueñ. de Fotino ep̄o ſmirñ. de Eutherio
lugduneñ. de Uincentio leurineñ. de Saluiano
marſilieñ. ⁊ de Proſpero aq̄tanico ſiue aq̄taneñ.
⁊ pluribus alijs ualde doctis. Non habebat etiā
ante oculos aliquos alios ſatis nouos. ſ. Ugoneꝫ
⁊ Ricardum de ſancto victore. Petrum comeſto
rem. Alexandruꝫ de halis. Henricuꝫ de gandauo
Petrū aureoli. Guillelmū antiſiodoreñ. ⁊ Joānē
ſcoti qui uocat̄ ſubtilis: ⁊ plurimos viros alios ma
gnos. Qđ ſi forſan dicat: ꝙ ipſe itelligit ꝙ nullus
de quatuor doctoribus ſuam ſcientiam didicit in
gallia: uerba tamen ipſa prima facie turpe ſonant
maxime cum in illo paſſu: italiā laudādo: galliam
pro poſſe vituperet. Quod ⁊ ſi forte uerum ſit: poſ
ſem ego multos viros gallicos ſubtiles ⁊ ingenio
ſos omniqꝫ ſcientia clariſſimos ſicut ⁊ iam predixi
etiam nominare ⁊ uere ꝯcludere. Nullus doctus
in italia. Quis enim italicoruꝫ naturalis philoſo
phie ita ſecreta penetrauit ⁊ reuelauit abſcondita
ut nō multo melius quidā immo plurimi nō itali:

Ubi queſo legitur Tullij phiſica. Uaronis meta-
phiſica: ſeu cuiuſcꝫ illorum philoſophia natura-
lis? Aliquos certe ipſorum libros bonos atcꝫ hu-
mane vite proficuos cōpoſuiſſe fateor valde mul-
tos. Longe tamen teſte deo ethice ariſtotelis poſt
ponendos. Sed etiam quid ad romanorū laudes
de latinitate loquitur: cū inter romanos ⁊ latinos
tanta ſit differentia: tanta ſit uel fuerit diſcordia: ſi
cut inter gallicos ⁊ anglicos? Cur igitur Romani
ſicut ⁊ nos de latinis litteris gloriātur? Sed dicit
Oratores ⁊ poete extra italiam non querantur.
Et quid eſt? Nonne optimi poete Statius ⁊ Clau
dianus itali ſunt? quorum Statius eſt tulleñ. uel
ut alij dicūt tholoſañ. ⁊ Claudianus dicit vieneñ.
Multos alios vo gratia breuitatis non nomino.
Antiquitus tamen ipſa Roma in iſtis ⁊ ſpeciali-
ter in poetis preualuit: quod in ſuo architriuio ali
qualiter tangit Joannes anglicus nobis quaſi na
turaliter inimicus. Cum de noſtra urbe pariſieñ.
inter alia loqueretur ueritate coactus: illam inter
ceteras magnificans ita dicens. Pariſius terra iu
ris: criſea metallis: inda libris: greca ſtudijs: Ro-
mana poetis: athica philoſophis: mundi roſa: bal-
ſamū orbis: ſidonis ornatu ſua menſis ⁊ ſua potu:
meſſe ferax inoperta rubis: nemoroſa racemis: ple
na feris: piſcoſa lacu: uolucroſa fluētis: diues agris
fecūda mero: manſueta colonis: mūda deo: fortis
domino: pia regibus: aura dulcis: amena ſitu: bo-
na quolibet: omne uenuſtum: omne bonum: ſi ſola
bonis fortuna faueret. Jſte igitur Joānes lingua
rum multarum ⁊ urbium excellētiſſima quecꝫ pa-
riſius ⁊ uere attribuens ſicut credo. quoniaꝫ laus
pluſcꝫ uera quam dabit hoſtis erit. tancꝫ excellen-
tiſſimum urbis Rome poetas nominauit: quos ta
men a ciuitate bene ordinata tancꝫ ueritati cōtra-
rios Plato cenſuit eſſe pellendos. ut recitat Augu
ſtinus de ciuitate dei libro. x. c. xiiij. propter quod
ipſi greco Platoni palmam dandam eſſe pronun-
ciat. ſicut patet ibidem. Sed dicit. Habes urbem
quaſſataꝫ: fateor ſacram tamen. Neſcio quid per
urbem intelligit. Si intelligat urbeꝫ loca ſacra ac
ipſorum ſanctorum reliquias: ipſam certe cōcedo
eſſe ſacram. ſꝫ tunc uoluntarie ⁊ impropriiſſime lo
cutus eſt. Sed ſi ipas plateas domoſcꝫ ſicut dicit
conquaſſatas uocat urbem. ibi non inuenio ſancti
tatem: nec debuit dicere urbem ſacraꝫ: ſed ſicut di
cit Juuenalis. urbem ſceuam. Et certe bene ſceuā
que ſua ſceuitia tot ualentes homines iterfecit: tot
innocentes viros iugulauit. que tot ſanctos ⁊ iu-
ſtos peremit crudeliter ⁊ necauit. que quaſi ſua cu
piditate totum orbem ſpoliauit: non ſolū inimicos
proſecuta ſed ⁊ bene meritis iniqua ſemper extitit
⁊ ingrata. Nonne Africanus ſuperior qui non ſo-
lum concuſſam ⁊ confractam armis belli punici rē
publicam: ſed etiam exanguem atcꝫ moriente car
thaginis dominam reddiderat: ei⁹ clariſſima ope
ra iniurijs penſando: a patria depulſus: atcꝫ in exi
lium mortuus eſt? Sepulchrocꝫ ſuo iuſſit ſcribi.
Jngrata patria nec oſſa quidem mea habebis uel
habes. Cineres enim ſuos ſicut ait Ualerius: ei
negauit: quam in cinerē labi paſſus nō fuerat. Ni
hilo minor virtute poſterior africanus: duab⁹ ur-
bib⁹ Numātia atcꝫ Carthagine romano imperio
imminentibus: ex rerum natura depulſis: raptorē
ſpiritus domi inuenit: mortis punitoreꝫ in foro nō
repperit. Scipio etiā naſica qui peſtifera Tyberij
gracchi manu faucibus oppreſſam reꝫ publicā ſtrā
gulari paſſus non eſt: propter iniquiſſimam virtu-
tum ſuarum apud ciues extimationem: ſub titulo
legationis pergamum ſeceſſit. ⁊ quod vite ſuper-
fuit ibi ſine ullo ingrate patrie deſiderio peregit.
Jnfinitas aūt alias ingratitudines romanoꝝ gra-
tia breuitatis pertranſeo. Eſt ne igiť dicenda urbs
ſacra: tantis vitijs ⁊ ingratitudinibus maculata?
Cuius ingratitudo non ſoluꝫ patuit in antiquis ⁊
ſuis principibus: ſed etiam in eccleſie miniſtris ⁊
ſummis pontificibus. quorum aliquos fugaue-
runt: aliquos occiderunt: ⁊ vniuerſaliter quaſi om
nes aliqualiter uexauerunt. ¶ Sed dicit. Hanc ſi
quidem Romulus fundaſſe: Brutus liberaſſe Ca
millus iſtauraſſe laudātur. Quicqd de iſto ſit uel
ſcribat: multi tñ auctores autētici de fundatiōe ur
bis Rome atcꝫ cā nominis aliter ſenſerunt. Nam
ſm Solinum quidē dicunt nomē Rome ab Euan Solin⁹
dro primo datū a natura ꝑo Ualentia uocabatur
ſeruatacꝫ ſignificatione impoſiti prius nominis Ro
mam grece Ualentiam nominatam. quam Archa
des qm̄ habitaſſent: in excelſa parte montis: deri-
uatū eſt deiceps ut tutiſſima urbiū arces uocarenť
Heraclidi placet: ut capta troia quoſdam ex Achi Hera
uis in ea loca ubi nunc Roma eſt deueniſſe: per ty clides.
berim. Deinde ſuadente Rome nobiliſſima capti
uarum que hijs comes erat: icenſis nauibus poſu
iſſe ſedes. ſtruxiſſe menia: ⁊ oppiduꝫ ab ea nomen Agato
uocauiſſe. Agatocles ſcribit: Rome non captiuam cles.
fuiſſe: ſed aſcanio natam Enee neptem appellatio
nis cuius cauſam fuiſſe. Traditur etiam propriuꝫ
nomen Rome: uerumtamen uetitū publicari. qm̄
quidem ut non enunciaretur archana ſanxerūt. ut
ſic notitiam eius aboleret fides placide taciturni
tatis. Ualerium deniqꝫ ſoranum eo ꝙ etiam inter
dum eloqui auſus fuit: peremerunt. Aliqui autem
dicunt ꝙ illud nomen celatura fuit febris urbi ſic
impoſitum in honorem februe matris martis. hoc
autem eſſe uerꝫ nō aſſero. Scio tamen beatum Au
guſtinū ipſam febrē ciuē nominaſſe romanā. iij. de
ciuitate dei. c. xij. quod propter hoc dictum fuiſſe
credo: qꝛ febris ipſam Romam quaſi naturaliter ⁊
hereditarie inhabitat. Quicquid tamen fuerit de
rome fundatione ⁊ nomine: ſi etiam ut cōmunius
dicitur a Romulo fundata ſit: non eſt magnuꝫ. vn
de ⁊ Juuenalis in fine tertij: cuidam ciui romano
de ſua origine glorianti: ait ſic. Attamen ut longe
repetas longecꝫ reuoluas. maiorum quiſquis pri
mus fuit ille tuorum. Aut paſtor fuit: aut illud qđ
dicere nolo. ideſt latro ⁊ homicida: dicit gloſa ibi
dem. Non eſt igitur hoc magnum: cum etiam ſm
eorum opinionem: ⁊ turpiter genitus fuerit ⁊ nu
tritus. ut aiunt enim ipſi Remum atcꝫ Romulum
expoſitos: lupa ſuis aluit uberibus. propter quod
non eſt mirum ſi romanorum mores ſunt lupini.
De iſtis autem Romulo atcꝫ Bruto: quos ad ro
me gloriam hic adducit: loquitur Oroſius: libro
ſuo ſecundo ita dicens. Romulus raptas ſabinas
improbis nuptijs confederatas maritoruꝫ ⁊ parē
tum cruore dotauit. Jnterfecto primum auo Nu-
mitore: Dehinc Remo fratre arripuit imperium.
Regnum aui muros fratris: templuꝫ ſoceri ſangui
ne dedicauit. ¶ Sequiť de Bruto. Brutus cōſul
apud romanos primus: primum regemcꝫ Rome

non ſolum exequare patricidio ſed ⁊ vincere ſtu-
duit. Quippe duos filios ſuos adoleſcentes: to-
tidemqꝫ uxoris ſue fratres reuocandorum in ur-
be regum placito inſimulatos: ſecuri percuſſit. Eſt
ne igit̃ hoc magnũ viros facinoroſos ut ſuos fun-
datores ⁊ patronos ad laudem huius urbis nomi
nare? Furium autem Camilluꝫ quem ipſe dicit ro
maꝫ reſtauraſſe: ingratiſſimi ciues ab ipſa urbe ro
ma depulerunt. Nec tamen ego nego in ipſa urbe
roma multos ualentes viros extitiſſe: quos p̄ſen-
tes romani non ſequentes a predeceſſoruꝫ ſuorũ
ualida probitate degenerant. Ubi ⁊ in quo queſo
rome nũc eſt Horatij coclidis fortitudo? Quinti
Criſpini manſuetudo? Fabij maximi moderatio?
Catonis fiducia? Quinti ⁊ Mucij ſceuole conſtã-
tia? Ualerij publicole ſufficientia? Scipionum mi
litia ⁊ continẽtia? Lucij Pauli abſtinentia? Uarro
nis uerecundia? Curcij audacia? Julij Ceſaris cle
mentia? Pompeij patientia? Fabricij iuſtitia? Re
guli fidelitas? Quinti cõſidij liberalitas? Marci
marcelli pietas? Quinti metelli humanitas? Om
niuꝫ enim iſtorũ derelinquentes ueſtigia: inſequũ
tur vitia peſſimoruꝫ. Bene enim retinent ſeptimi-
li auaritiam. Catiline perfidiam. Marci druſi ſup
biam. Serui galbe ſceuitiam. Clodij pulchri luxu
riam. Gaij ſergij uoracitatem. Craſſi cupiditateꝫ.
Sille ⁊ Marij crudelitatem. Iſtis enim romani
vitijs maculati de prenominatorum ualentium ſo
lo nomine gloriantes tanq̃ꝫ ⁊ ipſi tales eſſent: ſtul
Horatiꝰ. Iuuenalis te ⁊ inaniter ſuperbiunt. Dicit eni Horatius. Ma
gnum hoc fore dico: nõ patre preclaro: ſed vita ⁊
corpore pulchro. ⁊ Iuuenalis. Etiam quis gene-
roſum dixerit hũc: qui indignus genere eſt p̄claro
nomine tm̄ inſignis. Propter quod uerſus finem
tertij libri dicebat. Malo pater tibi ſit therſites dũ
modo tu ſis eacide ſimilis vulcaniaqꝫ arma cape-
ſcas. q̃ꝫ te therſite ſimileꝫ producat Achilles. Bo
nis igitur alienis: proprijs relictis virtutibus: ſtul
tum eſt ſe credere decoratum. Nec etiam in opp̄ſ-
ſione gentium ⁊ armorum antiquoruꝫ glorientur
potentia quorum ex maiori parte virtus fuit ſce-
uitia: ſophiſtica ꝟtute paliata: nata cupiditate: nu
trita ſuperbia: omni uero honore viduata. Quod
etiaꝫ teſtatur btũs Auguſtinus tertio de ciuitate
dei. c. xiiij. dicens. Libidine dominandi roma vi-
cta albam ſe viciſſe triumphat: ⁊ ſui ſceleris laudẽ
gloriam nominabat. Quoniã inquit ſcriptura no-
ſtra. laudatur peccator in deſiderijs anime ſue: ⁊
qui iniqua egerit benedicitur. Falſa igitur tegmi-
na ⁊ deceptorie dealbationes auferantur a rebus
ut ſincero inſpiciãtur examine. ¶ Sequitur. Hẽt
premia laudis ipſa crudelitas. Sed puto eſſe ſatiꝰ
cuiuſlibet inhertie penas luere: q̃ꝫ talium armorũ
gloriam querere. Hic igitur ſiſto manum: calamũ-
qꝫ ultra currere non permitto: ne ſtili inſipidi ſatie
tas: faſtidium ingerat audienti. Omniſqꝫ bonus
ciuis italicus ſeu romanus: ſi placet mihi parcat.
Quia ⁊ ſi iniuria pulſus ſcripſi: non tamen Salu-
ſtio ⁊ ſuis auctoribus grauiora. Uerum qꝛ parui-
tatem meam tantam ſublimitatem non decet attin
gere cõſulendo: ſanctiſſimuꝫ patreꝫ noſtrũ ac ſum
mum pontificem: nec moneo ad redituꝫ: nec exhor
tor ad manendum. ſed ipſe tanq̃ꝫ homo ſpiritalis
omnia diiudicans: ſm̄ beneplacitum ſue ſemp̱ fa-
ciat ſanctitatis. ad ipſius dei laudem: populiqꝫ ſi-
bi ſubditi cõmodũ ⁊ ſolamẽ: ut dei ⁊ hominuꝫ gra
tiam commerendo: ſempiternã gl'iam aſſequatur.

¶ Ad Ugutionem de Thienis decretoꝝ doctorem
nuncium apoſtolice ſedis. Inuectiua contra eum
qui maledixit Italie.

n Uper aliud agenti mihi: ⁊ iã du
dum certaminis huiꝰ oblito ſco
laſtici neſcio cuius epiſtolaꝫ: im
mo librum: dicaꝫ uerius omeliã
ingentem pariter atqꝫ ineptam
multo ut res indicat ſudore con
fectam: ⁊ magni iactura tempo
ris attuliſti. dum e longinquo ue
niẽs: amice hanc exiguam domũ tuã me viſurus
adiſſes. Uix fuit tempus raptim trepidante oculo
tantam nugaruꝫ congerieꝫ percurrẽdi. in quibꝰ cũ
multa eſſent tacito digna potiꝰ q̃ꝫ riſu: heſerunt tñ
nõnulla memorie: quibꝰ rñdẽduꝫ credidi: ut oſten
derẽ illum ſibi. qui quoniaꝫ mihi nec vultu nec no
mine notus eſt: nec queꝫ percuſſus repercutiã ſcio
tu lues immeritus. nec res noua eſt: ut culpa vniꝰ
in ſupplicium uergat alterius. Quibuſdaꝫ nocuit
uenenoſa geſtaſſe. ⁊ in caput alterius comparata
alterius in pernitiem reciderunt. Tuliſti tu quo il-
le me cõficeret. temetipſuꝫ cõfeceris. ille te uerbis
⁊ faſtidio ſue ruditatis impleuit. ego ſiquid defue
rit reimplebo. Tu etate iuuenis: moribus ſenex ⁊
profeſſor iuris: ſede medius ⁊ iudica. Si ſuſpectũ
gallis natio te reddit italica ueritas ipa ⁊ quicũqꝫ
iuſtus iudex iudicet. ¶ Primuꝫ quideꝫ miror vñ
hec nunc quo ue a demonio merediano. Epiſtola
enim mea quam hic gallie ꝓpugnator: ⁊ oppugna
tor italie lacerandam ſibi difficilem certe prouin-
ciã elegit. ad felicis ſancteqꝫ memorie Urbanũ. v.
romanum põtificẽ: añ hoc niſi fallor quadriẽniuꝫ
miſſa erat. Quid igitur rei eſt: ut uel tot annis ora
tor iſte tacuerit: uel nunc tandem caput extulerit:
niſi ꝙ parum ſue iuſtitie fidebat: ſicut obſtare ſue
iracundie nũc nõ poteſt? Dolent enim eſtuãtqꝫ dũ
ueritate tãgũtur: more aũt ſegnium bellatoꝝ diffe
rũt: dũ ſe clãculũ aduerſus icautos ulciſcant̃. Nec
ꝓfecto ⁊ lõgi ſilentij ⁊ intempeſtiui alloquij cauſa
fuit tã clariſſima ueri luce ſuperatus obſtupuit: at-
qꝫ ideo ueritus ſe cõmiſiſſe in pari duello ſubſtitit
donec e mẽdicatis hoſtiatim ſtipẽdiarijs ut ſic di-
xerim auxilijs: oẽſqꝫ quos iuenire potuit libros:
ſiue vnũ manipulũ florũ: opus uere gallicuꝫ: ⁊ q̃ꝺ
gallica leuitas pro omnibus libris hẽt: in prelium
ſecũ trahẽs: auderet in aciẽ uenire. nilqꝫ aduerſa-
rio denuncians: e trãſuerſo ſagittas fragiles iacu-
lari. Qui ne parũ ſcolaſticus videatur ⁊ capitula
⁊ paragraphos: ⁊ externe longam ſeriem ſcriptu-
re ſuis nugis iterſerit tãto niſu: ut ridiculus labor
ſuus pene omnes qui illas audierũt aut legerunt
hyeme media ſudare coegerit. Cõpatior homini
ꝯ uerũ tã anxie laborãti. Et tamẽ mirũ dictu quiſ-
quis eum ſuſcepte cõcertationis euẽtus exceperit
ipſe iaꝫ ſe de aduerſarijs ſuis faſtidio vindicauit.
Uinci poteſt: nõ inultus tamẽ: ita oẽs affecit: ſic ca
pita omniuꝫ obtudit: ut pro ſe quiſqꝫ neroneum il
lud exclamet. Utinã litteras neſcirem: vnuſqꝫ om
niũ ſermo eſſet. ¶ Litterato ſtulto nihil eſt impor Lr̄atꝰ
tunius. habet eniꝫ inſtrumẽta quibus ſuam uenti- ſtultꝰ

ket ac defendat amentiam.quibus ceteri carentes
partius inſaniūt.Ut vͦo iam tandem hijs pꝛeludi-
is modus ſit : pꝛolocutoꝛ iſte : non ſcribentis epi-
ſtolam:ſed ſermocinantis in morem pꝛo fundamē
to ſui ſermonis:euāgelicum illud aſſumit . Homo
quidam deſcendebat ab hieruſalem in ierico ⁊ re-
liqua.Hei mihi:quid eſt hoc qͦd ego audio ex ore
pꝛeſertim litterati hominis pꝛo ſuperum fide ? O
ineptum ac turpe pꝛincipium fabelle.Eo ne igitur
miſeriarum ac ueſanie uentum eſt : ut quicunqꝫ
chꝛiſticola maximeqꝫ pontifex romanus auinione
digrediens romam petat:a hieruſalē deſcēdere di
catur in ierico: ⁊ non potiꝰ ex ſentina ꝓfundiſſima
vitiorū omniū.Immo ꝙ ex inferno illo viuentiuꝫ
in hieruſalē dicat̄ aſcendere.Huccine igit̄ res pꝛo
lapſa eſt:ut auinio pꝛobꝛum ingēs fetoꝛqꝫ ultimus
oꝛbis terre hieruſalē dicatur? Roma vͦo mūdi ca-
put:urbium regina:ſedes imperij:arx fidei catho-
lice:fons omnium memorabiliū exemplorum:ieri
co nuncupetur? O coꝛ ſaxeum:o lubꝛica ⁊ effrenis
lingua.que nam hic feralis mōſtra licentie:que nā
iſta temeritas:ne dicam rabies loquēdi? Dicā mi-
nus impꝛopꝛie blacterādi. utqꝫ ſermone utar Ho
merico:quod uerbum ſepe dentium ſeras tranſi
uit:debuit faucibus uox herere : neqꝫ in apertum
pꝛorumpere : doctis pijſqꝫ omnibus ſtomachum
cōcuſſura.Dicam certe quod ſentio.ſi quid fuiſſet
ingenij:pudoꝛ e manibus calamum extoꝛſiſſet. ne
fede pꝛoꝛſus orationis tale iaceret fundamentum
ſuper quo boni nihil poſſet edificari.Quid eniꝫ ni
ſi peſſimum queſo dicturus ſit: qui in ipſo ſermo-
nis exoꝛdio : petri ſedem romam depꝛimens uer-
bis inanibus:celotenus illam mūdi fecem turpem
qꝫ barbariem nititur attollere? Sēſi equidē in uer
bis illius hominis deſcēdentis immo vͦo habitan-
tis in ierico ſeu romanū pōtificē deſcendē faciētis
graue ſibi ac moleſtū barbari nomen . Sic defoꝛ-
mes queqꝫ foꝛmoſe dici amant ac videri.nec ulla
eſt tā turpis que obiectam ſibi turpitudinē non in
cōtumeliam trahat. Nō mutatur aūt ueritas reꝝ
humanis affectibus. Alioquin quis nō nature bo
nis oꝛnatiſſimus eſſet ⁊ foꝛtune? Nō habet autem
quo mihi ſuccenſeat ille vir.hāc ob cauſam dico:ſi
ad barbari nomē iraſcitur:iraſcatur nō mihi. neqꝫ
eniꝫ ego nominis huius inuētoꝛ ſuꝫ:ſed hiſtoricis
omnibus atqꝫ coſmographis:qui tā multi ſunt:ut
eos vna epiſtola vix capiat.Quorum quis eſt om
nium qui nō barbaros gallos uocet? Rei huius in
daginem ſibi linquo:ut induſtriam eius exerceam
hiſtorias euoluat inueniet credo vnde mecum in
gratiam reuertatur.Iſte autem declamatoꝛ multi
plicibus uerbis herentem oſſibus barbariē tentat
excutere.multa de Gallica morum elegātia diſpu
tās:quorū oīum ut ſcias q̄ꝫ uera ſint cetera:victuſ
tēperātiā pꝛimā ponit.In quo mihi quidē tā aper
to mendacio irridere viſus eſt potius q̄ꝫ laudare
Quid enim niſi irriſio eſt in aliquo id laudare:cu
ius ꝯtrariū publice notū ſit ? Atqꝫ omne humanū
genus interroget:vna uoce cōtrarium reſpōdebit
Si ꝑter ſuos nulli hominū fidē hēt:querat a Sul
picio ſeuero: ⁊ inueniet ab illo oīum quidem meo
iudicio galloruꝫ diſertiſſimo:obiectā gallis edaci-
tatem . Ea vͦo niſi falloꝛ : ab hoc barbaro laudare
victus temperantie eſt aduerſa. Mitto alia. Non
enim Gallicos mores dāno. Et de eis quid ſentiā
ſatis in epiſtola ad Urbanum videoꝛ dixiſſe.Quā
uis enim ⁊ a feritate morum franci olim dicti: ⁊ fe
roces aliquādo habiti.nūc tm̄ longe alij. leues leti
qꝫ homines ſunt facilis ac iucundi cōuictus:qui li
bēter adſciſcant gaudia:curas pellāt:ludēdo:ridē
do:canēdo:edēdo: ⁊ bibēdo.Puto intelligētes ad
litteram illͦd ſapiētis hebꝛeorū.quod ſemel dixiſſe
nō contētus:per q̄ꝫ ſepe repetijt. Nōne melius eſt Salo mon.
inquit comedere ⁊ bibere ⁊ oſtendere anime ſue
bona de laboribus ſuis? Et iterū. Ois eniꝫ homo
qui comedit ⁊ bibit: ⁊ videt bonum de labore ſuo:
hoc donū dei eſt. Et rurſus. Hoc itaqꝫ mihi viſum
eſt bonuꝫ:ut comedat quis ⁊ bibat : ⁊ fruat̄ letitia
ex labore ſuo. Et pꝛeterea. Uade ergo inquit ⁊ co-
mede in letitia panē tuū ⁊ bibe cū gaudio vinū tu
um. Et nō ſolū ꝙ hoc bonū eſſet:ſed qͦd bonū aliͦd
nō eſſet adiecit. Laudaui inquit igit̄ letitiā.ꝙ non
eſſet bonū homini ſub ſole:niſi ꝙ comederet ⁊ bi-
beret atqꝫ gauderet: ⁊ hoc ſoluꝫ ſecū afferret de la
bore ſuo. Quis queſo tāti viri cōſilio nō ederet li-
benter ac biberet ⁊ gauderet? Sapiētes Galli:qui
⁊ per ſe ipſos hec ſapiūt: ⁊ ſapiētibus crediderūt:
inqꝫ cōſuetudinē noſtramqꝫ uerterūt. At quid eo-
dē libꝛo ait idē. Cogitaui in coꝛde meo abſtrahere
a vino carnē meā.ceu gallicanis legibus contrari-
um aduerſant̄ ac reſpuūt.hactenus excuſaſſe ſuffi-
ciat epiſtole mee pꝛincipiū illud ipꝛoperiū ut ipſe
aſſerit ⁊ ineptū. Ego quid de re magna ſummo ho
minū ſcripturus magis ꝓpꝛiū fateoꝛ nō iueni nec
adhuc video.pꝛeter hominē illū ſuū deſcēdentem
ab hieruſalē in ierico : q̄d accōmodatius materie:
quid in rē aptius dici poſſit nec pꝛoꝛſus intelligo
quid pꝛincipio illi deſit : niſi ſola foꝛſitan ſcribētis
auctoritas. Fingūt eniꝫ galli ſe.credātqꝫ qͦd uolūt
Licet enim cuiqꝫ de ſe ſuiſqꝫ rebꝰ opiniones fauo
rabiles atqꝫ magnificas animo fabꝛicare. Suntqꝫ
qui hoc faciūt ut ille ait.felices errore ſuo. Ad hoc
opus ſane nulla gens pꝛōptioꝛ q̄ꝫ Galli. Ceterum
opinētur ut libet.barbari tamen ſunt . neqꝫ de hoc
inter doctos dubitatio vnq̄ꝫ fuit:q̄ꝫuis ne id q̄dem
negeꝫ nec negari poſſe arbitroꝛ eſſe Gallos barba-
rorum oīum mitiores. Sed hic barbarus noſtraꝝ
rerū vituperationes ſuarū laudibus itermiſcēs nō
irati tm̄ ſed furētis in morē nullo oꝛdine multa in
os ſtomachi ipos euomuit. Magnuꝫ credo aliq̄d
ſeſe extimās:cui impune maximis obtrectare mali
tia tēpoꝝ ſit permiſſum. Quorū ego partē magnā
ſciēs trāſeo.ꝙ nec reſpōſo certe nec audientia di-
gnū duco. Atqꝫ in pꝛimis uarietates urbis Rome
quas hic quidē uſqꝫ ad curioſitatē ridiculā pꝛoſe-
cutus eſt:figuras lune uarias romano ſtatui com-
parādo.quaſi roma ſola ⁊ nō urbes ac regna om
nia:multoqꝫ magis ſinguli hoīes mutētur aſſidue
⁊ tēporali viciſſitudini tam diu ſimus obnoxij do
nec peruenerimus ad eterna. Babylon illa uetuſti
oꝛ funditus ruit. Troia itidē ⁊ Carthago. Athene
inſuper ⁊ Lacedemon ⁊ Corinthus: Iamqꝫ nil pe
nitus niſi nuda ſunt nomina. Roma autē nō in to-
tū coꝛruit: ⁊ q̄ꝫq̄ꝫ grauiter iminuta:adhuc tamen
eſt aliquid pꝛeter nomē. Muri quideꝫ ⁊ palatia ce
ciderūt gloria nominis immoꝛtalis eſt. Quid hic
uelut in re inſolita lune uarietatibus opus erat:ni-
ſi ut aſtrologum immo ut lunaticuꝫ ſe ꝓbaret? In
dignetur Gallus ut libet.nō ꝑus alme urbis q̄ꝫ to
tiꝰ oꝛbis fama decreſcet ſiue deficiet. Semꝑ altiſ-

ſimuſ mũdi uertex roma erit. Et ſi ꝓpter inuidiaꝫ
aut odium aut ſegnitiem: cauſam ue aliam ⁊ pon-
tifices ⁊ principes illã ſui deſerant gloriaꝫ illa co-
mitabitur. Illi aũt ubicunqꝫ ⁊ vndecunqꝫ fuerint
romani põtifices: romaniqꝫ principes uocabũtur.
Quid hic Gallus ſtrepit? quid barbarus fremit?
An mẽtior? Negabit magnũ aliquod fuiſſe: cuius
poſt tot ſecula reliquie nunc etiam tãte ſunt: ut nec
Gallia nec Germania nec ulla barbaries ſe illaruꝫ
glorie cõferre audeat? Nõ preſumet id credo: q̃q̃
uis natio ſit contemptrix omnium ⁊ miratrix ſui.
¶ Sed qd aget ſcio. Laudabit Gallie tabernas.
Pulchra laus ſobrij hominis. quas tamen ego il-
lac nuper tranſiens ⁊ euerſas vidi ⁊ deſertas. Lau
dabit patrie quietẽ. quã ꝑfecto turbidam inquietã
q̃ proſperi. Sed nõ eſt ibi mutatio q̃ta eſt rome.
Mi- Quis hãc rẽ: reiqꝫ cauſam nõ videt? Minutarum
marũ rerum ruina magna eſſe nõ poteſt. ꝓcul abſunt ab
rerꝝ ñ hoc metu. Nunq̃ cadet ex alto qui in imo iacet.
ẽ rui- Roma igitur ex alto cecidit: nõ cadet auinio. Un-
na. de eni caderet. aut quomodo decreſceret que eſt ni
hil? Pudet me fateor erroris eius: qui cuꝫ videaẽ
aliquid legiſſe: nõ erubuit ſummis ac preclaris in-
fima rerũ ⁊ abiectiſſima cõparare quodqꝫ eſt ſtul-
tius añferre. ¶ Sed excuſet eũ utcũqꝫ: natalis ſo
ne dulcedo quedam feminea nõ virilis. ⁊ qui mul
tũ in rebus hominum uſus ualet ac preſertim ru-
dium. Uiri enim egregij virtutis ope vincũt om-
nia. Certe magni homines fuerunt: qui in media
orti barbarie ⁊ nutriti pudore tamẽ originis ſe ro
manos dici uoluerunt ſplendore nominis glorioſi
quos quoniã omnibꝰ noti ſunt: enumerare nõ atti-
net. Gallus noſter ut video nollet eſſe nõ barbarꝰ
⁊ libenter in ceno ubi educatus eſt reſidet. Parcẽ
dũ imbecillitati animi cõſuetudine obruti atqꝫ aſ-
ſurgere nõ ualenti. Nam ⁊ lutum ſuibꝰ: ⁊ palus ra
nis: ⁊ tenebre ueſpertilionibꝰ grate ſũt. ¶ Illõ aũt
qs excuſet aut qs ferat: ꝙ viliſſimi loci ſtudio: opti
mis nobiliſſimiſqꝫ detrahẽ: ⁊ affectu icõdito atqꝫ
inſulſo: virtutẽ tẽtet opprimere? Ita enim q̃rit qua
ſi neſciat: id qð oibꝰ chriſticolis notum eſt: atqꝫ uti-
nam non ſarracenis paganiſqꝫ etiam notum eſſet:
ne tam late ludibrio haberemur. Et quam inqt an
Sur- guſtiam eccleſia paſſa ſit in gallia: ego ſine dubio
dꝰ ẽ q non audiui. Surdaſter eſt: immo ſurdus oino qui
tõitru tonitruum nõ audit. Multa hic de quieto ⁊ pro-
uꝫ nõ ſpero eccleſie ſtatu intra cloacam illam palpitãdo
ſẽtit. proſequitur. O carnalis homũcio: nihil habẽs ſpi
rituale. uere vnus ex illorũ grege: de quibus agẽs
Cice- Cicero. Nihil inquit animo videre poterãt ad ocu
ro. los omnia referebant. Ergo nec anguſtia nec mo-
leſtia ulla eſt: niſi dum corpus in carcerem ⁊ vincu
la conijcitur? Quid ſi animus peccatorum nexibꝰ
coartatus: miſeri ſeruitij iugum ſubit? De hoc bar
barus iſte nõ cogitat. Nõ vidit hec igitur nec au-
diuit: q͛ ſcilicet aures oculoſqꝫ in carne hũit. quos
ſi in ſpiritu habuiſſet: audiſſet utiqꝫ vidiſſetqꝫ mi-
ras ⁊ miſeras anguſtias: quas nulla cõpedum du
ricies: nullus carcer equauerit: vidiſſet morũ uete-
rũ ruinã: que multo eſt grauior ac funeſtior q̃ mu-
rorꝝ. ¶ Et querit quaſi ſolus in hieruſaleꝫ peregri
nus: quam anguſtiam eccleſia paſſa ſit in Gallia.
Ego aũt quero ubi nã gẽtiũ parẽ pati potuiſſet an
guſtiã. Et o q̃ multa ſe hic ſtilo offerunt. Sed fre
nãdus eſt ne prodeat quo nõ decet: imo qdẽ decet

ſed nõ expedit eo maxime: q͛ ut in epl'is ad atticũ
ait Cicero. Deſperatis hyppocras uetat adhiberi
medicinam. Et niſi ſatis odiorum ueritas inuiſa cõ Cicero
flauit. neqꝫ ideo mẽtiri incipiam: ſed tacere: ⁊ ora-
tionis hanc partem ſponte preteruehar. Quod
ſi boni diſcipuli habet ingenium qui magiſtri titu
lo gloriatur: multa ex hijs paucis eliciet: quibꝰ in-
telligat romana eccleſia: qd in gallis anguſtie paſ-
ſa ſit. meqꝫ uera locutio uel in ſilẽtio fateaẽ. ¶ Eſt
tñ laudatoris illius certa quidẽ: utqꝫ eſt mos pre
ſens nõ inſulſa caliditas: licet enim turpibꝰ blandi
tijs: bonum opus epiſcopium aucupatur. ad quod
obtinendum ſciat ſe alijs q̃ uerborum retibus in-
digere. Nedum enim falſe nuge ⁊ inanes: ſed om-
nis illic eloquentia Ciceronis in hac parte ſuccũ-
beret. Unum ei poſſet opitulari. Poſſet ut ego mẽ
tituſ videar epiſcopus fieri. quod ſi accidat gaude
bo q̃uis uerborum aduerſario ꝓfuiſſe. Homo eni
prodeſſe homini dum poſſit fatigari nunq̃ debet.
quoqꝫ minus eſt gratie: minor amicitie nexus aut
ſanguinis: eo maius eſt meritũ. Sit epiſcopus igi
tur me fauente: candidamqꝫ ut aiunt togam ſui ha
bitus: nigris atqꝫ deformibꝰ maculis inquinet: dũ
uel turpibus placidiſqꝫ mendacijs: falſis laudibꝰ
adulationibꝰ viro idignis deniqꝫ: uel eorũ gr̃a uel
mei:ueriqꝫ odio ꝑueniat quo ſuſpirat. Sit epiſco-
pus placentinus: aut laudeñ. ſit epiſcopus mẽtieñ
ſit epiſcopus aduleñ. ⁊ mitram falſarijs debitam
mercatur. Mihi qui epiſcopatum nolo: quiqꝫ eum
gradum ſepe olim mihi nõ oblatum modo ſed in-
geſtum ſemper recuſaui: preferens cunctis opibꝰ
libertateꝫ nihil blanditijs opus eſt. Loquor ergo
liberiuſ. cariuſqꝫ mihi eſt odium virtute queſitum
q̃ barbaro illi erit ſi ſucceſſerit dignitas parta mẽ
dacio. ¶ Hijs omiſſis ad id uenio quod aduerſus
urbem Romam conuitiator hic murmurat. ubi il
lud miruꝫ ꝙ vulgares homines atqꝫ inopes ratio
nis: ſuas non dicam iniurias ſed offenſas quaſi i
bet: magni extimãt cum ſic negligant alienas. Ubi
enim populum barbarum nominaui: quod ſi non
blande: iuſte tamen feci: ceu gladio ictus exclama
uit: nec in me uel aliter excandeſcens: q̃ in chriſtũ
olim princeps ſacerdotũ. Audiſtis inquit blaſphe
miam? nec aduertit qui videri doctus vult: in ſolã
diuinitatem eſſe blaſphemiã. Ipſe autem alme ur
bi ueneoſe detractionis contumelias irrogan-
do: eſſe credit excuſabilis tanta eſt barbari ⁊ taꝫ te
mulenta preſumptio. q̃uis non ego blaſphemiam
ut ille: ſed blaſphemie proximum dico: urbem ſa-
cram prophano conuitio lacerare. Quanta ſeruo
rum audacia: q̃ta proteruia ubi ſemel dominorũ
vinculis elapſi ſunt: non ualentes aliter ſe ulciſci
contra dominos maledictis inſurgunt? Effun-
duntqꝫ in uentos dolorem animi ulceroſi: ⁊ quaſi
canes inualidi metu latrant. Recordatur hic bar-
barus antiqui ſeruitij. ⁊ adhuc pene calloſum rõ-
mano iugo colluꝫ habens: fugitiuus ſeruus de do
mina ſua procul tremebũdus obloquitur. Que o
ſi filijs ſuis: illis dico maioribus: deus oipotens
pacem daret: fraternãqꝫ cõcordiam: q̃ cito: q̃ faci
le rebellantem barbariẽ: iugo illi ueteri: italicis ut
oliꝫ viribus adiuta cõpeſceret. ¶ Id ſi antea fuiſ
ſet icognitum nuper apparuit. duꝫ vir vnus obſcu
riſſime originis ⁊ nullarum opuꝫ: atqꝫ ut ratio do
cuit plus animi habens q̃ ꝯſtantie: reipublice im

becilles humeros ſubijcere auſus eſt ⁊ tutelam la
bentis imperij profiteri. q̃ ſubito erecta oīs italia
q̃tus ad extrema terrarū romani nominis terror
ac fama peruenerit? Et q̃to grauior perueniſſet: ſi
tam facile eſſet perſeuerare q̃ incipere? Eram ego
tunc in gallijs. ⁊ ſcio quid audierim. quid viderim
quid eorū qui maximi habebantur in uerbis inq;
oculis legerim. Negarent modo forſitan. Negare
enim eculeo abſente perfacile eſt: uere aūt tūc oia
pauor cōpleuerat. Adeo adhuc aliquid roma eſt.
Sed de hijs nil amplius: ne barbarum meum for
te acriter cogitantem quid eſt italia: quid ſua bar-
baries: q̃q; nulla rerum paritas: nulla proportio:
uero iudicio metiente: ad deſperationem metus
impellerē. Quanq̃ quomodo ego illum uel cogita
re uel ſapere aliquid rectum credā: qui quodam lo
co ſui ſermonis interroget: quid per nomē ſacre ur
bis intelligam? Nec videtur audiuiſſe ciuili cautū
lege: ut is locus ubi non dicam liberi ſed ſerui etiā
corpus: nec corpus modo integrū ſed pars corpo-
ris humo condita eſt: religioſus habeatur. Q̃ re-
ligioſa igitur videri debet urbs roma. ubi tot for-
tium atq; illuſtrium: ubi tot principū ītegra corpa
ubi deniq; qđ ī hac re maxime extimādū cēſeo: ut
urbs an̄ oēs alias ſacra ſit: tot apl'i gl'ioſi: tot ſācti
martyres: tot almi pōtifices ac doctores: tot ſacra
te virgines requeſcunt? Omnis profecto ſacri neſci
us ⁊ prophanus: haud dubie totus eſt: qui romam
merito ſacram dici ſeu dubitat ſeu miratur. Et cer
te ſi ciuili iure leges ſacratiſſime nomiant̄: idq; ne-
mo ſane mētis vnq̃ arguit: q̃ ſacra dici pōt urbs
legum: domus anguſtiſſima: ⁊ eorum omnium qui
latinas condiderūt leges: aut alitrix aut genitrix.
Quid notiſſime autem rei argumenta conquiri-
mus: cum expreſſe ſanctiſſimam ⁊ temperatiſſimam
Seneca urbem Seneca: ⁊ non ſacram modo ſed ſacratiſ-
ſimam ciuitatem nuncupet lex ciuilis? Quam hic
fortaſſe deſpiciunt quia non auinione per protho-
notarios pape: nec eſt dictata pariſius per magi-
ſtros: ſcilicet parlamenti. Sed quid illi facias ine
ptie? Querit enim admodum curioſe Gallus noſter
quid eſt ꝙ urbani felicitatē uerbis extulerim. an q̄
ſm virtutē operari felicitas vna ſit: an q̄ in ſuam ſe
dem reduxit eccleſiam exulantē. Primū namq; fa
tetur. at ſecūdum negat. O ceruicoſitas deo ⁊ ho-
minibus odioſa. O criſtati Gallorum uertices ac
ſuperbi. eque falſum aſſeuerare ⁊ uerū negare di-
ſpoſiti. Ego autem utrūq; confiteor. Nā ⁊ ſm vir
tutem agere felicitas vite huius: ⁊ ad felicitatem
vie alterius: via eſt: ⁊ virtuoſius quoq̃ nego fie-
ri ab homine potuiſſe ꝙ eccleſiam pro qua chriſtus
ſanguinem ſuū fudit: de ſanguinibus liberaſſe. ſuā
q; in ſedem e ceno illam erutā reduxiſſe: modo in fi
nē generoſum: illud ſanctūq; propoſitū tenuiſſet?
¶ Quid ni igitur mirer virtutē viri illius que tan
ta fuit: ut vix mihi poſſibile videretur virum talē in
Satyricus. illa natum eē barbarie. niſi a ſatyrico didiciſſet ſum
mos poſſe viros ⁊ magna exēpla daturos: uerue-
cū in patria craſſoq; ſub aere naſci. Neq; illđ igno
rarem humani generis rerumq; omnium creatorē
paris ubiq; potētie. atq; ad illā exercendā nec im-
pediri locis aut tēporibus: nec iuuari. Ceterum ut
norit hic barbarus: q̃tum ab eius oppoſitione diſ
ſentio. ego ⁊ virtutem illius viri: ⁊ in primis factū
propoſitū illud miror ⁊ contrarium ſentientis nō

ſani hominis: ſed Galli caput egrotātis ac pittuita
grauiter laborātis exiſtimo. nec omnino illi aliqd
preter cōſtantiā defuiſſe. Itaq; ſepe nunc mihi ad
memoriam redeuntē acri ſimul ac fideli increpatio-
ne compello. heu pater beatiſſime quid feciſti? Un
de iſta mollicies? Quis te faſcinauit ut principium
tam grande deſereris? Quis te autē clarior: ſi qđ
glorioſiſſime ceperas ad extremū ſpiritū perduxiſ
ſes: ad quem ut patuit iam propinquum ueniēſq;
grabatulūq; tuum ante proximam petri aram cuiꝰ
hoſpes ac ſucceſſor eras ferri iuberis? Chriſtoq; ⁊
ſibi gratias agens qui tibi hunc animum atq; hoc
conſilium prebuiſſent: in illo loco ſanctiſſimo feli-
cem animam emiſiſſe. Quis te oro ⁊ vixiſſet hone
ſtius. qs equanimius obijſſet? Siqs eni forte poſt
te ad obſcenum illum fornicem eccleſiam reduxiſ-
ſet: culpe ille reus: ſue rationem Chriſto redderet.
Tu facti conſcius eximij recto calle iſſes ad ſupe-
ros. Nunc tu ipſe: heu qs te perdidit? Tu inquam
dicam ꝙ in animo eſt ſponte ad uomitum redijſti.
non audiens petrum iterum exclamantē. Domine
quo uadis? Hijs illum horumq; ſimilibus lamen
tis exagito que ſibi ſcribere meditabar ⁊ iam cepe
ram: ſi mori paululum diſtuliſſet. Ualde enim cum
facie licet incognitum: dicam uerius: virtutem eiꝰ
mihi mūdoq; notiſſimam amaui ⁊ familiaritatem
ſecum q̃ta eſſe poterat in tanta rerum oium impa
ritate contraxeram. Uti ergo tota eius patiētia at
q; humanitate decreueram. utraq; feliciter: iā pri-
dem dū adhuc in illa miſeria moras traheret acri
quadam expertus epiſtola. quam ipſe non patien
ter modo: ſed gratanter ac benigne recepiſſe ſeq; il
lam diligenter perlegiſſe. ⁊ in ea multa bene ⁊ ele
ganter dicta utor ad litteram uerbis ſuis ⁊ tam uer
borum elocutione q̃ ſententiarum pondere: lau-
danda comperiſſe reſpondit. Atq; in finem ut gallo
noſtro luem excitem: dignatus eſt meā ut ipſe ait
prudentiam ⁊ eloquentiam: quas ego confiteor nō
agnoſco: ac zelum quē ad cōmune bonū me habe-
re ⁊ dixit ⁊ ego nō diſſimulo: ⁊ multipliciter com-
mendare: ſeq; me videndi auidum ⁊ gratijs atq; fa
uoribus proſequi diſpoſitū pfiteri. que pfecto nō
diceret aut dixiſſet: ſi tam male viſus eſſem loqui
ſibi arguendo moram eius ad quem expectabat:
in loco illo peſſimo atq; turpiſſimo. ⁊ hortando ut
ad ſedem ſibi ⁊ eccleſie debitam ſe transferret: q̃
barbaro huic noſtro ad quem omnino nil pertinet
viſus ſum. Et littere quidem apoſtolice theſauri in
ſtar penes me ſunt: eruntq; dum vixero: non tam
quia pape: q̃ q̄ optimi ⁊ ſanctiſſimi viri ſunt. nec
tam ideo q̄ laudes meas: q̃ q̄ illius pie teſtimo-
nium uoluntatis euidentiſſime proteſtantur. Poſt
hec autem anno elapſo: cum ⁊ ipſe Romam petijſ
ſet: ⁊ ego uoti compos illam ſibi alteram epiſtolā
miſiſſem que hunc barbarum in furorem uertit: ſcri
pſit ille mihi iterum. quibus in litteris parumper
queſtus: ꝙ cognito eius deſiderio ad videndum ſi-
ue viſitandum eum: eſſem tardior: demum ipſam
eam tarditatem excuſans ſub obtentu mee aduer
ſe ualitudinis: ad extremum etiam iubere regibus
ſolitus me rogauit: ut q̃ primum ſiue perſone mee
periculo aut incommodo poſſem ad ſe pergerem.
cupide tunc etiam me viſurum: ⁊ animi mei quieti
conſulere intendentem. Et ego parēdi auidus ibā
niſi me caſus horribilis ex itinē medio retraxiſſet

¶ Ita mihi tantum illum patrem quē videre non
ꝯtigit: amare ſaltem licuit ac uereri: atqꝫ eius acta
laudare. Illud in pꝛimis qđ hic barbarꝰ nec lauda
re vult nec vituperare audet. q̄ꝫuis ut ſentis liben-
ter id faceret: niſi ꝙ nondū ſic ex omni parte depu
duit. Inter barbaroſ quoqꝫ adhuc reuerētie aliqd
ſed perexiguum eſt virtutis. quam ipſe ego uberiꝰ
laudarē: niſi perſeuerantiam defuiſſe conſpicerez.
Illum tamen in ſilentio reſpondentem audio non
potuiſſe vnuz ſe tot ſuſurronibus obſtare ꝯtra chꝛi
ſtum atqꝫ eius eccleſiam coniuratis. Quam excu
ſationem nec admitto nec reſpuo: quod ⁊ uerum
ſcio: ⁊ ſi fundatus eſſet ſuper firmam petram: non
dubito flatus tales alto animo potuiſſe contem-
ni. Parcat illi Chꝛiſtus: cuius negociū agenti ea
tepiditas interceſſit. Illi uero gaudeant ⁊ trium-
phent: qui nunc in inferno viuentium beunenſe vi-
num bibunt. nec pꝛophetam audiunt exclamantē.
Pꝛophe-ta. Expergiſcimini ebꝛij ⁊ flete: ⁊ ululate omnes qui
bibitis vinum in dulcedine. quoniaz perijt ab ore
ueſtro. more pꝛophetico rez futuram quaſi pꝛeſen
tem immo iam pꝛeteritam narrat. ⁊ quaſi iam eue
nerit quod neceſſario euenturuz eſt. Et ſi enim nō
dum perijt. peribit ilico. Tempus eſt enim ut iam
iam viliſſime iſte dulcedines in amaritudinem cō
uertantur. Et an ego cecutiēs. ita enim iſte me uo
cat: qui hec quaſi pꝛeſentia iam hinc video. an ip-
ſe magis exoculatus: qui fulgore panni captus
exigui nihil audet aut cogitat pꝛeter epiſcopatum
quem mendacio fidens ſtulta ⁊ cupida mente pꝛe
occupat? ¶ Nō autem facile dictu q̄ꝫ me delecta
uerit viri huius ingenium. tam recte: tam pꝛopꝛie
phariſeorum uſus eſt uerbo: qui ueritatem deiqꝫ
opera pꝛedicanti reſponderunt. In peccatis natuſ
es totus: ⁊ tu doces nos? Et eiecerunt euz foraſ.
Quid queſo conuenientius poterat ſecte illius
defenſoꝛ acerrimus contra eum qui quem factis
expugnare non poteſt: uerbis oppugnat. ſi uel ſic
ubi nec paradiſi amoꝛ pꝛoficit nec iferni metus ali
quid ſaltem pudore pꝛoficeret? ¶ Hec ſibi pꝛo rn̄
ſo Gallus noſter accipiat: cur Urbanū dixerim fe
licem: tunc ſcilicet dum virtuoſiſſime operādo: nō
ſe ſolum ſed totam felicitaret eccleſiam. Atqꝫ ut
me in ſententia fixum norit: vnum iſtis adijciam.
modo cautum mihi ſit: ne leſe maieſtatis accuſer.
Non equidem ſic inſanus ſum: ut romano pontifi-
ci legem ponam cum ipſe ſit legifer omnium chꝛi-
ſtianorum: aut legem ſibi ſtatuam ſiue ſedem qui
ſedium dominus eſt cunctaruz. Si enim ut apud
Luca-nus. coꝛdubeñ. legimus uehioſ habitāte Camillo: illic
Roma fuit. q̄ꝫto magis ubi Romanus pontifex
habitat: ibi quoqꝫ conceſſerim romam eſſe? Unuz
hoc ſi celitus datum eſſet optarem: ut ſicut tunc
Camillus: ubi tūc licuit Uehis omiſſis romam re
dijt: ita nunc pontifex. Audebo enim dicere teme
rarie foꝛſitan ſed fideliter ⁊ ni falloꝛ uere. ꝙ ſi hoc
ſibi placeret cui diuinitas rei huius arbitrium de-
dit: non modo honeſtius ſanctiuſqꝫ ſed tutius ibi
eſſet q̄ꝫ in ulla penitus parte terrarum. nec ingen-
ti pꝛecio cogeretur a pꝛedonibus redimere ſuam
⁊ eccleſie libertatez: quod pꝛedeceſſoꝛ ſuus in ſan
cta fecit auinione. De quo tunc ⁊ ipſe grauiter in
conſiſtorio queſtus eſt: ⁊ ego dum ſibi ſcriberem
non ſilui. Quam Romane ſedis anguſtiam Gal-
lus iſte non vidit: dum ad enarrandas felicitates
auinionicaſ magno niſu: iplumeſ alas explicuiſſet
ſꝫ recētiſ magneqꝫ miſerie: uel oblitos alios credi-
dit uel oblitꝰ eſt. ¶ Unū hijſ nūc ēt pari fide ac ſim
plicitate ſubnectā. Nō opoꝛtuiſſe nec opoꝛtē pōti-
ficē romanū armata manu romā petē. Tutiorez il
lū facit auctoritas q̄ꝫ gladij: ſcitas q̄ꝫ loꝛice. Arma
ſacerdotū ſunt oꝛ̄ones lachꝛyme: ⁊ ieiunia: ⁊ ꝟtu Arma ſacerdotum.
teſ ⁊ boni mores: ⁊ abſtinētia: caſtitas: humanitas
māſuetudo actuū ⁊ ꝟboꝝ. Quid ſignis militaribꝰ
opus eſt? ſatis eſt crux Chꝛiſti. illā ſolā tremūt de
mones: homines reuerentur. Quid tubis aut bu-
cinis? ſufficit Alleluia. Certe Julius Ceſar poſt Julius Ceſar.
tot bella: tot victorias: non armatus urbem Ro-
mam: ſed cum inermi exercitu inermis victoꝛ in-
troijt. Ceſarem loquoꝛ ut ad id de quo agitur effi-
cacius argumentum ſit. Si ſic enim uenit Ceſar:
qd putemus Petrum? ¶ Scio autem quid calum
niatoꝛ noſter obiciet. Inermis iquit uenit Petrus
atqꝫ ideo interfectus eſt. Ita enim quodam apolo
getici ſuo loco. Romam multos innocentes homi
neſ iugulaſſe ait: atqꝫ ideo merito a Satyrico ſeuā
dici. nec intelligit nolo dicere idiota ſeuuz pꝛo ma-
gno poni ſolitum iuxta illud Eneidos pꝛimo. Se-
uus vir eacide telo iacet Hectoꝛ. cum fuiſſe ma-
gnum Hectorem non crudelē conſtet. ⁊ illud eiuſ
dem. Maternis ſeuus in armis: eneas. quem ubi-
qꝫ ſcilicet pium dicit. hic ſeuum dixit: ideſt ma-
gnum. Et eſt haud dubie non artificioſa quidem
ſed iſidioſa ⁊ pꝛ̄ſus hoſtilis obiectio. ¶ Multi in
quit perierunt Rome ſancti viri. ſed ⁊ multi quo-
qꝫ in gallijs ⁊ alijs in urbibus. plures tamen Ro-
me. Quis non videt hoc vnde? Plures eo conue
niebant: nempe ad mundi caput ⁊ imperij ſedem.
Pereūdi autem cauſa fuit non regionis atrocitas
ſed religionis aduerſitas. Et uolebat Chꝛiſtus ur
bem ſuam quam ⁊ temporalium dominam iam fe
cerat: ⁊ ſpiritualium facere diſponebat: uberiore
ſanguine ſuorum martyrum conſecrare. Roma-
nus fuit non inficioꝛ Nero qui occidit Petrum.
ſed Romani fuerunt qui Neronem occiderunt.
Idem de Domitiano: deqꝫ multis dici licet. Uer-
tat ſe quocunqꝫ libet detractoris ingeniū: atqꝫ odi
um: romanos inueniet qui ſanctos condēnauerūt
multoſqꝫ qui vindicauerunt. Nec tm̄ apoſtoloruz
⁊ martyrum ſed ſui pꝛopꝛij ſanguinis q̄ꝫuis igna-
ros rei: romanos tamen ultores ſibi Chꝛiſtus ele-
git. Romanus fuit itaqꝫ chꝛi ultoꝛ: cuz gallus fue
rit crucifixoꝛ: ut poſt dicam. Audiamus nunc Gal
lum ſeu uerius coꝛuuz noſtrū: qui candidā plumā
fuſco mendacio denigrauit: ⁊ didicit Ceſarē atqꝫ
antoniū ſalutare. ¶ Audiamꝰ inq̄ꝫ: ⁊ rauco ſtrepi
tu ſuas amentias repetētē. Quia eniz vinū beunē
ſe vitupero ut ipſe ait. Ut ego fateoꝛ nō adoro: rur
ſus exclamat. Et audiſtis inquit blaſphemiam.
O indigna viro ⁊ pudenda pꝛoꝛſus exclamatio.
Uerum minus foꝛſan impꝛopꝛia q̄ꝫ ſuperioꝛ fu-
it. Nam quid ſcimus an iſte ſit illorum vnus quo-
rum deus uēter eſt ut ait apoſtolus? Si ſic eſt eni
qui contra vinum loquitur: utiqꝫ contra uentrem: Ap̄l's
atqꝫ ita contra deum ſuum loquitur. ⁊ videri po-
teſt ſpecies blaſphemie. Ego autem nec contra vi
nuz: nec contra aliquod dei donū loquoꝛ: ſciēs q̄m
oīa que fecit deus bona ſunt. Sꝫ ebꝛietatē gulāqꝫ

vitupero:quaꝫ non deus:ſed humana ſibi fecit im
probitas.Et quoniã ſepe bona aliq̃ culpa abutẽti
um mali materiam eſſe compertum eſt : ut vinum
ebrietatis:auruꝫ auaritie:ferrum ſeuitie:formaqꝫ
libidinis:optaui ego:ut cum damnoſa quorundaꝫ
beunenſis vini ſitis ⁊ noceret eccleſie: ⁊ frenari ali
ter non poſſet:vinum ipſum vnde ea naſcitur e me
dio tolleretur.Hanc potor egregius blaſphemiaꝫ
uocat:quaſi quod abſit contra chriſtũ aliquid ſim
locutus:pro cuius reuerentia ⁊ amore vinum illđ
ꝙuis in ſe bonum odi fateor.Et quid mihi ratus
Gallus occinat.non impertinẽs eſt audire.O no
Uinum bilis vindemia ingt: ⁊ vinũ precioſum: ⁊ hoc forſi
tan non inepte.Uenenum inꝙ non corporum ſed
mentiũ:hijs addidit.Super omnia vina dulce ſa
lutiferum ⁊ iucundum.Hoc utiqꝫ non ineptũ mo
do ſed falſum eſt.¶ Sed omittamus de vinis lo
qui; ne quem deſpicim⁹ imitemur.Quam miſera
eſt inquit tue maledictionis occaſio.O ꝙ flebili
ter ſue felicitatis iniuriã fert.J nunc:nega vini do
lium loqui:nega bacchi ſacerdotem:qui contra vi
num ſuuꝫ ſuaſqꝫ delitias hiſcere auſum:dicat eſſe
blaſphemum? O celum:o terra : o humanum ge
nus:o catholica plebs fidelis:Chriſto deo noſtro
ſueqꝫ fidei vinum beunenſe preponitur:nec ipſius
chriſti decus aut uoluntas ſed vini illi⁹ opportuni
tas ad ſumme rerum conſilium euocatur . Et ego
tanti mali cauſaꝫ poſus:pane ſacrilegij reus agor:
cum non ſolum tamen illud vinum accuſem . Sũt
⁊ alia quedam:de quibus tacere iubet Plato:iu
bet pudor.Trãſeamus igitur hinc: ⁊ id potius au
diamus:qua ſe ſuumqꝫ bonum ſummum imprecati
one : fraterculus hic flammatus ulciſcitur pro
pter hoc inquit non intres in os eius: ⁊ dulcis ſa
por tuus per eius fauces non tranſeat.Quid uo
bis videtur? An non ſatis ſe magnifice ultus eſt?
Et ſane nil peius optare mihi poterat:ꝙ quod ſi
bi peſſimum iudicaret.Mihi autem affecto aliter
⁊ nutritorea imprecatio leuis eſt : ſi nec beunẽſe:
nec omnino vinum ullum biberem:tamen lete vi
uerem.Jtaqꝫ guſtui fideliter reſpondeo quod pa
Aug⁹ ter Auguſtin⁹ de olphatu:Ciceroniano pene uſus
uerbo.De illecebra quidem inquit odorum non ſa
tago nimis:cum abſunt non requiro : cum adſunt
nõ reſpuo:paratus eis ſemper carere.Jta mihi vi
deor niſi forſitan fallor . Jta ego de omni vino mi
bi videor:ꝙuis ⁊ ipſe multo facilius falli poſſum.
Sene-ca Ab experientia quidem: ⁊ ſanctorum patrũ ab ex
emplis:ab anneo demum Seneca didiciſſe potui:
ꝙ ſatis eſt vite hominum panis ⁊ aqua:vite homi
nũ dixit:ſed non gule:quam ſententiaꝫ carmen ne
Lucan⁹ pos eius expꝛeſſit.Satis eſt populus cereſqꝫ fluui
uſqꝫ:ſed non populis galliarum:Neqꝫ ego ſi eſſeꝫ
gallus hoc dicereꝫ:ſed beunẽſe vinuꝫ pro ſũma vi
te felicitate defenderẽ:hymnis:metris ⁊ cantibus
celebrarem.Sum ꝟo italus natione: ⁊ romanus
ciuis eſſe glorior:de quo non modo principes mũ
Paulus apl's diqꝫ domini gloriati ſunt ſed Paulus apoſtolus:
is qui dixit:non habemus hic manentem ciuita
tem:urbem Romam patriam ſuam facit: ⁊ in ma
gnis periculis ſe romanum ciuem ⁊ non galluꝫ na
tum eſſe commemorat:idqꝫ tunc ſibi profuit ad ſa
lutẽ.¶ Sed hic barbarus ad vituperium ſacre ur
bis:cuius laudibus nec lingue omnium diſertoꝝ:

nec libri omnes ſufficiunt:os impurum aperire au
ſus:multa dicit:que nec relatu quideꝫ digna ſunt:
quod grauiſſimum romane glorie vulnus eſt:con
tra illam Bernardus duriſſimis conuitijs arma
tus iducit.Nota res eſt:qui de ꝯſideratione agẽs
forte ſi diligentius cuncta conſideraſſet:gentem fa
moſiſſimam omnium que ſub celo ſunt:partius in
famaſſet.Fecit tamen: ⁊ licere ſibi debuit calamo
ſuo ſcribere quod occurrit.Quid hic dicaꝫ? Non
ego contra ſanctum virum loqui uelim : cum ma
xime quem in quibuſdam ſcriptis meis ualde ali
quando laudauerim.Qui ſi ſanctus non eſſet : ꝙ
tumlibet magnus in reliquis:facilis eſſet ⁊ expe
dita reſponſio.At nunc quidem ⁊ ſi non contra ſan
ctum:de ſancto tamen loqui nihil prohibet.Mul
ta quidem loquendo ⁊ ſcribendo multa redeunt in
animum que dilapſa videntur.Damnauit iſte nũc
recolo Bernardus clareuallẽ.abbas:de quo ſer
mo eſt:Petrum abaelardum litteratum quendaꝫ
virum:hinc iratus berengarius pictauẽ.vir ⁊ ip
ſe non infacundus ac diſcipulus Petri cõtra Ber
nardum librum vnum ſcripſit:non magni quidem
corporis ſed ingentis acrimonie.De quo poſtmo
dum a multis increpatus ſe excuſat:ꝙ adoleſcens
ſcripſiſſet: ⁊ quod ſibi viri ſanctitas nondum peni
tus nota eſſet.Horum certe neutruꝫ mihi compe
tit:Nam nec de Bernardi ſanctitate ſum dubius:
⁊ adoleſcens eſſe deſij.Sed illđ dico ꝙ licet ho
die proculdubio ſanct⁹ ſit.fieri poteſt ut dũ ad Eu
genium ſcripſit nonduꝫ forſitan ſanctus eſſet.Sã Scitas fit ex ha bitu ſuc ceſſiuo
ctitas enim ſicut omnis virtus:non cũ homine na
ſcitur:ſed ſtudio queritur ⁊ augetur ⁊ frequenta
tis actibus in habituꝫ tranſit.Jtaqꝫ mihi aliud aſ
ſumo:ꝙ in quadam excuſatoria epiſtola ad epiſco
pum mimatẽ.Berengarius idem ait.Nonne ab
bas homo eſt?nõne nobiſcum nauigat per hoc ma
re magnum ⁊ ſpatioſum inter reptilia quorum nõ
eſt numerus?Cuius nauis ⁊ ſi ꝓſperiori feratur
nauigatio:tamẽ ſerenitaſ maris in dubio eſt.Ego
ꝟo Bernardi nauem portum iam tenere non am
bigo:ſed dũ ſcriberet haud dubie nõ tenebat.Ho
mo erat: ⁊ in carne poſitus paſſionibus ſubiacere
poterat.Notum eſt illud Joannis os auri non de
ſanctis quibuſlibet ſed de ipſis apoſtolis.Nã ⁊ ſi
ſancti ſunt inquit homines tamen ſunt . Et ſi vinci
a carne non poſſunt quaſi iam ſpirituales : tamen
percuti poſſunt quaſi adhuc carnales.Potuit ali
qua forte laceſſit⁹ iniuria Bernardus : illa ſcribẽ.
Et multa irati homines dicunt:quoꝝ poſtea illos
pudet.Eſto autem ceſſet ira animi:repens motus:
ex aliqua ortuſ offenſa:an nõ naturale inter aliq̃s
nationes eſt odium?Et profecto galloꝝ genteꝫ in
feſtiſſimã nomini romano apđ Criſpũ: ⁊ de imani
tate gentis galloꝝ ⁊ de infeſtiſſimo odio in roma
num nomẽ apud Liuiũ legimus: ⁊ ſic eſſe realiter
experimur.Ut ceſſent tamen hec omnia:nec ira ul
la:nec odium Barnardum impulerit: ⁊ fuerit pla
ne ſanctus dum id ſcriberet:ꝙuis ambroſiane ſen
tẽtie ſit aduerſum ubi ait.Quis autem viuens tu
tus poſſit ac ſine trepidatione laudari qui ⁊ de pre
terito meminit ſe habere quod doleat: ⁊ de futuro
videt ſibi ſupereſſe quod timeat ? Quis ꝟo ho
minuꝫ in hoc corpuſculo poſitus debeat ſibi quic
ꝙ uẽdicare de meritiſ.Nota ſunt reliqua.Sed ſit

ita. Fuerit ſanctus in vita: quid hic reſpõſionis in
ueniam? Non reprehendam Bernardum: ſed lau
datores hoc vituperatore eodeꝫ ipſo nec negante
nec indignante maiores obijciam. Ambroſius in
prohemio epiſtole ad Romanos de eis loquens.
Hij enim inquit caput ſunt omnium gentium: mi
rum ualde: nec excipit gallos. Mox ſuper textu:
gaudium ſuum teſtari dicit apoſtolum: ꝙ cum ro
mani regnent in mundo: nec excipit galliam: ſubie
cerunt ſe fidei chriſtiane. Dicet autem gallus. Ro
manorum iſte potentiam ⁊ imperium: non virtutẽ
laudat. Audiat ergo quod ſequitur. Erant eniꝫ in
quit doctrine memorabiles: ⁊ boni operis cupidi:
ſtudioſiqꝫ magis agẽdi bñ ꝙꝫ ſermonis. Sed ecce
iterum ſtrepet gallus: teſti domeſtico: non creden
dum: quoniam ſit ciuis romanus Ambroſius qđ
negari nequit. Nec intelligo tamen quid irato ho
ſti plus ſit fidei ꝙꝫ placato ciui. Hieronymo autem
quid opponet qui ⁊ Romam laudat: ⁊ laudatã di
cit ab apoſtolo: de quo quoniaꝫ in ipſa epiſtola ad
Urbanuꝫ ſcripſi: nil nunc amplius dico: ſed ipſius
Hieronymi dictum aliud coniungo: qui ſecundo li
bro in epiſtola ad gallathas. Romane plebis inqt
laudatur fides: ubi tanto ſtudio ⁊ frequentia ad ec
cleſias ⁊ martyrum ſepulchra concurritur: ubi ſic
ad ſimilitudinem celeſtis tonitrui anima reſonat :
⁊ uacua idolorum templa quatiuntur: non ꝙ aliã
habeant romani fidem: niſi hanc quaꝫ omnes chri
ſti eccl'ie: ſed ꝙꝫ deuotio in eis maior ⁊ ſimplicitas
ad credendũ. ¶ Quid hic gallus dicet? An conſo
nat hic Bernardo in eo maxime ꝙ ille incredulos
primuꝫ: dehinc impios tandem etiam proditores
uocat: nimis ſi dici licet hoſtiliter? Ubi eſt aũt iſta
proditio? Ubi non potius obſeruata publice ⁊ pri
uatim etiam hoſtibus romana fides: cuius omnis
hiſtoria plena eſt? Illud quoqꝫ quod hijs interpo
ſuit: temerarios in ſancta illos dicens contrarium
eſt fere omnibus ſcripturis: que romanis attribuit
grauitateꝫ. Quid eſt eniꝫ tam temeritati diſſonũ:
ꝙꝫ grauitas? ¶ Sed audire gallũ hinc video pro
teſtantẽ. Niſi romanum hoſtem in teſtimoniuꝫ ad
duxeris: non credam. Eſt plane hoſtis ex ore laus
Uirgili⁹ ingens. Nec immerito Uirgilius ait. Ipſe hoſtis
teneros inſigni laude ferebat. Aperiat nunc aureꝫ
Gallus: ⁊ criſtam inſolentie dimittat: ut non ſemp
placita: ſed interdũ uera incipiat audire: atqꝫ ut ue
ris opinionibus locus ſit: concretũ puluerem erro
Pyrrhus ris e cauda gallice leuitatis excutiat. Pyrrhuſ epi
rotharum rex hoſtis populi romani: cuꝫ Cineam
doctiſſimum illum virum ⁊ inſignis memorie lau
de conſpicuum pro componenda pace Romã mi
ſiſſet ⁊ infecto negocio redeunteꝫ qualis eſſet Ro
ma interrogaſſet: ille regum urbem ſibi viſam: ſiue
ut alij perhibent regum patriam ſe vidiſſe reſpon
dit: ſi licet ⁊ illic fere omnes tales eſſe: qualis Pyr
rhus in grecia: quem regum ſane optimũ fuiſſe cõ
ſtat ⁊ mitiſſimũ. ¶ Uideat Galluſ ⁊ Bernarduſ: vi
deat iter reges optimos atqꝫ mitiſſimos: ⁊ nõ ami
cis modo ſed hoſtibus minime odioſos ⁊ immiteꝫ
atqꝫ intractabilem gentem ⁊ in extraneos inhuma
naꝫ: quid interſit. Nam ꝙ emulos ait in vicinos.
Machabeoꝝ directe opponitur ei quod in libro machabeorum
de romanis legitur: ꝙ non inuidia neqꝫ ꝫelus iter
eos. Nec ego nunc tamen Gallo meo tranſcribere

librum illum cogito: ⁊ ut ipſe mihi Iuſtinũ quo ut
uerum fatear non egebam: locum ſignaſſe ſuffece
rit: legat ergo operis illius librum ꝓmum capitu
lum octauum: ⁊ abunde laudatam virtutem atqꝫ
potentiam inueniet romanorum. ¶ Iam quidem
grãdiloquentiam paruificentie coniunctam roma
nis obijcit. Improprie dictum a Bernardo nunꝙꝫ
dixerim: ſed improprie ⁊ inepte ab hoc barbaro re
fricatũ dico. Prima enim grecis datur: iungo ego
grecis gallos: qui licet inferiores ingenio: iactan
tia ⁊ loquacitate ſuperiores ſunt. Romanis ad vi
tium non conuenit boni operis cupidis: ut repetaꝫ
quod premiſi: ſtudioſiſqꝫ magis agẽdi bene ꝙꝫ ſer
monis. De quibus ſcriptum eſt. Optimus quiſqꝫ
facere ꝙꝫ dicere mallebat. Scõm ꝓ o illis affricuiſ
ſe perridiculum: Audeo enim dicere quod me ue
rum dicere certus ſum: ⁊ nihil facile affirmare ſo
litus hoc affirmo: ꝙ totius humane magnificẽtie
ſupremum domicilium Roma eſt: nec eſt ullus tã
remot⁹ terrarũ angulus qui hoc neget. Qđ ſi bar
barus hic ignorat: aut torpet: aut ſtertit: aut plene
deſipit ⁊ inſanit. Quid enim magnificum queſo le
git vnꝙꝫ aliquid aut audiuit ſine nomine ⁊ gloria
urbis Rome ex quo urbs ipſa condi cepit ⁊ creſce
re? De quo tempore ſcriptũ eſt. Nunc quoqꝫ Dar
danum fama eſt conſurgere Romam: ꝙꝫta nec eſt
nec erit nec viſa prioribus annis. Et ab ingenio al
tiore. Illa imperium terris animos equabit olim
po. Septemqꝫ vna ſibi muro circũdabit arces. Fe
lix prole virum. ⁊ rurſus idem. Uerum hec tantuꝫ
alias inter caput extulit urbes: ꝙꝫtũ lenta ſolẽt iter
iuburna cupſſi. De qua alter vir magnus. Nulla
vnꝙꝫ res publica nec maior nec ſanctior nec bonis
exẽplis ditior fuit. Uellẽ ſcire qđ nunc agit gallus
nr̃. Sed ſat ſcio ſtupet hec ignota que neqꝫ a galliſ
neqꝫ a gallinis adiſci poſſunt. Diſcunt̃ ab hiſtoriciſ
⁊ poetis ac ſcriptorib⁹ rerũ. Nec ſtupet mõ ſed ira
ſcitur: quoniam hec tam multa taꝫ magna de Aui
nione ac Pariſius non habentur. Quarum altera
ſignificatorem non habet in celo. Alteram laudat
Arthicrinius: de quo poſt videbimus. Ante tamẽ
ꝙꝫ ad laudes alias procedam conuitijs reſponden
dum eſt: que niſi fallor duo nunc etiaꝫ ſuperſunt in
uerecundos romanos ad petendum ingratoſqꝫ cũ
acceperint ille vir ſanctus ait. Unum a tergo relin
quebam: frontoſos ſcilicet ad negandum. Hoc eſt
fere niſi me fallit numerus: obiectorũ ſumma. Nã
quod hijs additur inſuetam paci genteꝫ aſſuetãqꝫ
tumultibus ac bellis ſi negare uelim: iam ipſe fate
bitur: a numa rege in ceſareꝫ auguſtuꝫ non niſi ter
clauſus ianus: quibus exercendis in utraqꝫ fortu
na tanta fuit virtus: ut poſt hunc barbarum patrio
more tergiuerſantem: nil in terris ſimile vnꝙꝫ exti
tiſſe fidenter addiderim: nec futurum eſſe omnib⁹
notum ſit videatur in omnibus romanis bellis cũ
fortitudine certaſſe iuſtitiaꝫ. Sintqꝫ illa ueriſſima
que in libris autenticis ſcripta ſunt. ut omnes gen
tes ſciant populum romanum ⁊ ſuſcipere iuſte bel
la ⁊ finire atqꝫ in omni fortuna eoſdem animos ha
bere: immo ꝓ o magnitudinem populi romani ad
mirabiliorẽ ꝓpe aduerſis reb⁹ ꝙꝫ ſecũdis eſſe. Et il
lud ab hoſte ẽt ꝑdicatũ populum romanuꝫ eo inuil
ctũ eſſe ꝙ in ſecũdis reb⁹ ſape ⁊ cõſulere memine
rint: ⁊ mirãdũ fuiſſe ſi al'r facerẽt ex iſolẽtia: qbus

noua bona foꝛtuna ſit : impotentes letitie inſanire
populo romano uſitata : ac pꝛope iam obſoleta ex
victoria gaudia eſſe:ac plus pene parcendo q̃ꝫ vin
cendo imperium auxiſſe.q̃ꝫq̃ꝫ quid ego iſta minu-
tiora perſtringo : que ſi uelim cuncta complecti :
omnes mihi ſcriptorum ſecularium libꝛi illuſtres
tranſcribendi erunt ? Quid eſt enim aliud omnis
hiſtoria q̃ꝫ romana laus ? vnū inter alia eſt : quod
non modo acceptarem ſed aceruare pꝛopoſitū eſt.
gentem ſubdi neſciā fateoꝛ:ſed ſubdere alias ⁊ pꝛe
eſſe:ne ſi hoc negare uoluero magnitudo conuin-
cat imperij:quod licet inter manus barbaricas im
minutum atqꝫ debilitatum ⁊ pene conſumptuꝫ ſit:
romanas inter manus tale fuit:ut omnia mundi il
li admota pueriles ludi fuiſſe videantur : ⁊ inania
nomina:q̃ꝫq̃ꝫ non ſim neſcius quoſdam leuiſſimoſ
Tit⁹liui grecorum:qui ut Titus ait Liuius: ⁊ parthorum
us quoqꝫ contra romanum nomen glorie fauent dicti
tare ſolitos:maieſtatē Alexandri macedonis:vir
quidem tenui fama Rome cogniti:non laturū fuiſ
ſe populum romanū:videlicet non tot duces egre
gios:tot pꝛudentium ac foꝛtium virorū milia:vni
furioſo adoleſcenti potuiſſe reſiſtere. Neqꝫ ſolum
leuiſſimi grecorum:ſed quod Titus Liuius noſce
non potuit:leuiſſimus quidam nuper uaniſſimuſ-
qꝫ gallorum:idē dixit. Et ſic omnis pudoꝛ perijt:
ut non tm̄ litteris viliſſimam hanc nugellā:ſed mi
mis etiam carminibuſqꝫ mādaret. Neſcio quideꝫ
cur:niſi ꝙ inſignem:nec tam grecum q̃ꝫ gallicū po
tatorem nouerat Alexandrum: ⁊ ſimilitudo morū
parit amicitias: ⁊ partas nutrit. Iratus uocoꝛ:im-
mo quidem cauſam aliam ſcio. Tantum eſt enim
odium romani nominis:ut non Alexandrum mo-
do:ſed Sardanapallū Julio Ceſari pꝛelaturi ſint.
Nempe illos niſi per famaꝫ nō nouerunt. Huc ſen
ſerunt eorum ferro viſcera reſecanteꝫ atqꝫ inſolen
tias caſtigantem. Diſſicentur tamen ⁊ crepent me
dij:nunq̃ꝫ ſibilis vipereis ueritas quatietur. Ada
mantino monte ſolidioꝛ ſemper romana gloria to
to oꝛbe reſonabit:ſemper inuidentium illi nomen
erit inglorium:immo infame. Sed de hoc ne in lō
gum nimis exeam:nil amplius. De omni eniꝫ iſta
materia:ab ipſo Tito Liuio:ab urbe condita libꝛo
nono:pꝛeclariſſime diſputatum eſt. Ibi legat bar-
barus: ⁊ crepabit. ¶ Hoc igitur quē confiteoꝛ arti
culo ꝑtermiſſo:ad eos redeo quos negabo. Obij-
citur romanis impudentia ad petendum:ingrati-
tudoqꝫ accepti:duo magna ſi uera ſūt vitia. Que
nunc tantis obiectibus niſi ueritaſ nuda reſponde
at? Contra pꝛimum quidem mille ſunt teſtes:ſuffi
ciant tamen in ꝑſens:tres populi:duo reges: Bel
lo punico ſecundo:afflictis pene ad ultimū roma-
nis:reb⁹ atqꝫ errario exhauſto: Neapolitani lega
tos Romam cum muneribus miſerunt:in quibus
erāt q̈draginta patere auri magni ponderis. Qui-
bus in capitolium inuectis: ⁊ ante pedes patrum
expoſitis:orabant legati:ut munus de ſe paruum
ingens tamen deuotione mittentium:dignarentur
recipere: ⁊ neapolitanorum rebus omnibus tanq̃ꝫ
pꝛopꝛijs ſuis uti. Neapolitanis gratie acte ſūt:le-
gatiqꝫ cum muneribus remiſſi auri nihil acceptuꝫ
eſt:pꝛeter vnam eamqꝫ minimi pōderis paterā:ne
amicorum munus ſpꝛeuiſſe crederentur. ¶ Eodē
tempore ⁊ ꝑneſtani legati ipſi quoqꝫ ⁊ pateras au
reas attulerunt. ⁊ gratijs actis remiſſi ſunt auri ni
hil acceptū eſt. ¶ Poſt id tēpuſ durāte adhuc bel
lo cū carthaginenſes ad conducenda ſtipendiaria
auxilia:cum immenſo pondere auri ⁊ argēti in hi
ſpaniaꝫ miſiſſent:capti nuncij a saguntinis : cumqꝫ
omni eo quod attulerant Romam miſſi per lega-
tos:quibus gratie acte:aurum ⁊ argentum quod
hoſtibus ereptum ⁊ in ſuam pernitiem miſſum ſuo
quodam iure retinere poterant:legatis redituꝫ:in
ſuper addita munera:ſolum nuncij hoſtium reten
ti:coniectiqꝫ in carcerem ut aduocata in conſilium
nō auaritia ſed inimicitia redderet. ¶ Pyrrhus il
le cuius mentioneꝫ fecimus ſentiens romanos ar-
mis indomitos muneribus aggredi inſtituit. Ita-
qꝫ pꝛo pace cum Cineam mitteret:magnoſ illi con
ſtituit tauros:quibus patritios ac ſenatuꝫ:dehinc
oꝛdinem equeſtrem:poſtremo plebem humileꝫ re-
uocaret ſiue tentaret:quid autem ? Neminem cu-
ius domus muneribus pateret:inuenit:qui ſi miſ
ſus eſſet Auinionem:puto aliquod apertum oſti-
um inueniſſet. ¶ Per eoſdē dies Ptolomeus rex
egypti legatis romanis ad ſe pꝛofectiſ:magna mu
nera miſerat : que cum illi alto animo recuſaſſent:
ad cenaꝫ poſtridie inuitatis:ſingulis aureas coro
nas in conuiuio deſtinauit. Quas cuꝫ ob honorē
magni ⁊ amici hoſpitis recepiſſent:die illas pꝛoxi
mo ſtatuis regijs impꝛeſſerūt : ut intelligi daretur
caritatem eos ⁊ honorificentiam regis acceptaſſe:
non aurum. Quam inuerecundi ergo eſſent ad pe
tendum negata:qui tam obſtinati erant ad oblata
renuēduꝫ:viderit ipſe qui dixit. ¶ Cōtra ſecundū
ꝓ obiectum ſcilicet indignis ingratitudineꝫ:mul
ti quoqꝫ ⁊ reges ⁊ populi teſtes ſunt. Maſiniſſa in
ꝑmis rex numidie. Attalus ⁊ Eumenes pergami:
Hiero Sicilie:Deiotar⁹ minoriſ armenie:Mamū
tini pꝛeterea:innumeriqꝫ alij:quos attingere lōgū
eſt. Sed ad ſummam ⁊ ſi aduerſus quoſdā ciues
ſeueri patris in morem durioꝛ non negeꝫ:q̃ꝫ uel ſu
um reiqꝫ publice decus:uel illorum merita poſtu
larent:erga amicos non ſolū reges ⁊ populos ſed
humillimas quoqꝫ perſonas:nihil gratius popu-
lo romano. De quo ueriſſime ſcriptum eſt. Senat⁹
⁊ populus romanus beneficij memoꝛ ⁊ iniurie im
memoꝛ eſſe ſolet. Et iterum. Romani domi militie
qꝫ intenti:feſtinare:parare:alius alium hoꝛtari:ho
ſtibus obuiam ire:libertatem:patriam:parētes ar
mis tegere:poſtea ubi ꝑicula virtute pꝛopulerant:
ſocijs atqꝫ amicis auxilia poꝛtabant : magis dan
dis q̃ꝫ accipiendis bn̄ficijs amicitias parabāt. Et
rurſus. Hoc in pectus tuum demitte : nunq̃ꝫ popu
lum romanum beneficij victum eſſe. Nā bello qd
ualeat:tu teſtis. Hoc perpꝛopꝛie ſibi dictuꝫ gallus
accipiat. Scit enim: ⁊ ſi neſcit:expertos milies ſu
os maiores interroget : ⁊ dicent ſibi. Ante alios il
le. Sic enim de ipſo ſcriptum eſt. Coꝛpore:armis
ſpūqꝫ terribilis:nomine quaſi ad terrorem cōpoſi
to:Uencigerotrix aluern⁹ galliaꝝ rex:qui foꝛtuna Uēcige
multis ꝑlijs ſepe: ⁊ magnis bellis atqꝫ conatib⁹ re rotrix al
tētata:nouiſſime in deditionē redact⁹: ⁊ maximuꝫ uern⁹
victorie dec⁹:ſupplex cum in caſtra ueniſſet. ⁊ pha
leras ⁊ ſua arma ante Ceſaris genua pꝛoiecit. Et
habes inquit foꝛtem virum:vir foꝛtiſſime viciſti.
Non mitto aliquid hac in re. Flori illuſtris hiſto-
rici uerba ſunt. Unum ſupereſt. Romana illa duri
ties ſiue ut eius uerbo utar:frontoſitas ad negan-
dum. Et eſt ſane difficile in vniuerſuꝫ pꝛonuncia-

re.tam diſſimiles tam diuerſi ſunt hominum mo-
res. Dabo autem e tot millibus duos viros ro-
manos ac principes:qui inſimulationem publicā
Juli⁹ ceſar fingulari ſua laude diſcutiant. Julium Ceſarē:⁊
Titū Ueſpaſianū. De quorū primo ſcriptū eſt.
Tit⁹ ueſpaſian⁹ Ceſar in animū induxerat laborare:vigilare nego
cijs amicorum intentus ſua negligere:nihil dene-
gare quod dignum dono eſſet. Alter ⁊ ipſe nihil ſo
litus negare non oportere aiebat quenq̄ a ſermo-
ne principis triſtem diſcedere. Atqꝫ etiā recorda
tus quondā ſuper cenā:ꝙ nihil cuiq̄ tota die pre
ſtitiſſet:memorabilem illā meritoqꝫ laudandam
uocem edidit. Amici diem perdidi. Sic enim de il
lo ſcribitur: ⁊ rurſus. Neqꝫ negauit quicq̄ peten
tibus: ⁊ ut que uellent peterent ultro adhortatus
eſt. Non proſequor utriuſqꝫ clementiā morumqꝫ
dulcedinem. Sufficit ad obiectum negandi duri-
tiem reſpondere. Sed occurret. Et nō ſunt inquit
omnes tales. Certe nam ſi eſſent:non tanta eēt eo-
rum gloria. Magnum rerum atqꝫ hominum dec⁹
eſt raritas:magnum imparitas ornamentum. Si
pares eſſent omnes nullus excelleret. Det mihi ad
uerſarius vnum Gallum:uel omnino vnū barba
rum ſimilem hijs duobus ⁊ vicerit. Neſcio quidē
an ad cūcta reſpōderī:nec tāti illa facio:ut in hac
inquiſitione multus ſim. Optarem ego ſi fieri poſ-
ſet:ut ille vir tantus diſcuſſiſſet:nō modo quid di-
ceret:ſed ⁊ contra quos diceret:fortaſſe etenim ta-
cuiſſet:nec perpetuam illam fame notam immeri-
tis immiſiſſet. Sed ſi irreuocabile uerbum:q̄to ir
reuocabilior eſt ſcriptura:preſertim poſt obitū ſcri
bentis? Jtaqꝫ quod ſcripſit ſcripſit. Eat ut poteſt.
⁊ rerum ueritas cum contradictione linguarū ſuo
marte contendat. ſub incorruptis non ſum dubius
victura iudicibus:aliorum ſententias contemptu
ra. Non potuit vir ſanct⁹ errare:ſed ſi homo:ſi gal
lus:ſi burgundio:ſi iratus erraſſet:non eſſet ut ar-
bitror inter ꝓdigia numerandū. ¶ Ceterꝫ quocūqꝫ
res uergat:non efficiet barbarus:quin in loco fa-
moſiſſimo iuris ciuilis ita ſcriptum non ſit. Sum-
ma reipublice tuitio de ſtirpe duarū rerum armo
rum atqꝫ legum ueniens:vimqꝫ ſuā exinde muni-
ens:felix romanorum genus omnib⁹ anteponi na
tionibus omnibuſqꝫ dominari:tam preteritis effe
cit temporibus q̄ deo propitio in eternū efficiet.
Mirum ualde. Romanorum dixit:non gallorū.
Et ita ſm Saluij Juliani ſcripturam que indicat
debere omnes ciuitates conſuetudinem Rome ſe
Rome leges imperium ⁊ Pōtificatus qui ⁊ legem:que eſt caput orbis terrarum:non ip-
ſam alias ciuitates Romam dixit:non Pariſius.
Et preterea legum corpus non Auinionem ſed ro
mane iuſtitie templum dicit:quin ⁊ legū originē:
⁊ ſummi pontificatus apicem Rome attribuit:de
qꝫ hoc dubitare neminem ait. Neqꝫ enim dubitan
tem de hoc:immo aperta prorſus impudentia re-
luctantem barbarum iſtum norat. Quin eandem
urbem legum patriā:ſacerdotij fontē uocat. Ego
autem petita uenia:occiduam hanc Hieruſalē vn-
de homo ille deſcendit:feliciſſimus ni rediſſet pa
triam potorum ⁊ vini multiplicis fontē uoco. Cō
fer nunc titulos. vincet Auinio:maxime ſi illos ad
didero mundo notos mihi autem a pueritia longe
notiſſimos:quos ut taceā uerecundia perſuadet.
Sed iā ſenſim fatigari incipio romane urbis pre
conia colligēdo:quibus ſi diutius imorari uelim:
tempus mihi prius defuturum:q̄ materiam intel
ligo. Parcendum ⁊ ſcribentis tedio ⁊ legentis:at-
qꝫ in primis barbari illius:qui q̄ amaro animo q̄
triſtis hec videat:audiatqꝫ q̄ cupide:ſi facultas de
tur:ex libris hec omnibus eraſurus ſit. Non aliter
ſcio q̄ ſi oculis viderem:ita illū ex animoſo nimis
alloquio noſce mihi videor. Et quoniam in vno eo
demqꝫ homine:galli criſtam atqꝫ anſeris linguam
monſtri gen⁹ ⁊ contentioſe gentis peruicatiā:noui
illū exclamantē hinc exaudio. Uera erāt iſta dū
ſcriberētur:ſed mutata ſunt tempora. Mutata ita
qꝫ tempora: ⁊ mutatos homines:mutataqꝫ omnia
⁊ in peius fateor. Cui enī queſo non illud linci ua
tis auditum eſt. Damnoſa quid non imminuit di-
es:etas parentum peior auis:tulit nos nequiores
mox daturos progeniē vitioſiorē. Sed vniuerſo
lis iſta mutatio eſt:q̄uis neceſſario ut dixi in reb⁹
maioribus maior ſit: ⁊ non ſolum in tot ſeculis ſed
in paucis annis ⁊ in noſtra etate mutatio mirabilis
⁊ miſerabilis facta eſt. Et ſi res prodeunt ut cepe-
runt ualde ut reor ad mundi exitū propinquam⁹.
Quis non dicā gallus ſed aſellus hoc neſciat? Et
ſi loqui ualeat fatentur? Ego quidem mutationes
temporum legens:nōnunq̄ tardior ad credendū
ex hijs que ipſe nuper oculis meis vidi:nil iam in
credibile exiſtimo. Uerumtamen in hoc ſtatu rerꝫ
nūc ēt romanos viros bonos: ⁊ ſi amice:ſi paterne:
nō hoſtiliter non tyrannice tractarentur ſatis affa-
biles expertus dico:multis annis cum eiſdē Ro
me ⁊ alibi conuerſatus. Jn vno plane fateor intra-
ctabiliores eſſe romanos q̄ hieroſolymitanos rho
dani:ꝙ non tam equis animis coniuges ſuas ſibi
eripi pati poſſunt: omnia prius q̄ dedecus id la-
turi. Nempe quorū in auribus adhuc ſonat:uer
bū illud uetus:icilij ciuis ſui. Seuite in tergū ⁊ cer
uices noſtras pudicitia ſaltem in tuto ſit. Que uox
toto orbe digniſſima exaudiri:propter diſtantiam
forte in gallias ⁊ ad ripam rhodani non peruenit.
Et q̄uis iſte conuitiator non contentus Bernardi
conuitijs:auaritiam illis obijciat:dicens eos ſem-
per lucris temporalibus inhiantes:nihil aliud co
gitare:nihil aliō ſomniare:ego pace eius nihil hoc
falſo falſius dico. Nulla gēs minus lucro dedita
eſt. Nunq̄ magna in urbe tam pauci mercatores:
tam nulli feneratores inueniūtur. Jtaqꝫ preter ꝓn
cipes qui plures ſunt q̄ gallus hic cogitet: ⁊ maio
res:nullus fere in populo tāto diues eſt:ut nō ma
gis uoluptatibus q̄ lucris incumberent. Et de vi
ris quidem hactenus. Sin autem ſaltatrices ſuas
claudas ac potrices:romanis matronis compara
re uoluerint ſol eclipſabitur:mare tumultuabitur:
terra tremet:ego attonitus obmuteſcam. Cogitet
gallus ⁊ recogitet:odijqꝫ uelum ab oculis mentis
ammoueat:Uidere fortaſſis incipiet quid interſit
inter romanam grauitatem ⁊ gallicam leuitatem.
Sed ipſe ut auguror Rome ſemper pauens. Sic
enī ſcripta eius indicāt. Jdeoqꝫ iudicij ipos fuit:
vn⁹ ex illis de q̄bus ait pſalmiſta. Jllic trepidaue-
rūt timore ubi nō erat timor. Nec enī amicis for- Pſalmiſta
midabiles ſed amabiles ſūt romani. Gallus autē
qui illos:nulla q̄dē alia cā:niſi hereditario quodā
iure oderat:ſe ab illis amari nō poſſe exiſtimabat.
Non iniuſtus metus fateor:ſed iniuſtum odium:
odiſſe qui nihil mali ſibi fecerant. Et ſi patres eius
ab illorū patribus victi:domiti triumphati ac tri-

butarij facti ſint.ſed illa tranſierint: non eſt cauſa
Comicꝰ odij niſi mala mens:malus animus ut ait Comi-
cus: Implacatus:inflexibilis ad maliuolentiaꝫ ob
ſtinatus. Et o utinam quando amori non eſt locꝰ:
eſſet viciſſitudo ⁊ paritas odioruꝫ:ut ſicut illi nos
oderūt in toto corde ſuo:in tota anima ſua: ⁊ in to-
ta mēte ſua:ita nos illos odiſſemus:aut ego fallor
augurio: aut e ueſtigio litium omnium finis eſſet:
idem ille qui maioribus noſtris fuit. ¶ Progredi
or aūt meo quidem:non illius ordine. Quid nunc
agit igitur inquietus ⁊ impatiens ueritatis homū
cio? Et quid putas? Aggrauat crimina:blaſphemi
as coaceruat. Et primo populum barbarum dixiſ
ſe arguor:quem dicereꝫ aliter non poteram nec de
bebaꝫ:niſi noua uocabula rebus imponere uoluiſ-
ſem. Inſuper ⁊ beunenſe vinum de quo ſatis eſt di
ctum: ⁊ rhodanuꝫ blaſphemaſſe. Mirum ꝙ inter
tot blaſphemias ueſtimenta ſua nō ſcidit. Ego vo
nil penitꝰ blaſphemaui:ſed optaui ut cauſe malo-
rum ingentium tolerentur: uenenoſe damnoſeqꝫ
vindemie triſtis exilij. Quid gallicus noſter ſtre-
pit? Quod inquit exiliuꝫ in Auinione paſſa eſt ec-
cleſia? Reſponſio odioſa non operoſa:ipſe ſibi re-
ſpondeat:quid ſit penitus qui hoc neſcit:ſcit utiqꝫ.
Sed precipitem in locum aſtu barbarico me ipel-
lit ut cadam. ¶ At ꝙ rhodanū exilij locū dixi:nō
debet quaſi rerum inſcius ſtupere. Turpe eſt eniꝫ
docto viro de communibus admirari. Legat Be
de librum de temporibus.legat ⁊ Joſephuꝫ. Sco-
laſticam deniqꝫ notam omnibus euoluat hiſtoriā.
Inueniet filium Herodis Archelaum ab augu-
ſto propter eius ſcelera exilio damnatuꝫ. Quo au
tem deportatum? Nempe viēnam Rodani ciuita
tē. Procedat gallus noſter ulterius: ⁊ videbit He
Herodes antipas rodem illum qui cognominatus eſt antipas ſimili
ter relegatum. Quo autem opinemur: niſi ad lo-
cum exilij viennam? Procedat nunc etiam: ⁊ vide
bit Herodem alterum tetrarcham ſcilicet a Gaio
principe Lugdunuꝫ rhodani relegatū.ubi cū uxo
re que illum ad exilium coniugali pietate proſecu
ta erat:miſera morte conſūptus eſt. ¶ Sed nimis
Pōtius Pilatus accelero. Ubi Pontiū Pilatum linquimus:qui iā
antea magnorum reus criminum: Lugdunū quo
qꝫ a Tyberio fuerat deportatus? Dicat nunc Gal-
lus:q̄ꝫq̄ꝫ ſit dicatulus me mentituꝫ:in epiſtola ubi
ad Urbanuꝫ ſcripſi:rhodanū non romanorum pō
tificum ſedem eſſe:ſed reorum atqꝫ exilio damna-
torum. ¶ Pōt quidem non inficior:romanus pon
tifex ſi uelit:non in gallijs modo: ſed in hiſpanijs
aut britannijſ habitare. At quid expediens:qd ho
neſtum:ſua ipſum ſapientia non dubitare non du-
bito. Sibilla uereor. Qui enim potuerunt vnuꝫ ſe
nem uerbis e propria opinione euellere:q̄ꝫto pote
runt facilius vnum iuuenem in communi omniuꝫ
ſententia detinere? De hoc tamen chriſtus viderit.
Sua res agit. Ego qꝛ plus nō datur:duꝫ loqui po
tero nō tacebo. Poteſt Auinionē caput mūdi pre
ſentia ſua facere. Quid ni enim poſſit omnipotentꝫ
domini vicarius: ⁊ Chriſtiani caput populi? At ſi
eā uelit gloria ⁊ honore ac deuotione fideliuꝫ Ro
me parem facere:illi ipſo domino erit opꝰ:ut arbi-
tror qui facit mirabilia magna ſolus. ¶ Ecce autē
inter loquendum mihi quod ſepe accidit in animū
uenit:de quo nihil incipiens cogitaraꝫ. Gaudeāt
nūc igitur ⁊ exultent galli:paruis ⁊ friuolis ex cau

ſis ſoliti gaudere. Magna immo maxima res in-
uenta eſt. Gaudeant inq̄ꝫ ⁊ qui gloriantur in pocu-
lo glorient̄.ubi apud hiſtoricos eſt mentio de hoc
exilio Lugdunenſi:hijs utuntur uerbis. Pro hijſ
oibus deportatꝰ eſt in exiliuꝫ Pontius videlꝫ Pi-
latus. Lugdunū. ⁊ ſequitur. vnde oriunduſ erat:ut
ibi in opprobriuꝫ gentis ſue moreretur. Parua ne
igitur gaudendi cauſa eſt tantum ciueꝫ inueniſſe o
mens hominum obliuioſa ⁊ improuida. Ego qui
dem ex euangelio mirabar: quomodo in paſſione
ieſu chriſti Pontius Pilatus taꝫ prompte manus
lauiſſet:quaſi innocens a ſanguine iuſti illius. Nū
q̄ꝫ facere hoc ſciuiſſet:ni fuiſſet gallus. Gens argu
tula promptula:facetula. Miror ꝙ non etiam lo-
tis manibus ſemel bibit:ut innocentior videretur.
Noueram ab adoleſcentia Pontium Pilatū:gal-
lum eſſe:ſed tempore mihi elapſus in tempore re-
dit:ut cum hoc precone gallorum cōmunicato gau
dio gratularer gallicis nationibus tanto duce no
bilitatis.ut iā fruſtra Roma ſuos ceſares loquat̄.
ſuos Scipiadas: ſuos emilios:ſuos ⁊ marcellos
⁊ fabios: ⁊ metellos: ⁊ pompeios: ⁊ catones: ⁊ cu
rios ⁊ fabricios: ⁊ coruinos: ⁊ decios: ⁊ torq̄toſ:
⁊ flammineos: ⁊ ualerios: ⁊ apprios: ⁊ papyrios:
⁊ camillos. Hijs alijſqꝫ omnibus reſpōdebit Pō
tius:qui non de Hannibale neqꝫ de carthaginēſi-
bus:nō de pyrrho:nō de macedonibus:nō de gal
lis:de germanis: de britānis:de hiſpanis:de vol-
ſcis:de ſannitibꝰ collatis ſignis:ſed de Jeſu naça-
reno lotis manibꝰ illoto animo triūphauit. ¶ No
minatim gallo noſtro gratulor qui bellum mecum
⁊ cum ueritate ſuſcepit nuſq̄ꝫ credo triumphaturꝰ
de nobis:niſi in arcu parui pontis: ⁊ in vico ſtra-
minum:famoſiſſimis nunc locorum omniuꝫ noſtri
orbis:mulierculis pueriſqꝫ plaudentibus: ⁊ quic-
quid contra italiam dictuꝫ fuerit conſona uoce lau
dantibꝰ. Felix natio que de ſe optime:de alijs om
nibus peſſime opinatur: grato ſaltem ſemper le-
ta mēdacio. ¶ Sed nōne ego ſim iniurius qui ſic
famam gallice gentis extenuem: quaſi non ſit eis
alius vir illuſtris niſi pontius pilatus? immo qui
dem ⁊ alij multi ſūt:quos hic vir iratus in oculis
mihi ingerit: ⁊ queritur me dixiſſe. Nullus doctꝰ
in gallia. Quomodo ego dicerem de tam magna
prouincia tot ſtudijs ornata? Nōdum ſic inſaniaꝫ
ut hoc dicam. Sed cum de quatuor illis doctori-
bus agerem:quos poſt apoſtolos: ⁊ euangeliſtas
ꝑmoſ fidei noſtre duces ſancta habet eccleſia:nul-
lum eorum uel in gallia ortum uel in gallia doctū
dixi. Quid igitur an errraui? Bene autem ne gal-
lus intelligit. Sed calumniam ſciens ſtruit.ex me
querens:nūquid eſſem oblitus Hilariū pictauenſ̄.
Minime. Magnus quidem vir:ſed non vnus ex
quatuor. Profert dehinc ſancto agmine mlta ſuo
rum plebeia nomina:que ego nō exiſtimo ultra ſu-
am viciniaꝫ nota eſſe. Miſertus ſum hominis ma
gna claroꝝ hoium ſiue noium penuria laborātis.
Et q̄ꝫ multos ad furtū credimꝰ traxiſſe pauperieꝫ:
quos cupiditas nō traxiſſet. Nempe iter ceteros
quos ad gallie ornamentū trahit iuitos: vnus eſt
Ugo de ſcō victore cuiꝰ ſi ſepulchri legiſſet epigrā
ma:ſciret nō gallū eum fuiſſe ſed ſaxoneꝫ:niſi forte
q̄dā cognatiōe barbarici:oēs barbaros gallos di Ugo de
cat. Sed diſputator argutus aduertere debuit:nō ſcō vic-
omnem propoſitioneꝫ eſſe uerſatilem. Certe enim tore

omnis Gallus eſt barbarus:ſed nō barbarus om
nis eſt gallus. ¶ At foꝛtaſſe non hoīes aſpicit iſte
ſed ſtudium:ut quiſquis Pariſius ſtuduerit:Gal-
lus ſit. Inuitꝰ dicā ſed cogit ſiue urget ueritas. Eſt
illa ciuitas bona quidem ⁊ inſignis regia pꝛeſentia
quod ad ſtudium attinet:ceu ruralis eſt calathus:
quo poma vndiqꝫ peregrina ⁊ nobilia deferantur.
Ex quo enim ſtudium illud ut legitur: ab Alcui-
no pꝛeceptore Karoli regis inſtitutū eſt:nunq̄ꝫ ꝙ
audierim pariſieñ. quiſq̄ꝫ ibi vir clarus fuit. Sed
qui fuerunt externi utiqꝫ: ⁊ niſi odiū barbari ocu
los perſtringeret magna ex parte itali fuere. Pe-
Petrꝰ lō trus lombardus nouarieñ. quem ipſi Petrum lō-
bardus bardi ſolent dicere:ut videatur patris nomen eſſe
Thōas nō pr̄ie. Thomaſ de Aquino. Bonauētura de bal
de agno neo regio. atqꝫ Egidius romanus. multiqꝫ alij. At
Bona- ne ſemper accuſem excuſabiles Gallos non nega-
uētura uerim ſi modice litterati ſunt. Nempe contra natu
ram niti ſepe laboꝛ eſt irritus. Natura autem Gal
li ſunt indociles. Iratus eſt barbarus. Non mihi
autem iraſcatur:ſed hilario ſuo qui pꝛimus hoc di
xit. Teſtis eſt Hieronymus libꝛo in epiſtola ad ga
lathas ſecunda. Fatebitur foꝛſan quod negare ne-
quit. ¶ Sꝫ occurret. Et q̄ꝫq̄ꝫ Galli ſint ingeti ⁊ in-
dociles ⁊ indocti:habent tamē alias virtutes. Ne
qꝫ enim ſolis in litteris eſt humana felicitas. Foꝛ-
tiſſimi viri ſunt atqꝫ victorioſiſſimi. Uellē hercle
ita eſſet. Et ſi enim uere barbarus nullus amabilis
multum ſit:minus tamē odibiles ſunt qui partius
barbariçant. Sed contrariū ſepiſſime ⁊ olim ⁊ pꝛe
ſertim nuper apparuit. Uerumqꝫ experimēto hijs
temporibus depꝛehenſū eſt:quod libꝛo tertio bel
li gallici Iulius celſus ait. Nam ut ad bella ſuſcipi
Iuliꝰ cel enda Gallorum alacer ac pꝛomptus eſt animus:
ſus ſic mollis ac minime reſiſtens ad calamitates per
ferendas mens eorum eſt. Et quid ait pꝛinceps hi
ſtorie? Hijs coꝛporibꝰ animiſqꝫ in impetu vis eſt:
parua eadē langueſcit mora. Sed expecta ne pꝛo
peres. Audiamus Iuſtinum:nec obiciaꝫ Auguſti
nū qui quarto libꝛo ciuitatis dei capitulo ſexto de
Iuſtino ⁊ Trogo quē Iuſtinus abbꝛeuiauit men
Iuſtinꝰ tione oboꝛta:quedam ipſos inquit fuiſſe mentitos
alie fideliores littere oſtendunt. Sed ut nil menti
ti fuerint ⁊ omnia uera ſint:quibus hic barbarꝰ to-
tam fabulā ſuā replet:q̄d inde conficiet? Uerſet ⁊
reuerſet ut libet nihil ibi magne laudis iueniet. ni
ſi ꝙ multitudo Gallici populi ingens fuit: ut eos
ſcilicet Gallia non caperet. Quid hic queſo lauda
bile? Nempe ⁊ muſce multe ſunt: ⁊ culiceſ: ⁊ foꝛmi
ce. Pauci leones:pauciſſimi elephanteſ: Fenix eſt
vnicus: ⁊ omnino ſignū nobilitatis eſt paucitas.
Quis autē queſo tanto in populo vnus aut alter
illuſtris eſt habitus? Relegat illum hiſtorie locū:
⁊ quos inuenerit nobis qui hoc neſcimus annun
ciet. Eſt ⁊ aliud in ea multitudine glorioſū: ꝙ mer
cenarij regum orientaliū fuere. Atqꝫ ſtipendiario
rum nulla vita miſerioꝛ:coꝛpus atqꝫ animam par-
ua mercede uendentium. Eat nunc: ⁊ comparandi
ſtudio ponat hos miſeros:contra romanos rerū
dominos gentemqꝫ togatam. At Gallos ferro om
nia pꝛoſternentes multas pꝛouincias peragraſſe.
Ut ſit ita. Finem reſpicere ſapientes iubent. Eorū
certe qui in italiā uenerunt:nullus omnino ſuper
fuit. Tribus magnis pꝛelijs ad vnū deleti omnes
ne quis in ea gente:ut ait Florus:extaret:qui incē

ſam a ſe Romam urbem gloriaretur. Eorū ꝟo qui
in greciā perrexerunt:nihilo melioꝛ ſoꝛs fuit. Pri
mum mero:qui peculiaris genti mos: dehinc fer-
ro victi omnes occubuere. Bꝛēnus dux illorū qui Bꝛēnꝰ
ſolus in ea hominum colluuie nomen habet:vulne
rum impatientia gladio ſe tranſfixit. Reliqui fugi-
entes ⁊ incōmodiſ multis afflicti:atqꝫ attriti ⁊ pꝛe
uenti ab hoſtibus periere. ut nemo ex tanto exerci
tu qui paulo ante fiducia viriū etiam deos contē
nebat:uel ad memoriā tante cladis ſupereſſet. Te
ſtem ab aduerſario citatū in iudicium:adduco Iu
ſtinū ipſum:cuius hic eſt quarti ⁊ viceſimi libꝛi fi
nis. Et hec ſunt Gallorum expeditiones:hec belli
ca gloria. pꝛo virtute impetus:poſtqꝫ ipetū ruina.
Credo ego iam barbarum ſuſcepti ſponte certami
nis penitere. Sentit enim niſi cerebꝛum bouis at-
qꝫ aſini habet auriculaſ:ſe ratione ſuccūbē. Quid
faciat igitur:niſi quod obſeſſi ſolent:quibus ad de
fendendam urbem nō ſatis eſt animi:in arcem cō-
fugient? Et quia Galliam non poteſt:urbem illam
vnicam famoſiſſimam atqꝫ fabuloſiſſimam defen-
det. atqꝫ ad id ipſū deus bone: q̄ꝫ friuola implorā
tur auxilia. Multo quidem illaudatus eſſe malue
rim: q̄ꝫ a tali laudatore laudari. Uerum quidē hoc
mihi videoꝛ aſſerturus:licet foꝛſitan iurbane ex oī
bus quos legerim nullus vnq̄ꝫ tedioſioꝛ architri
uio illo eſt:quem hic ad pariſienſe pꝛeconiū:uelut
alterum Ciceronem aut Uirgilium implorat. O
que monſtra ſermonis:que uerborum inculcatioꝛ
non tm̄ lectori nauſeam incutiens ac dolorē capi
tis:ſed riſum eliciens ⁊ ſudorem. Uſqꝫ adeo dum
vult omnia dicere:nihil dicit. Unum ex omnibꝰ at
tingendū eſt quo cuncta cōijcias. Roſa inquit mū
di balſamus oꝛbis. O fetidū balſamum: o olentē
roſam. Equidem ex omnibꝰ ciuitatibus:quas mul
tas ab ineunte etate:nunc negocio tractus: nūc vi
dendi diſcendiqꝫ deſiderio circuiui: olentiorē nul
lam vidi, vna excipit̄ Auinio:que in hac parte mi
ſerie pꝛincipatum tenet. Pudeat ꝟo iam tandē de
tam nota uarietate contendere:ne non tā rei obſcu
ritas videatur q̄ꝫ cecitas contendētis. Piget nūc
illas ad inſanias rn̄dere. Auinionem carpſi. Lau
dat iſte marſiliam:urbem fateoꝛ haud ignobilē ⁊ Marſi-
tranquillo poꝛtu ⁊ equoreo pꝛoſpectu: ⁊ qđ pꝛeci lia.
puū hēt romana fide ac deuotione laudabilē:ſine
qua ut dicit Cicero: nunq̄ꝫ noſtri imperatores ex Cicero
tranſalpinis bellis triumpharunt. Sed quo queſo
vir hic pꝛudens:quo pꝛogreditur? Ut inter barba
ros ſuos ſcire aliquid videatur:nihil ad rem perti
nentem illius urbis originem interſerit:que narra
tio ut plerunqꝫ ignorantibus euenit contra ipſum
uertitur. Nam ⁊ feras Gallorū gentes: ⁊ gallicā
continet feritatē. Et poſtremo ſic marſilienſes ad
uentu ſuo gallicam manſueſeciſſe barbariē ut nō
greciam in galliā migraſſe. ipſius hiſtorici uerbis
utoꝛ:ſed gallia in greciā tranſlata videret̄. De quo
rum tranſlatione ſiue aduentu:in libꝛo de conſola
tione ad Helbiam matrem:agens Seneca:maxi-
me trucibus ⁊ inconditis gallie populis ſe inter- Sene-
poſuerunt. Hec diſputatoꝛ callidus non vidit:con ca
tentus multa dicere:ſed qualia non aduertens. Iā
illud quale eſt:duos pꝛoferre nō italos poetas: q̄ſi
quoſcunqꝫ ſubtraxerit italie:ſui ſint: Statium ſcili
cet ⁊ Claudianū:quem facē nititur vienēſem. Ri-
ſi legens dixiqꝫ mecū. O q̄ꝫ male tegeriſ iniuſtitia

niſi uelo ſilētij tegaris. Certe nihilo melius q̃ʒ tuſ-
ſis aut ſcabies. Emergis eni: teqꝫ ipaʒ tuo prodis
iudicio. Uienenſis eſt igit̃ Claudianus? Errat gal
lus in re gallica. imo qdē lugdunẽ. Sed excuſat
errorem urbiū vicinitas. Illud inexcuſabile: ꝙ de
quo loquitur ipſe ideʒ nō intelligit. Duo enim fue-
runt claudiani. Poeta alter ⁊ paganus: alter pſbr
chriſtianus. Hic fateor lugdunenſis fuit diſputa-
tor acer ſatis: qui magnorum hominum inter cete
ros hilari pictauẽ. deprehendit errores. Ille au-
tem ⁊ vnde fuerit ⁊ ſi ſciam: non dicaʒ ne gallus in
ſultet: uelle me patriam meā ſatis per ſe ipſaʒ deo
gratias florenteʒ: vno pyerio ciue nobilitare. Sta
tium origine galluʒ non inficior. Addo ſi libet Lu-
canum ex hiſpania. Ceterum vndecunqꝫ ipſi fue-
rint: ſtilus eſt italus. Nēpe aliter nullus eſſet. Ue-
rumqꝫ deprehenditur: quod ego ipſe in paſtorio iu
uenili carmen olim dixi. tyberina latine docti: om-
nes per rura loqui. Itaqꝫ ſe Lucanus multis in lo
cis romanū vult videri. nec ut reor ullā patrui gra
uiorem habet iniuriam: q̃ʒ qd̕ is in operis ſui prin
cipio: ſi uera eſt fama: uerbum illud appoſuit. Cor-
duba me genuit. Norat enim q̃ʒto nobilius Ro-
me ciuem eſſe q̃ʒ cordube. Statius v̕o ſuum poe-
ma concludens iubet: ut poetam italum longe ſe-
quatur: ⁊ ueſtigia ſemper adoret. Quid ſibi igitur
vult Gallus? An non videt quid alienigene quo-
qꝫ de ſeipſis ⁊ de noſtris ſenſerint? Sufficiat ſibi
Anticlaudianus allani ſui: paulominus tedioſus
architrinio. Poete ambo barbarici: multum pari-
ter ſe diffundunt: multum fruſtra ſe torquent: mi-
rum niſi etiam multum ſudent. Hijs contentuſ de
claudiano altero non laboret. ¶ Quale illd̕ eſt ꝙ
inter romanos ⁊ latinos differentiā ut inducat: at
qꝫ ita litterarum gloriaʒ romanis eripiat? Dicit in
ter eos magnas fuiſſe diſcordias. nec fallit̃. Quid
tamen ad rem ipſam: cuʒ inter romanos ipſos ⁊ in
eiſdem menibus diſcordie fuerint ⁊ bella ciuilia?
An non omnes ideo romani? Odia atqꝫ diſcordie
ciuilitatem ac patriam non mutant: q̃ʒuis imminu
ant uel eripiāt charitatem. Certe de bello inter eaſ
gentes orto: agens Liuius. Bellum inquit utrin-
qꝫ ſūma ope parabatur: ciuili ſimillimuʒ bello pro
pe inter parētes natoſqꝫ. Deniqꝫ quotiens iter eos
ferro certatum traditur: non tanq̃ʒ duaruʒ ſed vni
us gentis ⁊ belli ciuilis mentio eſt. Si teſtem aliū
Gallus querit: Audiat Auguſtinum libro. xviij. ci
uitatis dei. Haud procul a principio de grecis hi-
ſtorijs agentē. Per grecos inquit ad latinos ac de
mum ad romanos qui etiam ipſi latini ſunt tempo
rum ſeriem adduxerunt: qui gentem populi roma-
ni in originis eius antiquitate rimati ſunt. Et ite-
rum. Ex grecis inquit ⁊ latinis ubi eſt ipſa Roma:
equideʒ litteras latinas a Carmenti euādri regis
matre repertas inuenio. ⁊ q̃ʒtum opinari eſt: pa-
latino in monte qui eſt vnus e ſeptem: quos hodie
romane urbiſ murus amplectitur. Illic eniʒ filij ſe
des fuit ubi nondum Roma erat. Et preterea do-
cti viri in omni ſermone ac ſcriptura romanam fa-
cundiam latinā uocant: atqꝫ econuerſo: ut duo ſint
nomina: ſed res vna. Eſto auteʒ probet Gallus qd̕
intendit: nō romanas eſſe quibus utimur litteras:
ſed latinas: quid hinc inde efficiet? Utraqꝫ gēs ita
la eſt: ut nō ſint romane: itale tamē ſunt. Neqꝫ ego
in epiſtola quam iſte ſibi delegit oppugnandā Ro
me: ſed in italia ortas dixi. Contentionis auteʒ ſtu
dio bene armatum hoſtem: plūbeo etiaʒ pugione
diuerberat: ne nil agere videatur. ¶ Quid rurſus
igitur illi faciaʒ? Iam non ineptie dicā ſed inſanie.
Tantus enim ardor eſt: tantus impetus obtrectan
di: ut quid loquitur nō attendat. Ubi queſo inquit
legitur Tulij phiſica? Ubi Uarronis methaphiſi-
ca? O ſtulta percunctatio. Barbarus inſolens gre
cis nominibus delectat̃. ⁊ ita hoc dicit: tanq̃ʒ qui
hos libros ſcripſit Ariſtoteles gallus ſit. Legi li-
brum fraterculi cuiuſdam: cui nomen eſt Proſodi
on. In hoc ille grammaticali opuſculo impertinen
tiſſime euagatus: ⁊ patrie ſue uano amore hiſpa-
num fuiſſe ait Ariſtotelem: quem fortaſſis iſte fre-
neticus gallum facit. Quid enim aliud ſonant uer
ba? Tullio italo ac romano quid niſi gallum obici-
at illum qui galliam nunq̃ʒ vidit? Credo etiam nec
audiuit natione grecus aut macedo: patria ſtrige-
rites. ¶ Fatet̃ hic quideʒ gallus nō ut reor ex ani
mo ſed urbanitate quadam gallica: italiaʒ magnā
partem ⁊ bonam orbis eſſe. Ipſius enim uerba trā
ſcribo. Agamꝰ ergo gallo gratias: immo quidem
ueritati que fateri illuʒ cogit quod ab alio dici fert
moleſte: ⁊ id ualde laudare quod uehemēter odit.
¶ Fatet̃ inſuper ⁊ noſtrorum quoſdam ſcripſiſſe li
bros multos: humane vite utiles: longe tamē ethi
ce Ariſtotelis poſt habendos. Mirum pugne ge-
nus cum vno ceperam duellum. Is iam feſſus la
bente ueſtigio: alium fortiorem uelut inaduertenti
obicit. Quid enim cōmune habet Ariſtotelis ethi
ca cum gallorū ignorantia? Ut vincat Ariſtoteles
quid ad Gallos: niſi ꝙ intenſum odium: quicquid
hoſti detrahit: ſibi aſcribitur? Ego tamen externo
⁊ ualido bellatore non moueor: ſed in mea opinio
ne perſiſto: quam ut reor experientia ueritaſqꝫ ad-
iuuant. De qua quoniam multa nuper materia co-
gente diſſeruit breuiter nunc attingā. ¶ Scio Ari
ſtotelis ethicaʒ: libroſqꝫ alios viri illius: ab alto in
genio profectos. Quantum tamē ad id ſpectat ad
quod philoſophie pars moralis inuēta eſt: hoc eſt
ut fiamus boni: ſicut idem ipſe diffinit: nego ullos
ſeculares libros noſtrorum libris: nō dicam prefe
rendos eſſe ſed equādos. Atqꝫ illud eſſe ueriſſimū
quod Tullius ipſe cōfirmat multis in locis: ſed in
vno maxime. Meum inquit iudicium fuit: omnia
noſtros aut inueniſſe per ſe ſapientius q̃ʒ grecos:
aut accepta ab illis feciſſe meliora. que qdē digna
ſtatuiſſent: in quibus elaborarēt. Et hoc igitur me
um quoqꝫ iudicium eſt: non ideo minus uerum qr
Gallo forſitam non probetur plus Ariſtotelem do
cere: plus Tullium animos mouere: plus in illius
moralibꝰ libris acuminis: plus in huius efficacie
ineſſe. Ille docet attentius quid eſt virtus: urget
iſte potentius ut colatur virtus. Quid ſit utilius
vite hominum gallus ipſe diffiniat. Et cum Tullio
Senecam pono: de quo Plutarchus magnꝰ vir ⁊
grecus: ultro fatetur nullum in grecia fuiſſe: qui ſi
bi in moralibus poſſit comparari. Sed occurret
Gallus in via ⁊ dicet: origine hunc hiſpanum. Re
ſpondebo dignitate ⁊ conuerſatione: ſtilo inſuper
ac ſtudijs romanum eſſe. ⁊ mihi ſufficere ꝙ gal-
lus utiqꝫ non eſt: ſicut aduerſario ſufficit Ariſto-
telem italū non fuiſſe. ¶ Non ſcripſit Tullius phi
ſicam. Addo ego nec ethicam. Non ſcripſit Uar-
ro Methaphiſicam. Addo ego: nec problemata.

Claudianus fuit florētinus
Statiꝰ gallus
Lucanꝰ hiſpanꝰ
Anticlaudianꝰ
Ariſtoteles
Plutarchuſ de Seneca

Sumus enim nō greci non barbari:ſed itali ⁊ lati
ni. At ſcripſit Tullius officiorum libꝛos illa ethica
ſua. Scripſit de re familiari ſiue de domo ſua. illa
yconomica ſua. Scripſit de republica : de re mi-
litari : illa politica ſua eſt. At Gallus titulos ſuos
grecos amat. Et q̃uis ſcientiam foꝛte nec grecaꝫ
hēat nec latinā:magnū ſe aliq̄d credit : dū phiſicā
ructuat:methaphiſicā ſpuit. Nō ſcripſit phiſicam
Tulliꝰ. Scripſit aūt de legibꝰ:de achademicis:de
laude phie libꝝ:quo ſe ad rectū iter vite ⁊ ad ſtudi
um vitaꝫ adiutuꝫ igenue p̄dicat Auguſtinꝰ:qđ de
Ariſtotele nūq̃ꝫ dixi. An de phoꝝ uel gallicoꝝ ali
quo dixerit:ego neſcio. aduerſariꝰ foꝛſitā meꝰ ſcit:
laudū anceps ſollicitꝰ gallicaꝝ. Nō ſcripſit Tulliꝰ
phicā. ſꝫ ſcripſit de eēntia mūdi:de nā deoꝝ:de di
uinatiōe:de fato:de ſenectute:de amicitia:de ꝯſo-
latiōe:de glīa:de tuſculāis q̄onibꝰ:de fine bonoꝝ
⁊ maloꝝ partitionū:topicoꝝ:de oratore:de optio
gn̄e dicēdi:de optio gn̄e oratoꝝ: Rhetoricoꝝ duo
uolumina:tria aūt eplaꝝ orōnes inūeras:qbꝰ par
eloquiū nūq̃ꝫ fuit. Stupet barbarꝰ ad hec noia ꝑe
grina:cū tn̄ pauca de multꝫ attigeriꝫ: ⁊ maioꝛ mlto
reꝝ q̃ꝫ noiuꝫ fulgoꝛ ſit. Quid ꝙ nec methaphiſicā
Uarro Uarro ſcripſit:igeſ accuſatio docti viri. At ſcripſit
libꝛoſ. xxv. hūanaꝝ reꝝ. xvj. diuinaꝝ. Sꝫ in hijſ ul
timis mlta uana cōgeſſit: ⁊ a cultu uere diuinitaꝫ
abhoꝛrētia. Agat diuie ꝓuidētie:diuieq̃ꝫ miſicoꝛ-
die gr̄as galluſ nr̄:q̄ erroribꝰ euꝫ p̄ſcijs eductū ad
meliorē etatē:ueriq̃ꝫ dei notitiā reſuauit. Nā ⁊ ma
iores ſuos dꝛuides ſacerdotes : multꝫ deoꝝ noibꝰ
falſoꝝ: ⁊ viſſima ſupſtitiōe obrutoſ hūiſſe nō igrat
qui oēs gallos dite ꝓgnatos aſſererēt: ⁊ credulita-
tē publicā ianiſ aſſertio merebaſ. Nullo eni mō di
uinaꝝ illis reꝝ v̄itas apparē illis poterat:qbꝰ nō-
dū uerꝰ ſol iuſtitie illuxerat. Elucebāt tn̄ iter erro-
res igenia. Neq̃ꝫ iō minꝰ viuaces erāt ocli q̄ꝫuiſ te
nebꝛis ⁊ dēſa caligie circūſepti:ut eis non erranti
odiuꝫ:ſꝫ idigne ſoꝛꝫ miſatio debereſ. Et ꝙ idolis
Hieroꝰ ſuierūt ut Hieronymꝰ ait:nō obſtinatiōi mentꝫ:ſed
ignorātie tribuēdū eēt. Magni q̄dē erāt illi:ſed in
imo poſiti nos pui aūt i excelſo:deo gr̄as collocati
ſumꝰ. Intēpeſta fuit illis nox:nobis ē lucidus me-
ridies. Nec ꝑꝑea meliores qꝛ ſine meritꝫ : ſꝫ ꝑꝑea
feliciores dici poſſumꝰ. Idq̃ꝫ nō de hijſ duobꝰ tn̄:
q̄s i manꝰ hēo:ſꝫ đ oibꝰ gētiū phiſ ac poetꝫ itelligo:
qbꝰ iter oclos mentꝫ ⁊ vitaꝫ obiectū nubes ipene-
trabil̓ iterceſſit. ¶ Sꝫ redeo ad Uarronē. Nō ſcri
pſit methaphiſicā. Scripſit tn̄ đ phia:de poetica:
đ ligua latia:de vitꝫ patrū. Et q̄ feroꝛ? An terentia-
ni illđ oblitꝰ ſū:cuiꝰ meminit Auguſtinꝰ? Uir ingt
doctiſſimꝰ vn̄cūq̃ꝫ Uarro:q tā mlta legit:ut aliq̄d
ei ſcribē uacauiſſe miremur:tā mlta ſcripſit:q̃ꝫ ml-
ta vix quēq̃ꝫ legē poſſe credamꝰ:libet igiſ idignari
O viri maximi:o latini eloquij p̄clariſſima ſydera:
o igenioꝝ rerūq̃ꝫ diuꝫ ſoꝛs imitꝫ:huc ne igiſ ur̄i la-
bores ur̄eq̃ꝫ vigilie ꝑuenerunt:ut gallicū ad tribu
nal barbarico iudicio rei eſſetꝫ:ꝙ phiſicā ⁊ metha-
phiſicā nō ſcripſiſtis? Iā v̄o deliramēta illa nō ꝓſe
quoꝛ:ut res adducit inumeras nil ad ꝓpoſitū ꝑti-
nētes:atq̃ꝫ ipos mercatoꝛ oēs ſuaſ merces ſiml̓ ex
plicat. Int̄ alia iuſtini ſui ꝑtē nō exiguā trāſcribē-
Sene- do:urbiū italicaꝝ narrat auctoreſ. De q̄ Iginꝰ q̄dā
ca de ro itegrū libꝝ fecit. Legat aūt quē dixi Senece libꝝ
manis ad Helbiam:ibi repperiet oēs ferme gentes alte-
ram ex altera exoꝛtas. Sic morem celeſtium ⁊ ter
rena uoluuntur. Multi alienigene in italia urbes
cōdiderunt. Quis hoc neſcit? quidue ad rē? Que
autem mundi pars eſt:ubi non itali urbeſq̃ꝫ condi
derunt? romanum imperium ut ait Seneca : nēpe
auctorem exulem reſpicit:quem pꝛofugum capta
patria exiguas reliquias trahenteꝫ neceſſitas ⁊ vi
ctoris metus:longinqua querentem:in italiam de
duxit. Deinde vide quid addidit. Hic demuꝫ ingt
populus quot colonias in urbeꝫ miſit:ubicunq̃ꝫ vi
cit romanus habitat. hec Seneca. Ubi auteꝫ que-
ſo non vicit niſi foꝛſan in gallia? Roma a troianis
in italia eſt condita. Troiaꝫ v̄o quis condidit? Nē Troiaꝫ
pe italus fuit ⁊ tuſcus. Unde eſt illud apud Uirgi cōditaꝫ
lium ſub troianoꝝ ad italiā aduentu. Hinc Darda eſſe a tu
nus oꝛbis:huc repetit. Coloniaꝫ agrippinā: Mar ſcis
cus agrippa Auguſti gener ad ſiniſtram rheni ri-
pam condidit. Similiter ⁊ alias mltas per diuer
ſa terrarum:ſed hec vna nomen:nunc etiam ſeruat
actoris. Lugdunum:de quo multa hodie diximꝰ:
Paulus romanus ciuis ſtruxit. Tarraconeꝫ in hi
ſpania ſcipiones. Pariſiorum urbeꝫ ⁊ pene gallis
inuidioſam tante ſue ſedis auctorem. Julius ceſar
creditur condidiſſe. Idem de Gandauo dum ado
leſcens ibi eſſem:a ciuibus audiebam: Sicut a pa
tribus per manus pꝛoditum memorie eſt. Totam
pꝛeterea rheni uallē colonis ab auguſto miſſis ha
bitatam inuenio. Uerum hec ſedium mutatio non
patriam ad quam pergitur:ſed pergentes imutat.
Itaq̃ꝫ ⁊ galli in aſia Aſiani : ⁊ itali in frigiam pꝛo-
fecti friges. Et poſt Troie excidium in italiam re-
uerſi : Itali iterum facti ſunt. Sic noſtri in Gal-
liam uel in Germaniam tranſlati:naturam illaruꝫ
partium imbiberunt:moreſq̃ꝫ barbaricos. Et me- Medio
diolanenſes a Gallis conditi:atq̃ꝫ olim Galli:nūc lanuꝫ a
mitiſſimi hominum:nullum ſeruant ueſtigium ue gall̓ edi
tuſtatis. Ita vis celeſtis humana moderatur inge ficatum
nia. Conditaruꝫ ſane in italia a romanis:nō eſt nu
merꝰ. Bononia. Mutina. Pollētia. Parma. Pla-
centia. ⁊ decus urbiuꝫ Florentia. Nolo nūc in ali
as mundi partes ſtilū cogere:atq̃ꝫ in hac curioſita
tate diutius iſtam ſequi:ne in quo alium rideo:ip
ſe ab alijs ſim ridendus. Quo nam v̄o pꝛogredi-
tur? Dicit Marſilienſes aurum miſiſſe:quo a Gal
lis Roma redimeretur. Inſulſe dictū:ut alia mul-
ta. Ita enim loquitur quaſi ſalutem urbis Rome
Marſilie tribuat ⁊ reditionem ignominioſam Ro
manis impꝛoperet. Contra ego:aurum miſſum nō
inficioꝛ. Idq̃ꝫ eaꝫ de qua dixi urbis illius in roma-
nos pꝛomptiſſimam fidem pꝛobat. Ceterū qui ca-
ptam Romam ⁊ incenſam fateoꝛ:auro redemptaꝫ
nego. Ferro nempe redempta eſt : ⁊ Gallo ſangui
ne expiata. Hiſtorie patrem legat ex hac ipſa urbe
oriunduꝫ vnde hec ſcribo illum lacteo eloquentie
fonte manantem:ad quem viſendum uſq̃ꝫ Romā
de extremis Galliarum hiſpanieq̃ꝫ finibus nobi-
les ueniebāt:viri vnius aſpectum:urbi regie pꝛe-
ferentes. Illum inq̃ꝫ legat: ⁊ luce clarius ſuū vide
bit errorem. Dicit Rome multos eſſe tales malos
⁊ fuiſſe. Quis hoc etiaꝫ neſcit? Tres ſoli homines
in mūdo erāt. vnus fuit malus. Cū illo qui mūduꝫ
creauerat. fuerūt duodeci vnus fuit pꝛoditoꝛ. An
non igitur meminit illud Julij Ceſaris apud Criſ- Criſpꝰ
pū. In magna ciuitate multa ⁊ uaria igenia ſunt.
Fuerunt romani ingrati:non id quideꝫ nego. Nō
eſt autem is mos magis populi romani q̃ꝫ omniū

populorum. Quis vnq̃ populus gratꝰ fuit? Gra-
titudo nõ oium ſʒ paucorum eſt. Ingrati fuerunt:
cõtra quos? contra ciues optimos. Illi aũt ciues
vnde erant? Roma vna omnibus patria. Erant
ibi ⁊ boni ⁊ mali: at plures mali. Ubi queſo vnq̃
contrarium viſum eſt? Ubi vnq̃ pro vno bono nõ
fuerunt? uellẽ dicere multi: cogor dicere mille ma-
Catilia li? Fuit Rome ꝓditor patrie Catilina. Alij quoq̃
q̊s odio dictãte dinumerat. Sʒ ꝓditio illa: q̊rũ po
tiuſ q̃ galloꝝ fulciebat̃ auxilio? Géſ radicitꝰ inimi
ca que iuiſam urbẽ per ſe nihil auſura: ab ipis ciui
bꝰ ut audẽ aliqd icipet excitãda erat. Fuit Rome
Catilina. Sed ⁊ Cato fuit qui de ꝓditoribꝰ ſenten
tiã tuli: fuit ⁊ Cicero vigil ꝯſul qui ſniaʒ executꝰ eſt.
Fuerunt ⁊ mille alij quibus parem vnum non ha
buit orbis terre. At non fuit in gallia aliquis Cati
lina? Credo edepol. Fuit eniʒ Catilina q̃uis inge
nio malo prauoq̃: magna tamen vi animi ⁊ corpo-
ris. Hec ꝑfecto vis non habitat inter gallos. Res
illarum partium vndiq̃ fragiles exangueſq̃ ſunt.
Nec boni nec mali fame ichoent̃. Sunt ibi ut apd
gẽtes alias mali: ſed obſcuri. Quomodo eniʒ ma-
li cognoſcerentur ubi boni etiam ſunt ignoti? Uo-
luptateʒ ex regno ingẽs fama exaltat. Deſinat oro
iam barbarus cõferre ſummis infima: fuſca clariſ-
ſimis equi illud erroris: quod italicuʒ ſatyricũ de
romanis moribus ſit conqueſtus. Addit etiaʒ du
os Rome lenones illo tempore fuiſſe Arturium ⁊
Catulum. Credidi primum: ⁊ ſic ſcriptum erat ꝙ
lenones dicerent. ⁊ mirabar qd ſibi uelint hij leno
nes. Intellexi ilico de lenonibus eſſe ſermonem ⁊
ſubridens dixi. Uolo ſuccũbere huic barbaro: qd
inuitus facere: niſi cum in magna Roma duo fue-
rint lenones in parua Auinione ſint vndeciʒ. Scit
enim ipſe: ⁊ utinam neſcirẽt alij q̃tus illi artificio
locus ſit. Obicit nobis pater multa impatientiam
tyrannorum. Uelleʒ hoc negare: ſed nequeo in ali
qua ſcilicet italie parte. Nam in alijs eſt libertas
quãta nuſq̃ alibi terrarum: quod ego quidem no-
uerim. Uera autem libertas ac perfecta: dum in
hoc exilio degimus: fateor nulla eſt. Si autem mi
hi locum aliquem ſub celo: omnis expertem tyran
nidis hic iactator oſtenderit: illuc raptim cuʒ omni
bus ſarcinulis cõmigrabo. Ibiq̃ relique vite mee
ſedem eligam ac ſepulchrũ. Qua in re nouerit me
non facile falli poſſe: ut qui in hijs locis in quibus
iſte felicitatem ſtatuit: a prima pueritia educatus
ſim. Sane ſi ſpecies tyrannidũ explicare uoluero:
occurrẽt ſtilo lõga nimis atq̃ odioſa materia. Sit
ſatis taciturnus intelligi. Jam ꝙ uſq̃ adeo mira-
tur equeſtrem ſtatuam marmoream: idoluʒ uocat
ipſe ſuper altare dei vidiſſe Mediolani: longe ru-
dis eſt admiratio. Non enim ſuper ſed ſecus alta-
re: ⁊ in capella domeſtica illam vidit. Quãto ego
dignius mirer: vidiſſe Pariſius inſigniuʒ choros
eccleſiaꝝ: ſic ꝯfertos buſtis ⁊ cadaueribꝰ pctõrum:
qd̃q̃ eſt fedꝰ peccatricũ: ut vix gſq̃ poſſit ſe flectẽ
ibi: vixq̃ iter pateat ad altare. Si gallo cẽſori rigi
do alienaꝝ reꝝ: molli ut auguror ſuaruʒ: rñſio iſta
nõ ſufficit: illũ iterroget cuiꝰ eſt ſtatua: ille ſibi ſum-
marie rñdebit: patuſ ẽt maioribꝰ rñdẽ. Sʒ iã ſatiſ:
ſupq̃ ſat̃ eſt. Cauẽdũq̃ nedũ ſtulti ſequor ieptias
ipe ſim ſtultior. Cõtagioſus morbꝰ eſt amẽtia. Ex-
clamabit gallus in finẽ: ut grex illũ audiat ignorã-
tiuʒ: ⁊ gallice glie defenſorẽ uocet. Multa igit̃ me

mẽtitũ dicet. Intꝰ aũt uelit nolit clara uoce fatebit̃
nil uerꝰ dici poſſe: q̃q̃ patꝰ ad oia. Nẽpe bruti fa-
ctuʒ nõ eſt ueritꝰ dãnare: qui amore ṽtut̃ ⁊ libertat̃
⁊ prie: ſeſe oblitꝰ: prios affectꝰ exuerit. Neſcio her
cle: an res ulla vnq̃ hac virilior facta ſit: quã iſte vi
tupat: teſte fretꝰ Oroſio: qui lʒ nõ ielegãs ſcriptor: Oroſiꝰ
tñ qd legẽtibꝰ ꝓnũ eſt aduertẽ: in vitupatione ro-
manoꝝ totũ ſuũ expẽdit igeniũ: itẽtione forſitã nõ
mala ad nobilitãdũ. ſ. chri fidẽ: q̃q̃ nec ab ipo nec
ab ullo hominũ ſat laudari poſſit. Quia tñ nec ſuo
nec cuiuſq̃ mẽdacio ṽitas idigebat ſupuacue. Ne
q̃ eni ut i Bernardo mihi obſtat reuerẽtia ſancti-
tat̃: ſcõ lʒ ſcripſit Auguſtino. Jã qdẽ Romulo obi
ciũt ⁊ violentas nuptias illũ celebraſſe: ⁊ in religs
ardẽtiſſimi viri ſpũs fuiſſe. Excuſari põt facilꝰ q̃
negari. Et nuptias qdẽ pene excuſat ipſa nec̃itas.
Quis eſt eni tã modeſtꝰ: qui ſi fame ultia laborãs
panẽ humili prece popoſcerit: negatũ non: ſi poſſit
eripiat? At qui populuſ viroꝝ erat: Jta enim ſcri-
ptum eſt: vnius dumtaxat etatis ad perpetuitateʒ
nuptijs opus erat: hec a finitimis repetite non du-
riter modo ſed contumelioſe etiam denegate erãt.
Credo p̃ſagientibꝰ iam vicinis: noua ex urbe uen-
turos: qui eos reliq̊ſq̃ mortales ⁊ t̃rarum orbẽ iu-
go p̃merẽt. Ea negatio ac repulſa viros fortes ac
magnanimos icitauit. Occaſione itaq̃ mox arre-
pta: nõ ad ſtuprũ ſʒ ad coniugiũ: ⁊ diuine atq̃ hu
mane domus ſocietatẽ: negatas ṽgines rapuerũt.
Qd hic q̄ſo tã nephariuʒ ſcelus eſt? Et q̊t in alijs
urbibꝰ q̈s noiare nõ eſt nec̃e: nuptias q̊q̃ ad adul-
teriũ raptas: ⁊ depulſos iſup maritos audiuimꝰ?
Quid ẽ ꝙ Romulus ſolus arguit̃: niſi ꝙ nulli gra
uis eſt ꝑcuſſus Achilles? Reliquum ſane viri illiꝰ
ardorẽ florus excuſat. Quid iquit Romulo ardẽ- Florꝰ ꝯ
tiꝰ? Tali opꝰ fuit ut iuadẽt regnũ. Et ꝑfecto: qd qñ Romu
q̃ uſq̃ regnũ cernimꝰ: aut regis iuadent̃ ardor fe- lo
cit: aut ignauia ppli facient̃. Nõ fecit nã reges pri
mos ſʒ iduſtria. Ad id deniq̃ ꝙ Camillũ pria pul-
ſum dicit: quid rñdeã niſi ciceronianũ illd? Nouũ
crimẽ ⁊ ante hũc diẽ iauditũ. Nouũ inq̃ ⁊ mirabi
le crimẽ exiliuʒ. Ecce q̃ mlta vir doctꝰ accumulat
pro defenſione mẽdacij: qd oppugnare pro viribꝰ
ſuũ erat. Sʒ amicũ gallis eſt mẽdaciũ: ⁊ amicum
ſuũ nullus oppugnat. Ego aũt ṽitat̃ nõ me ſat ami
cũ rear: niſi eiꝰ fidele pꝛociniũ cõtra quoſlibet ſuos
hoſtes: proq̃ eiꝰ amore prõpto aio ⁊ mltorũ ⁊ ma-
ioꝝ odia inimicitiaſq̃ ſuſcepo. Qd cũ facere iuue-
nis icepim: nõ deſiſtam ſenex. Tu amice ut hec in
barbari notitiã ueniãt: curabis. Sibi quidẽ qm̃ ni
hil mihi ſcripſerat: nil reſcribo. Sʒ in lr̃is tuis: illi
us ꝓcacitatẽ cõtudiſſe ſuffecerit. Sin fortaſſis eũ
videris: quẽ ordo illo adulationũ atq̃ mẽdaciorũ
in regno eẽ: vñ utinã tu abeſſes: Admone eũ nõ ut
barbaꝝ ſʒ ut hoieʒ: qñ aliquid ſcribit pro certamie
glie: ut nũc fecit. caueat ſaltem ab apto mendacio.
Nã que ꝯ rõnẽ ul ſine rõne dicunt̃: utcũq̃ nõnun
q̃ orone defendunt̃. Palã falſa: nulla defẽdit oro.
Adducit ergo vir ille puerilr ſat̃ Lucani ṽſiculuʒ
nõ itegrũ ⁊ imptinẽtẽ ad rẽ: ꝓbatiõis nõ egẽtẽ: hu
manuʒ paucis viuit genꝰ. vulgatã illã vult ꝓbare
ſniaʒ. nãm paucis eẽ ꝯtẽtã. qui quidẽ ṽſiculus: ⁊ ſi
per ſeipʒ ſeorſũ: ſenſũ ad quẽ trahit̃ nõ reſpuat. ubi
tñ poſitꝰ ẽ: lõge alid ſonat. hoc eni vult dicẽ. ꝙ hu
manũ genꝰ viuit paucis. i. ad obſequiũ paucoꝝ: re
gũ videlicet ⁊ p̃ncipũ i nũero pauci ſũt. Ceſar eniʒ

ibi loquiᷣ:qui alibi hoc ipm̄ exp̄ſſiꝰ attigit.nō pau
cos ſʒ vnū mūdi dn̄m ſeſe dicēs.ut nō paucis:ſed
vni ſibi viuē hūanū genꝰ oſ̄deret:ubi ait. Fruſtra
ciuilibꝰ armis miſcuimꝰ gētes ſiq̄ eſt hoc orbe ptās
altera q̄ꝫ ceſari:ſi tellus ulla duoꝝ ē. Romanuʒ eni
nō gallicum aium hēbat. In eo igiᷣ doctꝰ hic falliᷣ
ꝙ paucis eo loco ſextū caſuʒ credidit:cū ſit tertiꝰ.
¶ In eo q̄ꝫ ꝙ numitorē a nepotibꝰ interfectū ait:
pace tāti viri:in hiſtorie cōis labiᷣ notitia. Numi
toris enim frī Amiliꝰ iterfectꝰ. Numitor aūt reſti-
tutꝰ in regnū fuit:vn̄ a frē pulſus exulabat. Credo
ibi plura eſſe talia:ſʒ hec legēti ſe ſtatim obtulerūt.
Spabat ut auguror barbaris ſuis loqui.atqꝫ iō ſi
bi licē oia:nō diſcreturis quid ueri in rebꝰ: ⁊ quid
falſi ſit. Iāqꝫ uale.equiſqꝫ auribꝰ hic multiloquiū
meum : illinc ſcriptum galli fer. Pataui kalendas
martias.

¶ Explicit epiſtola contra Gallum.

Capitulorū Epitomatis quorūdā virorū illuſtrium Franciſci Petrarche: ad Inclytum ducem Franciſcum de Carrharia: Annotatio.

De Romulo primo Romanorum rege. Cap. I.
De Numa Pompilio ſecūdo Romanorum Rege. Cap. II.
De Tullo Hoſtilio tertio Romāoꝝ Rege. Ca. III
De Anco Marco q̄rto Romāoꝝ Rege. Ca. IIII.
De Junio Bruto p̄mo Romanorū ꝯſule. Cap. V.
De Horatio Cocle. Cap. VI.
De Lucio Quintio Cincinnato. Cap. VII.
De Marco Furio Camillo. Cap. VIII.
De marco Ualerio Coruino. Cap. IX.
De Tito Manlio Torquato. Cap. X.
De Publio Decio. Cap. XI.
De Lucio Papyrio Curſore. Cap. XII.
De Marco Curio Dentato. Cap. XIII.
De Fabricio Lucio. Cap. XIIII.

Einſdem Frāciſci Petrarche Poete Oratoriſq̃ Clariſſimi: quorūdā viroruz Illuſtriū: ad inclytum dominū Inſignis glorie Frāciſcum de Carrharia: Patauinum ducem: Epitoma Incipit.

De Romulo primo Romanorū Rege. Cap. I.

A Ic adoleſcēs materno auo in regnuz
Albanū reſtituto: ipſe ſibi Palatino
in mōte urbē cōdidit ſuoq̃ de nomie
b Romā dixit p̄muſq̃ ibi regnauit: Aſ
ſumptoq̃ habitu regio maieſtatē ſibi
cētū patrib⁹ electis in cōſiliū reipubli
ce: aptoq̃ aſylo: parue urbi ciuiū multitudinē pro
curauit. Reb⁹ bn̄ ceptis ꝑpetuitas deeſſe videbať
ꝙ viril' tm̄ ſex⁹ nō niſi vni⁹ populi etatē ſpōderet.
Petite igiť a finitimis nuptie: qb⁹ admodū negatē
occultato iteri dolore: ſimulati tādē ludi eq̄ſtres:
Inuitati ad ſpectaculū ꝓximi. His ⁊ ludoꝝ ⁊ vidē
de noue urbiſ deſiderio: ad ſtatutū diē ꝯcurrētib⁹
ſig̃ iter ludos dato: rapte v̄gies i mr̄imoniū abdu
cte. Hic bella vndiq̃: h̄ belloꝝ ordo: victi p̄mū Ce
B nimēſes Rexq̃ illoꝝ ceſus a Romulo regis ſpolia
tēplo iouis illata: ad idip̄z iſtituto: qd̄ p̄mo tēploꝝ
diuz Rome fuit. Uicti dehinc Anthēnates: captū
q̃ oppidum: victi Cruſtumij: victi demū ⁊ ſabini
bello graui ⁊ ācipiti: S; raptaꝝ iteruētu ⁊ lachry
mis cōciliati generis ſoceri: inq̃ urbē recepti Tar
peij ſedē montis acceperūt: Et cōmunicato regno
ac noie duplicata urbs: Uicti ad ultimū Uidena
tes ⁊ Uehiētes. His pactis Romulus cuz annis
ſeptē ⁊ trigītia regnaſſet: ⁊ in fine ſemꝑ bellicis cu
ris intentus: ad capree paludē in cāpis exercitum
recenſeret: ſubita ſolis eclypſis horribiliſq̃ tempe
ſtas auribus atq̃ oculis ſtupefactis: exercitui con
ſpectum ſui regis abſtulerunt.

De Numa Pompilio ſecundo Romanorum Rege. Cap. II.

Ic ſecūdus Rome regnauit: In ſabiniſ or
b tus ⁊ fama iuſtitie atq̃ eximie ſapiētie: pe
regrin⁹ ad regnū uenit magno patrū ac po
puli cōſenſu. Hic quaſi aſpect⁹ corpis habituz ani
mi ſequereť: a p̄ma etate can⁹ fuit: vir cōſultiſſim⁹:
trāquillitate ingenita paci ſtudēs: bellis abſtinēs:
ſacris dedit⁹: tēplū Jani erexit pacis ac belli ſignū
Qd̄ pace clauſuz bello eſſet apertū. Jd cū p̄mū ip
ſe clauſiſſet: raro deinceps a poſteris claudēdum:
Totū animū ad religionē q̈lis illorū tēporū eē po
terat: ⁊ ad iuſtitiā ⁊ ad quietē publicā cōuertens:
p̄mas Rome leges ſārit. Annū in mēſes duodeci:
p̄mis duob⁹ additis diuiſit: Pōtifices: ſacerdoteſ
virgineſq̃ ueſtales: aras ac ſacra cōſtituit: quecū
q̃ ageret ſe diuino monitu alloquioq̃ eductū di
cens: ⁊ cōmēto fides habita: Sic inuiolata pace:
ſummo ciuiū amore: ſumma reuerētia vicinarū gē
tiū: annis tribus ⁊ quadriginta in regno actis trā
quillum quiete vite finem habuit.

De Tullo Hoſtilio tertio Romāoꝝ Rege. Ca. III

Ertius iſte regū fuit: ſecundo diſſimillimus:
t fortior p̄mo: uerū bella quoq̃ p̄m⁹ impetu
quodā ⁊ feruore animi geſſerat. Hic belli
cis artib⁹ ⁊ ratione virtuti addita geſſit: dict⁹ hinc
artifex militie: Primū ei cū Albanis bellū fuit: co
gnata gēte ac ab eiſdē orta p̄mordijs: qd̄ miro qui
dē ac pene incruēto Marte trāſactū eſt. Trigemi
nis hinc illinc utriuſq̃ reipublice fratrib⁹ facta ſub
euntib⁹: quorū euētu: victoria ⁊ iperiū Romanis
ꝓximum cum Fidenatib⁹ ⁊ Uehiētib⁹ bellū geſ
ſit. In quo etiā victor: ꝓditorē Meciū dictatorez
Albanū qui auxiliator euocat⁹ ex federe ſpectator
euaſerat: quadrigis in diuerſum actis: acri potius
q̄ iuſto iudicio diſcerpi iuſſerit: Albā dirui: popu
lūq̃ Romā trāſuehi: ⁊ in Celio mōte ꝯſidere: ubi
⁊ ipſe ſibi regiā ſedē elegit. Deinde aūt cū Sabi
nis pugnās: his qui in patrijs finibus ſubſtiterāt:
atroci prelio victor fuit. Ad extremū cum in regno
duos ac triginta annos exegiſſet: vniuerſa cuz do
mo ſua fulmine ictus interijt.

De Anco Marco q̄rto Romanoꝝ Rege. Ca. IIII

Uartū hic Romanis in regib⁹ locuz tenet A
q Nume nepos ex filia: moderato ex priorū
morib⁹ aio: nec belli metuēs: nec pacis im
patiēs: quē cū finitimi auo ꝑſimilē: hoc eſt nō bel
latorē: ſ; ſacrificū rati ſpernerēt: ipſe re aiaduerſa:
cōmiſſaq̃ alijs ſacrorū cura: toto aio in bellū uer
ſus: plurima cū latinis p̄lia ꝓſperis geſſit euētib⁹:
quorū tādē potētia uario Marte ꝑdomita: multiſ
q̃ oppidis expugnatis: mľtis hoſtiū milib⁹ captis
⁊ in urbe traductis: Aduētino illos in mōte cōſti
tuit. Quē (cū turbe nouorū ciuiū eēt anguſtus) ne
ceſſe habuit laxare: adeo ſpatio oī qd̄ Aduētinum
⁊ Palatinū colles iteriacet. Janiculū quoq̃ trās
Tyberi: urbi additū muro cixit foſſaq̃ ꝑmaxima
quā Janiculū ip̄m amplexus urbi iungeret: ⁊ pri B
mū diuz pōtē ſublitiū fecit. Saline iſuꝑ ab hoc ip
ſo rege facte: uſq̃ ad noſtrā etatē urbi utiles: factū
q̃ Feretrij Jouis tēplū: ꝓlatati fines: ſilua meſia
p̄repta Uehiētib⁹: Extructuſq̃ carcer p̄mus: reis
ipſa cū urbe creſcētib⁹: Inq̃ ipſo maris fluminiſ
q̃ confinio: Hoſtia urbis fundata quodā quaſi pre
ſagio magnitudinis: ut (qd̄ ait Florus) totius mū
di opes ⁊ comeatus illo ueluti maritimo urbis re
ciperentur hoſpitio: Obijt quatuor ⁊ viginti an
nis actis in regno.

De Junio Bruto p̄mo Romanorū ꝯſule. Cap. V.

A b Jc fundatoꝛ libertatis: videx pudicitie ob illatū Lucretie inſigni femine per vim ſtupꝛū: a Sexto Tarquino Romanoꝛū regis filio: cū ipſa qdē intēperātia ac dolore facinoris coram ſuis queſta ſeſe ꝓpꝛia pemiſſet manu: ceteris in lachꝛymas ⁊ querelas uerſis: idignitate rei regū podio accēſus: q̄ꝫq̄ꝫ regia ſoroꝛe ꝓgenitꝰ: ingenioqꝫ ⁊ aio (quē metu tyrānidis ꝓpter iterfectū a rege fratrē ſuū diu celauerat) patefacto: p̄ncipeꝫ ſe publice ultiōis exhibuit: magnūqꝫ opus ſed fauēte iuſtitia ac populo aggreſſus: Tarquinū ſupbuꝫ ſuoſqꝫ oēs Roma expulit: Quo merito p̄mus cōſul: nobiliſſimos adoleſcētulos filios: ꝙ cōſilij reducēdoꝛū in urbe regum pticipes fuiſſent: ſeruiliter virgis ceſos: ſecuri pcuti occidiqꝫ iuſſit: ac maiore patrie q̄ꝫ ſanguinis pietate triſti ſpectaculo ſeuerus pater iterfuit. Cūqꝫ rex exul obſtructuꝫ ſibi fraudis iter ad reditū itelligēs: ad aptā vi atqꝫ hetruſcoꝛū cōfugiſſet auxilia: ⁊ his fretꝰ magno exercitu in Romanos fines irrūperet: pꝛofectūqꝫ obuiā Bꝛutū armis: filius regis cōſularibꝰ fulgentē inſignibuſ conſpexiſſet: acerrimo dolore p̄repti regni memoria excitꝰ atqꝫ ipulſus: equo calcaribus adacto ruit in cōſulē: qđ ille aduertēs: non minori aīo in hoſtē fert̃ tātoqꝫ ipetu ⁊ tam nulla ſui ipſiꝰ ꝓtegēdi: ſed ſola hoſtis feriēdi cogitatiōe ꝯcurſuꝫ eſt: ut alternis cōfixi: hoſtes ambo pariter cōſternerent̃: ſupqꝫ occiſuꝫ ſua manu Aruntē: Bꝛutus ipſe mutuo vulnere expiraret: ut Flori utar ꝟbo: quaſi cōſul adulterū (ut ille ait) ſeu uerius adulteri fratrē: regno pulſum vita pelleret ⁊ ad inferos ſequeretur: Funus conſuli pꝛeclaruꝫ rebus omnibus factum: ſed nulla re magis ꝙ euꝫ matrone cōmuneſ ut parentem anno integro luxerunt.

❡De Hoꝛatio Cocle. Cap. VI.

A d E hoc viro nil aliđ occurrit nūc: niſi illa mirabilis ⁊ vix credibilis pugna: defenſuſqꝫ pons ſublitiꝰ: per hūc virum cōtra oēm exercitū hetruſcoꝛū donec a tergo fractꝰ pons pꝛecluſuſqꝫ hoſtibꝰ aditus: indignāte rege ac ſtupēte exercitu: ꝙ vir vnꝰ: iſqꝫ monoculus: ut qui iaꝫ alio in p̄lio alterū oculū amiſiſſet: tm̄ cōtra tot armata hoīum milia auſus fuiſſet: fracto pōte ipſo: ut erat armatꝰ: ex alto in Tyberiꝫ ſe ꝓiecit: ad ſuos ſoſpeſqꝫ enauit: niſi ꝙ in caſu ipſo (ut qdam tradidere) ſagitta femur traiectꝰ claudus euaſit. Qđ cum ſibi poſt tēpus: ut (ꝓhibēt) in petitiōe honoris obiectū eſſet ut vitiū: Magnifica pꝛoꝛſus ⁊ facto par rñſio Per ſingulos inquit gradus admoneoꝛ triumphi mei. Huic tāte virtuti non ingrata ciuitas fuit: ſtatua illi in Comicio poſita: ⁊ de publico donatus ager terre quātū vno die circūducto aratro poſſet amplecti: ſic honore ſimul ⁊ commodo auctus in pꝛeſens: At in poſteruꝫ: rei fama miratores repertura q̄ꝫ credulos.

A ❡De Lucio Quintio Cincinato. Cap. VII.

b Jc origine nobilis Patricia de gente: ⁊ filioꝛū foꝛtiū viroꝛū turba oꝛnatꝰ integerrimus ac foꝛtiſſimus vir fuit. Sꝫ cū vnꝰ ex filijs accuſatꝰ graui ſumma pecunie cōdēnatus eſt: Quintius ut ſoluēdo filiū liberaret: rebus ſuis fere diſtractis ad inopiā redactꝰ: relicta urbe trans Tyberim habitauit: ruralē ac modicā vitā agens: Quo tēpoꝛe equoꝛū incurſu ꝓuaſtis agris: ⁊ legatis Romanoꝛū ad querēdū de iniurijs iſolenter a duce hoſtiū cōtēptis: cū ad ultionē alter cōſulum miſſus ad Algidū obſideret̃ cū exercitu: nec in altero ſat viriū eēt ad collegā liberādū: attonita ac turbata urbe: ad extrema remedia recurſum eſt: ſummi oīum magiſtratꝰ: cōſenſuqꝫ omniū ciuiū: Quintius Cincinnatꝰ dictatoꝛ factꝰ: atqꝫ in agro ſolus: incertū cui: ſed pꝛofecto ruſtico inhiās operi: inuētus: audito patrie ſtatu ⁊ honorē ⁊ laborē pium: pꝛono atqꝫ offenſarū imemori animo ꝓfectuſqꝫ cōfeſtim trāſmiſſo amne: exceptꝰ a filijs ac ſenatu ⁊ ingēti populi cōcurſu: q̄ꝫq̄ꝫ populo moꝛū auſteritate ſuſpectioꝛ: dicto magiſtro equitū Lucio Tarquinio itideꝫ: nobiliſſimo ac foꝛtiſſimo viro: pariterqꝫ inopi ⁊ collecto exercitu: oibus ultra nomina dātibꝰ: ſpe certa ſub tali duce vincēdi: diſpoſito rerū ſtatu: die ꝓxio ſubnocturne Roma egreſſus: alacritate mirabili: mediaqꝫ ad hoſtem nocte ꝑueniēs: ⁊ cōſulē ⁊ exercitū obſidione liberauit: ⁊ duces ⁊ legiōes hoſtiū magno pꝛelio victos: ut agri ritus in caſtra trāſueheret: pꝛimꝰ omniū ſub iuguꝫ quaſi totidē miſit: direptis caſtris ⁊ p̄da inter eos milites diuiſa: receptiſqꝫ oppidis que ab hoſtibus tenebātur: Hiſqꝫ oibꝰ inextimabili celeritate cōfectis: Romaꝫ rediens militaribus inſignibus ⁊ ducibꝰ hoſtium ante curruꝫ actis: pꝛoſequēte exercitu victore: pꝛeda onuſto ſolēniter triumphauit: ⁊ mox dictaturā quā ſemeſtrē accepat: qꝛ nō iā amplius reipublice neceſſariā videbat: die ſextodecimo depoſuit: ⁊ ad agrū ſuū redijt: dux p̄clarus ac inſignis agricola. Jdē poſt octogeſimū vite annū: cū Spurius Melius ꝓfuſis largitiōibꝰ ad regnū reſpiraret: neqꝫ conſules q̄ꝫuis clari viri ⁊ foꝛtes: auderēt ſe pꝛo libertate publica tātis motibꝰ opponere: multū licet excuſata etate: tādē ꝯſenſu ciuiū coactus aſſerentiū plus in illo ſene q̄ꝫ in oibꝰ alijs uel iuuenibus uel ſenibꝰ eſſe opis atqꝫ conſilij: dictatoꝛqꝫ iterum factus ⁊ Melium oppꝛeſſit: ⁊ ruine pꝛoximam ſuſtinuit libertatem. B

❡De Marco Furio Camillo. Cap. VIII.

b Jc feruenti Romanoꝛū ac Uehioꝛū bello tetribunꝰ militū cōſulari poteſtate ꝓpter diſcoꝛdiā que tūc domi militieqꝫ igēs fuit: ꝓhibitꝰ qui vir eēt oſtēdere: ad extremū creſcētibꝰ īdies ⁊ domeſticis ⁊ externis malis: terrore publico dictatoꝛ dictꝰ ad inimice urbis obſidionē tanta oiuꝫ ꝓfectꝰ fiducia ut cū iperatore imutata foꝛtuna reipublice videret̃: Capēnates in pꝛimis ac Phaliſcos qui cū hoſtibꝰ cōiurauerāt: Nepetinis in finibꝰ vicit obuios p̄lio. Hinc ad illā quā dico lōgā obſidionē ac difficilē ꝑueniēs: mira cōſtātia ac virtute anno tandem decimo Uehios cepit: qui dies multa hoſtium cede trāſactꝰ eſt: donec a dictatore eſſet editū: ut inermibus parceret̃: Quibus captiſ in p̄dam uerſi omnes: cui nullius ad eaꝫ diem hoſtis p̄da par fuerat. Hinc victorie Rome gaudiuꝫ igēs: ⁊ quatridui ſupplicatiōe quāte nunq̄ꝫ antea dictatoꝛ inſolito honore triumphauit: ⁊ ſupꝛa humanū habituꝫ Capitoliū aſcendit: currum aureuꝫ equis quatuoꝛ vnico candore trahētibuſ. Jpſe quidem perſolutis uotis depoſuit dictaturam: vir armis ⁊ animi moderatione clariſſimus. Sed nulla claritas uacat iuidia: alienati a Camillo plebis animi: querētibus paſſim ciuibus: hoſtilē pꝛedā in uoto diſperſaꝫ ⁊ Tribunis plebem de more turbantibus: pendēte tm̄ inuidia quarto Tribunus mili- B

tum factus eſt:cōmiſſumqꝫ illi bellum Phaliſcuꝫ
hinc exortum ꝙ cum Uehiētibus Phaliſci cōiu-
raſſent:quos cum ꝓlio viciſſet. ⁊ directis caſtris
hoſtilibꝰ:predaꝫ oēm ad queſtores publicos reie-
ciſſet:magiſqꝫ alienauit ſibi animos militū per vir
tutem viri rigiduꝫ ſimul oderāt ⁊ ſtupebant. In-
de cuꝫ obſidio ꝓualide ac minute urbis nihilo bre
uior fortuna videret̄ qꝫ Uehientium ducis fuiſſet
virtꝰ ac fortuna incurrēte honeſtiſſimeqꝫ victorie
viam fecit: Magiſtro nobiliū puerorum quorū pa
tres primi erāt in populo: qui per ſpeciem ſolatij
illos in caſtra Romana ⁊ ad tētoriuꝫ ducis addu
xerat:vincto nudoqꝫ illis tradito ⁊ virgis adhibi
tis quibus agerent. Cuius admiratione virtutis:
fracti animi:urbs dedita: Ipſe ſumma cū gloria ſi
ne triūpho tñ(qr res ſine armis acta erat) Romā
redijt. Nec tum qdem viri gloria ⁊ res geſte inui
diam oppreſſere: Accuſatꝰ a Tribuno plebis Apu
leio: Intercurrēte per eos dies adoleſcentis mor-
te filij. Hinc publico:hinc priuato affectus incom
C modo: in exilium abijt. Sed parabatur egregio
viro laus:non ex proſperis modo ſed aduerſis pa
trie rebus. Cum itaqꝫ per id tēpus Galloruꝫ ꝑmo
poſtea Germanorū populi:nouiſſimiqꝫ oīum Se-
nones galli:frugum oēs viniqꝫ dulcedine(que ad
huc eos hic detinet in Italia)irruētes:infinito cū
exercitu fudiſſent bello: Hetruſcos ea tempeſtate
magnā partem Italie poſſidētes. Deinde Apeni-
num trāgreſſi Cluſiumqꝫ aggreſſi:dehinc Romā
exercitū Romanum apud Aliā fluuium prelio fu-
diſſent:vnoqꝫ impetu idefenſam urbem cepiſſent
atqꝫ incēdiſſent:ſenatu impie trucidato ⁊ flammiſ
hoſtilibꝰ intactū:ſolum ſaxū Capitolij remanſiſſet
neceſſitate ultima: Camillus abſens iterū dictus
dictator:recollegit laceras Romani exercitus re-
liquias: ⁊ turpi redēptiōe turbata:in ipſa ꝑmū ur
be:mox ex̄ urbem cū hoſtibus fortiter feliciterqꝫ
pugnauit. Quo in ꝓlio nec fuga captiuitas:ſed ſo-
la hoſtium ſtrages fuit:nec nuncio tante cedis ſu-
perſtite: Uictor Camillus ⁊ ſecūdus Romane ur
bis dictus editor:ſeruatam in patriam inſigni re-
dijt triūpho. Multa preterea bella geſſit: multas
victorias:multos honores:multos habuit trium-
phos quos breuitas ipſa non capit.

A ¶ De Marco Ualerio Coruino. Cap. IX.

Ic adoleſcēs bello Gallico quod in agro
b Pōtino geſtū eſt:duce Lucio Furio Ca-
millo:magni Camilli filio:Gallo quodam
inſueta mole corporis ⁊ armorū ſpecie metuēdo:
Romanorū aliquē ꝓuocante:cum permiſſu ſui du
cis ſingulare certamen inijſſet: In medio duorum
exercitium:ſubito ei coruus in galea ſtetit. Ita ut
quotiēs Ualerius gladio atqꝫ vmbone:totiēs cor
uus in faciem hoſtis impetum roſtro ⁊ vnguibus
faceret:donec vndiqꝫ tremefactū Romanus Gal-
lum humi ſterneret mactaretqꝫ:hinc exortū corui
nomen. Mox eidē tres ⁊ viginti annos nato:Cō
ſulatus primus ante tempus virtute viri ⁊ populi
gratia diſpēſante obtigit. Dehinc āno vno nec am-
plius interiecto Cōſul iterum Uolſcos ad Satri-
cum ꝓlio vicit:oppidum euertit:predam omnē in-
ter milites partit̄. Inde quatuor milibus deditoꝝ
ante currum actis triūphauit: Quarto poſt anno
Conſul tertio:ſub initium belli Sannitici poſitis
ad Gaurum montem caſtris:primus Romanorū
ducum nouis hoſtibꝰ bello cōfluxit aſperrimo:ſic
ut Romani faterētur:nunqꝫ ſe cum duriori hoſte
certaſſe. Et Sannites a ſuis interrogati: qd ita:
cum tamdiu fortiter pugnaſſent: ſubito in fugam
uerſi eſſent? Reſpōderunt: Uiſos ſibi ardere ocu-
los Romanoꝝ:hinc ſe territos terga uertiſſe. Alia
cum eiſdem Sannitibus ad Saterculam pugna
Ualerij ⁊ victoria ingens fuit. Capta hoſtium ca- B
ſtra ac direpta ⁊ preda oīs data militibus ⁊ in ca
ſtris ⁊ in acie cedes magna:deniqꝫ tāta hoſtiū tre
pidatio fuit ut qꝫuis nō tantus eſſet numerus ce-
ſorum:ad quadraginta tñ milia ſcutorū ad conſu-
lem referrētur: ⁊ centuꝫ ſeptuaginta ſigna milita-
ria: Cuius fama victorie:nō vicinos modo popu-
los terruit:ſed maria quoqꝫ tranſiuit. Igitur ⁊ ab
ipſa Carthagine:vnde mox tanti motus inſtabāt:
legati Romā gratulatum miſſi:coronā aureā attu
lere. Ualerius victor bis:ſemel de Sannitibꝰ triū-
phauit: Nec multo poſt grauiſſima illa militū ſe-
ditiōe:qui aduerſus patriam arma cōuerterēt:di-
ctator Ualerius motuꝫ omnem ſapiētia ſua ⁊ no-
tiſſima militum erga ſe pietate ac familiaritate cō-
peſcuit:quia nulli ducū ceſſiſſe eum conſtat. Poſt
hoc Auſonibus bella mouentibꝰ: Ualerius quar-
to cōſul hoſtes fregit:de illis triūphauit. Conſul
quinto ſuffectus: Manlio Torquato ⁊ in Hetru-
riam ꝓfectus:hoſtes morte ꝯſulis elatos: ⁊ deos
ipſos pro ſe bellum geſſiſſe iactātes:ſolo ſui aduē-
tus ſic terrore cōpeſcuit:ut qꝫuis omnia circū fer-
ro atqꝫ igne uaſtaret: Illi tñ ut obſeſſi obſtiata dā-
norum patientia:menibus ſe tenuerūt. Uixit inte-
gris corporis ac animi viribus: ⁊ reipublice ⁊ rei
familiaris muneribꝰ implendis idoneus:uſqꝫ poſt
centeſimum etatis annum.

¶ De Tito Manlio Torquato. Cap. X.

Ic a patre Lucio Manlio imperioſo viro A
b aſperioris ingenij:ꝓpter lingue tarditatē
ex urbe quodāmodo relegatꝰ: ⁊ rure iuſ-
ſus habitare. Cum audiſſet patrem a Tribuno ple
bis Pomponio accuſatum:eiqꝫ inter cetera crimi-
ni datam malā filij tractationeꝫ:memor nō iniurie
ſed pietatis:diluculo ad Tribunum uenit:opinan
tem illum aliquid conſilij noui afferre ad crimina-
tionem:male de ſe meriti patris:hac ſpe ſubmotis
aſtātibus:ſolus admiſſus:ſtricto raptuꝫ ſupra tri-
buni caput gladio:tremebundū in re ſubita ⁊ ferri
acie micātis:impetuoſi adoleſcentis viribus fero-
ciaqꝫ ꝑterritū: Iurare cōpulit ſe ab accuſatiōe de-
ſiturum: Ita durum patrem:pius filius liberauit.
Idem mox cū Gallorū exercitꝰ ſuper ripas Anie-
nis caſtra poſuiſſet: Romaniqꝫ obuiam exiſſent: ⁊
Gallus magnitudine inſolita ponte occupato:pro
uocaret ad ꝓlium ſiquis eſſet vir fortis Romano-
rum: Heſitātibus alijs:dictatorem ſuum adijt: ⁊
obtēta pugnādi extra ordinem licētia:hoſtē exul-
tātem more gētis: ⁊ armis aureis gloriātem:for-
tis ipſe magis qꝫ ornatꝰ miles: ⁊ utilibꝰ magis qꝫ
fulgētibꝰ armis inſtructus:repetito vulnere confi-
xum ſtrauit. Cui exanimi nihil amplius intulit lu- B
dibrij:ſed torquem vnum aureū dumtaxat illi ere
ptum:collo ſuo ut erat cruentus aptauit. Hinc mi
litari ſuorum gaudio ac fauore:ortum Torquati
nomen:coronam preter hoc aureā dictator illi do
no dedit ob inſigne virtutis: Tantum deniqꝫ mo-
menti in hoc duello fuit:ut nocte proxia clā Gallo

rum exercitus abſcederet.Uir hic magnus in pꝛimis ut ait Cicero:⁊ qui ꝑindulgens in patrē:Idē acerbe ſeuerus in filium:queꝫ ꝙ cōtra cōſulis edictum ꝓuocatus cum hoſte pugnaſſet:q̃ꝫuis victorem iuſſit interfici:bello Latino quod eiꝰ tertio cōſulatu ad Ueſerim geſtum eſt:quo fuſi ceſiqꝫ adeo Latini fuerūt:ut vix pars quarta ſuꝑfuerit:ubi ea cōſulis virtus fuit:ut cōſtet quacūqꝫ in parte dux fuiſſet:eo iclinatura fuiſſet victoria.His peractiſ:cum poſt dies paucos Latini ſtultis cōſilijs inſtigati in aciem redijſſent:idem cōſul ad Triphanuꝫ illis obuiꝰ:tāta hoſtes ſtrage deleuit:ut latini oēs ⁊ Cāpani extēplo ſecuti ſeſe dedere.Ipſe gemina clarus victoria domum redijt:patribꝰ charus:Iuuentuti autem ⁊ tūc ⁊ ſemper inuiſus:Et ſiue hec ſiue alia eſt cauſa:has victorias viri lego:triūphū nō inuenio.Quarto demum cōſul:cum Hetruſcū ſimul ⁊ Gallicum bellum inijſſet:⁊ foꝛte cuꝫ alijs equeſtri exercitio experiretur:curſu pꝛecipiti pꝛolapſus:poſt triduum expirauit.Ita ſepe virorum illuſtrium caſus finit.

¶De Publio Decio. Cap.XI.

A Ic bello Sannitico tribunus militūꝫ:exer
b citum Romanum in anguſtias coactuꝫ ⁊ ab hoſtibꝰ circūſeptum:ſua virtute liberauit:Petito enim a cōſule modico p̄ſidio electoruꝫ militum:in vicinū collem caſtris hoſtiuꝫ impēdentem:tacitꝰ ⁊ impꝛouiſus aſcendit:ꝑculſis hoſtibꝰ nouitate rei:occaſionē cōſuli dedit ex iniquis lociſ euadendi.Quo facto:ipſe p̄ſentiſſimo trepidis in rebus animo:nocte media ſuos pꝛo tēpore magnifice adhoꝛtatus:⁊ quaſi iter aliud nō eſſet per media hoſtium caſtra penetrauit:ac multis vigilum quos armorum fragoꝛ excitauerat trucidatis:ad caſtra ꝯſulis ꝑuenit incolumis Nec ingreſſus:cū iam in tuto eſſent:ſubſtitit donec illuceſceret:ne tātam tegeret nox atra virtutē:luce pꝛima ingreſſus ⁊ inextimabili ſuorum gaudio exceptus.Conſuli viri meritas laudes incohāti auctoꝛ fuit:aliud potius agendi ⁊ nocturno pauore territas legiones Sānitum inuadēdi:quo cōſilio fretꝰ conſul:ad hoſtes ſecutus:Decium deuolauit fuſiſqꝫ illis inopino impetu caſtris.Inſuper captis atqꝫ direptis ac triginta milia hoſtium qui in caſtra ꝯfugerāt occiſis:in ſua caſtra reuerſus:corona aurea Deciuꝫ donat:omniqꝫ genere laudum ac honore benemeritū tam cōſul q̃ꝫ exercitus omnis accumulāt.Hic Decio nō urbanus ſꝫ caſtrēſis(ut ſic dixeri)triūphꝰ.Itaqꝫ Ualeriū Coꝛuū ⁊ Corneliuꝫ Coſſum ſimul de Sānitibꝰ triūphātes ꝓſecutus:nō minore viſus eſt hominum fauore q̃ꝫ cōſules.Quarto poſt
B anno cōſul Decius cum Manlio Toꝛquato acerrimo Latinorum bello interfuit:Cum ad Ueſeriꝫ caſtra firmaſſent:ferṫ utriqꝫ cōſulum aduerſa imago in ſomnis anguſtioꝛ humana admonens altera ex parte ducem:exercitū ex altera terre ⁊ dijs manibus deberi:pꝛoinde cuius partis iperatoꝛ ⁊ ſeipſum ſimul ⁊ legiones hoſtiuꝫ deuoueret:Ipſuꝫ quidem periturum:ceterum partis exercitū victorem haud dubie euaſurum.His viſis inter ſe collatis ⁊ reſpōſo cōfirmatis haruſpicum:conſules legatis ⁊ tribunis militum ad cōſiliū uocatis:ne rerum inſcij inopinis turbarenṫ euentibus:deorū monitis exponūt:atqꝫ ita decernūt:ut cuius acies vinci cepiſſet:eius dux ad uoluntariam moꝛtē iret:

ſic enim vnius moꝛtē vite ⁊ ſaluti oīum fore.Hoc quod dico:oēs aſſerūt hiſtorici:Apud Ciceronem ꝟo nō hoc deorum imperio:ſed ducum cōſilio geſtum legimus:⁊ quorum ducum:plus ꝓfecto rem publicam q̃ꝫ ſeipſos amantium:atqꝫ ultro animas ſuas pꝛo patrie ſue gloria ac defenſione donātiuꝫ.
Cogitarūt enim ſi iniecta ſuis ſpe victorie:dux deuotus moꝛti in aciem hoſtium irruiſſet:exercitum ſecuturum.Atqꝫ ita accidit:ſiquidem cum in p̄liū uentum eſſet:diuqꝫ acriter utrinqꝫ certatū:leuo tādem coꝛnu qͦ Decius agebat ferre ipetum nō ualente:Decius per pōtificeꝫ ſolennibꝰ urbis dictis miſſoqꝫ ad collegam:qui ſe quod inter eos conuenerat peregiſſe nūciaret:ſeſe dijs manibꝰ ac telluri:ſecūqꝫ ⁊ legiōes hoſtiū deuouit ⁊ ſuccinctꝰ habitu Gabino equoqꝫ inſidens:armatos in cōfertiſſimos hoſtes ruit:⁊ quaſi a ſuis in illos omnē pauorem atqꝫ omne ſecum periculū trāſtuliſſet:ſic ardēter ſecutiqꝫ ſui pleni ſpei:territiqꝫ hoſtes hoꝛrore mirabili:cum aliquādiu tūc etiā reſtitiſſent:ſic ad ultimum ceſi ſunt:ut vix quarta pars p̄lio ſuꝑeſſet. Ipſe Decius ſuꝑ hoſtes in medios curſu inuectus ⁊ cōfixus telis innumeris:nouo ⁊ inſolito genere moꝛtis occubuit.Sic nō equis aut curribꝰ:ſꝫ tribunus virtute impigra':Cōſul non moꝛte mirifica triūphauit:Que quidē moꝛs(qͦ Cicero idem ait alibi)ita glorioſa fuit:ut eandem concupiſceret ⁊ filius:Ipſeqꝫ Publiuſ Deciuſ ⁊ moꝛte ⁊ nomine patri par ſuperioꝛ ⁊ factis ⁊ gloria.

¶De Lucio Papyrio Curſore. Cap.XII.

Ic ducū ſeueriſſimus uehemētiſqꝫ vir im-
b perij:atqꝫ in p̄mis malleus Sānituꝫ fuit:quorū iſte duriciem:⁊ poſt eum filius eiuſdem nominis magnis fregit inſultibꝰ. Aduerſus hoc igiṫ dictatoꝛ p̄mum dictus:Quintū Fabiuꝫ Maximum Rutilanū nobiliſſimuꝫ ⁊ p̄clare indolis adoleſcētem magiſtrūqꝫ equitum dixit:ꝙ ſe in urbe reuerſo ad auſpicia repetenda aduerſus edictum ſuuꝫ occaſiōe bene gerēde rei uſus:⁊ pꝛudēter licet ⁊ foꝛtiter ac feliciter cum hoſte pugnaſſet:ſecuri victorem uoluit ferire:⁊ feciſſet niſi legatorum cōſilio:ac inſtātis metu ſeditionis magnopere diſſuadētiū:nec tumultuātium nimis legionuꝫ:nec auctoritati ſenatuſ:nec pꝛecibꝰ patris ac lachꝛymis:nec tribunitio ceſſiſſet auxilio:ceſſit p̄cibꝰ populi:Iuuenem Rutilianum non ſuꝑbia ſed errore lapſum ſibi donari flagitātis:que ſeueritas ſic totius exercitꝰ animos a dictatore auertit:ut pꝛoximo cuꝫ Sannitibus pꝛelio:hoſtis debellari potuerit:niſi milites duci ſuo gloria inuidentes:vincere noluiſſent.Quodubi dux pꝛudentiſſimus intellexit:per ſeipſum vulneratos:viſitando:conſolando curamqꝫ legatis ſingulorum Tribuniſqꝫ ac p̄fectiſ cōmittendo:recōciliandis placādiſqꝫ militum animis:tam efficaciter inſtitit:ut ſequenti p̄lio ſic Sānites funderet:⁊ in acie ceſis hoſtibꝰ:⁊ uaſtatis late finibꝰ ut nō amplius cōtra ipſuꝫ dictatorē auſi arma retemptare:pacem cum Romanis ⁊ ad hoc dictatoris interuentionem ac miſericoꝛdiam iploꝛarent.Ipſe legatis hoſtium pꝛoſequentibus Romam rediens de Sānitibꝰ triūphauit.Cumqꝫ dictaturam depoſuiſſet:Illi(quaſi nō potētiam populi Romani:ſed illius viri virtutem ſolaꝫ metuētes)ilico rebellarunt:Ita ut nō multo poſt:memorabilem ac famoſam illam ignominiaꝫ ad Caudū

Romanis infligerent: utroqꝫ conſule ⁊ legionibꝰ exarmatis cum ſingulis ueſtimentis ſub iugū miſſis. Cuius ad iniurie ultionem Papyrius idē Curſoꝛ: ⁊ Publius Philo ſimul conſules ad Luceriā coniunctis exercitibus. Sannites uſqꝫ ad ſatietatem nullo diſcrimine cōditionis aut etatis urgente ira ⁊ recenti accepte cladis memoria pꝛotriuerunt. Ipſe Papyrius digreſſocollega Luceriam fame vicit: ⁊ ſeptem milia militū Pontiumqꝫ imperatorem Sannitum qui Caudine in Romanos infamie fuerat auctoꝛ exarmatos: cum itidem ueſtimentis ſub iugū miſit: recepta quoqꝫ ibi arma ⁊ ſigna que ad Caudū amiſſa erant: recepti ⁊ ſexcenti equites Romani: qui tuncobſides Sannitibus dati erant: atqꝫ in illa urbe repoſiti: quod maxime victorie gaudium auxit. His atqꝫ alijs in cōſulatu actis: de Sannitibus iterumtriumphauit. Poſt dictatoꝛ iterum: in cultis ac foꝛtibus fictus ipſe militibus: cum eiſdem qui armis aureis ⁊ argenteis fulgentibus ac ueſtibꝰ ſyricijs ⁊ omni exquiſito oꝛnatu compari in bella redierant: magno pꝛelio conflixit: fregitqꝫ eos ⁊ caſtra eorum cepit atqꝫ incendit: ⁊ de his tertio triumphauit.

¶ De Marco Curio Dentato. Cap̄. XIII.

h Ic foꝛtiſſimus ⁊ continentiſſimus ducum ⁊ paupertatis amatoꝛ ⁊ virtutis: Cuius ab obſeruantia ⁊ recto vite calle: nec metu nec cupiditate aliqua flecti poſſet. Sannites quieſcere non ualentes: magna conſul ſtrage deleuit: ⁊ Sabinos rebellantes vicit: victoſqꝫ in deditionē accepit: Eiuſqꝫ victorie tantus impetus fuit: ut nō modo Sabinam: ſed uſqꝫ ad mare Hadriaticum ferro omnia flammiſqꝫ uaſtaret: tāta rerum atqꝫ hominum pꝛeda: ut eam animo victoꝛ ipſe vix caperet: quibus rebus bis intra vnius anni ſpatium de duabus potētiſſimis gētibus triūphauit. Huic ad focum ſedendi ⁊ frugaliſſime cenanti: Sannites foꝛte ut eum a quo ferro victi erant auro vincerent: magnū auri pondus attulerūt: orantes ne id publicum gentis ſue munus racuſaret: eoqꝫ quod libenter offerebatur equanimiter uti uellet. Riſit ille: ⁊ ite ait: Charum uobis: mihi ſuperuacuum metallum in patriam repoꝛtate: Neqꝫ enim aurū habere magni extimo: ſed aurum habentibus imperare. Lucanos quoqꝫ ꝑdomuit ⁊ de illis in urbem ouans redijt. Idē cōtra Tarentinos ac Pyrrhum qui auxilio illis aduenerat magnifice feliciterqꝫ pugnauit: ⁊ nobiliſſimum Grecie regem: bis Italia victum expulit: ac de illo etiam triūphauit. Intercepte publice pecunie reus factꝰ: uaſculum ligneum quo ſacris utebatur (nondum enim uſqꝫ ad aras deorum auaritia hominum peruenerat) cum in medium perduxiſſet: iurauit ex omni pꝛeda hoſtiū: que ex Sabinis (ut diximus) ⁊ pꝛeſertim ex regia victoria ingens fuit: ſuā in domū nil ſe aliud intuliſſe.

¶ De Fabꝛicio Lucio. Cap̄. XIIII.

h Ic cum virtute ⁊ frugalitate par Curio: rebus geſtis inferioꝛ: vulgari autem fama neſcio quomodo non par modo: ſed ſuperioꝛ inuenitur. Sic omnibus ditiſſima viri paupertas accepta eſt: pꝛopter quam paruoqꝫ potentem Fabꝛicium Maro ait. Hic ⁊ Curij coetaneus ⁊ laudum eius atqꝫ operum cenſoꝛ fuit: ⁊ ipſe contra Sannites contraqꝫ Pyrrhum bella geſſit: contra opulentiſſimum populum ac regem cuius ipſe pauperrimus. Hic Cenſoꝛ Coꝛnelium Rufinum qui dictatoꝛ ⁊ bis conſul fuerat: ⁊ utrobiqꝫ bene laudabiliterqꝫ ſe geſſerat: ſenatu amouit: hanc vnicam ob cauſam: ꝙ decem pondo laborati argenti habere eſſet inuentus: quanta temporū talis viri mutatio: iudicio intolerandū ſuperbie ac luxurie datum eſſe: quod mox omnes in eadē urbe impoꝛtune tribuerent egeſtati. Hunc eundem conſulem cum Pyrrho cominus bellantem: quidam regius miniſter noctu clam adijt: pollicitus ſe ueneno regem interempturum: ut quenā ſibi peragende rei facultas eſſet oſtendens: ⁊ pꝛemium expoſcens tā ti muneris: Eum Fabꝛicium captum cum indicio (q̄uis alij aliter rem narrent) ad Pyrrhum remiſit: idqꝫ eius in factum: ut ait Cicero: laudatum a ſenatu eſt. Ad quem regem Fabꝛicius legatus aliquando miſſus a patribus: atqꝫ ab eo de patria deſerenda pꝛomiſſis ingentibus oblata: etiam regni parte temptatus: pꝛeces ⁊ ſuggeſtus regios alto animo deſpexit. Quibus nanqꝫ pollicitis mouere tur: qui non modo pꝛecium impietatis (qua nō uacant patrie deſertores) ſed contracte munus amicitie: es: argentum: ſeruos ultro a Sānitibus trāſmiſſos libera uoce ⁊ immota frōte reſpueret? Neqꝫ enim aut pecunia ut ditioꝛ eſſet: aut ſeruis ut comitatioꝛ indigebat: qui virtutum incōparabili theſauro ac pulcherrimo comitatu ſemper afflueret: ſic ut nulli regum ſuas opes ſuamqꝫ familiam inuideret. Quod autē qui contigerit: Ille demum vnifoꝛmis ⁊ conſtans ſibi: vnoqꝫ ſemper vultu ⁊ animo tranquillo placidam vitam degit: quā turbidam ⁊ mutantē incertamqꝫ pꝛopoſiti: qd aliud q̄ cupiditas inexpleta ⁊ inquieta facit emulatio. His atqꝫ alijs motus dixiſſe fertur Pyrrhus: Facilius ſolem a ſuo curſu q̄ Fabꝛicium intentione diuertere.

¶ Cum ad hoc opuſculum intentus hactenus ſcripſiſſet ipſe uates celeberrimus Franciſcus Petrarcha: obijt rediturus ad aſtra: Cuius Epitoma virorum Illuſtrium / Explicit.

¶ In Epitomatis Illuſtrium virorũ:poſt celeberrimi viri Frãciſci Petrarche obitum:ad illuſtrem inſignis glorie Franciſcum de Carrharia Patauinum principeʒ:Lorbardi de Siricho Patauini ſupplementum. Prologus.

Entio q̃ʒ grãde opꝰ ex ꝑcepto nobiliſſime clemẽtie tue glorioſiſſime urbis
f Patauine ꝑnceps ſollicitꝰ aggrediar.
Iuſſiſti eni multa ⁊ maxima quorũdã virorũ illuſtriũ facta:priꝰ quodaʒ Epitomate neqʒ ꝓlixo neqʒ artato:ſʒ mediocri ſtilo declarari:nũc quodãmodo(ut ita dixeri)eadeʒ ſtipare cõpẽdioſius ĩperas:ut cognitiõi tradãtur:que ſic abſciſſo calamo repſſa:mãdare lr̃iſ:Impar viribꝰ põdus meis eſſe ꝓfiteor:Hoc eniʒ idẽ ⁊ celeberrimo Petrarche cõmiſeras inuictiſſime eloquẽtie viro:qui cũ deſiderio tuis ſatiſfacere lucubraret:terris elatꝰ euanuit rediturus ad aſtra:mihi eternũ ⁊ lachrymabile funus:Cuius glorioſiſſimi ꝑceptoris imitari ueſtigia qḋ iubes:ſupra me arduũ eqdẽ aggrauat onus:Cũ huic rei ĩgenio:litteratura ⁊ rerũ notitia opus eẽ ĩtelligã:qbꝰ cũ ex toto ꝑuatꝰ:videar inexptus:ſuſpẽſus exiſto:quod ꝑſtãtie tue inſinuatũ ueli:cũ de ingenio ĩſcitie mee forte cõfidens:altiꝰ iudices q̃ʒ effectꝰ depoſcat. At demũ cũ nil aliḋ q̃ʒ tibi obnixe parere ꝑquirã:correctioni eruditiſſimorũ me cõmiſſurus ꝓgrediar:qui memores ſciãt magnitudine reruʒ cognita:ardua quedã q̃ʒplurima ⁊ uaria depẽdere:que in cõſpicuo ponẽda cõpẽdij uel ꝓpoſiti neceſſitas pretermittere cogit:cũ ad ĩpoſſibile ꝓtẽdat:ampliſſima anguſto in amplexu ſtrictũ coartari ⁊ obſcura clarare:qḋ caliginoſa breuitas facit. Itaqʒ rei deſignabo imaginẽ:non pingã:ut liniamẽtoꝝ qualitas ſiue idolis ſpẽ ꝯſiderare poſſit. Quare qui ad hec ĩtelligẽda uenerit:plura exiſtimare q̃ʒ legẽ diſcãt.

¶ Sequitur Capituloruʒ Supplemẽti Annotatio.

De Alexandro Macedonum Rege. Cap.I.
De Pyrrho Epirotarum Rege. Cap.II.
De Hannibale Penorum Duce. Cap.III.
De Quito Fabio Mario Cũctatore. Cap.IIII.
De Marco Claudio Marcello. Cap.V.
De Claudio Nerone:⁊ Liuio Saliator̃.Ca.VI.
De Publio Scipione Cornelio Africano maiore. Cap.VII.
De Marco Portio Catone Cẽſorio. Cap.VIII.
De Cornelio Scipione Naſica. Cap.IX.
De Tito Quinto Flaminio. Cap.X.
De Lucio Scipione Africano. Cap.XI.
De Paulo Emilio Macedonico. Cap.XII.
De Cecilio Metello Macedonico. Cap.XIII.
De Cornelio Scipione Emiliano Africano poſteriore. Cap.XIIII.
De Gaio Mario. Cap.XV.
De Gneo Magno Pompeio. Cap.XVI.
De Gaio Iulio Ceſare Auguſto. Cap.XVII.
De diuo Auguſto Ceſare Octauião. Cap.XVIII
De Flauio Ueſpaſiano. Cap.XIX.
De Tito Flauio Ceſare. Cap.XX.
De Ulpio Traiano. Cap.XXI.

¶ Epitomatis quorũdam Illuſtrium virorum poſt celeberrimi uatis Franciſci Petrarche obituʒ:Lorbardi de Siricho Patauini Supplementum.

¶ De Alexandro Macedonum Rege. Cap.I.

Mpliſſima regis Alexandri Macedonis geſta:ut cognoſci poſſint:in arto locare difficile eſt. Is vigeſimo eta- A
a tis anno Macedonum rex declaratꝰ interempti parentis eius Philippi:ad tumulum parricidas tanti facinoris penas primo dare coegit:Subinde vir ad bella paratus:ubi Greciam Macedoniãqʒ ordine cõpoſuiſſet:Ultra Helleſpõtum in Aſiam tranſgreſſus:in cãpis Adraſtis primo Darium Perſarum maximum regem expugnat:mox Phrygia ⁊ Paphlagonia in ditioneʒ redactis:per anguſta rupiũ dubioſqʒ aditꝰ Ciliciam intrat:que ex improuiſo exterrita victori paruit. Darius interea quingẽtorum milium armatorum inſtaurato exercitu inter artatas rupium fauces Cilicie cõmiſſo certamine victus ac fugatꝰ terga celeri ſtudio uertit:ſeptuaginta milibꝰ Perſarum ceſis:quadraginta milibꝰ captis:direptis caſtris:cum regia matre:uxore ac ſobole tota:victor inſignis ad deditionem Damaſci ꝓfectꝰ. E ꝓximis nationibꝰ legati uenere:ſe ſuaqʒ ⁊ urbes dedentes Syria:Phenices ⁊ Sidon cum maritimis inſulis victori obtẽperarũt:Tyrũ fortiter expugnatam:⁊ virtꝰ ⁊ fortuna obtinẽdaʒ dedit:aliq̃ʒdiu obſeſſam:Tenedos regi paruit:cẽ- B
tum ſexaginta nauiũ claſſe deuicta:Gaça decẽ milibꝰ hoſtiũ ceſis expugnata ẽ:Uictricibꝰ armis ceſſit Egyptꝰ ⁊ Cyrene ceruicẽ flexere:ad Iouis Hamonis quẽ ſibi patrẽ finxerat gẽtium domitor per arida ⁊ ſolis aduſta tẽdit iter:Unde remeãs:diuina ſtirpe ſe natũ uoluit credi:haud mortali patre cõtentꝰ. Reuerſus:urbẽ cõdidit quã ex ſe Alexandriam appellat. Hic aduerſus Dariũ qui ad Arbelam ingẽti armatorũ copia uenerat:de integro arma cõuertit:⁊ hic quoqʒ victor:oriẽtis ſibi limen aperuit:ita ut ꝓxime gẽtes Perſides ⁊ Babylonij paterẽtur imperia:per difficiles aditꝰ ethereaqʒ iuga ad ſeptẽtrionẽ cõuerſus:Parthos Hyrcanoſqʒ fregit. Caucaſuʒ monteʒ ad mortis extrema cũ ſuis labore deductꝰ:mareqʒ Caſpiũ cũcta ſter- C
nendo ſubegit:ad flumen Tanais ⁊ Scythas circũtulit ſigna:⁊ in finibꝰ Aſie partẽ tenuit Europe:ad flumen Indũ cũcta pacãdo mox ꝓduxerat agmen:⁊ ad Hydaſpadẽ amneʒ Porũ Indorũ maximũ regẽ:qr armis contradicere auſus:terribili ꝑlio vicit:quẽ honoribꝰ auctũ regnare ꝑmiſit. Multa ꝑterea cũ aliquot regibꝰ exteriſqʒ gẽtibꝰ per Indorũ lõgiſſimos tractꝰ ꝑlia geſta:maximis illuſtrata victorijs:que oblitterare ſuccincta breuitas cogit:Mox per fluẽtes Gangis fluminis aquas:aduerſo ſole oceanũ ꝑgit adire:⁊ in extremis ſolitudinũ orbis:ubi ulteriꝰ ire ꝓhibet ipſa nã:Imperij ſui fines cõterminat:urbes cõdidit Barcen ⁊ Nearchon ſuorũ monumẽta laborũ:vñ ſi qd reſtabat vincẽdũ cõculcans:limen oriẽtis emenſus:Babyloniã redijt. Adheſit fato felix:ſed demum fallax eius fortuna:⁊ in ipſo iuuente ac victoriaruʒ proſperrimo flore Antipatris opera tertio ⁊ trigeſi-

mo etatis anno ueneno morit̃ clariſſimus regum:
Qui ut ait Juſtinus cū nullo hoſtiū nunq̄ꝫ cōgreſ
ſus eſt quem non vicerit:nullā urbem obſedit quā
non expugnauerit:nullam gentem adijt quam nō
calcauerit.

¶De Pyrrho Epirotarum Rege. Cap̄.II.

A P Yrrhus illuſtri ꝓgenie ortus:ab Achille
Eacidarū originē trahēs:Rex inclytꝰ Epi
ri:magnitudine potēs ⁊ aīo grādis:milita
ris induſtrie oīum potiſſimus fuit:qui ⁊ natura ⁊
uetuſte gētis gloria inſignis ac bellicoſiſſimꝰ:Ta-
rentinorū p̄cibꝰ qui cū Romanis tunc tp̄is armis
diſſidebāt viribꝰ ſuis in italiaꝫ trāſfretāt:inuadēdi
Romanos occaſionē adeptꝰ:ꝙ pridē maioris im-
perij cupidine flagrarat. Ad Heracleā igit̃ urbem
Lyrimqꝫ Cāpanie flumē Ualerio Leuino cōſule
atrox certamē cōmittit̃ ⁊ mutua cede pugnatū:ita
ut diu in ambiguo res eēt:donec elephātes quos
rex ipſe ſecū p̄mus in Jtaliā traduxerat:a frōte in
terrupti agminis Epirotarū ocīꝰ cōſtituti:regi vi-
ctoriā dediſſent. Rex ſuorū maxima ſtrage victo-
B ria potitꝰ:Romanos terra ꝓſtratos:oīa in pecto-
ribus nulla in tergo vulnera cōſpicatꝰ: ⁊ in fronte
aīoſitateꝫ cū ipſa morte vigere. O q̄ꝫ facile inquit
erat orbis īperiū occupare:aut mihi Romanis mi
litibꝰ aut me rege Romanis:hic nō modo aīoſior
ſed efferocior miſerabili p̄da igne ⁊ ferro cuncta
ꝓſternēs:totā pplatus Cāpaniam:aduſqꝫ Prene
ſten ſigna longe lateqꝫ circūlata deduxit. Jta ut a
vigeſimo lapide fumo ⁊ puluere in urbe oculi tre-
pidātium caligarēt. Proinde animi magnitudine
uſus ac libertate ſua:captiuoſ quoſdā egregios pe
nes ſe comiter habitos:ſine nulla redemptiōe Ro
mam ire ꝑmiſit:Fabriciūqꝫ qui ad hoc legatꝰ uene
rat:quartā regni ꝑtē pollicitꝰ ſecū manere rogauit
Sed id fruſtra:Nā ille vir utiqꝫ magnus ſua ſor-
te cōtētꝰ:ut qui virtuti ſatiſfacere longe didicerat:
Romā redijt. Poſt hec ex integro pugnatū: ⁊ ip̄e
iterum victor rex. Fuit quoqꝫ tertio ſub Curio Fa
C briciōqꝫ cōſulibꝰ penes Aſculum Apulie decerta-
tuꝫ:ſed neutrā in partē victoria diclinarat: cū nox
diuturnū diremiſſet bellū. Nouiſſime in Lucania
ſub eiſdeꝫ ducibus quarto cōcurrit̃ Marte: ⁊ ele
phātorū ordine interrupto:rex ipſe humero ſau-
tius vigintitriū: ⁊ ut alij uolūt quadraginta miliū
ſuorū ſtrage victꝰ abire maturauit. Poſtremo re-
integratis copijs:per Siculorū legatos euocatus
aduerſus Carthaginēſes:qui armorū feruore in-
ſulam fatigarāt:bellum in Siciliā trāſtulit:Jbiqꝫ
rex inſule declaratꝰ aliquot horrida p̄lia:nō modo
animoſe:ſed ꝓſpere geſſit:ita ut Penum hoſtē fu
ga diſcedere cōpuliſſet:mox ad Jtaliaꝫ cōuerſus:
victus a Curio Dentato iterū ⁊ fugatꝰ:patriū re-
gnum depoſcit:Uerum ut qui ſtare nō poterat:ad
arma natus:Antigonum tūc Macedonū regeꝫ ag
greditur bello:quem p̄lio victū ⁊ regno pulſum:
Argos petere cōpulit:hic Lacedemones adortuſ
vincit̃. Poſtremo clade ſuorū atrocior factus:Ar-
gos inuadit ⁊ oppugnaturus urbē:dum aīoſe ad
menia cōtēdit:ictu ſaxi ꝑcuſſus:rex bellicis artibꝰ
inſignis occubuit:magnitudine eq̄dē laudandus.

¶De Hannibale Penorum duce. Cap̄.III.

A i S nouem annorum puer: coram Hamil-
chare patre ad aras iureiurādo affirmaue
rat perennem ſe Romanis futurum hoſteꝫ:quod
uotum non alīorſum q̄ꝫ ad deſtinatum propoſituꝫ
pertinaciſſimo ⁊ implacabili tetēdit odio. Nam
qꝫ ubi p̄mum facultas affuit:in Hiſpania Sagun
tum aggreſſus:urbem Romanis amiciſſimaꝫ:ob-
ſidione deleuit:mox per Pyreneos ſaltus ⁊ Gal
liam traductꝰ:uelut fulmē queqꝫ obſtantia proſter
nens:aduertēdam Jtaliam deueſtādamqꝫ feſtina
uit: ⁊ alpibus Gallorū ꝓhibentibus trāſitum du-
ro marte depulſis:igne ⁊ ferro diruptis rupibus
per inuia pandit ac ſternit iter. Cui ad Ticinū Pu
blius Corneliuſ Scipio cōſul ſuperioris pater ob
uiam fuit:qui ingenti Romanorum clade victꝰ ac
vulneratus: virtute filij tunc adoleſcentis euaſit.
Uictor Hannibal ultra procedēs cuꝫ Sempronio
altero cōſule ad flumen Trebiam haud procul a
Placētia cōflixit: ⁊ hic Romanorum ſtrages alte B
ra fuit. His proſperis victorijs elatus Hannibal:
ſui fiducie plenus ad ſpeꝫ ꝓpoſiti armauit animū:
⁊ ad tranſitum in Hetruriam per inuia ⁊ aſpera
Apenini iuga extrema tēporum: alterum ex ocu-
lis ipſa difficultate itineris amiſerat. C. Flaminiꝰ
conſul ardentioris ſpiritus vir q̄ꝫ res poſtularet:
apud Traſumenum Hetrurie lacum vigintiqꝫ
milibꝰ Romanorum ceſis traiectꝰ haſta letali vul
nere occubuit: ⁊ hec tertia reipublice peſtis. Hic
ad Cannas Apulie vicum Uarro alter cōſuluꝫ cō
mittendi prelium temerarius auctor infauſte con-
flixit: qua memorāda clade ad quadraginta duo
milia Romanoruꝫ cum altero cōſule Paulo Emi
lio viro innocētiſſimo ad ſatietatē trucidauit:Hā-
nibal equidem plus inſidijs q̄ꝫ virtute:aſtu q̄ꝫ for
titudine adiutus ſua. Qui deſiderij finem attinge
re poterat ſi recto calle cruore Cānarum aſperſus C
ut erat:ilico urbem Romā adire maturaſſet:Sed
victoria cōtentus Capuam tenuit: ⁊ in delitijs:lu
xu ac malitia langueſcere cepit: auſteritas illa ar-
dorqꝫ pugnādi:ita ut illud ꝓprie dictum ſit:Capu
am Hannibali Cannas fuiſſe. Jnterea(ut ita lo-
quar)uelut ab inferorum manibus reuiuiſcere po
tuere Romani: ⁊ ad arma reſpirare ac defendere
patriam:cum ille ſero tandem ad tertium lapidem
Anienēqꝫ flumen poſuiſſet caſtra: ⁊ dum ad ur-
bē dimicaturus acceſſiſſet:Gneuſ Fuluius ⁊ Sul
pitius conſules in armis pugnaturi:extra portam
Capuanā affuere: ⁊ in aciem utrinqꝫ deductis co-
pijs:ilico grando celi fragore dimiſſa:e ſumma Ca
pitolij rupe maximo turbine uentorum in aduer-
ſa hoſtium ora ſe inuexerat. Cumqꝫ violentia im-
brium Hannibalem in caſtra ſe recipere cogeret:
extemplo ſerenitas fluxit. Quod poſtq̄ꝫ bis acci-
diſſet:eum attonitum dixiſſe aiunt: Nunc animuꝫ:
nunc fortunam obtinendi urbem ſibi deeſſe. His
itaqꝫ ad caſtitatem Jtalie ſedecim annorum tem-
pus ſic geſtis:Scipio ille Africanus ſuperior:duꝫ
clades patrie cladibꝰ in Africa vindicaret:ex Jta
lia reuocare potuit Hannibalem: ⁊ acerrimuꝫ vin
cere hoſtem:quia patria profugus ad Antiochuꝫ
primo:inde Pruſſiaꝫ Bithynie regem perrexerat
⁊ per Quintum Flaminiū a ſenatu populoqꝫ Ro
mano petitus:a rege tradendus erat cum ille hau
ſto ueneno ultro mortem preoccuparet Libyſſam
ſepultus.

¶De Quinto Fabio Mario Cūctatore. Cap̄.IIII

A Rincipio belli punici ſecūdi Quintꝰ Fa-
p biꝰ Maximꝰ Romanorum legatꝰ:cū in
Carthagineſiū curia elegāter expoſceret:
utrū eoꝝ cōſenſu:aduerſus federa in Hiſpaniam
per Iberū flumē armato milite traiectꝰ Hānibal:
Sagūtū urbē artiſſimo beniuolētie nexu Roma-
nis vnitā hoſtiliter deleuiſſet: Illiſ tergiuerſātibꝰ
ꝛ uafre reſpōdētibus:vir ardētiſſimi ſpiritꝰ extē-
plo ſub farcinata ueſte:hoc in gremio inqt:pacem
bellūqꝫ fero:utrū placet eligite. Ad hoc ubi inſolē
ter retuliſſēt:utrū mallet reliqueret ꝛ eligeret. Il-
le accēſus aio ferox ꝛ phorrēdus:explicito ſinu ꝛ
in diuerſuꝫ excuſſo: Bellū inqt habetote: obſtupe
ſcere tūc potuere qbus hoc cōtigerat audire gra-
uiſſimi viri auctoritate:qui tā ingēti ſui ſuorumqꝫ
fiducia:e ſinu ſuo:in illoꝝ gremia bellū cruētis cla
dibꝰ utrobiqꝫ ꝑnitioſiſſimū:nō mō effuderit:ſed ꝛ
B diſſeminauerit: Proide graui Romanoꝝ iactura:
ad Trāſumenū victore Hānibale: ipſis afflictis
in rebꝰ: Is dictator creatꝰ:per ardua montiū iuga
tutiſſimoſqꝫ ſaltꝰ quotidie ſe Hānibali opponēdo
ac detractādo certamē cūctatꝰ:potuit nō mō delu-
dere:ſed añ id tēpꝰ idictū expugnatū reddere ho-
ſtē. Hic ſpes ꝓma reſipiſcētiſ impij ac ſuꝑandi Pe
noꝝ victorias emicuit: Uñ illi cūctator cognomē
fuit:ut illud Comicū Ennij carmē: Unꝰ hō nobis
cūctādo reſtituit rem. Poſt hoc ad Cānas multo-
rū mortaliū cede abſūptis Romanis exercitibuſ:
Fabiꝰ tertio cōſul(nā ꝓdē ante dictaturā duos cō
ſulatꝰ geſſerat ac de Liguribꝰ triūpharat)aduer-
ſus Hānibalē iteruꝫ miſſus:aliquot Cāpanie ur-
bes que ad Penos defecerāt:vi ꝛ armis cōtuſas
obtinuit. Iterū cōſul cū Claudio Marcello celeri
ſtudio in Cāpaniā ꝓfectꝰ:Caſſilinū obſidione cir-
C cūuētuꝫ: Romano reſtituit iꝑio. Nec moratus:
igne ꝛ ferro uaſtato Sānio:nōnullis urbibꝰ captiſ
vigitiqꝫ milibꝰ hoſtiū deletis:victor inſignis re
dijt. Idē iterū cōſul circūuenit Tarētū: ꝛ irritatis
Hānibalis conatibꝰ:qui ad ſuccurſum gētis obſeſ
ſe citato agmine feſtinauit:induſtrie ſue ꝑſidio ur-
bē potitꝰ ē. Qđ cū Hānibal itellexiſſet:cū doloris
ſtimulo agitatū ꝓclamaſſe ferūt: ꝛ ſuū Hānibalē
Romanos habere. Trigita milia hoium ꝑter auri
ꝛ argēti pōdera recuꝑate urbis ꝑda fuit: ꝛ cuꝫ de
redimēdiſ qbuſdā captiuiſ Romanoꝝ:ea auctori
tate qua uti poterat cū Hānibale pepegiſſet: Fabi
us a ſenatu re iꝓbata:ubi ſtatutū ꝑciuꝫ nequaqꝫ
mitti itellexiſſet:patrimonij ſui ꝑdiū uēdidit: ꝛ ob
ligate fidei debitū:ſi nō publica:ſaltē ꝑuata pecu-
nia adimpleret:ſe patrimonij (ut ait Ualerius) qꝫ
patriam fidei inopem eſſe maluit.

De Marco Claudio Marcello. Cap.V.

A Arci Claudij Marcelli ſui tempis omniū
m bellaciſſimi viri gloria:notiſſimis victoria
rū exēplis maxime claruit. Qui aduerſuſ
Uiridomarū Inſubrū galloꝝ regē ad Padi ripaꝫ
cōſul celeri occurſu ꝓfectꝰ: ampliori multitudine
qꝫ extimari poterat:hoſtē ſubito aduētu obuiā ha
buit:quo diſcrimine inopinate rei iterceptꝰ:cū ne-
qꝫ alter neqꝫ alio ꝑiculū diuertere poſſet: ſolertiſ-
ſimi ſui igenij ſtudio adiutꝰ:fluminis iſtar in Uiri
domarū ociꝰ ipetu facto:obtrūcatū regū ilico ſtra
uit terre:ꝯſilio quo tā repētino ac terribili caſu ob
ſtupefacti galloꝝ exercitꝰ:nō fuit reſiſtēdi locꝰ:qn
ꝓfunda ſuorū clade victi receſſiſſēt. Inde aliquot
oppidis Inſubrū captis:trāſpadū tūc primū exer
citu Romano deducto: Mediolanū eius regioniſ
eminētiſſimū caput expugnat: Romā triūphator
inſignis reuerſus:que regi ſubtraxerat hoſti: terti
us a Romulo opima ſpolia Ioui Feretrio in Ca-
pitolio ſuſpēdit. Idē ad Nolā cū Hannibale con-
greſſus:duobꝰ milibꝰ Penoꝝ ceſis:fuſum fugatū
qꝫ hoſtem coegit abire: ꝛ uaſtatis Hirpinorum ꝛ
Sānitum agris:appellatione ꝑus nō deſtitit: qꝫ
circūſtātes populi miſere Hānibalis ſubſidiū im
plorarēt. Quocirca iterū manibus cōſertis certa B
tum eſt: ꝛ ꝓmo ſtatim impetu decē miliū Afroruꝫ
terribili ſtrage deleuit. Uictus Hannibal cruento
gradu tergo ceſus retroceſſit. Sequenti anno ter-
tio cōſul Marcellus:deintegro ad Nolā duobꝰ
milibus Penoꝝ trucidatis: Hannibalis aium ita
fregit:ut poſtera die ille nō auſus eēt certare. In-
terea ad cōpeſcētes turbulētiſſimos Sicilie motꝰ
que ferme uel ad ſe uel ad Penos tota defecerat:
eo ipſo duce Marcello opus fuit:qui in inſulā tra
ductus:qua militari diſciplina:quo ue conſilio ꝛ
adminiſtrādarū rerū vigilātia urbes expugnaue-
rit: Syracuſas triēnio obſeſſaꝫ deleuerit totāqꝫ i-
ſulam pacauerit. Scribere lōgū ac laborioſuꝫ eēt
cum mirabile ferme rebus geſtis ſit tot vnius ſuf
feciſſe induſtriā: Qui Romā regreſſus auctorita
te ſua(qđ antea inuſitatū fuerat)in mōte Albano
triūphare uoluit:mox ſequēti luce ingenti preda
onuſtus ouās itroiuit urbē. Inter cetera octo ele-
phātes añ ſe ꝑferēs:in documētū ut nō tm̄ de Si
cilia:ſed ꝛ de Punica victoria ouaret. Poſt hoc C
qrto cōſul in Lucania inuaſit Hānibalē:queꝫ ite-
rū ꝓlio victū:ſilētio in caſtris ſe tenere cohercuit.
At dum in cōſpectu explicitis in ꝓlia ſignis conti
nuo in cāpum ꝓſiluiſſet: Hānibalē cōqueſtum fe
rūt:nullum reſpirādi ſibi tēpus dari:ſolem in celo
quotidie ꝛ Marcellū in armis eſſe: Quocirca il-
le indignationis ſtimulis agitatus:in Apulia tan
ta ferocitate in ꝓlia ꝓrupit:ut Romanorum clade
in caſtra victor ipſe rediret. At Marcellus nec ob
hoc deterritus:ubi ꝓmū illuxit:aiatis ad pugnam
militibus in agmine apparuit:qđ cum Hannibal
ſenſiſſet admiratus inqt: En vir nullius ſortis ipa
tiēs:victor in victos:victꝰ in victores audacius re
ſultat: Cōfeſtimqꝫ utrinqꝫ in aciē deductis copijs
ita dimicatū tradunt:ut victor Romanus: ꝛ octo
miliū penoꝝ ſanguine cruētus fugiētiū terga repſ
ſiſſet in caſtra. Itaqꝫ Marcellus tot victoriarum
gloria Cānarū clariſſimꝰ ultor effecit: ꝛ ille turbo
qui tot tonitruum motibꝰ Italiā fulminarat eua-
neſcere videretur.

De Claudio Nerone: ꝛ de Liuio Salinatore. Cap.VI.

Orū duoꝝ Claudij Neronis ꝛ Liuij Sa A
b linatoris facta ſeꝑati diuidere:ꝓcipue rei
geſte cōdictio nō ſinit: cū in eadem laude
nō mō vniti ſed ꝛ ꝯiūctiſſimi ita videri poſſint:ut
eorū gloria vnico exēplo in cōſpicuo ſe offerat cō
tēplāda. Liuius a ſe ꝓcōſule bello pacata Mace-
donia poſtqꝫ magnifice triūpharat: infeſtiſſimos
iuidie fluctꝰ euitare nō potuit:qn inundatione po-
pulariū motuū cōcuſſus:tam ignominoſe qꝫ iniu-
ſte damnatꝰ eēt:quem in operis ruris incolā ꝛ ro
bur ꝛ dolor fecere. Tūc tempis res Romana ma
ximo in diſcrimine erat:cum hinc Hānibal in Lu-

cania:ide frater ei⁹ Haſtrubal in ipſa Gallia Ciſal
pina diuerſo tractu diſiuncti ꝑmouēt Italiā: Liui
um Salinatorem collegam dare cōſultiſſimuꝫ vi
debatur: Sed duo rei impedimēto erant: Primū
ꝙ Salinatoꝛ ciues exoſus: fieri conſul recuſabat:
pꝛoximum ꝙ cum Nerone implacabili ⁊ inuete-
rano odio uehementer diſſidebat: uerūtamen vni
uerſi ſenatus labore ⁊ pꝛecibus fatigatus: patrie
uerecundie cedens: ad utrunqꝫ grauiſſimuꝫ curis
tādem flexit animum. Itaqꝫ inſignes viri ſincera
fide pacati: cōcoꝛdes tenuere pꝛouincias. Claudi⁹
B in Lucanos aduerſus Hānibalem: In tranſpada-
nam regionem Haſtrubali occurſuruſ Salinatoꝛ
conceſſerat. Nero apud Agrumentum oppidum
aſſiduis occurſionibus indies Hannibalem infe-
ſtarat: quem diſtricto tandem pꝛelio adoꝛtuſ: octo
milibus Afrorum ceſis in fugam uertit. Et cum a
quibuſdam captiuis intellexiſſet ducum Penorū
ſententiā eſſe ut in Umbꝛia ipſi ſe cōiūgerent: ilico
ut huic periculo obſtaretur cum parte copiaruꝫ ad
collegam feſtinanduꝫ eſſe cōcepit nec differendū:
Ideoqꝫ Legato pꝛobiſſimo viro cōmendatis ca-
ſtris: occulto tramite noctu clam abiens: celerius
q̄ꝫ cogitari poſſit maximaꝫ Italie partē emenſus:
in caſtra Salinatoris qui ad Metaurum flumen
apud Senam Hadriatici maris littus hoſti ſe ob-
C iecerat peruenit. Ita ne ab Hannibale vnde diſceſ
ſerat: neqꝫ ab Haſtrubale ubi uenerat ſentiretur:
pꝛoxima luce utrobiqꝫ ad pugnam collatis ſignis
Haſtrubal certo indicio ⁊ alterum conſulem adeſ
ſe intellexit: qua re admiratus retrocedens ſubſti
tit ad noctem: ⁊ ipſis in tenebꝛis feſtinauit diſce-
dere: quem inſecuti conſules: quinquaginta ſexmi
lia Penorum cum ipſo duce cruento marte trūca-
uere. Captiuorum quinquaginta miliuꝫ numerus
fuerit. Nero victoria parta anteq̄ꝫ ſiſteret cedes:
feſtino recurſu uelox ad ſuos pꝛoperauit: ita ut nec
pꝛius ꝙ tanta celeritate pꝛofectum erat ab Hanni
bale cognitum ſit: quem abſciſſum Haſtrubalis ca
put qđ ſecū detulerat: cōſul intra eius uallum pꝛo
iectum: ipſe conſpexiſſet: quo tam calamitoſo ſpe-
ctaculo obſtupeſcenti ſimilis: En (inquit) agnoſco
infelicitatem Carthaginis: Conſules Romam in
greſſi ob tam clariſſimam victoriaꝫ inſignemqꝫ ho
ſtium cedem: Salinatoꝛ (quia in eius ꝓuincia res
geſta erat) curru triumphauit: quem Nero eques
more ouantis non minori gloria comitatus eſt: cu
ius rei ipſe pꝛecipuus auctoꝛ fuerat.

¶ De Publio Scipione Coꝛnelio Africano maio-
A re. Cap̄. VII.

Scipionis Africani maioris quem virtu-
ſ tum ſuarum gloria immoꝛtalem ferme uo
luit: ſtrictim ſubtexere geſta equideꝫ laboꝛ
eſt. Is adoleſcens vix dum puerilem etatem egreſ
ſus: Publium Scipionem eius parentem pꝛope
Ticinum aduerſus Hannibalem quodam confli-
ctu pꝛofundo vulnere ſautium: mira quadā ⁊ ani-
moſitate virili ab imminenti periculo moꝛtis libe
rauit. Apud Cannas ipſis rebus conflictis: qui eo
pꝛelio euaſerant cum de relinquenda Italia duce
Cecilio Metello conſilio uerſarentur. Re cognita
Scipio tunc Tribunus inſequentibus paucis in
eorum tecta ut fulgoꝛ irrupit: ⁊ in caput cuiuſqꝫ
eorum qui aderant vibꝛato enſe iurare coegit: ſe
nunq̄ꝫ Italiam deſerturos. Haud multo poſt ad
ultionem patriſ patruiqꝫ vigeſimū ⁊ quartū attin
gens annū: ad Hiſpania traduct⁹: pꝛimo ⁊ ſtati im-
petu Hiſpanicam Carthaginem vi ⁊ armis expu
gnatam obtinuit: maioris Carthaginis omen in-
fauſtum: Hinc ad betulū cum Haſtrubale Hanni
balis fratre inſigne p̄liuꝫ fuit: Victoꝛ Scipio: octo B
milib⁹ Penorum ceſis: decem milib⁹ captis: ad ex
trema oceani inſecut⁹ fugiētem: gadib⁹ ſe condere
cōpulit. Quo ſucceſſu vincendi: Magonem tertiū
ab Hānibale fratrē expugnat: hinc Hiſpaniaꝫ ar-
miſ viriſqꝫ ferox: depulſis Penorū pꝛeſidijs: Sci
pionis armorum demum glorie ceſſit: ⁊ legatis re
cōmiſſa pꝛouincia: victoꝛ ad Italiam redijt. Non
multo poſt cōſul creatus: Siciliam pꝛouinciaꝫ te-
nuit: ſimul ⁊ trāſitum in Africā ſi videretur expe-
diens: Et dum in Bꝛutijs Locros adiret: recupe-
rādi urbis gratia: inſigni ſtrage Hānibale deleto
uotum obtinuit: Ideoqꝫ in Sicilia rebus inde pa
catis ad trāſitū Africe uela direxit. At ubi ad pul
chꝛum ꝓmontoriū terram legiſſet: trucidato Han
none gētium duce: quem obuium habuerat: cūcta
populat⁹: nil nō uaſtatum reliquit. Venerat tūc in
armis ex aduerſo alter ſibi Hānon frater Hāniba
lis (nam affluebat hoc nomē in africa) quem cum
tribus milib⁹ equitum obtrūcatuꝫ ferro cōminuit:
Inde ſecute ad deditionem urbes ⁊ oppida: ac nō
nulla p̄lia ꝓſpera geſta. Syphax Numidarum ⁊
Maurorum res: multitudine gētium metuēdus: C
qui Carthaginēſibus adiunctus Scipionis ami-
citiam excluſerat: incredibili Mauroruꝫ ⁊ Numi
darum ſtrage rex p̄lio victus: miſer demum capit̄:
Romā miſſus Albe in vinculis moriturus. Hoc
inter uerſus Carthagineꝫ reuolutis ſignis menia
Scipio terrore pulſarat: Ita ut tremefacta Byrſa
p̄cipua Carthaginis arce: trepido nūcio ex Italia
reuocaret̄ Hānibal: ut qui ſedecim annoruꝫ tēpus
Romanorum uexarat imperiuꝫ: ruituraꝫ defende
ret patriā. Inſtabat tūc oīum maximum ⁊ ante id
tēpus incōparabile pꝛelium: quo terrarum oꝛbis
imperium decernēdum erat. Igit̄ duces omnium
maximi ac glorioſiſſimi Scipio ⁊ Hannibal: inter
ſe mutua admiratiōe colloquio habito: poſtq̄ꝫ de
pace minime cōuenerant: ad ultimum diſcrimen
extēplo cōtendere opuſ fuit. Ideoqꝫ pugnatuꝫ eſt
ſumma utriuſqꝫ ducis militari induſtria: ⁊ cruen-
to atqꝫ ancipiti martis cōgreſſu. Poſtremo victo-
re Romano: quadraginta hoſtium milia ceſa ⁊ ca
pta referunt̄. His itaqꝫ geſtis victorioſiſſime: Car
thaginēſib⁹ miſerāda erroris confeſſione ſupplici-
ter implorātibus pacem: Scipio dedit humanita
tis ſue digniorem q̄ꝫ illorum perfidia. Hinc terra
mariqꝫ pace parta: victoꝛ inſignis ad Italiam ex
Africa traiectus: intra urbis menia eo glorioſiſſi-
mo triumpho inuectus eſt: quem omnis memorie
clariſſimū uoluit. Cui ex nomie a ſe gētis deuicte:
eternum Africani cognomen fuit.

¶ De Marco Catone Cenſorio. Cap̄. VIII. A

Arci Poꝛtij Catonis Cenſorij: quē huma
m ne ſapiētie ⁊ virtutū iuictiſſimū ſpecimē:
nō ſolū vulgaris fama ꝓmulgat: ſed ⁊ ma
ximi ingenij auctores deſcripſere. Facta aut dicta
referre grande aliquid eſſet: ſi amplioris margi-
nis ſpatium daretur. Quis enim quanta in eo
fuerit pꝛudētia: temperantia rectitudo animi per-
ſeuerantia: ſic artato calamo compꝛehenderit: in

quo qdem omne genus virtutis ſic inſitum eē con
ſtat: ut ſiqs per oēm honeſtatis gradum exempla
reqſiuerit: optimarum rerum fertiliſſimum moni-
mētuꝫ Catonem ītelliget. Nec minoꝛ dux militie
q̄ꝫ pꝛudētie fuit: ⁊ reipublice vnicus adminiſtra-
toꝛ. Quapꝛopter ab ipſis ingenue pꝛeſtantie viris
optimis: Impatoꝛ optimꝰ: oratoꝛ optimꝰ: optimꝰ
B ſenatoꝛ iudicatꝰ eſt. Cuiꝰ maxime ꝓfūditatis ige
niū ad hoc uſqꝫ ꝓceſſerit: ut cū iā ſenex latinas lit-
teras didiciſſet: auditoꝛ Ennij: ⁊ grecis īſtrui uolu
it litteris: Deniqꝫ iuriſcōſultꝰ potiſſimꝰ apparuit:
q̄ter eni ⁊ q̄dragies ab emulis accuſatꝰ: ſine alieno
patrocinio cām ip̄e ſuā magnifice defendit: ⁊ vna
quaqꝫ vice igēti glr̄a: vir nō mō ꝯſtātis ⁊ ferreri pe
ctoris abſolutꝰ euaſit: Qui ad decrepitā ꝓgreſſus
etatē: nonageſimū ferme annū attigēs: capitali di-
ſcrimine ſui ip̄e defēſoꝛ ꝓpꝛiā cām fecūdiſſimo im
petu: ⁊ oratione fecūda ꝓſperit: ita ut nullo momē
to uel uoce deficere aut tarditate mētis heſitare vi
ſus eſt: Tāta ꝓſpitas aio ipſo ſenili coꝛpe vigē po
tuit: vir idomite v̄tutis atqꝫ nature: Sed ut ad eiꝰ
militie geſta ꝓgrediar: ſub maiore Africano: ſecū
di belli punici tēpore: queſtoꝛ in armis egregie Ta
rētū miſſus: mox Sardiniā ut rigidiſſimꝰ p̄toꝛ: nō
mō vicit: ſed ⁊ adminiſtrauit. Pꝛoide cōſul Hiſpa
niā tenuit ⁊ rebellātiū vires adoꝛtꝰ: quedā ſtrenu
iſſima p̄lia lōge lateqꝫ ſic ꝓſpere geſſit: ut ſūmo la-
bore vir ſolertiſſimꝰ cōfluētes deficientiū motꝰ ip
ſe cōpeſceret: ⁊ ad deditionē populos magnopere
cōcitaret: q̄re demū libere ⁊ expedite pacata ꝓuin
cia: Rome victorie cōferēdū: glorioſuꝫ duxit triū
C phum. Poſt hoc Acilio Gabꝛione conſule duꝫ ad
Thermopylaꝝ ſaltꝰ ītra cōfragoſa rupium Antio
chus rex maximꝰ Aſie aduerſus ipetū Romanoꝝ
ſe tutaret: ita ut locoꝝ difficultati haud facile vici
poſſit: hic vir per iuia ethereaqꝫ iuga: ꝑplexo itine
re laborioſe traductus: a tergo hoſtiū ex ꝓuiſo de-
ſcēdit: ⁊ regē nihil tale metuētē qui aduerſus cōſu
lis inſultū ītētꝰ obſtabat: quadragita milia Aſia-
D noꝝ ſtrage captare fugā coegit. Bello quoqꝫ ſecū-
do Macedonico: qd̄ cū Perſio rege Paulus Emi
lius cōſul geſſit: dū utriqꝫ in p̄lia deſcēdūt: Cato
ītra cōfertiſſimos aggreſſus: ilico vulnerato equo
pedeſter a multitudine circūuentꝰ: nudo enſe: ubi
in quēdā ꝓcerū ſibi īfeſtiſſimū reſultaſſet: vibꝛato
ictu gladiꝰ ꝓcul e manu decidit: quē īter tot eqtū
peditūqꝫ globos iaculis obrutꝰ: quadā animoſita
te mirāda ſibi reſtituit: ⁊ pꝛe ſe ceſorū aggere con
geſto: hoſtili ſuoqꝫ cruore ꝑfuſus: nō ſine admira-
tione ſpectātiū in tutū ſe redegit. Poſtremo cēſoꝛ
factꝰ: ita aduerſus ipꝛobos ciuiū mores vnice ac ri
gidiſſime ſe geſſit: ut īter multos cēſores qui antea
⁊ poſt fuē: ip̄e eternū Cēſorij coḡmen aſſequeret.

De Cornelio Scipione Naſica. Cap̄.IX.

A c Um in Aſiā Romanoꝝ legati ad matrem
Ideā quoddā ſacrū e Phꝛygia Romā de
uehēdū: nauigarēt: ut itinere delphos de-
clināt: qdnā acturi eēnt oraculo ꝑcepturi: qbus reſ
pōſum: cū Romā redirēt: deā in manus eiꝰ qui vir
optimꝰ iudicatꝰ eēt: in edē victorie deferēdā trade
re curarēt. Quo pacto Publiꝰ Coꝛnelius Scipio
Naſica: totiꝰ ſenatꝰ iudicio vir optimꝰ dictꝰ ad ſa-
cri miniſterij officiū inter tot cētena milia Roma-
noꝝ delectꝰ eſt. Is p̄toꝛ ꝑ idē tp̄s ulteriorē Hiſpa-
niaꝫ aggreſſus: ꝓſprimo ſucceſſu queqꝫ occurrētia
ꝓſternēs: ultra qnquagita hoſtiū oppida ⁊ caſtel
la bꝛeui ſubiugauit. Cū Luſitanis apd̄ Liparam
B urbē acerrimo p̄lio cōflixit: quo cōgreſſu duodeci
milia hoſtiū opp̄ſſa: ſigna militaria cētū quiquagi
ta referunt arrepta. Cōſul exide creatꝰ aduerſus
Boios Italiā ꝓuinciā ſoꝛtitꝰ: in hoſtiū agros ipe-
tu facto: diſtricto p̄lio manꝰ cū hoſte cōſeruit: ⁊ in
ſigni obſtātiū clade victoria parta: Nāqꝫ uox ipſo
fauore pugnādi captare fugā cū minime attēptaſ-
ſent: ad vnū ceſi vigintiquinqꝫ milia fuere. Victoꝛ
ubi Romā rediret qbuſdā ei triūphū negātibꝰ: ele
gātiſſimā orationē habuit: qua īter cetera ꝓtulit:
haud ſe triūphū tātope flagitare quin modeſte ac-
geſceret: niſi exercitꝰ ſuoꝝ laborū ⁊ v̄tutis merita
expoſceret. Naꝫ quātū ad ſe nil ultra poſtulare q̄ꝫ
ꝙ ea die ſibi datū cōſtat: quo ipſe vir optimus iu-
dicatus ſit: cuꝫ nil maius: nil admirabilius ſplēdo
ri glorie ſue dari poſſit. Cui talia diſſerēti: demum
triūphare ꝑmiſſum: quo ſacratiſſimo tropheo iter
cetera oꝛnamēta ⁊ hoſtiū ſpolia mille q̄dringētos
aureos toꝛques e ceruicibꝰ nobilium ꝑemptoruꝫ
hoſtiū ereptos: glorioſiſſimū tāte victorie ſpecta-
C culū ante curruꝫ detulit. Iterūqꝫ cōſul in Illyria:
Dalmatas a ſe deuictos ad iternitionē calcauit: ac
ferociſſime gēti ita iugū ipoſuit: ut deiceps ſubmiſ
ſius paterent impia: ob que magnifice geſta trium
phū ei oblatū: ſua virtute cōtētus inſigniter recu-
ſauit. Ea qdem tēpeſtate Sempꝛonius Gracchꝰ
Tribunitia p̄tāte plebi fauendo ſeditionē facere ꝑ
perā accepat: palā dicere auſus: interempto ſena-
tu: plebē impio dn̄ari debere. At Naſica cuꝫ huic
ꝑiculo qd̄ ad reipublice excidiū tēdebat: nemineꝫ
Romanoꝝ ꝓcerū obſtare: neqꝫ Mutiū Sceuolā
ꝯſulē qcq̄ꝫ cōtra audere ꝑpendiſſet: merito ardore
flāmatus: Qui rēpublicā ſaluā eſſe uolūt: inqt: me
ſecuturi arma cōpeſcāt: quo duce ꝯcurſu nobiliuꝫ
e roſtris: plebe tūc concionante atrociter depulſa:
Gracchꝰ tāti facinoris mortis ſupplicio penas da
re coactus eſt. Tertij belli punici inter hūc viruꝫ ⁊
Catonem oꝛta contētio erat. Cato hoſtilem ⁊ diu
tius inimiciſſimam funditus diruēdam eſſe Car-
thaginem aſſerebat: cōtra Naſica eam integraꝫ re
ſeruādam: ne reſpublica aſſiduo infeſtiſſime terro
re ſoluta: in deſidia ⁊ odio putreſceret: luxu refer
ta: ſua felicitate peritura.

De Tito Quinto Flaminio. Cap̄.X.

A Ello pꝛimo Macedonico: Titus Quin-
b tus Flaminius conſul traiectus in greciā:
extemplo in ipſis p̄ruptis montium fauci-
bus Epiri Philippum Macedonum regem adoꝛ
tus: victoꝛ tādem hoſtem attritum: poſcere Theſ-
ſaliam fuga cohercuit. Hinc in Epirū explicitis ſi-
gnis: eius regionis arma populi romana uerētes:
pꝛoni ad impia fuere. Poſt in Theſſaliam curſum
tenuit: que viribus armorum cōcuſſa ducis impe-
tum egerrime tulit. Phaleria urbs bellico frago-
re oppꝛeſſa: incēdio tradit: quo circa ꝓrimiores gē
tes exterriti mādata ꝑagunt: a Metropoli ⁊ Pie
ra legati uenere ſe ſuaqꝫ dedentes: Adrāgē: Pho
cidem ⁊ Eretriam: Anticyram: Ambꝛaciam ⁊ Ca
ryſtuꝫ ⁊ Elatiam ceteraſqꝫ urbes ⁊ oppida uel in
deditionem partim accepit vi ⁊ armis: partim ex
pugnat. Philippus interea vndiqꝫ exercitu cōge-
ſto: ad locum quem Cynocephalas uocant ſedem
belli ſtatuerat: cui inſtaurato robore: Cōſul obui-

am factus:ubi difficili ⁊ ancipiti pugna ingentiqꝫ
hominū ſtrage ⁊ vulnerū copia decertatū eſſet:ſu
perato rege: ergo ceſos Macedones in fugā uer-
tit:hoſtiū tredecim milia pempta ⁊ capta:ꝗdā uo-
lūt:alij viginti duo milia trucidata deſcribūt: Re
gi ſic infeliciter abſumpto ⁊ arbitrio conſulis pax
data eſt:qui dominio totiꝰ Grecie priuatꝰ: in ſolis
Macedonie finibꝰ depreſſus eſt. Cūqꝫ oīs Grecia
B libere ⁊ expedite obtēta eſſet:multitudine gentiū
modico terra cōpreſſa ſpatio cōſul per preconē de
clarari iuſſit:oēs grecie urbes que ſub Philippo
rege fuerāt liberas ⁊ immunes eſſe. Quibuſ audi
tis(ut Ualerius ait)tāta celum clamoris alacrita
te cōplerūt hoīes:ut certo cōſtet:aues que ſupuo
labāt attonitas pauēteſqꝫ decidiſſe. Igiť libertati
reddita videri poterat Grecia:niſi rabidus Lace
demoniorū tyrānus videreť obſtare. Quare Fla-
minius terra mariqꝫ circūquaqꝫ reuolutis ſignis:
quibuſdā oppidis captis:poſt aliquot cruētiſſima
ꝑlia:Lacedemonū menia ſtatuit aggredi:Quod
ubi ſtrenue feciſſet:tyrānus oia in pugna ꝓſpiciēs
⁊ nil reſpiramēti ineſſe:attonitus:ſe ſuaqꝫ arbitrio
Romani ducis committit. His itaqꝫ geſtis apud
Acheos:totius Grecie indicto cōſilio:inter cetera
eos Romanos poſtulauit Cōſul:quos ipſi geren-
de ſeruitutis gratia ab Hannibale emptos habe-
rent:Adijciēs nequaq̄ʒ licere eoſdem ſeruitio tene
re:a ꝗbus liberati eſſent. Cui ilico obtēperatū eſt.
Quorū ciuium Romanoꝝ numerus duoꝝ miliū
fuit. Sic vniuerſa Grecia beneficio tāti viri liber-
tatis munere donata. Flaminius inde diſcedens:
urbē Romanā tenuit:ꝗ eo glorioſiſſimo curru ad
Capitoliū uſqꝫ deuectꝰ eſt:quo inter cōfertiſſima
hoſtiū ſpolia triduo plauſu ⁊ admiratiōe circūſpe
ctus:preſtātia ſui omniū oculos in ſe conuerterat.

De Lucio Scipione Africano. Cap. XI.

Onſules Rome creati Lucius Scipio
A c Africani frater ⁊ C. Lelius:ad ea uter-
qꝫ aduerſus Antiochū Aſie potētiſſimuʒ
regē flagitaret:ubi plus negocij ac glorie ineſſe vi-
debať:obtulit Africanus ſi Grecia ꝓuincia Lucio
fratri dareť ſe cum eo legatū iturum:quare Lucio
Scipioni Grecia:Lelio Italia mādata eſt. Cōſul
Africano comite in Greciā traiectus hoſtilibuſqꝫ
armis extēplo cōcernerat:ita ut Athenieſiuʒ lega
ti uenirēt obuiā pro Etolis interceſſuri: quorū in-
ſtinctu hoc formidabile belluʒ incohatuʒ erat:ꝗbꝰ
inducijs datis ne ad maiora ꝓtrahereť mora: ad
Helleſpōti trāſitū dux Romanus cōfeſtim ſe con
tulerat: ⁊ in Aſiatico littore Romanorū ꝑmus ca
ſtrametatꝰ eſt. Inde ultra ꝓgreſſus Dardanuʒ ⁊
Proceuʒ oppida:mox reliquias Troie Pergama
⁊ Ilion teneri placuit:tūc tp̄is Africanus infirma
ualitudine correptꝰ Eleam deuectꝰ erat:qđ expe-
diens Romani ducis glorie fuit. Imminenti nāqꝫ
prelio:niſi fuiſſet Africani tāti viri ꝑſtātia cōſulis
ſplēdor poterat obſcurari. Rex cū ſeptuaginta ar-
matorū copia ultra Phrygium amnē penes Ma-
gneſiā urbē ſeſe caſtris tenebat:nō auſus certare:
Cōſul ultra ꝓgreſſus cuʒ de ſe pugnandi apte co-
piā feciſſet:itra munimina rex ſe ꝯtiuerat ⁊ in pro
cinctu pro uallo ſteterat. Qđ aīaduertēs dux Ro
B manus regē in certamē haud cōcitari poſſe: intra
ualluʒ eundem ſtatuit aggredi: quo circa vndiqꝫ
collatis ſignis:tanto impetu feruoreqꝫ pugnandi
Romani inſtinctu cōſulis aīati:in cāpum certatiʒ
ꝓſiliere:ut nō cum armatis viris:ſed cuʒ tot incin
ctis mulieribus dimicaturi videreť. Antiochus C
ꝓ hoc tāto dedecore motuſ certaturus extulit ſi
gna: ⁊ falcatis curribꝰ antepoſitis:ſui ſuorūqꝫ ma
xima clade concurſum eſt:Quippe Romanorum
induſtria:attoniti equi falcatos currus in ſuos re-
flexerūt: ⁊ conſternatiōe multorum mortalium in
terruptis agminum ordinibus preparatū iter:itro
greſſi Romani fortiter dimicādo obtinuere victo-
riam:Aſianorum ultra quinquaginta milia eo pre
lio occidiſſe deſcribunt. Quo bello inter ceteros
gentiuʒ duces Hānibalem atrociter decertaſſe cō
ſtat: ⁊ cum ceteris in fugam uerſum:qđ glorie cō-
ſulis traditur accōmodatuʒ. Inde oppugnatis ac
direptis caſtris:captiuoruʒ turba maxima fuit cū
opulentiſſima preda qua nulla maior ꝑor fuit. Id
circo ſupplici rege his cōditionibus pax data eſt:
ut Europa omniqꝫ Aſia cis Taurum montē quem
Turchiam vulgo nuncupamus excederet:talenta
quindecim milia exolueret:filium obſidē daret:ali
oſqꝫ viginti quos eligere placuiſſet. His itaqꝫ ge-
ſtis Lucius Scipio domitor Aſie Romam profe
ctus ingenti gloria orientis ſpolijs onuſtus trium
ꝓhauit:Aſiatici cognomen aſſecutus.

De Paulo Emilio Macedonico. Cap. XII.

Aulus Emilius vir cōtinentiſſime vite:in
p Hiſpania pretor:cū Luſitanis cruenta pu A
gna ꝑmo cōflixit:quos ita proſtrauit ut ip
ſo perhorrendo armorum feruore:omnis Hiſpa-
nia terribiliter cōcuſſa ſubmiſſa redderet arma:ip
ſe Romam victor rediens ouans introiuit urbeʒ.
Cōſul proinde legatus in Liguria poſtq̄ʒ aliquot
bella geſſiſſet proſpera:fraude hoſtium ex impro
uiſo a multitudine obſeſſus:cum inferior numero
maxime eſſet:non fuerat auſus extra ualluʒ ſigna
conferre: tandem viribus animi firmatus ſtatuit
pugnare:quippe hoſtes iam Romane virtutis cō
temptores:uagos indies vndiqꝫ palantes anno-
tauerat. Igitur ſubita eruptione hoſtē nil tale me
tuentem aggreſſus:quindecim milibus Liguruʒ
trucidatis:duobus milibus ⁊ quingentis captis:
ita gentem ad extrema deleuit:ut ſupplices ſe vi-
ctos faterentur: ⁊ ipſe inſigni curru triumpharet.
Mox ſecundo bello Macedonico iterum conſul
aduerſus Perſem Macedonum regem:in greci-
am traiecerat. Rex tunc in finibꝰ Macedonie in- B
tra deuia rupium prerupta ſaxa ſe ſuoſqꝫ tutabať.
Sed Paulus alio per alpium iuga incognitoſqꝫ
ſaltus a tergo hoſtium cuncta proſternens:in Ma
cedoniā deſcendit:quo inopinato turbine rex atto
nitus:nec auſus ſpectare:amnē diſcedens ſuis ar-
ma cōmittit:Pugnatum eſt:utrobiqꝫ maximo cū
diſcrimine. Poſtremo victore Romano:Mace-
dones vigintiquinqꝫ milibꝰ eorū trucidatis fuge
pectora uolutarunt: Rex ipſe cuʒ duobus filijs ⁊
Samothracia Egei maris inſula:ubi preoccupa-
ta fuga conceſſerat: captus ducitur ad conſulem.
Paulus obuiam progreſſus:regie maieſtati com
patiens:vir humaniſſimi igenij fleuit: ⁊ ad genua
inclinantem ſuſtinuit:uel iam ꝓcliuuʒ comiter ere
xit:in ditionem populi Romani tū primū Mace
donia uenerat: ⁊ a Paulo legibꝰ acceptiſ in formā
ꝓuincie reducta eſt:Uictor ꝯſul remeās per Epir
traductꝰ:ſeptuagita iter urbes ⁊ oppida:que his

motibꝰ uel ad regē uel ad ſe defecerit:ſil' ⁊ oē Jl-
C lyriā in ꝑſtinū ſtatū redegit: Rome ꝑdie plaudēti-
bꝰſenatu ppl'oqꝫ Romano triūphauit: Macedoni
ci cognomen adeptꝰ. Sigdē eo tā publico gaudio
miſerabilē dolēdi cām victorioſiſſimo ꝯſuli dedit
fortuna duoꝝ clariſſimoꝝ filioꝝ morte. Igit̄ q̄tuz
cōſtātie ⁊ aī roboris in ip̄o ſuo iuictiſſime v̄tutis
pectore vir clariſſimꝰ foueret: his v̄bis (ut Ualeri-
us refert) ad populū grauiſſima oratione declara-
uit: Cū maximo in ꝓuectu felicitatis ueſtre q̄rites
timerē ne q̄d mali fortuna moliret̄: Jouē optimum
maximū Junonēqꝫ reginā ⁊ Mineruā ꝑcatꝰ ſum:
ut ſi quid aduerſi ppl'o Romano imineret: totū in
meā domū ꝯuerteret̄: q̄propter bn̄ hēt: Annuendo
eni uotis meis id egerūt: ut uos potiꝰ meū caſū do
leatis q̄ꝫ ego ur̄m agnoſcerē. Huiꝰ viri frugalitas
⁊ cōtinētia tāta fuit: ut cū ex ipſis ꝓuicijs a ſe de-
uictis: auro ⁊ argēto publicū erariū cumulaſſet: eo
defūcto oībꝰ eiꝰ bonis uenūdatis: dos uxoris vix
recuperari potuit.

A ¶ De Cecilio Metello Macedonico. Cap̄.XIII.

M Acedonia vix ꝑlio deuicta: cū libertatez a
Paulo Emilio cōceſſam ifelix pati negret
Andriſcū Perſei regis filiū ex pellice ortū
quē Pſeudo Philippū nūcupari uoluit: eiꝰ ꝑfidia
uano errore ꝯcitata: ꝑmo regnare: īde ī Romanos
arma hoſtiliter captare ꝑmiſerat: Ideoqꝫ Cecilio
Metello ꝯſuli hoc bellū q̄ꝺ tertiū macedonicū fu
it, tradit̄ exequēdū: q̄ ferox medio Macedonie cō
ſidēs: aduerſus ignauū hoſtē ꝑliū cōmittit: ⁊ vigi
ti milibꝰ Macedonū ceſis: igēti ſuoꝝ ſtrage: ipſuz
regem expugnat. Quo memorādo ꝑlio Macedo
nia ita duriter attrita videri potuit: ut ab īfeſtiſſi-
mo ſ̄uitutis iugo reſilire deiceps minime auſa ſit:
⁊ ip̄e victor Macedonicꝰ cognominari meruiſſet.
Triūphātis Metelli currū Andriſcus ſūmo ſpe-
ctātiū plauſu ſubſecutꝰ: grauiſſimas ſui erroris pe
nas eterno merore in viculis ꝑpeti coactꝰ eſt. Per
B idē ferme tēpꝰ Achiui potētiſſimū genꝰ armoꝝ ter
rore in Grecia aduerſus federa iuſqꝫ gētiuz ſocias
Romanoꝝ urbes aſſiduis motibꝰ hoſtiliter īfeſta-
rāt legatoſqꝫ qui a ſenatu miſſi fuerāt violare ꝑſū-
pſerāt. Idcirco arma ad ultionē ferēdam Metello
tradunt̄ Achiui: duce Critolao an̄ victoriā de ꝑda
cogitātes: uelut cū Romanis ſibi nihil rei eēt teme
re geſtiētes: uehicula ad hoſtiū ſpolia deferēda ī cā
pū ſecū detulerūt. Sed id breue gaudiū: Nā ⁊ ip
ſi acie deuicti: duo ⁊ vigiti milia cecidere: Hec vi-
ctoria digna triūpho erat: Ui alteriꝰ cōſulis aduē
tus ferme ꝑacta re: Metelli gl'iam occuparet. Nā
dū ad oppugnādū Corithum Acheorum ualidiſſi
mā urbē: obſtrepētibꝰ machinis ipſe Metellus for
titer īſtaret: ꝓxime victorie munꝰ acceſſerat ſub cu
ius auſpicio ſed ꝑoris ducis īduſtria: urbs omniuz
grecoꝝ florētiſſima capta: flāmis correpta in cine-
C rē euanuit. Ad Hiſpaniā ꝓide Celtiberos oppꝑſſu
rus vir īfatigabilis miſſus: Cātabricā urbē huma-
nitate q̄ꝫ armis clemētia q̄ꝫ terrore inſigniter expu
gnatā obtinuit: Cōtrebiā gētis vnicū ꝑſidiū quam
cum obſidione debellare negerat vir ſolertiſſimus
miro captauit igenio: ⁊ ad ceteras regionis urbes
cōuerſus: ita vnico que nūc belloꝝ ſe geſſit: ut Flo-
rus ait: q̄ Macedonicꝰ dici meruerat ⁊ Celtibericꝰ
cognoīari potuit. Cūqꝫ is audiſſet Scipionē emilia
nū ꝑemptū cū quo ip̄e dū ille viueret ꝯ̄uiter diſſidē
do ad iniuriā motꝰ crebro ꝯceſſerat: merore lachry
mis aſꝑſus publice cōclamauit: menia urbis corru
ruiſſe. Inde Scipionis cadaueri efferendo: filios
ſubdere ceruices hortatꝰ eſt: Aſſeuerās nulli tāto
viro ſil'e miniſteriū deiceps exhibituros: quo tam
digno tamqꝫ honeſtiſſimo officio: qualis conciuis
eſſet ingenue declarauit.

¶ De Cornelio Scipione Emiliano Africano poſte
riore. Cap̄.XIIII.

C Orneliꝰ Scipio Emilianꝰ: Paulo Emilio A
Macedonico ꝓgenitꝰ: a Publio Scipione
ſuꝑioris Africani filio: ab Emilia in Corne
liā familiā iure adoptionis trāſlatꝰ: utriuſqꝫ gētis
vnicū lumē fuit. Is admoduz adoleſcēs aduerſus
Celtiberoꝝ hoſtilia qui per aliquot annos rēpubli
cam ſic ꝓfligarāt: ut nemo Romanorū ducū ꝯtra
auderet capeſcere arma: in Hiſpaniā ſe obtulit mi
litaturū: ⁊ Tribunꝰ militū in ꝓuincia traductꝰ: ꝑ-
mo ſtatiz ipetu gētis ferociā duro marte calcauit.
neqꝫ eiꝰ militie cōtētus: Uaceos vicit ⁊ Cātabros
cū aliquot vicinis populis qui obſiſtere ꝑſūpſerāt:
⁊ a quodā ſternue magnitudinis barbaro corꝑis
viribꝰ ꝑhorrēdo: in ſingulare certamē accitꝰ acerri
mo ipetu ociꝰ ſternit ac trucidat hoſtē: mox ad in-
greſſum Intercatie urbis obſeſſe: vi ⁊ armis muri B
culmē obtinuit: ⁊ ꝓpugnatoribꝰ depulſis: urbs
cruore ciuiū aſꝑſa: v̄tute vniꝰ ſe vici fateri potuit.
Hoc iter tertio bello punico icepto: ⁊ explicitis in
Hiſpania rebꝰ: q̄rte legionis Tribunꝰ ad excidiuz
Carthaginis in Africā traiecit: hoc ſcilicet facto: ꝙ
ait Florus: quā urbē cōceſſerat auus: nepos eius
euerteret: qui in rebꝰ agendis: ita vnice ac viriliter
ſe geſſit: ut v̄tute aī ⁊ factis ceteros ſuꝑaret: que ab
eo magnifice geſta adeo mouere aīos: ut ppl's Ro
manꝰ q̄ꝫq̄ꝫ per etatē fieri nō liceret: eū cōſulez iube
ret: Sub cuiꝰ imꝑio: nō mō cū ipſis viris armatis:
ſed ⁊ cū ipſis menibus diu ⁊ ancipiti marte terra
mariqꝫ pugnatū eſt. Poſtremo virtute ⁊ induſtria
fortiſſimi ducis: urbs quōdā florētiſſima vnicum
Africe decꝰ flāmis correpta euanuit: Carthago: an
no ſeptigēteſimo poſtq̄ꝫ condita fuerat: de Africa
iterū populus Romanꝰ pulcherrimū ſpectauit tri-
umphū clariſſime victorie haud dubie cōferendū.
Per idē tēpus ſuꝑerat Numātiā ad iteritum dele C
ri: que rē Romanā in Hiſpania per ꝯtinuos .xiiij.
annos ſic ꝓfligarat: ut Romani ſolo ꝯſpectu hoſtiū
attoniti ⁊ in formidine torpeſcerēt: q̄ꝺ ſuꝑiorū du
cum vitio magis cōſtat accidiſſe. Igit̄ ad Scipio-
nem reſpublica cōuerſa: ad hoc bellū cōſulē creat:
qui eodē ꝓfectꝰ: ꝑus cū exercitu Romano q̄ꝫ cum
hoſte decertādum fuit: quē luxu ⁊ ocio eneruatuz
adeo corruptum reꝑerat: ut aliquātiſper ad euz re-
formādū ſuꝑſedere opꝰ eēt: Itaqꝫ in priſtinum ſta
tum redactis militibꝰ: ſtructa acie dimicaturus ex
tulit ſigna. Cuius militaris īduſtria tm̄ potuit: ut
obſeſſa in urbe expugnatū: Item ⁊ altero prelio cir
cūcluderet hoſtē. Numātini intra menia incluſi:
ad extrema redacti deſperata rabie decreuerunt
mori: ⁊ appoſito vndiqꝫ igne: poſtq̄ꝫ flammas ad
ethera ꝯſpexere: ferro ⁊ ueneno ſeſe ꝑemerūt: q̄rū
honoratiſſimi funeris rogꝰ: tota urbs incēſa ⁊ flā-
mis cōſūpta fuit: ita ut ꝑter cineres ex ea nil repirī
poſſit: quod ad gl'ie ſpectaculū in triūpho conſulis
oſtentaretur.

¶ De Gaio Mario. Cap̄.XV.

A aius Marius fortune ſue fauorē demum
g affecutus:conſul aduerſus Jugurthā Nu
midarū regē Africam prouinciam obtinue
rat. Quare Jugurtha cū Boccho Getulorꝫ ⁊ Mau
rorum rege ac ſocero ſuo vna coniunctis copijs in
campū extulerat ſigna. Conſerta pugna Marius
vincere conatus:ilico reges ingēti eorꝫ ſtrage fuga
diſperſit:qua victoria uſus ferme totā populatus
Numidiā:aliquot urbes ⁊ oppida uel vi uel pacti
one in poteſtatem redegit. Interea reges repara-
to exercitu in aciem progreſſos:preliator inſignis
Marius ad interemptionē vno igitur ⁊ altero pre
lio vigilanti cura deleuit: ⁊ cede nonaginta milia
Numidarū ⁊ Maurorum hoſtium vires ita fun-
ditus oppreſſit:ut preſertim Bocchus afflictus in
rebus abſterritus:impetrāde pacis gratia Jugur
tham victum:ꝓditor fraude interceptum romano
traderet. Quare ex toto ſubacta Numidia Romā
regreſſus Mariꝰ: Jugurthaꝫ catenis obſtrictū an
te currum preferens : exultātibus cūctis admira-
B bilem triumphum egit. Tūc tēporis Theutonuꝫ ⁊
Cimbrorū furor terrore omnia compleuerat : qui
Gallie populi atqꝫ germanie armis diffuſe palan-
tes urbes ⁊ oppida in itinere decurrētia tumultuo
ſo agmine uaſtare preſumpſerant:quod excidium
e Gallia ⁊ Hiſpania pulſum ad Italiaꝫ procedi vi
debatur:cū ad obſtandū mitteretur Marius qui
iterum conſul ⁊ in hoſtem profectus : quodam in
colle ad aquas ſextias ſupra Rhodani flumen ca-
ſtrametatus cū Theutonis pugnare ſtatuit. Naꝫ
Cimbri ad tranſitū Italie alio declinarāt. Roma-
ni aque penuriam habebant : cuꝫ hoſtes fluminis
ripaſ tenerēt:quod inaduertētie ducis imputarāt
cōqueſti:quibꝰ Marius:quid enim rei eſt inqt:En
ſub oculis flumē habetis:ſi viri eſtis:armis ſedan
da ſitis : que uox animoſi ducis adeo mouit ani-
mos ut milites in prelia ocius aduolarent:quo cir
ca biduo ad ſummum truculentiſſime hoſtiuꝫ cla-
dis ⁊ inundatione cruoris pugnatū eſt: Ita ut(ꝙ
ait Florus)victor romanus Theutonum namqꝫ
ducēta milia perempta:octoginta milia capta refe
runtur. Interea Cimbri longo itinere circūducti
per Tridētinorū iuga in italiā trāſcenderant:ac in
C ipſa Uenetiarum planitie nō ſine ingēti uaſtatio-
ne agrorum ſeſe diffuderant. Igitur Marius iam
quinto conſul in excidium tantorꝫ hoſtium ꝓgreſ-
ſus ilico cū Barbaris manus conſeruit : ⁊ ubi ad
extrema pugnatuꝫ uarie eſſet: Cimbri ingenti ſuo
rum conſternatione romane virtuti tandem ceſſe-
re:quorū centum quadraginta milia capta : Itaqꝫ
Marius fortune ac virtutis ſue fulgore admirabi
lis: Romaꝫ profectus e duobus triumphis ultro
oblatis:vno cōtentus intra urbem ſplendidiſſimo
curru inuectus ad Capitoliuꝫ profuſa oium alacri
tate viridanti laurea coronatus uſqꝫ deuenit.

¶ De Gneo Magno Pompeio. Cap̄. XVI.

A neí pōpeij oiuꝫ clariſſimi ducis victriciū
g armorū admirabile culmē:dinoſcere ardu
um ſublimis viri gloria facit. Is admodū
adoleſcēs aduerſus Marianorū partes:in armis
Sylle obtemperaturus: Gneū Carbonē cōſulē in-
ſecutus cū vniuerſo exercitu in Siciliā peſſunde-
dit. Africa Gneū Domitiū Enobarbum cuꝫ octo
milibuſ armatorꝫ apud Uticam obtruncatum pro
ſtrauit. Hiertam Numidie regē:quia auxilia Do-
mitio tulerat expugnatū peremit. Africa que bis
ciuilium bellorum motibus rebellarat: in priſtinū
ſtatum redacta: Romam profectus adhuc eques
vigeſimū ⁊ quartū agēs annū(ꝙ primū nulli cō-
tigerat)de africa triūphū egit. Aduerſus Sertori
um eiuſdem Mariani tumultus precipuū robur :
cū Lucio Pio Metello proconſul in Hiſpaniam
miſſus:poſt aliquot truculentiſſima prelia utrinqꝫ
uario euētu peracta:a ſuis obtrūcato ſertorio Per
pennā huius belli ſucceſſorē cum reliquo exercitu
ad interemptionē deleuit: quare Hiſpania pacata
victorē de ſe triūphare permiſit. Cum Cilicis poſt
hoc memorabile bellum fuit. Hi namqꝫ infeſtatio
ne piratica omnia populando equora intricarant:
ita ut nulla nauigatio tuta eſſet quos lacerata claſ
ſe:toto mari diſperſos: Pōpeius ſimpliciter abie- B
ctis armis in deditionē recepit. Quid primū mire
ris in hac victoria ait Florus:uelocitatem ꝙ qua-
drageſima die parta eſt:an ꝓ perpetuitatem ꝙ
amplius Pirate nō fuere? Inde illō quoqꝫ ad oriē
tē cōtra Mithridatē aſie ferociſſimū regē formida
bile bellum ipſe adeptus in minori armenia noctu
hoſtē adortus.xl.milibus aſianorum ceſis atqꝫ ca
ptis cū paucis regē attonitū fuga abire coegit:eū
qꝫ per exteras gentes inſecutus ita eneruatim af-
fecit:ut ultro ad uenenum cōpelleret: ⁊ ad reliqua
potentis aſie cōuerſus: Tigranē maioris armenie
regē:quia ſupplex obuiam uenerat regnare permi
ſit. Inde ad ſeptētrionē reuolutis ſignis. Herodē
Colchorꝫ ſub ipſo Caucaſo vicit. Artaxes Iberie C
⁊ ipſe vulnera ſenſit ac mandata peregit : numen
albani miſere ſine cruore pacati ad Propontidem
Boſphorum: ⁊ quicquid pontū ſpectat littus ipſe
in poteſtate redegit:federa qꝫ arma maluere Par
thi inde reflexo itinere per libani iuga trāſgreſſus
in Syriam Damaſcum ⁊ quicqd Euphrates ⁊ Ty
gris inundat obſeruare precepta edicta iuſſit: Ad
arabes mareqꝫ rubrꝫ cūcta vincēdo uſqꝫ peruenit.
Hieroſolymam fruſtra defendere Judei : quoruꝫ
xij.milibus ceſis:iuguꝫ ipſis impoſuit. Sed quid
per ſingula:a Propontide in mare rubruꝫ:quo ter
re ſpatio duos ⁊ viginti reges ſceptra geſtaſſe de-
ſcribunt:ſub alis Pōpeiana tenuere ſigna. Ex his
omnibus tot ⁊ maximis victoriarū tropheis: vni
cum populus romanus ſpectauit triūphū:ſimul ⁊
clariſſimū ducē ornatiſſimo reſidentem curru. Cui
eius inclyta geſta ſummo oium fauore magni co-
gnomen inſigni dedere.

¶ De Gaio Julio Ceſare auguſto. Cap̄. XVII.

aij Julij Ceſaris clariſſima hoc loco preci A
g pua cura ſtrictim cōmemoranda tradunt.
Cuius primum ⁊ mirabile negocium fuit
piratas crucibus affigere : quibus quidem cum
Rhodum peteret ipſe maritima preda fuit : quin-
quaginta talentis redemptus:mox pretor in Hiſ-
pania ita magnifice rem geſſit : ut qꝫqꝫ non trium-
pharet dignus triumpho tamen videretur. Proin
de in gallia conſul Helueticoruꝫ gentem ad flumē
arar duobus cruentiſſimis prelijs ita funditus de
leuit:ut ad centum.xxx.milia depoſitis armis de-
ditionem facerent. Hinc arioiuſtū germanorū in-
ſolentiſſimum ducē vno prelio vicit ac expulit gal
lia: Belgarum populos vna cum germanoruꝫ au-
xilijs ad duccēta octoginta milia:ſumma quidē ar
te obſtādo:ita diſperſit:ut ad ſua remeare quoſqꝫ

cōpuliſſet. Cū Neruijs ⁊ atrebatibus ſubſequen-
ter cruentioꝛ pugna fuit: Jta ut quinquaginta mili
bus Gallorum ceſis: reliquos terra uertere coegiſ
ſet: Hinc deditiones urbium ad extremos uſqꝫ
oceani terminos conſecute. Auarici eodem impe-
tu foꝛtune fugati: ad quatuoꝛ milia ceſa: quinqua
B gitatria milia uenbdata. Cū Uenetis qui ad ocea
num terras incolebant nauale pꝛelium ⁊ memora
bile fuit: ⁊ hi quoqꝫ victi ⁊ armis ſuperate ſequa-
ciorum ad decem milia obtruncata qui caſtra Ro
mana circumſederant: equitatorū qui ad defectio
nem cum finitimis coniurarant ad. xxx. ſex milia
ferro pꝛoſtrata: Germanorum gens quadringēto-
rū miliū agmine traiecerat in gallias: quos pꝛelio
victos Ceſar ad ripas pontē cōiūxit Rheni ⁊ cruo
re ⁊ flumine inceſſit. Jnde confluentis Rheni bis
diſiunctiſſimas ripas pōte cōiunxit: ⁊ pꝛimus Ro
manorum armis Germaniam inuaſit: Uerum bar
bari ſiluas petere pꝛocurarunt ac paludes: nō au-
ſi certare qꝺ pꝛo victoria fuit. Poſt hoc terminis
oceani non contentus in Bꝛitannia bellum tran-
ſtulit: que tandem expugnata cuꝫ regibus ſuis fle
xit victoris iugo ceruicē: Uercingentoriem qui re-
bellantium Gallorum inſtinctu rex declaratꝰ vni-
C uerſo agmine in medio Gallie cōſederat. Poſt ali
quod hoꝛrida certamina hinc inde: ⁊ pꝛeſertiꝫ ad
Goꝛgoniam uario diſcrimine ⁊ magnifice geſta: in
Allexia oppido uallo. xj. milibus paſſuum circun
dato mirabile ſed Ceſaris opus circūcluſerat: do-
nec ducentorum quadraginta octo millium arma-
torum exercitu congeſto: auxilio regis ferme tota
Gallia ſurrexiſſet. Et hi quoqꝫ ceſi: fuſi: qui potue
re ad ſua remearūt. Rex ipſe depoſito faſtu: ſup-
plex ante Ceſaris genua abiectis armis: Et habe
inquit foꝛteꝫ virum foꝛtiſſime viciſti: Et hec noueꝫ
annorum in Gallia Britāniaqꝫ Ceſaris geſta: De-
uicta Gallia non fuit reſiſtendi locus: quin ad iniu
rias Pompeij ceterorūqꝫ emulantium tranſacto
Rubicone Ariminum Ceſar aduolaret: quare ob
ſterritus Pompeius omnem ſenatum trahens in
campaniam pꝛimo: mox Bꝛunduſium uenit: ubi
a Ceſare obſeſſus: ruptis obſtaculis per Hadriati
cum mare in Gꝛecia Dyrrhachiuꝫ tenuit fuga. Ce
ſar ut reuiſeret Romam retroceſſerat: ⁊ exhauſto
erario in Hiſpaniam traductus apud Hilerdā Pe
treium ⁊ africanū Pompeianos duces ferro ⁊ fa
me conſumptos ſupplices ad ſe uenire coegit: ⁊ ex
tota pacata Hiſpania urbē repoſcebat: inſecuturuſ
Pōpeium quem apud Dyrrhachiū ſedeciꝫ milibꝰ
paſſuum conducto uallo circūcluſerat: inde digreſ
D ſo Pompeio ambo tenuere Theſſaliaꝫ: ibiqꝫ victꝰ
atqꝫ fugatus Pompeius: in Egyptuꝫ nauigat: ubi
dolo regis Ptolemei decollatus occubuit. Ceſar
eodem pꝛoperarat: ⁊ hic quoqꝫ cum alexandrinis
terra mariqꝫ ingens bellorum negocium fuit: de-
mum aſſumpto fluctibus rege victoꝛ Ceſar Cleo-
patram gentis reginam relinquenſ per Syriā pꝛo
fectus: reſtituto in regnum minoris armenie Deio
tharo Pharnacē bello victū pōti regno pꝛiuat: Jn
de tenuit africam: ⁊ poſt aliquot clariſſima pꝛelia
tres duces aduerſe partis pꝛoſtrauit: Scipionem:
Jubam regem: ⁊ Labienum. Cato Utice ultro re
petitum gladio pectus tranſfixit: victoꝛ ad Jtaliaꝫ
redijt: mox ad Hiſpanias conuerſus: apud mūdā
ancipiti euentu Gneum ⁊ Sextuꝫ magni filios ex-
pugnat triginta milibus Pompeianorum ceſis: in
fuga obtruncato Gneo. Hinc domitoꝛ gentium ro
mam regreſſus: quiquies triumphauit. De Gallia
atqꝫ Bꝛitānia pꝛimus triumphus: de egypto ſecū-
dus: de Pharnace ⁊ Pōto tertius: quartus de Ju
ba ⁊ africa: de Hiſpania quintus fuit.

¶ De diuo auguſto Ceſare Octauiano. Ca. XVIII.

D Juus Auguſtus Ceſar Octauianus certiſ
ſimum romani imperij columē. xvij. etatiſ A
anno cū Hirtio ⁊ Panſa cōſulibus aduer-
ſus Marcū antonium decimuꝫ Bꝛutum tūc Mu
tine obſidentem pꝛo pꝛetore miſſus: pꝛimo confli-
ctu parum pꝛoſpere pugnatum eſt: interempto Pā
ſa: ſecundo pꝛelio exanimato hirtio: ferox iuuenis
ſuperſtes deuictū fugauit roma antoniuꝫ. Reuer-
ſus ſe inuiſum ſenatui ſenſit: quare aduerſus ingra
tiſſimos ciues cuꝫ Lepido ⁊ Antonio federe ſe iū
xerat: ⁊ cōſul creatus in urbe relicto Lepido cum
Marco Antonio interfectores Ceſaris Caſſiuꝫ ⁊
Bꝛutum inſecutus in Gꝛecia tenuit Emathiam.
Poſtremo vir armis ſuperati parricida Caſſius
ceruicem: Bꝛutus latera ultro pꝛoximiori ferro ob
tulerunt. His itaqꝫ geſtis inter triūuiros triparti-
to imperio: Aſiam tenuit Antoniuſ: Lepidus afri
cam: Octauianus europam. Hec inter Luciꝰ An-
tonius conſul: Marci Antonij frater: urbem: hoſti
liter inuaſerat: Jmperioſum iuuenem oppꝛeſſuruſ B
quem pꝛelio victum ac fugatum: ⁊ Peruſij obſeſ-
ſum impellēte fame viribus ſuis Octauianus ſuc
cumbere coegit. Jnde ſextum Pompeiuꝫ Magni
filiuꝫ qui infeſtatione piratica vndiqꝫ maria terro
re impleuerat: trecentarum nauium claſſe toto ma
ri diſperſa expugnatum reddidit: in fugam uerſuꝫ
eodēqꝫ ſucceſſu cum Lepido qui ex africa multitu
dine armorum uenerat: occaſione data in Siciliaꝫ
confugere pꝛoperauit. Et hic quoqꝫ victoꝛ miſere
vitam imploranti remiſit. Ad hadriaticū littꝰ pꝛo-
fectꝰ Jllyricos: Liburnos: Dalmatas vincere ma-
turauit: ad Actium pꝛoinde grecie pꝛomontoriuꝫ
ubi cum regina Cleopatra ducentarum nauium
claſſe: Marcus uenerat Antonius: armis petiturꝰ
Jtaliam: ad ſummum cladis terreſtri naualiqꝫ pꝛe
lio certatum eſt. Deniqꝫ victore Octauiano Anto
nius cum regina in egyptuꝫ infauſta uela dedere.
Octauianus hoſtem inſecutus: penes ipſum Pha
ruꝫ pꝛelio deleuit Antonium: qui in Alexandrina
urbe obſidione recluſus: in ſe gladio uſus interijt:
quem regina imitari conata: ultro admotis ſerpē-
tibus uenis paulatim deceſſit. Uictoꝛ ad Jtaliam C
pꝛofectus de Jllyria deqꝫ actiaca victoria ⁊ de egy
pto triplici triumpho introijt urbem. Et clauſo ia-
no pacis indicio: quia rem romanam auxerat: ab
augendo Auguſtus cognominatus eſt. Sed diu-
tius quieſcere nō potuit: rebellione gētiū cōcitus.
Jgitur recluſo Jano ad Hiſpanias extrema ocea-
ni littora traductus: Cantabꝛos ⁊ Aſturos ⁊ totā
peruagatus pꝛouinciam terrore armatoruꝫ docu
it ſeruare mādata. Scythe: Sarmate ſimul ⁊ Par
thi: qui intra ſeptentrionem ⁊ oꝛtum ſolis terras in
colunt: ad Auguſtum ſe ad obſequia paratos mi-
ſerunt. Tigranem in Syria a Gaio auguſti legato
victum penituit defeciſſe: Boſphorum ⁊ Pꝛopon
tidem ſubmiſſius ſe gerere docuit. Agrippa itaqꝫ
ad orientem per legatos omnibus pacatis ex occi
duo littore romam reuectus: Auguſtus Januꝫ de

integro clauſit:quē paulopoſt reſerare opportunū
fuit:in arcticū polū ire coactus:ubi ferociſſime gē
D tes auſe erāt cōtrafacere. Ideoqꝫ Uſipetes:Mo-
ricos:Brēnos:Uindelicos:Salaſſos:Hermanos
Marcomānos:Cheruſcos:Sueuos:Sycābros:
Dacos:Meſios: ⁊ quicqd citra ultraqꝫ Rhenum:
Danubiū barbaries effera ſpectat:ſic ꝑdomuit:ut
obnixe paterentur imperia. Ad meridiem Coſſus
miſſus Hetulos vicit:Haramantas ⁊ Marmari-
das: ⁊ quicquid ad auſtrum pacādum reſtabat cō
poſuit. Itaqꝫ:Aſia:Africa:demum ⁊ Europa ſub
actis:nil vincere ſupererat:q̈re auguſtus Romaꝫ
regreſſus:tertio integra pace ianū firmauit: ⁊ inge
nia ſic floreſcere viſa ſunt:ut ipſius ſeculi etas qua
Chriſtus noſter ac deus ex virgine natus eſt:nul
liqꝫ ante uel poſtea fuerit morum celebritate litte
ris ⁊ militia ſic conferēda.

De Flauio Ueſpaſiano. Cap̄.XIX.

A V Eſpaſiani glorioſiſſimi atqꝫ oīuꝫ clariſſimi
p̄ncipis arma victricia:hoc loco arta rela-
tione laudū ſuaꝝ notitiā perſequuntur. Is
ſub Claudio Tyberio ab auguſto quarto impera-
tore in Hermaniā p̄us:mox in Britāniam miſſus:
plerūqꝫ fuſis ac fugatis ac ceſis hoſtibus:aliquot
ualidiſſimas urbes ⁊ oppida vigiti numero in im
perij poteſtatē redegit: Poſt imperante Nerone:
ad ultionē ceſi exercitus romanoꝝ cōſul in iudeaꝫ
cū Tito filio eius legato miſſos primo ſtatim ad-
uentu in Hallilea cūcta flāmis ferroqꝫ populatus
urbes ⁊ oppida tumultuoſo armoꝝ terrore ꝯcuſſit
Joſephūqꝫ virū utiqꝫ litteris ⁊ militia clarum qui
multitudine gentiū obuiā proceſſerat:ſola noīs fa
ma in fugā uertit: ⁊ Jotapatā ⁊ munitiſſimas ur-
bes dura morte ꝓſtrauit:quibus icēdio datis pe
remptorū numerus ⁊ captorum ad quadraginta
milia fuit. Africa.xij.milibꝰ oppidanoꝝ ceſis ſca-
lis ſuperata ac dirrupta circa radices mōtiſ Hari
B ꝣij:Samaritanoꝝ duodeciꝫ milia ⁊ ſexcenti obtrū
cata: Jopen tutiſſimū paleſtine oppidū ad quatu-
or milia ciuiū trucidata ruine eius permiſcuit. Ty
beriada qꝛ pacifice quia pacifice tenuit arma:inte
gra ſteti t. Tharicheas urbs ſumma qdē Titi Ue
ſpaſiani virtute obtēta eſt.iudeoꝝ ſex milibꝰ quin-
gētis ceſis:triginta milibꝰ iure belli uenundatis:
electiſſimis iuuenibus mille Neroni tranſmiſſis.
Hamola uario diſcrimine oppugnata ⁊ miſerabi
li obſtantium clade ſic deleta: ⁊ quinqꝫ milibꝰ Iu-
deoꝝ ⁊ cōiugibus ⁊ filijs e menibꝰ ſeſe p̄cipitātibꝰ
ex toto deſolaret̄. Hiſcala armis obtēta:duobꝰ mi
libus qui aufugerant in itinere trucidatis. Matro
ne cū infantibus ad tria milia capte. Jania ⁊ aꝣo-
tū victricibꝰ ilico ceſſere armis. Hadara ſubito im
petu capta ⁊ direpta:fugientiū ſupra iordaneꝫ:ad
tredeciꝫ millia ferro necata:ultro duo milia capta
Hallitie regio:qꝛ rebellarat:iterū arma in ſe acriꝰ
cōuerterat q̈re miſerabili populatione vndiqꝫ ua
C gatus ꝯſul oīa uaſtatū ire permiſerat:ſubactis Ly
da ⁊ Jānia. Inde ultro ꝓgreſſus Metropoliꝫ ob
ſidione circundat: Thopartiam ⁊ Betheleton alia
qꝫ oppida cepit. In idumeorū ꝓuīcia Bethabrim
⁊ Caphurtoſiū gētis munimina:quia obſtiterant:
iudeoꝝ decē milibꝰ trucidatis:mille captis peſſun
dati ſunt. Heraſom:oppidū expugnatū ⁊ flammis
recōmiſſū:mille qui reſtiterāt obtrūcatis:hinc per
diuerſa iudee reuolutis ſignis:cede: ferro ⁊ igne
in urbes ⁊ oppida victritia ſtrepuere arma. Tare
ga ⁊ Euphre cū ipſis ciuibꝰ oppreſſis:uerſus hie
roſolymam ꝓinde cecinere ſigna:ut fumo ⁊ pulue
re urbis obfuſcarētur menia. Dū ad oriētē hec ge
runtur: Nero:mox Halba: poſtremo Ottho occi-
derant imperatores: ⁊ Uitellius oīum ſceleratiſſi
mus iā iperare acceperat:quare exercitus qui ſub
clariſſimo duce in iudea armis elaborabāt idigna
ti ſub tā ineptiſſimū principeꝫ:rē romanā ueniſſe:
Ueſpaſianū ſūme rei iperatorē creāt: Hec iter Ro
me Uitellius gladio ſtercore ilico perfoſſus in Ty
berim diſtractus: quare Ueſpaſianus qcqd belli
iudaici ſupererat agēdū. Tito filio ꝯmittēs:ad ita
liam redijt: ⁊ urbeꝫ ſūma oīum alacritate igreſſus
primo uenerat ꝰ ſacra pro rebꝰ proſpere geſtis dijs
humaniſſime gratias egit.

De Tito Flauio Ceſare. Cap̄.XX.

T Itus Flauius Ceſar clariſſime indolis iu A
uenis ac rariſſimū v̈tutis ornamētū:ſe iter
ſereniſſimoſ p̄ncipū digne enumerādū tra
dit. Is admodū adoleſcēs ſub genitore militās in
iuidia iter cetera ꝑ eū ſtrenuiſſime geſta:q̊dā acer
rimo conflictu duodecim ex hoſtibꝰ qui aduerſus
ſe irrūpāt duodeciꝫ ſagittarū ictibꝰ letali vulnere
ꝓſtrauit. Poſtremo Hieroſolymā eternū iuuenis
decus vincere ſuperat:que a p̄re cōcuſſa a filio di-
ruēda poſcebat̄. Ideoqꝫ poſt aliquot prelia añ ur-
bis cōſpectū uario utriqꝫ diſcrimine magnifice ge
ſta bellicis inſtrumētis vnq̄ꝫ pulſatis menibꝰ:per
hiatū ruine urbis angulum Romanus obtulit: Et
dum ad ſecundi muri fragmenta preſtanter ⁊ oci-
us Titus cōtēdit:cū iudeis admirabile negociuꝫ
fuit: Ita ut uota romani pari clade aſſequerētur:
Tertia menia vincēda reſtabant:que ſummo tan-
dem labore ⁊ machinis concuſſa ac dilapſa:noctu
claꝫ interfectis cuſtodibus: ingrediendi aditū de
dere. Subinde acrius fuit cum ipſo phano q̄ꝫ cum
urbe pugnare: ⁊ maiora inteſtina q̄ꝫ exteriora cer B
tamina: Namqꝫ circa templum eminentiſſimum
Salomonis:opus cum iudeis ingens: ⁊ cruenta
indies eruptio pugne fuit: ⁊ plerunqꝫ ſtrage mul-
torum retrocedere coacti ſunt romani. Sed deſi-
derio vincēdi magis ac magis flammatus animo
ſiſſimus iuuenis:ſuos in agmen reſtaurauerat: ⁊
hic quoqꝫ infauſte depulſi Romani vincuntur.
Nec ob hoc remiſit animū vir fortiſſimus:qui vir
tute cuncta relegerat: Ideoqꝫ de integro in hoſtē
atrocius inuectus:ardua phani ſchalis ⁊ vi armo
rum adortus:telis ſaxiſqꝫ potitus cuꝫ reſiſtere nō
poſſet: ſtrage ſuorum retrocedere coactus eſt. At
ille indefeſſus ⁊ laboris patiēs:virtute ſue obtem
peraturus:ad certamen animatis ſuis in prelia re-
uerſus aduolat: ⁊ multo acrius inter militē ⁊ im-
peratoreꝫ vincere dimicauit:ita ut hoſtes ceſi cru
enti ſeceſſiſſent. At ubi poſt triduum in agmen ip-
ſe rediret:a quodam Romanorum intra feneſtraꝫ
ad penetralia templi tendentem iniecta face:ex tē-
plo ad ardua concrepuit flamma:quare illud grā-
de perfide gentis ſanctuarium fama percelebre:
anno milleſimo trecenteſimo trigeſimo: poſtq̄ꝫ a
Salomone conditum fuerat incendio conſumptū C
iacuit ſolo: Hec inter tanta iudeorum ſtrages fuit:
ut miſeranda Hieroſolyma ſuorum cruore vndiqꝫ
affluenter manaret. At ubi flammis demum om-
nia commiſſa eſſent:urbs obſtinatiſſima cineri ili-

co ceſſit iudeorũ igne:ferro ⁊ fame peremptorum per omne bellorũ tẽpus ſub parte ac filio:vndecies cẽtena milia fuiſſe Joſephꝰ affirmat clariſſimus hiſtoricus ac iudeos reliquos uenũdatos ac toto orbe terrarũ diſperſos ſeptẽ ⁊ nonaginta milia declarat. Jta ꝙ oibꝰ explicitis ſumma oium alacritate inuictiſſimus iuuenis ab vniuerſo exercitu Ceſar cognominatus eſt: ⁊ ad italiã ꝓfectus ſenatu: populoqꝫ romano occurrẽtibꝰ:ſummo ⁊ a patre ingenti apparatu ſuſceptuſ introijt urbem. Proinde pater ⁊ filius vno reſidẽtes curru:de iudea ſpecioſiſſimũ duxere triũphũ:quẽ iter trecẽtos ⁊ viginti triũphos ab urbe ꝯdita clariſſimũ fuiſſe ꝺ̄ſcribũt.

¶ De Ulpio Traiano. Cap. XXI.

A l Abor ingeniũ virtutis glorioſiſſimũ iuſtitie ⁊ pietatis exẽpluȝ Ulpius traianus breui repñtatione hoc loco referẽdus erit: Cuius arma ⁊ ſi ampliori loquẽdi ſtilo ꝓſequẽda erãt neceſſitati cedere patiant̄. Js primo ubi imperare accepiſſet reintegrãdi iperij qꝺ̄ prioꝝ ꝑ̇ncipũ ignauia iã pene abſumptũ ⁊ viribꝰ exhauſtũ videbatur alto aio ꝯſtat agitaſſe ꝯſilia. Nec mora fuit ad Archon primo ꝯuerſus in Germanoꝝ ferociã qui defectione aſſidue rebellarãt:ualidiſſimo ipetu ſigna cõmouit:quos poſt multa ⁊ horrida prelia ita conflictos ſubegit:ut ipſi attriti ⁊ ferme funditꝰ oppreſſi: Romane virtuti ſubmiſſius ſuccumberẽt. Nec prius inde diſceſſit ꝙ̄ ceteras nationes inuaderet armis ⁊ ſuperatis:qui cõtrafacere auſi: nõ modo clariſſimus:ſed ⁊ cruentiſſimus ultor ad orienteȝ tranſmeare equoreum feſtinauit:ubiqꝫ Armenia: Parthis erepta: Syros quoqꝫ aſſiduo marte calcauit:ad Propontidẽ ſigna reflectẽs Boſphorum adortus:oẽ Ponti regnũ ſuperat: Jnde ꝑdomuit albanos:vicit ⁊ feroces Sauromatas:qbus ſeruitutis frenũ impoſuit ad Colchos ⁊ Scythas Hircanoſqꝫ cuncta vincẽdo:uſqꝫ progreſſus ita ut Tanais limẽ quo primuȝ ab Europa dirimitur Aſia:

B ſub ipo gelido ſitu abſterreret armiſ:mox idagine qͦdã circũdato exercitu:horriſono armoꝝ terrore ꝑ̄ſtinũ relegẽs iter. Seleuciã theſiphõtẽ urbes ac Babylonẽ iuaſit: Cõtremuẽ ⁊ arabes parẽ coacti: nec Perſides euadere potuere:qn victoris ꝑ̄cepta ſeruarent. Hinc ultra mõtis Tauri iuga cuncta pacando:oblique tranſuerſus mare rubrum inſpexit quo onuſta claſſe depreſſo remigauit ad Jndoſ:ut illis pridem ignotis Romana oſtenderet arma. Uñ victor remeãs Tigridẽ ⁊ Euphrates poſtremo ſupare conatꝰ:toto oriẽte auro vibrãtia circũtulit ſigna:ut gl'ioſior ſuã reuiſeret italiã. Qui urbi Rome reſtitutꝰ iclyto curru triũphãs: uti quodã munꝰ celeſte receptꝰ magnitudine reꝝ:eqdẽ vnice cõtẽplãdus fuit:cũ nemo alter felicior auguſto melior Traiano:aſſidue ſit cõclamatũ. Et quia rẽ publicã nõ modo viribus augendo:ueꝝ ẽt ruinis deꝑ̄ſſam urbẽ reſtaurãdo in priſtinũ decꝰ reformauerat:ueluti alter Romane urbis cõditor cũ Romulo eq̄ri uoluerũt. Cuiꝰ ſtrenuiſſima geſta erea imagine celata:vnicũ poſteris exẽplar foro poſita ſunt:vir generoſi ſpũs cumulatiſſimis laudibꝰ ad ſydera ſublimãdus.

¶ Epitomatis quorundã illuſtriũ viroruȝ:poſt celeberrimi uatis Franciſci Petrarche obitũ: Lombardi de Siricho Patauini:explicit Supplemẽtum.

¶ Famoſiſſimi Oratoris: Hiſtoriographi ⁊ Poete Beneuenuti de Rābaldis in Libellū ſuū qui Auguſtalis dicitur: continēs ſub cōpēdio breuē deſcriptionē Auguſtorū: ad illuſtrē Nicolaum Marchionē Eſtenſem. Prefatio.

o Ptas clariſſime Marchio Heroicaꝝ
cultor virtutū poſſe: faciliter ⁊ cito in
ternoſcere bona ⁊ mala p̃ncipū Ro-
manoꝝ: ut utrorūqꝫ fine notato: cau-
tior fias eminēti in ſpeculo exēplorū
parebo libēs ⁊ calculātis more rem magnā breui
ratione ſummabo. Quia nō modicū cōfert cōmo
ditatis ad cognitionē rerū geſtarū: preſertim poſt
q̄ uenit tp̄s grē: quo rex vniuerſi ⁊ urbē ⁊ orbē to
tū ad vnā uoluit redigi monarchiam: noſſe annos
qbꝰ qſqꝫ p̃ncipū imperauit: nō per modū narrātis
ſed potiꝰ numerātis ſinguloꝝ tp̄a breuiter: imo trā
ſcurrēter perſtringā lucido cū ſermone. Eſt autē
utiliter preſciendū: ꝙ oēs hiſtoriarum deſcripto-
res catholici: ſiue in obſequiū fidei ſiue ob aliā cau
ſam: ſicut Oroſius in Ormeſta mundi: ⁊ alij plu-
res incipiunt deſcriptiones a Ceſare Auguſto: qa
ſub eo Chriſtus naſci dignatus eſt: a quo incepit
primitiua eccleſia: uel quia diutius imperauit: ⁊
ſalubrius rēpublicam gubernauit. Unde videtur
uelle: ꝙ Gaius Ceſar fuerit potius quidā precur-
ſor imperij: ſicut Baptiſta fuit precurſor dn̄i. Oēs
ṽo gentiles hiſtorici incipiūt a Julio Ceſare ſicut
Suetonius ⁊ alij multi: quos magis ſequi intēdo
qa nō aliō q̄ ueritatē tradere poſteris curauerūt.

¶ Eiuſdē Famoſiſſimi Oratoris hiſtoriographi ⁊ Poete Beneuenuti de Rābaldis Libellus qui Auguſtalis dicitur breuiter comprehendens deſcriptionem omnium Auguſtorum uſqꝫ ad tempus ſuū: Feliciter incipit.

Julius Ceſar. p Rimus igiť qui Romanorū ar
ripuit iperium fuit Juliꝰ Ceſar
Lucij filiꝰ: ualētiſſimꝰ oiuꝫ p̃nci
pū qui in vigore ai nō hūit parē
nec ante ſe nec poſt ſe. Hic vixit
annis. lvj. Imperauit aūt poſt fi
nem bellorum ſuorum annis tri
bus ⁊. vij. menſibus. Interfectꝰ
eſt in medio ſenatus vigintitribus vulneribus.

Auguſtꝰ Octauianus. c Eſar auguſtus dictus Octauianus: a nati
uitate pronepos Ceſaris ⁊ filius adopti-
uus ſucceſſit illi in imperio. Hic fuit feliciſ
ſimus oium p̃ncipū prioꝝ ⁊ poſterioꝝ: Nam alta
prouidentia ſua imperauit prudēter ⁊ laudabiliter
tot annis: quot Ceſar vixerat: ſcilicet. lvj. De qui-
bꝰ regnauit. xij. cū Antonio ⁊ Lepido triūuir. Re-
liquū ſolus cū magna pace ⁊ tranquillitate orbis
clauſo tēplo Jani: ⁊ vixit annis. lxxv. minus. xxv.
diebus mortuus eſt feliciter apud Nolam ciuita-
tē cāpanie.

Tyberius. t Yberius p̃uignus Auguſti ex Liuia ado
ptatus ab eo: heres fuit imperij. Hic ut ait
Plinius fuit triſtiſſimus hominum ſenex:
fediſſimus omni turpitudine luxuriaꝝ ⁊ ebrietatū
fuit tamen ſtrenuus victor in iuuentute: de quo di
cit Oroſius: ꝙ ex māſuetiſſimo p̃ncipe cōuerſus
eſt in ſeuiſſimā beſtiā: cū nō ipetraſſet in ſenatu ꝙ
ipſe pro deo haberet. Mortuꝰ eſt graui morbo uel
ueneno. Uixit annis. lxxviij. Imperauitqꝫ. xxiij.

g Aius Caligula pronepos Tyberij natꝰ ex
germanico filio Druſi qui fuerat frater ip- Gaiꝰ
ſius Tyberij. Hic fuit iuuenis peſſimꝰ om Caligula.
nium excepto Nerone: oi ſcelere ꝯtaminatus: qui
vixit annis. xxviij. Imperauitqꝫ annis tribus: mē
ſibus decem: diebus octo. Interfectus cōiuratio-
ne ſuorum. xxx. vulneribus ⁊ turpiter tractatus.

c Laudius nepos Tyberij natus ex Druſo Clau
patruꝰ Gaij Caligule: idifferens fuit ⁊ uari dius.
us multū: qui a prima etate fuit ſemꝑ infir
mus vilis ⁊ triſtis. Unde cū debuit ſuccedere Ty
berio in iperio Gaius fuit ſibi prelatus: fuit tamen
ſatis utilis ſed infortunatus in uxoribus: De qua-
rū vna Meſſalina ſcribit Cornelius tacitus: ⁊ Ju
uenalis dicētes: Et laſſata viris nōdū ſatiata receſ
ſit. Altera ṽo Agrippina mr̄ Neronis: que ipſum
Claudiū uenenauit in fungis. Claudius vixit an-
nis. lxiiij. Imperauitqꝫ. xiiij.

n Ero de gēte Domitia preuignus Claudij
⁊ gener eiꝰ adoptatꝰ fraude Agrippie. hic Nero
fuit neqſſimus oium hoſtis humani gene-
ris: ⁊ iō iudicatꝰ eſt hoſtis a ſenatu. Inťfecit ſe pu
gione quarto miliario lōge ab urbe cū iperaſſet an
nis paulominus. xiiij. Uixitqꝫ annis. xxxij. ⁊ fami
lia Ceſarum in Nerone defecit.

g Alba ſenex de nobili ſtirpe Sulpitioꝝ ſe- Galba.
ptimꝰ poſt Neronē: vir vitioſus: cōmiſit ſe
totū regendū vitioſiſſimis ſeruis: vn̄ oibꝰ
odioſus occiſus eſt in foro a militibus Otthonis
cū iperaſſet mēſibus ſeptem. Uixitqꝫ annis. lxxiij.

o Tho octauus imperator: fuit nobilis ho- Otto
mo natus ex equite Romano non poterat octauus.
eſſe bonꝰ: quia fuerat familiariſſimus Ne
roni: fuit tamen militibus dilectiſſimus: qui victꝰ
a Uitellio ſe occidit pugione cū iperaſſet nonagin
ta diebus: anno etatis ſue. lvij.

v Itelliꝰ nobilis de gēte Uitellioꝝ: vir ꝓfun Uitel
de gule ⁊ crudelis: qui a pueritia fuit edu- lius.
catus inter meretrices Tyberij: vitupera-
tiſſime occiſus in furore populi inter oia ludibria
⁊ torneamēta. Regnauit menſibus octo: Uixitqꝫ
annis. lvij. Et nota ꝙ Oroſius Otthonem ⁊ Ui
tellium abijcit de numero p̃ncipū romanorum.

v Eſpaſianus nobilis de gēte Flauia: ſucceſ Ueſpaſianus.
ſit decimꝰ in iperio Uitellio: cū eēt dux bel
li iudaici ꝑ Nerone. Hic fuit ſapiēs ſenex
⁊ utilis reipublice: qui vixit annis. lxix. mēſibꝰ tri
bus ⁊ diebus. vij. Imperauit annis. x. ⁊ mortuus
ex fluxu uentris.

t Itus Ueſpaſiani filius: clariſſimus omni Titus
virtute: glorioſiſſimum triūphuꝫ duxit de filius
iudeis ſimul cū patre: quia ſimul ambo im ueſpa
perauerūt. Uel quia dicit Plinius optimus teſtis ſiani.
qui aſcribit Ueſpaſiano. Et hic amore omnium te
nuit imperium ſolus annis duobus: mēſibus duo
bus: ⁊ diebꝰ. xx. Uixitqꝫ annis. xlj. ⁊ mortuus eſt
febre cū magno planctu omnium.

d Omitianus filius ueſpaſiani: frater Titi: Domi
hoſtis virtutuꝫ: patris ⁊ fratris crudelis tianꝰ.

hoſtis virtutũ:patris ⁊ fratris crudelis ſanguinarius:perſecutor muſcarum ⁊ chriſtianornm ⁊ iudeoꝝ : qui vixit annis.xlv. Jmꝑauit.xv.occiſus a ſuis in camera.

Nerua.

n Erua ſenex ſatis nobilis : honeſtus ⁊ modeſtus:contrarius Domitiano : factus eſt Jmperator opera occiſoꝝ eiuſ:qui adoptauit Traianũ in filium ꝓpter egregiã eius virtutez. Uixit anuis.lxxij. Jmperauit anno vno ⁊ mortuus eſt morte naturali.

Traian⁹.

t Raianus ortus Rome:cuius antiqui fuerũt Hiſpani:optimus fuit omniuz auguſtorum ſumme iuſtitie:clemẽtie ⁊ ciuilitatis: qui vir diuinus mirabili virtute ⁊ felicitate Romanum imperium ſatis infirmatuz magnifice ampliauit.Hic vixit annis.lxviij.menſibus octo: ⁊ quattuor dieb⁹. Jmperauitqꝫ annis.xviij.menſib⁹ ſex: ⁊ mortuus eſt ex fluxu uẽtris.

Hadrianus.

h Adrianus ut ſcribit Spartianuſ:natus ex cõſobrino Traiani fili⁹adoptiuus eius:cuius fuerunt maiores in italia temporibus Scipionum:vir magne ſcientie:maxime eloquentie:nũc crudelis:nũc clemẽs:qui plus ꝑcurrit prouicias romani imperij q̃ aliquis aliuſ imperator. Hadrianus vite tedio afflictus petebat occidi : ⁊ mortuus eſt anno etatis.lxxij.menſe quinto cũ imperaſſet annis.xxj.mẽſibus.xj.

Antonius pius.

a Ntonius Pius gener Hadriani : ⁊ filius adoptiuus:vir forma pulcher:inſignis ingenio ⁊ eloquio : magne litterature : moderatiſſimus ⁊ benigniſſimus:qui romanuz imperiuz plus ſtuduit cõſernare q̃ ampliare:habẽs illud in ore Scipioniſ:Malo vnũ ciuem ſeruare q̃ mille hoſtes occidere . Antonius perijt anno.lxx. ĩperauit annis.xxiij. Mortuus eſt ex febre quaſi dormiens.

Antonius ueruſ

a Ntonius uer⁹ gener Pij ſucceſſit ei in iperio cũ Lucio fratre ſuo. Jſti duo frẽs ꝑmi ſimul uocati ſunt auguſti. Jſte uerus ſapiẽtiſſime celauit ⁊ ſupportauit vitia fratris : qui regnauit ſecum annis.xj. Fuit enim magnus philoſophus:ſanctitate vite omnibus preponẽdus:nunq̃ mutãs vultũ:qui vir tãte virtutis poterat dici felix:ſi uxorem Fauſtiuam ⁊ filium commodũ nõ habuiſſet. Jmperauit annis. xviij. Uixitqꝫ.lxj. ⁊ mortuus eſt ex morbo.

Antoni⁹ cõmod⁹

a Ntonius commodus fili⁹ ueri : paternaꝝ virtutum hoſtis crudeliſ luxurioſus qui a pueritia fuit toto corpore omni turpitudine fedatus:trecẽtas meretrices ⁊ totidẽ pulchros pueros habẽs in palatio:infamator oium:ab omnibus incommodis cuz imperaſſet.xiij.annis ſtrãgulatus fuit cũ magno commodo omnium.

Pertinax

p Ertinax factus imperator mandato ſenatus fuit genere ignobiliſ ex patre libertino ſed moribus nobilis:ſenex uenerabilis: tẽperatus:contrarius Cõmodo. Reputatus eſt auarus:dilectus populo ⁊ militib⁹ odioſus:Unde occiſus eſt a militibus odioſus.Uñ occiſus eſt a militibus in domo ſua opera Juliani.Uixitqꝫ annis lx. ⁊ mẽſibus.vj. ⁊ .xxv.diebus.

Julian⁹ didyus

i Ulianus didyus poſt pertinacẽ aſſumpſit imperiũ:qui fuit nepos Juliani magni iuriſconſulti:quod magis nobilitauit eũ:Cuius antiqui fuerũt de Mediolano. Julianus fuit parciſſimus hominuz miſerrime viuẽs:vnde odio ſus populo:deſert⁹ ob omnibus : priuatus eſt imperio auctoritate ſenatus ⁊ in palatio occiſus.Uixitqꝫ annis.xlvj. ⁊ mẽſib⁹.iiij. Jmperauit.ij. mẽſibus. ⁊ diebus.v.

Seuer⁹

ſ Euerus ſolus in numero principuz fuit ex africa:qui vir fortis magna bella geſſit:terribilis ſenatui ⁊ populo:ſed militibus amabilis:qui maius ſtipendiuz dedit q̃ aliqs imperator.Hic tãtũ annone reliquit in morte ꝙ ſufficere poterat urbi.vij.annis dando.lxxv.milia modiorum in die. De quo dixit ſenatus ꝙ nunq̃ debuiſſet naſci uel nunq̃ mori. Uixit annis.lxxix. Mortuus eſt in Britannia cum imperaſſet annis.xviij.

Baſſianus.

b Aſſianus filius Seueri dictus antonius charatallus ſucceſſit patri in imperio aſperior eo luxurioſus multũ:qui Papinianuz magnum iuriſconſultuz trucidari fecit:quia reprehendebat euz ꝙ duxerat Juliã nouercam ſuam in uxorem.Hic imperauit annis quaſi ſex ⁊ occiſus eſt apud Charias inſidijs macrini prefecti : anno etatis ſue.xliiij.

Macrinus.

m Acrinus occiſo Baſſiano arripuit imperiũ homo omnium vitiorum : viliſſime natus ⁊ viliſſimus ſeruus ſub Cõmodo:fuit crudelis:ſanguinarius : inuentor nouarum mortium ſed poſt annum ſui imperij fuit occiſus apd antiochiam ab Heliogabalo.

Uarius Heliogabaluſ

v Arius Heliogabalus reputatus filius ſupraſcripti Baſſiani ex Semirama vulgatiſſima meretrice ad cuius uoluntatem fecit oia:turpia ipurior omni beſtia:occiſus eſt cõiuratione militum : ⁊ deiectus in cloacam ſtercorariam ⁊ mater cum eo digniſſima tali filio luxurioſo:prodigo:ſcenoſo qui nõ eſt nominandus homo ſed upupa fediſſima: Jmperauit annis tribus.

Alexander.

a Lexander filius Uarij Heliogabali natus ex Mamminea chriſtianiſſima muliere:accepit Jmperium ad remedium generis humani:qui iuuenis: virtuoſiſſimus:purgatis ſordibus Heliogabali:rempublicam ſalubriter gubernauit conſilio Ulpiani qui fuit legalis ſcientie princeps. Habuit iſte Alexãder omnes dotes nature ⁊ fortune: ⁊ vitam bonorum principuz metrice ſcripſit. Uixit annis.xxxix.menſibus tribus diebus.xij. imperauit annis. xiij. Occiſus eſt in Gallia a militibus opera maximiani : quod indigniſſimum viſum eſt . Nam omnes boni pricipes ut plurimum bene mortui ſunt: ⁊ mali male.

Maximianus

m Aximianus natus de regione Thracie;ex patre ⁊ matre barbaris :ſine auctoritate ſenatus:a militibus appellatus eſt auguſtus:qui fuit magnus ut gigas : fortiſmus ferus : aſper ⁊ ſuperbus nullum animal eo crudelius fuit in terris:vnde milites in africa fecerũt imperatorem Gordianum ſenem grauiſſimum : ſed Maximianus occiſo Gordiano ⁊ filio eius iuuene ueniebat contra romam fulminans. Senatus uero territus fecit tres imperatores contra eũ:ſcilicet Pupienum: Albinum ⁊ Gordianum paruulum nepotem Gordiani ſenis interfecti. Maximianus uero apud aquilegiam occiſus eſt a militibus cum filio ſuo cum imperaſſet annis tribus.

Gordianꝰ tertiꝰ

g Ordianus tertius qui appellatus fuerat Auguſtus a ſenatu cum Pupieno ⁊ Albino: Illis occiſis fraude militū qui iam imperauerant duobus annis ſolus tenuit imperium ualde puer. Cui nihil deficiebat niſi etas: amabilis ⁊ gratioſus. Hic cū bella feliciter gereret in oriēte: cōſilio Māſichei ſoceri ſui viri prudentiſſimi: occiſus fuit a militibus fraude Philippi Arabis dicentis ꝙ puer neſciebat regere imperiū. Imperauit annis ſex.

Philippus de arabia

p Hilippus de arabia poſt Gordianū factꝰ imperator: Philippum filium fecit participem regni: qui de vili genere natus ſuperbe imperauit annis ſeptem: nihil laudabile fecit: niſi ꝙ fuit primus imperator chriſtianus: ⁊ ambo in tumultu militari interfecti ſunt fraude Decij pater Uerone: filius Rome. Et hic nota ꝙ omnis Auguſtus eſt Ceſar: ſed non econuerſo: Nam Ceſar eſt electus a principe uel exercitu: Auguſtꝰ uero confirmatus a ſenatu.

Deciꝰ de pannonia

d Ecius de Pannonia natus: vir induſtria militari ſtrenuus: occiſis Philippis inuaſit imperium: quod tenuit annis tribus: ⁊ ipſe cum filio quem Ceſarem fecerat occiſus eſt in medio barbarorum: cum bellū pararet contra Emilianum: qui in Miſſia rebellauerat. Crudelis fuit contra chriſtianos.

Gallus Hoſtilianus

g Allus Hoſtilianus poſt mortē Decij ſucceſſit in imperio cum filio ſuo Uoluſiano: quod tenuit annis vix duobꝰ: quo tempore perſecutionem fecerunt in chriſtianos ⁊ peſtis generaliter fuit ubiqꝫ

Ualerianus

u Alerianus ab exercitu appellatꝰ auguſtꝰ: uolēte populo ⁊ gaudēte ſenatu: quia fuit vir nobilis ſanguine: ſciētia clarus: glorioſus eloquētia. Et hic uerificatur dictum ariſtotelis: ubi plurimū de virtute ibi minimū de fortuna ⁊ ecōuerſo: ſed infeliciſſimus fuit omniū: Nā captꝰ a rege perſarū in miſera ſeruitute cōſenuit: ſuſtinēs ſemper in tergo regem cum aſcenderet equum. Hic vixit annis .lxx. imperauitqꝫ annis ſex.

Galienꝰ

g Alienꝰ filiꝰ Ualeriani qui iā erat Ceſar: factus eſt auguſtꝰ a ſenatu loco patris: qui luxurioſus marcēs ocio ſe totū dedit uoluptatibus neglecto pie ⁊ impio. Unde ⁊ .xxx. tyrāni iuaſerūt imperiū: fuit tamen poeta clarꝰ. Unde cū ſemel celebraret nuptias tenēs ſpōſum ⁊ ſpōſam per manus dixit iſtos mirabiles verſus. Ite ſimul pueri pariter ſudate medullis Omnibꝰ: intra uos nō murmura ueſtra columbe. Brachia non hedere nō vincāt oſcula conche. Imperauitqꝫ annis .xj.

Claudius ſcḋs

c Laudiꝰ ſcḋs imperator factꝰ de uolūtate ſenatꝰ dicitur habuiſſe in ſe bona omniū principū: ſicut virtutē Traiani: pietatē Antonini: prudētiā auguſti. Hic victꝰ feliciter a Gotthis mortuꝰ eſt ex infirmitate familiari: virtutibꝰ ſuis celū petijt cū imperaſſet quaſi duobꝰ annis. Quo mortuo Quintilianus frater eius vir optimus imperium tenuit ſolum .xvij. diebus ⁊ occiſus eſt.

Aurelianus

a Urelianus natus ex paruis parētibꝰ barbaris: fuit vir fortiſſimus ⁊ in omni genere armorū exercitatꝰ a pueritia: qui magna bella geſſit in oriēte ⁊ muros urbis plus ampliauit quā aliqs aliꝰ ante uel poſt: ſed clemētiā non habuit que eſt prima virtus principum. Triumphus eius fuit glorioſiſſimus: Nam Zenobiā magnanimam mulierem: que magnifice uendicauerat ſibi Syriam: duxit ante currum triūphalē ligatam multis cathenis aureis. Imperauit annis quinqꝫ: mēſibus vj. Occiſus fraude notarij ſui apud Byzantium.

Tacitꝰ

t Acitus vir conſularis: ſenex ⁊ grauis factꝰ eſt imperator cū ſumma cōcordia ⁊ lōga deliberatione militū: ſenatꝰ ⁊ populi: ſpatio ſex menſium: tēperatꝰ ſobrius: lectione librorū delectatus: nō fecit magnifica propter temporis breuitatē: quia tantū ſex mēſibꝰ imperauit: morbo perijt.

Glorianus

g Lorianꝰ frater eiꝰ ſibi ſuccesſit: Imperiū tenuit duobꝰ mēſibꝰ: ⁊ occiſus eſt inſidijs militū.

Probꝰ de pannonia

p Robus de Pannonia oriundus de ciuitate Syrmiēſi: nobiliore matre: qui uere probus iudicio omnium bonorum: factus imperator rempublicam quietiſſimam ⁊ ſecuriſſimā reddidit: nobiliſſimis virtutibus clarus: ſub magnis ducibus Ualeriano: Aureliano ⁊ Claudio multa bella geſſit feliciter ⁊ probiter: terror barbarorum. Ideo finaliter occiſus eſt apud Syrmien: quia nimis eos grauabat prelijs ⁊ laboribus: anno imperij ſui quinto.

Charꝰ

c Harus Romanꝰ uel mediolanēſis: viſus eſt militibus dignus imperio poſt mortē Probi: ⁊ tamen medius fuit inter principes bonos ⁊ malos. Hic capta ciuitate Chararū in perſia: longius procedendo cum exercitu fulminatus eſt cum imperaſſet annis duobus. Charus habuit duos filios Ceſares: quorū minor Numerianus magnus orator ⁊ poeta ſine pari tempore ſuo: occiſus eſt proditione Apri ſoceri ſui qui uolebat occupare imperium. Maior autē nomine Charinus contaminatiſſimus omnium: victus ⁊ occiſus eſt a Diocletiano.

Diocletianus

d Iocletianus cū bonus princeps quereretur: occiſo Numeriano: conſenſu omnium appellatus eſt Auguſtus vir magnanimꝰ: prudens: alti conſilij: qui dicebat: bonus: cautꝰ: optimus uenditur imperator. Cum autē ſolus libere imperaret: ſubito ortis magnis bellis Diocletianus fecit Auguſtum Maximianum quem a principio fecerat Ceſarem: ⁊ elegit Ceſares Conſtantium patrem magni Conſtantini: ⁊ Galeriū poſt multas victorias bellorū. Diocletianus ſenex reduxit ſe primum ad vitam priuatam apud Salonas ciuitatem Dalmatie patriam ſuam: ⁊ Maximianus coactus ab eo idem fecit apud Mediolanum: ⁊ Diocletianus in oriente: ⁊ Maximianus in occidente crudelius perſecuti ſunt chriſtianos quā Ualerianus ⁊ Decius Aurelianꝰ ⁊ ceteri. Dioclecianꝰ uenenum bibit Anno etatis .lxviij. cū imperaſſet annis decem.

Cōſtantius

c Onſtantius ⁊ Galerius Ceſares facti Auguſti diuiſerunt imperium inter ſe: Nam Cōſtantius contentus Gallia ⁊ Hiſpania: Ceteras prouincias college ceſſit. Cōſtantius ex patre Eutropio nobili romano fuit vir optime cōſtantie ⁊ ciuilitatis omnibus amabilis ⁊ uenerabilis: qui mortuus eſt in Britannia Anno imperij ſui .xiij. relicto Conſtantino filio ex Helena.

Galeriꝰ

g Alerius cum imperaſſet Illirico: milites pretoriani Rome fecerunt imperatorē Maxentium filium Maximiani: contra quem Galerius miſit quendā Seuerū: qui cū incredibili

multitudine obſedit romam: ⁊ tamen proditione ſuoꝝ a Marentio fugiēs occiſus eſt: ⁊ Marentius cōfirmatus in imperio factus eſt ſeuiſſimꝰ tyrānus. Galerius ṽo poſt multa mala que fecerat in chriſtianos: dum putaret uenire in italiaʒ: morbo faſtidiendo putrefactus: cum uermes inceſſabiliter emitteret de corpore: cruciatus impatiens: manu ſua ſe interfecit Anno imperij ſui.x. Imperauit ſolus annis duobus.

Cōſtantinꝰ magnus

c Onſtātinus magnus Cōſtantij filius omni virtute refulgens optimis principibus comparandus: rogatus a ſenatu ⁊ populo romano ut ciues ſuos liberaret a ſeruitute crudeliſſime beſtie Marentij: cōuocatoqꝫ licinio qui iperabat in Hiſpania cū magno apparatu belli uenit contra Marentium: quē magno prelio vicit: ⁊ Marentius fugiēs ſuffocatuſ eſt in Tyberi. Cōſtantinꝰ cū magna glīa intrauit urbeʒ. Poſtea Licinium ſibi rebellem: ſepe victum: tandem occidi fecit. Conſtantinus itaqꝫ omnium victor: eccleſiam romanam reformauit: fidem chriſtianam cōfirmauit: ſedem imperij tranſtulit in Greciam: ubi fecit ſecundam romam. Conſtantinus cum magna virtute ⁊ fortuna proſperrima iperauit.xxx. anniſ menſibus.x. ⁊ diebꝰ.xj. vixitqꝫ annis.lxvj. ⁊ mortuus eſt feliciter.

Cōſtās

c Onſtans ⁊ Conſtantinus filij Conſtantini occiſo fratre eoꝝ Conſtātino tenuerūt ambo imperium. Cōſtans prauus Arrianus perſecutus eſt catholicus: ſed poſt multa prelia geſta contra Perſas: factus omnibus intollerabilis occiſus eſt anno imperij eius .xix. etatis ṽo anno.xxx.

Cōſtātius

c Onſtātius poſt fratrem ſolus tenuit imperium annis ſex: temperans ⁊ placidus qꝫuis Arrianus. Hic Julianuʒ conſanguineum ſuum fecit Ceſarem ⁊ ſororium ſuū: ⁊ miſit in Gallias: qui elatus victoria inuaſit imperiū in italia: Conſtātio occupato bellis parthorum: Cōſtātius ṽo rediens contra eum: mortuus eſt in via: anno etatis ſue.xlv.

Julianꝰ

i Ulianus ſucceſſit ſolus in impio: vir liberalis: litteratꝰ: eloquēs: memorioſus: cupidus glīe: Fuit tñ igratus cōtra Conſtātiū ⁊ pfidus contra fidē: vnde uocatus eſt apoſtata: qꝛ ſolus poſt Conſtantiū receſſit a fide chriſtiana: ⁊ chriſtianos odio habuit: quibꝰ interdixit officia ⁊ ſtudia ſcientiarū. Julianꝰ vixit annis.xxxij. iperauit anno vno: menſibus.viij. trāſfixus telo in deſerto Parthie ab vno milite ignoto.

Jouinianus

i Ouinianus de Pannonia oriūdus: electꝰ eſt impator ab exercitu Juliani: qui corpore pulcher: letus aio: exercitū quem Julianus fecerat paganum: fecit chriſtianum: ⁊ reduxit ſaluum ex periculo magno. Mortuus octauo mēſe imperij etatis eius.xxxiij.

Ualentinianꝰ

u Alentinianus de Pānonia: qui receſſerat a Juliano: qꝛ uerus chriſtianꝰ erat factꝰ eſt impator a militibꝰ nolēs: vir pulcher: prudens: pbus: ſimilis Hadriano ⁊ Aureliano: qꝛ fratrē ſuū Ualentē: ⁊ Gratianū filiuʒ fecit auguſtos. Hic vir perfectus poſt multa bella mortuus eſt ſubita ſanguinis effuſione: anno iperij.xj. etatis ṽo lv. Quo mortuo Ualens tenuit imperium in oriēte: ⁊ Gratianus in occidente.

Ualēs

u Alens impator in oriente tanqꝫ Arrianus pſecutꝰ eſt catholicos chriſtianos. Unde pcepit ut monachi militarēt: ſed infeliciſſime bellum gerens cum Gotthis: perdito exercitu: ipſe vulneratꝰ ſagitta fugiēs in vilem caſam viuus crematus eſt igne: cuʒ imperaſſet quaſi annis.iiij.

Gratianus

g Ratianus poſt mortem patrui imperauit annis.vj. qui iuuenis gratuſ: catholicus ⁊ fidelis: contra alemanos feliciter pugnauit: ſub quo italia tota receſſit a pfidia Arrianorū. Gratianus videns multas gentes infeſtas romano imperio: elegit in impatorem orientis Theodoſium nobiliſſimum hiſpanum. Qui vir.xxxiij. annorum Tartaros terribiles debellauit: ⁊ ceteris hoſtibus conciliatis glorioſus fuit apud Conſtantinopolim.

Ualētinianꝰ ſecundus

u Alentinianus ſecūdus frater Gratiani imperauit in occidente Theodoſio iperāte in oriēte. Jſte vir bonꝰ expulſus de Gallia a maximo tyranno: Theodoſius tyrānum potenteʒ cū paruo apparatu feliciter vicit apud Aquilegiā ⁊ captum decapitauit. Ualentinianꝰ ergo reſtitutꝰ in regno occidentis cū in pace regnaret: ſtrangulatus eſt apud Uiennam fraude Arbogaſti comitis ſui cum imperaſſet annis.viij.

Theodoſiuſ magnꝰ

t Heodoſius magnus cum iam imperaſſet xiij. annis cum Gratiano ⁊ Ualentiniano fratribus ſolus remanſit in imperio annis tribus in oriente ⁊ occidente. Jſte fuit optimus imperator chriſtianorum: ſimilis Traiano a quo originem traxit: de quo mirabiles laudes fecit ambroſius: cuiꝰ auxilio expulit Arrianos de Mediolano: Theodoſius contra Eugenium qui uſurpabat imperium in Gallijs confidens virtute Chriſti: illius auxilio ſuppliciter inuocato in alpibꝰ ruit in prelium: ⁊ ſubito orta vi uentorum cum crudeli tempeſtate contra hoſtes Theodoſius victor cū parua cede ſuorū Eugenium captū interfecit. De qua re memoriam facit Claudiꝰ Florētinus poeta paganꝰ: ut refert Auguſtinꝰ de ciuitate dei. Theodoſius anno etatis ququageſimo feliciter mortuꝰ eſt apud Mediolanum. relictis duobus auguſtis filijs ſuis Archadio ⁊ Honorio.

Archadius

a Rchadius ſucceſſit patri theodoſio in imperio orientis: ⁊ Honorius in imperio occidentis: ambo viri boni non degenerātes a patre. Ambo ṽo imperij eoruʒ rhadagaiſus rex Gotthorum cū infinita multitudine barbarorum miſerabiliter victus a romanis fame ⁊ frigore occiſus eſt rome: ſuis more pecudū uenditis. Archadius ṽo anno imperij eius.xiij. mortuus eſt apud Cōſtantinopolim relicto filio ſuo theodoſio in imperio orientis.

Honorius

h Onorius qui iaʒ.xiij. annis impauerat cū fratre ſuo: poſtea impauit cū theodoſio minore annis.xv. ſub quorum imperio Alaricus rex Gotthoꝝ cepit romā cum furore: ⁊ ſpoliauit: parcēs tñ fugiētibꝰ ad tēpla ſanctoꝝ. Sub iſto Honorio multa bella ciuilia ⁊ externa terminata ſunt in occidente cuʒ modico ſanguine: Jpſe ṽo occiſus eſt rome ſine filijs.

Theodoſꝰ minor

t Heodoſius minor filiꝰ Archadij: mortuo Honorio regnauit i oriēte annis.xxvij. cū iam poſt mortē pr̄is regnaſſet annis .xiij. ⁊ cum patre viuente annis octo. Hic Ualētinianū

conſobꝛinuz ſuū fecit Auguſtū: ⁊ generꝝ ſuū qui in
occidēte regnauit.xxv. Tempore huius Theodo
ſij: Carthago crudelius capta eſt a Gēſerico rege
Uuandaloꝝ q̄ꝫ Roma ab Alarico: quia Genſeri-
cus non pepercit eccleſijs. Theodoſius moꝛtuus
eſt apud Conſtantinopolim: ⁊ ſepultus cum patre
Ualēti- ſuo Archadio.
nianus Alentinianꝰ tertius in occidēte tenuit ipe-
tertius n riū.v.annis poſt moꝛtem Theodoſij: cum
quo impauerat annis.xxv. ⁊ Marcianus
ſucceſſit Theodoſio tpe iſto quo Attila ille potēs
⁊ terribilis cū multis regibꝰ ⁊ gentibꝰ barbaris de
Pānonia ueniēs: in italiā crudeliter afflixit Uene
tamq̄ꝫ puinciā ⁊ Lōbardiā Aquilegia pꝛimo euer
ſa. Tūc aūt facta eſt ciuitas Uenetiaꝝ a fugiētibꝰ
ſeuitiā Attile. Ualētinianꝰ aūt timore uel inuidia
occidit Ecciū ducem bellicoſiſſimū Romani exer
citꝰ in gallia: qui ſolus erat victoꝛ Attile: cuiꝰ moꝛ
te ruit imperium ⁊ ſalus occidentꝭ. Ipſe quoq̄ꝫ Ua
lētinianꝰ anno ſequēti occiſuꝭ eſt Rome ab vno mi
Marci lite Eccij cum iam annis.xxv. rexiſſet imperium.
anus Arcianus qui iā q̄nq̄ꝫ annis impauerat cū
m Ualētiniano poſt moꝛtē eiꝰ impauit annis
duobꝰ: quo tpe Gēſericus rex Uuādaloꝝ
ueniēs ex africa cū Mauris: cepit Romā ⁊ eā ra-
paciter ſpoliauit: ſimil'r Capuā ⁊ Cāpaniā. Mar-
cianus v̇o anno ſeptimo ſui imperij occiſus eſt cō-
Leo iuratione ſuoꝝ apud Conſtantinopolim.
Eo in Conſtantinopoli inuaſit imperium:
l qui Leonē filium ſuū regni oriētis fecit cō
ſoꝛtem: Quo tpe impiuz occidētis a multꝭ
laceratū eſt. Nā quidā Maioranꝰ iuaſit impium
apd̄ Rauēnā: ⁊ ita alij multi. Rauēna eniz eo tpe
Gotthoꝝ potentiſſima erat. Leo v̇o anni imperij
ſui decimoſeptimo moꝛtuus eſt in oriente.
Zeno Eno impatoꝛ Leonis gener ſucceſſit illi in
ʒ impio: quo tpe Odonater ueniēs cū foꝛti
exercitu de ultimis finibꝰ Pannonie obti-
nuit regnum Rome cum tota italia. Q̄ ō cū tenuiſ
ſet.xiiij.annis: Theodoricus rex Gotthorum ue-
niens de Grecia cum auctoritate Zenonis: vir ſtre
nuiſſimus victo Odonatre obtinuit Romam cuz
tota italia. Zeno v̇o in grecia cuz imperaſſet annis
xvj. moꝛtuus eſt: ſimilis Papyrio Curſori in ue
locitate pedum.
Anaſta Naſtaſius poſt Zenonem adeptus eſt im-
ſius a perium: Qui factꝰ hereticus pertinax: cuz
non poſſit reuocari ad fidem ſanctam iuſto
iudicio dei fulmine percuſſus perijt anno imperij
ſui.xvij. quo tpe Theodoricus glorioſe regnauit
in italia circa annos quadraginta.
Iuſtinꝰ Uſtinꝰ maioꝛ ſucceſſit Anaſtaſio: Qui vir
maioꝛ i catholicus ⁊ pius: in partibus oriētis om
ni ſtudio nomē Arrianoꝝ querebat extin-
guere. Sed Theodoricꝰ minatus eſt ei ꝙ niſi reſti
tueret Arrianos: Ipſe in italia oēs ppl'os gladio
necaret. Iuſtinus v̇o ex compaſſione Arrianos di
miſit in pace: Ipſe v̇o Iuſtinus cum imperaſſet an
Iuſtini- nis.xj. in pace quieuit Conſtantinopoli.
anus Uſtinianus Iuſtini ſoroꝛis filius ſucceſſit
i illi in imperio: qui iuſtiſſimus p̉nceps Ro-
manū imperium armis ⁊ legibus repara
uit. Nam per Belliſarium virum bellicoſiſſimum
debellauit Perſas qui inuaſerāt fines Romanos:
Africā liberauit de manibꝰ Uuādalorum atq̄ꝫ ita
liam de manibꝰ Gotthoꝝ: ubi Neapolim receptā
tem Gotthos crudeliſſime exterminauit nulli par
cēs. Poſtea Narſeus eunuchus iterum Romam
liberauit de manibus Totile regis Gotthoꝝ: quē
interfecit. Iuſtinianus v̇o leges Romanas mira-
bili bꝛeuitate refoꝛmauit: qui moꝛtuus eſt feliciter
cum imperaſſet annis.xxxviij.
Uſtinus minoꝛ nepos Iuſtiniani ſucceſſit Iuſtinꝰ
i in impio: qui fuit hō auarus: rapax: ipius minoꝛ
⁊ hereticus: ꝓpter qd̄ Narſeus qui per in
uidiā fuerat illi falſo accuſatus: odio ⁊ timore Au
guſte: que minabať reducē eū iter ml'ieres: fecit ue
nire Lōgobardos de Pānonia in italiā: qui cepe-
rūt Mediolanū: Papiā ⁊ q̄ſi totā Lōbardiaz. Iu
ſtinus cum imperaſſet annis.xj. alienatus mente
moꝛtuus eſt relicto Tyberio Ceſare.
Yberius ſecundus ſucceſſit in imperio Iu
t ſtino: qui fuit recte contrarius illi: vir lar- Tyberi
gus in pauperes: chꝛiſtianus: ꝑfectꝰ: ſapi- us ſcd̄s
ens ⁊ iuſtus: qui theſauros Iuſtini male acq̄ſitos
pauperibus erogauit: ⁊ de Perſis magnam pꝛe-
dam habuit. Iſte Tyberius moriēs reliquit here-
dem imperij Mauricium data ſibi filia in vxorem
cum imperaſſet ſeptem annis.
Auricius gener Tyberij p̉mus ex grecis Mauri
m habuit imperium: vir utilis reipublice: cu- cius
ius tpe magnū diluuium fuit in italia apd̄
urbē ⁊ Ueronā. Mauricius v̇o anno.vij. imperij
ſui occiſus fuit cū duobus filijs ſuis a Phocace.
Hocas occiſoꝛ Mauricij ⁊ filioꝝ: obtinuit Pho-
p imperiuz: qui p̉mus obtinuit ꝙ Romana cas
eccl'ia eſſet caput oīum eccl'iarum: cum pꝛi
us Conſtantinopolitanam ſe nominaret. Phocas
v̇o cum imperaſſet.v. annis pꝛiuatus ſimul vita ⁊
imperio ab Heraclio qui Africam regebat.
Eraclius ſucceſſit Phocaci in imperio cū Heracli
h filijs ſuis ⁊ Conſtantino ſecundo ex illa fa us
milia: quo tempore Mahometus peſtilen
tiſſimus dꝛaco in Arabia fecit ſectam ſuam: ab ori
ente in occidentem uenenum ſuum diſſeminās cū
peſſima deſolatione fidei chꝛiſtiane. Iſte Heracli-
us factus hydropicus moꝛtuus eſt anno imperij
ſui.xxxj.
Onſtātinus ſecūdus cū fratre iura ſuſce- Cōſtāti
c pit imperij: qui crudelis raptoꝛ ueniens in nꝰ ſcd̄s
italiam Romam ſpoliauit oībus oꝛnamē-
tis ſuis: deinde in Sicilia fecit inauditas crudeli-
tates ⁊ rapinas. Ibi tandē occiſus eſt a ſuis in bal
neo cum regnaſſet annis.xxviij.
Onſtantinus tertius ſuperioris filius ſuc- Cōſtāti
c ceſſit illi in imperio: qui vir bonus ⁊ catho nꝰ tertiꝰ
licus multum confirmauit fidem chꝛiſtia-
nam contra hereticos: ⁊ moꝛtuus eſt in pace cum
regnaſſet annis.xxvij.
Uſtinianus ſecūdus filius Cōſtantini ter- Iuſtini-
i tij de familia Heracliorum ſucceſſit in im- anus ſe
perio: qui liberauit Africam de manibus cundus
ſarracenorum. Fuit tamen ſciſmaticus ⁊ infeſtus
populo romano. Impauit quoq̄ꝫ annis.x. Et hic
nota ꝙ omnes pꝛincipes poſt moꝛtem Heraclij uſ
q̄ꝫ ad Karolum magnum fuerunt de ſtirpe eius.
Eo ſecundus expulit Iuſtinianum pꝛedi- Leo ſe-
l ctum de regno quem relegauit in Pontuz: cundus
⁊ imperauit annis tribus: deinde regnuz
perdidit ut ſtatim dicetur.

Tiberiꝰ tertius

t Iberius tertiꝰ inſurgẽs cõtra Leonẽ arripuit regnuʒ: euq́ʒ tenuit in cuſtodia toto tpe ſui Imperij: qui regnauit annis ſepteʒ

Iuſtinianus ſecũdus

i Uſtinianꝰ ſecũdus p̄dictꝰ: qui relegatꝰ fuerat a Leone ſcecũdo: recupauit Impiuʒ ⁊ cõtinuo iugulari fecit in publico Leonem qui expulerat eum: ⁊ Tiberiũ qui inuaſerat impium Leonis. Iſte quidẽ multa magnifice fecit: ſed cõtra eũ quidã Philippꝰ relegatus ab eo: creatuſ Impatoꝛ ab exercitu apud Cõſtãtinopoliʒ vicit ⁊ occidit ipſum Iuſtinianum: cum imperaſſet annis ſex cum filio ſuo Tiberio.

Philippus bardanus

p Hilippus dictus bardanus ſuccedens Iuſtiniano a ſe occiſo: pꝛiuatꝰ eſt regno ⁊ oculis ab Anaſtaſio: cum imperaſſet anno vno ⁊ menſibus ſex: qui fautoꝛ fuit hereticorum.

Anaſtaſiꝰ ſcõs

a Naſtaſius ſecundus dictꝰ Arthemius pꝛiuato vita Philippo: tenuit imperiũ: ſed exercitꝰ eiꝰ elegit Theodoſiũ impatorẽ lʒ iuitũ anno tertio iperij eiꝰ cũ eẽt fautoꝛ catholicoruʒ.

Theodoſiꝰ tertius

t Heodoſius tertius factus impatoꝛ a militibus Anaſtaſium graui pꝛelio vicit: queʒ captum fieri fecit ſacerdotem. Ipſe ꝟo catholicorum amicus anno imperauit vno.

Leo tertius

l Eo tertius ſucceſſit Thodoſio in imperio: qui Cõſtãtinũ filiuʒ ſuum fecit regni cõſoꝛteʒ: quo tpe fuit Cõſtãtinopolis lõga obſidione miſerabilr̃ afflicta a ſarracenis. Hic Leo pꝛauus fuit: q imagines Marie ⁊ ſanctoꝝ in publico fecit igne cremari: ⁊ tñ imperauit annis.xxv.

Cõſtãtinꝰ qntꝰ

c Onſtantinus quintus pꝛedicti Leonis filius peioꝛ patre: dictuſ eſt pſecutoꝛ eccleſie: qui mltos religioſos ⁊ uere catholicos occidit: uacãs ipſe magicis artibꝰ: attamen regnauit annis.xxv. quo tpe Pipinꝰ pr̃ Karoli magni vicit in italia Aſtulphum regem Longobardorum.

Leo q̃rtus

l Eo quartus filius Cõſtantini quinti: imperauit in oriente poſt eum annis quinq́ʒ dignus patre ſuo ſuccedere in vitijs.

Cõſtãtinꝰ ſextꝰ

c Onſtãtinus ſextus Leonis filius imperauit cum matre Hyrene: qui poſtea mr̃e pꝛiuata regnauit ſoluſ annis qnq́ʒ. Mater ꝟo cecauit filiũ ⁊ ſola regnauit qnq́ʒ annis. Et tũc imperiũ romanuʒ qd̃ fuerat in oriente a p̄mo Cõſtantino uſq́ʒ ad iſtum ultimũ terminatũ eſt. Nã facta eſt diuiſio imperij: ut imperium occidẽtale ſolum diceret̃ Romanoꝝ: ⁊ orientale diceret̃ Grecoꝝ: ⁊ tunc imperium romanoꝝ trãſiuit ad Francos.

Karolꝰ magnuſ

k Arolus magnus Pipini filiꝰ victo Deſiderio rege Longobardoꝝ in Italia apud papiã ueniẽs Romã electꝰ eſt Imperatoꝛ a ſenatu ⁊ populo romano: ⁊ cõfirmatus a ſũmo põtifice: qꝛ adiutoꝛ erat eccleſie. Hic fuit optimus pꝛiceps chꝛiſtianoꝝ: qui terram ſctãm occupatam a Sarracenis ⁊ impiũ in oriente ⁊ occidẽte recupauit: ubi tunc femina pꝛaua Hyrena regnabat in oriẽte: totã Hiſpaniã liberauit: maximꝰ Ro. eccleſie pugil ⁊ ꝓtectoꝛ fidei chꝛiſtiane. Karolus vixit annis.lxxj. ⁊ moꝛtuus eſt feliciter cũ regnaſſet annis.xlvij. ⁊ imperaſſet annis.xiiij.

Ludouicꝰ piꝰ

l Udouicus piꝰ Karoli magni filius ſucceſſit patri in Impio ſupatis duobꝰ fratribꝰ ſuis. Hic fuit vir iuictus: ſed plus clemẽs: ſobꝛius ⁊ tẽperatus: ultra oẽs patiẽs: nullis vincibilis malis: qui ⁊ viuẽte patre cũ regnaret ⁊ poſt moꝛtẽ cũ imperaret magnifica multa geſſit: deuotiſſimus chꝛiſtianus: nõ diſſimilis patri. Uixit annis.lxiiij. ⁊ imperauit annis.xxv.

Lothariꝰ pij filius

l Othariꝰ Ludouici pij filiꝰ impiuʒ arripuit nõ faciẽs ꝑtem regni fr̃ibus ſuis ſm oꝛdinatã diuiſionẽ pr̃is: vñ ꝯtractis viribus inaudita ſtrage Francoꝝ pace fracta Lotharius imperauit in italia. Hic anno qntodecimo iperij ſui diuiſo filijs regno factus eſt monachus: ⁊ moꝛtuus eſt feliciter qui fuerat violentus in vita.

Ludouicꝰ ſcõſ

l Udouicꝰ ſcõs Lotharij monachi filiꝰ. Imperauit annis.xxj. qui ſiue triſtis ſiue infelix bellũ habuit cũ Karolo fratre ſuo crudeliter regnãte ſuper Francos turpiter victus eſt. Et nihil magnificum gerẽs moꝛtuus eſt in italia: ⁊ in Mediolano videtur ſepultus: dicitur quoq́ʒ ꝙ italiam ſapienter ⁊ pacifice rexerit.

Karolꝰ ſcõs

k Arolus ſcõs dictꝰ Caluus: filius Ludouici pij ⁊ patruus Ludouici ſcõi ⁊ fr̃ Lotharij ſucceſſit Ludouico ſcõo in impio: vir lepore timidioꝛ fugere q̃ʒ fugare paratioꝛ: dictus eſt groſſus uel ſimplex: qui multa monaſteria fabꝛicari fecit ac etiam dotauit. Ueneno ꝟo extinctus eſt cum imperaſſet anno vno ⁊ menſibus nouem.

Karolꝰ minoꝛ

k Arolus minoꝛ noie tertius Ludouici germanoꝝ regis filius ⁊ nepos eiuſdẽ Karoli Calui: Impiuʒ italia tenuit: Galliã ⁊ Germaniã poſſedit pacifice: Robertũ ducẽ Noꝛmandie victũ de ſacro fonte leuauit: ⁊ filiã ſuã dedit illi in uxorẽ. Hic anno imperij duodecimo deficiẽs aio ⁊ coꝛpe: repudiatus eſt a magnatibus regni: Arnulpho facto impatore: Anno ꝟo ſequenti idẽ Karolus moꝛtuus eſt.

Arnulphus

a Rnulphus ex Karoloꝝ ꝓgenie: Hic Noꝛmandos mirabili cede deleuit: Romaʒ cepit: tandem longa egritudine diſſolutus a pediculis roſus eſt. Sic felix pꝛelio infelix moꝛbo perijt: anno imperij ſui.xj.

Ludouicꝰ tertius

l Udouicus tertius Arnulphi filius ſucceſſit pr̃i in impio: qd̃ tenuit annis.x. nõ felicioꝛ pr̃e: Nã ſub eo defecit iperiũ de ꝓgenie Karoloꝝ: cũ nõ iuuaret eccl'iam more maiorũ ſuoꝝ cõtra Lõgobardos ifeſtãtes eccl'iaʒ: Et tũc diuiſuʒ eſt impiuʒ: qꝛ aliqui impauerãt in italia: ſicut q̃tuoꝛ Berẽgarij: Aliqui in alemania: ſicut Cõradus ⁊ Heinricus uſq́ʒ ad Otthonem pꝛimum qui utrobiq́ʒ imperauit. Ludouicus pſecutus eſt Berengarium in italia: captus apud Ueronaʒ: cecatus dicitur cum imperaſſet annis.x.

Berẽgariꝰ p̄mꝰ

b Erengarius pꝛimus imperãte Ludouico tertio imperauit in italia tñ q̃tuoꝛ annis. Hic fuit vir pꝛudens ⁊ ſtrenuus in armis: qui ⁊ bellum cum romanis geſſit.

Cõradꝰ Alemanus

c Onradus alemanꝰ ſucceſſit Ludouico tertio in impio: ſʒ nec ipſe ꝑuenit ad bñdictionẽ in italia: ideo nõ ponit̃ iter p̄ncipes: vir tñ ſapiens: foꝛtĩ ⁊ victoꝛ fuit. Hic impauit annis.vij. ⁊ moriẽs corã p̄ncipibus regni: deſignauit regẽ Heinricũ filiũ Otthonis ducem Saxonuʒ.

Berẽgariꝰ ſcõs

b Erengarius ſcõs impauit annis.ix. in italia: cui pauca memoranda aſcribuntur.

Heiricꝰ

h Einricus poſt Cõradũ impauit in alemania annis.xviij. vir bonꝰ ⁊ ſimplex q genuit Otthonẽ p̄mũ. Et iſte Heinricꝰ nõ cõputatur iter impatores: qꝛ non regnauit in italia: nec

operam dedit ut italiam de manibus tyrannorum lib eraret.

Berēgariꝰ tertius

Erengarius tertius tpe prefati Heinrici
b imperauit Italicis annis.vij.ſub quo magnum ſciſma fuit in Italia. Nam Ugo rex Burgundionum inuitatus ab Italicis pugnauit cū Berengario: ⁊ victor regnuʒ Italie tenuit tribꝰ annis: ⁊ relicto Lothario filio rediit in Galliam.

Lothariꝰ Ugonis

Otharius Ugonis Burgundionis filius
l imperauit in Italia annis duobuſ:de quo pauca ſcribuntur.

Berēgariꝰ qrtuſ

Erengarius qrtus poſt Lothariuʒ regna
b uit anniſ.xij.cū alberto filio ſuo apud Mediolanum. Iſte vir ferox nimis tyrannice premebat Italiam:ſed finaliter victus ab Otthone primo: mortuꝰ eſt miſere in exilo in Alemania: ⁊ Albertus miſerrime in Corſica. Et nota ꝙ oēs a Berengario pmo uſqʒ ad iſtum ultimum non videntur poſſe dici uere nec proprie imperatores.

Ottho pmus

Ttho primus Heinrici filiuſ ex Germano
o rum gente primus ex Theutonicis ſolus obtinuit impium occidētis: ⁊ poſt euʒ ſoli Theutonici impauerunt uſqʒ ad pn̄s tp̄s. Hic vir ꝓbus ⁊ potens feliciter reformauit italiā ſpiritaliter ⁊ tpaliter liberādo eccl'iam a manibus Ioānis pape duodecimi qui turpiter tractabat eaʒ. Et italiam traxit de manibus Berengarij quarti qui impie premebat eaʒ. Ottho vo impauit annis.xxxv. ſm Sigiſbertum: ⁊ ſm alios annis.xij. ⁊ mortuꝰ eſt ſenex ualde relicto eiuſdem nominis filio.

Ottho ſcōs

Ttho ſcōs filiꝰ pmi ſucceſſit pr̄i in impio ⁊
o tute:Qui vir acer in armis:ſagax ingenio:impiuʒ feliciter cōfirmauit. Nā Romanos ꝓceres ſepe rebelles uocatos ad cōuiuiuʒ cinxit armatꝭ: ⁊ nocuos ſecuri ꝑcuſſit:reliq̄s epulari conuiuio iuſſit:impauit quoqʒ annis.ix.

Ottho tertius

Ttho tertius filiuſ ſecūdi ſucceſſit patri in
o impio:de quo dictuʒ eſt:Ottho poſt ottho regnauit tertiꝰ ottho. Hic fuit vir iuſtꝰ ⁊ cōſtans qui Creſcentium potentem romanum in caſtello ſancti angeli obſeſſum:diu tandem poſt multa tormenta fecit decollari: ⁊ Antipapam introductum per eum ludibrioſe tractauit:ipſe etiam uxorem ſuam viuam fecit igne cremari: quia falſo accuſauerat militē innocētē. Impauitqʒ annis.xix. ⁊ mortuꝰ eſt ſine liberis. Et impatores ex poſt per electionem ⁊ non per ſucceſſionem creati ſunt.

Heinriꝰ pmus

Einricus primꝰ accepit Impium poſt Ot
h thonem tertiū Bauarie dux filius Heinrici ducis qui fuit natus ex Heinrico fratre primi Otthonis: Hic vir honeſtiſſimus multa bella in Germania ꝓſpere geſſit: Et in Italia contra Ardoniū qui electus erat rex a Longabardis: Et Stephanum regē Hūgarie fecit chriſtianū cū gēte ſua opa ſororis ſue quā dedit illi in uxorē. Impauitqʒ annis.xxij.licet aliq dicāt.xij. Aliq etiam uocāt iſtū Heinricum ſecūdū:qꝛ habēt reſpectum ad Heiricū ſupiorem:ſed quo ad theutonicos denoiaꝰ primꝰ. Hic ſigdē finē ſuū ſācte ⁊ feliciꝰ fecit.

Cōradꝰ primus

Onradus primus nobilis ex gēte franco
c rum vir: nepos ſupioris Heinrici ꝑuenit ad impium auctoritate ipſiꝰ Heinrici ⁊ electoꝝ opera: Qui vir ſtrenuus ueniens in italiā coronatus eſt apud Mediolanum ⁊ Romā: ⁊ ſiluit terra in conſpectu eius:ſed tandem indignatus cōtra archiepiſcopū:dum impugnaret Mediolanū: mortuus eſt anno.xv.imperij ſui. Alij tamē dicūt ꝙ imperauit annis.xx.

Heiricꝰ ſcōs

Einricus ſecundus gener Conradi predi
h cti ⁊ filius adoptiuus fuit:heres patrimonij ⁊ iperij potius fato q̄ʒ a propoſito. Hic fuit vir aptus imperio:iucundus: letus:bellator: qui Uuandalos ſubegit conterminos Sueuis: Hungaros vicit: Pandulphum principem Capuanum cepit:multa dabat pauperibus:expulſis ioculatoribus a curia ſua. Qui charus omnibꝰ cū floreret imperio:migrauit a ſeculo:anno.xvij.imperij:relicto filio paruulo ſui nominis.

Heiricꝰ tertius

Einricus tertius ſecundi filius ſucceſſit pa
h tri in iperio:vir impius:qui imperauit annis quinquaginta inuidens glorie proborum virorum:eccleſie hoſtis: Et propter multa mala geſta eius:fuit electus Rodulphus dux Saxonum contra eum: quem tamen Heinricus atrociſſimo bello vicit:ſed infelicem finem habuit:nam filius eius aſſumpta corona imperij:inſurgens contra eum inuaſit ipſum bello: ⁊ pater Leodij latens ⁊ pauper mortuus eſt ⁊ excommunicatus.

Heiricꝰ qrtus

Einricus quartus tertij filius:arripuit pa
h tris imperiuʒ ſub colore ſuccurrendi eccleſie ⁊ imperio:contra iura nature ⁊ hominum: ⁊ tamen ⁊ ipſe fuit hoſtis eccleſie licet recōciliatus:quo tēpore claruit inclyta Comitiſſa Matildis in Lombardia: ⁊ Robertus Guiſcardus in Sicilia. Hic Heinricus mortuꝰ eſt ſine liberis cuʒ regnaſſet annis.xv.

Lothariꝰ qrtuſ

Otharius quartus qui ⁊ Luctarius dictꝰ
l eſt cum magno conſenſu ⁊ conſilio electuſ eſt imperator. Hic dux Saxonum ſapiēs ⁊ induſtrioſus: fuit amicus ⁊ deuotus eccleſie: pollens diuitijs ⁊ victorijs magnis: Imperauit feliciter annis.xj.

Cōradꝰ ſcōs

Onradus ſecundus nepos Heinrici quar
c ti ex ſorore:qui imperium affectauerat ante Lotharium ſucceſſit illi in imperio: Hic vir optimus paſſagium fecit collecta magna multitudine cruciſignatorum: ⁊ poſtq̄ʒ aliqua proſpere geſta virtute magna:tandem inconſulte preſſus inopia actualium:multa milia ſuorum amiſit: ⁊ reuerſus in regnum obijt cum imperaſſet annis.xv.

Fredericꝰ pmus

Redericus primus nepos Conradi ſecun
f di:defuncto patre ſuo Romanum ſuſcepit imperium:qui de nobiliſſima domo Sueuie uocatus eſt Barbaruſſa. Hic vir ſtrenuiſſimus Mediolanam ciuitatem florentiſſimaʒ cum auxilio Papienſiuʒ ⁊ multorum Lombardorum euertit. Sepe fuit infeſtus eccleſie: ⁊ Alexandruʒ papam perſecutus eſt apud Uenetias. Uictus pacē fecit:tamen cum iuiſſet in ſubſidium terre ſancte: ſuffocatus eſt in quodam flumine. Imperauit magnifice annis.xxxvij.

Heiricꝰ qntus

Einricꝰ quintꝰ filius Barbaruſſe impauit
h poſt prēm:qui fuit maritꝰ Conſtantie monache filie Guillelmi optimi regis Sicilie ſub cuius titulo inſulam cepit. Fuit ſtrenuus ⁊ aſper more patris: ⁊ aliqn̄ infeſtus eccleſie. Mortuus eſt in Sicilia: ⁊ ſepultus apud Panormium:relicto Frederico filio infantulo ⁊ Philippo fratre ſuo ad gubernationeʒ regni:cum imperaſſet annis vij. ⁊ menſibus.v.

Ottho q̃rtus

o

Ttho q̃rtus dux Saxonie: defũcto Heinrico electus ⁊ coronatꝰ eſt imꝑatoꝛ: cuʒ magno fauore lõbardoꝝ: ſed ꝯtinuo contra iuramẽtuʒ iura eccleſie occupauit: ꝯtra quẽ electꝰ eſt Fredericus ſecũdus iuuenis cũ auxilio Philippi tertij regis Francoꝝ: a quo tandem debellatꝰ moꝛtuus eſt Ottho miſere cum imperaſſet annis duobus: Ideo nõ ponit̃ inter pꝛincipes.

Fredericuſ ſecũdus

f

Redericus ſecũdus natuſ ex Heinrico quĩto: ⁊ Cõſtãtia monacha uetula: fuit potẽtiſſimus imperatoꝛ Italie: Sicilie: Sardinie: Hieruſalem ⁊ Sueuie: quo nullus magnificẽtioꝛ tenuit Romanum imperiuʒ a Karolo magno citra. Fuit armoꝝ ſtrenuuſ: linguaꝝ peritꝰ: rigoroſus: luxurioſus: epicurus: nihil curãs uel credens niſi tpale. Fuit malleus Romane eccleſie: Cũ multis pontificibꝰ bellum habuit: pꝛecipue cuʒ Gregorio nono. Tãdeʒ ṽtute Innocẽtij quarti Januẽſis excõmunicatꝰ: victus ⁊ fugatus eſt de Lõbardia nec ſibi ꝓficere potuit potentia. Uixit annis .lvij. Impauit annis .xxx. Male moꝛtuus eſt in regno Apulie in oppido Ferẽtino: ꝑſente ſolo Mãfredo ex filijs ſuis. Poſt cuius moꝛtem uacauit impiuʒ circa annos .xxiiij.

Cõradꝰ filiꝰ Frederici ſecundi

c

Onradus filius Frederici ſecũdi electꝰ adhuc viuẽte pꝛe: poſt moꝛtẽ cuius regnauit annis quaſi duobꝰ: ſed Manfredus frater eius nãlis uenenato Conrado tenuit regnuʒ Sicilie magnifice annis .xiij. ⁊ Karolus ſenioꝛ victoꝛ Manfredi ⁊ Cõradi nepotis eius regnauit annis xvj. Hic Conraduſ caruit imperiali benedictione: ideo non dicit̃ imperatoꝛ.

Rodulphus comes de Auẽſpg

r

Odulphus comeſ de Auenſperg gñe Germanus poſt longã uacationeʒ iperij electꝰ eſt rex romanoꝝ: ⁊ cõfirmatuſ eſt a Gregorio decimo in fauorẽ terre ſancte. Hic fuit vir pꝛudens in agendis: in armis ſtrenuus: iuſtus: deuʒ timens: ciuilis ⁊ parcus: ⁊ tamen licet regnauerat xx. annis nunq̃ʒ viſitauit italiam ut minabat̃: Implicitus multis agendis in regno Alamanie. Naʒ regem Bohemie diuitem ⁊ potentẽ: dedignantem obedire ſibi duriſſimo pꝛelio vicit. Quo occiſo dedit filio pacem: ⁊ filiam ſuam in uxorem.

Adulphus comes de Naſaue

a

Dulphus comes de Naſaue genere Germanus in Romanoꝝ regem electꝰ eſt: ſed non benedictionem nec coronationeʒ recepit in italia. Hic fuit vir magnanimus: cõtra queʒ Albertꝰ Rodulphi pꝛedicti filius inſurgens ipſuʒ bello vicit. Nam Adulphus magis viribus q̃ʒ cõſilio utens occiſus eſt: cum regnaſſet annis .iiij.

Albertꝰ dux auſtrie

a

Lbertus dux Auſtrie Rodulphi filius: victo ⁊ occiſo Adulpho: electus eſt in Romanorum regem ab electoribuſ: Et a Bonifacio papa famoſo petijt uenire ad benedictionem ⁊ coronationem. Cui Bonifacius magnanimus: tyrannus ſacerdotum rñdit: Ipſum indignuʒ imperio: q2 occiderat pꝛoditione dñm ſuum Adulphuʒ in pꝛelio: ⁊ tenens coronam in capite ⁊ ſpatam ad latꝰ dixit: Ego ſum Ceſar: Tamen poſtea oꝛta grauiſſima diſcoꝛdia inter Philippum regem Fracie ⁊ ſe: confirmauit Albertum: ⁊ uocauerat euʒ: Hic Albertus cum regnaſſet annis .x. interfectꝰ eſt ab vno ſuo nepote filio fratris.

Heinricus comes de Lutçẽburgo

h

Einricus hoc nomine ſextꝰ genere Germanus paruus Comes de Lutçemburgo: factus eſt imꝑatoꝛ: ⁊ ueniens in italiam coronatus eſt Rome cũ difficultate: obſiſtente ſibi ſapientiſſimo rege Roberto. Hic vir pꝛudẽs: iuſtus: honeſtꝰ catholicus: dilectus omnibus: omnibꝰ ſedatis ſollicite diſcoꝛdijſ Alamanie: alto animo diſponebat refoꝛmare potentem italiaʒ: ut ſic facilius redimeret terram ſanctã: ſi fata ꝑmiſiſſent: ⁊ ſperabatur dñs omnium in bꝛeui cuʒ magno fauore lõbardorum ⁊ tuſcoꝝ. Sed Bononia ⁊ Florentia cum quibuſdam alijs obuiauerunt ſibi: vnde opa Florentinoruʒ ut in fama fuit: uenenatus apud Bonconuẽtum caſtellum Senarum: optimus imꝑatoꝛ cũ imperaſſet ãnis .iiij. mẽſibꝰ .viij. ⁊ diebꝰ .xviij. nunq̃ʒ elatꝰ ꝓſperitate: nunq̃ʒ deiectꝰ aduerſitate: Anno dñi .M.ccc.xiij. moꝛtuus eſt.

Karolꝰ q̃rtus d Lutçẽburgo

k

Arolus quartus de Lutçemburgo nepos ſupꝛaſcripti magni Heinrici ex Joãne Bohemie rege factꝰ imꝑatoꝛ: coronatꝰ eſt Rome ſine reſiſtentia. Hic fuit vir peritus lr̃arũ ⁊ multarum linguarum: aſtutus ⁊ ſagax: qui regnuʒ Bohemie optime refoꝛmauit: ſed in italia victrices Harpyias pꝛe ſe ferens loco aquilaruʒ: ⁊ Baccho imolans: nihil memoriale geſſit: Nam cum maximo potentatu ueniens: opa ⁊ fauore Urbani quinti: terribilis omnibus pꝛimo apparuit: ſed cito cũ magna pecunia: ſed maiore ifamia reuerſus eſt ad patriam. Humilis imꝑatoꝛ moꝛtuus eſt ſenex: cuʒ imperaſſet annis viginti.

Ueneçeſlaus Karoli filius

u

Eneçeſlaus ſupꝛaſcripti Karoli filius: viuente adhuc patre electus eſt imperatoꝛ: hodie regnat. Hic iuuenis: robuſtus uenatoꝛ: quid facturus ſit ignoro cum minet̃ ſe uentuꝝ ad italiam. Sed non uenias pꝛecamur te: ſi nõ vincis laude genitorem tuũ: q̃ʒq̃ʒ aliud in te ſperamꝰ: cum pꝛeſentia pꝛimi Ceſaris vix ſufficeret ad compeſcenda mala: quibus miſera vndiq̃ʒ laceſſit̃ italia temporibus tuis. Sed imperium oꝛbis celum uerſat: ⁊ illud quondam potens: ueneratum gentibus ⁊ regibus Romanum imperium ꝑfiguraruʒ in tibijs ferreis: cui nihil olim defuit niſi modicuʒ orientis: nunc pꝛohdoloꝛ nihil poſſideat niſi modicum occidentis.

¶ Explicit liber Auguſtalis: Beneuenuti de Rambaldis cum pluribus alijs opuſculis Franciſci Petrarche Impꝛeſſis Uenetijs (impẽſis dñi Andree Torreſani de Aſula) per Simonem de Luere: Anno Incarnationis Chꝛiſti .M.ccccc j. die .xxvij. Marcij. Feliciter.

¶ Principaliũ ſentẽtiarũ ac mãrũ memoria dignarum: ex libris Frãciſci Petrarche collectarum: iuxta ordinẽ alphabeticum: ſummaria breuiſq̃ Annotatio.

Ab Braam nõ in palatijs ſed in quallib⁹ collocutorẽ deũ meruit. De vita ſolitaria: Libro. ij. trac. ij. Capitulo. iij. A.

Ac Academie mos eſt ueriſiſ'ia ſequi ubi ultra nõ attingit: nihilq̃ temere damnare: ⁊ nihil impudẽter aſſerere. de rebus memorãdis. li. iiij. trac. iiij. cap. j.

Accidẽtia ruere queũt ſtãte ſbiecto: nequeũt illo ruente nõ ruẽ. de remedijs fortune. li. j. dia. ij. A.

Achilles quid in ſolitudine didicit. de vita ſolitaria. li. ij. trac. ix. ca. iiij. A.

Accuſator erit qui ueruz dixerit. contra medicũ. li. j. ca. iiij. D.

Actus vnus habitum non inducit. epiſtola de rebus familiaribus. lxiiij. E.

Ad Adã q̃diu ſolus fuit nemo felicior: mox ut comitat⁹ nemo miſior. de vita ſolitaria. li. ij. trac. ij. c. ij. A.

Adelecta ex nobili tuſcoꝝ ſãguine femina: tã aſtroꝝ ſtudio q̃ magicis artib⁹ uẽturi pſcia: tam viro q̃ natis diẽ mortis trib⁹ uerſiculis pnũciauit. de rebus memorandis. li. iiij. trac. iiij. ca. ix. A.

Admiratio in animum deſcendit per oculos. de re. me. li. j. trac. ij. ca. xviij. in fi.

Admirationis mater eſt raritas. de re. me. libro. iiij. trac. vj. ca. j. B.

Adoleſcentia nõ niſi que ſub oculis ſunt metitur. de re. fort. li. ij. dial. xliij. B.

Adoptio pediſſeq̃ eſt nãe. de re. for. li. j. dia. lxxix. A

Adrian⁹ Impator tã uehemẽter muſis itẽdebat: ut ne vicina morte lẽteſceret: vſiculos de aie diſceſſu edidit. epiſtola de re. fa. cx. B. ⁊ in Auguſtali.

Aduerſitas ſimulatorem abigit: fex potorem. de re. for. li. j. dia. l. F. in fi.

Q aduerſitas neminem miſerum facit ſed detegit. epiſtola de re. fa. xv. D. in fi.

Aduerſa eq̃ aio ſũt tolerãda. epl'a de re. fa. xix. A. B

In aduerſis aius ꝓbatur. ibidem epl'a. xlij. in fi.

Adulteria diſtribuere pluſ eſt q̃ facẽ. de re. me. li. ij. trac. iij. ca. xxx.

Aer dicto citi⁹ nubiloſus erit ac turbidus. de re. for. li. j. dial. lxxxvj. A.

Af Africani iunioris modeſtia. epiſtola de re. familia. xxxiij. B.

Ag Ager quo fertilior: eo pluribus abundat compeſcendis extirpãdiſq̃ ut ſegeſ utilior coaleſcat. epiſtola de re. famil. lxxxix. T. in me.

Agricultura magnis olĩ tractata viris atq̃ igenijſ in precio fuit. de re. for. li. j. dial. lvij. A.

Agrippinam Coloniam quis cõdidit. epiſtola de re. familia. iiij. B.

De aleis ⁊ aleatorib⁹. de reme. fort. li. j. dial. xxvj.

Al Alcibiades occiſus nullo miſerãte inſepultus iacẽs amice obuolutus eſt amiculo ut prius ſomniauerat. de re. me. li. iiij. trac. iij. ca. xxix.

Alexander macedo quia Iouis ſe filiũ putabat: dulci matris admonitione ⁊ vulneris experimẽto dicit ſe Philippi regis ⁊ Olympiadis filiũ eẽ. de re. me. li. iij. trac. ij. ca. xxv. ⁊ xxvj. ⁊ xxvij.

Alexãder ruſtici aſinarij aſtutia puent⁹ mutauit mortis ei⁹ ſniam. de re. me. li. iij. trac. j. ca. xxviij.

Alexandri vita ⁊ actus ſub compẽdio. in ſupplemento epitomatis. ca. j.

Alexandro macedoni iuuenis incognituſ per ſomnium viſus eſt violentas manus uſq̃ ad interituz inferre: qđ rei ꝓbauit euẽt⁹. de re. memo. li. iiij. trac. iij. ca. xxij. A. ⁊ trac. iiij. ca. viij. itẽ epl'a de re. familia. xciiij. C. in fi. itẽ in ſupple. epito. ca. j. C. in fi.

Q Alexãdro per viſuz draco radicẽ in ore gerẽs apparuit: qua iuẽta ⁊ Ptolemeũ familiarẽ ſuũ uenenata aſpide pcuſſuz ⁊ alios multos de eadez peſte liberauit. de re. me. li. iiij. trac. iij. ca. xxij. B.

Alexander epirotarum rex: ſero fatalibus nominib⁹ auditis agnouit ſe patriam reliquiſſe bello victuſ. de re. me. li. iiij. trac. ij. ca. xiiij.

Alienum eſt omne quod optando euenit. de re. me. li. iij. trac. ij. ca. lx. A.

Ex alto graues lapſus: ⁊ rara ges i pelago. de reme. for. li. j. dial. xvij. C.

Nimium altercando ueritas amittitur. in Secreto: Colloquio prime diei. J.

Si vis amari ama. de reb⁹ me. li. iij. trac. ij. ca. lij. Am

Sũt qui nõ amãt ⁊ amari putant: quo nihil ex ſtultius. de reme. for. li. j. dial. l. E.

Ita oportet amare ut aliquãdo ſis oſur⁹. de re. me. li. iij. trac. j. ca. xx. ⁊ trac. ij. ca. lx. B.

Amantium ire amoris itegratio eſt. epl'a de re. familia. lxxv. B.

Amãtium ceca ſolẽt eẽ iudicia. epl'a de re. fa. cix. A.

Amante nil impigrius: nil experientius eſt. de vita ſoli. li. ij. trac. x. ca. j. D.

Amãte nõ amato nihil miſerius. epl'a de re. fa. v. A.

Amãtium mos eſt primis offenſionib⁹ moueri: mox ut flammam extinguere nõ datur: ad excuſationũ medicamenta confugere. ibidem. D.

Ois amãs cec⁹ ⁊ creduluſ. de re. for. li. j. dia. lxix. A.

Nihil ad amandum efficacius q̃ amari. ibi. B.

Amoris nã: ⁊ amantiũ vita. Epl'a de re. fa. lxxv. A.

In omni amore amantis ⁊ amati ſimilitudo ſuſpecta eſt. de re. for. li. j. dial. lix. A.

Amor ardẽſ icẽdiũ eſt aie. de re. for. li. j. dial. lxv. D.

Amor firm⁹ ſolidã poſcit etatẽ. ibidẽ li. j. di. lxxxj. B.

Amor delicatiſſima res eſt: difficile querit: facile perditur. ibi. li. j. dial. lxxxiiij. C.

Amor vulgi leuis. de reme. for. li. ij. dial. xxxiiij. A.

Amor quid ſit. ibidem. li. j. dial. lxix. A.

Amor maloꝝ odio finit. de re. for. li. ij. di. xxxiiij. B.

Amor ois ſucceſſore nouo vicit. in ſecre. collo. iij. R.

Amore nil faciliuſ recrudeſcit. collo. iij. U. Et epiſtola de re. famil. lxxv. B.

In amore tria ſunt que aiuz exterrẽt. ibi. collo. iij. A.

Amor amore cõpẽſãdus ẽ: i ceteris reb⁹ diuerſi gñiſ cõpẽſatio admittit. de re. me. li. iij. trac. ij. cap. lij.

Amor non eſt niſi feda ſeruitus ⁊ iniuſta. epiſtola de re. fa. iij. D.

Nulli⁹ amorẽ magis ardeſcere q̃ ei⁹ qui erga bene meritũ ſe geſſit aſpius. epl'a de re. fa. xv. A. in fi.

Amoriſ mira ⁊ magna potentia. epiſtola de re. fami. xxxvij. A.

Q par imperium habet in omne hominum genus. ibidem. xlvij. B.

Amor omnes difficultates frangit. ibidem epiſtola liiij. B. ⁊ xlix. B.

Uolucer eſt amor: non terras: ſed celum tranſit ⁊ maria. ibidem epiſtola. lxxxix. U. in fi.

Amoꝛ ãxia reſ ẽ:credula:timida:ſollicita oĩa circũſpi
ciẽs: ⁊ uana etiam ac ſecura foꝛmidans.epi.de re.
fa.xcvj.A.
Q; ſit reſ ipioſa nihil ñ ſibi licẽ exiſtiat.ibi.epi.cvj.B
Q; ſit more ipatiẽs.epi.de re.familia.cxvij.A.
Amore ac humanitate ingenuorũ amoꝛ ⁊ fides que
ritur.de re.me.li.iij.trac.ij.ca.xxv.
Amicitia ſola odijs uacat.de re.foꝛ.li.j.dial.lij.B.
Amicitie caduce ſunt quarum delectatio uel utilitaſ
fundamentum eſt.de re.foꝛ.li.j.dial.l.D.
Uera amicitia hominum rara eſt : rariſſima regum.
ibi.li.j.dial.xlix.A.
Amicitie cã ẽ moꝝ pitas ⁊ ſimilitudo animoꝝ.de re
bus me.li.ij.tra.iij.ca.xlvj.Et epi.de re.fa.xlj.C.
An nimie amicitie ſint fugiẽde.ibidẽ.li.iij.tra.j.c.xix
Ita utẽdũ eſt amicitijs ut meminerimꝰ ex amicis ini-
micos acerrimos fieri poſſe.ibi.li.iij.trac.j.ca.xx.
Et trac.ij.ca.lx.B.
Amicitia linceos habet oculos:nilq; amicoruz viſui
impuium.In pꝛefa.epi.de re.fa.I.
Amicitia ex abſentia amicorum ſeparari non poteſt
epi.de re.fami.xvij.A.in me.
Facilis amicitia eſt pꝛo petito auxilio conſilium da-
re.ibi.epi.xl.B.in me. [B.⁊.liiij.B.
Amicitia nullum pondus recuſat.epi.de re.fa.xlix.
Qui amicitiam pꝛo iniuria reputat : cum eo aperte
gerende ſunt inimicitie.ibi.epi.ciiij.A.
Amicitia uera multo rarioꝛ multoq; pꝛecioſioꝛ eſt q̃
aurum.ibi.epi.cvj.B.xlj.B.
Amici ueri maxime in aduerſis herent: ⁊ illas do-
mos auidius frequẽtãt quas foꝛtuna deſeruit.de
re.foꝛ.li.j.dial.xix.D.
Amico nihil chariꝰ:nihil rariꝰ.ibi.li.j.dial.l.H.
Amicum difficile eſt cognoſcere niſi in magna aduer
ſitate.de reme.foꝛ.li.j.dial.lj.C.
Amicus ſolus dum ſit uerus:dulcis ⁊ charus eẽ nõ
deſinit.ibi.li.j.dial.lij.B.
Amicꝰ uerꝰ theſaurus eſt magnus:ſed magna ſeruan
dus cura.ibidem.
Pꝛo magno ⁊ iſigni amici commodo tenuis iſamia
ſubeunda eſt.de re.me.li.iij.trac.ij.ca.xlv.
Ita amicũ habeas ut hũc poſſe fieri inimicũ putes.
de re.me.li.iij.trac.ij.ca.lx.B.Et trac.j.ca.xx.
Amici boni rari ſũt.epi.de re.fa.xlj.A.⁊.cvj.B.
Amicos parat moꝝ imitatio:ac ſtudioꝝ ſilitudo.ibi.
epi.xlj.C.Et de rebꝰ me.li.ij.trac.ca.iij.xlvj.
Amicꝰ inuito eſſe nõ potes.epi.de re.fami.ciiij.B.
Amicꝰ certꝰ i re icerta cernit.De re.foꝛ.li.j.dial.l.B.
Ambꝛoſiꝰ pietatis exercitiũ appetens ut caneret in
eccleſijs inſtituit.de re.foꝛ.li.j.dial.xxiij.C.
Q; magnã pplꝉi curã deo uolẽte ac cogẽte apud Me
diolanũ ſoꝛtitꝰ ẽ.de vita ſoli.li.ij.trac.iij.ca.ij.A.
Emilius Paulus aduerſus Perſem macedonie re-
gẽ belluz acturus:ex Tertia filia ſua tale omen ac
cepit.de re.me.li.iiij.trac.vj.ca.iij.
Amoniꝰ cũ ꝑ vi i epz peteret:ne ſolitudie ꝑuaret aurẽ
ſibi pꝛeſecuit.de vita ſolita.li.ij.trac.j.ca.j.B.
Amphion arbores ⁊ ſaxa cantu mouiſſe perhibetur.
An epi.de re.fa.viij.C.
Anacharſis philoſophꝰ urbiũ leges aranearũ telis ſi
millimas eẽ dicebat.de re.me.li.iij.trac.ij.ca.lvj.
Anaxagore philoſophi conſtantia in moꝛte filij ſui.
epi.de re.fa.xij.H.
Anaximenes Alexandri familiaris ac ꝑceptoꝛ:aſtu-
tia liberauit ciuitatem euertendaz.de re.me.li.iij.
trac.j.ca.xxix.
De anco Marco quarto Romanorum Rege. In
Epitomate illuſtrium virorum.ca.iiij.
Anime imoꝛtalitas a qbꝰ ꝑmo ſit repta: ⁊ a qbꝰ ſuſce-
pta ⁊ roborata.de re.me.li.j.trac.ij.ca.xiij.C.Et
xiiij.A.Et li.iij.trac.ij.ca.xxviij.A.
Opinione de anime imoꝛtalitate ſublata ois moꝛta-
liũ ardoꝛ refrigeſcet quoad honeſta ſuccẽdamur.
de rebus me.li.iij.trac.ij.ca.xxviij.B.
De anima plures philoſophorum opiniones Cõtra
medi.li.ij.ca.xvij.B.
De anime immoꝛtalitate ſm dictum Catõis.epi.de
re.fa.xij.E.
De anime immoꝛtalitate philoſophorum opiniones
epi.de re.fa.lj.B.
Nihil meliꝰ ẽ anime q̃ amotis obſtaculis i deũ atq;
in ſeipſam ꝯuerti. Cõtra medi.l.iiij.ca.iiij.B.
Q; aie multa patiunt ex coꝛporum ſocietate. epi.de
re.fa.xvj.A.B.
Quidã philoſophi aſſerũt aias moꝛti appꝛopinquã-
tes multo diuiniores effici: ⁊ itẽſius ſtudiuz uere
laudis aſſumer.de re.me.li.iiij.trac.iiij.ca.iiij.A.
Animꝰ ſcie ⁊ ṽtutis ſedes eſt.epi.de rebꝰ fa.liiij.C.
Animuz in treſ partes diſtinxerũt philoſophi de re.
foꝛ.li.ij.dial.lxxv.B.
Animus bonꝰ generoſa res.de re.foꝛ.li.j.dial.l.E.
Animi non ſunt ad audendum itritandi ſed frenãdi.
ibidem li.j.dial.xxxv.C.
Animus q̃tũ ad celum ꝓpꝛia nobilitate ſubuehitur:
tantum mole coꝛporea ⁊ terrenis pꝛegrauatur il-
lecebꝛis.in ſecreto.Collo.j.L.
Uulgo fertur:animum vnum coꝛpora multa conſu-
mere.in ſecreto Collo.iij.d.
Animus eſt qui ſibi commendat omnia.de vita ſoli.
li.j.trac.iij.ca.ij.D.
Animi trãquilla ſerenitas magna ⁊ diuina quedam
res eſt.ibi.li.j.trac.iij.ca.iij.A.
Animi natura que ſit.ibi.B.
Tunc animus fit ſapiens cum omni admixtione coꝛ
poris liberatus:puruſ ⁊ integer eſſe ceperit.de re.
me.li.iij.trac.ij.ca.xxviij.A.
Animꝰ cuiuſq; ſermone reuelat ut videri poſſit qui
inuiſibilis eſt nature.ibi.ca.xlj.D.in fi.
Animus qualem ſe nouit:tales alios opinatur.Con
tra medi.li.ij.ca.xiij.B.
Non quieſcit animus niſi optato fine adepto.epiſto.
de re.fa.xxiij.C.in fi.
Animal nullum:nulla merx difficilioꝛ cognitu q̃ ho
mo.de reme.foꝛ.li.j.dia.l.H.
Nullũ animal tã pꝛimi loci appetens q̃ femina.ibi.
dia.lxxvij.C.
Nulluz tam mite animal quod non amoꝛ ſobolis ac
metus exaſperet.in pꝛefa.ij.li.de reme.foꝛ.H.
Animalia uenenoſa tutius eſt vitare q̃ capere.de re
me.foꝛ.li.ij.dial.xxx.C.
Annꝰ in ſe ſua ꝑ ueſtigia uoluit.epi.de re.fa.cxvij.L
Antigono monoculo moꝛdacitaſ theocriti homicidij
ſimul ⁊ ꝑiurij cã fuit.de re.me.li.ij.tra.iij.ca.xliij.
Antonij Marci facundie multum addidit nouiſſimꝰ
dies vite.ibi.li.ij.trac.ij.ca.ix.A.
Cur omiſerit ſcribere orationes ſuas.ibidem.lib.iij.
trac.j.ca.xvj.
Antipater Sidoniꝰ tã exercitati igenij fuit ut ꝟſus
hexametros alioſq; diuerſorũ generũ ex impꝛoui
ſo copioſe diceret.de re.me.li.ij.trac.ij.ca.xx.

Ap Apelles pictorum famoſiſſimus. Contra medi.li.iij.
ca.x.B.ꝛ epiſtola.de re.fa.lxxxiiij.B.
Appetere uehementer ſtultum eſt quod poteſt peſſi-
mo fine concludi.epiſto.de rebus fami.l.B.
Apes in inuentionibus ſunt imitande.epi.de re.fa.
vij.A.E.F.
Apibus nulla eſſet gloria niſi in aliud ꝛ in melius in
uenta conuerterent.ibi.H.
Appi⁹ Claudi⁹ in oi ſermone negociũ romanoꝝ ocio
pferre ſolitus fert.de re.me.li.iiij.trac.j.ca.j.
Apollo in ꝯſilio anceps ꝛ obſcur⁹:in adulãdo clar⁹ ꝛ
ſimplex reperit.De re.me.li.iiij.trac.ij.ca.ix.A.
Apuleius Madaurẽſis platonicus quid de platone
ſcripſerit.ibi.li.j.trac.ij.ca.xiiij.C.
Apuleius accepto ueneno in aſinum transformatur.
Contra medi.li.ij.ca.xvij.F.
Q; ſcripſerit librum qui inſcribitur Floridoruz.epi.
de re.fa.xxxv.A.in fi.
Aq Aquis ſiue Aquiſgrani ſic cõdit: ꝛ ſingulis theuto-
nie ciuitatibus pfert.epiſto. de re.fa.iij.C.D.E.
Aqla uolatu cũctas aues ſupgredit:tñ dum alias fu
gat ſequit.de re.me.li.iiij.trac.iij.ca.xxxvij.
Trãs aquilonem mõteſq; Rhipheos exigẽte celi ra
tione non niſi vnam toto anno diem atq; vnam no
ctem ferunt:de vita ſoli.li.ij.trac.vij.ca.iij.A.
Ar Aranea cur in ſqualore ꝛ pauperum tugurijs habi-
tet.epiſtola de re.fa.xxxix.A.B.C.
De arcadib⁹ duobus:quoꝝ vn⁹ vidit in ſõno alterũ a
caupõe iugulari.de re.me.li.iiij.tra.iij.ca.xxxiiij.
Archimedes nec celeſtium ſed ꝛ terrenorum mirus
artifex:geometrie peritiſſimus.de re.me.li.j.tra.
ij.ca.xij.A.B.C.
Quo ſuauius arſeris:eo cautius ex incendio fugien
dum eſt.de re.foꝛ.li.j.dial.lxix.B.
Argentum vilius eſt auro:virtutibus aurum.epiſto.
de re.fa.xiiij.F.in fi.
Arion delphine uehitur.ibi.epi.xlviij.C.ꝛ de reme.
foꝛ.li.j.dial.xxiij.A.
Quã q́ſq; didicit artez hãc exerceat.de re.me.li.iij.
trac.ij.ca.lxij.C.ꝛ epi.de rebus fa.lxiij.H.in fi.
Artes liberales vie ſunt non termini. Cõtra medi.li.
ij.ca.xvij.A.
Ars vicit naturã.de reme.foꝛ.li.j.dia.lxxxj.B.in fi.
Artes liberales ꝓpter aiam:mechanice propter coꝛ
pus inuente ſunt. Cõtra medi.li.iij.ca.x.F.
Artiũ honeſtaꝝ glioſioꝛ eſt finis.Epi.de re.fa.vj.C.
Artes uarie:ſtudiũ vnũ ẽ.de re.me.li.j.trac.ij.c.x.A
Artes liberales aut mechanice:vnde principium ha
buere.Epiſtola de re.fa.lxxxviij.F.
Qui artium multarũ titulis ſupbiũt: aut diuini ho-
mines ſunt:aut ĩpudẽtes:aut inſani.epi.de re.fa.
lxiij.H.ꝛ de re.foꝛ.li.j.dial.xlvj.A.ꝛ.xlvij.A.
Ariſtotelem propter ſcientie ubertatem:demoniũ q-
dam dicunt.de re.me.li.j.trac.ij.ca.xv.A.
Ariſtoteles Platonis diſcipulus fuit.de re.me.li.j.
trac.ij.ca.xv.B.
Q; Theodecto diſcipulo quoſdam libros artis ora-
torie dono dederat:ut ille titulo libroruz in ſe trãſ
lato publicaret eos.ibidem li.iij.trac.j.ca.xvj.
Eius documẽtũ eſt ne de nobiſipſis aut vituperãdo
loq̃mur aut laudãdo.ibi.li.iij.trac.ij.ca.xliiij.A.
De Ariſtotelis ĩgenio nulla lis mouet:de eloquẽtia
apud multos ambigit.ibi.li.ij.trac.ij.ca.xvj.A.
Illius ſapientia in moꝛte claruit.de re.me.li.iij.tra
cta.ij.ca.xliiij.D.
Q; vir ardentis ingenij erat: ꝛ viciſſim de reb⁹ altiſ-
ſimis diſputabat ꝛ ſcribebat.epi.de re.fa.vj.B.
Ariſtometron latine ſonat modus. de re.me.li.iij.
trac.ij.ca.xxxiiij.
Ariſtophanes comicus finxit Periclem ab inferis
reuertentem.ibi.li.iij.trac.ij.ca.lviij.
Artemiſia Carie regina ſic maritum defunctum con
didit viuo ſepulchro.Epi.de re.fa.xiij.D.
Artorio medico Auguſti:Minerue effigies obuerſa
ta eſt:iubens ne egrotum ſuum ob infirmitatez pa
teret plio deeſſe.de re.me.li.iiij.trac.iij.ca.ix.A.
Arx non eſt receptaculum foꝛtium:ſed inhertium la
tibulum.de reme.foꝛ.li.j.dial.xxxv.D.
Arces peſtiferam multis ꝯfidentiã prebuere.ibi.C.
Aſinius pollio medius iter duos eloquẽtiſſimos lati As
norum conſtituitur. de re.me.li.ij.trac.ij.ca.vij.
Azo Marchio eſtenſis a ꝯiuge ſua ſuſpecta de nato
puero tale rñſum accepit.ibi.li.ij.trac.iij.ca.xix.
Aſcẽſus lẽtioꝛ:dſcẽſus pceps.de re.foꝛ.li.j.dia.v.C.
Aſtyages rex medorum urina filie ſue cunctos aſie
populos inundantem cum doꝛmiens vidiſſet:eaz
Cambyſi foꝛtune mediocris homini uxorem de-
dit.de re.me.li.iiij.trac.iij.ca.xxj.
Aſſuetum celeſtibus terrena non quatiunt.de reme.
foꝛ.li.j.dial.xlij.A.
Athanaſi⁹ uanitates fugitãs:canẽdi uſuz in eccleſijs At
interdixit.de re.foꝛ.li.j.dial.xxiij.C.
Athenienſibus in aduentu Xerxis datur oraculum.
de re.me.li.iiij.trac.ij.ca.vij.
Actius Nauius puer cotẽ nouacula ſcidit.ibi.li.iiij.
trac.v.ca.iij.
Auaritia nihil uſq̃ ieiunius:nihilq; miſerius de re- Aua
me.foꝛ.li.j.dial.xxxvj.C.
Auaritia lites parit: ꝛ partas alit.de reme.foꝛ.li.ij.
dial.xc.L.in fi.
Auaritie calcar eſt in libris querendis ſicut in ceteris
rebus.epi.de re.fa.xliiij.B.
Auaritie ſemp vicina ẽ crudelitas.ibi.epi.lxx.E.i fi.
Auaritia ſemper ſe famelicam ꝛ egenam ſentit.epi.
de re.fa.lxxxvij.A.in fi.
Nulla re fruit niſi curis auariſſimis.ibidem.B.
Q; iure foroꝝ diuz peſtilẽtiſſima dici põt.ibidẽ in fi.
Cõtra clericos qb⁹ nõ ſufficit ſua auaritia niſi Chri-
ſtũ auarũ faciãt:tẽpla ꝛ altaria ei⁹ auro ꝛ argẽto
ſupflue exoꝛnãdo.epi.de reb⁹ fa.lxxxvij.D.E.F.
In auaritia nihil eſt quod delectat:ſed in ea eſt que-
rendi laboꝛ ꝛ ſeruandi pauoꝛ.ibidẽ.epi.lxxxix.A
Auaritia hoc hẽt ꝓpriũ ac peſſimũ ꝙ ſit iſatiabilis:
ꝛ dum ꝓmittit abſentia:preſentibus uti uetat.ibi
dem.epi.cxvij.I.in fi.
Auarus ſemper eget. In Secre.Collo.ij.K.
Q; auarus nihil recte facit niſi cum moritur.de reb⁹
me.li.iij.trac.ij.ca.lxij.B.
Semp auarus eget:quod ipſum vitij nomẽ indicat.
epi.de rebus fa.lxxxvij.A.in fi.ꝛ.cxvij.K.
Auaro tam deeſt quod habet q̃ quod nõ habet.ibi.
epi.lxxxvij.B.
Auari quomodo ſe excuſãt propter filios: ꝛ vitio ani
mi uelum pietatis obtenditur.ibidem.C.
Aurum igne:auro animus probari ſolet.de re.foꝛ.li. Au
j.dial.lxxxiiij.B.
Q; aurum multis ſepe ſuaſit perperam.epi.de rebus
fa.xxxij.C.in fi.
Sub auro latet calamitas.ibi.epi.lxv.B.
Auruz quid faciat in tẽplo.ibidẽ.epi.lxxxvij.F.in fi.

In auro ſpecioſa erũna: ⁊ ſplendida miſeria.ibi.epi. xcviij.C.
Auro nihil grauius: nihilqꝫ tenaciꝰ.de vita ſoli.li.ij. trac.x.ca.iiij.A.
Aurũ nõ odit chriſtus:ſed cupidos qbꝰ optãdi querẽdiqꝫ nullus eſt finis.epi.de re.fa.lxxxvij.D.
In auro vna ſpes ſalutꝫ ẽ:Auro placaẗ rex ferꝰ: auro imane mõſtꝝ viciẗ:auro ſalutare loꝝ texitur:auro durũ limẽ oſtẽdiẗ:auro uectes ⁊ ſaxa frãgunẗ:auro celũ pãdiẗ.Itẽ auro chriſtꝰuẽdiẗ.epi.ſine ti.xij.
Aurifodina ſpes opũ:multiſ inopie:nonnullis exitij cauſa fuit.de reme.for.li.j.dial.liiij.A.
Auctoritas ſepe multũ põt.In Secre.Collo.ij.Q.
Auctoritaſ ſepe ꝑ rõne ſuſcipiẗ.epi.de rebꝰfa.liij.A.
Aucupio delectari ꝙ uanum ſit.de re.for.li.j.dial. xxxij.A.
Auditꝰ ſepe falliẗ:nec ullius in nobis pigrior ſenſus eſt.de re.me.li.iiij.tra.vj.ca.xvj.A.
Auerrois attulit vnitatem intellectus.Cõtra medi. li.ij.ca.xvij.B.
Dꝫ eius doctrina contra Chriſtuꝫ catholicamqꝫ fidẽ latret.epi.ſine ti.xxij.J.in fi.
Auiaria Lelius Strabo equeſter Rome primꝰ repperit.de reme.for.li.j.dial.lxiiij.B.
Auibꝰpeior eſt iuitãtis aucupis blãda modulatio:ꝙ villici ſonitꝰ deterrentis.ibidẽ.dial.xlix.B.
De auibus loquacibus.ibi.li.j.dial.lxiiij.A.Et de rebus me.li.ij.trac.iij.ca.xlix.⁊.l.
Auguribus nihil credenduꝫ eſt qui aures uerbis ditant alienas.de rebus me.li.iij.trac.ij.ca.xvj.C. Et epi.de rebus fa.xxxiiij.A.
Augurium vnde initium habuerit: ⁊ qui precipui augures fuerint.de re.me.li.iiij.trac.v.ca.ij.A.
Quo tpe auguria primũ obſeruari ceperit.ibi.ca.iij.
De auſpicioruꝫ uana diſciplina.de rebus me.li.iiij. trac.v.ca.xij.B.
Auguſtinũ deus ſancto Ambroſio malis erroribus infectum quaſi egrotum filiuꝫ docto medico pius pater dedit.de vita ſoli.li.ij.trac.iij.ca.v.A.
Auguſtinꝰcitate relicta ſolitudinẽ rurſ appetijt.ibidẽ.
Dꝫ ſecretũ horti angulũ pro ſolitudine habuit.ibidẽ.
Auguſtinuſ in monte Piſano heremitico habitu traxiſſe moras creditur.ibidem.
Dꝫ uerecunde ſe ſolius rhetorice magiſtrũ dicit.Cõtra medi.li.ij.ca.iij.
Dꝫ ex libris Platonis ⁊ Ciceronis hortẽſio ad chriſtianã religionẽ multa trãſtulit.epi.de re.fa.xx.C.
An ſit Hieronymo preferẽdus.ibidem.epi.lxiij.A. in fi.Et.lxiiij.A.B.
Sol eccleſie auguſtinus.ibi.epi.lxiij.B.
Nihil tutius eſt ꝙ auguſtini vitam ac doctrinaꝫ ſemper imitari.epi.ſine ti.xxij.J.
Auguſtinꝰquomodo Petrarche apparuit.In Prefa.Secreti.B.C.
Auguſtus Ceſar diui Julij Ceſaris filiꝰ ſtudia liberalia ab etate ꝓma cupide ⁊ glorioſiſſime exercuit de rebus me.li.j.trac.ij.ca.iij.A.Itẽ in auguſtali.
Dꝫ ſcripſit librum epigrãmatum: ⁊ epiſtolarum ad amicos.ibidem.B.
Dꝫ affectauit iocos ſaluo tamen maieſtatis pudoris reſpectu.ibi.li.ij.trac.iij.ca.ij.A.⁊.xvj.
Auguſtus cũ multa luderet aliquot interdũ mordaciora pertulit.de rebꝰ me.li.ij.trac.iij.ca.xxxij.
Dꝫ cenã clãdeſtinã magno ſumptu ſtudioqꝫ fecerat: qua ipſe Apollinis habitu:ceteri cõuiue ſingulorꝫ deorum dearumqꝫ geſta diſcubuerant.ibidem.li. ij.trac.iij.ca.xxxv.A.
In auguſto Ceſare adulterioꝝ cõſuetudinẽ legimuſ. de rebus me.li.iij.trac.j.ca.xij.
Dꝫ ſalutabaẗ a coruo:aue Ceſar victor Impator.ibi. li.ij.tra.iij.ca.xlix.cũ ſequẽtibus.Et de reme.for. li.j.dial.lxiiij.D.
In glorificãdis ducibꝰ antiquis exactiſſimã diligentiã ipendebat.de rebꝰme.li.iij.tra.ij.ca.iiij.
Dꝫ cedis p̃ne mõitꝰ magnificꝰ videx nequaꝙ ſomniorũ cõteptor fuit.ibi.li.iiij.trac.iij.ca.ix.A.
Eius magnitudinẽ genitrix:claritatẽ genitor per quietem viderũt anteꝙ naſceretur.ibi.ca.x.
Auguſtus dũ ſpiritꝰ religas agẽt:digrediente Tyberio cũ quo lõgũ ſmonẽ habuit:dixit:miſerũ pplm Rõanũ q ſb tã lẽtis maxillis erit.de re.me.li.iiij. tra.iiij.ca.v.de q̊ vide ẽt ꝯ medi.lj.iij.ca.iiij.B.
Dꝫ leuũ pro dextro calceo indui durũ omẽ:rorẽ ſubingreſſum longioris vie felicis ⁊ celeris uotiuiqꝫ reditꝰ putabat.de rebꝰ me.li.iiij.trac.vj.ca.x.
Auguſti omen de aquila.ibi.ca.xj.

E inameno occidue Babylonis.ſ.Gallie Ba
d ſtatu.epi.Sine ti.x.A.B.
Babyloniã geminã in oriẽte legimꝰ:tertiã in occidẽte que Romã ſignificat: ⁊ q̈re.ibidẽ.xij. A.Et.xvj.A.B.⁊.xvij.B.⁊.xix.B.⁊.xx.A.B. ⁊.A.xxj.A.
De Babylõe myſtice expõiẗ illõ Apocalypſis.Mulier circũdata purpura.ibi.xx.C.circa fi.D.E.
De Baijs.epi.de rebꝰfa.lxxj.A.Et epi.ſine ti.xvj.A
Bartholomeus de Urbio heremita ex dictis auguſtini uolumẽ ingens per alphabeti litteras collegit qđ milleloquiũ inſcribiẗ.epi.de rebꝰfa.cxix.A.
Baſilea ⁊ octoginta eoꝝ ãpliꝰcaſtella fũditꝰ vno ſiẗ tpis momẽto corruerũt.de re.for.li.ij.dia.xcj.B.
Baſiliꝰlibrũ paruũ de vite ſolitarie laudibꝰ iſcripſit. de vita ſoli.li.j.trac.j.ca.ij.A.
Ad beatitudinẽ multi ſuſpirãt pauci perueniũt.epi. de rebus familia.xlix.E.Et.l.B. Be
Beatitudo in hac vita ꝓmereri ⁊ ſpari poteſt:amplecti non poteſt.ibidem epi.l.B.
Ut beatꝰ qs iure uocetur expectandus eſt nouiſſimꝰ dies.de re.memo.li.iij.trac.ij.ca.xxxij.A.
Quis debeat dici beatꝰuel non.ibi.ca.lj.
Quid beatam faciat animam aut impediat.Contra medi.li.iiij.ca.iiij.B.C.
Dis beatꝰ deus.Cõtra medi.li.iiij.ca.vij.B.
Tũc beatꝰ erit futurus orbis terrarũ cũ aut regnũ ſapiẽtibꝰ:aut ſapiẽtia regnãtibꝰobuenerit:ſm platonem.de re.me.li.iij.trac.ij.ca.xlij.A.
Beati eſſe non poſſunt qui bona diuidunt tripartito. epi.de re.fa.xxxij.A.
Bellũ intꝰ in aia eſt quã vitia obſidẽt atqꝫ oppugnãt de reme.for.li.j.dial.xlviij.B.
In oibus bellis maior ferme ſemꝑ exercitus ſuccubuit:minor vicit.ibi.dial.xcvij.C.
Bellerophon vniuerſo generi humano odium indixit.Contra medi.li.iiij.ca.ij.A.
Beluina proſperitas quam belue pepererunt.de reme.for.li.j.Dial.lix.A.
De ſancto Benedicto abbate ⁊ duce occidẽtaliũ monachorũ.de vita ſoli.li.ij.tra.iij.ca.ix.A.
Beneficiuꝫ dãdo accepit qui digno dedit.de re.me. li.iij.trac.ij.ca.lx.B.
Pars beneficij eſt qđ petiẗ ſi cito neges.ibidem.

Ad beniuolentiam duo hominū affectus excitant. epi.de re.fami.xv.E.in fi.
Bernardus abbas forma corporis clarus ⁊ genere in ipſo adoleſcentie flore ſolitudinem adijt.de vita ſoli.li.ij.trac.iij.ca.xiiij.A.
Bo Bonifacius papa octau⁹ duob⁹ fere luſtris domum Agapiti de Colūna uagā egit:ac toto orbe diſpſā de re.me.li.ij.tra.iij.ca.xx.⁊ epi.de re.fa.xiiij.E.
Boni ſibi diſplicēt ſeq; accuſāt.ð re.for.li.j.di.xj.B
Bonus bonum raro ſequit:malum peior:ſepe peiorem peſſimus.ibi.dia.lxxxv.E.
Boni viri meritum nomēq; multis ⁊ magnis virtutibus cōſtat:quarū aliquāto facilius fama q̃ȝ effectus queritur.de re.me.li.iij.trac.ij.ca.xj.
Jam bonus effectus eſſes ſi ⁊c̃.ibi.ca.xv.⁊ epi.de re.fa.xxj.B.
Eo peruentum eſt ut bonus habeat quiſquiſ diſtat a peſſimo.ibi.li.iij.tra.ij.ca.xxxvj.A.
Nec bona:nec noſtra iudicāda ſunt ſed fortune quecunq; extra animum ſunt.ibidem.
Quid bonum quidue malum in vita dici poſſit.epi.de re.fa.xv.D.in fi.
Ꝙ homines bonis melioribus poſtpoſitis deteriora curare ſtudent.ibi.epi.xxj.A.
Bonum ſummū qð querimus in animo eſt : nec corpori ſeruiens nec fortune.epi.de re.fa.xxxij.A.
Bona multa uel neſciendo uel negligendo perdunt. ibi.epi.xxxix.B.in fi.
Unum bonum hominis non tria inter uere philoſophantes eſt.ibi.epi.lxxxv.A.
Bona corporis ac fortune nō bona ſed cōmoda quedam ac leuia adminicula dici debent.ibi.
Quod bonū eſt itēpeſtiuum eē nō pōt.ibi.cxvij.D.
Bos humana uoce loquitur.de re.me.li.iiij.trac.vj. ca.xvij.
Br Brachmanaꝝ gens cōtinentia ac puritate mētis eximia eſt.de vita ſoli.li.ij.trac.vj.ca.j.B.
Brixienſis vir ⁊ morum ⁊ ſanguinis nobilitate conſpicuus hunc cum filijs moreȝ gerebat.de re.me. li.iij.trac.ij.ca.lxviij.A.
De Bruto p̄mo romanoꝝ ꝯſule.in epitomate.ca.v.
Ca Caius Mari⁹ in miturnoꝝ cuſtodia deliteſcēs:aſellū cōſiderauit oblatum pabulum ſpnere ⁊ ad aquā ꝓperare ex hoc ſalutis ſibi viā oſtēſā cōiecit.de re.me.li.iiij.tra.vj.ca.ix.
Raro ulla calamitas ſola uenit.epiſtola de rebuſ fa. xcj.B.in me.
Cal Calan⁹ idus:more p̄rio ſe icēdio ꝑemit.ibi.epi.xciiij L.⁊ de re.me.li.iiij.trac.iiij.ca.viij.
Calculis ludē pueroꝝ ē.de re.for.li.j.dial.xxvj.B.
Calphurnia uxor iulij Ceſaris talē in ſomno viſum habuit.de rebus me.li.iiij.trac.iij.ca.viij.
Caluus orator pro eloquentie principatu longeuum ⁊ nequiſſimum certamen habuit.de re.me.li.ij. trac.ij.ca.iij.C.in fi.
Cam Cābyſes mediocris fortūe homo ſic fit gener regis medorum.li.iiij.trac.iij.ca.xxj.
Camillus ſic romā redijt.epi.de rebus fa.xiiij.D.
Can Cani lectum ſternere cur ſit laborioſum. epiſt.de re. fa.ciiij.A.
Canis paupeȝ ꝑegrinuȝ ſemꝑ īfeſtat.ibi.epi.xcij.A.
Canis in egypto bibit ⁊ fugit.de re.me.li.ij.trac.iij. ca.xxvij.
De Cane Ueronēſi.ibi.li.ij.tra.iij.ca.xlvj.⁊.xlvij.
Ex cātu dulcedo aliq̄ ſepe utiliſ ac ſācta ꝑcipitur.de re.for.li.j.dial.xxiiij.A.⁊ dial.xxiij.A.
Cap Caprarum mons quis ſit.epi.de re.fa.xxiij.A.
Car Carcer multis portus : multis refugium ⁊ arx fuit. de re.for.li.j.dial.lxxxix.A.
Carmē amat qſq; carmie digna facit.epi.cx.C.in fi.
Carneades ſic vixit quaſi cogitationibus aleretur. de re.me.li.j.trac.ij.ca.xix.
Ꝙ diſputaturus cuȝ Chryſippo hellebori hauſtu ſe ante purgabat.ibidē.⁊.li.ij.trac.ij.ca.xv.
Carneades in grecia que quis e bibliothecis uolumina educeret:in morem legentis memoriter reddebat.ibi.li.ij.trac.j.ca.xij.
Ꝙ ſtudio ph̄ie cibi obliuiſcit.epi.ſineti.xxij.C.
Carlomanus rome monaſtico habitu aſumpto ſilueſtri latibulum ſoractiſ montem petijt.de vi.ſoli.li. ij.trac.iij.ca.xv.A.
Charoli magni ſepulchrum in templo marmoreo uerendum cunctis barbaris in ciuitate Aquēſi . epi. de re.fa.iij.B.in fi.
De Caroli magni amore in quādā feminā etiā poſt mortē.ibi.C.D.E.de ip̄o vide etiaȝ in auguſtali.
Ad Charolum quartū romanoꝝ ⁊ Bohemie regeȝ ſcribit:ꝙ italicis reb⁹ tarde ꝓuiderit.Uide in epi. ad eūdē ꝑ totū.de quo vide etiā in auguſtali in fi.
Qui charus vult eſſe multis:multis inſeruiat neceſſe eſt.epi.ſine titu.xiij.A.
Caſ Caſtitas q̃ȝto maior:tāto in eam vigilantior libido. de reme.for.li.j.dial.lxxiiij.A.
Caſtitatē virgineam nulla arte melius q̃ȝ maturo cōiugio preſeruabis.ibi.dial.lxxxiiij.C.
Caſtitas ⁊ pulchritudo raro cohabitant.ibi.dialo. lxxij.A.
Caſſius Parmēſis a Ceſare Auguſto capite mulctatus eſt.de re.me.li.iiij.trac.iij.ca.xvij.
Caſus ꝑiculoſior ē ſemꝑ ex alto.epi.de re.fa.cij.B.
Cat Cato reipublice curis preſſum animum vino leuare ſolitus fertur.de re.for.li.j.dial.xxiiij.D.
Ꝙ Cato apud romanos p̄cipuū nomē obtinuit ſapientis.de re.me.li.iij.trac.ij.ca.x.A.
Ꝙ latinas litteras ſeneſcens:grecas iam ſenex didicit.epiſto.Sine ti.xxij.B.in.fi.
Catonis maioris uel ſenioris fortitudo in morte filij ſui.epi.de re.fa.xij.E.B.
Catonis Cēſorij aſꝑitas iocorū exꝑs nō fuit.de re. me.li.ij.trac.iij.ca.xxix.Cato Cēſori⁹ optim⁹ ſenator ſine emulo optim⁹ orator:optim⁹ imperator ſine exēplo ſui tpiſ agricola fuit.de re.for.li.j.dial. lvij.A.de eo vide etiā in ſup.epito.ca.viij.ꝑ totū.
Catulus ſenator q̄bus uerbis ꝑcūctatus eſt iudices corruptos.de rebus me.li.ij.trac.iij.ca.xxx.
Ce De Cecilij dicacitate.de re.me.li.ij.trac.iij.ca.vij.
De Cecilio metello macedōico.in ſup.epito.ca.xiij.
Celibatu nihil felici⁹.de vita ſoli.li.ij.t̃c.iij.ca.iij.A
Celibatui nil aptius q̃ȝ ſolitudo.ibi.
Celeſtin⁹ pontificatu maximo uelut mortifero faſce depoſito in ſolitudinē repedauit.ibidē.ca.xviij.A
Ci Ciceroni ſolitudo ⁊ receſſus prouincia fuit.de vita ſolita.li.ij.trac.iij.ca.ij.D.
Ꝙ ualde urbem fugit multas ob cauſas.ibi.
Cicero omnium iocator Pompeio ſuo nō pepercit: ⁊ Ceſaris formam nō expauit.de re.me.li.ij.tra. iij.ca.xxxj.A.B.
Cicero ph̄ica agit ī libris:familiaria ⁊ res nouas ac uarios ſcl'i rumores ī ep̄l'is īcludit.ī p̄fa.epi.ð re. fa.K.
Ciceronis laudes plurime.ibi.M.

Ciceronē ab exilio Rōa reuocauit dieb' paucis:egre
gij ciuis p̄ſētia carere vix potuit.ibi.epi.xiiij.C.
Cicero libꝛos inumerabiles uarijs de rebꝰ edidit pul
cherrimos:quos qui ſe uel legiſſe iactat uel vidiſſe
q̄ꝫ id uere pꝛofiteat̄ ipſe viderit:Mihi vix vnq̄ꝫ lō
gioꝛ pegrinatio ſuſcepta eſt ut nō incognitos Ci-
ceronis ne dicā libꝛos ſꝫ inaudita libꝛorū nomina
cōpererim.de re.me.li.j.trac.ij.ca.v.A.in fi.
Cicerōi:igenij ꝛ eloquētie mōarchia aſcribit̄:ut pplo
Romāo ipij ꝛ glie.de vi.ſoli.li.ij.trac.viij.c.ij.B
Cyneas Pyrrhi regis legatꝰ cū eo ipſo auro qd Ro
mam aduexerat:ad ſtupentem regem ſtupens ipſe
reuerſus eſt.epi.de rebus fa.xciiij.D.
Qꝫ Cyneas poſtera die q̄ꝫ urbem Romanam ingreſ-
ſus eſt vniuerſum ſenatum pꝛopꝛijs nominibus ſa
lutauit.de re.me.li.ij.trac.j.ca.x.
Cyrus regū Perſarū p̄mus ꝛ maximꝰ omnē Aſiam
imperio p̄ſſit:deiectoq̄ꝫ armis auo:medorum re-
gnum trāſtulit in Perſas.ibi.li.iiij.tra.iij.ca.xxj.
Qꝫ uis maximis exercitibꝰ pꝛeeſſet:omnium tn̄ mili-
tum noia meminerat.ibi.li.ij.trac.j.ca.xj.
Jn Cyro rege morituro duo erāt mirāda.de re.me.
li.iij.trac.ij.ca.xxviij.B.
Cla Claritas uera ſine virtutis radio nulla eſt.de re.foꝛ.
Claritas moderata oculos ⌈li.j.dial.lxxxj.B.
delectat:immoderata perſtringit.ibidem.C.
Nō naſcēdo ſꝫ viuēdo querit̄.ibi.dial.xvj.D.
Claudiꝰ auguſtus libertis ac ſpadonibꝰ ſe ſuaq̄ꝫ oia
credidit eiſq̄ꝫ miſer paruit:cui late Romanū impe
rium parebat.de re.me.li.ij.tra.iij.ca.xxxviij.
Qꝫ ei quedā diuinatrix Phemenoes ne minas belli
dubitaret poſſeſſurus in Eubote cellā illuſorie pꝛe
dixit.de re.me.li.iiij.trac.ij.ca.ij.
Qꝫ paulo an̄ moꝛtē cū cōſules deſignaret:mēſeꝫ illis
quo morituꝝ ſe p̄ſagiebat methā ſtatuit.ibi.li.iiij.
trac.iiij.ca.vj.de eodem vide etiā in aguſtali.
Cle Cleātes diebꝰ aduerſus ignorātiā:noctibꝰ ꝩo aduer
ſus pauptatē pugnauit.de re.me.li.j.tra.ij.c.xxj.
Clemēs papa ſextꝰ tā potētis ꝛ iuicte memorie fuit
ut qcqd uel ſemel legerit obliuiſci etiam ſi cupiat
non poſſit.ibi.li.ij.trac.j.ca.xiiij.A.
Cleophas ſophiſta ꝛ philoſophus ꝛ pꝛudēs:ſꝫ paꝝ
leti ſucceſſus hō irridēdo ꝯſuluit Apollinē delphi
cū an eēt equuꝫ reptuꝝ.de re.me.li.iiij.trac.ij.ca.
xv.A.
Co Codri duo fuerunt.epi.de re.fa.xiij.D.in fi.
Jnter cogitatus ꝛ actꝰ:ut vulgus ait:magnus monſ
eſt.epi.de re.fa.cvj.B.
Cogitatio nulla acrioꝛ nullaq̄ꝫ altioꝛ q̄ꝫ nocturna.de
reme.foꝛ.li.j.dial.xxj.D.
Colonie Agrippine deſcriptio ꝛ incolarū mores:ꝛ
quis eius fundatoꝛ.epi.de re.fa.iiij.A.B.
Colūbo vix eſt aial ingetius.de re.foꝛ.li.j.dial.lxij.
Comes facūdus in via pꝛo uehiculo eſt. ⌈B.in fi.
de re.me.li.iij.trac.ij.ca.lx.B.
Cōparationes nō carēt odio.ibi.ca.xliiij.D.
Cōcoꝛdia parue res creſcunt:diſcoꝛdia maxime di-
labūtur.De re.me.li.iij.trac.ij.ca.xij.A.
Cōcoꝛdia ēt īter charos rara eſt.epi.de re.fa.xlix.B
Confeſſio melioꝛ tutioꝛq̄ꝫ eſt q̄ꝫ pꝛofeſſio.de re.foꝛ.li.
j.dial.xlvj.C.
Uerecūda confeſſio ꝓpꝛij erroris:magnā emēdatio-
ris vite ſpem pꝛefert.epi.de re.fa.lxvij.
Cōiugalis ſupbie duo ſunt ſtimuli.de re.foꝛ.li.j.dia.
Cōiugio claro oꝛnatꝰ:ſpecioſa vinctꝰ eſt ⌈lxviij.A.
catena:vnde ſola moꝛs liberat.ibi.dial.lxv.A.
De coniugio natorum.ibi.dial.lxxvij.A.
Coniugij iugum graue iuuenibus:ſenibus grauiſſi-
mum.de reme.foꝛ.li.ij.dia.xviij.B.
Cōſciētia bonorū operū nihil eſt dulciꝰ.de reme.foꝛ.
lib.j.dial.lxxxj.C.
Qꝫ conſcientia optima virtutis interpꝛes eſt. Jn Se-
cre.Collo.j.R.
Conſolatio ut meſti auditoris aium penetret:multa
uerborum maieſtate eget:grauibꝰ animoſiſq̄ꝫ ſen-
tentijs.epi.de re.fami.xij.A.
Sepe cōſilio diſſimilis eſt euentꝰ.ibidē.epi.lxiij.A.
Facilꝰ qs cōſulit alijs q̄ꝫ ſibi.de re.me.li.iij.trac.ij.
Jniquis cōſultoribꝰ nō ſunt aures p̄bēde ⌈ca.xiij.
epi.de re.fa.xxxij.B.in fi.
Conſtātia cum in omnibus rara ſit:tamē in feminis
nulla eſt.de re.foꝛ.li.j.dial.lxxiiij.B.
Cōſuetudine mala nihil dictu leuius:nil euentu gra-
uius ꝓpiuſq̄ꝫ exitio.de re.foꝛ.li.j.dial.xxvij.D.
Cōſuetudo in rebus omnibus ſemper eſt potentiſſi-
ma.de re.foꝛ.li.ij.dial.xlj.C.
Cōſuetudo longioꝛ rerū miracula extenuat:dolores
lenit:ꝛ minuit uoluptates.epi.de re.fa.lxix.A.
Qꝫ longa conſuetudine didicimus:longa diſſutudi-
ne dediſcendum eſt.ibi.lxxv.D.in fi.
Cōtēplatio ois amica ſilētio eſt.de vita ſoli.li.j.tra.
iij.ca.iij.B.
Jn conuiuio conuenit pꝛudentem pauca loqui.de re.
me.li.iij.trac.ij.ca.xlvj.
Cōuiuarū cōditio delicata eſt ꝛ querula longeq̄ꝫ dif
ficilis.de reme.foꝛ.li.j.dial.xix.D.
Coꝛ vnguēto ꝛ uarijs odoribus delectatur.de reme. Cor
foꝛ.li.j.dial.xxij.E.
Choreis nihil vnq̄ꝫ niſi libidinoſum ac inane ſpecta-
culum percipitur.ibi.dial.xxiiij.A.
De Coꝛnelio Scipione naſica.Jn Supple.epitoma
tis.ca.ix.
De Coꝛnelio Scipiōe Emiliano Africano poſterio-
re.ibi.ca.xiiij.
Craſtinum eſt refutandum quia non habetur.ibidē. Cra
li.iij.trac.ij.ca.lxvij.
Craſſus Rhodijs cum ſimulachꝛa cupide ſubtrahe-
ret:petētibus:ſolē ſe relinquere iocat̄.de re.me.li.
iiij.tra.vj.ca.vj.
Creatum omne creatoris amore diligendum eſt.Jn Cre
Secre.Collo.iij.R.
Creatoꝛ per creaturaꝫ mūdialem ſic cognoſcitur.de
re.me.li.iij.tra.ij.ca.xliiij.C.
Creſus opulētiſſimꝰ Lydoꝝ rex:bellū in Perſas mo
turus tali fert̄ reſpōſo illuſus.de re.me.li.iiij.tra.
Qꝫ ſummū ſtudiū adhibuit quo infau- ⌈ij.ca.xj.
ſte viſiōis minas effugeret filius quē regni ſucceſ-
ſorem pꝛeelegerat:ſed ferro pemptū ſomniauit.li.
Cretes ſoli pꝛe ceteris moꝛtaliū ⌈iiij.tra.iij.ca.xx.
inimicis ſuis optāt delectationē que ex mala con-
ſuetudine percipitur.de re.me.li.iij.trac.ij.ca.liij.
Criſpus Saluſtius nobilis ueritatis hiſtoricus fuit Cri
de re.me.li.j.trac.ij.ca.vj.
Chꝛyſippus tā multa ſcripta edidit:ut ad eorū cogni
tionē cōis hominū vita non ſufficiat.ibi.li.j.tra.ij.
Chꝛyſippi acumē in ſeipſo frangit̄ qd de ⌈ca.xx.
vno dicto innumerabiles tangit.ibi.
Chꝛiſtus ipſe locis oibꝰ atq̄ꝫ tēporibꝰ eſt p̄ſens non
actuū ſed ꝛ cogitatuū oiuꝫ uerus teſtis.de vita ſo.
li.j.tra.iiij.ca.viij.C.

Critolai circũſpecta ⁊ ſuaui eloquētia fuit.de re.me mo.li.ij.tra.ij.ca.xv.
Cro Chronius monachus ſolitudinē ingreſſus orauit ne vnq̄ inde diſcederet.de vita ſoli.lib.ij.trac.x.ca. viij.A
Cu Cubili uacuo nihil mollius eſt:nihil duri⁹ occupato.de re.foꝛ.li.ij.dial.xviij.C.
Cupiditati nihil ſatis eſt.epi.de rebus fa.xxxiij.B.
Q nunq̄ dicit ſufficit.ibidē.epi.cxvij.I.in fi.
Cupiditas iexplebilis eſt que iudicat ſibi tātum deeē q̄tũ cupit:cupit āt oīa.ibi.epi.lxxxvij.A.in fi.
Homines curant ſuperuacua ⁊ negligunt neceſſaria. epi.de re.fa.xxj.A.B.
Curti⁹ eques roman⁹: turdum ꝓpteruia iocādi per feneſtrā miſit.de rebus me.li.ij.trac.iij.ca.xxxiij.
De duobus curſoribus quorũ vn⁹ per noctes eſtima uit ſe quadriiugo uehi:alter in aqlas trāſfoꝛmari. ibi.li.iiij.trac.iij.ca.xxxvj.⁊.xxxvij.
Da d Arium ſerui ſui aſtutia regem fecit.de re. me.li.iij.trac.j.ca.xviij.
Dauid rex ꝓ ſalute ꝓpa elōgauit fugiēs ⁊ māſit i ſolitudine.de vita ſoli.li.ij.tra.v.ca.iiij.A.
De Decore nec gratius quicq̄ nec bꝛeuius. de re.foꝛ.li. j.dia.ij.A.⁊ de re.me.li.iij.tra.ij.ca.v. ⁊ epi.de re.fa.lxxxv.C.
Decoꝛ femine⁹ eo foꝛmidoloſioꝛ funeſtioꝛq̄ quo blā dioꝛ.de vita ſoli.li.ij.trac.iij.ca.iij.A.
Inter coꝛporis animiq̄ decorez antiqua lis uertitur de re.me.li.iij.trac.ij.ca.xlj.B.
Deci⁹ cōſul in bello latino ſeipz pꝛo legionib⁹ ⁊ ꝓ po puli romani victoria deuouit.epi.de re.fa.xc.C.
Defoꝛmitas ois i luce appētioꝛ.epi.d̄ re.fa.lxiiij.A.
Que defũctis exhibent beneficia nō deperduntur. de reb⁹ memo.li.iiij.trac.iij.ca.xxxij.
Defũctoꝝ laus q̄dā dāni memoria lachꝛymas viuē tibus excutit ⁊ inconſolabilem gemitum parit ir reparabilis iactura.epiſtola de re.fa.xij.C.
Deiectio animorum peioꝛ eſt q̄ murorum.de reme. foꝛ.li.ij.dial.lxix.B.
Delectari ueris ac māſuris bonis ꝯuenit:nō falſis at q̄ labentibus.de re.foꝛ.li.j.dial.ij.A.in fi.
Delectatio damnoſa eſt vndiq̄ publice ⁊ pꝛiuatim nocens.ibi.dial.xxx.B.
Delicati ēt iucũda faſtidiũt.de re.foꝛ.li.ij.dia.xc.B
Tam demēs nemo eſt cui nō interdum cōditio pꝛo pꝛie fragilitatis occurrat.in Secreto Collo.j.H.
Demetrius aurum ab iperatore romano oblatum ri dendo contempſit.epi.de rebus fa.xciiij.C.
Democritus ſibi oculos eruit.de vita ſoli.li.ij.trac. vij.ca.j.C.⁊ de re.me.li.j.trac.ij.ca.xviij.⁊.li.iij.
Democritus innumerabiles mũ dos facit.Contra medi.li.ij.ca.xvij.B. trac.ij.ca.xvj.D.
Demoſthenes cũ rex nā certam hũit ſz ſic victoriā re tulit.de re.me.li.j.tra.ij.ca.xvij.⁊ li.ij.tra.ij.c.xij.
Demoſthenes mulieri paupcule dedit cōſiliũ reſtitu endi depoſitum.de re.me.li.iij.trac.j.ca.xxv.
Demoſthenē pleno lapillis ore poꝛtātē legim⁹.ibi.li. iiij.tra.iij.c.xij.B.i fi.
Demoſthenis defēſio cur maioꝛ ſit q̄ eſchinis accuſatio.Cō.me.li.j.ca.xiij.
Denarius cecidit in cloacā.epi.ſine titu.xiij.C.
Deſpatiōe nihil piculoſi⁹.d̄ re.foꝛ.li.ij.dia.cxxvj.A.
Deſpatio ultimũ maloꝝ oiuz eſt.in ſecre.Col.ij.A.
Sic deſpantes odit de⁹:ſic icōſulte ſpantes irridet.
Ex deſpatione q̄nq̄ fiũt hoies ſecu riores.In pꝛefa.epi.de re.fa.P. ibi.Col.iij.I.
Ad deſperādum nemo cogitur.ibi.epi.xiiij.B.in fi.

Detractorũ vba ſũt cōtēnēda: ⁊ eoꝝ ꝓcipue qui poſt moꝛtē i aliquē iuehunt.epi.de re.fa.lxxviij.A.B.
Deus quid ſit.Contra medi.li.iiij.ca.vij.C.
Homines ſunt dij non exiſtendo ſed participando il lius vnius qui uerus eſt deus.ibi.B.
Quo de deo diutius cogito:eo mihi ſpecies videtur obſcurioꝛ.de re.me.li.iij.trac.ij.ca.lvij.
De⁹ nulli⁹ falſi auctoꝛ ē.de re.me.li.iiij.t̄c.iij.c.ij. B.
Ab aſpectu diuinitatis nihil magis abſtrahit q̄ ue neris uſus.de re.me.li.iij.trac.ij.ca.xx.
Diuinatoꝝ ſepe falſa ſunt uaticinia.ibi.ca.xvj.A. Di
Diuini qd̄ eſt āñ pedes nō ſpectāt ⁊ celi ſcrutant pla gas.ibi.D.
Diuinatio nālis furore:hoc eſt oracu lis a furente redditis ⁊ ſomnijs conſtare creditur de re.me.li.iiij.trac.iij.ca.j.A.
Sine diuinitatis inuocatione nihil grande eſt aggre diendum.ibi.li.iij.trac.ij.ca.xlij.
Diuitatē nō ſolũ nō aſſeq ſz ēt ꝯtēplari grāde negoci uz ē lz excellētib⁹ igenijs.Cō.me.li.iiij.ca.vij.C.
Diane ephefie tēplũ a quodā icēdit:ut iſueto facino re notus eſſet.Contra medi.li.iiij.ca.xj.F.
De diadematis ꝯtēptu.de re.me.li.iij.tra.ij.ca.lxiij.
In dialectica ſeneſcere puerile eſt.Cōtra medi.li.ij. ca.xvij.A.C.⁊ epi.de re.fa.vj.C.
Cōtra dialecticoꝝ ianē ac ꝯtētioſā petulātiā: ⁊ cur id hoiuz genus ſit vitādum.epi.de re.fa.vj.A.B.
Nihil dialectico ſene ridiculoſius.ibi.E.⁊.ix.A.B.
Dialectici glīa i ſtrepitu ⁊ i ꝯuitijs ſita ē.ibi.epi.xj.A
Dicearch⁹ magno uolumine cōcluſit nob expedire futura oino neſcir.de re.me.li.iij.trac.ij.c.xvj.C.
Dici aliqd foꝛtiter ab homine moliciem ꝓfeſſo mirũ eſt.ibi.ca.xlvij.A.
Dies ois gradus eſt ad moꝛtem.epi.de re.fa.v.D.
Q vnus dies peritoꝝ placitioꝛ eſt q̄ ſtultoruz etas. de re.me.li.iij.trac.ij.ca.lv.B.
Dies nulla ſine noſtra diſcuſſione pꝛetereunda eſt. epi.ſine titu.xxij.E.in fi.F.
Diffinire ſapiēt ē ꝓpꝛiũ.de vi.ſo.li.ij.tra.x.c.ix.B.
Didym⁹ e cũctis munerib⁹ ab alexādro rege ſibi alla tis viliſſima rex ſũpſit ne ꝯtēnē videret.epi.de re. fa.xciiij.D.
De didymo ceco.de vita ſo.li.ij.tra.j.F.in fi.
Diocletian⁹ ⁊ antoni⁹ pius vitā ſolitariā coluerunt. de vita ſoli.li.ij.trac.ix.ca.ij.A.
Diodoꝛ⁹ ſtoic⁹ poſt cecitatē mlto q̄ pꝛi⁹ diligētius philoſophie opaz dedit ⁊ fidib⁹.de re.me.li.j.tra. ij.ca.xxiiij.
Diogenis pꝛudēs ⁊ iucũda eloquētia fuit.de re.me.li.ij.trac.ij.capi.xv.
Diogenes Cynic⁹ famoſiſſim⁹ cōtēptoꝛ oiuz que ab alijs optant: a pceptore ſuo didicit latas edes cũ anguſto ⁊ uolubili dolio pmutare.de rebus me.li. ij.trac.iij.ca.xv.Et epiſtola.de rebus fa.xciiij.C.
Ei⁹ callida rñſio dialectice interrogatiōi.epi.de re. fa.vj.C.
Q in poꝛtaꝝ ueſtibulis ⁊ poꝛticib⁹ ciuita tuz habitauit.de vita ſoli.li.ij.trac.viij.ca.iiij.B.
Dionyſi⁹ ſyracuſan⁹ tyrān⁹ tā ōlitijs q̄ feritate notiſ ſim⁹ ſolus d̄ pꝛiculoſo ſtatu ſuo uex teſtioniũ d̄dit. d̄ re.me.li.iij.tra.ij.c.xxiij.A.⁊ li.iiij.t̄c.iij.c.xxvj ⁊.xxvij.
Deiotharus rex in pꝛimis nihil vnq̄ ni ſi auſpicio gerere ꝯſuet⁹:bello tādē pharſalico vin cit ac fugatur.de re.me.li.iiij.tra.v.ca.xxj.A.B.
Diſcētib⁹ mlta ſũt oneroſa:doctis pauca.de re.foꝛ.li. j.dial.xliij.F.
Quedam nullo modo q̄ contrario diſcuntur.epiſtola ſine ti.xx.B.in fi.
Ad diſcendum que etas eſt aptioꝛ.ibi.xxij.D.

Diſcipuli plures ſi ſint cumulatioꝛ fit congeries labo
rum.de re.foꝛ.li.j.dial.lxxxj.A.
Qualiter ſint inſtituēdi.epiſtola de re.fa.cxij.A.B.
Diſputari ſine repꝛhēſione:nec cū iracūdia aut ptina
cia recte peteſt. Contra medi.li.iiij.ca.xj.D.in fi.
Diuitie multis moꝛtem attulere:requiem fere omni-
bus abſtulerunt.de reme.foꝛ.li.j.dial.liij.C.
Diuitie nulle certiores q̃ꝫ que animo poſſidentur.de
vita ſoli.li.j.trac.vj.ca.iij.C.
Dnunq̃ꝫ ſole ueniūt.ibidē.li.ij.trac.x.ca.iiij.A.
Diuitie humane mētis ſunt ſarcine.epi.de re.fa.l.A.
Diuitie virorum placere poſſunt:viri diuitiarum pe-
nitus non placent.ibi.epi.lxxxvij.F.
Q. ſint cōtēnende:exēplis oſtēditur.ibi.lxxxix.M.
In diuitijs nihil magis appetimus q̃ꝫ qđ nocet:luxū
ſcilicet ⁊ exceſſum.ibi.N.
Diuitiarum duo ſunt gradus: ſcilicet habere qđ ne-
ceſſe eſt: ⁊ habere qđ ſat eſt.ibidem.
Cū diuitijs neceſſitas creſcit.epi.de rebꝰ fa.xcviij.C
Diuitie plus mali q̃ꝫ boni cupidis afferunt.ibi.D.
Ad diuitias cōpēdiaria philoſophorum via eſt.ibi.
Nulle maiores diuitie q̃ꝫ in poteſtate ⌈epi.cv.C.
animum habere.epi.de re.fa.cxiiij.F.
Diuitez nō rei p̄cium:ſed contemptus facit.de reme.
foꝛ.li.j.dial.xxxvj.B.
Diuitū miſerrimꝰ eſt ſtatus.epi.de re.fa.xl.B.in fi.
Q. eo ſūt paupiores quo plꝛibꝰ īdigēt.ibi.lxxxix.L.
Uix diuitez inuenies qui nō ſibi melius fuiſſe in me
diocritate uel honeſta etiam paupertate fateatur.
de reme.foꝛ.li.j.dial.liij.A.
Diuite delicato nihil impoꝛtunius:mediocria cūcta
faſtidit.de re.me.li.ij.trac.iij.ca.xxxiij.
Do Docilem doce:īdocilē ne fatiges.de re.foꝛ.li.j.dial.
Doctorum hominum uerba pꝛegnan- ⌈lxxxj.B.
tia ſunt.ibi.li.ij.dial.cxiiij.O.
Doctorē nō facit clamoꝛ:ſed meditatio.epi.de re.fa.
Nemo doctoꝛ ſpernendus eſt qui viā ſalu ⌈vij.F.
tis oſtendit.ibi.epi.xx.D.
In omni doctrina illa tibi pꝛecipue cura ſit nō q̃ꝫ ab
dita q̃ꝫq; obſcura:ſed q̃ꝫ uera:q̃ꝫ clara ſint quibus
animum intendis.epi.ſine ti.xxij.M.in fi.
Docto viro cogitare eſt viuere.de re.me.li.j.trac.ij.
Doctꝰ fieri nō pōt niſi qui ſe nouerit:atq; ⌈ca.xix.
oderit ignorantem.Contra medi.li.iij.ca.viij.A.
Doloꝛ omnis eo tolerabilioꝛ eſt: quo bꝛeuioꝛ.de re.
In doloribus quid ſit viro ⌈foꝛ.li.ij.dial.xlix.A.
foꝛti agendum.epi.de re.fami.lxxxix.P.
Domitianꝰ p̄nceps miſerrimā eſſe conditionē p̄ncipū
dicebat.de re.me.li.iij.tra.ij.ca.v.Itē i auguſtali
Nemo domitiano ſeuioꝛ: ⁊ nemo ab honeſtarū artiū
ſtudio remotioꝛ:attamen ei agente natura nō nihil
paterni leporis inerat.ibi.li.ij.trac.iij.ca.vj.
Q. certā diei partē ſolitudini deputare conſueuerat:
illic nihil q̃ꝫ muſcas aucupari ſolitꝰ ac graphio acu
tiſſimo tranſfigere.ibi.li.ij.trac.iij.ca.xxxvij.
Domitiano non fungos:ſed gladios eſſe metuendos
pꝛedicitur.de re.me.li.iiij.trac.j.ca.ix.
Domitius urbis Rome clariſſimꝰ grammaticus.de
re.me.li.iij.tra.ij.ca.xvij.
De domitij cōiectura in natiuitate Neronis filij ſui
ex Agrippina cōiuge.ibi.li.iiij.tra.j.ca.viij.
Dominus durum ſuperbūq; ⁊ graue nomen eſt.de
re.foꝛ.li.j.dial.lxxxv.C.
Dnīm bonū ⁊ libertatē nemo vno tp̄e habet.ibi.A.
Domus lutea celeſti animum non anguſtat.ibi.li.ij.
dial.lxiij.A.
Multum refert quo animo quid donat ⁊ a quo.epi.
de re.fa.xciiij.E.
Donatus Patauinus poetarum pꝛinceps: quomo-
do iudicem quendam oratione ⁊ ratione ſupera-
uit.de re.me.li.ij.trac.iij.ca.xxv.
Doꝛmire mundo tremente,moꝛti ſimilius eſt q̃ꝫ ſopi-
ri.epi.de re.fa.xxxvj.F.in fi.
Dos non facit fauſtum coniugium ſed virtus.de re.
foꝛ.li.ij.dial.xij.E.
Dos vnde ingreditur inde libertas egreditur.ibi.li.
j.dial.lxviij.A.
Duci magno nil magis cōuenit q̃ꝫ pꝛo ſubditis cogi- Du
tare.de re.me.li.iij.trac.ij.ca.lix.B.
Dulcia quedam facit non inſitus ſapoꝛ ſed coꝛruptꝰ
manducantium guſtus.epi.de rebꝰ fa.xviij.D.
Durētie ciuitatis etymologia.epi.ſine ti.ij.A.in fi.
Duricies amica virtutibus.de re.foꝛ.li.ij.dial.x.A.
Nter ebꝛietatem ⁊ iocos:ſerij hominis ac Eb
i ſobꝛij conſilium eſt ut ſileat. De re.me.li.
iij.trac.ij.ca.xlvj.
Ebꝛietatiſ multa incōmoda.epi.de re.familia.xxxv.
Eccleſia ad quid habeat aurum.epi.de ⌈A.B. Ec
re.familia.lxxxvij.D.E.F.
De edium aut edificiorum magnificentia. de reme.
foꝛ.li.j.dial.xxxiiij.
Nihil egere deorum eſt.epi.de rebus fami.xciiij.A. Eg
Eger ſi ad ſanitatem peruenire cupit fidem medico
pꝛeſtare debet.ibi.epi.xv.A.
Egritudo p̄ſens ſepe pꝛofuit:dū debilitatis viribus
coꝛpis anime ſanitatem peperit.de reme.foꝛ.li.j.
Elephas aial enoꝛme:ſepe ſuis exitio ⌈dial.iiij.B Ele
fuit:aſpectu ⁊ ſtridore terribile:effectu iutile:pꝛo-
curatione difficile.de reme.foꝛ.li.j.dial.lx.A.
Chꝛiſtꝰ cur nō elegit ad p̄dicādū litteratos:potētes:
reges:oratoreſq; ⁊ philoſophos: ſed piſcatores:
ruſticos:iopeſ ⁊ idoctos:epi. de re.fa.xcvij.E.F
Electio tuta eſt.epi.de re.fa.lxiij.B.
Curādum eſt q̃ꝫ optime eloquamur:dicendum tamē Elo
pꝛo facultate.epi.de re.fa.vij.D.in fi.E.
Eloquiū pꝛeclarū:magnū inſtrumentū glorie:ſed an
ceps cuſpide gemina.de reme.foꝛ.li.j.dial.ix.A.
Eloquētia ingens bonū eſt iuncta modeſtie magnuz
aliqđ.ſupꝛaq; cōmunē hominū mēſurā.ibidem.
Eloquium multis ſalutiferum:auctori ſuo peſtilens
ac funeſtum fuit.de re.me.li.ij.trac.ij.ca.iij.C.
Inter eloquentem ⁊ loquacem qđ iterſit.epi.de re.
Eloquens:infrequēs atq; inſolens ⌈fa.xciij.
uerbum tanq̃ꝫ ſcopulum fugiat.de re.me.li.ij.tra.
Eloquentie magiſter niſi vir bonus ⌈ij.ca.iiij.B.
eſſe non poteſt.de re.foꝛ.li.j.dial.ix.B.
Eloquentia nihil aliud eſt niſi copioſe loquens ſapi-
entia.ibidem.
Si eloquentie ueram laudem queris:virtuti ⁊ ſapi-
entie pꝛimum ſtude.ibidem.in fi.
Eloquentie quatuoꝛ ſunt genera.de re.me.li.ij.tra.
ij.ca.ij.⁊.iij.D.
Eloquentie ars pulcherrima eſt ⁊ vna de ſeptem li-
beralibus.ibidem.li.ij.tra.iij.ca.j.B.
Eloquentia magna ⁊ uaria res eſt:nec adhuc ulli ſic
ſe indulſit ut tota ꝯtigeret.ibidem.li.ij.trac.ij.ca.
Mirum ⁊ inauditū ⁊ natura ipſa ualē ⌈xiij.B.
tius eloquentie genus qđ ⁊ vite odium ⁊ deſide-
rium moꝛtis ingerit.ibidem.ca.xiiij.
Eloquentiam animiq; equitatem rebus ceteris eſſe

anteponendam.epi.de re.fa.viij.A.B.
Eloquentia q̃ꝫtum ad informationē humane vite poſſit quotidiana experientia agnoſcit.ibidem.C.
En Ennius ⁊ Statius quo tempore fuerint.epi.de re.fa.lxiij.E.⁊.lxiiij.E.
Ep Epaminunde thebano litterarum ſtudium ac philoſophie doctrina tanta inerat ut mirabile videret.de re.me.li.j.trac.j.ca.vj.
De epiphanio quē famoſuʒ priꝰ heremicolā ſolitudo epiſcopū Cypro dedit.de vita ſoli.li.ij.tra.j.c.j.F.
Epicurus profeſſor uoluptatis tenuem victum quaſi vnicum ſue profeſſionis auxilium ⁊ laudauit ⁊ coluit.de re.for.li.j.dia.xviij.F.
Q; ſummum bonum in uoluptatibus poſuit.de re.me.li.iij.trac.ij.ca.xlvij.A.
Aiebat ſe nunq̃ꝫ uoluiſſe pplo placere.ibidem.B.
Q; initiū ſalutis notitiā peccati eē dicebat.ibidē.C.
Epicurum virum bonum ⁊ communem ⁊ humanū fuiſſe nemo negat:bonum tñ philoſophum nullus affirmat:niſi in eadem nutritus officina.ibidē.E.
Epicurus philoſophus vulgo infamis:ſed maioruʒ iudicio magnus:epiſtolas ſuas duobus aut tribꝰ inſcripſit.In prefa.epi.re.fa.F.
Quid ſit epiſtole proprium.ibi.H.
Epiſtole officiū eſt non ut ſcribentem nobilitet:ſed ut certificet legentem.epi.de re.fa.iiij.B.in fi.
Eq Equo feruenti rapi non minus tolerabile eſt q̃ꝫ mari turbido.de re.for.li.j.dial.xxxj.A.
Er Errores magni raro niſi ex magnis ingenijs prodiere.de reme.for.li.j.dial.vij.C.⁊.xv.C.
Errori nihil detrahit errantium magnitudo.ibideʒ.dial.xl.B.
Errando diſcit:⁊ ſepe error vnus multis obſtat erroribus.de re.for.li.ij.dial.xxvj.C.
Si erroribus ſemel aditū dederis:fruſtra deinceps obluctaberis.de re.me.li.iiij.trac.vj.ca.x.
Omnis error non contentus ſuis finibus facile ſerpit latiuſcꝫ ſe fundit.ibidem.ca.vij.
Error in ſene deſperatior eſt.epi.de re.fami.lxiiij.A.
An melius ſit de errore interdum gaudere:q̃ꝫ ſemꝑ de ueritate dolere:in dubio eſt.ibidem.E.
Eruditorum diē vnū plus placere q̃ꝫ ſtultorum longiſſimā vitaʒ.de re.me.li.iij.trac.ij.ca.lv.A.
Eſ De eſchinis facūdia.de re.me.li.ij.trac.ij.ca.xij.
De eſopo hiſtrione.ibi.li.j.tra.ij.ca.xj.
Et Etas florida:p̄ma mortaliū uana ſpes que multa hominum milia ⁊ fefellit ⁊ fallet.de reme.for.li.j.dial.j.A.
Etas illa periculoſior vite pars:quā ſecuritas nimia reddit incautam.ibi.B.
Mentiunt qui neſcio quam etatem ſtabilem dicunt:quia etatum oīum uehiculum tēpus eſt.ibi.E.
Etas p̄ma ſtimulos habet:frenos ultima.de re.for.li.j.dial.vj.C.
Ut bona in melius:ſic mala in peius etas prouehit.ibi.dial.xl.A.
Omnis etas ut bona bonis:ſic male viuentibus mala.ibi.li.ij.dial.lxxxiij.F.
Etas vna Apellen ⁊ Pyrgotelem ⁊ Lyſippum habuit.li.j.dial.xlj.A.
Etas uolat.epi.de re.fami.ij.A.
Nihil mali eſt quod non ſecū afferat etas longa.ibi.epi.cxiiij.C.
Ex Omne exemplum malum tunc fit peſſimum:quando illi uel auctorum pondus adiungitur uel annorū.de reme.for.li.j.dial.xl.A.
Exempla clariſſimoruʒ virorum cur ſint ſepe memoranda.epi.de re.fa.xc.A.B.
Quid exempla poſſint:exemplis oſtendit.ibi.C.
Exiliū vñ dicat:⁊ q̄ nō niſi iuito accidat.epi.de re.fa.xiiij.A.
Exulare ⁊ peregrinari differunt.ibi.
Exilium quid ſit.ibi.B.
Q; ſit leuiter ferendum:exemplis oſtenditur.ibi.C.
Ab exilio multos fortuna reſtituit.epi.de re.fa.xiiij.D.E.F.
Satius eſt pauperem in exilio mori:q̃ꝫ libertate turbata nolentibus imperare.ibi.D.⁊ de re.me.li.iij.trac.ij.ca.lxvj.A.
Exilium multos honeſtauit.de reme.for.li.ij.dial.lxvij.A.B.
Licet in exilium ferre virtutes:imo expedit ⁊ neceſſarium eſt ⁊ oportet.epi.de rebus fami.xiiij.F.in fi.H.
Exilium forte ideo cōtēnendū eſt.ibi.epi.xv.D.E.
Expectatio de futuris amputanda eſt ut quiete viuatur.epi.de re.fa.xviij.A.B.
Maior pars hominū expectando morit.ibi.B.
Una omnium expectantium conditio eſt.ibi.D.
Nulla re magis q̃ꝫ expectatione mortales torqueri.ibi.epi.xxxiiij.A.in fi.
Experientia vix ei contingit qui multa non viderit.de re.me.li.iij.trac.ij.ca.lvij.
Adeo ꝑtinax eſt mortaliū ſpes aduerſus īfeliciter expertaꝫ:ut vix iteritꝰ ab incepto deterreat.epi.de re.fa.xlv.A.
Fa d E fabis albis nigriſcꝫ cur non niſi vniꝰ coloris efficitur pulmentum.de re.me.li.ij.trac.iij.ca.xlj.
De Fabricio Lucio.in epito.illuſtriū viroꝝ.ca.xiiij.
Facetie que ⁊ quot noibus appellant.de re.me.li.ij.trac.iij.ca.j.A.
Fallere alios malum eſt:peſſimū autē ſeipſum.de reme.for.li.j.dial.xj.C.
Falli multis profuit.ibi.li.ij.dial.lxij.B.
Fallenti ſemel non facile rurſus fides eſt adhibenda In Secre.Collo.iij.D.
Fama clarior eſt cui nec uerum crimen obijcere qſq̃ꝫ pōt:nec falſum audet.de re.for.li.j.dial.xxiiij.D.
Fama flatus eſt.ibi.li.ij.dial.xxv.A.
Fame fulgor abſcōdi nō pōt.ibi.dial.lxxxviij.C.
Q; fama rarior eſt q̃ꝫ meritum.ibi.dial.c.B.
Fama nihil aliud eſt q̃ꝫ ſermo de aliquo vulgatꝰ ac ſpſus per ora multoꝝ.in ſecre.Collo.iij.f.
Nihil fama leuiꝰ:nihil mobiliꝰ:nihil iniquiꝰ vulgari iudicio:ſuꝑ quo fama fūdata eſt.epi.de re.fa.j.F.
Fama uētꝰ eſt:fumꝰ eſt:vmbra ē:nihil eſt.ibi.H.in fi.
Uirtutē cole dū viuis:famā iuēies in ſepulchro.ibi.
Fame inimica ſemper preſentia eſt.ibi.A.in fi.
Cuſtodia fame magne:magnus labor eſt.epi.de re.fa.cij.B.
Quod non ſine virtute queritur:non ſine litteris ſeruatur.ibi.epiſto.cx.C.
Infamie graues ſepe leuibuſ ex cauſiſ contrahuutur De reme.for.li.j.dialo.xlij.B.
Fāeſ nil niſi dulce ac ſapidū guſtat.ibidē dia.xviij.F
De famulatu numeroſo.ibidem.dialo.xxxiij.A.
Faſtidioſis etiā dulcia amareſcūt.de re.for.li.j.dia.xviij.F.Et li.ij.dialo.xxxj.A.
Contra faſtidia vite remedia.de reme.for.li.ij.dial.lxxxvj.C.in fi.
Fatigatum ſepe leuis motus impulit:qui viribꝰ integrum non mouiſſet.in ſecre.Col.iij.X.
Fati nomē i ore catholici ſuſpectū ē.ep.ꝺ re.fa.xcj.A

Fata ducũt uolẽtẽ nolẽtẽ trahũt.ibi.epi.xv.J.in fi.
Fauor humanus a morte incipit.ibi.epi.j.A.
De Fauorini philoſophi agili ingenio ⁊ eloquentia iucunda.de re.me.li.iij.tra.ij.ca.xvj.A.
Fe Febres grauiſſime q̄ ſint.de re.for.li.j.dial.iiij.A.
De felicitate mortali ſola mors iudicat.de re.me.li.iij.trac.ij.ca.xxxij.B.Et epi.de re.fami.cxiiij.C.
Felices dici nõ poſſumus in q̃talibet rerum affluentia:quia de futuro incerti ſumus.ibidem.A.
Felicitas non exterius ſed introrſus ⁊ in ipſo animo ſita eſt.ibi.li.iiij.trac.ij.ca.x.B.
Q̃d te felicẽ aut miſerũ facit intꝰ in aia eſt.Cõtra medi.li.iiij.ca.iiij.B.
Nõ ſolũ nulla felicitas ſed extrema miſeria eſt que in uoluptate ꝯſiſtit.epi.de re.fa.xxxij.A.in fi.
Nemo uſq̃ uere felix eſt in hac vita aut uotorũ plene compos.ibi.epi.xcj.B.in fi.
Felicitas cũ mediocritate fugit.ibi.epi.xcviij.C.
Nihil omni ex ꝑte felix aut dulce dum viuimus.ibi
Femine ꝓpriũ ſuperbia eſt.de reme. [epi.cxv.A.
Femine p̃ſentia:vmbra [for.li.ij.dial.xlij.A.
nocẽs eſt.de vita ſoli.li.ij.trac.iij.ca.iij.A.
Propter feminas potentiſſima oli regna ⁊ ualidiſſime urbes corruerũt.de re.me.li.iij.tra.ij.c.xlj.B
Femina uariũ ⁊ ſemꝑ mutabile aial.de reme.for.li.
Optima femina nulla eſt:alia [j.dial.lxxiiij.B.
licet alia peior ſit.epi.de re.fa.lxvij.
Fenerator q̃to ditior tãto eſt egẽor.de reme.for.li.
Feras:nõ culpes qd mutari [j.dial.lvj.B.
non poteſt.de re.me.li.iij.trac.ij.ca.lx.B.
Fertilitas preſens:ſepe uenture ſterilitatis arra eſt.de reme.for.li.j.dial.lvij.B.
Feſſis nil gratiꝰ hoſpitio.ibidẽ li.ij.dial.lxxxiij.B.
Fi Fictio ⁊ mẽdacium non durãt.In prolo.li.j.de vita
Q; raro fideiubẽdũ ſit pro alio .de rebꝰ [ſo.A.
me.li.iij.trac.ij.ca.xxxv.
Filij nõ labor ſed requies ſunt parentum:⁊ lenimen laborum.de re.for.li.ij.dial.xij.A.
Filiorũ ortus geminatum malum eſt parentum ponduſq; domeſticum.ibi.li.j.dial.lxx.A.
Filius infans quo tibi letior fuerit vide ne meſtior digreſſus ſit.ibi.dial.lxxj.A.
De filijs adoptiuis.ibi.dial.lxxix.A.
Filiam habere ſollicitudo eſt laborq;:formaȝ adijce metus fit.de reme.for.li.j.dial.lxxij.B.
Filia caſta iucunditas magna ſed ſollicita.ibi.dial.lxxiiij.A.
Q; potiꝰ ſit dãda filia viro ſine pecunia:q̃ pecunie ſine viro.de rebus me.li.iij.trac.ij.ca.xxix.
Fl Flagitia plura in magnis urbibꝰ q̃ in ſolitudine perpetrantur.de re.me.li.iij.trac.ij.ca.lxij.B.
In flumen idem bis deſcendimus ⁊ nõ deſcendimꝰ ſm heraclidem.ibi.ca.l.A.
For Forma multos ad honeſta pergentes detinuit detorſitq; ꝯriã in parteȝ.li.j.de reme.for.dial.ij.B.Et lxxij.A.
Nulla res ardẽtiꝰ appetit̃ q̃ forma:nulla aiuȝ mouere potẽtior:ac ideo nulla ſuſpectior.ibi.dial.ij.B.
Forma multos fecit adulteros : caſtum nullum.ibi.li.ij.dia.j.B.
Formoſam ſolam difficile eſt caſte viuere.ibi.dial.cxxviij.B.
Formoſis pudicitiam ſeruare ⁊ ſi libeat vix licet.de re.me.li.iij.trac.ij.ca.xlj.B.
Forma viui hominis q̃ti ſit mors oſtẽdit.li.j.de reme.for.dia.ij.A.
Forma corporis ut multa alia ſolet paritate gaudere:ĩparitatẽ ac diſſimilitudinem aſꝑnari.ibi.dial.lxvj.A.
Nil forma fugaciꝰ ⁊ p̃ſertim feminea.ibi.B.in fi.
Forma ſua gloriari uanum eſt ſed vulgare.ibi.dial.lxxij.C.
Fortitudo pulcherrima virtus eſt:ſed comitata caſibus.de re.for.li.j.dial.lxxiij.A.
Fortes fortuna adiuuat.de rebꝰ me.li.iij.trac.ij.ca.lxij.A.in fi.
Fortuna blanda inſidioſior eſt q̃ minax.In p̃fa.li.j.de re.for.F.
Fortune ꝓſpere regimẽ difficiliꝰ eſt q̃ aduerſe.ibi.
Utraq; fortune facies metuenda:uerũtamen utraq; toleranda.ibi.H.J.
Fortuna magna:magna eſt tẽpeſtas:ꝯſilijs magnis indigẽs:⁊ viribus.de re.for.li.j.dial.xvij.A.
Fortuna non mutat genus.ibi.dia.xliij.D.
Sepe quem fortuna ſeruum:virtus liberuȝ fecit.ibi li.ij.dial.vij.A.
Fortuna omnium rerum humanarum excepta virtute dña eſt:illam ſepe oppugnare:ſed nunq̃ expugnare permittitur.epi.de re.fa.j.F.
Hec non niſi in viuos regimen habet:mors hominẽ eximit ab imperio fortune.ibi.
Fortuna oia rotat ad libitum.ibi.epi.xxxvj.F.
Ois fortuna ſuas habet moleſtias.ibi.epi.xl.B.i fi.
Magna fortune vis neq; minor celeritas.ibi.epi.xlij.A.
Hec fortune fides eſt:res humanas uertit pariter ⁊ euertit.ibi.epi.lxx.C.in fi.
Q; neminem euexit niſi ut altior caſus eſſet : ibi.epi.lxxxiiij.E.
Fortuna oipotẽs ⁊ ineluctabile fatũ eſt:nõ cũ vulgo ſolum:ſed maximis atq; doctiſſimis.epi.de re.fa.xcj.A.
Fortune muneribꝰ eſt utẽdum nõ fidendum.ibi.epi.ciij.A.in fi.
Q; ſit mẽdax:uaria:leuis:infida:priora eius blanda ⁊ mitia:poſteriora acerbiſſima.ibi.epi.cvij.A.
Quo plus ſeuit:eo minꝰ metuẽda eſt.ibi.cviij.B.
Quiſq; ꝑmũ fortune ĩpetũ ꝑtulerit victor erit : plures terrore q̃ vi ſuperat.epi.de re.fa.cxiiij.L.
Q; uoluet cõtinuo motu rotã ſuã inſtabilis fortuna:⁊ de gente in gentẽ uolubilia regna uerſabit.epi.ſine ti.iiij.B.in fi.
Fortunatus quis ſit.epi.de re.fa.xxxvij.C.
Franciſcus ſanctꝰ:magnus amator ſolitudinis heremiq; ſectator fuit.de vita ſoli.li.ij.trac.iij.ca.xj.A Fra
Franciſcus Petrarcha ſcripſit : de illuſtribus viris Contra medi.li.ij.ca.xj.
Contra emulum quendam ſuum in iuuentute lege carminis quatuor edidit epi.ibi.li.iiij.ca.xj.B.
Quo anno edidit libros epiſtolaruȝ.In Prefa.epi.de re.fa.A.Et cur ſic intitulauerit.ibi.N.
Q̃d mille ⁊ eo amplius ſeu omnis generis ſparſa poemata ſeu familiares epiſtolas Uulcano tradidit corrigendas.ibi.C.
Q; ſcripſit libros reruȝ memorandarũ.epi.de re.fa.lxxiiij.B.
Q; ſcripſit librum exhortationum ad Nicolaum urbis Rome tribunum.ibi.Epi.cij.A.
Scripſit Comediam ſub philologie nomine in tenera adhuc etate.epi.de re.fa.cxj.B.in fi.

Quedã ſua opa que eddit cõmemorat.ibidem.epi.
crvj.D.E.
Q; edidit Bucolicũ carmẽ ſeu Paſtorium.In Pre-
fa.epi.ſine ti.A.Et epi.de re.fa.crvj.D.
Q; edidit elegos uerſus ⁊ herametros in laudẽ ſan-
cti Auguſtini.epi.de re.fa.crir.B.
Narrat fere oĩs vite ſue miſeras. In Prefa.epi.de
re.fa.F.in fi.G.
Quid de laurea ſua ſenſerit.epi.de rebuſ fa.rr.E.⁊
epi.l.E.
Q; vno tpe accerſit lr̃is Rome ⁊ Pariſij accipe lau
reaʒ.ibi.epi.lij.A.B.Et.liiij.C.
Cui⁹ cõſiliũ ſeqt de aſſumenda laurea.epi.de rebus
fa.liij.A.
Oſtendit quo die Rome in Capitolio ſit laureã ade
pturus.ibi.epi.liiij.per totum.
Gratias refert Roberto regi Sicilie uel Neapolita
no:ꝙ eum laurea dignum eſtimauerit:ac quo ritu
eam Rome ſuſceperit.ibi.epi.lv.per totum.
Quo tpe laureã Rome ſuſcepit cũ magno populi fa
uore.ibi.epi.lvj.A.Et.lvij.A.⁊.lrj.B.
Cur ſtudiuʒ iuris Bononiãqʒ dimiſerit ⁊ ad poeſim
ſe ꝯtulerit.ibidẽ.epi.lriiij.E.i fi.Et de re.me.li.iij.
tra.ij.ca.lrviij.B.
Frãciſcus fuit canonicus aliquarum eccleſiaruʒ.epi.
de re.fa.lr.L.
Q; nunq̃ʒ ambiuit honores ſed potius oblatos ſpre-
uit.Cõ.me.li.ij.ca.iiij.
Cur optabat charus eſſe illuſtribus ⁊ vulgo ignot⁹.
ibi.li.iiij.ca.viij.B.in fi.
Se fatetur ſolitudinis amicũ.ibi.li.iiij.ca.j.A.
Q; natura eũ fecerit ſilentij ac ſolitudinis amatorem
fori hoſtẽ:pecũie cõtẽptorẽ.In p̃fa.epi.de re.fa.E
Deſignat locũ ubi ſuã egit ſolitudinẽ.ibi.epi.lrrrir.
Y.⁊.rcvj.D.
De eius amore ad fontem Sorgie. Ibidem epiſtola
crvj.A.B.
Q; ruſtico apparatu ⁊ agreſtib⁹ cibiſ delectet.epi.de
re.fa.crvij.A.
Magnum ſe opinatorem teſtatur.de vita ſolita.li.ij.
trac.r.ca.ir.B.
Q; ex ſomnio de inuento theſauro animatur ad ſoli-
tudinis amorem.epi.de re.fa.rcviij.per totum.
Fraus nulla capitalior eſt q̃ʒ que proprium fallit au-
ctorem.Contra medi.li.ij.ca.rvij.E.
Frugalitas quid ſit.epi.de re.fa.rrrir.D.
Fru Frugalitas bone ualitudinis ſoror eſt.ibi.epi.ir.A.
Q; potius frugalitas animi q̃ʒ corporis gloria ſit ap
petenda.ibi.epi.lrv.A.B.
Frugalitas iſerta eſt rumorũ bõi.de re.me.li.iij.tra.
ij.ca.lr.B.
Fu Fures ꝓuatorũ furtoꝝ in neruo ac compedib⁹ agunt
etatẽ:fures publici in auro atqʒ in purpura.de re.
me.li.iij.tra.ij.ca.r.A.⁊.lvj.
Furiuſ camillus uehios expungat.ibi.li.iiij.trac.vj.
Furioſos qui p̃ſentiũ notitiã ⁊ p̃teri- [ca.viij.
torũ memoriã ꝑdiderũt:futurorũ p̃ſcientiã inueni
re nemo ſan⁹ exiſtimat.ibidẽ.li.iiij.trac.iiij.ca.j.
De furioſo remige qui futurã Grecie ſtrageʒ p̃dixit.
ibi.ca.ij.
Bellũ Theſſalicũ a furente videbatur.ibi.ca.iij.
Futuri ſemper incerta cõditio.de vita ſoli.li.j.tracla.
iiij.ca.iij.B.
Ga Aius Gracchuſ ex familia eloquẽti ⁊ ſedi
g tioſa genit⁹:in utroqʒ maioruʒ ſuorũ ueſti-
gijs inheſit.De re.me.li.ij.trac.ij.ca.r.
Gai⁹ gracch⁹ ꝑ ſomniũ vidit Tyberiũ germanũ ſuuʒ
gladio ꝑcuſſuʒ ſibi dicẽtẽ ⁊c.ibi.li.iiij.tra.iij.c.v.
Gaius grachus ab hoſpite ꝓdit⁹ iſidijs carthaginẽ-
ſium icaut⁹ oppetijt.ibidẽ li.iiij.tra.v.c.riij.
Gai⁹ Domiti⁹ enobarb⁹:hõ dur⁹ ſeditioſuſqʒ ⁊ arro
gãs fuit.de re.me.li.ij.trac.iij.ca.rl.
Gaio Caligula nullus ſeruus melior:⁊ nullus peior
dñs.ibi.li.iiij.trac.j.ca.vij.A.Et i auguſtali.i p̃n.
De illuſorio reſpõſo quod accepit in templo fortuna
rum ut caueret a Caſſio a quo fuit poſtmodum in-
terfectus.ibi.li.iiij.tra.ij.ca.v.
Gai⁹ flãmini⁹ ad Crotonam aduerſus Hãnibalẽ pu-
gnãs ei⁹ calliditate ꝓſternit.ibi.li.iiij.tra.v.ca.rij.
De Gaio Mario.In Supple.epito.ca.rv.
De Gaio Julio Ceſare.ibi.ca.rvij.
Galbe principis aſtutia ſuper iumenti iudicio.de re.
me.li.iij.trac.j.ca.riiij.
Q; pro imperio ſubeũdo tale omẽ habuit.ibi.li.iiij.
trac.vj.ca.riiij.Et in auguſtali in princi.
Galba paucis dieb⁹ interiectis vita ⁊ iperio ſpolia-
tus:abeuntem tenere non potuit fortunam.ibi.li.
iiij.trac.iij.ca.rv.Et trac.v.ca.vij.
Galli brachas depoſuerunt: latum clauũ ſumpſerũt
ibi.ij.trac.iij.ca.rrrj.C.in fi.
Gãdanũ Flãdrie a Julio Ceſare cõdit.epi.de re.fa.
De Gargano mõte.ibi.epi.lrrj.A. [iij.B.
Gaudio plures q̃ʒ triſtitia perierunt.de re.for.lib.j.
dial.rriij.B.
Gẽmas cauari ad pocula uet⁹ luxuria eſt.de re.for. Ge
li.j.dial.rrrviij.A.⁊.rrrvij.⁊.rrrir.
In generũ electione ſunt fidei inſignis ⁊ perfidie exẽ
pla.ibi.dial.lrrvj.A.
De generoſa origine.ibi.dial.rvij.A.
Germania nil aliõ ſtudet q̃ʒ ſtipẽdiarios latrones in
reipublice exitiũ armare.de vita ſoli.li.ij.trac.iiij.
De reſponſo Gygi regis Lydorum. [ca.iij.B.
dato.de rebus me.li.iiij.trac.ij.ca.r.B. Gi
Cõtra gladiatoꝝ iſaniã.epi.de re.fa.lrriij.A.B. Gla
Gloria uera niſi bonis artibus non querit.de re.for.
Nulla gloria ſine difficultati- [li.j.dial.rcij.B. Glo
bus eſt.ibidem.li.ij.dial.lvj.A.
Gloria vmbra q̃dã eſt virtutis.In ſecre.Collo.iij.m.
Q; gloria imenſum calcar habet.de re.me.li.iij.tra.
Non eſt ſperanda ex bonis alienis [ij.ca.rliij.
ibidem.li.ij.trac.iij.ca.riij.
Alieno gloriari ridiculoſa iactantia eſt.de re.for.li.j.
dial.rvj.A.
Quod te faciat glorioſum neceſſe eſt ꝙ ſit itra te.ibi.
dial.lrrr.A.
Gloriari de ſeipſo ac predicare uanum eſt ⁊ ſuperbũ
Contra medi.li.iiij.ca.rj.A.
Principiũ glorie eſt vite finis.epi.de re.fa.j.A.
Gloria uera nõ ex dictis ſed ex factis oritur.ibi.epi.
lrrriiij.A.
De Gneio magno Pompeio. In ſupple.epi.ca.rvj. Gn
Q; homines ſunt ſollicitiores ad impetranda que cu
piunt q̃ʒ ad referendam gratiam pro meritis.epi. Gra
de re.fa.rliij.A.
Grecia uel ſuis erroribus uel noſtris auerſa ſupbijs Gre
ouile priſtinum ⁊ paſcua noſtra contemnit.de vi-
ta ſoli.li.ij.trac.iiij.c.iij.B.
Gregorius Romane ſedis magnus antiſtes magni-
ficas ac frequentes domos in ſolitaria templa con-
uertit.de vita ſoli.li.ij.trac.iij.ca.viij.A.

Ha h Adrianꝰ impatoꝛ tā uehemēter muſis in-
tēdebat ut ne vicia moꝛte lēteſceret de aie
diſceſſu ꝙ ſiculoſ edidit.epi.de re.fa.cx.B
Hamilchar dux Carthagineſis ſyracuſas obſidēs:i
cōpedibꝰ cenans itellexit ꝙ̄ falſus interpꝛes ueri
ſomnij fuiſſet.de re.me.li.iiij.trac.iij.ca.xxiiij.
De Hānibale duce penoꝝ.Jn ſupple.epito.ca.iij.
Q̄ iter multas victorias meretricio amore ſubactuſ
eſt.de reme.foꝛ.li.j.dial.lxix.C.
Eius iocus contra Antiochū regē Syrie:cū bello vi
ctus a Romanis fugeret.de re.me.li.ij.tra.iij.ca.
xliiij.de quo vide etiā.li.iij.trac.j.ca.vij.ꝛ.viij.
Eius aſtutia ut increpari non poſſet a Carthaginen-
ſibus de perdito pꝛelio.ibi.ca.xxiiij.
Hānibali duci Carthagineſi monoculo Junonis ſpe
cies in ſomno adeſſe viſa eſt:ſi reptā in tēplo colū-
nā aureā aſpoꝛtaret:rebꝰ eū ſpoliādū: ꝛ altero lu-
mine priuanduꝫ.ibi.li.iiij.trac.iij.ca.xxv.A.
Jdē victo Sagūto:Romana bella iā meditās:inter
getē viſus eſt imperio Jouis in deoꝛū conſiliū ad
miſſus de inferendo Jtalie bello.ibi.B.
Hannibal deridet Phoꝛmionem ſecta peripateticuꝫ
de bello copioſe diſſerenteꝫ qui nunꝙ̄ caſtra vide
rat.Contra medi.li.j.ca.viij.B.
De Hānonis Carthagineſis ꝯſilio ut hānibal ab ex
ercitu abſtraheret.de re.me.li.iiij.tra.j.ca.xiij.
De haruſpicij origine narratur fabula.ibi.li.iiij.tra.
v.ca.j.A.
Quid agāt haruſpices.ibidē.li.iiij.tra.vj.ca.j.A.
He Hectoꝛ moriēs inſtantē obitū uaticinat interfectori
ſuo.de re.me.li.iiij.trac.iiij.ca.iiij.B.
Helias de ſolitudine ed celū flāmāte uehiculo raptꝰ
eſt.de vita ſoli.li.ij.trac.ij.ca.vij.B.
Heliſeus ferrū cōtra naturā ꝛ conſuetudinem ſuam
natans flenti reſtituit amico.ibi.
Heinrici ſeptimi imperatoris tpe que poꝛtēta ſint vi
ſa.de rebus me.li.iiij.trac.vj.ca.xviij.
Herculis exemplo indicis cognomen addit.ibidem
trac.iij.ca.xxiij.
Herēniꝰ ꝯſulit Romanū exercitū captū ul' pꝛſus liba
ri cū honorificētia ul' ex toto inſimi.ibi.tra.j.c.xij.
Heredis fletꝰ ſub pſōa riſus ē.ibi.li.iij.tra.ij.c.lx.B
Herodis regis Judeoꝝ meliꝰ eſt poꝛcū eſſe ꝙ̄ filiū
ibi.li.ij.trac.iij.ca.ij.D.
Herodotū patrē hiſtoriaꝝ Cicero uocat.ibidē.li.iiij.
trac.ij.ca.xij.B.Et de re.foꝛ.li.j.dial.xxiij.A.
Hegeſias Cyrenaicus penetrabilis ac potentis elo-
quij erat.ibi.li.ij.tra.ij.ca.xiiij.
Hi Hieronymꝰ urbe Romana dimiſſa Romaniſꝙ opi-
bus contemptis in uaſtam ſolitudinem ſeſe abdi-
dit.de vita ſoli.li.ij.trac.iij.ca.vj.A.
De Hieronymo ꝛ auguſtino qs alteri pferatur.epi.
de re.fa.lxiij.A.in fi.B.ꝛ.lxiiij.A.in fi.B.
Hiſtorici oēs ſeculares a Nino rege initium ſcriben
di faciunt.ibi.epi.lxxix.E.
Hiſtrionica peſtiſ ab ethruſcis oꝛta Rome creuit.de
re.foꝛ.li.j.dial.xxviij.B.
Ho Homelia grece originis nomē eſt:qḋ latine dici pōt
ſermo platꝰ ad ppl'm.Cō.me.li.iij.ca.ix.
Homerꝰ poetaꝝ pꝛ dī.de vita ſoli.li.ij.tra.vij.c.ij.A.
Q̄ Homerus apud grecos ſolium poſſidet ingenij.
de re.me.li.ij.trac.ij.ca.xj.A.
Homerus ꝙ̄uis coꝛpore cecus memoretur: fuit tñ
animo perſpicaci atꝙ luminoſo.ibi.
Hō id pmū ingrere dꝫ qd ſit.De uera ſapia.dial.j.B
Q̄ homo ſit aial rōnale moꝛtale.ibi.
Homo vite acōmodatus eſt nō donatꝰ.ibi.D.
Homo piculoſum:uariū ꝛ inſidū ꝛ anceps ꝛ ferox
ꝛ cruentum animal eſt.Jn plo.li.j.de vita ſoli.B.
Homine nihil imbecillius nihilꝙ ſuperbius.de re.
foꝛ.li.j.dial.lxxiij B.
Hō fuſca ꝛ ambigua merx eſt.ibi.dial.lxxix.C.
Peſſimum hoium genꝰ eſt qbꝰ ſtultitie mixta callidi
tas eſt.Cō.me.li.ij.ca.xiij.A.
Hoies in hoc beſtijs pꝛeſtāt:quia loqui poſſunt.epi.
de re.fa.vij.B.in fi.
De homine bicoꝛpore nato in agro Florētino.de re.
me.li.iiij.tra.vj.ca.xxj.
Homo nihil humani a ſe alienuꝫ putet.epi.de re.fa.
lxxxix.A.in me.
Homini nihil tam contrariū eſt ꝙ̄ inhumanitas.de
re.foꝛ.li.ij.dial.xxxiij.B.
Hōeſtas ꝛ utilitas nō uocabuloꝛū ſplēdore ſed reꝝ
pōderibꝰ extimāda ſūt.de re.me.li.iij.tra.ij.c.xlv
Honoꝛ ois eſt in honorāte.Cō.me.li.iiij.ca.ij.B.
Honos alit arteſ:omneſꝙ incendimur ad ſtudia glo
ria laudis.de re.me.li.iij.trac.ij.ca.xliij.
De Horatio cocle.Jn epito.ca.vj.
Hoſtes qdam nullo melius modo ꝙ̄ fuga vincunt ꝛ
latebꝛis.de re.foꝛ.li.ij.dia.xxxv.C.
Nullus ifeſtioꝛ hoſtis frē ipio.ibidem.dial.lj.A.
Hi ꝓ hoſtibꝰ hñdi ſt ꝛc.ð re.me.li.iij.tra.ij.c.xliij.B
Hoſte iexpectato nil nocētiꝰ.epi.de re.fa.v.D.in fi.
Hoſtiliꝰ mātinꝰ male pugnauit:feduꝫ fedus iniuit:ꝛ
turpiter ſe dedidit.de re.me.li.iiij.tra.v.ca.xv.B
Humanum nil minus eſt ꝙ̄ ſeuitia ꝛ feritas.ibideꝫ. Hu
de re.foꝛ.li.j.dial.cj.A.
Humanitatis ꝓpriū eſt gaudere bonis rebꝰ ꝛ dole-
re cōtrarijs.de re.me.li.iij.trac.j.ca.xix.
Humilitate operoſa nihil altius aſcēdit.de re.foꝛ.li.
j.dial.xij.D.in fi.
Q̄ ſepe i hūilitatꝫ diſcrītōe fallim.ep.ð re.fa.xcvij.A
Humilitas ſtirpis redēptoris noſtri.ibi.ꝫ.i fi.B.
Ja i Acobi ð colūna laudes.epi.de re.fa.lxj.A
Jactātia ſp opoſa ꝛ picl'oſa.ibi.ep.lxiij.B
Apō uenetias phibet qdā fuiſſe q p qdra
gita dies āniuerſal'r ieiunauit:Et apō germanos
mulier que trigeſimum etatis annum tranſegit ni
hil vnꝙ̄ cibi ſumēs.de re.me.li.iiij.trac.vj.c.xxij.
Jeſus Chꝛiſtꝰ i ſolitudine tēptāteꝫ vicit aduerſariū. Je
de vita ſoli.li.ij.trac.v.ca.ij.A.
Jgnoꝛātia futuroꝛū maloꝛū an utilioꝛ ſit ꝙ̄ ſcientia. Is
de re.me.li.iij.trac.ij.ca.xvj.B.
Jgnoꝛātia ſuperboꝛum calcanda eſt ꝛ humiliꝫ ſub
leuanda.Contra me.li.ij.ca.xiij.C. [c.v.A.
Jgnoꝛātia ois male tegit niſi inter idoctos.ibi.li.iij.
Jgnoꝛātia cecitas ē mēt.epi.de re.fa.xxxix.B.i fi.
Jgnota oia lꝫ aſpioꝛa pml'cēt.Jn Pꝛefa.epi.ſiñ ti.A
Ad illecebꝛas huiꝰ vite ɔtēnēdas nihil efficaciꝰ repit Jl
ꝙ̄ memoria ꝑpe miſerie ꝛc.Jn Secre.collo.j.A.
Jmaginibus ſacris delectari que ſpectantes benefi-
cij celeſtis admoneant: pium ſepe exercitandiſꝙ Jm
animis utile eſt.De re.foꝛ.li.j.dial.xlj.E.
Jmitatio plerūꝙ nos pducit quo uel nunꝙ̄ uel ſeriꝰ
igeniū pduxiſſet.De re.me.li.iij.trac.ij.ca.xij.B.
Jmpatiētia res cūctas exaſperat.de re.foꝛ.li.ij.dia.
cxviij.B.
Jmperatores uagi eſſe poſſunt:ſtabile ſemper fixum
ꝙ eſt imperium.epi.ſine ti.iiij.D.
Jmperium in virtute non in decore ɔſiſtit.de re.me.

foꝛ.li.j.dial'.xcvj.C.
Imperium donis coꝛruptibile diuturnū eſſe non poteſt.de re.me.li.iij.trac.ij.ca.xxij.
Imperium immenſuʒ difficille queritur:difficillime cuſtoditur.epi.de re.fa.xxxiij.C.in fi.
Impetus cuncta male miniſtrat.ibidem.epi.lxxxiij.A.Et de re.foꝛ.li.ij.dial'.lxx.B.
In Indigentia eſt initium ſummorum dolorum.de vita ſoli.li.j.trac.vj.ca.ij.B.
Induſtria nil patitur perire:nil minui.de re.foꝛ.li.ij.dial'.cj.A.
Infantia caduca eſt ⁊ ſepe ante alias etates in ipſo floꝛe pꝛeciditur.ibi.li.j.dial'.lxxj.A.
Ingenij nō acumē ſʒ eq̄bilitas atqꝫ ꝯſtātia uerā laudē ac ꝑpetuā merent̃.de re.foꝛ.li.j.dial'.vij.A.
Ut mucronis:ſic ingenij acies ſit:nō penetret modo ſed ſubſiſtat.ibi.B.
Ingenium magnum ſepe magnorum initium malorum fuit.ibi.C.Et dial'.xv.C.
Acutiora igenia qn̄qꝫ dū penetrare uolūt ſupuacua nimiū:illud acumē in medio conamine retūdit̃:atqꝫ ita neceſſaria nō attigūt.Con.me.li.iij.ca.v.F.
Ubi itēderis ingeniū ualet.epi.de re.fa.liij.B.
Acutis ingenijs nunq̄ꝫ iter obſtruit̃ ad nouarum rerum indaginem.ibi.epi.viij.C.in fi.
Nihil magis cauendum eſſe q̄ꝫ ne ingenium ignauia conſeneſcat.ibi.epi.vij.B.
Cui igeniū deeſt:nō deſit eq̄nimitas:cui adeſt: aſſit ⁊ moderatrix rerum oīuʒ diſcretio.ibi.C.
Ingeniū ſtudio adiuuādū ē ⁊ meditatiōibꝰ ſubleuādū:ſʒ minime cogēdū q̊ nō poſſit aſcēdere.ibi.D.
Ingenia nobilia duobꝰ ſuffocant̃:ſcʒ libidinū ꝯſuetudine:⁊ opinionū ꝑuerſitate vulgariū.ibi.F.in fi.
Uni ingenio ſatis eſt vnius ſtudij gloriam mereri.ibi.epi.lxiij.B.
Ingenioſi q dicant̃.de re.me.li.ij.trac.ij.ca.j.A.
Nō ſolū hodie ſed ſemꝑ raros igenioſos:rariſſimoſ ſapiētes fuiſſe nēo dubitet.cōtra me.li.ij.c.xiiij.A
Ingratꝰ hoīe nlꝫ ē aīal.de re.foꝛ.li.j.dial'.xciij.D.
Ingrati iexpectato vitio nil triſtiꝰ.epi.ð re.fa.xliij.A
Iniurie muliebꝛes contemptu melius q̄ꝫ ultione plectuntur.de re.foꝛ.li.ij.dial'.xlij.C.
Ueterem ferendo iniuriam inuitas nouaʒ.de rebus me.li.iij.trac.ij.ca.lx.B.
Inopiam ſemper inopia copiamqꝫ comitatur copia.de re.foꝛ.li.j.dial'.l.F.
Intellectꝰ oīs appetit eē.de uera ſapiētia.dial'.ij.D.
Q̄ꝫ habet vitā ſuā ab eterna ſapientia.ibidem.E.
Intelligētia in rerum pꝛeſentium cognitiōe ſita eſt:⁊ ſubdiſtinguit̃.de re.me.li.ij.trac.ij.ca.j.A.
Interrogatio cōfuſa ubi ꝓceſſerit certū reſpondētis teſtimoniuʒ vix eſſe poteſt.In Secre.Collo.j.N.
Iuidia lippa eſt:longinqua non videt.de re.foꝛ.li.ij.dial'.cvj.B.
Q̄ꝫ inuidia glorioſa molientes abſqꝫ intermiſſiōe ꝑſequitur.In Secre.Collo.iij.I.
Qui miſero inuidet neceſſe eſt ut ipſe ſit miſerrimꝰ.Contra me.li.j.ca.iiij.B.
Inuidia peſtis ifelix eſt.epi.de rebꝰ fa.lxxxvij.A.
Inter inuidiam ⁊ auaritiam quid interſit.ibidem.
Inuidia cum coꝛpore moritur.Ibi.epi.j.A.
Io Ioānes baptiſta nō ſe tutū credidit niſi deſerti antra tenera etate ſubiſſet.de vita.ſoli.li.ij.tra.v.ca.j.A
Ioānes papa vigeſimuſſecūdus duabꝰ vijs religioſis multis de diuitijs ꝓuidit.de re.me.li.ij.trac.iij.ca.liiij.
Ioſephꝰ ꝓuidit Ueſpaſianū bellū agētē poſt Neronē futurum eſſe Ceſarem.ibi.li.iiij.trac.j.ca.x.
Ira nihil amarius.de re.foꝛ.li.j.dial'.cj.A.
Ira furoꝛ bꝛeuis.ibi.li.ij.dial'.cvij.A. Ir
Irradiatio ſeu imiſſio i ſanctā animā eſt metꝰ deſideriosſus in excitatiōe.de uera ſapiētia.dial'.ij.E.
Iſocrates grecꝰ oratoꝛ:q̄rto ⁊ nonageſimo etatis anno libꝛū ſcripſit iuuenilis roboris atqꝫ animi teſtē Iſ
hic ꝑmū oīa uerba ſoluta ⁊ uaga ſub numeros artauit.de re.me.li.j.tra.ij.ca.xxij.de quo vide etiā li.ij.trac.ij.ca.xvij.Et in ep̄lis ſine ti.xxij.C. It
Italie terminus uarius eſt.epi.de re.fa.xviij.A.
Dicit̃ clarius eē italicū q̄ꝫ grecū.ibi.epi.iij.A.
Iudex vnus eſt omnium:vnuʒ tribunal incoꝛruptū: Iu
de re.foꝛ.li.j.dial'.xlvij.C.
Sub iudice iniuſto iuſtam cauſam fouere periculoſiſſimum eſt.epi.de re.fa.lxx.E.in fi.
Iudicij ueri triplex uenenum.ibi.In Pꝛefa.E.
Iudicium humanum tenera res eſt: facile flectitur.de re.foꝛ.li.j.dial'.lj.B.
Iudicio populari nihil iniquiꝰ:ꝓ libito craſſat̃ inexorabil'rqꝫ diffinit.de re.me.li.ij.tra.iij.ca.xxxvj.B
In iudicio iudicās alieno iā nō ipſe iudicat ſed iudicata cōmemorat.In Pꝛefa.li.j.de re.foꝛ.E.in fi.
Sic iudica q̄ſi mox ab alio iudicādus.ibidem.dial'.lxxvij.C.
Iugū qui fert uolens lene efficit.de re.foꝛ.li.ij.dial'.vij.A.
Iulia auguſti filia iter multas ac uarias nature dotes humanitatē morū comitatēqꝫ ſmonis habuit:cauillatrix in pꝛimis iucundiſſima.de rebuſ me.li.ij.trac.iij.ca.xiiij.
Iulius ⁊ auguſtus Ceſares ſolitudinem optabāt ⁊ amabant.de vita ſoli.li.ij.trac.ix.ca.j.A.
Iulius Ceſar ſcripſit Anticatones duos:⁊ de Analogia auſpicioꝝ:⁊ libꝛos reꝝ geſtaꝝ edidit.de re.me.li.j.trac.ij.ca.ij.A.Et epi.de re.fa.cx.A.in fi.
Iulꝰ Ceſar memoria eximia polluit.de re.me.li.ij.trac.j.ca.ij.
Q̄ꝫ elegātē:ſplēdidā atqꝫ magnificā ⁊ generoſaʒ dicēdi rationeʒ tenuit.ibi.li.ij.trac.ij.ca.iij.B.
Q̄ꝫ Amyclā piſcatorē leniter fando cepit.Epi.de re.fa.xlviij.A.
Iuliꝰ in iuuētute bellādi ſemꝑ cupidiſſimꝰ:nō ex deſtinato tm̄:ſʒ ex occaſiōe fuit:in extremo aūt etatꝫ:nō uoluptate ſed aut neceſſitate aut euidēti utilitate certamē ſuſcepit.de re.me.li.iij.trac.ij.ca.iij.A.
Cū adhuc eques Romanꝰ eſſet viſus eſt per quieteʒ cū matre miſceri.de re.me.li.iiij.tra.iij.ca.vj.
Q̄ꝫ nocte quā dies vite nouiſſimꝰ iſecutꝰ eſt vidit ſe a terris ablatum ſupꝛa nubes uolitare.ibi.ca.vij.⁊ ca.xij.A.Et tra.v.ca.iiij.Et in auguſtali.in pꝛin.
Q̄ꝫ in medio multaꝝ victoriarū ab amore regio apō alexādriā victus eſt.de re.foꝛ.li.j.dial'.lxix.C.
Iulius floꝛus in eloquentia galliaruʒ pꝛinceps.epi.de re.fa.vij.D.
Iuuēta nihil mobilibꝰ.de re.foꝛ.li.j.dial'.j.B.
Cur iuuenes ꝓclaros qn̄qꝫ videmꝰ ⁊ obſcuros ſenes de re.me.li.iij.trac.ij.ca.lv.A.
Iuuene pigro nihil turpius:nihil inexcuſabilius:nihil deſperatius.epi.ſine ti.xxij.C.in fi.
Iuuenibꝰ nō eſt expectādū dū qd ꝓmpte faciūt lente faciāt:ſed in iuuētute ꝓperandū vt̄ ſenes gaudeāt:moꝛtui celebꝛētur:⁊ ſepulti viuāt.ibi.D.

Juuenes q̃liter ſint iſtituẽdi.epi.de re.fa.cxvij.A.B
Jus ſummũ:ſumma iniuria eſt.de re.me.li.iij.tra.ij.ca.lxij.B.
Ut iuſtitia iniuſtos:ſic iniuſtitia iuſtos premit.de re.for.li.ij.dial.lxvj.A.
La Laberius iter eos qui mimos ſcriptitarũt diu clariſſimus:victus eſt tandem a Publio.de re.me.li.iij.trac.ij.ca.lxj.
Omnes laborat hodie ſpe craſtie quietis.epi.de re.fa.xxviij.A.
Labor eſt materia virtutis ⁊ glorie:hunc qui reijcit illas reijcit.de re.for.li.j.dial.xxj.C.
Labor area eſt virtutum.ibi.li.ij.dial.lvj.A.
Qui laborem fugit:fugit gloriam ⁊ virtutez.epi.ad Karolum regem.E.
Labor multos extulit:ſopor nullum.de re:me.for.li.ij.dial.lvj.C.
Labores eoſdem faciliores eſſe in principe q̃ in milite.de re.me.li.iij.trac.ij.ca.xliij.
De labyrithis q̃tuor.epi.ſine ti.x.A.⁊.xij.B.
De qnto labyritho Gallie.ibi.epi.xij.B.⁊.xiij.E.
Lacedemonijs nõ de victoria ſed de ſalute cogitandum ex ſimia moloſſoruz tegis que ſortes ſparſit reſpõſuz eſt.de rebꝰ me.li.iiij.trac.v.ca.xxiiij.
Lachrymas i morte amici fũdere humanũ eẽ ſapiẽtis viri.illis modũ iponere.epi.de re.fa.xij.A.i fi.
Lachryme ſũt arma mulierꝝ:viros nõ decẽt niſi moderatiſſime forſan ⁊ rariſſime.ibi.E.poſt me.
Honeſtiores ſunt lachryme in alienis calamitatibꝰ q̃ in noſtris.ibi.epi.lxxxix.A.
Lachryme ⁊ riſus vno de fonte prodeũt.ibi.in fi.
Lãbas dux Januẽſis cũ Uenetꝭ i mari pugnãs:hoc memorabile fert feciſſe.epi.de re.fa.xiij.C.
Licet laudare ſeipſum q̃nꝫ ſine arrogantia.Contra medi.li.ij.ca.ix.A.B.
Cõceſſum eſt ignorãti ſe laudare.ibi.li.ij.ca.x.A.
Laudẽ uerã niſi de ꝓprio ſumpſeris ab alio nõ expectes.de re.for.li.j.dial.xvj.A.
Laꝰ ſapiẽti utilis eſt:ſtulto nocet.ibi.dial.xcij.D.
Laꝰ ſtultoꝝ apõ doctos ifamia eſt.ibi.dial.xciiij.B
Laudatio inaniter effuſa turpiter ſonat:niſi eã natura rerũ ⁊ quedaz quaſi ueri neceſſitas extorſerit.Contra medi.li.ij.ca.vij.B.Et li.iij.ca.iij.B.
Plus ſolide laudis eſſe in auctoribus q̃ in uerbis.Jn Prefa.epi.de re.fa.B.in fi.
Laudes hominuz mors incohat.ibi.epi.j.A.
Si vis laudari morere.ibi.
Non omnium qui laudantur:laude digna ſunt omnia.de reme.for.li.j.Dial.xxvj.A.
Lautꝰ victꝰ uoluptatꝭ ꝯuiuia ſt furor].ibi.dial.xix.A
Jta legendum eſſe non ut eloquẽtior aut argutior ſed ut quis melior fiat.epi.de re.fa.ij.C.
Le Lector debet floſculos maiorum exemplo apõ capere.ibidẽ.B.D.⁊.vij.A.E.F.Et.lxiij.F.
Que legẽdi meditãdiꝫ ſtudio repereris in fauum ſtilo redigenda ſuadeo.ibi.epi.vij.B.
Rara lectio eſt que periculo uacet:niſi legenti lux diuine ueritatis affulſerit:quid ſequendum declinãdum ue docens.ibi.epi.xx.D.
Leges urbium aranearum telis comparandas eſſe.de re.me.li.iij.trac.ij.ca.lvj.
Legũ auctoritas utiꝫ magna eſt ſʒ earũ uſus negtia hoium depravat.epi.de ſtudioꝝ ſuorum ſuc.E.
Leo cur non ſit educãdus in ciuitate.de re.me.li.iij.trac.ij.ca.lviij.
Leonides glorioſiſſime moriẽs Lacedemonijs patriã reliquit incolumẽ.ibi.li.iiij.trac.ij.ca.viij.
Leporem ſepe vnus mouet:alter capit.de reme.for.li.j.dial.liiij.C.
Leta omnia raro ſine infelici re aliqua eueniũt.epi.de rebus fa.ciij.A.
Letitia inimica eſt conſilio.ibi.epi.lij.B.
Letitia curarumꝫ uacuitas cautioni ſemper aduerſa eſt.de reme.for.li.j.Dial.lviij.C.
Libri quoſdã ad ſciaz:quoſdã ad iſaniã deduxerũt.de reme.for.li.j.dial.xliij.B. Li
Nõ eſt cuiuſuis ingenij libros ſcribere:magna qdez res eſt ⁊ ſingularis ⁊ difficilis ⁊ paucoruz hominum.de rebus me.li.iij.trac.ij.ca.lxij.C.
Libros ſuos ipſi legãt cũ ſuis:nec qſq̃ attingit ꝑter eos q eãdẽ licẽtiã ſcribẽdi ſibi ꝑmitti uolũt.ibi.E.
Libros edẽ ieptũ ẽ idocto.Cõtra me.li.ij.c.j.B.C.
Libri medullitus delectant:colloquuntur ⁊ conſulunt.epi.de re.fa.xliiij.B.
Sũt qui libros ut cetera nõ utẽdi ſtudio ſʒ habẽdi libidine cumulẽt:neꝫ tã ut igenij ꝑſidiũ q̃ ut thalami ornamẽtũ.ibidẽ.D.⁊.epi.lxxxvij.E.
Libtas ois ſupbo ſupbia vi.Cõtra medi.li.ij.ca.v.
Libtas quo loco q̃rẽda ſit.epi.de rebꝰ fa.xv.B.i fi.
Libertas iram peperit:ueritas odium:admonitio faſtidium.ibi.epi.lxiiij.A.
Libertas expugnat urbeſ munitiſſimas:armatos fũdit exercitus:potentiſſima regna ſubuertit.de reme.for.li.j.dial.xiiij.A.
Nõ qui naſcit liber:ſed qui morit liber eſt.ibi.
Liberũ non facit fortuna ſed virtus.ibidem.B.
Nõ ex liberis mõ:ſed ex regibꝰ ſubito ſui fiũt.ibidẽ
Ut nẽo vnq̃ libtati:nẽo ipio ſuo fidat:exẽpla ibi.C.
Libertas bellicoſa melior eſt viris fortibus q̃ pacifica ſeruitus.ibi.dial.cv.D.
Liberalitas uera non eſt dura:non lenta:non difficilis.epi.de re.fa.cj.B.in fi.
Jmmodicus libertatis uſus ſeruitutiſ occaſio eſt.de re.me.li.iij.trac.ij.ca.xxx.
Cui plus licet q̃ par eſt:plus vult q̃ licet.de re.me.li.iij.trac.ij.ca.lx.B.
Licinius libertus auguſti : ſic auguſti iocoſam fraudem urbana dicacitate prohibuit.de re.me.li.ij.trac.iij.ca.xxxiiij.
Licinius Ceſar vir ruſticane originis ita litteras oderat ut eas virus ac peſtem publicam appellaret.epi.de re.fa.cx.B.in fi.
Lycurgus populos ꝑncipibus:princeps iuſtitie ſubegit.de re.me.li.iij.trac.ij.ca.xxxix.B.
Lycurgi leges date Lacedemõijs que ſint ibi.de eodem vide etiam li.iiij.trac.ij.ca.x.A.
Lingua animi ſera eſt.Contra medi.li.ij.ca.j.A.Et epi.de re.fa.viij.A.
Lippus eſt liuor:longinqua non aſpicit.de re.for.li.ij.dial.xxxj.B.
Litterati ſunt aliqui uere licet pauci:ſapientes autẽ pene nulli.de re.for.li.j.dial.xij.C.
Litteris nihil ſtabiliꝰiter mortaliũ inuẽta:qſqs illaſ nõ metuit oportet ut diligat.epi.de re.fa.cx.C.
Liuia nondum auguſta Tyberium aluo geſtiẽs quẽ ſexuz paritura eſſet ſic didicit.de re.me.li.iiij.tra.vj.ca.xij.⁊.xiij.
De Liuio ſalinatore.Jn Suppl.Epito.ca.vj.
Liuor modeſtia lenit.de re.for.li.ij.dial.xxxvj.C.
Locꝰ igeniũ excitat ⁊ ad penitẽtiã quoſdã:alios ad Lo

Lo incontinētiā ⁊ laſciuiam exhortatur.de re.for.li.j.dial.lxviij.A.
Non locis ſed animo gaudendum eſt:ſi talis obtigit qui bene locis omnibus uti norit.Ibidem.
Loca delectabilia ſepe iſidijs opportūa ſūt.Ibidē.B
Locorum mutatio laborem cumulat:non tribuit ſanitatem.In Secre.Collo.iij.C.
Locū ſalubrē nō tm̄ corpori ſed etiā moribꝰ eligere debemus.de vita ſoli.li.j.trac.iij.ca.ij.D.
Locus ſepe igenio ſtimulos admouet.Ibi.li.ij.tra.vij.ca.j.C.
Logica ad qd hoī nečia ē.Cōtra me.li.ij.ca.xvij.A.
Logicum concluſiunculas meditantē:raptim mors improuiſa concludit.Ibi.C.
Logice utilitas ⁊ commendatio.epi.de re.fa.vj.C.in fi.D.
Logū nihil ē i ulla etate.In prefa.epi.de re fa.F.i fi.
Nihil longe deo.ibidem.xij.D.
Loquacitate nihil deformius.epi.de re.fa.v.B.
Paucis bñ loq:bñ viuere oībꝰ datū eſt:tamē plures illud amplectunt:hoc fugiunt.ibi.epi.ij.C.
Curandum eſt q̄ optime loquamur:dicendū tamē pro facultate.ibi.vij.E.
Ad loquendum multa non magis dolore q̄ gaudio prepedimur.ibi.epi.xx.M.in fi.
Cū alijs oīum:ſecū loq paucoꝝ eſt.ibi.epi.cxiiij.F.
Ita ferme qſq loquit:ut impellit nō ueritas ſed uoluptas.epi.de ſtudiorum ſuorum ſucceſſibus.A.
Locutum me aliqñ penituit:tacuiſſe nunq̄:Xenocratis dictum.de re.me.l.iij.trac.ij.ca.xlix.
Lu Lucifer hiſoli moribꝰ celo cecidit qbꝰ nos celū hodie ſperamꝰ aſcēdē.de vita ſo.li.ij.trac.iiij.ca.ij.A
De lucina aue.de re.for.li.j.dial.lxiiij.F.
Luciꝰ Scipio populo Romāo noīa reddidit.de re.me.li.ij.trac.j.ca.v.de quo i Supple.epito.ca.xj.
Lucius Cecilius Caio Ceſari pila ludenti reſpōdit:Una ne tm̄ manu ludo?ibi.trac.iij.ca.viij.
Lucius Apuleius Madaurenſis ſcripſit librū qui de Platone inſcribitur.ibi.li.j.trac.ij.ca.xiiij.C.
Lucius Lucullus imperator ſimul ⁊ philoſophus fuit.ibi.li.ij.trac.j.ca.iiij.
Luciꝰ Craſſus q̄tiēs porauit:totiēs ſolito altius ac ſine exēplo locutꝰ videret.ibidē.li.ij.tra.ij.ca.viij.
Lucius craſſus mores Ceſaris ita luſiſſe fertur.li.ij.trac.iij.ca.xl.
Luciꝰ Malliꝰ pictor egregius cur filios deformes ſe hīe dicebat.ibi.li.ij.tra.iij.c.xij.Et epi.lxxxiiij.B
Lucij Sylle prudētia contra Juliū Ceſarem adhuc inopem adoleſcētem.ibidem.li.iiij.trac.j.ca.iiij.
Q pmus oiū cōtra familie ſue morē corpus ſuum cremari uoluit.epi.de re.fa.xiij.D.
De Lucio Quintio Cincinato.In epito.ca.vij.
De Lucio papyrio curſore.ibidem.ca.xij.
Lucretia inſignis femina ob ſtuprū per vim ppeſſa propria ſe peremit manu.In epito.ca.v.A.
Non omne lucrum eſt homini utile.epi.de rebus familia.xxxij.C.in fi.
Ludicrum ⁊ turpe ſimul eſſe non poſſunt.de reme.for.li.j.dial.lxj.B.
Ludus turpis:damnoſa victoria:gaudium inane.ibi.dial.xxvij.E.
De ludis uarijs.ibi.dial.xxv.⁊.xxvj.
Ludos ſcenicos Plato cenſuit ab urbe pellendos.Contra me.li.iij.ca.v.E.
Lugdunū Romanoꝝ Colonia.epi.de re.fa.iiij.C.
Luxuriā ſpectata corporis ſpecies accendit.In Secre.Collo.iij.X.circa fi.
Adoleſcēs luxurioſus peccat:ſenex luxurioſus inſanit.epi.de re.fa.lxxvj.A.Exᵐ epi.ſine ti.xx.M.J.
Luxuria iuuenilis ſenectuti prima:ſenilis autem ſepulchro contigua.epi.de re.fa.lxxvj.B.
Luxus ut rarus in ſiluis:ſic in urbibus prara modeſtia eſt.de vita ſoli.li.ij.trac.v.ca.iij.B.
m Agiſter ut digne ſis:nō niſi diſcipulus meruiſti.de re.for.li.j.dial.xlv.A. Mag
Rudi magiſterio ⁊ indiſciplinato nihil eſt turpius.ibidem.
Multis ne magiſtri ueri eſſent magiſterij falſum nomen obſtitit.ibi.B.
Magnanitas recta:hoīū ē paucoꝝ ibi.dia.lxxiij.C
Malo malū arcebit.de re.for.li.ij.dial.xxxij.A. Mal
Plures mali:paruū abeſt qn melius fuiſſe videatur:Oēs mali.de re.me.li.iij.trac.ij.ca.xxxvj.A.
Mala tunc ſunt periculoſiſſima cū delectant.de re.for.li.j.dial.lxix.B.
Marcꝰ Uarro tā mlta ſcripſit q̄ multa vir quēq̄ legē potuiſſe credamꝰ.de re.me.li.j.tra.ij.ca.iiij.A. Mar
Q Marcuſ Uarro ſub Pōpeio magno militauit:⁊ ab eodē bello pyratico nauales pmeruit coronam celeberrimi princeps triumphi.ibidem.B.
Marcus Tullius libros innumerabiles uarijs de rebus edidit pulcherrimos.ibidem.ca.v.A.
Qui fatū ſuū declinare nō ualuit:in tēpeſtate tutus in portu naufragium paſſus eſt.ibi.li.j.trac.j.ca.iiij.de quo vide etiam li.iiij.trac.iij.ca.xij.
Marcus Cato talis erat:ut ſi arma ſumpſiſſet natū in armis crederes:ſi ſe ad ſtudiū uertiſſet inter literas educatum.ibi.li.j.trac.ij.ca.ix.A.
Q ſcripſit libros rerum uariarum.ibidem.
Q ſe a capitali ſnia ⁊ hiſpaniā puītiā quā iuuēis armata manu vicerat:inermis ſenex lingua defenſauit.ibi.B.
Marcus Claudius Marcellus victoriarū ſuarum elatꝰ:⁊ exagitatꝰ cupiditate ſepius vicēdi ab exercitu penorū opprimitur.de re.me.li.iiij.trac.v.ca.xiiij.de quo vide etiam in Supple.epito.ca.v.
Marcꝰ Marcellꝰ cū eēt Imperator ⁊ augur optimꝰ:totū auguriū omiſit.de re.me.li.iiij.tra.v.ca.xix.
Marcꝰ craſſus bello parthico ne manū cū hoſte pſereret mltꝭ pdigijs reuocat.ibi.li.iiij.tra.v.c.xvj.A
Marcus Antonius non ambitiōe ſed meritis ad imperium aſcendens:uetus philoſophie nomen tenuit:nouum ſpreuit.epi.de rebus fa.cx.B.
De Marco Furio Camillo.in epito.ca.viij.p totū.
De Marco Ualerio Coruino.In epito.ca.ix.
De Marco Curio dentato.ibi.xiij.
De Marco portio.In Supple.epito.ca.viij.
Mare ſi ſemper eſſet turbidum nullus hominum nauigaret.de re.for.li.j.dial.lxxxvij.A.
De Maria puteolana.epi.de re.fa.lxxj.D.E.F.
Marius primus ſolutus ſectus eſt:ſed poſt eum plurimi.ibi.epi.xc.C.
Marius Ceſar licet vir ruſticanꝰ eēt ⁊ nā uel occupatio ad litterarū ſtudia tardiorē fecerit:lratos tm̄ hoīes amabat:maxime poetas.ibi.epi.cx.C.
De Mario Gaio.In Supple.epito.ca.xv.
De Margaritis ⁊ gēmis.de re.for.li.j.dial.xxxij.⁊.xxxviij.⁊.xxxix.per totū.
Martinꝰ ſanctꝰ in urbe Mediolanēſi mōaſteriū cōſtruxit.de vita ſoli.li.ij.trac.iij.ca.iiij.B.

Mat Mathematicis non eſſe credendum auctoritatibus probatur. Epi. de re. fa. xxxiiij. A. B.
Dictum Auguſtini cõtra mathematicos. Ibi. C.
Ma ph Mapheus vicecomes Mediolanẽſis per ſapientiã recuperat perditam patriam. De re. me. li. iij. tra. ij. ca. lxvj. A. Et Epi. de re. fa. xiiij. D.
Multi quoſ natura mechanicos fecerat: illa obluctãte philoſophanꝷ. De re. foꝛ. li. j. Dia. xliiij. C.
Me Medici diſcoꝛdant de induſtria dum pudet noui nihil afferẽtẽ alteriꝰ ĩheſiſſe ueſtigijs. Epi. de re. fa. lxxxvj. A. in fi. Idem habetur in Epiſtola que pꝛeponitur libꝛis Inuectiuarum Cõ. me.
Medico tm̃ hominẽ occidiſſe impunitaſ ſumma eſt. Epi. de re. fa. lxxxvj. B.
Medicus vnus de multis eligẽdus eſt nõ eloquentia ſed ſciẽtia ꝛ fide conſpicuus. Ibi. Et cõtra me. li. j. ca. ij. B. Et. iiij. E.
Medicum non conſilio ſed eloquio pollentem uelut inſidiatorem vite ſiccarium: aut ueneficum vitare debes Epi. de re. fa. lxxxvj. C.
In medicũ cur inuehat. In p̃fa. li. j. Con. me. A.
Medicus mercẽnarius eſt ꝛ infamis artifex. Ibi. li. j. ca. j.
Medici cũ ſanitatis fructũ pollicenꝷ nil niſi intẽpeſtiuos floſculos inutiliũ ꝟboꝝ igerũt. Ibi. li. j. ca. ij.
Non medicorum artificium ſed artifices: nõ omnes ſed pꝛocaces Franciſcus impꝛobat. Ibi. ca. iij.
Medicus tutiſſime arti cerebꝛum addixit: quiſquis euaſerit ſibi vitam det: quiſqꝫ obierit nihil illi pꝛeter experientiam debet. Ibi. li. j. ca. iiij. E. in fi.
De cõparatiõe medicine ad agriculturã. ca. v. B.
Medicorũ effectꝰ utrũ ſint mirabiles. Ibidẽ. ca. vj.
Ꝙ medici de omni materia etiam ſibi incognita loqꝫ uolunt. Ibi. ca. viij. B. in fi.
De medicoꝝ mẽdacio ꝛ uanitate. Ibi. ca. xj. ꝛ. xij.
Ꝙ pꝛopter medicos malos nolit bonis detraxiſſe. Con. me. li. ij. ca. xiij. A. Et li. iij. ca. v. I.
Medicorum bonorum paucitas non eſt ad artis infamiam ſed gloriã. Ibi. li. ij. ca. xiiij. A.
Quõ medicus ĩperitꝰ homies ut deus a moꝛtuis ſuſcitet: ꝛ cur populus illi credat. Ibi. ca. xvj. A.
Medicꝰ ĩdoctꝰ upupe compaꝷ. Ibidẽ. ca. xvij. E. F.
Medici cur ſint pallidi ꝛ crocei coloris. Ibi. li. j. ca. vj. Et li. ij. ca. xviij. A. D.
Medicus indoctus fex eſt mechanicorũ. Con. me. li. iij. ca. v. H.
Medicine nihil eſt cõe cũ ethica. Ibi. ca. x. A. B.
Ꝙ medicus neqꝫ rhetoꝛ: neqꝫ oratoꝛ aut poeta eſt ſꝫ parabolanus. Ibi. G.
Medicus qui poetas ignorat deus eſſe poteſt. Ibi. li. iiij. ca. vij. A.
Ꝙ aliqñ non ſuam ſed alterius poteſt egritudinem curare. Epi. de re. fa. xix. C. in fi.
Medicina repens uetuſtaꝫ egritudinem non curat. Ibi. Epi. lxxv. D. in fi.
Mediocritas in omni ſtatu expetẽda eſt. In Secre. Collo. ij. I.
In meditatiõe tota docti hois vita cõſiſtit: qꝛ meditatio totũ. De re. me. li. iij. trac. ij. ca. xxxviij.
Meditatio animũ armat. Epi. de re. fa. cxiiij. K.
Memoria duplex eſt: vna rerum: altera uerborum. De re. me. li. ij. trac. j. ca. iiij.
Ꝙ vna eſt ex agilitate ꝯſequẽdi facultatẽ dimittẽdi: altera ex retinẽdi diuturne: que capiendi ſegnitieꝫ annexam habere cõſueuit. Ibi. ca. vj.
Tenacitas memorie laus ẽ: celeritas ĩgenij. Ibi. c. ij
Inter raras nature dotes miranda vis memorie. De re. me. li. ij. trac. j. ca. viij.
Sic nl'la copioſioꝛ aut ditioꝛ ẽ aĩ ſupellex mẽoria: ſic nulla fragilioꝛ: nulla fugacioꝛ. Exẽpla li. ij. tra. j. ca. xiiij. A. in fi. B.
Facilius memorantur ſemel viſa q̃ꝫ ſepties audita. Ibi. li. iij. trac. ij. ca. xviij.
Memoria igẽs: ãpla domꝰ tedij ꝛ atriũ fumoſarum imaginum ubi multa diſpliceant. De re. foꝛ. lib. j. Diaꝷ. viij. A.
Themiſtocles ait: Malle ſe obliuionis artem q̃ꝫ memorie diſcere. Ibi. C.
Triſtis memoria p̃teritorũ ꝛ anxia ſollicitudo futurorũ ſunt abijcienda. Epi. De re. fa. xxxiiij. A.
Memoria hominum fluxa eſt: picture labiles ꝛ caduce ſtatue. Ibi. Epi. cx. C.
Memento peccati tui ut doleas: moꝛtis ut deſinas: diuine iuſtitie ut timeas: miſericoꝛdie ne deſpes. De re. foꝛ. li. j. Dia. viij. D.
Ꝙ mẽdaciũ iã quotidianũ ꝛ vulgare ſit peccatũ cõſuetudie peſſima effectũ ẽ. Epi. de re. fa. cij. C. ĩ fi.
Mens uaga multa complectitur: pauca ſtringit. De re. me. li. ij. trac. j. ca. xiij. A.
Mercuriꝰ deꝰ ꝟmõis uocaꝷ. Con. me. li. j. ca. iiij. G.
Metellus eodem vultu fuit in exilium miſſus ꝛ reuocatus. Epi. de re. fa. xiiij. C.
Nihil eſt metuendum qꝺ affert neceſſitas nature. de re me. foꝛ. li. ij. Diaꝷ. cxvij. B.
Midas phꝛyx infans doꝛmiens inuentꝰ eſt foꝛmicis in os eius tritici grana congerentibus. De re. me. li. iiij. trac. v. ca. xxij. Mi
Migrantium conſuetudo que ſit. In Pꝛefa. Epi. de rebus familia. A.
Militia vna eſt. De re. foꝛ. li. j. Diaꝷ. xlviij. A.
Minerua dea ſapiẽtie eſt. Cõ. me. li. iiij. ca. viij. B.
Mios ex antro Iouis leges uelut ipſiꝰ Iouis de manibꝰ acceptas efferebat. de re. me. li. iij. tra. j. ca. iiij
Mirabile nõ eſt qꝺ fieri poteſt. de re. me. li. iiij. trac. vj. ca. j. B.
Nihil miraculoſum niſi quia rarum. Ibi. D.
Mirabile nihil eẽ p̃ter aiuꝫ. epi. de re. fa. xlix. K. ĩ fi.
Nihil mirabiliꝰ hoĩe deꝰ fec̃ ĩ terris. Ibi. Epi. lxxj. D
Miſer eſt quiſquis felicitatem ſperat a miſeris. Contra me. li. iiij. ca. iiij. B.
Nẽo miſer fit ſine peccato. In Secre. Collo. j. F. ĩ fi.
Nẽo miſer ẽ niſi q ſe miſeꝝ fec̃. Epi. de re. fa. xiiij. A.
Nemo tã obſtinate miſer eſt ut nõ iterdũ oculos apiat miꝷiaſqꝫ ſuas dũ videt oderit. Ibi. epi. lxxv. A.
Miſeria creſcit cũ felicitate. Ibi. Epi. xxviij. B. in fi.
Mithꝛidateſ Põti: rex Cappadocũ mox ſanguie nepotꝫ reſpgẽdus iocaꝷ. De re. me. li. ij. tra. iij. ca. xvij
Ꝙ vigitiqnqꝫ liguas gẽtiũ q̃ ſub ĩpio ſuo erãt nouerat: ꝛ ut iura cuilibet patrio ꝟmone redderet: iterpꝛetem nõ requiſiuit. Ibi. li ij. trac. j. ca. xj.
Modeſtia ſanitati multum confert. De vita ſoli. li. j. trac. ij. ca. viij. B. Mo
Modeſtie cultores uoluptatẽ fugiunt. Ibi. li. j. trac. iij. ca. iij. B.
Modeſtia aſſit cũctis in rebꝰ. Epi. de re. fa. vij. C.
Modꝰĩ cũctꝫ ẽ ꝟuãdus. de re. me. li. iij. tra. ij. c. xxxiiij
Moleſtiam pꝛeſentem uenture ſpes glorie ſolaꝷ aut minuit. Ibidem. ca. xliij.
Mollicies amica uoluptati. de re. foꝛ. li. ij. Dia. x. A.
Moyſes qdã ethiops de latrone factꝰ eſt p̃ſbyter ſoli

tarius chriſti ſeruus.De vita ſoli.li.ij.tra.j.ca.j.B.
De monte capraꝝ ꝛ Soracte.Epi.de re.fa.xxiij. A
De mōte uētoſo in Gallijs.ibi.epi.xlix.per totum.
De monſtro quadrupede cū humano capite in agro
Ueronēſi nato.de re.me.li.iiij.trac.vj.ca.xx.
Morbus omnis eo funeſtior quo ſtabiliore materia
ſubnixus.de re.for.li.j.dia.xlj.A.
Morbi animi oēs curari poſſunt:niſi eger obluctet.
in Secre.Collo.iij.U.
Morb⁹ igēſ nō facile occultat.In p̄fa.epi.ð re.fa.D
Mors nulla miſera:quā mors anime non ſequet.de
re.for.li.ij.dialo.xlix.A.
Mors repētia inocētib⁹ optāda : nocētib⁹ metuēda.
Mors bona initiū eſt vite.ibi.dia.cxix.F. ⌊ibi.
Mori in peccatis nec nature nec fortune ſed hominiſ
propria culpa eſt.ibi.dialo.cxxvj.A.
Mors inter tremēda p̄ncipatū poſſidet.In ſecre.col
lo.j.Q.
Nil morte certi⁹:nil hora mortis incertius.ibi.ꝛ epi.
de re.fa.xxxiiij.B.
Mors ſola fatetur q̄ꝫtula ſint hominum corpuſcula
In ſecre.Collo.ij.B.in fi.
Quodcunqꝫ mors itulerit immedicabile vulnus eſt
In prefa.Epi.de re.fa.A.
Nihil morte ſequacius.ibi.B.in fi.
Mortis nullum prefinitum eſt tempus ſine termino
debitores ſumus.ibi.epi.xij.B.
Licet nulla mors inhoneſta poſſit viro honeſto ꝯtin
gere poterat tamen durius mori.ibi.
Mors ſepe labores vite preſentis intercipit:ſepe pre
occupat.ibidem.
Uulgariter errant qui morientes dicunt vite cōmo-
dis abduci.ibi.in fi.
Mors maloꝝ lugēda:ſed bonoꝝ gaudioꝫ proſequen
da.ibidem.C.
Morietiū nihil itereſt ubi potiſſimū moriāt.ibi.i fi.
Exempla illorum qui ſuorum mortez fortiter tuliſſe
memorant.Epi.de re.fa.xij.F.G.H.ꝛ.xiij.C.
De nullius morte eſt dolendum niſi turpiter ꝛ igna-
ue morientis.ibi.epi.xij.G.in fi.
Non fit morte miſer:vita eſt que miſeros facit ꝛ bea-
tos.ibi.Epi.xiij.A.ꝛ.epi.lx.M.
Mors exilio ſimillima eſt.epi.de re.fa.xiiij.A.in fi.
Mortis maluz non tā neceſſariū q̄ꝫ ſpōtaneū eſt ibi.
Qꝫ morit quiſqꝫ ꝯquerit.ibi.epi.xix.B.in fi.
Mors ultia pena eſt nec metuēda viris.ibi.xxxvj.B
Mors ultimum terribilinm.Ibidem.
Mors dilata multis imminuit vite gloriā.ibidē. C.
Mors bona optanda eſt in qua falli neminem poſſe
conſtat:neminem penitere.Ibidē.D.in fi.
Mors omnes inueniet : ꝛ tributū ſuū inexorabilis
repetet.Ibidem.E.
Qꝫ non caret ſolatio.epi.lx.E.in fi.
Inter mortis pericula ſepe ſunt tutiores quibus vili
or eſt vita.exemplum.ibi.epi.lxxij.F.
Mors nec lachrymis redimitur:nec lamētis vincit :
vitari nō.pōt:ſperniꝗ pōt.epi.de re.fa.cxviij.F.
Nihil magis noſtrum eſt q̄ꝫ moriēdi cōditio.ibidez.
Sciūt homines ꝙ morient:ſed qa nō ⌊ epi.cxiiij.K
ꝓpe nihil curāt.ibi.epi.cxvij.E.
Nemo nō ſenex morit: ꝛ nemo nō iuuenis.ibi.G.
Cū mortuis nō niſi larue luctant. In p̄fa.epi.ſine ti.
Si morituro p̄ſagiū aliqð poſteritatiſ occurrat ⌊C.
ideo tolerabile videtur.De re.me.li.iiij.tract.iiij.
ca.iiij.A.

Mortalibus nihil tutum eſt.epi de re.fa.cvij.A.
Mortale nihil efficit imortale.de re for.li.j.dia.xliiij
Oēs mores boni breuis eui ſūt:mali aūt imor⌊ C.
tales.De vita ſoli.li.j.trac.vj.ca.vj.A.
Mores hoium ſic ad exemplar facillime corrigūtur
ſicut vult⁹ ad ſpeculū.ð re.me.li.iij.tra.ij.c.xij.B.
Mores decurſu tēporuz mutati:opiniones hominū
alternant . epi.de re.fa.xiij.E.
Mot⁹ corpis in aperto ſunt:aioꝝ iuiſibiles ꝛ occulti.
Ibi.epi.xlix.E. ⌈ij.dia.lxxvij.A.
Mucro hoſtilis loricā penetrat nō aiuz.de re.for.li. Mu.
Mulier quē fallere vult delinit.ibi.li.j.Dia.xxiij.A.
Mulier mala citi⁹ cētū ſui ſimiles q̄ꝫ vnā bonā repe-
riet.ibi.li.ij.dial.xviij.A.
Mulierculaꝝ oium vna lex eſt.epi.de re.fa.l. A.i fi.
Mulieres duas peiores eſſe q̄ꝫ vnā.Ibi.epi.lxvj.
Mūdicias mulieribus:labores viris conuenire . de
re.for.li.j.Dia.xx.A.ꝛ epi.de re.fa.xxxvj.B.
Mūdi curſus flumini in idē reuertēti comparat.De
re.me.li.iij.trac.ij.ca.l.A.
Mūdi inſultus ꝛ pericula ſic precauent.ibi.c.liiij.A.
Munera oblata qui ſpreuerūt.epi.de re.fa.xciiij.B.
Muſe ſunt poetaꝝ.Cōtra me.li.iij.ca.v.B. ⌊C.D
Muſce boues macreſ ſtimulāt.epi.de reb⁹ fa.xcij.A
Qꝫ muſica dulcedine etiā piſces tangūtur.De re.for
tu.li.j.Dialo.xxiij.A.
Magna mutāt ꝛ minima.de re.me.li.iij.tra.ij.c.l.B
Muti⁹ ſceuola diuini pariter ꝛ humani iuris : etate
ſua cōſultiſſimus fuit.ibi.li.j.trac.j.ca.v.
n Aſci cur chriſtus noluit de ꝓgenie humili Na.
ꝛ in loco deſpecto.epi.de re.fa.xcvij.A.in
fi.B.C.D. ⌈dia.xvij.B.
In alto naſci nec trāquillū nec tutū eſt de re.for..li.j.
Nā reꝝ humana arte nō vincit.ibi.dia.xx. C.ꝛ epi.
Nāe fruſtra repugnat de re.me.li.⌊de re.fa.xlix.E.
iij.trac.ij.c.lxviij. B.
Cōtra nām nihil fit licet aliq̄ videant ignorantibus
cās rerū ꝛ nouitate ꝑculſis.ibi.li.iiij.tra.vj.c.j.A.
An nāe ſemꝑ ſit obſequēdū an ꝓ o nōnūq̄ꝫ ualde reſi
Nā h̄ hꝫ ut multo meli⁹: ⌊ſtēdū.ꝯ me.li.iiij.c.ij.A.
multoqꝫ facili⁹ factoꝝ q̄ꝫ ꝓ boꝝ ſtimulis excitem̄
Nā nō ē accuſāda cū qd⌊ epi.de re.fa.viij.B.i me.
mali nobiſ acciderit.ibi.epl'a.xix.A.circa.fi.B.C
Nāe ſuū ius eripere difficile eſt.ibi.epi.cxiiij.K.i fi.
Sepe ꝓſpere nauigāt ſacrilegi: ꝛ viri ſcti naufragan
tur.ð re.for.li.j.Dial.lxxxvj.D.Exēpla hēs. epi.
Neapol igēti tēpeſtate ꝑiclitat⌊de re.fa.lxxij.F.G Nea
ibi.epi.lxxij.per totū.
Neapolitani mores deteſtandi. Ibidē.epi. lxxiij.
Neceſſitudo nulla eſt que nō odijs eē poſſit ifecta. ð
re.for.li.ij.Dial.xxvij.B.
Negligētia torpor eſt ai.epi.de re.fa.xxxix.B.in fi.
De nepotib⁹.de re.for.li.j.Dia.lxxviij.A.
Neptunū iprobe accuſat qui iteꝝ naufragiū facit de
re.me.li.iij.trac.ij.c.lx.B.
Nero pueꝝ quēdā cui⁹ ifami amore deperibat dem
pta virilitate i ſexū femineū trāſformare niſus: nō
ſine dote ꝛ ornatu exqſitiſſimo nuptiaꝝ:q̄lis cōiu-
gib⁹ Ceſaris eē ꝯſueuerat i domū ſuā publice euo
catū uxoris loco habuit.ibi.li.ij.trac.iij.ca.xxxix.
Nero ꝑcontator mathematicoꝝ ꝛ idoloꝝ rn̄ſis falla
cib⁹ ſepe in vita ꝛ in morte fuit deluſus.de re.me.
li.iiij.trac.ij.ca.iij.A.Et tra.vj.ca.xiij. ꝛ.xiiij.
Nero Gaio Caligule tā ſiliſ euaſit ut nō alt h̄ ille idē
q̊dāmō ab iferis reuerſus videt.ibi.tra.iij.c.xiij.

De Nerone Claudio:vide in ſupple.epito.ca.vj.

Ni Nihilo detrahi nihil pōt.Cō.me.li.ij.ca.xiij.A.
Ne qd nimis.de re.me.li.iij.trac.ij.ca.xxxiiij.
Niti in id ad quod perueniri non poteſt dementiſſimi animi eſt.epi.de re.fa.ij.C.

No Nobil' uer⁹ nō naſcit̄ ſʒ fit.de re.for.li.j.dia.xvj.H.
Nobilitas non eſt ſine virtute.ibidem.D.
Poſſe nocē nō eſt uera magnitudo nec ueruʒ robur. Ibi nocēdi feruētior ē libido ubi defenſionis eſt minus.epi.de re.fa.xcij.A. epi.ſine ti.ij.F.
Noctua cur minerue ꝯſecret.ꝯ me.li.iiij.ca.viij.B.
Noſce teipſum.de re.me.li.iij.trac.ij.ca.xxxiij.A.
Neſciēti ſeipſum impoſſibile eſt noſcere deum.de uera ſapientia.dia.j.H.
Noctib⁹ bis terqʒ ſurgēdū ē.de re.for.li.j.di.xxj.M.
Nouum nihil ſub ſole.epi.de re.fa.xxx.A.
Nouum nihil aut ſtupendū ſenib⁹:p̄ſertim eruditis euenire ſolet aut inopinatum.ibidem epi.xix.A.

Nu De Numa Pōpilio ſcdo romanorū rege.de re.me.li.iij.trac.j.ca.iij.ꝛ in epito.ca.ij.
Nūmi⁹ corinthū armis capit ꝛ uaſa ei⁹ diripit.de re. Nuncij p̄ncipum nō ſunt male tractandi.epiſtola ſine titu.ij.per totum. for.li.j.dia.xlij.A.
Nuptie mltis anxie ꝛ ifelicis vite p̄ncipiū fuerūt.de Nuptias p̄mas nec ſecū das celebrares ſi noſceres ad liqdū qd ſit femina: quidue de illa ſcribāt magni viri.ibi.dia.lxxvj.A. re.for.li.j.dia.lxxvij.B.
An cōſulti⁹ ſit nuptias cōtrahere:an in celibatu permanere.de re.me.li.iij.tra.ij.ca.xlj.D.
Nurus immiſſa grauior eſt q̄ʒ filia emiſſa.de re.for.li.j.dia.lxxvij.C.

Ob Obſequiū parit amicos v̄itas odiū.in ſecre.collo.ij.F.ꝛ de re.me.li.iij.trac.ij.ca.lxij.A.in fi.ꝛ contra medi.li.j.ca.iiij.D.

Oc Occaſio facit furem.de re.for.li.ij.dial.lx.A.
Plures occidit cena q̄ʒ gladi⁹.epi.de re.fa.xxxvj.E.
Ocij due ſpēs ſunt.de re.for.li.j.dia.xxj.A.
Ociū ſine lr̄is mors ē ꝛ viui hois ſepultura.de vita ſoli.li.j.trac.iiij.ca.j.A.ꝛ ꝯtra.me.li.iiij.ca.iiij.A.
Ocium timet quiſquis nil agit.ibidem con.medi.
Ocij ſolitarij duo ſūt gn̄a.ꝺ re.me.li.j.tra.j.ca.j.B.
Nunq̄ʒ ſe min⁹ ocioſū eē q̄ʒ cū ocioſus:nec minus ſolū q̄ʒ cū ſolus eſſet Scipio african⁹ dicē conſueuit.
De ocio ꝛ ſolitudine quorūdam clariſſimorum virorum.ibidem.ca.ij.ꝛ ſequenti. ibi.ca.ij.
Ocij dulcedo negocioꝝ curis ſi facultas ſecuritaſqʒ cū ocio contingat prefertur.ibi.li.iiij.trac.j.c.j.
Octauiano Auguſto p̄us q̄ʒ ex aluo mr̄is exiret ꝓdigio prenunciatā magnitudinē affirmant.ibi.trac.v.ca.v.
De Octauiani auguſti ingenio ꝛ eloquētia.ibidem li.ij.trac.ij.ca.vj.
Oꝫ Octauiano auguſto mors p̄nunciata eſt cū tabula in qua nomen eius inſcriptum fuerat de celo tacta ꝛ p̄ma nois lr̄a deiecta.ibi.li.iiij.trac.v.ca.v.
De Octauiano Auguſto:vide in ſupple.epito.ca.xviij.ꝛ in Auguſtali.
Oꝫ aius hēat ocl'os ſuos.epi.ꝺ re.fa.xxxvij.A.in fi.
Occulta non debent cōmunicari oibus:quia eis abſona videntur.de ſapientia dia.ij.B.
Omnis occupatus miſer:occupatuſqʒ ſub alio bis miſer.de vita ſoli.li.j.trac.iij.ca.ij.A.

Od Odiū vulgi graue.de re.for.li.ij.dia.xxxiiij.A.
Odium obſequio lenit̄.ibi.dia.xxxvj.C.
Odorum alij gulam alij libidinem irritant.ibidem.lib.j.dia.xxij.A.
Odor leuis confortat tabeſcentem ſpiritum.ibi.B.
De ominibus.li.iiij.trac.vj.ca.j.cum ſequenti.
Omen quid ſit ꝛ quomodo omnia primo ad hoies ꝛ deinceps ad actus geſtuſqʒ uenerunt.de re.me.li.iiij.trac.vj.ca.j.ꝛ.vij.cum ſequentibus.
Ominis uanitas a quibuſ ortum habuit.ibi.ca.x.

Op Opes nimie non modo ſingulorum hominuʒ ſed populi romani corruperūt mores.de re.for.li.j.dia.liiij.C.
Oꝫ non ſatiant deſiderium ſed accēdūt.ibi.lv.A.
Multo plures propter opes q̄ʒ propter inopiam perierunt.ibidem.li.ij.dia.xiij.F.
Opes contemne ꝛ te dignum finge deo.epi.de reb⁹ fa.lxxxix.M.
Opinio rem non mutat.de re.for.li.j.Dia.xj.A.
Nihil eſt quod non ſibi fingere poſſit opinio.ibideʒ.
Non ſi te cūcti mortales bonū dixerint bon⁹ fies.ibi.
Non refert quid de te alij ſentiant:ſed qd tu.ibi.B.
Opinio ambigue nomen eſt rei:certiſſima res eſt virtus.ibidem.
Sepe cuius rei dulcis fuerat opinio:amarū fuit experimentum.de re.for.li.j.dia.l.D.
Opinio rem quocunqʒ uoluerit trahit.ibidem lib.ij.dia.xc.D.
Falſum opinari ignorātis eſt.In Secre.collo.iij.I.
Ab opinionibus inueteratis durum eſt euelli.epi.de re.fa.xxxiij.B.
Optare uanum eſt quod haberi nequit nocuitqʒ habitum.de re.for.li.ij.dia.lxxxiij.M.
Fruſtra optatur quod in manu noſtra poſitū eſt.epi.de re.fa.lix.A.

Or Oraculū quid ſit.de re.me.li.iiij.trac.ij.ca.j.A.
Orandū nihil eſt a deo niſi ut nobis benefaciat.ibi.li.iij.trac.ij.ca.xlj.A.
Sine orone nihil grāde ichoādū eſt.ibi.ca.xlij.B.
Oratorum que ſint proprie.contra medi.li.iij.ca.x.D.ꝛ epi.de re.fa.viij.A.in fi.
Oratoriſ lingue eruditio ē ꝓpria.epi.ꝺ re.fa.viij.A.
Oratoris proprium eſt de omni re copioſe ornateqʒ poſſe dicere.de re.for.li.j.dia.xlvj.E.
Orator eſt vir bonus dicendi peritus.ibidem.dial.ix.B.
Origo cunctorum vna eſt:vnus parens humani generis:vnus fons vniuerſoꝝ.ibi.dia.xvj.E.
Orodi parthorum regi triginta fuere filij.ibidem li.ij.Dia.xij.C.
Orpheus:beluas immanes cantu quocunqʒ uellet perduxiſſe perhibetur.epi.de re.fa.viij.C.
Orta omnia occidunt ꝛ aucta ſeneſcunt de reme.for.li.j.dia.xvj.D.ꝛ epi.de re.fa.lxxxix.D.in fi.ꝛ epi.ſine ti.iiij.H.
Inter os ꝛ offam ſepe multa interuenire poſſunt.de re.me.li.iij.trac.ij.ca.x.B.

Ot Ottho ſeptimus ab auguſto:Romani imperij frena corripuit.de rebus me.lib.iij.trac.j.cap.xiij.ꝛ in Auguſtali.
Otthonis impatoris viſio.ibi.li.iiij.trac.iij.ca.xvj.

Pal Palladi inuiſam finxere ueteres araneam.de re.for.li.j.dia.xvij.B.
Paleſtre ſpectator uanus eſt ꝛ luctator inſanus.ibi.dia.xxix.A.
Pallorem amantibus magiſter amorum tribuit.cōtra medi.li.ij.ca.xviij.A.

Par Parentes ſepe de filijs uera ignorantes uaticinantur.epi.de re.fa.cxiiij.I.

Inter parētes ⁊ filios pulchꝛum de amore ac pieta-
te certamē.de re.foꝛ.li.j.dial'.lxxxiij.A.
Pariſeorū ciuitas regni Gallie caput:a Julio Ceſa-
re condita eſt.epi.de re.fa.iij.B.
Parmenides ⁊ atlas:nomina ꝓpꝛia his in quibus
habitarūt montib⁹ reliquere.de vita ſoli.li.ij.tra.
vij.ca.j.C.
Cōtra paraſitū periphꝛaſis.epi.de re.fa.x.A.B.
Pas Paſtoris boni eſt tondere pecus nō deglutire.de re.
me.li.iiij.trac.vij.ca.ij.in fi.
Nulla paſſionū humanarū eſt ꝑpetua.epi.de re.fa.
Pat Rara patientia eſt quā nō penetret ⌊cxiiij.L.
acutū cōuitiū.Cō.me.li.iiij.ca.xj.E.in fi.
Alia ſunt que patimur nolētes alia que uolētes.epi.
ſine ti.xj.in ꝑn.
Patiētia gaudet duris.epi.de re.fa.xxxvj.B.i me.
Impatiētis animi eſt bꝛeuiſſima expectatiōe toꝛque-
Patientia criminū ſepe conſenſui ⌈ri.ibi.epi.j.E.
pꝛoxima eſt.epi.de re.fa.xcj.D.in fi.
Patris ſeueritas fructuoſioꝛ filio eſſe ſolet q̄z comi-
tas.de reme.foꝛ.li.ij.dial'.xliij.B.
Patrum mores nō ſunt arguēdi ſed ferēdi.ibi.C.
Pater ſenex fugitiua iucūditas.ibi.li.j.dia.lxxxij.A
Patrie ſumma laus:ſola virtus eſt ciuium.de reme.
foꝛ.li.j.dial'.xv.A.
Patria nobilis que vulgo dicatur.ibi.
Maliꝫ per te patria:q̄z tu ꝓpter patriā not⁹ ſis.ibi.B
Quid pꝛodeſt patriam fugiſſe ſi ſeipſum non effu-
giat?de re.me.li.iij.trac.ij.ca.xlj.E.
Qui patriaꝫ cōſeruauerint:auxerint:adiuuerint:cer
tum eſt in celo definitum locum habere:ubi beati
euo ſempiterno fruātur.epi.de re.fa.xxxviij.C.
Pau Paula ſancta pia ⁊ illuſtris ut ad ꝑſepe dn̄icum mo
ri poſſet ubi ⁊ qualiter oꝛta eſſet oblita eſt.de vita
ſoli.li.ij.trac.iij.ca.vij.A.
Pauli emilij cōſtātia. epi.de re.fami.xij.F.
De paulo emilio macedonico.In Supple.epito.ca.
Pauperem non reruꝫ paucitas:ſed cupiditas ⌈xij.
facit.epi.de re.fa.xiiij.A.
Qui cū pauꝑtate bn̄ cōuenit diues eſt.ibi.epi.cv.C.
Quis non eſt pauper niſi qui nihil cupit? ⌈in fi.
ibidem.epi.lxxxix.L.
Pauper non eſt qui parum habet:ſed qui multuꝫ cu-
pit.ibi.epi.lxxxvij.A.in fi.
Paupertas dura quidem ſed tutiſſima ⁊ expeditiſſi
ma eſt.ibi.epi.xl.C.
De laude paupertatis.ibi.epi.xxxix.D.
Paupertas aliquanto difficilius contemnitur re q̄z
uerbo.ibi.epi.lxxxix.L.
Paupertas quid boni habeat:quid quietis ac felici-
tatis adducat:exemplis oſtendit.ibidem.M.
Que ſepe multis utilis fuit ad ſalutē:nulli vnq̄z inutil'
niſi his q eā lamētis ⁊ ipatiētia exaſperāt.ibi.O.
Qui in paupertate feliciſſimi fuerint ⁊ in diuitijs in
felices:exempla.ibi.Epi.xcviij.C.
Paupertas habet ingenium ſuuꝫ:habet ⁊ cogitatio
nes alias.de rebus me.li.ij.trac.iij.ca.xlviij.Exē
plum.ca.xlix.cum ſequē.
Nemo tam pauper vixit ut moriēs uellet vixiſſe pau
perioꝛ.de re.foꝛ.li.ij.Dial'.ix.I.
Pauonis pulchꝛitudo multo aurium tedio penſan-
da eſt.ibi.li.j.dial'.lxij.A.
Pac Paceꝫ fuar meli⁹ ē q̄z ſpare.de re.foꝛ.li.j.dia.cv.A.
Pax punica Romane urbis excidium fuit.ibidem
dia.cvj.A.
Pax magna ſepe ſi pauxilluꝫ auri adhibeas lis erit.
ibidem.dial'.lxxxiiij.B.
Peccare miſerū eſt:miſerius delectari:miſerrimum Pec
excuſare atq̄ꝫ amare peccatuꝫ.de re.foꝛ.li.j.dial'.
Peccati delectatio peioꝛ eſt q̄z ipſum ⌈lxix.F.
peccatum.ibi.dial'.xxvij.B.
Ex alieno peccato damnum doloꝛq̄ꝫ naſci poteſt nō
infamia.ibi.li.ij.dial'.xxj.E.
Si peccatum omne nihil eſt : eo magis eſt nihil quo
peccatum maius.epi.ſine ti.ij.F.in me.
Peccatū ibi debet coꝛrigi ubi ē cōmiſſū.ibi.epi.vj.L
Peccatū miſerū facit.In Secre.Collo.j.F.in fi.
Peccatoꝛ quo maiorē uoluptatē ⁊ titillationē ꝑcipit
ex ſcelerib⁹ ſuis:eo miſerioꝛ calamitoſioꝛq̄ꝫ eſt iu-
Pecunia non te habeat dominū ⌈dicandus.ibi.T.
nec comitem.epi.de re.fa.xl.A.
Creſcit amoꝛ nūmi q̄ꝫtū pecunia creſcit.ibidem epi.
Pecunia neminem diuitem facit.ibi. ⌈lxxxvij.B.
Cū pecunia ſollicitudo ⁊ cupiditas creſcunt.ibideꝫ
Pēdere nunq̄ꝫ deſinet qui in craſti- ⌈epi.xcviij.A. Pen
num pendebit.de vita ſoli.li.j.trac.vj.ca.v.A.
Penitenti deus ueniaꝫ ſpopondit:ſed diem craſtinū
non pꝛomiſit.de uera ſap.dial'.j.H.
Peregrinari quid ſit.epi.de re.fa.xiiij.A. Per
In peregrinatiōe optimū tibi viaticum ex virtutib⁹
Periclis Atheniēſis conſtātia in ⌈conſtabit.ibi.G.
moꝛte filiorum.epi.de re.fa.xij.F.
Que ei ſola lingua ſuffecit ad ipiuꝫ:Inermis ipſe attū
ita armat⁹ eloquētia ut cū aduerſus ciuꝫ ſalutē di
ceret:cū delectatione ab oib⁹ audiret.de re.me.li.
ij.trac.ij.ca.xix.de quo ⁊ li.iiij.tra.j.ca.xiiij.A.
Periculū nunq̄ꝫ ſine periculo vincit.ibi.li.iij.trac.ij.
ca.lx.B.Et epi.ſine ti.xxj.A.in fi.
In periculis virtutis ſplēdoꝛ faciliime apparet.epi.
Pernicitas iaudita illo ꝓperat ⌈de re.fa.xv.H.i fi.
ubi tarditas multa erit.de re.foꝛ.li.j.dial'.vj.A.
Pernicitas ſumma eo tendit:ubi deſinat.ibi.
Apud perſas fidem ⁊ taciturnitatem eſſe integerri-
mam.epi.de re.fa.v.B.
Perſecutionum duo ſunt genera.epi.ſine ti.xj.A.
Peſtes quas fugare nō poſſumus fugiamus.de vi. Pes
ſoli.li.j.tra.vj.ca.vj.D.
Petrus Damianus Romanum cardinē non ſine lau Pet
de poſſederat:illum tamen linquens quietiſſimaꝫ
ſolitudinem perituris honoribus pꝛeferendā du-
xit.De vi.ſo.li.ij.tra.iij.ca.xvij.B.
Petrus heremita in territorio Ambianenſi ſolitariā
vitam duxit.ibi.trac.iiij.ca.j.A.
Petrus abaelardi inuidie cedēs ſolitudinis trecen-
ſis abdita penetrauit.ibi.trac.vij.ca.j.D.
Paphnucius tres dei amicos ex urbib⁹ ad deſerta Paph
ꝑduxit.De vita ſoli.li.ij.trac.j.c.j.C.
Phalaridis agrigentini mater vidit in ſomnis ex pa Pha
tera mercurij ſanguinē humi ſpargere pauimēto-
q̄ꝫ illiſum rebullire:qd̄ uerum fecit cruenta nati ſe
uitia.de re.me.li.iiij.trac.iij.ca.xxviij.
De Phalerno monte.epi.de re.fa.lxxj.B.
Phꝛaates rex parthorū ꝑter parricidia in patrem ſi Phꝛa
mul ac filiū admiſſa:triginta inſuper pꝛopꝛios fra-
tres trucidaſſe legit.de re.foꝛ.li.j.dial'.xxxiiij.A.
Phenix auis vnica qngenteſimo anno renaſcit.epi. Phe
de re.fa.lxij.B.Et de re.foꝛ.li.j.Dial'.lxiiij.G.
Phillades hiſtrio pꝛimo uetuſtū ⁊ incōditū ſaltan- Phi
di morem pꝛedecora nouitate permūtaſſe tradit.
de re.me.li.iij.trac.ij.ca.lix.A.

Philippus rex macedonum iocoſioꝛ etiaꝫ inter ſeria
fuiſſe tradit̃ q̄ꝫ deceret regẽ.ibi.li.ij.trac.iij.ca.xlij
Ut fatalẽ ſibi quadrigã declinaret: oppidũ Boetie
cui quadriga nomẽ erat iuſſit euerti.ibi.li.iiij.tra.
ij.ca.xiij.⁊ Con.medi.li.iiij.ca.xj.F.
Sic philoſophemur ut qđ philoſophie nomẽ impoꝛ
tat ſapientiam amemus.epi.de re.fa.lxxxviij.B.
Philoſophãti nihil moleſtius q̄ꝫ ſophiſta.de re.foꝛ.
Philoſophia nõ ſapiẽtiam ſed ⌈li.j.dial'.vij.B.
amorem ſapiẽtie pollicet̃.ibi.dial'.xlvj.B.
Philoſophandi pꝛincipiũ fuit admiratio.de re.me.
li.j.trac.ij.ca.xviij.in fi.
Philoſophie nomen dulce eſt doctis.Contra me.li.
Philoſophiã q̄dã nil aliud q̄ꝫ ⌈ij.ca.xviij.A.
meditationẽ moꝛtis eſſe dixerũt.epi.de rebus fa.
xxxviij.C.Cõtra medi.li.ij.ca.xvij.C.
Philoſophia uendi nõ poteſt.Contra me.ibi.D.
Ad philoſophiã nihil habitꝰ coꝛporis ⁊ coloꝛ.ibi,ca.
xviij.B.
Philoſophie pars nobilioꝛ in rebus eſt.ibi.C.
Philoſophꝰ uerus amatoꝛ eſt dei.ibi.⁊ epi.ſine ti.
xxij.H.in fi.
Laudat̃ philoſophia ſed nõ omnis.Laudat̃ uerax:
fallax carpit̃.ibi.li.iij.ca.v.C.
Philoſophorũ ingenia in fabellis conterunt̃.de re.
me.li.iiij.trac.iij.ca.xxxv.
Philoſophi nõ ſunt expectãdi ex ſingulis uocibꝰ ſed
ex perpetuitate atq̄ꝫ cõſtãtia.ibi.trac.vij.ca.j.
Philoſophũ querit animi cura.Epi.de rebus fami-
Philoſophi q̄ꝫtũ humana inq̄ſitiõe ⌈lia.viij.A.
fieri potuit ⁊ notitia rerũ docti ⁊ eloquio clari ⁊
naturali ingenio felices:ſed ſup̄ni ⁊ ineffabilis ob
iecti p̄uatiõe miſerabiles.ibi.epi.lxxxviij.A.in fi.
Sic philoſophorum compatiamur erroribus ut no-
ſtre gratie gratulemur.ibi.B.
Que ad philoſophicam poeticãq̄ꝫ vitam neceſſaria
ſint.ibi.epi.cxvj.B.in fi.C.
Pi Pica loquax certa dñm te uoce ſaluto:Si me nõ vi-
deas eſſe negabis auẽ.de re.foꝛ.li.j.dial'.lxiiij.E.
Uiuacioꝛ ſculptoris q̄ꝫ pictoris eſt opera.epi.de re.
fa.lxxxiiij.B.Et cõtra me.li.iij.ca.x.B.
Pictoꝛ defoꝛmis ſepe pulchꝛã imaginem depingit.
ibi.epi.lxxxiiij.B.
De picture delectatiõe.de re.foꝛ.li.j.dial'.xl.A.⁊.xlj
Pyrrhus rex epirotarũ bellũ romanis illaturus dũ
delphos cõſulit hoc reſponſum accepit.de re.me.
li.iiij.trac.ij.ca.xij.A.
De pyrrho rege:vide in Supple.epitomatis.ca.ij.
Piſcinas ac viuaria oſtrearũ pꝛimus inſtituit Ser-
gius Orata baiano in littore.de re.foꝛ.li.j.dial'.
Piſiſtratus nulla re alia Atheniẽſibꝰ ⌈lxiij.C.
impauit q̄ꝫ rara q̄dã eloquẽtia:qꝛ doctrina ⁊ inge
nio clarus pꝛimus Homeri libꝛos antea confuſos
ſic diſpoſuit ut nũc habemꝰ.de re.me.li.ij.trac.ij.
Pythagoras philoſophus philoſophici ⌈ca.xviij.
nominis inuentoꝛ.de re.me.li.j.trac.ij.ca.xiij.A.
B.Et li.iij.trac.iij.ca.xl.A.
Pythagoras ſapientiſſimus oratoꝛ pꝛo affectuũ ua-
rietate.ibi.li.iij.tra.ij.ca.xl.B.
Qꝫ credebat e coꝛpore in coꝛpꝰ animas migrare.de
Pittacus tp̄s agnoſcere ⌈re.foꝛ.li.j.dial'.xv.C.
pꝛecepit.de rebus me.li.iij.tra.ij.ca.xxxvij.
Pius homo neq̄ꝫ demoni peſſimo neq̄ꝫ fato ſubiacet.
quia deus pium hominem ab omni malo liberat.
de re.foꝛ.li.j.dial'.xiij.C.
Que placẽt vulgo vitãda ſũt.epi.de re.fa.xcviij.A. Pla
Plaga animi q̄ꝫtalibet tp̄e mitigat̃.ibi.epi.lxxxiij.B
Plato nature g̃ras agebat ꝓpter q̄nq̄ꝫ.de re.foꝛ.li.j.
Platoni nõ placet bis in die ſaturũ ⌈dial'.xv.C.
fieri.de vita ſoli.li.j.trac.ij.ca.vij.A.
Qꝫ ſcripſit diuina potius q̄ꝫ humana facundia libꝛoſ
multos.de re.me.li.j.trac.ij.ca.xiiij.A.
Plato pꝛimus oium tripartitam philoſophiã copula
Eius eloquẽtia anteq̄ꝫ loqui poſſet ⌈uit.ibidẽ.
emicuit.de re.me.li.ij.trac.ij.ca.xiij.A.Et li.iiij.
Plato quos p̄ceptores habuit.ibi. ⌈trac.v.ca.xxij.
li.j.trac.ij.ca.xiiij.A.Et li.iij.trac.ij.ca.xlij.A.
Platonẽ in egypto p̄ter aſtrologiã ꝓphetarũ ritꝰ ac
doctrinã didiciſſe fama eſt.ibi.li.j.trac.ij.ca.xiiij.
An pꝛius platonis philoſophia q̄ꝫ chꝛiſti ⌈C.in fi.
euãgeliũ fuerit ex auguſtini ⁊ ambꝛoſij ꝟbis oſtẽ
Platonẽ in oibꝰ fere que de ꝟbo ⌈ditur.ibi.D.E.
dei dicunt̃ a noſtris cõſentire:p̄terq̄ꝫ in ſuſceptio-
ne humane carnis:ubi nõ cõtradicit ſed ſilet:dicit
Auguſtinus.ibidem.F.
Platonis oratio que pꝛo Socrate ſcripta eſt:nec pa
trono:nec reo digna ẽ.ibidẽ.li.ij.tra.ij.ca.xiij.A.
Plato maximorũ hoium conſenſu philoſophie me-
ruit pꝛincipatum.epi.de re.fa.lxiij.C.
Qꝫ toto pene oꝛbe p̄egrinans die ultio Sophꝛonis
mimoſ ſub capite habẽs ul' ſcribẽs morit̃.epi.ſine
Plato obijt ãnis etatis ſue vno ⁊ octo ⌈ti.xxij.C.
ginta exactis ipſo ſuo natali die.de re.me.li.j.tra.
Qꝫ eo die quo plato rebus humanis ⌈ij.ca.xiiij.F
exceſſit ſol celo cecidiſſe viſus eſt.epi.de re.fami.
Pliniꝰ ueronẽſis trigintaſeptẽ roma ⌈lxviij.A. Pli
ne totidẽq̄ꝫ naturalis hiſtorie libꝛos ad Ueſpaſia
nũ p̄ncipẽ deſcripſit.de re.me.li.j.tra.ij.ca.viij.A
An plinius quicquid ueri habeat ab antiquis medi-
cis acceperit.Con.me.li.j.ca.vij.
Podagra cur iter delitias habitet.epi.đ re.fa.xxxix Po
A.B.C.Et epi.lxxxix.P.Et de re.foꝛ.l.ij.dial'.
Podagre nulla meliꝰ reſiſtit̃ ope q̄ꝫ ⌈lxxxiiij.A.
vigilijs labore ⁊ ieiunio.ibi.epi.xxxix.C.
Si pellere vis podagrã pelle delitias.ibi.D.
Podagrici moꝛbi remedia.ibi.epi.lxxxix.P.
Poemata uetuſta viuo ueteri compat̃.epi.de re.fa.
Poetam non facit vna oĩo ſad perſeueran ⌈j.H.
tiam.ibi.epi.xliiij.E.
De cõp̄atiõe poetice ad medicinã.Cõ.me.li.j.c.v.A
De poetarũ imoꝛtali gloria ſꝫ Ciceronẽ.ibi.c.viij.A
De intellectu contra quos poetas Boetius loqui uc
lit.ibi.ca.ix.Et li.iij.ca.v.A.D.
De poete officio.Contra medi.li.j.ca.x.
Poetarũ ſtudiũ eſt:ueritatẽ rerũ pulchꝛis uelamini-
bus oꝛnare.ibi.ca.xj.
Poete rari ſunt ⁊ clari.ibi.ca.xij.
Qꝫ poete ab oibꝰ catholicis ſcriptoribus recepti ſint.
li.iij.Con.me.ca.j.A.in fi.B.
Que ſit poete utilitas ⁊ quis finis.ibi.C.
Qꝫ poeſis ſit neceſſaria.ibi.li.iij.ca.ij.per totum.Et
epi.de re.fa.xj.A.in fi.B.
Qꝫ ſit iter artes liberales licet in earum numero nõ
expꝛimat̃.Con.me.li.iij.ca.iij.
Nõ ideo a cõſoꝛtio ſciẽtiarũ aut artiũ excludẽda eſt
qꝛ metris ⁊ noibꝰ q̄ ꝓ tp̄e uariant̃ utit̃.ibi.c.iiij.A
Qꝫ poeſi p̄ſtãtiſſimi viri uacauerũt.li.iij.ca.v.B.
Quid iter ſcenicã ⁊ heroicã poetriã iterſit.ibi.C.D
Cur rari ſint boni poete:⁊ boni philoſophi.ibi.H.
Inter poetas nõ ẽ iuidia.Cõ.me.li.iij.ca.vj.A.

Ideo apud poetas eſt ſtili obſcuritas.ibidem.C.D.
Non ob aliam cauſam indoctis odioſa eſt poetica:ni ſi quia eis inacceſſibilis ⁊ ignota eſt.ibi.E.
De poetarū antiquitate: ⁊ cur nō palam deorum pluralitatē redarguerit.li.iij.Cō.me.c.vij.A.B.C.
Q, poetarum error communis ſit cum philoſophis. ibi.li.iij.ca.v.E.F.⁊ ca.vij.D.
Poetarum lectio iuuenibus eſt fructuoſa:ſenibus ſuperuacua.ibi.ca.viij.B.
De Pompeio magno. In Supple.epito.ca.xvj.
Q, aduerſus rerū dn̄z Iuliū Ceſarē cōflicturus euētum prelij euidentiſſimis ꝓdigijs p̄notatū ferunt de re.me.li.iiij.trac.v.ca.xviij.A.
Pontificatꝰ ſummi ſarcina difficillimum ⁊ glorioſuz miſerie genus eſt.ibi.li.iij.trac.ij.ca.lxiiij.
Pōtifices nr̄i nil aliud niſi diuitias amāt.de vita ſoli.li.ij.trac.iiij.ca.j.C.⁊ epi.de re.fami.lxxvij.D
Populus odioſus leniendus eſt aut ⌈.E.F. linquendus.de re.for.li.ij.dial.xxxiiij.B.
Portentum multis ⁊ diuerſis uerbis nominatur.de re.me.li.iiij.trac.vj.ca.j.A.
Neq; ſola ignorātia cauſarū videri portētum cogit.
Portentum dicitur qđ raro contingit ⌈ibi.B. ibi.⁊ Contra medi.li.ij.ca.j.C.
Sine portentis vix eſt hiſtoria.de re.me.li.iiij.tra.
De horribili portēto homis viſi ſup ⌈vj.ca.xvj.A equo apud Mediolanum.ibi.ca.xix.
Portēta monēt iterdū aias.epi.de re.fa.xix.A.
Portius latro memoriter ſeruabat quecunq; dicebat.de re.me.li.ij.trac.j.ca.vij.
In portu multi ꝑierūt.de re.for.li.j.dial.lxxxviij.A
Que rite poſcunt deus negare non ſolet. In Secre.
Poſſidonij Panetij diſcipuli prudēs ⌈Col.ij.Q. ſententia.de re.me.li.iij.trac.ij.ca.lv.A.
Qui potēti minora negat:maiora ꝑmittit.de re.me. li.iij.trac.ij.ca.xxx.
Potentia uera ⁊ firma in virtute fundata eſt.De re. for.li.j.dial.xcj.B.
Potentia nulla potens eſt ⁊ ſtabilis.ibi.C.
Potētia multorū nō in ꝓprijs viribus ſed in aliena debilitate fundata eſt.epi.ſine ti.ij.C.in me.
Pre Preceptoris tui excellentia nihil ad te.de re.for.li.j. dial.lxxx.A.⁊ li.ij.dial.xl.
Preceptoris ſcientia diſcipulo utilis eſſe pōt:glorioſa eſſe non poteſt.de re.for.li.j.dial.lxxx.B.
Preſidētiū amara ⁊ turbida ſors eſt.ibi.dia.lxvij.C
Preuignuſ rario bonus:rarior eſt vitricus.ibi.dial.
Pri Princeps iuſtus pater eſt patrie.de re. ⌈lxxix.C. for.li.j.dial.xcvj.D.
Principes noſtri ac duces elatiſſimi hominuz in thalamo leonibꝰ fortioribus:in campo ceruis timidiores.de vita ſoli.li.ij.trac.iiij.ca.vj.A.
Ad nihil aliud ſunt animoſi ꝙ ad luxurie ſtudiū vir
Principē cōmunitatis difficiliꝰ ⌈tutiſq; odiū.ibidē eſt a p̄mo in ſecūdū ordinē ꝙ a ſecundo in nouiſſimū detrudi.de re.me.li.iij.trac.ij.ca.iij.B.
Q, p̄ncipū miſerrima eſt cōditio:qbꝰ de cōiuratione aperta nō credit niſi occiſis.de re.me.li.iij.tra.ij. ca.v.exempla habes ca.xxiij.
Princeps qui delatores non caſtigat irritat.ibi.c.v.
Pricipibꝰ quō ſit aſſiſtēdū ſine ꝑiculo.ibi.ca.xliiij.A
Principes olim virtute ⁊ litteris claruerūt mō ignauia ⁊ ignorātia torpēt.epi.de re.fa.cx.per totum.
Principatus vnitas cōmēdat.epi.ſine ti.iiij.C.D.
Principijs in omni niſu obſiſtamus.de re.me.li.iij. tra.ij.ca.iij.B.
Procurator regis hoſtiſ eſt populi. de reme.for.li.j. dial.xlvij.A. Pro
Proditore nihil ſceleſtius.ibidē.li.ij.dial.lxxx.B.
Proditorē patrie nullius eui licētia:nulla ꝯſuetudo: nulla libertas criminum excuſat.epi.de re.fa.cij. D.de quo li.ij.de reme.for.lxxx.
Profectui nil tā aduerſuz ꝙ ꝑfectiōis opinio.de re-
Profectꝰ p̄ncipiū eſt notitia ⌈me.for.li.j.dial.x.B. defectꝰ ꝓpi cū dolore.Cōtra medi.li.iij.c.viij.A.
Si qđ ꝓfitent hoies id eſſent:bn̄ itent res humane.
Promittētibꝰ mlta nihil ⌈de re.for.li.j.dial.xlvj.B credendum eſſe.ibi.li.ij.dial.xxxvij.B.
Proſperitas p̄ſens ſepe future calamitatis auſpiciū fuit.ibi.li.j.dial.xxvij.A.
Proſperitas magna magne viā facit aduerſitati.ibi.
Proteruie nois equocatio.de re. ⌈dial.xcj.A. me.li.ij.trac.iij.ca.xxix.
De ꝓuerbijs vulgaribꝰ ⁊ ipſorū cōmendatione.ibi. li.iij.trac.ij.ca.lxij.A.
Prudentia nihil aliud eſt ſm Tulliū niſi rerū bonarū ⁊ malarū ſcientia.de re.me.li.ij.trac.j.ca.j. Pru
Sine prudētia nec haberi nec intelligi penitus ulla virtus poteſt.ibi.
Prudētis eſt nō tā qđ delectet ꝙ qđ expediat aduertere:inq; hoc ipſo nō p̄ncipia reruz ſed exitus contemplare.epi.de re.fa.xxxiij.B.
Pſitacus ſalutator magnus ⁊ preſertim principum: ſed quaſi adulatorem illum fecit natura.de re.for. li.j.dial.lxiiij.E. Pſ
De publio Decio. In epito.ca.xj. Pu
Publiꝰ Deciꝰ bello latino cōſul ſe pro republica deuouit: ⁊ in medias inimicorū acies inuectꝰ: tanta gloria oppetijt ut natū ad ſimile mortis hereditarie deſideriū excitaret.de re.me.li.iiij.tra.iij.c.iij.
De publio Scipione. In Supple.epito.ca.vij.
Publius Syrus a p̄mis annis dicacitati deditꝰ libertatē cōſecutꝰ eſt: ⁊ p̄ter fauorē populorū Iulij Ceſaris ingētē gratiā ꝓmeruit. Is ⁊ mimos ſcriptitauit.de re.me.li.ij.tra.iij.ca.xviij.⁊ li.iij.tra. ij.ca.lx.A.
Publius Clodius:ubi cōdēnatio ſpe⌈rabat ſumma cū populi Romani ⁊ illiꝰ ſeculi infamia abſolutꝰ:nocētior abſolutione ꝙ crimine.ibi.
Pudicitia inſignis impioſas ⌈li.ij.trac.iij.ca.xxx. efficit matronas.de reme.for.li.ij.dia.xxj.A.
Pudor ⁊ penitētia ⁊ dolor ſcale ſunt ⁊ gradus qdā ad reſipiſcētiā ⁊ ſalutē.ibi.dial.xxvj.C.
Puerorū eſt ad oia que viderint obſtupeſcere:qr eis oia noua ſunt ⁊ admirāda.epi.de re.fa.xix.A.
Pulchritudo ⁊ caſtitas raro cohabitāt.de re.for.li. j.dial.lxxij.A.
Purpura cōſpecta in alteriꝰ tergo ambitionē renouat. In Secre.Collo.iij.X.
Puteolana mulier.epi.de re.fa.lxxj.D.in fi.E.
d E Quinto Fabio maximo cunctatore.de rebus me.li.ij.trac.j.ca.iij.⁊ in Supple. epito.ca.iiij. Qu
d E rapinis.de reme.for.li.ij.dial.lxj.A. Ra
Rex uerꝰ eſt qui iuſtitia regit ⁊ regit.de reme.for.li.j.dial.lxxxv.D. Re
Ille uere rex dicendus eſt qui nō ſubditos modo ſ; ſeipſuz regit.epi.de re.fa.l.C.
Regem a tyranno ſola iuſtitia diſcernit.ibidem.epi. xxxiij.A.in fi.⁊ de reme.for.li.j.dial.lxxxv.D.
Rex bonꝰ ſuus eſt publicꝰ.de re.for.li.j.dia.xcvj.A
Quid faciat regē ſm Senecam.epi.de re.fa.l.D.
Regibus inimicitius nihil eſt ꝙ virtus ⁊ littere.de

reme.foꝛ.li.j.dial.xlix.B.
Qꝫ reges noſtri tpis litteris bellū indixerūt.epi.de
Regale dedecus:iam videmus ⌊re.fa.cx.B.
plebem doctam regeſqꝫ aſinos coronatos.ibi.D.
Qꝫ reges noſtri de ſaporibus epularū ⁊ uolatu auiū
iudicare poſſunt:de ingenijs hominū nō poſſunt.
Qꝫ reges noſtri nil niſi delitias ⌊ibi.epi.j.B.
amant de vita ſoli.li.ij.tract.iiij.ca.j.C.
Magnū eſt regē eſſe : pexiguū regē dici:qꝛ rariores
ſunt reges q̃ vulgus exiſtimat.epi.de re.fa.l.C.
Qꝫ regibꝰ tā boni q̃ mali ſuſpecti ſint.de reme.foꝛ.li.
Regū amicitijs pꝛeter regna ⌊j.dial.xlix.A.
ipſa nil uſq̃ inquietius nilqꝫ periculoſius.ibi.C.
Regum vita:triſtis:occupata:difficilis.ibidem.D.
Regis regniqꝫ ſalus nō in ſpecioſo cognomine ſed
in uera iuſtitia ſita eſt.ibi.dial.xcvj.A.
Regium nomē apud alias gentes uenerabile:apud
Romanos odioſum ⁊ impoꝛtabile ſemper fuit.de
re.me.li.iiij.trac.iij.ca.j.E.
Regnorū ac rerū temporalium dn̄atores crebꝛi ſūt:
rariſſimi cōtemptores.ibi.li.iij.trac.ij.ca.lxiij.
Regnum Romanū clariſſimuz habet nomen ſed offi
ciū duriſſimū.de re.foꝛ.li.j.dia.xcvj.D.
Regnum non eſt niſi iuſta ⁊ glorioſa dn̄atio.epi.de
Religio optima ac pfecta vna eſt ⌈re.fa.iij.D.
ſupꝛa Chꝛiſti nomen ſupꝛaqꝫ petram firmiſſimam
fundata.de reme.foꝛ.li.j.dial.xiij.A.
Religio uera eſt que te deo ⁊ deuz tibi religat:humi
litatē pijs mētibꝰ inſerit:inſolētiā extirpat.ibi.B.
Remigius pōtifex francorū ⁊ regē ⁊ gētē ad chꝛiſti
fidē pmꝰ cōuertit.de vita ſoli.li.ij.tra.iij.c.xiij.A.
Qꝫ celitꝰ miſſo chꝛiſmate frācorū regē vnxit:vn̄ iun-
gēdoꝝ illic regū nata ſolēnitas in ſeculū noſtrum
De repulſis.de re.foꝛ.li.ij.dial.xxxviij.⌊durat.ibi.
Rei multum concupite difficilis ſolet eſſe cuſtodia.
de reme.foꝛ.li.j.dial.lxxiiij.A.
Rhe Rhetorica ex̄ fines ſuos impiū nō habet.Con.me.
li.j.ca.iiij.F.
Rhetorice facultatis officiū hoc eſt.ibi.li.ij.ca.j.D.
Rhetorica nō eſt ſerua medicine.ibidē li.iij.ca.x.A.
De Romulo pmo Romanorū rege ac cōditore.In
rom Romulus pꝛius Quirinus ⌊epito.ca.j.A.B.
dicebatur.Con.me.li.iij.ca.iiij.B.
Romuli uerſutū atqꝫ ſolers cōſiliū ad fundandā in-
colēdāqꝫ nouā urbē.de re.me.li.iij.trac.j.ca.ij.
Romulus paſtoriū adhuc quiddam redolens augur
optimꝰ fuiſſe tradit.ibi.li.iiij.trac.v.ca.ij.A.
Pudoꝛ eſt cogitare urbē Romā omniū urbiū caput
auſpicio conditam ⁊ florentem pꝛepotentis popu
li foꝛtunam auibus debere maluiſſe q̃ deo.ibidē.
Nō Romulus Rome cōditoꝛ ſꝫ deus celi cuiꝰ vnuz
eſt imperiū Romanis imperiū ſine fine dedit.epi.
ſine ti.iiij.E.
Roma caput eſt urbiū.de vita ſoli.li.ij.tra.j.ca.j.H.
Roma a quibus condita incertum eſt:ſed a quibꝰ ha
bitata notiſſimum.epi.ſine ti.xij.A.
Romanū impiū ab humili pncipio ad magnū clari-
tatis ⁊ glorie ſtatum euaſit.de re.me.li.iij:trac.ij.
Romane urbis opinionē ingens ⁊ ⌊ca.viij.
ſingularis gloria conflauit.ibidem.ca.lv.B.
Romā nullus in totum diruit ſed ſenectus attriuit.
de re.foꝛ.li.ij.dial.lxix.A.
Romani cū dona accipere cepiſſent:regnare diutius
nō potuerūt.de re.me.li.iij.trac.ij.ca.xxij.
Romani mores euerſi ſūt ſimul cū victorijs regū ac
gētium irrūpēte urbem auaritia.ibi.ca.xxiiij.
Romanā virtutē negocijs ali:ſegnitieqꝫ marceſcere.
ibi.li.iiij.trac.j.ca.j.
Romanorū uarij triumphi.epi.de re.fa.xv.J.⁊ epi.
ad Karolum.G.H.J.
Romane urbis laudes plurime.ibi.epi.xx.G.H.
Romana res plus ſub multorū q̃ ſub vnius imperio
creuit.ibidem.epi.xxxiij.A.
Romani non tam aurum habere uoluerunt q̃ impe
rare aurum habentibus.ibi.C.⁊.xciiij.B.D.
Roma ipſa nō ſolū libera ſed domina gētiū ſuoꝝ pꝛi
mum ciuium:poſt etiam viliſſimorum hominū ſer
ua facta eſt.de re.foꝛ.li.j.dial.xiiij.C.
Romanus ppl's nunq̃ clarioꝛ ſanctioꝛqꝫ fuit q̃ duz
multis ac grauibꝰ bellis occupabat.ibi.li.ij.dial.
Romane urbis loca memoratu digna. ⌊xxxij.B.
epi.de re.fa.lxxxviij.B.circa fi.C.D.
Qui hodie magis ignari ſunt Romanarū rerum q̃
Romani ciues?ibi.E.
Nuſq̃ Roma minꝰ cognoſcit q̃ Rome.ibidem.E.
Utrū expediat oꝛbi terrarū Romanā urbē ⁊ Italiā
eſſe vnanimes.epi.ſine ti.iij.per totum.
Utrū Romanū imperiū nūc etiā Rome ⁊ penes po
pulū Romanum ſit.ibi.epi.iiij.per totū.⁊.v.K.
Romanis qui iura gentibus tradiderunt ius cōmu-
ne non eripitur.epi.ſine ti.vj.A.
Nunq̃ plus animorum patribus Romanis fuit q̃
dū Romana pauptas diues virtutū viguit.ibi.D
Nil minus Romanum q̃ timoꝛ.ibidem.
Quicqd ipietatis ⁊ morū peſſimorū ſparſim habet
oꝛbis terre:totuz Rome cumulatim aceruatimqꝫ
inuenies.epi.ſine ti.xix.B.C.D.
Roma:tibi fuerunt ſerui dn̄i dominorum:ſeruorum
ſerui:nunc tibi ſunt domini.ibi.E.
Romā ſi Judas triginta illos argenteos pꝛeciū ſan-
guinis attulerit admittet ⁊ pauper a limine Chꝛi
ſtus arcebitur.ibi.K.
Omne bonū ibi pdit:ſed pꝛimum omnium libertas:
mox ex oꝛdine quies.ibi.epi.xx.A.
De Roma illud apocalypſis exponitur.Mulier cir-
cūdata purpura ⁊c̄.ibi.C.in fi.D.E.
Quidā Romā quaſi alterā Babylonē ꝓpter ꝓpoꝛ-
tionē impiorū ⁊ climatuz ſtatuerūt.ibi.epi.xij.A.
Romualdus in ipſo etatis flore gloriā : uoluptates:
opes:patrē ⁊ patriā fugiēs totū ad hēmitice vite
ſtudiū ſe ꝯuertit.de vita ſoli.li.ij.trac.iij.ca.xvj.A
Robertus rex Sicilie:rex anteq̃ natus:uariante tn̄ Rob
foꝛtuna maximis periculis circūuenit.de re.me.
li.j.trac.ij.ca.xxvj.B.
De eiꝰ multiplici laude.ibi.li.j.trac.j.ca.ix.per totū.
⁊ li.iij.trac.ij.ca:lxv.per totū.epi.de re.fa.j.B.in
fi.⁊.l.C.D.⁊.lj.A.⁊.lv.A.B.D.⁊.lvj.A.⁊.lxx.
De obitu regis Roberti ⁊ de moꝛte filij eius: ⌊C.
epi.queruloſe: de rebus fami.lxviij.A.B.⁊.xcj.
Roſcius rex hiſtrionū ⁊ ludicre artis ma ⌊C.D.E Roſ
giſter famoſiſſimus tanto illam ſtudio exercuit ut
nullum populo niſi domi pꝛius examinatū actuz
expꝛimeret.de re.me.li.j.trac.ij.ca.x.A.
Roſciꝰ ſcripſit libꝛū quo eloquētiā cū hiſtrionia com
Qꝫ adhuc in cunis ab angue circū ⌊pararet.ibi.B
flexus inuenit.ibi.li.iiij.trac.v.ca.xx.de quo vide
etiam Con.me.li.ij.ca.j.C. ⁊ de re.foꝛ.li.j.dial.
xxviij.B.
Rumorē letū ſepe meſta clades ſequit.de re.foꝛ.li.j. Ru
dial.cxiij.B.

Sa ſ Abinus diues ineptiſſimus ⁊ hebes: q̄ꝫ q̄ꝫ obliuioſus: glorie tm̄ auidiſſimus quaꝫ ex litterarūꝫ notitia ſic ꝓcurabat. de re. me. li. ij. tra. iij. ca. xiij.
Sagaces uel ſolertes qui dicantur. ibi. lib. ij. trac. ij. ca. j. A.
Salutis initiuꝫ eſt cognitio peccati. ibi. li. iij. trac. ij. ca. xlvij. C.
Sanitas multis periculoſa ⁊ peſtilens fuit qui tuti⁹ egrotaſſent. de reme. foꝛ. li. j. dial. iij. B.
Nuſq̄ꝫ peius q̄ꝫ ſano in coꝛpe eger aīus hitat. ibi.
Nihil ita ſanitatem impedit q̄ꝫ remedioꝝ crebꝛa mutatio. In Secre. Collo. iij. A.
De ſanitate reſtituta ſi ſit gaudendum. de reme. foꝛ. li. j. dia. iiij. A.
Sancti ⁊ deuoti viri oēm ſpem in deo habent: iuſti ac politici in ꝟtute: foꝛtes ⁊ bellicoſi i armis: timidi ⁊ ignaui in muris atqꝫ arcib⁹. de re. foꝛ. li. j. dia. xxxv. D.
Facetia Sātij regis Caſtelle fratris ꝯtra papaꝫ: qn̄ audiuit ſe egypti regē ab eo ꝓnūciatū: iterṗti ait: Surge ⁊ diuum papam ꝓnuncia Calliphū de Baladacho. de re. me. li. ij. trac. iij. ca. xxij.
Sapia celeſte donū eſt. de re. foꝛ. li. j. dia. xij. A. in fi.
Ut pecunie rerūq̄ꝫ multaꝝ mala: ſic ſapie cupiditas bona eſt. Ibi. B. ⁊ de ſapia. Dial. j. C.
Sapiam uerā nō niſi purgate pieq̄ꝫ aīe uel itelligere pn̄t uel amare. de re. foꝛ. li. j. dial. xlvj. B.
Sapia titulis nō egit: per ſeipſam clara eſt. ibi. C.
Inter ſapiaꝫ ac foꝛtunā rara ē par. Ibi. dial. xlix. B.
Sapia hitat i altiſſimis. De ſapia. dial. ij. A.
Sapia eterna in oi guſtabili guſtatur. Ibi. E.
Sapientia eterna cibus eſt ſaporoſiſſimus qui ſatiā do deſiderium ſumēdi nō minuit. Ibidē. E. in fi.
Eterna ſapia nō vult haberi niſi ibi ubi hn̄s nihil de ſuo tenuit ut eam haberet. Ibi. F.
Sapia eterna a nullo capi pōt uti eſt. Ibi. circa me.
Sapientia in quibus inueniat. Ibidem. G.
Q; nō in libꝛis tātū ac diſciplinis moralibus ꝯſiſtit: ſed in experiētia reꝝ oium magr̄a: accedēte fideli eoꝝ que qs viderit memoria. de re. me. li. iij. trac. ij. ca. xviij.
Sapientia filia eſt memorie. Ibi.
Uix fieri poteſt ut aut ſapientia contingat inexperto aut experientia ei qui multa nō viderit. Ibi. c. lvij.
Cōtra eos qui ſapiam hn̄t in oꝛe ⁊ in uerbis ⁊ nō in factis. de re. me. li. iij. trac. ij. ca. xix.
Sapiēs q̄ꝫtum eſt qđ ſibi deſit intelligit: non gloriat ſed ſuſpirat. de re. foꝛ. li. j. dial. xij. A.
Si tot eſſent ſapiētes quot ſapiētie pꝛofeſſoꝛes bene res irēt. Ibi. Et de ſapientia. dial. j. B.
Sapientē ſe credere pꝛimus ad ſtultitiā gradus eſt: pꝛoximus ꝓfiteri. Ibi. de re. foꝛ. dial. xij. A.
Sapiētis ꝓpꝛiū eſt īperfectionem ſuā noſſe ac fateri Ibidem. B.
Sapiens non copiam ſed ſufficientiam rerum vult. ibi. dial. xliij. B.
Sapientis eſt periculoſa ſeponere anteq̄ꝫ noceāt. de reme. foꝛtu. li. ij. Dia. xliiij. C.
Sapiētes regib⁹ ſunt rarioꝛes. Ibi. Dia. lxxxiij. G.
Sapiētē ut in actibus utqꝫ in uerbis: ſic in iceſſu grauitas decet atqꝫ modeſtia. Ibidem. dia. xcix. A.
Sapiens nunq̄ꝫ ſolus eſſe poteſt. De vita ſolita. li. ij. trac. iij. ca. vij. A.
Sapientem nemo niſi deus facit. De rebus me. li. iij trac. ij. ca. lxviij. A.
Sapienti nihil eſt inopinabile ſtulto omnia impꝛemeditata. Epi. de rebus fami. cxiiij. G.
Sapiētis eſt dura in leuioꝛem parteꝫ flectere. Ibidē Epi. cxv. B.
Ille ſapiens iudicatur cui res ſapiunt pꝛout ſunt. de uera ſapientia. dia. j. F.
Sapiēs non eſt qui ſibi nō eſt ſapiēs. Ibidem. G.
Satellij Quadrati dicacitas contra Sabinum. De rebus me. li. ij. trac. iij. ca. xiij.
De ſcabie. li. j. de reme. foꝛ. dia. lxxxv. A. Se
Scientia vna eſt deo cui bone oēs alie obſequuntur ſicut vn⁹ eſt de⁹ cui ſubſunt oia. epi. ſine ti. xxij. H.
Scientia uera humiliat. De ſapientia. dialo. j. A.
Scia firma eſt ⁊ immutabilis. ꝯ me. li. iij. c. iiij. A.
Scire licet aliqđ ſine clamoſis altercationib⁹. epi. de re. fa. vij. F.
Scientia lr̄arum magna res eſt: ſed maioꝛ eſt virtus animi. Ibi. epi. cxij. D. in fi.
Faſtidioſioꝛ eſt ſcientia q̄ꝫ virtus ibi. Ibi.
Scholares q̄lr ſint iſtituēdi in diſciplina. epi. de re. fa. c. ij. A.
Nulle ſunt certioꝛes ſchole q̄ꝫ in quibus experiētia magiſtra eſt. Ibi. epi. cxiiij. M.
Scipiones africani ſingulares ſolitudinis amatoꝛes fuere. De vita ſoli. li. ij. tracta. ix. ca. v. A.
Scipionis africani ſapientia circa erudiēdos homines idomitos. de rebus me. li. iij. trac. ij. ca. ij.
De Scipionis pͥmi africani fiducia ⁊ ſuiipſius laude Cō. medi. li. ij. ca. vij. A. B.
De Scipiōis africani dignitate. epi. de re. fa. j. E. G.
De Scipiōe africano maioꝛe. In ſupple. Epit. c. vij.
De Scipione naſica. Ibi. ca. ix.
Nō eſt facile in euꝫ ſcribere qui pōt ꝓſcribere. De re me. li. ij. trac. iij. ca. xxxij. ⁊ epi. de re. fa. cx. B. in fi. Scri
Scripture ſacre obſcuritas utilis eſt. Contra me. li. iij. ca. vj. B. C.
Scribendi officiū quod paucorū eſt omnes ſibi uſurpant. De reme. foꝛ. li. j. dia. xliiij. A.
Scribēꝫ cura q̄ eē dēat. i Pꝛefa. epi. đ re. fa. H. i fi. I
Uix ſuperſtite qui ſcripſerat cuiuſq̄ꝫ ſcripta uel geſta placuerunt. ibi. epi. j. A. Exēpla. B. ⁊. lv. D.
Scriptoꝛes ſancti vix integrum fame pꝛeconium niſi ab ipſo die moꝛtis acceperūt. Ibi. epiſt. j. C. i fi.
De ſcriptoꝛibus antiqs qui ſint pꝛeferendi. Ibi. epi. vj. A. B. ⁊. lxiiij. A. B.
Quid op⁹ eſt amplius ſcriptis elaboꝛare ſi oia q̄ ad utilitates hoiuꝫ ſpectāt iā an̄ mille annos tā multꝭ uoluminibus ⁊ diuinis ingenijs ſcripta manent? ibi. epl̄a. viij. C. in fine.
Scriptoꝛum choꝛus omnis amat nemus: ⁊ fugit urbes. de vita ſolita. li. ij. trac. vij. ca. ij. B.
Seneca ciuis romanus ac ſenatoꝛ fuit. De vita ſolitaria. li. ij. trac. viij. ca. j. A. Sen
Licet Coꝛdubenſis originis romane tm̄ ꝟtutis hāc diuinā ſibi memoꝛie ubertatē uſq̄ꝫ ad miraculū cōtigiſſe videtur. de rebus me. li. ij. trac. j. ca. vj.
Q; Seneca a Claudio pͥncipe ad magiſterium Neronis adhuc pueri aſſumptus: nocte pꝛoxima hec ſomniaſſe dicitur ⁊c. ibidē li. iij. tract. iij. ca. xiij.
Seneca qcqđ moꝛalitatis in oib⁹ fere libꝛis ſnis habet: in epiſtolis ꝯgeſſit. In Pꝛefa. epi. de re. fa. K.
Ut moꝛtem vitaret omnibus ſuis bonis ceſſit: quam tamen vitare uon potuit. Ibi. epi. lxxxix. H. Et de rebus me. li. iij. trac. ij. ca. xiiij.

Senectus eſt uenerabilis ſi ab honeſtis ꝓgreſſa primordijs gl'ioſum hẽt aliqđ p̃ter rugas.ꝯ me.li.ij.ca.xij.A.
Nemo tam ſenex qui non poſſit annum viuere.de reme.for.li.ij.dial'.cx.A.
Laudanda eſt ſenectus que fundamẽtis adoleſcẽtie conſtituta ſit.Contra me.li.ij.ca.xij.
Senectute nihil iſidioſius.de reme for.li.j.dia.j.B.
Senectutis plura ſunt incõmoda:ſed ſm Tulliũ quatuor.epi.de re.fa.lxxxix.K.in me.
Senectꝰ ẽ nr̃a ubiuis ðbilitas corpiſ affuerit.ibi.i fi.
Senectꝰ icomitata nõ uẽit.de re.for.li.ij.dia.lxxxiij
Nemo hoiũ vnq̃ꝫ vixit qui nõ viuẽdo ſenuerit.epiſto.de re.fa.lxxxix.B.in fi.
Nemo ſe ſenẽ fieri egreferat qui maximos viros ſenes factos meminerit.ibidem.C.uſqꝫ.K.
Hoies ſolito citius ſeneſcũt ⁊ citiꝰ caneſcũt.ibi.K.
Senes delirare ſepe ſolẽt nõ oẽs ſed quoꝝ iuuenilis etas vilibus curis ⁊ obſceno artificio acta eſt.Contra medi.li.ij.ca.xij.B.
Senum ſtultorum ingens copia eſt quia ſapientum iuuenum immenſa penuria.ibidem.
Sene turpi ⁊ ſtulto nihil moleſtius:cui ⁊ ſtultitia puerilis ſupereſt:⁊ ſenilis acceſſiſſe videt̃ auctoritas.ibidem.C.
Seniũ virtꝰ ſola nõ metuit.de re.for.li.j.dia.vj.C.
Sep Nihil refert ubi quis moriatur aut ſepeliatur.epi.ð re.fa.xij.C.in fi.D.xiij.A.in fi.B.xviij.C.
Dilige ſepl'tũ ut viuẽtẽ dilexiſti ibi.epi.xij.E.añ me.
Sepulchri facilis iactura.ibi.epl'a.xiij.A.Et de re.for.li.ij.dial.cxxxij.
Multiplices hominum ritus in ſepulturis ⁊ ab uſu nr̃o multipliciter abhorrẽtes.epi.ð re.fa.xiij.D.
Sepeliri manibꝰ ſuorum dulce eſt.ibi.epi.xviij.D.
Non omne ſerenum ſtatim optimuꝫ.de reme.for.li.j.dial'.lxxxvj.B.
Ser Sermo animi iudex eſt:⁊ ſermonis moderator animus:alter pẽdet ex altero.Epi.de re.fami.viij.A.
In ſermone generali pſona loquentis excipitur.ibi.epi.lxiiij.A.in fi.
Seruitutis occaſio eſt imodicus libertatis uſus.de re.me.li.iij.trac.ij.ca.xxx.
De ſeruitute.de reme.for.li.ij.dial'.vij.
De ſeruis malis ⁊ fugitiuis.ibi.dial'.xxix.⁊.xxx.
Seruorum mores maligni.epi.de re.fa.lxxxj.C.
Eo quiſqꝫ miſerior ſeruus eſt quo felicior liber fuit.de reme.for.li.j.Dial'.xiiij.B.
Seruus domeſticus ſepius quo vilior eo magis neceſſarius.Contra medi.li.iij.ca.ij.C.
Seruorum filios in ſolio:⁊ regum filios in ergaſtulis ſepe videmus.de reme.for.li.j.Dia.xvij.C.
Serui multi lites multe:multeqꝫ diſcordie.ibi.dial'.xxxiij.A.
Serui multi multus ſtrepitus pauca ſeruitia ⁊ ſecretum nullum.ibi.B.
Sib Sibille quadam diuinitatis familiaritate ad intimũ ueri fontẽ propius videntur accedere.De re.me.li.iiij.trac.iij.ca.j.A.
Sibille quatuor celebrantur:Delphica:Erithrea:Cumana ⁊ Tyburtina:⁊ quo tempore queqꝫ fuerit.ibidem.B.C.D.
De alijs ſex Sibillis auctor ſuam non vult precipitare ſententiam:quia non eſt impoſſibile deo q̃cq̃ꝫ nec difficile licuiſſe ſecretuꝫ ſuum credere cui libuit.ibi.D.
Sid Sidonij temeritas in Ciceronem.In prefa.epi.ð re.fa.K.
Sil Silentio nihil tutius.in prologo li.j.de vita ſolita.D
Silentio nihil pulchrius.epi.de re.fa.v.B.
Silua placet muſis:urbs eſt inimica poetis.de vita ſoli.li.ij.trac.vij.ca.ij.B.
Silueſter papa latuit in Soractis monte.de vi.ſoli.li.ij.trac.iij.ca.j.A.
Sim Simia feduꝫ animal aſpectu:triſte effectu.de re.for.li.j.dial'.lxj.A.
Qui ſimilis paucorum fieri ſtudet:multis fiet inuiſus Epi.de re.fa.v.B.in fi.
Simonides poeta ſuauis ⁊ vir doctus Hieroni ſiculo querenti de deo reſpondit.de re.me.li.iij.tract.ij.ca.lvij.de quo vide etiaꝫ epi.de re.fami.lxxxix.F.⁊ epi.ſine titu.xxij.C.
Soc Socrates cũ iã ſenior foret uacare fidibus cepit.De re.me.li.j.trac.j.ca.viij.⁊ epi.ſine titu.xxij.C.
Socrates primus omnium humanam doctrinaꝫ ſingulari ſtudio ꝯplexꝰ eſt.de re.me.li.j.tra.ij.ca.xvj.
Socratis ſapientiſſima doctrina circa diuinã orõnẽ ibi.li.iij.trac.ij.ca.xlj.A.
De Socratis laude multiplici.ibidem.Et li.iiij.tra.ij.ca.ix.A.B.
Socrates dũ carcere clauderet̃ tertia ſe luce moriẽdum preuidit.ibi.li.iiij.tra.iij.ca.xxx.
Qꝫ oblatam ueneni potionẽ nec animo nec fronte cõmotus accepit.ibi.li.iij.trac.ij.ca.xlj.F.⁊ epi.de re.fa.xij.C.⁊.lxxxix.F.
Qꝫ eo animo ibat ad mortem quo ſteterat ſemper in vita.Epi.de re.fa.xij.C.
Inter ſocrum ⁊ nurum uetus eſt bellum.de re.for.li.j.dia.lxxvij.C.
Sol Soles duos ſimul viſos ac tres lunas:ſolem etiam per noctem ⁊ ardentes celo faces legimus.de re.me.li.iiij.trac.vj.ca.xvj.A.
Solitarius terram amat calcare non purpuram.de vita ſoli.li.ij.tra.ij.ca.iij.D.
Qꝫ nihil metuit.nihil cupit.ibi.E.
Solitariorum vita eſt celeſtis ⁊ prorſus angelica.ibi.tra.iiij.ca.vj.A.
Solitarioꝝ duo ſunt gñ̃a.de re.me.li.j.tra.j.ca.j.B
Solitarium viruꝫ plus conferre reipublice compertum eſt q̃ꝫ centum in publico obuerſantes.Cõtra me.li.iiij.ca.ij.A.
Solitarij ſicut bonis urbium:ita urbanis carẽt malis.ibi.ca.iij.A.
Qꝫ ſolitarius tranqllitatẽ ⁊ libertatẽ mẽtis que locis ſolitarijs dũtaxat inueniunt̃ q̃rat ibi.ca.vj.A.B.
Solitudo ſine litteris exiliũ eſt:carcer eſt ⁊ eculeus.de vita ſoli.li.j.trac.iiij.ca.j.A.
Solitudo litteratis patria eſt:libertas ⁊ delectatio.ibidem.
Solicitudo ſancta:ſimplex icorrupta uereqꝫ puriſſima rerum eſt omnium humanaꝝ.ibi.ca.iiij.A.
Solitudo nihil ſimulat aut diſſimulat:nihil ornat nihil palliat:nihil fingit.ibi.
Multum prodeſt ſecretior habitatio ⁊ ſolitaria conuerſatio.ibi.li.ij.trac.j.ca.j.D.
Solitudo diuinis bñficijs atqꝫ colloquijs ⁊ angelicis eſt amica congreſſibus.ibi.trac.j.ca.vj.B.
Qꝫ vita ſit ſalutaris hoibus formidabilis ⁊ inuiſa demonibus.ibi.ca.ix.A.
Solitudo triplex eſt:loci:tẽporis ⁊ animi.de vita ſoli.li.ij.trac.iij.ca.xij.A.

Solitudinis ingẽs laus eſt: ⁊ ad imitandum ſtimulus exemplumqꝫ.ibi.trac.v.ca.iij.A.
Qꝫ ſit amanda ⁊ in familiaritatem admittẽda.ibidẽ.
Nulla ſolitudo tam ꝓfunda: nulla tam parua domꝰ ut non pateat amico.ibi.tra.ix.ca.vj.B.
Solitudo an bona ſit ⁊ laudabilis.Con.me.lib.iiij.ca.j.C.
Illa ſolitudo laudatur que ab hominum vitijs non ab humanitate ſemota eſt.ibi.ca.ij.A.
Solitudis amatores ẽt in urbibꝰ chari ſũt.ibi.B.
Solitudinem ſtudioſam prodeſſe poſſe q̄ plurimis non negatur.ibidem ca.j.C.⁊.iij.B.
Qꝫ multis vulgi uoluptatibus caret ſed abundat ſuis.ibidem ca.iiij.A.
Solitudinem non amat niſi qui ſecum eſſe nõ nouit: odit ſolitudinẽ qſqs in ſolitudine ſolus eſt.ibi.i fi.
Solitudinẽ odiſſe mechanici eſt.ibi.C.in fi.C.
In ſolitudine habitans an deus ſit an beſtia.ibidꝫ.ca.vij.A.
Cur optandum ſit in ſolitudine inter ſiluas ⁊ colles habitare.ibidem.ca.ix.A.B.
Solitudinis dulcedo non audiendo non legendo ſed experiendo diſcit̃.epi.de re.fa.xxxj.A.
Qꝫ ad ſcribẽdũ libros ſolitaria quiete dulciqꝫ ocio ⁊ magno nec interrupto ſilentio opus eſt.ibidẽ epi.lxxxviij.B.in fi.
Optabilius eſt ſolum ſaluari q̄ perire cum multis.Con.me.li.iiij.ca.iij.B.in fi.
Solus nõ eſt cũ q̃ vtus eſt.de re.for.li.ij.dial.lj.D.
Solõ e nũero ſeptẽ ſapiẽtũ ꝑmus Athenieſibꝰ leges ꝯdidit.de rebus me.li.j.trac.ij.ca.xxv.A.de q̃ vide ẽt li.ij.trac.ij.ca.xviij.⁊ epi.ſine ti.xxij.C.
Solõ in ſ̃ viuebat ut diſcẽt: nec diſcẽ potuit niſi duꝫ vixit: nec viuẽ uoluit niſi ut diſceret: ⁊ utrũqꝫ pari fine concluſit.de re.me.li.j.trac.ij.ca.xxv.A.in fi.B.de quo etiam li.iij.trac.ij.ca.xxxij.A.⁊ epi.de re.fa.lxxxix.E.
Solon finxit ſe ſtultum quo liberiꝰ poſſet loqui legeꝫ ꝑnitioſam.de re.me.li.iij.tra.j.ca.xxj.
Solũ omne viro forti patria eſt.epi.de re.fami.xij.C.⁊.lx.K.
Som De ſomnio ruricole Romani.de re.me.lib.iiij.trac.iij.ca.iiij.A.
Qꝫ ſomniorum interpretes inter ſe ſint uarij ⁊ diſcordes.ibidem ca.ij.C.
Que de ſomnijs Petrarcha dixerit quomodo intelligi uelit.ibidem.D.
Nihil eſt quod nõ poſſit ⁊ ſoleat ſomniãtibus occurrere: ⁊ que nunq̄ cogitarunt ⁊ que cogitatu horrida.ibidem.ca.vj.
Nihil nõ facile ſomnianti.ibidem ca.xxij.B.in fi.
Unde effectum ſit ut etiam doctos homines interdũ ſomnia conturbent.ibi.ca.xxiij.A.
Ut omnibus ſomnijs crederetur paucis uerbis perſuaſum eſt: cum potius ex multis falſis perſuaderi debuerit ne cui fides eſſet.ibi.B.
Qꝫ ſomnijs temere nõ ſit adhibenda fides.epi.de re.fa.xvj.A.
De ſõnijs qd ſcripſerint docti viri.ibi.epi.lxxiiij.A.
De ſõnioꝝ ingetudine.de re.for.li.ij.dia.lxxxvij.
Somno non laudatos ſed inflatos cernimus.ibidꝫ li.j.Dia.xxj.C.
Sõnus hẽt ſuos abditos dolores viſionũqꝫ ac phãtaſmatũ turbidos tumultꝰ atqꝫ horribilis.ibi.B.
De ſomnioꝝ iterꝑtum arte nihil certũ ſentiẽdũ ſperandũqꝫ eſt.De re.me.li.iiij.trac.iij.ca.xxxviij.
Inter ſomnum ⁊ mortem quedã videtur eſſe cognatio.ibi.trac.iiij.ca.iiij.B.
Somnum ⁊ ſomnia ſola mors diſcutit.epi.de re.fa.cxxj.B.in fi.
Somnus petrarche de inuento theſauro.ibi.epiſto.xcviij.per totum.
De eo qui ſõniauit ouũ ex lecto pendere: ⁊ repperit theſauꝝ.de re.me.li.iiij.trac.iij.ca.xxxv.
Qꝫ ea que ſomniamus ſepe eueniunt.epiſto.de rebꝰ fa.lxxiiij.C.D.exempla.
Sophocles iuxta centeſimuꝫ etatis ſue annuꝫ tragediam ſcripſit edipoden.de rebus me.li.j.trac.ij.ca.xxiij.⁊ epiſto.ſine titu.xxij.C. Soph
Qꝫ ab hercule edocetur quis pateram auream furto de templo abſtuliſſet.de re.me.lib.iiij.trac.iij.ca.xxxiij.⁊ epi.de rebus fa.lxxxix.E.
Sopor nimius vitij ⁊ ifamie materia eſt qui multos ad perpetuum ſoporem urget atqꝫ precipitat.de re.for.li.j.dialo.xxj.C. Sop
Soracte mons.epi.de rebus familia.xxiij.A. Sor
Ad ſpeculandum non eſt natura per ſe ſufficiens ſed oportet corpus ſanum eſſe ⁊ cibum ⁊ reliquuꝫ famulatum exiſtere.epiſto.de rebus fa.cxvj.C. Spe
Spectacula bonis moribꝰ ſemꝑ aduerſa: q̃ qſqs malus ierit redibit peſſimꝰ.de re.for.li.j.dia.xxx.A.
Spernere ſeipſum tutiſſimum eſt: alios v̊o periculoſiſſimũ.in ſecre.Col.ij.E.
Nemo tam deploratum exitum reruꝫ ſuarum vidit ut ꝓhiberet̃ ſperare meliora.epi.de re.fa.xiiij.C.
Spes ab inuito eripi non poteſt.ibi.B.
Spes mortalium fallax.ibi.epi.cvij.A.
Qui ſpem perdidit nihil perdit: multum v̊o lucrat̃.ibi.epiſto.cv.B.in me.
De ſpe bona.de re.for.li.j.dialo.cix.A.
Sponſam leuius eſt amiſiſſe q̄ coniugem.de re.for.li.ij.dialo.xvij.B. Spo
Spurina notiſſimus haruſpex non reperto corde in extis optimi bouis: predixit iulium Ceſarem ultra idus Marcias eſſe non poſſe.de re.me.li.iiij.trac.v.ca.iiij. Spu
De ſtatua ſicilie i qua lr̃is uetuſtiſſimis ſculptũ erat: Kalendas Maijs habebo caput aureꝫ: ⁊ de eiꝰ interpretatione.de re.me.li.iij.trac.j.ca.xxx. Sta
Statue accedunt propiuſ ad naturam q̄ picture.de re.for.li.j.dialo.xlj.
Stephani de colũna ciuis romani cõſtãtia in ꝑſecutiõe: ⁊ de laude eiꝰ plurima.epi.de re.fa.xiiij.E.F.⁊ epi.cxiiij.A.⁊ de re.me.li.ij.trac.iij.ca.xx. Ste
De ſterilitate annua.de re.for.li.ij.dialo.lviij.A.
Stilbon incenſa patria profugus ſua ſecuꝫ ferre gloriatur.epiſtola de re.fa.xv.D.⁊ de rebꝰ me.li.iij.trac.ij.ca.xxxvj.B. Sti
Stratagemata grece que dicantur.de rebus me.li.ij.trac.ij.ca.j.A. Stra
Studium eſt uehemens animi applicatio cum ſumma uoluptate.ibi.li.j.trac.ij.ca.j.A. Stu
Qꝫ aliqui non tã ſtudioſi q̄ mercennarij dicendi ſint ⁊ eo deteriores quo pulchriore parte hominis ſeruiunt.ibi.ca.xxvj.A.
De ſtudio quorundam clariſſimorum virorum.ibi.li.j.trac.ij.ca.j.cum ſequentibus.
Studium tuum ambitione careat ac pompa: ſaluti inuigilet non glorie.Ibidem libro.iij.tractatu.ij.capi.lxij.D.

Cõtra eos qui obtentu ſtudij theologici nituntur ingenioſos a notitia litteraruz ſcholariũ dehoꝛtari: epi.ſine ti.xxij.M.
Studeas talis eſſe qualis vis videri. ibidem.J.
Stulti omnes ſm ſe alios eſtimant. de re.foꝛ.lib.ij. dial'.cxxv.B.
Stultus tacendo latere poteſt loquendo non poteſt. Contra medi.li.ij.ca.j.A.
Incipies non eſſe ſtultus ſi deſieris tibi ſapienſ videri.ibi.li.iij.ca.viij.A.
Su. De ſupellectili pꝛecioſa.de re.foꝛ.li.j.dia.xxxvj.A.
Sumptus pꝛo facultatibus ſunt temperandi.epi.de re.fa.lxv.A.B.
Superbia frenum neſcit.ibi.epi.lxx.B.
Superbia dum ſe aliquid magnum putat falſa opinione delectatur.ibi.epi.lxxxvij.A.
Dum ſe attollit nec deſcenſuz cogitat.nec ruinam.de foꝛ.li.j.dia.xxxviij.B.
Sola ſuperbia nõ quieſcit q̃diu aliquid ſupꝛa ſe videt.ibidem.C.
Superbia hoſtis eſt ingenij.ibi.li.ij.dia.xlj.B.
Q; ſuperbia nulla re melius vincitur q̃ humilitate. ibidem.dial'.xlij.B.
Multo impoꝛtunius ſuperbie genus eſt alios depꝛimere q̃ ſeipſum debito magis attollẽ. In Secre. Collo.ij.E.
Inter ſuperbiam fiduciamq; diſcernit ſapiens.Contra medi.li.ij.ca.v.
Inter ſuperbiam fiduciamq; aliter vulgus iudicat. ibidem.ca.vj.
Superbo ignorãte quid miſeri⁹?ibi.li.iij.ca.x.A.
Superi non ſemper placitura ſed pꝛofutura donant de re.foꝛ.li.ij.dial'.xvij.C.
Superſtitionibus humanis celeſtis patientia fauet. de re.me.li.iiij.trac.ij.ca.xv.A.
Superſtitionibus ineptis ⁊ anilibus non decet philoſophum aut pꝛudentem hominem aurem accommodare:ſed ridiculum opinari.ibidem trac. iiij.ca.ij.A.
Sutrium Hetrurie ciuitas Saturni colonia.epi. de re.fa.xxiij.A.
Tar Arquinius ſuperbus tale ſomniũ vidit.de
t re.me.li.iiij.trac.iij.ca.iij.
Taxillorum nullus euentus pꝛoſper:mali omnes ⁊ miſeri.de reme.foꝛ.li.j.dia.xxvij.A.
Tax Taxilloruz ludus turpis:damnoſa victoria:gaudiũ inane.ibidem.E.
Ted De tedijs uariarum rerum.de reme.foꝛ.lib.ij.dial'. xcviij.A.
Tedia quibus pꝛopellenda ſint.ibidem.A.
Temeritatꝭ ſil'itudo.In pꝛefa.epi.de re.fa.N.in fi.
Tem Tempeſtas nulla durat.de re.foꝛ.li.ij.dia.xc.J.
De tempeſtate marina qua neapoliſ periclitabatur. epi.de re.fa.lxxij.A.B.
Tempus vite huius nihil aliud eſt q̃ curſus ad moꝛtem.epi.de re.fa.ij.A.
Omnia temporibus ſuis congruunt.ibidem epi.vj. D.in fi.E.
Tempus ⁊ neceſſarium ⁊ pꝛoꝛſus irreparabile eſt. de reme.foꝛ.li.ij.dia.xv.A.
Non fit ante tempus quod in omni tempore fieri poteſt.ibidem dia.xlviij.B.
Tempus irremeabile eſt.ibidem. dia.lxxxiij.A.
Q; ſit utiliter expendendum . De re.me.li.iij.trac.ij. ca.xxxvij.
Si eius temporis quod amico obſequens perdidiſti duodecimã partem obſequijs dei dedicaſſes:iam illi amiciſſimus fores.ibidem ca.xv.
Temporis fuga fluuio cõparatur.ibidem.li.iij.trac. ij.ca.l.A.
Nullum tam bꝛeue temporis momentũ eſt quod nõ aliquid vite detrahat.ibi.
Tempus omnia ſecum trahit:omnia abſoꝛbet : omnia circũuoluit ac miſcet:nihil ſtare permittit.ibidem.B.
Non tempus metiendum eſt quod fenerantes ſolẽt: ſed virtus ⁊ geſtarum rerum gloria:quibus nihil eſt commune cum tempore.de re. me.li.iij.trac.ij. ca.lv.A.
De temporum malignitate. epi. ſine ti.viij. ⁊.ix. per totum.
Tempus nullum eſt infructuoſe tranſeundum.ibidẽ epi.xxij.E.in fi.
Terra nihil miſerius nutrit homine. de reme.foꝛ.li. ij.Dia.cxj.A. Ter
Terrena omnia hominis ad obſequia facta ſunt.ibi. dia.xc.C.
De terremotu non metuendo.ibidem dia.xcj.A.
Thebanorum augurium ex cantu gallorum gallinaciorum.de re.me.li.iiij.trac.v.ca.xxiij. The
Themiſtocles afflictis Athenienſium foꝛtunis non armis modo ſed argutiſ ſepe conſilijs opem tulit. de re. me. lib.iij. trac.j.ca.xxiij.Et lib.iiij. trac.ij. ca.vij.
Q; nõ ſplendori patrie ſed virtuti pꝛopꝛie fidebat.de reme.foꝛ.li.j.dia.xv.C.
Themiſtocles inter grauiſſimas occupationes:cunctorum conciuium ſuorum nomina memoria tenebat. Idem indigno exilio coactus cuz ad Xerxem regem perſarum ſe conferre decreuiſſet:bꝛeui temporis ſpatio Perſicũ idioma ꝑdidicit. De re.me. li.j.trac.j.ca.ix.
Theologo expedit pꝛeter theologiaz etiã multa noſſe.epi.ſine ti.xxij.M.
Theophꝛaſtus ex leſbo inſula:ſic Ariſtoteli ſucceſſit in auditorio ſchole . De re. me. lib.iij.trac.ij. ca. xliiij.D. ⁊.xlv.
Theramenes Athenienſis uenenum in carcere bibens iocatur ſimul ⁊ uaticinatur.ibidẽ.li.iiij.trac. iiij.ca.vij.
Theſaurus multis moꝛs fuit.de reme.foꝛ.lib.j. dia. lv.A.
Theſaurus repoſitus in bella:res mala in uſus peſſimos.ibidem.dia.c.A.
Thucidides ſcriptoꝛ hiſtoriarum populo athenienſi pꝛefuit.de rebus me.li.ij.trac.ij.ca.xvij. Thu
Tiberius ceſar animo ferox actiſq; metuenduſ ultra milleſimum annum iocandi materiaz queſiuit. de re.me.li.ij.trac.iij.ca.v. Ti
Q; curiam imperatoris dimiſerit.ibidem.lib.iij.tra. j.ca.xv.
Tiberium magiſter ſuus lutum ſanguine maceratuz uocitabat.ibi.li.iiij.trac.j.ca.vj.
Tiberij de Caio ſucceſſore pꝛouidentia.Ibidem ca. vij.A.
De laude Tiberij ceſaris inter multa flagitia.ibidez li.iiij.trac.vij.ca.ij.Item in Auguſtali.
Tiberius Ceſar non concurſu populi ut haruſpices ꝑdixerant:ſed tacita ⁊ pene ambigua moꝛte perijt. ibidem.li.iiij.trac.v.ca.vj.

Callida Tyberij reſponſio legatiſ Jlienſibus.epi.de re.fa.lx.A.
Tibiarum egritudo non aliūde q̄ȝ ex nobis eſt.de re me.foꝛ.li.ij.dial'.xcv.A.
De Tile inſula uarie opiniones.epiſto.de re.fami. xxvij.A.
Timon quia omnē amicitiam ſperneret nullūqȝ dili geret ab Atheniēſibꝰ lapidat̃.Cōtra medi.li.iiij. ca.ij.A.
Noua timemus:uſitata contemnimus. epi.de re.fa.xiij.B.in fi.
Nō timētur que longe ualde.ibidē.epi.cxvij.E.
Timoꝛ modeſtus cautionē:uehemēs aūt deſperatio nem parit.de reme.foꝛ.li.ij.dial'.lxx.A.
Tyrannus raro abſqȝ culpa ciuiū ſurrexit in populo ibi.dial'.xxxix.D.
Si tyrānidē arripuiſti abſtuliſti alijs libertatē:ſecuri tatē tibi:requiem utriſqȝ.ibi.li.j.dial'.xcv.A.
De tyrānide amiſſa.ibi.li.ij.dial'.lxxxj.A.B.
Tiro libertus Tullij de iocis patroni ſui libꝛos edi dit.de re.me.li.j.trac.ij.ca.vj.
Titus iperatoꝛ Hieroſolymaȝ victoꝛ ingrediens:ue re inquit deo iuuāte pugnauimus.de re.me.li.iij. trac.ij.ca.vij.Jtem in auguſtali.
Tituſliuius omneȝ Romanam hiſtoriā ab urbe con dita ad Ceſarem auguſtum centum quadraginta duobuſ uoluminibꝰ ſcripſit.ibi.li.j.tra.ij.ca.vij.A
Eius eloquētie fama de ultimis mundi regionibꝰ ad mirātes claros viros Romā uſqȝ perduxit.ibi.li. ij.trac.ij.ca.v.
De Tito Manlio Toꝛquato.Jn epito.ca.x.
De Tito quinto flāminio.Jn Supple.epito.ca.x.
De Tito flauio Ceſare.ibi.ca.xx.Jtē in auguſtali.
Nō opus eſt titulis qbꝰ aut laboꝛ inſit aut dedecus. de reme.foꝛ.li.j.dial'.xlvj.A.de quo etiā epi.de re bus fa.lxiij.B.
Ex titulis negociorum non eſt gaudendum.De re me.foꝛ.li.j.dial'.xlvij.A.
To Tolerabilia eſſe debent omnia bꝛeuia etiam ſi ma gna ſint.epi.de re.fa.xij.E.in fi.
Toꝛpoꝛ animi ex imperfecta uoluntate oritur: mox ut bonum uelle ceperis ardoꝛ erit atqȝ impetus. de re.foꝛ.li.ij.dial'.cix.A.
De toꝛmentis.ibi.dial'.lxv.A.
Tra De Traiano Ulpio impatore.Jn Supple.epitoma tis.ca.xxj.
Moꝛs Traiani in vindemijs pꝛi mis per litteras uacuas clauſas: ⁊ fruſtra vitis ſe cte apollinis oraculo pꝛedicitur.de rebus me.lib. iiij.trac.ij.ca.iiij.A.
De Trāquillo ſtatu.de reme.foꝛ.li.j.dial'.xc.
Tri Refert q̄ ex cā triſtis aut letꝰ ſis.ibi.li.ij.dia.xciij.A
Per Troianū excidium non inepte humane vite ſta tus intelligitur.de rebus me.li.iij.tra.ij.ca.xx.
Tul Tulliū latini eloquij pncipem philoſophi:oratores: hiſtorici ⁊ poete teſtant̃.de re.me.li.ij.trac.ij.ca. iij.A.
Ꝙ pꝛimus parēs patrie appellatꝰ:pꝛimꝰ in toga triūphū:linguecȝ laureā meruit.ibidē.B.
Ꝙ coꝛda hominū in manibus habuit:regnū iter au diētes exercuit:quicquid uſqȝ eloquij per latinoꝝ fluit alueos:ex hoc fonte pꝛoceſſit.ibi.C.
Tullius cū aduerſus effrenatā libidinē Marci An tonij triumuiri plurima liberius dixiſſet ſcriptiſqȝ mādaſſet:iuſſu eius occiſus trūcata qua ſcripſerat manu capite quo illa dictauerat amputato.At phi lippica grauiſſimiſ vulneribꝰ repercutiēs.antoniū ⁊ famā eius interemit ⁊ moꝛtē Ciceronis ulciſci tur.ibi.C.
De Tullo Hoſtilio tertio romanorum rege.Jn epi tomate.ca.iij.
Turpitudo obiectu lucis cōſpectioꝛ fit.de re.foꝛ.li. j.dial'.xvj.D. Tur
Tuſcia a ture ⁊ ſacrificijs appel lata:inuentrix errorū ⁊ poꝛtētorū ac fulgurū iter pꝛes.de re.me.li.iiij.trac.v.ca.j.C.
E uadimonio.de re.foꝛ.li.ij.dial'.xiiij.A. Va
d De ualitudine aduerſa.ibi.dial'.iij.A.
Contra ualitudinē coꝛporis uoluptas mi litat.ibi.li.j.dial'.iij.A.
Varietatem pariunt raritas ⁊ frequentia.de re.me. li.iiij.trac.vj.ca.j.B.
Ꝙ ſint mire uarietates rerū ac viciſſitudines tēpoꝝ quas occurrens natura faſtidio vigilantiſſimo ar tificio meditata eſt.epi.de re.fa.vj.D.in fi.E.
Varietate ſatiatur qui qualitate rerum non poteſt. de reme.foꝛ.li.j.dial'.lxxxvj.C.in fi.
De uaſis pciofis ſiue Corinthijs.de re.foꝛ.li.j.dia. xlij.A.
Mala uaticinetur qui uates ueridicus fieri uoluerit.epi.de re.fa.xcj.B.in me.
Qui uaticinijs furētum fidem pbent q̄ſi furere vidē tur.de re.me.li.iiij.tra.iiij.ca.j.
Vehiorum ciuitas ſic a romanis capit̃.de re.me.li. iiij.trac.v.ca.x.⁊ trac.vj.ca.viij. Veh
Velocitas multos in exitiuȝ tulit.de re.foꝛ.li.j.dia. vj.A. Vel
De uenatoribus.de re.foꝛ.li.j.dial'.xxxij. Ven
Veneratio uetuſtatē:pſentiaȝ comitatur inuidia.epi. de rebus.fa.lv.D.⁊ cōcoꝛdat epi.j.B.C.in fi.
Veneni metuȝ diſcuſſerit quiſquis pauper fuerit.de re.foꝛ.li.ij.dial'.cxvj.B.
Veneris uſus impedit ab aſpectu diuinitatis.de re. me.li.iij.trac.ij.ca.xx.
Sine libero ⁊ cerere friget uenꝰ.ibidē.ca.lxij.A.i fi.
Verba nihil aliud ſunt q̄ȝ animorū ⁊ paſſionuȝ que in eis habitāt note.epi.de re.fa.xlvij.A. Ver
Nullum tam aſperum ingeniuȝ qđ nō morū uerbo rūqȝ dulcedine mitigetur.ibi.epi.xlviij.A.
Verbum vnum multarum ac magnarum reruȝ ſepe fuit indicium.epi.ſine ti.iij.A.
Verum omne a ueritate ueruȝ eſt.Con.medi.li.iiij. ca.v.F.⁊ epi.de re.fa.xlj.A.
Veritas non coꝛporeis oculis ſed pura mēte cernit̃. Con.me.li.iiij.ca.iiij.B.
Tanta eſt ueri vis ut linguas ſepe hoſtium ad ſe tra hat.de re.foꝛ.li.j.dial'.xiij.C.
Veritati ſimplicitas oīs amica eſt:calliditas inimi ca.Jn Secre.Collo.j.B.
Ꝙ ſit imoꝛtalis.Jn pꝛolo.li.j.de vita ſoli.A.
Veritatem ſolidam vulgaris aura non concutit.ibi. li.ij.trac.iij.ca.vij.A.
Veritas amittitur nimium altercando.de rebus me. li.iij.trac.ij.ca.lx.B.⁊ epi.de re.fa.vj.A.
Non opoꝛtet ueritatem rerum fictis adūbꝛare colo ribus.epi.de re.fa.xij.A.
Verū:nō ſecte ſunt amāde.ibi.epi.lxxxviij.A.
Veſpaſiani flauij pꝛincipatus ab ipſo vite limine pꝛe nunciatus eſt.de re.me.li.iiij.trac.v.ca.viij. Veſ
Veſpaſiano aliquot pꝛincipatus ſigna contigiſſe fe runt.ibi.trac.vj.ca.xv.
Quis pꝛimus Veſpaſiano ad imperiū gradus fuit. ibi.iij.ca.xiiij.
Veſpaſiani pꝛincipis quedam facetitas.de re.me.li. ij.trac.iij.ca.iiij.

Ueſpaſian⁹ auariſſimos quoſcꝫ ad amplas ꝓcuratio nes ꝓmouebat: ut publicis dānis ditatos plurimis ꝯdēnaret ꝛ ad iopiā reducēt. ibidē. c. xxxvj. A
De reſpōſo quod acceperat circa montem Carmeli. ibi. li. iiij. trac. ij. ca. vj.
Oꝫ ſe ſublato aut filios ſuos imperiū habituros aut neminem p̄ꝛedixit. ibi. trac. j. ca. ix.
Ueſpaſian⁹ alteri⁹ natoꝝ moꝛtis gen⁹: amboꝛūcꝫ ꝓnūciauit impiū. epi. de rebus familia. cxiiij. J.
Oꝫ iocando moritur. ibi. epi. lxxxix. K. in fi.
Ueſpaſiani actus magnifici. Jn ſupple. epito. ca. xix.
Oꝫ Ueſpaſianum etiam defūctum ſequebatur infamia. de rebuſ me. li. ij. trac. iij. ca. xxxvj. B. de quo etiam li. iij. trac. ij. ca. vj. Et in Auguſtali.
Ueſtitus inſignis ac mollis: ſuperbie uexillū niduſ qꝫ luxurie eſt. De reme. foꝛ. li. j. dial. xx. A.
Uet Uetuſtaſ nimia claritatem reb⁹ eripit ꝛ parit obliuio [nē. ibi. dial. xvj. D.
Uia Uiatoris inſani eſt viam pꝛopter amenitatem obliuiſci. epi. de re. fa. vj. D.
Uiatoribus ſolet eſſe uotum ante noctem hoſpitari. ibi. epi. cxvij. L. in me.
Uiatoꝛ aſcendendo deſcendit. ibi. epi. v. D.
Uic Uitiū ſiue pecatū omne eo maius: quo ꝛ maioꝛ qui peccat ꝛ minoꝛ cā peccādi. d re. foꝛ. li. j. dia. xlij. B
Sine vitijſ nemo naſcitur: optimus ille qui minimiſ [urgeẗ. epi. de re. fa. xlj. B.
Dū vitia ſtulti vitāt in ꝯtraria currunt. ibi. epiſto. ix. B. in fi.
Uitia in extremis hitāt: virtus in medio ſita eſt. ibi.
Oꝫ ſe ſub ſpē virtutū palliēt ibi. epi. xx. A. circa fi. B.
Quedā vitia annis cedūt atcꝫ diminuunẗ: alia igraueſcūt augēturcꝫ: hoꝝ enūero ſegnities ē. epi. ſine [ti. xxij. L. in fi.
Uitio nulli frenū placet. de vita ſolita. li. j. trac. ij. ca. v. A.
Uitium uxoris aut coꝛrigendum aut ferendum. de reme. foꝛ. li. ij. dial. xix. B.
De vicinis impoꝛtunis. ibidem. dial. xxxj.
Uictoria neſcienti uti fruſtra eſſe ꝙ vicerit. exēplum epi. de re. fa. xxix. A.
Uictoria hūana ē iſtabil. de re. me. li. iij. tra. ij. c. lxj.
De victoria ꝛ ſpe vicēdi. de re. foꝛ. li. j. dia. cij. ꝛ. ciij.
Uictus tenuis ſiccos ꝛ ualidos ꝛ aſpectu placidos facit. ibidem dial. xviij. F. ꝛ li. ij. dial. x. A.
Uict⁹ nō ē niſi q ſe victū credit. ibi. li. ij. dia. lxxiij. B.
Uid De⁹ nō minus abdita mētium videt qꝫ exteriora coꝛporum. de rebus me. li. iij. trac. ij. ca. xxxv.
Cur ſepius videanẗ p̄teritoꝝ qꝫ futuroꝝ uates. ibidē [ca. xvj. A.
Uidiſſe multa herenti in vno terrarum angulo vix poteſt euenire. ibi. ca. lvij.
Uiſoꝝ tenacioꝛ eē ſolet qꝫ auditoꝝ recoꝛdatio. Jn ſe [cre. Collo. j. Q.
Oꝫ viſa quibus ſopoꝛ hominum abundat naturaliter eueniunt ſine ulla ſignificatione rerū futurarū. de re. me. li. iiij. trac. iij. ca. ij. B.
Uig De vigilia. de reme. foꝛ. li. ij. dial. lxxxvj.
Uil Uillicus niſi peſſimus bonus eſt. ibi. dial. lix. A.
Uillicum mutare non pꝛodeſt. ibi. B.
Uin Uindicte nobiliſſimū gen⁹ eſt pcē. ibi. li. j. dia. cj. B.
De vindicte facultate. ibi. li. ij. dial. xxxiij.
Nihil violētuꝫ diuturnū. epi. de re. fa. xxxiij. L. in fi.
Uir Uiro nihil bꝛeue difficile. d re. foꝛ. li. ij. dia. xlviij. A.
De virib⁹ coꝛpis nō eē gloriādū. de re. foꝛ. li. j. dial. [v. A.
Omnis vis ut vnita creſcit ſic diſperſa minuitur. Jn ſecre. Collo. iij. R.
Uirgilius fugiens urbē romā ſolitariam libertatem petijt. de vita ſoli. li. ij. trac. vij. ca. ij. A.
Siquis diligēter virgilij opera introſpexerit: fatebitur doctrina poſſe aliquos excellere: ingenio foꝛtaſſe neminem. de re. me. li. ij. trac. ij. ca. ij.
Uirgili⁹ qtuoꝛ eloqntie gn̄ib⁹ emicuit. ibi. ca. iij. D.
Uirgilio maiorē nō habuit latia ligua: reꝑpit tn̄ qui nō poetā ſꝫ raptorē alieāꝝ iuētionū ꝛ trāſlatorē di [cerēt. epi. de re. fa. j. B.
Uirgilū auguſtin⁹ accuſat ꝛ excuſat. epi. ſine ti. iiij. E. F.
Uirgineā caſtitatē nulla arte melius qꝫ maturo ꝯiugio ꝓſeruabis. de re. foꝛ. li. j. dial. lxxxiiij. L. in fi.
Uiridaria habēt iterdū aliqd honeſte uoluptatis: nō nunqꝫ etiam inhoneſte. ibidem. dial. lviij. A.
Uirtus hoc hēt ꝓpꝛiuꝫ ut in amorē ſui bonos erigat in ſtuporē malos. in ꝓfa. li. j. de re. foꝛ. L. in fi.
Pꝛeſtantiſſima rerum virtus mole coꝛporea nō eget in animis habitans. ibi. dial. v. A.
Uirtutis ꝓpꝛiū eſt nō qd actū ſed qd agēdū ſit: nec qd adſit ſibi ſed qd deſit attēdere. ibi. dialo. x. A.
Uere virtutis fundamentum humilitas: nec tāta claritas ulla eſt quam elatio non obſcuret. ibi.
Uirtus nō ſolet eē iactatrix aut miratrix ſui ſꝫ imita [trix alieni. ibi. B.
Uirtus perfecta accuſatorē exterret: mediocris irritat. ibi. dial. xxiiij. D.
Nulla virtus tam laudata eſt quin vituperatores inueniat. ibi. li. ij. dial. xxviij. B.
Uirtus uera foꝛtūe minas calcat ac deſpicit. ibi. dia. [xxxij. A.
Uirtus nuſqꝫ clarioꝛ eminet qꝫ ſuo ad mota contrario. ibi. dial. lxxj. A.
Uirtute nihil ſecurius. ibi. dial. lxxxij. B.
Uirtutis deſideriuꝫ pars eſt magna virtutis. in Secre. Collo. j. K. circa fi.
Uirtutem cole: gloriam neglige. ibi. Collo. iij. m.
Uix ulla virtus tā uel abdita uel alta eſt ut iuidie iaculis nō tāgaẗ. de vita ſo. li. ij. trac. iij. ca. vij. A.
Uirtus in homine ſpectanda eſt potius qꝫ foꝛtuna. de rebus me. li. iij. trac. ij. ca. xxix.
Uirtuti teſtimoniū ſimplex ꝛ icultuꝫ ſufficit. epi. de [re. fa. xij. A.
Sola virtus animos in aduerſis armat. ibi. epi. xiiij. L. in me.
Uirtutes laborioſe queruntẗ: ſed parte facile circūfe [runẗ. ibi. B.
Oꝫ ex uſu pullulāt ꝛ in medijs difficultatibus creſcūt: donec poſſeſſorem ſuum ad ſupꝛemum felicitatis culmen euexerint. ibi.
Uirtute nihil amabilius. epi. de re. fa. xv. E. in fi.
Gꝛadatim vt⁹ ꝛ neqtia ſubeūt: ꝛ nemo uel optimus uel peſſimus fit repente. ibi. epi. xxxv. B. in fi.
Quare ad vtuteſ qꝫ ad vitia difficilioꝛ ſit via. ibi. epi. [l. B.
Gaudet eniꝫ virus: ſibi teſtes iūgere cauſas. ibi. epi. cx. L. in fi.
Uix inuenies qui non virtute abiecta longe vite ſpeꝫ arripiat. ibi. epi. cxvij. E. in fi.
De vtutis opinione. de re. foꝛ. li. j. dial. xj. A.
Uirtutꝫ iopia ueꝝ dānū eſt ꝛ iuſt⁹ doloꝛ. ibi. li. ij. dia. [ciiij. A.
Uit Uita moꝛtaliū nihil fragilius: nihil ingetius. in pꝛefa. li. j. de re. foꝛ. A.
Metham vite ſtatuere non qui accipit ſed qui illam dat deus poteſt. ibi. dial. j. A.
Uita omnis a fine deſcribitur: ꝛ finem plane ſenties qui pꝛincipium non ſenſiſti. ibi. dial. xvij. L.
Uita hominum bꝛeuis: reguꝫ bꝛeuioꝛ: pontificumcꝫ bꝛeuiſſima. ibi. dial. cvij. L.
Tota hoīum vita quātūlibet extēdaẗ diei vni⁹ inſtar habet: eiuſcꝫ vix integri. in ſecre. Collo. iij. n.
Tota pħoꝝ vita eſt cōmemoratio moꝛtis. ibi.
Uita laudabilis moꝛtem ſpernit. de re. foꝛ. li. ij. dial. cxvij. B.

Diu viuē nil aliō eſt q̃ diu torq̄ri.de ſapia dia.j.M.
Tota docti hominis vita in meditatione conſiſtit.de re.me.li.iij.trac.ij.ca.xxxviij.
In vitā iſtā quā degim⁹ uelut in mercatū maximuz ꝯueniſſe dē hoīuz gen⁹ videuꝭ.ibi.li.j.trc.ij.c.xiij.B
Uita longior periculis ac calamitatibus innumeris expoſita eſt.ibi.li.iij.trac.ij.ca.xlj.B.circa fi.
Si viues ad naturaz nunq̃ pauper:ſi ad opiniones nunq̃ diues eris.ibi.ca.xlvij.B.
Nō viuit qui optimarum rerū ſenſu eget:peſſimarū paſſionib⁹ abundat.Con.me.li.ij.ca.ix.B.
Hec noſtra que dicitur vita mors eſt.ibi.ca.xvj.C.
Nihil vita fugatius.in prefa.epi.de re.fa.B.in fi.
Idem vite ſpatium omnibus mortiſq̄ equalem terminum eſſe.ibi.epi.ij.A.
Uita floſculis comparatur.ibi.D.
Uixiſſe multis nocuit.ibi.epi.xxxvj.C.
Uita lōgior raro coequeuā felicitatem habet.ibi.D.
Actuoſa vita marthe non ſpernit̄ q̄uis ſublimior ſit cōtemplatio marie.epi.de re.fa.xxxviij.C.
Uita hec via eſt in celum:hēt tamē interdum mortalis illi eterne quiddam ſimillimum.ibi.epi.l.B.
Uite humane uarij fluctus.ibi.epi.lx.M.in fi.I.
De longa vita quorundam ex ſacris q̃ ex gentiuz hiſtorijs.ibi.epi.lxxxix.C.D.E.F.
Illi viuūt q cū vtute ⁊ gl'ia diē obierūt.ibi.epi.xc.B
Quiſquis male viuit nuda ledit̄ ueritate.epi.de re.fa.cx.B.circa fi.
Multorum annorum vita eſt ut lōga nauigatio.ibi.epiſtola.cxiiij.C.
De partibus vite cogitare omneſ:neminem de tota.ibi.epiſto.cxvj.C.
Uita hominis non eſt niſi flatus exiguus ⁊ tenuis fumi uapor.ibi.epi.cxvij.E.
Uite ſūma breuis:ſpē noſ uetat īchoare lōgā.ibi.K.
Uita qua degimuſ ſomn⁹ eſt:q̄cquid in ea gerit̄ ſomno ſimillimum eſt.epi.de rebus fa.cxxj.B.in fi.
De vita preſenti plurime opiniones: ⁊ quid ſit.ibi.epiſto.cxxij.A.B.C.
Q̄ vita hec breuiſſima ſimul ⁊ fugaciſſima ē: ⁊ utrū magis incertum ſit ex equo contendit cum breuitate celeritas.epiſto.ſine ti.xxij.D.
Uita ſolitaria vita felix ⁊ ad omne opus bonum aptiſſima.de vita ſoli.li.ij.trac.ij.ca.ix.A.
Q̄ ſit formatrix aīe:repatrix moꝝ:lotrix ſordiū.ibi.
De vita ſolitaria petrarcha duos libros ſcripſit: ⁊ ad quē.Cōtra me.li.ij.ca.j.A.
Uul Uulgus q̄cquid cogitat uanū eſt: q̄cq̄d loquit̄ falſuz ē:q̄cq̄d iprobat bonū eſt:q̄cq̄d approbat malū eſt: q̄cq̄d p̄dicat īfame eſt: ⁊ q̄cq̄d agit ſtultū eſt.de re.for.li.j.dial'.xj.D.in.fi.
Uulgus inſanos ſapientes dicere: ⁊ ſapientes inſanos iure ſuo didicit.ibi.dialo.xij.B.⁊ de ſapientia dial'.j.C.
Uulguſ quod tenuit nō reliquit.de re.me.li.iiij.tra.iij.ca.xxxviij.
Uulgi mos in p̄mo reꝝ ꝯgreſſu ē.epi.de re.fa.xv.B
Nunq̃ let⁹ eris ſi vulgo te regēdū tradideriſ.ibi.E.
Uulgi mores ſunt odiſſe preſentia:uētura cupe:p̄terita celebrare.de re.for.li.j.dial'.xcvj.B.
Ulyxes ut militiam ſubterfugeret ⁊ regnaret amētiam ſimulauit.de re.me.li.iij.trac.j.ca.xxij.
De vulneribus acceptis.de re.for.li.ij.dia.lxxvij.A per totum.
Ul Ultionis momentanea delectatio eſt:miſericordie ſēpiterna.ibi.li.j.dialo.cj.B.
Uulpes pilū mutant ſed non mores.De re.me.li.ij.trac.iij.ca.xxxvj.A.
Uocabula rerum uera iam pridem amiſimus.epiſt.de re.fa.xcvij.A. Uo
Uoluptatis magiſter vnus in magno populo ſatis eſt.ibi.epi.lxv.B.
Uoluptas blandis ac dulcibus plena eſt laqueis.de vita ſoli.li.j.trac.j.ca.j.A.
Qui uoluptati reruz ſuarū terminum cōſtituit:nihil glorioſi aut magnifici operis:illa ſemp animū retorquentez ſuſcipiet.de re.me.li.iij.trac.ij.ca.xxj.
Uoluptas eſca maloꝝ uocat̄ a platōe:ibidē.c.xlij.A
Oēs uoluptates q̄cunq̄ ſenſu corpeo imodice ſuſcepte fede ſunt: ⁊ fugiende ſapienti.ibi.ca.xliiij.B.
Nihil homini tam inimicū eſt q̃ corporis uoluptas Con.me.li.iiij.ca.iiij.C.
Upupa uolucris eſt galeata criſtatiq̄ uerticis impuriſſima victuſq̄ trediſſimi.Cōtra me.li.ij.c.xvij.E Up
Urbis ample mlta ſūt incōmoda:diſtat tēplū:diſtat forꝝ:illud aio:h corpi nocet.d re.for.li.j.dia.xv.D Ur
In parua urbe moleſtie ceſſāt omnes:quicquid queritur iuxta eſt.ibi.E.
Uſus plus pōt q̃ ratio.epi.de re.fa.xiij.C.in fi. Uſ
Uxor deformis facile feſtiditur:formoſa difficile cuſtoditur.de re.for.li.j.dial'.lxv.A. Ux
Uxor formoſa uenenū dulce eſt.ibi.dial'.lxvj.B.
Qui uxorē ꝓpter formā diligit cito illā oderit.ibi.
Uxore multum dotata nihil importunius:nihil itractabilius.ibi.dial'.lxviij.A.
De uxoris amiſſione.ibi.li.ij.dial'.xviij.
De uxoris raptu.ibi.xx.
De uxore impudica.ibi.xxj.
De uxore ſterili.ibi.dial'.xxij.
X Enocrates philoſophus dum teſtimoniuz dicturus iurare ſm leges teneretur:ea ſibi ab atheniēſibus ſpectate fidei credētibus remiſſa neceſſitas fuit.epi.de re.fa.lxix.B. Xe
Q̄ ſpreuit munus regum ſibi oblatum.Ibidem epi.xciiij.B.
Xenophontis conſtātia in morte filij ſui.ibidem epi.xij.H.
Zoroaſtres magice artis prim⁹ repertor.epiſtola de rebus fa.xx.F. Zo

Finis.

a
Libꝛorum
¶ Epiſtola
lius fuerit
aut legẽtes
quirere
b
¶ De ocio
ac ſobꝛias
dacie metus
lorumq́
c
paulului
tatui fedo
nominis
pſalterium
d
¶ Tractatuum
¶ Franciſci
negocij
fructum
e
rum cum
ea conſumatoꝛ
Cap̄.v.
nem mitem
f
viginti
ſunt
ut ſcriptū
litudine
ſitas: atq́
ff
Inſignis
ba ſunt
¶ Franciſci
bile malū
g
nat: ⁊
Abſit
taſ mulierculaſ
mana
h
hoium
iſſe publico
net: ⁊
pecunie
i
men his
nia ſupꝛemo
Caduca
tamen
k
nullus eſt
opoꝛtuit
ſis: hac
tius ⁊
l
¶ Franciſci
cinctus
¶ Franciſci
deare: ſic
m
t Emporis
labori

quioſas
¶ De queſito
n
rijt pꝛecipitio
¶ De abſentia
nis oculis
oculum
o
viſus eſt
te lenire
tura te
ſcabies
p
⁊ inhabile
perdidi
lum nullo
ſint: niſi
cie de
q
ne: ut
ceris videtoꝛ
bello
¶ Franciſci
¶ Franciſcus
r
lum tuum
falſis
potius
bellum:
ab infantia
s
¶ Tractatuū
potius
¶ Franciſci
v Iuus
t
¶ De ingenio
¶ De igenio ⁊
ſub iugum
nio qui
v
e numero
quem
Placuit
s Ed ubi
x
tibus
ſed ex
tus docuit
uendum
y
nihil
ſus. En
demereſ:
mẽ: alteri⁹
ʒ
de humoribus
dicam:
ris domuʒ
gnitam
A
penultima
cum: nihil
dire. nec
tentiões

B
magnifica
Hic igitur
arborum
q́: ⁊
C
ab occidẽte
bia: ubi
terribile
admirãtes.
D
aucupari
tem Romani
tranſiuit
Noſti
E
autẽ ex
quod niſi
turo qua
ſolãdū
F
immemoꝛ
remedia
ciunt atq́
nem vitijs
G
poſſunt
oium
tuis
H
Eple dn̄i
totū in
caſſet aratro
I
nihil habeo
deficiat
intemperans
K
¶ Incipit
nouit:
Ubi queſo
let ac
becilles
L
¶ Capitulorū
tum factus
Romanis
M
g Aius
integro
¶ Famoſiſſimi
N
¶ Pꝛincipaliū
Apelles
Ad beniuolẽtiā
Critolai
O
tarius
Inter
Ideo
ſ Abinus

Quiterni. 30.
charẗ. 3.

Annotatio nonnullorum librorum ſeu epiſtolarum Franciſci Petrarche.

Uita Petrarche edita per Hieronymum ſquarzaficum Alexandrinum.
Epiſtole rerum ſenilium.C.xxviij.diuiſe in libris.xviij.
Item epiſtole.lvij.eiuſdem poete:⁊ aliorum.
Africa libri.viiij.
Buccolicum carmen in duodecim eglogas diſtinctum.
Epiſtole metrice ad barbatum.lxiiij.⁊ libri tres.
Teſtamentum ſuum.
Priuilegium laureationis ſue.

✠
Annotatio
C Uita
1
C Incipit
eſt mora
inuitus
neceſſarium
2
illas querunt
vir credas
hil qđ
puluinar
3
immo
atq̃
giū.vnꝰ
inq̃ oculos
4
nr̄a urbs
huius
acerbus
ut qui
5
idem
duo ignoro
ac odibilis
exercitus
6
aduerſus
ſua ſorte
paruus
difficile
7
profectus
te reū
ac pijs
tandem
8
deus illum
tāq̃ ardēter
ſurgat
9
mittimus
medicis
uera eſt
10
C Ad eundem
reliquias
tot ſalubres
11
iudicio
num ſit
quā regēdā
12
que tē
ſit' ꝛ
C Ad incon.
more
13
ſedet/q̃
animū
inuicem
currentibus

14
C Epiſtola
ge impari
res ſtrage
labores
ſtificata
15
olim
ferri:
at:ut
ꝛ icorruptū
qui in
16
domū
ꝯtingere
officinas
17
trāſibit
poſt hanc
famulū
16
C Incipit
Improbus
Hāc habuit
17
Lelius
Romanum
Quid potius
18
Quem fontes
At manes
Aurea quot
19
Fallitur
Italie
Per maria
Aduerſis'
21
C Clariſſimi
Arge uale
C Explicit
Septa licet
22
C Franciſci
Nuda
Et facinus
Confectus
23
Neq̃ lareſq̃
Non audita
Dic precor
Amiſſas
24
Obruor
Oſtendit
Marcus

Quinterni.18.char.4.

¶Uita Clariſſimi viri Frāciſci Petrarche: per Hieronymum Squarçaficum Alexandrinum compoſita: ad Magnificū patricium Petruz Contarenū q. Joannis rogerij filium.

Quanqꝫ nō ſim neſcius Frāciſci Petrarche vitam: haud facile ſcribi poſſe. Tamē onus hoc aggrediēdū mei muneris eſſe duco. Fateor multos illam ſcriptitaſſe: ſed multa ſibi conuenientia: ſeu negligentia: ſeu: qr nota illis non erant: ſcripta non eſſe conſpexerim. Et tam caliginoſe nōnulla referunt: ut illuz quem illuſtrare uoluerunt: non ſeruato ſcribēdi ordine obſcurum potius reddiderunt. Jtaqꝫ indolui ipſe mecuz vicem tanti viri: ut qui litteras latinas per mille annos ſopitas ad nos reuocauerit: ſic obliterari: ferre nō potui. Et ſicuti illiꝰ cogitatio multarum rerum: nouarū: ⁊ ueterū nunqꝫ ieiuna fuit: Sic nos etiam (pro viribus) omnes eius partes attingemus: preſertim que memoratu digna videbunt. ¶Fuit igitur Franciſcus petrarcha genere ethruſcus florentinus origine: ⁊ antiqua: ⁊ fortune mediocri patre Petracho matre Leta: ⁊ ad inopiam uergēte. Fuit in ea ciuitate ſcriba reformationum: quod officiuz cum dignitate multos exercuit annos. Sed cum factioſis (quibus ſemꝑ ea ciuitas plena eſt) a quibus Dantes Alchierius paulo ante pulſus fuerat in ſuſpitionez ueniſſet vna cū uxore exilio mulctatur. Arretiuz ſe contulit. Hūc ibi in exilio filiū peperit: ⁊ concepit. natus eſt anno a natali chriſtiano ſupra milleſimum trecenteſimū quartum. xiij. kal. ſextilis ad auroram die lune: ⁊ in feſto ſancte Margarite tanto matris labore: ⁊ diſcrimine (⁊ ut uerbis ſuis utar) ut non obſtetricū modo: ſed medicoruz iudicio diu exanimis haberetur. Tunt Ceſareos faſces Albertus dux auſtrie inter germanos potens habebat: primum ibi annum: ⁊ nō integrū ſue vite egit. Mater deinde multorum nobiliuz precibus exilio reuocat: infantulum in villam paternam ſecum detulit: loci nomē eſt Anchiſes in agro florentino. xiiij. milia paſſuū procul a ciuitate. Alter aūt filius Ghirardus nomine. quia maior erat natu cum patre remāſit. Sperabant exules (quorum magna pars Arretiū confugerat) in patriam reuerti. Ferebatur Albertus Auſtrie dux: quem ſupra nominauimus italiā petiturū: ⁊ ghiebillinam factionem quam propitiam ſibi habuerat in ſedes paternaſ repoſituꝝ. Petrarcha cum matre ruri commoranti uſqꝫ in annū ſeptimum enutritur. Petrachus pater videns in patriam reditum incaſſum iri. Rure reuocata uxore: ⁊ filio: Piſas ſe trāſtulit: ſed prius tota Tuſcia circūuagatus. Ferebatur puellus preualidi cuiuſdam iuuenis dextra pannis obuolutus ne tenellū corpuſculum aliquo tactu offenderetur. Et (ut ipſe dicit) Non aliter qꝫ Metabus Camillam nodoſo de ſtipite pendentem: ne periclitaretur baiulabatur. Sz iuuenis ipſe in trāſitu Arni flumis equus lapſu pedis genuflectitur. ⁊ ille in quibꝰ dextris tenebatur labitur: ⁊ dum ſibi creditum onus ſaluare nititur prope violētia gurgitis ſubmergit. Erat igitur cum Piſas uenit annorum ſeptem. octauū illic egit: cum tanta ſpe mirabilis probitatis: ⁊ laudis: ut ab omnibus deſideraretur. Tantā ingenij famam pro indole conſecutus eſt: ut inter equales omnes excederet: ⁊ rumores puerorum ab eo tāqꝫ magnus cenſor componebantur: tanto cum iudicio: ⁊ maturitate: ut ab oībus laudaretur. Erat facie pulchra: ⁊ eleganti: oculi viuaces: ut coruſcantes ſcintille. intuitus ſapientie plenus: qui vigor repreſentabatur: ⁊ grauitas. Totuz vo corpꝰ: pro etatis initio decorum: ⁊ ſolidum: ſic ſingula correſpondebant membra. Quid de eius mirabili eloquentia dicam? que tanta eſſe demōſtrabatur: ut quibuſcūqꝫ rebuſ uoluerit: ea uti poſſet. Ordo: ⁊ ſumma rerum eius pueritie iſta fuit: que deinde geſſit explicemus. Petrachus pater cognoſcēs in italia vitam degi non poſſe in galliam tranſalpinā proficiſcendum eſt ratus: ut aliquid lucelli ad familiam nutriendam conſequeretur. Nam mortuo Bonifacio octauo pont. Clemens Quintus ſucceſſor fuit ⁊ eius ſedem Auinioni poſuerat. Oēs vndiqꝫ populi illuc confluebant. Sic: ⁊ ipſe relicta piſa Auinionem perrexit. Et qr onus inerat familie maritimū iter elegit: ⁊ nauigando haud procul Maſſilia naufragiuz paſſus: ⁊ parū abfuit qn cuz tota familia ſubmergeretur. Jn curia noue babilonis (ut ipſe ait) tabellionatus officiū exercuit: ſeu: ut aliqui uolunt mercaturam. Queſtus enim gratia Auinioni morabatur. Sed ob magnam hominum confluentiam: qui ſedem apoſtolicam proſequebant. Nec ciuitas illa tante gentis ingluuie capax erat: proinde publico edicto factuz fuit / qꝫs haberet quiſqꝫ filios pariter pueros: ⁊ feminas: ⁊ gens: que incōmoda videretur proxima in oppida: ⁊ villas adduceret. Puer quoqꝫ Franciſcus. Carpentorias mittitur. Quod Auinioni ad orientem proximum eſt. Sed dū in hoc oppido per quatuor cōmoratus eſſet annos in quo quidem tēpore litteras primum libare cepit. Jnqꝫ his duabus urbibus grammaticam: dialeticam: atqꝫ rhethoricam qꝫtum in ſcolis percipi poteſt edidicit: de cuius ingenij acrimonia preceptores admirabātur: ut aliquod diuinum in illo intuerētur: perſepe patri dixerunt. Te beatuz reputamus petracho: quādoquidem filium ad omnes diſciplinas capeſcendum promptuz habere ingenium genuiſti. percreſcebat tunc temporis Dantis fama: ⁊ iam nonnulla ſui libri demonſtrabantur capita: qui illum magnum: ⁊ ſcientiſſimum virum: per ora doctorum hominum uolitare faciebant. Franciſcus illi emulabatur: ⁊ incredibili ardore ſtudioruz eius incendebat. Jnde ut iuriſconſultus euaderet ad montē peſulanum (famoſum eſt ob litterarum ſtudia oppidum gallie tranſalpine) patris iuſſu: ut legibꝰ ſtuderet miſit: ⁊ ius ciuile per quatuor continuos annos audiuit. preceptores habuit Joannem Caldarinum bononienſem: ⁊ Bartholameum de oſſa patria bergomenſis iuriſconſultos conſumatiſſimos a quibus diligebatur. Sed parum ipſe legibꝰ ſtudebat: non ſponte etiam ad illas perdiſcendas ductꝰ fuerat: ⁊ magnus fuiſſe legum interpres niſi ꝓpoſito defuiſſet. Sūma eiꝰ delectatio haud quaqꝫ in illis: Sed in Cicerone: ⁊ Uirgilio: ⁊ hiſtorijs cognoſcendis erat. Jus ciuile aſperum inſipidum tedioſumqꝫ eſſe dicebat. Jnde ex montepeſulano Bononiā mittitur. Jllic qꝫ primum: cū Joanne Andrea: ⁊ Cyno piſtorienſe: qui publice legibus profitebātur: in amicitiā uenit: ⁊ quo vixerunt firmiſſimam habuit: Cynus humanitatis ſtudia non ab

hoꝛrens:ſed cuꝫ uacaret ocio pꝛoſequebatur:illis
captus ſuauitate:ſepe Franciſcum ſecuꝫ habebat:
nec deſinebat etiam illum hoꝛtari:ut inceptum ſtu
dium pꝛoſequeretur. Cui ille. Studium in quo me
hoꝛtaris ſeruile officium reputo: ⁊ mancipium om
nibus ſe pꝛeſtat:qui illo utitur. Et ſi paterna nō fo
ret reuerētia:ſi poſt me curreret (quia libertate uti
cupio) non acceptarem. Quis eſt qui nō dicat hec
iura uenalia eſſe? ⁊ ad bene recteqꝫ viuendum lon-
ge alijs ſtudijs eſſe inferiora? Quid ad faciendūꝫ
virum bonum iſta conueniunt? Sed quis non vi-
det ad virtutem conſequendam nihil ꝑtinere? Sꝫ
cupidum magis:mendacem iracundumqꝫ hoīem
reddūt? Quid mihi eſt de aq̄ arcenda diſputare?
Quid de ſtillicidio? Quid ſi ancille partus in fru
ctibus cenſeatur? Quid ſiquis legata perſolui te-
neatur? Quinetiam ſi teſtamentum ſeptem teſtibꝰ
caruerit executioni mandetur:cum iſta a legum la
toribus luculente:explicata ſint. Uos ueſtris cō-
mendationibus omnia peruertitis:ſunt commen-
ta ſuper commēta que indies noui legulei ſcribūt
ut iam euenit ex hoc id quod ait comicus. Intelli-
gendo nihil intelligant. Sed ut dignitati tue: ⁊ pa
terno amore morem geram perſequar : ⁊ tempus
non conteriſſe oſtendam. (Sed quid nature urgen
tis euadet?) non poterat quidem facere quin elo-
quentie ſtudia non perſequeretur. Excitabaꝛ mul
torum amicorum hoꝛtatione:qui et ſcriptas ab eo
epiſtolas: ⁊ carmina laudarent: ⁊ in ampliſſima re
ponebatur ſpe ſi in dicendo perſeueraret: ⁊ ſui tē-
poris omnes ſuperare: ⁊ antiquis ſe indubie ade-
quaret. Creſcebat idieꝫ eiꝰ laus: ⁊ fama: ⁊ ut aliq̄d
dignum laude pꝛomeret a multis incitabatur. Si
cuti ille qui iam Ciceronis fundamenta: ⁊ diſcipli
nam intelligebat. Pater autē:que de filio fereban
tur:non placebant:q̄ꝫ q̄ꝫ laudaretur . Sed exſcan-
deſcens ira Bononiam pergit : ⁊ filio diris v̓bis
increpato. Quid Ciceronem? quid Uirgiliuꝫ? q̄d
ſcriptores hiſtoriarum: ⁊ poetas deniqꝫ omnes ſi
bi facere poſſe dicebat? cum ad ꝓſequendas opes
non ualerent : ſed ut fabelle : ⁊ ſomnia eſſe . Iuri
autem ciuili ſtuderet : ꝙ ampliſſimum inde hono
rem : ⁊ fructum hēret hoꝛtabaꝛ: ⁊ commonebat.
Poſtea ignem accēdi iuſſit:ut quotquot filius ha
beret libꝛos Ciceronis: ⁊ poetarum omnes com-
bureret: ⁊ cum iam aliquos accenſus ira igni man
daſſet:cum rhethoricā Ciceronis: ⁊ Uirgilij opꝰ
manu teneret:ut in flammaꝫ mitteret. Non ampli
us ferre potuit egregius iuuenis innocuos tali in-
iuria pati : genubꝰ flexis lachꝛymiſqꝫ pꝛecibus ad
mixtis ut tantuꝫ nephas ne faceret: ⁊ a tanta indi
gna re abſtineret: ⁊ ſi quid eſſet peccati a ſe:nō ab
illis claris viris penas exigeret. exorat obteſtatur
adiurat: ⁊ patrem amplectitur oſculaꝛ pollicendo
nō amplius illos legere. Sed ſtudium ſibi impo-
ſitum ſequi:ex ijs patris iram placauit. Atqꝫ dein
de quoad vixit pater iuri ciuili diligentius operaꝫ
dedit. Solebat ipſe admodum ſenex hāc hiſtoriā
iocundiſſime narrare. Cuꝫ ſecundum ⁊ vigeſimū
haberet annum matrem amiſit : de qua tanto do-
lore conſternato:ut per aliquot menſes ſtetit quod
conſolari non poterat. Non defuncte matris trāſ-
acto anno patrem diem clauſiſſe extremum audi-
uit. Indoluit ſatis:ſed cum ſciret ſemel moriendū
eſſe omnibus : ⁊ reſoluendum vnde manauimus

cuꝫ imbecille hominis ſtatum longa meditatione
cogitaſſet eo merore ſe egore animo ſuſtulit. Cuꝫ
ſui iuris factus eſſet:ſtudia legum que oderat po
ſuit: ⁊ quos amabat poetas : ⁊ oratores manibꝰ
ſumpſit. Bononia igiꝛ pꝛofectus. Auinionem re-
dijt. adiutus viatico a Thoma ſiculo Meſanenſi
a quo tanta pꝛoſequebatur beniuolentia: ⁊ amo-
re:ut illum non ſecus q̄ꝫ fratrem haberet. Ibi iam
late cognoſcebatur per epiſtolas multas ad ami-
cos ſcriptas familiaritas eius a magnis viris ex-
peti ceperat . Audientium quidem animos incita-
bat fama eius. Tāta erat eius ingenij magnitudo
tanta rerum humanarum ob id quod legerat dili-
gentia:ut nihil quod eſſet memoratu dignū:igno-
rare videretur: ⁊ non minus de ijs iocunde:q̄ꝫ ſub
tiliter diſputabat:ex quo euenit:ut quo maioꝛ q̄ſ-
qꝫ eſſet in curia eo magis affectaret virum hunc
amatumqꝫ habere. Iacobo: ⁊ Ioanni de Colum-
na carus in ꝑmis fuit. ij fratres in curia uerſaban-
tur: ⁊ apud pontificem maximum cum nobilitate
generis:tum nobilitate pꝛelature:ac rerum eccle-
ſiaſticarum notitia magni erant. Ioannes cardina
lis. Iacobus luberienſis epiſcopus erat:a quo in
Uaſconiam que antiquitus Aquitania dicebatur
ductus eſt ſub collibus pyreneis eſtatem pꝛope ce
leſtem (ut ipſe ait) multa: ⁊ domini: ⁊ comitum io-
cunditate tranſegit. Regreſſo in domo cardinalis
per multos annos ſtetit:nō quaſi ſub domino : ſed
ſub patre:vno ne id quidem (ut Paulus Uergeri
us ait):ſed cum fratre amantiſſimo imo ſecum : ⁊
in domo eius pꝛopꝛia fuit . Poſt hec animus ſibi
perſuaſit:ut plura videret : vnde a ſaltu pyreneo:
alpibuſqꝫ:que a rheno: ⁊ rhodano continetur. In
qua quideꝫ peregrinatione multa vidit:multa col
legit:plurima notauit. Et qđ ſūmo ope delectauit
Pariſiū vidit:q̄d ue fabuloſuꝫ:quid ue hiſtoricū:
de illa urbe diceret̃ itelligē uoluit. Pꝛincipes ꝓ o
quos in iſta peregrinatione viderat benigne ab oī
bus ſuſcipitur. ubiqꝫ fama pꝛenuncia de eius no-
mine conſpicuum illū faciebat: ⁊ apud omnes am
ple: ⁊ liberaliter habitus eſt. Deinde Romam ue
tuſtatis eius urbis cōtemplāde cā pꝛofectus : nā
uſqꝫ ab infantia urbē illaꝫ videre flagrauerat:ma
gnitudinēqꝫ eius: ⁊ oēm uetuſtatēqꝫ ſupereſt dili-
gēter cōtēplauit. a magnanimo illius familie geni
tore Stephano de colūna ſuſceptus: ⁊ in tāto ho-
nore: ⁊ amore habitꝰ:ut nihil ſupꝛa. Inde v̓o Aui
nionē regreſſus. ⁊ tedio curie affectꝰ:cuꝫ ſolitudi-
nē locūqꝫ quietis exq̄reret: ⁊ oꝑam tandem rebus
ſcribēdis daret : ⁊ liberius ocio frueret̃. Incidit in
uallē:quā incole clauſam appellant:locus quideꝫ
paruus ſed percōmoduꝫ ad quā deſiderabat vitā
ſolitariā perducendā:quindecim paſſuum milibꝰ
ab Auinione diſtātem in ea fons pulcherrimꝰ fon
tium oritur. In ea celi ſerenitas quedā: ⁊ iocūdus
aſpectus Soꝛgia fonti nomē eſt. Hanc igiꝛ ad ual
lem ſe libꝛoſqꝫ ſuos: ⁊ ſarcinulas oēs:ad victū ne-
ceſſarias detulit:cū plures annos in ea cōmoratꝰ
eſt. Multaqꝫ aggreſſus de lr̄is:tū legēdo:tum ſcri
bēdo:tū cōponēdo:hic buccolicū carmē:hic de ſo
litaria vita ſcripſit. Ibi etiā de Scipione africano
illo ſupiore poema aggreſſus cui de ſubiecti noīe
africe nomē dedit : de quo poſt diceꝛ. Illic deniqꝫ
(ut Uergerius ſcribit) q̄cquid fere oī etate cōpo-
ſuit:aut ꝑfecit:aut icepit:aut ſcribere cogitauit eo

fuit in loco. Captꝰ ēt dū ſic ſtaret amore Laurete
quā ipe ampliato noie Laurā uocat: ⁊ ardēter illā
amauit: ⁊ mlᷓta carmina: ⁊ rithmos in eiꝰ laudē cō
poſuit: ⁊ vndiqꝫ ꝙ̄tū igenij ualuē vires in oi gene
re v̓tutiſ illuſtrē reddidit. Marū igiᷓ rex merito nō
ab hoibꝰ ſolū: ſed a p̄ncipibꝰ noſcebaᷓ. Fama eius
iā ubiqꝫ erat ſparſa. Ut vno nāqꝫ die (mirabile di
ctu) a duobꝰ diſiūctiſſimis ac illuſtribꝰ e locis Ro-
ma: ⁊ Pariſio lr̄e uenerūt: que ad ꝑcipiēdā laureā
poeticā euocabāt: ut ꝙ̄ſi de iduſtria he due clariſſi
me in terris urbes hoc iſto de honore certarēt. De
Pariſio gallici nois p̄nceps: ⁊ ſcriba qui in ea re
gia urbe p̄erat ſtudio: ex urbe v̓o ſenatores. utriqꝫ
in hāc ſniaꝫ exhortatiōes: ⁊ p̄ces erāt: ut que iure
optio debereᷓ ei ac poetꝭ dari ſoleret eā apō ſe lau
reā ſumeret. Pricceps: ⁊ ſcriba: ut Pariſio ſenato
res: ut Rome ſumēt mltis ꝑſuaſionibꝰ hortabanᷓ.
Dubiꝰ ſecū ipſe ad ꝙ̄s ſe flectēt ꝑdiu fuit. Tādē co
lūnenſiū ꝯſiliū ſecutꝰ urbē Romā p̄ponēdā eſſe cō
ſtituit. Nō eni deerāt qui Pariſiū ob magnitudi-
nē ſtudij: ac regiā ſedē p̄ponēdū eſſe cēſebant: ſed
Romā prepoſuit q: imꝑio noie pollebat: ⁊ in ea ēt
poete donati laurea ꝑmulti eēnt. Igiᷓ dignū priꝰ
hoieꝫ querēs: cui igeniū ſuū excutiēdū cōmittēt.
Duxitqꝫ auctoritas Roberti regis. Iuitqꝫ neapo
lim ad illū ſūmū regē: ⁊ phm: nō minus lr̄is ꝙ̄ re-
gno clarum. Nā tante erant in ampliſſimo rege ut
tante rei iudex optimꝰ eſſe poſſet. Neqꝫ munus ob
latū inuitus ipſe ſuſcepit: ſed magni fecit ſe cūctis
preponi: ⁊ electū eſſe tāti viri iudicio ſicut pre oibꝰ
ipſe peritꝰ: ⁊ idoneus videreᷓ: ⁊ inſolitā admirans
ingenij fiduciā. Tādem pro quo uenerat certo de
putato die: ⁊ a meridie in ueſperis euꝫ tenuit. Cre
ſcente materia vnius diei tēpus breue apparuit:
duobus diebus ſequentibꝰ idē fecit. Sed poſt in-
numeras uerboꝝ collationes diſputationeſqꝫ euꝫ
de poetica ſublimitate: tum de hiſtorijs: tuꝫ de elo
quētia facultate: tū de rhethorice partibꝰ grauiter
⁊ perite in oibus ſe habuiſſet. Die quarto dignuꝫ
eum laurea iudicauit: ⁊ librum africe oſtendit ce-
ptū magis ꝙ̄ ꝑfectū opus: ⁊ multis hinc inde car
minibus decātatis: ut admiraretur rex: ſeqꝫ tede-
re ꝑmultū: ac uehemēter dolere fatereᷓ: ꝙ duꝫ iu-
uenis eſſet ſtudijs illis operam non dediſſet: ⁊ li-
brum nō parua cū gratia petijt ut noi ſuo inſcribe-
ret: ⁊ ꝑſuadere ēt nō deſtitit: ut Neapoli illā ſume
ret: ſed a ſuo propoſito flectere nō potuit. Romaꝫ
ex ordie laureādū p̓ſco de more regijs cū lr̄is: ac
legatꝭ ad ſenatū miſit: qbꝰ iudiciū ſuū magno fauo
re ꝓfeſſus eſt. Urbis tūc ſenatores. Urſus comes
Anguilarie: ⁊ Iordanꝰ de filijs Urſi erāt: qui tāto
regi freti iudicio: ac teſtimonio approbatꝰ. Tū ipo
in capitolio ſūma dudū romani iperij arce: cū cele
britate: ⁊ letitia ciuitatꝭ grandiqꝫ ꝯcētu nobiliū: ⁊
peritoꝝ: qui vndiqꝫ ad iſtā rē viſendā honorādāqꝫ
ueniſſent. ac frequētiſſimo pplᷓo romāo approbāte
Petrarcha nr̄ id p̓mū e more lōga: ⁊ pulcherrima
oratiōe petēſ. Declaraᷓ a ſenatoribꝰ hijs eē hiſtori
cū: ⁊ poetā: Deide corona poetica: ut priſcis mos
erat coronaᷓ: ⁊ ad ampliāduꝫ munꝰ ciuitate accla
māte pplᷓo donatꝰ: ⁊ ꝯueniēti: (ut grās reddēt) ha
bita orone. Cū magna hoiuꝫ nobiliūqꝫ caterua ad
eccliaꝫ beati Petri aplᷓi ꝓfectꝰ in quo qdē tēplo cū
deuotiōe: ⁊ reuerētia coronā tholo applicuit: ⁊ ꝑ
multos ꝑpēdit annos. Fuit hoc ut ex ſuis eplᷓis

ꝯiectari licet natiuitatiſ ſue āno ſeptio ⁊ trigeſimo
idibꝰ aplis: quo ecclᷓia celebrat ſanctū reſurrectio-
nis paſca: de qua: ⁊ carmina: ⁊ ſoluta orone extāt
eplᷓe. hic honor per mlᷓta ſecula iam deſuetꝰ: Et ſi
multū fuit decoris. Ita: ⁊ plᷓimū ei queſiuit iuidie
cuiꝰ multoꝝ maliuoloꝝ dictiſ alijſ aliō obijciētibꝰ:
ſed ipatiēſ ſui nois detrctatiōiſ in oēs ſtili acie acri
ter ultus eſt. Laureatꝰ v̓o que dixerit: que fecerit:
apud quos fuerit: ꝙ̄s urbes adierit: quotiēs ad ſu
um fontē ſorgie ex italia iuerit: quotiēs ad italiaꝫ
ex ipſo fonte redierit: quā diu ſingulo in loco māſe
rit: ⁊ ſi memorari ſua cū laude oia poſſent. Tn̄ ue-
reor ſi recēſuero ne legentibꝰ plus tedij ꝙ̄ grē ſim
facturꝰ. Cū plura eni loca ſtudio ꝑagrauerit: tū vi
dēdi: tū grate ſibi uſqꝫ iucīēde ſedis obiuit. Quip
pe itinera eiꝰ: mores: ac libros quos cōpoſuit pau
cis: ac ſūmatim expediā. Primū igiᷓ: ut laureā ſū-
pſit ex urbe ꝓfectꝰ eſt: ut galliā trāſalpinaꝫ peteret
ad Ioannē colūnenſeꝫ cardinalē: ſed parme retētꝰ
ab illoꝝ de corrigia: qui tūc ciuitatē illā guberna-
bāt: ⁊ aliquātulū illic exegit: ut in vna ſuaꝝ eplᷓaꝝ
ad dictū cardinalē ſcribēs ait. Hodierno die: qō ti
bi gaudiū quoqꝫ ſignifico ductu: ⁊ auſpicijs ami-
coꝝ tuoꝝ de corrigia Parmā igreſſuſ ſuꝫ: hic ergo
p̄cibꝰ eoꝝ victus: qbus ueniā acceſſurā ipſi ſperāt:
⁊ ego nō dubito: Eſtatē agere aium iduxi. Iurant
eni pn̄tia mea admodū egere: qō idulgentie nō ne
ceſſitatis eē certū eſt. Et ecclᷓie cathedralis archi-
diaconꝰ (ut aliqd ſibi ꝯferre viderenᷓ) deſignatur:
Clericalē qdē a puero duxit vitā: Et hic p̓mū me-
mor ſollicituſqꝫ ne idigne ſuſcepti honoris igratꝰ
videreᷓ: ⁊ cū nō urbanis ſtrepitibꝰ: ſed ſilueſtris ſi
lētijs delectareᷓ: ſicuti ille qui nec legū: aut reipu-
blice curis: ſed ſolitudini: ⁊ ocio natꝰ eēt. Elegit ſo-
litariū locū trās Entiā amnē in regij lepidi finibꝰ:
⁊ plana ſylua dicitur cū muſis amenitate loci ca-
ptus redijt: ⁊ ad itermiſſum ſtudiū africe ſe ꝯtulit:
ſicqꝫ feruore ai / qui ſopitꝰ videbaᷓ excitato: mō in
ſolitudine: mō parme pluribꝰ ꝯtinuatis diebꝰ: finē
oꝑis ipoſuit: ſed reuidē poſtea quod ſibi minime
honoris fuit neglexit. Inde rurſus ad fōtē ſorgie:
⁊ ſolitudinē trāſalpinaꝫ regreſſus. Amore laurete
ductꝰ in cuiꝰ laudē mltos cōpoſuit rithmos tāta cū
grauitate ſniaꝝ: ⁊ v̓boꝝ eruditiōe: ut anteceſſores:
⁊ ſui tꝑis oēs ſuꝑauit: ⁊ uſqꝫ in pn̄teꝫ diē facile p̄n
ceps appellari pōt. Interdū ſupra rithmoꝝ ſtilus
grādiloquus efficiᷓ. Tn̄ in affectibꝰ amatorijs ex-
plicādis eſt p̄cipuus: ⁊ ut Paulꝰ v̓gerius ſcribit
habuiſſe a Colutio ſalutato: qui dicebat ab ipſo pe
trarcha audiuiſſe meliꝰ ſe oia que ſcripſerat factuꝝ
p̄ter eiꝰ in lingua v̓nacula ſcripta: ubi igenue fateba
tur ſeipſuꝫ in illis viciſſe. Benedictꝰ qui clemēti in
pōtificatu ſucceſſit: ne tātus amor uacuꝰ habereᷓ:
ut illā in uxorē accipet ꝑſuaſit: ⁊ ut faciliꝰ adduce-
reᷓ: ꝯcedebat bn̄ficia teneri poſſe: ⁊ alia ēt inſuper
erogare. Sꝫ petrarcha qui aiuꝫ ꝓcul a nuptijs ha
bebat: vim tāti amoris pro ꝯiugio amittē nō debē
rn̄dit. Nā que de ea indies dicere cogitabat cum
uſus illa fuiſſet oia eēnt omiſſa. Laureta que mō-
ſtrari digito gaudebat: mr̄imoniuꝫ libēter ꝯtrixiſſet:
q: in delitijs teneri minime uerebaᷓ: ſꝫ opione fru
ſtrata alio nupſit. Sed interim: extincta eſt illa co-
lūnenſium glᷓia: ſed nimiū caduca familia: quoꝝ in
teritu: tanto merore cōſternaᷓ: ut mori ſecuꝫ uolue
rit: ꝙ̄ diutius eſſe in vita. Dū in curia in p̄cio eēt: ⁊

vndiqꝫ a principibus: ⁊ a pontifice pollicerētur ho
nores. Erat ſoror Petrarche: que iā duodeuiginti
hēbat annos: que Auinioni ubi orta cū Ghirardo
morabatur: eleganti forma: inſignis moribꝰ: ⁊ vir
tutibus predita: cuius pulchritudine: ⁊ forma ꝑdi
te deperibat pontifex: ut illa potiretur multa fieri
fecit experimenta. Cogitauit ꝓmijs: ⁊ honoribus
petrarcham in ſuam trahi opinioneꝫ Cardinalem
ſe facturum promittit: dummodo illa ſuo concede
retur arbitrio. Franciſcus: qui in omni re deuꝫ pre
oculis habebat cui nihil eſt occultuꝫ: ut ille qui ni
hil comere: nihil fingere: nihil diſſimulare: didice
rat (ut debuit) ira commotus: ⁊ id qđ lingua: fron
te atqꝫ animo habebat reſpondit: tam fetidum ga
lerum capiti non eſſe ponendum: ſed fugiendum
abominandum omnibus tanꝙ nephandum: ⁊ de
decoroſum. Et ſi reuerētia nominis: que vices dei
in terris gerebatur non teneret calamo tante rei ſe
uendicatuꝝ: ⁊ fecit prout philelpho placet in vna
ſua moralis cantilena: que incipit. Jo non uo piu
cantare como ſolea: Nihilominus pontifex furori
impatiens. Alterum fratrem Ghirardum tempta
re cepit: qui paucis muneribus captus: ſororeꝫ cō
ceſſit. Quo facinore audito: ⁊ eccleſiam dei vidēs
per abrupta vitiorum ſic trahi Auinioni aufugit.
Jtaliam uerſus ire cepit. Frater penitētia ductus
nupta ſorore ſancte religionis habitum queſiuit:
⁊ cartuſienſi ordini: in conuentu de materno: qui
eſt prope Maſſiliam rebus mundanis reiectis ſe
deuouit. Jpſe cum parme ubi archidiaconus pre
erat: tum Verone: cuꝫ dominis ſcaligeris: tū Me
diolani cum principibus vicecomituꝫ uerſatus: ⁊
in precio: ⁊ reuerentia magna ab omnibus tenere
tur ⁊ perſepe euenit: ut cū Joanne illo magno qui
Mediolani dextera paſtoris gladium ſiniſtra ge
rebat in pretereundo non parua fuit cōtentio: quis
ipſorum precederet. Venetijs cuꝫ Andrea dandu
lo: cuꝫ Michaeli celſo: ⁊ Marino faletrio uenetia
rum ducibꝰ: ⁊ cum alijs multis patricijs: ⁊ doctis
viris haud paruam duxit conſuetudineꝫ. ut ex epi
ſtolis ſuis: ⁊ aliorum multorum videri poteſt. ha
bitauit in domo (ut ipſe ſcribit) de duabus turri
bus ubi nunc Lucas de Molino quondam An
dree habitat: ⁊ vndiqꝫ oblati erāt honores. quos
recipere recuſabat: quia nihil magis illi ꝙ pompa
diſplicuit. Cum ubiqꝫ carus habitus eſſet Jacobū
carrarienſem iuniorem Padue dominū iādudūꝫ
per litteras ⁊ per nuncios uſqꝫ tranſalpes: ⁊ ꝑ alia
italie loca: ut in ſuam traheret amicitiam requiſitꝰ
fuerat adire uoluit: ⁊ videre: quid ſibi hec magni:
⁊ ignoti viri tanta uellet inſtantia. Jtaqꝫ Patauiū
profectus: a quo (ut ipſe ait) clariſſime memorie vi
ro: non humane tm̄: ſed ſicut in celo (ut de Ambro
ſio inquit Auguſtinus) recipiūtur anime acceptꝰ
fuit. Qui ſciens (ut facilius retineret) clericalem
vitam uſqꝫ a pueritia tenuiſſe canonicum Padue
fieri fecit. Et ꝙdiu ipſe dominus vixit quod breuiſ
ſime tempus fuit ſecū habuit. Sed eo terris ſub
lato: ut dolori remedium daret: ad quem amabat
fonteꝫ ſorgie reuerſus: ubiqꝫ liberaliter excipieba
tur. Pontifex vō motu ꝓprio honores: ⁊ magnos
quidem offerebat. Sed poeta otij potius ⁊ liber
tatis ꝙ honorum: ⁊ dignitatum amator gratias
pōtifici egit: ⁊ in italiam regreſſus. Quamobrem
obiecta eſt ei a maledicis incōſtantie vitium. Qđ

cognoſcens inuidentium maledicta: ut videri ſe ſi
bi: ⁊ ceteris qui recte iudicaſſent conſtātiſſimum:
ꝙ eius ſemper propoſiti fuiſſet nunꝙ quieturum
quouſqꝫ locum quietis inueniſſet. hoc enim erat ut
oblatos honores recipere recuſaret. Arretini tan
ti fecerunt ipſum apud eos eſſe natum: ut cum ſe
mel illuc caſu ueniret illi obuiam fuerunt: cum pa
lio: ⁊ crucibus: ⁊ ſanctoꝝ reliquijs: ⁊ pro immorta
li memoria: ac ciuitatis ornamento ſtatuerunt do
mum in qua natus eſſet vicum appellant ortum: ⁊
petrarche domum perpetuo appellari: ⁊ quo erat
ſtatu ſemper de publico conſeruari. Nec Florētia
ciuem non ſpreuit ſuum. ſibi enim non petenti: ne
qꝫ ſperanti: ⁊ redeundi ad patriam fecit poteſtatē:
⁊ que phyſcꝰ habebat omnia patris bona reſtituit.
Videre ſedem paternam tamen uoluit: ⁊ cū Boc
catio Florentie amicitiam contraxit: tanta eniꝫ fu
it: ut ſi vna illorum anima duo habuiſſet corpo
ra: tanta fuit vis eius amoris: ut alterutram fa
ciem in gemma annuli geſtaret ipſo dicente in vna
ſuorum uerſuum epiſtola. Dulcis amice uale: tua
te mihi ſemper imago. Jt preſens mecum ue ſedit:
mecūqꝫ quieſcit. Tuqꝫ redde vices. Hinc inde per
diuerſa tempora uagatus: cum iam uergeretur in
ſenium Patauij ſedem fixit quo a magnificentiſſi
mo: ⁊ prudentiſſimo viro Franciſco ſeniore eius
Jacobi filio per paterna ueſtigia: ⁊ honoratus: ⁊
dilectus. Arquade rure montano inter euganeos
montes: ut in ſolitudine eſſet manere uoluit: Quo
quidem in loco multa ſcripſit: plurima vidit: ⁊ ma
iora meditatus eſt. Accitus quādoqꝫ Venetias ue
niebat: tanꝙ rerum nouarum cupidus: ⁊ ut ami
cos reuiſeret: Sed quorundam pueriles de litte
ris temerariaſqꝫ inſultationes ut illorū ciuiū mos
eſt: amplius manere neglexit. Patricios qui habe
nas regiminis habebant ſemper in magno precio
habuit: ut abunde ſue demonſtrantur epiſtole. De
magia autem non ſcriberem: ni ipſe referret. Fuit
illa tempeſtate poeticum nomē ita inuiſum: ut qui
illa ſtudia ſequeretur: magum: ſortilagum: ⁊ here
ticum eſſe dicebant. Erat tunc heretice prauitatis
inquiſitor quidam Marcus picenus de ſolipodio
oriundus frater ordinis predicatoruꝫ rudis: ⁊ bo
narum omnium litterarum omnino expers: qui te
merario auſu in nonnullos inijcere manꝰ tēptauit:
⁊ ni prouiſum fuiſſet maxima hinc oriri videban
tur ſcandala: ſed cognita illuſtrorum hominum ſci
entia ⁊ fratrum auaritia: que a zelo uere religio
nis non proueniebat. Solipodius: tanꝙ ſtoli
dus: ⁊ bonarum diſciplinarum ignarus exploſus
eſt. Nō tamen ſine labore ſe purgauit Petrarcha.
Senex ruri commorabatur: ⁊ ſtudijs preſertim ſa
cris cum potuit uacauit. Cum iam ſeptuagenariꝰ
minus vna die eſſet apopleſie morbo quo interdū
uexabatur in ſinu doctiſſimi viri Franciſci aſerici
ſpiritum ſuo creatori reddidit. Mors quidem eiꝰ:
magna omniū litteratorum iactura fuit: in illa ru
rali eccleſia tumulatur: in loco humili: ⁊ obſcuro
in quo ipſe dum viueret capellam in honoreꝫ bea
te virginis ꝯſtrui uolebat. Poſtea Frāciſcolus de
borſano eius gener nō eſt paſſus: ut in taꝫ vili loco
ſua remaneret oſſa Sepulchro marmoreo extru
cto in area eccleſie: ⁊ corpus reſoſſum denuo fu
nere celebrato in illo clauditur marmore cum tali
epygrammate ab ipſo dum viueret compoſito.

Frigida franciſci lapis hic tegit oſſa petrarce
Suſcipe virgo parens animam ſate virgine parce
Feſſaqꝫ iam terris celi requieſcat in arce.

Obijt quartodecimo calendis ſextilis anno a na-
tali chꝛiſtiano ſup̱ milleſimū trecēteſimū quartū:
⁊ ſeptuageſimū. Uir q̄dē magnꝰ oībus ſeculiſ fuiſ
ſet: ſed ſuo mirabilis: qui inter tot vitioꝝ ſoꝛdes: ⁊
īter tantā ignorātie caliginē in clarū lumē: ⁊ v̄tu-
tis ſcientie euaſerit. Itaqꝫ nūc de moribꝰ eius agē
dū eē cenſeo. Sed p̄us facetia: (⁊ hercle uera) mi-
hi narrata ab illo digniſſimo: ⁊ doctiſſimo viro Ia
cobo ƺeno olim epiſcopo patauino. Dicebat quen-
dam fuiſſe ruſticū ruri Arquade: cum grauiter in-
firmaret̄ Archipꝛeſbytero ad ſe accerſito dixit uel
le de cētū aureis eccl'ie facere legatū: ut in ſepul-
chꝛo petrarche poneret̄. Archip̄ſbyter re audita.
patauiū ad ep̄m tēdit: cui negociū expoſuit. Zenꝰ
qui uere ep̄ſ fuit: quin Ruſticū nō laudaret: facere
nō potuit: qȯ tātā claroꝝ viroꝝ exiſtimationē face
ret: quod in magno ſepulchꝛo tumulari: ⁊ in miſcē
dis oſſibus nobilitari credebat̄. Tn̄ inhibuit pꝛe-
ſul ⁊ ſub graui cēſura ne tanto facinori conſentire
tur: qꝛ per pecuniā ſepulchꝛū violare nō decebat:
ad qȯ viſēdū multi docti ꝓficiſcebant̄: ⁊ cū h̄ tan-
tū facinus perpetratū foret nomē in perpetuū fuiſ
ſet omiſſum. Nūc ad mores ut diximꝰ ueniamus.
Fuit uenerabilis in aſpectu: ⁊ maieſtas q̄dā ierat:
ut ip̄m vidētes induceret: etiā qui eū nō cognoſce
rent ſolo tn̄ viſu reuerendū: ⁊ ſapiētiſſimū iudica
rēt: Qȯ vno pōt cōpꝛobari exēplo. Scribit Ioſe-
phus bꝛiuius mediolanēſis in quodā ſuo panagy
rico. Cū petrarcha ſemel eſſet Mediolani in aula
dn̄oꝝ vicecomitū: iter multos purpuratos: ⁊ nobi
les viros. Galeaciꝰ q tūc dn̄s erat īpoſuit filio qui
pꝛimꝰ poſtea dux Mediolāi fuit: tūc puer adhuc:
ut ſapientiorē de aſtantibus oſtenderet. Puellus
oculis hinc inde uolutis. Frāciſcū adiuit: ⁊ manu
apph̄ēdit: ⁊ patri cū oīū admiratione mōſtrauit.
Quid ab hoībꝰ? cū a pueris eiꝰ cognoſcebat̄ aſpe-
ctus. Cōuerſatio eius honeſta: ⁊ iocūda oībꝰ exti-
tit: ut nullus meſtus ab eo diſcederet. oculi nō de-
foꝛmes: ſꝫ viuaces. Uiſus adeo firmus: ⁊ acer: ut
ſexagenarius litteras ēt minutiſſimas legeret nul
lo vitreoꝝ oculis p̄ſidio. Coꝛpus habuit dexterri
mū uſqꝫ ad ſenectutē: qȯ pingueſcere cepit. In fi-
ne appopletico moꝛbo (ut diximꝰ) plurimū toꝛque
bat̄. Ob eāqꝫ rē qui famuli erāt liberꝝ ab eo acceſ-
ſum habebāt. ꝯſilia medicoꝝ adeo ſpꝛeuit: ut nun-
q̄ꝫ eoꝝ pharmaciſ uti uoluit: naturā ſibi magiſtrā:
Medicoꝝ ꝯſilia uana eſſe dicebat. Aditꝰ v̄o ad eū
cū bene ualeret nulli difficilis. Nulla in eo ſuper
bia: nulla pompa. Iraſcebatur interdū: ſed ſibi po-
tius q̄ꝫ alteri nocebat: bn̄ficijs obliuiſcebatur nū-
q̄ꝫ. Amicitias quantū potuit officio conſeruauit:
nihil illi optabilius: nihil gratiꝰ: nihil iocūdiꝰ: q̄ꝫ ꝓ
amicis rē agere: ⁊ bene dicere: ⁊ oīa pꝛo illoꝝ bn̄fi
cijs: cū opꝰ eſſet poſtponē: ut nulli obeſſet ſūmope
queſiuit: ⁊ ſi q̄s ſibi intuliſſet iniuriā equo ferebat
aīo: nunq̄ꝫ vindictā hēre uoluit: ſꝫ patientia: ⁊ obli
uione cūcta ſedare. Diuitiaꝝ ꝯtēptoꝛ fuit eximiuſ:
non ut illas (ut ipſe de ſe ait) non deſideraret: qȯ
ceteri: ſed curas: ⁊ labores q̄bus diuitie trahunt̄
odere: ſic qȯ ſupꝛa vite neceſſitatem pꝛo ſtatu ſuo:
cū poſſet amplas hēre ꝯtēpſit. Famulucio modi-
co uſus: famuloꝝ multitudines inquietū hoīeꝫ fa-
ciebāt. Menſe apparatꝰ nullus erat. Tenui victu:
⁊ cibis vulgaribꝰ vitā egit. plurimū fructibꝰ arbo
rū ueſcebat̄: ut libidinē extinguēt: qꝛ (ut de ſe ip̄e
ſcribit) cū ad q̄drageſimū etatis ꝑueniſſet annum:
cū adhuc ſatis caloris eēt: ⁊ viriū memoriā libidi
nis ita abiecit: q̄ſi nunq̄ꝫ feminaꝫ cognouiſſet: aut
vir eſſe deſueſſet. Uinū dilutiſſimū bibebat: ⁊ ſepe
frigida aqua ſitim ſedabat. ſtans ſepe cenabat. Co
mēſationes opulētas: ⁊ lauta ꝯuiuia ꝓꝛſus abhoꝛ
rebat. Pōpa ei multum diſplicebat: nō tātū: ut hu
militati ſit ꝯ̄ria: ſed qꝛ difficilis: ⁊ quieti aduerſa
eſt. Auidiſſimus tn̄ honoris: ⁊ gl'ie fuit: que res a
magnis ingenijs haud facile ſeparari pōt. Unq̄ꝫ ſi
ne ſocio cū fieri potuit cibū ſumpſit. Gratulabat̄ ſi
ad mēſam ſedētis amicoꝝ quiſpiā ex inſperato ue-
niſſet. Iuuenis multū in libidinē ꝓnus fuit: Filiā
habuit quā Franciſcolā noīe appellauit: ex qua ne
potē: ⁊ generū vidit. Sepultura eiꝰ cū litteris mar
more ſculptis adhuc Taruiſij ꝯſpicit̄ ante oſtium
eccleſie diui Frāciſci: Frāciſcoli eius gratiſſimi vi
ri īpenſa. Ex qua muliere illā genuerit: haud com-
pertū eſt. Ni fuiſſet id qȯ oratoꝛ clariſſimꝰ: ⁊ hiſto
ricꝰ facūdiſſimꝰ Candidus Decēber mihi narrauit
cū de eo Ferrarie ſemel loqueremur. (Magna cō
ſuetudo cū viro illo mihi fuit) Dicebat audiuiſſe a
p̄re ſuo: qui petrarche ꝯtubernio uſus fuerat. Tp̱e
quo Mediolani morabat̄ elegerat pꝛo ſolitudine
ſibi locū: haud pꝛocul a ciuitate qȯ Linternū (ad
iſtar Scipiōis villā) noīari uoluit. Nūc ab īcolis
coꝛrupto uocabulo infernū nūcupat̄. Mulier q̄dā
illoꝝ dē beccarijs (pulchꝛa q̄dē) ad rus ſuū (qȯ pa
rum ab iſto diſtabat loco) eſtiuis tp̱ibꝰ ueniebat.
Amore eiꝰ capta hāc illi genuiſſe gnatam ferebat̄.
Sꝫ de h̄ v̄itaſ apȯ ſuū remaneat auctorē. Quater
in ebdomada ieiunabat: ſextam feriam pane ⁊ me-
ra aq̄ trāſigebat: tonitrua ⁊ fulgura expaueſcebat.
Sōni fuit ꝑciſſimus: ueſtitꝰ fere ſp̱ doꝛmiebat. In
media nocte (ut cl'icū decet) ſurgebat: ⁊ q̄ꝫtū pote-
rat diuinū ſoluebat offm̄. Deinde ad ſuos reuerte
bat̄ libꝛoſ: aut legebat: aut ſcribebat: que oꝛdiatim
ad ſtudiū ꝑtinebāt. Id q̄ꝫ maxime oī etate vitauit:
ne tp̱is q̄cq̄ꝫ admitteret: de ocio (ut Cato ſcripſit)
rōnem reddē ſe debere. Ad doctrinā quācūqꝫ uo-
luiſſet applicuiſſet īgeniū: ſed moralis ph̄ie cogno
ſcēde multū ſtuduit: ⁊ artis poetice facultatis. hi-
ſtoricoſ. oratores legit oēs: ſꝫ ī Cicerone Uirgilio
⁊ Titoliuio delectatꝰ: ī ꝓceſſu tp̱is poetarū libꝛis
nō niſi ad oꝛnatū utebat̄. Multū ad notitiā uetu
ſtatiſ īcubuit. In hiſtorijs ſcribēdis īſudauit pluri
mū: ſed multū illoꝝ diſcoꝛdijs offenſus. Sed an-
noſioꝛ factꝰ ſacris litteris īcubuit in quibꝰ ſenſit nō
paruā dulcedinē abditā quā aliq̄n cōtempſerat:
Stilus eiꝰ copioſus eſt ⁊ magnꝰ in cōſolando dul-
cis ⁊ in admonēdo liber. Interdū iocat̄ ſalibꝰ: ſed
ubiqꝫ reſtrictꝰ: ut ille qui magis Senece dēſitatē:
q̄ꝫ Ciceronis amplitudinē imitat̄. Unde ꝑſepe ex
hoc recētiorē ſenecā ip̄m appellauerim. Dicāt q̄c-
q̄d uolūt inuidi eloquio fuit clarus ⁊ potēti: ut ſti
lus libꝛoꝝ īdicat: atqꝫ uere dixeriꝫ ille fuit qui per
tot ſecula exulātē ⁊ iā pene incognitā dicēdi facul
tatē in nr̄a tēpora reuocauit: ſummus doctrina:
ſummus ⁊ eloquio. Scripta eiꝰ quocunqꝫ in gn̄e
habent̄ iſta ſunt. De viris illuſtribus. De remedio
utriuſqꝫ foꝛtune. De vita ſolitaria. De ocio religio
ſo. De ſecreto ꝯflictu curaꝝ ſuaꝝ. Liber epiſtolaꝝ

ſine noie. Itinerariū: ⁊ liber reꝝ memorādarum. Comedia vna Joanni columne inſcripta: duo magni epl'arū libri. vꝫ. iuueniles ⁊ ſeniles epl'e: ⁊ hec ſoluta orone. Duoqꝫ ad mr̄nā ſiue vulgarē linguā Sonetoꝝ libri ⁊ triūphoꝝ ⁊ rithmoꝝ. triūphoſ nō emādauit. Nā ipſo mortuo ineniunt̄ i cartacijs ſuis in vno alligati faſciculo. Nondū exierāt in publicū q2 ultimā nō habuerāt limaꝫ: ut luce clarius videri pōt. ut in triumpho de fama: in quo multe replicant̄ hiſtorie: qꝺ vitiū eſt maximū. Nā duo illa capl'a ad vnū redigēda erāt: ⁊ alia multa addēda: ⁊ reſecāda. Buccolicū carmē in duodeciꝫ eglogas diuiſum. Librū epiſtolarū ad barbatū: ⁊ pſalmi penitentiales magne deuotiōis pleni. hos omnes Paulus Vergeri' uerſib' ijs ita cōprehēdit.

Illuſtres celebrare viros medicamina utranqꝫ
Porrigere in ſortē tranquille munere vite
Dicere Franciſcus potuit tractauit anbellos
Ore potens triplici materno ſtamine amores
Carmina paſtorum ſenſus condentia miros
Cum caneret magnum gracili ſpirauit auene
Africa cum ſcriberet fauſto rem nomine dignam.
Multaqꝫ preterea uario deprompſit ab ore
Ultima ſacratis ſtudijs dans tempora vite.

Poſtremo de africa libro pro huius poete excuſatione: dicaꝫ qꝺ ſentio: ⁊ perſtringam id qꝺ uergeri' in fine vite petrarche ſcripſit. Librū impfectū eſſe ei' demōſtrat editio. Quia ordo ipſius rei prout res ſe habuerit nō pcedit. Nā ſi ſecūdi belli ſūma ſpectet̄ multa deeſſe cōſpiciem'. Ut Scipionis ex hiſpania trāſitū ad ſiphacē. Sed q2 a pleriſqꝫ iter temeraria numeret̄ forte de induſtria poeta intermiſit. Sed preter hoc neqꝫ traiectionē exercit' in africā: Neqꝫ caſtroꝝ ſiphaciſ nocturnā exuſtionē. Aut ut poſtea ſiphax: atqꝫ haſtrubal apta acie victi ſunt. Neqꝫ ut infidus rex tandē in ſuo regno a Maſſiniſſa: ⁊ Lelio ſupatus: ⁊ captus ſit: ſed hec oia (ut Uergerius ſcribit) ratio iducere potuit: cū ſupmā pugnā que iter duos ſūmos duces. ſ. Scipionē: ⁊ Hannibalē fuit deſcripturus eēt: que bello finē poſuit: ne ſil'itudine reꝝ lectorē offenderet. Sciēs uolenſqꝫ hec oia ptermiſit. In ultimo quoqꝫ libro in quo plurimū ſibimet loci fecit ſomnium omiſit: quod poni: ut annotata ſubſcriptio demonſtrat debuiſſet. Sꝫ hi defect' fortaſſe dicēdi nō ſūt qui ceteraꝝ reꝝ ſplēdore tegunt̄: ⁊ reliqui corpis pulchritudinē illuſtriorē reddūt. Sunt pterea qꝺ mōſtrat nō fuiſſe correctū opus. Uerſus dimidiati: ⁊ iperfecti (ut eſt creberrime apud maronē noſtrū) Aliqn̄ ⁊ impfecte ſententie: Sunt: ⁊ male mēſurate ſillabe tm̄ ipſe in margine notauerat: ut ex multis exēplarib' videri poteſt: ubi ſignate conſpiciunt̄. Sed ut oia breui cōcludant̄. Cōſtat iuuenē iſtud cepiſſe poema: ⁊ in breui tpe: quodā iuuenili ardore ductū ad finē pduxiſſe: qꝺ ſi ad extremā pduxiſſet etatē quanto futuꝝ fuerit excellēti' nemo ambigit. Nihilomin' refertū eſt multoꝝ documentis: ⁊ plenū poetice fictionis. Magna in eo eſt uetuſtatiſ: ⁊ nature cognitio. Magna eloquētie vis. Magna pcipiendi facultaſ: qꝺ ſi ultimā ipoſuiſſet manū: ſeu limare nō neglexiſſet pclarū ſane euaſiſſet opus. Nec dubito iſtā fuiſſe cāꝫ: qꝛ male de eo ipſe in fine ſenſerit. Nā cū ſemel Uerone eēt: ⁊ cuꝫ ad vidēdū ipꝫ multi pceſſiſſent viri: ⁊ ut illi cōplacerēt ad id qꝺ loquebat̄ ppoſitū carmina ſue africe cantare ceperūt. ptinus cū audiuit lachrymas emiſit: Rogās ne ulteri' pcederēt: Cū percūctaretur: qre hoc faceret rn̄dit. Utinā datū eēt: ut iſtud op' abolere poſſeꝫ: pfecto nulla res magis grata: neqꝫ iocūda foret qꝫ illud pprijs manib' cōburendū. Uergeri' enim nō min' clare hoc demonſtrare videt̄: allegat ei' epiſtolā quā ſcribit ad poſteritatē in qua de ſe deqꝫ rebus ſuis ſcribit. ſic eniꝫ de iſto inquit libro. Raro enim pater aliquis tam meſtus filiū vnicum in rogum miſit: ut ego librū illū queꝫ mihi multo labore genuerā: ⁊ ſi ſcias quiſqs hec legis: quanto id fecerim dolore: ⁊ oēs meos labores eo in ope pditos acriter tecū uoluas vix ipſe lachrymas ꝯtineas. hec eniꝫ ſcripſit anno vno anteqꝫ moreret̄. Sed qcqd fuerit. Lectorē equū meliorē ptē tenere decet. Hec eni ſūt mi Cōtarene digniſſime: que de vita eximij noſtri petrarche habere potui. Scias uelim nihil me temere ſcripſiſſe. Secutus enim ſuꝫ Paulū uergeriū: Cichū pollētonuꝫ: Leonardū Arretinū: ⁊ Philelphū ⁊ ei' auctoris ſcripta: quātū potui: ex meo marte nihil poſitū eſſe ſcias. Siqs iniquus forte lector rephēderit. faciat meliora hortamur: ut nomē tanti viri clarius eluceſcat. Ego hāc vitā tibi mitto: (que cū prīſcis illis clariſſimis viris cōparari pōt) ut meā erga te fidē: ⁊ obſeruātiā aliq ex pte notā facē: ſil'qꝫ itelligeres amare dignitatē tuā: quā idieſ creſcere minime dubito. has lucubrationes q̄s iter tot meas tribulationes: ⁊ anguſtias ſcripſerim: ſicuti ille qui a maris latronib' in mari pamphilio (perugia buſcaglino duce) qui olim cantabri dicebātur: cū e cypro uerſus italiam nauigarem de omnib' que poſſideram ſpoliatus exiſto: ⁊ nūc ab effera gēte gallorum bis factus ſum preda ⁊ tibi quales ſunt mitto. Rogans: cū ab occupationib' fiſcalib': quibus indies iuſſu ſereniſſimi. Du. dn̄ij detineriſ: ac ēt poſt quotidianos ciuiliū: defenſionū forēſiūqꝫ labores quos ob tuam: peritiā: bonitatē: iuſtitiaꝫ: ⁊ doctrinam exerces: ut oppreſſos erigas: ⁊ adiuues. Que eſt (ut inquit Cicero) melior in hoiuꝫ genere: qꝫ eoꝝ qui ſeſe natos ad hoies iuuādos tutādos cōſeruādos arbitrant̄. pſertim ijs qui iniuriā patiuntur: quanta ſit tua equitas: ⁊ iuſtitia: ab omnibus abūde cognoſcit̄. Cū igit̄ paulū ab ijs uacaueris: rogo: oro: atqꝫ ꝯtendo. ut hec mea legere nō dedigneris: ⁊ ſi abs te cōprobari ſenſero: me aliquid boni feciſſe reputabo. Uale litteratoꝝ dec'.

¶ Incipit liber rerum ſenilium. Ad Simonidem. Prohemium.

Lim Socrati meo ſcribẽs queſtus eram ꝙ etatis huius annus ille poſt milleſimum trecenteſimum quadrageſimuſoctauus: oībus me ꝓpe ſolatijs vite amicoꝝ mortibus ſpoliaſſet: Quo dolore: nā memini / queſtibus ⁊ lachrymis cũcta compleueram. Quid nũc ꝑmo ⁊ ſexageſimo faciam anno: Qui cum cetera ornamẽta ferme oīa: tum id qđ chariſſimum vnicũqꝫ habui: ipſum mihi Socratem eripuit. Nolo per aliorum caſus ſtiluꝫ ducere: ne triſtis mihi fletũ renouet memoria / ⁊ annus hic peſtilẽs qui illum in multis locis perqꝫ hãc maxime ciſalpinam galliam nõ equauit modo / ſed vicit: quiqꝫ inter ceteras Mediolanum florẽtiſſimam frequẽtiſſimãqꝫ urbem hijs hactenus malis intactaꝫ / pene funditus exhauſit: me qđ nolim iterum in querelas: neqꝫ hac etate / neqꝫ hijs ſtudijs / neqꝫ oīno me dignas cogat. Multa mihi tũc ꝑmiſi que nunc nego. Spero nõ me flẽtem cernet amplius fortuna: ſtabo ſi potero: ſi minus: ſiccum ſternet ac tacitum Turpior eſt gemitus q̃ ruina. ¶ Ad id qđ dicturus ſum ꝓgredior. Eſt ad Socratem liber familiarium rerum nr̄: corpe qdem ingẽs. ⁊ ſi ſineret ingẽtior futurus. Proinde qđ illic ꝑſagiebam video Nullus mihi alius epl̃aris ſtili q̃ vite finis oſtendit: Itaqꝫ ſiqd tale mihi deinceps uel amicoruꝫ inſtãtia: uel rerum neceſſitas extorſerit: ego enim rerum cõſcius mearuꝫ nõ quid iam ſarcinis adijciã quero: ſed qd detrabam: totum tibi inſcribere eſt aīus: cui ꝓſam familiariorẽ ſcio eẽ q̃ carmẽ. Quantum ſane uel rerum uel vite ſupeſt: incertũ eſt: quantulũcũqꝫ tñ id fuerit boni cõſules: qđ ⁊ ſi modicũ totuꝫ ſit: Neqꝫ vͦ ſcđi loci ſortem idignabere: aut Socratem tibi ꝑlatum credes: ſed memineris eate mihi tẽpeſtate nõdum cognitum qua opus illđ īceptum eſt: In quo tuꝫ multa ſunt ad te: cui necdũ Simonidis nomẽ indideram: qn hocipm quicqd erit / quaſi enim iactum retis tibi dono / eo gratius accipies quo ſerius. Et libratiora enim ⁊ rariora eẽ ſolẽt ſenum dona q̃ iuuenum.

¶ Ad Frãciſcum ſanctoꝝ apl̃orum de Florẽtia fortune blanditias contemptu magnifico repellendas. Epiſtola. II.

i Am añ litterularum tuarum aduẽtũ / ⁊ Zenobium nr̄m defunctum eẽ meſtus / ⁊ te cãpanum fieri / letus audieram. Gaudeo hercle ubi totus eẽ nõ poſſum / te q̃ſi dimidiũ aīe mee eẽ: ut de Uirgilio ait Flaccuſ: dum qđ cupio ⁊ ſpero ubicũqꝫ fueris bene ac feliciter tibi ſit. Neqꝫ vͦ alr̃ eẽ poſſe ꝑſuadeo mihi / tali hoſpite mecenate / illo nr̄m oīum tali hoc aīo tuo: tali deniqꝫ ⁊ taꝫ fido tuarum v̓tutum: tãqꝫ indiuiduo comitatu. ¶ Ad id qdem qđ Mecenas ipſe: tuqꝫ poſt illum / tãta ꝑcum vi me nũc etiam in cãpaniam euocatis: qd aliud dicam: q̃ mirari me / nõ ur̄os olim mihi plane notiſſimos affectus. ſed indefeſſam hãc inſtãtiam totiẽs negata flagitãtium. Nec rogãdo enim nec expectãdo laſſamini: cum ego iam nõ negãdo tñ ſed tacẽdo ac viuẽdo ꝓpe laſſatus ſim. De hoc ſane nihil noui eſt / ultro citroqꝫ qđ dici poſſit: trita ſunt oīa. ¶ Hijs omiſſis vnum dicam: quo intelligas quos mihi nũc quoqꝫ ni caueam blãditiarum laqueos mũdus itexit. Sed ut tẽpter: falli nequeo ſic edoctus ludis talibus / atqꝫ ut dicit̃ coctus ſuꝫ. Siqdem hoc ipſo tpe quo me hic nr̄ tãt⁹ tãqꝫ vnicus ac dilectus uocat: ubi niſi alia obſtarẽt: nõ alterius q̃ ad mei ipſius ꝓpriam domum uocor: ſimul me hinc romanus Ceſar: hinc Frãcoꝝ rex certatim euocãt: hijs ꝓmiſſis / hijſqꝫ muneribus iam ꝑmiſſis: que ſi ꝑgam exeq ⁊ lõgum erit ⁊ videbit̃ fabuloſum: Mirum ꝓrſus vñ duob⁹ ꝑncipib⁹ armatis ⁊ vnius inermis ⁊ iam ſeneſcẽtis clerici cura eſt. Nouiſſime uerum ſũmus põtifex: hic ſolit⁹ nigromãticũ opinari: ⁊ ipſe me altis uocibuſ ad ſe uocat duob⁹ iam nũc bñficijs collatis: pluribuſqꝫ ſi paream oblatis. hic enimuero miri nihil: qm̃ cauſa nota eſt. vult me ad officium ſecretoꝝ qđ Zenobius nr̄ geſſit: qđqꝫ nec ipſe nec ꝑdeceſſor vnq̃ ſuus habuiſſet niſi ego illud oblatum mihi perq̃ honorifice multos añ annos recuſaſſem. ¶ Sed ſenectus auaritie ſuſpecta eſt: Sperãt forſitã me ſeneꝫ. Et qđ (ut ꝓhibẽt) cupiditatem acuit ditiorem ſolito / amplecti qđ iuuenis inopſqꝫ nunq̃ uolui. ſed fallunt̃: cum ꝑſertim egẽtium amicoꝝ quorum me charitas tũc urgebat / tãto ſim factus egẽtior. Inter quos ne lõgam tibi nũc ordiar mei doloris hiſtoriam: quam ꝑcidere potius nitor ac ſeponere ⁊ ſi liceat obliuiſci. Joãnes me⁹: tuus: nr̄: imo Chriſti ut Hieronymi utar v̓bo. is Joãnes qui te colere apud occiduã babylona cõſueuerat / iter vite durũ ac breue añ ueſpam: imo vͦ añ meridiem ꝑegit: cũ mutationis in melius ſpeꝫ dediſſet. credo quo grauior mihi mors eẽt. Sed nõ ita eſt. Qđ eniꝫ ad dãni cumulum calcarqꝫ gemituum magna ꝑs v̓teret v̓ti ego ad ſolamẽ. ⁊ q2 ille melior obijt: ego letior viuo. Oibus ergo me uocãtib⁹ excuſationes obijcio: miras qdem: ſed pre alijs ſenectutem ueram illam nõ inficior: ſed fando auctaꝫ. ad honeſtos enĩ ⁊ placidos labores adhuc deo ꝑſtãte ſat ualidus: ad iuiſos decrepitus: atqꝫ ipotẽs fact⁹ ſum. qđ ipſum inter nãe dona cõnumero: ut ⁊ qđ poſſe noliꝫ nec poſſim qdem / nec honeſta mihi vnq̃ deſit excuſatio: cui⁹ me ſepe penuria tedijs multis grauibuſqꝫ negocijs imparatũ obtulit. ¶ Ad hãc ſane ultimam uocationem cum me põtifici excuſaſſem nominaui te amice. idqꝫ pro honore tuo feci. Dabis ueniam ſi erratum eẽt. Cogitaui enim ſi mihi queꝫ ad tãtam rem ut idoneum eligiſſent / de alterius ingenio creditum eẽt artificis: ut par erat: uel emolumẽtum acceptatũ: laborioſi fateor: ſed honeſti officij / uel repulſe magnanime tibi nõ defuturum decus. Q2 ſi mihi ꝓpter inobedictiam ïfeſti meũ quoqꝫ de te iudicium ſpreuiſſent: tñ tuum nomen ſemper / ⁊ tũc maxime ueris laudib⁹ ꝓſeq / meuꝫ duxi Qđ qdeꝫ ex alio q̃ ex me tibi nunciatum malim: Scribo aũt ut patior ſis rñſo ſiqd hinc forſan audieris. Neqꝫ vͦ Mecenatis nr̄i laude laus tua caruit. Scripſi enim te cum illo agere. ⁊ illius e gremio poſcẽdum ut appeat / tum in alijs multis / tuꝫ in hoc quoqꝫ q̃lis ille ſit vir / qui talia eccl̃ie nutrit igenia. cui olim Zenobiuꝫ dediſſet: nũc ſi reqrit̃ te daturus: ut de cōis pr̄ie laude tacuerim / que toti⁹ ciuium gl̃ie q̃ſi fons qdam / illum ſil' ⁊ uos genuit

Hieronymus

⁊ altos edidit ⁊ altorem.¶ Reliquum eſt/ut no-
ris me rumoribus aſperis hinc atqꝫ hinc pulſum/
letum minime:ſed rõnis auxilio rectũ ſtare. Quid
de meipſo ſtatuam:tñ adhuc dubium. Et facile fie-
ri põt niſi nouuꝫ aliqd emerſerit/ut me audias nõ
poſt multos hos mẽſes in trãſalpinam ſolitudinẽ
rediiſſe. Plenus ſum italicarum rerum. Uale.

¶ Ad eũdẽ amice ꝯſolationis approbatio. Ep̃la.III

p Ergratam meis vulneribus medicinã/ſua
uiſſima qdem ac doctiſſima tua manus ad
hibuit. Solãs me ſuꝑ adoleſcẽtis mei obi
tu/quem viuẽtem v̓bo oderam:defunctum mente
diligo/corde teneo/cõplectorqꝫ memoria / quero
oculis. heu ne qcq̃ꝫ. Amantiſſime tu qdem iſtud ut
oĩa. Sed o ingẽs vis amoris/ ⁊ rõnis impio exem
pta:fles tu interim cõſolator meus: ⁊ qđ fieri rõ ꝓ
hibet amor cogit. Fles tu illum nec imerito. Quiſ
qs enim eſſet in reliqs/tu amator miratorqꝫ/tuiqꝫ
nois indefeſſus cultor euaſerat. Qđ mihi vnuꝫ de
multis indicium erat imutari illuꝫ indies/magnõ
nixu eui vitia tenerioris excutere. Chriſtum teſtor
cui ille nũc viuit/ ⁊ cui ſepe ſuſpirãs p̃cor funꝰ me-
um/raptiqꝫ aiam recõmẽdo/nõ ille me tibi ul' cha
ritate uel extimatione p̃tulerat:neminem ille mor
talium tibi equabat:ſic in arce iudicij ſui ſtabas. is
amor:ea mẽs erat:ea demum vniformitas iudicã-
tis. In ceteris nãqꝫ pro etatis inconſtãtia uarius.
In te vnus ſemꝑ. Siqs forte in cõparationem tui
ueniſſet:ſeniorum in cõcilio palam loqui ueritꝰ ſub
miſſa fronte/riſu tacito/ſententiam ꝓferebat. Et ſi
quãdo iuuenilis illum ardor in v̓ba cõpelleret: re-
uerẽtiam cum dilectione:certãtem cerneres uere-
cũdiam cum pietate. Iure igit̃ illum fles illũqꝫ de
ſideras:qui te fleturus eẽt ut patrem:deſideratu-
rus ut filium. ¶ Sed quoniam ius eſt/ut fortuna
ſemel feriat: ⁊ nõ repetitis ictibus cõficiat queꝫ in
uaſit. vna nũc quoqꝫ vulnus alterum Socratẽ me
um defles:quem mihi orbe alio genitum p̊mo ſta-
tim cõgreſſu frons:ingeniuꝫ:virtus:vnanimem fe
cerãt:ſic ut nunq̃ꝫ poſtea uel momẽto tp̃is labare
illi meis in rebus aium ſenſerim:fidem ue lenteſce
re barbarice nato hoi:rarum ꝓrſus. Sed cõſuetu-
do lõgior/ ⁊ cõuictus aſſiduus/nr̃qꝫ amor/ſic illũ
moribus ſic affectibꝰ nr̃is imbuerãt/ quaſi media
natus eẽt italia. Nr̃ erat:nr̃a oia mirabat̃. ⁊ pene
iam oblitus originis nil in terris niſi italiam ſuſpi-
rabat. Quid vis dicam? tãta illa trãſformatio ſtu-
diorum ac nãe ⁊ ſtupori oibꝰ/ ⁊ gaudio mihi erat
ingẽti. eo maxime ꝙ in meam gl'iam reflecti quo-
dãmodo videret̃:cum haud dubie inter mortales
p̊mum ille me ſibi aio feciſſet:hũc ego ante ortum
alterius toto ferme ſeptẽnio p̊mo flore adoleſcen-
tie p̊mum noui:tum ſcilicet/dum haud ꝓcul pire-
neis collibus ſub incompabili viro alme memorie
Iacobo de colũna locorum p̃ſule/magno ⁊ dulci
coeuorum cõtubernio iucũdiſſime viueremus. Et
o celi regnator/o creator tẽporum/o ſyderum mo-
derator:vnde hec tanta uelocitas. Nudiuſtertius
id fuiſſe dicturus ſim:niſi ꝙ p̃ter vnuꝫ Lelium no
ſtrum:de quo ipſo ſum dubius. nullum penitus e
cetu illo ſuꝑeſſe iam reor. O fallax vita hominum
Nec deſinimus lõgas hic ⁊ tam breui ſpatio inex
plicabiles ſpes ordiri. O laborum cãpus aſperri-
mus. o errorum inſcrutabilis laberinthus. o gemi
tuum trux paleſtra. hic hic infelices agimur. hic ni
timur:collidimur:exercemur: ⁊ qui furorum ulti-
mus. hic gaudemus:extollimur:ſuꝑbimus:hic po
tẽtiam:hic honores:hic opes:hic impia mollimur
hic iniurias:hic rapinas uoluimus:hic vindictas:
qd de nobis interea non uẽtura tñ dies: ſed hora
etiam p̃ſens pariat incerti:nilqꝫ aliud diu viuendo
cõſecuturi/niſi ut ſoli ac meſti:ut corporibus:utqꝫ
animis graues inter queſtus ⁊ lachrymas ⁊ deſi-
deria ſeneſcamus. Certe ego qui nudiuſtertius di
xi/melius hodie dicturus. Quid eni niſi dies vnꝰ
eſt vita hec? Iſqꝫ hybernus breuis: turbidus. Et
ut multis mane:multiſqꝫ meridie interruptus: ſic
pauciſſimis ꝑductus ad ueſꝑam. hodie inq̃ꝫ tanto
⁊ tam delectabili comitatu ſtadium hoc ingreſſus
Ecce iam vie feſſus/ ⁊ ꝓpe iam ſolus ad metam fe
ror. neqꝫ in hoc exoptato uotis oibus longiuſcule
vite tractu boni aliqd ĩtelligo:niſi ꝙ eq̃nimius for
taſſe morimur hijs p̃miſſis qui dulceꝫ nobis facie
bãt vitam:nil a tergo qđ uellicet aium relinquẽtes
niſi cõtra opportunum illud ac miſerum ſemꝑ flen
do in ꝑpetuo merore ut Satyricus ait: ⁊ nigra ue-
ſte ſeneſcere. ſiue ut ꝓprie qđ eſt dicam:inter ami-
corum mortes ſepe mori:nullum tuoruꝫ nouiſſime
relinquẽtem cuius in ore memoriaqꝫ poſt obitum
ſis victurus. Et tu mihi nũc amabili ꝓrſus iniuria
ac pĩna/laborioſi huius triſtiſqꝫ negocij longitudi
nem imp̃caris. dum tremere te ais atqꝫ horrere ne
mihi ſuꝑſtes ſis. Ego v̓o ſuꝑſtitem te uolo ⁊ hos
pauculos qui e tãta amicorum acie iam ſoli ſupe-
rãt. Sint qui ultima iuſſa abeũtis excipiant. Sint
qui oculos tegãt:humi obruãt:q̃ꝫuis affatim illud
mors faciet:hoc natum ſed dulce eſt amice manus
obſequm. Nec ulla mihi aduerſus fortunam meaꝫ
grauior querela eſt/q̃ꝫ ꝙ amicis ante dieꝫ ablatis
ſiqs huic numeri dies eẽt:ego durior adamãte:te
ſtudine tardior:ac phenice viuacior huc dilatꝰ ſim
Heu cumulus deſit offenſe:quorum manibus ſe-
peliri optauerã intereſſe nõ licuit ſepulture. ¶ Sꝫ
redeo ad Socratem/qui ad me nõ redit:nec me ta
men aio deſerit/ut puto corpore lꝫ abſceſſerit:cum
vnum ⁊ triginta mecũ annos fidelis expleſſet ami
citie. Alter enim fletus nr̃ vite q̊rtum ⁊ vigeſimuꝫ
nõ impleuit. Quid nũc loquar? Dicerem:hei mihi
ter ⁊ amplius/niſi ꝙ luctum pellere eſt aius:poſ-
ſem ſimul utinam ⁊ dolorem pellere. nitar eqdem
In quam rem tuam tuo mihi cõſilio utẽduꝫ video
ꝙ ⁊ virtus humanis caſibꝰ altior. ⁊ qui dedit ab-
ſtulit. Ignoſcẽdum morti:ſuo iure uſa eſt. Nec for
tuna nobis accuſanda:nec natura. Nec querẽdus
ordo:ubi nullus vnq̃ꝫ fuit. cauẽdũqꝫ qđ i alijs ali-
quãdo rep̃hẽdimus:ne iure optimo rep̃hendat̃ in
nobis. Nec mirãdum v̓o ꝙ acerbus ille:hic matu
rus adhuc virẽs obijt. Utriqꝫ ſuum vite tẽpus im
pletuꝫ:noſtra nobis implẽda ſunt:ſequẽdiqꝫ quos
p̃miſimus. ⁊ qđ millies diximus/iam tãdem ante
oculos habẽdum. leuis eſt enim ſolius lingue di-
ſciplina. pBandum nobis ⁊ rebus eſt:ſi re ipſa ſal-
ui eẽ cupimus. hic figamus aium: ⁊ qđ loqmur ſen
tiamus. Sequemur nr̃os. Quis hinc dubitat. ſe-
quemur cito:ſtatim:nũc fortaſſe: ⁊ certe nũc ſequi-
mur. Nam qd aliud agimus oro te/dum qeti etiã
videmur niſi ꝓperare ⁊ currere? currimus qdem
oẽs: ⁊ ſinguli currimus: ⁊ viciſſim nos urgemus.
Quid hic opus eſt ſtimulis:ipſa nr̃a nos uehit/ne
dicaꝫ p̃cipitat natura/ ⁊ p̃eũtibus applicat. Nulla

eſt mora.Quid merori icūbere:aut toꝛquere deſi-
derio aiam iuuat?En cōfeſtim quos querimus cō
ſequemur.Ad illos enim nos ituri ſumus.Illi ad
nos minime reuerſuri.Nēpe neceſſarium hoc no-
bis: at illis irremeabile iter eſt.Quibus ita ſe ha-
bētibus abſtinēdum gemitu:ꝛ querelis inutilibꝰ:
proqꝫ illorum ſalute oblationibus pijs ac p̄cibus
indulgēdum.quas tu familiaris ac domeſtice con
uiua Chriſti frequētes pro altero te daturum ſpon
des:atqꝫ id pro utroqꝫ facias:quotiēs ad menſam
colloqumqꝫ dn̄i tui ueneris per memoriam noſtri:
per amicitie fidez:etiā atqꝫ etiā obteſtoꝛ.Hec ſunt
nr̄i doloris utiliora remedia:quorum mihi nō exi
guam poꝛtionem more ac ſtilo illo tuo ſenſuum lar
gioꝛ q̄ꝫ v̓borum in anguſtam partem epiſtole con-
geſſiſti.Queue idcirco meis uerbis libēs repeto:
ut in meum aium tuo ſtilo trāſfuſa:meoqꝫ calamo
mox in te refuſa/ſic mea fieri incipiāt/ut tua eē nō
deſināt/repcuſſi claui in morem hinc illinc/affixa
pariter ac ſuffixa memorie.utar hoc libēs tuo mu-
nere quo nullum tpi aptius p̄ſtari poterat nullūqꝫ
ſalubrius indigēti.Efficaciſſimus ad curādum il-
le eſt medicus de quo maxime eger ſperat.¶ Su-
pereſt/ut quoniam mihi ad tēpus Socrates meuſ
eripit̄/neqꝫ ut vides huic gn̄i coium ſcripturarum
ullus qȯ ſepe iaz diximus:niſi qui vite finis appa
ret:ꝙ ꝛ ſi ſolito auidioꝛ ſim getis:amicis tm̄ inter-
pellātibus non reſpōdere nefas ſit.Nec ſine qua-
dam/quam ualde hoꝛreo/nota:inſolētie fieri poſ-
ſit.ois ille familiarium rerum iāqꝫ ſenilium rerum
ſtilus ad te trāſeat.ꝛ alienigene hac in parte de-
ditum ingenium/cōciui deinceps meo/uati ſacro
ob eāqꝫ rem nr̄o ſimonidi cōſecret̄.tu es enim me
us ille Simonides quem p̄ma huius opis cōpel-
lat epiſtola/que nōdum tamē ad te uenit nec ueni-
et qdem ſola.Illam certe cum legeris:qd huic de-
ſit intelliges.¶ Reliquum eſt/ut ꝛ tui honoris ꝛ
mei me ocij ſtudioſuz ad q̄tuoꝛ idus Januarias pa
tauio digreſſum preriſſe Mediolanum ſcias:quo
eēm ad trāſitum alpium paratioꝛ.Oderam nanqꝫ
Italos tumultus:optabāqꝫ q̄ꝫprimum hinc abire:
ut ꝛ trāſalpinum elicona reuiſerem:quem iam pro
pe decēnium intermiſi: cuius mei deſiderij ſimul
ac tedij ſatis te vno v̓bo ſupioris epiſtole finis ad-
monuit.Et ſiqd fidei pōtifex mihi maximus habu
iſſet/te ſibi qȯ abſens ſcripto feceram pro me vica-
rium p̄ſens darem.Sic ſimul ꝛ officio illi totiens
mihi oblato/cui uel ob hoc ipſum bn̄ cōſultum ue-
lim/nō tm̄ bene/ſed magnifice/ꝛ tibi/ſeu neceſſita
tibus ſaltem tuis/quas occultare mihi vis:nec po
tes/tāto lz tēpore/ac terraruz ſpatio diſtractꝰ utrū
qꝫ ꝓuiſum iri exiſtimās.Uerum oibus vndiqꝫ bel
lo ardētibus aditus arma inter paucis inermibus
nō fuit.ſubſtiti ergo rn̄ſum pōtificis operiens:qȯ
ſeu illis ſuo bello implicitis.multa enim ꝛ grauia
inde narrant̄:ſeu captis in itinere nūcijs/quod de
multis audiuimus/nōdum habui.hoc vnum ciui-
bus nr̄is mercatoribus/mediolani agētibus ſcri-
ptum eſt per ſuos rn̄diſſe pōtificem.ſi oblata reſpu
erem:irem ſaltem ad eius p̄ntiam mecum ducens
quem officio idoneum iudicarē.Que an uera ſint
neſcio.Sed ſi ita eſt/paratus eſto uel mecum uel
cū litteris meis illuc ire.Si cetera enim clauſa per
māſerint/iter tibi patet equoreum.¶ Ego quidez
expectationis impatiēs:atqꝫ in circuitu noua bel-
lorum ſemina iacta ↄſpiciens/iam fere cunctis fra
ctis itineribus/pado me credidi.Et quo in hoc ſta
tu rerum vix uolucris penetraſſet ad qntum idus
maias patauuz redij.hinc ex oꝛdine iturus ad Ce-
ſarem tam me crebris/tāqꝫ altis uocibus euocan-
tem/ut diſſimulari amplius illeſa uerecūdia ac de
uotione nō poſſit.Sic accinctus in zephiruz in bo
ream ibam:ut intelligas humanorum conſiliorum
quāta conſtātia eſt.Sed hac quoqꝫ p̄ter ſpem bel-
lo obſtruſa oia repperi.Neqꝫ minus hic angulus
Uenetorum/pacis olim habitatio atqꝫ alpes nori
ce q̄ꝫ reliqua feruet italia: tum que alpibus vicina
germanie pars eſt/ſuis ꝛ ipſa motibus eſtuat.Ita
omne latus nr̄i oꝛbis vno nūc tēpore mars īfeſtat.
Que q̄ꝫuis amico pacis aio non moleſta eē neque
ant:qꝛ tum eſtiuam regem pollicent̄/ꝓpe gratiſſi-
ma dixerim tēſas nēpe ad occaſuz alas:atqꝫ ad ar
thon inter alpes atqꝫ apēninum ſecus adriaci ſinū
maris/nota cōtrahūt ac detinēt ſtatione.huc tu ſi
qd mihi nūc ſcripturus es:ſcribe.Et qm̄ te littori-
bus ſiculis/moꝛte regis auulſuz ſuſpicoꝛ:illȯ quo-
qꝫ ne ſubtrahaſ tua oia noſcēdi auido.ubi q̄ꝫqꝫ ſua
uiter teqꝫ/tuūqꝫ/imo eqdem nr̄m ducez inſtabilis
foꝛtuna depoſuit.¶ Ultimum eſt/ut exoptatuz di
ligētie tue munus ꝓmiſſumqꝫ nō differas:biblio-
thece huius oꝛnamētum in qua mihi ois requies
oblectatioqꝫ animi/atqꝫ vnicum iam vite ſolatium
remāſit.ꝓpera/per oēs celicolas oro te: ꝛ arcule
nr̄e fidem adhibeto.qȯ cum mihi ↄtigerit nil ma-
gnope in terris amplius optabo:Nempe qui iam
ſpe ſola efferoꝛ:Jāqꝫ ꝛ ſi libroꝝ nihil acceſſerit hijs
ipſis qui nō pauci ſunt/neqꝫ ignobiles/meo diues
ſatis ipſe iudicio:opibꝰ creſum vici:oēſqꝫ nr̄oꝝ lo-
cupletū archas atqꝫ areas ꝑuipendo.Uiue ꝛ uale
noſtri memoꝛ ſexto idus Junij.

¶ Ad Talauādum albanen̄.ep̄m cardinalem oblati
laborioſi honoris recuſatio. Epiſtola.IIII.

Litteras p̄dem tuas amātiſſime pꝛ: inqꝫ il-
lis ap̄licum p̄ceptum reuerēti gaudio ſtu-
pēs legi:ad q̄s familiaris tui illiꝰ feſtinatio
iuſtum rn̄dēdi ſpatiuz nō dedit.Rn̄di tm̄ ut potui.
idqꝫ ꝑbreuiter ſed puere:ꝛ qȯ lr̄is defuit:note fi-
dei nūcio cōmiſiſſe ↄtētꝰ fui.Ecce nūc iterū alijs at
qꝫ alijs de eadem re ꝛ lr̄is pulſoꝛ ꝛ nūcijs qbus ꝛ
ſtupoꝛ meus creſcit ꝛ gaudiū.Nā qs queſo nō ſtu
peat ſimulqꝫ nō gaudeat:ſi amicus ſit:vicario Je-
ſu chꝛiſti.qui me magicū non tm̄ ſuſpicari ſed affir
mare ſoleat:opionez hāc de me falſo ↄceptā:ſemꝑ
qꝫ hactenus ↄtra tuū eloqum:ac multoꝝ illā extir
pare uolētium ꝑtinaciter defenſam: nūc repēte nō
mō depoſuiſſe:ſed opinione alia ꝑmutaſſe:tam di-
uerſa:ut cuius hoꝛrē uideret̄ alloquz atqꝫ aſpectū
eius nūc ſecretam ↄuerſationē ac fidele obſequm:
donis poſcat ac p̄cibꝰ.magna vis ueri eſt:Impelli
pōt:ꝓſterniqꝫ mēdacio:nō extingui.Per ſeipz cū
aliquādiu iacuerit:altiꝰ aſſurget ꝛ clarius.Parcat
autem illi deus qui falſe illius opinionis auctoꝛ fu
it.Magnus ille quidem vir.nempe tu oꝛdinis nō
ultimus:ꝛ preterea iuriſcōſultiſſimus:quodqꝫ mi
rabiliorem facit errorem:ꝛ experiētie multiplicis
ꝛ prouecte admodum etatis: niſi foꝛte non erroꝛ
ille aliquis:ſed odium ſolum fuit:q̄ꝫuis erroꝛ nul-
lus maioꝛ poſſit eſſe q̄ꝫ crimen.Neqꝫ v̓o tam turpi
ter quiſq̄ꝫ errat:q̄ꝫlibet ridiculum aliquid ineptuz
ſibi ignorans finxerit:q̄ꝫ qui ſciens deum odit:aut

ꝓximum.Quecūq; demum fuerit cauſa:magicu;
ille me dixit.Nec erubuit afferre rōnem:ꝙ Uirgi-
lij libꝛos legerem:ſeu legiſſem:⁊ inuenit fide;.En
ingenia qbus reru; ſumma cōmiſſa ſit. De hijs vͦ
quotiēs riſerimus tu noſti eoipſo nōnunꝗ̄ pꝛeſen
te:cui delatoꝛ meus pſuaſerat:donec illo tāde; ad
papatum euecto res ludicra eē deſijt:atq; ad iram
tuam uergere cepit ac dolorem meum.Non ꝙ ali
quid ab eo magnopꝑe cuperem . Ambitiones mee
note tibi oēs ſunt.Sed cum bn̄dictus adoleſcētiā
⁊ iuuētam clemens meam nō dico innocētem:ſed
a turpibus ſtudijs ac maleficis artibus abhoꝛren-
tem agnouiſſet:ſenectutem meam innocētio ſuſpe
ctam eſſe:nō dolere nō potera;.Pꝛoinde per id tē-
pus quo ille conſcēderat:neſcio an vnꝗ̄ reuerſurꝰ
inde abiēs dum tu me uale dicturum:ipſo etiā uo
lēte ducere uoluiſſes:abnui:ne aut illi mea magi-
ca aut mihi moleſta credulitas ſua eſſet.Scis me
uerum loqui:teq; nō ſemel fruſtra nixum ne inſa-
lutato illo ꝓficiſcerer.En quid mihi uenenoſa uox
contulit vnius viri cui nulla qde; in me odij ratio
erat ſed ſine cauſa nihil fit.Oderat ille me non ꝓ-
pter me qdem:ſed ꝓpter illum cui familiariſſimu;
me fuiſſe meminerat ꝓpter quem ⁊ teipſum ode-
rat.Sed odij ſibi cōſcius iniuſti:erga utrūq; nr̄m
ſimulatoꝛ callidus amicitiam fingebat.Nota tibi
cōmemoro:ſicut ſepulto illi ipſius nec lenitus moꝛ
te:ipſis bellum cineribus indixerat.O triſtis ⁊ ce
ca rabies animi ꝓpagatrix peſtilēs odiorum.Cer
te ſi inimicos diligere dn̄ico iubemur impꝛio:quid
hijs fiet qbus inimicos etiam extinctos odiſſe non
ſufficit:niſi amicos illorum omnes imoꝛtali odio ī
ſequant̄.Siue autem viuax odiu;:ſiue pudoꝛ mu-
tādi qͦ dixerat:cauſa eſſet:ſuggeſtione; hanc alu-
it ille dum vixit:⁊ quam plātauerat irrigauit.gra
tias deo ꝙ mēdacium ueritas:moꝛs mēdacem vi
cit.Non credit ꝓfecto magu; pōtifex:quem ſecre
tarium vult:nec ſceleſtis opꝑam dare carminibus:
quem interioris thalami archano dignū:⁊ ſacris
aptum cēſet epiſtolis.Magnas ſibi pꝛo tantis ho-
noribus nec minores pꝛo tali errore depoſito gra-
tes ago.Et ſi enim opinionibus uagis ac falſis q̈-
ti nequeāt cōſtantes animi ſine quodam tn̄ ango-
re non fuerat apud aīum meum falſa l; opinio tan
ti viri.Neq; ullo pacto uelim diuturnam adeo fu-
iſſe:ut de me talia ſentiētem uel mea illum:uel ſua
dies ultima inuētura fuerit.¶ Scio autem expe-
ctari reſpōſum meum.⁊ q̈uis humilitatem mea;
illinc ⁊ pōtificis pietas:⁊ tua humanitas:⁊ ami-
corum pꝛeces ⁊ lachꝛyme uehemēter trahāt.hinc
meorum cōſilia impellāt.fixus tamē in ꝓpoſito pͥ-
mo ſum.Nil eſt penitus qͦ immutem . Que res
apud alium ſi agēda ſit:plurimum haud dubie vͦ-
borum egeat.tibi meis in rebus nō tm̄ ſermo bꝛe-
uis ſed ſilētium ſat eſt.tecum enim meo iure Daui
ticum mihi illud uſurpo.dn̄e ante te omne deſide-
rium meum.⁊ nō qdem gemitus qui mihi de re-
bus iam labētibus nullus eſt : ſed certe ſuſpirium
meum a te non eſt abſcōditum.Quid uelim.quid
optem.quid ambiam:quo ſuſpirem nō mihi noti-
us q̄; tibi eſt.Quid igit̄ multis agā?video me uo
cari ad luctum:ad honorem:ad laborem:fere cun-
ctis optata moꝛtalibus:mihi vͦ cum multis nihil
cōuenit.Pꝛoinde nec foꝛtuna mea:nec animus lu
cri egētes:nec ꝓfeſſio viteq; genus honorum tali-
um:neq; occupatio:etaſq; deuexioꝛ laboꝝ . Excu-
ſabis me iterum pōtifici:ne qͦ modeſtie eſt:inſolē
tie tribuat̄.Quod ſepe me honeſtauit tuu; mō me
defendat eloquium.¶ Noiaui duos cōpatriotas
meos.⁊ ſi tāto officio par creditus:extimatoꝛ alio
rum dignus cēſeoꝛ:eſt uterq; digniſſimus.Ego ta
men qui effectum rei celerem ac felicem cupio.nā
utrūq; litteris meis expꝑiri uolui.⁊ qͦ uaticinabar
repperi.Alter oneroſum reſpuit honorem.Alter ſi
requirit̄ pꝛeſto eſt.Ubi nam vͦ ſit querendus . Et
quicqd in rem eſt:tuus hic nūcius nouit.hoc extre
mum pape dicito:ſi hūc habet me quidem ⁊ quic-
quid ex me querebat:pluſq; aliqd inuenerit.Una
eſt patria:vnum nomē:vnus animus:vnum igeni-
um:vnus ſtilus.vita ille carioꝛ:⁊ ſacerdotio inſi-
gnis.Uale eccleſie decus ac noſtrum.

¶ Ad Joannem de Certaldo de uaticinio morienti-
um. Epiſtola.V.

m Agnis me mōſtris impleuit frater epiſtola
tua:quam dum legerem ſtupoꝛ ingens cu;
ingenti merore certabat.Uterq; abijt du;
legiſſem.Quibus eni; oculis niſi humētibus:tua
rum lachꝛymarum:tuiq; tam vicini obitus:mētio
nem legere potui:rerum neſcius oīno:ſoliſq; inhi-
ans uerbis?Ubi demu; in rem ipſam internos fle
xi oculos:defixiq;.mutatꝰ ilico animi ſtatus ⁊ ſtu
porem ſepoſuit ⁊ merorem.¶ Jam pͥmum quod
erat in ipſa litterarum fronte p̄tereo:ubi dum uere
cūdiſſime ſimulq; reuerētiſſime nō te auſum dicis
p̄ceptoris tui inclyti:ſic me nimia tua uocat humi-
litas:cōſilium impꝛobare:ꝙ muſas totūq; ut ais
elicona mecum trahens:cuius olim ut ſcis:inops
plebeiuſq; incola fueram:nūc iam ꝑegrinis abſtra
ctus curis:pene exul ſum:quaſi damnatis italis ⁊
indignis induſtrie mee fructu:meiq; p̄ſentia iudi-
catis:in germanos ſiue ſauromatas:vͦbo tuo utoꝛ:
ultimos cōmigrare decreuerim.Multo me fateoꝛ
efficacius repꝛēdiſti q̄; ſi totum eloquentie tue flu-
men in ſatyram effudiſſes.Eqdem gratuloꝛ hūc ti
bi eſſe aīum atq; hunc ȥelum:ut qͦ Maro ait:oīa Maro
tuta timēs:metu magis abūdes q̄; amore deficias
Tibi vͦ amice cui meorum cōſiliorum nihil occul
tum uelim:totum leſe mētis archanum pando me
ut italice telluris aſpectu ſatiari nequeo:ſic qͦ nu-
per Simonidi nr̄o ſcripſi italicarum rerū uſq; her
cle ad faſtidium plenu; eē.⁊ ſepe hinc mihi in ani
mu; ueniſſe nēpe nō in germaniam ſed in aliquas
mūdi latebꝛas me cōferre:ubi pꝛocul ab hoc ſtre-
pitu:inuidieq; turbinibus:qbus me non ta; utiq;
mea ſoꝛs:que me iudice:neſcio an ꝯtēptum ſed cer
te inuidiam nō meret̄:q̄; hoc vndecūq; partum no
men expoſuit:bene latitās:bene viuerem:ſi datum
eſſet ac morerer.Et feciſſe; niſi qꝛ quo me animus
vꝛgebat:foꝛtuna iter obſtruxerat.At qͦ nūc ad ar
thon intēderam nō huius qͦ audiſti ꝓpoſiti mēs
erat.neq; enim in illa barbarie.Jnq; illa celi incle
mētia:terreq; duritie regem quero . ſed uerecundi
modeſtiq; pꝛoꝛſus obſequij:ꝙ ſcilicet Ceſari nr̄o
totiēs tantiſq; me p̄cibus euocāti bꝛeuem mei pꝛe
ſentiam denegaſſe:non ſuꝑbie modo:ſed rebellio-
nis aut ſacrilegij cuiuſdam videret̄.quādo quide;
nr̄i maiores:ut apud Ualerium legiſti:eum qui ue
nerari pͥncipes neſciret in quodlibet facinus ꝓcur
ſuru; crediderūt.Parce autem metui:⁊ querelis
parce.Nam ⁊ hac quoq; bello clauſu; iter.haud

inuitus offendi.Mira res dictu:quo libēter ibam:
libētius nō eo. Satis ⁊ deſiderio ꝑncipis ⁊ mee
fidei fuerit ire uoluiſſe.de reliquo foꝛtuna culpabi
tur.¶Hijs omiſſis ad id uenio quo me adeo ꝑma
lectione cōcuſſum dixi.Scribis neſcio quem Pe-
trum ſenēſem patria:religione inſigni:⁊ miraculis
inſuꝑ clarum virum nuꝑ obeūtem:multa de mul-
tis:īter quos de utroq; nr̄m aliq̄ ꝑdixiſſe.idq; tibi
per quēdam cui hoc ille cōmiſerat nūciatū.ex quo
exactius dum quereres quēadmodum ſanctus il-
le vir nobis incognitus:nos nouiſſet ſic rn̄ſum:fu-
iſſe illi ꝓpoſitum ut intelligi daṫ pium aliq̄d agere
qđ cum implere denūciata ſibi ut auguroꝛ moꝛte:
nō poſſet/oraſſe deum efficaci/ ⁊ ad celum ꝑuētu-
ra pce/rebus idoneos vicarios deſignaret.qbꝰ ne
gatum ſibi cepti ſeu deſtinati opis exitum diuini-
tas largireṫ:cūq; familiaritate illa que deum inter
iuſtiq; aiam eſt/ſe intelligeret exauditum:ne quid
in re dubij foret Chꝛiſtum ipſum habuiſſe ꝑn̄tē:cu
Maro ius in vultu oia cognouiſſet:que ſunt/que fuerunt:
que mox uētura trahanṫ?Nō ut apud Maronem
Pꝛotheus ſed plenius multoq; ꝑfectius ac clariꝰ.
nam q̄d oro nō videat illum vidēs per quē; oia fa
cta ſunt.Jllum oculis vidiſſe moꝛtalibꝰ magna res
fateoꝛ ſi uera.Uſitatum enim ac uetuſtum eſt ple-
rūq; mēdacijs fictiſq; ſermonibus uelum religio-
nis ſanctimonieq; ꝑtēdere:ut humanam fraudem
tegat diuinitatis opinio.de quo in ꝑſens ꝓnuncio
cum ad me defuncti nūcius ille ꝑuenerit.Quē ad
te ꝑmum/ꝙ eſſes foꝛte vicinioꝛ/expoſitiſq; mādā-
tis mox neapolim.Jnde mari in gallias atq; ī bꝛi-
tāniam prexiſſe ſignificas/nouiſſime me viſurū; ⁊
mihi virilem mādatoꝝ partem ex oꝛdine ꝓlaturū:
tum demum quātū; apud me ſit fidei reꝑturus vi
dero.Etas hoīs/frons/oculi/mores/habitꝰ/motꝰ
inceſſus/ſeſſio/uoxq; ipſa/ ⁊ orō.⁊ ſuꝑ oia cōclu-
ſionis effectus ac loquētis intētio ad cōſilium uo-
cabunṫ.Nūc quātum ex tibi dictis elicio uos du-
os alioſq; nōnullos ex hac vita deſcendēs ille vir
ſanctus vidit:ad quos quedam ſecretiora cōmitte
ret huic ſue huiuſmodi ultime uolūtatis executori
induſtrio/ut tu extimas ac fideli.hec ni falloꝛ hiſto
rie ſūma eſt.¶Ceterū; q̄d ex hoc alij audierint in
dubio eſt / tu qđ ad ſtatum tuum attinet duo hec.
Nam cetera ſupꝑmis:audiſti:vite tue terminū in-
ſtare/paucorūq; tibi iā; tēpus annoꝝ ſuꝑeſſe.hoc
ꝑmum tibi.ꝑterea poetice ſtudium interdici hoc ſe
cūdum ultimūq;.hinc illa cōſternatio meroꝛq; ille
tuus/quem legēdo meum feci meditandoq; depo
ſui.⁊ tu ſi mihi aurem:imo ſi tibi/ſi rōni inſite aiū;
ꝑſtas/abijcies:⁊ videbis inde te doluiſſe vnde po
tius ſit gaudēdum.Nō extenuo uaticinij pondus
q̄cq̄d a Chꝛiſto diciṫ uerum eſt.Fieri neq̄t ut ueri-
tas mētiaṫ.At id queriṫ Chꝛiſtus ne rei huiꝰ actoꝛ
ſit.an alter q̄ſpiam ad cōmēti fidem qđ ſepe vidi-
mus Chꝛiſti nomē aſſumpſerit.Eſto autem inter
ignaros huius noīs res agatur.Si poetis:ſi ph̄is
gētilium fides eſt.multa uaticinari ſolitos morien
tes:⁊ grecoꝝ lr̄e loquunṫ ⁊ nr̄e.Uides ut Hectoꝛ
Homericus moꝛtem uaticineṫ Achili.Uirgilianꝰ
horodes Meȝentio.Ciceronianus Cheramenes
critie:Calanus Alexādro:⁊ qđ eſt hijs ſimiliꝰ que
te ꝑmūt:apud Poſſidonium ph̄m ſua etate clariſ-
Poſſidoniꝰ ſimum.Rhodius q̄dam moriēs bꝛeui poſt ſe mori
turos ſex ex coequeuis ſuis noiat.⁊ qđ plus eſt oꝛ
dinem adijcit moriēdi.De q̄rum rerum uel uerita
te uel cauſa diſputādi nō eſt locus.¶Sed ut hec
⁊ que ſilia tradunṫ ab alijs:poſtremo que terrifi-
catoꝛ hic tuus nunciat uera ſint.Quid eſt tn̄ qđ te
uſq; adeo ꝑmoueat? vulgaria ⁊ nota cōtēnimus:
Jnopina nos q̄tiūt ac ꝑturbāt.an tu queſo modi-
cum vite eē qđ ſuꝑeſt:ſi iſte tibi nō diceret ignora-
bas? qđ nec hodie natus infans ſi rōne uti poſſit:
ignoret.oium vita moꝛtaliū bꝛeuis eſt:ſeniūq; bꝛe
uiſſima.⁊ ſi ſepe ꝑter opiniones:ſpeſq; hoium qđ
quotidie querimur ac lugemus:naſcēdi oꝛdinem:
moꝛs ꝑuertat:ut ex vita qui huc ultimi uenere:pꝛi
mi abeāt.Pꝛofecto fuimus vmbꝛa:ſomnium:ꝑſti
gium:nihil deniq; niſi luctus ⁊ laboris area:vita
eſt que hic agiṫ.Qđ vnum boni habet:ad aliā; vi-
tam via eſt.alioq̄n nō cōtēptibilis modo ſed odio-
ſa ꝓꝛſus ac miſera ⁊ de qua cōſideratiſſime dictū;
ſit.lōge optimum nō naſci ꝓximum q̄; ꝑmum mo
ri.Ne ue ſuſpecta ſit pagani hois ꝑciſa ſn̄ia hebꝛe
orum ſapiētiſſimus illi accidit.imo v̇o qđ ⁊ Am- Ambroſius
bꝛoſius fratris obitum deflēs:ſuo more ueſtigat.
⁊ ſic eſſe diſcuſſa tēpoꝝ rōne deꝑhēdiṫ:nō ille phi
loſophos.Sed illum ph̄i ſequunṫ.Cuius ego ſen-
ſū; tibi de Ambꝛoſio potius q̄; Salomone deſcri
pſerim:ut dicto vni duplex eēt auctoritas.Sic er
go ait.Nō naſci lōge optimū; ſm̄ ſancti Salomo Salomon
nis ſn̄iam.Jpſum enim etiam hij qui ſibi viſi ſunt
in phia excellere:ſecuti ſunt.Nam ipſe illis anteri
oꝛ:nr̄is poſterioꝛ:in eccl̄iaſtē locutꝰ eſt.Et lauda-
ui ego oēs moꝛtuos qui iam defuncti ſunt:magis
q̄; viuētes q̄cūq; viuūt uſq; adhuc.⁊ optimus ſu-
pꝛa hos duos qui nōdum natus eſt:qui non vidit
opus malum qđ factū; eſt ſub ſole.Nec ita multo
poſt.⁊ hoc inq̄t q̄s dixit:niſi ille qui ſapiam popo-
ſcit ⁊ impetrauit? ⁊ mox paucis de ſapiētia illius
interpoſitis.Quē igiṫ ait nō latuerūt celeſtia:quē-
admodum laterēt moꝛtalia:⁊ de ſue cōditione na
ture quam in ſe exꝑtus eſt:errare aut mētiri poteſt
Sed nō ſolus hoc ſenſit:⁊ ſi ſolus exꝑſſit:legerat
ſanctum dixiſſe Job.Pereat dies illa qua natus Job
ſum.Cognouerat naſci malorum omnium eſſe ꝑn
cipium.⁊ ideo diem qua natus eſt perire optauit:
ut tolleret origo incōmodorum.¶Poſt hec Da-
uid ac Hieremie teſtimonio adhibito ſic cōcludit.
Si igiṫ inq̄t ſancti viri vitam fugiūt:quorum vita
⁊ ſi nobis utilis:ſibi tamen inutilis extimaṫ:quid
nos facere opoꝛtet:qui nec alijs pꝛodeſſe poſſumꝰ:
⁊ nobis vitam hāc quaſi funebꝛem pecuniam uſu
rario quodam cumulo graueſcēte onerati:in dies
peccatorum ere ſentimus.Que ſi dixit Ambꝛoſi-
us:ſi tales ante eum viri dixerant:quid miſer ego
dicturus ſim.cuius vita nō ſolum peccatis obno-
xia:atq; opꝑſſa:ſed tota nil niſi tēptatio ac peccatū
eſt?¶Uerum ⁊ ſi multa hic:⁊ dicantur ab alijs:
⁊ a nobis etiam dici poſſint:quos malorum expe-
riētia doctos fecit:tn̄ tibi uel iſta ſuꝑfluunt.Neq;
enim docēdus mihi ſed excitādus es:ut memine-
ris quid diuini hoies:quid tu ipſe hac de re ſenſe-
ris anteq̄; tibi repetis ſtupoꝛ tui memoriam extoꝛ
queret.Ex quo tamē huc loquēdo ꝑuenimus:inſi
ſtam paululum.Q̄uis igiṫ hec ut dixi ab ingenti-
bus viris diſputata atq; firmata ſint:Sic ut nō tm̄
rōnibus ſed auctoritate etiam ꝑmant ſua:non alie
nū; fuerit foꝛtaſſe:q̄d de hijs ipſis alij ſenſerint au
dire.Sunt aūt duo hec.vnum ꝙ hec nr̄a que diciṫ

Cicero vita moꝛs eſt.hoc iuuenis Cicero.vj.reipublice li-
bꝛo ſcripſit.Idem ſenex tuſculanarum q̄onum pꝛi
ma luce repetijt.alterum eodem tuſculani libro ꝑ
mo.poſuit nō naſci hoi longe optimum.ꝓximum
q̄ꝫ pꝛimum mori.Utrunqꝫ foꝛtaſſis ⁊ Cicero ipſe
alibi ⁊ multi alij dixerūt.Et ꝑmum qdem tametſi
innumerabilibꝰ vite malis nō uerum mō:ſed ue-
riſſimum videaṫ:ſimplr̄ tn̄ vitam moꝛtem dici aio
Gregoꝰ. ſum potius arbitroꝛ q̄ꝫ uſqꝫquaqꝫ uerum aut libra
tum ſatis.Quid vo:Placet Gregoriana illa mo-
deratio e ſermone illo quotidiano.tpalis inqt vita
eterne vite cōparata moꝛs eſt potius dicēda q̄ꝫ vi-
ta.hoc ⁊ tutius ⁊ ſalubꝛius dici puto.De ſecundo
aūt ⁊ de utroqꝫ:q̄ꝫuis ut vides maximi ſint aucto
lactātius res.Quid tn̄ vir doctus ⁊ eloquēs Lactātius fir
mianus hinc ſenſerit nō alienum videṫ inſerē:qui
libꝛo inſtitutionum nō recoꝛdoꝛ quoto impatiētiā
arguēs humanam.Quid dicemus ergo ait niſi er
rare illos qui aut moꝛtem appetūt tanq̄ꝫ bonū:aut
vitam fugiūt tanq̄ꝫ maluꝫ:niſi qꝛ ſint iniqſſimi qui
pauciora mala nō penſant bonis pluribus.Nā cū
vitam oēm per exqſitas ⁊ uarias traducant uolu-
ptates mori cupiunt.ſiqd foꝛte hijs amaritudinis
ſuꝑuenit.Et ſic hn̄t tanq̄ꝫ illis nunq̄ꝫ fuerit bene.ſi
aliqn̄ fuerit male.dānant igiṫ vitam oēm:plenāqꝫ:
nihil aliud q̄ꝫ malis opinanṫ.hinc nata eſt inepta il
la ſnia.hāc eē moꝛtem quam nos vitam putemus.
Illam vitam quam nos pro moꝛte timeamus.Ita
ꝑmum bonum eē non naſci.ſecūdum citius mori.
Que ut maioris ſit auctoritatis Sileno attribuiṫ.
Cicero Cicero in cōſolatione.nō naſci inqt lōge optimum
nec in hos ſcopulos incidere vite.ꝓximum autē ſi
natus ſis:q̄ꝫpꝛimum tanq̄ꝫ ex incēdio effugere:foꝛ
tune crediſſe illum uaniſſimo dicto:exinde ap-
paret ꝙ adiecit de ſuo aliqd ut oꝛnaret.Quero igi
tur qui eē optimum putet nō naſci:cuꝫ ſit nullus oi
no qui ſentiat.Nam ut bonum ſit aliqd aut maluꝫ
ſenſus efficit.deinde cur oēm vitam nihil eſſe aliō
q̄ꝫ ſcopulos ⁊ incēdium putauerit q̄ſi aut in noſtra
fuerit poteſtate ne naſceremur.aut nobis vitaꝫ foꝛ
tuna tribuat nō deus:aut viuēdi ratio qcq̄ꝫ ſimile
incēdio habere videaṫ.Hec Lactātius.¶Ecce au
tem:ne me cuiuſq̄ꝫ ſentētie addictū putes:⁊ aucto
res ⁊ ſnias diſcoꝛdātes in medium ſciēs uolenſqꝫ
cōnexi.⁊ tu eliges:ut viſum erit:⁊ ſuo ueritas lo-
co ſtabit.Ego aūt ut ad rem redeam:vnum hoc di
xiſſe uelim qcqd horum que multa diximus ſit ue
rius.nobis tn̄ hec vita ut nō nimis amāda:ſic uſqꝫ
ad exitum tollerāda eſt.perqꝫ hāc ipſam ad alterā
q̄ſi per ꝑdurum iter ad optatam pꝛiam aſpirāduꝫ.
Eqdem iam nō nati eē nō poſſumus.¶At ſi vita
anceps:ſi ꝑiculoſa:ſi mala eſt.de quo ut puto ne-
mo viuēs dubitat niſi qui uanis uoluptatibus ex-
cecatus:ueram ſui notitiam iudiciūqꝫ ꝑdiderit:cō
ſequēs eſt rei male bonum atqꝫ optabilem finē eē.
Et ſi flēda vita eſt:qȯ de vita foꝛſan per ſeipſam ex
timata nō negem:nō ꝙ deſinat flendū eē:ſed ꝙ ce
perit.Qȯ ⁊ q̄ſdam gētes facere ſolitas accepimꝰ
qbus nālem eſſe phiam:iure dixerim:in oꝛtu ſuoꝝ
flentibus:in fine gaudētibus:quem timēda nō taꝫ
delectatio vite bꝛeuis cauſa eſt:q̄ꝫ ſupplicij pauoꝛ
eterni.Qȯ ut trahi poſſit:vitari utiqꝫ niſi v̇tutis ⁊
miſericoꝛdie ope nō p ōt.ſed nec trahi qdem.Non
moꝛs itaqꝫ metuēda:que fruſtra metuiṫ:ſed coꝛri-
gēda vita eſt.Que res vna ne moꝛs ſit foꝛmidolo-
ſa ꝑſtabit:hn̄da nobis interim ipſa cum moꝛte fa-
miliaritas quedam.nec tm̄ nomē illud hoꝛribile.ſꝫ
rei ipſius extimatio atqꝫ imago in cōmercium ar-
ceſſenda:ut quam ſepe meditati erimus uenientem
excipiamus intrepidi:nec ut incognitaꝫ hoꝛreamꝰ. Plato
Hec Platonis:hec poſt eum phoꝝ excellētium do Apl'us
ctrina eſt.Qui phiam ipſam oēmqꝫ ſapiētiuꝫ vitā
meditationem moꝛtis eē diffiniūt.Qȯ ⁊ Paulus
ſentiebat apl's:ubi ſe quotidie mori ait.Nemo eni
amplius q̄ꝫ ſemel nāliter mori pōt.Ut ſepius mo-
riamur:⁊ rem vulgi opinione duriſſimam cōſue-
tudine leniamus meditatio frequēs efficiet nō na-
tura.Que q̄lis fuerit phis:norūt ipſi:Nunc clari
us multo q̄ꝫ ꝑus:nr̄a ideſt chꝛiſtianoꝝ meditatio
Chꝛiſtus eſt vitaliſqꝫ Chꝛiſti moꝛs ac de moꝛte vi
ctoria.Nō poſſum ſecludere qȯ ſe ingerit:de hac
re cōſilium Ambꝛoſij libꝛo eodem de vite ritu fra- Ambꝛoſius
tris.Nec miraberis hoc auctore uti me:qui iam ꝓ
pe decēnium Mediolanēſis totoqꝫ qnquennio ſu
us hoſpes fuerim.Ait ergo.Quid eſt Chꝛiſtus ni
ſi moꝛs coꝛporis.ſpūs vita.⁊ ideo commoriamur
cum eo:ut viuamus cum eo.Sit qdem quotidia-
nus in nobis uſus:affectuſqꝫ moriēdi:ut per illam
quam diximus ſegregationem a coꝛporeis cupidi
tatibus aīa nr̄a ſe diſcat abſtrahere:⁊ tanq̄ꝫ in ſbli
mi locata:quo terrene adire libidines:⁊ eā ſibi glu
tinare non pn̄t:ſuſcipiat moꝛtis imagineꝫ:ne penā
moꝛtis incurrat.¶Mitto alia.Et hec ipſa ſi plu-
ra ſunt q̄ꝫ uoluiſſes ignoſcito.eo enim pergūt:ac te
retrahūt vn̄ te meroꝛ abduxerat.ut nec ualde vitā
diligas:neqꝫ vite fineꝫ oderis:aut metuas:neqꝫ ꝓ
pinquum iam ꝓuecte ſtupeas etati quiꝰ nunq̄ꝫ pue
ritie uel infantie lōge erat:⁊ ſi lōgiſſime fingereṫ.
Illud potius mirare ꝯtigiſſe tibi:qȯ neſcio an cui
q̄ꝫ alteri ꝑter ezechiam regeꝫ oibus ſeculis accide Ezechias
rit:ut ſcilicet tui uatis elogio certus ſis:aliquot an
nos vite tibi nūc etiam reſtare.Neqꝫ enim tā pau-
ci eſſe pn̄t:qn ſaltem duo ſint.Sic ubi nemo moꝛta
lium diei vnius.nemo uel hore integre:tu annorū
teneas ſpōſionem:niſi foꝛte ꝓximam nūciāti moꝛ
tem crediṫ:nō ſic vite ſpatium exꝑmēti.Et eſt hoc
ſane in hijs uanitatibus impoꝛtunum:ut ex malis
nūcijs timoꝛ:doloꝛqꝫ certus oriaṫ.⁊ bonis inane
gaudium:ſpes incerta.¶Utcunqꝫ res caſura eſt:
an non Uirgiliani carminis meminiſſe opoꝛtuit: Uirgil.
ſtat ſua cuiqꝫ dies:bꝛeue ⁊ irreꝑabile tēpus oibus
eſt vite:ſed famam extēdere factis hoc v̇tutis opꝰ.
factis inq̄ꝫ.nō tenuem fame ſonum aucupantibus
ſed virtuteꝫ ipſam.Que neceſſario e ſe uere glorie
vmbꝛam iacit.Dicerem ſalutare.Dicerēqꝫ vnicum
in hac rerum ꝑplexitate cōſilium in poeticuꝫ ſciēs
auribus tuis parcerem ab hac omni cōſideratione
ꝓhibitis.qui multum mihi maioꝛ ꝑore ſtupoꝛ inci
dit.Naꝫ ſi id ſeni:ut aiūt:elemētario diceret equo
aio pati poſſem.Senuiſti.Iā vicina eſt moꝛs.age
res aie.Intēpeſtiuum ſenibus:amarūqꝫ negociuꝫ
lr̄arum:ſi nouum atqꝫ inſolitum ꝓponaṫ.Sin vna
ſenuerint nil dulcius.Seram hāc igiṫ curā linque.
Sine muſas eliconias:fontemqꝫ caſtalium.Mul
ta puerum decuerāt que dedeceāt ſenem.Fruſtra
niteris:toꝛpet ingeniuꝫ:memoria labeſcit:oculi ca
ligāt.oēſqꝫ coꝛporei ſenſus hebēt:nouoqꝫ iam fra
giles ſunt labori.Memēto virium ⁊ metire qȯ ag
grederis ne irritis conatibꝰ moꝛs irrūpat.Fac po
tius qȯ ſemꝑ hn̄ſit.qȯqꝫ cū omni etati ſit honeſtū

neceſſariuꝫ eſt extreme. Hec horūq; ſimilia incho
anti ſeni qd ni grauiter ac magnifice dicerētur. do-
cto autē ſummiq; iam hn̄ti cur dicant̄ neſcio. Ecce
iam morti ꝓximus linque ſeculares curas: pelle re
ligas uoluptatum: malas fuge cōſuetudines. Re-
forma aium ac mores. In deo placitam nouitateꝫ
⁊ renaſcētia vitia que hactenus abſcindebas: radi
citus nūc extirpa. In ṗmis auaritie ſtudiū: qđ ſeni
bus cur annexū ac peculiare ſit admiror. Hoc vnū
ſtude: ⁊ hoc cogita ut patꝰ ut ſecurus ad extremū
uenias. optime inq̄ȝ prudēterq; linque litteras ſeu
poeticas ſeu q̄ſcūq; alias in qbus nō iam tyro ſis/
ſed emeritus ueteranus. In qbus qd tenēdum: qd
reſpuēdum tibi ſit/ noueris. In qbus deniq; nō iā
labor ſed oblectatio vite ſit iucunditaſq; repoſita.
hoc certe qd ſit aliud nō video niſi auferre ſolatiū
ac p̄ſidium ſenectuti. ¶ Quid vͦ ſiqd tale Lactan — Lactāti us, Augꝰ
tio dictum eēt? Quid ſi dictum ⁊ creditū Auguſti
no? dicam qđ in aīo eſt. Neq; ille tam ualide pegri
narum ſupſtitionum fundamēta cōuelleret: Neq;
iſte ciuitatis dei muroſ tāta arte ꝯſtrueret. Aliquā
toq; Jouinianꝰ Juliano atq; alijs pari ipietate la-
trātibus rn̄deret. Quid tādē ſi Hieronymo q̄ȝuis
id ipſe dictum memoret? ⁊ qđ credi vult etiam vi
gilāti. Quid vͦ ſi poeticis: ſi phicis: ſi oratorijs: ſi
hiſtoricis ſemꝑ lr̄is abſtineret. Nunq̄ȝ ille Jouini-
ani ⁊ hereticoꝝ calūnias reliquoꝝ tāta ꝑſuadendi
facilitate cōtūderet. Nunq̄ȝ Nepotianuꝫ ſic uel vi
uum doceret uel defunctum fleret. Nunq̄ȝ deniq;
epl̄as ac libellos ſuos tāta ōronis luce ꝑfunderet.
Ut enim a v̓itate uerum: ſic artificioſum atq; orna
tum dicēdi genus. vn̄ oro niſi ab eloquētia regren
dum eſt: Quam poetarum atq; oratoꝝ ꝓpriaꝫ eē/
nec Hieronymus ipſe negauerit: ⁊ eſt notius q̄ȝ ut
ꝓbari egeat. Non diſcurro per ſingulos. Sed ad
ſummā nō intelligo qd hijs ſtudijs/ nō dico ſeneꝫ
imbui. Nihil eniꝫ bn̄ fit qđ nō ⁊ tꝑe ſuo fit: ſed pue
ro hauſtis uti ſobrie uel in ſenectute ꝓhibeat̄. Sci
entem dico qd ex hijs ad rerū notitiam: qd ad mo-
res: qd ad eloquētiam: qd poſtremo ad religionis
nr̄e patrociniuꝫ trahi poſſit. Qđ feciſſe illos maxi
me videas: quos ꝓxime memoraui: nec ignaruꝫ ṗ
terea qd Joui adultero. qd Mercurio lenoni. quid
homicide Marti. qd ṗdoni Herculi. Quid demū
ut inocētiores attingam/ Eſculapio medico/ quid
patri eiuſ Apollini cythariſte. qd Vulcano Fabro.
qd textrici inſuꝑ Minerue. Cōtraq;. qd Marie v̓-
gini mr̄i. qd eius filio redēptori nr̄o uero deo uero
q; hoi debeat̄. Qđ ſi ideo poetas fugimꝰ: ceteroſ-
q; qbus inauditum ⁊ ob id tacitū Chriſti nomen:
quāto ꝑiculoſius videri debet hereticoꝝ ⁊ noian-
tium Chriſtum ſimul ⁊ oppugnātium libros lege-
re: qđ tn̄ ſtudioſiſſime faciūt uere fidei defenſores
Crede mihi multa que tarditat̄ ⁊ ignauie ſūt gra-
uitati ⁊ ꝯſilio tribuunt̄. Sepe deſpiciūt hoies que
deſꝑant. Propriūq; ⁊ ſuum eſt ignorantie/ ut que
nequerit apꝑhēdiſſe cōdēnet: ⁊ quo ipſa nō ualuit
neminem cupiat ꝑuenire. hinc de rebus icognitis
obliq̄ iudicia: in qbus nō cecitas magis ipſa iudi-
cātium q̄ȝ liuor emineat. Nō ſumus aut exhortati
one v̓tutis aut vicine mortis obtētu a lr̄is deterrē-
di. Que ſi in bonam aīam ſint recepte/ ⁊ v̓tutis ex
citant amorem: ⁊ aut tollūt metum mortis: aut mi
nuūt: ne deſerte ſuſpitionem diffidētie afferāt que
ſapiētie querebat̄: Neq; enim impediūt lr̄e ſed ad

iuuāt bn̄ moratuꝫ poſſeſſorē: viteq; viam ꝓmouēt:
nō retardāt. Quodq; in cibis euenit ut multa que
nauſeātem atq; imbecillē ſtomachum ꝑgrauarent
ualidum atq; eſuriētem bn̄ nutriāt: id in ſtudijs ac — Quidā ſenes ſtudioſi
cidit/ ut acri ſanoq; igenio ſint multa ſalubria/ que
peſtifera ſunt infirmo/ ſi p̄ſertiꝫ utrobiq; vis diſcre
tionis affuerit. ¶ Qđ niſi ſic eēt/ nō illa ꝑtinax ad
extremum tam laudata foret induſtria multoꝝ. ṗ-
terit enim ꝙ Cato latinas lr̄as iā ſeneſcēs: grecas — Cato
vͦ iam ſenex didicit. qđ Varro ad cēteſimum vite — Varro
annum legēdo ſemꝑ ac ſcribēdo ꝑueniēs vitam ṗ-
us q̄ȝ amorem depoſuit ſtudioruꝫ. Liuius dru — Liuius druſus
ſus ſenio ⁊ cecitate cōfectus iuris ciuilis interp̄ta-
tionem utiliſſimam reipublice nō omiſit. Appi — Appiuſ Clau.
us Claudius ijſdem preſſus incōmodis eadeꝫ fu-
it ꝑſeuerātia. Homerus apud grecos ideꝫ paſ- — homerꝰ
ſus idem p̄ſtitit. alioq; rerum lꝫ in gn̄e par iduſtrie
genꝰ exhibuit. Socrates iā ſenior muſice ope- — Socra.
ram dedit. Criſippus ceptum iuuētute media — Criſip.
opus acutiſſimum ultima vix explicuit ſenectute.
oratoriū Yſocrates. tragicū Sophocles uolu- — Yſocra.
mē: utrūq; nobiliſſimū. Ille q̈rtum ⁊ nonageſimū — Sopho cles
hic ꝓpe cēteſimum agēs annum ſcripſit. ſtudij
amor ingēs ⁊ Carneadē ſenem cibi: ⁊ Archimedē — Carne.
vite reddidit negligētem. Cleātem apud illos — Archi.
amor idem cum inopia ṗmū: poſt cum ſenio: apud — Clean.
nos Plautum cōpulit cum pauꝑtate ſimul ac ſene — Plautꝰ
ctute luctari. Pythagoraꝫ. Democritū. — Pytha.
Anaxagoram. Platonē per oēs terras/ ꝑq; oia — Demo.
maria ꝑiculoꝝ imemores ac laboꝝ: non habēdi/ ut — Anaxa.
multos: ſed diſcēdi ardor impulit. Plato ip̄e ſe — Plato
nex ſup̄mo eodēq; natali ſuo die/ uel lr̄is incūbēs:
uel ut alij uolūt ſcribēs phie amicum ſpūm exala-
rat. Philemon meditabūdus/ ac libro incūbēs — Phile.
ſocijs illum expectātibꝰ/ pieriam aiam emiſit. ⁊ ſi
de hoc alia ridiculoſior fama eſt. ad extremum
is qui ſepe mihi noiandus occurrit Solon ſemper — Solon
noui aliqd adiſcēs ſenuit atq; obijt. nec generoſuꝫ
diſcendi deſiderium mors extinxit. ¶ Preter hec
igit̄ ⁊ que ſunt id genus: inūabilia. None ⁊ noſtri
oēs quos imitari optamus vitam oēm in lr̄is con-
ſumpſerūt: in lr̄is ſenuerūt: in lr̄is obierunt. ita ut
eorum quoſdā legētes aut ſcribētes ultimus dies
inuenerit: neq; ulli vnq̄ȝ qđ audierim p̄ter vnum
quem dixi Hieronymum noxe fuit diſciplinis ſecu
laribus floruiſſe: cum multis fuerit glorie: noiatim
ſibi. ¶ Nec me fallit laudatum a Gregorio Bn̄di — Bn̄s
ctum ꝙ inceptum ſtudiū ſolitudinis ⁊ ꝓpoſiti ri-
gidioris amore deſeruit. At non ille poeticas: ſed
oēs oino lr̄as neglexerat. An vͦ laudator ſuus idē
ſi tūc faceret laudaret̄? minime arbitror. Aliud eſt
enim didiciſſe q̄ȝ diſcere: aliterq; puer ſpem q̄ȝ ſeni
orem. Ille impedimētum: hic ornamentū. Ille la
borem ⁊ querēdi ſtudium anceps. hic laboris fru
ctum certum/ delectabilem ⁊ queſitū ſtudio p̄cio-
ſum theſauruꝫ lr̄arum abijcit. ¶ Quid expectas?
Scio multos ad ſanctitatē eximiam ſine lr̄is ꝑue-
niſſe. Nullum lr̄is hinc excluſum ſcio. Et ſi audiaꝫ
Paulo apl̄o queſitam litteris inſaniam exprobra-
ri: q̄ȝ iuſte aūt mūdo notum. Quin potius ſi de ꝓ-
prio loqui licet. Ita ſentio. planuꝫ forſitā/ ſed igna-
uum iter per ignorātiam ad v̓tutem. vnus eſt finis
oium bonorum: multiplices aūt vie: eodēq; tendē-
tium multa uarietas. Ille tardius. hic ocius. Ille
obſcurius. hic clarius. Ille depreſſius incedit. hic

altius.Quorum ꝗdem omnium peregrinatio eſt
beata.ſed ea certe glorioſior que clarior: que alti-
or.vnde fit ut litterate deuotioni comparabilis nō
ſit q̄uis deuota ruſticitas. Nec tu mihi tam ſan-
ctum aliquem ex illo grege litterarum inopum da
bis/cui nō ex hoc altero ſanctiorem numero obij-
ciam. ¶ De hijs autem cogente materia.quoni-
am ſepe mihi neceſſe fuit ut loquerer te amplius
hodie non morabor.Qui ſi cepto heres:ut ſtudia
hec que pridem poſt tergum liquimus litteraſq̄ꝫ
omnes quātum in imis ac diſtractis libris ipſa eti
am uelis litterarum inſtrumenta proijcere atqꝫ ita
vndiqꝫ perſuaſum tibi eſt:gratuꝫ hercle habeo me
librorum auidum ut tu ais: ego non inficior/ne ſi
negem ſcriptis ipſe meis arguar in hac emptione
omnibus tuo iudicio prelatum.Et q̄uis ipſe rem
meam videar empturus.Nolim tamen tanti vi-
ri libros huc illuc effundi. aut ꝓfanis ut fit mani-
bus contrectari.Sicut igitur nos ſeiuncti lꝫ cor-
poribus/vnum animo fuimus: ſic ſtudiorum hec
ſupellex noſtra poſt nos/ſi uotum meum deus ad
iuuerit ad aliquem noſtri ꝑpetuo memorem pium
ac deuotum locum ſimul indecerpta perueniat.
Sic enim ſtatui ex quo ille obijt quem ſtudiorum
meorum ſperaueram ſucceſſorem. Libris autem
precia ſtatuere. quod tua mihi prebet indulgen-
tia non poſſum.quorum nec nomina certe nec nu-
merum nouerim/nec ualorem.Tu mihi per litte-
ras rem digere/ea lege/ut ſi quando tibi forſan in
animum uenerit mecum has quantulaſcūqꝫ tem-
porum reliquias agere quod ⁊ ego ſemꝑ optaui:
⁊ tu aliquando pollicitus videbare. ⁊ eoſipſos/
⁊ hos nō minus tuos quos modo connexi:ſic ſi-
mul inuenias ut detractum nihil: ſed non nihil ti-
bi ſentias acceſſiſſe. ¶ Extremum ſit: ut quod te
multis:inter quos mihi pecunie debitorem facis:
pro me negem:mirerqꝫ qui ſuaꝫ hic ſuperuacuus
ne ineptus dicam conſcientie tue ſcrupulus.Poſ-
ſum tibi Terētianum illud obijcere.noduꝫ in ſtir-
po queris.Nil mihi debes niſi amorem.Sed nec
illum debes:quem pridem fateor bona fide inte-
gerrime perſoluiſti.niſi forte ideo:quia quod ſem-
per accipis ſemper debes.Sed ⁊ quod ſoluis cō-
tinue/nunq̄ꝫ debes. ¶ Nam ad id quod ut ſepe
olim de inopia queris:nolo tibi conſolationes/no-
lo pauperum illuſtrium nunc exempla congerere:
nota ſunt tibi.Quid ergo:clara equideꝫ ſemperqꝫ
vna uoce reſpondeo. Laudo ꝙ me magnas lꝫ ſe-
ras tibi diuitias procurāte libertatem animi quie
tamqꝫ pretuleris egeſtatem:Quod amicum totiēs te
uocantem ſpreueris/non laudo.Non ſum qui di-
tare te hinc poſſim:quod ſi eſſem non uerbo / non
calamo/ſed re ipſa tecum loquerer. Sum vero cui
vni tātum ſuppetit quantum abunde ſufficiat duo
bus vnum cor habentibus: atqꝫ vnam domum.
Iniurioſus es mihi ſi faſtidis.Iniurioſior ſi diſ-
fidis.Uale.Patauí.v.kal.Iunias.

¶ Ad Franciſcum Bruni contra immodicam ami-
citie fidem uera ſue paruitatis expreſſio.

Epiſtola.VI.

Uauis mihi vir inſignis ep̄le tue odor/gu
ſtuſqꝫ ſuauior:ſi de alio ſcripta eēt:nūc cuꝫ
ſuauitate uerecūdiam ac ruborem attulit.
Illis me ꝓferēs/quoꝝ idoneus utinam ſim mira-
tor.Illudi metuerem niſi notiſſime ꝟtutis ac fidei
tue candor obſtaret:te potius errare credideriꝫ q̄ꝫ
me falli:hēt enim illud excuſationem beniuolentie
plenam:hoc repꝛhēſionem amicitie alienā. ¶ Cete
rum ne ſub tāto:nō mearū laudum faſce multilo-
quus ſim.Fatigatio eniꝫ eſt amica ſilētio.hoc vnū
modo dicturus fuerim.Rem tuā quātiuis ꝓcij fa-
cere tuū eſt.ſed mihi crede ſic extimās terrebis em
ptores.Rūdebis nō eſt mihi uenale qđ laudo.cre
do eqdem.Nemo aūt te rem ꝑuam eqs aurib⁹ au
diet:ſic laudātem.Ut īuidie mee:ut extimatiōi tue
conſulas:qđ eſt dicito.minus quoqꝫ.ſiqd minimo
minus eſt.Pudet ſtrictim attigē:Quod te ubertim co
pioſeqꝫ diſſerē ne puduerit ꝓſtringēs oculos amor
fecit.Tu me oratorem.tu hiſtoricum.tu phm̄.tu
poetam.tu me deniqꝫ theologū facis.qđ non face-
res niſi ſic eē tibi ꝑſuaſum eēt ab illo cui nō crede-
re magnus eſt labor.amorem dico quo nūc forſan
ueniam merebaris.niſi me claris oneratuꝫ titulis
ad extremum maximis ⁊ qbus cōferri nō mereor
etiam ꝓtuliſſes. ¶ Ego vero amice ut intelligas quā
tuꝫ uel opinione mea uel re ipſa ab hac ſnīa tua ab
ſim.hoꝝ oīum que mihi tribuis nihil ſuꝫ.Quid er
go:Scolaſticus.Et ne id qdem:ſed ſiluicola: ſoli-
uagus.inter aerias fagos neſcio qd inſulſum ſtre-
pere ſolitus.Queqꝫ ꝓſumptionis ⁊ audacie ſum-
ma eſt/acerba ſub lauro fragilem calamum attin-
gere.non ut feruens operam:ſic ⁊ felix euentuum
amantior q̄ꝫ ditior litterarum.Sum ſectarum ne-
gligens:ueri appetēs.Quod quoniam queſitu ar
duum: ego queſitor infimus atqꝫ infirmus: ſepe
diffidens mei:ne erroribus implicer / dubitatio-
nem ipſam pro ueritate complector. Ita ſenſim
achademicus aduena vnus ex plurimis / atqꝫ in
humili plebe nouiſſimus euaſi/nil mihi tribuens:
nil affirmans dubitanſqꝫ de ſingulis niſi de qbus
dubitare ſacrilegium reor. En tuus ille Hippias Hippi-
in conuentu olim philoſophico cuncta profiteri au as
ſus:tecum nihil preter inquiſitionem ueri anxiam
preterqꝫ dubietatem atqꝫ inſcitiam profitetur.
¶ Iamqꝫ illuſtris Pandulphi teſtimonium ad
tue multum diuerſe ſententie robur trahis:q̄ꝫ ua-
lidum ſit agnoſces: ſi non que in illo ſumme ſunt
dignitatem ſcilicet viriqꝫ virtutem libraueris:ſed
affectum.Nempe ſi iudicium uerum queris: li-
beruꝫ tribunal liber querendus eſt animus. Non
eſt autem liber animus: cui amor imperat. Nil
tu magis amatori credideris q̄ꝫ oſori.Errat al-
ter honeſtius.In iudicio pares ſunt. Crede ergo
illi intrepide de republica.Crede illi de re bellica.
de militaribus artibus multoqꝫ maxime de ducis
imperio.de fortitudine.de prouidentia. de ſeue-
ritate.de clementia.de patientia laborum.de con-
ſtantia.de magnanimitate.de gloria. de ingenijs
quoqꝫ aliorum pluſq̄ꝫ militariter.Cum ad me vnū
ſermo deſcenderit:quere cui credas/aliuꝫ.hic plu-
rimos iam fefellit.hinc ego ſi neſcis mei uſqꝫ ipſi-
us in miraculum charus ſum nullis quidem meri
tis.Sed generoſa mēs amore alitur:gratis amat
Is cibus:ea uoluptas:id ſibi ſolatium. ¶ Puta-
bam calamum frenare:ſed rapior neqꝫ hinc preco-
conijs tuis preſſus hinc occupationibus meis feſ-
ſus/poſſum quieſcere:quominus longiuſculam hi
ſtoriam litteris inſeram. dicamqꝫ quod tu quoqꝫ

mecum ſtupeas.Multos quidem ille vir per an-
nos anteq̃ me videret:loquaci tñ fama excitus pi
ctorem nõ exiguo cõductum/nec paucoꝝ dierum
ſpatio miſit ad locum:qui ea me tẽpeſtate incolam
hẽbat/ut is ſibi in tabellis exoptatam ignoti hoīs
faciem repoꝛtaret.Qđ cum me inſcio factum eſſet
lõgo poſt tp̄e graui bello turbatis hũc italie rebus
exigẽte Mediolanum uenit:ubi tũc eram.Et lꝫ ua
rijs vndiq; motibus ꝑiculiſq; diſtractus:qbꝰ vnũ
caput minime ſuffecturuꝫ diceres.nihil tñ ꝑus ha-
buit:nihil antiquis q̃ ut vultũ cerneret cuius vidiſ
ſet imaginem.Mitto que a ꝓperãte dici nequeunt
quotiẽs per id tẽpus ad me q̃q; familiariter vir tã
tus ⁊ tãtoꝝ exercituũ ductoꝛ acceſſerit:q̃ cupide/
q̃q; ex equo cum tãto inferiore ꝟſatus ſit:ut demũ
graui egritudine liberatꝰ/quam ſibi ⁊ ardẽtiſſimo
ſub ſole acta eſtas/hyẽſq; ſub niuibꝰ ⁊ immodicus
belli laboꝛ cureq; ꝑperãt:cum ſe nõdum ſuis pe-
dibus ferre poſſet/famuloꝝ nixus humeris me pe
tijt.Quem per totum tẽpus egritudinis ad cubi-
culi ſui ſpõdam diebus ſingulis vidiſſet.ſed iucun
dius inter libꝛos ut aiebat/ſede uelut in ꝓpꝛia re-
uideret.Quam tãtam tãq; heroicam viri illiꝰ hu-
manitatem e memoria mea/nec fugaces ferẽt an-
ni:nec imemoꝛ lethes toto gurgite diluet.Deniq;
victoꝛ in pꝛiam cõfecto bello multa cum glīa reuer
ſurus:ꝙ neq; pictoꝛ ꝑmus uotum eius impleſſet:
⁊ mutata annis eẽt effigies mea/alterum adhibu
ĩt:vnum qdem ex pauciſſimis nr̃i eui pictoribꝰ:ad-
Zeuſis hibiturus Zeuſim aut Pꝛothogenẽ/aut Paraſiũ
Protho. aut Appellem/ſi nr̃o ſeculo dati eẽnt.Sꝫ oīs etas
Para. cõtẽta ſuis ingenijs ſit opoꝛtet.Miſit ergo quẽ po
Appel. tuit:magnum ꝓꝛſus artificem ut res ſunt.Qui cũ
ad me ueniſſet diſſimulato ꝓpoſito/meq; lectioni
intẽto ille ſuo iure aſſidẽs:erat enim mihi familia-
riſſimꝰ:neſcio qd furtim ſtilo ageret:intellexi frau
dem amiciſſimã.paſſuſq; ſum nolẽs ut ex pꝛofeſſo
me pingeret.qđ nec tñ omni artis ope quiuit affi-
cere.Sic mihi:ſic alijs viſum erat:cur ſi queris ne
ſcio/niſi ꝙ ſepe uehemẽtius tẽtata ſuccedũt ſegni
us/ ⁊ nimia uoluntas effectum necat.Eam tñ ipaꝫ
imaginem tãtus ille dux ſecum tulit/interq; deliti
as habuit.ob hoc vnum ꝙ meo ſaltẽ noīe facta eſ-
ſet.¶ Jnũc ⁊ ſic affecto meis in laudibꝰ fidem ha
be.Hec tam multa in iniqſſimo loco ac tp̄e ut ſcri-
berem coegit illius recoꝛdatio/tui tum ut agnoſce
res illum ualde amare teq; nõ minus ſi illi credi-
deris errare.Sit hoc ꝑmum amicitie mee pignus
falſis amici aīum opinionibꝰ abſoluiſſe.Bona fide
qd ſim/qdue nõ ſim dixi.de me mihi potius crede
q̃ alteri.Nulli enim ꝓfundius notus ſum:qui ⁊ ſi
me amem:amo tñ ueritatem hac in ꝑte mihi notã
adeo ut vix magis me pudeat cõtra illum loqui q̃
loquẽtibus uel in ſilẽtio cõſentire.Sileo tñ iterdũ
nõ aſſenſu aliquo:ſed uel cõtẽtionis odio uł loquẽ
di tedio.Nũc ne ſilere potuerim:hinc impoꝛtabi-
lis laudꝰ moles.Jllinc eloquẽtie rarus ſplendoꝛ
in cauſa eſt.deliniri foꝛtaſſe alijs:⁊ ſi me oẽs abſol
uerẽt:ipſe mihi reus atq; inexcuſabilis viſus ſum
ſi tam copioſo tãq; artifici laudatori me tacitum ꝑ̄
buiſſem.ueni igit̃ in certamẽ hac vna de re cuꝫ illo
cui in reliqs oībus cõſentiẽs atq; vnanimis eẽ ue-
lim.laudari fateoꝛ nõnunq̃ ab alijs ſolitus:ſed nõ
ita.vñ eſt ut nullum vnq̃ tale duellum cuꝫ amicis
habuerim.Nil tale qđ ſciaꝫ fecerim.qꝛ nec tale ali
quid paſſus ſum.Tu deinceps ama ut facis:incoꝛ
ruptius iudica.¶ Poſtremo aũt quiſqs ſim q̃ li-
bet uel tardus ingenio uel hebes iudicio/uel fuſcꝰ
elogo/oīum pene incertꝰ atq; heſitãs:ſum tñ ut ar
bitroꝛ/niſi hoc ipm̄ falſo mihi arrogo in amicitijs
ſatis cõſtãs.Nõ de ꝑfectis illis loquoꝛ atq; rariſ-
ſimis/ad q̈s ꝟtute opus eſt multa:q̇rum perpauca
ex oībus ſeculis paria memorant̃ ut noſti.ſed de
hijs alijs q̈s mediocritas mea fert.Jn amãdi actu
ut eſt aius ceſſurus memini cũctis in rebꝰ alijs ce-
dẽs multis.Pꝛoinde quẽcũq; uel tua ſibi me cha-
ritas finxerit uel ꝟitas ipſa me fecerit amicuꝫ ſcito
quodq; tibi pollicitus ſum.ne dubita/fixuꝫ eſt:ſic
tua meretur virtus:ſic mea exigit natura:ſic noſtre
bonus amicitie ſponſoꝛ iubet.Jd tibi non delphi-
co:ſed celeſti oraculo dictum crede.Et uale.Quo
niam non viſi oris meminiſſe nõ potes:memoꝛ ſal
tem noſtri nouimus.

¶ Ad eundem vite finem pꝛoximum ⁊ incertum fu-
gam moꝛtis nullam.⁊ aſtrologos multa mentiri.
Epiſtola.VII.

q Uod me ad fugam moꝛtis hoꝛtaris gratũ
habeo.Neq; enim id faceres niſi cõtrariũ
moꝛtis:hoc eſt vitam amares meã.Amas
igitur quem non noſti.Dicam uerius non vidiſti.
Nimirum.Si non niſi que vidimus amaremus:
nemo deum:nemo ſuam animam amaret.plus di-
cam:nemo fratrem:nemo filium:nemo amicum:
quos dum cernere credimus:non eos:ſed eorum
domos:⁊ hoc quoq; dicam uerius illorum vide-
mus ergaſtula.pꝛofecto enim que coꝛpora dicimꝰ
vincula ſunt:que niſi ſolubilia nobis ac fragilia cõ
tigiſſent eterna erat humana calamitas.vnde Plo plotinꝰ
tini illud iure laudatur qui de deo atq; hominibꝰ
loquens miſericoꝛs inquit pater moꝛtalia illis vin
cula faciebat.¶ Sed redeo ad charitatem tuam.
Nempe ut in ſe amicum id quidem fraternumq;
quod de me cogitas:ſic ſi ad naturam rei aſpicias
inane.Nulla eſt enim moꝛtis fuga:immo ꝟo perſe
pe accidit:ut fuga moꝛtis eſſet ad moꝛtem fuga.
Jtaq; nil melius nil tutius q̃ inter deſideriũ moꝛ
tis ac metum:nec anticipare nec detrectare quic-
quid erit quod ſuperne iubeamur.Memoꝛq; es ſe
nis illius multis malis exerciti:ſed ex arce patien
tie non deiecti:qui cum deo loquens:uocabis in-
quit me ⁊ ego reſpondebo tibi.Obſeruemus ⁊
nos reuocatorem noſtruꝫ:ne aut tergiuerſatio aut
pꝛecipitatio ſibi noſtra diſpliceat.Nam ut uocan-
ti domino non reſpondere ſuperbia eſt:ſic non uo-
canti reſpondere dementia.Equa uanitas eſt moꝛ
tem nimis uel metuere uel optare.Alterum igna-
uie eſt.Alterum impatientie.Jllic metus inefficax
hic uotum ſuperuacuum.fruſtra metuit̃ quod vita
ri nequit.fruſtra optatur quod mox aderit.Si-
mus foꝛti animo ac tranquillo.Nihil minus viri
eſt:q̃ metus.Nihil minus q̃ perturbatio ſapien-
tis.¶ Ex quo die nati ſumus:⁊ pericula nobis ⁊
tedia vndiq; ⁊ labores:⁊ laquei:Que cuncta iam
pꝛidem viris pꝛouiſa eſſe debent:ſi non ſunt.Quẽ
circum?Quam paleſtram?Quod certamẽ ingreſ
ſi ſimus:atq; omnino quem in mundum uenerimꝰ
ignoramus?Janitoꝛ nos fefellit:niſi patienda om
nia pꝛedixit in lumine.hoīem ſe non nouit qui ſe

humanis caſibus neſcit expoſitū: ⁊ nãe mortalis
obliuiſcit̃ qui de morte nō cogitat:horiſqꝫ illam ⁊
locis oibus nō expectat.Hec ſors nr̄a eſt:quaꝫ fle/
re licet ⁊ cōqueri:quod totis uoluminib⁹ docti ho
mines fecere:ut egoipſe nō paruis ep̄lis olim feci
ſed nil fletu ꝓficit̃ aut lamētis adamātine leges re
rum ſunt.Semel locut⁹ eſt deus.dixitqꝫ ſemel na/
ſcētibus auctor qcq̄d ſcire licet.⁊ que ille dixit fixa
ſunt oia.Nam ut uatum alius q̄dam ait.graue ⁊ i
mutabile ſanctis pōdus adeſt v̓bis ⁊ uoceꝫ fata ſe
quunt̃.¶ Et ꝓfecto ſi a fando fatum dicit̃:qđ non
huic tm̄ ſed ſacris quoqꝫ doctoribus atqꝫ Auguſti
no p̄cipue viſum ſcio fatum nr̄m ſi hoc noie uti lice
at nō in ſtellarū motib⁹ ſed in dei v̓bis ac ꝓuiden/
tia ſitum eſt.Seu ſecuris ergo ſeu timidis accidet
qđ nā qđ deus rigido ſanxit edicto.Moriēduꝫ eē
nemo dubitat.Qñ.ubi.q̄liter.horū dubietas mul
ta eſt:ut eſt ferme oium futuroruꝫ.Neqꝫ dubietas
mō:ſed inſcitia:ſed caligo ꝓfundiſſima atqꝫ denſiſ
ſima/quā acies nr̄a nō penetret.¶ Quid hic op⁹
aruſpice?Quid torquet̃ aſtrologus?Quid iſudat
curioſitas uana matheſeos?Quos etſi v̓bis accē/
di poſſe nō corrigi plane norim:de ſucceſſu deſpe/
rās ſepe tm̄ ſic aggredior.Sinite o iſani.Sinite ſy
dera curſus ſuos agere.Siue enim in nobis nihil
agūt aſtra:ſiue nihil in nobis iudicāt:ſiue horuꝫ ni
hil a nobis intelligit̃:e q̄bus vnum ſaltem uerū eē
ſi nil aliud/ueſtra utiqꝫ mundo iudicāt mendacia.
Quodlibet eligite.Eligē enim aliud nō licet:ſtul/
te de re nulla.fruſtra de re inacceſſibili diſputatur
Quid ergo mēdaciorum mole nos obruitis.Feſſi
ſumus audiēdo.feſſi expectādo.cum nihil eueniat
oium que uelut cōſopiti ebrij murmuratis:niſi ra/
rum forte aliqđ atqꝫ fortuitum uerum/q̄lia etiam
aliqñ mētiri uolētibus elabunt̃.Nemo eniꝫ q̄ꝫuis
uelit falſa oia loqui pōt:ſepe inuitis labijs menda/
ci de pectore v̓itas ꝓdit:Et uos q̄dem v̓o vnico ca
ſu elapſo inter mille mēdacia ſup̱bitis:cum hone/
ſti animi mille inter uera vnico mēdacio erubeſcāt
Dicite nobis añ factum certi aliq̄d:ac ne fortuituꝫ
videat̃.uero vni alterum addite.cur uel poſt factū
uaticinia uana cōfingitis uel fortune ueri nomē da
tis.Quid celum fruſtra:q̄d terram:q̄d hoies fati/
gatis?Quid ieptiſſimis legib⁹ ueſtris lucida aſtra
ſubijcitis?Quid uos liberos natos inſenſibilium
ſyderum ſeruos vultis facere?O ridiculoſa ꝓter/
uitas ⁊ impudētia inaudita:cum ab hijs q̄bus hu
manuꝫ genus uēditis nihil oino:ab hijs ſtultis ac
miſeris qui uēdunt̃ p̄cia vultis expetitis extorque
tis.Miri ꝯctus:noue nūdine.ſed cum ignaris pñ
tium atqꝫ p̄teritorū nihilqꝫ niſi futura noſce uolēti
bus:que ſola noſci nequeūt.Proſper ⁊ facilis lu/
dus eſt ueſter.Doctiores p̄ſtigia ueſtra ridēt.Nā
q̄d uobiſcum Mars aut Uenus.Quid Juppiter
aut Saturnus.Quid noia p̓deꝫ abdicata renoua
tis.Noſqꝫ uel ore impio uel nautica ruditate ſic li
cēter illuditis.Quorū aias tartarus hēbat:ad ce/
lum trāſlata ſunt noia ab hijs qui mox illos ad iſe
ros ſecuturi erāt.Nos q̄bus celuꝫ ꝓmittit̃ in hijs
noibus ſpem ponemus:niſi forte illud autenticum
magis:ꝙ nauta tūc ſtellis numeros ⁊ noia fecit ut
maro ait Maro.Sed ꝓfecto non illa que diu añ fecerat
is qui numerat multitudinem ſtellarū ⁊ oibus eis
noia uocat.o felix ſiq̄s eſt cui repoſitum ſit illa co/
gnoſcere.Erit is mihi uerus q̄dem ac p̄clar⁹ aſtro/

Contra aſtrologos

logus.Nō Ptholome⁹:nō Archimedes aut Juli Ptho.
us firmic⁹.ſed altior multo certiorqꝫ.Proide hec Archi/
noium mortalis inuētio impietati ſupplicium:na/ Ju.fir.
uigationi p̄ſidium:vite nr̄e neqꝫ p̄ſidium pōt eſſe
neqꝫ ſupplicium debet.Quid incaſſum malefici la
boratis?cum vulgo ut libet:nos aduerſus ueſtras
inſidias exp̱ecti intētiqꝫ ⁊ armati ſumus.vultis
⁊ nos nūis ueſtris aſcribere ut uobiſcuꝫ ſimus ex
illorum grege q̄bus per Sophoniam dñs cōmina Sopho
tur?qui adorāt ſup̱ tecta militiam celi.Qđ ibi ſic nias
exponit̃.ſolem ſcilicet ⁊ lunam ⁊ cetera:qui eleuā
tur cōtra ſciam dei.qcq̄d in mūdo gerit̃ ad ortuꝫ ⁊
occaſum ſtellarum referētes:qui iurāt in dño ⁊ in
melchon:qui duobus.ſ.dñis uoluit placere:deo ⁊
mūdo.qđ nullo pacto ꝓpter dñorū diſcordiā fieri
pōt.Nos aūt ſub tecto clauſi pij pectoris non celi
militiam/ſed ipſum celi regem adoramus oipotē/
tem ſcilicet deum patrē/ ⁊ filium eius vnigenitum
Jeſum Chriſtum crucifixum:⁊ ſanctū ſpūm para/
clitum a p̄re ⁊ filio ꝓcedētem.vnum hūc trinumqꝫ
deum colimus.Jlli fidimus.Jn illum credimus.
Jn illo nō in alio iuramus.Quid externa ſup̱ſtitio
ne nos inuoluitis?Jlli obſeq̄mur qui creauit nos
⁊ creatos regit.celūqꝫ ſimul ac ſtellas ⁊ creauit ⁊
regit.neqꝫ magis in uobis aut creādis aut regen/
dis ſtellarum ope/q̄ꝫ in ſtellis nr̄o eget auxilio.Si
q̄d loci eēt in nobis alterius poteſtati illaꝫ pariter
cultu debito coleremus:nūc nil alteri nos debē co
gnoſcim⁹.Siq̄d in nobis eſt boni ab illo eſt.Quic
q̄d aūt mali nō ab alio q̄ꝫ a nobiſ.alioq̄n penale nō
eēt qđ aliūde ꝓcederet.Nolite ergo creatorem ⁊
creata cōfundere.Deniqꝫ ſi errorem demum eligi
ſtis viam linq̄te v̓itatis/ac vite/ad illum aſpiranti/
bus:qui eſt via v̓itas ⁊ vita ceci ſyderū miratores:
ac ſyderum:viles ſerui quodqꝫ eſt mirabilius ꝓſo
nete ⁊ captiuādarum artifices aiarum.Quo p̱gi/
tis?q̄d intēditis?Quid nobis aut igneos globos
inſtabiles:aut mortuos peccatores duces ꝓcura/
tis?Joue minor:ſed uel nō notus nobis uel nō cre
ditus nec dilectus celum uoluit ac tēperat:⁊ ſuum
orbem ipſe opifex moderat̃.Jlli canit̃ ⁊ non Joui.
Jn manibus tuis ſortes mee.Poteſtis in aium in/
ducere:ut neglectis fulgorib⁹:qui ſi per ſe extimē/
tur oculos mulcēt excecātqꝫ aias:ad illum attolla
tis ingenia de quo ſcriptum eſt.in lumine tuo vide
bimus lumē.⁊ incipiatis aliqñ credere ꝙ Juppi/
ter ueſter nihil.Chriſtus nr̄ pōt oia.ꝙ ſol ⁊ luna lu
cēt oculis:horum cōditor mēti lucet.Quid illam
incorp̱eam ac diuinam ad corpora q̄ꝫuis clara re/
flectitis?Stupetis forſan hec lumina:celum ipſuꝫ
dieſqꝫ ⁊ noctes ornātia:⁊ mūdo:ſi hijs ſane uti no
rit utilia.Sed rectam atqꝫ alta ſpectātem animaꝫ
interior lux delectat.in quam v̓ſi ſortilegis nō ege
mus ⁊ hijs falſis uatibus credulorum arculas au
ro uacuātibus:at v̓o nugis aures:errore aios atqꝫ
horrore cōplētibus:p̄ſentemqꝫ vite ſtatum futuri
pollicitatione turbātibus.¶ Hec amice aduerſus
hos nugatores:nō tm̄ mihi ſed Chriſto ⁊ in illum
credētibus odioſos:atqꝫ hijs ſimilia:⁊ ſepe dixi:
⁊ nūc:ut mirari deſinas:hijs eiſdem q̄bus hone/
ſtiſſimam hanc urbem uacuaꝫ ſperabam:per hos
dies preter ſpem obſeſſus ac uexatus:quaſi illos
alloquerer.pene tui oblitus dixerim.Pauca licet
ex multis : plura tamen q̄ꝫ hoc tempus poſceret/
aut hee capent anguſtie/niſi cum calor heri ⁊ nu/

Chꝛs oia pōt

diuſtertius loquēdo cōceptus ſcribētem nūc etiaȝ
inflāmaſſet.¶ Ad rem redeo.Siqs eſt igiť quem
adhuc iſta ſollicitēt:quiqȝ futuri anxius regi ſecu-
loꝝ cui debet oia:parum fidat:auium ſe nocturnū-
Flacc⁹ qȝ iter agere ſine lumine nouerit diuinumqȝ illud
Flacci carmē audiat:prudēs futuri tp̄is exitū cali
ginoſa nocte p̄mit de⁹.ridetqȝ ſi mortaliſ ultra fas
trepidat.Cōfidamus o ſolliciti mortales neqȝ tre-
pidemus:ne trepidationē nr̄am ꝛ nos rideat.qd̄-
qȝ grauiſſimū eſt oderit:is a quo amari vna certa
felicitas eſt.Quieſcamus moderemur curas.que
rimonias cōpeſcamus:ꝛ ꝓuidētiſſimi ac clemētiſ
ſimi ducis impium p̄ſtolemur taciti:qn potius oc-
curramus expeditiqȝ atqȝ alacres feſtinem⁹.Non
ad nos mors uenit.Nos ad illam imus:nō fortui
Maro to ait Maro.ſtat ſua cuiqȝ dies.o qd ait.dies ſtat:
nos currimus:ꝛ dum fugere dūqȝ ſubſiſtere niti-
mur uolamus.quo cum ꝑuenerimus/dies illa no-
bis amplius nō ſtabit:ſed ꝛ ipſa cum ceteris qua-
ſi qd̄ expectabat nacta diffugiet:niſi ſit aliqſ fortaſ
ſis cui ꝯrium videať ꝓpter id qd̄ de peccatore ſcri
Pſ̄. ptum eſt in pſalmo.Dn̄s irridebit eum qm̄ ꝓſpicit
ꝙ ueniat dies eius.Et alio loco.iuxta eſt dies ꝑdi
tionis ꝛ adeſſe feſtināt tp̄a.Sane ſuꝑuacua diſce
ptatio vbi eſt ubi de re couenit.Loquēdi moreȝ p̄
ferat qſqȝ quem uolet:dum meminerit diē hāc vi-
cinam uel ſtātē adeūdā magno aio:uel ad uos ue-
niētem feſtinātēqȝ pari aio expectādam.Utrūuis
aūt impterritos adipleſſe non ſufficit.letos docet:
meqȝ an̄ alios quē iam nihil aut modicū hic dele-
ctat:qui p̄miſſis uere oibus letam mihi vitam fate
re ſolitis totiēs laudatā ſolitudinē/ ꝛ in terris iam
ſuꝑuacuas moras odi:ac fortaſſe breuiſſimas.for
te enim hocipſum q ō loqmur ꝓpe eſt.Quid vō rē
certiſſimaȝ in dubio ponimus.Juxta dicere uolui
cum pſalmiſta.ꝓpe enim eē qs dubitet.An quod
hoc iter intrātibus nunq̄ȝ lōge fuit/ꝓgreſſus elon
gabiť?ꝛ qd̄ mane ꝓpe erat:eo raptim ſine itermiſ
ſione ꝑgētibus ꝓcul erit ad ueſꝑam.Fieri pōt/ne-
qȝ ſi fiat mirū erit/aut iſolitum/ut qd̄ uaria ſpe in
lōgum trahimus:hoc ipſo futurū die ſit.Et qs no-
uit an qd̄ humanis in rebus peſſimum ſuſpicamur
ſimus optimum repturi?ut qd̄ ualde timuim⁹non
mō timuiſſe nos pudeat:ſed etiam nō ſperaſſe:cuȝ
erroꝝ nebulas diſcuſſura dies illuxerit.cūqȝ in lu-
cem illam exierimus a qua fuſco nūc carcere ꝓhi-
bemur?Et de hijs horūqȝ ſiĺibus ut ipſe ais ꝑ me
multa:ſed tn̄ mĺto plura per alios dici poſſūt:que
nec tēpus patiť nec locus.ꝛ ego ſatis hodie eua-
gatus ſum.Unum hoc tibi tueqȝ ſollicitudini notū
uelim.me aliam lȝ ob cām iaȝ impleſſe qd̄ mones
ꝛ p̄dem patauio ubi peſtis inualuit digreſſum Ue
netias petijſſe:nō ut mortem fugiaȝ:ſed ut querā
ſiqua in terris eſt requies.Uale.

¶ Jncipit ſecūdus liber.Ad Joānem de certaldo ob
iectoꝝ ſtilo criminum purgatio. Epiſtola.I.

Ut tacere oportuit aut latē.ſeu ue-
rius nō naſci:ut ſcileos euaderem
latratus.Nō eſt ludus in publicū
ꝓdire.Ualidi canes dente:uoce ſe
uiūt inualidi.Jllinc diſcrimē.hinc
tedium.Utrūqȝ ſilētio ac latebris
vitare cōſilium erat.Tulit me rerum eſtus quo no
lebam.Jam cōſpectus in populo digitis notor eo-
rum hoium quib⁹ ignotum eē p̄ma pars glorie eſt.
Non ſum ſcipio quem noctu in capitolium aſcēdē-
tem nunq̄ȝ canes latrauerūt.Sic de illo enim ſcri-
ptū memini.q̄ȝuis id uĺ medicamēto fieri poſſe uĺ
carmine qdam putēt.Me quocūqȝ luce media ice
dētem plebeia canum turba circūſtrepit.Quo me
vtam:oēs talib⁹ vici ſcatēt.Neqȝ vō tam uerear ge
neroſos.Rari ſunt enim.Nec facile irruūt iniuſſi.
Jſti aūt inūabiles:ingēti/rauci:quiqȝ quos morſu
nequeāt tedio agitēt imortali.Elegāter Anne⁹ ta- Anne⁹
le aliqd ꝛ ipſe ꝑpeſſus:ſicut inqt ad occurſum igno
toꝝ hoium minuti canes latratis:uere ꝛ minuti il-
li:ꝛ ego eis.et ſi nō inuiſus incognit⁹.Sūt canes
qdem pre timore/uĺ latrare ſoliti/uel mordē.Nul
lus hic timor talis.Nam neqȝ theoninis ego ſum
dentib⁹:ꝛ illis ne morderi poſſint mira arte cōſul-
tum eſt:tacitis ſemꝑ:ſemꝑqȝ latētibus.Nec atten-
dūt quāte ſit impudētie quāteqȝ ſuꝑbie iudices ali
orum fieri uelle/qui ſui iudices alios fieri nolint.
Profecto eqdem uocis ſue iudicem nō admittit q
obſtinato ſilētio uocem p̄mit.Nouum genus imo
antiquum:nec mihi ſoli ultimo hoiuȝ:ſed p̄mis ac
maximis importunū:an̄ alios Hieronymo qui de Hiero⁹
hijs ad amicos ſcribēs librum inqt.nō efferatis in
publicum:ꝛ ne faſtidioſis cibos ingeratis:vitetiſ-
qȝ coꝝ ſuꝑcilium:qui iudicare tm̄ de alijs:ꝛ ipi fa
cere nil nouerūt.q̄ȝuis idipſum ſatis illos iudicet
ut opinor.quodqȝ ad tegmen inſcitie meditanť:ad
inſcitie vtiť argumētum:ꝛ quo ſe maxime tegūt ꝓ
dunt:qr dum taciti iudicia hoium declināt:tacito
doctoꝝ homini iudicio cōdemnanť.Si hos tn̄ ille
vir timuit:ꝛ vitādos monuit.qd mihi?qdue alijs
agēdum putes?Eqdem hoꝝ ego nō tam metu q̄ȝ
odio ac cōtēptu:ꝛ ne prurietibus linguis ſcalpēdi
mām atqȝ inſtr̄a congererem ſepe me monui/ſepe
amicos:me ne noui aliqd ſcriberem:illos ne ſiquid
forte iam ſcripſeram/in aꝑtum educerēt.Non ha
beo qd̄ de alijs querar:ipſe mihi nō parui.quem ſi
ſcribēdi tātus ardor accēderet/ſcriberem ac dele-
rem:ꝛ quādo ea mēs erat ex lr̄is uoluptateȝ capi-
ens morſus ac latratus inuidie declinarem.Jdqȝ
ſic forſitā factum eēt niſi ꝙ me ut ad ſcribēdum ce
lerem delectatio:ac ſegnem ad delēdum mia facie
bat.Miſerebar inocue nouitatis:durum mactare
quem diligas:Jpſe mihi ꝓprijs manibus videbar
in meam hoc eſt ingenij mei ꝓgeniem ſeuiturus.
Et ſeuij tn̄ ut abrahā in filio dei ʒelo:ſic ego in ſcri
ptis ſacrificium ut poetice magis hoc q̄ȝ catholice
dixerim phebo gratum rat⁹ ac palladi:ſimul mul-
tum ꝓteruie/multūqȝ libidinis latratoribus meis
dēptū iri extimās.Et ſi qſſem/uel nil ſcribere uel
ſcripto ꝑurere ꝑpetuam illis raucedinem:mihi re-
quiem peꝑiſſem.Sed nequiui.Rurſumqȝ ſi reliq-
as lime ſeuerioris abdere potuiſſem viuus ſaltem
quieuiſſem.ſed nec ad ipſum potui ut qui amicis
nil occultare didicerim nil negare.hinc mihi faſti-
dij prima radix.¶ Unum de multis audies.ante
annos plurimos dum poſt obitum ſummi regis a
Romano pontifice miſſum me neapolis haberet/
atqȝ inter expectationis tedia opportunū ac dulce
remediū Barbatus meus ſulmonēſis illic eēt:vir
oium lr̄arum cupidiſſimus/mearū vō tam imodi-
ce ut in illis nō reruȝ pōdus/nō vboꝝ grām:nil po
ſtremo querat aliud niſi an mee ſint:Sed ne id q-

dem:ſic illaꝛuꝫ ſibi eminus uel odoꝛ ipſe notiſſimꝰ
eſt:necꝫ mihi per id tēpuſ abſqꝫ illo dies ullus age
ret:accidit ut in africa mea/que tūc iuuenis notioꝛ
iam famoſioꝛqꝫ:q̄ꝫ uellē curis poſtea multis ⁊ gra
uibus pꝛeſſa cōſenuit aliquot/illi tali amico v̄ſicu
li placuiſſent/quos palam poſcere ueritus. Nemo
nāqꝫ uerecūdioꝛ/nemo reuerētioꝛ amicos:atqꝫ in
p̄mis mei/ſubmiſit qui illos muneris inſtar ingen-
tis ſupplicij p̄ce depoſceret. Negaui ꝯtra meū mo
rem ⁊ intēpeſtiuum deſideriuꝫ libera charitate re
dargui. Erubuit:geuitqꝫ tātiſper:atqꝫ orauit impi
oſo ut parcerem amori. Nec ſecius die altero atqꝫ
altero adhibitis interceſſoribꝰ inſtitit:ipoꝛtunitate
ꝓꝛſus ingenua ac modeſta:tenera qdem frons pu-
doꝛqꝫ purpureus mearum duritiem repulſarū fer
re nō poterat. Semꝑ igiť illo abſēte ſubſtituti ade
rāt. Eſt qdem qſqꝫ pꝛo alio q̄ꝫ pꝛo ſe honeſtius im-
poꝛtunus. Iaꝫ ut arbitroꝛ finē tenes. Negaui quā-
tum illeſa quit amicitia. Cūqꝫ nullus peccādi mo-
dus eēt:ad extremum victus:nunq̄ꝫ enim cū ami-
cis luctoꝛ qn ſuccūbam:ceſſi ⁊ v̄ſus niſi falloꝛ q̄tu
oꝛ ac triginta lime adhuc ⁊ t̄pis indigētes illi ami
co cui nil ad ultimum negaturus ſim/ea lege cōceſ
ſi/ut ad manus alterius nō uenirēt. Ad ꝓmittēdū
ꝓna ſemꝑ intēſa cupiditas:nō eque aūt ad memo-
rādum tenax:nullam cōditionem reſpuit/dū opta
ta ꝑcipiat. dedit fidem/quam eodem ipſo die/pu-
to fregerit. Sic ex illo vix bibliothecam lr̄ati hois
introire mihi cōtingit/ubi nō eos v̄ſus q̄ſi epigrā-
ma illud Apollinei tripodis tēplum ſubeūtibꝰ ob-
uium in limine viderim. quoꝝ natiuo hoꝛrori/ſcri-
ptoꝝ quoqꝫ erroꝛ acceſſerat. Et ſi hec nō mea ma-
gis q̄ꝫ cōis oium ſcribētiuꝫ ſit querela. Sic me igi
tur meus ille. Ignoſcēdum fateoꝛ/ꝙ honeſti amo-
ris cogit impetus/dum laudare/dūqꝫ qd̄ ſibi ſum
facē alijs/clarum ſtudet/ſparſiter:ac rep̄hēſionibꝰ
multis dedit. Sed nō miroꝛ. noſco uoces:accētus
intelligo:ciues nr̄i ſunt. Ad aliena tēptādum acu-
tiſſimi atqꝫ ꝓmptiſſimi. ad reliq̄ tardiores:ne quid
moꝛdacius in eos loq̄r:quoꝝ oia p̄ter mores dili-
go. ¶ Locus iſte digreſſionem recipit. Fredericū
hūc etati nr̄e ꝓximum:qui huius nois ultimus ro
manum rexit impꝛium/pꝛudētiſſimum p̄ncipem:⁊
qui germanus origine/cōuerſatione italus/utriuſ-
qꝫ gētis ad plenum mores ⁊ ingenia:hinc natura:
hinc cōſuetudine didiciſſet. ita dicere ſolitum acce
pimus. Eſſe has duas toto terrarum oꝛbe p̄cipu-
as ac p̄ſtātiſſimas nationes:iter ſe v̄o p̄largiter dif
ferētes. utrorūqꝫ enim meritis eque p̄mia deberi:
ſed ſupplicium nō ita. Nēpe utroſqꝫ p̄mio ad v̄tu-
tem erigi. uerum italos uenia meliores fieri/ ⁊ ſuū
crimē ⁊ clemētiaꝫ ſui ducis agnoſcere. Germanos
ipunitate tumeſcē miſericoꝛdiā iputare foꝛmidini:
quo plus ignoueris plus auſuros. itaqꝫ ſepe italis
tuto parci:nec tuto tm̄/ſed utiliter:at germanꝰ pe-
nas debitas/uľ differri magni rem eē ꝑiculi. de re
liquo italos honorifice hn̄dos:germanos v̄o fami
liariter. hos qdem honoribꝰ:illos effectibꝰ ⁊ coio
ne gaudere. hiſqꝫ artibus hos ⁊ illos ad amicitiaꝫ
⁊ ad fidem mihi. Italoꝝ familiaritatibus abſtinē-
dum/eo ꝙ ⁊ curioſi reruꝫ/ ⁊ in vitijs alienis nimi
uꝫ ſint acuti atqꝫ oia iudicēt:nō mō que uera ſunt/
ſed que falſa lꝫ opinione cōcepint:ita ut qcqd oino
aliter fit q̄ꝫ fieri eis debere videať irrideāt. tantam
enim cuiqꝫ fiduciam ſui eē ut idoneum ſe cūctoruꝫ
putet eſſe cēſorem:Cōtra aūt germanoꝝ cōuictuī i
dulgēdum/nihil in amicis iudicādum:nilqꝫ aliud
in amicitia querētium q̄ꝫ amari:nec ullum amoris
argumētum maius familiaritate credētiū. ¶ Hec
tam multa dixerim/ut videres qd de familiarita-
tibus nr̄is:deqꝫ libidine iudicādi tātus ille vir ſen
ſerit. Que ſnia q̄ꝫ ſit uera/nō diſputo. uere aūt hoc
mihi videoꝛ dicturus/ſi nō de italis ſed de ciuibꝰ
tm̄ nr̄is id diceret:nil uerius nil grauius dici poſſe
Quoꝝ nō familiaritates:aut amicitie:ſed cenſure
ſunt. nō ille qdem mites ac placide:ſed inexorabi-
les ⁊ acerbe:quoꝝ nemo eſt/qui tum in viuēdo ſit
mollioꝛ Sardanapallo/nō ſit in iudicādo multuꝫ
Fabꝛicio aut Catone rigidioꝛ. Et ut ceterarū rerū
ad me minus ſpectātium iudicia p̄termittā:ſic de
lr̄is iudicāt q̄ſi nihil rite dici queat. qd̄ nō ⁊ capa-
ces ac patulas illoꝝ aures impleat. ⁊ leniat aſꝑas
⁊ infenſas placet: ⁊ recreet feſſas: ⁊ delicatas mul
ceat: ⁊ illiciat occupatas:opus uel Ciceroni ardu-
um uel Maroni:uel utriqꝫ. qd̄ magis reoꝛ ipoſſibi
le. Puto nō legerint memoriter qd̄ ait ille. cuiꝰ nō
multa qdem ſed hoc multum placet. Impꝛobe fa-
cit inq̄t qui in alieno libꝛo ingenioſus eſt. Quanto
aūt impꝛobius qui ingenioſiſſimus in alieno eſt. ⁊
ſcrupuloſiſſimus uſqꝫ ad faſtidium atqꝫ odiuꝫ. In
ꝓpꝛio nō hebes modo/ſed mutus:ſed elinguis:ſꝫ
exanimis. Ego qdem ut poſſum granuloꝛ ingenijs
nr̄is. Pauci illi incoꝛruptiqꝫ v̄ſiculi poſt apēninuꝫ
ac padum alpem quoqꝫ ac danubium tranſgreſſi:
nuſq̄ꝫ qd̄ audierim rep̄hēſorem niſi in patria rep-
perere. Sed o ingenia magis acuta q̄ꝫ ſolida. ma-
gis acria q̄ꝫ matura. Quis uos urit igniculus? qd̄
virus inficit? qd̄ calcar exagitat? nō taꝫ uobis eſtu-
antis ethne rabies aut caribdis. nō tam trucis pe-
lagi fragoꝛ:aut tonitru:q̄ꝫ ueſtri ciuis hoꝛrifice no
men ſonat. Nō de me vno enim agiť. Quiſqs gre-
gi publico ſe ſubducere nitiť hoſtis eſt publicus.
cur obſecro? An foꝛte ⁊ illud Senece uerum eſt?
Expedit enim inq̄t uobis neminem videri bonum
quaſi aliena virtus expꝛobꝛatio delictoꝝ oium ſit.
Crede mihi amice ⁊ indignationis huius ⁊ iniu-
rie ꝑticeps ex ea urbe nati ſumus ubi vnius laus
impꝛoꝑium ſit multoꝝ. maxime ſi illoꝝ admoueať
ignauie. vn̄ nullum magis q̄ꝫ ſuos ciues ſiqd excel
lētie ſit oderūt:Quam putas ob cām:niſi ꝙ laten
di auidos eo moleſtioꝛ quo vicinioꝛ lux offendit.
vis ne hoc tibi adeo clarum fieri : ut nec ſol ipſe ſit
clarioꝛ:cogita quot nr̄a:quot patruꝫ atqꝫ auoꝝ me
moria: ⁊ q̄ꝫ grauibꝰ bellis exerciti:cum abūde foꝛ
tiſſimos militieqꝫ doctiſſimos viros domi ſemper
habuerint:nūc ciſalpinam galliā:nūc picenum:ter
raſqꝫ alias pꝛo belloꝝ ducibꝰ adeūtes:alienis au-
ſpicijs vinci potius elegerūt q̄ꝫ ſuis vincere:tātus
eſt pudoꝛ ſuo duce parta ꝓſꝑitas:ut de ſe hoſti vi-
ctoriā q̄ꝫ de hoſte ciui ſuo gl'iam queri malint. Si-
ue is liuoꝛ ſiue eſt pauoꝛ. de liuore oriens ne ſcili-
cet viroꝝ v̄tus illuſtriū factis inſignibꝰ inoteſcens
iuxta ſe poſitum pādat inhertiā. Quem moreꝫ ne
ſcio quidem vnde ſed non utiqꝫ a romanis patri-
bus ac fundatoribus noſtris accipiunt : ut omnis
exotici dogmatis externeqꝫ cōſuetudinis mirato-
res ſic paternorum atqꝫ ſalubꝛiuꝫ indociles exem
plorum. Iure igiť ⁊ romanis victorijs claroꝝ tro-
phea ciuium ſunt inſcripta noibus: ⁊ cladibus no
ſtris alienigenarum infelices ducum tituli atqꝫ ad

uẽtitie põdus heret infamie. O peſſima oibus ex
animi moꝛbis inuidia moꝛtem humano generi di-
ceris intuliſſe:necdum deſinis: Quid ulteriꝰ que-
ris:ǫd ſufficiet ſi pemiſſe nõ ſufficit? O triſtis ac
miſera coꝛporum cõplexio:ſed miſerioꝛ animoruꝫ
Febꝛicitare leonem quotidie fama eſt:q̃ꝫqꝫ de hoc
ut de alijs maxime pegrinis aiantibus multa nar
rent̃ inania.⁊ obſtet haud dubie huic vulgi ſentẽ-
Ariſtotiles tie:qꝺ Ariſtotilem ſequẽs ait Plinius:quoniã leo
Pliniꝰ videlicet egritudinem faſtidij tm̃ ſentit.Certe me-
dico familiari meo filius adoleſcẽs fuit:de quo mi
hi iuratus pater aſſeruit.de ſalute illius paterna ſe
pietate ſollicitum nullo vnq̃ꝫ temporis momento:
die aut nocte febꝛe liberum inueniſſe.Quod an ſic
eſſe potuerit phiſicis linquo.Sed ut credi poſſit p
petuam febꝛem Mecenati fuiſſe actoꝛ eſt Plini-
us naturalis hiſtorie libꝛo ſeptimo.Capꝛaꝫ poꝛro
nunq̃ꝫ febꝛibus carere nõ quiſqꝫ humilis ſed clariſ
ſimus lõgeqꝫ doctiſſimus actoꝛ eſt Uarro rerũ ru
ſticarum libꝛo.quam a carpẽdo capꝛam quaſi car-
pam dici extimat.Sed o inuidie grauioꝛ febꝛis:o
ariditas maioꝛ:nõ herbis paſcẽda uel frondibus:
nõ vmbꝛis aut fontibus leniẽda:ſed dãnis ac moꝛ
tibus ⁊ infamia ꝓximorum.utinam ſicut in lege
locationis excipit̃ ne colonus in fundo capꝛa natũ
paſcat:qꝺ Uarro ipſe ſua etate ſeruari ſolitum tra
dit:hodieqꝫ diligẽs patrũfamilias cum non negli
git.ſic natura parẽſ optima:lege ꝑpetua excepiſſet
ne in ſuam poſſeſſionem viteqꝫ comercium huma-
ne ǫſq̃ꝫ inuidie filius ⁊ liuore malo tractus irrum
peret aut bonis coibus paſceret̃. Nũc quãdo oia
paſcua hijs maxime gregibus ꝓterunt̃: plantiſqꝫ
nobilioribus auidius infligunt̃ iuidie vulnera.ǫd
niſi glorie iudices extimãde ſunt huiuſcemodi dẽ-
tium cicatrices?Sed ǫd ego carptoribus? ǫd ca-
pellis meis febꝛiẽtibus ⁊ male olẽtibus ac petul-
cis faciam:ſilẽtio inſultant:rñſionibus iraſcuntur:
ueri hoſtes patiẽtie contẽptores.¶Jam ꝟo quod
in cauſis ꝑ̇mum eſt:de accuſatoꝝ ꝑſona ſatis mul-
ta euaporãdi ſtudio dicta ſunt.ueniamus ad cãm.
Jn illa ergo poematis mei ꝑte ꝑ̄mature decerpta
ac vulgata ꝑ̄ꝑꝛopere moꝛs ⁊ moꝛtis querimonia
eſt Magonis peni.Qui Hamilcaris filius frater
Hãnibalis bello punico ſecũdo in italiam miſſus
cum exercitu:tãdem ex vulnere in liguribus acce-
pto patriam repetẽs mari medio ante ſardiniã obi
it.Hic accuſatores mei/quo me ſine inuidie ſuſpi-
tione liberius notẽt/a laudibus incipiũt carmenqꝫ
ipſum celo equãtes:in ſe clarum:ſed a me cui non
decuit attributum dicũt. Nec rudis ǫdem nec iſul
ſa rep̄heẽſio ſi uera eẽt. Nihil enim q̃ꝫuis grauiter
dictum diſerteqꝫ repꝛehẽſione legitima cariturum
ſcimus:qꝺ dicẽtis ſtatui moribuſqꝫ nõ cõuenit:im
mo ꝟo quo plus eloquentie plus erroris imꝑtinẽs
oratio habitura ſit.hoc eſt nãqꝫ decoruꝫ illud poe-
ticum ex perſona.de quo Cicero egit in officijs.⁊
Cicero Flaccus in arte poetica.Quo neglecto nil pyeriuꝫ
Flaccꝰ nil diuinum ſperes.Uideamus autem nunc ad p
agẽdum calũniam uafre ceptam quãto ſint igenio
quãtoqꝫ iudicio rep̄hẽſores mei:has nempe ſi ne-
ſcis nugas ⁊ hec murmura iamdudum ſubſtoma-
chãs ſed tacitus ſpero ſparſim audiẽs quid vnus:
ǫdue alius oſcitaſſet:necdum ſeriem accuſationis
intelligẽs:hoc ipſo aũt ꝑ̇muꝫ die/rem oẽm oꝛdine
didici:referẽte religioſo quodaꝫ iuuene:ciue itidẽ

nr̃o:multum illis lꝫ aduerſo:quiqꝫ mei ſtudio/cum
illorum certet inuidia:quaſi ſacrilegium ducẽs ho
mines quãtum ſibi videt̃ ignaros uelle meis in re
bus ſciẽtiam oſtẽtare: idqꝫ adeo moleſtum oibus
in patria meum nomẽ amãtibus/ut moleſtius ni-
hil ſit:⁊ multa ab eis in auxilium ueri dici ſolere aſ
ſerẽs:Jllos aũt ceptis inſiſtere tãto nixu:ut iaꝫ nõ
rei ueritas queri:ſed mei tm̃ infamia videat̃.Hec
mecuꝫ ille hodie ſcintillãtibus oculis ⁊ inexpletis
ac tremulis uocibus agebat.deniqꝫ tãta erat indi-
gnatio ut vix lachꝛymas cohiberet.Agnoui etatis
amoriſqꝫ impetum:ſolatuſqꝫ hoiem iuſſi eſſe bono
aio:eãdem ſoꝛtem philoſophoꝝ ac poetarum ma-
ximis fuiſſe non recuſandam/ſed optabilẽ his qui
recta via ad gloriam niterent̃. Nam ⁊ lãguidis in
ſtare rubiginem.⁊ clara quelibet ac ſolida auri in
morem attrita ⁊ cõfricta niteſcere.Jlle vix tãdem
compꝛeſſo tumore ac feruore animi/quid ariſtarci
mei cauillent̃ explicuit.¶Jn pꝛimis dicũt nõ his
quidem uerbis ſed ſuis/egre ſe hoc dicere uelle ſi-
gnãtibus.Jllam tãtam ſcilicet vim ſermonis ac cõ
geriem querelarum non ſat cõſentaneam morienti
neqꝫ horam illã tales ⁊ tam graues ſenſus admit
tere.Sic ut vides pꝛima pars calũnie biceps eſt.
nõ potuiſſe ul' moriẽtis ſpũm in eas uoces.uel ige
nium in ea uerba ſufficere.Ad hec ꝟo ſolẽni more
diſputãtium nũc omiſſo pꝛiuſq̃ꝫ pluribus diſtraha
mur rñdebo.dum impetus:dum memoria recens
eſt. Neqꝫ enim bellatoꝛ expectat dum ad ſatietateꝫ
aduerſarij ꝑcuſſus/totidem ſe mox ictibus ulciſca
tur.ſed vulnera vulneribꝰ miſcẽs/⁊ nũc hoſtem ꝑ̄
ueniẽs nũc repellẽs victoriam cogitat/non vindi-
ctam.¶Pꝛimũ ergo. Non ſum neſcius vires mo
riẽtium exhauſtas.atqꝫ ideo neqꝫ magnis neqꝫ ar
tificioſis atqꝫ cõpoſitis uocibꝰ pares eſſe. Noui in
chꝛ̃o mirabile atqꝫ vnicum ut uoce magna clamãs
expirauerit.dans aſtãtibꝰ intellectum plus in illo
aliǫd eẽ q̃ꝫ hoiem.Quo miraculo exꝑ̄rectꝰ ille cẽ-
turio dei filium eẽ/eſt cõfeſſus.Quẽ locũ in Mar
co euãgeliſta Hieronymus tractãs.tum vna uoce
inǫt ſiue ſine uoce nos morimur qui de terra ſumꝰ
Jlle ꝟo cuꝫ exaltata uoce expirauit:qui de celo de
ſcẽdit.Quid hic ſane ſim dicturus:nemo nõ videt
niſi cui oculos tumoꝛ liuoꝛqꝫ ꝑ̄cluſerit.¶Me fate
oꝛ pudet tam abiecte ineptie rñdere ſed res cogit.
Nõ moriẽtem ergo loqui facio.ſed vicinum moꝛti
eãqꝫ iam de ꝓximo intuẽtem.Quo in ſtatu nõ do
ctos modo:ſed idoctos ⁊ multa loqui ſolitos ⁊ mi
ris ac grauibꝰ referta ſentẽtijs quis ignorat:inter-
dum qꝛ neſcio ǫd ꝑ̄ſagij ac diuinationis hñtia. Et
ſi igit̃ pñs moꝛs igeniũ ꝑ̄mat ⁊ vitalem ſpũꝫ inter
cludat.vicina tñ utrũqꝫ adiuuat atqꝫ attollit: ⁊ ue
lut in lumine carceris egreſſuruꝫ admonet in terga
reſpicere/ac videre q̃ꝫtum laboris q̃ꝫtũqꝫ miſie re
linquat̃.Pꝛofecto ǫdem de re qualibet nemo meli
us iudicat q̃ꝫ qui ⁊ diu illam exꝑtus eſt: ⁊ nihil in
de iam metuẽs/nihil ſperãs paſſionibus expeditũ
aium hẽt.Poſſem multa de philoſophis/mlta de
hiſtorijs.Sed malo dicẽ in quo falli nequeo quod
his oculis vidi/quodqꝫ his auribus audiui. Fuit
vnus ex his cum quibus vite huius ex parte labo
rioſum:licet bꝛeue ſtadium cucurri.multos ſecum
ſic res tulit/annos egi.nunquam tanto in tempore
qꝺ audierim ex ore illius ꝟbum ꝓdijt aut perraro
niſi uoluptuoſum:ꝑ̄ceps:tumidum:inuidum:inge

tum:turbiduꝫ:meras ſimultates ac ſcādala loque
bať. Nec mirabere.talis erat vita:taliſqꝫ preterea
uox ipſa:q̄lis materie debebať. Frendere apꝛū uľ
ſeuire urſum diceres:nō hoiem loqui. Tādeꝫ affu
it que nulli hoium defutura eſt.q̄ꝫqꝫ ſi mei iudices
ꝑuiderēt:nō ſtili mei ut arbitroꝛ: ſed vite moꝛtiſqꝫ
ſue curam gererēt. Conuenimus certatim ⁊ pieta
tis ſtudio: ⁊ viſendi q̄liter moreref qui ſic vixerat.
Jlle ubi ſe moꝛti ꝓximum intellexit.mirum audi
es.ſtatiꝫ vultu:geſtu:uoce:alius ea loq̄ cepit.ſic ſe
arguere.ſic nūc oēs:nunc ſingulos nos hoꝛtari ac
monere:tātiſqꝫ ſuſpirijs hūc ſermoneꝫ uſqꝫ ſub ex
tremum ſpūm traxit ut me qui nunq̄ꝫ mores hois
ꝓbaſſem neqꝫ amaſſem.credo itidem ⁊ reliquos q̄
aderāt ꝑpetuo ſui memores beniuoloſqꝫ dimitte
Robtꝰ rex ret. ¶ Quid de Roberto ſiculo dicam rege? q̄ꝫq̄ꝫ
illi monēti ſimul ac viuēti ſemꝑ vnus fuerit actuū
ac v̄borum tenoꝛ.clarius tñ q̄ddam atqꝫ altius in
moꝛte ꝑſonuit.cigneūqꝫ illud obiēs impleuit pħi
cum ac regium ⁊ diuinum uere.ſic inſtās regni ꝑi
culum caſuſqꝫ oēs añ oculos poſuit audiētum: ut
que futura alijs ſibi pñtia iudicares:cuius lingua
ſi ſui ſimiles aures atqꝫ aios inueniſſet:nō tam ſu
bito infelix illa cāpania: ⁊ illa olim maioꝛ grecia:
nūc minoꝛ italia:ex tam inuidioſo ⁊ tranq̄llo ſtatu
ad hūc adeo inquietum ac miſerabilem coꝛruiſſet.
¶ Jta dum hij nr̄i ſecretioris ⁊ noue philoſophie
ꝓfeſſores uocem ⁊ ingenium:vimqꝫ oēm nōdum
extincti hois obruūt atqꝫ ſepeliūt tum ꝑ̄cipue.⁊ ꝓ
ſtrati ſeſe erigūt ⁊ erecti ſolito altius attolluntur.
Sic uexatio aium tergit atqꝫ acuit. Sic ſopit igna
uiam.ſic v̄tutem excitat moꝛs vicina.de quo tēpo
Tullius re q̄d apud Tullium admirās legerim dicam. Tū
uel maxime inq̄t laudi ſtudēt eoſqꝫ qui ſecus q̄ꝫ de
cuit vixerūt:peccatorum ſuorum maxime penitet.
¶ Qꝺ dictum ex ore pagani hois ſcꝺe mihi ſuffi
ciēs calūnie fuerit. Ea v̄o eſt huiuſmodi. Que illi
tribuerim morituro nō ſua ſed quaſi chꝛiſtiani ho
minis videri. Ego v̄o nō minus hāc inſcitiā q̄ꝫ ꝑ̇o
rem miroꝛ: ⁊ fateoꝛ vix putaſſem nr̄o ſub ethere na
ſci poſſe:qui iſta tam rauce tāqꝫ exiliter blacteraret
Arridi atqꝫ ignobilis itellectus ſunt talia tēptamē
ta q̄bus paſſio ſola tēptātis ⁊ impatiētia detegať.
Quid enim per chꝛiſtum obſecro:q̄d chꝛiſtianum
ibi ⁊ nō potius humanum:oiumqꝫ gentium cōe?
Quid eniꝫ niſi doloꝛ ac gemitus ⁊ penitētia in ex
tremis.de qua q̄d Cicero ipſe ſcripſerit audiuiſti.
q̄ꝫq̄ꝫ q̄d vno teſte res agiť.de qua q̄ſqꝫ ſibi totuſqꝫ
adeo terrarum oꝛbis vno ore rñdeat. At nuſq̄ꝫ ibi
Chꝛiſti nomē exꝑ̄ſſum:qꝺ ſuꝑis lꝫ atqꝫ inferis ſan
ctum ac terribile:illis tñ in lr̄is nō habuit locū:ob
ſtāte tēpoꝝ rōne. Nullus ibi fidei articulus:nulluꝫ
eccleſie ſacr̄m.deniqꝫ nihil euāgelicum. Nihil oi
no qꝺ nō in caput hois multa exꝑti:iāqꝫ ad finem
exꝑiētie feſtinātis ꝯm nāle ingenium atqꝫ inſitam
rōnem poſſit aſcēdere:q̄bus utinam nō ab illis at
qꝫ alijs ſepenumero vinceremur. Pōt errorem ac
peccatum ſuum recognoſcere: ⁊ ꝑinde erubeſcere
ac dolere hō etiam nō chꝛiſtianus:fructu q̄deꝫ im
pari:penitētia aūt pari. Quod niſi ſic eēt:nunq̄ꝫ in
Terētius phoꝛmione Terētianꝰ hoc diceret: adoleſcēs ego
met me noui ⁊ peccatum meum. Qꝺ ſi ſoſpes at
qꝫ integer fateť:q̄d egrotum poſita añ oculos moꝛ
te facturum credimus:de qua rurſum cognitione
⁊ cōfeſſione ac penitētia peccati opeꝑ̄cium eſt nō
q̄d Anaxagoras aut Cleātes:ſeu ⁊ nr̄is Cato uel
Cicero ſed q̄d laſciuiſſimus poetarū Naſo: q̄due Naſo.
philoſophoꝝ ut ꝑhibēt leniſſimus Epicurus ſenſe Epicurus
rit audire. Jlle enim ait penitet:o ſiq̄d miſeroꝝ cre
diť nulli penitet: ⁊ facto toꝛqueoꝛ ipſe meo. Jſte au
tem initium inq̄t eſt ſalutis notitia.qꝺ v̄bum non i
merito Senece video placuiſſe.itaqꝫ illud excuti Seneca
ens.qui peccare ait ſe neſcit:coꝛrigi nō vult.deꝑhē
das te opoꝛtet anteq̄ꝫ emēdes. Et poſt ſtatiꝫ. Jdeo
inq̄t quātum potes teipſe coargue:inq̄re. Jn te ac
cuſatoris ꝑ̄mum ꝑtibus fungere. Quid hic tibi di
cere aliud videť q̄ꝫ qꝺ in ꝓuerbijs Salomon. Ju Salomon
ſtus ꝑ̇oꝛ eſt accuſatoꝛ ſui:aut q̄d aliud Seneca idē
ad Lucilium ubi ait:ſomniuꝫ narrare vigilātis eſt
⁊ vitia ſua cōfiteri ſanitatis indicium eſt.q̄ꝫ qꝺ in
pſalmo Dauid. Dixi cōfiteboꝛ aduerſum me iniu
ſtitiam meam dn̄o. En cōfeſſio.⁊ tu remiſiſti ipie
tatem peccati mei. En ſanitas ꝯfitētis. Q̄uis ergo
cui ⁊ q̄liter cōfitēdum ſit nemo niſi chꝛiſtianus no
uerit.tñ peccati notitia ⁊ cōſciētie ſtimulus:peni
tētia ⁊ cōfeſſio:coia ſunt oium rōne pollētium. Et
ſi v̄ba reſpicimus:q̄d minus eſt qꝺ amās ille Terē
tianus paulo ante loquebať q̄ꝫ qꝺ ip̄e Dauid i pſal
mo illo notiſſimo? ⁊ illiciti ſui amoris memoꝛ ⁊ ſce
leris.qm̄ iniq̄tatem meam ego cognoſco ⁊ pecca
tum meum cōtra me eſt ſemꝑ. Sed paruꝫ mihi vi
denť coꝛrectores mei ſeu hec pauca que diximus:
ſeu pħica illa multoꝝ añ alios Platonica ⁊ Cice
roniana relegiſſe.q̄bus ſi nomē deſit auctoris: ab
Ambꝛoſio ſiue Auguſtio ſcripta iuraueris:de deo
de aia:de miſerijs ⁊ erroribus hoium:de cōtēptu
vite huius: ⁊ deſiderio alterius. Que qm̄ nimis
multa ſunt ⁊ nimium vulgata ſciēs taceo. Sed ſi
ut ad moꝛdēdum:ſic ad diſcēduꝫ vigiles eē uolue
rint infinita reꝑient:ex q̄bus ita eē (ut loquoꝛ) attē
dant. ⁊ foꝛtaſſe pudeat iſta tam friuola collegiſſe.
¶ Tertia reſtat accuſatio. Nō ſat ꝯſiderate me ſer
monem illum tam grauem iuueni tribuiſſe:qui pꝛo
uecte cōueniētiſſimus ſit etati. Qꝺ ego ab hijs iā
nō iuueniliter ſed puerilr̄ dictum dico. Relegant
oēs huiꝰ articuli tractatores. Nemo niſi falloꝛ ad
initium ſenectutis minus ſpatium iueniet poſuiſſe
q̄ꝫ Cicero. Sex tñ ⁊ q̄draginta annos poſuit.cuiꝰ Cicero
ſniam ſiluiſſem niſi q: ⁊ nihil viri illius negligēdū
extimo. ⁊ ipſe Cato uera loq̄ faciēs oreilliꝰ id ma
ioribꝰ viſum dicit.ſicqꝫ in vnū triplex coit auctori
tas.ut ſit ita:qñ nil ꝓpius aduerſarijs meis fauet:
nunq̄d exēpli cā.anno etatis q̄drageſimoſcꝺo mo
riēte:quo defunctū Titum Veſpaſiani filium:opti
mū ꝑ̇ncipem palam eſt:loq̄ ſalſuꝫ maturūqꝫ aliq̄d
nō licebit:cōſpecta huic lapilis vite fuga.atqꝫ hu
ic erroꝝ tenebꝛis moꝛtꝭ vicinitate diſcuſſis. Augu
ſtini aūt ſenectꝰ multo q̄ꝫ Ciceronis eſt tardioꝛ. Eſt
illius liber qui inſcribiť diuerſarum queſtionū.ubi
q̄b anno ſexageſimo inciꝑe illaꝫ dicit.que ſentētia
ſeu actoꝛ inſpiciť:ſeu res ipſa:quātū firmitatis aut
pōderis habitura ſit:viderint:qui nil ſobꝛium niſi
a ſene decrepito dici poſſe cōtendunt. Nec v̄o tam
ꝑtinaciter hāc amplectoꝛ:ut reliquas omnes abij
ciam. Scio de hoc alios aliter atqꝫ aliter ſenſiſſe.
Sed oꝑoſum eſt hominum ſenſus ac v̄ba colligē.
Jtaqꝫ ⁊ ſi plures ad teſtimoniuꝫ trahi poſſent:pau
cos ſpōte obuios adhibui. Jnter quos Yſidorus
quo actore raro utoꝛ dum in ſex etates vitam nr̄aꝫ
diuideret.quarta inq̄t eſt iuuētus firmiſſima etatū

dium finiēs in gnquageſimo anno. Quid roſores
mei dicūt? an hic ſaltem euo ultimus opinione me
dius teſtis placet. an qs alius? Ego enim cauſe fi-
ſus nullum reſpuo: niſi qui inter iuuenem ac pue-
rum nō diſcernat: quales hij videnť / qbus cum mi
hi res eſt / q de iuuene viro forti: bellaciq; duce me
loquētem quaſi de puero uel infante loquar / argu-
unt. Hac etate igiť plena ꝛ firma iuuenis mēs erat
qua qui loqui neſcit meo cōſilio ad ſcholas eloquē
tie nunq̄; ibit. hūc ego ideo iuuenem penum dixi /
ne ſi indiffinite penum dicerem ꝑma fronte Hāni-
bal crederet: ꝛ natu maior ꝛ clarior fama. Hū au-
tem ꝛ etate ſua / ꝛ cōparatione fratris dictus eſt iu
uenis. qui hinc iuuenis eēt. hinc iunior: ſed vir ta-
men ſummis in rebus exptus totiēs utrāq; fortu-
nam. ¶ Sed qd cauſam munitiſſimam ut inermē
tueor: cum ꝓmptiſſimum ſit / qd illi firmiſſima ac
ſolidiſſima in etate ſtupēt: id in infirmis ac teneris
demōſtrare. Mitto diadumenum Antoninū / qui
cum ſene patre nō iuuenis ipſe / ſed puer ad imperi
um ꝓuectus: cum populum affari nouis ꝑncipib⁹
mos eēt: ubi ad id uētum: prudētius ipſo patre cō-
cionatus legiť. ¶ Sileo Clodium albinum: cuius
adoleſcētie nōnulla tam grauia referunť: ut in ſene
quolibet mirabilia videri poſſint. q hij forte repre
hēſoribus meis habeanť incogniti: non tam hiſto-
rie deditis q̄; ſatyre. Sed nungd Alexādrum ro-
manū ꝑncipem nō nouerūt: cuius multa in arctiſ-
ſimis caſibus tam prudēter atq; integre acta: tam
modeſte rñſa / tam ſeuere aiaduerſa / tam ꝓuide de
liberata narranť: ut liqueat lōgum tēpus ad ſapiē-
tiam nō regri. quippe nō amplius q̄; vigintinouē
annis / tribus mēſibus / ꝛ diebus ſeptem vixit. An
hūc ſenem fuiſſe? an qui tāta dictorum atq; factoꝝ
laude diu in illa tumida fortuna / que prudentiam
necat / inſolētiā parit / tāti pōdus tuliſſet imperij /
paucula ꝟba ꝯſultius loqui nō potuiſſe in ipa que
humani animi tumorem comprimit morte dicturi
ſunt? de quo qdem nō in poematibuſ ubi pluſculū
licentie eſt. ſed in hiſtorijs ita ſcriptum cernimus.
Seueritatis tāte fuit in milites: ut ſepe legiones i
tegraſ exauctorauerit / ex militib⁹ qrites appellāſ:
nec exercitum vnq̄; timuerit. Et ſequiť ratio dicti
huius optima. q ſcilicet in vitam ſuam dici nihil
poſſet. de hoc eodē ꝑncipe hac ipa etate ſic ꝑdicat
Helius Lāpridius hiſtoricus. erat enim ingt igē-
tis prudētie ꝛ cui nemo poſſet imponere. Quid er
go? hic qui imperiū adeptus adoleſcētie in ingreſ-
ſu uſq; ad egreſſum tāta illud ſapiētia iuſtitiaq; re
xerit: totq; tam claris cōcionibus ornauerit: mut⁹
in fine fingiť: futurus ſi naturalis ac trāquillus illi
finis nō violētus ac rapidus ꝯtigiſſet. Sed hec for
te etiam illis ſerio ſtudioſis inaudita que mihi le-
ctori uago ſors obtulerit. An ꝟo Alcibiadis pueri-
le quoq; neſciūt acumen: qui ſapiētiſſimo tum flo-
rētis grecie ſeni cōſilium illud dedit qd grecoꝝ ac
latinoꝝ ſenes pariter mirarenť. Uerum ille non ha
bitus animi ſed flos fuit: atq; ideo nō virtutis ſed
indolis exēplis aſcribiť. ꝓbat tamen non iuuenem
modo ſed puerum poſſe aliqd efficax ac mirandū
loqui. ¶ Sed an cuiq̄; hoium qui ſe norit ignotus
Scipio est. Scipio ille cui ꝑmum africam cognomen vir-
tuſ ac gloria pepererе: qui duriſſimo ꝑcio ifeliciter
ad Ticinū geſto: patrē ſuū romā tūc exercitus cla-
riſſimū ducē ſed iam victum affectūq; acri vulnere

media de morte ſeruauit. Idq; uel tum ꝑmum pu-
beſcēs ut Liuius ait. uel vir dum annos puerilita Liuius
tis egreſſus: ut Ualerius: ſeruatiq; ciuis / ꝛ ducis: Ualeri
ꝛ patris triplex decus / ac triplici laude conſertam us
meruit coronam / illa ex acie vnde nihil ꝑter fugā
iā ſperabāt aut querebāt viri fortes. duratiq; bel
lorum uſu ꝛ armorum exercitio ueterani. Neq; tā
acerbe cōſtātie / uel fortune vis aduerſe horrēdeq;
ſtragis reſpectus obſtitit ul' etatis ibecillitas. Nō
enim aut ꝑiculum metiť aut annos numerat uera
virtus. Idem ipſe nō multo poſt adhuc ut teſtatur
Liuius admodum adoleſcēs ignaua ꝓrſus ac pu-
dēda cōſilia Italie relinquēde ꝑſentiſſimo aio atq;
incredibili virtute diſcuſſit. Item poſtea quatuor
ꝛ viginti nactus annos / ducibus uel attonitis uel
extinctis / vnus reipublice tutelam teneris adhuc
ſubire humeris nō ueritus impiū in hiſpanijs an
te tēpus accepit / ꝛ domeſtice ſue cladis ꝛ publice
tepido tūc etiam cruore manantibus. cūq; poſt fa-
ctum extimatio etatis in metū uerteret. cepiſſetq;
iam populum incōſulti ſuffragij penitere: uocatis
ad cōcionem tribubus ita oēm diffidētiam magni
fica orone cōpeſcuit: ut extinctum aiorum impetū
ſuſcitaret. ꝛ cūctorū mētes certiſſima victorie ſpe
cōpleret. Nihil credo ſecum: in grabatulo iam eta
te ꝓuectior: q̄;uis adhuc iuuenis loqui ſciret qui i
publico adoleſcēs maximum in terris populū: ac
diſcordem ꝛ multiuolum fando tam facile in ſuam
ſentētiam traduxiſſet: ac ne falſe ſpei impleſſe aios
adoleſcētis audacia videať: in ꝓuinciam mox ꝓfe
ctus q̄; fortiter q̄;q; feliciter ꝛ patrem ꝛ patruum
ꝛ patriam vindicarat: toto orbe vulgatum eſt. Ne
ue marcia virtus: hāc laudem ſola occupet. quenā
eius hijs diebus apud hiſpanam carthaginem cō
tinētia: ꝛ fides erga hoſtem quoq;: quāta apd ſue
ronem ſeueritas mixta clemētie. Illic cuſtodia di-
ligēs matronarum. ꝛ ne oculis qdem delibata pu
dicitia. hic nutu frōtis compſſus exercitus puniti-
q; ſontes: ꝛ ad milites hita teſtať oratio. Age bel-
lo victor ex ordine quātus apud populū: quātus
in curia appuit: quādo Quintum Fabium maxi-
mum ꝑncipem tūc ſenatus ſapiētiſſimum ac famo
ſiſſimum: ſenem ſecum de ſumma reipublice diſſi-
dētem: lʒ aduerſis patribus ꝑclara vicit orone. In
qua illud ꝛ ipſe gloriať: ꝛ res ꝓbat: ſenem ab ado
leſcēte ſaltem lingue modeſtia ſupatū. Idēq; mox
ex ſicilia in africam traiecturus quāto ingenio alā
illam fortiſſimorum eqtum armauit atq; inſtruxit.
Et ut ſileam que audacie potius: aut fortune q̄; cō
ſilij dici poſſent: ꝛ ſi ab eo nihil uel in acie ſine cer-
to cōſilio geſtum ſit: utq; attingam que cōſilij ſunt
ſolius: ꝛ ingenij: que nam illa ſuauitas: que comi-
tas: que vis eloquētie: qua nō Siphacem modo re
gem barbarum: ut Liuij uerbis utar: inſuetumq;
moribus romanis: ſed hoſtem etiam infeſtiſſimū
ſibi ꝯciliauit Haſdrubalem. Que humanitas: que
caſtitas: dum uel ſpōſam forme inſignis intactā vi
ro reddidit. uel regi puerum ſanguinis captiuum:
munerib⁹ adornatū remiſit auūculo: qbus artib⁹
utrūq; vicit utili⁹ q̄; ꝑlio vincerenť. Que illa gra-
uitas: que ſanctitas: qua ſine offēſione coetaneū ſi
biq; chariſſimū. ſed ferocē atq; amore lāguidū ar
guit maſſiniſſā. ꝛ deide luctu nimio ꝯſternatū eri-
gēs a ꝑualide ſēſu peſtis i alias curas alta ꝓuidus
arte diſtraxit. Poſtremo q̄ illa mēs: que illa fidu-

tia qua inſtāte ultimo rerum caſu petēti pacem rn̄-
dit Hānibali.¶ Multa de Scipione meo loq dul
cis ⁊ opima mā ē.ꝙ nec ducū quēpiā magis amē
nec qſqꝫ melius hoꝝ nugas atqꝫ aculeoſam retun
dat inuidiam. Sine dubio enim.dico idem ſepe ut
me ſurdi mei audiāt. Sine dubio inqꝫ mōſtruoſi⁹
eſt iuuenem morbo/p̄ſertim ⁊ vicina morte cōmo
nitum breue aliqd de cōi nā/deqꝫ caſibus ac fortu
nis hoium ſubmiſſa uoce ſecum agere:qꝫ adoleſcē
tem mollire hoſtes alloqo:amicos arguere:arma-
tas legiones caſtigare: ⁊ cōtētione orta que acerri
ma eloquētie ꝑs eſt:romanoꝝ atqꝫ carthaginēſiuꝫ
duces calidiſſimos cōfutare. Liquo alia geſta lꝫ a
iuuene.¶ Hec nēpe que dixi oia ab adoleſcēte uł
in ipſo adoleſcētie iuuēteqꝫ cōfinio an̄ ſeu circa an
num trigeſimum acta erāt. Juuenis aūt me⁹ ut di-
cebam/aut q̄dragesimum annuꝫ exceſſerat/aut ad
qnq̄geſimum ꝓpinq̄bat.nec dum ideo diu poſſeſ-
ſum iuuenis nomē amiſerat.¶ Si ne hijs oib⁹ ꝑ-
ſuaſi/neqꝫ humane ꝓficiūt cōiecture.diuine quis
obluctabit̄ v̄itati. Siqdem deus in fine tēporuꝫ fa
ctus hō/qui diuinitate ſua eternus atqꝫ imēſus p̄-
ſidēſqꝫ oibus/nec iminutionis patiēs nec augmē-
ti.humanitate v̄o parētib⁹:hoc eſt mr̄i uere ⁊ puta
tiuo p̄ri ſubditus creſcebat/ ⁊ confortabat̄.ut Lu
cas ait euāgeliſta. ⁊ ꝓficiebat ſapia ⁊ etate:ad p̄-
dicationis initium/ut deus ab eterno gnarus oiuꝫ
nec egēs tp̄is ut hō annum trigeſimum duxit ido-
neum. Quis hoium hāc etatem dicere audeat im
perfectam:quaꝫ nobis nr̄i ducis electio ꝯſecrauit?
Quis uetabat expectare illū qui nec naſci nec mo
ri potuit niſi dum uoluit? Poterat tardius/ ⁊ citi-
us poterat/celeſte iter oſ̄dē.ois illi etas apta erat
Qđ ita eē ne dubites iam ide a pueritia anno eta-
tis duodecimo iter doctores legis ſedēs ac diſpu-
tās/oēs ſtupore cōpleuerat. Annum ergo trigeſi-
mum expectauit: ⁊ nō amplius.idqꝫ nō ꝓpter ſuā
neceſſitatem/ſed ꝓpter exēplum nr̄m:ut eni libro
uere relīgionis ait Auguſtinus.tota vita ei⁹in ter-
ris per hoiem quem ſuſcipe dignat⁹ eſt.diſciplina
morū eſt. Re itaqꝫ nobis aggredi aliqd grāde uo-
lētibus metam fixit.ne uel magiſterium anticipe-
mus uel opationem v̄tutis aut doctrinam in ſeniū
differamus. Quieſcāt oro mei iudices : neqꝫ fru-
ſtra ſe torqueāt. Nō īfantē:ſed nec puerū:nec ado-
leſcētē qdē imo iuuenē.hoc ē nōduꝫ ſenē dixi.qn̄ q
nō ſapit adhuc modicū ⁊ in ſenio delirabit. Sunt
multi fateor imo inumeri qui oēs etatū ꝑtes in uo
luptatib⁹iter uanitates ⁊ inſanias falſas agunt ea
ſpe ut quaſi nō doctria:nō ſtudiū:ſed ſoli ſapiētiā
ferāt aura:ſint ī etate ultima ſapiētes. Qđ tale eſt
quale ſi agricola tum iter ſomnum ac ludos ſeuien
tis tēpus oē ꝯſumpſerit:uētura eſtate meſſem ſpe-
ret uberrimam.¶ Sed iam pegrine materie ſatis
eſt.vn̄ ⁊ ego melle ſoporatā ⁊ meditatis frugibus
offam latratorib⁹ meis obijcerem:atqꝫ horrētē co-
lubris cerberum ꝯſopirem. Qđ ſi ꝓrſus iplacabi-
lis ⁊ inſomnis iuidia eſt:ueritati tn̄ ſuiſqꝫ cultori-
bus:ante alios tibi quem his p̄mum latratib⁹ fati
gatuꝫ ſcio:hac ut nr̄is miti:ſic emulis relatrāti epi
ſtola ſatiſfactum reor.¶ Quarta hercle neſcio an
⁊ ultima accuſatione ſi moueor ad aliud qꝫ ad riſū
moueor. Altior in buccolicis ut aiūt ſtilus eſt me⁹
qꝫ paſtorij carminis poſcat humilitas. Di utinam
alio crimine careāt que ſcripſi oia ⁊ que ſcribā.hu
ius reū fieri me facile patiar non ignarus tum tres
poetis atqꝫ oratorib⁹ ſtilos eſſe. nec culpa uacare
ſi vnius in locū alius trāſferat̄. Ceterū cōparatiue
magis qꝫ ſimpliciter altū aliqd:imūqꝫ uel mediuꝫ
dici ſolet. ⁊ parui colles in plano eminēt: ⁊ magni
mōtes maioribus cincti latēt. Olimpus ip̄e victor
nubiuꝫ celo vincit̄. Luna nobis altiſſima ſyderib⁹
cūctis īferior eſt. Poema ego illud iuuenis ſcripſi
audaxqꝫ iuuenta:ut de ſuis buccolicis ait Maro.
videbar ide aliqd ſcripturus.iāqꝫ inceperā qđ ſpe
rabā.nec deſpero altū adeo euaſuruꝫ:ut aliud ſibi
adiūctū humile ſatis oſtēderet ⁊ depreſſum. Ad-
de ꝙ ut ois ceſſet cōparatio.multa etiā per ſe acce
pta pro uarietate iudicātum huic alta/illi vidētur
humilia. ⁊ in pſalmo ſcriptum eſt.montes excelſi/
ceruis. Et ſequit̄:petra refugium herinacijs ⁊ tal
pa terre ſuperficiem:ubi attingit/altius non aſſur-
git. Et inter uolucres aqla:ut altuꝫ teneat / nubem
ſcādit. Pauo tegulas:fimum gallus. Et qd plura:
Stilum ego ultro abſoluam/cuius ꝑ vnicū vitiuꝫ
altitudo eſt. ⁊ ſi oporteat huic nō inuit⁹/īfamie ſuc
cūbam:meo aūt iudicio nō oportet modeſtiore for
ſan īgenio ſunt qbus id viſum ſit:apud me quidem
illo in carmine nihil altius qꝫ deceat:aut qꝫ uelim.
¶ Tādem v̄o amice/aliqn̄ ſi placet hos obtrecta-
tores nr̄os latine loquētes aut ſcribētes aliqd au-
diamus. ⁊ nō ſemꝑ in angulis iter mulierculas ac
fullones/vulgaria/eructare ꝓblemata. his enim
ꝓbant̄ in ſcolis.his in tribunalibus iudicāt/ſine iu
ſtitia aut delectu. Quiſqs abſens idem reus:nulli
hoium defert̄.nulli parcit̄ idefenſo.ueterum ⁊ no
uorum lacerant̄ fame. ⁊ lōgis terſa vigilijs nomi-
na deformant̄. Sic craſſantib⁹ adhibe īratum ho-
minem muti fiāt/ ⁊ palladia qſi gorgon acceſſerit:
durant̄ in ſiliceꝫ. Scribāt mō aliqd queſo:ut ⁊ no
bis uti ſi libeat/eē dētes itelligāt. Sed qd poſco?
nō plus ignorātie/nec plus inuidie qꝫ cautele eſt.
Semel ꝓuiſum eſt ab icurſib⁹. Sibilāt ſemꝑ ac la
titāt: ⁊ in hoc ſe doctos arbitrant̄ ſi alijs detrahāt
ut cum illo finiam qui talia multa paſſus eſt Hie-
ronymo. Uale Uenetijs.iij.idus martias.

¶ Ad Franciſcum bruni: ⁊ in egeſtate ⁊ in diuitijs v̄
tuti ac glorie locum eſſe. Epiſtola.II.

a D id qđ de fuga mortis lociqꝫ mutatione
p̄dem ſcripſeras rn̄di. Qđ ne miſerrimi ip
ſa loci mutatio/deqꝫ mutatione oriēs per-
plexitas cauſa fuit.qꝫuis ad eas tibi lr̄as uel ſoli⁹
fame p̄conio ſatiſfactum eē potuerit: nūciātis me
ex illo naufragio elapſum ꝓno gurgite Uenetias
petijſſe:urbem lꝫ ſitu ꝓximam/lōge nūc tn̄ celi ſa-
lubritate diſtātem. Sed cum peſtes has uolucres
fugam nullam.fixūqꝫ ⁊ imobilem finem ſcirem nō
id fuge ſtudio fateor/ſed qetis feci. Ad has v̄o no
uiſſimas:lꝫ de p̄terito cōſultatio nō ſit.vnum tam̄
hoc dixerim:cōſilium ut opinor optimum elegiſti:
tui ego amicoꝝ ultimus/nō fide ſed tp̄e ac loco : ſi
qd in me momēti poſitum reris/accedo. Jta enim
ſentio ſanctiſſimum illum p̄rem:uereqꝫ liberaleꝫ ⁊
urbanum/cui te familiariter notum lete audio dei
nutu exp̄ſſo.ad humane excellētie ſūmum graduꝫ
⁊ tibi: ⁊ bonis oibus utilem/ac mūdo ſalutiferuꝫ
aſcēdiſſe quoqꝫ inſpatius eo ſanctius. J.felix ita-
qꝫ Chriſto duce feliciorqꝫ reuertē.¶ Neqꝫ v̄o taꝫ
etſi rerum labētiuꝫ cōtēptores iure optimo laudē
tur. Jdcirco vitupandi ſunt qui neceſſarijs uſibus

illas querūt: mō id caueāt ne hūdi ſtudio iuſtitiam
modeſtiam/pietatē uerecūdiāqꝫ poſt hēant. Quāqꝫ
Dioge-nes enim Diogenes cynicus effracto ad fontem uaſe
ligneo nāli poculo cōtētus ⁊ vꝰſatili domo habitās
Demo-critus clarus ſit. nihilo tñ obſcurioꝛ aut Democritꝰ inter
diuitias multas. aut ex nr̄is duo illi qbꝰ exprobari
Cicero Anneꝰ ri opes nouimus. Cicero ⁊ Anneus. Quorū alter
in officijs: nec vō inqt rei familiaris amplificatio
nemini nocēs vituꝑanda eſt. ſed fugiēda ſemꝑ iniuria.
Alter in eo libꝛo quo beatā vitā ut potuit figurauit.
Deſine ait phis pecuniā interdicē. Nemo
ſapiāꝫ pauꝑtate dānauit. hēbit phūs amplas opeſ
ſed nulli detractas nō alieno ſanguie cruētas: ſiue
cuiuſqꝫ iniuria partas. Audis ne ſniam Ciceronis
Senece vꝰbis expſſam: ut opū amplificatio nō iniurioſa
nec nocua bono ⁊ officioſo viro ac phō etiam
ſit ꝑmiſſa. Multa ibi pꝛo ſua ⁊ eoꝝ qbꝰ opulentie
crimē obiectū eēt excuſatione diſſeruit. Quō ad ſūmā
rei attinet: diuitias nego inqt bonū eē. Nam ſi
eēnt bonos facerēt. Nūc qō apud malos dephendiꝛ
dici bonū nō pōt. hoc illis nomē nego. ceterū ⁊
hūdas eē ⁊ utiles ⁊ magna cōmoda vite afferentes
fateoꝛ. Mitto alia ne diuitiarū qbus paruꝫ debeo.
niſi foꝛſitā in trāſitu ceu craſſus alter aut creſus:
hodie patrociniū videar ſuſcepiſſe. ¶ Sꝫ magis
ad nr̄os ut ueniā. an ne ideo ꝙ Frāciſci clariſſima
ſit pauꝑtas atqꝫ hūilitas. Diuitie atqꝫ honores
Ambꝛoſij aut Gregorij minus clari ſūt. Quorū
alter opulētiſſime urbis ep̄us. alter epoꝝ oium
ꝑnceps erat. Et ut queqꝫ in gn̄e nō mō plures inuicem
ſed vnū eūdēqꝫ ſibiipſi cōferā: oſtēdamqꝫ qō
Plato Ar. uolo. Nunqd Plato: nunqd Ariſtoteles an̄ petitā
ſiue acceptā pecuniā. Id enim utriqꝫ ꝯſtat obiectū
ꝙ poſtea fuerāt clariores: pōt nō ignoro humilis
aut iportuna petitio: claris obeē noibꝰ: nō pecunie
lꝫ ingētis honeſta poſſeſſio. Nunqd ergo aut Uirgilius
Uirgiꝰ multo auro ditatꝰ a Ceſare fuit obſcurioꝛ ꝙ
dū rure pꝛio depulſus exul atqꝫ inops romaꝫ peteret?
Aut ſilueſter imēſo cōſtātini munē minus ſanctus
ꝙ dum pauꝑ nudus in nemoribꝰ ac cauernis
mōtiū hitaret? Nocuit ſucceſſoribꝰ ſuis foꝛſitā ea
largitas nocebitqꝫ: Sibi nil penitus abſtulit ſanctitatiſ
aut glꝛie. Et oino bñ fundatū atqꝫ in ſolido radicatū
aium nihil eſt qō loco moueat: cū inter foꝛtune
lubꝛica male herētē ⁊ leues aure agitēt: ⁊ exigue
moles frāgāt. ¶ Demum ne ſemꝑ philoſophemur
in nubibꝰ ſed e latebꝛis erūpētes aliqñ nos ⁊
intelligē ualeamus ⁊ itelligi. de ſe qdē alij ut libet.
apud me optimꝰ vite modus eſt mediocritas. hinc
ſi cogar ad extrema deflectē: malim certe diues eē
ꝙ pauꝑ: de pauꝑtate loquoꝛ anxia ac defoꝛmi quā
triſtis indigētia ⁊ luride ꝑmūt ſoꝛdes. Nā ut paupertas
ſi facilis atqꝫ honeſta cōtigerit nihil eſt dulcius:
ſic ultima nil moleſtius egeſtate. vnā excipio:
que ꝓpter Chꝛiſti nomē aſſūpta eēt. Quō ſoluꝫ ita
ſuꝑandis difficultatibꝰ leniēdiſqꝫ moleſtijs ⁊ leuādis
oneribꝰ ⁊ leuigādis ualet aſꝑitatibꝰ ut abſqꝫ illo
ois phōrū laboꝛ qſi inanis ac ſterilis nitoꝛ oculos
iuuet/ nō pellat eſurieꝫ. ¶ Poſtremo hec nodí
huius reſolutio bꝛeuis ſit: diuitias nec ardentius
appetēdas nec iſolētiꝰ reſpuēdas. eas deniqꝫ nec
laudādas nec vituꝑandas qdē ſed ut ſapiētibꝰ placet
iter idifferētia numerādas. Idē plane de pauꝑtate
cēſeo. huius aūt atqꝫ illarū uſum laudo ſeu vituꝑio
dignū eē. Nullā tu nūc igiꝛ ambitionis infamiā
uereare. Nō eſt ambitio ne cupiditas qdē ulla.
nō dicā foꝛtune ut vulgꝰ: ſed dei dona lete ſi offeranꝛ
admittē: tranqlle ſi auferanꝛ amittē. Grate
ac ſobꝛie illis uti eqnimiter carē: ſic ut rebꝰ tuis oibus
ſeu ꝓſpis ſeu aduerſis idē aius: iſqꝫ inuictꝰ infra
ſe poſitis pari vꝰtice ſemꝑ emineat. ¶ Sane ꝙ
te pōtifici maximis meis lr̄is cōmēdari poſtulas.
amoris id potius ꝙ iudicij tui eſt. Ita enim de me
ſentis ut mea tibi oia ꝓfutura cōfidas. qō ſi ⁊ ego
de me crederē nō grauarer tali amico: tāta modeſtia
depcāti/ paucas litterulas donare: qui tā multas
ſepe uel ſcribēdi ipetu: uel ingratoꝝ ipoꝛtunitate
ꝓiecerim. Sed mihi crede nō ſimplicitas modo
que haud iuiſa eſt bonis: ſed amētia ſeu temeritas
uocabiꝛ: ſi apud tātū patrē tā puſillus pꝛo tā bene
merito tā idignus: inſuꝑ ⁊ ignotus cōmēdatoꝛ accēſſero.
Nec ſim dubius. ⁊ ſi pꝛo hoc quoqꝫ tibi errore
gr̄as agā: nō tibi iudiciū fore aliud ꝙ mihi: ſi
ſepoſito parūper amātiū uelo qō me magnū aliqd
in tuo facit examine rem ipſam inſtiteris cogitare.
Quin tu potius cū ad ſacros pedes acceſſeris: ſi
dignū ducis: nec in tāta luce fuſci nois pudet: qlez
tibi videbiꝛ mei memoriā hēto. quis eni nō tm̄ facie
ut ⁊ tibi: ſed ꝓꝛſus illi ut noſcis incognitꝰ. Quō
me tñ in ſtuporē egit: ⁊ ſepe per hos dies ⁊ nouiſſime
heri ad ueſꝑam ꝑferuidis meoꝝ lr̄is hūi: uelle
pōtificē ac iubere ut ad ſe ueniā. idqꝫ ꝯfeſtiꝫ. magna
qdē ⁊ magnos foꝛſitā motuꝫ aios ſpe iniecta:
fama ut putant mei aliq: ſed falluntꝛ. immo vō ſola
dei clemētia que imeritū ſpōte ꝓſequiꝛ id agente.
Et fateboꝛ tibi me ſi tāti facerē ut Chꝛiſti vicarius
cōſpectū meū poſſet optare: iam nūc iter arripuiſſē
nō meis tm̄ aut equi pedibꝰ: ſed lectica: ſi res cogeret
ac nauigio ꝑferēdus: deū teſtoꝛ nō tā papatum
eius cogitās ꝙ vꝰtutē. de qua multa uel tuis uel exterius
qs dixi meoꝝ lr̄is uel cōi vndiqꝫ ꝓborū ac
ueraciū hoium relatione ꝑcipio. In qbꝰ illud eximium
bonos amat quoꝝ licet e nūo non ſim: utcūqꝫ
tñ hijs annumerari tāto ꝑſertim extimatoꝛe delectaret.
Nūc niſi falloꝛ augurio ad laborē uocoꝛ honorificū
nō dubitē. ⁊ ſi ea cura me tāgeret etiā fructuoſum.
ſed etati mee iam ⁊ exoptato ſemꝑ ocio
aduerſum nimis. Uale ⁊c̄.

¶ Ad eūdē quāti laboris ⁊ ꝑiculi ſit ſcribere ſcribēdum tñ ⁊ qualiter. Epiſtola.III.

Quāta vis eſſet eloquij lepore ſimul ⁊ rōne
cōditi: atqꝫ hinc vꝰbis: hinc ſentētijs affluētis:
ſepe re cognitū atqꝫ cōpertū eſt. Nūqꝫ Eloquētia
milonis aut herculis tā foꝛtia bꝛachia qn Ciceronis
eēt aut Demoſthenis lingua potētioꝛ. Illi qdē Hercleſ
magno niſu molē foꝛte aliquā: pōdus ignobile. hij Demoſthenes.
vō aios mouebāt: rē nobiliſſimā penituſqꝫ mutabilē
ac diuinā. Hec in mētem ut nūc redeāt tu facis.
Cepi ego lr̄is tuis vix plectis magna uelut aliq vi
cōpulſus uarie ac uehemēter in diuerſuꝫ agi. ſic ut
tibi mirū dictu ſiꝛ ⁊ cōpaterer ⁊ ꝯgauderē. ¶ Gaudeo
eqdē quo ꝑgebas te icolumem ꝑueniſſe. qlēqꝫ
optabas ac ſperabas ap̄licā clemētiā iueniſſe. Nihil
durius: nihil amarius ſpe caduca. Illius nēpe
māſuetudinis morūqꝫ ſuauiū ⁊ cōuerſationis angelice
pꝛeterqꝫ quod tuis multorūqꝫ mihi litteris
fides ſit: certum iam ante pꝛeſagium fecerat urbani
nomen. Apud me enim appellatio ſponte ſuſcepta:
iudex eſt ai: teſtis ꝓpoſiti. Optimā ſane deoqꝫ
⁊ hoibus gratam viam elegit. queqꝫ eum ad felicē

poꝛtū neceſſario ꝑductura eſt.viā lꝫ multis icogni
tā ac neglectā:ſibi tñ ⁊ ſuo ſtatui maxime debitaꝫ
Quis eni romano pōtifice nil altius/nil clariꝰ/nil
uenerabiliꝰ:imo ṽo nihil illi par hēat oꝛbis terre:
ipſe tñ tāto euectꝰ honore tātoqꝫ oneri ſubiectꝰ cuꝫ
fideli reuerētia ac ſtupore debet hūanitate ac pie
tate cōtēdere.aliquātoqꝫ niſi falloꝛ ⁊ mitioꝛ ⁊ hu
milioꝛ eē q̄ꝫ fuerat. ¶ Mirū hoc multis foꝛtaſſe vi
debit̄ qui leui q̄libet ꝓſpitate ſupbiūt:ac nō ſibi q
meminit ut res docet ſe illius in terris vicē gerē:q
ait.diſcite a me qꝛ mitis ſum ⁊ humilis coꝛde.In
decoꝝ eſt q̄dē atqꝫ abſonū humilis dñi vicariū ſu
perbire.Huiꝰ ego igit̄ argumētū maius nec poſtu
lo nec expecto/q̄ꝫ qꝺ mihi tu ſcribis ⁊ loquit̄ fama
Nā qꝺ certiꝰ queſo iuicti ⁊ i ſolido fundati animi ſi
gnū queras q̄ꝫ neqꝫ foꝛtune nimis deijci:neqꝫ blā
dicijs attolli.Aut vñ altius poſcas expimētum q̄ꝫ
quo nihil eſt altiꝰ.Eq̄dē quē ſupmus humani faſti
gij ṽtex imotū vidit:nulla amplius res mouebit.o
bñ creatū ſpūm quē iſta nō q̄tiūt.Felix ille his mo
ribꝰ.felix mūdus hoc capite.felix tu hoc dño.Ita
dico:⁊ ille felicioꝛ his moribꝰ q̄ꝫ hoc ſtatu.⁊ tu h̄
dño:q̄ꝫ libertate felicioꝛ.Eſt ubi libertaſ laboꝛ.Eſt
ubi regnū ſeruitꝰ.Eſt ubi ſeruitꝰ regnū ſit.Pꝛoide
⁊ foꝛtune tue granuloꝛ ⁊ gl̄ie:ſi compatioꝛ labori.
Bñ aūt ſe res hēt ualida eſt etas.meritoriꝰ ac p̄cla
rus laboꝛ.extimatoꝛ optimꝰ:quo nil optabilius in
genijs bonis atqꝫ ad alta ſurgētibꝰ. ¶ Sub hoc er
go deo auſpice q̄cq̄d erit obibis alacriter:idefeſſe:
Flaccꝰ. viriliter memorās illud Flacci:nil ſine magno vi
ta labore dedit.Ut es fidei abūdās:dexterqꝫ aī:ni
hil acceſſu arduū iuenies:nihil executione diffici
le.Mōtes etiā fides trāſfert:⁊ ualde uolētibꝰ oīa
plana ſunt.Nō tu artis eges:nec igenij.ſiq̄d inſue
tū nouitas feret:aī illud foꝛcipe rapies.⁊ in uſum
trahes.tua incude repcuſſum tuis iniectū recoctū
De ſcul qꝫ foꝛnacibꝰ tuū fiet:idqꝫ nō ſolū tale:ſed melius.
ptoribꝰ An ignoras ut ex eadē maſſa phidiaſ aliā cudebat
imaginē:aliā pꝛaxiteles:aliā Liſippꝰ:aliā Policle
tus.Incipe:ne diffidas:⁊ ueteribꝰ noua permiſce
Si id rite feceris ſuū pꝛeciū inuenient.Friuolum
eſt ſoli ſenio fidere.Et qui hec iuenerūt hoīes erāt
¶ Si viroꝝ ueſtigijs deterremur.pudeat:p̄mas p
tes huiꝰ laudis femine occupāt.harū q̄bꝰ utimur
l̄rarū iuētrix mulier fuit.Nec nos moueat trituꝫ il
lud ac vulgare.nihil nouū eē uel dici poſſe.poſtq̄ꝫ
Salo id Salomon atqꝫ Terētius ſcripſere q̄ꝫ illuſtrata
mon phia eſt q̄ꝫ elimata poemata:quāta hiſtorie lux ad
Terētiꝰ dita.Quot iuēte artes:quot diuerſis in gētibuſ le
ges late:Quis humane vite cultꝰ acceſſit?Qꝺ re
rū exercitiū?Quāta notitia diuinoꝝ.Nil tā cultū
nilqꝫ adeo cumulatū:cui nō aliq̄d addi q̄at. ¶ Aſ
ſurge ⁊ enitē:ut uoluptas egri ſic foꝛtis ſaniqꝫ aī
cibꝰ eſt laboꝛ.Pꝛimū ſolus in ſilētio meditare.me
ditata clauſtris abde memorie:feriſqꝫ cōſtringito
tacituſqꝫ eadē itētuſqꝫ circuito:atqꝫ icoꝛruptꝰ exa
De mō mina.Inde oris ad lumē ⁊ ad calamū nullo adhuc
dictādi teſte pedetētim ꝓdeāt:viciſſimqꝫ ſubſiſtāt.delibe
rātibuſqꝫ ſil̄ia ⁊ dubitare videant̄ ⁊ fidere.Dubi
tatio circūſpectā/cautā/ſobꝛiā/ac modeſtā reddet
orōnē.fiducia ṽo letā/uberē/magnificā/ſpecioſaꝫ.
Ubi ſane cōceptꝰ in ṽba ſiue in l̄ras cōtinue lectio
nis erupint:ſic ꝓferant̄ ut te audias:nō q̄ſi ꝯditoꝛ
ſed iudex.aurē atqꝫ aīum in ꝯſiliuꝫ uoca:⁊ cogita
q̄d dicturꝰ fueris ſi tuꝰ hoſtis illa dictaſſet.Quid
ſcis an tua hec ad manꝰ hoſtiū ſint uētura?Quoꝝ
inq̄es:Inuidoꝝ:qui ṽtuti bellū ꝑpetuuꝫ indixere.
Quiſq̄s paulo altiꝰ niti cepit multos hoſtes iueni
et.nō eodē mō nitētiū ex acie:ſed toꝛpētiuꝫ quoqꝫ:
qꝺ miraberis:humiqꝫ iacētiū:imo q̄dē hoꝝ maxi
me.Nullū vitiū pigriꝰ iuidia eſt.nimis fere depſ
ſiſqꝫ pectoribꝰ habitat.gaudij neſcia:lucis hoſtis.
¶ Uides quātū cū labore piculū ſit ſcribē:ſed ſcri
bēdū tñ:ne ut lupus ruſticū:ſic nos raucos fecilſe de lupo
iuidia videat̄.Ad ſcribendū ita:ut qui nr̄a momoꝛ
derint:ſolida feruida hiſpida dura atqꝫ hirſuta re
periāt.⁊ dentibꝰ fractis itelligāt uerū dixiſſe:qui
dixerit:iuidos hoīes nihil aliud q̄ꝫ ipſoꝝ eē toꝛmē
ta.eāqꝫ nō rapidā/iuuenilē:ſed maturā uereqꝫ re
giā fuiſſe ſniam fateant̄.Idqꝫ felicius aſſequemur
ſi recti/ſi ueri/ſeueriqꝫ iudices nr̄arū iuētionū exi
mus:nihil minꝰ in illis cogitātes q̄ꝫ auctorē:nihil
amātes minꝰ q̄ꝫ ꝙ nr̄e ſint.Neqꝫ eni ut defoꝛmis
filiꝰ atqꝫ icultꝰ amabilis:qꝛ filius eſt:ſic ſtilus quo
qꝫ qꝛ nr̄:in quo nō cuiꝰ:ſed q̄s ipſe ſit querit̄.que in
illo ṽitas:que grauitas:q̄s oꝛnatꝰ.Ubi illud acerri
me ꝓuidēdū:ne q̄s te ṽbi huiꝰ aut illiꝰ ſplēdoꝛ:ne
qua tue uel aliene uocis fallat illecebꝛa.In quorū
dā ore nil nō dulce ſonuerit.alteriꝰ ad os tranſfer.
alio fuiſſe tibi videaris igenio.Optāda dictātibꝰ
lingua ſuauioꝛ ſed aſpioꝛ metuēda.Ut ſemp place
as ad ſnias reſpice.Que ſi apte:ſi nobiles:ſi deco
re erūt:⁊ vñ etiā delectabūt:⁊ facile ueſtient̄.Mul
ta utrāqꝫ in ptē poteris ni deſpes.hec tu ſolus aut
cū paucis p̄mū dehinc pluſculos adhibe liberos:
nō tā tui q̄ꝫ ueri amicos:q̄ꝫ q̄ꝫ ſi amici tui fuerit nō
foꝛtune:nil niſi fidelr̄ cōſulturi ſint.Sic ſenſim do
mi hoꝛridula:poſt in lucē terſa ꝑueniēt.Id cum ſe
mel atqꝫ iterū feceris indies minui ſenties laboreꝫ
donec re in hitū ṽſa nō iā laboꝛ ſed delectatio ſit in
actu. ¶ Nō te amice ſed meipm doceo:teqꝫ allo
quēs me moneo:meqꝫ audiēs diſco.dabis ueniaꝫ
lōgus ſuꝫ.Expiētia inq̄t Ariſtoteles artē fecit.Id Ariſto-
qꝫ eni uere dicē nulla artiū neget.Hec p̄ſertiꝫ quā teles
ſub oculis hēo:nauticā arteꝫ dico.Que p̄ma poſt
iuſtitiā:huic magne urbi:in quā nup ꝓcellas mun
di fugiēs cōmigraui:tātū ⁊ tā multiplex incremē
tū attulit.Meminiſti eni quāto cū ſonitu ⁊ greco
rū ⁊ nr̄oꝝ uatum nauis olim rudis atqꝫ vnica ſed
onuſta ſemideis ut fama eſt theſſalicis digreſſa lit
toribꝰ:per vicinas ac ꝓpe cōtiguas heleſpōti fau
ces:anguſtāqꝫ pꝛopōtidē ac trachiū boſphoꝝ hoꝛ
ribilia noia equoꝛ euxinū igreſſa:magna uel glorie Euxinū
ſpe uel lucri q̄ſi aliū oꝛbē colchon adijt:plauſuqꝫ oī equoꝛ
um gētiū ⁊ imoꝛtali p̄conio dignuꝫ fuit.phaſidos
alueū attigiſſe.o rē nouā.Incipiebat expiētia artē
facē:ſed adhuc in cunabulis ars iacebat.Creuit i Attēde
de adeo:ut nō imerito dictum putes patre maiorē qꝺ dī
ex thetide naſciturū.Qꝺ etſi in cūctis euenerit:in
nulla tñ aptius.Ecce nūc italo de littore naues im
minere finē ſoluūt.pars p̄dē hyeme rigida:ps ho
die dum adhuc uer ambiguū bꝛumeqꝫ ſimilius q̄ꝫ
eſtati.Ille ad oꝛtuꝫ ſolis.ad occaſum alie.pars in
boreā.pars in auſtrū:helibicas ſirtes aditure.Il
le occiduū mūdi limitē gades ⁊ calpen a tergo.Il
le duos boſphoros ⁊ colchon ⁊ phaſidē relicture:
nō auree ouis ut quōdā trahēte miraculo:ſed hoꝛ
tāte auro tñ ⁊ urgēte ut per tot caſus:totqꝫ terraꝝ
pelagiqꝫ diſcrimia:hinc viua nr̄a bꝛitānijſ:illic nr̄a
iſup mella ſcithiſ i poculū ṽuehāt̄:hic nr̄e ſilue qꝺ

vir credas ad acheos aut egyptios.Jllic ad ſiros
ꝛ armenios ad pſas ꝛ arabes nr̄ crocus nr̄m oleū
nr̄a lina ꝑueniāt.viciſſimqꝫ inde aliqd huc redeat.
℃Logā te vna hora vigilare mecū.nēpe duꝫ tibi
ſomno grauis hec ſcriberē itēpeſta nox erat ꝛ nim
boſus aer.cūqꝫ ad hūc locū feſſus calam⁹ ꝑueniſ
ſet:tāt⁹ ſubito nautarū clamoꝛ aures ꝑculit:ut con
ſurgēs ſigno qđ aſſolet memorie impſſo ſuꝑiorē in
ꝑtē dom⁹ euaderē:que poꝛtui iminet.Reſpicio:de
us bone:qđ ſpectaculū.Quis hoꝛroꝛ:pius/tremē
dus/delectabilis.hic añ oſtiū littoreo marmori re
tinaculis herētes aliqt naues hybernauerāt.hanc
Ciuitas Veneti- ipſam quā meis uſib⁹ dedicauit liba ꝛ libalis hec
aꝝ liba- ciuitas igētē domū mole equātes/ac geminas an
liſꝛliba gulares turres nimis iſigniter ueliferi mali uerti
ce ſuꝑgreſſe.harū maxima:hac pn̄ti hora nubibus
aſtra tegētib⁹ uētis:muros ac tecta qſſantib⁹mari
qddā tartareū mugiēte iter arripit.fauſtū pꝛecoꝛ.
Jaſon Crede aūt mihi ſi hāc Jaſon videat aut alcideſ ue
Tiphis hemēter obſtupeāt.Si tiphis ad clauū ſedeat eru
beſcat tātū ſibi de nihilo ꝑtū nomē.Dicereſ nō na
uis illā eē ſed mōtis pelago natātis effigiē cum fa
ſce tñ ꝑſſa grauiſſimo bona ꝑs uteri fluctib⁹tegere
tur.Et ipſa qdē tanaim it viſura.nr̄i eni maris na
uigatio ultra nō tēdit.Eoꝝ ꝟo aliq quos hec fert
illic itereā egreſſuri nec antea ſubſtituri qꝫ gange ꝛ
caucaſo:ſuꝑato ad idos atqꝫ extremos ſeres ꝛ ori
entalē ꝑueniat oceanū.En quo ardens ꝛ inexple
bilis hn̄di ſitis hoium mētes rapit:Miſert⁹ſuꝫ fa
teoꝛ:nec imerito a poetis dici nautas miſeros itel
leri.Quos cū iā per tenebꝛas ſeq oculis nō poſſeꝫ
cōcuſſus aio ad calamū redij.hoc vnū tacit⁹mecū
uoluēs:heu qꝫ chara ſitqꝫ qꝫ vilis eſt vita moꝛtali
bus:℃Ecce amice fabulā ꝑegi nō neciā eplē ſed
iocūdā mihi.quā queſitā minime res ac tꝑs obtu
lerāt.Ad id ꝟo reſpicit qđ dicē cepam.Expiētia ſi
quidē artē facit.uſus aūt artē gignit nutrit ac ꝑfi
cit.uerūqꝫ ſit qđ Affrani⁹ opinat.rerū ſapiaꝫ uſus
Affranius ac memorie filiā.ꝟba teneſ uſus me genuit:mr̄ pe
perit memoria.ſophiā uocāt me grai.uos ſapiam.
Hec horūqꝫ ſilia cogitaſſe videt Auguſtinus.ubi
artē rerū exꝑtarū placitarūqꝫ memoriaꝫ diffiniuit
Et tu igit expire.Jdqꝫ tā ſepe:ut qđ fuit expiētia:
uſus ſit.hoc plena memoria mox tibi pl̄cherrimā
ſobolē facilitatē actionis fiduciā delectationē gl̄i
amqꝫ peperit.Et lꝫ foꝛtaſſis iterdū qđ in talib⁹ ut
moleſtiſſimū:ſic cōe eſt.plebeioꝝ igenioruꝫ turba
circūſtrepat:facile cū tāto ſub iudice murmur ina
ne deſpicies:ꝟtute ac doctrina ꝛ ſtudio iuidiā ex
tincturus.℃Sed iā finē poſcūt graues oculi.feſ
ſa man⁹.hora noctis ad ſoporiferā ꝟgētis aurorā:
quē ſola iſōnis:nec dū hoc colloqo ſatiata mēs re
fugit.Hec me ut ad qđ mō rn̄deā adigit ꝙ ſcripſi
ſti eē nōnullos apud uos qui nō de te tm̄:ſꝫ de me
etiā:deqꝫ meo iudicēt igenio.Noli ꝑcoꝛ idignari.
noli obniti.noli oꝑam ꝑdē.hoſtes tibi qſieris nec
eoſdē mihi ideo dēpſeris:ſed irritaueris amplius
atqꝫ flāmaueris.Fatalis hec mihi ſi dici fas ꝛ an
tiq eſt peſtis.Multi de me iudicāt:quos nec noui:
nec noſcē qdem uolui:nec noſci dignos arbitroꝛ.ꝛ
qs eos rerū iudices meaꝝ fecerit:nō ificioꝛ me mi
rari.Neqꝫ ꝟo magis iſtinc qꝫ a cōi pꝛia nr̄iſqꝫ cōci
uib⁹ id patioꝛ iudicib⁹ tā certis ac iuſtis utinam qꝫ
uelocib⁹ ac ſecuris.Neſcio aūt huic gn̄i vn̄ hoc ꝑ
pꝛiū atqꝫ affixū ſit:ut ad iudicādū eo qſqꝫ ſit auda
cioꝛ ꝓmptioꝛqꝫ quo idoctioꝛ:ſeu ꝙ paucorū noti
tia multa uetet aſpicē:ꝛ uacuitas aioꝝ illos effici
at leuiores:atqꝫ ita cū bꝛeuioꝛ cū celerioꝛ ad feren
dā ſniam ſit ꝓceſſus:ſeu ꝙ in hac hoium fama cu
ius tenue lꝫ fluxūqꝫ negociū multis ac uarijs arti
b⁹ ꝑcipuis tñ armis ac lr̄is agit.idē qđ in reb⁹ fe
re cūctis eueniat:ut is ſemꝑ ad aliena rapiēdū ua
ſtādūqꝫ ſit ꝓnioꝛ:qui ꝓpꝛiū nihil hēt qđ eripi ua
leat aut uaſtari.℃Ceterū ciuilis illa ꝓcacitas:igē
tē mihi nuꝑ eplām extoꝛſit.hāc externā ob illi⁹ re
uerētiā:cui⁹ canib⁹ ne dicā familiarib⁹ deferēdum
eſt:tacit⁹ferā.nō mō dū ludit:ſed ſi ſeuiat.Et ſane
tolerare eqs ais decet oium iudicia.Naꝫ ut iuſta
reſpuē ſuꝑbia eſt:ſic mollicies iniuſta metuē.Nō
ſolet mēdaciū eē lōgeuū:ꝛ ſepe multo ſtudio confi
cta reꝑhēſio in magnā reꝑhēſi laudē:ꝛ reꝑhenſo
ris ifamiā ꝟſa eſt.Tegi pōt ueri lumē ſed extingui
neqt.viuit eni dū extinctū credit.ꝑqꝫ obiectas nu
bes in expectatū iubar erūpit.Quobrē ꝛ ſi iterduꝫ
ſubiraſcar ac ſtomacer faſtidioqꝫ mihi non exiguo
ſit tot taleſqꝫ tāqꝫ nō meos iudices pati:ad ſūmaꝫ
tñ nullū iudicē ꝑter iuidiā atqꝫ odiū recuſo.℃Re
ſtat ad ultimū ut te hoꝛter qcqd ages qꝫuiſ mimuꝫ
tibiqꝫ notiſſimū ne vnqꝫ virib⁹ tuis fidas:ſed ex al
to poſcas ꝛ ſꝑes auxilium.pia ꝛ humilis terrene
fragilitatꝭ extimatio iugiſqꝫ memoria diuinā opeꝫ
ac robur celeſte merebit.Nullū hoc artificio certi
us ad res agēdas:nullū efficaci⁹.hoc fidele ꝯſiliū
amici ſenioris amplectē.ꝛ uale nr̄i memoꝛ.Uene
tijs qnto idus apꝛilis.

℃Ad Leliū ſuū:qd ſit peius an ſua ſcriptorib⁹ eripe
an aliena iūgere. Epiſtola.IIII.

q Uid adulātiū mēdacijs eſt opus:qm̄ neqꝫ
hijs obſcura igenia illuſtrant:neqꝫ clara ta
li idigēt auxilio:quo in geſto poti⁹ offendū
tur qꝫ iuuent:Extenuat nēpe nō cumulat laudati
gl̄iaꝫ laudatoꝛ mēdax:falſiqꝫ ſuſpitionē ueris lau
dib⁹ icutit.Nō ſum ex hoc qdē nūo fateoꝛ:ſed qſ
qs ſim:de me mihi loq expedit.cogit enim res ipa
Scribis te vidiſſe opuſcula nuꝑ aliquot.qdaꝫ qꝫ
vulgaria meo noie iſcripta.quoꝝ mihi ꝑncipia mi
ſiſti:tātūqꝫ de ſinguliſ ut itelligerim mea ne eſſent
an alteri⁹.laudo diligentiā:ambiguitatem miroꝛ.
Ego eni ſubito hijſ ꝯſpectis nō tm̄ itellexi mea nō
eē ſed idolui:ſed erubui:ſed obſtupui.potuiſſe illa
ul̄ mea videri alijs:uel te dubiū tenuiſſe.Qui hec
ergo mihi tribuūt bis iniurij ſunt:ꝛ actorem ſuo
ſpoliāt:ꝛ me ꝑgrauāt nō meo.Si de quo pei⁹ me
reant querit ſubdifficile iudiciū.At ſi de quoqꝫ il
luſtriū qreret palā eſt offendi magiſ cui datur tale
aliqd iuito qꝫ cui aufert.Cui de ſuo eni eripueris:
nō plus fame dēpſeris qꝫ qđ ſcriptū illud qcqd id
erat pepiſſe potuerat.cui ꝟo alienū attribueris im
moꝛtalē facile cōflaris ifamiā atqꝫ feceris ut qcū
qꝫ bn̄ dixerit foꝛtuita iudicent.lōge ſane eſt aliud
laudis imminutio atqꝫ aliud ignominie cumulus:
illā deſpiciet vir magn⁹:hūc oderit.Ego qdem qꝫ
uis ꝛ ſꝑate modicū ꝛ qſite gl̄ie nihil ſit:malim tñ
huiuſce gn̄is rapinis in vnū qꝫ vno tali munē cre
ſcere:ꝛ ſiqd eſt ꝓpꝛij decoris oculi:qꝫ aliena defoꝛ
mia ori meo imꝑmi:atqꝫ affigi: cui ſatis ſuꝑqꝫ ni
miū ſit ſuorum.Multa qdam auferre mihi ne qc
qꝫ nixi ſunt.Non ſunt queſo potentiores in hac
iniurie parte qꝫ in altera.neqꝫ largiendo imple
ant quod nequeunt rapiendo.dic conſtanti animo:

vultuqꝫ:mea nō eē que ferunť:meqꝫ meis preſſum
aliena reſpuē.¶ Eſt aūt nō ſum neſciꝰ uetꝰ hec in-
iuria.multiſqꝫ olim magnis igenijs uel errore: uel
amore:uel odio iſlicta.Q̄ multa tribuunť Ariſtote
li q̄rū inocēs ille eſt.Senece libellus nolēti nō du
bitē datꝰeſt.cuiꝰtitulus eſt de q̄tuor v̄tutibꝰ.oē vul
gus opuſculū illud auidiſſime legit:ac Senece li-
bris iterſerit.Jnqꝫ eo ꝙ Seneca nunq̄ꝫ vidit Se-
necā ꝑdicāt miranťqꝫ.Sūt qui iter ipſiꝰ Senece li
bros oēs:hūc maxime diligāt.qppe illoꝝ maxie i-
genijs ꝯformē.Nā reuera:⁊ ſi ſenece iuito:ac ſi li-
ceat reiecturo in adoptionē uenerit:nāliter nō ſuꝰ
adhuc tñ vulgo q̄ꝫ doctis eſt gratior.q̄ꝫq̄ꝫ pleriſqꝫ
etiā doctioꝝ iā errori ſuccūbēte uero:hocipꝫ qđ lo
quor ignotū ſit.iāqꝫ cū vulgo de actore ſentiāt.de
oꝑe aūt ipſo ꝯſentire vulgo nequeāt:illud uel ꝑfe-
rēti melioribꝰ uel equāti:cui qdē egoipſe nō detra
ho.ſed hijs iportunis ac loq̄cibꝰ ſcolaſticis oia ꝓr
ſus nulla lege miſcētibꝰſubiraſcor.Nā is qdem li-
ber Martini cuiuſdā eſt epi/ad Mironē quēdam
regē ab actore ſuo iſcriptus.formula vite honeſte.
Que oia nō libēter errātibꝰ breui q̄dā ꝑfatiūcula
dicti oꝑis ꝑdē nr̄is ex libris abolita:per bibliothe
cas aūt galliarū ubi ſcriptū crediť adhuc ſtāte no-
ſcunť.Jſti v̄o iopē ſcriptorē ⁊ hoc forſan vnico gl'i
antē ſuo ſpoliāt ut diuitē ⁊ rebꝰ onuſtū ſuis onerēt
alieno.Neqꝫ hoc ꝯtēti:ſua ſibi quoqꝫ bis igerunt:
qđ in libro de moribꝰ ac ꝓuerbijs obſuatū eſt:q li
bri ſenece dicunť:cū in eis nihil ille peccauerit:niſi
ꝙ in alijs ſparſim ſcripſit.vñ illa decerpenť:ex mł
tis vnū in locuꝫ iportuniꝰ aceruāda.Raro qdē ille
niſi de moribꝰagit.Et ſnie breues ac ꝑciſe qbꝰ añ
alios abūdat.qd niſi ꝓuerbia q̄dā ſūt.Neqꝫ ideo
tñ ex bñ diſtinctis apteqꝫ diſpoſitis hec ſuoꝝ cōfu
ſio ſeq debuit.neqꝫ his raptꝰ alienoꝝ q̄ſi idignū eſ
ſet ut pauꝑ ille Martinꝰ:de v̄tutibꝰ q̄rū cultor eſſe
potuit ⁊ fortaſſis fuit/aliqd cogitaret ac ſcriberet:
ſed referri ad vnū oia etiā mēdacio oporteret:neqꝫ
v̄tꝰ atqꝫ honeſtas ſubiectū eē poſſet alteriꝰ:cū ſit oi
um mortaliū ⁊ Platonis añ alios/atqꝫ Ariſtotelis
⁊ ex nr̄is Marci Tullij:ad quē noiati Marci bru
ti liber eſt de v̄tute clariſſimꝰ:cuiꝰ ⁊ Seneca ipſe
ſuis in libris meminit.Quāto ğ meliꝰ fuerat eiuſ-
dē ſenece ꝯ ſupſtitiones niſi me guſtꝰfallit:egregiū
opꝰuel ꝑditū q̄rē:uel ne ꝑdereť occurrē.⁊ de ꝯſo-
latione ad Polibiū ut in multis uoluminibꝰ aiad-
uerti ⁊ correxi:nō qdē ꝑditū ſed ꝑmixtū cū eo qui
de breuitate vite iſcribiť in aptū educē ut nō vnus
ſed duo libri:ſicut ſūt ita ⁊ viderenť:⁊ nō dicaꝫ li-
ber ſed libri titulus nō ꝑiret.Que res tardiuſcu-
lis lectoribꝰſepe nō ꝑue caliginis cām dedit.Mul
Origenes. ta Origeni tribui fama ē:fame uſqꝫ etiā ad diſcri-
Augꝰ mē.Quedā Auguſtino.Egoipſe in magno q̊dam
uetuſtoqꝫ uolumine qđ ambroſiana Mediolanen
ſis hēt eccł'ia:ubi ſcriptoꝝ Ambroſij bona ꝑs eſt li
brū ſtili alteriꝰ Ambroſio datū vidi.Que me res
dū ſolitarie vite libros ſcriberē paulo minꝰcircūue
nit.Sēſi demū Pallidij eē non Ambroſij.Multa
ſūt huiuſmodi.Ciceroni ac Uirgilio tale nihil acci
diſſe ſcio ꝑꝑ iacceſſibile credo/ſempqꝫ vnū ſtili ge-
nus librū cuiꝰnomē eſt de uetula:dāt Naſoni.Mi
rū cui uel cur cuiq̄ꝫ id in mētē uenerit niſi hoc for-
taſſe lenocinio clari nois obſcuro fama oꝑi q̄riť:⁊
qđ vulgo fit:ut gallinis pauonū oua ſubijciāt.Jd
ab iſtis i ꝯ̄triū v̄tiť ſꝑantibꝰut gñoſus ſuꝑincubitor

vilia oua nobilitet.Atqꝫ ita eueniſſe pōt ꝯſc̄tic̄tibꝰ
ipſis actoribꝰ ſua plus oꝑa q̄ꝫ ſuū nomē amātibꝰ.
Qđ ſi credimꝰmiraculo res nō uacat:cū ſcriptorū
ꝑti maxie ꝑ̇ma nois etate ac ꝑcipua cura ſit.¶ Mi
hi qdē ut ad rē reuertar nulla de alio:nulla alij de
me ut arbitror talis eſt ſpes.Nemo mihi mea igiť
eripiat.nemo mihi uel ſua uł aliena igerat hoc pre
cor.Hec ſumma eſt:ſi alterutro laborādū ſit:ſpoli-
ari feram equius q̄ꝫ premi.Uale.

¶ Ad eundem de ſilētio utili ⁊ dānoſo. Epł'a.V.

b Onū cēſeo ſi fieri poſſit i lib̄tate viuē:nulli
obnoxiū aut ſubiectū niſi charitatꝫ legibus
bonū dixi cū ſit optimū:q̄ nil meliꝰ hēt ho-
minū vita.nulla igiť opū ſpes.Nullus auri pallor
Nullus purpure aut gēmaꝝ fulgor.Nullus ex di
uerſo ſq̄lor iopie.nulla victꝰaſꝑitas hic aiuꝫ dimo-
ueat.Melior multo ē pauꝑtas liba q̄ꝫ ſue diuitie.
Neqꝫ v̄o lib̄tatē ſic accipio ut turpi marceſcamus
ocio:ſꝫ ut ſpōte nō coacti:nō labores ḡtos dicimꝰ:
ſꝫ honeſtos nob/utiles p̄rie ſubeamꝰ.⁊ Ciceronia
nū illud in oratore.mihi eni liber eē nō videť:q nō
aliq̄ñ nihil agit.Sic accipio ut nihil agat occupa-
toꝝ more:q duri ſtimulis urgenť impij.Sed ſepe
ocioſus exteriꝰ cū alijs nihil:ſecū itꝰ ſemꝑ agat ali-
qd.oino eni nihil agē nō libi ſꝫ ihertis ē.Si āt q̄ñ
ut ait paſtor Maroneꝰ:fors oia v̄ſat.ꝓrſus alieno Maro
ſb impio viuēdū ē.qđ tibi nūc.mihi oli.mł'tiſqꝫ ſe
pe viris maximis ad tp̄s nec̄iū vis fortune ſeu uo
lūtas potiꝰ dei fec̄ multa cauēda.multa vndiqꝫ ꝓ-
uidēda erūt.de qbus mō agē nec tp̄s patiť nec res
poſcit.¶ Duo maxie ꝓꝑa tue ꝯditiōis attigā.pri-
mū ut ſileas.ne ſileas ſcđm.Miraris:dicā clariꝰ.
Eras oli rome:cōeꝫ illū dn̄m ſecutꝰ q tā cito nos in
hac miſiarū ualle deſtituit:dū q̄rulā illā ex gallijs
epł'aꝫ miſi:ubi q̄ꝫta eēt ſilētij religio apđ ꝑſas:iter
multa diſſerui:cuiꝰſi memiſti:ut mearū ſoles rerū
oiuꝫ nō ē opꝰpluribꝰ:niſi ut ſcias oēs hac i re dn̄os
ꝑſas eē.nec dn̄os tm̄:ſꝫ amicos.Quibꝰ nō idcirco
minor fides đbita ē ꝙ violate fidei minꝰ ꝓmpta ſit
ultio.decꝰnāqꝫ nō penā v̄tꝰ libat:neqꝫ lentiꝰ ꝑſtat.
qđ ipune negligiť:q̄ꝫ ꝙ neglectū plectiť.Ultro eni
agit.⁊ ut Tullij v̄bo utar:ſuis aium trahit illece- Tulliꝰ
bris.ipſa ſibi ꝑmiū:ut phis placet.nr̄i eni altiꝰaſpi
ciūt:ſuppliciū eſt peccaſſe.ſiqdem viro bono nulla
peccato grauior pena eſt:cui nil detrahit multū ad
dit ipunitas.Mauult certe vir bonꝰinocēs torque
ri:uel ſi ita res tulerit mori:q̄ꝫ nocēs viuē ac regna
re.¶ Sed q̄m de dn̄is ſermo eſt:q̄ꝫuis rari boni:
crebriqꝫ mali ſint:q̄ꝫuis ut certū eſt plures malos
ſeruos q̄ꝫ dn̄os eē:ſic icertū pauciores ue boni do
mini ſint:an ſui.Si cui tñ hoꝝ q̄liūcūqꝫ dn̄oꝝ:te
tua ſors ſubdidit:ſiqdē talis eſt ſuitꝰqua dn̄s ma-
ior offendiť:⁊ libera iugū cōtumacia diſcute:neu
qd hinc ſeq poſſit examina:an pauꝑtas:an exiliū:
an carcer:an ſuppliciū:an mors:Nihil eni nō uti-
liſſimū atqꝫ optimū videri debet:quo peſſimā reꝝ
irā dei fugias.Sin tolerabilis:lꝫ dura ꝯditio eſt:
ꝑfer.⁊ donec oiuꝫ dn̄s de te aliud ſtatuit eiꝰ iuſſu:
a quo ois eſt ꝑtās:te illi qſqs eſt:dn̄o ſubditū puta
Jlli cū in ceteris:tū ꝑſertim in hoc vno de quo lo-
co loquor deditꝰ incōcuſſam ſuis in rebꝰſemꝑ ſacri
ſilētij fidē ſerua.Quā nō tibi blāditie:nō mine:nō
ipetꝰ:nō ira:nō ebrietas:nō ſpes:nō metꝰ:non tor
tor excutiat.⁊ de ꝑ̇mo qdē hactenꝰ.¶ Alterū erat
ut ſicut omē dn̄i teneas ſecretū:ſic in dn̄ꝫ ſecreti ni

bil qđ nō ſtatim pādas:inqꝫ illius notitiā ꝑducas
ois ꝑiculoſa cūctatio atqꝫ ſuſpecta eſt.neqꝫ excu-
Omniſ mora ſb eſt picu lo. ſat inocētia tarditatē.Eſt ubi nō ſufficit inocētē eē
nunqꝫ pluriū reus vniꝰ ſolutione ſe liberat.Mul-
te de hoc in manibꝰ nr̄oꝝ tēpoꝝ hiſtorie ſunt.ſꝫ cla
riora ꝓfūdius aio illabunt̄.⁊ ꝑterea nouis aucto-
ritatē atqꝫ obſcuris lucē dare difficile eſt.itaqꝫ ue-
tus vna ſuffecerit:⁊ exēpli ſatis vnꝰ fuerit Alexan
der.Neqꝫ notiſſimū caſuꝫ narro/philote illiꝰ q ut
Macedo clarus vir inqꝫ illo exercitu ꝑmi loci ad
eū diē hitꝰ ſemꝑ ꝙ nūciatā ſibi regis mortē tacuiſ
ſet:ultimo ſupplicio affectꝰ eſt.neqꝫ eū tam meſtis
euētibꝰ aut ꝓpria v̄tꝰ rerūqꝫ a ſe geſtarū recorda-
tio:aut pr̄ne gl'ie fulgor eripuit.Is eni nō ſuppſſor
mō cōiurationis in regē:ſed ꝯſciꝰ viſus ac ꝑticeps
nō ſilētij neqꝫ deſidie ſed ꝯſilij atqꝫ ꝑfidie penas lu
it.Si ſenes aūt pſa qdā Philippo ꝑmū:mox cū fi
lio militās eque illi charꝰ ac pr̄i fuerat.ad hūc q̄ſi
cōpatriotā:⁊ ob id pro pr̄ia memorādū aliqd auſu
rū:lr̄e ꝑtoris Darij pſarū regis iuēte atqꝫ ad Ale-
xādrū ꝑmo delate erāt.In hijs ſi ſenē ꝑtor horta-
bat̄:ut iſigni aliquo magnificoqꝫ facinore gloriā ſi
bi ſuiqꝫ regis grām mereret̄.Eas cū legiſſet Alexā
der ignoto ſignatas anulo:ipſi cui iſcripte erāt per
cretēſem quēdā militē dari fecit.Quibꝰ ille plectiſ
hō fidus atqꝫ inocēs ilico ꝑrexit ad regē lr̄as oſtē
ſurꝰ.Quē cū curis atqꝫ ꝯſilijs bellicis occupatiſſi
mū iueniſſet ſubſtitit ambiguꝰ ai an cogitatibꝰ regi
is noue rei itēpeſtiuꝰ nūciator irreꝑet:an differret:
donec uacuo illū aio vidiſſet.demū reuerētia peſti
fera differēdū ratꝰ illo die tacuit.Reuerſus in cra
ſtinū eodē in ſtatu regē reppit:⁊ bn̄ ſibi cōſciꝰ ⁊ ob
eā rē ut nil regi ſic nil ſibi metueris:nec ꝑiculuꝫ di-
lationis itelligēs iterū tacitꝰ abijt.Inter has mo-
rulas cū ſepe idē faceret cōpluſculi fluxerūt dies:
quo in ſuſpitionē ꝑceps ai rex adductꝰ inoxiū di-
Q.Curtius. latorē iuſſit iterfici.Utrāqꝫ hiſtoriā apud Quitū
Curtiū iuenies.Quarū ꝑma fidē ꝯuare qđ nā inſi
tū debet eē.Scđa v̄o moras ꝓpellē fidei monemur
ne q̄ſ iter ꝑicula dn̄oꝝ expectādū cēſeat:cū vite ne
ciſqꝫ hoium cās afferre nō hore tm̄ ſoleāt ſed mo-
mēta:⁊ ſepe debitā dolo penaꝫ tarditas occupet.
Uale ⁊c̄.

Ad Robertū comitē de batiffolle. Epl'a.VI.

[E]t tui nois claritas iclyte vir ⁊ amici cois:
charitas me coegit:ut hūc calamū alio ten
dētē:ad te ſola mihi notū fama:qđ non ſo-
leo tātiſꝑ iflecterē.Multa qdē ⁊ magnifica ⁊ iocū
da de te tuiſqꝫ ſtudijs ⁊ moribꝰ audio pro qbꝰ tibi
pr̄ieqꝫ tue gratulor.Nemo mihi vnq̄ꝫ loca ſilue-
ſtria ſeu deſerta dixerit ubi tales oriant̄ viri:q̄liuꝫ
urbes magne ſteriles atqꝫ effete ſūt.Gratulor ae-
rijs atqꝫ vmbroſis ⁊ roſcidis apēnini collibꝰ:q te
nr̄e tulerint etati.Sꝫ ut uerū fatear illos tibi teqꝫ
illis iuideo:tuiqꝫ ſil' ⁊ illoꝝ deſiderio teneor rapi-
orqꝫ.Te mihi qdē v̄tꝰ ai illos loci ſitꝰ reddit opta-
biles:⁊ ꝙ ortꝰ meꝰ q̄ꝫuis ipari ſydē iſdē q̄ꝫ vicinꝰ
eſt collibꝰ.At qm̄ occupatio uoſ obſtat:tu me iſtic
ſiqs tā pue rei uſus eſt iure tuo utē.meqꝫ ſi non ꝓr
ſus idignꝰ videor hēto ibi aio pn̄tē.iter opaca mō-
tiū ꝯuexa:⁊ patrij amnis herboſam ripā thoroſqꝫ
gramineos.necdū malis urbiū moribꝰ ifecti gur-
gitis alueuꝫ.Inter denſas ⁊ virides ſiluas teſtu-
dine frōdea ſubmouētes ſolē.Inter riuos fonteſqꝫ
ꝑgelidos leonis rabiē tēꝑātes.Ego te hic iter au
rata palatia ac tēpla marmorea:iter patauina ter-
uiſinaqꝫ flumina ſinūqꝫ itimū maris adriaci pn̄tiſ
ſimū hēo.Uale felix ⁊ cōdiſce etiā nō viſa diligē.
Uenetijs.ix.kalē.auguſti.

Ad eundem. Epiſtola.VII.

[S]Pem de te ꝯceptā vir clariſſime miris mi
hi modis auxit epl'e tue ſtilus.Nēpe queꝫ
militariter eruditū alijs crediderāꝫ:anxie
doctū mihi iam credo.ſic phicis ac poeticis cūcta
ibi plena ſunt floribꝰ.Quid ni ergo magis magiſ-
qꝫ tibi gratuler ac pr̄ie regiqꝫ mōtiū apēnino:inge
nia parīēti:⁊ ſuis ubiora fontibꝰ ⁊ ſuis viridiora
frōdibꝰ:⁊ ſuis v̄ticibꝰ altiora?Scribē tibi fate-
or heſitabūdus icepam:nō ꝙ uſq̄ꝫ oino aliqd bo-
noꝝ atqꝫ illuſtriū familiaritate dulciꝰ hēam in vita
ſed uerītꝰ dū fortunā dūqꝫ etatē tuam cogito te ab
hijs publice iā deſ̄tis ſtudijs abhorrētē.nec ſatis
aut fame fiſus multa mētiri ſolite:aut amātis iudi
cio qđ antiquo ꝓuerbio cecitatis arguit̄.Ecce iaꝫ
cui ſcribā ſcio.itaqꝫ ſecurꝰ atqꝫ alacer ſcribo.nec v̄
ba ꝑdē metuēs:que apđ Naſonē leuis iactura.ſꝫ
apđ ſilētij auidos grauis eſt.imo v̄o magnū q̄tūqꝫ
de tuis rn̄ſionibꝰ tuiſqꝫ colloquijs lucrū ſꝑans.Sa
ne que de mei deſiderio:deqꝫ expectatione nō tua
tm̄:ſꝫ locoꝝ dulciſonis atqꝫ honeſtis blāditijs mł-
ta dixiſti:uera eē ne dubitē facit:hoc nō mee v̄tuſ
ulliꝰ ſed tue nobilitatis extimatio.Proinde ſi ꝑ oc
cupationes aliqn̄ licuerit tuū hoc recēs ſil'qꝫ meū
uetꝰ deſideriū ut ipleā/dabo opam.Qđ ſequit̄
libētiꝰ tacuiſſem.Nā amariuſculū guſtu eſt:ſed ni
hil viri talis ore ꝓlatū negligi fas reor.Ad admi-
rationē igit̄ illā tuā que ſepe multoꝝ fuit.qđ ita pa
triā fugiā deſerāqꝫ vno breui:ſed e medio cordis
erūpēte ſuſpirio rn̄diſſe uelim.O pr̄ie uenerator ⁊
qn̄ ita vis amator mei ignotiqꝫ cultor hois.Non
ego illā:ſꝫ me illa deſeruit:quē ⁊ aliqn̄ cōplecti vi
ſa eſt.Et ſi gl'iari humil'r tecū ſinis/non tm̄ urbes
itale ſed trāſalpine etiā barbariceqꝫ:nūc maxie ꝑ-
cibꝰ irritis euocāt ⁊ expectāt:nō ꝙ ego ſic merear
Noſco me.ſed q: id mihi celitꝰ datū eſt.Quo vno
forſan iutili ⁊ uētoſo bono:multa ut poſſum uariā
rū rerū ſoler icōmoda.Uale ⁊ ignoſce uaniloquio
nō hoc dicē nolui:ſed coegit dolor.meſtā ſarcinaꝫ
fidet̄ i amica aure depoſui.Pataui.viij.idus oct̄.

Ad ꝑorē magnum camalduli. Epiſtola.VIII.

[P]Ro benigna illa ⁊ plena uere charitatꝭ epl'a
in qua qdē illa ſcripſiſti nō que ego audire
ſed que tu loq ⁊ ſcribē dignꝰ eras:meritas
q̄tes ago at laborē ueniēdi ad me ut tuā me ad he-
remū ducas quē tua ſibi ſumit humilitas.q: nec ti
bi ꝯueniēs/nec debitꝰ mihi ē acceptū hēo:⁊ ꝑinde
apud me eſt/ac ſi ueneris.ueniſti eni meliore tui ꝑ
te nō dubito uēturꝰ totꝰ:niſi obſtarē.Mihi aūt ſatꝭ
eſt ſi ueniā ſic affectū talis viri aiuꝫ repire.Interiꝫ
hoc mihi q̄ſo tribuito.⁊ mihi utiliꝰ ⁊ faciliꝰ tibi.ut
chriſtū q̄tiēs ad mēſā eiꝰ acceſſeris ꝓ me ores.det
qđ ſupeſt vite tuto feliciť qꝫ agē.delicta iuuētutis
mee ⁊ ignorātias meas ne meminerit.demū ex h
carcē caduci corpis egreſſuro:lōgūqꝫ iter ⁊ ambi-
guū acturo:uel ipſe mihi obuiꝰ ſit ⁊ ſepe uocatꝰ:tūc
rn̄deat:ecce adſū:uel angeloꝝ aliquē ſuoꝝ:ꝑcipue
michaelē adeē mihi iubeat:qui ꝑ ipſas hoſtiū inſi-
dias plano calle dirigat ifelicē aiaꝫ ſuis diffidēteꝫ
meritis:⁊ de ſola dei ſui miſicordia ꝑſumētē.Ua
le.Pataui.viij.idus octobris.

⁋Incipit tertius liber ad Joannē Boccatiū de hac peſte ultime etatis ⁊ aſtrologoꝝ nugis. Epl'a.I.

p

Reſentiam tuā aio meo gratā ⁊
ſpaui ſemꝑ ⁊ ſciui: ⁊ quātū tibi
placuit ſenſi. Jlla v̉o qꝺ̉ minime
nouerā ⁊ fauſta erat: qn̄ q̄dē hijs
mēſibꝰ pauciſſimis nimiūqꝫ uelo
cibꝰ: qbꝰ in hac que mea dicitur:
tua domo moram trahere tibi
mēs fuit: iducias bona fide mea
videoꝛ habuiſſe cū foꝛtuna: nil niſi letū te pn̄te au-
ſa. Mirabar ipſe q̄d ita rumoꝝ ifeliciū iaculis ſem
per expoſitas aures meas triſtioris nuncij cuſpis
nulla ꝑcelleret mecūqꝫ tacitꝰ querebā. q̄d nūc agit
hoſtis mea? feſſa ne an oblita mei eſt? an tādē pati
entie victa ſuccubuit? Nihil hoꝝ. nūc itelligo. Cā
erat occultioꝛ lōgeqꝫ alia bꝛeuis ⁊ iſolite gētis. an
foꝛſā erubuit ſb̄ oculis tāti amici mecū moribꝰ ſuiſ
uti. dūqꝫ tibi nō ꝑceret mihi ꝑꝑ te pepcit: Jllꝺ̉ v̉iꝰ
putē ſeuitiā hāc ⁊ dolos qbꝰ largit̉ affluit: nō v̉ecū
diā q̄ penitꝰ caret: aut miam fuiſſe. Nō eni tali ſb̄ni
xū comite ferire auſa diſtulit: dū abires: ne ſi p̄us i
uaderet: ultro te illi obuiū dares: neu mihi uel ſtra
to dextrā ul' nutāti humeꝝ offereſ. Nō ꝑcebat igit̉
ſed herebat: ⁊ nocēdi tp̄s obſuās iteri ſagittaſ cru
enta cote moꝛtiferas acuebat. Jtaqꝫ vix dū finē ſol
ueras: dū repēte ex iſidijs hoſtis erūpēs: ſolū atqꝫ
icautūteqꝫ aio ac ſuſpirijs ꝓſequētē vulnē ꝑculit i
opino: ſtrauiſſetqꝫ ilico vi cōplexꝰ ꝓpoſitū ɔſtitiſſē
Qꝺ̉ vir ſerū ueris ac ſolidis ɔflatū ſnijs: q̄ſi vnuꝫ
fluctuātis vite gub̄naculū tēpeſtatibꝰ ml'tis feſſus
arripui: ⁊ deo p̄ſtāte nō deſerā: moꝛtē. ſ. ⁊ moꝛta-
lia q̄libet eq̄nimit̉ ferēda moꝛtalibꝰ. Ceterū me ſic
ſepe oliꝫ: ſic nouiſſime mea me pupugit foꝛs imitiſ
o q̄d loq̄r aut ubi ſū: Que mētē iſania mutat? Ne-
qꝫ eni h̄ tā illi ɔuenit cui a Marone tribuit̉ q̄ꝫ mi-
hi quē ɔ notiſſimā v̉itatē ɔ̄qꝫ meā q̄ꝫ ſniam loq co-
git doloꝛ. atqꝫ ita foꝛtunā accuſare q̄ſi me claua ꝑ-
cuſſerit: aut cuſpide fixerit pāthaſilea uel orithia.
Magna q̄dē ps q̄relarū hūanarū nō iniuſta mā: ſꝫ
ſtulta eſt. Jllꝺ̉ ḡ ɔſultiꝰ ac rectiꝰ ⁊ fateri ⁊ credē. nil
hoibꝰ ſiue iuſto licet abdito dei iudicio euenire. ne
qꝫ foꝛtunā imeritā ⁊ icognitā lacerare. Sꝫ ad ice-
ptā reuertoꝛ hiſtoriā. ⁋ Jgit̉ te digreſſo ſacerdos
ille cui l'ras ad meū Leliū ꝑferēdas dederā eaipſa
hora rediēs itactas retulit. Nō fuit v̉bis opꝰ. aſpe
ctꝰ ipſe ꝓ nūcio fuit. l'ras ipſe meas meſtꝰ arripio:
manū atqꝫ anulū recog̃ſco. Et q̄d inq̄ꝫ rei ē? Quid
hee ſibi uolūt l'r̄e? Quid huc redeūt? Quid icomi-
tate? Quid itacte ſaltē ueniūt? Quid Lelius meꝰ
agit? ubi eſt? Ad hec ipſe defixis in terrā oculis ta
cebat. Sēſi ad qꝺ̉ lōgo ⁊ frequēti uſu: ualde ſenſi-
bilis factꝰ ſum: ut dāna mea añ etiā q̄ꝫ mihi nūcien
tur itelligā. Tātꝰ amicus ille ꝑierat. imo certe p̄ie-
rat ſecuturū ſeu uerius ſequētē: ⁊ curſu ɔtinuo pꝛo
perātē. Obijt ergo Lelius meus vir igenio ⁊ elo-
quio ⁊ v̉tute vnicus. Nā de amicitia loq ſuꝑuacu
um: ſic oibꝰ nota eſt. Erat aūt hic q̄rtꝰ ac trigeſimꝰ
nr̄e annꝰ amicitie ꝓ bꝛeuitate vite lōgū ſatis: ꝓ vi-
uēdi deſiderio bꝛeue tp̄s. ⁋ Ecce aūt manu adhi-
bita dū adhuc recēs vulnꝰ foueo ſpūmqꝫ ɔtineo re
petita cuſpide nouū miſero vulnꝰ iſligit̉. Simoni-
dis nr̄i obitū referēte illo cuiꝰ in gremio expirauit.
o felices aie: dūqꝫ hic fuiſtis vnanimes vnūqꝫ ſub
tp̄s hic digreſſe: uob̄ ut ſꝑo bn̄ ē. Nob̄ q̄ remāſimꝰ

Ori-
thia
Pan
thaſi-
lea

ur̄o hitu vite curſus q̄ſi ex ameno ⁊ ꝓno calle ad
difficiles ſalebꝛas ac ꝑplexas penitꝰ deflerit angu
ſtias. Sic amice nobcū ludit moꝛs: letales ictꝰ ige-
minās: nec nos differt niſi ut ſupplicio lōgiore ɔfe
cti: nr̄orūqꝫ oiuꝫ ſpectatores cinerū effecti ⁊ diuti'
⁊ ſepiꝰ moriamꝛ. Sꝫ ut libet. ego eni iā obtoꝛpui. iā
ſentire nihil icipio. ⁊ i uſū v̉ſus doloꝛ: nō iā doloꝛ ſꝫ
ɔſuetudo flebilis ac nā ē. Alialia q̄dā ueneno viuē
fama ē. Ego v̉o malis meis paſcoꝛ: uoluptate q̄dā
effera: ⁊ q̄ fuerāt gemitꝰ cibi ſūt. Jmpletūqꝫ ē i me
ſeu Dauiticū illud: Fuerūt mihi lachꝛyme mee pa
nes die ac nocte. Siue illꝺ̉ Ouidianū. cura doloꝛ-
qꝫ ai lachꝛymeqꝫ alimēta fuere. Ego hijs paſtꝰ in-
ter hec ſenui. ⁊ illꝺ̉ afflicti ſenis i meū redijt caput
dies mei uelociores curſore fugierūt: ⁊ nō vider̄t
bonū. Quid vis? ꝓꝛſus ex̄ me ſuꝫ: Jnſueta metha
moꝛphoſis. ai hitū moreſqꝫ exui: ſola reſtat effigi
eſ. Sic me celeres trāſfoꝛmauer̄t āni. ⁊ q̄dē pauci
⁊ mali. ſic ſerenitatē illā q̄ me icipiēs adhuc leta ⁊
facilis ſenectꝰ: ſemꝑ lꝫ apꝺ̉ poetā triſtis oꝛnauerat
meſtis vndiqꝫ nubibꝰ iuoluerūt. nulla uſq̄ꝫ de alia
re ɔceptis q̄ꝫ de amicoꝝ moꝛtibꝰ. Jn qbꝰ ego mori
ens viuo: ut ſi gaudēdi mām foꝛs daret oblitꝰ ut ar
bitroꝛ ſim gaudē. ⁋ Age aūt: ɔſternatū ſparſumqꝫ
aiuꝫ colligamꝰ. o chariſſime Leli ſic uobiſcū eni q̄
ſi cū pn̄tibꝰ loq̄r: uereqꝫ viuētibus. plane inq̄ꝫ mihi
tu Leli. ⁊ ſi ego tibi nō ſcipio. Oꝫtū h̄ ipſo āno qꝺ̉
tue teſtant̉ epl'e me defūctū fame credēs fleueras
o ſimonides optie. iure tu mihi ſimonides ⁊ ſacer-
dos ⁊ uates. ⁊ utrūqꝫ ꝑit̉ ſacer uates: q̄ꝫtū nuꝑ tre
mē atqꝫ hoꝛrē te ſcripſeras: ne ſuꝑſtes mihi fieres:
quē tibi ſuꝑſtitē p̄cabar] me uolēte factꝰ es uoti cō
pos. clauſū meis a ꝑtūqꝫ tuis p̄cibꝰ celū fuit. O cu
re hoium iutiles: metꝰ ſuꝑuacui: ſpes ianes. Quid
timuiſtis amantiſſimi. Quid ſolliciti fuiſtis. Ecce
ego cuiꝰ aut fama moꝛtꝭ aut ſola cogitatio ſic p̄coꝛ-
dia ur̄a ɔcuſſerat. Quiqꝫ meoꝝ p̄mꝰ oiuꝫ mori op-
tabā: mori ultimꝰ ꝑmetuo. Et h̄ p̄mū queroꝛ: qꝛ qꝺ̉
me l'riſ ur̄ꝫ ut̉qꝫ monuerat i ſe ſp̄uit: ifectūqꝫ aerē ⁊
loca moꝛb̄ ifamia decliare. ⁋ Ueꝝ ego hec ne q̄cq̄ꝫ
dūqꝫ aiꝫ exonero nō rn̄ſuros arguo. q̄ utinā o ami
ce te ſecuti ut aio ſꝑ ſit nūc coꝛꝑe ⁊ uobiſcū fido ſb̄
lare latitātes peſti cedē uoluiſſēt: romā iſignit̉ nea
polimqꝫ uaſtāti. Qꝺ̉ te feciſſe gaudeo: tibiqꝫ grāꝫ
hēo. q̄ tectū meū dignū duxeris: ſub q̄ iijſdē malis
p̄ꝛia laborāte geueris. Jlli aūt q̄rū mihi fidel'r ꝓ ſe
q̄ſqꝫ ɔſuluit: uti ſuo ipſi ɔſilio noluē. dicam foꝛtaſſe
uerꝰ nequere. durū eſt fixa ɔuellere. Et rome q̄dē
iure ſuo ſi neceſſe nūc mori erat oſſa lelij debebant̉
ubi cōpacta p̄mū uerius fuerāt ⁊ pelle ueſtita. ſed
alterꝰ cinerē florētie debitū ſibi abſtulit neapolis
Sic terrena ſui ꝑte ſimonides ille nr̄ amoꝛ: nr̄eqꝫ
delitie iuxta Uirgiliū iacebit ꝑegrini ſolamē buſti
aliqꝺ̉ amatori pieridum ⁊ cultori. Utriuſqꝫ v̉o ps
etherea celum petijt. Sic mihi ꝑſuadeo: ſic oro: ſic
cupio. ⁊ ꝑfecto ſic eſt. Nō pn̄t tales aie alioꝛſū ire
delectat̉ enim celi regnatoꝛ altis ⁊ mitibꝰ igenijs.
Sꝫ cur heu q̄ nr̄i collegij ultimꝰ vite huiꝰ aſꝑum li
mē itrauerat. p̄mꝰ egredit̉: niſi ut multiplicibꝰ argu
mētis itelligā. Qꝺ̉ ualde ſi nūc p̄mū itelligē cepoꝛ
tardus ſim: nullo agi oꝛdie res hūanas. ⁋ Uideo
amice ut iudicio dānate depulſeqꝫ aio: ad calamū
redeūt q̄rele. Et ſūt ſane egri q̄dā qbꝰ remedij genꝰ
ſit ubtim q̄ri: q̄ſi mali ſenſū lamētis extenuēt. Sūt
q̄ feſſi ſine ſuſpirijs ⁊ leui murmure nō q̄eſcāt: q̄ſi

Uſus v̉
tit̉ i nāꝫ

puluinar aptius ſternat ille ſub ſtrepitꝰ ⁊ tremule
ille uoces pꝛo mollibꝰ plumis ſint. Mihi quocūqꝫ
cōſuetudo antiq̄ linguā aut calamū ipulerit ꝓpoſi
tū recēs eſt:fixūqꝫ aio qꝺ dixi.multo q̄dē nixu fa-
teoꝛ.ſed ⁊ multo rerū turbine ſtabilitū:ex equo de
ſpicē ſpes metuſqꝫ gaudia ⁊ dolores.Hec ſūt eni
fere que ꝯſtātes quoqꝫ aīos ⁊ generoſa cōſilia iter
pellāt.Inſtat aūt dies/quo nihil ad nos iſta ꝑtine
ant/que nūc tāto molimine vitā nr̄am obnubilant
ac ſerenāt.Nobis iterim ut res ſunt ſūma ope ter-
roribꝰ vigētiqꝫ triſtitie reſiſtēdū eſt.Quū hijs ꝯ̄ria
uel ſpes anxia uel illa geſtiēs letitia:que multoſ at
tollēdo p̄cipitat:deo grās nihil nobis hijs tꝑibus
attulit:nihilqꝫ videt̄ allatura negocij diu a noſtris
exul atqꝫ auerſa luminibꝰ.¶ Ceterū hijs omiſſis
ad te redeo:nr̄mqꝫ Simonidē:quoꝝ mihi tu pene
iam ſolus ſuꝑas ſtudioꝝ comes.Ille lꝫ abſceſſerit
p̄ns eſt.nunq̄ꝫqꝫ p̄ntioꝛ q̄ꝫ dū abfuit.Aū enim finē
abſentie ꝓ̄ſtolabar.qꝺ qm̄ mihi moꝛte p̄ripit̄.Nō
iā reuerſurū cogito:ſed reuerſum.fictaqꝫ p̄ntia me
cōſoloꝛ.Et ego q̄dē illū ac te:ſiq̄d mihi humanitꝰ i
expletis opibꝰ accidiſſet:q̄ſi alterū Uarrū.Luccā-
qꝫ alterū aīo ꝓuidebā.Nūc qū hic oꝛdo ſuꝑis pla
cet:Qꝺ illū mihi fore decreuerā:id me illi fieri(ni
ſi falloꝛ)equū eſt.Itaqꝫ ſiq̄d opuſculoꝝ atqꝫ ep̄la-
rū eiꝰ oīs gn̄is imp̄fectū ſuꝑeſt iter nos viritim di-
uide.Et poſtq̄ꝫ uos quoqꝫ nr̄a ſoꝛs diuidit extima
tis igenijs meā mihi ꝑtē mittito:tuam ſerua.debe
mus hoc illi fateoꝛ:nec tu negas.viuat ille in celo
⁊ in memoria nr̄a viuat:dū nos viuimꝰ.poſt nos
aūt in memoria poſteroꝝ.q̄bꝰ nō me fallit amoꝛ ſi
notus fuerit charus erit.In quo ſi res eget faſce lꝫ
pꝛeſſus ꝓpꝛio meā oꝑam uerecūde memoriter pol
liceoꝛ.¶ In eo aūt qꝺ illi lete admodū acceptanti/
poſt mei Socratis obitū totū illud qꝺ niſi cuꝫ vita
finiri poſſe nō video/opus ep̄l'are deuouerā nihil
muto:Qꝺ ad hoc attinet nihil actū eſt illius moꝛ-
te:mea eſt opus ut ſileā.Scribē illi ampliꝰ nō poſ-
ſum.Sed de illo ⁊ ſcribē ⁊ cogitare ⁊ meminiſſe/
dū mei ipſe meminero/nemo certe uetuerit.Pꝛoi
de nunq̄ꝫ iſcriptio p̄ma mutabit̄.Qꝺ viuo virenti
qꝫ viro olim ſpopōdi:ſoluā cineri arido ſoluam nu
do noī.Quicq̄d id erit ad Simonidē meum erit.
Qꝺ q̄ꝫdiu ſeu quātulū ſit ignoro.tantū erit haud
dubie quātū vite ſpatiū/quo nihil icertiꝰ.certe aūt
lōgiꝰ eē iā incipit:q̄ꝫ ſꝑaui:q̄ꝫqꝫ optaui.illa etiā eta
te que cupidiſſima eſt viuēdi:viuē uolui:ſed non ſo
lus.ſiue ꝓbatis ac ueteribꝰ amicis:q̄bꝰ ut vides iā
fere oībꝰ ſuꝑuiuo:ut cito uel ſine amicitijs ſit viuē-
dū:ihumanū ac miſerū vite genꝰ:uel noue queren-
de amicitie:anceps ac difficile negociū.¶ Sed ne
redeā ad querelas que in ſingulis v̄bis occurſant:
paſſimqꝫ ſe ingerūt reluctāti ad aliā:ſed cōfineꝫ ſti
lus trāſeat mām.vides puto:ualde eni aut ſopituſ
eſt aut cecus:qui nō videt quo res hoīum ſint ſta-
tu.¶ Annū etatis huius ultime milleſimū trecēte
ſimū q̄dragesimūoctauū luximꝰ.Nūc lugēdi p̄n-
cipiū illō fuiſſe cognoſcimꝰ:neqꝫ ex illo ceſſaſſe vn
q̄ꝫ hāc inſolitā ⁊ iauditā a ſeculis mali vim:huc il
luc dextra leuaqꝫ dimicatoris more pꝛomptiſſimi
feriētē.itaqꝫ toto ſepiꝰ oꝛbe trāſcurſo cū nulla ma-
neat ꝑs imunis:q̄ſdā bis terqꝫ q̄terqꝫ repetijt non
nullas anniuerſaria tabe peſſūdedit.Mediolanuꝫ
urbē ligurū caput ac metropolim uſqꝫ ad iuidiam
hactenus hoꝝ neſciā laboꝝ ⁊ celi ſalubꝛitate ac cle
mētia ⁊ populi frequētia gl'iantē:ſexageſimuſpꝛi-
mus annus ⁊ uacuā fecit ⁊ ſqualidā.Quo q̄dem
ego diluuio qui deo duce tunc aberā q̄d amiſerim
noſti.Illi dehinc populo mitioꝛ/mihi uel crudeli-
oꝛ annus ſequēs:qꝺ habui optimū in terris eripu-
it amicū illū/cui ut ſil'is nulli hoīum erat.ſic nulli — De ami
ſil'is eſt iactura.nomē viri ne iuitū cogat ad lachꝛy — coꝝ op-
mas nūc ſilebo.neqꝫ tibi opus eſt noīe ut quē loq̄r — timo.
itelligas.Idē annus ſic Ueronā exhauſit/ut nr̄a il
lā etas q̄lē vidit viſura utiqꝫ iā nō ſit.¶ O immite
pectꝰ ſeui p̄ncipis/quē de cōditione tēpoꝝ ſuoruꝫ
queri ſolitū legimus/ꝙ nullis calamitatibꝰ publi-
cis inſignirent̄:⁊ cōe malū aliqꝺ atqꝫ iſignē peſti-
lētiā optare.vidiſſeſ utinā tale aliq̄d ferox Gai.ne
nos talia multa quotidie viderēmꝰ.⁊ ut pijs lumi
nibꝰ parceret̄/ipios oculos meſtū ſpectaculū recre
aſſet.Neqꝫ v̄o trāſmarina tm̄ ſed ⁊ nr̄a p̄tereo.lon
ganimis ac triſtis hiſtoria eſt.¶ Ad ſūmā.uacuus
hoīum ſed criminū plenus eſt oꝛbis.Sic ad pau-
cos tota ſcelerū deſcēdit hereditas:ne miremur ſi
quo pauciores ⁊ peiores ſumꝰ.Nā neceſſe eſt hoc
mētiū virus ⁊ hāc rabiē/ ⁊ hūc luxū/ ⁊ hāc ſarta-
ginē vitioꝝ ꝑpetuis ignibꝰ ſuꝑiectā/cui nil demit̄
ſed indies aliq̄d addit̄ eo feruē funeſtius quo fer-
uet anguſtius.¶ Sed ꝓcede.Tertius hic annus
ex oꝛdine ab initio maloꝝ ſextuſdecimus:multas
quidē urbiū nobiliū iter quas ⁊ florētiā reinuaſit: — De pe-
quā ſic p̄ns eſtas exercuit ⁊ afflixit:ut parū ſexte- — ſte florē
decime retro cedat eſtati.Cui acceſſit ad domeſti- — tina q̄r-
cā cladē belli furoꝛ externi:qꝺ uarie cū piſanis ge- — to bello
ſtum magna ꝑtis utriuſqꝫ ꝑnitie ⁊ maiore ꝑiculo — piſano-
nūc marie dubijs pēdet euētibꝰ.¶ Inter hec ma- — rum.
la q̄d aſtrologi ſomniēt audiſti uſqꝫ ad ſexageſimū — Nō de
q̄ntū annū iniq̄ ſyderis vim ꝓducūt.Inde iaꝫ hijs — aſtrolo-
qui durare potuerint letiora oīa q̄bꝰ a ſtipulatori- — gis
bus polliceant̄ in dubio eſt.pollicent̄ tm̄ ⁊ tam ꝓpe
eſt dies/ut ꝓmiſſi fides quāta ſit diu dubiū eē nō
poſſit apud populū dico:quē nō mō aſtrologorum
ſed quorūcūqꝫ uaticinātiū/ ⁊ q̄litercūqꝫ furētiū ꝓ
miſſa ſuſpēdūt.Apud nos eni nō minꝰ hodie certū
eē debet/q̄ꝫ cū uenerit.ueterū ſi bn̄ meminimꝰ pꝛo
miſſoꝝ.Pꝛoinde nūc Martē ⁊ Saturnum neſcio
ubi nā ſyderū nūdinātes faciūt:eāqꝫ cōiūctionem
(ut eoꝝ utar v̄bo)poſt exitū anni huius toto nunc
etiā biēnio duraturā/dicūt:mirū ualde ab initio re
rū nunq̄ꝫ hijs in locis aſtra illa fuiſſe:cū iā totiens
circos ſuos ⁊ celum oē luſtrauerint.Sin ibi fuere
mirū aliud eiſdē ex locis ac ſyderibꝰ effectꝰ tāto diſ
ſil'es ꝓueniſſe.Horū eniꝫ alterū fateri opoꝛtet:uel
ſi negant ſil'e aliq̄d poſt oꝛbē cōditū:ſeu qm̄ cōdi-
tū negare ſolēt:poſt hoīuꝫ memoriā viſum lectūqꝫ
uel auditū ꝓferāt.Qꝺ ſi nequeūt q̄eſcāt ⁊ q̄eſcere
alios ſināt.neqꝫ nos ſaltē ſuis artibꝰ falli poſſe ꝯfi-
dāt.¶ Neſcimꝰ q̄d in celo gerit̄.qꝺ ipſi q̄dē ipudē
ter an temerarie ꝓfitent̄.At ex ꝑte que in terris ge
ſta ſunt nouimꝰ.niſi foꝛte ſuas ⁊ tꝑm alterationes
ſuaſqꝫ diſcoꝛdias celū hēt:⁊ iā uel ſenio delira uel
turbata odijs vias ſuas oblita ſunt ſydera.uereqꝫ
nūc uage ⁊ errātes ſtelle nullis legibꝰ:aut nāe fre
tus extra zodiacū phetōtea licētia funeſtos moꝛta
libꝰ curſos agūt.Et hoc eni ⁊ q̄duis ieptie dictu-
ri ſūt potiꝰ q̄ꝫ ignorātiā cōfeſſuri:quorū nō ignorā
tiā mō ſed cecitatē uecoꝛdiamqꝫ oēm vulgo etiam
multa olim ſed nil clarius q̄ꝫ p̄ſens hec peſtis apu
it uerecundūqꝫ iam eſſet aliqū fateri ſe neſcire qꝺ

neſciūt.Inſuꝑ qȯ neſcire illos nemo eſt qui neſciat
Modeſtius hac in ꝑte medici:quoꝝ ꝑitiſſimi habi
ti ſepe me pn̄te faſſi ſunt artis ſue remedia ad hoc
nãe ſeuiẽtis archanū nō extēdi.Poſſem eis igno-
rãtiā donare:ſi eam ſic in reliqs faterent̄.At aſtro-
logi qui ferunt̄ oium ignari potius mori uelint q̃ꝫ
ſe rei illius ignorãtes dicē.Nēpe cōſuetudo ⁊ pu
doꝛ ⁊ ꝑuicacia ⁊ lucellum ⁊ facilitas inſanoꝝ fu-
turi ſemꝑ ab expectatione pēdētiū.hij ſunt lingue
nodi ut uerum elicias eculeo opus ſit.Nemo uo-
lēs niſi modeſtia vigēs cogat ignorãtiam ꝓfitet̄.
Norūt ipſi qdē:⁊ ſi dubitãt:celo ſuo tot mēdacijs
aduerſante cōdiſcãt:nihil eē qȯ uētilãt:qȯ mercã-
tur:quo ue arida pectora ⁊ ſiticuloſas aures infar
ciūt:ſed id nihil ignotū alijs fieri ſtudēt.ne ſi emer
ſerit ipſi etiā nihil ſint.Talis enimqſqꝫ eſt q̃lib⁹ de
lectat̄.Inter artificiū atqꝫ artificē multa cognatio
eſt.Hec ꝑtinacie cã igēs.Qȯ ſunt videri metuunt
Qȯ nō ſunt cupiūt.qꝛ qȯ ſunt nihil eſt penit⁹:fieri
qꝫ aliud iā nō pn̄t:uſu peſſimo cōpediti.vnuꝫ hoc
poſſibile arbitrant̄.Idqꝫ eligūt qȯ eē nequeūt ap-
parē:fruſtra id tm̄ iſenſati.Qui ut certe ſi de moti-
bus agãt ſi uētos ac pluuias:ſi eſtus ac frigora:ſi
ꝓcellas maris:ſi ſolis luneqꝫ nūciēt eclipſes utilr
ſepe ſempqꝫ delectabilr audiēdi ſint:ſic dū res ca-
ſuſqꝫ hoium ſoli deo cognitos fabulant̄:ceu mēda
cioꝝ triſtium opifices reſpuēdi eque cōmercio nō
lratoꝝ mō:ſed bonoꝝ oium repellēdi.Ipſi v̓o per-
uerſitate ai q̃dā atqꝫ obſtinatione mirabili poſſibi
lia negligūt.ipoſſibilib⁹ opaꝫ dãt qnimo uſqꝫadeo
depuduit:⁊ cognitu faciliora diffiniunt.¶ Uenit
ad aures tuas foꝛſitā ut nuꝑ expeditione ticinenſi:
cū vir ille magnanim⁹ qui nūc ibi p̄ſidet:laceſſitus
urbē ualidā munitãqꝫ aggredi ſtatuiſſet:aſtrologi
oēs ſtrepebãt:⁊ hic nr̄ an̄ alios tãte fame:ut vulgo
futuri p̄ſcius poti⁹ q̃ꝫ p̄ſagus hēret̄ multis hic die-
bus ꝑatā ꝓfectionē:ſublataqꝫ ſigna cōtinuit expe
ctãdū dicēs hore fatalis aduētū.ea v̓o cū ueniſſet
illo iubēte:mote acies ⁊ totis in bellū virib⁹ itū eſt
cūqꝫ antea multis mēſib⁹ mira celū ac terram ſicci
tas habuiſſet:eodē ipſo die patefactis ſubito celi
ualuis:tãta vis pluuie cepit:multiſqꝫ ꝯtinuis poſt
dieb⁹ ac noctib⁹ creuit:ut cãpi oēs ⁊ hoſtiles p̄mū
muros caſtra cingētia miro ⁊ iſolito diluuio inun-
darēt.nō ſine multo diſcrimine:ut victuri armis ꝓ
pe imbꝛib⁹ vincerent̄.⁊ ſi poſtea meliorib⁹ auſpici
is in aciē reditū:⁊ v̓tute ac foꝛtuna viri illi⁹ dei fre
ta p̄ſidio abſqꝫ aſtroꝝ cōſilio capta urbe:bellumqꝫ
ꝯfectū ſit.Sane tūc mēdacio iſenſus:cōiectoreꝫ il
lū aliogn virū bonū:doctūqꝫ ſupꝛa cōem modum:
mihi v̓o chariſſimū:ſed futurū fateoꝛ chariorē niſi
eēt aſtrologus amice argui.qd ita in tãte rei iudi-
cio doꝛmitaſſet:ut tā ꝑiculoſam celi mutationeꝫ:⁊
tā ꝓximā nō videret.Rn̄dit ille difficillimū eē uē
tos ⁊ pluuias ⁊ imp̄ſſiones alias aeris que dicū-
tur p̄uidē.Cui ego.Facilius ergo eſt inq̃ꝫ noſce qd
mihi vni qd ue alteri poſt annos plurimos euentu
rū ſit:q̃ꝫ qd celo ⁊ terre totiqꝫ rerū nãe impēdeat:
hac ipſa luce uel craſtina erupturū cū nãliter qdeꝫ
iſta:ſupnãliter illa cōtingãt:diſtribuēte cuilibet ſu
as ſoꝛtes deo.Facili⁹ ingt haud dubie:ſed hoc ita
dixit:ut animi pudorem media in frōte ꝑlegeres.
Scit ipſe me uerum loq.neqꝫ hoꝝ aliqd ut opinoꝛ
neget.¶ Q̄ꝫq̃ꝫ iam ide a diūj pn̄tis exoꝛdio:iter ip
ſum ⁊ me:qui ea tēpeſtate illic erā:de maiori etiaꝫ
errore certatū eēt.¶ Cuꝫ enim tēpus anxio ꝓꝛſus
horoſcopio delegiſſet:quo felicius tribus illis ma
gnis fr̄ib⁹ dn̄ationis iſignia traderent̄:me cui iniū
ctū erat:ut in ea ſolēnitate v̓ba facerē ⁊ oꝛ̄oneꝫ me
am:⁊ nouoꝝ dn̄orū intētionē ac publicā iterrupit:
dicēs aduenisse horā que p̄teriri ſine multo ꝑiculo
nō poſſet.cūqꝫ ego lꝫ taliū haud inſcius nugaꝝ.tm̄
ne ſtultorū numeroſe ſnie obſtarē:cepto ſermoni fi
nē an̄ mediū poſuiſſem.ſtetit ille heſitãs atqꝫ atto
nito ſilr̄s.dicēs adhuc modicū reſtare anteq̃ꝫ ho-
ra illa felix afforet:meqꝫ iterim hoꝛtari cepit ut lo-
querer.Ego ſubridēs ꝑoraſſe me:neqꝫ poſt finē eē
aliqd rn̄di.neqꝫ pulchꝛā aliquā fabellaꝫ occurſare
aio quā mediolanēſiū pplr̄o recitarē.Ille eſtuãs ⁊
ſepe vngulis frōtē ſcalpēs tacitis oib⁹:qbuſdā idi
gnãtib⁹ ac ridētib⁹ alijs:poſt paululū exclamauit.
hora eſt.tū v̓o lōgeuus qdā militaris vir:cui id ne
gocij datū erat tres bacillos puros rectos candi-
dos qui nr̄arū nūc urbiū ſceptra ſunt arripiēs:cui-
qꝫ ſuū letis v̓bis uotiſqꝫ ⁊ fauſtis ominib⁹ in manu
poſuit.Sed id tãto in ſingulis iterſtitio tpis actuꝫ
eſt:ut ſi uera eſt rota illa Nigidij:q̇ aſtrologi igno-
rãtiā ſuā dum uelare uolūt:detegūt:merito credi
poſſet diuerſam fr̄ib⁹ fati ſeriē iſtare.Neqꝫ hercle
alr̄ fuit.Nota eſt hiſtoria ut an̄ annū exactū natu
maioꝛ ⁊ Bononiā nobilē dn̄ij ſui patrē:⁊ mox vi-
tā adhuc virētib⁹ annis amiſerit:reliquoꝝ ⁊ ꝓſꝑi
tas certioꝛ ⁊ vita lōgioꝛ uſqꝫ iā poſt decēniū ꝓdu
cta nūc maxime floreat.Qȯ ſepe amico illi hori-
ſpici iocabūdus obieci.cū ille qdem arte ſua nihil
amplius fieri poſſe vno ſemꝑ ore rn̄deat.Et credo
edepol uere hoc dicat.Cūqꝫ ut paulomin⁹ excuſa-
tū hēam etas facit.⁊ magne familie educãde vio-
lēta neceſſitas que ad idigna nōnunq̃ꝫ artificia ma
gna etiā curuat igenia.Quā ut eum quoqꝫ in has
nugas ipegiſſe arbitrer:vno maxime rn̄ſo viri illi-
us adducoꝛ.Nā cū ego ⁊ ſibi amicus:⁊ fame ſue
ſepe idē aliter atqꝫ alr̄ ſecū agerē:q̃ꝫuis ipſe ⁊ eta-
te me multū:⁊ ſcia an̄iret.Ille ſemel uelut expre-
ctus ꝓfundoqꝫ erūpēs in v̓ba ſuſpirio.Nihil ami
ce ingt hac in ꝑte ſentio niſi qȯ tu.Sed ita viuere
hic opoꝛtet.Senſi neceſſitatis aureā cathenam ⁊
miſert⁹ extūc ſilui.¶ Ceterū hic eſt mos:ut ad ice-
ptū regrediar.hic fatēdi pudoꝛ:ea mētiū libido in
nos ⁊ foꝛtunas ut aiūt nr̄as:nr̄iqꝫ ai libertatē ius
utrūqꝫ ſibi aliqȯ acgrēdi.vn̄ fit ut pꝛo honeſti ſtu-
dij clara laude neglecta:fuſcā fallacie ⁊ erroris in
famiā mereant̄.Quoꝝ iudicijs qȯ falſi ieſt fraudi
atqꝫ inſcitie iudicãtis.Siqd aūt ueri nō ſcie ſed ca
ſui debeas iputare foꝛtuito.Quid eſt enim aliud
qȯ Auguſtino olim adoleſcētulo:⁊ ob eā cauſam
tūc minime credituro.poſt aūt nō credituro tm̄ ſed
bꝛeui etiā alijs ꝑſuaſuro:ꝑqꝫ oēm vitā aduerſario
ingēti atqꝫ euerſori hui⁹ uanitatis acerrimo bon⁹
ille cōſultoꝛ dixit vim ſoꝛtis hoc facē in rerum nã
uſquequaqꝫ diffuſam.vnde eſt enim ꝙ ⁊ diligētiſ
ſime cogitata fruſtrantur:⁊ caſu elapſa certis ſepe
ſucceſſib⁹ cōfirmant̄:⁊ lōgo ſtudio nō iuēta v̓itas:
q̃ſi per ludū ſeſe aliud agētib⁹ ingerit.Iſti autem ſi
qȯ uerū vnū foꝛte uel alteꝝ exciderit inſolētiſſime
p̄dicant.Qȯ aſſidue mētiunt̄ excuſant:p̄dictiqꝫ fi
dē regrētib⁹ iraſcunt̄:Impoꝛtunū ualde nō erube
ſcere/cuius ꝯ̄rio gl̓ieris.Poſſem uel errori/uel in
opie ueniā dare/ſi uerecūdius mētirent̄.Impudē
tem ignorãtiā ac ſuꝑbū mēdaciū quis non oderit?

¶ Necignoro in his redarguēdis/multa ſepe me
ſcribētē plura etiā loquētē ṽba iactaſſe: Que mihi
fateoꝛ nō ꝓfectꝰ ſpes/ſed mēdacij odium elicuit:
Jacturāqꝫ ipſe meam ſoloꝛ maximis comitibus.
Quis enim ueri amicus nō hos odit atqꝫ arguit?
Fruſtra tñ eque oēs: nil ṽbis ꝓficit: ṽberibꝰ opꝰ eſ-
ſet: ⁊ legū ſupplicijs: nō doctoꝝ hoīum libꝛis. Fi-
xū eſt enim p̄teritoꝝ atqꝫ pñtiū ignaris uētura pꝛe
noſcē: ſeu uerius q̄ſi p̄cognita p̄nūciare credētibus
Quoꝝ iā nō īfidelitas ſolū atqꝫ impietas ſed rudi
tas itellectꝰ. Uerūqꝫ oīs incapacitas nota eſt hijs
fidē hñtiū: cōtra quos ṽitas ⁊ rō ⁊ expiētia ⁊ non
ſancti tm̄ viri ſed phi etiā graues totiſ uoluminibꝰ
accingunť. Linquo Ciceronis: linquo Ambꝛoſij at
qꝫ Auguſtini opoſiſſimos ualidiſſimoſqꝫ tractatuſ
diſputationeſqꝫ lōgiſſimas. Quas nec tēpus exi-
git/nec recipit locus: nec reqrit qſqs aliquātulū le-
Ambroſius gēdo ꝓceſſerit. Nota nēpe ſunt oīa. vnā Ambꝛoſij
ipſius ꝙ ſeoꝛſum ſcripta eſt. uerā neſcio an bꝛeuez
ꝯ aſtrologos magis audiāt ſñiam ex eo libꝛo quē de obitu ſaty-
ri fr̄is ſui ſcripſit. phi inqt de celo diſputātes quid
loquanť ignorāt. Quid hic dicēt. Jrridebunt ſcio.
Sūt enim nō ſtulti magis q̄ꝫ audaces. Sed memi
nerint qcqd in hūc dicit̄: in ſpūm ſanctū dici quo il
le plenus hec dixit. ¶ Sed qd rurſus ago: an qui
ſpūm ſanctū ſpernūt/ſpūs ſancti oꝛganū ſanctoruz
linguas ⁊ calamos nō cōtēnēt? Nec reuerentius
Ysaias Yſaiā audiēt dicētē: annūciate que uētura ſunt in
futurū: ⁊ ſciemus qꝛ dij eſtis uos. Naz ut noui te-
ſtamēti ſcriptores ignorātie: ſic ꝓphetas arguunt
inſanire. Et ad ſūmā oīa p̄ter Ptholomeū egyptiū
aut Firmiciū ſiculū execranť: ſed illoꝝ furoꝛ eis no
ceat: nobis ꝓſit: ut quāto illos a uero turpius ꝓla
pſos cernimus/tāto nos illi cōſtātius hereamus.
demū ut hijs pꝛo oī iam tp̄e finis ſit/neqꝫ mihi in-
ter ſurdos inutilium plus ṽborū effluat de hoꝝ oī
um cōminationibꝰ ac ꝓmiſſis/bꝛeue ſi iudiciū me
um vis: miro cōpēdio te diuinū faciā: obſerua igiť
qd de re q̄libet hij nūciēt. ꝯtriū enim erit. Qui hoc
gñe diuinatiōis uti uolet: recte illis aduerſus hoc
eſt rariſſime qdē mēdax: ſemp fere ueridicus dep̄-
hēdeť. ¶ Jam qd de ꝓmiſſo malorū fine ſperē: pu
to pſpicis. de quo iterū abiectis odioſis ſimulqꝫ ri
diculis horū uaticinijs ſi iudiciū amici ſimplicio-
ris expoſcis: nō aſtra/nō fulgura/nō exta/nō uolu
cres/nō deniqꝫ ſoꝛtes ullas: ſed ſolū aīum in ſilen-
tio cōſulētis. Et ſiqua eſt p̄ſagio meo fides ita ſen
tio. Siqdē ira dei eſt: qua nūc moꝛtale p̄miť genuſ
Jn qd fateoꝛ iā dudū mea ferť opinio: ⁊ tū demū
finieť dum aut molliti flexiqꝫ ad aliū vite modum
erūt aī: aut dignis fracta ſupplicijs humana duri-
ties que ut vides inflexibilē ſe oſtēdit malleoqꝫ ha
ctenus ⁊ icude recuduit. Quo in ſtatu remedium
aliud nullū eſt: niſi ita viuē: ut pati ſimus dū uoca-
bimur: ne q̄ſi res noua ac impꝛouiſa nos terreat.
Que utiqꝫ uetꝰ eſt: ⁊ niſi deſipimꝰ ꝓuiſa iāpꝛidez
nobis eē debuit: p̄ſertim ex quo hāc mūdi publicā
ruinā/ ⁊ ſub ea nr̄os ferme oēs opp̄ſſos: ⁊ quecun
qꝫ nobis in terris fuerāt chariora ꝯſpeximꝰ. Quo
rū ſiqd foꝛte ſuperat: ecce nunc relige ꝑiere. hoc in
malis vnicū remediū ꝓbo: teqꝫ hoꝛtoꝛ ut compꝛo-
bes. Fuga enim moꝛtis qd monēti olim ſcripſeraz
amico: nec muto ſñiaz: nulla eſt. ¶ Claude oculos
p̄ſtigijs: aures nugis: vita medicis. Aſtrologos fu
ge. Jlli coꝛpa. hij aīos ledūt. Soſpitatorē uerū at

qꝫ aſtrificū uenerare. Sin uarietas nāe aliq̄ cauſiſ
qꝫ latētibꝰ infectꝰ aer: uel ſi ſic penitꝰ dici placet cō
ſtellatio quedā nos moꝛtalibꝰ ignota ꝑſequiť: finis
erit: dum decocta coꝛruptio ac digeſta ſolis radijs
uel aliquoꝛſum deriuata ſeu ꝯſumpta labes fuerit
horū ſane uel alterū uel utrūqꝫ qñ ſit futurū nō ce
li ſpectatoꝛ/ſed creatoꝛ nouit: uel foꝛtaſſe aliqs vir
pius ac ſapiēs: cui hoc ille reuelauerit: nō Satur-
nus aut Mars. Hijs enim auctoribus utiť inſana
garrulitas. hos nobis dños imponē nitiť: ⁊ ꝯſilia
dei eludēs quātū in ſe eſt: ⁊ iterimēs arbitrij liber
tatē quā deinde fomētis inanibꝰ ſuſcitare ſibi vidē
tur circulatores egregij. dum dicūt dñari aſtris ſa
piētē. p̄clare īfinita mēdacia vno tegūt ṽbo. immo
ṽo mēdacia mēdacijs accumulāt. Nā ⁊ id quoqꝫ
falſum eſt. Nec ſapiēs aſtris: nec aſtra ſapienti: ſed
utriſqꝫ dñať deus. vñ ṽo ſi id credimꝰ niſi ab aſtris
hoc habuit dñatoꝛ iſte aſtroꝝ/ſapiēs ut ſapiēs eēt
O ꝑplexi loci ludus turpis ac fragilis: o male lau-
datū diu ṽbū qd ſane aures reſpuāt. Quomō eni
aſtris dñabiť: qui nil hēat niſi qd ſibi aſtra ꝯceſſe-
rint? Que lex vnq̄ꝫ feudatarium eius dñm a quo
feudum habet ⁊ nō illi potius obnoxium ac ſubie
ctuz fecit. Dñať ſibi ſapiēs dum deo paret/ ⁊ reſpi
ciēs ad illū rōnis gubernaculo vite cimbaz regis:
aſtris ṽo nec pōt dñari: nec vult qdez. vnꝰ enim eſt
aſtroꝝ atqꝫ hoīum dñatoꝛ. cuiꝰ ſapiēs nō ignarus
atqꝫ illi ſuire ab alijs liber eē ꝯtētꝰ: nō dicā celi ſed
nec terre ipſiꝰ quā ihitat dñiū querit. uſus illi ſatis
eſt. Eſto aūt dñeť aſtris ſapiēs ut hij uolūt: dñium
qꝫ iſtud uel ab ipſis aſtris uel vndecūqꝫ ſuſcipiat:
an nō vidēt an diſſimulāt q̄ꝫ multi ſunt aſtroꝝ ſui
ſi ſapiens ſolus/aut dñs/aut ſuitio ſit exemptus.
¶ Poſſem multa de ſcripturis ꝓmere qbꝰ oſtēde
rē q̄ꝫ pauci ſemp fuerint ſapiētes: q̄ꝫqꝫ illud ueruz
Salomonis. ꝙ ſtultorū īfinitꝰ eſt numerus. niſi ꝙ Salomon
ꝓbatio rei huius ut arbitroꝛ expiētie relinquenda
eſt. Quiſqꝫ mihi ꝑ ſe magnis in urbibꝰ circūſpici-
at/atqꝫ intēdat quot ſibi quotidie ſapiētes ueri oc
currāt. Quiſqꝫ recogitet quot ſibi cū ſapiētibꝰ res
fuit. Jta tñ ut quē querimꝰ ſapiētē vite merito: non
vulgari fama: hoc eſt nō ṽbis aliorū/aut etiā ſuis:
ſed factis rebuſqꝫ ipſis exiſtimet: poſt nūm ꝯficiat
puto dextre manꝰ auxilio nō egebit. Nō enim ſa-
piētē ſic accipio ut ſapiētes cauſidicos ſtulti uocāt
Neqꝫ ut docti qdā qui multiſciū ſapiētē dicūt. Ali
ud eſt eni ſapiētē eē q̄ꝫ diſertū. Mores ad hāc rez
nō lr̄e reqrunť. Que ſi bñ iſtituto aīo acceſſerit oꝛ
namēto qdē ac p̄ſidio igēti erūt. Jniquo aūt ⁊ i ma
lū ꝓno nunq̄ꝫ ꝓderūt: ſepe oberūt. Jdqꝫ ⁊ multis
⁊ claris argumētis oñdi facile eſſet: niſi vulgo eti
am cōſtaret lr̄atos hoīes fuiſſe qui uel ꝯſilijs ma-
lis reſpublicas euerterūt: uel graues fando diſcoꝛ
dias aluerūt: armataſqꝫ in necē cōpulē acies: uel
quo nihil potuit fieri peius diro aīas dogmatū ue
neno: ⁊ uarijs erroribꝰ īfecerūt oꝛbē. uolūtas ergo
bona nō igeniū: vita nō ōro ſapiētē facit. Fuere aūt
qui nullū. fuere qui vnū ſolū dicerēt ſapientē. Qui
Catoni honos a nr̄is. apud graios ṽo ab Apolline
tributꝰ eſt Socrati. Greci ipſi ſeptē nūant. Qꝫ uere
aūt ⁊ qui id dicūt/ ⁊ de qbꝰ dicūt viderit. certe ho
rū nōia ſcholis oībꝰ trita ſunt. Plures alij foꝛtaſſe
ſed gēs loq̄ciſſima: ⁊ ſuarū miratrix rerū maxima
hoc cōtēta fuit nūo. Quē ipm nō defuere qui car-
perēt ac riderēt. Multo qdē citius ſapiēs diciť q̄ꝫ

fit.itaqꝫ ſi oculis cerni poſſet multa hijs ipſis qui
ſapie noīe glorianť:deſint ut eē icipiāt qđ dicunť.
vulgus puto ip̄m pudoris inſciū puderet:⁊ dice-
ret pauciores ſunt q̄ꝫ fama loquiť ſapiētes. Mea
certe ſnīa:nō dicam phenice rarioꝛ atqꝫ anno rena
ſcens qngētesimo/ſed rara utiqꝫ auis eſt ſapiens.
Nō gregatim uolat:nō ubiqꝫ nidificat:non quoli-
bet ſedet ramo:nō oī vno tp̄e naſciť. Nēpe cuiꝰ oꝛ-
tū rariorē Cicero extimat vnile ptu:quē inter ꝓdi
gia nūari ſola raritas facit. ¶ Ut ergo aſtris dn̄eť
hic ſeu nullus ſapiēs/ſeu ꝑrarus:qđ faciēt alij:ſeu
qđ faciēt oēs? Quid poꝛro niſi ſeruiēt aſtris ſerui-
tute nō tm̄ coꝛpoꝝ ſed qua nulla miſerioꝛ aīorum
hos tn̄ iſta nō tāgūt qui ſalute hoīum ſpꝛeta ſoluꝫ
de hoībꝰ lucrū captant.ſoli inhiāt p̄de. que qm̄ de
liberis nō ſparēt/nec fatē ſuos pn̄t/ſeruos faciūt
ſtellarū:ut iā diximꝰ q̄rū ſe cōſcios ⁊ q̄ſi cōſiliari-
os dici uolūt:ſeqꝫ iter ſeruos ac dn̄os ſecretorū in
ternūcios ſpōdēt. O flagitiū audax ꝓmittētiuꝫ.o
credentiū ſtultꝰ pauoꝛ. Et que audacie ſūma eſt:ut
peccata hoīum excuſent:dei iuſtitiā accuſant:cum
Augꝰ dicūt ut p̄clare ait Auguſtinꝰ.de celo tibi eſt ineui
tabilis cā peccādi. ⁊ Uenꝰ hoc fecit aut Saturnꝰ:
aut Mars ſcilicet ut hō ſine culpa ſit:caro ⁊ ſāguiſ
⁊ ſuꝑba putredo:culpādus ſit aūt celi ⁊ ſyderum
creatoꝛ ⁊ oꝛdinatoꝛ. ⁊ qs eſt hic niſi deus nr̄ ſuaui
tas ⁊ origo iuſtitie? ¶ Iā vō ut raptāti ſtilū iracū
die frenū ponā:⁊ qui ſupꝛa deſiturū me ꝓmiſi uel
hic deſinā atqꝫ a circūſcriptoribꝰ hijs diuellar. Si
hic quoqꝫ ubi nāľis ſcilicet maloꝝ pn̄tiū cā ſit:cōſi
liū meū queris. Nullū mihi certiꝰ aliud q̄ꝫ qđ audi
ſti:ubi de hac moꝛtali ubi piclitamur ac miſera vi
ta:ad illū cōfugē apud quē eſt toꝛrēs uoluptatis:
⁊ fons vite. Nā qđ oro agat aliud viatoꝛ aque mo
dicū rimoſo uaſe collectū:labi ſentiēs ⁊ ſiti metu-
ens pire:niſi ut raptim eo ſe vtat ubi uel ꝑhēnē ri-
uū uel aque fontē ideficiētis iueniat:hic tn̄ huma-
ne pluſculū cautionis haud ſꝑuerim:atqꝫ in p̄mis
locoꝝ mutationē ut dimiſſis ad tp̄s qbꝰ peſtiferuꝫ
acrius icubuit ſydus ſalubꝛiora ſectemur:ſic ꝓcel
lā poꝛtu nauta:tecto imbꝛē vitat agricola:ſic picu-
lū honeſto diuerſorio ſapiēs declinat oīum lꝫ itre-
pidus:⁊ ſi cogať eligē:moꝛtē ipſam vitio p̄latur.
¶ Hoc nimirū mihi cōſiliū duo illi dederāt amici
qđ tn̄ heu me miſerū cur cōſultoꝛ alteriꝰ q̄ꝫ ſui me-
lioꝛ q̄ſqꝫ. In ꝓpꝛios uſus utere neglexerūt.ſi ſui q
dem erat arbitrij nec decreti violētia tenebanť. Tu
ſeu humano cōſilio:ſeu alr̄ id qđ cōſtat duce fretꝰ
deo linquēs neapolim:⁊ omiſſa Florētia longiore
circuitu me petiſti q̄ꝫuis adhuc utraqꝫ urbiū illa-
rū tranqlla pſiſteret.felix ut decuit pia fuit electio
qua pīe me p̄latū gľioꝛ.tueqꝫ uel pꝛudētie gratu-
loꝛ uel foꝛtune. Illud queroꝛ qđ corā quoqꝫ ſū que
ſtus nimis te hinc abitū ꝓperaſſe. Et ſi eni purga-
ta ibi oīa dicerenť:noſti tn̄ vulgi morē uel fingit uľ
anticipat que delectāt. Sēſi:aut pīe pietas aīum
urgebat:nec mei deſideriū obſtabat trimeſtri p̄ſen
tia iā lenitū. Sic iexorabilis abuſti.neqꝫ ego uľ eq
tatē arguē:uel me illi poſthitū idignari poterā:cui
De amore. me antea p̄tuliſſes. Sed qm̄ etſi nō linceos oculos
ac ap̄nas aures hēt amoꝛ neſcio qđ iſtic nūc etiam
religarū metꝰ atqꝫ diſcriminis ſupeſſe audio. Qđ
Rara chara ſi ita eſt te amice per teip̄m p̄coꝛ ut redeas. Aufer
hāc mihi ſollicitudinē:cui ſi neſcis ſolito charioꝛ fa
ctus es. Cur ſi queris:ipſa raritas cā eſt: Nulli q̄ꝫ
monoculo charioꝛ lux.e numero ueterū amicoruꝫ
ut dicebā pene vnꝰ es mihi. Nā de barbato nr̄o qđ
ſperē dubiꝰ ſuꝫ.ſic mō pelignos at bꝛucios ꝑuaga
tur moꝛs. ¶ Ueni ergo optatꝰ.adeſt ecce anni ps
leuiſſima:cure nulle niſi pyerie ac iucūde.domꝰ ſa
luberrima. ⁊ quā ſtilo tibi foꝛtaſſis exp̄merē:ni tu
illā plene noſces. Adeſt optima:⁊ neſcio an melioꝛ
optāda ſocietas.nomē ab effectu nactꝰ bn̄ itēdi.p̄-
clariſſime huiꝰ urbis cācellariꝰ ⁊ ſtatui publico ⁊
p̄uatis amicitijs ⁊ honeſtis ſtudijs bn̄ intēdēs:cu
ius ueſꝑtini cōgreſſus dū diurnis relaxatꝰ curis/
leta frōte pio aīo iſtructo nauigio ad nos uenit:⁊
nauigatiōes ꝯfabulationeſqꝫ ſub noctē q̄ꝫ ſuaues
ſint q̄ꝫqꝫ ſincerū ⁊ bn̄ falſum qcqđ in hoīe illo eſt:
nuꝑ exptꝰ tenes. Necnō Donatus nr̄ apennigena
quē ex truſcis collibꝰ ereptū multos iā per annos
littꝰ ſeruat adriacū. Donatꝰ inq̄ꝫ nr̄ ⁊ donatꝰ nobis
ſe donāte:donatoqꝫ illi antiquo ⁊ ꝓfeſſiōis ſucceſ
ſoꝛ ⁊ noīs:quo nil ſuauius/nil purius/nil nr̄i amā
tius/nil notius tibi. Nolo plures noīare. Suffici-
ent hij. Quis eni nunq̄ꝫ mihi ſolitudo illa ultima
atqꝫ ihumana placuerit:neqꝫ mihi ꝓbeť q̄lis ſcri-
biť fuiſſe Bellorophon ipſe ſuū coꝛ edēs hoīuꝫ ue- Bellorophon
ſtigia vitās:de quo in ſolitudine mea olim duobꝰ
ſolitarie vite libꝛis pꝛo igenij viribꝰ multa diſſerui
ſemꝑ tn̄ mihi vir doctꝰ ac ſapiēs paucis egē comi-
tibꝰ viſus eſt:qppe qui ſibiipſe ſi res adigat comes
eē collocutoꝛqꝫ didicerit. Sin uel grauis hic mo-
ra.uel autūnalis itēperies ſuſpecta erit:q̄ꝫq̄ꝫ meo
iudicio nullis aqlonibꝰ aut ȝephiris ſerenari/pur-
gariqꝫ melius celū pōt/q̄ꝫ ſerenis frōtibꝰ atqꝫ op-
tatis colloquijs amicoruꝫ. Ibimus hinc:eriſqꝫ tu
mihi ſeceſſionis foꝛtaſſe utilis:at ꝓfecto delectabi
lis auctoꝛ ac comes. Cōmigrabimꝰ Iuſtinopolim Iuſtinopolim
ac tergeſtū vn̄ mihi fidelibꝰ lr̄is uotiua temperies Tergeſtum.
nūciať. ¶ Ad poſtremū boni hoc ſaltē hiturꝰ eſt re
ditꝰ tuus:ut qđ iā dudū cogito thymaui fontē uati thymauus fluuius
bus celebꝛē:multis vō uel doctoribꝰ ignoratū:ubi
eſt:nō ubi queriť.hoc eſt nō patauinis in finibꝰ ue-
ſtigemꝰ. Quem errorē pepit Lucani vſiculus quo
appono illū iūxit euganeo.ſed in agro potiꝰ aqlien
ſi ubi illū coſmographi certiores locāt.vn̄ per ora
nouē uaſto cū murmure mōtis. It mare p̄ruptum
⁊ pelago p̄mit arua ſonāti. Uale. Uenetijs ſeptio
idus ſeptembꝛis.

¶ Ad eundem de illius ſtatu. Epľa.II.

Aſus nr̄os ſciſti/nō dubitem/⁊ fleſti:lelij
c mei Simonidiſqꝫ nr̄i obitū. Alterū anteq̄ꝫ
hinc iſſes noueras uerū aures meas ꝑcuti
cuiuſuis alteriꝰ q̄ꝫ tue lingue cuſpide maluiſti. Al-
terū ſtatim poſt tue domꝰ in limine didiciſti:de q-
buſ multiſqꝫ alijs que pn̄tē nr̄amqꝫ ſimul ac mūdi
totiꝰ reſpiciūt tēpeſtatē lōgā tibi meſtꝰ epľaꝫ dicta
ui:quā ue miſerim cā eſt/nō taꝫ laboꝛ aut tarditas
q̄ꝫuis uere utraqꝫ cā eſt/q̄ꝫ pdēdi metꝰ.hūc etiā la
borē ſicut aliū ad ip̄m de quo loquoꝛ Leliū Simo
nidēqꝫ ip̄m pdidi. Quibꝰ cū multa ſcripſiſſem utri
uſqꝫ tepido cinē iūcto/vna ferme hora diuerſis lꝫ
e tractibꝰ terrarū ſignate uti erāt ad me lr̄e rediere
q̄s aſpectu p̄mo ifauſtas/ut erāt nūcias ratꝰ flam-
mis iniectas charis manibꝰ in feriaſ dedi. ¶ De te
aūt ut qđ eſt fatear/donatū nr̄m/⁊ me igēs pauoꝛ
arripuit:ne tu quoqꝫ poſt illos abieris: Neqꝫ nob̄
videť fieri poſſe ſi uiueres:ut nihil his ſcriberes:
quos ais q̄ꝫ ſuſpēſos q̄ꝫqꝫ ſollicitos liqueris ſcire

te credimꝰ. Proinde ſi viuis:nulla tibi ꝓrſus excu
Maro ſatio eſt. Sin abſũpta ſalus ut Maro ait. ⁊ te cha
riſſime fr̃ ceſpes hꝫt pr̃ie:excuſatꝰ es plane excuſa
tione tibi qdẽ ut arbitror felici nobis miſera: ⁊ que
ſiqd adhuc gemituũ i fundo aie reſedit eliciat lon-
gum. Uale ſi viuis. ſi defunctus eternum. Ueneti
is.xij.kalend.octobr̃.

Ad Nicolauz magnum regni Sicilie ſeneſcalcum querimonia. Epiſtola.III.

d Udũ magne vir/charũqꝫ decus/meũ/di-
cere tibi aliqd uolui. ſed amor meus ac ſua
uitas tua dulcibꝰ ſemp alloquijs uelut ma
nu iniecta os loq parãtis ꝑcluſere. Nũc tãdez ipſe
me arguo ꝙ talẽ aium tã excelſum tã ueri amicuz:
ego quoqꝫ ueri amicꝰ alr̃ q̃ꝫ uel illũ audire deceat:
ut me loq ſuauiter magis q̃ꝫ virilr̃/nũc uſqꝫ tracta
uerim. breue eſt aũt ṽbis:ſed re amplũ qd tibi nũc
dixiſſe uelim:lõgũ tp̃s eſt:ex quo te mihi ğtiſſimũ
fidiſſimũqꝫ refugiũ ꝓcelloſe vite ac ꝑdulce ai ſola-
tiũ ſtatui:meqꝫ tu tibi ut dicis in oibꝰ ꝑmũ:ut ego
ſpo nõ ultimũ elegiſti. Ecce iterea ut deuoti tui fra
treſqꝫ mei optimi ferme oẽs ſiml' uẽto citiꝰ abiere.
Socrs. Socrates:Zenobiꝰ:Leliꝰ:Simonides: ⁊ qd no-
Zenobi uũ audio Barbatꝰ:nr̃i oẽs:at qui te ꝓpe ut numen
us Leliꝰ aliqd tollerẽt:me ſupra hoiem amaret. Mitto ali-
Simõi os quos nũare longũ ſil' ac flebile eſt. Et qd pu-
des. tas:Ibimꝰ ⁊ nos nr̃o ordine:idqꝫ q̃ꝫ primuz nulla
penitꝰ mora eſt:cito ſtatim: ⁊ forſan hodie morie-
mur: ⁊ quos ꝑmiſimꝰ ꝯſequemur:nec tua te ṽtus
aut fortuna:nec mea me ſtudia liberabũt. Soluen
dũ nãe debitũ/moriẽdũ/abeũdũ/cedẽdũqꝫ ſequẽ
tibꝰ:agẽdũqꝫ iter eſt patrũ:eque in tua palatia: ⁊ i
meas ſolitudines mors itrabit. In huiꝰ aũt miſer-
rime vite calle breuiſſimo:cuiꝰ ut vides ad exitum
ꝓpinq̃mꝰ ⁊ imus ⁊ currimꝰ ⁊ uolamꝰ: ⁊ ꝑcipue i
hijs annis ultimo ꝓximis:dux mihi multos ante
alios electꝰ. meqꝫ multis/tuo alioqn iſigni ꝑferẽs
iudicio/cũ ad finẽ uel nr̃m alter uel ambo ueneri-
mus:qd utiqꝫ fieri oportet: ⁊ differri neqt quãtuz
dolebis/ꝙ neſcio qbꝰ alijs curis: fortaſſe maiori-
bus:neſcio an ⁊ pulchrioribꝰ diſtractꝰ:nihil vnq̃ꝫ
pro me feceris:cũ potueris ſemp ⁊ ſepe ꝓmiſeris.
Et q̃ꝫq̃ꝫ nullo meo merito / ꝓmiſſo tñ tuo debitor
ſis: ⁊ qui p̃rimonij ampliſſimi tuarũqꝫ rerũ oium
ptẽ mihi ꝑmã maximãqꝫ meis ꝓximã/totiẽs iter-
poſita iuſiurãdi religione deputaueris. tibi ultima
⁊ minima quã ego uſui tuo relinquerẽ reſuata de
quo cyrographũ nõ vnũ tuis ſcriptũ digitꝭ hẽo:re-
quiſitꝰ tãdẽ nõ dicã p̃rimonij ptes illas:aut de tu-
is oino rebꝰ qcq̃ꝫ:qd minime petebaꝭ:ſed ne vnicũ
qdẽ ṽbũ iuſtũ honorificũ teqꝫ dignũ: ⁊ tuis in labi
is ⁊ in auribꝰ audiẽtũ honeſtiſſime ſonituruz illi
tuo electo ⁊ dilecto ꝑſtare nolueris. Ipſe tecuz co
gita. Ego mihi peccare in te ⁊ in meip̃m viſus ſuz:
niſi te neglecti huiꝰ tã decori ⁊ tã tui officij admo-
uerẽ. Qd ut differrẽ hactenꝰ qd putas niſi ſtupens
dolor fecit. Ne ṽo ampliꝰ differã:dolore tãdez vi-
ctꝰ ſtupor: ⁊ caſu oblatꝰ hic vir mei nup:tui pridẽ
amãtiſſimꝰ ipulit:penes quẽ ſic deſideriũ ⁊ q̃relã
⁊ ſuſpiriũ meũ oẽ depoſui:q̃ſi in eo cernerẽ te pñ-
tẽ/tecũqꝫ de te q̃rerer qd ꝑſepe tacẽs ſoleo. Si-
bi igiꝭ crede:ip̃mqꝫ audi obſecro. Et niſi tibi inglo
riũ ducis exaudi patiẽtia:ſed armare ꝑuſq̃ꝫ incipi
at: ⁊ ṽbis aſꝑioribꝰ mitẽ aium oppone. cõtra te di-
ci audies. Noli ptes extimare ſed cãm:tu reꝰ idẽqꝫ
⁊ teſtis ⁊ iudex de teipſo fer ſñiam. vide q̃ꝫ ꝯueni
ens fame tue ſit habuiſſe tot annis hoiem quẽ ami
cũ uoces:quẽ ue iterdũ humilitate iſita magnitu-
dinis imemor/ut maiorẽ alloq ſoleas: ⁊ ſi ipſe ut
eſt lõge ſe iparẽ rebꝰ oibꝰ fateaꝭ:nihilqꝫ ſibi ꝑter ſõ
nij tã lõgo in tpe ꝯtuliſſe tã clare nomẽ amicitie cũ
amici munꝰ breui ⁊ facili ꝑdc̃ ṽbo ipleſſe potueris
Quid ad tribunal illiꝰ qui nõ ſolũ amicis ſed etiã
hoſtibꝰ bñfacẽ ꝑcipit huic ſis calũnie rñſurꝰ vide-
ris. Ego bis te reqſiui. utinã uel negaſſes cito:uel i
pleſſes ſero licet:aut ſaltẽ lentius ꝓmiſiſſes. Ecce
nũc tertie ⁊ ultime ꝑces mee:q̃ꝫ efficaces:in te eſt:
Nõdũ ſpare de te deſij. Si nunc quoqꝫ meã ſpem
deſtituis tuus ero nihilominꝰ. Nã quẽ ſemel dile-
xi ſemp diligo/ſed moleſtꝰ ampliꝰ nõ ero. Ultimũ
hoc ꝑmiſſis adijciã. Magnã ⁊ iſignẽ amicitie lau
dẽ fore. Sed eã multis ⁊ magnis ex rebꝰ conſtare
Amicũ dici facile eſt. Amicũ eẽ difficile. Uale. ⁊ ſi
nimis familiariter loquor ignoſcito. Pataui tertio
idus octobris.

Ad ignotum quendam de ingenio ac moribꝰ Barbati ſulmoneñ. Epiſtola.IIII.

b Arbati mei nomen quo vix mihi aliud aut
charius fuit/aut nũc quoqꝫ dulcius ſonat:
hũc in ꝑuis forſitã/ſed in multis certe oc-
cupatũ calamũ auertit. Rogas eni: ⁊ q̃ſi debitum
repoſcis ut de illiꝰ viri vita ⁊ moribꝰ actibuſqꝫ q̊s
mihi notos reris opuſculũ aliqd ſeu pãgericũ ſcri
bã:ad memoriã poſteroꝝ. Ego ṽo ⁊ illuz carmine
dignũ: ⁊ te honeſte rei aptũ ꝑcatorem: ⁊ me illi ta
lis officij debitorẽ fateor. ⁊ ṽtutẽ eius ut chariſſi-
mã ſic mihi notiſſimã nõ nego. Nihil mitiꝰ:nihil i
tegrius:nihilqꝫ cãdidiꝰ ſol vidit. nihil amãtiꝰ lr̃arũ
Quibꝰ ut lautiſſimis ueſcebaꝭ cibis huiꝰ appetẽtiſ
ſimus:reliq̃rũ oium negligens uoluptatũ. Inanis
gl'ie fugitãs. Inſolẽtie neſcius ac liuoris. Ad hec
⁊ igenio acer ⁊ ſtilo dulcis: ⁊ doctrina uber: ⁊ me
moria ꝓmptꝰ fuit. Hec ego de hoie illo noui. Et ſiq̃
mihi fides apud poſteros futura eſt:teſtor ita eẽ: ⁊
multo ampliꝰ q̃ꝫ uel tpis breuitas/uel ſtili huiꝰ hu-
militas pati queat. Me aũt ille ſic dilexit ut nullũ
mihi mortaliũ niſi fallor nõ dicã añponeret ſed eq̃
ret. Cõuerſationẽ tñ illiꝰ:mea mihi ſors iuidit. Ex
quo illud ſydus Italie nr̃iqꝫ ſũmũ eui decꝰ ſiculuz
regẽ dura mors abſtulit Robertũ:nõ ſibi dura ſed
p̃rie:quo agẽte ſub iugũ amicitie miſſi eramꝰ:quo
ſupſtite ſepari ab iuicẽ nõ magis corpibꝰ q̃ꝫ ais po
teramus. Ille nos iũxerat. Ille iũctos tenuiſſet qui
cõpage ſalubri ⁊ ualida/q̃ſi lapis angularis mul-
ta nectebat. Quo ſublato ⁊ nos diſiũcti locis ⁊ to
tis ꝯcordie nexibꝰ reſolutis/regni ruina miſabilis
ꝯſecuta eſt:ut oibꝰ ſiculis notũ eẽt quãtũ ad ſalutẽ
publicã in vniꝰ viri ſapia ac ṽtute repoſitũ ſit. Illiꝰ
morte igiꝭ ⁊ barbatꝰ meꝰ ſulmonẽ ſuũ repetijt:in-
ſtãtiũ ceu ꝑſcius maloꝝ. Et ego admiratione illa
regie maieſtatis explicitꝰ cuiꝰ vinculo captꝰ parte-
nopen retrahebar. me deide uel in gallijs ubi tunc
erã:uel ubi nũc ſum iter alpes apeninũqꝫ ꝯtinui ſic
effectũ:ut de amici optimi charitate ac ṽtute cer-
tiſſimꝰ ſuos mores domeſticos ignorarẽ. Que vi
uẽdi norma? Que familie tue diſciplina? Que rei
publice cura? Deniqꝫ qd egerit duobꝰ ac vigiti an-
nis qbꝰ eũ oculis nõ vidi qd dixerit aut ſcripſerit/
cũ haud dubie exundãti igenio multa potuerit:ni-
hil hẽo cõpti ut ⁊ ſi qd abeſt ociũ adeſſet:de hijs

ſcribē certa rerū fide nō ualeā aliud q̄ʒ qȯ audiſti.
¶ Qȯ ad me tū pro virili portione attinet nomen
ei⁹ cure mihi fuiſſe multe mearū teſtant̄ epl̄aꝝ que
ad eū ſunt: ⁊ iuuenile opus: epl̄aris liber lege car-
minis aſtrict⁹ ſibi tot⁹ iſcribit̄. Tu qui ſub illi⁹ ma-
giſterio creuiſti: cui ꝯuictu cōtinuo ac lōgeuo rerū
illi⁹ atq̄ʒ actuū plena notitia eſt: cui etas: ociū: ige-
niū fauet: qȯ ex me poſcis per teip̄m iple. oro feli-
citer: ut qȯ ualde noſce cupio ex te diſcā: Quo nō
ſolū cois mihi tecū amici memoriā: ſed cois tibi ſe
cū p̄rie gl'iam celebrabis. Que maiores niſi amor
me fallit nulla etate ciuē habuit. Naſonis antiqui
Contra ouidium — pace dixerim. Ille eni igenio clar⁹: fuſc⁹ morib⁹: q̄ʒ
uis fruſtra multas longe vite maculas vno breui
purgare v̉ſiculo nixus ſit. hic aūt nr̄ ⁊ ingenio bo-
nus ⁊ vita melior fuit. Uale.

¶ Ad Joānem boccatiuʒ de tedio ſcabiei ⁊ medico-
rum remedijs. Epiſtola.V.

[S]atis ſupq̄ʒ tacuim⁹. Et eſt ut iucūdi ſmo-
nis: ſic tranqlli ſilētij uoluptas q̄dā. hec ne
nos equo lōgi⁹ trahat occurrēdū eſt. Non
dicā ſcribēdi māa̅ defuiſſe: ne mētiar. Qn̄ eni no
bis illa defuerit: qb⁹ celū/ terra/ mare/ queue i eis
ſūt oia: ⁊ in p̄mis hō: mirū nāe parētis opificium/
idēq̄ʒ optimū: peſſimū aial. ⁊ nūc ꝓpe par angelis
nūc aſpidib⁹ atris imanior: mā̈ iexhauſta eſt: ſemꝑ
q̄ʒ ſe oculis atq̄ʒ aurib⁹ igerēs: tp̄s ſolū defuiſſe ue
re dixerim. Affuiſſe aūt atq̄ʒ adeſſe ⁊ neſcio q̄rſum
affuturā eē ſq̄lidā ⁊ arctē ſcabiē. Que cū oi diffici
lis ſit etati nr̄e ut ꝓhibent/ ⁊ ſuſpecta eſt. Mihi v̉o
abſit dū pruritū ai/ morboſq̄ʒ diſcuſſero: ut ext̄ noꝝ
q̄duis icōmodoꝝ queat eē ſuſpectū. Leteꝝ hec me
peſtis q̄ntū ſic iā mēſeʒ occupat/ ut nō ſolū calamo
ſed cibo etiā ereptas man⁹ ad ſe arādā fodiēdāq̄ʒ
ꝯuerterit. Amici mei medici in qb⁹ q̄d remedij: q̄d-
ue oino ꝯſilij ſit expti nouim⁹. Qui de maliſ hoiuʒ
ludū ſibi ⁊ mercimoniū fecē: q̄q̄ʒ auxiliarios ſe ꝓ-
feſſi/ ſpectatores egroꝝ ⁊ egritudinū facti ſūt oib⁹
fruſtra patiēte me poti⁹ q̄ʒ ꝓbāte: ſeu aliq̄d hic ſpe-
rāte tētatis ad extremū/ ut etſi nō medici ſaltē ꝓ-
noſtici videant̄: aduētātis eſtatis expectādū auxi-
liū cēſuerūt. dura grauiſq̄ʒ neceſſitaſ que aduerſuſ
hoſtē nō niſi ab hoſte poſcē opē cogit aut ſperare.
Ego aūt neq̄ʒ medicis credo/ neq̄ʒ ab eſtate ſpero
aliq̄d. ſed ab illo oia de quo ſcriptū eſt. Eſtatē ⁊ uer
tu plaſmaſti ea. Et hoc vnū ſcio certiſſimūq̄ʒ ꝓno-
ſticū morbi hui⁹ hēo ꝙ cito/ uel ego eū: uel ipſe me
deſeret. diu ſil' eē nō poſſum⁹. hoc me ſolor: non in
iſta ſolū: ſed in oib⁹ moleſtijs meis. bn̄ ꝓuiſum eſt
eni ut cū vite mortalis inūabiles ſint angores: nul-
lus poſſit eē lōgeuus. Audio q̄dem aliquos eē qui
De ſcabie — ſcabiē ſanitatē eximiā eē dicāt: quā mihi ablatā il-
lis accedē nō tm̄ patiar/ ſed optabo. Certe ſi hec ſa
nitas eſt: nemo me ſanior viuit uſqueadeo ut preni
mia ſanitate vix hec pauca pſcripſeriʒ. Sʒ nec ml'
tis op⁹ erat. Satis eſt rupiſſe ſilētiū. Scripſi ecce
aliq̄d: tuq̄ʒ aliq̄d reſcribas. Hoſtis hec mea iterim
forſan abſceſſerit. Nos ad conſuetudinem reuerte
mur. Uale.

¶ Ad eūdē de mortaliſ iſtabilitate ꝓpoſiti. Epl'a.VI

[D]Um nil ſeriū qȯ ſcriberē adeēt ⁊ oino ali-
q̄d ſcribē mēs eēt: qȯ memorie ꝓximū fuit
arripui. Leo nr̄ uere calaber: ſʒ ut ipſe vult
theſalus: q̄ſi nobili⁹ ſit grecū eē q̄ʒ italū. Idē tm̄ ut
apud nos grec⁹: ſit apud illos puto italus quo ſcili
cet utrobiq̄ʒ ꝑegrina nobilitet̄ origie. Hic leo inq̄ʒ
vn̄cūq̄ʒ magna belua/ me nolente fruſtraq̄ʒ diu ac
multū diſſuadēte/ ſurdior ſcopulis ad q̄s ibat: tuti
poſt abitū hinc abijt. Noſti hoiem: ⁊ me noſti. An
is triſtior: an ego letior/ haud facile iudices. Itaq̄ʒ
uerit⁹ ne ꝯuictu aſſiduo fortaſſis iſicerer: Eſt eni ai
egritudo nō min⁹ ꝯtagioſa q̄ʒ corpis. abire paſſus
ſuʒ: ad quē tenēdū alio q̄ʒ p̄cū vinculo op⁹ eēt. dato
illi vie comite/ comico Terētio quo icredibil'r de-
lectari eū: aiaduerterā ſepe ſtupēs q̄d cōe hr̄e poſ-
ſet grai⁹ ille meſtiſſim⁹ cum hoc affro iucūdiſſimo.
Sʒ vix ulla tāta diſſil'itudo eſt que nō ſil'e aliquid
Nulluſ eſt q nō hēat ſil'itudinē — hēat: Sicut ꝯtra. Nulla tāta ſil'itudo que nō aliq̄d
diſſil'e. Abijt ḡ ſub eſtatis exitū: multa me corā: ſe-
pe in italiā latinūq̄ʒ nomē acerrime iuect⁹: vix illuſ
ꝑueniſſe diceres dū ex iſpato barba ⁊ crinib⁹ ſuis
horridior maiorq̄ʒ ad me redijt epl'a: ubi iter mul-
ta ceu terrā celeſtē dānatam mō laudat: atq̄ʒ amat
italiā: dilectāq̄ʒ greciā odit laudatāq̄ʒ biſantiū ex-
ecrat̄. ⁊ ut ſe iubeā ad me uenire/ tāta rogat inſtan
tia q̄ʒta vix petr⁹ naufragās impantē fluctib⁹ chr̄ʒ
orat. Ego rideo. mirorq̄ʒ hāc iudicioꝝ tātā v̉tiginē
tā breui tp̄is ſpatio: imo ne id q̄dē miror. Scio eni
aio q radices i ſapia ⁊ v̉tute nō egerit/ nihil eē mo
bili⁹: cui⁹ rei cās fortaſſe alias. ſed vnā haud ieptā
Seneca — ut pagani hois apud Senecā legiſſe potes. in eo li
bro quo elbiā cōſolat̄. Inuenio inq̄t qui dicāt nāle
ieē quādā irritationē ais cōmutādi ſedes: ⁊ trāſfe
rēdi domicilia. Mobilis eni ⁊ inq̄eta hoi mēs da-
ta eſt. Nuſq̄ʒ ſe tenet. ſpargit̄ ⁊ cogitationes ſuas
in oia nota/ atq̄ʒ ignota dimittit. Uaga ⁊ q̄etis im
patiēs ⁊ nouitate rerū letiſſima. Qȯ nō mirabe-
ris: ſi p̄mā ei⁹ originē aſpexeris. Nō eni terreno ⁊
graui ꝯcreta corpe: ſed ex illo celeſti ſpū deſcendit:
celeſtiū aūt nā ſemꝑ in motu eſt. Probat hoc dein
de. ſʒ ſupfluo. nā res ſēſib⁹ clara eſt. cui hoc tm̄ adij
ciā ⁊ rē dicā mirabilē. ſed ni fallor uerā: ubi duo il
la defuerint qb⁹ radicatū q̄ro aium: ad ꝯſtātiā ei⁹
nō mō nō ꝓdeſſe lr̄is ſed obeſſe: dāt audaciā: loca
edocēt: vias mōſtrāt: cōgerūt viaticū: uarios inge
rūt cogitat⁹: qb⁹ ut ſtimulis multa vidēdi excitant
appetitū neq̄ʒ frenāt nā̈ uagū aium: ſed ipellūt: agi
tāt: circūuoluūt. Id ſi vnq̄ʒ in ullo hoie clarū fuit:
in hoc nr̄o leone clariſſimū eſt. Nō leo marmaric⁹
dū febrit caueis luſtrādis ardētior: crebriorq̄ʒ q̄ʒ
hic nr̄ ꝓuincijs pagrādis: ⁊ ut auguror niſi rōnis
officiū paupies occupaſſet: nō leo eēt ille: ſed uolu
cris. Gaudeo hercle v̉bis icredulū reb⁹ admonitū
⁊ ſaxeū illud caput expiētia emolitū. Leterū neq̄ʒ
ꝯſtātie ſue fido: neq̄ʒ uel nāa̅ uel etatē ⁊ ſi ipſe ali
ud ſpōdeat mutādis morib⁹ aptā reor. ¶ Unū ꝑ-
terea qȯ ridebis p̄cib⁹ iſerit/ ut pro eo ſcilicet apȯ
ꝯſtātinopolitanū impatorē lr̄is itercedā: cui⁹ mihi
nec viſa facies nec auditū nomē. leo tm̄ me ſic illi ut
romano impatori notū ac familiarē q̄ cupit etiam
opinat̄: q̄ſi qui in impij titulo cōueniūt vnū ſint: ꝓ
Cōſtātinopoliſ — pe ſuo iure id q̄dē. Greci eni ꝯſtātinopolim alterā
romā uocāt. Quā nō parē mō antique ſed maiorē
cōpib⁹ ac diuitijſ effectā dicē auſi ſūt. Qȯ ſi i utro
Soçomenus — q̄ʒ uerū eēt: ſicut in utroq̄ʒ Soçomeni hoc ſcriben
tis pace dixerim falſuʒ eſt. Certe viris armis ac v̉-
tutib⁹ ⁊ gl'ia parē dicē q̄ʒuis ipudēs greculus nō
audebit. ¶ Poſtremo aūt ne amici uolatilis tāʒ v̉-
boſa mētio fruſtra ſit: redit his in aium te p̄cari ut
Homerice p̄tē illā odiſee/ qua Ulyxes it ad iferos

⁊ locoꝝ que in ueſtibulo herebi ſūt:deſcriptionem
ab Homero factā.ab hoc aūt de quo agimꝰ tuo hō
tatu in latinū vſam/mihi q̄ꝫ p̄imū potes admoduꝫ
egēti/utcūqꝫ tuis digitis exaratā mittas.hoc in p̄-
ſens.In futuꝝ aūt ſi me amas vide obſecro an tuo
ſtudio mea ipēſa fieri poſſit:ut Homerus iteger bi
bliothece huic ubi ꝑdē grecꝰ hitat:tādē latinꝰ acce
dat.Nec ſum neſciꝰ quāta tuarū mole rerū p̄gra-
uatis humeris:qd imponā:ſui appetēs:fidens tui.
Uale.Uenetijs kal'.marcijs.

¶ Ad Neriū morādū foroliuiēſem.de fama mortis
ſue ſepius ſepius conficta ⁊ figmenti. Ep'la.VII.

s Lupoꝛ tuus fateoꝛ tibi vir optime ut mul-
ta alia cois eſt mecū.cūqꝫ oibꝰ pene niſi fal
loꝛ:ſiq ſunt qui retulas meas cogitatu ſuo
dignas iudicēt.Nā qs oro nō ſtupeat hoiem nul-
li iuiſum charū oibꝰ ut fama eſt:eūqꝫ nō apud In-
dos aut ſeres extremā ue topꝛobanen.Sed in ita
lia iterqꝫ italos agētē quotidie moꝛtuū fieri.Uige
ſimꝰ annꝰ eſt ex quo clemētis impio Petri in ſolio
tūc ſedētis/neapolim ꝓfectꝰ/dū ibi aliquātulū tp̄s
tero/per Liguriā Uenetiāqꝫ oēm atqꝫ Emiliā de-
functꝰ publice nūciatꝰ ſum:additūqꝫ mēdacio:me
itra ſiciliā obijſſe.de qua re amicꝰ ille/tūc nr̄ nō ma
li vir igenij ſed,uagi/carmē illud flebile texuit qđ
audiſti:qui ut vides me ad ipſaꝫ quā defleuit moꝛ
tē:icertū quo ſpatio āteceſſit.Ceterū carmē ipm ⁊
vulgaris rumoꝛ:ſic ora oium aureſqꝫ cōpleuerat.
eoqꝫ ꝓceſſuꝫ erat:ut me reducē q̄ſi vmbꝛā defūcti
hois admirātes/dubitāteſqꝫ ꝯſpicerēt:vixqꝫ ocu-
lis crederēt cuiꝰ ꝯ̄riū auribꝰ credidiſſent.Fuerūtqꝫ
in eo p̄ſtigio nōnulli qui Thome in morē nō me p̄
us viuū crederēt q̄ꝫ manibꝰ attrectaſſent:⁊ ceu ꝓ
digiū aut fantaſma cōplexi/coꝛpꝰ ſolidū compiſſēt
Sic vix tādē ꝑus auditꝰ viſui ac tactui:⁊ ꝯ̄rio ceſ
ſit auditui.Mirabar fateoꝛ.Nā etſi oi etati moꝛs
cois ſit:ea tū erat etas que nō qdē moꝛtē:ſed i ple-
riſqꝫ moꝛtaliū cogitationē moꝛtis excludē ſoleat.
Ex illo aūt vix annꝰ p̄terijt quo nō ſaltē ſel' eadem
fama ſonuerit:Que ſic orā ferme nr̄i oꝛbis cū vita
te ꝑtita eſt:ut ubi ego adeēm illic vitas:vñ abeſſeꝫ
mēdax fama regnaret.Itaqꝫ viuus in italia:defun
ctꝰ in gallijs.cōtra q̄ꝫ.Illic viuꝰ:hic moꝛtuꝰ ſuꝫ hi
tus.Inqꝫ ipſa italia eo foꝛte ꝙ ſublonga eſt ⁊ ape-
nini ſciſſa iugis qd aliqñ ſim paſſus.dixi iā:duꝫ vi
delicet quem pars vna paſcebat altera ſepeliſſet.
¶ Nunq̄ꝫ ſane de me tātū fame licuit quātū nuꝑ.
qñ hic viuꝰ utrobiqꝫ imo ubiqꝫ moꝛtuꝰ opione ho-
minū fui:uſqꝫ adeo:ut romanꝰ pōtifex urbanꝰ qntꝰ
qui me vidēdi auidū ſe dicebat:meqꝫ iā ter uoca-
to eccl'iaſticū mihi quo delectari ⁊ moueri animū
poſſe crediderat bñficiū reſuabat:nō illud mō ſed
reliq̄ que dudū teneo iſuꝑ:⁊ que añ decēniū hoc q
buſdā amicis tūc egētibꝰ nūc defūctis ceſſerā am-
bitioſe ſupplicātibꝰ fame credulus ꝯceſſerit.Ingēs
deniqꝫ illa in curia de hijs ꝑuis ac paucis bñficijs
tumultꝰ fuit:diſcurrētibꝰ qdem illis ad cōficiēdas
ḡrarū lr̄as:uelut ad opimā p̄dā.totāqꝫ urbem cla
more cōplētibꝰ.Neſcio eni quō meū nomē ⁊ cupi
ditati ſtimulos ⁊ bñficijs pōdus addiderat.Qua
in re ſpei vniꝰ ꝑdite iacturā eo ſoloꝛ ꝙ in reliqs im
poꝛtunitatē illā vulturū ſeu coꝛuoꝝ cibū ſibi de ali
ena moꝛte q̄rētiū lucri cupiditas in dānū traxit.vi
uētis eni ad bñficia ſuſpirātes ⁊ plūbo aurū ꝑmu-
tātes:nil in finē ſibi p̄ter laborē ⁊ pudorē ſiqs aua

ritie pudoꝛ eēt:ac ſūptuoſas ⁊ ridiculas lr̄as q̄ſiē.
Utqꝫ illos ad ianē p̄dā:ſic nos ad luctū ſuꝑuacuū
falſus rumoꝛ ipulit.amici fleſti metu:Flerūtqꝫ alij
quos mediolani charos ſollicitoſqꝫ mei hēo:⁊ ut
remotiora p̄tereā hic ad latꝰ pataui ſcilicet fletꝰ ſū:
ubi pene debuerat ſi uerū eēt moriētis ſuſpiriū ex
audiri.¶ Sic ut iceptū ſeq̄r:cū ut ait Aplus datū
ſit hoibꝰ ſel' mori.hoꝝ me circulatoꝝ artes ac mē-
dacia ſepiꝰ mori cogūt.Hinc ille igit̄ quē dicebam
tuꝰ ſil'qꝫ meꝰ ⁊ multoꝝ ſtupoꝛ.Quo eni de fōte q̄-
ſo ꝓdeūt hec figmēta?ſeu qd ſibi artifices iſti uo-
lūt?An foꝛte adeo nullus ſuꝫ obſcuriqꝫ nois ut ex
equo mea vita ⁊ moꝛs lateat.vñ igit̄ iſta ſollicitu-
do?q̊rſū iſta ſedulitas q̄rēdi anxie rē tā fuſcā tāqꝫ
humilē.Solet nēpe fame flatꝰ ima ꝯtēnē:nec niſi
clara atqꝫ excelſa ꝯtingē.An foꝛte potiꝰ ꝯtra eſt:ut
hoc claritas q̄dā necdū mihi certe cognitꝰ fulgoꝛ
efficiat.Qđ ſi ita eſt:ut qd ita de me falſo fama lo
quit̄.Et ad ſniam ſi pupillus atqꝫ abditꝰ:qd in me
diū trahoꝛ?Si magnꝰ atqꝫ ꝯſpicuus:qd in luce nō
videoꝛ?ſi obſcuritas inq̄ꝫ tāta eſt:vñ hic tātꝰ fame
laboꝛ?ſi claritas:vñ erroꝛ?Mira res ꝓꝛſus ⁊ iſo-
lita uel de noto hoie tot mēdacia: uel de icognito
tot ſmones.Semel in hiſpania Scipionis africa
ni nūciata moꝛs:⁊ credita romanū exercitū in di-
ſcrimē ultimū adduxit.ſed moꝛbꝰ grauiſſimꝰ illi fa
me fidē fecerat.Erat ille vir maximꝰ atqꝫ icompa-
bilis.Ego puſillus atqꝫ humilis.Ille hoſtibꝰ ſuis
cinctꝰ lateqꝫ foꝛmidabilis.Ego amicis ſtipatus ſu
ſpectꝰ nemini ſine maliuolo ut ꝑhibent ſine hoſte.
deniqꝫ ex me nihil:ex illo tunc italie hyſpanie atqꝫ
africe foꝛtuna pēdebat.Qđ illi tū vnicū fuit:mihi
crebꝛū atqꝫ anniuerſariū eſt malū.minꝰ dico.Sciſ
tu ut annꝰ idem bis hāc famā ꝑpit:bis extinxit.
¶ Uerū cōmēti huiꝰ ultimi ⁊ auctorē nouimus ⁊
cāꝫ cōmittimꝰ.Reliquoꝝ ſtupoꝛ adhuc iteger ma
net.An foꝛte q̄dā ꝑuerſa ai uoluptas eſt ea ſibi fin
gētis auidiꝰ que magis exhoꝛreat nō cogitādo ſo-
lū ſed loquēdo etiā ac vulgādo qđ minime ueꝝ ue
lit:⁊ hoc eē ſuſpicemur.Uñ ego ille hoſtiū exꝑſoꝛ
amicoꝝ diues:ſepe fingoꝛ exanimis ab hijs q me
maxime viuū optāt.Certe niſi falloꝛ:nullus eſt ho
minū cui aut dānoſa vita:aut moꝛs utilis mea ſit.
Ip̄e heres meꝰ:ſi tū is erit quē cupio:quēue diſpo
ſui pluſculū ex vita mea ſꝑat ut arbitroꝛ q̄ꝫ ex moꝛ
te.Nouit eni beniuolētie mihi plurimū ac pietatꝫ:
at vñ teſtari liceat p̄imonij parū eē:meqꝫ ſuꝑſtite
ſibi idies aliqd:obeūte aūt nihil:aut minimū ꝓuē
turū videt.¶ Sed an malo huic foꝛte latētioꝛ cā
eſt.fieriqꝫ pōt ne ſic hoſtibꝰ careā ut multi putāt:i-
mo hēam quos mihi nō ſpes nō metꝰ nō offēſa:he
ſūt qdē odioꝝ cāe:at quo nil peiꝰ:nil occultiꝰ liuoꝛ
fecit.Que haud dubie multis imeriti ⁊ iopini exi
tij radix fuit:dū qbꝰ charos ſe ſꝑabāt odioſos re-
bus ipſis exꝑti ſūt.Ecce amice ut ad uerū rōcinā-
do ꝑuenimꝰ.Ita eſt.digito fundū vulneris attigi.
Fingūt hec nullis iniurijs laceſſiti:nihil ex me ti-
mētes aut ſꝑantes:ſed gratis odiētes:atqꝫ optan-
tes ut male mihi ſit.nec moꝛte peiꝰ aliqd opinātes
falſo qdē.Nā moꝛte bona nihil eſt meliꝰ.Ipſi vō i
ter bonā ſiue optimā ac peſſimā non diſcernūt:tm̄
ut de medio auferar ⁊ infectos tumēteſqꝫ oculos
graui hoc foꝛte etiā clariore q̄ꝫ cupiāt obiecto libe
rē.Qđ ſi rite optarēt mecū hercle optarēt:mecūqꝫ
ſentirēt.Nā qs nouit oro te viuē ne in lōgū euum

Pl'chꝛ enthy- mema

Scipio

Vite lõgitudo nõ facit felicem. Matuſalem. Optimū bene mori.

an mori hodie magis expediat. Si diu viuē felicē
faceret fuiſſet: qd̾ nemo vnq̄ꝫ dixit aut credidit feli
ciſſimꝰ oium Matuſalē: Nõ quãtitas vite: ſed q̃li-
tas extimãda eſt. nec lõgitudo annoꝝ ſed actuum
claritudo: ⁊ p̄cipue finis attēdit̾. vñ fit ut ſicut du-
bius ſum an meliꝰ viuē ſit an mori: ſic ꝓfecto nõ du
bitē tutiſſimū atqꝫ optimū bñ mori. Iſti qbꝰ eq̄ ois
q2 ois mala moꝛs eſt. vnū hoc ut moriar uolūt. Id
qm̄ noto ſegniꝰ ꝓcedit anticipãt: q̊dqꝫ iniuſte cupi
unt ĩpudēter fingūt: ⁊ ꝯflati a ſe rumoris ſonitu ꝓ
uero nūcio fruunt̾ ac more ſedētiū in oꝛcheſtra ſce
nicis que utiqꝫ falſa norunt ſpectaculis delectant̾.
hijs ego qd faciã niſi ut ꝓno ac uolēti aio calcar in
cutiaꝫ quo in horas ꝓmptioꝛ alacrioꝛqꝫ ſit ad oia
que liuorē illis adaugeãt ⁊ dolorē. Et qd ſcimꝰ an
agēte illo qui fons ⁊ p̄ncipiū vite eſt: ⁊ de quo ſcri
bit̾. ſi iniqtatē aſpexi in coꝛde meo nõ exaudiet do
minꝰ iter iniqſſima illoꝝ uota viuacioꝛ ſim futuruſ
ut ſic illos toꝛqueã diutiꝰ. certe lõgioꝛ illis ſaltē vi
ta videbit̾ quã finiri expetūt. hoc vnū genꝰ ſuppli-
cij nõ euadēt. ¶ Et q̄ꝫuis qd̾ hij ſepe factū fingunt
ſemel fieri tãdē ſit neceſſe. qd̾ tm̄ totiēs falſū fuit. ⁊
cū uerū eē cepit: falſum poterit videri: ut qui viuꝰ
uere dicoꝛ moꝛtuꝰ: uere moꝛtuꝰ viuꝰ credar. ⁊ tam
multis erroribꝰ vni fides ꝯ̄rio ſit errori. Atqꝫ ita q
ĩtēpeſtiuã falſãqꝫ letitiã ex me querūt uere obſtent
falſoqꝫ pleni vix ueri gaudij ſint capaceſ. Proinde
qm̄ hec peſtis quotidie ĩtegraſcit nõ potero qdem
ſcio / ſupſtes eē oibꝰ hijs me uoce mactãtibus. At
foꝛſitan multis ero: ⁊ ꝓculdubio multis ſum. Cur
q̄ſo igit̾ laborãt: ⁊ ſterilibꝰ ſulcis mēdacia uana diſ
ſeminãt? Nõ pñt uenenatis linguis oibꝰ ac ſibilis
vnū mihi momētū dati tp̄is eripe. Nõ eſt eni ĩpie-
tas pietate potētioꝛ. Nec pñt pie p̄ces amicorū vi
te tp̄s augē nec ĩpia hoſtiū v̾ba minuē. Agãt tamē
per me lꝫ fingãt: p̄dicēt: mētiant̾. Nil i re mutabit̾
utrūqꝫ aūt mea ſoꝛs caſura ſit ipſi iterim gratis ſe
ſe cruciãt. Ego illos dū hic ſum ⁊ toꝛqueo ⁊ toꝛq̄-
bo: nunq̄ꝫ tm̄ toꝛturus amariꝰ q̄ꝫ poſt moꝛtē. tūc ut
Cicero. ſpo qdē viuã. Siqd eni Ciceroni magniſqꝫ ⁊ añ ⁊
poſt eū viris credimꝰ hec nr̄a que dicit̾ vita moꝛs
eſt: de quo dicto nuꝑ ad Ioãnē nr̄m ſcribēs: latius
nõ qd mihi tm̄ ſed qd alijs viſum eēt exp̄ſſi. Proin
de tūc viuꝰ uere ⁊ ĩuidie ſubductꝰ / ueris iaculis e
ſepulchꝛi arce liuida: coꝛda trãſfigam. Et reoꝛ fore
ut qui multū viuo ĩuidēt: magis ac magis ĩuideãt
ſepulto: cū nocē iã nil poſſint: queqꝫ diu mori opta
uerint viuū malint. ¶ Hec aduerſus ĩuidiã ira diſ
ſeruit. Ad te redeo. Reſtat eni ep̄le tue ps in q̈ qd̾
nemo niſi vir bonꝰ ac doctꝰ põt: ipſe te ad v̾tutē fe-
licēqꝫ exitū magnificētiſſime cohoꝛtaris: qua vni-
ce delectatꝰ ſuꝫ: niſi in eo ꝙ tue huiꝰ ꝓpoſiti tui du
cē ⁊ exēplar vite ſtatuis ĩbecillitatis ⁊ cecitatis ſi
bi cõſciū amicum rubore nimio ꝑfudiſſes. Ego te
potiꝰ ducē uelim: uel ſi renuis chꝛiſto duce ambo
ꝑiter qd̾ vie reſtat cū ap̄lo p̄terita obliuiſcētes: ⁊
in ea que añ ſunt extēti qm̄ adueſpaſcit. nec ullus ē
iã toꝛpori locus. alacriter trãſigemꝰ. Vale mi Ne
ri: felix ⁊ mei memoꝛ. Venetijs. vij. kal̾. maias.

¶ Ad Guillelmū Rauēnatē phiſicū ꝯ̄hoꝛtatio ſtu
dio eloquentie. Epiſtola. VIII.

d Ulcis ⁊ ualidis vncis ac laqueis me ĩ ami
citiã tuã me trahis: ⁊ cogēti ſil̾is argumē-
toꝝ nexus inijcis mihi. Fruſtra id qdē: co-
gi nequeo. Nemo uolēs cogit̾. uolo ego ⁊ pulſanti
ultro amicitie fores pãdo: ⁊ in limine obuius ai te
ulnis amplectoꝛ: v̾tꝰ: fides: ⁊ iſtãtia id meret̾ tua.
Nõ põt excludi qui admitti tã honeſte tãqꝫ obni-
xe poſtulat: qui amicꝰ ⁊ meus eē expetit ⁊ donati
mei eſt. Quicqd illi es: mihi etiam ſis opoꝛtet. oia
mihi cū illo viro coia ut eēnt: utrinqꝫ placitū ⁊ nõ
v̾bis ſepe fallētibꝰ: ſed rebꝰ ipſis aiſqꝫ cõuētum eſt
atqꝫ in p̄mis qd̾ eſt optimū amici. ¶ Pluribꝰ hoc
loco agerē: larga eni ⁊ amena mã eſt ni uererer: ne
loquēdo te ad eloquētie ſtudiū excitarē. vñ te ut iã
hinc amice tecū loq̄r maxie dehoꝛtari uelꝫ. Sine
medicos loq. lõge fallit̾ qcūqꝫ meditãtis eloquꝫ ꝓ
futurū egro ſõniat. cui p̄ter curã aut leuamē moꝛbi
oia grauia ⁊ moleſta ſunt. Expꝰtꝰ loq̄r. Memini olī
me in urbe mediolanēſiū dura qdē ⁊ difficili uexa
tū egritudine ab oibꝰ qui in p̄cio ibi erant medicis
bis quotidie viſitatū. Sic uolebat eni is qui pote-
rat: quoſdã lꝫ amoꝛ nr̄i: cūctos tm̄ ſuꝑioris impium
urgebat. Erãt iter ceteros duo diſpares: nõ tã ar-
te q̄ꝫ moribꝰ. Alter eni ad grabatuli mei ſpõdã ta-
citꝰ accedebat: ⁊ uenarum tumultu digitiſ explora
to. que in rē eēnt cū familiaribꝰ amicis extra thala-
mū agebat. Inde ad me rediēs bono aio ut eſſem
hoꝛtabat̾ abibatqꝫ. hūc ergo ut p̄iem ut ſoſpitato-
rē meū ĩtuebar. Alter ubi aſſederat q̄ſi actis radici
bꝰ / obtūdebat feſſum v̾bis caput quãtū poterat: qp
pe: imo qdē plus multo q̄ꝫ poterat eloquētie intēꝰ
miros ⁊ inextricabiles texebat apologos. vñ ſepe
p̄ter ueroſ angores noui aliqd ſimulãdū eēt ut abi
ret. hūc amicū ſano lꝫ: eger oderã: excluſurꝰ niſi fa-
me ſue ꝑcerē. Erat eni mihi grata hois fides: cõfa-
bulatio tedioſa. ¶ Dices aūt hoc tibi vni foꝛſitan:
ceteris al̾r videat̾. Crede mihi; nemo eger diligit
cõcionãtē medicū: ſed curãtē. Sanos ſecuros ocio
ſos: cõpta ⁊ dulcis mulcet oro: Qd̾ ip̄m utiqꝫ me-
dici nõ eſt. certe egris pauidis occupatis ois v̾boſi
tas odioſa eſt. Nemo medicū ꝯducit eloquētie ap
petēs ſed ſalutis. Ad hãc herbis nõ v̾bis opus eſt:
odoribꝰ nõ coloribꝰ: phicis demū nõ rhetoricis ar
gumētis. cura coꝛpoꝝ uobis ĩpoſita ē. curare aios
aut mouē phis ueris atqꝫ oratoribꝰ linq̄te. ſi utrū-
qꝫ tēptabitis neutrū rite cõplebitis. diuerſa ſūt eni
lõgeqꝫ diſtãtia: ⁊ que vno ſil̾ ĩgenio exeq ꝑdiffici-
le ſit: cui alterū ſatis eſt: ad qd̾ ip̄m oī ſtudio ꝑueni
rē q̄ꝫ ſit arduū raritas ꝓbat. Quid aūt queſo ad ꝓ
feſſionē medici rhetoꝝ floreſ? Quid dialecticoruꝫ
nodi? Quid grãmaticū yꝑbaton? Quid enigmata
poetarū? Ad nãm rei nõ ad artis iniuriam reſpexit
Maro. ubi deſcribēs medicinã ut oēm inde loq̄ci-
tatē excluderet mutã artē dixit. Cõtra opinionem
multoꝝ loq̄r ut ſoleo: cuꝫ multa nec̄ia ſint medico
artificioſa qdē eloquētia nõ mõ nõ nec̄ia ſed dãno
ſa eſt. Nēpe que medicum diſtrahit: egrum p̄mit.
Quid ergo efficax opa: p̄ſenſqꝫ remediū. hec ſunt
medici. oro aūt bꝛeuis / grauis / ſobꝛia / pauca v̾ba:
ſed ſapida. que diffidētis trepidū coꝛ cõfirmēt: nec
cerebꝛū lãguētis exagitēt / v̾ba ĩelaborata ſimpli
cia: puro ai de fonte cadētia: non artis plena ſed fi-
dei. Qd̾qꝫ ad egrum attinet ſpei bone: ita dico do-
nec ſine ꝑiculoſo mēdacio fieri põt. Alioqn ſpeꝫ vi-
te huiꝰ abſcindē curãqꝫ vite melioris ĩgerē ſatius
q̄ꝫ ꝓmiſſis inanibꝰ ⁊ lubꝛica ſpe ĩcautū: eouſqꝫ de
ducē: ubi moꝛtis in limine vita ſil̾ ⁊ ſpes coꝛruat.
Bona qdē atqꝫ utilis ſpes eſt: que ſic coꝛpi ꝓdeſt /
ut nõ obſit aie. hãc de me dico: tūc eger ꝯcipiet qñ

illū ſcia doctū credet:expictia agilē:diligētia ītētū ⁊ charitate ac fide īſignē/potiꝰ q̄ ſmone:dū ꝓfeſſionis ſue memorē cogitabit: hoc eſt nō pſuadere diſpoſitū/ſed mederi.hec ni fallor egro ſpem pariunt atqꝫ attollūt.hec auctem medico tribuunt augētqꝫ.uos aūt dicē ſoletis ut audio plures illū curare de quo plures ſperāt.ṽba ſupflua nihil egro: nihil medico:nihil ſpei cōferūt:nihil rei. dici neq̄t quot hoium milia diſputātibꝰ medicis aut porātibus piere.Hec tā multa familiariter ut uel ſic itelligas me amicum.Uale.

¶Ad fratrē Bonauētură baffro Uenetū grauis patrie tumores. Epiſtola.IX.

v Na hora duas mihi gratiſſimas lr̄as tuas attulit:que diuerſis ide tpibꝰ digreſſe vnū hic in tp̄s coiere.Illis viſis ilico tecū fui. Q̄uis eni ut eſt aius amicitiarū tenax ⁊ vulgariū negligēs curarū:nō tecū mō q̄tidie:cūqꝫ his paucis quos mihi iā reliquos mea ſors fecit.ſꝫ cū hijs quoqꝫ quos abſtulit creber ſim ne cui mirū videat̄ nō poſſe:in me abſentiā qȯ mors neq̄t ſemꝑ tn̄ atqꝫ oibꝰ pn̄s locis ipſis in lr̄is pn̄tior fit amicus. Sic optatā faciē docta manꝰ expmē nō ſcribēdo minꝰ q̄ pingēdo didicit.Quibꝰ ego nūc lr̄is hoc rn̄ſum uelim.⁊ ſi deſiderio tui angar te tū in loca amena ⁊ ſalubria cōmigraſſe gaudeo.Ex diuerſo aūt nāe donū hoium ꝑuerſitate ꝯfundi celiqꝫ ſerenitatem belli fumo ⁊ puluē deformari doleo.Fit hoc ut arbitror ne qua dulcedo mortalis nr̄e iter ipediat:neue nos pr̄ie celeſtis imemores viaꝝ forte terreſtrium reddat amenitas. Speculator etbereꝰ ut torporē nobis excutiat nūc nos blādis ⁊ nunc duris agēs ſtimulis dulcia amaris:leta triſtibus:ſecura ſollicitis miſcet ac tēperat.¶Libros quos querimꝰ illic nō eē nō miror.Nā ⁊ ego dū id tibi iponerē:tēptabā potius q̄ ſpabam.Sed iuuabat expiri an qȯ iterdū accidit ſpem ſucceſſus excederet.Inquiſitionē q̄dē hāc libroꝝ q̄uis ſepe irritā omittere neſcio:tam dulce eſt ſpare qȯ cupias.hēbimꝰ ṽo quos poterimꝰ:neqꝫ pulchre idagini fedus torpor obſtiterit.Reliquos patiēter optabimꝰ:atqꝫ ita ꝓgrediemur.his cōtēti:quos nobis nr̄a ſors tribuit legēdiqꝫ ipetū ac diſcēdi ardorē mortalitatis recordatiōe ſolabimꝰ.At qȯ ibi etiā amicos mihi eē ais. ⁊ miror ⁊ glior.vna eni ꝑs italie eſt: cui ignotiſſimū me putabā.vide aūt ne amico ⁊ fauēti mendacio nūc quoqꝫ fuſcū nomē ornaueris.¶Poſtremo qȯ de pr̄ie meoqꝫ ſtatu queris accipe nullus eſt maloꝝ finis:nulla niſi in miſericordia dei ſpes.Sine hos qui que cupiūt fingūt ſibi iā adeē:⁊ quecunqꝫ ſōniauerit vidiſſe ſe credūt:paululū forſitā ſeſe minor ſed adhuc igēs atqꝫ horrifica ſeuit peſtis:vndiqꝫ aures fletꝰ ⁊ querele.vndiqꝫ oculos tepētia funera:urneqꝫ feriūt patētes:qȯqꝫ in capta urbe ait

Maro Maro.crudelis ubiqꝫ luctꝰ.ubiqꝫ pauor ⁊ plurima mortis imago.⁊ q̊cūqꝫ te ṽtas adhuc late feruētē videas libitinā.Quarū me rerū fateor non victꝰ ſed faſtidiū domi tenet:ſepe ſolitos congreſſus tue fidelis amicitie regrētem.Et de domeſticis hactenꝰ.¶Bellū ṽo nunq̄ grauiꝰ fuit:nunq̄ funeſtius.Qȯ finitū ſpabamꝰ igeminat ⁊ in dies inferni ut ita dicā follibꝰ excitū iardeſcit. Sic de celo ira dei culpis hoium:de terris hoium rabies demoniacis pulſa calcaribꝰ ⁊ ꝯfuſo laboꝝ ac terroꝝ puluē mūdi callē ⁊ multa nube miſeriarū purū iubar vite huiꝰ iplicuit atqꝫ iuoluit:utqꝫ omiſſis totius humani gn̄is malis:que nō dicā ſingula ſpſim flere: ſed ſiḿ oia cogitare difficile eſt.omiſſa que nos propius ꝑmit ifelicis italie tēpeſtate ipſam nr̄arū egritudinē medullarū atqꝫ iteſtinū ulcus attingā.dicā qȯ nondū forſan audieris.qȯqꝫ maiori dolore an pudore ſim dicturꝰ extima.Siq̄dem per hos dies Uenetoꝝ claſſis de more annuo cyprū atqꝫ alexandriā petēs:dū creteis nuꝑ fidis ac ſubditis nūc hoſtilibꝰ eſſet depulſa littoribꝰ ad oppidū cui ſcythie nomē eſt in extremis iſule finibꝰ qua minorē ſcilicet aſiā ⁊ minorē ꝓſpectat armeniā: manꝰ iuuenū nr̄oꝝ iuſtiſſimo q̄dē odio nefarie rebellionis accenſa:ſed ut res docuit plus ipetꝰ hitura q̄ ꝯſilij aquādi ſeu ꝓpoſito ſeu ꝑtextu in terrā egreſſa:cūqꝫ aq̄tione ꝓhiberet̄ biꝑtito agmine muros aggreſſa eſt tāto ardore ut iā ea ꝑs oppidi quā alexādrinarū nauiū ductor iuaſerat:⁊ nā ⁊ arte ꝑualidis diffuſa menibꝰ inqꝫ humiles ꝑces ṽſa ſupplicū more ꝑtētis manibꝰ ſpem ſalutis in deditione reponeret. deniqꝫ actū erat vi repēte ꝑs altera quā claſſis cyprie dux agebat q̄ſi nō cyprū petēs ſed in cypro nata paucis armatis imo ihermibꝰ greculis ꝓximo i colle cōſpectis leporino ac degn̄i ⁊ idigno metu ſine vulnē:ſine ferro:q̄n ⁊ ſine ſtrepitu terga ṽtiſſet. In qua fuga ꝑmo attonitis nouitate rei vixqꝫ ſibi credētibꝰ qȯ videbāt.deinde reſūpto aio erupentibꝰ opidanis:nr̄oꝝ q̄dā gladio: alij vndis abſūpti ſunt.Naues ſparſe:reliq̄e petiere.ita hoꝝ ignauia alioꝝ ṽtꝰ irrita ꝓpe iā parto caruit effectu.dānūqꝫ uetꝰ nouo dedecore cumulatū eſt.Q̄ ſi ꝑs hec aut domi māſiſſet aut alteri ſiḿ illuc iſſet:nō illiꝰ tn̄ lucis ſed totiꝰ belli iſtātis momētū igēs ꝑuo diſcrimine querebat̄.Hec tibi amice ⁊ ſcituro grauiter ⁊ grauiꝰ neſcituro nota facē uolui.Que ſic eē ⁊ ide mihi illiꝰ qui celſa de puppe cūcta oculis vidit/ cois amici lr̄is nūciatū.⁊ hic paſſim idignātis populi murmure lamētiſqꝫ cōptū eſt.Quibꝰ in malis hoc vnū boni cogito:ut ſicut caudinā ignominiam in ſamnites.Attilij ſuppliciū in penos.Mācini obprobriū in numātinos.ciuiū ſuoꝝ mortes in Mitridatē.Auli fedus:⁊ fedā fugā in Iugurthā ulta eſt roma.Ita hec urbs an̄ alias nūc amica iuſtitie:multiplicatis iniurijs exacerbata.⁊ ob id natiue parūper oblita dulcedinis cruente ꝑfidie ultrix acrior potētiorqꝫ ꝯſurgat.in illos pr̄ie ꝓditores q̊s Uenetos putabamꝰ.Quid nō dies lōgior mutatiqꝫ celi q̄litas pōt?Cretēſes iuenimꝰ nō pn̄ti tn̄ noſtro ſed antiquo tā poetico q̄ apl̄ico teſtimonio infames.Fefellit nos aſpectꝰ exterior:pectorū latebras itroſpicē nō eſt mortalis obtuitꝰ hitu ac noibꝰ Ueneti.Propoſito atqꝫ ais hoſtes erant:quos viuos ac mortuos male ꝑdet mendacioꝝ ⁊ neq̄tie ultor Chriſtus.¶Iā qȯ ultimū de me petiſ breue eſt.Nō pōt mihi ꝑuatim bn̄ eē:cū publice male ſit ut tamē ex fide iuſtꝰ:ſic ego peccator ex ſpe viuo. uenit vn̄ nō timebat̄ excidiū.ueniet vn̄ non ſperat̄ auxiliū.Miſit nobis rex tartareꝰ ꝓditorē: mittet rex celeſtis ultorē.Iuſtiſſimo eni bello dux fortiſſimus querit̄:ne q̄d neſcias:nr̄ ille Fabriciꝰ Ueronēſis nulli nr̄oꝝ tēpoꝝ bellicis artibꝰ ſcdꝰs:hoc vnū in ꝯſilijs oibꝰ nūc agit̄.In qȯ q̄dē tua pr̄ia uti opa dignat̄ mea:qꝫ eē me illi amiciſſimū notū eſt.Proinde cū Laurētius nr̄ dux illuſtris ⁊ cognomine Celſus ⁊ re celſior illū per lr̄as reipublice uerbis

Attilius Mancinus Mitridates Aulus

Luchinꝰ ṽme Laurētiuſ celſus dux Venetiarū.

arceſſeret:ego meas iuſſus addidi:quo facilꝰ ami-
ci monitu ⁊ ꝓuato fulta ↄſilio publica eum flectat
auctas. Quē ſi dediſſe dextrā ſenſeris cū illo duce
cōfidito:nr̄m limē ⁊ victoriā ſubiiſſe. de reliquo au
tem ſi hac aī egritudine liber ſim:corꝑe ualeo. ⁊ ſi
morē noſti:uſurpo eni per ↄtriū illud Hānibalis ca
loris ac frigoris patiētia par haud alr̄ hercle eſt ue
rū ille utrūqꝫ. ego neutrū pati poſſuꝫ. Eſtas me cō
ficit. Siqd deeſt hyems ꝑficit. utraqꝫ hoſtis uſqꝫ
adeo ut altera rediēs deſideriuꝫ ferat alteriꝰ. Sic
in rebꝰ humanis ſemꝑ odioſiꝰ qꝺ eſt pn̄s: ⁊ p̄teri-
tū quoqꝫ dū aderat odioſum fuit. Futurūqꝫ cū ue
nerit odioſum erit. Sola rerū uel memoria uel ex-
pectatio dulcis eſt:ut facile iudices quāti ſint exti
māda que niſi abſentia nō delectāt. O iucūda ſem
perqꝫ eadē celeſtis hitatio:ubi nec p̄teritū aliquid
nec futurum:ſed pn̄tia cūcta ſunt:ubi nil regrit̄:nil
ſpat̄ ſꝫ gaudet̄ de uero ac pn̄ti bono:ubi qꝺ ſemel
placuit ſemꝑ placet:ſemꝑqꝫ eſt placiturū imutabi-
le atqꝫ eternū qꝺ fructis deſideriū ſic lenit ut non
minuat:ſic cōplet ut nō finiat:ſic refrigerat ut accē
dat:cui demū nō ſatietas ſurrepit aut ſurreꝑe vnqꝫ
pōt:nō defectꝰ nō alternatio:nō ſollicitudo uel mo
leſtia ulla metuit̄. Felix viator qui illuc tādē miſi-
cordia duce ꝑuenit. Nos hic ſumus adhuc ubi di-
uerſa ſunt oia:miſeri qdē niſi aium ſpes ⁊ patiētia
ſolarent̄. Uale. Uenetiis octauo idus decēbris.

¶ Explicit liber tertius.

¶ Incipit liber q̄rtus ad Luchinū de v̄me Ueronen
ſem Uenetorū belli ducē aduerſus rebellātē cretā
que ſint ſummo duci neceſſaria. Epiſtola.I.

On uereor (ut me irrideas)
ut Hānibal Phormionē. Nō
eni loquor/ut uel te doceā:ul̄
me oſtentē:ſed cū te magni ac
p̄potētis ppl̄i cōſenſu duri ac
difficilis belli ducē cernerē q̄ꝫ
uis oibꝰ ⁊ p̄ſertim bellicis v̄-
tutibꝰ īſtructiſſimū ſcirē:tēpe-
rare mihi nō potui/quo minus ad te nūc aliqd ſcri
berē. Qꝺ etſi tibi forſitā pro tua multiplici talium
notitia ſuꝑuacuū:mihi certe pro mee fidei teſtimo-
nio nō idebitū videret̄. ſiſuſqꝫ ſum qꝺ mihi lectum
aliqn̄ placuerat: ⁊ tibi hoc ſaltē tꝑe placiturū:quo
maxime talibꝰ tāgi poſſes. ab adoleſcētia qdeꝫ tua
uſqꝫ ad hāc etatē nulla ꝓpe tibi vite ꝑs niſi ſub ar
mis acta eſt. Quotiēs iterim dux ⁊ miles: ⁊ quā-
tis ſepe nobilitatꝰ euētibꝰ. Neſcio aūt an vnq̄ꝫ al̄s
tāta tibi rerum moles icubuerit. Potētiſſima atqꝫ
ampliſſima urbiū nr̄i orbis ad rē maximā vnuꝫ te
ex oibꝰ ducē legit. Magna tui opio. Magna ſpes
p̄occupauit aioſ. Ex q̄ die ꝑmū oblato oneri hume
ros ſbieciſti:debellatū oēs credidē. Magnū te hic
urget calcar: Juſta illic uocat idignatio. Juſta ira.
vix ullū nr̄o euo iuſtiꝰ bellū fuit. Rebellarūt ſ̄ui in
dn̄os filii i parētes. utrūqꝫ eni eē debuerāt: ⁊ ſ̄ui ⁊
filii. Quos hic metꝰ/hinc amor a ſcelē cobiberet.
Neutrū ualuit. Et ſtupor eſt meminiſſe quot quan
tiſqꝫ bn̄ficiis obſtrictos:ois diuini ⁊ humani iuris
obliuio aios cepit. hec te igit̄ illinc illiciūt:hinc im-
pellūt. ¶ Niſi aūt euidēs iuſtitia certā tibi victo-
rie ſpem p̄ſtaret adꝰſpernēdū minime. ſed anceps ⁊
graue bellū ꝓficiſceris. Js in cretā iſulā lōge diſtā

Inſula cretē is.

tē. Et ut ſileā pelagi faſtidia que pedeſtris ſ̄mo nō
eq̄t: ⁊ que nemo niſi exptꝰ itelligit: Jpſa itineris lō
gitudo ꝑs eſt vna difficultatuꝫ:q̄ꝫ q̄ꝫ terris tm̄ iter
ꝑegrinꝰ ageres nō bellator. Jnſulā magnā: immo
poſt trinacriā iſularū maximā nr̄i maris inſulaꝫ fa-
moſam potētēqꝫ:cētū quondā urbibꝰ hitatā:ubi re
gia Jouis ac ſepulchrū fuit: ⁊ minotaurꝰ horribilis
⁊ iextricabilis laberinthꝰ. Nulla niſi fallor ex no-
ſtris iſula tāto ſpatio a cōtinēti ſeiūgit̄. vndiqꝫ ua-
ſtū mare atqꝫ iportuoſa ſunt littora. Jntrorſus ac-
cole v̄ſipelles callidi fallaces:neqꝫ apꝺ poetas tm̄
ueteres latinorū ⁊ grecorum:ſed apud ip̄m apl̄m
Paulū ſemꝑ mēdaces hiti:male beſtie:pigri uen-
tris. Ad oia inq̄ꝫ niſi ad fallēdū ihertes: ad id vnū
ſolliciti atqꝫ iſōnes. Cū hiis igit̄ tibi futura res ē:
qbꝰ nō fraus extranea:nō ſcelus iſolitū. Nullū neq
tie nouū genꝰ:ſed trita oia ⁊ frequētibꝰ actibꝰ ⁊ lō
ga ↄſuetudine in habitū ꝑdē v̄ſa. qꝺ nō ultimuꝫ po
ſuerim cōſcia ſcelerū: ⁊ deſꝑatione ultima ſupra ſo
litū irritata. Quid ꝙ magna ꝑs iſule mōtuoſa/ne-
moroſa/iaquoſa eſt? Rura ſqualida:rigida: hiſpi-
da:ihoſpita:paſſus iuii:dubii:pplexi: ⁊ iſidiis op-
portuni. Siqꝫ qꝺ abhominor:ſed nihil a bellorum
ſucceſſibꝰ alienū cogito. Siqd inq̄ꝫ incideret aduer
ſi: ⁊ receptꝰ nulli: ⁊ aditꝰ ipediti: ⁊ ſcopuloſa repa
gula: ⁊ aq̄tice cōpedes: ⁊ carcer equoreꝰ. Quē cū
ita ſint ſic gl̄ie tue gratulor ut cōpatiar labori. Sic
victoriā meditor ne diſcriminū obliuiſcar. Nec ſū
neſciꝰ tm̄ ab initio rerū nihil clarū:nihil altuꝫ:nihil
memorabile ſine labore aut pic̄lo geſtū eē. ¶ Ma
gnā mihi p̄terea ſpem tribuit ſpectata in dubiis v̄-
tus tua:multoqꝫ maximā ipſa cuiꝰ ꝓfiteris patro-
ciniū iuſtitia:qꝫ illā nō deſeret celeſtis fauor. Pu
gnat eni ↄtra ihertiā iduſtria. cōtra ſuꝑſtitionē reli
gio. cōtra mēdaciū v̄itas. cōtra ꝑfidiā fides. cōtra
ſcelus inocētia. cōtra ſeuitiā clemētia. cōtra metuꝫ
ſpes. cōtra cecitatē ꝓuidētia. ↄtra demētiam ſana
mēs. ↄtra leſam cōſciam bn̄ ſibi cōſcia pectora. cō-
tra iniqſſimos fures eqſſimi iudices. cōtra fugiti-
uos ſeruos ſeq̄ces dn̄i atqꝫ ultores. Jn tā igit̄ ineq̄
li certamine vix armis opus eē crediderim. flagra
ſufficiēt. hiis eni olim in ſcythia ↄtra rebellātes ſer
uos uſos dn̄os ꝑmoqꝫ ipetu victoriā cōſecutos cō
ſtat. ¶ Jn hoc tm̄ bellū ꝓfecturo:tibi forſā alii eq̄s
⁊ phaleras. Alii enſes ⁊ galeas. alii archꝰ ⁊ pha
retras obtulerint. Mihi iſta nō ſunt. vn̄ cū apl̄orū
ꝑncipe qꝺ hēo hoc tibi do. Jn nomie Jeſu ſurge ⁊
ambula. Surge inq̄ꝫ magno aio. ambula maturo
cōſilio. cūqꝫ te ducē ſibi oēs elegerint:tu tibi deuꝫ
ducē:celeſteſqꝫ angelos uexilliferos elige. Nēpe
ab aduerſo iferni ſtabūt angeli ꝑditionis huius ac
rebellionis artifices. ſed cōgreſſus hoſtiū eoꝝ a q-
bus celo pulſi ſunt ⁊ ultricis arma iuſtitie nō latu-
ri. Ceterū ne itētū rebꝰ aium v̄bis nō necii ſ ⁊ ex-
hortationibꝰ occuꝑē:vnū hoc admonuiſſe ſuffece-
rit. Fac ut ſoles. exēplis ꝓpriis utē. Quid in ſil̄ibꝰ
egeris/recordare:teip̄m imitādū tibi offero. Ute-
re ⁊ exēplis illuſtriū antiquoꝝ/qbꝰ abūdātē uelte
lectio fecerit uel auditꝰ. Et memēto hāc ipſam ad
quā tu oppugnādā ꝑgis iſulā:dū ditior olim eſſet:
multoqꝫ potētior a Metello qui ob id creticꝰ dictꝰ
eſt:facili domitam icurſu:tibiqꝫ utinā reſeruatum
euētu ſil̄i:ſil̄e ſit cognomē: ⁊ hec hactenꝰ. ¶ Ad id
uenio qꝺ ex me qui magna nequeo:qſi amici iopis
fidele ſubſidiū:ſiue aliqꝺ bellicū munus accipies.

Metellus creticus.

immo eqdem nõ ex me ſed ex Marco Tullio:qui
ꝑmus hoc dixit. Quod ſi nouum audis puto de-
lectabere. Sin ⁊ tu idem olim ſenſeras:gaudebis
ingenium tuum ſpõte ſua in maximi hominis ſen-
tentiam incidiſſe. Fieri autem põt immo fieri aliter
vix poteſt:ut quod dicam tibi per te notũ ſit. Quo
modo enim tãtus dux que ad ducẽ ptineãt ignoraret
Verũ id neq̃ a Tullio neq̃ ab alio dictũ ſcias:pci
pue cũ hoc ipm tulliane facũdie loco quodã ſecre-
tiore recõditũ ſit. Quod ſi ita eſt:qd tue huic notitie
acceſſurũ ſit ſi querit. Multũ ſane. Nã dũ nob ali
qd rõne vel expiẽtia duce pſuaſimus ſed nõ plene
ſed ex iſpato viri cuiuſpiã illuſtris auctas accedat
efficit:ut qd erat opinio:iã ſcia certa ſit: ⁊ circũ p-
cordia ſerpe ſolitũ medullis iſideat. Quod ſi forſan ⁊
hoc ita ſe hẽre ⁊ a Tullio dictũ eẽ cognoueras. eq̃
me tñ auribus audies:ab illo dictũ latiuſcule diſſe
rẽtẽ. ¶ De te enim dictũ eſt. deq̃ alijs ſũmis ⁊ excel
lẽtibus belloꝝ ducibus:quos cois uſu ſmonis ipe
ratores appellabãt. Ego inqt ſic exiſtimo. In ſũmo
impatore q̃tuor has res ieẽ oporte. Sciam rei mi-
litaris:vtutẽ auctẽ felicitatẽ. Ex hijs vides inclite
vir etſi nihil addidero:que tibi ad iplẽdũ pfeſſiõis
tue debitũ necia ſint. Quoꝝ alia itẽtione ai ⁊ dili-
gentia querunt. Alia vo niſi celitus data ſint nullo
vnq̃ ſtudio queri pñt. Hec ex ordine pſeq̃r ut quo

Seneca dã mõ ſicut ait Anneus Seneca ſpeculi vice fũgar
⁊ te tibi oſtẽdã. utq̃ hec tibi plene oia gaudeas ob
tigiſſe. uel ſiqd fortaſſe qd nõ ſuſpicor. nũc etiã de-
eẽ tibi ſenſeris:qd per hoiem poſſibile ſit ipleri ge-
neroſo nixu aſſurgas. ⁊ in eã rẽ niſi reſpuis hoc uti
ualeas exẽplari. Neq̃ enim clarius ſiqs eſt latẽs in
re q̃libet defectus q̃ exacta ptiũ enũatiõe atq̃ exa
minatione cognoſcit. Neq̃ vo tarde aliqd fieri pu
tes qd utilr qdq̃ honeſte ſit. Illud potius tene qm
qcqd male differt:peius omittit. Itaq̃ moꝝ emẽ-
datio ſemp optabilis ⁊ vtutis ſtudiũ uſq̃ ad extre
mos anhelitus laudabile eſt. Sed ſequor ordinem
⁊ ut poſſum qd pollicitus ſum pſoluo. ¶ Pria dos
igit ſũmi ducis eſt ſcia rei militaris. Hec ut relique
artiũ ⁊ doctrina ⁊ exercitatione pcipit. utraq̃ mlͭ
tiplex. Nã ⁊ armoꝝ atq̃ eqtãdi pitia quedam eſt:
que in pace etiã exerceri põt. imo in pace maxime
diſcit. huius ut reliq̃rũ fere oium ſingularis iulio

Juli⁹ ceſar cesari laus eſt. de hijs loquor in qbus militaria tñ
⁊ bellica vſant officia:qbus neminẽ illo vnq̃ ma-
gis enituiſſe plurimi ac certiſſimi ſũt auctores. Eſt
⁊ altior militaris diſciplina que ubicũq̃ diſcat nõ
niſi in acie exercet. Et hec qdẽ ex hijs ꝑmum libris
cõſtat qui rei militaris apud nos apud grecos vo
ſtratagẽmaticon iſcribunt. quoꝝ aliquos me hortã
te deſcriptos hẽre uoluiſti. Itemq̃ ex ois hiſtorie
notitia. añ alias romane. Nulla enim claroꝝ tam fer-
tilis exẽploꝝ. Sepe vo aium tãgũt nõ minus exẽ-
pla q̃ rõ. Inſup ex ꝯſilijs ac pceptis iſigniũ uetera
noꝝ qui multa uel legerint uel expti ſint. Non eſt
enim facilis adeo ut qdã putãt aut fortuita rei mili-
taris ars ſed multis ex regulis magno igenio lõgo
q̃ ſtudio collecta. q̃rũ ſiq̃ negligit:nuſq̃ negligen
tie pñtior pena eſt. Hec eſt diſciplina ſiue ars illa

Valeri⁹ que acriter retẽta:ut Valerius ait ꝑncipatum italie
romano pplo pepit:multarũ urbiũ magnoꝝ regũ:
ualidiſſimarũ gẽtiũ regimẽ largita eſt fauces põti-
ci ſinus patefecit:alpiũ tauriq̃ mõtis ꝯuulſa clau-
ſtra tradidit. Et q̃ſi nõ dictis ſed dicẽdis feſſus vi-
de qd addidit ortũq̃ inqt e puula Romuli caſa to
tius terraꝝ orbis fecit columẽ. hec eadẽ que negle-
cta quo impiũ eiuſdẽ pplͥ redegerit nõ vidit Vale
rius:nos videmus. ¶ Et hec qdem ars triptita eſt.
Nẽpe que añ pliũ:que in plio:que ue poſt pliũ ſint
gerẽda ꝯſiderat:ſeu qs victor ſeu victus euaſerit.
Quibus ſub ptibus q̃ multa ꝯtineant intelligis.
Et hec oia uel legẽdo uel expiẽdo noſcunt. Sed ex-
periẽtia certior. lectio aũt ulior videt. pmptius eſt
enim plurima legẽ:q̃ pauciſſima expiri. vñ fit ut cum
ad expiẽdũ vita hoium breuis ſit:ad legẽdũ tps bre
ue ſufficiat:mõ itellect⁹ ac memoria ſuffragent:ſi-
ne qb⁹ lectio uel iutilis uel caduca eſt. Boni autem
duces viciſſim ⁊ expiunt ⁊ legũt ⁊ lectionẽ expiẽ
tia cõprobãt: ⁊ expiẽtiã lectione ꝯfirmãt. Nullum
diẽ itermiſiſſe ceſar tradit qn quotidie legẽt aliqd:
aut ſcriberet. Itaq̃ qd mirabile poti⁹ q̃ mutabile
fateor ⁊ in magnis itinerũ difficultatib⁹ ⁊ i medijs Ceſar
belloꝝ eſtib⁹ libros fecit. Sane aũt excellẽtiſſimi
q̃q̃ ducũ:ijdẽ ⁊ lr̃atiſſimi fuere. Nec ferme aliqs
pcipue romanoꝝ qui ceteris oib⁹ pro exẽplo ſũt:p-
ter vnũ Mariũ fortaſſis ſine lr̃is fuiſſe repiet. Nã Mari⁹
qbuſdã tãta fuit lr̃arũ copia:ut icertum diceres ar
mis ne eẽnt an lr̃is clariores. Quod pfacile tibi nũc
niſi lõgũ eẽt oſtẽderet. Obſtrepãt ut libet ⁊ irride
ant nr̃i duces. nr̃iq̃ reges ac pncipes qui vtuti bel
lũ ac lr̃is idixẽ ſimulatoq̃ ꝯtẽptu uel igenij tardi-
tatẽ uel ſegnitiẽ ſuã tegũt. ſupellex regia atq̃ augu
ſta ⁊ ornamẽta ducũ erãt lr̃e:eẽntq̃ hodie niſi ce-
ſarũ ⁊ regũ ducũq̃ ai degñaſſent. Quoꝝ inhertia
atq̃ ſupbia mũdus ipe degñauit:abijtq̃ poſt illos
Et hee quãtulecũq̃ reliq̃e lr̃arũ ad plebeios ac ru
ſticos deuolute nõ pro ipſarũ maieſtate ſed pro ne
ceſſitate tempoꝝ idecẽter anguſteq̃ hitãt:breui ut
auguror uoluptatũ atq̃ delitiarũ nouarũ hoſpitũ
ſupuẽtu ab hijs ipſis receptaculis excludẽde. Hij
nr̃i ergo qui dicunt duces q̃ ueris illis ducib⁹ abſi
miles ſint ſi illoꝝ glͥam ⁊ res geſtas hoꝝ ſõno ⁊ co
meſſationib⁹ ꝯferas pmptũ erit aduertẽ:nõ incor
ruptis mõ iudicib⁹:ſed hijs ipſis lr̃arũ ꝯtẽptorip⁹
libidinũq̃ cultorib⁹ niſi prſus obtorpuẽ penituſq̃
depuduit. ¶ Sed de hijs ⁊ ſepe alias: ⁊ plura ho
die dixim⁹ q̃ neceſſe erat. Res enim:ſmo:hitus:mo
res:vita:ꝑncipia:exituſq̃ belloꝝ. cũcta ſilͬ ⁊ ſingu
la hec loquunt aptiſſimeq̃ pnũciãt iter hos ⁊ illos
rei militaris artifices qd iterſit. Tu mihi ſemp ob
hoc vnũ uel maxie placuiſti:q iter tot decora pta
armis nunq̃ lr̃as ꝯtẽpſiſti: ⁊ ſi plus ocij habuiſſes
fieri nõ dubitẽ:in hoc quoq̃ par maiorib⁹ ſtuduiſ-
ſes. Neq̃ tñ ſic intelligar ut philoſophiam aut poe-
ſim ducibus neceſſariam dicam. ſed eas ſaltem lit
teras quibus ⁊ precepta militie ⁊ hiſtorie geſta
percipiant. Que pfecto uel non uenient in animum
uel non ſtabunt:niſi ea iugis lectio ⁊ tribuat ⁊ cõ
ſeruet. Nam quod tinea ueſtibus. quod rubigo ar
mis:hoc litteris notitieq̃ rerum obliuio eſt. om-
nia inficit:conſumitq̃ omnia:niſi ſepe diſcutiantur
frequentiq̃ ſtudio detergantur. Et eſt ut reliqua-
rum rerum:ſic animi ſitus quidam interminabilis
egens cure. In hac quidem militari ſcientia quam
lectione ⁊ experientia conſtare diximus. quod ad
primam attinet:apud grecos athicus Themiſto-
cles eminet:uel Thebanus Epaminundas. Quod
ad ſecundam vo Philopomenes Acheus. In utra
q̃ autem Romani duces ⁊ numero ⁊ effectu om-

De ꝟtu-te q̄ ẽ 2ª dos du cis — nium gẽtium ducibus longe antiſtant. ¶ Sed ne
diu Phoꝛmio Hānibalem : ſiue ut dicitur. ſus mi
neruam doceā. hijs omiſſis ad ꝟtutẽ uenio cui 2ᵐ
Tulliꝰ locū p̄bet. Ea ꝟo quo ad p̄ñs ꝓpoſitum du
plex eſt. vna coꝛpis ſub qua robur mẽbꝛoꝝ ac dex-
Uirtus coꝛpis — teritas ⁊ itegritas ſenſuū colligit̃. Neq̃ eni dux i-
ualidus q̄uis idẽ doctꝰ obeūdiſ bellicis munerībꝰ
aptus hẽbit̃ bonus ille ꝯſilio ſed nō pugne. In tha
lamo utilioꝛ q̄ in cāpo. Que res affricani magni fi
liū ꝟtute ai p̄ri eq̄lẽ: doctrina ꝟo etiā altiorẽ ihabi-
lẽ bello fecit. Cōtra. neq̃ p̄ualidus. ſi nimia coꝛpo
ris mole grauabit̃ repẽte poſſit hic illic ubi res exi-
ſtet exhoꝛtādis militibꝰ ꝓpulſādiſq̃ piculis adeẽ
Neq̃ rurſuſ ſurdus aut cecus uel hoſtiū uel ſuoꝝ
ſtatū circūſpicẽ ſeu ex diſſonis uocibus ⁊ clamore
bellātiū q̄d atq̃ ubi ꝯſulto facto ue opꝰ ſit aduertẽ.
In hac p̄te p̄pollẽtis ⁊ ardẽtis atq̃ ipigre ꝟtuſ cla
Rōani — rū nomẽ hẽt ex nr̄is ipſe Juliꝰ ceſar. ⁊ Papyrius
curſoꝛ nactꝰ ex p̄uicitate cognomẽ. Necnō ⁊ Tul-
lus hoſtiliꝰ romanꝰ rex. ⁊ uterq̃ africanꝰ ⁊ Ma-
Externi — rius. Ex externis Pyrrhꝰ: Hānibal : Maſſimiſſa.
ꝟtus ai — ¶ Altera ꝟo ꝟtꝰ eſt ai. cuius q̄dẽ nota oībꝰ q̄dripti-
ta diſtictio. Nā ⁊ callere opoꝛtet q̄d agẽdū nō ſolū
in p̄lio ꝯtra hoſtẽ. q̄ꝺ ſupioꝛ diſciplina militaris im
pleuerit. ſed ubiq̃ cū oībꝰ. Neq̃ eniȝ ſemp duces
pugnāt: ſed ſepe per iducias aut caſu aliquo poſitſ
armis cū amicis aut hoſtibus colloquunt̃. ubi falli
ſeu agreſte uel ieptū loq̄ aliq̄d turpe eſt. Enimuero
id ſeu natiua, comitas affabilitaſq̃ p̄ſtabit. In qua
Rōani — p̄mꝰ oium africanꝰ maioꝛ fuerit. Inde Auguſtus.
Ueſpaſianꝰ multiq̃ alij. Seu altioꝛ prudẽtia. ubi
ex nr̄is Numa Popiliꝰ rex romanus. ⁊ Fabiꝰ ma
ximus. ⁊ Catones duo clari ſūt. Adde hijs Mar-
cū aureliū. Antoniū lōge ſapiẽtiſſimū. eū dico qui
Externi — phicū maluit q̄ ceſareū cognomẽ. ¶ Ex alienige-
nis Ciri ambo. penus Hānibal. Pōticꝰ mitridates
Et hec quoq̃ ꝟtꝰ trifida eſt. Siq̄dẽ ⁊ meminit ⁊ di
ſcernit ⁊ ꝓuidet. treſq̃ oculos in totidẽ tp̄a mira
Foꝛtiᵈᵒ — rerū diſtātiū cōnexione defigit. ¶ Sequit̃ foꝛtitu-
do. docẽs moꝛtẽ ſp̄nẽ: t̃ribilia nō timẽ. de hac pau-
ca dicturus ſū. Nulli eni ignota eſt: ⁊ hāc vnā mlt̃
ti ducū ꝓpꝛiā militareq̃ ꝟtutẽ opinant̃ cura ſit oi-
um. ſed in bello clarioꝛ iter moꝛtes ac vulnera. Hu
ius ꝟtutis añ alias iuictū hitaculū Roma fuit. ꝓ
Foꝛtes romani — ximū lacedemon ⁊ carthago. hic ex nr̄is occurrūt.
Julius ceſar ſepe dictꝰ dicẽduſq̃. Scipiones duo.
hij qui per iſidias in hiſpania cecidẽ. Affricani to-
tidẽ. Pauli duo. macedonicus ⁊ cānẽſis. Claudiꝰ
Marcellus. Claudius Nero. Tyberius gracchꝰ.
Gaius marius. dꝛuſus. ⁊ germanicꝰ ceſares. Titꝰ
ac Traianꝰ p̄ncipes. Ex uetuſtiſſimis ꝟo p̄mus ac
tertius romani reges. Necnon ex equeſtri oꝛdine.
Horatius cocles. Lucius dentatꝰ. Marcus ſergi-
us. Marcus ſceua. inūabileſq̃ alij. Facilius enim
celi ſtellas ⁊ arenas maris q̄ romane urbis viros
Externi — foꝛtes enūes. ¶ Externi ꝟo lacedemonius Leoni
das. atheniẽſis Milciades. Sup̄q̃ noiatū par vi
roꝝ foꝛtiū Themiſtocles atq̃ Epaminūdaſ. Et ex
antiq̄oribus liber Hercules. Theſeus. Achilles.
Hectoꝛ. Tydeus. Diomedes. Ayax. ⁊ ut Maroni
placeā Eneas. oẽſq̃ q̄s multū debẽtes uatibꝰ vm-
bꝛas Coꝛdubẽſis uates ait. Hānibal q̄ȝ. Genitoꝛ-
q̃ Hamilcar. ⁊ germanus Haſdrubal. Alexander
macedo. ⁊ huius q̄ȝ genitoꝛ Philippus. ⁊ auūcu
lus Alexāder epireſis ⁊ Pyrrhus. Ipſe ẽt epirota
rū rex de quo ſup̄ diximus. Hebꝛeoꝝ iſup̄ aliquot
⁊ in p̄mis Dauid: Joſue: ⁊ Judas: quoꝝ bellice ꝟ
tuti ita diuitas aderat: ut decerpi neſcio: q̄d hūane
gl'ie videret̃. Nec me fallit: q̄uis eā Ariſtoteleſ ip
ſe p̄tulerit: q̄buſdā tū̄ videri poſſe phicū me ꝟtutuȝ
deſeruiſſe oꝛdinẽ foꝛtitudinẽ iuſtitie p̄ferẽdo. Mi-
litarẽ tenui ſȝ quẽ lōge p̄fulgida ꝟtus foꝛtitudo cẽ
ſet̃. ¶ Uere aūt nō minus ducū ꝓpꝛia iuſtitia eſt:
que ſuare nō amicis mō ſed hoſtibus fidẽ docet.
Sūt eteni que licẽ ſibi extimẽt p̄ phaſ ⁊ nephaſ ho — Uirgiꝰ
ſtẽ fallẽ Uirg̃ freti. ubi ait. dolus an ꝟtus q̄s in ho
ſte req̄rat. Q̄ꝺ ipſȝ ibi nō poete grauiſſimi: ſȝ paſſio
nati adoleſcẽtis ore dr̄. Alij in hoſtẽ ꝓuidentiſſimi
duces atq̃ acerrimi ſiue in ſocios federatos: ſiue i
ſb̄ditos iniurijs ac rapiniſ hoſtil'r debachant̃. Q̄ꝺ
malū ⁊ antiquū ⁊ modernū eſt: ſeu illa ignauia eſt
ducū: ſeu iſolẽtia militū auaritieq̃ rabies. utraq̃
ſnia militātiū: ducūq̃ ais extirpāda eſt: ut hoſtibꝰ
ſuet̃ fides: amicis hūanitas: utriſq̃ iuſtitia. ut ⁊ il
lis niſi ſuato decore nō noceas: ⁊ hijs nullo peni-
tus noceas mō. Nā q̄d turpius aut q̄d uſq̄ȝ ſcelera
tius q̄ nocẽ hijs quoꝝ tutele ac p̄ſidio euocatꝰ ſis
⁊ de cuſtode raptorẽ: ⁊ de cane quodāmō lupū fie
ri. Huius gl'ie p̄ma in p̄te clariſſimi hn̄tur Fabꝛi- — Fides i
cius ⁊ Camillus ⁊ Regulus: quoꝝ p̄mi duo cum — rōanis
poſſent dolo vincẽ noluerūt: tertius ne aut dāno-
ſus eẽt p̄ꝛie: aut iſidus hoſti crudeliſſime mori ele-
git. Interq̃ hoſti p̄ſtite fidei ſuatoreſ haud p̄tereū
dus eſt Caſſius. In altera aūt hij ſūt q̄buſ modicū
fuit ſuoꝝ ab iniurijs abſtinẽ niſi ultro pꝛo eis etiaȝ
morirent̃. Ex hijs rome Curtius ⁊ duo Decij. ad-
dit ⁊ tertiū Cicero: ſed ille hiſtoricis videt̃ ignoti-
oꝛ. Athenis aūt Codrus. carthagine Phileni fr̄es — Ext̃nis
ſeſe añ alios offerūt. Quoꝝ p̄muſ ut terrorẽ publi
cū ſedaret. Scd̄i ut victoriā quererẽt labātẽq̃ aci-
em firmarẽt. tertius ut p̄ꝛiam iſtāti excidio eripet.
q̄rti ut fines p̄ꝛios ꝓrogarẽt ad moꝛtẽ uolūtariam
ſūt ꝓfecti: ⁊ ut ciuibus ſuis bn̄ eẽt ipſi nō eẽ uolue
rūt. In utraq̃ ꝟo magnus Pōpeius. Et ſi ad hūc — Rōani
vnū Cicero oẽs bellicas laudes ⁊ quecūq̃ de hijſ
q̄bus egẽt duces ut ſūmi ſint aut diximus aut di-
cturi ſumus: cumulatiſſime ꝯferat iure id q̄dẽ me-
ritoq̃. ſed ſi cuiq̃ maxie ſuū, attribuit̃: uere ꝓp̄a pō
pei magni laus eſt bellica iuſtitia ſil't: ⁊ cognita iter
victorias ac triūphos ꝯtinẽtia. Que ad eā de qua
hic dicẽ aggrediar ꝟtutẽ referẽda eſt ſi vnū q̄ꝺ nūc — Libera
etiā ad iuſtitiā ſpectat adiecero eẽ bn̄ficẽtiā ac liba — litas
litatẽ pulcherrimas ducū ueſtes: q̄bus idecora p'li
ma tegi poſſint. hac Julius ceſar p̄it cūctos in gl'ia
Neq̃ eni q̄ſq̄ ſi Senece ꝟba memorit̃ ſuo. libaliꝰ
victoria uſuſ eſt: ex q̄ nihil ſibi vidicauit p̄ter diſpẽ
ſādi p̄tātẽ. Apꝺ exteros Alexāder p̄mū locū tenet
ut greci uolūt: neq̃ nr̄i obſtāt. ¶ Quarta nūc mi- — Ext̃.
hi ſupeſt modeſtia: quā tẽperātiā uocāt: cui adia-
cet ipſa de qua mō dicebā ꝯtinẽtia: ſine q̄ nō dicaȝ — De mo-
dux: ſȝ nec vir q̄deȝ bonus vnq̄ȝ fuit. Quia ꝟo nūc — deſtia
mihi de ducibꝰ ſmo eſt. q̄d oro p̄itia. Quid mag-
nimitas. Quid ue alie impatorie oẽs artes ꝓfue-
rint. ſi auaritie: ſi libidis aut, gule impio dux victuſ
abiecto freno: quo exercitū regebat ſeq̃ ſuaſq̃ legi
ones p̄cipitet ⁊ in peſtẽ trahat? Quo ſepe multi cū
oibus copijs piere. ¶ Hec igit̃ ſingularis ⁊ ꝓp̄a ꝟ
tus eſt Pōpei. in q̄ ſi imitari illū collega eius Craſ — Mode
ſus uoluiſſet: nunq̄ȝ ipſe cū filio: ⁊ cū tāta ruina im — ſti rōni.
perij cecidiſſet. Pꝛobāt hāc romani duciſ ꝯtinẽtiā

atqꝫ modeſtiā tēplū hieroſolyme opulētiſſimū.ſed
ab hoc itactū duce ab alt'o ſpoliatū. Probāt ⁊ alia
multa quoꝝ ꝑs in v̇bis Ciceronis appet:que mox
iſerā.Eſt quoqꝫ v̇tꝰ hec eadē multoꝝ ꝓpria.ſed aū
alios africani ſupioris cuiꝰ florētiſſima etate ꝓſpi
maqꝫ fortuna.Que duo in p̄mis ⁊ hinc de qua lo
gmur: ⁊ cūctis v̇tutibꝰ aduerſanť:magna ſunt ꝯti
nētie ⁊ pudicitie argumēta.¶ Accedit hijs māſue
Māſuetudo tudo quedā ⁊ ſuauitas facilitaſqꝫ ai.In qua africa
nus idē ⁊ Julius ceſar excellūt.hac ad ꝯciliādos
hoium aios nihil efficaciꝰ.Eſt huic ꝯfinis eq̄litas
quedā familiaritaſqꝫ cū exercitu. Que res maxie
milites amātiſſimos ducū facit.In qua notꝰ Uale
Externi rius coruꝰ ⁊ Marcus ex nr̄is.Ex externis Hanni
bal.Et hee qdē artes beniuolētia ⁊ amore ſic hijs
abiecte ſeueritas atqꝫ impioſitas exercitū ac ſubie
ctos metu frenāt.Quibꝰ artibꝰ Marcus curius.
⁊ Quintiꝰ cincinatꝰ. ⁊ Papyriꝰ curſor. ⁊ Fabius
Rōani maximꝰ notiſſimi.Sꝫ nullus ea in re Junio bruto
Manlioqꝫ par torq̇to.Quoꝝ p̄mū publice liberta
tis amor ipulit ut ꝓprios filios a ſe depulſe tyrāni
di fauētes ſeruil'r v̇gis ceſos ſecuriqꝫ ꝑcuſſos ad
mortē ageret.Scd̄m v̇o caſtrēſis diſcipline ſtudiū
coegit ut p̄clare idoliſ adoleſcētē filiū ꝙ iniuſſu eiꝰ
in hoſtē pugnaſſet ilico iuberet occidi:q̄uis ⁊ vni
cū ⁊ victorē.Addiť huic ſeueriſſimi facti comes:
Poſthumiꝰ tyburtꝰ.Cuius ego ne p̄termiſiſſe poti
us q̄ ut aſſeruiſſe rē tātā videar mētionē fecerim.
Apud quoſdā eni ſcriptoꝝ certa res.apō alios fa
De patientia cti eiꝰ in ambiguo fama eſt.¶ Hijs tā multis ⁊ pa
tiētia iūgiť eaqꝫ multiplex.hec dolores corpis eq̄
nimiter ꝑfert.Illa q̄ſi q̇dā vulnꝰ auriū atqꝫ ai co
tumelias fert v̇boꝝ.utraqꝫ ducibꝰ ⁊ militaribꝰ vi
ris accōmoda.Prima qdē fortitudinē.ſcd̄a v̇o ci
uilitatē reſpicit atqꝫ modeſtiā ipſam: de qua ſmo
Rōani eſt.In p̄ma Mutius ⁊ Mariꝰ ⁊ ipſe Pōpeiꝰ clari
hēnť. ⁊ Attiliꝰ qdā Ceſaris miles maſſilie ſpecta
Externi tus ⁊ Marcꝰ ſergiꝰ:cū eiſdē qbꝰ ſup̄ comitibꝰ.Ex
externis v̇o Cinigerus atheniēſis grecis hiſtorijs
celebratꝰ eſt.In altera v̇o romani ipatores Juli
Rōani us ⁊ Auguſtꝰ ex nr̄is.Ex externis Philippꝰ ⁊ An
Externi tigonꝰ macedonū reges. ⁊ Piſiſtratꝰ atheniēſium
tyrānꝰ.Deniqꝫ nr̄os atqꝫ exteros magnꝰ ip̄e Pom
peius oēs ſupat.¶ Quo admoneor:ut ex libro q
de eiꝰ laudibꝰ ſcriptꝰ eſt:ac de impatoꝝ ſeu ducum
ꝯtinētia.Deqꝫ hijs q̄tuor que in duce regrimꝰ Ci
ceronis v̇ba pauloaū ꝓmiſſa ſubſcribā:que tibi uľ
uſui uel delectationi fore ꝯfido.Neqꝫ eni ingt ille
V̇tutes ipatōie ſunt ſole v̇tutes impatorie:que vulgo exiſtimanť.
labor in negocijs:fortitudo in ꝑiculis:induſtria in
agēdo:celeritas in ꝯficiēdo:cōſiliū in ꝓuidēdo.Et
poſt hec.Nō eni ingt bellādi v̇tꝰ ſolū in ſūmo ac ꝑ
fecto impatore querēda eſt.ſed multe ſūt artes exi
mie huiꝰ adminiſtre comiteſqꝫ v̇tutis.Ac p̄mū quā
ta inocētia debēt eē impatores:quāta deide oibuſ
in rebꝰ tēperātia:quāta fide:quāta facilitate:quan
to igenio:quāta humanitate.Nec lōge poſt ꝓpter
hāc auaritiā ingt impatoꝝ:quātas calamitates q̄
cūqꝫ uētū ſit nr̄i exercitꝰ ferāt:qs ignorat. Itinera
que per hoſce annos in italia per agros atqꝫ oppi
da ciuiū romanoꝝ nr̄i impatores fecerūt:recorda
mini.tū̄ facilꝰ ſtatuetis qd apud exteras nationes
fieri exiſtimetis.utrū plures arbitramini per hoſce
annos militū nr̄oꝝ armis hoſtiū urbes:an hyber
nis ſocioꝝ ciuitates eē deletas.Neqꝫ eni pōt exer
citū is ꝯtinē impator qui ſeip̄m nō ꝯtinet. Neqꝫ ſe
uerꝰ eē in iudicādo:qui alios in ſe ſeueros eē iudi
ces nō vult.Quibꝰ dictis ad Pōpeij laudes v̇ſus.
Et miramur ingt hūc hoiem tātū excellē ceteris:cu
ius legiones ſic in aſiā ꝑuenerūt ut nō mō manꝰ tā
ti exercitꝰ:ſed ne ueſtigiū qdē cuiqꝫ pacato nocuiſ
ſe dicať.Iā v̇o quēadmodū milites hibernēt quoti
die ſmones ac lr̄e ꝓferunť.Nō mō ut ſūptū faciat
in militē:nemini vis afferť.ſed ne cupiēti qdē cuiqꝫ
ꝑmittiť.hyemis enim nō auaritie ꝑfugiū:maiores
nr̄i in ſocioꝝ atqꝫ amicoꝝ tectis eē uoluerunt.Age
v̇o ceteris in rebꝰ q̄lis ſit tēperātia ꝯſiderate.vn̄ il
lā tātā celeritatē ⁊ tā icredibilē curſum iuētū puta
tis.Nō eni illū eximia vis remigū aut ars iaudita
quedā gubnādi aut uēti aliq noui tā celeriter in ul
timas terras ꝑtulerūt.ſed hee res que ceteros re
morari ſolēt nō retardarūt.Nō auaritia ab iſtitu
to curſu ad p̄dā aliquā deuocāt.nō libido ad uolū
tatē.Nō amenitas ad delectationē.non nobilitas
urbis ad cognitionē.Nō deniqꝫ labor ipſe ad q̄etē
Poſtremo ſigna ⁊ tabulas ceteraqꝫ ornamēta gre
coꝝ oppidoꝝ:que ceteri tollēda eē arbitranť ea ſi
bi ille ne viſenda qdē exiſtimauit.Itaqꝫ oēs qdem
nūc in his locis Gneū pōpeiū ſicut aliquem nō ex
hac urbe miſſuꝫ:ſed de celo delapſuꝫ ituenť. Nūc
deniqꝫ icipiūt credē fuiſſe hoies romanos hac q̄n
dā abſtinētia:Qd̄ iaꝫ nationibꝰ exteris icredibile
ac falſo memorie ꝓditum videbať.Nūc impij nr̄i
ſplēdor illis gētibꝰ lucet.Nūc itelligūt nō ſine cau
ſa maiores ſuos tū̄ cū hac tēperātia magr̄atꝰ hēba
mus ſuire pp̄lo romano q̄ impare alijs maluiſſe.
Iā v̇o ita faciles aditꝰ ad eū p̄uatoꝝ.ita libere que
rimonie de alioꝝ iniurijs eē dicunť:ut is qui digni
tate p̄ncipibꝰ excellit:facilitate ifimis par eē videa
tur.Iā quātū ꝯſilio:quātū dicēdi grauitate ⁊ copia
ualeat.in quo ipſo ieſt quedā dignitas impatoria:
uos q̄rites hocipſo in loco ſepe cognoſcitis.Fideꝫ
v̇o eiꝰ iter ſocios quātā extimari putatis:quaꝫ ho
ſtes oium gētiū ſciſſimā iudicarint.humanitate iā
tāta eſt:ut difficile dictu ſit:utrū hoſtes magis v̇tu
tē eiꝰ pugnātes timuerint an māſuetudinē victi di
lexerint.¶ Hactenꝰ Cicero cuiꝰ hāc tātā v̇boꝝ cō
geriē ep̄l'e per ſeipſam feſſe iā licet atqꝫ onuſte ſciēſ
ſupimpoſui q: neſcio an uſq̄ alibi de bonis ducuꝫ
moribꝰ ꝯtinētia:humanitate:facilitate clarius ſcri
ptū ſit.Quibꝰ etſi nūc fortaſſe nō egeas eo ꝙ nō ꝑ
agros ſocioꝝ:ſed per apta maria iter acturꝰ es atqꝫ
exercitū claſſibꝰ traiecturꝰ:cūqꝫ ad iſulā ꝑueneris
ſociale nihil ſed hoſtilia oia repturus:uti hijs tū̄ lo
co ac tp̄e alio licebit.q̄ū ſidē quolibet ad bellum ut
video natꝰ es.¶ Tertiū reſtat auc̄tas que ex p̄di De auc̄te ducis que eſt
ctis maxie naſciť.Augeť aūt fama nois ⁊ opiniōe 3ª dos
hoiuꝫ de ducū v̇tutibꝰ ac ꝓſꝑitate ꝯcepta. Nō ni
hil ⁊ forma corpis ꝯfert nō mūditijs culta: ut ait
Liuiꝰ.ſed virilis ⁊ uere militaris.Inſup ⁊ nobili
tas ſanguis ⁊ caſtrēſis eloquētia quo in gn̄e Juliꝰ
ceſar africanꝰ maior ⁊ Pōpeius magnꝰ opinatiſſi
mi hēnť.Quoꝝ tāta fuit auc̄tas:eaqꝫ ſub illis mili
tū fiducia ut nō ſe ad p̄liū ac diſcrimē:ſed ad victo
riā ⁊ ad p̄dā duci crederēt:Quo nihil utiliꝰ ad uo
tiuos ac ꝓſꝑos belli euētꝰ:quos in ꝯriū v̇ti ſolē diſ
fiducia bellatoꝝ ex leuitate aut ihertia ducuꝫ orta
ſepe comptū eſt.hoꝝ certe triū is quem p̄mum po
ſui:tam diſertus fuit ut non modo militari facun
dia cunctos duces vicerit ſed forēſi etiaꝫ ſummos

eq̄uerit oratores.Scđus aucti quã ſeu ꝟtꝰ illi ſeu nã peperat iſinitũ qddã addidit arte mirabili:neqꝫ negate vnqꝫ diuine ſtirpis neqꝫ aſſerte ne opionez pectoribꝰ ciuiũ de ſe herētē uel mēdacio ꝯcuteret: uel ꝟitate ꝯuelleret:ſed ſilētio cõfirmaret.Moribꝰ qꝫ qbuſdã ſingularibꝰ p̄ter ſupqꝫ hoiuz modum ſecreta ac ſolitaria in tēplis mora: ⁊ certiſſima in dubijs futurarũ ut p̄ntiũ rerũ ſpe:q̄ſi deoꝝ quotidianis alloquijs ꝓmiſſiſqꝫ celeſtibꝰ.ſecutꝰ in hoc Numã romanũ regē: ⁊ Mioem gnoſiũ:niſi qꝫ qđ illi i pace meditati fuerãt hic ad bella ꝯuertit.¶ Quartũ atqꝫ ultimũ felicitas nõ ſolũ in militia ſed in vita eſt. Nēpe huc oia referunt.hãc ꝟo nec dare ſibi qſqꝫ põt:nec augē diuinũ plane munꝰ:ſed ita duci neceſ̄ ut qꝫq̄ꝫ reliqs affluat:ſi hoc vnũ deſit:nemo ifelicē ducē:doctũ ſꝫ ac ſtrenuũ eligēdũ cēſeat.Nã ut felicitatē fiducia:ſic ifelicitatē ducũ ſequit̄ militũ pauoꝛ:quo nil ꝓpiꝰ exitio eſt.¶ In hac qdē longe eminēt ꝓximi tres ex nr̄is.Ita dico niſi ultimꝰ vite qꝫ felicitatis pluſculũ hũiſſet.Itē Africanus minoꝛ ⁊ Camillus ⁊ Titꝰ ⁊ Traianꝰ ⁊ Theodoſiꝰ.Silla ēt ⁊ Mariꝰ ⁊ Uētidiꝰ baſſus:vir forꝫ humillime ſꝫ foꝛtune mirabilis:cui victoriã de Parthis icredibilē craſſorũqꝫ vindictã fata ꝯceſſerint. oēs tñ ut fama fert Metellus ille felix dictꝰ ſupgredit̄.Et ſi iuxta ſniam uera ꝓfũde fodiētiuz:nullus hic felix ſit:ſed de felicitate bellica loqmur: ⁊ felicē ducē dicimꝰ vincē̄ ſolitũ:iſuetũ vinci:ꝓpitia in cãpis exigit̄:domi ſꝫ aſpioꝛ ſit foꝛtuna.Atqꝫ ita idez felix dux:virqꝫ ifelix dici poterit.In hoc nũo ex externis Alexãder eſt macedo: ⁊ Cyrꝰ rex pſaꝝ niſi i ſcythiã preriſſet: ⁊ carthaginēſiũ dux Hãnibal.ſi aut Mabarbali crediđiſſet:aut paulo maturiꝰ obiiſſet.Neqꝫ hinc Karolus magnꝰ excludit̄ qui ultimus tpe haud idignãs ultimũ eplē locũ ꝑuet.Tibi nil hoꝝ defuiſſe hactenꝰ ⁊ fama loquit̄: ⁊ res ꝓbat:ne ue ſũmis in caſibus deſit p̄coꝛ cupio/ ⁊ ſpo. vnũ hēs qꝫ p̄ter duos tm̄ hijs oibꝰ defuit Chꝛm regē.Iiã felix victoꝛqꝫ regredē̄ ⁊ dei amorē ⁊ gloriã imoꝛtalē ⁊ illiꝰ magne reipublice fauorē ꝑpetuum tibi ac tuis fide eximia atqꝫ iduſtria ꝓmerere. Et uale memoꝛ mei.Pataui kalenđ.apꝛil.

¶ Ad eundē gratulatio uelocis incruenteqꝫ victorie. Epiſtola.II.

b Ene hēt:nõ ſemp qđ uerebar:ſed interduz qđ ſpabã accidit.viciſti eni:qđqꝫ eſt optimũ icruēta victoria eſt. Nulla tãta ꝓſpitaſ belli eſt:que nõ nimio emi poſſit.hec nullo ſanguie empta eſt.nec minoris ideo:ſꝫ maioris eſt p̄cij.Armatã p̄ma pugne in frõte iuſtitiã fuiſſe crediderim qua ꝯſpecta cecidē̄ ai hoſtiles: ⁊ ꝯſcie cuſpide iniuſta acies fuſa eſt.Alioqn:quo mõ tot armati viri ſolo viſu territi terga ꝟtiſſent? Erãt itꝰ in illoꝝ p̄coꝛdiis ex memoria ſcelerũ diffidētia ⁊ metꝰ.Magnas ptes in caſtris hoſtiũ hēbatis.Poterat quorũdaz foꝛtaſſe iudicio victoria clarioꝛ videri:ſi multo cruore rutilãtioꝛ fuiſſet.At me hercle nec felicioꝛ utilioꝛqꝫ reipublice nec tibi gl'ioſioꝛ nec mirabilioꝛ in ſe ipſa.Nulla eſt eni tã iſtructa acies que nõ in curſu rapido atqꝫ imp̄ſſione p̄ualida ⁊ obſtinatis i moꝛtē ais vinci queat.Sine ferro ⁊ ſanguie vincē̄: ea demũ victoria uera eſt que hoſtē ſubigit:ciuē ꝑuat Nõ eſt in lucro ponēda multoꝝ moꝛte ciuiũ parta moꝛs hoſtiũ.Scitum eſt illud icliti ducis malle ſe vnũ ciuē ꝑuare qꝫ mille hoſtes occidē̄.Nēpe hoſtis

Uera victoria ē ſine ſanguine ⁊ ferro

aut victꝰ:aut placatꝰ in amicitiã trahi põt:at ꝑemptꝰ ad vitã ciuis retrahi nõ põt.Ego qdē multa circũſpiciēs ⁊ amãtis more multa metuēs:te in arma ꝓficiſcētē multa monuerã.victoriã certe ſpans: ſꝫ neqꝫ tã facilē:neqꝫ tã celerē.Itaqꝫ nõ minꝰ mihi negocij ſupeſſe p̄ſagiebã:neqꝫ pauciora poſt victoriã uel in bello ſcribēda mihi qꝫ añ belli p̄ncipiũ opinabar.Sꝫiam hēo cretēſiũ cõſcie:ac pauori qui me ħ labore liberãt.¶ Ex oibꝰ eqdē que tũc ſcripſi:vnũ tibi p̄cipuũ decerpſiſti ut cũ Metello de vincendi celeritate ꝯtēderes.Et hoſtes bello igit̄ ⁊ Metellũ uelocitate ſupaſti.Qđ ad te attinet romano more: ⁊ romano certe aio in bellũ ibas:patus.ſ.ut ait Cicero aut vincē̄ aut mori.Cõtra.Illi aũt te cõſpecto idigenarũ more capꝛearũ cita foꝛmidine:circũuēti magniqꝫ metꝰ telo ſaucij atqꝫ ꝯfixi q̄ſi ad dictaniũ notã ſibi ⁊ vulneribꝰ ſalutarē herbã ad victoris miam ꝯfugerũt.Sic tui fama nois: ſic notiſſima Uenetoꝝ ꝟtꝰ/ac potētia:nec minꝰ nota clementia:bellũ graue mira facilitate ꝯfecit.¶ Ceterũ ut ꝓſpa ⁊ ꝓna cũcta cũ hoſtibꝰ:ſic cũ ipꝛobis pfidiſqꝫ militibꝰ difficultatis ac piculi plurimũ fuit.Qui cupiditate atqꝫ iuidia excecati nõ exercitũ mõ ad rebellionē ꝟbiſ accēdē̄ ſed te quoqꝫ ſuũ ducē ſub q̊ tã feliciter militaſſent:ferro aggredi auſi erant:ne qñ foꝛſitã viciſſe te ſine piculo gl'iari poſſes.Quez tu motũ magnis etiã ducibꝰ ꝑfecto terribilem magnis te maiorē ꝓbãs multa ꝟtute atqꝫ ꝯſtãtia cõpꝛeſſiſti:p̄uateqꝫ diſſimulatoꝝ iniurie leſam rēpu. ultꝰ es iuſto ſupplicio paucoꝝ gete ilico rebꝰ reddita: ⁊ exercitu ad obſequm reuocato.In hoc quoqꝫ magnifice ut in multis incõparabiles illos duces. africanũ maiorē ac Iuliũ Ceſarē imitatꝰ.¶ Itaqꝫ cũ oia ⁊ ſi magna atqꝫ memorabilia:bꝛeuia tñ atqꝫ uelocia fuerint.Nõ eſt equũ ſcripturã rebꝰ ipſis de qbꝰ terit̄ lõgiorē eē.Sicut aũt multũ ſcribē̄ neceſſe nõ fuit:ſic debitũ viſum eſt hinc tue ꝟtuti hic foꝛtune publice gratulari:teqꝫ cũ victoria redeũtē letis ac triũphalibꝰ ꝟbis excipe.¶ Salue igit̄ metelle cretice.ſeu tu nr̄ Scipio ueronēſis ꝑuatoꝛ ciuiũ:victoꝛ hoſtiũ:punitoꝛ ſontiũ:militie reſtauratoꝛ.Tu nobis victoriã ſine ſanguine gl'ioſam. Tu exercitũ ſine lite reducis icolumē.Tu rei bellice ſuas leges.tu captis ciuibꝰ libtatē.tu pꝛie pacē ⁊ pdita regna reſtituis.Quibꝰ meritis ⁊ ſi p̄dē lauree ciuiceqꝫ decꝰ obſoluerit corone: ⁊ ſi niuei coꝛnipedes atqꝫ aurei currꝰ: ⁊ capitolia ſũma defuerint:p̄mia antiq̄ victoribꝰ:ꝟtutē tñ amãtiũ in ais quo nullũ auguſtiꝰ theatrũ:nulla ꝓꝛſus arx celſioꝛ gl'ioſiſſime triũphabis.Uale teqꝫ qꝫpꝛimuz tuoꝝ oculis exoptatum refer.Uenetijs.iiij.idus Iunias.

Uocat luchinũ de ꝟme ſcipiõez ꝟonēſez

¶ Ad Petrum Bononienſem rhetorem.de victoria Uenetorum. Epiſtola.III.

e T ſi p̄ns aio coꝛpe ꝓximus:pene auribus ſtrepitũ plauſũqꝫ.pene oculis fumũ puluereqꝫ haurias ludoꝝ.Et ſiqd notitie defuerit nocte dieqꝫ cõmeãtiũ viua uox ſuppleat.credo tñ te cupide meis lr̄is pcepturũ que cupidius ſpectaturus fueris:niſi hãc tibi pulcherrimã uoluptatē moꝛbꝰ coꝛpis iuidiſſet.Nã qđ oro te pulchꝛius: ſiue qđ iuſtiꝰ ſpectaculũ fingi põt:qꝫ iuſtiſſimã ciuitatē nõ de vicinoꝝ iniurijſ:nõ de ſimultatibꝰ ciuiũ aut rapiniſ ut reliqs:ſꝫ de ſola iuſtitia gaudētē cernē̄? Auguſtiſſima Uenetoꝝ urbs:Que vna hodie libtaſ ac pacis ⁊ iuſtitie domꝰ eſt vnũ bonoꝝ reſu-

Laudat urbē venetiarum

gnū.vnꝰ portꝰ quē bn̄ viuē cupiētiū tyrānicis vndi
qꝫ ac bellicis tēpeſtatibꝰ q̄ſſe rates petāt.Urbs au
ri diues ſed ditioꝛ fame:potēs opibꝰ ſed v̄tute po-
tētioꝛ:ſolidis fundata marmoribꝰ:ſed ſolidiore eti
am fundamēto ciuilis ꝯcoꝛdie ſtabilita:ſalſis cicta
fluctibꝰ ſed ſalſioribꝰ tuta ꝯſilijs.Nolīz credas de
recepta crete iſula que uetuſtate nois igēs lꝫ tm̄ in-
gētibꝰ ais pua res eſt:⁊ pua p̄ter v̄tutez oia q̄ꝫuis
maxima videant̄:ſed de euētu q̄lē eē decuit hoc eſt
nō de ſua ſed de iuſtitie victoria gl'iet̄ ac gaudeat.
Nā qd magnū viris foꝛtibꝰ hac potētia ⁊ hoc du-
ce atqꝫ hijs terra mariqꝫ militie magr̄is viciſſe in-
bermes greculos ⁊ neqtiā fugitiuā?Magnuꝫ eſt
ꝙ nr̄a etiā nūc etate tā cito foꝛtitudini fraus cedit
⁊ v̄tutibꝰ vitia ſuccūbūt:ꝙqꝫ nūc etiā deus curat
atqꝫ aſpicit res humanas.Ego dn̄s inqt ⁊ nō mu
toꝛ.Et rurſus.Ego inqt ſum qui ſum.Nō eēt autē
uere ac plane ſiqua ei mutatio ieēt.qd̄ fuit idipſuꝫ
eſt neqꝫ a caſu hoc illi nomē tribuit pſalmiſta.Qd̄
iſup fuit.qd̄qꝫ eſt idip̄m erit ſemp.imo qdē neqꝫ fu
it:neqꝫ erit illi ꝓpꝛie ꝯuenit:ſed eſt tm̄ ſil'i mō ⁊ qd̄
ſciuit ſcit:qd̄ uoluit vult:qd̄ potuit pōt.Id ſicui vn
q̄ꝫ dubiū fuiſſet:eo ꝙ uel culpis hoium manifeſtis
uel occulto dei iudicio negligi qn̄qꝫ moꝛtalia viſa
eēnt.ecce ut nup incruēte faciliſqꝫ victorie mira ce-
leritas declarauit.Que tāta fuit ut ꝑfectū anteq̄ꝫ
ceptū bellū:qd̄ de ilijs olim rome:nūc de cretēſibꝰ
Uenetijs audiret̄.hinc ergo gaudiū hinc triūphꝰ.
¶Lōgū neqꝫ occupati atqꝫ humilis ſtili eſt:totaꝫ
ſacre ſeriē letitie v̄bis amplecti.Rerū ſūmā accipe
cū ad duo nonas Iunij anni huius milleſimi trecē   victoria de cretēſibus
teſimi ſexageſimiq̄rti hora ferme diei ſexta foꝛte
ad feneſtrā ſtarē.maria alta ꝓſpectās:eētqꝫ vna fr̄
olim meus:nūc pī amātiſſimꝰ patracēſis archiep̄s
qui autūni p̄ncipio ad ſedē ꝓpꝛiā trāſiturus pp im
motā foꝛtune fauoribus caritateꝫ:hic in domo ſua
que mea dī hāc agit eſtatē.ſubito lōgarū vna naui
um q̄s galeas uocāt:ramis circūfulta frōdētibus:
portꝰ oſtia remis ſubit iopino ꝓſpectu nr̄m colloq-
um iterrūpēs.Illicet auguriū cepimꝰ leti aliqd ru-
moris illā uehē:ſic tōſis uada frāgebāt uelis nau
te alacres:⁊ frondibꝰ coronati iuuenes leto vultu
uexilliſqꝫ ſup v̄ticē agitatis e ꝓra ipſa victricē ſed
adhuc ignarā rei p̄riam ſalutabāt.Iā ꝑegrine na-
uis aduētū ſigno dato ſūme turris excubitoꝛ nūci-
arat.Itaqꝫ nulliꝰ impio ſed noſcēdi deſiderio ad lit
tus e tota urbe ꝯcurſum erat.Cū v̄o iā ꝓpioꝛ facta
⁊ ſubiecta oculis res eēt aduertimꝰ ſigna hoſtium
de puppe pēdētia:nihilqꝫ tam dubij ſuparat:qn vi
ctorie nūcia nauis eēt.Necdū tm̄ belli:ſed p̄lij cu-
iuſpiā:aut capte urbis alicuiꝰ victoriā ſꝑabamus.
neqꝫ qd̄ erat capiebāt ai.At ubi in terrā egreſſi nū
cij v̄ba in ꝯſilio fecē:ſupꝛa ſpem ſupꝙ fidē leta oia
Uicti eni ceſi/capti/ ⁊ fugati hoſtes:ciues vinculiſ
eruti:urbes ad obſequm reuerſe:reipoſitū crete iu
gū.poſita arma victrītia.pactum deniqꝫ ſine cede
bellū:⁊ pax ꝑta cū gl'ia.¶Quibꝰ cognitiſ dux Lau
rētius uere celſus vir niſi me foꝛſitan amoꝛ fallit ⁊
magnitudine ai ⁊ ſuauitate moꝝ ⁊ v̄tutū ſtudio ſu
perqꝫ oia ſingulari pietate atqꝫ amore p̄rie memo-
rādus:ſciēſ nil rite nilqꝫ feliciter fieri niſi ſūptū fue
rit a religione p̄ncipiū:in laudes dei ⁊ gr̄arū actio
nes toto cū populo ſe ꝯuertit.perqꝫ urbē oēm:ſed
ꝯſpectius in baſilica bti Marci euāgeliſte:qua nul
la ut reoꝛ uſq̄ꝫ pulchꝛioꝛ factū eſt:quātū fieri ꝑ ho-
minē deo pōt ſacris celeberrimis ⁊ ꝓceſſione inſi-
gni añ ⁊ circa tēplū hita ubi nō ſolū ppl'us clerus-
qꝫ ois affuit:ſed p̄lati etiā externi quos hic uel ca-
ſus aliqs uel vidēdi amoꝛ uel vulgata deuotio de-
tinebat.¶Peractiſ eximie que ad rē diuinā ꝑtine
bāt in ludos ac ſpectacula v̄ſi oēs.Opoſum fuerit
enūare quot ludoꝝ ſpēs.que foꝛme.qui ſūptꝰ.que
ſolēnitas.qs oꝛdo.ut qd̄ in re tali raꝝ ualde ⁊ mira
bile:nullus uſq̄ꝫ tumultꝰ:nulla ꝯfuſio:nulluſ rācoꝛ
ſed oia plena letitie plena gr̄e plena concoꝛdie atqꝫ
amoris.Et ſic magnificētia regnū ſuū tenuit ne in-
de modeſtia ac ſobꝛietas exularēt:ſed in ſua illā ur
be ⁊ in ſua feſtiuitate regnātē regerēt frenarentqꝫ.
Multos qdē feſtos dies uario appatu celebꝛitas
hec deduxit duobꝰ tādē tota res ludis clauditur.
Quibꝰ ego nūc ꝓpꝛia noia latina nō hēo.dicaꝫ tm̄
ut itelligas.Alter nēpe diſcurſus.Alter ꝯcurſuſ ut
arbitroꝛ dici pōt.In altero eni recto calle decurrūt
ſinguli.In altero ſinguli ſingulis hincide ꝯcurrūt.
uterqꝫ ludus equeſter:ſed ihermis p̄mꝰ/niſi ꝙ ha-
ſtis ⁊ clypeis decurrētes ſericis exuuijs uēto effu-
ſis quādā bellici actꝰ imaginē rep̄ntāt.At ſcd̄s ar
matꝰ ⁊ duelli ſpēs quedā.Itaqꝫ in illo qdē elegan
tie plurimū:ꝑiculi minuꝫ.In hoc aūt artificio par
diſcrimē.vn̄ nō ſat ꝓꝑe aſtiludiū galli uocāt.Qd̄
nomē p̄mo magis ꝯuenit.Illo eni uere ludit̄:hꝫ cer
tat̄.ceterū in utroqꝫ qd̄ narrāti alteri vix me credu
lū p̄buiſſeꝫ:ſed nūc oculis meis credo magna ⁊ mi
ra ꝓꝛſus iduſtria.Nō ut mūdo ꝑſuaſum eſt nauti-
ce atqꝫ equoree ſed militaris ac marcie gētis emi-
nuit.Ea eqtādi tractādorūqꝫ ars armoꝝ:ea demū
eſtus ⁊ laboꝝ patiētia:que qbuſuis acerrimis ter-   Platea venetiarū parē nō hēt i mundo
re bellatoribꝰ ſatis eēt.¶Uterqꝫ ludus in platea
illa cui neſcio an terrarū oꝛbis parē hēat:añ ipſam
marmoreā atqꝫ aureā tēpli faciē exhibitꝰ:⁊ p̄ori q
dē ludo nemo externꝰ iterfuit.Quatuoꝛ ⁊ viginti
nobiles adoleſcētes foꝛma hitu ⁊ etate ꝯſpicui hāc
ſibi ꝑteꝫ letitie delegē:accerſito Ferraria Thoma   Thōas bābaſiꝰ
bābaſio.Qui ut poſteris bꝛeuiter notꝰ fiat:ſiquid
ego apud illos aut notitie ſum hiturꝰ aut fidei:ta-
lis eſt hodie in vniuerſa Uenetia:q̄lis quondā Ro   Roſciꝰ romanꝰ
me Roſcius:mihi v̄o tā charꝰ tamqꝫ familiaris q̄ꝫ
Tullio ille fuit.etſi ut in altera qdē harū amicitiaꝝ
ꝑte poꝛtio igēs:ſic in altera multa iſit iparitas.Ce
terū huiꝰ ductu ⁊ ꝯſilio ludus hic actꝰ ⁊ pactꝰ tan-
to eſt oꝛdine:ut nō hoies currē ſed uolare angelos
iudicares:mirū ſpectaculū tot ephebos oſtro atqꝫ
auro ueſtitos cernē:tot aeripedes ac fulgētes falle
ris equos:ſic regētes frenis:ſic urgētes ſtimulis:
ut vix terrā pedibꝰ tāgē viderent̄.Atqꝫ ita ſui du-
cis edictū p̄ntibꝰ ais obſuātes:ut hoc ad terminū
ꝓpiquāte ille clauſtris erūperet:Ille aūt ſe curſui
p̄pararet:qui alternatione hac ⁊ ſūma diuꝫ ꝑitate
in circulos re digeſta.vnus iſqꝫ ꝑpetuꝰ curſus erat
dū vniꝰ finis p̄ncipiū eēt alteriꝰ ⁊ deſinēte ultimo
rurſuꝫ p̄mꝰ icipet:ita ut cū multi tota luce currerēt:
ſero vnū diceres ꝯcurriſſe.Et viciſſim nūc haſtarū
fragmina celo uolitātia nūc uēto crepitātia cernēs
ſigna purpurea.Nec dictu facile nec credibile eſt
auditu:que nā ibi indies hoiuꝫ frequētia.Nullus
ſexꝰ:nulla etas:nulluſ ſtatꝰ defuit.¶Iā dux ip̄e cū
imēſo ꝓcerū comitatu frōtē tēpli ſupꝛa ueſtibuluꝫ
occuparat.vnde marmoreo e ſuggeſtu eēnt cuncta   Eq enei qui ſunt venetijs
ſub pedibus locus eſt:ubi q̄tuoꝛ illi enei ⁊ aurati
equi ſtāt antiqui opis ac pꝛeclari:quiſquis ille fuit

artificis:ex alto pene viuis adimētes ac pedibꝰ ob
ſtrepētes. Ne ue eſtiuus ſol ꝓnꝰ ad ueſpam aut ca
lore offenderet aut fulgore diuerſicoloris auleis
uſqueq̈ꝫ pēdētibꝰ ꝓuiſuꝫ erat. Illic ego rogatus:
Que crebra dignatio ducis eſt ad dexterā eiꝰ ſedi
ueꝝ bidui ſpectaculo ꝯtētꝰ de reliquo occupationē
nulli icognitā excuſaui. Infra vō nihil uacui:nō ut
ꝓuerbiū de grano milij aiūt milij granū in terrā cadere potuiſſet:platea in
gēs tēplū ipm̄:turres:tecta:porticꝰ:feneſtre nō tm̄
plena ſed ꝯferta oia: ⁊ ꝯdēſa. Inextimabilis atqꝫ i
credibilis ppl'i multitudo terre faciē tegebat ⁊ ſub
iecta oculis urbis florētiſſime nūoſa ſil' ⁊ culta fe
cūditas feſti letitiā geminabat:ut nihil penitꝰ plebi
eēt in tāta iucūditate ſuiipſiꝰ aſpectu ⁊ ꝯtēplatiōe
iucūdiꝰ. Erat ad dexterā igētis in morē pulpiti cō
textū trabibꝰ ſolariū/ob idipm̄ tumultuario opere
erectū:ubi ex oi flore nobilitatis honeſtiſſime ele
cte q̈dringēte nurus iſignes ſpē atqꝫ ornatu ⁊ ſpe
ctaculis meridianū ⁊ quotidianis quoqꝫ cōuiuijs
matutinū ac ſerotinū ornamētū ꝯſeſſu ſydereo pre
buē. Interuenē ꝑterea qꝺ debē ſilētio tegi negat i
has terras caſu nuꝑ aduecti e britānie ꝑtibꝰ nobi
liſſimi qdā viri comiteſqꝫ ⁊ ꝯſāguinei regis ſui q̊s
recēti victoria exultātes ꝑegrinatio huc trāſmari
na ꝯ̄xerat. qꝫ ſeſe iteriꝫ labori equoreo uegetabāt
Hūc multoꝝ dierū equeſtris illa decurſio finē ha
buit:cuiꝰ ꝑmiū ſolus honos fuit. Iſqꝫ tam ex equo
vnꝰ oibꝰ ut cū victor qſqꝫ nemo victus merito dici
poſſet. ❡ Alteri aūt ludo ꝙ neqꝫ tā pari euētu ⁊ ꝑi
culo maiore agitādus: ⁊ in ꝑtē uēturā aduene erāt
Alia ſtatuta ſūt ꝑmia corona magni pōderis puro
ex auro gēmiſqꝫ fulgētibꝰ victoris decus. dehinc
balteus argēteꝰ ꝑclari opis quo ſe munē ſolaret:q
ſcōm locū gl'ie meruiſſet. Iā edictū militari qdē ac
vulgari ſtilo ſcriptū:ſed ducalis bulle teſtimonio i
ſigne per finitimas diſtāteſqꝫ ꝓuincias miſſū erat:
quo acciti ad equeſtrē illū quē ꝯcurſum dixi oēs q
talis gl'ie ſtudio traherent. Cōuenere aūt multi nō
diuerſarū mō urbiū:ſed linguarū:qbꝰ ⁊ militie di
ſciplina ⁊ v̊tutis fiducia eēt ⁊ ſpes laudū. cūqꝫ iaꝫ
ludi alteriꝰ finis eēt:hic ad duas nouas auguſti ce
ptꝰ q̈tuor diebꝰ ꝯtinuis actꝰ eſt/tāta celebritate ut
poſt hāc urbē ꝯditā nihil tale memoria hoium re
petat. Ad extremū ⁊ ducis ⁊ ꝓcerū ⁊ externoruꝫ
militariū viroꝝ noiatim illiꝰ qui dux belli fuerat:vi
ctorieqꝫ poſt deū ac letitie auctor erat ꝯcordi iudi
cio ꝑmꝰ honor ciui obtigit. ſcōus aduene feraria ꝓ
fecto. Hic ludis:ſed nō gaudijs ꝓſpiſqꝫ ſucceſſibꝰ
hic ⁊ ep'le finis ſit:qua id nitor:ut qꝺ morbꝰ eripu
it oculis tuis auribuſqꝫ reſtituā: ⁊ ut noris ex ordi
ne qd apꝺ nos gerit:utqꝫ itelligas iter maritimos
etiā viros ꝯſtare militiā ⁊ magnificētiā ⁊ excelſos
aios ꝯtēptūqꝫ auri ⁊ gl'ie appetitū. Uale Ueneti
is. iiij. idus Auguſti.

❡ Ad eūdē de famuloꝝ ꝑuicacia. Epiſtola. IIII.

V Enit ad me vidēdū ſocrus tua uenerabilis
matrona. Cui ſi nil aliud ſuffragaret q̈ꝫ ꝙ
filiā te dignā genuit abūde erat ut nō ſolū
admittēda ſed amplectēda aīo ⁊ colēda eſſet ac di
gnis honoribꝰ ꝓſequēda. ❡ Quid te lōgiꝰ trahā?
Famulos meos ſeu domeſticos hoſtes noſti:q̈ꝫ q̈ꝫ
qd meos ifamauerim qd optimi oium dici uolunt
⁊ fortaſſe famuloꝝ optimi ſed ꝓfecto peſſimi ho
minū ſunt:ita ut cū qdā mihi illos iuideāt:ego eoſ
q̈ſi iteſtinū malū ⁊ viſceribꝰ ifuſuꝫ virus exhorreā
Famulos igit' noſti oēs. Nullis deſcriptionibꝰ opꝰ
eſt. Profeſſi ſuitiū impiū exercēt:imo tyrānidē im
portunā atqꝫ idignā. Mitto alia:nō ep'le ſed anna
liuꝫ mām. Lēties nō dicā iuſſi ſed oraui:ut ſiqs ad
me ueniat dū diuino deditꝰ officio ſuꝫ niſi uel ꝑſo
na admodū iſignis uel aliqd magne rei ſit:expecta
re iubeāt. Sed dū ſtudio itētꝰ neqꝫ paſſim oēs ac
cipiāt neqꝫ excludāt:ſed diſcretiōe ſiqua eēt uti ue
lint hoium ⁊ cārū. At dū mēſe aut lectulo ꝑtē dedi
ꝯfeſtim itroeat qſqs ſit. Nā ⁊ utriqꝫ breuiādi cās
afferri cupio: ⁊ utrūqꝫ repetē poſt collogum licet.
In hijs ſane ut in religs oibꝰ eiꝰ qꝺ me uelle norūt
ꝯ̄rium faciūt. ſeu hec illoꝝ ꝑfidia ſeu mea ſors eſt:
ſeu iſdē forte qbꝰ ſe ſciūt me quoqꝫ victū paſſiōibꝰ
ijſdē ſubditūqꝫ rebꝰ putāt ſōno ſcilicet ac uētri:q̈ꝫ
uis hāc ſuſpitionē nec ſmo meꝰ nec ut reor vita re
cipiat. ❡ Sed ad hodierne ſeriē reuertor hiſtorie.
Erat hora diei ſexta: ⁊ ego eſtiuo de more in cubi
culū ꝯceſſerā qꝺ nocti defuerat a meridie exacturꝰ
Hec ab illo ꝑmo nr̄i gn̄is nō tā familie ſue utili q̈ꝫ
famoſo parēte nob̄ ſuꝑant fames ſitis laſſitudo ⁊
ſōnus ſiue hic breuis ſiue ille ꝑpetuꝰ ſopor mors.
vix dū ergo ut ꝓhibēt hāc quotidianā mortis ima
ginē ſōnū oculis carꝑe orſus erā:dū hāc illa tuam
quā ihito domū adijt me vidēdi auida:quē nec vi
dit hactenꝰ ⁊ nō viſum amat. Rn̄derunt hij cuſto
des mei egregij cōſopitū me:neqꝫ mēdaciſſimū ge
nus hoc mētiti ſūt:ſed nec letheus ille nec irrepa
bilis ſōnus erat. Quid faceret feſſa mulier ac grā
deua:utrūqꝫ eni auguror: ⁊ qꝺ difficiliꝰ feſtinanti
bꝰ pulſa comitibꝰ ⁊ magna in urbe ſemꝑ plena:po
pulo nūc aduenarū turbis penitꝰ exundāti. Quas
hic dies atqꝫ utinā nō ſpectaculi vidēdeqꝫ pulcher
rime urbis deſideriū:ſed idulgētie annue pia ſpes
⁊ cū Chro ad celū mētibꝰ aſcēdēdi cura cōpulerit.
Abijt ergo fortunā ſuā accuſans ꝙ me cernē nequi
uiſſet. Ego aūt exꝑectꝰ qd egerim:qd remedij ce
perim:qd putas:niſi ut tacitꝰ indignarer. Nēpe ut
aiūt aſſueta nō cruciāt imo qdē cruciāt ſed ꝑcius.
callū hēt cōſuetudo:durū certe:nō impuiū dolori Cōſuetudo
dolui: ⁊ queri illā facē mēs fuit:ſed faciliꝰ adrie in
eſtu piſciculū q̈ꝫ hoiem vnū adriatica in urbe repi
as hac ꝑſertim die. Hec illi ꝑcor meis v̊bis dicito
ne apud eā forte uel comites qꝺ ſuilis negtie fuit:
mihi ſuꝑbie tribuat. ⁊ uale. Uenetijs in die aſcen
ſionis ad ueſperam.

❡ Ad Fredericum aretinum de quibuſdam fictioni
bus Uirgilij. Epiſtola. V.

I Uuenilia iter opuſcula que mihi per ado
leſcētiā exciderūt:carmē eſt tumultuariuꝫ:
tūc ardēti recēs ſtudio:nūc uetuſtū ut res
eūt ⁊ pene meo iudicio iā vix meū. Qꝺ aduerſus
magnū illū iuidū ut ꝓprie dicā ira dictauit:ego au
tē ſcripſi illic ꝯtra eū qui cū ſūmā gl'iam lr̄arū que
reret:ita ut nec parē in italia certe nec comiteꝫ pati
poſſet ꝑter paucas q̊s ſibi nō pro reꝝ merito ſed ꝓ
auriū uoluptate delegerat lr̄arū fere oium hoſtis
erat. Inter multa accidit ut poeticā defēderē quā
ille mordaciꝰ carpebat:cuiqꝫ ego pro etate tūc dedi
tus erā:cūqꝫ iter poetas laudatos nr̄oꝝ ꝑmꝰ ut de
cuit Uirgilius ſtilo obuiꝰ ac fictionū que apud illū
⁊ reliquos crebre ſunt mētio incidiſſet: Quas ille
maxime execrari ſolitus diceret:eaꝝ aliq̊s ꝑtereū
do attigi:q̊s ſuꝑbo illi quaſi gēmas lintheo obuo
lutas oſtēderē. ſimulqꝫ ſuā ſibi ignorātiā detegerē

inqꝫ oculos igererē:ut uel coact⁹ agnoſceret q̄ꝫ tur
pe eſt viro igenioſo dānare qꝺ neſciat.¶ Hic tibi
poſt tātū tp̄s querēdi mā̈ oꝛta eſt:atqꝫ humilꝛ ue-
ſtigādi:qui ꝑm⁹ad ꝟtutē ac ſciam eſt gradus:qdnā
dimoto qꝺ circūfuſuꝫ ꝟo eſt alegoriarū uelo:ille ſi-
bi uelint fabule.dign⁹ es fateoꝛ cui oia pateſcant.
dignus ego qui honeſto deſiderio manū dem.Qꝺ
me hercle ſi quātū ai tātū eēt ocij libēter aggrede-
rer:iuuaretqꝫ de reliquijs iuueniliū ſtudioꝝ meoꝝ
iuuenilē tuā iduſtriā adiuuare.uere aūt ſique oliꝫ
iuuenis.iā eni mihi hec lōge alijs itēto ꝑdē in ter-
gū abierūt.de his horūqꝫ ſilꝛib⁹ cogitare ꝯſueuerā
log icipiā nec memoria repetēdis:nec tp̄s deſcribē
dis ſufficiet reb⁹:ſin alioꝝ opiniones ꝯiecturaſqꝫ ſe
qui uelim:igēs rerū ſeries apit:⁊ tā uaga tā diſco
loꝛ ut pꝛo mōſtro ſit ſcriptoꝝ tāta diuerſitas ac lib-
tas.Nā ⁊ igenioꝝ infinita diſſilꝛitudo eſt.Nullus
aūt qui nouoꝝ dogmatū caſtiget audaciā:⁊ res ip
ſe tales que multos ⁊ uarios capiāt itellect⁹.Qui
ſi ⁊ ueri ſint:⁊ lr̄a illos fert:q̄ꝫuis hijs qui fabulas
ꝯdiderūt nunq̄ꝫ foꝛtaſſis in mētē uenerint:nō erūt
repudiādi.Nā qs iter tot ambages reꝝ:qd in re q̄
libet ſtudioſe abdita ueri iſit ſic uaticinari audeat
ut idubitāter affirmet.hoc illos añ annoꝝ milia ſē-
ſiſſe nō aliud.Satis eſt vnū aliquē ex ꝟbis aut mlꝛ
tos ſenſus elici ueros tñ:lꝫ plures aut totidē ⁊ eoſ-
dē aut pauciores nec eoſdē oēs aut hoꝝ nulluꝫ ꝓ-
ſus hūerit qui reptoꝛ fuit.Neqꝫ enim tā facile qd
cuiqꝫ viſum q̄ꝫ qd uerū ſciri pōt?Qualia multa de
moyſe in ꝯfeſſionū libꝛis diſputat Auguſtin⁹.Ego
aūt qñ id rogas ⁊ me feſſum iclinata iā die de ho-
ſpitio cogitātē ad matutina negocia retrahis dicā
bꝛeuiter:nō qꝺ ꝟiſſimū electiſſimūqꝫ eē ꝯtēdaꝫ:ſed
qꝺ illa etate quā nūc degis cū eiſdē qb⁹ tu nūc cu-
ris ac ſtudijs exercerer:uarieqꝫ ut fert etas illa mō
huc opinionib⁹ agerer mō illuc.nūc hoc nūc illud
occurreret cogitāti ſepi⁹ occurſabat qꝺqꝫ cum coe
uis meis quātū nō fatigāde memorie ꝑſto eſt ſepi-
us fabulabar.¶ Accipe ꝟo nūc in man⁹ eplꝛam illā
vñ tibi hec ſcrutādi aius fuit:ſilꝛ ⁊ qꝺ ibi ſcriptum
memini.Aſpice Uirgiliū quē cōtra illū maledicuꝫ
defendebā:⁊ quē ꝯſtat diuino illo in ope qꝺ ſibi ul
timū eſt oib⁹ caſtalio de fonte guſtātib⁹:ꝑmū atqꝫ
ꝑcipuū eſt:alti⁹ aliqd ſenſiſſe q̄ꝫ qꝺ loquiꝛ.Idqꝫ nō
mō poetātiū cois hēt opinio:ſed poete ipſius eplꝛa
quedā ad Auguſtū ceſarē ſcripta teſtaꝛ.ubi ſe rem
maximā:⁊ ꝑter id qꝺ appet ſtudij multiplicis idi-
gā dicit igreſſum.Multa ꝑterea:neqꝫ enim cūcta
memoriter teneo:ſed que in ſūma ita eē ut dico cla
re inuāt.Ceterū qꝛ ut ego ipſe tūc aſſerui:nec dictū
muto.fere nullus apud hūc poetā ꝟſus ſine tegmi-
ne eſt:ne ifinitā atqꝫ inextricabilē oꝛdiar telā ad id
ueniā qꝺ queſiſti:⁊ ſiqd addidero liberalē calamū
laudabis.Sin dēpſero aliqd:occupatū excuſabis.
¶ Iā in ꝑmis atri fr̄es qb⁹ impitātē dixit Eolū:uē
ti ſunt fr̄es.ideo qꝛ ex eodē parēte geniti:hoc eſt ex
aere.Atri ꝟo ꝓpter turbines ⁊ ꝓcellas ⁊ puluerē
⁊ imbꝛes ⁊ gradinē ⁊ nimbos quos recipꝛocis fla
tib⁹ fr̄es iſti agitāt.Fr̄es ergo:ſed turbidi ac diſcoꝛ
des iuicē:inqꝫ ipꝫ parētē ingeti ac rebelles.Eolus
ꝟo uētoſiſſimarū nouē circa ſiciliā iſularū rex:que
de noie ei⁹ eolie dicte ſunt:tātam ſine uſu:ſine arte
aliq̄ uētoꝝ notitiā hūiſſe ferꝛ:ut ex colore motuqꝫ
aeris mōtiūqꝫ ꝟticib⁹ erupturos aut deſituros uē-
tos certa fide ꝑdiceret.hāc ob cām nō apud rudes

Eplꝛa ꝟgilij ad auguſtū

Alegoria uētorum.

mō reꝝ neſcios ac ſtupētes rex uētoꝝ dict⁹ atqꝫ hi
tus:ſed apud ipſos etiā poetas:añ alios Homerū
apud quē elegātiſſimo figmēto Eolus ipſe uentos
utre cōcluſos errāti minus tribuit ulyxi:hoc ſane
phiſicū atqꝫ hiſtoricū notūqꝫ oib⁹.¶ Sūt qui mo
ralē ſenſuꝫ apud Uirgiliū querūt.Sic eſt eni:qſqꝫ
ſuū tēdit in fineꝫ:inqꝫ id maxime aium itēdit.itaqꝫ
de vna eademqꝫ re pꝛo uarietate utētiū uarij captan
tur effect⁹:utqꝫ ait Anne⁹.In eodē pꝛato bos her-
bā querit:canis leporē:ciconia lacertā.Laborioſū
fateoꝛ utrūqꝫ op⁹ ſeu nām ſcilicet ſeu ꝟtutē ſub poe
tica nube querētiū ita demū ſi noſcēdi ardoꝛ a ꝑn-
cipio uſqꝫ in finē ꝓtēdat indaginē.Uix eni moꝛtali
igenio fieri pōt ut cūcta ꝯueniāt:neqꝫ ea qdē ut opi
noꝛ ſcribētiū fuit itētio.Sed ut omiſſis alijs ad ip-
ſum de quo queris Uirgiliū reuertar cui⁹ finis ac
ſubiectū ut ego arbitroꝛ vir ꝑfect⁹ eſt.Que ꝑfectio
uel ſola uel ꝑcipua ex ꝟtute ꝯficiꝛ.apud eū qdē inq
ſitionē moralē utiliſſimā cēſeo.tū qꝛ vite vnicuꝫ oꝛ-
namētū:tū qꝛ ꝑmā ſcribētis itētionē ſeqtur.Et qꝺ
de Uirgilio dixi de Homero dixerim.Uno eni cal
le gradiunꝛ eqs paſſib⁹.¶ In eo igiꝛ de quo que-
ris loco ut iā tādē qꝺ petis expediā.videri mihi ſo
lēt uēti illi nihil aliꝺ q̄ꝫ iraꝝ ipet⁹ ⁊ ꝯcupie motuſqꝫ
ai in pectore ſubterqꝫ ꝑcoꝛdia hitātes:⁊ humane
vite regem:q̄ſi qbuſdaꝫ tēpeſtatib⁹ tranqllū aliqꝺ
mare turbātes.Eolus aūt ipſa rō regēs frenanſqꝫ
iraſcibilē ⁊ ꝯcupiſcibilē appetitū aie.Qꝺ ni faciat
ut Uirgili⁹ ipſe ait maria ac terras celūqꝫ ꝓfundū
hoc eſt ſanguinē ⁊ carnē atqꝫ oſſa:ipſāqꝫ poſtremo
aiam:illā terreſtris:hanc celeſtis originis qppe fe-
rāt rapidi ſecū in moꝛtē ſcilicet ac ruinā.Spelūce
atre qb⁹ ille abditos facit.qd niſi caue ⁊ latebꝛoſe
ꝑtes hois ſunt:ubi ſꝫm Platonicā dimēſioneꝫ ſuis
ſedib⁹ paſſiones hitāt pect⁹ ⁊ ilia.Supaddita mo
les caput eſt:quā rōni ſedē Plato idē ſtatuit.Ene-
as vir foꝛtis ac ꝑfect⁹ de quo paulo ſupꝛa dixi.At
Achates cura viroꝝ comes illuſtriū ⁊ ſollicitudo
⁊ iduſtria.¶ Silua ꝟo vita hec vmbꝛis atqꝫ erro-
rib⁹ plena ꝑplexiſqꝫ tramitib⁹ atqꝫ icertis ⁊ feris
hitata:hoc eſt difficultatib⁹ ⁊ ꝑiculis multis atqꝫ
occultis.Infructuoſa ⁊ ihoſpita ⁊ herbarū virore
⁊ cantu auiū ⁊ aqrū murmure ideſt bꝛeui ⁊ cadu
ca ſpecie ⁊ inani ac fallaci dulcedine rerū ꝑtereūti-
uꝫ atqꝫ labētiū accolarū oculos atqꝫ aures iterdiu
leniēs ac demulcēs.Lucis in finē hoꝛribilis ac tre
mēda:aduētuqꝫ hyemis:ceno feda ſolo ſq̄lida trū-
cis hoꝛrida frōdib⁹ ſpoliata.¶ Uenus obuia ſilue
medio.Ipſa eſt uoluptas circa tp̄s vite mediū:fer-
uētioꝛ atqꝫ acrioꝛ os hitūqꝫ ꝟgineū gerit ut illudat
inſcijs.Nā ſiqs eā q̄lis eſt cerneret haud dubie ni
ſu ſolo tremefact⁹ aufugeret:ut eni nihil blādi⁹:ſic
nihil eſt fedi⁹ uoluptate.Succincta aūt qꝛ ueloci
fugit:⁊ idcirco uelociſſimis compaꝛ.Nil nēpe ue
loci⁹ uoluptate ſiue in vniuerſo illā:ſiue in ꝑtib⁹ ex
times.Nā ⁊ tota citiſſime deſinit:necduꝫ exerceꝛ
niſi ad momētū durat.Habitu demū uenatricis qꝛ
uenaꝛ miſeroꝝ aias.Arcū hēt ⁊ comā uētis effuſā
ut ⁊ feriat ⁊ delectet:⁊ ſit delectatio ipſa uolatilis
⁊ icōſtās ⁊ uētoſa ad extremū oia.Et hec qdē tro
ianis amica fingiꝛ ſiue qꝛ apud Troiā reuerēti⁹ co-
lebaꝛ.Siue qꝛ cū ſint tres vite a poetis ſilꝛ ac phis
itellecte ac deſcripte ⁊ ſit ꝑma ſapie ⁊ ſtudioꝝ que
palladi tribuiꝛ.Scꝺa potētie atqꝫ opū que iunoni
daꝛ.Tertia uoluptatꝫ ⁊ libidinū q̄ ueneri aſſignaꝛ.

Anneus

Plato. De acate.

Alegoria Ueneris.

De uoluptate

Troiani ultimam pꝛetulerũt. Et Troianus iudex
eqtatis ⁊ iuſtitie famam nactus inter beluas ma-
gnis in rebus iniuſtus atqꝫ ineptus apparuit. Aſ-
ſumptus nãqꝫ ad certamẽ illud famoſiſſimũ dea-
rum quas modo memoraui nõ rõni obediens ſed
paſſioni: pꝛo nuda uenere ſniam tulit: vnde illi di-
gnum ꝑmium delectatio bꝛeuis ⁊ mox longus la-
boꝛ ac maloꝝ ſeries: ad extremum moꝛs: non ſua
tñ: ſed ſuoꝝ oium ⁊ totius demum populi ſibi fa-
uẽtis excidium. Hec Enee genitrix fert̃ ꝙ etiam vi
ri foꝛtes ex uoluptate gñant̃: ⁊ ꝙ ſingularis que-
dam illi fuerit uenuſtas: qua exul atqꝫ inops caſtiſ
etiam oculis placuiſſe deſcribit̃. hec eadem foꝛmo
ſe vidue quoꝝ ex ꝑmo libidinis incẽtiuum. ex ſcđo
libertas orit̃ delinquẽdi ſuum obicit eneã: magnis
iactatũ caſibus incẽdio ac naufragio elapſum vno
tñ achate comitatuꝫ ⁊ fuſca nube circũdatũ. Que
qdem nubes hac myſtica nube recõdit̃ ꝙ interdũ
accidit ut ſolius fama virtutis exciti ſub obtẽtu ꝑ-
mum humanitatis ac miſericoꝛdie moueant̃ animi
ad ferẽdam opem miſeris egẽtibus. Conſiderata
poſtmodum ⁊ cõſpecta illoꝝ nobilitate ac foꝛma
uelum illud ſcindit̃: ⁊ filius ueneris nudus rema-
net: turpiterqꝫ incipit amari. Ipſe quoqꝫ nõnunqꝫ
flectit̃ qꝛ difficile eſt etiam ꝑfectis excellẽti rerum
ſpe non moueri. ꝑſertim ubi ſe amari ſenſerint atqꝫ
Hieroꝰ appeti. imo qdeꝫ ut ait Hieronymus. ipoſſibile eſt
in ſenſu hois nõ irruere motum medullarum calo-
re. ſed qꝛ ut idem ait. Ille laudat̃ ille ꝑdicat̃ beatꝰ:
qui ſtatim ut cepit cogitare interficit cogitatꝰ. Qđ
nihil eſt aliud q̃ꝫ qđ dixerat ante Dauid. tenere ſci
licet ⁊ allidere puulos ſuos ad petram. Uel quia
hoc nõ oibus accidit ille etiam ſat beatus qui etſi
ꝯſenſerit peccatoqꝫ ſuccubuerit. Siue qđ eſt graui
us male cõſuetudinis viſco implicitꝰ fuerit ⁊ aſtri
ctus vinculis ⁊ faſce curuatus: aliqñ tñ dei inſtin
ctu tacito uel alicuius monitu dei placitum nũcian
tis aſſurgit. neglectaqꝫ qua tenebat̃ uoluptate ad
virtutis ⁊ glie rectuꝫ iter redit. Hinc Mercurius
eloquij dux a Joue miſſus meliora ſequi admonet
Eneam. Et ille lꝫ paſſionatus magnoqꝫ aium labe
factus amore: paret tñ impio celeſti: aduerſante ne
qcq̃ꝫ uoluptate ipſa ⁊ blãdo uſu nec inexptum re-
linquẽte aliqd: quo dilecti habitꝰ trahi poſſit. Dici
enim vix põt qbus blãditijs occupatum animũ ⁊
euadere meditãtem uoluptas illecebꝛoſa detineat:
quas dulcedines pſtãti obijciat: quas amaritudi-
nes abeũti. Quibus fruſtra tẽtatis ⁊ digreſſo ad
ultimum quem tenebat ſola flet miſerabilibus mo
dis ⁊ ſemota parũper anna ſorore ſua annoſa: hoc
eſt cõſuetudine ꝑteritiqꝫ tpis memoria quã ad illũ
retinẽdũ fruſtra ſepe trãſmiſerit ⁊ que pñs eã mo-
ri nõ ſineret tãdem ipſa ſe pimit qꝛ nimirũ aius dũ
apl̃i cõſilio ꝑterito ad honeſta cõuertit̃ uoluptas:
feda per ſeipſam perit. Ille vo diu lꝫ inter deliberã
dum fluctuatus: ac deinde patis rebꝰ iã certꝰ eũdi
celſa in pupi cõſopitꝰ. hoc eſt alta in mẽte ⁊ certo
ꝓpoſito ꝯquieſcẽſ: qꝛ ſcilicet ꝯſilij firmioriſ electio
quaſi qdam terminus eſt laboris. Ad extremũ na
uigat: ⁊ q̃uis interdum oculos reflectẽs ac dimiſ
ſa reſpiciẽs: pgit tñ ⁊ per fluctus aqlone hoꝛridos
italiam petit: hoc eſt per difficultates medias per-
ſeuerãtis animi nauigiũ gubernaculo rõnis admi
niſtrãs: actuũqꝫ ⁊ vboꝝ uelis ac remis in aduerſũ
agẽs deſtinatũ tãdẽ littꝰ tenet. Ubi religioni ꝑmũ

data opa patrio more ſacrificãs ſanctũ iubet ſaluẽ
parẽteꝫ. Quẽ vſiculũ ⁊ catholici adoptarũt ⁊ uſqꝫ
ad altiſſimũ Chꝛiſti altare pia traduxit eccl̃ia. Re-
bus diuinis explicitis ad humana ꝯuertit̃ que nil
aliud q̃ꝫ ludi qdã ſunt in qbus uariãte foꝛtuna ſe-
pe ꝑmi ultimi ⁊ nouiſſimi ꝑmi ſunt. ⁊ lenitatem ac
ſupbiã iuuenilẽ tarda ⁊ ꝯſtãs ſupat ſenectꝰ. de mo
re tñ extrema gaudij luctꝰ occupat. Quo cõcuſſus
aius viri foꝛtis: ſed amicis cõſilijs ac nocturnis vi
ſis ⁊ diuinis cõfirmatus oraculis tãtũ robur aſſu-
mit: ut nõ ſolum pſtet in icepto ſed gubernatore lꝫ
amiſſo per ſeipſum regat fluitãtẽ nocturnis i flucti
bus carinã: ideſt in obſcura caligine vite huius in-
ſtabilis ⁊ incerte alienã gemẽs negligẽtiã ac foꝛ-
tunã: clauũ tñ cõſilij nõ relinquẽs. Qđ in dubijs
rebꝰ inqꝫ piculis maxime eluceſcit donec ad interi
us viſe etiã littus italicũ ꝓuectꝰ cumanum ſcilicet
baianũqꝫ ſinũ in quo ni falloꝛ ⁊ locoꝝ ſitu ⁊ natu-
re graiũ ſupat poetam: ꝓpter cõcretas ſoꝛdes vite
moꝛtalis caſibꝰ multis exercite flumine lotus iuen
to: faſtidice uatis ductu mẽte inferos adeat: ubi fi
ctionũ nullus aut modus aut nũs. Illic vo alteriuſ
vite ſtatu quãtũ fieri põt cognito ac ꝑclare poſteri-
tatis ingẽti ſpe cõcepta iam ſecurioꝛ letioꝛqꝫ ꝓgre
dit̃: ne in nutricẽ qdẽ ſolite imemoꝛ pietatis. circeũ
qꝫ inde mõtẽ ꝑteruectꝰ ut exẽplo doceat: mala que
vinci nequeũt declinãda eẽ: tyberinis tãdẽ faucibꝰ
inuectꝰ ad ea ubi nũc Roma eſt loca: hoc eſt ad la-
borioſum atqꝫ ancipitẽ querẽde gl̃ie cãpum uadit.
Quã mox difficultatũ victoꝛ oium minoribus ere
ptã ꝓcis ꝯiugio ſibi ꝑpetuo ꝓpꝛiã facit. vñ illi ſo-
boles poſteritaſqꝫ clariſſima ſũmi cõditrix impij:
moderatrix pacis / miſeratrix humiliũ / atqꝫ inſolẽ-
tiũ debellatrix. Huius ſiqdẽ puelle cuius de cõnu
bio certat̃. pater aius. mr̃ vo ſpõſa animi caro: qm̃
utriuſqꝫ ex actibꝰ gl̃ia naſci ſolet: uerũ etſi externis
hãc gñis fata deſtinaſſent: hoc eſt opoſis ⁊ diffici-
lia atqꝫ ignota penetrãtibus mr̃ tñ ifirmioꝛ ⁊ ꝯſilij
inops: natã domeſticis ⁊ iuxta ſe genitis iũgere ſa
tagit. hoc eſt carnalibꝰ deſiderijs ſtudijſqꝫ terreſtri
bus ita ut interdũ ꝑcibꝰ ⁊ ipoꝛtunitate feminea vi
rũ ipſum in ſniam ſuã trahat. Qui tãdẽ pegrine v
tutis oia vincẽtis admiratione pmotꝰ penitenti ſi-
milis ſeſe incuſat: ⁊ ꝓpoſitũ mutat. Inclinatis ad
extremũ rebꝰ mr̃ vginis degño actũ putãs in pati-
bulo ſe ſuſpẽdit: qꝛ caro itelligẽs gl̃iam ceſſiſſe vtu
ti: nec ullũ iam ſuis affectibꝰ locũ vidẽs ipſa ſe peri
mit. Scđm illud quo ſe Paulus apl̃us crucifixuꝫ
mũdo dicit. Et q̃ꝫq̃ꝫ nec tu iſta queſieris ⁊ ego aliq
de queſitis omiſerim. qñ tñ huc loquẽdo puẽtũ eſt
ne cepte curſum narrationis abrũpam: bꝛeuiter ad
exitũ rem deduco. ¶ Amata igit̃ ⁊ nãe nimiũ dile
cta carne uolũtarie ſic pempta ⁊ vtute ad optatuꝫ
magna vi itẽte. Pꝛocus iferioꝛ care: ſocruſ auxilio
deſtitutꝰ ⁊ hoſtili ipetu cũcta miſceri audiẽs ⁊ tur
rim hoc eſt ſupmã ptẽ aie / vtutis ardore ad celum
aſcẽdẽte / coꝛreptã: ex ipſo in quo erat curru uolubi
liũ ac rotãtiũ curarũ vidẽs: obſtupet ⁊ uaria cõfu
ſus imagine rerũ lꝫ ipar viribꝰ tẽptare tñ ultimam
foꝛtunã ſtatuit: ac ſorore: hoc eſt ptinaci ſpe reiecta
ad terrã vñ eſt ꝑcipiti ruẽs ſaltu pedes pgit in ꝑli-
uꝫ: qꝛ etiã poſt edomitos atqꝫ extinctos carnis mo
tus: adhuc fomes iterioꝛ nõ qeſcit: ſed iã lentiꝰ bel-
lũ mouet. vñ ⁊ enſis ꝑmo illi frangit̃ conatu. Im-
moꝛtalis aũt ſoroꝛ aliũ ſubminiſtrat nõ ꝑus deſitu

ra pugnã auxilio fouẽ q̃ʒ iuſſu Jouis meſtã ac ge-
mẽtẽ tartareus illã pauoꝛ arceat.Cõtra. Eneas ꝛ
ſagitta ictꝰ ꝛ labãte genu:qꝛ ſcilicet vir quãtũlibet
v̊tute armatꝰ ĩterdũ tẽptationibꝰ vulneratꝛ.ſic ut in
ꝓpoſito claudicet:ꝛ ſagittã oſſibꝰĩberẽtẽ nõ medi
ci manus/neqʒ ulla penitꝰ ars humana q̃uis id ꝓ
feſſa:ſed diuine tm̃ miſerationis auxiliũ cõuellat.
Aioſioꝛ tm̃ in pugnã ꝓficiſcitꝛ:ꝛ utroqʒ hoc eſt bo-
noꝝ ꝛ maloꝝ exercitu ſpectãte cõgreditꝛ:ꝛ ꝯgreſſu
p̊mo magnis in hoſtẽ viribꝰ haſtã iacit.Jlla uolãs
in oleaſtri amare arboris truncũ icidit inheſitqʒ ut
auelli ipſa etiã humana nõ poſſet manu:qꝛ ſcilicet
dũ aduerſus carnale deſideriũ acies mẽtis intẽditꝛ
neſcio qd amarũ reppit.Si eniʒ delectatio dulcis
eſt:amarũ eiꝰ oppoſitũ ſit opoꝛtet:ꝛ uſqʒadeo deti
netꝛ ut repeti ictꝰ nõ poſſit rei ipſiꝰ obſtãte duritie:
neqʒ actꝰ vñ hitus queritꝛ frequẽtari queant.ꝛ ceu
totidẽ aduerſario iſligi vulnera donec haſtaʒ uenꝰ
ideſt delectatio opis ac uoluptas bona qdẽ ꝛ ho-
neſta reuulſerit.Que ſupueniẽs ſignum eſt queſiti

Ar. hitꝰ ut Ariſtoteli placet:quẽ facilitas ſequitꝛ actio-
nis ꝛ actuũ frequẽtia.Ex actibꝰ eni difficilibꝰ geni
tus ipſe:mox faciles actꝰ gignit:ut cũ gaudio fiat
qȯ fiebat cũ triſtitia.Pꝛoinde Eneas aduena ideſt
v̊tꝰ ſeu vir foꝛtis carnis victoꝛ iã facilẽ ac ſeq̇cẽ ha-
ſtã manu arripit:libꝛãſqʒ felicius ac certiꝰ cõpetito
rẽ ſuũ idigenã carnalẽ humi ſternit affectũ:parſu-
rus foꝛſan ſupplici:eo ꝙ ꝯcupiſcẽtia nãlis ac ꝓpte
rea excuſabilis videatꝛ:niſi conſpectis iſignibꝰ que
pallãti ſuo ideſt adoleſcẽtie generoſe quam occidit
eripuit exarſiſſet:hũc igitꝛ in vindictã illiꝰ iterficit.
quo pempto iã trangllus regnat.relictoqʒ rege fi-
lio.poſt habitũ moꝛtali debitũ opinionẽ diuinitatꝭ
aſſecutꝰ:ꝛ mã uatũ factꝰ in ore hoium viuit.¶Ex
cucurri ecce uſqʒ in finẽ cũ per te liceret tãto añ ſb-
ſiſtẽ:tulit ipetꝰ ꝛ tua hinc pulſus iduſtria hinc ſe-
rie rerũ tractꝰ ne cõſuta diſſuerẽ tue metã pcũctati
onis exceſſi.¶Nũc ad ea que ſupſunt redeo.Tro
ie ſcilicet incẽdiũ:ꝛ ꝯuiuiũ Didonis.Atqʒ ut ab ul
timo oꝛdiar:vñ oꝛſus eſt Maro.p̊mũ oium Dido-

Dido fuit caſtiſſima domina. Hieroꝰ de Didone loquens

nẽ reginã cõditricẽ Carthaginis caſtã feminã fuiſ
ſe:ſi aliũde neſcirẽmꝰ magnus teſtis eſt Hierony-
mus:nõ ſacrarũ mõ ſed ꝛ ſeculariũ lr̃arũ pitiſſimꝰ
in eo libꝛo quẽ aduerſus Jouinianũ hereticuʒ ſcri
pſit.Mille cõpactũ ꝯfertumqʒ hiſtorijs.Neqʒ v̊o
Eneã ac Didonẽ coetaneos fuiſſe:aut ſe vidẽ potu
iſſe:cũ trecẽtis annis aut circiter hec poſt illiꝰ obi-
tũ nata ſit.Norũt oẽs qbꝰ aut rõ tẽpoꝝ aut graie
puniceqʒ hiſtorie notitia nulla eſt.Nõ hij tm̃ q cõ-
mẽtarios in Uirgiliũ ſed qui libꝛos ſaturnaliũ le-
gerũt.Neqʒ Eneã aliqñ Carthaginẽ ueniſſe ſcȯo
ꝯfeſſionũ Auguſtinus meminit.Totã autẽ Dido-

Augꝰ Trogus Põpeiꝰ Juſtinꝰ

nis hiſtoriã origineqʒ carthaginis Trogus Põpe
ius ſeu Juſtinus explicuit libꝛo hiſtoriarũ decimo
octauo.Et qd rei manifeſtiſſime teſtes q̄ro?Quis
enim niſi ps vulgi ſit.Quis uſq̃ʒ queſo tã idoctus
ut neſciat Didonis ꝛ Enee fabulã eẽ ꝯfictã:ueriqʒ
locũ iter hoies nõ tã ueri auidos q̃ʒ decori:ꝛ uenu
ſtate mãe ꝛ dulcedine atqʒ arte obtinuiſſe fingẽtis
uſqʒadeo ut iã triſtes ꝛ iuiti uerũ audiãt:ac p̃ſcri-
pta dulcis poſſeſſione mendacij ſpolientꝛ.Scio qd
loquoꝛ.Ego eni p̊mus imo ſolus hac etate ꝛ hijs
locis mẽdaciũ hoc diſcuſſi.Qȯ ſic aios occuparat
ut ꝯriũ audire nõ ut nouã mõ hereſim ſed ut iniu-
riã cõuitiũqʒ aliqȯ delicate reſpuerẽt multorũ au-

res.Jllius añ alios in quẽ ipſa de qua queris epl'a
ſcripta eſt.Jtaqʒ cũ adhuc nouus atqʒ ignotus hec
dicerẽ exclamabãt.q̃ſi ego Uirgiliũ ignorãtie dã-
narẽ.Cũqʒ nõ hec illũ neſciſſe:ſed ſciẽtẽ luſiſſe ꝯtẽ-
derẽ:mirabantꝛ ꝛ querebant facti cãm.Et ſane cur
poeta doctiſſimꝰ oium atqʒ optimus nã finxiſſe cõ
ſtat hec finxerit.cur cũ uel aliã quãlibet heroidum
ex nũo eligẽ:uel pſonã foꝛmare nouã ſuo iure licu
iſſet:vnã hãc elegerit ſempiterno elogio notãdam:
ut quã ſtudio caſtitatis ac ſeruãde viduitatis:exti-
ctã ſciret hãc laſciuo amore parẽtẽ faciat.Et queri
põt:ꝛ dubiũ ualde eſt.Quid tm̃ hinc ſentiaʒ:qdue
opiner ꝙ ex me pñs audieris ne plura nũc hijs ag
gerã omitto.Et hec iterfatꝰ ad rẽ uenio.¶Quecũ
qʒ ergo fingẽdi cauſa Uirgilio fuerit Dido ipſa qȯ
ꝯſtat regina:nõ qdẽ idigena:ſʒ externa eſt:per quã
humana potẽtia deſignatꝛ regni noie.Ois nempe
qua ſupbiũt hoies ptãs aduẽtitia eſt:cũctis eque
moꝛtalibꝰ nudis in hãc lucẽ editis.Hec exul domo
cõuectis opibꝰ pegrino cõſidit in littore.Oẽs eni
exules ſumus ac pegrini nõ hñtes hic manẽtẽ ciui
tatẽ.Jn hoc tm̃ exiliũ uenientes opes uarias argẽti
põdus ꝛ auri:hoc eſt elogum itellectũ ꝛ nãlia bo-
na detulimus.Et illa qdẽ miro igenio edificãde ar
ci locũ querit atqʒ ampliat.Et nos q̃ʒta arte:quot
fraudibꝰ nr̃as anguſtias dilatãtes:hic edificemus
palã eſt.¶Qȯ ad queſita attinet illa cõuiuiũ cele
bꝛat qꝛ regũ ac potẽtũ eſt ſubditos alere quos nũc
tm̃ ſpoliãt deuorãtqʒ.Jn hoc ſane ꝯuiuio ſeu conui
ctu humano cui reges p̃ſidẽt tria gña hoium diſcũ
bũt.Jpſi reges p̊mi hoiuʒ tã ſapie q̃ʒ eloquẽtie ſtu
dioſi.hos ſignat Yopas:de ſecretis nãe rebꝰ agẽs:
qȯ phi eſt.atqʒ ideo crinitꝰ:adhibitis cantu ꝛ cy-
thara:qȯ ꝓpꝛiũ eſt poete.¶Jtẽ cupidinarij ac uo
luptuoſi qui per hauſtũ bitie exp̊muntꝛ pateramqʒ
aureã regine poꝛrectã manu.fere eniʒ uoluptas ut
e fonte riuulus a regibus in ſubiectos deriuatꝛ.Jta
rurſus ad tres illas vitas ſmo redijt:q̈rũ ſup̃ men
tio eſt hita.¶Jn hoc ſtrepẽti ꝯuiuio recubans vir
foꝛtis cõſcia rerũ ſuarũ paſcitꝛ:ꝛ orone magnifica
delectat aſtãtes.Juſſus enim loq uelut coactꝰ icipi
ens diſſonis ꝯuiuarũ clamoribꝰ finẽ facit.Narrat
aũt tacitis atqʒ intẽtis.Et qd putas niſi foꝛtune in
ſultꝰ doloſqʒ hoium:ꝛ vite pñtis icẽdia ꝛ herẽtes
parietibꝰ aie paſſionũ ſcalas.Tũ in piculis ſopito-
rũ uana ſomnia ꝛ cõnatꝰ irritos facis obſtãtibus
ꝛ falſis ꝯſilijs hitã fidẽ:ꝛ negatã ueris.tũ peccato
rũ ariete ꝓcũbẽtẽ ianuã.factũqʒ hoſtibꝰ aditũ:cu-
ſtodibꝰ aie p̊mo extinctis in limine.deniqʒ vitã om
nem q̈ſi vnã ac ſupmã noctẽ iter falſa gaudia cecis
actã moꝛtalibꝰ ꝛ imixtas plebi iuſtoꝝ ac piorũ.qn
etiã regũ moꝛtes per q̈s ipſe cũ igẽti diſcrimine na
talis ſoli relicta a tergo mollitie ꝛ antiq̈ cõiuge ibi
amiſſa hoc eſt ꝯſuetudine uoluptatuʒ a p̊ma etate
copulata aio ſolus p̊mũ:ſed v̊tute armatꝰ:poſt ali-
is ad exẽplũ coeũtibꝰ:iã nõ ſolus ꝛ grãdeuũ pꝛem
geſtãs humeris:ꝛ puũ filiũ manu trahẽs vix viuꝰ
euaſerit.quo diximus puẽturus ꝛ gemina pietate
memorabilis ꝛ foꝛtunatꝰ euẽtu.Et hic tumultus:
hec rabies:hoc piculũ in quo libidinũ flãmis ꝛ ira-
rũ cuſpide hoc eſt dupliciũ vulneribꝰ paſſionũ uo-
luptuoſa ciuitas perit.¶Noctu fieri equũ erat ꝓ-
pter erroꝝ tenebꝛas humanoꝝ:iſinitãqʒ caliginem
urbe ſõno vinoqʒ ſepulta:ideſt obliuione ꝛ ebꝛieta
te pꝛeſſis ais.Jn quam urbẽ fractis menibꝰ ꝛ ois

ꝓuidētie dirupto neglectoqꝫ munimine.qui vnus
aiarū atqꝫ urbiū murus eſt armatis plen⁹ hoſtib⁹:
igēs equus abinitio ſeue noctis irrepſerat idē ipe-
tus ac ciuilis diſcoꝛdia armatis grauida ſemꝑ af-
fectib⁹ atqꝫ odijs latētib⁹ ⁊ maloꝝ cāis. Infauſtā
v̓o hāc machinā quā pſie i excidiū ephebꝰ ſeu ephe
boꝝ atqꝫ adoleſcētiū iuſtitia fabꝛicata eſt.vnus ur
bib⁹ euertēdis aries. Lachoon ſacer ſenex urbē in
uebi ꝓhibēs ſerpētū ſpiris ⁊ uenenatis inuidorū
nodis ac flexib⁹ circūuētus oppmit.Quo amoto
vulgus iſanū in ꝑnitiē ſuā p̄ceps magno ꝯſenſu ꝓ-
perat ⁊ mōſtrū ifelix ſacrata ſiſtat arte:dū rōnis lo
cū occupat appetit⁹ quo nihil eſt ꝓpius ruine. Ita
qꝫ tū demū ⁊ fatalis equus pādit: ⁊ que latebant
mala erūpūt.multa qdē inter cetera Ulyxes ideſt
aſtus hoſtilis ⁊ neoptholom⁹ ideſt ſuꝑbia:ardoꝛ-
qꝫ vindicte. ⁊ Menelaus ideſt çelus ⁊ doloꝛ offē
Sinō ſarūqꝫ memoria. ⁊ ſinō ipſe funeſtarū cuſtos late-
bꝛarū ac peſtifer ꝑſuaſoꝛ.i.ſimulatio ⁊ ꝑiuriū atqꝫ
erūpēs cū occultis malis ſuiſqꝫ oib⁹ artib⁹ in lucez
fraus:ſub quo tāto rerū turbine regib⁹ ac regū fili
is ut dictū eſt pari cū pplo ſoꝛte cadētib⁹ ſolus vir
foꝛtis euadit:ſiue ad regez ut Anthenoꝛ de quo di
ctū eſt:placida cōpoſtus pace qeſcit. Siue ad labo
rē glioſum ut Eneas.de quo ſcribit bellū igēs ge-
ret italia. Et rurſus ſublimēqꝫ feres ad ſydera celi:
magnanimū Eneā.cui nēpe per menia icēſe urbis
errāti Helena radix ac p̄ncipiū maloꝝ icēdio:ideſt
uexatione lucē dāte cognoſcit quā dū extinguē ru-
entēqꝫ ulciſci patriā parat. ⁊ ſi ea ꝑs diuino carmi
ni ſit adēpta.uenus illi iterū fit obuia.excuſans he
lenā paridēqꝫ. Quid ni aūt uenus uenereū op⁹ ex
cuſet. Cū ſepe etiā apud rigidos cenſores data ue-
nia fit amori. Monet p̄terea ſerū eē qđ in aio hēat
poſt effect⁹ ultimos cauſis itēdere:cū iā nullus re-
medio loc⁹ ⁊ ieuitabile iudiciū dei ſit.hoꝛtat̄ denı̄
qꝫ ut fugā poti⁹ q̄ꝫ vindictā cogitet:ꝙ deſꝑatis in
reb⁹ utili⁹ ſit foꝛtune cedere q̄ꝫ obniti:ſeqꝫ illi fuge
comitē ſpōdet:uſqꝫ dū in tutū ꝑuenerit eo ſcilicet
ꝙ etiā viri foꝛtes ⁊ ꝑiculis eripi amāt ꝯtingētium
mō nihil omiſerint. ⁊ cū uoluptate ꝑuant̄. ¶ Hijs
dictis ⁊ uenus abſcedit. Inter ꝑicula eni rerumqꝫ
aſꝑitates libido nō hitat:ſecuri lentiqꝫ ocij amica.
Que etſi poſt rediēs abeūtē comitet̄ nō iaz libido
eſt:ſed honeſta qdē e ꝑiculi fuga oriēs uoluptas. ⁊
cōfeſtim uenere digreſſa iratas ille facies deorum
aſpicit. Neptuni ſcilicet ⁊ Iunonis ⁊ Palladis ⁊
ipſius demū Iouis.ꝙ ⁊ maris artib⁹ atqꝫ nauigi
is ⁊ potētia ac ſapiētia: ⁊ poſtremo que cārū potē
tiſſima eſt ſūmi dei fauore troianos greci vincerēt
Qđ iam aū ꝑſenſerat:ubi ait exceſſere oēs aditis
ariſqꝫ relictis dij qb⁹ impiū hoc ſteterat.ſed qđ ibi
cogitabat:hic ꝯſpicit:erepta nube humida que ob-
ducta oculis moꝛtales viſus hebetabat. Quia iux
ta famoſiſſimū dogma Platonicū qđ Auguſtinus
reuerēter amplectit̄ multiqꝫ alij nihil magiſ huma
nū aium ipedit a diuinitatis ituitu q̄ꝫ uenus ⁊ vi-
ta libidinib⁹ dedita. Quā doctrinaz grauē ueraqꝫ
ꝓculdubio hauſiſſe potuit Plato ab alto quodam
nō tā noto ſed utiqꝫ ſūmo viro ſibiqꝫ qđ eple eius
idicāt amico arcitha ſcilicet Tarentino eo ꝑſertim
ſmone quē grauiſſimū habuiſſe memorat̄:cuz Sa
io pontio herēnio:pꝛe illi⁹ Pōtij qui Sānitiū dux
romanū exercitū caudinis anguſtijs iclufit: ⁊ ſb iu
gū miſit hoie ſue etatis pꝛudētiſſimo cui ſermoni

Platonē ipm iterfuiſſe teſtis eſt apud Ciceronem
Cato.cuiuſqꝫ illud iter multa memorie affigēduz
neqꝫ libidine dñante tēperātie locū eē:neqꝫ oino i
uoluptatis regno v̓tutē poſſe ꝯſiſtē.deniqꝫ oē illaz
animi lumē extinguē. Iure igit̄ abeūte illa ⁊ cecita
te ai depoſita appent dire facies inimicaqꝫ Troie
numina magna deū. Hec de illo qđ queſieras per-
ſtrinxerim. Tu ut es ingenio agili in alijs poete lo
cis ſilia cogitabis. Uale Ticini x° kal.ſeptēbꝛ.

¶ Explicit quartus Liber.

¶ Incipit quintus. Ad Joannem Boccatium deſcri
ptio urbis Ticinenſis. Epiſtola.I.

f
Eciſti optie qui qñ oculis uel
nolebas uel nō poteras:ſaltez
me lrīs viſitaſti. Audito nēpe
ꝙ alpes trāſcēderas babylo-
nē viſurus occiduā:eo peiorē
eois quo viciniōꝛ eſt:ſuſpēſus
ad euētū rei māſerā uſqꝫ dum
te reducē audirē: ⁊ difficulta-
tū vie crebꝛis olim gnarus ex
curſib⁹/ ⁊ coꝛꝑis atqꝫ ai grauitatē tui cogitās ocio
amicā ſtudioſo:talib⁹ aūt curis ⁊ negocijs ſic ad-
uerſam/ut ex illo ſecura mihi nulla dies nulla nox
fluxerit. Gꝛas deo qui te ſoſpitē reuexit. Quanto
eni grauiore pelagi ꝑiculo redijſti:tāto dulcioꝛ eſt
redit⁹ gratioꝛqꝫ. ¶ Sane niſi admodū ꝓperares:
haud difficile fuerat cū Januam ꝑueniſſes huc de
flectē:nō niſi bidui iter erat.vidiſſes me quē vides
ſemꝑ ubicūqꝫ terrarū ſis.vidiſſes ⁊ quam ut arbi
troꝛ nō vidiſti Ticini ripe amnis ipoſitā Ticini ur
bē. Papiā iuniores uocāt q̄ſi admirabilē:ut gram
maticis placet: ⁊ famoſam diu lōgobardoꝝ regiā:
ubi p̄us hoꝝ aū etatē ſb germanici motū belli Au-
guſtū Ceſarē fuiſſe cōperio:credo qdē quo vicini-
oꝛ reb⁹ eēt ut p̄uignū ſcilicet in germaniā p̄miſſum
maximaſqꝫ ibi ⁊ glioſiſſimas res agētē:q̄ſi e ſpe-
cula ꝓſpiciēs excitaret: ⁊ ſi foꝛte belloꝝ more ali-
qd icidiſſet aduerſi:ipſe ilico totis impij virib⁹ pñti
qꝫ iſuꝑ ſui nois maieſtate ſuccurreret. ¶ Uidiſſes
ubi dux penus p̄mā de ducib⁹ nr̄is victoriam que
ſiuit qua acie dux roman⁹ a filio vix dū adoleſcēte
telis hoſtiū erept⁹: ⁊ media moꝛte ſuatus eſt:ſūmi
futuri ducis iſigne p̄ſagium. ¶ Uidiſſes ubi ſepul
chꝝ Auguſtin⁹:ubi exilij ſeniliſ idoneā ſedē viteqꝫ
exitū ſeuerin⁹ iuenit:urniſqꝫ nūc geminis ſub eodē
tecto iacēt:cum limpꝛādo rege:qui ipm Auguſtini
coꝛp⁹ e ſardinia in hāc urbē trāſtulit:deuotū piūqꝫ
cōſoꝛtiū claroꝝ hoium. Putes Auguſtini ueſtigia
Seuerinū ſeq:ut viuētē igenio ⁊ libꝛis:hijs p̄ſer-
tim quos poſt illū de trinitate cōpoſuit:ſic defun-
ctū mēbꝛis ac tumulo. Optes hijs tā ſanctis ⁊ taz
doctis viris ꝓxim⁹ iacuiſſe. ¶ Uidiſſes deniqꝫ ur
bē famoſiſſime per ora hoiuz uetuſtatis. Mihi eni
ſupꝛa tp̄s belli punici ſcđi de quo ꝓxime loquebar
de hac nihil in lrīſ nūc occurrit:imo qdē niſi me fal
lit memoria:ne tūc etiā apud Liuiū urbis:ſed ſoli
us ann⁹ eſt mētio. Pōt aūt foꝛtaſſe cōfuſionē pepiſ
ſe ſilitudo ipſa noium Ticin⁹ fluuius:urbs Ticinū
ſed ut omiſſis dubijs certa ꝑſtringā:vidiſſes urbē
ſaluberrimi aeris. Ecce iaz tres hic eſtates egi:ita
nuſq̄ꝫ qđ meminerim tā crebꝛis ⁊ tā largis ībꝛib⁹
tā ꝑuis rariſqꝫ tonitruis:tā nullis pene eſtib⁹:tā ꝑ
petuis tāqꝫ ſuauib⁹ auris alibi vnq̄ꝫ tp̄s hoc egeriz

vidiſſes pulcherrimi urbē ſit⁹ Ciſalpine gallie ma-
gnā ꝑtē ligures tenēt. Hēs ⁊ olim potēs ⁊ nr̄a eta
te potētiſſima. hoꝝ hec in medio eſt ⁊ modice extā
ti impioſo quodā ſedēs loco ripeqꝫ leniter pēdētis
in margine denſis turrib⁹ aſſurgit in nubila: ꝓſpe-
ctu vndiqꝫ expedito ⁊ libero ſic ut neſciā an ulli ur
biū i plano ſedētiū aptioꝛ ſit atqꝫ iucūdioꝛ. ¶ Nul
lo ferme flexu oris hinc vinoſa iuga alpiū. hinc frō
dētes apēnini colles in oculis ſūt. Ticin⁹ ipſe letis
flexibus deſcēdēs: ⁊ miſceri pado ꝓperās ima me
nia lābēdo ꝑlabit̄: ſuoqꝫ ipetu ſicut ſcriptū eſt letifi
cat ciuitatē ripis ſaxeo ꝑclari opis pōte cōiunctis
Amnis oium lucidiſſimus ut ⁊ fama loquit̄ ⁊ res
ꝓbat. mirū quoqꝫ celer in modū: q̄uis huc q̄ſi iaꝫ
curſu feſſus ꝑueniat ⁊ famoſioris aque vicinitate
cūctātioꝛ: ⁊ aduētitijs riuis natiui aliquid nitoris
amiſerit. Ad ſūmā ſoꝛgie nr̄o trāſalpino ſimillim⁹:
niſi ꝙ hic maioꝛ. ille aūt ⁊ eſtate q̄dē vicinia fontis
algētioꝛ ⁊ hyeme tepētioꝛ fluit. ¶ Uidiſſes prete-
rea ex hijs vnā in q̄bus es tu/multus: ⁊ ego uel ni
mius ſuꝫ: Eneā. ſ. atqꝫ iauratā ſtatuā equeſtrē fori
medio: q̄ſi curſu ꝯcito cliui ſūma carpētē: tuis olim
ut fama eſt ereptā rauēnatibus. Quā eius artis pi
ctureqꝫ doctiſſimi nulli aſſerūt ſcdam. ¶ Qd̄ qꝫ ul
timū facit nō rerū oꝛdo ſed tēpoꝝ. Palatiū ingens
urbis in v̄tice vidiſſes ſtructure mirabilis atqꝫ ipē
ſe. Qd̄ magnanimus Galeaz vicecomes: hic mi-
noꝛ Mediolani atqꝫ huius ⁊ multarū in circuitu
regnatoꝛ urbiuꝫ erexit vir in multis alios: in edifi-
cādi magnificētia ſeſe vincens: credo niſi me amoꝛ
fallit auctoris: quo iudicio rerū es: cūcta inter mo
dernoꝝ opa hoc auguſtiſſimū iudicaſſes: ⁊ preter
amici ꝯſpectū: quē tibi nō ſpo q̄dē eē gratiſſimum:
ſed ſcio: multa te ut arbitroꝛ nō ꝑfecto leuiū ut ait
Maro: ſed utiqꝫ grauiū ac grādiū admirāda ſpe-
ctacula delectaſſent. Me eni fateoꝛ delectant: deti
nētqꝫ: niſi ꝙ alio ſue aiuꝫ trahūt cure. Itaqꝫ iā hic
abeo haud inuitus tm̄ iterdū hic mēſes eſtiuos ſiqui
mihi fato eſtiui mēſes ſupant acturus. ¶ Qm̄ aūt
ita res tulit ut te ab amplexu meo uel me laboꝛ vi-
riūqꝫ qd̄ ipſe teſtaris diffidētia uel tp̄s anguſtū re
ditūqꝫ tuū expectātis ꝑrie iuſſus arceret uellē Gui
donē ſaltē meū Januēſem archiepm̄ ⁊ in illo ꝑiter
me vidiſſes: qui ſūma ꝯcoꝛdia uolūtatū rerūqꝫ oi-
um ab ifantia ſecū vixi. vidiſſes mihi crede hoiem
coꝛpe lꝫ iualidū aio ſic ualētē ut viuacius nil vidiſ
ſe te diceres. Inqꝫ fragili ⁊ caduca domo magnuꝫ
hoſpitē hitare poſſe fatereris. Quid multis agam
vidiſſes quē querimus: virū bonū. Nulla ni falloꝛ
crebꝛū: ſed nulla etate bonū rarius q̄ꝫ nr̄a: quē tibi
nō viſum doleo. neqꝫ tā tue q̄ꝫ amici cois negligen
tie ul̄ obliuioni iputo: qui te pati nō debuit genero
ſas illas caulas gregis egregij iſalutato paſtore ꝑ-
terire. ¶ Ut querelā v̄o gratulatione ꝯcludā. Gau
deo hercle ꝙ apud ipſam babylonē quos mihi re-
liquos moꝛs fecit videris illū an̄ alios uere patreꝫ
ut tu dicis meū Philippū Hieroſolymitanū ꝑriar
chā: virū ut bꝛeui eū circūlocutiōe deſcribā: ⁊ titu-
lo parē ſuo nec romano iparē ſiq̄n foꝛte dignus me
ritis honoꝛ acceſſerit. hic ut ſcribis poſt lōgos am
plexus q̄bus te hactenus ſibi ignotū ceu alteꝝ me
in ꝯſpectu ſūmi pōtificis ac mirātiū cardinaliū ue-
ri amoris ulnis aſtrinxerat: poſt pia oſcula: poſt g̃-
ta colloq̄a: ⁊ de ſtatu meo ſollicitas q̄ōnes ultimū
oꝛauit: ut libꝛū vite ſolitarie oliꝫ dū cauallicēſis ec

Spatio a ticino ad ſoꝛgiam

Imago enea papienſis

Galeaz vicecomes palatiū papiēſe erexit

cleſie ꝑſul eēt in rure ſuo ſcriptū ⁊ ei iſcriptū: aliq̄n
ſibi mitterē. Juſta q̄dē petitio ſua eſt. Iniuſta dila
tio mea. decim⁹ eni ann⁹ eſt: ex quo opuſculū illud
abſolui. Sed videntē oia deū teſtoꝛ: decies uel eo
amplius retētaui ita ſcriptū mittē. ut etſi ſtilus ne-
qꝫ aures neqꝫ aium: lr̄a ſaltē oculos oblectaret. ue-
rū ſtudio meo uotoqꝫ obſtitit illa de qua totiēs que
roꝛ nota tibi ſcriptoꝝ fides iduſtria nobilibus non
ultima peſtis igenijs. vix credibilia loq̄ dicar pau
ciſſimis mēſibus ſcriptū opus: tā multis annis nō
potuiſſe reſcribi: ut ſcias que maioꝝ pena opum de
ſpatio quāta eſt. Nūc tādē poſt tot caſſa ꝑmoꝛdia
ſcribēdū illud domo abiēs dimiſi iter cuiuſdam ſa
cerdotis manus. Que an ad ſcribēdū ſacre fuerit:
ut ſacerdotis: an ad fallēdū faciles ut ſcriptoris: ne
ſcio. Nūciatū tm̄ eſt mihi amicoꝝ lr̄is: iā factū eſſe
qd̄ iuſſerā: de q̄litate donec videā mos hoꝝ certiſ-
ſimus me dubiū facit. Solēt eni audita miruꝫ nō
qd̄ ſcribēdū accepint. ſed neſcio q̄d aliud ſcriptita-
re tātū uel ignorātie eſt uel iertie uel ꝯtēpt⁹. Hoc
igit̄ qd̄ in horas expecto q̄lecūqꝫ erit illi e ueſtigio
trāſmittā. Scriptorē q̄ꝫ me potius icuſet. Tibi au
tē epl̄am cū hac mitto ad te anno altero dictatam.
Quā in tuis hijs nouiſſimis lr̄is ceu deſpans dul-
ci acriter querimonia flagitaſti. ſil̄qꝫ alterā āni hu-
ius quā nō poſcis adicio. in qua ſiq̄d illi litigio an
tiquo qd̄ mihi olim q̄tuoꝛ iuectiuas aduerſus hec
mōſtra hoiuꝫ extoꝛſit ſe curare iactātiū uereqꝫ ma
ctātiū: defuiſſe videbit̄: adipletū dices ut itelligas
q̄ꝫ me nō ſnie peniteat. Et has q̄dē ambas aliena:
qd̄ nunq̄ꝫ an̄ tp̄s tecū fecerā ſcriptas manu accipi-
ens cogitabis uel laſſitudo uel occupatio quāta ſit
que in ſolito more me tecū imo mecū ut ſic dixeriꝫ
per iterp̄tē loq̄ cogit. Et hec hactenus. ¶ Quid mi
hi de Homero manu tua ſcriptū miſſas anteq̄ꝫ Ue
netijs ꝓficiſcerer ſuſcepi: ut fide atqꝫ idulgētia tua
letus ſic ſupuacuo meſtioꝛ labore quē tibi ipoſitu-
rus nō fuerā ſi ſciuiſſem qd̄ nūc ſcio. Nō eni noſce
optabā q̄d apud graios iferos ageret̄. apd̄ latinos
noſce q̄d agit̄ ſatis eſt. Idqꝫ uel lectione uel auditu
ſolo utinā nec viſu vnq̄ꝫ noſce ꝯtingerit. Sed uole-
bā ſcire q̄liter Homerus ipſe grauis hō: uel aſiati-
cus: ⁊ qd̄ miraculū auget cecus quoqꝫ ſolitudines
italas deſcripſiſſet: uel eoliā. ſ. uel auernū lacū mō-
tēqꝫ circeū. ſꝫ qm̄ ita tibi placuit ut mihi poſtea to-
tū opus illud eximiū deſtinares ibi foꝛſan inueniā
qd̄ quero. Spem tm̄ hāc minuit qd̄ ſcribis miſiſſe
te iliadē totā: odiſſee aūt ꝑtē. In eo q̄dē libꝛo ē qd̄
ſcire uelim. Miroꝛ ſane q̄d ita illā totā: huius ꝑteꝫ
miſeris. Sed foꝛtaſſe itegrā nō hēbas. Quicquid
erit videro dū me domū mea ſoꝛs reuexerit: tran-
ſcribiqꝫ faciā ⁊ remittā tibi quē tāta re ꝓuaſſe pati
nolim. Iterū tibi gr̄as ago: Donatoqꝫ nr̄o ſubira-
ſcoꝛ qui cū ſepe de minorib⁹ ſcriberet tuū hoc factū
male ſiluit: qd̄ aio meo ſciret ⁊ miſſi ⁊ mittētis cō
ſideratione gratiſſimū. Uale. Ticini decimonono
kal̄. Januarij.

¶ Ad eūdē de appetitu anxio ꝑmi loci. Epl̄a. II.

h Abeo tibi aliq̄d dicere: ut pctōꝛ ſaluatoris
utar v̄bo. Id v̄o aliq̄d q̄d naꝫ ſit expectas.
Et q̄d putas niſi qd̄ ſoleo: patiētie aiuꝫ: liti-
gio aurē para. Cū eni nihil uſq̄ꝫ mihi ꝯfoꝛmius aio
tuo ſit: ſepe mirū dictu nihil eſt actibus ꝯſilijſqꝫ diſ
foꝛmius: ⁊ ſepe vn̄ id ꝓdeat mecū quero: nō in te
ſolū: ſed in nōnullis amicoꝝ: in q̄bus idem patioꝛ.

Nec iuenio cām rei huius aliā niſi q: quos nā pa-
rēs ſiľes fecit: ipſa quā nām alterā dicūt ↄſuetudo
diſſiľes facit. utinā ſiľ viuē ↄtigiſſet. nēpe hec eadē
nos vnius q̄ſi bicorpis ai reddidiſſet. ℂ Magnuʒ
fors nūc aliqd me dicturū reris. Mimū eſt. Quid
ni aūt mimū ſit: qȯ ipſe opifex ꝑuipēdit: cum cuiqꝫ
ſua marie placeāt: vn̄ vir qſqꝫ iuſtus ſui opis exti
mator: oēs ferme ſuimet ſuarūqꝫ fallit amor reruʒ.
vnus tu tātis ex milib⁹ iuēt⁹ es: quē odiū an contē
pt⁹ in rei ꝓprie extimatione decipet: nō amor: niſi
forſan in hoc ipſe decipior: humilitati tribuēs qȯ
ſupbie ſit. Et qd hijs uelim v̓bis iam nūc audies.
Noſti qdē hoc vulgare ac vulgatū gen⁹: vitā v̓bis
agētiū: nec ſuis: qȯ apud nos uſqꝫ ad faſtidiū ꝑcre
buit. Sūt hoies nō magni igenij: magne v̓o memo
rie magneqꝫ diligētie: ſed maioris audacie regum
ac potētū aulas frequētāt de ꝓ p̄o nudi: ueſtiti aūt
carminib⁹ alienis. dūqꝫ qd ab hoc aut ab illo exq-
ſitius mr̄no p̄ſertim caractē dictū ſit: igēti exp̄ſſio-
ne ꝓnūciāt: grām ſibi nobiliū ⁊ pecunias querūt
⁊ ueſtes ⁊ munera. huiuſcemodi aūt iſtr̄a viuendi
nūc ab alijs paſſim nūc ab ipſis iuētorib⁹: aut p̄ce
mercanť aut p̄cio: ſi qn̄ id exigit uēdētis uel cupidi
tas uel pauptas. Qȯ ultimū ⁊ ſatyricus norat ubi
Satyricus ait. Exurit itactā paridi niſi uēdat agauē. Et hij q-
dē quotiēs putas mihi credo idē alijs blāde in por
tū moleſtiqꝫ ſint. q̄ʒuis iā mihi ſolito rari⁹ ſeu mu-
tati ſtudij atqꝫ etatis reuerētia ſeu repulſis. Sepe
eni ne eē mihi tedio iſueſcāt nego acriť nec ulla fle-
ctor iſtātia. Nōnunq̄ʒ v̓o marie ubi petētis inopia
⁊ humilitas nota eſt: cogit me charitas quedā: ut
ex igenio meo q̄lēcūqꝫ illoꝝ victui opē ferā in lōgū
ꝑcipiētib⁹ utilē mihi nō niſi ad horā breuiſſimi tē-
poris oneroſam. Fuerūtqꝫ hoꝝ aliq a me quē p̄ci-
b⁹ vicerāt uoti cōpotes: illi qdē ſed alioqn nudi at-
qꝫ iopes digreſſi: nō multo poſt ad me iduti ſericis
atqꝫ onuſti ⁊ diuites remearēt: grāſqꝫ agerēt: ꝙ me
auſpice pauptatis grauē ſarcinā abieciſſent. Quo
īterdū ſic ꝑmot⁹ ſum: ut elemoſyne ſpēm rat⁹: nulli
taliū me negare decreuerim donec rurſuʒ tedio af-
fect⁹ id decretū ſuſtuli. ℂ Ceterū cū ex nonnullis
hoꝝ quererē qd ita me vnū ſemꝑ: ⁊ nō alios teqꝫ i
p̄mis pro hijs reb⁹ ipeterēt tale de te rn̄ſum reddi
dere ⁊ feciſſe eos ſepe qȯ dicerē ⁊ nihil vnq̄ʒ ꝓfe-
ciſſe. Cūqꝫ ego mirarer qd ita rerū largus v̓boruʒ
ꝑtus exiſteres. Addidē hoc etiā cōbuſſiſſe qcqd oī
no vulgariū poematū habuiſſes: quo nihil admira
tioni mee dēptū: ſed nō nihil additū. Cūqꝫ ex illis
facti tui cām quererē: faſſi oēs ignorātiā ſiluē niſi
vnus qui opinari ſe ait neſcio an etiā audiuiſſe eſſe
tibi in aio: ut hec oia adoleſcētulo p̄mū: poſt ⁊ iu-
ueni elapſa p̄īti ſolido ⁊ iam cano igenio reforma
res. Que lʒ illi ⁊ mihi in lōgū quoqꝫ ꝓrogāde vi-
te huius icerte nimis certa fiducia videreť: hac eta
te p̄ſertius ⁊ prudētia mihi illa maior erat admira
tio qs hic ordo: qȯ corrigē uelles exurē ut ſic quid
corrigeres nō extaret. ℂ Ita diu ſtupor hic meus
mecū fuit: donec tādē in hāc urbē ueniēs Donato
hoc nr̄o quo nihil tui amātius nihilqꝫ deuotius ti
bi familiariſſime uſus ex eo nuꝑ: dū in hunc forte
ſ̄monē nos quotidiani colloquij ſeries deduxiſſet:
rēqꝫ ipſam olim notā ignotāqꝫ rei cām didici. Ait
eni te p̄ma etate hoc vulgari ſtilo vnice delectatū:
plurimū in eo cure ac tp̄is poſuiſſe donec querēdi
legēdiqꝫ ordine in mea ei⁹ gn̄is vulgaria ⁊ iuueni
lia icidiſſes. Tū v̓o tuū illū ſcribēdi ipetū refrixiſſe
nec fuiſſe ſatis in poſteꝝ a ſiľib⁹ ſtilū abſtinē niſi iā
editis odiū idixiſſes: icēſiſqꝫ oib⁹ nō mutādi aio ſʒ
delēdi: teqꝫ ſiľ ⁊ poſteros tuoꝝ huius gn̄is fructu
opum ſpoliaſſes: nō aliā ob cām q̄ʒ ꝙ illa nr̄is ipa-
ria iudicaſſes. Indignū odiū. Immeritū icēdium.
hoc eſt aūt illud ambiguū / ꝙ an ſuiipſius ↄtēptrix
humilitas: an ſup̄ alios ſeſe efferēs ſupbia ſit: igno
ro. Tu qui aium tuū vides / de v̓itate iudica. ego ꝑ
ↄiecturas uagor: quaſi mecū ut ſoleo tecū loquēs.
ℂ Quoꝝ hijs ergo qb⁹ re ſupior es opinione tua ſis i-
ferior laudo: ⁊ errorē hūc mihi magis optauerim
q̄ʒ eius qui cū uere ſit iferior ſibi altior videať. Hic
me locus admonet Lucani cordubēſis qui ardentꝭ
vir igenij / atqꝫ ai: que ut ad aſcēſuʒ ſic ad p̄cipitiuʒ
via eſt: cū ſe adhuc iuuenē ⁊ ꝓuectū ſuoꝝ iā ꝓſpe-
rū ſtudioꝝ cerneret: ⁊ etatē ſuā: ⁊ rerū a ſe ceptaꝝ
reputās initia ſucceſſuqꝫ opum elat⁹: ſeqꝫ ip̄m cum
Uirgilio compare auſus: libri quem de ciuili bello
morte p̄uētus iexpletū liqt: ꝑtē recitās in p̄fatione
q̄dā dixit. Et quātū reſtat mihi ad culicē: huic inſo
lēti ꝑcōtationi an tūc a quoq̄ʒ amicoꝝ. qd ue rn̄ſuʒ
fuerit icertū hēo. certe ego ex quo illā legi p̄mū gl̄i
abūdo illi ſepe tacit⁹ ⁊ idignās hoc rn̄di. bone hō
ad culicē qdē nihil ſed imēſuʒ ad eneida. Quid ni
ergo pluris faciā humilitatē tuā me tibi tuo iudi-
cio p̄ferētis: q̄ʒ illius iactātiā: uel p̄ponētis ſe Uir-
gilio uel equātis. ℂ Sed eſt hic neſcio qd aliud qȯ
regrā. Idqꝫ tā abditū ut nō facile ſtilo erui poſſit.
Aitar tn̄. uereor ne tua hec tā iſignis humilitas ſit
ſupba. Nouū multis ⁊ fortaſſe mirabile epithetū
ut ſupba dicať humilitas. Qȯ ſi aures offēdit: di
cā aliter. uereor ergo ne huic tāte humilitati aliqd
ſupbie ſit adiūctū. vidi ego in ↄuiuio aut ↄſeſſu nō
ſat honorifice locatū ſubito ſurgē extremūqꝫ ultro
locū petē humilitatis obtētu: ſed ſupbie ipulſu: vi-
di aliū abire. Et ſi in hoc qddā molle ſit uel ira uel
ſupbia. Ita v̓o fiūt hec q̄ſi cui p̄mus locus qui vni-
us ⁊ nō pluriū eē pōt nō obtigerit: nō niſi aut nul-
lo dignus eē poſſit: aut ultimo cū ut meritoꝝ ſic ⁊
gl̄ie gradus ſint. ℂ Tu v̓o ꝙ nō tibi p̄mū locum ar
rogas: humilitas ea eſt. cū qdā nec igenio tibi pa-
res nec eloqo ſpare illuʒ atqꝫ ambire auſi ſepe riſū
mixtā bilē nobis exciuerint vulgi quoqꝫ ſuffragijs
anniſi que utinā nō plus foro p̄iudicij q̄ʒ parnaſo
afferāt. ℂ Quoꝫ aūt ſcōm tertiū ue pati negs: vide ne
ſupbie uere ſit: ut ego etenim te antiſtitē cui utinaʒ
par eēm: ut te p̄cedat ille nr̄i eloquij dux vulgaris:
id ne adeo moleſte fers ab vno uľ altero ↄciue p̄ſer
tim tuo ſeu oino a pauciſſimis te p̄iri. vide ne ſupbi
us id ſit / q̄ʒ ambire excellētiā p̄mi loci. Sūma eni
optare / pōt magni ai videri. Sūmis ꝓxima faſtidi
re: utiqꝫ ſupbi ai videť. ℂ Audio ſenē illū rauēna-
tē rerū taliū nō ieptū iudicē: quotiēs de hijs ſ̄mo
eſt ſemꝑ tibi locū tertiū aſſignare ſolitū. Si is ſor-
det: ſiqꝫ a p̄mo obſtare tibi videor: qui nō obſto: ec
ce uolēs cedo. locus tibi linquiť ſcōus. hūc ſi reſpu
is neſcio an ferēdus ſis. Si eqdē ſoli p̄mi clari ſūt
q̄ʒ innūabiles ſint obſcuri: q̄ʒqꝫ ad paucos iſta lux
redeat: aduertē ꝓnū vides. ſepe cum tutior tū utili
or ſcōus ſit locus. Eſt qui p̄mos iuidie ict⁹ excipi-
at: qui tibi ſue fame piculo viā ſignet: cui⁹ ueſtigia
ītueare: qdue in hijs vites ⁊ qd ſeq̄ris itelligas: q
te excitet excutiatqꝫ torporē quē eq̄re ſtudeas: quē
trāſire cupias neu ſemꝑ añ te videas enitaris. Hij

ſūt nobiliū īgenioꝝ ſtimuli:qb⁹ miri ſepe ſucceſſus
ꝓuenere.Nimiꝝ eni p̄mū cito locū mereri poterit
qui ſcd̄m pati pōt.Qui nō pōt aūt:ipſ quoqꝫ quē
reſpuit icipiet nō mereri.Et certe ſi ad memoriam
redis:vir ducē:vir pħm aut poetā ſūmū iuenies q
ad illā altitudinē capeſcēdā nō hijs ſtimulis actuſ
ſit.Primus aūt locus ut cūctis ferme ſupbie in ſe
īuidieqꝫ ab alijs:ſic multiſ deſidie cā fuit.Et amā
tē ⁊ ſtudioſum liuor excitat.Sine riuali amor.Si
ne emulo v̉tus torpet.Melior eſt paup īduſtrius:
q̄ꝫ ignauus diues.Satius eſt aſcēſuꝫ Uirgilij ſtu-
dio meliori q̄ꝫ in alto poſitū turpi ſopore marceſcē
Melius tutiuſqꝫ eſt opoſe v̉tutꝫ auxilio niti q̄ꝫ ocio
ſe fame p̄conio fidē.Mēs ut arbitror quo ſecūdi
loci nō repudies fortunā.Quid ſi tertius? Quid
Seneca ſi q̈rtus?idignabere.An ſic excidit illud Annei ſe-
nece ꝯtra Lucilij ſniam Fabianū papyriū excuſā-
tis.Cui cū Marcū Tulliū p̄tuliſſet addidit.Et nō
ſtatim ingt puſillū eſt:ſiqd maximo minus eſt.cū de-
inde Aſiniū Pollionē:tāta ingt res eſt poſt duos.
poſtremo cū Titū Liuiū adiūxit.⁊ vide ait q̄ꝫ mł-
tos āñcedat qui a tribus vincit.⁊ tribus eloquen
tiſſimis.Et tu amice vide an nō ſatꝫ tibi quoqꝫ hec
ꝓprie dici poſſint.Ita tñ ut quēcūqꝫ tu locū teneaſ
quēlibet añ te videas:ego ille meo iudicio nō ſim.
Parce iā flāmis ⁊ tuoꝝ carminuꝫ miſerē.Qꝫ ſi
fortaſſe ſic penitus pſuaſum eſt uel tibi uel alijs ut
ego te in hoc ordine uelꝫ nolim ſupem.tu ne id do
les:teqꝫ mihi ꝓprimū nūari ad īfamiā tuaꝫ trahis:
pace tua dixerim.ſi hoc facis diu me fefelliſti.neqꝫ
illa tibi eſt ai modeſtia:neqꝫ is nr̄i amor quē ſpabā
Solēt eni ueri amātes ſpōte ſua ſibi p̄ferre quos
diligūt:⁊ vinci optare.⁊ ex hoc eximiā uoluptatē
pcipe ſi vincant.Idqꝫ ita eſſe nemo pius pr̄ neget:
cui nihil eſt grati⁹ q̄ꝫ a filio ſupari.Spaui ego nec
deſino eē nō minus q̄ꝫ tu ipſe nō dicā q̄ꝫ filius cha-
rus tibi:nomēqꝫ tibi meū tuo charius.Sic te olim
amica dulciqꝫ ira motū exprobraſſe mihi memini:
qđ ſi a te uere dictū erat lete me p̄uiū cernē debui-
ſti.neqꝫ curſum ideo deſerē ſed obnixius ſeq ⁊ cu-
rare ne qs in hoc ſtudio currētiū iter nos forſan ir-
rūperet tuūqꝫ tibi rapet locū.Amicus eni caro aſ-
ſidēs:uel coambulās amico nō quotuſ ſit ſed q̄ꝫ iū
ctus querit.Nihil dulcius q̄ꝫ optata vicinitas:mł
tus amor.Nullus fere in amicis ordo eſt ſed p̄mi
ultimi.ultimi p̄mi ſunt.q: oēs.ſ.vnū ſūt.Hacte-
nus accuſatio.dehinc excuſatio facti tui eſt.Qꝫ lꝫ ⁊
ꝯfeſſione tua notū ⁊ ad me talis amici ore p̄latū ſit
nitor tñ aliā quā tu dicis generoſam aliquam facti
cām iuenire.Siqdē actus idē pro itētione agentis
nūc laudabilis:nūc īfamis eſt.Et qd in aium uenit
dicā.Nō te iſolētia qua nihil ē a tua leuitate remo
tius nō uel cuiuſq̄ꝫ iuidia uel ipatiētia tue fortis ꝓ
prias res deleſſe.quo illis tibiqꝫ eēs iniurius.ſed i
dignatione q̄dā clara ⁊ nobili etati iutili ac ſupbe
nihil itelligēti oia corrūpēti:qđqꝫ eſt itolerabilius
ꝯtēnēti tui iudiciū igenij ſurripe uoluiſſe:utqꝫ olim
v̉ginius ferro natā:ſic te igne pulchras iuētiōes q̈
ſi ai tui ꝓlē turpi ludibrio liberaſſe.Heus tu quid
ais?an ad uerū augurio forte p̄uētū eſt?Certe mi-
hi iterdū vñ ꝯiecturā hāc elicio de vulgaribus me
is paucis licet idē agere ꝓpoſitū fuit.feciſſēqꝫ for
taſſis in vulgata vndiqꝫ iāpridem mei vis arbitrij
euaſiſſet.cū eidē mihi tñ aliqñ ꝯ̄ria mēs fuiſſet.to-
tū huic vulgari ſtudio tp̄s dare.q̄ utęqꝫ ſtilus al-
tior latinus:eo uſqꝫ p̄ſcis igenijs cultus eēt:ut pē-
ne iā nihil nr̄a ope uł cuiuſlibet addi poſſet.At hic
mō iuētus adhuc recēs uaſtatoribus crebris ac ra
ro ſq̈lidus colono magni ſe uel ornamēti capacem
oſtēderet uel augmēti.Quid vis?hac ſpe tractus:
ſimulqꝫ ſtimulis actus:adoleſcētie magnū eo i ge-
nere opus icepam:iactiſqꝫ iā q̄ſi edificij fundamē-
tis calcē ac lapides ⁊ ligna cōgeſſerā:dū ad nr̄am
reſpiciēs etatē:⁊ ſupbie mr̄em ⁊ ignauie cepi acri
ter aduertē:quāta eēt illa iactātiū igenij vis:quan
ta ꝓnūciationis amenitas:ut nō recitari ſcripta di
ceres ſed diſcerpi.hoc ſemel.hoc iterū.hoc ſepe au
diēs:⁊ magis magiſqꝫ mecū repetēs itellexi tādē
molli in limo ⁊ iſtabili arena pdi opam.meqꝫ ⁊ la
borē meū iter vulgi manus laceratū iri.Tanq̄ꝫ er-
go qui currēs calle medio colubrū offēdit.ſubſtiti
mittāqꝫ ꝯſiliū aliud ut ſpo rectius atqꝫ altius arri-
pui.q̄ꝫuis ſpſa illa ⁊ breuia iuuenilia atqꝫ vulgaria
iā ut dixi nō mea amplius ſꝫ vulgi poti⁹ facta eēnt:
maiora ne laniēt ꝓuidebo.Qꝫq̄ꝫ qd idoctū vul-
gus arguo.Cū de hijs quoqꝫ qui ſe doctos uocāt
tāto ⁊ grauior ⁊ iuſtior ſit querela.Qui p̄ter mul
ta ridicula odioſum illud in fine ignorātie ſūmā ſu
perbiā addidē.Itaqꝫ quoꝝ pticulas carptim itelli
gere:oliꝫ magne gł̄ie dicebāt.hoꝝ hodie famā car
perūt.o etas igł̄ia:tu ne antiqtatē mr̄em tuā hone-
ſtarū oium artiū reptricē ſpnis:teqꝫ illi nō eq̈re tm̄
ſed p̄ferre audes.Omitto eni hāc hoium fecē vul
gus cuius dicta atqꝫ ſnīe irrideri merent potiuſ q̄ꝫ
rep̄hēdi.Omitto militares viros ac bellorū du
ces qui ſuo tp̄e diſciplinā militie ꝯſumatā atqꝫ pfe
ctā nō erubeſcūt opinari:que iter eoꝝ manuſ haud
dubie pijt:funditusqꝫ collapſa eſt:apud quos nil ꝯtra bo
penit⁹ arte uel igenio:ſed ignauia caſibuſqꝫ fortui- dierno
tis agunt oia.Qui ad belluꝫ q̄ſi ad nuptias cōpti milites
⁊ ibelles vina ⁊ fercula ⁊ libidinē meditātes eūt.
fugāqꝫ pro victoria cogitātes:qbus nō aduerſari-
um ferire:ſed manū tollē:nō terrē hoſtes ſed muli
ercularū ſuarū oculos mulcē ꝓpoſitū atqꝫ ars eſt.
Nā ⁊ hoꝝ falſas opiniones ignorātia ⁊ doctrine
ois iopia excuſat.Sileo reges:qui ceu regnum
in auro ⁊ purpura in ſceptro ac diademate ſitū ſit ꝯ̄ reges
ut in hijs ſic in v̉tute ⁊ gł̄ia ſe ſupiorib⁹ pares pu- ac princi-
tāt.Ad hoc vnū in ſolio cōſtituti ut regāt.vñ ⁊ re- pes nr̄i
gis orit nomē.ipſi v̉o nō regūt ſed regunt.Et quo- tp̄is
rū ꝯſilijs res docet:p̄ſunt ppł̄is:ſubſunt uoluptati
bus.Reges hoiuꝫ ſōni ac luxurie ſui ſunt.Et hos
uetuſtatis iſcitia:fortuneqꝫ pñs fulgor nimieqꝫ ꝓ
ſpitati ſemp addita uanitas.utcūqꝫ facit excuſabi-
les.Sed qd queſo lr̄atos hoies excuſabit.Qui
cū ueterū nō ignari eē debeāt in eadē opinionū ce-
citate v̉ſant?Scito me amice acri ſtomaco hec ira-
tū loq.Surgūt hijs dieb⁹ dialetici non ignari tm̄: ꝯ̄ dialec
ſed iſani ⁊ q̄ſi formicarū nigra acies neſcio cui⁹ ca ticos
rioſe quercus e latebriſ erūpūt:oia doctrine melio
ris arua uaſtātes.Hij Platonē atqꝫ Ariſtotelē dā
nāt.Socratē ac Pythagorā ridēt.Hec deus bone
qb⁹ hec ducibus q̄ꝫ ieptis agūt.Nolo ego nomen
facē qbus ipſa res nullū fecit:⁊ ſi furor igēs faciat
Nolo iter maximos ponē quoſ iter minimos vidi
hoꝝ tm̄ iſti noib⁹ gloriant.Relictiſqꝫ fidis ducib⁹
hoc ſequunt.Qui neſcio an poſt obitū didicerint.
Certe vim nec ſciam nec famā ullā ſcie habuerunt.
Quid de hijs dicā qui Marcū Tulliū Cicero-
nē lucidū eloquētie ſolē ſpnūt?qui Uaronem:qui

Senecā ꝯtēnūt? Qui Titi Liuij: qui Saluſtij ſti-
lū horrēt: ceu aſꝑum atqꝫ icultū? Et hij quoqꝫ no-
uis freti ducibꝰ pudēdiſqꝫ fui. iterdū ut ſol alter elo
quij Uirgilius carpeť: dūqꝫ admirans ꝑrupte de-
mētie ſcholaſticū ꝑcōtarer qd apud illū tā famoſū
virū tāta dignū ifamia deꝓhēdiſſet. ꝯtēptim facie
elata qd rn̄dit accipe. Nimis eſto inqt in copulis.
J nūc Maro vigila: muſarūqꝫ ope ſūptū celo car-
mē lima iter has uētⱳrū manus. ¶ Quid de alio
ꝯ ignaros theologos nūc hoīum mōſtro loqr: qui religioſi hitu: moribꝰ
atqꝫ aīs ꝓfani: Ambroſiū/ Auguſtinū/ ⁊ Hierony
mū multiloquos magis ꝙ̄ mltiſcios appellāt? Ne
ſcio vn̄ noui ueniūt theologi qui iā doctoribus nō
ꝑcūt: nec mox aplis: ipſiqꝫ ꝑcēt euāgelio. ora deni
qꝫ ipm in Chm̄ temeraria laxaturi: niſi ipſe cuius
agiť res occurrat atqꝫ idomitis aiantibꝰ frenū ſtri
gat. Eſt iā hoc iter eos crebrū atqꝫ in ꝯſuetudie re-
dactū: ut quotiēs hec uerēda ⁊ ſacra noia ꝓferunť
uel nutu illa tacito uel ipio feri aut ſmone. Auguſti
nus inqunt multa vidit: pauca ſciuit. Neqꝫ vo de
alijs loquunť honeſtiꝰ. Fuit nuꝑ in hac nr̄a biblio-
theca vnus hoꝝ nō qdē hitu religioſus: ſed chr̄ia-
nū eē ea demū religio ſūma eſt. vnus aūt hoꝝ dico
moderno more phantiū qꝙ nihil actum putāt: niſi
aliqd ꝯtra Chm̄ ⁊ celeſtem Chr̄i doctrinā latrāt.
cui cū neſcio qd e ſacris libris igererē: Ille ſpumāſ
rabie ac nā fedā ira ⁊ ꝯtēptu iſuꝑ frōtē turpās: tu-
os inqt ⁊ eccl'ie doctorculos tibi habe. Ego quē ſe
quar hēo. Et ſcio cui credidi. vbo inq̄ꝫ apli uſus es
Et fide utinā uti uelis. Aplus inqt ille tuus ſemia-
tor vboꝝ ⁊ iſanus fuit. Optime inq̄ꝫ phe ſequeris
Nā ⁊ ꝑmū illi olim alij phi: ⁊ ſcōm ſibi ꝑſes ſyrie
feſtus obiecit. Et ꝓfecto ſeminator vbi fuit utiliſſi-
mi. Q ō ſemē ſalutifero ſucceſſoꝝ uomere excultū:
⁊ ſacro ſanguine martyꝝ irrigatū: quātā fidei meſ
ſem tulit cernimus. Ad hec ille nauſeabūdus riſit.
Et tu inqt eſto chr̄ianus bonus. Ego hoꝝ oium ni
hil credo. Et Paulus ⁊ Auguſtinꝰ tuus hijqꝫ oēs
alij quos ꝑdicas loqciſſimi hoies fuere. utinam tu
Auerroim pati poſſes: ut videres quanto ille tuis
hijs nugatoribꝰ maior ſit. Exarſi fateor ⁊ vix ma-
nū ab illo ipuro ⁊ blaſphemo ore ꝯtinui. Et hec in-
ꝙ̄ mihi cū alijs hereticis uetꝰ eſt q̄ſtio. Abi vo hic
irrediturus tu ⁊ hereſis tua. Sic pallio apphēſuꝫ
ꝯtumaciꝰ ꝙ̄ mei: nō qm̄ ſui mores poſcerēt domo
exegi. ¶ Mille ſunt talia ꝯtra que nō dicā Chr̄ia-
ni nois maieſtas Chr̄iqꝫ reuerētia cui obſequenti-
bus ⁊ affuſis angelis iſelices homūculi iſultāt: ſꝫ
nec ſupplicij metus ualet: nec inqſitoreſ hereſuꝫ ar
mati nec carcer atqꝫ ignis ignorātiā ꝓcacē atqꝫ he
reticā cōpeſcit audaciā. Jn hoc tp̄s icidimus ami-
ce in hac viuimus iāqꝫ ſeneſcimꝰ etate. iterqꝫ hos
iudices qō ſepe q̄ri ſoleo: ⁊ idignari: quos ſcie ua-
cuos ac vtutis falſa ſui iplet opinio. Quibꝰ libros
ueterū ꝑdidiſſe nō ſufficit niſi igenijs ac cineribuſ
decertēt ⁊ ignorātia ſua leti q̄ſi qō neſciūt nihil ſit
pingui ac tumido laſciuiūt itellectu. nouos vulgo
auctores ⁊ exoticas iuehūt diſciplinas. ¶ Si tua
igiť hijs ſeu iudicibus ſeu tyrānnis cū nō alius eſ
ſet aſſertor ignis auxilio rapuiſti factū non iprobo:
cām ꝓbo. Ego ipſe qō de multis feci pene uelꝫ de
oibus meis idē feciſſe dū licuit. Nulla eni egoruꝫ
iudicū ſpes appet: horūqꝫ idies ⁊ licētia creſcit ⁊
nūs. iā nō ſcholas ſed latiſſimas urbes replēt ⁊ vi
cos ipediūt ⁊ plateas: ut ipſe mihi ſepe iraſcar: q

ſic mō hijs ꝓximis annis ultoribꝰ iraſcebar exhau
ſtūqꝫ flebā orbē: viris eni forſan fatear: at vitioruꝫ
atqꝫ hoium nulla ut arbitror etate plenior fuit. Et
ad ſūmā credo ſi etiā illis hoc aio fuiſſem Appij ce
ci filiā abſoluiſſem. Uale iā hoc eni nō aliud hēbaꝫ
tibi nūc dicere. Uenetijs. v. kal. ſeptembr̄.

¶ Ad eundem de audacia ⁊ pompoſo medicorū ha
bitu. Epiſtola.III.

Eum tibi ꝯſiliū approbari: teqꝫ illo uti gau
m deo. Jlla demū approbatio uera eſt: que re
ipſa ſit. Multi eni vbis attollē qō mēte de
ſpiciūt didicē. Scripſiſti neſcio qn̄: oblituſ tꝑis rei
memor ſum. egrotaſſe te grauiter ſed dei gr̄a ⁊ me
dici ope liberatum. Rn̄di tūc. nā ⁊ id memini me
uehemēter obſtupuiſſe qbus vijs error ille vulga-
ris in tā altū aſcēdiſſet igeniū: feciſſe eni deū oia tu
amqꝫ nobilē nām. Medicuꝫ nil oino uel feciſſe uel
facē potuiſſe: niſi qō dialeticꝰ loq̄r ꝑōt tedij diues
iopſqꝫ remedij. At nūc ſcribis te ad tuā egritudinē
medicū nō uocaſſe. Jam nō miror ſi cito ꝯualuiſti.
Nulla eſt egro rectior ad ſalutē via ꝙ̄ medico ca-
ruiſſe dura loquor iexꝑtis auribꝰ. At exꝑtis tota li
quida compꝑta viſſima. Nāe auxiliarios ꝓfitētur:
ſepe ꝯtra nām ipſam ꝓqꝫ morbis militāt. Minus
mali mediū tenēt: expectātes rei exitū: vaciſſimi ſi
diſſimiqꝫ hoies ſpectatores qui ſe exhibēt egrotā-
tiū duelli ſequēteſqꝫ fortunā ocioſa ſigna victrici-
bus applicāt: ⁊ in ꝑtem gl'ie ſurrepūt. deus bone.
Quot Metij ſuffetij: cū hijs null's Tullus hoſtili
us. Hoc hoium mōſtro diu caruit mūdus tū maxi
me dū melior fuit. caruit Roma: dum fuit optima
Preuidit hāc peſtē: vitādāqꝫ ꝑmonuit. Cato ille q
ſapiētis nom̄ apud nr̄os meruit: ſed ꝯſilio utili ma Cato
le creditū: recta ſuadētiū ſors cois. Jrrupunt in or
bē nr̄m magno agmine medici atqꝫ utinā medici ⁊
nō medicoꝝ ſub iſignibus medicine hoſtes arma-
ti: nō ſolū ignorātia ꝓpria ſcieqꝫ cognoie: ſed amē-
tia iſuꝑ ⁊ credulitate lāguētiū: qui tāto ſalutis de
ſiderio trahunť: ut qſqs hāc audacius ꝓmiſerit is
apollo ipſe ſit. Neqꝫ hercle ulli hoꝝ audacia iſta ō
fuerit atqꝫ efficaciſſima ad fallēdū cuſpis ipuden-
tia frōtiſqꝫ ꝯſtātia in artē: inqꝫ uſum vſis incōcuſſa
mēdacijs. ¶ Acceſſit hec idigni hitus uſurpata ia
ctātia ueſtes murice ardētes: ſub ſuto uario diſtin-
cte anuli radiātes aurata calcaria. Cuius nō ul'ſa
ni oculos lux tāta ꝑſtringeret? Stupor ac ꝑſtigiuꝫ
in urbibus ⁊ ꝑſertim nr̄is hec cernē. Neqꝫ ullum
ſeu ꝑſcū eē Tarqnū: ſeu oino ꝑncipum nr̄oꝝ qui te
meritati iſenſus ac nobilitati ꝯſulēs lege lata peniť
qꝫ ꝓpoſitis huic tāte mechanicoꝝ licētie modū po
nat. Nā ſi ob ipm plebeie artis exercitiū hec preſu
mūt: cur agricole textoreſqꝫ ⁊ reliq pariū ꝓfeſſo-
res artiū nō eadē audeāt ⁊ faciāt: niſi q: nullis me
chanicoꝝ par temeritas? Sin ob phiam cuius no-
mē ꝙ̄ iuſte ſibi vindicēt tu noſti. haſ phaleras ſibi
uſurpāt: ⁊ ꝓfeſſioni ſue debitas putāt: ꝙ̄ turpiter
fallanť aduertē eſt: nō hijs mō qui ſciūt mechani-
coſ illos eē nō phōs: ſed hijs quoqꝫ qbꝰ uere phān
tiū notus eſt hitus: ⁊ ſub pauꝑe pallio mēs diues
⁊ ꝑter ſciam aut vtutē rerū oiuꝫ ꝯtēptrix. añ oia le
uitatis atqꝫ iactātie q̄ruꝫ hij nr̄i mechanici duces
ſūt. Quibus hec audēdi qd aliud opinemur cāe eē
niſi iextimabilē vulgi notiſſimāqꝫ demētiā: qua fre
tos lateqꝫ victores iſelicis turbe ⁊ erroꝝ eius pō-
pā ac ſpolia ꝑferētes ⁊ ꝑda onuſtos ⁊ ſuꝑbos ce-

dibus triūphalē bitū iduiſſe.¶ Quid eni queſo iā
pter equos cādidos ⁊ purpureos currus deeſt.im
mo ne eq̄ qdē deſūt.neq̄ȝ equoꝝ aurea oꝛnamenta.
Jpſi ꝓpe diē currus aderūt.Nō pn̄t oēs qnq̄ȝ mi
lia hoīuȝ occidiſſe:qđ ad triūphū exigiť īſtituto ue
teri romano:ſufficiat occidiſſe q̄ȝ plˀimos. Naȝ qđ
nūo defuerit occiſoꝝ q̄litas ipſa ſupplebit.Jbi eni
hoſtes:hic ciues pimunť atq̄ȝ amici.Jbi armati vi
ctores:hic togati ſūt ut iure minoꝛ nūs ad triūphū
ſatis ſit.Jllud iter utroſq̄ȝ plane ꝯuenit:ut ſic apud
belloꝝ duces hij qui plures maioreſq̄ȝ hoīum ſtra-
ges fecerint clariſſimi hn̄tur:ſic iter hos qui plˀres
occiderint ⁊ miſeroꝝ moꝛtibus plures piculoſas
lȝ ⁊ ancipites expiētias queſierint hij ſint oīuȝ du
ces digitoq̄ȝ oīuȝ mōſtrenť. Mlˀta ingūt vidit:mlˀ
ta eſt exptus.qđ nihil eſt aliud q̄ȝ occidēdi fiduciā
lōga ꝯſuetudine queſiuiſſe.¶ Unū hic nouū lōge-
q̄ȝ diſſimilˀe ꝙ illi niſi de hoſtibuſ:Jſti aūt niſi de ciui
bus nō triūphāt.Qđ eadē ipſa romana lege ⁊ cō-
ſuetudine uetitū.ueꝝ hijs q̄bus ciues ipune liceat
occidē.imo eq̄dē nō ipune tm̄:ſed pcio etiā moꝛtis
adhibito.quō nō liceret leges ipſas moreſq̄ȝ ꝯuel-
lere.aut qs humane vite dn̄is reliq̄rū reꝝ negaret
arbitriū.Triūphāt ḡ de ciuibus ⁊ ludū reris cuȝ
hijs cōgredi:qui cū in te iure artis impiū accepint
de tua egritudīe lucrū ſperēt.de moꝛte etiam diſci
plinā?Qui cū tibi neſcio q̄bus eoīs auctoribus p-
gameiſq̄ȝ ⁊ arabibus doctis foꝛſitā:ſed nr̄aruȝ cō
plexionū ꝑſus ignaris poculū letale poꝛrexerint
ocioſi ſedeāt expectātes fineȝ.tu ueneno ambiguo
uenas ac pcoꝛdia perrāte auxiliū ſpes illius q̄ nec
tua noꝛit:⁊ ſuis iterim toꝛtus malis nullā ſibi ipſe
opē poſſit ipēdē.¶ Hic pomis:ille herbis atq̄ȝ ole
ribus abſtinēdū dicit.ſine q̄bus multoꝝ pcipueq̄ȝ
nr̄oꝝ hoīum victus quelibet pcioſis ac medicatis
epulis iniucūdus ſit.Neq̄ȝ vō itelligē eſt quonam
iſtud agriculture ſtudiū ⁊ uariaꝝ e q̄ȝ oꝛbe alio pe
titarū iſitiones arbuſcularū:ſi illarū fetus ſatoribˀ
cultoribˀ ue ſuis ſic vitādi ſunt.Stirpes q̄dē noxi
os atq̄ȝ herbas q̄ſdā ueneneſas audiuimus:ſed qſ
illas queſo vnq̄ȝ niſi ad alienā foꝛte pnitiē ſuo ſeuit
in hoꝛtulo ⁊ nō ultro natas iſeſtus emulſit.At hic
iuſſoꝛ egregius ꝙ hec ſibi uel nō placebāt uel nō ꝑ
derāt quātū in ſe fuit:moꝛtalibˀ cūctis fecit iſamia
ac ſuſpecta.¶ Alius neſcio an ⁊ idē foꝛſan exāguiſ
ſemiaiſq̄ȝ qđ accolarū plage illius magna ps patiť
ſanguinē ut theſaurū pciſſime refūdū docet.Ego
aūt hac etiā nūc etate niſi hūc vna ſemp atq̄ȝ autū-
nali tēperie largiter ꝓfūderē ſentio:grecus ille the
ſaurˀ me iāpꝛidē oppſſiſſet.Sed hij ſecretarij nāe
nulliuſq̄ȝ rei neſcij.qđ in ſe ſuis ue nō ꝓbāt in oībˀ
execranť.Sic ad ꝓpꝛiā uel eoꝝ cūcta mēſurā redi
gunť.¶ Alius ardētis foꝛſitā vini potoꝛ q̄le achai
cū littus aut gnoſiū aut lōginq̄ fert meroe:ob eāq̄ȝ
cām aque hoſtis famoſo illā dānauit epigrāmate
aque inqt ullū opus iueni niſi ꝙ bibiť in acutis.o
nobilē aforiſmū.Ego vō pter acutas que mihi iq̄te
hactenus:⁊ ne vnq̄ȝ note ſint uelim:multa opa ⁊
multos pclaroſq̄ȝ aque uſus noui.Sȝ ut iociſ omiſ
ſis agā feria:⁊ ut tot hoīum milia ſileā robuſtiſſi-
moꝝ optieq̄ȝ ualētiū q̄bus vnicus potˀ aq̄ eſt.iſq̄ȝ
⁊ placidus ⁊ ſaluber de me teſtoꝛ:qui niſi nūc q̄ȝ
hijs hybernis noctibus ſepe aque gelide magnam
vini biberē:crede mihi non viuerē.Paruus ne rei
uſus eſt aut nullū opus:quā ſi depſeris:vita hoīs

nō ſubſiſtat.Et q̄ȝ multa ſunt talia.Sȝ hijs celeſti
bus viris q̄cq̄d de vniuerſa nā temē lȝ effluxerit:
nō mō dogma pfectū:ſȝ diuinū oraculū vulgo hē-
tur.¶ Hec eſt eni illa nobiliſ ars graioꝝ quā ne no
bis inueherēt ille nr̄oꝝ ſapiētiſſimus vir timebat.
Jnuexerūt tm̄:heſitq̄ȝ iā alte actis publico in erro-
re radicibus:haud facile Catonis ipſius manu cē
ſoꝛ ut redeat extirpāda.Et hos q̄dē ego nō miroꝛ.
Nā qui qđ deſtinauit aīo:id agit ⁊ ſi a vtute deui-
et:a ꝓpoſito nō deerrat.nec pplˀm q̄dē ipm̄.Nā q̄
qđ eſt ſolitus facit:nouā uel admirationis uel rep
heſionis mām nullā affert.Bn̄ aūt iſtitutas reſpu
blicas earūq̄ȝ rectores miroꝛ:Ac reges ſtupeo me
chanicū hitu parē ſibi q̄bus oculis ſpectare q̄bus
aīs pati poſſint.¶ Sȝ ut ad pncipiū reuertar hos
tu eger ſi a lectulo arcuiſti feciſti nō tm̄ feliciter ſed
ꝯſulto:pemiſſent te foꝛtaſſis.ut ſcias eni quātū ipi
etiā artificio ſuo fidāt:de hijs loquoꝛ:q̄bus qđ fa-
teoꝛ rarū:aliq̄s igenuus pudoꝛ eſt.deū ac memori
am meā teſtoꝛ.Audiſſe me oliȝ medicū magni apđ
eos noīs ſic dicētē.Ego aiebat nō ignoro me igra-
tū dici poſſe detrahētē arti.vn̄ mihi opes atq̄ȝ ami
citias queſiui:vitas tm̄ cūctis affectibus pferenda
eſt.Jtaq̄ȝ ſic ſētio:hoc affirmo:ſi cētū aut mille ho-
mines vnius etatis ac nāe ⁊ vnius victus vno ſilˀ
oēs moꝛbo coꝛrepti eēnt:eorūq̄ȝ ps dimidia ꝯſilio
utereť medicoꝝ taliū q̄les hēt etas nr̄a.Alia vō ſi-
ne ullis medicis nāli iſtinctu ⁊ ꝓpꝛia diſcretiōe ſe
regeret.nulla mihi dubitatio eſt:q̄n ex illis plures
morerenť:plures ex iſtis euaderēt.¶ Aliū audiui De q̄dā
hoīem plurim̄ lr̄arū ⁊ maioris fame ex quo cuȝ in medico
familiari collog̨o admirās quererē q̄d ita ipſe aliiſ
utereť cibis:q̄ȝ q̄bus utēdū pdicaret:ꝯſtāti fronte
nilq̄ȝ heſitās rn̄dit.Et ſi inq̄t uel medici vita ꝯſilio
ſilˀis eēt:uel ꝯſiliū vite aut ualitudinis iacturā pa-
tereť aut pecunie.Qđ vbū nō ignorātie tm̄ ſed pſi
die manifeſtā ꝯfeſſionē ꝯtinē qs nō videt.Quas i
ter peſtes vſari ſi piculū eſt ſanis:q̄d aliud q̄ȝ picu
loꝝ oīum finē ſpent egri?Nemo certe mirabiť ſi q̄
bn̄ ualētibus nocet:is egrotātes iterficit.Nō faci-
le eni arboꝛ radicata ꝯuelliť.Facile aūt ꝯuulſa pꝛo
ſterniť.¶ Audiui aliū nup ⁊ fama clarū ⁊ ſcia nō De alio
illius tm̄ ſed multarū artiū.mihi vō pluſq̄ȝ cōi fa- medico
miliaritate ꝯiūctū a quo dū quererē q̄d nō arte ſua
ut ceteri tāto illi ipares utereť.ſupcilio meſto ⁊ gra
ui ⁊ amari digno:⁊ ad fidē rei ſatis viriū hn̄te.ti-
meo inq̄t deo res hoīum ſpectāte ipietatē hanc cō-
mittē ut credulū vulgus circūueniā capitali frau-
de.Cui ſi notū eēt ut mihi q̄ȝ modicum ſeu q̄ȝ nihil
egro medicus ꝓſit.⁊ q̄ȝ ſepe multū obſit minoꝛ ⁊
minus fallerata eēt acieſ medicoꝝ.Agāt ſane q̄n ⁊
agētiū ipietas ⁊ patiētiū credulitas tāta eſt:abutā
tur ſimplicitate pplˀoꝝ vitā pollicean̄ť ⁊ pimāt ⁊ lu
crenť mihi nullū fallē aut necare ꝓpoſitū eſt nulli-
us malo ditioꝛ fieri uelim.hec me cā ad alias arteſ
q̄s inocētius exercerē trāſtulit.Hoc rn̄ſo quātū il-
le me ſui amātiorē fecerit quātū ue opinionē quam
de eo ſemp habuerā auxerit atq̄ȝ firmauerit diffici
le dictu eſt.¶ Et hec q̄dē illi quoꝝ teſtionio dome
ſtico minimeq̄ȝ ſuſpecto in ueteri mea illa ſn̄ia ſtabi
litus ſum atq̄ȝ ipſam moꝛditus arripio.nec dimit-
tā q̄m uera eſt.Cui te etiā acceſſiſſe gaudeo factū-
q̄ȝ tuuȝ ꝓbo:etſi pauptas ut ipſe ais cām dedit ne
medicū e lōginquo arceſſeres.cū nullū hēat ſolitu
do tua ⁊ ſolitudinē ⁊ pauptatē ipſam laudo.Que

ut ſepe nolẽtibus ⁊ tibi nũc utilis fuit.foꝛtaſſe me-
dicũ ne dicã carnificẽ euocaſſes non tã ſepe ſalutis
q̃ꝫ urbanitatis obtẽtu que multos falſum fame pi-
culũ declinãtes:in uerũ vite ꝑiculũ ipegit:qui dũ
auaritie notã vitãt qui ſe ꝑderẽt ꝑcio ꝯdurẽ.Quã
ta ſane tibi quoqꝫ medici fides eẽt nec ipſe diſſimu
las dũ egroꝝ illos facultatẽ iminuẽ ⁊ augẽ moꝛbũ
ſolitos ⁊ exhauriẽde crumene potius q̃ꝫ aluo uti-
les dicis.¶Hoc ꝯſilio ⁊ ipſe meis utoꝛ in rebus.
De amicis ſuis medicis
Fuerũt mihi amici medici plures olim ſed ex om-
nibus adhuc q̃tuoꝛ ſuꝑſunt.vnus apud Uenetos.
⁊ Mediolani vnꝰ.Pataui aũt duo docti viri oẽs
⁊ affabiles.Qui fabulent̃ egregie:q diſputẽt acri-
ter:qui ꝑoꝛẽt ſatis uehemẽter:ſatis dulciter.q de-
niqꝫ ꝑimãt ſatiſ colorate ſatiſqꝫ etiã appenter excu
ſent.Quibus in ore multus Ariſtoteles.multꝰ Ci-
cero:multuſqꝫ ſit Seneca:multus demũ q̃ mira-
beris Uirgilius.Neſcio eni qua ſeu foꝛtuna ſeu fu
ria uageqꝫ mẽtis egritudine accidit:ut oia melius
ſciãt q̃ꝫ id vnũ q̃ ꝓfeſſi ſunt.Sed linquo iſta ſatis
hec ṽitas odioꝝ mihi ꝑdẽ atqꝫ tumultuũ excitauit
hos ego aũt mea quotiẽs ualitudo tẽtat̃ admitto.
ut amicos nõ ut medicos:uelut is qui amicis ante
oia delectoꝛ:nilqꝫ uel ꝓſeruãde uel reſtaurãde ſalu
ti aptius reoꝛ amicoꝝ vultibus atqꝫ colloquijs ſi-
qd iubẽt mee ꝯſonũ ſnie pareo.idqꝫ ipm illis ipu-
to.alioqn audio tm̃:⁊ q̃ iſtituerã facio.atqꝫ ita ne
ceſſarijs meis mãdaui ut ſiqd grauius igruat ni-
hil oino ex illoꝝ iuſſu meo fiat in coꝛꝑe ſed nãe mee
relinq̃r:imo deo qui creauit me poſuitqꝫ terminos
mihi qui ꝑteriri nõ poterũt.¶Et hoc tuuꝫ meũqꝫ
ꝯſiliũ quo tibi nũc quoqꝫ ſit acceptius nõ ſolũ icoꝛ
rupto illo ſeculo oẽm mollitiẽ reſpuẽte:ſed poſtea
ẽt q̃ꝫ medici ⁊ vnguentarij ⁊ ambubaiarũ collegia
farmacapole ⁊ uoluptates ⁊ delitie oꝛbẽ romanũ
ꝑſuaſere maximoꝝ fuiſſe hoium ſcito.Ne ue nũc ꝓ
perãs inq̃ſitione multiplici diſtrahar:tres illuſtriũ
aut q̃tuoꝛ qui memorie ultro occurrũt attigiſſe ſuf-
ficerit.De Tyberio ꝑ̃ncipe apud Suetoniũ tran-
q̃llũ legimus ꝙ ualitudinẽ qua ꝓſꝑrima ⁊ tꝑe ꝑ̃n
cipatus pene toto ꝓpe illeſa uſus eſt:arbitratu ſuo
rexit:ſine adiumẽto ꝯſilio ue medicoꝝ.De Ueſpa
ſiano apud eũdẽ ꝙ ad tuẽdã ualitudinẽ qua ⁊ ipe
ꝓſꝑrima eſt uſus nihil ꝓꝛſus adhibuit ꝑ̃ter mẽbro
rũ fricationẽ ⁊ per ſingulos mẽſes vnius lucis in-
ediã.De Aureliano aũt apud Uopiſcũ ſyracuſiuꝫ
hiſtoricũ ita ſcriptũ eſt.Medicos ad ſe cũ egrota-
ret nunq̃ꝫ uocauit:ſed ipſe ſe iedia ꝑ̃cipue curabat.
De Karolo aũt qui magni cognomẽ apud gallos
meruit.Albinus ꝑ̃ceptoꝛ eius in ipſius hiſtoria cũ
aliquot annis añ obitũ crebꝛis illũ febꝛibus coꝛri-
pi ſolitũ dixiſſet/addidit.Et tũc qdẽ inqt pl̃ra ſuo
arbitratu q̃ꝫ medicoꝝ ꝯſilio faciebat:quoſ pene ex
oſos habebat.Nri ṽo nũc ꝑ̃ncipes nec ructare nec
ſpuere qdẽ audẽt abſqꝫ medicoꝝ ꝑmiſſu:neqꝫ ideo
tñ aut melius q̃ꝫ illi viuũt aut diutius.Medici au
tẽ regũ mẽſis ipẽdẽt auẽte uſu ꝑta:iubẽt:ꝓhibent:
minant̃:exterrẽt:arguũt:idignant̃:⁊ q̃s ipi ꝑ̃mi oĩ
um ꝑ̃uaricent̃ dñis lẽges ponũt.Quarũ obſ̃uãtia
regũ ut cernimus vitas bꝛeues egritudines lõgas
fecit.¶Scio ego multis ꝑſuaſum:imo iſitũ:medi
coꝝ oium me publicũ hoſtẽ eẽ ꝓpter vulgatũ cer-
tamẽ q̃ cũ illis mihi in gallijs olim fuit.Que res
ꝑ̃terq̃ꝫ ꝙ medicoꝝ mihi amicitie note ſũt:fuerũtqꝫ
ita per ſeipſam iepta eſt:ut de nullo uſq̃ꝫ ſtulto licet
niſi ſit idẽ amẽs atqꝫ excoꝛs credibiliſ iudicãda ſit
Nã qs oro medicũ oderit niſi qui moꝛbos amet?
Ex diuerſo aũt qs hoium moꝛbos amet:niſi qui ſa
lutẽ vitãqꝫ ſuã ac ſeipm oderit?Illi ṽo ſi medici ue
ri ſunt haud dubie ⁊ nãm adiuuãt ⁊ oppugnant
moꝛbos ⁊ ſalutẽ egris coꝛꝑibus reuehũt ſanis ſer
uãt firmãtqꝫ nutãtibus.qs tã furioſus tã nãe ime-
moꝛ:tã ſui hoſtis ut ſoſpitatorẽ ſuũ oderit.Et ego
hõ ſum moꝛtalis:⁊ caducũ nactus hitaculũ ⁊ mi-
hi mei coꝛꝑis amoꝛ qdã uel nolenti dat̃.Quõ igit̃
ſic affectus medicinã medicos ne oderi.Amo ego
illos:odi eũt nugatores quoſdã qui tenui dialeti-
ca nõ armati:ſed ipliciti obſtrepũt nõ medentur:
neqꝫ ſolũ tedio ſanos afficiũt ſed egroſ moꝛte cõfi
ciũt.Hos odi fateoꝛ que inũabilis turba eſt.Illos
diligo qui ꝑrari ſunt.¶Ut tñ cũ hijs ipſis ſiqs eſt
aditus in g̃ram reuertar neu ſemꝑ ꝯtra hoc artifi-
cũ genuſ loq̃r:grecis certe remedioꝝ noibꝰ ac moꝛ
boꝝ ꝑ̃ſtare credẽtibus ſunt ſoliti ut egrotẽt grece ꝑ̃
ſtarẽt ſaltẽ ut grece etiã curarent̃.Et ꝓmittũt qdẽ.
Quid eni ꝓmittẽ uereant̃ qbus ⁊ ꝓmiſſi lucrũ ⁊
nullus pudoꝛ aut pena mẽdacij eſt?Mille ſunt hu
ius rei exẽpla.vnũ recẽs ꝑ̃nſqꝫ narrabo.hinc ⁊ tꝑi
cõueniẽs ⁊ loco.Sũt eni nũc marie cũcta ſb ocu-
lis:eger medicus ꝓmiſſiones mẽdacia.¶Eſt vnꝰ
ꝓuecte admodũ etatis vmbꝛoſiſ illis ac gelidis oꝛ
tus in uallibꝰ:q̈s rupes alꝑiũ anguſtãt:⁊ q̈s ꝑuuſ
adhuc rhodanus ſecat.vñ regio ipſa ualleſis vul-
go dĩ.In illa barbarie natus iſte ⁊ lõga vita ⁊ icul
ta ꝑ̃ria ⁊ ignorãtia accolarũ nomẽ nactus:nõ ſolũ
iter ſuos ſed illoꝝ teſtionio ⁊ loq̈ci ⁊ falſo.apõ ex
teras etiã gẽtes noſci ⁊ ut lõgũ iter magno mẽda
cio eſt amicũ alter Eſculapius hẽri ceptꝰ eſt.Quid
rẽ ṽbis trabo.Ad huius tãdẽ ligurũ dñi aures ꝑ-
lata viri fama eiꝰ ſe ꝯſilio iuuari poſſe ſꝑans i egri-
tudine pedũ quã multos iã per annos nõ ſine ſuis
magnis angoribꝰ nec ꝑuis ꝑpl̃oꝝ icõmodis ꝑpeſ-
ſus noſcit̃.quotiẽs putas homũculũ illũ arte cha-
rum ⁊ origine peregrina ut fit:liberoqꝫ fame men
dacio cariorem blãdis ꝑ̃cibꝰ ⁊ magnis ꝑ̃cijs euo-
carit.Ille uel iſcitie ꝯſcius uel fama tumidus:⁊ q̃-
ſi rogari dignus qui rogatus eẽt ſeſe aliqd magnũ
ducẽs uſqꝫ ad hoc tꝑs iexorabilis mãſit:nõ igno-
rãtiã qdẽ faſſus uel ignotã ſibi uel ſuꝑ̃ſſam ne mẽ
dacio auctũ nomẽ ṽitate minueret ſed occupationẽ
mõ hãc mõ illã uel ſimulãs uel excuſans.Quo uo
cãtis magis ac magis ⁊ deſideriũ creuit ⁊ opinio
donec ꝓxima nuꝑ eſtate in neſcio cuius ſui hoſtis
ꝑtãtẽ delapſus magna ſibi redẽptionis ſũma iꝑoſi
ta cũ ſe illaqueatũ cerneret.Ad hũc dñꝫ ſcripſit ſe
ad eũ ſi redimeret̃ uẽturũ eẽ ⁊ moꝛbi ueteris noua
remedia allaturũ ut qui nõ legiſſet aut oblitus eẽt
aut ſꝑneret illũ pueris quoqꝫ notiſſimũ Ouidij ṽ-
ſiculũ.tollẽ nodoſam neſcit medicina podagram.
Dñs aũt hic cui ⁊ pꝛe ai magnitudine nihil nõ exi
guũ:⁊ pꝛe deſiderio ſalutis nihil nõ dilatũ videre
tur.libẽs hoc audiuit.uel ſalutẽ ſcilicet recepturuſ
uel qui italoꝝ medicoꝝ ṽba ꝓbauerat nugas quo-
qꝫ barbaricas exꝑturus miſitqꝫ ilico qui redẽptuꝫ
hoiem adducerẽt.Et ut totã noris hiſtoriã:pꝛeter
ſũptus itinerũ magnifice exhibitos ⁊ quecũqꝫ ho-
norifico noui Hyppocratis aduẽtui viſa ſunt cõue
nire.In qbus q̃ ꝯſtat nemo largioꝛ.Nemo nõ ſo
lũ ab auaritia ſed a ꝑcitate remotioꝛ.Ipſa redẽpti
onis ſolius ſũma fuit ter mille quingẽti aurei:q̃les

nr̃a urbs cudit nō medico tm̄ ſed belloꝝ duci igēs
ꝑciū.ꝓinde die illo quo mediolanū ſeniculus ma-
gno emptus itrauit forte ego cū dn̄o cenabā:ſerui
duſqꝫ illū ꝑcurſor āñceſſerat nūciās medicū nā ue
ctū applicuiſſe.Letatus dn̄s iuſſit illi obuiā iri ex
cipiqꝫ eū lete ac libaliter/ut mos eſt ſuus.Premiſ
ſi comites:eq:famuli.ſibi vō quē grauis ac grande
uus iſideret ſonipes miſſus:quē expt⁹ laudo niue
cādidior:uētis agilior:agno mitior:mōte ſolidior:
hoc theutonus Halien⁹ urbē Jtalā itroiuit nō ſine
ppl'i ſtupētis occurſu:⁊ ſurrecturos iāiā mortuos
expectātis.Jā añ per eū ipſ aduēt⁹ ſui nūciū medi
cinali illo ſuo impio iuſſerat pari oua recētia:⁊ ne-
ſcio qd aliud ut ſolēt:eqꝫ hijs ferculū ꝯfici ꝯfeſtim
porrigēdū dn̄o.Quo audito mirari oēs:qdā diui
nū hoiem opinari.Ego aūt ſtomacari ⁊ temeritatē
barbaricā execrari.Que tāto egro nōdū qdē imo
nunq̄ꝫ viſo fortuita dictare remedia auſa eēt.Tici-
nū iterea reuerſus qd illis ꝓrimis dieb⁹ more ſuo
iuſſerit qd ue egerit ignoro niſi ꝙ breui poſtmodū
ſibi male:dn̄oqꝫ ſolito peius eſſe cepit.Nec multo
poſt uel curādi ſpe uel ꝓmittēdi ipudētia deſtitut⁹
aſſeruit:artis ope fieri nō poſſe quod putauerat:li-
bros itaqꝫ neſcio quos magicos:ſacros uocat ipſe
congrēdos.Jn illis ultimā ſpem ſalutis ſitā eē:⁊ in
quiſitionē hāc neſcio ubi nā terrarū:neqꝫ ipm ſcire
arbitror:fieri iubet.Jnqꝫ hoc mō eſt tot⁹:Jā nūc oi
um ⁊ illius añ alios qui marie negocio tangit̃ ſpe
algēte.Sic Hyppocratica illa fama:⁊ expectatio
illa ſollicita ꝑcorqꝫ illa ⁊ itēpeſtiua remedioꝝ cu-
ra in iocos atqꝫ in magiā abiere.Nūc ergo qui trā-
ſalpinis in gallijs inqꝫ ea germania famoſiſſimus
hēret:uſqueadeo ut ꝑuulgati nois claritate ſuū ꝓ-
priū nomē amiſerit tmqꝫ ualēſis medicuſ nūcupet̃
in mediū deducē viſum fuit.Sibi itaqꝫ nec petēti:
nec ſciturō qdē:nec ſi ſciat grās acturo:hāc noctis
inſōnis ocioſam ꝑticulā dedicaui:ut appeat qd de
illaudatis ⁊ obſcuris medicis eorūqꝫ pollicitis ſit
ſpandū:qñ hec laudatiſſimo fides eſt.¶ Promit-
tūt tñ eque oēs ut ad rē redeā.ꝓmittūt inq̄ꝫ ſed ꝓ-
Augu-
ſti dcm̄
de kal'
grecis
miſſuz ipleturi ut dicē ſolebat Auguſt⁹ ceſar ad ka
lēdas grecas:ideſt nunq̄ꝫ.Sigdē ⁊ egroꝝ neceſſi-
tas:⁊ fallētiū ꝓmiſſio greca eſt:⁊ herbarū ⁊ fron
diū ⁊ radicū noia:balauſti:reubarbarū:calamētuz
Nil nō grece.qđqꝫ eſt moleſtius arabice gerit̃ ut
⁊ mēdacio lōge petito plus fidei:⁊ remedio ꝑegri
no plus ꝑcij ſit.rurſuz ilico ut admiſſi ſūt morbi no
mē grecū dicūt.aut ſi op⁹ eſt faciūt.hec eſt ingunt
epilētia.hec apoplexis.hec eriſipila.Quis nō taz
ſonoris noib⁹ delectet̃:⁊ noſce cupiat qd dicat̃ gre
ce qđ latinus eger patit̃ q̄ꝫuis nec greca ſint reme-
dia nec latina.Sed iā ſatis luſimus.de medicis q
dē nr̃is ⁊ multa olim ex ꝓfeſſo.⁊ hec hodie icidē-
ter dixerim.¶ De leōtio aūt ſeu leone olim nr̃o q
theſſalus dici mauult q̄ꝫ italicus nō muto ſniam:
⁊ iure ſubnixā ⁊ tuo demū iudicio cōprobatā.Nū
q̄ꝫ ergo lr̃is meis aut nūcijs reuocabit̃ q̄ꝫuis roget
Maneat ubi elegit ⁊ quo iſolēter abijt illic flebil'r
degat.Qui tāto fauſtu cū in oi fortuna turpi:tū in
Florēti
ne deli
tie
pauptate turpiſſimo delitias florētinas ſpuit tāto
gemitu biçātinā ferat iopiā.deniqꝫ qui itala culta
dānauit:ſeneſcat per me licebit in ſiluis hemonijs
⁊ grecis eſca ſit vmib⁹.Aut ſi libet:ubi:qđ neſcio
an tu noris:mihi plane comptū eſt:multos oli egit
annos ad cretēſis laberinti cuſtodiaz reuertat̃.hō
aliogn nr̃is ſtudijs nō iept⁹ ſi tm̄ hō eēt:nec ſe belu
am aſpitate iſigni ⁊ nouitat̃ ſtudio effeciſſet.Quā
ob cām neſcio niſi uel nāe durioris impio coactus
uel hoc calle fortaſſis qđ multos feciſſe nouim⁹ fa-
mā querēs.Eat ſane ſuoſqꝫ ſibi mores hēat:ſuam
barbā:ſuū palliū:ſuā famē.metatqꝫ qđ ſeuit:terat
qꝫ qđ meſſuit:edat deniqꝫ qđ itriuit.Eſt ubi huma
nus error aliūde plectit̃.Eſt ⁊ ubi ipſe ſe punit:ſu-
umqꝫ ſuppliciuz ſecum fert.Uale Ticini.iiij.idus
decembr̃.

¶ Ad Donatum apēnigenā grāmaticū quātum me-
dicis ſit fidendum. Epiſtola.IIII.

f Orte ſic accidit ut e duabus epl'is tuis ſil'
ad me ꝑlatis:illā ꝑus iſpicerez que ultimo
ſcripta erat.vñ effectū ut egritudinē tuā ꝑ
us abijſſe cognoſcerē q̄ꝫ ueniſſe.Atqꝫ ita ꝯſolatori
um de more aliqd ſcribēdi negocio libarer iuiſo mi
hi magis q̄ꝫ difficili.dicā eni:qđ utputo miraberis
Ea ipſa hora qua lr̃e ille uenerūt tue:i libello meo
de remedijs aio ſil' ac digitis intētus erā.Feſtino
eni ut eū tibi ſi det̃ abſolutū ferā:⁊ iā fini ꝓrimus
ſuz.Caſus aūt fuit:ut tūc maxime tractatū illū ſcri Tracta
berē qui eſt de auditu ꝑdito.Jtaqꝫ nulluſ niſi que t⁹ de au
ibi dictauerā trāſcribēdi labor erat.Gr̃as illi qui ditu ꝑ-
largitor ſenſuū ſuatorqꝫ te nr̃i remedij nō egētem dito
fecit:meqꝫ dubiū an ad tp̄s eueniſſe gaudeā quo ⁊
tibi donuz dei gratius:⁊ tu ſemꝑ gratior deo ſis:
dulcior eſt eni ꝑiculo ⁊ metu ꝑta ſecuritas.Carius
ſit hn̄ti qđ ꝑdidiſſe ſe timuit.Nō hn̄t ſuū ꝑciū que
ſine ſollicitudine poſſident̃.ꝓſpitas nō noſcit̃ quā
nō iterpellauit aduerſitas.Cōtraria ꝯrijs aggerā
tur:nō re qdē ipſa ſed opinione hoium.Et ut ma-
la pn̄tia ꝑteritoꝝ bonoꝝ recordatio exaſꝑat:ſic ma
li memoria ſuauiſſimū ꝯdimētū boni eſt.¶ Jllud
quoqꝫ nō ꝑuifacio ꝙ quorſum medicis fidas.hoc
breui ꝑiculo tuo vides.qđ ⁊ ꝑdē noueras.Sꝫ ma
giſtrā in ſe expiētiā habuiſti.Hec deinceps mei il-
lius de hoc gn̄e hoiuz ueteris vulgatiqꝫ iudicij nō
ſeq̄cē ſed ſignifeꝝ ducēqꝫ te fecerit.Jn quo ut indi
es ſis ſtabilior mitto tibi tris illas epl'as ad Joan-
nē nr̃m.Quas mirū ⁊ dictu raucidū ⁊ auditu idio
ta qdā vboꝝ ſono q̄ſi aſellus ad lirā lōgis auribus
delectat⁹:magna ut vides anni huius ꝑte detinuit
ſemꝑ ſe illas miſiſſe aſſerēs ac dierās:nec vnq̄ꝫ red
diturus:niſi tādē ira ⁊ idignatione ꝑtitus cogitāſ
qꝫ id qđ erat mādaſſem ſibi me hāc eius iniuriam
tacitū ulterius nō laturū.Quo audito:ſeu pudor
ille:ſeu pauor fuit remiſit eas ꝯtactu agreſti ſemila
ceras.Que ad me ſq̄lore obſite ſed gaudētes redi
ere vinclis ſaltē ⁊ carcerali cuſtodia dilapſe.Hee
nūc igit̃ quo ꝑdē ſi licuiſſet ibāt:ut aliqñ ꝑueniant
curabis.excuſatiōe tarditatis tuiſ vbis addita.Et
ſi itēpeſtiue eni ſint nō accepte eē non pn̄t:Js illic
quo ꝑgūt nr̃i eſt amor ea rerū cupiditas nr̃arum.
¶ Proinde harū vna eſt que ꝑlecta in hac te nr̃a
opione firmabit ut ⁊ tu eā mordit⁹ arripiēs ad ex-
tremū feras.dices ſiqd iuectiuis nr̃is defuit abun
de ſupadditū ſi nūc etiā illud adiecero.Sigdē vn⁹
nuꝑ illo de grege famoſiſſim⁹ vir ⁊ ſcia ⁊ etate ⁊ vᵒ
tute uenerabilis:quē nō noio ne iuiſuz iter ſuos fa
ciā.hāc nr̃az ſniam clara mecū uoce ꝯfeſſus eſt.Et
īter multa qđ tibi quoqꝫ notū uelim.Magr̃ inquit
meus cui parē in hac facultate nullū vidi:ſepe dice
re ſolebat ꝙ medicine notitia delectabilis eſt ut re
liq̄rū oium que arte ⁊ regulis ꝯtinent̃.opari autez

ꝑm medicinā a caſu eſt. I tu nūc ⁊ caſui fidē habe.
¶ Quid agēdū ꝟo? Quid niſi orādus deus? ⁊ ſi
qua eſt nubes aditū orōnis īpediēs pijs ꝓrūpēda
ſuſpirijs nr̄orūq̄ obex terminū p̄cibus frāgendus
ac lachrymis ut is apud quē fons vite eſt mētis ꝑ-
petuā ſanitatē tribuat. corꝑis ꝟo quātū nobis expe
diēs videt. De medicis nō mō nil ſpandū ſed ual-
ꝯ me dcoſ de etiā metuēdū. Medicos ne aūt oēs auſim: hac
abſciſſa p̄ruptaq̄ adeo dānare ſnīa. abſit id qdem.
Nā ⁊ bonos ⁊ nr̄i amātiſſimos multos noui ⁊ fa
cūdos ⁊ lr̄atos multarū artiū doctos ſed ſolius ī-
dociles medicine. Mirū ſcire oīa niſi qȯ vnum ue
lis aut debeas. ¶ Inter multa ſane que de hijs ua
ria ſe offerēte mā ſepe occurrit ut ſcriberem. redit
nūc ad memoriā res antiq̄. ſcripſi olim adoleſcēs
breue carmē ad amicū ardētiſſima tūc febre libera
tus: ⁊ curationis illius totā laudem medico acuto
plane hoī ⁊ mihi iuuenili familiaritate ꝯiūcto de-
di. Qua etate nō febrē mō ſine ope medici: ſed ip-
ſam ſi dici phas eſt mortē ꝓuocaturꝰ mihi videbar
ac victurus. Quid nūc igiꝛ dicā: aut quō iſta ꝯglu-
tinē que directe ſibi iuicē aduerſanꝛ? At ſi aium in
tēdiſti nō opus eſt pluribꝰ. Satis eſt me iuuenem
īmo ꝟo necdū iuuenē id ſcripſiſſe. Erat qdē uagula
mēs ⁊ icōſulta delectabar laudare hoiem mihi ca
rū. quē uere aūt nō magnoꝑe diſq̄rebā. Nec aliud
laudis genus hn̄s feci illū mee ſalutis auctorē cu-
ius auctor eſt deus ſolus. Inde idies p̄ſſius ituēs
⁊ multa ꝯſiderās atq̄ obſeruās nūc alienarū egri
tudinū: nūc mearū exitus: ⁊ laudatū illū medicuȝ
ut alios taceā: ꝯtēnē̄ ceꝑam. ⁊ rōne expiētiaq̄ du-
cibus in hāc alterā utinā nō tā uerā ſnīam ſum tra
ductꝰ. Nec dixerim: ne te forſan aū aliū carmē illō
exiguū in magnā trahat admirationē. Lege igiꝛ il
lud ut adoleſcētis: hoc ut ſenis. ¶ Sit ꝟo iā aliqn̄
huic finis liti. Altercenꝛ illi: nos bn̄ ualētes huma-
noruȝ nec ignari caſuum. hinc egroꝝ credulā ſtulti
tiā. hinc ꝯtētioſam medicoꝝ iſcitiā rideamꝰ. ¶ Ce-
terū ſolitarie vite librū quē pene iratꝰ iure tuo po-
ſtulas ſacerdoti meo paduano ſcripſi iā ut tibi trāſ
mitteret. Quē ut arbitrio tuo legas ꝑmitto: ne trā-
ſcribas ueto: uſq̄ dū uenero: adhuc eni ꝟbū vnum
ibi addidi. Noſti morē. alter Prothogenes neſcio
e tabella manū tollē. Uale. fidiſſimāq̄ uxorē ⁊ q̊s
illa nobis edidit Antoniū meū ⁊ Solonē tuū ſal-
uere iube. Ticini kal'. ſeptembris.

¶ Ad eūdē de incōſtātia iuuenili ⁊ ut utilem ſapiēti
ſit damnoſam: ſtulto laudem. Epiſtola. V.

Nter vite tedia atq̄ iniurias fortune non
ultimū poſuerim qȯ externa mihi dies pe-
perit. Adoleſcēs nr̄ quē tu olim: ego nuper
in filiū adoptarā: cuius laudibus nr̄o hinc atq̄ hic
ore ſonātibus nō aures mō p̄ntiū amicoꝝ: ſed ab-
ſentiū oculi pleni erāt quē certatim lingua ⁊ cala-
mo ferebamus ad ſydera. memores illius p̄clariſſi
me ueriſſimeq̄ ⁊ ſepe mihi repetēde ſnīe. ꝙ gene-
roſis igenijs igēs calcar eſt gl'ia. Ille cuius moraȝ
nobis utilē: ſed utiliorē ſibi nr̄iſq̄ aptā: ſed ſuis ſtu
dijs aptiorē. ⁊ ſic cōis emolumēti mutuis ultro ci-
troq̄ vinclis aſtrictā: eoq̄ ꝑpetuā ſꝑabamus: per
quē ⁊ nos in deſcribēdis opuſculis nr̄is ꝑte labo-
rū nō exigua leuabamur. ⁊ ipſe legēdo ſcribendo
meditādo imitādo meliorē ſe facturus indies atq̄
ad culmē alti nōis euaſurus videbaꝛ. Quē imenſa
in itinē. In ꝯſeſſu. In colloquijs nō tm̄ cōibꝰ ſed ar
chanis. In iocis ac ſerijs: nō ut familiarē humileȝ
ſed ut carū comitē. neq̄ ut alienigenā ſed ut nr̄o ge
nitū de ſanguine tractabamus. Quē ego qȯ p̄deȝ
noſti ad clericalē ſtatū quo nullus mihi ſecurior nl'
luſq̄ tranqllior videꝛ: ut ſecularibꝰ curis liber affi-
xus ac ꝓpius nobis eēt: ꝓuehi fecerā per ſue ciui-
tatis antiſtitē virū ⁊ religione ⁊ lr̄is ⁊ ſcītate vni-
cū. a quo qdē qbus monitis q̄ȝ ſacris ac grauibus
edoctus fuerit: me colē̄ meq̄ amare atq̄ obſerua-
re neq̄ a me vnq̄ȝ quātū ſibi poſſibile eēt auelli. In
q̄ȝ hoc ul' maxime dei munus agnoſcē̄ ꝙ etate hac
in manus illū meas deduxiſſet. nouit ipſe qui tam
ſubito tanti pr̄is ꝯſiliū ac ꝟba ꝯtēpſit. Quē deniq̄
qȯ noſſe nūc icipis nudiuſtertius bn̄ficij eccl'iaſti-
ci auxerā certa ſpe. quo ſcilicet in emēdis libris ac
ueſtibꝰ adoleſcētieq̄ ſūptibus ex̄ordinarijs nō tā
oneri meo qȯ ferebā auide q̄ȝ ſue uerecūdie ꝑcere
tur. maiora ſibi parās aio ſi vita lōgior nobis ⁊ for
tuna ꝓſꝑior fuiſſet. Iſte inq̄ȝ adoleſcēs talis noſter
amor nr̄eq̄ delitie heri ad ueſꝑam vultu ⁊ corde
alio ad me uenit. Ait nolle ſe amplius mecū eē: uel
le illicet abire. Ego aūt tactꝰ. imo ꝟo ictus hijs uo-
cibus papyro ⁊ calamo curiſq̄ alijs qbus itēderā
reiectis ⁊ uelut e ſomno grauiſſimo expꝛectꝰ fixiſ-
q̄ oculis os loquētis aſpiciēs mirari tacitus mecū
cepi: nec minus miꝛari aium incōſtātē atq̄ etatem
illā qua nulla miſerior: ⁊ ſi ſtultis ac miſeris nulla
ſit dulcior. Ubi in vultu tādē ſatis aium legi. que-
ro qdnā rei eēt. An a me ſeu a quoq̄ȝ amicoruȝ aut
ꝑuoꝝ cōmiſſum: omiſſum ue eēt aliqd vn̄ huc ani-
mū cōcepiſſet. Negauit ingenue: atq̄ addidit non
ignarū ſe nuſq̄ȝ eque tranqllā ſibi atq̄ honorificaȝ
morā eē ac fuerat mecū. Hec lachrymabūdus aie-
bat. Que idcirco nō fingē̄ viſus eſt mihi: q2 aū nō
multos dies iter ſcripturas q̊s ad me de more re-
ferebat papyrū exiguā latitātē reꝑi in qua epiſto
le breuis exēplū erat manu ſua ſcriptū: ubi qȯ itel-
ligi poterat neſcio cui amicoꝝ ſuadēti abitū rn̄de-
bat: male illū ꝯſulē̄ ⁊ ne qcq̄ȝ loq. Eſſe eni ſe in ſū-
ma pace aī ubi ad viuēdū bn̄ ac feliciter nil deeſſet
patrē ſe nō minus q̄ȝ dn̄m iueniſſe. Reliq̄ ſileo que
de me amor pius: de ſuo aūt ſtatu ꝟitas ipſa dicta-
uerat. Que ſcripta cū illius ꝟbis cōferēti mihi ma
gis ac magis admiratio miſeratioq̄ creſcebat. Et
heus inq̄ȝ ifeliciſſime adoleſcēs: ſi hec ita ſūt: ſi nil
abeſt qȯ regras nilq̄ deeſt qȯ offendat. Quid te
ergo p̄cipitat aut quo ruis? Ille lachrymis iā pene
manātibꝰ. Nihil inqt niſi q2 ſcribē̄ ampliꝰ nō poſ-
ſum. Hic ego riſu ut fit ex idignatione orto. Quid
ergo inq̄ȝ: manꝰne tremūt: an caligāt oculi? Neutꝝ
inqt. At ſcribēdi feruor non tm̄ tepuit ſed refrixit:
nullo iā pacto ꝑſuaderi mihi poſſet ut ſcriberē. Ad
hec ego. Iure id qdē pateris. Sepe enim ne tam
ꝯtinuus in ſcribēdo eēs me monētē audire noluiſti
Fecit ecce nimietas qȯ ſolita eſt: ſatietatē peꝑit at
q̄ faſtidiū. Intermitte aūt hūc ſcribēdi ipetuȝ. da
getē aio. Fac qȯ agricole cauti ſolent. Intermiſſio
ut exhauſtis aruis ſic ⁊ feſſis igenijs utiliſſima eſt
niſi ꝙ illis annus iteger: hijs aūt mēſis uel dimidi
us ⁊ ſepe dies vnus ſufficit: ſine tp̄s labi. Fere eni
cūctis in rebus uerū eſt illud phicū: dies vulnerat
dies medeꝛ. pelle faſtidiū ex aſſiduitate cōceptuȝ.
Optime aūt huic morbo alternatio uarietaſq̄ me
debiꝛ. Sepone negociū qȯ te p̄mit. Curaſq̄ alias
admitte aio. Aliud cogita: age aliud. Illud quideȝ.

huiuſ deſideriū faciet. Que placuerūt diſplicēt: ⁊
que diſplicēt placebūt. Uolūtates hoīum in p̊mis
adoleſcētiū: uage ſūt. viciſſimq́ȝ de uoluptate ſup-
pliciū: de ſupplicio fit uoluptas. Eſto lōganimis:
⁊ expecta: breui crede mihi ocio ꝯſequeris ut nego
ciū ames: ociūq́ȝ oderis. utq́ȝ laborioſiſſimū cēſe-
as feriari. cōtraq́ȝ oēs tedij ſubrepētis iſultū a ca-
lamo p̊mū poſcas auxiliū. ¶ Hec dicentē pluraq́ȝ
etiā nūc dicturū ille idignās vultuq́ȝ ſubtriſtior in
terrupit. Et nunq̄ȝ inq̄t hercle uel tibi uel cuiq̄ȝ oi-
no hoīum ſcribā. Qḋ dij inq̄ȝ bn̄ v̇tāt: noli ſcribē.
Quid ad rez? Que tāti cā diuortij? Nō ego te ut
ſcriptorē ſed ut filiū hūi. Si nō ſcribes leges: collo
queris: comitaberis me: ornabis hāc pųā domuz
que te forſan ornabit: ⁊ maiori hitaculo dignū red
det. Perdis inq̄t ille opari. nō patiar ut me dom᷒
hēat in qua nulli uſui ſim. Maior eſt aīus q̄ȝ ut oci
oſo pane ueſci uelim. fruſtra obniteris. Jre eſt ꝓpo
ſitū liceat te uolēte facē qḋ uel nolēte facturus ſiz.
Ad hec ego iā excitatior ſpū. O ifelix ita ne teip̄m
deſpicis ut niſi ſcriptor fueris nihil ſis. Maiorē ꝑ
fecto tui ſpem dederas nobis. Naz ſi neſcis: hanc
ſcripturā tuā nō fluxā neq́ȝ laſciuiētē tractib᷒ l̄rarū
ſed comp̄ſſam atq́ȝ eximie caſtigatā: ⁊ magis ſobri
am q̄ȝ decorā: nō ut igenij tui fructū ſed ut florē ac
p̄ludiū magne ſcie tenebam᷒. Fefelliſti nos. arraz
credidimus: totū erat qḋ ex te ꝑcipi ſꝑariq́ȝ poſſet
qn̄. ſ. hoc ſubmoto nihil eſt relīq. ¶ Sed q̄d oro nā
me ſꝑnis. Quid dicturus es Donato nr̄o q̄ te mi-
hi donauit ⁊ me tibi? Quid inq̄t mihi ⁊ Donato
eſt? O igrate inq̄ȝ: ſic igenij tui p̄rem ueneraris. ſic
doctrine ⁊ p̄nor̄ affectuū meminiſti? Sic oino de
puduit. Certe ille dū te ſolum viderit exclamabit.
ubi patrē reliq̄ſti? Et uel me ꝑemptū uel furētez te
putabit. Neq́ȝ errabit. furis eni. tibiq́ȝ ipſe manus
inijcis. His addidi qḋ neſcio an modeſti᷒ ſiluiſſez
ſed ſepe ira dolorq́ȝ gl'iari cōpulit quos nec ambi-
tio nec iactātia cōpuliſſet. Dixi aūt hortatuſq́ȝ ſum
meminiſſe oportē v̇bor̄ ſui p̄ſulis: māſurū fortaſſe
alibi opulētius: nec tn̄ honeſtius: atq́ȝ ad id quo ni
tereť utilius. Cogitaret quereret ruminaret an non
ſibi ꝯuerſatio mea uel dū viuim᷒ ſatis idonea vide
reť. uel ſatis clara poſt obitum ſi mihi ſuꝑuiueret.
Qḋ etas ſua magis q̄ȝ cōplexio polliceri pōt. ha-
ud forſan ifamie ſibi futurū apud poſteros qḋ fa-
miliaris mihi: ꝙ amicus: imo ꝙ filius fuerit iudi-
cio ut ſic dicā genitus atq́ȝ elect᷒. iopis lȝ igenij ſuc
ceſſor ac nois. Nihil agis inq̄t ille. his me v̇boruz
laqueis nō tenebis: Sic ſe ide ꝓripuit. Et ad ſum-
mū recto mox tramite ibat ad portū nec illū pudor
ſui nec nr̄i amor aut reuerētia tenuiſſet: niſi ꝙ hec
gemino muro vndiq́ȝ ⁊ flumie gemino circūſepta
ciuitas frenū hēt: quo ſtultoſ atq́ȝ iprobos cohibet
bonos regit iniuſſu meo ne ſe loco moueat ꝓuiſū.
Jta igiť ne q̄d ſoli ⁊ icauto accidat uſq́ȝ ad meū re
ditū quē ob hocip̄m maturabo meſtū reluctātēq́ȝ
ꝯtineo. ¶ Oraui ut uerā mihi rei cām pāderet ⁊ li
cētia laxādus ſi id faceret ⁊ cōmēdatitijs l̄ris ad
amicos quocūq́ȝ terrarū nr̄i orbis ire diſponeret:
ac viatico ꝓſequēdus. Ledi eni me mēdacio gra-
uius q̄ȝ diſceſſu. Jpſe aūt cepto heſit: perſancte de-
ierās nullā eē cām aliā q̄ȝ dixiſſet. Mea tn̄ ⁊ quo-
rūdā eſt opinio uel noua ſpe lucri maioris trahi il-
lū uel iſania. Quor̄ q̄d ueri᷒ in dubio eſt. Utrūq́ȝ
aliquā ueri faciē hēt. Nā ⁊ per me laudat᷒ place-

Nō q̄l' ds eē lit tera

re multis incepat. Et qḋ eſt grauius ſibi de primo
ſpes. de ſcḋo iſania naſci pōt. Notaui ego nec ſo-
lus q̄dē oculos eius p̄ter ſolitū mirātes: natāteſq́ȝ
liberius. Qḋ ſpectātiū ꝯiecturas ad utrūlibet icli
naret. ¶ Unū tot iter triſtia iucundū audies. ut ſi
iratus es rideas. digito iā mōſtrari icipit. nā ⁊ ip̄e
notus hic p̊dē erat: ⁊ res neſcio q̄bus rimulis i pu
blicū uenit. nihil nēpe qḋ ſerui nouerint vulgus la
tet. Sūt qui tacito murmure. vides tu inq̄unt hūc
iuuenē. Jnſanus l̄ris fact᷒ eſt. Fuerūtq́ȝ q̄ hoc mi-
hi diceret. Quib᷒ ego ſtomachās rn̄di neq́ȝ hūc iu
uenē iſanū neq́ȝ l̄ris iſanos fieri. ſed iſania liberari
l̄ratos. nā ſolere cās effectus ſui ſil'es parē. nō ꝯ̄tri
os abortire. Falſūq́ȝ qḋ vulgo dr̄ inſanire aliquos
l̄ris q̄bus uerius ab iſania defenduntr̄. Q̄uis id ſe
pe multis an̄ alios Paulo apl'o ſit obiectū. hēt tn̄
adoleſcēs nr̄ itēpeſtiue iā nūc p̄miū ſeceſſionis cuz
iſania l̄rati nomē. Qḋ multi ſibi p̄cio quolibet ꝑtū
uelint: tātus eſt doctrine fulgor ut q̄buſdā iſanie te
nebris optādus nō is tn̄ ſed falſa lȝ eius opinio vi
deatr̄: q̄bus ego tota mēte ꝯ̄trius ſum. Qui nō dicā
Bn̄dict᷒ aut Frāciſcus ſci hoīes ⁊ idocti: uľ ex alio
gn̄e Marius vir fortis l̄rarū neſcius ſed vilic᷒ oliz
meus idoct᷒ ⁊ ſq̄lidus: ſed fidelis ac diligēs eē ma
lim q̄ȝ Empedocles qui nō iſanus l̄ris ſed utiq́ȝ lit
terat᷒ ⁊ iſanus querēde fame ſtudio ſeſe in mediū
flāmātis ethne iecit icēdiū. Uel Lucretius qui pa
ri ſeu l̄rarū copia ſeu furoris ob ipatiētiā vite ꝓpo
ſe mucrone ꝯfodit. manuq́ȝ illa qua tot egregia car
mina ſcripſerat igenioſam magis q̄ȝ felicē aīam ex
truſit. ¶ Hēs hiſtoriā tibi uō ſum dubius ꝑmole-
ſtam: nec imerito. tu eni illius igenij p̊mus cultor:
tu formator morū ⁊ hortator idolis fuiſti: ⁊ ꝓfeciſ
ſe videbaris nō tibi tn̄ ſed oibus. an̄ alios mihi ut
res docuit: tu laborē ꝑdidiſti: nos oēs errauimus.
O q̄ȝ durū eſt alta de ſpe cadē. Qui nil vnq̄ȝ dolē
decreuerā hoc fateor nō dolē nō potui. Q̄uiſ ſane
in hoc igenio ⁊ tu ſemē ⁊ ego qui ſucceſſeram in la
bores tuos ſpem honeſtā magne frugis amiſerim
nullius tn̄ maior eſt iactura q̄ȝ illius qui nr̄is laudi
bus q̄s nō ad inflādū ſed ad excitādū iuuenilē ani
mū dicebamus: ⁊ falſa de ſe opinione tumefactus
cū poſſet fieri aliq̄d an̄ ꝓpe q̄ȝ cepit ꝯſumaſſe ſe cre
dit. Jtaq́ȝ ſibi accidet qḋ multis ut ꝑueniſſe iā pu-
tās nunq̄ȝ ꝑueniat quo tēdebat. Nēpe hic error iſi
nitos mortaliū ne metā gl'ioſi curſus app̄hēderent
cōpediuit ⁊ p̄ſti falſo gaudio ꝯtētos oblitoſq́ȝ pro
poſiti medio calle detinuit. ¶ Eq̄dē ex quo mediū
epl'e huius exceſſi: audio ꝙ hic nr̄ orbē ambire ſta
tuit. demēs viriūq́ȝ imemor ⁊ ignarus ut viar̄ ma
iora ꝑicula ſileā: q̄d ſit iter manus hoſpitū imo ho-
ſtium uenire. Bona eſt aūt etas. Expietr̄: ⁊ qḋ nos
nr̄a didicimus ſua diſcet ipēſa. Primo v̊o Parthe
nopē petiturus ferť ut ſuſcitet credo de cineribus
mātuanis nouū Uirgiliū rauēnatē. Sed ut illius
viri memorie plenos libros: ſic uacua p̊dē oſſiū bu
ſta comperiet. Proinde qḋ ſibi muſiſq́ȝ italis felix
fauſtūq́ȝ ſit: eat. Et lōga ſterilitate arēs latiū ſitiēſ-
q́ȝ exundātis igenij fonte reficiat. Nulla ꝑ nos bo
no publico mora ſit. Dum p̄ns illū tibi reddidero
mox erūpat: ſeq́ȝ in altū tollat atq́ȝ euolet. Quādo
nr̄i adeo rudi pudet penitetq́ȝ ſꝑo fore: ut qui ſe ali
q̄d magnū credit: ubi p̊mū iplumes adhuc alas uē
to dederit: qḋ nūc agit itelligat: ſeroq́ȝ lȝ ychari me
minerit ac phetōtis. ¶ Tādē ut ad nos oro reuer-

ꝯ̄ illoſq̄ dn̄t l̄raſ daŕ ma teriā iſa niēdi

Empedocles

Lucretius

tař. Et ſi ꝓuerbiū ſit antiquū. duobus aut pluribuſ
ex malis: minus malū eligēdū eē: nō video cū mi-
nus maluȝ haud dubie malū ſit: q̃liter mali electio
ſit laudāda. Itaqȝ recti⁹ dici reoꝛ maiora mala ma
iori ſtudio vitāda: ut ſi vitari cūcta nō pn̄t minora
facilius tolerenť: nō electione ſed patiētia eq̄nimi
Cicero tate modeſtia. Id potius ꝯſilio Ciceronis in ꝓuer
biū eat. Ex malis eliciēdū ſiqd ineſt boni. Neqȝ id
mirū videbiť cogitāti nō ſolū ex radicib⁹ atqȝ her-
bis amariſſimis: ſed ex qbuſdam quoqȝ uenenoſis
aiantibus: ut fama eſt moꝛboꝝ remedia conſtare.
¶ Ineſt aūt malo huic bonū niſi falloꝛ duplex. pri
mum ne quē decetero laudemus niſi ſolidi cōſtan-
tiſqȝ virū animi notiſſimeqȝ v̓tutis. In hoc eniȝ ue-
re laudata v̓tus creſcit ut Naſo ait. In reliqs autē
creſcit laudata ſupbia laudata uanitas: laudata de
mētia. Ne ue aliūde queras argumētum hūc nos
nr̄m laudādo ꝑdidimus. Scōm ne vnq̃ fidamus
illi etati q̃uis uerecūdiā p̄ferat. Q̃uis cōſtantiam
ſpōdeat ac fidē. Q̃uis deniqȝ grauitatem fingat ſi
muletqȝ pꝛudētiā: ꝑqȝ compto ſemꝑ nobis ſit: qǒ
apud Lucanū ille vir magnus ait. Ardua qppe fi-
Lucanus des robuſtos exigit annos. Uale. Pataui. x° kaľ.
maias.

¶ Ad eundem de eadem re. Epiſtola. VI.

ILle qdē nr̄is nr̄orūqȝ clamoribus parum-
per abſterritus heſerat: magis etatis q̃ȝ na
ture uerecūdia aut rōnis impio: cito ergo
qd coꝛde gerēt res oſ̄dit dū ueſanie vi ruptis obi-
cib⁹ abijt ut vidiſti multū coꝛpe ſed magiſ aio uag⁹
Nūc Parthenopē. Nūc ille calabꝛiā ſeu Uirgilij
buſtū ſeu Ennij icunabula cogitās. Nūc v̓o neſcio
qd ſomniās biȥantion ſuſpirabat. Et qd ageret in-
getū caput coꝛpe ſiľ tā diuerſis in locis eē nō pote
Anneus rat. aio erat in oibus atqȝ ita ſi Anneo credim⁹: cū
ubiqȝ eēt: nuſq̃ȝ erat. Mirū ꝛ pene icredibile ado-
leſcetulū ſub ferula enutritū: ꝛ ualitudinis ꝛ pecu-
nie inopē tātū licētie tātūqȝ ꝓteruie: tā repēte qua
ſi virus letale ac p̄ſentaneū imbibiſſe: ut qbus auri
bus nō te tm̄ ſed pedagogi tui uoces heri hoꝛrue-
rat ac flagellū. hijs te hodie ꝛ me ꝛ amicoꝝ oium
monitus ac v̓ba reſpueret. Et cā qdē temerarij am
bitus vna p̄tēdebať quā ex eo ſepius audiſti. nō iā
ſcribēdi laboꝛ ac tediū quo ſe ab initio tuebať: ſed
grecarū ſubitus lr̄arū amoꝛ. Mirus ualde hoi cui
multū ꝛ pene totū deeſſet adhuc ad notitiā latina-
rū. Qǒ cū fremēti ſibi ceu frenū aliqǒ inijcē nitere
mur difficultatib⁹ additis ꝛ viarū ꝛ rerū oium at
qȝ in p̄mis rei familiaris iopia: meo etiā uanitatis
ob odiū aurelio deſtituēda. cūqȝ hijs oibus athe-
narū uetuſtiſſimā ruinam ut que ab ipſa iā Ouidij
etate nihil eēnt niſi nudū nomē ꝛ poſtremo notiſſi-
mā nūc grecoꝝ ignorātiā iūgeremus ſtimulis ille
latētibus incitus frena moꝛdebat. Et ſi eni honeſti
ori ſeſe uelo tegeret uere tn̄ cāe lq̄ge alie inerāt. q̈s
egre ad ultimū occuluit. Sed has ſileo ne plus q̃ȝ
iuuenilib⁹ iſēſus erroꝛib⁹ videri queā. ¶ Pꝛia eni
oiuȝ ꝛ maxia fuit icōſtātia ai: qua cuȝ alijs foꝛtaſſe
aliud. mecū v̓o ne fruſtra iſanierit. hoc adeptus eſt
ut in nullo vnq̃ȝ hoie videri: de nullo audierim aut
legeriȝ parē leuitatē: nulle ſimul res diuerſas ꝛ ad
uerſas vno illū vidim⁹ agitare pectuſculo: nō vnuȝ
ſed mille aios: eoſqȝ diſcoꝛdes: iuicēqȝ certātes di
ceres. Nihil illic hore ſpatio vnifoꝛme: nihil vnum
p̄ter vnā incōſtātiā. Que ſola in tāta ꝯſilioꝝ iſtabi

litate cōſtabat. Cōflictātiū deniqȝ uolūtatū exitus
ad occaſuȝ v̓ſit. De quo nunq̃ȝ v̓bū fuerat puto nec
cogitatus ſp̄tis meis ad amicos lr̄is qbus ꝓdeſſe
cupiēs imerito furioſum ipetū uelut iduſtriā cōmē
dabā: uelle ſe occidētis iuiſere babylonē ait: ꝛ cum
dicto iter p̄cipitabūdus arripuit. Notā tibi hacte-
nus legis hiſtoriā. Qǒ ſeqtur nouuȝ lege. ¶ Iuit
ergo ꝛ plectēte ꝑuicaciā nā ꝑpetuis imbꝛib⁹ apēni
nō trāſijt. ſe qbuſqȝ uotis obuijs a me miſſuȝ dicti
ctās: ut qui iā expgiſci icipet ac ſentire qs ſoliuagū
ꝑegrinū ſeq̄reť pudoꝛ. Quo mēdacio: qǒ poſtmo-
dū ſciui nōnullis idebitā ſui cōmiſ̄ationē falſamqȝ
ſuſpitionē mei fecit. Uenit demū Piſas tirrenūqȝ
littus adijt māſitqȝ ibi expectās nauim: cui ſe ſuā-
qȝ oēm inferret amētiā. uagā puppim uanis merci
bus referturus: qua tardāte ꝛ creſcēte indies infe
licis vie tedio ac decreſcēte viatico raptim retrāſit
apēninū. Mitto aūt caſus ac diſcrimina quorū ip-
ſe ſibi vnus eſt cōſcius. Sed extimare ꝑfacile eſt.
homūculū fragilē inexꝑtū ſolū tunice oris terrā lā
bētibus per iuga mōtiū: per tot lubꝛica: tot ſaxoſa:
tot cōfraga: tot p̄rupta: per tot ualles: tot flumina:
tot toꝛrētes hybernis imbꝛibus tumidos vie neſci
um atqȝ hoium: ꝛ ſeipſo: ꝛ udis oneratū ueſtibus
non ſine crebꝛis lapſibus iugiqȝ ꝑiculo trāſiuiſſe.
Plano tādē redditus liguſtico: cū taronē amnem
parmēſum pene ſue parē incōſtātie trāſuaderet ra-
pido gurgite arreptus ꝛ inter arenas ac ſaxa ꝯtoꝛ
tus: ꝑte ſui altera redibat vn̄ diſceſſerat. altera ibat
ſubiturus ꝑtē laboris yxionij: ſeu potius nouaȝ ro
tā inferis inuecturus niſi miſeratus qdā calce app̄
hēſum vndis eduxiſſet. Sic ereptus ti ſed euemoꝛ
ctus ꝛ incōfectus inedia ꝛ pecunia defectus ꝛ la-
bore exhauſt⁹ ꝛ ſqualore luridus huc ꝑuenit: quo
me uel ꝑueniſſe iā credebat uel ꝑuēturum mox ſcie
bat. Quē cū recēti caſuū memoria attonitū ſtupē-
tēqȝ cōſpiceret frāciſcus meus: Quo nemo te iudi
ce. me enim foꝛtaſſis amoꝛ falleret: adoleſcēs meli
oꝛ tā charitatis ꝛ cōſtātie plenus q̃ȝ ille uacu⁹ utri
uſqȝ p̄mo qdē nō agnouit. Neqȝ enim hō ſed tenu
is vmbꝛa videbať. moꝛte obita: q̄les fama eſt uoli-
tare figuras ut Maro ait. deinde vix agniti miſer- Maro
tus audita erroꝝ ſerie ꝛ laborū ſūma ꝯſolatus me
ſtū atqȝ vndiqȝ diffidētē cohoꝛtatus eſt ut me do-
mi expectaret. Qǒ ille pudore metuqȝ dehoꝛtanti
bus negauit p̄mum: poſt neceſſitate victus annuit.
Nec ita multis poſt aduenIēs diebus re' per litte-
ras p̄agnita cū inter amicos ille mihi per nocteȝ in
ipſo ticini alueo occurriſſet. Exclamaui poeticuȝ il
lud iocās. Uera ne te facies: uerus mihi nūcius af
fers. Et qǒ ſequiť vnus ne. ubi v̓o illū uerecundia
mutū defixūqȝ humi oculoſ aiaduerti ſolito eū mo
re: ſed nō ſolito fateoꝛ amore cōplexus ſum. Nihil
enim ſibi iam: nihil moribus ſuis fido: ut pudoreȝ
dies: ꝛ laborē qes expulerit. ueſtigiūqȝ ꝑiculi dele
rit obliuio videre illum videoꝛ rurſus ad me vultu
alio ueniētem ac dicētē uale. Itaqȝ iam nūc ſibi vi
aticū aliud cōgeſſi ac ſepoſui nequa ꝓrſus dilatio
ſit furori. Innumerato illud iueniet me tacitū bipa
tētem ianuam. ¶ Scio qdē per meip̄m qd de hoc
hoie adēdū erat. Et ſi neſcirē tuis nūc lr̄is atqȝ ꝯſi-
lijs inſtruoꝛ qbus ihereo. atqȝ animi ut aiunt pedi
bus in ſniam tuam eo. Ceterū qǒ mēs ſuadet hoc
frons dānat. Noſti me. Nulle tāte ſunt iniurie q̄s
nō poſſuȝ obliuiſci facile ꝛ ignoſcere. Nullus tam

acerbus hoſtis quē nō ualeā penitentē atqꝫ erubeſcētem miſerari. dūqꝫ ſic affectus manſerit amare. Utor in hoc igit̄ nō ſui merito: nō amici ꝯſilio: ſed iſtituto meo ⁊ leuitate animi: ſepe mihi nō inficior dānoſa: nunq̄ꝫ tñ ut arbitror pudēda. Malo culpa illius tota q̄ꝫ ulla ex ꝑte mea ſit. Malo illū iſtabilē q̄ꝫ me durū dici ſi vnq̄ꝫ forte reſipuerit qđ vir ſpo: ⁊ ſe noſcat ⁊ me ⁊ amicoꝝ iudicia que ꝯtēpſit extimet ⁊ penitētia ac dolore ſe puniat. Aliogn ipſe ſuis. Ego meis moribus uſus ſim. Uale Ticini. v. idus Julias.

Explicit Liber quintus.

Incipit liber ſextus ad Joānem boccaciuꝫ miſerabilis amici terribilis caſus. Epiſtola. I.

Ris ingentes epl'as q̄s anno altero ſil' ad te uēturas: ⁊ ſi nō ſimul editas Ticino abiēs dimiſi diu lꝫ vnde nō decuit ipeditas: tādeꝫ ꝑueniſſe confido. Quibus gdē exhauſiſſe tunc aiuꝫ viſus erā. Noui itaqꝫ nihil eſt: niſi ꝙ cū ꝓfunda nocte Uenetias attigiſſem. p̄mo mane Donatꝰ nr̄ ad me ſolus. Illic multa ut inter amicos deſiderio colloquēdi per abſentiā irritato. ſed ꝑs maior ut meritꝰ de te fuit. ſimulqꝫ de Homero quē miſiſſe te ſcripſeras. de quo iſtic gd ſit actū quere. huc enim non ueniſſe illū ſcito: vñ me in alijs ad te lr̄is de Donato i merito queſtū queror. Sꝫ Homeri mētio me illius admonet quo hic medio in latinū uenit. O male igit̄ o peſſime actū de leone dicā nr̄o. Cogit eniꝫ pietas atqꝫ ingēs miſeratio ſine ſtomaco iaꝫ de illo loq de quo p̄dē multa cū ſtomaco. Mutatꝰ eſt aius ſemꝑ meꝰ cū illiꝰ hois fortuna que cū miſera fuerit: nūc horrēda eſt. Infelix hō q̄liſcūqꝫ gdē nos amabat: ⁊ ſi talis eēt qui nec alios nec ſeipm amare didiciſſet: ſiniſtris alitibus in hūc mūdū ingreſſus ſiniſterioribus abijt: ubi nullū puto ſerenū diē vidit. Quē memoria repetēs ſepe. admiror quomō in tā triſtē fuſcāqꝫ aiaꝫ pyerij ſpūs ac celeſtis muſice ul' tenuis deſcēdiſſet olfatus. Orabat miſer multiſ p̄cibꝰ ut pro ſe mitterē: faſſus errorē. Que res maxime iratos aios placat. Ego vo ⁊ iſtabilitatē mihi notiſſimā: ⁊ etatē itractabilē mutādiſqꝫ iā moribus duriorē ueritus: ⁊ ꝯſilio iſuꝑ tuo fretus quo ſi dēter in re q̄libet uti uelim: ut qđ rite ꝯſulētiū utraqꝫ fax illuſtrat: ingeniū ⁊ fides ſpretis p̄cibus rñſum lr̄is nullū dedi. Cepit illū tādē familiaritatis nr̄e deſideriū ardētius ⁊ male ſibi cognite pudor italie moribuſqꝫ fiſus nr̄is cogitāſqꝫ qđ uerū erat ⁊ ſi uocari eēt idignus. ſi tñ ultro ueniſſet minime gdē ſe nr̄is arcēdū liminibus ꝓxima eſtate eolo ac neptuno totoqꝫ phorci exercitu aduerſante biſantio funē ſoluit. O gd dicā: miſerabilē terrificāqꝫ rē audieſ. Jāqꝫ boſphoꝝ atqꝫ ꝓpōtidē. Jāqꝫ heleſpōtū egeūqꝫ ⁊ ioniū maria greca trāſiuerat. Jā italice telluris ut auguror aſpectu letus dicerē: ni natura reſpueret. At egdē minus meſtus adriacū ſulcabat equor: duꝫ repēte mutata celi facie pelagiqꝫ ſeua tēpeſtas exorit̄: ceteriſqꝫ ad ſua munera effuſis leo miſer malo affixus ihe ſerat. malo inq̄ꝫ uere. malorūqꝫ ultimo qđ per oē euū multa ꝑpeſſo dura in finē fortuna ſeruauerat. Horret calamus infelicis amici caſum ꝓmere. Ad ſūmā inter multas ⁊ horriſonas celi minaſ iratus iuppiter telū torſit. Quo diſiecte aūt ne incēſaqꝫ carbaſa in fauillas abiere. ⁊ lābētibus malū flāmis ethereis. cunctis ſtratis ac territis: ſolus ille nr̄ ꝑijt: hic leonis finis. O res hoium iprouiſe. o mors clarior ſonātiorqꝫ q̄ꝫ uellē. Nō putabā capaneo argiuo duci. nec Tullo hoſtilio aut caro regi illi: huic p̄ncipi leonis aſcribēdum nomē viri humilis nec idocti: ſed nec fortunati vnq̄ꝫ ꝓſꝑe nec iucūdi. Semꝑ certe nūc itelligo: ut mlta poſt factū itelligemus: ſemꝑ inq̄ꝫ nubes illa meſtiqꝫ oriſ obſcuritaſ nūciabat hoc fulmē. Supellex horridula ⁊ ſqualētes libelli hinc nautarum fide: hinc ꝓpria tuti inopia euaſere. Ingri faciā an ſit in eis Euripides Sophocleſqꝫ ⁊ alij quos mihi queſiturū ſe ſpopōderat: trūcus informis ac ſemiuſtꝰ in mare iactatꝰ eſt. Quē alia ad te epl'a grecis eſcā v̉mibus deſtinarā. Heu italiſ cibus eſt piſcibꝰ. Tu viue felix ⁊ uale nr̄i memor. Uenetijs. viij. kalend. Februarij.

Ad eundem de ſeipſo. Epiſtola. II.

Nimaduerti ex lr̄is tuis ad amicuꝫ miſſis te ualde ſollicitū mei eē ſuꝑ negocio libertatis. Gratus mihi fateor hic aius tuuſ ſed nō nouꝰ. Pone aūt metū hūc ⁊ ꝑſuade tibi me hactenus: dū duriſſimo etiā iugo ſubditus viderer: liberrimū ſemꝑ hoium ⁊ fuiſſe adderē ⁊ futurū eē ſiqua futuri notitia certa eēt. Nitar tñ: ⁊ ſpero fore ne diſcā ſeruire ſenex utqꝫ ubilibet aio liber ſim. ⁊ ſi corꝑe rebuſqꝫ alijs ſubeē maioribus ſit neceſſe ſiue vni ut ego: ſiue multis ut tu. Qđ neſcio an grauius moleſtiuſqꝫ iugi genus dixerim. Pati hoieꝫ credo facilius q̄ꝫ tyrānū ꝑpl'm. Id eniuero niſi ſemper ſic fuiſſet ut ubiqꝫ liber agerē aut me vita iāpridē aut ꝑfecto vite tranqllitas ac iucūditas defeciſſet. cuius ꝯrij tu mihi ante alios teſtis es. Seruire egdē nō niſi ſpōte atqꝫ amoris impio nulli diu ualeā mortali. Quid ergo. noſti hoium mores ⁊ vite nodos ⁊ laqueos rerū: q̄rū ꝑplexitates nec ariſmetricus numeret nec geometra mēſuret: nec rimetur aſtrologus. Sētiūt aūt qui inter eas aptis oculis gradiunt̄. Uñ ſemꝑ mihi placuit ⁊ a me ſepe laudatū eſt illud hebreoꝝ ſapiētiſ breue. ſed grauidū plenūqꝫ ſentētijs. Cūcte inqt res difficiles. o quid ait. Cūcte inq̄ꝫ. etiā que ꝑfaciles videant̄. Sed iter cūctas res difficiles nulla difficilior q̄ꝫ viuere ⁊ p̄ſertim diu. Ois hora ⁊ momētū oē: noui aliquid fert ois paſſus ſuū lubricū ſuūqꝫ offendiculū ⁊ ſcrupulos ſuos hēt: quos calcare aſꝑum: vitare difficile. Sed quo rapior: inqꝫ rerū difficultatibus tp̄s tero Infinita mā tibiqꝫ nō aliter uota fortaſſis ⁊ notior q̄ꝫ mihi. Linquo alia. Certe Africanus maior ut vides ꝯuerſatione diutina viluit in oculis romanoꝝ. Quid minores putas in oculis alioꝝ? Crede mihi multis maximeqꝫ egris expedit iterduꝫ uolui. nec eſt incōſtātis ſed prudētis pro uarietate uētoꝝ ⁊ tēpeſtate negocioꝝ uela flectere. Nō p̄nt lr̄is cuncta cōmitti. Sed ſi que noui oia ⁊ tu noſſes: ſuaderes certus ſuꝫ nō dico ut diſcederē: ſed ut q̄nqꝫ ſecederem: viteqꝫ faſtidijs locoꝝ alternatione cōſulerem Proinde deū ora ut fabelle huius nr̄e que vita dicit̄ finis bonus ⁊ ſibi placitus ſit. De reliquo ne deſpes me celeſti luce illuſtrāte oculos ⁊ ſignāte iter electurū uel qđ melius uel qđ minus malū. Reſtat ut noueris Homerū tuū iam latinū ⁊ mittētis amorē ⁊ trāſferētis mihi memoriā ac ſuſpiria re-

Ppl'a res tyrānidis

Res cūcte difficiles

Preſentia fam̄ obeſt

nouātem ad nos tādē pueniſſe meqꝫ ⁊ oēs ſeu gre
cos ſeu latinos qui bibliothecā hāc inhitāt repleſ-
ſe gaudio atqꝫ oblectatione mirabili.Uale mi fra-
ter amantiſſime.

¶Ad Franciſcum Bruni pape ſecretarium de hoc
ipſo. Epiſtola.III.

n
Oueram te amicū:olimqꝫ ꝓcordijs meis
inſederat tue charitatis opinio.Hāc perga
meñ.orator meus herētē oſſibus medulliſ
inſeruit:oēs celicolaſ balbutiēdo teſtatꝰ a nullo me
hoium plus diligi qꝫ abs te.Mirū.Eſt ubi qui de-
bilius exp̄mit ualidius imp̄mit.Suſpecta nōnun-
qꝫ eloquētia eſt:⁊ que amica mēdacio eē pōt:ueri
hoſtis credit̄.¶Q̄ ſi tibi forſā uel hic ipſe uel ali
us ſeu alij ſuis deſcriptionibus ut tu ſcribis:forme
mee nōdū tuis viſe oculis:ſiue externā formā itel
ligis:ſiue internā:neſcio qꝫ rarā atqꝫ anguſtā ima-
ginē imp̄ſſerūt:diſcute illā queſo.Q̄ nō dicerez ſi
nunqꝫ penitus nociturā fame p̄ntiā ſuſpicarer.Eē
tibi uel falſo cōmēdatus paterer.Sed qm̄ adhuc
forſitā me videbis noli meis in rebus hitum men-
tis induē quē coactus exuas.Diſcute inqꝫ nō mei
oris ſed tui erroris imaginē.neqꝫ ſermonibus ho-
minū credideris:atqꝫ i p̄mis amātiū.Nihil amās
oſore ueracior:qꝫuis honeſtior.Eſt ut vituperādi
ſic laudādi libido quedā ac pruritus lingue. Quo
regnāte ueritas exulet neceſſe eſt.Tētationē vō hu
mane laudis ſi p̄iculoſiſſimā Auguſtinus in ſeipſo
ſenſit.Quid ſenſurū arbitreris pctōrē hūc cui alie
ni p̄conij pōdus indebitū ſi delectat nocet.ſi reſpui
tur atqꝫ ꝯtēnit̄ ꝓdeſt.Sed huiuſce qꝫ tētationū re
liqrū expiētia difficilior multo eſt/atqꝫ p̄iculoſior.
qm̄ ſi quātū equo aīo laude careā expiri uelim:ſic
viuēdū erit:ut oibus aut odio aut riſui ſim/atqꝫ lu
dibrio.Ab exordio qdē nr̄e amicitie niſi labor me-
moria:ſcripſi tibi ut de me mihi crederes nō alteri
Qualē tūc me tibi deſcripſerā talis ſum:niſi ꝙ in-
terim biēnio ꝓpe cōſenui.¶Ad ſūmā niſi falli iu-
uat vnū me de plebe qꝫqꝫ plebis notiſſimū ꝯtēpto-
rē cogita.Nilqꝫ altius finxeris aio ſed amicū tibi
Amici- ſi abſqꝫ p̄iudicio Tulliane ſnie dici pōt.Qua diffi-
tia ſi- nit amicitiā ſine vtute eē nō poſſe.¶Pro libro aūt
ne vir btiſſimi pr̄is atqꝫ olim hoſpitis mei Ambroſij gra-
tute e- tias ago.tu mihi libros ⁊ lr̄ata ſolatia.Ego tibi la
ſſe nō bores ⁊ mera tedia trāſmitto.Nō eq̄ rerū p̄muta-
pōt tio.¶Sane oleū iucūde olim ⁊ tranqlle ſolitudi-
nis mee ad fontē ſorgie latitātis:vñ me diu arceri
multa rerꝫ mutatione ſuſpiro:cuius tibi familiaris
meus ille guſtum obtulit.quodqꝫ tu mire myſticis
laudibus extuliſti:totū funditus tuū eſt:nec oleū
mō/ſed oliue:nec oliue tm̄:ſed tellus ipſa:lꝫ aridu
la ⁊ anguſta:nunqꝫ tm̄ mihi charior:nunqꝫ feracior
qꝫ dum tibi obſequit̄.Quoqꝫ tibi gratius ſapiat
qcqd ideſt ex arbuſculis illis fluit q̄s pene oēs ego
ipſe manibus meis ſeui.Nil amplius hodie niſi ꝙ
labores tuos ⁊ patrie inter meos numero.Uale fe
lix ⁊ memor mei.

¶Ad Pilleū ep̄m paduanū Exhortatio ad animi cō
ſtantiam. Epiſtola.IIII.

e
Tate fili:charitate frater olim:dignitate iā
pater amātiſſime:cū multa quotidie tecum
loq̄r in ſilētio:pauca tñ ut ſcribā cā eſt cor-
poris inſueta fragilitas quā inuiſam mihi hoſpitā
iuiſior egritudo nup abiēs dimiſit.De ſalute qdē
tua redituqꝫ exoptato deo grāſ ago.De reliquo au
tē hortor ⁊ hortādo laudo fortē ut aīum ⁊ ꝯſtātez De ꝯſtā-
habeas.Nō eſt enim tutior armatura:non turris tia
imitior:nō fortior caſſis aut clypeus iter p̄lia fortu
ne.hoc te hactenus ac tua etate ſepius qꝫ uel ꝓ an-
norꝫ numero:uel pro cōditione tui ſtatus ⁊ magni
fice uſum ſcio ⁊ miror ⁊ gaudeo.Nec ſolus qdem
tota gaudet ⁊ mirat̄ eccl'ia patiētiā tuā:qꝫuis ad-
uerſitates qbus illā obijcis ⁊ miret̄ ⁊ doleat.Pro
inde oro ne deficias ne ue defatigeris.Solēt uehe
mētes impetus breues eē:fortuna laſſabit̄.Eſt illi
nunqꝫ pudor qdā imerētiū ac fortiū.imo vō deꝰ mi
ſerebit̄ ⁊ laboribus finē ponet.In illo ſpes fixa ſit:
in ſe ſperātē nō fruſtrabit̄.Nubes ſunt iſte que ſe-
renū nāliter animi tui ſtatū obnubilāt:leui vō diui
ne clemētie pellent̄ afflatu.Et fortaſſe quorum fu-
it amara p̄peſſio recordatio dulcis erit.Nulla for-
tuna p̄petua eſt:ne diuturna qdē.vñ fit ut ſperādū
miſeris:felicibus metuēdū ſit.Etſi enim videātur
diuturniora que cruciāt:nō minus tñ uoluunt̄ ad-
uerſa qꝫ ꝓſp̄a.Equa oium uertigo ⁊ inſtabilis vn-
diqꝫ rota eſt.Senſus in letis inſolēs:delicatꝰ in tri
ſtibus.illa facit exigua:hec imēſa:cū ſumma oium
breuis ſit.oiſqꝫ diuerſitas in opinione eſt inqꝫ ais:
nō in rebus omni ex p̄te breuiſſimiſ.¶De me aūt
vnū hoc dixerim.Tuus ſum ut noſti:qꝫqꝫ nulli qđ
qdē ſciā uſui:poſſum amare:qđ qdā nō p̄nt. Siqd
p̄terea poſſe videor:tuo p̄cor in me iure utē.¶Po
ſtremo ſacerdotes meos ſuos tuos:Joānē ⁊ Pau
lū:quos cū hijs ad te lr̄is miſi p̄initati tue cōmen-
datos uelim.Et obteſtor ſi illeſo licitū eſt honore:
ne grām eorꝫ alteri meis p̄cibus a tua leuitate ꝯceſ
ſam auferat aliena durities.Difficile eſt iudicium
aliene cōſciētie.Multos ego tales duros aſperos
⁊ lingue liberioris meliores viros noui:qꝫ ſuaues
alios fictos blādiloquos vſipelles.Uale.Ueneti-
is.vj.idus Junias.

¶Ad Philippū patriarchā hieroſolymitanū ꝓmiſſi
libri trāſmiſſio ⁊ dilationis excuſatio.Epiſtola.V.

m
Iſi tādem tibi pater expetitū ſepe ꝓmiſſū-
qꝫ ſed ut vides dilatū multis annis opuſcu
lum:cū nēpe olim ſolitarius ⁊ tui ruris in
ſilētio ocioſus ⁊ tranqllus agerē ꝓpe felicē vitam
ſi diuturnior fuiſſet:ne ue aut incomitata ſolitudo
eēt aut inhers ocium quotidie noui aliqd medita-
rer aut ſcriberē:cōtigit ut duo mihi libelli totidem
ꝯtinuos per annos in diebus q̄dragеſime ⁊ ſacro
tp̄i ⁊ loco illi tuo ⁊ ſtatui meo ex p̄te ꝯueniētes oc
currerēt.De ſolitaria alter vita.Alter de ocio reli- De vita
gioſo.p̄mū tibi inſcripſi illorꝫ tunc locorꝫ preſuli.ꝙ ſolitāia
eiſdē ortus in finibus vñ origo tibi eſſet ac digni- De otio
tas nulli alteri tam debitus videret̄.Neqꝫ ex illo religio-
vnqꝫ fuit hora qua nō dicā me iudicij peniteret:ſꝫ ſo
uel tenuis heſitatio ut fit noue cuiuſpiā deliberati-
onis ambiguitate ſuſpēderet.¶Cur igit̄ añ nō mi
ſerim qđ ⁊ tuū erat ⁊ alterius eſſe nec poterat nec
debebat ſi me rogas dicā.Nō vna qdē differendi
ſed plures fuerūt cauſe.Occupatio mea ingens ac
p̄petua.Itē tarditas quedā expediēdarū rerū aio
inſita.utraqꝫ tibi cā notiſſima.Quā niſi viciſſet in-
terdū amicorꝫ feruor:qbus oino aliqd negandi nec
meus fateor nec frons mihi nec lingua eſt:⁊ ardē-
tibus p̄cium inſtātijs algētis animi glaciē reſoluiſ-
ſet.Multa hodie a ſcholaſticis legunt̄ mea ſp̄ſim
atqꝫ diſcerptim que meliꝰ latuiſſent.Quis ego illa
ut ſunt nō mea qdē etſi domi mee nata ꝓfitear ut

ut qui ea poſtmodū ꝑtim aliā in faciē relecta ſimul
⁊ collecta redegerim.ꝑtim vͦo ꝓrſus abdicauerim
⁊ pro exercitio prurientis ingenij dudū mihi iuue-
niliter elapſa ꝓiecerim de qbꝰ lector viderit.¶Sē
ſi enim illa nōnullis gratiora q̄ꝫ que maturiꝰ digeſ
ſiſſem:mulierū more ꝑgnātiū que acerbitatibꝰ dele
ctanť.quoꝝ guſtui nō obluctor.de me autē teſtor.
Nihil qdē cui nō ex ꝓpoſito ſubſcripſerim ſeu pre-
ſcripſerim meū uoco.Neqꝫ enim qͦd qſqꝫ loquitur
etate q̈libet aut cā qn̄ aſſidue res rem:ſermo ſermo
nē:affectus affectū trudit:mox in fidē ꝓmiſcue tra
hi debet.Alioqn nemo ferme mortaliū erit qui nō
milies dixerit qͦd retractatū:qͦue non dictū uelit.
¶Acceſſit ad cās more ſcriptoꝝ ꝑfida ſemꝑ inher
tia inherſqꝫ ꝑfidia.Qua quotiēs luſus ſim tu meti
eris augurio.Ego enim memoria nō amplector:ſꝫ
omiſſis ueteribus querelis hocipm̄ decies uel eo
amplius ceptū opus breue lꝫ fidus tādem vix ex-
plicuit ſacerdos qdam:lr̄a nō tam anxie exculta q̄ꝫ
nr̄e atqꝫ omni etati niſi fallor idonea.Adoleſcētia
enim cūctis ſuis in actibus iprouida ⁊ inſulſa mi-
ratrix inaniū:ꝯteptrix utiliū:ꝑexiguis atqꝫ cōpreſ
ſis viſumqꝫ fruſtrātibus litterulis gl'iari ſolita eſt
aceruās oīa:⁊ coartās:atqꝫ hinc ſpatio:hinc litte-
rarū ſuꝑ lr̄as uelut eqtātiū aggeſtione ꝯfundens:
que ſcriptor ipſe breui poſt tꝑe rediens vix legat.
Emptor vͦo non tam librū q̄ꝫ libro cecitatem emat.
¶Hoc tu igiť qualecūqꝫ eſt:nō modo patiēter ut
te noui:ſed cupide etiā accipies:ac lete dilationē-
qꝫ ipām iā decennē boni ꝯſules:que tibi uoluptatē
eximiā:quā ex lr̄is p̄mā ſūmis in hūc diē tanto la-
pſu tꝑis indecerptā atqꝫ integram p̄ſeruarit.Uile-
ſcūt ꝓperata:ſed dilata dulceſcūt.Spes/amor/ex
pectatio/difficultas ꝯdimēta ſunt uoluptatū.Nil
Nil fa-cile p̄ci-oſum
facile p̄cioſum.Et que in p̄cio hn̄tur ſi queſitu faci
lia eē incipiāt:p̄ciū amiſerūt.¶Jocor tecum pater
optime:qꝙ inuitus ⁊ coactus feci atqꝫ vn̄ peten-
da eſt uenia:vͭtere nitor in grām:⁊ tibi imputo quo
te offendi forſitā uel certe aliū offendiſſem:orādū
potius ut ignoſcas:neqꝫ rē minimā tam diu expe-
ctatā egre feras:impedimētoꝝ memor que paſſim
ꝯſilijs atqꝫ conatibus hoīum intercurrūt.¶Unū
hoc ſub fine dixerim quo excuſer:nō taꝫ tibi qui fa
cti cām plane vides q̄ꝫ mirātibus ſiq erūt in p̄mor-
dio tibi deſtinati oꝑis nō pn̄s patriarche nomē:ſꝫ
epi.Neqꝫ hāc tuā nouā ſed antiquā illam appoſitā
dignitatē.Et ſi enim hac illuſtrior atqꝫ altior ſis:il
la tn̄ rebus accōmodatior atqꝫ aptior viſa eſt:q̈s li
bro illi mām feci quē in iure tūc tuo me dictaſſe p̄-
ma eius in ꝑte p̄fatus ſum.in ꝑte ultima ut vicini
ruris ad ſolitudinē ac ſilētiū te inuitās.ubi multa
ſūt ꝓpria illius tm̄ ſtatus ac tꝑis uſqꝫadeo ut ſi ad
hūc tuū ſtatū ac titulū trāſferanť:aut mutāda ſtili
portio:aut delēda:aut certe ſi maneat in hijs ſalteꝫ
illoꝝ mētio ſit habēda ⁊ uel demēda oꝑi que de te
tuiſqꝫ de locis ſcripſerim uel addēdū qd tūc fueris
dum ea ſcriberē:que poſtea uariaſſent ne qua rebꝰ i
ſit obſcuritas:ut itelligar.Hieroſolymitano eteniꝫ
p̄iarche q̄ꝫuis ſolitario qd cum uera in ſede quam
tenebas me ſcribēte.qd ue cum illo qͦd tūc incole-
bam rure negocij eē pōt?Quid clauſa cum ualle ⁊
nō cū ualle Joſaphat.Quid demū cōe cuꝫ ſorgia
⁊ nō potius cū iordane.Poſſent hec noīa ignaruꝫ
rei lectorē in ſtuporē agere:cui cū in ueſtibulo oꝑiſ
cauallicen̄.eꝑs pheniceis lr̄is inſcriptus occurre-
rit:cūcta ꝯueniēt nilqꝫ erit ambigui aut perplexi.
quē ſi poſt id tp̄s aſcēdiſſe cognouerit:tarditatē mi
rabiť:nō aſcēſuꝫ.¶Deniqꝫ p̄ſtinū illud nomē abra
dere parui epi:ſed ingētis viri nō ſuſtinuit manus:
qꝙ inſigni totiēs honeſtauit epigrāmate:qͦd adhuc
mihi p̄dulciter ſonat:ſub quo ⁊ multa diuerſis a
me ſcripta tꝑibus noīatiꝫ liber ille.⁊ ego tibi fami
liaris effectus multos tecū in tua illa ꝑua qdē ſed
honeſta ciuitate:inqꝫ illo tuo rure iopi ſed qeto:le-
tos ac placidos dies egi ſub quo noīe multa ad te
familiariter ſcripſi:que mutari iā nō poterāt.Stet
igiť nomē epi ne ſi mutatū fuerit cito etiā ſit mutā-
dū p̄iarche nomē.¶Aſcēdiſſes enim p̄dez altius
niſi etati nr̄e diſſil'es tui tibi mores obſtitiſſent.At
deinceps ſub hoc optimo extimatore meritoꝝ niſi
ſpes aīum fallit eueniet ut nec liuor alienꝰ nec tua
tibi obſtet humilitas:⁊ neceſſe erit ut aſcēdas non
pro tui qdē deſiderij feruore quo p̄ter deū ac vir-
tutē nihil appetis:ſed pro eccl'ie decore proqꝫ tuo
honorifico labore ac multoꝝ rege.viue felix ⁊ ua-
le.Uenetijs.viij.idus Junias.

¶Ad amicū q̄uis increpatio degn̄is ſtudij.Epͣ.VI.

PRofectus es babylonē.Profectionem mi
ror.Morā ſtupeo.Negociū odi:ſed ſi ut i
becille etati atqꝫ aliene oꝑis idige aliqd vi
atici ꝓuideas:⁊ apis aut formice in morem eſtate
hyemē cogitās aliquot incerte lꝫ ⁊ labilis vite di-
es truci illi herebo dedicaſti:⁊ ſi graui diſcrimine
res nō uacet:tāqꝫ exigui ⁊ irreꝑabilis boni ꝑiculo
ſa ſit largitas:poſſum tn̄ humanis moribus poſſuꝫ
ſpei credule ueniā nō negare.At ſi ꝑſeueraturus il
lic tibi obitū ac ſepulchrū eligis:iam hinc iter mor
tuos ſepultoſqꝫ te numero.Quid ni eniꝫ amice te
defleā eo ꝓfundius q̄ꝫ ſi defunctū exanimēqꝫ con-
ſpiciā:quo morte peior iutilis vita eſt.Mori enim
oportet.Male viuere nō oportet.¶Quid eſt aūt
qͦd de te tuiſqꝫ de ſtudijs audio?etſi nō audiā vi-
deo hijs oculis qbus ubicūqꝫ ſim tartareā illā ur-
bē ſemꝑ itueor.Heu mihi Cicero nr̄.heu Maro.
pro utriuſqꝫ eniꝫ ſtili bina acie ſingulos eloquij du
ces alloquor.heu mihi:cui ceditis:nō re qdē:ſꝫ iu-
dicio legētiū.Jniquo ⁊ ſeu iuido ſeu iepto ſepe ho
neſtis laudibus aduerſante.Tanti ne igiť pecunia
ulla eſt:aut ullus honos:ut tibi amice ſcriptor ille
ignobilis:cui nomē nō feciſſe melius fuerit Tullio
p̄ferēdus ac Uirgilio videať:heu generoſa igenia.
heu labores inclyti gl'ioſeqꝫ vigilie huccine viuen-
do ꝑuētum eſt:ut videā nos non plebeio quolibet
ſed hoc tali viro iudice illius litteris ac ꝓceſſibus
poſt hn̄dos?¶Credo ego iam mūdi finē iſtare:cre
beſcūt ecce ꝓdigia.Jam antichriſtū aduētare.Jaꝫ
qͦd qdam ſuſpicati ſunt Neronē viuere:audiemus
⁊ reliq̈ fieri que illius turbinis futura p̄ambula no
bis a p̄ribus nūciatū eſt.Jnterea parum ue portēti
parū ue p̄ſagij eſt ꝓperatis ad extremū orbis idio
tā illū qꝙ tu legis.⁊ ſufficiūt oculi tam duro nego-
cio ⁊ pyerijs pratis ac fontibus aſſueta mens ꝑ il-
liꝰ ſqualidas ⁊ arctes mēbranas neuijs occupať ani
libus?⁊ Homerū babylonicū cōtēplať.O rerum
ſtatus inſtabilis.O uertigo mirabilis ſtudioꝝ.Ne
glectis ergo p̄ncipibus eloquij ſpretis phie p̄cepto
ribus:ꝯtēptis demū uere fidei ducibꝰ iter ad aſtra
ſignātibus:vilis opifex lucelli in manibus eſt:cuiꝰ
aſſidua lectio q̄ꝫ tibi caput obtūdat ſentis exꝑtus.
Mihi certe nam memini ſemel olim in obiecta ſic

⁊ cerebrū cōcuſſit ⁊ ſtomacū.ut q̄ſi triſtis farma-
ci poculū hauſiſſem diu ſapoꝛ ille faucibus heſerit
⁊ q̄cq̄d poſtea ſumptū eēt dulce q̄uis ac ſapidum
amareſceret: ⁊ q̄cq̄d per eos legerē dies:eiuſdē illi
us lectio videreť donec nō vnius ſōno noctis obli
uio tedij illius ingeſta amaroꝛq̄ꝫ ille digeſtus eſt.
¶ Neqꝫ vͦo negauerim eē utilem ſtilum hijs q̄bus
altius nō dať. Nec ſum neſcius in p̄cio hoiem ha-
beri apud eos quos pecunie nō virtutis aut glorie
amoꝛ trahit. Que inextimabilis turba eſt. Sed an
tu ideo turbe miſcēdus. An qꝛ clibanus vulgo uti-
lis clibanarius fiet Plato? ut rerum ſic intellectuū
infinita uarietas eſt. Et q̄ꝫq̄ꝫ qd̄ nāliter malum eſt:
per neminem bn̄ fiat.multa tn̄ in ſe bona per nōnul
los ſeu male ſeu turpiter fieri cōſtat. Eſt in mō re-
rum oīum momēti plurimū. Eſt in agētis moribus
In circūſtātijs negocij magna vis. Nō eſt turpe il
la legere. Quibuſdā foꝛtaſſe etiā decorū:tibi certe
nō ꝯuenit. Nā ut quedā amiſiſſe lucrū:ſic quedam
neſcire ſciētia eſt. Non oīs ars oībus pulchꝛa eſt.
Cauſidicus lites ⁊ forū querit.plebs ludos ⁊ thea
trum. Ruſticus boues ⁊ raſtra. Miles equos ⁊ ar
ma.tabernā caupo.foꝛnicē leno.tēplū ſeruat editu
us. Aratoꝛ ſimā.bellatoꝛ gladiū. Nauta clauum ⁊
remos. Studioſus aūt calamuꝫ vͦſat ac libꝛos. In
qꝫ hocipſo tāta eſt diffoꝛmitas ut huius in gremio
apte ſedeat is de quo loquoꝛ liber. Illius ineptiſſi-
me fixe ſunt rerū leges:nec facile cōuelluntť. Qd̄ ſi
quādo p̱uicacia moꝛtalis p̄ſumpſerit eminet inde-
coꝝ neſcio q̄d qd̄ nō tam ꝓmpte dici pōt q̄ꝫ ab itel
ligēte depꝛehendiť inter humanos niſus idelebili
nāe ueſtigio ſup̱ante. ¶ Fruſtra vͦo te viꝝ egregiū
⁊ fatemur ⁊ credimus niſi e publico gregi te ſub-
trahis. Multi ſunt illa in urbe cuius tuus ⁊ ſero q
dē ⁊ cito nimiū factus es:qui ſcriptorē illum te le-
ctore indignū auide legāt:nec legiſſe dedeceat.q̄n
⁊ magnum quēdā diuinūqꝫ putēt virum:nēpe qui
quo illi ambiūt iter pādit.neqꝫ ego illuc aſpiranti-
bus utilem nego. Sed te alio p̱gere tota ferme re-
troacta etas iudicat. Quo nūc abis ſiniſtroꝛſum?
An te turbe clamoꝛ ac ſignatioꝛ trames fallit. An
ignoras nullum eē fragilius q̄ꝫ multitudinis argu
mētum.vnam de me felicitatē quam uoto quidem
petūt oēs:rebus pauci. In reliq̄s ꝓpe oībus inue-
nias:ut que plurimis placēt:illa ſint peſſima. Si fi
dem queris cogita quot virtus amicos hēat quot
uoluptas. Id ſi ad libꝛos artiūqꝫ rerūqꝫ oīum ſtu-
dia traxeris uerum fiet. ¶ Sed iam ſatis innocētē
hoīem inſectatus dicar. Neqꝫ vͦo ego illū ſed te ar
guo. Fecit enim ille qd̄ potuit.tu qd̄ vis. Et puto
memineris ut me hoꝛtāte dimiſſis humiliorib⁹ ſtu
dijs altū iter ingreſſus:qd̄ vnū tibi familiariter im
putare auſim gl'iam ⁊ rarū decus iueneris. Si mi
hi nūc ſpōte relaberis urgēte lꝫ auaritia mallē p̱pe
tuo iacuiſſes. Oīs enim culpa eo grauioꝛ quo cul-
pe fedioꝛ cauſa eſt. Quid ergo hoꝛter? Abitū. Nō
audeo id q̄dē ⁊ ſi optimū rear. Nunq̄ꝫ minoꝛ cōſi-
lij libertas fuit q̄ꝫ etate nr̄a eſt. Amicus amico ueꝝ
dicere metuit:frater fratri:ſocer genero:vir uxori.
Nō pōt a patre uerum filius audire. Et q̄d multa.
ueritas oīs iniuria eſt.oē ꝯſiliū offenſio niſi aīo cō-
ſonū audictis. Ego vͦo nihil tecū metuo niſi fruſtra
hoꝛtari? Ita enim ſentio facilius te frangi poſſe q̄ꝫ
flecti. Id foꝛtaſſis efficacius obſecrē ita illic eſſe ut
uelis tanq̄ꝫ qui amaro de carcere dulcē libertatem
cogitat:aut per lubꝛicū ⁊ obſcurū callē gratum ſu
ſpirat hoſpitiū. Et hoc vnum p̄ſtes mihi anxio tue
qꝫ fame p̱inde ſollicito quaſi mea ſit ne quādo uel
lucri ſtudiū te virtutis uel lectio utilis honeſte le-
ctionis reddat immemorem. Uale diu felix.

¶ Contra auaritie magiſtros ⁊ de ſenum diuitumqꝫ
⁊ regum auaritia. Epiſtola.VII.

s [C]io tibi magiſtrū auaritie domi eſſe. Ex di
uerſo aūt te eius artis indocilē ſpero nō mi
hi multis hoꝛtādus:ſed monēdus es pau-
cis. Mox ut loqui cepi quo p̱gam atqꝫ ubi deſine-
re uelim noſti. Liberalis ac nobilis aīus ad auari-
tie ſcolam mittiť. Additť lateri pedagogus popu-
lus peritiſſimus artium peſſimarū cui lingue cētū
ſint oraqꝫ ferrea uox:adamātina mēs:obſtinatūqꝫ
iudicium. Et tn̄ vide quam de te ſpem gerā.vincet
ueritas:ſuccūbet opinio: ⁊ diſcipulus vnus tot lu
det ingenia magiſtroꝝ. ¶ Neqꝫ vͦo me p̄terit que
nam eē ſolent auaroꝝ monita ad filios:ad amicos Auaro-
ad ꝯtubernales ſuos. Cito lucra deſinere:ſumptuſ rū ꝯſili-
nunq̄ꝫ. Quātum ſit pecunie tātum eē nobilitatis ⁊ um
glorie. Perdita pecunia fidem p̱di. Nihil credi in
opi. Etſi iuret ſuſpectū eſſe p̱iurium.cōtra autē di-
uitum mēdacia pꝛo ueris accipi. Sine opibus nu-
dam eē vͦtutem. Ut coꝛpus ſine amictu:ſine uagi-
na gladium:ſine pharetra ſagittam.paup̱is ſenſuꝫ
ſtultitiā haberi.eloquētiam temeritatē dici.claruꝫ
genus eſſe dedecori.foꝛmam impedimēto.amiciti
as oneri. Sobolē dolori.cōiugiū ſupplicio.vitā lu
dibꝛio ac labori:donare pecuniā: uoluptates : ho-
nores:imp̱ia:cliētelas:familiaritates regū:ſuffra-
gia populoꝝ ueſtē tiriam ſericāqꝫ ſupellectilē:aure
as mēſas:arborū:ferarūqꝫ uaſa corinthia.auguſta
palatia:celeſtes thalamos:p̄clara cōnubia. Fige-
re illam leges atqꝫ refigere:tueri quos uelit ⁊ opp̄
mere. Quodqꝫ eſt lōge maxie boni viri nomē que-
rere peſſimis. ¶ Nam nō iocoꝛ : indigneť ut libet
Cicero ⁊ ſepe ſocraticā exaggeret ironiā.viri boni
i populo nūcupanť qui ſunt diuites etſi vitijs oīb⁹
inq̄nati ſint.qd̄ nomē nulla vnq̄ꝫ paup̱ virtute me-
rebiť. Itaqꝫ cōuocato bonorū cōcilio nunq̄ꝫ hodie
nr̄is in urbibus iuxta Craſſum Curius aut Fabꝛi-
cius ſedebit. Neqꝫ in grais iuxta ſamiū policrateꝫ
atthicus cōſidet Ariſtides. Sic virtutis locum oc
cupauere diuitie.uerūqꝫ appet illud Flacci. Et ge
nus ⁊ virtus niſi cū re vilioꝛ alga eſt. ⁊ eiuſdē illd̄. Flacc⁹
oīs enim res virtus fama:decus:diua humanaqꝫ
pulchꝛis diuitijs parent. Quas qui cōſtruxerit il-
le clarus erit foꝛtis iuſtus ſapiēſqꝫ etiā ⁊ rex ⁊ q̄c
q̄d uolet. ¶ Que ſi uera ſunt quis eūdē poetā mi-
reť quocūqꝫ ſtomacho exclamātē. O ciues ciues:
querēda pecunia p̄mum.virtus poſt nūmos. Naꝫ
q̄s queſo nō p̄mū querere ſtudeat qd̄ optimuꝫ opi
neť? Atqꝫ vn̄ ſibi ⁊ bona alia p̱uētura cōfidat. Ne
ue vni teſti parū fidei ſit:audi aliū. Pecunie obedi
unt oīa:inq̄t Salomon. Et qm̄ multos poterā cita Salōn
re:ſed res nota eſt:nec eget teſtibus. Aurū per me
dios ire ſatellites ait idē Flaccus. ⁊ p̱rumpe amat
ſaxa potētius ictu fulmineo. Audis auri potentia Flacc⁹
quāta eſt? Eque utrūqꝫ fulmē atqꝫ aurū nulla vis
nulla queāt arcere ꝓpagula:ut illud callidi homi-
nis apud Tulliū nō minus uere q̄ꝫ facete dictū ſit.
Nullum inexpugnabilē locū eſſe in quē aſellus au Tulli⁹
ro onuſtus nō poſſit aſcēdere. Nullus autē ferme
eſt in quē hodie nō poſſit aſcēdere.ſic oēm foueaꝫ:

omne uallum cõplanauit auaritia.eaqꝫ vincendis
menib⁹ac turribuſ euertẽdis vis eſt auri.¶ Quid
multa?oipotẽtem dicũt eſſe pecuniam.Qȯ paulo
minus in regno auaritie uerũ eſt.Et q̄d reſtat niſi
ut pecunia deus q̄ſpiam ſit.Et eſt haud dubie mul
toꝝ deus.Etſi funeſta pecunia tẽplo nõdum habi-
tas nullas nũmoꝝ erexeris aras.Qȯ lꝫ hijs v̇bis
a ſatyrico dictũ cõſtet tñ ſiue illum res fefellerat ⁊
erãt iam tñ dum id ſcriberet ignote ſibi nũmorum
Aug⁹ are:ſiue poſtmodũ inſtitute ſunt.Certe ⁊ Auguſti
nus inter deas gẽtium pecuniam ponit.Et utinaꝫ
nõ hodie que nõ dicam fidelium:ſed eorum plane
qui fideles ſe videri uolũt etſi non ꝓfeſſione exp̄ſſa
at cultu tacito dea eſſet.¶ Hec ſunt auaritie prece
ptoꝝ dogmata:hec p̄clara cõſilia pecuniã terre fe-
cem ſup̱ aſtra tollẽtium.Quos nimirum notabat
Apoſtolus:ubi auaritiam ſeruitutẽ dixit eſſe ſimu
lacrorum.Qȯ vitium cum in cũctis fedum tuꝫ in
ſenibus inqꝫ diuitibus regnãtibuſqꝫ fediſſimum.
Sed tamẽ in hijſipſis neſcio qua nam cecitate cre
berrimum eſt.Qȯ utiqꝫ ſiq̄d uere lucis eẽt a nul-
lis mortalibus deberet eẽ remotius.Ceteri enim
neceſſaria fortaſſe:hij certe ſup̱uacua ꝯcupiſcũt:⁊
per vitij callẽ ad p̱iculi metam tẽdũt.Nẽpe morta
lis opulẽtia ⁊ ſepe fraudibus ac iniurijs creſcit.⁊
cum metam neceſſitatis exceſſerit mox uergere in
cipit in diſcrimẽ.¶ Et de ſenili q̄dem auaritia ne-
ſcio q̄d efficacius ac breui⁹ dici poſſit q̄ꝫ qȯ ait Ci-
Cicero cero.Auaritia ſenilis inq̄t quid ſibi uelit non intelli
go.Põt enim quicq̄ꝫ eẽ abſurdius:q̄ꝫ quo vie mi-
nus reſtat eo plus viatici querere?Et ꝓfecto illud
Senẽca Senece.nec multo opus nec diu.cum in omni eta-
te uerum:in ſenectute ueriſſimũ eſt.Attñ ut quera
mus mali huius nõ dico rõnem que vitio nulla eſt:
ſed cãm.hãc fortaſſis nõ inepte dixerim q̄ꝫ in rhe-
toricis ſcribit Ariſtoteles.Qui cum de moribus
Ariſto-teles agẽs iuuenũ ac ſenum.Illos magnanimoſ dixiſſet
rõne addita ꝙ a vita nõdum humiliati ſunt:ſed ne
ceſſarioꝝ inexp̱ti.hos puſillanimes eẽ ait rõne con
traria.q: humiliati ſunt.ſ.a vita.ſimulqꝫ q: ꝓpter
exp̱iẽtiam ſciunt:qȯ difficile eſt poſſediſſe ⁊ facile
abijcere.Que ratio exactiorẽ i ſene cuſtodiã utrũ-
qꝫ forſitan ꝓpter neceſſitatis difficultatiſqꝫ memo
riam culpa leuet.illam anxiam atqꝫ ardẽtem utiqꝫ
cõcupiſcẽtiam nõ excuſat.ex deſperatione niſi fal-
lor ſeniliqꝫ ortam metu q̄bus oia ſibi defutura per
metuũt cuꝫ nil defectui ꝓpinquius ſit q̄ꝫ vita cui il
la ſeruant querũtur ue.¶ Cõtra diuitum v̇o cupi-
Flacc⁹ ditateꝫ q̄d acrius quid grauius q̄ꝫ illud Flacci.ait
enim.deniqꝫ ſit finis querendi cũqꝫ habeas plus
paup̱iem timeas minus ⁊ finire laborem incipias
parto qȯ habebas.Sed huius etiã mali cauſe ali-
is fortaſſe alie ſe obtulerint.Seneca illam que ſibi
uerïſſima viſa eſt huiuſce rei cauſam ſcripſit.Ego
aliam que mihi ꝓbabilis videbat̃ adieci q̄s ꝙ alio
loco erãt repetere ſup̱uacuũ duxi.¶ Ceterum ma
li huius vna radix eſt ꝙ qui plura hñt pluribus in
digẽt.ſi phis exp̱iẽtieqꝫ credim⁹ quodqꝫ ait Flac-
cus idem.multa petẽtibus deſunt multa.Qȯ ip-
ſum altius ubi intẽdas humani animi inexplebilẽ
appetitum arguit.Qui poſt tot exp̱imẽta tãto ſtu
dio ad indigẽtiam defectũqꝫ ſuum nitit̃.cert⁹ nun-
q̄ꝫ ſe egẽtiorem fore q̄ꝫ cuꝫ multa poſſederit.¶ Re
De auaritiã regũ ſtat de auaritia regum loqui aliq̄d.Que oium in-
dígniſſima eſt.Nam q̄d oro deformius homine in
ter fontes ſiticuloſo atqꝫ arido talis eſt autem rex
auarus cui nõ queſite diuitie:non querẽde ſed do-
mi nate ſunt ⁊ quotiẽs diſtribute fuerint renaſcen
tur.In ea fortuna igit̃ ſitiẽtem ac trepidum pecu-
nieqꝫ ſollicitum eẽ ultime deſp̱ateqꝫ miſerieqꝫ eſt.
Huius aũt regij ut ꝓprie dicam morbi:iter ea que
Ariſtotelis ſecreta noiant̃ trip̱tita diſtractio lecta
eſt.Nam regum alius ſibi ⁊ ſubditis auarus.hũc
cur bonum regem Indi dixerint:ignoro.Alius ſi-
bi auarus:ſubditus largus.Hũc minime vitioſum
regem Italici dixerũt.Ideo niſi fallor q: auaritia
in alios nõ dãnabilis eẽ non põt.In ſe autẽ põt eti
am eſſe laudabilis.⁊ quaſi pars vna modeſtie lꝫ eo
caſu auaritie nomẽ p̱dat:⁊ iuſtius frugalitas nun- Fruga-
cupet̃.Que q̄ꝫq̄ꝫ magnificẽtie aduerſa videat̃ tem litas q̄d
p̱ãtie eſt amica.Eſt enim ut Senece placet uolũ- ſit
taria.paup̱tas gl'ioſus ſtatus apud nos maxime:
quoꝝ deus adamauit illam ⁊ laudauit ⁊ ꝓbauit.
Sed nec apud externos inglorius:dicẽte Flacco.
quãto ſibi q̄ſqꝫ plura negauerit:a dijs plura feret.
Hoc ut puto italos mouit ne regem indulgẽtẽ ali-
is:⁊ negãtem ſibi multa rep̄hẽderẽt.lꝫ per ſe utriſ-
qꝫ cõtrarij regem qui nõ ⁊ ſibi ſit largus ⁊ ſubdi-
tis nihil ualere diffiniãt.Alius aũt eſt auarus ſub-
ditis:largus ſibi.Hũc ex oibus peſſimuꝫ nemo ne
gauerit.Atq ferme oẽs hodie tales ſunt.Itaqꝫ qȯ
ibidem ſequitur.Nomen auaritie dedecet multuꝫ
regem ⁊ diſconuenit multum regie maieſtati: iam
quaſi uerſum in naturam regiam:⁊ maieſtatis re-
gie pars quedam ac precipuuꝫ decus auaritia eſt.
Quam eo ſibi magis licitam putant quo maiores
ſunt:⁊ ſub obtentu regalis prouidentie pulchro ue
lo fedum ſcelus tegitur.Hec eſt hercle noſtrorum
regum gloria:hec maieſtas.¶ Sed ſit nobis lo-
quendi aliquis qui nullus eſt illis aceruandi ⁊ que
rendi modus.Habes ergo de multiplici hominuꝫ
auaritia quod occurrit.Tu nec ſenex nec diues ni-
mium nec rex quidem.Ex diuerſo autem nec ado-
leſcẽs certe nec pauper nec ſeruus es ſed medio oi
um in ſtatu vnde liberius deformitateꝫ aſpicias ex
tremoruꝫ ⁊ rideas quos uel etas uel diuitie in cul
pam uel regna precipitant:deqꝫ illorum dedecore
tuum decus intelligas.Noli obſecro pedagogum
publicum aut quem ille tibi domi ſubſtituit audire
Mihi potius ſi fidis etſi mereor aurem prebe.Ne
qꝫ tam mihi q̄ꝫ eccleſiaſtico ſapienti.Auaro inquit
nihil eſt ſceleſtius.Quid ſuperbis terra ⁊ cinis.
Nihil eſt iniquius q̄ꝫ amare pecuniam.hic enim ⁊
animam ſuam uenalem habet.Quod ut non qui- Cicero
dem uerius ſed latius patens ſcias.Cicero noſter
in libris officialibus vitam formans.Nihil eſt in-
quit tam anguſti animi tamqꝫ parui q̄ꝫ amare diui
tias.Nihil honeſtius magnificentiuſqꝫ q̄ꝫ pecuni
am contemnere.Si non habeas ⁊ ſi habeas ad be
neficium liberalitatemqꝫ conferre audis en pecu-
nie uel contemptuꝫ uel uſuꝫ: atqꝫ ut rurſus ad ſcri
ptores ſacros uertar: ut videas quanta omnium
concordia ſit ad uerum.In pſalmo ita ſcriptum eſt Pſal'9
Nolite ſperare in iniquitate:⁊ rapinas nolite con-
cupiſcere.At ne forte diuitias ultro oblatas abijci
endas ⁊ non potius auaritiam ſecludendam cre-
deres/ſequitur.diuitie ſi affluent nolite cor appo-
nere.Quod hic omnibus ſuadet tuus tibi iampri-
dem perſuaſit animus.modo non diſſuadeat peda
gogus.Uale.

¶De auaritia iteꝝ igenijs adiuta mltoꝝ.Epi.VIII.

Sauaritiā. E miramur ſi auaritie regnū late patet. ſi cūctis aurum rebus āponit̄. Cuius in laudem nō vulgi tm̄ cupiditas ſed ſcribētium quoqꝫ maximoꝝ hoium cōſpiraſſe videant̄ igenia qui oē qd̄ laudare inſtituūt aureū uocāt. Nam qs oro nō magnū aliqd putet qd̄ ois diuini atqꝫ hūani cultus p̄cipuū ac pene vnicū ornamētū. Qd̄ omniū laudabiliū optabiliū mirabiliū rerū vnum ac ꝑpetuū epythetū audiat. ¶Magnū quiddā qcqd id eēt ⁊ optabile parqꝫ uel heroū laborioſe ꝑfectioni uel rudi nauigio tēptādis equoribus: rei ad euz diē inexp̄te ⁊ ancipitis exp̄imenti uellus aureū uocauē q̄ſi nulla res alia digna eēt que tāto diſcrimie tāto mari: tot littoribus barbaroꝝ inter gelidos ac turbidos aqlones inter tumidos ⁊ ignotos fluct⁹. inter ſcopulos nō tm̄ prore obuios: ſed in puppim etiam ruituros apud colchos ⁊ phaſidē. tūc horrida noia: orbe uelut alio peteret̄ ꝯtra inſomnis excubias draconis cōtra flāmiuomos boues: hoſteſqꝫ terrigenas magicarū ope artiuz iplorata. ¶Nero ceſar domū illā ſuā magnas urbis ꝑtes occupātez adeo ut de ipſa nō imerito dictum ſit. Roma domus fiet ueios: migrate qrites. Si nō ⁊ ueios occupat iſta domus. Si aureā dici uoluit nō miror qd̄ id nomē ⁊ ipēſe inextimabilis magnitudo: ⁊ parietes cruſtati auro ⁊ ſtellati gēmis mereant̄. ¶Id mirabile ꝙ ⁊ Rome Georgij martyris. Et Ticini Petri ap̄li domus eſt. Illa ueli. hec celi aurei nacta cognomē: cū tm̄ aureū uel oino eneū celuz neqꝫ ſolibus neqꝫ imbribus aut roribus utile ⁊ pro maledicto in libris ſacris accipi ticinēſiū vicinus ſacer ꝓbet Ambroſius. nec auctoritate ualuerit apd̄ aurei nois inuētores. ¶Mons eſt Rome ad occiduam plagā ſecus uaticanū ⁊ Apollinis olim tēpluz nūc p̄mā ⁊ maximā Petri ſedē. Alter mons Uerone eſt ad oriētē uerſus haud ꝓcul a menibus. ut utrūqꝫ nobilitarēt: uterqꝫ mons aureus dictus eſt. ¶Priſcū ſeculū ſūmis laudibus efferūt. haud certe quātū mihi videt̄ imerito. Sequētibus nāqꝫ collatū ſeculis iuenieт̄ ⁊ cupiditatis ignarū ⁊ inocentie amicū. Quid v̄o oēs eius laudes ut vna uoce cōprehēderēt aureū ſeculū dixere. Quin ⁊ illi⁹ ducem ſeculi aureū a Uirgilio dictū ſcimus. Aureus hāc vitā in terris ſaturnus agebat. Idē ⁊ comā inſignē corp̄is habitū deſcribēs: aureā ceſariē atqꝫ aureā ueſtē dixit. ⁊ lactea colla aureis ſeu vinclis ſeu v̄bis inexuit. ¶Neqꝫ hoium modo ſed cornipedū idē habitus qn̄quidē oſtroqꝫ inſignis ⁊ auro ſtat ſonipes. Atqꝫ alibi. Aurea pectoribus demiſſa monilia pēdēti tecti auro fuluū mādūt ſub dentib⁹ aurum. ¶Quo minus miri eſt ſi reginalē habituz aureū fecit. vn̄ eſt ille Didonis celeberrimus ꝓgreſſus cui pharet̄ ex auro crines nodant̄ in auruz. Aurea purpureā ſubnectit fibula ueſtē. ¶Quid Panthesilea aurea ſubnectens exerte cingula mamme. ¶Quid Camilla ut regius oſtro uelet honos leues humeros. ut fibula crinem auro internectat. ¶Quid aut ille cuius hec eadē circūuēta cupidine perijt bellatoris habitus ſacerdotis: ut aureus ex humeris ſonat arcus ⁊ aurea nati caſſida tm̄ croceam clamydēqꝫ ſinuſqꝫ crepātes Carbaſeos fuluo in nodū colligerat auro: aut ille ludi puerilis ornatus. ⁊ pectore ſūmo flexilis obtorti per collum circulus auri. ¶Diqꝫ qd habitum loquor. Qui reuera multis eſt aureus. Alio idē loco. didonē ipſam circēqꝫ alio pulchrā dicere dū uellet utrāqꝫ aureaz dixit. ſicut ſupra ſaturnū pro bono iuſtoqꝫ rege aureum dictū eē memoraui q̄ſi ois ⁊ animi decor ⁊ corporis nō niſi aureus poſſit itelligi. ¶Iā nō dicam cellataqꝫ in auro fortia facta patrum ⁊ pallā ſignis auroqꝫ rigētē. Colloqꝫ monile bacatū. Et duplicez gēmis auroqꝫ coronā. Et leues ocreas electro auroqꝫ recocto. Nō dicā paterā grauē gēmis auroqꝫ Crateresqꝫ auro ſolidos: ⁊ pleno ſe auro ꝓluētem bicina ⁊ Iopā aurata cythara ꝑſonātē. Et victori clamydē auratā ac leuibus hamis cōſertā auro trilicē loricā. Et tunicā molli mr̄ quam uenerat auro. Et diues que munera dido fecerat ⁊ tenui telas diſcreuerat auro: Aut imania pōdera baltei. Que clonus Euritides multo celauerat auro. ¶Hec inqꝫ ⁊ multa ſil̄ia p̄tereo que paſſim apud Uirgiliū occurſant. Nec ſequor apud Statiū. In adraſti thalamis oſtro tenues: auroqꝫ ſonātes thoros ⁊ auratis vicula lichnis eiuſdēqꝫ ad mēſas paterā ſignis ꝑfectā auroqꝫ nitētē. Aureūqꝫ in circuitu alitem armatū. Inqꝫ auro ſecte gorgonis ora pallētia. Nec pictis exūdās ueſtibus aurū. Et que ſunt eiuſmodi. Infinita apud alios atqꝫ alios vulgatiſſima enī ſunt oibus que iā fere cois uſus auri. In armis: in ueſtib⁹: in lectis: in cytharis: in uaſis: in fibulis. At qd carthagineñ. regie ſurgentis laquearibus aureis? Quid troie ruētis auratis trabibus. Aut qd deniqꝫ notius q̄ȝ barbarico poſtes auro ſpolijſqꝫ ſupbi? Nō ſatis eſt ueſtiri auro hoiez. trabes poſteſqꝫ utqꝫ mox dicā pauimēta ⁊ lapides auro ueſtiunt̄. ¶Quid apud Homerū alcynoi: domus pheacū regis in limine eneo argētea hoſtia. Ianueqꝫ auree aureiqꝫ qbus traherent̄ anuli atqꝫ ad cuſtodiā regie domus a vulcano mira arte fabricati aurei canes: ⁊ argētei opulētū limē hinc ide ſeruātes. Nō ſufficit domū eē aureā niſi aurei ſint cuſtodes. ⁊ auree intus iuuenū ſtatue candelabroꝝ vice fungētium. ¶Quis nō ferat tamē Homeri etiā etate qui ante urbem cōditam fuit aurum viuis optabile: cū eodem auctore apud iferos ⁊ thireſias ſceptro aureo ſit inſignis. ⁊ ſceptrū aureum tenēs Minos iura det mortuis. Aurea quoqꝫ corrigia ſit uel arcus uel enſis herculei ſimulacri qd̄ in iferno poſuit mirum dictu cum ip̄m iter ſupos deos locet. ¶Que ſi de humanis legunt̄ aut cernunt̄ habitaculis: quē moueat ꝙ apud Naſonem regia ſolis erat ſublimibus alta columnis clara micāte auro. Qrqꝫ phebi currus aureus axis erat themo aureus aurea ſumme curuatura rote. Neqꝫ tm̄ currus aut regia: ſed ſol ipſe apud Uirgiliū: utqꝫ alios ſileā apud meipſum aureus: ne me ſtili vitio eximā. Soliſqꝫ ſoror phebe aurea eūdem apud Uirgiliū atqꝫ alios neſcio an melius aurata eſſet. aureū illud lumē aduētitiū hn̄s. Apud ipſum quoqꝫ Uirgilium nō ſemel aurea ſydera. quin ⁊ uerius ſolis hoſpes taur⁹ auratis ānium cornibus aperit. Et Martis frena aurea quo minus mirer ſi cupidinis telum quo vulnus amoris infligit̄ ut nobilitēt auratum faciunt. ¶Illa de celo in terram pendens homerica cathena qua ſeu nexus elemētorum ſeu quid aliud grande quidem occultumqꝫ deſcribitur non aeria: non ignea ſed aurea eſt. vndiqꝫ in celum graui auro ſcādēte. Hinc ⁊ uenerem pulchram dicere uolens ipſe aureā dixit homer⁹. Et diane thronū aureū atqꝫ

Homer⁹

Naſo

Scuti- barū patēti aureū indumētū ſcuticāqꝫ aureā ⁊ cō-
ca p fla mātes auro equos dedit. Ne ue ulla eēt inuidia in
gello ter fres parē penitus habituꝫ ⁊ Neptuno tribuit.
hinc ⁊ apud Homerū ipſum ſomno thꝛonus aure
us a Junone ꝑmittiᷣ. Et collū aureū bis diane de
ſcribiᷣ uenatricis cōfoꝛme:ratio caput aureū:collū
v̇o potius lacteū regrat:niſi ꝙ nihil ꝑꝛſus in rebuſ
auro pulchꝛius ꝑſuaſum eſt. hinc ⁊ eidē diane non
thꝛonū mō ut diximus ⁊ collū: ſed colū aureā dat
Homerus. Aureā quoqꝫ colū helene atqꝫ argēteū
calatū cum haud dubie ⁊ vimineus calatū ⁊ colus
arūdinea eēt habilioꝛ. Aureūqꝫ calicē cure quo mi
ſeros trāſfoꝛmaret atqꝫ aureos calceos dat Juno-
ni. Sed hoc minus mirū ꝑpter aeris ſplēdorē. ꝑ-
pter quē ⁊ thꝛonū aureū dat aurore. Sed vna eſt
oium rō: hinc ⁊ Joui olimpio aureū amictū. ⁊ au-
reā barbā Eſculapio. Aureos crines patri auratas
lances fata tribuūt auo. Et Mercurio aureā v̇gam
dāt. talaria nectūt aurea cū tn̄ uolāti plumis nō au
ro opus ſit. ¶ Sed iuuat ⁊ deoꝝ oia ⁊ ipſos iſup
deos aureos habere. Jtaqꝫ quos colūt ⁊ de qbus
ſperāt q̄ſi ditiores futuros:atqꝫ eā ob rem ad bn̄fi
cia ꝑmptiores:nō niſi aureos uolūt ⁊ uetuſtos hi
Perſi⁹ tus mutāt dicēteſ illud Perſij p̄cipui ſunto:ſitqꝫ il
lis aurea barba. uerūqꝫ eſt qͦ ſeqtur. Auꝝ uaſa nu
me ſaturniaqꝫ ipulit era ueſtaleſqꝫ urnas ⁊ tuſchū
fictile mutat. Neqꝫ hec inter idem ꝑſius audiᷣ cla-
mās. dicite pōtifices in ſcō qd facit aurū. ¶ Queꝫ
gētiliū morē a nr̄is uſurpatū doleo cōtra p̄ceptum
dei dicētis. nec deos aureos facietis uobis. Neu-
tris ſane ſat feliciter ceſſit aurea iſta diuitas ut ſic
dixerim. Nā ⁊ illis deos tam magis ꝓpitios fuiſ-
ſe:dum fictiles fuerūt auctoꝛ eſt Seneca. ⁊ nobis
Seūca Chꝛm deū nrꝫ fuiſſe pn̄tiorē anteq̄ꝫ ſibi aureas cu
deremus imagines:ut qui fide pura ac pietate ani
mi nō auro delecteᷣ. Nemo uſq̄ꝫ pius eſt qui neſci-
at. ¶ Adde ꝙ nō ſolū amicos appatu aureo exci-
piūt. Sed hoſtes quoqꝫ quos honorifica ſeuitia ꝑ
ſequunᷣ cōpedibus aureis vinciūt:ut uſqꝫ ad ulti-
mas hoium miſerias ambitio deſcēdat uana. Qͦ
in rege Perſarū Dario nephādus ille ꝓditoꝛ beſ-
ſus fecit. Et in eodē regno fratri ſuo Cyro Artha-
xerxes rex an̄ iam fecerat. Et in ʒenobia lōge poſt
aioſa qdē ac bellaci femina fecit Aurelianuſ victoꝛ
que auro ac gēmis onuſta in triūpho ducta eſt ca-
thenaꝝ patiēs:ſed caro ſepe queſta de pōdē. ¶ Et
qd miri eſt aurū in captiuitate ⁊ in vinculis fulge-
re. Jn moꝛte etiaꝫ fulget:in feretris:in ſepulchꝛis.
Rerū cultus oium vnus:iſqꝫ ꝑpetuus nec equeu⁹
mō vite hoium ſed ſupſtes. ¶ Adde ꝙ urbes exi-
mias laudaturi pari p̄conij bꝛeuitate dicūt aureas
Maro vn̄ ⁊ apud Maronē capitolia urbis rome aurea.
Auſo⁹ Et apud Auſoniū. aurea Roma eſt. Quo ambitio
ſi ſermonis toꝛrētē p̄ter ceteros lapſus ipſe ego q
hoc in alijs noto. ſed lꝫ accuſem ceteros nō me ab-
ſoluo. quodā africe mee loco aureā Romā dixi:cū
tn̄ hoc nunq̄ꝫ adeo ipꝛopꝛie dictū eſt ut nr̄a dicitur
etate. qn̄ heu nō aurum ſed ruina eſt. uerū ad tem-
pus de quo tūc loquebar aſpexi. Quodqꝫ tūc igno
rabā dum id dicerē in ſigillo aureo ceſaris hui⁹ no
ſtri pars altera romā habet cuius in poꝛtis lr̄is au
reis ſcriptū eſt. Aurea Roma:q̄ſi nō ferreā potius
Romam:aureā babylonē ⁊ Nabuchodonoſoꝛ re
gis ſomniū ⁊ Romane indicēt victorie pauꝑtaſqꝫ
ꝯtutum diues. ¶ Sed ſic aurū coꝛdi eſt ut lauda-
ri nihil ad plenū putēt niſi aurū ſit cognomen. Cre
do ſi pauꝑiem laudare uellēt non niſi aureā nūcu-
parēt. Quodqꝫ in alijs auguroꝛ in me ſcio. Siqdē
idē ipſe nam memini aureā egeſtatē in epl'a q̇dam
ſcripſi. Enimuero ⁊ copiā laudare ⁊ mediocritatē
optimā dicere uolēs Flaccus utrāqꝫ auream dixit
Deniqꝫ regulā qua anni feſtorūqꝫ rō dierū conſtat Flaccuſ
utiliſſimā ut oſtēdāt aureū numerum nr̄i uocāt. vi
des tādē ut in celo ⁊ in terra cūcta pene ſūt aurea.
Vide recidimus in fabellā. ¶ Sed foꝛtaſſe dicat
aliqs ꝓphana hec deqꝫ gētiliū libꝛis eruta. Ad ſcri
ptores ſacros ꝓdeat ſtilus ne quē moueat apud gē
tium ſcriptores aureā Romaꝫ dici:cum apud hos
Hieruſalē turres gēmis edificenᷣ:poꝛte margari-
tis niteāt. platee ⁊ muri ei⁹ ſint ex auro puriſſimo.
Neqꝫ tn̄ hic hereat:neqꝫ in eo ꝙ uel Hieronymus Hiero⁹
ſūmā ciceroniane facūdie laudē exp̄mēs aureū il-
lud flumē dixit eloquētie:qͦ de Ariſtotele ipſe Ci Cicero
cero iam dixerat. uel grecoꝝ ille diſertiſſimus chꝛi
ſtianoꝝ aurei oris meminit cognomē tanq̄ꝫ nihil in
ueniretᷣ quo eēt eloquij fulgoꝛ aptioꝛ q̄ꝫ ſi auro eēt
exp̄ſſus:ad maiora illa feſtinet. Nam qd faciāt ho
mines in terris ubi aurū fodiᷣ tergiᷣ excudiᷣ cuſto
diᷣ qn̄ deus ipſe de celo alloquēs Moyſen deau-
rari ſibi archā iubet:nec ut ſatis erat niſi adderet:
auro mūdiſſimo intus ⁊ foris. ¶ Lōgū ſane fue-
rit cūcta ſequi que de hac re Exodi liber cōtinet ut Exodi
ibi. ſ. ⁊ coronā ⁊ circulos aureos ⁊ uectes auro oꝑ
tos ⁊ ꝓpitiatoriū ⁊ cherubin aureos ⁊ inauratā
mēſam:labiūqꝫ in circuitu aureū ⁊ phialas ⁊ thu-
ribula ac cyathos ⁊ cādelabꝛa ⁊ vncinos ⁊ cathe-
nas ⁊ anulos ⁊ tintinnabulum oia ex auro puriſſi
mo fieri atqꝫ altarᷣ ipꝫ ueſtiri auro p̄cipit. ¶ Quid
in libꝛo Numeri ut obmittā acceptabl'a ⁊ phialas Nūeri
argēteas. Nōne ibi legiᷣ altare aureū inuolutū ia
cinthino ueſtimēto: ⁊ in ſcificatione tabernaculi at
q̄ꝫ altaris oblationes p̄ncipū iſrael q̄ruꝫ nulla ſine
moꝛtariolo aureo facta deſcribiᷣ:ut ad ſūmam tot
ſint moꝛtariola quot trib⁹. ¶ Quid tube ductiles
argētee q̄s fieri ad ꝯuocādā multitudinē dn̄s ipe-
rat Moyſi:q̄ſi nō ſonātiores enee eēnt q̄ꝫ argētee. Reguꝫ
¶ Quid in libꝛis Regū ac Paralipomenon edifi- Parali
catoꝛ tēpli Salomon:nōne oraculū illud toto oꝛbi pōenon
ſciſſimū ueſtiuit:domū an̄ oraculū oꝑuit:atqꝫ alta
re ip̄m texit auro affixitqꝫ laminas etiā clauis au- Tēpluꝫ
reis. Deniqꝫ pauimētū dom⁹ itus ab ex̄ ex auro te- ſalōnis
ctū legim⁹:ac ne lōgus ſim. Nihil inqt erat in tem
plo qͦ nō auro tegereᷣ. Poſt hoc paululū ꝓcede ⁊
iuenies nō auro tectū ſed altare aureū ⁊ mēſaꝫ au
reā ⁊ cādelabꝛa aurea ⁊ lucernas aureas ⁊ foꝛci-
pes aureos ⁊ fuſcinulas ⁊ phialas ⁊ moꝛtariola
⁊ thuribula ⁊ cardines aureos. ¶ Quid ducenta
ſcuta totidēqꝫ haſtas aureas eburneūqꝫ thꝛonū re
gis loq̄r auro ueſtitū fuluo viu⁹: deniqꝫ ſcabellum
ip̄m aureū ⁊ oia uaſa. Uniuerſāqꝫ ſupellectileꝫ ex
auro puriſſimo uſqueadeo ut in dieb⁹ eius argētū
nulli⁹ p̄cij putareᷣ tātaqꝫ eēt ei⁹ abūdātia in hierl'ꝫ
quāta lapidū ac lignoꝝ. ¶ Quid aūt:ſunt eni mā- Salōn
lia hec. Quid inq̄ꝫ qͦ in ꝓuerbijs idē ait. poſſide
ſapiam:qꝛ auro melioꝛ eſt. ⁊ acq̇re pꝛudētiā qꝛ pꝛe
cioſioꝛ eſt argēto. Et eodē libꝛo. beatuſ qui inuenit
ſapiam ⁊ qui affluit pꝛudētia. Melioꝛ eſt acq̇ſitio
eius negociatione argēti ⁊ auri. Et rurſum ſapiam
loquentem faciens. Melioꝛ eſt inquit fructus me-
us auro ⁊ lapide pꝛecioſo ⁊ genimina mea argēto

electo.vides vnā eādēq̃ ſnīam quā ſepe repetijt.
Quis non aurum igit̄ argētūq̃ ⁊ lapidē p̄cioſum
magni eſtimet:cui ab hoie ſapiētiſſimo ſapiētia cō
paret̄. Nam etſi meliorē illā dicat nihil tamē auro
melius atq̃ argēto videt̄ inueniſſe cui ſapiētiā an-
teferret. Quid q̄ idē ſapiēs uerbū ⁊ ꝓlatum in tē
pore mala aurea dicit in lectis argēteis q̄ſi nil no-
uerit auro p̄cioſius ⁊ argēto? Quid q̄ idē in canti
cis dilecti caput aureū:manuſq̃ aureas facit qua-
ſi e nulla re melius poſſit? ¶ Quid iā reſtat niſi ut
ipſe deus nobis etiā totus aureus ſit:quem ut dixi
aliq nō tam dicūt aureū q̄ faciūt. Idq̃ nō tam re-
ligionis ſtudio q̄ auaritie diuina quoq̃ tētantis ⁊
mortalib⁹ triūphatis in celū ſi liceat aſcēdere. Ne-
q̄ eſt q̄ mirer in filio ſi p̄rīs utit̄ ſtilo:patrē audie-
rat dicētē. Judicia dn̄i uera iuſtificata in ſemetipa
Deſiderabilia ſup aurū ⁊ lapidē p̄cioſum. Et rur-
ſus.legē oris dei bonam ſup milia auri ⁊ argenti.
Quis vō aurū gēmaſq̃ ꝯtēneret cū de martyrib⁹
ſacris glīoſiſſimis hoīum atq̃ fortiſſimis legat. ſu
per caput eoꝝ poſuit coronā aureā de lapide p̄cio-
ſo? ¶ Quid q̄ in eccl'iaſtico.pedes firmi ſup plan
tas ſtabilis mulieris colūne auree dicunt̄ ſuper ba
ſes argēteas. Quid q̄ aurū Chriſto ⁊ offerēdum
Yſaias Dauid ipſe atq̃ yſaias p̄uident. ⁊ Mattheus nar-
Mattheus rat oblatū? Quid machabeoꝝ libri.nōne ⁊ illi ſuū
altare aureū hn̄t. ⁊ libatoria ⁊ phialas ⁊ mortari
ola aurea ⁊ inter medias hoſtiū p̄ſſuras faciē tem
pli coronis aureis exornatā. Nōne in eiſdē libris
anthiocus Jonathe ſcribēs cū ei ſacerdotiū ⁊ pre-
ſidatum ſup q̄tuor ciuitates daret uaſa addidit au-
rea ⁊ p̄tātē tribuit bibēdi in auro: ⁊ fibulā aureā
hn̄di. Quis nō magna reputaret qbus uti ſine licē
tia regia nō liceret. ¶ Quis p̄terea nō vigilās ue-
rū aurū magno hēret in p̄cio cui per viſiones ⁊ ſō-
nia p̄ciū cumulet̄? Certe cū a rege Seleuco ad di-
Seleucus ripiēdū tēplū miſſus Heliodorus flēte ppl'o ⁊ orā
te dīu miniſteriū exeq̄ ꝓperaret ſubita ⁊ horrēda
Heliodorus viſione repſſus abſtinuit eqtis appentis ad auxili-
um tēpli. Et ſequit̄. qui videbat̄ arma hēre aurea.
Mirū q̄ſi celeſtis auxiliator locū ſanctū nō poſſet
ab iniuria hoīu armis niſi aureis vēdicare. ¶ De
hinc cū poſt oēm mortē ⁊ ciuilibus ⁊ externis ma
lis circūuēta Hierl'm:de rerū fine ſollicita atq̃ ſu
ſpēſa eēt diebus.xl.appuerūt in aere eqtes uolitā-
tes ⁊ cohortes armate:ſed qbus queſo armis:nē-
pe aureis ⁊ ſtolis aureis indute. ¶ Deinde autē
cū aduerſus Thimotheū pugnaturus Judas ma
chabeus:ipſe cū ſuis cilitijs iduti ⁊ terra caput aſp
ſi atq̃ an̄ altare ꝓuoluti diuinū auxiliū iploraſſent
cepto p̄lio appuerunt auxiliares qnque viri frenis
aureis decori quorū ope magnā victoriam ꝯſecuti
ſunt. ¶ Poſtea vō cū aduerſus imēſum exercitum
Liſie Judas idē cū paucis ꝓperaret flētēſq̃ ⁊ la-
chrymātes vna uoce dn̄m exorarēt:ut eis bonū an
gelū mitteret ad ſalutē iſrael:appuit p̄cedens eos
eques armatus: ⁊ qbus armis:nēpe aureis. Quo
viſo ꝯfortati oēs pugnauerūt ⁊ vicerūt. ¶ Poſtre
mo Judas ipſe cū Nicanore bellaturus pari exer-
cituū iparitate:q̄ ille cū inumeris eēt:iſte cū pau-
cis anxius de euētu vidit in ſomnis Hieremiā ꝓ
phetā ſibi gladiū porrigētē. Et quē gladiū ꝑfecto
aureū ac dicētē. Accipe ſanctū gladiū mun⁹ a deo
in quo deijcies aduerſarios ppl'i mei iſrael. Quo
ſomnio cū id ſuis recitaſſet cōfirmati oēs viriliter

ſe geſſerunt. Et ſic accidit ut ꝓmiſſum erat. Pauci
plurimos vicerunt: ⁊ ex eis.xxxv.milia occiderūt
In nūc ſup̄ne aurū qd viſu pulchrū ⁊ ſcripturis oī-
bus laudatū ⁊ viſionibus ⁊ ſomnijs illuſtratū eſt
audis dei munus aureū fuiſſe virūq̃ fortiſſimū au
reo gladio delectatū cū tn̄ ferreo uteret̄. ¶ Quid
Apocalipſis liber ſacroꝝ plenus atq̃ myſteriorū. Apocalipſis
Nōne ibi angelo philadelphie ſuadet̄ aurū emere
ignitū ⁊ ꝓbatū ut locuplex fiat. Nōne ibi etiā ⁊ cā
delabra ⁊ phialas aureas ⁊ angelū ſtātē an̄ altare
aureū qd eſt an̄ thronū dei: ⁊ hn̄tē thuribulum au
reū in manu ſua. ¶ Nōne deniq̃ nō mō meretricē
illā magnā cū regibus fornicātē inauratam auro ⁊
lapide p̄cioſo ⁊ margaritis ⁊ hn̄tē poculū aureū
in manu ſua q̄ nō ſit mirū talibus delectari. ¶ Sed
vigintiq̄tuor ſeniores ſedētes in ſedibus ſuis in cō
ſpectu dei coronaſq̃ aureas in capitibus eoꝝ ⁊ ſe-
ptē angelos e tēplo tabernaculi teſtimonij exeūtes
circa pectora ȝonis aureis p̄cinctos ⁊ quo alti⁹ iri
negt filiū hoīs p̄cinctū ad mamillas ȝona aurea ⁊
eiuſdē in capite ſedētis in nubibus aureā coronā
Et ciuitatem ſanctā ac plateas eius ut dictum eſt:
ex auro mūdo portas ac fundamēta ex lapidibus
p̄cioſis legimus. Quinetiam non ex auro fabrefa-
ctam:ſed ciuitatē ⁊ plateas eius aurum mūdū di
xit dimēſionēq̃ eius qd miraberis dedit mēſuram
auree arūdinis tanq̄ auro nō metiri aurū nephas
ſit. ¶ Mille ſunt talia virq̃ ullus ſcripturarum an
gulus auro uacat. Quedam vō tā friuola ut attin
gere pigeat. Quo enī uel in appitione illa noctur
na ſancte virginis Agnetis ac virginei illam comi-
tātis exercitus auro texte ciclades tanq̄ ſine au-
ro nec in celis poſſet eē felicitas.uel in inuētione cor
poris beatiſſimi ꝓthomartyris Stephani ille ꝓce
ceri decoriq̃ ſenis beatū p̄ſbyterū Lucianum exci
tātis in pallio intexte cruces auree cum crux illa in
qua pendēs Chriſtus nos redemit.certe nō aurea
fuerit ſed lignea ligno ꝑditi:e ligno recuperati ſu-
mus:neq̃ in nr̄a redēptione q̄uis captiui in mani
bus auariſſimi hoſtis eſſemus oīno auri aliqd ſed
ſanguinis interuenit. ¶ Quid eiuſdē ſenis in ma-
nu virga aurea in qua ſopitū tāgeret? nunqd nō uel
nuda manu uel virga alia ſeu acerua ſeu faginea tā
gi poſſet.ſed q̄ hic eſt mos:ſine auro.enī nec exp-
giſcimur nec dormimus.vn̄ ⁊ paſſim nr̄oꝝ diuitū
in thalamis lecti aurei cernunt̄. Et adraſti in thala
mo apud Statium legunt̄ ut diximus: ⁊ apd Uir
gilium Dido auleis iam ſe regina ſupbis aurea cō
poſuit ſponda mediāq̃ locauit. ¶ Que oīa ⁊ que
ſunt hijs ſil'ia ⁊ ſi in litteris ſecularibus nō ex iudi
cio ſcribētium ſed ex errore legētium dici atq̃ illo-
rum infirmitatibus cōdeſcēdi arbitrer in ſacris au
tem ſenſu myſtico altiore ꝓlata nō dubitem:tn̄ hic
ubiq̃ aureus loquēdi modus ex ore doctorum ho
minum auditus pōt forſitan.nōnunq̄ uelut aucto-
ritate quadam ad ampliorē auri ſitim auaros:vul-
gi animos irritare. Ceterū ſiue externis ſtimulis ſi
ue internis agimur.hoc eſt ſeu alioꝝ uerbis exem-
pliſq̃ ſeu cupiditate quiſq̃ inſita. in que diſcrimi-
na que ue ludibria raptetur humanum genus aua
ritia pulſum vides. ¶ Non eſt opus ut repetam
in auro ſuo eſurientem Midam. In vndis ſitien-
tem Tantalum. Nullis fabulis res eget. uere af
fluunt hiſtorie q̄q̄ nec hiſtorijs aut ſcriptorum te
ſtimonio opus ſit.omne forum:omnis vicus: oīs

dom⁹ exēplis ſcatet.Quis nō milies auaritia iuſ-
iurādum ſpretum fractam fidem:eluſas amicitias:
neglecta iura ſanguinis poſthituȝ dei metū.oē de
mū phaſqꝫ nephaſqꝫ pmixtū.vidit ut ꝓbra illa pte
reā auditu grauia:viſu feda:ſed iā ubiqꝫ coia.car-
nē ſuā vili pcio ꝛ miſera mercede uēdētiū.ꝛ uel ꝓ
priā pudicitiā ꝓſtituētiū aliene libidini uel iſtar pe
cudū ſorores ꝯiuges filiaſqꝫ mercātiū.Jāqꝫ alia ni
ſi cupiditas diſſenſionū fere oium cā eſt.que rare
ſeu nulle eēnt ſi ut ꝓuerbiū uetus hēt duo hec pro
noia meū ꝛ tuū de medio tollerent.Qō qꝛ non ſit
videm⁹ breuē hāc ꝛ īfelicē vitā ob hāc cām maxi-
Ouidi⁹ me inumeris eſtuare diſcordijs:ꝛ audimus Oui-
diū in magni opis pmordio ꝓclamātez viuit ex ra
pto.En rapina ꝛ cupiditas maloꝝ radix.Uis au
tem ramos noſce audi reliqua.Non hoſpes ab ho
ſpite tutus:nō ſocer a genero:fratrū quoqꝫ gr̃a ra-
ra eſt.Imminet exitio vir cōiugis:illa mariti.Lu-
rida terribiles miſcēt acconita nouerce.Filius an-
te diē patrios pquirit in annos.Et ut vno vbo cun
cta colligeret addidit.Uicta iacet pietas.Ideo vi-
cta pietas:qꝛ cupiditas victrix.Totā vo mali ſum
mā fraudes rapinas homicidiū falſum teſtimoniū
īpietatē:Diſcordias:feditates:adulteria:corrupte
Maro las breuius ſtrinxit Maro:ubi iterrogās ꝛ excla-
mās ait.Quid nō mortalia pectora cogis auri ſa-
cra fames.Profecto nihil mali eſt qō nō ꝛ ſuade-
at pſuadeat ꝛ ad extremū cogat eius de quo mul-
ta hodie diximus auri fames tm̄ oculos:qōqꝫ mi-
ſerius aium ipſuȝ ille pallor croceus delectat.Qō
nec Aplm fugit ubi radicē oium maloꝝ dixit eē cu
piditatē.Quā qdā appetētes inqt errauerūt a fide
ꝛ inſeruerūt ſe doloribus multis.Nā ut vba trāſ
portē.Qui uolūt diuites fieri incidūt in tētationeȝ
ꝛ in laqueū diaboli.ꝛ deſideria multa ꝛ iutilia ꝛ
nociua que mergūt hoies in iteritū ꝛ pditionē.Id
qꝫ cū in oibus tū in hijs pcipue uerū videas qui ci
to diuites fieri uolūt.Qō fere oium eſt ꝓpriū di-
Satyrius cēte Satyrico.diues qui fieri vult ꝛ cito vult fieri.
Quis vo pcipitāti auaritie frenū ponet.Atqꝫ ut ſa
tyricus idē ait.Que reuerētia legū.qȝ met⁹ aut pu
dor eſt vnqꝫ ꝓperātis auari.Mergi autē hoies
deſiderijs multis ac malis in iteritū ſi non credis
Paulo:Craſſum iterroga.Qui pdiuite hieroſoly-
moꝝ tēplo a quo ꝯtinētiſſimus ſe ducum magnus
Pōpei⁹ abſtiuerat nepharie ſpoliato:plenuſqꝫ au-
ro necdū ſatur ſed adhuc ſitiēs adhuc ardēs ꝛ aua
ritie furijs actus in mortē ꝛ in pthiā feſtinabat:tā
dē illic miſer ſatietatē optatā ſed funereā repturuȝ
ꝛ obſtabat illi fedus cū collega ictū.obſtabat iuſti
tia:obſtabat pudor.ad ultimū obſtabat ira dei ple
na minis:plena fulminibus horrēdis.Sed que ſo
la olim Hānibalē arcuerat a menibus hoſtiū ꝓdi-
gioſa tēpeſtas ea tot accēdētib⁹ obſtaculis craſſuȝ
ab amicoꝝ ſeu federatoꝝ certe finibus nō retraxit.
Siqdem cōtra decorē ac pudorē cōtraqꝫ pſentiſſi
mū terrorē ſola miſerū flagrātēqꝫ aiuȝ urgebat au
ri fames ſeu uerius ſitis.Nō comeſturus eniȝ ſed
bibiturus aurū ibat.euicitqꝫ tot frena calcar vnicū
tm̄ auaritia odio ꝛ crudelitate potētior iuenta eſt.
vn̄ aūt hec rabies.Nēpe nō aliūde qꝫ reliqͣ ex opi-
nionū.ſ.puerſitate.Qui hn̄ fons maloꝝ oiuȝ vide
Cicero tur mihi Ciceroni viſus eē.Nā ſiqͣ recte ꝓrſus opi
narent ijdē ut reor ꝛ recte agerēt.Opinio infecta
actuū inficiēdoꝝ radix ac ſeminariū eſt.Quenā

vo ea eēt opinio.Si querit illa nimiꝝ que negabat
ullā ſatis magnā pecuniā eē ei qui in republica pn
ceps uellet eē.cuius fructib⁹ exercitū alere nō poſ-
ſet.cuius qdē in officinalibus libris eſt mentio.Ita
rē pplo romano tūc etiā domito lȝ orbe difficilē ro
mani ciuis auiditas uſurpabat.vncus hic hoiez di
tiſſimū oium romanoꝝ.Sed qui ditiſſimus oium
mortaliū fieri optaret:nunqꝫ qꝫ niſi egenus ꝛ paup
illo cū aio eē poſſet:ſi oēs qs uſqꝫ hēt orbis terre di
uitias aceruaſſet:eo trahebat ut nō ſolū hereditatē
falſo delatā teſtamēto diſſimulās adiret.Et ut io-
cās ait Cicero alieni facinoris munuſculū non re- Cicero
pudiaret.qꝫ alienū facinus ſuo cū facinore mixtuȝ
erat.Sed aptiſſimis rapinis ſacratiſſimū dei tem-
plū oī auro ſeqꝫ pmū fide ac iuſtitia ſpoliaret.dein
de aūt ad ſpoliādū opulētiſſimū regē pceps iret q
eū vita ſpoliauit ꝛ vitali ſpū exhauſtū auro liqdo:
ac rutilāte cōpleuit.dignus fateor tāte finis auari
tie.cōtra aūt tāti exercitus ruina tāqꝫ inſontis na-
ti ſors miſerabilis ꝛ idigna.Sed ſepe vnius furor
hois oppſſit inūos.uerū nimis multa de craſſo de
quo nunqꝫ mihi:ut tot vba facerē cuētturū ſuſpica-
bar:tulit ipetus tulit auaritie odiū:uenio ad alios
ne Craſſus in hijs lr̄is ſolus ſit.Qui utinā in hoi-
bus ſolus eēt.Et qm̄ hac peſte laborātiū nullus
eſt numerus cateruatim agā.Sane quātum poſſit
auaritia nunqꝫ clarius qꝫ bello patuit Iugurtino.
Nota eſt hiſtoria:ut uſqꝫ ad Metellū:nemo cōſul:
nemo miles:nō auaritie reus in exercitu romano
fuerit.Que res ꝑfidū illū regē ꝛ viribus diffiden
tē ſuis:ꝛ parē ꝛ ſepe ſupiorē armis fecit.ꝛ ſi finis
tādē ſceleribus moribuſqꝫ ſuis dignus acceſſerit.
Quis nō eo in bello Calphurnij nom̄ nouit ꝛ ſcau
ri.de quoꝝ pmo pclare ait Criſpus.Nam in cōſu
le nr̄o multe bone artes animi ꝛ corpis erāt:quas Criſpus
oēs auaritia ppediebat.Quis ꝛ ducū ꝛ totius ex
ercitus ipudētiſſimā auaritiā nō audiuit?Sȝ par-
tius forſan in excidio Hieruſalē eadē peſtis hec ſe
uijt:ubi nō ſola iuſtitia auaritie pedibus ſubſtrata
ſed uerecūdia humanitaſqꝫ calcate atqꝫ ea flagitia
ſunt admiſſa:que memoria horret:ſtilus refugit.
Sed quo rapior?totus mihi pagrādus eſt hic
orbiȝ.ois retexēda etas.ois hiſtoria relegēda:ſi ue
lim auaritie exēpla cōplecti.Reuocāda in mediuȝ
Euriphile que auri cupidine fidei ꝯiugalis oblita
eſt.ducēdū denuo Polidori funus.Adulter imbre
aureo trāſformādus.Riſu atqꝫ odio ꝓſequendus
auarus ꝛ infamis ille muris uēditor.emptor mor
tis.Qui obſidione Caſſilini ad extrema miſrime
famis adductus:ut pciū lȝ ingens infelicis cibi ac
viliſſimi aiantis pecuniā tm̄ exiguam pcupido ſinu
abderet:ꝛ neglexit vitā ꝛ cōſpicuā pſeuerātiā ac
fidē turpi dehoneſtauit auaritia.Ambiēde pterea
oſtiatim urbes:ꝛ querēdū qd maloꝝ qdue dedeco
rū in ſingulas domos auaritia triſtis iuexerit.In-
finitū opus.Recēſendi ad ultimū illi tres ſil apud
Ualeriū locati.Caſſius:Septimulꝰ:Ptolomeus
Quoꝝ pmus pcuſſores ſuos cū gladijs ad ſe iter-
ficiendum miſſos pacto precio dimiſit.Pulchra
res ſi clementie non auaritie conſilio acta eēt.Se-
cundus Gracchi caput occiſi cui familiaris extite-
rat amputauit:perqꝫ urbem etiam pilo circumtu-
lit:liquato etiam memorant in capitis cauernulis
plumbo quo ponderoſius foret:quoniam ſcilicet
auro pēſandū illud conſul edixerat:digna ut libet

Gracchi mors: Septimuli tñ trux atqꝫ indigna cu
piditas. ℭ Tertius cum eēt cypri rex: ꝛ ꝑpter opū
magnitudinē vite ſibi diſcrimē iminēs videret con
ſilium cepit: ſeqꝫ diuitijſqꝫ ſuis ꝑditis: ſe ludibrio
p̄dāqꝫ hoſtibus eripe atqꝫ hoc aīo ꝑgreſſus in pe-
lagus ut illic ꝑtuſa. nam cūcta vndis obrueret: ubi
ad executionē aīoſi ꝯſilij uētum eſt: auara mēs au-
ro attonita ꝛ opibus ſuis parcēs: qđ deſtinauerat
nō impleuit. Sed mutato ꝑpoſito ad terrā redijt:
ꝛ p̄cium mortis ꝛ iugulū referēs interfectoribꝰ ſu
is. Execrabilis atqꝫ odioſa ſupioꝝ auaritia: ſtulta
huius atqꝫ ridicula. Et ut ipſa Valerij v̓ba ponam Valerius.
ꝑculdubio hic nō poſſedit diuitias ſed a diuitijs
poſſeſſus eſt. Qđ Dauitice ſnie ꝯſonat ubi ait. dor
mierūt ſomnū ſuū ꝛ nihil inuenerūt oēs viri diui-
tiarū in manibus ſuis. Audis ut nō diuitias viro-
rū ſed viros diuitiarū ſignāter dixit ac mordacit̄.
ſꝫ ſit modus ep̄le. Tu v̓o diuitiarū tuarū dñs eſto
nō ſeruus. dūqꝫ adhuc iuenire aliqd in manibꝰ tu-
is potes: ter uocatus exꝑgiſcere. Vale in dño.

ℭ Ad Philippū p̄triarchā hieroſolymitanū laudē
in re qualibet ſuſpectam. Epiſtola. IX.

Jcut igētia munera v̓bis minuit igrata ſuꝑ
s bia. Sic humilis gratitudo ꝑua etiaꝫ nitit̄
augē munuſcula. hinc tu vite ſolitarie libel
lū ubi qđ ſepe dixi nihil me iudice memorandū: ni
hil eſt nobile p̄ter tuū nomē: quē p̄terea ꝛ ſi nobi-
liſſimus in ſe eēt ꝛ dilatio imodica ꝛ petēdi tediū
ac faſtidiū expectādi iuiſum facē potuiſſent: hijs p̄
conijs laudū hijſqꝫ actionibus grarum excipis ut
mirari cogar notiſſimā lꝫ humanitatē tuā ꝛ amo-
ris antiq ꝑpetuā ac recētē ſemꝑ ꝛ quotidie nouaꝫ
vim vno tenore cūctis meis in rebus tuos in alijs
utiqꝫ linceos oculos p̄ſtringētem. Jllud miraculo
additū ꝙ ꝛ pōtificē maximū ꝛ qui illi ꝑximꝰ gra
du eſt ep̄m portueñ. de libello illo loq atqꝫ eum di
gnāter expetē. Jnſuꝑ ꝛ ebredunēſem archiep̄m ꝛ
ep̄m Vlyxbonēſem. Quoꝝ p̄mus quāto ſit igenio
iure me optimo teſtē facis. Scio eniꝫ. Scđꝫ v̓o nō
niſi per famā ꝛ qbus credo oia per litteras tuas
noui ambos doctrine uberrime altiſſimiqꝫ iudicij
viros ꝛ legiſſe illum auidiſſime. ꝛ de eo multa cer
tatim honorifice locutos ſcribis. Quid vis dicam
Efficies tu: faciētqꝫ illi ut amare ipſe quoqꝫ rē me-
am incipiā quam ꝯtēpſi. Nēpe qua delectari tāta
audiam ingenia. Fiāqꝫ hijs ſtimulis ad ſtudij mei
curſum ꝑmptior atqꝫ ad alia ſcribenda flagrātior.
ℭ Neqꝫ v̓o miraberis ꝛ mihi euenire poſſe quod
Auguſtino accidit qui de libro quodam quem ad
Hieriuꝫ Romane urbis oratorem ſcripſerat in cō-
feſſionum libris ita cōmemorat. Et magnum eniꝫ
quidam inquit mihi erat: ſi ſermo meus ꝛ ſtudia
mea illi innoteſcerent: que ſi probaret flagrarē ma
gis. Si autem improbaret ſautiaretur cor uanum
ꝛ inane ſoliditatis tue deus. Non tamē laudibus
ueſtris eouſqꝫ decipior: ut neſciam quis ego: que
ue facultas mea eſt. ꝛ qđ libri pondus quem lau-
datis. Scio me totumqꝫ quod dicitis non mihi tri
buo nec ueſtro certe iudicio ſed amori. Jtaqꝫ non
hic ſiſto quaſi magnum aliquid tibi ꝛ quale tu pre
dicas deſtinari: ſed id cogito quid nūc etiam te di-
gnum ꝛ tam lōgi temporis aptum fenus adijciā
Vale Ticini. vj. idus Auguſti.

ℭ Explicit Liber ſextus.

ℭ Jncipit Liber ſeptimus ad Vrbanum quintuꝫ de
dilato nimis nec iam amplius differendo eccl̄ie re
ditu in ſuam ſedem. Epiſtola. I.

Liquādiu pater b̄tiſſime an aliqd
tibi ſeu quid ſcribereꝫ dubius fui.
Hinc vulgari fama: hinc lr̄is ami-
a corum de te multa ꝛ preclara nar-
rantiuꝫ excitabar. Jllius ante alios
qui de tam multis mihi pene vni-
cum ſolatium remanſit: diu oculis ereptū: aīo p̄ñs
ſemꝑ: Philippi patriarche hieroſolymitani. Qui
ne ueterum ſtudioſuꝫ noua ſineret ignorare: ſimul
qꝫ ut ſcribendi materiam glorioſam atqꝫ ubereꝫ ſti
lo offerret ſepe per hoc tempus de rebus tuis mi-
riſqꝫ morum laudibus tuorum deqꝫ apoſtolici pro
poſiti ſanctitate grauiſſimas ad me nec minus fer
uentiſſimas ſcripſit epiſtolas. Quibus fateor iam
defeſſum tepentēqꝫ animum uehementer accende
rat. Aderat hortatrix alia uetus: ſcilicet ꝛ preſcri-
pta iam conſuetudo mea ſcribendi non tm̄ pari fi-
ducia paruis ac magnis. ſed eo ſemper alacrius:
quo maioribus ſim ſcripturus a quibus ꝛ bene di
ctorum ampliorem gratiam: ꝛ errorum promptio
rem ueniaꝫ ſperem: Nempe ut liuidi deiectiqꝫ ani-
mi non ſolum alienis erroribus implacabiliter ira
ſcuntur. ſed alienis quoqꝫ laudibus hoſtiliter ob-
ſtrepunt: ſic ſereni erectiqꝫ ꝛ laudibus gratulātur
ꝛ miſerentur erroribus. Jta v̓o mihi perſuaſeram
neqꝫ opinione dimoueor ei qui bona fide loquere-
tur errorem imputari poſſe: non ſcelus: ꝛ reprehē-
ſione fortaſſis: non ſupplicio neqꝫ odio dignum eſ-
ſe. ℭ Hec me opinio ꝛ hec ſpes impulit ut prede-
ceſſoribus tuis duobus ante proximum romanis
pontificibus. quin ꝛ Romano imperatori ac prin-
cipibus ꝛ regibus terre. Sepe etiam ignotis ſcri-
berem. Nec ſum ueritus: ne paruitatem meam il-
lorum opprimeret magnitudo. Non enim me ma-
ioribꝰ ꝯferebā: neqꝫ eq̄bā v̓bis: quos nā parēs aut
fortuna tāto ſe creuerat iteruallo: ſed ad obſequiuꝫ
v̓itatis uti ſpū lib̄tatis nō licitū mō: ſed debitū ar-
bitrabar. Neqꝫ ip̄e mihi q̊dāmō videbar loq. mea
fides: mea deuotio: meꝰ amor reipu. loquebat̄. Jta
qꝫ ꝛ ad B̄ndictū xijm adoleſcens adhuc ſcripſi. ꝛ
ad Clemētē vjm medio iuuēte. Cur nō tibi iā ſenex
ſcriberē? Maior eſt fateor iuuētutis feruor ꝛ auda
cia: ſed maior auc̄tas ac grauitas ſenectuꝫ: maior
q̂ꝫ aius. Qđ mirū forſitā qs dixerit. maiorqꝫ ſecu
ritas. vñ eſt rñſuꝫ illud famoſiſſimū Solonis: quē Solon
cū Phiſiſtratꝰ athenieñſiū tyrānꝰ iterrogaret qua fi
ducia ſibi tā ꝯſtāter obſiſteret ſenectute inqt. Et il-
lud Marci caſtrutij: v̓bo aliud: idē ſenſu. cui cū ira M. Ca
tꝰ carbo ꝯſul noie re tyrānꝰ iter minas diceret mul- ſtrutius
tos ſe gladios hēre. rñdit: ꝛ ego annos. Qꝫ ſnioſe
q̄ꝫ breuiter gladijs annos oppoſuit: qſi annoſo hoi
noceri ne gladijs qdē poſſit. Et reuera qd metuat
is q vitā ipſaꝫ pro qua oia hic timent̄ a tergo hēt?
aut qd excipi pōt: illi qui ſuū recepit ꝛ in tuto poſu
it? Nec tēpeſtas naute portū iā tenēti. nec grādo i-
plēti horrea nocet agricole. Jntrepidi fines reꝝ: me
ticuloſa p̄ncipia eē ſolēt. ꝛ oino vite ſatietas ſecuri
tas ai magna eſt. Mihi aūt apud te ſūmū culmen
eccl̄ie nō de mea etate: ſed de tua humanitate fidu
cia naſcit̄. Audio eni te libēter audire que uera ſūt:
etſi acria ſint. Falſa aūt q̄ꝫuis dulcia aſꝑnari neqꝫ
id mirū v̓itatis viue vicarius es in terris. Si dñm

tuū amas que illius queue ab illo ſunt amare oīa
eſt neceſſe. Omne autem uerum a ueritate uerum
Augꝰ
eſſe ait Auguſtinus. ¶ Quibus ita ſe habentibus
quid me tacitum nūc uſqꝫ tenuerit dicam quod for
taſſe mirabere. Omnes quidem qui de te mihi lo-
quebant̄ aut ſcribebāt. Sed in p̄mis tuus ille tua
rūqꝫ p̄co igēs rerū pꝛiarcha: nil niſi de tuis ſūmis
⁊ eximijs agebāt laudibꝰ. q̄ꝫ tibi ſacer aius: q̄ꝫ me
us vigil: q̄ꝫ piū ꝓpoſitū: q̄ꝫ feruēs ſtudiū lr̄arum.
Que p̄teritoꝝ memoria: que ꝓuidētia futuroꝝ: q̄ꝫ
altū lucidūqꝫ igeniū: q̄ꝫ ſuauis exundāſqꝫ facūdia.
Quis bonoꝝ amor. qꝺ maloꝝ odiū. qs iuſtitie cul
tus. que eccl'ie diſciplina. Hijs horūqꝫ ſil'ibꝰ plena
erāt oia quecūqꝫ ad aures ſiue oculos meos: ami-
coꝝ lingua ul' calamo ferebant̄. ¶ Ego hec iter du
bius herebā. Sciebā qdē generoſoſ aios ad v̄tutē
Laudeſ aios excitant
ueris atqꝫ honeſtis laudibus q̄ſi ad curſum equos
egregios calcaribꝰ excitari: que etſi necīa non ſint
uel ipigerrimis addita ꝓſunt ſepe: näeqꝫ ipetū ue-
locitatis exaggerāt. Juuabat occaſione iueniſſe q̄
humilitas mea in cōmerciū tā excelſi ſmoniſ aſſur
geret: ⁊ loq aliqd de tā lata ⁊ tā leta mā d̄lectabat
vnū oibus hijs obſtabat ꝙ ſūmoꝝ laus hoium q̄ꝫ
uis uera ⁊ ſincera de ore tm̄ humiliū vix ſine q̈daꝫ
blāditiarū ſuſpitione ꝓcederet. ¶ Heu te aliquid
celeꝫ. Acceſſit ⁊ altera cā ſilētij. Obſuator ſum fa
teor magnus illuſtriū: quoꝝ ex actibus atqꝫ exem-
plis pēdere rēpublicā exiſtimo. Te igit̄ obſuabaꝫ
⁊ qui a minimis tā laudabil'r incepiſſes: qs eēs in
maximis expectabā. Audiebā te p̄latos eccl'iaruꝫ
qui romanā curiā frequētabāt ad ſedes ꝓpꝛias re
miſiſſe optime inq̄ꝫ ac magnifice. Quid ieptiꝰ eniꝫ
queſo ꝓpiuſqꝫ naufragio eſt: q̄ꝫ ſi naute oēs remis
atqꝫ rudētibus abiectis relicta nauis ꝓra nudatiſ-
qꝫ lateribus graui faſce puppim p̄māt: clā rectorē
opportune ambiāt, ſuiſqꝫ muneribꝰ deſertis illius
officiū iterpellēt. ¶ Audiebā te ambitioni antique
Ꝯ iſtoſ q obtinet̄ pl'a bñficia
que p̄orū licētia in imēſum creuit: frenū ponē: ⁊ ut
vno aut paucis pꝛo dignitate v̄tutis ac ſcie bñficijſ
ꝯtēta eēt edicē. Juſte inq̄ꝫ grauiterqꝫ. Naꝫ qd tur-
De bitu curiali tē̄pis
pius q̄ꝫ vnū aliquē ꝑta forſan fedis artibus copia
nauſeātē cernē multis hinc īde melioribꝰ penuria
fameqꝫ laborātibꝰ? ¶ Audiebā circa bituū hone-
ſtatē multā te curā multūqꝫ ſtudiū ipēdē laudabā
Nā qs oculus pati pōt hec ludibria que nr̄a etas i
felix ſibi finxit: dū formoſa vult videri manibus ſe
deformās ſuiſ: ac turpiſſime dehoneſtās? Quē ſto
macū mōſtra hec cōſpecta nō q̈tiāt cornuti calcei:
pēnati v̄tices: caudata ceſaries: ⁊ intritā torta. Frō
tes viroꝝ muliebꝛiter diſcriminali eburneo fulca-
te: laſciuioſa ueſtis uerecūdie inimica. uētres aſtri
cti fidiculis ⁊ afflicti. pꝛo uanitate patiētibus mi-
ſeris qꝺ bti olim pꝛo v̄itate paſſi ſunt. Ad hec cur-
ua iuuenū terga ceruuicqꝫ ſuꝑboꝝ vultꝰ: ⁊ accliues
humeri: cōpulſaqꝫ viſcera ſub pectoꝝ ſpecubꝰ hita
re. Qꝺ vnū an poſteritas creditura ſit neſcio. pꝛes
nr̄i ſi audiāt ꝓfecto nō credēt. Nos hec oculis oia
cernimus. ⁊ ſiqd p̄ter hec aliud fedū imane barba
rū ridiculū uaga mēs in ſuū dedecus igenioſa uel
didicit uel iuenit. Que cū ubiqꝫ viſu turpia: tū uel
maxime te ſpectāte turpiſſima ſunt: honeſtiſqꝫ oi-
bus ⁊ bñ moratis igenijs deteſtāda. Tibi aūt apo
ſtolice morū cēſor: edictis ac legibus caſtigāda p̄ci
pue ⁊ cōpꝛimēda: ꝑte caſtigata ut ꝓhibēt ⁊ cōpꝛeſ
ſa. Qꝺ utinā facē potuiſſes ⁊ feciſſes toto orbe ter
rarū. aut ſaltē in italia. ubi has iſanias eo meſtiꝰ fe
ro: quo magis a patrio ritu ⁊ togate gētis grauita
te diſſentiūt: ⁊ eouſqꝫ degn̄ant: ut nōnunq̄ꝫ iuidio-
ſa mihi his ſpectaculis carēs: cecitas videri ſoleat
¶ Audiebā p̄terea ſingularē illā tuaꝫ curā: pꝛnāqꝫ
ſollicitudinē circa bononiēſe ſtudiū: quāta nulli vn
q̄ꝫ pōtificū fuiſſet: aut p̄ncipū qbus quātiſqꝫ p̄uile
gijs: qua magnificētia: qua pietate illꝺ lōgis ac iu-
gibus belloꝝ turbinibus q̄ſſatū ſtratūqꝫ erigis: ⁊
antiquā illi nō mō reſtituis: ſed ſiq̈ fors fauerit am
plificas etiā dignitatē. Et hoc quoqꝫ te dignū tibi-
qꝫ debitū cēſebā. Nā qs alius ſtudioꝝ oium: ſed p̄
ſertim iuris mr̄em ac nutricē urbē adiuuet ac refor
met q̄ꝫ is qui utriuſqꝫ iuris ꝑitiſſimus. Alteriꝰ aūt
⁊ ꝯditor ⁊ iterp̄s vnicus heret̄. Aut qs alius q̄ꝫ tu
huic lr̄arū ruine ſubicē humeros: aut uellet aut poſ
ſet? Jn quo ſi neſcis pluſculum q̄ꝫ qꝺ agē viſus es:
egiſti. Siqdē ſpem ingētē nobis oibus p̄buiſti: nō
te italiā negligē cuius urbē vnā tāta clemētia tātiſ
qꝫ fauoribꝰ ꝓſeq̈ris. ¶ Audiebā deniqꝫ te licētiaꝫ
peſtilētē ſalubꝛi falce rigoris eqſſimi p̄cidiſſe. Jllā
dico que ſceleſtes hoies grauiſſimis facinoribꝰ ꝑ-
petratis ad cardialiū domos fugē ſolitos legū no
dis ac digno ſupplicio eximebat. Et hoc ip̄m ſingu
lari laude dignū maximeqꝫ tuū iudicabā ab illius
ſ. vicario qui ſol iuſtitie uerus eſt defenſam: ⁊ in ſu
um ius repoſitā eē iuſtitiā peſſimāqꝫ cōſuetudinē
qua nihil iſeſtius eſt v̄tuti: tuis uel abſciſſam mani
bus uel cōuulſam. nec iā amplius ut ſolebat apud
exēplares iuſtitie magr̄os iniuſtitie refugiū aſillū-
qꝫ neqtie reꝑiri. ¶ Talia multa de te audiēs ⁊ au-
ditis letus ⁊ nā ꝓnus ad calamū: herebā tm̄ icertuſ
qꝫ ai opiēſqꝫ rei exitū ⁊ q̄ꝫuis difficile ſilētiū elige-
bā: ueritus ne mihi forſan accideret in maximo ho
minū qꝺ in magnis accidiſſe meminerā: ut euꝫ ual
de laudarē: quē urgēte v̄o eēm aliqn̄ reꝑhēſurus.
Qꝺqꝫ emptoribus icōſultis euenit: ut dū equos i
ſpiciūt curtis auribꝰ ⁊ viuacibus oculis: ⁊ leta fa-
cie delectati: nec ſoliditatē pedū nec cruriū tergiqꝫ
robur examinēt neqꝫ dū forme ibiāt vim attendāt
p̄mo quadrupes pl'cher aſpectu q̄ꝫ. ſ. par labori q̄ꝫ
bello idoneus q̄ꝫ ſit aptꝰ itineri q̄ꝫ curſui ꝓmptus
aut ſaltui. Jdē mihi tuis in laudibꝰ eueniret ut mi
noribꝰ cōmēdatis in magnis offenderer. ⁊ illuſus
nō aliū q̄ꝫ meip̄m leuitatis arguerē. Jncōſtātia ſiq
dē nālis in puero eſt: in ſene ridiculoſa. Turpe ſeni
eſt dicē cuius mox ꝯriū ſit dicturꝰ. ¶ Hec loquēdi
ſcribēdiqꝫ auidū me frenabāt cogitāteꝫ eē aliquos
multis ꝑuis in rebꝰ uſqꝫ ad ſtuporē agiles ⁊ exꝑ-
tos: quos ſi ad vnū ſūmū optimū neciū reſtrixeris
nil idoctius dicas: nil ſibi diſſil'ius nilqꝫ difformiꝰ
ut qui magni eſſe ⁊ ſcire oia videbant̄ ſubito nihil
ſint penitus nihil ſciāt. Aiaduerti ꝑſepe eſſe hoies
de ſciētijs / de artibꝰ / deqꝫ actibꝰ hoium carptiꝫ mi
rabilia fabulātes. Jube illos ꝑpetuū aliqd loq: ꝑfe
ctūqꝫ aliqd agē. Exēpli cā illius in qua ſe oſtētabāt
ſine ſcie ſine artis archana pādē. qꝺqꝫ eſt maiꝰ nō
de arte loq: ſed ſm artē opari. ⁊ aut libꝛos ſcribere
aut bellicū aliqꝺ ſeu ciuile negociū exercere. utro-
biqꝫ deficiēt. Jgnorantiam in ſermone. in actione
uel vitium uel inexperientiam detegentes. Hos
defloratores ueriuſqꝫ deformatores rerum dici-
mus: qui medulle inſcij quibuſdam floſculis cadu-
cis ac leuibus exornantur: illis ſimiles qui in lu-
do quem latrūcularium ueteres dixere tendiculas

tractuſqꝫ aliquos norūt:quos ꝑitos uocāt oꝛdina
rij ſeriē certaminis neſciētes. ¶ Nō ſūt aūt magni
viri bn̄di qui in re ꝗlibet ⁊ ſi multa didicerit ⁊ mlᵗ
ta geſſerint ſūmā ſui cām officij uel negligāt uel igꝛ
rāt. Nā ꝗlis obſecro bn̄duſ eſt belli dux ǭuis foꝛ
moſus:ǭǭ eloquens ac multa de armis ac bellis
fandi gnarus:ǭuis eqtādi doctus ⁊ magnarū vi
riū ſi ipꝛouide ducit exercitū:ſi locuꝫ temē caſtris
capit icōſulteqꝫ aciē dirigit diſponitqꝫ ꝑſidia:deni
qꝫ ſi aut victꝰ rebus extremis egre ꝯſulit aut victoꝛ
victoria uti neſcit. Hee ſūt eni artes ducū. Supio-
ra aūt illa oꝛnamēta. Jtaqꝫ ſine illis dux optimus
Qualiſ mgr̃ nauis eē pōt. ſine hijs aūt ne dux qdē. Da mihi rectorem
nauigij expeditū ac robuſtū patiētē iedie ac labo-
ris. qȯqꝫ eſt illius equorei tedij ſolamē dulciter ca
nētē ac loquētē ſi clauū regē: ſi uela flectē:ſi remi-
ges moderari ſcopulos declinare:ꝓcellas euadē:
littora noſcē:loca diſcernē:poꝛtū petē neſcit:nauta
foꝛſitā dici poterit:non magr̃. ¶ Mille ſunt talia.
Noſti oia:deqꝫ hijs paucis qd in reliqs ſentiēduꝫ
ſit itelligis. Sūt quos nā aut foꝛtuna ſeu qȯ eſt ue
rius deus ipſe nāe foꝛtuneqꝫ dn̄s ad ſūma rerum
Pontiꝫ Impr creādo diſpoſuit. Jnter quos duo ſunt oiuꝫ ſupmi
Romanus pōtifex ⁊ Romanus impatoꝛ. Et illi q
dē ego ab initio ꝓꝛſus icognitꝰ:poſtmodū vȯ fami
liariſſimus effectus dixi ſepe ⁊ ſcripſi. qȯ eum pꝛo
virili pte ꝯtingē viſum fuit. Jpſe mihi eſt teſtis qbꝰ
a me ſtimulis quotiēs ſit excitꝰ:erectꝰ:ipulſus:icre
pitus. Que lꝫ mei foꝛſitā officij nō eēnt:niſi qꝛ pꝛe-
termiſſa maioribꝰ ⁊ utilia oibus a quolibet potius
ǭ a nemie dici ſatius videbaꝛ̃. Ego tn̄ nō foꝛtunā
meā metiēs:ſed fidē mihi licitū meqꝫ dignū ratus
ſum:in tāto publico naufragio uocē tollē: ⁊ ſi non
oium piculis ſuccurſurā:meos tn̄ angores meaſqꝫ
moleſtias leniturā nulloqꝫ hoium hoc ſibi officiuꝫ
aſſumēte minimus oium:ſed ut puto charitate nō
ultimus flēdo ⁊ clamādo:qn̄ alr̃ nō dabaꝛ̃ ſolus ꝓ
deſerta republica ptes feci:uel dolori meo ꝯſulēs
ut dixi:uel ſi piā itētionē diuinitas adiuuiſſet ⁊ pu
blico ꝯſulturus. Sepe eni ſtatui plrimoꝝ uox vna
ꝯſuluit. Neqꝫ auctoꝛ uocis:ſed uox ipſa mouit ani
mos ſuāqꝫ vim latēter exercuit. Sic ne exēplis in-
hereā vna cēturionis uox foꝛtuita nutās:tūc roma
nū ſtabiliuit impiū. vna uox ifantis in pplo audita
Ambꝛoſiū fecit epm. Que res ⁊ illius urbis reg-
es fuit. ⁊ occidētaliū ſalus eccliarū. Nouit ille ſu-
pernus rerū cognitoꝛ ex ore etiā pctōris elicē vbū
bonū penetrabile potēs efficax. Quid vis? Jta me
um duxi tacitis ne dicā mutis oibus ꝑncipē roma
nū uel rephēdē uel hoꝛtari:ut nephas mihi nec ifa
mia cariturū credere tacuiſſe. Elegi ergo ut eū po-
tius ǭ me:hoc eſt illius tarditatē ǭ meū ſilētium
poſteritas accuſaret. Sed mitiſſimꝰ ꝑncipū ǭ lete
ǭ leuiter ǭ benigne. neqꝫ aliter ǭ reliq adulātiuꝫ
laudes ⁊ blāditias ipſe meas increpationes ſemp
accepit:multis atqꝫ honorificis rerū ac vboꝝ indi-
cijs declarauit. ¶ Et hec qdē ego hactenus cū illo
romane urbis romaniqꝫ oꝛbis altero lumine. Te-
cum nihil adhuc metuēs ut dixi laudare in puis ǭ
uis laude dignis:quē mox in maximis nō laudarē
Jn qbus ſi te rite ageres tūc fateoꝛ ⁊ pua ſilᵗ ⁊ ma
gna celebꝛare decreuerā:totūqꝫ hoc quātulūcūqꝫ
eſt igeniū: ⁊ hūc ſtilū ⁊ has vite reliqas dedicare
tuis laudibꝰ. Nec vtutē tuā illaudatā pati cuꝫ tot
laudatores ꝑſca vtus iuenerit. Et ſi eni tāte rei im

parē eē me neſcius nō eēm:ſepe tn̄ puis excurſioni-
bus ingētia ꝑlia. Sepe magnas puis ꝑncipijs res
effectas audierā legerāqꝫ. Nec me duce in tuū qꝫ
ꝑconiū excitari poſſe magna quedā igenia diffide
bā ⁊ iuuabat in hac acie lꝫ meritis ultimū ꝑmū nu
mero eē. ¶ Hec cogitās toto te triēnio expectaui.
Jāqꝫ ut vides qrtus annus circūuoluiꝛ̃ dum dies
trāſeūt: ⁊ ſit nihil eoꝝ dico que ut maxima atqꝫ op
tima:ſic ⁊ ꝑma eē debuerāt. Dicebā mecū: ⁊ cū ali
is dicebā. paſtoꝛ nr̃ illius exēplo cuius gregem pa
ſcit oia bn̄ fecit. vnū ⁊ id qdē ſūmū ac ꝑcipuuꝫ dif-
fert:gregē ipm ad ſuū ꝓpꝛiū ⁊ antiquū ouile redu
cere. Neqꝫ id ſpōte ſed coactus ipſa magnitudine
rerū facit. Aſſueuit grex externis paſcuis herbiſqꝫ
paluſtribꝰ hijſqꝫ iā tāta cū uoluptate fruiꝛ̃ ut ſalu-
bꝛiū imemoꝛ ſit herbarū. Hēt ꝯſuetudo lōgioꝛ vi-
ſcū tenax ⁊ pplexos laqueos:quos abrūpere du-
biū abſoluē opoſum ſit. Hijs illa nūc ſacra mēs cu
ris exercita nōdū executione icipit qȯ iā itētione ꝑ
ficit. cito exigui cogitatꝰ ꝓdeūt in actū:ac magnaꝝ
rerū appatus magni etiā ſint opoꝛtet. Jnter delibe
rationē eni ⁊ rē ipſam magnus qdā mons ut dici
ſolet eſt medius:cui exupando ⁊ itētione ai ⁊ labo
re eſt opus ⁊ tpe. ¶ Hec dicebā ſic credebā:ſic dif
fidētibus rn̄debā:qui nūc a me ꝓmiſſi mei fidē exi
gūt:nec qbꝰ hāc vijs expediā iuenio. Jtaqꝫ qn̄ mi-
hi ſpem qua deſideriū leniebā:nō tu qdē:ſꝫ res eri
pit nec me amplius nec alios fallē. neqꝫ ſcitati tue
ſubtrahē aliqd eſt aius eoꝝ oium que ad aurē coꝛ-
dis mihi loquiꝛ̃ fides mea. Jta vȯ ea que cū reue-
rētia qua illū cuius iter hoies locū tenes te nunc al
loquoꝛ:tibiqꝫ ꝓnūcio ut iā hinc ad patiētiā iclines
aium: ⁊ aures potētiū more blāditijs aſſuetas rep
hēſionibus iuſtis:ut puto lꝫ iniuſto pctōris ab ore
uenietibus parūper accōmodes. Totꝰ pene oꝛbis
ſūme patrū qui chꝛianus eſt vno tibi nūc ore blan-
diꝛ̃. Si tua illa uera eſt:que ferꝛ̃ itegritas euēturū
ſpo:ut iter tot adulatores nō patienter mō ſed lete
vnū audias rephēſorē. Et ſi foꝛte aliqd plus minꝰ
ue ǭ deceat audieris fidē laudes ignorātiā excu-
ſes. hac ſpe fretus icipio. ¶ Cūcta qdē apud Aui-
nionē ꝓſpe magno cūcta ꝯſilio geruntꝛ̃:dixi iā lau-
do. Sic te decet:ut ubicūqꝫ fueris bn̄ ac feliciꝛ̃ vni
uerſa ſuccedāt ⁊ pn̄tiā tuā vtus ac ꝓſpitas comitē
tur. Sed dic oro:qd agit iteriꝫ ſpōſa tua? Quo cō
ſule regiꝛ̃? quo duce defendiꝛ̃? qbus comitibus cō-
ſolaꝛ̃? Rn̄debis. imo nō tu qdē:qui iterrogationeꝫ
meā nō dubito placatus atqꝫ eqnimis accipis. ſed
aliqs vnus minoꝛ ⁊ ipatiētioꝛ rn̄debit. tu romano
pōtifici legē ponis:aut vnā illi ſpōſaꝫ tribuis. Cui
ſpōſa eſt:nō ea ſola quā itelligis:ſed ulis eccleſia.
ubicūqꝫ ille ſibi morā eligit:illic ſpōſa:illic ſedes ꝓ
pꝛia ſua eſt. Nō iſicioꝛ pr̃ btiſſime neqꝫ auguſto ti
bi ſedē tuā quā libēter extēderē ſi in me eēt oceani
qꝫ littoribus vndiqꝫ terminarē. utināqꝫ tā late ho-
die coleretꝛ̃ Chꝛiſti nomen:ǭ late olim cultū fuiſſe
multus qdē:ſed in ꝑmis hinc Ambꝛoſio hinc Au-
guſtino teſte cognouimus. Qui ijſdē pene vbis la-
tiores chꝛiane religionis:ǭ romani impij fines lo-
cant. Qȯ ſi ut ſonat nec deuote magis ǭ hiſtorice
dictū credimus:mutationē rerū maximā ac flebi-
lē qs nō videt? Certe eni id ſi nūc quoqꝫ uerū foret
ſedes ac poſſeſſio tua eēt mare ⁊ plenitudo eiꝰ oꝛ-
bis terrarū ⁊ vniuerſi qui hitāt in eo. Sed non ita
eſt. Chꝛis eni ut celi ſit maris terreqꝫ dn̄s ⁊ creatoꝛ

idem ipſe eſt: ⁊ vno ſemꝑ tenore diues permanet.
Nos peccatis promerentibus pauperes facti ſu-
mus nimis: ⁊ ad hūc angulum occidentis arctati
quem ipſum infideliuz inſultus hinc atqꝫ hinc qua
tiunt ⁊ infeſtãt. Adhuc tamen ubicūqꝫ rite colitur
Chriſti nomē illic ſedem tuam eſſe nec nego nec du
bito. Illud mihi non negeẽ ꝙ inter omnes alias
ſingulare tecum aliquid: immo q̃ꝫ plurimum hec
urbs Roma. Cetere enim omnes ſuos habēt ſpō-
ſos tibi qdem vni ſubditos ſed ſuis eccleſijs preſi-
dentes. Illa v̓o nullum habet niſi te. Itaqꝫ ſūmus
in religs in romana urbe ſolus es pontifex: ſolus
ſpōſus. ¶ De illa tua igitur nec alterius ſponſa ne-
xu coniugij ſpiritalis te interrogo: quid nunc agit?
quo in ſtatu eſt: qua ue in ſpe? Si tu taces: ipſe mi-
hi reſpondebo. Egra inops vidua miſerabilis: ſo-
la eſt ⁊ ueſtem viduitatis induta diebus ac nocti
bus flēs ꝓpheticum illud canit. Quomō ſedet ſo-
la ciuitas plena populo facta eſt q̃ſi vidua dn̄a gē
tiū p̄nceps ꝓuinciarū facta eſt ſub tributo. Totū-
qꝫ per ordinē a p̄ncipio in finē flebile illud carmē i
geminat. Illic v̓o meſtius fracta uoce ſingultibꝰ feſ
ſa ſubſiſtit. ubi ſcriptū eſt. Nō eſt qui cōſoleẽ eã ex
oībꝰ charis eius. oēs amici eius ſpreuerūt eã: ⁊ fa
cti ſūt ei inimici. Et iterū. idcirco ego plorās ⁊ ocu
lus meus deducēs aquã q2 lōge factꝰ eſt a me ꝯſo
lator ꝯuertēs aiam meã. hic inq̃ꝫ illa ꝓfūdiꝰ ſuſpi-
rat te ſignificās. Nã qs alius ꝯſolator? Quis con
uertē aiam ſuã potēs niſi tu: cui ⁊ ꝓmpta remedia
⁊ ſponſe neceſſitates ac miſerie note oēs? Et ſiqd
forte notitie defuerit: ſcito qm̄ te abſente abeſt req
es: pax exulat: bella aſſunt: ⁊ ciuilia ⁊ externa. Ia-
cēt domus: labãt menia: tēpla ruūt: ſacra ꝑeūt: cal
canẽ leges. Iuſtitia vim patitur: luget atqꝫ ullulat
plebs infelix: tuūqꝫ nomē altis uocibꝰ iuocat. Ne
qꝫ tu illã audis: neqꝫ malorꝫ piget miſeretqꝫ tãtorꝫ
neqꝫ uenerabilis ſpōſe pias lachrymaſ vides: teqꝫ
illi debitū reſtituis. Qui ut alijs minus dignis ac
minus egētibꝰ ſuos redderes: curiã tuã ꝓuidētiſ-
ſime uacuaſti. Ita populus glibet ſuū hēt epm̄. po-
pulus romanus ſuū pōtificē nō hēbit. Et parue ur
bes ſuorꝫ in amplexibꝰ regeſcēt. Regina urbiū ſem
per vidua erit? quodqꝫ viduitate peius dixeri: ſpō
ſuz ſuū ſemꝑ cū alijs hitãtē captūqꝫ ꝑegrinis amo
ribꝰ audiet: nec tenē illū poterit nec vidē. Qui ſui
p̄ñtia ſe ⁊ illam gl̓ioſos faceret ac felices. ¶ Sed
quo aio. da queſo miſ̃icors pr̄: temerarie deuotio-
ni mee ueniã. quo inq̃; aio tu ad rippã rhodani ſb-
auratis tectorꝫ laquearibꝰ ſomnū capis: ⁊ latera-
nū humi iacet ⁊ eccl̓iarū mr̄ oium tecto carēs: uē-
tis patet ac pluuijs: ⁊ Petri ac Pauli ſciſſime do-
mus tremūt: ⁊ apl̓orꝫ que nūc edes fuerat iam rui
na eſt iformiſqꝫ lapidū aceruus: lapideis quoqꝫ pe
ctoribꝰ ſuſpiria extorquens? Si rn̄ſum ad hec oia
Aggeꝰ ꝓpheta nō mereẽ humilitas mea. An nō ſaltē Aggeo pro-
phete imo ſcō ſpūi per illius os loquēti rn̄debitis
tu ⁊ fr̄es tui. Quid ue oīno rn̄dē poteritis? Nun-
quid tp̄s inqt eſt uobiſ ut hitetis in domibꝰ laquea
tis: ⁊ iſta domꝰ deſerta? Nota ſūt ⁊ terribilia que
ſequunẽ. Illud in p̄mis: q2 domus mea deſ̃ta eſt:
⁊ uos feſtinatis vnuſqſqꝫ in domū ſuã. Cogita oro
hec: ⁊ tecum cogitēt quos res iſta magis etiã q̃ꝫ te
tãgit: nō q2 in oī pluriū delicto nō ſit culpa grauior
maioris: ſed q2 illi dn̄ice domꝰ obliti in domibꝰ qſ-
qꝫ ſuis diutius feſtinarūt. ¶ Heu mihi. nã loquen
do creſcit dolor meus: tractataqꝫ vulnera retrude-
ſcūt. famoſiſſimꝰ ergo atqꝫ altiſſimus catholice fi-
dei uertex nutat ⁊ tu ſūmus ſpeculator domꝰ iſrl̓
ac dn̄ice turris excubitor. ad rhodani ripaz ſedes
nec te magnoꝑe idigētis ⁊ magne aliorꝫ idigentie
uehemēter obſtãtis. Nec te ſaltē in ſilētio increpat
nō impoſitū tibi ſed aſſumptū nomē. Quomō eni
queſo: ⁊ urbanus diceris ⁊ nois huius originem
urbē fugis? At qui mihi ⁊ multis nomē illud ſpez
eximiã tui dedit aduētus. Nã neqꝫ aliud tua ſan-
ctitas ac ſpectata religio ꝓmittebat. Cui acceſſe-
rat iugis ſermo tuus ⁊ familiare colloqum. cuius
ut fides cōſtet ualde tibi meo iudicio ꝓuidēdū eſt
ne ſi in ſeria ⁊ maxima ꝓmiſſione fefelleris nemo
tibi credat in ꝑuis. ¶ Eſt aūt ſermo ⁊ colloquium
quo tibi ſemꝑ in ore roma eſſe diciẽ. Semꝑ te uer-
bo iter illud optare. ſepe etiã polliceri. ⁊ ſepius ex
te auditū nunq̃ꝫ te aio geturū: donec tuo cū grege
Rome fueris. ⁊ huic ſcō ꝓpoſito pijſqꝫ ſermonibꝰ
aderit illa quã dixi cōuenietiſſimi nois nō caſualiſ
electio. Nam qs almã ſacroſanctãqꝫ urbē meliꝰ re
ſtitueret q̃ꝫ Urbanus? dicã qd̓ multis forte diſpli-
ceat: dicã tm̄. tibi enim ⁊ ueri amatoribꝰ placiturū
ſpero. maior hinc tibi ac ꝑhēni ꝑhennior querebaẽ
gl̓ia q̃ꝫ ex oībus que ad rhodanū nr̄a etate: imo oī
bus ſeculis geſta ſunt. Sepe locus famã adiuuat.
Lōgius ꝓſpiciẽ qd̓ in alto ſit. Atqꝫ ut ſileam mun
di gloriã: quã lꝫ dulcē ⁊ multis optabilē pōt iflexi Quare
bilis ⁊ iuicti animi tui ſublimis humilitas nō cura roma ſit
re. quãti hoc demum meriti apud Chriſtum reris cap̄ eccẽ
eccleſiã eius diu uagã ibi repoſuiſſe: ubi ille eã po
ſuit cuius ꝓuidētia ſicut ſcriptum eſt in ſui diſpoſi
tione nō falliẽ quiqꝫ ſi expediēs fuiſſet cur nō illaz
ad rhodanū poſuiſſet. Sed cōſulto locus inſigni-
or eſt electus: ut ubi terreni caput imꝑij fuerat illic
celeſtis imꝑij ſedes eēt in terris: fide ſolita ⁊ ſcita-
te humili fundata ⁊ apl̓orꝫ ſacris ac martyrum cō
pacta cruoribus. Hoc diuinum opus mutare non
debuit humana preſumptio. Sed mutauit: tuum
eſt ſi neſcis: nec alterius: in ſuum locum conuulſa
reponere. Fuerunt ⁊ illorum quinque fateor qui
te ex ordine preceſſerunt. Nulli tamen adeo debi-
tum: nulli tam impie neglectum atqꝫ diſſimulatum
ſi negligis ac diſſimulas ut cepiſti. Optarem ma-
xime hac in parte uerborum talem mihi Tulliani
uenam fontis obtigiſſe: ut conceptum meum qua-
lis eſt in tuum animum fando tranſfunderem. Di-
cam tamen ut potero. ⁊ quod ſtilo meo defuerit/
tuo ſupplebitur intellectu. ¶ Attēdiſti acriter cer-
tus ſum ſeruaſqꝫ memoriter quibus vijs ad hoc
culmen aſcenderis: neqꝫ enim in deum fas eſt in-
gratum ſuſpicari eum qui gratiſſimus in homines
ſit. Non eſt quidem poteſtas niſi a deo. Non men
titur Apoſtolus qui hoc ait. Uerum hec poteſtas
que aliunde utiqꝫ non eſt: aliter atqꝫ aliter hinc eſt
Sepe enim diuina ſapientia ad ſue uoluntatis ef-
fectum humanis actibus utitur. Succeſſione: ele-
ctione: donatione: acquiſitione: ⁊ ſiqui alij ſunt mo
di quibus homines ad aliquam poteſtatem perue
niunt. Ubi humanorum actuum ueſtigia atqꝫ ef-
fectus apparent: uoluntas ac diſpoſitio dei latet:
doctis tamen ac fidelibus non ignota. Et hoc cal-
le ad papatum ante te noſtra memoria ꝑuenerunt
omnes. Eſt ubi ipſa dei uoluntas tã euidenter emi
neat ut lippis quoqꝫ ceciſqꝫ etiam nota ſit. Sic ſe

deus per ſeipſum ſine medio uelle aliquid oſtēdit
ut nulle ibi ꝑtes hoīum videant̄:quoꝝ linguis aut
manibus pro organo quodā inſtr̄oqꝫ utit̄ illis ip̄is
ꝗd per eos fiat ignorātibus:factūqꝫ mirātibus ac
fortaſſe dolētibus. ¶ Hoc tu nr̄a etate ſolus trami
te ꝯſcēdiſti. Nemo te fallat p̄r prudētiſſime:nemo
tibi pſuadeat eē aliquē tuoꝝ cardinaliū:qui uel ſe-
mel vnq̄ꝫ cogitauerit:te ad papatū:nō dicam ꝓmo
uere ſed poſcere. Siqs forte tibi aliud inſuſurrat:
v̄ba dat. te ſibi mēdacio obligatū cupit. Deus te ꝑ
fecto. Deus inq̄ꝫ ſolus ꝛ nemo mortaliū elegit:lin-
guis lꝫ illoꝝ ut dixi uſus q̄s ad aliud diſpoſitaſ ad
ſuum v̄tit obſequm quodqꝫ ipſe uolebat dictu mi-
rabile ꝑuolētes fecit. Hoc tibi acutiſſimo hominū
quomō rear incognitum qđ nemo fere vulgarium
ignorauit. ¶ Sed ſi nūc etiā notius fieri vis:quo-
rum elect⁹ es uocibus:mores atqꝫ aīos tibi notiſſi
mos ꝯtēplare. Pone añ oculos faſtū illuꝫ: Nuſq̄ꝫ
tāta rerū ſuarum extimatio:parqꝫ ꝯtēptus aliena-
rum. Alto loco aſſueti oēs ad ſummū ſinguli aſpi-
rāt:quo vix eſt qui alium q̄ꝫ ſe vnū digitum cēſeat.
Sed qm̄ noīare alios eſt neceſſe: qſqꝫ ſe cogitans
aliuꝫ noīat:viciſſim ab alijs noīandus. Ita neqꝫ ſe
qſq̄ꝫ noīare pōt neqꝫ aliū vult niſi ex eodē nūo: vñ
tāti bñficij vicē ſperet. Qñ ergo illi hoc iudicio ꝛ
hijs moribus:q̄ꝫuis vita cōſpicuū ꝛ lr̄is excellētē
humilis abbatē cenobij noīaſſent:aut tāte rei ido-
neum iudicaſſent:aut quomō illis in aīum ueniſſet
qđ ſibi qſqꝫ uel ſuis optabat exteris dare ſeu queꝫ
ex alto deſpicerēt ſuꝑ ſe cernē ſeu quo miniſtro uſi
eēnt dñm habere. Audacter forſan:ſed ni fallor ue
re dixerim:nunq̄ꝫ quo ſunt aīo tale aliqd ſpōte pa-
ti ne dicā facere potuiſſent. Non refert aūt ꝗd ho-
mines uelint:ſed ꝗd deus. Is te v̄o nō alium uole
bat. cōſiliūqꝫ ſuum ultro nō cōſenſuris occultabat
qbus ſcrutinia ꝓfunda v̄ſantibus:ſic clāculuꝫ tuū
nomē īſeruit:ut ex tot noībus romano cardine ful
gidis:cum ſolus abbas maſſilie ſonuiſſet:dolor ꝛ
timor malos:gaudiū ꝛ ſpes bonos:admiratio ac
ſtupor oēs arripet:oēs tñ vna uoce uarijſ lꝫ affecti
bus in laudē dei qui facit mirabilia magna ſolus:
ſtupētia ora reſoluerēt. ¶ Et ſi tāta de re ſniam me
am vis audire quātū ſeu ſolem ueſꝑtilio ſeu pecca
tor homūcio diuinū ꝯſilium intueri pōt:dicam ꝗd
ad p̄mum rei nūcium mihi in aīum uenerit:necdū
inde diſceſſerit:qđ tūc audiētibus multis inſigni-
bus viris dixi q̄ꝫ uere aūt in tua ſitū manu eſt. Q̄ꝫ-
uis ſi affectus nō ſeqtur quem p̄dixi ꝛ credidi de
diuina tñ diſpōne ſniam illaꝫ meā amplectar ac te
neam:que talis eſt. Incipit credo Chriſtus de⁹ nr̄
ſuoꝝ fideliū miſereri. Uult ut arbitror fineꝫ malis
īponere que multa per hos annos vidimus. vult ꝑ
aurei ſeculi p̄ncipio eccl'iam ſuam quā uagari pro-
pter culpas hoīum diu ſinit ad antiq̄s ꝛ ꝓprias ſe
des ſuas: ꝛ p̄ſce fidei ſtatuꝫ reuocare. Qđ ſi oīno
uoluerit:nec multis humano more cōſilijs nec ma
gno niſu:aut lōgi ſpatio tp̄is ad agēdū indiget:cui
ut ſcimus actionis infinita facilitas eſt:nec curiam
modo ſed ſaxū illud graue hiſpidū cui īſiſtit Aui-
nio:nutu frōtis dicto citius quo libuerit trāſferen-
di. Nēpe cuꝫ nō ſolus ipſe ſed in ſe credētes id poſ
ſint ſi ut ſcriptū eſt:ſicut granuꝫ ſinapis habuerint
fidem. Ipſe v̄o ſiue aꝑtis miraculis decretū ſuum
īplere diſpoſuit. quāqꝫ per hoīem trāſportari ꝑmi-
ſit per hoīem reportare. Ad hoc opus ſanctū piuꝫ

De ſitu aui niōis

utile hoībus:deo gratū:tu ex hoībus p̄elect⁹ ſi dñi
uolūtatē negligis:quā ſis illi negligētie rōneꝫ red-
ditur⁹? ꝛ qm̄ qđ fiēdū ille ſtatuit fieri oportet:cur
per aliū q̄ꝫ per te fieri malis: ꝛ qđ Traiano oliꝫ p̄n
cipi dixiſſe fert̄. Anus illa miſerabilis ꝗd ſucceſſo-
ris tui virtus tue gl'ie collatura ſit cogita. Scio ꝙ
me intelligis. nec aliqd dico qđ nō ſepe ruminaue-
ris tecūqꝫ tractaueris. ea mihi tui igenij tueqꝫ ſan-
ctitatis opinio eſt. Quia tñ nō oēs igenio tuo ſūt
ꝓpter tardiores ſi fortaſſis hec audiāt loqui aꝑti⁹
eſt neceſſe. ¶ Erat igit̄ ad hoc opus eligēdus aliqſ
cui ꝛ ingeniū: ꝛ v̄tus: ꝛ expiētia rerum eēt ꝛ ſuꝑ
oīa. rarum bonū animi libertas. Cur ſi queris:bre-
uibus accipe. oēs ferme qui p̄deceſſorib⁹ tuis fue-
rūt tibiqꝫ ſunt cōſultores tenēdi in ꝑtibus illis ec-
cleſiam:horū aliquo lapſi ſunt. Quidā hebetiore
ingenio nequerūt ꝗd in rebus optimū eſſet eligere
quos non uenia tm̄ ſed miſericordia dignos dico.
Alij v̄o animi pollētes acumine ſed v̄tutis inopiaꝫ
patiētes: ꝛ paſſionibus victi uel italie indigno quo
dam odio uel q̄dā ſoli natalis effeminata dulcedi-
ne. nō tam rōni q̄ꝫ affectibus obſequētes: ꝛ p̄uatā
uoluptatē bono publico p̄ferētes ſuaſerūt v̄bo. cui⁹
ꝯ̄riū aīo ſentiebāt. Quidā nec ingenio malo nec ꝑ
uerſa uolūtate ſed uel inexpiētia uel etate decepti
nihil ueneſino maius habere eccl'iam crediderunt
Fuerūt in hoc nūo:quos ppēdi ꝛ italiam extra or-
bem eē ꝛ equor inauigabile ꝛ alpes impuias opi-
nari:cum ꝛ utrūqꝫ iter ameniſſimum ꝛ italia iux-
ta ſit. Quibuſdam ſenſi aereꝫ aquas vina cibos eſ
ſe ſuſpectos. Que ſuſpitio ceſſaret ſi aut hijs vnq̄ꝫ
uſi eſſent:aut italicam celi tēperiem ac ſuauitatem:
ꝛ que timēt omnia apud ꝓbatiſſimos auctorū nō
magis italos q̄ꝫ externos laudata ſemꝑ atqꝫ omni
bus p̄lata didiciſſent. ¶ Hoc loco aliqua mihi ad
memoriam redeūt parua qdem in ſe:ſed ad ꝓban
dum qđ loquor nō inefficacia. Cum enim Benedi
cto xij°. Uulſinij lac⁹ anguille mire magnitudinis
ꝛ ſaporis inſoliti miſſe eſſent ꝛ ipſe admirans eas
inter cardinales diuidi iuſſiſſet:exigua ſibi ꝑte ſer-
uata:nō multis poſt diebus dum ad eum ex more
cōueniſſent earūdem mētione orta:ut erat iocoſus
in ſermone. Si p̄guſtaſſem inqt ſciuiſſemqꝫ quales
erāt non fuiſſem tam largus diſtributor:ſed nunq̄ꝫ
credidi tale aliqd naſci poſſe in italia. Quo dicto
Joānes de colūna cardinalis ſemꝑ mihi reuerenti
ſuſpirio memorādus ſub quo illis in locis adole-
ſcētiam totam egi:vultu motus atqꝫ aīo. Erat eniꝫ
colore nobilis. ꝛ qui nihil uel viſu fetidum uel au-
ditu abſonum pati poſſet:ſubito ſic exarſit:ut dice-
ret mirari ſe ꝗd ita vir doctus qui tam multa legiſ-
ſet excellētem:cūctis in rebus Italiam ignoraret.
Inde autem dum poſt annos ſuꝑ rebus italicis:
pro qbus ab italia miſſus eram Clemētem ſextum
alloquerer. neqꝫ ei qđ uolebam ſatis imprimerem
dixi inter uerba. magno italos emptum precio op-
tare/ut Italiam noſcet:ſicut Galliam nouerat at-
qꝫ Britāniam. Intellexit vir ingenioſiſſimus quid
uellem. Idēqꝫ ſe optare reſpōdit. Et nimirum ſi ut
ait Ariſ. vnuſqſqꝫ iudicat bene que cognoſcit ꝛ bo-
rum eſt bonus iudex ſm̄ vnūquodqꝫ genus erudi-
tus. Quid iudicare alto lꝫ igenio pōt quiſq̄ꝫ de re-
bus incognitis. Nam qđ idem addit ſimpl'r auteꝫ
qui circa oīa eruditus:uerum eſſet ſiqs in omnib⁹
eruditus inueniret̄. Qui ubi nam mihi ſit queren-

Traia⁹
Anguille vulſinij lac⁹.
Joānes de colūna Car'
Ariſto.

ac odibilis deo ac mũdo ꝑdonũ manus que nunc miſeras chriſtianoꝝ regiones terribiliter ꝑuagatr. Ad eam te neceſſitatẽ deduxiſſet:ut omni alio ceſſante remedio tua ⁊ Romane curie libertas ac requies multo auro redimenda eſſet:multa nec immerito ſuꝑ hoc cũ fratribus tuis queſtus:inter cetera iniuriã hãc Bonifacij iniurie nõ eq̃ſti tñ : ſed etiã ꝑtuliſti:recte id qdẽ ac ueraciter. Et ſi eniꝫ nulla hoi in vicariũ dei ſui cã ſufficiẽs ſit offenſe:tñ re uera lingue ille licẽtioris ⁊ altioris ſi dici phas eſt animi vir:q̃ꝫ dñi vicariuꝫ deceret humillimi qcq̃d paſſus eſt:nõ ſine cauſa qdem ab hoſtibus ſuis eſt paſſus:utiqꝫ magnis atqꝫ inſignibus viris lõga ⁊ graui ꝑſecutione laceſſitis atqꝫ afflictis ꝙ iã ſic ad extrema ꝑductis ut aut grãde illis aliqd audẽduꝫ aut funditus corruẽdũ eẽt:ac ꝓpterea iã grauius nihil metuẽtibus:qbus mors erũnarũ finis:nõ acceſſio videretr. Nec tñ ea res ſine magni alteri⁹ hoſtis auxilio ac fauore nec tũc etiã apta vi:ſꝫ nocturnis inſidijs acta eſt. ¶ At tu hoium innocẽtiſſim⁹: qui nulli vnq̃ꝫ malefeceris.nec optaueris ꝗdẽ hac tua humanitate ⁊ hac rerũ ⁊ v̓boꝝ humilitate quãtũ potes:dñm tuũ ſequẽs nõ ſubito:nõ occulte:ſed inſtructa acie viliſſimoꝝ furium circũuẽtus. O indignũ ac ſceleſtũ facinus teipſum pecunia redemiſti. Ad qđ Bonifaciũ nec coactũ certe nec reqſituꝫ ſcimus. Itaqꝫ ſciſſime querimonie tue ſpiritu ſancto plenus illũd ultimũ addidiſti.hec mala omnia hinc maxime ꝓuenire:ꝙ Petri ſedẽ tuãqꝫ deſerẽs teqꝫ indies grauiora metuẽ:ſi obſtinatis nũc etiaꝫ animis deſeratr ſedes illa quã ſpõſe ſue Chrũs elegerat. O te dignã uocẽ.o uaticiniũ ueri plenum.o ſermonẽ cui merito ⁊ terrenũ cõcinat ⁊ celeſte collegiũ. Uere enim ita eſt ꝓpter hãc ſumme ſedis viduitatẽ atqꝫ hũc ꝯtẽptum: ⁊ curia tua nũc: ⁊ totus inſuꝑ chriſtianus orbis affligitr ⁊ cito niſi ꝓuides ſiqd ꝑſagire hoi licet affligetr aſpius. Erũpũt ecce noue latronum ſcaturigines neqꝫ hic finis. Alie ex alijs renaſcentr. Illi ipſi quos fugaſſe videberis reuertentr. Nã quos auro placare putaſti auro irritaſti:ut qbus ĩfinita cupiditas ꝑde eſt. Nullus autẽ dei timor:nulla hoium reuerẽtia:nulla fides fallẽdi:deniqꝫ pudor nullus.hoc tu eqdem diſſimulare aut ignorãtiã rei huius obtẽdere nullo potes mõ: quã clare admodũ in publico ꝓteſtat⁹ es. ¶ Quid fit ergo? qd ꝓcraſtinatr? vñ iſta cũctatio? Medicorũ error in curãdis corꝑibus fere ois e ſola cauſe ignoratione oritr. Tu qui morbum vides morbiqꝫ cãm luculẽter intelligis ⁊ mederi potes qd differs remediũ? qd expectas? An ut cũcta depereant uaſtẽturqꝫ? parũ ne aũt queſo iam uaſtata oia? An ⁊ tu caſus ultimos ꝑſtolaris? Et ut Chriſtus laçarũ differs ſanare ut ualeas ſuſcitare. Sed hoc vnũ ſibi dñs tuus dum tibi cõmitteret reſeruauit. An id v̓o tãtis expectationibus queritr:ut coactus facere videaris:qđ ꝑdẽ uolẽs facere debuiſti? Atqui bonum lꝫ niſi uolẽs facias nõ mereris. Et tñ qd iam reſtat ut amplius cogi poſſis:niſi manuuꝫ iniectio quã pietas celeſtis auertat:teqꝫ a ꝯuẽtu malignantiũ ꝓtegat. Et qđ dieb⁹ ſacris ꝑcamur aſſidue non te tradat in manibus inimicorũ tuoꝝ. Nõne enim tu diu ac ſepe obſeſſus? Nõne itinera latrocinijs ĩterrupta qbus ad põtificẽ chriſtianorũ e toto orbe cõcurritr? Nõne patri patrũ ac dño dñorũ ſeruiliter indicta redẽptio. Et cũ ſint amara que ſenſim⁹: multo etiaꝫ nũc amariora metuimus. ¶ Age ergo ut coactus quo excuſabilior ſis cõtra nitẽtib⁹. Uere aũt uolẽs letuſqꝫ ſedẽ tuã repete. quã cũ ſemel attigeris ⁊ fortis armatus atriũ tuuꝫ cuſtodieris oia erũt in pace:que nũc ideo ſunt in bello:qr tuuꝫ ꝑncipale atriũ nõ cuſtodis. Et qd multa? ꝓprie tibi ꝯueniet qđ de tuo atqꝫ oiuꝫ dño dictũ eſt.pax enim erit in terra dum ueneris:dũ loqueris paceꝫ gẽtib⁹: ⁊ ptãs tua a mari uſqꝫ ad mare. Nec te terreat ꝙ roma quoqꝫ per hoc tẽpus ſuas ꝑdonũ moleſtias eſt paſſa. Rabies nẽpe barbarica que nunc ſacrã urbẽ tẽtat acephalã:mox ut ſuũ caput illa recepit:nõ dicã Romam:ſed italie clauſtra ꝓſpicere nõ audebit. Sic tu:q̃ꝫ tuis in paſcuis ubiqꝫ debilior.ſic tua paſcua ſine ſuo paſtore fragiliora ſunt ſẽper: ⁊ iniurijs aptiora. Nõ inſtabo amplius. Spero eniꝫ te facturũ cũcta feliciter atqꝫ iſtud in ꝑmis qđ tãtoꝑe poſceris ſi vigilanter aduerteris:nequa tibi diuini muneris ſubrepet obliuio:ſi ꝯtiue te ſingulariter ad hoc op⁹ aſſũptũ eẽ meminerij. ¶ Meminiſti v̓o nõ dubito:expeditiſſimũqꝫ ad oẽ pium opus aium habes.vide aũt ⁊ vigilantibus oculis caue:ne quẽ ꝓpriũ nõ ꝑmit:alienũ põdus opp̓mat ⁊ a taꝫ gl'ioſi oꝑis executione ꝑpediat. Perſuade cardinalibus tuis. Illos eniꝫ hac in re maxime uereor italiã nõ eẽ qualẽ ipſi putant:ſed eẽ nullo ſcriptoꝝ illuſtrium diſcordãte optimam atqꝫ clariſſimam ⁊ famoſiſſimã mũdi partem. Eſſe ut ipſi teſtantr ⁊ atteſtatr ueritas vnam ex oibus cui pene nihil mali adſit nihil abſit boni.modo pax vna non deſit. Que deeſſe te p̃nte nõ poterit.doce illos eẽ hic urbes nobiliſſimas atqꝫ pulcherrimas:qb⁹ viſis fetida vileſcat auinio:pudeatqꝫ nõ antea viluiſſe. Eſſe aerẽ ſaluberrimũ atqꝫ inter frigus eſtumqꝫ eximie tẽperatum. Quã cauſam ſcriptores qdam Romani atqꝫ vniuerſalis imperij poſuere. qđ ſic ex cõtrarijs mixtum eſſet ut ⁊ auſtrales aſtutias vigore corꝑeo ⁊ virtutibus animi arthoã cõtũderet feritatem:atqꝫ ita neceſſariũ fuiſſe ut de utriſqꝫ participãti medio extrema ſuccũberẽt. Eſſe hic lacus piſcoſiſſimos:quot quales ue nulla regio tam paruo habet in ſpatio. Eſſe ⁊ flumina opportuniſſimis flexibus nature cõſilio ſic diuerſis locis errãtia:ut italie magna ꝑs Liguria ⁊ Uenetia ⁊ Emilia atqꝫ Flaminia vix inſignem locum habeãt:qui nõ a quieſcẽte aquis obſequentibus adeatr. Eſſe in circuitu geminum mare:crebris portubus ⁊ nobilium urbium corona: ⁊ in utrũqꝫ decurrẽtium fluuiorum faucibus inſigne:ita ut vndis hinc ſalſis: hinc dulcibus italia ferme ois ſine labore ꝑmeabilis atqꝫ amena ſit. Eſſe ubi deſunt maria alpes aerias barbarico oppoſitas furori. Eſſe per medium colles virẽtiſſimos: ⁊ apricas ualles: ⁊ campos uberrimos: ⁊ qui italiam q̃ꝫ longa eſt ſiluoſis iugis interſecat patrem mõtium apẽninum: nitidis hinc illinc amnibus grauiduꝫ ⁊ laticum uarietate ſalubri fontes gelidos tepenteſqꝫ.ſanis delectabiles:egris utiles:ſitiẽtibus opportunos.ſimul ⁊ metallorum uenas oium. Et bellãtium armẽtorũ acies: ⁊ nauigioruꝫ ſpecies hijs nr̃is iam cũctis equoribus imꝑantes.ita ut hoc totum qđ mediterraneum nocãt mare ſi italici nolint:niſi occulto latrocinio nulla gens nauiget. Eſſe hic frumẽti vini ⁊ olei Eſſe arborum ⁊ fructuum ⁊ pomoꝝ:que ueſter orbis ignorat. Eſſe ſiluarũ ⁊ q̃drupedum ⁊ ferarum

Fetida auinio

Deſcriptio italie

Apenninus mõtiũ pr

ꝛ piſcium ac uolucrũ. ꝛ ciboꝝ omnis generis infi-
nitam copiã. Ne foꝛtaſſis fame mori metuãt: non
tu qdem qui ꝛ hec noſti ꝛ ab annis teneris in reli-
gione optima enutritus carnis inedia impinguare
ſpũm didiciſti: ſacroqꝫ ieiunio aſſuefactus eſuriem
amas: crapulã execraris. Sed qui auinionẽſibꝰ de
litijs aſſueuẽ nihil p̃ter rhodanũ cogitare queunt.
nec ſi queãt nolũt: tã dulcis eſt eni erroꝛ ꝯſuetudie
ſaporatꝰ ꝛ ꝯditꝰ annis: ut palato animi ueri guſtus
amarioꝛ fiat: quo ꝓfecto ſpũali egritudine laborã
tibus nihil eſt funeſtius. ¶ Qui ſi dicant ut ſoliti
ſunt deeſſe aliqd italie nõ cõtẽdã. Nam ſi nil peni-
tus deeſſet nõ terreſtris eẽt ſed celeſtis regio. poe-
ticũqꝫ illud hoc dicẽtibus ingerã. Nec ṽo terre fer
re oẽs oia pñt. Simulqꝫ illud adijciã terrã nullam
eẽ cui nõ aliqd: imo nõ multũ deſit. Sed fidenter
nulli minus deeſſe q̃ꝫ italie eãqꝫ ante oẽs rerũ bo
narũ abũdãtiſſimã affirmabo. raro aliqd affirma-
re ſolitus. Sed hoc uſqꝫadeo certũ puto ut ne In-
dis qdẽ aut ethiopibus ſit ignotũ. Inuitus de mã
humili ꝛ aliena meis uſibus diu loquoꝛ. ſed res co
Bennẽ- git. Noui mores. Audiui ſepe dum dicerẽt benuẽ-
ſe vinũ ſe vinũ italiã nõ habere. En grauis infamia iuſta-
qꝫ cauſa italie relinquẽde. Nõne aũt puerilis am-
bitio videri põt paucis mediocriꝫ vini uaſculis gl'i
ari. que vnus alterqꝫ trãſalpinarũ partiũ collis ꝓ-
fert. ꝛ tot tã uarias nobiliũ ſpẽs vinoꝝ ſpernere q
bꝰ italia ois ſcatet. Nẽpe qd hoc aliud eſt niſi odi-
um gẽtis ad elemẽta trãſferre. Rñdebũt foꝛte ne-
qꝫ ſe ſpernẽ neqꝫ odiſſe: ſed locũ elegiſſe ubi ꝛ ſuis
ꝛ nr̃is illuc pelago ꝛ nauigabili amne delatis de-
litijs frui poſſint. Q꞉ ſi nr̃a illuc/ cur queſo nõ ꝛ ue
ſtra huc eodẽ ſe maritimo ſeu flumineo tramite de
uehant: ꝛ quo trãſmarina ꝑueniũt: cur nõ ꝑueniãt
trãſalpina qbus ꝛ eque liqdũ iter eſt: ꝛ breuiꝰ. ue-
niãt plane: ueniãt ſecuri: qui beatã ſiue benua vitã
agi poſſe diffidũt. Nam ꝛ hic nr̃a repient: ꝛ ſua il
los nullo negocio pꝛoſequent. Hia uoluptati nihil
difficile. nihil impuiũ illi eſt. maria penetrat ꝛ ṽbo
ipſa etiã mõtes tranſfert. Spero aũt poſtq̃ꝫ italos
colleꝫ attigerint p̃terita nõ regrẽt. Ita dico ſi coꝛpo
rei ſenſuꝫ liberi ſint nec ai p̃mant erroribus: aliogn
nulla vnq̃ꝫ q̃ꝫuis exqſitiſſima nouitaꝫ ieptiſſime ue
Seuerꝰ tuſtatis ueſtigiũ abolebit. Euenietqꝫ qd de Seue
impr ro romano impatore memorie ꝓdit: qui cũ in ſum
mo foꝛtune gradu eẽt ꝛ petitis terra mariqꝫ cibis
affluerect cupide tñ afro legumine ueſcebat: non qꝛ
uel delectabilis cibus eẽt: uel italie deeſſet: ſed qa
ipſe afre erat originis: cuius amoꝛ quecũqꝫ inde oꝛ
ta eẽnt ſapida fecerat. Sũt qdã motus nãles quoꝫ
extiguere difficile eſt: rõne animi frenant. parebat
ille vir magnus deſiderio nãli: nec ideo tñ honeſtũ
officiũ deſerebat. Amabat patriũ legumẽ nec amo
re patrij leguminis in africa morabat. ¶ Si l'e ali-
Traiaꝰ qd cõiecturari licet in p̃ncipibus alijs Traiano ſci
Antoꝰ licet/ Antonio pio/ ac Diocletiano. Quoꝝ pꝛimus
Diocleꝰ quo ſupbiũt Hiſpani: Italice qdẽ natꝰ in hiſpania
vir impio ſeneſcẽti utilis potuit uel ex oꝛtu uel ex
rudimẽtis ifantie ad hiſpanas res amorẽ quẽdam
ꝯſuetudine cõcepiſſe. Scd̃us ṽo Rome natus ſed
trãſmõtane hoc eſt Nemauſẽſis originis: nũquid
nõ ueri ſil'iter credi põt. delectatus fuiſſe vino pa-
trio quo tã ualde hodie delectant qdã quos opta-
rẽ: ꝛ par eẽt maioribus delectari. Tertiꝰ e ſalonis
dalmatie oriũdus fuit. ubi an aliqd boni ſit neſcio:

ſed vix fieri põt qn aliqd ibi eẽt quo ille delectaret. Patrie
Eſt enim neſcio quenã latẽs vis ꝛ natalis ſoli dul amoꝛ ce
cedo inſita vilia etiã nobis q̃ſi q̃dã cois oꝛtus ꝯſan teris añ
guinitate nobilitat: cõmẽdatqꝫ: ꝛ que nã fecit acria fertur
dulcia facit opinio. Itaqꝫ vix iuenias niſi doctꝰ ad
modũ modeſtuſqꝫ ſit: qui nõ patriã ſuã oibus ante
ponat. Si iudicio fiat ineptiſſimũ: ſi charitate lau-
dabile mõ nõ ſit maiori ꝯriũ charitati q̃le eſt de q̊
nũc agit. ¶ Nunqd enim queſo hoꝝ aliqs quos ꝓ
xime noiaui: ſeu ꝓpter affectũ p̃rie: ubi uel vñ oꝛtꝰ
eẽt: ſeu ꝓpter frugũ ſibi placitũ ſaporẽ alibi q̃ꝫ Ro
me: hoc eſt impij domicilio ſedẽ legit: ꝛ fieri potu-
it: ꝛ credi põt: ut ſicut Seuerus legumẽ ex africa:
ſic alij reꝫ aliaꝫ ex hiſpania: nemãſo dalmatiaqꝫ ad
uectas habuerint: qbus romana tñ in regia uteren
tur. ut ſileã eos p̃ncipes qui aliũde oꝛti nõ tm̃ Ro-
me agere ſed romani etiã videri optarũt: atqꝫ ut ro
mani dicerent ꝛ crederent modis oibus nixi ſunt:
nec mẽtionẽ ullã p̃rie ueteris audire uoluerũt. nec
imerito: ut qui nobiliorẽ patriã impio q̃ꝫ origie na
cti eẽnt. Quales legimus Alexãdrũ ac maximum Alexan
quoꝝ p̃mũ ſire. ſcd̃m barbarice pudebat originis. der ſirꝰ
Nõ hoc poſtulo ut ſui oꝛtꝰ quenq̃ꝫ pudeat. Eſt eni marius
ꝛ nãe aduerſum ꝛ modeſtie. ¶ Sed hoc poſco ut
ꝛ tu pꝛ: ꝛ cardinales tui p̃ſtetis eccl'ie dei eterni:
qd illi q̃tuoꝛ quorũ ſupꝛa memini tp̃ali impio p̃ſti-
terũt: ut cũ ſcilicet in aium uenerit eẽ hũc in aluer-
nis oꝛtũ: hũc lemonicis aut in aliq̃ urbiũ vicinarũ
ſimul illud quoqꝫ mẽtẽ ſubeat: eſſe te qdem ep̃m ur
bis rome. Illos aũt uel romane telluris ep̃os: uel
in romana urbe p̃ſbyteros: aut diaconos: nec dece
re eccl'iaꝫ Petriqꝫ ſedẽ originibus ueſtris. ſed ori-
gines nr̃as illi cedere: illã ſeq: nec honeſtũ catholi-
cis atqꝫ eccl'iaſticis viris eẽ carnaliũ vncis affectu
um ab officio retrahi quos pagani fregerint ac ſp̃-
uerint. ¶ Pꝛoinde ꝑſuade illis. nã tibi iã ꝑſuaſum
ſpero romam petere: ubi ꝛ rerũ copia: ꝛ qualitas
ea eſt que facile impetret ut externa nõ cupiant uel
ſi foꝛte aliud queſierint cũcta affatim nõ ſolũ ex il-
loꝝ patria: ſed ex oꝛbe toto tyberinis faucibꝰ cõue
hant. Sic enim de Anco Martio q̃rto romanorũ Ancꝰ rõ
rege ſcriptũ eſt. ꝙ oſtiã in ipſo maris fluminiſqꝫ cõ nus rex
finio coloniã poſuit. Et ſequit. Iam tũ videlicet p̃-
ſagiẽs aio futurũ ut totius mũdi opes ꝛ cõmeatꝰ
illo ueluti maritimo urbis hoſpitio recipent. Non
ergo diffidãt pauci hoies ꝛ in Chꝛiſto humiles ac
ieiuni poſſe viuere ubi opipare vixerũt: tot ſuperbi
p̃ncipes ꝛ tam multa milia viroꝝ: tãqꝫ innumera-
biles hinc ciuium multitudo: hinc aduenarũ. Nã-
q̃ꝫ ne hos loquar quoꝝ certus numerus ſtringi ne
quit. aut luſtra oia diuerſis etatibus acta comple-
ctar: duo que ſtuporẽ legẽtibus ingerũt attingam.
Siqdem anno ſexto Claudij p̃ncipis deſcriptione
Rome facta inuẽta eſſe ciuium romanoꝝ ſexageſi-
es nouies cẽtena quadragintaq̃tuoꝛ milia. Quia
res fidem excedit teſtis eſt Euſebius ceſariẽſis in Euſebi-
libꝛo de tp̃ibus. Cum iam ante ſub Auguſto anno us
eius q̃rto ꝛ qnquageſimo inuẽta eẽnt nonagies ter
centena ꝛ ſeptuagiuta milia. Eat nunc aliquis dif
fidentie filius ꝛ uaticinetur non dicam te: quem
ſic hodie religioſum ꝛ frugalis vite amicum affir
mare auſim: ut in monaſterio fuiſti vnq̃ꝫ: ſed ſeu vi
ginti ſeu triginta reuerendos patres cum mode-
ſta familia ibi non poſſe viuere. ubi trecenti olim
patres conſcripti. Ubi tot Imperatores. totqꝫ

exercitus ⁊ tot populi vixere. Q̄ ſiquis forte eſt apud quem vo fidem abroget uetuſtas. Ad id q̄ꝺ nuper omnes vidimus animum reflectat: ut ſcilicet proximo iubileo cum tota prope chriſtianitas: ⁊ is peregrinãtium numerus: quem neſcio an vnũ diẽ ulla urbs paſceret cõfluxiſſet rome inaratis lꝫ atqꝫ icultis romanoꝝ agris vineiſqꝫ p̄cedẽti anno gelu ac pruinis per oẽm fere italiã arefactis: maior tñ ibi rerũ oium ubertas ſub anni exitũ fuit: q̄ꝫ ab initio fuiſſet. ¶ Quis ſane ꝓpter cõtẽtioſos iſolẽtes q̄bus eſt pro rõne odiũ ⁊ liuor: de hijs multa dixerim: nõ hic tñ ꝙ videlicet ⁊ nã p̄fertilis roma ſit ⁊ aduẽtitio fertilitatis capaciſſima ad id q̄ꝺ ꝓbare nitor magnã victorie ſpem repono. Neqꝫ eni dignũ cẽſeo: nec credibile extimo aplˡoꝝ ſucceſſores in eligẽda ſede delitias aut copiã aut oino aliꝺ q̄ꝫ Chr̄m ⁊ ſalutẽ eternã cogitare: atqꝫ ibi eẽ libẽtius ubi deo placẽ ⁊ hoibus ꝓdeſſe: ubi deniqꝫ viuẽ bene ac feliciter mori poſſint. ¶ Tẽpus admonet ut nũc etiã vnũ tã multis adijciã. O ſi igit̃ nocte hac que aplˡorũ Petri ⁊ Pauli gl̃ioſo martyrio ſacra eſt ⁊ hac ipſa noctis hora: qua tibi anxius tã fidenter nec minus reuerẽter hec ſcribo in baſilica aplˡorũ p̄ncipis que peculiaris baſilica tua eſt diuio q̄ꝺ nũc canit̃ officio ⁊ matutinis Chr̄i laudibꝰ intereſſes quãtã ⁊ q̄ꝫ ſacrã ꝑcipes uoluptatẽ: que ſuſpiria q̄s lachrymas dares: q̄ꝫ doleres ꝙ nõ lõgior nox eẽt. Audebo te iterũ orare: ut ⁊ hoc mihi rurſum credas. nunq̄ꝫ parẽ tibi delectationẽ dabit Auinio cũ oibꝰ delitijs: que uel eẽ ibi uˡ ꝯuehi uel aio fingi queũt. ut enim oẽ ibi mũdi aurũ: oẽs gẽme: oia vina: oẽs epule aceruent̃: nunq̄ꝫ ibi erit illa deuotio que felicẽ faciat aiam. Certũqꝫ id uerũqꝫ me dicẽ Chr̄ianũ genus oẽ fatebit̃. In hoc ſaltẽ nullus locuſ rome par aut ſuapte eſt nã: aut fauore quolibet hoiuꝫ fieri põt. Et hec hactenus. ¶ Unũ ſilui ſiue ad extremũ diſtuli: q̄ꝺ p̄mũ eſſe potuerat. Noſti q̄ in ſtatu chr̄iani tui ſint per oriẽtẽ. Quin ⁊ ꝓpinquus malũ eſt. Nõ audiſti ut ihermes aſie pplˡi quoſ nr̄a deſideria fortes facit atqꝫ in p̄mis olim Phri-
Turchi oli phri ges — ges. turchi hodie miſerã greciã ſine fine diripiunt ⁊ egeo ſpſas cicladas populant̃. Que etſi lõgis erroribꝰ obſtinate ꝑuicacie iuſtas penas dẽt: inde tñ ad nos neroſqꝫ catholicos eſt trãſitꝰ. Iã cyprꝰ creta rhodus euboea viciniorqꝫ nobis tẽtat̃ achaia ⁊ epirus. Iã calabrũ littus flẽtis grecie meſtiſſimas uoces trepidis auribꝰ accipit: ſic nc̃ itaqꝫ fides chriſti ut vides ad oriẽtẽ ꝑiclitat̃: tu ad occidẽtẽ ſedes adhuc o maxime dux nr̄arũ ⁊ põtifex aiarũ: qui ut tuũ munus ipleres niſi fallor p̄dẽ ſurrexiſſe debueras: teqꝫ uel ſolũ difficultatibꝰ obuiũ ferẽs: non romã mõ ſed Cõſtãtinopolim ꝑrexiſſe q̄ꝫq̄ꝫ ſolus eẽ nõ potes. Chr̄s ipſe cuius res agit̃ tecũ erit: ⁊ chriſti acies quocũqꝫ ieris te ſequet̃. Nõ eſt boni duciſ ſe ꝑiculo ſubtrahẽ: multo minus aũt labori. ſed illuc ꝓperare quo eũ plurimus bellãtiũ clamor uocat. ¶ Potuit Chr̄s crucẽ fugẽ/ ſi nos deſerẽ uoluiſſet: nullis nr̄is meritis obſtrictꝰ pro ſalute nr̄a mori uoluit. Nos bñficio p̄uẽti pro illius gl̃ia nõ ſolũ mortẽ fugimus ſed laborẽ. Iã dudũ debuit ois ſtatus: ois etas arma corripe ⁊ in illo ſpei anchorã figere: qui nullũ vnq̄ꝫ in ſe ſꝑantiũ fefellit: qui Theo-
Theo-dosius — doſio cũ paucis cõtra imẽſos exercitꝰ barbaroruꝫ p̄liãti/ mirã icredibilẽqꝫ victoriã dedit: ⁊ pro eo fecit elemẽta pugnare. In quo q̄dẽ elegãter cõterraneus meus q̄ꝫuis Chr̄m neſciẽs deo tñ ueroqꝫ teſtimoniũ ꝑhibuit hijs v̄ſibꝰ. Te ꝓpter gelidis agmo de mõte ꝓcellis: obruit aduerſas acies reuolutaqꝫ tela. v̄tit in actores ⁊ turbine repulit haſtas. O nimium dilecte deo cui fundit ab antris Eolus armatas hyemes: cui militat ether. Et cõiurati ueniũt ad claſſica uẽti. Et nos dilecti deo eẽmꝰ ſi euꝫ qua tenemur mẽte diligeremus: nunq̄ꝫ nẽpe ſe diligẽtibꝰ abfuit: ut qui iterdũ ſe ꝑſequẽtibꝰ affuit. Et nobis ab antris Chr̄s: nõ eolus. armatas hyemes funderet: nobis ether ut auxiliares ad claſſica uenientes militarẽt uẽti. Sed q̄s igratis militet? Quiſ ſopitis atqꝫ torpẽtibꝰ opẽ ferat? Nõ ſopiti tñ ſed exanimes ⁊ pctõ mortui. lõgeua iãqꝫ in nãm uerſa uoluptate marcuimus. Iã moribꝰ malis obruti ſepultiqꝫ ⁊ ob hoc ip̄m celeſtibus auxilijs deſtituti ſumus. ¶ Ad te aũt redeo ubiqꝫ fateor utilis ſãcta ubiqꝫ ⁊ uenerabilis p̄ñtia tua eſt. Sꝫ q̄d queſo q̄d rhodanus. Quid ſorgia ⁊ ruẽtia tui egent? Quis ibi tuoꝝ ꝓtegẽdus? Quis hoſtium cõprimẽdus? Egẽt tui Ioniũ ⁊ egeũ ⁊ heleſpõtus ⁊ ꝓpontis ⁊ boſphorus. Quid hic igit̃ mõſtri eſt. Non poſſum ſatis hoc querere. In oriẽte pugnat̃. tu q̄d agis in occidẽte ſp̄ũaliũ dux belloꝝ? Eſt hic q̄dẽ dñorũ error publicus: qui ꝓfecto tuus eẽ nõ põt ut ſe ſuis uoluptatibꝰ dños fieri putẽt: cũ neceſſitatibus alienis fiãt. Tu ſi nois: ſi officij: ſi dñi meminiſti qui ſuis in paſcuis te paſtorem fecit: nõ illic herebis ubi vmbra fortaſſis aut fons gratior. ſed ubi predo ſeu lupus infeſtior ubi neceſſitas dñici gregis maior: memor illius euãgelice ſnĩe. bonus paſtor aiam ſuam dat pro ouibus ſuis. mercẽnarius autem ⁊ qui nõ eſt paſtor cuius nõ ſunt oues ꝓprie videt lupuꝫ uenientem ⁊ dimittit oues ⁊ fugit. Tu es paſtor: tue ſunt oues que dñi tui ſunt. Oia tibi commiſit: oẽm tibi gregis curã: omne ius cõtulit. Lupus ad ouilis oſtiũ fremit ⁊ tu ceſſas. Si nõ mercẽnarius ſed uerus es paſtor: offer te p̄claro pioqꝫ diſcrimini. q̄ꝺ ſicut temere optare nõ eſt prudẽtis: ſic molliter declinare nõ eſt viri fortis ac magnimi. ¶ Mitte oculos in lõginqua nõ locoꝝ modo ſed tempoꝝ videbis quãta ibi calamitas p̄ſens ſit: quãtũqꝫ periculũ futuri. Nam ut ait comicus. Iſtud eſt ſape- Comicꝰ
re nõ q̄ꝺ añ pedes modo eſt videre ſed etiam illa que futura ſunt ꝓſpicere. Certe niſi iam hinc ꝓſpicis niſi occurris actum eſt: pudẽdam nobis chriſtiani nois illis in partibus ruinã: ⁊ ꝓrſus indignaꝫ ac miſerabilẽ audiemus: que ut dixi nõ Chriſti q̄ eſt iniurie inacceſſus: ſed nr̄a iactura eſt: nr̄a ſecordia: noſter pudor: qui iam tãtus ibi eſt ut an maior eſſe poſſit in dubio ſim. Neſcio enim an peius ſit amiſiſſe hieruſalem. an ita biçãtion poſſidere. Ibi enim nõ agnoſcit̃ Chriſtus. hic ledit̃: dum ſic colitur. Illi hoſtes: hi ſciſmatici peiores hoſtibus. Illi ap̄te nr̄m ipium detractãt: hij uerbo Romanam eccˡiam mr̄em dicũt. Cui q̄ꝫ deuoti filij ſint: q̄ꝫ humiliter romani põtificis iuſſa ſuſcipiãt: tuus a te ille datus patriarcha teſtabit̃. Illi minus nos oderũt q2 minus metuũt. Iſti autem totis nos viſceribus ⁊ metuũt ⁊ oderũt. Cõſtat q2 nos canes iudicant: etſi loquẽdi libertas affuerit canes uocãt. Interfui ego ſolẽni die dum Romano ritu miſſa celebraretur: grecus quidam homo non illitteratus: ſed multo maxime ſtultus atqꝫ arrogans exclamauit. Ego non poſſum pati inquit latinorum nugas.

qđ uerbũ intellectũ ſi fuiſſet a populo nõ ipune ut
auguroꝛ tuliſſet. Sed ſic eſt ſic de nobis ſentiunt ⁊
baſilicas ſuas ſiqs ex nr̃is introierit q̃ſi hũano ſã-
guine aut fedo facinore violatas recõciliant ⁊ ex-
purgãt. ¶ Et hec qdẽ romana eccl'ia diu nouit ⁊
paſſa eſt. Qđ an dici toꝛpoꝛ an patiẽtia mereaꝛ: cũ
tã facile dilui poſſit hoc dedecus: iudicãdum linq̃
alijs. certe nos nr̃oſq; hoſtes a qbus nũc hieroſoly
ma detineꝛ magnũ equoꝛ iteriacet. Jtaq; cũ illis
ut res nr̃e ⁊ illoꝝ ſunt nõ ꝑuus eſt laboꝛ. Uñ fit ut
dilationẽ nr̃am ipotẽtia foꝛtaſſis excuſet: q̃uis im
potẽtie nõ niſi ex nr̃is diſſenſionibꝰ exoꝛte excuſa-
tio nulla ſit. Jnter nos aũt ⁊ hos greculos nihil eſt
mediũ: niſi nr̃ ſopoꝛ ac nr̃a ſegnities qbꝰ ut odij plu
rimũ ſic nihil eſt viriũ. nilq; ibi uolẽtibus negocij
eſt: duobꝰ italie populis ſpõſoꝛ ſim ſi tu bñ uelle ce
peris bꝛeui eos nõ iñctos mõ ſed vnũquẽq; per ſe
uel ibelle illud imperium euerſuros uel ad iugum
mr̃is eccl'ie deducturos. Quo magis magiſq; ꝯui
uẽtiã hãc ſtupeo: nec ſatis itelligo qd ita res maxi-
me negliguntꝛ cũ minimarũ tanta ſollicitudo ſit hoi
bus. Et lȝ hic oiũ chꝛianoꝝ publicus pudoꝛ ſit: tñ
in oi exercitu male rẽ gerẽte ducũ pudoꝛ eſt maxi-
mus. Sepe qdẽ ſub vno duce ꝑiere qui ſub alio ſal
ui eẽnt. Sepe culpa ducis qui diſpoſiti erãt ad vi-
ctoriã victi ſunt. Sepe etiã ⁊ fere ſemꝑ militũ cul-
pã vulgi opinio reflectit in duces. ¶ Q̃obrem uob
qui oium duces eſtis: tibi dico romanoq; pꝛincipi
quo ſtudio aſſurgẽdũ ſit: ut nõ ſolũ ueſtre ſed cois
etiã molẽ vĩtetis ifamie: ipſi cognoſcitis. Nec co-
gnoſcẽ ſatis eſt plus aliqd: imo plus multũ exigitꝛ
a uobis ne putetis hãc nos gratis magnitudinem
ꝯſecutos per difficultates medias itur ad gloriam
Nunq̃ qeſcet quẽ v̓tutis calcar attigerit: ex vna in
aliã idefeſſa ꝯſtãtia gradietꝛ. ⁊ ceu totidem altioris
fame iuga cõſcendet: eritq; ſibi is laboꝛ oi dulcioꝛ
qete. imo qdẽ ea ſola reqes aio in altũ ſuſpirãti: cui
ab egregijs actibꝰ feriari is demũ meſtus eſt laboꝛ
Juliꝰ miſerũq; ociũ. Legiſti ut Julius ceſar bella ſibi de
ceſar eſſe dãnũ uocet: fugãq; hoſtiũ turbatus aſpiciat ut
Titꝰ Titus Ueſpaſiani diẽ ꝑdidiſſe ſe doleat. quo nihil
Alex ſuo more magnifice liberal'rq; geſſiſſet: ut Alexan
ãder der macedo adoleſcẽs ꝓmũ iter coetaneos lamẽte
tur ꝙ Philippus pꝛ crebꝛis victorijs hoſtes ſibi
vincẽdos atq; oẽm bellice laudis occaſionẽ mãm-
q; p̃ripiat. vir deinde ne hoſtes fuga dilabanꝛ ſolli
citus atq; intẽtꝰ vigilet: eoq; metu dẽpto iã ſecurꝰ
doꝛmiat q̃ſi nihil niſi ſecuritatẽ metuẽs ⁊ laboꝝ fi
nẽ. utq; aliqd de lr̃is ſacris imiſceã iſrl'itici dux po
Jo puli Joſue dũ poſt illã de tot regibꝰ victoriã nox i-
ſue ſtaret ⁊ poſſet parta gl'ia ꝯtẽtꝰ reqeſcẽ ⁊ diuinum
laborẽ nocturno ſopore diluẽ ⁊ laborẽ ipm ⁊ cũ il
lo gl'iam augẽ cupiẽs ut ꝯſiſteret ſoli iuſſit ⁊ paru
it. Sic eſt ergo geneꝛoſi ai pabulũ ac delitie ſunt la
bores: nõ ꝓpter ſe qdẽ: ſed ꝓpter id quo nõ al'r q̃
per illos aſcẽditꝛ. ¶ Hec duobꝰ nobis añ alios ſem
per hñda ſub oculis: ſemꝑq; ais agitanda ꝓpoſui:
nõ feruide tm̃: ſed etiã ipoꝛtune: ut qui cũcta mihi
deeſſe maluerim q̃ fidẽ. Meo qdẽ uel foꝛſitã alie-
no officio functꝰ ſum. uera utiq; ⁊ ab alio meliꝰ di-
cẽda cui maioꝛ eẽt auc̃tas. ſed uel nulli cogitata ul'
oibus foꝛmidata diſſerui. A poſteritate certe gr̃am
a tua aũt ſcitate ⁊ illius alterius maieſtate ueniam
ſaltẽ ſperãs. Que ſi ab illo ut dixi in optimã ſemꝑ
ꝑtẽ ſunt accepta eo nũc a te mitius accipiẽda cõſi-
do quo ſucceſſoꝛ Petri mitioꝛ debet eẽ q̃ Ceſaris.
¶ Et cũ illo qdẽ ut mã icidit ſepe olim tecũ hodie
ꝓmũ mihi ſermo iſte ſuſceptꝰ eſt. ſeu ueriꝰ qm̃ cre-
bꝛo mihi hec tecũ in ſilẽtio lis fuit. nũc nouiter pꝛo
ductꝰ ad calamum. Qui qm̃ etſi pꝛo deſiderio meo
bꝛeuis pꝛo tua tñ multiplici occupatione lõgiſſimꝰ
euaſit: aliquo tãdẽ fine claudẽdus eſt. Romane põ
tifex chꝛianoꝝ dux: Roma te ſuũ ſpõſum: chꝛiſtia-
nitas ſuũ ducẽ uocat altis uocibꝰ: nõ ad regem ſed
laborẽ ad quẽ hõ naſcitꝛ. neq; ad pacem ſed ad bella
repoſceris: in qbus tñ bellis tꝑalibꝰ eterna pax aie
⁊ multoꝝ ſalus ⁊ gl'ia tua eſt. Tuũ eſt eligẽ quo in
ſtatu mori uelis. Nã ſeu debitũ gl'ioſe iplẽti ſeu in
gl'ie negligẽti ꝓculdubio moriẽdũ eſt. Cui pꝛede-
ceſſores Auinione ſibi ſedẽ elegẽ: quo ꝯſilio ipſi vi
derint. Ego eni qui ab ifantia ciuitatẽ illam multo
melius q̃ pꝛiam meã noui: ſingulare nihil p̃ter lu-
tũ ⁊ uẽtũ ibi eẽ ꝑpẽdi. Nã ut iſignẽ illic copiã ci-
boꝝ eẽ iactãtibꝰ credã: cuius ſepe ꝯriũ vidi: utq; oi
bus in hoc vno ſit locus ille ſuꝑioꝛ in quo inferioꝛ
multis eſt. nõ tñ ſatis igenuã ꝯſilij rõnẽ hãc fuiſſe
per miſerũ tã grauibꝰ ⁊ tã ſanctis viris: ut more pe
cudũ paſcua opima captãtiũ: ubi uberiꝰ nõ ubi ho
neſtiꝰ viuereꝛ eligerẽt. ¶ Q̃ ſi eos natalis ꝫone vi
cinitas mouit fuit in illis foꝛſan excuſabile terram
ſpectãtibus ⁊ terrena meditãtibꝰ. Tibi aũt longe
aliter nutrito: lõgeq; al'r aſſũpto lõge aliter ſentien
dũ. Cui nõ hec aut illa ꝑs terrarũ ſed totus oꝛbis
eſt pꝛia: imo exiliũ ut dixi pꝛia aũt celũ. huiꝰ tñ exi-
lij ſedes Roma nõ qdẽ ſola ſed ſanctioꝛ gratioꝛq;
illi qui te hinc dũ uolet in pꝛiam reuocabit. Aſſurge
ais ⁊ vilia diſce ꝯtẽnẽ. magna recepiſti nec ꝑua fa-
teoꝛ repetuntꝛ. Aptũ tibi miraculũ diuinitas fecit.
Nũc tu illi miraculũ fac aptũ: ut de tã ꝓfũdo eccl'i
am ſuã eruas. Neq; eni ꝑui miraculi res fuerit tot
tã radicatos aios inde cõuellẽ. Fiet tñ haud diffi-
cile niſi tu ibi etiã radicatus ſis. Q̃ ſi fueris: triſte
omen Chꝛs auertat. qd iter te ⁊ illos intererit quo
rũ nũc iutilis more: ⁊ inanis gaudij fructꝰ eſt doloꝛ
Tãta eſt hoium: quãta uoluptatũ actuũq; diuerſi-
tas: nec ulla re magis ab iuicẽ differũt q̃ uarieta-
te opũ ac diſtãtia aioꝝ. ¶ Unũ qꝛ ioco ꝓximũ erat
p̃terire mẽs fuerat. Sed coegit pius ai caloꝛ nihil
occulẽ: nihilq; ſubtrahẽ ſacris auribus tuis oium
que uel tuũ nomẽ uel cõſciam meam ꝑmũt. Fame
eſt eẽ palatij tui ꝑtẽ que Roma diciꝛ: quã igreſſus
ſpõſe te reddidiſſe totũq; ꝓꝛſus ipleſſe romani põ
tificiſ officiũ videare. Noli cũ dñõ tuo ludere. Fru
ſtra fallaciũculis tẽtaꝛ dialeticus ſũmus eſt. cui ſo
phiſma nullũ inſolubile: ſcrutatoꝛ ifallibilis ac ꝓfũ
dus itelligit cogitationes nr̃as de lõge ſemitaſ no
ſtras ⁊ funiculũ nr̃m iueſtigat ⁊ oẽs vias nr̃as ꝓ-
uidet. Que ſi oblique ſint ⁊ a pietate diſceſſerint:
placẽ ſibi nõ poſſint. Ergo illas deꝰ aſpiciẽs ut ſa-
tyrici v̓bo utar ridet ⁊ odit: ridet cantiũculas: odit
finẽ. Scriptũ eſt: nolite errare: deus nõ irridetur.
¶ Nec v̓o tibi foꝛtuna blãdiaꝛ tua nec te lõge vite
ſpes decipiat bꝛeuis eſt vita moꝛtaliũ maxieq; põ
tificũ ſeu ꝙ ſenes ad hũc ſtatũ ueniũt: ſeu qꝛ curaꝝ
põdus laboꝛq; ꝑpetuus ⁊ negocioꝝ eſtus neceſſe
eſt vitã ipſam efficiãt bꝛeuiorẽ. Et iuuenũ moꝛs ⁊
ſenũ ſemꝑ in foribꝰ extimãda eſt. Sed que in illis
opinio in iſtis ſcia certa eſt. Et q̃uis utrorũq; ſum
ma bꝛeuis qn potius nihil ſit ⁊ q̃ſi ſomniũ aut fu-
mus aut vmbꝛa p̃tereat iuuenis tñ aliquãtulũ vi-

uere pōt:lȝ ⁊ ſtatim mori poſſit ⁊ ſepe ſenē moriē
do pueniat. Seni ilico moriēdū eē certiſſimuȝ eſt.
¶ Cū ad tribunal Chri igit̄ uētū erit:ubi nō tu do
minus ⁊ nos fui ſed vnus ille dn̄s:nos ꝯſerui oēs
erimus. Nōne putas tibi dicturus ſit.ego te a ter
ra inopē ſuſcitās ⁊ de humilitate tua erigēs nō ſo
lū cū pncipib⁹ ſed ſup pncipes collocaui:eoſqȝ tibi
ad genua pedeſqȝ ꝓcūbere uolui.tu eccl'iam meaȝ
tibi creditā ubi nā gētiū religſti?tu multis a me ſin
gularib⁹ iſignit⁹ donis:qd ſingulare mihi pter ce
teros reddidiſti?niſi ꝙ ſediſti in rupe Auinionenſi
tarpeie rupis oblit⁹. An me credis dū reruȝ caput
eligerē nō aliud eligē potuiſſe? An electionē meaȝ
iudiciūqȝ ꝯtēnitis?tuqȝ in pmis qui poꝝ corrigen
dis errorib⁹ mirabil'r per me aſſūpt⁹ nihil penitus
ab illoꝝ tramite declinaſti.igreſſu diſſil'is: ceteris
ꝓgreſſu ſimillimus ⁊ egreſſu. ¶ Qui ad hāc iter
rogationē mihi ſeruo tuo nō facile rn̄deres. Quid
rn̄ſurus es dn̄o?aut qd dicturus Petro? Ego inq
et iuſto metu crudeliſſimi Neronis fugiēs dn̄i in
crepātis occurſu Romā redij ad ſupplicium ⁊ ad
mortem. Te qs Nero:qs ue Domitianus expulit.
Quis mortis aut ſupplicij metus:tā diu exuleȝ fe
cit? Quid queſo nūc Rome fit.qd mea domus?qd
ſepulchrū?qd ppl's meus agit? An mihi nō loque
ris? An que te pcōtor ignoras?vn̄ vo mihi nūc re
dis? An ⁊ tu ad rhodanū exulaſti:qui ſi te ibi forſi
tan natū dicas:an nō ego natus alibi? Sed,uterqȝ
nr̄m aliā naſcēdo:renaſcēdo aliā priam nact⁹ erat.
Itaqȝ cōſcius ego dn̄ice uolūtatis rome poſtpoſui
galileā:at tu Rome rhodanū ptuliſti. ¶ Hec ego
pr clemētiſſime fide pura ſtilo humili dictauerim ſi
ſus tibi amariuſculā vitatē ꝗ̄ melliculas blāditias
chariorē. Si erraui aut ſi ſcitatē tuā mea libertas
offendit flexis aīe poplitib⁹ ueniā peto. Tu vo nūc
reiectis ꝯſultorib⁹ uanis:tecum cogita:tecūqȝ deli
bera:an qd ſupeſt tpis in ceno auinionēſi agē ma
lis. An Rome que tota caro ⁊ ſanguis eſt martyꝝ
An in ſaxo illo ⁊ in illa uētorū pria quā nūc colis.
an in uaticano potius ſepeliri eligas:locoꝝ omniū
nr̄i orbis ſine ulla compatione ſciſſimo. Ad extre
mū in die ultimi iudicij an reſurgē ames iter auini
onicos pctōres famoſiſſimos nūc oīum que ſub ce
lo ſunt. An iter Petrū ⁊ Paulū Stephanū ⁊ Lau
rētiū:Silueſtrū ⁊ Gregoriū:⁊ Hieronymū ⁊ agne
tē ⁊ Ceciliā:⁊ tot milia ſcōrū uel in Chri cōfeſſio
ne feliciter qeſcētiū uel pro Chri fide felicius pem
ptoꝝ. ¶ Deniqȝ qcqd elegeris vnū Roma ſuo iure
flebil'r poſcit:ut ſi tu illā deſeris qdqȝ iuſtū ſit:ne
mo te melius nouit ſpōſum ſaltē ſibi alterū ſuū ce
ſarē reſtituas. Quē Innocētius ſextus ut phibēt:
is qui te ꝓximus an̄ceſſit ab amplexu eius iuſiurā
di religione ꝓhibuit. O diuortiū ſi uera loq licet i
dignū neqȝ ſpōſis tm̄:ſed toti vicinie nociturū. Tu
patrū optime ⁊ boni cōis amātiſſime:obicem hūc
qui ſolus potes amoue:⁊ Ceſarē Rome eē non ſo
lū pmitte ſed pcipe ne nolle te ibi eē crudelitas.nol
le aliū inuidia videat̄. Et hoc tibi uel ſi reſpuis hoc
ſibi pn̄s ac uētura plebs chriana per os meū ꝗ̄uis
iſulſum ⁊ puilogum ⁊ indoctū:ab illo tm̄ dictū cre
dat qui metiri neſcit qqȝ dum vult nō pctōres atqȝ
ignaros tm̄ ſed bruta quoqȝ aīalia loq facit. Quia
dū Roma ſpōſis ſuis vidua ſuiſqȝ luminibuſ orba
erit:neqȝ res humane vnq̄ȝ bn̄ ibūt neqȝ chriſtiani
fines ꝯquieſcēt. Si alterū recepit:bn̄ erit. At ſi am

bos optime gl'ioſe feliciterqȝ: Chrius oīpotēs dies
tuos ꝓroget in lōgū euū. Apiatqȝ cor tuū conſilijs
nō blādis nec fortaſſe delectabilibus ſed ſanis ac
fidelibuſ. Utqȝ arbitror:deo gratias. Uenetijs ter
tio kalend. Julias.

¶ Explicit Liber ſeptimus.

¶ Incipit Liber octauus Ad Joānem boccatiuȝ de
etatis parte dubia:ut aiunt. Epiſtola. I.

m

Mos eſt iuuenū annis ſuis ſem
per aliqd detrahē:ſenū vo uel — Juuēes ſibi det̄ būt annos. ſenes vo addunt
tātūdē uel plus addere eo ꝙ
liberius ſit addētis mēdaciuȝ
ꝗ̄ detrahētis:ꝓniorqȝ credu
litas audiētiū:utrorūqȝ auteȝ
certa rō:ſed diuerſa eſt. Juue
nib⁹ ꝯſeruāde ⁊ in lōgū ꝓtra
hēde vite ne dicā libidinis. Cōtraqȝ ſenib⁹ queren
de atqȝ augēde ſtudiū auctis.utriqȝ certe tāta con
ſtātia mētiunt̄ ut illi cū multos ſepe fefellerint:aliq
tiēs ⁊ ſeipſos fallāt:credātqȝ ſe mēdacio iuniores
bn̄ ſi ⁊ mortē fallerēt ſtatuto illos in termino expe
ctātē. Et hij ut vni mēdacio fidē querāt plurimis i
plicent̄:multa que an̄ ſe fuerint ꝗ̄ſi viſa oculis ⁊ co
gnita fabulātes. Mihi utrūqȝ declinare eſt anim⁹.
Illud eni turpe mēdaciū:hoc iane. ¶ Fatebor tn̄.
neqȝ tuū iudiciū erubeſcā diu me in primo agmine
nō mēdacio ſed ſilētio vſatū. Fiſus eni ſum multū
ipm cui annoꝝ nūs nāe digitis iſcribi ſolet:viuaci
tate qdā:⁊ vite mō iuuenilib⁹ ꝓbris explicite pluſ
opinioni aliqd ſpectātiū detracturū ꝗ̄ auſura eēt i
pudētia mētiētiſ. Quis huic ſpei obſtaret ꝓperata
canities que neſcio vn̄ iā inde ab annis teneriorib⁹
caput adoleſcētis iuaſerat rara lȝ:que cū pma ueni
ens lanugine albicāti vtice uerēdū neſcio qd hēret
ut qdā dixere ⁊ teneri. Adhuc oris hitū oneſtaret
mihi tn̄ eatenus iniucūda ꝙ ea ſaltē in pte iuueni
li quo gaudebā aduerſaret̄ aſpectui. ¶ Sed qm̄ ⁊ — De ſenectute
cani falſi ſepe teſtes ſunt etatis:⁊ mihi oīum coeuo
rū teſtimonio tā pcox illa mutatio:⁊ tā pceps fue
rat:ut nulli eēt uel icognita uel ſuſpecta:ſpaui alijſ
illā iudicijs opp̄ſſum iri. Nec fefellit ſpes. Interiȝ
ſic affecto ⁊ Nume regis incanamenta ⁊ Uirgilij
iuuenis barba cādidior.⁊ Domitiani adoleſcētis
coma ſeneſcēs.⁊ Stiliconis feſtiua.⁊ intēpeſtiua
canities Seuerini. Et ſiqd tale uel legerē uel audi
rē magno aīum ſubibat aſſenſu:clariſqȝ comitibus
me ſolabar. Et ſi aūt nunq̄ȝ qd mihi ſum cōſci⁹ de
etate mētitus ipſe mea ſiȝ:ſiqn̄ tn̄ qd pſepe accidit
iuniorē me aliqs diceret mēdacij exps:alieno mē
dacio delectabar. Siqs vo qd rarū fuit ſeniorē fa
ceret:hoc mēdacio tacit⁹ iraſcebar. At ſi qn̄ uel ca
ſu aliquo uel acriore iudicio qſq̄ȝ uerū meoꝝ nūm
dixiſſet annoꝝ:vitate ipſa offenſus:⁊ admirās ꝗ̄ſi
me ꝓditū extimabā. Cuius mali cāȝ mecū querēs
vix iuenio. Et iſaniā qdē illā aliqn̄ mihi cū alijs iu
uenib⁹ cōeȝ fortaſſe nō negē. Grates aūt deo meo
cuius gr̄a miſerū me de corpe mortis hui⁹ cū apl'o
liberabit. Et qd ad hāc miſerie ptē attinet:puto iā
liberauerit per Chrm dn̄m nr̄m. Jā a multis anniſ
ſed pfectius poſt iubileū a quo ſeptimuſdecim⁹ an
nus hic eſt. Sic me adhuc viridē peſtis illa deſeru
it:ut incōparabil'r magis odio mihi ſit ꝗ̄ fuerit uo
luptati. Ita ut quotiēs ea feditas in aīum redit:pu
dore ⁊ dolore pcitus cohorreſcā. Scit me Chrius

liberatoꝛ meus uerū loq:Qui ſepe mihi cū lachꝛy
mis exoratus flēti ac miſero dexterā dedit ſecūꝫ
me ſuſtulit.iuxta illud poeticū ſedibꝰ ut ſaltē placi
dis in moꝛte geſcā.Que cū ita eēnt:cur ex illo tpe
ad hāc etiā nūc etatē opinio me iuuēte falſa quoꝫ
delectauerit miroꝛ.imo ſtupeo cū legiſſem:iā a pue
ro apud Tulliū Catonis ſenis famoſiſſimā ſniam: — *Catoniſ ſnia p ciceronez dicta*
⁊ toto illi ſemp aīo ꝯſenſiſſem.ꝙ ſenectꝰ honorata
p̄ſertim tātā hēt auctēꝛ:ut ea pluris ſit/ꝗ̄ oēs ado·
leſcētie uoluptates.Tādē etiā atꝫ etiam cogitāti
nulla mihi cā rei huius occurrit:niſi ꝯſuetudo que-
dā qua ut bona nihil melius.ſic nl peius mala.Aſ
ſuetꝰ iuuenū me choris iſerere iuitus:in alteraꝫ ꝗ̄
uis honeſtiorē cēturiā trāſmigrabā.Jtaꝫ comple
xus ꝓfugā iuuētutē magno niſu herebā.Qua cū
nec ſeq poſſem:nec tenē ſini illā:⁊ ad ſenectutē no-
uā v̄ſus hoſpitā qꝺ miſerū ſuſpicabar fauſtū reppi
tātoꝫ fructuoſiorē hāc expioꝛ:quāto erat illa flo-
ridioꝛ.deinceps nec mētiri nec alieno mēdacio uti
amplius eſt opus.pudet iā negare uelle qꝺ neque-
am.nec ſi queā deceat qꝺꝫ ſi fatear infamie nihil:
gl'ie foꝛtaſſe aliqd hiturū ſit:non per ſe qdē.Nulla
eſt enim gl'ia ſenē eē.Sed ſi grauitas mētis:ſi con
ſtātia:ſi itegritas ſenſuū:⁊ pꝛo etate foꝛma coꝛpis
nō collapſa:neꝫ ſoꝛdida ut pleriſꝫ eſt ſenibꝰ . Si
poſtremo uel vite modeſtia ſeruatarū viriū:uel ſtu
dio iugi geſtiſꝫ rebus nō oīno pditi tpis laus ac-
ceſſerit.Quid iuuat canos occultare?Quid uelle-
re?Qui ubi ſemel icepis aut uellēdi oēs erunt:aut
irritis conatibꝰ deſiſtēdū.Quid nāe vim auferre
nitimur?Fruſtra id qdē.cum aliquādiu luctati eri
mus/ſuccūbemus.⁊ demētiā gigātea ſupis reſi-
ſtētē ius celeſtis opp̄met:⁊ diſſimulata ſe ſenectus
ꝓdet:⁊ ipꝛouiſa moꝛs aderit:nilꝫ aliud nr̄m nob̄
ꝯtulerit aduerſari:ꝗ̄ ut vincamur iſignius . Cedo
ego igiꝰ uolēs:ne coactꝰ cedā.Cedo inꝗ̄:⁊ manū
tollo nō foꝛtune ut Cicero:ſed nāe.cui ꝓꝛſus obſta
re nō foꝛtitudo/ſed amētia eſt.Nolim v̄o diutius
in me celare qꝺ ſemp in alijs ueneratꝰ ſum:ſenectu
tē dico.Quā app̄me uenerabilez eque pħi legeſꝫ
diffiniūt:ꝗ̄ꝫ bn̄ iſtitutis in urbibꝰ ueneratā ſemp
⁊ in honore hitā ſcimus.Diſtuli tn̄ nō iſicioꝛ:qua-
tū qui.Siqdē ad ſenectutis initiū qꝺ olim ad teip — *Qn̄ ſenectꝰ icipit*
ſum ſcribēs dixi:Cicero nr̄ ſextū ⁊ q̈drageſimum
Alij qnq̈geſimū.tardius oīum quos meminerim
Auguſtinus ſexageſimū annū ponit.foꝛte ideo ꝙ
foꝛtioꝛ illi eēt ſolidioꝛꝫ cōplexio.Negari enim nō
pōt in qnq̈geſimo eē nōnullos ꝗ̄ alios in ſexageſi-
mo ſeniores.qꝺ uel vite diuerſitas uel nāe efficit.
Ego v̄o qd facerē?has oēs metas exceſſeram:⁊ iā
plane horū oīum iudicio ſenex erā:differebā tn̄ ⁊
dicebā.Cur tā uarie terminos ſtatuerūt docti ho-
mines:niſi ꝙ qſꝫ in alio:qꝺ in ſe exptus eſt:iudi-
cat.qd ſcis aūt:an tibi ualidioꝛ ſit nā?Certe hacte-
nus p̄ter illū adoleſcētie florē pditū:⁊ iuuentutis
agilitatē:que p̄ma peūt in nobis inſignē nullā iceſ
ſiſſe mutationē:ſentis expecta igiꝰ:donec non ſcri
ptoꝝ maximeꝫ diſcoꝛdiū:ſed expiētie tuoꝫ rem
diffinias iudicio. Cum te ſenē ſenſeris:tūc nec pꝛi
us ꝓfitebaris ſenectutē.Sile iterim ⁊ itēde qd ta
citi ferāt anni.❡Sic amici de laxādis vite finibuſ
mutādiſꝫ cōfinibꝰ etatū q̈ſi de ꝓferēdis colūnis
herculeis meditabar.hodiernus dies qui natalis
eſt meus puicaciā hāc ifregit:meꝫ ꝙ p̄terita ⁊ uē
tura aīo metientē traxit ad calamū.hac pꝛeſertim
antilucana hora qua me in lucē editū:parentibꝰ ac
nutritoribꝰ meis in hoc ut in multis hita fide didi-
cerā.❡Tibi igiꝰ nō querēti ultro dicā qꝺ ⁊ tibi ali
is ſepe anxie querētibus obnixo ſilentio ſemp occu-
lui:p̄ter vnū nup aſtrologum in ea arte magni nois
cui ſcrupuloſe hoc admodū atꝫ acriter ueſtiganti
⁊ inde ut aiebat elicē moliēti an ſignificatori meo.
Jta enim uocāt:vite mee tenoꝛ ac fama ꝯgruerēt.
⁊ qs me ꝓgreſſus reruꝫ qs ue exitꝰ maneret.Dixi
tādē magis ut uel ſic ab illo expedirer ꝗ̄ ꝙ i libꝛis
ſuis de qbus ſcis qd ſentiā:⁊ cōſentis ut reoꝛ : uel
aſtris celi eē meas ſoꝛtes crederē.Que ut ſepe di-
xi:⁊ ſemp dicā ac ſpabo:in manibꝰ dei ſunt.Neꝫ
tn̄ ſola hec ꝯſideratio quam audiſti ꝙ.ſ.natalis ho
die meus ſit tātū viriū habuiſſet:ut me alijs iplici-
tū curis nūc ad calamū cogeret.Multi enim mihi
natales redierūt dies.neꝫ vnꝗ̄ adeo rerū labētiū
illecebꝛis cōſopitus fui:qn memoria vite fugacis
expgiſcerer:⁊ dicerē mecū.En moꝛtalis homūcio
anni ſpatio ſenioꝛ moꝛtiꝫ vicinioꝛ factus es . Alia
eſt ergo cōfeſſionis huius cā potētioꝛ:quā ni reſpu
is paucis expediā.❡Opinio quedā puetuſta ⁊ ip
ſa rei nouitate mirabilis:ſed ea que ad ꝓbationem
adduciꝰ rōne mirabilioꝛ.dicūt eni lōga obſeruatio
ne cōpertū.tertiū ⁊ ſexageſimū vite annū piculo-
ſum ualde gn̄i humano eē:uel iſigni calamitate ali-
qua uel moꝛte uel moꝛbo coꝛpis aut aī.Que cum
grauia ſingula:tn̄ grauiſſimū ultimū ſi tn̄ ⁊ ueruꝫ
eſt.Anni huius mlti meminerūt.Sed qui nūc me-
moꝛie ſe offerāt.A.Gelliꝰ in noctibꝰ atthicis:Ceſo — *A.Gel.*
rinus in libꝛo quē de ſeculis edidit:⁊ Juliꝰ Firmi — *Ceſoriꝰ*
cus mr̄nus aſtrologus:neſcio an ueriꝛ ceteris:ſed — *Juliꝰ fir*
ꝓfecto cūctis oꝛnatioꝛ:quos ego legerim:libꝛo q̈r- — *micus*
to matheſeos rē iſtā curioſius excutit rōnē affereſ
q̈ſi ipſa de re cōſtet planeꝫ ꝯueniat.❡Eſt aūt hec
rō quā p̄fatus ſuꝫ mihi mirabilē videri.Que quā-
ti ſit pōderis libꝛēt:qui hijs aīum curiſ applicuere
Ego enim ex equo fateoꝛ ⁊ rē ipſam ⁊ rei cām de-
ſpicio.dicit aūt vite annos ſeptimū ac nonū nāli q̈
dā ſed latēti rōne dānoſos ⁊ pnitiē ac diſcrimē pe
ſtēꝫ aliquā afferre moꝛtalibꝰ:⁊ huic fieri ait ut cū
⁊ ſepties nouē ⁊ nouies ſeptē vnuꝫ nūm efficiant:
duobꝰ infauſtis nūis in ſe v̄ſis:⁊ in vnū coeūtibꝰ il
lic duplex malū geminatūꝫ diſcrimē icidat.Atꝫ
ideo ex hijs ꝯſtās tertius ⁊ ſexageſimus annus in
famis ſit ⁊ a grais famoſo cognomine iſignitꝰ.ab
egyptijs v̄o androclas dictꝰ:q̈ſi effractoꝛ:ꝙ huma
nā frāgat debilitetꝫ ſubam. Adduntꝰ ⁊ diſcrimi-
nū hoc in tp̄s erūpētiū uaria noia accuſatiōes inſi-
die pegrinationes/ancipites/naufragia/incēdia ⁊
ruine/dāna/⁊ p̄imonioꝝ amiſſiones.vulnera moꝛ
bi/luctꝰ ac moꝛtes.Mine oēs hoꝛribiles:ſed hoꝛ-
roꝛē oēm ſupat quā ſupꝛa memorauimꝰ.egritudo
aī tāto peioꝛ hijs oībus quāto aīus coꝛpe eſt meli-
oꝛ:etſi ſuiſ careat bōis iſignioꝛ ſit iactura.❡Quiſ
tā impterritꝰ ut iſta nō metuat?Poſſem ad pauo-
ris cumulū circa hoc tp̄s icidētes ⁊ phōrū ⁊ ſcōꝝ
⁊ p̄ncipū ⁊ tyrānoꝝ moꝛtes iterſerē:ſed terrorem
minuē nō augere ꝓpoſitū eſt.Uix eni ulla ps etaꝫ
ab adoleſcētia in ſeniū erit que nō aliq̈rū moꝛtiū il
luſtriū rea ſit.Ego igiꝰ iſta nō metuo illi fidēs:qui
me ignarū in hāc vitā induxit ⁊ ab ipſis mr̄ni ute-
ri dilexit anguſtijs.ſueꝫ mīe cōplexus eſt radio
ꝙ me in finē pari mīa ꝓſecutus oppoꝛtuno tpe hic
educet:⁊ qui ꝯtēnētē ac peccātē nō deſeruit:peni·

têtê ac de ſe ſpantê ſe amātê pcantêq̃ non deſeret.
¶ Credo eqdê ꝙ que iſti terrifici hoies minantur
nō eueniêt: ⁊ uel bñ viuêti: uel bñ utiq̃ viuere cu-
piêti: ⁊ male vixiſſe toto aio dolêti: nullus vite ami
cus infelix erit. Et ſiqd hoꝝ forte accidat pter ulti-
mū illud qđ grauiſſimū dixi oia me etſi mors ipſa
fuerit adiuuāte illo de quo ſcriptū eſt. ⁊ ſi ambula
uero in medio vmbre mortis nō timebo mala quo
niā tu mecū es. Et iterū. nā etſi ambulauero in me
dio tribulationis dñe viuificabis me. forti aio la-
turū morteq̃ ipſam iter nālia poſiturū ſpe imorta-
litatis inſup ⁊ reſurrectionis adhibita. Quarū p-
mā boni ⁊ docti oēs habuerūt. Scđa maximi eti-
am caruerūt viri: ſola tñ ai vtute leti ⁊ itrepidi mo
riêtes oſtêderūt nobis nō mō nō ipoſſibilê: ſed nec
ualde difficilê mortis eē ɔtêptū. Tāta vo luce reb⁹
addita vide q̃ꝫ ſit turpis uere chriano hoi met⁹ mor
tis. ¶ Annū ego hūc imerito niſi fallor ifamem: ⁊
uel nouū nihil uel ꝓfecto nil terribile ſi vir fuerim
allaturū hac die ⁊ hac ipſa hora ſecurus ingredi-
or. Scito enim: ⁊ ſciāt ſiq erūt: qui tam humilê nō
faſtidiāt originê ſcire: me anno etatis huius ultime
que ab illo qui hāc mihi ſpem tribuit Ieſu Chro ⁊
initiū traxit ⁊ nomê. milleſimo trecêteſimo quarto
Ubi ⁊ q̊ tpe nat⁹ fuit Petrarcha die lune vigeſima Iulij illuceſcête cōmodū aurora
in aretina urbe in vico qui ortus dicit natum eſſe.
Que dies apud nr̄os publica ⁊ inſignis eſt nota:
ea ſcilicet ꝙ exules nr̄i qui ſe Aretiū Bononiamq̃
ɔtulerāt: hinc illinc ɔctis in vnū exercitib⁹ armati
die illa ⁊ ipſa ferme qua naſcebar hora anteq̃ ſol
iugis mōtiū erumpet ad portas pr̄ie uenerunt. ſiq
fors fauiſſet ferro exiliū ulturi. Iſq̃ aduêtus etſi i
efficax fuerit: q̄r tam magnis motib⁹ ⁊ igêti oia ter
rore cōcuſſerat neſcio qdê an adhuc e memoria ho
ſtiū elapſus: ſed uſq̃ ad hos ꝓximos annos vulgi
ore percelebris fuit. Hec eadê hodie ⁊ lune dies:
⁊ vigeſima eſt Iulij. Annus qui tūc erat q̄rt⁹ nunc
ſextus ⁊ ſexageſimus eſt. Mitte in digitos rōnes
duo ⁊ ſexaginta fluxerūt anni. ex quo vite huius i
quietū limê attigi. ⁊ hac die ⁊ hac hora ille horrê-
dus ut phibêt tertius ac ſexageſimus icipit. Sic ſi
uerū dicere ſolit⁹ es: nec iuuenū more aliquot ipſe
tibi quoq̃ nūc annos ſubtrahis. ego te in naſcendi
ordine nouê annoꝝ ſpatio añceſſi. ¶ Ecce tibi ami
ce diê pmū mee huius vite mortalis expoſui. ulti-
mū quoq̃ libêter exponerê: ſed ignotus eſt mihi.
Fruſtra Dauiticū illud igemino. Notum fac mihi
David dñe finê meū. Sed cū oēs dies meos: tū illum pre
ceteris regi ſeculoꝝ recōmêdo: tu illū diê ſi ſuper-
ſtes fueris: ut cupio ab amicis hijs meis qui hoc
vite ſtadiū meū currūt. cū uenerit ſcies: qbus ſemp
acerbus ſemp onerat⁹ ut Maro ait. dies ille vide-
Maro bit cū pncipio tñ fine collato. vite mee quātulacūq̃
fuerit pcipies breuitatê ⁊ dices illud erūnoſi ſenis
Iob hō nat⁹ de muliere breui viuês tpe replet⁹ multis
miſerijs. qui q̄ſi flos egredit ⁊ cōterit ⁊ fugit ue-
lut vmbra. Proide cū ex more nocte media ſurgê-
ti: hec mihi ſubito in aium ueniſſent: calamū feſti-
nus arripui ut ea tibi q̃ꝫ primū nota facerê: videbi-
mus pſtāte deo anni huius excurſum. Siqd infau
ſtū accidet doliturū te nō dubito. Si mors autem
mō nō turpis: ne doleas queſo neu querarís: ut eni
nihil eſt filio idignius q̃ꝫ parêtê ifamare: ſic nil hoi
diſſormius q̃ꝫ accuſare nām. Sin qd letius erit q̃ꝫ
ꝓmittit: gaudebis ſcio. ⁊ ego ipſe ſi me vita comita
bit anni in fine gratulabor tecū: ut cū Gaio oli aſel Gaius
lio Auguſtus ceſar apud quê etiā anni hui⁹ eſt mê aſelli⁹
tio: ꝙ hūc ſcilicet ſenectutis ſcopulum euaſero. Tu
rei exitū itêtus obſerua: qd ue mox tibi tuo tpe me
tuêdū aut ſperādū famoſeq̃ ſnie quāta ſit fides in
meo capite piculū fac. Et uale. ſeu viuim⁹ ſeu mori
mur nr̄i memor. Ticini. xiij. kl. Auguſti ad aurorā
¶ Ad amicos de ſenectute ꝓpa ⁊ ei⁹ bonis. Epa. II.

S Enui fateor. Idq̃ iā ampli⁹ diſſimulare et
ſi uelim nequeo: ⁊ ſi queā nolim. Gaudete
coetanei ſeu ad reſiſtendū ſenio fortiores:
ſeu ad occultādū igenioſiores: ſeu ad credêdū faci
liores ſpei uane que de fallaci ac fugaci orit iuuêta
Ego clam labêtis eui blāditijs nō credo. Gaudete
adhuc iuuenes qui videri vultis cedo ego. Iam tê
pus eſt. uacuūq̃ uobis locū linquo. Poſſidete illū
ptinaciter ⁊ tenete cyrographuꝫ etatis. Ex ꝓfeſſo
ſenex ſum. Ipſe annos meos in ſpeculo. Alij in frō Senct⁹
te legūt mea. Mutat⁹ eſt pmus ille oris hitus ⁊ le
tū lumê oculoꝝ meſta: ut aiūt: at ut ego ſentio leta
nube recōditū. come labêtes ⁊ cutis aſpior: totoq̃
vtice nix albeſcês adeſſe etatis hyemem nunciant.
¶ Grās aūt illi qui nos a pma luce ad ueſpam ⁊ a
pma etate in ſeniū ꝓſpectat ac regit. Ego in hoc ſta
tu nō ſolū ai vires auctas: ſed corpeū robur ad ſtu-
dia ſolita ⁊ honeſtos act⁹ nulla ex pte decreuiſſe ſê
tio. Nā ad alia iualidus fieri ⁊ gaudeo ⁊ nitor ⁊
etatê ipſam ieiunio/labore/vigilijs adiuuo. Qui-
bus oib⁹ quotiês ſic affect⁹ ſum: ut nihil turpe uel
cogitare libeat ul' iplere liceat. tūc ego Milone for
tior ⁊ Alcide de meo corpe q̄ſi de antiquo hoſte. q
multa mihi ⁊ grauia bella commouerit triūphare
mihi videor: iq̃ ai mei capitoliū via ſacra laurea-
tos currus agê. tū rebelles affect⁹ ac perdomitas
paſſiones in triūpho ferre iſidioſiſſimamq̃ vtutis
hoſtê reuictā nodis adamātinis duriſq̃ cōpedib⁹
uoluptatê. ¶ Itaq̃ mirabit fortaſſe aliqs: non hij
tñ qb⁹ tā familiaris eſt vtus: ut mirabilis eē deſie-
rit: nunq̃ꝫ hercle mihi gratior fuit vita q̃ꝫ dum cete
ris odioſa eē icipit. ſic me deus qui gradatim ꝓue-
xit ad etatê hāc. de hac mortali ⁊ uana ad illā uerā
⁊ eternā vitā ꝓuehat. ut ego pluris facio diê vnuꝫ
huius maturi tpis: qđ iuuenes fere oēs dictu mirꝫ Iuuêt⁹
⁊ cupiūt ⁊ oderūt q̃ꝫ illius floridi tpis annum tot uolubil'
fluctuātê aſſidue alterius motib⁹ ⁊ iuuenili uarie-
tate uolubilê utq̃ illud Marci Catonis apđ Tul-
liū uere qdê: lꝫ ipari vtute mihi applicê. ſiqs deus
mihi largiat ut ex hac etate repueriſcā: ⁊ in cui⁹ ua
gina ualde recuſem. nec vo uelim q̄ſi decurſo ſpa-
tio ad carceres a calce reuocari. Neq̃ enim vnq̃ꝫ
mihi ꝓbabit intellectus ille Uirgiliani vſus apud
Noniū Marcellū libro de ꝓprietate ſmonū. Pru Nonius marcel.
dêtiſſime inqt nr̄ Maro diê ptiês pmaꝫ ptê q̄ſi ei⁹
etatê puberê meliorê dixit nono libro. Nunc adeo
melior qm̄ ps acta diei. Prudêtiſſime inq̃ꝫ noui: ſꝫ
tu dictū nō prudêter iflectis. Nō de vita enim: ſed
de die Maro loqtur cui⁹ pma ps ſtomachi tumul
tib⁹ ac ſerotinis cōfuſarū rerū vinculis explicita:
⁊ imunis atq̃ ob id magnis cogitatib⁹ aptior dici
ſolet: q̃ꝫ q̃ꝫ ſobrijs ais atq̃ corpib⁹ ois ps diei ad oê
bonū opus apta eſt. ¶ At ꝙ ad etatê vniuerſaꝫ tra
here niteris. q̄ſi pma queq̃ ps ſit melior. ⁊ ſi ideꝫ
alibi Uirgilius multiq̃ alij cōſentiāt: ⁊ qđ ad cor-
pus attinet negari penit⁹ nō poſſit. Qđ ad aiuꝫ tñ
hoc eſt nobiliſſimā nr̄i ptê falſo dici. Nemo animi

cōpos eſt qui dubitet:niſi forte deliris ſenibꝰ hinc
ueniā damus.ꝙ nō ſuo id vitio patiant̄:ſed etatis
Solēt eni ut ſeſe excuſant:etatē imeritā accuſare:
⁊ morū culpā annis aſcribē:cū reuera nō ſit ſenuꝫ
delirare ſed ſape.Ut vͦo aliq delirēt imo ut multi p̄

Qui ꝑ-git q̄ nō dꝫ ꝑue-nit q̄ nō vult

uia etas facit.error vie termini parit errorē.Qui ꝑ
git qua nō debet ꝑuenit quo nō vult.Sic erroneaꝫ
iuuētā delira ſequit̄ ſenectꝰ.Cōtigue iuicē ⁊ cōne-
xe ſunt etates.⁊ ut p̄ma queqꝫ ſequētis iudiciū p̄-
fert:ſic queqꝫ ultima teſtimoniū ꝓhibet p̄cedentis.
oia fert etas ingt Maroneus paſtor.Et qͦd fateri
oportet eſt haud dubie uel aduerſa:uel oneroſa me
morie ſenectus:multitudine rerū ac pōdere pauco
rū facilis cuſtodia eſt.⁊ iopie argumētū ſua oia in

Nō de mēoria ſenum

ꝓmptu hēre.¶ Ceterū p̄mit ſenectꝰ memoriā non
opp̄mit nec extinguit:⁊ q̄uis ꝓmptior adoleſcen-
tis:anguſtior tn̄ ſenis eſt memoria pluriū recordat̄
ſed cūctātius.plura eni vidit:plura audiuit:plura
legit:plura didicit:plura uelut clauibuſ abdidit.⁊
multoꝝ dn̄m:multa negligē eſt neceſſe.multe illi
ſunt arcule diu itacte:⁊ locupletis in morē nō cun
cta que poſſidet ad manū hēt querēda ſunt:⁊ eruē
da ut que ſint repoſita nō amiſſa.Quibuſdā mor-
bus ingeniū memoriāqꝫ abſtulit.etas nulli.Nun-
q̄ꝫ ſapiēs iuuenis ob ſeniū delirauit.Sepe aūt inſi
piēs adoleſcēs in ſenectute reſipuit.Quos igitur
ſtultos ſenes videas ac deliros:ſtolidi iuuenes fue
rūt.Nulla eſt etatis culpa que accepit reddē.Aliū
eūqꝫ meliorē aliqn̄ facē laus eſt.Multa qdē locus
hic recipit.at nō tēpus.Expector alibi.Neqꝫ tn̄ fe
ſtinatio tota uetuerit.pauca de multis iferre:qbus
qd iter meā vulgiqꝫ ſniam iterſit aſpicias,.quiſqs

Nō qͦd dā exm

hec audies aut videbis.¶ Fuit mihi nūcqꝫ etiam
ſuꝑeſt.vnus ex hijs quos amicos vulgo dicimus
Qui ſi tot eēnt quot ferunt̄ melius viueret̄.hō iu-
cūdiſſimi ꝯuictus.Is cū ſemel ad me de more ue-
niēs cōſediſſet:circūſpiciēs domū nō amplā ſed in
genuā:ſupellectilēqꝫ nō aureā:ſed honeſtaꝫ.thala
mū vͦo nō tapetibꝰ ſericis ſed mūdis ⁊ candidis i-
ſtratū paleis.Erat eniꝫ hyems:⁊ clarū in angulo:
nō icēdiū ſed focū.cū deinde bibliothecā itrogreſ-
ſus ⁊ ſepe tacitus libellos nūare icipiēs diu nihil
ageret:magni illos extimās in quo certe non erra-
bat:mō aliud q̄ꝫ pecuniariū p̄ciū cogitaſſet.Arcu-
lā deniqꝫ ſpecioſiſſimā:ꝑegrini opis ⁊ amici mu-
nus alterius intuēs:atqꝫ auri plenā putās cuꝫ uel
natui ⁊ papyri ⁊ carminū plena eēt.Ad hec iſigneſ
amicitias ⁊ fauorē maxioꝝ hoiuꝫ reuoluēs aio q-
bus me munitū atqꝫ ornatū nouerat.⁊ hec ſingu-

Dionyꝰ Diocleſ

la ⁊ fortaſſe alia in vnū ꝯhēs meqꝫ fortunaſqꝫ me-
as nō aliter q̄ꝫ Dionyſiū dimocles admiratꝰ ſuſpi
rās ad poſtremū ait.Heu qd tibi oium deeſt p̄ter
vnū ſolū qͦd ſi adeēt oium fortunatiſſimus ꝑfecto
mortaliū fores.Id vͦo etſi aio p̄ſagirē qd itēderet:
ut id vnū tn̄ mihi notū faceret oraui.illo ad litterā
Dauitico uſus vͦbo.ſ.ut ſciā qd deſit mihi.quid ne
hoc eēt qͦd felicitatē meā anguſtaret:cui ſi forſitan
noſci cepiſſet aliqd remedij queri poſſet.Ad hec il-
le altiori ſuſpirio hoc ingt tale eſt cui nec tuo nec cu
iuſq̄ꝫ igenio ſuccurri pōt.Sola ex oibꝰ iuuēta de-
eſt tibi:huic ſubridēs.Noli inq̄ꝫ amice ſi me amaſ
flere ꝙ iuuenis nō ſum:fle potius ꝙ iuuenis fui.
Huc ex ordine dū ſolari hoiem icipio ⁊ docē eta-
tē quā ille miraret̄ iutilē ac ꝑiculoſaꝫ.Quā vͦo ꝯtē
neret utilē ac ſecurā.⁊ ſiqd in vita boni eſt:optimā
vite ꝑtē eē.Nō me diutius loquētē paſſus ſed ꝑin
de auerſatꝰ q̄ſi nouā ſibi hereſim ingererē collogo
ſe ſubtraxit.Et erat tūc p̄ualida vireſqꝫ etas:ſed iā
nō amplius laſciua nō florida.illi aūt viro bono:ſꝫ
idocto miſerū videbat̄ adoleſcētiā p̄teriſſe.¶ Et
hec qdē hiſtoria nūc in aium redit:ut ex vnius opi
nione vulgus oē detegerē.Unus eni cūctos error
hēt:vnū oēs ſentiūt.Qui ſi vitā oēm miſerā dice-
rēt forſitā nō errarēt:nūc errore miſerabili que mi
ſerrima miſerie huius ꝑs eſt:vnā illā feliciſſimam
opinant̄.Sed linq̄mus vulgus cū ieptijs ſuis:cu-
ius nō mō totidē ſunt errores quot cogitationes:
quot vͦba:quotqꝫ actꝰ:ſed tota vita error ac uanitaſ
eſt.Ipſi etiā docti ſepe hoies in hoc errāt ⁊ vulgi
ueſtigijs eluſi rectū iter deſerūt:ſic ut ⁊ matureſcē
doleāt ⁊ ſenectutē quā tot uotis pij illis parentes
exoptarūt magnis paſſibꝰ aduētātē horreāt ⁊ ado
leſcētiā ac iuuētā nō minori ipetu,ꝓfugas amplexi
hereāt.⁊ iuiti auellant̄ inqꝫ id ſemꝑ qͦd a tergo eſt
irrito deſiderio atqꝫ inani dulcedine retrahantur.
¶ Nec me negē in hac acie fortaſſis aliquotiēs fu
iſſe irreditura cupiētiū.Sed poſtq̄ꝫ ꝓpius acceſſi
ita mihi accidit ut hijs quos e lōginquo viſus fal-
lit.vidi enim formidabilia que optabaꝫ:optabilia
que timebā.Scit deus:ſcitqꝫ aius meus reruꝫ me
mor:⁊ cōſcius meaꝝ quotiēs fruſtra ſuſpiraſſe pu
duerit que redire nō poterāt:⁊ ſi poſſent oi nixu re
deūtibꝰ obſiſtēdū erat.Sed iō reputās iuuenū ut
cūqꝫ ſuſpirijs ueniā do:niſi quos vulgi furoribus
q̄ꝫ ſenū forte domeſticoꝝ ac prudētiū potius acqe-
uiſſe ꝯſilijs uenia reddidit idignos.Senes vͦo q̄s
alieni ꝯſilij nō egētes feciſſe oliꝫ res ipſa debuerat
adhuc adoleſcētiā ſuſpirātes q̄liū hodie plena ſūt
oia:ꝓrſus ⁊ idignos uenia ⁊ odio dignos puto.

Iuuēceſ iexꝑti

¶ Ad ſūmā ſane de oi etate nō iuuenū ſed ſenū de
bet eē iudiciū eorūqꝫ nō oium ſed modeſtoꝝ quiqꝫ
ais quoqꝫ ſenuerint.ceteri eni iuuenibꝰ imo ⁊ pue-
ris annūandi ſūt.Ueri igit̄ ſenes recti iudices ſūt
etatū:male eni qui iuuenes ſunt de rebꝰ iudicāt in-
exꝑti.ois aūt ſenex iuuenis fuit.Cōtra.nullus iu-
uenis ſenex fuit:aut futurus ue ſit nouit.Me iam
vnū ex idoneis iudicibꝰ ipſa etas ⁊ ni fallor eq̄ni-
mitas facit.Quid ſum ſcio.Quid erā memini:dū
etatis flore feliciſſimꝰ videbar uſqꝫ ad tediū nota-
tus digitis atqꝫ oculis multoꝝ:qͦd ⁊ nūc max ime
patior:ſed alio multūqꝫ diſſiſ̄i quodāmō:tꝑibuſqꝫ
collatis:⁊ ſi etas quelibet ſuas amaritudines ſuaſ
qꝫ dulcedines hēat:oibꝰ tn̄ ad librā actis tranqllā
⁊ placidā ⁊ honeſtā ſenectutē oibꝰ etatibꝰ p̄feren-
dā cēſeo.dixi ſepe ⁊ repeto haud ignarꝰ ꝯtra mul-
toꝝ totiuſqꝫ pene orbis ſniam me loq.Nec ſum ne-
ſcius ut ad curſum:utqꝫ ad ſaltū ad negocia ad la-
bores ꝓmptior robuſtiorqꝫ eſt iuuenū etas.Impe
tuoſior p̄terea atqꝫ feruētior:ſed neqꝫ cōſtātior ne-
qꝫ ꝯſultior in quo vulgus ipm mecū ſentit:neqꝫ in
quo ualde diſſentit aioſior.Cuius rei rō ſi querit̄ p̄
ſto eſt.Iuuenis enim uxorē ducē filios gignē opes
amicitias/potētiā/famā querē/uoluptatibus frui:
honoribꝰ iſigniri:diu viuē cogitat:que ꝑfecto me-
tū mortis aio afferūt:ꝓuidēti ad tā multa:tam ua
ria tꝑe opus eē:qͦd mors iteruueniens ablatura ſit.
Seni hec oia retro ſunt que ſeu iāꝑridē habuit at-
qꝫ ut fit uſum ſatietas cōſecuta eſt.ſeu illa qdē aut
ꝯtēpſit ut vilia:aut ut deſꝑata deſeruit.Quibꝰ ceſ-
ſantibꝰ vnū iā ex oibus cogitat bn̄ mori.ipſa mor-

S.Frã-ciſcus cto Frãciſci ſtigmata hinc p̄ncipiũ habuere Chꝛi-
ſti moꝛtẽ tã iugi ⁊ ualida meditatione cõpleri: ut
cũ eã in ſe iãdudũ aĩo trãſtuliſſet: ⁊ cruci affixuſ ip
ſe ſibi ſuo cũ dño uideret̃: tãdẽ ab aĩo in coꝛpus ue
rã rei effigieꝫ pia trãſferret opinio. ¶ Mitto illam
opinionũ peſtiferã vim: que totũ oꝛbẽ uaſtat atqꝫ i
ficit. ꝙ cũ pauciſſimis ⁊ ꝓpe iã nulli ſcia aut v̉tus
in p̄cio ſit cũctis fere moꝛtalibꝰ opes impia uolu-
ptates ſũma quedã ⁊ p̄cipua bona ſunt. Que res
vna maxime in has miſerias q̃s videmꝰ moꝛtalia
coꝛda p̄cipitat. qd h̃ enim niſi opinionũ infinita per
uerſitas: q̃ꝫ maloꝝ fontẽ oium qdã ponũt: nec pu-
to fallant̃. Sed qd lõginq̃: qd ue occulta ueſtigem
cũ domi inqꝫ oculis clariſſimũ ſit exẽplũ. Scis tu
quẽ medicine ars oium non dico maximum ne de
ignotis iudicẽ. ſed haud dubie famoſiſſimum nũc
hẽt: q̃ꝫ flebil̉r molliterqꝫ magna ꝑs egroꝝ leueſ q̃ꝫ
ferat angores. Audis q̃tidie miſerabiles illas uo-
ces. heu mihi afflicto quod ob crimen hec patioꝛ.
Quid feci? Quis vnq̃ꝫ paſſus eſt talia? Lõge ſunt
eqdem nec ignote herculis atqꝫ Pꝛomothei apud
Tullium querele. ¶ Sed tu multas audis q̃s nec
hij queruli nec de hijs agentes tragici cogitarunt.
Cũ iterea ſũmus ecce hoium nr̃i oꝛbis ingẽs ligu-
Nõ de dño ga-leaꝫ. rũ regnatoꝛ. Galeaꝫ vicecomes hic iunioꝛ cuiꝰ ad
curã te fama tui nois e lõginquo acciuit pleno iam
decẽnio podagrã nõ in pedibꝰ tm̃: vñ moꝛbi illius
nomẽ ori:̃ ſed in manibꝰ cubitiſqꝫ atqꝫ humeris: ⁊
toto coꝛꝑe patiat̃ acerrimã ita ut iã ꝑtes inferioreſ
obtoꝛpuerint ueriuſqꝫ ꝯ̄ctis imobiles nõ gradiẽdi
ſolũ uſu ſed effectu careãt ꝯſiſtẽdi. tã iuicto tñ hec
aĩo ꝑfert tãqꝫ ĩfracto ut cũ nos qui circa illũ uerſa
mur extremos ⁊ itolerabiles tã dilecti capitis do-
lores ſine lachꝛymis nõ cernamus: ſolus ipſe cru-
ciatibꝰ affectũ atqꝫ ꝯfectũ: q̈ſi alienũ ignotiqꝫ hois
ſuũ coꝛpꝰ aſpiciat: ⁊ aſtãtes in ſtuporẽ cogat illius
patiẽtie magnitudo mõſtriqꝫ iſtar ſit igẽtis: hoiem
delicatiſſimi coꝛꝑis ſũmis in delitijs enutritum. ⁊
qd̓ idignationẽ ac doloreꝫ minus foꝛti aĩo auxiſſe
potuerat: etate nũc etiã florida ac virẽti: iſuꝑ ⁊ dũ
mẽbꝛoꝝ obſeq̄o uſus eſt ꝑegrinationibꝰ multis ac
magnis necnõ bellis ⁊ armoruꝫ uſu ⁊ ludis eque
ſtribꝰ gl̉ioſum nõ ſiccis mõ oculis ſed ſerena frõte
in ſe illa ꝑpeti que ſani in alio meſti videãt gemen-
teſqꝫ. Interroga illos qui diebꝰ ac noctibus ei aſſi-
ſtũt. dicẽt nunq̃ꝫ uel dolẽtis iteriectionẽ uel idignã
tis accẽtũ ex ore eius auditũ: ſed hoc ſemꝑ. Mul-
ta mihi magnifica deus fecit. Si hoc vnũ incõmo-
dũ bonis tãtis immiſcuit: nihil eſt qd̓ de dño meo
querar. ſed ſunt plurima de qbꝰ grãs agã. Sit no-
mẽ dñi bñdictũ. Qua qdẽ eq̄nimitate tã iſolita ⁊
patiẽtia tã iſigni mihi fateoꝛ digniſſimꝰ videretur:
cui ualitudo ꝓſꝑioꝛ data eẽt: niſi ꝙ ifallibilis p̄ſen
tia oia examuſſim libꝛãs: ſepe difficultates coꝛꝑis
aĩe tribuit ad ſalutẽ. Neqꝫ v̉o patiẽtiã ſolã in tãtis
aſꝑitatibꝰ exhibet: ſed magnanimitatẽ quoqꝫ: con-
ſtãtiã: ꝓuidẽtiã: largitatẽ: ſollicitudinẽ mitẽ letis i
rebus impterritũ in aduerſis aium. ⁊ quo nihil eſt
mirabilius in hoc coꝛꝑis ſui ſtatu iterqꝫ rerũ motꝰ
⁊ foꝛtune minas vniformitatẽ ac ꝑpetuã alacrita-
tẽ. ⁊ que id genus neceſſaria nouit eẽ regnãtibus.
Quibꝰ ex rebꝰ illud Septimij ſeueri romani p̄nci
pis in hoc nr̃o luce clariuſ eminet caput impare nõ
pedes. ¶ Delectauit me de illo hactenus tecũ loq:
cuius nr̃m uterqꝫ v̉tutẽ diligit: moꝛbuꝫ odit: cui tu

oẽm ſiqua humano igenio fieri põt. Ego quã ſolaꝫ
poſſum uotis ac p̄cibꝰ opẽ fero. de quo idcirco ꝓli
xius agẽ ipſe mihi ꝑmiſi ꝙ ⁊ ip̄m ad nos ⁊ reꝫ ad
ꝓpoſitũ ꝑtinẽ ſum arbitratꝰ. vñ eni hec tãta diuer
ſitas. Illũ leuia muliebꝛiter: hũc grauia ferre viri-
liter niſi ex ea ipſa opinione de qua loq̄mur qua ſci
licet illi ꝑſuaſum ſit: dolorẽ oẽm magnã eẽ miſeriã
huic cõtra. nil niſi in aĩo miſerũ eẽ: in quẽ ſi ſe ere-
xerit nullũ miſerie: nullũ paſſionibꝰ adituꝫ patere.
Hec ꝓuide: que in coꝛpꝰ icidũt q̃ꝫuis amariuſcula
exꝑiũcta eẽ aĩ: mãmqꝫ v̉tutis difficilibꝰ gaudẽtis:
⁊ mollia quelibet execrãtis. deniqꝫ hinc extremũ
illud ꝙ alter triſtis ut magna ꝑs moꝛtaliũ. alter le
tus moriť: qꝛ videlicet cũ moꝛſ vna ſit opinio eſt di
uerſa. ¶ Uenio nũc ad ep̄l̉e tue ꝑtẽ alterã: que de
foꝛtuna eſt: cuius tu potẽtiã v̉bis exaggeraſ: nec tu
ſolus ſed fere oium igenia in hoc vnũ pari nixu ua
ria lꝫ aſſertione cõueniunt. Itaqꝫ Criſpus in omni
re dñari foꝛtunã ait. uellẽ v̉tutẽ excerpſiſſet. Cice-
ro humanarũ dñam rerũ dixit. Qua in re Uirgili
us ab illo quẽ in multis ſeq̄tur Homero eouſqꝫ diſ
ſentit: ut cũ apud illũ nuſq̃ꝫ ſit foꝛtune nomẽ ut ꝑhi
hẽt: ꝙ nihil illã eẽ cẽſeret. apud hũc nr̃m nõ noiata
potẽſqꝫ dũtaxat. ſed quodã loco oipotẽs etiam ſit
foꝛtuna. Nec me fugit quoſdã nr̃oꝝ ⁊ olim ꝙ ab
Auguſtino iuſtiſſime rep̄hẽſum eſt. ⁊ nuꝑ in celo il Augꝰ
lã poſuiſſe ceu numẽ aliqd̓ qd̓ mirari ſatis nequeo
niſi vulgi foꝛſitã ſequant̃ errorẽ. de quo Satyricꝰ Satyrꝰ
loquẽs. te inq̄t nos facimus foꝛtuna deã: celoqꝫ lo
camus. Turpe eſt aũt ſapiẽtiũ diſciplinã: ut ſeq̄ces
multos hẽat: ſeq̄ ueſtigia delirãtũ. a qbꝰ toto calle
diuertẽ ea demũ ſũma phia eſt. paſſim certe ml̉toſ
qui foꝛtunã ꝓpitiã nõ v̉tuti tm̃: ſed diuino etiaꝫ au
xilio añponant: ⁊ foꝛtune amici malint eſſe q̃ꝫ dei.
Q̈obrẽ nõ põt niſi magnũ aliqd videri. de quo ita
docti ſentiãt ⁊ idocti in multis diſſonũ humanum
genꝰ ita ꝯſonet. ¶ Quid hic dicã aut qd extimem
Nõ mihi qui de bona foꝛtuna iſcribit̃ Ariſtotelis Ariſto.
libellus ignotꝰ eſt. Nec Ciceronis illud oblitꝰ ſum Cicero
magnã vim eẽ in foꝛtuna in utrãqꝫ ꝑtẽ uel ſecũdas
ad res uel aduerſas. Quis ignorat? Nã ⁊ cum ꝓ-
ſpero flatu eiꝰ utimur ad exitꝰ ꝓuehimur optatos:
⁊ cũ reflauit affligimur. Sed cũ hoc ſit illud La- Lactãꝰ
ctãtij memini v̉ba iſta diſcutiẽtis. ꝑmũ eniꝫ inq̄t q
negat ſciri poſſe qcq̃ꝫ. Si hoc dixit tanq̃ꝫ ⁊ ipſe: ⁊
oẽs ſciãt. deinde qui etiã que uera ſunt dubia cone
tur efficẽ: hoc putauit eẽ clarũ: qd̓ illi eẽ debuit: uel
maxime dubiũ. Nã ſapiẽti aĩo falſum eſt. Quis in
quit neſcit: Ego v̉o neſcio. doceat me ſi põt que ſit
illa vis: qui flatꝰ iſte: ⁊ qui reflatꝰ. Turpe igit̃ ho-
minẽ igenioſum id dicẽ qd̓ ſi neges ꝓbare non poſ
ſit. Poſtremo ꝙ is qui dicit ad ſenſus etiã retinen
dos. ꝙ ſtulti ſit hois rebꝰ icognitis temẽ aſſentire.
Is plane vulgi ⁊ imꝑitoꝝ opinionibꝰ credit q foꝛ
tunam putet eẽ que tribuat hoibꝰ bona uel mala.
hec Lactãtij foꝛſan añ tp̄s iſerui ꝙ directe ꝓximꝰ
Ciceronianis illis aduerſa erãt. ¶ Ruꝛſum v̉o nõ
ſum neſcius Auguſtinũ ꝙ in oꝑe ſuo quodaꝫ ſepe
foꝛtuna noiaſſet: ſeſe poſtmodũ rep̄hendiſſe: ne ab Augꝰ
alio rep̄hẽdi poſſet. cõſulto id qdẽ ac ꝓuidenter ut
reliq̃. Ceterũ vir ille ſciſſimus ⁊ de ſacris agẽs re
bus: nõ imerito ꝓphanũ foꝛtune nomẽ exhoꝛruit.
Ego aũt pctoꝛ ⁊ utrũqꝫ ſecularibꝰ olim ſtudijs oc
cupatꝰ: milicẽs nomẽ hoc litteruliſ meis iſeruiſſe vi
deoꝛ: nẽpe quo ⁊ vulgi oꝛa ⁊ doctoꝝ libꝛos hoiuꝫ

plenos nouerā.qn etiā adeo me nois huius nō pe-
nituit:ut nouiſſime de utriuſqȝ fortune remedijs li
bellū ſcripſerim:nō fortunā duplicē ſed bifrōtē ſta
tuēs de quo libro qd alijs videat̄ eoꝝ ſit iudicium
qui audierint aut legerint.Ego ex quo ad exitū du
ctꝰ eſt nec ex illo ꝓfunde aliqd deguſtaui nec expi-
ri fuit quātū meis ipſe ꝯſilijs adiuuarer:eo tn̄ mi-
hi ꝓbatior factꝰ eſt:quo illū qbuſdā magnis igeni
is gratū ualde ⁊ optatū ſenſi.❡De hac igit̄ re taȝ
trita cuius ut dixi nō mō ſepiſſime mētionē feci:ſȝ
etiā noiatim ſcripſi q̄ȝuis vulgatū ⁊ publicatuȝ lo
quēdi morē ſecutꝰ id fecerim:ꝙ mihi ad vulgares
ſepius q̄ȝ ad ph̄os ſermo eēt.de hac inq̄ȝ in archa-
no mei pectoris ubi multa ⁊ nota mihi cū populo
lis eſt:qd uere ſentiā ſepe breuibꝰ attigi:q̄ſi eminꝰ
vibrās mee aciē q̄liſcūqȝ ſnie:⁊ nūc qm̄ cogis ex-
preſſiꝰ attingēdū de quo fateor:ut de alijs multis
aliquāto libētius audirē.ꝙ ⁊ utilius id reor ⁊ tu-
tius.ſed iterrogationē tāti viri diſſimulare non po
tui.Scio igit̄ ut audiſti magnos viros ſcripſiſſe de
fortuna ⁊ me puū ſcio.nomenqȝ iſtud ⁊ ſecularibꝰ
ſcriptoribꝰ uſitatū nec itactū ſacris.❡Teneo Au-
guſtinū ipm̄ dū de fato ageret:qd̓ neſcio an ideȝ ꝙ
fortuna an ꝯſanguineū ſit illius : iter multa dixiſſe
niſi forte fatū a fando dictū itelligamꝰ ideſt aliqn̄.
nō enim abnuē poſſimꝰ eē ſcriptū in lr̄is ſcis ſemel
locutꝰ eſt deꝰ.qd̓ eni dictū eſt ſemel locutꝰ eſt.itelli
git̄ imobilr̄ hoc eſt icōmutabilr̄ eſt locutꝰ.hac ita-
qȝ rōne poſſemꝰ a fando fatū appellare:niſi hoc no
mē iā in alia re ſoleret itelligi:quo corda hoiuȝ no-
lumus iclinari.Et eodē libro ꝓrſus ingt diuina ꝓ
uidētia regna cōſtituunt̄ humana.Que ſi ꝓpterea
qſq̄ȝ fato tribuit:qr ipſam dei uolūtatē uel ptātem
fati noie appellat ſniam teneat:linguā corrigat.Et
ſi hercle ſic accipiat̄:ego quoqȝ magnū qddā ⁊ in-
Maro eluctabile fatū ut Marō ait ſeu fortunā nō inficior
Si eni tā magna tāqȝ urgētia p̄ncipū mortaliū ſiūt
p̄cepta:q̄ȝ maxima extimanda ſint diuini oris edi-
cta:etſi nō poſſe eqdē fata mutari : ſed trahi poſſe
Homerica p̄mū:poſt Uirgiliana ſit fictio . uere tn̄
nec mutari nullatenꝰ nec differri queūt.nec vis ul-
la:nec fuga:nec tergiuerſatio:nec dilatio locum ha
bet.At ut vulgus nec exigua lr̄atoꝝ quoqȝ hoium
ps accipit fortune nomē.clare fateor:nec idocti ue
reor ifamiā credē me nihil eē fortunā.❡ Queres
forſan in p̄mis facti mei rōnē qui de eo ſcripſerim:
qd̓ ul̓ ſcirē nihil eē uel crederē.Rn̄debo me de for
tuna qdē nihil:ſed de remedijs cōtra illā que for-
tuna dicit̄ ſcribētē collegiſſe que mulcē uel augere
De fortuna humanū aiuȝ viſa ſunt.Que qm̄ vulgo fortuita di
cerent̄ nomē antiquū tenui ne lectorē v̓bi ꝯtrouer-
ſia deterrerē ⁊ ſcriptis alienarē ⁊ ſcribēti.❡Scio
ego ꝑſuaſum publice:quotiēs forte quid accidit ⁊
abſqȝ appentibꝰ cauſis.Sine cā eni ꝓrſum nihil ac
cidit:id eē fortuitū:eāqȝ fortunā dici.Exēpli cā:pr̄
familias ꝑegre ꝓfecturus ⁊ nulli fiſus theſauruȝ
humi infodit:qd̓ rediēs iueniret.iuitqȝ nec redijt.
Lōgū poſt tp̄s ruſticus terrā fodiēs:aut fundamē
tū iaciēs architectꝰ id reꝑꝑit.nō hoc ille mēte ege-
rat.nō hoc iſte querebat.ſed ille ut theſaurū abſcō
deret.hic ut agꝝ coleret:ſeu domū ſtrueret.Fortu
na ingunt fuit amboꝝ.illiꝰ ut ꝑderet.huiꝰ ut iueni
ret.Ego hāc rē multis aptiſſimā nō diſcerno.Euȝ
qui theſaurū abdidit patrēfamilias fuiſſe ſcio.euȝ
qui architectū uel agricolā qd̓ reꝑꝑit aurū uel ar-
gētū uel tale aliqd:quo reꝑꝑit uomerē ſeu ligoneȝ
quo illū ageret manuſ:brachia:boues:ſtiuā:⁊ que
ſunt gn̄is huiuſce.Uadit aliqs uel bononiā ut ſtu
deat:uel ut oret romā:nō expectatos in latroneſ la
pſus/occidit̄.Reuertebat̄ ab exilio Marcellus ⁊ Mācellus
leto aio p̄riam repetebat:ſed ab hoſte ipio p̄uētꝰ oc
cubuit.Talis erat ingunt hoꝝ oium fortuna.Ego
v̓o adoleſcētē ſtudioſum ⁊ deuotū ꝑegrinū ⁊ utri
uſqȝ iter.⁊ p̄terea ciuē bonū imeritūqȝ exulē ⁊ exi
lij locū mithilenas ⁊ athenas cedis ⁊ latrones at
qȝ hoſtes obuios ⁊ mucrones ⁊ icurſus ⁊ ictus ⁊
ſanguinē:⁊ oino res ipſas atqȝ actꝰ agēteſqȝ ⁊ euē
tus rerū video.hec iter quero fortunā de qua ſ̄mo
eſt nihil iuenio p̄ter nudū nomē.Nā ſi ipſe rerū ac
cidētiū iopinus ac ſubitꝰ euētꝰ fortuna dicit̄.Que Fortūa qd ſit
diffinitio nōnulloꝝ eſt:ſatis ex hoc ipſo rei v̓itas ni
ſi fallor elicit̄.Hoꝝ eni ⁊ ſil̓ium euētꝰ qs eſt alius
q̄ȝ vulnera ⁊ mortes ⁊ ſpolia:quoꝝ auctores nec
fortuna nec fatum nec oino alij q̄ȝ hoies ueri ſunt.
hijs atqȝ alijs iductꝰ fortunā ꝑ ſeipſam nihil eſſe
dicētibꝰ aſſentiri cogor.de quo ne aliena mihi tri-
buā a multis iter quos ab hijs quoꝝ ſuꝑ memini
Auguſtino ⁊ Lactātio firmiano iſtitutionū libro
⁊ argute ſatis ut arbitror ⁊ fidelr̄ diſputatum eſt.
❡Bn̄ igit̄ ⁊ pie chrianiſſimi illi fr̄es pro ueritate
cōprehēſi torquēdiqȝ ac mactādi cū fortune mētio
nē iudex ipius feciſſet:breui ac p̄ciſa nec minus ue
ra ſnia fortunā chrianos neſcire ꝓfeſſi ſūt.Quos
magnoꝝ hoium fulcit auctas.Nā ut ſileā duos il-
los quos pauloan̄ nō ſilui:qui hoc ip̄ȝ ſepiſſime re
plicāt:⁊ Ambroſio fata nulla.⁊ Hieronymo nec
fatū nec fortunā eē viſum video.❡Ad ſūmā ergo
ſermo mihi vulgaris ut itelligar de re ipſa hoc iu-
diciū meū eſt.ſi fortaſſe nō ſat vulgare.nō ſat ph̄i-
cū piū puto idqȝ mihi ſat eſt.Qd̓ qdem ſepe mihi
olim dictū ſepe ſcriptū:nunq̄ȝ tn̄ aptius.Sētio eni Opinio poete ꝺ fortuna
neqȝ ꝯriā opinionē de cuius ptāte p̄mū diximꝰ hu
manis affixā p̄cordijs:⁊ alto errore radicatā extir
pari:nec loquēdi morē publicū mutari poſſe.atqȝ
ideo pacē querēs:nōnunq̄ȝ loqr ut plurimi:ſentiā
ſemꝑ ut pauci.Sin fortaſſis utar ſepe aduerbijs a
fortuna dictis:cū fortunā ipſam nihil eē dicaȝ.Si
ergo uerior illa ſnia.Neqȝ eni tāti archani diffini-
torē me ꝓfiteor:eoꝝ.ſ.qui uolūt ut aliqd ſit fortu-
na:uel ꝓuidētia ipſa dei occultis hoi ſed ſibi notiſ-
ſimis cāis agēs atqȝ agitās res humanas:ſeu qd̓
qbuſdā placuit:ꝓuidētie miniſtra:⁊ diuinarū uo-
lūtatū executrix quedā:neſcioqȝ cū ſcriptū ſit.ipſe
dixit ⁊ facta ſunt.Sed ſi ita eēt:nulli dubiū q̄ȝuis
opinio itra hoiem ipm̄ ſit.fortuna aūt exteriꝰ opi-
nione illā tn̄ eē ualidiorē.Nēpe ⁊ opinioni ⁊ aie:
cui illa iſit opinio ⁊ corꝑi ⁊ rebꝰ oibꝰ imꝑantē dixi
ecce qd̓ occurrit ex tꝑe iter occupationes multas:
⁊ libros nullos ⁊ curas itineris totꝰ aio in id v̓ſuſ
doctis oibus an̄ alios tibi amice rei huiꝰ certiore
iudicio reſ̄uato.ſiqd cōpertū mihi p̄ſcripſeris am
plexurus.Uale.Ticini qnto idus nouembris.

❡Ad Luchinū deuerme eqtem ueronēſem ꝯtra tur
chos ꝓfectum exhortatio ad reditū. Epl̓a.IIII.

t Enes/ut arbitror memoria:nunq̄ȝ mihi tu
um hoc iter placuiſſe.Q̄ȝuis eni in ſe piū ⁊
iuſtis ex cauſis ſuſceptū:nō ſat tn̄ aut preſi
dijs:aut ea que p̄mū in bellis p̄cipue locū tenet:ꝓ
uidētia circūfultū ab initio viſum erat.Qd̓ nō eēt
ſi ut nuꝑ aduerſus rebellātē cretā p̄mus : ſic nun-

aduerſus aſyriā dux eēs:ſed nō ita eſt. Illic eni tu is:hic alienis auſpicijs rem geris. Itaqꝫ magis ac magis indies mora mihi inuiſa ac ſuſpecta eſt tua. Neſcio enim qd iſoliti metꝰ icidit quē irritum celi tes uelint. Iā mihi tñ ut uerū fatear:in auguriū ṽ git. Scis q̄ꝫ fragili ſtamine pēdēt res humane.neqꝫ aer ille neqꝫ comitatꝰ neqꝫ cure tue ꝯueniūt nāe ¶ Redde te nobis ⁊ ꝓpera oramus.oīs dies anno lōgioꝛ expectāti eſt. Redde tuoꝝ oculiſ exoptatā lucē. Aufer aīs deſideriū tui iugi deniqꝫ nos pauore libera.uanoutinā:graui tñ ⁊ iā certe nimiuꝫ diuturno.ueni ergo. Nā ſi iuiſti ut cederes iuidie: qđ magni aliquotieſ fecerūt viri.ecce tibi illa iā cedit. Si faſtidio idētitatiſ:ſatis ſupqꝫ iā uariatū eſt Sin multa vidēdi ſtudio. Qđ neceſſariū claris futuris viris:clari qdā viri extimāt: ⁊ iā multā certe rerū areā lōgāqꝫ iā nactꝰ occaſionē externorū plenus tp̄s eſt:ut nr̄i viciſſim deſiderio teneare.demū quolibet aīo hinc abijſti.de ꝓpoſiti tui ſūma dubium nulli ſuus. Que ꝑfecto alia nō fuit:q̄ꝫ ut quotidiano illo tuo more te meliorē faceres. Iā melioꝛ factꝰ redi ⁊ uale. Ticini.iiijº.idus decēbꝛis.

¶ Ad Jacobū de ṽme de Luchini pr̄is obitu. Ep̄.V

o Inſidioſa ſepius ſoꝛs hoīum quā foꝛtunā uocāt: ⁊ blāditijs fallax.ſed iterdū minax quodqꝫ eſt factura p̄nūciās.hoc nūc more ultimo uſa eſt mecū ſiue ulla ſiue altioꝛ ptās:de q̄ queri nephas. Nihil iſidijs actū eſt.vulnꝰ hoc fateoꝛ diu an̄ ꝓuiderā. Sed ipēdentia euadē difficile eſt.p̄ſertim que ita in alterīꝰ manu ſunt:ut nulle nobis in hijs ptes uel igenij uel induſtrie ſint relicte. Hoꝛrebat aīus meſtis augurijs: ⁊ toto coꝛpe ꝯtremiſcēs:cogitabā ſemꝑ odioſam mihi magnanimi tui pr̄is abſentiā ſempqꝫ p̄ſagiēs:metuēſqꝫ qđ accidit ne ſcilicet rarū illud nr̄e etatis ⁊ pr̄ie nr̄e decus cuiꝰ ꝑs etherea celo debita erat: ⁊ nūc reddita eſt. terreſtris italie atqꝫ atheſi nobis pꝛo hac pte ultia trax ebꝛus atqꝫ euximꝰ eriꝑent. Suꝑ quo nō tacui gn ⁊ illū ⁊ funeſtā morā lr̄is ac nūcioꝝ linguis increpui. Sed foꝛtaſſe nec ipſe aliud poterat: ⁊ inuictos humeros impioſa neceſſitas atqꝫ inſtātis ruine pōdus urgebat. Sic erat in fatis ingt Naſo.immo ṽo hec uolūtas dei erat:ut qui a p̄ma adoleſcētia iuſta arma ſemꝑ iduerat:expeditiōe nouiſſima ꝯtra hoſtes fidei pꝛo pietate ac religione ſuſcepta. honeſtiſſima oīum ſciſſimaqꝫ militia: ⁊ armoꝝ uſu optimo defuncti aīus:ad illū cui tot claras victorias debebat:ṽtute armatꝰ ac triūphaturus aſcēderet. Quoqꝫ illū ꝑueniſſe cōfido:felici laboꝝ fine inuēto quoꝝ ſibi nullas ferias ṽtꝰ dabat. ⁊ qm̄ moꝛtaliū moꝛtes flere:ut olim.iā nec etatis nec ꝓpoſiti mei eſt:felicitati ego ſue gratuloꝛ dānū meū tacitus meſtuſqꝫ p̄tereo. ¶ Lr̄am qdē tuā fili legi acri q̄dā ⁊ amara dulcedine talis amici multa mihi ſuſpiria renouātē. Cui te ſil'imū fieri opto ⁊ ſꝑo. Inqꝫ hoc ſūmo ut ſtudio niti uelis hoꝛtoꝛ ac depꝛecoꝛ Sic amicos eni oēs meqꝫ in p̄mis magno gaudio cōplebis atqꝫ efficies:ut tali filio ſuꝑſtite tātus pr̄ plane nobis redditꝰ videat̄. Neqꝫ ṽo tibi ut multiſ difficilis ad gl'iam via eſt.hēs domi ducē queꝫ mireris:quē ſeq̄ris:cuiꝰ ad imaginē te ꝯfoꝛmes. Hēs an̄ oculos ſpeculū memoriā viri illiuſ icomꝑabiliſ ac ṽtutū oīum exēpla domeſtica. Pꝛonū opus ad exēplar icoꝛruptū ſcribē.ultimū eſt ne oſſa illiꝰ ex quo amicis manibꝰ trāſuecta biꝫātion atqꝫ honorifice ibi recōdita didiciſti meo ꝯſilio ampliꝰ moueātur.ſed in celis q̄eſcente aīa illa in terris inqꝫ urbe regia cōquieſcāt. Tu fili chariſſime teqꝫ tuāqꝫ domū viduā ſolare: ⁊ per ueſtigia tāti pr̄is age viriliter ⁊ feliciter. Uale. Ticini.vº.idus iunias.

¶ Ad Donatum apennigenam grammaticum de penitentia ⁊ ad hanc efficacibus ſanctorum libꝛis.

Epiſtola.VI.

d Ue qdē nuꝑ ep̄le tue diuerſis diebus a te ſcripte:neſcio an ⁊ date etiā:ſimulqꝫ mihi reddite nec ſine gaudio ꝑlecte ſaliuā exciuerūt ſcribēdi plurima:ſed occupationū memoꝛ p̄ſſi ipetū.vna de mea qdē re familiari:que qm̄ nimiſ vna mā eſt ſeoꝛſum ut mos eſt meꝰ ad illā rn̄debo. Altera ṽo tuo de ſtatu erat:illo inq̄ꝫ ſtatu qui ſolus eſt tuus:p̄ter quē cetera oīa ⁊ bꝛeuia ⁊ caduca ſūt ⁊ nutu uoluunt̄ alteriꝰ. Nō eni iā foꝛtune tribuam qđ ſoleo ne mihi aduerſer:hoc vnū uerū ⁊ ꝓpꝛiuꝫ tuū bonū eſt:qđqꝫ excipi tibi niſi ipſe ꝯſenſeris nō pōt. Aīe ſtatū dico penitētia quo nil de te poſſeꝫ letius audire ac ꝯfeſſione purgatū ſalutifera.de qua re multa olim a ſciſſimis viris dicta ſunt. Et nunc foꝛte aliqd a pctōre hoīe dici poſſet:ſi quātū aī tantū eēt ⁊ tp̄is. Faciā ṽo qđ eſt ꝓrimuꝫ ⁊ peculiare occupatoꝝ oīum atqꝫ iopū:qui quos ope nequeūt cōſilio adiuuāt amicos. ¶ Accede aīo parūper:aſſum tibi nō longe:ut argiuis quondā ducibꝰ illa infelix apud ſtatiū nutrix:ſed p̄nitidi mōſtratoꝛ fontis aque ſalientis in vitā eternā.nec uereboꝛ ne me meus iterim ſerpēs ledat.cꝑ ⁊ mihi nullus arthemorus ⁊ mitridaticū eſt optimū:ꝯtēptꝰ. Qđ p̄ſtare ipſe nō ualeo vn̄ accipias dabo: ⁊ ad illud btiſſimū ac deo amabile par hoīum te remittā quos gaiuicē pius amoꝛ hic nexuit ⁊ nūc deo charitas eterna cōnectit.libēter ego etiā ſcribēs aut loquēs iungere ſoleo Ambꝛoſiū ſcilicet atqꝫ Auguſtinū ſacratiſſimas aīas ⁊ opoſiſſimas celeſtis faui ac diuini apes eloquij.hij enim de hoc qđ nūc agit̄ hoc eſt de penitētia ſingula ſcripſere uolumina qbuſ nihil utiliꝰ ad ſecurū iter vite huiꝰ ⁊ alteriꝰ ſpem. ¶ Eſt ⁊ Auguſtini opus aliud qđ ꝯfeſſionū dī tredecim diſtinctū libꝛis. Quoꝝ in p̄mis nouē ab extrema infantia ac mr̄no lacte vite totiꝰ errores ac pctā oīa. In decimo aūt adhuc ſuꝑſtites peccati reliquiaſ ⁊ p̄ntē tūc vite ſue ſtatū. In ultimis aūt tribꝰ dubitationē ſuā de ſcripturis ſepe etiam ignorātiā ꝯfitet̄. Qua cōfeſſione doctiſſimū pene oīum qui fuerint ſi qđ eſt mihi iudiciū ſe oſtēdit. Hūc libꝛū itēto deuotoqꝫ aīo legere ſi in cōſuetudinē deduxeris ſpero te pijs atqꝫ ſalubꝛibꝰ nunq̄ꝫ lachꝛymis cariturū uerecūde qdē:ſed exꝑtus hoc dixerim.ut eniꝫ ductu eius quē diligis ad hāc fidētioꝛ lectionē ueniās.ſcito illū libꝛū mihi adituꝫ fuiſſe ad oēs ſacras lr̄as. Quas ut humiles ⁊ incōptas ac ſecularibꝰ ipares ⁊ nimio illarū amore ⁊ ꝯtēptu harū ⁊ opinione de me falſa atqꝫ ut bꝛeuiter ⁊ hoc ipſe peccatum meum fatear:inſolentia iuuenili ⁊ demoniaco ut intelligo clareqꝫ video nunc ſuggeſtu:diu tumidus adoleſcēs fugi. Is liber me mutauit eatenus non dico ut vitia pꝛima dimittereꝫ que uel hac utinam etate dimiſerim.ſed ut ex illo ſacras lr̄as nec ſpernerem nec odiſſem.immo ṽo me paulatim hoꝛroꝛ ille mulceret: ⁊ inuitas aures recuſanteſqꝫ ad ſe oculos traheret. Deniqꝫ ut amare litteras illas inciperem ⁊ mirari ⁊ querere:atqꝫ ex eis lꝫ minꝰ

Ebꝛus

Naſo

De ambꝛoſio ⁊ Augno.

floꝝ forſitã:at ꝓfecto plus fructuũ q̃ ex illis alijs
antea tã dilectis elicere. Neq̃ vo dignũ erat:nulla
ex pte chꝛianũ hoiem Auguſtini elogo mutari:cuȝ
ut ipſe dicti opis libꝛo.iijº.meminit ciceronianꝰ eũ
adeo mutaſſet hoꝛtẽſius. ¶ Has cõfeſſiones ſi ali
unde non iuenis:ego tibi exẽplar deſtinabo ut uel
ſic boni tui pticeps ſiã: q̃uis ut puto ꝓpingus ti-
bi ſit apud iſignẽ illũ pb̃m:uerũ theologũ ac magi
ſtrũ:cuius tuarũ in altera lr̃arũ mẽtio erat.uel ger
manũ eiꝰ ⁊ ꝓfeſſione vite parẽ ⁊ ſcie.duo uere lu-
mina ſue religionis Auguſtini nomẽ h̃ñtis:ac regu
lã ⁊ patauine geminũ urbis decus eximiũ:q̃s mi-
hi nõ mea gdẽ:ſed illoꝝ vtꝰ ſpectata cõciliat:quo-
rũq̃ ſniaȝ de me q̃uis nõ tã iudiciariã q̃ pĩnã plu
ris facio q̃ detractoꝝ oium vipeas linguas ac ſibi
la quos quotidie in meã famã plures certe q̃ cre-
didi ⁊ vñ nõ credidi:nec ni fallor merui feruidũ i
uidie virus irritat. Sȝ de hoc alibi ſepe multa:qd
meſtus dixerim cogẽte mã. Nunc ultro bꝛeue hoc
ad calamũ uenit:atq̃ idignationiſ auxilio ne repel
lerer obtinuit:vndecũq̃ aũt ad manꝰ tuas liber il-
le ꝑuenerit poteris ſi placebit ⁊ rebꝰ ꝯſentaneũ vi-
debit:vnũ ex hijs que olim in libꝛis ipſe meis ſco-
laſtica curioſitate ꝑſcribẽ ſolebã:meũ diſticon in ꝑ
moꝛdio eiꝰ apponẽ. Id vo eſt huiuſmodi.hũc celer
ad fontẽ deſerta ꝑ arida ꝑgat. Quiſq̃s eget lachꝛy
mis qbꝰ ipia crimina tergat.hec hactenꝰ. ¶ Scri-
pſere ⁊ alij multi res ad ſalutẽ utiliſſimas:de hijs
loquoꝛ nõ que ſcia iplẽt: ⁊ ſepe inflãt:ſed que deuo
tione humili humanũ aium accẽdũt ut collatiões
patrũ ⁊ patrũ vitas. Quarũ alique nõ pietate tm̃
ſed eloquẽtia referte miris modis ⁊ lectorẽ adiu-
Athaꝰ uãt ⁊ delectãt. Qualis eſt Athanaſij Antonius.
Cuius vita ꝑlecta multis ꝓfuit ad imitationẽ vite
Quid ni aũt cũ Auguſtino ut ipſe in octauo cõfeſ-
ſionũ refert uel audita ꝓfuerit. Qualis eſt. Et Se
ueri Martinus. ⁊ Hieronymi Hilarion. Eiuſdẽq̃
uel Ioãnes egyptiꝰ:uel Paulus pmus heremita:
quẽ placẽ tibi admodũ ſenſi.nec imerito. Eſt enim
neſcio an deuotũ an diſertũ magis opuſculũ. Ne-
Ioãnes q̃ in hoc nũo ptereũdi duo ſunt Ioãniſ criſoſtomi
Criſoꝰ deuotiſſimi libelli. Quoꝝ alter de reꝑatione lapſi
de cõpũctione coꝛdis alter iſcribit. Qui qm̃ dinu-
merare oẽs lõgũ eſt tibi:cũ uoles in nr̃o armario-
lo pſto erũt. ¶ Hijs ut delitijs aſſueſcas uelim: ⁊
hijs aium cibis paſcas. Mihi eteni crede nulliſ in
hippocraticis anphoriſmis tãta egris ſpes ſalutis
aut tã certa remedia. Nec te terreat utilis ꝯſilij di-
latio. Satius eſt ſero q̃ nunq̃ reſipiſcẽ.imo vo nil
qd bñ fiat ſero fit. Etſi enim nõ careat mora ꝑicu-
lo:cedit illud tñ accedẽte remedio.qd ſi efficax eſt
ſerũ utiq̃ nõ eſt.moreq̃ ſecũ ac ꝑiculi finis adeſt.
Señca Tragicũ illud aio reuolue. Naȝ ſera nunq̃ eſt ad
bonos mores via. Quẽ penitet peccaſſe pene eſt i-
nocẽs. Piũ vbũ etiam ſi a catholico diceret. ¶ Ꝯ-
ꝯuictũ ſane meũ tibi amicitiãq̃ utilẽ dicis ad ſciaȝ
ad vtutẽ ad hãc ipſam deniq̃ vite mutationẽ ⁊ cõ
feſſionis ac penitẽtie amorẽ. Uellẽ uere diceres ⁊
foꝛtaſſis ut eſt cecitas amãtiũ uerũ putas:cũ ꝓfe-
cto pter raros nudoſq̃ lȝ fidos monitꝰ.horũ nihil
tibi uel fuerim uel eẽ potuerim. Sũt fauille aũt in
ais nr̃is cinẽ terreſtri obrute ⁊ uelo carnis abſcon
dite:q̃s cũ ſpũſ qui ubi vult ſpirat flãdo exciuerit:
fomite amoris ⁊ ſpei celeſtis adhibito ſacrũ ſubi-
to ſurgit incẽdiũ in hijs maxime qui ꝓpꝛiũ ſtatum

⁊ ꝑicula vite pñtis itelligũt qbus ego te amice cõ
numero. Tu diuini opis me in ptẽ uocas:eẽm uti-
nã tibi meiſq̃ oibꝰ uel doctrina utilis uel exemplo
Neutrũ ſum:uereoꝛq̃ uere ultimo potiꝰ ſinu dam
noſus. Tuq̃ hoc ipſe ſi dimota parump amoriſ nu
be que magnis quoq̃ iudicijs officit per obſtanteſ
tenebꝛas oculũ figas ſole clariꝰ videbis. Nõ hec
care mihi libẽs dico:libẽtius uel tacerẽ uel gl̃iarer
etiã ſi liceret. Sed nihil eſt vitate potẽtius illa me
hinc cogit. Inde aũt amoꝛ tui ne ſcilicet tuis in re-
bus rectꝰ iudex in meis tacito me labaris. ¶ Po-
ſtremo qd urgẽte ſtilũ charitate dixiſti.ad opes ti
bi quoq̃ nõ nihil nr̃am amicitiã cõtuliſſe tale fuit.
ut non magis admirationẽ mihi q̃ riſum pareret.
Ergo ego tibi ad diuitias ꝓfui:cui etſi nõ pecuniã
ac pecunie radiceſ:curã:ſollicitudinẽ ac tp̃s eripui
quẽ a plateis urbiũ ſepe ad ſolitudinẽ ⁊ in ſiluas.
ſepe a negocijs ad ociũ traxi. Cui oẽs eque feſtos
dies feci. Cui deniq̃ ⁊ cõtẽptũ deſidem ⁊ exigui
amorẽ: ⁊ gẽtis ſtudiũ: ⁊ ad ſũmã totũ meum gelu
domeſtice incurioſitatis affricui. Itaq̃ an h̃ vnum
ludẽs dixeris:an ꝓꝛſus in rõne rei familiaris erra
ueris icertũ hẽo. Certe me duce diues nemo quod
nouerim:ſed nõnulli paupes facti ſunt. Qui ſi redi
tus pateat:diuites iterũ fieri nolint. Sed ut i te de
ſinã dij pcoꝛ leta oia ſi diu tñ ſil' viuimꝰ q̃q̃ nullũ
hic diu.loquoꝛ aũt de diuturnitate moꝛtaliũ.uere-
oꝛ ne tu in finẽ iure optimo de me dicas qd de pce
ptore ſuo Anthiſtene cynicũ diogenẽ dicẽ ſolitũ le Dioge-
giſti. Ipe me aiebat mẽdicũ fecit ex diuite: ⁊ ꝓ am nes
pla domo in dolio fecit habitare. Uale ſeu tu diueſ
ſeu paup nr̃i memoꝛ. Ticini q̃rto idus iunias.

¶ Ad Fredericũ aretinũ d notoꝝ modeſtia. Ep̃.VII

m Agnã ꝑua ex ep̃la tua delectationeȝ cepi.
Summꝰ illi lepos ac feſtiuitas ierat:qdq̃
hijs multo eſt meliꝰ:nõ exiguũ ſane mẽtis
idiciũ. Soꝛte letꝰ atq̃ cõtẽtus tua es. Nil huma- Cõtẽtꝰ
nis in rebꝰ utilius:nullus rectioꝛ ad ſalutẽ trames ſõte ſua
Regna enim ⁊ impia opeſq̃ ⁊ potẽtiã optare om
niũ:aſſeq paucoꝝ eſt. Optare aũt qd aſſeq nequeaſ
qd eſt aliud niſi qd hẽas faſtidiẽtẽ iefficaci aiuȝ la
bore ꝯſumẽ? ¶ Tu ergo qd mediocri ul' tenui q̃qȝ
gaudeas ſtatu laudo ⁊ ꝓbo teq̃ hijs moribꝰ ditio
rẽ cẽſeo:q̃ ſi creſi atq̃ Alexãdri opes iopes fragi-
lẽq̃ potẽtiã aceruaſſes. Sic eni qua per hoiem fie
ri põt ut vulgariter loq̃r foꝛtune ad te aditũ pcluſi
ſti cuiꝰ ut vides vitare illi ipetũ nequẽ. Mirum di
ctu potẽtie domitrix inſolẽtiſ ibecillitate humili re
tũdit:more ignis qui in obiectũ maiꝰ acrius ſeuit
adẽptione leniẽdus obſtãtiũ:ſeu etiã extinguẽdus
¶ Foꝛtuna ergo hec que dĩ nõ theſauros nec mu-
nitas arces nec iſtructas claſſes:nec ꝑualidos hoꝛ
ret exercitꝰ:qn hijs potiꝰ irritat atq̃ accẽdit quoꝝ
totiẽs ſe victricẽ meminit:atq̃ vñ ſibi clarioꝛ nunc
etiã ſit triũphus: At frugalitatẽ:modeſtiã:foꝛtitu-
dinẽ:cõſtãtiã timet:a qbꝰ victam ſe ſepiſſime recoꝛ
dat. ¶ Sic tu vitã quã multi ſpnerẽt: ⁊ querelis i
anibꝰ onerarẽt:eq̃nimitate ac patiẽtia nõ mõ tole-
rabilẽ ſed iucũdã efficis ac felicẽ:ut nil hẽt ꝑegria
tio hec nr̃a miſeriꝰ:ſic nil coius q̃ querelas. Pau-
ca ſunt fateoꝛ in hac vita:qbꝰ placẽdi cãe magne i-
ſint. Sed hoibus natis humana oia uel accepta ul'
minime certe flebilia eſſe debẽt. Magne auteȝ par
ti hoium nihil oium placet:niſi quod uel aſſequi ne
queunt uel ſeruare:hinc indignationes ireq̃: ⁊ de

ſua ſorte cuilibet querimonie imortales. Erūnoſi-
or ſane eſt iter delitias meſt⁹ ac querulus q̄ȝ in ſup
plicibus: aut pauptate tranqllus. Quales multos
fuiſſe ⁊ audim⁹ ⁊ vidimus. Tot demū iter miſos
atq̄ȝ igratos ille ſolus eſt felix deoq̄ȝ grat⁹ ⁊ ſibiip
ſi ꝓpitius: nō qui uel qcqd optat adipiſcit̃: uel qc-
qd adept⁹ eſt ꝓpriū atq̄ȝ ꝑpetuū hēt. Id enim nul-
li vnq̄ȝ obtigit. ſed qui uel qcqd euenerit ſic aſpicit
q̄ſi vnū illud optauerit: uel qcqd amiſerit ſic cogi-
tat q̄ſi amiſiſſe ſit meli⁹. ¶ Bn̄ igit̃ facis: nec ſemel
tm̄: ſed bis bn̄: q̄ȝ ſortē tuā let⁹ amplecteris: ſic ⁊ il
li eqdē p̄ciū queris: ⁊ qetē tibi: hoc nimirū eſt for-
tunā ſiq̄ eēt uel ſupare uel fallere. Magnas illa ti-
bi diuitias ſi negat: qn ⁊ has ſpnas ⁊ paupertate
tua gaudeas negare non potuit. Negat turbidos
urbiū honores: Quin rure ſolitario ⁊ agreſti dele
cteris vita p̄ter te vnū: nemo tibi ꝑripiet. Tecū cō-
tra illā v̓tus militet: hac fret⁹ nullo uſq̄ȝ certamine
vinci potes. Quā oipotētē enim apud poeta nr̃m
legis: ipotētē atq̄ȝ ifirmā obiecta illi v̓tute reperieſ
Nulla enim te hercle potētior q̄ȝ ipatiētia ⁊ molli
tie ſit humana. ¶ O felix ⁊ meo qdē iuidioſe iudi-
cio: qui ſemotis urbiū plateis: ⁊ ſupboꝝ duris ci-
uiū liminibus dimiſſis: tibi redditus nemorūq̄ȝ ⁊
agroꝝ dulce ſilētiū nactus es humilēq̄ȝ plebecu-
lam ⁊ iuſtitia regis ⁊ ſtilo laudas. nec imerito: etſi
enim acri ſub iudice / nemo bonus / mali oēs: ita tn̄
aut minus mali: aut certe quos cōſtat mali ultimo
diutius boni. Igit̃ hijs cōuiue letus ut facis. tecū-
q̄ȝ feliciter agi credito ꝙ ad tp̄s ſaltē triſti diuituz
atq̄ȝ vmbroſo ſupcilio: ꝙq̄ȝ in primiſ mōſtruoſe ue
ſtis: ſeq̄ȝ indies trāſformātiū habituū ludibrio libe
ratus es. Que ut' fugeres nō apēninus mō mōtiū
mitiſſimus ſed athlas tibi uel caucaſus adeūdus
fuit. Populū tuū ferme oēm vna ueſte ꝯtectū atq̄ȝ
ꝯtētū vides: niſi feſta luce forſitā in terga paucorū
quos uel etas uel rei ruſtice pitia p̄mos fecit albo
interdū color acrius ſucceſſerit. vides duros calce
os nō pedis impedimētū ſed auxiliū. maſculas to
gas vides: frigus arcētes tegēteſq̄ȝ que tegi docu
it nā: nō inſanias has nr̃oꝝ iuuenū: qōq̄ȝ eſt deſpa
tius ⁊ nr̃oꝝ ſenū vult⁹ mō tegētium ⁊ pudēda nu
dātiū: qbus nō eſt ſatis infectū atq̄ȝ opp̄ſſuz ꝓbris
oibus aium hēre niſi oculos alienos ificiāt ac fati-
gēt. hijs iraſcor: hijſq̄ȝ iratū amatorē uerecūdie de
uz ſpo de qbus me ubiq̄ȝ: ne qcq̄ȝ queri ſcio: nec de
ſino tāta eſt indignatio tāq̄ȝ offenſus eſt ſtomacus
ſpectaculi feditate. Quā maxime ob cām tuū rus
tuūq̄ȝ tibi ociū inuideo: eoq̄ȝ magis ꝙ ſepe diuq̄ȝ
illud exptus peccatoq̄ȝ uerius q̄ȝ fortuna mea ur-
gēte in aduerſum lapſus. utriuſq̄ȝ niſi fallor ſtatus
extimator idoneus factus ſum. ¶ Certe tu oculos
nunc ſobrio paſcis obtuitu puriſq̄ȝ aures uocibus
utraq̄ȝ mihi diuerſa ſors eſt. ego ſupbos tumidoſ-
q̄ȝ de nihilo atq̄ȝ elatos ciues atq̄ȝ aduenas tu hu-
miles humo itētos cernis agricolas. Ego lites cla
moreſq̄ȝ furētiū ⁊ tubas ⁊ timpana. tu mugit⁹ bo
um labētiſq̄ȝ riui murmur ⁊ querelas uolucrū au
dis philomenā p̄mus ueris nūciā auditurus. Ego
in urbib⁹ ⁊ quo moleſtius nihil auinio meo eſt iter
turbā ⁊ q̄drigas p̄mor. Tu in ſiluis ⁊ collib⁹ iter
inocuos greges ocioſus ac pro libito uagus erras
⁊ frōdētes ramos ⁊ gēmātes palmites: ⁊ prata ri
dētia reduci mox viſurus ariete. Mihi totius an-
ni facies pene vna ꝯcurſatio ⁊ lutū ⁊ puluis ⁊ ſtre

pitus ⁊ lubricuz ⁊ cloace. Hee ſunt urbiū delitie.
Quid hinc aliud ſpes. Redeat lz nō aries mō ſed
taurus: ledeiq̄ȝ fr̄es nudi roſea inter ſerta laſciuiāt
Nō tollunt̃ urbana faſtidia ſed mutant̃. At ruris
facies ſemp amabilis ⁊ igenijs appetēda nobilib⁹
ſeu hyemis aſpitas dulciter horrida feris alitibuſ
q̄ȝ captādis opoſa: ſeu uer floreū uagis aptū ac ꝓ-
cliue diſcurſib⁹: ſeu meſſiū parēs ⁊ amica vmbris
eſtas arida: ſeu diues atq̄ȝ vuidus autūnus agre-
ſtes uario exercet in ope: iſtātiſq̄ȝ brume p̄uius in
mōtibus paſtas oues ad ap̄ca reducit habitacula
hic arator ſedulus: hic uenator deuiuſ clamoſuſq̄ȝ
anceps. hic imobilis tacituſq̄ȝ piſcator. hic fontes
⁊ flumina ⁊ nimpharū chori: ⁊ ſpecus ⁊ nemora
⁊ muſarū diuerticula. Et ad ſūmā tn̄ q̄litate ip̄a re
rū multipliciū tuz uarietate dulciſſima eſt vita illa
de qua olim dum ea frui licuit: non pauca diſſerui.
¶ Unū qd̄ feſtiue admodū lr̃arū tuarū finis atti-
git intactū liq̄ſſe uoluerim: ne qd ꝓrſus in tuo tibi
rure diſpliceat. Cū ex oibuſ nēpe que ibi ſunt ſobri
am honeſtāq̄ȝ pcipias uoluptatē. vnus ut itelligo
nō pdius mō ſed pnox ac ꝑpetuus clāgor te anſe-
rū ingetat. Hēt nō inficior auriū laborē hec iprobi
tas. offendūt qetis ſilētijq̄ȝ auidos: ⁊ anſeres ⁊ ci
cade ſtridule in ramis. ⁊ rudēteſ in paſcuis aſelli ⁊
que ſūt huiuſmodi. Sz in p̄mis ieptiſſim⁹ in triuijſ
vulgi fragor ac ſtrepit⁹. Nulla enim uſq̄ȝ belua cre
de mihi tedioſior vulgo eſt. Cetera tn̄ fere oia uel
hyeme uel noctib⁹ ſaltē ſilēt. Quedā v̓o noctib⁹ im
portuna luce ferias agūt: anſerinū iuge tediū: ſz qd̄
facile pferas: ſi in aium redierit clāgore anſeris ex
citatū quōdā capitolij defenſorē irrūpētes gallos
nr̃is ab arcib⁹ arcuiſſe: idq̄ȝ ob meritū multis poſt
ſeclis auiſ hui⁹ effigiē illic argēteā extitiſſe. ¶ Qd̄
an illi excubitricis eximie famā queſierit an ꝙ ha-
ud dubie vigilātiſſimū ſit aial / nō noui. Inſup idip
ſū an kalend. nouēbrib⁹ geſtū ſit. Atq̄ȝ hic iſta quā
cernim⁹ die illo anſerū celebritas funeſta ꝓceſſerit:
mira utiq̄ȝ ſi ſic eſt excubiarū merces: nouū premij
gen⁹ mors. An ex h̄ tn̄ ꝙ eo tpe opimior eſuiq̄ȝ ap
tior cib⁹ eſt: rurſus icertū hēo. Sz utrūuis hoꝝ opi
nemur. hec ꝓfecto ſaluberrima cogitatio atq̄ȝ hu-
iuſce tedij remediū erit optimū. Qd̄ nup dū de re
medijs ſcriberē caſu fortaſſe ideo p̄termiſſum fuit
ut hijs ad te nūc lr̃is iſertū ſingulariter. nūc tibi eſ
ſet utile: ut. ſ. quotiēs ales illa p̄ſertim noctib⁹ ſtre-
pit putes te ad reſiſtēdū vitijs excitari: ⁊ cōfeſtim
arma corripias. Arma inq̄ȝ nō que apd̄ eoliā achil
li mulciber aut enee: ſed que itus in aia celeſtis tibi
faber excuderit. Neq̄ȝ v̓o minores tibi extimes vi
tioꝝ iſidias atq̄ȝ iſult⁹ q̄ȝ galloꝝ Mālio. Proinde
nō anſerē ſed angelicū tubicinē ſtrepuiſſe credito:
quotiēs nocturn⁹ anſer icrepuit: ⁊ te obſeſſuz ⁊ cir
cūfuſos hoſtes acerrimos mūduz: carnē: demonia
recordare. teq̄ȝ per tenebras ac dumeta reptātib⁹
obuiū fer armatū. de quo alibi plurib⁹ tibi in pn̄s
iſta ſuffecerint hoc addito ut quotiens ore anſeris
exprect⁹ hoſtib⁹ tuis diuina ope ex altiore ai pte re
ſtiteris: arcēq̄ȝ defēderis nihil hic tibi ſed totū illi
tribuas de quo ſcriptū ē. Nō dormitabit neq̄ȝ dor
miet q cuſtodit iſrl̃. Et iterū. Niſi dn̄s cuſtodierit
ciuitatē: fruſtra vigilat qui cuſtodit eaz. Et rurſus
Obumbraſti ſup caput meum in die belli: ne qua
te maius gl'ia ut Manlium ne qua bn̄ geſte rei cō-
ſciētia atq̄ȝ hinc oriēs excellētie appetitus e ſerua

Anſeriſ uox a g allis lib auit ſel' romam

ti capitolij rupe deijciat.Uale.

¶Ad Joānem boccatium de anno etatis.lxiijº.fru-
ſtra infami. Epiſtola.VIII.

a Nnus eſt hodie ⁊ ambito ȥodiaco ſol re-
petijt leonem:ex quo tibi frater epl'am illa3
ſcripſi qua ſecurus ipſe mei ſollicitū te for-
taſſis fecerim.⁊ ſi ut uerum fatear magis me ſecu
rum iugis meditatio ⁊ quem illa mihi īgenuit ꝯtē
ptus mortis ieuitabilis effeciſſet:ꝗ̄ ꝙ ea de ꝗ̄ tūc
ſcribebam aſtrologoꝝ cōminatio ꝓrſus ꝯtēptibi-
lis uideret̄.Neqꝫ ideo rurſus hoc dixerim ꝙ illo-
rum nugis plus fidei hēam ꝗ̄ ſoleo.ſed qꝛ memo-
ria p̄teriti tp̄is uera ne an falſa neſcio.an ni fallor
uera ⁊ obſeruatio quāta in tam ꝑuo nūo annoꝝ eē
potuit ꝓpe mihi pſuaſerāt ex ꝑte uerum eē qꝺ di-
ceret̄ ſeptimum ſcilicet ac nonum annum vite ho-
minū moleſtos alterius inſultibus ⁊ noue aliqd ca
lamitatis aduehere.ſed an tertius ⁊ ſexageſimus
ex hijs cōſtās geminato diſcrimine duplo terribi
lior ut hij uolūt eēt nō eque mihi pſuaſum erat:mł'
toqꝫ minus eſt hodie.in me ꝯ̄rium ope gr̄e celeſtis
expto.¶Tūc vͦ ſupſtitionis illius aſtrologice ꝑ-
te altera nō in totum liber ⁊ in rei exitum intentus
expectādum anni finem cēſui:utqꝫ tibi ſollicitudi-
nem breuiorem facerem.epl'am illā diu poſtꝗ̄ ſcri
pta ⁊ ſignata erat ad te mittere diſtuli:quo timere
de me tardius incipes.Expectatꝰ finis ecce adeſt.
annus ille terribilis ꝗ̄lis fuerit.futurus ue alijs ſit
ipſi iudicēt:mihi ſalubris ac iucūdus fuit.raro vn
ꝗ̄ corꝑe ſaniorem etate ꝗ̄libet me fuiſſe memini.ꝓ
uatim aduerſi nihil icidit.publice vͦ duo ꝓſperri
ma per hos dies euenere:ita dico ſi ſtabile atqꝫ ꝑ-
petuum alterum fuiſſet:alterūqꝫ futurum eſt.Illō
enim trāſijt.hoc pēdet.¶ Siqdē Petrus Cypri
rex alexādriam cepit in egypto:magnum opus ⁊
memorabile nr̄eqꝫ religionis in imēſum amplificā
de fundamētum ingēs ſi quātum ad capiēdam tā-
tum ad ſeruādam urbē animi fuiſſet.Qui ſibi cer-
te nō defuit ut fama eſt:niſi ꝙ comitatꝰ eius ex trā
ſalpinis maxime gētibꝰ collectus:melioribꝰ ſemꝑ
ad p̄ncipia rerum ꝗ̄ ad exitꝰ illum in medio p̄cla-
riſſimi opis deſerētes:ut qui pium regem nō pieta
te ſed cupiditate ſequerent̄:collectis ſpolijs abiere
pijqꝫ uoti impotē auari uoti cōpotes fecere.¶Ad
hec romanus pōtifex/uere inꝗ̄ pōtifex romanus:
honorifice noiandus Urbanus qntus.Quē ut au
dire potuiſti anno altero:libera qdem ſed fideli epi
ſtola cūctātem increpueram:hoc p̄n̄ti anno eccl'iaꝫ
Chr̄i que ab ortu meo uſqꝫ ad hoc tēpus inter bur-
degales ⁊ pictauas uaga:iterqꝫ carpētoraces aui
nioneſqꝫ nouiſſime cōſenuerat atqꝫ torpuerat.illa
de fece eruit:⁊ ad ſedem ꝓpriā reduxit:magni ac
multiplicis p̄ncipium boni:niſi illud qꝺ eccl'ie ſan
cte ſpōſus auertat bonoꝝ hoſtis incōſtātia labefa-
ctet.hactenus tm̄ eo gratius fidelibꝰ aīs quo inſꝑa
tius.vidi certe qꝺ videre nunꝗ̄ fateor ſꝑaueram:
ſemꝑ optauerā:dignum eſt:ut ⁊ boni huius aucto
ri totius eccl'ie ꝯſenſu pio meis uocibꝰ grates agā
idqꝫ iam meditor ⁊ felicem annum hūc imerita li-
berem infamia.quodqꝫ in alternis epl'e fine ꝓmiſe
ram tecum gratuler amice:nō ut imortalis qdem:
ſed ut anno huic terrifico ſupſtes:ipſe enim irredi-
turus abijt me relicto.Qui ut me mortalē noui:ſic
⁊ illud ſcio ꝙ tertio ⁊ ſexageſimo anno etatis ia3
nō moriar cui hodie ꝗ̄rtus ⁊ ſexageſimus natalis
eſt dies.Nam ut vides Auguſti ceſaris utor vͦbis
cōem ſenioꝝ oium tertium:ſexageſimū annu3 eua
ſimus.Nō deos aūt ut ille/ſed deum oro:ut mihi
quātūcūqꝫ ſuꝑeſt tp̄is/id ſaluis nobis ſuperſtites
amici traducē liceat in reip.qꝺ ille ait ⁊ multo ma
xime aiarum nr̄arum feliciſſimo ſtatu.Uale.Tici-
ni.xiijº.kal'.auguſti.1367.ad auroram.

¶Explicit liber octauus.

¶Incipit liber nonus.Ad Urbanū papā qntū Gra
tulatio ꝓducta in ſuas ſedes eccleſia:⁊ exhortatio
ad perſeuerantiam. Epiſtola.I.

I N exitu iſrael de egypto do-
mus Jacob de ppl'o barbaro.
Facta eſt i celis gratulatio an
geloꝝ:atqꝫ in terris hoiu3 pio
rum.Ecce pr̄ btiſſime beaſti:
qꝺ in te eſt chr̄ianum populū.
Jā nō ultra uagabit̄.aut dn̄3
aut vicarium dn̄i ſui querēs:
ſed illū in celo ſurſum:⁊ in aia
ſua itus.qm̄ utraqꝫ ſedes dei eſt.hūc in terra ⁊ i ꝓ
pria ſua ſede repiet:illa inꝗ̄ ſede quā dn̄s p̄elegit:
in qua ⁊ viuēs vicariꝰ p̄mꝰ ſedit:⁊ moriēs reſedit:
Orbē nr̄m ſerenaſti:⁊ ꝗ̄ſi ſol oriēs lōge noctis al-
gorē ſil' ac tenebras effugaſti.¶O felicē te cōſcia
tā p̄clari opis.Feciſti qꝺ iā ipoſſibile hoi videbat̄
S3 deus ꝓculdubio tecū fuit.Is qui ait apl'is.Si
ne me nihil poteſtis facē.hoc in te rarū ⁊ eximiu3
ꝙ cū deus ipſe amator ⁊ ꝯditor humani gn̄is mł'
tis imo oibꝰ ſe offerat ab oibꝰ fere repellit̄.Mun-
dus caro demonia ſuꝑbia uoluptas ac neqtia op-
p̄ſſere aioſ:ut aſſurgē porrigēti manū deo nequeāt
¶Tu ibecillitatis ꝯſcius humane:nō mō nō repu
liſti dn̄i celeſtis auxiliū:neqꝫ tibi ad aurē cordis ſa
lubria iſpirātē ꝯſilia ſp̄ū3 extinxiſti:ſed iuocaſti eū:
ſcio pijs p̄cibꝰ lachrymiſqꝫ potentibꝰ celū flectere.
Quas cū ille qui nullū in ſe ſꝑantē deſpicit auribꝰ
atqꝫ oculis ꝑcepiſſet ⁊ poſcēti opē laturꝰ aduenīſ-
ſet exiſti ei obuiā ⁊ manu p̄hēſum dn̄m tuū itimo
in thalamo fidelis aie deuotione humili ſuſcepiſti.
Idqꝫ ſecretiꝰ ne compto aduētu regis gl'ie ſui ⁊ tui
hoſtes obſtreperēt:⁊ ut ſoliti ſūt piū ſanctūqꝫ p̄nci
piū ipedirēt.Inde ubi ſecū in ſilētio deliberās que
agēda eēnt in illo tuo nobili ⁊ gl'ioſo ꝓpoſito ꝯfir-
matꝰ es:in aptū exiēs illo duce magnū opꝰ aggreſ
ſus ſuꝑ oiu3 ſpe3 magnificētiſſime ꝯſumaſti.¶O
iterū te felicē:o felicē diē qui te mr̄is ex utero i lu-
cē edidit ⁊ ceu benignū ſydus aliqꝺ mūdo dedit.
Nūc uerus mihi:uere ſūmꝰ ac romanꝰ es pōtifex
uere urbanꝰ:uere Petri ſucceſſor:uere vicariꝰ Je-
ſu Chr̄i.Eras ⁊ an̄ nō īficior ptāte/dignitate/atqꝫ
officio.Nūc qꝺ eſt optimū uolūtate/pietate/atqꝫ
exercitio.Neqꝫ eni aut uolūtas ſanctior:aut puri-
or pietas eē pōt hoi ꝗ̄ tibi eſt:ſempqꝫ fuit ut puto
Sed nūc ita rebꝰ ipſis eminuit ut iā nemini eē poſ
ſit occulta.Neqꝫ a quoꝗ̄ ꝓmptiꝰ poſſet aut cautiꝰ
in actū deduci:ſine quo qdem ſterilis eſt uolūtas.
Quinque pōtificū ſtatu pariū nō aīs:⁊ ſexaginta
uel eo amplius annoꝝ negligētias vnꝰtu diebꝰ pau
ciſſimis emēdaſti.¶Permitte mihi oro te:qui pre
ter tuā bn̄dictionē nihil ex te cupio nihil peto ſine
adulationis ſuſpitione pleno ore laudare:qꝺ ple-
na dignum laude cenſeo memor quanta cum liber
tate arguam quod reprehenſione dignum iudico:

paruus uermis:nō modo terrarum dn̄os:ſed duo
illa mūdi luminaria duoſqꝫ illos gladioſ iuſtitie ſe
pe olim ⁊ teipm̄ nuꝑ hoꝝ alterū ita pupugi:ut aut
multa eēt fides:aut multa dementia.huius ultimi
iudicium aliorum ſit.ego mihi fidei ſum cōſciꝰ:op
to ut bn̄ eāt res humane ut q̈s in ſtatu peſſimo vi-
uēs vidi in optimo moriēs relinquā ſi quo fieri po
teſt mō.Qđ certe poſt deum niſi per te atqꝫ illū al
teruꝫ tꝑalia moderātem nullo mō fieri poſſe video
aut ſpero.ꝓfecto aūt ſi pūgere audeo cur vngē me
tuam.Utrūqꝫ enim medice manus eſt ꝓpꝛiū.utrū
qꝫ ego pari fide facio.⁊ ſi neutro foꝛſan idoneus.
¶ Eqdeꝫ lꝫ pauca didicerim/multa legi:multa eti
am in hoc vite ſtadio decurrēti viſa mihi uel audi-
ta cōmemini.⁊ Chꝛm̄ teſtoꝛ ueri deum nihil me vi
diſſe vnq̄ꝫ uel audiſſe nr̄o geſtuꝫ euo.neſcio an ⁊ ni
hil etiam legiſſe qđ hijs tuis excellētiſſimis actibꝰ
cōparari queat uel intētione uel ꝯſilio uel effectu.
Magna pars ꝑ̈ncipum:⁊ qđ meſtus dico:magna
quoqꝫ ꝑs p̄ſuluꝫ nil p̄ter ſeipſos ac utilitates ſuas
ac ꝓpꝛias uoluptates cogitāt.Tu ꝯtēptis magno
aio atqꝫ oblitis affectibꝰ:qui ut hoiem alio foꝛſitā
te trahebāt:ſolus oium pōtificū nr̄e etatis bonum
publicum cogitaſti.o vir ingēs ſine exēplo tēporū
nr̄oꝝ uel raro nimium cum exēplo:qui virtuteꝫ ſic
amare:ſic uoluptatem ſpernere potueris:⁊ ſi ueris
extimatoribꝰ nulla ſit uoluptas gratioꝛ q̄ꝫ que de
deo ⁊ de v̇tute ꝑcipit̄.⁊ qđ cōſtat nulla ſit certioꝛ:
nulla lōgeuioꝛ:Sed loquoꝛ de uoluptate vulgari:
qua nil repugnātius eſt ſaluti.Illa qdem viatores
qnque qui te in hoc oꝛdine ꝑ̄ierūt a recto calle ter-
renis illecebꝛis vnciſqꝫ carnalibꝰ ſiniſtroꝛſum egit
Nūc intelligūt quāto fuit melius rōnem q̄ꝫ appe-
titum ſeq ⁊ rebus implē qđ polliciti erant nōnulli
ex eis q̄ꝫqꝫ debiti ꝓmiſſio ſupuacua ſit:Quāto fu
it honeſtius agere qđ tātum exigebat officium:q̄ꝫ
qđ lubꝛici titillabāt ſenſus poſtridie ꝑituros neqꝫ
aduerſus v̇itatem fictionibꝰ certare:⁊ cum illo lu-
dere de quo ſcriptum eſt.Odiſti oēs qui opant̄ ini
quitatem:ꝑdes oēs qui loquunt̄ mēdaciuꝫ.Nihil
eſt minus romani pōtificis q̄ꝫ duplicitas aut fictio
cuius ⁊ cōſciētia ſole lucidioꝛ ⁊ cōſtātia ꝑſeueran
tioꝛ eē debet:ut qđ de romano quodaꝫ duce ab ho
ſte etiam dictum fert̄ a ſuo curſu facilius ſol flectat̄
q̄ꝫ a ſuo ille ꝓpoſito ac ꝓgreſſu actūū pioꝝ.¶ Tu
uerus pꝛ eccl'ie:nihil v̇bo:multum coꝛde pollicituſ
ipſam eccl'iam egrotātem ſentiēs:exꝑtorūqꝫ ꝯſilio
medicoꝝ uſus ex infecto exilio ad originis illā ſue
locū ⁊ ad aerē ꝓpꝛiū reduxiſti.Nō tn̄ a te id taꝫ fa
cile geſtum q̄ꝫ a me facile dictum eſt.Magnus la-
boꝛ fuit.magna ſedulitas.ingēs ars:mirumqꝫ alti
pectoris acumē.vno attractu tot tam ualidas radi
ces ſine offenſione cōuellere.O qđ loquoꝛ:imo v̇o
cum offenſione acerrima ⁊ multoꝝ dolore grauiſ-
ſimo:ſed docta manuſ:ac ſuauis aſꝑrima vulnera
leni tactu mitigat.¶ Gr̄as igit̄ deo ⁊ tibi.Ecce vi-
deo qđ ſemꝑ optaui:nunq̄ꝫ fateoꝛ ſꝑaui.video ma
trem meam ſua in ſede:ubi te ſoſpite diu egra eſſe
nō poterit.te iubēte reducta.te curāte ſanabit̄.In
tēde illi nūc alme pꝛ:toto ſacre mētis ingenio qđ ti
bi remedioꝝ feraciſſimum is dedit qui ſpōſe neceſ
ſitatibꝰ ⁊ tāto te ꝑdeſtinauit officio.Mores coꝛri
ge.medere lāgoribꝰ.auaritiam frena.pelle pꝛocul
ambitionem:ſobꝛietatem ꝑditam repulſamqꝫ reſti
tue.fluxam ſiſte libidinē.urge lāguidum toꝛporeꝫ.
feruidam iram ſtringe.Reduc cecam ad rectū iter
inuidiam:ſuꝑcilium elatum:⁊ tumidam compeſce
ſuꝑbiam.Qđ nō facile potuiſſent qui has inter pe
ſtes educati:cōſuetudinem in nām uerterāt.¶ Ti
bi inter v̇tutes hijs ꝯ̄rias enutrita erūt cuncta faci
lia.Qđ difficillimum fuerat ꝑfeciſti.Age iam reli
qua.Reduc eccl'iam tue creditam cuſtodie in anti
quos mores:quaꝫ in ſedes ꝑ̈ſtinas reduxiſti.ut vn
diqꝫ fiat irreꝑ̄henſibilis ⁊ q̈lis olim fuit:toto oꝛbe
uenerabilis eē rurſus icipiat ac dilecta.qđ diu cer
te nō fuit:eoꝝ pace dixerim qui in culpa ſūt.Tu ad
hoc natꝰ miniſterium gl'ioſum iple feliciter.¶ Ad
mone cardinales tuos oēs ac ſingulos ut memine
rint ſe eē moꝛtales:ne ſemꝑ delitias ſed qn̄qꝫ moꝛ-
tem cogitēt:⁊ eternam vitā.figāt oculos:videbūt
nihil ſtare:ſed bꝛeuia ⁊ uēto uelociora oia:totūqꝫ
qđ hic viuit̄:anceps:uarium:tremulū:caducū:ubi
curis inanibus ⁊ fallaci ſpe quaſi in ſolido pedem
ponūt:rerūqꝫ ꝯtēptibiliū curioſitate ridicula cōfli
ctant̄.¶ Audio enim quo nil poſſem triſtius nilqꝫ
indignātius audire:quoſdam ibi eē qui murmurēt
ſe benuēſe vinum in italia nō habere.Nunq̄ꝫ fuiſ-
ſent utinam vites ille:paulominus dixerim vites
ulle:ſi Chꝛiſti eccleſie uenenoſam uſqueadeo vin-
demiam pariture erāt.Sed o ſi habeāt charitateꝫ
dei ⁊ hoium:ſi Petri ſedem:ſi fame decus:ſi ſalu-
tem populi:ſi aias ſuas amēt q̄ꝫ modicum id cura-
būt.Sed ut curēt qđ opinari etiam graue eſt cuiuſ
qꝫ an illos neſcio:me illorum vicem pudet.qꝛ ſi pe-
nitus curāt:nec hic erroꝛ affixus ꝑ̄coꝛdijs extirpa-
bilis ulla vi eſt.Neqꝫ ulla arte medicabilis:ad hn̄
duꝫ certe qđ adeo inhiāter ſitiūt:apta ⁊ facilis eſt
via de quo ſatis ut arbitroꝛ epl'a ad te pꝛiore diſſe-
rui:ſi vnum adiecero qđ ne ullo pacto ſileam:lꝫ ob
ſtāte reuerētia doloꝛ cogit.Pꝛimi ſiqdē apl'i quo-
rum iſti locum tenēt.ubi nam coꝛꝑis ſui ſanguineꝫ
pꝛo Chꝛiſto in terram funderēt:pio ſtudio quere-
bāt:itaqꝫ fere nullus icruētus celum adijt.heu mi
hi.mutata rerum facies:modernis apl'is diuerſuꝫ
ſtudium.ubi nam.ſ.terre ſanguinem palmitum ue
nis exꝑ̄ſſum ſuo ifundāt coꝛꝑi.Neqꝫ in ꝯuiuijſ tm̄
ubi locus ipſe foꝛtaſſis ueniam meret̄.ſed in ſerijs
quoqꝫ colloquijs ꝑ̈ma rei huiuſ eſt mētio.Nō que
bonos viros:ſꝫ que bona vina tellus ferat.Illa oi-
bus ꝑ̄fert̄.illa ſyon.illa hierl'ꝫ.illa deniqꝫ roma eſt:
ſola digna quam apl'oꝝ inhabitēt ſucceſſores.At-
qꝫ idipſuꝫ ſaltem cui vino palma deberet̄:recte uti
nam iudicarēt:nō tam diu terris oibus ꝑ̄lata eſſet
auinio:nō ſine multarum nobilium graui urbiū in
iuria.Ibi enim boni nihil eē niſi aliūde aduectꝰ no
tius eſt:q̄ꝫ ut ꝓbari egeat.¶ Sed obijciūt fluuiuꝫ
qui ⁊ ipſe an̄ mille annos utinam aruiſſet ſeu poti
us nunq̄ꝫ terre viſceribus erupiſſet:ſi eccl'ie Chꝛi-
ſti cām daturus erat exilij.Ita v̇o de hoc fluuio fa
bulant̄ q̈ſi alius nuſq̄ꝫ ſit.Sane ſi ueteres hiſtori-
as legāt:nō pōtificum romanoꝝ:ſed reoꝝ atqꝫ exi
lio damnatoꝝ ſedes eſt rhodanus:queꝫ iſti neſcio
cur ut paradiſi fluuium uenerant̄:immo plane ſcio
qꝛ ſcilicet vinuꝫ benuēſe cōuectat quintum nature
aditum elemētum.¶ At tu in pane ⁊ aqua duduꝫ
alte felicius qui poſcam in delitijs habuiſti.ſuſcipe
ſuper hijs paternam iracundiam.Increpa.argue.
repꝛehende.caſtiga.pone frenum appetitui alieno
qui iampꝛidem tuo pꝛopꝛio poſuiſti.Solent viti-
is iraſci maxime qui hijs carent.vix ad plenum

ſontibus culpe particeps iraſcit̃. Neqꝫ v̓o quiſq̃s
iraſcit̃ ulciſci pōt: ⁊ çelo ⁊ potētia opus eſt. tibi q̄-
dem monaſterium/heremus/religio / ⁊ ieiunium
dederūt. Sed pre oibus illa de qua multa libens
audio nālis atqꝫ innata frugalitas : ut gule iraſce-
ris: papatus tribuit ut caſtiges. Qui regis iſrael i
tende: qui deducis uelut ouem ioſeph. Ne laſciui-
ant oues vide paſtor gregis egregie. Et memento
q̃uis grauiora ſint alia: duo tamē hec vitia eē que
maxime beſtialem accliuēqꝫ humi faciūt humanā
vitam/gulam/atqꝫ luxuriam. Doce fratres ac fili-
os tuos ſpernere que amabāt: amare que metuūt:
queue oderūt: odiſſe ſeipſos qui tā diu oderint qd̓
Aug. amādum erat. dignuꝫ litteris aureis Auguſtini v̓-
bum eſt. Nemo pōt ꝑfecte diligere quo uocat̃ niſi
oderit vn̄ reuocat̃. Et poſt pauca. nec fiet q̄ſq̄s qua
lis cupit eſſe niſi ſe oderit q̄lis eſt. ¶ Oſtēde ſenſi-
bus uagis adhuc malas domos rhodani ⁊ palu-
ſtria rura querētibus loca illa ſalubria: ubi effectū
eſt ꝙ ianitor celi doctor orbis pariter ut de utroqꝫ
canit eccleſia iudices ſeculi uera mūdi lumina per
crucem alter alter enſe triūphaus vite ſenatuꝫ lau-
reati poſſident. Oſtēde illis digito nō ꝓcul īde ab
illius ingētis ac deuote forib⁹ baſilice: ubi Simon
petrus aſcēdit in crucis patibulum: vnde clauicu-
larius regni gaudēs migrauit ad Chriſtum. Oſtē
de paululum diſtātius ubi Paulus ap̄l's lumen
orbis terre inclinato capite pro Chriſti noīe marty
rio coronatus eſt. Hec enim ſepe de ſuis ducibus
cecinerūt ac legerūt. Loca ſancta ut arbitror non
viderūt. Que cum viderint heſerintqꝫ animis: pu-
debit ut ſpero ꝓphanorum ⁊ infamium locoꝝ: ad
que nō recto iudicio ſed obliquo affectu ⁊ longo
uſu amorem immeritum cōceperūt. ¶ Jube illos
cogitare atqꝫ interius ſpectare oculis uenerādum
ac ſanctiſſimū ſenem Petrum: nō ꝑegrini vini cu-
piditate ſed iuſto metu mortis abſterritum abire.
dehinc calle medio Chriſtum illi obuium: quo con
ſpecto ſtatim v̓bo vnico ut aiūt: ad certam mortem
intrepidus remeauit. videāt illum ip̄m mox in cru
ce pēdētem per quem ipſi ſedibus aureis ac ſcabel
lis eburneis inſiſtētes accepiſſe ſe ſentiūt: niſi igra-
ti ſint q̄cq̄d hn̄t excellētie : q̄cq̄d opuꝫ: q̄cq̄d glorie.
¶ Poſt aſpiciāt mētibus glorioſiſſimi Pauli trun
cum caput: uas electionis: doctrine celeſtis arma-
rium: limpidiſſimū fidei nr̄e ſolem. Jllū cordis au-
ribus audiāt: ipſa de morte altis Jeſum uocib⁹ no
uiſſimiſqꝫ ſuſpirijs inuocātem. Miraculi teſte; exi
mij fontes ibi ſunt totidem quot ſaltus dediſſe ſa-
cruꝫ caput fama eſt. hijs ipſis in locis que ceſa cer
uix attigerat. ¶ Si deuote uoces illas audierint:
deqꝫ hijs fontibus pio hauſtu biberint: ⁊ ſimpho-
nias trāſalpinas ſpernēt ⁊ nō ſiticuloſos mō fonti
culos: qui ſunt ad rhodani angulos non regrēt: ſed
ſuccedet ut ſpero ſitis altera: ⁊ eterna vini beneuē-
ſis obliuio. Qd̓ ſcriptoribus rerum ⁊ ueteribus
⁊ nouis incognitum: nec uſq̃ꝫ inter vina nobilia nu
meratum: ab hijs aūt immodica ⁊ indigna laude:
ceu deorum nectar celebratum meruit: ut a me nūc
iuſte niſi fallor q̃uis ꝑmordaciter notaret̃: ⁊ lꝫ gu
ſtui ſapidum: q: ſaluti tm̄ aduerſuꝫ eſt: ceu dulce vi-
rus aliqd̓ oibus virtutem ſitiētibus odioſum ſit.
Et hoc tm̄ haberi etiam rome pōt nullo negocio ut
dixi ⁊ ſine hoc: nō tm̄ parce ⁊ ſobrie ſed ꝓfuſe ⁊ uo
luptuoſe etiam ueſci licet. hn̄t v̓o multa ſub oculis:
niſi oculos obſtruāt: que uel terreſtris vie uel cele
ſtis patrie gloriam cogitātes nobiliori quodam ſa
pore ꝑmulceāt. ¶ Sed qm̄ de hijs ſepe multa loq̄
cōtigit hortāte materia: ⁊ infinita res eſt: ſacra mi
racula alme urbis amplecti: totum hoc tue ꝓuidē
tie relinquēs. ad id redeo qd̓ in te mihi mirandum
laudādūqꝫ delegeram: q̃uis ut uerum fatear: ꝓm
ptior ſit admirationi aius q̃ꝫ exꝓ̄ſſioni ſtilus. Aſſur
get tm̄ ut qd̓ ille intus loq̄tur hic deſcribat: legēdū-
qꝫ alijs offerat quocūqꝫ caractere: mō ut intelligar
nullam hic eloquētie famaꝫ quero. Sentio ego pr̄
beatiſſime difficultates ac labores tuos : quos in
executione ꝑ̄clariſſimi opis paſſus es. Nō al'r in-
q̃ꝫ illos ſentio q̃ꝫ ſi oibus iterfuiſſeꝫ. ¶ Audire mi
hi videor cardinalium blāditias ac ſuſurros ex cō
dicto ſacratiſſimis tuis aurib⁹ ingeſtos: ut ab ince
pto dehortarent̃: teqꝫ inde retraherēt: quo cūctātē
urgere affuſi ac ſupplices debuiſſent. Quoꝝ certe
ꝓpoſitum admirari cogor: nec mirari ſatis poſſum
Stupor ingēs: mōſtrum incredibile: romane eccle
ſie cardinales ſic romanam urbē: romanāqꝫ eccle-
ſiam uel odiſſe uel formidare uel ſpernere. Quis
enim ꝑ̄ter hos ſolos fuit vnq̃ꝫ: qui ſuum titulū glo-
rioſum ꝑ̄ſertim atqꝫ utilem nō amaret? Nouuꝫ ꝓr
ſus ac triſte ꝓdigium: viros tāte reuerētie: tanteqꝫ
ſapiētie ac doctrine in ſolam mr̄em optime meritā
duros eſſe: ⁊ ſi dici licet ipios. Qui ut breuiſſima;
fugaciſſimaſqꝫ religās incerti tp̄is in loco peſſimo
ſed dilecto exigāt nō attēdūt: q̄d ſibi: q̄d eccl'ie : q̄d
humano gn̄i expediēs: q̄d placitum deo ſit. preter
enim paucos italos qui ut puto: expectabant redē
ptionem iſrael: ⁊ qui in exilio vixerāt in ſua ⁊ cōi
oium patria mori optabāt. ꝑ̄terqꝫ germanum tuuꝫ
vnicuꝫ: qui tecū ab īfantia nutrit⁹: teqꝫ mirari ⁊ imi
tari ſolit⁹ nil oino aliud q̃ꝫ tu uelle didicit/aut nol-
le: ceteri oe; ſic exilij finē ut ꝑ̄ncipiū herebāt. O cō
ſuetudo cūctis in reb⁹ potētiſſima de pr̄ia exilium:
de exilio patriā feciſti. Que oia libētius ut par eēt
hijs ſcripſiſſem/quos hec tāgūt. niſi ⁊ nūs capitūs
⁊ olim mihi notiſſima elatio aioꝝ: reſpuēs īdignā-
ter q̄cq̄d auribus delicatis īfert̃: aſꝑius obſtitiſſēt.
Jlli igit̃ ſcripſi ad quem culpe ois exꝑtē ꝑtinet ſo-
la correctio: quiqꝫ nō ſtili aſꝑitatē ſed rei ueritateꝫ
neqꝫ cōditionē ſed itētionem ſcribentis examinat.
¶ Procedo aūt: ⁊ hos trāſeo quos tuo iure cōpe-
ſcere poteras: uel ſi cepto hererēt tuo itidē iure con
tēnere: ut tm̄ tua modeſtia nota eēt oibus hoib⁹ ad
uerſus hos quoqꝫ: ⁊ ꝑuerſas hoꝝ opiniones infle
xibileſqꝫ ſnīas multū te laboris ac moleſtie ꝑtuliſ-
ſe nō dubitē. Jllud notiſſimū ac maximum ꝙ re-
ges ac ꝑ̄ncipes q̄bu; te pro eccleſie decore morige
rum ꝑ̄bes: hijs ꝯſentiētes a te aūt tota mēte diſcor
des ſuauiter grauiterqꝫ ut iniq̄ uota deponerēt ad
monēdi erāt. Añ alios inclit⁹ rex frācoꝝ eccleſie fi Rex frā
lius: qui deuoto q̄dem ſed iuuenili amore mr̄eꝫ cu corum.
piēs ꝓpinquam: nec ꝯſiderās quāto honeſtius ac
melius abfutura eēt: ad te abitum meditātē quos
potuit laqueos direxit: q̄bus ſacro; pedes ap̄l'ico;
ad omne pium ſanctūqꝫ opus patiſſimos implica-
ret: doctum ſcilicet ac diſertum ut ꝑhibēt quēdam
virum: qui coram te ac fratrib⁹ tuis cupide nimis
audiētibus uerba faciens: in eo partem maximam
ſue orationis aſſumpſit: ut celotenus ſuam galli-
am attolleret : italiamqꝫ deprimeret. Magnum
opus atqꝫ arduum nec ſibi tantum : ſed cuicunqꝫ

difficile ne dicam impoſſibile. Nequit enim ſermo
hoium res mutare: ⁊ ſi ſepe mēdacio uerū uelet.
Et o utinā pn̄s te mādāte dignus fuerim. Qui lꝫ
impar elogo ⁊ inferioꝛ ſtatu ueritatis auxilio fretꝰ
illi calūnie rn̄derē. Oſtēdiſſem illi foꝛſitā te iudice
rē ſe aliter hēre q̄ȝ diceret. Et nūc ſi cāe ſue fidit: de
qꝫ hocipſo lr̄atū inire certamē eſt aius: q̄ȝuis ſemp
occupatꝰ: ⁊ iam feſſus offero me duello pꝛo v̄itate
pꝛo pr̄ia. Scribat igiť uel qui dixit uel que poteſt.
Ego illi gallo italoꝝ ultimus rn̄debo: ⁊ erit utili-
oꝛ diſputatio ſcriptis cōmiſſa/ q̄ȝ v̄bis: v̄ba enīȝ fu
giūt: ſcripta manēt. Illa ad paucos: hec ad multos
Illa ad pn̄tes tm̄: hec etiā ad abſentes poſteroſqꝫ
ꝑueniūt. Spero iudicē Chꝛiſtū hn̄s ⁊ te: cōuitia-
tori illi viro aliogn docto ⁊ inſigni: ſed in loquēdo
calore atqꝫ ip̄etu animi ꝓlapſo quo nō decuit faci
le ꝓbaturū me falſa eē: que minime ut auguroꝛ ſi-
bi mādata de capite ſuo dixit. Noſce mihi videoꝛ
regis adoleſcētis canū ⁊ ſenilē aium ac p̄cipuam
quādā urbanitatē lingueqꝫ modeſtiā magnis mi-
hi olim in rebus exꝑtā. Iniūxiſſe illi credideriȝ ut
te oraret ut galliā laudaret. Iurare pene auſim ut
vituperaret italiā nō iniūxit. Sed hic nūcioꝝ mos
quorundam eſt/ ut niſi de ſuo aliqd addiderint nil
egiſſe videanť. Pꝛofecto aūt multi ſunt qui nō cre
dāt ſua poſſe laudari niſi aliena vitupent. ¶ Pꝛo-
Italia ſremiet oibꝰ regionibꝰ — inde ut bꝛeuiter ſūma ꝑſtringā: de rebus ac gloria
italoꝝ ⁊ galloꝝ qdue inter utroſqꝫ interſit adeo no
tum eſt ut dubitari nequeat ab hoie cui hiſtoriarū
notitia ulla ſit. Nā de ingenijs diſceptare ridiculū
libꝛi extāt ueri teſtes. Quid queſo de liberalibꝰ ar
tibus. Quid de rerū cognitiōe ſeu nāliū ſeu geſta-
rū. Quid de ſapiētia. Quid de eloquentia. Quid
ue de moribus. ⁊ de omni parte phie habet lingua
latina. qd̄ nō ferme totū ab italis ſit inuētū. Siqd
enim externi de hijs rebꝰ feliciter auſi ſunt: uel ita-
los imitati ſunt uel in italia ſcripſerūt: in italia di-
dicerūt. E q̄tuoꝛ eccl'ie doctoribꝰ: duo ſunt itali ac
romani. duoꝝ reliquoꝝ alter iuxta ⁊ ꝓpe intra ita
lie fines oꝛtus: certe ītra italiā doctꝰ ac nutritꝰ. Al-
ter in italia cōuerſus ⁊ ꝯuerſatꝰ: oēs in italia ſūt ſe
pulti. Nullus eſt gallicus. Nullus doctꝰ in gallia.
Ius utrūqꝫ quo utimur itali cōdidere: ꝯditūqꝫ ita
Itali ſupāt grecos — li expoſuere: ita ut hoꝝ nihil aut ꝑexiguū exteris
cedat: ⁊ in altero qdēȝ lōge grecos itali ſuꝑant. de
altero nemo eſt qui litiget. Oratores ⁊ poete ex-
tra italiā nō queranť. de latinis loquoꝛ uel hinc oꝛ
ti oēs uel hic docti. Sed qd ago aut qd rem certiſ-
ſimam uerbis traho? Radix artium nr̄arum ⁊ ois
ſciētie fundamētum latine hic repte ſunt littere: ⁊
latinus ſermo: ⁊ latinitatis nomen quo ipſi gallici
glorianť. Omnia inq̄ȝ hic exoꝛta: nō alibi. atqꝫ hic
aucta ſunt. Poſſem ſingulatim de hijs agere: ſed i
telligētibus ſatis: reliquis nimis eſt dictum. ¶ Et
qd oro tot tantarum rerum ſtudijs qd̄ obijciāt ha
bent: niſi foꝛte ut eſt gens ſibi placēs ⁊ laudatrix
ſui. vnus hijs oibus fragoſus ſtraminuȝ vicus obi
ciť. Ad hec ⁊ omnis hic floruit politia: ⁊ ſiq̄ uſq̄ȝ
ſupeſt aliqua in parte italie floret adhuc. Duo mū
di uertices hic ſunt. papatus ⁊ impium. Iaȝ de ar
mis. de victorijs. de triūphis. de diſciplina mili-
ꝯ gallos ⁊ d̄ ipoꝝ moribus — tie. de iugo deniqꝫ gentium oiuȝ ac tributus annu
is loqui nolim ne ꝑturbem gallicum ingenium. de
moribus vulgaribus fateoꝛ gallos: ⁊ facetos ho-
mines: ⁊ geſtuum ⁊ uerborum leuium: qui libēter
ludāt lete canāt crebꝛo bibāt: auide cōuiuenť. Ue-
ra auteȝ grauitas ac realis moralitas apud italos
ſemꝑ fuit. Et lꝫ qd̄ flebile dānuȝ eſt virtus toto oꝛ
be decreuerit: ſi que tamē eius ſunt reliquie in ita-
lia niſi falloꝛ ſunt. Siqd eſt peruerſi moris iter ip-
ſos eſt. Nuſq̄ȝ aduene tāto ſunt in honore. Et de
quo nemo: ne conuitiatoꝛ ille qdem dubitet nuſq̄ȝ
tāta eſt eccleſia ſeu potētiam illius ſeu deuotioneȝ
nō italici tm̄: ſed totius credētis in Chꝛiſtuȝ popu-
li metiare: ut que hic oꝛta hic adulta hic ad ſūmuȝ
glorie culmē euecta eſt. hic deo uolēte: teqꝫ agente
ut ſpero in ꝑpetuum ꝑmanſura. ¶ Eſt fateoꝛ galli
cana pars eccleſie opulēta ⁊ nobilis: ſed eccleſie ca
put ut impij in italia eſſe nemo ſani capitis neget.
Siqs horum eſt incredulus romanum patrio titu
lum ꝑmutet: tūc quid fuerit ſentiet: ⁊ quid ſit. inter
qꝫ ſupꝛemum caput imaqꝫ mēbꝛa quid interſit in-
telliget. durum ualde grāde aliquid debere cuȝ no
lis. Si romani adeo nois pudet: romanas abijciāt
dignitates ⁊ res ſuas ac patriam ut uerbis ſic ele
ctionibus pꝛeferāt. Ego v̄o ſat inſanus ſim qui ſua
deam italicas eccleſiaſticas dignitates ſuas abij-
cere qbus ſolis magni clariqꝫ ſunt. hijs qui non ſu
as italicas ciuitates ambiāt atqꝫ uſurpēt inaudita
tyrānide ſtupente Petro. Chꝛiſto autem mirante
etiam ac mināte. ⁊ niſi ille de celo tu de terris oc-
curritis. quādoqdem incertum quo germine hau
ſto itali conſopiti ſunt actum eſt de rebus nr̄is ſer-
uam mox italiam: ⁊ ꝓpꝛie qd̄ dici ſolet eccleſiā mi
litātem immo ⁊ armatam videbimus ⁊ pugnāteȝ
de impio non de fide. deniqꝫ etiam triūphātem ꝑ̇-
uſq̄ȝ ad celum arcuſqꝫ ſydereos ſit peruētum: ⁊ ſin
gulos clericos ſingulis urbibus triūphaliter pꝛeſi
dētes: donec exꝑrectis qui nunc doꝛmiunt oia de-
foꝛmenť ⁊ reformenť mutatione terribili. ¶ Quā
uis autem ꝓbe nouerim eos qd̄ ſuadeo non factu-
ros: ſcribo tamē interim ipſe quod meum reoꝛ: qd̄
tu alme pater intelligas ⁊ ipſi ſi audiāt foꝛſitā mo
ueanť. Et pꝛofecto ſi adduci poſſint ut patrijs ſuis
bonis cōtenti externum inuiſum pōdus abijciant:
erit hoc nobilis odijꝰ atqꝫ indignationis ingenue:
potius q̄ȝ id maxime ſpernere quo maxime glori-
antur. Magis eliget vir foꝛtis ac magnanimꝰ feu-
dū q̄ȝuis pigue deponere q̄ȝ ab iuiſo dn̄o poſſidē.
Certe Domitius ille captus ad coꝛfiniū nō opes ⁊ — Dōitius
aut dignitatem aliquaȝ: ſed qua nil eſt homini cha
rius: vitam ipſam quam a Iulio Ceſare nolens ac
triſtis accepat ubi p̄mum honeſte moꝛtis affuit fa
cultas: uolēs ac letus impoꝛtunum quaſi pondus
abiecit. Expectaui ego fateoꝛ interdum ut hij no-
ſtri ꝓceres idem facerēt: ⁊ urgente odio ac cogēte
ſuꝑbia italica dignitatum noia ⁊ inuiſa oꝛnamēta
deponerēt. Sed ut video fruſtra expecto: certum
eſt cōſilium eorum: ⁊ q̄ȝuis iniquum ⁊ ingratum
uanum utiqꝫ nō eſt. Firmauerūt ſibi ſermoneȝ ne
qua: ut italiam rodāt ſimul atqꝫ oderint: incūbent
⁊ contēnant. dumqꝫ hos laqueos abſcōderent di-
xerunt quis videbit eos? Atqui ego eos videbo.
vident mille alij: vident omnes. Quis tam cecus
enim uſq̄ȝ eſt ut iſta non videat? vident inq̄ȝ ſed ta
citi omnes immo muti. Ego etiam niſi mihi uoceȝ
pietas patrie ⁊ rerum indignitas extoꝛſiſſet: cum
alijs tacuiſſem: ⁊ foꝛtaſſe conſultius memorans
illud Criſpi pueris quoqꝫ notiſſimum. Fruſtra — Saluſtius
inquit niti: neqꝫ aliud ſe fatigando: niſi odium

querere extreme eſt demētie. ¶ Scio enim me ne
qcq̄ꝫ loq ⁊ ſentio hinc mihi magnoꝝ hoīum impē-
dere odia. At ꝑfecto nō maximi: cuius ex hoc cer-
te nō odiū timeo: ſed amorē ſpo. Alioqn neqꝫ ego
te tā fidēter alloquerer: nec tu me tā patiēter audi-
res. qđ ex tuis ad me lr̄is atqꝫ a te uenientiū relatio
ne cognoui. Neqꝫ demū ille eēs quē te fama loqui
tur: mūdus credit. ego etiā ſcio nō v̄bis pro loquē-
tiū diuerſitate uariātibꝰ ſed rebꝰ que mētiri neſci-
unt fidē hn̄s. credāt deniqꝫ te alij q̄lē uolūt. ego te
ſcio ⁊ Chr̄i cui in ſpū tuo ſeruis ⁊ Petri cui in offi
cio ſuccedis: ⁊ eccl'ie cui p̄ſides: ⁊ apl'ice ſedis cui
inſides: ad extremū totius chr̄ianitatis ⁊ in p̄mis
italie amatorē. Qđ niſi ita eēt nunq̄ꝫ tu eccl'iaꝫ ex
īferno illo qui cōtiguus p̄rie tue erat: tot retrahēti
bus atqꝫ obſtātibꝰ carnaliū victor affectuū ad ita-
liā reduxiſſes. ubi ſi tu vixeris ⁊ in te ſanctuꝫ vixe
rit ꝓpoſitū nil eccl'ie metuēdū video: nil penitꝰ non
ſperādū uſqꝫ ad recupationē etiā hinc ſacre tellu-
ris ⁊ peculiaris p̄rimonij Jeſu Chr̄i. hinc eccl'iaſti
ce libertatis: de qbꝰ duobꝰ tui iſti ꝯſiliarij parū cu-
rāt. mō uoluptates p̄rie ſalue ſint. Quibꝰ ita ſe hn̄
tibꝰ: totū hoc ⁊ laboris pōdus ⁊ gl'ie humeris tu
is ſentis īpoſitū: magnū opus merces iextimabilis
īfinita. ¶ Proinde nō ſatis attēdit ille qdē eloqns
lꝫ vir: quē alloqueret. Quā qdā ptē p̄mā dixē pru
dētie. Qđ ſi acriter attēdiſſet nō vitupaſſet eā mū-
di ptē: quā tu vnice diligis: ⁊ in qua tua ⁊ eccleſie
potētia dignitaſqꝫ fūdata eſt. Nēpe rē ſuā ſibi cha
rā ac p̄cipuā ꝑuipēdi patiēter forte aliqs: at liben-
ter nemo audit. ¶ Plane qđ de cibis gallie deqꝫ
vinis dixit ad quādā niſi fallor iniuriā audiētiū p-
tinuit. Jta eni apl'icos viros ceu totidē piſces aut
uolucres cibi obtentu ineſcaſſe credidit ac cepiſſe.
Nimis iā ꝓpudor hec per urbē fama vulgata eſt:
in eligēda. ſ. eccl'ie ſede uoluptatuꝫ ac ciboꝝ atqꝫ in
p̄mis vini copiā ac guſtū ad ꝯſiliū uenire q̄ſi nō de
chr̄iana religione: ſed de bachanalibꝰ ꝯſultet. Heu
Paulus mihi nec audit Paulus ad Corithios imo ad chri
ſtianos clamās. Nolite iugū ducē cū infidelibus.
Que enim pticipatio iuſtitie cum iniqtate: aut que
ſocietas lucis ad tenebras. Que aūt ꝯuētio Chri-
ſti ad belial? Addo ego idignās meſtuſqꝫ aī. Que
ꝓportio Chr̄i ad bachū? Nunqd ideo q꞉ ſacrificiū
altaris vino eget: bachus erit chr̄ianoꝝ deus nec iā
Chr̄i p̄ceptis ac monitis: ſꝫ bachi delinimītis furo
ribuſqꝫ pebit. ¶ Heu mihi ter ⁊ amplꝰ qd hoc eſt
qd audio? debuit ſane ꝯcionatorē illū ab hijs nugis
tue ſaltē ſcitatis reuerētia: extimatioqꝫ modeſtie ⁊
ꝯſpecta tue frōtis auctas deterrē. Sed tu illi qdeꝫ
ut te decuit breuibꝰ v̄bis ac grauibꝰ rn̄diſti: dn̄o au
tē ſuo a quo miſſus erat: nullo melꝰ mō rn̄deri po
tuit q̄ꝫ re ipſa. Nō mō enim nō diſtuliſti deſtinatū
iter: ſed acceleraſti recolēs ſepe moras nimias ma
gnis p̄ncipijs nocuiſſe. Qui qdē rex ſi ut facit filia
liter te amat: ⁊ fidel'r ueneraꝰ: gaudebit tādē ibi te
eē ubi ⁊ tibi ſalubrius ſis ⁊ mūdo. Jneſt nō ſuꝫ ne
ſcius molle qddā aīs nr̄is ac tenerū: quo abeē nun
q̄ꝫ uolumꝰ quos amamꝰ. Que res ſepe ⁊ amantis
in ꝑnitiē v̄ſit. Eſt aūt hoc puerile magis ac femine
um q̄ꝫ virile. viri eni nō ubi ſint: ſed q̄liter: q̄s cha-
ros hn̄t cogitāt ⁊ malūt abſentibꝰ hn̄ eē q̄ꝫ p̄ntibꝰ
male. ut qui abſentes corpe aīo ſūt p̄ntes. Jllos au
diūt: illos vidēt: illoꝝ ꝓſꝑitatis ubicūqꝫ pticipes.
At mulierculę pueriqꝫ quos diligūt ſemꝑ iuxta ſe
uolūt nec auelli ſpōte nunq̄ꝫ ſinūt. Nō diſcernunt
eni nec reſpiciūt finē: ſola p̄ntia ac iocis ⁊ ꝯfabula
tione paſcunꝰ. Neqꝫ oīno aliū ex amicitijs fructuꝫ
querūt. ¶ Jlli qdē īfamatori italici nois tā ardēti
ignoto lꝫ qui ad cāe ſue victoriā illud eximiū arbi-
tratꝰ eſt. ſi patriā ſuā abūdātiorē ciboꝝ q̄ꝫ italiā aſ
ſereret q̄ſi nō ad religioſiſſimū ſūmūqꝫ pōtificē ſed
ad coquē magr̄m apitiū loqueret: multa poſſem rn̄
dere niſi me pigeret de tā humili tāqꝫ abiecta mā
diu loq te p̄ſertim audituro. Sed ſi cū illo tm̄ mihi
res eēt: efficerē forſitā ut puderet: virū talē corā vi
cario v̄itatis tā multa locutū que v̄itas nō ꝓbaret.
¶ Certe qđ omitti nō debet galli ſicut ſcriptū eſt:
uſum vitis ⁊ olee roma iā adoleſcēte didicerūt. Et
qđ ꝯſtat gēs eadē frugū maximeqꝫ vini dulcedie Nō de
p̄mo italiā igreſſa inūabili qdē cuꝫ exercitu multa gallis
⁊ grauia bella nobis itulit uſqꝫ ad romane urbis
tūc ſurgētis incēdiū. Sed p̄cipitē atqꝫ effrenē gu-
lā puniēte deo: ſic ad ultimū ſtrati deletiqꝫ oēs ne
qs extaret in ea gēte: ut nobilis ait hiſtoricus: qui
icēſam a ſe urbē romanā gl'iareꝰ. ¶ Qꝫ ſi mutatio-
nē tēpoꝝ aut rerū fortaſſis obiceret: ſic p̄ntē illi ⁊
italie copiā ⁊ gallie inopiā: ac defectꝰ multiplices
enudari: inqꝫ oculos ingeri poſſe ꝯfido: ut non ru-
bor eū ſolus: ſꝫ fames etiā ſitiſqꝫ corripiat. Et hec
me: qđ iuitꝰ facio loq cōpulit viri illius aīoſa ꝓca-
citas atqꝫ iactātia. Que ſi ſe attollē ⁊ pua pro ma
ximis celebrare decreuerat. qd nr̄a depſſione ſine
ullis oīno cōuitijs opus erat. Nulli iniurioſuꝫ mē-
daciū ſed tm̄ ꝓpoſito mētiētis accōmodū cōniuē-
tiā ſepe ꝓmeruit auditoꝝ. At in alterius ſi ꝓrum
pat iniuriā aduerſario vix carebit. Suſcepi ego v̄i
tatis ac p̄rie cōem cām. inqꝫ anguſtias has coegi.
Quis ⁊ hec multos hēat hijs obiectis latꝰ atqꝫ
uberius rn̄ſuros: ⁊ illa pro ſe clamans mille ex li-
bris: qn ⁊ ipſa rerū ſp̄e taciturna rn̄deat. ¶ Alter
mihi nūc error ex ordie refellēdus occurrit: ad me
nuꝑ hec ſcribētē: haud ſpnēda qdē narratione pla-
tus. Eſſe ibi quoſdā tuoꝝ cardinaliū: qui negari nō
poſſe ꝯſentiāt magnū aliqd fuiſſe italiā. Nūc ean-
dē fere nihil eē librata parū ac p̄rupta nimis aſſer-
tione diffiniāt. Bone Jeſu que iſta cecitas? que p̄-
cipitatio eſt? Qui liuor? que ue ipatiētia ſic odiſſe:
ne idip̄m qđ ſic oderis videre poſſis: q̄ꝫqꝫ odio di-
gnū ſit agnoſcē? Eſt ne hoc forte ꝑfectū illud odiū
qđ pſalmiſta cōmemorat. imo v̄o lōge aliud peni-
tuſqꝫ ꝯ̄riū. ꝑfectū enim odiū eſt: ſic malū odiſſe: ut
bonū ideo nō oderis: ſed diligas malo q̄ꝫuis adiū
ctū. Cōtra igiꝰ. ſic malū amare ut bonū oderis im
perfectū peſſimūqꝫ odiū eſt: etſi magnum ſit. Nō
quātitatē nāqꝫ ſed q̄litatē odij ſignat iſta ꝑfectio.
Si mihi nō crediꝰ Auguſtinū audiāt loci illꝰ ex- Augꝰ
poſitorē. Hoc eſt inqt ꝑfecto odio odiſſe ut nec pro
pter vitia hoīes oderis: nec vitia ꝓpter hoīes dili
gas. Jſti aūt ſic oderūt nos: ut ⁊ bona nr̄a ſiq̄ ſunt
⁊ nr̄as utiqꝫ optimas totoqꝫ orbe pulcherrimas
regiones: ſolo rhodani amore oderint atqꝫ accuſēt
nec ad illarū ſp̄em ac decorē circūfuſum uel ſupfi-
cietenus ituēdū apire oculos poſſint. Mirū ꝓrſus
ſed vulgare malū ut qui in re aliq̄ uehemēter erra-
uerit vna aī ruina multis ſuccūbat erroribus. Ecce
quo nūc aīos cogit ingeti amnis ac telluris iname
ne deſideriū imēſum: ut dū idigno affectu que ſūt
ima ſuſpiciūt: maligno defectu que ſunt ſumma de
ſpiciāt: cūqꝫ urgēte uerecūdia fateanꝰ qđ utcunqꝫ

poterat negari ſuadēte iuidia negēt illud qȯ fate-
ri pn̄s vitas ac violēta cōpellit. Antiq̄ etenim ſi ne
gent auctoritati hoīum ac libꝛoꝝ fidei derogat. At
negādo pn̄tia ꝟo ipſi ⁊ itellectꝰ ac ſenſuū teſtimo-
nio reſiſtit. ¶ Hijs itaqꝫ qui ſciētes ꝯtra uerū liti-
gāt nil oīno. Fruſtra eni ſurdo canit: hebetauit iu
diciū uolūtas. Reliqs ſiq ſunt qui ignorantia labi
Rõa caput italie
poſſent hoc mō rn̄ſum ſit. Italie caput romam: nec
italie tm̄ ſed totius oꝛbis multis bellis ac cladibꝰ:
iterqꝫ alias lōga ſuorū pōtificū ac pncipū abſentia
extenuatā ⁊ attritā ac pene ꝯſumptā dolēs fateoꝛ
cuius uaſtitas quātū nō ſoli italie ſed mēbꝛis oībꝰ
hoc eſt mūdo noceat: ⁊ in pmis chꝛiſtiano gn̄i vi-
dēt oēs: niſi quoꝝ liuoꝛ tumoꝛqꝫ oculoſ pmit. Hec
tm̄ ipſa urbs tot uaſtātiū e manibꝰ tibi celitꝰ refua
ta ni reſpuis: ⁊ diuine gr̄e tueqꝫ ꝟtutis adminicu-
lo reſtaurāda: felicitatē tibi in celis eternā: atqꝫ in
terris imoꝛtalē gl'iam allatura eſt. Pōt haud ipu-
dēter optare nobilis opifex ut aliqd rebꝰ deſit quo
ſuū igeniū ſua ars ſua ꝟtꝰ appeat. De reliq̄ aūt ita-
lia qd dicā: niſi ſn̄iam illā meā ueterē: ⁊ ni falloꝛ ue
rā. nō dico eqdē q̄ꝫ nūc eſt memoꝛ ul'is peſtilentie
illius cui nulla etas parē habuit a qua vigeſimus
nūc annus agit: que poſtea alternatim exhauſtum
diſcerptūqꝫ oꝛbē quodā uelut anniuerſario maloꝝ
toꝛrēte repetijt. ſed nō minus galliā q̄ꝫ italiā lace-
rauit: imo ad ipetū peſtis aerie terreſtris hoīuꝫ ra
bies ⁊ lōgiſſimi belli furoꝛ acceſſit tāqꝫ atrociter il
lis terris incubuit: ut dū male fida pace rebꝰ reddi
ta per ea loca ad regē miſſus iter agerē cūcta vndi-
qꝫ ferro atqꝫ igni euerſa cōſpiciēs lachꝛymas nō te
nerē. Nō eniꝫ ſumus qui ut iſti cetera oīa nr̄i amo
re oꝛbis oderimus. Sed indubie ac fidenter affir-
mem hāc ipſam italiā nunq̄ꝫ viris atqꝫ opibꝰ ⁊ pꝛe
ſertim maris impio potētiorē fuiſſe: q̄ꝫ nr̄a fuit eta
te. Nunq̄ꝫ ſi cōcoꝛdes aī atqꝫ olim bn̄ ualidum ca
put eēt recipiēdo oꝛbis impio nec ferēdis ifideliū
tot millibꝰ atqꝫ idignis impijs aptiorē. ¶ Non ſe-
quoꝛ aīum calamūqꝫ ne btitudinē tuā hac in parte
ampliꝰ fatigē maxime cum de hocipſo multa alibi
queſtus ſim: nō ignarus tm̄ hijs obſtare tarētū: ca-
puā: rauēnā aliaſqꝫ magnas olim urbes: nunc non
ita. Sed opponā illis oībꝰ uel hāc vnā vn̄ tibi hec
Veneti arꝝ alt' ē orbis ciuitas
ſcribo Venetoꝝ urbē maximā: imo regnū ingens:
cui magna olim regna ſubiecta ſunt: urbē lōge diſ
ſil'em ceteris: utqꝫ ego dicē ſoleo oꝛbē alteꝝ. Que
tunc nihil aut mimū fuit: q̄ꝫuis ⁊ Veneti ducis ⁊
Venetie nō urbis ſed ꝓuincie nomē antiqſſimum
ſit. urbis eni nomē qȯ meminerim ſupꝛa Veſpaſia
nū pncipē nō legi. Sed cōſtat eā nō multis an̄ hoc
tp̄s ſeculis in hāc magnitudinē excreuiſſe. Sūt tm̄
⁊ alie q̄s opponā. Janua olim oppidū obſcurū: ci
Janua
uitas nūc pclara: pꝛia quoqꝫ mea urbs qȯ ꝟbuꝫ ſo
nat florētiſſima nōdū tm̄ romana rep. iā florēte fun
Florētia
data. Quid Bononiā tuā loq̄r quā ſupꝛadicti pnci
Bõnia
pis etate feliciſſimā dictā iuenio: q̄ꝫqꝫ ego ſiqua in
terris eſt felicitas uere feliciſſimā puer vidi. deide
ut retrograde res moꝛtaliū ſunt: lapſu tp̄is feliceꝫ:
poſt ⁊ miſerā ad extremū per hos annos ꝓximos
miſerrimā vidimꝰ: nūc te auſpice felicitati ſue red-
ditā videmus. Certe hec ⁊ alie in eodē tractu non
antique admodū bello punico ſcd̄o per italiam to-
nāte a romanis cōdite ſiue iſigniter aucte ſūt: cepe
rūtqꝫ eē qȯ nō fuerāt: nec multo poſt tp̄e q̄ſi ad ni-
hilū redacte ſeſe maiores denuo ſurrexē. Quaruꝫ
in ep̄l'a ad Fauſtinū meſto ſtilo ac pio meminit pa-
ter Ambꝛoſius noīatim Bononiā ipſam: Mutinā Ambꝛo
qꝫ: ⁊ Regiū: ⁊ Placētiam: aliaſqꝫ tūc ſemiruptas ſius
urbes deflēs. Quibꝰ hodie etſi nō oībꝰ plena tran
quillitas: decoꝛ tm̄ ⁊ ſua manet itegritas. Gauden
dūqꝫ q̄ hac vna in re viri ſapiētiſſimi atqꝫ ſciſſimi
fefellit auguriū: quo illas in ppetuū ꝓſtratas dixit
ac diruptas. Et ad ſūmā tota hec italie ps que can
didas alpes ac viridē apēninū iteriacet multo hijſ
tp̄ibꝰ eſt ditioꝛ frequētioꝛqꝫ q̄ꝫ antiqtꝰ. ꝑtes alie hu
mani morē ſtatꝰ uarietate teſtant. Ceterū opinent
ut libet. Nihil eſt eni opinione liberius. Ad multa
alia vi cogunt multi: ad credēdum nullus. Credāt
ergo ſi videt italiā nihil eē: quā totꝰ ſepe oꝛbis ſen-
ſit eē aliqd. An nō ſaltē illud itelligūt in hoc nihilo
totā fere illā ſuā excellētiā eē iclusāꝫ: nec referre q̄ꝫ
ſit vilis arcula que plena theſauri ſit igētiſ. ¶ Hijſ
exploſis alme pr̄ ad te redeo. Ecce ergo multa iter
obſtātia per ꝓcellas rerū uarias atqꝫ aduerſos fla
tus: uelo pietatis ⁊ rōnis gubernaculo ac remis i
duſtrie bn̄ uſus: ſcām ⁊ uenerabilē mr̄em eccl'iam
ſua in ſede repoſuiſti. Difficile eſt aūt qn pr̄familī-
as pegre remeās in domo diu deſerta atqꝫ icuſto-
dita multa ſit repturus coꝛrectionis egētia. Hic in
cūbe. hic oēm ſacri igenij vim exerce: ut ſpſa recol-
ligas: lapſa erigas: defoꝛmata refoꝛmes. Nutātia
firmes: cōſūpta reſtaures. Euerſam domū non de
ſtituit vir ſapiēs: ſed attollit ac reficit. Qȯ ſi in ſin-
gulis domibꝰ uerū eſt: cur nō in oībꝰ ⁊ in tota ur-
be ſi ita res tulerit uerū ſit? Jure igit icēſa olim ut
dicebā urbe tribunis plebis obluctātibꝰ migrādū
qꝫ cēſentibꝰ Marcus furius camillus ut reſtituere
tur obtinuit. Extat oro ⁊ ciuis ⁊ viri boni aīo ac
moribꝰ digna. ¶ Qȯ ſi tūc accidit nouitate illa ur
bis ac tēpoꝝ ruditate: qd nūc cēſeas poſt tāta reli-
gionis rerūqꝫ celeſtiū ac terreſtriū incremēta. Ha- Roma
bes urbē cōquaſſatā fateoꝛ: ſacrā tm̄: ⁊ humano ge
neri: ſed pcipue chꝛicolis uenerādā: urbē diuinarū
⁊ humanarū rerū oīum pcellētē gl'ia. urbiū parētē
oꝛbis caput: arcē fidei: ubi te fideles amēt. vnde te
metuāt ifideles. nō ideo deſerēdā q̄ lacera ⁊ icul-
ta eſt. ſed eo attētius atqꝫ obnixiꝰ repandā: quo ma
ius hinc meritū repanti eſt. Hanc ſiqdē Romulus
fundaſſe. Bꝛutꝰ liberaſſe: Camillus iſtauraſſe lau-
dat. ille cuius ꝓxime mētionē feci: uerū ea ſecula-
ris impij eſt laus. Spiritale aūt impiū illic Petrꝰ
ſtatuit. Silueſter auxit. Gregoriꝰ exoꝛnauit. Hoꝝ
laudes oīum in te vnū trāſferēdi mām tibi oblatā
video. Nō hoꝝ vni ſiue alteri: ſed ſil' oībꝰ cōparari
ab icoꝛrupta ⁊ memori poſteritate mereberis. utri
uſqꝫ eni impij fundamēta ⁊ icremēta ⁊ oꝛnamēta
collapſa ſunt: tuqꝫ oīum iſtauratoꝛ. ¶ Ex quo mi-
roꝛ ualde quorūdā ſuſpitiones hoīum qui te tanta
gl'ia tātiſqꝫ meritis ꝯtēptis ac perditis abire uelle
aiūt: uel ad ipm illud ergaſtulū vn̄ eccl'iam eruiſti
uel neſcio quo. Nullus eſt enim uel ſcitate uel gl'ia
locus par. Nullus ubi tātū ualeas ⁊ deo placē ⁊
hoībꝰ ꝓdeſſe. Qui tui fines ultimi duo ſūt. ſeu ue
rius qui tuus in hac vita vnicus finis eſt gemino
ſub mādato. Quo pgūt: ubi ſiſtūt: vn̄ ⁊ pēdēt lex
piter ⁊ ꝓphete. Itaqꝫ nec fame ꝯrie: nec trepidis
cōiecturis: cōfuſiſqꝫ rumoribꝰ acqeſco. Nullo mō
meū cadit in aīuꝫ te ſic cepiſſe ut ſic deſinas. ſatius
enim fuerat nō cepiſſe. Nil in rebꝰ eſt defoꝛmiꝰ q̄ꝫ
pclari pncipij fuſcus finis. ut qȯ ait Flaccus turpi-

ter atriuꝫ deſinat in piſcē mulier formoſa ſuperne.
Q̄ ſi in pictura turpe eſt in orone turpius.in opa
tione turpiſſimū eē nō ambigiṫ. Multi ſunt ⁊ pene
oēs qui p̄clarū nihil icipiūt nec ifames ſunt:quip-
pe nec cogniti. At qui ſe gl'ioſo p̄ncipio notuꝫ fecit
ſi id ſpōte deſtituat ifamiā nō euadet. Tu nō ſoluꝫ
cepiſti ſed magna ex pte pegiſti.vide ne tuis mani
bus tuū opus ⁊ tale op⁹ euertas. Id eni nō mō q̄ꝫ
nō cepiſſe:ſed q̄ꝫ ceptū omiſiſſe multo fedius. So-
let nāqꝫ actib⁹ medijs qdā torpor irrepe ſpecie dif
ficultatꝫ obiecta. Profecto aūt ꝯſumata bona atqꝫ
ad exitū pducta reſcindē iuidia eſt. Cepto igiṫ nuſ
q̄ꝫ calle deflexeris. Nullus eſt rectior ad ſalutem.
Nuſq̄ꝫ ſubſtiteris:tp̄s breue:lōgū iter: lenit labo-
rē opis ſpes mercedis. Nuſq̄ꝫ deniqꝫ in terga re-
ſpexeris. Noſti enim ꝙ nemo mittēs manū ſuā in
aratrū ⁊ aſpiciēs retro apt⁹ eſt regno dei. Nec ig̃-
ras ut uel apud ſcriptores gentiū Orpheus retro-
uerſus eductā ab iferis ſuā pdidit euridicem.uel
apud nr̄os Loth e ſodomis exeūti ut ſaluet aiam
ſuā.neqꝫ poſt tergū reſpiciat impaṫ. Q̄ uel oblita
uel deſpiciēs uxor eius reſpiciēſqꝫ poſt ſe in ſtatuā
ſalis v̄ſa exēplū atqꝫ utile cōdimētū poſteris liqt:
quo in fil'ib⁹ ſaliant ne iſipido reꝝ guſtu ad ea que
bn̄ dimiſerint aio aut oculis ſe cōuertāt. ¶ Quib⁹
ita ſe hn̄tib⁹ fama ⁊ vulgus ſuo more ueris falſa p
miſceāt.meā mihi nullus opinionem v̄bis eripiet.
Si te abeūtē audiā niſi videā nō credā:etſi videā
vix credā. Sūt que vix oculis credanṫ. Magnam
de te tuiſqꝫ de reb⁹:magnam tua de ſcitate:de ma-
gnitudine ai:de cōſtātia:de fide:de igenio ſpeꝫ cō
cepi. Credo ego te forſitā blāda egros aios ſpe ſo-
lari:⁊ id agē ut iter honeſte more tediū:⁊ ihoneſti
ſpem redit⁹ elabanṫ dies:utqꝫ aſſolet tpe ꝯctū ⁊ tē
pore deſideriū euaneſcat. ¶ Perge oro btiſſime ⁊
ita fac. Fac ſi potes:potes aūt oia ſup̄ hoiem oipo-
tētis dn̄i vicarius. Fac in titulis ſuis edificēt:q tā
diu tāqꝫ auide in nō ſuis edificarunt.honeſti lapi-
des:honeſte trabes:honeſta calx fuerit.deniqꝫ ho
neſt⁹ labor:honeſteqꝫ cure:⁊ honeſti ſūpt⁹ in ꝓpri
is. Qui alienis in finib⁹ q̄ꝫ honeſti fuerint:q̄ꝫ deco
rū:q̄ꝫqꝫ ꝯueniēs ꝙ ruēte Roma pulcherrima rerū
Vir. ut Virgili⁹ ait.qua nil maius ſol vidit:ne ſit irrita
Hōa Horatij uatis orō pua ⁊ turpis aio ſup aſtra ſe tol
tius leret:⁊ que vix cōpetēs cauda eſt fieret mundi ca-
put.diffinire nō eſt meū:eoꝝ ꝯſcie relinquaṫ:qui ꝓ
ſtrata metropoli urbi oium que ſub celo ſunt qui la
bētib⁹ tectis apl'oꝝ ⁊ ſuis.imo ſanctoꝝ domib⁹:q̈-
rū edituos ſunt ꝓfeſſi ſpſis ac laceris:domos illic
aureas erexerūt iſpectāte vniuerſoꝝ dn̄o ac iudice
neſcio an etiā approbāte. Fac icipiāt pr̄ ꝓuidētiſſi
me. Fac icipiāt tm̄:uoluptas vna aliā trudit:actuꝫ
erit. Mox domoꝝ ueterū ut cepint obliuiſci ⁊ lu-
tū quinionicū nō mirari. Lōgis erroribus ifecti ai
ſubito cōualeſcē nequeūt:tpe leſi ut dixi:tpe etiaꝫ
curabunṫ.ſed nō ſolo tua mēs:tua frōs:tua uox ⁊
ideficiēs cura:tua illas vigilātia:tua v̄t⁹:tua frāget
auc̄tas. Interim dies ibūt mētes uerioribꝫ ſenten
tijs:oculi meliorib⁹ ſpectaculis aſſueſcēt. Cum gu
ſtare cepint qd eſt Roma:imo uerius qd eſt fides:
qd debitū:qd honeſtas:ſiqs hō uel caſus eos coge
ret:vn̄ tā triſtes mō ueniūt reuerti crederēt:uel ad
mortē uel ad miſerū exiliū ſe cōpelli. ¶ Adhuc tn̄
⁊ tua ſublimis ſcitas ⁊ mea fidelis humilitas:ſcio
⁊ ſentio ꝯdictorib⁹ patēt. Sunt qui dicāt. Plane

enim illos hinc audio romanū aerē iſalubrē eſſe q
bus iā ex pte rn̄ſum eſt. Nulla eni nō ciuitas tātū
anguſtiſſima ſed anguſta dom⁹ tā ſalubris fuerit:
quā nō ſuſpectā faciāt ruine. Quālibet purus aer
ſi icluſus eē cepit fit ifamis.hec romanā urbē:eiuſ
qꝫ tēperiē atqꝫ aeris puritatē uel cōcutiūt uel accu
ſant. Accedit ⁊ ſolitudo lōgior ⁊ meniū ſqualor ac
raritas incolarū. Que oia qd aliō queſo q̄ꝫ illa de
qua ſupra queſt⁹ ſum romanoꝝ pōtificū ac p̄ncipū
iuerit abſentia. Quid ue aliud q̄ꝫ eorūdē poſſit ex
purgare pn̄tia.uet⁹ eſt ꝓuerbiū cuius Ariſtotiles Ar. ꝓ
meminit.nulla melius equū re q̄ꝫ dn̄i ſui oculo pin uerbiū.
gueſcē.urbē tuā a ſuis paſtorib⁹ derelictā ꝓuiden
tie ac pietatis tue oculus ipinguabit ac reficiet. Il-
lā tu qō a Chro Ieſu poſciṫ ⁊ labētē reſpicies ⁊ vi
dēdo corriges. Nā corrigi qdē illa ni deſeriṫ cura
riqꝫ pōt. Non te ergo deterreat breuis labor quo
eternū p̄miū meriturus ſis. Redde illi te:imo red
ditū cōſerua. Redde illi inq̄ꝫ ſuū caput:ſtati ⁊ mē
bra reddideris ⁊ vigorē:⁊ ſi nō p̄ſtinū:at magnū.
Illū enim redintegrare nō pōt/niſi is qui facit mi
rabilia magna ſolus. Redde hoium frequētiam.
Q̄ ſtādo moreqꝫ ppetue ſpem dādo ⁊ ꝯrij metū
oēm chrianis pectorib⁹ extirpādo pficies.ubi hoc
feceris mox ⁊ domos erexeris ⁊ aerē correxeris.
¶ Quē ſi ifectū nāliter qs aſtruat:obſtat illa mira
bilis ciuiū multitudo:de qua epl'a altera ad te ſcri
pſi:⁊ quā nulli⁹ ſcriptoris igeniū eq̄re pōt:illa vis
aioꝝ atqꝫ illud robur corpoꝝ. Que niſi optimo in
aere nec naſci potuerat nec ſuari. Obſtat auctoruꝫ
oium illuſtriū cohors:⁊ minime romanoꝝ ne affe
ct⁹ ai teſtimonij fidē leuet. Noiatim eloquētie ille
fons lacteus ⁊ hiſtorie p̄nceps apud quē ita ſcri- Titus li
ptū eſt. Nō ſine cā dij hoieſqꝫ hūc urbi cōdēde lo ui⁹ d rō
cū elegerūt. Saluberrimoſqꝫ colles:flumē oppor- loquēs
tunū quo ex mediterraneis locis fruges deueban
tur quo maritimi cōmeatus accipianṫ. Mare vici
nū ad cōmoditates nec expoſitū nimia ꝓpinqtate
ad picula claſſiū externarū regionū italie medium
Ad icremētū urbis natū vnice locū argumētuꝫ eſt
ipſa magnitudo. Et poſt pauca. Hic capitolium eſt
inqt ubi quondā capite humano iuēto rn̄ſuꝫ eſt:eo
loco caput rerū ſūmū impij fore. ¶ Que ſequunṫ
ſciēs ſileo. Illud noliꝫ ſiluiſſe:nō dico Virgilij apō
quē iclita ſepticollis ⁊ felix ꝓle virū impiuꝫ terris
celo aios eq̄t. Sed Hieronymi nāqꝫ is familiarior
tibi eſt:qui aduerſus Iouinianū ſcribēs mentione
hui⁹ de qua loquor urbis oblata:urbs inqt potens
urbs orbis dn̄a.urbs apl'i uoce laudata. Et ſequiṫ
uocabulum rome aut fortitudinis nomē eſt iuxta
grecos:aut ſublimitatis iuxta hebreos. Linq̊ alia
Nō eſt igiṫ mirū ꝙ grauiſſim⁹ etiā hoſtis urbē re-
gū. Siue ut alij tradūt urbē tēplū ſibi viſam ⁊ ſe-
natū regū:hoc eſt ex legib⁹ cōſtātē nō erubuit cōfi
teri. Sepe etenim uel iuitos ad cōfeſſionē ſui ueri
tas cogit. ¶ Id nō mō mirabile ſed ſtupēdum: ꝙ
hec ipſa urbs ſic ⁊ amicis ſemp ⁊ hoſtib⁹ uenera-
ta atqꝫ an̄ oēs alias in honore hita ſolis filijs ſuis
cardinalib⁹ odio ſit atqꝫ ꝯtēptui. Quos tu uer⁹ pa
ter hortabere:ut hos aios ponāt nouos iduāt:ſpō
ſam tuā mr̄em ſuā diligāt:illā ſui pn̄tia ſuiſqꝫ opi-
bus exornēt:que ⁊ opib⁹ illos ornet ⁊ gl'ia.neqꝫ ta
li mr̄e nuda ac famelica externas ueſtiāt ac paſcāt:
neqꝫ ſua indiga ⁊ mēdica in alienas effundāt: qō
in ꝓpriā refundēdū erat. Id eni fedū ſibi odioſum

Chꝛi nouerint:qui ſuo ſanguine dicauit eccleſiam
nō ſolū celeſtibꝰ ⁊ eternis diuitijs:ſed tp̄alibꝰ etiā
ac terrenis. Quas in aliud q̄ꝫ ipſius in laudē atqꝫ
obſequm ſpgi nephas ſacrilegiūqꝫ eſt. ¶ Pꝛoinde
Hōerꝰ. tu vigila. dn̄i eſt enim vigilare. Ruoꝝ ſtertere: Ho-
merus ait. Nō opoꝛtet noctu q̄eſcē ꝯſultorē viruꝫ
cui ppl'i ſunt in cura. Surgē opoꝛtet p̄us dn̄os ſer
Ariſto. uis inq̄t Ariſtoteles ⁊ doꝛmire poſteriꝰ. ⁊ quecūqꝫ
decet facē neqꝫ nocte neqꝫ die omittē. de nocte eni
ſurgē ut idē ait: ad ſanitatē ⁊ yconomiaꝫ ⁊ phiam
utile. Tua ſanitas nō tibi tm̄ utilis: ſed neceſſaria
eſt mūdo: tu nō ſolius yconomie ſed totiꝰ reipubli
ce curā geris: multo maioribꝰ vigilijs idigētis. tu
nō falſe ⁊ inanis ſed uere ac ſolide phie uereqꝫ ſa
piētie dei patris ſtudio uacas: oēs in te vnū cauſe
coeūt: ut de nocte ſurgas ac vigiles. vigila inq̄ꝫ: ſpe
culare: ſupintēde: qδ eſt ꝓpꝛiū epi atqꝫ vniuerſa cir
cūſpice. v̄ſatili atqꝫ acri ⁊ vigili igenio opꝰ eſt. Ma
gne cuiuſqꝫ rei executio noctes iſomnes intentūqꝫ
aium exigit. ¶ De tua q̄dē optima ac ſtabili uolun
tate certiſſimꝰ aliene duros obices uolūtatis me-
tuo. Quos tuū eſt uel mollire uel frāgē: ne hic pu-
doꝛ atqꝫ hec macula frōtem p̄mat eccl'ie: ne ue hec
fabula ſit p̄ntis ⁊ ſequētiū ſeculoꝝ ut te vino ſaltē
tā p̄clari duce opis ſciſſima Petri ſedes iterū deſe
rat̄: tā p̄ſertiꝫ vili cā: vini ſcilicet: qδ ab hoie ſobꝛio
facile ſp̄ni pōt: uel ſi nequeat ⁊ trāſferr̄ agit̄r ⁊ trāſ
ferēdo fit melius. Neqꝫ v̄o ubi erāt quo reuerti ar
dēt vinū illud naſcebat̄ q̄ꝫuis eēt aliquāto ꝓpinq-
us. Neqꝫ maiuſculū hoc iter eſt aliud q̄ꝫ nautaruꝫ
laboꝛ exiguus. Quibꝰ nullus ſatis eſt magnus la-
boꝛ: ad hoc vnū natis. Neqꝫ hercle tā ebꝛioſus vn
q̄ꝫ fuit aliq̄s ut vini amore in vineis h̄itaret. Colit̄
vinea: nō incolit̄: ⁊ in vinea q̄dē vinū naſcit̄: legitur
qꝫ. In toꝛculari p̄mit̄. In penu cōdit̄. In aula bibi
tur. Et p̄ma illa ſunt villici. ultimuꝫ hoc dn̄i. vinea
tua ⁊ illoꝝ eſt quaq̄ꝫ v̄ſum: religio uera ꝓtēdit̄ nō
tā vino q̄ꝫ rubēti martyrū ſanguine fertilis: cuiꝰ vin
demia ipſa eſt ſalus fideliū aiarū. ¶ Sed quecūqꝫ
ſit vinea q̄ſq̄s ager eccl'ie certe aula regia atqꝫ arx
ſupioꝛ roma eſt. Qδ etſi q̄dā diſſimulēt: nemo eſt
qui neſciat: ne apud Indos q̄dē puto nemo etiā ſit
qui neget. Redeāt ad coꝛ: nec iā ampliꝰ ꝯtra ſtimu
lū Chꝛi calcitrēt. durus eſt eni. neqꝫ iugū eius ex-
cutiāt. Nā ſuaue eſt: ⁊ oi leuius libertate: humani
ai vitiū eſt erroꝛ. obſtinatio demonū eſt ꝓp̄a. Sa-
tis ſupqꝫ ſatis erratū eſt. Sit iā modus erroribus
Satis eſt p̄diti tp̄is. Extrema ne peāt enitēdū eſt.
Auertāt aures aiarū ab ipioꝝ ſuggeſtibꝰ angeloꝝ
Periculoſiſſimi enim ſunt inuiſibilibꝰ flāmis acia
culis ſeuiūt. Quos ut ait Auguſtinꝰ. in ipſis men
tibꝰ foꝛmidamus. Adhibeantqꝫ illas dn̄i p̄ceptis:
apiātqꝫ oculos: ⁊ videbunt Chꝛm rectū illis ad ſe
iter deſignātē. Illū audiāt: illū aſpiciāt ac ſequant̄
Ceſſet p̄tinacia ac funeſta durities. Nō pudeat vi
ci. Neqꝫ eni ab illo vincunt̄: ⁊ ſe vincē victoria ſū-
ma eſt. Cūcta aūt rite facturos ſpero ⁊ tibi crede-
re incipiāt: ⁊ nouiſſima ſua que iam vicina ſunt co
gitēt. ¶ Hec tā multa pꝛ: ut Ciceronis v̄bo utar: ſā
etiſſime atqꝫ optime: ⁊ dixi olim ⁊ nūc addidi nō
qꝛ tibi neceſſe eēt hec audire: ſed qꝛ mihi ꝓpe neceſ
ſariū nō tacē. Scio enim illos multa quotidie con
tra hec loq: q̄bus obſtare nō ſupbū mō: ſed inſanū
putēt. Magni q̄dē viri ſunt: ſed maioꝛ eſt v̄itas: ⁊
collocutorē modicū nō dubito atqꝫ humilē rep̄hē
ſorē ſuo q̄ſi quodā iure faſtidiūt. Sed ſi ſe hoīes
meminerint nō faſtidiēt rōnē: cui ſi ſe ſubiciāt: nec
auc̄te nuda niti uelint: q̄d hijs foꝛte rn̄deāt non hē
būt. ¶ Illud nec relatu dignū: q̄ꝫuis id multi p̄di-
cēt. Eſſe ibi qui cupiāt ſiniſtrū aliq̄d qδ Chꝛiſtꝰ cu
ius res agit̄ auertat: tibi uel eccl'ie ꝓuenire quo ſiſ
ꝓnioꝛ ad diſceſſum. atqꝫ hāc ob cām placuiſſe illis
motiūculā: que ad Uiterbiū fuit: atqꝫ inde ſpeꝫ ne-
phariā concepiſſe. Ego aūt nō dicā excellētiſſimis
dn̄is ſed ne ſeruis q̄dē niſi viliſſimis hūc fuiſſe de-
generē. imo imanē atqꝫ ip̄iū appetitū ſuſpicari au-
deo: qui extremi foꝛſitā furciferi cuiuſpiā ferū pe-
ctus iuaſerit. Illi eq̄dē q̄ſq̄s ſit: ſi tā malus q̄ſq̄ꝫ eē
pōt reſipiſcētiā ac ueniā: ſi has nolit: ſibi eternum
de aliena felicitate ſuppliciū ꝑpetuitatē v̄o rebꝰ pꝛo
ſperis: eccl'ie pacē: tibi cōſtātiā ac ſalutē opto. Pꝛē
catoꝛqꝫ lꝫ indignꝰ in ſe tm̄ dignis p̄cibꝰ illū oro qui
tibi tāti p̄ncipij mētē dedit: ut uotiuū finē ⁊ bono-
rū opum cōſumatricē optimā p̄ſeuerātiā largiat̄.

¶ Ad Frāciſcū Bꝛuni pape ſecretariū de mā ſupio-
ris epiſtole: ⁊ de crebꝛa loci mutatione. Ep'la. II.

Neſcio qua ſeu ſyderū vi: ſeu uolubilis ani-
mi leuitate: ſeu lege neceſſitatis rerū huma
narum dura ⁊ ineluctabili adamātinos: ut
Flacci v̄bo utar: clauos ſūmis regū quoqꝫ uertici-
bus affigētis: ſeu alia q̄uis mihi icognita rōne to-
tā fere uſqꝫ ad hoc tp̄s in p̄egrinationibꝰ vitā duxi
Hinc ut boni foꝛte aliq̄d: ſic mali certe plurimū tu-
li. Et ſi roger. cur nō igit̄ pedē figis. Repeto qδ in
cipiēs dixi. cām rei neſcio: ſed effectū ſcio: de quo
qm̄ abūde alibi dixiſſe videoꝛ: ampliꝰ nihil hic di-
cam niſi qδ iā audiſti: fuiſſe mihi hos circuitꝰ lucro
interdū nō inficioꝛ: ſed ſepius dāno. Uillicū habui
ad fontē ſoꝛgie trās alpes: ubi floridiores anni ma
gna mihi ex p̄te fluxerūt. Cuius ⁊ tp̄is ⁊ loci ⁊ ho
minis libēs memini: qꝛ ⁊ tp̄e illo niſi tam uelociter
abijſſet nil iucūdius: ⁊ loco ſi talis permāſiſſet nil
tranq̄llius: ⁊ hoie ni moꝛtalis fuiſſet: nihil ſuo i ge
nere letiꝰ: nihil obſeq̄oſius. Nā fidelē dicē: detra-
here eſt. Ipſa ſiq̄dem fides erat. ¶ Is mihi ex quo
uāgari inde cepam uel ꝓficiſcēti uel redeūti amica
rep̄hēſione ſolitꝰ erat hoc dicē: ut video ſepe rota-
beris. nunq̄ꝫ v̄o mihi crede ditaberis. Nonnunq̄ꝫ
ſeu exacti ſeu inſtātis itineris viaticū ſic taxabat ut
in nullo pene falleret: ⁊ monēti hoc aiebat: expen-
des: ⁊ reuerſo hoc aiebat/expēdiſti. Idqꝫ ꝯſtāter
uſqueadeo: ut nō agelli cuſtos abſens ſed p̄ſentiſſi
mus vie comes fuiſſe: inqꝫ oibus hoſpitijs ſediſſe
ad calculū videret̄: ⁊ mirabar: ⁊ ridebā. uera licet
illū loq ſentiēs: qδ ⁊ nūc maxime ſentio. ꝓuerbiū
uetꝰ eſt nr̄oꝝ hoium. Nō facit muſcū ſepe uolutus
lapis. ¶ Et ut opes ſileā: q̄rū fluxum nemo vir ma
gnus iter dāna: q̄dā etiā iter lucra poſuē. q̄d de ali
is dicā. ſic uagādo notitias plures foꝛſitā queſiui:
ſed amicitias pauciores. Quomō enim uera ami-
citia vnū e maximis vite bonis in trāſitu quereret̄
cū minoribꝰ acq̄rēdis tp̄e ⁊ conſtātia opus ſit: etſi
aliq̄s etſi multas uel ſic uagus habui. quot ꝯſiſtēs
fuerim hiturus iudicio eſt: nā nullā ꝓꝛſus ad rē q̄ꝫ
ad amicitias ꝓniore. Iā de igenio ac doctrina faci
lis cōiectura eſt. Pꝛofecto enim plus aliq̄d ambiē
do vidi: q̄ꝫ viſurus domi fuerā ⁊ exp̄iētie rerumqꝫ
notitie nō nihil eſt additū: ſed detractū l'ris. Quot
eniꝫ ſtudio p̄utas dies hij diſcurſus abſtulerint ut
bibliothecula ipſe reuiſens meā: nō inter ueterum

tm̄ libꝛos aduena: ſed iter mea etiā viderer opuſcu
la: donec ſenſim nō ſine tpe ac labore aliquo in fa-
miliaritatē p̄ſtinam reuocarer. Que iactura haud
q̄ꝫ q̄ꝫ leuis eſt bꝛeuitatē fugāqꝫ tpis extimāti. Et ni
ſi me hic metꝰ tenuiſſet frenaſſetqꝫ impetuꝫ ut erat
adoleſcēti aīus: ⁊ caſuū impꝛouidus ⁊ vidēdi aui
dus iſſem ad extremos hoīum ſeres atqꝫ idos. ul-
timāqꝫ terrarū thopꝛobanē adijſſem. ¶ Scio que
tūc mihi mēs fuerit nō me qdē illa etate me laboꝛ:
nō maris faſtidia: nō p̄icula terruiſſēt: terruit amiſ
ſio tpis atqꝫ aī diſtractio cogitātē inde me plenum
ſpectaculis urbiū fluminūqꝫ ac mōtiū ⁊ ſiluarum:
ſed litterulis q̄s ad id tp̄s iuuenili ſtudio collegiſſē
uacuū ⁊ inanē atqꝫ inopē tpis reuerſurū. Itaqꝫ cō
ſiliū cepi ad eas terras: nō nauigio: non equo pedi
bꝰ ue per lōgiſſimūqꝫ iter ſemel tm̄ ſed per bꝛeuiſ-
ſimā chartā ſepe libꝛis ac igenio ꝓficiſci: ita ut quo
tiēs uellē hore ſpatio ad eoꝝ littꝰ irē ac reuerterer:
nō illeſus mō ſed etiā indefeſſus. neqꝫ tm̄ coꝛpe in
tegro: ſed calceo inſup inattrito: ⁊ uepꝛiū ꝓꝛſus ⁊
lapidū ⁊ luti ⁊ pulueris inſcio. ¶ Unū ſane in oc
ciduis hijs meis anfractibꝰ dictu q̄ꝫ re leuius per
petioꝛ. ꝙ amicoꝝ lr̄as: eoꝝ dico quos diſciplina ⁊
elogo claros noui: que mihi ⁊ decore ꝓpꝛio ⁊ amo
re dictātiū pꝛo theſauro erāt: iter crebꝛas locorum
mutationes ſic iterdū p̄didi: ut e meis ſil'r etiā mul-
ta p̄ierint: que māſiſſent ſi vni ſcāno inſiſtē potuiſſē
Hoc nimirū eſt amice: ꝓpter qꝺ vnū in hāc multi-
plicē mō narrationē incidi teqꝫ alijs multis haud
ſim dubius: ⁊ magnis iplicitū atqꝫ intētū rebꝰ huc
ꝓpuli: familiari quodā ipetu qui de nihilo longas
ſepe texit hiſtorias. Poterā nēpe niſi hoc eēt hinc
initiū ſumē: ꝙ epl'as tuas ad me ultimas: q̄rū alte
rā dū adhuc Ticini agerē: alterā Uenetijs accepi:
nūc Patauī querēs nō iuenio. ⁊ rn̄dē aliqd uelleꝫ
tp̄s eſt enim: imo iā p̄terijt. ſiue occupatio ſiue tar-
ditas mea: ſiue illa ipſa de qua loquoꝛ inſtabilitas
in culpa eſt. ut ex memoria ergo rn̄deam opoꝛtet:
que ſi me fefellerit fallax eſt. cūqꝫ oēſ aſſidue tū ul'
maxime ſenes fallit. foꝛtaſſe ideo qꝛ pluriū illis eſt
debitrix: ⁊ eſt depoſiti maioris fides rarioꝛ. ¶ Ut
qꝫ incipiā epl'arū tuarū p̄ma ꝑs ni falloꝛ mee moꝛ-
tis te rumore cōcuſſum grauiter deiectūqꝫ narra-
bat: donec uerioꝛ nūcius iacētē aīuꝫ erexit. Ad qꝺ
vnum dixero. Noli amice: noli obſecro: hijs vnq̄ꝫ
amplius moueri. Rē audies mirā ualde. Quartꝰ
⁊ vigeſimus annus eſt nūc: ex quo p̄mū fama ſil'is
liguriā ipleuit: q̄ſi nō obſcuri caſus homūculi: ſed
impatoris cuiuſpiā eēt aut regis. Fuerūt qui de h̄
ipſo tūc vulgares cantꝰ tāto ſtudio meditarenť: ut
reuerſum tādē in ſtuporē me ſil' ac ruborē cogeret:
tā p̄cox tāqꝫ imeritū nomē: tāto clarioꝛ iuuenis fui
q̄ꝫ ſum ſenex. Sed hec trāſeo. Ex illo vix fluxit an-
nus: quo nō ſaltē ſemel mee moꝛtis fama reuixerit
mirū cū ⁊ ego ualitudine coꝛpis hactenꝰ ſemp fe-
re ꝓſp̄rima ⁊ mediocri ſoꝛte rerū uſus ſim: ⁊ talia
nō niſi de potētioribꝰ fingi ſoleāt: quoꝝ moꝛs mo-
mēti aliqd rebꝰ poſſit afferre. Mea qdē moꝛs nul-
li ut reoꝛ utilitatē magnā: paucis dāno reipu. nihil
penitꝰ afferret. Quid feſtināt? qd mēdacio antici-
pāt? Qꝺ ut uerū fiat: eis nihil: ⁊ ſi eorū foꝛte libidi
ni ac maliuolētie aliqd collaturū ſit. Inſiſtereꝫ hoc
loco rei cām ueſtigaturus: niſi ꝙ ad amicū alteruꝫ
virū bonū atqꝫ eruditū ſil'i oliꝫ rumore ac ſtupore
ꝑcuſſum mea nō ocioſa de hoc extat epl'a. ¶ Sed
ut ſūmā noris: ſcito inimicoꝝ hec figmēta eē. Mi-
raberis vn̄ mihi hoſtes: ſed ſic eſt nullos mihi offē
ſa: nullos odiū: multos fecit inuidia. Et hoc quoqꝫ
mirabere: cū iuidioſum nihil oīno mihi ſit: ſed vili-
bus aīs q̄cq̄d vile minus obieceris iuidioſiſſimuꝫ
appebit. Fingūt ſibi qꝺ cupiūt. publicus mos ſtul
toꝝ. Et hij qdē nōdū vite mee uel dieculā uel mo-
mētū vnū hijs artibꝰ detraxerūt. paſſioni autē ſue
multū per ipatiētiā addidē. ¶ In vno fateoꝛ ut io
coſa ſerijs miſceā. Iocoſa utiqꝫ ſed moleſta: nihilo
minꝰ. In vno inq̄ꝫ hoꝝ me mēdacijs leſum ſenſi: ꝙ
cū añ aliquot annos ſūmus pōtifex nullis meis er
ga eū meritis: ut cui viſus nunq̄ꝫ ⁊ vix fama ambi
gua notus erā: nullis meis p̄cibꝰ ſed liberalitate ⁊
clemētia ſua ſola p̄bēdulā illā p̄exiguā qdē: ſed lo-
coꝝ mihi ubi a pueritia educatꝰ eēm cōſideratiōe
gratiſſimā ꝓpꝛio cōtuliſſet iſtinctu: tuqꝫ id mihi uo
ti mei cōſcius nūciaſſes: querēs q̄liter lr̄as execu-
torias fieri uellē. uenit iterim vnus ex hijs annuis
iterfectoribꝰ noīs mei. Qui quos manu nequeunt
lingua vulnerāt: ꝑſuaſitqꝫ pōtifici me defunctū eē
Quo te etiā tūc rumore ꝑgrauiter cōſternatum fa
ma fuit. Et tūc qdē qꝺ vulgare eſt ueteratoꝛ ille ſui
p̄miū: ego alieni mēdacij penam tuli: vnū dixi. duo
dicē debui ſil'r enim per oīa. ſed multo maiori i re
cū hoc romano impatore anno tertio paſſus ſum.
Quo audito utrobiqꝫ cū amicis tūc iocatꝰ. ſi cum
dn̄is iocari licet: ⁊ nūc iocoꝛ. Siqdē qꝺ viuēti da-
tū erat: ut defuncto eripi: ſic reſtitui rediuiuo potu
it. Neqꝫ hoc dico ambitione ulla ductꝰ. In epiſto-
la quā cōi nr̄o ⁊ oīum dn̄o poꝛrigēdā per hūc nun
ciū accipies qd cū eo pepigerim videbis: ut nil ſcili
cet p̄ter bn̄dictionē ſuā illius e manibꝰ aut cupiam
aut expoſcā. Nec ſat ſcio: an qꝺ olim diu optaui aſ
ſeq iā mihi expediēs ſit. Poſſet foꝛſitā ꝑuo hoc ad
dimēto p̄īarche amātiſſimi p̄ris mei deſiderium.
quo iāpꝛidē uellicoꝛ ⁊ locoꝝ amoꝛ me illuc q̄nqꝫ re
trahē. Ubi p̄dulcis quōdā ⁊ geta fuit mora. Nūc
o uolubiles res humane ne ſecura qdē ſatis eſt ſta-
tio. qꝺ ipſe hinc meis illic dimiſſis in reculis ſuꝫ ex
pertꝰ. ꝓpter falſam hāc igiť ſolā famā amara leni-
ens iocis hec dixerim. Te deinceps meis in rebꝰ ſi
me diligis: neqꝫ mēdax fama: neqꝫ v̄itas comperta
deijciat. ¶ Scis amice ⁊ me ⁊ te tributo moꝛꝭ ob
noxios qꝺ nobis cū pōtificibꝰ ceſaribuſqꝫ cōe eſt:
imo hercle cū oībꝰ qui ſunt erūt ue de moꝛtalibus.
Qui fuerūt nēpe ſoluēdo iā debito liberati ſunt ut
nulli hoīum graue eē debeat: qꝺ oībꝰ equū eſt. Ne
ceſſe eſt ut aut tu de me: aut ego de te hūc accipiam
rumorē. Nō hoc dicerē ſiqs res nr̄as oꝛdo ageret
par exiſtimās: ut qui p̄oꝛ ueſtibulū vite huiꝰ itroij
poſtico p̄us egrederer. ¶ Sed ah quotiens me fe
fellit hec opinio que ne amplius fallat ⁊ cupio ⁊ p̄
coꝛ. Utcūqꝫ res caſura ſit: ſiqdē uerum nūciū mee
moꝛtis accepis nō inhibeo ne ſuſpires: ne ſim du-
rioꝛ. Sed ne vnā oīno lachꝛymulā effundaſ: iā hic
moneo atqꝫ obteſtoꝛ. neqꝫ multū doleas: imo inq̄ꝫ
nō plus doleas moriētē q̄ꝫ naſcentē doluiſſes. Ni-
hil doleas igiť: nihil fleas: nō eſt phicū nec virile q
dē flere nālia. Nō minus nāle aūt nec peiꝰ eſt mori
q̄ꝫ naſci ⁊ foꝛtaſſe meliꝰ. pꝛo me potius deū ora dū
hic ſum bn̄ ut hinc abeā: duꝫ abiero ut mitis mihi
Chr̄s occurrat ⁊ meoꝝ imemoꝛ delictoꝝ. Hoc mi-
hi utile: tibi honeſtū: deo placitū. Fletꝰ aūt hoꝝ ni-
hil. de me quoqꝫ libens loquē: tuo in ore meū: imo

nr̄m nomē:meqꝫ qua nō viſum potes hoīez in me
moria tua ſerua.hoc funeris ſepulchꝛiqꝫ genꝰ acce
ptiſſimū amicitie uere eſt.reliq̄ ſupſtitioſa ⁊ inania
⁊ caduca.¶ Et hec oīa eo ſpectāt:nōne meā tm̄ ſꝫ
ne cuiuſcūqꝫ moꝛtalis equo grauius moꝛtē feras.
Quꝫ in hoc egoipſe ſepe nimis errauerim.qđ epl'e
mee multe flebiles:q̄rū nūc me pudet:q̄ſqꝫ uel nun
q̄ꝫ hoc calamo exaratas uel dū licuit deletas uellē
aptiſſime teſtanť.vicit me amicoꝝ in moꝛtibus ſub
pietatis clipeo mollities fragilitaſqꝫ aī. Nūc agno
ſco q̄s ineptias dixi:quo fructu tot lachꝛymas tot
lamēta ꝓfudi uel nō ſentiētibꝰ uel dānātibꝰ quos
lugebā.¶ Ceterū nemo melioꝛ vie dux:q̄ꝫ qui illā
ſepe errādo ⁊ cadēdo didicit.Nō dāno humani
tatē ac pietatē ne īhumanū atqꝫ ipiū dogma ſit.ſed
ībecillitatē in viro femineā atqꝫ egritudinē aī repꝛe
hēdo.Quibꝰ ſe uehēdū q̄ſq̄s dederit in erūnā de
cidet ſempiternā.Nunq̄ꝫ enim flēdi dolēdiqꝫ cau
ſe deerūt.Qōqꝫ ait regius ꝓpheta.deficiet in do
lore vita eius ⁊ anni ſui in gemitibꝰ.Hec data pe
na diu viuētibꝰ:inq̄t alter.At nō oībꝰ:ſed hijs tm̄
qui foꝛtuitis caſibꝰ:v̄tutū iopes:atqꝫ īermes:non
equo marte cōgrediunť.v̄bo tecū utoꝛ meo ne dū
huic ſnīe nouiter ueſtiende opam do cepte curſum
oŕonis ipediā.¶ Hijs te ergo pꝛo tpe mirū dictu
ꝯtra meā moꝛtē viuus armauerim:ut dum me hoc
tādē carcē relaxatū qđ falſo iā ſepius audiuiſti.ſe
mel uere audies:qđ audire ſi diuticule vixeris ne
ceſſe eſt.cōſolatore alio nō egeas.memoꝛ me dum
adhuc in terris tecū eēm p̄monuiſſe ne ut moꝛtuū
fleas:ſed ut laqueo moꝛtis huiꝰ elapſum ⁊ viuē in
cipientē leta memoria ꝓſeq̄ris.¶ Uenio ad aliud
qđ dicebā memorie depoſitū:⁊ epl'am q̄dem illā
multiloquā ſeu libellū bꝛeuē maius dicē:bn̄ acce
ptū apud pōtificē maximū:ut tu ais:gaudeo.Cer
te enim q̄ſq̄s illi ſtilus quecūqꝫ mā:ſcribētis clara
utiqꝫ fides fuit.affectūqꝫ aī ſcito:nec lingua equari
potuiſſe nec calamo.Nunq̄ꝫ me adeo v̄boꝝ inopē
ulla rerū in pte cognoui.Hec me fides egit:quo in
genij fiducia nō egiſſet:ut de illis rerū moderatori
bus tā libere loq auderē.Adiuuabat ipetū fidelis
aī ⁊ calami libertatē eius ad quē mihi ſermo erat:
circūſpecta ꝓfunditas:cui illos multo q̄ꝫ mihi uel
alteri notiores eē certꝰ erā:ut de illoꝝ moribꝰ ſecū
agēs:nihil tam uererer q̄ꝫ multa p̄teriſſe.¶ Egit
hoc ifallibilis ⁊ eterna ꝓuidētia terribilis in ꝯſili
is ſup filios hoīum:ut qui p̄nceps eccl'ie ſoſpitatoꝛ
oꝛbi lāguido deſtinatꝰ erat:cōſiliariſſimos ſuos fa
miliariſſime ſcrutaret:anteq̄ꝫ illi eum uererenť:aut
metuerēt:aut q̄nqꝫ uerēdū metuēdū ue ais p̄ſagi
rēt.difficile eſt noſſe hoīum mores.Sub hypocri
ſis uelo fuſce ac ꝓfunde ſunt humani pectoris late
bꝛe.Et ut reliq̄rū rerū ſic mētiū coloꝛ iter tenebꝛas
deliteſcit.Sero iā nubes fictionis obtēdiť:vidit il
los itrinſecus eo tpe quo patebāt.hoc mihi apud
eū loquēdi fiduciā illā dedit.nō ꝙ mei ⁊ illoꝝ eēꝫ
uel ſim neſcius:⁊ quāta illis ueneratio deberet:ſi
ꝯ cardinales ſui tpis — qđ ꝓfitenť iplerēt.Sed hei mihi tota fere hoīū v̄
tus vmbꝛa eſt.v̄ba cerimonie:modus ueſtiū:pedū
motꝰ:geſtus coꝛpis:oculoꝝ flexus:frons:coma:ſu
perciliū:ſingula hec liniunť.Interioꝛ aī foꝛma ne
Cicero — gligiť.¶ Neqꝫ p̄terea oblitꝰ ſuꝫ illā ſnīam Cicero
nis ꝙ carē debet oī vitio qui in alterū dicē patꝰ eſt
ꝑſonā ſnīe ſaluatoris ubi in terra ſcribēs:ut qui ſi
ne peccato eſt p̄mus in peccatricē lapidem mittat

hoꝛtať.uerū hūc oī vitio carētē uelim:Cicero ipſe
mihi ſi nouit oſtēdat:ego illū fateoꝛ:non noui:⁊ ſi
expectādus ſit:ſero quiſq̄ꝫ reoꝛ accuſabiť.Accedit
qđ nec hoīes accuſare ꝓpoſitū fuit:ſed eccl'ie ſta
tū flere.⁊ ſi is fletꝰ abſqꝫ graui hoīum nota nō eēt
Et q̄ꝫuis ego me multiplici vitio laborātē ſciā:me
um tm̄ vitiū mihi vni:Illoꝝ vitia mūdo nocēt.Sē
per enim nocētiſſimi oīum ſunt hiti:qui uenenato
exēplo moribꝰ publicis ceu moꝛſu vipeo nocuerūt
¶ Neqꝫ ideo foꝛtaſſis auſus eēm uera loq ne mi
hi qđ ſolita eſt cū illis v̄itas odiū annexū odio dā
nū pareret:ſi ad opes ut vulgꝰ aut potētiā aſpira
rē.Nūc nil cupiēs q̄d metuā.Solēt hec ꝯiūcta eē.
naſciqꝫ alterū ex altero.Cupiditas v̄o ⁊ metꝰ frena
ſunt aī que a recto ſepe illū calle detoꝛquēt.Neqꝫ
tn̄ hijs liber ea ſcriberē:ne ſcilicet os in celū poſuiſ
ſe dicerer:niſi ꝙ ſciēti oīa narrabā.ſi foꝛte nobiliſſi
mā ſciſſimāqꝫ aīam ut aſſolet note lꝫ hiſtorie cōme
moratio excitaret.⁊ quo per ſeipſam feſtinabat im
pelleret:Chꝛiſto grās ⁊ vicario eiꝰ.En videmus qđ
vix eq̄dē optare nullo mō aūt ſpare auſi eēmꝰ.Ne
mo hinc ſibi laudē arroget.Nemo gl'iam aucupeť
Nulle hic ſunt hoīs ptes alteriꝰ niſi optādo foꝛſi
tā ac p̄cādo:cū in ꝯ̄riū ptes fuerint multoꝝ:ardētiſ
ſime ille q̄dem ſed deo agēte irrite atqꝫ ianes quo
illius ſciſſimi p̄ris maioꝛ mihi indies admiratio eſt
purioꝛqꝫ deuotio.Qui per tot taꝫ ualidos obices
egrā m̄rē eccl'iam ſuis ſolus geſtās humeris huc
euaſit:maioꝛqꝫ illoꝝ execratio:qui hoc ipedire tan
to ſtudio nixi ſunt:ut fideliū aīs neſcio q̄d ſuſpitio
nis iniecerint:aliud ſe aliq̄d adorare q̄ꝫ Chꝛiſtum.vn̄
effectū:ut q̄ꝫuis noti iā cōpos nō generim:ſꝫ mul
ta nūc etiā uel eque acria uel acriora ꝓfuderim e
q̄bus epl'am ſc̄dam paulominꝰ p̄me parem texui.
¶ Dici enim neq̄t quāta idignatione aīus rumori
bꝰ nouis exarſerit:audito q̄d in illa ſanctaq̄dē via:
nō ſci q̄dē viatores cōtra ſanctū me ducē:uel egiſ
ſe ferunť uel dixiſſe.Scis me anni partē Uenetijs
agē:cuiꝰ urbis claſſis iter alias iter apl'icū comitā
tes:vna utiqꝫ etſi abſqꝫ iniuria reliq̄rū diciť.pꝛima
fuit in hoc ſaltē ꝙ e lōginquo ueniēs:oī fere q̄ꝫ lon
giſſima eſt italia ambita:uſqꝫ in itimū galliarum ſi
nū:atqꝫ ibi abditā maſſiliā:ubi vie accinctꝰ ponti
fex expectabat:gubernaculo deuotionis ⁊ obediē
tie remigio penetrauit.hinc multa didici.Que q̄ꝫ
moleſta viſu fuerint eo metioꝛ ꝙ moleſtiſſima ſunt
auditu.¶ Unū de multis iterſerā fuiſſe ibi nōnul
los ex illo etiā uenerabili oꝛdine qui ꝯfeſtiꝫ ut Ue
netꝰ claſſeꝫ terris eripuit ceu toꝛti acriter muliebꝛi
eiulatu oīum in ſe nautarū ſimul uectorūqꝫ ora cō
uerterēt:q̄n ⁊ ꝯuitijs ne qua ſtomaci eēt excuſatio
blaſphemijſqꝫ nō p̄cerēt.O malū papā:O patreꝫ
ipiū exclamātes:quonā terrarū miſeros filios ra
pit.Nō q̄ſi ad chꝛiſtianitatis vnicā ac ſupmā arcem
urbē Romā ſua in ſede catholice futuri reges ec
cl'ie:ſed q̄ſi Theſiphōtē aut Mēphim ſarracenoꝝ
in carceres traherenť.uere ergo miſeri filij ſic affe
cti.uere aūt feliciſſimꝰ p̄r ac pijſſimus:ſi latine di
ciť:qui nolētes etiā ac luctātes filios ad ſalutē du
cit.¶ Ego igiť clamo:imo totꝰ fidelium grex excla
mat.O beatū optimūqꝫ ac celitꝰ miſſum mūdo pa
pam:qui eccl'iam ludibꝛio eruere auſus ſuo in ſo
lio atqꝫ honore repoſuit.Qui hoc vitupat quid ſit
vnq̄ꝫ laudaturus nō itelligo.uere papā optimum
nō mō aūt alios ſed vnū ex oībꝰ nr̄e etatis.⁊ uere

Miraculū de cardialibus

peſſimū atqꝫ ipurū os qđ cōtra idulgētiſſimuꝫ pa-
trē latrat. Merito itaqꝫ deus: illi qui in hijs male
dictis acerrimus oium fuit: manifeſtū ac terribile
ſignū fecit: ut ſcilicet ex quo ſcām ciuitatē attigit ili
co moreret̃. Qui cū morti ꝓximꝰ eēt: ad ſūmū pon
tificē deſtinaſſe tradit̃: qui diceret ꝑſuaſū ſibi a me
dicis ut ſi ſaluus eē uellet ad ſuū aerē atqꝫ patriaꝫ
remearet: cōmeatūqꝫ depoſcerēt. Qđ audiens pa
pa qd rñderit ut nil penitꝰ illuſtriū latet: uſqꝫ huc
fame relatibus inſonuit. Que an uera ſint: tu ad ſa
cros pedes aſſiduus indicabis. Ego enim rei neſci
us rē ſciēti narro. Sed id facio ut ſi in manꝰ fortaſ-
ſis alteriꝰ hec uenerint rñſum oibꝰ notū fiat: mar-
moribꝰ iſculpi: ⁊ pre foribꝰ urbiū ac tēploꝝ legi di
gnū atqꝫ eterna oium ſed p̃ſertim doctoꝝ ſanctorū
qꝫ hoium memoria celebrari. Cū enim mādata nū

Rñſio elegans vrbani qnti

cij ꝑegiſſent: ille ſubito ite inquit ⁊ dño uro amico
meo ⁊ ſcole ſocio dicite. Cura in patriā eūdi bona
eſt: mō nouerit quenā pr̃ia ſit ſua. Nā terrenaꝫ pa-
triā cogitare in hoc ſtatu intēpeſtiuū ac mortiferū
celeſtis illa hierl'm uera pr̃ia nr̃a eſt. Ad hāc ergo
ſuſpiret. Ad hāc animū attollat. cuius tñ in limine
duos ſe maximos potētiſſimoſqꝫ hoſtes queſiuiſſe
meminerit. Apl'os Chr̃i Petrū ſcilicet ⁊ Paulum
Quoꝝ uolūtati ſūma vi reſtitit: meqꝫ illius execu
torē pre cūctis diſſuaſoribꝰ oi quo quit ingenio re-
tardauit. Illos ergo dū adhuc lꝫ cōpūctiōe cordis
⁊ lachrymis ac p̃cibꝰ mitiget: ut eos ſibi propitios
nec obſtruſum pr̃ie limē iueniat: hic iſiſtat: hoc co-
gitet: omiſſiſqꝫ curis ianibꝰ vnā hanc arripiat: qua
placati apl'i Chr̃m placēt. leteqꝫ illi ianuā regni ce-
leſtis apiāt. Eūtes hec ſibi meis v̓bis nūciate. O
rñſum uere angelicū. Quo accepto cardinalis ille
oſorqꝫ alme urbis: nō ita multo poſt: hñ utinā feli-
citerqꝫ ⁊ ſani credulus cōſilij expirauit. ⁊ in ſāctiſ
que oderat atqꝫ horrebat locis: tāta eſt Chr̃i miſe-
ricordia ſepulturā meruit. Hoc ut mō dicebā: ſcien
ti neſcius narro. Quo nihil vnq̃ꝫ dici altius nihil
grauius audiui: ut ſi ita eſt: ⁊ tu mihi notū facias:
⁊ ego alijs fecerim. Si minꝰ ſcribas ad ꝯtextū mi
hi ſi uacat rñſi formam apl'ici: ut ſi oportet in hac
etiā epl'a mutet̃ v̓boꝝ forma. Que ſi ita ꝑmāſerit:
ſciāt qui hec audiēt rē a me narratā tuo ⁊ ueri te-
ſtimonio ꝯſtare: ⁊ ſic eē ut hic legit̃. Nā ſi diuerſuꝫ
ſcribas: ita hic erit ut ſcripſeris. oino enim nec obli
uione nec latebris digna res eſt. ueniet forſitā poſt
me qui digniore hāc honeſtet elogo. uel ego ip̃e for
taſſis alibi maiore nixu incūbā nō dico: ut laudem
meritā ſtilo equem: ſed ut minus icultā poſteroruꝫ
memorie trāſmittā. ¶ Quid nūc hijs querelas in
fantiles ⁊ indignas viris adijciā: ꝙ beneūeſe vinū
nō hñt: de quo ſatis uſqꝫ ad riſuꝫ ac faſtidiū diſpu
tatū eſt? Et o ſancte Ieſu ſi in te crederēt: nōne ꝯſi-
derēt aque hydrias in vinū optimū poſſe cōuerti?
Non p̃ceſſit eos vinū illud: ſed ſequet̃ ne timeant:
quocūqꝫ ierint: ⁊ ſecutū eſt iam nūc audio ⁊ gau-
deo hercle: ſi uel ſic forte ꝯuitijs abſtinerēt. Quid
ꝙ calor imodicus p̃terita eſtate Viterbij fuit? Sꝫ
an queſo nām ſuis ceſſurā delitijs: ſeqꝫ ideo ꝙ di-
uites ſunt frigus ⁊ eſtū non ſenſuros ſꝑant? An in
ciuitate illa nobiliſſima: vñ tā queruli ⁊ tam meſti
ueniūt eſtiuiſ caruē caloribꝰ? An ego ſeu ibi nō fui
ſeu qr aliquot annis inde abſfui loci illiꝰ oblitꝰ ſum.
¶ Ego v̓o etſi neqꝫ apud ethiopes neqꝫ apud ara-
bes fuerim harū tñ certe nr̃arū occidentaliū regio
nū bonā ꝑtē circuiui. Plagā enim arthoam ſermo
iſte nō recipit. Nec ſum memor ubi boree flatꝰ cō-
ticuerit aut circij. Qđ vnū ibi refrigeriū vnum re-
mediū vite eſt: iportuniores alibi ſenſiſſe eſtus eſti
uos. ultimus niſi fallor Ioānis vigeſimiſcdi roma
ni pōtificis annus fuit: quo tātus illic celi feruor i-
ualuit tāta imbriū penuria ut fere ois vmbilicote-
nus nuda plebs per paradiſum illū dñoꝝ cardina
liū limphatico more diſcurrēs altis atqꝫ miſerabi
libꝰ v̓bis atqꝫ v̓beribꝰ mali finē pluuiā atqꝫ aeris tē
periē p̃caret̃. Memini tūc pene oium. ois ſexus at
qꝫ etatis vultꝰ colla ⁊ manus cutim q̃ſi ſq̃mas q̃ſ-
dā more ſerpētū exuiſſe: ut ſiqs rarus ardoribus il
lis iuiolatꝰ obſiſteret nō tā carneus q̃ꝫ ferreus pu
taret̃. Nec aut aliqd tale uſq̃ꝫ noſtro ſub axe ſic ad
oēs ꝑueniſſe ſcio: aut hos viterbij tale aliqd paſſos
credo. Sed nō eſt ludus imoderate uel dilige uel
odiſſe. Si poſſibile ſit in celo aliquē iuitū ac uolen
tē in iferno eē. Inueniet ille ꝯtra celū pro iferno ali
qd. ¶ Hijs horūqꝫ ſil'ibꝰ ꝑmotꝰ idignatione uehe-
mētiſſima ⁊ libertate illa viā quā nā mihi dederat
ſtudiū auxit: etas cumulat. Scripſi multa que pri
mus leges. Ad te enim p̃mū ueniūt: tuū ultro ſubi-
tura iudiciū. In quo p̃cor ne ut ſolet: uero amor of-
ficiat. Seuere iudica: ⁊ vide an nimia ſit libertas.
Indignatio eniꝫ nimia eē nō pōt. ¶ Illud neqꝫ tu
um neqꝫ cuiuſq̃ꝫ aium moueat: ꝙ papā romanum
quo nil maius: imo cui par nihil orbiſ hēt alloquor
q̃ſi illiuſ reuerētia ſtilū cohibē̃ debuerit. Mihi eni
ut vides magna hinc ꝑs fiducie orta eſt: ꝙ vicario
v̓itatis nulla ueri ꝑticula occultāda videret̃. p̃ſerti
cū ⁊ ſi uellē nihil illū penitꝰ celare poſſem ſciētem
eo cūcta lucidius quo manibꝰ ſuis illa palpaſſet ue
ternoſoꝝ medicus ulcerum. Narraui igit̃ nō ut ex
me illa diſceret: ſed ut mihi/ atqꝫ oibꝰ nota cogno-
ſceret. eoqꝫ obnixius uel curādis hijs uel amputā
dis ictiberet: ne paucoꝝ macule lepra ſerpēte vni-
uerſalis eccl'ie corpus inficiāt. Qua in re ⁊ ſi mihi
parū auctoritatis eē ſciā: ueritati tñ vndecūqꝫ ꝓde
unti auctoritas ſua eſt. Que latēti q̃dā vi aios li-
gat attrahitqꝫ. Quid enim refert: buxea an ebur-
nea: an ⁊ aurea ⁊ ornata gēmis fiſtula cōſonans ⁊
ſuis cōſtās nūis uox erūpat? ¶ At tu tñ cuꝫ hec ſe
mel que ſūmo nūc etiā pōtifici dirigo: ſolus tacituſ
qꝫ ꝑlegeris ⁊ tecū cūcta librraueris uoca in ꝯſiliuꝫ
quē ſoles: ⁊ quē uelle me p̃dē noſti iuniorem hūc
Agapitū colūnēſem. Sic enim honeſtiuſ clariuſqꝫ
illū dixerim q̃ꝫ epm eſculanū. Totā deniqꝫ quaꝫ p̃
me epl'e anno altero legē dixi. cuius te memorem
ſꝑo. hinc quoqꝫ dictā credito. Adderē cōſilio colū
nēſem alterū Stephanū: ⁊ ip̃m iuniorē. horū eniꝫ
ego noiuꝫ maiores iunior colui: hos iuniores amo
ſenior. Sed hēo cōtra hūc querele cām nō medio-
crē. ualde enim amāti nulla nō grauis offenſio eſt
quā ſibi ſi ſe caſus obtulerit nō occultā uelim. Cuꝫ
añ diē kalēdarū nouēbriū e gallia rediēs apl'ici re
ditus reuocāte fama me in mediolanēſi rure tunc
agētē generoſa illa ſua humilitate viſitaſſet: atqꝫ il
lic inter nos raptim multa pro tꝑe lōge uelut abñ
tie ſpatio recollecta ſubiti more torrētiſ effuſa eēnt
inqꝫ hoc colloqo aliquot ꝑgrate mihi fluxiſſent ho
re: vix tādē digreſſi ſumus. Ipſe qdem totꝰ: ut res
docuit. Ego v̓o mortali tm̃ mei ꝑte oculis illū quo
ad licuit aio uſqꝫ i finē comitatꝰ. Iuit ille data fide
ꝙ cū p̃mū romā ꝑueniſſet: late mihi de oibꝰ ſcribe-

ret:quoꝝ noſcẽdoꝝ auidũ me ſciebat. ⁊ ego ex mo
re amãtiũ atqꝫ optãtiũ dies diu nũans ꝓmiſſi/exi
tũ expectaui:ſed tarditati ſue gr̃as:hac iã expecta
tione liberatꝰ ſum. Neqꝫ iã mirer ſi munuſculũ mi
hi optatũ ſibi facile:ꝓmiſſumqꝫ nõ miſit cũ rez ma
gnã neqꝫ mihi ſed ſibi familieqꝫ ſue utilẽ neglexe-
rit. In quo pace ſit dictũ ſua:qui mos in amicitijs
meus eſt. Excuſare illũ nolo/nec ualeo. Poſſet in-
q̃ꝫ aliq̃ uehemẽs occupatio totũqꝫ ad ſe aium tra-
hẽs ſeu nec̃ia ꝓfectio:ſeu foꝛtaſſe ut res hoium tre
mule ac fragiles ſunt moꝛbꝰ mihi icognitꝰ ſegnitiẽ
excuſare. Illud aũt qd excuſet:ꝙ hic idẽ adoleſcen
tem ꝯterraneũ noſtruz nunq̃ʒ al̓s viſum nec uel fa-
ma notũ ſibi:ſed eoipſo die quo me viſit caſu obui-
um paucis iter feſtinãtes v̓bis hitis tãta ⁊ tã ſubi
ta cõplexus amicitia eſt.ut neglecto me qui añ tri-
ginta annos ſuus fui: ⁊ cui neceſſarijs de rebꝰ ſcri
pturũ ſe ſpopõderat:illũ multis poſtea natũ luſtris
⁊ qui filij ſui filius eẽ poſſet:ſepe iterim familiari-
bus ac iocoſis epl̓is dignũ duxerit? O foꝛs rerũ i
Maro ſcrutabilis ac repoſta. Nõ eqdẽ iuideo.miroꝛ ma-
gis:iqt Maro. Miroꝛ certe:vñ huic tali viro hac
etate ⁊ ꝯſtãtia ea nouarũ amicitiarũ curioſitas:ea
ueterũ negligẽtia.hijs cõtẽtꝰ:hec ſi illi dixeris aut
legeris gaudebo. Quẽ nõ minꝰ ideo ſi viſum erit:
ad examẽ uoca:liberi eni cõſilij ⁊ magni igenij vir
eſt:meqꝫ etſi nõ magnifaciat multũ amat.patrẽ ſa-
ne meũ p̃iarchã abſore doleo cõſultorẽ optimũ ac
iudicẽ. Age ergo uel ſolus uel cũ hijs ſeu cuz alijs
qđ decori meo:imo qdẽ nr̃o cõueniens extimabis
¶ Unũ eẽ video in quo me emuli mei notẽt:qđ in
laudibꝰ põtificis multꝰ ſiz.dicẽt me foꝛſitã hoc tra
mite ad ep̃m aſpirare. Sed hac me ſuſpitione libe
ret añ acta vita:nullis blãditijs res egebat. Potui
ſepe uel rogatꝰ ad eũ gradũ ſcãdere.dulce eſt mihi
cũ amico:ſed in dñ̃o gl̓iari. Scio qbuſdã romano-
rũ ducũ gl̓ie datũ ꝙ triũphi gl̓iam ſp̃uerint quo i
gñe noiatim laudatos Gaiũ mariũ:magnũqꝫ Põ
peiũ ⁊ Auguſtũ ceſarẽ iuenio. Ego triũphos nec
merui nec ꝯtẽpſi.deo aũt gr̃as qui mihi aiuz dedit
recuſandi ea que maxime ab hoibꝰ mei gñis appe-
tunt̃. Idqꝫ ne ſemel ip̃ꝛouide caſuqꝫ aliquo nõ cõſi
lio geſtũ dici poſſet:iterũ atqꝫ iterũ hec ſe mihi red
didit facultas. Et certe hoc vnũ eſt in quo illi non
credere nec parerẽ cui in oibus obedire ⁊ debeo ⁊
uolo:ſi me ad cuiuſcũqꝫ urbis ep̃atũ uellet attollẽ.
Sat meis ſarcinis p̃ſſus ſum. Et ſi nõ me alienis i
plicẽ ut pctõri:bñ mihi eſt uſqꝫ ꝙ queroꝛ ad iuidiã
male eẽ mox incipet. Oẽ pene hoium genus noui.
Multos vidi in excelſo qdẽ foꝛmidabiles:ſed feli
cem nullũ. Ois altitudo uel ruine ꝓxima eſt:ul̓ cõ
ſideratiõe p̃cipitis ac p̃rupti ſtatꝰ attonita. ¶ Quo
ergo tot laudes dicat aliqs Ieſum Chꝛm cũctoſqꝫ
celicolas ⁊ cõſciam meaz teſtoꝛ nunq̃ʒ me hactenꝰ
qđ de illo ſentio v̓bis eq̃re potuiſſe. Increpui ego il
lũ dũ ſic mériturus viſus eſt:nec tm̃ iterea dignas
laudes ſilui:quo ad utrũqꝫ me patũ nec affectibus
ſed v̓itati.vñ opam dare oẽs itelligerẽt:ubi animũ
totũ factis apuit:neqꝫ rep̃hẽſioni ullus relictus eſt
locus:tota eũ mẽte laudaui: ⁊ laudabo dũ loq po-
tero:niſi qđ abſit quodqꝫ nec demones: nec hoies
demonibꝰ pares efficiẽt.p̃clariſſimi deſertoꝛ initij
rurſum rep̃hẽſibilis videret̃:v̓ba enim opoꝛtet aut
cõfoꝛmari rebꝰ:aut mẽdacio defoꝛmari. Laudaui
eũ q̃ʒtũ ſciui ⁊ potui nõ quãtũ debui ac uolui:lau-
dibꝰ ſuis victꝰ eſt ſtilus meus. Non me fallit dile-
cti lz amoꝛ viri:nunq̃ʒ tñ viſi:neſcio an vidẽdi. Nõ
accepti bñficij memoria:nõ ſpes:aut cupiditas ex-
pectati. Sola v̓itas me ipellit. Nõ hoiem celebꝛo:
ſed v̓tutẽ. Illã amo:illã ſtupeo:illã noui.cuius eni
nõ vidi faciẽ:facta video. Et accedit ad gr̃am fate-
oꝛ:hinc externa viri origo.hinc iterna acies diſſua
dẽtiũ. Nã ſi aut ille nõ alienigena:aut hij nõ tã ali
eni ais tãqꝫ ifeſti italie hoſtes eẽnt:nõ tãta uel illiꝰ
laus uel mea eẽt admiratio.ois enim v̓tꝰ eo clarioꝛ Uirtꝰin
quo maioribꝰ obiectis aſpitatibꝰ exercita atqꝫ con aſpitate
fricta eſt. Illđ eni fieri põt ut multũ ⁊ iudicio meo coḡſcit̃.
⁊ gl̓ie eius adijciat p̃cedẽtiũ vita põtificũ. Ualde
qdẽ ꝯ̃rietas eminet ꝓpinq̃rũ rerũ:que diſtãtiuz la
tuiſſet. ¶ Ubi vnũ dicã qđ Stephano illi cuiꝰ pau
lo añ mẽtio icidit/cõmiſerã:ſed auguroꝛ eũ nõ al̓r
id ipleſſe q̃ʒ reliq̃. Expectas audire qd nam rei ſit?
Querẽtẽ an apud ſũmũ põtificẽ pꝛo me aliqd eſſet
acturus. Oraui:ut poſt recõmendationẽ mei nois
humilẽ bꝛeuẽ adderet hiſtoriã cuiꝰ teſtẽ faceret an
neũ Senecã eo libꝛo quẽ de bñficijs edidit. Ea v̓o
eſt huiuſmodi. Alexãdro macedoni magni nomen Alexan
aſiaticis victorijs iã adepto corinthij fama illecti: dri exᵐ
per legatos ciuilitatẽ ſue urbis obtulerãt: qđ tale qđ ſene
erat q̃le ſi regi magno puũ regni ſui oppidũ id of- ca đ bñ
ferret:ut in oras ultimas pꝛo taz leui cã ridiculoſa ficijſ po
eẽt ac ſtulta legatio niſi illud rẽ ſuapte pexiguã nã nit.
magnã atqꝫ optabilẽ reddidiſſet:ꝙ videlicet hono
rẽ illũ ac ius ciuiũ nulli vnq̃ʒ alteri p̃ter herculi tri-
buiſſent. Quo reſpectu rex imẽſi ai: ⁊ nõ ſolũ pua:
ſed mediocria cũcta deſpiciẽs:minimũ id nõ ſp̃nit:
ſed gratãter amplexus exẽplo docuit:ut rẽ vilẽ ra-
ritas charã facit.hijs p̃miſſis petij ut inferet haud
ignarũ me q̃ʒ modicũ.imo q̃ʒ nihil:romano põtifi-
ci:tã puſilli hois amoꝛ ſit.poſſe tñ eo ſibi gratũ eſſe
ꝙ illũ nõ vnus tm̃:ſed oino nullus alter eoꝝ qui in
etatẽ nr̃am icidiſſent põtificũ habuiſſet. Et ſi cãm
quereret:cur ouis ultima ⁊ ifirma paſtores gregiſ
dñici nõ amaſſez.rñderẽt qꝛ etſi qdã ex eis magni
fici qdã docti ac facundi fuiſſe videant̃:qdã quoqꝫ
de me p̓uatã bñ meriti:nullus tñ:niſi me mea:mul
tos ſua fallit opinio:uſqꝫ ad hoc tp̃s ſuum reſpexit
officiũ. ¶ Et qm̃ multa hodie colloquẽdi ardoꝛ in-
ceſſit:altero quoqꝫ ridiculo te ſinẽte locũ hũc infer
tiã. Surgo ex more nocte media ad dicẽdas Chꝛi
ſto laudes. Q̃uis aũt peccatori ⁊ ſic mihi deus di
xerit.q̃re tu enarras iuſtitias meas: ⁊ aſſumis te-
ſtamẽtũ meũ per os tuũ.ꝯfiſus tñ de miſericoꝛdia
iuſtificãte impios:tãtã inde dulcedinẽ ⁊ tã ſobꝛiaz
uoluptatẽ p̃cipio:ut nulla ps tpis mihi tã grata tã
qꝫ ex itegro mea ſit. Reliquũ eni ſepe alijs:illđ mi
hi viuo. Neqꝫ ex oibꝰ que mihi diuina largitas de
dit que nõ pauca erãt niſi ego peccãdo oia euertiſ-
ſem:qcq̃ʒ eſt quo me artius obligatũ deo ſentiã:q̃ʒ
ꝙ me vnũ fecit ex illoꝝ nũo:qui nomẽ eius laudã-
do inuocãt ac ſp̃ando. Ad qđ qdẽ itẽpeſte ſilẽtium
noctis aptiſſimũ expioꝛ. Et hic mihi mos dudũ ce
ptus ac deinde per oẽm vitã niſi moꝛbꝰ iſignis iter
rupit:uſqꝫ ad hũc ſeruatꝰ eſt diẽ: ⁊ uſqꝫ ad ultimũ
deo p̃ſtãte ſeruabit̃. Sacro ergo q̃drageſimali tp̃e
cũ ⁊ vigilijs ⁊ ieiunijs attrito coꝛpe ⁊ eccl̓iaſtico
officio lõgiore fatigato aio ad ſoporiferã auroram
nocturniqꝫ ſimul finẽ officij ꝓpinq̃rez:ter quotidie
pꝛo papa nr̃o apl̓ico orãdũ occurrebat. Amicitiaz
nr̃am iuro:raro olim eo loci ꝑuenerã: qn me riſus

lẽtus ex idignatione oꝛtꝰ arripet ꝙꝙ nõ ridẽdi tẽ-
pus illud eẽt:ſed gemẽdi. En diceba tacitꝰ:nõ tam
ſepe pꝛo parẽtibꝰ:pꝛoqꝫ bñfactoribꝰ meis oro ꝙ ꝓ
illo qui eccl'iam Chꝛi in exilio detinet ⁊ viduã pa-
tꝛi Petri ſedẽ.orabã tñ ut poterã. Ex quo aũt hic
amicus dei fecit:vñ tota ⁊ militãs ⁊ triũphãs gau
det eccl'ia:ſemꝑ ad illũ orõnis locũ ſic affectus ue-
nio: ⁊ ad pape q̃ſi ſancti cuiuſpiã ꝑcellẽtis ſeu etiã
Chꝛi nomẽ reuerẽter iclinata frõte trinas ꝑces ita
altius exꝑſſiuſqꝫ ꝓnũcio:ut ob hoc vnum pene oia
videar dixiſſe. Quã in me mutationẽ ipe nõnunꝙ
miroꝛ:ſed mirari deſino cãm ſciẽs. Facit hoc igẽs
⁊ ſpectata ſũmis in rebꝰ viri ſcitas. Scis ut nihil i
rebꝰ nr̃is amabiliꝰ eſt v̓tute. Neqꝫ id ago ignorãs:
pctõris orõne patrẽ illũ btiſſimũ nõ egere:cũ poti
us bñdictione ipſius ego egeã.ſed meo alacer fun
goꝛ officio dũ qꝺ meſtus agebã:letꝰ ago orãſqꝫ ꝓ
alio ꝓſum mihi. ¶ Ecce amice quãtã huiꝰ diei ꝑtẽ
occupationibꝰ tuis eripui:neqꝫ exitum iuenio.ad-
huc enim vnũ illud occurrit qꝺ ſcripſiſti patrẽ illũ
altiſſimi igenij uberrimeqꝫ doctrine a te ut in illam
facilimã humillimãqꝫ epl'az gloſas ei aliq̃s ſcribe
res exegiſſe:qꝺ nouo certe auiniũ ſtupore circũde-
dit. Nã qd hoc aliud dictu eſt:ꝙ ſi ꝑualidus atqꝫ
agilis pardus ac ſemipedalis per trãſuerſum riuu
li trãſitũ pontẽ querat? Sed ſic eſt nũc itelligo qꝺ
Uir. ipſi dicẽ ſolẽt nõ oẽs per oia dictũ ꝑus a Uirgilio
Salꝰ nõ oia poſſumꝰ oẽs.ueriſſimũqꝫ illꝺ eſt Criſpi:ubi
intẽderis ingeniuz ualet. Aſſueuit hijs ſtudijs dei
nutu rectoꝛ eccl'ie futurus nõ que ocioſoꝝ auribus
mulcẽdis:ſed que populoꝝ moribꝰ coꝛrigẽdis ido
nea eẽnt.bñ aũt hẽt. Tu illic es mõ nr̃a hec humi-
lia qdẽ ſed fidelia legẽ iterdũ uel audire digneꝛ:vi
ua adeſt expoſitio. ¶ Ultimum ſi rite memini tuis
erat in libꝛis:añ oẽs te moꝛtales opuſcula mea op
tare que tuo utinã deſiderio digna eẽnt. Sꝫ hic eſt
moſ amãtiũ nõ res extimãt ſed auctorẽ. Ego v̓o ut
amici v̓bo utar:oia in te cupio trãſfundẽ:q̃liacunqꝫ
ſint:id examinãdũ tibi liquero. Et ſi noriz quid ex
hijs qbꝰ ſuꝑma manus ipoſita eſt:maxime cupias
id ut ꝑmũ hẽas/curabo. ⁊ ſi ut uerũ fatear facilli-
mũ cogitatu eſt:quãte totius exigui ꝑtes ſint:vnuz
lõge memorabile pene mihi abſtulit obliuio. Scri
bis te honoribꝰ uanis ⁊ externis auctũ rebꝰ time-
re de hoc potius ꝙ ſꝑare. Sed de diuina iteriz be
nignitate cõfidẽ:bñ ais. Ita enim Dauiticuz illud
a qbuſdã videꝛ itelligi. Ab altitudine diei timebo:
ego v̓o in te ſꝑabã. Tali hinc timore ⁊ hinc ſpe ar-
matũ nec ꝓſꝑitas extollet nec ꝓſternet aduerſitas
¶ Uale iã dicturus erã.dũ repẽte iexpectatꝰ affu-
it amicus romã ueniẽs data ſalute ⁊ reddita:quid
nã ſcriberẽ queſiuit:auditaqꝫ rei ſũma vnũ auribuſ
meis nouũ aioqꝫ gratũ itulit. Cardinalẽ illum de
quo ſigillatim ſupꝛa dixi ſic in moꝛte cõtritũ ut de
notius nihil atqꝫ ita ꝑoris penituiſſe ꝑuicatie ut ali
um nullũ ſibi uellet heredẽ niſi ſolã tituli ſui eccleſi
am quã ꝑcũctis hoꝛruerat:cuiꝰ in refectionẽ oẽ ſu-
um pꝛimoniũ iuſſit expẽdi:atqꝫ ibi ſepeliri moꝛtuꝰ
uoluit:ualuiſſe illi cõſiliũ apl'icũ itelligo.imo Chꝛi
ſti ꝯſiliũ vicarij ſacro ore ꝓlatũ:quo ſera lꝫ nõ effi-
cax illius aie mutatio facta eſt. Et hinc ſibi ꝓuide-
ant college eius:ut dũ daꝛ obſtinatoſ aios ad amo
rẽ ſuarũ ſediũ iflectãt nec expectẽt pꝛo ſanioribꝰ cõ
ſilijs diẽ moꝛtis. Anceps enim expectatio eſt. Tu
iam tãdem,uale noſtri memoꝛ: ⁊ quas aſpicis litu-
ras:ſigna familiaritatis exiſtima.

¶ Explicit Liber nonus.

¶ Incipit Liber decimus. Ad Sagramorum de põ
merijs ex eqte armate militie monachum Ciſterci
eñ. Exhoꝛtatio ad ꝑſeuerantiam. Epiſtola.I.

Semper ⁊ viuis uocibus tuis
⁊ l'ris delectatꝰ ſum. Tu mihi
es teſtis olim in mũdo chariſ-
ſime:nũc in Chꝛo lõge chari-
oꝛ amice: ut omittã quotidia-
na colloqa:tot per annos mul
ta ⁊ uaria dure illius ac diffi-
cilis ꝑegrinationis atqꝫ iame
ni circuitꝰ:quẽ cũ multo labore/nec ſine ꝑiculo per
terras barbaroꝝ ſil'egimus.ꝑmũ ac maximũ ⁊ pe
ne vnicũ mihi in tuis affatibꝰ fuiſſe ſolatiũ. Nihil
tñ vnꝙ ex te ſeu de te letiꝰ:nihil melius uel audiui
uel audire potuerã ſeu legẽ:ꝙ qꝺ nuꝑ tuis iam ſa
cris digitis ſcriptũ legi. Anxius nẽpe ad euẽtuz re
rũ tuarũ icertuſqꝫ ai remãſeram:ſentiẽs te hinc ut
Auguſtini v̓bo utar ꝑturitione noue vite turgiduz
abire:illic notos vite ueteris nodos timẽs. Quoꝛ
ſum hec iter erũperes recẽſqꝫ ꝓpoſitũ q̃ſnã exitus
excipet expectabã. Ecce euaſiſti mundũ. O viatoꝛ
feliciſſime ⁊ bꝛeuis:ambiguã vite viã añ ueſꝑam
tuto cautꝰ hoſpitio cõcluſiſti. ⁊ per quot laboreſ ⁊
per quãta ꝑicula ſcio ego:ſciũt oẽs.nemo aũt certi
us ꝙ tu:qui te viuũ eẽ ⁊ tãtis aſꝑitatibꝰ reſiſtẽ po
tuiſſe.credo nũc tecũ tacitꝰ mireris tuũ ipſe terreuz
ac moꝛtale coꝛpꝰ aſpiciẽs.uere aũt ut nullũ ſepe ani
mal fragilius:ſic iterdũ nullũ duriꝰ eſt hoie. Itaqꝫ
nũc leuiſſimis ſtratꝰ ipulſibꝰ ceu nõ ſuã ⁊ male he
rẽtẽ ſubito aiam ponit.qꝺ de multis accepimꝰ quo
rũ quoſdã gaudiũ ingẽs:uel inanis etiã letitia ali-
os doloꝛ: nũc magnis nũc ꝑuis ac leuibꝰ cõceptꝰ ex
cãis:riſus alios:alios vue paſſe granũ vnicũ: de-
niqꝫ Fabiũ ſenatorẽ pilus vnus in potu lactis ab- Fabius ſenatoꝛ
ſoꝛptꝰ ꝑcluſo ſpũ necauit.poſſent ne oro magis fri-
uole cãe moꝛtis exiſtẽ? Cõtra v̓o nõnunꝙ uel vul-
neribꝰ uel ruinis iuictꝰ ita ſpũm tenet:ita emiſiſſe il
lũ creditꝰ aliqñ reuocat:qꝺ de multis aſpeximꝰ eti-
am ac legimus:ut nihil oino viuaciuſ humano coꝛ
puſculo videaꝛ.hoꝝ tu vnus ex nũo es:qꝺ ut clare
videas huc parũper flecte aium: ⁊ poſt curſum vi-
te ꝑcipitis iã ſubſiſte:reſpiciẽſqꝫ in tergũ remetire
memoriter vias tuas.libꝛa actꝰ:annos numera:cu
ras examina:deſideria ꝯtẽplare.tũc intelliges per
quot lapidoſi itineris anfractꝰ:ꝙ ꝗtã domuz:per
quos fluxus ꝓcelloſi maris:ꝙ tranqllũ littꝰ attige
ris: ⁊ duci tuo grãs ages:qui per medias te ſirtes
⁊ per ſtillã ac caribdim iter ſyreneſ ac ſcopulos ad
ſalutis poꝛtũ ſalua puppe ꝑduxerit:ut ſalubꝛẽ eniz
tibi augeã ſtuporẽ noli illos cogitare qui e vite hu
ius tẽpeſtatibꝰ enatãt. Illos cogita qui merguꝛ:
qui qm̃ nõ cõparẽt pauci videnꝛ cũ ſint plurimi di
es:imo etas tota me deficiet numerantẽ caſus ho-
minũ:nõ coium mõ:ſed illuſtriũ miſerabiles ac fa-
moſos.vnũ ex illuſtribꝰ:ex plebeis alterũ attingã:
ꝙ ⁊ noui ambo ⁊ notiſſimi nobis olim viri cuiꝰ ti
bi nõdũ foꝛſitã auditi. Luchinus nr̃ ueronẽſiſ heu Luchiꝰ v̓onẽſis
mihi q̃lis ⁊ quãtꝰ vir:ꝙ vir tutꝰ: ⁊ ꝙ nr̃i amãs nũ
ꝙ nos ꝓpꝛijs noibꝰ:ſed te filiũ: ⁊ me frẽm uocita-
re ſolitꝰ:poſt fidelẽ amicitiã gl'ioſamqꝫ militiaz:ut
terrene tandẽ ac labẽtis gl'ie celeſtem ſuꝑadderet:

pꝛofectus contra turchos illic in littore maris euximij honeſtiſſimo quidem in actu atqꝫ expeditione ſanctiſſima ſed pꝛocul a patria diem clauſit: naturali licet obitu vniuerſe tamen niſi me amoꝛ fallit italie flebili ac damnoſo. Oſſa conſtantinopolim repoꝛtata ſunt: ne quid de tanto nobis tamqꝫ experto belli duce upereſſet pꝛeter memoriam ⁊ luctum filiumqꝫ vnicum adoleſcentem qui virtute animi ſimilimus patri erit ut ſperamus. Martinus theutonus ille ſemitalis qui crebꝛo hinc ⁊ miſſus ad imperatorem ibat illic nuper in ſiluis thꝛotome quas ambo tranſiuimus: eodem ipſo tunc comite quas ne tu poſtea ſolus totiens pererraſti latronum ſiue hoſtium in manus lapſus ferro perijt. At tu vide quotiens euaſiſti: uerum totiens perire potuiſti. Noſce liberatricem in ſe ſperantium Chꝛiſti manum que pꝛo nobis clauo tranſfixa moꝛti ſepe tuum meumqꝫ caput eripuit: non ut immoꝛtales eẽmus: ſed ut melius moreremur pone oro ſub oculis tempus illud quo per eas ſiluas armatoruꝫ comitatu ſepti tenſis baliſtis equeſtribus ⁊ ſtrictis gladijs multa per diem milia theutonica paſſuum agebamus: tum ab ipſis vie ducibus tuti nihil ab alijs uero periculi multum eſſet: niſi nos pꝛedonibus cuncta luſtrantibus abſcondiſſet atqꝫ inuiſibiles effeciſſet ille de quo ſcriptum. In die malorum pꝛotexit me in abſcondito tabernaculi ſui. Et rurſus obſcurentur oculi eorum ne videant ⁊ doꝛſum eorum ſemper incurua. ⁊ tunc quidem multi eramus ad ſolamen foꝛte aliquid. Ad periculi fugam nihil. At tu poſtmoduꝫ cum famulis tuis ſolus aduerſis tempeſtatibus loca illa iens ac rediens penetraſti: diu ille tibi dicerem anniuerſarius laboꝛ fuit: niſi te ſcirem anno vno ſepties quod vix fieri poſſe quiſqꝫ credat. Iter illud tartareum exegiſſe. Quid quid hoc vnuꝫ memoro niſi qꝫ hoc tibi crebꝛius fuit? Non tua quidem optione ſed ſuperioris imperio? At quem locum non modo occidens ſed ⁊ oriens habet inacceſſuꝫ tibi qua noſtris obuerſus eſt pelagis? Quotiens enim ⁊ quot maria tranſiuiſti iunioꝛ? quam deinde barbariem non adiſti? que diſcrimina non obiſti dum ſepe tibi dicerem. Non ſufficies amice tot laboribus: neqꝫ enim ferreum coꝛpus eſt tibi: ſed ut ſcribitur: pelle ⁊ carne ueſtiuit te: oſſibus ⁊ neruis compegit te celeſtis ille opifex deus. Nũc quid dicam: ecce non ferreum modo ſed calibeum pluſqꝫ aliquid eſt inuentuꝫ qđ non tue tribues nature ſed illius gratie. Ille te contra omnem difficultatem inuiſibili adamante ſolidabat qui foꝛmauit te: ⁊ poſuit ſuper te manum ſuam: ſciens quid de te eſſet acturus ſcientia illa ſua mirabili ad quã non poſſumus: qua cognoſcit omnia nouiſſima ⁊ antiqua. Is te deniqꝫ ad hunc finem ab utero tue matris elegerat qui iam diu anteqꝫ naſcereris: anteqꝫ foꝛmareris in utero nouit te: qui pꝛo tua atqꝫ omnium ſalute nec latibulum uteri virginalis certe nec patibulum crucis exhoꝛruit: qui te ideo tot laboribuſ paſſuſ eſt exerceri ut finaliter requieſcẽſ intelligeres quid interſit inter ſeruitium dei ⁊ hominum: non ſeruitium dico ſed imperium. Pꝛofecto enim illud dulce tutum felix: hoc amarum anceps miſerum. ¶ Pꝛoinde te pꝛeteritorum memorem eatenus uelim ne ingratus domino tuo ſis: qui tam multis ingratis ⁊ non tuis gratus ac fidelis fueris. De reliquo autem te hoꝛtoꝛ: ut omnem mundi fallacis oꝛnatuꝫ ac fugitiuam falſamqꝫ dulcedinem paruipendens: ⁊ cum apoſtolo p̄terita obliuiſcens atqꝫ in ea que ante ſunt extentus totis viribus ad ſuperna contendas. Erige teipſum: dominus dexteram dabit: attolle animum: ⁊ oppꝛeſſos ſomno carnis fumoqꝫ rerum moꝛtalium caligantes aperi oculos atqꝫ expurga: ⁊ vide vnde emerſeris: obſtupeſces: ⁊ flens dices. Nunc cepi hec mutatio dextere excelſi niſi qꝛ dominus adiuuit me paulominus habitaſſet in inferno anima mea: Raro ſi qꝫ clarius cuiqꝫ Chꝛiſtus affuit qꝫ tibi: quod facile ſenties ſi ad curſum rapidiſſimi temporis ⁊ uolatilis vite fugam reſpiciẽs ab adoleſcentia uſqꝫ nunc pericula ac labores tuos pꝛo uanitate ſuſceptos felicemqꝫ exitum ſimulqꝫ multorum graues interim lapſus recenſueris: hoc eſt enim quod ⁊ milites in bello ⁊ nautas in freta pꝛecipitat. Nemo occiſos aut naufragos omnes pꝛemia victorum ⁊ reducum lucra dinumerant infelices ut eſt dictum cogita quo tibi felicioꝛ videare. Memento etiam quibus aliquando ſeruieris: quid feceris pꝛo amore hominuꝫ qui difficile queritur ⁊ facillime perditur: ⁊ ſepe queſitus nocet: fac nunc aliquid pꝛo illo cuius amoꝛ ſola pietate parabilis ſemperqꝫ utilis ⁊ eternus eſt. Cogita quid egeris pꝛo extimatoribus peſſimis qui ⁊ merita magna licet extenuant aut diſſimulant atqꝫ irremunerata pꝛetereunt: ⁊ leuiſſimas culpas exaggerant puniuntqꝫ. Age aliquid pꝛo illo qui nulluꝫ bonum ſine pꝛemio dimiſit nunqꝫ ad ſe reuerſus ſine ſupplicio mala multa dimiſerat. Amaſti aliquos qui te non amabant: ama illum qui te amauit anteqꝫ tu eum noſſes: qui amatus nunqꝫ non amauit: cum ſepe non amatus amauerit: ⁊ amando ſe cogerit amari. Illum ama quem amare ſumma eſt virtus: a quo amari ſumma felicitas: ſeruiuiſti ſuperbis ac moꝛtalibus ⁊ quibus ſeruire vile miniſterium fuit. Illi ſeruire incipe qui eſt mitis ⁊ humilis coꝛde: quiqꝫ iam non moritur: ⁊ cui ſeruire regnare eſt. Si ſummum fidei ſeruitij pꝛecium eſt libertas quantum cum libertate regnum erit. Scis ut minores ſileam quanta pꝛo ceſare hoc nouo pꝛoqꝫ romano imperio feciſti: que ⁊ ſi notiſſima ſibi eſſent ne diſſimulari tuꝫ poſſent ⁊ ut litterulis meis teſtata remanerent: quotiens illi fidem ac labores tuos ante oculos poſui: ⁊ quid tibi uel tui actus uel mea uerba pꝛofuerint vidiſti. Itaqꝫ recolens diu te inutiliter laboraſſe utiliter iam quieſce: quicquid enim pꝛo Chꝛiſto egeris age quantum potes collatum mundi laboribus quies hec inqꝫ fructuoſa: cum ille ſterilis laboꝛ eſſet: nec ſterilis modo ſꝫ peſtifer. Itaqꝫ qui laborioſiſſimo calle ad infernum ibas quietiſſimo tramite is ad celum: feliciſſima reruꝫ permutatio. Seruus hominum fuiſti: factus es amicus Chꝛiſti. Militabas mundo: deo militaris. Illius militie ſtipendium bellum erat: ⁊ laboꝛ ⁊ puluis ⁊ ſtrepitus ⁊ moꝛtes ⁊ vulnera ⁊ in finem tartarus: hu-

Martinus theutonus

ius autem pax ac requies heremus ſilentium: ac
celeſte habitaculū: ⁊ pennis vita. Illiꝰ militie ſecu
lariſ ſtudiū erat eſcā vmiū corꝑ alere: atqꝫ oꝛnare
⁊ uelut offerendā regi dapem infercire affatim au
ro ac gemmis: ⁊ candidis linteis obuolutam tem-
plum dei animam negligere. Huius autē religio-
ſe militie ſtudium eſt amicū colere: coꝛpus attere
re: ⁊ in ſeruitutem redigere: ⁊ obedientie vinclis
aſtringere ⁊ cilicio affligere: deniqꝫ ut hoſtē a quo
multa perpeſſus: multa metuas in carcere ⁊ com-
pedibus habere. Illa tibi ſuggerebat nunc cruen-
ta arma: nunc purpureas ueſtes induere: quibꝰ aut
terreres hoſtes: aut mulierculas delectares: hec
te humilem pallidamqꝫ induit cuculā: qua demo
nes terreas ⁊ placeas deo. Illa te docuit foꝛtes
equos tenſis tibijs urgere: hec te docet charitatis
ac ſpei ſtimulis ad ſalutis bꝛauium pigritantē ani-
mam excitare: equos autem ⁊ teipſum ſpernere:
⁊ dauiticum illud hoꝛrificum meminiſſe: qđ inſa-
ni equites non aduertunt: non in foꝛtitudine eq uo
luntatem habebit: neqꝫ in tibijs viri beneplacitū
erit ei. Illa tibi militia ad poſtremum conſcientie
moꝛſum ac pauores abditos uanaſqꝫ hominū lau
des ⁊ iactantiam operoſam: hec animi puritatem
ac ſecuritatem perpetuam pollicetur: ⁊ contēptū
laudum humanarum ut in domino laudetur ani-
ma tua: ⁊ in domino glorietur: qui de tantis illam
malis eripuit: bonorumqꝫ participem tātoꝝ recto
ad vitam duxit itinere. ¶ O ciſtertium ſacra do-
mus: ubi hec fiunt. O ciſtertiū felix ſcola: ubi iſta
diſcuntur. O beatum te qui intra illud ſanctum li-
men: ⁊ teipſum quē perdideras: ⁊ pꝛo multis do
minis pauperibus ⁊ malis ac duris vnum bonū
manſuetum largum ac diuitem dominum inueni-
ſti: qui dat omnibuſ affluēter: nec ipꝛoperat: qui ro
gatus iuſte nihil negat: ⁊ ſi differt vult utiliꝰ dona
re: ſepe etiam nec rogari expectat ut merita nr̄a trā
ſcendens ſic ⁊ uota pꝛeueniens: habes dominum
qui non te decipiet: non calumniabitur: non ꝯtem-
net: ſed eo te pluris faciet quo te magis ipſe contē-
pſeris: habes dominum qui non ledet nec te ledi ſi
net: non te periculo obiciet: non labori niſi iuſto ⁊
pio ⁊ meritorio ⁊ utili ⁊ delectabili ⁊ honeſto. ha
bes dominum non huius urbis aut illius: non re-
gni aut imperij temporalis: ⁊ ab altero queſiti: ſꝫ
qui celum mare terram: ⁊ que in eis ſunt: que crea
uit omnia: pugno continet: nutu regit: cuius regni
non erit finis: nec tamen hac tanta poteſtate diffici
lem aut ſuperbum. Nunq̄ꝫ tibi amicus humilis fa
miliarioꝛ fuit q̄ꝫ hic erit: ſi tota ⁊ pura mente uo-
lueris. Nihil enim ſecum fingi poteſt: nihil diuidi
totum vult. Coꝛ atqꝫ animam tuam cum nemine
vult partiri: çelotes eſt. Si quē foꝛte niſi in ſe aut
pꝛopter ſe alium ames iraſcitur: ⁊ quemcunque
conſoꝛtem dedignatur: nec immerito neqꝫ enim
parem habet ⁊ ipſe de ſe ait: videte ꝙ ego ſum ſo
lus: ⁊ non eſt alius deus pꝛeter me: ⁊ de eo di-
ctum eſt: neqꝫ enim eſt alius extra te. Et iterum.
Non eſt ſimilis tui in dijs domine: quanto minus
ergo in hominibus. Quotcunqꝫ ſe per oꝛbem re-
guli attollant: quotcunqꝫ ſe dominos dici uelint:
uere vnus eſt rex regum ⁊ dominus dominanti-
um. Et ſi te aliquando totum dare homini libue-
rit nihil in te habenti niſi conſenſum tuum da nunc
immo redde totum deo coꝛpus ⁊ animam cogita
tus atqꝫ opera que illius ſunt. Et ſi ea ſibi foꝛſan
eripueras: ut alterius fierent imploratus aderit:
ut indigno poſſeſſore ſpoliato ſuum ius ipſe reci-
piat: ⁊ tu fidem tuam: ſi illi ergo vite pꝛimitias ab-
ſtuliſti redde reliquias ſaltem bona fide integras
liberaliter: cura debitore paciſcitur ⁊ libenter obli Cicero
uiſcitur. Nempe ſi in laudem Julij Ceſaris ait Ci Ceſar
cero ꝙ nihil ſoleret niſi iniurias obliuiſci: quanto
id dignius in laudem Chꝛiſti dicit: qui niſi obliuio
ſus iniuriarum noſtri autē ⁊ ſue miſericoꝛdie me
moꝛ eſſet fruſtra per pꝛophetam diceretur: Cū ira
tus fueris miſericoꝛdie recoꝛdaberis: ⁊ iteꝝ. Re-
miniſcere miſerationum tuarum dn̄e ⁊ miſericoꝛ-
diarum tuarum que a ſeculo ſunt. Ac deinde: deli
cta iuuentutis mee ⁊ ignorantias meas ne memi-
neris: ⁊ poſt ſtatim. Secundum miſericoꝛdiam
tuā memento mei tu. Meminerit mihi crede tui
tuarumqꝫ miſeriarum: ⁊ ſuarum miſericoꝛdia-
rum ſponte meminerit. Quid ni enim? Quis non
libens qđ eximiū habet recoꝛdetur ⁊ cogitet? qs
non theſauros ſuos explicās quod pꝛecioſiſſimū
ibi eſt crebꝛius auidiuſqꝫ conſideret? Quod ſi eiꝰ
de quo nunc loquebar pꝛincipis in honoꝛem lau-
datoꝛ idem ait. Nullam de virtutibus ſuis pluri-
mis miſericoꝛdia eius admirabiliorē eſſe nec gra
tiorem quanto id iuſtius chꝛiſto datur de quo ſcri
bitur miſericoꝛdia domini plena eſt terra. Sua-
uis dominus vniuerſis ⁊ miſerationes eius ſuper
omnia opera eius. Miſericoꝛdia domini quia non
ſumus conſumpti. Contra vͦo tuarum ne dubites
offenſarum obliuiſcetur omnium modo tu mala-
rum uoluntatum ⁊ male conſuetudinis obliuiſci
uelis: obliuiſcetur inq̄ꝫ ⁊ delebit iniquitatem tuā
⁊ q̄ꝫtum diſtat oꝛtus ab occidente longe faciet a te
⁊ a peccato tuo mūdabit te ⁊ pꝛoijciet illđ ut que
ſitum non inueniatur. Non fefellit qui pꝛomiſit di
cens: deponet iniquitates noſtras ⁊ pꝛoijciet in ꝓ
fundum maris iam peccata noſtra: neqꝫ hic deſi-
net donec ſummum illud impleuerit ut ubi abun-
dauit peccatum abundet ⁊ gratia: quod in multis
⁊ feciſſe eum ſcimus: ⁊ facturum eſſe confidimus
deniqꝫ plus in illo repperies q̄ꝫ ſperare auderes:
vnq̄ꝫ aut optare niſi per te vnum ſteterit. Ipſe enī
nullam conditionem non amplectitur dum in ius
domini reponatur. Ita lete redeuntem te excipiet
quaſi nil debeas: ⁊ foꝛtaſſis eo letius quo ⁊ maio
re cum gaudio filius amiſſo patrimonio reuerſus
excipitur: ⁊ amiſſa in deſerto ouis ⁊ dꝛagma do-
mi perdita exultantius inuenitur: ⁊ omnino maiꝰ
eſt gaudium ſuper vno peccatore penitentiam agē
te q̄ꝫ ſuper nonagintanouem iuſtis qui non egēt pe
nitentia. Quod non ideo ſcriptum eſt: ut iuſti ad
peccatum incitentur: ſed ut iniuſti a deſperatione
retrahantur. Accede ad illum confidenter nec ti-
moꝛ aut pudoꝛ impediat: non te detineant: ſed tu
illos trahe: bonus enim comitatus peccatoris ⁊
acceptus deo eſt metus ⁊ uerecundia modo ſpē
ac fiduciam non excludant. Sit tibi de te metus:
de domino tuo ſpes placatum tibi illum iuenies: ſi

te reū atqȝ eum dominum ex animo fateare: plus
vno die faſtidij plus inſolētie atqȝ irarū paſſus es
ab hoīe eque ac tu mortali: ⁊ peius forſitan mori-
turo: q̄ ab omnium dn̄o ſis paſſurus oī tempore:
non te auarus ianitor: non ſuperbus lictor arcebit
die noctuqȝ adire illum poteris atqȝ alloq. Semp
te audiet: ⁊ ſi rite aliquid petes exaudiet q̄q̄ nec
multa petere ſit neceſſe: ⁊ vnum neceſſariū eſſe eo-
dem dicente didicerimus. Scit celeſtis pater qui-
bus indigemus ⁊ neceſſitatum conſcius eſt noſtra
rum p̄mum queramus igitur vnū illud hoc eſt re
gnum dei ⁊ hec omnia adiiciētur nobis. ¶ Si qn̄
autem tibi fortaſſis durior aut tardior videret ex-
pecta: eſto longanimis: noli diffidere: neqȝ tedio:
uel angoribus affici: noli impatientie ad te aditū
dare: fiet tibi uel qđ cupis uel qđ expedit. Quod
ſi forte qui per aulas mortalium dn̄orum creberri-
mus mos eſt interceſſione tibi opus apud dominū
eſſe credideris ꝓna ſemper ac facilis ad gratiam
Btā virgo maria — via eſt. Non eges pecunia: non dolis aut blāditijs
ſed pietate ac fide. Eſt illi virgo mater qua nil vn-
q̄ mitius ſol vidit: nil humaniꝰ noſtra habuit nā
Jam vō humilitas tāta eſt ut ⁊ eā celo dignā fe-
cerit: ⁊ ad terram celi dn̄m inclinare potuerit: quā
do hanc ul' ſolam uel precipuā reſpexiſſe videtur
deus homo mox futurus dum idoneam genitricē
noſtra ſibi de ſpecie ꝑpararet deniqȝ omnis in hac
virtus ita ſupereminet ut preter ſolam filij ſui ani-
mam in nulla vnq̄ alia tam excellens fuerit: hec ſi
delium licet peccatorꝫ p̄ces filio porrigit: ⁊ pia il-
lis ueniam poſcit inſtantia: ⁊ ſi enim peccata ode-
rit peccatores non odit: ſed potius miſeret: eorūqȝ
ꝯuerſionem diligit ac ſalutem cupit recolens illorꝫ
peccato: ⁊ que ex peccato naſcitur miſeria: diuinā
miſericordiam inclinatam tanti ſibi honoris tan-
toqȝ felicitatis mām̄ excitaſſe: ⁊ ut mater dei fie-
ret: ⁊ virgo perſiſteret: qua nil vnq̄ toto orbe fecū
dius nilqȝ eſſet intactius: Sin fortaſſe q: interdū
magnis in curijs p̄ſertim accidit: ut apud interceſ
ſorem interceſſore altero opus ſit: piū hūc tibi am
bitum neceſſarium putabis: optimum remediū p̄-
Bernardus — ſto eſt: habes Bernardum ordinis tui p̄ncipē: quē
te amare ⁊ tui p̄ſentia gaudere mihi pſuadeo atqȝ
optare: ut in domo ſua quā mūdo pretuleris bene
ac feliciter tibi ſit illū aduocā: nullus tibi paratior
ad ferendam opē: nullus domine gratior ut credit
nullus amitior delectātur: pij duces fidis adeſſe
tyronibus: ⁊ quid multa: habes interceſſores atqȝ
aditum: habes ſilentiū atqȝ ociū: habes loca ſolita
ria ac deuota: habes demum oīa vnus: niſi tibi ip̄e
defueris qđ ut ſpero nō facies piger in ſeculo inqȝ
oculis hominū nō fuiſti ubi pigritia ſepe utilis ⁊
dānoſa ſollicitudo eſt: piger in heremo anᷓ dei ocu-
los non eris: ubi ⁊ ſollicitudo ſemp utilis ⁊ fune-
ſta pigritia eſt. Illic enim de rebꝰ perituris ut nūc
vides atqȝ inanibus agebatur: hic de tua eterna
agitur ſalute publicus mundi error ⁊ vulgaris eſt
cecitas: parua ⁊ fugitiua ſectari: magna ⁊ manſu-
ra deſpicere. In hoc tu decetero non errabis: ꝓba
ſti omnia ſingula diſcuſſiſti: qđ optimū eſt tenebis
Multa vidiſti q̄uis adhuc iuuenis que multi de-
crepiti non viderūt. experientie niſi fallor: nihil de
eſt nequid deſit uoluntati tuum eſt curare. Itaqȝ
ne diutius ab orando te diſtrahā: hic inſiſte: ut per
ſingulos dies inuiſibili ac celeſti medico egritudi

nem tuam inuiſibilem atqȝ occultum anime vulnꝰ
oſtendas: occultū dico alijs: ſibi enī nihil occultū
eſt ſcrutanti corda ⁊ renes deo: ſed quod videt dn̄
di ſibi amat: oditqȝ oculi. Neqȝ te hinc terreat tue
miſerie magnitudo: multo enim magis ipſe eſt mi
ſerator: q̄ tu miſer. Nr̄a miſia magna qdē: dei au
tē miſericordia infinita eſt. Neqȝ vō diffidas q̄ſi ma-
gnū inſuetūqȝ aliqd petas: magnū fateor: imo ma
ximū tibi ſibi vō per minimū: ſi tu hō pctōr: ipſe
eſt agnus dei qui tollit peccata mundi: qui non ue-
nit uocare iuſtos ſed peccatores. An qui mundū
tot peccati ſarcinis leuat ſuo faſce vnum hominē
non leuabit? Si es eger ⁊ male tibi eſt. Ipſe ait nō
egent qui ſani ſunt medico ſed qui male habēt. Si
leproſa cōſcientia tua eſt iſte leproſos non abhor-
ret quorū in domo diſcubuit: ne quis vnq̄ dubita
ret in leproſe mentis habitaculū inuitatum eſſe il-
lum uēturum: leproſos quoqȝ mundauit: ⁊ lepro-
ſo illi dicenti domine ſi vis potes me mundare: rn̄
dit uolo: mūdare: ⁊ lepram ipſā dicto citius ſola
beatifice manus extenſiōe diſcuſſit. Si qđ in ani-
ma tua ius peccandi uſū forſitan aduerſariꝰ noſter
inuaſit. Ipſe obſeſſos a demonibus liberauit. Si
tempeſtatibus rerum temporalium ac fluctibꝰ vi-
te preterite: nunc etiam tua quatitur nauicula. Ip̄e
vō cōpeſcuit tempeſtates ⁊ petrū ne mergeret vn
dis extulit: ⁊ paulum ter naufragio eripuit: ſi cur
ua ⁊ in terram ꝓna eſt uoluntas tua: ut ſurſum nō
poſſit aſpicere ſi claudi motus ſi affectus paralyti-
ci neqȝ attollere ſe ualentes ſi manus arride atqȝ
operibꝰ pietatis inualide. Ipſe curuos ⁊ claudos
⁊ paralyticos erexit. Ipſe aridos ſalubri humore
reſtituit. Et ſi forte lōga ꝯctꝰ egritudine nec teip̄m — Optiuſ medicꝰ deꝰ eſt
ad ſalutē ferre potes nec qui ferat habes aliū. Idē
ipſe eſt qui lāguido iam trigintaocto annis immo
bili iuſſit ut ſurgeret: ſurrexitqȝ grabatulum ſuum
humeris ſuis geſtans. Siquis feruor adhuc cupi
ditatū antiquarum uelut febris animā tenet. Ip̄e
febrientem grauiter petri ſocrum manu tāgens li-
quit incolumem. Si hydrops inſatiabilis mētem
p̄mit: ipſe ſanauit hydropicos. Si ceci interiores
oculi tui ſunt ipſe cecos illuminauit. Si ſurde au-
res monitis celeſtibus ſi uel dei laudibus uel pec
catorum ꝯfeſſioni muta ſunt labia: ipſe ſurdos fe-
cit audire ⁊ mutos loq. Si poſtremo mortuꝰ pec-
cato: ſi mala ꝯſuetudine es infectꝰ ip̄e mortuos ſuſci
tauit ⁊ quatriduanos iā fetentes e ſepulchris eru-
tos vite reddidit. Nihil petes ergo qđ non dede-
rit qđqȝ nō libētiſſime ſit daturus: pete itrepidus
ſed reuerens qđ neceſſe hēs: porro ut dixi vnū eſt
neceſſariū cum damnoſa ⁊ ſuperuacua multa ſint
Neqȝ importunus fieri metuas ipſe importunita-
tē hanc docuit. Ipſe ait petite ⁊ accipietis queri-
te ⁊ inuenietis pulſate ⁊ aperietur uobis: de dijs — Satyrꝰ
gentium ſatyricus loquens ait. Carior eſt illis ho-
mo q̄ ſibi. Aſpirauit ad uerū: ſed non attigit. Cū
enim omnes dij gentium demonia non carus illis
haud dubie: ſed odioſus eſt homo inuidentibꝰ no-
biſ oēm felicitatem atqȝ omne ſanctum gaudium:
⁊ de noſtra miſeria ac dolore gaudentibus: recte
ſi id dici uelis tu deorꝫ nomē ad deū uerꝫ atqȝ vnū
trāſferre illi carior eſt hō q̄ ſibi illi enī ſp eſt carꝰ:
qui ut ſcriptum eſt: diligit oīa que ſunt ⁊ nihil odit
eorum que fecit: nec dubium quin in primis ipſum
qui ad eius imaginem ac ſimilitudinem a princi-

pio factus erat: ⁊ cui ipſe poſt ſimilis fieri uelle di
gnatus eſt hominem amet: in ſimilitudinem homi
num factus ut legimus: ⁊ habitu inuentus ut ho-
mo non poteſt non amare quod eſt: amat igit̃ plus
⁊ amauit prius ut qui melior antiquiorqꝫ eſt mul-
to totus amor atqꝫ eternitas: amauit nos antequã
nos eum. uel nos ipſos quippe ante etiam q̃ꝫ eſſe-
mus niſi enim amaſſet nõ creaſſet: merito eſt amã-
dus: immo quidem redamandus qui amare inci-
Joannes pit ⁊ amore victor ⁊ tempore: de quo ait Joãnes
apoſtolus. Diligamus dominum: quia ipſe prior
nos dilexit. ⁊ Paulus. Chriſtus dilexit nos: ⁊ tra
didit ſemetipſum pro nobis q̃ꝫ q̃ꝫ quid alios teſtes
quero. Ipſe amator ⁊ deus nr̃: de patre ſuo loquẽs
ſic deus dilexit mundum inquit ut filium ſuũ vni-
genitum daret: nil aliud profecto q̃ꝫ hominem mũ
di appellatione ſignificans: at non ut deo ſemꝑ ſi-
cut ⁊ ſibimet carus eſt homo. Et ſi eniꝫ quod apo
ſtolus idem ait. Nemo vnq̃ꝫ carnem ſuam odio
habuerit: ſepe tamen per effectuꝫ patuit multos ſu
am amando animam odiſſe: atqꝫ ita fuiſſe ſibi ipis
uel manifeſto odio uel amori odij vi habenti. Sic
dilectus dominoqꝫ tuo carior q̃ꝫ tibi pete fiduciali
ter nil heſitans: nam ⁊ ab amante petis ⁊ ab hñte
quod petitur: dare autem ⁊ ſolito ⁊ optante negã
te autem nihil quod dono dignum ſit: ſciens repe-
to: nam ſi hoc de terreno imperatore plauſibiliter
dictum eſt: quanto plauſibilius de celeſti: qui cuꝫ
omnia que optari poſſunt: ⁊ quo nihil eſt melius fe
licitatem ⁊ ſeipſum homini dederit theſauris ſu-
is nil inde detrahitur: dicerem ſed additur niſi qa
quod plenum atqꝫ perfectum eſt additionẽ ⁊ aug
mentum reſpuit. Certe aliquid quotidie diuinorũ
munerum munero accedit: ⁊ miſericordia que nõ
poteſt maior eſſe fit notior: proinde ⁊ ſi ſupra tuuꝫ
meritum petiturus ſis: ⁊ ſi tu tanto indignus es
munere ut indigni ſumus omnes: non hoc tamẽ il
le reſpiciet: neqꝫ quid te accipere ſꝫ quid ſe dare de
ceat inquirit: quod in Alexandro rege macedonuꝫ
a ſeneca reprehenſum in eterno rege noſtro ꝓrſus
a nemine reprehendi poteſt ſed laudari debet ab
omnibus. Nam ſi quereret quid nos accipere de-
ceret aut nihil nobis aut ſupplicium daret ſeſe igi
tur reſpicit: ſe metitur ⁊ ſm̃ magnam miſericordi-
am ſuam miſeretur noſtri: nõ ſm̃ opera noſtra: gra
tia enim ſaluati ſumus per fidem: ⁊ hoc non ex no-
bis ut Apoſtolus ait: dei enim donum eſt: non ex
operibus ne quis glorietur: fecit quidem quiſqꝫ
noſtrum quod peccatoris eſt propriũ: facit ipſe qd̃
eſt proprium redemptoris: abſit omnis diffidẽtia:
adſit ſpes ſalubris: quiſquis ſane tu ſis id qd̃ peti-
tur dono utiqꝫ non indignum eſt. Nam neqꝫ cuiq̃ꝫ
damni aliquid: neqꝫ iania cõmoda petis tibi opes
inopes: honores inglorios: potentiam imbecilem
ſed dei miſericordiam: ac ſalutem anime tue: qua
vna inuenta multo eris ditior q̃ꝫ quiſq̃ꝫ regum cũ
pompis ſuis omnibus inter quas ceci ſuꝑbiũt ter
ra ⁊ cinis. ¶ Sed iam ſatis eſt: ſumma omniũ hec
ſit: inqꝫ hoc finiam. Multi olim tibi erant domini:
per quos poteras perire: principes ac reges terre:
vnus tibi nunc eſt domin⁹ per quem potes ſaluus
eſſe. Iſqꝫ excelſus pre regibus terre. Iſqꝫ terribiliſ
⁊ qui aufert ſpiritum principum: terribilis apud
reges terre. Hunc cole igitur: ⁊ hunc ama: ut effe
ctum tui nominis impleas: quicquid enim aliquã

do aliter ꝓ qualitate materie ſcripſiſſe videar: nõ
poteſt ſacer amor eſſe mundi huius cum ſit ſcriptũ
nolite diligere mundum neqꝫ ea que in mũdo ſunt
quoniam omne quod eſt in mundo concupiſcentia
carnis eſt ⁊ concupiſcentia oculorum ⁊ ſuꝑbia vi
te: ⁊ iterum. Adulteri neſcitis quia amicitia hui⁹
mundi inimica eſt deo. Ergo ut digne ſacri amo-
ris nomen habueris celum ama: celiqꝫ dominum
concupiſce: hunc quere de quo dictum eſt: querite
faciem eius ſemper: ⁊ hunc inuentum arripe: ⁊ to
tis anime ulnis amplectere: utere conſilio Augu- Aug⁹
ſtini: proiciente te in eum noli metuere: non ſe ſub-
trahet ut cadas: proijce te ſecurus: excipiet ⁊ ſana
bit te: ⁊ puto iam ſentias: iam ſanari incipis ab il-
lo: qui quoniam dei perfecta ſunt opera crede mi-
hi ꝑficiet quod incipit: non laſſabitur: non ленteſcet
non queret occaſiones qui poſtremo te in fineꝫ co-
mitabitur: teqꝫ nec in vita deſtituet nec in morte:
ſed tunc maxime aderit: ut ſpiritum quem creauit
accipiat per angelos ſuos ad ſedes pacificas per-
ferendum: ⁊ per ſacerdotes ſuos corpus humo re
commendet die ultimo reſumendum: ut plena feli
citas tua ſit. Ecce qui tantum paruo ⁊ labili pro p̃-
mio laboraſti paruo ⁊ dulci labore: immo multa cũ
requie dominorum optimo ſeruiens infinita ⁊ eter
na premia conſequeris. Idqꝫ acriter tecum repu-
tans ⁊ uentura preteritis conferens: nec triſtitiam
vnq̃ꝫ nec fatigationẽ ſenties nec torporem. Et hec
tam multa hodie tecum non quia tu multis egeas
ſed ut te alloquens me audiam: docendo diſcitur.
Sepe datuꝫ alteri conſilium danti profuit. ¶ Qd̃
me autem ꝟbo ſed multo magis exemplo tuo ex-
citas pie facis. Qd̃ epiſtolam ꝟo meam petis: nõ
aliter q̃ꝫ ſi ad tam honeſti principij perſeuerantiaꝫ
meo tibi opus eſſet hortatu. Amice id quidẽ ut oĩa
⁊ humiliter atqꝫ urbane: uere enim in me p̃ter opi
nionem tuam meamqꝫ ſimul fidem quid eſt vnde:
ſeu realis ſeu uerbalis auxilij ⁊ multũ ſperes. poſ-
ſem vͦ repetere quecunqꝫ olim germano illi meo
eodem calle cartuſiam tunc ingreſſo quo tu nũc ci-
ſtertium ingenti ep̃la que deinde ſibi ac fratribus
ſuis ſcripſi latius: niſi ꝙ ⁊ tibi non neceſſarium ⁊
mihi non facile viſuꝫ eſt. E duobus ſane que poſtu
las preter epiſtolam feci quod magna pars eorum
qui ſe amicos dicunt: aut neutrum tamen faciunt:
aut minimum. Feci ego quod minimum: pſalmos
ſeptem miſi quos in miſerijs dudum meis ipſe mi
hi cõpoſui: tam efficaciter utinam q̃ꝫ iculte: utrũqꝫ
enim preſtare ſtudui: leges eos qualeſcũqꝫ ſunt: id
qꝫ patientius facies: ſi hos quidem ipſos ⁊ te pe-
tijſſe ⁊ me multos ante annos: luce vna nec inte-
gra dictaſſe memineris: librum vite ſolitarie queꝫ
ad ſolitudinis tue ſolatiuꝫ requiris: in preſens mit
tere nequeo: duos nãqꝫ nec dum plures habui. Al
terum tu portaſti tuo ultimo digreſſu ad illum cui
inſcriptus eſt antiquum probatumqꝫ patrem meũ
quem q̃ꝫ lete ſuſceperit tu in vultu eius ego in litte
ris ſuis legi. Alter penes me ſubſtitit: quẽ licet nõ
tanti faciat iudicium meum: quanti amor fecit illi⁹
caruiſſe tamen eo noliꝫ. At ſi ſcriptor forte quod ꝑ
rarum fateor fidus affuerit credo te ſperare quod
⁊ hoc ⁊ quicquid potero pro tua conſolatione pro
no uolentiqꝫ aio ſemper faciam: ⁊ p̃ſertim quo ad
ſtudium religionis pacemqꝫ animi proficias: ⁊
chriſti amorẽ. Quẽ tu frater cũ te ſuſpirijs ſanctis

ac pijs lachrymis:quibus ad frangēdā peccati du
ritiē iramqꝫ dei leniēdā atqꝫ auertēdam ⁊ gratiā
conſequendam nihil eſt efficacius. Ualde familia
rem illi factum ſenſeris per me oratus pro me ora
bis:ut qualiſcūqꝫ vite mee finis bonus ⁊ ſibi: pla-
citus ſit : in quo ut ipſe nouit : ultima immo vnica
ſpes eſt mea:viue nr̄e memor amicitie: ⁊ uale Ue-
netijs.xv.kaleñ.aprilis.

¶ Ad Guidonem.vij.archiepiſcopum Jañ.de mu-
tatione temporum. Epiſtola.II.

Flaccꝰ Cio iā hinc mihi obſtare illā flacci ſentēti-
am:ubi de moribus ſenis agens difficilez
illum dixit: ⁊ querulum ſeqꝫ puero acti tē-
poris laudatorem. Non nego id quidem ita eē : ſꝫ
licet id mihi ſepe alibi fortaſſis : huic nunc tamen
epiſtole non aduerſum dico q̄ꝫuis enim ego queru
lus ⁊ laudator ueterum:hec tamē ſeu ueterū laus
ſeu querela preſentium ꝟa erit : ſe per hos mētiri
ſolitum vitas ſonat. Cui ⁊ ſi auctor fidem deroget
ipſa ſibi fidem facit:dico ego teqꝫ faſſurum ſpero:
dico ⁊ queror ⁊ ſi virum decet lugeo: quid ita pe-
ioribus annis ſenectutez agimus: q̄ꝫ pueritia acta
eſt? niſi qꝺ auguror ut arboris ſic hominis etatem
eſſe ut ſicut illa celi minas atqꝫ aerias tempeſtates
ita hec mundi difficultates ⁊ procellas rerum du-
rior ferat:quas tenerior non tuliſſet. Sed hec con
ſolatio nobis accommoda eſt. Alijs non ita. Nam
innumerabiles nobis ⁊ ſeneſcentibus pubeſcunt:
⁊ pubeſcentibꝰ ſeneſcebant:fieriqꝫ poteſt:ut ⁊ hos
tranquilla maneat ſenectus: ⁊ illis pueritia ingeta
trāſiuerit:quāobrē omiſſis alijs ad rem noſtrā ue-
nio:profecto enim ut viuendo ad malorum tolerā
tiaz duriores ſimus ad multa fragiliores facti ſu-
mus: ⁊ qꝺ nemo neget indignantiores ad omnia.
Nihil eſt enim indignantius ſenectute. Motꝰ hec
animi ⁊ ſi placare norit ac tegere : ſentit tamen ſic
ut etas nulla profundius feſſa iam ⁊ vite confecta
faſtidijs:hec ſententia mea eſt:quam non audien-
do nec legendo:ſed experiendo didici:quāqꝫ an tu
probes neſcio certe qꝺ de etatis mutatione in pe-
nis ac ruina dicere inſtitui approbare ipſa te ſole
clarior vitas coget. Nec iniucundum puto:nec in-
utile fuerit aliquantulum nunc etiam preteriti tē-
poris meminiſſe:q̄ꝫ lōgiſſime igiť potes retro me
cum uerte oculos. Et primā quidem illaz vite par-
tem quam tu domi tue: ego in exilio meo egi. Ne
qꝫ vo magna hinc elicias argumenta ubi tam exi-
guum lumen ſit rationis animiqꝫ. Jn ipſo ſane in-
fantie pueritieqꝫ confinio:forte in galliam tranſal-
pinam:eam.ſ.que prouincia prouincie nūc dicitur
olim arelatenſis prouincia dicebatur : vno prope
tempore tranſuecti ambo confeſtimqꝫ qualez etas
illa patitur amicitia iuncti uſqꝫ ad exitum duratu
ra vnum vite iter arripuimus. Atqꝫ hic ego tuam
ianuam ſileo vnde tunc nobis tranſitus fuit cuius
tu ortus in finibus:nunc pontificatus in uertice cō
ſtitutus noſti omnia: ⁊ ego quidem de hijs latius
duci urbis illius ⁊ conſilio ſcripſi olim:epiſtolāqꝫ
illam tibi cognitam ⁊ probatam ſcio. Meta pueri
Auinio olim di- lis noſtre peregrinationis illa fuit que ab antiquis
auennio.a modernis auinio dicta eſt. Jnde quoni
cta eſt auēnio am romano pontifici: ⁊ eccleſie ſecum ibi tunc no-
uiter peregrinanti:neqꝫ in ſuam ſedez uſqꝫ poſt an
num ſexageſimum reuerſure:locus anguſtus erat
domorum ea tempeſtate inops incolarumqꝫ col-
luuie exundans conſilium noſtrorum ſenum fuit:
ut mulieres cum pueris ad locuz primū ſe trāſfer
rent. Jn qua tranſmigratione ⁊ nos duo iam pue-
ri nec dum puberes cum reliquis ſimul:ſed ad ali-
ud hoc eſt ad ſcholas grāmatice miſſi fuimꝰ. Car-
pentoras loco nomen urbs parua quidem: ſed p-
uincie parue caput. Tenes memoria tempus illō
quadriennij quanta ibi iucunditas: quanta ſecuri-
tas que domi qes:que ue in publico libertas: que
per agros ocia:quod ue ſilentium. Tu credo idez
ſentias certe:ego adhuc illi tempori:immo vo om
nium temporum auctori gratiam habeo qui id mi
hi ſpatium tam tranquillum dedit.ut abſqꝫ ullo re
rum turbine pro ingenij ibecillitate doctrine pue-
rilis tenerum lac haurirem quo ad cibi ſolidioris
alimentum conualeſcerem. Sed mutati ſumꝰ di-
cat aliquis.hinc eſt ut mutata ſimul nobis omnia
videantur : ſic oculo ſic palato : alia quidem ſano:
egro alia eadem res videť. Mutatos fateor:quis
enim non dicam carneus ſed ferreus aut ſaxeꝰ tā-
to non mutetur in tempore? Enee atqꝫ marmoree
euo cedunt ſtatue urbes manu aggeſte ⁊ que iu-
ga montium premunt arces:quodqꝫ eſt durius ſo-
lide ipſis ex montibus rupes ruunt: quid facturuz
rear hominem mortale animal fragilibus mēbris
⁊ cute tenui compactum. Sed an mutatio tāta eſt
ut manente anima iudicium aut ſenſus abſtulerit:
ſatis extimo ſi nobis quales hodie ſumus que tūc
fuit etas illa redeat. Non omnino talem viſum iri
qualis eo tempore viſa eſt:ne nihil penitus annis
actuz dicam:alia certe videbitur. Nunquid tamē
non longe melior multoqꝫ tranquillior:q̄ꝫ que nūc
agitur? An quia fortaſſis minutiſſimum illud opꝰ
mirmithidis quadrige quaz tegebant ut perhibēt
alij muſca rotaruz radios non diſcernūt oculi ſeu
calcitratis nō dinumerant formicarum pedes par
teſqꝫ alias humani aciem obtuitus tenuitate fru-
ſtrantes : neqꝫ iliadem illam quam ſubtiliť adeo Jlias
fuiſſe deſcriptam:ut tota vnius teſta nucis include
retur ait Cicero:clare expediteqꝫ perlegunt: idcir- Cicero
co ſic caligant:ut urbes vicoſqꝫ urbium ciues mo-
res habitus domos templa non videant:ſic mens
hebet.ut vnitati ⁊ deformata omnia nō agnoſcat.
An non ſepe poſtea ciuitatulam illam reuidimus
a ſeipſa vſqꝫ adeo diuerſam ut alienati magis ani-
mi videri poſſit tamqꝫ enormem mutationem re-
rum omniuz non videre. Nō multis annis ex quo
inde diſceſſimus totius qꝺ ante non fuerat prouin
cie litigiorum ſedes dicam rectius domus demo-
num facta eſt:ceſſit ocium:ceſſit gaudium: ceſſitqꝫ
tranquillitas:cuncta ilico iudiciarijs tumultibus
atqꝫ clamoribus plena erāt. Quid nobis obicitur
mutatio qui trāſlati alio ⁊ locis mutatis ⁊ accedē
te euo mutari utiqꝫ poteramus: ⁊ haud dubie mu
tabamur ipſi iam ciues vix ſuam patriam agnoſce
bant:quod crebra uotorum lamentatione didici-
mus. Sed hec mutatio pro iuſtitia fuit dixerit qſ-
piam que raro ſine clamoribus exerceri pōt. Ego
autez de mutatione ipſa nō de cauſa diſputo. Nū
quid vo illud etiam iuſtitie fuit : ꝙ poſt annos ea
ipſa urbs ⁊ circūfuſa regio:que ſecuriſſima: ⁊ apo
ſtolice:cui ſubeſt ſedis reuerentia pene armis exē-
pta ⁊ iacceſſibilis videbať marti ꝑdonum exercitu
nō uexata tm̄ ſꝫ uaſtata atqꝫ ad extrema miſeriaꝝ
redacta eſt hec nob pueris:ſiqs illic vnq̄ꝫ cuctura

uaticinaretur:nonne inuiſus pariter atqꝫ inſanus
haberetur uates?Sed teneo ordinem. Et q̃ꝫq̃ꝫ de
maioribus poſſem:ut memoria tamen tua noſtre
aſtipuletur aſſertioni.de hijs que ſimul ambo vidi
mus cupidius tecum loquor. Jnde igit̃ ſimul quo
qꝫ:nam quid diuiſim magna etatis parte geſſimus
Mōſ peſulan⁹ vicina iam pubertate ad montem peſſulanum flo-
rentiſſimum tunc oppidum:iuriſqꝫ ad ſtudium de
lati:aliud ibi quadriennium exegimus:cuius tunc
poteſtas penes maiores balearice regem erat:exi-
guum preter loci angulum francorum regi ſubdi-
tum:qui/ut ſemper prepotentium importuna vici
nia eſt:breui totius oppidi dominium ad ſe traxit.
quenam v̓o tunc ibi quoqꝫ tranquillitas:que pax:
que diuitie mercatorum:que ſcholarium turba:que
copia magiſtrorum?Quanta ibi nunc horum om-
nium penuria:publicarumqꝫ ⁊ priuatarum rerum
quanta mutatio:⁊ nos ſcimus ⁊ ciues qui utrũqꝫ
viderunt tempus ſentiunt. ¶ Jnde Bononiam per
Bonōia reximus:qua nil puto iucundius nilqꝫ liberius to-
to eſſet orbe terrarum. Meminiſti plane qui ſtudio-
ſorum conuentus:quis ordo : que vigilantia : que
maieſtas preceptorum. Juriſconſultos ueteres re
diuiuos crederes:quorum hodie prope nullus eſt
ibi:ſed pro tam multis ⁊ tam magnis ingenijs vna
urbem illam inuaſit ignorantia.hoſtis utinam ⁊ nō
hoſpes.uel ſi hoſpes ac non ciuis:ſeu quod multũ
uereor regina.ſic mihi omnes vident̃ abiectis an-
nis manum tollere. Que nam ibi preterea tũc uber
tas rerum omnium:que ue fertilitas:ut iam p̄ſcri-
pto cognomine per omnes terras pinguis Bono-
nia diceret̃. Jncipit illa fateor quidem huius ponti
ficis maximi:qui nunc rebus p̄ſidet conſilio ac pie
tate reuireſcere atqꝫ pingueſcere.uerum hactenus
ut illius urbis non modo precordia :ſed medullas
rimareris:nihil macrius:nihil aridius inueniſſes.
facete ut in malis iocari ſolitus erat. Jlle vir opti-
mus ad illius regimen:legat⁹ de latere:ut ipſi uo-
cant miſſus nouiſſime:ad quem viſendum anno re
tro tertio cum ueniſſem:poſt parui hoſpitis letos ⁊
nimis honorificos amplexus:ſermonem uariũ ex
orſi ſumus.querentiqꝫ mihi publico de ſtatu . hec
inquit amice bononia olim fuit:nunc autem mace-
rata eſt.piceni nomen oppidi traxit in iocum. Sen
tis puto ut dulci quadam cum amaritudine inter
hec mala ⁊ bonarum memoriam rerum uerſor:he
ret memorie mee credo ⁊ tue idelebile fixumqꝫ ue
ſtigium illius temporis quo ſtudioſorum vnus ibi
agebam.uenerat iam etas ardentior.iam adoleſcē
tiam ingreſſus ⁊ debito ⁊ ſolito plus audebam.
Jbam cum equeuis meis:dies feſtos uagabamur
longius:ſic ut ſepe nos in campis lux deſereret:⁊
profunda nocte reuertebamur:⁊ patētes erāt por
te:ſiquo caſu clauſe eſſent/nullus erat urbi murus
uallum fragile iam diſiectum ſenio:urbem cinge-
bat intrepidam. Nam quid muro ſeu quid uallo tā
ta opus erat in pace.ſic pro vno multi erant aditus
quiſqꝫ cōmodiorem ſibi carpebat ingreſſum:nil dif
ficile nil ſuſpectum erat. Ut muro:ut turribus:ut p̱
pugnaculis:ut armatis cuſtodibus : ut nocturnis
excubijs opus eſſet:interne primum uenena tyran
nidis poſt externorum fecere hoſtium inſidie atqꝫ
inſultus. Quid notiſſima ruminans circa bononi-
am demorari ſtilum cogo:niſi quia tam recens illi
us mihi ueteris bononie memoria eſt:ut quotiens
hanc videre contingit ſomniare crediderim . neqꝫ
oculis ipſe meis fiderem.ſic multos iam per annos
pati bellum:libertati ſeruitus:copie inopia : ludis
meror:cantibus querele:choreis virginum predo
num cunei ſucceſſere:ut preter turres atqꝫ eccleſi-
as adhuc ſtantes miſeramqꝫ urbem altis uertici-
bus deſpectantes hec que bononia dicebatur diu
quid vis potius q̃ꝫ bononia videretur. ¶ Sed ut
iam bononia diſcedamus:acto ibi triennio domum
redij.illam dico quam pro arni domo perdita mea
mihi ſors bona utinam reddiderat:rhodani turbi- Rhodanus
dam ad ripam:qui locus a principio in finem : ⁊ ſi
vno ſemper tenore iudicij:non tam propter ſe q̃ꝫ p̱
pter concurſantes ⁊ coactas ibi concretaſqꝫ totius
orbis ſordes ac nequitias multis atqꝫ an̄ alios mi
hi peſſimus omnium viſus ſit:tanto tamen ſeſe pe
ior factus eſt:ut quod nemo niſi prorſus impuden
ti mendacio negare audeat:ſibi ipſe collatus fuiſſe
olim optimus videri poſſit. Nam ne ſingulis imo
rer:q̃ꝫq̃ꝫ nulla ibi vnq̃ꝫ fides:nulla charitas : ⁊ qd̓
de Hannibale dicitur nihil ueri:nihil ſancti:nullus Hannibal
dei metus:nullum iuſiurandum:nulla religio : ibi
non quidem propter ſe ſed propter preſidentis ele
ctionem ſumma uere religionis ars eſſe debuerat.
erant ibi tamen quantum oculis apparebat multa
ſecuritas ac libertas:que ita funditus periere : ut
cum ceteris ⁊ publicanorum inaudito ibi hacten⁹
⁊ ignoto deprimatur iugo:⁊ metu graui hoſtium
ſine fine circũſonantium neceſſe fuerit nouis urbem
menibus circũplecti:⁊ ubi noctibus totis apta om
nia fuerant:luce media:portarum aditus armis ob
ſtruere. Neqꝫ id ualuit:quin male tuta ferro ac me
nibus redimenda auro:⁊ precibus ſalus eēt. Jdqꝫ
ego dei nutu geſtum ſeu permiſſum reor : ut uel ſic
vicarius ſuus:quiqꝫ illi aſſidēt neglecte diu nimis
ſponſe in memoriam ac deſiderium traherētur:qd̓
ſiue hac cauſa ſiue inſita virtute.iam in pontifice fa
ctum vides.reliquos duriores aut deus molliat:
aut mors quod cepiſſe iam viſa eſt. Ceterum mala
hec ſi capiti acciderũt:patiētius ferant mēbra : nec
miret̃ qſq̃ꝫ:ſi quos a limine p̱prio pr̄s Romanus
pontifex ipſe nō arcuit eiuſdem abſentis reuerētia
non cohercet.ne qua enim uetus mali ꝯſuetudo re-
cens bonum interpellet:uellicāſqꝫ nōdum ſtabiles
animos redeundi forte ingerat appetitum.plagam
illam latrocinijs maxime nũc ifeſtā ſcim⁹. ¶ Unũ
hic anteq̃ꝫ longius eam qd̓ me premit dicam.nitar
qꝫ hodie qd̓ uerum nolim tecum loquendo iuuene
ſcere. Noſti ut in illo ſurgentis vite flore:cuius an
te memini quem grāmaticorum in ſtramine uelut
in delitijs egimus:cum ſemel parēs meus patruuſ
qꝫ ſimul tuus : qui ea ferme tunc etate erant : qua
nũc ſumus ad carpētoracēſem quam modo dicebā
ciuitatulam de more ueniſſent:patruum ipſum qua
ſi aduenam uolũtas cepit ex vicinitate credo ⁊ no
uitate rei orta preclariſſimum illum fontem ſorgie
videndi:qui per ſe olim notus ſi parua de re gloria
ri cum amico ideſt ſecum licet:meo longo poſtmo-
dum incolatu meiſqꝫ carminibus aliquanto notior
factus eſt. Re audita puerilis ⁊ nos cupiditas ex-
ciuit ut duceremur. ⁊ qm̄ non ſat tuto cōmitti eqs
videbamur:ſinguli nobis famuli dati ſũt : qui eqs
ipſos noſqꝫ ut ſit a tergo cōplexi regerent. Atqꝫ ita
m̄re illa oīum optima:q̄s qdem viderim:que car-
ne mea:amore autem cōmunis mihi tecũ fuit : vix

tandem exorata ſed multa pauēte ac monente ꝑfe
cti ſumus:cū illo viro cuius uel ſola recoꝛdatio le
ta eſt.cuiuſqꝫ tu nomē ⁊ cognomen retines doctri
ne autem ⁊ fame plurimum addidiſti:cum ad fon
tem ſoꝛgie uētum eſſet recolo enim non aliter:q̄ꝫ ſi
hodie fuiſſet:inſueta tactus ſpē locorum : pueriles
inter illos cogitatus meos dixi ut potui.En natu
re mee locus aptiſſimus:quē qꝫ ſi dabit̄ aliquando
magnis urbibus p̄laturus ſim.hec tūc ego mecū
tacitus que mox poſtea ut virilē etatē attigi:quātū
nō ocio meo mūdus inuidit late claris inditijs no
tam feci : multos illic eniꝫ annos ſed auocantibus
me ſepe negocijs rerūqꝫ difficultatibꝰ interruptos
egi.tāta tn̄ in rege tātaqꝫ dulcedine:ut ex quo qd
vita hoiuꝫ eēt agnoui:illud ferme ſolū tp̄s vita mi
hi fuerit:reliquū oē ſuppliciū.Jam tūc idiuiſibiles
aīs diſtracti ſtudij eramus.tu litigiū ⁊ roſtra.ego
ociuꝫ ſectabar ⁊ nemora.te calle politico diuitias
honeſtas queſiuiſti:que me mirū dictu ſolitariū cō
tēptorē ꝓfugū in medias ſiluas uſqꝫ ad iuidiā in
ſecute ſunt.Quid ṽo tibi nūc ego illud agreſte ſilē
tiū illud nitidiſſimi amnis aſſiduū murmur.illum
boū ſonoris in uallibꝰ mugitū.illos uolucrū in ra
mis nō diurnos mō cōcētus ſed nocturnos expli
cē?ſcis oīa:⁊ ſi me hac in pte nō penitus ſequi au
ſus:quotiēs tn̄ urbanis tumultibus te furari poſ
ſes:qđ prarū erat cupide illuc ut e ꝓcellis in poꝛ
tuꝫ fugere ſolitus.Quotiēs aūt reris me nox atra
ſolū ꝓcul in cāpis inuenerit:quotiēs per eſtatē me
dia nocte ſurrexerim:⁊ nocturnis Chꝛiſto laudi
bus pſolutis:vnus ego ne ſomno pꝛeſſos famulos
ingetarē:nūc in agros p̄ſertim ſub luſtri luna nunc
in mōtes exierim?quotiēs hora illa nullo comite
nō ſine uoluptate hoꝛrida immane illud fontis ſpe
cus intrauerim:quo uel comitatū luce ingredi hoꝛ
roꝛ eſt.vn̄ aūt ea tāta fiducia ſi querit̄.Nēpe vm
bꝛas laruaſqꝫ nō metuo.lupuſ nunq̄ꝫ in ea ualle vi
ſus erat.hoīum pauoꝛ nullus.bubulci in pꝛatis:pi
ſcatores in fluuio puigiles:illi q̄dē canebāt:hij ſile
bāt.utriqꝫ certatim me colebāt ſeqꝫ ad oimodū ob
ſequm horis oībus offerebant.quippe cū ſuū loci
qꝫ dn̄m ſcirēt nō amicum mihi tm̄ eē ſed frēm opti
mū ſed parētē:ſic ubiqꝫ beniuoli.hoſtes nuſq̄ꝫ.ita
qꝫ cūcta deliberās ſic mihi te fauēte atqꝫ idem ſen
tiēte pſuaſerā:ſi totus oꝛbis bello quateret̄ illū im
mobilē ac pacificū locū fore.qđ ut crederē ⁊ roma
ne reſpectꝰ eccl'ie de quo dixi:⁊ multo maxime vi
cinitas faciebat.ſup oīa autē paupꝑtas ſecuriſſima
rerū ⁊ cōtēptrix auaritie atqꝫ armoꝝ.Quid dein
de mirari poſſes in rem noſſes.adhuc me ibi agen
te lupi aduene uſqꝫ in oppiduli domos catherua
tim ruere cepant ⁊ facta gregū cede.attonitos tre
pidoſqꝫ ipſos loci incolas habere.nec dāuum mō:
ſed augurium eē.⁊ lupoꝝ credo qui uēturi erant p̄
ſagium armatoꝝ.Sigdem nō multo poſt q̄ꝫ inde
diſceſſeram:parua quedā fedaqꝫ ⁊ infamis manꝰ
furum:ſed ignauie accolarū fidēs:oībus circū per
erratis ac direptis:ad extremū ꝓꝛſus ut ſacri fu
res eēnt:ac de furto ſuo lauerne furum dee rite ſa
crificarēt ipſo dn̄ico natali die incautuꝫ rus aggreſ
ſi ablatis que auferri poterāt reliq̄ flāmis exuſſe
rūt:inqꝫ illud hoſpitiolum ex quo creſi regina ſper
nebā:ignis immiſſus eſt:teſtudo uetus incēdio re
ſtitit.ꝓperabāt enim fures impij libellos aliquot
quos illic abiēs dimiſeram:villici mei filius iaꝫ id
ante p̄ſagiēs futurum:in arcem cōtulerat:quam p̄
dones inexpugnabilem ut eſt rati:ſed ut erat inde
fenſam ac uacuam ignorantes abiere. Sic diris e
faucibus p̄ter ſpem ſeruati libꝛi ꝓuidēte deo ne tā
turpes ad manus pꝛeda tam nobilis pueniret . J
nunc ⁊ illius clauſe uallis opacis in receptaculis
ſpem habeto.Nil clauſum:nilqꝫ altum fuſcum ni
hil eſt furibus atqꝫ p̄donibus:oīa penetrāt:oīa ꝓ
uidēt ac rimant̄.Nullus tam munitus tāqꝫ excel
ſus eſt locus in quem nō ſcandat armata cupiditaſ
⁊ ſoluta legum vinclis auaritia.Sed ita me deus
amet:ut p̄ſentem loci ſtatum cogitās:memoꝛqꝫ p̄
teriti vix opinari poſſuꝫ eſſe illum ubi in montibus
noctu ſolus ac ſecurus errauerim.Uerum ego non
ruris illius ignobilitate:ſed ſolitudinis mee ſuaui
tate penſata plura foꝛſan q̄ꝫ pꝛo re dixerim ut anti
qua eqdem nouis iūgerem ex qbus rerum imita
tio nota eēt oꝛdinē deſerui:ſed reuertoꝛ.¶ Quar
to igit̄ poſtq̄ꝫ bononia redieram anno cum illo vi
ro ſepe mihi ⁊ multum nunq̄ꝫ ṽo quātum meruit
laudato tholoſam garimineqꝫ alueum ⁊ pyreneos
colles adij celo ſepe turbido ſed ſereniſſimo comi
tatu.Et qd de hijs dicam:niſi quod de alijs eadeꝫ
tholoſa eadēqꝫ uaſconia eqtanea eadeꝫ nomine re
oēs ꝓꝛſus alie ſibiqꝫ ipſis pꝛeter vnam ſoli ſupꝑfici
em omni ex parte diſſimiles.Jnde aūt reuerſus q̄r
to ideꝫ anno iuuenili ardore vidēdiqꝫ cupidine pa
riſeorum urbem petij:in quo qdem itinere ac redi Pariſiꝰ
tu ſic iuuēte calcar urgebat.extremos regni angu
los Flandriāqꝫ ⁊ bꝛabantiam atqꝫ anoniam ⁊ in
feriorem germaniam circūiui.quo cum nup ex ne Flādria
gocio rediſſem:vix aliqd omnium recognoui.opu Bꝛabā
lētiſſimum in cineres uerſum regnum vidēs:⁊ nul tia
lam pene domum ſtātem niſi urbium aut artiū me
nibus cincta eſſet.de quo tūc ad uenerabilem ſenē
Petrum pictauēſem ſcripſi latius ac dixi qui poſt
obijt ante nō multum tempus felicius obiturus.
Ubi eſt enim illa pariſeos que lꝫ ſemp fama inferi
oꝛ ⁊ multa ſuorum mēdacijs debēs:magna tamē
haud dubie res fuit:ubi ſcolaſticoruꝫ agmina.ubi
ſtudij feruoꝛ.ubi ciuium diuitie.ubi cūctoruꝫ gau
dia non diſputātium.ibi nunc audit̄ ſed bellātium
fragoꝛ.nō libꝛorum ſed armorum cumuli cernun
tur:nō ſillogiſmi nō ſermones:ſed excubie atqꝫ ari
etes muris impecti reſonāt.ceſſat clamoꝛ ac ſeduli
tas Uenetoruꝫ.ſtrepūt menia:ſilent ſilue:vixqꝫ ip
ſis in urbibus tuti ſunt:ceſſit enim penituſqꝫ abijt:
que illic tēplum nacta tranqllitas videbatur.nuſq̄ꝫ
tam nulla ſecuritas:nuſq̄ꝫ tam multa picula.Quis
hoc vnq̄ꝫ queſo diuinaſſet:ꝙ francorum rex q̄ꝫuis De rge
quod ad ſe vnum attinet inuictiſſimus hoīum vin Fracoꝝ
ceret̄:⁊ in carcerem duceret̄ ⁊ ingenti p̄cio redime captiuo
ret̄? Tolerabilius tamē hoc efficit auctoꝛ mali rex
a rege lꝫ impari victus eſt.Jllud pꝛoꝛſus miſeruꝫ
pudēdumqꝫ reditu in patriam pꝛohibitos:⁊ regem
ipſum ⁊ filium qui nūc regnat coactoſqꝫ cum pꝛe
donibus paciſci:ut tutum per ſuas terras iter age
rent:quis hoc inq̄ꝫ illo in regno feliciſſimo non di
cam cogitaſſet:ſed autūno etiam ſomniaſſet:quan
do ṽo credent hoc poſteri:ſi ut ſunt uolubiles res
humane regnum ipſum quandocūqꝫ ſuo ſtatui re
ſtitutum fuerit:nos enim nō credimus ſed videmꝰ
¶ Jnde aūt hoc eſt a p̄ma gallicana pegrinatione
reuerſus:q̄rto itidē poſt anno p̄mū romā adij:que
etſi iā tūc multoqꝫ p̄us nihil aliud q̄ſi q̄ꝫ illiꝰ rome

ueteris argumētū atqꝫ imago quedaꝫ eēt:ruiniſqꝫ
pūtibꝰ ꝑteritā magnitudinē teſtaret̄.Erāt tam̄ ad
huc cinē in illo gl̄oſe alique fauille nūc extinctꝰ:⁊
iā gelidus cinis eſt.Erat ex cineribꝰ ueterū rena-
Steꝰ tus phenix vnicus ſenex ille gl̄oſiſſimus Stepha
de colū nus colūnēſis eius queꝫ ſup̄ memoraui mei ducis
na magneqꝫ ⁊ illuſtris:ſed caduce nimiū genitoꝛ fa-
milie vir cū ſuis ſepe mihi dictꝰ dicenduſqꝫ.Erant
alij qbꝰ ruine ille ſaltē p̄ſie chare eēnt:quoꝝ nulluſ
aut ibi nūc aut humanis in rebus iam ſupſtes eſt.
¶Quarto rurſus anno neapolim ꝑrexi:⁊ lꝫ ſepe
poſt id tp̄s romā neapolimqꝫ redierim.ꝑme tn̄ im
pꝛeſſiones herēt aīo.Erat ibi tūc Robertus ſicilie
imo italie imo regū rex cuius vita felicitas:moꝛs
exitiū regni fuit.Ipſe qdē me digreſſo nō diutiꝰſu-
peruixit.Et plane ſi celo obſtāte uetabat̄ ig̃ruētibꝰ
malis occurrē ut ſolebat:vir cuiq̄ꝫ tēpeſtiuius mo
ri ꝯtingit:ut mihi plane ad eximiā vite felicitatē ta
lis moꝛs acceſſiſſe videat̄.Ego aūt anno demū q̄r-
to ſic tūc vitā q̄ternario patiebar.Illuc rediēs nun
q̄ꝫ rediturus niſi me clemētis tūc romani pōtificis
iuſſus urgeret:muros qdē ⁊ plateas ⁊ mare ⁊ poꝛ
tū ⁊ circūfuſos colles nitiferoſqꝫ eminꝰ hinc pha-
lernū:hinc ueſeuū:indi capꝛeas quoqꝫ ⁊ iarimē ⁊
ꝓchitā ictas fluctibꝰ iſulas ⁊ fumantes hibernis
mēſibꝰ baias:notā mihi neapolim nō iueni.Semi
na v̄o cladiū multarū atqꝫ ipēdentis ſigna miſerie
clara pſperi:cuius me tā certū fuiſſe uatem doleo.
At qd ide ſentirē nō v̄bo ſolū:ſed ⁊ lr̄is tonāte iaꝫ
foꝛtuna:nōdū tn̄ fulminātе teſtatꝰſum:que ita poſt
illicet ipleta ſunt oīa:⁊ multa iſup addita:ut uati-
ciniū ipſum meū q̄uis hoꝛribile iſinita maloruꝫ ſe
rie vinceret̄:que deflere q̄ꝫ enūare faciliꝰmulto ſit.
¶Nō multo añ id tp̄s in has terras in qbꝰadole-
ſcēs ſtudioſus fuerā ocioſus:⁊ iā vir reuerſus ami
citia trahēte illius cuiꝰ adhuc memorie multuꝫ de
beo:ciſalpinā hāc galliā quā tm̄mō ꝑus attigeraꝫ:
totā vidi:nō ut aduena ſed ut accola urbiū multaꝝ
Uerone in ꝑmis ⁊ mox Parme ac Ferarie.demū
Pataui:quo me illa quaꝫ diſcutē neſcio:catena ea
dē traxit amicitie.ſed alterius viri optimi cuiꝰcaſū
nunq̄ꝫ ſine dolore meminero:qui cū vndiqꝫ maxi-
mus clariſſimuſqꝫ vir eēt ꝑegrini ꝑuiqꝫ hoīs ⁊ ſo-
lo noie cogniti:nec vnq̄ꝫ ut ipſe aiebat niſi ſemel vi
ſi:idqꝫ in trāſitu familiaritatē:diu ſic ambiuit qua-
ſi per hoc magnū aliqd ſibi ſueqꝫ reip.queſiturus.
⁊ eius qdē urbis icolatꝰ illo ſupſtite cōtinuus mi
hi ſicut auguroꝛ futurus:eodē rebꝰ exēpto ꝑpetuꝰ:
tn̄ fuit lꝫ iterruptꝰ ex cāis.ꝓinde urbs hec quo pꝛi
mū tpe ad eā ueni:ſic recēti peſte illa terribili attri
ta erat:ut dehinc ꝑmogeniti illius ꝓuidētia ac ſtu
dio ⁊ uſqꝫ ad hoc tp̄s incōcuſſa pace fateri opoꝛte
at:vnā hāc ex oibꝰ erectā potius q̄ꝫ deiectā.Ad id
v̄o qd̄ anno anteq̄ꝫ illuc uenirem.hoc eſt añ peſtis
initiū fuerat iparē ſibi ac diſſilem ꝓꝛſus ut reliq̄s
Mel'm Mediolanū ſerius ac Ticinū noui.Et qd vis dicā
Nulla oium eſt que fuit:nō dico añ multa ſecula:
ſed nuꝑ nr̄a memoria.viſa enim nō lecta loquoꝛ ul'
audita.Ipſa urbs mediolanū quā añ mille qngen
tos annos florentiſſimā lego:⁊ que ut puto nunq̄ꝫ
magis q̄ꝫ nr̄a floruit etate.nūc non floret ut ſolita
eſt:q̄uis adhuc magnitudine ⁊ potētia atqꝫ ut di
cit̄ pōdere ſuo ſtet:ciues ſuos iterroga:fatebūtur
hec ita eē.triſtiuſqꝫ aliqd̄ de ſuo addēt.Quid nūc
Piſas ubi vite ſeptimū annū egi:ſeu qd Senas lo
quar?qd dilectū mihi ꝑmi exilij atqꝫ originis mee
locū Aretiū:viciniūqꝫ illi Peruſiū:qd ue alias di-
cā vna oium cōditio eſt.Nō ſunt hodie qd̄ heri ut
cū ſit mira uarietas rerū tn̄ icredibilis ac ſtupenda
celeritas.¶Poſſem te mō per italiā totā:imo ⁊ ꝑ
oēm europā paſſim circūducē:noua ubilibet ad in
ceptū argumēta reꝑturus.ſed uereoꝛ ne meip̄m te
qꝫ ⁊ alios ſiqui hoc nr̄m collogum audituri lectu-
riqꝫ ſunt fatigē ſi te per oēs terras ſtilo ducā:q̄ruꝫ
recēs ſimul ⁊ miſera ⁊ apta mutatio eſt.delectatꝰ
tn̄ ſū.Neſcio an ſat ꝓpꝛie hoc dixerim:niſi ſit que
dā in merore delectatio.Sed ꝑfecto libuit mihi te
cū hactenus fando:ꝑegrinari per trāſactos annos
ac loca diſtātia:eaqꝫ maxime in qbꝰ aliqn̄ tecū fui.
⁊ qd̄ iter pedibꝰ aut nauibꝰ mēſi ſumus calamo re
metiri.¶Nullo aūt pacto harū rerū per memoriā
indicta p̄ſia trāſire poſſum.Illa v̄o qd eſt aliud q̄ꝫ
uarietatis iſauſte argumētū euidēſ:que nudiuſter
tius cōuenictiſſimū nacta uocabulū iter alias non
italicas mō:ſed chꝛianas urbes rebꝰ oibꝰuſqꝫ ad i
uidiā florebat:mox deinde crebꝛis malis extra icē
dijs ac bellis iterſectis ac peſtibꝰ uſqꝫ ad miſicoꝛ-
diā defoꝛmata.oēs certe moꝛtales añ alios qdē ſu
os ciues admonet quāta ſit in rebꝰ ꝑeūtibus ſpes
hn̄da.¶Hic mihi cōtentioſus foꝛte aliqs obuiet.
Eſt enim genꝰ hoium qbꝰ qm̄ viriū nihil eſt ad ue-
ritatē defendēdā ⁊ qeſcē neſciūt:fallacijs hāc op-
pugnāt idqꝫ ſibi artificiū facē.Qd̄ negari igit̄ ne-
quit in hijs:q̄s dixi urbibꝰ uerū hoc eē fatebit̄.in
alijs foꝛſitā nō ita.Atqꝫ hoc reſpectu mutationem
vniuerſi nullā eē ꝙ quātū vni decreuerit ac creſcit
alteri.Cui ego rn̄deo oſtēdat mihi in occidēte aut
in artho uel in vna urbe ꝯriū ⁊ vicerit.Certe enim
hec ipſa vn̄ tibi nūc ſcribo:⁊ cuius ad ultimū inco
la factꝰ ſum:nō tā oblectationē q̄ꝫ ſecuritatē ⁊ q̄etē
querēs Uenetoꝝ urbs q̄uis ⁊ ꝯſilio ciuiū ⁊ loco Uen̄tie
rū ſitu iter oēs alias nr̄i oꝛbis ꝓſpo ac tranqllo ſit
in ſtatu.fuit tn̄ aliqn̄ ꝓſpiore tūc.ſ.eū viſendi gr̄a
cū ꝑceptore meo huc ꝑmū e bononia adoleſcēs ue
ni:⁊ hoc quoqꝫ ſic eē nō negātes ciues audias.etſi
ꝙ nec ipſe negauerim aliqd imo q̄ꝫplurimū edifici
is acceſſerit.Sin me lōgius cauillatoꝛ traxerit fa-
teboꝛ me qd apud ſeres indoſqꝫ agit̄ neſcire:ſꝫ egy
ptū ſyriāqꝫ ⁊ armeniā totāqꝫ aſyam minorem:non
alio rerum incremēto nec meliori uti foꝛte q̄ꝫ nos.
Nā grecie calamitas uetꝰ eſt:ſed ſcytharū recens
ut vn̄ nuꝑ ingēs aīa vis frumēti nauibꝰ in hāc ur-
bē inuehi ſolebat:inde nūc ſerius onuſte naues ueni
ent:quos urgētes miſeri uēdicāt parētes:iāqꝫ inſo
lita ⁊ iextimabilis turba ſenioꝝ utriuſqꝫ ſexꝰ.hāc
pulcherrimā urbē ſcythicis vultibꝰ ⁊ ifoꝛmi collu
uie:uelut amnē nitidiſſimū toꝛrēs turbidus inficit
que ſi ſuis emptoribꝰ nō eēt acceptioꝛ q̄ꝫ mihi ⁊ nō
ampliꝰ illoꝝ oculos delectaret:q̄ꝫ delectat meos:
neqꝫ feda hec pubes hos anguſtos coartaret vi-
cos neqꝫ melioribꝰ aſſuetos foꝛmis iameno adue-
nas cōtriſtaret occurſu.ſed itra ſuā ſcithiā cum fa-
me arida ac palēti lapidoſo in agro ubi Naſo illaꝫ Naſo
ſtatuit:raras herbas dentibꝰ uelleret:atqꝫ vngui-
bus.⁊ hec qdē hactenus.¶Sed inſtabit ⁊ uarie
tatē queri dicat imerito:q̄ſi huius tm̄mō ſit etatis
cū ſit oium.Ego aūt nihil queroꝛ ſciēs ab initio re-
rū uolui oia nihil ſtare.Nec dico:qd putas cāe eſt
ꝙ ꝑora tpa meliora fuere q̄ꝫ nūc ſunt?ſtulta eſt eni Sal'on
ut ait Salomon huiuſcemodi iterrogatio.Multe

gdē pñt eē cāe deo note: ⁊ quedā fortaſſis hoibus
nō queror ergo mutata tpa:nec cās quero:ſed mu-
tationē aſtruo cōtra opinionē iuuenū nroꝝ qui hec
īter mala geniti:q2 aliud nil viderūt:nil aliud fuiſſe
ɔtēdūt:inſcij atqꝫ icreduli ⁊ mutationē tēpoꝝ ma
nifeſtam,ꝓrſus ac flebilē mutatis ſtudijs nr̄is atqꝫ
ais iputāt:quos mutatos fateor ⁊ gaudeo:ſꝫ mu-
tatio hec nihil ad alteraꝫ:neqꝫ enim minus rapido
acta ipetu rota ingēs uoluit:qꝫ formica iterim per
illā ſegnis incedit.¶ Illud deniqꝫ in litem ueniet.
Mutationē hāc nō rerū eē nec tēpoꝝ ac nec mūdi
gdē ſed ſoloꝝ hoium.qȯ ipſe etiā in pte nō negem
ſciēs mūdi appellatione ſepe hoies accipi:gbꝰ ha-
ud dubie factꝰ eſt: ⁊ quoꝝ uſui mūdus obſequit: ⁊
ſane mutationū huiuſcemodi multe ipſis in hoibꝰ
cāe ſūt: ⁊ ſiqs altius fodiat fortaſſe oēs ſed alie ap
parēt:latēt alie.Certe ꝙ pietas/ꝙ vitas/ꝙ fides/
ꝙ pax exulet/ꝙ ipietas/ꝙ mēdaciū/ꝙ pfidia/ꝙ
diſcordia ⁊ bellū regnet : ⁊ toto ſeuiat orbe terra-
rū:ꝙ pdonuꝫ manus ipie qſi iuſte acies pro libito
uagent: ⁊ uaſtēt ac diripiāt gcqd eſt obuium:neqꝫ
hijs urbes obſtare ualeāt:neqꝫ reges:ꝙ iſecti mo-
res depꝛauata ſtudia:deformati hitus:palā eſt:nō
niſi in hoibꝰ radicē mali totā eē:qꝫuis ego ut iā di
xi:nō de cauſis nūc ſed de rebꝰ tm̄ diſputē:que ꝓ-
fecto nobis pueris adoleſcētibuſqꝫ nō erāt. Rara
bella iter regna uel populos de finibꝰ aut de iniuri
is gerebant.Societas ɔtra oē genus humanū nul
la uſqꝫ nr̄o euo fuerat.Erāt ſocietates mercatorū
qs ipſi vidimus:gbꝰ añ oēs pr̄ia diu floruit mea:
per qs quāte cōmoditates afferent hoibꝰ difficile
eſt dictu difficilius creditu:per has enim totꝰ fere
nr̄e urbis regebat reges ac pncipes vniuerſi horū
ope ⁊ ɔſilio fulti erāt.Alterius gn̄is ſocietates pe
grinoꝝ magno agmine deuota loci hieroſolymam
romāqꝫ petentiū cernebant.fures ibāt ſingulatim
noctu pauidi.nulle furiū diurne acies cāpis expli-
cabant:nulli armati ſocietatū duces:famā ſibi gen
tiū cladibꝰ ꝓpria feritate queſierāt.Quintꝰ ⁊ vige
ſimus annus eſt:ex quo auribꝰ pmū nr̄is horriſo-
nū hoc nomē itonuit:qȯ malū breui quantū creue-
rit:quorſumue ꝓceſſerit videmꝰ.Ac miſeri ciues ⁊
agricole:imo ⁊ reges ⁊ pōtifices uſqꝫ ad ſūmū ma
ximūqꝫ oium expti ſunt:qui ut ſupra attigi ad rho-
danū:vñ nup abijt ſemiobſeſſus ab illis:atqꝫ ad in   In aui-
dignā redēptionē extitit coactꝰ:qȯ nec ipſe tūc taci   niōe ſe-
tus tulit:ſed iter ſuos merito gdē grauiter queſtus   miobſeſ
eſt:nec ego ad eū ſcribēs ſilui.qs terribilē igit ⁊ in   ſus fuit
fandā hāc mutationē tēpoꝝ nō agnoſcit:aut qs ne   pōtifex
gat?Cōſequēs enim eſt:ut aut ſenſu careat:aut pu
dore.diſſimulari neqt ſeſe oculis igerēs peſſimarū
ac nouarū rerū fulgor horrifiticus ac lugubris:qñ
ea nūc quotidie mūdus ifelix patit:que nup homi
nū nullus audierat.Quid de alijs?nom peſtis au
ditū erat ⁊ in libris lectū.peſtis ul'is exhauſura or
bē viſa nō erat nec audita.hec per annos iā viginti
ita oēs terras ꝓterit:ut itermiſſa gdē alicubi forſi-
tan:aut lēteſcēs extincta utiqꝫ nuſqꝫ ſit:adhuc ita
indies dum viſa eſt abijſſe reuertit breuiqꝫ gaudio
circūuentos aggredit: ⁊ hec ipſa diuine niſi fallor
ire teſtis:ac ſcelerū humanoꝝ:que ſi aliqñ finirent
aut decreſcerēt celeſtes quoqꝫ miteſcerēt ultiones
Terremotꝰ pterea auditū lectūqꝫ erat nomē.at rē
ipſam ab hiſtoricis rei cām a phis querebamus. ⁊
motiūculas nocturnas forte aliqs raras gdem: ⁊
ambiguas ſomnioqꝫ ſil'imas:curioſi ſibi hoies fin-
gebāt.terremotū uerū nr̄o euo nullus ſenſerat.vi   De ter-
geſimus annus eſt nūc:vnū enim mali utriuſqꝫ pn   remotu
cipiū fuit:ex quo alpes nr̄e qrum' motꝰ iſolitos ait
Maro.viij.kal'.februarias tremuē.iclinata iaꝫ pa
rūper ad occaſum die.italieqꝫ ſil' ac germanie parſ
magna cōtremuit tā uehemēter ut adeē mūdi finē
inexpti gdā crederēt:qbꝰ iſueta ꝓrſus ⁊ nunqꝫ co
gitata res erat.Uerone tūc in bibliotheca mea ſo-
lus ſedēs qꝫqꝫ nō in totū rei neſcius:repētina tm̄ ⁊   De ter.
noua re pcuſſus/ſolo tremēte ſub pedibꝰ: ⁊ vndiqꝫ   remotu
ɔcurſantibꝰ ac ruētibꝰ libellis obſtupui: ⁊ egreſſus
thalamo familiā moxqꝫ ppl'ꝫ trepidiſſime fluctuā
tē vidi.oium in ore funereus pallor erat.Qui hūc
ꝓxime ſecutꝰ eſt anno:roma tremuit:uſqꝫ ad ruinā
turriū ac tēploꝝ:ſil' ⁊ ptes Etrurie tremuerunt de
quo tūc ſollicitꝰ ad Socratē nr̄m ſcripſi.Anno ide
ſeptimo tremuit iferior germania:totaqꝫ rheni ual   De ruia
lis:quo tremore baſilea cōcidit.nō tā magna urbs   Baſilee
qꝫ pulchra ⁊ ut videbat ſtabilis.ſed ɔtra nāe impe   ex cā t-
tū nihil eſt ſtabile.Inde ego paucis añ diebꝰ abie-   remotꝰ.
ram Ceſare ibi hoc nr̄o bono gdē mitiqꝫ principe:
ſed ad oia lēto per mēſem expectato:qui mihi tan-
dē in extrema barbarie querēdus fuit.de quo mo-
tu ad Ioānē urbis illiꝰ uenerādū pſulē ſcribē aius
fuit:ꝙ ab illo ſatis honorifice viſum me nō obliui-
ſcerer: ⁊ an ſcripſerim nō memini:apud me aūt ex-
emplū epl'e nō extat.Ceterū die illo in ipſius rhe-
ni ripis hinc atqꝫ hinc octuaginta uel eo ampliꝰ ca-
ſtella ſolo eqta referunt:futurū nr̄a illa pma etate
portētū memorabile:ſi paſtoris leue tugurium tre
muiſſet.At maloꝝ uſus metū ac ſtuporē mortalibꝰ
excutit.Et in hijs gdē mutatio de qua loquor emi-
net:cauſis latētibꝰ ut dicebā:niſi ꝙ credēdū eſt ut
alia:ſic ⁊ hec culpis hoium ꝓuenire:qrum nullus
eſt modus aut nūs.Intereſſe aūt ꝙ illa hoies faci
unt:hec uera pmittēte gdem aut iubēte deo ꝓpter
humana flagitia:que ſi qñ deſinerēt deſinerēt ⁊ fla
gella.¶ Poſtremo qcū qꝫ ſit maloꝝ cā gſgs agenſ
hec vitas eſt.En pr ut die vno annos nr̄os oēs tibi
añ oculos cōgeſſi:merito gdē lōge ipares:nūo au
tē pares.quē ego nup ad amicū ſcribēs bona fide
ſum ꝓfeſſus.Tu an idē facias an adhuc qȯ nōnul
li ſenū ſolēt:iuuētā reſpiciēs aliqd etiam nūc occul
tes/neſcio.Uiue felix ⁊ uale nr̄i memor.

¶ Ad Paulum de bernardo Uenetum tranſfretāteꝫ uotis reditus proſequitur. Epiſtola.III.

Uſi tecū amice:nec luſiſſe me penitet:bonā
I tibi epl'am ludo extorſi:ad quā gd opuſ eſt
multis?Sētio uera eē que dicis oia.Scio
me amari abs te:quātū amare hoiem pōt hō.Ne-
qꝫ hymeneos tuos nr̄e amicitie obſtare ſuſpicor:ſꝫ
fauē:cōiugalis enim ſarcina:que ut blāda iterduꝫ:
ſic leuis eſt:nunqꝫ quo te acriuſ puenietꝫ:eo me dul
cius ſuſpirabis.Neqꝫ vo ſilētiū tuū in argumētuꝫ
tepeſcētis ai traxerim:amicoꝝ oia bonā in partem
trahē ſolitꝰ.Si tu mihi ſeu colloqo pn̄s ſeu abſenſ
lr̄is creber ſis:credā te tuis affectibꝰ morē gerere:
ſin rarior occupationibꝰ meis.alterū apud me fer-
uidi amoris:alterū diſcrete uerecūdeqꝫ modeſtie
ſignū erit.Nō eſt ergo qȯ uereare:ne gd mihi non
dicā de tui amore:ſed de tuarū quoqꝫ rerū iudicio
exciderit.Idē totuſqꝫ es:atqꝫ iteger apȯ meū cor.
¶ Reliquū eſt ut qm ad trāſmarinū iter accingeriſ
fauſtā tibi nauigationē ⁊ uotiuū reditū pcer planū

tibi equoꝛ ⁊ fauētes hinc ȥephiros emiti:illinc eu-
ros redeūti tribuat:nō neptunus atqꝫ eolus:quo-
rū alterū ſoꝛtitū cū frib⁹ iſularū oreqꝫ maritime tē
porale dñiū. Alterū qdē tēpeſtatū ſagū:eoliarū tñ
inopē regē:iliacis ꝯſtat fuiſſe tp̄ib⁹:ſed maris ⁊ ter
re celiqꝫ regnatoꝛ Chꝛis oīpotēs de quo ſcriptū eſt
qui ꝑducit uētos de theſauris ſuis. ⁊ iterū cōclu-
dēs ſicut in utre aquas maris:ponēs in theſauris
abyſſos:ille qui impat uētis ac fluctib⁹. Ille inqꝫ te
icolumē comiteť ac reuehat nobis:quos cuꝫ chara
thori ſocia deſiderio plenos linqs : qꝗ tibi nauim
aſcēſuro vna ſecū dicimus illud achillee coniugis
apud Statiū. I felix nr̄qꝫ redi. Uale Pataui quin
to kal'.ſeptemb.

ℭ Ad Donatū apēnigenā grāmaticū ꝯſolatoria ſup
illi⁹ filij ſuiqꝫ ſil'nepotis imaturo obitu. Ep̄la. IIII

Tres oꝛdine meſtas ep̄l'as tuas per hos di
es habui. Quarū p̄ma tetigit qdē. at ſc̄da
ipulit. tertia v̄o aium ꝯcuſſit. Sternē enim
neqꝫ ullus me iā rumoꝛ/ut ſpo:neqꝫ ſi mihi credi-
deris te pōt:parabā ꝯſolationē imo admonitionē
bꝛeuē. qd enim tu ꝯſolatoꝛe indiges:ſolari alios ⁊
meip̄m ſolit⁹:q̄uis ⁊ iſignes medicos ſuis moꝛbis
alterius opē medici querētes ſepe viderim⁹ : ⁊ fa-
cūdiſſimos cauſidicos ſua in lite externi patrocini
um oratoris. vñ eſt illud vulgo tritū. In ꝓpꝛia cau
ſa aduocatū quere. etſi enim id Cato ille ſenioꝛ vir
durus coꝛꝑis atqꝫ ai vigore fret⁹ incōparabili: ⁊ ꝓ
ſco elogo: ⁊ acri admodū fiſus igenio : nō queſiſſe
vnq̄ꝫ legiť:q̄ter ⁊ q̄drigies accuſatus ab emulis ſi
cut ut nemo vnq̄ꝫ crebꝛius ſemꝑ a ſe defenſus:ſem
per a iudicib⁹ abſolutus:ſi cōem tñ uſum reſpicis:
vix uſq̄ꝫ adeo ſibi pōt mēs humana ſuis malis ob-
ſeſſa cōſulere:qn amici ꝯſilij ⁊ fide opis indigeat.
Sed qd tardis ac rudib⁹ incōculcādū eſt:nec in cō
culcādo ꝓficiť:id nobilib⁹ igenijs oſtēdiſſe uel ſtri
ctim ſufficit. Illud hac in ꝑte mirabile. ꝙ coꝛpore-
is moꝛbis ilico medicus accerſiť moꝛbis ai nō ita.
quos tñ ⁊ ꝑiculoſiores eē nō eſt dubiū ⁊ curari poſ
ſe facilius. coꝛpoꝝ eniꝫ moꝛbi icurabiles multi ſūt:
aioꝝ nullus. mō curari uelit is qui patiť. Q̄obrem
Flaccus puerſitatē hāc mirať Flaccus nec imerito. Mirať
⁊ Cicero:qui erroris huiuſce cām ⁊ ſubtiliter que
rit ⁊ dep̄hēdit egregie ſuo in tuſculano:ni memo-
ria falloꝛ luce tertia. Ego igiť ne in hoc tuo ſtatu i-
poꝛtune pb̄ari uelle tecū videar te remitto. ℭ Ce-
terū qcqd id erat qd̄ ꝑabā:in filij tui egritudine oꝛ
ſus erā:ne deficeres aio: ⁊ ut aiunt añ tubā treme
res:ſed iter ſpem ac metū rect⁹ icederes:ꝑatus ad
utrūlibet. hec p̄mo nūcio meditātē ſecūduſ auertit
ac tertius:nō iā moꝛbū afferēs:ſed moꝛtē. plus mi
hi negocij allatū dixerit qſpiā. Ego ꝯtra ſentio. dē
ptū plurimū ac pene totū. Multū erat fateoꝛ:ut in
filio tā dilecto ipſe tua languida viſcera ⁊ grauiſſi-
mis diſſecta doloꝛib⁹ iuict⁹ aſpiceres:ut tñ id ma-
gnifice faceres ſuadē iā ceꝑam/ac monē: ⁊ qd̄ i te
foꝛti aio paſſurus fueras:foꝛtiter patereris in alte-
ro:ſi alter dici poterat quē genueras:quē aluerast
quē docueras:cui tot⁹ icubueras:utcūqꝫ res acce-
pta eēt:hoꝛtabar ut patiētiā atqꝫ ꝯſtātiā:quaꝫ illu
ſtres multi olim viri in ſeipſis exhibuerāt:atqꝫ hic
iſignē gl'iam ꝯſecuti erāt:exhiberes in filio:nō au-
ſus qdē uetuiſſe ne lāguēti puero ſpūm cōpaſſiōis
ipēderes:ne nāe aduerſum videreť. Uerū qſqs il-
lū caſus excipet:tu ne rueres:ſed erect⁹ ſtares. ⁊ ſi
ue eū tibi is qui dederat diutiuſ largiri ſiue eripe
uoluiſſet: ⁊ de dato ⁊ de ablato mecū deo gratias
ageres:ſic ⁊ ego enim meo domeſtico in doloꝛe nu
per egi:atqꝫ ago humile qdē ſed amicū tibi ꝓponi
tur excp̄lū. poſſem heroū filios accire:niſi ꝙ cario
ra nobis nr̄a mediocria q̄ꝫ aliena eximia eē ſolent.
Nr̄ ille quē memoro p̄terq̄ꝫ ꝙ mea oia tua ſunt:ſpi
ritalis fili⁹ tuus erat:ſacro illū de fonte leuaueras
patē equo aio meū me recēs ⁊ cruētū vulnus tuo
vulneri miſcē:ut queram⁹ ſimul utriqꝫ ſalutiferum
fomētū. neqꝫ tacit⁹ tecū dicas:nō ſunt paria vulne
ra. ego filiū deſidero:tu nepotē. Chꝛm enim ⁊ ami
citie fidē iuro plus me illū amaſſe q̄ꝫ filiū. Nō illū
ego. qd ad rē ac mei genuerāt frāciſci:qui ut noſti:
per ſe qſqꝫ nō minus q̄ꝫ egoipſe aio meo chari ſūt.
Ita ex duob⁹ lōge mihi chariſſimis ꝓgenitus:du
plo mihi erat charioꝛ q̄ꝫ ſi ex me genit⁹ fuiſſet. Tu
antiquū ac p̄clarū tuo nomē:nos nr̄o humile ac do
meſticū dederamus. imo utrūqꝫ tu dederas tu⁹ ſo-
lon magni ſi foꝛs ſineret ꝑfect⁹ augurium:nr̄ utriuſ-
qꝫ parētis meūqꝫ ſil'nomē nact⁹ erat. ita ⁊ ſolatiū
vite igēs: ⁊ ſpes domus ac iucūditas: ⁊ nobis tri
bus q̄rtus iā frāciſcus acceſſerat:obtigerat illi cre
do ut hinc acrius doloꝛē ⁊ ingeniū ⁊ foꝛme raruꝫ
decus:regiū diceres iſantē:eq̄turus apꝑebat foꝛ-
me grām ꝑine:ſed victurus igeniū. qd̄ deterrimuꝫ
in illo dixerim ſic me ore referebat:ut ab ignoranti
bus mr̄em ꝓꝛſus ex me genit⁹ credi poſſet. Ita oēs
aſſerebāt. ſic te mihi olim per lr̄as affirmaſſe. cum
vix dū eēt anniculus in illi⁹ vultu meam faciē te vi
diſſe. ⁊ hinc neſcio qd magne ſpei iā tūc aio ꝯcepiſ
ſe memini. Que qdē ſilitudo in tāta etatū diſtātia
tā inſignis ipſis quoqꝫ parētib⁹ chariorē eum atqꝫ
oib⁹ paſſim charū. ſed in p̄mis magno illi ligurum
dño tā acceptū fecerat:ut qui paulo añ ſui vnici in
fantis iteritū ſiccis oculis ſpectaſſet:nr̄i obitū ſine
lachꝛymis vix audiret. ego v̄o felicitatē illi eternaꝫ
nullo negocio partā licet:mihi aūt curā nō exiguā
ereptā. ⁊ ſic vno actu ꝑiter utriqꝫ ꝯſultū: ⁊ ſi clare
videā ⁊ iā inde ab initio viderē:tāta tñ vite dulce
dine ſpoliat⁹ nō moueri fateoꝛ non potui. Et ſiquo
erā añ hos paucos annos aio nūc eēꝫ:amicos oēs
crede mihi teqꝫ añ alios lamētis ac gemitu cōpleſ
ſem. neqꝫ ꝑtinet ideo ꝙ infantē flerē. Amanť enim
ſepe uehemēter hij tales quos p̄ter nāe inſtinctum
ipſa etatis inocētia puritaſqꝫ cōciliat:q̄ꝫ quos iam
adultos amori odiū miſcēs faſt⁹ ⁊ iobediētia alie
nat. Nō me igiť tenuiſſet ſue reſpect⁹ etatis mee te
nuit. Nā cū virū tñ p̄cipue ſenē flere moꝛtalia tur-
pe eſt:quē tꝑe ⁊ caſuū obſeruatione ſiliium contra
oēs inſult⁹ obduruiſſe : utoꝛ peculiaribus meis ac
Tullij v̄bis atqꝫ obcaluiſſe cōueniat nō cōmittam
ſciēs cuius me cōfeſtim pudeat:ut multarū hodie
pudet ep̄l'arū:q̄s in moꝛtib⁹ meoꝝ doloꝛe ai vict⁹
nimis molliter:q̄uis pie euo quondā teneriore ꝓ-
fudi. ſpo me deinceps muliebꝛib⁹ ſaltē malis expli
citū. In me vnū tot⁹ oꝛbis ut coꝛruat nō dicā letuꝫ
neqꝫ imotū:ſed nec querulū opp̄met nec iacētē:di-
dici querelas ad nil utiles:patiētia nihil utilius in
hiſ que mutari nequeūt. hec olim legebā nec crede Patientia
bā. Nūc ſi hec nuſq̄ꝫ:ſed ubiqꝫ ꝯriū legerē nec cre-
derē. oēm tñ mee fragilitatis hiſtoriā ut noris:hu-
ſtū ego marmoreū illi iſantulo apud Ticini urbeꝫ
hiſſex elegis iſcriptū lr̄iſqꝫ aureis exaratuꝫ ſtatui.
qd̄ vix alteri facerē ⁊ mihi ab altero fieri nollē. ſed

qui lachꝛymas ⁊ querelas pꝛeſſi ſic affectibꝰ ſum
oppꝛ̄ſſus:ut qm̄ illi nihil aliud eēt qđ tribuēre poſſem
ad celū ꝓfecto nec terreſtria iā curāti tēperare neq
uerim:quo minus hoc ultimū ⁊ iane tribuerim ob
ſequij genus: ⁊ ſi nō ſibi utile gratū mihi. hoc illi
igiť ſacrū uolui nō cām lachꝛymis ut Maro ait:ſꝫ
memorie nō tā mee cui nec ſaxo nec carmine opus
erat q̄ꝫ eoꝝ quos illuc caſus attulerit ut ſciāt q̄ꝫtuꝫ
ille ſuis ab ipſo vite ꝑncipio charus fuit. Quis au
Cicero tē ciceroniana ſnīa ſit philippicarū libꝛo.viij.grām
aliā referri moꝛtuo nō poſſe:q̄ꝫ ſtatue uel ſepulchꝛi
apud nos tm̄ quedā maioꝛ eſt grā ꝑces.ſ.ad deum
fuſe:pꝛo defuncti aīa ac ſalute.hijs nō eget utiqꝫ in
fans meus. Nihilominꝰ tm̄ qđ in cōſpectu dei nec
celi ipſi mūdi ſunt:nec īfans vniꝰ diei ſup terraꝫ ſi
ne pctō:pꝛo hoc quoqꝫ miſicoꝛdiā eiꝰ īploro ut ab
amplexu meo diuulſum ſuo illū foueat benignꝰ am
plexu. Sic illiꝰ amoꝛ puuli totū meū pectꝰ impleue
rat:ut an vnq̄ꝫ tm̄ aliqd amauerim:haud facile di
ctu ſit. En amice q̄liter affectꝰ ad ſolādū alios acce
do. Sed nec tibi ego:nec tu mihi alius. Et te ergo
qua poſſum: ⁊ nō minus ſolatij īdignū me cōſoloꝛ
multi alios:qdā ſe libꝛis aut tractatibꝰ ꝯſolati ſūt.
Ego utrūqꝫ ſil' facē molioꝛ.qđ ut ſpo tibi gratiuſ q̄
lecūqꝫ remediū erit egrotāti ꝑſtitū ab egroto.bene
enim ualēti egrū v̄bis ſolari facile eſt.nulliꝰ ſolamē
altius in meſtū aīum deſcēdit q̄ꝫ ſil'ima patiētis. ⁊
ideo efficaciſſime cōfirmādis aſtātiū aīs uoces ſūt
que ex ipſiſ ſupplicijs emittunť. Quid ꝙ nec miſe
reri plene miſeris nouit:qui nō ipſe pari miſerie ge
nere miſer in ſuis ſiue in ſe fuerit:aut ſaltē eē potue
rit. vñ eſt hoꝛroꝛ ille ſtupoꝛqꝫ enee quē mihi de me
Uirgiꝰ dio nāe ſinu ſūpſiſſe Uirgilius videť. ⁊ ſubiēs cha
ri genitoris imago:ut regē equeuū crudeli vulne
re vidit vitā exhalātē. Qđ illa iā regina exul exu
lē miſerata ꝑdixerat. Nō ignara mali miſeris ſuc
currē diſco. Succurro ego tibi ⁊ ſoloꝛ te amice ꝓ
ſpatio tpis pꝛoqꝫ īgenij viribꝰ: ⁊ meipm ſolū:qbus
ſunt cūcta cōia ſpes ⁊ metus ⁊ gaudia ⁊ dolores.
Ideo ut dixi vulnera nr̄a ꝯiūgo:ut medicamenta
ꝑmiſceā. ¶ Poſſem pꝛo remedio phoꝝ ⁊ poetarū
oium vireta ꝑcurrē: ⁊ electos tibi ſnīarū floſculos
hincide decerpe.poſſem ⁊ pectuſculi mei latebꝛas
ſcrutabūdus īgredi. ⁊ ſiqd ibi de ꝓpꝛio eēt circun
ſpicē:niſi ꝙ aliena nota ſunt tibi.nr̄a aut in ſil'ibus
amicoꝝ vulneribꝰ ac moꝛbis aſſūpta olim: ⁊ aliena
ſciēti ingerē ſupbū: ⁊ nr̄a replicare ſupfluū ⁊ noua
raptim cogitare difficile eſt. Ad hec ſubitis malis
repētino opus eē remedio nouimꝰ:utiliuſqꝫ fuerit
mox vulnus alligare pꝛo tpe puráqꝫ ⁊ facilē quā
libet ac cōem medicinā apponē:q̄ꝫ in ꝑegrinis an
tidotis cōquirēdis tp̄s terere:dū neglecti vis vul
neris ingraueſcat.uereoꝛqꝫ ne ad hec ipſa ſero ni
mis acceſſerim.ꝙ ep'le tue oēs pꝛo locoꝝ vicinita
te tarde admodū ad meas manus ꝑuenē. ¶ Diuꝫ
ſane que pꝛo nr̄a cōſolatione dici poſſent:qbus igē
tes iplerenť libꝛi.hec ni falloꝛ ſūma eſt. Attollenda
humo deſideria armādūqꝫ aīum:ne cōſpectuꝫ ho
ſtis exhoꝛreat:aut terribiliuꝫ ſp̄e ſine ulla foꝛtune
Cicero violētia manū tollat:qđqꝫ elegātiſſime ait Cicero
abſtrahēdā mētē:a ſenſibꝰ ⁊ cogitationē a cōſuetu
dine abducēdā.hoc ſi facē potuerimꝰ:nihil miſerū
erit oium que miſerrima vulgus exiſtimat. Nil ti
bi qđ nō mihi hodie cōſulturus ſum. Infātes nr̄i
⁊ ꝑdulcia pignora auidi ⁊ foꝛtaſſis udi querūt ocu
li:ſuſpirātqꝫ grauiter ulceroſa ꝑcoꝛdia. Certe hu
manū illis fuerit mori:neqꝫ an̄ diē accidit:cui nul
lus eſt aſcriptꝰ dies humanū nobis ablata vite ſo
latia optare.lumina oculoꝝ nr̄oꝝ baculoſ ac ſpata
ꝑſidia tue iſtātis mee iā ꝑn̄tis ſenectutis. Quid er
go?ut humanū deſiderare ſic flere femineū. Nēpe
excuſat hoc nr̄m deſideriū nā:que neſcio qd ener
ue ⁊ liqdū aīs nr̄is inſeruit. Idqꝫ in ꝓmptu poſuit
ut oibꝰ maxime īfirmioribꝰ palā eēt. Ex diuerſo nā
eadē mollitiē hāc accuſat:que virile qddam ac ſoli
dū ipſis nr̄is in mētibꝰ poſuit.ſed ꝓfundius ſic ut
niſi v̄tutis auxilio erui atqꝫ effodi nequeat ac nego
cijs applicari.ꝑmū illud ultro ſenſibꝰ obuiuꝫ: hoc
ſcđm ſine ſtudio vix ꝑuiū rōni:mētē ſcilicet a ſenſi
bus abſtrahēdā:cogēdáqꝫ in ſpecus itimos.ubi in
uicta ſecuritas: ⁊ maſculi habitāt cogitatus. Itaqꝫ
facile flemus:difficilime cōſolamur. Eſtqꝫ hec iam
uetꝰ ⁊ imobilis cōſuetudo ſuos flēdi uelo pietatis
obſita: ⁊ pietatis excuſata/imo laudata cognomi
ne:nec ieptijs ſolū vulgi:ſed magnoꝝ hoiuꝫ firma
ta ſentētijs atqꝫ exēplis. Quātum fleuit Octauia Octa
Marcellinū ſuū clariſſimū adoleſcētē. ⁊ Uirgilia uia
no carmine nobilē/ſed moꝛtalē tm̄. Nullus illi flen Mācel
di alius q̄ꝫ viuēdi modus fuit.ut hic ſexui ueniam linus
demus:nec ſeq̄mur idoctos:qui nimis multi ſunt.
Quātū ſapiētiſſimꝰ grecoꝝ Neſtoꝛ ſuū fleuit An Neſtoꝛ
thilocū Hectorea ꝑemptū manu:q̄ꝫ miſerabilibus
comites qōnibꝰ agitās cur ad eū ꝑueniſſet dieꝫ: ⁊
nām ſuā nimie viuacitatis accuſans? Quātū deni
qꝫ nr̄ nuꝑ Paulus Hānibalēſis ſuū luxit haud ul Paulus
timus ꝓcerū romanorū ſed dolentiū oium lōge ꝑ
mꝰ: ⁊ ſic oīa luctuuꝫ exēpla triſti ſuſpirās victoria
ut ex oibꝰ qui nūc adſint memorie vnus hic nulla
externa adhibita ſola vi doloriſ iterflēdū ꝑcluſo re
pēte ſpū extinctꝰ miſer pꝛ caꝝ nimis filiū ſequereť
ad ſepulchꝝ comes. ¶ Theodoſiꝰ Macrobius vir
curioſiſſimꝰ Maroneū pathos anxie ꝑtractās huc
nimiꝝ carmē illud adducit ubi occiſo filio meꝫētiꝰ
etruſcoꝝ exul ait. Nūc alte vulnus adactū. Et qd
ingt aliud ex hoc itelligēdū eſt q̄ꝫ hoc altum vulnꝰ
amittere filiū. Et rurſus idē hec niſi ſola fuit q̄ per
dere poſſes. Sed ⁊ hic ingt accipiēdū eſt ꝑire eſſe
amittere filiū. Ecce tibi qui doceāt moꝛtē filij non
vulnus mō pꝛis eſſe ſed moꝛtē. Mille ſunt talia q
bus totū qđ vbiqꝫ eſt vno vulgus ore ꝯſentiat. hij
errores in cōi hoium opione ꝟſanť. ⁊ q̄ſi cū lacte
nutricū hauſti nulla interim his ſanādis/cura ipē
ſa/aucti indies nos ab infantia in ſeniū ꝑſequunť.
At ſi viri ſumus ſi a vulgo ulla ex ꝑte differimus/
nil vulgare nos deinceps:nil plebeū decet.qd eniꝫ
ſingulare nomē q̄rimus:ſi coibus ſentētijs inhere
mus? Singularibꝰ ingenijs ac ſtudijs ſingularis
fama q̄riť. Stultus eſt qui per multoꝝ ueſtigia ad
paucoꝝ gl'iā ꝑuētuꝝ ſeſe ſpat:hēt vnuſqſqꝫ trameſ
ſuos terminos. Si delectant animū clari fines ar
dui ⁊ laborioſi calles placeāt per hos te ducē me
qꝫ ipſum uelim. ¶ Durū fateoꝛ ſuoꝝ moꝛtibꝰ nō tā
gi:nec ego tāgi ꝓhibeo:ne ipſe ſim durioꝛ. durum
quoqꝫ nō ruere:ut ſit durū certe laudabile.optabi
le v̄tuoſum eſt qđ nō eēt/niſi durū eēt ac difficile.
ſed laudis amoꝛ ⁊ v̄tutis hāc duritiē lenit. Quid
agēdū queris dixi iā: ⁊ mēs a ſenſibꝰ ⁊ cogitatio
a cōſuetudine abſtrahēda inqꝫ arcem rōnis altiſſi
mā attollēda eſt. Illic qes hitat.illic tuta oīa ⁊ trā
quilla. Inde cūcta ſub pedibꝰ/mūdū/vulgꝰ/opio

nes/curas/act⁹/ac fortunā ſiqua eſt videbim⁹ atq;
eius ⁊ mūdi inſidias detectas que fuerūt:ut icau-
ti capemur. utq; imodic⁹ nr̄oꝝ amor ⁊ breue gau-
diū lōgo in nobis merore ac deſiderio plecteretur
Nos viroꝝ fortiū more dolis cognitis dirigemus
aciē in hoſtes: ⁊ illoꝝ reſiſtemus icurſib⁹. atq; in
eos retorquebimus qꝺ in nos ꝑabāt. neq; deſide-
rio neq; luctui ſuccūbētes: ſed grati in deum letiq;
qꝺ habuimus cōtētiq; qꝺ amiſim⁹: imo vo ꝑmiſi-
mus infantes nr̄os ⁊ q̄ſi fragiliores in tuto collo
Metabus cauimus. ⸿ Meminiſti ut Metabus fugiēs ⁊ ſue
bus metuēs ifantule: cuius nomē tua fert Camilla ob-
iectuq; amnis iplicit⁹ ac multa deliberās: ad extre
mū alligatā haſte trās fluuiū iecit: atq; ita iā expe
ditior inatās ꝑtrāſijt ubi haſta cū virgie victor: ut
Maro maro ait. gramineo uellit e ceſpite. Et nos amice
curſu ꝯcito fugimus. nr̄iq; nos a tergo ꝑmunt ho-
ſtes. ⁊ tumiduſ gurges in medio eſt. iāq; in aduer
ſam ripam. ⁊ nos iter nr̄m retardātia humeroſq;
nr̄os: lʒ dulciter ꝑmentia pōdera chara iactauim⁹
mille ꝑrepta ꝑiculis ac mille miſerijs mortis hui⁹
quā vitā mortui appellāt. illic eadē cū hinc euaſe-
Antigo rim⁹ repturi. ⸿ Legiſti credo. ut Antigon⁹ mace-
nus donū rex cū filijs quōdā in ancipiti tēpeſtate deꝑ-
hēſus: cū vix tandē euaſiſſet: ſuos monuit: ne q̄n ſe
ſimul caſibus exponerēt: ne ꝑirēt ſimul. Quid tu
aūt? Te alloquēs me alloquor: doles ne tātiſꝑ abs
te ſemotū filiū tuū? ⁊ nō potius gaudes illic eē eū
niſi nil metuit ⁊ nil cupit nulli malo obnoxius oi-
bus abundās bonis nullū habituris finē? illic eſſe
q̊ ⁊ tu ꝑueniſſe iā cupes ⁊ ꝑuenire illū ſuo tēpore
cupiebas: ſed differri optabas: ⁊ in lōgū trahi: ſen
tio id q̄dē ⁊ cor tuū video. Atq nihil eſt ſtulti⁹ q̄ʒ
optati boni moras querē: certāq; felicitatē certis
ſpōte miſerijs circūuētā in dubiū reuocare. Et de⁹
bone quātula iſta dilatio eſt quā tātope procura-
mus? Quis eū tā vite auidus mortiſq; tā metuēſ
inuenit̄ niſi ſit idē ſcurra viliſſimus: qui certā an-
te oculos mortē hn̄s momēti vniuſ ſpatiū ſupplex
poſcat. Et q̄d rogo aliꝺ q̄ʒ momētū fugaciſſimum
vita eſt nō ſolū nr̄a hec de cuius breuitate omnes
diſputāt ⁊ querūtur: ſʒ lōgiſſima quelibet que di
lōga eniʒ vaciter nulla eſt longūq; nil penitus qꝺ
finitū: ut ſi etas illa ꝑmoꝝ hominū que fert̄ nō ar-
chātonij tarſioꝝ regis quē ſacre neſciuſ hiſtorie cē
tū viginti annos vixiſſe ſcribit Cicero: nō ethiopū
atq; indoꝝ aut cuiuſpiā eoꝝ quoꝝ agēs de ſenectu
te Ualerius meminit: ſed matuſalē ſiue cuiuſuis il
Ualeri⁹ la ex acie viuaciſſimoꝝ patrū: q̄d hinc elicis? Mil
Matu- le anni nō ſoluʒ aū oculos dei tanq̄ʒ dies heſterna
ſalem que ꝑterijt ut ait regius ꝓpheta. Sed ēt aū oculoſ
hoium q̄ʒuis aliq̄d imo multū cogitatiōe ⁊ expe-
ctatiōe videant̄. vē tā cū trāſierint: q̄d plus habēt:
queſo te: q̄ʒ momētū vnicū: quo ſingula hec lr̄aruʒ
elemēta carte iprimo: quodq; adhuc calamo in ſin
gulis herēte ꝑterijt ⁊ iā amplius nō eſt? Omitto
auteʒ lōgiuſcule miſerias vite: q̄s nulla vnq̄ʒ uox:
nullus ſtilus eq̄uerit quante ſint tn̄ hinc metire ⁊
hinc extima: q̄m fuere qui dicerēt: optimū non na-
ſci: ꝓximū q̄ʒ ꝑmū mori: ⁊ iuenit nō mō iter ph̄os
ſed etiā inter ſanctos hec ſn̄ia laudatorē: ⁊ de pri-
mo q̄dē dubitari pōt: de ſcꝺo aūt vix quenq̄ʒ rear
eſſe qui dubitet. Q̄uis ḡ tecū guſtu nō ificior ama
rius utiliter tamen ac cuʒ puero tuo utiq; feliciter
actū eſt inumerabiles erūnas vno liquit ille ſuſpi-
rio: ꝓnum habuit ⁊ aptū iter ad ſuꝑos: qꝺ ſi tibi
creditū eſſet: uel difficile: uel obſtructū forſitan ha
buiſſet. vide itaq; ne qꝺ multis uſu euenit malum
tuo cupes dilecto: hoc eni nihil aliꝺ q̄ʒ ut flacci ꝟ- Flacc⁹
bo utar amādo ꝑdere. Quāto aūt ꝑcor emptū pre
cio uoluiſſes graui forte ſecuʒ naufragio iactatus
amantiſſimū filiū ſupra ſiccū littus cernere: ut q̄ſ-
q̄s te exit⁹ maneret ille ſaluus eſſet: ac viueret. At-
qui viuit ille iam ſecurus: ⁊ tu q̄dem noſq; omnes
magno mari uoluimur: ac fedo naufragio labora-
mus: ille aūt regeſcit ⁊ non ſaluus mō: ſed beatus
ibi eſt: vn̄ ſi poſſit nolit: ac ualde reſpuat reuerti: a
terrenis parētibus ad celeſtē patrem miro cōpēdio
trāſlatus. Quid fles igit̄? q̄d te torques? Malles
natuʒ hic relinquere q̊ ⁊ ille ſolus remaneret atq;
orphanus: ⁊ tu ſollicit⁹ ac meſtus abſcederes. Ec
ce ille felix atq; inocēs abijt comitantibus angelis
tu ſecurior abibis ac letior. ⸿ Sileat ergo iā tādē
intus in anima ꝯfuſuʒ illud ac diſſonū falſarū mur
mur opinionū abeāt reꝝ ꝯglobata fantaſmata que
aurib⁹ carius atq; oculis auſimus: que ue oculos
mētis ab aſpectu v̄itatis ipediunt. Cogitem⁹ inex
pectatos ac uarios euentus rerū iprouiſos hoium
lapſus incerta ꝑicula ⁊ ludibria miſeroꝝ: nec eoꝝ
minus quos felices dicūt impēdētia ſemꝑ atq; im
poſta ceruicibus: luctus quoq; metuſq; ꝑpetuos
curaſq; ⁊ angores: dāna: ſollicitudines: ignomini-
as: egeſtates: morbos corporis atq; animi paten-
tes atq; abditos morſus: ⁊ intimos ſe rodētis cō-
ſciētie que omnia nihilo facilius q̄ʒ arenā numero
ſtringas equoreā. Interq; hec turbidāq; tumulti-
bus ⁊ negocijs ingetā vitā: tēpuſq; breuiſſimum:
⁊ fugax: ⁊ inſtabile cū faſtidio multos afficiēs: ſe
niū pedetētim clāculūq; ſubrepens: ſeq; inopinan
tibus ingerēs: mortēq; nouiſſimā ⁊ incertā: certiſ
ſime mortis horā ac miſerrimos ad extremū exit⁹
adūbrate felicitatis ⁊ falſe letitie meſtū finem. Si
filiū amaſti. Si te ipm amas gaudebis illum hijs
ereptuʒ malis: teq; hijs leuatū curis: ⁊ quanta illi
euenire potuerint: que regū quoq; filijs eueniunt:
tecū ipſe recogitās contremiſces. Nō eſt mi dona-
te magnū viuere: qꝺ ſi eſſet magnū aliq̄d muſcis ⁊
ꝟmibus obtigiſſet. Neq; in lōga vita ſtat huma-
na felicitas. Alioq̄n ualde eēnt felices cerui: ⁊ cor
nices aut phenix arabicus: queʒ ꝓfecto me iudice
non tā etas: q̄ʒ eximia raritas ac forma nobilitat.
Magnū eſt potius bene viuere bene mori: bn̄ aūt
viuit: qui carentē vitijs quātū licet: atq; abundan
tē virtutibus vitā agit: bn̄ morit̄ qui nō totus mo-
rit̄. Et ꝑmū q̄dem q̄ʒq̄ʒ nō ſit pueri pro ea ꝑte qua
ad bn̄ viuendū virtus exigit̄: quā etas illa nō reci-
pit: filio tn̄ tuo clara idoles nō defuit: que nihil eſt
aliꝺ q̄ʒ virtutis flos quidā: ut ſic dixerim certe vl-
timum plene affuit: bene mori ſine peccato .ſ. ullo
graui: ſine cogitatibus ac deſiderijs malis: ſine of
fenſa dei ac proximi. Caue ne hunc lugeas ut mor
tuū: qui qꝺ optimū vita habet vite finē bonum ha
buit ⁊ acceptū deo. ⸿ Sed nūc ēt ſentio q̄d te pre-
mit: uotū cōmune oium parētū: qꝺ nā inſitum vix
virtus extirpat. Illū tibi ſupſtitē deſtinaras: ⁊ q̄d
ei poſt tuū tranſitū diu poſſet accidere ꝓuidebas.
durus q̄dē ⁊ ſepe inefficax patrū labor: longe cu-
re: ac difficiles ſed fallaces nimiū: ⁊ cū cogitatio-
nes hoium ut pſalmiſta ait: uane ſint: neſcio an ul- Ps
la ſit uanior: inferciare illū cogitabas lr̄is in q̄bus

multi atqꝫ opibus in quibus fere omnes inſaniūt:
⁊ ꝑmum hercle de ꝓprio largiri filio tuo poteras:
qđ tā multis alienis ſepe largitus es.ſcđꝫ utiqꝫ cū
labore ut quereres neceſſe erat.ꝑuehē illū uolebas
in qbꝰ plurimi laborāt. Ad ꝯiugiū in q̄ pauciſſimi
qeſcūt:deniqꝫ illiꝰ filios ⁊ ut eſt aius filios filioꝝ vi
dē forſitā exoptabas q q̄lis ſtimulus ſit parētū ſi
neſcires:filiꝰ tuꝰ ipſe te docuit ⁊ in fine modis oībꝰ
id agebas fati neſciꝰ: ut diuticule viuēdo diu eniꝫ
nemo hic viuit i labores multos:quodqꝫ eſt peſſi-
mū in eternā mortē fortaſſis incurreret aut iſignē
certe aliq̄ꝫ in erūnā:quā vita longior vir euadit:ut
optato eni oīa ꝑuenirent:qđ in rebus hoium raꝝ
ualde eſt:horror tamē eſt meminiſſe q̄ꝫ dubia ſepe
q̄ꝫ miſera ſint que ꝓſperrima viſa erāt.oīs via bo-
na eſt:cuius bonus eſt terminus: ⁊ quo breuior eo
melior:at ꝑfecto qcqd pr̄ filio laborat eo reſpicit:
quo tuus filius iā ꝑuenit ad optabilē.ſ.ad felicem
mortē:q̄ꝫuis eni multe ſunt viuendi vie:hec eſt me
ta oium cui vir aliqd addere multūqꝫ detrahē ex-
optatū uotis vite ſpatiū potuiſſet. ¶ Pone iā ge-
mitū:mille ſunt gemēdi cauſe:ſed gaudēdi alique.
Mortalē in terris habuiſti:habes in celis imorta
lē filiū:eras illi ſollicitꝰ:ille eſt tibi:qui q̄ꝫtū ſe ama
ueris nūc agnoſcit: ⁊ quos nūc uſqꝫ neſciūt omnia
vidētis in facie tuos videt affectus:viceqꝫ retribu
ens pro te deū orat:ꝑcator fauorabilis:digne pre-
ces ⁊ facilis exauditor:nūquā tibi filius fuit utili
or q̄ꝫ nūc eſt plus dicā:pondus oli carū licet iā ꝑſi
dio eſſe incipit qđ ꝑraro hic imo nunq̄ꝫ accidit: ha
bes filiū de quo nihil metuas multū ſperes . dico
iterū qd fles igit̃?gaudēdū eſt tergēdiqꝫ oculi:naꝫ
potes mō ne nolis maloꝝ tuo ſciens faueas . Sic
eni hēto oēs hos ſingultꝰ:has lachrymas :hec la-
menta nō nāe oium eſſe ſed ignauie ſinguloꝝ. Nā
ſi eſſent oium oēs flerent parit̃ ſuoꝝ in mortibus:
⁊ tātūdē flerent. Nūc aūt:neqꝫ oēs flēt : nec flent
eque oēs:neqꝫ ideo minus amāt qui flent minus:
aut etiā qui nō flent. Nēpe cū fortia maximis icti
bꝰ reſiſtāt:mollia facillimis rūpūtur ipulſibꝰ :non
ut agentis vires id faciant:ſed ibecilitas patiētis.
Et ſi aūt nō ſaturari amorē lachrymis ſcribat ma-
ro de fedo tñ amore ibi loqtur : que ai ꝑgrauis eſt
paſſio: ⁊ haud dubie de crudeli amore loq euꝫ ipſi
ſui ꝓ ſus dare iudicāt:nos de pio honeſtoqꝫ loqui
mur amore:in quo pietas ſola requirit̃: ⁊ dulcedo
quedā ai: ⁊ rarū ac ſuaue ſuſpiriuꝫ: ⁊ iucūda me-
moria defunctoꝝ . Sed nō paſſio ulla non meror:
neqꝫ lachryme:nō tā de viri pietate q̄ꝫ de infirmi-
tate feminea ꝓdeūtes:utqꝫ ita eſſe ꝓuideas incō-
ſolabil̃r ut diximꝰ octauia fleuit. incōſolabil̃r fle-
uit neſtor. At nō ſic cornelia:nō ſic cato: ⁊ fuit par
ubiqꝫ amor:parqꝫ amādi cā:par gemēdi paritas:
ōniqꝫ ſexuū ac dānoꝝ:niſi ꝙ octauia vnū cornelia
aūt pl̃es amiſerat.flēdi ergo diuerſitatē fecit : ſola
diuerſitas aioꝝ:vñ actuū nr̃oꝝ pēdet ac vultuum
tota diuerſitas.fleuit ēt ut audiſti uſqꝫ in ꝑnitiem
Paulus paulus hānibalēſis:at non ſtephanus colūnenſis
Steꝰ vir ac vnicus etate : qui gñe ⁊ pr̃ia vicinus paulo
exēplū illi eē debuerat ne merori ſuccūbēt. Is eni
iā tribꝰ ānis ꝯtiuis totidē clariſſimis filijs amiſſis
tādē paulo añ pauli obitū audito ꝑmogeniti ſui vi
ri ingētis ⁊ nepotis ex eo incōparabilis adoleſcē-
tis iteritu qui in illo ciuili motu ſil' oppetierāt nec
lachrymulā vnaꝫ fudit:nec v̇bū miſerabile:nec ac

cētū triſtitie:ſed ad ꝑmū nūciū defixis parumper
terre oculis ad extremuꝫ dixit:fiat uolūtas dei: ⁊
certe ſantius eſt mori:q̄ꝫ vniꝰ ruſtici iugū pati: Ni
colaū ſignificās tribunū urbis Rome:quo tūc po
puli duce ea clades accepta erat ipſo urbis in lumi
ne. ¶ Pauca ecce ⁊ antiqtatis ⁊ nr̃e etatis: ⁊ vi-
roꝝ ⁊ feminarū acta recēſeo ut uterqꝫ ſexus patiē-
tie ⁊ equanimitatis exēplū hēat : ⁊ q̄ꝫ multa alia:
uel noua uel uetera ſunt exēpla magnifice fortiter-
qꝫ ferētiū ſuos caſus. Sed qm̄ ueteribꝰ pleni ſunt
libri oēs:neqꝫ ubi nā tibi querēda ſint nr̃o eges iu
dicio ⁊ ſepe ēt ſcriptis meis exigēte mā ſunt inſer
ta:ex nouis adhuc vnū attingā:ſed illuſtre notūqꝫ
oibus an quoq̄ꝫ ſcriptū neſcio ſed altiore facūdia:
⁊ cultiore utiqꝫ dignū ſtilo. Roberto illi qui ſenex Robtꝰ
iuuenē me dilexit:ut ſepultū ſenex diligā regi ſicu
lo:imo quidē qđ pace oium nr̃i tēporis ſit dictū: ſi
uera virtꝰ attēdit̃ regū regi filiꝰ vnicꝰ fuerat Karo-
lus dux calaber.regine huiꝰ pr̄ que nūc ꝑſidet:ꝑſe
ditqꝫ diu nō tranqlle ſed maximis regni motibus
rerūqꝫ turbinibꝰ. Et his qdē magni regis filiꝰ igē-
ti fama adoleuit eximie virtutis ꝑcipueqꝫ iuſtitie.
Cū maioribꝰ eni ſuis diuidēs pr̄imoniū hoc virtu
tū:hāc ſibi partē gl̃ie delegerat:ut cū ꝓauꝰ vir for
tiſſimꝰ:auus liberaliſſimꝰ:pr̄ ſapiētiſſimꝰ hiti eēnt
ipē iuſtiſſimꝰ haberet̃ ⁊ ſic erat. Cūqꝫ oibus miſit
nāliter filios amare in hoc tñ hinc ⁊ pr̄em cogita-
bis ⁊ regē ac ꝑter amoris vim pr̄ni ſucceſſoris etiā
tāti curā. Illic filiū ⁊ talē filiū qui ꝑter virtutis ex
cellētiā:qua nil in rebꝰ amabiliꝰ nō ꝑmogenitꝰ mō
ſed vnigenitꝰ pr̄i eſſet : quē nō ꝑmū ſed ſolū regni
ſucceſſio maneret:tūc intelliges q̄ꝫ illi carus eē po-
tuerit:hūc in medio etatis flore: ⁊ in ſūma omniuꝫ
expectatiōe ac ſpe morbꝰ inuaſerat . Aſſidebat illi
rex ſedulus nō tm̄ officio pr̄is ſed medici:fuit eniꝫ
inter multa:qbꝰ oēs reges vicit phiſicꝰ:etiā iſignis
ſed ⁊ phiſica ⁊ medicie oēs ⁊ medici mortis ad ad
uētū ſilēt:obijt ergo adoleſcēs regiꝰ ſummo regni
totiꝰ gemitu ac dolore. Solus pr̄ cūctis flētibꝰ nō
flebat. Qm̄ exactis elogis nec vultu nec ueſte aliꝰ
or̃one magnifica ꝓceres meſtos ac populū ꝯſolatꝰ
Emilij pauli laudē adequit qui in ſtatu ſil'i ꝯſolatꝰ Emiliꝰ
fert̃ ppl'm romanū. Et ſi eni ille duo amiſiſſet hic paulus
vnū:illi tñ duo reliqerāt licet in adoptionē dati q-
bꝰ chariſſimū ſe ſciebat:neqt eni ars nāꝫ tollē. Iſte
vnū ꝑdēdo oēs amiſerat:nec aduerſarū rerū refri-
geriū gignēdi iā ſpes ulla ſuperat. Et tñ ipō die re
gni negocia explicuit lites audijt ac diremit: qd in
re qualibet facto opꝰ eēt edixit nō lugubris quaſi
rex ſed a rege alacri ſubmiſſis ꝯſolator aut vicariꝰ
videret̃:ſed iā ſatis multa de hoc viro. ¶ Omitto
aūt iob oibꝰ celebratū vitis cuius eſt illa uox orbis
ſemꝑ memorāda parētibꝰ meſtiſqꝫ oibꝰ ⁊ afflictis
dñs dedit dñs abſtulit:ſicut dño placuit ita factū Iob
eſt ſit nomē dñi bñdictū. Exēplū uetꝰ ⁊ regis ⁊ ſa
piētis adijciā dauid ſiqdē ſūmꝰ vir amon ꝑmoge- Dauid
nitū ſuū:atqꝫ ideo ꝑdilectū ſibi ſꝫ iceſtū ⁊ in pecca
tis occiſum ac deinde filiū aliū Abſolō ſpecioſiſſi-
mū iuuenē:ſed fr̃is interfectorē atqꝫ in ſe etiā ipie
rebellātē ⁊ in eo ſtatu aie ancipiti fine ꝯſumptum
grauiter fleuit ut videmꝰ. Idē tamē dū ſuus egro
tauit infans fleſſe qdem ⁊ ieiunaſſe legit̃. Poſtq̄ꝫ
ꝓo ille obijt hic cibū ſumpſit ac deſijt flere factiqꝫ
ſui cām hāc attulit:ſi forte flētē pr̄em miſeratꝰ deꝰ
filiū ſibi ſuū reſeruaret:viteqꝫ redderet quo deſti-

cto ſupuacuū ꝛ inutilē fletū eē. Ego uadā ingt ad
eū.ille v̄o nō reuerteť ad me: ꝛ ꝯſolat⁹ eſt ſeipm ꝛ
uxorē ſuā mr̄em pueri factū dictū ue ſapiēs ac gra
ue: ꝛ auctore dignū ſuo tibiqꝫ niſi fallor imutabile
Addo ego tm̄ facti cām alterā.ꝙ lāgučti filio nō cō
pati nō eſt patris:ac lāgorib⁹ expeditū ꝛ iā morte
ſupata uere vite gaudijs fruētē flere nō eſt nō dicā
patris:ſed amici. Quib⁹ ita ſe hn̄tib⁹ eradēda ſeu
ueri⁹ abſcindēda imo extirpāda radicit⁹ ex aio ſūt
alimēta triſtitie. Quid v̄o? an te filij obliuiſci iu-
beo quo dolorē exuas? Juberē plane ſi meminiſſe
illi⁹ abſqꝫ dolore nō poſſes. Mallē ego mihi ꝛ tibi
mallē iucūdā obliuionē q̄ȝ memoriā luctuoſaȝ. Et
eſt hercle obliuio ut aiūt amātib⁹ utilis vnde apō
poetaꝫ ſomniferū ac pinde obliuioſum papauer ſa
crificatur orpheo ꝛ letheo ſua ſunt ſacra cupidini.
Sȝ ꝛ hec iſanis in amorib⁹ tenēt:pie eni de aman
tib⁹ meminiſſe debitū obliuiſci nephas. Jtaqꝫ ab-
augu stus ſit ut id iubeā. Auguſtus pro nepotuli ſui hac eta-
te qua fili⁹ tu⁹ erat extincti imaginē in cubiculo cō-
ſecratā poſuiſſe tradiť q̄tiēs itroiret exoſculari illā
ſolit⁹:q̄ȝ q̄ȝ id fortaſſe molli⁹ videri poſſit:q̄ȝ tm̄ pn
cipē decuiſſet:uerū amor impiū nō uereť: non tibi
patern⁹ amor:ergo nec memoria interdiciť:ſed do
lor ſed gemit⁹:ſȝ querele:uolo illū loq̄ris:illū cogi
tes:illū ames:illūqꝫ memineris:nō amare ſȝ dulci
ter recordare illi⁹ ut fidelē decet nō ut mortui ſȝ ut
nūc pmū viuē icipiētiꝫ feliciſſimūqꝫ eni iā in patria
degētiꝫ quo breui puenit ab exilio leto illū medita
re aio: ꝛ tibi ipe qua potes illi⁹ imaginē repn̄ta nec
ſine cauſa tibi datuȝ ad tēpus nec ſine cauſa ad tē
pus ereptum puta. Reuidebis euȝ ſi qua eſt fides
nec tui cibi amplius:nec amict⁹:nec omnino opis
egētē tue. Nihil tibi iteri pijſſe ſȝ interceſſorē apud
deū accreuiſſe extima. Nūc te eni puer tuus ſolito
magis amat ut dicebā:q2 nūc pmū q̄ȝ tu illū ames
itelligit. Quē ſi inter has lachrymas agere adhuc
malles:ſiqdē ꝑpter teipm te nō illū amas ſin ꝑpt
illū ipm etiā odiſti ut utrūqꝫ qua decuit amaueris
illi⁹ felicitatē lete tuā fortiter orbitatē pfer. ¶ Hijs
horūqꝫ ſimilib⁹ me ſolor:hijs tu quoqꝫ:qn̄ nec pl'i
b⁹ nec hijs ipſis doctū piūqꝫ eget ingeniū te ſolare
Et quecūqꝫ ex me audis noſtrū credito dixiſſe Jo
annē:qui caſum tuū nō al'r q̄ȝ ꝑpriū tulit:teqꝫ talē
in tuis q̄lē ſe in angorib⁹ ſuis cupit:finge nos ora-
mus te alterū ſemp ad dexterā eſſe alterū ad ſini-
ſtram. Si hoc feceris ſperamus ꝙ equo amplius
non dolebis. Uale.

¶ Ad eundem de eadem re ꝛ de amicitie ſue facilita
te. Epiſtola.V.

d Ulciter mihi acerb⁹ fuit aduētus Antonij
nr̄i quē tu carne ego mēte genuim⁹. dulcis
qdē ꝑpter ſe. Acerb⁹ aūt pmo aſpectu pp
prepti fratris vnici memoriā que tm̄ ipa ſi ſapim⁹
dulcis erit. Nihil mali eni eueniſſe illi credimus:
ꝛ multū boni accreuiſſe ꝯfidim⁹. Si qd hoc in gn̄e
morꝫ eſt aſpum ſupſtitib⁹ iminet. Eniuero id flere
nō tā piū ſcim⁹ eſſe q̄ȝ tenerū:nā miſerijs ereptos:
atqꝫ exilio ꝛ felicitati ac prie redditos lugere quid
niſi iuidia eſt. Jn hoc tibi v̄boſam illaȝ in me fallis
ep'lam ꝑfuiſſe gaudeo. Sed uereor ne me:neu te
ipſum fallas ꝛ faceto mēdacio meis affectib⁹ vicē
reddas. Ego tm̄ ut ꝑdeſſem ſcripſi ſpans plane pre
ter ſtilū frōtē ipſam p̄ſumptāqꝫ uel abſentis imagi
nē apud te virtū aliqd hiturā:qō ſi habuit bn̄ eſt.

Aliogn nudū animū metire. ¶ Sane qd nūc illis
adijciā pter pces nihil hēo ꝛ ſi mā rerū largiter ad
eſſet dedolādi illas uectēdiqꝫ tēp⁹ deeſt:oro igiť ſi
me amaſ:ſi Joānez qui dū illa ſcriberē mecū erat:
dū hec legis eſt tecū imo cū utroqꝫ ſimul eſt ſemp
oro inq̄ȝ imo obſecro ꝛ adiuro te per oēs celites:
per nos duos quos in terris niſi fallimur primos
facis pqꝫ amicitie ſanctā fidē ꝛ qcqd piū ac dulce
nobis eſt tecū ut puerū tuū ex miſero factū eſſe fe-
licē nō equo tm̄ ſed leto aio patiaris: neqꝫ dū labo
rū queris comitē maturatā illi doleas qetē. Qō
ſi adhuc forſitā ilia ſuſpirijs turgēt: lachrymis ne
madēt oculi:ſi qua ul' tenui meroris nube frōs ab
duciť ciceronianū illō in pmis aio dolētis occur-
rat efficaciſſimū cui⁹ hec ſūma eſt. Nō futurū ppe
tuū.ſ.hūc dolorē tuū. Neqꝫ eni es qui inter flēduȝ
ul' cū infelici illo patre mori uelis: uel cū miſera il-
la mr̄e ſeneſcē:quoꝝ nōia altera ad te hēt ep'la:lon
gus enim fletus ut ſapiētibus placet:aut fict⁹:aut
fatuus ꝑinde lune curſus:aut ſolis:magno etiā lu
ctui finē dabit:vidēdū itaqꝫ q̄ȝ dcoꝝ q̄ȝqꝫ ꝯueniēs
viro ſit plus tēp⁹ exiguū apō eū poſſe q̄ȝ rōnē que
pmū uſqꝫ adeo in hoie locū tenet:ut ea dēpta ipſa
qdē diffinitio ne hoiem dici ſinat. ¶ Nō ſum tibi
aliō nūc ſcripturus:niſi ꝙ filij tui ꝛ mei aduentus
aio meo gratiſſim⁹ aliq̄ȝto etiā gratior fuiſſet:ſi ua-
cuus aduenitſet:dixiſſe tibi ſepe videor: ſed ut vi-
deo nō mereor fidē:dicam rurſus: ꝛ expiar ſi forte
ſcripto fide dignior ſim q̄ȝ v̄bo. Non eſt opoſa res
amicitia mea qppe que nec magni etiā pcij res eſt
ut ſit autē maximi nihilo erit opoſior. Et amare ꝛ
amari gratis didici. Si neceſſitas amicoꝝ igruat:
nil cuiq̄ȝ ꝑpriū uolo:ubi id ceſſat qd ſibi vult pcor
iſta largitio? qd hec cura? quid ue hic labor? niſi ut
qō noli oneroſus amicis ac difficilis fiā longe id
ꝓrſus ab aio meo eſt:cui abunde ſufficit in amici-
tijs pura fides ardēs charitas ꝛ comitas moruȝ ꝛ
ꝯuerſatio facilis ac iucūda qcqd hijs acceſſerit ne
ſcio qd ambitioſū ꝛ feneratitie ſapit amicitie quaſi
emēdus pcio ſit amic⁹. Eat tm̄ ut pōt:qn̄ ita tibi p-
ſuaſuȝ ſentio me ut vnū ex parthoꝝ regib⁹ nephas
eſſe ſine munere ſalutari. Uale ꝛ Joannes nr̄ tecū
pataui.v.nonas octubris ad auroram.

¶ Explicit Liber decimus.

¶ Jncipit liber vndecimus. Ad Urbani pape quinti
familiares litteras reſponſio. Epiſtola.I.

t Ua me ſcitas in lōgū euū breui
nup elogio honeſtare dignata
eſt pater clemētiſſime: pro quo
tibi nō quas debeo ſed q̄s poſſū
gr̄as ago: magnas certe ſed ut
ait Cicero maiores hēo: qb⁹ ſti- Cicero
lo eq̄ndiꝫ nō ſufficit ligua nec ca
lamus. Tuo nēpe de munē uberrimā ſtudij mei in
eſſem gl'iā cū hac tm̄ imixtū uelut cereri loliuȝ cu-
ras meto ſic tuarū laudū hinc mulcedo animū le-
nit:hinc urget aculeus. Ep'lam ſeu libellum meuȝ
utrūqꝫ illi qdē tribuis nomē atqꝫ i eo prudētiā elo
quētiā queqꝫ ut ais ad cōe bonū habere videor ce
lū laudas. Quoꝝ ego nil penit⁹ pter ultimū in me
agnoſco. Sed qō ſūmus hoiuȝ ꝑbat iprobare niſi
amēs nullus hoium audebit. Et libellū illū quidē
te gratanter ac benigne aduerbijs utor tuis ſuſce-
piſſe ais qō ut credā tua illa p̄ſtat urbanitas qua p̄

clari nois iples effectū. Inſup ⁊ eūdē diligenter
ꝑlegiſſe cōmemoras atqꝫ in eo multa cōperiſſe: ⁊
ꝟboꝝ elegātia ⁊ ſniarū pōdere laudāda teſtaris:
qui non dicam laudibus atqꝫ oculis tuis: ſed auri
bus tm̄: tuaqꝫ utinā patiētia dignꝰ eēt: facis aūt qꝺ
te decet: ut nihil horridū licet ⁊ icultū pura fide: de
uotoqꝫ aio dictū ſpnas: ⁊ ꝓfecto ſi in honorante
Ariſtoteles — eſt honor ut videt̄ Ariſtoteli tu te honoras puſillos
atqꝫ humiles attollēdo. Tu exēplo illiꝰ cuiꝰ vicē ge
ris tuꝰ actꝰ exēplaria noſtra ſunt: ⁊ merito dignos
p̄mio ꝓſequeris: ⁊ idignos gratuita miſericordia
p̄ueniēs dignos facis: quoꝝ me de numero ꝑ te fie
ri gaudeo gl'ioꝛqꝫ: ꝗuis eni ad pietatē ſemper tua
deflectat ⁊ iclinat hūanitas atqꝫ inatus ad fideles
tuos amor: qdā altū tn̄ rectūqꝫ iudiciū tuū inflexi-
bile ⁊ humanis paſſiōibꝰ inacceſſum multis ⁊ cla
ris indicijs oñdiſti. Et hic mihi ſine elatiōe letitia
ſine p̄ſumptiōe fiducia: ꝓrſus eni nihil eſſe nō pōt
qꝺ tibi aliqd videt̄. Neqꝫ ꝟo te pudeat pater bea-
tiſſime: neqꝫ peniteat minoꝝ colloqis inclinaſſe in
geniū: ac ſtilū: nec cū maioribꝰ nāqꝫ nec cū paribꝰ
loq potes aut oportet ut taceas: aut cum minoribꝰ
colloq̄ris rara admodū ſed gl'ioſa neceſſitas. Ne
Auguſtꝰ ceſar epłas ꝯſcripſit ⁊ virgilio ⁊ horatio — te aūt collocutoris exigui turbet humilitas. Augu
ſtus ceſar cui tꝑali potētia par nō fuit ſepe humili
bꝰ cū amicis noiati cū Virgilio atqꝫ Horatio poe-
tis alti viris igenij ſed ortꝰ humilimꝰ familiariſſi-
mas fec̄ epłas: ut dulce ſit mirūqꝫ legētibꝰ in tam
ſublimi ſtatu talē animū tātāqꝫ māſuetudinē iueni
ri. ¶ Proinde qꝺ in epł'e tue fine me dicēdi auidū
meqꝫ opportūis fauoribꝰ ac gratijs ꝓſeq diſpoſitū
te dixiſti plus ē ꝗ ꝙ ex tā alto merear audire. Re
tribuet amator chr̄is humiliū. Ego aūt ⁊ ſi forte
ꝯſultiꝰ nō uenirē ne illa ſcilicet que ut ꝯciuis quidā
meꝰ ait famā minuit p̄ñtia animū tuū a ꝯcepta de
me opione retraheret: qñ tn̄ ita vis ⁊ nō iubendo
fortiꝰ iubes: eſtqꝫ ubi ſilētiū impioſiꝰ ſit ꝗ ꝟba: tuo
qdē nec minꝰ meo deſiderio parere diſpoſui. Sed
retardat me hinc eſtas nālis ſemꝑ hoſtis mea: hic
p̄ſens mei corporis accidētalis offenſio. Etas p̄te
rea iā ꝓuecta: utqꝫ ita dixeri iclinata dies: ⁊ quie-
tis auidior ⁊ laboꝝ metuēs q̄ſi feſſus ad ueſperā
viator cogitāſqꝫ de hoſpitio. Nitar tn̄ per obſtan-
tia ꝗ primū dabit̄: ⁊ erūpā: ut diſcuſſis ipedimen
tis ac difficultatibꝰ ſuꝑatis ad ſacratiſſimos pedes
tuos: dudūqꝫ mihi exoptatiſſimos ꝓficiſcar: ante
quos iā hic flexis aie poplitibꝰ reuerēter affuſus:
nō ꝙ magna pars mortaliū diuitias p̄uilegia bñ-
ficia p̄laturas: ſed pro hijs oibꝰ bñdictionē ſolā ac
beniuolētiā tuā peto. Is mihi magnaꝝ altus opū
tumulus ſūmarūqꝫ ambitꝰ fuerit dignitatū. Deū
interea qui te elegit p̄cor: ut dies tuos quos uere
mūdo utiles credo letos ac lōgeuos fieri ⁊ uotiuis
iubeat florere ſucceſſibꝰ: ut te duce Italia noſterqꝫ
orbis qua catholicꝰ es: trāquilla pace cōpoſitꝰ: ac
iuſtitia ꝯquieſcat: ut ubiqꝫ oēs erroꝝ tenebras ꝟe fi
dei lux illuſtret: ⁊ chr̄iani nois maieſtas tuo tem-
pore mūdū totū occupet atqꝫ poſſideat: ut ⁊ chr̄m
dñm ⁊ te chr̄i vicariū uſqꝫ ad fines terre cūcte ſuſci
piāt natiōes cultuqꝫ ꝑpetuo ueneren̄t. Deniqꝫ poſt
laudabilr̄ actā vitā tibi facilē tribuat ac beatū exi-
tū imo itroitū vite melioris apiat: ac felicē animā
terreno de carcere digreſſurā is qui creādo ibi illā
infudit chr̄is oipotēs: ⁊ virgo mater manibus pijs
excipiāt Petro ⁊ Paulo amicis tuis aſtantibus
circūfuſa cū gaudio ſanctoꝝ acie ⁊ frequēti ange-
lico comitatu. Amē. Pataui. viij. kal'. Auguſti.

¶ Ad Franciſcum bruni pape ſecretarium de mate-
ria ſuperioris epł'e. Epiſtola. II.

F Orſan amice de reſponſi mei tarditate mi
raberis: ſꝫ cognita cā deſines mirari. Sci
to igitur me hinc ſub aduētū tuarū littera-
rū abijſſe: magnis eni p̄cibꝰ ⁊ repetitis lr̄is ticinū
iterū atqꝫ iterū euocabat: ⁊ ꝗuis nāe mee infeſta
eſtas aduētaret meqꝫ hinc getis amor ſtringeret il
linc ſtatꝰ pñs ⁊ ſuſpectū latrūculis deterreret iter
vigente tamē hinc ingrati metu honeſtiqꝫ ide ſpe-
cie animū attrahēte ꝙ ſcilicet ad tractatū tāte pa-
cis euocatū me ſentirē ſi fortaſſis ulla ex parte bo-
no publico utilis eſſe poſſem: parui: digreſſuſqꝫ pa
tauio ad. viij. kal'. Iunias. vj. illuc die hora tertia
p̄ueni. Neue in ſingulis morer ilico reditꝰ fue-
ram nō obſtāte tibie colliſiōe: qua in parte corpo-
ris a pueritia parū felix fui: ⁊ que me tū ſepe olim
tū per hos dies cōpluſculos afflixit inuiſaſqꝫ iter
medicoꝝ manꝰ uſqꝫ nūc detinet: niſi ꝙ eſtuante in
horas bello iā terreſtre iter ad reditū ꝓrſus obſtru
ſum erat: nec nauis ulla p̄ce uel p̄cio repiri poterat
que ſe p̄iculo exponē auderet. Et ſi eni padus ipſe
etiā bello arderet: ſpabā tn̄ eo calle a fortuitis me
p̄donibꝰ tutiorē qbꝰ ceſſantibꝰ nil timebā ratꝰ meū
ꝓpoſitū atqꝫ amorē pacis: ⁊ belli odiū utriqꝫ par-
tiū notū eſſe: ⁊ ſic accidit: ſiqdē mēſe ibi integro: ⁊
amplius inter nauis inq̄ſitionē ⁊ difficultates reꝝ
uarias abſumpto tādē nauclerꝰ vnꝰ nō tā pauidus
affuit qui ſecurū me vidēs ⁊ ip̄e deſijt timere. Cu
ius in nauim mirantibꝰ cūctis quibuſdā ꝟo ⁊ rep̄-
hēdētibꝰ itroiui: ſucceſſitqꝫ feliciter duce deo. Cū
eniꝫ ubiqꝫ claſſes in vndis armatas: ubiqꝫ in ripis
armatas acies iueneri nautis famuliſqꝫ tremētibꝰ
atqꝫ pallētibꝰ. Ego vnꝰ ſeu hāc amētiā ſeu fiduciā
qs dixerit ubiqꝫ itrepidus atqꝫ inhermis occurri
nō ſolū icolumis ſꝫ etiā honoratꝰ: vno oibꝰ ore fatē
tibꝰ nō eē aliū p̄ter me: qui iter illꝺ ageret ſecurus:
cūqꝫ ego id mee tribuerē puitati. Solē eni aialia
parua qua magna nō poſſent trāſilire: vna oēs uo-
ce ſimilr̄ rñdebāt neqꝫ magnū neqꝫ paruū inueni-
ri poſſe qui non alterutris uel inuiſus eſſet uł' ſuſpe
ctꝰ. Deniqꝫ: narro nō ſum neſcius pł'a ꝗ neceſſe eſt
qa certuꝫ hēo te libēter hec legē: ubi oēs capti uel
occiſi: ⁊ certe ſpoliati oēs eēnt. Ego vino ⁊ altilibꝰ
⁊ pomis ⁊ ſpēbꝰ ſic onuſtā pupim habui: ut nō fe
rocitas qdē ulla ſꝫ liberalitas bellatoꝝ meuꝫ illud
iter pacificū retardaret. Quoꝝ nihil penitꝰ meritis
meis ſed diuine cūcta clemētie aſcribo: que mihi
⁊ amicū pacis animū dedit: ⁊ hunc ip̄m oibꝰ late
notū inqꝫ meo dare legibilē vultu fecit. Sꝫ ꝓgre-
dior. Cū tādē patauiū nudiuſtertiꝰ ad ueſperā per
ueniſſem vmbre ꝑpete atqꝫ ingēti. Is qui huic ur-
bi p̄ſidet amicꝰ tuus vir potētia magnus ſꝫ virtute
maior. An te expectatū reditu meo letꝰ uſqꝫ ad por
tā ciuitatis mihi obuiā uenit: ſꝫ nocte repulſus ac
pluuia dimiſit e ſuis qui aptos mihi aditꝰ p̄uarēt.
Et ꝗtū honoris atqꝫ amoris fero illo in me ꝯgeſ-
ſerit non miſſis tm̄ famulis rerū onuſtis uariarū:
ſꝫ demū ipſe cū paucis ad me ueniēs: ac cenāti aſ-
ſidēs: ⁊ poſt cenā illic inter libros in noctē uſqꝫ cō
cubiam comitatus confabulationibus collogiſqꝫ
gratiſſimis neqꝫ ſi narrare uelīꝫ potero neqꝫ ſi poſ
ſim fides dabitur: ac poſt dies paucos cuꝫ iā redi-

tus meus Uenetijs notꝰ eēt donatꝰ noſter grāma-
ticus qui ibidē litteras mihi tuas ſimulqꝫ apoſtoli
cas reſuabat utraſqꝫ mihi attulit ⁊ tuas qdē letus
ut ſoleo. Jllas nō reuerēs mō ſed ſtupidus ac ſub
miſſus accepi: utrobiqꝫ ſane nōdū date die ſcdas
eplas meas illuc ꝑueniſſe cognoui: neqꝫ miratꝰ ſū
ꝑter eni abſentie mee morā lras ipas apoſtolicas
iā bullatas apd te diutiꝰ ſubſtitiſſe ipſis in litteris
tuis legi. Ad has qdē ſciſſimi dñi noſtri lras quid
reſpōdeā videbis. Nēpe qui ⁊ rñſionē meam iure
tuo pleges: ⁊ qd mihi meo iure polliceor: tue viue
uocis adiuuabis oraculo: iā qd dñicis ipis in lris
clare ſatis in tuis etiā expſſiꝰ ꝯtinet: reculas meas
tāto iudicio ꝓbari diuine ſueqꝫ gre retribuendum
ſcio. Ego aūt ⁊ ſi idignꝰ hec audiā: nihil tñ poſſez
gratius audire. Et eſt ꝓſpitatis imerite iocūditaſ
ac uoluptas quedā: nec indoctꝰ docti famā reſpuit
⁊ deformis virgūcula ſe formoſam ſponſo viſam
gaudet. Expecto nūc ſcde eple fortunā. Nā ꝑma
utiqꝫ fortunatior eē nō potuit: qꝫ ſummo hominuz
placuiſſe cui me oro cū oi quā potes reuerentia re-
cōmēda. Scripſi tibi cor meū erga illiꝰ ſanctitatez
⁊ cupiditas mea ſeu de illo ſpeſ que nā eēt apui ut
noſſes quo ad hoc me paſſiōibꝰ expeditū loq: dixi
qd in aio erat: nec repetitiōe res idiget: ⁊ te memo
rē eē ⁊ mihi apud te fidē nō deeſſe ꝯfido. Sane qd
tuarū in ꝑncipio litterarū legi quotieſ ad ſcribēdū
uenis: ſic animū tibi mee virtutis admiratiōe pre-
ſtringi: ut ul nō icipiat uel inceptuz deſerat. Scio
te iocari mecū: ⁊ potes qdē fateor mecū nō alr qꝫ
tecū loq oia. Nā ſi alter hoc diceret: nō ludere illū
arbitrarer ſꝫ illudere. Nihil eni eſt in me mirabile
niſi in tāta virtutis ac ſciētie penuria tāta vite ſecu
ritas ac libertas fandi de ſimplicitate oriēs bona
utinā urbana qdē excuſatio iſta ſilētij: uere aūt tua
ſatis occupatio te excuſat. Colutiū cuiꝰ me vbis ſa
lutaſti ut ſaluere iubeas ꝑcor: ⁊ talē tibi opuz par-
ticipē obtigiſſe gaudeo: utriqꝫ regem obtigiſſe ga-
uiſurus magis qꝫuis gloſum laborē magnis dele
ctationibꝰ abūdare nō dubitē: ſed id amicis opta-
re ſoleo qd mihi. Uale Pataui. xij. Kal. augu.

¶ Ad eundem de eadem re. Epiſtola. III.

q Uid vis dicā aut rñdeā. Jn hoc qdē ⁊ in
reliqſ: haud iuitꝰ ꝯſilio tuo ſtez: neqd tamē
occulā amico tali ſiue ego ſecurior: ſiue tu
cautior nihil tā formidoloſum video ſeu actiue for
midoloſū ſumit ſeu paſſiue: dices mihi: vitas odi-
um parit: ſcio ⁊ exptꝰ ſcio: odiū tñ illud amabile vi
ris fortibꝰ arbitror: etiā ſi ꝑꝑ ueri ſtudiū moriēdū
eēt optabile: ſed nō id ꝑiculuz eſt in pñti certamie.
Tutiꝰ eſt iterdū belligerare cū multis qꝫ cū vno:
alter alteꝝ expectās mauult ſue aliū qꝫ ſe aliene iu
dicē iniurie: fuit mihi cū vno iſtoꝝ nomiati atqꝫ in
ſcriptis lis pergrauis: ⁊ euaſi: ⁊ agebat de me ſo-
lo: hic de tota agit eccleſia: honeſtiſſima autē bella
ſunt que pro republica ſuſcipiūtur. Nil ne igit ti-
meo: ⁊ qd timeā oro te: cui nil dari modicū poſſit
auferri: de hijſ loquor que fortuita nūcupant: mea
eni mihi nullus eripiet nō ſeneſcēs tm̄ ⁊ inermis ꝑ
ſbyter: ſed nec iuuenis tyrānꝰ: nec armatꝰ ꝑdo. At
negari pōt ſi qd optaueris plane mihi negel epatꝰ
quē petēdū duxero. imo vo plane mihi det ut tor-
quear: ⁊ ſi hac i parte deliraueri graui ac ſollicito
munere ſera ⁊ iſolita plectat ambitio: ꝓinde modo
papā nō offenderē quē nō tā ꝓpter papatū qꝫ ꝓpt

eximiā rarāqꝫ virtutē ⁊ que illā ꝓbāt geſta magni
fica: ꝑpetuo mihi amādū uenerādūqꝫ delegi ⁊ quē
ſuis repheſiōibꝰ delectatū alieniſ multa cū ſua lau
de ꝯiūctis iraſci nō eſt viſimile: de reliqs qd ad me
Nō potētiā noui opes ſed ⁊ mores noui. Scio il-
los: ⁊ me ſcio neqꝫ hoies ſed vitia hoium iſector.
Jnteri tuis ꝑcis nulla hercle odi altius nulla acriꝰ
arguo ſed id mecū ago: hoc cū altero. Nō eſt autē
tuū: quō nō eſt meū: qd eſt oium: niſi forte ſarrace
noꝝ ſiue iudeoꝝ qui noſtris gaudent ⁊ tripudiant
ruinis. At ne qcqꝫ niteris: fruſtra aūt niti ait criſpꝰ Criſpꝰ
neqꝫ alid ſe fatigādo niſi odiū querere extreme de
mētie eſt. Ego vo nō nihil imo plimū quero. Eua-
poro aium ⁊ triſtitiam queſtu leuo: poſteritati me
approbo ⁊ excuſo: bonis placeo: ⁊ ni fallor deo:
malis certe diſpliceo ⁊ qm̄ vecūdie aut ꝯſciētie: ni
hil eſt aculeos ſaltē doloris infligo: ſed nō iſciꝰ qꝫ
ſint multi mali: ⁊ qꝫ pauci libro nēpe nō innuero.
parua ne tibi igitur hec vident. Quid tibi aūt iniu
rie eſt illatū ut ſic oderis. Nihil mihi ſed romane
urbi: ſed ecclie: ſed Petro ⁊ Paulo: ſed chro cuiꝰ
⁊ ſi iuſſa nō ipleā noie glior. Neqꝫ vo oēs: immo
eqdē nullū odi: qſdā vo ⁊ dilexi: qbuſdā ⁊ diligi
viſus ſum ⁊ qd eoꝝ amor ualeat ſi utilitas aut blā
ditie ceſſent ꝓbe didici. Sed an neſcis plus ſepe
parum odij nocere: qꝫ amoris plimū ꝓdeſſe: nil pe
nitus ſcio: nilqꝫ uelim ſcire quo timidior fiā. Qui
nil cupit ⁊ nil metuit: ut quorūdā aiantiū magni-
tudo terribilis ac nocēdi potēs: ſic quorūdam ipa
paruitas atqꝫ ipotētia tuta eſt: ⁊ violētie inacceſſa.
Quid vnqꝫ muſce aquila nocuit: qd formice leo:
hec dixi ut me intelligas: ⁊ qua datur videas. Tu
amicus tui ꝯſilium euocatus ne me audieris: fac
qd bonū cenſes. ¶ De reliquo Stephani colūnē-
ſis euentū meſtus accepi: ⁊ qꝫuis tu mihi in lris
ſpei reliqas neſcio quas oſtētes ego tñ ut rumoreſ
placitos falſos ſepe ſic infauſtos pene ſemꝑ ueros
memini: ſed qd agaz? Exhauſi oculos atqꝫ ilia cō-
ſumpſi lachrymas atqꝫ ſuſpiria: ſuſpiro tñ adhuc:
⁊ ſuſpirās ſcribo hec: fleui oli quātū potui: plus ne
qꝫ debui: iam ſatis ſuꝑqꝫ ſatis eſt fletuū uſqꝫ non
ad ſatietatez modo ſed penitētiā ac pudorē. Jtaqꝫ
cū eſtate hac ꝑterita vnicū mihi vite huius que di
cit ac ꝑdulce ſolatiū: vnicū gaudiū ingraueſcentis
in dies iam etatis deniqꝫ lumē vnicū oculoꝝ meo
rū acerba quidē ⁊ ſiquis hic ordo eēt ꝓrſus intē-
peſtiua mors tulerit: nō dico nō dolui ſed nō fleui
neqꝫ vnqꝫ mortalis hois neqꝫ meā ſi chris amaue-
rit mortē flebo: tibiqꝫ hūc ipm eſſe aiuz ualde gau
deo eoqꝫ magis ꝙ in hoc meis te adiutum moni-
tis: munitumqꝫ armis dicis: vnde ⁊ tu amici obi-
tum pie admoduz atqꝫ amanter: ſed fortiter tñ ac
viriliter fero: eumqꝫ mihi ut ignotū ſcribis comme
moratiōe gratiſſima recte id quidē ac memorit te-
qꝫ ſeqꝫ digniſſime textuz nectis hiſtorie: deſine āt
illū mihi ut ignotū loqui: vidi hominē ⁊ qꝫtū vitaz
paucis horis licuit circūſpexi ut enim me doloris
tui participē agnoſcas nō ſolū ideo quia tuum ni-
hil alienū mihi eē pōt: ſed qd ille per ſe etiā mens
erat ſcito eū ad me anno altero ueniſſe Uenetias:
⁊ mira ſuauitate in noſtram amicitiam introgreſ-
ſuz multa ibi intus in ꝑcordijs meis: ⁊ magna be-
niuolentie ueſtigia reliquiſſe virum bonū ⁊ mode
ſtuz prudentemqꝫ ac ne pla qualē tu illum ſtilo pi-
gis iure optimo tibi boniſqꝫ omnibus diligenduz

deus illum mortis huius bellis eductū in eterne vite pace locauerit. Ad extremū noris ⁊ fama ⁊ lr̃is auditum hic dominū patrem meū pr̃iarcham: hieroſolimitanum romuleo cardine ſublimatū eē qđ ita futuꝝ ſemper credidi ⁊ dilatū ſtupui: ⁊ fatebor tibi: ut eſt uſus hoium difficile extirpabilis ꝑmuʒ huiuſce rei nunciū letus audiui: mox ad me rediēs miſertus ſum: domino autē noſtro quē quodā modo plus q̃ʒ ſe ipm amat quid latētis offenſe fecerit ignoro: quo in eū ultionis honorificuʒ hoc genus iuenerit. Ut uelut aurea illū vinciēs cathena dū maxime neceſſaria quies eēt ac libertas oēʒ ſibi ſpem quietis ac libertatis abſtulerit: de quo illi forſitan mō uacuū tempuſ affulſerit ſcribā aliqd ſolet eniʒ ut Catuli ṽonenſis ṽbo utar meas aliqd putare nugas. Uale patauí.iiij. nonas octobris. Sed heu heu interiectionē familiarioreʒ mihi q̃ʒ uellē q̃ʒto poſt hanc datā die a dño urbis huiꝰ audiui de hoc ipſo dño meo amātiſſimo pr̃iarcha aliquid haud dubie fauſtuʒ ſibi: mihi ṽo ut eſt animꝰ mortaliū graue durū flebile. Cūq̃ʒ me relator ipſe rumore illo meſtū cerneret rē in dubio ponere viſus eſt. Ego aūt ut ꝓrime dicebā ſcio triſtiloquaʒ famā ſemꝑ ferme ṽidicam: ſed de hoc qd nūc dicā aliud nō hēo. Amaui hoiem: ⁊ amare niſi me ipm amare deſieri non deſinā: ſcripſi ad eū olim in ſolitudine mea ⁊ in rure ſuo poſitꝰ: vite ſolitarie libroſ duos: nūc ſtatuſ ſui mutatio ſuggerebat: ut totidē ſibi actiue vite libros ſcriberē. Jāq̃ʒ id aio uolebā. Et amice quod ualde noliʒ hac ſollicitudine liberatus ſum. Uale iterum.

Catulꝰ

¶ Ad Colutium de ſtignano pape ſecretarium alterum. Epl'a.IIII.

a Liquot ante annos ad Franciſcū noſtruʒ brunij ſcribēs nouū tūc probatiſſimū nūc amicū dixi cū in hominis ſeneſcētis amicitiā icidiſſe: qđ ſi tūc uere dixi: qd nūc putas? ſciſ etatē currere ac uolare. Mométoq̃ʒ breuiſſimo ab infantia in ſeniū: ⁊ in mortē iri. Hec me cauſa extimatioq̃ʒ tēporis iā trepidulū ac tepētē facit: ⁊ ab illo ſcribēdi ardore iuuenili manu retrahit algēti. ⁊ ſi eni multas magnas epl'as poſt id tēpus amico illi ſcripſeri atq̃ʒ alijs. Tandē tñ hijs diebꝰ animum mutaui: ⁊ morē. Si cur rogas: quia ois paſſus pars eſt vie: ois hora pars eſt vite: utq̃ʒ eūdo ſic viuēdo paſſim termino acceditur. Ero deinceps in epl'ari colloquio cū amicis breuior: cū reliquis tacitus: ſic diſpono: niſi aliqua in diuerſuʒ iuſta ad modū me cā cōpulerit. Senectus loquaciſſimos facere conſueta breuiloquū me fecerit. Tibi ergo nōdū viſo nuꝑ cognito iam dilecto ad honorificā tuam illaʒ atq̃ʒ amabilē epl'am: nil in pñs aliđ reddideri: niſi ſtilū affectūq̃ʒ hūc tuū mirū immoduʒ aio meo gratū eē: q̃ʒuis eni indignus ego hoc cultu atq̃ʒ honore: nō ideo tamē inferior laus tua eſt: dū virtutis inqſitor illius etiā nudū nomē vmbrā q̃ʒ ꝑtenueʒ atq̃ʒ ambigua ueſtigia ueneraris fame forſan credulus multa mētiri ſolite ⁊ ni fallor dignus ob id ipſum qui nec mearū neq̃ʒ ullarū ꝓrſus rerū in iudicio falli queas. Macte indole egregia: quid nunc ageres illi: quiſquis is eſſet in quo tibi uera ⁊ ſolida virtus occurreret. Uale Patauí.iiij. nonas octob.

¶ Ad Guillelmum maramaurum neapolitanū eqtē male fūdatas amicitias non durare. Epiſtola.V.

o Rpheꝰ noſter auſoniꝰ qui tuā huc epl'aʒ ferebat me nō vidit: cū ei ꝓrimus eēm: neq̃ʒ ſuū mihi ſaltē indicauit aduentū. Mirarer niſi ſcirē hūana oia tēpꝰ atterere. Oia fert etas: inqt maro. Oia de nobis anni ꝑdātur eūtes inquit Flaccꝰ. Noli in cā ꝓpria teſtimonio meo uti ⁊ in carmie ⁊ in ꝓſa ſniam hāc alijs atq̃ʒ alijs ṽbis q̃ accepta mihi eēt: ſepe repetij: hinc rapine ac ruine vna oium virtꝰ excipit: que tēpore nō mō nō iterit ſʒ auget. Ego aūt extimabā amicitiaʒ que īter me atq̃ʒ illū a iuuētute mea pueritiaq̃ʒ ſua iterq̃ʒ prieʒ eiꝰ ac me ab adoleſcētia mea atq̃ʒ illiꝰ iuuētute ꝯcta erat in virtute tua datā: ṽeorq̃ʒ pro virili huiuſ ꝑte ne fallerer: vulgares eni amicitias que in utilitate aut ſola delectatiōe ſubſiſtūt haud dubie tp̄s iminuit atq̃ʒ euertit. Quā ob cām amicitia que cū prie mihi eſt indies reuireſcit: que cū iſto aūt in horas deficit ac decreſcit: ⁊ ꝓpe iā ad nihilū redijt: tāto certiores tātoq̃ʒ ſolidiores ſunt ſenū amicitie q̃ʒ iuuenū: q̃ʒuis aūt huiꝰ nr̃i ꝯuerſatione delectarer ꝓpter dulcedinē illā quā me fateor ex muſica modulatiōe ꝑcipe: uſq̃ʒadeo ut nōnunq̃ʒ que de celeſti harmonia ſenſere phōꝝ qdā ſimulq̃ʒ hijs ꝯdicētiū ſniam aio agitās in eā partē ſim ꝓcliuior. Que ſeu ſparū motu: ſeu aliter ſuꝑis non inuidet hanc auriū uoluptatē: qua in re hic nr̄ ut ego opinor antiquū illū lōge vicit orpheū. Nō minꝰ tñ cū victu eius alloquioq̃ʒ mulcebar: nō minorē eniʒ ſʒ maiorē ṽboꝝ ⁊ cū tullio multo maxime actuū ꝯcētū arbitror q̃ʒ ſonorū. Eat tñ utcūq̃ʒ. Ego eni ⁊ cū amicis dulciſſime viuē didici: ⁊ ſine illis ubi culpa careā: amariuſcule quidē ſed victurꝰ video: qppe qui interdū ꝓpter multa que vita hominū fert pene ꝯiūctū ꝯgreſſuſq̃ʒ hominū exhorreā: ꝓpterq̃ʒ odiū maloꝝ quibꝰ oia plena ſūt bonoꝝ paucitas quodāmō mihi ſuſpecta ſit: ut ſicut in pelago dulcis aque fontē: ſic ⁊ urbibꝰ virū bonū inuenire ꝓdigioſum rear. Et quid plura. inter ꝑditos hinc viuorū mores: hinc acerbā dulciter memoriā defunctoꝝ: ac mortis iniuriā: que tot bonos mihi tā paucis annis eripiunt. Alteꝝ pene bellorophōtē iam me videas. Nō quidē miſerū aut merētē meumq̃ʒ ipm cor edētē: ſʒ errātē in cāpis hoiumq̃ʒ ueſtigia: qua licitū eſt vitātē in ſiluiſq̃ʒ ſi det: qđ ſuꝑeſt vite ſeu ṽius mortis huiꝰ ꝑcupide exacturū. ¶ Hec i ꝑmis tā multa de cōi amico ut vides: nō ſine ſtomacho ut per te illi cū ꝑmū occurrerit: inoteſcāt dolituro ſi qd eſt igenui pudoriſ: ſic ſe uel per inſolētiā uel per negligētiā: ⁊ ſi nō utilē: at antiquā certe ⁊ fortaſſis honeſtā amicitiā poſtergaſſe: quā tāta fide talis pr̄ colit. Que mihi ⁊ ſepe oliʒ ⁊ nuꝑ dum uerona iter agerē luce clarior apparuit. ¶ Scripſi ecce pl'a q̃ʒ credidi: tulit ardor qdaʒ leſi ai. dehinc ſcribā pauciora q̃ʒ uellē. Epl'a qdē tua per multoꝝ manꝰ ad me ueniēs magno me gaudio compleuit. Multa ibi legi: que mihi fidē facerēt certiſſimā: te ſi tā ꝓrimꝰ mihi eēs: q̃ʒ is de quo queror fuit: uel ad me uēturū fuiſſe: ul' indicaturū ubi te quererẽʒ. Et certe ſi ⁊ hic ipetū ſeqr difficillimū erit finē huiꝰ quoq̃ʒ ſmonis attigere. Sʒ qr iaʒ tp̄is penuria: ac neceſſitate cōpulſus ſtati in epl'is breuior fieri vnū hoc dixiſſe ꝯtētꝰ ſim affectū erga me atq̃ʒ aiuʒ hūc tuū nō nouū mihi ſʒ ꝑgratū eē: tuā hāc tātam reuerētiā: quā ex multaꝝ tuarū epl'arū vniformi tenore ꝑcipio: nō ita q̃ʒ q̃ʒ eni optima e radice ueni

Orpheus

ens atq; in te decora mihi tn̄ ꝑſus idebita eſt. ꝓinde me oli tibi tā laborioſe queſitū: ⁊ tā procul inuentū: ⁊ tā auide tanq̄ ꝑdulciter viſuȝ neſcio an ⁊ vnq̄ i terris ampli⁹ reuidēdū. Qꝺ nō dicerē ſi nr̄ ille vir maxim⁹ paulo diutius vixiſſet: plenā fiduciam in amicis habe: ⁊ ſiqs eſt uſus utere. Atq; utinā uel irrequiſitus aliqd poſſem: ne ſpes tua: q̄ ex me tam ingentem ꝯcipis fruſtra eſſet: ultro deū teſtor laborib⁹ animiq; tui fluctib⁹ opem atq; cōſiliū laturus: ſi qua mihi gubernandi ars: ſi qua eēt expientia. Et nūc quoniā plus interdū poſſumus q̄ credam⁹: licet in plīmis ꝯtra ſit: ſi quid forte eſt qꝺ pro rege proq; ſolatio tuo poſſim. Jube adſuȝ animo: hic ſubſiſtā. Jre eni longius breuitatis ſtudio ⁊ propoſiti noui fixa lege prohibeor. Uiue ⁊ uale nr̄i memor. Pataui. v. idus nouembr.

¶ Ad Frāciſcū ꝺ urſinis noue ꝯct⁹ amicitie. Ep̄.VI

i Ucūdum in ſtuporē tue me nobilis indolis generoſū ſpecimē ⁊ beniuolentie iuuenalis clarus ardor cōpulit. Macte virtute ad quā ſic affectus es: ut eius in me nudū nomē ac tenuem vmbrā colas. Gratū hēo ⁊ hunc tibi eē animū ⁊ hanc ſortē mihi: atq; amator ueri licet honeſtiſſimū hūc errorē amo: vnde hic amor meiſq; de rebus tua hec fluxit opinio ⁊ italie ⁊ rome communi gratulor parenti: que nūc etiam talia parit ingenia. Proinde quia multa ſcribēdi ociū nō hēo: hec ſumma eſt. Ego tibi tā charus eſſe gaudeo anteq̄ cognitus: nec tn̄ gaudeo ſed miror: tuuſq; eē nūc incipio nunq̄ deſiturus. Tu me autem iter tuos utcūq; viſum erit numera: teq; tui ſimileȝ p̄ſta ⁊ uale. Uenetijs. iiij. idus februar.

¶ Ad Antoniū donati apēnigene filiū. Ep̄la.VII.

f Jli litterulā tuā perbreuē: neq; ut ita dixeri te iuſtiorē: ſed etatule ⁊ corpuſculo tuo parē ingenij rudimētū ⁊ ſtili tui ꝑmitias libēs vidi: ⁊ ita p̄cor fac. Exerce animuȝ: experire: enitere ⁊ aſſurge. Non videbit autumnus rami fructū cuius flores uer nō vidit. Scribe: lege: meditare: addiſce: ſtude ut doctus: ſed multo maxie ut vir bonus ⁊ quotidie te melior fias. Et caue ne ſine diurno lucro aliquo te ueſper inueniat: ita ut breui ⁊ illi qui te genuit gaudio ⁊ mihi qui te diligo eſſe poſſis auxilio. Jlle enim a quo auxiliū ſperabā: qui poſt me uenit: ante me factus eſt: opinione ſaltem ſua: de milite dux: de diſcipulo magiſter Uale ⁊ utrūq; iubeas ſaluere parentem. Ticini xviij. Kalen̄. Decembr̄.

¶ Ad Franciſcum bruni: commendatio iuuenis ſtudioſi. Epiſtola.VIII.

b Jc cuius e manib⁹ hāc cedulā accipies triennio ⁊ ampli⁹ mecū fuit: nō ut familiariſ ſed ut fili⁹ paterne eum habui: paterne monui: paterne ⁊ icrepui ⁊ laudaui: paterne demum amaui qꝺ miraberis ⁊ paterne odi. hic eſt de quo tibi dudū ſcripſi q̄ caſtigatam litterā ſcriberet: de qua ep̄la illa ingens eſt: quā dn̄o nr̄o pape tuo ꝯſilio porrigendā tuiſq; mox porrectā manib⁹ ad te miſi: hic inq̄ ingenij diues ſemp ſed doctrie iops ad me ꝑmū uenit. Nūc qꝺ eodē ipſo teſte glorier: nō mea qdē opera: ſed ꝯuictu ⁊ obſeruatiōe: ⁊ lectione ⁊ ꝯfabulatione abit hinc doctior q̄ uenerat Cū gratia tamē mea ac licētia: nō addo ⁊ cū conſilio diſcedit. Quid multa? Juuenis eſt: vno v̄bo totū dixero: vult ꝓbare mundū: quē probaſſe ego nimis memorās cohorreſco. Optat Romaȝ videre Roma qꝺ vnū deſideriū ſi hic ſiſteret iprobare nō audeo nā ⁊ ego ipſe qui totiēs eā vidi reuidē illā ardeo. Sȝ hic nr̄ vult ut augur or maiore in pelago piſcari lucrū ſibi: non naufragiū proponens. Uult temptare fortunā ut dicit ſuā. Quaȝ ſi ſecūdā reperit gaudebo: ſui aduerſam: ſalua dū puppis ſit repetē hunc trāquillū licet exiguū portū nō uetabitur. Qui uel ꝯtumaciter digreſſis dū redire uoluerit: dieb⁹ patet ac noctib⁹: imo ⁊ ꝑnox lumē in v̄tice: ⁊ qui reduces excipiat hēt in littore: hic equidē quiſqs eum agat imper⁹: nō tā ſuus credo q̄ etatis in ſe bon⁹ eſt: ⁊ ni fallor meus ⁊ mei amās: ſtudioſuſ boni animi: uagi fateor ſed modeſti ⁊ bonoꝝ fauore non indigui: ſi quā ſibi viā bonam ſua ſors apit nō deſit oro ꝯſilij tui fax. Uale.

¶ Ad Hugonem de ſancto Seuerino: commēdatio eiuſdem. Epiſtola.IX.

i Uuenis iſte quē ꝯſpicis aliquot annos mihi pro filio fuit: nec eē deſinit: etſi eni corpore abeat. ꝯfido eum aio nō abire: ⁊ hūc ipſum motū non tam ſibi q̄ etati imputo firmitatis indige: ac diſcurſibus gaudenti. Qui mos ne me ip̄m / qꝺ ſepe ſoleo / nunc accuſem: multos in ſenium comitat̄. Et hic quidē adoleſcens boni ingenij rareq; indolis: adoleſcēs tn̄ multis de more cōſilijs agitatis: nobilius ad extremum p̄tulit: ⁊ qm̄ ire fixū erat: non alia q̄ diſcendi cupiditate peregrinari elegit. Jn primis autem litteras grecas ſitit ⁊ ſenile catonis deſideriū vix dum pubes anticipat. Hunc ego ipetū iam per anni ſpatium: non ſine ingenio ac labore continui ſepe p̄cibus iterdū iurgijs oſtendens: ingerenſq; oculis q̄tum ſibi latinarū nunc etiā litteraꝝ deſit: difficultates quoq; rerum uarias ac pericula coaceruans: quibus iuuenilē temperari poſſe rebar ardorem: preſerti ex quo ſemel digreſſus breui ut ſibi ꝑdixerā cogente neceſſitate redierat. Et plane dū peregrinationis infauſte memoria recēs fuit ſubſtitit parumper ⁊ ſpem dedit poſſe animum regi. Nunc tandē ut fit nō longa requie laboꝝ omniuȝ ſubrepſit obliuio.

¶ En iterum frenoſ mordet nec iam ulla uel vi ul' arte cōpeſci pōt: ſed ardenti neſcio an prudenti ⁊ ſobrio diſcendi deſiderio: dimiſſa patria amiciſq; ⁊ cognatis: ⁊ annoſo patre: ⁊ me quem ut patreȝ diligit: ⁊ quē patri ſaltem ꝯuerſatione pretulerat: ad te ſolo ſibi nomine cognitū feſtinat. Neu forſitan mireris: habet iſta p̄cipitatio rationis uelum. Cū eni ꝑmū illi animus fuiſſet recto calle ꝯſtantinopoli ꝓficiſci: edoct⁹ a me greciā ut oli ditiſſimā Grecia ſic nūc ois lōge iopē diſcipline hoc vno mihi credito nō omiſit iter ꝓpoſitū ſed iflexit: cūq; ex me ſepi⁹ audiſſet aliquot graie līgue doctiſſimos hoies nr̄a etate calabriā habuiſſe noiati duos: barlā monachū: ac leonē ſeu leōtiū. Quoꝝ uterq; mihi per familiaris: ꝑm⁹ etiā ⁊ magiſter fuerat: ꝑfeciſſetq; aliqd fortaſſe ni morſ iuidiſſet: ſtatuit calabrū litt⁹ iuiſere: ⁊ italie plagā illā que mag̃ oli grecia dicta Mag̃ grecia eſt. Cū ubiq; āt te potētē illic potētiſſimū nō ignorās meis lr̄is cōmēdari optauit: qs apꝺ te: nec fallit efficaceſ ſpat ānui: haud ḡuati: ⁊ tibi ſolatiū ut opinor ex illi⁹ igenio: ⁊ illi p̄ſidiū ex tua potētia q̄ſitur⁹. Amo eni hoieȝ: ⁊ q̄uis leuitatē ai nō tā approbē q̄ excuſeȝ diſcēdi uotū iprobare nō audeo imo me iudice dignus eſt aſſequi: quod taȝ anxie:

tãq̃ʒ ardenter expetit:ut dũ illud ſolũ cogitat:non
difficultatum mõ uel affectuũ ſed ſuiipſius ⁊ ſua-
rũ viriũ ſit oblitus: qđ deſperat apud grecos non
diffidit apud calabꝛos inueniri poſſe. Commendo
igitur eũ tibi. Quẽ ſi late videris:atq̃ʒ ope ⁊ ꝯſi-
lio adiuueris rem te dignã: ⁊ ut arbitroꝛ deo gra-
tam feceris:mihi vͦ gratiſſimam:qui ſubtriſtis il-
lum ac ſollicitus abeuntem video. Uale.

¶ Ad Loꝛbardum a ſerico breuis ꝯſolatio. Epi.X.

a Ulci quadã uelut acredine:acriq̃ʒ dulcedi
ne epl'am tuam legi amice. Ita mihi ſuaui
ter annoſi patris interitũ defles: ut ⁊ tibi
cõpatiar: ⁊ tue gratuler pietati:qua nil meliꝰ: nil
ſuũ magis eſt homini ⁊ p̃ſertim filio. Solare ani
mũ ⁊ nature pater ⁊ tu p̃ri debitum perſoluiſti.
Sera illius ⁊ ſat dilata ſolutio: tẽpeſtiua ⁊ p̃cox
pietas tua eſt. Nõ eſt qđ q̃raris. Eſt qđ gaudeas

Ad mõtẽ naſcimur

Ad hoc ille natus erat ut moreref. Et per hoc bꝛe
ue iter ac difficile in p̃riam remearet:ſeu rectiꝰ di-
citur perueniret. Ad hoc oẽs nati ſumꝰ. Uiaꝝ mul
ta uarietas oium finis idẽ moꝛs. Immo vͦ nõ fi-
nis ſed tranſitus bonis optabilis. Eque nãle certe
nec miſerius eſt mori q̃ʒ naſci: ⁊ foꝛtaſſe felicius.
Uale ⁊ viriliter age atq̃ʒ amiſſo gubernatore tuiſ
iam manibus clauum rege.

¶ Ad eũdẽ vite huiꝰ cõpendioſa deſcriptio. Epi.XI.

Quid ẽ hec vita

q Uid mihi de hac vita quã degimꝰ videaf
interrogas neq̃ʒ immerito. Multe enim ⁊
uarie:de hocipſo opiniones hominũ ſũt.
Meã breuibꝰ accipe. Uidef q̃dẽ mihi vita hec du
ra quedã area laboꝝ. Paleſtra diſcriminum. Sce
na fallaciaꝝ. Laberintꝰ erroꝝ. Circulatoꝝ ludus.
deſertuʒ hoꝛribile. Limoſa palus. ſiticuloſa regio
uallis hiſpida:mons pꝛeruptus. calligãtes ſpelũ-
ce:habitatio ferarũ. terra infelix. cãpus lapidoſuſ
uep̃coſum nemus. pꝛatũ herbidũ plenũq̃ʒ ſerpen-
tibꝰ. florens hoꝛtꝰ ac ſterilis. fons curarũ. fluuius
lachꝛymarũ. mare miſiarũ. quies anxia. laboꝛ ineſ-
ficax. conatꝰ irritꝰ. grata freneſis. põdus infauſtuʒ.

Deſcriptio miſere noſtre vite

dulce virus. degener metꝰ. incõſulta ſecuritas. ua
na ſpes. ficta fabula. falſa letitia. uerus doloꝛ. riſuſ
icõditus. fletus inutilis. inane ſuſpiriũ. cõfuſus oꝛ
do. tumultuoſa ꝯfuſio. trepidatio turbulẽta. ſollici
tudo p̲petua. inſomnis inertia. inops copia. diues
inopia. imbecilla potẽtia. tremule vires. egra ſani-
tas. iugis moꝛbꝰ. gemina egritudo. pulchꝛa defoꝛ
mitas. honoꝛ ingl'ius. iſames tituli. ridiculus am-
bitus. ima elatio. excellẽtia futilis. humilis altitu-
do. fuſca claritas. ignota nobilitas. pertuſus ſaccu
lus. uas rimoſum. ſpecus inexplebile. cupiditas i-
finita. dãnoſuʒ deſideriũ. luxus hydropicus. ſitis
iſatiabiliſ. arridũ faſtidiũ. famelica nauſea. uẽtoſa
p̲ſperitas. Querula ſemp̲ aduerſitas. viroꝛ trãſi-
toriꝰ. flos caducꝰ. amenitas labilis. fugax foꝛma.
meſtũ gaudiũ. amara dulcedo. uoluptas aculeoſa
ſtulta ſapiẽtia. ceca p̲uidẽtia. tetra domꝰ. bꝛeue di
uerſoriũ. fedus carcer. ſine gub̃nacl'o nauigatio. ſi
ne baculo ſenectꝰ. ſine duce cecitas. iter lubꝛicum.
tecte fouee. latẽs p̃cipitiũ. ſilẽs lima. tenax viſcũ.
opti laquei. abdita retia. ineſcati hami. ſenteſ aſpe
lappe herẽtes. tribuli acuti. ſcopuli rigẽtes. uenti
rabidi. fluctus ipetuoſi. atri turbines. hoꝛriſone tẽ
peſtates. p̲celloſum pelagꝰ. vndoſa littora. anceps
poꝛtꝰ. exarmata nauis. Immane naufragiũ. offici
na ſcelerũ. ſentia libidinũ. caminꝰ irarũ. puteꝰ odio
rũ. catena cõſuetudinũ. ſirenũ cãtus. circea pocula
mũdi vincula. reꝝ vnci. ꝯſcientie moꝛſus. peniten-
tie ſtimuli. peccatoꝝ incẽdia. putre edificiũ. funda
mẽtũ fragile. muri hiãtes. tecta labẽtia. p̲lixa bꝛe-
uitas. Late anguſtie. calles inexplicabiles. paſſus
impliciti. circularis motus. ſtatio inſtabilis. Rota
uolubilis. manẽs curſus. ſcabꝛa leuitas. ſcrupulo-
ſa ſuauitas. blanda crudelitas. doloſe blãditie. fal
lax amicitia. cõcoꝛs diſcoꝛdia. fedifrage inducie.
bellũ inexorabile. pax infida. ſimulata virtꝰ. Excu
ſata nequitia. laudata fraus. honoratũ dedecus.
Irriſa ſimplicitas ⁊ ꝯtẽpta fides. nuge ſerie. inge-
nioſa demẽtia. loq̃x toꝛpoꝛ. uelata ignorantia. opi
nio ſcientie tumida. ſcientia vͦ nulla. querelarum
ſuſpiria. contentionuʒ ſtrepitus. vulgi fragoꝛ. obli
uioſa peregrinatio. patrie odium. amoꝛ exilij. le-
murum ciuitas ac laruarũ. regnum demonuʒ. luci
feri pꝛincipatus. Sic eniʒ illũ p̃ncipẽ mũdi huius
vͥtas uocat:vita demum. mendax ⁊ exanimis. ſpi
rãs moꝛs. ſegnis incurioſitas ſuiipſiꝰ. inutiliũ cu-
ra. apparendi ſtudiũ. ſuperuacui appetitus. opero
ſus vͥmium apparatus. viuentium infernus. ⁊ vi-
uorũ coꝛporũ dites exequie. longuʒ funus. põpo-
ſa uanitas. laborioſa militia. p̲iculoſa tẽptatio. ſup̲
ba miſeria. miſerãda felicitas. ¶ En amice qualis
mihi hec videf que tã multis exoptatiſſima ac gra
tiſſima vita eſt. Nec dũ tñ ꝯceptum omnem mee
mentis exp̃ſſi. Peioꝛ eſt eni multoq̃ʒ miſerioꝛ: q̃ʒ a
me ſeu quocũq̃ʒ hominuʒ dici poſſit. Sed quo es
ingenio ex hijs paucis totũ reoꝛ aium loquentis i-
troſpicis. vnũ tot in malis habet bonũ:ꝙ ad bonã
⁊ eternã vitã niſi dexter trames deſeritur via eſt.
Uale. Inter colles euganeos. iij. kal'. decemb.

¶ Ad Urbanũ quintum romanum pontificem pꝛo i
nocentia generalis miniſtri oꝛdinis fratrum mino
rum. Epiſtola.XII.

m Ulta iã nũc p̲poſito meo beatiſſime pater
obſtantia video. Magnitudinem illinc tu-
am:hinc paruitatẽ meã. Inde difficultatẽ
rei de qua loqui cogito. Pꝛimuʒ tamen obſtaculũ
tua mihi nota benignitas. Scđm nota tibi ut ar-
bitroꝛ fides mea:tertiũ ueri amoꝛ falſiq̃ʒ odiũ tol
lit. Scio ego magnitudinẽ tuam ſed mãſuetudinẽ
tuã ſcio. Occurritq̃ʒ aio illud parij gemini apud
Ceſarem declamantis. Ceſar. Qui apud te au- Ceſar
dent dicere:magnitudinem tuã ignorãt. Qui nõ
audent humanitatem. Noui p̃terea paruitatẽ me-
am:ſed ⁊ animi puritatẽ noui. Que tãta eſt ut dũ
res poſcere videbatur nõ modo coram te:ſed ꝯtra
te loqui auſus fuerim. Qđ tu hominuʒ mitiſſime:
non tuliſti tantum ſed laudaſti. Hec eſt enim uera
hominis magnitudo non potentia ſolum:ac digni
tate ſed hũanitate p̃cellere. Sẽtio demũ altitudi-
nẽ cauſe ad quã q̃dẽ qđ ſuſpitiõe in iudicijs coibꝰ
nõ careret teſtis irrequiſitus accedo: ſed ȥelus ac
ſtudiũ vͥitatis pꝛo viribꝰ adiuuãde meã hanc fidu-
ciã foꝛtaſſis excuſent. ¶ Nũc ne pluriloquio tuas
ſanctas occupatiões impediã ad rẽ ipſam tibi no-
tiſſimã atq̃ʒ hiſtoriam inamenã uenio. Magiſter
Thomas vir clariſſimꝰ ac ſacrarũ p̲feſſoꝛ inclitus
ſcripturarũ atq̃ʒ oꝛdinis minoꝝ:ad quẽ p̲pter mul
ta:maxie p̲pter auctorẽ ſic afficioꝛ:quaſi vnꝰ ex oꝛ
die illo ſiʒ g̃nalis miſter:ꝯiurata neſcio q̃rũ ſʒ p̲fe
cto nõ bonoꝝ hoium inidia:ut amare eni mali bo-
nos ſic odiſſe bonoſ boni neq̃unt fame ſue ac ſtatꝰ

in diſcrimē trahif : heu mihi fedū ſpectaculū : qđ
auditu ſolo tā turpe:tāqꝫ idignum ſit ut ſagitte in
morem e longinquo vulneret. Quomō enim que-
ſo ferant oculi:quod ferre vix poſſunt aures:viro-
rum nomen excellentium maliuolentie morſibus:
ac criminibus falſis expoſitum:nec reuerentiā ul-
lam eſſe virtutibus:ſed quo plus eſt glorie : plus
eſſe uel odij uel liuoris. Turpe inqꝫ ⁊ indignum :
nec nouum tamen nec mirabile niſi ꝙ ſub oculis
tuis tantum audere non deberet inuidia. Alioqui
uſitatum ⁊ uetus eſt malum. ¶ Omitto autez an-
tiquiora illa. Socratez: Theronienē: Anaxagorā:
Ciceronez. Senecam: Rutilium ac metellū:quos
quid aliud q̄ꝫ virtutis odium in exilium ⁊ in mor
tem egit. Quanta Chriſtianis etiam temporibus
pro Chriſti fide paſſus eſt Athanaſi⁹. Quāta paſ-
ſus Ambroſius:dum ille perſequētibus hereticis
fugiens ⁊ toto uagus orbe terrarum illa ſubſtinu-
it que non ipſum modo dum patiebatur ſed pium
quoqꝫ lectorem adhuc torqueant:ac fatigent. Hic
autem intra menia ſue urbis arctatus a iuſtina au
guſta totis imperij viribus ſeuiente atqꝫ ab alijs
arrianis illa pertulit que nota ſunt omnib⁹. Quid
Auguſtinus? Nonne duz ſibi heretici inſidias te-
tendiſſent utili viarum errore periculū mortis eua
ſit? Quid Hieronymus? Quid Joannes criſoſto-
m⁹? Quot uterqꝫ paſſus obtrectatores ſcripta īdi
cant utriuſqꝫ. Quid Boetius Seuerinus: ⁊ ipſe
vir ſanctus ac doctus:cuius innocentie ac virtutū
premia in celo alia ſꝫ in terris infamia:proſcriptio
exilium mors fuere. Non ſequor omnes:inuume-
ri enim ſunt. Jmmo uero quis unq̄ꝫ rectum fidei
ac virtutis iter ingreſſus non perſecutorum patu-
it incurſibus:cum dicat apoſtolus ad timotheum
ſcribens ꝙ omnes qui uolunt pie viuere in Chri-
ſto Jeſu:perſecutionem patientur:mali aūt homi-
nes ⁊ ſeductores proficient in peius:proficiāt pla
ne in peius ⁊ in peſſimum qn̄ ſic uolunt. proficiāt
in ſuam pernitiem non bonorum proficiant immo
deficiant errantes:ut apoſtolus idem ait:at nō qđ
ſequitur in errorem mittentes:qđ ut patet oi nunc
ſtudio feruentiſ nequitie molliuntur. Qui ſi forte
aliquem ſuis artibus in errorem miſerint te non
mittent. Permanebis ut ſoles inconcuſſus athle-
ta iuſtitie. Jd ſatis eſt nobis omnibus ueritatem
ac famam viri huius amantibus:non enim ego ſo
lus q̄ꝫuis minimus oium hec ſcribo:multi ſcripſe-
runt ſicut auguror multi ſcribent:nemo non ſaltez
animo ſubſcribet niſi liuore impio flammatus : ac
bonorum ſitiens ruinam boni omnes affuſi tota ſi
mul eccleſia:tota tibi ſupplicat italia:tot⁹ ordo pa-
terqꝫ ordinis Franciſcus felix nudipes paupercu
lus e celo rogat ne miniſtrum ſuum Chriſto ⁊ ſibi
chariſſimuz iuidie mole opprimi neu theoninis ut
aiunt dentibus rodi ſinas:vnū eſt quod mirer hac
doleam ſi uera eſt fama magnum quendam ac po
tentem virum quē trāquillum ⁊ ſerenum ipſa pre-
ſtare debuerat altitudo:non fauiſſe tantuz accuſa-
toribus ac fauere ſed per ſe talia non auſuros ad
accuſandum ſuo hortatu ſuoqꝫ conſilio perpuliſſe:
quid ni doleam: ⁊ quo tramite ſeu quo flatu in taz
altum animum tanta ire uel inuidie nubes aſcēde
rit meſtus admirer: ⁊ mirarer magis niſi ex hiſto
rijs meminiſſem Marcum catonem cenſorium fa
moſiſſime virum ſapientie quod vnum in illius vi

ta reprehenſione ualida dignum noto:contra glo-
rioſiſſimum africanum accuſatores nepharios ex
citaſſe:qui tandez ſenatus honorumqꝫ comitijs la
cerati ſunt ꝙ ex infamia tanti viri ſibi gloriam cō-
cupiſſent:quod apud te nunc equiſſime cordium li
brator hijs de quibus queror excuſatoribus euen
turum ſpero ⁊ cupio:ut per te acriter caſtigati ⁊ in
crepiti diſcant non de infamia aliena ſed de ꝓpria
virtute clareſcere. ¶ Occupant ſane claros etiam
animos interdum humanaruz caligines paſſionū
ſed que ibi flante aura puriſſime rationis diu eſſe
non debeant. Recte igitur ac ſecundum ſue digni-
tatis exigentiam fecerit ille vir magnus:quem no
minare niſi pro ſua laude uoluerim:ſi quos aucto-
ritate impulit auctoritate retraxerit ab icepto im-
perio. Qui ſi ut fertur hanc iracundie cauſam pre
fert ꝙ ad regimen ordinis hunc aſſumi uoluit ul'
alium maluit electores arguat non electum:quem
omnis ambitionis exortem:immo omniuz que cir
ca ſe agerentur ignarum ad hunc honorificum la-
borem aſſumptum eſſe non ambigitur. Ceteruz il-
le ut ſibi libuerit ire ſue moderabif:frenumqꝫ uel
contrahet uel laxabit:tu autem quod te decet : nō
permittes ut Chriſto res hominum ſpectante ⁊ te
Chriſti eccleſiam gubernante pro cuiuſcūqꝫ libidi
ne fame virorum illuſtrium obſcurentur. ¶ Unde
hoc ſperans non te amplius fatigabo:ſed propter
qđ ad calamū ueni pure fideliter ac reuerenter ex
pediam:fateor me in mei ipſius:quanto magis in
alterius conſcientia falli poſſe:cum in pectoribus
hominum tot profunde tāqꝫ inacceſſibiles ſint ca-
uerne. Quantum tamen niſi uel fama publica : ul'
fide digna relatio:uel conuerſatio ad extremum ⁊
que multum animos aperiūt alterna colloquia rei
huius immeriti notitiaz contulere:dicam clara uo
ce quod ſentio. Et q̄ꝫuis apud ſuperbos extimato
res teſtimonij fidem minuat teſtis humilitas:apđ
te tamen humilitatis amicum: ⁊ viue vicarium ue
ritatis humile ſed ſecurum breue : ſed incorruptū
ueritati teſtimonium perhibeo. Citatus teſtis non
a iudice ſed a Chriſto ⁊ conſcientia mea:utrūqꝫ er
go tuumqꝫ ſimul ſacratiſſimum ac uenerandū re-
gibus caput teſtor:ne non iuratus teſtis dicar me
quantum ſcio ⁊ credo falſi nihil:uera omnia dictu
rum. Equidem pater beatiſſime magiſtrum Tho-
mam de quo agitur optimum ⁊ integerrimum vi
rum noui:claru litteris:ſed virtutibus clariorem
quodqꝫ eſt maximum ⁊ ſupremum:religione inſi
gni ac pietate ⁊ catholice fidei luce clariſſimū. Et
ad ſummam talem mihi opto animam qualem il-
li eſſe confido. Poſſem pluribus. Longa enim de
grauitate animi:de ſuauitate morum:de ſobrieta-
te:de abſtinentia ⁊ auſteritate vite : de deuotione
p̄feruida:de humilitate contemptuqꝫ ſuiipſius ac
mūdi:de miſericordia ⁊ charitate non ficta : deqꝫ
dotibus alijs viri illius texi poſſet hiſtoria:ſed in-
genio tuo hec pauca de multis:immo quidem uel
pauciora ſufficiunt:vides ⁊ intelligis cauſam ma
li huius. Et ſicut de accuſatorum odio conſterna-
tio ⁊ metus:non illius quidem ſibi optime ꝯſcius
nihil timet:ſꝫ mei multorūqꝫ aiſ:ſic de clemētia ac
ſapiētia iudicantis ſpes ⁊ ꝯſolatio multa ſuborif.
Non poteſt te iudicio preſidēte viri illius virtus
⁊ gloria ſic inuidie calce calcari : ut non maior ex
iniurijs floridiorqꝫ tuis ſacris manibuſ erecta cō-

ſurgat: ⁊ quoniā ſolida ⁊ pura uereqꝫ aurea eſt: ſplēdidioꝛ ſit attritu. In deo deniqꝫ ⁊ vite ſpes innocentie ſue eſt: diu te Chꝛiſtus incolumē eccleſie ſue ſeruet: ⁊ poſt glorioſi terminum laboris in ſuā requiē atqꝫ eternā gloriā facili trāſuehat ac felici exitu. Pataui. Kal. Januarij.

Ad Hugonem eſtenſem marchionē abſtinendum ludis inanibus. Epiſtola.XIII.

Petrus mōtanus familiaris tuus ⁊ amic⁹ meus de te mihi letos ac magnificos: ſed nō nouos attulit rumores quib⁹ nihil poſſem gratius audire: ⁊ ſic oro fac. Indolem egregiam honeſtis ſtudijs adiuua. Enitere in altū diſce magno aio calcare vulgaria: neqꝫ ulla difficultate deſiſtere donec de virtute in virtutē indefeſſi paſſus ad ſupmū claritatis culmē euaſerit: inane nouū eſt etatis bꝛeuis aūt qꝫuis ſubdifficilis eſt via: per quā ad lōgeuā glīā eternūqꝫ itur habitaculū. Hāc ingreſſus hāc ſequere neu diuertas: pꝛo hac nil arduū: nil hoꝛrēdū extima: ꝓ hac eniꝫ ſe labori ac diſcrimi. Pꝛo hac demū ſi res exigat vitā moꝛti obijcē id eximiū viri op⁹ eſt: hic nunqꝫ ego te retrahā: ſed urgebo: ⁊ currēti: qđ i me erit aio calcar adijciā. Spōte aūt ſeſe offerre ꝑiculis non magni ai eſt: ſed parue pꝛudētie. Ne igit lōg⁹ ſim: pꝛo ſalute pꝛo dignitate pꝛo pria ubi opoꝛtet pugna foꝛtiter. Pugna viriliter: pugna feliciter: ꝑiculoſiſ autē ac dāuoſis ⁊ puerilib⁹ hijs ludis equeſtrib⁹ abſtine: hoc pcoꝛ: hoc ꝯſulo nō ſapiētie iure ſꝫ etatis. Temerarij foꝛſitā ſed fidelis certe ꝯſilij ueniaꝫ dabis. Satis ſit inotuiſſe iā oibus. Te huiuſmodi ludis excellēter uti poſſe ſi libeat: qcqd ultra ꝓcedit fruſtra eſt. Inopini ſunt caſus hoium ⁊ ſapienti magnope ꝓuidēdū eſt: ne ultro ſe igerat: ubi ꝑiculi pl'imuꝫ utilitatis aut gl'ie nihil eſt. Linque illis hos ludos qui nihil mai⁹ poſſunt: nihil meli⁹ ſciūt: quoꝝ ex equo iutilis moꝛs ⁊ vita ꝯtēnit. Tua vita ⁊ fratrib⁹ ⁊ amicis ⁊ reip. cara eſt: tuū igeniū atqꝫ aium altiores ad modo decent cure. Nunqꝫ ſic luſiſſe Scipio legit: nunqꝫ ceſar: opto tibi glorioſum ⁊ felicē ſtatū. Pataui. viij. Kal. Maias.

Scipio
Ceſar

Ad magrꝫ Bonauēturā oꝛdis heremitarū ꝓfeſſorē ſacre pagie ꝯſolatoria ſup moꝛte friſ. Ep. XIIII

Qualē ꝓdoloꝛ virū qđ ſidus amiſim⁹ loqr ipꝛopꝛie: ⁊ toꝛrēte rapioꝛ vulgaris elogi: nihil amiſim⁹ niſi gtū delectabilēqꝫ ꝯuictuꝫ ⁊ illius melliflui oris affat⁹: quo loquēte audiētium ais ad virtutē acres infligebātur aculei: quo docēte nemo nō ꝓficere poterat: eoqꝫ magis quo maiori eēt igenio: hec ⁊ hijs ſimilia aliqꝫto citi⁹ qꝫ uellem⁹ nobis ꝑrepta nō nego: que tñ in hoc bꝛeuiſſime vite curſu: ubi lōgū nihil niſi doloꝛ ⁊ gemit⁹ lōgeua nobiſ eē nō poterāt: ſꝫ neceſſe erat ut ꝯfeſti aut nos illū aut nos ille ꝑcederet. Ceterū hoc utrūqꝫ: neqꝫ eni rei tā labilis taꝫ caduce grauis ꝓꝛſus ac flebilis eſt iactura. Ipm certe quē amauimus ⁊ quē ſemꝑ amabim⁹ ipm inqꝫ nō amiſim⁹ ſed ꝑmiſim⁹ qui nobis ad celū ſuis ꝑcib⁹ viā pādat: nos ibi alacer ac iuctūdus expectet. Quo eū niſi ad celū abijſſe illū ſuſpicer: qui etiā dū hic eēt in terris: ⁊ ſub mole coꝛporea angelicis morib⁹ ⁊ celeſti viguit intellectu. Noli tibi nūc qđ ꝑnti ſibi nunqꝫ feci: de tāto tāqꝫ vnico fre blādiri: ſꝫ humana la⁹ cuiuſcūqꝫ in aurib⁹ meli⁹ ſonat qꝫ ipi⁹ qui laudat. Ita ꝟo me ille amet cui⁹ in amore felicitas uera eſt: ut ego viuētiū fama foꝛte aliqs neminē ſibi ul' igenio ul' elogo: uel morū ſuauitate ꝑferēdū noui: que tāta illi inerat aie: ut ab ipi⁹ ꝟbis ⁊ ꝯgreſſu nunqꝫ niſi letioꝛ tranqllioꝛqꝫ diſceſſeri. Neqꝫ mihi vnqꝫ tā lōga ꝯfabulatio ſecū fuit: qn cupidis aurib⁹ meis: atqꝫ aio ſciēti bꝛeuiſſima videret. Erāt enim inter ꝟba illi⁹ hois faces quedā blāde ⁊ lucide ꝑter cōmunē morē eoꝝ quoqꝫ qs magiſtros dicūt. Erant in ſmone hami ineſcati dulcib⁹ ſentētijs qui audiētiū coꝛda: uaga qꝫuis arripent ac tenerēt. Que mihi collogi facultas ⁊ ſi rarioꝛ foret: diſtrahentibuſ nos ſtudijs nr̄is humanarūqꝫ uarietatū hijs qui ſunt innumerabiles vncis ac laqueis qui ſepe aio iūctiſſimos terris ⁊ coꝛpore diſtrahūt: ul' abſens tñ illo igenio delectabar: hinc amici memoꝛ abſentis: hinc illi⁹ ꝑſentiā ⁊ cogitās ⁊ expectās. Qua in re qꝫtū vite hui⁹ in agone ꝑdideri: meſtus ſentio: meſtuſqꝫ mecū cōputo: qtiēſqꝫ Hierōymianū illđ in ſilētio tuo ſimul ⁊ meo noie repetā: nō meruim⁹ talē vite nr̄e hēre ꝯſoꝛtē. Nā ⁊ ſi iacturā rei trāſitorie nō nimis flendā viro dixeriꝫ: fere tñ moꝛtales moꝛtaliū ſūt iacture: quaꝝ ex nūero ⁊ ꝓfecto grauiſſma eſt. Sed icōmodū noſtrū: quantūcunqꝫ eſt fraterne felicitatis ꝯtēplatiōe ꝯſoloꝛ. Nam ⁊ hic maluiſſem⁹ bene illi eē ſine nobiſ qꝫ nobiſcū male. De fratre igit noſtro quē tibi mater mihi charitas fecit gratulādū nobis poti⁹ qꝫ dolēdū: qꝫqꝫ eni ad tp̄s nos reliquerit illuc iuit ubi finis eſt oium recte viuētiū pieqꝫ philoſophātiū qrū hic noſter in acie: dicere auſiꝫ uel ſignifer ul' dux fuit. Neqꝫ ꝟo ad iniuriā nāe ſed ad cumulū gr̄e celeſtis aſcripſeri qđ paulo añ tp̄ſ ut dici ſolet duꝝ hoc ⁊ ſcrupulo ſū iter ipleuit: tale eſt eni qle ſi viatoꝛ hiberno pluuiali die ad hoſpitiū ſoſpes iteger indefeſſus alto adhuc ſole ꝑueniat: quo alij feſſi ⁊ madidi ⁊ viarū errorib⁹ eluſi: vix tādē ſub crepuſculū ſint uēturi. Nobis foꝛtaſſe cōpatiēdū qui relicti ſum⁹ nō ꝙ illū amiſerim⁹ ut dixi: qui nūc maxime nr̄ eſt: ſed ꝙ iter mūdi mala ⁊ ꝑicula nr̄a ſeneſcim⁹: ⁊ ab illo exoptato ac felici hoſpitio retardamur: ꝓinde ſerenādus anim⁹: ſiccāda lachꝛyme. Cōpꝛimēda ſuſpiria: nō autē abiciēda memoria: ſed ad illā frater ut viuus nō ut moꝛtu⁹ reuocādus: viuit eni uere cuꝫ illo apud quē fons vite eſt: qui ſibi cui multa olim ⁊ magna ſcripturarum ſuarū ſecreta reuelauerat. Nunc ſeipſum ⁊ illam quā ſtupentes angeli ueneranteſqꝫ ſuſpiciūt faciem oſtēdit. Magna ille dudū gloria patrie. Magnū oꝛdinis ſui decus ⁊ eximium fuit. Et qꝫuis tu ſupſis non omittā tamen: Quis non hominū nos ſpectabat occulis atqꝫ animo ſuſpēſus: ꝑſertim ubi caſus aliquis foꝛte nos iūgeret in conſeſſu publico: aut in via: quis nō noſ amabat ⁊ laudabat ⁊ mirabatur fraternitas ipſa miraculo addebat: ac raritas par ſtatura: eadem quaſi coꝛporis habitudo vna ꝓpe duobus fratribus etas erat: vna certe pꝛofeſſio: vna cōuerſatio: vnus habitus: vna religio: vnus oꝛdo: vnus ſplendoꝛ magiſterij. Pluris extimabant tales duo fratres qꝫ quatuoꝛ alij pares licet felices parētes dicebant qui tale par hominū genuiſſent: felix patauum: ubi geniti eſſetis ⁊ nutriti. Nihil eſt eniꝫ qđ vnāquāqꝫ patriaꝫ tam felicem faciat qꝫ ſuoruꝫ ciuium virtus ⁊ gloria: vnde apud Uirgiliū. Roma qꝫuis opibus pollens ⁊ impio nō alia tamē re: qꝫ ꝓle viruꝫ: felix dicitur: felix deniqꝫ heremitarum

Hiero⁹
Roma

oꝛdo in quo edocti ⁊ inſtructi ad hoc ſciētie culmē
Ad hāc gl'iā ueniſſetis. Nūc de parētibꝰ qdē nil ꝓ
nūcio quos ṕdem ab hac luce ſubtractos reoꝛ pꝛie
q̃tū decreuerit:atqꝫ oꝛdini ſentire illoſ iā nūc arbi
troꝛ: ⁊ indies magis magiſqꝫ ſenſuros:ſibi v̓o qui
hinc abijt niſi ꝙ dolorem noſtruꝫ egre illum ferre
nō dubito:nihil penitꝰ decreuit. ſi accreuit imēſuꝫ
ut qui pꝛo coꝛruptiōe terreſtri celeſtē icoꝛruptionē
pꝛoqꝫ temporali hac moꝛte vitā ſit adeptꝰ eternā.
⁋ Quid ad me? Juuat eniꝫ memiſſe:lōga ⁊ graui
iactatū egritudie:tū cū ſero illo ultimo ueiſſet heu
nunq̃ꝫ ampliꝰ reuerſurꝰ:mane aūt fatalē ſibi petitu
rus locū ita me inuitꝰ tādē nocte iā ſmonē dirimē
te deſtituit:q̃ꝫ aio ꝓuideret inter nos hic foꝛte col
logum illō extremū. Atqꝫ ego tū ṕmū me egrotū
intelligerē:qō eo pn̄te nō ſenſerā:paucis diebꝰ in-
teriectis:mane quodā qui ſibi ſolēniſ ⁊ ꝑpetuꝰ moſ
erat:cū miſſam deuotiſſime celebꝛaſſet:non multo
poſt feria iter v̓ba cū amicis repēte ſe deficere co-
gnoſcēs ſuā in cellulā ꝓperauit:lectuloqꝫ accliuis
Dauiticū pſalmū illū famoſiſſimuꝫ. Miſerere mei
deꝰ. Incipiēs anteq̃ꝫ expleſſet religioſam illā atqꝫ
ut ſic dixeri excepte actiōis aiam exalauit: ita deo
reddituꝰ nobis aūt qō ait Hieronymꝰ de bleſilla ſu
bita moꝛte ſubtractꝰ eſt. Quo de gn̄e moꝛtis ut ꝓ-
pꝛoṕe ad rē nr̄am ait Cicero dictu difficile eſt:qd
hoies ſuſpicētur uos videtis. Mihi de hoc nec lo
qui nec ſuſpicari aliud ſed illud potiꝰ opinari libi-
tū ac licitū:ſaluatorē noſtrū Jeſuꝫ Chꝛiſtū qui ma
ne eū mēſa dignatꝰ eſt:ſero illū ⁊ eterne cene deli-
tijs ⁊ thalami celeſtis habitaculo fuiſſe dignatū:
hoc ille meruit:hec ego ſpero:hoc p̄coꝛ:hoc cupio
⁋ Quātū ſane me toꝛſerit illa cōmemoratio nō fa
cile dictu eſt:ꝙ eo ip̄o die quo Venetijs ille bn̄ na
tꝰ obierat:dū nos pataui eſſemus ⁊ tu de more ad
me viſendū ueniſſes ad ueſpam iterqꝫ libellos no-
ſtros qō libēter ⁊ nimis humilr̓ ſoles cōſediſſes:
atqꝫ ego: ⁊ quos de fratre rumores hēres qeuiſſē
ꝓſpos rn̄diſti:cū ille ſub meridiē expiraſſet: at rei
nūciū ⁊ diei bꝛeuitas ⁊ fluminis ipetꝰ diſtulerat.
Jtaqꝫ die ꝓximo cū ⁊ illū obijſſe ⁊ te abijſſe, didi
Virgiliꝰ ciſſeꝫ:quotiēs putas virgilianū illō meſtus excla-
mmaueri:neſcia mēs hoium fati ſoꝛtiſqꝫ future:imo
qdē fati ſoꝛtiſqꝫ ⁊ pn̄tis neſcia mēs hoium. Mlt̓a
ecce dixi uereoꝛqꝫ ne nimia. Et o ſi mihi caloꝛ ille
ad ſcribēdū eſſet:q iuueni fuit q̃ꝫtū adhuc te tū de
p̄miſſi fratris ingenio de doctria de eloquētia de
virtute de moribꝰ agerē uberrima nēpe mā ē. Qui
etiā hoc ip̄o ſe vilis ai:nō dicā frigore: ſed tepore
plura dicerē:niſi ꝙ excire tibi ⁊ mihi lachꝛymas
noliꝫ:q̈s ſopire potiꝰ ⁊ ꝯſiliū ⁊ mēs eſt:hec me rō
multis iā diebꝰ aſcribēdo ꝯtinuit uſqꝫadeo ut uel
tardus qō fatēdū ultro eſt:uel tui oblitꝰ qō fident̓
negē videri potueri:v̓a aūt cā fuit ne te minꝰ foꝛſā
idoneo tp̱e iterpellās ⁊ hinc tedij aliqd afferreꝫ ⁊
ide doloré nō minuerē ſꝫ augerē. Cōſulto tibi ſpa-
tiū dedi quo cum pietate nō idebitas lachꝛymas
reddidiſſes:reliquas ⁊ rationis imperio ⁊ amici
cōſilio ac p̄ce detergeres. Vale ⁊ qui ſolari alios
noſti optime te ſolare ꝯſolatoꝛqꝫ te ſpūs ꝯſoletur.
Tua in domo ruſtica collis euganei. Kal'. nouēb.

⁋ Ad Philippū ſancti Marcellini ⁊ Petri p̄ſbyteꝝ
carō. de ſtatu ſuo. Epl'a.XV.

l Jttere tue me q̈draginta diebꝰ ⁊ amplius
febꝛiētē ⁊ lāguidū iuenerūt. Aſſurrexi tn̄
illis ut potui eaſqꝫ cū debita reuerētia ſuſcepi ⁊ le
gi mādatū de mei euocatiōe ꝯtinētes Sciſſimi do
mini noſtri pape: Cuiꝰ uolūtatē licet nō expꝛeſſaꝫ
adeo oli ſenſerā:ſuis ad me lr̄is in qbꝰ dignatꝰ eſt
iſerere ꝙ me videre optabat. Qō utiqꝫ nimis eſt
mihi meritūqꝫ oē ſupgredit̄:ꝙ tātꝰ pꝛ ac dn̄s non
dicā me vidē:ſꝫ de me v̓bū uel vnicū loq uelit. De
us hic ſibi gl'ioſam ⁊ tranqllā:in celo aūt felicē ⁊
eternā vitā ꝓ mercede retribuat:uere aūt quo ad
pn̄s excuſatio mea ſatis imo nimis nota eſt multo
inq̃ꝫ notioꝛ q̃ꝫ uellē Chꝛiſtū teſtoꝛ ueri deū: ꝙ niſi
iter amicoꝝ aut ſuoꝝ manꝰ ad eccleſiā domui mee
ꝯtiguā ire nō alr̓ poſſē q̃ꝫ uolare. Jtaqꝫ neceſſitate
urgēte ⁊ nunq̃ꝫ antea tecum feci:ſcribo tibi aliena
manu:licet ut uerū fatear amici taliſ ut mea ꝓpꝛia
manꝰ ſit. Jn hoc nūc igit̄ ſtatu ſum:plus dicā: ⁊ ſi
id certꝰ ſum:nec aio nec auribꝰ gratū tuis. Nō eq
dē ſp̱o me deiceps vnq̃ꝫ ſolitas vires imo uel ali-
q̈s reſumpturū:ꝓceſſi eni in diebꝰ meis ut noſti: ⁊
ſupꝛa modū attritꝰ ⁊ exhauſtus ſum:ſupꝛa modū
ꝓꝛſus cū apl'o grauatꝰ ſupꝛa virtutē: ita ut tedeat
me etiā viuere:ſed ⁊ ipſe in me ipſo rn̄ſum moꝛtis
habui:ut nō ſim fidēs in me: ſed in eo qui ſuſcitat
moꝛtuos. Ad ſummā ualde qdē ac multimode me
viſitauit:hijs tp̄ibꝰ oipotēs deꝰ: q̃ꝫuis minꝰ multo
q̃ꝫ mereoꝛ. Cui ⁊ pꝛo ſanitate ⁊ pꝛo moꝛbis: ⁊ pꝛo
vita ⁊ ꝓ moꝛte cū uenerit eq̈ fide ac reuerētia gra-
tes ago. Tu v̓o mi dn̄e qui etiā nō rogatꝰ bona oia
mihi ſemp̱ ⁊ utilia ⁊ honorifica ꝓcuraſti: excuſa
me oro dn̄ice ſcitati ſibiqꝫ nō meo tn̄ ſꝫ tuo maxi-
me nomine gr̄as agito:ualde eni hac me uocatiōe
ex hoc ſuo de me iudicio honeſtauit. Sed nec poſ
ſum nec poſſe uelim ultra q̃ꝫ placitum deo ſit. Pa-
taui. viij. idus octub.

⁋ Ad Urbani qnti lr̄as eū ad ſe Romā inſtantiꝰ euo
cātis rn̄ſio ⁊ dilatiōis excuſatio.

Nter cūcta que mihi ul' nā tribuit ul' foꝛtu
i na:ſi tn̄ hoc noie miſatione catholico ⁊ ṕ-
ſerti cū Chꝛi vicario uti licet nihil hēo btiſ
ſime pꝛ:ac ſciſſime cū tua beniuolētia cōparāduꝫ.
Eqdē ut mos eſt humani ai ſemp̱ aliqd ꝯcupiſcere
mlt̓oꝝ ꝯtēptoꝛ que apō ceteros optabilia ⁊ p̄ma
cēſent̄:nunq̃ꝫ tā iuuenis tā ꝯſilij iops fui quin ma
gnoꝝ ⁊ illuſtriū notitiā ac gr̄am magni lucri iſtar
optaueri. Qō foꝛtaſſe ideo q: minime auarū am-
bitioſūqꝫ notū erat uſqꝫ mihi ad iuidiā cūmulate
obtigit:uſqꝫ adeo ut cūctis ferme nr̄i tp̄is pōtifici
bꝰ romanis atqꝫ p̄ncipibꝰ regibuſqꝫ ⁊ terraꝝ dn̄is
aut notꝰ aut carꝰ fuerit aut utrūqꝫ. Cur aūt ip̄e fa-
teoꝛ ⁊ miroꝛ: ⁊ neſcio:niſi ut dixi uoti modeſtia di
gna fuerit nō repelli. Nec dū tn̄ per tot graduſ ad
ſumma ꝑuenerā. Aliqd deeſſe nūc etiā honeſto de
ſiderio ſentiebā:nō ꝙ a maioribꝰ amari cuperem:
qui nō erāt ſed a melioribꝰ. Solet eni largiter iter
eſſe inter duos pari q̃ꝫuis uel eadē dignitate fulgē
tes. Quid iter Salomonē filiūqꝫ eiꝰ Roboā? qd i
ter Numā pōpiliū ſupbūqꝫ tarqniū iterfuit? Jlloſ
qdē in Hieruſalē hos in romana urbe regnantes.
Quid inter Emiliū paulū ⁊ Terētiū Varronem:
vno ſimul tp̱e ꝯſules? Quid deniqꝫ iter Ceſarē au
guſtū ⁊ Tyberiū: ⁊ ſi nō ſimul:at imediate conti-
guiſqꝫ quodāmō ſolijs impantes poſſem ut reguꝫ
ꝯſulūqꝫ ⁊ Ceſarū ſic ⁊ pōtificū exēplis uti:quibꝰ
ſciēter abſtineo. Ad rē redeo. Fui ego ⁊ magnis i-
terdū licet indignus ⁊ maximis viris carus. Sꝫ

nulla ꝟioꝛ:nulla certioꝛ magnitudo q̃ꝫ que nō uen-
toſis hominū ſuffragijs ſed virtute ⁊ meritis par
ta eſt. Tu mihi p̄ſtaſ patꝝ maxime atqꝫ optie dn̄o
rū ut iā nō ampliꝰ ambiā uel maioribꝰ uel meliori-
bus carꝰ eē. Ita ſoꝛtes meas mira illa tua hūanita
te ac māſuetudie cōſumaſti:vnū eſt qꝺ hoc meum
de tua dignatiōe oriēs gaudiū parump̄ dicā ueriꝰ
uehemēter iminuit:ꝙ de me ſcilicet nō tibi ſed fa
me foꝛſitā aut amicoꝝ teſtimonijſ fidē hēs:cū ⁊ fa
Fama ma ut loq̈r ſic ⁊ mēdax eē ſoleat: ⁊ amātū ſepe iu-
dicia ceca ſunt:utcūqꝫ ſe res hēat. Ego vicario dei
mei qbuſlibet teſtibꝰ tāti eē gaudeo ut uocari mere
ar. Q̄uis eni via mihi ⁊ ualitudini ⁊ etati mee ual
de laborioſa ſit uocatio ꝓculdubio gl'ioſa ē. ¶ Uo
tum mihi tuū pr̄ beatiſſime anno altero per apo-
ſtolicas lr̄as indicaſti. Et eē mihi ſatis ſupqꝫ de-
buerat ꝙ me videre nō mō optares ſed etiā digna
reris. Et erat fateoꝛ ſatis ⁊ pluſq̃ꝫ ſatis niſi ad te
aium feſtinātē externe cauſe ⁊ qdē violētiſſime p̄-
uertiſſēt. Feciſti poſt hec exp̄ſſiꝰ me uocari tuo no
mie per illū quē mihi inter moꝛtales uenerabilem
dilectūqꝫ p̄ſenſeras. Inde per alios atqꝫ alios ex
oibꝰ mihi chariſſimos ⁊ ad ꝑſuadēdū aptiſſimos.
Nouiſſime cū iā ꝓdē minꝰ gn̄oſa mēs dilationē tā
tā uel ignauie uel iſolentie aſcripſiſſet tua me cele-
ſtis humanitas:nūc quoqꝫ ſuauioribꝰ lr̄is excitat.
Et qꝺ vix alteri q̃ꝫ oculis ipſe meis crederē. Prio
qdē tarditatē meā excuſas aduerſe ualitudis ſub
obtētu. Q̄ uera qdē excuſatio ac notiſſima:ſed nō
ſola eſt. Neqꝫ ꝟo ſufficēt ſola eo ꝙ anteq̃ꝫ me moꝛ
bꝰ iuadēt:niſi aliꝺ obſtitiſſet uēiſſe potuerā:deide
aūt te i eadē eē libēter me vidēdi uolūtate teſtaris
⁊ iubē tuo iure ſolitꝰ regibꝰ ut ad te ueniā affectuo
ſis p̄cibꝰ me rogas. Ego ꝟo tm̄ hoc urbanitatis ⁊
clemētie tue pōdus ferre nō ualeo: q̃uis apꝺ me
p̄ces ille ualidiſſima merito ſint p̄cepta. ¶ Illꝺ pr̄
clemētiſſime hijs tuis in lr̄is legi qꝺ repetē cogitā
ti pudoꝛ ⁊ gaudiū occurſant:dicis eni te ab oli op-
taſſe ꝑſonā meā vidē ⁊ interſeris cām ꝑſonā inqs
tuā multipliciū virtutū ac ſciarū dn̄is iſignitā. Et
de dicto qdē tuo nll'a mihi pōt eē dubitatio:ſꝫ de
cā multa mihi ꝯfuſio eſt. Optas eteni me vidē qa
talē opinaris:q̈lē tibi deſcripſerūt:qui in rebꝰ me-
is amore oculos ꝑſtrigēte fallunt. Qꝺ ſi hoc ipm
ex te diceres ⁊ ita crederes q̃ꝫq̃ꝫ ego ꝯriū ſcirē:di
cerē tm̄ tibi nūc qꝺ illi oli dixi:cuiꝰ ad euellēdū me
hūc auxiliares lr̄as flagitaſti quē ne tu ſolus pōti-
ficibꝰ retroactis icognitū cognouiſti: ⁊ qua decuit
honoraſti:q̃ꝫtoqꝫ altiꝰ poteras extuliſti:dixi enim
ſolitariā illi ut tūc poterā vitā ſcribēs. Siqdem in
hoc erras:gaudeo:neqꝫ hūc errorē excidē tibi vn
q̃ꝫ poſſe ueli:gl'ioſum mihi tibi delectabilē dāno-
ſum nulli de me qdē qbus crediderit tua ſanctitas
viderit: ⁊ ipi viderit:qd de me dixerit:tuo tm̄ aiuꝫ
ilico aut amore illoſ aduerteras ſuſpecti eē debue-
rāt. Ego hec iter qſqs ſim ⁊ ſi ut olim ſcripſiſſe ti-
bi videoꝛ tutiꝰ erat:atqꝫ ꝯſultiꝰ latuiſſe ut opionem
tuā latebꝛis meis ſolidarē:tui tm̄ urgēte reuerētia
aſ̄ annū ueniſſe ⁊ debui ⁊ uolui:atqꝫ utinā me ta-
cito ſcire poſſes q̊t ⁊ q̃ꝫtis obſtaculis retardatꝰ ſū.
Sup̄ qbꝰ me tibi foꝛſan lr̄is excuſaſſem: niſi qa ut
uerū fatear paruitatē meā ⁊ magnitudinē tuā li-
bꝛās tādē opinari cepam tā puſillā tāqꝫ obſcuraꝫ
rē ex ampliſſima memoria tua iter ingētiū occupa
tionū ſtrepitꝰ facile obliuiōe dilapſam. Itaqꝫ ſilē-
tio me tegebā. Nolo eniꝫ extimes te ꝟmiculi huiꝰ
optare ꝯſpectū: me aūt nō optare pr̄is ⁊ p̄ncipis
Chꝛiſtianoꝝ romani pōtificis ⁊ talis pōtificis fa-
ciē videre. Multos ex hiſtorijs ſic amo qui ante
mille annos obiere ꝙ eoſ ſi liceat viſurꝰ nullū labo
rē durū nullū iter lōgum iudicarem quo ad tā ex
optatū ſpectaculū uenireꝛ. Mirū ꝓꝛſus in moduꝫ
longas virtꝰ ⁊ ualidas manꝰ hēt. E lōginquo ad ſe
aios trahit nōnunq̃ꝫ ⁊ coꝛpora:qꝺ de multis qdē
noiati de tito liuio lectū eſt. Ita penitꝰ uerū fit cice
ronianū illꝺ lelio tributum. Nihil eſt inqt virtute
amabiliꝰ nihilqꝫ qꝺ magis alliciat ad diligēdū qp
pe cū ꝓpter virtutē ⁊ ꝓbitatē ⁊ eos q̊s nunq̃ꝫ vi-
dimꝰ qdāmō diligamꝰ. Nota ſunt reliq̄ qbꝰ oñdiꝛ
nō mō in ignotis ſed in hoſtibꝰ amabilē eē virtutē
Nolo diu tecū de te loq ne videri icipiā qꝺ nō ſū.
Quō aūt nō optarē illū cernē qſqs eſſet cui Chꝛi-
ſtus ⁊ aium ⁊ ꝯſiliū dediſſet eccl'iā ſuā ſpōſā ſuaꝫ
vnicā ſuā matrē oium fideliū ex illo fedo ⁊ ifelici
ergaſtulo eruēdi: ⁊ ad ſedē ꝓpꝛiā reducēdi? hūc
ego nō colerē:nō amarē:nō tanta mēte cōplecte-
rer?nō totis p̄coꝛdijs exoptarē?nō me Chꝛiſtianū
crederē niſi ſic affectꝰ eēm erga romanū mō pōtifi
cē ſic de rep. meritū ſic de me:ſed erga quēcūqꝫ ali
um hoſtē licet:ſepe leniuit odiū ſepe extinxit ma-
gne virtutiſ admiratio. Quid tibi igiꝛ debeo ſi cui
libet hoc p̄ſtarē? Itaqꝫ q̃ꝫuis iterdū me ut dixi tra
ctu tēporis tibi oblitū ſuſpicarer nihilominꝰ tm̄ de
biti mei ꝯſciꝰ enitebar excuſſis ipedimētis aſſurgē
dū ecce o ſpes hominū uane:o res hoium caduce
ipedimētoꝝ maximū utināqꝫ ultimū ſup̄ueniens
egritudo cuiuſcūqꝫ uel iuuenis robur effractura
me repēte coꝛripuit: ⁊ q̈ſi leo ſic ꝯtriuit omnia oſſa
mea:tādēqꝫ vix abiēs ſic me fragilē reliqt: ut nec
in equū ſcādē nec pedibꝰ icedē deniqꝫ nec ad eccle
ſiā domui mee ꝯtiguā ſine famuloꝝ clericoꝝ ue ſb
nixu ire poſſum:ueris opē ſperāt medici. Ego aūt
illiꝰ tm̄ de quo ſcribiꝛ:eſtatē ⁊ uer tu plaſmaſti ea.
Si ut padus nr̄ adriacū petit: ſic thirenū peteret
mare:iā iā iter arripem ⁊ fragilitatis icōmoda flu
uiali obſeqo releuarē ut ſoleo. Inter ſeſſioneꝫ ſiue
accubitū ac libellos meos dulce mihi ſolamē oiuꝫ
laboꝝ nūc neceſſitas que clauos adamātinos re-
gū quoqꝫ ceruicibꝰ affigit ut expectē cogit:donec
diuinū adſit auxiliū quo mēbꝛoꝝ: ⁊ ſi nō ſolito:at
aliq̊ ſaltē obſeqo uti queā. ¶ Qꝺ ut ſic eē noueris
ſub hac ſpe iā nūc pꝛo uerno tēpore equos ad iter
idoneos ꝓcurare icipio:nō ignarꝰ qa ſi catoni cen
ſorio laudatiſſimo ſeni equus vnus ſi ſuoꝝ triū co
mitatꝰ in magnis etiā officijs ſatis fuit:utrūqꝫ eni
de illo ſcriptū eſt:p̄uato mihi ſuus vnꝰ. Equꝰ ꝟo
nō vnꝰ mō ſꝫ nullus ſufficere debuiſſet. Sed coꝛru
pti depꝛauatiqꝫ hoium mores:atqꝫ oia in deteriꝰ
ꝟſa ſunt. Pōpe ⁊ ſup̄bia ⁊ uanitas ⁊ uoluptas op
p̄ſſere aios: ⁊ p̄ſcā illā ꝯtinētiā amicāqꝫ modeſtiā
pepulere. Nihil eſt actū niſi puluerulētꝰ eq̈ruꝫ ac
ſuoꝝ circūſtet exercitꝰ. Adhuc tm̄ nitoꝛ in hoc per-
uerſe ꝯſuetudinis toꝛrēte ꝯſiſtē ne me totū ſternat
ac rapiat. Itaqꝫ cū hēre foꝛſitā ul' optare ſaltē plu
res poſſem duo mihi eq domi ſufficiūt abūde ſed
ad iter pl'ibꝰ egeo nō qdē ſm coꝛ meū ſed ſꝫ coꝛru-
ptū ſeculi nr̄i morē. Neſcio eni quō iter nr̄os ſepe
notioꝛ ſum q̃ꝫ uellē. Et neceſſe eſt interdū ad euitā
dū populare murmur renitētē animū vulgi mori-
bꝰ ut coaptē. Qꝺ idcirco dixeri:ut qm̄ placitū tibi

eſt uſq; ad humilitatē mea tuū altiſſimū aium icli-
nare ꝓpoſitū meū hinc cōijcias. Quero eger quo
ſan⁹ utar:nec expeto dū ſan⁹ fiā:ne qua tūc ſit mo-
ra:ꝑfecto enim ubi ꝑmū aliqs mihi vigor affulſe-
rit ꝯfeſti ueniā: ⁊ apparebo aū faciē dñi. Et ut me
ipſe cognoſco meq; nō vulgi fama: ſed ꝯſcia mea
metior atq; extimo:cert⁹ mihi videor:ꝙ ubi me ſe
mel aſpexeris ſeniculū ibecillē ⁊ iā nulli habilem
negocio nulli idoneū labori niſi quē ſpōte ſuſcepe-
ris:nulli deniq; rei aptū niſi ocio ⁊ qeti ⁊ meū tāt⁹
tibi licet iutilē ac deuotū: ⁊ mihi certe difficilē lau
dabis aduētū: ⁊ reditū nō negabis:imo ad meam
ilico reqez me remittes:neq; mihi illō auferes qō
daturū te ꝓmittis. Oēs eni qui te iubēte mihi ſcri
būt magnā mihi benificētie tue ſpē inijciūt. Quaz
imēſam eē nō dubito. Ego aūt ut me totū noueris
ex quo ut patet nequaꝗ; tā parue rei notitiā dedi
gnaris nō ſum qui ex̄ dom⁹ mee limē ulla opum
ſpe aut cupiditate diuellerer. Nihil eni in reb⁹ hu
manis magnope cupio. Nihil flagito:nihil ſpero.
Amor:fides:debitū:deuotio:reuerētia:gratitudo:
hij ſunt ſtimuli qb⁹ mouear ſi mouēdus ſim. ¶ Q;
obrē nulli⁹ ꝓmiſſionē tā itēto aio ꝗ; tuā: tāq; ere-
ctis aurib⁹ audiui:ubi ais ꝯſulturū te qeti ai mei.
O te digna ꝓmiſſio:o generoſū ⁊ ṽe magni ai do
nū. Nā qd mihi ſi oēs qui ſub celo ſunt:theſauros
meū ꝯgeras in ſinū:ut collati mihi vni craſſus cre-
ſuſq; iopes ſint. Nōne ſi careā ai qete pauperrim⁹
ſim atq; miſerrim⁹. Tolle diuitias. Nudū linque:
da qetē ſolā ai diues ero:certe ad hūc vnū finē tot
tā diuerſis artib⁹ tātiſq; laborib⁹ cumulant̄ opes
ut qeſcāt ai. Qua in re ut in alijs multis lōge falli
tur humana ſedulitas. Nulli aio diuitie dāt qetē:
cū multis eripiāt:vnū tecū ea quā hūanitas tua
mihi tribuit fiducia glīabor:ſed in dño. Non ad
meā ſed ad Chriſti laudē ſit dictū. Paucos nempe
pr̄ beatiſſime peccatores noui hacten⁹ qui nō dicā
qetiore:ſ; minus inqeto aio ſint ꝗ; ego. Nō arro-
go ex hoc mihi virtuoſi famā. Nō eſt eni virt⁹: qa
nō ex habitu electiuo ſed nāli q̊dā inſtictu ab ado
leſcētia aio meo iſitū nil cōferre diuitias ad beatā
vitā. Quod ſi hanc quātulacūq; eſt animi qetem
que in hui⁹ vite curſu plena eē nō pōt. Quis enim
currit ⁊ qeſcit? tua mihi ſcitas auxerit:qui iā pro
ſolo affectu magni tibi muneris ſum debitor iexti-
mabilis ⁊ imēſi debitor fiā. Proide donū hoc qe
tis a nullo uſꝗ; hoium tā lete ſuſciperē ꝗ; a te. Al
lū eni eque dignū cēſeo:cui qetā ⁊ tranqllā debeā
ſenectutē. Neq; ṽo illi etati tā neceſſaria qes eſt.
Neq; huic ſnie aduerſuz dixeris Ciceronē. Seni
b⁹ inqt labores corporis minuēdi:exercitatiōes ai
etiā augēde videtur. Exercitatiōes dixit:nō labo-
res. Quiſq; igit̄ doct⁹ ſenex ⁊ illas amplectitur ⁊
hos fugit. Nā ⁊ exercitatiōe ſenilis torpor erigit̄
⁊ labore depmit̄ ⁊ oino laborioſum nihil ſenectu
ti ꝯgruit:ſ; qeta oia. Qō incidēter qdē ſed pro me
ipſo ⁊ excuſatiōis mee dictū parte ſuſcipies. So-
lebā hodie ut ſic dicā iane. Nā qd eſt aliō vita ho
minis ꝗ; dies vn⁹ iſq; ⁊ breuis ⁊ turbidus:aū nō
mltū inꝗ; tps erā ſolit⁹ poſt lōgiſſimū iter qri ꝙ tā
ꝓpe termin⁹ fuiſſet:nūc ad ueſperā. O uertigo re
rū incredibilis. Nullū ſat breue iter iuenio. Om-
nis mot⁹ inane corpuſculū fatigat. Rē ergo ⁊ mi-
hi neceſſariā ⁊ te dignā feceris ſi ꝗ;uis ut oli inge
nue ſum ꝓfeſſus nihil ex te ꝑter bñdictionē ⁊ graz
tuā petā:ultro tu reqez aut largiaris aut cumules
etati indige. Et quieta enim ſenect⁹ ad qetā mortē
via eſt ⁊ qeta mors trāſitus ad eternā vitā: Chri-
ſtus tibi hāc vitā ſanctā ac iucūdā faciat: ſerūq; ⁊
facilē vite finē:teq; poſt hos labores ad alterā illā
vitā fine cariturā:eāq; de qua multa diximus qetez
transferat. Patauí.ix. Kal. Januarias.

¶ Ad eundem excuſatio ipoſſibilitatis propter mor
tiferū ⁊ horrendum caſum ſibi in itinere occurren
tem. Epiſtola .V.

M Ultos eoꝝ qui magnū aliquid aut armis:
aut igenio molliretur mortis iteruentu ce
pta deſtituiſſe:beatiſſime pr̄ accepim⁹. At
ne eq̄ longior euadā. Paucis ꝯtēt⁹ multa ꝑtermit
tā. Neq; enim res icerta eſt aut egēs teſtiū. Utq;
a lr̄is alias ſacris incipiā. Moyſes iſraeliticā gētē
egyptiace iugo ſeruitutis eductā in terrā ꝓmiſſio- Moy-
nis inducē ꝑoccupat⁹ morte nō potuit. Juli⁹ ceſar ſes
ſub extremū vite tēpus quot ⁊ ꝗ;tis rerū apparati Julius
b⁹ itēt⁹ ꝗ; multa circa romane urbis ornatū reiq;p. Ceſar
⁊ impij tutelā ⁊ augmētuz mēte uoluebat:tēplis
atq; edificijs publicis iſuete magnitudinis biblio-
thecis grecis iſup ac latinis romā decorare. Que
mox duo ſucceſſor ei⁹ auguſtus ipleuit. Jus ꝑterea auguſt⁹
ciuile ex ifinita illa ueteꝝ legū exūdātia ſupuacuis
deciſis ac decerptis utilib⁹: ⁊ per paucos ꝯiectis
in libros ad aliquē ſtudioſis habilē facilēq; modū
ac parabilē reſtrigē. Qō diu poſt impleuit Juſti- Juſtini
nian⁹ ut potuit. Ad hoc ſcdō receptis hiſpanijs p⁹ anus
Pōpeij magni mortē ab occidēte in arthō ⁊ orien
tē arma ꝯuertere bellūq; dachis ꝑmū rebellātib⁹
ac deide ꝑthis iferre gētib⁹ qdē alteri idomite al-
teri ꝑ; romanos ea tēpeſtate potētiſſime. ¶ Quid
nūc ṽo hos atq; alios. Neq; eni oēs attigi viri hu
ius ultimos conat⁹. Quis ꝯcluſerit euētus queris
Audi Suetoniū trāquillū. Talia inqt agētē atq;
meditātē mors ꝑuenit. Alexāder macedo parrata Alexā-
Aſia totaq; illa terraꝝ parte ꝑdomita:hinc cartha der
ginēſib⁹ minabat̄. Illic ut Lucan⁹ ait: oceano claſ-
ſes iferre parabat anthoprobanē. an anthipodas
petitur⁹ neſcio:hec parāti qd huic quoq; ꝯtigerit.
Audi qō ſeqtur:occurrit ſupma dies:nāq; ſolum
huic potuit finē ueſano iponē regi. Cyrr⁹ iter ꝑſaꝝ Cyrrus
reges famoſiſſim⁹ ipſa eadē Aſia ſubacta uerſus i
Scithiā cū exercitu feſtinabat:hunc magno impe
tu uadētē nullūq; ſibi iā regni terminū niſi qui mū
di eēt aio ſtatuētē ibecillitatis ⁊ ſupbie regie docu
mētum igēs mulier vidua atq; orba peſſundedit.
Nec Pyrrhi regis lētior apparat⁹ nec letior finis
fuit. Qui ad regnum italie aſpirās ⁊ armoꝝ ſpe- Pyrrh⁹
cie romanos duces ⁊ elephātū mole turbauerat.
Qui deniq; ferro ipar auro hoſtē muneribuſq; tē
ptauerat:ad extremū victus ⁊ optata pulſus ita-
lia bella nūc etiā ſua renouās in grecia ipſe quoq;
feminea pempt⁹ eſt manu. Attiliū regulū multis i Attilius
clitū victorijs ⁊ iā portis ac menib⁹ hoſtiū iſultātē
iprouiſi ducis aduēt⁹: ⁊ mutata ſubito fortūa bel-
li e curru pene triūphali in carcerē ⁊ in mortē tru-
ſit. Traianū ꝑncipē ⁊ potētiā ⁊ famā ſeneſcentis Traia-
impij renouātē reip. dānoſa mors abſtulit. Aliud nus
dehic hominū gen⁹ ſtrigā. Uirgili⁹ maro op⁹ illud Uirgi⁹
eximiū pl̄es miratores ꝗ; imitatores habiturū cō
ſumare cepat iamq; ad exitū res ſpectabat. Mors
ꝑclarū negociū interueniēs ipediuit letūq; ꝑncipi
um meſto fine ꝯcluſit. Jtem ⁊ Lucretio accidit: ⁊

Lucano niſi ꝙ horū uoluntaria: Naturalis mors
illi⁹ fuit his poetā vnū neſcio an nobis cognitū ca
rū nobis Statiū pampiniū addunt qdā ſed fallū-
tur: op⁹ enī hic utrūqꝫ ꝑfecit. ¶ Ego qdē utri me
parti ingerā nō video pene ex equo ad utrāqꝫ qd
afferā nō eſt. Nā ⁊ aruus nihil penit⁹ ⁊ ingenio
pauca admodū moliri datū. Sed ſunt ⁊ alie ad
gl'iam vie: vnum erat. Idqꝫ per ſe magnum: mihi
ṽo permaximū ut ad te uenirem. Quid enī felici
us? Quid maius mee ſortis homūculo ul' ꝯtingē
poterat uel ſperari: ꝗ̄ totiēs: totqꝫ tā honorificis
litteris: tā benigne tam leuiter euocatū ad roma-
num pontificē: nō quēlibet: ſed quē Chriſtus eccle
ſie ſue dedit oium pōtificum noſtre etatis corrigē
dis errorib⁹ ꝑficiſci? Quid ue niſi amplum ac ma
gnificū hec mihi ꝑegrinatio allatura videret̃ cum
tm̄ gl'ie ſola uocatio attuliſſet: ut ⁊ ipſe magis me
amare quodāmodo ⁊ alij magis ac magis incipe
rēt me mirari pluriſqꝫ me facē quem tant⁹ nō ꝯtē
neret extimator: ueniebā ergo tāta alacritate ꝗ̄ tā
in nullo hominū me vidiſſe: neſcio an in ullo uſqꝫ
legiſſe meminerā. Sed ut ueꝝ fatear alacritas il-
la ſoli⁹ erat animi: corp⁹ enī adhuc imbecille erat:
⁊ inualidū neqꝫ ulla ꝓrſus mihi viriū fiducia: ois
in celeſti ſpes erat auxilio. Sic eūtē ſupraqꝫ vires
⁊ ſupra etatē tui trahēte deſiderio: ꝓperātē mors
inopiā coercuit. Quid enī lꝫ incredibile uerū loq
timeā. Nō egritudo illa ſed uera mors fuit. Fictio
nē poeticā qs dixerit aut yꝑbolē importunā mor-
bo aut extaſi mortis nome imponere. Ego ṽo de
incognitis nō diſputo triginta uel eo amplius ho
ras qd fueri non magis memini ꝗ̄ qd fuerim ante
ꝗ̄ naſcerer. Nullus ītellect⁹ in aia. Nullus ſenſus
in corpore. In quo cū multa ⁊ acria remedia tem
ptarent̃. Nihil omniū que erga me ⁊ in me fierēt
aliter ſenſi ꝗ̄ imago marmorea policleti ſenſiſſet:
aut phidie. Nemo deniqꝫ me niſi defunctū dixit
⁊ credidit. Sic apud nos ubiqꝫ vulgatū. Sic Pa
taui. Sic Ferrarie ubi tūc erā vulgo creditū. Sic
deuotis tuis hui⁹ rectori urbis ⁊ illi⁹ cui⁹ in domo
iacebam: phiſiciſqꝫ ſuis ꝑſuaſum fuit: qḋ tā gra-
uiter tulere: hij nobiles magnificiqꝫ viri ut quib⁹
olim multū debui infinitū debeā neqꝫ ipſis modo
ſed utriqꝫ populo: tātus mei obit⁹ utrobiqꝫ publi
cus dolor fuit. Neqꝫ min⁹ eadē fama Uenetias at
qꝫ Mediolanū ⁊ Ticinū: urbeſqꝫ alias ubi amicos
hēre videor peruagata eſt. Ita ut quidā ex eis ad
me viſendū: ſiue ſepeliendum accurrerint. Qui ⁊
ſacratiſſimas aures tuas famā hāc pulſaſſe augu
ror. Quod ut credā nō mei nois claritas que nul-
la eſt: ſed eorū cogit ambitio inexpletaqꝫ rabies q
alto opū in pelago ſitiētes dieb⁹ ac noctib⁹ te circū
ſtāt: tuāqꝫ nō deſinūt īfeſtare clemētiā. qꝗ ſi reco-
lis añ annos cum mihi caſus multo ꝗ̄ nūc leuior
accidiſſet adierūt te certati beneficia mea: pauca
qdē: ⁊ parua poſcētes plura licet ⁊ maiora ꝗ̄ me-
reor ⁊ que illis plane multa ⁊ opima videantur.
Solā hanc ob cām: ꝙ mea ſunt: vni adeo ſum ma-
gn⁹ inuidie. Petierūt aūt nō hec duo tm̄ que tunc
temporis hēbam que ue nūc habeo ſed illa quoqꝫ
que ante lōgum temp⁹ amicis egentib⁹ ſpōte ꝯceſ-
ſerā. Et qḋ mirer niſi tā ꝑceps ⁊ tā ceca cupiditas
ſit: illa etiā que nunꝗ̄ habui: vñ effectū ut illis cū-
cta miſcētib⁹ cōpluſculos dies tota curia bullis in
efficacib⁹ ebulliret. Neqꝫ ṽo nūc illos ſegni⁹ egiſſe

crediderī. Nā ⁊ vigil'ātiſſima ſemꝑ auaritia eſt: ⁊
cū vitia quedā tempore minuantur: hec durando
creſcit ⁊ ſucceſſib⁹ inardeſcit. Uerū ego taliū cu-
ras: ⁊ vitā pariter ac rumores paruifacio: qui mor
tes hominū ſomniāt ſue mortis obliti: ⁊ qḋ fede
cupiūt impudēter anticipant more vulturū expe-
ctātes beneficijs alienis quaſi cadauerib⁹ ſaturari.
Ceterorū poti⁹ iudicijs fidē do. Quomodo enim
tot ⁊ talia fallerētur īgenia: hominū exptoꝝ meqꝫ
oculis cernētiū manibuſqꝫ tractantiū. Quoniam
igitur quo in ſtatu fuerim: neqꝫ tūc ſciui aliqd neqꝫ
nūc memini ignarus mei cur nō alijs de me credā
mortuū fuiſſe teſtantibus? Fui mortuus. Et ecce
ſum viuēs ſuſcitāte illo qui Laçarū ſuſcitauit: viuo
autē: iterū moriturus: ⁊ hoc ſaltem moriēdo didici
que ꝑcedunt ſcilicet aut ſequūtur eē poſſe terrifica
⁊ horrēda: mortē ipſam pene nil eſſe aliud ꝗ̄ leue   Mors
ſuſpiriū: aut ſuauē ⁊ ꝓfundū ſomnū ⁊ perproprie   leue eſt
ut multa illud a poeta dictum dulcis ⁊ alta quies   ſuſpiriū
placideqꝫ ſil'ima morti. ¶ Rediuiuo ſane idem mi
hi qui añ caſum fuerat: ueniēdi ad pedes tuos erat
anim⁹: nec me terrebāt medicoꝝ mine vna uoce fir
mantiū: nullo mō viuū me Romā eſſe uenturum.
Quāuis in hoc cū eis plane ſentirē: ꝙ ſi me in lo-
co aliquo deſerto caſus ille violētus ac terribilis
inuaſiſſet: actū erat de me. Sperabā tm̄ poſſe viu⁹
ꝑuenire. Illic aūt oē qḋcunqꝫ mihi eueniſſet felix
fauſtūqꝫ cēſebā: tū qa benedictio tua mihi e corpo
re hoc migrāti nō defuiſſet ut ſpo: tū qa qcqd car-
dinales tui dicāt ut libet irrideāt: quodqꝫ eſt odiū
ſimulēt cōtēptū. Roma ꝓculdubio ſacro ſanctiſſi-
m⁹ mūdi locus eſt: ubi Chriſtianus uerus ⁊ viuē
optet ⁊ mori. ¶ Quid me ergo detinūt: nō timor
hercle ſꝫ debilitas: que tāta eſt ut nō magis pata-
uiū redire ꝗ̄ Romā adire potuiſſem: niſi ꝙ in naui
iacēs redij: ubi ⁊ dn̄o ⁊ oī populo ſtupori ⁊ gau-
dio multo fui: ita me ſpectātib⁹: ut hoiem a mortu
is redeūtē: hic ſum pī beatiſſime nō īfirm⁹ mō: ſed
meſtus quoqꝫ q: honeſtiſſimū deſideriū meū ſpa-
to caruit effectu: quodqꝫ optimū moliebar īplere
nō licuit. Nihil tm̄ mihi ꝯſci⁹ hac in re feci: Chriſtū
teſtor qḋ in me fuit ⁊ ſepe mecū in ſilētio recogitās
ita mihi accidiſſe doleo. Miror aūt minime: cauſā
enī ſcio. Nō erā dign⁹ te videre. Tibi ṽo Chriſtia
noꝝ pater corpore atqꝫ animo nūc affuſus ſuppli-
co ut īpotētie mee parcas: meqꝫ iter ultimos ꝓuos
numerare digneris ꝗ̄uis inutilem ⁊ ignotum. Is
qui te ſibi vicariū legit in terris diu ſoſpitem tāto
ſeruet officio: teqꝫ hinc ſero digredientē celeſti ſe-
de recipiat. Pataui. viij. idus maij.

¶ Explicit liber vndecimus.

¶ Incipit liber duodecimus. Ad Joannem patauī-
num phiſicum inſignem: de quibuſdam conſilijs
medicine.   Epiſtola. I.

Btuliſti mihi materiā iocādi in
malis. Ludit apud Ciceronem   Cicero
vir egregius in morte. Ego nō-
dum quidem in morte ſꝫ in mor
bo graui ac multiplici: ⁊ neſcio
ꝗ̄ vicinus morti ludam tecum.
Non ſoleo diſputare de incogni
tis ut multi. Qui dum videri ſapientes cupiūt iſi
piētiā detegūt: oiaqꝫ ut ait comicus intelligendo
faciunt: ut nihil intelligant. Quomodo qui medi

cine nunq̄ꝫ oculos ſeu aures ne dicā animū appli-
cui: immo qui proſperrima ad hoc tempus fretus
ualitudine: uerū ut fatear illud ſtudium uelut mi
hi ſupuacuū neglexi: ⁊ nō quidem artem ipſaꝫ: ſꝫ
artifices paruipēdi: preter aliquot viros quos di-
lexi: qm̄ ueri mihi medici viderentur: quomodo i-
q̄ꝫ talis ego cū pncipe medicorū huius tpis: aut
vinco aut vno ex paucis diſputarē: de rebꝰ ad me-
dicū ſpectātibꝰ? Nō diſputatio ergo ſed ludus iſti
tuit ut tantiſper ⁊ tu curas meas rideas: ⁊ ego ma
loꝝ pn̄tiū obliuiſcar: ac morboꝝ: qui me agmine fa
Satyricꝰ cto: ut ſatyricꝰ ait circūſiliūt ⁊ infeſtāt. ¶ Miſiſti
mihi plenā fidei eplām: plenam ſolitudinis: plenā
artis quā profeſſuſ es: cui q̄ꝫtū ego arbitror nil ad
deret hyppocras: nil demeret: nil mutaret. Quid-
ni autē ille cōſilijs tuis acqeſceret: cuiꝰ e fontibus
hauſta ſunt: cū ego hoꝝ inſciꝰ ⁊ ɔtēptor in multis
tn̄ rōne victus acqeuerī. ¶ Scribis pro remedio
ſtatus mei ⁊ ſi nō omnimoda: ⁊ aliquali mutatio-
ne vite ſeu victꝰ ſoliti opꝰ eſſe. Quod qdē ſine ɔdi-
ctione cōceſſeri. hēt eni etas quelibet ſua ut animi
ſic ⁊ corporis alimēta. Et ſicut ſtudia pueroꝝ nō
ɔueniūt ſenibꝰ: ſic nec cibi oēs. Ita ſuū hoc diſtin-
xit opificium nā: ut vnaqueq̄ꝫ pars p̄clari licet fra-
gilis caduciq̄ꝫ opis ſuis pro uarietate tēpoꝝ ſit ful
ta p̄ſidijs. Et ut doctꝰ architectꝰ in eadē domo eſti
uas ⁊ hibernas: ac reliqs anni partibus ſuas cui-
q̄ꝫ diſtribuit māſiōes: ſic nā ſolers ac ꝓuida in eo
dē hoīe uarias ſtatuit etates: ⁊ cuiq̄ꝫ ſua quedam
ꝓpria ⁊ attributa cōſtituit. ¶ Primū uer etatis i-
fantiā ac pueritiā uoco: has adoleſcentia ſequitur
q̄ſi uer p̄ceps ⁊ eſtati ꝓximū. Et q̄ꝫuis nulla etas
uanior. Nulla incōſultior: nulla in libidinū irrita-
mēta ꝓcliuior: hāc tn̄ illa quā eſtatē vite dixerim
iuuēta ɔſequit: nō iam florida: virēs tn̄. Et nō qdē
tā uētoſa ſeu mobilis: ſed maioribꝰ cupidinū atq̄ꝫ
irarū ignibꝰ eſtuās. Hanc ſubit etas iſta maturior
Aug. ſenectꝰ a ſexageſimo anno: ut Auguſtino videt in-
cipiēs q̄ꝫq̄ꝫ alijs aliter viſum ſit. Silis hec autum
no ⁊ tranqllior cūctis ⁊ lenior ⁊ legendis fructibꝰ
retroacti tēporis aptior: euo ɔſumptis ⁊ virtutuꝫ
ſtudio domitis eſtibꝰ paſſionuꝫ: ultima eſt hyems
ſenij: iers frigida ⁊ getis appetēs: ⁊ caloris. Quā
quedā tn̄ magna oli ⁊ p̄feruida ingenia ɔcaleſcere
coegerūt: de quo nūc agere longum eſt. ¶ Ut igit
has etates qd̄ de tribus expertꝰ ſum: de quarta au
guror ſtudijs atq̄ꝫ exercitijs diſtictas fateor: ſic ⁊
cibis ⁊ alimētis arbitror. Ecce aūt ut cām ego tuā
adiuuo: ⁊ qd̄ breuiter ſtringis latius explico: ubi
vnū interfatꝰ pergā quo diſpoſui: qd̄ tu qdē nō pro
adulatiōe publica: ſed pro vitate ⁊ pro noſtra ſin-
gulari amicitia dictū crede obſecro. Quicqd igit
Hyppocꝭs Eſculapiꝰ hyppocrate aut eſculapio id ⁊ tibi crederē ⁊ fortaſ
ſe plus aliqd: qa quē ſumis arte ac ſcia parē reor: ſi
de ⁊ charitate ſupioreꝫ ſcio. Q̄obrē ſi qd aliter ac
tu dixero: aut ſi aduerſari videar: aut ſi aduerſer:
feres amico aīo: meq̄ꝫ nō tibi: ſed hijs quos modo
dicebam medicine repertoribus aduerſatum fin-
ges. ¶ Jam primum illud certū habeo non aliter
tibi ſalutem meam q̄ꝫ tuam propriam cordi eſſe.
Neq̄ꝫ illud minꝰ mihi pſuadeo: eoꝝ que a maiori-
bꝰ ueſtris ſcripta ſunt: nil tibi ꝓrſus icognitū: qui
⁊ aliqua forſan igenio te illis ac ſtudio adieciſſe.
Nulla hinc queſtio: nulla repugnātia. Illd̄ in du-
biū uenit. An cūcta que illis exciderint quaſi diui
no ore ꝓlata ſic fidē mereant: ut ɔtra ſētire nephaſ
ſit. Et Hyppocratē qdē purū hominē. Eſculapiuꝫ
ꝟo deū habitū: nō apud ſuos tātū ſed apud nr̄os
etiā noui a maiori tn̄ fulminatū deo. Neq̄ꝫ ꝟo ſuꝫ
neſciꝰ ſi tuoꝝ te auctoꝝ dictis uti patiar qcqd no-
les: nullo negocio ꝓbaturū: ſed in cā ꝓpria teſtimo
nia ſunt ſuſpecta domeſtica. Scio aliquos duꝫ de
vitate aut falſitate diſcipline cuiuſpiā altercantur
in mediū adducē ſolitos eiuſdē ipſius artis aucto
res quorū de fide queſtio p̄ma eſt. Qd̄ mihi non
mediocre in diſputādo vitiū videt ad ꝓbādum ꝙ
uelis id afferre qd̄ nō poſſis: qa non ɔſtet ⁊ dubiū
ut ſic dicā perambiguū ꝓbare. Non recipio fidei
teſtē ancipitis laudatū licet inter ſuos. ¶ Proce-
do autē: dicis ⁊ quaſi fundamētū ɔſilij tui ponis
etatē ſimulq̄ꝫ nām meā lapſu temporis imutataꝫ.
Itaq̄ꝫ me prorſus phico monitu reſpicere ad etatē
iubes. In quo plane mecū ſentis. Et id dicis vbo
qd̄ ego rebꝰ expior. Iuuat eni nūc etiā cāꝫ tuā agē
Magnꝰ eſt amice imo iextimabilis vite curſus di
cā meliꝰ uolatꝰ: uolat enim etas ingt Cicero. Adde
rē hercle ſi ſcirē ad uolatū aliqd. Nulla hyrundo: Etaſ uolat
Nullus ſic uolat herodiꝰ ut vite nr̄e dies uolant.
In illis eni motꝰ alarū internoſcimꝰ ⁊ ſpatia ⁊ ꝓ-
greſſum ⁊ appropinquātes termino: ⁊ iāiā puen
turos cernimꝰ. In nobis aūt niſi forſan aliqbꝰ hiſſ
q̄ꝫ ꝑpaucis ⁊ celeſti p̄ditis igenio atq̄ꝫ aīo: nil oīno
niſi nos inopinantes ac ſtupidos perueniſſe. Quo
circa uolatū hunc etatis non auis uolatui ſimilem
recte quis dixerit: ſed ſagitte quā nō arcꝰ ipulerit
ſꝫ baliſta. Que ſi tā bene iuuenibꝰ nota eēnt: q̄ꝫ ſūt
ſenibꝰ: ⁊ illiꝰ etatis honeſtior atq̄ꝫ innocētior vita
eēt: ⁊ huius recordatio gratior atq̄ꝫ iucundior. At
nūc cecā ⁊ improuidā adoleſcentiā rapidāq̄ꝫ iuuē
tā longioris vite ſpes in ſcelera ⁊ ꝓbra multa p̄ci
pitat: que tū demū dū caueri nequeūt: nec iā aliter
q̄ꝫ penitētia ⁊ lachrymis dilui experrecta ſerū cō-
ſpicit ſenectꝰ: ⁊ fallaci quorſum ſpei fidēdū eēt in-
telligit. ¶ Diſtinguimꝰ etates pro uarietate ſuiaꝝ
qd̄ ipſe ego nūc ut vides feci: ⁊ qd̄ in fruſtra diui-
dimus magnum eē aliquid oſ̄dimꝰ: hinc ſpes lon
gas ⁊ telas inexplicabiles ordimur: ⁊ igentia reꝝ
difficiliū iacimus fundamēta: ꝓponimuſq̄ꝫ aīs ꝑ-
petuā iuuētutē ac felicitatē: craſ futuri ſenes ac mi
ſeri: non ꝙ per ſe miſerā ſenectutem dicā: ſed felicē
potiꝰ niſi p̄teritarū etatū deluſa eſſet erroribꝰ. Ne-
q̄ꝫ vo uel ſic miſerā: mō aſſurgat: ⁊ diſcuſſis inani
bꝰ ſapiētiam ⁊ ꝟas opiniones: iuxta platonicā ſen
tentiā extrema q̄ꝫuis etate ꝑcipiat. Qd̄ ſi phis vi Plato
ſum eſt: qd videri nobis debet: qbus ⁊ ſapiētiam
⁊ virtutē ⁊ ſalutē aſſeq ſine curioſitate aut labore
nimio qualis illoꝝ fuit ſobrio aī dolore pioq̄ꝫ ge-
mitu datū eſt. Illa uere miſera eſt ſenectꝰ que hinc
fragilitate corporea: ut mea nūc morbiſq̄ꝫ ſenilibꝰ:
hinc petulantia iuuenili quā deus a nobis lōge fa
ciat: ⁊ turbidis motibꝰ quatitur animoꝝ. ¶ Sed
redeo ad errores iuuenum ⁊ ſpes uanas. Quid
hijs eni queſo nō liceat qbꝰ nemo obſtat: omnes fa
uent non vulgus mō ſed humanū genꝰ. Ceterum
fallant ſeſe homines ut libet. Totū hoc qd̄ diſtin-
guimꝰ: qd̄ multiplicamꝰ: qd̄ extēdimꝰ nihil eſt: pro
inde hic eſt ille etatis nr̄e rapidiſſimꝰ uolatꝰ: de quo
nemo cogitat: nemo nō loquit. Nemo inq̄ꝫ cogitat
niſi in fine: qn̄ in tergū uerſus ⁊ exacta remetiens
ſōniaſſe: quodāmodo ſe extimat nō vixiſſe. Mu-

tari autē cū etate hominē quis non ſentit? Aut qs
eſt qui negare audeat? Adhuc quidem cauſaʒ tuā
munio. Cedunt annis arces marmoree. ne dū ter-
reus homūcio ex ꝯrijs cōpactus humoribus: ce-
dūt menia fortiſſimarū urbiū. Nōne vides ut ba-
bylō illa uetꝰ interijt. troia corruit ⁊ carthago: qbꝰ
duabꝰ nō tā anni nocuere q̄ʒ ignes ⁊ gladij ⁊ arie
tes. Corinthus ⁊ Syracuſe ⁊ Capua ⁊ Aglegia
⁊ Cluſiū ⁊ Tarētū parue ſunt ueterū urbiū reli-
quie. Lacedemō ⁊ Athene nuda ſunt nomina. Ro
ma ſenio ſuccūbit: iāqʒ ſuccubuiſſet ⁊ tota in cine-
rē ꝟſa eſſet: niſi eam clari nominis ſuſtentaret au-
ctoritas. Innumerabiles alie nūc ſeneſcūt: ſuuʒ ⁊
ipſe exitū habiture: cito quidem ſed ignotū nobis
eo ꝙ longior ſit etas urbiū q̄ʒ hoīum: ꝑ̇us ergo q̄ʒ
vna urbs ſeneſcat multa hominū milia ſenuerint:
neqʒ homines tm̄ ſed fame hoīum obierint: annis
tacite ſecliſqʒ labētibꝰ. Quid miri autē ſi manufa-
cte urbes cedūt ſenio? Rupes cedūt ⁊ iuga mōtiū
ſtatū ac nām mutant: vn̄ iaʒ ueſeuus frixit. Ethna
tepuit. Alpes multis locis ſubſedere abſciſſiqʒ vn
dis pelorus ſiculus: atqʒ italus apenninus: ubi
frondoſis olim collibꝰ ſtabāt. Nūc infamē deſpici
unt caribdim: horriſonis fluitare ꝟticibus. Ad ex-
tremū ⁊ ſi hoc vnū magni negent viri: magniqʒ i-
q̄ʒ in alijs in hoc parui euo ut credimꝰ mundus ce
det. Quidni igitur cedā ego? Ceſſi eqdem: ⁊ ſi di
ci licet ultra cōmunē modū ſobrie tempanterqʒ vi
uentiū: quoꝝ memineris inſerere nō meo certe iu
dicio: ſed alioꝝ teſtimonio fortaſſe auſim. ¶ Sunt
ecce mihi dicā ꝟius fuerunt: vite anni ſex ⁊ ſexagi
ta. Qui dū ſingulos cogito multa mihi annoꝝ mi
lia videnť. At dū omnes ſimul dies vnꝰ: iſqʒ ⁊ bre-
uis ⁊ nubilus: ⁊ laborioſus ⁊ miſer. Et cū multoſ
libidinoſos ebrios octogenarios ſat bene ualētes
noueri: hic me annus ſic affecit: ut ſine ope famulo
rū multis iam diebꝰ imobilis ſim: pōdus meſtuʒ
graue alijs odioſuʒ mihi. Quid hic rei eſt? Audio
iam hinc te: ⁊ ꝯcinentes vndiqʒ medicos aque po
tū vnā eſſe uel precipuam mali cām. O felix ebrie
tas. Addēt alij pomoꝝ eſum. Fugā carinuʒ: Ieiu-
niū: o infauſta ſobrietas. Ergo ſanū nihil niſi ebrio
rū potus: ⁊ lupoꝝ cibꝰ? Sed de hijs tecū integra
mihi nūc etiā lis manet. Erit forte aliquis nō me-
dicꝰ: qui peccatū meū rei cām ſolā dicat. Quod ſi
admittimꝰ deo meo grās ago: qui multoꝝ criminū
fedas notaſ leui ſupplicio expurgat. ¶ Qḋ ſi aliā
cām malitiā quis cōplexionis obiecerit: teſteʒ vi-
uum ⁊ fide dignū ꝓferā: illū alterū medicoꝝ mō
tecū ꝑ̇ncipem ſi qd fame credimus cōpatriotā me
um thomā: poſſem alios ſed mortuos teſtes ad iu
diciū uocare ridiculū. Ille ergo anno altero apud
ticinū ubi tūc eramus: ſub amico illo tuo ligurum
domino: turba nobiliū audiēte iurauit: nullū ſe vn
q̄ʒ corpus meo ſolidius: ſuo utor ꝟbo: nullū ſaniuſ
nullaʒ cōplexionē vidiſſe nobiliorē. Et certe q̄ʒuis
magnarū nunq̄ʒ viriū me fuiſſe memineri. Agilita
te tn̄ ac dexteritate corporis tanta fui: ut poſſe vix
cederē ab aliquo ſuperari. Que ⁊ ſi ꝑ̇me fere poſt
tenerū ⁊ labile come decus: in hoībus pereāt me
gradatim tn̄ ita uſqʒ ad hoc tēpus comitate erant:
ut ꝑ̇ter ſaltum ac curſum qbꝰ iā nec egeo nec dele-
ctor nullam quaſi iacturā etatis hac in parte ſenti
rē. Annus hic oīum vicē geſſit annoꝝ: longa ergo
nempe annua egritudine ſic deiectꝰ ſum: ut nō me

is pedibꝰ ſed famulorū brachijs aſſurgere ualeaʒ:
aut moueri. Gaudeo edepol ut in malis ꝙ nō hic
ſexageſimus tertiꝰ: de quo multa olim ad Ioānez
alterū ſcripſi: ſed ſexageſimus ſextꝰ eſt. Q̄uis enī
exoticis ſuſpectiſqʒ dogmatibꝰ non facile flecti poſ
ſim. poterā tamē fortaſſe ſi tunc mihi iſta eueniſſēt
errore illo aſtrologoꝝ de quo tunc agebať: ⁊ ſi nō
opprimi: tangi tamē. ¶ Sed omiſſa qḋ ad me atti
net cārū idagine cū illa anceps effectus autē certi
ſint tu ut phiſicus ut amicꝰ: ut vir bonus remedia
mali huiꝰ tuo quidē ingenio ⁊ alte excogitata ⁊ di
ligenter conſcripta tranſmittis. Que ſi rite nūero
ſunt ſex: ꝑmittam ꝟo illa tria in quibus mihi tecuʒ
nulla lis erit. Iubes ex ꝑcepto artꝭ tue: ut carnibꝰ
ac piſcibꝰ ſalſis: ⁊ herbis crudis abſtineā: quibus
delectari ſoleo: parebo equidē. Nā ⁊ nā mea ipſa
ſibi cōſulens: hoc ciborū genus ſolito partius ap-
petit: parata hijs carere perpetuo ſi neceſſe ſit. Ad
tria illa feſtino: in quibꝰ a te paululū: imo ualde diſ
ſentio. Iubes ut ieiunium a pueritia uſqʒ ad hanc
etatem ſine intermiſſione ſeruatū linquā ⁊ inertis
more curſoris in ſtadij fine deficiā. At qui nō nūc
nouiter audio cōſilia medicoruʒ diuinis aduerſa
eē conſilijs. Nec ſum neſcius qd ⁊ medici: ⁊ qui
ieiuniū damnāt dicere ſoliti ſint utilius eſſe ⁊ ho-
neſtius cibū partiri: quodqʒ vno prādio ſis ſūptu
rus in prādiū ⁊ cenāqʒ diuidere: haud irratiōabi
le forſitā ſi dictis facta ꝯgruerent. Atq hec dicunt
interfui enim vite ꝯſultoꝝ taliū: ⁊ mane ſe implēt:
⁊ ſero ſeſe ingurgitant. Ita cibū nō diuidunt: ſed
duplicant: platonicū illud obliti. Nullo ingt mo- Plato
do mihi placuit bis in die ſaturū fieri. Proinde ſi
deus me reſtaurare dignabitur: ſolitū ⁊ ꝯnatura-
tum iam mihi ieiuniū nō omittā: neqʒ nūc omitto
niſi eatenus ut ſexte ferie ieiuniū panis ⁊ aque tā
tiſper dū hec repētina fragilitas cedit ad morē ie-
iunij cōmunis inflexeri deo auſpice mox ad ꝯſue-
tudinē reuerſurus: ſed iā ſenior ibecilliorqʒ nō po-
teris: imo quidē ego etiā oīa poſſum in eo qui me
ꝯfortat. Sed qui hoc dixit apoſtolus: tu peccator Apl'us
magnus es. An nō ⁊ ipſe peccator anteq̄ʒ apoſto-
lus: an ꝟo peccatores qui nomen eius implorant
Chriſtus deſeret: propter quos e celo in terrā ue-
nit. Nō ſum diffidentie filiꝰ: de me quidem ualde
metuo: de illo autē nihil meritus fateor multū ſpe
ro: ⁊ poſſe nō dubito nō hec modo ieiunia: femis
etiā puerīſqʒ facilia: ſed aſꝑa quelibet ipſo adiuuā
te perficere. An ꝟo non tot decrepiti ſenes in deſer
to panē hiſpidū ⁊ torrētis aquā in delitijs habuē
perpetuo ieiunio ⁊ fortes ⁊ uegeti? Nō legiſti An Antoīꝰ
toniū prope cētenariū: ⁊ pauluʒ cētenario maiorē Paulus
pane vnico ⁊ exigui uena fontis: letū illḋ ſacrūqʒ
ꝯuiuium apud Hieronymū celebrātes. Qḋ quo-
tiēs pijs auribus audimꝰ: pijſqʒ oculis legimus:
nullo cibo aut potu ſola virorū taliū cōmemora-
tione reficimur. At illis dicat aliqs aderat deus.
Quis hoc neſcit: ſed ⁊ nobis adeſt. Alioquin nō
eſſemꝰ. An ego defuturū mihi deū rear: dū ꝓferti
boni aliquid moliar? An qui mihi cōtēnēti affuit:
⁊ peccanti penitēti non aderit ⁊ peccāti? Poſſum
amice ieiunare ne dubita. Noli oīa tuis auctoribꝰ
credere: crede aliqd amico: cui nunq̄ʒ ieiuniū no-
cuit aut nocebit. Naʒ quid cauſe dicam ꝙ amicu-
le tremule totos menſes victu duro ⁊ tenui ieiu-
nant. Nos viri lauto largoqʒ victu diē vnum ieiu-

nare non poſſumus. Non hec fragilitas mihi cre-
de: ſed gula eſt. Non eſt igitur cur honeſtū ⁊ inno
xiū intermittā morem: imo quidē ſicut ſancta ca-
nit eccleſia ſaluti animarū ſimul ⁊ coꝛpoꝝ inſtitu-
tū. Ita eni ſentio fame aliquos pl'es crapula: nul-
luꝫ penitus ieiunio perijſſe. ¶ Pꝛogrediamur ad
reliqua. Aliud ex ꝯſilijs: nō tam tuis ꝗ̃ medicorū
omniū: tu enim ſciēs credo cū litigioſo hoīe tibi rē
eſſe cautius agis ſed ex alioꝝ ſentētijs tuā metioꝛ
quā tu quoqꝫ lētius vibꝛas ⁊ in tranſitu. Eſt autē
ut pomis ⁊ omni genere fructuū arboreoꝝ ꝗ̃ſi aco
nito abſtineā aut cicuta. In hoc aūt ac ſequēti ꝯſi-
lio tēperare non potero quominꝰ aliqua repetā ex
hijs que olim ad Ioannē illū alterum ſcripſi cuiuſ
ſupꝛa mētio eſt habita: hoc intererit: ꝙ tūc iratꝰ re
cēti memoria contentionis antique que mihi cum
pape medicis fuit ī gallia qui neſcio cur fame mee
neſcio an ⁊ vite bellū indixerāt: ꝙ epl'am vnā bꝛe
uem ſed ni falloꝛ uerā: auſus fuerā ſcripſiſſe ponti
fici: nūc placatus ⁊ illiꝰ imemoꝛ tumultus cū ami-
co iocās ſcribo: deus eni bone: qd̓ hic odiū que ue
infamia pulcherrime rei eſt: ⁊ guſtū ſimul ⁊ tactū
⁊ nares ⁊ oculos delectātis? Oēs ne igit̃ homieſ
inſaniunt. Solus is ſapuit qui pomis imeritis ma
culam hāc immiſit? Quomō aūt nā ſic humanuꝫ
genꝰ illuderet: ut ubi pl'imū oblectatiōis ⁊ gr̃e po
nebat ibi pl'imū diſcriminis abderet? Non eſt pie
mr̃is: ſed nouerce impie: ⁊ imanis melle virūs ab
ſcōdere. Nā ſi dicitur: nō fructus: ſed eorū immo-
dicū eſum dānamꝰ: nulla iam ſupereſt queſtio. Si
qdē ⁊ perdicū ⁊ faſianoꝝ quoꝝ apud uos ut au-
dio laudatiſſime carneſ ſūt eſus nimiꝰ nocet. Quā
hinc poma infamiā meruere. Nō reſ ipſa rep̄hēdi
tur: ſed exceſſus eque in rebꝰ omnibꝰ repꝛehenden
dus. Aliogn quo hic tātus agricolarū laboꝛ: ⁊ in-
duſtria? Quid de hac re tractātibus ⁊ grecis faci
as ⁊ latinis. Heſiodo. Uirgilio. Catoni. Uarroni
Palladio: multiſqꝫ alijs? Quid deniqꝫ Ciceroni:
⁊ in eo p̄ſertiꝫ libꝛo quo ſenectutē defendit ab hijs
vitijs atqꝫ icommodis que inſani iuuenes illi obi-
ciunt etati: in quo qdē Cato ipſe cenſoriꝰ inducitur
tātus vir agriculturā mechanicā: licet tn̄ haud du
bie utiliſſimam mundo artē: miris laudibꝰ efferēs
atqꝫ inter multa ſalubꝛia ac iucūda ꝯſitiōibꝰ atqꝫ
inſitiōibuſ arboꝝ nihil illā aſſerens inueniſſe ſoler
tius? Quid demū Ciro pſarū regi: quē eodē libꝛo
arboꝝ quas ſeuiſſet ipſe ſuis manibꝰ: ſerēdaſqꝫ di-
ctaſſet ſpē atqꝫ oꝛdinibꝰ gl'iantē legimꝰ? Quid po
ſtremo romanis ducibus Appio ⁊ Decio: a quibꝰ
poma appia ⁊ decia in italiam aduecta. Illa p̄dul
cia: hec v̓o ſubacta utraqꝫ ſapidiſſima ſuoꝝ nomia
traxiſſe vidētur auctoꝝ. Et qm̄ ab antiquis licet ſi
ne piculo diſſentire. Quid amico facimꝰ cōi: quo
neſcio an ſeu vir melioꝛ ſeu nr̃i amantioꝛ aliꝰ uſqꝫ
ſit: qui per cunctos angulos italie oē genꝰ fructife-
rarū arboꝝ queſiuit ⁊ incertū an italia longiꝰ hac
inquiſitiōe penetrauerit: ut nō ſua tn̄ ſed amicorū
viridaria peregrinis arboribuſ exoꝛnaret: dicemꝰ
ne igit̃ ⁊ modernos oēs ⁊ antiquos p̄ter ſolos me
dicos iſaniſſe. Pꝛofecto eniꝫ ſi huiuſcemodi arbo-
res iure dānātur a medicis nō mediocris inſania
eſt: tanto ſtudio nociua cōquirere ꝗ̃to vir ꝓficua
debuiſſent. Qd̓ ſi neqꝫ arbores ip̄e neqꝫ illaruꝫ fe
tus ſed incōtinētia ſola repꝛehendit̃ iā ſupꝛa rn̄ſū
hēs: ꝗ̃uis ego notiſſimos medicoꝝ ut hac ſaltē in
parte illos excuſem: aliter docētes: aliter pꝛāden-
tes: aliter dictanteſ: aliter cenantes ſepe notaueri.
¶ Ultimū reſtat: ita meis alienū ſenſibus: ut ſtu-
pore ip̄o calamū frenet: pure aque potus interdici
tur. Cur queſo? an foꝛte iō quia ille magnus vir ex
nr̃is aque nullū opus inueniſſe ſe dicit: niſi ꝙ bibi
tur in acutis ⁊ in ſe foꝛſitā uerū dicit. Sed an ue-
re nullū aque opꝰ aliud ſit: de hoc queri pōt: imo
nec de hoc qdē ut arbitroꝛ queri debet. Quid eni
ꝓh ſuperum atqꝫ hominū fideꝫ. Ita ne ergo ſenex
vnꝰ greculus foꝛte vini amicus aque hoſtis tot fō
tes luciſiſſimos: tot puteos ꝓfundiſſimos: tot ri-
uos ameniſſimos: ⁊ ad ſummā totū hoc nature pa
rētis iucūdiſſimū elemētū vno tā bꝛeui ſuſtulit: ac
ſiccauit elogio. Quid hic dicam? niſi miſeras tot
alpinas gentes que liquidis fontibus ſitim ſedāt:
vinū nō mō nō hēnt: ſed nec noſcūt quideꝫ. viuunt
tamē multo etiā ſalubꝛiꝰ ꝗ̃ uos meri bibuli: quibꝰ
vnū diē vino caruiſſe ſuppliciū eſt. Miſeros pies
illos nr̃i generis: anteꝗ̃ vinea plantaret̃: quoꝝ tn̄
vite ſpatiū ſiue nr̃iſ moꝛbis ꝓpe ad milleſimū tēde
bat̃ annū. Miſeras matronas romanoꝝ: illas pꝛi-
mas qbꝰ vinū bibere capitale fuit: uſqꝫ adeo ut qui
illud bibētē ꝯiugē occidiſſet nō ultore tn̄: ſed rep̄-
henſiōe caruerit: nec tn̄ inutiles ideo: nec exāgues
femine illos filios peperere: quos nūc etiā admi-
ramur cultores virtutuꝫ: expulſores vitioꝝ paſſio
nū ac gētiū domitores: cōpotrices nr̃e nobis iſtoſ
pariant quos videmꝰ. Miſeros galloꝝ antiquiſſi- Galli et̃
mos anteꝗ̃ vinū noſcēt cuius uſuꝫ ut ſcriptum vi tū uerū
des Roma iā adoleſcēte didicerūt ⁊ nō potiꝰ hos hūerūt
miſeros bacchi ⁊ ueneris ſacerdotes: qui pꝛopter a rōnis
vini pꝛij ſaporē. Chꝛiſtū: Petrū: fideꝫ: decus atqꝫ
aīas ſuas quas moꝛtales putant: ⁊ male ſibi credi
tā eccleſiā dereliquit: ꝗ̃ꝗ̃ eni hic latētioꝛ cauſa ſit
tn̄ iſta pꝛetendit̃ ut ſepe dixi: maluit eni ebꝛietateꝫ
fateri: ꝗ̃ ipietatē: cū negare neutrā poſſint. Miſe-
ros ad extremū non indoꝝ mō ph̄os quos gigno
ſophiſtas ac bꝛagmanos uocāt: quoꝝ pꝛinceps fō
tis aquā bibēs uber ſe terre matris incoꝛruptum
ſuggerē gl'iat̃. Sed fere oēs totiꝰ populos oriētis
quibꝰ lege lata vini potus eripitur. Solos deniqꝫ
nos felices qui vini dolia facti ſumus: ubi vinum
ſiluiſſe noluerim ꝯtra nr̃aꝫ violētiā neſcio an uera-
cius dictū an moꝛdaciꝰ. Cū nuper inter ſoldanum
babylonis egyptie ⁊ nr̃os belli cauſe: heu nō de fi
de Chꝛiſti neqꝫ ſaltē de impio aut gl'ia: ſed de mer
cibꝰ atqꝫ auaritia oꝛte eſſent: regeretqꝫ tūc egyptū
⁊ ſoldanū puerū vir quidā ꝯſilio ſublimis ꝯditio-
ne humilis ut quē ante paucos annos ere uēditū
fama eſſet: ſed quē ſubito ſua ſoꝛs extulerat: ut ex
alto rueret atqꝫ illi e ſuis quidā ſuaderēt ut mitri-
daticū ſequēs morē: anteꝗ̃ chꝛiſtiani fratres ſuos
ut minabantur inuaderēt: omnes qui ſub eo eēnt
moꝛte mulctaret. Nō eſt inqt ille temere cōmittē-
dū ut inſontes ⁊ nr̃o utiles imperio ꝑimamꝰ. Ne
qꝫ v̓o chꝛiſtianorū minis ac iactantia nos moueri
opoꝛtet. Et ſi eni potētes ac magnanimi viri ſunt:
vinū tamē bibunt. Et idcirco multa ſero minātur:
quorū mane non reminiſcuntur. O latratū canis
perfidi: ꝯtumelioſū fateoꝛ ſed uerū: ſic eſt eni: vitaꝫ
noſtram: vites nr̃e dehoneſtant: ⁊ feruente uenis
vino uani facti ſumꝰ: modeſtiāqꝫ ⁊ rerū ac v̓borū
fidem excluſit ebꝛietas: nec amici nobis credunt:
nec nos hoſtes metuūt: quia fere ad menſam ⁊ ꝓ-

mittimus ⁊ minamur. Que licet nõ vini quoqꝫ ſꝫ
abutẽtiũ culpa ſit: qꝛ tñ late patẽs: ⁊ radicatum ni-
mis eſt vitiũ: neqꝫ iã alr̃ q̃ꝫ vini penuria extirpari
põt: crederẽ medius fidiꝰ expediẽs mũdo ne vinũ
uſq̃ꝫ niſi ad ſacra repireẽ. Clamabiſ tu ⁊ tota acieſ
tua: qd facerẽt ſtomaci? Quieſcerẽt: nõ feruerent:
nõ tumerẽt: nõ ructarẽt: nõ ſpumarẽt: nõ pugna-
rẽt: facerẽt qð fecerũt ueterũ ſtomaci priuſq̃ꝫ vini
uſus eẽt hodieqꝫ faciũt qbꝰ vini uſus nõdũ eſt. Sꝫ
nos gule culpã ſtomaco damꝰ ⁊ iuectos vino mor-
bos: vino pellere: q̃ſi flãmã flãmis extiguere niti-
mur. Scio hominez qui nũc ſupereſt: nec ꝓcul hic
abeſt ſuaruz rerũ teſtis idoneus: hunc ego adole-
ſcens ſua adhuc viridi etate cognoueraz: ſic poda-
gra preſſuz: ac ciragra ut nulli pene rei utilis hẽre-
tur. Reuiſi eum poſt decẽniũ incolumẽ nullis po-
dagre ueteriſqꝫ mali ueſtigijs utentẽ expedito ⁊ li-
bero mẽbroꝝ miniſterio: obſtupui: ille cauſam ſtu-
poris intelligens vinuz inquit me fregerat ac liga-
rat. Aqua me reſtituit atqꝫ abſoluit. Audiuſtertiꝰ
cũ podagram illi reuerſam poſt tam longum tẽpꝰ
ex filio adiuiſſem. Scripſi ſibi: videret ne cũ ami-
co eius vino hoſtis podagra ſubijſſet. Cui ille non
id vini potu: ſꝫ eſu tm̃ imerſi vino panis accidiſſe
r̃ndit. I nunc ⁊ rez optimã vinũ nega qð podagrã
facit ⁊ ꝯſeruat ⁊ reuocat ſolo ut ſic dixerim odore.
vinũ certe ꝓprium illuxit auctorẽ: eũqꝫ qui p̃maz
vineam plãtauerat p̃mum vinea ſupplãtauit vinũ
Loth: diuino iudicio tot ex milibus ſolum iuſtum
inhorribilem p̃cipitauit inceſtũ. Vinũ Nabal car-
melum ſue huic ibecillitatis: ⁊ in Dauid regẽ ꝯtu-
melie: illinc regie poteſtatis oblitũ in ꝯuiuio deti-
nuit: cũ iamiam ebrio mors inſtaret niſi viri ꝑicu-
lo ꝓuidẽtia ꝯiugis occurriſſet. Ammon fratrẽ pri-
mogenitũ cum ꝓpter violate ſororis iniuriã iratꝰ
Abſalon perdere decreuiſſet: vino grauẽ iuſſit iter-
fici: q̃ꝫuis aliter quidẽ poſſet: ſed ſic vinum poſſeſſo-
res ſuos facileſ p̃bet excidio. Et ut ſacris lr̃is ſecu-
lares imiſceam vino adoleſcens ille ſithice filiꝰ re-
gine circũuentus a Ciro pſarum rege cũ toto ruit
exercitu: hi ſunt qui romanos ſobrij vicerãt ab eiſ-
dem mox ebrij victi ſunt. Alexãder macedo ferro
inuictus vino victus atqꝫ ad acerbã actus eſt mor-
tem. Vino Antonius triũuir e romano factus eſt
barbarus: vite ac fame iactura inſigni vino ferui-
dos oẽs qui ad euertendam rẽ publicã: acceſſerũt
preter vnũ Iuliũ ceſarem fuiſſe Cato ait. Vino de-
niqꝫ ipſius Catonis fama tẽptata eſt: ſed radicata
altius manſit imobilis. Et que memoria ſeu qs ſti-
lus materie nõ ſuccumbat recenſendis vini meſtiſ
ac funeſtis euentibus. ¶ Ad ſummam v̇o. Multo
mala vino accidunt mortalibus. Et uos aque po-
tũ interdicitis homi ab infantia pueritiaqꝫ ⁊ uſqꝫ
ſub finẽ adoleſcentie iugi aque potu enutrito: ⁊ cõ-
ſuetudine in nãm uerſa: qð maxime ur̃i: ut audio
trutinã dum dicũt vix ferum ad potoꝝ vini ſigna
tranſlato: fontem tamẽ adhuc plus aliq̃ꝫto q̃ꝫ do-
liũ amanti. Nec me fugit obſtare mihi illud apo-
ſtoli ad Timotheum ſcribentis. Noli inquit ad-
huc aquã bibere. Ecce nonne hic tecũ loqui videẽ
⁊ me alloqui. Fieri aũt põt: ut ille uel ꝯſuetudinez
uel nãm alteram: ⁊ mee diſſonã haberet ⁊ a iuuen-
tute vino uſus ſenior aque aſſueſceret: cuius ꝯ̃riũ
in me eſt. Itaqꝫ mutationẽ hanc ex deuotione for-
ſitan exortam illi damnoſaz intelligens paulus id
ei prohibet: qð mihi prohibuiſſe damnoſuz ſit. Ali-
ter eni nonne ⁊ vino ineſſe luxuriam ⁊ bonũ eẽ nõ
manducare carnem ⁊ nõ bibere vinũ. Paulus idẽ
in cõmune predixerat? Neqꝫ illi vinũ tamẽ ut vi-
nũ: ſed ut medicinã tribuit. Ait enim vino modico
utere ꝓpter ſtomacũ tuũ: ⁊ frequẽtes infirmitateſ
tuas. Vltimũ certe hoc annus iſte mihi nouũ ⁊ iſo-
litũ inuexit: crebras ſcilicet egritudines: ſed dũ ſa-
nus ſum ſtomacum nõ noui de quo multi per ſin-
gulos lamẽtantur dies. ¶ Siquid autẽ aliquan-
do forte grauedinis incidit: nil ſanius experior q̃ꝫ
bone aque recẽtiſqꝫ hauſtũ. Scio me rez nouã me-
dicis ⁊ icredibilẽ loqui: ſed ⁊ mihi ſi mereor de me
ipſo aliquid credi pot milies hoc exꝑtus affirmo.
Sed mutata eſt etas: quis hoc neſcit: ⁊ dũ loqua-
mur: mutatur: mutabiturqꝫ taz diu: donec mutari
ampliꝰ nõ poſſit: qð ſola mors faciet. Nũquid aũt
excors hebeſqꝫ adeo ſuz: ut quid mihi ꝓſit aut no-
ceat non ſentiam. Tepui equidẽ non refrixi: meqꝫ
ipſo frigidior ſed coeuis meis multis ⁊ minoribꝰ
aliquanto calidior ſum adhuc: ⁊ tñ aqua utor p̃tiꝰ
q̃ꝫ ſolebam. Quid vis amplius? ut aqua prorſus
abſtineã fruſtra uelis? Suſpicor autẽ tuo ⁊ ami-
coꝝ ꝯſilio actum eſſe ut ad hos colles uberes atqꝫ
amenos in reliquis inaquoſos tñ uenerim ubi aq̃ꝫ
purã bibere: ⁊ ſi ualde cupiã non poſſum inter fon-
tem ſcilicet ⁊ hanc domũ ſic ſolis radio tepefactaz
ut placida eſſe deſierit. Sed ſi recẽtiſſimũ urbane
domꝰ ad puteum rediero: huius memor icõmodi
videro quorſũ modico ꝯſilio crediturus ſiz. ¶ Tu
tamẽ ⁊ doctrina fretus ⁊ ingenio ualidũ hic in me
ꝯficis argumẽtum. Et ſi medicis inquis nõ viſ cre-
dere: nũquid ſaltem tibiipſi: nũquid experiẽtie ma-
tri artiũ non credes? Cogita quot tibi hic annꝰ pre-
ter ſolitũ morbos fecit ex cõtemptu p̃ceptoruz me-
dicine. Aque potus eſus fructuũ ieiunia hoꝝ cau-
ſe ſunt malorũ p̃maz ut vides ultro fateor morboſ
multos vnũ mihi in tẽpꝰ icidiſſe. Quis mihi v̇o al-
terã ꝓbet: illas qs medici nolũt cauſas hec incõ-
moda mihi añ tẽpꝰ attuliſſe: ⁊ nõ potius in longuz
tẽpus forſitan diſtuliſſe. Occulta quidẽ ⁊ ꝓfunda
ualde ſũt nature opa: de qbꝰ recte iudicare difficil-
limũ eſt. Ceterũ ſuo ueritaſ loco ſtet: opinionẽ aũt
meã mihi multis firmatam experimẽtis non dicã
greculuſ ille vnꝰ ſed ne greci qdẽ oẽs eripient. Nõ
ſi ulyxes aſtu ferro Achilles aiax ipetu. Neſtor au-
ctoritate ſceptro Agamẽnõ redeat armatꝰ. ¶ Nec
ignoro quid dicturus ſis. Nempe qð ſolitus es.
fac ut libet inquies. Scito tamẽ qꝛ medicis nõ cre-
dendo minus viues. Satis vixi amice: ⁊ ſi fabulã
peregi non recuſo deſinere: uel etiam imperfectaz:
ſi ludorum domino placet interrũpere: feſſus iam
nec ſi hodie moriar iuſte quidem de vite cõquerar
breuitate. Naz ſi omnes ad meam perueniant eta-
tem: orbis terre humano generi erit anguſtus: tã-
tumqꝫ abeſt multũ viuere ut cupiam: ut vixiſſe ni-
mis uerear: dum repeto quos amicos ⁊ quos vi-
ros qualeſue premiſerim: ⁊ q̃ꝫ nihil hic fit: niſi idẽ
hodie quod heri: quotidieqꝫ penis aliqd quot vn-
diqꝫ pericula: quot fortune mine: quot hituũ ludi-
bria ab aquilone naſcentia: vnde omnis ſemꝑ ma-
li radix moribuſqꝫ barbaricis q̃ꝫ ſe docilem noſtra
prebet italia: Qð in alijs facile paſſurꝰ in haſ egre
patior: quãtum deniqꝫ virtutum exilium quantuz
imperium vitiorum: quot hominũ tedia: quot re-

rum: hec inter tu ſuauem mihi ſeu dulcem vitā pu
tas. Aſpera ⁊ amara eſt: ſed omnis aſperitas ⁊ oīs
amaritudo equanimitate ⁊ patientia lenienda eſt.
Uite ergo patiens non vite cupidus viuo. Qualiſ
cūqꝫ autem vita hec prolongari poſſet ſi medicis
obedirem: hoc ego certe nec curo penitus nec ſcio.
immo vnum fateor ex his que prorſus ignoro: ſi
ue enim quia nobis non uſqꝫquaqꝫ tuto creditur:
ſiue qꝛ nobis omnia credere difficile eſt: ⁊ creden
tem aliqua non omnia credere periculoſum: mltos
medicis obſequentes qꝛ ⁊ ipſos medicos vite bre
uis ⁊ infirme ⁊ rebellātes alios vite diuturnioris
ac ſanioris agnoui. Proinde nec mea vita nec mor
talis cuiuſpiam longa eſt. Mea vō ſm communē
iuſte vite modum iam breuis eſſe non pōt. Claudē
de aures vulgo ſunt: excutienda errorum nubes ⁊
caligo: abijciēda vite cupiditas mortis metꝰ. Alio
quin nullus erit finis ſemper annis aliqd detrahe
re: ſemper uoſmetipſos fallere dulce erit: ſemꝑ iu
uenes ⁊ eſſe optabimus ⁊ videri: ueram confeſſio
nem mors eliciet. Ego non iam breuem utinā nō
malam potius ⁊ inutilem vitam queror. Quadriē
nio me minus ac decennio vixit Maro. Triennio
minus vixit Cicero. Triennio minus Ariſtoteles.
Decennio minus Ceſar. Decennio minus Scipio
Jlle orbis victor. hic Carthagis euerſor ac numā
tie. Alexādrum ſileo: ⁊ Achillem: caducāqꝫ Pria
mi familiam: ⁊ ex noſtris Druſum germanicum.
Marcellinum: ⁊ reliquos illuſtres: qui in ipſo eta
tis flore perierunt. An mihi non ſufficit tantos vi
ros vite ſpatio exceſſiſſe: q̄uis me decennio ⁊ Au
guſtus ⁊ Auguſtinus exceſſerint. Horatius flaccꝰ
pari ſpatio ⁊ anno amplius. Plato tribus luſtris:
totidē Simonides: ⁊ Chriſippus. Quatuor ⁊ eo
amplius Cato. Quinqꝫ Hiero ſyracuſius. Quin
qꝫ carneades. Septem Maſſiniſſa. Septem Ua
lerius Coruinus: ac Metellus ⁊ Fabius. Acceſſe
re ad hunc numerum Jſocrates ⁊ Sophocles: ⁊
Cleantes: ⁊ Uarro: uel hunc etiam attingere: quē
Gorgias leontius ſeptēnio ſuꝑgreſſus eſt. Quid
nunc igitur? Eſt ubi ſumma concupiſcere virtꝰ ſit.
At rerum labentium mediocritate contenti ſimꝰ.
Quis igitur nō viuendi uoluptas que mihi ut di
xi cernenti eui nrī mores fateor nulla eſt: ſꝫ ſtudio
rum meorum ratio pluſculum aliquid vite poſcat.
Sentio tamen quia ſi centum adhuc annos viue
rem ſemper aliquid neſcio quid deeſſet. Quobrem
dico iterum: vixi ſatis: viuam tamen adhuc quan
tum illi placuerit de quo ſcriptum eſt. Conſtituiſti
terminos eius qui preteriri non poterunt: in omni
bus deo gratias agens: ⁊ paratus ad utrumlibet
ſeu ille me viuere iubeat ſeu mori. Neqꝫ quod dū
poſſem honeſtius nunq̄ feci: longam ab eo vitam
ſed bonum vite exitum optabo: ſperans nō de me
ritis meis: ſed de illius miſericordia: ꝙ vite huius
finis erit vite melioris initium. Hec tecum amice
ſicut preſens ſoleo abſens luſi. Et quāuis fugam
temporis attendens pridem animo firmaſſem de
inceps in epiſtolis maxime breuior fieri: tu propo
ſiti memoriam abſtuliſti tam ſuaue mihi fuit tecū
uſqꝫ ad finem lucis ⁊ papiri marginem pre loci an
guſtia compreſſis litteris longum de nihilo texuiſ
ſe ſermonē. Tu viue ⁊ uale feliciter noſtri memor.
Jnter colles euganeos. iij. idus Julij.

¶ Ad eundem de eadem re. Epl'a. II.

Jdeo amice apparatꝰ tuos: totis copijs in
v aciem deſcēdiſti: Quis nō metuat tā uali
dū bellatorē tā enixe armatū tāto niſu oēs
cuneos explicātē. Sētio victoriā queris: q̄uis eni
dicat Plato cōēm morē lacedemoniorū inflāmatū
cupiditate vincendi: oīum tamē hic hodie commu
nis eſt mos: omnes lacedemoni facti ſimus. Sed
dic mihi vir optime queſo te. Si forte tuis viribꝰ
uel mea imbecillitate me viceris. Nunquid ⁊ ue
ritatem ſimul ⁊ conſciētiam tuam vinces? Credo
edepol: eaqꝫ mihi de tua nobili uerecundia ſpes
eſt: ꝙ ⁊ ſi collocutorem tuū fando ſuperaueris vi
ctum te tamen in ſilētio a vītate fatebere. ¶ Mul
ta me quidem a congreſſu hoc litteratoqꝫ ut ſic di
cam prelio dehortantur ac retrahunt: preter tui ro
bur ingenij ac peritiam dimicandi: fragilitas pri
mum illa membrorum quā mihi neſcio: an perpe
tuam: an moleſtam hoſpitam morbus abiens reli
quit. Occupatio deinde: non illa tantum iugis ac
uetuſta ſtudiorum meorum: que quotidie itegra
ſcit: tibi ut auguror: non ignota ſed familiariū quo
qꝫ quas tu neſcis rerum. Multus ſum in re ruſtica
multus in architectonica: ut agnoſcas enim q̄ be
ne medicorum ſententijs emendatus ſim: oē nunc
arborum genus vndecūqꝫ conquiro inuitante hac
aptiſſima inſitionibus aiunt parte. Quod eo iam
fidentius faciam quo pomorum non te hoſtem ut
uerebar: ſed beniuolum profiteris. Modeſtiā vō Mode
non in pomis magis q̄ in rebus omnibus utilem: ſtia
immo neceſſariam: ſine qua nihil rite agitur: ut in
animo meo manibus ſuis ferat: atqꝫ irriget celeſtē
agricolam orabo: licet autem alteri ſtudio meo ꝑ
ſenti edificandi ſcilicet eadem ipā pars tēporis iā
aduerſa eſſe incipiat: non deſino tamen aut lēteſco
ſed accelero tibi thalamū extruere: quē non ruſti
cū niſi ꝓpter ſilentium ⁊ getem dicas. Ad quē ur
banarū rerū tedio ſiqñ diuerteris in oībꝰ que ſub
celo ſupraqꝫ celū ſunt rebꝰ vnanimes ⁊ ꝯcordes de
ſolis cibis ꝑpetuo litigemꝰ. ¶ Accedit hijs tertia
īpediēs cā potētior. Timeo te offendere: tātus eſt Amor
eni timor igenuus quātus eſt amor uerꝰ. Scio q ⁊ timor
dē qꝛ ſi qđ in aīo eſt libere exꝑmā: offendā tuas
aures tuūqꝫ qđ ualde noli aīum. Ex diuerſo aūt ſi
taceā uereor ne ꝯtēni putes. A quo longe abes: vi
des in quo biuio ſim. Eligere mediū callē nitar ut
ſi fieri pōt utrūqꝫ pari ſpatio deuitē ⁊ ſi urgēte mā
in alterū labi oportet: mali te parumꝑ offendere q̄
ulla ex parte ꝯtēnere: offenſa eni in amicis ꝯrio pla
cat obſeqo: ꝯtēptus oīs amicitie neruos ſecat: ita
qꝫ nullus in amicitijs ꝯtēptus. Offenſe aūt crebre
ſunt: imo qdē rare ſine offenſis amicitie: cū dicat
anneus de amico loquēs. Nō amo illū niſi offen
dero. Offendā ego te forſitā: ſꝫ cauebo libētius ſi
potero. Qđ qdē ſi pleno ⁊ ꝑfecto iure amicitie uti
ueli: hoc eſt nihil diſſimulare: nihil occulere: ſꝫ ita
tecū loq oīa ut mecū difficillimū ac pene īpoſſibile
iudico: cūcta igiꝉ circūſpectās ⁊ amico metu ꝓui
dens ſi offenſus fueris: iā hinc ueniā peto: certūqꝫ
de tua humanitate me facio ꝙ illā iā nūc mihi le
ta mēte ꝯceſſeris. ¶ Unū nunc etiā anteq̄ incipiā
ꝓfari libet. Ego ī te ꝑſonā duplicē ꝯſidero ⁊ amici
ſcilicet ⁊ medici: cū amico ita mihi oīa ꝯueniunt ut
nihil tibi aut videri poſſit: aut placere quod nō mi
hi protinus ⁊ videatur ⁊ placeat. Non eni aliū in
amicitijs modū ſcio: niſi ut e duobꝰ aīs vnꝰ fiat. Cū

medicis aūt multarū ⁊ magnarū rerū uetus ⁊ in-
deciſa lis eſt: quā ue de nihilo natā puteſ. Experiē
tia longior ⁊ obſeruatio intenta mihi pepit. Cum
ut uerū fatear perraro viderim illiꝰ artis effectus
pollicitis rñdere. Qd̄ non minꝰ ꝯtra animi mei na
turā eſt: ꝙ̄ ꝯtra nām corporis uenenū. Nec idcir-
co pmiſerim ne forte animꝰ tuus oratiōis mee tur-
bet aculeis: ⁊ ſi vnꝰ enim ſis nec re ipā diuiſionem
pati poſſis: intellectu tñ etiā indiuidua diuidūtur.
Si quid igitur dulce hic legeris ac pacatum ami-
co dictum accipe. Si quid amariuſculū in medicū
dici puta: ⁊ indignari deſine ⁊ mirari: ⁊ tecū dici-
to non Joanni loquitur: ſed medico. ¶ Nūc uenio
ad rem ipſaꝫ: in qua breuior fieri non tam ſpero ꝙ̄
cupio: tum quia de hijs totiens: ⁊ cū amicis ⁊ cuꝫ
medicis diſſerui: ⁊ iaꝫ res ad faſtidium uergat: tñ
ut offenſioneꝫ tuā ſi qualitate rerū vitare nequiue
ro breuitate saltē minuam: ſed ne id ſperē ipſa reꝝ
efficit multitudo: ⁊ tue diſputationis acrimonia:
qua medicine partes ardētiſſime quidem agis nec
immerito. Poſtꝙ̄ te qd̄ uſu adoleſcētibus euenit:
per pina ueſtigia non tuū certe iudiciū ſed tua ſorſ
appulit ꝙ̄uis dignū eſſet ingeniū tuū melioribꝰ cu
ris tradi longeqꝫ aliud iter ſeq. Et neglecto fuſci
fediqꝫ huius ⁊ caduci carceris ancipiti ⁊ ieſſicaci
remedio animi que pars noſtri imortalis ac pcla-
ra eſt remedia ꝯſectari. Qd̄ utinā factū eſſet: non
pro tua tm̄ glīa ac ſalute: ſed pro magno etiaꝫ vite
mee ſolatio. Sed liquo hec cum iam pdem ſis qd̄
eſſe debueras: nec ut puto iā mutādi ꝓpoſiti locꝰ
ſit: ꝙ̄ꝙ̄ nonnullos illuſtriū ꝓuecta etiā etate vite
ꝯſiliū ac ſtudia pmutaſſe nouerimꝰ: tranſeo autem
ne illū cum quo pugnare habeo ꝯſilijs aggredi: ⁊
ad defectionem ac tranſfugium exhortari videar.
¶ Tu in pmis igit̄ pro auctoribus tuis quos non
ſat video ueneratus pia: ut feres habet arma cor
ripuiſti: utqꝫ eis auctoritatē alioꝝ quereres ab exē
plo Priſcianū ⁊ Ciceronē in mediū deduxiſti. Ad
dens ⁊ Uirgilium ⁊ Homerū: alioſqꝫ ſed oium ul
timū eſt Ptolomeum. Hūc nēpe pproprie: vna eſt
eni ad tribunal meū huius ⁊ medicoꝝ cā: non qui-
dē ſemper: ſꝫ ubi qd̄ cupidiſſime audētiſſimeqꝫ ne
dicā impudentiſſime faciunt aſtrologi de iudicijs
ſmo eſt: ⁊ de ſtellis fata hominū colliguntur: que
collectio non ſolū uere fidei nr̄eqꝫ religioni ſꝫ om-
nibꝰ rite philoſophantibꝰ eſt aduerſa. Queris aūt
plibus quidē vbis: ſꝫ in hanc fere ſententiam. Si
Priſciano enim de partibꝰ orationis earūqꝫ iuicē
iunctū ſeu omnino de ꝯgruo crediturus ſim Cice-
roni de ornatu. Homero ac Uirgilio de figmentis
cur non pari rōne medicis de ſalute corporea? Af-
fers ⁊ alia famoſoꝝ nomina quibus in ſua arte cui
libet fides ſit. Sꝫ multis ad vnū finē vno prorſus
calle tēdentibus vni aut paucis occurrendo ſimul
omnibus eſt occurſum. ¶ Quid vo nūc eligam?
Noſco me in magno eſſe periculo: ⁊ fateor libentiꝰ
tacuiſſem: ſed nō poſſum tua me urget auctoritas
⁊ vnū Titi liuij ꝯciuis tui: ſeu apud illū Hānonis
peni prudētiſſimi viri dictum. Senatori eniꝫ inqt
ille ego autē doctori interrogāti ſi reticeā aut ſup-
bus aut obnoxiꝰ videar: quoꝝ alterum eſt homis
aliene libertatis obliti: alteꝝ ſue. Loq igit̄ oportet
Neqꝫ vo aliud loqui decet ꝙ̄ qd̄ ſentio. Sepe nā-
qꝫ ſilentiū honeſtū. Semper mendaciū inhoneſtū
eſt. Quid igitur queſo hoꝝ quiſꝙ̄ bēt cōmune cū

medicis? grāmatici ſeu ſubiectū: ſeu finē dicē ma-
luimꝰ eſt cōgruitas. Rhetoris autem ornatꝰ ora-
tionis. Et ut ipſi dicunt oratoris officium eſt appo
ſite dicere ad perſuadendum finis perſuadere di-
ctiōe. De pmo video Priſcianū ⁊ quoſdam agere
qd̄ lingue ꝓprium eſt latine: ꝙ̄uis aliter illa eē po
tuerit: inꝙ̄tū poſitiua eſt: ceterū ut ea utimur bene
ad hoc pſertim quē tu noias tractata eſt: adhibitiſ
eoꝝ teſtimonijs: qui illā reperere cū lingua Cato-
nis ⁊ Ennij ut ait Flaccus: nec minus ⁊ Tullij ⁊ Sermo
Maronis ⁊ aliquot preterea ueterum ſmoneꝫ pa nis lati-
trū dictauerūt. Non poſſum illoꝝ loquendi morē ni dicta
cum huius doctrina ꝯferens negare: bene ab hoc tores
traditā eſſe grāmaticam. Et ſi quid vitij ineſſet nō
huius eſſe ſꝫ illorum. Jnuentoris eni culpa eſt ois
ſed ſi qua eſt culpa. Recitator culpe expꝰs ſepe par
ticeps laudis eſt. Jdē de Cicerone cenſeo: auribuſ
atqꝫ animo in hanc me ſententiam cogentibus ut
nihil ab homine dulcius: nihil ornatius: nihil ad
perſuadendum efficacius dici poſſit. Jam poete
de quo queri ſolet officium eſt: non fingere ideſt
mentiri: quod quidam cogitant indocti. Alioquin Officiū
⁊ vulgares muſe: ⁊ nimis multi paſſim in triuijs poete
poete eſſent: quoꝝ certe rariſſimum ſemp genꝰ fu-
it. Jta ut preter ſolos oratores nullū rariꝰ. Quid
ergo? officium eius eſt fingere: ideſt cōponere atqꝫ
ornare: ⁊ vitatem rerum uel mortalium uel nāliū
uel quarūlibet aliarū artificioſis adumbrare colo
ribus: ⁊ uelo amene fictionis obnubere: quo dimo
to vitas eluceſcat: eo gratior inuentu quo difficili-
or ſit queſitu. Eniuero quis hoc neſcit ab Homero
ac Uirgilio ante alios elegātiſſime factū eſſe. Pro
cede aūt: teqꝫ ad patiētiam para. Medicine ſubie-
ctum credo ſit ſanitas: non ornatus: ⁊ medici offi-
cium non perorare: ut ego arbitror: ſed curare. Et
qualiter quidem Hyppocras ceteriqꝫ curauerunt
ignoramus: niſi Galieno forte de ſeipſo multa glo
riāti fidē adhibere neceſſario cogimur. Aut Eſcu-
lapius Hippolytum ſuſcitaſſe credēdus. Atqꝫ ita
per illū nūquid medici ſuſcitabunt: pcuntati ꝓphe
te regio eſſe rñſuꝫ quecūqꝫ tñ ſit de antiqs opinio
que pro diſtantia temporum aut locoꝝ ad libitum
fingi pōt: de hijs medicis quos vna nobiſcū etas
vna fert regio ſecluſis arabū mendacijs licet aſſe-
rere noſſe me aliquos diſertos de reliquo prorſus
urbanū fuerit tacuiſſe. Neſcio enim qua ſeu fortu-
na ſeu electione culpabili cūcta melius diſcunt ꝙ̄
ꝗ vnicum profitentur: quorum efficaciā in curan
dis egris mortalibus certus ſum nemo te melius
nouit: nemo libentius argueret. Nulli eſt eni odio
ſior ignorantia ꝙ̄ ſcienti. Niſi vo de te ita crederē
neqꝫ tm̄ te amarem neqꝫ te tanti facereꝫ. Siles tñ
idqꝫ non tam magnanimiter ꝙ̄ ꝯſulte. ne collegas
tuos tibi reddas infenſos: tum ꝓfecto maxime tu
um eēt pro iuſtitia nō ſolū odia paucoꝝ hominuꝫ
ſed totius orbis inimicitias ꝯſtanter excipe: hoſqꝫ
⁊ increpare ⁊ arguere ⁊ clamare. Ut quid genꝰ hu
manū fallitis? ⁊ abuſi credulitate ⁊ iſcitia miſeroꝝ
funeſta mendacia pro vitate uenundatis? atqꝫ ex
homicidio vnde ſuppliciū cunctis nulli debet̄ im
punitas ſoli uos premia indigna captatis. Oꝫ pul
chre iſta ꝙ̄ grauiter tuo ex ore ſonarēt? Sꝫ tu odi
um vitas. Reliquos metus aut ignorātia mutos
facit. Ego vnꝰ clamo: nec audior: vulgus obſordu-
it: docti tecū liteꝫ fugiunt. Rei me ſuſpectū dicunt

quaſi de ꝯſulatu aut p̄tura aut de patrimonio aut
offenſis aliq̄bus aut ſtudijs ſimultatū:aut deniqꝫ
de re ulla niſi de ſola ṽitate ſit queſtio.Sic te taci-
to me iam rauceſcente reliquis ꝯſopitis:aut certa
ꝯniuentibus atqꝫ diſſimulātibus capitalis error
radicibus creuit altiſſimis: ⁊ opinio ſolo inſitꝰ ⁊
ſarculo dementie vulgaris adiutus ⁊ licētie uete-
ris impinguatꝰ irriguo ⁊ p̄ſcripto p̄mio ne duz im
punitate laſciuiēs.Ego quidem:nā q̄d uerear ami
co q̄ꝫ medico palam loq̄ hinc ṽba medicoꝝ audiēſ
illic curas aſpiciens ſepe in memoriā redeo illiꝰ in
Cice rhetoricis ciceroniane ſententie qua de arte loq̄ fa
ro cile eſſe diffinit:difficile aūt ꝯm artē operari quod
ita eſſe nuſq̄ꝫ clariꝰ q̄ꝫ in hac arte perpenditur. Ita
paſſim ṽbis curant:rebꝰ interimunt ut in actu ꝑꝛ-
ſus alij videantur:ab hijs qui viſi fuerint in ſmo-
ne.Nec minus ideo o monſtrum hoꝛrendū publi-
ca ſit loquētibus ſic agētibus fides eſt ⁊ pꝛeter mł
ta que memoras illud habet medicina p̄cipuū ar-
tiū tutiſſima eſt:vnus barbariſmꝰ aut facilis ſole-
ciſmꝰ grāmaticū nudat:vna leuis aurium offenſa
oratorē vituperat aut poetā.Medicus ꝑimit nec
culpatur nec ꝑimere ſufficit niſi accuſet: hūc frigꝰ
hunc ieiuniū ꝯſumpſit:hūc pomoꝝ eſuſ:hūc aque
potꝰ extinxit.Nemo ſine graui ſua culpa moritur
Nemo ſine medici magna laude ſanatur. Scis tu
me ⁊ ſi non grata quidē ſenſibus: nec blanda nec
dulcia uera tamē loq̄:non ignarū tamē q̄d ſit apd̄
medicū medicis detrahere:ſed apud medicū rarū
nobilēqꝫ crebꝛis medicis ac plebeis: qd̄ omnino
nō facerem niſi cū e cōmuni grege ſegregatū: vn-
de egregij nomē oritur ſcirē: ⁊ ſepe infamiā multo
rū ad vniꝰ laudē redūdare didiciſſem. Ad quē lo-
quoꝛ igiẗ ⁊ quid loquoꝛ ſcio neqꝫ in hos ſcopulos
inſcius ueni:loquoꝛ rē auribꝰ aſperam inamenam
aio autē non ingratā ṽitati dedito nō ſectis: ⁊ non
quid in opinionibus:ſed q̄d in re qualibet ſic que-
rēti.Cōtra medicinam ſane:ſi qua eſt medicina ni
hil vnq̄ꝫ dixiſſe reperiar: ꝯtra hos qui ſe medicos
dici uolūt multa ſepiſſime. Qd̄ deū teſtoꝛ iuitus
facio.Sꝫ coactus rebus ipſis optarem poſſe ꝯ̄riū
dicere:ꝯ̄rium opinari:idqꝫ mihi multo gratiꝰ futu
rū ꝑfacile cogitatu eſt:tū q̄a neſcio an in ulla ſecta
ſtudioſoꝝ hominū amicos plures habuerim: ſed
omnis amicitia uero cedit:tū etiā ꝓpter me. Non
ne eniꝫ ⁊ ego homo ſum moꝛtalis ac fragilis: ⁊ ſi
coꝛpore nō imoꝛtalitatis capax at certe appetens
ſanitatis?Ad quā ⁊ nunc egerē: ⁊ ſepe per hos an-
nos ſano medicoꝝ ꝯſilio eguiſſem. At cū indigen-
tia ſepe pꝛeſens fuerit:remedia fuerūt ſemꝑ abſen
tia:nō p̄clare autē ꝓmiſſiones ⁊ ṽba ſolātia:quaſi
mihi ꝯſolatore moraliqꝫ ph̄o non medico opꝰ eēt:
cū tn̄ nō ṽborū cultus ⁊ copia ſed effectus opuꝫ ſit
medici:ut eni nulla medicina eloquenteꝫ ſic nulla
eloquentia ſanū facit:nec ſine cā nature ꝯſciꝰ poe-
ta:qd̄ mihi in omni huiuſcemodi diſputatione re-
petēdum uenit medicine vnitā artem dixit:que nō
ſolū loquax hodie ſed clamoſa eſt.Ego itaqꝫ in ifir
mitatibꝰ meis ṽboꝝ q̄ꝫtū uolui ſemꝑ ⁊ pluſculum
rerū nihil inuenies. Euaſi tn̄ hactenus: ⁊ cur pu-
tas:niſi qꝛ nōduꝫ meum tempꝰ aduenerat.Ex hijs
autē ⁊ ſimilibus mille que trāſeo ne ludus in ſaty
rā deſinat.Iam ut reoꝛ vides cur nō ut de grāma
tica Priſciano: de oratoria Ciceroni: de poetica
Uirgilio ⁊ Homero: ſic de ſanitate medicis tuis
credā.Neqꝫ hoc mihi inſolentie ut oñdis aut pꝛe-
ſumptioni dederis:certus eni mihi videoꝛ ꝙ qui-
cūqꝫ medicus nō pertinax eoqꝫ magis quo fuerit
maioꝛ cū ad ſe redierit ⁊ in ſuū cubiculū introgreſ
ſus clauſo oſtio:hec q̄ꝫuis auditu grauia rumina-
re ceperit.Contradicet foꝛſan exterꝰ.Intus auteꝫ
niſi ſe fallere uolet: uera fatebitur repetēs ſecum
quotiēs ⁊ alioꝝ ſpem illuſerit: ⁊ a ſuo ipſe artificio
ſit illuſus.Ad hec ego nō ſine multis experimētis
caſu aliquo:ſed maximis ducibꝰ hoc iter ingreſſuſ
ſum.Scis nō ſum dubius quid de uobis vir do-
ctiſſimus Plinius ſecūdus ſcripſerit: ⁊ ſapientiſſi- Pliniꝰ
mꝰ romanoꝝ Cato ille cēſorius tāto ante p̄dixerit Cato
q̄ꝫ e grecia in italiā ueniretis:nō curo autem incul
care notiſſimo.Ad totam p̄mam ep̄le tue parteꝫ ⁊
ad id quod multis ṽbis ex me queſieras pluribuſ
etiam eſt reſponſum.¶ Ante ṽo q̄ꝫ ulterius ꝓgre
diar aduerto ne ſuſpectum aliquid dixiſſe: ⁊ quod
carpi poſſit ab hijs qui nectēdi laqueos in ṽbis ar-
tificio delectātur quaſi an medicina eſſet in dubio
poſuerim:Que ꝑfecto a tot ⁊ tantis ingenijs noīa
ta nō fuiſſet niſi eſſet aliquid.Ego ṽo ⁊ eſſe medici
nā: ⁊ magnū aliq̄d eſſe nō dubito ut que ſacris in
litteris a deo creata ⁊ in libꝛis ſecularibꝰ inuētioni
deoꝝ immoꝛtaliuꝫ ꝯſecrata ſit.Quod ꝓpter apol
linem filiumqꝫ eius Eſculapiū dictum eſt.Scio ꝙ
ſi nemo moꝛtaliuꝫ契ſupereſſet medicina tamen cete-
reqꝫ artes nihilominus in ſeipſis eſſent. Sed hec
artes in abſtracto uel ſolius in mēte dei ſite quid
ad huiꝰ aut illiꝰ ſeu coꝛporis ſeu animi ſanitatē:ſi
ue oꝛnatum?Non ſufficit eſſe artes ut hominibuſ
ꝓſint:note homibus ſint opoꝛtet.Qualr̄ autē me
dicinam ipſis medicis notā rear:intende aium pa
rūper.Nō ego amice:ſed res loquitur: dum p̄ter
infauſtos leuiū egritudinū euentus ipſos paſſim
medicos videamus ita viuere ut ſuſpicari liceat:
aut hanc ipſaꝫ que medicina diciẗ qualiſcūqꝫ ſit in
ſe:inter hoīes tamē artem quādam eſſe fallēdi.dā
no ingenti ac ꝑiculo moꝛtaliū adinuētam qua pau
ci ditarenẗ multi ꝑiclitarenẗ:aut eſſe artē ueram ⁊
utiliter excogitatā.Sed a noſtris minime intelle-
ctā:uel ſi hoc tollerabiliuſ dicitur intellectā quidē
ſed naturis hominū quarū eſt inextimabilis ⁊ infi
nita uarietas minime applicabilē.Quid eni aliud
relinquitur dū de mille medicinis vna nō pꝛoficit.
Multe officiūt ⁊ ſepe ꝯficiūt: de hijs loquoꝛ qui
claro ueroqꝫ utinā phiſice cognomine gl̄ianẗ.Nā
illos alios quos cirurgicos dicūt:quibꝰ ſolis me-
chanicorū ſoꝛdiū ⁊ iſamie nomen ipingūt ⁊ in me
⁊ in alijs remedia optima ſum exptꝰ: ⁊ ſepe illos
vidi grauia vulnera ſeu feda ulcera fomētis adhi-
bitiſ aut curare uelociter aut lenire. nēpe q̄d agāt
vidēt mutāt.Reliquoꝝ ceca remedia ubi vnꝰ heſe
re p̄coꝛdijs actū eſt:de q̄bꝰ q̄d p̄terea ſuſpicer aut
q̄d dicā?niſi qd̄ extremū video eē artē ſi ſic vultis
diuinā quātiſcūqꝫ p̄conijs illuſtratā euectāqꝫ ſuꝑ
ſidera qd̄ ꝑſtudioſe facitis:q̄bꝰ ꝓmptiꝰ aſſētirer fa
cto illā q̄ꝫ ſmone laudātibꝰ circa hāc ipam tn̄ me-
dicos dubitare ideoqꝫ foꝛſitan q̄ꝫ uerbo laudant
obſeruatione contemnere. Quod ſi dicimus que
nam mihi uel alijs artis huius relinquitur certitu
do:cum medicis nulla ſit: dicere enim ꝙ ſcientes
uolenteſqꝫ ſibi noceāt non habet ueri faciē. Quid
ṽo p̄ter hec reſtat opinabile:hac dico quā nūc agi-
muſ etate?Nā de antiq̄s foꝛte aliter ſenſiſſē:ſi mō

Aſclepiades

uera eſt fama fuiſſe modicū. Et niſi memoria me
fallit aſclepiadē qui dicere auderet: ſiquis ſibi per
omnem vitā niſi extremus inſenio morbꝰ obrepet
nolle ſe medicū dici: ⁊ ꝯſtanti uſqꝫ in finem ualitu
dine meruiſſe ut medicus diceret. Quinetiaʒ ſeu
ſponte ſeu fato quodā plus aliquid preſtitiſſe q̄ꝫ ꝓ
miſerat: ut qui nec in mortem morbo incidit: ſʒ eta
te ultima ex alto p̄cipitans interijt. Nūc cū iuue
nes paſſim medicos ac robuſtos egrotare ⁊ mori
videā qꝺ̄ ſperare alios iubes. Ecce ne p̄nti res ex
emplo egeat q̄ꝫuis plena omnia ſint exēplis mor
tuus eſt ꝯterraneus ille meus quem nudiuſtertiꝰ
viuentē nūc. O inſtabilem fortune rotā: o artem i
certā ſeu inualidā medicine: e tantis opibus: tāta
qꝫ illius artis opinione: ut ⁊ ipſe mortuos ſuſcita
re crederet: non a me quidem: ſed a multis ſubito
ab hac luce digreſſum: p̄or epl'a in teſtem mee cō
plexionis accurrat: ⁊ mortuus adhuc virēs: ⁊ cor
pore nō preualidi hominis modo ſʒ tauri. Quid
nunc dices? Neſciſſe illū medicinam: nunq̄ꝫ ſis di
cturus ne tibi uel fama uel ꝟitas ꝯ̄dicit. Aut ſane
medicina nō ſuccurrit morbis: aut medicinam ille
ꝯtempſit: quem illa dictauerat. Et ſepe illū fateor
notam ficubus pomis ac ceraſis ſic utētem non ut
homines iſta comedere ſed ut fenum rodere ſole
ant iumenta. Idem ⁊ in alijs multis animaduerti
mecū v̄bo diſſentientibus re ipſa ⁊ mente concor
dibus: in eo maxime ꝙ illas atras ac tartareas po
tiones quas ceteris de more porrigunt ſibi porre
ctas abijciunt: non hoc quidem ultimū inſule: mo
do ad p̄mum non tam ꝓmpti eſſent: ꝓinde horuʒ
quodlibet elegeris non inuenies credo cur medici
nā ſic uereri oporteat: quaſi ſine illa non ſit ſalus:
cuius p̄ncipes uel ab illa ſūmis in neceſſitatibus
deſeri: uel illam deſerere videamus. Miraris ne
igitur o vir docte ꝯſilium meū? putas ne me adeo
uel natura ſtolidū uel etate delirū ut ꝯſilij ſic ege
nus ꝯſilia ſana reſpuerem? Sʒ tam multa iter am
bigua certū aliquid diſcernere neſciens: qꝺ̄ nec illi
us artificij ꝓfeſſores ſciunt: incertuſqꝫ qd ſequar
quid fugiā: qd apprehendā: cui hereā totū anceps
ac tremulū ⁊ perplexum negociū illud exhorreo:
meqꝫ nature mee: imo celeſtis auxilij finibus ꝯti
neo: hoc ne arguis: ſi periculoſi fluminis ad ripaʒ:
uadi neſcius: cū me alter hac uocet: alter illac: iteri
vie duces mergi intuens ſubſiſtā aut ſcalmū operi
ens: aut pontē: ſiue oīno aliud iter querens: irride
bis ⁊ nō potius laudabis? an v̄o parū iuſta cūcta
ctio mea eſt? an parū torrens vite huius ambiguꝰ?
parū crebra naufragia directoꝝ: ducūqꝫ noſtrorū:
de quibus quid aliud licet extimare niſi uel ultro
fallere illos uel falli potius ⁊ neſcire quid ꝯſulant
cum videā eos ipſos qui theſauros de ꝯſilijs que
ſierunt: uel minꝰ q̄ꝫ ceteros homīes ꝯſilijs ſuis uti
uel ſuis cōſilijs interire? ut adducar ergo medicis
credere duo ſunt neceſſaria non ſuadere ⁊ arguere
utrūqꝫ enim penitus fruſtra eſt: ſed p̄mum ut ipſi
ante alios ꝯſilijs ſuis pareāt: primū ut eis fauſtū
ſit ſuis ꝯſilijs paruiſſe: horū quodcūqꝫ defuerit v̄
ba perdūtur. qd igitur ſi utrūqꝫ ad credēdū nō fle
ctor eloquo: non mouear ſillogiſmis? ſiquis rhetor
aut dialecticꝰ me cornutū ꝓbet putas ne pro explo
rāda v̄itate ꝯcluſiōis manibꝰ frōtē tāgā? ¶ Uideo
hic te tranq̄lla frōte hec oīa plegētē: neqꝫ iraſci eni
ulla re potes que ab amico: que ue pro v̄itate ami
ca tua di q̄ꝫuis idip̄ʒ qꝺ̄ di iniucūdū q̄ꝫuis ⁊ falſū
eēt. dū ipſi q̄ diceret v̄iſſimū videret: ut nūc mihi:
cui nil videt v̄ius dici poſſe. Ita rebus ⁊ nō ꝟbis
credo. At nō ſic amici illi tui qui ſnīam ſuā qualeʒ
cūqꝫ cuiuis dānoſam: mō ſibi utilē mordicꝰ tenēt:
eamqꝫ ſibi eripi iplacabiliter naſcūtur. Itaqꝫ ante
multos annos dū forte mihi in gallijs tūc agenti
cū pape medicis quibus cardinaliū medici faue
bant: eadē hec lis eēt exorta multis ⁊ v̄bo ⁊ ſcripto
hinc inde iactatis tādē queſtiōe ſepoſita in iurgia
erupunt ⁊ neſcio an ignari q̄ꝫ multa in me dici poſ
ſent in poeticā acriter iuehi ceperunt. Cunqꝫ ego
ſubridēs dicerem me mirari: qd ita ſi qd a me leſi
eſſent in Uirgilium immeritū vindicarent: me eni
q̄ꝫq̄ꝫ poeticis olim iuueniliter delectatum iā lōge
alijs curis intēdere: ⁊ illi ira feruidi ꝑcontarentur
que nā mihi ars eſſet ꝯtra illā ſe eſſe dicturos: ut li
quido appareret nō v̄itatem illos querere: ſed vin
dictam: ego recordatꝰ paulini nolani antiſtitis rn̄ Paulinus antiſtes
di arteʒ me ſcire nullā ſed eſſe hortulanū. Qꝺ̄ nū
q̄ꝫ v̄ius dicere potui: q̄ꝫ nūc poſſuʒ. hortulanꝰ nāqꝫ
ſum totus: ⁊ tu aduerſus pomonam deā peccas: Pomona dea hortoꝝ nomen
qui ab inſitionibꝰ arboruʒ ⁊ herbarum cultu: hoc
me diſtrahis ſmone. Et nunc omiſſis iocis ſiquis
ſerio ex me querat quid artificij habeā reſpōdebo
non quidē ut pythagoras: qui ſimiliter inquiſitus
cū ſe ſophon ideſt ſapienteʒ diceret: quo cognomi
ne primi illi ſepteʒ uſi erant erubeſcere p̄mus om
nium nominis huius inuentor: phm̄ ſe reſpondit:
hoc eſt nondū ſapientē ſed ſapiētie amatorem: qꝺ̄
tunc nomē humillimū breui poſtea uehemēter in
tumuit: nūc ⁊ tumidū ⁊ inane eſt. Hijs qui illud
profitentur non iam ſapientiam ſed oſtētationeʒ ⁊
uentoſas ꝯtentiones amantibus: hoc itaqꝫ ſolū di
cam: eius me artis nō profeſſorem certe: ſed ama
torē neqꝫ illā habere ſed optare: quecūqꝫ melioreʒ
me factura ſit: cōtra quā qſqs dicere uoluerit nō il
le mecū bellū ſʒ cū v̄tute ac v̄itate ſuſcipiet. ¶ Iaʒ
ꝟo ut ad libelli tui ordinē reuertar illud quale eſt
qꝺ̄ ad querendam medicis fidem dicis illos plu
rimū laboraſſe. Enimuero id ego nec nego nec fate
or: nec ſcio: ut ſit aūt ita. Si gl'ioſa oīa laborioſa di
xeris fatebor. Si ꝯuerteris negabo: ſemꝑ gl'iaʒ la
bor p̄it: ſed nō ſemꝑ gl'ia ſeqt laborē. An nō maior
naute uel agricole q̄ꝫ ducis aut phi labor eſt: q̄ꝫuis
ergo omnis gl'ia laborioſa ſit: ſepe tn̄ eſt labor in
glorius. At quod ſequitur: ſic affecto diſputationē
nullam eē poſſe cum medico ⁊ ipſe etiam affirmo.
Atqꝫ ita ſi memini prefatus eram non me cum me
dico diſputare ſed ludere cum amico. ¶ At tu ta
men ꝯgrederis ꝓpius atqꝫ arctius. Quando igit
non me inflectit auctoritas medicine mea me ſaltē
ut tibi videt ꝯfeſſio captuʒ tenet: tuiſqꝫ armis vin
ctus expugnor meis. Res nō noua multi armis ꝓ
prijs periere. Sic in mōtibus gelboe ſaul rex cum Saul
armigeri gladio perire nō ipetret ſuo ipſe gladio
incūbēs pit. Sic in ualle therebiti David Goliath David
ꝓſtrato q̄ ſuū nō habet illius gladio caput ampu
tat. Sic ad Troiā nocte illa ultima chorebꝰ armis Chorebus
ſeſe hoſtilibꝰ iſtruit: ⁊ idē facere ſocios hortat: atqꝫ
ita armati multos orco danaū demittūt. Sʒ quo
nā tandē p̄cor mō meis armis de me tibi victoria
pta eſt? Quia ſcilicet faſſus ſuʒ qꝺ̄ negare nequeā
ſi ueli ⁊ mutari indies ⁊ mutatā eſſe tam etateʒ q̄ꝫ
nām meam. ¶ Quid hinc probas: mutata natura

⁊ viuendi modū mutari opoꝛtere. Quis hoc ur-
get niſi moꝛtalitatis ⁊ ĩbecillitatis ĩmemoꝛ. Atqui
ego ⁊ ita factum in me dixi: ⁊ dico iterū:ꝑua ne
tibi hec mutatio videtur ꝙ cū florida etate:mane
meridie:ueſpere:horis omnibꝰ aquā purā ad ſatie
tatē bibere ſolerē nūc ſemel ſero tm̄ moderanter il
lā haurio. Idqꝫ nō medicine ꝯſilio ſ; nature. Que
qſquis ego ſum ſolers ipſa quid expediat niſi fal-
loꝛ intelligit? Et ſi hodie appeteret qđ oli: in hijs
dico que non eſſent honeſtati atqꝫ anime aduerſa
morem illi gererem:recolens illud Catonis apud
Tulliu;. Nām optimū ducē tanq̄ꝫ deū ſequimur
eiqꝫ paremꝰ. Parui ego nature: ⁊ parerē ſemꝑ ni-
ſi maioris obſtaret impiū:nō hyppocratis ſcilicet
ſed dei. ¶ Quid pꝛeterea? Si videbā illa etate ꝑ-
ma acria ⁊ acerba:uel tale aliqd accēſus cōplexio
nis igne currebā ⁊ de ramis poma luctātia rapie
bā atqꝫ edebā:nūc illa p̄teriēs vix oculis aſpicio:
⁊ repetens tranſacta ſubrideo:mecūqꝫ tacitꝰ dico.
O mutabiles res humane. Quid ꝙ nonnunq̄ꝫ ſo
litus totis diebꝰ nihil aliud edere q̄ꝫ poma ⁊ pira:
⁊ ficus ⁊ perſica. Nūc ante uł poſt cibū aliqd hoꝝ
ſumo ſemꝑ delectatiōi guſtus modeſtie frena ſub
ſtringēs? Non qꝛ mihi id ſuggerit Galienꝰ:ſ; ꝯſul
trix mea nā mea:que dū ſana eſt iam nil noxiū no-
uit appetere. ¶ Ex hoc fonte illud etiam ꝓdit quo
me ut iaculo impetis fatali ut de ſex illis que mihi
certe ſcio fideliſſime ꝯſulis tria tm̄ patiēter obedi-
enterqꝫ ſuſcipiā. Qđ pace ſit dictū tanti amici:tan
tiqꝫ phiſici:nō tā tuo uł cuiuſq̄ꝫ ꝯſilio q̄ꝫ illiꝰ facio:
que nō ſine cā moueť in hoie pꝛeſertim iuuenilibꝰ
paſſionibꝰ expedito. Ubi ſane medici cū interna il
la infallibili ꝯſultrice ꝯcoꝛdāt nō inuitꝰ illis gratiſi
coꝛ pareoqꝫ in reliqꝭ nō ita. Et idcirco alia illa tria
ceu iniquas pacis ꝯditiōes libera ꝯtumacia recu-
ſo. Et malo cū medicis immoꝛtale bellū q̄ꝫ iugum
illꝰ collo ſubeā. ¶ Quomō eni fructuꝭ bonos ma
turos: ⁊ ſalibus incoctos abijcerē? Quia foꝛte nō
placuerint hyppocrati. Quales ego aliquos noui
admodū diſſolutos: alios ſobꝛios ac modeſtos q
pomoꝝ nec odorē:nec aſpectū qdem ferrēt. Uidi
ego romane ecclꝭie cardinalē virū autēticū ⁊ gran-
deuū:ita coctana execrātē ut quotiēs uł vnū aſpe
xiſſet ſubito faciē eiꝰ ſudoꝛ anguſtie ⁊ luridus pal
loꝛ inuaderet:eratqꝫ de hoc cura familiaribus:ne
quo tali turbareť occurſu. Uidi aliū in domo cle-
mētis ſexti romani pōtificis. Quē coeui iuuenes
roſa vnica per totū illud ingens hoſpitiū perſequē
tes cuncta ludo ⁊ fragore cōplerent. Sic illi roſe
odoꝛ inuiſus erat ut fama eēt cū ſi fuga alia nō pa-
teret aliquotiēs per feneſtras:ſiue vndecūqꝫ pꝛoſi
liētē graue vite ꝑiculū adijſſe:cū tamē haud facile
dixerim:an rei cuiuſpiā alterius q̄ꝫ pomi illiꝰ flo-
riſqꝫ huiꝰ odoꝛ gratioꝛ uſq̄ꝫ ſit. ¶ Quid autē ſuſpi
cemur:niſi ꝙ ſi duo iſti fuiſſent auctores medicie:
ſuis in libꝛis coctana roſaſqꝫ dānaſſent: utqꝫ eis fi
des eēt ab omnibus exegiſſent. Sūt hec amice nō
iudicia ſed nature vitia ac defectus nō poſſe pati:
qbꝰ alij omnes iure optimo delecteť. Sūt alij ex
diuerſo:qui omne qđ delectat p̄dicēt ⁊ extollant:
quibꝰ pꝛo rōne ſit guſtus. Qualē ego noui niſi fal
loꝛ tibi quoqꝫ cognitū Ioānē parmenſem in ecclꝭia
illa cōcanonicū ⁊ cōfratrem meū:qui qualiſcunqꝫ
eſſet in reliqs medicine magnū ſibi nomē nō in pa
tria ſua ſolū ſed in romana curia inter illos ſatra-
pas inqꝫ illa medicoꝝ turba ⁊ colluuiōe pepererat
ita ut ꝑmꝰ aut iter ꝑmos numerareť:hic poma oia
cōmuni medicoꝝ more vituperans:ficus ſolas nō
ꝑmittebat mō ſed laudabat. Et ſcis cām:qꝛ reliqꝭ
offendebať harū eſtoꝛ erat eximiꝰ. Si ad iſta reſpi
cimꝰ alieno viuēdū nobis erit appetitu. Ego aute;
poſſum foꝛſitā ſperare ⁊ tecū hac in re ⁊ in alia cū
hyppocrate ꝯcoꝛdiā:qñ nec tu poma ꝯdēnas: ⁊ il-
le aque potū ut tu ſcribis laudat. Modū tamē in
utroqꝫ requiritis:quē ⁊ ego non in hijs magis q̄ꝫ
in oibus ⁊ requiro ⁊ laudo:ita ut nihil abſqꝫ illo:
q̄ꝫuis bonū bene fieri ꝯcedā:de quo ergo pugna-
mus. Miroꝛ ut quid hec repetēda credideris:ad
que ⁊ ſupꝛa ſatis ut puto ⁊ ꝑori etiā reſpōſu; erat
eplꝭa. Nō eſſe hanc pomoꝝ ſcilicet:neqꝫ aque infa
miā ſed exceſſus:ꝑmis adhuc ergo vſamur in ter-
minis: ⁊ qđ ueteri ꝓuerbio ꝓhibemur. Actū agi- Prouer
mꝰ. Uiden ut haſta ⁊ gladius ꝯtra me de meo ꝓ bium
latus armario:nec clipeū hunc penetrat nec loricā
Ut ſis victoꝛ aliunde tibi arma ſumēda ſunt: atqꝫ
alijs cotibus acuenda. ¶ Sed emergunt ecce de
trāſuerſo noue ꝯtētionū cauſe. Cū eni illis tribus
que nociua dicitis carere in perpetuū ſim paratuſ
cur nō idem in tribus alijs ſim facturus queris:
quaſi vo cui vnū aliquid credideriꝭ cuncta credere
ſit neceſſe. Quod ſi in illis medicos ſequerer:foꝛ-
ſitan non iniuſte quereres cū eſſet in reliquis ut ⁊
tu putas eadē ratio: ⁊ cōſultoꝛ idē. At cū illꝰ mihi
nā ſuadeat ut dixi:ſi queritur quid in hijs aliꝰ ſer-
uem:rñdeo. Noli hoc a me querere ſed ab illa que
mihi in illis aliter q̄ꝫ in iſtis uſqꝫ nūc ꝯſulit. Cui ſi
foꝛte qđ nō credo idē in hijs quoqꝫ ꝯſulere cepit:
aut iubere parebo: illius ciceronis immemorabi-
lis dicti memoꝛ. Quid eſt eni aliud gigātum mo-
re bellare cū diiꝭ niſi nature repugnare? ¶ Reſtat
qđ minime euēturū ſuſpicabar:de ieiunio iterum
diſputare ſeu ludere. Ubi quaſi qđ dixi poſſe me
omnia in eo qui me ꝯfoꝛtat irridēs dicis neſcio in
quātu; medicus an ⁊ credis deū oia poſſe: ⁊ ieiu
nium ⁊ omni carētē cibo nō ſanū modo ſed imoꝛ-
talē facere? te aūt ſm medicine regulas loq ſm q̄ꝭ
impoſſibile iudicas ut ieiunās ſanꝰ ſim. Ergo ami
ce, vide q̄ꝫtū opinione differimꝰ vix ſine ieiunio ſa-
nitatē ſperē. Equidē nihil bene ſine dei adiutorio
fieri poſſe arbitroꝛ: ⁊ idcirco id dixi qđ in omni li-
cet parua re dicerem:in hoc tamē nullū dei ſingu-
lare miraculū expoſco:qđ eſſet ſi abſqꝫ cibo viuu;
diu aut quomodolibet imoꝛtalē faceret: ſ; ſimplꝛ
⁊ ſi non ſm medicine:at ſm nature ⁊ ꝯſuetudinis
mee leges ieiunare poſſu;: ⁊ ieiunaui a puero ſem
per ⁊ ieiunabo dū potero: ⁊ potero dū viuā. Nō
addo autē ſanus. Quotiēs eni ſanus eſſe deſiero:
ieiunare nō tātū potero:ſed cōpellar. Nihil in eo
ſtatu cibi capio. Ipſe me moꝛbꝰ alit meſto fateoꝛ
alimēto. ¶ Tu de ieiunio ac de pomis ⁊ de oibuſ
ita mecū agis:quaſi vnꝰ ſim ex illoꝝ grege de qbꝰ
vulgo dicitur ꝙ neſciunt ſe ſatis comediſſe niſi dū
uētrē dolēt. Adhuc ꝑſtas in partitione cibi. Quā
ſniam nō medicoꝝ modo ſed uoluptuoſoꝝ omniū
ſciebam:tuā certe non nouerā. Nūc ut video ⁊ do
leo tua eſt. Sed ad hāc quoqꝫ in eplꝭa altera quid
ſentirē dixi. Quicqd medici diffiniāt ego crebꝛa;
comeſtionē nec coꝛpori utilē arbitroꝛ nec honeſta;
moribꝰ. Nō opoꝛtet ſepe gulā irritare ſepe cū uo-
luptate luctari. Anceps eni ut lubꝛica utqꝫ ait Ci-

cero vncta luctatio eſt:in qua cibo vinci ſolitum ſe
iā ſenex fatebatur Auguſtinꝰ dum ut ſuis utar v̓-
bis hilareſcēs infelix anima obtētu ſalutiſ obūbꝛa
ret negociū uoluptatis. Satis eſt ſemel i die huic
mancipio ſeu iumento anime dare opaꝫ:q̄ꝫuis ma
gna pars hominū:immo qd̓ meſtus dico oēs fere
hoies calcitrātē ꝛ indomitū hunc aſellū omni ſtu
dio īſertiant ꝛ impinguēt fameſcēte aīa: cuius ad
obſequm deputatꝰ erat:quāqꝫ ul̓ut ꝑegrinā cogi-
tāt ꝛ quā uel neſciūt uel oderūt:quaſi nil ſit homo
aliō q̄ꝫ coꝛpus cū ſit tamē ſcriptū. Mēs cuiuſqꝫ is
eſt quiſqꝫ:nō ea figura que digito demōſtrari pōt.
Uos hētis Ariſtotelē:cui de aīa loqui ꝯcedendū:
ut magiſtro Cicero ipſe ait. Sꝫ nec ille nec uos ali
ud querere videmini niſi qd ſit aīa: que ue anime
paſſiones ꝛ diffinitiōibꝰ ꝯtētari iuſſam cogitis eſu
rire:toto niſu circa hoc caducū ꝛ putre coꝛpꝰ incū
bitis nobiliſſimū ut uos dicitis ſubiectū:quale au
tē uere quiſqꝫ in ſe niſi amēs ꝛ ſui oblitꝰ intelligit.
Idqꝫ ipſum utinā bene fieret. Nihil ampliꝰ a me-
dico requirēdū dicerē. Sed q̄ꝫ bene fiat: ꝛ dixi ho
die: ꝛ ſepe oli pl̓a foꝛte q̄ꝫ quietis atqꝫ ocij ſed nō
pl̓a q̄ꝫ ueri ſtudio ꝯueniret. ❡ Id ſane qd̓ materia
li cōcludere vis exēplo:ut ſicut paruo igniculo:ſic
ſenili ſtomacho nō ſimul multa ſed carpti ꝯcoquē-
da:utoꝛ v̓bis medicinalibꝰ re cogēte ꝛ digerenda
mādentur:pꝛobari eget minime. Quid ad ꝓpoſi-
tū tamē? Tu multū etatis inniteris argumēto.ego
eni illā quā pleriqꝫ diſſimulāt:aut negāt:quos ꝛ le
gimꝰ ꝛ videmꝰ in populo de minuēda etate ꝑtina-
citer ꝯcertātes:nō aliter q̄ꝫ ſi poſſit mēdacio moꝛs
differri aperte ac v̓aciter ſum ꝓfeſſus. Sed an ne
ſcis quoſdā anno quadrageſimo:q̄ꝫ alios ſexageſi
mo ſeniores. Nō omnibꝰ vna eſt ſenectꝰ: quia nec
vna omnibꝰ vita eſt. Poſſem plebeis exemplis af
fluere:ſed delectoꝛ illuſtribꝰ. Nō legiſti q̄ꝫ fragiliſ
ꝛ nullarū viriū Africani filius adoleſcēs fuit:cuꝫ
eodem ꝓpe tempore cato ſenex: ꝛ Maſſimiſſa rex
nonageſimū agēs annum ſolidis viribus eſſent ꝛ
magna laborū patiētia. Tu in me quidē annos nu
meras:cōplexionē v̓o nō ponderas:opoꝛtet auteꝫ
ad multa reſpicere qui libꝛatā vult ꝓferre ſniam:
hoc te:parce oro:meis in rebꝰ paululū a recto cal-
le diuertit. Neqꝫ eniꝫ eſt dubiū uelle:imo cupe te
Cicero curare. Neqꝫ illō ciceronis ambiguū medicos cā
moꝛbi iuuēta curationē inuētā putare. Sed hic la
boꝛ:hoc opꝰ eſt. Quid eni aliud tui fideliſſimi ꝯſi-
lij retardat effectū: niſi ꝙ tu etati calida adhibes
remedia: ꝛ ſic annis ꝯſulis:nō mihi cum oēs mee
coꝛporee paſſioneſ a calore nimio oriātur. Intelle
ctū eſt hoc ſepe nunq̄ꝫ clariꝰ q̄ꝫ pꝛeſenti anno:cum
te hinc fama mei ſtatus: illinc flamma pij amo-
ris in hos mōtes coegiſſet:ueniſſetqꝫ tecū ille vir
inſignis elegātie: ꝛ tibi animo ꝛ ꝓfeſſione ꝯfoꝛmiſ
ꝛ noie:mihi aūt per te pꝛimū cognitꝰ iamqꝫ amicꝰ
quātus eni ſubito ad me ingreſſos habuit ſtupoꝛ:
ꝙ etate hac is ex me caloꝛ erumpet: vix in adole-
ſcēte credibilis ut thalamꝰ pene omnis ardēt. Ego
aūt q̄ꝫuis febꝛe ꝛ ſopore obrutꝰ nihil fere loq̄ poſ-
ſem iteriectiōes tn̄ admirātiū audiebā: ipſe nihil
admirās:cui noui nihil acciderat:tollit eni cūctis
ex rebꝰ ꝯſuetudo miraculū. Gelida quidē ut in plu
rimis ſenectꝰ ac fragilis. Quidā tn̄ ſenes ꝛ calidi
Steⁿᵒ ō ꝛ robuſti. Delectoꝛ illuſtriū ꝛ antiqua ꝛ recenti me
colūna moria. Uidi rome Stephanū de colūna:virum oī
etatē mirabilē:qui cū ad annū octogeſimū ꝓpin-
quaret ꝛ eo ſpectāte foꝛtiſſimi iuuenes ludis exer
cerētur equeſtribꝰ:eſſetqꝫ ibi haſta quedā infamis
quā nullus ad eū diē nō dicā fregiſſe:ſꝫ flexiſſe po
tuerat atqꝫ ipſe iocās iuuenibꝰ ignauiā expꝛobꝛa-
ret: ꝛ ꝓ̇mo genitꝰ eiꝰ vir ꝛ ipſe militaris ac ſtrenu-
us reſpōdiſſet facile quieſcenti eſt pater e feneſtra
de laborantibus iudicare ꝛ miranti uetera more
ſenū irridere pꝛeſentia:generoſo impetu deſcēdit:
nunqd ꝛ uos viri eſſe creditis:ſecū ipſe uociferans
ꝛ aſcēſo equo qui pꝛoximus ſteterat:ſtimuliſqꝫ ad
acto haſtā illā manu rigida coꝛreptā vi pl̓ima fru
ſtra cōminuit:multo'cū ſpectātiū filij añ alios hoꝛ
rore. ❡ Ego me robuſtis nunq̄ꝫ miſcui dū robuſta
etiā eſſet etas. Nūc fragilibꝰ miſceo. Sanꝰ v̓o ha-
ctenꝰ me miſcebā. Neqꝫ adhuc dū mediocriter ua
leā fragilitatē ullaꝫ ſtomaci ſentio:uellē de reliq̄s
partibꝰ idē poſſe dicere. Nūc qd̓ uere poſſuꝫ dico.
Sanꝰ deū teſtoꝛ nunq̄ꝫ cibū potū ue aliqueꝫ mihi
nocuiſſe ꝑpendi:qd̓ quidē memineri: ſi uel ſemel
ꝯ̄rium perpēdiſſem quo ſum aīo illis in perpetuuꝫ
abſtinerē. At non ſentientem foꝛſitan me leſerunt:
fieri hoc quidem: ꝛ ꝯ̄riū fieri pōt:hoc enim nec per
me ip̄m ſcio:nec cui credā hēam:cū quotidie cete
roꝝ audiam querelas:hodiernū pꝛandiū: heſter-
na mihi nocuit cena:vinuꝫ hoc: aqua illa me leſit.
Mihi hoꝝ nihil penituſ:niſi meos foꝛſan angoreſ
me meliꝰ ſentiat Auicēna. Qd̓ ſi crederē optarem
hercle ſemꝑ ꝛ ſenſu ꝛ ſtomacho caruiſſe. Multi ſe
foꝛmoſos putāt cū defoꝛmes ſint: ꝙ ꝛ faciem ipſi
ſuā videre nō poſſint: ꝛ libēter ſeſe fallant: ꝛ ab ali
is falli optēt: ꝛ fallātur a ſpeculo. At quis niſi toꝛ-
pens penitus uel exāguis nō ſentiat duꝫ egrotat:
graui ꝑ̄ſertiꝫ egritudine qualē ſtomaci eſſe ꝓhibēt
qui ꝓbarunt? Audiui qui amiſſo oculo interroga-
tus ab illudētibus qualiter ſibi eſſet: rn̄debat me-
dicus me vidētē dicit:ego mihi videoꝛ non videre
Ego aūt ſicut eger nulli ſanū me dicēti:ſic ſanꝰ nul
li egrum affirmanti credā. Igniculus quidē meuſ
potēs eſt ſibi cōmiſſa percoquere:pluſqꝫ aliquid ſi
neceſſe ſit. At plus interdū potuit. Non ꝯtendo:ſꝫ
plus illi cōmittebaꝫ:qꝛ plus appetebā. Iā pꝛidem
in me appetitꝰ rerū fere omniū iminutuſ eſt:hēoqꝫ
ꝛ ip̄e cum catone ſenectuti magnā grām:que ut vi
des mihi ſmonis auiditateꝫ auxit:potionis ꝛ cibi
ſubſtulit. Neqꝫ tunc tamē neqꝫ hodie ſtomaco ni-
ſi quātū pati poſſit: ꝛ ſemꝑ minus aliq̄d cōmitto.
Et q̄ꝫuis de hoc regula nulla ſit certa eo ꝙ cibꝰ idē
vni nimius alteri exiguus ſit:ut ſcis Ariſtoteleꝫ in
ethicis dicere ꝛ exēplū ponere Milonis crotonia- Milōis
cis athlete:cui cibꝰ diurnꝰ magnꝰ ꝛ integer bos fu- cibꝰbos
iſſe traditur:eumqꝫ aut grauatū: ſolus ad ueſperā integer
comediſſe:cibꝰ tamē meꝰ: ꝛ ſi multis foꝛte fragilio
ribꝰ nimiꝰ futurus cōmuni more hominū ſemꝑ nā
liter ad modicū v̓ſit: ꝛ hunc ip̄m anguſtare potius
q̄ꝫ laxare ſtuduí: ꝛ ſi auſim cū amico:ſed in domio
gl̓iari:raro vnq̄ꝫ ex quo viriles annos attigi ul̓ ab
hac frugali ꝛ modica menſa mea:uel ab amicorū
ſeu ꝓ̇ncipū conuiuio niſi eſuriens ſurrexi:neqꝫ vn-
q̄ꝫ ieiunij ꝓ̇textu die illa mihi largius indulſi:quā-
uis foꝛtaſſis in craſtinū ꝯdimēto ꝓ̇diane famiſ ala
crius aliquanto comederim. Itaqꝫ cum religioſi
etiam ieiunantes duplici ut ipſi uocāt uti ſoleant
pulmēto:abſit hoc ſempqꝫ abſuit a me nunq̄ꝫ am-
plius q̄ꝫ vnico ꝛ modico uſus ſum. Et quis vnq̄ꝫ

crederet me tam multa de cibis ⁊ ſtomacho locu-
turū.Sed ad medicū ſmo eſt:maiora licet meritū
⁊ dicere ⁊ audire:dico autem hec fidēter q: me va
loq ſcio.Neq; pro inani iactantia ſed pro ꝓcinio
ꝟitatis ea dicere que libētius nō dixiſſem: ſ; gl'ia
bundu; poti⁹videri eligo q̄; ulla tibi ſuſpitio naſci
queat ſub honeſto nomine inhoneſtū aliquid me
molliri aliogn nō ieiuniū ſed ingluuie; eſt:licet eni
minus malū ſit ſemel q̄; bis me tā trāſiluiſſe utrū-
q; tamē eſt malum.⸿Juſtas aūt ⁊ ꝯtra ieiunium
⁊ ꝯtra reliquas ſentētie mee partes debere me cō
ſentire medicis in hijs ſaltem que nā ipſa ſuadeat
corpus humanū e ꝯrijs ꝯſtan; uariabile atq; paſſi
bile: ⁊ ſine intermiſſiōe uariari. Quis de hoc vn-
q̄; dubitauit? Non egeo perſuaſore. Neq; tñ hoc
medicis ſed nature credo:imo nec idipſum credo:
ſed ſcio quanta de hoc ꝑus ad te ſcribens dixerim
meminiſti ⁊ quāto plura dici poſſint ſentis ſi ꝓba
tione res egeat:que per ſe ipſam heu nimis oibus
manifeſta eſt. Jd cogitans ⁊ q̄ſi cyrographū meū
tenens ac iam victor exultās: ⁊ plane virilē phiſi-
cum non ſcolaſticum puerilē qualibet nūc utuntur
clamores nr̄i quibus pleni ſunt vici oēs ⁊ platee:
qui nec loqui ſciūt niſi diſputent nec diſputare pn̄t
quia neſciūt:nec qd̄ erat optimū tacere didicerūt.
Jtaq; qd̄ eſt peſſimū clamant iraſcūtur inſaniunt.
Sillogiſmū in me torques ⁊ mutata inqs ſine an-
nis:ſiue alijs ex cauſis nā ſimul mutari debet vite
regimē:hoc non nego. Mutata eſt aūt nā tua tum
etate tū morbo:hoc ſi ueli negare nō potero:quod
ꝯfeſſus ſum. Urbane autē facis: ⁊ grauiter qui nō
infers ſtomacoſu; illō:ergo pariſiēſe ⁊ oxomiēſe
qd̄ mille iā deſtruxit igenia:ſed quid ais? Ex hijs
qm̄ te ut ſcio ſillogiſtice argumētationi; forma nō
latet:qd inferaſ neceſſario meridiana luce clari⁹vi
des:video plane:clare video. S; nōne ⁊ tu vides
fruſtra te extorquere uelle:qd̄ ultro ꝯcediſ. Mos
eſt iſte ceſare⁹de quo dictū eſt:ꝯceſſa pudet ire via
Certe ſi epl'am meā ꝑmam relegis: ⁊ ſi hanc legis
inuenies me in vite regimine imutaſſe. Sed in illa
ꝑte ꝑcipue quā maxime mihi nā ſuggerit imutan
dā:cur nō ergo in alijs idē facio. Jā dixi: ⁊ ſepe iiſ
dē interrogatiunculis pulſatus vnu; repeto. Fac
ut idē illa ſuggerat ꝓrſus idē faciā. Et hoc prorſū
ſo ſit alterius:ſed eodē redeūtis inſtantie tue:qua
ꝓbare vis:ſi vna in parte mutatio facta eſt fieri eā
dē in oib⁹debere. Qd̄ ſi ita dicis quaſi oia eq̄ ſint
⁊ nō dānoſum ac ꝓficuū altero magis alteꝝ: ⁊ oi-
no in reb⁹ ingēs differētia. ⸿Uelles aut nūc ⁊ tu
ſillogiſmū montanū ac ruſticu; audire ſm nature
mutationē:qd̄ ab initio faſſus erā:mutari vitā eti-
am oportet. Mutata eſt autē nā mea: ⁊ eaten⁹mu-
tata eſt vita. Nō expectas ut inferam obtemꝑatū
igitur imꝑanti:ſeu nature:ut ego dico:ſeu qd̄ tu aſ
ſeris medicine. Ad hec mutata eſt natura in quan
to:nō in quali:calidiſſim⁹ enim fui:nō iam calidiſ-
ſim⁹:ſed adhuc calidus ſum: aqua eſt frigidū ele-
mentum ⁊ poma ſunt gelida:ꝯria vo ꝯrijs curari
medicoꝝ ut audio uox eſt:q̄;obrē ſicut hij; fuit ali
quādo ꝓfuſius:ſic nunc partius eſt utēdū. Utrū-
q; autē factum eſt. Quid ſequatur noſti. ⸿Aiad-
uerti autē in epl'a tua videri me tibi pertinacē ual
de in defenſione aque ⁊ pomoꝝ:cum mihi magna
pars medicoꝝ ꝑtinacior in eoꝝ accuſatione videa
tur. Quodq; egrius fero ſine ulla ꝓrſus rōne uel

cauſa. Nolo aliū q̄; te teſtē. Nā cū ſatis rē diſcuſ-
ſeris qd in hijs mali:qd non optimū reperitur niſi
exceſſus? Que hic aque:que pomorum culpa eſt?
Quid huic medicoꝝ odiū? Quid ue hanc meren
tur infamiā:amplius q̄; falſa;? Sed illi amici me-
dicoꝝ ſunt. Nolūt eos infamare. Recte id qdem:
modo nō ifamarenſ imeriti. Sic amicis eni amor
eſt debitus ut oibus iuſtitia debeaſ. Quid aute;
inter uos ⁊ illas uolucres tantā fecit amicitiā que
rere ⁊ mirari ſoleo. S; fortaſſis a phaſide colcho-
rum fluuio:vnde nomē acceperunt:iaſonia ut fertur
in greciam puppe trāſuecti: ⁊ diſtātia cariores: au-
get eni rebus ꝑciū difficulta;:de gente in gentē di
ligi ⁊ laudari cepe:atq; inde famoſi ad externos
ac ſequētis eui medicos peruenere. Sed nulla af
fectio ueꝝ mutat:q̄;ui; ſepe illud oppugnet. Quā
tūuis phaſiani ueſtri cari ac dilecti nobis:q̄;tūui;
in ſe boni:ſi exceſſum addideris mali erūt:imo nō
ipſi:ſed exceſſus malus:ſic de pomis: ſic de aqua
ſic de alijs. ⸿Sed de aqua:q: tu locū hunc curio
ſius attigiſti:quid aliud ſim ſcripturus:q̄; qd̄ ſcri
pſi? ꝓpe enim vnū dicim⁹ cū pugnātia dicere vi-
deamur. Scio ꝙ aque potus ubi modū exceſſerit
nociuus eſt corpori. Sed qd vini potus tu nocen-
tiorem etiā non negas? nec imerito. Aqua eni cor-
pori poteſt obeſſe. vinū ſepe anime nocet ⁊ corꝑi:
q̄;q̄; tu qd̄ miror inter vini laudes in quibus nol-
lem te eſſe tā ſedulū calorē augere illō dixeris:qd̄
mihi neceſſariū nō eſſe:ne quicq̄; dico:de hoc ſane
⁊ q̄; multi melioribꝰ ſeculis bene ſine vino pura ex
aqua vixerunt hodieq; viuant:quippe cū aquā nā
reppererit:vinū gula egiſſe video: abūde: quē tu
locum cautiſſime diſputator uelut inaduertēs pre
teris:ut ignaru; quanta ſit aque:ut ſic dixeri maie
ſtas ſi vini paucis bonis multis malis ac peſſimi;
effectibus comparetur. Sed hanc quoq; ut dixi
temꝑabo non inuitus temꝑabo inq̄; non omitta;:
niſi cū viuere ⁊ bibere deſinā hos terreſtres pot⁹
qui quādoq; ſitim acuunt:quandoq; leniūt nunq̄;
tollunt: ⁊ ibo ſi celitū datū erit non ad illud deoꝝ
nectar fabuloſum ſed ad illū fontē aque ſalientis
in vitā eternā:quā qui biberit ampli⁹non ſitiet. Jn
terim hijs de fontib⁹ moderāter aquā bibā:vino-
q; utar modice nō q: id utile: ſed quia ſic oportet
inter ebrios quoꝝ vita non in ſanguine ſed in vino
eſt. Aliogn ut ferocem ⁊ inhumanū hominem me
vitabūt. Tu aūt ſic habeto ꝙ niſi rex nr̄ ⁊ deus nr̄
Jeſus Chriſtus:cuius vita ois exēplar lucidū bo-
ni eſt nr̄is:quas excepto peccato in ſe ſuſcepit oēs
infirmitatibus ꝯdeſcēdens:hijs uſus fuiſſet:nūq̄;
ego diuinitatē eius teſtor ex preſenti ꝓpoſito meo
aut vinū biberem aut carnes ederē:potū ꝑcipite;
grauē cibū:quē non pythagora:ſed Chriſtiana de
uotiōe:nec audirē medicos utrūq; laudātes:quo
rū ego miror obſtinatā ꝑuicacia; quid ita. Et ſi nō
ſtudiū modeſtie:at non ſaltē pudor: ab hijs indi-
gnis laudib⁹ l'ratos hoies dehortātur. Et ſi dijs
placet audiēdi ſunt:de hac re etiā arabes laudato
re;. Nūc vo bibo ⁊ edo ut ceteri nec tñ laudo:ſ; cō
ſuetudine rapior:ad id etiā qd̄ nō ꝓbo. ⸿Unum
anteq̄; deſinā te obſecro:ut ab oi ꝯſilio mearū reꝝ
tui iſti arabes arceātur atq; exulēt odi genus vni-
uerſum. Scio grecos fuiſſe oli ingenioſiſſimos ac
facūdiſſimos viros:multi inde phi ⁊ poete maxi-
mi ⁊ oratores ⁊ mathematici inſignes. Medicoꝝ

ꝑncipes illa pars mūdi genuit.arabes ꝟo q̄leſ me
dici tu ſcis.Quales aūt poete ſcio ego. Nibil blā
dius nibil mollius nibil eneruatius nibil deniꝗ
turpius.Et q̄uis animi hominū alij ad alia ꝓnio
res ſint ut tu tamē dicere ſoles in omnibꝰ eluceſcit
īgeniū.Et quid multa:vix mihi perſuadebitur ab
arabia poſſe aliquid boni eſſe:uos autē docti viri:
neſcio qua fragilitate animorū magnis illos:⁊ ni
fallor indebitis p̄conijſ celebratis:uſꝗadeo ut au
diſſe meminerim ab illo cuius modo mentionē fe
ci Joāne parmēſi audiētibus alijs medicis dictū
ꝗ firmantibꝰ ꝙ ſiquis latinoꝝ hyppocrati etiam
par exiſteret:loq̄ quidē poſſe:niſi grecus tamē aut
arabs ſcribere nō auderet:⁊ ſi ſcriberet ſperneret̄.
Qđ dictū non mō ut urtica meū cor inuſſit:ſꝫ ꝯfi
xit ut ſubula ⁊ quāto profundiꝰ ꝯfixiſſet:ſi illi for
te ſtudio datus eēm.Certe ad abijciēdos codices
dolor ille ſat viriū habuiſſet.Nūc vicem doleo la
tinoꝝ:ante alios noſtroꝝ hominū quibus ſi ille ue
rū dixit turpi diffidentia p̄cluſuꝫ eſt iter ad gl'iaꝫ:
p̄reptūꝗ illud laberij:qui ait.laus eſt publica.Er
go poſt Platonē atꝗ Ariſtotelē de rebus ad oēm
philoſophie partē ſpectātibꝰ.Uarro ⁊ Cicero ſcri
bere auſi ſunt:poſt Demoſthenē de rebꝰ ad eloquē
tiā pertinētibꝰ.Cicero idē.poſt Homerū poetice
ſcribere auſus eſt Maro.Et uterꝗ quē ſequebat̄:
aut attigit:aut trāſcēdit poſt Herodotū ⁊ tucidi
dē Titꝰ liuiꝰ:⁊ Criſpus Saluſtius hiſtorias ꝯſcri
pſerunt ⁊ illos a tergo q̄ꝫ lōgiſſime reliquerūt.poſt
ligurgū ⁊ ſolonē legeſꝗ duodecim tabularū nr̄i iu
riſcōſulti de tā paucis granis inſultos grecoꝝ in
genioꝝ p̄ce adeo effuſis legū ciuiliū tā opimā meſ
ſem in horreū romane reipublice ꝯgeſſerunt:ut in
eo ſtudio facile oñderent ſe victores.Poſt mathe
maticoſ graioꝝ ſcribere noſter nō timuit ſeuerinꝰ.
Poſt illoꝝ q̄tuor theologos nr̄i totidē ſic ſcripſer̄t
ut ſine ꝯ̄dictore ſupauerint.Poſt ſoloſ arabes ſcri
bē nō licebit.Deniꝗ grecoſ ⁊ igenio ⁊ ſtilo frequē
ter vicimꝰ ⁊ freq̄nter eq̄uimꝰ:imo ſiq̄d credimꝰ Ci
ceroni ſemp̄ vicimꝰ ubi aduiſi ſumus:qđ ſi uere de
nobiſ in cōparationē grecoꝝ tātꝰ ille vir dixit:mul
to fidētius in cōparationē omniū aliarū gentium
dici pōt:arabiculis ut uos uelle videmini dūta
xat exceptis.O īfamis exceptio:o ꝟtigo rerū ad
mirabilis:o italica uel ſopita ingenia uel extīcta.
Singulariter ingeniū tuū fleo:hijs anguſtijs cir
cūſeptum.¶ Hec extra ꝓpoſitū oneroſa ⁊ amara
ꝯfuderim ad te credo ⁊ ad finē ꝓpero.Nimis im
petū ſequor:⁊ ſi noris quot ⁊ q̄ꝫ diuerſis interiꝫ p̄
mor curis ſtupeas.Abſiſte aūt mihi de preterito:
aut futuro exp̄ientiaꝫ obiectare ut ſoles:⁊ ꝓbare
uelle aquā:poma:ieiuniū uel fuiſſe uel futuras eē
mearū cauſas egritudinū.Si hoc nēpe ꝓbaueris
victus ſuꝫ:tolle digitū reddo arma.Sed nec ꝓba
ſti hactenus:nec ꝓbabis ut ſpo ſicut ego ꝯ̄riū:nō
tā poſſum ꝓbare q̄ꝫ credere:nō nocuiſſe mihi iſta:
ſed ꝓfuiſſe:exceſſum ꝟo non hoꝝ potius q̄ꝫ cūcta
rum rerum cunctis hoīb9 nocuiſſe ⁊ nociturum
eſſe non ſuꝫ neſcius.Et ad ſummam ſi ut ais Hyp
pocras aquam laudat:tu mihi aliter Hyppocras:
uel ſiq̄d eſt hyppocrate maius apud medicos:po
mis ac fructibꝰ es amicꝰ.Ego exceſſum qđ ſepe re
peto ut uel ſemel audiar in omnibꝰ rep̄hēdēduꝫ
dico.Quocūꝗ te uerteris reſtat inter nos lis ſola
ieiunij:cuiuſ quidē ita tibi perſuade:nullus pōt eē

finis niſi ceſſeris:qđ ſine ullo dedecore ſis facturꝰ
Eſt eni laudabiliꝰ uero vinci q̄ꝫ mēdacio vincē.Et
certe quecūꝗ ſit vior mea ſaltē honeſtior cauſa eſt
¶ Ecce aūt pedetētim vnde digreſſus eram redij.
Jeiuniū nempe ſancta res eſt:⁊ anime utilis ac ſa
lubris ⁊ corpori.Studioſis ꝟo boniꝗ aliq̄d agē
tibus ſecure dicā neceſſaria:ſeu deuotiōis ſtudiuꝫ
ſit:ſeu negociū lr̄arum.Neꝗ eni de athletis aut
foſſoribꝰ agitur:aut de hijs qui pedibus ſitioniaꝫ
baccā terūt.Profecto aūt nō decet virū ſobriuꝫ ⁊
caſtuꝫ ſuū uas incorruptū cum honore ſeruantem
aut virū magnanimū ingenia mollientē.Aut virū
doctum ⁊ ſublimia meditātem ſepe ⁊ multū ad mē
ſam ſedere:⁊ hoc breue tēpus ac labile eq̄s portio
nibus cū uoluptate p̄tiri:quodꝗ comeſſationibuſ
ſupfuerit aut gerēdis rebꝰ aut oratiōi aut phie da
re.Abſit hoc a moribꝰ nr̄is:imo ꝯtra:qđ illis ſup
eſt refectioni corporee tribuēdū.Nō enim corpuſ
hoc ad dominiū:ſed ad ſuitiū aīe nati ſumꝰ ⁊ ſicut
ſeruus dñi:ſic corpus anime reliquijs ueſci debet
⁊ ꝯtentari.Unū nunc etiā locus hic recipit.Quo
tiens putas interfueri colloquijs trāſalpinoꝝ p̄n
cipū ⁊ p̄cipue prelatoꝝ:ubi de moribus nr̄is ſmo
incidit?Sēſi illos inter alia mirari quoſdā quoꝗ
vituperare cenas italoꝝ de quibus in reliquis ex
timatiōes claras atꝗ magnificas ꝯcepiſſent.Jd
ꝗ eo magis indolui quo eoꝝ iuſtaꝫ redargutionē
⁊ platonice ſentētie ꝯſonam intellexi.Nam ⁊ ille
ep̄la ſua quadā ad architam tarentinū cenas men Archi-
ſaſꝗ arguit italicas.¶ Sed tāti ph̄i reprehenſio ta taren
nē facile ſim laturus.Quo aūt aio quātoꝗ putas tinus
audiaꝫ dolore nos a barbaris ſobrietate ſuperari.
Neꝗ ꝟo me fallit ut olim apud maiores nr̄os ro
manos ueteres dico:uſus non fuerit prādiorum:
vnde poeticū illud:hec eadē labēte die ꝯuiuia que
rit:⁊ quid corpori utilius medici diſputēt.Audiui
enim eos ut in multis ita etiā hac in queſtiōe diſ
cordes certe rebus agendis:quibꝰ romani aū oēs
dediti erāt opportuniꝰ rear ad ueſperaꝫ diſtuliſſe:
dies eni actui idoneus:nox intēpeſta ⁊ inactuoſa
eſt:⁊ refectioni aptior ⁊ quieti.Neꝗ enim cenaꝫ
niſi prādio ſuperingeſtā arguo:ſed medici per ma
nus opiniones ſibi mirabiles ac ſilueſtres tradūt:
⁊ a ſtipulantibus gula ⁊ vulgo vnus aliū docet ni
hil peius eſſe ieiunio.Et miraris ⁊ dicis te neſcire
neꝗ audiſſe vnq̄ꝫ ꝯſilia medicoꝝ diuinis aduerſa
eſſe ꝯſilijs:ſeu ꝯ̄ria diuine ꝯditioni.Miror autem
ego nō minus talē virū nō audiſſe:que lippis ⁊ tō
ſoribus nota ſunt:q̄a que diſplicēt pigris ſemp̄ au
ribꝰ hauriuntur.Nolo tibi autē mōſtrare ubi que
ras qđ inuentū doleas.Sꝫ ſi queris inuenies.Jn
multis quideꝫ a diuinis ꝯſilijs diſcordatis:ut qui
corpꝰ tm̄ hoſteꝫ anime atꝗ ergaſtulū cogitatis:in
ieiunio p̄ſertim.Eat ꝟo nūc q̄ſq̄s duras habet vn
gulas ⁊ extirpet errorē tot radicibus ſubſiſtenteꝫ.
Et o utinā ego te qui me a ieiunio diuertere nite
ris poſſeꝫ ad ieiuniū fando ꝯuertere:⁊ uelleſ medi
cinā hac ſaltem in parte dediſcere.Crede mihi vi
ctū te gauderes:p̄ter occulta nāꝗ q̄ꝫ pl'ima corpo
ris atꝗ aie cōmoda vnū certe oculis anteq̄ꝫ annꝰ
elaberet̄ ſumpto in manꝰ ſpeculo videres te viuidi
us coloratū.¶ Proide ut hec tria de quibus bel
lū gerimꝰ recolligā ac p̄ſtringā.Nitar ego ſobrie
tatē in medio poſitaꝫ adipiſci:ſi extremoꝝ alteru
tro pereundū eſt:malim aq̄ pallere q̄ꝫ vino rubere

Malis pomis laborare: ꝙ̃ carnibus: exhauſtuſqꝫ
ieiunio ꝙ̃ diſtentis crapula ꝑire: erit ſaltẽ purius:
erit honeſtius cadauer. Jamqꝫ de inſolita ⁊ pꝛoꝛ-
ſus aliena materia ſatis ſuperqꝫ certatuꝫ eſt. Quod
cũ alio quocũqꝫ ex hijs qui medici tm̃: ⁊ nil ampli
us ſunt nunq̃ꝫ in animũ mihi ueniſſet ut facerẽ iaꝫ
ſolito magis lites ⁊ diſcoꝛdias abhoꝛrẽti. Nã qs
equo animo videat ſua oĩa uaſtari: ſeqꝫ erepto vni
co palliolo nudũ linqui? Quis nõ ad iraꝫ atqꝫ ad
odiũ atqꝫ ad arma ꝓſiliat? Quod patẽter quondam
cũ illis exꝑtus ſum pape medicis quoꝝ ſupꝛa me-
mini. Ex te aũt tale nihil uereoꝛ: cuius ſcientie di-
uitiarũ leuis acceſſio medicina eſt quã licet oli: ut
ſepe multi artes alias iuueniliter ſis pꝛofeſſus: pe-
ne tm̃ abſqꝫ illa modo qualicũqꝫ iudicio maioꝛ eẽs
ac ditioꝛ. Jtaqꝫ uelut opulẽtiſſimi pꝛiſfamilias ⁊
amici fines latiqꝫ ruris ſterilẽ angulũ ſecurus in-
gredioꝛ: ⁊ pꝛoculco: obſtãteſqꝫ rubos falce reſeco.
pꝛope cupiens ut tui eſſe deſinãt: qui te hijs impli
citã a cultu arui felicioris ĩpediũt ⁊ auertunt. Ut-
cũqꝫ res caſura ſit interim dum tu bellũ inſtauras
ego adero. Sepe ꝯgreſſus bellantiũ ⁊ ꝑ̃ſentes vul
tus ſequeſtri pacis ⁊ ꝯcoꝛdie fuerunt. Facile foꝛſi-
tan dũ ultro citroqꝫ acies inſtruitur pax erit. licet
eni aliter atqꝫ aliter tu a medicis ego adeo ambo
tm̃ vnũ uoluimus: ut quodcũqꝫ ſcilicet vite reſtat
ſanus degã: quo vita ipſa ſit letioꝛ longioꝛqꝫ: ꝙ̃ꝙ̃
cuꝫ diu ſiqd eſt hic diu diſtulerimuſ moriẽdũ ſit.
Uale Euganeo in rure febꝛicitans ſcripſi ut tãtiſꝑ
febꝛis obliuiſcerer. xv. Kal. Decemb.

ℭ Explicit liber. xij.

ℭ Jncipit Liber. xiij. Ad magnificuꝫ Nicolaũ mar-
chionem eſtenſem Ferrarie dominum: conſolato-
ria ſuꝑ fratris moꝛte. Epiſtola. i.

b Eu mihi duro nimiũ ⁊ viuaci:
ergo ego infelix ⁊ ſiniſtro natꝰ ſi
dere in hac miſera ⁊ fugaci vita
tãdiu ideo reſeruatꝰ ſum ut letũ
aut dulce nihil ſentiens triſtia ⁊
amara cũcta perpetiar: ad hoc
Sa-tyricꝰ ſolũ viuo ut q̃tidie amicoꝝ ⁊ cha
roꝝ moꝛtes audiã: utqꝫ ait ſatyricus multis in lu-
ctibus inqꝫ ꝑpetuo merore ⁊ nigra ueſte ſeneſcam
per oẽm vitã flendo fatigatus. Nulliꝰ deiceps ho-
miniſ moꝛtẽ flere decreuerã. Jdqꝫ ⁊ ꝓfeſſioni mee
debitũ ⁊ etati rebar: ſed nimis ad viuũ tãgit doloꝛ
heu vir clariſſime. Amiſimꝰ imo ꝑ̃miſimus tu fra-
trẽ amantiſſimũ atqꝫ optimũ: ego dignitate dñm
mitiſſimũ charitate filiũ obſequentiſſimũ: q nullis
omnino meis meritis: ſed ſola ſui nobilitate animi
me ut noſti ſic amare dudũ ceperat nec tm̃ amare:
ſed colere ut ego ipſe ⁊ gauderẽ uehemẽtiſſime ⁊
mirarer nõ minus: vnde illa tãta dilectio: tantaqꝫ
ueneratio in tãta ſtatus: atqꝫ etatis imꝑitate. So-
let eni illa etas hanc fugere uel hoꝛrere. Jlle vͦ nõ
ita. Memini: neqꝫ vnq̃ꝫ obliuiſcar: neqꝫ obliuiſci
debeo. ut hoc ipſo anno dũ Romã petens caſu: il-
lo terribili retardatus apd̃ te: quo me foꝛs mea in
hoc ſaltẽ placata detulerat: qui mei curã non quaſi
alienigene paruiqꝫ hominis: ſed ut magni cuiuſpi
am viri tuo de ſanguine ſuſcepiſti: dura ⁊ graui: ⁊
ut publice creditũ fuit: ultima egritudine laborarẽ
qbus ſmonibus qua pietate: quo vultu per ſingu
los dies ter aut quater ad me viſendũ illa felix ⁊

bñdicta aĩa ueniebat. Quaſ mihi aſſidue ꝯſolatio
nes: quas oblatiões: que lenimẽta doloris affere-
bat uoce illa humili ac benigna ut pꝛegaudio ⁊ ſue
admiratiõe virtutis meũ ipſe incõmodũ vix ſenti-
rẽ. Sileo e longinquo ſalutationes amiciſſimaſ: ſi
leo nũcios cũ muneribus ⁊ munus oẽ vincentibuſ
ſuauiſſimis atqꝫ honorificẽtiſſimis litteris ad me
miſſos: qd̃ eſt ſũmũ: dico floridũ adoleſcẽtẽ mori-
bũdo ſic aſtare ſeniculo: hei mihi nõ credebaꝫ nec
credibile erat ipm̃ ante me mori debere: neqꝫ acci-
dere potuiſſet ſiqs eẽt oꝛdo rerũ humanarũ. Acci-
dit autẽ: quia nullus hic oꝛdo eſt: nulla ꝯſtãtia: nul
la ſtabilis aut certa iucũditas: ſed ꝯfuſio ⁊ laboꝛ ⁊
doloꝛ ⁊ gemitus: a quibus nulla foꝛs homiſ: nulle
opes: nulla liberat altitudo. Dãnũ quidẽ tuũ nr̃m
qꝫ omniũ qui te illũqꝫ dileximus. Neqꝫ diſſimulo
neqꝫ vͦbis iminuo. Magnũ ꝓfecto rarũqꝫ ⁊ eximi
um vite decus: ac ſolatiũ ad tempꝰ amiſimꝰ: quod
non flere etiã ad tẽpus ⁊ deſiderare nõ poſſumus.
Sũt tm̃ ⁊ magnis angoribꝰ inuenta remedia: de q-
bus agere nõ bꝛeuis epl̃e ſed libꝛi mã ſit ingentiſ.
ℭ Unũ hoc pꝛo tẽporis bꝛeuitate ſufficiat. Siqui Cicero
dẽ pꝛo nobis dolemꝰ occurrit ciceronianũ illd̃ ſem
per in hijs caſibꝰ repetẽdũ. Suis icõmodis graui
ter angi nõ amicũ ſed ſeipꝫ amãtis. Si aũt ꝓpter
illũ uanꝰ eſt doloꝛ: nõ ſolũ qꝛ irreparabilis eſt euẽ-
tus: ſed etiã quia fauſtus utiqꝫ illi eſt: audebo eniꝫ
dicere: qd̃ uerũ credo qꝛ fratri tuo nihil mali imo
multũ boni accidit. Quis eni oculi noſtri illuꝫ an-
xie requirãt. Jlli tm̃ ꝓculdubio bene eſt tã nobilis
animꝰ tã mitis atqꝫ innocẽs vita fuit: ut ſperari de
eo aliud nõ poſſit. Uiuit ille qui mori oculis homi
nũ viſus eſt: imo nũc viuere incipit: hec eni ut ſapi
entibus placet: que dicĩ vita moꝛs eſt. viuit inq̃ꝫ ⁊
cum creatore ſuo cũqꝫ angelis eius ac beatis ſan-
ctoꝝ hominũ ſpiritibus: euo fruĩ beato ereptꝰ mũ
di ꝑiculis ⁊ ludibꝛio foꝛtune. Neqꝫ ſi reditꝰ pateat
reuerti uelit. Gaudet eni laborẽ ꝑmutaſſe cũ rege
cũ ſecuritate foꝛmidinẽ: cũ felicitate miſeriã. Naꝫ
licet ⁊ dum nobiſcũ erat felix: uidereĩ uere tamen
nemo hic felix ut doctiſſimis viſum eſt. felix ergo
ille: nos miſeri dũ hic ſumꝰ. Quocirca merẽ hoc Cicero
eiꝰ euẽtu vͤeoꝛ: ut apud Ciceronẽ ait Lelius ne iui-
di magis ꝙ̃ amici ſit. Et ille quidẽ nũc ut mea hẽt
opinio recoꝛdaĩ nr̃i: ſuoſqꝫ oẽs in qbus: qꝛ ita ſibi
placuit ego me numero ſed in ꝑ̃mis tm̃ taleqꝫ ger-
manũ quẽ ſemꝑ vnice dilexit: eo nũc amat ardẽtiꝰ
quo eterno ꝓpinquioꝛ eſt amori. Nõ ſumꝰ eni: deo
gratias de illoꝝ grege qui putãt aĩas cũ coꝛporibꝰ
interire. Jn nr̃a igitur ⁊ nr̃oꝝ moꝛte immoꝛtalitas
aĩe: ⁊ reſurrectio coꝛporũ nos ſolãtur: quarũ ꝑ̃ma
ꝯſolatio ⁊ phis fuit. Altera nobis eſt ſolis: de qbꝰ
ſi ĩpetũ atqꝫ ardorẽ animi ſeq ueli longus ero. Sꝫ
nõ poſſum. vires eni mihi coꝛporee nulle ſũt. Ne-
qꝫ eni poſtq̃ꝫ a te ⁊ ab illo: heu ultimũ diſceſſi: ulluſ
mihi ſine grauibꝰ moꝛbis actus eſt dies. Jtaqꝫ vix
hec ipſa perſcripſi. Cõfido aũt de ſapiẽtia ⁊ magni
tudine animi tui: ꝙ ⁊ hũc caſum quo tibi iã nullus
acerbioꝛ euenire põt: ⁊ humana oĩa alta ⁊ inuicta
mẽte tolerabis: ⁊ ĩgruẽtẽ ſenſibꝰ triſtitiã inſita le-
niẽs virtute in oĩbꝰ diuine ꝯfirmaberis uolũtati ⁊
tecũ ĩ ſilẽtio cogitabis celeſtẽ ꝓuidentiã a qua taꝫ
multa ⁊ tã grandi recepiſti tibi hoc nunc licet ama
rũ guſtui bonũ tm̃. ⁊ ꝯſideratis mũdi malis ſaluti-
ferũ foꝛſan ⁊ optabile tribuiſſe. ℭ Hec tibi manu

tremula humētibuſqꝫ oculis ſtatim ſcripſi cū hac
ipa hora ad me rumoꝛ meſtiſſimꝰ ꝑueniſſet:ita ego
eger triſtis deſolatꝰ ꝯſolari alios nitoꝛ:ꝑinde ſiccā
de lachꝛyme:cōpꝛimēda ſuſpiria:calcādus doloꝛ:
hoc excellētiā tuā decet que ſi uera eſt nihil illi ar
duū videt:poſiti in excelſo eſtis o ꝑncipes domi-
niqꝫ terrarū:ut exemplo alijs ſitis: uos oculi oēs
intuent:oēs aures audiūt:lingue oēs loquuntur:
oēs nr̄i actus ⁊ vba penſantur. Enitēdū ſummo uo
bis eſt ſtudio ne plebeium aliquid aut vulgare loq̄
mini:ne quid depꝛeſſum atqꝫ humile ſentiatis:ſed
magnifica oia ⁊ excelſa:neu uos ullis impulſibus
foꝛtuna deijciat:nec inclinet quidē:que in uos quo
maiores eſtis:eo ſepe maiori accingitur apparatu
fruſtra autē hoc inter homines faſtigium poſſide-
tis:niſi ſereniores ⁊ altiores animos ceteris hoibꝰ
habeatis:laborioſum fateoꝛ:ſꝫ uera gl'ia ⁊ magnꝰ
honoꝛ ſiue multa induſtria ⁊ magno nō querit la-
bore:hic loquēdi utinā ⁊ dolendi finē facio. Spe-
rans te qd̄ poſceris tua ſponte facturū:utqꝫ ita ſit
affuſus ego ⁊ omnes qui tuum nomen diligimus
obſecramus. Chꝛiſtus conſolatoꝛ optimus te ſole
tur ⁊ conſeruet in gratia ſua. Arquade Nonis au
guſti mane.

¶ Ad Philippum de maſerijs militem regium ⁊ cy
pꝛi cancellarium ſuper communis amici moꝛte ſi-
militer ꝯſolatio ⁊ lamentum. Epl'a. II.

Ontē lachꝛymarū de meſtiſſimi animi ſca
F tebꝛis per hos oculos erumpētem:tua ſi-
mul excitauit ⁊ compſſit epl'a:tā uarie me
um quocūqꝫ tibi libuit coꝛ egiſti: ut clarū faceres
qd̄ a diſertiſſimis viris accepimꝰ:omnipotentē ut
ſic dixerim eſſe facūdiā. Ita meū ⁊ totiꝰ italie gra-
ue dānū ⁊ irreparabile mihi in oculos ingeſſiſti:
ꝙ niſi ꝯfeſti aſprimo vulneri leuiſſimā medicinā
docta manꝰ adhibuiſſet:facile ibecillē ſpūſ ⁊ ꝯfixū
abditis aculeis dolori doloꝛ abditꝰ extixiſſet. Quis
eni nō dicā tāta amicitia ⁊ affinitate ꝯiūctꝰ:tot ob
ſtrictꝰ meritis: ſꝫ qcūqꝫ niſi hoſtis hūanitatis nr̄i
Jacobi obitū effuſo gemitu nō lugēt? Ereptū ter-
ris hoſpitē vtutū:vnū ex pauciſſimis q iā nr̄o euo
ſupant: ⁊ in ipſo flore etatis extictū nr̄e decꝰ ꝑſce
ſpecimē militie.uere quidē non me fallit amoꝛ ⁊ ſi
ualde amē moꝛs illiꝰ meſta eclipſi militie lumē ꝑſ-
ſit. Nā quis illo vioꝛ miles:aut qs rectioꝛ:qs ino-
cētioꝛ:quis iuſtioꝛ:qs pꝛo uarietate reꝝ animoſioꝛ
ac mitioꝛ: ⁊ humilitati magnanimitas ⁊ magnani-
mitati iūcta ſtupebat humilitas:inſolite ſimul ha-
bitare. Claritatē ſanguinis moribꝰ illuſtrabat:quē
nā generoſum fecerat uere virtꝰ nobilē faciebat ꝑ-
fectūqꝫ ⁊ vndiqꝫ ꝑpolitū ne ul' ſibi ulla militaris la
us ul' nr̄o virtutū iopi ſeculo:qd̄ de Demetrio ſuo
Seneca De metrio — ait Seneca:aut exēplū aut ꝯuitiū deeſſet. Fuit quē
excelſo calle operū multi ad gl'iam ſeq uellēt:pau-
ci poſſent:virtutē illā heroicā etiā hoſtes uenera-
bātur. Et qui eū oderāt illā odiſſe nō poterāt. Bo-
Uirtus — ni illā amabāt. Mali mirabant. hēt enim virtꝰ hoc
iſitū:bonos in amorē ſui:malos in ſtuporē trahit.
Talis ille vir fuit. Nihil ꝓꝛſus illi defuit:niſi vita
longioꝛ dicat aliqs. Ego autē nullā bꝛeuē vitā di-
co que ꝑfecto virtutū munere functa eſt. Non re-
fert quāto in ſpatio ꝑcioſa explices:nec theſauro ꝑ
cium auget archa ingēs:nec iminuit anguſta. Illiꝰ
vite tēpꝰ additū uobis ꝓfuiſſet:atqꝫ oibꝰ qbꝰ ille ul'
carꝰ fuit uel utilis ad exēplū:ſibi autē ad qd niſi ad
ꝑiculū ac laborē? Oia ꝑfecit que ad vam gl'iā ꝑti-
nerēt:pl'a facere poterat nō maiora. Ea fuit in iu-
uētute grauitas:in grauitate iucūditas:in iucūdi-
tate ſeueritas:in ſeueritate clemētia. Ea demū vir
tꝰ in aio:in ꝓpoſito ꝯſtātia:in ꝯſilio acumē:in ꝑſen
tibus circūſpectio:in futuris ꝓuidētia:i ꝯuerſatio
ne ſuauitas:in vbis fides:in rebꝰ atqꝫ actibꝰ indu-
ſtria:cū amicis charitas:cū hoſtibꝰ leue odiū atqꝫ
placabile:cū ſuꝑioribꝰ obſequm:cū ſubiectis hūa-
nitas:cū oi genere hominū iuſtitia. Nihil illo leui
us inermi:nihil duriꝰ armato:nil ad irā tardiꝰ: nil
ꝓmptiꝰ ad ueniā:ut qui nūqꝫ niſi pacis ſtudio bel-
la ſuſcipet. ¶ Dulce mihi ⁊ amarū eſt ml'ta de illo
quē dilerimꝰ:imo vo quē diligimꝰ tecū loq. Et ſi
de qbuſdā ignauis potētibꝰ qdam lōgas hiſtorias
texuerūt opulētiā admirati:quātꝰ de hoc liber te-
xi queat ab illo ꝑſertim cui nihil viri huiꝰ icognitū
ſit. Sꝫ hinc calamū luctꝰ frenat. Illic tu mihi māꝫ
abſtuliſti:ſic ꝑſtringens eiꝰ laudes ut ꝓlixiꝰ foꝛtaſ
ſe aliqs laudari meliꝰ certe ac vius nemo poſſit:fe-
lix ille tali ſtilo tātoqꝫ laudatore. felix tali ſubiecto
ſtilus tuus. Ille qdē ⁊ virtute ſua clarꝰ: ⁊ eloquen-
tia tua adiutꝰ diu viuet:imo ꝓculdubio viuet ſem
per cū illo apd̄ quē fons vite eſt ⁊ hic quoqꝫ per fa
mā viuet:deniqꝫ in memoria eterna erit iuſtus. ꝓ-
inde viciſſim ille de tuo teſtimonio:tu de illiꝰ ꝑco-
nio nomē uobis clariſſimū queſiuiſtis. Quē tu eni
ſtilo nō oꝛnaueris: ⁊ quē ſtilū ille ſuis in laudibus
nō diſtū fecerit? Gꝛas tibi nō meo tātū nomie: ſꝫ
bonoꝝ oium:qꝛ qd̄ nec ego ita:nec ut puto aliꝰ po-
tuiſſet laudū eius agrū uberē igenij tui acuto ⁊ lu-
cido uomere coluiſti: ⁊ ſuarū florea pꝛata ubi tutū
magni amoris pijs ibꝛibꝰ irrigaſti. ¶ Ut multa eq
dē ac magna ꝑtereā a te ſcripta magnifice ac fideli
ter enarrata vnū ꝑterijſſe nolueri:qd̄ qm̄ mihi au-
res animūqꝫ te loquēte mira ſuauitate ꝑmulſerat
captare nūc geminā grata repetitione dulcedinē
mens eſt. O felices igit oculi tui qui viderūt que — Alexandria
ab illo viro ante nō multū tēpꝰ apud Alexandriam
geſta ſunt:felix ille etiā an licet expediēs eēt: ⁊ ab
adoleſcētia exoptatū diſſolui: ⁊ eē cū Chꝛiſto:ꝓlō
gatus eſt tamē vite modus donec illa ꝑageret:que
⁊ ſpectāti deſuꝑ res humanas celi domino grata
eſſent: ⁊ per oēs terras fama celebꝛi vulgarentur:
que ⁊ noſtra etas memoraret ⁊ poſteritas cōmen
daret:que demū ⁊ tu lachꝛymas ſcriberes: ⁊ ego
flens legerē:felices quoqꝫ aures tue que audierūt
foꝛtia illa ⁊ ſalubꝛia ⁊ gl'ioſa ꝯſilia:quibꝰ ſi creditū
fuiſſet:hodie quātū ego arbitroꝛ: ⁊ Petrus inclitꝰ — Petrus rex cyꝑ
Cypꝛi rex indigni vir exitus:ſed ſacre memorie vi
ueret:neqꝫ in ꝯuentū malignātiū ⁊ manus impias
incidiſſet. Et nūc foꝛſitan ſub eodē Petro rege tuo
militans Jacobꝰ frater nr̄: nec dū fato functus ut
quē pius aleret laboꝛ ſanctūqꝫ exercitiū uegetaret
imo quidē regi eterno ambo pariter militantes ꝑ
oriētē ac meridiē Chꝛiſti nomē attollerent: ⁊ chꝛi-
ſtianitatis fines atqꝫ imperium ꝓlatarēt. Jāqꝫ nō
tm̄ Alexandria:ſed mēphis ⁊ Antiochia ⁊ Dama-
ſcus ⁊ Babylon chꝛiſtianoꝝ eēnt. Chꝛiſti nēpe ſūt
oia:nec deꝰ nr̄ bonoꝝ indiget nr̄oꝝ. Nobis quere-
bat: ⁊ queſitū nobis qcqd id erat ⁊ nobis amiſſū
eſt. Chꝛo eniꝫ ꝑter coꝛ humanū qd̄ vnice ꝯcupiſcit
nihil dari pōt nihil eripi. Nobis inqꝫ paucoꝝ vir-
tute quoꝝ tu etiā pars fuiſti illa nobilis ciuitas da
ta erat. Nobis multoꝝ ſeu ignauia ſeu perfidia ere

pta eſt:nec minus pudoris attulit amiſſa ꝙ capta
decoris attulerat.Sed ſic eunt fere res moꝛtaliũ.
Raro ſanũ ꝯſiliũ ꝯdictore caruit. ¶ Jta dũ in ſuã
quiſqꝫ libidinẽ nõ in cõmune bonũ nitiť quotidia-
nũ in ꝯcilijs malũ melioꝛ pars maiore ⁊ numero
ueritas victa eſt.vicit auara barbaries:vicit vilis
amoꝛ pꝛede:vicit interrũpende paululũ metus uo
luptatis:virtus nuda ⁊ icomitata ſuccubuit.Jtaqꝫ
onuſti pꝛeda ad quã ſolã uenerant religiõe ſimula
ta.oneratiqꝫ autẽ obrutiqꝫ dedecore abierũt omiſ
ſo neglecto fidei negocio quo neſcio an ullũ gl'ioſi
us ab auoꝝ memoria cogitatum ſit:hec hactenuſ.
¶ Unũ anteꝙ deſinam attingẽdũ eſt:⁊ tue ꝓba-
tiſſime fidei teſtimonium perhibendũ.Tu quidez
vir egregie amicũ e medio ſublatũ nõ ſolum ligua
et calamo affectũ animi teſtantibꝰ dulci pietate ꝓ-
ſequeris:ſed ſupſtites etiã natos memori charita-
te cõplecteris bonã utiqꝫ teqꝫ rez dignã agis. Ne
qꝫ mihi neqꝫ cuiꝙ ſuoꝝ dubitatio ulla eſt quin ta-
lis amici filios tuos ducas.Cuiꝰ enim radix eſt ꝓ-
pꝛia ⁊ rami ꝓpꝛij ſint opoꝛtet.fuit vir ille uſqꝫ in fi
nẽ tuus:neqꝫ ut auguroꝛ vnꝙ magis ꝙ nũc eſt qñ
ſcilicet iexhauſto ſũmi amoris fonte ꝓfuſus totus
Dauid eſt charitas.Certe Dauid rex filio Jonathe:a quo
dilectũ ſe fuiſſe meminerat ꝙuis ꝑſecutiões mul-
tas ab illius patre ꝑpeſſus ſeſe ꝓbuit indulgentez.
Maſſaniſſa Et maſſiniſſa rex Numidie ꝑꝑ memoriã africã to
tam ꝓgeniẽ Scipionũ miro amore uſqꝫ ad ultimã
coluit ſenectutẽ. ¶ Sed iam ſatis eſt frenabo ipe-
tũ.Alioquin nullus erit flendi modus. Tu me fle-
tu madidũ flere uberius:tu me fletu exhauſtũ:fle-
tũ compꝛimere docuiſti.Jn dolore tibi parui:cur in
ꝯſolatione non pareã? Conſolaboꝛ:qꝛ tu iubes:⁊
qꝛ neceſſe eſt.Stultus eſt eni luctus lõgioꝛ ⁊ lugẽ-
ti dãnoſus:⁊ illi inutilis qui lugeť. Nõ cõmittam
ut ꝓpter meã multiplicẽ miſeriã illius moꝛte ꝯctã
letã illã felicẽqꝫ aiam gemitibus ampliꝰ turbẽ me-
is:ſuarum iã virtutũ laurea coronatã de vitijs at-
qꝫ inuiſibilibus hoſtibus in arcu ethereo trium-
phantem.Tu viue:⁊ defuncti ⁊ ſupſtitis memoꝛ.
Uale.Patauí:ꝑdie nonas nouembꝛ.

¶ Ad Joãnẽ aretinũ de ſcribẽtis origine.Epl'a.III.

Jnoti hominis ſed noti nois epl'am libẽs
legi:fuit Joannes alter aretinus quoqꝫ cũ
quo longa mihi uſqꝫ ad illius vite exitũ ac
fida ſemper ſtetit amicitia. Joannis igitur aretini
ad nomẽ in auribꝰ meis olim crebꝛo dulciter ſoli-
tũ ſonare:longo uelut e ſomno exꝑrectus caput at
qꝫ aium erexi:grataqꝫ mihi cari capitis memoria
renouata eſt.Jn hoc altero Joanne delectauit me
fateoꝛ nobilis indoles:⁊ ſenilis in iuuene caniqꝫ
ſtili grauitas. Sed ſuꝑ oia hic affectꝰ:⁊ hic amoꝛ
erga hominẽ neſcio:an aliquando viſum ac certe
nõ cognitũ:qui ꝓfecto tãtus eſſe nõ poſſet in te ali
qua mee virtutis opinio decepiſſet.Erroꝛ ingens:
ſed honeſtus:⁊ in tua pꝛeſertim etate laudabilis.
Quoſdã nempe nõnunꝙ falſi nomis ſono ac ſplẽ
dore excitos relictis a tergo quos pꝛo ducibus ſe
quebantur ueram ꝑduxit ad gloriam. ¶ Optas ⁊
optãdo oras ut familiaritate mea ſterili quidez:⁊
uel vnica te digner epiſtola:quã te ut theſaurũ ſan
ctaſqꝫ reliquias ſeruaturum ſpõdes:ad tuũ ut ais
tueqꝫ poſteritatis longũ decus. Nõ ſuz amice:vñ
hoc ſperes paucoꝝ eſt ut noſti quibus ſcripſerit fa
mam dare:horũ ego de numero non ſuz.Quomo
do enim alijs dez qδ mihi nõdũ tãto ſtudio queſi
ui.Scribo tñ non ut te glorificem:ſed ne ſpernaz.
Et ſcribo inter anguſtias magno rerũ circũuallatꝰ
exercitu qδ ut tibi ſit gratiꝰ.Jaz me tẽporis penu-
ria parcũ facit.Nõ hoc tamẽ impediet quominus
ad id tibi rñdeam qδ tã obnixe flagitas an ſcilicet
aretij natꝰ ſim.Jd eni te auguroꝛ audiuiſſe.Et ita
hoc queris quaſi magnos hinc titulos queſiturus
pꝛie.Et claroꝝ certe hominũ origines terras in q-
bus oꝛti ſunt per ſe licet ignobiles oꝛnãt fateoꝛ:at-
qꝫ nobilitant.De Homero qdẽ dubitatio uetꝰ eſt:
⁊ multis indeciſa lis gentibus:dũ vnaqueqꝫ illuz
ſibi vindicat:⁊ tãti ciuis gl'iaz ad ſe trahit. Ad qδ
ꝯſtat ſic naſcẽdo pythagoras quidẽ Samon:ꝑenẽ
Bias.Miletũ Thales.Abderã Democritꝰ:claço
menas Anaxagoras. Calcedonem Xenocrates:
Eleani çeno.Stragiriz Ariſtoteles.Leſbẽ Theo
phꝛaſtus:⁊ ex noſtris arpinũ Cicero:⁊ qui tũc au
des dicebatur inopem ⁊ anguſtũ Mãtue viculum
Uirgilius.Tagaſtũ Auguſtinus.ſtridonẽ Hiero-
nymus honeſtauit. Sed neqꝫ aut hoꝝ ego rurſus
ex numero ſum:aut patria tua ut ſit nobilis vnius
cuiuſqꝫ homis eget auxilio quã ab ipſis Romani
imperij ꝑmoꝛdijs inter tria etrurie capita nũera-
tã legimus. ¶ Quãdo vo tã anxie me rogas plus
etiam aliqd ꝙ interrogas reſpõdebo. Nõ ſolum
ergo aretij ſed in vico intimo ciuitatis illius qui oꝛ
tus vulgo diciť:heu flos aridus ⁊ fructꝰ iſipidus
natꝰ ſatuſqꝫ etiam fui.Florentinis qdẽ parentibꝰ:
ſed in exiliũ actis:ea ſcilicet tẽpeſtate:qua meliorẽ
partem expulit qui creber nr̃is in urbibꝰ mos eſt:
noſtriqꝫ naufragij ptez alterã Bononia altero pio
gremio fouit aretiũ.Addã huic hiſtorie quod ha-
ud grauati te lecturũ ſpero.Anno igiť iubileo Ro
ma reuertenti atqꝫ aretio tranſeundi qdam nobi-
les ꝯciues tui qui me comitatu ſuo dignũ cẽſuerũt
duz extra menia urbis adducerent ignarũ me per
illũ deduxerũt vicũ:atqꝫ inſcio ⁊ mirãti domũ il-
lam oñderunt in qua natus eſſem: haud ſane am-
plã ſeu magnificam:ſed qualis exulẽ decuiſſet:di-
xerũtqꝫ inter multa vnũ:qδ apud me ut Liuij uer
bo utar plus admirationis habuit ꝙ fidei:uoluiſ-
ſe nonnunꝙ dominũ domus illius eã amplificare
publiceqꝫ pꝛohibitũ:ne quid ex ea ſpecie mutareť
que fuiſſet qñ hic tantillus homũcio tantuſqꝫ pec-
catoꝛ intra illud limen in hanc laborioſam ⁊ miſe-
ram vitã uenit.Pꝛoinde illa digito tui ciues oſten
dũt pluſqꝫ aduene pꝛeſtat Aretiũ ꝙ Florentia ſuo
ciui.Sed hec ⁊ alia grauiora ferenda eſſe foꝛtiter
ſcio:⁊ amara dulcibus pẽſanda:ꝙuis illa ꝑpõde-
rent.Et ſic facio cum pꝛo alijs multis:tuz pꝛo hoc
vno nominatim deo gratias agens:qui hũc mihi
animum ⁊ hanc mentem dedit. ¶ Habes qδ que-
ſiſti:vicit occupationem ⁊ tarditatẽ meam tue ꝑ-
cis efficacia.Reliquũ eſt:ut ſi amicitiam nr̃am cu
pis:non me deinceps videbitis ⁊ nõ meis laudibꝰ
oneres.Qδ mereoꝛ facito. Ne me vnge ſed pun-
ge:ſcinde:ure:increpa.Non etati debituz ſed vite
pꝛona eſt materia.Nemo ad talia nõ diſertus fue
rit.Auditũ tibi meũ nomẽ.audita ⁊ vitia ſint opoꝛ
tet.Jndignũ laudare irritus ⁊ magnus eſt laboꝛ:
deniqꝫ ſi me amas cum alijs de me ut libet:mecuz
ut poſtulo:⁊ ut te meqꝫ pariter dignũ eſt. Ne tu vi
uo mihi pangericũ cane:ſed ſatyrã.Uale arquade
inter colles euganeos.v.idus ſeptembꝛis.

¶Ad eundem. Epiſtola.IIII.

D Eſiderium reculaꝛum noſtrarum alte tibi inſitum cerno. Nec me ideo doctum: ſʒ te pium noſtriqꝫ amantem noſcendiqꝫ auidū reoꝛ: dicis te habere epiſtolas meas multas:ueliʒ omnes ⁊ maxime coꝛrectas habeas: neqꝫ vnq̄ꝫ per me ſteterit. Idqꝫ ipſum ⁊ de alijs ueliʒ. Ad hec cū cta nr̄a vulgaria: ⁊ ſiquid eſt poeticum collegiſſe te ſperas: ſed id mihi difficile eſt creditu. Ceteruʒ illis ante alia neceſſariam eſſe coꝛrectioneʒ exactiſſimam ſentis: que a diuerſis ut auguroꝛ hijſqꝫ nec intelligentibuſ mendicaſti. Sunt aliquot pꝛeterea libelli: qui te foꝛſitan delectabunt. Ego certe tuam indolem ſtudiumqꝫ meis vigilijs adiutum iri: ſi qua foꝛs tulerit gaudebo: hec hactenus. Epiſtolā tuā rure abiens dimiſi: neqꝫ ſat memini: an qd aliud rn̄ſi indigum attuliſſet. Uale ⁊ inſignem rhetorem: virūqꝫ optimum Petrum noſtrum: ut ſaluere iubeas queſo. Pataui.iiij.nonas Januar̄.

¶Ad donatum apēnigenam grāmaticum cū libello quodam ſibi inſcripto. Epl̄a.V.

H Abes en amice iam tandem expectatū ꝓmiſſumqꝫ libꝛum paruuʒ de materia ingēti mea ſcilicet ⁊ multorum ignorātia. Quā ſi ingenij in incude: ſtudij malleo extendere licuiſſet: crede mihi camelli aut elephantis in ſarcinam excreuiſſet. Nam que latioꝛ loquendi area? Quis campus ingentioꝛ: q̄ꝫ humane tractatus ignorantie: ⁊ p̄ſertim mee? Ita v̓o hunc leges: ut me an̄ focum hibernis noctibus fabulātem audire ſoles ⁊ qua impetus fert uagantē. Liber quidem dicitur: colloquium eſt: nil de libꝛo habet p̄ter nomē: non molem: non oꝛdinem: non ſtilum non deniqꝫ grauitatem: ut qui curſuʒ a pꝛoperante in itinere ſcriptꝰ ſit. Sed ideo libꝛuʒ appellare mens fuit: ut paruo te munere magno: ſed nomine ꝓmererer: ſiſuſ licet nr̄a tibi oīa placere: tm̄ ita te fallere cogitaui. Eſt ⁊ inter amicos hic fallendi uſus: pauxillum pomoꝝ uel exiguum obſonium miſſuri: uaſe argēteo incluſum candido lintheo obuoluimus. Nec plus nempe qꝺ mittitur: nec melius: ſed accipienti gratiꝰ honeſtius fit mittenti. Sic ⁊ ego rem paruaʒ pulchꝛo uelamine honeſtaui. Cūqꝫ epiſtolam poſſum dicere: libꝛum dixi. Qui tibi non idcirco vilioꝛ fuerit: ꝙ litturis ⁊ additionibus plurimis intertextus: ⁊ pleno vndiqꝫ margine circūfertus eſt. Et ſi eniʒ oculis demptū aliquid ſit decoris animo tm̄: tantū dē gr̄e additum videri debet: ꝙ hinc uel maxime te mihi familiariſſimū intelligis: cui ſic ſcribaʒ: ut additiones ac lr̄as: ceu totidem ſigna familiaritatis ac pignora dilectionis aſpicias. Nec pꝛeterea dubitare poſſis meum eſſe qui ⁊ manu mea oliʒ tibi notiſſima ſcriptus: ⁊ quaſi de induſtria tot cicatricibus defoꝛmatus ad te ueniat: memorans tale aliquid de Nerone pꝛincipe ſcripſiſſe ſuetoniū trāquillum: uenere inquit in manus meas pugillareſ libelliqꝫ cum quibuſdā notiſſimis v̓ſibus ipſiꝰ cirographo ſcriptis: ut facile appareret non tranſlatos aut dictante aliquo exceptos: ſed plane quaſi a cogitante atqꝫ generāte exaratos: ita multa ⁊ deleta ⁊ inducta: ⁊ ſuperſcripta inerant. Et hec quidem ille. Nil tibi nunc aliud ſuʒ ſcripturus. Uiue mei memoꝛ ⁊ uale Pataui idibus Janua. mei doloris in lectulo hora noctis vndecima.

Trangllus ſuetonius

¶Ad Antoniū ſupꝛadicti Donati filium de vitādis atrium erroribus. Epl̄a.VI.

I Itterulā tuā fili ſimulqꝫ munuſculū recepi pyra ſcilicet q̄lia nulla qdē ut arbitroꝛ tellus fert: niſi italia magna ut Maro ait: parēs frugū utrūqꝫ mihi ꝑgratū fuit. Noli tm̄ hāc te curā ampliꝰ inſumere: vis foꝛtaſſe ueſtigia p̄ris tui ſeq: qui mihi qꝺ hēt quodqꝫ nō hēt libētiſſime largiretur. Bn̄ qdē feceris eum in oībus ſequendo. Nunq̄ꝫ eo duce a recto calle virtutis aberrabis. Habes eni p̄reʒ adhuc tibi foꝛſitan ꝓpter tuos annos incognitū: ſed cognoſcūt eū alij quoꝝ ego ſuʒ vnus. Illū ergo ſequere. Illū cole. Illū obſ̄ua. Illi crede bonū te ad poꝛtū diriget. Neqꝫ deſpicias qꝛ non eſt medicus: aut dialecticus loquar. Philoſophi eni ueri nulli uſq̄ꝫ: dialectici aūt paſſiʒ multi ſunt. Eſt certe qui adoleſcentie tue paſſionibꝰ medeat̄: ⁊ falſas opiniones qbꝰ illa etas abūdat uerarū falce ꝯcluſionū reſecet teneriſqꝫ p̄coꝛdijs ueraſ inſerat ſententias. Eſt mihi crede tuus genitoꝛ vir bonus ⁊ lr̄atꝰ ⁊ pꝛudēs: ⁊ ut bꝛeuiter dicā. Eſt qꝺ ait flaccus ad vnguē factus hō: tuiqꝫ amātiſſimus ſuꝑ paternū etiā amorē: q̄ꝫuis tibi foꝛtaſſis iterdū aliter videat̄. Nā neqꝫ blāditie p̄rem decent: neqꝫ ꝓſunt filio. Et ſi v̓o te illū in oibus alijs ſequi ueli in hoc vno noli. Neqꝫ eni a te iſta: neqꝫ a tua facultate: neqʒ a tua etate reqrunt̄. Stude mō: ⁊ viriliṫ age: teqꝫ ipſum attolle alis ingenij ſtudijqꝫ: inqꝫ hoc p̄rem nō tm̄ ſequere: ſʒ trāſcēde: vici enim a te cupit. Magnum iter acturus es. Nihil ut ait Comicus loci eſt ſegnitie neqꝫ ſecoꝛdie: de artibꝰ ad quas te ꝯtuliſti elice qꝺ tibi utile: quodqꝫ aie moribuſqꝫ tuis ſalutiferuʒ experiris. Reliqua ut uenenū abijce. Nō loquoꝛ ſine cauſa. Amoꝛ tui ⁊ parētis loqui cogit. Nō illarum artium pꝛofeſſores ab infantia uſqꝫ ad id tempus. Etas tua tenera eſt: atqꝫ flexibilis: ⁊ omnis impꝛeſſiōis capax: multe ibi ſunt ſpine: multi laquei: multi vnci: qui facile ibecillē leuēqꝫ animam arripiant: atqꝫ obtentu ſcientie a pietate detoꝛqueant. Multa ibi ſunt deuia. Multa inextricabilia: quibus inſcriptum ſit. hac itur ad cognitionem rerū uariarum. Qua qui pergūt: ueniunt ad ignorantiam creatoris omnium. Blandi itineris ferox terminus de pꝛomiſſa luce ad tenebꝛas peruenire. Iter hoc ſepe inaduertens anima iuuenilis ingreditur ⁊ credula omnium ⁊ cupida. Eſt enim non inficioꝛ animis noſtris: ⁊ p̄ſertiʒ nobili pꝛeditis ingenio diſcēdi ſciēdiqꝫ dulcedo quedaʒ inſita: ſed rōnis imperio moderanda. Multa ſunt enim que neſcire ea demum ſcientia ſūma eſt. Habet ars fere omnis boni aliquid: vis diſcretionis exigitur. Caue igitur fili nunc duʒ tempus eſt: anteq̄ꝫ impliceris: eoqꝫ peruenias vnde non redeas. Spero quidem de tua indole ꝙ ſupꝛa etatem ſcies reiectis uanis apparentibus: exiſtētia ac mā ſura decerpere: ut fias non uētoſus diſputatoꝛ: ſʒ realis artifex ⁊ ad ſummā talis vir qualē pater tuus ⁊ ego ⁊ oēs qui te diligimꝰ expectamus. Cura ut ſis doctus ⁊ ſi potes phūs: qꝺ eſſe aliter nō potes niſi ſapiētiā uerā ames: vis eē ſapiēs ac doctꝰ. eſto piꝰ: amatoꝛ ſciētie: ſed virtutis magis: amicꝰ Ariſtoteli: ſed amitioꝛ Chꝛiſto ſine quo fundamēto: qcqd edificas ꝓculdubio ruiturum eſt. Chꝛiſti aūt inimico eſto hoſtis auerroi: ⁊ lege illū pſalmi locū. Abſoꝛpti ſūt iūcti petre iudices eoꝝ: ⁊ q̄ diuinꝰ ibi loquit̄ Auguſtinꝰ. illō quoqꝫ tibi ꝑſuade ⁊

Flaccuſ

Comicꝰ

in pectus tuuꝫ quãto potes altius demitte:ꝙ niſi
ualde te amarẽ ⁊ ualde tibi metuerẽ:iſta nõ dicerẽ
Neqꝫ ṽo qꝛ ſim doctior:ſed qꝛ ſuꝫ ſenior te moneo
Narrabis tñ hec cum ꝓmũ poteris patri tuo ami.
co meo:⁊ ſi ꝯſiliũ meũ ꝓbat bene erit. Alioqn fac
ꝙ ille iubet qui te genuit.Uale.

¶ Ad Franciſcum quendam adoleſcentem romanũ
rhetorice ſtudioſum. Epl'a.VII.

Ua prior epiſtola que ſerius ad me uenit:
t tui mihi nominis nouũ peperit amorẽ:de
lectatus ſuꝫ ingenio:delectatus ſtilo:⁊ qđ
minime ſoleo iuuenilibꝰ blãditijs atqꝫ affectu iſto:
tã uehemẽti:qui nullo ignoti hoīs ex merito:ſed e
ſola amantis pietate proficiſcitur. Senis amor in
adoleſcẽte ſignũ optimũ. Romana deniqꝫ delecta
tus origine qua nulla ſub celo clarior:aut fuit:niſi
fallor augurio aut futura eſt. Adde ꝙ haud q̃ꝫq̃ꝫ
ſilẽtio obruendũ erat:qꝛ epl'e auctor illius opꝰ eſt:
magnanimi ⁊ inuicti pandulphi: quo nil cariꝰ hẽo
in terris. Altera autem epiſtola ingenteꝫ mihi me-
tum attulerat ac meroreꝫ ſuper morbo graui atqꝫ
ancipiti Petri noſtri rhetoris tui:⁊ amici mei opti
mi. Queꝫ eni tãti viri caſus ad lachrymas nõ mo-
ueret niſi hoſtis eſſet ſcientie ac virtutis? Ita ſane
mihi perſuadeo neminẽ eſſe mortaliũ:qui me ma-
gis illum amet:quem ꝓfundius ſua tangat aduer
ſitas. Cõſternato equidem meſtoqꝫ aio:⁊ humen-
tibus oculis epl'am illam legi:atqꝫ illicet ut iube-
bas:iubebat ⁊ pauor meus mẽtẽ vultum uocẽ ma
nus ambas ad celũ tollens oraui boni oīs aucto-
rem ne adhuc virũ mũdo utilem eriperet: neu me
hoc vite ſolatio ſpoliaret:neqꝫ me illi ſed illũ mihi
ſuperſtitem eterna fatoꝝ lege decerneret. Id enim
uero ſepe me peccatum in amicis alijs:ſed heu uo
ta ſepe irrita fuiſſe meſtus memini. In hoc autem
⁊ ſi ego p̄cator indignus:qꝛ tamen preces in ſe di-
gne ſunt exauditum iri ſpero:eoqꝫ maxime ꝙ mľ-
ti interfluxerunt dies:⁊ nil noui audio. Neqꝫ ṽo
talis viri obitus famam publicam:neqꝫ illa aures
meas ad nil aliud nunc intentas fallere potuiſſet.
Uiuit ergo:ut auguror Petrus meus:⁊ ut diu hic
felix:tandem in celo ſemper felix viuat: Chriſtum
precor. At tu illum ſolare meis ṽbis ⁊ ut ſpes feſ-
ſas erigat:atqꝫ humana ferre ſciat humanitus ad
mone:poſtremo mei memorem ſaluere illum iu-
be ⁊ Uale.

¶ Ad Matheum longum archidiaconuꝫ lacodieñ.
de utriuſqꝫ ſtatu. Epl'a.VIII.

Rat forte dies feſtus ac ſolẽnis quem mi-
e hi ſolẽniorem fecit ac letiorem tuarum ad
uentus ſubitus lr̃arum: dies inq̃ꝫ qui ad
ueſtigia ſaluatoris adoranda reges olim ab oriẽ-
te perduxit. Nunc ad me predulciter ſalutandum
mitiſſimas talis amici lr̃as ab extremo attulit oc-
cidente:videntem omnia Chriſtum teſtor:vix tale
aliquid letius poteram audire. Multos eniꝫ iam
per annos de te certi nihil audieram cũ facies tua
ſemꝑ hijs affixa precordijs inhereret:quam inde
diuellere:nec locis nec temporibꝰ nec fortune vn-
q̃ꝫ licuit aut licebit. dubitabaꝫ tamẽ ⁊ humani mo
re animi metuebam: precipue poſtq̃ꝫ Mediolano
abij:⁊ amicus meus quidam fidiſſimus ꝑgamen-
ſis rebus abijt humanis:qui uoti mei conſciꝰ ſepe
me de tua vita ac ſalute certiorem nunc ṽbo:nunc
lr̃is faciebat. Quis autem nos mortales nã ꝓtu-
lerit:ut neqꝫ immortalitatem ſperare neqꝫ morteꝫ
metuere debeamus:mecum tamẽ ipſe recogitans
p̄ter te ⁊ reuerendiſſimum Philippum olim dum
in curia que romana dicitur:ṽſaremur cauellicen-
ſem:nunc ſabinenſem epiſcopum cardinalem:nul-
lum mihi iam eorum quos a iuuentute dilexerim
ſupereſſe non poteram:fateor non timere:de utro-
qꝫ ſollicitus de te autem eo ſollicitior quo icertior:
⁊ damna mea metiens atqꝫ dinumerans crebroqꝫ
ſuſpirans in ſilentio dicebam. O quid agit nunc il
le carus pater ⁊ amicus tuus. O ſi viuit ⁊ ueſcitur
aura etherea.o ſi bene ſecum agitur:o utinã viuat
⁊ ualeat nec me ſolũ in hac miſeriarum ualle deſti
tuat. Nunc gratias deo de quo timui iam gaudeo
⁊ exulto:non viuum modo illum:ſed incolumẽ au
diens. Feciſti optime ut ſoles omnia qui breui epi
ſtola lõga me ſollicitudine liberaſti. ¶ De meo vi-
ciſſim ſtatu: ſi ſtatus dicitur aſſidue labi: de quo
in parte tuarum litterarum ut ſcriberem poſtulaſti
breuibus accipe. Sum animo per Chriſti gratiaꝫ
quieto ſatis ac tranquillo:⁊ iuuenilibus niſi fallor
pridem paſſionibus expedito:contemptor magnꝰ
omnium qui miratur humanum genus familiari-
ter tecum: ſed in domino glorior: qꝛ licitum mihi
ſpero. Corpore diu ſanus fueram:hoc biennio in-
firmus ⁊ ſepe pro mortuo habitus:viuo tamẽ ad-
huc quantuluſcũqꝫ ſim tuus ut ſoleo. In rebꝰ alijs
pene omnibus ſic eſt mihi ut erat quando ultimuꝫ
me vidiſti:ex quo ſi rite numero hic quartus ⁊ vi-
geſimus annus eſt tempus vite:prope ne dicã ab-
ſentie longum ſatis:potui equidem altiuſ aſcende
re ſed nolui:omniſ mihi altitudo ſuſpecta eſt. Mã
ſi ergo in humilitate mea:id utilius credens: atqꝫ
iocundius ⁊ ad ſummam nulla re ferme auctor ſũ
q̃ꝫ fui niſi tot annis ⁊ aliquot libellis. Mallem ſci
entia ac virtute nulla re imminutior niſi ualitudi-
ne proſpera ⁊ amicis:quos mihi q̃ꝫ plurimos pau
cis annis dura mors rapuit: patientiamqꝫ meam
uehementer exercuit. Aliquandiu Uenetijs mo-
ras traxi. Nunc ſum Pataui in eccleſia reſidens.
Fecit deus inſcio me ut tempeſtiue admodum in-
de diſcederem inſtante inter has urbes hoc grauiſ
ſimo quod nunc ſeuit bello. Futurus ibi ſuſpectuſ
hic ſum carus. Magnas tamen partes temporuꝫ
rure ago:nunc etiam: ut ſemper ſolitudinis appe-
tens ⁊ quietis:lego.ſcribo.cogito.hec vita.hec de
lectatio mea eſt:que mihi ſemper ab adoleſcentia
mea fuit. Mirum tam iugi ſtudio:tam pauca tan-
to in tempore didiciſſe:de reliquo autem nulli ho-
minum inuideo. Nullum odi:⁊ quod ante longiſ-
ſimum tempus ſcripſi. Nullum deſpicio niſi me.
Nunc multos deſpicio:primum me. Fuit igit̃ pri-
ma etas mihi tumore atqꝫ errore iuuenili contem
ptrix omnium preter ſe media autem grauitate vi
rili ſui ſolius contemptrix:hec ultima libertate ſe-
nili ⁊ ſui ipſius ante alios ⁊ pene omnium: niſi
quos virtus clara contemptui eximit: rarum ge-
nus. ¶ Ad hec nullum ualde metuo: niſi ualde
amem. Nihil ualde cupio niſi bonum finem. Tur-
bam famulorum uelut hoſtium fugio:fugiturꝰ om
nes ſi liceret. Id ne liceat etas atqꝫ fragilitas effi
ciunt. Uiſitatores nullo uſquaꝫ receſſu:nullis la-
tebris fugere ualeo:honorificum vite mee tedium
ac laborem. Extruxi mihi in collibꝰ euganeis par
uam quidem ſed decoraꝫ atqꝫ honeſtã domũ. Ibi

reliquias vite qua datur:in pace exigo: ⁊ deffūctoſ
⁊ abſentes amicos tenaci memoria animiqꝫ ulnis
arctius ſemper amplectēs ſingulariter tui memoꝛ
tui cupidus ſi qua foꝛs ſineret. Neue quid te late-
at mearum rerū:ſepe per hos annos a romano pō
tifice atqꝫ imperatore:qnetiam a francoꝝ rege:ali-
iſqꝫ ꝑ̄ncipibus multa cuꝫ inſtantia :ac ſepe magna
neſcio quidē cur:qꝺ̄ ne ob meritū ſed qꝺ̄ magis re
oꝛ fato quodā euocatus eque omnibꝰ hactenꝰ ſur-
dus ſum. Contra multorū enim ſniam ſic expedi-
ens arbitroꝛ libertati . Sed nimis te detineo:pce
oro: ⁊ Uale pataui ad ueſperam epiphanie.

¶ Ad Pandulphū malateſtā familiariter. Ep̄la.IX

e Piſtolā tuam vir clariſſime plenā tue illiꝰ
antique mūdo quoqꝫ iā notiſſime charita
tis:ante nō multos dies accepam: dumqꝫ
⁊ alijs ex cauſis ⁊ ut tibi oppoꝛtunius rn̄dereꝫ di
miſſo rure:ubi libentius multo q̄ꝫ in urbibus habi
to patauū redijſſeꝫ:tibiqꝫ qꝺ̄ placiturū certus erā
de mea ſalute anxio ſcribē meditarer ex longa me
ſcilicet egritudine ꝓpe iaꝫ ſanitati redditꝰꝫ : credo
ut meſtā potius v̇itatem q̄ꝫ letū mendaciū audireſ
celitus effectum:ut me ſubito ad.viij. idus maias
familiaris mea violētiſſima febꝛis arriperet : ꝯue-
nerūt medici ⁊ quos domini iuſſus urgebat : ⁊ q̊s
noſtra trahebat amicitia ⁊ multis altercationibuſ
hincinde habitis noſti morem diffinierunt me no
cte media moriturum: ⁊ erat iam noctis illiꝰ ꝑ̄ma
vigilia:vides q̄ꝫtulū mihi vite ſpatium reſtabat:ſi
uera eſſent:que hij noſtri fabulātur Hyppocrates
ſꝫ quotidie magis:ac magis me in illa quā de hijs
ſemper habui opinione ꝯfirmant:dixerunt vnicuꝫ
longiuſcule remedium vite eſſe:ſi fidiculis neſcio:
quibꝰ aſtricto ſomnus abrumpereť. Sic me ad au-
rorā foꝛſitā peruenturū exigui ſpatij tedioſa mer-
ces. Cuꝫ tn̄ ſomnū mihi in eo ſtatu eripe eēt haud
dubie moꝛtē dare. Itaqꝫ nihil obtempatū. Nā ſic
amicos oraui:ſic famulis mādaui:ne qd qꝺ̄ a me-
dicis dictū ſit:meo vnq̄ꝫ fiat in coꝛpore. Si qd pe-
nitus fieri debet ꝯ̄rium fiat:pꝛoinde noctem illam
dulci ac pꝛofundo placideqꝫ moꝛti ut ait Maro:ſi
millimo ſopore tranſegi. ¶ Quid te v̇bis morer?
Nocte media periturū mane redeūtes foꝛte ut ex
equijs intereſſent ſcribentem inuenerunt: ⁊ attoni
ti nil aliud qꝺ̄ dicerent habuere niſi hominem me
eſſe mirabilem:totiēs in me decepti ⁊ eluſi:nec ite-
rum ⁊ iterū impudēter aſſerere deſinūt qꝺ̄ ignorāt
nec clipeū aliū inueniunt:quo ignorātiā ſuā tagāt
Et ut ſim foꝛtaſſe mirabilis quanto ipſi mirabilio-
res:nam qui illis credūt non iam mirabiles:ſꝫ ſtu-
pendi ſunt. Hic ergo ſum vir iclite ſic mea me foꝛs
v̇ſat ⁊ reuerſat: ⁊ q̄ꝫq̄ꝫ ſanus videar:nonnunq̄ꝫ ſem
per tn̄ ut arbitroꝛ eger ſum. Aliogn vnde tot tā ra-
pide febꝛes erumperent viciſſimqꝫ repullularent.
Sed ecce ut aut nocte illa media obijſſem:aut in-
ſtanti obeam quid ad me. Ad hoc ibam. Et qd no-
cet mox caſurum cadere:ſeu quid pꝛodeſt ſurgere
ilico ruiturum? Quando tn̄ generoſum animū tu-
um hec tam humilis cura cōtingit ut ſcire cupias
q̄liter mihi ſit:ſcito me de ſtatu mei coꝛporis pꝛoꝛ
ſus incertum neqꝫ me ſolum:ſed omnes quicunqꝫ
hic viuimus moꝛtales:eo me tn̄ incertioreꝫ quo vi
ſibilius quotidie ipſa cū moꝛte ꝯfligo:que ſiue me
cōfeſtim oppꝛeſſerit:ut iam quater intra vniꝰ anni
ſpatiuꝫ minata eſt:ſiue diuticule diſtulerit:diu nē-
pe non differet. Chꝛiſto deo meo eque de omnibꝰ
grās ago. Ipſe enim nouit quid mihi expediat. Et
ipſe faciet. Utrum ſane ſit melius mori an viuere:
deus ſcit:hominem quidem ſcire arbitroꝛ neminē
ut moriens apud Ciceroneꝫ ait Socrates. In me
tandem ſic diffinio. Nec tibi virū optime:nec eoꝝ
quibꝰ carus ſum cuiq̄ꝫ amplius cogitandum aliqd
uel optandum niſi bonum finem. Et certe iam tem
pus eſt. Non expedit ad faſtidium viuere:ad ſatie
tatem ſufficit. Tu viue feliciter mei memoꝛ: ⁊ ua-
le inter colles euganeos.vj.idus Iunias.

¶ Ad eundeꝫ ſe tempore peſtis ad loca ſalubꝛia euo
cantem. Epiſtola.X.

q Ua bꝛeuiſ ac pꝛedulcis ep̄la:qua nil ſuaui
us cogitari poteſt:ingentem mihi letitiam
in aduerſis attulit ac ſolamen:q̄ꝫuis nouū
uere nihil attulerit . Scio eni ab olim coꝛ erga me
tuū:at qꝺ̄ tritum ⁊ uetuſtū in animo meo erat:tua
hec ꝑ̄ſens ſcriptura renouauit. Itaqꝫ tantam inde
dulcedinem legens cepi:ut pꝛeſentium immemoꝛ
dolorum totus in tui vultus:multumqꝫ diuqꝫ ex
optata mihi pꝛeſentia reſpirarem: ⁊ quieſcerem:tā
tuſqꝫ me ſubito ſcribēdi ardoꝛ arripuit:ꝙ ſi eū ſe-
querer ⁊ hos digitos iam defeſſos: ⁊ occupatas
maioribus aures tuas fatigarem. Sed deſiderio
tempuſ deeſt:meqꝫ aduerſa impedit ualitudo:vix
qꝫ hec pauca perſcribo : vnum hoc ergo ſuffecerit:
oblationes tuas reuerēter amplectoꝛ: ⁊ quas poſ-
ſuꝫ grās ago:uerīqꝫ deū Chꝛiſtū teſtoꝛ:me de nul
lo homine magis ſperare q̄ꝫ de te: ⁊ ſiqua in foꝛtu
ne:que regum quoqꝫ diademata v̇ſat:ac ꝓterit ad
indigentiam coarctarer:nullus me q̄ꝫ tuā:ſeu do-
mum:ſeu arculam:ſeu villā fidētius aditurū. Nē-
pe quā expientiam me docuit meam eſſe:uenirem
fateoꝛ cupide quo me uocas:nō metu moꝛtis ipul
ſus ſed deſiderio tui tractus:niſi ſtatu mei coꝛpo-
riſ ipediret. Nobiliſ aūt uere meritoqꝫ gratiſſima
mihi charitas tua eſt:ſin ſecura mihi metuēs nil ti
mēti. Pone hunc igiť metū queſo nā:nec Pataui:
nec Uenetijs quibus nunc in urbibꝰ peſtis regnat
ſed inter colles euganeos ſuꝫ loco quē nūcius hic
tuus me mōſtrāte oculis ſuis vidit delectabili ad
modū ac ſalubꝛi . Ad quē ⁊ mei amore ⁊ locoꝝ ſpe Lauſar
cie captꝰ:harū dn̄s regionū amicꝰ tuus ſepe uenit quade
⁊ morulas mecū trahit. Reliquuꝫ eſt ut ſcias me
tue mihi chariſſime:facie licet icognite ꝯiugis trā
ſitū meſto aio pcepiſſe:nō tā ꝓpter eā que relictis
his miſerijs haud dubie nūc felici vita fruiť:is ſi-
bi ut nobilitatiſ atqꝫ originis ſic romane pudicitie
ſplēdoꝛ fuit:q̄ꝫ ꝓpter ai tui ſtatū quē turbidū ſuſpi
rijs atqꝫ vndātē fletibus cogitabā. Quis eni tan-
to nō mouereť dāno? Multa hic dici poſſunt:lar-
ga eſt mā:ſed anguſtū tēpus:hec oium ſūma eſt :
tua magna virtꝰ ⁊ magnis in rebꝰ ſepe cognita ma
gnā hanc vincat aſpitatē. Id magnitudinē tuā de
cet:hoc igiť fac ⁊ Chꝛiſtuſ ꝯſolatoꝛ optimꝰ te ſoleť.
Uale arquade Kaľ.ſeptembꝛis.

¶ Ad eūdem ſe tempore belli ad loca pacifica iuitā-
tem. Epiſtola. XI.

n Ec ceſſat tua mecū nec lēteſcit humanitas
grām habeo q̄ꝫtā qſq̄ꝫ grati hois ſperet e
pectore. Anno altero ut me faucibus ſemē
tis late peſtis eriperes blandis ſcriptis ac nuncijs
ad loca ſalubꝛia euocabas. Nunc belli minis ere-
pturꝰ ad loca pacifica me iuitas.ſic in oi diſcrimie

Jnqꝫ omni ſiue elementoruꝫ ſiue hominum motu pia me amplexus memoria te etate filium amore: ac ſollicitudine patrẽ geris:urges litteris que poſ ſint duris e rupibus ſaxa conuellere. Addis comi tes:addis equos:nihil omnium pꝛetermittis:quã uis ⁊ equorum ⁊ comitum ſatis ſit: ⁊ deſiderij infi nitum. At virium ⁊ vigoris coꝛporei parum eſt:oc cupationum ỽo longe nimium. Hec ad te pꝛopan tem animum meum frenant. Adde aſperum tẽpꝰ: iter intractabile: ⁊ ſuper omnia pudoreꝫ hoc in ſta tu rerũ abeundi. Nolim ꝙ nunqꝫ fui timidus nũc videri. Qꝺ ſi res iſte miteſcerẽt:fieri poſſet:ut cir ca ueris aduentuꝫ pꝛeſens te inuiſerem:tuiſqꝫ nec minus meis oculis aliquando morem gererem:te cumqꝫ quieſcerem. Neqꝫ eſt opus ut locoꝝ ameni tate ſolliciter. Scio loca eẽ qualia ⁊ tu ſcribiſ ⁊ ipſe olim aliqua puer vidi: ⁊ pꝛeterea locus omnis ubi tu ſis nunqꝫ niſi amenuſ ac iucũdus videri animo meo põt. ⁋ Nugellas meas vulgares:que utinaꝫ tuis manibꝰ:tuis oculis:tuoqꝫ iudicio digne eẽnt per hunc nuncium tuum ad te familiariter uenien tes videbis non patiẽter modo ſed lete:non dubi to cupideqꝫ atqꝫ aliqua uel extrema bibliothece tue per te dignabere. Multa ibi comperies excuſa tionis egentia :ſed benigni cenſoris iudicium ſubi ture ueniam non deſperant. Ante omnia opuſculi uarietatem uagus furoꝛ amantium de quo ſtatim in pꝛincipio agitur ruditatem ſtili etas excuſet:nã que leges magna ex parte adoleſcens ſcripſi. Si excuſatio iſta non ſufficit:excuſet tue petitiõis au ctoritas cui negare nil ualeo. Jnuitus fateoꝛ hac etate vulgari iuueniles ineptias cerno:quas oibꝰ: mihi quoqꝫ ſi liceat ignotas uelim. Et ſi enim ſtilo quolibet ingenium illius etatis emineat:ipſa tamẽ res ſenilem dedecet grauitatem. Sed qd poſſum? omnia iam in vulgus effuſa ſunt:leguntur qꝫ liben tius qꝫ que ſerio poſtmoduꝫ ualidioribus animis ſcripſi. Quomodo igitur negarẽ tibi ſic de me me rito tali viro:tãqꝫ anxie flagitãti que me iuito vul gus habet ⁊ lacerat? Qualiacũqꝫ ſint igitur nõ ha bes qꝺ queraris:habes ⁊ enim qꝺ petiſti. Tu mõ te iuſiſſe pater romane memẽto. Jnqꝫ meis culpis
Auſonius magnus tu tibi da ueniã:ut ait Auſonius magnus ad theo doſium auguſtum. Ad hec ⁊ plebeios atqꝫ incom ptos apices ſcriptorum raritas abſoluat:qui hinc famoſo quondam ſtudio miruꝫ dictu fere nulli ſũt Tarditatem ỽo ſcribentis inertia ⁊ belloꝝ fragoꝛ: diu ante miſſurus hec fuerã niſi mars circũtonãs uetuiſſet. Jncoꝛrectionem operis ſi qua occurret: mea excuſet occupatio qua obſeſſus feci hec ꝑ ali os reuideri. Deniqꝫ exterioris habitus pauperta tem mea excuſet abſentia:pꝛofecto enim ſi fuiſſem pſens duꝫ in libꝛi foꝛmã ligaretur ⁊ ſericũ tegmen ⁊ fibulas ſaltem argenteas habuiſſet. Multa nũc de tua graui egritudine:que me uehementer exter ruit ⁊ afflixit : multa quoqꝫ de tuoꝝ caſibus mihi pꝛo virili parte flebilibus ſtilo ſeſe offerunt:que iã feſſus calamus recuſat. Nolo quidem putes illaꝫ me epiſtole tue parteꝫ ſine ſuſpirio:ne dicã lachꝛy mis legiſſe qui mihi in eternũ uenerabilis ac pclare ꝯiugis ſimulqꝫ magnanimi fr̃is tui dulcẽ acer bãqꝫ memoriam renouauit. Jlla enim quem ſuis nunqꝫ ſed tuis oculis tãtum vidit:non aliter qꝫ pa rentem me dilexit honeſtiqꝫ vicẽ meruit amoris. Jlle autem familiariſſime cognitum ⁊ amauit ⁊ co luit:non ỽbo tñ ut huius temporis mos eſt:ſꝫ reb libꝰ multis ⁊ magnis obſequijs: ⁊ ad ſummã alter immo ideꝫ ipſe mihi pandulphus euaſerat. Jtaqꝫ coram Chꝛiſto loquoꝛ vix alij duo mori poterant: qui coꝛ mẽum pari cuſpide vulnerarent. Sꝫ quid agimus non eſt pꝛeter patientiam remedij genꝰ ul lum. Jd tibi ſuadere ſupfluum non ſolũ:qꝛ res hec a maximis viris ⁊ a me puſillo ſepe tractata eſt. Sed qꝛ quicquid etiam hac in parte dici ſolet aut dici põt:tibi notiſſimũ ſit optet pꝛudẽtiſſimo atqꝫ obſeruantiſſimo caſuum humanoꝝ. Jlla omnium ꝯſolatio ſumma eſt:ꝙ ambo rectum iter ad ſupos tenuiſſe credendi ſunt. Ea amborum vita fuit. Ea inſigniſ matrone fides:pietas:caſtitas:ea viri illu ſtris excellẽtia. Ceſſat igitur altera dolendi cauſa. Si quid enim mali accidit nobis accidit. Jdqꝫ ipſꝫ magnitudine animi ſuperanduꝫ eſt:ne nimis nos amare nimis molliter ferre nr̃a incõmoda videa mur. Uale. pataui ꝑdie nonas Janua. algentibus digitis: ⁊ feruente bello.

⁋ Ad Philippum ſabineñ. epiſcopum ſedis apl'ice legatum. Epl'a. XII.

a Udieram non multis ante diebus tue ru morem egritudinis per lr̃as egregij eq̃tis filijqꝫ mei amantiſſimi ac deuoti tui illius qui de tua ſalute ſollicitus:animiqꝫ mei ꝯſcius mi hi ſcripſerat te grauiter egrotaſſe:rem tamen ad ſa lutem iã ſpectare. Me ỽo non tam conualeſcentie qꝫ egritudinis rumoꝛ mouit. Omnes enim hoies facile que cupiunt credunt. Unus ego que metuo. Jtaqꝫ laborem vie cogitans ⁊ anni tempus: ⁊ eta tis aduerſum:non eram ſine pauore perpetuo do nec lr̃as tuas tandem animi dubius ac ſuſpenſus accepi:tum ſalute tua cognita metuqꝫ ſepoſito to tus in gaudiuꝫ ỽſus: ⁊ pia uota ⁊ gr̃arum meritas actiones diem feſtum egi:non letius audierũt gre cie populi ſe romani ducis edicto:uoce pconia li bertati redditos qꝫ ego tuarum teſtimonio lr̃arũ: te ſuperni regis imperio liberatum. Quidni autẽ ex omnibus quos ab adoleſcentia dilexi tu mihi pene iam ſolus ſuperas:diuqꝫ ſuperes pꝛecoꝛ:cũ qꝫ erit abeundum bene feliciterqꝫ adeas me pꝛo greſſo:dura nempe ꝯditio diu viuentis:ſuaqꝫ oia pignora pmittẽtis: ⁊ nigra ueſte (ut ait ſatyricꝰ) ſe Satyricus
neſcentis. ⁋ Tuum ſane ad has partes aduentuꝫ lete audio:quem ⁊ tibi glorioſum ⁊ italie utileꝫ ac felicem ſpero talis te innocentie ac virtutis fama puenit omniumqꝫ iã animos occupauit. Gaudeo ſingulariter pꝛopter me:cui iam hinc vicinitate lo corum uera utinaꝫ ſpes offertur id qꝺ vnice cupio faciem tuam ſaltem ſemel anteqꝫ moriar reuiden di:cuius aſpectu. O foꝛs rerum inuida pene iã q̃ tuoꝛ integris luſtris pꝛiuoꝛ. Quãuis eniꝫ anno re tro tertio gl'ioſo pontifice tunc Urbano quinto te qꝫ certatim euocantibus. Romam ỽſus iter arri puiſſem:quo tunc nouiter illiꝰ viri auſpicijs ac du catu eccl'ia Chꝛiſti nimis diu peregrinata:ſed non ſatis diu manſura redierat:medio tñ calle moꝛbo graui:dicã uerius:temporali moꝛte pꝛeuentus re trocedere ſum coactus:neqꝫ illũ videre neqꝫ te re uidere contigit. Quem caſum ex meis ad eum: ⁊ multorum huius ore pꝛocerum lr̃is intelligere po tuiſti. Nec ſim dubiꝰ doluiſti. nũc niſi in finẽ mea mihi ſoꝛs iuiderit te tenebo:dexterãqꝫ illã oſcula boꝛ:vñ mihi tot dulces epl'e:tot pie cõſolationes

tot ſalubres monitus prouenere. Et q̄uis hoc tē pore quo nos interuiximuſ in eodē ſemper ego ueſtigio permanſerim interdū licet inuitatus aſcendere. Tu nō quātum mereris multū tamen uel inuitus aſcenderis: omni quidem tempore vir illuſtriſ Sed tunc ꝑſul exiguus: nunc maximꝰ cardinalis familiaritate nihilominꝰ illa antiqua indulgentiſſimum patrē meū amplexus in memoriā temporis retroacti: ⁊ earuʒ peregrinationū ruſticationūqʒ quas olim tuo in rure ad fontē ſorgie per longū diem uſqʒ ad ueſperā in ſiluis cibi obliti: earumqʒ vigiliarum quas ibidem inter libros ſomni immemores longis noctibuſ ad aurorā mira ſepe cū uoluptate tranſegimus reuocabo. Que omnia nūq̄ʒ mea memoria dilabuntur: nec dilabi quidē poſſūt non modo alpibus aut freto anguſto: ſed ne toto q dem oceano: aut etiam ipſa lethe tranſmiſſa: quando tibi quotidie iuuenili ardore noui aliquid inter mlta ſolitarie vite libros duos quātilibet deuotione dictabā. Quos tam lete: tāqʒ alacriter ſuſcepiſti: ut ſicut mihi poſt litteris tuis inotuit pene oēs alios libros abijceres: ⁊ illos tibi ꝯtinue ꝑter morem etiam ad menſam legi faceres. Mihi autē ad reliqua ingenſ hac tua tāta dignatione calcar adijceres. Quanto ergo cū gaudio hunc ꝓximuʒ dieʒ ſperem ipſe cogita: qui animum meuʒ vides. Parcat tamē illis deus qui humeris tuis lōgo ⁊ honeſto labore fatigatis hoc tā graue licet honorificuʒ pondus imponere uoluerūt idqʒ pōtifici ſuaſerūt. Noſco aūt mores: dum eis bene ſit qualiter ſit aliis nō curāt. Neqʒ alienos labores aut pericula: ſʒ ſuas tm̄ cogitant uoluptates. Sunt ex eis qdā q bus bonoꝝ oīum ſit inuiſa preſentia: eoſqʒ non tm̄ abeſſe cupiant: ſed non eſſe ut liberius poſſint ſine ꝯdictore ⁊ ſine ꝯſpicuo teſte peccare. Sed illoruʒ qualēcūqʒ propoſitum v̄tat in bonum deus. Et faciet ſpero: de hijs nil ampliꝰ in preſens: niſi ꝙ euʒ ipſum cuius incipiens mentionem feci adoleſcentem rare indolis atqʒ clariſſime: qui ſummo ⁊ reuerenti amore te diligit ⁊ moribꝰ tuis captus te in patrem vnicū preelegit obſequijs atqʒ honoribꝰ tuiſ toto animo deditū: tibi non aliter q̄ʒ me alteruʒ recōmendo: qđ non facerē tam fidenter q̄uis ⁊ propter optimi patris memoriam omnia debeam: niſi eum tuo honorūqʒ omniū fauore digniſſimum iudicarem. ¶ Reſtat ut ad id reſpondeaʒ quod in quadam litterarum tuarum parte perlegi: te pontifici de me meiſqʒ de rebus digreſſu ultimo locutū nomēqʒ meum multo v̄borum onere celebraſſe eorum litteris qui collogo interfuere cognoui. Illuʒ v̄o ⁊ benigne ſuſcepiſſe ſmonem ⁊ liberaliter reſpōdiſſe. Neutrū miror. Nā ⁊ ipſius dū ſe adhuc romuleo cardine ꝯtineret primum nuncijs: dehic viua uoce dum poſt Urbanū romam petens me ticini compiſſet: demū ubi ſupremum gradū humani ſtatus attigit mitiſſimis litteris magna ſue beniuolētie argumenta ꝑcepi: ⁊ tu qđ ſolitus es feciſti gr̄as agerem: niſi ꝙ ⁊ ſemel pro oībus acte ſunt: ⁊ rem ſuā bene gerentibus gr̄e nō aguntur. ¶ Ultimum eſt: qđ ais ingenti gaudio exultaſſe tuuʒ cor in eo ꝙ maſculos de me rumores audieris: qui q̄ʒ nis grauibus morbis ⁊ multiplici uexatus incommodo: bonuʒ dicor animū habuiſſe. Non ad meā pater optime ſed ad Chriſti laudē ſit dictum ut ⁊ uberius tu gaudeas: ⁊ ſibi pro me gratias agas: qui hunc mihi animū dedit. Cum in malis: ſi ſic dici debent: meis amici ad me quotidie conuenirent meqʒ viſo diſcederent lachrymātes: ego nec ſuſpiriū vnq̄ʒ: nec lachrymulaʒ vnam fudi: ſʒ māſi imperterritus ⁊ letus: ita ut ipſos medicos me manibus ꝯtrectātes ſepe cogerem in ſtuporē. Et me ipm̄ coegiſſem niſi ꝙ eam mihi patiētiā nō ex me: ſed ex celeſti auxilio ſentiebā eſſe: qđ cum ſemper preſens hijs mihi temporibꝰ preſentiſſimū fuit: ut crebro in memoriā rediret apl'icum illud ad corinthios: fidelis aūt deus eſt qui non patietur uos tē ptari ſuper id qđ poteſtis: ſed faciet cū temptatiōe etiam prouentum ut poſſitis ſuſtinere. Certe uehemēs iſta temptatio que me prope uſqʒ ad vite odium adduxit. Et ſi huic mortali corpuſculo ualde nocuerit anime profuit ut ſpero. Agnoſco fragilitatē meam. Agnoſco miſericordiam dei mei: qui patientiā meam inſperata ſanitate remunerauit. Dicā rectius miſericordiam vnam altera miſericordia cumulauit. Scriptū eſt enim. Miſerebor cui miſereor. Et miſericordiā preſtabo cui miſerebor: hijs duabuſ miſericordijs tertiā ſi ſibi placet adijciens: ⁊ has tantas aſperitates quibus me uoluit exerceri meis in rōnibus poni iubens: de reliquo debito liberalis ⁊ pronꝰ ad ueniā eſſe uelit: ſanguinis ſui memor: qui non meis tantum ſed omnium hoīum piaculis iuſta ſub lance ꝑponderat. Quartam quoqʒ miſericordiam tribus accumulans tm̄ ſaltem mihi viriuʒ cum ſanitate reſtituat: ut quod ſemper optaui quodqʒ ad primam aduentꝰ tui famam etiam ſperaui poſſim demum ad te viſendū pergere. In hijs tamen inqʒ omnibus dei uolūtaſ fiat. Si hic non poſſum ipſo duce in prima te videbo: hoc extremum mihi Chriſte ne neges. Nō me ab illo poſt mortem ſepares quē in hac vita chariſſimū ſenſi. Poſco ego de meo vnico peccator humilis quod de ſuis duobus Gratiano ⁊ Ualentiniano ſacer poſcebat Ambroſius. Illud intereſt: ꝙ is ſuis ea prece proſpiciebat: ut eſſent ſecū. Ego hac pater amantiſſime mihi proſpicio ut ſim tecū. Uale. Arquade. vj. Kal'. Iul'.

Apl'us

Ambroſius

¶ Ad Franciſcum bruni pape ſecretariū de qbuſdā ſuis ſecretis affectibus. Ep'la. XIII.

Miſſis familiarium rerum curis: quibus ingentem epiſtolam cōpegiſti: quas nec ſtilo dignas cenſeo: ⁊ de quibus agendi locꝰ alter dabitur: ad id uenio qđ me ꝑmit: quodqʒ tuis in l'ris ridens legi Philippus ſabinenſis viroꝝ optimus ⁊ eccl'ie mundoqʒ utilis mihi v̄o ſuperindulgens pater in legationem italicam profecturꝰ: ⁊ in craſtinū moturus ſero papatu adijt: ⁊ accepta licentia poſt omnia ut latius nomen meum memorie eius imprimeret me ſibi recōmendauit inſtantiſſime: rem ſerena fronte ⁊ v̄bis lenibus approbāti urgente demum hora: ut paucis multa compꝛhē deret. Habeto īquit oro pater ſanctiſſime commēdatum hunc hominem: ⁊ ꝓpter me qui ad eum ſupra q̄ʒ dici poſſit afficior: ⁊ ꝓpter ſeipſum magis. Crede eni mihi uere phenix vnicus eſt in terris. Hoc iterū atqʒ iterum cū dixiſſet abijt. Unus aūt e patribus reuerendiſ qui digito celum uoluunt illo iam digreſſo ſermoneʒ de me habitum reaſſumpſit ⁊ laudatorem: ⁊ laudatum mordaciter irridendo phenicis appellationem in diuerſa diſtorſit. Et quamuis tu inſita modeſtia utrunqʒ ſup

preſſeris. ego tñ ꝛ qs fuit ꝛ qd dixit q̄ſi rebus ipis
interfuiſſe noſſe mihi videor. Pōt plane ꝛ nā tumi-
dus ꝛ fortuna qcqd ſibi in oſ amplū uenerit de me
loq oli ſibi dilectiſſimo: nūc inuiſo: ipſe quoqȝ iter-
dum carus mihi: nunc ex merito odioſus. Utriuſ-
qȝ ſi cām mutationis ex me queris dicam breuiter
Ipſe me ꝓpter inimicā ſuā v̄itatē odit: ꝛ propter
libertatē que ſuperbie ſemꝑ aduerſa eſt. Ego illū
odi propter multa: ſed in p̄mis ꝓpter amicū ſibi
mēdaciū: cuius ut vno v̄bo expediā ipſe quoqȝ cū
diabolo pater eſt. Et de illo quidē ſatis imo nimiſ
eſt dictū q̄ȝ q̄ȝ ꝛ multo plura ſi libeat poſſim: ꝛ nul-
lum timeā niſi quē diligo. Ip̄m v̄o non diligam ut
audiſti. Et o utinam ipſe ꝛ ego ſimul equo in ſtatu
rerū temporaliū non ego magnꝰ ut ipſe hoc enim
nouit Chriſtus nollē: ſed ipſe paruus ut ego alicu-
bi iuſtis ſub iudicibꝰ viueremꝰ. Cito eni niſi fallor
augurio: nō ego qdē fenix: qǒ amore linceos alio
qn oculos preſtringente laudator meꝰ aſſeruit: ue-
rū ipſe bubo eſſet aut noctua: hec ſtomaco idignā-
te ꝓfuderim. Credūt enī ꝓpter male partas ꝛ ma
le perdēdas opeſ ſibi omnia licere. Sed eſt ubi ut
copia ſic inopia dat animos ad loquendū. Multiſ-
qȝ ſilētiū indixere diuitie. ¶ Illǒ quoqȝ tuis erat
in lr̄is credere te papā optime uoluntatiſ erga me
Uerūtamē ꝓpter turbā famelicoꝝ cardinalium:
quos de ꝓfundis ad eū ſtatū nuper aſſumpſerat:
nec uolūtatē in actū traducēdā: nec magnificū in
de mihi nunc aliquid te ſpare. Age v̄o expleat illo
rū ſitī ſi pōt: quā nec tagus certe nec hermus nec
pactolus: nec poſtremo ut ſit aureus totus exple-
bit oceanuſ: de me aūt nō curet. Ego eni nihil ſitio
nihil eſurio: niſi ut modicū hoc qǒ reſtat ſi dabit̄
bene viuā bene moriar: ad qǒ utiqȝ magnis opibꝰ
non eſt opꝰ. Sane ſi hac duodena uoragine exple-
ta: ſiue ut loquar rectius irritata nomē meum deꝰ
ſuā ad memoriā reduxerit de me diſponet ut vide
bitur haud equidē in magno poſueri diſcrimine:
ſiue aliquid magnū mihi fiat: ſiue modicū: ſiue ni
hil. Eque ad oia p̄paratus eſt animus: ꝛ honores
pati didicit ꝛ repulſas. ¶ Qǒ ſi forte qm̄ hoc in
dubiū uenire pōt qd cupiā ſeu qd uelī roger. Ad
p̄mū r̄ndebo me nil cupe eoꝝ que ab homine dari
poſſunt. Ad 2m dicā me neſcire ut hijs qui in tali-
buſ nec vnā vite totiuſ horā poſui. Addā tamē qǒ
Cicero apǒ Ciceronē cotta: omnibꝰ uere inqt in rebus qd
non ſit citiꝰ q̄ȝ quid ſic dixerim: prelaturā itaqȝ nul
lā nolo nec uolui qdē vnq̄ȝ: ſimiliter neqȝ aliǒ qc-
q̄ȝ q̄ȝuis opulētiſſimū cui cure aliquid ſit adiūctū.
Satis eſt mihi vnius anime mee cura. Utinamqȝ
ſufficiā: de religis ut libet: vnū ſignāter admoneo:
ne qua te ſpes urgeat: ut qǒ in tuis nunq̄ȝ faceres
meis importune aliqd agas in rebꝰ. Quiduis pe-
ne q̄ȝ iportunus eſſe maluerim oia mihi fere obici:
uel ab amico patiar uel ab hoſte: mō non ſit dolus
malus uel ambitio. Cui hec autē loquor? Nēpe il-
li qui ꝛ ſi nō vultū certe animū ꝛ mores ꝛ oēs recu
las ac ſpeculaſ meas nouit. Illud etiā ſcito. Si qd
mihi forte collatū erit. cito idipſum alteri ut arbi-
tror ꝯferri poterit. Ego enim iam delibor ꝛ ſentio
tēpus mee reſolutionis inſtare. Heu mihi miſero
qui non poſſum dicere que ſequunt̄. Certe ego fra
ter p̄ter nālem vite legē: que nō eſt aliud q̄ȝ quidā
curſus ad mortē breuiſ ꝛ lubricꝰ pene oculis video
me indies ultra etiā etatis exigentiā ad extremū
rapi ꝛ uehemēter iminui: atqȝ vmbre in morē eua-
neſcere de quo miror quidē qꝛ nō ſic vixiſſe video:
ut id mihi deberet accidere. Chriſto aūt teſte non
doleo: immo v̄o ſi pro peccatis meis mihi accidit:
ualde etiā gaudeo. Ita enim ꝛ v̄bo ꝛ ſcripto dudū
a dn̄o popoſciſſe me memini: ut debitū meū in hac
vita q̄ȝtū mihi poſſibile ſit: ꝛ in hijs membris exi-
gat anteq̄ȝ tēpus ueniat egeſtatis: ſi qǒ ſepe petij
ſemel aſſequor bene eſt. Uale.

¶ Ad eundē de ijſdē rebus exp̄ſſius. Ep̄la. XIIII.

e T amice quē hijs oculis nunq̄ȝ vidi: mirū
dictu noui meliꝰ q̄ȝ multos eorū cū quibuſ
plurimos annos egi. Cuiꝰ rei cā eſt in ꝓm-
ptu. Nempe oculos illos quibꝰ magis cernimꝰ in
te altius defixi. Siles qdem ꝛ ſilētij cām ſcio. Nō
ſcribis: qꝛ nō potes qǒ optabas ſcribere. Noli ob
ſecro. Noli dāno dānū addere. Loquor iproprie.
Nullum eſt dānū cui aliud addi poſſit. Dānū mi-
hi nō leue eſt: ſolito litterarū tuarū ſolatio caruiſſe
An tu etiā me non noſci? Sepe equidē dico ꝛ ſcri-
bo eoqȝ fidentius quo certius uerū ſcio. Nil eſt oi
no qǒ cupiā nil qǒ ſperē: niſi bonū vite huius exi
tum: legi eni ꝛ exp̄tus ſum ꝯcupiſcibilē appetitum
infinitū eſſe: niſi rōne comp̄mat̄. Id iam p̄dē vide-
or feciſſe. Qǒ ſi florenti fecerā etate qd nūc reris?
Nēpe ſenilis auaritia ſtulta eſt: nec minus ideo ꝙ
quotidiana ſit: imo ꝯtra quo cōmunior eo ſtultior. Auaritia ſenilis
Nā quid oro dementius q̄ȝ decreſcēte via augere
uelle viaticū? cūqȝ iter longum ſecurus inceſſeris
in cōſpectu hoſpitij trepidare? Scribe ergo aliqd
queſo ꝛ ſi nō magni lucri: at magni gaudij. Scribe
te ſoſpitē ꝛ mei memorē ſatis eſt: q̄ȝuis auaritie ni
hil ſatis ſit: amicitie ſatis eſt incolumitas atqȝ pro
ſperitas amici. Scribe qd de teipſo ſtatuas: an in
turpi exilio illo mori: an florentiſſimā tandē in pa
triā reuerti. Scribe deniqȝ qcqd viſ: mō aliqd ſcri
bas: ꝛ ſigna note manꝰ aſpiciens te viuētē ego ac
ualētē ſciam. ¶ Credis fortaſſe: qꝛ res apud pōtifi
cem ſegniꝰ ꝓcedit me uel pudore obrutū uel mero
re. Abſit a me hec tam lenta fragilitas. Abſit a te
hec tā dura credulitas. Maiora ſint oportet que
me dicā deijciant: ſed moueāt. Eqdē audita ꝓmo
tionis eius fama dixi mecū: hic vir tui amātē ſe di
cere ꝯſueuit: poſſes aliqd ſperare ſi eſſes illoꝝ vnꝰ
qui vndecūqȝ apparenti ſpei cupide manū dant.
hoc vnū nihil amplius: donec ſuauiſſimā ipſiꝰ epi
ſtolā accepi: ꝛ qualē vix ab equalibus meis expe-
terē: que q̄ȝuis ꝛ ſpei magne ꝛ pollicitationiſ multi
plicis pena eſſet: non me tamē ulterius perpulit q̄ȝ
ut ei per litteras gratias agens ꝛ penitus nihil pe-
tēs totū ſue ꝑmitterē ſanctitati. an non ſatis ſuper
qȝ ſatis eſt mihi: ꝙ chriſtianoꝝ pater ad me p̄mus
ipſe ſic ſcripſerit: ut nemo melius ſit: q̄ȝ tu qui lr̄as
ap̄licas dictaſti: in quibus ego ꝛ ingeniū tuū ꝛ filij
tui qui meus eſt filius digitos recognoui: quaſqȝ
cū predeceſſoris ſui lr̄is ut theſaurū ſeruo: ꝛ quo-
tiēs gl̄iari familiariter cū amicis nolo illas ꝛ has
ſimul profero: ꝛ vide inq̄ȝ quid mihi ſcripſerit duo
ex ordine vicarij Ieſu Chriſti. Si quid preterea
me optare putas falleris: uel ſi quid etiam idigna
ri. ¶ Credo erga me piam pōtificis uolūtatē. Ne
qȝ ego in cōmunibus etiā amicitijs aliud quero.
Nam qui utilitatē ſolā ex amicis querunt fenera-
tores amicitie non cultores ſunt. Ut mutata autē
ſit uolūtas quodqȝ in rebꝰ fere oibꝰ accidit: ſtando

refrixerit quid mirari habeā uel iraſci? Nō ſuꝫ hu
manarū adeo inexptꝰ rerū. An non pōtifex homo
eſt:an non ore dauitico ſpiritus ſanctus ait. Om-
nis homo mēdax:nec ullus excipit̄:an nō tūc mē-
titus eſt pontificū omnium princeps Petrus:quā
do cū iuramēto negauit qꝛ non noui hominē? An
pontifici huic noſtro non licet:uel dixiſſe oli q̄ꝺ in
animo nō habebat:uel nūc nolle q̄ꝺ uoluit? Neu-
trū tamē credo. Sed habeo ibi ego:habet ⁊ ỽitas
aduerſarios magnos qui toto niſu emolumētis ⁊
honoribus meis obſtant. Qui ſi ſcirēt quanti eos
facio quantoqꝫ mihi eſt melius cum mediocritate
mea:q̄ꝫ eis cum oi eoꝝ pompa atqꝫ inani magnitu
dine:deſinerent forſitā aduerſari:uel fortaſſis iui-
die ſtimuliſ agitati:multo etiā aduerſarent̄ ardēti
us q̄ꝫtum mihi a bonis ⁊ inſignibꝰ viris honoris i-
penditur:mihi inq̄ꝫ. Nā q̄ꝺ ſibi fieri putāt non fit
eis:ſꝫ eoꝝ inſulis phaleriſqꝫ. Et q̄ꝫ multi ſunt: qui
eos uenerādo deſpiciūt ⁊ oderunt. Et quid queſo
opes inopes:cum omnibꝰ earuꝫ curis ac uoluptati
bus? Quid honores inglorij ⁊ uētoſi cum omnibꝰ
inſulis oneroſis ac ridiculis quibus ſtulti tument
ac ſuperbiunt: ⁊ ſibi placent cū hijs ipſis ⁊ deo diſ
pliceant ⁊ mundo? Quid hec inq̄ꝫ in hora illa no-
uiſſima infelicem animam adiuuabūt:aut illud ci
batū diu corpꝰ opipare futurū mox uermiū vilem
cibū viſu horridū:odore autē importunū:horam
quidē illam ſero uēturam ſibi fingūt? Naꝫ uēturā
ſciunt utiqꝫ. Illa ỽo magne illorū parti ꝓpter ſeni-
uꝫ iuxta eſt ꝓpter imbecillitatē mortaliū ⁊ vite bre
uitatē ⁊ uarietatē caſuuꝫ omnibus ꝓpe eſt: ⁊ lōge
eſſe non pōt. ⁋ Hoc eſt ſane ne quid tibi ꝯtra ami-
citie legē celē:hoc eſt vnde tibi iraſcerer:ſi liceret:
q̄ꝺ hoꝝ metu ac ſtupore obmutuiſti mecum:ita ꝙ
mihi in aium nunq̄ꝫ ueniſſet ut crederē:hoſtes me
os ꝙ murice ueſtiuntur:ualde ſuſpicis:quos ego
ob idipſum ualde deſpicio ab adoleſcētia ſpretor
maximus ignauoꝝ diuitum:putas ne quos ſpue-
rim iuuenis ſenex mirer? Contra eſt:multa que mi
rabar iuuenis:ſenex ſperno: ⁊ tu ſpernere incipies
mox ut te raptanti cupiditati indomite frena ſub-
ſtrinxeriſ pacre oro. Indignatio loquitur:nō ego.
Quid enim in ceno illo fetidiſſimo:iā diues ⁊ iaꝫ
ſenex hereas miror:quo tibi proficiſcendi auctor
fui ſuadente rei familiaris anguſtia ⁊ etate ide cau
ſis ceſſantibus tibi digredīedi auctor ſim? Naꝫ ut
ait anneus. Quis exitus erit? quid expectas do- Anneuſ
nec deſinas hēre q̄ꝺ cupias? nunq̄ꝫ erit tempus le
ge que ſequūtur. Et tibi nō alteri dici puta lucilio
loquebatur:tibi loqtur:imo oibꝰ eodē morbo ani-
mi laborantibꝰ. Epl'a eſt niſi me memoria fruſtrat̄
vndeuiceſima:dixi ego q̄ꝺ debui. Facies tu quod
uoles:dū memineris ꝙ nitens Florentia te expe-
ctat:olens te iā faſtidit Auinio:ubi mori malis eli
ge ⁊ qcqd elegeriſ ȥelū meū boni ꝯſule. Amor ⁊ pa
uor loqui cogūt. Alioquin non ſoleo mihi officiuꝫ
rep̄henſoris aut ꝯſultoris aſſumere. Satis in me
habeo q̄ꝺ reprehendam. ⁋ Ut ỽo iam tandē hanc
⁊ mihi ⁊ tibi ut arbitror inamenam mām̄ reliqua-
mus. Illud ad ſūmam meo iure poſtulo ne ampli
us q̄ꝫ nolo q̄ꝫqꝫ expedit penes pontificem ſollicitꝰ
ſis mei. Nil eniꝫ mihi poſſet eſſe moleſtiꝰ: cōmitte
rem ipſam uolūtati ſue ⁊ fortune mee:imo diuie di
ſpoſitioni cuncta cōmitto: ⁊ qm̄ nondū ſatis notus
videor:cui eſſe notiſſimꝰ arbitrabar:bona fide oēs
tibi latebras mei cordis apiam. Scito igitur ⁊ cō-
pertum habe:nihilo magis me magnis opibꝰ gaui
ſurum q̄ꝫ honeſta pauptate. Queꝫ paupertas ani-
mum getaret:hunc mediocritas nō quietabit? Ea
ỽo mihi ſemp affuit:vnde uſqꝫ ad hoc tēpus ſat li-
beraliter vixi ita nulli vnq̄ꝫ iuiderim:cū multi mi-
hi ſemp iuiderint:aliquātoqꝫ magis uereor ne mi
hi ſi acceſſerint opes obſintqꝫ q̄ꝫ ꝙ ꝓſint ſpero: ⁊
hoc mecū ipſe recogitans:ꝙ epl'a ad te ſuperiore
dixerā:ut ſi deus nomē meū ad memoriā pontifi-
cis reuocaſſet de me diſponeret ut videret̄ imuto:
⁊ q̄ꝺ ad hoc attinet oro ne reuocet. Atqꝫ ita ſentio
utilius mihi multo eſſe ꝙ pauperior fiam q̄ꝫ ꝙ di-
tior: ⁊ qui mihi aduerſantur ⁊ ſi ledere cogitent ꝓ-
ſunt tamē atqꝫ hoſtilibꝰ animis rebꝰ ipſis mecum
ſentiunt. Tu ỽo quaſi ſpe magna deiectꝰ ⁊ magno
ꝯ̄ſilio victꝰ taces:qꝛ me ſcilicet diuitē nō feciſti: im-
mo ỽo aſſurge animo: ⁊ aude contemnere opes:
ut Maro ait:non tm̄ pro te ſed pro amicis etiaꝫ: ⁊ Maro
ſiquis forte me ditare uellet obnitere ⁊ ingenti ni
ſu obſta. Ego nūc pontifici nihil' ſcribo ne illum in
memoriam mei ſueqꝫ promiſſionis reuocē. Inq̄ꝫ ſi
per ſeip̄m forte redierit:animū illi meū: quem iaꝫ
puto noſce incipis clare dic:ut intelligat quāto fe-
licior anacharſis hannone diogenes Alexandro. Ana-
Neqꝫ ỽo tam hoꝝ exēplis initi uelim:q̄ꝫ ꝯtinētiſſi- charſis
mi xenocratis:qui de quinquaginta talentis que ſi Dioge-
bi idē miſerat Alexander ne donū regiū ſpernere nes
videret̄ ac nuncios ꝯtriſtaret:triginta minas tātū Xeno-
magni muneris exiguam partē cepit:hūc ſequar: crates
ex omnibꝰ quidē que mihi pontifex romanus: aut
dare uellet aut poſſet litteras ſuas quibꝰ ualde me
um nomē honeſtauit ⁊ inſertā litteris bn̄dictionē
apl'icam amplector ac teneo. Aliud penitus nihil
uolo. ⁋ Quid ergo:durus ne adeo es dicat aliqs
ut nihil uelis? Ego ỽo bonum oē ſeu illud publicū
ſeu priuatū uolo ⁊ cupio:hoc exp̄ſſo hoꝝ me nihil
que bona vulgus appellat inter bona nūare:q̄ꝫuis
⁊ delectabilia videātur: ⁊ ſint ſepe humanis uſi-
bus opportuna:ſepe ỽo peſtifera ⁊ funeſta. Quid
cupiā ergo ſi queritur: bonū illꝺ cupio q̄ꝺ ſemper
eſt bonū:neqꝫ in malū flecti vnq̄ꝫ pōt:uenit in ani-
mum mihi nunc ut ipſe tecū ỽbū meū repetam:q̄ꝺ
ad illū qui me in magnā mutādi ſeculi ſpem erexit
feliciſſime recordatiōis Urbanū quintū ſcripſi oli
opto ut bene eāt res humane:ut quas in ſtatu peſ-
ſimo viuēs vidi in optimo moriens relinquā. Ille
quidem abijt: ⁊ q̄ꝺ meſtus dico nobile inceptū ini
quiſſima ſuſurronū perſuaſione deſtituit ut daret
intelligi nō magna aggredi ſed perſeuerare diffici
le. Abijt inq̄ꝫ ⁊ mox obijt: ⁊ neſcio quid de illis ſuſ-
picer:nec ſolus ego ſed mūdus qui illius ad redi-
tū pronū animum metuebāt:quibuſqꝫ ꝓpoſitū eſt
chriſti eccleſiā quoad poſſint in exilio detinere. Il-
le quidē diuticule ſi manſiſſet in hac vita: diu eniꝫ
nullus hic permanet habuiſſet haud dubie que iā
cepta erat epl'am meā nouā: in qua quid mihi de
eius habitu videret̄ magna parui hominiſ liberta
te legiſſet expreſſum. Et ſi p̄maꝫ in qua illū acribꝰ
ỽbis increpueram ꝙ cōmiſſam ſibi petri ſedē in il
lo fixiſſet ergaſtulo libenter legit:remiſſiſqꝫ ad me
litteris copioſe admodū laudauit:q̄ꝺ mihi certiſ-
ſimum bene inſtitute mētis indicium fuit:hanc ut
puto multo etiaꝫ laudaſſet uberius:tāto eni acrio-
ribus reprehenſionum aculeis accingebar:quāto

grauior culpa eſt clara p̃ncipia deſerentiſ q̃ nõ in
cipientis:uerũ ille ut dixi inter medios apparatuſ
talami huius euaſit:ſeq; ipſum deuotis inſultibꝰ
feſtinata morte ſubduxit.Ego aũt putas ne opta-
re deſierim:ut bene eant res humane? Non opta-
re edepol deſij:ſed ſperare.Jlle enim mihi vir vnꝰ
aptiſſimus videbatur efficere qȝ optabã:quẽ nec
ignorantia nec ignorantie ſoror inexperientia exce
caſſe:nec delitie infames affectuſq; feminei ener-
uaſſe debuerãt ut ad eum ip̃m ſcripſi latius . Fuit
ille uere vir optimꝰ:⁊ ad omne bonũ opus ſi ſine-
ret̃ expeditiſſimꝰ . Sed magna raraq; res eſt ual-
Perſeue- rãtia
de pſeuerãtia generoſi propoſiti.Jnter tot ſubdo-
la ⁊ uafra ꝯſilia tot uoces diſſonas : tot aduerſos
flatus ſtabilẽ ſe tenere quid eſt aliud q̃ ꝯtra uẽtũ
nauigare feliciter qȝ ab vno hoie p̃ſtari poſſe diffi
cile:ſeu v̊ius impoſſibile factu eſt:fit quidem illud
interdum multoꝝ auxilio:multoq; remigũ ſudore
qui illi quẽ nomino nulli erant. Omnes in ꝯriũ ni
tebantur:oẽs uentum ſequi:oẽs ire in ſcopulos ⁊
in naufragium cupiebant . Quid vnꝰ ille tot inter
aduerſãtia potuiſſet?Sed qd loquor?pene ip̃e di-
rimere alienã culpam labor potuiſſet : ille oia cun-
ctis licet obluctantibꝰ ſi plene uoluiſſet:uoluit qui
dẽ non inficior:ſed lẽtius q̃ tante rei pondus exi-
gebat.Flecti itaq; ſe ſinit peſſimam in partem ⁊ ut
malis hominibꝰ placeret Chriſto diſplicuit ⁊ Pe-
tro:boniſq; omnibꝰ.Et quibus hominibꝰ deus bo
ne noluit placere?Nempe hijs qui ⁊ ſibi diſplice-
bant:⁊ quibus ipſe utiq; nõ placebat:nãli iter vir
tutẽ vitiũq; odio:o felix ſi ꝯtemptis ⁊ qȝ maxime
ſuum erat auctoritate comp̃ſſis ſuaſoribus impijſ
generoſo p̃ncipio inheſiſſet eternũ iter clariſſimos
numerãdus ſi ut qȝ flebiliter nuper ſcripſi flebilꝰ
nunc reſcribam:ipſa in morte que proxima imo cõ
tigua illi erat qȝ ita eẽ ſcire debuerat:q2 cum in oĩ
etate de morte non cogitare ſtultitia magna ſit:tũ
in ſenectute demẽtia atq; inſania ſumma eſt:ip̃a in
q̃; in morte grabatulũ ſuũ ante arã Petri apoſtoli
cuiꝰ hoſpes erat ac ſucceſſor ferri iubẽs ibi tranql
lam ⁊ bone uolũtatis animã emiſiſſet:deũ hoieſq;
teſtatus ſi vnq̃ inde diſceſſum eſſet nõ ſuã culpa3:
ſ3 eoꝝ fore qui tam turpis fuge inuenirẽtur aucto
res.Neſciuit hoc agere uel nequit uel ut eſt dictũ
noluit:utiq; enim ⁊ poterat ⁊ ſciebat . Sic culpas
multoꝝ infamiũ in ſe v̊tit:quoꝝ ꝯſilio qȝ bene ege
rat male euertit.Remitte illi:mi̾icors Jeſu Chri
ſte hanc animi mollitiẽ atq; fragilitate3:⁊ hanc ⁊
alias culpas oẽs ⁊ delicta iuuẽtutis eius ⁊ ignorã
tiã hanc ſenilẽ ne memineris:q2 ut nũc ſunt hoies
vir meo quidẽ iudicio bonus fuit. Ego illũ oculis
qȝ memineri nunq̃ vidi:⁊ ſi a p̃deceſſore ſuo miſ-
ſus ſepe mediolanum fuerit:dũ ibi agebã:ſed nec
dominoꝝ curias nec loca publica frequentans in-
tra clauſtrũ beatiſſimi hoſpitis mei Ambroſij me
tenebã:animo autem eũ vidi ⁊ diligẽtiſſime ꝯtem-
platus ſum:⁊ ut apud nos auditu3 eſt ſanctitatis
eius fama nunc maxime celebrat̃:⁊ miraculis cla-
ret:qȝ nulli ex predeceſſoribꝰ ſuis hijs nouiſſimis
accidit.Nihilominus tamen adhuc ſancto illi vi-
ro detrahitur ab hijs ipſis:vnde me ſolor:quibus
ego peccator ut dixi nõ niſi propter ueri odiũ odio
ſus ſum.Jlle aũt dictu mirũ ob hoc ſolũ:ꝙ roma-
nos cardinales diſcolos ⁊ errantes Romam:hoc
eſt in domũ propriam reduxit:⁊ reducturus iterũ
timebatur cardinalibus ipſis nõ ut reor oibꝰ: ſ3 oĩ
um peſſimiſ odio erit eterno:qȝ nihil eſt aliȝ:q̃ ſi
cecus pia manu fouea eductus ancipiti ſueq; do-
mus ad hoſtiũ directus perpetuo directorẽ ſuum
oderit.Jtaq; quẽ aliter nequeunt linguis feriũt vi
pereis.Sed eoꝝ virus faucibꝰ impijs inheret.ip̃i
autẽ quẽ feriunt hoc non nocẽt:utinã nõ plus alio
nocuiſſent:ſed nec alio nocuerũt virũ optimũ peſ-
ſimoꝝ e collegio excludẽtes:quo nihil illi gratius
agere poterant:nihil acceptius. Nullũ eſt eni fere
grauius ſuppliciũ q̃ inter diſſimiles moribus cõ-
uerſari . Felix ille nũc igitur ⁊ ſecurus quos p̃ſen-
tes ſpreuit eorũ ex alto maledicta ꝯtemnit.Nulla
enim tã clara virtꝰ vnq̃ fuit que detractatoribus
careret.Et Chriſtus ipſe detractatores habuit: ⁊
Maria:quid ſperare queant alij?Redeo aute3 ad
inceptũ.Si igitur qñ ille ſpem meã maxime tunc
florentem ſic repetẽte deſtituit:neq; de hoc ponti-
ficibꝰ noſtris aut p̃ncipibus cura eſt:deus ip̃e hãc
mihi qui põt reſtitueret ut in ſtatu bono ſeu ſalte3
tolerabili relinquerẽ res humanas : q̃ putas letꝰ
morerer?põt ille quidem oia ſed hoc vnũ peccatiſ
noſtris offenſus puto nolit:⁊ merito.Certe dũ ad
iuuentute3 noſtri temporis ⁊ anime vitijs ⁊ corpo-
ris habitu deformatã reſpicio:ſiqd bone ſpei eſſet
abijcio . Fuit quidẽ hec noſtra etas incipiens:⁊ ſi
non bona que utrũq; tamẽ ferri poſſet:poſt mediũ
in oẽ dedecus atq; flagitium ꝓlapſa viſa eſt nobis
ad fundũ miſerie perueniſſe . Quid vis dicã huiꝰ
finis initium eſt ſequentis tã nulli honeſto ſtudio
dedite totq; ꝓbris ac uanitatibus obrute ut q̃tũ
fructus ex flore ꝯijcitur noſtrã excuſatura videat̃
etatẽ:meq; peniteat pudeatq; viuẽdo in hoc tẽpꝰ
incidiſſe quo hec:videãq; utinam non viderẽ : ſed
aut tempore ab hijs ſemotꝰ aut loco:uel ante hos
triginta annos obijſſem:uel apud ſeres ſiue indos
hoc vite ſtudiũ ꝑegiſſem.¶Ut v̊o iam tandẽ omit
tã magnifice loqui:cum ſim ip̃e ꝑuificus:ego qdẽ
cũ preſentis ſeculi tedio ingẽti nec futuri melioris
ulla ſpe ſeneſco:⁊ ualde indies ad terminũ appro-
pinquo:ita ut cõpertum habere videar rem differ
ri nõ poſſe:hoc mihi etas ipſa iam ſuadet ⁊ turba
egritudinũ perſuadet:quibus hoc tẽpore preter ſo
litũ obſideor ⁊ oppugnor.Quidni autẽ cupiã diſ-
ſolui ⁊ ſi celitus datur:eſſe cũ Chriſto : cũ ubilibet
mõ non apud inferos eſſe optẽ ut hinc abeã: ⁊ de
publico hactenꝰ : priuatum v̊o qȝ optabã bonum
erat quies animi:quã mihi põtifex ille ſanctiſſimꝰ
non tantum pontificialiter ſed paterne per litteraſ
ſpondebat ac nũcios preſtitiſſetq; non dubito qȝ
in ſe erat:q̃uis illam preſtare non ſit hominis ſed
dei:ab eo igitur illã peto.Et tu edoctus ad plenũ
quid pro amico metuas:⁊ quid optes nihil vnquã
pro me hominẽ roges:ſed Chriſtum ora : obſecro
ut qui mundi ſtatũ qualem cupiebã videre ampliꝰ
non ſpero miſerabilis anime mee ſtatũ ſic cõpoſi-
tum ⁊ tranquillum videam ut ſecurus ac letus ad
ueram vitam ex hac morte digrediar. Uale felix ĩ
ter colles euganeos ubi nunc habito niſi me bella
pepulerint:quarto Kal'.Julias.

¶Ad Joannẽ de dondis phiſicũ patauinũ.Ep̃.XV.

e X mea ſoſpitate te gaudiũ ⁊ honeſtam uo-
luptatem percipere vir optime nec nouu3
mihi nec dubium eſt.Nec hinc tamẽ equo
amplius gaudeas mea hec ſoſpitas non ſolida : ſ3

Inanis ac tremula ꝛ infirma eſt:ſicut omnium moꝛ
talīꝫ:ſed mea añ omnes:dum ſaniſſimus videoꝛ
ſubito neſcio quidē vnde uł nature uel foꝛtūe mee
inſidie erūpunt. Quãobꝛē nō ante me ſoſpitē arbi
traboꝛ q̄ꝫ oibꝰ vite malis exceſſero: qđ utinaꝫ cito
ſit:mō Chꝛiſto pꝛopitio egreſſurus ſum: hijs tñ in
malis hoc ſaltē boni eſt:ꝙ de omnibꝰ deo gratias
ago:bñdictꝰ ipſe qui hunc mihi aiuꝫ pꝛeſtat: ꝛ licet
magis de ſtatu alio gauderē iſte tñ foꝛtaſſis eſt me
lioꝛ. Nō ſemꝑ aut amara obſunt aut ꝓſunt dulcia
Qđ quidem ſcribis in eo te ꝯuictu refici ſolere:at
qꝫ ideo abſentiā egre ferre nō miroꝛ. Eſt hec ꝓpꝛia
ꝛ ꝑpetua vis amoris. At qđ addis ꝛ ꝑfici hoc non
mirari fateoꝛ nō poſſum. Quomodo ꝑficiat imꝑ-
fectus tu videris qui dixiſti. Sed eſt hic quoqꝫ nō
inhoneſtus erroꝛ amãtiū:ut ſibi quem diligūt q̈lē
cupiunt talē fingant: utcūqꝫ ſe res habeat tua hac
opinione gaudeo ꝛ exulto ac repeto qđ oli ſolitari
am vitā ſcribēs tūc cauallicēſi epiſcopo Philippo
me dixiſſe memini. Siquidē in hoc erras gaudeo
neqꝫ hunc errorem excidere tibi vnq̄ꝫ poſſe uelim
glioſum mihi:tibi delectabilē:damnoſum nulli: ꝛ
hec hactenꝰ. Qđ ego antē vice v̇ſa tua gaudeam
ſoſpitate ne dici qdeꝫ opus eſt:eoqꝫ magis quo ex
urbe nobis rure degentibus indies grauiora nū-
cianť. Gratioꝛ eſt enim inter labores reges. Inter
ꝑicula ſecuritas. Inter aduerſa ꝓſꝑitas. Uale ar-
quade.v.Kał.Septemb.

Ad eundem. Epiſtola.XVI.

Incolumitas tua gaudiū meum eſt: tedia
autem ꝛ tuoꝝ langores ac funera vulnera
animi mei ſunt:ſed nō eges monitis:hūa-
na oia humanitus ferre hoieꝫ opoꝛtet. Ad hec na
ti ſumꝰ. Que de imꝑfectione moꝛtaliū ſcribis pla-
ne appꝛobo. Nihil eſt v̇ius. At qđ addis te ex me
ꝛ ſi nō perfectionē illam ultimā que eſt paucorum
ſeu nulloꝝ hoium perfectū tñ non exiguū ſentire:
atqꝫ ideo mee te auidū pñtie. Gaudeo hercle:ſi ſic
eſt:ſi nimis dixi pꝛidem: ꝛ repeto gaudeo ſic vide-
ri:plura ſcriberē. Sed ipſe mox adero. Uale mei
memoꝛ. Arquade.iij.Kał.Nouemb.

Ad Gaſpariū Ueroñ.de ſe. Epła.XVII.

Metꝰ ꝛ
cura ſūt
amoris
comites

Cura tua de me: ꝛ ſollicitudo ꝛ metus amo
ris comites nō ſunt res noue:nec īcognite
uerū oīim non mihi ſoli:ſed oibꝰ quoqꝫ no
tiſſime:quas nūc tñ tuis efficaciſſimis litteris re-
cognoui. Agerem gr̄as:niſi ꝙ vnū ſumus: ꝛ nemo
ſibiipſi gr̄as agit. Ego ad ciuitatē redij:iam tertiꝰ
dies eſt: ꝛ familiolā meam rure dimiſſaꝫ hodie uł
ad tardius cras expecto:libellos quos ibi habui:
mecū abſtuli:domū ꝛ reliq̄ ꝯſeruabit Chꝛiſtus qui
ſollicitꝰ eſt mei:quiqꝫ a pueritia imo ab utero ma-
tris mee licet indignū ꝛ īmeritū me cuſtodit:que ſi
tñ omnino deſtinata eēt incendio:fiat uolūtas dei:
mihi decetero ſatis eſt ſepulchꝛū domus ultima.
Nā qđ amoꝛ dictat ꝛ tu ſcribis de inſcribendo no
mē meū ipſo domꝰ in limine piū magis q̄ꝫ accōmo
datū eſt rebꝰ atqꝫ tēporibus. Studioſoꝝ nomina
mars nō curat. Nō eſt amice nomē meū ut tibi ſic
alijs carū uerendūqꝫ. Neqꝫ ego me tanti facio:ut
ne dicā bello ſed ne pace quidē nomē meum mul-
tū mihi pꝛofuturū ſperem. Totū igitur deo cōmit
tiť ut pꝛedixi qui rore pacifico odij hoſtilis ardorē
uel lenire uel extinguere potēs eſt:vnū ꝛ ſi ualde ꝓ
perem ſiluiſſe noluerim:ſi qdē hac tua tanta tā tre
pida ſollicitudīe effeciſti:qđ impoſſibile iudicabā
ut plus etiam q̄ꝫ ſoleo: Gaſparū meū amē. Uale ꝛ
pꝛo me deū ora. Patauí.xv.Kał.Decemb.

Ad eundē de ſtatu belli. Epła.XVIII.

Litterulā tuā nō abſimilē ſoroꝝ legi plenā
ſolliciti amoris ac timoris:gratum hēo ut
debeo. Nolim tñ te in talibꝰ animo labora
re: ꝛ generoſas occupatiōes tuas interrumpe:fa-
milia illa mea cui magis longe q̄ꝫ mihi metuebaꝫ:
inter ipſa tonitrua martis euaſit: ꝛ hic deo gratias
mecū eſt. Nō eni tibi nūc aliud ſcripturus:ſꝫ ut lit
terule modū impleā:ſubit animū res noua qdeꝫ ꝛ
ex parte ridicula ſtulti ſcilicet cuiuſdā minime ſtul
tū dictū hijs inferre:dū quodā tēpore magni mo-
tus inter florētinos ac piſanos exarſiſſent:qui pec
catis utrorūqꝫ crebꝛi nimis ac pene ãniuerſarij no
bis ſunt. Iãqꝫ exercitꝰ florētinus poꝛtis egredere
tur:ſtultꝰ qdā qui per urbē nudus ibat ſpecie rerū
motꝰ inqſiuit: ꝛ qd rei eſſet:rñſumqꝫ a ꝓximo quo
dā fuit. An ignoras fatue:ꝯtra piſanos bellum eē
ſuſceptum? Ad hec ſtultus. An non inqt belli huiꝰ
pax erit? quō ait is qui loquebať pacē cogitās:o de
mēs nūc maxime bellū incipit. Quero tñ inqt ſtul
tus an nō belli huiꝰ aliqñ pax futura ſit? Atqui ait
alter. Nullū bellū ſempiternū eſt erit utiqꝫ pax qñ
qꝫ ſed nūc bellū eſt. An nō igitur ait ſtultus ſatius
eēt nūc pacē facere:anteq̄ꝫ incipet bellū uel ꝓcede
ret? Quid vis dicaꝫ? niſi ꝙ ſi dici liceret ille mihi
hoc v̇bo ſtultus ſapiēs fuiſſe videreť. Qđ nūc uti
nā hij nr̄i bellatores acrius libꝛarent:eſſet foꝛte uł
non ceptū uel finitū bellū anteq̄ꝫ damnis minꝰ ꝛ
bellicis calamitatibus ꝑmeremur:poſt quas utiqꝫ
pax futura eſt. Bona illa quidē licet ſera:que tēpe
ſtiua eſſet optima: uerū aures ſanis ꝯſilijs clauſe
ſunt utqꝫ ait ille:pꝛoficitur bello imo deficitur:inſa
nitur:peccata hominum pꝛofecto oium cauſe ſunt
maloꝝ:hec hactenus de euentu videbimus ꝛ ex-
pectabimus celeſtis domini uolūtatē. Uale. Pata
ui decimo Kał.Decemb.

Explicit liber.xiij.

Incipit Liber quartuſdecimus. Ad magnificum
Franciſcum de Carraria Patauí ut dominuꝫ qua
lis eſſe debeat qui rēpublicā regit. Epiſtola.I.

Dudum tibi vir clariſſime ſcribe-
re aliquid meditoꝛ. Et tu me in
terdum more tuo leniter admo-
nes: ꝛ indignuꝫ eſſe video inter
tot mediocrium ꝛ magnoꝝ no-
mina ꝑteriri tuū nomē: ꝛ pater-
nis ꝛ tuis bñficijs ita de me me-
ritum ut nunq̄ꝫ mihi e memoria dilabi ſine ingēti
poſſit īgratitudine:nec vnq̄ꝫ certe hactenus lapſū
ſit. Scribere igitur eſt animus:ſed vnde incipiam
quero nec inuenio. Nā neqꝫ vnus eſt aditus ad in
tentum: ꝛ pluralitas herere animū cogit ut ambi-
guum in biuio viatorem:hinc crebꝛa nimis in me
liberalitas tua ad agendas gr̄as ſtilū uocat: ꝛ eſt
ſane mos percelebꝛis ſuſceptis amicoꝝ ꝛ maxime
pꝛincipum muneribus grates agere:quē aliq̄ꝫdiu
ipſe tecū tenui:donec perpetuis ꝛ indies auctis be
neficijs:atqꝫ honoribꝰ tuis pꝛeſſus: ꝛ pꝛo rebꝰ v̇ba
remittere īgenuo pudore pꝛohibitus munerū ma-
gnitudinē quā ſmone non aſſequoꝛ mente comple
cti memoriqꝫ ſilentio metiri potius q̄ꝫ v̇bis inani-

bus conſilium cepi. ¶ Hinc excluſis vtor ad amplissimam ꝓnamq; mām tuarū laudum. Nam ⁊ hic quoq; nōnulloꝝ mos eſt: ꝑncipes laudare: qđ ⁊ ipſe nōnunꝗ feci non tam laudati gr̄e ꝗ ueritati obſequēs: ⁊ virtutem laudū ſtimulis excitās: quibus nihil generoſum aīum urgere potentius: qua in re hinc laudantis adulatio: hinc uł maxime inconſtantia me offendit. Sunt enim ⁊ qui indignos laudēt: ⁊ qui laudatoſ mira mox animi leuitate vituperent: quo nihil īhoneſtius: nihil eſt turpiꝰ. In quo qdem maxime Ciceronem noto: uſq; adeo: ut quē inter oēs ſcriptores gentiū miror ac diligo in hoc vno pene oderim: ita ille aliquos: ſed in ꝑmis Julium ceſarē laudū faſce dicā an preconio onerat an honorat: eūdēq; poſt ꝓbris ac maledictis inſeqtur. Lege illiꝰ ep̄las ad qntum fratrem oīa ibi de Ceſare honorifice dicunt̄ atq; amice. Eiuſdem ad atticū ep̄las ꝑcurre: ꝑma ibi ambigua: ultima queq; odioſa videbis: ⁊ infamia: lege ipſius orationes qs uł ad ipm Ceſarem uel eo preſente ad ſenatū habuit. tante ibi ceſaree laudes ſunt: ut nec mortali debite nec a mortali ꝑfecte ingenio videātur: ſed ꝓgredere: lege libros officioꝝ: oratiōeſq; philippicas: inuenies nec affectibus odia nec laudibꝰ inferiora conuitia: utq; ſic indignor hec tāta uarietas ⁊ viuenti laus ⁊ defuncto vituperatio oīs attribuitur: pati poſſem eq̄nimius ſi viuū vituperaſſet extinctumq; laudaſſet. Solet enī mors inuidiam atq; odiū uel extinguere uel lenire: hēt tamē ſortē ſuam quo ſolet Ceſar: vnum ex oibus magnū comitem nepotem filiūq; ſuū adoptiuū Ceſarem auguſtū: qui licet virtute minor bellica: certe imperio maior fuit: cui imodice laudato Cicero idē in hoc animoſior: viuo etiā ⁊ ad ipm ſcribēs imodice maledixit. Inuitus de dilecto mihi viro maximo hec loquor. Sed dilectior ⁊ maior eſt vitas. Egdē ſic eſſe doleo: ſed ſic eſt. Nec ſum dubiꝰ ad hec illum ſi adſit ſuo illo omnipotēti eloquio facile rn̄ſurum ſʒ vbis vitas nō mutat̄. Id mihi nequaꝗ euēturū reor/ ut morbo animi laudata vituꝑem. Verū ut vn̄ digreſſus erā redeā: hac ad tuū colloqum igreſſuro illud occurrit in limine/ ⁊ ſi uera virtꝰ dignam gl̄iam nō recuſet: eāq; uel inuitā ut corpus vmbra ſeq ſoleat: hic vir tn̄ qđ iudicijs multis percipe potuiſti: preſens argui maluerit ꝗ laudari: multoq; faciliꝰ fuerit iuſtis hunc reꝑhenſionibus ꝗ ueris etiā laudibus ꝓmereri. qd igit̄ faciā? quo me vtā? Quem laudare ſum vitus reꝑhendere non verer: ſi tam lata eſſet reꝑhendendi mā ꝗ laudandi. Eſt fateor ꝯditio iſta mortaliū ut nullus oīno ſit irreprehenſibilis. Ille perfectus atq; optimꝰ dici pōt: qui paucis ac paruis obnoxiꝰ eſt. Age ergo gr̄as deo: qui te talē fecit: ut ſi equis ingenijs reꝑhēſor tuus laudatorq; ꝯuenerint multo diſertior ſit laudator: ſicut e duobꝰ agricolis ⁊ arte equis ⁊ robore ille apparebit inſignior cui aruum ſors dedit uberius: ſicut e duobꝰ nautis omni ex parte paribus felicior erit illiꝰ nauigatio cui ꝓſperiores aure fuerit: ⁊ mare tranqllius: ut te autē reꝑhendere ⁊ hāc collogi l̄ralis mām eligere decreuiſſem nil in te reꝑhēſiōe dignū nouerā: niſi vnū illud de quo aliqn̄ multa tecū nullo teſte diſſerui. Qua in re ſi humiles ac fideles monitꝰ meos exaudire dignabere: rē haud dubie: ⁊ corpori ⁊ anime ⁊ fame tue ꝑſenti: ⁊ uenture gl̄ie ſaluberrimā feceris: vn̄ ut ita ego te nūc alloquor: ſicut in campo theſſalico Ceſarē craſtinꝰ alloquitur: aut mihi viuo aut mortuo gr̄aſ agas: hic non agā pluribꝰ. Intelligenti enī ⁊ ſciēti omnia qd opus eſt vbis? Scis qd uelī: ⁊ nil niſi bonū tuum uelle debeo aut poſſum: teq; hoc ipm ſcire non ſū dubius. Sed ⁊ hec trāſeo ſciēs nec mihi honeſtas nec tibi placitas eſſe blāditias. ¶ Que cū ita ſint labor ut video mihi nunc hiſtorie lōgioris eripit̄: qđ ⁊ tibi ut dixi minime placitura ⁊ publice omnibꝰ nota eſt: ut ſub ipm ſcilicet adoleſcētie tue florē gl̄ioſo ⁊ magnanimo pr̄e ſpoliatus ſub quo ꝑclara omnia atq; magnifica diſcere: ⁊ doctrina poteras: ⁊ exemplo eo ipſo tempore quo rectoris adhuc uł maxime indignus videbaris: ad regimē oīū ꝯſcēdiſti: cōmiſſamq; tibi rēpublicā imaturo ſuperante annos induſtria tāta maturitate tāq; ſenili cōſilio rexiſti: ut in ꝑmis nullus tumultus in p̄ria tāta mutatiōe rerū nulli motus exarſerint: ex multa dehinc inopia quā eris inſuper: alieni pondus urgebat breui ad magnas diuitias ꝑuenires: ut deide paulati ⁊ etate ⁊ exꝑientia rerū creſcēs non ciuibꝰ tm̄ tuis egregiū te rectorē: ſed exēplar aliarū urbium rectoribꝰ exhiberes: ita ut ſepe ego finitimos populos tibi ſubeſſe uotis optantes audieri: ⁊ tibi ſubditis inuidentes: ut tu interim nec tumide inſolentie nec inerti deditus uoluptati in hoc vnū vigilantiſſimo ſtudio incubueris ut te oēs agnoſceret: ſine deſidia tranquillū: ſine ſuperbia gl̄ioſū: utq; in te modeſtia cum magnanimitate ꝯtēderet. Int̄ multa igitur decora cū te pene ex equo etiā minimis adeūdū: incredibili humanitate ꝑſtareſ: filiaſ tn̄ tuas ꝯquiſitis ab extremo terre: ꝑclariſſimiſ nuptijs collocaſti: perq; idē tēpꝰ ꝗuis ante alios gentis publice ſtudioſus: qđ nunꝗ tn̄ aut populo: dū ciuitas cōmuni ꝯſilio regebatur: aut cuiq; tuorum dū tam diu frena reipublice tenuerūt in animum uenit ſolus tu p̄rijs in finibus opportunis locis arces multas ac ualidas erexiſti. Atq; ad ſummam ſic te in oibus habuiſti: ut ⁊ ciues te duce liberi fuerint ac ſecuri: nec ullius ſanguis innoxius funderet̄ vicinoſq; omnes uel metu uel amore tueq; virtutis admiratione pacaueris: totq; iā per annos florentē p̄riam ſerena tranquillitate ⁊ ꝯſtāti pace tenueris: donec tandē aduerſariꝰ humani gn̄is hoſtis pacis: vnde tale nil timebas bellū tibi repente grauiſſimū excitauit: qđ tātꝰ amor pacis itrepidus excepiſti: diuq; ingenti animo geſſiſti: ſpatis: licet deſtitutus auxilijs. Cūq; tibi id utilius viſū eēt: pacē ꝑſtinā alto ꝯſilio reformaſti: vno ex actu laudē geminā ⁊ fortitudinis ⁊ prudētie ꝯſecutus: hec inꝗ ⁊ ſimilia multa ꝑtereo: qbꝰ te oībꝰ tui reipublice aliarūq; multarū rectoribꝰ magno ſpatio rebus ipſis nec tā tuo qdē ꝗ omnium iudicio pretuliſti. ¶ Qđ ſi te igitur curioſiꝰ laudare blādum cū res ipſa te laudet: ⁊ reꝑhēdere ſuperuacuū reor: ⁊ ubi loq cepi inexpleto ſmone ſilentiū indecorū: quid in animū uenit dicam: ut deſcribam ſcilicet qđ tibi ſine ulla deſcriptione notiſſimū credo: ſed ſciēti etiam interdū ꝯfert admonitio: dū mēs ipſa bene ſibi ꝯſcia in eoꝝ que probe nouit ⁊ frequēter exercuit memoriā aliquo memorāte reducitur. ⁊ quo paſſibus ſuis ibat aliene lingue ſtimulis urgetur: deſcribā ergo qđ ſciunt pene oēs: ſed diſſimulāt: q̄liſ eſſe debeat cui ſue p̄rie cura cōmiſſa eſt. Quo iplere libros poſſe non ſum neſcius: ego ep̄lam ipleſſe

Cicero notatur

Auguſtꝰ ceſar

Nemo caret reꝑhēſione

Craſtinus

ꝯtentus ero:plus enim quibuſdã vna uox q̃ aliis
v̓ba longiſſima ꝓfuerunt:maiorq; eſt vis in aio au
dientis q̃ in eloquio portãtis qſqs ille ſit. Nẽpe
ut repetã qđ dicere ſoleo:fauilla interior ſit opor-
tet quã flando excites ⁊ in flãmã erigas. Aliogn
extinctũ in cinerem ne qcq̃ flaueris. Spo ego:im
mo quidem ſcio in te non modo fauillas ꝯſopitas:
ſed lucidas ⁊ ardentes.flãmãq; inſuper virtutis
eximiam ⁊ capacẽ omnis boni animũ: cui omniuʒ
que audierit aut viderit nihil excidere ſoleat. Sẽ-
ſi q̃tum epl'a vna clara illa quidẽ: ⁊ que claro tex-
ta eẽt igenio. Marci ſcilicet bruti ad Marcũ Tul
liũ Ciceronẽ tibi animũ accenderit virtutẽ:ut diu
vix aliud loq poſſes: ⁊ ſepe tacitus mecũ dixi: hic
niſi virtutis eſſet amic⁹:nunq̃ tã uehementer hoc
tã breui virtuoſo licet elogio moueref. Sepe etiã
ipſe mihi grãm habui qui tibi illã epl'aʒ ꝓcuraſſeʒ
⁊ obliuione ſenioq; obrutã renouaſſeʒ. ¶ Ante tñ
q̃ aggrediar qđ inſtitui v̓bum vnũ Ciceronis ipi
us tibi ut arbitror non ignotũ inſerã:quo auidius
audias q̃lis eſſe debeat reipublice gubernator cũ
p̃us audieris q̃ ⁊ ipſe deo carus q̃q; deo cara ſit
ipſa reſpublica. Ille ergo reipublice libro ſexto.
Quo ſis africane ingt alacrior ad tutandã rempu
blicã ſic habeto:oib⁹ qui p̃riam ꝯſeruauerint adiu
uerint auxerint:certũ eſſe in celo diffinitum locuʒ:
ubi beati euo ſempiterno fruanf. Nihil eſt eni illi
p̃cipi deo qui omnẽ mundũ regit: qđ quidem in
terris fiat acceptius:q̃ ꝯcilia cetuſq; hominuʒ iu
re ſociati.que ciuitates appellanf harum rectores
⁊ ꝯſeruatores hinc ꝓfecti huc reuertũtur. Erat au
tẽ fictum illud in celi arce colloqum. Quis igif ni
ſi ualde duri cordis ⁊ virtutis oſor:felicitatiſq; cõ
temptor nõ hoſ appetat laboreſ ⁊ hec p̃mia? Quã
uis eni pagan⁹ ſit qui loqtur:non abhorrẽs tñ eſt
a chriſtiana v̓itate ac religiõe ſententia: ⁊ ſi in crea
tione hoium ſiue animarũ diuerſus ſit eoꝝ loquẽ-
di modus ⁊ nr̃. Nũc peragam qđ ꝓmiſi: ⁊ q̃lis eẽ
debeat patrie rector expediã ut hoc uelut in ſpecu
lo tete intuens:ubi te talẽ videris:q̃lem dico:qđ ꝑ
ſepe facies:gaudeas ⁊ virtutũ honorũq; omnium
largitori deuotior fias:atq; indies obſequentior ⁊
ingenti niſu per difficultatũ obices aſſurgas uſq;
ad illũ gradũ quo ire altius iam nõ poſſis. Si qñ
aũt deeſſe tibi aliquid ſenſeris faciem ipſe tuaʒ: ut
ſic dicã perfrices ⁊ manu opum fame frontem ter-
gas teq; ipſo formoſior uel certe nitidior fieri cu-
Qualiſ debeat eẽ urbium gub̃nator Apl'us
res. ¶ Sit ergo hic rector in p̃mis amabilis: nec
bonis formidabilis:malis eni formidabilis neceſ-
ſario ſit oportet:ſi iuſtitie eſt amicus. Non eni ſine
cã gladiũ portat:dei eni miniſter eſt ut ait apoſto-
lus. Nihil eſt aũt ſtultius. Nihil a p̃ncipatus ſta-
bilitate remotius q̃ uelle ab omnib⁹ formidari:q̃
uis qdam ⁊ ueterũ p̃ncipum ⁊ nouoꝝ nil magiſ op
tauerint q̃ timeri: ⁊ nulla re alia poſſe impiũ tene
ri q̃ metu ⁊ crudelitate crediderint:qđ ꝓnominati
de Maximino impatore barbarico lectũ eſt:quoꝝ
opinionibus nihil eſt a v̓itate remotius:amari ex-
pedit nõ timeri niſi eo modo forſitã:quo pius fili⁹
bonũ patrem timet:omnis metus ali⁹ eoꝝ ꝓpoſito
eſt aduerſus. Regnare eni diu uolunt:ſecuriq; vi-
tã agere utriq; ꝯ̃riũ eſt metui:utriq; ꝯſentaneũ eſt
diligi. Et diuturnitatẽ ⁊ ſecuritatem aufert metuſ
ꝯfert utrãq; beniuolẽtia:quoq; plus fidei dicto ſit
audiendus Cicero:imo quidem Ciceronis ore lo
quens v̓itas audiẽda eſt. Omniũ inquit rerũ nec
aptius eſt quicq̃ ad opes tuẽdas ac tenendas q̃
diligi:nec alieni⁹ q̃ timeri:nec m'lto poſt. Malus
enim ingt cuſtos diuturnitatis eſt metus: contra-
q; beniuolẽtia fidelis uel ad ꝑpetuitatẽ utq; eẽ ſi-
bi reʒ cordi ſcias. Idẽ alibi. Carũ eſſe ciuẽ bene de
republica mereri laudari coli diligi glorioſuʒ eſt.
Metui v̓o ⁊ odio eſſe inuidioſum deteſtabile ibe-
cillum caducũ. Iđ loqui de ſecuritate non attinet:
q̃ metu tolli atq; extingui:nemo tam rudis:igna-
ruſq; rerũ eſt qui neſciat:hic occurritur a qbuſdaʒ
metũ hunc in ſubditis eſſe non in regnante firman
tibus:quo non ipſius ſʒ illoꝝ ſecuritas quatiatur.
Quib⁹ ego pro rñſo notiſſimum illud obijciã labe
rij equitis romani docti viri ac prudentis in Iuliũ
ceſarem. Neceſſe eſt multos timeat quem multi ti
mẽt:qđ dictũ quo plus habeat viriũ dicto alio ſi-
mili ⁊ ipſi⁹ quem ſepe nomino Ciceronis auctorita
te firmandum eſt. Etenim ingt qui ſe metui uolẽt:
a quibus metuentur eoſdẽ metuant ipſi neceſſe eſt
Huius ſententie rõneʒ ne uos imitari pudeat ab
ennio mutuatur. Preclare enim inquit Enni⁹ quẽ
metuunt oderũt:quẽ quiſq; odit ꝑiſſe expetit. Ad-
do ego ꝙ qſq; expetit fieri ſtudet. At quid multi
aũt ualidis urgenf affectibus vix differri poteſt.
Que q̃uis ita ſint fuerunt tamẽ ⁊ ſunt uſq; hodie
qui dicant. Oderint dum metuant:fuit hoc attei
v̓bum crudeliſſimi tyranni ab euripide relatũ. Id
quotidiano uſu Gaius caligula nihil atreo mitior
ſuum fecit:nec inuentori fauſtum:nec ſequacibus.
Quo etiam uti ſolitũ Iulium ceſarem opinari ali-
qui ⁊ dicere uoluerunt:mirũ certe ſi uerum. Nam
ipſe quidẽ preter gl'ie ⁊ impij appetitũ in quo mul
tus ne dicã minimus fuit. Omnia fecit qbus eſſet
amabilis potius q̃ timẽdus:quadam hinc mãſue
tudine atq; clemẽtia:hinc munificentia ⁊ liberalita
te mirabili:cũ e toto impio oĩbuſq; victorijs nihil
ſibi retinuerit:qđ magni teſtãtur auctores preter
diſpenſandi poteſtatẽ. Ad ueniã v̓o tam faciliſ fue
rit:ut de eo Cicero idẽ ſcribat:ꝙ nihil ſoleret niſi
iniurias obliuiſci. Nobile quidẽ vindicte gen⁹ eſt
parcere:nobiliſſimũ obliuiſci:ut id ſibi pro ſup̃mo
nature bono ſuus ille nũc amic⁹ viuit hoſtis attri-
buat. Quid multa uſq; adeo hijs virtutib⁹ ut ſileã
reliquas abundans fuit ut nemo magis. Et ſi ex
hijs p̃mia nõ ſat digna ꝑceperit. Siquidẽ ab hijs
ipſis quos opibus atq; honorib⁹ ſummis expleue
rat:quibus victor oẽ ius victorie omnes inimiciti
as:iniuriaſq; remiſerat interfectus eſt:nec eũ libe-
ralitas iuuit:nec clemẽtia ut nõ imerito ſibi pacu-
uianum illud in funere canerer. Men ſeruaſſe: ut
eẽnt qui me ꝑderẽt. Quib⁹ ita ſe hñtib⁹ queri põt:
que nã ſibi odiũ cã ꝯflauerit? Nẽpe odio ꝯiuratio
illa nõ caruit. Ego nullã inuenio niſi violẽtiã q̃dã
elationẽq; ai:ꝙ ſupra patriũ morẽ ſeſe attolleret:
ꝙ min⁹ gauderet honorib⁹: ⁊ dignitates idebitas
uſurparet. Nõdũ aſſueuerat Roma ceſareos fa-
ſtus pati:quos poſtea lõge diſꝑiũ tales tulit:ut fa
cta collatiõe mira illa videri poſſet hũilitaſ. ¶ Si
illũ igitur talẽ virũ nulla potẽtia nulle opes aduer
ſus multorũ odia ꝓterierũt:reſtat ingrere quibus
amor artibus ſit querendus:qñ ut odiuʒ ruine ſic
amor ꝯ̃rij cã eſt:illud p̃cipitat:hic ſuſtentat. Quid
hic dicã:niſi vnã eandẽq; rõnẽ eſſe amoris publi-
ci que p̃uati eſt. Ego ingt Anne⁹ Seneca tibi mõ-

ſtrabo amatoriū ſine medicamēto:ſine herba:ſine
ulliꝰ uenefice carmine.Si vis amari ama. Sic eſt
hercle.Et q̄uis hic multa ⁊ uaria dici poſſint : ta-
men hec omniū ſumma eſt.Quid magicis opꝰ eſt
artibus?Quid p̄cio aliq̄ aut labore?Gꝛatuita res
eſt amoꝛ:ſolo queritur amore.Quiſ tam ferrei pe
ctoris inueniri pōt:quē honeſte amāti vicē redde
re pigeat?Inhoneſtus eni amoꝛ non eſt amoꝛ : ſed
honeſto nomine uelatū odiū:nō amore ſꝫ odio cō
pēſandū.Nā turpiter amātē redamare qd eſt ali-
ud q̄ ſcelere ſcelus cōfouere: ⁊ alieni flagitij fieri
nelle participē.Igitur hoc omiſſo ad honeſtuꝫ illū
amorē alterū redeamus.Ex quo utiqꝫ magnuꝫ ti-
bi ⁊ honeſtuꝫ gaudiū naſci debet:qui te tuis ita ca
rum ſentias quaſi non ciuiū dominꝰ ſed p̄rie pater
ſis.Qꝺ cognomen antiquoꝝ p̄ncipum fere oium
fuit:ſed quorūdā iuſte admodū: quorūdaꝫ iniuſte
adeo ut nihil iniuſtius:pater p̄rie dictꝰ eſt Augu-
ſtus ceſar:pater p̄rie dictus eſt Nero . Ille uerus
pater:iſte uerus hoſtis ⁊ p̄rie ⁊ pietatis.Tibi uerū
hoc cognomē obtigerit.Nullus eſt ciuiū eoꝝ dico
qbus pax ac requies p̄rie grata eſt:qui te alr̄ aſpi-
ciat : aliter cogitet q̄ parētē.Id ut factis merituꝫ:
euoqꝫ ꝑpetuuꝫ ſit eniti debes: ⁊ facies ſpo:facies
admonitꝰ:oratuſqꝫ:qꝺ iampꝛidem per teipſum fa
cis.Scito aūt hoc tibi p̄ſtare ſolā poſſe iuſtitiam ⁊
ciuiuꝫ charitatē:vis eē uerus ciuiū pater:qꝺ filio
tuo vis: ⁊ ciuibꝰ tuis uelis.Nō iubeo ut tantūdeꝫ
vnūquēqꝫ ciuiū ames quātū filiū:ſed ut filiū. Nā
⁊ deus ipſe ſummus legifer nō dixit:diliges pꝛo-
ximū tuum q̄tū teip̄m:ſed ſicut teip̄m.hoc eſt pu-
re ſine fictiōe:ſine utilitatis aut p̄mij reſpectu:nu-
da ac gratuita charitate.Audebo tn̄ dicē ſine p̄iu-
dicio ꝺioris ſententie: ⁊ ſi non quēqꝫ ciuiū : oēs tn̄
ſimul ciues vniuerſamqꝫ rēpublicā nō q̄tuꝫ filiū
mō uel parentes:ſꝫ q̄tū temetip̄m amare debes.
In ſingulis eni caris capitibꝰ ſinguli ſunt affectꝰ .
in republica aūt oēs : amādi tibi ſunt igitur ciues
tui ut filij:imo ut ſic dixeri tanq̄ coꝛporis tui mē-
bꝛa ſiue anime tue partes:vnū eni coꝛpꝰ eſt reſpu-
blica cuiꝰ tu caput es.Amoꝛ autē hic ⁊ lenibꝰ uer-
bis ⁊ multo maxime pijs p̄adit̄ actibꝰ atqꝫ in p̄miſ
ut dicebā iuſtitie ⁊ pietate.Quis nō amet eni quē
piū:quē iuſtū:quē innoxiū:quē ſui amātē opietur.
Qꝺ ſi amori bn̄ficia acceſſerint:q̄lia ſunt bonorū
p̄ncipuꝫ in ſubiectos tunc exardeſcit incredibilis
quedā beniuolētie magnitudo:quo nexu ad ꝑpe-
tuū dominatū nullus pulchꝛioꝛ:nullus firmioꝛ te-
xi pōt.Secedāt arma:ſatellites ſtipēdiarij tube :
buccine in hoſtes iſta ꝟtant̄ tibi cū ciuibꝰ nō niſi be
niuolētia opꝰ eſt.Charitate eni ingt Cicero ⁊ beni
uolētia ciuiū ſeptū opoꝛtet eē nō armis. Eos aūt
ciues itelligo qui ciuitatis amāt ſtatū nō eos qui
quotidianas mutationes rerū querūt.Illi eniꝫ nō
ciueſ:ſꝫ rebelles atqꝫ hoſtes publici extimādi ſūt:
ſepe auguſtū ipſa in mediū res adducit huiꝰ eſt no
tiſſimū illud qſqs p̄ſentē ſtatū ciuitatis cōmutari
nō vult: ⁊ ciuis ⁊ vir bonꝰ eſt.Itaqꝫ qui ꝯ̄riuꝫ vult
ꝓculdubio malus:nec ciuiū:nec virorū bonoꝝ no
mine dignꝰ:aut ꝯſoꝛtio.Hijs te aūt artibꝰ nā tua i-
ſtruit abūde:qbꝰ amoꝛ ⁊ beniuolētia queri poſſint.
hec ſunt aūt nō ad gl'iam mō ſꝫ ad celū ſcale:vn̄ il
le bonꝰ pater optimū filiū alloquēs. Cole inquit iu
ſtitiā ⁊ pietatē que cū ſit magna in parētibꝰ ⁊ ꝓpin
qs:tū in p̄ria maxima eſt: ⁊ ea vita via eſt in celū .
Quis amatoꝛ celi viā q̄ ad celū ꝑgit̄ nō amaret?
¶ Quā male aūt malos ⁊ iniuſtos p̄ncipes ab op
pꝛeſſis ciuibꝰ arma defenderint innumerabilia ſūt
exēpla:ſed potētiſſimos ac peſſimos attigiſſe ſuffe
cerit.Nā qd gaio cuſtodes coꝛporiſ germani:quā
uis accurrerēt pꝛofuerūt?A Nerone eni in extre-
mis caſibus ſtationē militū ⁊ cuſtodes diffugiſſe
cōpertum eſt:at auguſto at Ueſpaſiano ⁊ tito nul
le fuerunt neceſſarie militū cohoꝛtes:lege auguſti
obitū.Nō armatos excubitores inuenies ſꝫ ami-
cos ciues circūſtantes:eūqꝫ inter ſmones amicoꝝ
tādē in oſculis multū amate ꝯiugis nō q̄ſi expirā-
tē ſiue extinctū:ſed quodāmō cōſopitū cū defun-
cti coꝛpꝰ oibꝰ pluſq̄ humanis honoribꝰ tumulatū
ꝯſecratāqꝫ memoriā.Ueſpaſianꝰ dū impatorē ſtā
tē mori opoꝛtere diceret inter manus ſubleuantiū
expirauit.Titꝰ eiꝰ filiꝰ ſenatus ꝯcurſu ⁊ iſinita gr̄a
rū actiōe poſt obitū celebꝛatꝰ eſt:acerba qdē ſꝫ pa-
cifica moꝛte p̄uētꝰ:ut de illo ſcribit̄ maiore hoium
dāno q̄ ſuo. Qꝺ dictū niſi falloꝛ libꝛare hn̄t me-
morieqꝫ mādare oēs:qui in aliq̄ impio vitā agunt
ut moꝛs ſcilicet eoꝝ ſecura illis ⁊ felix:ſubditis ꝟo
foꝛmidabilis ⁊ damnoſa ſit:quoꝝ multi ꝯ̄rio labo-
rant.Sane qua in urbe hij quos memoro multiqꝫ
alij inermes trangl'le ac feliciter obiere ⁊ honeſtiſ-
ſima monumēta celeberrimāqꝫ memoriā ſuorum
noium reliquere in eadē: ⁊ Domitianꝰ Titi frater
īterfectus ab eodē ſenatu ꝯtumelioſiſſimis ut ſcri-
ptū video:atqꝫ acerbiſſimis acclamatiōibꝰ lacera-
tus:imagineſqꝫ eiꝰ detracte ⁊ ſolo abiecte nouiſſi-
me eradēdos titulos:abolēdāqꝫ memoriā decre-
tū.Et Galbe caput hoſti oblatū ſuffixūqꝫ haſte ali
xis ⁊ calionibꝰ totis caſtris hoſtilibꝰ circūlatū:ſpe-
ctaculo ludibꝛioqꝫ fuit oibꝰ.Et vitellius apud ge
monias minutiſſimis ictibus excarnificatuſ ac cō
fectus:vncoqꝫ inde in tiberim tractus eſt.Sil'eſqꝫ
caſus permulti alij paſſi ſunt.¶ Unde ꝟo uarietaſ
hec moꝛtis aliūde q̄ de vite uarietate ꝓuenerat ?
Itaqꝫ nō inepte p̄ncipū ille doctiſſimꝰ Marcꝰ au-
reliꝰ Antoniꝰ:qui in ſummo iperio pb̄i ⁊ cognomē
obtinuit ⁊ doctrinā enumeratis aliquot p̄ncipū ca
ſibꝰ qui ſe illo in oꝛdine p̄ceſſiſſent:ſic ꝯcluſit ut di-
ceret ſinguloꝝ fere moꝛtē vite ꝯſentaneā fuiſſe :ſe-
qꝫ perinde pacifice moriētiū ex numero fore pꝛeſa
git:nec fefellit.Qꝺ ſi ille vir magnꝰ ⁊ ſapiēs dixit:
⁊ ſic eē qlibet ſapiēſ vir cognoſcit:qs oino dubitet
qn bene atqꝫ innocue ſit viuendū:tū ꝓpter alia ml̄
ta vite decora:tū uel ob hoc vnū maxime ut bn̄ eti
aꝫ moriamur:digna hercle hora illa ſupꝛema eſt:
que oium p̄cedentiū annoꝝ ipendio cōparet̄:q̄q̄
rectis extimatoribꝰ ſit momētū illud ad eternitatē
trāſitus.Neqꝫ ꝟo eſt mirari qn̄ ⁊ per lumē exiguū
igredimur in imēſam urbē : ⁊ anguſta cimba ma-
ria ampla penetramꝰ:ſic per oſtiū moꝛtis arctiſſi-
mū ad infirmitatē tēporū introimꝰ:q̄leꝫ eni moꝛs
hinc animū eduxerit:talē reddet oibꝰ ſeculis.¶ Il
lud iuſtitie de qua loquoꝛ munus eximiū lateqꝫ la
tiſſimū:ius ſuū cuiqꝫ tribuere:nulli ſine ingenti cā
nocere: ⁊ cā q̄uiſ affuerit:ad miſicoꝛdiā inclinare
imitātē celeſtis iudicis eterniqꝫ regis morē.Cum
miſericoꝛdia eni oibꝰ neceſſaria:eo ꝙ a peccato ne
mo ꝓꝛſus imunis ſit: ⁊ ꝓpt̄ fragilitatē nr̄e ꝯditio-
nis oibꝰ ferme ſit debita:ꝯſequens eſt:ut qui uere
iuſtus eē uoluerit ⁊ miſericoꝛs ſit. Q̄uis ergo mi-
ſericoꝛdia ⁊ iuſtitia p̄ma fronte ꝯ̄rie videant̄:recto

Iudicio inſeparabilr̃ ſunt ꝯifícte: imo quidē liquet
iuſtitiam eē miſericordiā: ⁊ miſicordiā eē iuſtitiã
qꝺ preclare in libro de obitu theodoſij impatoris
ſacer ait Ambroſiꝰ: ut iā non ꝯiuncte tātummodo
ſed vnū ſunt. Nec ideo tm̄ illud exigit̃: ut ſiccarijs
ꝓditoribꝰ atq̃ ueneficis: ceteriſq̃ id genꝰ ipunitas
tribuat̃: ne dū in paucos miſericors vis videri: ſis
crudelis in plīmos: ſed ut leuitate lapſis atq̃ erro
re: ſi ſine exempli ꝑiculo fieri pōt miſericordia non
neget̃. Alioquin fieri pōt ut nimia miſericordia ⁊ i-
diſcreta leuitas: ſit magna crudelitas. ¶ Illꝺ pre-
terea ad amorē ciuiū ꝓmerendū efficax: ꝗ rector
populi nō iuſtus mō: ſed bn̄ficus ſit in ſuos: qꝺ ſi
non poſſit in ſingulos at ſaltē in vniuerſos: vix eſt
eni qui diligat a quo boni nihil ul' publice uel ꝑua
tim ſperet: de amore illo loquor quo amant̃ princi
pes. Amicoꝝ eni alius qdam amor eſt ſeſe ꝯtentꝰ:
nil q̃ uel poſtulans nec expectans. Hoc in gn̄e eſt
tēploꝝ refectio: ⁊ publicoꝝ edificioꝝ: in quo qdē
an̄ oēs laudatꝰ eſt Auguſtus ceſar/ut eū merito ti
tꝰliuiꝰ tēploꝝ oium ꝯditorē aut reſtitutorē dicat:
⁊ ipſe qꝺ tranqllus ait: iure ſit gl'iatꝰ urbē ſe mar-
moreā relinquere quā lateritiā accepiſſet. Hijs ac
cedit ⁊ muroꝝ urbis edificatio: que res in primis
clarū nomē aureliano pepit truculento. Aliogn ⁊
ſanguinario ꝑncipi: qui cū nō amplius q̃ ſex ānos
eoſq̃ non integros impauerit: in tā paruo tempo-
re muros urbis Rome quos uſq̃ nūc cernimꝰ ſic
ampliauit: ut ſicut flauius uopiſcus hiſtoricꝰ illoꝝ
credo tēpoꝝ menſurā ſecutus ait qnquaginta ꝑpe
milia paſſuū muroꝝ eius ambitꝰ teneant. Qua in
re maioꝝ induſtrie grāꝫ habe: qui hanc tibi parteꝫ
ſollicitudinis abſtulerūt: ut neſciā an ulla uſq̃ uel
exterarū urbiū ul' noſtrarū muris melioribꝰ cincta
ſit q̃ patria tua eſt. ¶ Nec minorē ego illos curā
viarū q̃ muroꝝ habuiſſe arbitror: ⁊ ſi eni muri tu
tū p̄ſidiū bello ſint vie ſunt pacis gratiſſimū orna-
mētū: hoc intereſt ꝙ muri in lōgum euū mole ſua
ſtant: vie autem aſſiduo uſu hoium ⁊ p̄ſertim eqs
atq̃ ante oia nr̄is hijs tartareis curribꝰ deterunt̃:
quos ego fateor pro virili parte optarē nondū Eri
thonius inueniſſet. Ita nō vias tantū ſed domorū
fundamēta atq̃ in eis habitantiū ⁊ boni aliqd mē
te uoluētiū corda ꝯcutiūt: hijs tu nunc igitur opeꝫ
fer longa etate ꝯuulſis: tuūq̃ auxiliū tacita defor-
mitate poſcentibus. Nō te hijs difficileꝫ prebere
debes: huius eni non tm̄ p̄rie ciuibuſq̃ tuis es de
bitor: cui ⁊ patrie decor: ⁊ ciuiū honeſta ſolatia cu-
re eē debent: ſuntq̃ nō dubito: ſed idip̄m tibi etiā
debes. Ex oibus nāq̃ non modo ꝑncipibus: ſꝫ cu
iuſcūq̃ ſtatus hominibꝰ aliū non video vidiſſe p̄-
ter vnū clare memorie genitorē tuū: qui tam diu ⁊
tā ſepe: equo patriam ꝑmearet: neq̃ in nobis mo-
rē improbo: qbus vnū ſtudiū vnaq̃ reipublice cu-
ra eſt: ciuibꝰ nēpe fidelibꝰ ꝯſpectus boni ꝑncipis ꝑ
iucūdus eſt. Curare igit̃ debes: ut qꝺ libentiſſime
facis ſecuriſſime facias: ut periculo ac difficultate
ceſſantibus ex equeſtri uectatiōe facilē atq̃ bone-
ſtā percipias uoluptatē. Cōmitte igitur rem iſtam
alicui viro bono: tuiq̃ ⁊ reipublice ſtudioſo. Neu
metuas ne famoſo ornatoq̃ hoi officij vilioris in
iuria iferre videaris. Animo bn̄ eni iſtituto ⁊ egre
gio: ciui nihil vile videbit̃ qꝺ ad obſequm p̄rie iu-
beat̃. hiſtoriā locus hic exigit. Fuit thebis vir for
tiſſimꝰ ſimulq̃ doctiſſimus Epaminōdas quem ſi
ſepoſita fortuna que indignos ſepe cōcelebrat ſo-
la virtus attendit̃: aut grecie ꝑncipē aut vnum ex
pauciſſimis dixiſſe non uerear: huic tali viro cum
quo manifeſtū eſt p̄rie gl'iam ⁊ natā ⁊ extinctā fuiſ
ſe: ſic eni de illo v̓iſſime ſcriptū eſt infenſi ciues qꝺ
crebrū liberis in urbibus eſt malū ſternēdarū via
rū: qꝺ apud eos viliſſimū habebatur officiū com-
miſere: ut ul' ſic ſpectatā viri gl'iam obſcurarēt. Il
le nec ferro nec ſaltē v̓bo ultus iniuriā prōpto ani-
mo cōmiſſum munꝰ excipiēs curabo ait: ne tā mi-
hi delati miniſterij obſit indignitas: quā ut mea il-
li dignitas proſit: ut ex abiecto atq̃ ignobili meas
iter manꝰ nobiliſſimū fiat. Id eni v̓o ſplēdida mox
admiſtratiōe ſic preſtitit: ut deſpectū plebeis quo
q̃ negociū illuſtribꝰ etiā exoptādū linqueret. Idē
ego nūc cuiq̃ induſtrio ac fideli viro opꝰ hoc man
daueris euēturū ſpo: ut certati multi poſtea idē pe
tāt: atq̃ ita paulatī charitate ciuiū uetꝰ p̄ria iuue-
neſcat. ¶ Unū nihil nūc pene ridiculū occurrit: ut
ſcribā: de quo ſcilicet p̄ſens nuꝑ tecū egi nr̄os iter
libellos cū ad me viſendū tūc ueniſſes: quē hono-
rē mihi indignoſe dignatio tua p̄ſtat. Ante ocl'os
aūt res erat vn̄ oblata materia eſt ſmoni. Eſt autē
talis p̄ria qdē tua ⁊ nobilitate ciuiū ⁊ fertilitate lo-
coꝝ ⁊ uetuſtate uenerabilis ⁊ ip̄a etiā urbe Roma
ſeculis multis antiqor deniq̃ ⁊ ſtudio ornata ⁊ cle
ro: ac religionibus ⁊ ſacris iſignis locis: ⁊ ad ulti-
mū proſdocimoq̃ pōtifice ⁊ Antonio minore ⁊ Iu
ſtina v̓gine: qꝺq̃ nec ego reor ꝯtēnēdū nec tu reri
debes: ⁊ te dn̄o ac rectore ⁊ virgiliano tādē carmi
ne nobilis: hec urbs nunq̃ talis tot p̄clara fulgori
bꝰ te ſpectāte nec obſtāte cū poſſis ceu rus horridū
ineptūq̃ porcoꝝ gregibꝰ deformat̃: paſſim quocū-
q̃ te v̓teris grunīetes audias: ſolūq̃ ſuffodientes
aſpicias: fedū ſpectaculum triſtis ſonꝰ. Que nos
utrūq̃ iā lōga ꝯſuetudine toleramus aduene ſunt
qui arguūt ⁊ mirant̃. Qꝺ cū merito oibꝰ odioſum
ſit: nulli tamen odioſius q̃ equitantibus eſſe de-
bet: quibus cum ſemper importunum ſepe quoq̃
periculoſum eſt dum occurſu fedi: ⁊ intractabilis
animantis equi in ſtuporem ⁊ nonnunq̃ in preci-
pitiuꝫ impelluntur. de hoc ergo cum tecum agerē
dixiſti ſtatutū populi uetus eſſe ne id fieret penam
q̃ abditam: ut porcos in publico repertos aufer-
re uolentibus liceret. Sed an neſcis ut homines
ſic humana cuncta ſeneſcere? Seneſcūt pene iā ro
mane leges: ⁊ niſi in ſcolis aſſidue legerent̃: iaꝫ ꝓ-
culdubio ſenuiſſent: quid ſtatutis municipalibus
euenturum putas? Ut ſtatutum illud igitur anti-
quum ualeat renouandum: ⁊ uoce preconia publi
candum eſt: penis uel eiſdem uel grauioribꝰ appo
ſitis. Submittendi aliqui preterea qui uagantes
porcos eripiāt: ut uel dāno admoniti urbani iſti pa
ſtores intelligant: non licere eis qꝺ publice leges
uetant omnibus. Qui porcos habēt rure eos alāt
qui rus non habent domi eos includant: qbus au
tem non eſt domus nec ciuium domos nec hono-
rabilis aſpectū p̄rie dehoneſtēt: nec famoſaꝫ urbē
patauū harā feciſſe porcoꝝ: q libitū ⁊ licitū arbi-
trent̃ friuola iſta: fortaſſe dicat aliqs: ego nec friuo
la: nec ſpnēda ꝯtendo. reſtituēda maieſtas ſua eſt
urbi nobili: ⁊ antique: non in magnis tātūmodo: ſꝫ
in paruis: nec in hijs ſolum que ad intimū reipu-
blice ſtatū: ſed que ad exteriorē quoq̃ ptinēt orna
tum ut oculi etiam partem ſuam de cōmuni felici-

tate percipiāt: ⁊ ciues mutata ciuitatis facie glori
ent: ⁊ gaudeāt: nec ſe villam ſed urbē igreſſos ſen-
tiant pegri: hoc patrie debitū: hoc te dignū maxie
q̄ꝫ tuū cenſeo. Et de hoc quidem p̄o re ſatis eſt di
ctū. ¶ Unū ſubide nunc aliud ex hijs orit: ut vijs
publicis intra ⁊ circa urbē reformatis paludū in
circuitu ꝓxime ſiccandarū ſtudiū ſollicita pietate
ſuſcipias. Nullo eni modo alio pulcherrime regio
nis faciē ſic ornare potes: ⁊ paludib⁹ hijs obſeſſos
Colleſ euganei
colles euganeos late notos ac minerue ramis: ⁊
bachi inſignis uberrimo palmite nobiles: ſic in ue
ram telluris optime ſpeciem reformare: quin ⁊ ce-
reri excluſe pinguia arua reſtituere: que nūc feduſ
⁊ ſuperuacuus humor p̄mit. Ita vndiq̄ꝫ utilitas
cuꝫ decore certabit: tuq̄ꝫ multiplicē tibi laudē vni
co labore ꝯflaueris. ¶ Arripe queſo ⁊ hanc glorie
ptē: quā maiores tui oēs ſeu nō viderunt ſeu ſpre-
uerunt: ſeu aggredi timuerūt. Tibi tā pio in opere
deus aderit. Nā natura adeſt utiq̄ꝫ ꝙ paludes pe
ne omnes altiorib⁹ locis ſunt: ut ad infima deriua
ri uel in flumina ꝓxima uel vicinum in mare perfa
cile ualeant: quo ⁊ p̄ſentibus terre uber: ⁊ locoruꝫ
forma ⁊ celi ſerenitas ſalubritaſq̄ꝫ ꝓueniat: ⁊ poſte
ris uel ob hoc vnuꝫ tui nominis eterna memoria.
Et ſi autem qđ indignans ſepe audio hijs ocij in-
ertis amatorib⁹ res impoſſibilis videat: eſt tamen
ꝙ ſenſus ipſe iudicat quodq̄ꝫ incole teſtantur non
poſſibilis modo ſed facilis: aggredere tm̄ vir ma-
gnanime: piū conatū proſper euētus excipiet. Ne
te indignā v̄o curā extimes quā ſe dignā Juli⁹ ce-
ſar extimauit: de quo ſcriptū eſt ꝙ ad ultimū inter
multa parabat ſiccare pomptias paludes yſtmū-
q̄ꝫ perfodere montē: in quo corinth⁹ ſita eſt: ut ad
orientem arthonq̄ꝫ nauigantibus iter compendio
ſius redderet. Cupeꝫ tantus eſſes ut ea cura te tā
geret. Nūc paludes tm̄ patrias non diſtantes ut
pomptie erāt: ſed ꝯtiguas poſitiſq̄ꝫ ſub oculis: dū
⁊ vita ⁊ ſoſpitas ⁊ etas integra eſt tuo iuſſu: ac ſtu-
dio expurgandas ſiccandaſq̄ꝫ denūcio. Utq̄ꝫ te in
riſum cogam. Ne nil aliud q̄ꝫ v̄ba ponere dicar in
hanc rem arculā ipſe meā alienigena: in particulā
impēſe huius offero: qd ciuibus debitū? quid do-
mino? At ſi forſitan nominati auxiliaris quātitas
collationis exigit: ſcies in tēpore. Nūc illud rn̄de
bo: qđ auguſto quondā ceſari libertus ſuus. Con
fero tibi dn̄e ad noui opis impenſam qđ videbit.
¶ Sane qđ ad viarum curā: de qua p̄us agebat
attinet eo inter cetera ꝓmptior eſſe debes: quo ⁊
honeſtior ſimulq̄ꝫ facilior cura eſt. Nam ut audio
publici oli ad hoc redit⁹ deputati ſunt: ut ſine one-
re ciuiū: ſine tua uel errarij iactura fieri ualeat: qđ
res poſcit. Neq̄ꝫ eni inficior neq̄ꝫ ignoro ei cui rei
publice cura cōmiſſa eſt ſummo ope ꝓuidendū: ut
inutilib⁹ ac ſupfluis impenſis abſtineat: ne exhau
ſtū uanis errariū neceſſarijs nō ſufficiat: nihil igi-
tur effundat: nil oino faciat: niſi qđ ad decus aut
cōmodū ptineat ciuitatis: cui preſidet aut regni.
Sic ad ſummā agat omnia ut adminiſtrator non
ut domin⁹. Philoſophicū nempe cōſiliū eſt in po
liticis latius expoſitū: ⁊ uſu utile deprehenſum ⁊
ꝯſonum equitati. Ceteri eni nō rectores atq̄ꝫ ꝯſer-
uatores urbiū ſed predones ſunt: ſemp illud ergo
memierit: qđ ab Hadriano p̄ncipe iuſte neſcio ma
gis an ciuiliter dictum eſt: de quo elius ſpartian⁹
ita ſcripſit. Et in cōcione ⁊ in ſenatu ſepe dixit. Ita
ſe rempublicam geſturū ut ſciret: populi rem eſſe
non propriam. Ita inq̄ꝫ agam omnia: ut rationem
de omnibus redditurus: utiq̄ꝫ enim rōnē reddere
habet: ⁊ ſi non hominibus at deo. Et certe rōnari
um impij Auguſtū Ceſarē egrotantē ſenatui red-
didiſſe notiſſimū eſt: ⁊ qſqs bonam honeſtamq̄ꝫ vi
tā agere inſtituit: quocunq̄ꝫ in ſtatu ſit: ita ſe gerit
ita cūcta circūſpicit: ut ⁊ ſi nulli teneatur poſſit tm̄
omnibus reddere rōnē: cāmq̄ꝫ probabileꝫ: hec eſt
eniꝫ fere ut vult Cicero deſcriptio officij quod qui
negligit ⁊ virtutē ipſaꝫ negligat oportet. Quid au
tem refert alteri nō teneri: cū ſibiipſi: ſueq̄ꝫ conſci
entie anim⁹ teneat: cui niſi ſatiſfaciat triſtis ⁊ anxia
vita ſit. Jure ergo laudatur illud non optimi licet
p̄ncipis optimum tm̄ ⁊ generoſe fiducie plenū v̄bū
in ſenatu habitū. dabo inqt tyberius opam ut rō-
neꝫ factoꝝ meoꝝ dictorūq̄ꝫ reddā. En plus aliqd
q̄ꝫ qđ querebamus non factoꝝ modo ſed dictorū
rō. Circa publicoꝝ ſane ſumptuum parcitatē illud
Ueſpaſiani p̄ncipis ꝯſiderare profuerit: qui licet
multa publice decora liberaliter feciſſet tm̄ artifici
colūnas ingentes paruo ſumptu ſe in capitolium
ꝑuecturū promittenti: dignū quidem ingenij p̄ciū
dedit ad opam non admiſit: ⁊ ſine inquit me ple-
beculam meam pane paſcere: pia ꝓrſus boni p̄nci
pis ⁊ laudabilis cura: omni ſtudio famē plebis ar
cere ſobriamq̄ꝫ ſimul copiaꝫ comitēq̄ꝫ illius hone-
ſtam letitiā procurare. Siquidem illud aureliani
p̄ncipis dictū: Neq̄ꝫ eni populo ro. ſaturo quicq̄ꝫ
poteſt eſſe letius: eque ad oēs populos trahi pōt:
quos nō tam virtutū: q̄ꝫ victualium ꝯtriſtat iopia
ſic populoꝝ omnium felicitas in corpore poti⁹ q̄ꝫ
in animo ſita eſt. Ex hac nēpe ſollicitudine nō mo-
do gaudium populariū ꝓcedit: ſed etiā ſecuritas
p̄ſidentium: nihil eſt enim terribilius plebe fameli
ca de qua dictum eſt: neſcit plebs ieiunia timere.
Jdq̄ꝫ nō tm̄ ueterib⁹ ſcriptis: ſed exemplis ſepe re
centibus ⁊ preſertim rome nuper innotuit. Hoc in
genere maxime Julij ceſaris laudatur induſtria:
ꝙ ⁊ bellis gallicis atq̄ꝫ germanicis huic cure ſem-
per intentiſſim⁹ fuerit: ⁊ reuerſus Romā nihilo ſe
gnior ad ꝯquirendū frumentū neceſſitatib⁹ popu-
li ſuccurſurū nauigia per frugiferas inſulas ſedu-
la intentione diſpſerit. Neq̄ꝫ minus auguſti Ceſa
ris: de quo ſcribit: ꝙ frumētū in annone difficulta
tib⁹ ſepe leuiſſimo interdū: nullo p̄cio viritiꝫ popu
lo diſtribuit. Et hec quidē ita demū uera p̄ncipis
laus eſt: ſi nō adulādi aio ut multa ſolēt populos
mulcere quo patiētiores habeāt liberiuſq̄ꝫ deco-
rent: ſed uera ⁊ p̄ria ſit pietate: qđ in ipſo auguſto
clare patuit: qui cū populū fame laboranteꝫ nunc
ut dixi leui p̄cio nūc gratuita liberalitate releuaſ-
ſet: de vini inopia lamētantes acri ⁊ ſobria oratio
ne redarguit: ut cōſtaret nō blādū p̄ncipē: ſed ſalu
brē eē ⁊ amātē populi: dixit eni urbē romaꝫ aque
ductib⁹ abūdare: qb⁹ ſiti hoiuꝫ eēt occurſū. Jdq̄ꝫ a
Marco agrippa genero ſuo factū ait: ⁊ ſilnit tybe
ri menib⁹ illabētē: ⁊ reuera nō eſt par frumēti rō ⁊
vini: cū illđ vite neceſſariū ſit ſemp hoc ſepe dāno-
ſū. neq̄ꝫ tm̄ hoc min⁹ populo placuiſſet: uoluptaria
ꝓpe q̄ꝫ neceſſaria plus amāti: uerū optim⁹ ac pro-
uidētiſſim⁹ p̄nceps nō qd delectaret: ſꝫ qd ꝓdeſſet
attendit: hec nimirum cura frumentaria tam prin-
cipum ſua eſt: ut eam malis quoq̄ꝫ ⁊ inertibus fu-
iſſe comperiam ex quo quāta bonis eſſe debeat ꝓ-

num ſit aduertere.Qua te tamen magna ex parte
deus liberat:ac nā earum regionum:quibus preſi
des ubertate que preſtat:ut ſepius alijs ſubueni-
re ſoleas q̄ʒ ab alijs mendicare . Conſilium eſt ta-
mē:ut in pſperis quoqʒ parat⁹ ſit anim⁹ ad aduer-
ſa:⁊ uelut e ſpecula:nō quid eſt tm̄ : ſed qd eē poſ-
ſit vigili cogitatiōe pſpiciat:ne qua eū inopia mu-
tatio rerū turbet.¶ Hactenuſ neceſſaria neſcio an
plib⁹ an paucioribꝰ q̄ʒ neceſſe erat attingeri.Naʒ
illa in viſceratiōibus ac ludis circēſibus: ⁊ ferarū
pegrinarū exhibitione luxuria ad nihil utilis dele
ctationē ſolā ac libidinē oculoꝝ hn̄s breuē nec ho-
neſtā quidē nec honeſtis dignā oculis:q̄ʒuis inſa-
no peſſimoqʒ rerū iudici vulgo grata repudianda
tamē eſt penitus:ubi nō ſatis poſſū romanoꝝ ue-
terū ſapiētiā admirari:qui cognoſcētes rei uanita
tē:ut per ambitionē populo cari eēnt:nō verenť in
hanc rabiē vtendū:in alios uſus errariū exhauri-
re:de qua re ſi loq uelim: ⁊ qui duces in hoc lubri-
co ſuis tpib⁹ lapſi ſunt: ⁊ furores ſinguloꝝ exequi
lōga nimis ⁊ a pposito ſemota erit hiſtoria. Itaqʒ
ad inceptū redeo.¶ Si qn̄ igitur rector populum
ſuū grauare aliq̄ in parte decreuerit:qđ nunq̄ʒ de
bebit uelle:niſi ſtatu publico urgente:ita id faciat
ut eū oēs intelligāt:cū neceſſitate luctari: ⁊ inuitū
facere:ac niſi res cogeret libēti⁹ ceſſaturū.Erit ⁊ ſi
bi glie igenti:ſi in exactione publica aliqd ipſe de
pprio ꝯtulerit: ⁊ populi moderator eē ſe vnum e
populo pia moderatiōe pbauerit:qđ ſenatum ro-
manū bello punico ſecūdo ꝯſilio ac ſuaſu Ualerij
leuini ꝯſulis multa cū laude hoium feciſſe pditū
memorie eſt.Quicqd deniqʒ fuerit leniorē ſemp ⁊
leniorē in partē vgat exactio: ⁊ illđ ⁊ ſi ut dixi non
breui admodū pncipis optimū tm̄ vbū e memoria
nō diſcedat:qui pſidib⁹ onerādis tributo puinciaſ
ſuadentib⁹ reſcripſiſſe legiť:boni paſtoris eſſe ton
dere pecus nō deglutire.Qđ ſi dictū de puincijs
iure laudať quid de pria ſentiēdū? Proinde qm̄ te
nō niſi bonis ⁊ illuſtrib⁹ cōparatū ueli:hos imita-
re obſecro:atqʒ hoꝝ exēpla cōplectere:qui reb⁹ ac
vbis clarā laudē iuſtitie meruerūt:oblata tibi igiť
ab exactorib⁹ tuis magni cuiuſpiā lucri:ſpe Anto-
ninū piū tibi aio ppone:de quo ſcriptū eſt:ꝙ nūq̄ʒ
letatus eſt lucro quo puincialis oppmereť:quāto
igiť min⁹ ciuis.Similiťqʒ ꝯſtantiū:cui⁹ dictum eſt
laudabile:meli⁹ publicas opes a puatis haberi q̄ʒ
itra vnū clauſtrū reſeruari : eiuſqʒ dicti duplex eſt
rō.Nā pliuʒ ⁊ intētior eſt cuſtodia:q̄ʒ vnius ⁊ ſi-
mul utilior:ꝙ puati de pecunijs per iduſtriam lu
crū captant:que apđ vnū qd niſi iners pōdus ⁊ in
utile per auaritiā accruātur:diuitias aūt populo-
rū pncipū eē diuitias qs nō videt:ſicut viceuerſa
ut ait ille non ſibi ſed dn̄o grauis eſt que fuit ege-
ſtas.¶ Sūt ⁊ alia leuiora ad captandū amorē tm̄
efficacia ſupbis fateor dura pncipib⁹. Sed ubi ſe
ad humanitatē animus clamauit: ⁊ facilia ⁊ iucun
da.Ea vo ſunt huiuſmodi cōpati:cōſolari:viſitare
alloq.Habes adrianū rei huius auctoreʒ: de quo
ita ſcriptū eſt:egros bis aut ter in die: ⁊ nōnullos
eqtes romanos:ac libertinos viſitauit:ſolatijs re-
fouit:ꝯſilijs ſubleuauit:ꝯuiuijs ſuis ſemp adhibu
it:hec ille.Et quis oro tā imitis eſt animus qui nō
hac tāta dn̄i ſui pſertim leuitate miteſceret? Et ha
rū quoqʒ artiū nullus abundantior eſt q̄ʒ tu . Illis
utere nāmqʒ tuā ſequere:ſic optato proueniēt vni-
uerſa:oppſſis ⁊ ul' morbo ul' alia clade laborātib⁹
pia mēte cōpatere: ⁊ ſi potes etiā opē fer ⁊ debes
haud dubie tui ſunt.Quis niſi impi⁹ atqʒ imanis:
ut ſuos amet atqʒ adiuuet exorādus eſt.Sicut au
tē nulla re facili⁹ q̄ʒ clementia: ⁊ liberalitate amor
queritur plimorum : ſic econtra nil potentius ad
odium concitandum q̄ʒ crudelitas atqʒ cupiditas
que ſi inuicem conferantur crudelitas acrior:aua
ritia cōmunior:crudelitas duri⁹:ſed in paucos ſe-
uit.Auaritia leuius ſed in cūctos:hec duo vitia i-
munerabiles tyrānorum ac pncipum perdiderūt:
odioſoſqʒ ⁊ infames omnibus ſeculis reddiderūt
⁊ tecum diuti⁹ qdem loq de crudelitate nō attinet:
cuius tā non expers modo:ſed hoſtis es : ut nulli
difficilius ſit cōtra naturā niti q̄ʒ tibi crudele ali-
quid ne dicā facere ſed etiam cogitare.Ignobilis
eſt enim ac puſilli:ſibiqʒ diffidentis animi crudeli
tas ⁊ poteſtate ultionis oblata nil inultū linquere
vitiū a natura hominis ⁊ preſertim principis alie-
num:cui ulciſcendi poteſtas magna ſatis eſt ultio.
Unde illud adriani breue dictuʒ lōgum laudabi-
tur in euum:qui cuidam quē capitalē hoſtē priua-
tus habuerat adeptus impium trepidanti merito
⁊ extrema omnia metuēti placata fronte dixit:eua
ſiſti.De hoc vo nil amplius niſi ꝙ ſummum natu-
re bonum eſt quātum mihi videť humanitas:ſine
qua nō modo non bonus quiſq̄ʒ:ſed ne homo qui-
dem dici poſſit. ¶ At cupiditatē ex animis extir-
pare difficilius.Quis eſt nāqʒ hominū qui nō ali
quid cōcupiſcat? Illud hortor atqʒ obſecro:ut qn̄ Contra
honeſte ac magnifice vite modo deo largiēte con- cupidi-
ſultum eſt appetitum concupiſcibileʒ ſequi nolis: tatem
eſt enim ſitiens ſemper inexplebilis infinitus cui
quiſqs obſequitur:dum alienum appetit ſuū per-
dit.Miraris forſitā? ſic eſt hercle:qui aliquid ual
de cupit: ⁊ id nondū habet : ⁊ qđ habet obliuiſciť
ſic crudele uolūtates agūtur in deuia: ⁊ duʒ lucra
cogitant damna nō vident:quo neſcio an laborio-
ſi⁹ maluʒ aliud habeat vita mortalis. Nec tu tecū
nec cū alijs dicas id qđ multi ſolent . Nūc fateor:
bn̄ eſt:ſed quid poſt multos agam annos:hec qui
dem ſuperuacua cura eſt:non de annis modo : ſed
de vita hore vni⁹ incertis.Abijce prorſus hanc ſol
licitudinē.Scriptū eſt.Jacta ſup dominum curaʒ
tuaʒ: ⁊ ipſe enutriet:nec dabit in eternū fluctuatio
nem iuſto:quid fluctuas? quid angeris? quid ſolli-
citus es:neſcis qa domin⁹ ſollicitus eſt tui:bonuʒ
curatorē hēs:nō te fallet:nō deſtituet.Scriptum
eſt rurſus.Reuela dn̄o viā tuam: ⁊ ſpa in eo: ⁊ ip
ſe faciet.Monachoꝝ dicat aliqs non pncipū ſunt
iſta conſilia . Qui hoc dicit non intelligit:eo plus
pncipes teneri: ⁊ deum diligere: ⁊ de deo ſperare
quo ab ipo maiora ⁊ plura receperunt. Non ſpera
re eniʒ minora:a quo maiora pceperis ſpecies eſt
ingrati: Ipe igitur qui te pauit ab ifantia te paſcet
ad ultimū nec in ſe ſperantem deſeret:qui dū ſpe-
rare in eum nōdum ſcires:immo adhuc matris in
utero latitantem nō deſtituit . ¶ Quod ſi cupidi-
tas uellicat:quam radicitus auulſiſſe : difficile eſt
monſtrabo tibi cupiditatem irreprehenſibileʒ ge-
neroſam : virtutum theſauros ⁊ preclaram fame
ſupellectilem concupiſce:quibus nec tinee:nec fu-
res officiant:nec rubigo:niſi autē uel belli:ut nup
tibi:uel aliq̄ ineluctabilis difficultas iciderit qcū
qʒ dn̄is lucra de ſuoꝝ dānis oſtētant:qui eſt auli-

corum fere oīum mos vulgaris:ita illos ut animē
fameqꝫ ſue hoſtes aſpiciāt. Incitant dominos ut
cū illoꝝ inuidia furētur ⁊ rapiant:genus hominuʒ
nequiſſimū populos toꝛquētiū:dominoſqꝫ fallēti-
um:ſimulqꝫ alios ſeqꝫ perdentiū:de quibꝰ uera ⁊
memorabilis eſt illa ſnīa marij maximi cuiꝰ elius
lamp̄diuſ memit in hiſtoria Alexādri p̄ncipis.ipa
eni v̄ba poſui:meliorem eē rēp. ⁊ ꝓpe tutioreʒ in
qua p̄nceps malus eſt ea in qua ſunt amici p̄ncipiſ
mali. Si qdē vnꝰ malus pōt a plīmis bonis coꝛri-
gi. Multi aūt mali non poſſunt ab vno q̄ꝫuiſ bono
ulla rōne ſupari. Idcirco idē Alexāder bonus p̄n
ceps fuit ꝙ p̄ter inſitā animo virtutē amicos ut
ibidē ſcribit̄ ſanctos ⁊ uenerabiles habuit:non ma
litioſos:nō furaces:nō fictioſos:nō callidos : non
ad malū ꝯſentiētes:nō bonoꝝ inimicos:nō libidi-
noſos:nō crudeles:nō circūuētores ſui:non irriſo
res:nō qui illū quaſi fatuū circūducerent. Sʒ ſan-
ctos uenerabiles ꝯtinentes religioſos:amātes p̄n
cipis ſui: ⁊ qui de illo nec ipſi riderent:nec eū riſui
eſſe uellēt:qui nihil uēderēt:nihil mentirent̄:nihil
fingerent:nūq̄ꝫ decipent extimationē p̄ncipis ſui:
ut ſe amarent. Et hec quidē ille. Tales ergo amici
optandi p̄ncipibꝰ querendiqꝫ. Alij aūt ut ⁊ p̄ncipū
peſtis ⁊ publica quaſi hoſtes excludēdi:vitandiqꝫ
ſunt malarū artiū doctores:ut qui bonas ⁊ neſci-
unt ⁊ oderunt. In p̄mis eā qua ipſi eſtuant auariti
am dominos ſuos docēt:ut ſi perſuaſerint diſcipu
Auaritia p̄ncipū ꝺteſtabilis los ſe peiores faciant. Eſt eni auaritia p̄uatoꝝ ma
la:p̄ncipum v̄o longe peſſima:quo ⁊ plus licentie
habet ad nocēdū: ⁊ quo pulchꝛioꝛ eſt rerū vilium
ꝯtēptus in p̄ncipe eo admiratio atqꝫ auiditas eſt
turpioꝛ:neqꝫ ſine cā doctiſſimuſ ille p̄nceps cuius
ſupꝛa mentio eſt habita Marcus Antoniꝰ dicē ſo-
lebat. In impatore auaritiā acerbiſſimū malū eē:
ob quā pertinacē ⁊ galbā tales interitus meruiſſe:
quales alij crudelitates meruerāt. Hoc igit̄ malū
fugiant oderintqꝫ qui v̄tutē amant:famā bonā cu-
piunt. Sed in p̄mis p̄ncipes:ꝙ ⁊ p̄mi hoīum ſunt
⁊ illis ipſa reſp. lucrū ingens ac merces ampla ꝓ-
poſita eſt:quā ſi rite geſſerint ditiſſimi oīum moꝛ-
taliū ſint futuri: ⁊ opes imarceſſibiles habituri:cō
ſciētiā letaʒ ac ſecurā:amorē dei ⁊ hominū:qui ap
petitū autē ſequi uolēt omnia illis in ꝯriū cedent.
Nā neqꝫ inſatiabilē animū ſatiabūt: ⁊ odio dei at
qꝫ hominū laborabūt. Ita eni ſapiētibus viſuʒ eſt
ſic experiētia docuit magiſtra certiſſima nō extin-
gui cupiditatē opibus:ſed accēdi:optimūqꝫ eē ꝯſi
liū epicuri ut diues aliquis fiat non diuitijs addē
dū:ſed cupiditatibus detrahendū q̄ꝫuis ſi diuitie
uere eēnt que dicunt̄:utiqꝫ diuites facerēt:ſed nō
ſunt. ¶ Omnes itaqꝫ theſauri qui ſub celo ſūt vnū
diuitē non facerēt : faciet eū cogitatio:vna bꝛeuis
ac modeſta:ab auaritia ſe abſtrahens ⁊ reſpiciens
ad nāʒ. Et plīmos qdē modos querende pecunie
in yconomias ponit Ariſtoteles:qbꝰ aulici p̄ncipū
nr̄e etatis innumerabiles addiderūt : ut tantꝰ ille
phūs hac in parte fuiſſe videat̄ idoctioꝛ:oēs tamē
bono p̄ncipi dediſcendi ſunt: ⁊ ꝯtēnēde artes que-
cūqꝫ ꝯtra iuſtitiā pꝛo utilitate vident̄ inſtitute:cuʒ
a doctiſſimis viris atqꝫ ſapiētiſſimis diffinitū ſit:
nihil eſſe poſſe utile qꝺ non idē iuſtū honeſtūqꝫ ſit.
¶ Et de aulicis qdem quibꝰ bonis nihil eſt meliꝰ :
ſed ſi id rarū:qbꝰ malis nihil eſt peius ⁊ id crebꝛū
de hijs inq̄ꝫ ultimis ſentētiā meā habes:immo nō
meā ſed dioclitiani : qui niſi tam impius fuiſſet in
religionē noſtrā aſcribi non imertto claris p̄ncipi-
bus potuiſſet. Eius ergo de hijs v̄ba ſunt hec me-
morabilia niſi falloꝛ ſic ad lr̄am deſcripta in libꝛo
de vita aureliani. Colligunt ſe inqt quatuoꝛ uł qn-
qꝫ atqꝫ vnū ꝯſiliū ad decipiēdū impatoreʒ capiūt
dicūt quid ꝓbādū ſit. Impatoꝛ qui domi clauſus
eſt uera nō nouit:cogitur hoc tm̄ ſcire qꝺ illi loqu
unt̄:facit iudices quos fieri nō opoꝛtet : amouet a
republica quos debeat obtinere . Quid multa:ut
dioclitianꝰ ipſe dicebat bonꝰ:cautꝰ:optimꝰ:uendit̄
impatoꝛ:hijs atqꝫ alijs iductꝰ:cū iā depoſuiſſet i-
periū ꝯcludebat nihil eē difficilius q̄ꝫ bene impa-
re: ⁊ uere ſic eſt. Nō putent p̄ncipes felicitatē ſibi
ſimulqꝫ facilitatē obtigiſſe felicitatē qualēcūqꝫ cer
te difficillimā ꝯſecuti ſunt. Qui mihi nō credit p̄n
cipi ſaltem exꝑto credat. ¶ Hac in parte vnū hoc
monere ſatis atqꝫ hoꝛtari vix ſufficio:ne quē taliū
ſic cōmiſiſſe tibi p̄ie ꝑficias:ut alius dominꝰ ſit:q̄ꝫ
tu:fuerunt enim multi in impio qui dū ſuos attol-
lere cupiūt:ſeſe depꝛeſſerūt: ⁊ ꝯtemptibiles atqꝫ i-
uiſos populis effecerūt:per eos ipſos quos ad al
ta ꝓmouerant uenditi ⁊ irriſi:in quo maxime clau
dius qui Neronē p̄ceſſit in impio:vilis eſt habitꝰ
qui libertos ſuos nulliꝰ p̄cij hoīes poſſideri ⁊ feli-
cē narciſſū ⁊ pallātē uſqꝫ adeo euexit:ut ꝓuincias
regerent:eūqꝫ ipſum atqꝫ impium ſpoliarent: ⁊ il-
le infelix p̄uis ſuis affluentibꝰ idigeret. Hijs ⁊ uxo
ribꝰ addictus:ut tranqllus ait non ſe p̄ncipē ſʒ mi-
niſtrū egit:hoꝝqꝫ ꝯſilio ⁊ impulſu mlta ſtulte geſ-
ſit:multa crudeliter. Eadē in re uocatꝰ eſt helioga-
balus:ꝙ hēret qui apud eū plīmū poſſent omniū
cuʒ dolore:quiqꝫ oīa uēderent: ⁊ familiares ipꝛo-
bos:qui euʒ (ut Lamp̄dius ait) ex ſtulto ſtultiorē
faciebant. Idē repꝛehēſum in didio Iuliano:quia
quoſ regere auctoritate impij debuiſſet eos regen
do imperio pꝛefeciſſet. Uerūtn̄ hec ſub ſtultis aut
mediocribꝰ p̄ncipibus utrūqꝫ tolerabilia. Ego aūt
ex te nihil mediocre:nihil non egregiū ⁊ ſingulare
ſuſcipio:non mee qdeʒ ⁊ multoꝝ ſpei ſatiſfeceris :
niſi bonos quoſlibet ⁊ claros viros aut attigeris:
aut p̄uectꝰ poſt terga reliqueris:ſi qd foꝛte defue-
rit nō nature iputē ſed tibi. Quid v̄o minoribꝰ im
moremur:cū ſub Marco Antonio:tali viro ⁊ p̄nci-
pe libertos quoqꝫ multū potuiſſe comꝑtū ſit? quo
tibi ⁊ oībus quibꝰ p̄eſſe ⁊ ꝓdeſſe ꝓpoſitū diligētiꝰ
ꝓuidēdū eſt:ne humanitatis obtētu:qua plīmum
polles in hoc te vitiū labi ſinas:in qꝺ clari etiā p̄n
cipes lapſi ſunt. Et ſi eni viri oēs illuſtres iuitādi:
nō tamē oīa viroꝝ illuſtriū amplectēda ſunt. Ne-
mo eſt qui aliqua in parte nō erret ſitqꝫ ſibi ip̄e diſ
ſimilis. ¶ Dices auteʒ ⁊ foꝛtaſſe iam dicis:iſte ho
mo ingratitudinem me docet:quomodo enim be- Ingrati tudo
ne meritos mee pꝛoſperitatis exoꝛtes ſinam . Tu
ne id iubes? abſit. Nihil eſt minus pꝛincipis:minꝰ
viri q̄ꝫ ingratitudo. Omnis virtus habet aliquos
detractores. Omne vitium habet aliquos defen-
ſores. Sola ingratitudo nulli vnq̄ꝫ placuit : nulli
diſplicuit gratitudo. Sed ſunt alia multa ⁊ ma-
gna : quibus id merito pꝛoſequaris equi : ueſtes :
arma:uaſa:pecunie:domus:agri: ⁊ que ſunt eiuſ-
modi. Illꝺ vide ne (ut ſcriptuʒ eſt) alienis des ho
norē tuū: ⁊ ſi non ꝓpter te qui ut ego te noui:para
tus eſſes nō potētiā tuā mō:ſed vitā tuā : cuʒ tuis
equo animo partiri / ac p̄ter patriam ipſam tuam :

quā regēdā tibi deus dedit. Jta eni habe. Nil po
pulo triſtiꝰ:nilqꝫ moleſtiꝰ:q̄ꝫ multos: p̄cipue indi-
gnos ſupra ſe videre. vnū te igit̄ dominū ſciāt oēs
vnū colāt:vnū diligāt:vnū deniqꝫ uereant̄. Reli-
quos nō ut potētes: ſꝫ ut a te miſſos aſpiciant qui
ubi iuſſus tuos executi fuerit:ꝓuati ſint nulla p̄di
ti dignitate aut poteſtate. Nō loquor ſine cā: vidi
ꝛ obſuaui magnis in populis:mirā erga dn̄os pa
tiētiā q̄ꝫuis aſpos ꝛ imites:nec minꝰ mirā idigna-
tionē atqꝫ ipatiētiā in eo ꝙ pl'es ſuſpicē ac metue-
re cogeretur:de quo ipſo tecū quoqꝫ video egiſſe
dn̄ me ultimo niſi fallor anno altero rure ſolitariū
dignatꝰ eſt iuiſere. ¶ De amicis alijs qui nō opes

De amicitia uera.

tuas:ſed te tuūqꝫ diligūt honorē ſupuacuū videri
pōt:qcqd tibi qſq̄ꝫ dixerit:amicitiarū cultori inte-
gerrimo atqꝫ fidiſſimo:p̄ſertim cum de hac re ſit a
Marco tullio elegāti uolumie diſputatū:hec fere
oium ſūma eſt. Nihil humanis in rebus amicitia:
dulciꝰ:nil ſanctiꝰ poſt virtutē eoſqꝫ qui maxime po
tētia ac virtute p̄polleāt:maxime etiā amicis indi-
gere cū qbꝰ ꝛ ꝓſpa ꝛ aduerſa participēt. Ab ami-
co turpe nihil expetēdū:pro amico nihil turpe fa-
ciēdū:amico honeſtū nihil denegādū. Hijs pro fū
damēto poſitis debere amicoꝝ oia eſſe cōmunia:
vnū animū:vnā uolūtatē:nec ſpe ulla:nec metu:
nec piculo diſtrahēdā:amādū amicū ut ſe alterū
ꝛ oēm ꝯditiōis impitatē exequādā:deniqꝫ oibus
modis id agēdū qd̄ pythagoras iubet ut vnꝰ fiat
ex pl'ibꝰ. Que ipa nunqd nō ſatis lr̄is ſacris exp̄ſ-
ſa ſunt:ubi iter actꝰ apoſtolicos ſcriptū eſt. Multi
tudinis credētiū erat cor vnū: ꝛ aia vna: nec qſq̄ꝫ
eoꝝ:que poſſidebat aliqd ſuū eē dicebat:ſed erant
illis oia cōmunia. Et ſiqs dicat illā amicitiā fuiſſe
credētiū: ꝛ in Chriſto ſeſe amātiū:nec ego de alia
loquor:nec amicitiā ſtabilē:nec oino aliqd firmū
reor cū nō Chriſtus fuerit fundamētū. Neqꝫ v̄o
ipi gētiū pħi opinati ſunt:poſſe verā amicitiā: ſine
uera ſapiētia ac virtute ꝯſiſtere:hāc v̄o nō ſic acci-
pi debere:ut dixerūt aliq curioſitate ridicula:nul-
lū eē ul' fuiſſe ſapiētē. Nō eni illū querimꝰ qui nō
eſt:eo ꝯtēti ſumꝰ quē fert humana ꝯditio: ꝛ iter ta-
les eē illā de qua loquor amicitiā diffinimꝰ:cuius
ꝯſumate qdē ac pfecte: ꝛ ſi pauciſſima numerent̄
amicoꝝ paria:in qbꝰ p̄clariſſimū nomē hn̄t: Afri-
canꝰ minor: ꝛ Leliꝰ:tn̄ eſt ꝛ hec ipa cōmunis bono
rū hoium amicitia dulcis ac placida:in qua nulla
locū hēt adulatio:nulla ꝯtumelia:aut ꝯtēptꝰ:nulla
diſcordia:nulla diſceptatio:niſi de amici cōmodiſ
aut honore:ſed pax ꝛ ꝯſolatio ꝛ ꝗuictꝰ. Nihil deni
qꝫ in hac fictū:nihil duplex:nihil occultū:ſed pura
oia atqꝫ ſimplicia: ꝛ apta cū tali amico cōmunicā-
da oia dixeri: ꝛ ꝯſilia: ꝛ actꝰ: ꝛ honores: ꝛ diuitias
ꝛ poſtremo ſpūm:ſanguinē:vitā ipaꝫ:qd̄ pleroſqꝫ
ꝛ feciſſe liberal'r: ꝛ hic laudatos merito fuiſſe co-
gnouimꝰ:de qbꝰ nūc agere lōgū eſt:de fictis eni ue
riſqꝫ amicitijs ſatis multa pro tēpore dicta ſunt.
¶ Procedo itaqꝫ nec ordinē ſequor:niſi quē caſuſ
obtulerit:ut cogitatꝰ in mētē ueniūt:ita eos ad ca-
lamū deduco. Qm̄ ergo de pietate ac libalitate i
amicos dixi aliqd:vnū hoc iā dictꝫ adijciā. Q̄uis
hodie maxime uerū ſit qd̄ ait ille:dant̄ opes:nulli
nūc niſi diuitibꝰ. multiqꝫ id faciāt callidi illi qdē ꝛ
v̄ſuti: ꝛ ut v̄bo utar tulliano:bn̄ficiū fenerantes: in
eos maxime liberales:qui maxime ſunt potentes
ad gr̄am referēdā:tu tn̄ qui de tuis bn̄ficijs nihil
aliud petis niſi benefacere: ꝛ ꝓcedēti ide letitiā ai
bene ſibi ꝯſcij ꝯ̄riū morē ſua:erga magis egenteſ
nō tm̄ de ꝓp̄o liberalior:ſed ſine iniuria a diuitibꝰ
accipiēs:qd̄ paupibꝰ largiaris:habes rei huiꝰ au-
ctorē Alexādrū ipſū de quo dixi:adoleſcētē egre-
giū ac p̄ncipē:ſic eni ipſe faciebat. Nec ſum neſciꝰ
aduerſū meipꝫ eē poſſe qd̄ loquor:qui ꝛ ſi nō ad i-
uidiā diues ſim:tuo tn̄ ꝛ paterno munere nullius
rei egēs:que ſūme diuitie iudicio meo ſunt:at non
me:neqꝫ alios ſed te vnū in hoc ſermone reſpicio.
¶ Unū aliud mihi nūc aium p̄mit:qd̄ tibi gaudio
eē debuerit. Scio qdē nō humilitatē in p̄ncipe: ſꝫ
magnanimitatē ſolere laudari. Uerū qſqꝫ ſm̄ ſen-
ſum. Ego utrāqꝫ laudabilē iudico:nec ſibi inuicē
aduerſas:ut ſtulti putāt. Jn hoc eni:ut in multis ꝛ
fere oibꝰ vulgo errat̄. Sūt qui ſupbū magnanimū
tumidūqꝫ hūilē dicāt:utrūqꝫ eque falſū: uolo ego
p̄ncipē inter ſuos ꝛ in ꝓſpitate humilē ꝯtra hoſteſ
ꝛ i aduerſitate magnanimū:nuſq̄ꝫ tumidū aut ſu-
pbū. Eſt qdē q̄ꝫtū mihi videt̄ ad oēm virtutē p̄mꝰ
gradus humilitatis. Quidā tn̄ puſillanimes ceci-
qꝫ nō ſe dn̄os credūt:niſi ſupbiāt:tumeātqꝫ ſupra
humanū modū hinc illa ſtultoꝝ p̄ncipū ludibria.
Gaiꝰ caligula viliſſimꝰ p̄ncipū humanis ſibi pror-
ſus indebitis nō ꝯtētꝰ honoribꝰ diuinos uoluit:ſe
qꝫ ſtatuis i tēplo poſitis:ut deū adorari ꝛ coli:idi
genis etiā ſalutari qn ꝛ numini ſuo tēplū ꝓpriū ꝛ
hoſtias ꝛ ſacerdotes iſtituit: ꝛ aureū ſimul latiūꝫ.
Multa p̄terea que ꝓſeq eſt tedioſum:credēs ſcili-
cet hoc magnitudinē augere quo ſtultitiā detege-
bat. Quid cōmodo icōmodiꝰ: qd turpiꝰ? ꝛ hic tn̄
peſſimo filio patris optimi imolatū eſt:ut deo ꝛ in
habitu herculis oblate ſunt ſtatue:qui nō mō non
deꝰ ſed ne hō qdē erat:imo feda ꝓrſus ꝛ imitis be-
lua. Quin ꝛ heliogabalus ipſe nō p̄ncipū mō: ſed
hoium ſpurciſſimꝰ adorari cepit:qui oēs ilico tru-
cidādi: ꝛ in tyberi ꝛ in cloacas abijciēdi erāt. Jnui
tus fateor:de hijs loquor: ꝛ peccatis ut reor exigē
tibꝰ tales nobis iperatores fuiſſe v̄ecūdor: ꝛ doleo
At nō ꝙ ego cuperē:ſed qd̄ res hēt:eſt dicēdū: ut
mihi partiꝰ iraſci debeāt:barbari noſtri trāſalpini
ſi de eis quoqꝫ qd̄ ſentio interdū loquar v̄itate ſua
dēte nō odio. Nō eni hoies odi:ſed vitia: eaqꝫ nō
minꝰ imo eqdē m'lto magis in nr̄is q̄ꝫ in alijs:ſicut
ꝓprio in agro q̄ꝫ in alieno lappas ac tribulos ꝛ ur
ticas:ſed iactātiā uaniſſimā gētis inutilis ꝛ ad pre
dicādū de ſe mētiēdūqꝫ ꝓmptiſſime nullo mō fate
or pati poſſum. ¶ At ne nouā litē cū abſentibꝰ or-
diar reuertor ad ordinē:poſt hoſ ergo Dioclitianꝰ
adorari uoluit: ꝛ nō ueſtibꝰ tm̄:ſed calciamētis in
ſertis gēmis romanū ceſareūqꝫ habitū imutauit:i
gēti nouitate in viro alioqn graui nec incondito: ꝛ
qui impiū tādē getis amore dimiſerit. Ad ſummā
v̄o ſic exiſtimo ſupbiā ꝛ pōpas nō a magnanimita
te ſed ab ai ibecillitate ꝓcedere:videt̄ eni vilibus
ais mox:ut aliqd excellētie nacti ſunt ad celū aſcē
diſſe ut ſubito ſibimet obliti in cogitatibus euane-
ſcāt:ac uere magnanimis nil eſt magnū:nil ꝙ oēs
loco moueat. Jtaqꝫ Ceſar auguſtus p̄ncipū maxi-
mꝰ atqꝫ optimꝰ nō mō diuinos honores nō opta-
uit:ſeqꝫ adorari noluit:ſꝫ ne dn̄m qdē dici noluit:
ne a liberis ipſis aut nepotibus:imo v̄o qd̄ trangl
lus ait dn̄i appellationē ut maledictū ꝛ obprobriū
ſemper exhorruit: edictoqꝫ illam uetuit: ꝛ ꝯtra fa-
cientes corripuit grauiter manu vultu uoce. Fecit

idẽ Alexãder nõ ille rex macedũ: qui ſupbia oẽs
exceſſit: ⁊ uanitate: quiq; pſarũ victoꝛ pſarũ mori-
b⁹ vict⁹ ⁊ more pſico adoratus ipoꝛtuna demẽtia
de⁹: ⁊ dei fili⁹ videri uoluit: magna religioſarũ au
riũ iniuria: ſed hic alter Alexãder pnceps roman⁹
qui hodie nobis ſepe ſe obtulit quiq; nõ ſolũ ſe ue
tuit adorari ſed nõ aliter q̃ ꝓpꝛio noie ſalutari uo
luit. hoc mõ. Aue Alexãder. Siq̃s aũt ſmone aut
flexu capitis eũ blãdi⁹ ſalutaſſet: aut expellebatur:
aut graui cachino moꝛdaciter ridebat. Ego ſi te tu
oſq; mores noui: quos tot ãnis ⁊ noſſe potui: ⁊ noſ
ſe mihi videoꝛ: nõ dubito te dñi titulũ patiẽter fer
re poti⁹ q̃ iucũde. Audiui ampli⁹ q̃ ſemel dũ tu di
ceres: ⁊ iureiurãdo iterpoſito affirmares: non te
dño delectari: paratũq; illud ſpõte dimittere ni ti
meres: ne rẽpublicã alter inuaderet: ⁊ grauiore il
la iugo foꝛſitã ꝑmeret: ⁊ tu eẽ qđ nolles ſub dño
cogereris. Aliogn multo malle te liberũ eẽ: q̃ dñz
cũ ⁊ abũde de ꝓpꝛio diues ſis: ⁊ potẽs: ſiue tot cu
ris expeditã ⁊ tranqllã agere iuuẽtã: honoratãq;
cũ uenerit ſenectutẽ. Ex qb⁹ clare cõijcio mihiq; ꝑ
ſuadeo: q: quo minime delectaris: ꝯſequẽs eſt: ut
nec ei⁹ noie gl'ieris. Sed qm̃ populũ caſtigare pꝛe
ſcriptãq; ꝯſuetudinẽ abolere difficile eſt: illos utli
bet loq̃ ſinis tu ut licet: ⁊ ut decet loqueris. Nam
neq; te dñm: aut dicis vnq̃ aut ſcribis: ⁊ morem
quo nr̃i tẽporis pncipes: ac terrarũ dñi utũtur. Al
to aio deſpiciẽs tuũ ſine ullis externiſ ſubſcriptiõi
b⁹ nudũ nomẽ ep'lis adhibes: neq; pl'ali vnq̃: ſed
ſingulari ſemꝑ uteris ſmone: nõ cũ maiorib⁹ mõ:
ſed cũ parib⁹ cũq; minorib⁹: mecũ deniq; quo ni-
hil humili⁹: nõ nos inq̃s: ut ceteri: ſed ego hoc uo-
lo: hoc p̃coꝛ: hoc iubeo. Qđ ego plegẽs exulto: ⁊
tacit⁹ mecũ dico: vir hic ſi tumeret aio: ⁊ v̓bis etiaz
tumeret: ut iſti qui videri uolũt multi: nec ſunt ſin-
guli: nec ſunt q̃cq̃. Bñ qdẽ hoc facis ⁊ magnifice:
⁊ maximos imitaris: ⁊ ſi nõ ut imitatoꝛ ſed ꝓpꝛio
Ep'le Ceſaris ⁊ auguſti — id agas inſtinctu. Quere aũt Julij ⁊ auguſti ceſa-
rũ ep'las: quarũ multas apđ Joſephũ: q̃ſdã apud
Suetoniũ iuenies: nuſq̃ ibi nos ſcriptũ legit: nuſ
q̃ uolum⁹ ul' p̃cipim⁹: ſed uolo ⁊ p̃cipio: ⁊ que ſunt
ſimilia. Et ſane ut iocari ſoles. Hij qdẽ ſe plural'r
loquunt ſeq; ⁊ uxores ⁊ filios ⁊ famulos noiare vi
dent: tu nõ aliũ: q̃ te vnũ noias: tu vn⁹ q̃cq̃d id eſt
iubes ac ſtatuis: placet hic anim⁹: placet modeſtia
placet ſtilus: quo nõ duo illi tm̃ quos p̃miſi: ſ; plu
rimi etiã pncipũ antiquoꝝ uſi ſunt: quoꝝ oium te-
ſtes extãt ep'le diuerſis in libꝛis. qđ idcirco eẽ cõ-
memoro: ut ⁊ tu ſtilo tuo gaudeas ⁊ alios ſui pude
at: quẽ magni aĩ ſignũ putant: cũ exigui tumidiq;
ſit iudiciũ manifeſtũ. Ceterũ hec tua in ſmone mo
deſtia alteri⁹ admõet: ei⁹ ſcilicet que exteriore emi
net in habitu: teq; ſic ſpectãtiũ oculiſ appꝛobat ut
aurib⁹ altera: quo vndiq; vir ꝑfect⁹ ⁊ rõnis ⁊ ſenſu
um iudicio modeſtiſſimus habeare. Cũ eni ceteri
terrarũ dñi auro purpuraq; per ora ciuiũ uolitẽt
onuſti ⁊ cõpti: haud al'r q̃ in dieb⁹ feſtis altaria: ſe
q; eo maiores extimẽt: quo linteo cariore obuolu-
ti fuerit: tu mediocri cultu ꝯtẽt⁹ icedis: ut te dñm
nõ ueſtis: nõ elatio: ſed ſola morũ grauitas ⁊ fron
tiſ ꝓbet auctoritaſ: bonũ duplex ut in ꝯ̃rio duplex
Jactãtia — malũ: ⁊ iactãtia per ſeipſam odioſa: ⁊ imitationis
ꝑiculoſa ꝯtagio: populi eni oẽs ⁊ act⁹ pncipũ ⁊ ha-
bit⁹ imitari ſtudẽt. Ita fit v̓iſſimum nullos magis
reip. nocere q̃ qui exemplo nocẽt: q: uerũ eſt: qđ
ait ille. cõponit oꝛbis regis ad exẽplũ. Sic eſt her
cle: mali mores pncipũ: nõ eis tm̃: ſed oib⁹ ſunt dã
noſi. Eſt hijs qdẽ ꝯſentane⁹ atq; ꝯueniẽs loc⁹ apđ
Marcũ tulliũ tertio de legib⁹. Nec eni inq̃t tantũ
mali eſt peccare pncipes q̃; q̃; eſt malũ per ſeipſuz
malũ q̃tũ illud qđ permulti imitatores pncipum
exiſtũt. Nã licet videre ſi uelis replicare memoriã
tẽporũ q̃leſcũq; ſummi ciuitatis fuerint: talẽ ciui-
tatẽ fuiſſe. quecũq; mutatio in pncipib⁹ extiterit:
eãdẽ in populo ſecutã. Idq; haud paulo eſt ueri⁹:
q̃ qđ Platoni noſtro placet: qui muſicoꝝ cãtibus
ait mutatis mutari ciuitatũ ſtatuſ. Ego aũt nobili
um vita victuq; mutato: mores mutari ciuitatum
puto: quo ꝑnitioſius de republica merẽtur vitioſi
pncipes: q: nõ ſolũ vitia ꝯcipiũt ipſi: ſed ea infun-
dũt in ciuitatẽ: neq; ſolũ obſunt q: ipſi coꝛrũpũtur
ſed etiã q: coꝛrũpũt pluſq; exemplo q̃ peccato no
cẽt: hec Cicero. Ego v̓o quotiẽs te video mecum ⁊
cũ alijs dicere ſoleo: hoc duce diſcet nemo ſupbiã:
nemo põpoſos habit⁹ induet: ⁊ ſepe mihi illud oc-
currit: qđ apud Liuiũ de Hãnibale ſcriptum eſt.
ueſtit⁹ mihi iter eq̃les excellẽs arma atq; eq̃ ꝯſpi-
ciebant q̃ q̃ id in tẽpore belli nõ tm̃ laudis hẽt: ⁊
in hoie bellicoſo: vñ delitie oẽs excluduntur. Tu
modeſtiã pacis ⁊ ꝓſꝑitatis in tẽpore exhibes: que
imoderãtie atq; iſolẽtie matres ſunt. Itaq; tuus
hic habitus oia cogitãti nõ tã illũ quẽ dixi Hãni-
balẽ q̃ auguſtũ ceſarẽ ad memoriam reducit: de
quo regũ oium ⁊ populoꝝ dño ſumma in pace ſcri
ptũ eſt: q: ueſte nõ temere alia q̃ domeſtica uſus
eſt: ab uxore ⁊ ſorore ⁊ filia neptibuſq; confecta.
¶ Multa nũc etiã occurſant niſi uererer ne qui te
foꝛtaſſe faſtidio hijs affecti cũcta ꝓſequẽdo ꝯficiã
vnũ hoc nullo mõ p̃tereũdũ reoꝛ: qđ p̃claros ma-
xime ac uerẽdos pncipes facit: in quo tu qdẽ hoꝛ-
tatore nõ indiges: viros egregios ut honores: tibi
q; familiariſſimos efficias: in hoc eni per teipſum
adeo ꝓn⁹es: ut ꝯ̃riũ facere ſi uelis nã ipſa ꝓhibe-
at: nihil aũt fit meli⁹ q̃ qđ duce fit nã. Efficax con
ſuetudo: efficax doctrina. Efficacioꝛ eſt nã: oẽs ſi
iũgant efficaciſſime. Egregios aũt viros dico: q̊s
e grege hoiuz vulgariũ aliq̃ abſtraxit excellentia: — Quis recte egregiuſ dicitur
⁊ ul' iuſtitia iſignis ac ſanctitas: qđ heu nr̃a etate
ꝑrarũ eſt: uel rei militaris expꝛientia: ac doctrina:
ul' litterarũ copia rerũq; notitia ſingulares fecit.
Quis aũt pleriq; arbitrẽtur res bellicas maioreſ
eẽ q̃ urbanas: minuenda eſt tm̃ hec opinio: ut offi-
cioꝝ p̃mo ait Cicero: ponit exẽpla greca ⁊ latina:
themiſtoclẽ ⁊ Solonẽ Liſandrũ ⁊ Ligurgũ ⁊ ex
nr̃is gaiũ martiũ: ⁊ Marcũ ſcaurũ. Gneũ põpeiũ
⁊ q̃ntũ catulũ. Africanũ minorẽ: ⁊ publiũ naſicaz
deniq; ſeipz: hõ gl'ie appetẽtiſſimus hijs exẽplis
interſerit. Nec iniuſte tm̃ id qdẽ: ſine dubio eni nõ
plus egit Antonius dum armis ⁊ acie catilinã fre
git: q̃ Cicero ipſe dũ ꝯiurationẽ ipiam alto ꝯſilio
patefecit: ⁊ ꝯiuratos opp̃ſſit in carcere. Et in hoc
qdẽ urbanarũ rerũ ſtudio litterati hoies excellũt.
In hoc autẽ numero litteratoꝝ hoium magnũ lo-
cũ iuriſcõſulti tenẽt utiliſſimi ſemꝑ reip. ſi iuris no — Juriſcõſulti
titie iuſtitie quoq; amoꝛ ⁊ cult⁹ acceſſerit: ⁊ ſint ut
Ciceronis utar v̓bo nõ magis iuriſcõſulti q̃ iuſti-
tie. Sũt eni qui ius atq; iuſtitiã quã ꝓfitent oppu
gnãt ꝓfeſſiõis ſue noie ꝓꝛſus indigni. Nõ eniz ſa
tis eſt ſcire niſi ⁊ uelis: ⁊ uolũtas bona rectã ſcien-
tiã comitet. Talib⁹ ſane multi pncipũ ſuũ impiuz

exoꝛnarūt. Hadrian⁹ Julio celſo: ſalino Juliano:
neratio p̄ſco: Antoni⁹ ſcenola: Seuerus papinia-
no: Alexāder domitio Ulpiano: Fabio ſabino Ju
lio paulo: alijſqꝫ cōpluribꝰ: hijs tu ſemꝑ q̄ꝫtū etas
hec patit̄ patrie tue ſtudiū honeſtaſti. Sūt ⁊ lr̄ato
rū ſpēs alie ex qbꝰ ⁊ opportuna ꝯſilia ſꝑari poſſūt:
⁊ docta colloqa: ⁊ ut dicere ſolebat Alexander fa-
bule lr̄ate. Itaqꝫ ⁊ medicos ⁊ liberaliū artiū magi-
ſtros ciuitate donaſſe Juliꝰ ceſar legit̄. Quibꝰ oibꝰ
haud dubie p̄ferēdi ſunt qui eā quā theologiā uo-
cāt ſacrā ſciētiā ꝓfitent̄: mō illā ab inanibꝰ ſophiſ-
matibꝰ icoꝛruptā ſ̄uēt: faciebat hoc aūt pꝛinceps
pꝛudētiſſimꝰ ut ⁊ lr̄ati hoies libētiꝰ rome eēnt: ⁊ ce-
teros ad ſtudēdū tāti ſpe p̄mij iuitarēt. Erat enim
cara res admodū ciuilitas tūc romana: vñ ⁊ Pau
lo apl̄o: ſe romanū ciuē aſſerēti tribunꝰ in cuius il-
la ꝑtāte tūc erat: ego ait multa ſūma ciuilitatē hāc
ꝯſecutꝰ ſum. Tu vir iclite qui rē tātā dare nō poteſ
hoc ſaltē p̄ſtabis: ut doctos honeſtiſqꝫ ſtudijs cla-
ros viros: loco ciuiū tuoꝝ habeas: ⁊ ciuili urbani-
tate ꝓſequaris. Sic ut urbē tuā virorū illuſtrium
icolatu: ſtudiūqꝫ iā uetuſtū renoues ⁊ exoꝛnes: ni-
hil eni eque eruditos hoies allicit: ac p̄ncipū fami
liaritas atqꝫ dignatio: familiā illā nēpe clariſſimā
nō tā auguſtus ceſar impio q̄ꝫ ꝯuictu ⁊ moꝝ comi
tate ꝯ̄xerat: habuit ergo in ſodalitio Marcū tulli-
um ciceronē p̄mo: ꝯſequēter Aſiniū pollionē. Ua-
leriū meſſalā. Pariū geminū florētiſſimos orato-
res. publiū quoqꝫ Uirgiliū. Horatiū flaccū: poe-
tas egregios ad quos ſunt ipiꝰ p̄ncipis familiares
ep̄le: qbꝰ ille ſūmꝰ hominū mūdi dñs duobus illiſ
ruſticanis mātuane ac uenuſine originis nō ſe eq̄t
tātūmō: ſꝫ ſubmittit quodāmō: ne quē plebeie fa-
miliaritatis vnq̄ꝫ pudeat: quā ingeniū ac doctria
nobilitēt. Quē puderet eni queſo cuius auguſtuꝫ
nō puderit? Tuccā p̄terea ⁊ Uarū cremonēſeꝫ ha
buit: ⁊ Ouidiū ſulmonēſem q̄ꝫuis hūc ultimū ſuo
indignū contubernio iudicās relegarit. Habuit ⁊
Marcū uarronē doctiſſimū ut perhibēt romano-
rū. hiſtorieqꝫ p̄īeꝫ Titū liuiū patauinū: qui tuꝰ nūc
ſi viueret cuiꝰ eſſet: habuit ⁊ alios multos vno tꝑe
nō minꝰ q̄ꝫ oibus romanis legionibꝰ illuſtratꝰ hoc
doctoꝝ hoium comitatu. Nā qd tm̄ ſibi ꝯferre po
tuerāt uel trigita qnqꝫ tribꝰ populi ro. uł qdragita
q̄tuoꝛ legiōes bellatoꝝ: tot eni habuiſſe illū inue-
nio: q̄ꝫtū virgiliꝰ ſolus ꝯtulit ad eternā famā. Ui-
uit illa utiqꝫ: cetera ꝑiere. Neqꝫ v̄o tm̄ ex italia: ſꝫ
ex grecia quoſdā quoqꝫ ceſaree fame leuitatis alle
xerat. Nā qd oro bñ meritis ⁊ iſignibꝰ viriſ pōt eē
iucūdiꝰ q̄ꝫ ſub iuſto ⁊ miti p̄ncipe: ac fauorabili ex
timatore meritoꝝ vitā agere: vñ illō opinoꝛ mul-
tos hoꝝ iterdū tua e patria digreſſuros: ni tu illoſ
tue notiſſime benignitatis vinclis aſtrigeres: lau-
do eqdē: ⁊ ꝓbo. armati eni tibi ad horā utiles eē
pñt ⁊ tꝑale obſequm p̄ſtare. lr̄ati aūt ⁊ tꝑale ꝯſiliū
⁊ māſurū nomē. Inſuꝑ aſcēdēdi ad ſuꝑos rectum
iter oñdere atqꝫ aſcēdētē lingue ulnis attollere: ab
errātēqꝫ retrahere. ¶ Sꝫ iā ſatis eſt: v̄eoꝛqꝫ ne ni-
miū. Cogitauerā icipiēs te in finē ad coꝛrigendos
populi mores adhoꝛtari. nūc recogitās ipoſſibile
ꝓꝛſus eē qō molioꝛ: nec vnq̄ꝫ legū p̄ſidio fieri po-
tuiſſe nec regū ꝓpoſitū itermiſi. Impoſſibiliū nē-
pe deliberatio uana eſt: uerūtamē populi mos eſt
vnꝰ: quē diſſimulare nō poſſū: quominꝰ te non mō
exhoꝛter: ſꝫ obteſter: ut moꝛbo publico dexteram
tue coꝛrectiōis admoueas: nec dicas: hoc qō coꝛri
gi poſtulas nō eſt patrie mee ꝓpꝛiū: ſed cōe urbiū
multarū: ꝑtinet eni ad decorē tuū: ut ſicut tu adeo
multa ſingularia recepiſti: qbꝰ inter coetaneos tu-
os excelleres: ſic p̄īia tua ſingulare aliqd a te reci-
piat: vñ excellat inter ꝓximas ciuitates. Noſti q-
dē virū optime in ueteribꝰ ſacris lr̄is ita ſcriptum:
oēs morimur: in recētioribꝰ aūt ita ſtatutū eſt hoi-
bꝰ ſemel mori. In ſecularibꝰ demū ita moriēdū eē
certuꝫ eſt: ⁊ id icertū an hoc ip̄o die: qō ⁊ ſi nuſq̄ꝫ
eēt ſcriptū nō minꝰ ideo certū eēt: nā nos idēptidē
admonēte. Nūc v̄o an nā ip̄a an ꝯſuetudine in nāꝫ
v̄ſa nobis accidat: ⁊ noſtroꝝ moꝛtes ſine dolore ⁊
gemitu vix feramꝰ: ⁊ eoꝝ exeqas ſepe triſti uocife
ratiōe ꝓſeq̄mur: quē morē vix tā uſq̄ꝫ alibi radica
tū q̄ꝫ in patria tua vidi. Morit̄ aliqs ſeu plebeiꝰ il-
le ſeu nobilis: qō ad hoc eni attinet: nihil refert: qꝛ
nō minꝰ: ſepe etiā magis plebeioꝝ q̄ꝫ nobilium aſ
q̄tiunt̄ affectibꝰ: ⁊ qd deceat minꝰ vidēt: mox ut iſ
ſpūm emiſit: doloꝛ imodicꝰ atqꝫ igēs fletꝰ exoritur
hūc ut ibibeas nō peto: eēt eni lōge difficile: ⁊ foꝛ
taſſis ipoſſibile hoi: ⁊ ſi Hieremias ꝓpheta dicat.
nolite flere moꝛtuū: neqꝫ lugeatis ſuꝑ euꝫ fletu: ⁊
poeta magnꝰ Euripides in treſphōte ſcribat: dece-
re ꝯſideratis p̄ſentis vite malis: ut in oꝛtu noſtroꝝ
lugeamꝰ in obitu gaudeamꝰ: ſꝫ hec ſnīa nimis phi-
loſophica pauciſſimis nota eſt: vulgo aūt ꝓꝛſus in
opinabilis ⁊ inaudita. Quid peto igit̄ dicā: effert̄
funꝰ matrone: cateruati ꝓdeūt in publicū: vicoſqꝫ
⁊ plateas altis cōplēt icōditiſqꝫ clamoribꝰ ut ſiqs
rei neſciꝰ iteruenīat facile poſſit: aut illas in furorē
v̄ſas aut urbē captā ab hoſtibꝰ ſuſpicari. Inde ubi
ad tēpli fores eſt ꝑuētū geminat̄ fragoꝛ hoꝛriſonꝰ
⁊ ubi Chꝛiſto laudes cani ſiue pꝛo defuncti aīa de
uote p̄ces uł ſubmiſſa uoce uł in ſilentio fundi de-
bēt: illic meſte reboāt querele: ⁊ femineis ululati-
bꝰ altaria ſacra pulſant̄: qꝛ ſcilicet moꝛtuꝰ ſit moꝛta
lis: hūc morē: qꝛ graui ⁊ nobili ꝯ̄riū politie: tuoqꝫ
regimine idignū cēſeo ut emēdes nō tm̄ ꝯſulo: ſed
ſi licet obſecro. Jube ne qua ꝓꝛſus hāc ob cām pe
dē domo efferat. Si flere miſeris dulce eſt q̄ꝫtūli-
bet domi fleat: faciē publicā non ꝯtriſtet: dixi ecce
pl̄a foꝛtaſſe q̄ꝫ debui ſꝫ pauciora q̄ꝫ uolui: ſi i alter
utro ſit erratū. da ueniā vir illuſtris ⁊ boni cōſule
diuqꝫ feliciter rempublicam rege ⁊ uale. arquade
iiij. Kalenō. decemb.

¶ Ad eundē eē humana mirabilia ⁊ nō eē. Epl̄a. II.

a Ffectū grauiter ⁊ pene me tedio rerū p̄ſen
tiū ꝯſopitū vna tua vir iclite ⁊ bꝛeuiſſima
⁊ ſił doctiſſima uox exciuit. Ea v̄o fuit hu
iuſcemodi. Que in mūdo fiūt ſeu ꝯtingūt oia: ſeu
bona illa: ſeu mala ſint ⁊ mirari te ⁊ nō mirari. Id-
qꝫ te mihi ceu taliū cognitori v̄bis utoꝛ tuis ac ma
giſtro rei huiꝰ iudiciū relinquere. Ego in hijs ige-
niū tuū oli mihi notiſſimū recognoſco: ⁊ generoſi
enigmatis vim ꝑpēdo ſił qddā hñtis heraclito.
Ille eni ait. In idē flumē bis deſcēdimꝰ: ⁊ non de-
ſcēdimꝰ. Tu aūt rē eādē: ⁊ mirari te dicis ⁊ nō mi-
rari. Cōtraria hec vidētur: ſed nō ſunt: utriqꝫ ſue
ſunt cauſe: ut ⁊ miret̄ ſapiēs ⁊ nō miret̄ neutrumqꝫ
mirabile ſic hñduꝫ: fuit aliqñ qui quereret. Si eſt
deꝰ vñ malū? Si aūt nō eſt deꝰ vñ bonū? ꝑplexa il-
li foꝛſā interrogatio: nobis ⁊ oibꝰ qui nō in totum
deſipiūt deū eē nulla ꝓꝛſus eſt dubitatio: q̄ꝫuis iſi
piēs in coꝛde ſuo dixerit. nō eſt deꝰ: de hoc ipſo tm̄

Medici

Theologi

deo nō ſolū inumerabiles extere natiōes:ſ; qḋ do
lēdū eſt magis:multi etiā ex nr̄is:ſeu ignorantia:
ſeu ſupbia male ſentiūt:ac ſenſerūt:de quo qdē nō
mō chriſtiane religiōis theologi:ſed pagane etiã
ſupſtitionis philoſophi queſti ſunt: imerito illi q
dē:nō eni in vno errãt:aut in altero:ſ; qcqd loquū
tur aut ſentiūt error eſt:cū deos celebrēt nō deū.
Sed ne longiꝰ eã a ꝓpoſito qcqd uſq̃ boni eſt:ab
hoc vno deo eē nō ambigitur:qcqd aūt mali uel a
ſuggeſtu demonū:uel a puerſitate hominū qui li
bero creati arbitrio ad deteriora uolūtarie iclinan
tur. Cū igit̃ aut iſignis pietas:aut charitas aut fi
des in hoie cernit̃. Eſt fateor qḋ mireris. Cur que
ſo:niſi ꝓpter eximiã raritatē:multa eni mirabilia
raritas fecit:qḋ nã nō fecerat: raros autē bonos
ait ſatyricꝰ poeta:⁊ numero vix ſeptē eē ꝯfirmat:
quos ad vnū regiꝰ ꝓpheta reſtringit. Sed ſequa
mur cōmunia:certe q̃tcūq̃ ſint boni:pauciſſimos
eē nemo eſt q neſciat hoc eſt admirandi cã:de qua
ſatyricꝰ idē ait. Nūc ſi depoſitū nō ificiet̃ amicꝰ: ſi
reddet ueterē cū tota erugine follē:ꝓdigioſa fides
⁊ tu ſcis digna libellis:queq̃ coronata luſtrari de
beat agna. Et que in hanc ſentētiã ſequunt̃. Cōtra
v̊o dū cepis cogitare v̊tutē oēm nō ab alio eſſe: q̃
ab illo qui eſt dn̄s v̊tutū nō miraberiſ ab eodē qui
pōt oia:⁊ vult bona nō in aiã mō rōnalē ſ; in aial
brutū aut ſaxū inſenſibile infundi potuiſſe v̊tutem
quã p̊ma facie mirabaris. Ex diuerſo aūt ſi qñ filiꝰ
in pꝛem frater in fratrē:uxor in virū:ſeruus in dn̄ʒ
In bn̄factorē ſuū aliqs bn̄ficij oblitꝰ inſurgat: gra
titudine ac pietate calcatis:qs nō ⁊ doleat ⁊ miret̃
q̄ maloꝝ tãto eſt maior numerꝰ q̃ bonoꝝ? At cū
ad rei cãm de qua dixi:⁊ multo maxime ad ꝯſue
tudinē quotidianã ſeſe animꝰ reflexerit ilico deſi
net admirari. qs eni; miret̃ qḋ in oculis hēt ſemp
cuiuſq̃ ꝯriū q̃ſi nunq̃ videt:hūc ſenſum mi dn̄e e
tuo breuiloquio mei breuitas itellectus elicuit: ſi
rectū hoc eſt ſi tuū bn̄ qdē ſi minꝰ tuū ex te libēter
audiã ⁊ tenebo. Te aūt hortor atq̃ obſecro: ut qḋ
magnitudinē ac ſapiētiã tuã decet humanū nihil
admirãs:ſ; v̊tute iferiora ducēs oia:ſpeiq̃ ancho
rã in Chro ⁊ miſicordia ſua figens:aduerſus hos
tuū ſanguinē tã cupide ſitiētes vigili aio excubes
⁊ intēto. Siſq̃ ad oia impterritꝰ ⁊ iuictꝰ:nihil me
tuēs:oia tñ circūſpiciēs ⁊ cauēs. Nec paſſim oibꝰ
qui tibi arridēt:ſed tuoꝝ ꝓbatiſſime fidei te cōmit
tēs:difficilis fateor diſcretio puros aios fucatoſ
q̃ diſcernere. Sed multū de ingenio tuo fido:de
q̃ tua rerū expiētia in qua nulli cedis. Sup om
nia aūt ſpo de cuſtodia Jeſu Chriſti:de quo ſcrip
ptū eſt. Si iniqtatē aſpexi in corde meo:nō exau
diet dn̄s:qḋ v̊bū ſi diligēter excuteret̃ hos tibi ſi
ne ulla iuſta cã pnitiē moliētes:multū terrere de
buerat. Sed bene habet:⁊ tu ſaluꝰ ⁊ p̊ma ꝯiuratio
nis cuſpis effracta eſt:tot iã inſidijs patefactiſ:de
reliquo ⁊ illi ſegniores ad iſidiãdū:⁊ tu eris iſtru
ctior ad cauēdū:⁊ Chriſtus ipſe ab initio cuſtos
tuus nō te deſtituet in finē. Si eni in ꝯiuratiōe pa
ri ſcribit Ualeriꝰ vigilaſſe oculos deoꝝ pro ſalute
Tyberij:⁊ ſi Marcꝰ Antoniꝰ ille doctiſſimꝰ p̊ncipū
in piculo ſimili uxorē ſuã fauſtinã dū per lr̄as ſo
laret̃:ita de mēdacibꝰ deis ſcripſit. Eſto igit̃ ſecu
ra:dij metuētur:dijs pietas mea cordi eſt:quid tu
de uero deo ⁊ dicē potes ⁊ ſpare? Illi ego q̃tuſcū
q̃ peccator:teq̃ tuãq̃ vitã ac ſalutē ſuppliciter re
cōmēdo. Optarē pter p̄ceſ ac uota poſſe tibi aliqd
p̄ſtare:uel auxilij:uel conſilij ſalutaris. Nil libeu
tius vnq̃ feci.

Explicit liber quartuſdecimus.

Incipit Liber quintuſdecimus. Ad Stephanum de columna protonotariū pape. Ep̄la.I.

m
Ultas tibi litterulas hijs tpibꝰ
ſcripſi:nec ulliꝰ merui rn̄ſū:mi
ror nō ꝓpter ſcribētē qdē:neq̃
ꝓpter ſcripturã ſed ꝓpter mãm
de qua ſcripte erãt: de te ſcilicet
tuis meiſq̃ utili:tuis ꝯſanguine
is dominis meis:neq̃ enim ob
ſtat etas tenera radicato altiꝰ amori atq̃ honori.
Erūt ſemper mei dn̄i:meiq̃ ſimul erūt filij quicū
q̃ ex illa radice ꝓdierint:quã dilexi:⁊ diligã dū
me diligã:nō illū mihi mors amorē:nō lethei gur
gitis vnda p̄ripiet. Sūt ut ſcis penes me libri oliʒ
clare memorie agapiti ſenioriſ de colūna nūc ado
leſcētiū noſtroꝝ. Ego qdē hoc biēnio ter aut quat̃
cū morte luctatꝰ ſum:que ſi me ſtrauiſſet poterant
facile libri illi pdi nō ſine illoꝝ iuuenū detrimento
inſigni ⁊ mei ai dolore. Et quotiēs tibi quotiēs eo
rū clariſſime genitrici ſcripſi:ut me hoc faſce laua
retis:uos rn̄ſis aut nullis aut pplexis adeo rētra
xiſtis ut denuo cogar ad calamū:teq̃ per oēs celi
colas obteſter:ut q̃primū hac me graui ſarcia ex
pedias. Certe ſi nūc ꝓdigioſum eſt depoſitum nō
negare ut ſatyrico videt̃:q̃to eſt ꝓdigioſiꝰ nolle il
lud accipe:⁊ orãtē ut recipiat̃ nō audire:crede mi
hi ſi ut iuris ciuilis:⁊ canonici ſunt: ſic Ciceronis
⁊ Uarronis libri eēnt forte nō totiēs te rogarem.
Proinde tu ut viſum erit:ego q̃uis rerū feſſus:⁊
fidē:⁊ quã potero diligētiã adhibeo:ſi per uos ſte
terit quos res tãgit:qcqd euenerit ſine culpa ſum.
Ipa me ueritas ⁊ hec excuſet ep̄la ad quã ut reſcri
bas obſecro per ſiquis tibi mei amor vnq̃ fuit: ſi
qua tibi ſupeſt noſtroꝝ memoria defūctoꝝ qui in
celo ſemp ut ſpo:certe adhuc in memoria mea vi
uunt. Patere queſo imo fac ut deinceps alijs de
rebus q̃ familiaribus tecum loquar. Uiue noſtri
memor ⁊ uale.

Ad eundem rn̄ſio ad uocationē romani pōtificis Gregorij.xj. Ep̄la.II.

ſ
Cribis inter multa qbus uel ſeorſum lr̄is
uel ipſa nūcij tui uoce rn̄deo pōtificē maxi
mū meã optare pn̄tiã neq̃ ad laborē meū
neq̃ ad uſū ſuū:ſed ad hoc vnū ſicut ait:ut mei p̄
ſentia ſuã curiã honeſtet:optarē ⁊ ego fateor p̊mū
talis eē:ex quo id merito ſparet̃. Id eni v̊o quo mi
nus ſum eo maior in me eſt dignatio tãti pris. Se
cūdū v̊o ut ex hijs locis meã p̄ſentiã optaret in q
bus ego peccator ⁊ niſi fallit opio Chriſtus ⁊ Pe
trus ſuã optãt. Ire eni ſi negrē ferri niterer:ut Ur
bano uocãte dudū feci: q̃uis poſſibilitas pie tūc
defuerit uolūtati:fortaſſe ideo ne pōtificē ipm mi
ſerabile illud ad ergaſtulū redeūtē qḋ auribꝰ me
ſtus audiui oculis meſtiſſimus viderē. Quid nūc
ſane tãto rn̄deã uocatori? Et qd putas:⁊ ſi iuiſum
ad locū amabilē tñ ad dn̄m ꝓno ſaltē aio uenirē:
niſi in me ſenectꝰ ſimul ⁊ morboꝝ exercitꝰ ꝯſpiraſ
ſent:qbꝰ obſeſſus vix ꝓximã ad eccl̄iam ꝓficiſci
queo:de ipſo enim q̃uis nihil meritꝰ multū ſpero:
pl̄ima qdē hēo ſue charitatis indicia nominatim

ꝟba illa mitiſſima quibꝰ preter alia miſſa ſepe per nūcios ipſe mecū p̄ſens ticini uſus eſt: dū p̄deceſ-ſorē ſuū ſequēs Romā peteret. Ceterū is mei nūc corporis ſtatus eſt: ut uenire nullo poſſim mō qui-imo ſi ibi eēm nō uſui ſibi eē: ſed labori: expediret eni inter cetera mihi de medicis ꝓuideri. Iocor te cū vir optime. Medicis eni nunq̄ꝫ credidi: nec cre dā quidē. Uale. Arquade Kal'. decemb.

¶ Ad lombardum aſerico de habitatione ruſtica ⁊ ur bana. Ep̄la. III.

SCripſiſti mihi quo letiꝰ de te nihil audire potuerā. Neqꝫ nūc illud metior: q̄ te ma-gno mei vidēdi deſiderio teneri ais. Ita q dē eē: imo al'r eē nō poſſe certꝰ ſuʒ: nota mihi fides tua: nota charitas: notꝰ amor: nō ꝟbis ianibꝰ aut ar riſu amicitiarū fragili caducarū vinculo: ſed rerū īfallibilibꝰ argumētis aioꝝ nexu ualido ac tenaci. Et q̄ꝫuis hoc tuo deſiderio delecter ac gaudeā: mi rū ⁊ pene icredibile: magis delector ipedimento. Quis vnq̄ꝫ hoc audiuit placere cuiq̄ꝫ ualde vnuʒ aliqd: ſʒ multo ampliꝰ placere ꝯriū? Sic eſt tamē. Gaudeo hercle q̄ me cupias videre: nā ⁊ ego te cu pio. Opto ut nos iuicē videamꝰ. etſi eni aio tu me ſemp: ego te v deā: amicoꝝ tn̄ ꝯſpectꝰ ⁊ p̄n̄tia ⁊ cō-uerſatio hēt aliqd viue uoluptatꝫ: imo ꝟo q̄ꝫpl'imū In hoc eni plane cū anneo ſentio: in eo nō eque cō ſentio qd̄ ait: uenit ad nos ex hijs quos amamꝰ eti aʒ abſentibꝰ gaudiū: ſʒ id leue ⁊ euanidū. Magis ꝓbo qd̄ idē alibi amicꝰ inqt aio poſſidēdus eſt: hic aūt nūq̄ꝫ abeſt: q̄cūqʒ vult q̄tidie videt. Neqꝫ eni maiꝰ p̄uilegiū iſani amoris de quo ſcribit̄ abſentē abſens auditqꝫ videtqꝫ: q̄ꝫ honeſte amicitie debet eē. Nec nimis e natura illd̄ apud Senecā abſenti dicit̄ amico. Mecū ſtude: mecū cena: mecū ambu la: q̄ꝫ illd̄ apud Uirgiliū de amāte herēt infiſci pe-ctore vultꝰ ꝟbaqꝫ. Itaqꝫ qd̄ de abſentiū gaudio il-le ait: pōt id qdē uerū eē in hijs qui imagies ami-coꝝ leuiter ſibi in aio depinxerūt. Nā qui eas ibi ſolido q̄ſi de marmore iſculpſerūt: hijs non leue ⁊ euanidū ſʒ firmū gaudiū de amico: nō ſolū paruo terre ſpatio diſtāte ꝑcipit̄: ſed de extincto etiaʒ ac ſepulto. Qd̄ igit̄ me quē mēte ꝯſpicis oculis ſpa-re cupias gaudeo: ut dixi. at q̄ metꝰ reuidende ur bis cuiꝰ me nūc icolā nō electio mea: ſed neceſſitas meſta facit: hoc deſideriū tuū frenet: magis magiſ qꝫ gaudeo: ⁊ libētiſſime te viſurꝰ te libētiꝰ nō video dū ſcilicet rei cām nō rē ipām cogito. Ita ergo fac obſecro: nec te nr̄ amor ab hac ſancta ⁊ ſobria iten-tiōe dimoueat. Malo me nō adeas q̄ꝫ urbē ſimul adeas: ⁊ me nō p̄ſerti totū repturꝰ. Uir qcq̄ꝫ tanti p̄cij repias: qd̄ nō adeūdi ꝑiculo ſapiēter ſp̄ni poſ ſit ac negligi: Impiger extremos curris mercator ad indos: bn̄ ais flacce. Nēpe ide ad nos: ⁊ gēme:

Auaricia

⁊ aromata deuehunt̄: lōgū iter: labor magnꝰ: ⁊ pi-culū nō paruū: ſed ut mores hominū ſunt: nihil ar duū ducit auaritia: nihil gula difficile: qd̄ ut exp̄-meret̄ adiectū eſt: per mare paupiē fugiēs: per ſa-xa: per ignes: hoc eſt per tēpeſtates ac ſcopulos ce liqꝫ itempiē eſt ardores. Fige aūt ⁊ per ꝟos ignes illuc iter eē: ⁊ que ide petūtur e medijs ignibꝰ rapi enda: nemo iā curret ad idos. At qui in urbibꝰ non ſolū ignis iſte mālis: ſed qd̄ ml'to eſt grauiꝰ multo qꝫ funeſtiꝰ iuiſibiles aioꝝ flāme ⁊ icēdia vitioꝝ oi-

Urbes libidinū ſentine

um exeſtuāt: ⁊ ad ſummā quot ſunt urbes totideʒ ſunt ſentine libidinū ac ſcelerū officine: ubi eni que ſo niſi in urbibꝰ uoluptates fede habitāt? ubi leno-cinia: ⁊ ꝓſtrata paſſim pudicitia: calcata ꝟecundia pulſus decor? ubi demū ſtupra ⁊ adulteria: ⁊ ince ſtus atqꝫ ois generis corruptele? ubi fraudes: ubi doli: ſimulatiqꝫ ꝯctꝰ: ⁊ ſuppoſiti partꝰ: ⁊ expoſiti ⁊ heredis ad nutū cōpoſita teſtamēta? ubi furta ⁊ ra pine? ubi ꝑiuria: ⁊ ꝑiculoſa mēdacia: ⁊ corrupti iu dices: iſidi notarij: falſi teſtes: interqꝫ iuſtitie p̄o-nos opp̄ſſa iuſtitia? ubi ad ultimū uana letitia? ue rꝰ dolor? ubi inanis gl'ia? ꝟuʒ dedecꝰ? ubi luxus ⁊ gula iexplebilis ⁊ meſta paupies ⁊ ſollicite opoſe-qꝫ diuitie: ⁊ uoraciſſimū fenꝰ: ⁊ pōparū ſtrepitus? ubi mōs ſupbiarū: uallis formidinū: palus libidi-nū: ſilua negocioꝝ: ⁊ mare miſiarū: ⁊ tēpeſtates li tiū: ⁊ errorū nubes: ⁊ puteus odioꝝ: ubi imber aſſi duus lachrymarū? ubi ex equo riſus ac luctꝰ icōdi tꝰ: ⁊ q̄rele ⁊ clamores: ⁊ ꝯtētiōes ⁊ iurgia amara ⁊ mellite uenenoſeqꝫ blāditie: ⁊ ſuſurri iſames: ⁊ clādeſtini morſus ⁊ ſtudia partiū ſine fine flāman-tia: atqꝫ oia ſimul ſtrigā: ubi ꝟtutū fuga ⁊ impium peccati ois? ubi ⁊ patētes inimicitie ⁊ occulte ⁊ frau dū tēdicule: ⁊ iſidie capitales: ⁊ ueneficia: ⁊ cedes ⁊ qcqd mali homo: in hoieʒ molit̄? Ml'ta ecce nec dū oia diximꝰ. Qui hec ⁊ que ſunt huiuſmodi cer-nere expetit ul' audire nō lōga eſt via ꝓximā urbē petat: quecūqꝫ illa ſit q̄ꝫuis anguſta: q̄ꝫuis ampliſ-ſima: ⁊ plenā taliū inueniet: ⁊ capacē: hoꝝ certe at qꝫ oium maloꝝ fons eſt ciuitas: adeo que ad tute-lā humani gn̄is facta erat ad eiuſdē excidium ꝟſa eſt. ¶ Bn̄ igit̄ facis ⁊ prudēter: qui illuc metuis re uerti ubi nemo vnq̄ꝫ peior factus hitauit: vn̄ nemo vnq̄ꝫ niſi melior ſiēdus abſceſſit. nemo nō melior factꝰ exulauit inique illā ſuis ciuibꝰ: tu ad alterā ꝑ-tines ciuitatē: rure habita. Illa dulcis ⁊ inocua: ac tranqlla: opportunaqꝫ moribꝰ tuis habitatio: ubi nō uoluptati ſtudeas ſed virtuti: imo ⁊ uoluptati ſobrie ac modeſte: nulla eni certior: nulla iucūdior uoluptas q̄ꝫ que de ai bonis inocētia ac ꝟtute ꝑci-pit̄. Illic habita ubi nō corpꝰ ſed igeniū colas: imo ⁊ corpꝰ: qd̄ exūdātia opp̄mit̄: p̄ſimonia ac frugali-tate uegetat̄: deniqꝫ ubi nō mūdo placeas ſed deo Neqꝫ qd de te ceci ex̄ ſentiāt ⁊ inſani: ſʒ qd ꝯſcien-tia tua intꝰ: qd celeſtis deſup ſpeculator attendas. In oi eni qd̄ honeſte qd̄ pie qd̄ ſancte: qd̄ util'r ſis acturꝰ: q̄ꝫto fieri pōt lōgiꝰ a vulgi ꝯſilijs atqꝫ opio-nibꝰ fugiēdū: ⁊ ab illo aures q̄ſi a ſirenū cantibus: oculos nō al'r q̄ꝫ a baſiliſco aliq̄ diuertēdos cēſeo: hoc ⁊ tibi ⁊ mihi: ⁊ oibꝰ eodē aſpirantibꝰ ꝯſiliū do. Et de hijs qdē qm̄ abūde in libris quos ad Phi-lippū meū magnū illū utiqꝫ ſemp virū tūc tn̄ exi-guū epiſcopū nūc igētē romane eccl'ie dignitate: nō moribꝰ cardinalē ſcripſi diſſeruiſſe videor: nunc te ad illos remiſiſſe ꝯtētꝰ ad iſtituta ꝓgredior. De lectauit me in ep̄l'e tue fine: dialogꝰ ille cū tuis ho-ſpitibꝰ habitꝰ: vitā tuā hāc mirātibꝰ: uoluptariāqꝫ laudātibꝰ: qdni aūt delectet ac placeat? nihil ſēte-tioſiꝰ: nihil breuiꝰ: de quo qdē iuuat hic pauca de-cerpe: ut itelligas quid mihi ſapiat ſmo tuus: cuiꝰ iocoſa ⁊ abſciſſa breuitas: me in riſuʒ librata ꝟitas in ſtuporē egit: dū vnꝰ e grege illo qui fedi corꝑis turpiſſime parti: neutri ſuiūt: ridēs queſiuiſſet: qd comederes rn̄diſti panē ⁊ polētā: ⁊ poſcēti potum oſ̄diſti puteū. Preclare nā qd aliō ſiquis illā ro-get? nā ipa rn̄deat: nec nā ſolū rerum prudētiſſima ſeu nature ꝯſentiēs: anneꝰ acer ſtoicꝰ ⁊ virilis ſecte

ſed famoſus ille patronꝰ uoluptatis epicurꝰ:panē
ingt ⁊ aquaꝫ nã deſiderat:nemo ad hec pauꝑ eſt:
intra que qſqs deſideriũ ſuũ clauſit:cũ ipſo Joue
de felicitate ꝯtēdat.Quid hic aliud dici poſſit:qꝫ
qđ utriuſqꝫ me duceſ hac in parte ꝯcordes dicũt?
Siqdē epicurũ anneꝰin hoc ſeqtur:⁊ anneum ne-
pos:ubi ait:ſatis eſt populis fluuiuſqꝫ cereſqꝫ:qđ
qdē ne vulgi vulneret palatũ:ſic itelligi uolo:ut ſe-
neca idē alio quodã loco.Non eſt res iucũda ingt
aq̃ ⁊ polēta:aut fruſtũ panis ordeacei:ſꝫ ſũma uo-
Parua nãe ſup- luptas eſt:poſſe cape ex hijs etiã uoluptatē: ⁊ ad
id ſe deduxiſſe qđ eripe nulla fortune iniqtas poſ-
petũt ſit.Et alibi nõ diues ille rex ꝑgami qn ꝯriũ ſenſiſ-
ſet haud dubie:ſed pauꝑ ille amicꝰ ſenece attalus:
ad ṽas ingt te ꝯuerte diuitias.diſce paruo eē ꝯten
tus:⁊ illã uocē magnꝰ atqꝫ aioſus exclama:habea
mus aquã:hēamꝰ polētã ioui ipſi ꝯtrouerſiã de fe-
licitate faciamus.Addidiſti aũt tu rñſo:⁊ olera ĩ-
terdũ:⁊ legumina:⁊ lac bouis.Ex hoc rurſum ſo-
brie:qñ ⁊ epicurꝰ ipſe qꝫtũlibet mollis auctor de-
fēſorqꝫ ſnie:vixiſſe tñ exigui letꝰ plãtatibꝰ horti tra
dit:⁊ curiꝰ fortiſſimꝰ dux romanꝰ qui ualidiſſimaꝫ
Jtalie gentē:qui ditiſſimũ grecie regeꝫ vicit:ut de
eo ſcriptũ eſt ꝑuo que legerat horto ipſe focis bre-
uibus ponebat oluſcula.Eadē rõ leguminũ.Nē-
pe qbꝰ ⁊ ſeuerũ pncipē iter tot delitias ⁊ pythago-
rã pbm carinũ fugitãtē uti ſolitos accepas.Eadeꝫ
deniqꝫ rõ lactis eſt:qđ nõ hominũ mõ ſed bubalũ
manu p̃ſſum Ceſari Auguſto placuiſſe legimꝰ:qs
oino hoium cibũ aſpnet aut reſpuat:cuiꝰ mũdi do
minũ nõ dico patiētē ſed appetētē audiat? Sꝫ tur
pis gula tumide iũcta ſupbie rerũ nobis oiuꝫ faſti
diũ fecit niſi q̃s difficultas cõmēdat aut p̃ciuꝫ:hõ
iners aial:⁊ caducũ ſimulqꝫ inſolēs:⁊ petulcũ per
ſtudioſus uoluptatũ ⁊ ciboꝝ:cibꝰ ipſe mox ṽmiũ
futurꝰ.Sꝫ hinc quoqꝫ ꝓgredior.¶Quē ṽo nõ de
lectet tua illa rñſio:dũ querentiũ ⁊ carnes ederes
lupũ te nõ eſſe dixiſti:⁊ hoc ꝓprie.Adde autē:nec
leo:nec urſus nec vultur:ſeminũqꝫ aliud ⁊ ĩmane
aial.Edimus ⁊ nos qñqꝫ carnes:ut ceteri:ſed niſi
Chriſtus rex noſter ⁊ deꝰ nr̃:ut repetã qđ cõem ad
amicũ nuꝑ ſcripſi:nõ qdē gule obſequēs certe:nec
neceſſitati ſue ꝯſulēs:qꝫuis ut hõ iterdũ eſuriēs ſi
tiēſqꝫ:ſed nr̃e potiꝰ ĩbecillitati:qꝫtũ ego arbitror:
ꝯdeſcēdēs hijs uſus fuiſſe diceret.Auderē ⁊ ego
cũ Uirgilio ipioꝝ cibũ appellare.Sic eni ait illud
añ Jouē multoꝝ maloꝝ pncipē atqꝫ erroꝝ tēpꝰ au
reũ deſcribēs:añ etiã ſceptrũ dictei regis:⁊ añ im
pia qꝫ ceſis gēs eſt epulata iuuēcis:Aureꝰ hãc vi-
tã in terris ſaturnꝰ agebat:vitã ſcilicet parcã ⁊ mo
deſtã ⁊ terre frugibꝰ ꝯtētã:⁊ aialiũ cedibꝰ abſtinē-
tē:p̃cipueqꝫ terreſtriũ.Mutata res ſub ioue pmũ:
eoqꝫ ſenſim deducta eſt:ut nõ ſolus iã iuuēcis ſed
nulli parat aiantiũ:ita ut iã feda etiã ⁊ horrēda in-
ſuꝑ ⁊ uenenoſa tētētur:ꝑſuaſumqꝫ eſt hoi qui ⁊ ipẽ
terreſtre eſt aial:ꝙ ſine terreſtriũ morte vix viue-
Antropophagi ueſcũtur carnibꝰ hominum ret.Quinetiã qđ multi ⁊ magni ſunt auctores:an-
tropophagi gens arthoa boriſthenē circa amnem
dũ hũana carne cupidius qꝫ cibo ullo alio famē ſe
dãt:ſicut meſtã in circuitu ⁊ late uaſtã ſolitudineꝫ
hoium:ſic ferarũ horribilē frequẽtiã effecerũt:fert
in aduerſo mũdi tractu ſub meridiē gēs altera ſed
eiuſdē ⁊ victus ⁊ nois:fame ṽo tenuioris:utraqꝫ
ſane gēs ephiophagis qui ſpētibꝰ ueſcũtur imani
or:ille eni cibꝰ ꝑiculoſus in ſe.iſte aũt trux ⁊ ihũa-
nꝰ in ꝓximũ:qñ igit queſo iuuēcis abſtine:aut qui
nec hoie abſtinēt nec ſpēte.crede mihi amice:quo
cũqꝫ te ṽteris ferociſſimũ aial eſt hõ:ſimulqꝫ ⁊ de-
biliſſimũ atqꝫ molliſſimũ: ⁊ ut dicã breuiter miſer
rimũ:indieſ igit magis ac magis ꝓbo que de hoie
ſcribũtur a multis:lege nãlis hiſtorie librum ſepti
mũ cuiꝰ in pncipio Pliniꝰ anxie doctꝰ vir videt:mi
hi miro cõpēdio humane ſummã ꝑſtrixiſſe miſie:
que qm̃ multiformis ⁊ uaria eſt: neqꝫ minor ideo
ꝙ i anguſtias ſit coacta:eiꝰ vnicã tibi hodie decer
ꝑſiſſe particulã huic inſerēdã ep̃le aut ꝓpoſito diſ
ſonũ extimaui.Uni ingt aiantiũ luctꝰ eſt datꝰ:vni
luxuria:⁊ qdē inumerabilibꝰ modiſ ac per ſingula
mēbra vni ambitio:vni auaritia: vni imēſa viuen-
di cupido:vni ſupſtitio:vni ſepulture cura atqꝫ eti
am poſſe de futuro.Nulli vita fragilior.Nulli re-
rũ oium libido maior.Nulli pauor ꝯfuſior.Nulli
rabies acrior:hec ſunt Plinij.Quibꝰ illđ ut ad rē
ꝑtineat addi põt.Nulli ſollicitior atqꝫ opoſior gu
la eſt.Adeo cũ cũctis aialibꝰ cibꝰ vnꝰ ſufficiat vni
hoi nõ ſufficiũt oēs.Cui ut vnde diſceſſerã:reuer-
tar cũ tot cibi ſint:nec humano qdē guſtu nec tãto
digni ſtudio iure apuleiꝰ madaurēſis in illiꝰ libri ſi
ne qui uocat:Aſclepiꝰ:q̃ſi gl'ianſ dicit.Cõuertimꝰ
nos ad purã ⁊ ſine aialibꝰ cenã nũc nulla ſine aiali
bꝰ cena: ⁊ cõmunia appoſuiſſe ꝓbro habet.Neqꝫ
ego iter hoium miſias hãc ultimã pono:de quibꝰ
multa per libros:ſed neſcio an breuiꝰ aliqd qꝫ qđ
ait Job.hõ natꝰ de muliere breui viuēs tꝑe replet
multis miſijs:heu mihi qꝫ multis ⁊ qꝫ grauibus:
qꝫqꝫ ieluctabilibꝰ:qbꝰ coacti qdã ſunt aſſerē: opti-
mũ hoi nõ naſci ꝓximũ qꝫ primuꝫ mori.Inter qs
tñ ceci ⁊ miſeri mortales ⁊ ignari rerũ ⁊ ꝯditionis
obliti exultãt.Oppletiqꝫ mero ⁊ carnibꝰ uelut exi
mia felicitate tripudiãt: ⁊ nos ridēt:ſeu etiaꝫ ode-
rũt illoꝝ iſanias aut ṽbo aut ſupcilio liberiore dã-
nantes:neqꝫ audiuit Dauid.Adhuc ingt eſce eoꝝ
erãt in ore ipſoꝝ ⁊ ira dei aſcēdit ſuꝑ eoſ:neqꝫ illđ
vulgatũ extrema gaudij luctꝰ occupat.Et quid ti-
bi vis?hijs atqꝫ alijs ſed obſuatiõe in pmis hũa-
narũ rerũ quotidie magis aſſentior graio uati qui
qñ huc loquēdo ꝑuentũ erat p̃tereundus nõ fuit.
Js ergo odiſſee libro.xviij.Nil ingt miſeriꝰ terra
nutrit hoie.Sed iã ſatis ſit:tulit me ipiꝰ de qua lo
quor rei odiũ ultra qꝫ deſtinaſſem.¶Quid ꝙ ua
ſa corinthia regrenti:ſamia que nos fictilia dicimꝰ
p̃tēdiſti?ꝑfecto nõ vniꝰ tm̃ urbis domos:ſed mo-
res aioſqꝫ mortaliũ late corinthiũ illud corrupit i-
cēdiũ:vñ pncipiũ corinthioꝝ ꝑdijt uaſoꝝ:quoruꝫ
ĩmodicus appetitꝰ clariſſime maximoꝝ fame ho-
minũ notã cupiditatis affricuit:vñ qđ ꝯſtat Augu
ſtus ceſar corinthiariꝰ ab obtrectatoribꝰ dictus eſt
At curiꝰ ille cuiꝰ ſupra memini tã ꝯſtãtis fuit ai ad
uerſus iania:ꝙ hũc tm̃ virũ tãtũqꝫ victorē rapas
in igne torrētē: ⁊ in fictilibꝰ reponētē legimꝰ ⁊ mi-
ramur dũ hec agēti nõ amici ſed hoſtes illi qdem
admiratione ṽtutis ſola:nõ corinthiũ es:ſed auri
magnũ pondus attulerũt: qđ ille fictilibꝰ poſtha-
bitũ magnificentiſſime recuſauit.¶Jã ṽo ꝙ que-
rēti quiſnã tibi cocus eſſet:ignē rñdiſti ⁊ id quoqꝫ
perproprie:fuit apđ maiores nr̃os cocꝰ ſuoꝝ oiuꝫ
viliſſimꝰ nũc familie pnceps eſt:queris cãm.Nul-
lã inuenies p̃ter gulã:hoc nobis ⁊ nõ vnicũ maluꝫ
victa intulit aſia: ⁊ victores hoſtiũ luxurie vincen
dos exarmatos eneruoſqꝫ obtulit: ⁊ quãto melius

fuerat aſiā nō viciſſe. At ex ordine ꝓſequēti nūc fa
mulū hēres aut famulā dixiſti. Ad pmū nō hēre
te inimicū uelle: ad 2m apud iferos ſathanā habi-
tare: utrūq; nō minꝰ ꝓprie dictū dico. Nā ⁊ famu-
li qcqd de hijs Seneca loquat urbaniꝰ ueri hoſtes
ſunt ⁊ femina ut in plrimis uerꝰ eſt diabolus hoſtis
pacis: fons ipatiētie: mā iurgioꝝ: qua caruiſſe trā-
quillitas certa eſt. ¶ Proīde que te de ꝯiuge pcō-
tatꝰ eſt nō ſat mihi videt tuū noſſe ꝓpoſitū: neq; ſa
tis itellexiſſe q̄ male q̄q; diſcorditer phie ſtudiū
ꝯiugiūq; cohabitēt: q̄obrē ⁊ hic quoq; rñſū tuū
iure qdē ⁊ ſnia ⁊ breuitate laudabile: quo Orpheū
te nō eē dixiſti: nēpe qui ſic ꝯiuge capiaris ut cupi
de deſcēdas in tartarū ope fidiū petiturꝰ euridicē.
Neq; ſi plane eēs Orpheꝰ teq; treiciā cytharam
moderātē fere atq; arbores ſequerent: illuc vnq̄
me hortāte deſcēderes: uxores hēant: qui muliebri
ſine fine ꝯſortio ⁊ nocturnis amplexibꝰ atq; ꝯuitijs
uagituq; infantiū ⁊ inſomni negocio delectantur:
eoq; mō maxie claritatē nois ⁊ ꝑpetuitatē familie
moliunt: quo nihil icertiꝰ. Nos ſi dabit noſtrū no
mē nō ꝯiugio: ſed igenio: nō filijs ſed libris: nō fe-
mie ſ3 ṽtutis auxilio ꝓpagemꝰ: parū ſibi parū deo
fidit qui ad gratiā poſteritatis ac gliā opē poſcit
uxoris: uxor eni ⁊ filios ⁊ nepotes fecūditate ſuc
ceſſuū: ⁊ curas tibi pariet ⁊ labores. Clarū nomen
ac lōgeuū niſi ipſe tibi peperis nō habebis. Inter
tot femieos hic viris eſt partꝰ. Quātū hodie Pla
tonis aut Ariſtotelis q̄tū Homeri ac Uirgilij no
mē eēt: ſi mrimonio illō ac ſobole cōparādū cēſuiſ
ſent? Nō ſunt hee vie ad gliā que dicunt ſ3 deuia
⁊ errores. Neq; hac ad ſplēdorē fame ꝑgit ſ3 ſepe
ad ꝑicula ſepiuſq; ad dedecora ⁊ fere ſemꝑ ad te-
dia: ⁊ certe ꝑiculoꝝ atq; dedecoꝝ inūerabilia ſunt
exēpla. Atridas iterroga argiuūq; augurē: ⁊ de
nr̄is ducibꝰ africanū miorē: magnūq; Pōpeiū ⁊
collegā eiꝰ Craſſū ⁊ agrippā. De pncipibꝰ Julium
Ceſarē: ⁊ Tyberiū ⁊ Seuerū duos iter mille dua
rū adulteria Julianū ⁊ Domitianū cū ſua domitia
que ſibi noie par fuit ⁊ moribꝰ: atq; añ oēs claudiū
qui iter meſſalinas atq; agrippinas ſuas: huic ſe
feda ⁊ vulgata libidie ingnatū hic ueneno ancipiti
attētatū ꝑemptūq; fatebit. Et omitto Marcū ⁊ ar
turū reges fabulaſq; britānicas: ac Philippū ma-
cedonē Alexādri patrē falſo creditū. Coetaneos
quoq; nr̄os ſileo: ne ut viuētibꝰ aſſolet nimiū mo-
leſta ſit ṽitas. Nā ꝯiugaliū tedioꝝ pleni ſunt tha-
lami: oēs lecti domus: vici: atria: platee: ut de hijs
agere infinite materie videant: nō ſunt euoluenda
uolumina: mō in publicū egredere vndiq; ꝯiugū
querelis clamoribuſq; pulſaberis. Noiati magnꝰ
hoꝝ teſtis eſt Socrates niſi maior eēt hadrianus
⁊ Auguſtꝰ maximꝰ. ¶ Quid de filijs dicā ꝓpter
quos uxor optat? utrūq; certe ⁊ uxoꝝ ⁊ natorū q̄
ſit anceps mercimoniū dici neqt. S3 omiſſis que
īfinita ſunt: q2 de uxoribꝰ ſatis eſt dictū: qō ad na-
tos attinet: pro ſūmario rerū guſtu: teſtes ꝓdeant
Marcꝰ aureliꝰ Antoniꝰ: ⁊ quē ꝓprie noiaui Seue-
rꝰ ipē ſeptimꝰ. De quoꝝ pmo Juliꝰ capitolinꝰ hiſto
ricꝰ in hūc modū ſcribit. Et hic inqt ſane vir tātꝰ ⁊
talis ac dijs vita ⁊ morte ꝯiūctꝰ filiū cōmodū dere
liqt: qui ſi felix fuiſſet: filiū nō reliqſſet. De utroq;
ſimlr eliꝰ ſpartianꝰ ueniamꝰ inqt ad genitos. Quid
Marco feliciꝰ fuiſſet: ſi cōmodū nō reliqſſet here-
dē? Quid Seuerio ſeptio ſi Baſſianū nō genuiſ

Uxor nō appe[t]enda

ſet? Sed quo tēdimꝰ atq; ubi linqmꝰ Ciceronem: cui ſoli: ut hiſtoricꝰ idē ait: meliꝰ fuerat liberos nō hēre. Qō nō ſic accipio: ut ſoli ſibi id meliꝰ fuerit: cū ⁊ idē de alijs dictū ſit: ⁊ de alijs atq; alijs dici poſſit: ſed ut ſibi hoc eſt ſolitario meliꝰ fuerit icomitatū liberis iſuꝑ ⁊ ꝯiugio fuiſſe: qō nō fuit. Eēt autē ul icognitꝰ ul ifamis: niſi ſcribēdo libros ⁊ legēdo: q̄ ducēdo uxorē: ⁊ gignēdo filios: plus glorie queſiuiſſet. Et ille qdē Marco ſuo heu totiēs laudato turpi filio ſuꝑſtite poſt fata ut qbuſdā placuit fuiſſe videt ifelix. At qō potuit uxoris moleſtias opportūo diuortio decliauit: neq; vnq̄ iduci quit: ut exꝑto ſemel ac dānato iugo iterū colla ſubmitteret. Nobis ſane qbꝰ remediū illō: ⁊ ſi neceſſariū eēt adeptū erat: dū libertas pſens ⁊ mille cōpedes ab initio ꝓuidēdū: deo gr̄as ⁊ ꝓuiſum fuit: ne in hos laqueos iciderēmꝰ. Qō ⁊ te vulgo licet aduerſante ꝯſtāter feciſſe hactenꝰ: ⁊ me oli in multis iuuenilr uariū: in hoc ſemꝑ vniformē ꝓpoſiti: ad hāc etatē ꝑueniſſe gratulor ſeu ꝯſilio: ſeu fortune nr̄e: hec tā multa de uxore dixeri: ut factū nr̄m qō ſepe ſapiētibꝰ diſplicet hac ſaltē in parte nobis placeat. ¶ Duo etiā nūc ſuꝑſūt anteq̄ te ocio tuo reddā: pmū ergo qō ciuitatē liqueris admirāti ſollicitudies te ⁊ curas ⁊ tedia reliqſſe dixiſti: qd uerius poteras: qd breuiꝰ? Addere licet ⁊ ſcelera: ⁊ illa oia quoꝝ ſupra mētio eſt habita: uel quoꝝ Dauid meminit in pſalmo. iniqtatē ⁊ ꝯ̄dictionē ⁊ laborē: ⁊ iniuſtitiā: ⁊ uſurā ⁊ dolū: ac poſt oia ihumanitatē ⁊ obliuionē rerū optimarū atq; habitū peſſimarū. Et qm̄ hodierna die Seneca teſte uti cepimus nō curemꝰ nūc aliū fatigare. Is ergo qd ait. Inimica mltoꝝ eſt ꝯuerſatio: ⁊ ꝯfeſti: utiq; inqt: quo maior eſt populus cui miſcemur hoc ꝑiculi plus eſt: hinc de ſeipō loquēs. Auarior ait redeo. Ambitioſior: luxurioſior: imo ṽo crudelior ⁊ ihumanior: q2 inter hoies fui. Et iteꝝ cū ſe ab attalo ſuo mlta bona ac ſalubria didiciſſe dixiſſet: hoc addidit. Et deinde ad ciuitatis vitā reductꝰ ex bene ceptis pauca ſeruaui. Id ſi Senece tali viro tam forti: tam rigido: tam ꝯſtāti accidit: qd fragilibꝰ euēturum credimꝰ? pulchra ꝓrſus ⁊ optāda doctis habitatio: ubi auaritia: ambitio: luxuria: ad extremū crudelitas ihumanitaſq; diſcunt. Bona ṽo ⁊ ſalutaria dediſcunt: amici tui ꝙ tā cupide urbē fugis: admirādi ipſi: cū vulgo potiꝰ ac ſtupēdi: qui in popinis ac balneis in lupanaribꝰ: ⁊ macello ſuā oēm poſuere felicitatē miſabili cecitate. ¶ Eadē rō eſt admirationis alteriꝰ ꝙ viuoꝝ reſpuēs ꝯſortia tā libēter obſeqis ⁊ familiaritate frueris mortuoꝝ: hoc ille reꝝ neſciꝰ ridet: hoc ſapiēs ſiqs eſt laudet: ab hijs enim quos appellāt viuos vix quicq̄ boni vnq̄ aut ṽbo didiceris aut exēplo. Cōtra vix a mortuis quicq̄ mali: bona aūt multa q̄tidie: tū q2 tedioſiſſimi iſti ſunt: illi ſemꝑ affabiles ⁊ modeſti ſunt: qui licet ipi forſitā dū in terris agerent difficiles ac moroſi eſſent: qō penitꝰ euitare vix eſt nr̄e fragilitatis: in eorū tñ ſmonibꝰ quos ſcriptos reliquerūt: illoꝝ flos ac fructꝰ igenij merꝰ eſt: multis abūdās ⁊ honeſtis ⁊ utilibꝰ ⁊ iucūdis: cū iteri de hijs nr̄is ſeu viuētibꝰ dicā ṽius ſpirātibꝰ: ſeu defunctis dicā rectiꝰ ſepultis: rei ſpeiq; bone nihil appareat: qs ergo tam cecꝰ ⁊ tā excors: ut iter iſta nō eligat: lōgum eſt ire per ſingula: ſed hec attingere libuit: ut noſſes tuā mihi ſniam ꝓbari: q̄ ꝑlecta dixi mecū vir hic rectū

Cicero triſtes filios habuit

Cicero[ni]s filius degener

Magis a mortuis diſcimus q̄ a viuis

iter gradiť: iãq̀ꝫ cū ſene terētiano in poꝛtu nauigat
dignꝰ vulgi mores moraſq̀ꝫ urbiū odiſſe. Uale.

¶ Ad Guilelmum maramaurum equitem neapolitanum. Epl'a. IIII.

f Eciſti amice ut ſoles oia: ꝙ me rerū nuper
apd̄ neapoli geſtarū tuis lr̄is participē uo
luiſti: nō eni tu illiꝰ aio meo iucūdiſſime hi
ſtorie ſeriē deſcripſiſti: aut pinxiſti: qd̄ ipm̄ rite fa
cē aut p̄clari ſcriptoris aut egregij ſit pictoris: ſed
qd̄ celeſtis fuit igenij me p̄ntē rebꝰ imedijs poſui
ſti. Jlla ego nō legi: nec audiui: ſed vidi: tecūq̀ꝫ oi
bꝰ iterfui: rarū opꝰ ⁊ paucoꝝ hoiuꝫ gr̄aꝫ tibi habeo
nō mediocrē. Jlliꝰ nēpe ſi neſcis filij mei: ⁊ gaudia
⁊ honores mei ſunt: illo bene agente ac ꝓſperante
gl'ioꝛ ⁊ triūpho. Alma qdē regia morē ſuū tenuit
paruificū nihil agere didicit: ꝓceres quoq̀ꝫ ꝑthe
nopei: q̃ꝫuiſ iterdū hac in ꝑte loq̄ al'r viſus ſim illū
qui apud uos: neſcio an ad hoc agiť ludū tartareū
ꝑoſus: cogitās tn̄ nullā tā bn̄ moratā ciuitatē que
nō aliqd rep̄hēſiōe dignū hēat: pleno in reliq̄ſ ore
laudādos: celebꝛādoſq̀ꝫ ſe nūc offerūt liberales ſꝑ
ac munifici ⁊ fideles amici. Qd̄ ita eē Roma ipſa
teſtabiť: que bello punico ſcd̄o afflictꝫ impꝑij virib⁹
ab oi ferme italia delicta: imo attrita qdē ab oibꝰ:
⁊ oppꝛeſſa a capuanis an̄ alios vicinis nr̄is: de q
bꝰ optie merebať: pꝛo qbꝰ ml'ta ⁊ magna bella geſſe
rat: ꝓdita: ⁊ iniurias ꝑpeſſa grauiſſimas: neapoli
tanoꝝ liberalitatē eximiā: ac fidē: extremis ſuis ſē
ſit in rebꝰ: vn̄ ⁊ ego ueteribꝰ ⁊ nouis argumētis in
ducoꝛ ut cēſeā qui parthenopē nouit: ⁊ non amat:
aut nō noſſe aut nō amare v̓tutē. Fecerunt bn̄ igiť
nobiliſſimi ciues ⁊ qd̄ ſoliti ſunt: qui gn̄oſuꝫ ⁊ egre
giū adoleſcētē ad oē bonū opꝰ aptiſſimū: ⁊ ab alio
licet italico oꝛbe uenientē: alūnāq̀ꝫ ſimul ſuā apud
eos reoꝛ oꝛtā nutritāq̀ꝫ diū p̄claro ꝯiugio vniretur
honoribꝰ ut tu ſcribis ꝯcelebꝛauē magnificis vno
actu ſibi morē ſolitū poſſidētes bn̄ meritis hono
rē debitū exhibētes: de hijs hactenꝰ. ¶ Statꝰ mei
hiſtoria quā expoſcis longiuſcula eſt. Jdeoq̀ꝫ p̄te
reo: ſūma eſt ꝙ aio ut peccatoꝛ: nō deſꝑans bn̄ ua
leo: honeſtis ſtudijs nunq̃ꝫ magis incubui: nunq̃ꝫ
maiorē inde uoluptatē ꝑcepi: q̃ꝫ hodie ꝑcipio: di
cā tibi rē mirabilē: ſed v̓aꝫ: cū ad reliq̄ oia ſeneſcā:
ad hoc vnū q̊tidie iuueneſco. Hec que diciť foꝛtu
na more ſuo mecū agit: nec egeo: nec abūdo immo
eqdē abūdo: qn̄ ⁊ ml'ti mihi iuidēt: qd̄ aliqn̄ nō cre
didi: ſed nūc ſcio: ⁊ nihil eſt ſub celo qd̄ ualde cupi
am niſi bonū exitū: parū ne tibi diues videoꝛ hoc
aio? Coꝛpuſculū hoc ſolū videť uelle mihi fidē frā
gere: loquoꝛ impꝛopꝛie: hac lege ꝯuenimus: ⁊ iam
ſimul ſatis diu fuimus. Tu viue ⁊ uale feliciter no
ſtri memoꝛ.

Nihil optarem niſi bonū exitū

¶ Ad fratrem Gerardum cartuſienſem germanū ſuum. Epl'a. V.

m Agnū tp̄s ⁊ ni falloꝛ quartꝰ eſt annꝰ: ꝙ de
te nullos habui rumores: vno uētre digreſ
ſis magna ſatis itermiſſio: q̃ꝫuis deo gr̄as
iā de te nil niſi felix fauſtūq̀ꝫ nūciatū iri ſperē: eo ſi
qdē ꝯſcēdiſti ubi tuta ſunt oia. Qd̄ ultimis ad me
lr̄is flagitaſti alacriter adipletū eſt: ⁊ de oibꝰ que
uolueris idē fiet: eſt eni mihi uotoꝝ tuoꝝ oliꝫ nota
modeſtia: qbꝰ obſeq̄ me ut uelle ſic ⁊ poſſe nō ſim
dubiꝰ. Statꝰ meꝰ cuiꝰ noſcēdi auidū te ſcio: tā uariꝰ
tāq̀ꝫ icertꝰ eſt: ut vix eū v̓bis aſſeq̄ poſſe queā ut ex
pediā qua dať. Hoc integro triēnio eger fui ſeu eſt
etas ſeu peccatū meū: ſeu qd̄ ſat crediderī: utrūq̀ꝫ.
Ecce eni ꝙ olim ſcripſi ad ioānē de colūna pie me
morie cardinalē dominū ⁊ altorē meū: paucos fra
tres ſimul ad ſeniū ꝑuenire. Ecce inq̃ꝫ nos ꝑueni
mꝰ: deq̀ꝫ illis paucis facti ſumꝰ. ego p̄mꝰ: tu ſecun
dus. Ambo tn̄ terminū quē petebamꝰ attigimꝰ: tē
pꝰ eſt at mō ut pꝛo ſanitate coꝛꝑea qua uſq̀ꝫ ad iui
diā floruimꝰ partē noſtrā guſtemꝰ hūane miſerie: i
mo v̓o nō miſerie: ſed nature: q̃ꝫuis adhuc te ſatis
etati reſiſtētē audieri: tūc tn̄ ego etiā reſiſtebā: ſcis
aūt ꝙ ego te ſemꝑ tꝑe aliq̊t ut ſic dicā paſſibꝰ p̄ibā
tu me viribꝰ: expecta igiť: ⁊ eſto aio patꝰ non lōgū
icōmoda ſenectutis effugies: niſi optāde: licet foꝛ
midate moꝛtis auxilio: de me qdē ⁊ de mea vita ſe
pe per hos annos a medicis qbꝰ nihil credo: ⁊ ab
amicis qbꝰ oia deſꝑatū eſt. Quibꝰ ego nil moueoꝛ
qd eni refert qua laborioſi itineris in ꝑte ſubſiſtā:
ubiq̀ꝫ reges feſſis optabilis ſiue ſim ſanꝰ igiť: ſiue
ifirmꝰ: ſeu viuā ſeu moriar: ſicut dn̄o placuerit ita
fiat: ſit nomē dn̄i bn̄dictū. ¶ De reliquo ſum: licet
idignꝰ in magna opiniōe hoium ac fauore: nō po
puloꝝ mō: ſed p̄ncipū: ut fil'r regis regū Jeſu Chꝛi
ſti: me ut imꝑatorē ſileā regeſq̀ꝫ alios: ⁊ qui nunc
eſt pōtifex petit: ⁊ qui nuꝑ fuit uſq̀ꝫ ad obitū expe
ctauit: ad quē mitiſſimis lr̄is: pluſq̃ꝫ ſemel euocatꝰ
imo ut ꝓp̄e dicā exoratꝰ: lete ibā eo maxie ꝙ ad lo
cū ſanctū ac uenerabilē uocabar: ſꝫ ifirmitas moꝛ
ti ſil'ima: que iā tūc me latēter iuaſerat greſſus me
oſ: medio qdē calle detinuit. Ad qd uocer: ſi me ro
ges neſcio: ⁊ miroꝛ. Aptꝰ eni dn̄oꝝ familiaritatibꝰ
nūq̃ꝫ fui: ⁊ ſi qn̄ fuiſſeꝫ eē deſij: atq̀ꝫ utiq̀ꝫ iā nō ſū.
Etas p̄terea ⁊ ualitudo mea: ut audiſti: nō eſt apta
diſcurſibꝰ: quoꝝ qd nō dies mutāt: an̄ nō mille an
nos inſatiabilē me vidiſti. Deniq̀ꝫ ml'ta circūſpici
ens ⁊ ml'ta deliberās meā duxi oia magna ⁊ oibꝰ
optata reliquere ⁊ reducere me ad mediocrē: ⁊ ſoli
tariā vitā. Jtaq̀ꝫ ne lōge nimis abirē ab eccl'ia eu
ganeis iſtis in collibꝰ nō amplꝰ q̃ꝫ decē milibꝰ paſ
ſuū a patauina urbe diſtātibꝰ: domū paruā: ſꝫ dele
ctabilē ⁊ honeſtā ſtruxi: cūq̀ꝫ oliueta ⁊ aliquot vine
as: abūde qdē nō magne: modeſteq̀ꝫ familie ſuffe
cturas: hic q̃ꝫq̃ꝫ eger coꝛpore trāquillus aio frater
dego: ſine tumultibꝰ: ſine erroribꝰ: ſine curis legēſ
ſemꝑ ⁊ ſcribēs ⁊ deū laudās deoq̀ꝫ gr̄as: ⁊ de bo
nis agēs: ⁊ de malis meis que nō ſupplicia niſi fal
loꝛ: ſed exercitia mea ſunt aſſidue: p̄terea Chꝛiſtuꝫ
orās bonū vite exitū ⁊ miſericoꝛdiā ac ueniā: qn ⁊
obliuionē iuuenilium delictoꝝ: vn̄ nil ſuauiꝰ in labijſ
meis ſonat: q̃ꝫ dauiticuꝫ illd̄: Delicta iuuētutꝫ mee Pš.
⁊ ignorātias meas ne memineris. Jnterea ſolum
te germane vnice ſuſpiro ⁊ ſepe tacitꝰ mecū dico: o
utinā eēt hijs in collibꝰ vnū aliqd̄ cartuſiēſe ceno
biū: qd̄ hic ſtaret aptiſſime: ubi meꝰ ille famulatuꝫ
Chꝛiſto notū fideliſſimeq̀ꝫ iā ſupꝛa triginta annos
exhibitū cōſumaret: tū demū mihi que hēri pōt in
terris ꝯſolatio plena eēt: ceteri eni nr̄i oēs mecum
ſunt: leti qdē niſi eoꝝ aioſ mea turbaret egritudo.
Eſt p̄terea nobis hic amicoꝝ bona copia q̃ꝫta nuſ
q̃ꝫ alibi: ⁊ ſi eni per diuerſa terrarū ml'tos habue
rimꝰ: moꝛs iā pene nos oibꝰ ſpoliauit: que cōmu
nis ſeneſcētiū omniū pena eſt: ad hec ⁊ locoꝝ dn̄s
vir ingētis ſapientie: nō me ut dn̄s ſed ut filiꝰ dili
git atq̀ꝫ honorat: ⁊ per ſeip̄m ſic affectꝰ ⁊ magnani
mi patris memoꝛ qui me dilexit ut fratrē. ¶ Hec
tibi ſic ex oꝛdine cūcta deſcribo ne qd neſcias eoꝝ

que te noſce uelle auguroꝛ. Nā cōia illa de famili-
aribꝰ rebꝰ que digna notitia ſed indigna ſtilo cēſui
viuis nūcij uocibꝰ cōmiſi. Illud inter haud ꝑtere-
unda poſueri: ꝙ in hoc ſtatu neqꝫ mihi magne di-
uitie ſunt: neqꝫ moleſta pauperies: que mihi q̄dem
ſoꝛs rerū optima videt̄: quodqꝫ in ſummis opibuſ
repono ſoꝛte mea ꝯtētus: aliđ magnope nō regro:
vix noui hoīem cū quo ſtatū meū ꝑmutaſſe uelim
ſtatū hūc loq̄r extrinſecū. Nam internū anime ſta
tū cū omnibꝰ bonis ⁊ ſanctis viris libentiſſime ꝑ-
mutarem: magne v̄o diuitie q̄d ad me: aut in quo
meliꝰ mihi eēt: imo in quo nō peius ſi multo ampli
us terre: ul' auri poſſiderem? Nō eſt locꝰ ut de opū
īgentiū ꝑiculis atqꝫ laboribꝰ diſputē: nota ſunt oīa
⁊ exꝑta: quis nō horatianū illđ audiuit. Ml'ta pe
tentibꝰ deſunt multa: bene eſt cui deus obtulit par
ca qđ ſatis eſt manu. An v̄o non ſufficit neceſſarijſ
affluere: niſi ⁊ ſuꝑuacuis opprimamur? Ego q̄dez
nō hijs tm̄ que mihi neceſſaria ſunt abūdo: ſꝫ que
meis omnibꝰ añ alios tibi: ſcribe mō q̄d fieri uelis
non fruſtraboꝛ tuū deſideriū nec differā: neqꝫ v̄o
ut peteres expectarē: ſed uolēs occurrerē niſi didi
ciſſem ꝙ pecuniola illa quā aliquotiēs tibi miſi nō
ꝑuenit ad manꝰ tuas: rigore ut credo tue religiōis
obſtāte. Scripſiſti interdū ut ſi, añ te morerer: qđ
ſi ſit: ⁊ ſꝫm nature oꝛdinē: ⁊ ſꝫm deſideriū meū erit
certā pecunie ſummā tibi teſtamēto legarem ad te
minutis pꝛo occurrenti neceſſitate ſolutionibꝰ ꝑuē
turam: eniuero id iāpꝛidē factū noris: ⁊ legato q̄ꝫ-
titas triplo maioꝛ q̄ꝫ petebat̄ īſerta eſt. Nec tamē
expectari moꝛtē teſtamēti ꝯfirmatricē expedit. Iu
be parebit̄ ⁊ tibi gratius erit ⁊ mihi qđ ipſe fecero
q̄ꝫ qđ heres meus. Hec tibi frater amantiſſime q̄d
ni autem: cū ad notitiā mei memoria ul' ſola ſuffe-
cerit. Sed qm̄ de triplici ſtatu meo loq cepam: ⁊
q̄d de aīa: q̄d de rebꝰ exterius ſentiam vides: teqꝫ
ut credas charitas cogit: de reſiduo ſniam meā ac
cipe. Ego q̄dem mihi egritudines has coꝛpis taꝫ
frequentes ⁊ tā duras ad ſalutē aīe datas credo:
nō minꝰ utiles q̄ꝫ moleſtas: ea mihi de deo ſpeſ eſt
mō cū paſſionibꝰ ⁊ patiētiā ꝑſtet: qđ ⁊ fecit hacte-
nꝰ faciet in finē ſꝑo: Si tm̄ ipſe idē qui ſolus poteſt
mihi: nec petēti: nec petituro q̄dē vnq̄ꝫ ſanitatē coꝛ
poris offerat: nō quā oli adoleſcēs: ſed quā nuꝑ iā
ſeneſcēs habui: q̄ꝫuis aīe foꝛtaſſis inutilē eſſe poſſe
nō dubitē: nō recuſeꝫ tm̄ ut id modicū qđ ſupereſt
vite: ſineangoribꝰ exigā: neqꝫ a ſtudijs īpediar me
is: a q̄bꝰ fateoꝛ nūc uehemēter īpedioꝛ: hūc ſui coꝛ
poris amorē miſeris moꝛtalibꝰ inſeruit natura. At
ſi qđ nulli vnq̄ꝫ fecit cū poſſit oībꝰ adoleſcētiā mi-
hi ſeu iuuentā reſtituere: ⁊ trāſactū tēpꝰ ꝯſentienti
reuehere ſit paratꝰ: ip̄m de quo loq̄mur Chꝛiſtuꝫ
teſtoꝛ: nō ꝯſentiā: nihil eſt eni utraqꝫ illa etate mi-
ſerius: cū ſuo illo vitioꝝ īſeparabili comitatu. Mi
rabunt̄ ſeneſ nr̄i: qui qđ eſſe nequeūt videri ſtudēt
cū nihil ſit certe ridiculoſius: nihil ſene defoꝛmiꝰ:
qui iuuenis vult videri: dicā ꝙ mirent̄ magis. Si
q̄dē mihi imoꝛtalitas offerat̄: hos iter mores ſem
per victurus recuſabo. Nam ⁊ difficillimum eſt i-
eptis comitibus longum iter agere: nec fidelis eſt
ſeruus qui q̄ꝫuis affluens delitijs faciem domini
non requirit. Uale frater in Chꝛiſto.

Horatius

¶ Ad fratrem Ludouicum marſilium oꝛdinis ſan-
cti Auguſtini exhoꝛtatoria. Ep'la. VI.

M Agnā tuis uberēqꝫ materiā: ⁊ letādi tribu
is ⁊ ſꝑandi: añ alios mihi quo foꝛtaſſe non alius
in te oculos altiꝰ defixit. Clarū tibi lumē īgenij de
us dedit: induſtrieqꝫ nobilis ſtimulos addidit: at-
qꝫ ex hijs notitiā rerū uariarū pꝛo etate mirificaꝫ.
Ip̄e nēpe nō aliꝰ eſt: qui dat oībꝰ affluēter nec ipꝛo
perat. Ip̄e eſt cui ſoli ꝯuenit qđ ludēs Perſiꝰ lōge
alio traduxit magr̄ artis ingenijqꝫ largitoꝛ. Et ſi-
cut tibi ad rerū ꝑceptionē ītellectꝰ ſic ad exꝑſſionē
ligua ſuppetit cuiꝰ defectꝰ magna ſepe decolorauit
īgenia ⁊ mioribꝰ oñdit imparia. Tu oībꝰ hijs īſtru
ctꝰ ⁊ fauore dei fultus ⁊ hoīum: mane ꝑ̄mo altum
iter dure religionis īgreſſus es: eo duce poſt queꝫ
nemo vnq̄ꝫ errauit niſi qui uoluit. Auguſtinuꝫ di-
co. Cuiꝰ heſiſſe ueſtigijs ea demū: ⁊ ad celum ⁊ ad
gl'iam via eſt. Adhuc pene puer eras duꝫ ꝯſangui
neo illo tuo viro bono: ⁊ amico meo inſtāte ad me
ꝑductus aliq̄ꝫdiu pꝛo tuoꝝ tūc annoꝝ ībecillitate
recuſantem bona ſpe ilico me īpleſti: ut ꝯ̄ morē ꝓ-
poſitūqꝫ meū tāto imparē amicitiā amplexꝰ: ſepe
exinde ad me redeūtē indies letius te videreꝫ ad-
mirās: vñ tibi id etatis nr̄e amicitie tāta cupiditaſ
⁊ ſepe mecū in ſilētio poſt etiā cū amicis illđ pꝛis
Ambꝛoſij repetēs. puer iſte ſi vixerit aliq̄d magni
erit. Trāſiuerūt interi anni pl'es: nihil eni tā tacite
tāqꝫ uelociter trāſit: diuqꝫ te in pꝛiam reuerſo tuo
ꝯſpectu carui. Ecce nūc puer meꝰ ad me redijt: ſed
ut ait Naſo. Iā iuuenis iā vir: iā ſe foꝛmoſioꝛ ip̄o
ea ſcilicet foꝛma quā nec etas īminuet: nec moꝛbꝰ
eripiet: nec moꝛs ip̄a. Iā nō de te igit̄ tm̄ ſpero: ſꝫ
ſpero ſiml' ⁊ gaudeo. Eſt eni p̄ñtis boni nomē gau
diū: ſpes futuri. Ecce iā te viris magnis parem te-
neo: maximis mox tenebo. Age mō: ꝑge iter aſſū-
ptū excita teip̄m. Adde geminū calcar īgenio: hic
honoris: hinc pudoris. mane cepiſti: noli ſub meri
diē toꝛꝑe: ſolēt pigri viatores: dū ſoleꝫ celi medio
ſuſpiciūt: ml'tū lucis ſibi ſuꝑeſſe cogitātes vmbꝛaſ
querere: ſeqꝫ ſomno ⁊ ocio tradere: ſero tādē exꝑre
cti inclinatā diē: ſeqꝫ eluſos intelligē. Id ex te cer-
te nō metuo. Nō hoc mihi aī tui ardoꝛ ſpōdet: nō
frons: nō oculi: nō v̄ba denūciāt: uere aūt multos
ad ſumma uēturos erroꝛ iſte detinuit ⁊ auertit dū
auctoritate neſcio q̄rū īſanoꝝ freti: neſcio quā eta-
tē ꝯſiſtētē uana ſibi ꝑſuaſione ꝯfingunt: que nulla
vnq̄ꝫ ſui in ꝑte ꝯſiſtit ſed it ſꝑ ⁊ labit̄ ⁊ currit ⁊ rapi
tur: utqꝫ ait Cicero uolat. Excuſat foꝛſā utcūqꝫ ſe-
nectutis īertiā: fragilitas: ⁊ moꝛboꝝ cohoꝛs vndi-
qꝫ illā ꝑmēs: que tm̄ ſiq̄d inſite v̄tutis eſt reliquuꝫ
neqꝫ oīa anni uolucres abſtulerūt magna in ſenilē
ſuis affinibꝰ abigit toꝛporē. ⁊ vigorē iuuenileꝫ ad
honeſtos actꝰ manu retrahit. Meminiſti Marcū
poꝛtiū catonē latīas lr̄as iā tm̄ ſeneſcētē: grecas v̄o
iā ſenē didiciſſe. Eaqꝫ ip̄a etate Socratē poſt lr̄as
fidibꝰ opaꝫ dare. Carneadē ph̄ie ſtudio cibi ſolitū
obliuiſci. Platonē toto pene oꝛbe ꝑegrinātē die ul
timo ul' ſophꝛonis mimos ſb capite hñtē ut Uale-
riꝰ: ul' ut ait Cicero ſcribētē mori. Simonidē octo
genariū in certamē carminū deſcēdiſſe. Atqꝫ ea ip
ſa etate Chꝛyſippū: ⁊ ꝓpe cētenarios Iſocratē ac
Sophoclē ꝑclariſſima edidiſſe uolumina. ⁊ So-
lonē ſenē poſt ꝯditas ciuibꝰ ſuis leges poetice ihiā
tē ſꝑ. Deniqꝫ lr̄arū ſitiētē: ⁊ in ip̄a demū moꝛte di-
ſcētē. Poſſem exempla ſubtexere eoꝝ ſenū: qui eta
te ultima res bellicas: aut ciuiles elegātiſſime ca-
luerunt. Sed mihi ad ſtudioſum alterius generis
ſꝫmo eſt. Et hec quidē atqꝫ hijs ſil'ia ſenectuti nr̄i-

Viatores

Etas nulla ꝯſiſtit

rabilia ꝓſus ⁊ gl'ioſa ſūt. Juuētuti aūt uſqueadeo
debita ⁊ ſua: ut nihil ſit pigro iuuene turpi⁹: nihil i
excuſabiliuſ: nihil ad extremū deſpatiuſ. Quedā
eni vitia annis cedūt: atq3 diminuunt: alia ingra-
ueſcunt: augētur q3 hoꝝ e numero ſegnities eſt: ita
q3 ſegnē iuuenē quē videas q̃ ſollicitū ſenez ſpes
Q ò attēdēs cogitabis ne qua tibi pars tpis igna-
ua ꝑterfluat: ne ue ulla tibi vnq̃ aut longioris aut
tardioris ſpes etatis blādiat: breuiſſima eni ſiml'
⁊ fugaciſſima eſt: ⁊ utrū magis incertū. Sic ex eq̊
ꝯtēdit cuz breuitate celeritas. Nihil eſt uere vita

Uita hec nihil

hec ꝓ qua tātope angimur ac torquemur: ⁊ hoc ip
ſum nihil nuſq̃ ſtat. Sed dū queritur tanq̃ fum⁹
euanuit: nō eſt iuuenib⁹ expectādū: dū qò ꝓmpte
faciunt: lente faciant: ſed in iuuentute ꝓperanduz:
vnde ſenes gaudeant: mortui celebrent: ⁊ ſepulti
viuāt: uolitētq3 ut ait Ennius docta per hora viꝝ.
Hec amice diſcendi etas eſt: qò hec ſtudioſa colle
gerit: ſenectus docta diſtribuet: qòq3 a ml'tis acce
perit refūdet in pl'imos. Jn querēdis illā expecta-
re demētia eſt: cui uel queſita ſeruare difficile. Ne
q3 vo ſtudioſos ſolos memorē qb⁹ etas alia nulla
eſt: niſi hec vna quā degis: ⁊ corpore ⁊ ingenio ꝑ-
ualida: ⁊ ipedimētis libera: niſi que ſibi ipſa pepe-
rit: quib⁹ ne ſibi iter ipſa ꝑſtrinxerit: qò multi faci-
unt: qui ſcientie ac vtutis ad q̈s deſtinabant obliti
poſt ꝯcupiſcētias ſuas eunt: neq3 a uoluntate ſua
auertunt: donec ſuis pudor ac dolor: inimicis gau
diū: vulgo ludibriū effecti vndiq3 inutiles nec l'ris
nec ꝯcupiſcētijs habiles ad ſeniū ꝑuenē. Sed ex
alio quoq3 gn̄e hoīum attigā paucos quoꝝ te exē-
pla ſollicitēt: qui cū alias partes etatis poſſent ad
agēdū fortia hāc vnā nullāq3 aliāq3 elegerūt: neq3
ul' modicū diſtulerūt: neq3 ſi diſtuliſſent: ſucceſſiſ-
ſet: ut fecit: certa hac etate iā Achilles troiā. Ale-
xāder idiā pulſabat. Scipio african⁹ occidētē fre-
gerat: meridiēq3 frāgebat. Pōpei⁹ magn⁹ hiſpani
am: ꝓdomitiſq3 ꝑdonib⁹ maria cūcta pacauerat.
hac etate druſus nero germaniā fatigabat: iamq3
ad diuortia rheni oia populādo ac vincēdo ꝑuene
rat: tāta ai vtute: eaq3 moꝝ iuueniliū maieſtate/ ut
hoſtib⁹ quoq3 uenerabilē ſe in oē tp̄s efficeret: qò
nec hodie germāi negāt nec diſſimulāt: qò iterdū
forte poſit⁹ in ea terrarū ꝑte ꝓpēdi: ⁊ igenua hui⁹
noui ceſaris: ⁊ ſuoꝝ ꝓcerū ꝯfeſſiōe cognoui: poſſē
pl'ib⁹ illuſtriorib⁹ mīme. Hijs teipz urge ſtimulis
hijs attolle comitib⁹. Magnoꝝ ſeq ueſtigia ſeq3 il
lis ꝯferre magnis ais dulce eſt: neu dicas iuuenis
ſum: multū mihi ſupeſt tp̄is: ut eni hoc dubium ſit
certiſſimū illò ꝙ nunq̃ dies reuertit. Arripe eam
ergo ne tibi infructuoſa ꝑtereat: ⁊ ut magne parti
hoīum: imo fere cūctis hoīb⁹ aque in morē iter di-
gitos effluat: ꝓfecto aūt ut qò nulli vnq̃ fuit tibi
certi tp̄is multū eēt: ⁊ hui⁹ tn̄ ⁊ reꝝ oīuz ꝑſimonia
tūc eſt utilis dū abūdāt. Nēpe cū defecerit: ne q-
q̃ amiſſa cuſtodias. Quāobrē iterum atq3 iterum
te moneo ⁊ obteſtor: ne ullū diē per ignauiā labi ſi-
nas: ſed oi ſero tecū ipē calculū ponas tāq̃ diligēſ
pr̄familias cū ſuſpecto diſpēſatore: hoc egi hodie:
hoc icepi: hoc didici: hoc doctior: hoc melior fact⁹
ſum: neq3 eni min⁹ ad vtutē q̃ ad ſciāz te cohortor
ſed eo magis quo ⁊ queſitu facilior: ⁊ utilior eſt in-
uētu: fuiſſe hūc ſane pythagoreoꝝ morē fama eſt.
Cuiuſcūq3 aūt fuerit tu⁹ ſit. Excute tecū ⁊ examia
ſingl'os dies tuos: ⁊ quē iutilē tibi ꝑterijſſe depre-
henderis nec vixiſſe te credito. Amici diem perdi-
di inquit titus ceſar. Jd ſi dixiſſe laudatur qui nō
alijs illa luce profuerat quid dicturum putes qui
non profuit ſibi. Non poſſumus fateor libro ſem-
per incumbere. Non ſemper ſolitarij ⁊ tranq̄lli eē
⁊ nos fragiles: ⁊ mūdus eſt turbidus: ⁊ res inex-
tricabiles. Hoc poſſumus. Curare ne dies ulla ſi-
ne noſtra diſcuſſiōe ⁊ in nos animi reflexione ꝑtrā
ſeat. Quomō eni aliena curabim⁹ ſi noſtra negli-
gim⁹? Sedēdo q̄dē ſtādoq3 licet ⁊ eūdo de ſe ſuiſ-
q3 de reb⁹ in ꝯcilio in ꝯſenſu: ⁊ q̃q̃ Ciceroni aliter
videat: etiā in ꝯuiuio: ſed leui⁹ cogitare. Uix tā ſte
rilis ager: vix tā dur⁹ eſt anim⁹ quē nō iugis ac dili
gēs cultura fecūdet: ac leniat. Quid de tuo igitur
ſpem? quē nā ipā tractabilē fecit ac fertilē. Nāz er
go qò apò Tulliū ait Cato ducē optimā: tāq̃ deū
imo q̄dē nature rerūq3 oīum pr̄em deū ipm ſequē
altiſ te uocib⁹ euocātē: oēſq3 quos creauit redemit
q3 hoīes nō e celo tn̄: ubi in eternū regnat: ſed ex
aſprimo etiā tropheo qò pro nobis nudus ſpinis
coronat⁹ triūphator aſcēdit. Oēs inq̃ uocat: pau-
ci illū audiūt. Eſto vn⁹ ex paucis. Alioqn nihil eē
ꝑſtaret. Audi illū ⁊ exaudi: a quo corp⁹ atq3 aiam:
⁊ igeniū accepiſti: per quē es q̈lē te gaudem⁹. per
quē eris niſi reſpuis q̈lē te cupim⁹ ⁊ ſꝑam⁹. Nō te
hodie pl'ib⁹ ꝑmā: cert⁹ hec tibi ⁊ ml'to etiā paucio-
ra ſufficē ut qui ex te q̄d optē ego q̄d ue alij qui te
amāt: tacito me licet itelligis. ¶ Unū tn̄ nō omiſe
ri ne illis aurē aut animū accōmodes: qui obtētu
ſtudij theologici te nituntur a notitia l'rarū ſecula-
riū dehortari: qua ut ſileā reliq̄s ſi Lactātius at-
q3 Auguſtin⁹ caruiſſent: neq3 ille ſupſtitiōes pagā
noꝝ tā facile ſubruiſſet: neq3 iſte ciuitatē dei tanta
arte tātiſq3 molib⁹ erexiſſet. Expedit theologo pre
ter theologiā etiā ml'ta noſſe: imo ſi fieri poſſit pe-
ne oia: qb⁹ ꝯtra inſultus carnaliū ſit inſtruct⁹. Cer
te vn⁹ eſt de⁹ cui omnia ſubſunt. ſic vna eſt ſcientia
de deo cui bene omnes alie obſequunt: de hijs tn̄
ſecūdo libro de doctrina chriſtiana ipſe idē diſpu-
tat Auguſtin⁹: lege ergo de illi⁹ ꝯſilio que potes ſi
ne ꝓpoſiti ꝑncipalis ꝑiudicio: ⁊ diſce q̃tū potes.

Aug^us de doctrina chriſtiana

mō ne igeniū aut memoriā afficias ſempq3 memi
neris eſſe theologū nō poetā aut philoſophū: niſi
inquātū uerus philoſoph⁹: uere ſapientie eſt ama
tor: uera autem dei patris ſapientia Chriſtus eſt.
¶ Hijs illud addideri ut in oi doctrina illa tibi ꝑ-
cipua cura ſit: non q̃ abdita q̃q3 obſcura: ſed q̃
uera q̃ clara ſint quibus animum intendis. Sūt
enim qui de hijs maxime: que nec ipſi: nec alij in-
telligunt inaniter gloriantur: ſtultum genus. Naz

Soc̃tis ſn̄ia

ut ueritas obiectum ſic ni fallor claritas eſt felici-
tas intellectus. Jn omni autem ſanctitate ac vir-
tute expeditam illam ⁊ compendiariam Socra-
tis ad gloriam viam nunq̃ deſeras: ut ſcilicet ta-
lis eſſe ſtudeas: qualis vis videri. Sunt enim peſ-
ſimi quidam qui videri uolunt optimi: quaſi ut ali
os: ſic ⁊ deū: ⁊ conſcientiam ſuam fallant. Hemi-
ne autem vie huius duces: multos habes. Utri-
q3 tamen vnus ſufficerit Auguſtinus domeſticus
tuus dux: quem vides hac ipſa tua etate cum erro
ribus ac vitijs generoſo impetu magnificētiſſime
colluctantem. Siquis in illo vnq̃ vite error fuit:
aut doctrine: primus contraria ſublatus eſt vita.
Secundus manu propria diſcretiſſimo uolumine
extirpatus eſt: ut nil ſit tutius q̃ viri illius ⁊ vitaz

fil' ⁊ doctrinā ſequi. ¶ Hoc ne tibi vnꝙ̄ e memoria excidat extremū queſo:ut cū ꝑmū perueneris quo ſuſpiras:qḋ cito fore ꝯfido ꝯtra canē illū rabidū auerroim:qui furore actꝰ infando ꝯ̄ dn̄m ſuuʒ Chriſtū ꝯtraqꝫ catholicā fidem latrat collectis vndiqꝫ blaſphemijs eius:qḋ ut ſcis iā ceperamꝰ:ſed me ingens ſemꝑ ⁊ nūc ſolito maioꝛ occupatio: nec minoꝛ tp̄is q̄ꝫ ſcientie retraxit inopia:totis ingenij viribꝰ ac neruis incūbens rem a multis magnis viris impie neglectam opuſculū vnū ſcribas: ⁊ mibi illud inſcribaſ:ſeu tunc viuꝰ ero ſeu interiʒ abiero. Semꝑ enim tempus eſt omnibus: ⁊ mihi iter alios iam de abitu cogitandi. Neu dubita defuturū tibi uel ingenium uel ſtilum q̄ꝫuis tuoꝝ nonnullis ſolitū deeſſe:aderit tibi Chriſtus res ſuas agenti: qui tibi affuit uel naſcenti. Uale.

Auerrois caniſ ifandiſſimus

¶ Ad eūdē cū libꝛo ꝯfeſſionū ſci Auguſtini. Ep̄.VII

m
Erita de te mea amice que multa cōmemoras:pace tua dixerim:nulla ſunt penitꝰ niſi ꝙ ab ip̄a tua pueritia te dilexi:neſcio quid iam tūc preſagiens: ⁊ nunc magis ac magis indies diligo cito iam qualē in te cupio virū ſperans. Libellū tibi:quē poſcis libēs dono:donarēqꝫ libētius ſi eēt qualis erat:dū eū adoleſcēti mihi donauit Dionyſius ille tui oꝛdinis ſacrarū ꝓfeſſoꝛ egregius lr̄arū ⁊ vndiqꝫ vir inſignis indulgentiſſimus pr̄ meus. Sed ego eū ⁊ natura foꝛſitā: ⁊ etate tunc uagus ꝙ mihi ꝑiucūdus ⁊ materia ⁊ auctore ⁊ paruitate ſua pugillaris eēt:atqꝫ ad ferendū habilis: ſepe per oēm ferme italiā ac gallias germaniamqꝫ circūtuli:ita ut iā ꝓpe manꝰ mea: ⁊ liber vnū eē viderent̄:ſic iſeparabiles viſu perpetuo facti erāt:dicā rem mirabilē ut ſileam lapſus fluminū ac terrarum ſemel mecuʒ ad niceā uari ſub fluctibꝰ maris fuit. Actūqꝫ erat: haud dubie:niſi utrūqꝫ pꝛeſenti periculo Chriſtus eripuiſſet. Sic eundo ⁊ redeundo mecum ſenuit:ita ut iam ſenex a ſene ſine ingenti difficultate legi nequeat: ⁊ nunc tandem ab auguſtini domo digreſſus ad eādem redit:nunc quoqꝫ tecum ꝑegrinaturus:ut reoꝛ. Accipe euʒ qualis eſt ⁊ boni ꝯſule:atqꝫ icipe meis in rebꝰ iure tuo uti ac p̄fatiōibꝰ ſuꝑuacuis abſtinē: ⁊ q̄cq̄d tibi placuerit nō poſtulare ſʒ ſumere. Uale felix ⁊ pꝛo me q̄tiens ad menſam eius acceſſeris Chriſtū ora. Arq̄de.v.idus Januarias.

Nicea

¶ Ad Joannē bocatiū excuſatio ſilētij. Ep̄la.VIII.

p
Oteſ mirari utinā nō etiā idignari:ꝙ ſi aliud tibi ſcribere ul' nō poterā:ul' nolebā:aliq̄d ſaltē tuas ad lr̄as nō rn̄di. Ego v̇o: qḋ ſepe accidit occupatis maxime:dū ml'ta cogito:nihil efficio. Eq̄dē amice ſi occupationū mearuʒ q̄ꝫnis inanium hiſtoriā ingrediar: ip̄a mihi occupatio occupationē ⁊ pariet ⁊ augebit. Ad ſummā:qḋ ſepe ꝯceꝑaʒ explicare nunq̄ꝫ potui:at ne q̄d foꝛtaſſe aliḋ ſuſpiceris qḋ hoc uetus olimqꝫ notiſſimum tibi ſit.addo violētiorē aliā recētiorēqꝫ ſilētij cāam quā libētiꝰ tacuiſſem:ne aures atqꝫ animū tuū iuiſſi rumoris cuſpide pungerē:niſi ꝙ hoc ipſuʒ te ab alijs audiuiſſe ul' auditurū eē nō dubito. Tecū igitur a me ſalus abijt:nunq̄ꝫ poſtea ſanꝰ fui:nunq̄ꝫ ut auguroꝛ ſanꝰ ero:ita moꝛbū:etas ſanitatē nihil adiuuat niſi foꝛte me putas aut medicos ꝯſulere:aut plus illis fidei hēre q̄ꝫ ſoleo. Ego v̇o idies magis: magiſqꝫ monſtrū illḋ hoꝛreo:arceoqꝫ ut hoſtes a limine niſi q̊s iterdū nō medicine:ſed amicitie vis admitti iubet ea lege ut oīum que dixerint nihil faciā aut patiar. ¶ Nūc tādē āno altero nil eoꝝ que decreuerā:ſed hoc vnū ſcribo apologeticū tuum: qḋ ira nobili dictāte in cēſores meos effudiſti:ualde mihi placuit ⁊ affectu tuo ⁊ ſtilo ⁊ ſentētijs delectatꝰ ſum: ⁊ ſcio illos hec ⁊ grauiora ꝓmeritos:noli tamē generoſū ingeniū pꝛo illoꝝ meritis iardeſcere:nec tuo iudicio:nec tua iracūdia digni ſunt. Sine illos ſuis moribus:tuos tu ne deſeras:neqꝫ acriꝰ te illoꝝ pūgat amētia:q̄ꝫ me qui ea p̄ncipal'r ꝯtingoꝛ:q̄ꝫuis ſine te tangi nequeam aut offendi. Pꝛoinde tibi ꝑſuade qḋ ꝑmū in lr̄is tuis erat:dixiſſe Laurētiū neſcio quē virū ut tu ais doctū:ſed ꝓfecto nature mearūqꝫ rerū penitꝰ inſciū me:audita illoꝝ ſn̄ia quā de me tulerāt ſubito in furorē v̇ſū calamū arripuiſſe ac rn̄diſſe:pace ſit dictū ſua pꝛocul a uero eē foꝛſitā ſic audiuit:ſed qui ꝑmꝰ hoc dixit aut errauit mediuſſidiꝰ:aut fefellit. Non in furorē ſed in riſum egit me meoꝝ iudicū ſentētia:utcūqꝫ eni uera illa iudices ipſi erāt ineptiſſimi. Neqꝫ v̇o ſtatiʒ:ſed anno plene elapſo calamū rn̄ſurus cepi:cū in padi alueo aſcēdēs ⁊ tedio affectꝰ: quid aliḋ tūc agerē:nō hērē:neqꝫ id ip̄m vnq̄ꝫ facturus aut cogitaturus:niſi me donati nr̄i ꝑpes indignatio ⁊ iuges querimonie acuiſſent: obdurui dilecte ꝯtra inuidie tales moꝛſus ab adoleſcētia:qḋ aliq̄n non credidi:peſtibꝰ hijs obſeſſus:hoc eſſe v̇iſſimuʒ ⁊ ꝯ̄rium falſum ſcito. Reliquū eſt:ut tibi cū clācululū digreſſo meſtus ⁊ querulus mecūqꝫ ipſe litigās foꝛtaſſis ⁊ lachꝛymans ſucceſſui ſaluo gratuler ac reuerſo. Uale.

¶ Ad Donatum apēnigenā grāmaticū nihil in amicitia expetendum. Ep̄la.IX.

q
Uotiēs monui:q̊tiēs oraui:q̊tiēs blādiēs q̊tiēs ſubiraſcēs:nūc lingua:nunc calamo litigaui tecū:ne tua liberalitas ſuſpitione me cupiditatiſ aſꝑgeret:tu ꝓſtas ⁊ dū fame tue ſtudes:meā non cernis infamiā. Q̄n̄ ego hoc merui de te:queſo ut me uel cupidū adeo videri facias: uel ſuꝑbū:ne amicitia mea ſine magno ac ꝑpetuo p̄cio queri poſſit? Jta nō frequētas mō hāc tuam munificētiā:ſed ultimis hijs tuis in lr̄is an vnā atqꝫ perpetuā polliceris:qḋ nihil eſt aliḋ q̄ꝫ qḋ ego nunq̄ꝫ fieri ueli:nunq̄ꝫ deſiturū imitari:qḋ v̇bū ipſo facto iniurioſius ipoꝛtuniuſqꝫ ꝓpe dixerim:atq̄ nō viuit in terriſ credo cuiꝰ amicitia faciliꝛ ſit queſitu:mō ꝯueniāt mores:nūq̄ꝫ ab amico niſi illḋ ſine quo amicitia nulla eſt amari nolui. Quis hic muneribꝰ locꝰ eſt? Amoris foꝛte feminei ſit iſta cōſuetudo eiuſqꝫ nō igenui:ſed uenalis. Ego nō tua munera:ſed coꝛ tuū uolo:illḋ habeo: ſatis eſt rei: cū ad ꝑfectionē ſuā uenerit q̄cq̄d ſuꝑaddit̄ ad deformitatē v̇git. Quid iuuat illa ꝯquirere ⁊ mihi ingerere q̄bus nec ego egeo nec tu abundas: ſi nolo miroꝛ cur hoc facis:ſin uolo miroꝛ cur uel meꝰ uel cuiuſq̄ꝫ amicus eſſe uelis:qui ex te aliḋ q̄ꝫ te querat:niſi magne foꝛſitan neceſſitatis in tp̄e q̄n̄ nulli rei parci:ſed oīa eē cōia fidelis amicitie lex iubet: ꝓpꝛiū nihil. Jlla q̄dē que ſūmis regū q̊ʒ v̇ticibꝰ clauos figit adamātinos:ut flacci v̇bo utar.utrūqꝫ ueſtrū ꝑmē potēs eſt:ſʒ nūc tn̄ tibi ꝓximioꝛ eſt q̄ꝫ mihi:ſum eni ut ſcis ꝑiturꝰ opibꝰ te ditioꝛ mihi nulla p̄n̄s eſt neceſſitas. Abūde mihi ſufficit donatꝰ meꝰ donatuſ inq̄ꝫ ⁊ nō emptꝰ:cur tu igit̄ emas me:cui nō te uēdidiſti ſed donaſti? Nō eſt hec eq̄lis ami-

citia:ubi vnꝰ donat̃:alter emit̃.imo qdem amicitia
nulla eſt:ubi nō vndiqꝫ cūcta gratuita ſunt. Quid
eſt hoc igit̃ qđ facis? Nulla tuarum lr̃arum inco-
mitata:nullus tuoꝝ nūcioꝝ uacuus ad me uenit:
dum paro uel lr̃as legere:uel nūcios audire tua e
trāſuerſo munera erumpūt. At qd queſo:niſi forte
terētianū illud ſemꝑ ſeq vis uſitatū fateoꝛ:ſed ini-
quū ut ſꝑ qui minꝰ hn̄t addāt ditioribꝰ. Noli obſe-
cro ut ſis bonꝰ ⁊ liberalis me malū ⁊ amarū facere
Sepe licet v̓bo:facto interdū diffamant̃ homines
ego ꝓmiſſionē tuā de futuro reſpuo:de p̄terito au
tē queroꝛ ⁊ ut morē mutes oro. Si ꝯ̃rium feceris
turbabis me: ⁊ coges ad id qđ hactenꝰ non feci ne
turbarē te:ut inurbanus potius q̃ꝫ auarus eligam
videri:qcqd miſeris remittā:ſic ulciſcar: ⁊ qđ neq
uerūt ꝑces cōtumelia foꝛſitā ipetrabit:ut deſinas
Mo- largitate mihi moleſtus fieri:eſt in rebꝰ oibus mo-
dus i dus quidā quē trāſgredi in offenſa v̓tute nō uale-
rebꝰ as. Nō ſit craſſij partiti ſumus hereditatē ut mihi
auaritia viri illiuſ ceſſerit:opes tibi deniqꝫ:nō ſuꝫ
vnus e parthorum regibus:quos nō licet ſine mu
nere ſalutare. Uale.

C Ad Petrum rhetorem Bonoñ. contēnenda moꝛ-
talia. Epl̃a.X.

Nagens mihi ſolatiū attulit tua quedā bꝛe
i uis epl̃a. Cum eni nihil uſqꝫ mihi huma-
nis in rebꝰ carīꝰ amicitijs ſit vnā v̓tutē cice
roniano ꝯſilio ſi qua mihi eſſet v̓tus excipem cum
nihil de amicis gratius audio:q̃ꝫ ut tales ſint:q̃lē
eē me cupio ꝯtēptores oium que vulgꝰ aut mirat̃:
Peſtis aut metuit. Ecce peſtis hec ſine exēplo oium ſecu-
loꝝ:que gnqꝫ iā luſtris nō noſtrū mō:ſed oēꝫ oꝛbē
alternis inſultibꝰ atterit:urbē illā iucūdiſſimā:vñ
tibi origo:ubi nūc mora eſt:que olim me adoleſcē-
te ois honeſte letitie tēplū erat ānuo furore repeti
it. Quid te igit̃ tātis in motibus agere arbitroꝛ:ni
ſi qđ ⁊ tu dicis? ⁊ ſi taceas ſcio. Multi diffugiūt:ti
mēt oēſ:tu neutrū p̄clare magnifice. Quid eni ſtul
tius q̃ꝫ timere:qđ nec euadere ullo queas ingenio
⁊ timēdo aggraues? qd uanius q̃ꝫ fugere qđ quo-
cūqꝫ fugeriſ ſis obuiū habiturus? Fugiāt pauidi.
trāſmontes ⁊ maria callide foꝛſitā niſi hoies ⁊ trāſ
mōtes ⁊ trāſmaria morerent̃. Dicis te hēre aium
q̃lē ex me didiciſti:tuus amoꝛ:tua charitas loqtur
nō tu. Ex me eni nil diſcere potuiſti:ego aūt ex te
multa:niſi uel ingeniū uel ſedulitas defuiſſet: ſcri-
bis eē tibi onus infeſtū mecuꝫ diutius non fuiſſe:
nec faciē aut v̓ba mea tuis ad lr̃am utoꝛ v̓bis colle
giſſe que recreationē tibi ac fructū cōferre ſint ſoli
ta:uellē hercle ſic eēt:ſed nō magis amicoꝝ laudi-
bꝰ attolloꝛ:q̃ꝫ ꝯuitijs deijcioꝛ emuloꝝ:mearū rerū
ipſe mihi ſum ꝯſciꝰ. Quicqd in re ſit:tibi ſic videri
gaudeo:nō me tamē ideo doctiorē ſed te melioreꝫ
ſentio. Et ego qdē abſētiā tā lōgeuā odi: ⁊ p̄ſētiam
tuā opto. hos p̄ſerti inter colles euganeos:ubi tot
inter mundi mala ſunt: mihi meiſqꝫ cure alacres:
aerqꝫ ut videt̃ ſaluberrimꝰ:q̃ꝫuis inſidioſum ⁊ in-
ſtabile elemētū. Tu v̓o mihi ſemꝑ animo p̄ſ̄s es:
eriſqꝫ dū vixero. Nō ſum tibi nunc aliud ſcriptu-
rus:niſi tuā me laudare ſn̄iam:atqꝫ hoꝛtari:ut tui
ſtr̃is foꝛti aio ꝯſiſtas:fugāqꝫ moliētibꝰ moꝛtēqꝫ ti-
mētibꝰ meis v̓bis dicas illos fruſtra toꝛqueri:naꝫ
neqꝫ moꝛtalē deponi poſſe conditionē ipſa niſi de-
ponat̃ humanitas:neqꝫ aliā ullam fugam moꝛtis
eſſe q̃ꝫ mori. Uale.

C Ad Bēnomitū rhetorē imoleñ. de poetiſ. Ep̄.XI.
Dr̄ndēdū lr̄is tuis nec coꝛporis ualitudo
a nec ſpatiū tp̄is ſuppetit:que multoꝝ ergo
v̓boꝝ erāt:ſi potero paucis expediā:que ſi
ſatiſfecerint gaudebo. Alioqn paratioꝛ ſim ſꝑ au-
dire:q̃ꝫ dicere: ⁊ diſcere q̃ꝫ docere. Que res nec i-
merito:ars hec quā quidā nobis tribuūt: ⁊ quam
fateoꝛ a tenera etate dilexerā an liberaliū vna ſit?
Dico inter liberales minime numeratā: ſed ſuper
oēs liberales eē:oēſqꝫ cōplexā:qđ ⁊ ſi multimode
ꝓbari poſſit:ſufficit tamē ad ꝓbationē:felix capel Marti-
la:de oibꝰ ſeptem poetice agens ſicut noſti. Nec te anus ca
moueat:ꝙ in numero liberaliū nō ſit:inter q̃s ne- pella
qꝫ theologiā:neqꝫ philoſophiā nouimꝰ nominari:
magnum eſt inter magna eē:ſed interdū maius ex
cipi:ſicut e numero magnoꝝ ciuiū p̄nceps excipit̃:
liberales qdē habitum ſcientie:humano incohant
in animo innominate inter eas alie incohatū perfi
ciunt ⁊ exoꝛnant. C De reliq̊ non muto ſn̄iam quā
in inuectiuis poſui. Quicquid contra poetaſ iuſte
dicitur ſcenicoſ notat. Nā qđ dicis boetiū contra
poetas qui citatur teſtis ſcenicū nō fuiſſe: ⁊ ego fa Boetꝰ
teoꝛ: ⁊ fatendū eē viri cogit auctoritas. Quid er-
go:nō ſcribentem ſed ſtilū phica notat increpatio.
Erat eni ſtilus elegiacus ſcenicis rebꝰ ⁊ amatorijſ
aptioꝛ:hic quaſi inſciā qd intenderet philoſophiā
fingitur mouiſſe:ut in v̓ba illa ꝓrūperet:que ſi oē
poeticū ſine exceptiōe dānaſſet: nequaq̃ꝫ ille non
doctus modo ſed ſanctus vir uſqꝫ in finē operis ce
ptū ſtilū ⁊ ſcenicarū meretricularū ꝯſoꝛtiū tenuiſ-
ſet. Multa enim per totū poetice dicta ſunt. Neqꝫ
rurſus id mirari ꝯuenit magnos nōnūq̃ꝫ viros nō
ridiculo tm̄ ſed obſceno etiā uſos ſtilo:qualia ſunt
in ſaturnalibus illa platonica:que mallem tantus
philoſophus tacuiſſet:fert interdum erroꝛ quidaꝫ
interdum feruoꝛ animi quo non decet: ⁊ q̃ꝫq̃ꝫ res
male ſint:ſtilus tamen eſt bonus: ⁊ ars irrepꝛehē-
ſibilis:ſi ad feliciorem materiam cōuertatur. Ad
hunc ergo moduꝫ accipio quicquid uſq̃ꝫ ꝯtra poe
tas dicitur ut contra ſcenicos dictuꝫ ſit:non a ſan
ctis modo: ſed ab ipſo etiam cicerone: quo nemo
alius non poeta plura pꝛo poetis dixit. Nec tamē
inficioꝛ etiam alios inepta quedam imo multa di-
xiſſe:de quibus accipi poſſit qđ ais ſcripſiſſe Hie-
ronymū:ꝙ ſcilicet demonum cibus eſt ſermo poe-
ticus:homines enim erant ſubiacentes erroribꝰ ⁊
nō ſolum homines ſed pagani: alioquin ſi ſimpl̃r
accipimus multum hoc cibo paſtuſ eſt ipſe Hiero
nymus:ſic in omnibꝰ ſcriptis ſuis poeticū ſapit ſti-
lum:qđ ipſemet intelligens:de hoc ipſo non ocio-
ſe alicubi ſeſe excuſat. Sepe quideꝫ me fatēte poe
tarum ſermo malus eſt: quidni autem cum ⁊ vita
ſit peſſima? Quid hic igitur dicam? ⁊ quid putaſ?
niſi quod ſentio ⁊ qđ credo:poetis id non poetice
tribuendum. Nā ⁊ rebꝰ optimis peſſime uti aliq̊s
conſtat ⁊ famoſos theologos hereticos magnos
audiuimus: ⁊ morales philoſophos:peſſimis mo
ribus. non hec artium:ſed artibus male utentium
culpa eſt. Audebo dicere:ſi poeſis in bonū p̄nūqꝫ
ingeniuꝫ inciderit uſqꝫ ad Chꝛiſti laudē v̓eqꝫ reli-
gionis oꝛnatū trahi pōt. Si hoc ꝓbas bene habet
At ſi minus ⁊ ego ſtudiū hoc a tergo liqui: ⁊ ſiqd
rectius audiero nō in tuam modo ſed cuiuſcunqꝫ
docti hois ſententiam libens ibo. Uale patauí in
egritudinis mee ſtrato. v. idus febꝛuarias.

¶ Ad inconſtantiſſimum uagumq̃ʒ hominem quen-
dam. Epiſtola.XII.

Ratulor tibi q̄ᵒ poſt tantoſ fluctus ac pro
g cellas ai bonū in portū perueniſti fortune
tue:imo deo tuo carior es/q̄ʒ tibi:tu te ia-
ctas: ⁊ ꝑ nihilo te fatigas. Jlle tibi regem:ulˀ nolē
ti igerit:tu difficili calle vis errare:ille te manu di
rigit in viā pacis. Es ecce nūc eius ductu cū viro
optimo: ⁊ mihi tā caro:ut vix ſciā an aliqd cariᵒ ha
beā in terris cū quo qui viuere neſcit cum quo vi-
uere ſciat:ego neſcio. Noſce eū ꝯſulo: ⁊ diſce iā tā
dē aliqn̄ ꝯſiſtere. Nō eſt ſani ſepe thoro circūuol-
ui:nō eſt pudice ſepe nubere:diſce hō ꝯuerſationē
humanam. diſce hō homines pati poſſe quos non
pati tm̄ ſed diligere iuſſus es:neu faſtidias:a qui-
bus ne faſtidiaris optandū eſt. Noli oēs homineſ
fugere:quocūq̃ʒ uenies hoies inuenies:aut cū ho
minibᵒ viuas:aut cū beluis oportet: laudarē ſoli-
tudinē in te noſſem nec ſolitudinē nec frequentiaʒ
poſſe pati. Animi morbᵒ eſt iſq̃ʒ grauiſſimᵒ neq̃ʒ alˀr
q̄ʒ v̓tute animi comprimēdus. Quedā ſunt in qbᵒ
⁊ cauſe ſimul ⁊ remedia ſint morboꝝ. Animus te
agitat:ille te ſiſtat:ſi hoc nō fecerit admonitiones
mee oēs iam per annos fruſtra in uentos abierint
Gratulor quoq̃ʒ ꝙ urbē romā videris:ex omnibᵒ
erroribus tuis orbē totū licet ambias ſiˀle nil vide
biſ. Uidiſti mūdi caput ſqualidū fateor: ⁊ imperū
q̄ᵒ ne hoſtes quidē negent:qui ſe nūc etiā romāoſ
impatores romanoſq̃ʒ pontifices dici optāt ⁊ hijs
titulis glˀiantur:cū oia ſint potius q̄ʒ romam? cur
hoc ergo per teipm̄ cogita: ⁊ ſic habe:non te romā
vidiſſe ſed montes ubi roma fuit.

¶ Ad Gaſparum Ueronenſem. Eplˀa.XIII.

Jtterulā tuā chariſſime libēs vidi:ſicut ⁊
l tua oia:de queſitis tuis nihil certi quod re
ſcribā habeo:nihil enim incertius mihi eſt
q̄ʒ huius caduci corporis ſtatus:q̄ᵒ vnū poſſuʒ di
cam. Nō inuitus modo ſed coactuſ rure abij viua
cogēte neceſſitate. Jlla me pepulit:illa me detinet:
q̄ʒtum tm̄ augurio aſſequor ante paſcha rediero:ſe
pe eni mihi horatianū illud ad aurē cordis ſonat. Horatius
o rus qn̄ ego te aſpiciam? Et ſi aūt ſciā non nūc no
uiter ꝯſpectū atq̃ʒ ꝯuictū meū tibi ſemꝑ exoptatuʒ
fuiſſe:q̄ᵒ nō mei fateor meriti ſed indulgentie tue
eſt:non audeo tm̄ te ad ueniēdū exhortari occupa-
tionū ꝯſcius tuarū:at ſi uenire decreueris ad ami-
ci:imo ad tuā propriā uenies domū.rure aūt puto
me inuenies q̄ʒuis propes:ubi non ſolū oculi mei
ac meoꝝ:ſed parietes ipſi ſuo mō letiſſime te vide
būt:aduētu tā cari hoſpitis exultantes. Amicum
urm̄ cū uenerit ſalutabo:ſuo eni nunc in rure habi
tat agriculture ſimul ac phie deditᵒ:vir vndiq̃ʒ bo
nus ac fidelis ⁊ nr̄i amans.

¶ Ad Philippum ſabineñ.epm̄ cardinalem de ſta-
tu ſuo. Eplˀa.XIIII.

T mirari potes: ⁊ turbari:niſi ⁊ admiratio
e nem pſpicacis igenij altitudo cūcta ꝑſpici
ens ⁊ turbationē ai manſuetudo ire neſcia
compſſiſſet. Aliogn quē nō moueat ꝙ totiēs ⁊ a ta
li tā ſuauibᵒ lr̄is euocatᵒ que deberent e duriſſimis
mōtibᵒ ſaxa ꝯuellere nōdū loco moueor. Ad quid
aūt ⁊ nūc uocor queſo ⁊ uocabar ꝑdē. Tūc nēpe ad
tria mihi ex oibᵒ que ſub cēlo ſunt ſinglˀr exoptata
ad urbē romā quā nunq̄ʒ totiēs vidi qn ſemꝑ aui-
dior reuidēdi ipſa efficiar viſiōe. Ad romanū illuʒ
pōtificē qui uocādo fatigatᵒ tibi libēter ſubituro:
cuiᵒ uox mihi familiariᵒ nota eſt:hoc uocādi onus
ipoſuerat:quē ue oculis nūq̄ʒ viſum vidiſſe:uel ſe-
mel terrene mihi felicitatis igēſ portio futura erat
nō qr tātᵒ dn̄s:ſed qr vir talis ad te deniq̃ʒ uerēdā
q̄ʒ mihi ⁊ an̄ alias ſemꝑ amabilē faciē tuā: quā ꝑ-
fecto q̄ʒtū videre cupiā Chriſtᵒ nouit: ⁊ ego tuq̃ʒ
ut reor certo ai ſentis augurio:cui a iuuētute ꝑdul
citer aſſuefactus: ⁊ a qua poſtea per tā lōgū euum
fortuna mea ſeuiēte diſtractᵒ:qd mirū ſi torqueor
⁊ igēti ꝑmor deſiderio? Reliquos qdeʒ caros eos
dico quos mihi iā reliq̄s mors fecit:ſepe per hos
ānoſ vidi te a ſeclˀis nō vidiſſe mihi videor. Quid
ceſſo igiˀ tā diu? putas dicam qr optabilia illa tria
ad vnū rediere:nā ⁊ tu roma abijſti: ⁊ papa rebus
abijt humanis. Non hoc dico tui ſoliᵒ deſiderium
ſatis eſt. Quid ergo? Eſt pr excuſatio uera qdem:
ſed difficilis mearū nēpe rerū ſtatᵒ incredibilis ꝑr
ſus ignorantibᵒ:ſciētibᵒ atq̃ʒ cernētibᵒ mōſtruoſuſ
eſt:dicā tm̄ q̄ᵒ res habet: ⁊ fidē quā fortaſſe nō me
reor v̓itas ipſa merebiˀ. Ego itaq̃ʒ ſepe dū ſanᵒ vi-
deor eſtu ualido ⁊ febribᵒ repētinis arripior:ita ut
ſubito exanimis appeam:omneſq̃ʒ in deſpationeʒ
cogā vite mee:ꝑter paucos:qui me altiᵒ norūt:die
aūt vno vix exacto ſubito etiā ꝑter oium ſpem ceu
reſuſcitatᵒ aſſurgo ⁊ q̄ſi ego ille nō fueri reuertor
ad calamū: ⁊ ad libros ⁊ ago res meas ut ꝑuſ:hoc
nō ſemel aut bis:ſed ampliᵒ q̄ʒ decies hoc biennio
paſſus ſum:ita ut medicos quoq̃ʒ quoꝝ nōnullos
hic amicos habeo:ſepe viciſſitudo hec mea: ⁊ ua-
rietas iſta fefellerit:qui an ſepiᵒ fallāt: an fallātur
in dubio eſt:cū eni me nocte media morituruʒ pu-
blice dixerint:mane ꝑrimo redeūtes credo ut ad
tumulū comitenˀ inueniūt me ſcribentē. Stupent
igiˀ nec qd dicant hn̄t aliō niſi me hominē eē mira
bilē:ut ſim ego in hoc:inq̃ʒ alijs fortaſſe mirabilis
q̄ʒto ipſi mirabiliores:qui cū medici dicātur ⁊ ſint
hoies lr̄ati legūt oia. Ariſtotelē. Tulliū. Senecā.
Uirgiliū. quin ⁊ dialectice inhiāt ⁊ rhetorice ⁊ poe Contra
tice ⁊ aſtrologie:q̄ᵒq̃ʒ eſt peiᵒ alchimie:ſolā negli medicoſ
gūt medicinā:mirū dictu cū tā multa ſcire ſtudeāt
id vnū maxime q̄ᵒ ꝑfitenˀ ignorant. Sed hec mi
hi cū illis uetus eſt queſtio:netᵒ lis:decreueraʒ ad
te maiorēq̃ʒ illū qui me uocat:ꝑmo uere iter carpe
⁊ quoad poſſeʒ per aquā ꝑficiſci:reliquū per terrā
lēto gradu:dicaʒ ꝙ mireris. Nullum hic uer fuit.
Aſprimāq̃ʒ hiemē eſtas ardētiſſima ſine medio cō
ſecuta eſt:herebā ceptis tm̄ ⁊ iā ſarcinulas cōpone
bā:dū ecce mēſis huiᵒ die.vij.iā v̓gēte ad occaſuʒ
ſole me familiaris mea febris inuaſit:vulgata fa-
ma:totiēs in me licet eluſi medici ꝯueniūt. Quoꝝ
vnᵒ magno phie titulo inſignis.o nomē olim uene-
rabile nūc uanitati ⁊ iuſtitie ꝑſtitutū:fidēter aſſe-
ruit me lucē proximā non viſurū. Uidi tm̄:deo gra
tias: ⁊ illā ⁊ exide aliquot alias: ⁊ ſi oculi colorq̃ʒ
hois uerū ſpondent:poſſum mlˀto q̄ʒuis antiquior
plˀes nūc etiā videre q̄ʒ ille vite hoium mecator in
eptiſſimᵒ:ita eni ſibi cōſuetudinē fecit:oēm egrum
nocte proxima ꝑiturū dicere:ſic in ꝑmiſſiōe ſaluˀ
interdū mentiri metuit:ut in cōminatiōe ꝯrij aſſi-
due mētiaˀ. Ceterū ⁊ ego iā etate fatigatᵒ: ⁊ ille ta-
be ꝯfectus haud dubie niſi fallor eui breuis ambo
erimᵒ: ⁊ de mea qdē nullum:de illius autem mor-
te ut quibuſdam forte videbiˀ phie damnū ingēs
fuerit. Ego v̓o ſecurus iurauerim neſcire illū peni-

tus non modo que phi ſunt:ſed quid phie ipſiꝰ ue-
rum nomẽ importet. Et de hoc quidẽ hactenꝰ cuiꝰ
ſciẽs nomẽ ocului. Soleo eni eoꝝ ꝯtra quos loqr
nominibus abſtinere:ne uel fame:uel infamie illiſ
ſim:hinc iã ad me redeo. Nõ ergo ſicut illi qui ſo-
lius phici nois fiducia vite mortaliũ mortiqꝫ viuẽ
tium fines locat:nec attẽdit ꝙ mortuo ipſe ſimilli-
oꝛ ꝙ viuenti:ſed ſicut illi placuit:qui annos ⁊ men
ſes ⁊ dies meos oẽs ſub oculis numeratos habet:
ꝯualui: ⁊ ſurrexi ſanꝰ ut videt̃:ſed tã fragilis ut in
pñs de ꝑfectione nõ cogitẽ:ꝙuis in poſterũ ꝓpo
ſitũ nõ mutarim:caſus mõ ſil'is non occurrat. alio
qn ſurrexiſſe qd ꝓderit:ſi ilico recidẽdũ eſt? Ne-
ſcio qdeꝫ vñ hec mihi vite tãta ludibria: pctã mea
fateoꝛ ⁊ hec ⁊ multo etiã grauiora ꝓmerent̃:vite ãt
mee modus ⁊ ſobrietas niſi falloꝛ aliud merebat̃.
Qđ ſi pro peccatis meis hec patioꝛ gaudeo ⁊ deo
grãs ago:mõ meis in rõnibꝰ ponant̃ hec omnia: ⁊
ſit ob hec mihi creatoꝛ meus ad ueniã ꝓmptioꝛ at
qꝫ facilioꝛ. De aduentu aũt meo nil nũc aliud ſcri-
bo. te eni meis ꝓmiſſionibꝰ:ſepiꝰ falli nolim:mlta
tñ hinc cogito:inqꝫ hijs cogitatibꝰ acquieſco:nõ q
dẽ inſciꝰ cogitatiões hominũ uanas eſſe:neqꝫ moꝛ
talitatis ⁊ fragilitatũ imemoꝛ mearũ: uelle ſolum
meũ eſt:reliq̃ omnia in manibꝰ dei ſunt. Spo ⁊ ni-
toꝛ eqdeꝫ te videre anteꝙ moriar:ꝑfecto aũt ſiue
te videã ſiue nõ videã:ſemꝑ te video ⁊ videbo vi-
dẽtẽ oia deũ teſtoꝛ. ¶ Ad hec vnuꝫ qđ cogitare te
cogito ſiluiſſe noluerim:eſt eni utriqꝫ noſtrũ: imo
omnibus apprime neceſſarium. Tu qdẽ reoꝛ in ſi-
lẽtio ex me queris ⁊ ego tibi in ep'le huius calce rñ
deo:quid uel ego in hoc ſtatu: ⁊ inter vite huiꝰ an-
guſtias:inter has tam crebras conflictatiões coꝛ-
poris ac moꝛboꝝ agã:qd ꝯſilij ipſe mihi capiã tibi
qꝫ ſuadeã qui nũc tuis quoqꝫ iactaris incõmodis
Idẽ enim tibi uolo qđ mihi ideꝫ ꝯſulo. audi ergo.
Remedij externi penitꝰ nihil eſt niſi forte nũc pri-
mũ medicis fidẽ damꝰ ut ſenibꝰ ⁊ infirmis opẽ fe-
rãt quã iuuenibꝰ ⁊ robuſtis nunꝙ ferre potuerint.
Scis ut medici noſtri ſꝑ fuerint deꝰ ⁊ natura. aliſ
aut nulli fuerint nobis:aut nihil egerint:aut ualde
nocuerint:de hijs ergo ꝯſiliuꝫ irretractabile mihi
ſtat:credo idẽ tibi:utrũqꝫ enim exꝑientia vna atqꝫ
eadẽ docuit magiſtra:vnũ atqꝫ idẽ dogma ꝑcepi-
mꝰ. Quid tãdẽ medicꝰ nr̃ uerus ſupra in celo: ⁊ in
tus in aia noſtra eſt? Hic auxiliũ expetẽdũ:hic ſpe
rãdũ nobis interea totis viribꝰ enitẽdũ ut diuina
ope nr̃o niſu in tutũ euadamꝰ. Certe ſi grãdiuſcu-
lã foſſam ſaltu vnico uelles amplecti:longe curſuꝫ
arripes ut ad locũ ſaltꝰ cumulata v̓tute integer at-
qꝫ agilis peruenires. Nũc foueã mortis horribilẽ
nulliqꝫ ꝓrſus euitabilẽ trãſituri:quã ꝑiculoſiſſimã
omniũ uel ſcimꝰ eẽ uel credimꝰ:nunqd ad eã ipro-
uidi ueniemꝰ? abſit a mẽtibꝰ nr̃is per oẽm vitã mi-
hi crede ul' ſi hoc peſtifera dilatiõe neglectum eſt:
hac ſaltẽ etatis parte p̄parãdus eſt animꝰ:erigẽda
mẽs:colligẽde vireſ:abijciẽda que p̄miũt:arripien
da que ꝓſunt:qbꝰ fulcti horã illã expediti ⁊ itrepi-
di videamꝰ:foueãqꝫ illã irremeabilẽ trãſeamꝰ:cu-
ius p̄mo ſaltu ſi fortaſſis erratũ ſit:nulla vnꝙ ex i
tegro ſaliẽdi ſpes relinqtur. nihil tamẽ ex omnibꝰ
ꝓuidendũ curandũ ue eque eſt:quã ut dei dexte-
rã ubiqꝫ miſeris:ſed illic p̄ſertim ⁊ neceſſariã ⁊ pa-
ratam fidel'r atqꝫ humil'r apprehendamꝰ que moꝛ
te ſuꝑata ad immortalitatem poteſt ſola perduce-
re. Uale.

¶ Ad eundem cũ v̓ſiculis ab eo petitis. Ep'la. XV.

r Ogas ⁊ rogando iubes:apđ me eni inter
p̄ces iuſſuſqꝫ tuos:nihil intereſt. Nẽpe cũ
⁊ inter iuſſus ac ſilẽtiũ nil interſit: mõ mi-
hi de tua uolũtate ꝯſtaret:rogas inꝙ ut v̓ſiculos
aliquot:quos oliꝫ in ſpelũca illa deuotiſſima dicta
ui ubi ut ferũt:felix illa peccatrix Maria magda-
lena triginta uel eo amplius annis penitẽtiã ſuam
egit:tibi per hũc nũciũ tuũ mittã:mihi qdẽ ita ꝯti-
git ut cũ illo fortune multo maioris ꝙ prudentie:
viro illuc ꝑgerẽ:diu obluctãs:ad extremũ non taꝫ
ſuis ꝙ pie memorie Ioãnis de colũna cardinalis
cui nil negaſſem:p̄cibus victus atqꝫ ꝯuulſus. In il
lo igitur ſacro:ſed horrendo ſpecu tres dies ⁊ toti
dẽ noctes:ſine intermiſſione habitãs: ⁊ ſepe per ſil
uas uagꝰ ⁊ comitatu cũ quo erã nõ admodũ dele-
ctatꝰ ad uſitatũ ſolatiũ me ꝯuerti qđ pellẽdis aptũ
tedijs ipſe mihi ꝯflaui:fingendi ſcilicet aio pñtiaꝫ
abñtiũ amicoꝝ ⁊ auerſo a pñtibꝰ cogitatu cũ abñti
bus colloquẽdi:hec parãti:tu mihi p̄mꝰ affueras:
cũ quo mihi eo tꝑe familiaritas recẽs erat:paruo
tũc ep̄o magno ſemꝑ ⁊ p̄claro viro:cũ ergo ſpecꝰ i
parte cõſediſſemus viſus es hortari:ut breue ali-
qd dicerem illius ſanctiſſime mulieris ad gl'iã par
ui tibi:eoqꝫ ꝓmptius quo ut ſunt mentes hominũ
pioꝝ ad omnẽ deuotionẽ ꝓne:ſed ad aliquã ꝓnio
res:iã te illã inter ſanctas:ut Martinũ inter ſan-
ctos tibi p̄legiſſe ꝑpẽderã:feci aũt rapti ⁊ ex tꝑe:
ut qui nulla penitꝰ tũc in re moras pati poſſem:fer
uidus audaxqꝫ iuuenta:ut Maro ait. Nam ſi eẽs
fortaſſis oblitus:libenter enim obliuiſcimur tedio
rum curarumqꝫ prementium:quartus ⁊ trigeſimꝰ
annus eſt ex quo acta ſunt hec:vide ſi iterim poſſu
mus ſemiſſe:toto ante decennio ꝙ in rure tuo poſi
tus ſolitarie tibi vite libros inſcriberem. Ceterum
tunc reuerſus hos tibi v̓ſiculos incorrectos legi:
qui tuo ⁊ meo nomine ſcripti erant:ut quos te ima
ginario teſte atqꝫ hortatore dictauerã:dehinc eos
inter ſcripturarũ mearum cumulos abieci:nec eo-
rum amplius recordatus ſum:tu nũc illos petis:
quos difficile fuit inter alia ſcripta difficiliꝰ in mea
memoria reꝑire. Ibi nẽpe perierant nec penitꝰ oc-
currebat tale aliqd me feciſſe:tandẽ per iudicia tẽ-
porum quibus in talibus uti ſoleo cuꝫ labore ⁊ pul
uere reinuenti ſemilaceri:ut erant ⁊ ſqualentes ad
te ueniunt: neqꝫ enim in eis aliquid muto:multa
cuꝫ poſſim quo ſcilicet non quid ſum:ſed quid erã
videas: ⁊ cum uoluptate quadam adoleſcẽtie no-
ſtre rudimenta memineris. ¶ Dulcis amica dei:
lachrymis iflectere noſtris: Atqꝫ humiles attẽde
preces noſtreqꝫ ſaluti Cõſule:nãqꝫ potes:nec eni
tibi tangere fruſtra ꝑmiſſum:gemituqꝫ pedes per
fũdere ſacros. Et nitidis ſiccare comis:ferre oſcu
la plantis. Inqꝫ caput domini precioſos ſpargere
odores. Nec tibi congreſſus primos a morte re-
ſurgens. Et uoces audire ſuas: ⁊ membra videre.
Immortale decus: lumenqꝫ habitura per euum.
Ne quicꝙ dedit etherei rex Chriſtus olimpi:vi-
derat ille cruci herentem nec dira pauentem. Iu-
daice tormenta manus turbeqꝫ furentis iurgia: ⁊
inſultus ⁊ equantes uerbera liguas. Sed meſtaꝫ
intrepidãqꝫ ſimul digitiſqꝫ cruentos. Tractantem
clauos iplentẽ vulnera fletu. Pectora tũdentẽ vio
lentis cãdida pugnis:uellẽtem flauos manibꝰ ſiue

Cogitationes hoim uanaſ

V̓ſus ad btãꝫ mariã magdalenam

more capillos:viderat hec nunq̄ꝫ dū pectora fida
ſuoꝝ:diffugerēt pellēte metu:memoꝛ ergo reuiſit
te ꝓmā añ alios tibi ſe ꝓus obtulit vni. Te quoqꝫ
digreſſus terris ⁊ ad aſtra reuerſus. Bis tria lu-
ſtra tibi nunq̄ꝫ moꝛtalis egentē. Rupe ſub hac ali-
ud:taȝ longo in tempore ſolis. Diuinus ꝯtētā epu
lis ⁊ rore ſalubꝛi. Hec domus antra tibi ſtillantibꝰ
hūida ſaxis. Hoꝛrifico tenebꝛoſa ſitu tecta aurea
regū. Delitiaſqꝫ omnes ⁊ ditia vicerat arua. Hic
īcluſa libēs lōgis ueſtita capillis. Teſte carēs alia
terdenos paſſa decembꝛes:diceris hic non fracta
gelu. Nec victa pauore. Nāqꝫ famē ⁊ frigꝰ duruȝ
quoqꝫ ſaxa cubile:dulcia fecit amoꝛ:ſpeſqꝫ alto pe
ctore fixa. Hic hominū nō viſa oclꝭis ſtipata cater-
nis. Angelicis ſeptemqꝫ die ſubuecta per horas:
Celeſtes audire choros alterna canentes carmia
coꝛporeo de carcere digna fuiſti. Tu viue ⁊ uale
noſtri memoꝛ.

¶ Explicit Liber decimuſquintus.

¶ Incipit Liber ſextuſdecimus. Ad Lucam de pen
na pape ſecretariū de libꝛis Ciceronis. Eplꝫa.I.

Abis ueniā iſignis vir ſtilo:ut q
buſdā foꝛtaſſe videbiť irreuerē-
ti:ſed deū teſtoꝛ minime inſolen
d ti:ſtilo eni alio uti neſcio. Sin-
gulariter te alloquoꝛ cū ſis vnꝰ
⁊ in hoc naturā ſequoꝛ ac maio-
rū morē:nō blāditias moderno
rū:miroꝛqꝫ qd tu talis vir me alr̄ alloqueris cuȝ ⁊
ego vnꝰſum:utināqꝫ iteger:nec in multa vitiorum
fruſtra diſcerptꝰ:deniqꝫ ſic romanū iperatorem re
geſqꝫ alios ſic romanos quoqꝫ pōtifices alloq ſo-
leo:ſi alr̄ facerē viderer mihi mētiri. Quid ni aūt
cū Jeſum Chꝛiſtū ipm regē regū ⁊ dnm dnantiū:
ut minores alios longe:licet maximoſ ſileā nō alr̄
alloq̄mur:utqꝫ iā hic qꝺ oli cū antiquꝭ feci:nouo
glr̄ier cū amico:ſtili huiꝰ per Jtaliā nō auctoꝛ qdeȝ
ſed iſtauratoꝛ ipe mihi videoꝛ:quo cū uti iciperem
adoleſcēs a coetaneis irridebar qui in hoc ipſo cer
tati me poſtea ſunt ſecuti. Nūc icipio mltos dies
in itinere poſuit eplꝫa tua hec nouiſſima:ſiqdeȝ.iij.
noñ.febr̄.ad leuā rhodani ripā data decimo Kal.
Aplis:ſero admodū ꝓma face peruenit in hos col
les euganeos:ubi nūc ſecꝰ itimū ſinū maris adria
tici:ſenex ⁊ ifirmꝰa iuuētute dilectā ſolitariā vitaȝ
dego:amatoꝛ ruris:oſor urbiū. Petieras ex me ut
de libꝛis Ciceronis:ſi quos iuſitatos ⁊ exn̄eos ha
berē:tibi quoqꝫ cuidā nuꝑ cepto opi ſubuenirem:
tua ſcilicet ipēſa:quo iuſtioꝛ petitio tua eēt:ſperās
credo:nec imerito:me facie licet icognitū honeſtiſ
ꝑcibꝰ haud difficilē fore:ſeu ꝓpter reſpectū fame
tue lōge etiā redolētis:ſeu uľ maxime ꝓpter illiuſ
reuerētiā cuiꝰ iuſſu opꝰ illꝺ aſſumpſeras:dñi noſtri
ſummi pōtificis:qui me dignatiōe eximia:⁊ pijs
v̄bis ac lr̄is ſuū fecit:q̄ꝫq̄ꝫ oēs qui Chꝛiſti ſunt ulī
debito ſui ſint:petitiōi tñ tue rñdi tūc nō qꝺ uolui
ſed qꝺ potui. Ciceronis libꝛos nō me alios habe-
re q̄ꝫ qui cōiter hñtur:⁊ quos idē dñs noſter hēt.
uľ ut puto etiā pauciores:vnū addidi:qꝺ ⁊ ueruȝ
fuit habuiſſe me alios:⁊ amiſiſſe:cuiꝰ rei lōga eēt
hiſtoria:quā tñ pꝛo tꝑe bꝛeuē feci. Eas lr̄as ad te
nō ꝑueniſſe ais ⁊ petis ut replicē qꝺ ſcripſi:ſimul
ut rē noris:ſimul ut lr̄is meis delecteris qꝺ ut ſpe
res tua charitas:⁊ nobiliſ te cogit opio parebit. ⁊

q̄ꝫq̄ꝫ ſenectuti occupate ꝑſerti ⁊ iualide non laboꝛ Scribē
tñ ut tu dicis:ſed ſuppliciū ſit ſcribere:ſcribaȝ tñ. in ſene-
de delectatiōe tu videris:de fatigatiōe ꝓnuncio. ctute nō
Certe ſi motuȝ ai mei ſeq̄r:ego te hodie fatigabo. tñ labō
Jta igiť ſe res hēt. Siqdē ab ipa pueritia qñ ceteri ſed ſup-
oēs aut ꝓſpo ihiant:aut eſopo:ego libꝛis Cicero- plicium
nis incubui:ſeu nature inſtinctu:ſeu parentis hoꝛ- Cicero-
tatu:qui auctoris illiꝰ ueneratoꝛ igens fuit:facile nis li-
in altū euaſurus:niſi occupatio rei familiaris nobi bꝛos fo-
le diſtraxiſſet ingeniū ⁊ virū pr̄ia pulſum onuſtūqꝫ re legen
familia:curis alijs intēdere coegiſſet. Et illa qdeȝ dos
etate nihil itelligere poterā:ſola me v̄boꝝ dulcedo
quedā ⁊ ſonoritas detinebat:ut qcqd aliꝺ uel lege
rē uľ audirē raucū mihi lōgeqꝫ diſſonū videretur.
Erat hac fateoꝛ in re pueri nō puerile iudicium:ſi
iudiciū dici debet:qꝺ nulla rōne ſubſiſteret. Jllud
mirū nihil itelligētē id ſentire qꝺ tāto poſt aliqd:li
cet modicū intelliges ſentio:creſcebat indies deſi
deriū meū:⁊ pr̄is admiratio ac pietas aliq̄ꝫdiu im
maturo fauit ſtudio:⁊ ego hac vna nō ſegnis in re
cū vix teſta effracta:aliq̄ꝫ nuclei dulcedinem degu
ſtarē:nihil vnq̄ꝫ de ꝯtingentibꝰ intermiſi:paratus
ſpōte meū geniuȝ fraudare quo Ciceronis libꝛos
vndecūqꝫ ꝯquirerē. Sic cepto in ſtudio nullis ex-
ternis egēs ſtimulis ꝓcedebā:donec victrix indu
ſtrie cupiditas iure ciuilis ad ſtudiū me detruſit: Cupidi
ut ſi dijs placet adiſcerē qd iuris de cōmodato:⁊ tas
mutuo de teſtamētis ⁊ codicillis de ꝑdijs ruſticis
⁊ urbanis:⁊ obliuiſcerer Ciceronē vite leges ſalu-
berrimas deſcribētē. Jn eo ſtudio ſeptēniū totum
ꝑdidi.dicam v̄ius q̄ꝫ exegi:utqꝫ rē pene ridiculam
flebilēqꝫ audias:factū eſt aliqñ:ut neſcio quo ſed
minime generoſo ꝯſilio oēs quos hēre potuerā Ci
ceronis:⁊ ſimul aliquot poetarū libꝛi lucratiuo ue
lut ſtudio aduerſi latibulis ubi ego:qꝺ mox acci-
dit metuēſ illos abdiderā me ſpectāte eruti:q̄ſi he
reſum libꝛi flāmis exurenť:quo ſpectaculo nō alr̄
ingemui q̄ꝫ ſi ipe ijſdē flāmis inijcerer. Pꝛoide pa
ter:nā memini me tā meſtū ꝯtēplatꝰ ſubito duos li
bꝛos pene iā incēdio aduſtos eripuit:⁊ Uirgiliuȝ
dextra tenēs leua rhetoricā Ciceronis utrūqꝫ flē-
ti mihi ſubridēs ipſe poꝛrexit. Et habe tibi hūc in-
qt pꝛo ſolatio quodā raro ai. Hanc pꝛo adminicu-
lo ciuilis ſtudij:hijs tā paucis:ſȝ tā magnis comi-
tibus animū ſolatꝰ:lachꝛymas pꝛeſſi:dehinc circa
ꝓmos ānos adoleſcētie mei iuris effectꝰ libꝛis le-
galibꝰ abdicatis:ad ſolita remeaui:eo feruentioꝛ
quo interrupta delectatio acrioꝛ redit. ¶ Poſt nō
mltū tꝑs circa vigeſimūſcꝺȝ etatis annū dñoꝝ co
lūnēſiū nobiliſſime:ſed heu nimiū caduce familie:
que mihi uenerabilis ſemꝑ ⁊ flenda erit:familiari
tatē domeſticam nactus erā:ſub qua pene totum
adoleſcentie mee tēpus ⁊ virides annos egi:cuius
mihi auctoꝛ fuit vir incōparabilis Jacobꝰ de colū
na:tūc lomberieñ.epiſcopꝰ:cuius mihi recoꝛdatio
dulcis pariter ⁊ amara eſt. Non fuit mūdus eo di
gnꝰ Chꝛiſtus illū ſibi uoluit ⁊ cito terris ablatū ce
lo reddidit. Et qñ ſenex ſenē fatigauit ut ſcriberet
ſenē ſenex refatigabit ut legat. Jlle igiť me diu añ
metas pueritie vix egreſſum Bononie viderat:⁊
ut ipe poſt dicebat meo delectatꝰ erat aſpectu igna
rus adhuc qs aut vñ eēȝ:niſi ꝙ ſcholarē ſcholaris
ex habitu cognouerat:in eo eni ſtudio qꝺ ego de-
ſerui ut audiſti ipſe ꝑſeuerauit:donec honorificuȝ
ad terminū:mox ad epiſcopiū non annis debituȝ:

ſed meritis eſt pꝛouectus. Quã ob cãm cuꝫ ad eã
que romana dicit̃ curiã ꝓfectꝰ ibi me infauſto illi
carceri ab origine deſtinatũ:reuidiſſet iã malas ꝑ-
ma lanugine ueſtiẽtẽ ꝯditiõibꝰ meis exactiꝰ explo
ratis:ad ſuã tãdẽ pñtiã euocauit:qua ut puto nul-
la vnq̃ꝫ dulcioꝛ fuit:nulla ſuauioꝛ : nullus illo viro
grauioꝛ:nullus alacrioꝛ:nullus ſapientioꝛ:nullus
melioꝛ : nullus aut in ꝓſpis modeſtioꝛ aut foꝛtioꝛ
in aduerſis:atqꝫ ꝯſtãtioꝛ. Nõ audita mihi ſꝫ viſa
oculis loquoꝛ: Jam in eloquẽtia nullus par:coꝛda
hoium habebat in manibꝰ ſiue ad clerũ ſiue ad po
pulũ ſmo eẽt:quocũqꝫ ſibi libuiſſet animos audiẽ
tiũ rapiebat. Jaꝫ ⁊ in epl'is ⁊ in q̃tidiano collogo:
tã clarꝰ ut cũ eũ ul' legeres ul' audires coꝛ eius in
troſpiceres:neqꝫ ullo opꝰ eẽt iuterpꝛete:ſic v̓ba cõ
ceptibꝰ rñdebãt. Fuerat ⁊ i ſuos ſine exẽplo chari-
tas:in amicos liberalitas indefeſſa inexhauſta pie
tas i paupes. Affabilitas in oẽs:hic vir tantꝰ ſic ut
flacci v̓bo utar:ad vnguẽ factꝰ hõ:eaqꝫ oris ac mo
rũ maieſtate:ut iter milia viſu ſolo ꝑ̇ncipẽ iudica-
res:cũ me ſemel atqꝫ iterũ vidiſſet:ita me conuer-
ſationis ⁊ eloquẽtie ſue laqueis cepit ut ſupma ſo
lus in mei ai arce ꝯſideret:vñ nec diſceſſit vnq̃ꝫ po
ſtea nec diſcedet. Et erat tũc foꝛte ad epiſcopatum
ſuũ in uaſconiã iturus:ac neſcius reoꝛ adhuc quid
in me iuris hẽret qȯ iubere poterat orauit:ut ſibi
in eo itinere comes eẽ uellẽ:ſeu fide:quã tamẽ noſ
ſe nõdũ poterat:ſed in frõte eã linceus vir legebat
ſeu ingenio:ſeu vulgari delectatꝰ ſtilo meo:in quo
tũc iuuenil'r multus erã:parui atqꝫ iui. O tp̃s ra-
bidũ:fugax vita:q̃rtꝰ ⁊ q̃drageſimꝰ annꝰ eſt:nunq̃ꝫ
puto letioꝛ eſtas fuit reuerſus inde me in familia-
ritatẽ ꝑduxit reuerẽdiſſimũ fratris ſui Joannis ſu
pꝛa morẽ cardinaliũ viri optimi atqꝫ inocẽtiſſimi:
fratrũqꝫ oium ad extremũ magnanimi ſenis pr̃is
Stephani:de quo ut de Carthagine ait Criſpus.
Silere meliꝰ puto q̃ꝫ parũ dicere. Quin hoc ip̃m
parce obſecro ſi me ſolũ cogitãſ dũ mihi obſequoꝛ
tedio tibi ſum:dulcis eni mihi fuit amaritudo Ja-
cobũ colũnẽſem ꝑ̇mũ dominũ meũ:ſummum ado
leſcentie mee decus in memoriã meã fando redu-
cere:vñ ut dixi nunq̃ꝫ certe digredit̃:qui heu nimi
um cito me ⁊ nõ dico pr̃is ac fratrũ qui omnes pe-
ne ſimul ꝑiere:ſed amicoꝝ oiuꝫ ſpeꝫ deſeruit. Cuiꝰ
a moꝛte directe ut de africano apȯ Tulliũ ait Ca
to tertiꝰ hic ⁊ trigeſimꝰ annꝰ eſt:ſed ſi ul' ſtilus meꝰ
aliqd viriũ hẽret:ul' fame hoium merita ſequeren
tur dicerẽ ꝯfidẽter qȯ ibidẽ ait idẽ memoriã illius
viri oẽs excipiẽt anni ſequẽtes. Sꝫ iã ſatis vulne-
ra mea doloreſqꝫ refricui. ¶ Nũc ad Ciceronẽ re
deo. Jtaqꝫ iã aliq̇li fama ingenij:falſa licet ſꝫ mul-
to maxime fauore cognitus taliũ dominoꝝ uariaſ
amicitias per diuerſa ꝯ̃xerã:ꝙ eẽm in loco ad quẽ
fieret ex oi regiõe ꝯcurſus. Abeũtibꝰ demũ amiciſ
⁊ ut fit petẽtibꝰ:nunqd e pr̃ia ſua uellẽ:rñdebã ni-
hil ꝑter libꝛos Ciceronis añ alios dabã memoria
lia ſcriptoqꝫ ⁊ v̓bis inſtabã. Et q̊tiẽs putas ꝑ̃ces :
quotiẽs pecuniã miſi:nõ per Jtaliã mõ:ubi eram
notioꝛ:ſed per gallias atqꝫ germaniã: ⁊ uſqꝫ ad hiſ
panias atqꝫ bꝛitãniã:dicã qȯ mireris: ⁊ in greciã
miſi: ⁊ vñ ciceronẽ expectabã habui Homerũ:qui
qꝫ grecus ad me uenit mea ope ⁊ impenſa factꝰ eſt
latinus: ⁊ nũc inter latinos uolẽs mecum habitat.
Et qs tibi vis:laboꝛ oia vincit ipꝛobus:inqt Ma-
ro. Multo ſtudio:multaqꝫ cura:multa vndiqꝫ par
ua uolumina recollegi ſed ſepe multiplicata:eorũ
v̓o que maxime optabã raro aliqd:ita ut qȯ huma
nis in rebus crebꝛo accidit multa mihi deforent :
multa ſuperfluerent. Nõdum ſane ſanctoꝝ libꝛos
attigerã: ⁊ errore cecꝰ ⁊ typo tumidus etatis . Nil
mihi fere niſi vnꝰ Cicero ſapiebat:pꝛecipue ex quo
Quintiliani inſtitutiones oratorias legi:q̃rũ quo
dã loco:hec plane ſnia ſua eſt:nã ⁊ liber abeſt: ⁊ v̓-
ba nõ teneo:bñ de ſe ſperet:qſqs erit cui ualde Ci-
cero placebit; ⁊ hoc in eo libꝛo dicit in quo de elo-
quentia deqꝫ oratoribꝰ agens:libero iudicio ſum-
mi viri annei Senece:tũc placentẽ oibꝰ ſtilũ dam-
nat:quo dicto magis ac magis in ſnia tanto a ſtipu
latore firmatꝰ: ſi qñ viſendi deſiderio qȯ tũc ſepe
faciebã in longinq̇ ꝓficiſcerer viſis foꝛte eminus
monaſterijs ueteribꝰ diuertebã ilico . Et qd ſcimꝰ
inq̃ꝫ an hic aliquid eoꝝ ſit que cupio. Circa qntum
⁊ vigeſimũ vite annũ inter belgas heluetioſqꝫ fe-
ſtinans:cũ leodiũ ꝑueniſſem audito ꝙ eẽt ibi bo-
na copia libꝛoꝝ ſubſtiti:comiteſqꝫ detinui : donec
vnã Ciceroĩſ oꝛonẽ manu amici alterã mea manu
ſcripſi:quã poſtea per italiã effudi : ⁊ ut rideas in
tam bona ciuitate barbarica:atramenti aliqd: ⁊ id
croco ſil'imũ reꝑire magnꝰ laboꝛ fuit. Et de libꝛis
qdẽ reipublice iã deſpans libꝛũ de ꝯſolatiõe queſi
ui anxie:nec inueni:queſiui ⁊ libꝛũ de laude phie :
ꝙ ⁊ ipſe libꝛi titulus excitabat: ⁊ in libꝛis Auguſti
ni quoſ iã legẽ cepam libꝛũ illũ ad vite mutationẽ
⁊ ad ſtudiũ ueri multũ ſibi ꝓfuiſſe cõpererã ſic vn
diqꝫ dignꝰ videbatur qui diligẽtiſſime quereretur.
Eniuero hic negocij nihil eẽ credidi:ſtati eni affu-
it:nõ liber ſed falſa libꝛi ipſiꝰ iſcriptio:qȯ ſciẽs nar
ro ne qñ tibi qȯ ipoſſibile arbitroꝛ idẽ qui mihi il-
luſit erroꝛ obrepet:legebã neqꝫ aliqd de eo qȯ titu
lus pollicebat̃ inueniebã ſtupebamqꝫ: ⁊ tarditati
mee alienũ errorẽ iputabã:demũ cũ legẽdo cuiꝰ in
ſatiabilẽ me natura facit in libꝛos Auguſtini de tri
nitate diuinũ opꝰ icidiſſem iueni allegatũ ibi libꝛũ
non qdẽ quẽ hẽbã:ſꝫ quẽ hẽre credebã ⁊ aliqd ibi
de eo libꝛo poſitum:quo nihil eſt dulciꝰ dirigui: ⁊
oblationẽ ratꝰ exꝑientie die quodã feruidus libꝛũ
legi totũ intẽtiſſime eius certe qȯ apȯ Auguſtinũ
erat penitꝰ nihil inueni:puduit erraſſe tãdiu: ⁊ re-
mãſi certꝰ:libꝛũ illũ nõ eẽ de laude phie:ſed qs nã
eẽt icertꝰ. eẽ aũt Ciceronis ſtilus iudicio erat. Fu
it eni celeſtis viri illiꝰ eloquentia imitabilis nulli.
Poſt hec v̓o cũ ultimo neapoli ueniſſem:barbatuſ
meus ſulmonẽſis amicꝰ optimꝰ: ⁊ tibi foꝛſan ſaltẽ
noie cognitꝰ:uoti mei ꝯſciꝰ paruũ Ciceronis libꝛũ
mihi donauit:cuiꝰ in fine ꝑ̇ncipium ſoluꝫ erat libꝛi
achademicoꝝ:qȯ ego ꝑlegẽs:ꝯferẽſqꝫ cũ illis qui
inſcribũtur de laude phie luce clariꝰ depꝛehendi il
los eſſe duos tot eni ſunt:tertiũ ⁊ q̃rtum ul' ſecun-
dũ ⁊ tertiũ achademicorũ:ſubtile opus magis q̃ꝫ
neceſſariũ aut utile. Sic longeuo errore liberatus
ſum . Obtulerat caſus mihi iã antea uenerabilem
quẽdam ſeniem cuius nomẽ ut reoꝛ adhuc in curia
notũ eſt Raymũdũ ſupauũ ad quẽ añ hos q̃dragi
ta annos ſcripta iuuenilis mea quedã nũc etiã ex-
tat epl'a. Jlle copioſiſſimus libꝛoꝝ fuit: ⁊ ut iuriſ-
cõſultꝰ in qua facultate pollebat:alia quidẽ cuncta
deſpiciẽs:ꝑter vnũ titũ liuiũ:quo mirũ in modum
delectabatur:ſed hiſtorie inſuetum magnũ licet in
genium herebat. Jn eo ſtudio me ſibi utilẽ ut dice
bat exptꝰ tãto amore cõplexus eſt:ut pr̃em potius

crederes q̄ꝫ amicū. Jlle mihi ⁊ cōmodando libꝛos
⁊ donādo ſupꝛa cōmunē modū facilis fuit:ab hoc
habui ⁊ Uarronis ⁊ Ciceronis aliq̄. Cuiꝰ vnū uo-
lumē de cōmunibꝰ fuit:ſꝫ iter ip̄a cōmunia libꝛi de
oratore ac de legibꝰ imꝑfecti:ut fere ſemꝑ iueniun
tur ⁊ p̄terea ſinglr̄ares libꝛi duo de gl'ia:qbuſ viſis
me ditiſſimū extimaui:lōgū eſt exeq q̄s ⁊ qualr̄ ⁊
vñ queſieri:p̄ter vnū uolumē elegātiſſimū:cui par
aliō iuenire difficile. Paternas iter res iuētū:qō
in delitijs pr̄ habuerat:quodq̄ꝫ nō ideo euaſit:qa
illō mihi executores teſtamētarij ſaluū uellēt:ſed
qa circa p̄dā p̄cioſioris ut putabāt pꝛimonij occu-
pati:ceu vile neglexerāt. Jn hijs oibꝰ noui nihil ut
dixi p̄ter illos de gl'ia libꝛos duos: ⁊ aliq̄t or̄ones
aut epl'as. Sed ego ne foꝛtune fruſtra obniterer:
Uiatoꝛ ſitiens ut viatoꝛ ſitiens iopi riuulo qbꝰ poterā cōibꝰ me ſo
labar. ¶ At nōne ego ſat:mirꝰ ſum mirādiq̄ꝫ mate
riā tibi do:qui rogatꝰ hiſtoriā vnā narro alteram:
poſtulas ut qualr̄ libꝛos amiſeri dicaꝫ: ego qualr̄
queſieri dico:ut cognito q̄ꝫtꝰ fuerit q̄rēdi laboꝛ:q̄ꝫ-
tꝰ fuit ꝑdēdi doloꝛ itelligas. Nūc qō petis expedi
am. Fuit mihi pene ab infantia magiſter:qui me p̄
mas lr̄as doceret:ſub hoc poſtea grāmaticā ⁊ rhe
toricā audiui:utriuſq̄ꝫ eniꝫ ꝓfeſſoꝛ ac p̄ceptoꝛ fuit
cui parē ego nō noui:quo ad theoricā loq̄r:qō ad
pꝛacticā attinet:nō ita p̄ꝛſus oratiane cotis i morē
que ferrū nouit acuē nō ſecare hic ſexaginta totoſ
ut fama erat annoſ ſcholas rexit: ⁊ q̄t ſcholareſ tā
to in tp̄e vir famoſus habuerit cogitari facilius q̄ꝫ
dici pōt. Jn qbꝰ magni viri ml'ti ⁊ ſcia ⁊ ſtatu: ⁊ le-
gū ſcilicet ꝓfeſſores ⁊ ſacrarū magr̄i lr̄arū: ⁊ pꝛete
rea epiſcopi ⁊ abbates:ad ultimū cardinalis vnꝰ:
cui ego puer pr̄is ituitu carꝰ fui:vir nō ſtatu maioꝛ
ac foꝛtuna cū eēt hoſtieñ. ep̄s q̄ꝫ pꝛudētia ⁊ lr̄is: ⁊
p̄ceptoꝛ ille q̄dē meꝰ:icredibile dictu inter tot ma-
gnos me minimū oium p̄dilexit. hoc notū erat oi-
bus. Nec ipſe diſſimulabat:vñ alme memorie Jo
annes de colūna cuiꝰ ſupꝛa memini cardinalis:q̄ti
ens iocari ſecū uolebat:ſeniculi eni ſimpliciſſimi ⁊
grāmatici optimi delectabat̄ alloq̄o:ad ſe uenietē
ita pcōtari ſolebat:dic magiſter:tot inter diſcipl'oſ
tuos magnos q̄s ut ſcio diligis eſt ne aliq̄s Fran-
ciſco nr̄o locꝰ. Jlle ꝯfeſti lachꝛymis oboꝛtis aut ta-
cebat:aut iterdū abſcedebat:aut ſi loq poſſet ꝑſan
cte iurabat nullū ſe tm̄ ex oibꝰ dilexiſſe:hūc talem
homūculū pr̄ meꝰ dū vixit liberalr̄ ſatis adiuuit.
Jnuaſerāt eni eū pauꝑies ac ſenectꝰ:comites ipoꝛ
tune ac difficiles:poſt obitū pr̄is oēm in me ſpem
poſuerat. Ego aūt ipar licet:me illi tm̄ ⁊ fide ⁊ obſe-
q̄o obligatū ſentiēs aderā oi ope qua poterā:ut de
ficiēte pecunia:qō crebꝛū erat egeſtatē ſuam apud
amicos:nūc fideiuſſiōe:nūc p̄cibꝰ:apō feneratorē
v̄o pignoribꝰ. Milies in hūc uſum libꝛos ⁊ res ali
as aſpoꝛtauit ⁊ retulit:donec fidē expulit pauꝑtas
Grauiore ſiq̄dē p̄ſſus inopia duo illa ciceronis uo
lumina:vnū pr̄is:alterum amici:libꝛoſq̄ꝫ alios me
tradēte abſtulit:p̄tēdēs neceſſarios ſibi in oꝑe ſuo
quodā:q̄tidie eni libꝛos ichoabat:mirabiliū iſcri-
ptionū: ⁊ ꝓhemio ꝯſumato qō in libꝛo p̄mū in iuē
tiōe ultimū eē ſolet ad opꝰ aliō fantaſiā inſtabileꝫ
trāſferebat. Quid te ad ueſꝑam v̄bis traho. Cū i-
cipet ſuſpecta eē dilatio ꝙ nō egeſtati: ſed ſtudio
ꝯceſſi libꝛi erāt cepi altiꝰ exq̄rere q̄d de eis actum
eēt: ⁊ ut pigneratores compi penes quē eēnt indi-
cari mihi petij:ut facultas fieret luēdi eos. Jlle ⁊
pudoris plenꝰ ⁊ lachꝛymaꝝ negauit ſe id eē factu-
rū:ꝙ turpe nimis eēt ſibi:ſed qō ip̄e deberet alter
faceret. expectarē paululū qō ſuū erat cito ſe factu
rū:obtuli in hāc rē pecunie q̄ꝫtū uellet: ⁊ hoc reſpu
it orās ne ſibi hanc infamiā inirem. Ego ⁊ ſi nihil
dicto fiderē:noleſ tm̄ quē amabā ꝯtriſtare ſubticui
Jp̄e iteri pauꝑtate pulſuſ in tuſciā iuit:vñ ſibi erat
origo:me tūc ad fontē ſoꝛgie mea trāſalpia in ſoli-
tudine latitāte ut ſolebā nec p̄us eū abijſſe q̄ꝫ obijſ
ſe cognoui:oratꝰ a ciuibꝰ ſuis qui ad ſepulturā illū
ſero q̄dē laureatū tulerāt:ut memorie eiꝰ honorifi-
cū aliqō epigrāma cōponerē. Nec deicepſ ulla vn
q̄ꝫ diligētia ul' minimū amiſi ciceronis iudiciū:nā
de alijs nō curaſſeꝫ:iuenire qui. Jta ſimul ⁊ libꝛos
ꝑdidi ⁊ magr̄m:hēs en hiſtoriā quā petiſti lōgiuſ-
culā fateoꝛ:ſꝫ dulce mihi fuit: ⁊ ueterū recoꝛdari:
⁊ nouo cū amico diu colloq:quē ignotū ⁊ ſuiipſiꝰ
epl'e cōmēdāt: ⁊ teſtimoniū viri illiꝰ cui oia crede-
rē. Sētio aūt nūc q̄ꝫ honeſtū eēt ꝓpter additiōes
⁊ lituras hāc reſcribere:ſed occupatiōi ac fatiga-
tiōi mee tua parcat urbanitas: ⁊ quecūq̄ꝫ ocl'os le
dūt:ceu totidē ſigna familiaritatis aſpiciat. Uale.
Arquade.v.kalenō.maias.

¶ Ad Franciſcum ſeneñ. phiſicum noue contractus amicitie. Epl'a.II.

e Pl'a quedā repēs atq̄ꝫ iexpectata ⁊ pijs af
fectibꝰ tuis ⁊ meis tā ueris utinā q̄ꝫ amiciſ
plena laudibꝰ me itineri accinctuꝫ ⁊ mane
moturū ſero repit. Nō fit ab aſſuetis paſſio ut uos
dicē ſoletis. Nō eſt mihi nouū ire ſed familiare ni
mis. ⁊ pene in nāꝫ v̄ſum. pn̄s aūt rerū ſtatꝰ iter am
biguū meq̄ꝫ ſollicitū facit. Jbo tm̄ charitate inde
tractꝰ:hic debito meo pulſus. Jnter hec q̄ꝫuis mi-
hi ſilētiū ſuaderet occupatio:vicit tm̄ tuus ille tam
feruidus nr̄e amicitie appetitꝰ:extoꝛſitq̄ꝫ ut hoc ti
bi potiꝰ tumultuariū ac bꝛeue reſcribereꝫ:q̄ꝫ nihil
rn̄ſurꝰ foꝛtaſſe latiꝰ ſi ſe aliq̄s:qō vix ſꝑo nūc ocio-
ſus dies dederit. Uelleꝫ amice is eē quē me facis
ſed nō ſum:q̄ſq̄s aūt ſim:qm̄ ita vis tuus eē nō ab
vno:hoc in p̄ſens dixerim ne p̄teritum te querare.
Uale Patauí.xj.kal'.Ap̄lis.

¶ Ad eundem de libꝛo vite ſolitarie. Epl'a.III.

e Pl'a quedā tua nuꝑ ad me ueniēſ q̄ꝫuiſ ab
illo rerū omniū p̄terq̄ꝫ mearū extimatore
rectiſſimo iure optimo laudata: ⁊ laudato-
ris ſui teſtimoniū ſecū ferēs:ſine ulla tm̄ foꝛſitā rn̄-
ſione māſiſſet:niſi ut ciceronis utar v̄bo ꝯſignatis
mecū ageres tabellis inſerta epl'a q̄dā bꝛeui quaꝫ
añ ml'tos annos tibi rn̄dēs ſcripſi:hāc tu in iudi-
cio uelut obligatoriā ꝓfers:q̄ſi qō ſemel fecerim
ſemꝑ facere ſit neceſſe:qō q̄ꝫ ſit iuſtū iudica. Ego
q̄dē hic occupationibꝰ innumeris:vireſq̄ꝫ meas ex-
cedētibꝰ:hinc etate iā deuexa que per ſeip̄aꝫ moꝛ-
bꝰ a quibuſdā dicit̄: ⁊ alioꝝ grauiū moꝛbū circūuē
tꝰ exercitu ſi q̄etē ſilētij delegiſſem foꝛſitā excuſa-
bilis fuiſſem:ſed epl'a illa mea in ipſo tue epl'e coꝛ
de ꝯſpecta:riſi mecū artificioſam amicabilēq̄ꝫ ua-
fricię: ⁊ dixi tacitꝰ nō eſt fuge locꝰ:ſcribere opoꝛtet
qm̄ ſcripſi ſic arte mirabili extoꝛques ut ſcribā nō
ſcribēdi mō iā feſſus:ſed viuēdi eq̄dē ut multa p̄te
reā:q̄dringētas ⁊ eo amplius epl'as magna ex ꝑte
non exiguas:ſed ingētes mihi elapſas diuerſis tē-
poribꝰ ad diuerſos plerūq̄ꝫ etiā ad ignotos: qua-
lis es tu duobus ſat magnis uoluminibus compē-
hendi:mille alijs reiectis:nullā aliā ob cām:q̄ꝫ ꝙ

eas locꝰ ipſe non capet. An non queſo ſi nil aliꝺ vn
ꝙ̃ deliraſſem:ſatis ſuperꝗ ſatis:hoc vno deliratū
videretur? dū omnibus rn̄deo:quoſdaꝫ ultro uer-
bis aggredioꝛ:magnaꝫ vite bꝛeuis partē hoc in ne
gocio ꝯſumpſi:cū tot interī utiliora diſtulerim: ⁊
nūc iā ſenex facio:qꝺ utinā iunioꝛ feciſſem:ſed ꝯ̃ri
um aliqñ decreuerā ⁊ ſcripſerā:ꝙ̃uis enim nullas
ſtudioſi ferias laboris uſqꝫ in finē ſperē:huic tamē
epl'ari exercitio finē pono:ne melioribꝰ ſtudijs ſp
officiat:video enī infiniti operis eē oibꝰ ad me ſcri
bētibus rn̄dere: ⁊ cupio ſiquo mō poſſiꝫ nugis me
is:uale dicere anteꝙ̃ ille mihi:iāqꝫ in fine ſuꝫ:poſt
ꝙ̃ non mō ſi ueniſſet epl'a : ſed ſi romanꝰ impatoꝛ
mihi ſcriberet:qꝺ ſepe fecit : nō al'r ꝙ̃ quotidiano
ſmone reſcriberē:ante finem v̊o ꝙ̃ꝙ̃ ſub extremū
ueniēs nō mō rn̄ſionē ipſam ſed reponi eā iter al'a
meruit:ſimulqꝫ illā alterā que iāpꝛidē mihi pierat
melius a tua diligētia ꝙ̃ a mea negligentia reſer-
uatam: ⁊ mihi gratū:tibiqꝫ foꝛſitan non ingratum
erit:ut meis in reculis inter maxima noīa ſaltē bis
tuū nomē appareat.¶ Nunc tandē ad epl'aꝫ ipaꝫ
tuaꝫ uenio. Scribis te ꝗbuſdā opuſculis meis no
minati libꝛo vite ſolitarie uſqꝫ etiā pias ad lachꝛy-
mas delectatū:ea p̄ſertim in parte ubi triplicē ſoli
tudinē beato illi cuiꝰ nomē ambo gerimus Franci
ſco tribui. Ad qꝺ quidē te non ſtili vim:ſed amorē
noīs induxiſſe certū habeo:utrūqꝫ tn̄ gaudeo. Nā
cū oēs fere hoīes ſuarū rerū iudices mali ſint : ꝙ
amore iudiciū obliquāte ſua illis oīa placeāt:ego
vnū oiuꝫ q̊s noueri ꝯ̃rio malus ſum. mea mihi oīa
diſplicēt:tā bona illa eē cupio ut q̈liacūqꝫ ſint non
perueniant:quo uolebā. Que ſi quando cuiuſpiaꝫ
intelligentis viri iudicio ꝓbata cognouero incipio
⁊ ipſe mecū opꝰ diligere ac ꝓbare. Qꝺ haud qua-
ꝙ̃ euenire mihi poſſe miraberis:cū Auguſtino ta-
li viro memineris eueniſſe:ut magis flagraret ſi li-
bꝛi ſui de pulchꝛo ⁊ apto hierio ꝓbarent romano
oratori ad quē eos ſcripſerat:ſi autē impꝛobarent
ſauciaret coꝛ ipſius:lege ꝯfeſſionū eius libꝛū q̈rtū
haud ꝓcul a fine ibi hec inuenies . Certe liber ille
meus de quo loqueris ei ad quē ſcriptus erat viro
acris ingenij tā pꝛobatus fuit ut raro vnꝙ̃ clarius
agnoueri qꝺ dici ſolet:amantū ceca eē iudicia : uſ-
qꝫadeo ut etiā poſtꝙ̃ fuit ad romanū cardinē pꝛo
motus eū ſibi ad menſam magnis viris p̄ſentibus
legi faceret ubi nihil niſi de ſcripturis ſanctis legi
ſolitū . Tibi amice ſi inſcriptus licet alteri pꝛobat
non minori mihi eſt gaudio : imo quidē eo maiori
quo minus eſt aduētitie cauſe:ut pꝛobet aut place
at. Mouēt ꝓfecto animū ſcribētis aliena iudicia :
ꝗbꝰ maxime neqꝫ adulationis neqꝫ odij ſit adiun-
cta ſuſpitio:ideoqꝫ ueri poete ut ait Cicero ſuū ꝗſ-
qꝫ opus a vulgo ꝯſiderari uoluit:ut ſi ꝗd repꝛehē
ſum ſit a pl'ibus coꝛrigatur. Addo ergo ſi ꝗd lau-
datū a ſcientibꝰ in p̄cio habeat:dicit idē ⁊ pictores
facere ſolitos ⁊ ſculptores:qꝺ ſpecial'r de Apelle
pictoꝝ p̄ncipe ſcriptuꝫ eſt.¶ Circa hunc ſane tibi
placitū libellū queris aliq̈:que mihi nō uſquequa-
qꝫ fateoꝛ clara ſunt. Rn̄debo tamē ut potero:dicis
ꝗdem vitā ſolitariā a me ibi ueris ⁊ multis exem-
plis ac rōnibꝰ adoꝛnatā:qꝺ an ita ſit an ita tibi vi-
deat neſcio:qual'r tamē ad hāc vitā natura aduer-
ſante:ul' foꝛtuna facilitetur aſcenſus tuis utoꝛ uer-
bis interrogas. Quid hic dicā niſi ut qui vitā hāc
non amat qꝺ obſtaculū eſt nature? amare eam inci-
piat ⁊ optare. Id v̊o qual'r fieri poſſit iterū ex me
queres. dicā bꝛeuiter qꝺ ſentio:nullo melius mo-
do ꝙ̃ diligēter ac grauiter vite huiꝰ oblectationes
⁊ ꝯ̃rie miſerias extimando:qꝺ fateoꝛ non pōt niſi
qui utrāqꝫ ſit exptus:de quibꝰ ⁊ a me ibi aliqua di
cta ſunt : ⁊ multo pl'a a doctioribꝰ dici pn̄t. Si foꝛ-
tuna aūt bone ſe obiecerit uolūtati:hec nēpe ni fal
loꝛ pars tue dubietatis eſt altera:ꝗd hic rurſus di
cā:niſi ꝙ omnibꝰ notū eſt. Quacūqꝫ in re iter uolū
tatē ⁊ actū aliq̈ ſe obijciāt ipedimēta abijciēda eē
viriliter ut amotis obicibꝰ facile ad optata ꝑueni-
as: ⁊ ſi nō ſim neſciꝰ eſſe genus impedimētoꝝ que
abijci nullo queāt mō:q̈lis eſt uxoꝛ i p̄mis:de qua
⁊ tu mētionē facis hijs in l'ris tuis ⁊ ego in libꝛo il
lo ꝗd ſentirem ſatis niſi me fruſtrat memoria palā
dixi. Et de hijs quidē pl'a poſſem:ſed ꝗd dicā ali-
ud nō habeo.¶ Unū anteꝙ̃ hic abeā p̄miſſis ad-
diciā. Siꝗdem ꝙ meus ille liber tuas uenerit ad
manꝰ gratū habeo:cupem ut ſecū mea oīa ꝑueniſ-
ſent:haberes rep̄hendendi copiā uberē atqꝫ ꝑpe-
tuā:at ꝙ libꝛū ſcripſeris nō placet ut cur dicā:ue-
nit Uenetias nuper p̄oꝛ magnꝰ Camaldulen̄. vir
clare religionis ⁊ letiſſime ſenectutis: ⁊ iāpꝛidem
amicus mihi per l'ras. Is penes amicū quendam
meū fideliſſimū libꝛū illū repit: ⁊ erat foꝛte quē p̄-
mū ſcribi fecerā:atqꝫ ideo ut fit oēs vndiqꝫ margi
nes additionibus pleni erant:quas cū ſenex lege-
ret ⁊ nūc hos nūc illos p̄me ſcripture additos vi-
deret amicabil'r ſubiraſcens ꝗd inꝗt auctoꝛ nr̄i oꝛ
dinis romualdus meruit tantus amatoꝛ ſollicitu-
dinis meruit hinc excludi:ad hec amicus ille:cām
inꝗt nullā ſcio niſi ꝙ ſcribenti foꝛſitā erat incogni-
tus:p̄oꝛ inde iā an̄ me vidēdi auidus in hos mon-
tes uenit: ⁊ queſiuit idē: ⁊ rn̄ſuꝫ idē ex me habuit.
Nēpe uerū aliud nō erat. hic digreſſus romualdi
vitā multis cum p̄cibꝰ ad me miſit:ex qua ego qꝺ
ad ſolitudinē ꝑtinere viſum fuit elicui:capitulūqꝫ
vnū libꝛo addidi. Illud quoqꝫ deuotioni mee ad-
ditū ut ſanctiſſimum illū virum ſemꝑ uenerabileꝫ
habeā interqꝫ alios ꝯfeſſores diē eiꝰ feſtū colā dū
vixero.xiij. Kal'. Julias huius rei fama excitꝰ ami
cꝰ alter queri cepit ꝗd Joannē quendā auctorē oꝛ-
dinis uallis vmbꝛoſe cōpatriotā meuꝫ:poſt terga
relinquerē:huic quoqꝫ rn̄di non id negligentia uel
ꝯtēptu:ſed rei ignorantia contigiſſe: ⁊ nunc maxīe
vitam eius expecto:in qua ſi quid erit ad ſolitudi-
nē ſpectans: ⁊ hunc inſerā . Non enī ſanctitas ſola
ſuffecerit. Alioquin res in lōgū iret:ſi ſtilo ſanctos
oēs amplecterer . Idqꝫ me interdū pꝛedicatoribꝰ
rn̄diſſe memini:querentibus in eo libꝛo Frāciſcuꝫ
eē non dominicū meqꝫ hac in parte ſuſpectū aſſe-
rentibꝰ:dixi enī ⁊ ſic eſt hic de ſolitarijs agit: ⁊ do
minicū quidē ſanctū lego:ſolitariū nō lego. Quia
igitur ⁊ romualdus hic ⁊ ille foꝛſitan Joannes de
quo adhuc dubius ſum addendi eruat ſi videbit
mallem ſcribere diſtuliſſes:ſed ſtudioſi animꝰ fre-
nū neſcit . Eſt aūt haud dubie magna fames:que
ruſticos ⁊ ineptos cibos cogit eſurire. ¶ Queris
ex oꝛdine ante omnes medicos eque odio habeaꝫ
atqꝫ ꝯtemptui:ſentio:mouit te v̊bū vnū in fine l'r̄e
bꝛeuis illius quā nuꝑ ad amicū tuū dominūqꝫ me
um Stephanū de colūna vndiqꝫ nobilem virum
ſcripſi:ubi iocaris dixi nec crediſſe vnꝙ̃ nec cre
diturū eē me medicis. Eſt aūt haud idigna ſtudio
ſo cura ſcire uelle ꝗd de ſua facultate quiſqꝫ ſenti-

at: q̄uis multoꝝ in iudicio aut nihil aut modicum
ſit momenti. Ad finem ep̄le tue optas ut diligam
medicinã: ⁊ eſt equum utiqꝫ ut qui te diligo: ⁊ tua
omnia diligam: niſi forte tuũ aliquid dãnoſum ti-
bi eē cognoſcerem. Ego võ nõ ſum amic⁹ ſi qd ſin-
go: uere itaqꝫ medicinam diligo: cui⁹ ut homo ſem
per egens fui nũc ut ſenex egentiſſimus ſum: men
dacia võ medicoꝝ ſed eoꝝ qui falſo medici dici uo
lũt odi fateoꝛ. Legiſti ut dicis iuectiuas meas q̄s
ꝯtra loq̃ciſſimam illã picã effudi: pape medicum:
qui cum paucis amphoriſmis ruditer intellectis:
bēre celum ſibi ſub pedib⁹ videbatur: atqꝫ ide na-
ture abdita ꝯtemplari. Id tamē nihil ad me: ultro
ſibi ſuã ſuperbiã ⁊ ignorantiã relinquebã niſi ipſe
me prim⁹ acri conuitio laceſſiſſet: imptinenter id q
dem nihil ego ſibi ſcripſerã: ſed romanum pontifi-
cem tunc clemētem ſextum egrotantem bona fide

Turba medicorũ cã eſt moꝛtis i multis

monueram: ut caueret a medicis: nõ qdē ab oibus
ſed a multis: exemplo illi⁹ qui ſepulchꝛo ſuo mori-
ens iuſſit inſcribi: turba medicoꝝ perij: eligeretqꝫ:
ut alteri percontationi tue ſatiſfaciã incidēter non
duos quidē medicos: ſed vnũ tm̄: non eloquētia:
ſed ſcia ⁊ fide pollētem. Audiui aũt poſt a medicis
eē hoc ipſum ꝯſilium medicoꝝ: qđ an ita ſit qs me
li⁹ q̄ tu nouit? Hec ſane cũ pontifici ſuus nuncius
iuuenis quidē bon⁹ inſcius l̄rarum ꝯfuſius retuliſ
ſet: remiſit eũ ilico ad me iubēs: ut qđ ſibi vbo mã
dauerã ſcripto certius remandarē: parui ut de-
bui: ⁊ ep̄lam illã ſcripſi que fons odioꝝ fuit oium.
Ego aũt iurgijs ignoti hominis ex tranſuerſo ictus
exarſi: fateoꝛ: eram enim multo tunc iunioꝛ: arden-
tioꝛqꝫ: q̄ ſim hodie: tñ naturalr̄ vecundus: ⁊ fugi-
tans iurgioꝝ: tacere ꝯſultius ducebã ⁊ ꝑfecto ta-
cuiſſem niſi vnus e ꝑncipibus eccl'ie cui familiariſ
ſimus fui ſilētiũ diſſuaſiſſet: dicens illud per homi
nes inſolentes nõ modeſtie ſed ignorantie tribuē
dum. Ille mihi calamũ in manu poſuit: quo arre-
pto tempare non potui: quo min⁹ oñdere maledi-
cũ illuꝫ ſibi. Sed qd op⁹ eſt plib⁹? Si ut dicis illđ
opuſculũ legiſti: attendiſti credo me nihil ꝯtra me-
dicinam: ſed ꝯtra falſos medicos: quoruꝫ ille dux
erat omnia locutũ. Medicinã enim qs odiſſet niſi
amatoꝛ egritudinũ? Uenerabilis atqꝫ amabilis il
la quidem nõ ſolũ qꝛ creauit eã altiſſim⁹ ut tu ſcri
bis: ⁊ multũ hoc vbo ſibi placēt omnes medici cũ
id oiuꝫ ſcientiarũ atqꝫ artiũ ſit cõmune: quarũ nul-
la eſt quã altiſſim⁹ nõ crearit. Principiũ libꝛi illius

Contra medicos

ubi vbũ illud eſt relege: ita ibi ſcriptũ aſpicies: ois
ſapientia a dño deo eſt: pꝛocede hinc ad ſeptimuꝫ
libꝛi capl'm: inuenies nominatim ruſticationē: hoc
eſt agriculturam ab altiſſimo creatã: ⁊ ad ſummaꝫ
qcqd utile homini futurũ erat creauit altiſſim⁹ ſed
ꝓpterea illam amo qꝛ humane vite utilis erat: niſi
facta eēt inutilis. Illđ amo igitur: ⁊ hoc odi. Illos
maxime qui huic malo materiã pꝛebuere: pcat il-
lis deus: immo non parcat qui temeritate peſtife-
ra tã neceſſarium: tãqꝫ honeſtũ pſidiũ nature fragi

Uirgi⁹

lis euertētes mutũ ut Uirgili⁹ uocat: hoc eſt reale
artificiũ vbale ꝑcipitiuꝫ effecere: morqꝫ ut murice
ueſtiti atqꝫ auro inſigniti ſunt: vite neciſqꝫ omniuꝫ
ſe credũt impium aſſecutos: atqꝫ utinã ſuo pꝛopo:
non cõmuni periculo fallerentur: ut cauſas rerum
ꝓfundius ſcrutarenẽ: nec tam ꝓmpti eēnt ad fune
ſta remedia: que peregrinis nominib⁹ adumbꝛata
diliteſcant: ⁊ latinã moꝛtem greco uelamine obuo
lutã credulis inuehant. Odi ego fateoꝛ in oī gene
re hominũ mendaciũ. Eſt enim deo aduerſuꝫ qui
eſt vitas: ſed nullum magis odi cũ ſit ꝑiculũ in nul
lo mendacio mai⁹ ut Plini⁹ ait: vnũ excipio: quod
circa religionē fallit: eſt eniꝫ ut illđ coꝛpori ita hoc
anime moꝛtifex.

Mendacium Plinius

¶ An võ dicat aliqs ⁊ tu dicis hu
ic medicoꝝ infamie nullum excipis: uelleꝫ hercle:
neſcio enim qm̄õ e nullo genere tot amici mihi ſꝑ
fuerint: ſintqꝫ uſqꝫ hodie. Sed neqꝫ diſſimulē aut
occultē: ne qcq̄ hacten⁹ q̄s excipiã quero: doctos
quidem viros ⁊ eloquentes inuenio: nõ medicos:
ego aũt vba ab oratorib⁹ aut poetis: at a medicis
ſanitatē ſolã: ⁊ ut dicam bꝛeuiter nõ medicine ſed
ſalutis ꝓfeſſores quero: quos ſi inueniam nõ dili-
gam mõ ⁊ colã: ſed paulomin⁹ adorabo diuini mu
neris largitores. Itaqꝫ ut ipſe fateris pꝛincipibus
medicoꝝ quos tu memoras nõ detraxi: nec detra
herem quidē vnq̄: nõdũ ſic iſanio: mõ illos fama
ꝯcelebꝛans uera ſit: ⁊ credo uerã eē q̄uis dome-
ſticum teſtimonium ſuſpitione non careat. hijs tm̄
detrabo qui ſalutē polliciti nos inferciunt ſillogiſ-
mis. Sed iã ſatis multa de medicis: de quib⁹ mul
to plura cũ eiſdeꝫ q̄ cũ alijs loqui ſoleo: que ut pl'i
mũ in iocos deſinũt. Eſt mihi inter alios vnus hic
niſi cũ medicina detinuiſſet iturus ad ſidera: tam
excelſi tamqꝫ capacis eſt ingenij: mihi võ tã amic⁹
ut vix ipſe ſim amicioꝛ: hic me anno retro tertio fe-
bꝛientem cum iuſtis ex cauſis adire nõ poſſet l̄ris

Magr̄ Ioãnes de borologio

viſitauit: monuitqꝫ quid in eo ſtatu mihi eēt agen-
dũ. Ego cuius feruoꝛ annis tepuit non refrixit: ſci-
ens quid mihi ſcripturus eēt: quippe qui medico-
rum ꝯſilijs plenus ſum anteq̄ l̄ras legerē calamũ
cepi: quibus lectis iugiter eſtuans rñdi: ⁊ lõga fu
it altercatio: ſed amica: nēpe ꝑmis ꝯgreſſib⁹ nõ cõ-
tēti magnis iterũ ep̄lis l̄rali diſputatione ꝯflixim⁹
tādē ipſe pꝛicaciã meã ſentiēs ſubticuit. Suade-
bat autē inter multa ut fructib⁹ arboreis aque po
tu: ⁊ ieiunio abſtinerē: cũ ego tamē ut naturã meã
noui ſine aque potu triduo nõ viuerē. Nõ ſuꝫ niſi
falloꝛ adeo ignarus rerũ ut me ipõ meli⁹ greculus
qſpiaꝫ aut arabiculus me cognoſcat quē nunq̄ vi-
derit mille annis ſepultus anteq̄ naſcerer eſt apđ
ciceronē in officijs locus quidã ad hec ſpectans:
Ualitudo inquit ſuſtentatur notitia ſui coꝛporis ⁊
obſeruatione: que res aut ꝓdeſſe aut obeſſe ſoleāt
⁊ continentia in victu: omniqꝫ cultu coꝛporis tuen
di cã pꝛetermittēde uoluptatis: addit tñ vnum qđ
hijs aduerſum videaẽ: preterea ingt arte eoꝝ quo-
rũ ad ſcientiam hec pertinēt: ubi ego ut te tãtiſper
a litibus ad riſum uocem ſcripſi in margine manu
mea ſic: ubi ſunt queſo? ⁊ erant tũc foꝛtaſſe aliqui:
⁊ foꝛtaſſe hodie ſunt: q̄uis eos ipſe foꝛte nõ videri
uel ſi vidi certe non noueri. Sed ad amicũ meum
illum redeo: cũ quo longa ꝯcertatione habita: ipſe
in ſua: ego in mea opinione ſubſtitim⁹: nec ille me
in ſuam: nec ego illum trahere in ſententiã meam
poſſum. Ille me diutius fuiſſe victurũ dicit ſi me-
dicis paruiſſem: ego võ maturius moriturũ. Nam
⁊ eſſe me delicatiſſime cõplexiõis: que in moꝛbos
cito incidens vix emergat: ⁊ expimēto admonituꝫ
tutius mihi nature mee credere q̄ hoꝝ ꝯſilijs qui
uocãtur medici: ⁊ iã tamē ſatis diu vixiſſe: ⁊ q̄tu-
lũ reſtet incertũ eē. Hee ſunt inter nos quotidiane
diſſenſiones: ſed modeſtia eius cõſtãtie mee cedit:
⁊ iam ſenſim ut amicus non ut medicus ad me ue-

nit: idqꝫ perſepe: nam ⁊ ꝯfabulationibus meis ⁊ q̈libuſcũqꝫ ſcriptis incredibil'r delectatur. Cuꝫ hoc tamẽ ⁊ cũ alijs cõuerſando: ita mihi accidit ut me dicoꝝ ꝯſilia mlˈta didicerim: nihil credã qꝛ efficax nihil experioꝛ: hoc eſt illõ qđ a me dictũ bꝛeuiter te in longaꝫ traxit admirationẽ. Sic eſt tamẽ: non v̓bis credo ſed effectibus: qui non fallunt: anteq̃ꝫ meũ limen intret medicus ſcio ex parte quid ꝯſilij afferat. Ede pullos vix dũ natos: bibe aquã coctã tepẽtẽqꝫ. utẽ fedo illo remedio qđ ab aue littorea medici didicerunt ⁊ ſil'ia. Ego aũt meo vno dei cõſilio uſqꝫ ad hunc diem vixi: eodẽqꝫ uſqꝫ in finem viuã. cũqꝫ nature debitũ perſoluero: deo pꝛeſtante eẽ ſanus incipiam ac ſecurus: hec tã multa de cõibus: de te amice quid diffiniaꝫ nõ habeo. Ingenio ſum virũ ac diſcretũ video: qualẽ medicũ certe nõ video: poſſem videre ſi vicinioꝛ fores: ualde enim nunc pꝛecipue ſano medico eger indigeo. Qñ aũt hoc iter igreſſus es: ſi quid mihi credis enitere ut vnus ſis illoꝝ ſi qui ſunt non qui litigant: ſꝫ qui curant. ¶ Et q̃ꝫuis multa dixerim⁹ vnũ tamen quod in parte erat epl'e tue p̄tereundũ nõ exiſtimo. Optare te annos vite tue mecũ ſi liceat partiri: ut qđ tue ſubtraheret̃ mee accederet etati: ei⁹ abditi uoti tui deũ teſtem facis. Noue quidem amicitie ingens liberalitas: ſed animoſa fiducia de die dubium annos uelle largiri etiã ſi a puero q̈libet neſtori eẽt oblatũ: ſeu ipſi quoqꝫ viuaciſſimo hominum matuſalẽ. Omnes eni morimur: nec ullus eſt cert⁹ vite modus aut oꝛdo moriẽdi: quotidie ſenectutẽ ultimã iuuenes antecedũt. Te tamẽ loqui talia pi⁹ amoꝛ cogit. Credo igit̃ ⁊ grãs ago: meqꝫ uel huic maxime tibi carũ ſentio anteq̃ꝫ cognitũ. Pꝛoinde anni tui amice ſint: leti utinã ac felices: mei autem ut ualde multi eẽnt vnq̃ꝫ optaui: iam optare icipio ut pauci ſint: ut eni cũ patriarcha Jacob loq̈r dies ꝑegrinatiõis mee parui ſunt: ⁊ mali: ⁊ dũ reſpicio ad etatis noſtre mores nihil melius in futurũ ſpo: ſicut ait ſatyricus omne in p̄cipiti vitiuꝫ ſtetit. Uale arquade Kal'. Maij.

Cre- dẽdũ effe- ctib⁹.

¶ Ad Philippum ſabineñ. epiſcopum cardinalem: de abſentia amicorum equo animo ferẽda: nec minus amari que oculis non videntur. Epl'a. IIII.

Sperabã qđ optabã: fere eni ſpes deſideriumqꝫ cohabitant: ſꝑabam hac anni parte tecũ eẽ: ut ⁊ tibi ſepe roganti ſatiſfacereꝫ: ⁊ mihi ſemꝑ optanti: de hoc ⁊ tibi ſpem dederã ⁊ mihi que ut vides utrũqꝫ fefellit: fide oro nunq̃ꝫ ego te fefelli: nõ incipiam nunc: fide inq̃ꝫ: tẽtaui omnia nil ſucceſſit. Expiri uolui an mille ſalteꝫ paſſus eqtare poſſem: nunq̃ꝫ potui: tãtuſqꝫ erat ardoꝛ animi ut ſi id potuiſſeꝫ de reliquo bñ mihi ipſe ꝓmitterẽ: ſpoliauit me igitur moꝛs amicis: qđ illa non fecit: ſupplet abſentia. Fer pater equo animo inter amicos numerari: q̃ꝫuis eni ⁊ v̓tutis ⁊ ſtat⁹ imparitas: ab hoc te numero ſegregare videat̃: ⁊ ſis pꝛofecto mihi plus aliqd q̃ꝫ amic⁹: ſi qui amat tñ ⁊ amatur eſt amic⁹: dũ ſit amoꝛ hic amati cauſa nõ alia: amicus es haud dubie. neqꝫ enim minus mihi de aĩo tuo ꝯſtat q̃ꝫ de meo. Neqꝫ v̓o te grauiter laturum ſcio: ꝙ amicus tuus dicar: cũ audieris auguſtum ceſarem nõ ſolũ ferre ſed optare ⁊ hoꝛtari ut Horatius flaccus nõ humĩlis modo ſed libertine originis amicus ſuus dici uelit: gn ⁊ inſolentias cardinalium alto animo reiecturum: qui exiguo rubẽti panno moꝛtalitatis obliuione capiunt̃: non moꝛtales tantũ mõ illi quidem: ſed quodãmodo moribũdi: tu niſi tanto tꝑe mecũ es ⁊ nõ cognoui te: nõ ſolũ hoc panniculo non ſuꝑbis. Sꝫ nec qualibet purpura ſeu corona: imo ut funditus te noui fact⁹ humilioꝛ nulla te re alia q̃ꝫ ſolis auctũ curis ſentis: ⁊ quotidie ex hac tua magnitudine mediocritatem p̄ſtinam ⁊ tranqllas ſolitudines atqꝫ ocia nr̃a ſuſpiras: dũ ſoli in ſiluis totos dies agerem⁹: ⁊ famuli ad horã pꝛãdij nos querentes: vix ad ueſꝑam iuenirent: ⁊ oblitos cibi: ⁊ mirãtes diẽ tam uelociter trãſiuiſſe. Sileo q̃ꝫta q̃ꝫqꝫ honeſta nobis eẽt ex alterno ſ̓mone delectatio: dum nil niſi de noſtra ſalute ul' de lr̃is atqꝫ rerum illuſtriũ memoria loqueremur: terraſqꝫ oẽs: ⁊ oĩa ſecula ſimul ante ocl'os haberem⁹: ſupꝛa quã credi poſſet: noſtra ſoꝛte ꝯtenti ⁊ rerũ labẽtium ꝯtemptores: p̄cipuis laudib⁹ efferentes: inter quos Jacobũ de columna: qui etate tũc iuuenis: ſed morũ grauitate ⁊ moꝛtis vicinitate iam ſenex cum ab omni ambitione remotiſſim⁹ ad ep̄atũ papa iubente inſcius ne dicã inuitus peruenisſet: atqꝫ inde ad p̄iarchatũ aquilegienſem ſũmo nobiliũ ac totius populi ꝯſenſu ac ſtudio peteret̃: ab urbe Roma ubi tunc erat ſcripſit fratri ſcripſit ⁊ fidis ſuis inter alios mihi iurãſ: aſcendiſſe ſe alti⁹ q̃ꝫ uellet: neqꝫ vnq̃ꝫ amplius aſcenſurũ: nec ita multo poſt tamẽ ad celeſtem dignitatẽ Chꝛiſto uocante ꝯſcendit. Hec inq̃ꝫ ⁊ que ſunt id genus ſileo. Ad id mihi te ſpõde: uel tacit⁹ q̃ꝫto tũc dulci⁹ auribus tuis inſonuit ſoꝛge murmur ⁊ uolucrum cant⁹ q̃ꝫ nunc clamoꝛ litigantiũ: qui in nr̃is conciſtorijs tartareo reboat mugitu: huc te tamen extulit ſoꝛs tua: ⁊ ſumma illi⁹ ſancti patris ꝓuidentia qui te p̄deceſſoꝛibus ſuis incognitũ ⁊ libentiſſime latitãtẽ noſci dedit: eccl'ie ꝯſulens non tibi: niſi ꝙ magnus ⁊ pius laboꝛ inter tot pꝛeſertim impios p̄mio non carebit: hec pꝛefatus nec de tuá equanimitate longeqꝫ licet iparis amicitie nomine ulla dubi⁹ ex parte ad inſtituta pꝛogredioꝛ. ¶ Ita me igit̃ ille amet qui amando felicitat: ut vix ulla mihi eſt tanta iucũditas q̃ꝫtã ex tui añ alios amicorũqꝫ fideliũ cõmemoratiõe ꝑcipio: uellẽ ex ꝯuerſatiõe poſſe dicẽ ſed ea rarioꝛ occaſio eſt. Ita eni fato aſꝑiore diſiũgimur ut legendus ſepi⁹ q̃ꝫ audiẽdus ſpectandus ue ſim uobis: utẽdũ ſoꝛte nec acerbanda querelis abſentia: nec deſideriũ impatiẽtia irritãdũ: dictuꝫ eſt ſepe ⁊ dicẽdũ ſepius: ſi nihil niſi ꝙ oculis cernimus amarem⁹. Nemo deum nemo aĩam ſuaꝫ: nemo ſeip̄ꝫ niſi per ſpeculum amaret: ego v̓o ⁊ in amicis ⁊ in me magis amo qđ nõ video. Inqꝫ ip̄o quo mirũ in modũ recreoꝛ ꝯuictu non taꝫ vultus atqꝫ ora p̄ñtiũ q̃ꝫ iternã pulchꝛitudinẽ aĩe faciẽ ac liniamẽta ꝯſpicio: ⁊ qđ in quolibet ur̃m oculis p̄mũ occurrit non amicũ ſed amici habitaculũ eẽ ſcio. animus enim cuiuſqꝫ: is eſt qſqꝫ: non ea foꝛma que digito demõſtrari põt ut eleganter ait Cicero. Qđ cogitans anaxareus in ſupplicio poſitus ad carnificẽ ſuũ ait: follẽ anaxarei feris: follẽ nempe feriebat ubi latebat atqꝫ vñ ſpirabat anaxareus. p̄hm eni ip̄m in arce rõnis extantẽ ⁊ patiẽtia armatũ ferire non poterat. Ea cogitatio mihi p̄ſtat ut diſtantib⁹ licet habitaculis ſemper habeã uos pꝛeſentes cũ ⁊ anim⁹ me⁹ ſit uobiſcũ ſemper: ⁊ ueſtros mecũ eẽ ꝯfidã. Neqꝫ tñ eos qui ꝓcul abſunt: ſꝫ eos quoqꝫ qui penitus abierunt: iamqꝫ exiguum in cinerẽ

ẟſi ſunt:uos adeſtis:viuunt illi. Sic totũ abſentie
mortiſq; diſpendiũ amor lenit: ⁊ ego oẽs tam mor
tuos q̃ abſentes:teq; in p̄mis video: ⁊ cum ad te
uenire non poſſim tecũ ſum aduerſante licet ⁊ repu
gnante fortuna: ⁊ ſi non ſum neſcius nimis ip̄is in
uocibus inq; fulgorib⁹ oculoꝝ quib⁹ amic⁹ int⁹ha
bitãs utcũq; quibuſdam ueluti bi patentib⁹ fene-
ſtris aſpicitur ſummã ineſſe dulcedinẽ atq; inexti-
mabilem uoluptatẽ.¶ Sepe forſan hoc noie uſus
videor. Sed q̃uis ifame nomẽ vulgo idice ſit uo
luptas:ad utrũlibet tñ doctioꝝ iudicio trahi pōt:
cui⁹ rei p̄clariſſimos auctores Ciceronez ⁊ Sene
cã habem⁹:qui ⁊ uoluptatẽ illã epicureã dãnant ⁊
honeſte delectationi nõnunq̃ idẽ ipſum uolupta-
tis nomẽ attribuũt: ⁊ Maronẽ:ubi ⁊ vniuerſali oẽ
gen⁹oratione cõplectẽs ait:trahit quẽq; ſua uolu-
ptas: ⁊ regẽ patrẽ cui⁹amore ut nullus maior iter
homines ſic:nullus honeſtior filio loquentẽ facit:
dũ te care puer mea ſera ⁊ ſola uoluptas comple-
xu teneo. Qd ſi tantoꝝ triũ teſtiũ auctoritas uoca
buli vni⁹ infamiã nõ abſtergit oi exceptiõe maior
quartus accedat:quo nõ ſolũ uoluptas:ſed ebrie-
tas etiã ſobria ⁊ ſancta ſit. Nõne eni ethere⁹cytha
riſta Dauid deo gratiſſimũ carmẽ canẽs cũ dixiſ-
ſet:filij hominũ in tegmine alaꝝ tuarũ ſperabunt
ꝯfeſtim addidit. Inebriabũtur ab ubertate dom⁹
tue: ⁊ torrente uoluptatis tue potabis eos:puto iã
ad excuſationem infamati nominis nihil amplius
requiri. Tu autem uale ⁊ ſic habe:poſt deũ ac v̄tu-
tem de quibus adhuc non taz gaudeo q̃ gaudere
cupio ꝓximã mihi eſſe fidis atq; honeſtis in ami-
citijs uoluptatem. Arquade.iij.nonas Maias.

Ebrietas

¶ Ad Karolum quartũ romanum imꝑatorez de fal
ſitate p̄uilegij auſtriã ab impio eximẽtis. Ep̄.V.

Mendacium

C Laudũ uſquequaq; mẽdaciũ eſt:facile de
prehendiť:acris ac uelocis ingenij iudiciũ
egre fugit: ꝓduciť en mane cyrographum
ampulloſum ueri uacuo per neſcio quem:ſ3 ꝓcul-
dubio non magr̄m lr̄atũue hominẽ:ſed ſcholaſti-
cũ rudẽq; lr̄atorẽ:utiq; mentiẽdi auidũ:ſed fingẽ-
di mendacij artificium non hñtem:qd ſi habuiſſet
nunq̃ certe tam iſulſas ineptias effudiſſet. Solẽt
eni3 huiuſcemodi artifices v̄ſiſl'itudine aliq̃ falſu3
ꝯdire ut qd nunq̃ fuerit:q: tñ hijs que fuerũt ſil'e
eſt: ⁊ ip̄m fuiſſe credi poſſit:hic ſi forte ius romanũ
⁊ imꝑij maieſtatẽ armis ac legib⁹ ⁊ v̄tute fundatã
atq; uallatã nugis ſuis euerti poſſe crediderat:qd
extreme erat inſanie:debuit ſaltem artificioſas nu
gas ⁊ coloratũ proferre mendaciũ : qd non ſtatim
oculis etiã lippiẽtib⁹appareret:de quo qdẽ figmẽ
to ceſar:dubi⁹ nõ ſum:quin tibi ilico tuiſq; ꝓceri-
bus ſapiẽtiſſimis viris atq; doctiſſimis: ⁊ in p̄miſ
cancellario tuo oculeo ꝓrſus ac linceo tota fundi-
tus illi⁹nebulonis ſcena patuerit:q: tñ me hic quo
q; qd ſentio loq iubes:pareo ⁊ loquor:qd ex tem-
pore in animũ uenit occupatũ:longeq; alijs p̄ſſu3
⁊ obſeſſum curis:non hoc ultimũ tue clemẽtie pi-
gnus hñs:ꝙ me tanti ſecreti ꝯſciũ atq; participez
uoluiſti:quodq; hijs fraudib⁹ detegendis idoneũ
cenſuiſti.¶ Omitto aũt ꝙ par in parez non habet
imꝑium:neq; aliud Julius ceſar ſtatuit aut nero:
cui⁹tu ꝯ̃rium ſtatuere tuo iure non ualeas:qd non
vidit ille trifurcifer dũ indigniſſime libertatis du-
os illos finxit auctores calliditate ridicula:q̃ſi qd
optim⁹feciſſet ⁊ peſſim⁹ꝯfirmaſſet reſcindi poſſet a
nemine:hanc tñ litigij particulã iuriſcõſultis tuis
linquo:ſeu potius tibi:cuius in ſcrinio pectoris ut
puer in ſcholis ciuilib⁹audiebã iura ſũt oia : ad id
qd expectas uenio.¶ Nos inqt Julius ceſar im-
ꝑator:nos ceſar ⁊ cultor deoꝝ:nos ſuprem⁹ terre
imꝑialis auguſtus ⁊ reliqua. Quis tã hebes rerũ
q; inſcius uſq̃ eſt:qui non iam hinc aptis ocl'is vi
deat:totidẽ prope mendacia eẽ quot v̄ba:licet eni3
ut Lucan⁹ait:oẽs uoces per quas iam tp̄e longo
mentimur dñis/etas p̄mu3,illa reppererit:non tñ
illas uoces repererit per quas nobis dñi mentiũ-
tur:q̃uis ergo ceſarem ſui pl'ali numero qd añ eũ
nulli alij factũ erat alloqui cepiſſent magnitudini
eius adulantes qui mos poſtea ab imꝑatorib⁹ in
ppl'm fluxit:ipſe tamẽ de ſe nunq̃ cũ militib⁹etia3
ſuis niſi ſingulariter loq ſolitus inuenitur:hoc ille
bos ignorabat qd ſi ſciſſet cautius mugiſſet. Sũt
penes me ipſi⁹ de quo agitur Julij ceſaris aliquot
familiares epl'e:nam eiuſdẽ orationes apud Luca
nũ atq; alios multe:apud Saluſtiu3 vna dici poſ
ſent non illius ſed ſcribentiũ arbitrio dictate. Epi-
ſtolaſ aũt idem ip̄e dictauit e quib⁹ exẽpli gr̄a pau
ca decerpſi. Ceſar oppio cornelioq; ſalutem. Gau
deo me hercle uos ſignificare lr̄is:q̃ ualde ꝓbetiſ
que apud corfinium geſta ſunt. Conſilio ur̄o utar
libenter: ⁊ hoc libentius ꝙ mea ſponte facere iſti-
tuerã ut q̃ leuiſſimũ me p̄berẽ. Item ceſar oppio
cornelioq; ſalutẽ. Ad.vij.idus martias brũduſiu3
ueni ad murũ caſtra poſui. Pompeius eſt brũdu-
ſij:miſit ad me. N.magnũ de pace que viſa ſũt rñ-
di : hoc uos ſtati ſcire uolui. Cum in ſpem uenero
de cõpoſitione aliquid me ꝯfidere ſtatim uos cer-
tiores faciam. Idem Ciceroni ſcribens. Et ſi te in
quit nihil timere nihil imprudẽter facturũ iudica-
rem tñ permotus hominũ fama ſcribẽdũ ad te exi
ſtimaui ⁊ reliqua. Extat eiuſdẽ epl'a ſeu p̄uilegiu3
de re magna:non ad ſingulos familiares:ſ3 ad gẽ
tẽ ſidonioꝝ talis. Gaius Julius ceſar imperator ⁊
pontifex ⁊ dictator ſecũdo magiſtratib⁹ ſidoniorũ
⁊ cintie: ⁊ ppl'o ſalutem:ſi ſani eſtis bene eſt: ⁊ ego
ſanus ſum cũ meo exercitu. Exẽplum facti decreti
ad hircanũ filiũ Alexandri p̄ncipẽ ſacerdotũ: ⁊ re
ctorez gentis iudeoꝝ uobis deſtinaui in publicis
ur̄is annalibus reponatur. Uolo v̄o grece ⁊ latine
in erea tabula ſcriptũ hoc ꝓponere: ⁊ ſtati poſt cũ
deliberata ſnia decreui: ⁊ infra ꝓpter has cauſas
hircanũ Alexandri filioſq; eius rectores gẽtis iu-
deorum eſſe: ⁊ p̄ncipatũ ſacerdotij gentis iudaice
ſemꝑ habere ſ̄m patrios mores p̄cipio:ip̄m quo-
q; filioſq; eius inter eos qui auxiliantur nobis : ⁊
inter viros nobis amiciſſimos eſſe cenſendos quã
tacũq; ſacerdotalia iura ſunt eum ⁊ filios poſſide-
re decerno: ⁊ reliqua . Hanc quidem epl'am apud
Joſephũ certiſſimum auctorẽ hiſtoriarũ libro.iij.
ſi queris inuenies.poſſem curioſius inſiſtere:ſtilũ
vides.¶ Nã ꝙ ſe ceſar hic Julius auguſtum uo-
cet non falſu3 modo:ſed ridiculum qs non videt?
Siqdẽ nomẽ hoc ab illius ſucceſſore p̄ncipiũ ha-
buiſſe putabã pueris qui uel ſchole limẽ attigiſſẽt
omnibus notũ eẽ:lege annei flori : lege Suetonij
tranquilli:lege oroſij:lege eutropij lege deniq; oi
um hiſtorias. Nullus hoc ignorauit:preter hunc
aſellum importuniſſime nũc rudentem. ¶ Ia3 qd
ſequitur neſcio quis auunculus manufactuſ mirũ
penit⁹:quid ita Julij ceſaris auũculus in illis tã-

tum litterulis notus ſit nuſq̄ oīno alibi lectus uel
Ceſa auditus: p̄ſertim cum ipſius pater ceſaris uel nul-
riſ pr̄ li uel pauciſſimis cognitus habeat: qd̄ mirarer: ni
ſi q2 cogitare ſoleo fuiſſe tantā illius viri gl'iaʒ eū-
q̄ nominis ſplendorem: ut non al'r q̄ ſol ſtellas il-
le circa ſe poſitas obſcuraret: vnde autē auūculus
iſte nūc redeat: aut ubi nā tot ſeculis latuerit ſiue
quā ob noxam in extrema terrarū deportet: neſcio
ubi p̄cipue illud miror: q̄ teſtis innominatus ad
iudiciū uenit: ⁊ tāta de re fides querit per euʒ: cui
nō ſolū fidei ſed nominis ſit defectus: quo magis
magiſq̄ detegitur rei nullitas p̄uilegio: ſine illius
nomine cui ɔceſſum dicit̄ prolato: cum p̄uilegia ſi
pueritie recolo ſtricti iuris ſint. Mlta ſunt ibi que
illud debilitant ⁊ infringunt ⁊ hanc quoq̄ particu-
lā iuriſcōſulti tui videāt. ¶ Niſi forte magis ſeriū
Au- orientalis plage nomē dicas que vulgo auſtria di
ſtria citur: cū tamen auſter ⁊ oriēs ſint diuerſa: uerū ea
nomina pro ſitu finitimarū regionū uarie impoſi-
ta dixerim: uere autē ſiue oēm terre ambitum ſiue
urbē romā: vñ hee lr̄e qb⁹ eſt ea pars imperio exi-
meret manaſſe fingunt ſpectes: neq̄ orientalis: ne
q̄ auſtralis eſt regio ſed artboa. ¶ Quid q̄ data
lr̄arū apertiſſime falſa eſt? ubi nec dies certus nec
ɔſul aſcribitur: quis eni niſi amēs dicat datuʒ Ro
me die ueneris: regni noſtri anno p̄mo: ⁊ nō adij-
ciat cuius menſis quota ſit dies: qs paſtor: ſeu qs
arator ita ſcriberet: ne dū ille qui preter cetera ige-
nij opera: quo nō iunior q̄ imperio fuit anni toti⁹
exactiſſimā rōnē noſcitur inueniſſe. ¶ Nā qd̄ ait
regni noſtri ſic a v̄itate ſemotū eſt ut non riſuʒ mō
ſʒ bilē excitet ſtomachūq̄ ɔcutiat. Ceſar eni ut au
diſti imꝑator ⁊ pōtifex ⁊ dictator dici uoluit. Rex
nunq̄. Reges Rome ſepteʒ legimus: p̄ma urbis
etate: ſiqui poſt illos regnare uoluerūt uel gladio
ceſi: uel de ſaxo capitolij p̄cipites acti ſunt: fateor
quidē ceſari affectati regni ſuſpitionē pro ſummo
ꝓbro non ab alijs q̄ ab hoſtib⁹ obiectū fuis. Ergo
ille vir tā gl'ie cupidus tāq̄ ɔſilij abūdans qd̄ ſibi
ad infamiam dat̄ iter titulos numeraret? Nō ma-
gis certe ſe regem diceret: aut dici uellet q̄ ſcur-
rā: q̄ adulterū: q̄ lenonē: immo uel multo etiā mi-
nus: illa eni turpia ⁊ obſcena: regiū v̄o cognomen
odioſum nimis ⁊ ꝑiculoſum ⁊ importabile Rome
fuit: vis hoc clarū fieri. Cuʒ hiſpanie ppl'i. Scipio
ni africano maximas ibi ⁊ gl'ioſiſſimas res agēti
regnū v̄tutis admiratione detuliſſent: inde qd rñ-
derit. Ip̄a eni Titi liuij v̄ba ſubſcribo. Silētio per
p̄conē facto ſibi maximū nomen imꝑatoris eē di-
xit quo ſe milites ſui appellaſſent regiū nomē ali-
bi magnū rome intolerabile: q̄obrē qd̄ Lucanus
ait. Oia ceſar erat: ita dictū accipe. q2 in ſe vnū oēſ
dignitateſ honoreſq̄ cōgeſti ſunt: qui tunc Rome
eēnt: ubi regnū proculdubio non erat. Abſit ut re-
gni faceret mētionē: quā factā ab emulis execrare
tur: penituſq̄ reijceret: hec ad Julij ceſaris fabulā
rudi illi ⁊ iepto mēdaciorum fabio dicta ſint. ¶ Quo
rū bona pars neroniane ɔuenit fabelle. Cui⁹ finis
eſt: datum die martis illi⁹ magni dei: o impudēs ⁊
inſanum caput: qd ſiqs ɔ̄rium ꝓferat? cuius data
ſit lune dies aut mercurij quē primum quē ue ulti
mū dicemus? qs hanc mentiendi licentiā: qs amē
tiam iſtam ferat? Tibi v̄o ridendū ceſar ⁊ gauden-
dū eſt q̄ rebelles tui pl'a cupiāt q̄ poſſint atq̄ im-
perium tuum detractare; ſeq̄ mendacio in liberta
tem aſſerere uelint potius q̄ ſciant. Nam ſi ſcirēt
iſte mētiri nunq̄ ſic cepiſſet. Nos nero amic⁹ deo
ruʒ quē ɔtēptorē deorum oium legiſſet. Sic eniʒ de
hoc loquens Suetoni⁹ tranqllus ait libro ceſaruʒ
ſexto. Religionū uſquequaq̄ cōtēptor preter vni-
us dee ſyrie: hanc mox ita ſpreuit ut urina ɔtami-
naret. ¶ Hec ſunt imꝑator auguſte: que in pn̄s ſi-
ne magno ſe obtulerant ſtudio: preter utriuſq̄ ſti-
lū epl'e qua a principio ad exitū totus rudis ac no
uus eſt: ut ſicut eſt ſic uere illic vñ uenit nudiuſter-
ti⁹ textuſ a ſcabro textore aliquo videatur: ⁊ ſi affe
ctata pueriliter antiq̄tatis opinio in ſingulis ꝟbis
emineat: ſed in eius locū queſita notitia falſitatis:
que litare deformis in morē pene ocl'is cerni que-
at. Ita totus ab eo qd̄ videri vult ab antiqnitate
ſcilicet ac ceſareo remot⁹ eſt ſtilo: quo fortaſſis an⁹
credula: ſeu montan⁹ agricola: at non certe vir itel
ligens falli poſſit. Tua aūt epl'a quā illorum odio di-
ctatā ad me miſiſti magnū te mihi approbat ora-
torē. Gaudeo nēpe ceſaris ꝓpria ut bellorum ⁊ iuſti-
tie ſic lingue ⁊ ingenij laus eſt. Tu uale Ceſar nr̄i
memor ⁊ imꝑij ⁊ ſic viue ut mentiri tibi tui nolint:
hoſtes metuant. Mediolani. xij. Kalendas Apri-
lis propere.

¶ Ad Doninum grāmaticum placentinum: ibi ma-
iorem ſpem profertur: ubi de ſe opinio ſcientie mi
nor eſt. Epl'a. VI.

n On poſſum tibi remediū preſtare fidelius
q̄ qd̄ ipſe pari in egritudine efficax ſuʒ ex-
ꝑtus: fuit ergo mihi adoleſcentiā igreſſo ſe
nex qdam ɔterraneus me⁹ vir ⁊ uenerāda canitie
⁊ morū grauitate notabili. Ad hec ⁊ ſcientia lr̄arū
ſupra cōmunē modū q̄uis ex illorum grege eſſet qui
ſcriptores pape nuncupant̄: quos laborioſos ma-
gis q̄ ingenioſos agnouim⁹. Id officiū ſupra qn-
quaginta annos fide multa geſſit ⁊ induſtria. Iā-
q̄ ⁊ etas ⁊ itegritas ſuperq̄ omnia mitiſſima que
dam ɔuerſatio ac predulcis eloquentia pl'imuʒ ſi-
bi beniuolentie atq̄ auctoritatis addiderant Ioā
nes viro nomē: nā cognomē ſola ſibi pr̄ia dederat
de florentia dicebatur: hinc amoris credo p̄ma ra
dix: nihil enim qd̄ qdem ſciā in me erat adhuc ali-
ud qd̄ amaret. Inter bonos aūt amor cōmunis pa
trie potens ualde eſt: ſicut inter malos odiū. Cete
rū ille magnus exigui ingenij mei ⁊ mirator ⁊ ama
tor ⁊ hortator fact⁹ erat. Retribue illi Chriſte Je
ſu multū enim illi debeo: neq̄ v̄o ad eā etatis mee
partem uenit in qua ſibi rebus ipſis grat⁹ eē potue
rim: nunq̄ totiens me vidit: quin ardētes lateri ſti
mulos incuteret: ⁊ pr̄na pietate iuuenilē ſpūm ex-
citaret: ad v̄tutē: ad ſciam: atq̄ in p̄mis ad amoreʒ
dei: ſine quo nihil bñ agi poſſe: imo ꝓrſus nihil eē
hominē diceret: q̄talibet ſcia potētiaq̄ ſuffultuʒ.
¶ Hūc igit̄ talē viruʒ ſolū ⁊ honeſtis de more ſtu
dijs intētū: die quodā ſolus ⁊ cogitabūdus aggre
dior: exhilarat⁹ eſt aduētu meo vir ille mitiſſimus
Et qd inqt cauſe eſt q̄ te curis ſolito grauioreʒ vi-
deo? fallor an noui aliqd incidit? Tunc ego nec tu
pater optime falleris: nec quicq̄ noui accidit: ſed
ueteribus angor ac crucior. Noſti eteni labores:
noſti animi mei curas: noſti quāto ſtudio ſemper
exarſeri: ut me vulgo alti⁹ ipſe ſubueherē: ⁊ ut lo-
q̄r cū Virgilio ennioq̄ tētata eſt via: qua me quo-
q̄ poſſeʒ tollē humo victorq̄ virum uolitare per ora
Nec cura nec intētio mihi vnq̄ defuit: nec igeniū

deeſſe videbatur. Lui τ ſi cuncta ceſſarent.nõne te
ſtimoniũ tuũ abũde ſuffecerat? Quotiẽs tu mltis
audiẽtibꝰ eximiã mihi laudem p̃clari ingenij p̃bui
ſti:ut iam pene omnibꝰ perſuaſiſſes ita eẽ:ut ex il
liꝰ ore auditũ qui nil facile mẽtiref:quotiẽs abdu
ctũ ſubmiſſa uoce monuiſti ut intellectũ talẽ boniſ
artibꝰ exercerẽ:neq3 per ignauiã paterer tm̃ dei ac
nature munus hebeſcere. Ego tanto teſte ſecuriuſ
enitebar: τ nil iã mihi difficile videbaf. Inſtabam
tamẽ horaſq3 omnes lr̃arum in ſtudijs terebaz:ut
ocioſa mihi nulla difflueret:nec ꝯtentꝰ inuentis no
uum aliqd aſſidue moliebar:interblandiẽs labo
ri meo nõ fruſtra futurũ qcqd agerem:ſed grãdia
mihi: τ ſpecioſa omnia pollicebar. Ecce autem ſtu
dio nunq̃3 intermiſſo dũ ſumma crederẽ apprehẽ
diſſe paulati ad infima me relapſum ſentio: τ pene
fontem ſolitũ ingenij arruiſſe:vñ hec iopina peſtis
ignoro:que tũc facilia videbãtur:iextricabilia nũc
videnf:ubi nuſq̃3 heſitãs currebã:iam per ſinglos
paſſus ſubſiſtens deq3 omnibꝰ dubitans vix ince
do. Sic ex ingenioſo hebes:iops ex diuite:ex aio
ſo pauidus:diſcipulus ex magiſtro deſpatiõi ꝓri
mꝰ ad te uenio qui me in has anguſtias impegiſti.
Nil me ſcire ꝯfiteor: τ an cepta deſtituã nouũ vi
te iter arripiã:an qd aliud agam nõ ab alio q̃3 a te
ꝯſiliũ poſco:hec τ hijs ſilia non ſine lachrymis iu
uenilr uociferantẽ nõ diutius paſſus:noli inqt fili
noli obſecro gr̃arum actionibus debitũ tẽpus in
querelas effundere: meliꝰ enim ſe res habet q̃3 tu
putas. Tãdiu nihil ſciebas q̃3diu multa ſcire tibi
videbaris:quo die tuã ignorantiam deprehẽdiſti
mihi crede inextimabilr profeciſti. Nũc demũ ſci
re aliquid incipis cuz nihil ſcire te credis:pateſcũt
enim latebre quas magnifice de te oli ſentiens nõ
videbas nimirum. Nam τ qui ſcandit in montem
multa incipit videre que in imo poſitꝰ nec viderit
quidem:nec curãda crediderit: τ qui pedibꝰ fretũ
intrat:quo magis ꝓceſſerit eo magis altitudinem
maris intelligit: τ ad eũdũ longius opus eẽ naui
gio. Proinde tu qui me hortãte ut tu ais τ ego nõ
inficior hanc ingreſſus es ſemitã me ipſo nõ hortã
te modo ſed urgẽte cepta ꝓſequere: deus aderit:
ne dubita. Quibꝰ e celeſti uelut oraculo auditiſ:le
tiorq3 ꝓpoſiti τ melioris ſpei plenꝰ abſceſſi. Et hec
ille quidẽ mihi:que tu tibi dicta credito:hoc adie
cto qm̃ ꝓpriam neſcire miſeriã:ea demuz miſeria
ſumma eſt: τ ſunt quedam egritudines q̃s nec cor
pore p̃ſſus eger ſentit: τ cum expgiſci ac ſentire ce
perit ſpes atq3 initiũ eſt ſalutis. Uale.

¶ Ad eundẽ eſſe adhuc virtutis aliquos miratores
modo ulla ſit. Ep̃la. VII.

Noli amice:noli obſecro in arrepto hoc pre
cipue tã ſpecioſo calle lẽteſcere:eã quã p̃tẽ
dis ob cãm:ꝙ ṽtus ſcilicet honeſteq3 arteſ
noſtra etate eẽ quidẽ ſine honore videanf. Contẽ
ptricẽ boni oĩs hanc etatem dicimꝰ:fateor nec mẽ
timur. Satis nẽpe ꝯtẽnif cui querẽdo ſtudij nihil
ĩpẽdif. An tu aũt putas ṽtutem ut honorata ſit ce
lebritate hoium τ vulgi plauſibꝰ indigere? Crede
mihi: ſi oẽs hoies tacuerint:ſi obierint:ſi oderint:
ipſa ſibi ṽtus ſuus eſt honor. Sz nec tacẽt nec ode
rũt: τ q̃3uis eam nemo aſſeq ſtudeat aut admodũ
rari. Sunt tñ adhuc qui eã in alio mirarentur:eẽt
mõ aliq̃ quã mirari poſſent:tolle miraculũ ip3 ſub
ſtuleris miratorem:an exiſtimas apõ maiores tã
tum nr̃os in p̃cio fuiſſe virtutẽ? fuit illa qdẽ uſque
adeo ut pro ea multi ꝓ no aio vitã darent:pro qua
vix eſt hodie qui pauxillũ pecunie pmutaret:eſſet
nũc etiã tñ eo mirabilior gratiorq3 quo rarior. pro
re magna atq3 in eternũ memorabili ſcribit Hiero
nymus ſe legiſſe ad titũ liuiũ ueniſſe quoſdã nobi
les de extremis hiſpanie galliarũq3 finibꝰ: an aũt
parũ cauſe erat:cur adeẽ viſendũ audiẽdũq3 non
nobiles quidam tm̃:ſed mundus ipſe confluerent?
Omitto eni illũ quem lacteũ ſibi Hieronymꝰ Põ
peio ſuo Ualeriꝰ beatum eloquentie fontẽ donat:
quãti demũ erat vnũ hominẽ videre:qui τ ſi nihil
aliud egiſſet in vita:nihil ampliꝰ aut agere poſſet:
aut eloq:diuino tñ ſtilo ſummaq3 diligentia:q̃3uis
gaio caligule alr viſum ſit:opus illud imenſum to
tius ab origine romane hiſtorie cẽtũ quadraginta
duobus uoluminibꝰ explicaſſet:miraculo ꝓrimuz
ad qõ ne dicam imitandũ ſed uel tranſcribendum
vix vniꝰ hominis vita ſufficiat: ſpectare caput qõ
tã multa tractaſſet:digitos qui talia taliter exaraſ
ſent. Credo equidẽ ſi titus liuius ipſe nũc viueret
non quoſdã ad eum ſed plimos ꝓfecturos. Certe
ego:ut eſt animus:foret modo que nuper erat ua
litudo ꝓſperior: τ ſecurũ iter:ne dũ uſq3 romã:ſed
uſq3 ad indos eum querere non grauarer:ex hac
ipſa urbe patani:vñ illi origo fuerat:ubi mihi mlt
tos iam per annos eſt mora. ¶ Inuitus referã ſed
neq3 vicinius neq3 recẽtius exemplũ habeo: neq3
multis amicorꝫ notius:q̃3uis tibi per etatẽ niſi il
lorꝫ relatibus notũ eſſe nequiuerit. In quo τ ſi for
te gloriabũdus videri poſſim:hijs qui omnia peſ
ſimã ſemper in partẽ trahunf:ego tñ meo quodaz
iure mihi licitũ reor ut ſuperior in ep̃la te trepidũ
paterno ꝯſilio cohortari ſic nũc tecũ paterna fidu
cia gl̃iari:ſi gl̃ia dici põt: que nullis omnino me
ritis parta eſt:p̃ſertiz cũ ad tuã exhortationẽ τ diſ
fidentis ai firmamẽtũ pariter utrũq3 pertineat:cu
ius mihi ſemp ut filij cura fuit. Nonne igif audiſti
ut ego ipſe qui ſi non dicam cuz antiqs ſed cũ coe
taneis meis ꝯferar nihil ſim:dũ in gallijs agerem
admodũ adoleſcẽs nobiles quoſdã τ igenioſos vi
ros tam de ulteriore gallia:q̃3 de italia uenientes
ad me:vidi admirans:nullo alio negocio tractos:
q̃3 ut me viderẽt mecũq3 colloquerentur:quorum
vnus fuit honorifice nominandus petrus pictaui
enſis religione τ lr̃is vir iſignis atq3 ad admiratio
nis augmẽtũ:fuere aliqui qui p̃miſſis magnificis
muneribus ſequerenf quaſi liberalitate iter ſterne
rent τ ianuas aperirent. Non eſt Auinio rhoda
ni ubi tunc eram:rome comparabilis ulla in re: ſz
τ romanus põtifex: τ multa romane ciuitatis inſi
gnia illic erãt:ſuntq3 bodie fruſtra nup per Urba
nũ quintũ parumper auecta:erãt que locũ toto fa
cerent orbe famoſum: τ tamen non ſe aliud q̃3 me
vnũ querere: τ ṽbo: τ rebus ipſis fatebantur:uſq3
adeo ut ſi abeſſem forte ꝯfeſtim ad fontem ſorgie
ubi maxime eſtatẽ agere ſolebã: omnibꝰ neglectis
accederent ſi horꝫ tu uel inſcius eſſes:uel incredu
lus:tui certe ipſius oblitus eſſe nõ potes: qui me
diu poſtea in italiã iam reuerſum:non qdem tãto
magno tñ vie tractu nũq̃3 antea mihi viſus aut co
gnitus adijſti:vñ hec amicitia orta eſt:que niſi du
raſſet:immo τ creuiſſet in tempore:nequaq̃3 taz fa
miliariter tibi iſta nũc ſcriberem. Quot deinde uſ
q3 huc ad me ex illa preſertim ſtudiorum amiciſſi

ma uenerūt parthenope iuuenes maxime qui me ibi temporibus ſummi regis vidiſſe non poterant propter noſtram familiaritatem tibi eſſe nequit oc cultuꝫ. Sicut nec ille peruſini uatis aduentus: ita dico ſi lr̄arum amor ingens: ⁊ ardētiſſimꝰ ſpiritus uateꝫ facit: qui ſenex cecus ad pōtremulū oppidū ſcholas grāmatice regebat. Audito aūt ꝙ ad ipm̄ de quo loquor regē neapolim perrexiſſem: ut qui iuuenili faſtu tumidus cuiuſcūqꝫ examē alterius eo tempore dedignarer: qui nunc nullum recuſarē vnici filij adoleſcentis humero innixus: ⁊ ipe mox neapoli magno mei deſiderio tractus uenit: cogni taqꝫ vie cā quā ipſe publice predicabat rex eū vi- dere uoluit: erat eni monſtri inſtar viri facies fer- uorqꝫ ille gelida in etate: contemplatus aliquādiu vultū hominis eree ſtatue ſil'imum: audienſqꝫ qd peteret. Si viſ, inquit quē queris in italia reperire feſtina. Aliogn querendus tibi erit in gallia: ſic ab eo nuꝑ hinc digrediente cognouimꝰ. Ego v̄o inqt homūcio niſi me vita deſtituat ipꝫ ſi oporteat: apō indos queram: miratus rex ⁊ miſeratus ſibi viati- cū dari iuſſit: inde ſummo cū labore ſua relegēſ ue ſtigia ne qcq̄ꝫ rome priꝰ me queſito pōtremuluꝫ re- dijt. Ibi audiens ꝙ adhuc parme eſſem hieme eti am nūc aduerſa niuoſum tranſit apēninum: ⁊ pre miſſis ad me haud ieptis aliquot v̄ſiculis ipe mox affuit: o q̄lis facies: o quali digna tabella. Is eniꝫ de quo id ſcribitur vnū oculū habebat: hic nulluꝫ. Ille elephanti tergo: hic ſuis pedibus ferebat̄: ille rome ⁊ ꝙ illā ſequebat̄ orbis impium: hic vnū ho- mūculū non niſi fama ſibi cognitum querebat. Et quotiēs putas: ſed qd loquor pn̄s rebus itereras quotiēs filij ⁊ diſcipuli alterius quo pro filio ⁊ qbꝰ ambobꝰ pro uehiculo utebatur manibus ſublatis meū caput oſculatꝰ eſt: quo illa cogitaſſem quotiēs hāc dexterā qua illa ſcripſiſſem quibꝰ ſe diceret ue hementiſſime delectatū: ⁊ q̄ꝫ pauca tuuc ſcripſerā cum uel hodie pauca ſint. Tranſeo: longa eſt hiſto ria: ſemꝑ ad hunc modū triduo mecū fuit: ⁊ totaꝫ ciuitatē miraculo ſui impleuit: cognito quis eſſet: ⁊ qd ageret. Illud nō ſilebo ꝙ cū die quodā in ex ceſſu mentis multa diceret inter cetera: vide ait ne tedio tibi ſim: ſi cupidius te fruor: ad quē vidēdū tanto cū labore peregrinus aduenio: ad qd̄ v̄bum cū riſum aſtantibꝰ excitaſſet: ⁊ riſuꝫ ⁊ ridendi cām intellexit excitatiorqꝫ ſubiunxit in me v̄ſus: te non aliū teſtē uolo: ꝙ ego exoculatus melius certiuſqꝫ te video q̄ꝫ quiſq̄ꝫ hoꝝ: oculos claros hn̄tiuꝫ: quo dicto cūctos in ſilentiū ac ſtuporē v̄tit. Plus non dico: niſi ꝙ urbis illius dn̄s mei amantiſſimꝰ: quo neſcio an ſua etate ullus in terris liberalior vixerit ceci ſmone atqꝫ animo delectatus abeūtem m'lto honore ac magnificentia ꝓſecutus eſt. Mihi autē hec ſpecioſa tūc magis viſu fuerant q̄ꝫ nunc relatu gl'ioſa ſunt. Sed ideo in hanc narrationē incidi: ut tibi noto exēplo torporem ſiquis eſſet excuterem: tibiqꝫ oſ̄derem eē adhuc aliquos qui v̄tuteꝫ cole- rent: mō aliqua eſſet virtus: pro te enim ipe rn̄de: quid te ad tantū laborem tā aduerſo tempore ſub eundū niſi aliqua forte mearū rerū fama cōmoue- rit: que ſi falſa tm̄ potuit: qd uera nō poſſet? Qui eum ergo tā cupide petierunt in quo nihil p̄ter in- doleꝫ laudabile ꝓmittebat etas: quo impetu: quo feruore Ciceronem aut Virgiliū aut ipſuꝫ de quo nobis ſermo erat titum liuiū petijſſent. Stude er- go viriliter neu diffidas uel ingeniū tibi defuturū modo adſit mentio uel honoreꝫ ſcie ac virtuti. Va le pataui. iiij. idus Maias.

¶ Ad dominum Joannem priorem magne cartuſie ut pro ſe deum oret. Ep'la. VIII.

i Ta ego te ſtupens ⁊ uenerabunduſ allōqr religioſiſſime vir: quaſi alloquar in te Chri ſtū: qui hoſpes beatificus tuū ꝓculdubio pectus inhabitat. Aia enim iuſti ſedes eſt dei. Il- lius eſt donū ꝙ inter homines peccatores qbꝰ or- bis abūdat: angeli vitā ⁊ angelicā famā hn̄s ꝑ dē ſiſſimas tenebras ſeculi noſtri: nouum mundo ſi- dus effulges: ⁊ e cartuſie ſublimi ſpecula uelut ex orientalis iugi uertice lucifer matutinus irradias. Quid autē p̄us dicam q̄ꝫ ꝙ p̄us occurrit? me mi- ſerum te felicem. Ego enim ut Virgilij v̄bo utar: multū terris iactatus ⁊ alto quotidie grauibꝰ hu- manoꝝ fluctuū ꝓcellis exerceor: tu qd̄ ait Teren- tius iam in portu nauigas: ego inter ſpinas ⁊ auia vite huius anxiꝰ ⁊ iam feſſus oberro: tu tranqllus in limine celi ſedes ⁊ in ueſtibulo paradiſi: mihi ſꝑ an̄ oculos timor mortis: tibi aūt vite ſpes ⁊ infalli biliſ arra v̄ſat̄: qd deniqꝫ p̄mū p̄cer: niſi ꝙ p̄mū cu pio ⁊ quo magis indigeo: ut pro me miſero apud Chriſtū dn̄ꝫ intercedas: apud quē te pl'imū poſſe ꝯfido? Si forte qui nūc errās in ſolitudine inaquo ſa viam nō inuenio eſuriēs ⁊ ſitiēs in me deficiēte anima ad dn̄m clamās de neceſſitatibus meis eri piar: ⁊ meritis tuis adiutꝰ Chriſto duce deducar in viam rectā ac ſupernis ciuibus aſcriptꝰ ciuitatē habitationis ingrediar: uel ſi forte p̄mam illā tēta tionē ignorantie ſupergreſſus ſum reliq̄s tres eua dā: quas ex ordine pſalmi textus exeqtur: ſedēſqꝫ in tenebris ⁊ vmbra mortis vinctus in mendicita te ⁊ ferro humiliatꝰ in laboribꝰ ⁊ infirmatus: iterū ad dominū clamans ex tenebris atqꝫ ipſiꝰ vmbra mortiſ educar ꝯtritiſqꝫ portis ereis ⁊ uectibꝰ ferre is ꝯfractis de via iniqtatis mee ſuſcipiar: ⁊ de vin culis peccatoꝝ: oēm p̄terea eſcam abhominata eſt anima mea: ⁊ inedia ſpiritali uſqꝫ ad portas mortꝭ appropinquans: clamanſqꝫ rurſus ad dn̄m miſſo v̄bo eius de interitionibus erepta: de neceſſitatibꝰ ꝓprijs liberet̄. Poſtremo deſcendens in mare na uibus facienſqꝫ operationem in aqs multis vidēſqꝫ opera domini ⁊ mirabilia eius in ꝓfundo: aſcēdēſ qꝫ viciſſim uſqꝫ ad celos: ⁊ deſcēdens uſqꝫ ad abyſ ſos: ⁊ ꝓpterea in malis tabeſcens turbata ⁊ mota in morē ebrij oi eius ſapientia deuorata atqꝫ con- ſumpta: ⁊ qd̄ vnicū eſt ⁊ uerū primumqꝫ ⁊ ultimū auxiliū in hijs penis denuo ad dn̄m clamans: de neceſſitatibꝰ itidē educatur: ſtatuatqꝫ illi dominꝰ ꝓcellā in aurā: ⁊ ſileāt fluctꝰ maris atqꝫ ita in por tū uoluptatis ſue leta tandē ⁊ ſecura ꝑueniat. Hee ſunt quatuor ille temptationes: quas ꝓpheta re- gius afflatus ſpiritu ſancto vidit ꝓfundiuſqꝫ con ſpexit. Quarum p̄ma ut ait Auguſtinus. Eſt tem ptatio erroris atqꝫ inopie v̄itatis: ⁊ famis v̄bi. Se cunda difficultatis bene operandi: ⁊ vincendaruꝫ ꝯcupiſcentiarum. Tertia prime aduerſa tedij ſcili- cet atqꝫ faſtidij. Quarta tempeſtatis atqꝫ pericu- loꝝ in gubernandis eccleſijs: ⁊ ſunt prime tres cō- munes omnium. Ultima v̄o ꝓpria preſidentium: q̄ꝫuis ⁊ gubernator ſine uectorum ꝑiculo non tem ptetur: nec minus non dico negociū ſed pelagi di- ſcrimen adeat: qui ad exigue gubernaculū puppiſ

Felices q deo ſ uiūt. miſeros āt q mūdo

ſedet/q̃ qui ingens nauigiuꝫ moderat̃. In hijs tē
ptationum ꝯrijs uentis ac fluctibꝰ viteq́ tēpeſtati
bꝰ tuarum mihi p̄coꝛ orationum largire preſidiū.
communem dn̄m dum ad mēſam eiꝰ cōuiua facer
aceſſeris p̄care adſit mihi errāti:fatigatoq́ ne coꝛ
ruā. Inſerat in aīa ſterili lachꝛymis rigāda ⁊ fecū
danda salubꝛibꝰ ſui amorē: ſeculi ꝯtēptum: odiū
uoluptatū:ſtudiū v̓tutum:ueram pietatem:ſanctā
religionē:indubitatā fidem:letam ſpem:charitatē
feruidā:ſolidam caſtitatem:dignum cultuꝫ ſui no
minis. Opa autē carnis ſuſurros demonum īfeli
cis anime ꝯſenſum p̄teritarum reliq̄as paſſionum
⁊ peſſimam ꝯſuetudinem qua iūctus ad moꝛtem
rapioꝛ radicitus extirpet. Faciat ꝑegrinationē me
am ſibi placitam:greſſuſq́ uagos dirigat in viam
ſalutis eterne. dignet̃ mihi īdigno in die exitꝰ mei
⁊ in illa ſup̄ma hora moꝛtis aſſiſtere:neq́ remini
ſcat̃ iniq̄tatū mearum:ſꝫ egredientem ex hoc coꝛ
puſculo ſpūm placatus excipiat. Non intret in iu
diciū cum ſuo ſuo/ꝯtumaciſſimo licet atq́ miſerri
mo. Miſericoꝛdiarum fons miſericoꝛditer mecuꝫ
agat. Cauſe mee faueat: ⁊ defoꝛmitates meas ꝯte
gat in die nouiſſimo. deniq́ ne patiat̃ hanc animā
opꝰ manuum ſuarum ad ſuꝑbum ſui ⁊ nr̄i hoſtis
impium ꝑuenire aut p̄dam fieri ſpiritibꝰ immūdiſ
⁊ famelicis canibꝰ eē ludibꝛio. Ecce petite or̄onis
foꝛmam tibi p̄ſcripſi. uariare illam tn̄ nō ꝓhibeo:
q̄d enim anime mee expediat tibi notiꝰ arbitroꝛ q̃
mihi. Sꝫ hec ſunt fere que in dies ſinglos pꝛecari
ſoleo:iualidas aūt p̄ces meas ⁊ criminibꝰ meis p̄ſ
ſas tuis ut p̄cibus iuues p̄coꝛ. Crudelitas eſt ne
gare opem ſupplici quā ſine cuiuſcūq́ iniuria ⁊ ſi
ne tua poſſis difficultate p̄ſtare:hec pꝛofecto ſunt
munera multum gemmis ⁊ auro cariora que ege
nus ⁊ pauper ego ex te in Chꝛiſto ditiſſime ac feli
ciſſime vir expecto. ¶ Et vnde tibi iſta fiducia di
cat aliq̄s foꝛtaſſe de homine vnq̃ viſo? Spes hec
fateoꝛ nō de meritis meis uenit:ſed de amore pu
riſſimo quo te paſtoꝛ optime innocuūq́ gregē tuū
ꝓſequoꝛ in Chꝛiſto Ieſu. Si tn̄ non magni meriti
piꝰ eſt amoꝛ:uenit ⁊ deuotiſſima ſanctitatis tue fa
ma:que te mihi facilē aditu:atq́ exorabilem polli
cet̃. Neq́ pie ſpei obſtat te hijs ocl'is non vidiſſe.
Amātur ſepe uehemētius que nō vident̃. neq́ eni
ſine cā ſcriptū eſt. Nolite diligē que vident̃ ſꝫ que
nō vident̃:que eni vident̃ tꝑalia ſunt:que aūt non
vident̃ eterna. Video ego te q̃tuſcūq́ peccatoꝛ:
⁊ q̃tūlibet diſſimiliſ tibi ⁊ video te in illo qui utrū
q́ nr̄ꝫ videt itriſecꝰ:in quo ⁊ oia eodē ip̄o largiēte
videbimꝰ: ⁊ mltos etiā nūc videmꝰ qui mille ānis
anteq̃ naſcerem̄ obierāt. video te in feruore ſpūs
qui gelidus licet ad reliq̄ in tui nois memoria re
caleſcit: ⁊ q̃q̃ melioribꝰ oculis ac certiore luce te
videam: opto tn̄ te hijs etiam moꝛtalibus oculis
intueri:atq́ hijs auribꝰ audire: q̃uis ⁊ exemplis
tuis ⁊ ex ore multoꝝ ſepe te audiam:ut qui fame
publice de te multa crediderim:opto ꝯgreſſum cō
plexūq́ tuum:q̃uis te aſſidue anime mee bꝛachi
is deſiderioq́ complectar. Opto inutili ⁊ peccatri
ce manu hac ſi detur aliq̄n ꝯtingere ſacratiſſimam
illam dicatamq́ deo dexterā tanti viri:q̃uis eaꝫ
iugi teneam affectu ⁊ magna mētis intentione con
ſtringam. Nempe notioꝛ eſt mihi q̃ putas. In al
to enim ſtas:lateq́ ꝯſpiceris. multis quos ipſe nō
noſcis te notiſſimum virtus facit. ¶ Accedit p̄cio
ſum mihi quidem ⁊ p̄dulce pignus tue creditū cu
ſtodie. Pignus inq̃ germani mei vnici Chꝛiſto ſb
te tuiſq́ ut ita dixerim auſpicijs militantis. Illuꝫ
ego cui ſecūdū nec habeo nec ſꝑo. Illū quo mihi e
cunctis nature foꝛtuneq́ muneribus nihil eſt cari
us:tibi quoq́ familiariter ac filiariter carum ſcio:
quē mihi ablatū ut Chꝛiſti tuuſq́ fieret eq̄nimiter
fero: ⁊ ſolitudinē meaꝫ fraterne ſalutis ſpe ⁊ medi
tatione conſoloꝛ:immo v̓o ⁊ gaudeo ⁊ gl'ioꝛ talem
mihi ꝯtigiſſe germanū quem mihi mūdoq́ ſubtra
ctum ultro tu in filium tibi in ſeruuꝫ ſibi Chꝛiſtus
aſſumeret. Iſta ſunt igitur que mihi apud humani
tatem tuam pl'imum fiducie ſubminiſtrant. pꝛoin
de quo erga te ac commilitones tuos ſacre militie
Chꝛiſti ſuos aio ſiꝫ:ex p̄ore mediolanenſis cartu
ſie cognoſces:qui tibi manu ſua meas lr̄as:ligua
aūt meum ſpiritū p̄ſentabit. Vale ex ipſa medio
lanenſi cartuſia ubi nunc habito .vij. Kal̃. maias.

¶ Ad eundē excuſatio ꝙ viuētē laudauerit. Ep̄. IX

Auiſti mihi caput egregie ut vulgo dicit̃:
I nec defuit ſaponis acrimonia ut v̓bo utar
Ambꝛoſij: Chꝛiſtum teſtoꝛ quem fallere
non eſt. Nec tibi me blandituꝫ eſſe nec alteri: atq́
utinam non mihi plus indignantis tumoꝛ feruoꝛ
q́ animi ⁊ contemptus: q̃ adulatio nocuiſſet. cre
bꝛe contentiones in opoſculis meis:q̄ꝺ quo eram
animo nunq̃ ab initio diuinaſſeꝫ. crebꝛe quoq́ fa
cetie ⁊ aliquādo moꝛdaces blāditie nuſq̃ ſunt. ue
ras enim laudes inter blandimenta non numero:
que multis ad ſtudium v̓tutis ac perſeuerantiā ꝓ
fuerunt. Turpe eſt inquis viuentem ⁊ eū ip̄m quē
alloqueris laudare. Scio nihil agendū eſſe q̄ꝺ no
ceat. Quid ſi pꝛoſit:quid ſi laudāti:quid ſi ipſi eti
am expediat laudato:leuis eſt quem leuis aura p̄
cipitat: uentos non metuit:qui radicem habet in
ſolido. fundamentum in petra:conſtantiaꝫ in habi
tu:coꝛ in celo:pꝛeclara illa quidem ingenia ut ait
Cicero que gloria iuitātur. Sic eſt. degeneres in
viā rectam iurgia ⁊ mine:generoſos aios blandū
glorie calcar ipellit: ⁊ aſelluꝫ fuſtibus plauſu ſoni
pedē excitamuſ. Mēs bona ſuis laudibꝰ non iflat̃
ſed erigit̃:laudataq́ virtus creſcit ut elegāter ait
Naſo. Tale neſcio q̄d exꝑtus loquoꝛ. Sāctitatis
laudē nec habui ꝓfecto:nec merui:ſi qua tn̄ ligue
uel ingenij laus fuit:que q̃ta ſit neſcio:illud ſcio:
ꝙ ſi uera eſt magna eē nō p̄ōt:ſentio quos mihi ſti
mulos icuſſerit:laudaſti ais me viuū ⁊ me mihi in
telligo q̄d rep̄hēdas. Scriptū eſt. Ne laudaueris
hoieꝫ in vita ſua. Quē locū dū tractat Ambꝛoſiuſ
lauda inq̄t poſt vitā:magnifica poſt ꝯſumationem
⁊ rurſum lauda poſt p̄iculū:pꝛedica ſecurū. Quid
aūt ſcio an ſuꝑuicturus tibi ſim? at me nunc ſalteꝫ
alijs laudato. Quid ſi hoc faciēs:non illō omiſe
ri? Sed deicieſ me laudādo:ſi hoc crederē nō lau
darē. Noli grauiter ferre ſi laudaueris:ſue bone
⁊ fidelis:nō tua ſꝫ dn̄i laꝰ eſt: an laudare Chꝛiſtū
in opibꝰ ſuis uetas? certe ne dū ab alio laudari ue
rum ⁊ gl'iari licet:ſed in dn̄o. Quotiens Auguſti
nus Hieronymū laudat? Quotiens Hieronymꝰ
Auguſtinū? ⁊ ſanctiſſimuꝫ ac beatiſſimū papā uo
cat:atqui nō alterū:non defunctum:mutuo ſiq̄dē
colloquuntur. Exclamabis autem non ſum Hiero
nymus nec Auguſtinus ego. Non ſum Auguſti
nus nec ego Hieronymus. Quid ſi mihi maioꝛ eſ
q̃ Auguſtinus Hieronymo:ul' Hieronymꝰ Augu

ſtino: neſcis q2 magnitudo ⁊ paruitas relationem
inuicē quandā hn̄t: ⁊ parua etiam magna fiūt mi-
mis comparata: ⁊ magna collata maximis parua
ſunt. Neſcis Ambroſius ipſe qui laudari viuū ꝓ
hibet: q̄ꝫtis viuū laudibus efferat loquens ſibi: le
ge illius omeliā quā de beate Marie virginis pu-
rificatione dictauit: ⁊ attende q̄ꝫ reuerenter Augu
ſtinum de intellectu v̄borū Symeonis interrogat
quas ſanctitatis ingenijqꝫ laudes interſerit: puta-
bis nō dicā patrem filio aut diſcipulo magiſtrum
pietatis fideiqꝫ ducem militi ſuo quē duꝫ in viam
v̄itatis induceret ⁊ puluerē uetuſtatis abſtergeret
ſuis manibus ſacro lauiſſet in fonte: imo v̄o nō do
ctorem doctori: nō epm̄ epiſcopo: non amicū ami-
co: deniqꝫ non hominē homini: ſed hominem deo
loqui: non humanū elogum: ſed celeſte oraculū ex
pectātem: poſſem hoc loco phicis uel poeticis exē
plis affluere: ni uererer: ne cūcta ꝑfacile: at ut aiūt
flexo leuiter vmbone diſcutereſ: ad ſanctoꝝ igitur
exēpla me refero. Quantis oro te laudibus Joā-
nes criſoſtomus: ⁊ q̄ꝫto v̄boꝝ honore demetriū al
loquiť: q̄ꝫto brauio cōpellat Jſidorum? q̄ꝫto Au-
guſtinum Hylari⁹ areleteñ. ⁊ ꝓſper? Sed occur-
res ⁊ ſanctos ſaltē ab hijs fuiſſe laudatoſ dices: at
qd Paulo dicis aplo qui uas electionis docto2 gē
tiū: Senecā inter ſcriptores licet ſacros a Hiero-
nymo relatum tn̄ haud dubie paganum hominē
laudat ad eum miſſis eplis: cur mihi nō liceat lau
dare nō mō chriſtianū hominē: ſꝫ Chriſti ſeruuꝫ ⁊
chriſtiane militie ꝓfeſſoreꝫ? lege Ambroſij eplas
ualētiniano ac theodoſio principib⁹ inſcriptas: vi
debis ſeueritatē illam ſanctiſſimā apud homines
ꝓfanos ꝓpter aliq̄ꝫ v̄tutis effigiē ſepe honorificē
tiſſimis uſam v̄biſ. Qd̄ ſi forſan dicaſ. Quere ſan
ctū quē dignis laudib⁹ proſequare: hō eni pecca-
to2 ego ſum: ⁊ reliq̄ que in ore tui ſimiliū eſſe ſolēt:
qd ſacro dicis Ambroſio: qd alijs multis? q̄s ſci-
ens ſileo: ne ſim ꝓlixio2 q̄ꝫ oportet. Quid p̄terea
ad illud dauiticū rn̄debis: q2 defecit ſanctus: q2
diminute ſūt v̄itates a filijs hominū: q2 nō eſt qui
faciat bonū: ſicubi ergo uel tenuē tātis in tenebris
ſcintillam v̄itatis aſpexero? nouū ſolis iubar aſpe
xiſſe mihi video2: ⁊ illuc cupidus fero2 laudās nō
tā lucē ipam q̄ꝫ lucis auctorem. Jd nec mihi noxē
nec tibi ut arbitro2 debet eē faſtidio. Et ſane ſi mł-
tiplici teſtimonio ꝓbari pōt licere nonnunq̄ꝫ ſe ſi-
ne arrogantia laudare: q̄ꝫto magis ⁊ laudare aliū
⁊ ab alio laudari licet laudātemqꝫ alium audire.
Ceſſet mō dolus inſolentia ⁊ incōſulta credulitas
⁊ adulatio uenenoſa. A qb⁹ ꝓfecto ſuſpitionib⁹ ⁊
te vite ac ꝓfeſſionis auſteritas ⁊ me ſi ꝓfeſſio ac vi
ta nō liberant: liberet ſaltē etas: ab oi iā adoleſcen
tie leuitate remotio2: blāditie tenerioris etatꝫ ſunt:
⁊ ſexus infirmioris: virilem canitiem non decent.
¶ Que cum ita ſint: tā ⁊ ſi certus ⁊ infallibilis tibi
cōſulo2 aſſidue intus ad aurē cordis ſonet: ego tn̄
patiētia tua fret⁹ loq̄r: ⁊ dicā quid hic mihi cōſilij
ſit. Adulātiū uoces ut uenenū melle illitū reſpue:
adulātēqꝫ ne redeat frontis atqꝫ v̄borum auctori-
tate ꝓpellito. Ceteroꝝ laudes ſic admitte: ut ſi ue
re ſint imbecillitatis tibi ꝯſcius humane ⁊ maiorē
in modū te humilians nihil in laudib⁹ niſi vnū bo
noꝝ tuoꝝ glorifices largitorem: ſin falſe q̄ꝫtuꝫ tibi
deſit intelligas: ſatagenſqꝫ te defectu ac laudato-
rem tuū mendacio liberare: talis fieri ſtudeas: q̄lē
ille te predicat. Jta utrobiqꝫ ſentias tibi calcar ad
hibitū ad gratitudinē: ad virtutē: ut uel de ꝑceptiſ
let⁹ deo grās agas: uł pro defectu meſtus tuū in
ꝓfectū alienū v̄tas erroreꝫ. Ego q̄ꝫtuſcūqꝫ pecca-
to2 non uenio ut oleo meo tuū caput īpinguē. Ab-
ſit ab anima mea ut qd̄ nulli vnq̄ꝫ me feciſſe memi
ni in te pⁱ incipiā: ſed ut te alloquens me exciteꝫ ſi
poſſim: ⁊ dū tibi nō noceā ꝓſim mihi: ſi forſitan te
laudādo ad imitādū pect⁹ hoc gelidū inardeſcat:
nā quis imitari ſtudeat niſi qd̄ aliq̄ ſinglari laude
dignū putet? Sine igiť te laudari quo ⁊ tu melio2
fieri poſſis ⁊ ego te cupiā imitari. Facis aūt nō īfi-
cio2 magnifice qui hominū laudes ſp̄nis: eoꝝ ma-
xime qb⁹ ſi reddere vicē uelis ſine graui mēdacio
nō poſſis: ⁊ eueniet tibi qd̄ de Marco ſcribiť Ca-
tone: qui quo min⁹ gliam querebat: eo magis illaꝫ
aſſequebať. Si penit⁹ qdē iubes laudare te deſinā
nō mirari: q̄ꝫq̄ꝫ nō te laudauerim nec te mirer. Jl-
lū in te laudo: illū miro2 ⁊ uenero2 qui hoieꝫ per ſe
miſerū aial ⁊ caducū ſepe laudabilē mirabilē ⁊ ue-
nerabilē gratis facit. Jllud nūq̄ꝫ efficies ut tuarū
p̄cum auxiliū deſinā flagitare. Qd̄ nō facerem ſi
uł meas tibi: uł tuas p̄ces Chriſto ꝯtēptibiles ar-
bitrarer. Ab illo eqdem ꝓcul ⁊ heu magno nimis
abſum interuallo: ⁊ ꝯcretiōe terreſtriū raucus ſuꝫ
tu ꝓximio2: tibi uox clario2: tu me audies ſpero: il
le te pro me rogantē audiet exaudietqꝫ utinam: in
eo maxime qd̄ ut petas noiatim p̄co2: ut talis ſcili
cet ſim dū viuo: q̄lis uellē fuiſſe dū moriar. Reli-
quū eſt ut petitionib⁹ ⁊ queſtionib⁹ tuis: utcūqꝫ ſa
tiſfaciam. Quibus ſi te ſequi uelleꝫ: nunquid ego
quoqꝫ non ſat digne ſubiraſcerer. Tantum nempe
mihi preconium ingenij tribuis q̄ꝫtuꝫ ego nec po-
ſco nec mereo2: ⁊ q̄ꝫq̄ꝫ multū exprimam plus tātū
incomparabiliter eſt qd̄ taces: tacituſqꝫ pronunci
as: ubi me rogas ut de dignitate ꝯditionis huma
ne librum ab Jnnocentio. iij. ꝓmiſſuꝫ ut dicis: nec
ab illo editū ipſe edam: ꝓmiſſumqꝫ impleā alteri⁹
qui propriū implere nōdū potui: quaſi promptuꝫ
ſit mihi de re qualibet copioſe ſuauiterqꝫ diſſerere
Nec aduertis virum illū quem virtus ⁊ ingeniuꝫ
ante tempus ad romani pontificatus apicē euexe-
runt: de miſeria humane conditionis igreſſuꝫ ſcri-
bere vix impleſſe ꝓpoſitum: de contrario auteꝫ ſe
ſcripturum ꝓmiſiſſe tantummodo non adhibitis
ſponſorib⁹ quos ſe digreſſo deluſa poſteritas ꝯue
niret. Jllius fideꝫ ut abſoluā te nunc iubes ⁊ expe
riar qd̄ illum uel noluiſſe: uel timuiſſe: uel nequiſ-
ſe compertum eſt. Sed quis ego ſum: aut que eſt
in me facultas: ut apud Ciceronem ait Leli⁹. Er-
go ego qd̄ ille vir exhorruit ſecur⁹ aggrediar: qui
etiā ſi pōtificatu ſepoſito per ſe ipſum extimeť ta
tus hētur oium iudicio ut doctiſſimis aſcribať: in
pōtificatu aūt talis fuit: ut haud dubie ſicut ſepe
dicere magnos eccłie cardines audiui ꝑegrine na
tiōis atqꝫ iuiſe: qui hoc nō ſpōte ſua: ſꝫ cogēte ueri
tate fatebanť: poſt illū petri ſedeꝫ eque nullus ho-
neſtauerit cū hoc tali viro tāte auctoritatis tā po-
tentis ingenij me adeo non ex equo partiri iubes
hanc ſarcinam: ut cum de miſeria humane ꝯditio
nis ille tacuerit mihi de ꝯ̄rio ſit agendum atqꝫ ita
qd̄ nemo dubitat: que illi prona fuit: ⁊ facilis mi-
hi difficilis ⁊ maligna materia ſit. Ampliſſima eſt
eniꝫ humana miſeria breuis ⁊ ꝑanguſta felicitas:
uerum quia ⁊ ſi non faciem tamen ut mihi video2

animũ tuũ noui: ⁊ ſcio nõ aliũde procedere ut hoc mihi onꝰ iniũxeris niſi ab ingenti quadam ⁊ inſigni fiducia quã de rebꝰ meis ⁊ igenio ꝯcepiſti ſuggerẽte charitate illa quã in Chriſto me diligis libẽtiſſime parerẽ. Quid eni meliꝰ poſſem q̃ iplere qd̃ precipis. Sed obſtãt acerui mearũ occupationuʒ que tã multe ſunt ut ſi eas noueris aut miſerearis: aut rideas: quas mihi fateor nõ ambitio cupiditaſq; ꝯflarunt: ſed opoſum ociũ ⁊ lr̃arũ ſitis iexplebilis: nec vnq̃ ut auguror: niſi ſupmo cũ ſpiritu deponẽda: meiſq; vndiq; obſideor curis: nec ulli magis ꝯuenire dixeris illd̃ virgilianũ ul' regie amantis uel amẽtis inertiſq; paſtoris pendent opa iterrupta ⁊ ſemiputata mihi frõdoſa vitiſ in ulmo eſt. Itaq; ſicut nihil tibi negatũ ueli ſic viribꝰ meiſ maiora ꝓmittere nõ auſim. Tẽptabo tñ ſi quas forte mihi hora intercipe furariq; poſſim: dedicandas tibi ⁊ id faciã nõ tã ingenio meo q̃ orationibꝰ tuis fiſus. Et dicã tibi quorſum ꝓceſſeri dictu mirũ cũ adhuc nihil incepim. Eſt mihi liber in manibꝰ de remedijs ad utrãq; fortunã in quo pro viribus nitor ⁊ meas ⁊ legentiũ paſſiones animi mollire: ul' ſi datũ fuerit extirpare. forte aũt ita accidit: ut dũ de triſtitia miſeriaq; tractatꝰ ueniſſet ad calamũ: eẽmq; in eo occupatꝰ ut eiuſmodi triſtitiã nullis certis ex cauſis ortã quã egritudinẽ ai phi appellãt obiectu ꝯrij ꝯſolarer qd̃ nullo meliꝰ mõ fit: q̃ cauſas letitie ꝯquirendo. Id vo nihil eſt alid̃ q̃ humane cõditionis exgrere dignitatẽ eo ipſo die tua ſuperuenit epl'a hoc ipſum uehemẽter expoſtulãs: q̄ſi qd tũc agerẽ ſciẽs ultro currẽti ſtimulũ tue exhortationis addiceres: feci igit ⁊ diligẽtiꝰ iſtiti: nõ al'r q̃ ſi ſcribẽti aſſidue imineres ⁊ tibi in ſilẽtio rñdebã: facio ecce qd̃ iubes: hic rerũ ut arbitror ſumma eſt q̃ ſi ornare diligentiuſq; diſtinguere uel vite breuitas uel rerũ ipedimẽta uetuerint: hoc tibi ſalteʒ nulluſ eripiet. hec hactenꝰ. De queſitis aũt tuiſ ne nimis te hodie ꝑgrauarem ei de cuiꝰ manibꝰ hanc accipies explicui viro utiq; doctiſſimo: tuiq; ⁊ ꝓpter te mei quoq; amãtiſſimo cuiꝰ mihi ualde deuotio ⁊ aſpectꝰ ⁊ ꝓpoſitũ placuere. Uale feliciter in Chriſto Ieſu per quẽ te obſecro ⁊ adiuro: ut q̊tiens eiꝰ frueris allogo mei habeas memoriaʒ: neu de profundis ad dñm ⁊ ad te clamãtẽ ex altiſſima tue contemplationis arce deſpicias.

¶ Explicit liber decimuſſextus.

¶ Incipit liber decimuſſeptimus. Ad Ioannem boccatium de certaldo. Epl'a. I.

D lr̃as tuas nil rñdere decreuerã. Continebãt eniʒ utiles licet amicabileſq; ſñias: uehementer tñ a meis ſenſibꝰ abhorrẽteſ. Incidit mihi interi uoluntas de re alia nõ paruã tibi epl'am ſcribẽdi: quã cũ lituris obſitã reſcribere pararẽ amicus qdã pene iugiter egrotãtẽ miſeratus hunc mihi abſtulit laborẽ. Illo aũt ſcribente cogitare cepi. Quid nũc dicturus eſt Ioannes meus? hõ iſte dictat ſupuacua ⁊ ad neceſſaria non rñdet. Tũc ipetu magis q̃ iudicio abiectum calamũ reaſſumpſi: ⁊ ſcripſi epl'am tibi alterã eiuſdem pene magnitudinis in qua tue rñdeo. Ambas aũt ꝓpe duos mẽſes ex quo ſcripte erãt nũcio nõ occurrente dictaui. Nũc tãdẽ cũ hac ꝑua magne ille due ueniunt: apte ille quidẽ: quo ſcilicet apiendi labor cuſtodibꝰ paſſuũ remittat legãt qui uolent: mõ integras reſtituãt. Scient nihil nos de bellis agere: utinã nõ plus alij: eſſet eni pax nobiſcũ que nũc exulat. Illã ego alterã manu mea ſcriptã ꝑus leges: illã aliene manus poſtea hũc eis ordinẽ dedi. Cũ ad finẽ ueneris feſſus dices. Eſt ne hic amicus meꝰ eger ille ſenex occupatꝰ? an neſcio qs aliꝰ eiuſdẽ nominis ſanus iuuenis ocioſus? Ego ipſe me fateor ⁊ ꝑuicaciam meam miror. Uale.

¶ Ad eundem de non interrumpendo per etatẽ ſtudio. Epl'a. II.

e

Pl'a ſtatꝰ tui nuncia ad me uenit: eaq; in ꝑte aium meũ magno qdẽ nõ iſolito merore cõpleuit: hijs oli rumoribꝰ plenus ſum. Iniq; fateor tecum agi. In hijs que fortune bona vulgꝰ uocat: phi aũt ueri nec bonorũ appellatione nec ꝑcio digna dicunt: ⁊ ſi leuia qdẽ vite mortalis admicula nõ negent: doleo eqdẽ ⁊ idignor dicerẽ fortune ſiqd illã eẽ crederẽ. Nũc iraſci nõ audeo: ſi que letos meſtoſq; nos faciũt nõ temere ut cõis hẽt aſſertio: ſed maioris arbitrio eueniũt: qui cum tibi plus ml'to q̃ ceteris mortalibus daret: ꝑlatũ pene oibꝰ coeuis tuis ml'tiſ eq̈uit cõpẽſatiõe iuſta forſitã ſed moleſta: ut nr̃i tꝑis Lactantiꝰ eſſes: aut Plautꝰ: cui pl'imũ eẽt igenij atq; eloqi: nec minus iopie. Si aũt quo es iudicio acriter tecũ ipe reʒ diſcutis: ⁊ qd tibi datũ: qd negatũ extimas: puto fatebẽ oibꝰ ad librã deductis q̃uis amariuſcule nõ ifeliciter te humanis habitũ in rebꝰ. Qd̃ ut clare videas itẽde animum: ⁊ cogita: neu te fallas: quot ſunt in toto hominum ꝯuentu: cum quibus nõ dico pecuniã non ualitudinẽ: non agellos: ſed res tuas omnes ſimul permutaſſe uelles: ⁊ ſi pauciſſimos aut ſi nullos inuenis: conquieſcere ac ſolare animum illi gratias agens: qui dat oibꝰ affluenter Nec iproperat. Sed cũ tibi oia largiri nollet: meliora largitus eſt. In hoc enim fallimur ꝙ duʒ virũ v̓tutibꝰ ac lr̃is inſignẽ ceterarũ rerũ cernimꝰ idigẽtẽ miramur iraſcimur indignamur. Idq; ſibi iniuſte querimur accidere: quẽ maioribꝰ dignũ remur qd̃ tunc recte diceretur: q̄ñ ea quibus ornatus eſt a ſe ipſo uel ab alio ſibi eſſent non ab illo qui nõ omnia vni dat: ſed hoc tibi: illud alteri ſicut ſcriptum eſt: diuidens ſingulis prout vult. Satis ſit igit accepiſſe cariora: q̃uis negata ſint vilia. Illi auteʒ qſquis erit caducis opibꝰ gl'ianti tu phico pierioq; locuplex theſauro dic fidenter illud flacci. Te greges centũ ſiculeq; circũ mugiunt uacce: tibi colit hinituʒ apta quadrigis equa te bis afro murice tincte ueſtiunt lane. Mihi parua rura ⁊ ſpiritũ graie tenuem camene parca non mendax dedit ⁊ malignũ ſpernere vulgus. Sepe qdem hũc ſermonem cum amicis habui: ⁊ qd dicere ſoleã nunc ſcribo. Si virtutũ diues aliqs forte cuiuſpiã ꝑncipis ad obſequʒ deueniſſet: ⁊ ille eũ duriter atq; auare tractaret ac diceret: ſufficiãt tibi v̓tutes tue: de alijs ſine me boni huiꝰ inopiã patientibus ſubuenire poſſet hic talis iure optimo rñdere. Si qd eſt v̓tutis nõ a te illd̃ accepi. Tu ergo ſi iuſtitiã uti vis debeſ nudũ in me meritũ itueri ⁊ q̈lẽ inuenis extiare: ut par ꝑmium ſit v̓tuti: neq; mihi iſolutũ dare qd̃ nõ tui ſʒ celeſtis eſt mũeris: meq; nõ exprobratiõe: ſʒ beniuolẽtia idignũ facit: hoc oiuʒ dño dici neqt q v̓tutis corpuſq; ⁊ aiam ipaʒ dedit. Ille qdẽ ampli-

Fortune bona

nus peteti iure ſuo pōt dicere. Sile forte tua ꝯtētꝰ
ac deſine cūcta ꝯcupiſcere: ſuaſq; dotes q̃ztaſlibet
alleganti apoſtolicū illō obijcere: qd habes quod
nō accepiſti: ſimulq; qō ſeqtur: ſi autē accepiſti qd
gl'iaris q̃ſi non accepis? Et hec qdē hactenꝰ pauca
de multis: que tibi ita nota ſunt oīa: ut vix ulli ho-
minū notoria: e qbus omnibꝰ vnū illud efficio non
poſſe iuſte v̓tuoſum virū de inopia tēporaliū rerū
queri. ¶ Uenio hinc ad alterā epl'e tue partē: que
de me erat: dixi equidem olī ſepe: ⁊ totiens incul-
care vnam eandemq; rē piget: at ſi ut lr̄e tue ſonāt
leta mihi ⁊ opulēta ſors eſſet: nunq̃; ꝓfecto tam te
nuis tua eſſet: hoc uelim tibi in animū demittas.
Nihil eſt uerꝰ. Muta igit̃ epitheta pro opulenta
mediocrē pro leta non anxiam ſi dixeris v̓o ꝓpius
acceſſeris. Qualiſcūq; ſit tn̄ hoc totiēs dictū: nec
iā amplꝰ repetendū ſcito: q̄ ſi vnicꝰ mihi eēt panis
eqs portionibꝰ diuidendus ueniet inter nos: qui ſi
Paulo ⁊ Antonio famoſiſſimis olī heremicolis ſa
tis fuit: cur nō nobis etiā ſatis ſit? Nō ſumꝰ paris
meriti: panis tn̄ ille ꝯditus mutua charitate ⁊ quā
uis nō corui roſtro ab eodē tn̄ dn̄o miſſus erit. Si
ꝑterea lectulus vnicꝰ nr̄o eſſet in thalamo largiter
ſic vnanimes duos excipet ſomni curarūq; fidus
arbiter noſtrarū. Sed ⁊ panes ⁊ lectuli pl'es erūt.
Nilq; oīno nobis deerit. vna mō nō deſit eq̄nimi-
tas. ¶ Nūc ad id trāſeo: cuius partē me noueris
impleſſe miraculo. Scribis te egritudines meas
multiplices egreferre. Scio: neq; hoc miror. Neu
ter nr̄m egrotāte altero plane ſanuſ eē pōt. Addis
credere te id mihi etatis iā initio ꝓuenire: q̄ ut co
mico placet ſenectus ipſa morbꝰ eſt. Neq; hic rur-
ſus aliqd eſt qō mirer: neq; ſniam hāc reſpuo: vnū
mō illi additū ſit: eē ſenectutē morbū corporis ani
mi ſanitatē: qō aūt an puerti forſan iſta malueriſ?
ut cū ſanitate corporis ſit animi egritudo? Abſit
hoc ab aīa mea: ut in corpore ſic in toto hoīe opto:
⁊ gaudeo illā partē in p̄mis bene ualere: que nobi
lior eſt. Obijcis mihi annos meos: qō nō poſſes:
niſi ego illos tibi dinumeraſſez. Obijcis inq̃ ⁊ ob
litū uelut amones: ⁊ benefacis. Utile eſt eni exci-
tare memoriā: hijs p̄ſertim in rebus que libenter
effluūt: quales ſunt omnes amari cogitatꝰ: quos
humana mens refrigit. Ego aūt crede mihi memi
ni: ⁊ per ſingulos dies ipſe mecū dico: en gradus
vnus ad terminū. Eqdem de etate mea: in qua ſe-
nes addēdo: iuuenes detrahendo uarijs modis
pari uanitate mentiri ſolitos ſcimꝰ: tibi añ aliquot
annos bona fide uerū ſcripſi: neqd mearū rerū te
lateret. Scripſi ⁊ per idē tēpus cōiter ad amicos
mee iā tūc indicē ſenectutis epl'am. Et ſi eni dicat
anneꝰ quoſdā iuitos ſenectutem audire: ⁊ canos ⁊
alia ad que uotis ꝑuenit̃: idq; ego nō qbuſdā: ſ; pe
ne oībꝰ euenire ꝯſentiā: nō tn̄ hāc etatē pluſq̃; cete
ras erubeſco. Quid eni magis ſemiſſe me pudeat
q̃; vixiſſe? cū alterū ſine altero diu eſſe non poſſit.
Optarē plane ſi daret̃ nō iunior qdē eē ſ; iter actꝰ
honeſtiores ac ſtudia ſenuiſſe neq; grauius qcq̃;
fero q̃; tāto in tēpore nōdū quo debueri ꝑueniſſe.
Ideo adhuc nitor ſi quo mō forſan ad ueſperā di-
urnā deſidiā reparare ꝯtigeret ⁊ ſepe mihi per ani
mū recuſat: ſeu ceſarē illi ſapiētiſſimi p̄ncipis Au-
guſti. Sat celeriter fieri qcqd fiat ſatis bn̄: ſeu illō
philoſophicū doctiſſimi Platonis: beatū cui etiā
in ſenectute ꝯtigerit: ut ſapiētiā v̓aſq; opiniōes aſ-
ſeq poſſit: ſeu deniq; catholicū illō ſacratiſſimi pa
tris Ambroſij. beatꝰ plane qui uel in ſenectute ſur
rexit ab errore: beatus qui uel ſub ictu mortis ani
mū auertit a vitijs: hijs horumq; ſil'ibꝰ exꝑgiſcor:
ut fauēte deo emēdē: ſero licet in me nō ſolum qō
vite defuerit ſed etiam qō ſcripture: quā ab initio
neglexiſſe videri poterat fortaſſe ꝯſiliū: nūc qd ni-
ſi ſenil'is torpor ⁊ ignauia videret̃. ¶ Qua in par-
te ꝯſiliū fateor illud tuū eſt: qō uehementer me mi
rari ut dixi ⁊ dico. Quis enim ex ore vigilātiſſimi
viri ſomni ꝯſiliū ⁊ inertie non miret̃? Relege oro ⁊
examina qō ſcripſiſti. Ipſe iudex ꝯtra ꝯſiliū tuum
ſede: ⁊ ſi audes illud abſolue: quo me ſcilicet pro
remedio ſenectutis ad multū ſenectute q̈libet pe-
iorem ſegnitiē cohortaris. Idq; quo facilius per-
ſuadeas magnū neſcio quid me conaris efficere:
ut qui ſatis ſicut viuēdo ſic ꝓficiēdo ac diſcendo
ꝓceſſerim iam ſubſiſtam. Mihi v̓o mēs longe alia
eſt: ut ait ille: diuerſumq; ꝓpoſitum: greſſum inge
minare: ⁊ nūc maxīe uelut amiſſa parte lucis ſub
occaſum ſolis ad exitū ꝓperare. Quid tu autem
ꝯſulis amico qō tibi ipſe non ꝯſulis? Nō eſt mos
hic fidelium ꝯſultorum: inq; hoc ingenio uteris at
q; arte mirabili: dicis enim me iam ſcriptis meis
late cognitū: qui utinā bene cognitꝰ ac ꝓbatus vici
nie mee eſſem. Addis quo niſi me multū amares
⁊ niſi te penitꝰ alterū me nouiſſem: falli crederez: ⁊
illudi: nunc nō me abſte: ſ; te ab amore falli ſentio
qui multos doctiſſimos iā fefellit: dicis autez me
⁊ oriēti notū ⁊ occaſui: hijs ⁊ mediterranei maris
omnia littora: ⁊ qō ridiculū omne trāſcendit hyꝑ
boreos addis ⁊ ethiopes: mirū ualde ſi ꝑſuaderi
tibi hoc potuit tali viro: mirabilius ſi perſuaderi
mihi poſſe credidiſti: niſi eo mō forſitā quo in vna
eadēq; domo q̃zuis exigua oēs q̇tuor mūdi ꝑtes
deſignari pn̄t. Auſter ⁊ boreas ortꝰ ⁊ occidēs: vix-
q; ūl' ſic domi mee ad plenū notꝰ eē crediderī. nec
ſcio an qſq̃; ſit hodie in terris: qui anguſtiores ſi-
bi de ſe fingat opiones. Tu amice cur fallē cur ut
dicā ꝓprie me iſatuare atq; iſlare uelis miror: niſi
alter te fefellit: ut dixi: qō ip̄z ſupra fidē mirer: cuz
nulli q̃; tibi notior ſꝑ eē putaueri: ⁊ tn̄ oīa opinari
mali q̃; de tāta fide fictū aliqd ſuſpicari. Ceteꝝ ut
lōgiuſcule: imo ut lōgiſſime utq; rudis homuncio
ibi etiā notꝰ ſim: qua etate Marci tullij ut ait Se-
uerinꝰ nōdū romane reipublice fama trāſcēderat
ubi iaduertētiā tāti viri ſolitū fateor me mirari nō
de ſua eni ſ; de ſcipiōiſ africani etate tulliꝰ agebāt
ubi hoc ait. Sz eſto quocūq; libet meū nomē ꝑue
niſſe tibi fingito ſicut ego doctiſſimoſ pr̄es vidi de
filijs qbus nec ſcia nec ſpes ſcie ulla erat mirabilia
ſomniātes. An tu tn̄ id ſtudij mei frenū crederes?
calcar eēt: q̄ ꝓſꝑiorē exitū laboꝝ cernerē eo acriuſ
icūberē: meq; quo ſū aīo ſucceſſus nō ſegnē redde
ret: ſ; ſollicitū ⁊ ardētē. Tu v̓o q̃ſi terre finibꝰ non
ꝯtētꝰ me ſuꝑ ethera etiā notū dicis: enee laꝰ ac Iu-
lij: Illic qdē haud dubie notꝰ ſum: utinā ⁊ dilectꝰ.
Illō plane p̄coniū qō mihi tribuis nō recuſo. Ad
hec nr̄a ſtudia ml'tis neglecta ſecl'iſ ml'toꝝ me ige
nia per italiā excitaſſe ⁊ fortaſſe lōgiꝰ italia. Sum
enim fere omniū ſenior qui nunc apud nos hijs in
ſtudijs elaborant: at qō hinc elicis nō admitto: ut
cedens ingenijs iunioꝝ ſuſcepti laboris ipetū iter
rumpam: ꝑmittamq; alios aliquid ſcribere ſi uelit
ne vnꝰ ſcribere omnia uoluiſſe videar. o q̃ztuz nr̄e

inuicem differunt ſententie cum uoluntas amboꝝ
vna ſit. Tibi ego omnia ſeu lõge plurima:mibi vͦ
nil penitꝰ videoꝛ ſcripſiſſe. Sed ut multa ſcripſeriꝫ
⁊ ut multa ſcribam:quo nã melius modo poſſiꝫ ſe
quentium animos ad pſeuerantiã exboꝛtari. Se-
pe ualidius excitant exempla q̃ꝫ v̾ba:certe pꝛoba-
tiſſimus dux camillus ſenex bella iuuenil̾r obeun-
do multo magis ad virtuteꝫ iuuenes accendebat:
q̃ꝫ ſi illis in acie relictis edicto qd agendum eẽt in
cubiculuꝫ ꝯceſſiſſet. Quid autẽ ſollicitus videris
ne ſcribente me omnia ſcribere aliqd alijs non ua-
cet:tale eſt qualis metus ille ridiculus alexandri
macedonis:qui timere ſolitus fertur:ne vincendo
omnia Philippus pater:omnem ſibi ſpem bellice
laudis eripet inſanꝰ adoleſcens:qui neſciret quãta
ſibi nunc etiam bella ſi viueret domito licet orien-
te reſtarent:nec papiriũ foꝛſitan curſorẽ ⁊ martios
duces noſſet. Sed hunc metuꝫ nobis abſtulit an-
neus ſeneca:quadam ad lucillũ epl̾a. Multũ inqt
adhuc reſtat operis:multũqꝫ reſtabit:nec ulli na-
to poſt mille ſecula p̃cidetur occaſio aliqd adhuc
adijciendi. Tu amice mira rerũ perplexitate hinc
me niteris a pꝛogreſſu ceptoꝝ operum ꝑueniendi
deſperatione illinc ꝑte gl̾ie oſ̃tatione diuertere: ⁊
poſtq̃ꝫ dixiſti munduꝫ me ſcriptis impleſſe:putas
ne p̃coꝛ inqs origenis aut Auguſtini equare uolu
mina numero. Eqdem Auguſtinũ equari a nemie
poſſe reoꝛ. qs nunc enim illum equet queꝫ euo illo
igenioꝝ feraciſſimo me iudice nullus equauerit ni
mis magnus vndiqꝫ vir fuit nimis inacceſſibilis.
Qd̾ ad originem attinet nõ tã numerare ſolitũ q̃ꝫ
extimare me noueriſ paucl̾os libellos icoꝛruptos
ſcripſiſſe maluerim q̃ꝫ libꝛos inumeros:in quibus
magni ſi uera eſt fama: ⁊ itolerabiles ſint errores.
utrũqꝫ horum eq̃re tu mibi dicis impoſſibile. fate
oꝛqꝫ q̃ꝫq̃ꝫ diuerſa rõ ſit amboꝝ. Cõtra teipſum tñ
qui me ad ociũ ſtilo impellis q̃ſi aliͦd neſcio qd co-
gitans laborioſiſſimos quoſdam ſenes ꝓfers. So
cratẽ ſophocléqꝫ: ⁊ e nr̃is cẽſoriũ catonem: ⁊ quot
poſſes alios:ſed vir diu q̃ſq̃ꝫ ſciens ꝯtra ſe loqtur.
Hic tu tamẽ ⁊ ꝯſilij tui ⁊ mee imbecillitatis excuſa
tiones hincinde ꝯquirens dicis diuerſaꝫ foꝛtaſſis
illoꝝ fuiſſe: ⁊ meã eſſe cõplexionẽ. cui qdem haud
coactꝰ aſſentiar:q̃ꝫuis ⁊ mea complexio iterdũ uali
diſſima viſa ſit. bijs qui taliuꝫ notitiam ꝓfitentur:
ſed ualidioꝛ eſt ſenectus. ¶ Huc etiam illͦd affers
bonas me partes tẽpoꝝ ſub obſeqo p̃ncipum ꝑdi-
diſſe:hic ne erres:uerũ accipe. Nomine ego cũ p̃n
cipibꝰ fui:re autem p̃ncipes mecũ fuerũt. vnq̃ꝫ me
illoꝝ conſilia ⁊ perraro conuiuia tenuerũt. Nulla
mibi vnq̃ꝫ ꝯditio ꝓbaretur que me uel modicuꝫ a
libertate ⁊ a ſtudijs meis auerteret. Itaqꝫ cũ pala
tium omnes:ego uel nemus petebã:uel iter libꝛoſ
in thalamo quieſcebã. Si dicã nullũ dieꝫ perdidi:
falſum dicam. multos ꝑdidi:utinã nõ omnes: uel
inertia q̃dam uel moꝛbis coꝛporis uel angoribus
ai quos ꝓꝛſus euadere nullo ꝯtigit igenio. Quid
iuſſu p̃ncipum ꝑdiderim iam audies. Nam ⁊ mi-
bi cum ſeneca rõ ꝯſtat impenſe. Semel Uenetias
miſſus pꝛo negocio pacis inter urbẽ illam ac ianu-
am refoꝛmande hibernũ in hoc menſem integrum
exegi. Inde ad romanũ p̃ncipẽ in extrema barba-
rie:heu collapſi ſpes impij refouenteꝫ. dicã rectiꝰ
deſerentem pꝛo liguſtica pace tres eſtiuos mẽſes.
deniqꝫ ad gratulandũ Joanni francoꝝ regi bꝛitã-
nico tunc carcere liberato alios tres hibernos: ⁊ ſi
enim in hijs tribus itineribus aſſidue ſolitis curis
aium exercerem:qꝛ tñ nec ſcribere erat nec affige-
re cogitata memorie ꝑditoſ dies uoco:q̃ꝫuis in ul
timo dũ italiã repeto ad Petrũ pictauienſem ſtu-
dioſum ſenem epl̾am ingentem dictaui:de muta-
tione foꝛtune que ſero rediens defunctũ illũ reppe
rit. Ergo ecce mẽſes ſeptẽ ſub obſeqo p̃ncipũ ami-
ſi. iactura ingens non inficioꝛ in tã bꝛeui vita. uti-
nam tñ non fuiſſet ingentioꝛ quã mibi adoleſcẽtie
mee uanitas ⁊ occupatiões ſuperuacue peperere.
Addis ad hec foꝛte aliã nobis eẽ quã ueteribꝰ fue
rit viuendi metam. fieriqꝫ poſſe ut qui hodie ſenes
ſunt:tunc iuuenes dicerent̃. hic qd aliud dicaꝫ niſi
ꝙ cuidã nuper iuriſcõſulto huiꝰ ſtudij quem cum
ad deꝑmendam ueterum induſtriam ⁊ excuſandã
ignauiam modernoꝝ:hoc in ſcholis dicere ſolituꝫ
accepiſſem:mandaui ſibi per vnũ e diſcipulis ſuis
ne id ampliꝰ diceret ne iter doctos ip̃e idoctioꝛ ha
beret̃. A duobus ⁊ eo amplius annoꝝ milibus cir-
ca humane vite ſpatium nulla mutatio facta eſt.
Tres ⁊ ſexaginta annos vixit Ariſtoteles. totideꝫ
Cicero:victurus amplius ſi impio atqꝫ ebꝛio pla-
cuiſſet Antonio: ⁊ q̃ꝫ multa iam p̃dem de ſua cala-
mitoſa ac pꝛecipiti ſenectute tractauerat. libꝛumqꝫ
de ſenectute ꝯſcripſerat quo cum amico communi
ter uteret̃. Septuaginta vixit Ennius. totidẽ flac-
cus horatius. duos ⁊ qnquaginta Uirgiliꝰ noſtra
etiam etate bꝛeue tempus. At Plato vnũ ⁊ octua-
ginta. Idqꝫ pꝛo monſtro habitũ fertur ut ꝓpterea
ꝙ ꝑfectiſſimã expleſſet etatem quaſi qui ſupꝛa ho-
mineꝫ eſſet ſacrificatũ ei ꝯſtet a magis cum paſſim
hodie noſtris in urbibus:hec etatũ ſpatia videa-
mus: ⁊ octogenarij ⁊ nonagenarij occurrant. nec
miret̃ quiſq̃ꝫ nec ſacrificet. Si tu hoc loco mibi ul̾
Uarronem obijcias:uel Catonẽ alioſqꝫ qui ad cẽ-
teſimum ꝑuenerunt annum:uel Goꝛgiam leonti-
num qui hos magno ſpatio ſupgreſſus eſt. Ego il-
lis quos opponã habeo:ſed qm̃ obſcura ſunt noia
vnuꝫ pꝛo multis obijciam Romualdum rauẽnatẽ
clariſſimum heremitam qui nuꝑ inter maximos
labores quos ſibi pepererat amoꝛ Chꝛiſti:in vigi-
lijs ac ieiunijs multis a qbꝰ qͦd in te eſt me nunc tu
ꝯſilio tuo abſtrahis cẽtũ ⁊ vigiti vite annos habu-
it. Quẽ articuluꝫ idcirco ſcropuloſius digeſſerim
ne p̃ter illos p̃mos patres qui ab exoꝛdio rerũ fuiſ
ſe memorant̃: ⁊ qbꝰ ut ego exiſtimo nullũ penitus
cõmertiũ litterarũ fuit:maiores alios nr̃os nobis
viuaciores aut credas. aut p̃dices. plus illis fuit i
duſtrie nõ plus vite:niſi qꝛ vita ſine induſtria non
vita:ſed ſegnis ⁊ iutilis mora eſt. q̃ꝫq̃ꝫ tu ꝑplexita-
tẽ hãc caute pauciſſimis v̾bis euaſeris. dicens ut
etatis nulla ſit queſtio eẽ poſſe cõplexionis: ⁊ foꝛ-
te aeris:aut ciboꝝ. uel hijs deniqꝫ uel alijs ex cau
ſis nõ poſſe me qͦd poterãt illi: ⁊ plane ꝯſentio. fa-
teoꝛqꝫ ſic eẽ:ſed nõ eque ꝯfiteoꝛ qͦd hic iferſ ad qͦd
opoſis accigeris argumẽtis. que tñ aliq̃ ex ꝑte hijs
ipſis aduerſa videãtur. dicis eniꝫ ⁊ ꝯſulis ut ſatis
mibi ſit:tuiſ ad lr̃am utoꝛ v̾bis carmine foꝛſan eq̃ſ
ſe Uirgilium. ſoluto Tullium ſtilo:quod o ſi ueri-
tate inductus: ⁊ non amore ſeductus aſſereres.
Addis me ex ſenatuſconſulto more maiorum ſplẽ
didiſſimum titulum ⁊ romane lauree rarum de-
cus adeptum: que eo pergunt: ut felici ſtudio-
rum fructu auctus ⁊ equatus maximis ⁊ inſigni

laborum pꝛemio honeſtatus deo ꝛ hominibus im
poꝛtunus eſſe:iam deſinam:parto contentus ꝛ uo
ti compos egregij:cui plane nil defuerit modo qꝺ
tibi perſuaſit amoꝛ:aut uerum aut ſaltem omnibꝰ
perſuaſum ſit:ultro alienis teſtimonijs acquieſcā
ꝛ qui mos eſt publicus de me alijs credam:ſed di
uerſum alijs videtur. Ante omnes mihi qui ꝓfe
cto neminem eq̄ſſe me arbitroꝛ:niſi vulgus cui mł
to malim ſemper ignotus eſſe q̄ȝ ſit'is:laurea autē
illa mihi imaturo eui:fateoꝛ atq̄ȝ animi imaturis
quidem texta frondibus obtigit:quam ſi fuiſſem
maturioꝛ nō optaſſem:amant enim ut ſenes utilia
ſic iuuenes ſpecioſa nec reſpiciunt finem. Et quid
putas? Nil ꝓꝛſus ſcientie nil eloquentie illa mihi:
inuidie autem infinitū attulit: ꝛ quietem abſtulit
ſic inanis gł'ie ꝛ iuuenilis audacie penas dedi: ex
illo enim ferme omnes in me linguas ꝛ calamos
acuere:ſemꝑ ſignis erectis in acie ſtādū fuit:ſemꝑ
nūc ad dextram:nūc ad leuam inſultantibꝰ obſiſtē
dum ex amicis hoſtes mihi fecit inuidia:poſſem
multa hic que te in admirationeȝ agerēt memora-
re. Ad ſummam hoc mihi mea laurea pꝛeſtitit ut
noſcerer ac uexarer. Sine qua qꝺ optimū vite ge-
nus quidam putant ꝛ quieſcere poteram ꝛ latere.
¶ Sup̄ma mihi tue ratiocinationis ars videtur:
ut q̄ȝto diutius poſſim:viuere ſtudeam. Ad gaudi
um amicoꝝ tueq̄ȝ in ꝑmis ſolatiū ſenectutis qꝛ ut
ais me tibi ſupſtiteȝ cupis:heu mihi hoc ꝛ ſimoni
des noſter optauerat:heu iterum uoto nimiū effi
caci:cum ipſe mihi ſiqs humanis oꝛdo foret in re-
bus ſupſtes eē debuerit:optas idem ꝛ tu frater aū
alios ꝛ amicoꝝ aliq piū uotū:uoto autē meo pꝛoꝛ-
ſus aduerſum:opto ego uobis ſaluis mori: ꝛ poſt
me relinquere quoꝝ in memoria ꝛ in v̓bis viuam:
quoꝝ pꝛecibus adiuuer:a quibus amer:ac deſide
rer:ꝓter enim ꝯſcientie puritatem nullum reoꝛ ſo-
lamen hoc gratiꝰ morie̅ti. Qꝺ ſi ut hoc mihi foꝛte
ſuadeas tua illa facit opinio: qua me ualde vite
auidū arbitrariſ longe falleris. Quomō ego viue
re diu opteȝ iter hos mores:ad quos ꝑueniſſe ual
de doleo: ꝛ ut ſileā grauiora hos iter defoꝛmatos
ꝛ obſcenos habitus uaniſſimoꝝ hoīum: de quibꝰ
ꝛ ſcripto ꝛ v̓bo ſepe nimiū queroꝛ:ſed indignatio-
nem animi ac dolorem v̓bis explere nō ualeo:qui
cum itali dicant: ꝛ in italia nati ſint omnia faciūt
ut barbari videant̄:eēntq̄ȝ utinā barbari:ut meos
ꝛ uerorū oculos italoꝝ taȝ turpi ſpectaculo libera
rent:deus eos omnipotēs viuos ac moꝛtuos ma-
le perdat qbus non eſt ſatis maioꝝ virtutes ac gł'i
am ꝛ belli paciſq̄ȝ artes oēs per ignauiā amiſiſſe:
niſi ſmonē atq̄ȝ habitum patrium per amentiā de
honeſtent:ut non tm̄ patres noſtros qui tempeſti-
ue hinc abierunt ſed cecos quoq̄ȝ felices iudicent:
qui iſta non vident. Ultimum rogas ut tibi igno-
ſcā qui mihi ꝯſulere viuendiq̄ȝ modū p̄ſcribere au
ſus ſis:ut ſcilicet intētione animi vigilijſq̄ȝ ꝛ labo
ribus ꝯſuetis abſtineaȝ: ꝛ etatem feſſam annis ſi-
mul ac ſtudijſ pingui ocio ac ſopore refoueā. Ego
aūt nō ignoſco:ſed tibi gratias ago:tui ꝯſciꝰ amo-
ris:qui te qꝺ in tuis non es:meiſ in rebus medicū
facit. Tu potius mihi ut parcas queſo:qui tibi nō
paream: ꝛ ſic tibi perſuadeas me ꝛ ſi cupidiſſimus
Laboꝛ eſt aī pabulum — vite eſſem:qꝺ nō ſum tamē ſi conſilio tuo ſtem:ali
quanto citius ꝑiturū:laboꝛ iugis ꝛ intentio pabu-
lū animi mei ſunt:cum qeſcere cepo atq̄ȝ lēteſcere
mox ꝛ viuere deſinā:noſco ip̄e vires meas:nō ſuȝ
idoneus ad reliquos labores ut ſoleo: legere hoc
meum ꝛ ſcribere qꝺ laxari iubes leuis eſt laboꝛ:i-
mo dulcis eſt requies:que laboꝝ grauiuȝ parit ob
liuionē. Nulla calamo agilioꝛ eſt ſarcina. Nll'a iu
cundioꝛ:uoluptates alie fugiunt ꝛ mulcēdo ledūt
calamus ꝛ in manus ſumptus mulcet: ꝛ depoſituſ
delectat ac ꝓdeſt non dn̄o ſuo tm̄:ſed alijs multis
ſepe etiam abn̄tibus:nōnunq̄ȝ ꝛ poſteris poſt an-
norū milia. Ueriſſime mihi videoꝛ dicturus oīuȝ
terreſtriū delectationum:ut nulla lr̄is honeſtioꝛ:
ſic nulla diuturnioꝛ: nulla ſuauioꝛ:nulla fidelioꝛ:
nulla que per omnes caſus poſſeſſorem ſuū tā faci
li apparatu:taȝ nullo faſtidio comitet̄. Parce igit̄
frater parce:tibi oīa crediturus:hoc non credam.
Quemcūq̄ȝ me feceris:nihil eſt enim qꝺ non poſ-
ſit docti diſertiq̄ȝ viri ſtilus:mihi tn̄ enitēdū eſt ſi
ſum nihil ut ſiȝ aliqd:ſi ſim aliqd:ut ſim pluſculū:
ꝛ ſi eēm magnus qꝺ utiq̄ȝ non ſum:ut qua datum
eſſet:fierem maioꝛ:ac maximus:an nō mihi liceret
maximū illiꝰ imanis ꝛ barbari v̓bū uſurpare? Cui
cū ſuaderet̄ ut iā ſatis magnꝰ nimio parceret labo
ri. Ego v̓o inquit quo maioꝛ fuero eo plus labora-
bo:dignum v̓bū qꝺ non a barbaro diceretur. Hoc
mihi igitur fixum eſt:q̄ȝq̄ȝ ſim ꝓcul ab inertibꝰ ꝯſi
lijs ſequens ad te ep'la erit indicio. Non ꝯtētꝰ eniȝ
ceptis ingentibꝰ ad que bꝛeuis hec vita nō ſufficit
nec ſi eſſet duplicata ſufficeret: nouos quotidie ꝛ
externos aucupoꝛ labores. tm̄ ſomni ꝛ languide
odiū eſt qetis. An tu v̓o foꝛſitā non eccl'iaſticū illꝺ
audiſti:cum ꝯſumauerit homo:tunc incipiet: ꝛ cū
quieuerit tūc operabitur. Equidē nunc cepiſſe mi- Eccl'iaſticus
hi videoꝛ: qcqd tibi:qcqd alijs videar hoc de me
iudiciū meū eſt. Si hec inter vite finis adueniat:
qui certe iā longinquus eſſe non pōt:optarē fate-
oꝛ me qꝺ aiūt vita pacta iuuētutē inueniret. Id qꝛ
ut ſunt res non ſpero:opto ut legentē aut ſcribentē
uel ſi Chꝛiſto placuerit orantē uel plorātē moꝛs i-
ueniat. Tu uale mei memoꝛ ꝛ viue feliciter ac viri
liter pſeuera. Pataui.iiij. Kał.maias ad ueſpaȝ.

¶ Ad eūdē iſignis obedietia ꝛ fides uxoria. Epi. III

I
Ihꝛū tuum quem nr̄o materno eloquio ut
opinoꝛ oli iuuenis edidiſti. Neſcio qdem
vn̄ uel qual'r ad me delatū vidi. Nā ſi di-
caȝ legi:mentiar. Siquidem ipſe magnus ualde:
ut ad vulgus ꝛ ſoluta ſcriptus or̄one ꝛ occupatio
mea maioꝛ: ꝛ tempus anguſtū erat. Idq̄ȝ ip̄m ut
noſti bellicis vndiq̄ȝ motibus ingetum:a quibꝰ ꝛ
ſi aīo ꝓcul abſim nequeo tn̄ fluctuāte rep. nō mo-
ueri. Quid ergo? excucurri eū ꝛ feſtini viatoris in
morē hic atq̄ȝ hinc circūſpiciēs:nec ſubſiſtēs aiad
uerti alicubi libꝛū ip̄m canū dentibꝰ laceſcitū:tuo
tn̄ baculo egregie tuaq̄ȝ uoce defenſuȝ. Nec mira
tus ſum. Nā ꝛ vires ingenij tui noui: ꝛ ſcio exptꝰ
eē hoīum genꝰ ꝛ inſolēs ꝛ ignauū qui qcqd ipſi uł
nolūt uel neſciūt uł nō pn̄t in alijs rep̄hendūt. Ad
hoc vnū docti ꝛ arguti:ſȝ eligues ad reliq̄. delecta
tꝰ ſuȝ ip̄o in trāſitu. Et ſi qd laſciuie liberioris oc-
curreret excuſabat etas tūc tua:dū id ſcriberes ſti
luſ idioma ip̄a quoq̄ȝ rerū leuitas: ꝛ eoꝝ qui lectu
ri talia videbant̄. Refert eniȝ largiter qbꝰ ſcribas
morūq̄ȝ uarietate ſtili uarietas excuſat̄. inter mul
ta ſane iocoſa ꝛ leuia quedā pia ꝛ grauia dep̄hen-
di:de qbꝰ tamē diffinitiue qd iudicē nō habeo ut
qui nuſq̄ȝ totꝰ ibeſeri. At qꝺ uere accidit eo more

currentibus curioſius aliq̃to q̃ꝫ cetera libri ꝓnci-
pium finemq́ꝫ ꝓſpexi: quorum in altero patrie nr̃e
ſtatum illius ſcilicet peſtilẽtiſſimi temporis qđ pre
omnibus noſtra etas lugubre ac miſerum mundo
vidit: meo qdeꝫ iudicio ⁊ narraſti proprie ⁊ magni
fice deploraſti. In altero aũt hiſtoriam ultimaꝫ: ⁊
multis p̄cedentium longe diſſimilẽ poſuiſti. Que
ita mihi placuit meq́ꝫ detinuit: ut inter tot curas
que pene mei ipſiꝰ immemorem me fecere: illã me
morie mandare uoluerim: ut ⁊ ipſe eaꝫ animo quo
tiens uellem non ſine uoluptate repeterem: ⁊ ami-
cis ut fit ꝯfabulantibus renarrarem ſi qñ aliquid
tale incidiſſet: qđ cum breui poſtmodum feciſſem
gratamq́ꝫ audientibꝰ cognouiſſem: ſubito talis in-
terloquendũ cogitatio ſuperuenit: fieri poſſe ut nr̃i
etiam ſmonis ignaros tam dulcis hiſtoria dele-
ctaret cum ⁊ mihi ſemꝑ ante multos annos audita
placuiſſet: ⁊ tibi uſqueadeo placuiſſe perpendereꝫ
ut vulgari eam ſtilo tuo cenſueris: non indignaꝫ ⁊
fine operis: ubi rhetorum diſciplina ualidiora que
libet collocari iubet. Itaq́ꝫ die quodam inter uari
os cogitatus animum more ſolito diſcerpentes: ⁊
illis ⁊ mihi ut ſic dixerim iratus uale oibꝰ ad tp̃s
dicto calamũ arripiẽſ hiſtoriã ipſam tuã ſcribẽ ſuꝫ
aggreſſus: te haud dubie gauiſurum ſperãs: ultro
rerum interpretem me tuarum fore: qđ non facile
alteri cuicũq́ꝫ preſtiterim. Egit me tui amor ⁊ hi-
ſtorie: ita tamẽ ne horatianum illud poetice artis
obliuiſcerer. Nec ṽbuꝫ ṽbo curabis reddere fidus
interpres: hiſtoriaꝫ tuam meis ṽbis explicui. imo
alicubi aut paucis in ipſa narratione mutatis ṽbiſ
aut additis: qđ te non ferente modo ſed fauẽte fie-
ri credidi: que licet a multis ⁊ laudata ⁊ expetita
fuerit: ego rem tuam tibi non alteri dedicandã cẽ-
ſui. Quã quidem an mutata ueſte deformauerim an
fortaſſis ornauerim tu iudica: illinc eniꝫ orta: illuc
redit: notus iudex: nota domꝰ: notum iter: ut vnũ
⁊ tu noris: ⁊ quiſq̃s hec leget tibi non mihi tuaruꝫ
rõnem rerum eſſe reddendam. Quiſq̃s ex me que
ret: an hec uera ſint: hoc eſt an hiſtoriam ſcripſeriꝫ:
an fabulam. rñdebo illud criſpi: fides penes aucto
rem meum ſcilicet Ioannem ſit. hec prefatus inci-
pio. ¶ Eſt ad italie latus occiduum ueſulus ex ap
pennini iugis mons vnꝰ altiſſimus qui ṽtice nubi-
la ſuperanſ liquido ſeſe ingerit etheri mõs: ſuapte
nobilis nã: ſed padi ortu nobiliſſimus: qui eius e
latere fonte lapſus: exiguo orientem contra ſolem
fertur: miriſq́ꝫ mox tumidus incremẽtis breui ſpa
tio decurſo: non tm̃ maximorum vnus amnium: ſꝫ
fluuiorum a Uirgilio rex dictus liguriam gurgite
violentus interſecat: dehinc emiliam atq́ꝫ flamini
am. Uenetiamq́ꝫ diſcriminans multis ad ultimũ
⁊ ingentibus oſtijs in adriaticuꝫ mare deſcendit.
Ceterum pars illa terrarum de qua ꝓmum dixi:
que ⁊ grata planitie ⁊ interiectis collibus ac mõti-
bus circũflexis aprica pariter ac iucunda eſt: atq́ꝫ
ab eorum quibus ſubiacet pedemontium nomẽ te
net: ⁊ ciuitates aliquot: ⁊ oppida habet egregia.
Inter cetera ad radicem ueſuli terra ſalutiarum vi
cis ⁊ caſtellis ſatis frequẽs: marchionum arbitrio
nobilium quorũdam regiẽ virorum. Quoꝝ vnus
ꝓmuſq́ꝫ omnium ⁊ maximus fuiſſe traditur Ual-
terus quidam ad quem familie ac terrarum omni
um regimẽ pertineret. Et hic quidem forma virẽs
atq́ꝫ etate nec minus moribus q̃ꝫ ſanguine nobiliſ

Hiſto-
rie ꝓnci
pium
Padus

Ualte-
rus

⁊ ad ſummam oium ex parte vir inſignis niſi ꝙ p̄-
ſenti ſua ſorte contentus incurioſiſſimus futuroꝝ
erat. Itaq́ꝫ uenatui aucupioq́ꝫ deditus: ſic illis in-
cubuerat ut alia pene cuncta negligeret: quodq́ꝫ in
ꝓmis egre populi ferebant: ab ipſis quoq́ꝫ ꝯiugij
ꝯſilijs abhorreret. Id aliq̃ꝫdiu taciti cum tuliſſent
tandem cateruatim illum adeunt: quorum vnus
cui uel auctoritas maior erat uel facũdia maiorq́ꝫ
cũ ſuo duce familiaritas. ¶ Tua inqt humanitas
optime marchio hanc nobis preſtat audaciam: ut
⁊ tecum ſinguli: quotiẽs res expoſcit deuota fidu
cia colloquamur: ⁊ nunc omnium tacitus uolunta
tes: mea uox tuis auribꝰ inuehat non ꝙ ſingulare
aliquod habeam ad hanc rem: niſi ꝙ tu me inter
alios charum tibi multis ĩdicijs comprobaſti. Cũ
merito igitur tua nobis omnia placeant: ſemperq́ꝫ
placuerint ut felices nos tali domino iudicemus:
vnum eſt ꝙ ſi a te impetrari ſinis teq́ꝫ nobis exo-
rabilem prebes plane feliciſſimi finitimoruꝫ omni-
um futuri ſumus: ut ꝯiugio ſcilicet animum appli
ces: collumq́ꝫ non liberum modo: ſed imperioſum
legitimo ſubicias iugo: idq́ꝫ q̃ꝫprimum facias: uo-
lant enim dies rapidi: ⁊ q̃ꝫq̃ꝫ florida ſis etate ꝯti-
nue tamen hunc florem tacita ſenectus inſequitur
morſq́ꝫ ipſa omni ꝓxima eſt etati. Nulli muneris
huius immunitas datur: eque omnibus moriẽdũ
eſt: utq́ꝫ id certum ſic illud ambiguum quãdo eue-
niat. Suſcipe igitur oramus eoruꝫ preces qui nul
lum tuum imperium recuſarent. Querende au-
tem ꝯiugis ſtudium nobis linque: talem enim tibi
procurabimus que te merito digna ſit: ⁊ tam cla-
ris orta parentibus: ut de ea ſpes optima ſit habẽ
da: libra tuos omnes moleſta ſollicitudine queſu-
mus: ne quid humanituſ tibi forſan accideret tu ſi
ne tuo ſucceſſore abeas: ipſi ſine notiuo rectore re
maneant. Mouerunt pie preces animuꝫ viri: ⁊ co
gitis inquit me amici ad id qđ mihi in animũ nun
q̃ꝫ uenit: delectabar omnimoda libertate que in cõ
iugio rara eſt. Ceterum ſubiectorum mihi uolun-
tatibus me ſponte ſubicio ⁊ prudentie ueſtre fiſus
⁊ fidei. Illam ṽo quam offertis querende curam
coniugis remitto eamq́ꝫ humeris meis ipſe ſubeo
quid vnius enim claritas ꝯfert alteri: ſepe filij diſſi
millimi ſunt parentum: quicq̃d in homine boni eſt
non ab alio q̃ꝫ a deo eſt. Illi ergo ⁊ ſtatus ⁊ mr̃imo
nij mei ſortes ſperãs de ſua ſolita pietate commi-
ſerim. Ipſe mihi inueniet qđ quieti mee ſit expedi
ens ac ſaluti. Itaq́ꝫ qñ uobis ita placitũ eſt uxorẽ
ducá: id uobis bona fide polliceor ueſtrũq́ꝫ deſide
rium nec fruſtrabor equidem: nec morabor: vnum
uos mihi ṽſa vice promittite: ac ſeruate: ut quãcũ-
q́ꝫ coniugem ipe delegero: eam uos ſummo hono
re ac ueneratione proſequamini: nec ſit ullus inter
uos qui de meo vnq̃ꝫ iudicio aut litiget aut que-
ratur: ueſtrum fuit mei animum quos nouiſtis li-
berrimum iugo ſubieciſſe cõiugij mea ſit iugi ipſi-
us electio quecũq́ꝫ uxor mea erit illa: ceu romani
ꝓncipis filia domina ueſtra ſit. Promittunt vnani
miter ac lete nihil de futurum ut quibus vix poſſi
bile videretur optatum diem cernere nuptiarum:
de quibus in diem certum magnificẽtiſſime repa-
randuꝫ: domini iubentis edictum alacres ſuſcipe-
rẽt. Ita e colloquio diſceſſuꝫ eſt: ⁊ ipſe nihilominꝰ
eam ipſam nuptiarum curam domeſticis ſuis im-
poſuit: edixitq́ꝫ diem. ¶ Fuit haud ꝓcul a palatio

Oro ad
marchi
onem

villula paucoꝝ atqꝫ inopum incolarū:quoruꝫ vni
omnium pauperrimo Janicole nomen erat. Sed
ut pauperum quoqꝫ tuguria non vnq̄ꝫ gratia cele-
ſtis inuiſit:vnica illi contigerat Griſeldis nomine
forma corporis ſatis egregia ſed pulchritudie mo
rū atqꝫ animi adeo ſpecioſa:ut nihil ſupra:hec par
co victu in ſumma ſemper inopia educata omnis
inſcia uoluptatis:nil molle:nil teneruꝫ cogitare di
dicerat:ſed virilis:ſeniliſqꝫ animus virgineo late-
bat in pectore:patris ſenium inextimabili refouēs
charitate. ⁊ pauculas eiꝰ oues paſcebat: ⁊ colo in
terim digitos atterebat viciſſimqꝫ domum rediēs
oluſcula ⁊ dapes fortune ꝯgruas ꝑparabat:durū-
qꝫ cubiculum ſternebat: ⁊ ad ſummam anguſto in
ſpatio totum filialis obedientie ac pietatis officiū
explicabat. Jn hanc virgūculam ualterus ſepe il-
lac tranſiens qn̄qꝫ oculos non iuuenili laſciuia: ſꝫ
ſenili grauitate defixerat: ⁊ virtutem eximiam ſu-
pra ſexum ſupraqꝫ etatem quā vulgi oculis ꝯditio
nis obſcuritas abſcōdebat:acri penetrarat ītuitu:
vnde effectum ut ⁊ uxorem habere qd̄ vnq̄ꝫ an̄ uo
luerat: ⁊ ſimul hāc vnam:nullamqꝫ aliam hēre di-
ſponeret. ¶ Jnſtabat nuptiarum dies:vn̄ autē uē-
tura ſponſa eſſet nemo nouerat:nemo nō mirabaꝰ.
Jpſe interim ⁊ anulos aureos ⁊ coronas ⁊ balteos
ꝯquirebat:ueſtes autem precioſas ⁊ calceos ⁊ eiuſ
generis neceſſaria omnia ad menſuram puelle al-
terius que ſtatura ſue perſimilis erat preparari fa
ciebat:uenerat expectatus dies: ⁊ cuꝫ nullus ſpon
ſe rumor audireꝰ admiratio omnium uehementer
excreuerat:hora iam prādij aderat:iamqꝫ appara
tu ingenti domus tota feruebat. Tum ualterꝰ ad-
uentanti uelut ſponſe obuiam ꝓfecturꝰ domo egre
ditur: ꝓſequente virorum ⁊ matronarum nobiliuꝫ
caterua. Griſeldis omnium que erga ſe pararētur
ignara peractis que agenda domi erant aquā e lō
ginquo fonte cōuectans paternum limē intrabat:
ut expedita curis alijs ad viſendā domini ſui ſpō-
ſam cum puellis comitibus ꝓperaret:dum ualte-
rus cogitabūdus incedens eamqꝫ compellās no-
mine ubi nam pater eius eſſet interrogauit:que cū
illum domi eſſe reuerenter atqꝫ humilr̄ reſpondiſ-
ſet. Jube inq̄t ad me ueniat:uenientem ſeniculum
manu prehenſum parumper abſtraxit:ac ſubmiſ-
ſa uoce. Scio ait me Janicola carum tibi:teqꝫ ho-
minem fidum noui: ⁊ quecūqꝫ mihi placeāt: uelle
te arbitror:vnum tamen nominatim noſſe uelim.
An me quem dominum habes data mihi hac tua
in uxorē filia generuꝫ uelis. Jnopino negocio ſtu
pefactus ſenex obriguit: ⁊ vix tādeꝫ paucis hiſcēſ
Nihil inquit aut uelle debeo aut nolle: niſi quod
placitum tibi ſit:qui dominus meus es. Jngredia
mur ſoli ergo inquit:ut ipſam de quibuſdam inter
rogem te preſente. Jngreſſi igitur expectāte ppl̄o
ac mirante puellam cura patris obſequiuꝫ ſatagē-
tem ⁊ inſolito tanti hoſpitis aduentu ſtupidam in-
uenere:quā hijs v̀bis Ualterus aggrediꝰ. Et pa-
tri tuo placet inquit ⁊ mihi ut uxor mea ſis. Credo
idip̄m tibi placeat. Sed habeo ex te querere ubi
hoc pactum fuerit:qd̄ mox erit: an uolenti animo
parata ſis ut de omnibꝰ tecū mihi ꝯueniat ita ut in
nulla vnq̄ꝫ re a mea uolūtate diſſentias: ⁊ q̄cq̄d te
cum agere uoluero ſine ulla frontis aut v̀bi repu-
gnantia te ex animo uolēte mihi liceat. Ad hec illa
miraculo rei tremens. Ego mi domine inquit tāto

honore me indignam ſcio: at ſi uoluntas tua ſiqꝫ
ſors mea eſt nihil ego vnq̄ꝫ ſciens ne dum faciam
ſed etiam cogitabo qd̄ ꝯtra animum tuum ſit:nec
tu aliquid facies: ⁊ ſi me mori iuſſeris qd̄ moleſte
feram. Satis eſt inquit ille:ſic in publicuꝫ eductā
populo oſ̄dens hec ait uxor mea hec domina nr̄a
eſt:hanc colite:hanc amate: ⁊ ſi me charū habetis
hanc chariſſimā habetote. ¶ Dehinc neq̄d religa-
rum fortune ueteris nouaꝫ inferret in domum:nu-
dari eam iuſſit: ⁊ a calce ad v̀ticem nouis ueſtibus
indui:qd̄ a matronis circūſtantibus ac certatim ſi
nu illam gremioqꝫ fouentibus uerecunde ac cele-
riter adimpletum eſt. Sic horridulam virginē in-
dutam laceramqꝫ comam recollectam manibꝰ cō-
ptamqꝫ pro tempore inſignitam gemmis ⁊ corona
uelut ſubito transformatam vix populus recogno
uit:quā ualterus anulo p̄cioſo quem ad hūc uſum
detulerat ſolenniter deſponſauit: niueoqꝫ equo i-
poſitam ad palatium deduci fecit:comitante ppl̄o
⁊ gaudente ad hunc moduꝫ nuptie celebrate:dieſ
qꝫ ille letiſſimus actus eſt. ¶ Breui dehinc inopi:
ſponſe tm̄ diuini fauoris affulſerat:ut non in caſa
illa paſtoria:ſꝫ in aula impatoria educata atqꝫ edo
cta videretur:atqꝫ apud omnes ſupra fideꝫ chara
⁊ uenerabilis facta eēt:vixqꝫ his ipſis qui illaꝫ ab
origine nouerant perſuaderi poſſet ianicole nataꝫ
eſſe:tantus erat vite tantus morum decor:ea v̀bo-
rum grauitas ac dulcedo quibus omnium animoſ
nexu ſibi magni amoris aſtrinxerat. Jāqꝫ non ſo-
lum intra patrios fines ſed per finitimas quaſqꝫ ꝓ
uincias ſuum nomen celebri preconio fama vulga
bat:ita ut multi ad illam viſendam viri ac matro-
ne ſtudio feruente concurrerent. Sic ualterus hu
mili quidem ſed inſigni ac ꝓſpero matrimonio ho
neſtatis ſumma domi in pace extra v̀o ſumma cuꝫ
gratia hominum viuebat:quodqꝫ eximiam v̀tutē
tanta ſub inopia latitantem tam perſpicaciter dep̄
hendiſſet vulgo prudentiſſimus habebatur. Neqꝫ
v̀o ſolers ſponſa muliebria tantum ac domeſtica:
ſed ubi res poſceret publica etiaꝫ obibat officia vi
ro abſente lites patrie nobiliumqꝫ diſcordias diri
mens atqꝫ componens taꝫ grauibus reſponſis tā-
taqꝫ maturitate ⁊ iudicij equitate ut omnes ad ſa
lutem publicam demiſſam celo feminam predica-
rent. Nec multum tempus effluxerat dum graui-
da effecta p̀mum ſubditos anxia expectatione ſu-
ſpendit:dehinc filiam enixa pulcherrimam:q̄ꝫuis
filium maluiſſent tamen uotiua fecunditate non vi
rum modo ſed totam patriam letaꝫ fecit. ¶ Cepit
ut fit interim ualterum cum iam ablactata eſſet in
fantula mirabilis quedaꝫ q̄ꝫ laudabilis doctioreſ
iudicent:cupiditas ſat expertā chare fidem coniu-
gis experiendi altius: ⁊ iterum atqꝫ iterum reten-
tandi. Solā igitur in thalamum ſe uocatam turbi
da frōte ſic alloquitur. Noſti o Griſeldis neqꝫ eni
preſenti fortuna te preteriti tui ſtatus oblitam cre
do. Noſti inq̄ꝫ qualr̄ in hāc domum ueneris. Mi
hi quidē chara ſatis ac dilecta es. At meis nobili
bus non ita:preſertim ex quo parere incepiſti qui
plebeie domine ſubeſſe animis ferunt iniq̄ſſimis.
Mihi ergo qui cum eis paceꝫ cupio neceſſe eſt:de
filia tua non meo: ſed alieno iudicio obſequi: ⁊ id
facere quo nil mihi poſſet eſſe moleſtius. Jd enim
v̀o te ignara nunq̄ꝫ fecerim. Uolo autem tuum mi
hi animuꝫ accommodes:patientiamqꝫ illam pre-

ſtes quã ab initio nr̃i ↄiugij ꝓmiſiſti. Hijs auditis
nec v̄bo mota nec vultu. Tu inquit nr̃ es dominuſ
⁊ ego ⁊ hec ꝑua filia tue ſumus. De rebus tuis igi
tur fac ut libet: nil placere enim tibi põt quod mi-
hi diſpliceat: nihil penit⁹ uel habere cupio uľ amit
tere metuo: niſi te hoc ipa mihi in medio cordis af
fixi: nunq̃ inde uel lapſu temporis uel morte uel-
lendum: omnia ꝓus fieri poſſunt q̃ hic anim⁹ mu-
tari. Letus ille reſponſo ſed diſſimulans viſu me-
ſtus abſceſſit: ⁊ poſt paululum vnum ſuorum ſatel
litum fidiſſimum ſibi: cuius opera grauioribus in
negocijs uti cõſueuerat qd agi uellet edoctum ad
uxorem miſit: qui ad eam noctu ueniens: parce in-
quit o domina: neq; mihi imputes quod coact⁹ fa-
cio. Scis ſapientiſſima quid eſt eſſe ſub dñis: neq;
tali ingenio predite q̃uis inexperte dura parendi
neceſſitas eſt ignota. Juſſus ſum hanc infantulam
accipere atq; eam hic ſermone abrupto quaſi cru-
dele miniſterium ſilentio exprimens ſubticuit: ſuſ-
pecta viri fama: ſuſpecta facies: ſuſpecta hora: ſuſ-
pecta erat oratio: quibus ⁊ ſi clare occiſum iri dul-
cem filiam intelligeret nec lachrymulã tamẽ ullã
nec ſuſpirium dedit: in nutrice quidem ne dum in
matre duriſſimum. Sed tranquilla fronte puellu-
lam accipiens aliquantulum reſpexit: ⁊ ſimul ex-
oſculans benedixit ac ſignum ſancte crucis impſ-
ſit: porrexitq; ſatelliti: ⁊ uade ait quodq; tibi dñs
noſter iniunxit exequere: vnum queſo cura ne cor-
puſculum hoc fere lacerent aut uolucres: ita tamẽ
niſi tibi cõtrarium ſit preceptum. Reuerſus ad do
minum: cum quid dictum quid ue reſponſum eẽt
expoſuiſſet: ⁊ ei filiam obtuliſſet uehementer pr̃na
animum pietas mouit: ſuſceptum tamen rigorẽ ꝑ-
poſiti non inflexit. Juſſitq; ſatelliti obuolutam pã
nis ciſte iniectam ac iumento impoſitam quieto oĩ
quanta poſſet diligentia bononiam deferret ad ſo-
rorem ſuam que illic comiti de panico nupta erat
eamq; ſibi traderet alendã materno ſtudio ⁊ cha-
ris moribus inſtruendam: tanta preterea occultã-
dam cura: ut cuius filia eſſet a nemine poſſet agno
ſci. Juit ille ilico ⁊ ſollicite qd̃ impoſitũ ei erat im-
pleuit. ¶ Ualterus interea ſepe vultum coniugis
ac v̄ba conſiderans nullum vnq̃ mutati animi ꝑ-
pendit indicium: par alacritas atq; ſedulitas: ſoli-
tum obſequiũ: idem amor: nulla triſtitia: nulla filie
mentio: nunq̃ ſiue ex ꝓpoſito ſiue incidẽter nomẽ
eius ex ore matris auditum. ¶ Tranſiuerant hoc
in ſtatu anni quatuor dum ecce grauida iterum fi
lium elegantiſſimum peperit. letitiam pr̃is ingen-
tem: atq; omnium amicorum: quo nutricis ab ur-
be poſt biennium ſubducto ad curioſitatem ſolitã
reuerſus pater uxorem rurſus affatur. Et oliʒ ait
audiſti populum meum egre noſtrum ferre connu
bium: pꝛſertim ex quo te fecundaʒ cognouere. Nũ
q̃ tamen egrius q̃ ex quo marem peperiſti: dicũt
enim ⁊ ſepe ad aures meas murmur hoc perue-
nit. Obeunte igitur ualtero. Janicole nepos no-
ſtri dominabitur: ⁊ tam nobilis patria tali domio
ſubiacebit. Multa quotidie in hanc ſententiam ia
ctantur in populis: quibus ego ⁊ quietis auidus:
⁊ ut uerum fatear mihi metuẽs permoueor: ut de
hoc infante diſponam qd̃ de ſorore diſpoſui. Jd ti
bi prenuncio ne te inopinus ⁊ ſubituſ dolor turbet
Ad hec illa: ⁊ dixi ait ⁊ repeto nihil poſſuʒ: ſeu uel
le: ſeu nolle niſi quod tu: neq; v̄o in hijs filijs quic

q̃ habeo preter laborem: tu mei ⁊ ipſorum domi-
nus: tuis in rebus iure tuo utere: nec cõſenſuʒ me-
um queras: in ipſo enim tue domus introitu ut pã
nos: ſic ⁊ uoluntates affectuſq; meos exui tuos i-
dui: quacũq; ergo de re quicquid tu vis ego etiam
uolo: nempe que ſi future tue uoluntatis eẽʒ pꝛſcia
ante etiam quicquid id eẽt: ⁊ uelle ⁊ cupere incipe-
rem q̃ tu uelles nunc animum tuum quem preue-
nire non poſſum libens ſequor: fac ſentiam tibi pla
cere ꝙ moriar: uolens moriar: nec res ulla deniq;
nec mors ipſa noſtro fuerit par amori. Admirans
femine conſtantiam: turbato vultu abijt: confeſti-
q; ſatellitem olim miſſum ad eam remiſit: qui mul
tum excuſata neceſſitate parendi multumq; petita
uenia: ſiquid ei moleſtum aut feciſſet aut faceret:
quaſi immane ſcelus acturus popoſcit infantem.
Jlla eodem quo ſemper vultu qualicũq; animo fi-
lium forma corporis atq; indole non matri tm̃ ſed
cunctis amabilem in manus cepit: ſignanſq; eum
ſigno crucis ⁊ benedicens ut filiam fecerat: ⁊ diu-
ticule oculis inherens atq; deoſculans nullo peni
tus ſigno doloris edito petenti obtulit ⁊ tene inqt
fac quod iuſſus es: vnum nunc etiam precor: ut ſi
fieri poteſt hos artus teneros infantis egregij ꝓ-
tegas a uexatione uolucrum ac ferarum. Cuʒ hijſ
mandatis reuerſus ad dominum animum ei⁹ ma-
gis: ac magis in ſtuporem egit: ut niſi eam noſſet
amantiſſimam filiorum paulominus ſuſpicari poſ
ſet hoc femineum robur quadam ab animi ferita-
te procedere: ſed cum ſuorum omnium ualde nul-
lus erat amantior q̃ viri. Juſſus inde bononiaʒ ꝓ
ficiſci: ⁊ illum tulit quo ſororem tulerat: poterãt ri
gidiſſimo coniugi hec beniuolentie ⁊ fidei coniuga
lis experimenta ſufficere. Sed ſunt qui ubi ſemel
inceperint non deſinant: immo incumbant hereãt-
q; propoſito: defixis ergo in uxorem oculis an ul-
la eius mutatio erga ſe fieret contemplabatur aſſi-
due: nec ullam penitus inuenire poterat: niſi ꝙ fi-
delior illi indies atq; obſequẽtior fiebat ſic ut duo
rum non niſi vnus animus videretur: iſq; nõ cõis
amborum: ſed viri dumtaxat vnius: uxor eniʒ per
ſe nihil uelle ut dictum eſt: nihil nolle firmauerat.
¶ Ceperat ſenſiʒ de ualtero decolor fama crebre-
ſcere ꝙ videlicet effera ⁊ inhumana duritie hu-
milis penitentia ac pudore coniugij filios iuſſiſſet
interfici. Nam neq; pueri comparebant: neq; ubi
nam gentium eſſent ullus audierat quo ſe ille vir
alioq̃n clarus: ⁊ ſuis charus multis īfamem odio
ſumq; reddiderat. Neq; ideo trux animus flecte-
batur: ſed in ſuſcepta ſeueritate expiendiq; ſua du
ra illa libidine procedebat. Jtaq; cuʒ iam ab ortu
filie duodecimus annus elapſus eſſet nuncios ro-
mam miſit qui ſimulatas inde lr̃as apoſtolicas re
ferrent: quibus in populo vulgaretur dataʒ ſibi li-
centiam a romano pontifice: ut pro ſua ⁊ ſuaruʒ gẽ
tium quiete primo matrimonio reiecto aliam du-
cere poſſet uxorem. Nec operoſum ſane fuit alpe-
ſtribus rudibuſq; animis quilibet pꝛſuadere. Que
fama cum ad griſeldis notitiam perueniſſet triſtis
utputo ſed ut que ſemel de ſe ſuiſq; de ſortibus ſta
tuiſſet inconcuſſa conſtitit expectans quid de ſe il-
le decerneret cui ſe ⁊ ſua cũcta ſubiecerat. ¶ Mi-
ſerat iam ille bononiam cognatumq; rogauerat ut
ad ſe filios ſuos adduceret: fama vndiq; diffuſa
virginem illam ſibi in coniugium adduci. Qd̃ ille

fideliter executurus puellam iam nubilem excellē
tem forma:preclaroqꝫ conſpicuam ornatu:germa
numqꝫ ſuuȝ fil' annum iam ſeptimū agētem ducēs
cum eximia nobilium comitiua ſtatuto die iter ar-
ripuit.¶ Hec inter ualterus ſolito ut uxorem re-
tentaret ingenio doloris ac pudoris ad cumulum
in publicum adducte coram multis.Satis īquit
tuo coniugio delectabar:mores tuos non originē
reſpiciens. Nunc quoniaȝ ut video magna omnis
fortuna ſeruitus magna eſt:non mihi licet:qđ cui-
libet liceret agricole.Cogunt mei ⁊ papa conſentit
uxorem me alteram habere:iamqꝫ uxor in via eſt:
ſtatimqꝫ aderit.Eſto igitur forti animo:danſqꝫ lo-
cum alteri ⁊ dotem tuam referens in antiquaȝ do-
mum equa mente reuertere:nulla homi perpetua
ſors eſt.Contra illa.Ego inquit mi domie ſemper
ſciui inter magnitudinem tuam ⁊ humilitatem me
am nullam eē ꝓportionem:meqꝫ nunq̄ȝ tuo nō di
cam ꝯiugio ſed ſeruitio dignaȝ duxi. Inqꝫ hac do
mo in qua tu me dominam feciſti deum teſtor:aio
ſemꝑ ancilla permanſi:de hoc igitur tempore quo
tecum multo cum honore longe ſupra omne meri-
tum meum fui:deo ⁊ tibi grās ago:de reliquo pa-
rata ſum bono pacatoqꝫ animo paternam domum
repetere:atqꝫ ubi pueritiam egi ſenectutem agere
⁊ mori:felix ſemꝑ:atqꝫ honorabilis vidua que vi-
ri talis uxor fuerim. Noue coniugi uolens cedo:
que tibi utinam felix adueniat atqꝫ hinc ubi iucun
diſſime degebam qn̄ ita tibi placitum eſt non inui
ta diſcedā.at qđ iubes dotem meaȝ mecum ut au
feraȝ quale ſit video:neqꝫ enim excidit ut paterne
olim domus in limine ſpoliata meis tuis induta
ueſtibus ad te ueni:neqꝫ omnino alia mihi dos fu
it q̄ȝ fides ⁊ nuditaſ:ecce igitur ut hanc ueſtē exuo
anulumqꝫ reſtituo:quo me ſubarraſti.Reliq̄ anuli
⁊ ueſtes ⁊ ornamenta quibꝰ te donante ad inuidiā
aucta eram in thalamo tuo ſunt.Nuda e domo pa
tris egreſſa nuda itidem reuertar:niſi ꝙ indignuȝ
reor ut hic uterus in quo filij fuerunt quos tu ge-
nuiſti populo nudus appareat.Quāobrem ſi tibi
placet ⁊ non aliter oro atqꝫ obſecro ut in ꝓciuȝ vir
ginitatis quā huc attuli:quāqꝫ non refero:vnicaȝ
mihi camiſiam linqui iubeas earum quibus tecuȝ
uti ſoleo:qua uentrem tue quondam uxoris ope-
riam.Abūdabāt viro lachryme ut ꝯtineri ampliꝰ
iam non poſſet.Itaqꝫ faciem auertens ⁊ camiſiaȝ
tibi vnicā habeto uerbis tremētibꝰ,vir exꝑſſit.Et
ſic abijt illachrymans:illa coram cunctis ſeſe exu
ens ſolā ſibi retinuit camiſiā:qua ꝯtecta nudo ca-
pite pedibuſqꝫ nudis corā cūctis egredit̄ atqꝫ ita
ꝓſequentibꝰ multis ac flentibus fortunāqꝫ culpā-
tibus ſiccis vna oculis ⁊ honeſto ueneranda ſilen
tio ad paternam domum remeauit.¶ Senex qui
has filie nuptias ſemper ſuſpectas habuerat:neqꝫ
vnq̄ȝ tantam ſpem mēte conceperat:ſemperqꝫ hoc
euenturum cogitauerat ut ſatietate ſponſe taȝ hu-
milis exorta domo illam quandoqꝫ vir tantus ⁊
more nobilium ſuperbus abijceret:tunicam eius
hiſpidaȝ:⁊ attritam ſenio:abditā parue domus in
parte ſeruauerat.Audito ergo non tam filie tacite
redeuntis q̄ȝ comitum ſtrepitu occurrit in limine:
⁊ ſeminudā antiq̄ ueſte cooꝑuit.Māſit illa cū pa
tre paucoſ dies eq̄nimitate atqꝫ humanitate mira
bili.Ita ut nullum in ea ſignū animi triſtioris:nul
lum ueſtigium fortune proſperioris extaret:quip
pe cum in medijs opibus inops ſemper ſpiritu vi-
xiſſet atqꝫ humilis.Iam panicꝰ comes ꝓpinqua-
bat ⁊ de nouis nuptijs fama vndiqꝫ frequēs erat:
ꝑmiſſoqꝫ vno ex ſuis diem quo ſalutias ꝑuēturus
eſſet acceperat.pridie igitur ualterus ad ſe griſel-
dam euocanſ deuotiſſime uenienti:cupio ait ut pu
ella cras huc ad prandium uētura magnifice exci
piat̄:viriqꝫ ⁊ matrone qui ſecum ſunt ſimulqꝫ ⁊ nr̄i
qui ꝯuiuio intererūt:ita ut locoꝝ ꝟborumqꝫ honor
īteger ſingulis pro dignitate ſeruet̄:domi tn̄ femi-
nas ad hoc opus idoneas non habeo:proinde tu
q̄ȝuis ueſte inopi hanc tibi que mores meos noſti
optime ſuſcipiendorum locandorumqꝫ hoſpitum
curam ſumes.Non libenter modo inquit illa ſed
cupide ⁊ hec ⁊ quecūqꝫ tibi placita ſenſero faciam
ſemper.Neqꝫ in hoc vnq̄ȝ fatigabor aut lenteſcaȝ
dum ſpiritus huius reliq̄e ulle ſupererunt:⁊ cum
dicto ſeruilia mox inſtrumenta corripiens domuȝ
uerrere:mēſas inſtruere:lectos ſternere:hortariqꝫ
alias ceperat ancille in moduȝ fideliſſime.¶ Pro
xime lucis hora tertia Comes ſuperuenerat.Cer-
tatimqꝫ omnes ⁊ puelle ⁊ germani infantis mores
ac pulchritudinem mirabantur.Erantqꝫ qui dice-
rent prudenter ualteruȝ ac feliciter permutaſſe:ꝙ
⁊ ſponſa hec tenerior eſſet ⁊ nobilior:⁊ cognatus
tam ſpecioſus accederet.Sic feruente cōuiuij ap
paratu ubiqꝫ ꝑſens omniumqꝫ ſollicita griſeldis
nec tanto caſu deiecta animo:nec obſolete ueſtis
pudore ꝯfuſa:ſed ſereno vultu itrāti obuia puelle
flexo poplite ſuilē in modū:vultuqꝫ demiſſo reue
rēter atqꝫ humilr̄.Bn̄ uenerit dn̄a mea inquit:de
hic ceteros dū ꝯuiuas leta facie ⁊ ꝟboꝝ mira ſua-
uitate ſuſcipet:⁊ imenſam domum multa arte diſ-
poneret:ita ut omnes ⁊ preſertim aduene vnde ea
maieſtas moruȝ atqꝫ ea prudentia ſub tali habitu
uehementiſſime mirarentur:atqꝫ ipſa in p̄mis pu-
elle pariter atqꝫ infantis laudibꝰ ſatiari nullo mo-
do poſſet:ſed viciſſim modo virgineam modo in-
fantilem elegantiam predicaret.Ualterus eo ipſo
in tempore quo aſſidendum menſis erat in eā uer-
ſus:clara uoce coraȝ oibꝰ q̄ſi illudēs.Quid tibi vi
det̄ inq̄t griſeldis de hac mea ſpōſa?ſatis pulchra
atqꝫ honeſta eſt?plane ait illa nec pulchrior ulla:
nec honeſtior inueniri poteſt:aut cum nulla vnq̄ȝ:
aut cum hac tranquillam agere poteris ac felicem
vitam:utqꝫ ita ſit cupio ⁊ ſpero:vnum bona fide te
precor ac moneo ne hanc illis aculeis agites qui-
bus alteram agitaſti.Nam ꝙ ⁊ iunior ⁊ delicatiuſ
enutrita eſt pati quantum ego auguror nō ualeret
Talia dicentis alacritatem intuens atqꝫ ꝯſtantiaȝ
totiens tamqꝫ acriter offenſe mulieris examinanſ
⁊ indignam ſortem non ſic merite miſeratus ac fer
re diutius non ualens. Satis inquit mea Griſel-
dis cognita ⁊ ſpectata mihi fideſ eſt tua:nec ſub ce
lo aliquem eſſe puto:qui tanta coniugalis amoris
experimenta perceperit.Simul hec dicēs charaȝ
coniugem leto ſtupore perfuſam ⁊ uelut e ſomno
turbido experrectam cupidis ulnis amplectitur:
⁊ tu ait ſola uxor mea es. Aliam nec habui:nec
habebo.Iſtā autem quam tu ſponſaȝ meam reris
filia tua eſt:hic qui cognatus meus credebatur:tu
us eſt filius:que diuiſim perdita videbātur ſimul
omnia recepiſti.Sciant qui contrarium credidere
me curioſum atqꝫ experientem eſſe non impium:
probaſſe coniugem non damnaſſe:occultaſſe filios

non mactaſſe:hec illa audiens pene gaudio exani-
mis ⁊ pietate amens iucundiſſimiſqꝫ cum lachry-
mis ſuorum pignorum in amplexuſ ruit:fatigatqꝫ
oſculis pioqꝫ gemitu madefacit. Raptimqꝫ matro
ne alacres ac fauentes circũfuſe vilibus exutã ſu-
is ſolitis ueſtibus induunt exornantqꝫ: plauſuſqꝫ
letiſſimus ⁊ fauſta omnium ṽba circũſonant.mul-
toqꝫ cum gaudio ⁊ fletu ille dies celeberrimus fu
it:celebrior quoqꝫ q̃ꝫ dies fuerat nuptiarũ . Mul-
toſqꝫ poſt per annos ingenti pace concordiaqꝫ vi-
xere: ⁊ ualterus inopem ſocerum quem hactenus
neglexiſſe viſus erat ne qñ concepte animo obſta-
ret experientie ſuam in domum tranſlatum in ho-
nore habuit:filiam ſuam magnificis atqꝫ honeſtiſ
nuptijs collocauit:filiumqꝫ ſui dominij ſucceſſorẽ
liquit: ⁊ coniugio letus ⁊ ſobole. ℭ Hanc hiſtoriã
ſtilo nunc alio retexere viſum fuit:non taꝫ ideo ut
matronas noſtri temporis ad imitandam huius
uxoris patientiaꝫ:que mihi vix imitabilis videtur
q̃ꝫ ut legentes ad imitandam ſaltem femine ꝯſtã-
tiam excitareꝫ:ut qꝺ hec viro ſuo preſtitit hoc pre
ſtare deo noſtro audeant:qui licet ut Jacobus ait
apl's intentator ſit malorum ⁊ ipſe neminem tem-
ptet. Probat tamen ⁊ ſepe nos multis ac grauibꝰ
flagellis exerceri ſinit:non ut animum nr̃m ſciat:
quem ſciuit anteq̃ꝫ crearemur:ſed ut nobis noſtra
fragilitas notis ac domeſticis indicijs innoteſcat.
Abũde ego ꝯſtãtibus viris aſcripſeri:qſqs is fue-
rit qui pro deo ſuo ſine murmure patiat̃ qꝺ ꝓ ſuo
mortali cõiuge ruſticana hec muliercula paſſa eſt.

ℭ Ad eundem de reliquijs ſuperioris epiſtole: ⁊ de
imponendo iam tandem finem huic epiſtolari ſti-
lo. Epiſtola.IIII.

Rſit amor tui ut ſciberem ſenex qꝺ iuue-
a nis vix ſcripſiſſem:neſcio an res ueras an
fictas que iam non hiſtorie ſed fabelle ſunt
ob hoc vnum ꝙ res tue ⁊ a te ſcripte erant:q̃ꝫuis
hoc ꝑuidẽs fidem rerum penes auctorem:hoc eſt
penes te fore ſim ꝑ̃fatus. Et dicã tibi quid de hac
hiſtoria ego q̃ꝫ fabulam dixiſſe malim mihi conti
gerit:legit eam primum communis amicus pata-
uinus vir altiſſimi ingenij multipliciſqꝫ notitie: ⁊
cum epl'e medium vix tranſiſſet ſubito fletu ꝑuen-
tus ſubſtitit:poſt modicum ṽo cum in manus eam
reſumpſiſſet firmato animo perlecturus:ecce iteꝝ
quaſi ad condictum rediens lecturam gemitus in
terrumpit. Faſſus itaqꝫ ſe non poſſe procedere eaꝫ
vni ſuorum comitum docto ſatis viro legendã tra
didit. Qꝺ accidens quorſum alij traherent incer-
tum habeo:ego in optimam partem traxi mitiſſi-
mumqꝫ viri animum intellexi:uere eniꝫ homo hu
manior quem ego quidem noueriꝫ nullus eſt. Re
dijt illo flente ac legente ad memoriam ſatyricum
illud:molliſſima corda humano generi dare ſe na-
tura fatetur:que lachrymaſ dedit:hec nr̃i pars op
tima ſenſus. Poſt tempus amicꝰ alter nr̃ ueronẽ-
ſis:ſunt eniꝫ nobis ut reliqua ſic amici etiam com-
munes audito qd alteri interlegendum accidiſſet
eandem legere optauit. Geſſi morem ingenioſo ⁊
amico viro:legit eam totam:nec alicubi ſubſtitit:
nec frõs olductior nec uox fractior nec lachryme:
nec ſingultus interuenere: ⁊ in finem. Ego etiã in-
quit fleſſem. Nam ⁊ pie res ⁊ ṽba rebuſ accommo
data fletum ſuadebant:nec ego duri cordis ſuꝫ:ni-
ſi ꝙ ficta omnia credidi ⁊ credo. Nam ſi uera eẽnt
que uſqꝫ mulier uel romana uel cuiuſlibet gentis ?
hanc griſeldim eq̃tura ſit:ubi queſo tantus amor
coniugalis:ubi par fides:ubi tam inſignis patien-
tia atqꝫ conſtantia:hijs tunc ego nil reſpondi ne rẽ
a iocis amiciqꝫ colloquij feſta dulcedie ad acrimo
niam diſceptationis adducerem. Erat autem pro-
na reſponſio. Eſſe nõnullos qui quecũqꝫ difficilia
eis ſint impoſſibilia omnibus arbitrentur:ſic men
ſura ſua omnia metientes ut ſe omnium primos
locent:cum tamen multi fuerint forte ⁊ ſint quibꝰ
eſſent facilia que vulgo ĩpoſſibilia viderent̃. Quiſ
eſt enim exempli gr̃a:qui non curium ex noſtris ⁊
mutium ⁊ decios:ex externis auteꝫ codrum ⁊ phi
lenes fratres:uel quoniam de feminis ſermo erat
quis uel portiam uel hipſicratheam uel alceſtum
⁊ harum ſimiles non fabulas fictas putet? atqui
hiſtorie uere ſunt. Et ſane qui pro alio vitam ſper-
nit:qꝺ non ſpernere quid non pati poſſit non intel-
ligo. ℭ Ceterum ⁊ illam ⁊ alteram duas magnas
epl'as ad te non perueniſſe nunc ſentio. Sed quid
faciam? pati oportet. Jndignari licet nõ ulciſci:ap
paruit ecce per ciſalpinam galliam tedioſiſſimum
hoc hominum genus:cuſtodes paſſuum:immo pe
ſtis nunciorum qui lr̃as apertas introſpiciãt ⁊ mo
roſiſſime contemplentur:qꝺ dñoruꝫ forſan iuſſus
excuſat:qui ſibi omnium ꝯſcij trepida ac ſuꝑba vi-
ta de ſe ⁊ contra ſe omnia dici putant atqꝫ oĩa noſ-
ſe uolunt. Jllud nihil excuſat ꝙ ſi quid in lr̃is ĩpis
inueniunt qꝺ aures aſininas mulceat:ſolebant q-
dã in tranſcribendo tempus terrere: ⁊ nuncios de
tinere:nũc creſcente licentia ut digitis ſuis par-
cant abire illos iubẽt ſine lr̃is:quodqꝫ grauiſſimũ
tedij genus eſt:hic illi maxime faciunt:qui nihil in
telligunt ſimiles hijs quoruꝫ ampla ⁊ preceps gu
la eſt: ⁊ lenta digeſtio qui male ualitudini proximi
ſint oportet. Jmportunitatum taliuꝫ nemo me ſto
machãtior:nulluſ impatiẽtior:ita ut ſepe me a ſcri
bendo diuerterint:ſepe quo ſcripſerim dolere coe-
gerint:qñ ꝯtra hos predones lr̃arum nulla vindi-
cte alterius patet occaſio turbatis omnibꝰ ⁊ reip.
libertate peſſũdata. Sane huic tedio accedit etas
⁊ laſſitudo rerum pene omnium ſcribendiqꝫ nõ ſa
tietas modo:ſed faſtidium:quibus iunctis indu-
cor ut tibi amice ⁊ omnibus quibus ſcribere ſoleo
qꝺ ad hunc epl'arem ſtilum attinet ultimum.uale
dicam:tam ne uſqꝫ in finem me qꝺ diutius iaꝫ fe-
cerunt a meliori ſtudio ſcripture fragilioreſ impe
diant:q̃ꝫ ne ad horum nebulonum manus ineptiſ-
ſimas ſcripta noſtra perueniant quoꝝ ſic ſalteꝫ ab
iniurijs tutus ero. Si quando uel tecum uel cum
alijs ſcripto opus ſit:ſic ſcribam ut intelligar non
delecter. ℭ Promiſeram memini in quadam or-
dinis huius epl'a me deinceps in epl'is breuiꝰ ſcri
pturum decliui iam temporis urgente penuria:ꝓ
miſſum implere non ualui:multoqꝫ facilius ut itel
ligi datur ſilentium cum amicis eſt q̃ꝫ breuiloqui-
um:tantus eſt ubi ſemel incepimꝰ ardor colloquẽ-
di:ut facilius fuerit non cepiſſe q̃ꝫ frenare impetũ
cepti ſermonis:ſed promiſi. None ſat promiſſum
implet qui plus preſtat? Eram credo dum ꝓmitte
rem oblitus Catonis illud apud Ciceronẽ late no
tum:ꝙ natura ipſa loquacior eſt ſenectus. Ualete
amici. Ualete epl'e inter colles euganeos.vj.idus
Junias.1373.

ℭ Explicit liber decimuſſeptimus.

¶ Incipit liber decimuſoctauus. Ad poſteritatem: originem: conuerſationem morumqꝫ ⁊ ſtudiorum ſuorum ſucceſſus explanantis: Epiſtola.

f

Ranciſcus Petrarcha: Poſteritati: Salutē. Fuerit tibi foꝛſā de me aliquid auditu3: q̃q̃ ⁊ hoc dubium ſit an exiguum ⁊ obſcurum longe nomen ſeu locorū ſeu temporum peruenturum ſit. Et illud foꝛſitā optabis: noſſe quid hoīs fuerim: aut quis operum exitus meorū: eorū maxime quoruꝫ ad te fama peruenerit: uel quorū tenue nomē audieris? Et de pꝛimo q̄dē uarie erūt hoīuꝫ uoces. Ita enim ferme q̄ſqꝫ loquit̄: ut ip ellit nō vitas ſed uoluptas: nec laudis nec infamie modus eſt. Ueſtro de grege vnus: fui auteꝫ moꝛtalis homuncio: nec magne admodum nec vilis originis: familia (ut de ſe ait Auguſt⁹ Ceſar) antiqua. Natura quidem nō iniquo neqꝫ inuerecundo animo: niſi ea cōſuetudo contagioſa nocuiſſet: Adoleſcentia me fefellit: iuuenta coꝛripuit: ſenecta auteꝫ coꝛrexit: experimentoqꝫ perdocuit ueruꝫ illud qḋ diu ante perlegeram: Quoniaꝫ adoleſcentia ⁊ uoluptas uana ſunt: Immo etatuꝫ temporumqꝫ omnium conditoꝛ: qui miſeros moꝛtales de nihilo tumidos: aberrare ſinit interdum: ut peccatorū ſuorum uel ſero memores ſeſe cognoſcant. Coꝛpus iuueni nō magnaruꝫ virium: ſed multe dexteritatis obtigerat. Foꝛma non glorioꝛ excellenti: ſed que placere viridioribus annis poſſet. Colore viuido inter candidum ⁊ ſubnigrum: uiuacibus oculis: ⁊ viſu per longum tempus acerrimo: qui pꝛeter ſpeꝫ ſupꝛa ſexageſimum etatis annum me deſtituit: ut indignanti mihi ad ocularium confugiendum eēt auxilium. Tota etate ſaniſſimum coꝛpus ſenectus inuaſit: ⁊ ſolita moꝛborum acie circūuenit. Honeſtis parentibus Florentinis origine: foꝛtuna mediocri: ⁊ (ut uerum fatear) ad inopiam uergente: ſed patria pulſis: Aretij in exilio natus ſum: anno huius etatis ultime: que a Chꝛiſto icipit. 1304. die lune ad auroram kalendas Auguſti. Diuitiarum contemptoꝛ eximius: non ꝙ diuitias non optareꝫ ſed labores curaſqꝫ oderaꝫ: opum comites inſeparabiles. Non ut iſta cura eſſet lautarum facultas epularum. Ego autem tenui victu ⁊ cibis vulgaribus vitam egi letius: q̃ꝫ cum exquiſitiſſimis dapibus omnes Apitij ſucceſſores. Conuiuia que dīr (cuꝫ ſint comeſſationes: modeſtie ⁊ bonis morib⁹ inimice) ſemper mihi diſplicuerunt: laborioſum ⁊ inutile ratus ſum ad hunc finem uocare alios: nec minus ab alijs uocari. Conuiuere autem cuꝫ amicis adeo iucundum: ut eorum ſuperuentu nil gratus habuerim: nec vnq̃ꝫ uolens ſine ſocio cibū ſumpſerim. Nihil mihi magis q̃ꝫ pōpa diſplicuit. Nō ſolum qꝛ mala ⁊ humilitati ꝯtraria: ſed qꝛ difficilis ⁊ quieti aduerſa eſt. Amore acerrimo ſed vnico ⁊ honeſto in adoleſcentia laboraui: ⁊ diutiūs laboraſſem: niſi iam tepeſcentem ignem: moꝛs acerba: ſed utilis extinxiſſet. Libidinum me pꝛoꝛſus expertem dicere poſſe: optarem quideꝫ: ſed ſi dicam mētiar: hoc ſecure dixeriꝫ: me q̃q̃ꝫ feruore etatis ⁊ cōplexionis ad id raptum: vilitatem illam tamē ſemper animo execratum. Mox vͦ ad quadrageſimū annum appꝛopinquans: duꝫ adhuc ⁊ caloris ſatis eſſet ⁊ virium: non ſolum factum illud obſcenum: ſed eius memoriam omnem ſic abieci quaſi nunq̃ꝫ feminam aſperiſſem. Qḋ inter pꝛimas felicitates meas memoꝛo: deo gratias agens: qui me adhuc integrum ⁊ vigentem tam vili ⁊ mihi ſemper odioſo ſeruitio liberauit. Sed ad alia pꝛocedo. Senſi ſuperbiam in alijs non in me: ⁊ cum paruus fueriꝫ ſemper minoꝛ iudicio meo fui. Ira mea mihi perſepe nocuit alijs nunq̃ꝫ. Amicitiarum appetētiſſim⁹ honeſtarum ⁊ fideliſſim⁹ cultoꝛ fui. Intrepide gl'ioꝛ: qꝛ ſcio me uerum loqui: indignantiſſimi animi: ſed offenſarum obliuioſiſſimi beneficiorum ꝑmemoris. Pꝛincipuꝫ ac regum familiaritatibus ⁊ nobiliuꝫ amicitijs uſqꝫ ad inuidiam foꝛtunatus fui. Sed hoc eſt ſupplicium ſeneſcentium: ut ſuoruꝫ ſepiſſime moꝛtes fleant. Maximi regum ⁊ mee etatis amarunt ⁊ coluerunt me: Cur autem neſcio: ipſi viderint. Et ita cum quibuſdam fui: ut ipſi quodāmodo mecum eſſent: ⁊ eminentie eorum nullum tedium commoda multa perceperim. Mltos tamē eorum quos ualde amabam effugi: tantus fuit mihi inſitus amoꝛ libertatis: ut cuius uel nomē ipm̄ libertati: uel illi eſſe cōtrarium videretur: omni ſtudio declinarem. Ingenio fui equo potius q̃ꝫ acuto ad omne bonum ⁊ ſalubꝛe ſtudium apto: ſꝫ ad moralem pꝛecipue philoſophiam ⁊ ad poeticam pꝛono. Quam ipſam ꝓceſſu temporis neglexi: ſacris lr̄is delectatus: in quibus ſenſi dulcedinem abditam: quam aliq̄n contempſeram: poeticis lr̄is non niſi ad oꝛnatuꝫ reſeruatis. Incubui vnice inter multa ad notitiam uetuſtatis: qm̄ mihi ſemꝑ etas iſta diſplicuit: ut niſi me amoꝛ charoꝝ in diuerſum traheret: qualibet etate natus eſſe ſemper optauerim ⁊ hanc obliuiſci niſus animo me alijs ſemper inſerere. Hiſtoricis itaqꝫ delectatus ſum: non min⁹ tamē offenſus eorum diſcoꝛdia: ſecut⁹ in dubio quo me uel ueri ſimilitudo rerum uel ſcribētium traxit auctoritas: Eloquio ut quidam dixerunt claro ac potenti: ut mihi viſum eſt fragili ⁊ obſcuro. Neqꝫ vͦ in communi ſermone cum amicis aut cum familiaribus eloquentie vnq̃ꝫ cura me attigit: miroꝛ qꝫ eam curam Auguſtuꝫ Ceſarem accepiſſe. Ubi autem res ipſa uel locus uel auditoꝛ aliter poſcere viſus eſt: paulo anniſus ſum: idqꝫ q̃ꝫ efficaciter neſcio: eorum ſit iudicium coram quibus dixi: Ego modo bene vixiſſem: qual'r dixiſſem: paruifacereꝫ uentoſa gloria eſt de ſolo uerborum ſplendore famam querere. Tempus meum ſic uel foꝛtuna uel uoluntas mea nunc uſqꝫ partita eſt. Pꝛimum illū vite annum neqꝫ integrum Aretij egi ubi in lucem natura me pꝛotulerat: ſex ſequentes Anciſe paterno in rure ſupꝛa Florentiam quatuoꝛdecim paſſuum milib⁹: reuocata ab exilio genitrice octauū Piſis: nonum ac deinceps in gallia tranſalpina ad leuam rhodani ripam: Auinio urbi nomen: ubi Roman⁹ pontifex turpi in exilio Chꝛiſti tenet eccl'iam ⁊ tenuit diu: licet ante paucos annos Urban⁹ q̄ntus eam reduxiſſe videretur in ſuam ſedem. Sed res ut patet in nihiluꝫ redijt: ipſo (qḋ graui⁹ fero) tunc etiam ſuperſtite ⁊ quaſi boni operis penitente. Qui ſi modicum plus vixiſſet: haud dubie ſenſiſſet quid mihi de eius habitu videret̄. Iam calamus erat in manibus: ſed ipſe confeſtim glorioſuꝫ pꝛincipium ipſum cum vita deſtituit infelix: Q̃ꝫ feliciter ante Petri aram mori: ⁊ in domo ꝓpꝛia potuiſſet: Siue enim ſucceſſores eius in ſua ſede mā

ſiſſent: ⁊ ipſe boni opis auctor erat: ſiue abijſſent ⁊
tanto ipſius clarior virtus: quanto illorum culpa
conſpectior. Sed hec longior atqꝫ incidēs eſt que
rela. Ibi igitur uentoſiſſimi amnis ad ripam: pue-
ritiam ſub parentibus: ac deinde ſub uanitatibus
meis adoleſcentiam totam egi: non tamen ſine ma
gnis digreſſionibus: Namqꝫ hoc tempore Carpē
toras ciuitas parua ⁊ illi ad orientem proxima:
quadriennio integro me habuit: inqꝫ his duabus
aliquantulū grammatice: dialectice ac rhetorice
quantum etas potuit didici: quantū ſcilicet in ſcho
lis diſci ſolet: quod quantulū ſit chariſſime lector
intelligis. Inde ad montem Peſſulanum legū ad
ſtudium profectus: quadriennium ibi alterum: in-
de Bononiam ⁊ ibi triennium expendi: ⁊ totum iu
ris ciuilis corpus audiui: futurus magni prouect⁹
adoleſcens: ut multi opinabantur ſi cepto inſiſterē
Ego vͦo ſtudiū illud omne deſtitui: mox ut me pa
rentum cura deſtituit: Non qꝛ legum mihi nō pla-
ceret auctoritas: que abſqꝫ dubio magna eſt ⁊ Ro
mane antiquitatis plena qua delector: ſed qꝛ earū
uſus nequitia hominum deprauatur. Itaqꝫ pigu-
it perdiſcere quo inhoneſte uti nollē: ⁊ honeſte vix
poſſem: ⁊ ſi uellem puritas inſcitie tribuenda eēt.
Itaqꝫ ſcdm ⁊ vigeſimū annum agens domum re-
dij. Domum uoco Auinionenſe illud exilium: ubi
ab infantie mee ſine fueram. Habet eni[m] conſuetu-
do proximam vim nature. Ibi ergo iam noſci ego
⁊ familiaritas mea a magnis viris expeti ceperat
Cur autem: neſcire nunc me fateor ⁊ mirari: tūc eq
dem non mirabar ut qui mihi more etatis oī hono
re digniſſimus viderer: ante alios expetitus fui a
Columnenſium clara ⁊ generoſa familia: que tunc
romanam curiam frequentabat: dicam melius il-
luſtrabat: a quibus accitus ⁊ mihi neſcio an ⁊ nunc
ſed tunc certe indebito in honore habitus: ab illu-
ſtri ⁊ incomparabili viro Iacobo de columna lom
berieñ. tunc epiſcopo: cui neſcio an parem viderim:
ſeu viſurus ſim: in Uaſconiam ductus ſub collib⁹
pyreneis eſtatem prope celeſtem: multa ⁊ domini
⁊ comitum iucūditate tranſegi: ut ſemper tempus
illud memorando ſuſpirem. Inde rediens ſub fra
tre eius Ioāne de columna Cardinale: mltos per
annos non quaſi ſub domino: ſed ſub patre: immo
ne id quidem: ſed cum fratre amantiſſimo: immo
mecum ⁊ propria mea in domo fui. Quo tempore
iuuenilis me impulit appetitus: ut ⁊ Gallias ⁊ ger
maniam peragrarem. Et licet alie cauſe fingerent
ut profectionem meam meis maioribus approba
rem: uera tamen cauſa erat multa videndi ardor
ac ſtudium. In qua peregrinatione Pariſius pri-
mum vidi: ⁊ delectatus ſum ingrere: qd uerū: qd
ue fabuloſum de illa urbe narraret. Inde reuerſus
Romam adij: cuius vidende deſiderio ab infan-
tia ardebam: Et huius familie magnanimum ge-
nitorem Stephanum de Columna: virum cui-
libet antiquorum parem: ita colui atqꝫ ita ſibi ac-
ceptus fui: ut inter me ⁊ quemlibet filiorum nil di
ceres intereſſe. Qui viri excellentis amor ⁊ affe-
ctus uſqꝫ ad vite eius extremū: vno erga me ſem-
per tenore permanſit: ⁊ in me nunc etiam viuit: ne-
qꝫ vnqꝫ deſinet niſi ego ante deſiero. Inde etiam
reuerſus: cum omnium: ſed in patris illius tedio-
ſiſſime urbis faſtidium atqꝫ odium naturaliter ani
mo meo inſitum ferre non poſſim: diuerticulū ali

quod quaſi portum querens: repperi uallem pexi
guam: ſed ſolitariam atqꝫ amenam que Clauſa di
citur: quindecim paſſuum milibus ab Auiniōe di-
ſtantem: ubi fontium rex omnium Sorga oritur.
Captus loci dulcedine: libellos meos ⁊ meipſum
illic tranſtuli. Longa erit hiſtoria ſi pergam exeq:
qd ibi multos ac multos egeri per annos. Hec eſt
ſumma qꝛ qcqd fere opuſculorum mihi excidit: ibi
uel actum uel ceptum uel conceptum eſt. Que tā
multa fuerunt: ut uſqꝫ ad hanc etatem me exerce-
ant ac fatigent. Fuit enim mihi ut corpus: ſic inge
nium magis pollens dexteritate qꝫ viribus. Ita-
qꝫ multa mihi facilia cogitatu: que executiōe diffi
cilia ꝑtermiſi. Hic mihi ipſa locoꝝ facies ſuggeſſit
ut Bucolicum carmen ſilueſtre opus aggrederer
⁊ vite ſolitarie libros duos ad Philippū ſemper
magnum virum: ſed paruum tunc epiſcopum Ca-
uallicen̄. nunc magnum Sabinen̄. epiſcopū Car-
dinalem: qui mihi iam ſolus omnium ueterum ſu-
perſtes: non me epiſcopaliter ut Ambroſi⁹ Augu-
ſtinum: ſed fraterne dilexit ac diligit. Illis in mon
tibus uaganti: ſexta quadā feria maioris hebdo
made: cogitatio incidit ⁊ ualida: ut de Scipione
Africano illo primo: cuis nomen mirum vnde a ꝓ
ma mihi etate charum fuit: poeticum aliquid He
roico carmine ſcriberem. Quod tunc magno ce-
ptum impetu: uarijs mox diſtractus curis intermi
ſi: ſed ſubiecti de nomine Africe nomē libro dedi:
Operi neſcio qua uel ſua uel mea fortuna dilectō
multis anteqꝫ cognito. Illis in locis morā trahē
ti: dictu mirabile: vno die ⁊ ab urbe Roma ſenat⁹
⁊ de Pariſius Cancellarij ſtudij ad me littere ꝑ-
uenerunt: certatim me ille Romam: ille Pariſius
ad percipiendam lauream poeticam euocantes.
Quibus ego iuueniliter gloriabundus: ⁊ me di-
gnum iudicans: quo me dignum tanti viri iudica
rent: nec meritum meum ſed aliorum librans teſti
monia: parumper tamen heſitaui cui potius aurē
darem. Super quo conſilium Ioannis de Colum
na Cardinalis ſupranominati per litteras experij
Erat enim adeo vicinus: ut cum ſibi ſero ſcripſiſ-
ſem: die altero ante horam tertiam reſponſum ei⁹
acciperem. Cuius conſilium ſecutus: Romane ur
bis auctoritatem omnibus preferendam ſtatui: ⁊
de approbatione conſilij eius: mea duplex ad illū
extat epiſtola. Iui ergo ⁊ qꝫuis ego more iuuenū
rerum mearum benigniſſimus iudex eſſem: erubui
tamen de meipſo teſtimonium meum ſequi: uel eo
rum a qb⁹ euocabar: quod proculdubio non feciſ-
ſent: niſi me dignū oblato honore iudicaſſēt. Un-
de Neapolim primum petere inſtitui: ⁊ ueni ad il
lum ſummum ⁊ regem ⁊ philoſophum Robertū:
non regno qꝫ litteris clariorem: quem vnicum re-
gem ⁊ ſcientie amicum ⁊ virtutis noſtra etas ha
buit: ut ipſe de me quod ſibi viſum eſſet cenſeret.
A quo qualiter viſus: ⁊ cui qꝫ acceptus fuerim: ⁊
ipſe nūc miror: ⁊ tu ſi noueris lector puto mirabe
re. Audita autem aduentus mei cauſa: mirum im
modum exhilaratus eſt: ⁊ iuuenilem cogitans fi-
duciam: ⁊ forſitan cogitans honorem quem pete
rem ſua gloria non uacare: qꝛ ego eum ſolum iudi
cem idoneū e cunctis mortalibus elegiſſem. Quid
multa? Poſt innumeras uerborū collationes ua
rijs de rebus: oſtenſamqꝫ ſibi Africam illam meā
qua uſqꝫ adeo delectatus eſt: ut eam ſibi inſcribi

magno pro mūere poſceret. Quod negare nec po
tui: certe nec uolui. Super eo tandem pro quo ue
neram certum mihi deputauit diem: ⁊ a meridie
ad ueſperam me tenuit. Et quoniam creſcente ma
teria: breue tempus apparuit: duobus proximis
diebus idem fecit. Sic triduo excuſſa ignorantia
mea: die tertio me dignum laurea iudicauit. Eam
mihi Neapoli offerebat: ⁊ ut aſſentirer precibus
etiam multis urgebat. Uicit amor Rome uenerā
dam tanti regis inſtantiam: Itaqꝫ inflexibile ꝓpo
ſitum meum cernens: litteras mihi ⁊ nuncios ad
ſenatum romanum dedit: quibus de me iudiciū
ſuum magno fauore profeſſus eſt. Quod quidē tunc
iudicium regium: ⁊ multorum ⁊ meo in primis iu
dicio conſonum fuit. Hodie ⁊ ipſius ⁊ meum ⁊ om
nium idem ſentientium iudiciū non probo. Plus
in eum ualuit amor ⁊ etatis fauor: quam ueri ſtudiū.
Ueni tamen ⁊ quamlibet indignus: tāto tamē fre
tus fiſuſqꝫ iudicio: ſummo cum gaudio romanorum
qui illi ſolēnitati intereſſe potuerunt: lauream poe
ticam adhuc ſcholaſticus rudis adeptus ſum. De
quibus etiam ⁊ carmine ⁊ ſoluta oratione epiſtole
mee ſunt. Hec mihi laurea: ſcientie nihil: plurimū
vero queſiuit inuidie. Sed hec quoqꝫ hiſtoria longi
or eſt quam poſcat hic locus. Inde ergo digreſſus Par
mam ueni: ⁊ cum illis de Corrigia viris in me libe
raliſſimis atqꝫ optimis: ſed inter ſe male ꝯcordibus
qui tunc urbē illam tali regimine gubernabant: q̄
le nec ante in memoria hominū habuerat ciuitas
illa: nec etate hac ut auguror habitura eſt: aliquan
tulum tempus peregi. Et ſuſcepti memor honoris
ſollicituſqꝫ ne indigno collatus videretur: cū die
quodam in montana ꝯſcendens forte trans Entiā
amnem reginis in finibus: ſiluam que plana dicitur
adiiſſem: ſubito loci ſpecie ꝑcuſſus: ad ītermiſſam
Africam ſtilū uerti: ⁊ feruore animi qui ſopitus vi
debatur excitato: ſcripſi aliquantulū die illo. Poſt con
tinuis diebus quotidie aliquid: donec Parmam re
diens ⁊ repoſtam ac tranquillam nactus domū: que
poſtea empta nunc etiam mea eſt: tāto ardore opus
illud: non magno in tempore ad exitum deduxi: ut
ipſe quoqꝫ nunc ſtupeam. Inde reuerſus ad fontem
Sorgie ⁊ ad ſolitudinem tranſalpinam redii: cum
iam quartum ⁊ triceſimum etatis annum poſt ter
ga relinquerem: diuqꝫ ⁊ Parme ⁊ Uerone verſatus
⁊ ubiqꝫ: deo gratias: charus habitus: multo amplius
quam ualerem. Longū poſt tempus viri optimi ⁊ cu
ius neſcio an e numero dominorum quiſquam ſimilis
ſua etate vir fuerit: immo vero ſcio quod nullus Iacobi
de Carraria iunioris fame ꝓconio beniuolētiam
adeptus: nunciis quoqꝫ ⁊ litteris uſqꝫ trans alpes quū
ibi eram ⁊ per Italiam ubicūqꝫ fui multos per an
nos tantis precibus fatigatus ſum: ⁊ in ſuam ſolli
citatus amicitiā: ut quamuis de felicibus nil ſperarē:
decreueram tandem ipſum adire ⁊ videre quid ſi
bi hec magni ⁊ ignoti viri tanta uellet inſtātia. Ita
qꝫ ſero quidem Patauum ueni ubi ab illo clariſſi
me memorie viro non humane tantū: ſed ſicut in
celum felices anime recipiuntur acceptus ſum: tā
to cum gaudio tāqꝫ ineſtimabili charitate ac pieta
te: ut quia equare eam uerbis poſſe non ſpero: ſilētio
opprimenda ſit. Inter multa ſciens me clericalem
vitam a pueritia tenuiſſe: ut me non ſibi ſolum: ſed
etiam patrie artius aſtringeret: me canonicum Pa
due fieri fecit. Et ad ſummam ſi vita ſibi lōgior fu
iſſet: mihi erroris ⁊ itinerum omniū finis erat: Sed
heu nihil inter mortales diuturnum: ⁊ ſi quid dulce
ſe obtulerit: amaro mox fine concluditur. Biennio
non integro eum mihi ⁊ patrie ⁊ mundo cum dimi
ſiſſet deus: abſtulit: quo nec ego: nec patria: nec mū
dus (non me fallit amor) digni eramus. Et licet fi
lius ſibi ſucceſſerit prudentiſſimus ⁊ clariſſimus vir
⁊ qui per paterna ueſtigia me charū ſemper atqꝫ
honoratum habuit: Ego tamen illo amiſſo cū quo ma
gis mihi preſertim de etate ꝯuenerat: redii rurſus
in gallias ſtare neſcius: Nō tam deſiderio viſa mi
lies reuidendi: quam ſtudio more egrorum loci muta
tione tediis conſulendi.

¶ Finis Epiſtolarum rerum Senilium.

¶ Incipit tabula libꝛoꝝ rerũ ſeniliũ.

¶ Liber pꝛimus.

I ¶ Ad Simonidē ſuũ pꝛohemiũ. Olim ſocrati meo
II ¶ Ad Franciſcum ſanctoꝝ apoſtoloꝝ de Florentia foꝛtune blāditias contemptu magnifico repellendas. Jam ante.
III ¶ Ad eundem amice conſolationis appꝛobatio. Pergratam.
IIII ¶ Ad Talarandũ albañ. epm cardinalem oblati laborioſi honoris recuſatio. Litteras.
V ¶ Ad Joannē de certaldo de uaticinio morientiuꝫ. Magnis me monſtris.
VI ¶ Ad Franciſcũ bꝛuni: contra imodicā amici laudē uera ſue paruitatis expꝛeſſio. Suauis mihi.
VII ¶ Ad eundem: vite finem pꝛoximum ꝛ incertum: fugam moꝛtis nullam: ꝛ aſtrologos multa mentiri. Qđ me ad fugam.

¶ Liber Secundus.

I ¶ Ad Joannē de certaldo obiectoꝝ ſtilo criminum purgatio. Aut tacere opoꝛtuit.
II ¶ Ad Franciſcũ bꝛuni: ꝛ in egeſtate ꝛ in diuitijs virtuti ac glorie locum eſſe. Ad id qđ.
III ¶ Ad eundem quanti laboris ꝛ periculi ſit ſcribere: ſcribendum tamen ꝛ qualiter. Quanta vis eēt.
IIII ¶ Ad Leliũ ſuum quid ſit peius an ſua ſcriptoribuſ eripere: an aliena ingerere. Qđ adulantium.
V ¶ Ad eũdē de ſilētio utili ꝛ dānoſo. Bonũ cenſeo
VI ¶ Ad Robertũ comitē de battifolle. Et tui nois.
VII ¶ Ad eundem. Spem de te.
VIII ¶ Ad pꝛiorē magnum camalduli. Pꝛo benigna.

¶ Liber Tertius.

I ¶ Ad Joannē boccatiũ de hac peſte ultime etatis ꝛ aſtrologorum nugis. Pꝛeſentiam tuam.
II ¶ Ad eundē de illius ſtatu anxie. Caſus noſtros.
III ¶ Ad Nicolaum magnuꝫ regni Scicilie ſeneſcallũ querimonia. Dudum magne vir.
IIII ¶ Ad ignotũ quendam de ingenio ac moribus barbati ſulmoneñ. Barbati mei nomen.
V ¶ Ad Joannem boccatium de tedio ſcabiei ꝛ medicorum remedijs. Satis ſuperqꝫ tacuimus.
VI ¶ Ad eũdē de moꝛtalis iſtabilitate ꝓpoſiti Dũ nil
VII ¶ Ad Nerium moꝛādũ foꝛoliuienſem de fama moꝛtis ſue ſepi⁹ꝯficta ꝛ figmēti cauſis. Stupoꝛ tu⁹.
VIII ¶ Ad Guillelmum rauēnatē phiſicuꝫ deboꝛtatio a ſtudio eloquentie. Multis ꝛ ualidis.
IX ¶ Ad fratrem Bonauenturam baffro uenetum grauis patrie rumores. Una hoꝛa.

¶ Liber Quartus.

I ¶ Ad Luchinum de uerme ueronenſem uenetoruꝫ belli ducem aduerſus rebellātem cretam que ſint ſummo duci neceſſaria. Non uereoꝛ.
II ¶ Ad eundem gratulatio uelocis incruenteqꝫ victorie. Bene habet.
III ¶ Ad Petrum Bononienſem rhetorem de victoria uenetorum. Et ſi pꝛeſens.
IIII ¶ Ad eũdeꝫ de famuloꝝ ꝑuicacia. Uenit ad me.
V ¶ Ad Fredericum aretinum de quibuſdam fictionibus Uirgilij. Juuenilia inter.

¶ Liber Quintus.

I ¶ Ad Joannem boccatium: deſcriptio urbis ticinenſis. Feciſti optime.
II ¶ Ad eundem de appetitu anxio pꝛimi loci. Habeo tibi aliquid dicere.
III ¶ Ad eundem de audacia ꝛ pompoſo medicoruꝫ habitu. Meum tibi.

¶ Ad Donatum apennigenam grammaticum qꝫtuꝫ medicis ſit fidēdum. Foꝛte ſic accidit. IIII
¶ Ad eundem de inconſtantia iuuenili ꝛ ut utileꝫ ſapienti ſic damnoſam ſtulto laudem. Inter vite. V
¶ Ad eundem de eadem re. Ille quidem. VI

¶ Liber Sextus.

¶ Ad Joannem boccatium miſerabilis amici terribilis caſus. Tris ingentes. I
¶ Ad eundem de ſeipſo. Animaduerti. II
¶ Ad Franciſcum bꝛuni pape ſecretariũ de hoc ipſo. Noueram te. III
¶ Ad Pilleum epũ paduanum deboꝛtatio ad animi conſtantiam. Etate. IIII
¶ Ad Philippũ pꝛiarchā hieroſolymitanũ ꝓmiſſi libꝛi trāſmiſſio ꝛ dilationis excuſatio. Miſi tādē V
¶ Ad amicũ grauiſ icrepatio degñiſ ſtudij ꝑfect⁹ VI
¶ Contra auaritie magros ꝛ de ſenum diuitumqꝫ ꝛ regum auaritia. Scio tibi magiſtrum. VII
¶ De auaritia iterum ingenijs adiuta multorum. Et miramur. VIII
¶ Ad Philippum patriarcham hieroſolymitanum laudē etiā in re qualibet ſuſpectā. Sicut igētia. IX

¶ Liber Septimus.

¶ Ad Urbanũ qntũ de dilato nimis nec iā ampliuſ differēdo eccľie reditu in ſuā ſedem. Aliqꝫdiu. I

¶ Liber Octauus.

¶ Ad Joannem boccatiuꝫ: de etatis parte dubia ut aiunt. Mos eſt. II
¶ Ad amicos de ſenectute pꝛopꝛia ꝛ eius bonis. Senui fateoꝛ. III
¶ Ad Thomam de garbo florentinũ phiſicũ de opinione ꝛ foꝛtuna de qb⁹ ille qſierat. Peregrinā. IIII
¶ Ad Luchinum de vme eqtem ueronenſem cōtra turchos ꝑfectũ exhoꝛtatio ad reditũ Tenes ut V
¶ Ad Jacobum de uerme de luchini patris ſui obitu. O inſidioſa. VI
¶ Ad Donatũ apennigenā grāmaticũ de penitētia: ꝛ ad hāc efficacib⁹ ſcõꝝ libꝛis. Due qdē nuper VII
¶ Ad Fredericum aretinum de notorum modeſtia. Magnam parua. VIII
¶ Ad Joannem Boccatium de anno etatis .63. fruſtra infami. Annus eſt. IX

¶ Liber Nonus.

¶ Ad Urbanũ papam quintuꝫ: gratulatio pꝛo reducta in ſuas ſedes eccľia: ꝛ exhoꝛtatio ad perſeuerantiam. In exitu iſrael. j
¶ Ad Frāciſcũ bꝛuni pape ſecretariũ de materia ſupioris epľe ꝛ de crebꝛa loci mutatiōe. Neſcio. ij

¶ Liber Decimus.

¶ Ad Sagramoꝝ de pomerijs ex equite armate militie monachum ciſtercieñ. exhoꝛtatio ad perſeuerantiam. Semper ꝛ viuis. j
¶ Ad Guidonem ſeptem archiepm Jañ. de mutatione temporum. Scio iam hinc. ij
¶ Ad Paulum de Bernardo uenetum tranſfretātē iij uotis reditus pꝛoſequitur. Luſi tecum.
¶ Ad Donatum apennigenam grammaticum cōſolatoria ſuper illius filij ſuiqꝫ ſimul nepotis immaturo obitu. Tres ex oꝛdine. iiij
¶ Ad eundem de eadem re ꝛ de amicitie ſue facilitate. Dulciter. V

¶ Liber Undecimus.

¶ Ad Urbani pape qnti familiares litteras reſponſio. Tua me. j
¶ Ad Franciſcum bꝛuni pape ſecretarium: de mate ij

ria ſuperioris ep̄le. Forſan amice.
iij ¶Ad eundem de eadem re. Quid vis.
iiij ¶Ad Colutium de ſtignano pape ſecretarium alterum. Aliquot ante.
v ¶Ad Guillelmū maramaurum neapolitanū equitē male fundatas amicitias non durare. Orphe⁹.
vj ¶Ad Franciſcum de urſinis noue contractus amicitie. Jucunduȝ in.
vij ¶Ad Antoniū donati apēnigene filiū. Fili lr̄ulam
viij ¶Ad Franciſcum bruni commendatio iuuenis ſtudioſi. Hic cuius e.
ix ¶Ad Hugonem de ſancto Seuerino commēdatio eiuſdem. Juuenis iſte.
x ¶Ad Lorbardū a ſerico breuis ꝯſolatio. Dulci.
xj ¶Ad eundem vite huius compendioſa deſcriptio. Quid mihi.
xij ¶Ad Urbanū qntū romanū pōtificē pro inocentia gn̄alis miſtri ordis fratrū minoꝝ. Multa iam.
xiij ¶Ad Hugonem eſtenſem marchionem. abſtinēduȝ ludis inanibus ⁊c̄. Petrus.
xiiij ¶Ad magr̄m Bonauēturā ordis hēmitaꝝ ꝓfeſſorē ſacre pagie ꝯſolatoria ſup morte fr̄is. Qualeȝ.
xv ¶Ad Philippū ſancti Marcellini ⁊ Petri pſbyterū cardinalē de ſtatu ſuo. Littere tue me.
¶Ad Urbani quinti lr̄as eum ad ſe Romaȝ iſtāti⁹ euocātis rn̄ſio ⁊ dilatiōis excuſatio. Jnt̄ cūcta.
¶Ad eūdē excuſatio ipolitatis pp mortiferū ⁊ horrēdū caſum ſibi in itinē occurrētē. Mltos eoꝝ
¶Liber Duodecimus.
j ¶Ad Joannem patauinū phiſicum inſignem de q̄buſdam ꝯſilijs medicine. Obtuliſti mihi.
ij ¶Ad eundem de eadem re. Uideo amice.
¶Liber Tertiuſdecimus.
j ¶Ad magnificū Nicolaū marchionē eſtēſem ferrarie dn̄ȝ ꝯſolatoria ſup fratris morte. Heu mihi
ij ¶Ad Philippū de maſerijs militem regium ⁊ Cypri cancellarium ſuper cōis amici morte ſimiliter conſolatio ⁊ lamentum. Fontem lachrymarum
iij ¶Ad Joānē aretinū de ſcribētis origine. Jgnoti
iiij ¶Ad eundem. Deſiderium reculorum.
v ¶Ad Donatū apēnigenā grāmaticū cū libello quodam ſibi inſcripto. Habes en amice.
vj ¶Ad Antoniū ſupradicti donati filium de vitandis artium erroribus. Litterulam tuam fili.
vij ¶Ad Franciſcum quēdā adoleſcētē romanū rhetorice ſtudioſum. Tua prior epiſtola.
viij ¶Ad Mattheuȝ longum archidiaconum leodien̄. de utriuſqȝ ſtatu. Erat.
ix ¶Ad Pādulfuȝ malateſtā familiariter. Ep̄laȝ tuā
x ¶Ad eundeȝ ſe tempore peſtis ad loca ſalubria euocantem. Tua breuis.
xj ¶Ad eundem ſe tempore belli ad loca pacifica iuitantem. Nec ceſſat.
xij ¶Ad Philippum ſabinen̄. ep̄m ſedis apoſtolice legatum. Audaciam.
xiij ¶Ad Franciſcum bruni pape ſecretarium de q̄buſdam ſuis ſecretis affectibus. Omiſſis.
xiiij ¶Ad eundem iiſdē rebus expſſius. Et amice.
xv ¶Ad Joannem de dondis phiſicum patauinum. Ex mea ſoſpitate.
xvj ¶Ad eundem. Jncolumitas.
xvij ¶Ad Gaſparum ueronen̄. de ſe. Cura tua de me
xviij ¶Ad eūdē de ſtatu belli. Lr̄am tuā nō abſimileȝ
¶Liber Quartuſdecimus.
j ¶Ad magnificū Frāciſcū de carraria padue dn̄m q̄lis eē debeat qui ⁊ rēpublicā regit. Dudū tibi.
¶Ad eūdē eſſe hūana mirabilia ⁊ nō eē. Affectū. ij
¶Liber Quintuſdecimus.
¶Ad Stephanum de columna prothonotariuȝ pape. Multas tibi. j
¶Ad eūdē rn̄ſio ad uocationē romani pōtificiſ Gregorij .xj. Scribis inter multa. ij
¶Ad Lorbardum a ſerico de habitatione ruſtica ⁊ urbana. Scripſiſti mihi. iij
¶Ad Guillelmum maramaurum equitem neapolitanum. Feciſti amice. iiij
¶Ad fratrem Gerardum cartuſienſem germanum ſuum. Magnum tempus. v
¶Ad fratrem Ludouicum marſiliuȝ ordinis ſancti Auguſtini exhortatoria. Magnam tuis. vj
¶Ad eundem cum libro confeſſionum ſancti auguſtini. Merita de te. vij
¶Ad Joānē boccatium excuſatio ſilētij. Potes. viij
¶Ad Donatū apēnigenā grāmaticū nihil in amicitia expetēdū pter aiuȝ amici. Quotiēs monui. ix
¶Ad Petrum rhetorem bonon̄. contemnenda mortalia. Jngens mihi. x
¶Ad Beneuenutum rhetorem imolen̄. de poetis. Ad reſpondendum. xj
¶Ad inconſtantiſſimum uagumqȝ hominem quendam. Gratulor tibi. xij
¶Ad Gaſparū vonenſem. Litterulaȝ tuam xiij
¶Ad Philippum ſabinen̄. ep̄m cardinalem de ſtatu ſuo. Et mirari. xiiij
¶Ad eundē cū vſiculis ab eo petitis. Rogas ⁊
¶Liber Sextuſdecimus.
¶Ad Lucam de penna pape ſecretarium de libris Ciceronis. Dabis ueniam. j
¶Ad Franciſcum ſenen̄. phiſicum noue contractus amicitie. Epiſtola quedam repens. ij
¶Ad eundem de libro vite ſolitarie. ⁊ de medicis. Epiſtola quedam tua. iij
¶Ad Philippū ſabinen̄. ep̄m cardinalē de abſentia amicorum equo animo ferenda nec minus amari que oculis nō viden̄. Sperabam qd̄. iiij
¶Ad Karolū quartū romanū imꝑatorē de falſitate ꝑuilegij auſtria ab impio eximētis. Claudum. v
¶Ad doimuȝ grāmaticū placētinū ibi maiorē ſpeȝ ꝓfert ubi de ſe opio ſcie mior eſt. Nō poſſum. vj
¶Ad eūdē eſſe adhuc virtutis aliquos imitatores modo ulla ſit virtus. Noli amice. Noli. vij
¶Ad dn̄ȝ Joannem ꝑorē magne cartuſie: ut pro ſe deum oret. Jta ego ſtupens. viij
¶Ad eundem excuſatio ꝙ viuentem laudauerit. Lauiſti mihi caput. ix
¶Liber Decimuſſeptimus.
¶Ad Joānē boccatiū de certaldo. Ad lr̄as tuas. j
¶Ad eundem de non interrumpendo per etateȝ ſtudio. Ep̄la ſtatus tui. ij
¶Ad eundem inſignis obedientia ⁊ fides uxoria. Librum tuum iij
¶Ad eundem de reliquijs ſupioris ep̄le ⁊ de iponēdo iā tādē fine huic ep̄lari ſtilo. Arſit amor tui iiij
¶Liber decimuſoctauus.
¶Ad poſteritatem de ſucceſſibus ſtudiorum ſuorū Franciſcus poſteritati ſalutem ⁊c̄. j

Finis.

Epiſtola miſſa per dominum Franciſcum Petrarchā dn̄o Andree Dandulo illuſtri Uenetꝝ. duci: vigēte bello inter Uenetos ⁊ Genuenſes. Ep̄la.I.

ET aliqd ad te ſcribā inclite dux: hinc mea fides: hic humanitas tua ſuggeſſerit. illinc rerū p̄ntiū ac tēpoꝝ ſtatꝰ cogit. Hec qdē p̄ſtat ut loq uelis. hec ut audeā. ille aūt ut tacē nequeā. Quis eni ab amāte ſollicito ſilētiū reqrat? Libtas amoris v̄ecūdie frenuʒ neſcit. Os lʒ obſtruxerit rōnis manus: ⁊ magnitudini rerū ſe ipareʒ recognoſcēs aius quieſcēdum tacendum ue denunciet. erūpet tamen anxium pectus in uoces: non p̱egrinas ſententias aut v̄ba uenabiẜ. qcqd ad manū uenerit: qcquid dolor metuſqꝫ ſuaſerint: loqueẜ. feſtina trepida: tumultuaria: ⁊ quod natura rerum fert ſimillima mentis fluctibus exibit oratio. Id ſi nunq̄ꝫ alias: nūc mihi preſertim euenire noueris. Moueor equidem vir illuſtris ⁊ ualde permoueor: ⁊ ſi proprium affectus mei nomen exigis: permetuo frementes in circuitu procellas. ⁊ quos vndiqꝫ cernimus reruʒ motus. Sed ut totius humani gn̄is lamenta p̄teream: italicus homo ad italicaʒ querelā uenio. Surgitis nunc ad arma duo potētiſſimi populi: due florentiſſime urbes: duo ut dicam breuiter italie lumina. que ut mihi qdē videẜ peropportune adeo hinc illinc: circuʒ auſonij orbis clauſtra diſtribuit natura parēs. ut uobis ad arthon ⁊ ad ortum ſolis: illis ad meridiē ⁊ ad occaſum uerſis uobis ſuperum: illis inferum mare frenātibꝰ: poſt debilitatum inclinatumqꝫ iam ne dicā proſtratuʒ prorſus ⁊ extinctū romanū imperiū: adhuc reginam italiā q̄dripartitus orbis agnoſceret. De quare ⁊ ſi quarūdam forte gentium ſup̱bia in terris litē factura videaẜ in alto: certe nullius vnq̄ꝫ impudentia controuerſiam mouebit. Ceterum ſi in uoſmetipſos: quod nedum ſpectare: ſed ominari horreo: victritia nūc arma cōuertitis: haud dubie ueſtris proprijs manibꝰ ſaucij perimus: ueſtris proprijs manibus ſpoliati: ⁊ nomen ⁊ multis queſitū laboribus imperium maris amittimꝰ. Ita tamen ut quod ſepe al's malorum ſolamen habuimꝰ: non p̱damus. Calamitatibus eniʒ noſtris gaudere poterunt hoſtes: ſed minime gloriari. Inter cūcta nimirū quibus angor aut terreor: nil magis q̄ꝫ intractabiles animos ⁊ conſilia iuuenū paueſco. Ignara etas eſt: ac fortune uolubilis inexperta: ⁊ cuius impetu magna olim imperia corruerunt. Omnia ſibi que cupiunt pollicentur: eoqꝫ ſepiſſime falluntur. Ut enim uerum eſt quod ait apud Liuiuʒ ille clariſſimus bello vir. Non temere incerta caſuum reputat: quem nunq̄ꝫ fortuna decepit. Sic ⁊ quod ſequitur uerum eſt. Nuſq̄ꝫ minus euentus reſpondere q̄ꝫ in bello. Falli proculdubio neceſſe eſt eos quibus vnus dumtaxat: iſqꝫ ſerenus ac trāquillus fortune vultus apparuit. Bifrons eſt eniʒ. aliquātoqꝫ ſepius violenta q̄ꝫ mitis. Ideoqꝫ letus audiui: te res ambiguas ad ſenile ꝯſiliuʒ reieciſſe. Hoc prudētiā moreſqꝫ tuos decuit: quoꝝ grauitas atqꝫ maturitas: te in illa acie p̄mū fecit. cū adhuc in altera ſis etate. Adoleſcētie ferocia: ſenio prudētiaʒ aſcribūt. Ut nō imerito illi q̄ndā romane reipublice magiſtri: quoꝝ virtuti nihil inacceſſum fuit: ſiue ob honorem: ſiue ob ſil'itudinē p̄ne ſollicitudinis p̄res dicti: ob etateʒ certe ſenatoꝝ nomē acceperunt.

Qua cura iuuenibꝰ p̄mum mox etate nr̄a pueris quoqꝫ p̱miſſa: ex q̄ꝫ alto ceciderimꝰ utinā nō tā publice notū foret. Sed de hoc alibi. Neqꝫ eniʒ leue eſt dolori ac pudori ſimul obſequētē: ⁊ deflere p̄terita: ⁊ uenietia ꝓuidere: dare dāno lachrymas ⁊ p̱iculo cautionē. Ad id ergo qd̄ uēturi metu crucior reuertor. Sollicitū me fateor atqꝫ attonitū me habet: p̄rie tue ſtatus. De te qd dicam? Cuius eni gl'ie gratulor: ſi cōpatior labori parū ipſe mihi cōſentiam. Ingenio tuo nō cōpati non poſſum. Sentio nāqꝫ qd iterſit iter armoꝝ ſtrepitū ⁊ pieriā qetē: q̄ꝫqꝫ tenuiter inter martis tubas plectrū ſonet apollinis. Quia v̄o nihil patrie negare potes: que de te ſic in pace merita eſt: ut eā nec belli tedio nec mortis terrore deſereres. ſed relicto tantiſper elicone ac feriantibus libellis: ſecutus es publici fati viam ⁊ grati ciuis: ⁊ boni viri ⁊ egregij ducis officio functꝰ es. Ita tm̄ ut armatus pacē cogites: pacē ames: atqꝫ ita perſuaſum habeas: nullos te triūphos clariores: nulla opimiora patrie ſpolia referre poſſe q̄ꝫ pacē. Libēter ubi de pace agiẜ (Hannibalis v̄bo utor.) quo. ſ. ex ore bellicoſiſſimi viri: veritas ipſa videaẜ loquētis aduerſuʒ ſtudijs teſtimoniū extorſiſſe. Is ergo apd̄ eūdem Liuiuʒ qd ait? Melior tutiorqꝫ inqt certa pax q̄ꝫ ſp̱ata victoria. Hoc ille vincendi deſiderio ardens: ⁊ qui pacē toto orbe turbauerat. Quid igiẜ amicus pacis? Nōne potiꝰ dicat. melior ſanctiorqꝫ eſt certa pax q̄ꝫ certa victoria? ꝓpterea ꝙ illa quietis claritatis ⁊ gr̄e hec laboris ⁊ criminū ⁊ inſolētie plena eſt. Quid aūt pace iucūdius? qd felicius? qd dulcius? Quid v̄o ſine pace vita hominū niſi p̱iculū pauorqꝫ perpetuus ac triſtis curaꝝ imortaliuʒ officina? Que nā iſta uoluptas oro eſt. ſub diuo p̱noctare claſſico ſomnū frāgere. corpꝰ lorica. atqꝫ ut ait Maro. Canitiē galea premere: ferreis ſemp̱ vinclis artatum mori ſubito. ⁊ que ultia viroꝝ fortiū cura eſt ihumanū abici? Iuuat mordaci ſollicitudie: iuuat metu ⁊ odio miſerū cor atterere: ⁊ his ſtudijs incertū huius breuiſſime vite tp̄s ipendere? Siccine tutuʒ eſt cum pelago ſimul ⁊ cum hoſte certare. hoc eſt gemina pariter cum morte luctari. Nemo eniʒ queſo uos fallat. cū aſperrima atqꝫ inuictiſſima. ⁊ qd̄ triſtius dico cū italica gente bellū geritis. Utinā inimice urbes uobis eēnt damaſcus aut ſuſis: utinā mēphis potiꝰ aut Smirna q̄ꝫ Ianua. utinā aduerſus p̱ſas aut arabes: utinā aduerſus tracas aut illiricos pugnaretis. Nūc v̄o qd agitis? Siq latini nois reuerētia eſt: q̄s delere molimini fr̄es ſunt. Et heu nō tantū apud thebas fraterne acies ſed per italiā inſtruunẜ amicis flebile: letum hoſtibus ſpectaculū. Quis autem belli finis? ubi ſeu victores fueritis ſeu victi? Anceps eſt enim alea fortune. Neceſſe eſt ut alterum e duobus italie luminibus extinguatur. obſcureẜ alterū. De tāto enim hoſte incruētam ſperare victoriā: vide ne nō tā generoſe fiducie q̄ꝫ incurioſe dementie ſignū ſit. Sane uos videritis viri magnanimi: ⁊ prepotētes populi. Quod enim vni dico: dictū ambobꝰ itelligo. niſi qr ut ad te potiſſimū hec ſcripta p̱ueniāt: ⁊ deuota familiaritas que mihi cum virtutibꝰ tuis eſt: ⁊ ipſa locoꝝ vicinitas cauſaʒ prebuere. Uos inq̄ꝫ videritis quorſum pergatis animo. quis ſit iraruʒ modus. quis terminus odioꝝ. qd de ſalute ꝓpria. quid deniqꝫ: cuius nō parua portio pendet ex uo-

bis de ſtatu publico cogitetis.modo ne illud exci-
dat:qd̓ niſi gliſcentis belli ardor:fonte aliquo pie-
tatis extinguitur.de vulneribus que parantur:nō
numātinus aut penus:ſed italicus ſanguis fluet.
Et eorū qui ſiqua repentina vis ingruat:aut ſiqua
barbaries quod interdum : ſed nunq̄ꝫ gratis auſa
eſt.fines noſtros irrumpat:primi uobiſcum arma
pro cōmunium fortunarum defenſione ſuſcipient:
qui ſimul pectora ſua morti atqꝫ hoſtilibꝰ teliſ obij
cient:qui ⁊ ueſtris tegentur: ⁊ uos clipeis ⁊ corpo
ribus ſuis tegent:qui profugos hoſtes claſſibꝰ pro
ſequentur:pariter viuent:pariter morient : pariter
pugnabunt:pariter triumphabūt.Tales igit hos
viros propter leuis forſitan iracundie ſtimulos in
uadere: ⁊ q̄ꝫq̄ꝫ īpune poſſis euertere:quid delecta
tionis habeat nō intelligo.Norūt fortaſſe melius
īcenſi quorundam animi:qui ſupplicio amicorum
⁊ vindicta quarūlibet offenſarum : more femineo
delectantur:profecto nec utile nec honeſtum:deni
qꝫ nec humanū eſt.Satius eſt obliuiſci iniuriā q̄ꝫ
ulciſci. ⁊ inimicum placare q̄ꝫ perdere.illum preci
pue cuius ⁊ merita preceſſerunt ⁊ ſi in gratiam re
dierit ſequi poſſunt.Nempe ſi utrobiqꝫ par labor
eſſet:tamen manſuetudo hominū eſt.feraruꝫ rabi-
es.eaqꝫ nō omnium ſed ignobiliuꝫ ⁊ quas ſiniſtra
nāe manus attigit.Si igit inter ꝯſulares tuos q̄s
plurimos grauiſſimoſqꝫ nō dubito:mea uox audi-
tur.non modo uenientem nō repelles pacem.ſed
ultro illi obuiam ibis. ⁊ auidiſſime cōplexus iuen
tam:ut apud uos eternam maneat curabis.qd̓ fa-
cilius aſſequeris:ſi quicquid erit:ſobriam ueneran-
damqꝫ canitiem in conſilij parteꝫ uoces.Illos au
di:qui ⁊ fortune ludos noſce: ⁊ amare rēpublicaꝫ
didicerunt.Hijs enim dulcedo pacis eſt gratior:
qui cōtrarij amaritudinē preguſtarūt.Ceteri ergo
tanq̄ꝫ pacis hoſtes a limine arceantur.Neqꝫ enim
tamen illos admitto quibꝰ nulla ſunt ſenectutis in
ſignia:preter rugas canos ⁊ caluitium ⁊ in curuū
tergum:naſiqꝫ madentis infantiam. ⁊ cū uoce tre-
mētia mēbra.ut Satyricꝰ ait.Suas ſibi aut equi-
dem inuidioſas dotes habeant.Nos enim nō pu-
tres querimꝰ ſed maturos.Neqꝫ rurſus illos ex-
clude ſiq ſunt:qui florētibus annis ai p̄occupaue-
rūt ſenectutē.Neqꝫ qd̓ in te miror in alijs ſperno.
Sicubi precor indoles affulſerit.Non ſum neſci-
us:q̄ꝫtuꝫ africanus meus adoleſcēs:afflicte reipu
blice:non manu ſolum ſed cōſilio ꝓfuerit.Aut dū
ſecretum ſenatus celat papyrius pretextatus:quo
nam ioco matrē deluſerit.quid pedagogo ſuo por
tiꝰ cato?qd ſeni anxio puer ſuaſit alcibiadeſ?Sed
mihi crede.perraruꝫ genus hominū:quibꝰ tenera
etate contingat ſape.Ubi ſane tale aliquid: ⁊ pre-
greſſum aīos adoleſcentem videris.Nec enim iſi-
cior fieri poſſe.ſenuꝫ choris aſcribito.Tu qui ⁊ cō
ſilij prima uox ⁊ rerū caput eſſe meruiſti.hoc ſem-
per tecū cogita:primas ad te p̄tes uel glorie uel in
famie pertinere.Ideoqꝫ ſopitis omnibus ſolus vi
gila.Neqꝫ eniꝫ quod illuſtribꝰ viris placet:par im
peratoris ⁊ militis labor eſt.Promptior ad actuꝫ
uenit:quē maior premij pars impellit.Et q̄ꝫq̄ꝫ mul
te ⁊ uarie ſint premioruꝫ ſpecies:ad quas pro ua
rietate effectuuꝫ nō vniformiter inclinamur:haud
dubium tamen.quia nobilibus animis poſt virtu
tem:ſummum calcar eſt gl'ia.Hinc igit excitatum
animum curis optimis exerce.Sunt aūt optime

cure de ſalute patrie:ut ait cicero.His igit tibi nūc
in celum iter facturus aſſurge.teqꝫ ſupra teipſum
erige.vide.circūſpice.contēplare omnia. ⁊ felices
bellorum exitus cum infelicibus confer: ⁊ damna
cum cōmodis ⁊ gaudiuꝫ cum merore.Et qm̄ ut di
xi in cauſa pacis aptiſſimus teſtis eſt hannibal:di-
ligenter caue:ne ut ait ille:tot annoꝝ felicitateꝫ in
vnius hore dederis diſcrimen.Quantis enim pu
tas laboribus hec collecta potentia eſt.q̄ꝫtis gra-
dibus ad hoc fortune faſtigium eſt aſcenſum?Per
uetuſta ſi neſcis gentis tue fama eſt.qd̓ pleriqꝫ nō
putāt.multiſqꝫ aūt urbem cōditam ſeculis:nō ue-
netoꝝ modo:ſed qd̓ magis mirabere:ueneti ēt du
cis clarum nomen inuenio.Qd̓ diligētius aduer-
tenduꝫ eſt:ne virtutē caſibꝰ: ⁊ tot annoꝝ ꝯſilio par
tum decꝰ:fortune uaſtaturos ſubdas imperio.Et
qm̄ ut ſapientibꝰ viſū eſt.nullo maiori q̄ꝫ fame pre
cio virtus cōſtat.optime ⁊ e republica te facturuꝫ
noueris:ſi ubi res exigat:iactura etiā proprie lau-
dis bonū publicū redemeris.frementiqꝫ turbe:tu
ta magis q̄ꝫ ſpecioſa conſilia: ⁊ profutura potiꝰ q̄ꝫ
placitura p̄bueris.Qd̓ enim eidem duci accidit:
⁊ cumulatior gloria: ⁊ cū admiratione oium amor
te publicuſ ſequet.Que ſi ēt ſpes abeſſet.ſentis tn̄
gd ꝓ tuti.gd glorie debeamꝰ.tantūqꝫ inter eas q̄ꝫ-
tum inter ſolidū corpus ⁊ inanē vmbram intereſſe:
⁊ p̄te ip̄m noueras: ⁊ a ph̄is accepiſti.Quāto aūt
cū dolore:ne gd oino tibi ſubtraham:audiuiſſe me
putas:recens uobis cū aragonum rege fedus ini-
tum?Ergo ne ab italis ad italos euertendos:bar-
barorum regum poſcunt auxilia?vnde infelix opē
ſperet italia.ſi parum eſt ꝙ certatim a filijs mater
colēda diſcerpitur.niſi ad publicū patricidiuꝫ alie
nigene concitentur?Dicet aliqs.idem mali genus
prius ab hoſte temptatum.Jam dixi. ⁊ ſi vnū allo
quor utrūqꝫ redarguo.Quāto dignius fuerat ira-
rum deterſa rubigine:a qua nō ullius amicitie ſin-
ceritas:non fraternus amor:non ſuprema demum
parētis ac natoꝝ pietas prorſus imunis eſt:Uene
tos cū ianuenſibꝰ vnum fieri:q̄ꝫ formoſum corpus
italie lacerari?uobis occidētaliū illis ut audio de-
xtras oriētalium tyrannoꝝ in partē furoris iplorā
tibus?O ferales ⁊ ſupuacuas cautelas.o maliuo
lentie genꝰ ultimum:qd̓ manu ꝓpria nō poſſis:ad
id circūſpicere qd̓ irrites. ⁊ argumētum odij pre-
bente vicinia:vicinos ſcelerum ſubrogare.At qui
multarum hinc iniuriarum fluxere primordia.dū
indigno ⁊ neſcio vnde ꝓdeunte:faſtidio noſtraruꝫ
rerum:in admirationes rapimur externarum. ⁊ iā
pridem conſuetudine peſtifera:italicā fidem:bar-
barice perfidie poſt habemus.Inſani qui in uenali
bus animis fidem querimꝰ:quā in proprijs fratri-
bus deſperamus.Quo effectū eſt.ut iure optimo
in has calamitates inciderimus:quas ſero iam ⁊
inefficaciter lamentamur.Poſtq̄ꝫ alpes ⁊ maria:
quibus nos menibus natura uallauerat: ⁊ interie
ctas obſerataſqꝫ diuino munere clauſtrorum ual-
uas:liuoris auaritie ſuperbieqꝫ clauibus aperien
das duximꝰ cimbris:hūnis:panonis:gallis:theu-
tonis:hiſpanis.Quotiēs illud paſtoriuꝫ maronis
flendo cecinimus.Barbarus hec tam culta noua-
lia miles habebit.Barbarus has ſegetes,en quo
diſcordia ciues perduxit miſeros.Sed ut ad rem
redeam.quid uos deliberaturi ſitis ignoro.Illud
ſcio.ꝙ in emulatione olim pari:ſed cōditione lon-

ge impari : dum euertendi infeſtiſſimam athena-
rum urbem : lacedemonijs oblata eſſet occaſio:
nec de potentia iam ſed de uoluntate ſola ſupereēt
queſtio:e duobus grecie luminibus eruturos ſe al
terū negauerunt. Preclariſſimuʒ ſane reſponſum:
⁊ priſca illa ſpartanorum digniſſimuʒ diſciplina.
Quod ſi ex ore illorum ſonuit:quos victoriarum
principandiqꝫ libidinis notat Plato.quid uobis
mitiſſimis ac modeſtiſſimis viris viſū iri arbitror?
Certe ego qui in tantis motibꝰ nō moueri nequeo:
ut diuerſis affectibus amore.metu.ſpe:vnum pe-
ctus urgentibus : ſecumqꝫ certantibus pace ani-
mi careo:iuſta me reprehenſione curaturum credi
di:ſi cum hij ſiluas in claſſem traherent : hij gladi
os acuerent ac ſagittas:illi muros ac naualia con
numerent : quod vnum mihi telorum genus erat:
ad calamum confugiſſem:non belli auctor ſed ſua
ſor pacis. Finem facere iādudum.cogito.nō igna-
rus quanto uerborum freno ubi deceat cum ſupe
rioribus colloquentem.ſed nullus eſt amore ſupe
rior. Ille te coget ad ueniam qui ad multiloquium
me cogit. Hoc vnum in finem corā duorum popu
loruʒ ducibus affuſus ⁊ lachrymoſus obſecro. In
feſta manibus arma proijcite date dextras.miſce
te oſcula.animos animis : ſignis ſigna coniungi-
te. Sic nauigantibus oceanus ⁊ euxinij maris
oſtia patebunt.nulluſqꝫ regum aut populoruʒ niſi
uenerabundus occurret. Sic uos indus:ſic britā
nus ethiopſqꝫ permetuet. Sic thoprobanē:ſic for
tunatas inſulas:fumoſamqꝫ ſed incognitaʒ tylem:
⁊ omnem auſtralem atqꝫ hyperboream plagam:ſe
curus ueſter nauta tranſiliet. Modo inuicem tuti
ſitis.nil aliunde trepidanduʒ eſt. Uale ducuʒ ac vi
rorum optime. Pataui.xv.kal'. aprilis.1351.
Franciſcus petracus ueſter: ⁊ ueſtre reipublice de
uotus.

❡ Reſponſio domini ducis predicti ad ultraſcriptā
epiſtolam. II.

p Romiſſam diuqꝫ optatam epiſtolā de ma
nu latoris libenter accepimus:quam degu
ſtare tm̄ ſed ⁊ poſtea legere proponebamꝰ
ex commodo:ni ſtili ſublimitas procedere lōgius
ſuaſiſſet. Qui q̃ diſertus fuerit:ex hoc ꝙ tāta dul
cedine nos traxit: ⁊ tenuit.ut illam ſine dilatione
non tantum delectati ſed gauiſi legerimus:indica
tur. Mirabamur in ea vires animi precellentis:al
ti profunditatem ingenij: ⁊ redolentis facundie le
nimentum. ⁊ dum hec concurrere cernimꝰ:vix cre
dere poſſumus:ut compoſitio tam virilis ⁊ ſancta:
niſi e pectore ſacro defluerit. Decuit namqꝫ virum
ſincerum:qui reliquit forum ⁊ curiaʒ:ut in amplio
ra preſenti uentureqꝫ profecturus etati ſecederet:
pacis exordiri dictamina: ⁊ eloquentiam a celeſti
numine preſtitam. Magna eſt enim admiratio co
pioſe ſapienterqꝫ dicentis. ⁊ difficile dictu:quāto
pere cōciliet animos comitas affabilitaſqꝫ ſermo
nis:in ſalutē proximi exēplo Ciceronis ꝯuertere.
Nouimus equidem nec poſſumus diffiteri vir op
time:q̃ ſi ſuauis ⁊ dulcis trāquillitatis amenitas.
⁊ quo ad nos attinet humane īfirmitatis memini
mus. ⁊ vim fortune:ac omnia quecūqꝫ peragimꝰ:
ſubiecta mille caſibꝰ eſſe ſcimꝰ. Sed ſi philoſophi
ca ⁊ quod preponi debuit diuina dirimantur con-
ſilia:proſecutio iuſti belli quod gerimꝰ laudari q̃
reprehendi potius: ⁊ ſi ulla vis rationis exiſtit:ſeu
quod mage credēduʒ eſt:deo noſtro queuis cura
mortaliuʒ:exitus ſperari felices merito debuerūt.
Quid eni infelicius eſt felicitate peccātiū? Quid
amentius q̃ pati diu patientiaʒ virtutem inſignē:
nō modo virtuoſos ſed vitioſos: ⁊ aduerſus peni
tus effectus producere? Sane maleficos viuere:
ſeu impunitam laxare perfidiam:diuinis ⁊ huma
nis inſtitutis prohiberi didicimus. Secus impe-
rante malitia:nedū premijs iuſtus carebit:ſed ſub
iectis pedibus calcaretur iniuſtis. Cauſe noſtre iu
ſtitiam : ⁊ quantis obprobrijs ac demum acerbis
laceſcitos iniurijs:improba Iani nequitia inuitos
nos ⁊ renitentes ad querelam excuſſerit ſuperua
cuum explicare credidimus. Cum ſatis vulgatum
⁊ notum minime dubitamus. Teſtis eſt deus:qui
⁊ ſecundos dedit ⁊ dabit euentus:ꝙ eos fraterna
⁊ ſincera dulcedine non tamen mutua relatione cō
fouimꝰ. Ut enim pretereuntes antiqua:noua ſecte
mur.libertatem precioſiſſimum boni genus nobis
molliuntur eripere. ⁊ duʒ licita prohibent cogunt
ad arma.ut merito ceſarianum illud occurrat. Ar-
ma tenēti omnia dat qui iuſta negat. Fratres ergo
an domeſticos hoſtes iſtos uocemus:quoruʒ nul
la peſtis magis efficax ad nocendum? Fuit virtus
hec in romana republica.nec redarguendi ſunt taʒ
uenerabilis imitatores exempli.ut viri fortes vici
num pernitioſumqꝫ hoſtem:acrioribus ſupplicijs
q̃ remotum ⁊ acerbiſſimum cohercerent. Quam
diu patientia noſtra abuſi ſunt? q̃ diu nos furor eo
rum eluſit? Nullum ad finē ſeſe effrenata iactauit
audacia. O utinaʒ famam italicā quā ꝑeuntē ſepi
us deploraſſe videmini:noſtris tm̄ tēporibꝰ inqui
naſſent. Sed uetus eſt querela. q̃ obtenebratum
ſit eoꝝ aſtutijs regine quaʒ dicitis diadema. Ma
re ſibi reddiderunt infeſtum.terrarum orbem exo
ſum. ⁊ inimicas ſingulas nationes. De quorū mo
ribus breuem ſummaʒ accipio.qđ conuenire neqt
cum alijs qui minime cū ſeipſo. Negetur forte ue
ra ſint que ſupra deſcribimus:conuincemus ſi ne-
gari contigerint. Quo cognito.neminē extimamꝰ
tam improbum:tam perditū:tamqꝫ mentis exper
tem:qui non iure per nos factum eſſe fateaẽ. Plu-
ra dicenda forent.ſed omittimꝰ ut finē claudamus
epiſtole. Bellum ita ſuſcepimus : ut nihil aliud q̃
pacem honorabilem patrie:que vita noſtra nobis
eſt carior : querere videamur. ⁊ quemadmodum
ſuperbe ac violēter nos agere ſi ſpernemur:placa-
tū cedentēqꝫ hoſtē.ſic nunc cū prope ꝯfractuʒ reſi
ſtentem:ac tergiuerſantem traxerimus:nulla uere
cundia ſumus obſtricti:ſi bella hos contra permit
timus:qui pacem pati minime potuerunt. Uale vi
roruʒ peroptime.tibiqꝫ perſuade nobis eſſe chariſ
ſimū:ſed multo fore chariorē:ſi nos ſepius recrea
re curaueris ſimilibus monimentis. Uenetꝫ.22.
Maij.1351.

❡ Alia epiſtola dicti domini Franciſci ad dominuʒ
ducem ſupradictuʒ:ſuper eadē materia. III.

n Il audies noui.nil inſolituʒ legeſ:ſed ea tā
tūmodo recognoſces:quibꝰ iaʒ ſepe aures
tuas oculoſqꝫ laſſaui. Meminiſti enim cre
do clariſſime ducum:ante hoc ferme triennium cū
iam duos preſtantiſſimos populos arma terrifica
mars funeſtus induceret:prius tamen q̃ mare ce
ruleum ſanguine rubuiſſet:non mihi ſed italie me
tuens:in qua fateor mea quoqꝫ temporalis ſalus

includitur: ꝗ longam ⁊ quanti amoris quanteqꝫ
ſollicitudinis atqꝫ foꝛmidinis plenam epiſtolā ad
te miſi. Cuius ⁊ ſi foꝛte non meminiſſes. Neqꝫ eni
illam tanti facio: ut tali memoria digna ſit: at ſaltē
elegantiſſime grauiſſimeqꝫ tue reſponſionis: obli-
tus eſſe non potes. Cum ꝟo iam bis acie decerta
tum. iam belleſpontiacum equoꝛ atqꝫ tyrrenū: ge-
minis cladibus noſtris infectum. ⁊ iam ſimillimū
ueri eſſet irarum flammas longo cruoris imbꝛe
lenteſcere. ab hoc nuper italorum maximo: fidelis
heu ſed iefficax tractatoꝛ pacis ad te ciueſqꝫ tuos
miſſus: quibus nec dux uſqꝫ conſultioꝛ: nec gens
ulla tranquillioꝛ: quāta preſens in conſilio cui pꝛe
ſides: quanta tecum ſolus in thalamo uerba feci:
puto pꝛopter vicinitatem adhuc ut ita dixerim in
auribus tuis ſonet. Ne quicqꝫ tamen. Nam ⁊ pꝛo
cerum tuorum: ⁊ quod mirum immodum ſtupeo:
pectus etiam tuuꝫ ſalubꝛibus monitis pꝛecibuſqꝫ
iuſtiſſimis belli feruoꝛ atqꝫ armorum fragoꝛ ob-
ſtruxerant. reliquieqꝫ ueterum irarum: ⁊ recentis
memoria tumoꝛqꝫ victorie. Minimum nouum id
quidem. Iracundia enim eſt ut ait Cicero inimica
conſilio. victoria autem natura inſolens ⁊ ſuperba
eſt. Acceſſerat ab aquilone quedam nouarum re-
rum aura pertenuis: que licet aduerſus id quod in
tendebant flaret: perfeceritqꝫ quod timui. pace ſit
dictum tua: tantam tamen grauitatem auertere. ac
ſaniora diſſipare conſilia non debebas. Quouſqꝫ
enim miſeri iniugules patrie ⁊ in publicaꝫ necem:
barbarica circunſpiciemus auxilia? Quouſqꝫ qui
nos ſtrangulent pꝛecio conducemus? Dicam cla-
ra uoce quod ſentio. Inter omnes moꝛtalium er-
rores quoruꝫ nullus eſt numerus: nihil inſanius:
ꝗ quod tanta diligentia tantoqꝫ diſpendio: italici
homines italicos cōducimus uaſtatores. Que ta
men o pietas? o implacabilis doloꝛ? Qualis inter
amantium ⁊ colentium manus eſſet: cum tot iam
ſeculis inter uaſtantium feras manus: multum ad
huc cunctis terre regionibus antecellat? Quid
in uerbis moroꝛ: pꝛeſertim cum tibi notiſſima ſint
que loquoꝛ? Senſi ego tunc meſtus inſidias foꝛtu
ne ⁊ quam doctioribus nihil eſſe credideram: non
modo aliquid eſſe didici: ſed in omni re dominari
cum ſaluſtio: ⁊ humanarum cum Cicerone rerum
dominam: ⁊ omnipotentem atqꝫ ineluctabilem co
actus cum virgilio confiteri. Itaqꝫ multis hincin-
de uerbis perditis: ꝗ ſpei plenus ad te ueneram:
tam meroris pudoriſqꝫ pauoris plenus abſceſſi?
Soꝛtem enim publicum lugebam. pudebatqꝫ me
mei ꝙ tanto impar negocio delectatus: nec tamen
ꝑclare legationis vna pars: ſed dignatione mittē-
tis: ꝗuis idipſum ſibi obnoxius excuſaſſem. pꝛin-
ceps etiam ad loquendum: ⁊ foꝛtiſſimis illis atqꝫ
doctiſſimis viris antepoſitus: qui me longe virtu
tibus anteibant: fructum ꝟo rei optime ſed inſuffi
cientie mee debitum repoꝛtarē. tametſi quod mi-
hi defuerat militariter: facundiſſimus ille collega:
niſi me amoꝛ viri fallit: impleſſet diſceptatione no
uiſſima. Sed aperire aures obſeratas: ⁊ obſtina-
tos animos mouere: non noſtri neſcio an ciceronia
ni eſſe eloquij. Magna quippe facundia eſt uel po
tius nulla que cogat inuitos. Quod ipe ꝑmetuēs:
in ipſo quidem ſollicite orationis initio: Ciceronia
no etiam uſus uerboꝛ eſſe opus animo non repu-
gnante teſtatus ſum. tam fruſtra tamen ut reliqua.

Metuebam ſane quod nūc video. ne ueſtra illa du
rities belli maximi materia: ⁊ immēſi diſcriminis
cauſa foret. Que ſi tam tibi ceteriſqꝫ pꝛincibus re
rum publicaꝝ ꝗ mihi homini penitus ocioſo ac ſo
litario diſplicerent: felix italia: iure ſuo cunctiſ nūc
ēt pꝛouincijs imperaret: que pꝛope iam ſerua eſt.
uerum quia magnus amoꝛ multuꝫ mihi pꝛebet au
dacie. ⁊ quia dulcis ſpei reliquiaſ inuitus abijcio:
iterum atqꝫ iterum retemptabo omnia. teqꝫ de tā
longinquo ducum pꝛudentiſſime cōteſtaboꝛ. ſi ab
ſens foꝛte felicioꝛ ꝗ pꝛeſens: calamoqꝫ potentioꝛ
ſim ꝗ lingua: aut ſi ſecunda pꝛimā vincat epiſtola
Noſti equidem vir optime: e cunctis rebuſ moꝛta
lium nouiſſime ſpem deponi: nec niſi cum vita ex-
tremoqꝫ alitu. ꝗuis ne tum quoqꝫ deponitur. qn
potius ad meliora conuertitur. ſed de moꝛtalium
rebus loquoꝛ. Hoc igit̄ modo me refouet. In hac
vna publicis malis feſſus ⁊ magnis foꝛtune miniſ
exterritus conquieſco. viuere deſinaꝫ ſi ſperare de
ſiero. Quid autem ſpereꝫ ſi me roges? Spero qđ
cupio ſanam mentem: conſiliumqꝫ maturius: ⁊ ſi
non foꝛſan a ratione at ſaltem ab experientia pꝛofe
cturum. Noſti expertus quid pax: quid bellum ſe
cum ferat. vidiſti faciem utranqꝫ foꝛtune. victi fui-
ſtis ⁊ viciſtis. ꝗuis ut eſt mens hominū indomita
vincendiqꝫ pꝛecupida: pꝛimum foꝛte negaueris.
Non cōtendo. ut viceritis ſemper computa. Que
ſo quid tibi: quid reipublice victorijs acceſſerit?
Minus pꝛofecto auri: minuſ eſt ſanguinis: ⁊ quod
peſſimum eſt: plus ſcelerum ac malorum. Que ſi
victoribus acciduňt: quid ſperare debent victi. In-
cipe iam pꝛecoꝛ in hanc rem oculos aperire: quos
vigilantiſſimos ac linceos habeſ in ceteris. Si dā
ni ꝗ lucri plus: ſi plus mali ꝗ boni: plus flagitij
ꝗ virtutis: immo equidem ſi virtutis ſi boni ſi lu-
cri nihil in bello eſt: ſi contrariorum infinita conge
ries: deſine oro iam tandem. ⁊ tibi etiā cui ex par
te troianus eſt ſanguis: ab illo duce dardanio di-
ctuꝫ puta. Pꝛoijce tela manu: ſanguis meus. Nō
patiaris ut duce te: uenetorum ac ligurum poten-
tiſſima ſigna concurrant. Iam enim ut vides ſuis
in finibus non ſtat belluꝫ. Nempe contagioſa res
eſt: ⁊ que facile ſerpat in pꝛoximos. atqꝫ ita ſenſim
uel longinqua complectitur. multa quoqꝫ que pꝛi
mum imunia videbantur: toꝛrentis in modū odio
rum atqꝫ diſcriminum alluuione permiſcens. Pu
tabas tibi cum ianuenſibus rem eſſe. quod ipſum
flebile nimis ac miſerum erat. Ecce iam cum tota
liguria bellum geris. ⁊ quod inter hec mala nō ul
timum poſuerim: ab hoc etiaꝫ tali viro tanteqꝫ pa
cis amatore diſſentis. cuiꝰ neſcio an virtus an foꝛ
tuna mirabilioꝛ ſit: an animus maioꝛ an humani-
tas. Solet autem excellentibus viris eſſe familia-
ritas quedam ⁊ beniuolentie affectus: licet inco
gnitis: conglutinante pares animos natura. Si-
militudo eniꝫ amicitiaſ parit. cōis alit utilitas. At
qui ambo nos iuſti: ambo pꝛudentes: ambo ma
gnanimi. que nam cauſa diſcoꝛdie? Pax utilis eſt
ambobus. immo cūctis neceſſaria: niſi illis qui ra
pto viuunt: ⁊ exiguum cenſum multo mercantur
ſanguine: immane genus hominum: ſi tamē homi
nes ſunt: quibus humani nihil eſt pꝛeter effigiem.
Hij ſunt qui infami ſtipendio calamitoſam ⁊ miſe
ram vitam trahunt. Iure itaqꝫ pacem: ⁊ in pace fa
mem metuunt. bellum amāt. ⁊ lupi uelut ac vultu-

res ſtrage hominum ac cadaueribus delectantur.
Hijs ne tu beluis morem geres? Eque carnem ⁊
ceſorum exuuias eſuriunt:eque ſanguinem ſitiunt
atqꝫ aurum. Noli queſo noli committere:ut florē-
tiſſimam tue creditam cuſtodie rempublicam:atqꝫ
omnem hanc que inter appenninum ⁊ alpes inter
iacet opulētiſſimam atqꝫ pulcherrimam italie par
tem:externorum ac fameſcentium predam facias
luporum a quibus nos bene:quod in ore ſemper
habeo ipſarum iugis alpium ſolers natura ſecreue
rat. De nullo queri poſſumus:noſtra illis impatien
tia viam fecit.dum leuia quelibet in noſtros ulci-
ſcimur:paſſi ſumus ut alienigene noſtris impune
paſcantur:ſaginenturqꝫ viſceribus. Ha q̄꜡to meli
us inedia conſumentur ⁊ rabie.quod facient ſta-
tim ut gregis italici paſtores reſipiſcere ceperint.
Paſtorum prouidentia mors luporum eſt. Id ſa-
ne ante alios facere ⁊ feciſſe iam ſpero. Niſi enim
falſum fama loquitur. ⁊ niſi fallor augurio:ſtoma
chari incipis.iam ſtipendiarij militis inſolentiam
auaritiamqꝫ faſtidis. Quid expectas igitur? Ad
cor redi. ⁊ ſi externi diſplicent tuos ama. Siquid
autē forte in animo rubiginis:ſiquid odij eſt:amo
re patrie ⁊ malorum communium miſeratione de
terge. Nec tibi perſuadeas:pereunte italia Ue-
netiam ſaluam fore.pars illius eſt enim:⁊ natura
partis ea eſt:ut ſequatur ſui totius uel ſubſiſtenti-
am uel ruinam. Hoc tecum ſepe recogitans noli
dux optime rerum ſummam in extremum adduce
re.ubi ⁊ vinci miſerum eſt ⁊ vincere ſceleratum.
eoqꝫ ipſo miſerius eſt:q̄꜡ vinci meli⁹ in noſtros ho
ſtes:quibus utinam careremus:q̄꜡ in noſmetipſos
hec tela uerterentur. Melius hee diuitie uel neceſ
ſariorum preſidia bellorum uel pacis fuerint orna
menta:q̄꜡ uoluntarie inſtrumenta ſeuitie. Quantū
potes accelera.quoniam preteritis ſuccurrere non
licet.inſtantibus ſaltem malis occurrere nec expe
ctes. Dum tota hec impendens belli nubes in no-
ſtrum caput detonuerit:⁊ ſanguine proprio italia
omnis inundauerit:quo iam gemitui non iam cō-
ſilio locus erit. Expergiſcere tuoſqꝫ ciues excita:
⁊ publicum illis oſtende periculum. Hoc fac pri-
us q̄꜡ cuncta depereant.priuſq̄꜡ italia uel deſertuꝫ
uel barbaries fiat. Caue ne cum natura te mitē pa
cificumqꝫ genuerit:populumqꝫ tuum omnem ⁊ in
immenſum aucta felicitas:non bellorum ſed pacis
⁊ iuſtitie fundamentis inititur:de illoruꝫ grege vi
deamini qui ut ait pſalmiſta. Cogitauerunt iniqui
tates in corde:tota die conſtituebant prelia.ne for
te eiuſdem imprecatio in uos cadat. Diſſipa gen-
tes que bella uolunt. Nihil enim ut arbitror odio-
ſius deo eſt:q̄꜡ curare ⁊ niti:ut cum ille te aliqua
ſingularis dote virtutis ornauerit:tua ſponte ⁊ uo
luptate quadam effera malus fias. Quamobrem
etiam atqꝫ etiam hic inſiſto calamo. Sequere non
vulgi furorem ſed naturam tuam:dexteram ſemꝑ
in ꝑtem.⁊ ad optima quelibet te uocantē. Et ſi vul
garibus auris eo forte prolapſus es quo non opor
tuit:retrahe nunc etiam pedem ab incepto pre-
cipiti:dum licet.dum nondum ſignis ſigna colla-
ta ſunt:dum tonat adhuc nedum fulminat mars
horrendus:dum inter amaras ⁊ horribiles bel-
li minas:audiri poteſt dulciſſimum pacis nomen.
Deniqꝫ dum ſpes vna tam multis nondum cōſum
pta terroribus:viua uelut magnis in tenebris lux
apparet irreditura forte ſi ſpernitur. Arripe illam
dum ſe exhibet:dū dicaris italice pacis auctor no
menqꝫ tuum multis ⁊ magnis rebus cum hac pre
cipue glorioſum mittas ad poſteros. Nil tibi ſua-
deo niſi quod tuum eſt:rationem ſequi non impe-
tum.cauere ne omnia in precipitium tecuꝫ trahas.
Cum enim id turpe omnibus:tum tibi turpiſſimū
⁊ penitus alienum eſt. Nam quid hee littere pro-
fuerint.quid ſtudia hec artium honeſtarum:quib⁹
te pre cunctis etatis noſtre ducibus abundantiſſi-
mum fama predicat:nec mentitur:ſi cum meliora
prouideris:deteriora ſecteris. Abſit hoc ab animo
tuo ſcelus. ⁊ ut iam loquacioris q̄꜡ putabam ep̄le
modus ſit.oro.precor.obſecro.obteſtor atqꝫ adiu-
ro te per virtutis amorem ac ſtudium:quo nulli ce
dis.per patrie charitateꝫ qua cunctos exſuperas.
poſtremo per quinqꝫ chriſti vulnera quibus ſacra
tiſſimus ⁊ innocentiſſimus ſanguis fluxit:quo re-
dempti ſumus.ſi bene:ſi pie:ſi fideliter locutū pu
tas:mihi aures animūqꝫ non neges. Et ſi conſiliū
placet non contemnas auctorem. Alioquin omnia
vidēs deus chriſtus:⁊ preſens in omne euum epi
ſtola teſtes ſint:ut a Plutarco philoſopho aliquid
ſumam:tuqꝫ ſis hodie traianus meus:ꝙ in per-
niciem italie:non modo non pergis auctore Fran
ciſco:ſed pro viribus reluctante.teqꝫ quādo aliqd
nequit:alto ſuſpirio ⁊ magnis animi gemitibus re
uocante. Uale.v.kal. Junij.1354.

Ille tuus ſeipſum ſiquid eſt.

Reſpōſio domini ducis ad premiſſaꝫ ep̄laꝫ.IIII.

a Mice. dum ſingulare deſiderium nos te-
neret:ſerie pollicite pridem nobis epiſtole
cauſas noſce:quibus ſumme virtutis ⁊ cō
ſtantie viro:cui os ⁊ ſapientiam dedit deus:ut ali
os neduꝫ lingua doceret:ſed confirmaret ⁊ opere:
frequens locoruꝫ mutatio aduerſa quippe ſtudijs
contigiſſet.alterius tenoris epiſtolam noſtre quie
tis ⁊ pacis utiqꝫ ſuaſiuam:nō minus libentes ex-
cepimus. In qua ⁊ ſi tue mentis fidelem affectuꝫ
multorum dictis prudentium ornaueris.quod ta-
men breue a nobis reſpōſuꝫ accipias:huius quod
viget fratris potiuſq̄꜡ uerbis inſiſtere:tēporis con
ditio nos excuſet. Ad explicandam enim cum Ja-
nuenſibus cauſe noſtre iuſtitiam:non nimis inni-
titur:q̄꜡ ipſa ex ſe ueritas ſatis nota:⁊ proſperorū
ſucceſſuū celitus nobis accumulata felicitas:abū
dantius ſunt profeſſe. Et q̄꜡uis in helleſponto nos
ſemel victos eſſe deſcripſeris:ꝙ in facto ſic errauе
ris ut de loco:quem prepontum noſtri nominaue-
re maiores:uenia dāda eſt. Sepe namqꝫ ipſos eti
am prudentiſſimos factum fallit.ut autem in ſtatū
rerum preſentium:vnde digreſſa eſt:noſtra reuer-
tatur oratio:pacem deo teſte:teſteqꝫ mūdo cordia
liter optauimus ⁊ optamus:precipue cum quibus
⁊ lōga familiaritas ⁊ uetuſta ſinceritas nobis fu-
it. Que profecto ſi turbata non eſſet:iam ultro ue-
niens ⁊ nobis ſponte ſe offerens:nedum italie ſed
orbis totius multa iocūditate vigeret.eo maxime
ꝙ nec ad eam alius ante victoriam animus nobis
fuit.nec amplius q̄꜡ tunc a victis hoſtibus peteba
mus.memores quanta ſit gloria principis uti mā
ſuetudine poſt triumphum. Nec modica quidem
admiratione:mouemur:ꝙ animi repugnantis ad
pacem duritiem nobis impingis.cum mitis ⁊ ho
neſta reſponſio tibi ⁊ ſocijs tuis facta:⁊ ſubſecuta

legatio ſummo pontifici per nos miſſa:mentis no-
ſtre pꝛoteſtentur affectum:puritatem in nobis non
ſimulatam aſtutiam detegentes . pꝛopterea ꝙ tan
tos labores ſenſerimus:ut eruptā e manibus nr̄is
pacē recupare poſſimus:utqꝫ cuius graues erum-
nas ſepius deploraſti repellat . quam ſenſim in ſe
ſerpere ſentiebat florens italia ſeruitutem.gratifi-
care nō impꝛobare debueras: ⁊ libertatis amatoꝛ
⁊ pꝛedicatoꝛ eximius:uoto ſimili laborare nobiſ-
cū.nec refellere fructuoſa remedia que ſi bene me
minimus facundo iam eloquio ſuaſiſti. Scis eniꝫ
tuo Cicerone teſtante nullam moꝛteꝫ ſeruitute ma
iorem:nilqꝫ deteſtabilius eē dedecore uel fedius
ſeruitute. ⁊ cum ad decus ⁊ libertatem nati ſumꝰ:
aut tenenda ⁊ tuenda eſt:aut cum ipſa pariter mo
riendū.Si ergo bone rei operam exhibemuſ:pri
morum noſtrorum calamitatibus condolentes.
oppoꝛtunius viſum erat:ad execrandam alieni cul
pam demeriti : ⁊ noſtram quam optime noſti in-
nocentiam excuſandam:tuam in partem alteram:
ꝗ̃ ad nos quos pacificos ipſe fateris . ſumus et-
enim . epiſtolam ſe uertiſſe.ꝗ̃uis hec ⁊ alia ſcri-
pta tua: ⁊ peculiaris charitas que nobis cum vir-
tutibus tuis eſt : ⁊ ipſa tui animi pꝛompta ſinceri-
tas admixtaqꝫ grauitas : cum uenuſtate ſermo-
nis gratiſſima nobis reddant.Et cum oratio tua
in id quod intenditur fuerit ⁊ ſit apud nos ſatis
iam efficax . ad illos quorum in noſtros labores
ſic irrepſit cupiditas ſtilum uerte. ⁊ eorum crimi-
natis erroribꝰ:ipſos admonere ne dubites:ut qui
ſe tanti diſturbij reos eſſe cognoſcunt.quam chꝛi-
ſtus nobis pacem reliquit in terris pꝛepedire me-
rito uereantur. Ne ipſe qui iuſtus eſt: ⁊ cuius iudi
cium ſemper rectum:eos in ira coꝛripiat ⁊ arguat
in furorem . Quod quidem facilime aſſecuturum
te credimus ſi ſit vir ille talis : qualem cum laudi-
bus extuliſti.Si enim bonarum mentium eſt : ibi
etiam culpaꝫ agnoſcere ubi non eſt:quanto magis
ubi recens ⁊ notoria palam ſit ? Nos autem licet
uarientur plerumqꝫ ſm̄ uarietates temporum hu
mana conſilia idem quod hactenus fuimus nunc
ſumus. ⁊ eadem mente qua ſemper ad pacem diſ
poſiti.fama ⁊ honore noſtre patrie reſeruatis.pꝛo
qua nos ⁊ vniuerſaliter ciues noſtri:ſi ei pꝛofuturi
fuerimus:nedum argentum ⁊ aurum : ſed vitam
qua nihil eſt charius:exponere cūctis ꝑiculis pꝛō
pti ſumus. Uale facundiſſime vir. ⁊ ſuper pꝛius
queſita materia pꝛo recreatione noſtra uelis motꝰ
reſcribere mentis tue.

Uenetꝫ.daꝫ.13.Junij.1354.

¶ Epiſtola domini Franciſci petrarche miſſa ad flo-
rentinos. V.

IAm ſatis me vixiſſe arbitroꝛ optimi ciues.
⁊ illam ſapientis amici uoceꝫ audire vide-
oꝛ.Morere dū letus es . Neqꝫ enim es in
celum aſcenſurus. Pꝛeclariſſime.Quo enim inſa
tiabilis iſta cupiditas viuendi:virtute non annorū
numero metienda felicitas. ⁊ cuꝫ perueneris quo
tendebas:deſinendum eſt.Audebo quidem apud
uos familiarius gloriari.eoqꝫ fidentius ꝙ quātu-
lacunqꝫ uel eſſe uel fingi poteſt mea gloria : ingen-
tis glorie ueſtre perexigua quedam erit acceſſio.
Nunꝗ̃ opes aut potentiaꝫ optaui.ad quas ⁊ ſi nō
foꝛte pertingere:at ſaltē ſuſpirare permiſſum erat
ab annis teneris parua ducens:que multis maxi-
ma videbantur. Id vnde mihi quidē neſcio . Sed
me uera loqui teſtis eſt vita:teſtis oratio : teſtis eſt
animus meus.Huc omnes curas:omnes vigilias
meas uerti:ſiquo ſtudio datum eſſet:ut bonus fie
rem:aut bonorū beniuolentia non indignꝰ . Quo
rum pꝛimum nondum contigiſſe mihi doleo.Se-
cundum ꝟo ueſtro munere : ꝗ̃ cumulate ꝗ̃qꝫ ſu-
pꝛa ſpem ſucceſſerit:ſuauiſſimus litterarum ueſtra
ruꝫ tenoꝛ indicat.ex quibus fateoꝛ non minus me
ſtuporis percepiſſe ꝗ̃ gaudij. Gaudeo enim:atqꝫ
ut traianum pꝛincipeꝫ Plutarchus alloqtur: ⁊ vir
tuti ueſtre gratuloꝛ ⁊ foꝛtune mee.Sed ſupꝛa fidē
ſtupeo:etate hac quam omnis boni tam ſterilē pu
tabamus: ⁊ qꝺ miraculū coaceruat:in tot animis
tm̄ ppl'aris ut ſic dixerim ac publice liberalitatis
exiſtere.Ex quo intelligi poteſt:quanta in dato be
neficio ſit laus.ut ait Cicero . cum in accepto ſit tā
ta gloria. Quid enim queſo pꝛeclarius?quid ma-
ius uel pꝛecari pꝛeſens poteram uel optare:ꝗ̃ qꝺ
uos abſenti mihi nuper ac tacito viri illuſtres ⁊ ma
gnifici ꝯtuliſtis?Cuius vnꝗ̃ patrie:erga bene me
ritum ciuem tanta liberalitas?tanta dignatio?Ex
cutiatur antiquitas.pꝛoferantur hiſtorie. Reuoca
uit ab exilio Ciceronem ſuum Roma.reuocauit ⁊
Rutilium ⁊ Metellum:ſed ab eo exilio quod ipa
mandauerat.reuocauit ⁊ Camillum:ſed extreme
foꝛtune caſus admonita.Et ſicut horum omnium
iniuſta relegatio:ſic omniū iuſta:Camilli ꝟo neceſ-
ſaria ⁊ pꝛope violenta reuocatio. Reuocarunt alci
biadem athene:ſed conditione non abſimili: ⁊ ne-
ceſſitate publica pꝛope pari.Quo vnꝗ̃ plebiſcito:
quo ue ſenatuſconſulto:ſponte abſens ciuis:nullo
patrie periculo reuocatus eſt ? Uirgilio auguſtus
ceſar agrum reddidit.ſed quem ipſe pꝛeripuerat.
Cui vnꝗ̃ filio culpa patris ager perditus:publico
conſilio reſtitutus eſt ? Inaudita ſunt hec pietatis
⁊ liberalitatis indicia.Et cum fere raritatem clari
tas ſequatur:quanto exemplo lamentis ueſtre be-
niuolentie fulgoꝛ erit?Aduocoꝛ.ſed ꝗ̃uis oꝛo?ſed
a quibus?ꝗ̃ ualidis pꝛecibus?ꝗ̃ imperioſis blan
ditijs?quanta ſpe ager auitus de publico redem-
ptus reſtituitur?At quonaꝫ ſarculo cultus eloquē
tie?quibuſ ꝟborum floribus oꝛnatus?quibus lau
dibus mis frangas?Quanta noſtre virtutis meſ-
ſe letiſſimus?Cui vnꝗ̃ tam fertilis ⁊ tam felix frō
duit agellus?Adeo quippe natiuam ſoli duritiem
ueſtra vicit induſtria.ut nec afris ego iam:nec ſicu
lis frugibus inuideam. ⁊ campanum liberi cereriſ
qꝫ certamē:ex uberrima ac iocūdiſſima ruris mei
ſtatione deſpiciam:ꝗ̃libet regis opulentiam ani-
mo ſupergreſſus.Ita eniꝫ mihi contingat hunc tā
tuꝫ reipublice fauorem:qui nunc ueſtre liberalita-
tis eſt pꝛopꝛius:aliquādo ⁊ meriti mei eſſe.ut ego
multo pluris facio ueſtrum hoc de me tale iudici-
uꝫ ⁊ honorificentiſſimum illud eulogium muneri
ueſtro additum:quē non modo reſtitutum ſed ue
rius donatum agruꝫ:ſed quicquid inſuper ſeritur
uel arratˀ in circuitu.Qꝺ haud difficile me perſua
ſurum reoꝛ hijs qbus ulla rerum mearū fuerit ex
ꝯuerſatione notitia.Quid enim mihi pꝛeſtare po-
teſt hec infinita diuitiarum ſitis:atqꝫ anxia finiuꝫ
⁊ operoſa pꝛopagatio?Certe quo ulterius metam
fixero:longiuſqꝫ pꝛoceſſero.eo magis intelligā ꝗ̃
tum reſtet ⁊ clarius ne quicꝗ̃ laxati ruris anguſti
as:meqꝫ inopem recognoſcam. Et o ſuperuacuos

laboreſ:cū nihil auaritie ſufficiat.quanti eſt quod nature ſufficit:quantum quod ſepulchro? Regnorum finibus non contentos:breuis urna cōcludit. ſine qua tamen ⁊ bene viuere: ⁊ feliciter mori licet. Equidem glorioſiſſimi ciues: indulgentia ueſtra hec:ut uobis ſempiternam laudem:ſic mihi ſolatium non mediocre peperit:dulcem ac predilectam in ſedem reſtituto:in qua pater: auus ac proauus meus vir ut litterarꝫ inops:ſic prediues ingenij: in qua deniqꝫ maiores mei reliqui:non tam fumoſis imaginibus q̄ clara fide conſpicui: longa ſerie ſenuerunt. Ego autem: ſeu natura mihi conflante alas ſeu fortuna:uolare longius edidici. Nunc uobis auctoribus primeuis: mihi tandem nidus panditur:quo reuolare queam longis iam feſſus erroribus. Magna hec eſſe nō inficior.ſed illa per maxima:ꝙ donum publicum tanto mei nominis digno utinam preconio:tanta precum inſtantia:tāta uerborum ſuauitate conditum eſt.ut niſi ſim ſaxeus:eternum mihi hoc ueſtro beneficio ⁊ lumine ad gloriam: ⁊ calcar acceſſerit ad virtutem. Quibus rebus ſi impares grates agam:non mee mentis ingratitudo fuerit:ſed ueſtre munificentie magnitudo. Ago tamen quas poſſum.ſed ut ait Cicero:maiores habeo quibus exprimendis: ⁊ accuratiori ſtilo: ⁊ feliciori opus eſſet eloquio. Ita me ueſtris beneficijs obrutum ac circūcluſum ſentio: ut minus ſit omne quod dixero:q̄ quod dicē uoluiſſem. vnum hoc in finem non obmiſerim.ꝙ anno altero roma reducem: inter clariſſimos illos viros qui tum frena reipublice gubernabant: dixiſſe me recolo. Siquidē eouſqꝫ patrie mee me attollit humanitas.ut illud quondā pro ꝑuis tituli gaudio:imperatoris Auguſti reſponſum:cuꝫ lachrymis redditꝫ ſenatui:mihi nunc tantillus homuncio apud uos pro tantis rerum ac illorum honoribus uſurpare non uerear. Compos enim factuſ uotoꝝ meorum patres conſcripti:quid habeo aliud deum immortalem precari:q̄ ut hunc conſenſum ueſtrum ad ultimum vite finem mihi perferre liceat. Proinde quid animi habeam ad reditꝫ ſi deus fauerit: quantum ue mandatis ueſtris obtemperare cupiam.ne omnia ſcripto: ſed aliquid viuis legati ueſtri uocibus cōmittam:vir egregius Joannes boccatij:per quem litteras ⁊ monitus ueſtros ac iuſſa percepi:preſens peraget.qui ut hanc epiſtolam fida manu ad uos:ore diſertiſſimo perferret affectus meos.quem ue cum audieritis:illius ore me locutꝫ credite. Cupio uos florentiſſimi ſemper in republica ualere feliciter. Pataui.viij.idus ap̄lis.

¶ Epiſtola domini Franciſci ad Nicoloſium Bartholomei de luca ciuem ⁊ habitatorē Venetꝶ. VI.

a Micus noſter communis: quo nihil fidelius nihil poteſt eſſe ſincerius:ſepe admonuit:ut te meis litteris viſitarem. Excuſaui:nunc occupationum uariarꝫ turbam adeſſe dictitans:nunc ſcribendi deeſſe materiam. Nunc autem occaſionem nactus:omne mearū excuſationū dimouit obſtaculum:petens ut florentini ſenatꝰ litteras humanitatis eximie:nouo quodam ⁊ inſolito ⁊ inaudito genere honoris:publicꝫ erga me teſtantes affectum tibi mitterem. commoda ⁊ honores meos precordialiter gauiſuro. Digna res viſa eſt.in qua ſibi morem gererem. Mitto igitur ⁊ illorum exemplar epiſtole. ⁊ reſpōſi mei.ut intelligas

quanto adhuc eſſe in precio uera virtus ſi uſq̄ appareret.quando falſꝫ eius nomen non deſpicitur Vale. Franciſcus tuus. Pataui kal.maias.

¶ Alia epiſtola eiuſdem ad eundē Nicoloſiꝫ. VII.

t Uus hic ⁊ bonorum omniꝫ amicus:atqꝫ honeſtarum amicitiarum diligentiſſimus proſeneta:ſummo ſtudio inſtitit.ut tibi aliquid ſcriberem. Quod cum aliquandiu recuſarꝫ ignarus vnde inciperem:aut quibus uerbis hominē ſolius fame teſtimonio cognitū alloquerer.euicit tandem ut calamum arriperem: ſcripturus qcquid occurreret. Quod cum feciſſem:letus ⁊ uoti cōpos abſceſſit. Mihi aūt in ſilētio cogitanti:quonam artificio familiaris epiſtola de nihilo texeretur.mirantiqꝫ ⁊ mihi requirenti:quid mihi tecum rei eēt.que ue ſcribendi materia:nihil prius in animum uenit q̄ Ciceronis illa vulgata quidem ſed preclara ſententia.virtute nihil amabilius: nihil qꝫ quod magis alliciat.tantamqꝫ eius eſſe vim:ut eos quoqꝫ quos nunq̄ vidimus diligamꝰ. Itaqꝫ confeſtim uenit percuſſa ualido aquilone nubecula: ⁊ cunctatio ⁊ admiratio omnis euanuit. Jam latum ſcribendi campum video. iamqꝫ nihil miror: talem animo meo virum eſſe chariſſimum:q̄q̄ facies eius mihi hactenus quidꝫ ne viſa ſit. Si eni niſi quod oculis vidimus amare non poſſumꝰ:primus ⁊ maximus amandi gradus euertitur. Semetipſum nullus amabit. Nemo nāqꝫ ſuum aīum nemo faciem ſuam vidit. Hoc nimirū intereſt.quoniam ut uoſipſos quos nunq̄ vidimus amemus. natura eſt.ut v̄o alios virtus efficit: ⁊ fama virtutis nuncia. Hec eſt que preclariſſimum regꝫ Maſſiniſſam oblitum patrie ac pignorum tantorū:africani mei congreſſum coegit expetere.ac preſentia tanti ducis attonitum: e carthaginenſium caſtris ad romana ſigna perduxit. ⁊ quod inſtar monſtri facit morum animorumqꝫ diuerſitas eiuſdem ducis ⁊ rei cauſam: ſui quidem hoſtis ſed virtutum amici honorificentiſſimo decreto ⁊ ſupplici ac uenerabunda predonꝫ acie:abſentis honeſtauit exilium. Deniqꝫ diuine eius originis in pectoribus hominum opinionem genuit. ⁊ nedum ueris laudibus ſed etiam fabulis locꝫ fecit. Hoc eſt quod bene meritos: ⁊ viuētes in terris celebrat: ⁊ extinctos ad celum effert.tumqꝫ eternitate victuros elicit e ſepulchris. Credibiliora recenſeo. Quantum ſane q̄qꝫ accenſum ſtudium:quanta inter legētes audienteſqꝫ heroum ſolet eſſe cōtentio.amante ac uenerante quolibet non quem vidit:ſed quē fame credidit. Magnꝫ hoc.quod ſequitur maius:quoniam non modo quos non vidimus ſeu quos videre nequiuimus:ſed etiam quos odimꝰ:mendatrix illa conciliat.quod ⁊ breuiter attigi: ⁊ dicendum eſt latius. Hec eſt enim que odijs in amorem uerſis: preualidas munitiſſimaſqꝫ urbes expugnauit que grauiſſima ſepe bella confecit. ⁊ Catullo quidem ferreas faliſcorum portas apuit. Pyrrhꝫ regem:ductoreſqꝫ romuleos:curium:rigidumqꝫ fabricium:quanta eſſe potuit familiaritas deuinxit. Porſenam ſuperbum illum etrurie regnatorem: ab obſtinata raptim obſidione diſtraxit. Hec tantum virorum ⁊ tam multos orientis populos:vnius vidue ſubiecit arbitrio. Hec ad genua ceſaris iulij:adhuc forſan grande aliquid auſuros:galloꝝ

regulos inclinauit. Hec magnum pompeium ad poſſidonij fores. Hec Alexandrum macedonez ad Diogenis dolium direxit. Hec Tito imperatori: humani generis aſſenſu: glorioſiſſimum cognomē tribuit. dilatoqꝫ germanicū in perſonam: licet imerentis filij reſtituit principatū. ¶ Atqꝫ ut aliqd de hebreorum hiſtorijs attingaz. hinc quoqꝫ miratrix illa Salomonis regina: de tam longinquo hieroſolymā uenit viſura quod audierat. Et legatio machabei maria tranſiuit: amicitiam expetens romanorum. Innumerabilia huius generis exempla ſe ingerunt. Sed ut iam longiuſculam epiſtolam breui fine concludam. quid hic miri eſt. ſi virtus tua: ⁊ fama virtutis comes indiuidua: multorum: atqꝫ in primis latoris preſentiū fidei credita: me in amicitiam tuam dulcedine captum trahit? Preſertim cum nihil impediat. non etas: non patria: non imparitas ſtudiorum. Confabulari tecum hactenus iocundum animo meo fuit. hinc iam mihi manum ſolite occupationes inijciunt. Tu vero uale. ⁊ quotiens amicos tuos numerabis: caue queſo ne mecū ſileas nomen. Patauí. vj. idus Januarij: ſub intēpeſte noctis ſilentio.

Jlle tuus incognitus prematurus frondibus laureatus.

¶ Oratio Nicolai laurentij olim Rome tribuni ad dominum Guidonem Bolomeñ. tituli ſancte Cecilie preſbyterꝝ cardinalem apoſtolice ſedis in partibus italie legatum. VIII.

r Euerende mi pater ⁊ domine. Et ſi placidum mare ex tumido ſerenum ſi celum ex nubilo hilari aſpectu reſumitur. Si in ſignum principalis clementie regem apium natura priuauit aculeo. Si feritatem ſuam in ſibi proſtratos leo deponit ut ſcribitur. quid mirum ſi humanas preſertim principantium mentes: diuinitatis quippe participes querimus ⁊ reppimus in tempore depoſita ſeueritate clementes? Cum ⁊ ipſe formator earum humane iniuſtitie ſponte ſubirit aculeos: ut diuinos ⁊ iuſtos humanitas euitaret. Cum quibus ſi quandoqꝫ eam pro demeritis percutit: nō utiqꝫ ambitioſa uelut ultione mortificat: ſed caſtigans viuificat: vulnerat ⁊ medetur. Qui ⁊ ſi ſcelera inſuper deteſtanda quantumlibet prodeliberata ultra ſeptuageſies ſepties remitti precipiat penitenti: quanto ergo facilius ſemel commiſſa ⁊ reuocata q̄ꝫ totius illa debet. Quanto deniqꝫ leuius delicta noſtra: que non ab ortu nata propoſiti: ſed virtuoſe actionis in ſemita a ſubterraneo mirmicaleone prerupta: ubi iacturam precipitationis inflixerint: ipſe condolens ⁊ ipſe mundificat compaſſiuus. Sane toti iam conſtat mundo notorium: qualiter derelicta diu ciuitas: preſertim a tempore quo inſidiantis urſi: ⁊ tortuoſi colubri rabie uenena nutriuerint: pro minime circūligatis: minuſqꝫ ſanatis nunq̄ꝫ oleo fotis ſuis prohdolor ſine intermiſſione vulneribus. que pro falſo nomine ciues romanos ignobileſqꝫ virtute tyrannulos latrocinantes diutius ⁊ ubilibet ſunt illata. ⁊ qualiter ab infectione lepre ſue extra ſerens: ⁊ in ſeipſa q̄ꝫ incurata marceſcens: in odium ſuiipſius inficiens: ⁊ infecta ceciderit. ⁊ cūctarum prohdolor forſitan nationum: nec latet ꝑſentes nec uerisimiliter latebit in poſteros: qualiter iuſtus iudex ſub vnico ciuium minimo: ſalutem ꝓpriam publice poſtponente: ſolo reipublice liberande propoſito loricatum: montes illos in ualles: aſpera eorum in plana: lucos in agros: aquas intollerabiles in riuos tranſibiles transformarit. Que quidem dum hominis paucitate: ineptitudine ciuium: prauitate potentum: breuitate temporis: ſine ſanguinea plebis gutta: faciliter acta pēſantur: nemo niſi calumniator inuidus: aliūde ꝓgreſſa dictauerit q̄ꝫ a deo. Sed dum ex confidentia pij operis: uelut diuino fretus auxilio: inter humana nil ſuſpicans tam ſupplíciter q̄ꝫ confidenter incederem ſarcinatus: ſubterranei hoſtis laqueos ⁊ foſſas ſub arena cauernulas non aduertens: corrui fateor tam proprij lapſu pedis: q̄ꝫ aliene manus uerſatus impulſu: patrocinali conſilio ⁊ auxilio deſtitutus. Qꝫ ſi nullus alius dolor: nulla alia punitio transfixiſſet: niſi ꝙ poſt diuturnos incredibileſqꝫ labores mentis ⁊ corporis perſone pericula ⁊ meorum: ad effectum ſitite diutius ⁊ eſurite iuſtitie: ad brauium laudati iaz opis fere perductus: tam damnoſe tam lugubre: vna cum populo ſum fruſtratus: compaſſionē q̄ꝫ maximam apud rectos ⁊ pios: mea quippe iuuentus ⁊ paruitas indefenſa utriuſqꝫ fortune non practica: iuſtorum iudicio merebatur. Quid nam difficilius: q̄ꝫ populorum infirmitates agnoſcere inueteratas medullitus ⁊ mederi? Jn egritudine quidem corporum herbe ⁊ lapides plerunqꝫ ſubueniunt. ſed egrotātibus dare animis nequaq̄ꝫ diluuia conferunt: angelica munera: ⁊ diabolica funera in eorum raro ſanitate cōueniunt: fames ⁊ peſtilentie non ſufficiunt terrores ⁊ gladij non ꝓficiunt: ⁊ diuine ac humane leges deficiunt ⁊ prophete. Uerum ſi videbatur ſuper dolorem vulnerum vulnerari medici prohdolor adhibendum. utinaz cum ſalubri populi deſolati reſpectu: cum moderationis ipſo libramine: talis ⁊ tanta fuiſſet mi pater afflictio: ut pia ipſa iuſtitia clemenſqꝫ correctior peccatū cohercuiſſet in pena. ⁊ non me abſorbuiſſet nocentem vna cum populo ſine culpa. Poterat enim ſiqua tumefactio nouitio apparebat in vulnere: que a ſeipſa ut patuit vnctionibus reſilebat: ubi lenimenta ſpreuiſſet impoſita: taliter in hora ſuccidi. ut intactis populi neruis: cui compatienduz potius erat: mortificate iaz plebis ſanitas ſaluaretur. ⁊ pecus quod videbatur paſte cibus morbidum: taliter diſgregare quiſſet: ut illo ſublato de medio inter eorumdem luporum fauces: quorum rabies uerisimiliter multiplicata preſumitur: erepti non caderent. Jterum greges dei. eo maxime ꝙ meo teſtante regimine poterat alma ciuitas per romanos ciues e plebe deletos: ſanius q̄ꝫ per Nicolaū Laurentij debiliorem ceteris: cuz ſolo eccleſie ſpiritu reformari. Non eſt equidem uerisimile ꝙ aptioribus digníoribuſqꝫ me: ea ciuitas non abundet in ciuibus. q̄ꝫ q̄ꝫ informato populari regimine: ⁊ confortata ab eccleſia cauſa potentum: iacere videantur exterriti: ac deſtituti cum cordis viribus eneruatis. Quis nam ſuſurrare iam poſſet aliam q̄ꝫ maternam in populum eccleſiam reſpexiſſe romanam. ubi impio rectore ſummoto: expedientem ⁊ pium populo ſubrogaſſet. utinam per continuationem huiuſmodi meliorez mea foret in orbe credita ex opinione peruerſitas. Nūc ex hoc mea iu-

ſtificata videretur ⁊ pena. Sed hoc iam meum plus extergit infamiam. iam famam ueritatis elucidat. ꝙ ductus ad tribunal non audax ſed elinguor: nō iudicor ſed extinguor. ⁊ quod eſt in omni iure moleſtius: pauper cum fortibuſ: oppreſſus cū oppreſſoribꝰ uenire prohibeor: quod deprecor ad examen. Dicet aliquis forte mihi. Quid tua refert o minime ciuium qualitercunqꝫ archa romane rei publice recalcitrantibus deferatur a bubus. ⁊ uelis preſumptuoſa tu manu illaꝫ erigere. que non niſi forſan ſuperna diſpenſatione ſic trahitur. ⁊ quod diſpenſatorie agitur: temere tu repēſes? An putas ouis vna totum romanum gregem: plus ſuo paſtore diligere: plus cognoſcere: melius cōfouere? Pater quippe non puto. ſed romani curam pontificis quenquam ad romanuꝫ ouile tam debito ꝗ̃ neceſſario primo uertatur ⁊ potior: tamen confluentibꝰ iugiter aliorum implicatam tumultibus: ⁊ in illiuſmet informatione deluſam: poſſe ſuſpicor eam minus attendē poſſe: minus inſpicere: ⁊ uelut alienis ſub oculis palpitantem: minus curare vulnera palliata. Nec temere ad erigendum archam manꝰ erexeram arrogantes. qui diutius ruinaꝫ eius certiſſimam: remedium contemplatus ⁊ cauſam. executionem iudicij mei primo temptans in curia nō reprobatam fore ſperaui. ſed per ſummum pontificem uelut probabilem acceptatā. Nec adhuc dexteram meaꝫ uelut proprie prudentie niſus: comprobabili cauſe actualiter attuliſſem: niſi eiuſdem domini noſtri vicarij conſentire vidiſſem dexteraꝫ cōmunitam. Sed nonnulli reuerendi patres italici libidine cōſanguinitatis euicti: aliud ꝗ̃ iunior omnium Daniel de alma Roma: ex ore meo tunc clamante Suſannam: teſtimonium protulerunt. Uerum benedictus iuſtus dominus iuſtitias diligēs ⁊ proſequens equitatem: qui ⁊ ſm̄ vias adinuentionum noſtrarum retribuit ſcrutans renes: exaudiuit eo tempore quo in conſiſtorio protuli uocem eius. Et ſupra ipſoruꝫ tantummodo inique iudicantium caput ⁊ ſanguinem: iudicium retulit iudicatuꝫ. oſtenditqꝫ dominus in oculis tunc titubātis eccleſie: ꝙ non iuxta eorum iudiciuꝫ alma ciuitas ſponte meretricata cum fortibus: rectoris conſortiuꝫ ſpreuerat popularis. Et hodie violenta ꝗd clamitet: in omnem terram ſonus eius: ꝗ̃ corda: oribus de oppreſſis euertent lugubris ⁊ querulis auditur. Porro vnum eſt: quo amaro corde plus lugeo: nequando ſacre paſtores eccleſie: illius male conſulti populi infectionum ueterum recordati. ⁊ ſi continuum precipitiuꝫ eius aſſentiant: ⁊ remedium non ignorent. ⁊ de illorum forſan inſtabilitate diffiſi: eos vna cum ceteris eorum ducibus ut demeritos cadere permittant in foueam ab ipſis hijſdem tenebrarum ducibus preparataꝫ. Sed abſit ſancta mater eccleſia: que non ſolum irata non peccat: immo peccatum ⁊ iram conterit iraſcēdo. ut cecos filios illuminare deficiat. ⁊ claudo porrigere dextram. imo prorſus erigere ſtudeat: ac baſes eius ⁊ plantas ut recte ambulet ſolidare. Naꝫ ubi pijſſima mater noſtra: gladiuꝫ ſeueritatis eduxerit: quis ille mundo miſericors: opponet clipeuꝫ pietatis? Sed quid mirum ſi ploro: ſi ullulo: ſi ſedens ⁊ renuo conſolari: ſuper interfectis meis ubiqꝫ ciuibus mihi reuerendis in patribus: charis ut fratribus: ⁊ ut filijs predilectis. dum ſi per totidē diſperſis pecoribus aggregādis: omnes dies meos in urentibus curis ſudoribus ⁊ periculis expēdiſſeꝫ. ubi in ipſo violētatꝰ affectu pro illoꝝ amore mortificor. ⁊ ipſi meqꝫ ſeipſos ſuſpirant ⁊ ullulant tacite peſſundatos: nō foret reprehēſibilis animo compaſſibilis omnibus: meus lachrymabilis queritatus? Et nunc poſt aggrauatum meum ex calūniatione delictum: utinam poſt mortificatam vitā interitū duriorē: herodiani potentis in mea dudū natiuitate turbati: pro mortificatiōe mei nominis: mortificare deſiſterent Rachel filios innocentes. Certe ſi cogitare poſſet aliquādo ſummus Dauid: genus nequitie ſaltem vnum: quo ipſum in deum impijſſime: in ſyon abominantiſſime: in omnē iſrael nephādiſſime ſeſe innocuos reſeruaſſe cognoſcerent uel innocuos puduiſſe: uel ſaltem non ſeſe inde ſuperextuliſſe conſtaret: ipſos quandoqꝫ regnare hieroſolymis auctoritate pontificum non turbarer. Nunc autem captiuatam ab eis ciuitatem ſanctam euacuatam populo populoſam: eorum tributo ſuppoſitam gentibus dominantem: eorum contradictionibus deſolatam in obprobrium vicinis omnibus conſtitutam: ab amiciſſimis ſuis ſpretaꝫ: conſolatorem carentem: ſene principe ⁊ conſule derelictam: roboratas manus peſſimorum in eaꝫ: factos inimicos eius in capite. quem pietatis vilicū quem charitatis talentiferuꝫ: quem ueritatis agricolam offendero ſi lamentor? Quinimo calamitoſus animus animoſus ⁊ calamus: in meroris agoniçatione conueniant: ⁊ ubi charte ⁊ atramēta deficiāt: arida pellis mea: ⁊ de calamare mei cerebri lachrymaruꝫ liquor expreſſuſ: in doloris expreſſione ſuccurrant. An ego ſum ille qui inuidie çelo corroſus: perſecutores meos malos exiſtere malim. ⁊ eos meritos ſubeſſe ꝗ̃ preeſſe iuſtitie: tam in populi ꝗ̃ in mei ipſius naufragio concupiſcam? Cuꝫ nulli me ⁊ illos recognoſcenti ſit dubium: non virtutem eorum ſed emulam virtuti malitiam cauſaꝫ fuiſſe ⁊ eſſe mei diſcriminis ⁊ ploratus. Nam cuꝫ diligentibus in populo ueram pacem mihi irā eſſe non poſſe uel odium: teſtantur uox ⁊ affectio populi: afflicta nunc mea vita denunciat: ⁊ ab adoleſcētijs actitata. Nam quia vidi pacem atqꝫ iuſtitiaꝫ: omnes innocentes ⁊ rectos ſitire dolentes in populis. non cum adulteris ⁊ furibus meā poſui portionem. ſed illis adheſi ⁊ illi mihi pariter adheſerunt: illas cum illis uolui nec aliquando ſimulaui. Uerum ⁊ ſi multi oretenus equitatem ⁊ paceꝫ ibidem corruiſſe condoleant: cordetenus tamen eaſdem non ignorantur inficere medicamine paliato. Sed poſito ꝙ vnus exiſterē ex ambitioſis rome rectoribus: ipſam ſimulantibus charitatem. dato ꝙ çelo meo totidem correſpondiſſet ambitio. Si iuſtitie ⁊ libertati reparate tyrānides. ſi paci ⁊ cōcordie reformata malignitaſ. Si defenſioni piorū locorum: miſerabiliumqꝫ perſonarum impietas. Si honeſtati ⁊ pudicitie reuocate lubricitas. Si reſtitutioni publicarum priuatarumqꝫ rerum: raptus auiditas. Si paſſagiorum ⁊ gabellarum amputationibus oneroſitas. Si coequationi iudicij inter potentem ⁊ pauperem: puſillanimitas. Si ſollicitudini ⁊ diligentie: negligendi tepiditas. Si viarum ſecuritati: rapacitas. Si limitationi ⁊ ſub-

iectioni tribunatꝰ officij per ſindicatores mihiipſi
ſponte prepoſitos:ſuperſtitioſa cupiditas. Si obe
dientie in perſiſtendo pertinacitas. Si populi uti-
litati damnoſitas. Si accuſationi mee:accuſanti-
um equitas . Si conditioni vnici pauperis : emu-
lorum equalitas. Si fame mee : infamie paritas:
ponderate in libra iuſtitie:ſub uero me conuictum
iudicio conlibraſſent. tandem ipſa depoſitio cũctis
priuata muneribus:omnibus referta periculis:cũ
acquiſitata potentum inimicitia inde futura perpe
tuo:compenſata:ſine alterius perſecutionis acule
is:ad penam ⁊ penitentiam ſuffeciſſent. Nunc au
tem uelut de nulla harum virtutum utilis:de nul-
la probabilis:de omnibus contrarijs factus reus
ſuperadditis ſacrilegij:ſciſmatis hereſiſq; comma
culis:ad grauamen ſupplicij perperã adinuentis:
non aliter q̃ conuictus executionem ſententie cum
meis omnibus. utinam per mortis vnius ⁊ non cẽ
teſime:ab eccleſia dei ⁊ ſynagoga potentum pari-
ter ſum occiſus. Nam exilio ab urbe perpetuo in
mortis condemnatione turpiſſime:fuga : terrori-
bus:mendicitate:nuditate:fame:maledictionis in
famia:ſecuritatis ⁊ pacis deſperatione perpetua:
⁊ vinculis ſuperiunctis:continuis ſum ibidem paſ
ſionibus cruciatus. Quid in peccãtem ꝓpoſito in
ↄuictũ iudicio? in ipenitentẽ ex vitio? impertinaciter
etiã de erroribꝰ gl'iantẽ:pene infligi poterit graui-
oris ? Et adhuc de die in diem. quimmo in eternũ
mihi iraſcitur dominus:ac ſi humanum figmen-
tum non ⁊ ipſe cognoſceret. ac ſi in me omnem ma
litiam: ⁊ nullam in filijs hominum ⁊ in eccleſie an
gulis reperiſſet aliquando prauitatem. Nam ſu-
perfundit picem flammis ⁊ ſulphurem:clemens
pater:cum mei memoratur intonat ſuper filium:ex
ſolo feruore nouitium tranſgreſſorem. quem mini
me quidem videt aſtutum:nimium credulum ſim
plicem ⁊ fidelem. ſemel ex iuuentutis ignorantia
lapſum. ⁊ ad miſericordie uocem ſeptuagieſſepti-
es reuolutum. Heu. nam omnes accuſationes me
as:non aliter q̃ commiſſa connumerat . ⁊ pro tot
bene actis ab ipſo eodem commendatis operibus
ſaltem refrigerij guttulam:nec ex retributione iu-
ſtitie:nec ex rore paterne miſericordie recompen-
ſat. Cum apoſtolica clementia ad ſuperexaltandã
miſericordiam in iudicio:etiã ſi cauſa punitionis
exuberet:ex exaltato in cruce ſpectaculo ſe ſentiat
doctrinatam. Teſtor reuerende pater altiſſimum.
ꝙ ſiqua pro populi defenſione ſũ paſſus ⁊ patior:
pati antea crediſſem in manibus quondam do-
mini Stephani de columna. Qui cõſcientia refor
matus in vita : cãm populi per me iuſte defenſam
conteſtatus in publico. ⁊ filiorum furias reprobãs
mortuorum:per pacis oſculum ſocero meo paten-
ter exhibitum:omnem meam familiam meq; ſi af
forem ſecurauit. uel quondam domini cardinalis
de columna:de legitima mei cauſa corã deo ⁊ ho
minibus comprobanda confiſus: ⁊ non deſperans
de miſericordia:me brachijs obtuliſſet. Ac ubi ra
tioni appetitũ ſubijcere noluiſſent. fuiſſent ſaltim
de vnico mortis genere tot mearum mortium con
cluſorio ſatiati. cum ſub illorum potentia ⁊ pretex
tu : cauſam meam compoſitam aduerſus me : de
fidei ſuſpitione:de eccleſie:de imperij abrogatio-
ne uel derogatione:fore falſiſſimam : in conſpectu
dei ⁊ hominum ſit apertum. Sed euenit pater in-
terdum. ut vnde homo placere plus ſtudeat : aut
per imprudentiam peccet ignorans:aut non intro
ſpectis eius ab extra viſceribus : diſpliceat vnde
prodeſt. Nam ſi de inuaſione imperij madefactã
ſe conſciẽtia cognouiſſet:nõ utiq; manus intraſſẽ
Ceſaris improuiſus . Sed innocentiam proprio
cordi inſertam:ſicut ⁊ mihi ſic extimaui ceteris fo
re notam. Sane quis poterit pro uero malignita-
tem in honore contra eccleſiam ſuſpicari:qui au-
tem aſſumptionem eius piam uoluntatem eccleſie
rapuit. in aſſumptione fiducia:cõfidentia in admi-
niſtratione:obediẽtia in depoſitione:paupertas in
peregrinatione : ſimplicitas in captiuatione adeo
reperitur puerilis ? Heu mihi:nam plerũq; mor-
tales:proprios honores ⁊ cõmoda:doctrina ⁊ ar-
tibus mercantur in foro . Ego autem hoc emulo
charitatis in tempore:quo omnis cura fida reipu-
blice a multis extimatur inſania:incommodũ nã
ciſcor ⁊ dedecus:ꝙ a vulgari exercitatione me ſub
trahens:non artem didicerim aliam q̃ pro plebe.
Hanc quippe animo recenſebam. Hanc diuino ⁊
humano putabam preualere iudicio. hanc ueteri ⁊
nouo tabulario ſummam fore. Hanc deniq; chri-
ſtiana ⁊ gentili concordia legeram:ſicut oneroſam
fore pre ceteris:ſic ⁊ pre ceteris ſpecioſam . Hanc
igitur adamaui pauperculus : exquiſiui potiſſi-
mum ⁊ elegi:vite longitudine : diuitijs ⁊ delitijs
paruipenſis. Quid nam mirum ſi is qui chriſtum
didicerit:ſe ⁊ ſua pro plebe ponere gliuerit. cum ⁊
ipſa cruda gentilitas:nullo radio decocta paracli-
to:idipſum in republica ſenſerit charitatis? Mira
ri quandoq; libeat platonicum illud . Decet recto
res ut quicquid agunt ad commune commodum
referant obliti commodorum ſuorum . Inſuper
proprias erogare ſubſtantias in communi . ac ſi
vidiſſet apoſtolos:inſtruit Ptholomeus. Nõ apo
calipſim audiuerant:cum virginitatis ⁊ iuſtitie in
republica intemerate cuſtodes:precipuo celi loco
gaudere:Scipio bellicoſus ⁊ Cicero: ⁊ ipſe com-
mentator eorum Macrobius : neſcio quo ſpiritu
protuliſſent. Nam ⁊ ipſam iuſtitiam:utpote inte-
meratam ab eis virginem appellatam:ſũmus poe
ta noſter Maro teſtatur cum diceret. Iam redit ⁊
virgo redeunt ſaturnia regna. q̃q̃ hoc carmen nõ
nulli magiſtrones erronei:apoſtolicas prophetias
deſerẽtes:pro virgine matre dei a Hieronymo in
prohemio ſuper geneſi redarguti:dixerunt fore di
ctum. Nonne ⁊ charitatiua reipublice eſt illa Ci-
ceronis ab Auguſtino replicata monitio. ꝙ ſi ex
naufragio duo in tabula vna natantes laboraue-
rint inter vndas:ei qui utilior eſt reipublice : alter
minus utilis ſponte cedat? Sed quid philoſophã
tium argumentis inuoluor:cum omnia ſacre pagi
ne uolumina:exemplaria patrum ⁊ decreta ſancto
rum:ſuperdilecte mee pulchritudine citharizent?
Potiſſime illa taceo:ꝙ canes mei me idolatrum
me clamitant fore ſacrilegum. ꝙ gentilium fuerim
ſtudia proſecutus . Sed impudici forte rubeſce-
rent : ſi omnium doctorum eccleſie linguas lau-
reatorum lectione diſertas : ſicut Anzeloti ⁊ Tri
ſtani fabulas lactitaſſent. Et ego quandoq; tedio
ſa forſitan pro infamatione mouerer . niſi dile-
ctiſſimum mihi almum illum patricium Boeti-

um. Seuerinum palatinis a canibus accuſatum: id ipſum ſibi conquereretur in vinculis accidiſſe cum diceret. Sed vti innocentiam meam alicuius ſceleris admixtione fuſcarent. me ſacrilegio conſcientiaꝫ polluiſſe mentiti ſunt. O deus. Nam tales coadiutores chriſti: contra me ꝑtes pro chriſto ſuſcipiunt: qui interrogati neſciãt quid reſonẽt chriſti. quinimo barrabe fautores effecti: chriſtuꝫ ⁊ chriſtos pro modico crucifigunt. Tales eccleſie filij me eccleſie emuluꝫ diffamant: qui ubi effrenatius raperent impuniti: cuncta ſubueterẽt ⁊ ſitirẽt eccleſiam perpetim viduatam. Tales cõſcientiati catholica mihi pro eccleſia detrahunt: qui cum eorum dominis quos adorant: ad capiendum ſummum pontificem: ad diripienduꝫ uaſa templi: ubi tempus ⁊ locus cum uoto concurrerent: tanq̃ ad predas hoſtium iterum curſitarent. Qui in deriſione ⁊ obprobrio ſubſanantes dicunt. uanum fuit conſilium eius. ut hos dies in populis meditaretur antiquos. Eadem eſt terra que fuerat. ſed alij ſunt meſſores. uerum ex quo ſic ad uotum eorum vigilat ⁊ dormit altiſſimus: quem vigilare ſuper miſeriam inopum ⁊ gemitum pauperum ⁊ populorum aliquando confidebam. utinam agrum colere putare vites ⁊ arbores: cum meis retro parẽtibus: nequaq̃ reipublice ſtudia queſiuiſſem. Nã nunc non utiq̃ tyrannorum audaciã ⁊ populoruꝫ metum: quem viciſſitudine econuerſa mutaueram corruens duplicaſſem. Non in me linguas aſpidũ inuidorum ⁊ dentes acuerem. Non ſignanter ſignum ſagitte pontificalis exiſterem. Non maledictionis eius funeſtus me gladius penetraſſet. Nõ tedioſam preceteris vitam elugerem. Non perpetuum mihi ⁊ meis iugulum fabricaſſem. Porro ſi iuxta opinionem multorum: ne poſt expeditioneꝫ meaꝫ vires priſtinas ⁊ ſuſpectas paruitas mea forte reſumeret. ſedes apoſtolica ſuſpicãs: obſerat mihi ianuas ut dicitur pietatiſ. q̃ꝫ q̃ non mediocriter hec conſona ⁊ concepta in populorum patribus: eadem ⁊ in tyrãnis ſit admiranda ſuſpitio: ut principes holophernis ⁊ ſacerdotes iſrael vnũ reprobent iudiceꝫ. Jeſus ⁊ iudeus vnam in templo lapident circumuentaꝫ. chriſtus ⁊ phariſeus vnam in conuiuio abijciant penitẽteꝫ. Certe ſi infectus ego ab urbis tyrannulis perditoruꝫ more conciuium: ad alme urbis precipitium concurriſſem: tandem deſpectus ⁊ derelictꝰ in via ab amalechitis ſequax eoꝝ egyptius: tanto clementiꝰ a miſericordie patre Dauid recipiendus erat in tempore etiã ⁊ fruẽduſ. Nam ⁊ per eum ipſos amalechitas ſuper vniuerſe italie tunc faciem: de populorum ſanguine conuiuantes: cuꝫ uoluiſſet circumuenire: iam poterat ⁊ debere. Necnon utranq̃ ſponſam eius ſacerdotalem ⁊ regiam: cum afflictis filijs ſuis italicis filiabus ⁊ predis facilius liberare captiuas. Tamẽ ut illa ⁊ quelibet de me ambitioſi dominatus ſit ablata ſuſpitio: que uere deprehendi nõ poteſt: qui nudus ⁊ per ſe nolenter intrauit: nudior ⁊ violentior tunc exiuit: ad cautelam tamen titubantiũ ampliorem. ⁊ decetero ne iter ſeculares laicus mero re pallidus ⁊ rubore appaream preconfuſus: ad portum hieroſolymitane militie quomodo ab initio ruine deſpectus habitare delegeram reſpirandum: in habitu ⁊ regula poſtulaui ⁊ poſtulo: oraui ⁊ ſupplico me remitti. nexu matrimonialis copule non obſtante. Cum ⁊ parua conſors mea idem de ſe uelit. ⁊ clauſtrali religione ſe ſupplicet honeſtari. Nunquid pater tanta me occupat ceruicoſa cordis amentia: ut uelim putemq̃ poſſe in contradictione tam iuſtorum principum apoſtolici videlicet ⁊ auguſti: q̃ꝫ tyrannorum omnium: populos defenſare nudiſſimus. quod quidẽ ſine lachrymis nequeo dicere: cum conſorte filiabus ⁊ filijs: nepotibus puerulis ⁊ germana: de elemoſynis pauperum viuimus delitentes? An credã ſaturare plus alios: cui ad reſpirationem propriam ⁊ meorum: nullus italie locus inſidijs uacuus: nullus quietus erit perpetim ⁊ ſecurus? Qui certe ante aſſumptam populorum cauſam: ⁊ preſertim ubi aſſentationibus ⁊ blanditijs uenerari homines uoluiſſeꝫ: tutus ⁊ alacer inter conciues viuere poteram: potentibus ⁊ plebeis amabilis affabilis ⁊ opimus. Sed in hoc vno potentiſſime iratum huic populo deum fore cognouerim. ꝙ ⁊ ipſum ſub impijs irremedianter ſinit ire precipitem: ⁊ ſingularibus quotidie flagellis excruciat: qui pro illius remedio ſingulariter laborauit. Ueruꝫ ubi poſſibile mihi foret: viribus reuolare reſumptis. quis ſtolidiſſimus omnium: ruinas langores ⁊ tedia a ſapientioribus euitata cõciuibus: expertus iterum uolẽter aſſumeret: que aſſumpſiſſe iam memorat condolenter? Dudum ⁊ ille prudens Saluſtius: de ſe expertus admoneat. Omnis cura reipublice minime mihi hac tempeſtate cupienda. quoniam virtuti honor non datur: Fruſtra autem niti: ⁊ nihil aliud q̃ ſeſe fatigando odium querere: extreme dementie eſt. Non enim dico hoc: ut flagella hec me a populi charitate diſſoluerint. Nam tunc redemptos odiuero: cum precioſum pro eis precium odiuero redemptoris. Sed titubo ne omnino fruſtra ſit charitas: que vicario chriſti videtur impietas. ⁊ quantumlibet bonum opus dignum ſit gratia quod ab illo pertinacia iudicatur. Nũquid credaꝫ expertus iam caducis fortune muneribus cum timore retentis ⁊ perditis cum dolore? Preparet illa blanda conuiuium. inſtruat cantilenas. polliciatur coronas frondifluas: ⁊ arentia quideꝫ folia ex ligno quod plãtatur in arido. quoniam nũq̃ ulterius menſam eius intrauero: ut dum ſaturatus conſedero: paulopoſt decidam calcitratus. Placet cum pauperibus cellulas habitare quietas. placet fabas rodere ruſticanas: q̃ curis rodi perpetuo ruſticis ⁊ urbanis. Et licet ante depoſitionem tyrannorum de vniuerſa italia: per viam triplicem: theoricam practicam planam ſanam humanam regiam ⁊ directam: nemini per me apertam: faciliter videam ab eccleſia poſſe perfici grauibus armigeris ſine turbis: tamen recordator ſeu executoris inſtructor potius q̃ executor ⁊ proſperans effici maluiſſem. Sed quid amplius zelo miſerorum elangor? quid feruore inſanior populorum: ubi ab infelice deſpecto ſuſpectoq̃ pro ſalute populi: ſibi nullorum teſtimonio credenda uerba inaniter proferuntur? idcirco illis omiſſis reuerende paternitati ueſtre pro infelice me ſupplico in lachrymis genuflexo. quatenuſ de humanitatis mi-

ſericoꝛdia recoꝛdati:que ad peccandum eſt pꝛona:
ſi coꝛruit miſerante domino releuatur.ſuperexal-
tatum iamdudum ⁊ humiliatum iam nimis clari-
tatis ueſtre dignitatis intuitum. ⁊ gladium illum
bicipitem:quem pꝛo peccatis meis uſqꝫ ad iteritū
hunc ſuſtineo tumulatus.ꝙ in reſpiratione pau-
luli: euelli patrocinetur a vulnere. ⁊ ſuper dolorē
meum ocium dolentium dolori diſſimilē: modicū
queſo olei ſuperfundar. Non equidem uana ſpes:
nec uanum fuit mihi hoc pꝛecipuum ad paternita
tem ueſtram pꝛeſidij implorandi conſilium. Quo
niam uere illa nobilitas regieqꝫ virtutis utroqꝫ ſy
dere pietatis irradiatis:infectum cōtra me calum
nijs aerem:uētis pꝛocelloſis obductum:uerisſimili
ter pꝛeabhoꝛrens:de conſiſtoriali celo ſereno ſpiri
tu pꝛofugabit. Nam ⁊ diruptis vinculis hijs:pa-
ternitatis ueſtre ſum cuius alas menſe benignita-
tis expertus:laudis hoſtiam ore ⁊ animo relatu-
rus:etiam ſi via gladijs obſidatur hoſtilibus:cur
ſu uenire uoueo perſonali. Ego namqꝫ nouit altiſſi
mus:nouerunt ⁊ hij domini qui me claudunt:ꝙ a
pꝛincipio carcerationis huius:tranſlationem me-
am apud romanam curiam ſupplicaui.ut ſalteꝫ pa
teret in publico quicquid mihi obijcitur ſub mātel
lo. A qua quidem repꝛeſentatione apud ſedeꝫ apo
ſtolicam perſonale:non leſa conſciētia que ſemper
ſeua conſiderat.non victa maculis anima:non con
tumacie pꝛauitas:ſed inimicorum ibidem robora
ta potentia me retraxit. Nam ſi potentes me ſuble
uaſſent in curia quantum pꝛemunt:ꝙ aut caſum in
expertus:aut poſt caſum citius releuamen adeptꝰ
exiſterem:pater reuerende: quis neſciat: niſi qui
difficillimas recōciliationes eccl'ie facilitatas ab
illis: ⁊ diſpenſationes in curia iuxta eorum uotū:
de regimine ciuitatis ignorat? Sed pater non mi-
nus pulchꝛum hoc de eccleſia in ore hominum cā
ticum cantaretur.videlicet ꝙ pauperem vnicuꝫ in
defenſum in contradictorio tyrannorum omnium
liberauit eccleſia:q̄ꝫ illud quod in pꝛouerbiuꝫ Ro
me ſonat. Potentes opoꝛtet adorare:qui paradi-
ſum vult intrare. Si vͦ potentes non pꝛo me ſed
contra me clamitant populus econtra pꝛo me tacē
do uociferatur.tacet nam trepidus ſtrepitu:accla-
mat tn̄ ſed affectu. Et ſi aures pater ad illos erigi-
tis:in medio ꝯſiſtorij coꝛde clamant. Nunq̄ꝫ quip
pe in ſacra pagina legitur:uocem potentum ⁊ foꝛti
um:ſed uocem afflictoruꝫ ⁊ pauperum:uocem cla
mantis populi uel depꝛecantis pꝛo populo domi-
num exaudiſſe.quinimmo confracturuꝫ in ira ſua
reges ⁊ pꝛincipes depoſiturum toꝛmentaturum
qꝫ potentes:percuſſurum robuſtos ⁊ foꝛtes:in po
pulorum miſerabiliumqꝫ ſuccurſum: per omnes
uerbi ſui gladio minitatur. Ceteruꝫ ſi de tantis ini
quitatibus reus ut feroꝛ efficioꝛ.ad decus pertine
ret eccleſie:aut tam deteſtabilem hominem per iu
ſtitiam e mundo diuellere:aut penitētem per miſe
ricoꝛdiaꝫ repare. Hijs nā geminis uolat alis.hijs
permaxime fulcitur eccleſia munimētis:miſericoꝛ
dia videlicet ⁊ iuſtitia.quarum ſi alteram eſuriui
diutius:reliquā ſitio penitus in meipſum. Et quo-
niam vnus ex.lxx.munera oblaturus in domo do
mini factus eram.nec hiſmaelis in occurſum ueni
entis:noui pꝛohdoloꝛ euitare uerſutias:ſperabaꝫ
in medio ciuitatis adductus:non cum.lxx.interfe
ctis aliquando concidere: ſed cum chꝛiſti theſau-
ros abſconditos habentibus ſupereſſe. Neſcio vͦ
quo iure penitentia peracta non releuoꝛ. quo iure
contumax ⁊ excommunicatus ⁊ pertinax interfi
cioꝛ ut īfectus. Qui vinculis impeditus petij ſem
per ⁊ peto: ⁊ per perſonalem pꝛeſentiam me purga
ri. Nā non ignorat iudex eternus:ꝙ dominis me
is obꝛedunē. ⁊ petragoricē. ſupplicans pꝛo mi
ſericoꝛdia reſcripſiſſem.niſi caligantes pꝛe lachꝛy-
mis oculi pꝛohiberent. Fiat autem quod placet al
tiſſimo.fiat queſo pater miſericoꝛs.fiat ueſtro pa-
trocinio pꝛi iuſte ut exanimatꝰ in pꝛagē.eccleſia:
ibiqꝫ hieroſolymitana militia honeſtatus ſurdus:
tacitus ſemper ⁊ mutus humiliatus ſemper in do
mino peregriner. Fruſtra namqꝫ animarum paſto
res leuem iuſtitiam:uberemqꝫ miſericoꝛdiam pꝛo
ſeipſis ⁊ alijs a domino peterent: quas adeo ipſi
pꝛemoniti petentibus denegarent. uel partem iu-
ſtitie pꝛotegentes: quam nihilominus poſtulo ri-
goroſam:vir reus ⁊ palmes inutilis:nunq̄ꝫ uerisſi-
militer quieturus: in vita tamdiu in omni mundi
angulo ſuſurratus:condignam ſuorum operūꝫ pe
nam ploret:mare ſibi etiaꝫ clementie deſiccato. ⁊
remota calumnia que in me ſancte eccleſie non eſt
opus:per meram iuſtitiam regiam ⁊ apertam:re
um tollat e medio pena vna. Deniqꝫ ut ſalteꝫ adiu
tus in ſpiritu:ne diuturnis intollerabilibus anima
coꝛrūpatur anguſtijs.hac merito ſucciſus e vita:
miſerante domino in alia requieſcat.

¶ Epiſtola dn̄i Benintendi Venet.cancellarij.fra-
tribus ſuis ducalis aule notarijs. IX.

ſ J conceptum ſermonem poſſem mādare ſi
lentio.ſi oculos meos ab utilitatibus ue-
ſtris auertere:ſi ori meo frenum imponere
potuiſſem: rebar mihi conſultius actum fore.non
ignaro quantas ſecuꝫ calamitates attulerit:de po
tentibus viris loqui.q̄ꝫqꝫ pꝛeſumptuoſum ſit cum
maiori.q̄ꝫ anceps cum pari:q̄ꝫ ſoꝛdidum cum infe
riori contendere. Vtcunqꝫ mihi tamen euenerit:
vincit charitas ueſtra.vincit graue ſeculi noſtri pō
dus.vincit acerbe ſoꝛtis noſtre myſteriuꝫ.ut loq̄r
non ſileam ſermones utiqꝫ non adulatorios uel
amenos:acres potius ⁊ moꝛdaces. ⁊ querulis uo
cibuſ circunſeptos. Vnde tamen exoꝛdiar incertū
habeo:cū multa mihi dicenda ſint:plura tn̄ tacen-
da. Faciaꝫ quod ſolent perplexitate nimia laborā
tes:laxabo habenas:ampluſtre deponaꝫ.uela uē-
tis committam.quocunqꝫ mens impegerit illaꝫ ſe
quar. Magnꝰ eſt doloꝛ meus:magna iniuria mea:
irremediabile vulnus meum. ⁊ cum ex pꝛeteritis
pꝛeſentia metioꝛ:futuraqꝫ coniecto:in lamentis ⁊
ſuſpirijs miſerabilem vitaꝫ duco. Adeſt tamen fre
quenter inter vigilantem ⁊ doꝛmienteꝫ uelut in ex
taſi poſito: dux ille danduleus recolende memo-
rie:ne dum noſter ſed totius patrie noſtre parens:
virtutis ⁊ ſapientie claruꝫ ſydus.ſumme benigni
tatis ⁊ gratie viuus fomes:auide queritans quo
nam in ſtatu ſit eius reſpublica:quibuſqꝫ guberna
culis moderetur. Et cum me trementem ⁊ palli-
dum attonitum ac pꝛoꝛſus elinguem totis intue-
tur luminibus:elicit ex taciturnitate quod ſentio
⁊ uelut celeſtis accola terrena contemplās ex alto

quod paſſi ſumus ⁊ patimur:hijs uerbis clara uo
ce depromere iam feſtinat. O pura dilectione mi
fili quem viuens ſemꝑ ⁊ moriens geſſi in viſcerib⁹
charitatis. Nunqd uera loqui rogatuʒ te puduit?
Neſcis ꝙ ueritas eſt de celo. ⁊ ꝙ pro ueritate paſ
ſi ſūt mlti martyres ſancti diuerſa gña tormētoꝝ?
Neſcis ꝙ ueritatem occultans ⁊ mendacia profe-
rens pariter ſunt peccantes. ⁊ ꝙ utilius permitti-
tur naſci ſcandalum q̄ȝ ueritas relinquatur? Equi
dem mihi preſertim tuis moribus ſic familiariter
cognito:ueruʒ ſecreti tui minime celare debueras
Amicus enim ut ex equo te alloquar imo amiciſſi-
mus tibi fui. Et ſiquem amicum exiſtimas:cui nō
tantūdem credas quātum tibi:uehementiſſime er
ras:nec vim uere amicitie plene noſti. Hec eſt ami
citie uera lex:ut ſit in duobus pectoribus vna mēſ
Putas ne ignota ſint nobis aſtra tenentibus que
cūqȝ uos inferi nedum agitis:ſed etiaʒ cogitatis?
Scio quod dolentiſſime refero q̄ȝ tempeſtiuum ⁊
calamitoſum ſibi ⁊ patrie primum ſucceſſorem ha
buerim. ſcio etiam ⁊ ſecundum. Scio quot aduer
ſi caſus me obeunte urbē noſtrā exceperint. Scio
quātis demum iactatam fluctibus ⁊ adeo ualida
tempeſtate quaſſataʒ:ut niſi portus peteretur:pro
pe ſubmerſioni iam foret:ad pacis amenitatem:te
uelut miniſtro in partem eius laboris aſſumpto:
chriſtus ipſe perduxerit. Et ſi fidei noſtre credis.
credentem quippe non ambigo:quem chriſtianiſſi
mum eſſe noui. apud ſuperos vitam agentibus ex
actibus ueſtris aperta ſunt omnia: nec minimum
quicq̄ȝ occultum. Igitur ex hijs ⁊ alijs que cir-
ca ueſtram rempublicam uerſata ſunt hactenus ⁊
uerſantur. mihi ſicut ⁊ ſemper ſuis commodis aſſi
due vigilāti:multa dicēda forent. ſed infinita ſunt
numero:que poſſent decentius cōſiderari q̄ȝ dici.
⁊ occupatos adeo ſenſus ut video: ⁊ nubilam mē
tem geris:ut in eis explicādis diſtinctius attentio
ri opus ſit animo ⁊ ſpatio longiori. Ad vulnerum
quidem tuorum fomēta progrediar. in quibus eſt
meticuloſa dilatio. Mlta magnaqȝ ſunt. ſed ex eiſ
non plus q̄ȝ vnum mortiferum:quo diligenter cu
rato. Facilis eſt enim ſi parūper acquieueris cura
eius:ſenties profecto te fortius infirmitate animi
q̄ȝ alterius iniuria laborare. Quod me tibi mors
immatura ſubtraxerit. Hunc qui te tranſfixit gla
dium eſſe noui. hanc illam fuiſſe ſagittam que tibi
cor tranſuerberauit ⁊ animam. Facit hoc pietas
tua. facit tui erga me amoris ardentiſſima facula
faciunt non minus inexorabiles ⁊ graues erumne
quibus premi conſideras fratres tuos. Ita eos te
nera dilatione proſequeris. ſic amaſ:ſic diligis:ſic
uerſa vice te colunt. ut merito nō minus ſuis q̄ȝ tu-
is leteris ⁊ doleas proſperis ⁊ aduerſis. Juſtos nā
qȝ clamores ⁊ querulos eiulatus eorum frequen-
ter intelligo:ꝙ uenerabile illud ⁊ pene ſacrum col
legium:hactenus quidem ⁊ nuper meis tm̄ tempo
ribus uelut de patria benemeritum:in ſūma chari
tate ⁊ honore iam habituʒ:nunc ignominioſa vul
go fabula factum ſit. Pudet talia de talibus viris
audire. Futurum tamen ſcio:ut ſicut qui falſo pre
dicantur:neceſſe eſt ut ſuis laudib⁹ erubeſcant. ſic
qui falſo criminantur neceſſe eſt ſuis criminationi-
bus euiteſcāt. Affirmabo plane quod ſentio. ⁊ pro
fiteri non deſinam quod longa experientia doctus
ſum. Eorum qui tibi aſſiſtunt pars maior ⁊ ſanior
fide: ⁊ ſufficientia ⁊ moꝝ honeſtate:in omne euuʒ
laudanda tranſiſſet. Patent fructus eorum ⁊ ope
ra ipſa ueritas eminens ex ſe lucet. ideo longis ar
gumentis probare non molior. quod manifeſtum
⁊ notorium palam ſit. De reliquis vͦ quid ſentiā:
non quidem eiuſdeʒ matris ſunt filij:nec in via do
mini pariter ambulantes: audire forte deſideras
Eſt mihi de quibuſdaʒ ſpes aliqua. de reliquis vͦ
nulla. Indurata ⁊ prorſus inueterata ſunt vitia. ⁊
niſi cuʒ vita pariter euellenda. Sunt qui de ſe me-
liora promittant. nondū ſani ſed ad ſanitatem aſpi
rant. facile niſi in medio curſu deficiant aſſecuturi
quod cupiunt. Nā labor improbus cuncta vincit.
⁊ ut tuus ille Anneuſ Seneca cordubeñ. teſtatur.
Uelle fieri bonum pars maxima eſt bonitatis. cu
iuſq̄ȝ etiam rei principium:partem potentiſſimam
eſſe noſti. Bonis igitur conſulo. patientie terga pa
rent. inſiſtant virtutibus. inceptis fideliter perſeue
rent. nec odio nocentum innocentiam ſuam ꝑdāt.
Calumniari quidē poſſunt. criminari non poſſunt.
Callum faciant. maledicta queqȝ nō ſibi ſed alijs:
exemplo diſertiſſimi Socratis dicta putēt. Ita uē
turuʒ eſt Uirgilianum illud. ut det deus hijs quo
qȝ fineʒ. Reliquos autem admoneo. ut dimiſſis er
roribus in recta reſipiant. Secus extirpentur de
medio. Modicum enim fel totum mel amaricat.
vnica menda totam faciem deformat. parum fer-
menti totam maſſam corrumpit. Ideo putrida mē
bra ne totum pereat ſolent a corpore reſecari. Ne-
phandū quippe foret utile per inutile vitiari. Sed
ut video:nimia iam expectatione torqueris. ⁊ ad
hauriendum ſalutare poculum:quo dolori tuo fo-
menta propinem intritam ⁊ ſollicitam curam ge-
ris. Accipe quod nedum leuiat:ſed mundet ex to-
to. Amicum premiſiſti non perdidiſti. Ex hijs qui
amantur:licet eos caſus abſtulerit:manet cum io-
cunditate memoria. Non tm̄ futura ſed preterita
quandoqȝ delectant. hec expectatione:illa quideʒ
memoria. Superuacuum etiam eſt dolere. ubi do
lendo ne quicq̄ȝ proficias. Deinde iniquuʒ eſt que
ri de eo quod vni accidit ⁊ omnibus reſtat. Demū
deſiderij ſtulta queſtio eſt:ubi inter amiſſum ⁊ do-
lentem minimum intereſt. Reſpice celeritatem ra
pidiſſimi temporis. cogita breuitatem huius ſpa-
tij:ꝑ qd̄ uſitatiſſime curramuſ. Obſerua comitatū
hunc generis humani:eodem tendentium. diſtin-
ctum minimis interuallis. etiam ubi magna viden
tur. Quem putas periiſſe:premiſſuʒ eſſe videbis.
Quid autem dementius: q̄ȝ cum idē iter tibi eme
tiendum ſit:eum flere qui tibi dilectus ad gloriam
anteceſſit? Non ſum ablatus tibi ut extimas:o fi-
de pectoris mei comes. Non tibi ſubtractus ſum.
non malis artibus circūuentus. Tranſlatus ſum
in meliorem regionem. euectus ubi labores diuti-
nos in quietem perpetuaʒ commutaui. de terreno
celeſtis agricola. de ſeruo liber ⁊ dominus. de ſor
dido ⁊ humano corpuſculo angelus factus ſum.
Ibi redemptoris noſtri glorioſam effigiem: glo-
rioſus aſpiciens:ſanctorum ſociatus agminibus:
in hymnis ⁊ cantib⁹ hilarē vitā ago. Tuas igit̄ la
chrymas feſtinus exterge. gemit⁹ cōprime. ⁊ lamē
tis oib⁹ ammō fineʒ ipone. ne forte certiorat⁹ hijs:
tante felicitati mee inuidere potius q̄ȝ gratulari vi
dearis. Confabulari tecum ⁊ ſingulare deſideriū
⁊ uoluptas maxima mihi fuit. ſed ad decantan-

das iam ſolitas laudes altiſſimo: ⁊ in eius contemplari captandam ſumma cum uoluptate letitiam: me uocat chorus angelicus. Obſecro autez per viſcera miſericordie ieſu chriſti: ut omnis meroris ⁊ turbinis deterſa caligine: fluctuanti adhuc patrie fidelis ut hactenꝰ adiutor aſſiſtas. Nec te ulla que poſſit occaſione contingere deneges: cui tantuz teneris. Chari quidem parentes: liberi: ꝓpinqui pariter ⁊ amici. ſed omnes omniū charitates vna cōplexa eſt pr̄ia. pro qua nemo bonus dubitat mortē appetere: ubi ei profuturus ſit. Noui fidem tuam: noui ſinceritatem ⁊ intima cordis tui. in te fidunt: in te ſperant proceres uenetorum. Non potes duz vixeris patrie recuſare labores: licet graues infeſtiq̄ʒ ſint. Non ſolum enim nobis nati ſumus. partem noſtri primam patria uendicat. partem parentes: partez amici. Aderit ⁊ comitabitur diuine maieſtatis auxilium. omnem a te noxiam nouitatem auertet. imbecilitati tue me quoq̄ʒ intercedente vires ſubminiſtrabit ⁊ gratiam. Nihil eſt eniz quod principi illi deo qui omnem mundum regit fiat in terris acceptius: q̄ʒ conſulere patrie: miſeris ⁊ afflictis opem ferre: quietem ⁊ pacem ſeculo ſuo dare. Hac petij celum via. hac petiturus es tu. Omnibꝰ quidem qui patriam iuuerint: auxerint: opēq̄ʒ preſtiterint: certum ſcias in celum diffinitum locū: ubi beati ſempiterno euo fruantur. Eternum uale mi fili. cui animam que iam celo potitur: natos ⁊ coniugem non aliter q̄ʒ ſint in mēte adduco. expertus ꝙ uerum ⁊ fidum amicum te ſibi reliquerim: quantū natura patitur in ſuis commodis vigilez ⁊ aſſidue curioſum. v. idus Februarij. Anno incarnationis eius qui nos a morte redemit. 1355.

Epiſtola domini Benintendi Ueneꝶ. cācellarij ad magiſtruz Modium parmeñ. qui conſueuit morari cum domino Açone de corrigio de parma. X.

Modio ſuo Benintendi. ſalutē.

n On poteſt mi Modi virtus tua latere ſub modio. Fulget ⁊ eminet uelut in cādelabro poſita: ⁊ tota iā ueris nō fictis ſuffulta laudibꝰ ex ſe lucet. Ideo ut a querelis exordiar tecuz: hactenus mihi quidem incognito: tantum huius fugaciſſimi temporis: cuius ſolius auaritiam ueterum noſtrorum commendat auctoritas irrecuperabiliter perdidiſſe me doleo. Q̄ʒuis eniz bonus nō ſim: in hoc tamen libenter incumbo: ut bonorum fiam conſortio non indignus. Fateor magnaz vim ad conciliādos ſibi animos virtus habet. Ea nihil eſt amabilius. nihil quod magis ad diligenduz alliciat. cum propter virtutem ⁊ probitatem eos etiam quos nunq̄ʒ vidimus diligimus. Uincit omnē cognitionem nature morum ſimilitudo bonorum. Nullaq̄ʒ ſocietas gratior: nulla charior: q̄ʒ cum viri boni moribus ſimiles ſunt familiaritate coniuncti. Proinde cum pleriq̄ʒ referentibus multa magnaq̄ʒ de te nuper audiuerim: factus es mihi ante charus q̄ʒ cognitꝰ. ⁊ dum mihi ſuggeritur quanta ſit eloquentie tue vis: quāta diſcretionis itegritaſ: quantuſq̄ʒ animi tui vigor: in te delector ⁊ ſtupeo. Stupeo quippe grauibꝰ te curis obſeſſum: tot ſecularibus implicatum negocijs: ſic uacare animo ⁊ ſapientie potuiſſe. Et cū ſenſerim tecum inique fortunam egiſſe: per multos caſus uariaq̄ʒ pericula te iactando. hoc ipſum delectat me animi tui robur. O q̄ʒ mirabilis ⁊ ueneranda res eſt: noſtra preſer

tim etate virtutis utinam non magis ſterilis q̄ʒ fecunda: virum interritum inueniſſe periculis: in medijs tempeſtatibus placidum: ⁊ inter aduerſa felicem. Maiuſ hoc altiuſq̄ʒ mi modi: q̄ʒ ut ſimile tuo in quo eſt corpuſculo credi poſſit. Sed vis ut opinor in te diuina deſcendit. animum tibi excellentē exhibuit: moderatū: omnia tanq̄ʒ minora transeuntem. quicquid timetur operaturq̄ʒ ridentem: quez profecto agitat celeſtis potentia. Non poſſet res tāta ſine adminiculo numinis ſummi ſtare. Itaq̄ʒ niſi fallor: maiore tui parte illic es: Unde ueniſti. Quemadmoduz enim radij ſolis contingunt quidem terram: ſed ibi ſunt vnde mittuntur. ſic animꝰ tuus magnus ac ſacer: ꝯuerſatur quidem nobiſcū: ſed heret origini ſue. illinc pendet: illuc mittitur ⁊ aſpirat. Quocirca felicitati tue uehementer ꝯgratulor: ⁊ fortune mee habitare deinceps vnde impenſe ratio mihi conſtet. vnde virtutis ⁊ patientie formam ſumam. cuius exemplo aduerſus hoc momentanea ⁊ caduca me muniaz. poſtremo ad eius mores ⁊ regulam me componam. Ha quantū prodeſt animo nondum adulto: illic adheſiſſe vnde ſe poſſit facere meliorem. Propterea eligendus eſt nobis vir bonus: ⁊ ante oculos ſemper habēdus: ut illo vidente viuamus: ⁊ tanq̄ʒ illo ſpectante omnia faciamus. Hunc te mihi electum eſſe cognoueris. obſeruabo. imitabor. ⁊ ſequar etiaz ſi mare trāſieris animi tui mores. quos ⁊ ſi non ſperem facile conſequi poſſe. magnus quidem eſt labor: ⁊ prorſus viribus meis impar. at ſaltem attingere nō deſpero. Nihil enim eſt quod pertinax opera ⁊ cura intenta ⁊ diligens non expugnet. Robora in rectū q̄ʒuis flexa trahuntur. curuatum trabem calor explicat. ⁊ aliter nate arbores in id finguntur quod exigit uſus noſter. quanto facilius mens ipſa flexibilis ⁊ omni humore exequentior: formam bonitatis accipiet: ſi feruenter inſtabitur? Nec temerariū me queſo puta. ueris ſi de me meliora ꝓmitto. Imbecilis enim foret ⁊ egri inexperta formidare: nec ſpem bonam concipere: ubi tali tantoq̄ʒ duce regēdus ſim. Sed ne forte nimis blandiri tibi hec mea videatur oratio. Ars enim ea procul a moribꝰ meis eſt. al's me tibi ſcripturum prenoſcito. quo huic tue laudi contraria iudicat vulgus exterior. nō ut me qui diſcipulus eſſe uolo tibi correctorem exhibeaz: ſed potius ut uelut honoris tui amantiſſimū habeas ea parte: ex puritate fidei relatiore. Et cuz nihil ex omni parte beatuz. nihilq̄ʒ in humanis adinuentionibus adeo perfectū: qꝺ ſi ad perſpicacis correctionis regulam deducatur: multa non idigeat tonſione. magnum argumentuz bene conſtituti animi tibi erit: ſi ea que de te forte adhuc ignoraueras: nunc in melius reformando cognoſces. vij. idus nouembris. 1355.

Reſponſiua magiſtri Modij ad premiſſam epiſtolam. XI.

p Erūcta melle rhetorico tua me permulxit epiſtola: Benintendi: que mētis ⁊ oris admirāda nitore: oculos meos dulciter illexit: iflexit ſpūz: ꝑfricuit ⁊ auditū. Uex ubi ſecū ſtrictius quorſum me uocaret ſollicite queritarē. non obſtupere nō potui: quo nā modo dū eminētie tue gradum: laboris tui ſtudium peruigili meditatiōe contemplor: qui tanti ducis imperia: tantorum ꝓncipum conſulta diſponis: hijs utcunq̄ʒ cedens in

meos titulos te conferres. Nec mihi ſatis liquet:
nunquid permulcendis moribus an propulſandis
erroribus inſtitiſti? Hijs etenĩz haud iniuria mihi
meminiſſe videor adoleſcẽtulos urgeri ſolẽ quos
olim uel illuſione corripimus : uel in meliores ani
mare callida perſuaſione molimur. Moliris equi
dem fateor:nec de te qui tantus qui talis es : niſi
ſanctum niſi honeſtum credere minus fas fuerit
q̃ꝫ dubitare nefas. Moliris namqꝫ uelut interpre
tor:torpenti animo calcar addere:pauores excute
re: ⁊ qui tibi ad probitatem affici credor:in hac te
te perficiar ſuadẽte. Supprime queſo mi domine
reuerende:ac nimium elata uela ſubſtringe. Nam
quid agis . niſi ut preconij ludibrio mendacis eru
beſcam? quem tanta vi facundie floridum integra
diſcretione conſpicuum:animi loricam potentem.
⁊ ſi ſeculi fluctibus ⁊ ſi fortune ictibus actũ:uacaſ
ſe diſcipline pre nimio ſtupore miraris ? Miraris
enim nec admirari deſinis : quem noſtris tempori
bus nihil attonitum:minime cupiduz:bifrontis fa
ni ludis:non ſine ſocij fauore numinis : inconcuſſa
mente ſpectantem:oratione blanda non minus q̃ꝫ
uera deſcribis. Erubeſco deniqꝫ.emuteſco penit⁹:
quando qd̃ mens egra cogitare:nedum manuſ tre
pida ſtilo dare vix audet.me tibi ducez eligis:ſpe
culum exigis.ſed ut iam arbitror hic tibi mos eſt:
ut quos virtuti faciles reris:hunc laudibuſ accen
dere:hunc pro animorũ exigentia ſoleas argutijs
deterrere. Porro ut ex multis que tot ⁊ tanta pro
faris ad pauciſſima reſpondeaz. Is non ſum.is nõ
ſum:iuratus exclamem:quem tantis plauſibus ex
tollere.deperditi temporis querimonia complora
re:quem falleratis orationibus allicere:quem tan
to debeas molimine flagitare:quin ut preterea q̃ꝫ
ta ſit qua ſic afficeris ingeniorum dulcedo ſimili-
um.ſi pectuſculi mei latebras inanes percurreris:
fortaſſe quem latentem ſub modio non horrebas:
nõ autem tibi in medio cognitum q̃ꝫ minus charũ
intellexiſſe dolebis. Nouiſſime ne tuis preſum:qui
tanta me contẽplatione dignaris videar auſpicijs
diſſentire:non ut tecum quem mihi ſingularem do
minum preelegi:cui meos animi motus: ⁊ cuncta
nota ſubegi:fulgentibus ne dicam paribus armis
accingar:ſed ut naſcentis amoris noſtri radix mu
tuo compluta pignore coaleſcat.ſolutis inuigilare
ſermonibus:non intrepido tamen police laboraui.
nequaq̃ꝫ ignarus illuc me rapi:ubi tua noſtrorum
cicropidarum ſimillima turba paleſtris concertat
ingenij:floreſcit Liuius ⁊ facũdia Ciceronis.ubi
tua te uenerabilis caterua miratur:labori ſuo colu
mẽ: ⁊ pedibus dulce iubar. Succedo itaqꝫ domi-
ne mi:ac genibus tuis ſupplex ⁊ deuotus aduol-
uor : ut ſiue mitior qualem te tua commendat hu-
manitas:ſiue qualem te ad ultimuz policeris:acri
or imperitare malueris:mihi liceat tua iuſſa cape-
ſcere:dictata faceſcere:ac eo medulit⁹ aſpirare:qd̃
⁊ quacunqꝫ me uocabunt tui ſocratici pectoris ru
dimenta. Veneƚ.xxj. Nouembris.

Per tuum item tuum ſigd
eſt Modium parmeñ.

¶ Alia epiſtola eiuſdem domini Benintendi ad eun
dem Modium. XII.

r Em non nouam neqꝫ inopinatam aggredi
ar:vulgatam potius ⁊ clara uoce promiſ-
ſam ſi tanto illi preconio:quod de te pridez
altera mea profitebatur epiſtola:quicq̃ꝫ iſta detra
xerit. Que ſi forſan:quod minime reor:aliqua ſui
parte tibi moleſta peruenerit:tantilum ſaltẽ repor
tatura ſit fructus:ut quem te illa tantuz extulerat:
preſens nunc expertura ſit virum. Sunt mihi que
fortibus in te lacertis traiciam acutiſſima iacula.
ſunt ualidiſſima tela quibus te tranſuerberare iaz
properem. Sunt ſagitte mortifere quas in te mit-
tere totis viribus non formidem. Quid autem ad
uerſum hoc negocij tibi ſit ipſe delibera. Nõ te tu-
tabitur ſcutus uel galea:non lorica uel torax : non
quoduis alterius generis munimentum. quantũ-
cunqꝫ exquiſito artificio ſint contexta. Armis cre-
de mihi alijs q̃ꝫ ferreis opus eſt. Miſer es modi.
⁊ miſerior multo q̃ꝫ putas.cum ſeruus ſis : ⁊ iam
non ſeruus eſſe non poſſis. Aſtrinxiſti fidem tuam
aſtrinxiſti pariter libertatem. ⁊ utinam illi domi-
no cui ſeruire ſumma eſt iocũditas ⁊ libertas. Sz
quod pace tua dixerim ab eo cui ſeruieris:ſeruias
ſeruiturusqꝫ ſis : quid ſperare potueris non agno-
ſco. Spaſti forte diuitias ab eo qui in diuitijs pau
per eſt? Speraſti honores ab eo in quem honoris
occaſio letiferum vulnus inflixit? Speraſti liberta
tem ab eo qui ſemper animo inquietus : in ſumma
libertate:ſeruorum noſcitur eſſe ſeruus ? Quanto
tibi conſultius actum erat:ſi tecum ipſe vixiſſes.ſi
te dignum feciſſes deo. Nemo autez alius eſt deo
dignus:q̃ꝫ qui hos uanos honores opeſqꝫ contem
pſit . quorum tamen poſſeſſionem non interdicit
ex toto:ſed efficere vult:ut intrepide poſſideantur
a nobis . Id ṽo minime conſequi poſſumus : niſi
nos etiam ſine ipſis beate victuros eſſe putemus.
Nunquid ſatius erat tibi hijs qui quotidie noui
caſus emergunt ceruicem ſubducere: ⁊ ſm naturã
vixiſſe:que paucis ut noſti minimiſqꝫ contenta eſt.
panem ⁊ aquam ipſa deſiderat.nemo ad hec pau-
per eſt.intra hec ſi tua deſideria concluſiſſes . cum
ipſo ioue de felicitate contenderes. Sed ut video
implicauit te potius error communis glorie videli
cet appetitus qui ſummum calcar etiam virtuoſiſ-
ſimis eſſe ſolet.quaſi pulchrum duceres: ⁊ ad ma
gnum tibi decus aſcriberes:apud illuſtrem virum
fame precium meruiſſe. Falleris:licet aliquali ue-
nia dign⁹ ſis. Nonne meminiſti ꝙ uera animi ma
gnitudo:honeſtũ illud quod natura ſequitur in fa
ctis poſitum non in gloria iudicat. ⁊ mauult eẽ pn̄
cipem q̃ꝫ videri? Nam qui ex errore imperite mul
titudinis pendet:hic in magnis viris habẽdus nõ
eſt.facillime enim ad res iniuſtas impellit̃. Nõ eſt
philoſophia populare artificium:nec oſtentationi
paratum.nulla extrinſecus inſtrumenta iã querit:
domi colitur:ex ſe totuz eſt. Nulla ergo excuſatio
eſt peccati:ubi reprobata cauſa peccaueris. Sic
itaqꝫ ſi ſeruitutez ambitionemqꝫ tuam ex corde re
cenſeas:ſenties profecto hec duo laudem tuã acu
tiſſime tranſfodiſſe . Reſpondebis ut opinor hec
eadem imputaturus ⁊ mihi. Fateor non ſuz liber
non ab huiuſmodi labe totalr̃ abſolutuſ . Libens
tamen ſeruio iuſto ⁊ chriſtianiſſimo principi:non
domino uel tyranno:qui vite neciſqꝫ in me habeat
poteſtatẽ. Seruio reipublice mee:que mihi meip-
ſo charior ſemper fuit. Seruio patrie mee : que fi-
lijs parentibus ⁊ amicis : ⁊ demum priuate utili-
tati preferenda eſt.hanc mihi non ſeruitutem ſed
ſummam arbitror libertatem . non tam honoris

diuitiarum uel glorie cupidus:q̄ꝫ ut apud euꝫ qui omnium coꝛda nouit fructus benefactorum ſit mihi bene feciſſe. Credideris foꝛte hic finiam ⁊ ſigillem epiſtolam? Maius certamen expecta. Accipe quod te pꝛofundiuſ ſauciet: ⁊ penetrabilius vulneret mentem tuam. Uerſus ut audio componis ⁊ carmina. dictiones ⁊ ſillabas quotidie menſurare non deſinis. Uerbis tamen ⁊ uocibus operam tuam ponis. O pueriles ineptias. hijs rebus intentus es: que nec te poſſint nec alios facere meliores In hoc labores. in hoc vigilias tuas perdis? In hoc ſubduciſ ſupercilia tua: barbamqꝫ demittiſ: ⁊ palidus quandoqꝫ ⁊ exanguis inſudas? Turpiſſima iactura que ſenſato viro ex conſcientia ſua uenit. Si multum ſupereſſet etatis parce diſpenſanda: ut neceſſarijs tm̄ ſufficeret. Nūc ꝙ moꝛs a tergo quotidie nobis inſtat. magnaqꝫ pars eius pꝛeterijt. ⁊ quicquid etatis retro eſt: iam tenet: quanta demētia eſt ſuperuacua diſcere in tanta temporis egeſtate? Et cum aliena ſint omnia: tempus quod ſolum noſtrum eſt: fruſtra conterere? Non virgilius: non Homerus: non Ouidius Statius uel Lucanus: non reliqui poetarum quotquot numerare uolueris: aut eoruꝫ utiqꝫ faceto ſtilo metra compoſita: eo ꝙ ab omnibus queritur a pauciſſimis inuenitur: conſilio te iuuabunt. Id tibi celeſtis amoꝛ ⁊ philoſophia ſola pꝛeſtabit. efficiet ut libenter deū: contumaciter foꝛtunam aſpicias. aliquid ꝯtra paupertatem aliquid deniqꝫ contra moꝛtem: ſingulis te adhoꝛtabitur horis. docebit te nulli rei ſeruire: nulli neceſſitati. nullis caſibus demum ad calcem perducet. ut teipſo contentus ſis: ⁊ ex te naſcentibus bonis. utqꝫ hoc quotidie mediteris: quemadmodum poſſis equo animo imbecillem hanc ⁊ trāſitoriam vitam relinquere. Facere ſuadebit non dicere. ⁊ non uerbis opera: ſed operibus uerba pꝛobare. Crede mihi mi modi. litterata colloquia: ⁊ ex p̄ceptis ſapientuꝫ uerba collecta: eruditusqꝫ ſermo: uerum robur animi non oſtēdunt. Cum ſit oratio etiaꝫ timidiſſimis audax. Pꝛoinde tibi perſuade: libertatem eſſe precioſiſſimum boni genus quā naturalem facultateꝫ: eius quod cuiqꝫ facere libet: niſi quod vi aut iure pꝛohibetur. ſapientes eſſe diffiniunt. Seruitutem econtra omnium malorum grauiſſimum: qua quis alieno iuri contra naturam ſubijcitur. Ab initio eni omnes homines liberi naſcebantur. Ambitionem quoqꝫ pernicioſiſſimā peſtem fore. que ut tuus ille Saluſtius ait. multos moꝛtalium falſos fieri coegit. aliud clauſum in pectore: aliud in lingua pꝛomptum habere. Demum ſummam negligentiam illam eſſe: ſi exiguum hoc nobis datum eſt temporis: inutiliter expendatur: ⁊ pꝛodige. ubi uelut irrecuperabile fuerat parciſſime diſpenſandum. Poſtremo cum qualem quantum ue haberi te uelis: non infoꝛtune ſed in manibus tuis ſit: tunc conſumata felicitas tibi erit. tunc ſummā ſummaruꝫ attigiſſe te noueris: cuꝫ eo perueneris: ut qualis haberi cupias: talis ſis.

Modio ſuo. Benintendi. xv. kal. decembꝛis.

¶ Epiſtola domini Benintendi cancellarij miſſa domino Franciſco Petrarche. XIII.

Erius noſter mihi pꝛidem apparuit. ad cuius pꝛimo complexuꝫ: magna me ſubijt ueneratio eius: dum eum eſſe memini qui ſe pꝛobitatibus ſuis fecerat amicitia tua dignū. Magnum opus feciſſe. magnas ſibi comparaſſe diuitias: immenſum ſibi theatruꝫ extruxiſſe viſus eſt mihi. Queroꝛ. iraſcoꝛ ⁊ litigo mecum ipſe: ꝙ nō maiori cura tanti viri gloriam ⁊ ipſe ego uenatꝰ ſum. Accuſo ignauiam meaꝫ: ipſe me ſepe redarguo: ac miſerum ⁊ infelicem me clamito: ꝙ tanta diligētia hoc luteum coꝛpus operiam: fami ſitiqꝫ ſatiſfaciaꝫ ſue. ac eius ſiquid langoris intercidat: ſingula mēbꝛa curem. Animum vͦ qui non ſuo ſed alieno potius vitio ſemper eſt nudus: qui non annone ſed paſtoris inopia famelicus ſemper ⁊ eger: ſic pꝛoꝛſus ac ſi mea nihil eius interſit abijcerem. Dico intra meipſum. Si ceci coꝛporis lumina perdidiſſes. ſi auditum guſtum uel tactum aut deniqꝫ odoratū: ſiniſtra manu caſus aliqs abſtuliſſet. nunqd adriaticum mare non ſulcares? Nūquid ionicū ⁊ egeū? Nunquid caribdim ⁊ ſcillam foꝛti animo nedum traijceres ſed trauares? Nunquid non italiaꝫ: germaniam ⁊ galliam peragrares? Et ut paucis totuꝫ complectar. nunquid non europam: aſiaꝫ ⁊ africā: uelut furibundus inquireres. ut nedum qui ſanaret ſed qui ſalutem pꝛomitteret inuenires? Nūc in foribus tibi eſt: qui moꝛbos animi diligenter expurget. qui tanta ualitudine infectum eum curet ⁊ ſanet. qui tenebꝛas pellat: lucemqꝫ ſubducat. qui beneficio ſuo te parem angelis efficiat. ut quid moraris uel ceſſas? Excute teipſum ⁊ libera. feſtina. pꝛopera. ⁊ virum illum uelut diuinum quoddam oraculum ſupplex adora. Nulla adeo tibi tranſeūda ſunt maria. nulla hoſtiū adeunda pericula. nulla peregrinatione iter querendum. Plana tuta ⁊ aperta ſunt omnia. utilis laboꝛ eſt. utilioꝛ multo q̄ꝫ putas. Plus eo q̄ꝫ ſperare poſſis inuenies. Nunquid quod raro in philoſopho reperitur: chꝛiſtiane religioni quiſq̄ꝫ fidelioꝛ? Nunquid ad obediendum quiſq̄ꝫ humilioꝛ? Nunquid ad imperandum quiſq̄ꝫ modeſtioꝛ? Nunquid ad ſeruiendum paratioꝛ ⁊ in conuerſatione benignioꝛ viſus eſt? Ita ut merito dici poſſit. ꝙ nequaq̄ꝫ ei ſimilis ſit inuentꝰ. Ad Titum liuiū lacteo tunc eloquētie fonte manātem multos de ultimis terrarum finibus legimus ꝑueniſſe. ⁊ quos ad ſui comtemplationem Roma nō traxerat: vnius hominis fama perduxit. Quāto magis hic: non lacteum fontē. ſed ut uerius dicam: aureū virtutis ⁊ eloquentie flumē emittens: adeundus ⁊ contemplandus eſt vir? O theſaurū immenſum ſi bene quis computet. O inextimabile ſeculi noſtri donum. illam in terris inueniſſe ſalutem. quam nec pꝛeteritis nec futuris ſperare: niſi de celo fas fuerit. Leges in antiquoruꝫ hiſtorijs viros fuiſſe pꝛudentes iuſtos temperatos ⁊ foꝛtes: ſed quod vni contigerit alteri defuiſſe comperies. In vno hoc totum quod dici uel cogitari poſſit virtutis inuenies. Si queras ſcientiā: equabis eum Ariſtotili uel pꝛepones. Si mores: Anneus Seneca cedet illi. Si eloquentiam alterum inueniſſe credideriſ Tullium Ciceronē. Si cardinaliū q̄ꝫuis ex quatuoꝛ alterum conſpicies Socratem alterum ⁊ platonem. Si huiuſmodi ergo vir. cum nil aliud q̄ꝫ deꝰ in humano coꝛpore viuēs extimari iaꝫ poſſit. inuadat me ſepius immoderata quedā cupiditas: ut mandatum dominicum quodammō in te ſequens: uxorem ⁊ filios: patrem ſi ſupereſſet ⁊ matrem: fratres deniqꝫ ⁊ ſorores cetera etiam que circa me bona videntur: pꝛopter te deſeram

centuplum accepturus. Scio quidem ꝙ in manibus tuis eſt: regna: imperia: nobilitates: honores: diuitias: opeſqꝫ conferre. ⁊ quod hijs omnib⁹ maius eſt: animas hominum erudire. eiſqꝫ ſapientiā digniſſimam rerum infundere. Quid autē ea optabilius ſit? quid preſtantius? quid melius aut homine libero dignius non agnoſco. hec eſt diuinarum ⁊ humanarum rerum notitia. hec falſi uerique ſcientia. hec que ſola poteſt hominem contentum beatumqꝫ preſtare. Itaqꝫ receſſum mihi frequentius perſuadens: cuncta diſpono: accingor ad iter. ⁊ pacatis omnibus uelut celeſtem gloriam petiturus: hilaris ⁊ tutus abſcedo. Et ſemper in limine: que me turbet ratio. videlicet rerum omnium moderatix. clamat ⁊ reſiſtit in faciem: vulgatam illā non tamen ſatis intellectam ſententiaꝫ repreſentans. appetitus obtemperet rationi. Ad huius uocem attonit⁹ ſiſto gradum: pedē retraho ad nauis iam properantem aſcenſum. ⁊ quaſi ſubita obumbratione ꝯcuſſus: eius imperium taciturnus expecto. Arguit: increpat ⁊ caſtigat. ⁊ uelut grauiter delinquentem alloquitur. Quis te in dementiam tantam duxit. ut temere quicq̄ nec conſulto conſtituas? Cogita quis ſis. quo. quid ue queſiturus accedas. Rudis ⁊ tenebroſa materia: cui vix poſſit aliqua bonitatis effigies: ne dicam imprimi: ſꝫ nec etiam inſigniri. Pro ſapientia temptas luminum ſummum lumē? Neſcis ꝙ fruſtra quicq̄ agitur in non diſpoſito ⁊ patiente? Tu pedagogi miniſterio adhuc egens. qua fronte clariſſimi viri fores etiam prouectiſſimus in vias. ⁊ niſi conſumate ſapientie acceſſibilis mentibus pulſare preſumens? Nam tibi delirare maxime videretur: qui ſcandere turrem excelſam vix per multas aſcenſibilem ſcalas: vnico ſaltu contenderet? Nun tibi inſanus videretur ⁊ improbus: pannoſus ⁊ ſordidus nec cilicio quidem dignus: regiam ſibi ueſteꝫ auro gemmiſqꝫ contextam. repentina quadam impetitione depoſcens? Magno ut opinor moueretis cachino: ſed maiori multo ſi alium inuenires: uolare contra naturam uolenteꝫ. Certe ut ille quo altius aſcenderet: maiori foret ruina caſurus. ſic ⁊ tibi niſi propoſito reſipiſcas: quaſi erranti viam quo magis ambulare credideris: itineris plus reſtabit. Sunt ad ſapiam ipſaꝫ gradus. quorꝫ ſi quē interſcalari uel pretermitti ꝯtigerit. neceſſe eſt qui hoc temptat ordine peruerſo precipitet. Melle ⁊ lacte prius educantur infantes. demum inualeſcētibus annis ualidioribus nutriuntur cibarijs. Tu quoqꝫ ſimile fac: in eorum adhuc numero collocādus. Eſt enim cibus quem queris prorſus viribuſ tuis impar. Cum autē adoleueris: ad fortiora matura conſultatione conſcendens. Tunc deſtinatuꝫ portum ſecurus intrabis. ubi ſalutarem medelaꝫ: ubi incomparabiles theſauros. ubi quicquid poteſt circa hominem boni eſſe: conferta menſura recipies. ita ut tibi merito ſit dicendum. Hoc eſt qđ ſemper optaui. Hec igitur virorum optime: etiam quēqꝫ conſtantiſſimum territura: tua preſentia carere inuituꝫ me compellunt. Feram quoad potero patienter. daboqꝫ operam: licet ignauus ⁊ diſcolus: licet publicis obſeſſus negocijs: ut aliquando me faciam deſiderio meo dignum. Tu autem benignus ⁊ pius: hoc vnū quod abſenti preſtare potes: litteratum colloquiuꝫ queſo mihi nę deneges. hoc vno mō mihi viſendum te pꝛbe. Nunq̄ epiſtolam tuam accipiam ut non protinus tecū ſim. Nā ſi amicorū abſentium imagines iocunde ſunt: que memoriam renouant: ⁊ deſiderium abſentie falſo ⁊ inani leuant ſolatio: quanto iocundiores future ſunt littere que ueri notas amici ⁊ uera ueſtigia repreſentant? Uale mi feliciſſime domine. ⁊ quotiēs ſeruos tuos computare uolueris: precor nomē meum ſaltem in ultimis non omittas. Ago autem tibi reuerenter memoriam: ut epiſtolarij tui copiā: munus quidem mihi chariſſimuꝫ: ⁊ al's tua benignitate promiſſum. qualicunqꝫ via habere promerear. pro cuius ſcriptura per communem amicum noſtrum Marcuꝫ de Raude ciuem mediolaneñ. ⁊ uenetum: ſicut neceſſe fuerit ſcriptoribus ſatiſfiet. Ecce enim ⁊ ego tibi rependens. exſoluo debitum quod promiſi. Mitto incluſam reſponſioneꝫ quam ad ea que ſecundario inuexiſti: non tamē ut aſſeris tibi receptam: mandauit recolende memorie dum ille danduleus: olim tibi ſuis dilectus virtutibus. ⁊ uere noſtre patrie uera lux. ut ſcias ei nec uerba nec ſententias defuiſſe: Et ut nil reſtet quo tanti viri poſſit accuſari memoria certum tene eum omni tempore appetentiſſimum pacis fuiſſe. At ut audire ſepius potuiſti: hic mos glorioſum quippe patrie noſtre decus: ducibus noſtris eſt. ut q̄uis in eos dignitatis tituluſ ſit collatus: potius ſequi q̄ ducere. nec tam imperandi q̄ parendi ſibi poteſtatem aſſiſcunt. utqꝫ ipſius viri laudes: q̄s nec cape poſſet uoluminis magni liber: paucis abſoluam: nil in eo natura peccauit: niſi ꝙ tam breuē vitam dedit eidem: cui tamen bene reddite religē memoriam ſempiternam.

Tuus Benintendi Uenet̄. cancellarius: lꝫ indignus. vij. kal'. Februarij.

¶ Reſponſio dñi Franciſci ad precedentē. XIIII.

b Ene mihi accidit ꝙ in urbe licet frequentiſſima: tua me ſolitarium epiſtola repperit. Erubuiſſem coraꝫ multis deprehenſus in publico. Nunc ſolus erubui. ⁊ dixi. quid non potes imperioſe amor? quid non potes? quando etiā talis viri oculos iudiciumqꝫ perſtringis? In litteris quidem tuis optime vir: duas ſimul ueterum ſententias recognoui. ⁊ amoris ſcilicet ⁊ eloquentie magnam vim. nec de nihilo dictum. uel amantium ceca eſſe iudicia. uel oratorē poſſe omnia. Primum te amice in extimatione rerum mearum fallit haud dubie. Secundum vō me paulominus fefelliſſet. ut talis mihi videri inciperem qualē tu me facis. ſic corda legentium in manu habes. ſic papyrus pro regia. ſic calamus tibi pro ſceptro eſt. niſi ꝙ me cogi ſentiens in arcem rationis euaſeraꝫ. meqꝫ ipſum idētidem percuntabar. an uera eſſent que de me ſtilo q̄uis artificioſo ⁊ mellifluo dicerent. Scio qđ mihi intus in ſilentio ſit reſponſum. Proinde oro: poſthac pudori meo parcas. ne ue me nō meis laudibus oneres. Non precor errorem exuas quo delector. tantū ne me facundie vnco trahaſ in errorē multo iparē. Tu⁹ eniꝫ error igenu⁹ ⁊ amicitie teſtis eximie. meus ſi ſit. niſi amens ridiculoſuſqꝫ erit. q̄q̄ ni fallor ne in hac parte labi poſſim prouiſum eſt mihi. Habeo cui heream: conſcientiam meam. A qua ſi non exterius flatibus auulſus fuero: non facile corruam. Illic enim non niſi aura puriſſima: uerique flant ſpūs. Deniqꝫ ſic hēto poſſe

me tibi omnia credere:niſi que de me ſcribiſ.Que
ſi aliūde pcederēt:qua putas frōte lecturꝰ fuerim?
At nunc mihi notiſſimus cādoꝛ tuus.quicqd agis
aut ſenſibus meis appꝛobat.⁊ que ex ore alterius
illuſoria viderentur:⁊ tuis labijs grata facit:⁊ dul
cia.Ad ſummam.quiſquis ſum:tuus ſum.⁊ amici
tie noſtre fores quas eloquentie tue clauibus ape
rire tanto ſtudio ſatagis:aperte ſunt:ut libet exop
tatis igredere.Crede mihi.nullo niſu:nulla opus
eſt arte.ultro animis pꝛeſto ſum.teqꝫ in limen letꝰ
excipio.non pꝛius excluſurus:ꝙ hanc inde aiam
moꝛs excludat.Idqꝫ ſic eſſe ut dico:penitꝰ tibi inſi
tum eſſe uelim.Pauca ſunt quibꝰ glorier.inqꝫ hijs
ipſis heſitare ſoleo.Unum hoc intrepide dixerim
temporales amicitias non noui.ad quas ſi non in
annis emolumenti flura ratio.ſed honeſtas allice
ret:immoꝛtalis ex ſe genitas moꝛtales eſſe non ſi
neret.Ego fateoꝛ.ad ineundas amicitias tardus:
ad fruendas immobilis.ad hanc contrahendā uti
qꝫ pꝛonus ſum.ac ne id foꝛtuitum putes.de te mi
hi diu ante pꝛouiſum erat.queʒ ut in amicis habe
rem:⁊ dignus ⁊ appetens videbaris.Sane qꝫ pre
ter modeſtiſſimum amicitie uotum:etiam de ſcri
ptis familiaribus que uaria exigente materia quo
tidie mihi e manibus excidunt:partē poſtulare di
gnatus ſis:miroꝛ.Quid ita cum viuum fonteʒ do
mi habeas ⁊ lucidum:ſemiarentes ac turbidos vi
cinorum riuulos ſitibundus ambias.niſi pꝛideʒ in
tellectꝰ mihi ſit animi tui ardoꝛ:qui tacitus eſt.ut
nullum ingenij liquorem vndecunqꝫ faſtidiat.Ne
qꝫ ſibi ſufferturum arbitretur quicquid perennibꝰ
ſcatebꝛis uberrimū pectus affatim pꝛomit:niſi uel
ad limina pauperum pulſes:⁊ tui locuplex aliena
mendices.Perge.age.habes quos ſeqris duces:
ſeu Socratem mauis ſeu Platonem.quorū alter
ut ſcriptum vides:ad diſcendum pauper:ditiſſimꝰ
ad docendū fuit.Alter litteras toto oꝛbe collegit:
quas toto oꝛbe refunderet.Hijs exēplis fretus:⁊
hac iter ingreſſus:fieri non poteſt:quin ad ſūmas
quoqꝫ diuitias pꝛouehare.Quod ad nugas meas
attinet:deſiderio tuo etiam mei ⁊ meaꝝ reꝝ amoꝛ
accedit.amoꝛ cecus ut dixi:⁊ ſemper obliquus re
ruʒ arbiter.Uulgo dici ſolet.Placens hiſtrio ſem
per placidum canit.Pꝛofecto autem non in me ne
qꝫ in meis ſcriptis eſt ut placeant:ſed in te.Quan
tum vō in hijs:quando in hijs delectaris:ꝙtum
in maioribus ſiqua ſoꝛs fauerit:tibi moreʒ gerere
copiam:⁊ rurſuʒ quid ſi uacet ex te uelim eius ex
ore audies:cuius e manibus iſta percipies.Qui
vir muſica ſuauitate mulcē aures:⁊ digito potēs
eſt ingenium excitare.Cumqꝫ ipſe ſit magnus:ꝙ
ꝙ non e coniugio thetidis maiorē ſe genuit.Nūc
ambo quietis auidi:de toto oꝛbe ſibi uenetiā dele
gere.Adeſto illis oro:qua potes.mei ſūt:eoqꝫ ma
gis eſſe tui:quo eſſe ſui nō alterius videbunt.No
uiſſimum eſt ut noris.epiſtolaʒ illius optimi viri ⁊
ciuis ⁊ ducis:melioreʒ nunc in patria viuētis:quo
digni utinam diutius fuiſſemus:letum me ſed nō
ſine lachꝛymis perlegiſſe.Ita mihi de ſepulchꝛo:
immo de celo reſpondere viſus eſt.ut multa mihi
ſuſpiria renouaret.ſed nō ita:ut nō ſibi quoqꝫ mul
ta reſponſurus fuerim:ſi nobiſcū ageret.Nunc ut
puto uel tacitum intelligit.Uale memoꝛ noſtri.
Mediolañ.xiiij.kal.Junij.

¶ Reſponſio quedam per dñʒ Franciſcū petrarchā
facta dño Bēintendi cancellario Uenet.ſup epita
phio dñi Andree dādulo olim ducis Uenet.XV.

C Olēde ſemp atqꝫ honorabilis amice.litte
ris ueſtris pꝛimum acceptis ſuper epigrā
mate clare ⁊ glorioſe memorie domini du
cis noſtri:ut quid ſegnitiem meā celem?excuſatio
nem non epitaphiuʒ meditabar.ut qui multumqꝫ
alia curarum acie obſeſſus:⁊ occupationū mearū
mole obrutus:uobis ut reoꝛ animi ſalteʒ augurio
nō ignota:nec ceptis ipē ſufficiā meis.⁊ uſqꝫ adeo
ab huiuſmodi iuuenilibꝰ exercitijſ ſim diſtractꝰ:ut
nō iā antiqua repetē videar:ſed noua pꝛſus ⁊ iſue
ta tēptare.viteqꝫ metiens bꝛeuitatē:⁊ fundamēto
rum amplitudinem que ieci:ſedulo mecum ipſe re
metiens contremiſcam.Ideoqꝫ iampꝛidem ſemel
mente firmaueraʒ:nihil vnqꝫ uel ingenij exercitio
uel cuiuſqꝫ pꝛecibus ul qualibet ſeu neceſſitate ſeu
delectatiōe materie:noui carminis aggredi.ſatis
ſuperqꝫ exiſtimās ſi uotiue uota ſucceſſerint.Qđ
pꝛeruptum animi decretū:neglecta interim igenij
aſperioris infamia:cōtra feruidā amicoꝝ inſtātiā:
inexorabilem ſepe me tenuit.Quid multa?Iaʒ ca
lamus erat in manibꝰ:iamqꝫ excuſatio texebatur:
duʒ ſecundus interuētus eple iniijciens manū diſ
fidentiam abſtulit:pudorem attulit:duriciē fregit.
Itaqꝫ calamum quē ad negādū ceperam:ad parē
dum uerti.quid ⁊ per quē ⁊ pꝛo quo poſceretur:qđ
ue ⁊ huiꝰ amicitie ⁊ illius memorie debeā:acriter
mecū uoluēs.Eadē hora igit:eadēqꝫ ſeſſione:qua
tuoꝛdecim elegos dictaui:qui ſi mei nō videbunt
nolite mirari.nam nec ego ut cuperem meus ſum.
nec ſum ille qui fueram:ita me multa circūſtrepūt.
ꝙꝙ hoc ita uelim accipi ueꝝ eſſe:ubi me viuū:me
as res intueoꝛ.Nam ubi alios:⁊ humanum genꝰ
omne contemploꝛ:multa fateoꝛ occurrūt.vnde cū
mei ſtatum aliene foꝛtis collatione cōſoler.neqꝫ fa
cile quiſqꝫ me liberioꝛ aut magis ſuus appareat.
Quod ſi foꝛte uerſiculi plures ſunt ꝙ petiti erant:
remedium pꝛeſto eſt.duos abijcite quos videbit.
⁊ numeri ratio ꝯſtabit.Sin oino nō placēt:eo me
magis ueſtrum credite:qui ut uobis obſequar mi
hi aduerſoꝛ.ne ue aliquid uobis aut natis icliti du
cis negem:ſciens ac uolens inglorio labori idipſū
cuius mihi penuria ingens eſt:tp̄s impēdo.Aſcri
pſi autem in margine ſiquid eſt ubi uel dubiteʒ:ul
res eadem uarie dici poſſe videatur.ut ſic electio
ueſtra ſit.Mihi enim cū oēs muſe hodie:tum pꝛe
cipue illam abeſſe perpendi:quam graiuam graij
uocant.Ualete.Franciſcus ueſter.Scripta rurali
calamo in domo cartuſie Mediolaneñ.ubi ⁊ eſta
tem ago.kal.ſeptembꝛis.ad ueſperum.1357.

¶ En domus andree ueneti ducis ultima quāta eſt?
Alta ſed aſſurgens ſpiritus aſtra tenet
Publica lux iacet hic.⁊ quartum ſidus honoruʒ.
Stirpis danduleę gloria pꝛima ducum
Hunc animi vigilem temeraria grecia ſenſit.
Et leuis antiquo reddita creta iugo.
Hunc comes albertus tyralis noſtra perurgens.
Uaſtatis pꝛopꝛijs qui meruit ueniam.
Hunc iuſtino polis feruens.⁊ iadra rebellis.
Pertimuere trucem.percoluere pium.
Hic genuam bello claram pelagoqꝫ ſuperbam.
Fregit ad algerium:ſeruitioqꝫ dedit.
Juſtus amans patrie:magnos cui fecit amicos.
Ingenio pꝛeſtans:eloquio omnipotens.

¶ Epiſtola miſſa domino Frāciſco per dominū .B. cancellarium Uenetꝝ. XVI.

r Euerende domine mi. Si plus debito importun⁹ infeſtuſqꝫ ſum: aſcribite queſo feruenti in uos deuotioni mee: que omnem a me pauorem ſimul ⁊ ruborem auertens: nimirum deuiare facit a tramite rationis. Scio quidem nū q̄ꝫ erga uos ulla ex me merita preceſſiſſe: vnde tantum virum ſic audaci fronte: taʒ crebꝛis pulſare tedijs auſus ſim. ſed ueſtra ſumma virtutis: omnem iam vulgata per oꝛbem: ⁊ animus mihi famelicus ſitibunduſqꝫ ſimul timore neſcius: in hoc quantulumqꝫ futuruʒ ſit hic tp̄is more mee pabulo generoſo: quo diu delectatus ſum cupiens ſaginari: faciunt audacem ex timido: ⁊ ex uerecundo ſecuꝝ. Epiſtolas duas ad Ciceroneʒ habui. reſtat ea quā ad anneū ſenecam direxiſtis. Et cū dieb⁹ octo uel circa hic adhuc me moraturum exiſtimē: ſupplico ne me ocioſū ueſtra benignitas eſſe ſinat. Quicq̄d uobis ad manum occurrerit: queſo copiandū traſmittite. cui ueſtra omnia clariſſima ſunt fulgentia ſuper auruʒ ⁊ quamlibet margaritam. In quibus ⁊ ſi multa alia grandis utilitatis mihi futura ſint: in ſummo tamen pꝛecio mihi erit: ꝙ ea intuens videboꝛ os habere pꝛeſentem: quem in ſingularem patrem ⁊ dominum habere pꝛopono: cunctis tempoꝛib⁹ vite mee. Recōmendans me humiliter gr̄e ueſtre ſemper. Ueniſſem nunc ⁊ frequentius uenirem ad uos: ſi hijs quibus utiliter inſudatis operibus: meam viſitationem tam utilem q̄ꝫ ſuperuacuam eſſe ſcirem. Ueſter. B. cācellarius Uenetꝝ. licet indignus.

¶ Ep̄la dn̄i Frāciſci petrarche ad Nerium. XVII.

g Rauem curis obſeſſumqꝫ negocijs ⁊ peroſum cuncta que video: nec aliter q̄ꝫ feſſus atqꝫ aridus ceruus ſolet ad vmbꝛoſuʒ fontem ad ſolitudinem: vnde latratu canum ſequaciū pulſus eſt: atqꝫ ad ſilentiū aſpirantem epiſtola tua parumper auertit. que taʒ longa interfuiſſet ut q̄ꝺ ad exiguum tempus fecit: rerum me pꝛeſentiuʒ obliuiſci in perpetuum coegiſſet. Ita enim me ſeculi noſtri memoratoreʒ ſcito: ut vix fuiſſe aliquid ulla etate miſerius aut extremius puteʒ. Unum me ſolatur: ꝙ ſi naſci opoꝛtuit ⁊ penitus neceſſariuʒ fuit: ut inexorabilis cloco nos ad pꝛeduruʒ huius vite limen impelleret: nec pꝛius in lucem erumpere datū erat. minus mali fuerit nunc natos eſſe q̄ꝫ poſtea: talia de poſteritate coniecto: trepido: utinam ludar augurio. Sed hanc mihi ſpem de ſe noſtra tribuit iuuentus: ea indoles: hij mores ſunt. Is notorum modus. Is terminus ſtudiorum. deliros etiam ſenes noſtris iuuenibus admotos ſapere ad inuidiam putes. ⁊ felices dicas ꝙ pꝛidie nati ſunt. ſic mundus indies ad extrema pꝛecipitans ſecum omnia in deterius trahit. Mitto auteʒ quādo quidem ⁊ quid ſerioꝛ etas actura ſit. quod de Sergio Galba fertur dixiſſe Tyberius ceſar. Ad nos nihil pertinet. ⁊ cauendum eſt ne maioꝛ ingenio ſit querela. Ne ue mihi foꝛſan occurrat illud Senece: ubi ait. Omnem etatem de moribuſ ſuis queſtā. Credo eniʒ. ſed ni falloꝛ quo ad mores attinet: nulla vnq̄ꝫ dignius queſta eſt. Illud nō omiſſum quod ab amantibus ſeſe ⁊ ſua cuncta mirantibus opponi poſſe video. Non ſū neſcius italie vulnerum: que nūc que ue olim perpeſſa iam malis in

duruit: ⁊ callum crebꝛis cicatricibus ſuperduxit. q̄ꝫ q̄ꝫ non italia tantum: ſed terrarum oꝛbis ab origine clades tulit innumeras. Quid vero eſt aliꝺ breuis hec vita q̄ꝫ moꝛs longioꝛ? quid aliud terrena habitatio q̄ꝫ grauis ſeruitij fedus carcer: ⁊ iugis meſtitie ceca domus? Scio. Sed aliꝺ eſt ab hoſtibuſ aliud a vitijs obſideri: urgeri: pꝛemi: uri: uaſtari. Deficit aliquando hoſtis externus: ⁊ ipſe aliuʒ fatigando laſſatur. Deniqꝫ omnis hominum incurſus bꝛeuis. Nec ullum omnino bellum moꝛtaliuʒ immoꝛtale eſt. cum auctorib⁹ ſuis intercidat opoꝛtet. ⁊ ſuis ipſuʒ viribus extinguatur. Uitia ſpatio temporis augentur. ⁊ exercitio roborantur. ⁊ quo plus nocuerint incipiunt plus nocere. Nemo crudelioꝛ q̄ꝫ qui diu fuit. Nemo tam cito luxurie ſuccumbit: q̄ꝫ qui ſepe ſuccubuit. Multis ex actibus habitus fiunt. ⁊ aſſueſcēdo curueſcimus: ut ꝓnos in terrā ſternere pꝛomptuʒ ſit. Sic euo creſcit auaritia. Sic ſenum pertinacioꝛ ambitio eſt. ſic ⁊ reliquis peſtibus pꝛoceſſus eſt ſuus. ne ue mori vnq̄ꝫ moꝛbus poſſit egroruʒ intemperies facit. Cū hijs hoſtibus res eſt nobis: quibus modo non reſiſtimus ſed fauemus. ⁊ ultro noſtros in iugulos ferrum damus. quinetiam mirum dictu. Si lenteſcere ceperint irritamus illos. quaſi minus miſerū fieri ſit miſeria ſumma. quod paſſim in multis modo ſenibus uſqꝫ ad faſtidium videmus. quibus nihil obſcenius ſol videt. De quibuſdam legimus. at in pꝛimis de illo cui⁹ paulo ante memini: Tyberis quē apud inferos quoqꝫ dij ſui deeqꝫ male toꝛqueant. Ita mihi ſtomachum toꝛquet: bilemqꝫ agitat: quotiens ſenē illum lego miris ⁊ infandis modis atqꝫ inter ceteros relatu etiam turpi: ſpectaculo cōcubitus monſtruoſi: ut tranquilli uerbo utar: deficientes libidines excitantem. Hinc ille ridicule infameſqꝫ noſtrorum ſenum querimonie: ꝙ ſolito minus uoluptatibus inardeſcāt ꝙ male ſuada titillatio ⁊ pꝛurit⁹ iuuenilis obſceſſerit. ꝙ gule ſomniqꝫ ⁊ uentris illecebꝛis: deſtituti ſunt. Poſtremo ꝙ vires coꝛporee ad cedeʒ carnificinamqꝫ defecerunt. At quid peius eſt ſanguinarium eſſe uelle q̄ꝫ eſſe? Quis qui malis eſſe cupit: utiqꝫ iaʒ malus ac peſſimus eſt. Nec q̄ſq̄ꝫ peioꝛ q̄ꝫ qui peccato ſtudet ⁊ flagitio gloriatur. Delectari equidem in malis pꝛope malorum omnium eſt natura. Unde peccandi conſuetudo iucundiſſima apud Ciceroneʒ dicitur. In medijs ſane delectationibus inhoneſtis: moleſtuʒ aliquid pati: ⁊ uelut frenum aliquod ſentire libidinum: malorum adhuc eſt. ſed ad meliora tendentium. ⁊ quos ſepe de magnis tempeſtatibus liberatos: in poꝛtuʒ perueniſſe cognouimus. Effundi autem in malis ⁊ efferri letitia ⁊ geſtire ⁊ niti ⁊ q̄ꝺ eſt omnium peſſimuʒ gloriari: pꝛope ultime deſperateqꝫ nequitie eſt. Horum vero plena ſunt omnia. Hoſqꝫ interuiuendum eſt nobis. ⁊ ſi inter hos tm̄ ac non etiam ex hijs ſumuſ: bene eſt. q̄ꝫ q̄ꝫ conuict⁹ ſceleratoruʒ nullis ſit moleſtioꝛ q̄ꝫ hijs qui ab illorum moribus inſigni diſſimilitudine ſecernuntur. Utcunqꝫ eſt: inter hos viximus. ⁊ quod pſalmiſta regius deflebat. Inueterauimus iter inimicos noſtros. quodqꝫ miſerrimum dixerim. inter hos ipſos moriendum eſt. Quo eniʒ patet fuga? quo ibimus? quo nō nos ſceleratoꝝ acies ac ſigna pꝛeceſſerint? ubi non peſſimis moribus imperium partum atqꝫ firmatum ſit? Trans oceanum nauigandum

erat.niſi qꝛ credibile eſt vitia noſtra iam ad antipo
das deſcẽdiſſe. Ad celum potius euolãdũ:niſi no-
ſtris ad terrã ponderib⁹ pꝛemeremur. Illa ſi ſalui
eſſe cupimus:deponẽda ſũt.quod facile factu eẽt:
niſi qꝛ malorum exẽplis obruimur.quoꝝ cũ fero-
ciſſima etas noſtra ſit:ut dixi feratioꝛ eſt etiã ſperã
da poſteritas. Pugnarũt equidem maiores noſtri
aduerſus penos:Cimbꝛos:ac theutonas ⁊ bꝛitã-
nos.egre uel italiam ab hannibale uel capitoliũ a
ſenonib⁹ defenderũt.omnium tandẽ uera ⁊ indo-
mita virtute victores. Nos ſi capitolij noſtri arceꝫ
a tanto barbaricoꝝ vitioꝝ circũfuſo exercitu defẽ-
dimus:ad tutelã noſtrã celeſti alite excitati:ſi cir-
cũſtrepẽtib⁹ vulgi erroꝛib⁹ imote fronte reſiſtim⁹:
⁊ mãlio ⁊ mario ⁊ ipſo ceſare foꝛtiores erimus. Il-
los enim ab hoſte murus iterdum uallumqꝫ diri-
mebat.ſepe noctib⁹ quieſcebãt.hiemis aſꝑitatẽ hi
bernoꝝ ſolatio leniebãt. Nobis nulla quies.nullũ
ſine periculo tp̃s:nõ bꝛuma:nõ inducie: non nox.
Nihil uſq̃ꝫ tuti pacatiqꝫ eſt. Aſſidue de ſalute cer-
tam⁹.ſemꝑ in acie ſtam⁹:tẽptamur: circũſidemur:
impellimur. Hoſtes itra muros ſunt.ad ip̃aꝫ ratio
nis arcẽ ſcalas applicant. Quid expectas ut dicã?
in ipſas mẽſas noſtras atqꝫ cubilia irrũpũt.qđqꝫ
pꝛoximum exitio eſt.vulgus omne pꝛo hoſtib⁹ par
tes facit. In hoc tã ancipiti duroqꝫ certamine: nõ
niſi de celo ſperãda victoria eſt. Inde eã amice po
ſcam⁹. Interea tñ ubi ſiꝫ video.nõ moueri nequeo
interdũqꝫ tam grauiter:ut mee ſoꝛtis ipatiens:me
ſtis pene vincar angoribus. Aberraſſe foꝛte a ꝓpo
ſito videoꝛ.tulit impetus:ſed redeo. Hijs ergo ho
die curis implicitus quas mihi circũſtrepẽtiũ reꝝ
fragoꝛ ſatietaſqꝫ pepererãt.dũ thalamo egredioꝛ:
ep̃lam tuam in limine obuiam habui.bꝛeuem qui-
dẽ e lõga ueluti peregrinatione ſuccinctã. Multa
tñ qui pꝛoperãtib⁹ mos eſt:paucis illa v̓bis expe-
dijt.⁊ qualiter affect⁹ ſingula putas audieri.atqꝫ
in pꝛimis lelij mei nomẽ.cũ quo cupide oro v̓ſare.
totaqꝫ illũ mẽte cõplectere. Digni eſtis alterutro.
Sane quod ſequit̃:nr̃e gẽtis aduẽtu:piſanũ popu
lũ graui ſuſpitione turbatũ:mirari nõ debes. Nã
neqꝫ gẽs ulla ſuſpitioſioꝛ. Et vipera noſtra terribi
lis rubẽtẽ dentib⁹ virũ ſtringẽs:ſecuros quoqꝫ ſol
licitat. In quo ceſaris ꝓuidẽtiam laudo:que ⁊ pa
uori ciuium ſuccurrit: ⁊ pudori multum occurrit.
Qđ v̓o de patria mea ſcribis:lete admodũ legi.⁊
romano p̃ncipi obediẽtiã nõ negari.⁊ ſi qua iã to-
to oꝛbe neglecte libertatis cura eſt:eaꝫ in p̃ria mea
eſſe. Ultimũ nihil miroꝛ:qđ de auri p̃tãte facetiſſi
me cauillat⁹ es. Scio eniꝫ eẽ v̓iſſimũ illud Flacci.
Aurũ per medios ire ſatellites ⁊ pꝛorũpere amat
ſaxa potẽtius igne fulmineo.qđ ip̃m in libꝛis me-
thamoꝛphoſeos ponit Apuleius. Certus iquit fra
gilitatis humane fidei.⁊ ꝙ pecunie cuncte ſũt dif
ficultatis peruie.auroqꝫ ſoleãt adamãtine etiã per
fringi fores.q̃ꝫ late patẽs ⁊ q̃ꝫ nota ſñia eſt que nõ
mõ phõ ſꝫ philoſophãti tribuit̃ aſello. Legiſti cre-
do apud Põpeium melã Coſmographie libꝛo 3°.
eẽ gentẽ ethiopum auri ditiſſimã eris indigaꝫ.cui
raritate ⁊ frequentia pꝛecia rerũ alternãtib⁹: ⁊ oꝛ-
namẽta enea ⁊ vincla ſũt aurea. Nobis amice oĩa
iam ex auro ſũt.⁊ haſte ⁊ clipei ⁊ cõpedes ⁊ coro
ne.hoc ⁊ conimur ⁊ ligamur.hoc diuites ſumus:
hoc inopes:hoc felices:hoc miſeri. Auruꝫ ſolutos
vincit:vinctos ſoluit. Aurum ſontes liberat:dãnat
innoxios. Aurum diſertos ex mutis:ex diſertiſſi-
mis mutos reddit. Auro cõcionat⁹ eſt Metellus
i ceſarẽ. Auro Demoſthenes oratoꝛ obmutuit. Au
rũ ⁊ de ſeruis p̃ncipes ⁊ de p̃ncipib⁹ ſeruos facit.
⁊ audacib⁹ metuꝫ:pauidis ꝓbet audaciã: ⁊ curas
iertibus ſollicitiſqꝫ ſegnitiẽ. Hoc ⁊ iermes armat:
⁊ nudat armatos.indomitos duces domat.ma-
gnos populos pꝛemit.ualidos fundit exercit⁹.bel
la longiſſima paucis horis cõficit.pacẽ p̃ſtat ⁊ eri-
pit.ſiccat flumina.terras luſtrat.maria ꝯcutit.mõ
tes equat.pãdit adit⁹ clauſtroꝝ.urbes aggreditur
expugnat arces.oppida demolit̃.⁊ qđ apud Cice
ronẽ legim⁹. Nullus foꝛtis eſt locus in quẽ onuſt⁹
auro aſellus nõ poſſit aſcẽdere. Aurũ claras parat
amicitias:magnas clientelas: ⁊ honeſta cõiugia.
quippe qđ generoſos ⁊ foꝛtes ⁊ doctos ⁊ foꝛmo
ſos: ⁊ qđ miraberis ſanctos efficiat poſſeſſores ſu
os. Itaqꝫ qui diuites ſũt:boni viri in ciuitatib⁹ ap-
pellant̃:eiſqꝫ tãtum credit̃. Nulla fides eſt paupi.
qꝛ pecunie nihil eſt.uerũqꝫ eſt illud ſatyricũ. Quã
tum qſqꝫ ſua nũmoꝝ ſeruat in archa.tantũ habet ⁊
fidei. Poſtremo inuit⁹ dicã:ſed ueritas cogit.non
mõ potens ſed omnipotẽs eſt aurũ.⁊ oĩa que ſub
celo ſunt auro cedũt:auro ſeruiũt: ⁊ pietas ⁊ pudi
citia ⁊ fides.omnis deniqꝫ virtus ⁊ gloria aurum
ſupꝛa ſe vident.inqꝫ ipſos aĩos celit⁹ nobis datos:
pudoꝛ ſoci terret ⁊ rutilãti imperium eſt metallo.
Hoc reges ligat atqꝫ põtifices.hoc homines.⁊ ut
aiunt etiam ipſos deos placat. Nec quicq̃ꝫ inexpu
gnabilẽ inacceſſumqꝫ auro eſt. Qđ ſciẽs iuppiter:
ut cuſtodite mulieris pudicitiã rapturus ferreas
poꝛtas effringeret:in imbꝛẽ aureuꝫ ſeſe uertit. Ta
li deo dignũ opus. De⁹ aũt noſter pudicitiã amat:
aurum ſpernit:auaritiã deteſtat̃. Opto tibi ualitu
dinem inconcuſſam mentis ⁊ coꝛporis.

¶ Alia epiſtola eiuſdem domini Franciſci ad eundẽ Nerium. XVII.

Ondum ſupiori epiſtole ſignum impꝛeſſe
n ram.dũ ecce alia ſupueniens coegit:ut po
ſito anulo:depoſitum calamum rurſus ar-
riperem. Et q̃ꝫuis tua hec ſupioꝛ ſit longioꝛ reſpõ-
ſo tamen bꝛeuiore contenta erit. Nã nec cui noſtri
querelam iterare eſt neceſſe:quã ⁊ tacitus loquoꝛ
⁊ ipſa res clamat. Nec quicq̃ꝫ pꝛohibet quod in il
la dixerã ad hãc trãſferri. Neqꝫ eniꝫ aut minoꝛ eſt
hodie doloꝛ meus:q̃ꝫ heri ⁊ nudiuſtertius fuit.ne-
qꝫ minus efficax. Epiſtole tue hodierne ſolatiuꝫ q̃ꝫ
heſterne. Accedit ꝙ neqꝫ đ hijs que nouiſſime ſcri
pſiſti auſim aperte ꝓnũciare quod ſentio.neqꝫ tu
ideo minus quid ſentiam quid ue ꝓnũciem intelli
gis. Sepe ſilentiũ ad expꝛimẽdũ animi cõceptus:
quouis ſermone potẽtius fuit. Nec minus ſilẽtio
Niobe:q̃ꝫ latratu hecuba dolorẽ animo inſituꝫ de
ſignabat. Itaqꝫ cum illa in ſaxum hec in caneꝫ uer
ſa fingatur:non minus mutum illius ſimulachꝛuꝫ
q̃ꝫ hec querula rabies ſuam miſeriaꝫ loquebatur.
Illud non ſiluerim:agnoſcere me ceſarum fatum:
quod ⁊ in occaſu ſolis ⁊ ſub auſtro:deniqꝫ ubili-
bet felici⁹ fuerit q̃ꝫ ſub arcto.ita ibi gelida oĩa:nul-
lus ardoꝛ nobilis:nullus vitalis caloꝛ iperij. Red
de nobis foꝛtuna:ſi Romuleos ceſares parce ue-
tant:at ſaltẽ ab hiſpania theodoſios:Seueros ab
africa.heu qđ diceret nũc architectoꝛ ille magnus
monarchie:ſucceſſorẽ ſuuꝫ cũ ſacerdote humili de
humilitate certare.dum meminiſſet ſupbiſſimum

olim galliarũ regē:dũ ſupplex ut ait Florꝰ hiſtori
cus:in caſtra ueniſſet:phaleras ⁊ ſua arma añ Ce
ſaris genua ꝓieciſſe:ac dixiſſe.Habe hec.virũ foꝛ
tē vir foꝛtiſſime viciſti?Multa ſe offerũt id gñis.
Nã ⁊ locuplex mã ⁊ multiloq̄x idignatio eſt.ſed
frenabo ipetũ:ut qui hec ipſa nõ mihi ira cogente
ac ditãte ꝓfuderim.Sane de Ceſaris legatiq3 cõ
greſſu:qȯ ꝓuidētiſſime uaticinaris amplectoꝛ ac
ꝓbo.⁊ pene rem ipſam videoꝛ vidē.nõ ꝙ oia iſta
me moueāt ꝯtra que multa ſepe diſſerui:ſed ex ꝑ
teritis uētura conijcio.Itaq3 nõ tã tãgoꝛ ꝙ legati
ſonipes in ceſarez calcitrarit:q̄3 ꝙ calcitrare aios
noui.Et ſcio ꝙ ois ptãs eſt ꝯſoꝛtis impatiēs.hec
hactenus.Leliũ meũ imo tuũ:imo nr̄3:familiariſ
ſimũ ⁊ Ceſari factũ gaudeo nõ miroꝛ.Nihil eniз
eſt v̇tute rapaciꝰ:nihilq3 tenaciꝰ rapit vincitq3 ani
mos hoium:vinctoſq3 ſemel in ꝑpetuũ vinctos te
net.Nulla mihi dubitatio vnq̄3 fuit:qn nõ ſolũ ab
illo humaniſſimo p̊ncipum:ſed ab alio quolibet l3
aſꝑioris igenij:cum tñ v̇tꝰ in p̄cio ſit:poſſet ille vir
amorē ꝓmereri:nõ mõ notitiã ꝓmeruiſſe.Quis
enim tã agreſtis eſt ut Leliũ nõ amet:⁊ ſapie lau
de ꝑſpicuũ:⁊ in amicitijs fauſtũ nomē?Qȯ ſi ſo
la v̇tutis fama efficit:ut quē nunq̄3 vidimꝰ ſenē il
lũ Leliũ amemꝰ:qd huiꝰ nr̄i v̇tꝰ ac p̄ñtia poſſe de
bēt?Itaq3 minus miroꝛ ꝙ de legato ſedis apl'ice
idem ſcribis:cũ quo familiaritas Lelij uetus eſt.
Illud potiꝰ miroꝛ qȯ p̊oribꝰ lr̄is p̄termiſſum hijs
iſerui.qd ita illũ ad coronãdũ Ceſarē diu ante di
greſſum iſte p̄uenerit:niſi qꝛ ut arbitroꝛ ⁊ ut ſolet:
illũ foꝛtuna ſegnē:hũc ſollicitũ v̇tꝰ facit.Unum nõ
mirari cũ eodē nequeo.ambo ꝑgerēt:rhodanoq3
dimiſſo tyberim peterēt.Uñ reuerētioꝛ adhuc ro
manꝰ p̊nceps:diadema ſup̄mu3 poſcit:qȯ Petri
ſucceſſoꝛ ceſaris ſucceſſorē ſecurioꝛ nõ curat:q fie
ri potuit:ut cardinalis rutilo v̇tice ⁊ purpureo ful
gidus amictu:tãtoq3 ſpectabilis comitatu:nr̄i hu
ius lincea lumina fugerit.aut cum hic Piſas:ille
vir dũ Januã ꝑueniſſet:ita ut illi obuiã iſte redie
rit.Auguroꝛ ſane alterũ terra:mari alterũ ueniſſe.
De hoc eqdē ac reliquo ſtatu ur̄o tuis ac ſuis lr̄is
certioꝛ fieri uelim.Ad ſingula rñdiſſe videoꝛ.Nã
ad epl'e tue finē de familiaribꝰ curis ſtilo alio ⁊ ſe
oꝛſum loquar ut ſoleo.Grãs aũt tibi:ꝙ q̄s ipſe ia3
obliuioni tradiderã:adeo ut ne locutũ tibi de hijſ
aliqd me putarē:tã memoriter tenes:ut facile pa
teat rerũ te mearũ curioſiorē eē q̄3 meipſum.Mi
rũ ⁊ pene icredibile:niſi charitatis tue miraculo i
curioſitas mea lõge lateq3 nota detraheret.Uale
feliciter noſtri memoꝛ.

¶Alia epl'a eiuſdē dñi Frã.ad eũdē Neriũ. XIX.

m Irari cogoꝛ in tãtis occupationibꝰ tuis:in
hijs fluctibꝰ rerũ maximarũ:quos ab aglo
ne ueniēs nouus ceſar iuexit italie:⁊ quo
rũ te ualde ꝑticipē tua ſoꝛs facit.hãc tãtã meis in
rebꝰ diligētiã tuã:ut videri poſſis nihil aliȯ q̄3 me
vnũ cogitare.Ita dico videri poſſis ignaris indu
ſtrie igenijq3 tui.Nã qui te nouerũt nõ mirantur
poſſe aium tuũ ad multa ⁊ multũ diuerſa ſufficē.
p̄ſertim ubi illũ ſuis ſtimulis urget amoꝛ:quē ois
difficultatis victorē ⁊ regē nouimꝰ aioꝝ.Hec cur
p̄fatꝰ ſim iterroges.qꝛ dũ te lr̄is p̊oribꝰ feſſu3 reoꝛ:
ecce due ſil'alie:a te mihi vir optime reddunt oēs
ipigerrimis digitis tuis ſcripte.Ita mirũ plus ti
bi uacat in negocio q̄3 in ocio.Mihi mirũ inq̄3 ni
ſi celeritas:que ut Cicero nr̄ ait igenij laus eſt:mi
rũ eē diſcuteret.Sed uenio ad rē.⁊ illud tranſeo:
ꝙ in p̊mis q̄ſi magni criminis te mihi purgas ifa
miã.⁊ ꝓpe ſacrilegij iſtar ducis in tuis me lr̄is ſin
gulariter cõpellaſſe.Itaq3 ſtilũ mutas:q̄ſi uel ego
blãditiarũ egeã:q̄s p̊mũ Julij ceſaris foꝛtuna mũ
do itulit.aut te vilioꝛ ſtilus robuſtioꝛq3 nõ deceat
cuiꝰ ⁊ ueteres oēs qcũq3 calamũ attigē.quē arti
culũ qm̄ alibi latiꝰ digeſſi:nũc ſuſpēſo pede p̄terue
hoꝛ.⁊ ſiqd auctis apud te nõ qdē merui ſed iueni
me quoq3 nouiſſimũ oium hēs auctorē.qui hoc ſti
lo nõ tm̄ ad amicos quos ex equo alloquoꝛ:ſ3 ad
reges atq3 põtifices:ceſarēq3 ip̄m uti ſoleo.quos
reuerētiꝰ affari ius equũq3 eſt.Uerũ ego reuerēti
am uerã in mēdacijs nõ repono.Mētiri aũt dñis
hijs uocibꝰ qbꝰ nũc vulgo utimur.etate ipſiꝰ ceſa
ris iuētũ:Lucanꝰ aſſeruit.Sētio aũt qd te mouit:
neq3 tu diſſimulas motũ te litterulis meis:in qbꝰ
ſtilũ hũc intmiſiſſe videoꝛ:cuiꝰ rei ne de cetero mo
ueare reddēda rõ eſt.Ego qdē amice ſtilo huic cõ
ſtãter ihereo quotiēs grãdiuſculũ aliqd adorioꝛ.
Grãdia enim nec huiꝰ anguſtiſſimi fugaciſſimiq3
tꝑis:nec igenij mei ſunt:nec huiꝰ calami quē agre
ſtem rectiꝰ cũ liceret:celeſtē urbaniꝰ dicē maluiſti.
At quotiēs ad plebeias atq3 humiles curas quas
nec ſtilo dignas putē:aliq̄ reꝝ neceſſitas me attra
xerit:plebeiũ quoq3 caracterē non recuſo.ne foꝛte
plus ope v̇bis ipēdã:q̄3 ſentētijs debeat.Idq3 mi
hi nõ aliud cãe in illis litterulis fuiſſe noueris.Et
hec qdē hactenꝰ.ex nũc aũt qcqd agã ⁊ ſtilo quo
libet:illud ſaltē nõ admittam:ut plurali nũo utar
amico ⁊ vni loquēs.Idq3 tũ per meip̄m ſu3 factu
rus:ne amicis mētiar:tũ uel maxime ne exēplo ti
bi noceã.cuiꝰ apud te nõ leue põdus eē video.Tu
igit̃ ſi me amas ad ꝓpꝛiũ ſtilũ redi:⁊ id agamꝰ nõ
ut auribꝰ vulgi:ſed ut decori nr̄o ſatiſfeciſſe videa
mur.Uenio nũc ad acerrimũ dolorē meũ:quo in
ſcȯa ꝑte lr̄arũ tuaru3 q̄ſi uenenata cuſpide aures
meas atq3 aiu3 pupugiſti.O factũ peſſime de ami
co optimo.o ifauſtũ negociũ.o rē triſtē calamitoſã
⁊ miſerã.o nouũ ⁊ iauditũ ſeculis ifoꝛtunij genꝰ.
Aſſuefecerã oculos triſtibꝰ ſpectacl'is.aures ama
ris rumoribꝰ.pectꝰ cũctis foꝛtune vulneribꝰ.⁊ co
gitabã aſſidue qd vnq̄3 mali qd aſꝑi qd acerbi ac
cidiſſet hoi.ut qdē mihi ⁊ meis qm̄ hoies ſumꝰ ⁊
nõ dij:ul'euēturũ eē ul'euenire poſſe certe ſcirē.ut
q3 aduerſus oia iacula duratũ atq3 armatũ aium
hērē.Telũ hoc qꝛ nunq̄3 tale aliqd viderã:nil ſil'e
ꝓꝛſus audierã aut legerã:cogitare ⁊ p̄uidē nõ po
tui.⁊ iȯ ihermē ipꝛouidũq3 trãſfixit.Hei mihi qd
q̄rar?vñ oꝛdiar?qd dicã?Accuſabo foꝛtunã?Sur
da ē.Accuſabo mollitiē amici qui ſibi moꝛtē:mihi
moꝛtiferꝝ dolorē attulit?Sera ē accuſatio erroriſ.
Irreuocabile dãnũ ē quo aucture potiꝰ iutileſ ſint
querele.Et tñ o dulcedo effera iuuat iſiſtē.⁊ fãdo
alimēta miſerie p̄ſtare.Quid eni aptiꝰ poſſit aius
triſtis q̄3 in triſti mã v̇ſari.hēt ⁊ meroꝛ uoluptate3
ſuã:durã qdē ſed ſibi accõmodatã.In arte poeti
ca ſcriptũ eſt.Triſtia meſtũ vultũ v̇ba decēt.utar
cõſilio qȯ me decet.S3 quo ꝑgo ut illi nihil ꝓſim
mihi noceã.foꝛte aures atq3 oculos tuos ledã?O
ceca mēs hoiu3.⁊ nõ futuri mõ ſed ſepe p̄ñtis eti
am fati ſui neſcia.Ad Paulu3 hãnibalēſem vnum
ex romanis p̊ncipibꝰ cui me familiariſſimũ virtus
⁊ humanitas fecerãt:qbus illũ mirabil'r nã dota

uerat.mādata dederā tibi ignarus illū iam rebus
humanis exēptū.taliter quidē ut nō moꝛtem que
natis oibus eq̄ eſt:ſed genus moꝛtis vnice miſerū
cogerer uſqꝫ ad meā ipſe moꝛtē lamētari.O cogi-
tationes hoium uanas.o ianē ſpē.o lubꝛicū ſtatū.
o iſtabilē foꝛtunā.o ancipites vite vias.o p̄cipites
exitus.o ꝓſperitates ambiguas.o ieuitabiles erū
nas.Amiſit filium Paulus.tritum ⁊ intolerabile
mali genus.Quis eni non aliqn̄ filiū ꝑdidit : niſi
qui nullum habuit?Rari ſunt quibꝰ foꝛtuna pꝛolē
dederit:nec donū ſuū deliberauerit:rapinam dici
mus pꝛimitie ſunt.Amiſit Paulus noſter filiū:rē
non inſolitā narras:⁊ alius Paulus filios amiſit
Hannibalēſis vnum ꝑdidit.Macedonicus duos
Alij plꝛes.quidā omnes.vnū iſte ꝑdidit.Pꝛiamus
vnus ex tanta natoꝝ acie ſuperfuit.Sed hic ſuum
ferro amiſit.Quid refert an ferro:an incendio:an
naufragio:an febꝛibꝰ:an ueneno?Moꝛs aūt vna
eſt.ſed hec iuuenē amiſit.Scio.Nam adhuc iuue
nis pater erat.Que nam v̊o hinc tanti doloris cā
fuit?An ignorabat doctꝰ hō ⁊ pꝛudēs plures mul
to iuuenes mori ſolere q̄ꝫ ſenes.⁊ ut vulgo dicitur
plꝛes edos perire q̄ꝫ capꝛas?Humani generis in-
cremētū terra nō caperet:ſi oēs ſeneſcerent qui na
ſcūtur?Quid igiꝛ ploras?Dicat aliqs.Nihil ad-
huc noui audio.Adoleſcentem in ꝑlio pugnantēꝫ
in pꝛelio cecidiſſe.Eueniunt iſta quotidie:⁊ foꝛtiū
patrum innumerabilis multitudo eſt.Nā qd̄ ſcri
bis:coꝛpus exangue hoſtibꝰ fuiſſe ludibꝛio:hoſtili
ſeuitie aliquid:ſed ſuperſtitiꝫ exiſtētiqꝫ miſerie nil
ꝓꝛſus adiecerit.Stultū enim cum moꝛtēꝫ ſpꝛeue
ris:cadaueris iniuriā foꝛmidare.Patres obitum
filioꝝ foꝛti tulere aio.laceros quidēꝫ artus ſiccis
oculis collegere.Multi aūt ſuos cū lachꝛymiꝫ ad
ſepulchꝛū.ad inferos quidam uerſis in ſe gladijs
pꝛoſecuti ſunt fletu immodico.Qd̄ memineri aūt
Paulum noſtrum nemo.Hic eſt nouus ⁊ rarus ⁊
inconſolabilis doloꝛ meus.homo nobiliſſimus ⁊
mea quōdā opinione foꝛtiſſimꝰ:ſic foꝛtune terguꝫ
ꝓbuit:ſic laxauit frena meſtitie:ut illa euꝫ p̄cipita
ret in moꝛtem.O lachꝛymas meas.o inexhauſtoꝫ
fletu oculos.o liuentia lumina.Da ueniam paule.
fons ille aruit qui cunctis amicoꝝ miſerijs uber-
tim lachꝛymas dabat.Siccare illū uel vna roma-
na domus debuit.Dum colūnenſium familiā fleo
flere alios poſſe deſij.Omnes lachꝛymarum mea
rum ſcatebꝛas illa ꝯſumpſit.Pumice ſiccioꝛ factꝰ
ſum.Tu tamē vir optime ſine lachꝛymis meis nō
eris:q̈s de ꝓfundiſſimis atqꝫ abditis aie receſſibꝰ
fando eruam:⁊ qbus meſtū funus abſens pꝛoſe-
quar:imo v̊o iter triſtia funera fletu madidus pn̄ſ
qꝫ uerſaboꝛ.Quid heu mihi feciſti?Uir in rebus
alijs acer ac ſtrenuus quid feciſti?Nō ſat magna
pietas eſt viſa paternis lachꝛymis filij funus oꝛna
re:qd̄ ipm̄ virtute ai melius ⁊ ſpe ac ſolatio ꝓmiſ-
ſe reſurrectionis oꝛnaſſes.ſed parū pie viſe ſunt la
chꝛyme:niſi moꝛtē moꝛte accumulāꝫ chariſſimo ⁊
inſonti filio paterne moꝛtis inuidiam poſt fata re-
liqueres:⁊ reū atqꝫ odioſum poſteris faceres quē
amabas.Nōne p̄ſtabat q̄ꝫuis p̄poſtere filio ſuper
eſſe:⁊ uel ſibi fratres feliciores tibi natos quere-
re?Uirentiſſima etas erat:uel qd̄ chꝛiſtiane pieta
tis ꝓpꝛium fuit:pꝛo illius ſalute aie:cuius coꝛpo-
ris p̄ceps ⁊ feſtinata moꝛs fuerat:pꝛeces atqꝫ ſuf-
fragia ad celū mittere?uel ſi qua ea dulcedo eſt re

colligere animū atqꝫ firmare:⁊ in extrema ſolatis
patri viroqꝫ foꝛti debite ultionis intendere?Po-
ſtremo qd vis facere potius q̄ꝫ qd̄ potiſſimum ele
giſti?Que eni iſta demētia eſt:ſuperbis hoſtibus
qui filij tui frigida mēbꝛa calcauerant:qbuſqꝫ ſu-
us luctus ⁊ crudelitatis ⁊ inſolētie ſupplicia debe
antur.de te quoqꝫ duplex gaudiū ⁊ geminā ultro
victoriam ꝯceſſiſſe?O moꝛtalia pectora in extre-
mis ſemꝑ ceca caſibus.Audita p̄mum moꝛte filij
ꝯſpectoqꝫ cadauere:qd̄ humanitatis imemoꝛ ho-
ſtilis ira diſcerꝑat:cum ⁊ ferro poſſes ulciſci:⁊ ai
viribus grauē ferre foꝛtunā:⁊ fato ſuccūbere ma-
luiſti:⁊ te exitialibus atqꝫ moꝛtiferis ultus es la-
chꝛymis.cūqꝫ viroꝝ exemplis illuſtrium:que pꝛo
be noueras reuocaueris ad vitā ⁊ ad ſpem:deſꝑa-
tā in moꝛtem neſcio qua ferali dulcedine raptꝰ es.
Nōne autem queſo luctus incōſolabiles paranti
tibi occurrat Anaxagoras:qui moꝛtē filij nunciāti
Nihil inquit inopinū narres.Cū enim ipſe moꝛta
lis ſim:ſciebam ex me genitū eſſe moꝛtalē.Nōne
Xenophon in aīum uenit:cui cū ſacrificanti pꝛimo
geniti moꝛs filij nunciata eēt:neqꝫ ceptū ſacrificiū
itermiſit:neqꝫ ſuccubuit foꝛtune:ſed coꝛpore atqꝫ
animo manſit immobilis:corona dūtaxat quā ca-
piti geſtabat depoſita ne tātū vulnꝰ non ſenſiſſe vi
dereꝛ.moxqꝫ cuꝫ gaudio repoſita ubi accepit:foꝛ-
titer dimicātem filiū occubuiſſe:deos teſtes faci-
ens plus ſe virtute filij delectari:q̄ꝫ in moꝛte toꝛ-
queri.Nōne vnici filij dolorem immodicuꝫ caſti-
gare viſus eſt pericles:qui duobꝰ ſimul rariſſime
indolis amiſſis filijs:neqꝫ coronaꝫ depoſuit:neqꝫ
concionibꝰ abſtinuit:neqꝫ ullū penitus aut in v̊biꝫ
aut in vultu mutati animi ſignū dedit.Et ſi lōgin-
qua reſpicere mens lachꝛymoſa non poterat:nōne
ſub oculis erant romane v̊tutis exēpla clariſſima?
Nōne aderat.M.cato ſenex ille famoſiſſimꝰ.cuiꝰ
cum innumere laudes ſint:tn̄ illa apud Ciceroneꝫ
pꝛecipua eſt ꝙ foꝛtiter ac modeſte optimi filij moꝛ
tē tulit?Nonne Catonis collega.Q.Marciꝰ qui
cum ꝯſul eo ipſo die quo ſenatus ſc̄m legē ꝯuocan-
dus erat:vnicū ſpectande indolis filiuꝫ amiſiſſet:
⁊ ſepulture filij pius pater interfuit:⁊ mox ſena-
tuꝫ conſul egregius ꝯuocauit.vnū diē inter diuer
ſiſſima p̄uati meroris ⁊ publice maieſtatis partitꝰ
officia?Nōne Paulus emilius cuius ſuꝑ memi-
nerā Paulo noſtro par nomine:ſed qd̄ nollē v̊tute
ſuperioꝛ:qui duobꝰ pꝛimū filijs in adoptioneꝫ da-
tis:⁊ mox duobꝰ quos ſibi ſuauerat:qui q̈les eēnt
inde conijcies ꝙ inter datos africanus iunioꝛ:itra
ſeptimū diē moꝛte ſubtractis oꝛbitatē ſuam tā iui
cto animo ꝑtulit:ut poſt triūphū macedonicū quē
ſibi virtus ⁊ foꝛtuna de opulentiſſimo rege pepere
rant:⁊ quē alterius filioꝝ moꝛs p̄ceſſerat:alterius
inſecuta erat.ppl'm romanū alloquens quaſi pu-
blici ꝯſolatioris officio fungereꝛ:⁊ id ſibi optato
accidiſſe diceret:ꝙ in tanto ſplendore ſucceſſuum
publicoꝝ:metuens ne qua foꝛſan gaudio ut ſit me
ſticia ſe nubes effunderet deos anxie pꝛecatꝰ eēt:
ut ſiqd tacitū minaretur totū a ppl'i ceruicibus in
ſuā domū foꝛtuna ꝯuerteret.Nonne Marcꝰ hora
tius puluilus:cui cum capitoliū dedicanti ab emi
lio moꝛs filij nunciata eſſet:ab opere gl'ioſo q̄ꝫuis
equidem ut falſo meſto tamē rumore ꝑculſus abſi
ſteret:nihil aut vultu aut animo motus eſt:ceptū-
qꝫ non ampliꝰ intermiſit:q̄ꝫ ut cadauer iuberet of-

ferri:templi continuo poſtem tenens? Q̄ď ſi falſe
tm̄ ille religioni diiſq; mendacibus tribuit:q̄ꝫtum
uere religioni ďoq; deo tribuendum erat? q̄ꝫtoq;
ſtudio ꝓuidendum:ne tuo fletu paule tu perires.
Chriſtus offenderet? q̄ꝫ q̄ꝫ qd exempla virilia col-
ligo cum romane mulieres pudorē tuū p̄memere ⁊
lachꝛymas ſiccare debuerint vir romane? Nam
ubi tunc queſo:ubi tūc Cornelij africani filia grac
corum mater:cui pꝛeter materne pietatis affectū
q̄ꝫ cari filij eēnt illď indicat:q; cāpane oliꝫ hoſpite
apud ſe muliebꝛiter iactabūde: ⁊ ſua ſibi oꝛnamen
ta monſtranti:filios e ludo lr̄arū reuertentes oſtē
dit. Et hec inquit mea oꝛnamēta ſunt. Hos illi fili-
os: ⁊ hec oꝛnamenta ſimul omnia ſeua moꝛs rapu
it:tātum tm̄ animi femieo fuit in pectore:ut ex moꝛ
te illā cōplorātibꝰ ⁊ miſerā uocitantibꝰ rn̄dēt:me-
ſtam utiq; ſed miſerā ſe non eē que tales filios ge-
nuiſſet. O non femineū ſed virilem ⁊ uere paterna
gl'ia dignā uocē. Ubi erat liuia auguſta:cui cuꝫ e
duobꝰ filijs moꝛs ut ferme mos ſuū eſt: ⁊ peſſimū
reliq̄ſſet: ⁊ optimū impioq; digniſſimū abſtuliſſet:
ita caſum ſuū fleuit:ut ultro ⁊ modū ⁊ finem lachꝛy
mis imponeret:mediamq; ſe inter piā matrē ⁊ p̄n-
cipem feminam exhiberet:ne uel nature debitum
negaret:uel tanti ꝯiugis oculos ſpectaculo triſtio-
re cōfunderet. Quāto autē exactius cauēdū erat
ne gemitu nimio lederet Chriſtus ſpectatoꝛ ac iu
dex actuū noſtroꝝ:cui moꝛtalibꝰ querelis iudicia
eterna conuelli:haud dubie neq; immerito ꝑmo-
leſtū eſt. Sed romanas trāſeo:q̄bus ut muliebꝛis
eſt pudoꝛ:ſic virilis ai robur atq; ꝯſtantia:quaſq;
nunc etiā fama vulgaris: ⁊ ſi ml'ta viris detrahat:
iure tm̄ omnium gentiū mulieribus āꝑponit: cum
in hoc genere laudis ſeſe offerat grata mulier cu-
la:ut ꝓle impar ſic par aio:que audita moꝛte filij:
qui in acie ceciderat. In hoc inquit illum genui:ut
eſſet qui mori pꝛo p̄ria nō timēt. Digna ul' hoc rn̄-
ſo:cui natus incolumis redderet:quē tam foꝛtiter
amiſiſſet. Uerū quo ꝓgrediar? quid ago? Conſter
natos ⁊ abſq; reſurgendi ſpe deiectos aios foꝛtia
exēpla nō decent. Itaq; qm̄ nihil meſtiꝰ: nihil hoc
tēpore dulcius poſſum: libet nūc incepto herere:
⁊ omnibus ſeculis flebiliora ꝯquirere:ut oſtendaꝫ
paulo meo:nihil toto oꝛbe miſerabilius:nihil ulla
etate flebilius:qui ut patrem idueret virum exuit
ꝯſecutuſq; eſt:ut miſerrimus pater potiꝰ q̄ꝫ mode-
ſtus ⁊ ſapiens videret. Excutiantur poete:euellan
tur hiſtorici:ꝓtrahantur in medium inſignes ge-
mitꝰ:ut appareat q̄ꝫtū in hoc genere mali altioꝛ cū
ctis eſt paulus: q̄ꝫtūq; ſupereminet: ⁊ toto uertice
ſup̄ eſt:ut Maro ait. Fleuit ſuū pallanta miſerabi
lis euādrus:ſed poſt fletū vixit: ⁊ vindictam pꝛe-
ſtolari maluit: q̄ꝫ filiū ſequi. Lauſum quoq; meȩ̄
tius fleuit:nec immerito. Nam ſiq̄d credimꝰ Uir-
gilio, pietas patris filio cāꝫ moꝛtis attulerat. Nō
multum hic filio ſuperuixit:tēptauitq; vindictam:
que cū parū ſuccederet:non tā flendo mori uoluit
q̄ꝫ pugnando. Et erant ambo ſenes. Et ut diutius
viuere: ⁊ animoſius pugnare potuerit paulus me
us. Legimus phocaycum argi patrē:qui nauali p̄
lio qď marſilie geſtū eſt:cū traiectū iaculo ⁊ expi-
rantē filiū videret:violentius q̄dem indoluit:non
tamē eatenus ut fletu ſolo: ſed ut gladio pꝛopꝛio
ꝯfoſſus:ſaltu etiam pꝛeceps in medios fluctus ge
mina uelut moꝛte pꝛocumberet:qď genus moꝛtis

o paule utinam eſſes imitatus. Sic enim niſi fal-
loꝛ ⁊ parcius ⁊ ꝑfecto virilius doluiſſes. Nullus
enim maioꝛ doloꝛ q̄ꝫ qui non eget auxilio:nec cir-
cūſpicit inſtr̄a:ſed ad inferendū moꝛtē ſolus ſuffi-
cit. Ad hec ⁊ honeſtius viro eſt vulneribꝰ q̄ꝫ lachꝛy
mis mori:hunc dolorem ⁊ has lachꝛymas ꝯſum-
ptrices apud Lucanū ut rurſum ad luctꝰ femieos
reuertamur: Pōpeiana uxoꝛ optabat ubi ait. Tur
pe mori poſt te ſolo non poſſe dolore. Ipſa tamen
hec dicēs vixit:ſicut Hecuba vixit ⁊ andromache
poſt ꝯiugū ⁊ natoꝝ moꝛtes. Multū filios multe fle
uerunt matres:ſed plus omnibꝰ Marcellū mater
Octauia auguſti ſoroꝛ:que talis tanteq; ſpei filio
amiſſo:qualem nullū Rome puerū fuiſſe Uirgiliꝰ
eterne memorie mandare nō timuit oi ſolatio reie
cto in tenebꝛis ꝑpetuiſq; gemitibꝰ euū egit: ꝑtina-
citer ifelix:ois illi letioꝛ hitꝰ:oē minꝰ triſte ďbū irri
tamētū doloris:ois illi ꝯſolatoꝛ hoſtis fuit. Poſtre
mo ita ſemper vixit ut ait Seneca:talis per omnē
vitam qualis in funere. Multum fleuit apď Uir-
giliū mater Euriali. Multū apud Statiuꝫ nutrix
fleuit achemori. Ille tm̄ filijs vixere ſuꝑſtites: hec
alūno ſic fletū legimus Anthiogenes ⁊ Argie moꝛ
tē nunc legimus mirū ſuꝑfuiſſe iuuēculas dolori:
cui vir foꝛtis ſupereſſe nequiuerit. Fleuit Euadnes
capaneū:fleuit Bꝛutū ſuū poꝛtia:ſed illa ſe in ardē
tē viri rogum intulit:hec candētes hauriēs carbo
nes p̄cluſo ſpū:qď p̄dem aio deſtinarat:virū ad in
feros pꝛoſecuta eſt. Et ut amores illicitos attiga-
mus:qui ut turpiores ſic nōnunq̄ꝫ iuſtis amoribꝰ
foꝛtiores ſunt. Fleuit Hero Leandrum. Phedra
Hippolytū. Neutra tm̄ gemitu:ſꝫ illa p̄cipitio ꝑijt
hec laqueo. Apud Catulū leſbia meretricio amo-
re ſaucia paſſerē ſuū fleuit extinctum:ita tamen ut
oculorū aciem perderet:non ut animam exalaret.
Uerū hoc dicit aliquis. viros aut fratres aut ami
cos flebant:nr̄ hic filiū:ſed quid ſuꝑioribus dice-
mus que fleuerunt natos uel omnes uel plurimos
uel vnicos? Quid dicemus illis matribus q̄s ro-
mana narrat hiſtoria:poſt inſignē cladem que ad
tranſimenū:ut Liuius tradit:cui potius fideꝫ do:
⁊ quem Ualerius ſeq̄tur:uel cannis ut Plinio pla
cet eſt accepta nunciatis filioꝝ moꝛtibus attonitas
fleuiſſe? Utrāq; autem poſt aliquātulum tēporis
alteram ſcilicet meſtam domi ſedentem:p̄ter ſpeꝫ
conſpecto filio:dum in occurſum eius aſſurgit exa
nimem coꝛruiſſe. Alteram percunctandi ſtudio an
xiam:extraq; muros urbis egreſſam poꝛta flami-
nea:qua fuſe redibant legiones:obuio repēte filio
dum irruit in amplexus expiraſſe. Has nempe nō
meroꝛ:ſed qď multis accidit gaudium interfecit.
Fuiſſe ille utinā o Paule falſus etiā rumoꝛ tuus:
ut te quoq; non luctꝰ ſed gaudiū peremiſſet. Nūc
quocūq; me uerto dolore ſiml' ac pudore ꝯfūdoꝛ.
Legi ego permultos amantiſſimoꝝ patruꝫ. Legi
matrum gemitꝰ ac ſoroꝝ ⁊ ꝯiugum utriuſq; ſexus.
Siquidem duos plaucios mirū dictu: ut eiuſdeꝫ
nominis:ſic paris amentie in patientia doloris in
uxorum moꝛtibꝰ ſeſe gladio tranſuerberaſſe comꝑ
tum eſt:qď apud Ualeriū maximum non excuſari
tm̄ ſed laudari:ſi de pꝛopꝛio loqui datur:nō excu-
ſo nec laudo. Legi morem indoꝝ apud quos cum
moꝛtuis viris viue cremātur uxores. Legi ſingu-
lorum hominum:legi ppl'oꝝ atq; exercituuꝫ luctꝰ
tam uehementes:ut quidaꝫ arma reliquamq; oꝛ-

natum:quidam etiam ſemetipſos ardentiū ducuȝ
rogis iniecerint. Legi quorūdam fidem ſupuacu-
am amicoꝝ:nulli utilem ⁊ damnoſam ſibi:qui ꝯfo
di gladijſ iuxta dilecta cadauera uoluerunt:q̄ꝫ dū
liceret euadere. Ad ſummam multos iuenio : qb⁹
cām mortis dolor attulit.cui v̊o mortē itulerit nul
lum.niſi forte pro uero recipimus qd̄ de Homero
poeta quidam ſcripſere.remqꝫ tā ſtultā de taȝ do-
cto viro:de tāqꝫ diuino igenio ſuſpicari libet. Qd̄
ipm tamē ⁊ ſi inter uera nūerare uoluerimus : nec
de morte altera dolor fuit nec repentina vis dolo-
ris:ſed egritudo forte ai ⁊ egritudinis forte inedia
ac ſpūs in dies triſtior qui ꝓculdubio vitam imi-
nuit: ⁊ ſicut ſcriptum eſt exiccat oſſa: ⁊ quem mul-
tos paulatim ſeu ꝯſumpturum eſſe ſeu ꝯſumpſiſſe
non negem:in quib⁹ nomen habet macedonie rex
Philippus:morbo animi crudelitatis ꝓprie ⁊ iſul
ſe triſti feraqꝫ penitētia perſeiqꝫ filij dolis ⁊ impie
tate ꝯcto. Nam Paulus rutilius quem nunciata
fris repulſa in ꝯſulatu petitiōe ilico expiraſſe.ſcri-
bit Plinius.vij .nālis hiſtorie:ut ueꝝ ſit:huic ſen-
tentie preiudicij nihil affert.ꝙ iam añ morbo im-
peditus deſcribitur. Itaqꝫ facile parua doloris ac
ceſſio inclinatum animum ſtrauit : atqꝫ integrum
quenq̄ꝫ ſubitus dolor de alterius morte ſuſceptuſ
meroris impetu ⁊ lachrymaꝝ diluuio oppreſſerit
atqꝫ necauerit.hoc eſt qd̄ apud auctores idoneos
uel non legi uel me legiſſe non memini:eoqꝫ inſola
bilior dolor eſt meus:quo iuſitatior amici miſeria
q ſic mori uoluit ac potuit ut ſine exēplo ſit mors
ipſa mortalibus. Ceterum ego quoqꝫ fortaſſis im-
petu ai euectus ſum longius q̄ꝫ debui. Da ueniam
queſo. Amara mihi dulcedo ⁊ dulcis fuit amaritu
do cū amico iā ſepulto quaſi reſpōſuro ac pñte cō
tendere. Iaȝ tandē deterſis utcūqꝫ oculis ad te re
redeo:atqꝫ ita cēſeo idem omnibus agendū eē for
tune ſub imperio degentib⁹ qd̄ ſolent qui ſeua pre
muntur tyrānide:tergum patientia durandū. Sic
inſtruendos oculos ac aures:ſic formādos aios:
ut qd̄ vident nō videāt:qd̄ audiūt non audiāt:qd̄
ſciunt neſciant.multa diſſimulanda : omnia tole-
randa: ⁊ ut Flaccus ait.amara lento riſu tempan-
da. Horribile cogitatu eſt:q̄ꝫ nihil eſt mali qd̄ non
impendeat hanc vitam agētibus.cui niſi fallor op
tandus finis eſſet:quem tantopere formidamus.
Itaqꝫ ſapiēs omnia cogitat:omnia ꝓuidet:omnia
ſcit:multo ante q̄ꝫ fiant examinans non tm̄ que uē
tura ſunt ſed que poſſunt euenire:tanq̄ꝫ que eueni
re poſſūt ꝓrſus non euenire non poſſint. ⁊ aduer-
ſus poſſibilia quelibet ceu neceſſaria atqꝫ ineuita-
bilia ſeſe armat.ꝑuigilem intentumqꝫ in excubijs
animum tenēs: ⁊ hec quidem ſapiens. Ego autem
qui tam ꝓcul inde abſum ut ſapiētem ſi occurrat
ne noſce quidem uenerariqꝫ digne queā:meis ha-
ctenus amicorumqꝫ fortunijs non poſſibilia fate-
or ⁊ v̊iſimilia ⁊ inuſitata ꝓuidi. Uidebā ergo nunc
gladios : videbam morbos ⁊ uenena: ⁊ incurſus
ferarum: ⁊ naufragia: ⁊ incendia: ⁊ laqueos: ⁊ rui
nas.luctum repentinū mortiferū non videbā. Uñ
facie rerum inſolita uehemēter exterritus atqꝫ de
iectus ſum. Senſiȝ animū attollere ⁊ ſparſa arma
colligere incipio. Diſcam cogitare ⁊ expectare oia
⁊ ſi poſſim nihil ualde metuere. Impatuȝ ⁊ iermē
nr̄a fortuna repperit : lorica defuerat ubi furtiua
cuſpis irrepſit. Quāobrem vuln⁹ hoc ſentio ⁊ pau
lum meum nunq̄ꝫ ſine ſuſpirio recordabor. Tu ua
le. Nam de reliquis ⁊ ꝓſertim ad ſummam reipu-
blice quid ominer ⁊ qd ſpem : ne dici qdē op⁹ eſt.
Mediolañ.XII°.kaleñ. Martias.

¶ Epl'a domini. F. Petrarche. Ad Guidoneȝ ſeptē
Archidiaconum ianueñ. XX.

r Umores italicos quotidie niſi fallor ad
ſatietatem audis:qui uel utinam rariores
eſſent uel minus immites. Nunc crebri ue
hementeſqꝫ ſunt ⁊ ſonori adeo ut non tm̄ in gallijſ
vicina regione:ſed apud indos atqꝫ arabes audiri
queant. Magni ſunt rerum motus.magni belloꝝ
ſtrepit⁹.magna imperioꝝ iugiſqꝫ colliſio . magna
deniqꝫ fame uox:queqꝫ non modo alpes patrias:
ſed maria tranſilit. ⁊ cum magna ſint ſemper mali
pñtia:futuroꝝ apparatus continuo maior eſt. Ita
nobis qd̄ in omni aduerſitate duriſſimū eſt:extre
mum maloꝝ ſolatiū ſpes aufert? Semper ne igit
ſic inuicem conteremur ? Semper noſtroꝝ laboꝝ
ſonitu:cunctarumqꝫ gētium aures atqꝫ ora cōple
bimus? Semꝑ mundo qd̄ audiat fame dabimus
quid loquatur? Ita ne v̊o etati tm̄ ſue:ſed omnib⁹
ſeculis.nec poetico magis q̄ꝫ prophetico ore locu
ti ſunt Uirgilius ⁊ Flaccus:quorum alter. Graui-
dam impijs belliſqꝫ frementeȝ italiam dixīt. Alt.
Auditū medis heſperie ſonitum ruine. Agat mo-
do fortuna:perficiat qd̄ incepit:quādo ſi Uirgilio
ipſi credimus:omnipotens ⁊ ieluctabilis dea eſt.
De qua re:ne quid precipitante iudicio diffiniam
nihil in pñs pronuncio.tu tamen ſententiam meaȝ
noſti:ſi quid ſeriuȝ loqui ſoleo:ab hac opinione re
motiſſimus ſum. Nunc loquor ut vulg⁹ a quo ma-
xime diſſentio. Ceterum ſiue illa nihil ſiue aliquid
eſt.nam dea proculdubio nō eſt. ⁊ rurſuſ ſiue ſuis
viribus:ſiue noſtra ignauia potens eſt:qui quib⁹
ſolis obſtari illi poterit arma rationis obiecimus.
Agat inq̄ꝫ.ſeuiat.tonet ac fulminet in hoc ꝑcipue
mundi latus ubi in utrāqꝫ parteȝ plurimū ſe ſem-
per exercuit.pergat.inſtet.premat.urgeat. ⁊ quan
do ita ſuperis ⁊ inferis placet:ut dictum eſt cepta
perficiat. Uereor ſane ne preſens prefatiuncula q̄-
ſi magne meſtitie index amātem ⁊ amore pauidū
atqꝫ ſollicitum animū tuū forte turbauerit. Pone
metum:ꝓuatim nihil aduerſi eſt:certe ſicut publi-
ce nihil eſt proſperi. Quid enim proſperū viris? i-
mo v̊o quid nunc non triſte prorſus ⁊ miſerum li-
bertate mortua ⁊ ſepulta:pro qua multi ſepe vitaȝ
cum uoluptate ⁊ gloria perfudere:preſertim cum
non libertas ſola perierit:ſed cum illa ſimul fides
pietas pudicitia.peſſimuſqꝫ iam morbus late re-
gnantibus:nullus uſq̄ꝫ iuſtitie ac modeſtie locus
eſt? Que quoniam ſine conſenſu generis humani
contigiſſe non poterāt:ideo ſtomacoſus ⁊ idignās
animus nō magis ſuam q̄ꝫ publicaȝ ſortem luget.
Hinc ſepenumero dolor meus : hijs que nulli ho-
minum proſunt:mihi etiam noceat friuolis queri-
monijs euaporat . Et hoc genere ꝓncipium iſtud
eſſe noueris. Nunc ne te amplius expectatiōe tor
queam:qd̄ deſtinaueraȝ expedio. ⁊ omiſſis rumo
ribus qui aſſidue aures tuas fama uociferāte cir-
cūſonant:quos nullis annalibus comprehēdi poſ
ſe crediderim:qui piſis ⁊ qui ſenis populoꝝ mot⁹:
qd̄ in latus reuoluta Bononia:quis naȝ p̄rie mee
ſtatus utinam ⁊ florentis ſemper ſic aliquando fru
ctifere.quid fleat Roma.quid parthenope metu-

ꝫ:ut rebus ipſis cognomen ſuuꝫ terra laboris eq̈
uerit:quibus eſtibus odioꝝ ferueat ſulphurea tri
nacria:quid agat ianua:quid paret liguria:qd emi
lia cogitet aut picenū:q̄ꝫ inſomnis ⁊ laborioſa ſit
Mantua:q̄ꝫ meticuloſa Ferraria : q̄ꝫ Uerona mi-
ſerabilis atheonis in morem ſuis ipſa canibus la
ceretur:ut barbaricis ſemper incurſibus pateant.
Aquilegia ⁊ tridentum. Poſtremo pudorum ma
ximus:qui predonum cetus per italiam peruagā-
tur:utqꝫ de prouinciarum domina ſeruorum ſit fa
cta prouincia. Ad uenetoꝝ ut Liuij uerbo utar an
gulum ⁊ ad ea que vix dum potes audiſſe feſtino.
Qui bello cum ianuenſibus ſuſcepto:dicam ante
detecto:latens enim bellū defuiſſe nunq̄ꝫ puto:in-
tra breue tempus ꝑmum victi:mox victores:rur-
ſum maiore ꝑlio victi ſunt. In quo illis quideꝫ ut
hominibꝰ utqꝫ italis compatior. Mihi autē gratu
lor ꝙ hec eis mala omnia uentura ꝓuidi : predixi-
qꝫ nō aſtrorū iudicio aut ullo uaticinij genere: qꝺ
totū deſpicio reicioqꝫ:ſed preſagio quodā mentis
⁊ urgentibus coniecturis:quibus in eam ſentētiā
trahebar:ut videre mihi tunc viderer qꝺ nunc vi-
deo. Atqꝫ utinā dux Andreas qui rerum ſumme
tunc preerat:hodie viueret. Exagitarem eum lr̄is
⁊ omnes aculeos icuterē:ac tota uterer libertate.
Bonum enim virum atqꝫ integrum ſueqꝫ reipub.
amātiſſimum ſciebam:doctum ꝑterea ⁊ facūdū ⁊
circūſpectum ⁊ affabilē ⁊ mitem:vno tn̄ offende-
bar:ꝙ belli ſtudio ardentior erat q̄ꝫ nature ac ſuis
moribus conueniret. Uiuenti equidem non pep-
ci: ⁊ ꝑſens uerbo ⁊ abſens lr̄is laceſcere auſus tan
tum virum:que ille de animo meo certus patiēter
ferebat:ſed recenti victoria clarus ꝯſilium reſpue
bat. Conſuluit illi mors:ut ⁊ acerbiſſimum patrie
ſue luctum ⁊ mordaciores meas lr̄as nō videret.
Uti enim fortune teſtimonio ſolebat nec dubita-
re:quin ſicut illa ꝓſperior videretur : ſic iuſtior cā
ſua eēt. Itaqꝫ ſepe mecum illud Scipionis africa
ni dictum uſurpabat:qui loquēs cum Hannibale.
Dij inquit teſtes ſint:qui ⁊ illius belli exitū:ſꝫ ius
phaſqꝫ dederūt: ⁊ huius dāt ⁊ dabunt. Illudqꝫ ce
ſareum:hec facto que teſte ꝓbet:quis iuſtiꝰ arma
induit:hec acies victū factura nocentem. Et q̄ꝫ tu-
lum illi viuendum erat ut in eundem iſta reflecte-
rem:nocentem teſte fato conuincens:qui teſte fa-
to innocentiam aſtruebat? Paucis ante obitū die-
bus lr̄ulas meas acceperat:aculeoſas fateor.ple-
nas tamē affectuum optimoꝝ quibus ita ſe torſit:
ita reſponſionis ſtudio efermuit:ſicut poſtea retu-
lerūt qui pn̄tes erant:quaſi ſummo pudori duce-
ret non equaſſe ſtilum:qꝺ vnū facillimum illi erat
lr̄ato in ꝑmis diſertoqꝫ hoi. Id enim puto qꝺ erat
difficillimū non curabat:retundere ſcilicet ⁊ frāge
re ſn̄ias. v̓bis equidem atqꝫ dicēdi exercitio orna-
tus:v̓borum certamina non timebat. Sed quid re
bus ipſis facias:atqꝫ apertiſſime ueritati qd rn̄de
as:niſi ut taceas aut ꝯfirmes? Uerba eni cōpares
aut par aut ſuperior eſſe potes:rebus inferior ſis
oportet. Sepe phaleratā eloquētiam nuda vitas
vincit. Itaqꝫ cum ſe multū torſiſſet:ſeptimo demū
die nūcium meum ſine lr̄is dimiſit:rn̄ſum propri-
umqꝫ nūcium pollicitus:quem non miſit nec dein
de rn̄dit:ſeu morbo corporis ſeu animi preuentus
ꝙ per eos dies ꝯtra ſuam atqꝫ omnium ſpem aio-
ſiſſime ad littus uenetum ipſa eadē quam penitus

victam atqꝫ exterritam extimabat ianuen̄. claſſis
acceſſit:cui tumultui dux ipſe ꝑter morem armatꝰ
interfuit. Nec poſt eū diem fere aliqd geſſit:quaſi
feſtinans impendentibꝰ caput malis matura mor-
te ſubducere. Et ſi quidaꝫ ferant rn̄diſſe eū neſcio
quid:qꝺ nequaq̄ꝫ ad me morte forſan interuenien
te peruenit. Poſt que ſtatim apud Achaie inſulā
cui ſapientie nomen eſt : Ueneti ab eadē illa uaga
claſſe ianuen̄. deprehenſi ingentiqꝫ prelio fuſi ſunt
eum honorem duci optimo differente fortuna : ut
ſicut dixi dilatam patrie ſue cladeꝫ in carne poſitꝰ
non videret. Certe ut ubi potiſſimum vincerent̄:di-
uinitus eueniſſe crediderim:quo ſcilicet uocabulo
loci:ſaltem reliqui duces admonerent̄:ut ſapiētiā
q̄ꝫ fortunā ſequi mallēt: ⁊ a rōne abeuntibus rerū
elicerent argumenta. Sed nonne fideifragꝰ ſum:
qui noua pollicitus antiqua perſoluo? Expecta au
tem. In fundo eſt vnde ꝓmiſſi mihi fides conſtet.
Hactenus audieras : qꝺ ſequitur nouum audis.
Huic equidem tali duci iuueni ſenior ſucceſſerat :
⁊ ad patrie gubernaculum ſero licet:ante tamē q̄ꝫ
uel ſibi uel patrie opus eſſet acceſſerat. vir ab olim
mihi familiariter notus ſed in quo fallebat opinio
animi q̄ꝫ ꝯſilij maioris. Marinus phalerius viro
nomē. Explere animum in ſumma dignitate non
potuit ſiniſtro pede palatiuꝫ ingreſſus. Nāqꝫ hūc
ueneti ducem ſuum ſacroſanctum omnibus ſecl'is
magiſtratum:quē in illa urbe ſemꝑ ut numē aliqꝺ
antiquitas coluit. nudiuſtertiꝰ in ipſius palatij ue
ſtibulo decolarunt. Cauſas rerum ut poete ſolent
in ꝑmordijs ſuoꝝ operum explicare:ſi compta lo-
qui uelim:nequeo tam ambigue ⁊ tam uarie refe-
runtur. Nemo illum excuſat. Omnes autē uoluiſ
ſe eū in ſtatu reipu. a maioribus tradito neſcio qd
mutare:atqꝫ ita cuncta conueniunt:ut qꝺ ait Flac-
cus. Primo ne medium:medio ne diſcrepet imū.
Nam qꝺ nulli vnq̄ꝫ arbitror eueniſſe:duꝫ ad ripā
rhodani pro negocio pacis per me primū: ⁊ mox
per eum fruſtra temptato:apud Romanum pōti-
ficem legationis officio fungitur : ducatus honor
non petenti:immo qdē ignaro ſibi obtigit. Reuer-
ſus in patriaꝫ cogitauit qꝺ ut puto nemo vnq̄ꝫ co
gitarat:paſſus eſt qꝺ nemo vnq̄ꝫ in loco celeberri-
mo omniumqꝫ clariſſimo atqꝫ pulcherrimo eoruꝫ
que ego viderim. ubi maiores ſui ſepe letiſſimos
honores pompis triumphalibus deduxerunt. Il
lic ipſe ſeruilem in modū concurſu ppl'i tractus ⁊
capite truncus occubuit:templiqꝫ fores ⁊ palatij
aditū ſcalaſqꝫ marmoreas ſepe uel feſtis inſigni-
bus uel hoſtium ſpolijs honeſtatas:ſanguine fe-
dauit proprio. Locū ſignaui:tempus ſigno. Annꝰ
eſt ab hortu Chriſti. 1355. dies fuit ut ferunt. xiiij.
kalenꝺ. maij. rumor eſt tantus:ut ſiquis urbis illi
us diſciplinā moreſqꝫ perſpexerit:quantam ue re-
rū mutationem vnius hominis mors minet̄:q̄ꝫq̄ꝫ
alij plures ut perhibent complicū ex nūero:idem
ſupplicium uel pertulerint uel expectent : vix ma-
ior in italia temporibus noſtris emerſerit. Hic for
te meum iudicium expectes. Ppl'm ſi fame credi
tur abſoluo:q̄ꝫuis ⁊ lenius ſeuire: ⁊ dolorem ſuuꝫ
mitius vindicare potuerint:ſed non facile iuſta ſi-
mul atqꝫ ingens ira comprimitur:magno preſerti
in populo:ubi iracundie ſtimulos rapidis incōſul
tiſqꝫ clamoribus preceps atqꝫ multiuolum vulgꝰ
exacuit. Infelici hoi ⁊ cōpatior ⁊ idignor:qui ho-

norem auctus inſolito:quid ſibi ſub extremum vi-
te tempus uellet ignoro.cuius illud quoqꝫ calami
tatem pregrauat: ꝙ p̄ſcripto publici more iudicij
non modo miſer fuiſſe:ſed inſanus amenſqꝫ vide-
bitur: ⁊ tot iam per annos ſapiē falſam famam ua-
nis artibus uſurpaſſe. Ducibus qui per tempora
fuerint edico:poſitum ſibi pre oculis ſciant:ubi ſe
videant duces eſſe non dominos:immo vͦ nec du
ces ſed honoratos reipub.ſeruos eſſe. Tu uale. ⁊
quoniam publica fluctuāt:demus operam ut p̄ua
tas noſtras res q̄ꝫ modeſtiſſime gubernemꝰ. Me
diolañ.ix.Kaleñ.Maias.

❡Epl'a domini Frācīſci ad Modiū parmeñ. XXI.

ſ Cripſit adoleſcens noſter tibi neſcio quid:
immo vͦ neſcio quibus vͦbis aut qualiter.
Quid autem ſcio. Scripſit aūt non ut p̄ci
bus te grauaret:ſed ut animum exploraret tuum:
q̄ꝫ pronus eſſet ad ꝯuictum noſtrum. Ceterū que
ex illo audiſti:quo dubij nihil etas infirmior ⁊ ad
optata ꝯſequendum p̄ceps pariat:ex me forſan cu
pis audire. Accipe igitur: ⁊ ex paucis multa com-
prehendēs hoc uelut ſocialium pactorū cyrogra
phum habeto. Cupio equidem te:non ignarꝰ ma-
gnorum tibi ac prepotentum hominum aulas pa-
tere. Sed ita mihi perſuaſi melius tibi futurū nr̄a
cum pauptate:q̄ꝫ cum illoꝝ diuitijs ſi bene animū
tuum noui. Dulcior eſt enim honeſta pauptas cū
amico:q̄ꝫ ſub domino diuitie ingentes:preſerti li-
bertatis quietis ⁊ frugalitatis auido.qualem te ſi
natura non feciſſet:ut auguror ſtudium fecit. Ne
ue paupertatis nomen ſuſpectum ſit:ſcito ut nihil
hic ſordidi: nullum meſte indigentie locum eſſe.
ſic ſollicitas ⁊ graues huic abeſſe diuitias. Cōpa-
ratio ſola eſt que vulgo diuitias ⁊ pauperiē facit:
quēlibet ex hijs querulis qui perpetuis ſortē ſuā
inutilibuſqꝫ ꝯuitijs ac lamentis exagitāt. Amicle
illi ceſareo comparatum diuitem extimabis quēli
bet ex hijs beatis:qui non ſuis bonis auro purpu-
raqꝫ ſuperbiunt. Si Marco craſſo illi diuiti aut li
dorū regi creſo admoueas:pauper erit. Sane ue-
rum diuitem non vulgaris opinio ſed ſolus animꝰ
facit. Hunc tu qualē afferas ipſe videris. Hic ti-
bi rerū optima p̄ſto ſunt:mediocritas ⁊ libertas.
Non ego te ad ſ̄uitium ſed ad amicitiā uoco:aut
nunq̄ꝫ pariter ac nuſq̄ꝫ aut nunc mecum:ſi uocanti
obſequeris liber eris. Si queris igitur ad quid te
uocem:iam rñdi:ad amicitiam:ad ꝯuictū. Ac ne
ad torporē uocari metuas:agere aliquid te uolo.
ita tamen ut actionis modus ex arbitrio tuo pen-
deat:an incipere:quorſum ue progredi libeat. Ne
mo te calcaribus aut clamoribus urgebit. Nemo
tibi frena ſubſtringet:ipſe vite tue curſū regemqꝫ
moderabere.hunc ipſū adoleſcentem ſi ſe dignū
exhibuerit meliorem ⁊ doctiorem facies. Aut eni
ex te diſcet aut ex nemine. Te ab īfantia mirari di
dicit:teqꝫ ante alios amare. Multum vͦ doctrine
ꝯferunt familiaritas amor admiratio. Ad hec ⁊ nu
garum aliq̄d mearum nō niſi q̄ꝫtū libuerit: ⁊ ſi li-
buerit ſcribes. Tuum erit iudicium an digne ſint:
que tuum rebus ꝓprijs non ocioſum calamum fa
tigent. In ſtudij mei partē ueni.mea mihi magis
ꝓbabunt:ſi tuo ſcripta ſint digito. Spabo ſiquid
mihi uel obliuione uel incuria ſit elapſum: ſubter-
fugere manus tuas ingeniumqꝫ non poſſe. Pro
hijs tibi non montes auri:non purpureas togas:

non marmorea atqꝫ ebore ⁊ hebano cruſtata palā
tia:ſed que tibi gratiora cōijcio? Victum nō īopē
ſed modeſtum: ⁊ philoſophico non audeo parē di
cere ſed proximum. Ocium preterea ſolitudinē li-
bertatemqꝫ polliceor.mirū quā preſtare mihi ip̄e
non poſſum.hanc tibi ſpondeo. Sed ſepe pallens
medicus:ſalutem alteri tribuit quā non hēt. Ego
quidem importune ⁊ inutilis ⁊ moleſte fame com-
pedibus ſonituqꝫ nōis ac fulgore ſuperuacuo.ue-
rumqꝫ ut ingenue fatear indigno:nec liber eē poſ
ſum nec latere. Tibi in terra aliena donec ſaltē no
ſci ceperis: ⁊ ocium ⁊ libertas ⁊ latebre iucundiſſi
me non deerunt. Hec ſunt que in preſens ſeſe offe-
runt aduentus tui premia. Vellē addere poſſe ali
quam te forte dulcedinem in ſcribendo ex nr̄orū
ſtudioꝝ participatione ſumpturum. Sed ⁊ de hoc
videris. Vnum tibi preterea qͦd non in ultimis li-
cet in ultima parte epl'e poſuerim:erit vicinꝰ Am-
broſius. Vale. ❡Franciſcus.

❡Epl'a domini Franciſci Petrarche ad.D. Nicola
um Syoçeros magnum interpretē imperatoris
conſtantinopolitani. XXII.

c Lari animi clarum munus ut decuit:fuit.
Operationes enim hominum animū imi-
tantur. Et qualis quiſqꝫ ſit:ex actuum q̄li
tate cōſpicitur. Singulare aliquid te decebat. Nē
pe ſingularis es vir: ⁊ ab acie vulgari tota ītentio
ne remotiſſimus. Si eſſes vnus e populo:feciſſes
ut reliqui. Nunc autem impleſti magnifice qͦd tuū
erat. Vnoqꝫ actu ⁊ amicitiā ⁊ igeniū aptiſſime de-
claraſti. Miſiſti enī ad me de europe ultimis do
nū quo nullū uel te dignī ul' mihi gratiꝰ:ul' re ip̄a
nobilius mittere potuiſſes. Magnꝰ ille rex Syrie
Antiochus:ut quidā putant:ſiue ut Ciceroni pla
cet rex pagameoꝝ Attali. Eneo. P. Scipioni:ma
gnificētiſſima dona uſqꝫ ad nūmātiā miſit ex aſia
que ille vir clariſſimꝰ non abſcondit:ſed ut ait idē
inſpectante ſuſcepit exercitum:cuius auus africa
nus ille ſuperior inſignia munera Maſiniſſe regi
legit̄ donaſſe vͦtutis ob meritum:qua romanū ex-
ercitum enixe admodū in bello iuuerat. Fecē idē
ſepe alij. Neqꝫ eni mō ſepe publicas p̄uataſqꝫ mu
nificentias enumero:ſed attingo aliquas:q̄rum re
latu facile q̄d ſim dicturꝰ intelligas. Donant aurū
q̄dam uel argentum ꝯcupiſcibilem forte:ſed certe
periculoſiſſimā terre fecē. Donāt ſpolia rubri ma
ris ⁊ alge ditioris exuuias:lapillos gemmaſqꝫ co
metarum in morē ſepe lugubre ꝓrſus ac ſanguine
um rutilātes. Donāt monilia ⁊ baltheos fuligino-
ſoꝝ decus artificū. Donant ſquallētiū opus archi-
tectorū arces ⁊ menia. Tu vͦ vir optime nihil ho
rum que ⁊ opulentiam largiētis oñderēt ⁊ accipiē
tis auaritiā irritarent. Quid igit̄? Rarū munus ⁊
iucūdū:meqꝫ utinā te ꝑfecto digniſſimū ut dixi.
Quid enim ingenioſiſſimus atqꝫ eloquentiſſimꝰ:
niſi ip̄m ingenij ⁊ eloquentie fontē daret? Donaſti
Homeꝝ:quē bene diuine oīs inuentionis fontem
⁊ originē uocat Ambroſiꝰ Macrobiꝰ: ⁊ ſi oēs tace
rent:res ipſa teſtatur:ſed fatentur oēs. Ego autē
ex oībus ſciens vnū tibi teſtem protuli:quē ex oī-
bus latinis tibi familiariſſimum eſſe ꝑpēdi. Illis
enim facile credimus quos amamus. Sed redeo
ad Homerum. Hunc tu mihi vir amiciſſime dona
ſti:cum non in alienum ſ̄monē violento alueo de-
riuatum:ſed ex ipſis greci elogi ſcatebris purum

⁊ incoꝛruptum: ⁊ qualis pꝛimum diuino illi ꝓflu
xit ingenio. Summum utiqꝫ: ⁊ ſi uerum rei p̄ciuʒ
exquiritur inextimabile munꝰ habeo: cuiqꝫ nil poſ
ſit accedere: ſi cū Homero tui quoqꝫ p̄ſētiam largi
reris: qua duce peregrine lingue ingreſſus angu-
ſtias letus ⁊ uoti compos dono tuo fruerer: attoni
tuſqꝫ ꝯſpicerē lucem illā ⁊ ſpecioſa miracula: de q
bus in arte poetica Flaccus ait. Antiphatem ſcilā
qꝫ ⁊ cū ciclope caribdim. Sed nunc quid agā? Tu
mihi nimium ꝓcul abes. Felix utriuſqꝫ lingue no
titia ſinglari. Barlaam noſtrum mihi moꝛs abſtu
lit: ⁊ ut uerū fatear illū ego mihi p̄us abſtuleram:
iacturam meam dum honori eius conſulereʒ non
aſpexi. Itaqꝫ dū ad epiſcopiū ſcādētē ſubleuo: ma
grm perdidi: ſub quo militare cepam magna cum
ſpe. Longe impar fateoꝛ tui ⁊ illius rō. Tu mihi
multa: ego tibi qd ꝯferre poſſim non intelligo. Il-
le autem cum multa mihi quotidiano magiſterio
cepiſſet impendere: non pauciora quidē: ſepe etiaʒ
lucrum ingens ex ꝯuictu noſtro ſeſe percipere fa-
tebatur. Urbane neſcio an uere: ſed erat ille vir ut
locupletiſſimus grece: ſic romane facūdie paupri
mus: ⁊ qui igenio agilis: enūciandis tamē affecti-
bus laboraret. Itaqꝫ viciſſim ⁊ ego fines ſuos illo
duce trepide ſubibaʒ. ⁊ ille poſt me ſepe noſtris in
finibus oberrabat: q̃ꝫ q̃ꝫ ſtabiliore ueſtigio. Naʒ ⁊
hic quoqꝫ rō diuerſa. Illi eni plus mlto latini: q̃ꝫ
mihi greci erat eloquij. Ego tum p̄muʒ inchoabā.
Aliq̃ꝫtulum ille ꝓceſſerat: ut qui italice natus eēt
in grecia: ⁊ qui licet etate pꝛouectioꝛ latinoꝝ ꝯuer
ſationem: magiſteriumqꝫ ſoꝛtitus: ad nām ꝓpꝛiaʒ
facilius remearet. Illum moꝛs ut paulo ante que-
ſtus ſuʒ te mihi moꝛti non abſimilis rapit abſētia.
Et ſi enim ubicūqꝫ ſis: de tanto gaudeam amico:
viua tamē illa tua uox que diſcendi ſitim qua me
uri non diſſimulo: poſſet uel accendere uel linire:
minime aures meas ferit: ſine qua homerus tuus
apud me mutus: immo vō ego apud illum ſurdus
ſum. Gaudeo tū ul' aſpectu ſolo: ⁊ ſepe illū ample-
xus ac ſuſpirans dico. O magne vir q̃ꝫ cupide te
audirē: ſed aurium mearum aliaʒ moꝛs obſtruxit
aliā longinqtas inuiſa terrarū. Tibi quidē pꝛo exi
mia tua liberalitate grās ago. Erat mihi domi di
ctu mirum: ab occaſu ueniens olim Plato phoꝛuʒ
p̄nceps ut noſti. Neqꝫ enim uereoꝛ ne tu tantꝰ vir
qd̄ ſcholaſtici quidam ſolēt: huic pꝛeconio obſtre-
pis: cui non Cicero ipſe: non Seneca: non Apule-
ius: nō Plotinꝰ magnus ille platonicus: poſtremo
non Ambꝛoſius: non Auguſtinus noſter obſtrepe
ret. Nunc tandem tuo munere vir inſignis: phoꝝ
p̄ncipi poetarum p̄nceps acceſſit. Quis tātis non
gaudeat ⁊ gl'ietur hoſpitibus? Habeo quidem ex
utroqꝫ q̃ꝫtū latinitas habet in ſmōe patrio: ſʒ gre
cos ſpectare: ⁊ ſi nihil aliud: certe iuuat. Neqꝫ p̄te
rea mihi ſpes eripitur etate hac pꝛofectus in lr̄is
ur̄is: in quibus etate ultima ꝓfeciſſe adeo cernimꝰ
Catonem. Tu ſiqd foꝛſan ex me cupis redde mihi
fiducie tante vicē: ⁊ in me iure tuo utere. Ego eniʒ
ut vides iure meo utoꝛ in re: ⁊ qm̄ petitiōis ſucceſ
ſus petēdi nutrit audaciā: mitte ſi uacat Heſiodū.
mitte p̄coꝛ Euripidem. Uale vir egregie. nomēqꝫ
meum qd̄ ſine ullis meritis: neſcio qua indulgētia
uel hominum uel foꝛtune: ſatis in occidēte cogno-
ſcatur: in orientali aula ſi videtur: ⁊ inter ur̄os he-
roas notum facito: ut qd̄ romanus Ceſar ample-
ctitur Conſtantinopolitanus nō faſtidiat impera-
toꝛ. ¶ Mediolani. iiij. idus Januarij.

¶ Ep̄la dn̄i Franciſci Petrarche ad Joannem de Aretio. XXIII.

r Ogas immo vō debiti mei admones: ut
huiꝰ iunioris Jacobi de Carraria viri op-
timi: optimeqꝫ de nobis meriti: qui nuper
pataui dn̄s dictus eſt: re autem ipſa nihil minꝰ do
minus: magis q̃ꝫ vtiſſimꝰ patrie pater fuit. laudes
atqꝫ foꝛtunaʒ ſtilo amplexus: hinc aliqd ad te ſcri
bam: amoris ſcilicet meroriſqꝫ participeʒ. Parua
quidem res: ſi ſuperficietenus metiare. Sin altiꝰ
foderis: operoſioꝛ foꝛte q̃ꝫ putas: quoniam ⁊ pane
giricū viri virtus: ⁊ moꝛs exigit tragediam: p̄cla-
riſſima duo poetici laboris opera. Latam igit̄ at-
qꝫ uberem dicendi mām affers: ſed in qua diſ̄tuʒ
fieri rerum potius q̃ꝫ ingenij laus ſit. Quid eni il-
li defuit qd̄ claro p̄conio dignum eēt? quid dolori
aut deſiderio noſtro deeſt? Et natura facūdus eſt
doloꝛ: ⁊ deſideriuʒ vi mutue relationis accendit̄.
Pꝛonū opus ⁊ de illo ad te ſcribere: ⁊ e duabus
vitandis ſtili metis: alterā nō timere: ne qd nimis
quin etiam plaudente italia ꝯcoꝛdi teſtimonio bo-
norum: ne obſtrepētibus qdē malis: apud amicas
aures laudare quē diligas. Accedit indigne atqꝫ
inſolite genus moꝛtis: ⁊ in qua fides apertiſſima
vulgato illi ꝓuerbio quereretur. Aliene dominuʒ
fieri quelibet vite pꝛopꝛie contemptorem. Naʒ re-
pente enim medijs licet in penetralibus auguſtiſ-
ſime domus ſue: ingenti pꝛocerum ac nobiliū ami
coꝝ cuſtodumqꝫ ſui coꝛporis circūuallatus agmi-
ne: luce media: die feſto: ſecurus ⁊ incautus in ob-
ſceni ac deſꝑati canis: ⁊ ne qd imanitatis abforet:
eiꝰ canis quē ad menſam ſuaʒ illo die pauerat: aſſi
dueqꝫ paſcebat: rabiē cruētoſqꝫ ritus icidit: ut nul
lo vnq̃ꝫ indigniori ſpectaculo oculos hoīum polu-
tos rear. Cū enim ipſi qui ſcelus audiuimus ſic af
fecti ſumus: q̃ꝫ miſeri ſunt qbus videre cōtigit: mi
tiſſimum atqꝫ alio fine digniſſimum illum virum:
beluāqꝫ infamē ac peſtiferaʒ: vno momēto tempo
ris: vnoqꝫ uelut turbine coꝛruētes? Tam pꝛeceps
enim inopinūqꝫ maluʒ fuit: tāqꝫ incredibilis aſtan
tiuʒ ſtupoꝛ: ut fidiſſima pectora pꝛo dilecti capitis
ſalute: moꝛtem equo aīo ſubitura nihil illi pereun-
ti tempeſtiue opis afferre potuerint: niſi ut pars
expirantem attolleret: pars infandum carnificem:
excarnificatum mille vulneribus conficeret. Heu
impar ſceleri vindicta. heu nimium par exitus im
parium ſpūum ⁊ in diuerſa pergentium. Que cuʒ
ita ſint: pꝛecibus tamen hactenꝰ obluctoꝛ tuis: nō
laborum fuga: non occupationum mole: q̃ꝫuis illa
ſede adſit: hec autem nunq̃ꝫ deſit. Demum nō ali-
am ob cauſam: niſi nec ſemel abſumpto doloris ī-
petu: frigeſcat foꝛtaſſe animꝰ: qui tāti amici memo
ria ⁊ indeficienti lachꝛymarum materia delectat̄:
exhaurire oculos metuit: quotidieqꝫ ſibi aliqd re-
ſeruat. O flebilem ꝑſimoniam. quid de illo loqua
tur? quid meminerit? qd deploret? Poſtremo cui
ꝓpoſitum eſt illius viri faciem ac mores: illiꝰ vtu-
tem ac foꝛtunam: ſemꝑ ante oculos habere: ⁊ cum
cuncta ſuſpiciat: nihil pꝛeter exituʒ lamētari. q̃ꝫ q̃ꝫ
hoc ipſuʒ humani potius affectus q̃ꝫ phici ꝓfectꝰ
eſſe non negem. Quotiens enim rōnis paſſibꝰ ad
altiſſimam illam arcem etheree mentis aſcendo:
vnde non minus q̃ꝫ e ſummis olimpi iugis: nubes

ſub pedibus cernuntur. Uideo qua hic rerum caligine: qua erroruꝫ nube circũdati: q̄tis in tenebris ambulemus. Uideo nihil eſſe quo paſſim gaudemus aut dolemus. in hac vita nihil qđ tantopere uel cupimus uel horremus. Nugas meras qbus angimur: laruas quas pueri ſenes expaueſcimus: auramqꝫ leuiſſimã qua deijcimur aut leuamur: prorſus arũdinea leuitate. Uideo eam ipſam que mortaliũ felicitas dicitur: p̄ter virtutem ſolidi nihil eẽ eam ſolaꝫ beatos facere quos amplectit̄: miſeroſqꝫ quos deſerit: ⁊ pedibꝰ ut aiunt in hanc ſtoicorum ſniam totus eo. Ita quidem ut diffinitionem illaꝫ omniũ phorum diffinitionibus anteponã. que v̉tutem eẽ ait recte ſentire de deo: ⁊ recte inter homines agere. Profecto aũt cui talis animus contigerit: nulli vnq̄ꝫ lamentabilis poterit eſſe fortuna: ſed optanda potius ⁊ iuidioſa felicitas. Sane noſ imbecile caducũqꝫ genus: homines imis in uallibus habitantes: graui p̄mẽte ſarcina: rõne quideꝫ ad excelſa ꝯſcendimus: ideoqꝫ vulgo q̄ꝫ uero ꝓpriora ſentimus ac loquimur. Hinc mee multorũqꝫ querimonie: de rebus interdũ friuolis: interdũ nullis: nonnunq̄ꝫ v̉o felicibus: tanta uotoꝝ ꝑuerſitas: tanta eſt cecitas animoꝝ. Sed ecce iam ſenſiꝫ aberrauimus ab incepto. Ad p̄mordium reuertamur. Nondum itaqꝫ de oblata mihi materia texere ꝯtinuum aliquid auſus ſum. ⁊ cãm audiſti. Ceterum omnis dies humanis etiã nunc morbis obnoxio: nouum aliqđ de ipſius morte ſuſpiriuꝫ parit. ut ſi cũcta lr̃is mandare uelim: nil fere aliđ acturus ſim. ideoqꝫ uentis mandare ꝯſultius ſit. Interdũ tamẽ ⁊ lr̃is. Quale eſt illud. ꝙ cũ nudiuſtertius digreſſurus patauo ad memoriã reuocaſſem rogatũ me: ut qđ ſine p̄cibꝰ debeo: illi caro ⁊ amato cineri: aliqđ epigramma ſubſcriberem: ſꝫ diem de die trahentem neglexiſſe: dolui mecum ⁊ erubui: qcq̄ꝫ omnino tam pio ⁊ tam debito obſequio ꝓlatum. Cũqꝫ iam frequentes afforent qui me ꝓſequerentur: ⁊ in p̄mis ꝓmiſſa repoſcerẽt: que nec negari pudor ſineret: nec tp̃s impleri. Quid facerem? Cepi impetum: ſi quo modo poſſem addere calcar ingenio. profectuſqꝫ cũ paucis ad ſepulchri locũ quaſi licentiam quã a viuente cõſueueraꝫ ab exanimi percepturus. intempeſtiua hora diei erat obſeratiſqꝫ tẽpli foribꝰ ⁊ meridiantibꝰ edituis vix admiſſus: iuſſis expectare comitibus acceſſi ſoluſ ad tumulum: ſediqꝫ iuxta. ⁊ non rñſuris oſſibꝰ uerba dedi. Illic ergo pro tempore breuiſſimam moram trahens: nõ ſine lachrymis: ſexdecim elegos dictaui: ardore magis animi q̄ꝫ ſtudio aut ratiõe artis adiutus. tradidiqꝫ expectantibꝰ amicis: vix ad exitum ꝑductos atqꝫ abij. hortatus ut ſi nihil aut illis aut mihi interi melius occurriſſet: ex hijs ſiquid placeret eligerent arbitratu ſuo ⁊ incidendũ marmorei: ad qđ poliendum inſignis nunc artificum deſudat induſtria. Uale.

Epl'a dñi Franciſci Petrarche ad Joannem de certaldo. XXIIII.

b Eaſti me munere magnifico ⁊ inſigni. Jaꝫ dauiticũ pelagus ſecurior nauigabo. Uitabo ſcopulos: neqꝫ v̉boꝝ fluctibus: neqꝫ fractarum ſententiarum colliſiõe terrebor. Solebam ipſis meis viribꝰ in altũ niti. ⁊ nunc altiꝰ brachia iactando: nũc poſſe fortuito ſubnixus: per obſtantes fluctus feſſum ingeniũ laborare. Ita qdeꝫ ut ſepe cũ petro mergi incipiens exclamarẽ. Dñe ſaluũ me fac. ⁊ ſepe ſecum Chriſto manũ ſupplicibus porrigente ꝯſurgerẽ. Nos inter eſtus: puppiꝫ tu mihi ꝓualidam ⁊ nauclerium iduſtriuꝫ deſtinaſti diuini ingenij Auguſtinum: cuius opꝰ immenſum: qđ vulgo tres in partes: apud quoſdã pl'ifariam diuiſuꝫ: multis ⁊ magnis uoluminibꝰ ꝯtinet̄. totum vno uolumine comprehenſum: ⁊ a te mihi tranſmiſſuꝫ: letus ſtupenſqꝫ ſuſcepi. Et dixi mecũ Non eſt inhertie locꝰ. Siqd ocij ſuperit iſte diſcutiet. Magnus adeſt hoſpes: ⁊ magno curandus impendio. Dormire totis noctibus nõ ſinet. Fruſtra paletis aut coniunctis oculis. vigilanduꝫ eſt. lugubrandum eſt. fruſtra quidem meditamini. laborandũ eſt. Uerum dicã. Nemo ex amicis illuꝫ ſine admiratione reſpexit. cũctis vna uoce teſtantibus nunq̄ꝫ ſe librũ tãti corporis vidiſſe. qđ de me ipſe ꝓfiteor rerũ taliũ haud ultimꝰ inqſitor: nec mole lr̃arum q̄ꝫ ſenſuum ubertate: maius opus. Mõſtrum eſt cogitare: q̄ꝫtus ille vir igenio: q̄ꝫtꝰ ſtudio fuit. vñ ille feruor ipetuſqꝫ ſcribẽdi: ſcõ viro illa rerum diuinarũ notitia: terrenis diu p̄mũ illecebris capto. illa demũ laboꝝ patiẽtia ſeni. illđ ociũ ep̃o. illa romani eloquij facultas affro homini: de quo ꝓprie dictum putes qđ ipſe de Marco Uarrone dixit terentianũ ſecutus. Uir inquit doctiſſimus vndecũqꝫ Uarro: qui taꝫ multa legit: ut aliquid ei ſcribere uacauiſſe miremur. ⁊ tam multa ſcripſit: q̄ꝫ multa vix quenq̄ꝫ legere poſſe credamꝰ. Sꝫ ut alia omittam: eiuſdem ingenij monumẽta: ſeu que multa ſunt mihi: ſeu qbus adhuc careo: ⁊ rurſum ſeu que retractationum ſuarum libris: ipſe idẽ cõmemorat: ſeu que ibi uel oblita forte uel neglecta uel nondum ſcripta preterijt. ad que omnia relegẽdum vita humana vix ſufficit: quis eum ſi nil aliud egiſſet: vnum hoc ſcribere potuiſſe nõ ſtupeat? Nullum vnum ⁊ vnius opus hominis latinis editum lr̃is: huic magnitudini cõferendum ſcio. niſi forte ſit alter eiuſdem liber in epl'as Pauli: qđ niſi fallit extimatio fruſtraturqꝫ memoria: prope ad eandem lr̃arum ꝯgeriem videtur accedere. ul' Titi liuij romanarum rerum liber ingens: quẽ in partes quas decades uocant: non ipſe qui ſcripſit: ſed faſtidioſa legentium ſcidit ignauia. huic tali amicitie tue dono: preter eam quã loquor magnitudinem: ⁊ libri decor ⁊ uetuſtioris lr̃e maieſtas: ⁊ omnis ſobrius accedit ornatꝰ: ut cũ oculos ibi figere ceperim: ſiticuloſe hyrundinis in morem: nequeã niſi plenos auellere. Ita mihi ſepe dies impranſus preterlabitur: nox inſomnis. In quo quidem delectationi mee: quaꝫ iam fere vnicam nec niſi ex lr̃arum lectione ꝑcipio: q̄ꝫtum hac tua liberalitate ſit additũ: non facile vulgus exiſtimet: cui ex̄ corporeos ſenſus nulla uoluptas eſt. Tu v̉o ꝑfacile neqꝫ mirabere. libri huius aduentuꝫ me ſciẽter atqꝫ anxie expectaſſe. Scis ut cupiditati lõga breuitaſ feſtinatio tarda eſt. Qđ ſi apud Naſonem amantis inſani v̉bum eſt. Septima nox agitur: ſpatium mihi longius anno. quid mihi viſum putas: cui inter expectandũ: ut ex ꝑſona alterius: ut idem. Luna quater latuit toto q̄ter orbe recreuit? Solet honeſta cupientium flamma: ſerenior eſſe non ſegnior. Conſulto tamen actum rear. Nõ quideꝫ abſte

qui in mittendo multam ſollicitudinem habuiſti: ſed ad formam potius: ut ipſa dilatio deſiderio meo calcar: muneriqꝫ tuo gratiã cumularet. Pro quo tibi grates meritas agendi: ne forte putes: ꝙ huius ep̃le ꝯtextus aut dies vnus modum ſtatuat: non alium ſcito q̃ʒ legendi viuendiqꝫ finem fore. Uale noſtri memor.

¶ Mediolani. v. idus Maij.

¶ Ep̃la domini Frãciſci Petrarche fratri. B. de columna romano ep̃o Theatino. XXV.

On al'r lr̃as tuas legi: q̃ʒ frontē oculoſqꝫ
n tuos ſpectare cõſueueram. Quid tibi vis
dicam pater? Conſcientiam meam teſtor. Sempꝫ ego tecũ ſum: ⁊ cupide tecũ v̓ſor q̃ʒtum ſinor interiecto tanto maris ac terrarum ſpatio. Ceterum illo die multiſqꝫ ſequentibus dum alternis ep̃lam tuam pono: ⁊ poſitam reſumo: dũqꝫ illam nunc lego nunc cogito: diu toto animo tecum fui. Tibi ſane in pñs occupatior etiam fragiliorqꝫ q̃ʒ ſoleo: qđ ⁊ loci mutatio curas auxit: ⁊ vires corporeas morbus imminuit. hoc vnum pro rñſiõe reddiderim. Gaudeo mediuſfidiꝰ te ad ꝓprias ſedes incolumẽ perueniſſe: atqꝫ feliciter tyrenum littus adriatico ꝑmutaſſe. Gaudeo atqꝫ utinam ꝓpediẽ locum hunc feliciore aliquo ad extremũ v̓o ꝑmutatione feliciſſima terram celeſtibus ꝑmutemus. Quid autem uetat auguriari? Cito te tyreni maris orã reuiſurum: ac ꝓpe theanum tuum antiquũ uel parthonopeo littori: uel caſſilinis collibus prefuturum romuleis malem: idqꝫ magis uel origini tuo debitum uel virtuti. Sed tam alta ſpectare ꝓhibet durior nunc italis fortuna: haud equidẽ ꝓrſus immerito. Neqꝫ enim iniuſtuʒ eſt: ut eo diu careant: quo ſe ultro per inſolentiam atqꝫ impatientiam ſpoliarunt: q̃ʒ q̃ʒ gd nos meriti: quos nõdum ad vite finem ſors violenta proiecerat? Sed neqꝫ id nouum eſt: paterne culpe ſupplicium in ſontem ferre ꝓgeniem. Comederũt acerbas vuas patres noſtri: ⁊ ecce filioꝝ dentes obſtupeſcũt. Et iteruʒ. Patres noſtri peccauerunt ⁊ non ſunt. ⁊ nos iniqtates eorum portauimꝰ. Itaqꝫ tyberinos honores cũcta rodẽs rhodanꝰ uorax: ⁊ que ſpectacula bone Ieſu? Sed ne ꝯgratulatoriam ep̃lam querelis impleam ad te reuertor. Gratulor gdem tibi. ⁊ ſpero dignitatis tue gradum hunc eſſe non terminuʒ. Ceterum quocũqꝫ pedem moueris: animo ꝯſeq̃r. ⁊ ubicũqꝫ fueris tecũ ero. Qđ ſi imagiarie pñtie forſan uera ſucceſſerit: te pater optime barbatũqꝫ meum eximie gauiſuros: tacẽtibus licet uobis certe ſcio. Non opus erat huic rei aſſerende: multum tempus impendere: animos ur̃os noui. Ueruʒ id hac tempeſtate uerum fatear. occupationes meas circũſpiciens non tam ſpero q̃ʒ cupio: o ſi quotiẽs uellem poſſem ut animum: ſic corpus hoc in lõgiqua tranſmittere: q̃ʒ ſepe me hoſpitem haberetis. Sed enim id non autem futurum credimꝰ: q̃ʒ corruptibile hoc incorruptionem: ⁊ mortale iſtud naturam induerit immortalẽ. Uale. iiij. noñ. octobr.

¶ Epiſtola domini Franciſci Petrarche ad epiſcopum Caualliceñ. XXVI.

Tcũqꝫ alijs quorũ uel liberalitate ul'opa
a fretus eram: gd dicerem inueni. Ad te ſcri
bere cogitanti: mirum ut ⁊ ſepe v̓ba defuerunt. Quid enim dicerem? Ita mihi perſuaſum ꝓfundeqꝫ inſitum eſt: tuum te negocium agere duʒ meum agis: idqꝫ non emolumenti conſideratione vulgaris: ſed alia quadam generoſa ⁊ ingenua expectatione paucoꝝ: ⁊ in primis tua. Sunt eni qui nihil niſi pecuniario p̃cio extimare didicerũt. Tẽpus amicitijs impendunt quo nihil eſt carius: tñ nil ſibi videntur impendiſſe: niſi forſitan q̃ʒtum lucri idipſum tempus intentis ad alia: collaturuʒ fuiſſe videbitur. Dant ꝯſilium. dant auxilium. dant animam. dant ſeipſos. nihil ſe dediſſe putant. forte etiam nec falluntur. At ſigd pecunie impenſum eſt: id extimatiõe tacita: id importunis v̓bis exaggerant. Haud immerito: qñ eis pecunia p̃cioſiꝰ nihil eſt. non tp̃s. non fama. non ſanguis. nõ vita. nõ anima. tm̃ imperij iter miſeros mortales auro argentoqꝫ dedit inſana cupiditas. Tibi v̓o mẽs alia diuerſi mores: iudiciumqꝫ diſſimile: non te ſuperficies rerum fallit. ſolerter introſpicis ⁊ ſuum precium rebus ponis. Non tu ex me aurum ſꝑas: nõ ambitioſa ſuffragia: ſed animum meum ⁊ obſides animi effectus tenes potius q̃ʒ ſperas. De futuro etenim ſpes eſt. Itaqꝫ qđ habet ſperat nemo. Tu quidem pleno iure animum meum habes. ubicũqꝫ ſim: ille tecum eſt: quem tibi pulchra negociatione mercatus es. Pietas. fides. humanitas. ſapientia. eloquentia. lr̃arum amor. charitas mei. ꝯuerſatio ſuauis: ⁊ ꝑuata dignitate familiaritas iaudita. Hec ſunt precia quibus me hominem liberum cõparaſti. Poſſes non inficior ꝯ̃ctum communi iure reſcindere: ultra dimidiam iuſti p̃cij deceptꝰ. Nõ tamen id uereor. Nam ⁊ p̃ſcripta res eſt. ⁊ m'lta p̃terea licet exigua: in ſe adeo poſſeſſoribꝰ cara ſunt: ut ea vix ullis p̃cijs commutaſſe uelint. Innumerabiles ſunt affectuum humanorum cauſe: ⁊ inextimabiles extimantium uoluntates: iueſtigabileſqꝫ reſpectus. Quidam uaſti animi ſunt: ⁊ appetitum non niſi ad immenſa tranſmittunt. Hijs orbiſ ipſe terraruʒ carcer videtur ⁊ anguſtie. qđ de Alexandro macedone: ac de Iulio ceſare lectũ eſt. Cõtra alij minimis delectantur: magna faſtidiũt. hijſ tugurium regia eſt. ampla domus ergaſtulum. tales puto fuiſſe Dyogenem ⁊ amiclam illum ceſareum: ꝑ̃us q̃ʒ uector ſibi permaximus obtigiſſet. m'tos quoqꝫ alios: p̃cipue ex noſtris qui pauperem ducem nacti omni ſtudio fecerunt ſibi familiariſſimam paupertatem: in ſciſſuris lapidum atqꝫ in deſertis ſpecuum habitantes. Sic ⁊ in reliquis inuenies. Quidam purpuras mirantur: ⁊ gcqd ſup̃ humane menſure modum attollitur: attoniti ⁊ hiantes aſpiciunt. Hijs regnare felicitas prima eſt. Id ſi fortuna negauerit: at ſaltem amicitijs reguʒ ſtudent: ⁊ proximum regno putãt eſſe ſub regibꝰ. Alij omnem poteſtatem peroſi ferre nequeũt regis occurſum. Quibuſdam melle dulcior ut dixi: alijs amarior felle pecunia eſt. Itaqꝫ nũmos alij non q̃ſi fallax ⁊ fragile mortalis vite p̃ſidium: ſed quaſi fratres aut filios amant. Sepe plus etiam q̃ʒ ſe ipſos: qñ ut nũmis parcant: fame pereunt. Hoꝝ alij ꝯtactum ceu cõtagioſum aligd euitant: ⁊ quaſi nõ ſufficiat auaritiam declinaſſe niſi in ꝯ̃rium relabãtur: bellum indixere diuitijs: quas ut ualde optare imbecillis: ſic non poſſe pati eneruati ai. Hic eſt apud Flaccum extrema illa ridicula ꝓcul a virtute diſtantia: Staberij ⁊ Ariſtipi: quorum primus multiplici pena heredibus appoſita ni paruiſſent omnem ingentis patrimonij ſui moduʒ ſepulchri

ſaxo iuſſit inſculpi. quo ſcilicet poſteritati nota felicitas ſua eēt: quā in diuitijs reponebat. Alter in libia fuos: aurum ſuum quo grauati tardius icedebant: quaſi cenum iuſſit abijcere. Cum ille poſſet rez caducā ꝓtius uenerari: ⁊ hic in meliores uſus largiendo q̃ꝫ pꝛoijciendo ꝯuertere. Sunt quibꝰ in rebꝰ omnibꝰ mediocritas placet. Hoꝝ ex numero eſſe uelim. nec uereboꝛ puſillanimitatis infamiaꝫ. neqꝫ illo Senece teſtimonio tueboꝛ. Magni inqͭ animi eſt magna ꝯtemnere: ⁊ mediocria malle q̃ꝫ nimia. Sed omiſſa uotorum uarietate moꝛtalium ad nos ⁊ rem noſtram redeo. Tu quidem q̃ꝫ induſtrie amicitias regum colas: inſigni nuper experimēto ⁊ pꝛeclara uſqꝫ ad exitum fide monſtraſti. adeo ut te ⁊ amicum rex dum vixit: ⁊ nunc etiam regnū ipꝫ Sicilie patrem uocet. Nec ideo ꝙ in mōte ſtare ꝯſueueras: uallē odis. doctus ⁊ ſuſpicere: ⁊ eq̄ ꝯſpicere: nec tamē ima deſpicere. Omnia eni agere virtus docet: ⁊ diuerſiſſima licet vno rōnis imperio adminiſtrat. Non ſum rex. Quid refert: ſi apud eum cuius ſum q̃ꝫtuluſcūqꝫ ſim: in ꝓcio ſuꝫ? Multi defoꝛmes coniuges ardentiuſ amanē. Sepe quo minoꝛ filiorum indoles: eo parētum amoꝛ fuit intenſioꝛ. Scipio africanꝰ ſummus hominuꝫ filium uſqueadeo diſſimilem patri ut hoſtis non filius videretur. pluſq̃ꝫ paterne dilexiſſe tradiť. Mirum: ſed aliqd latet qꝺ amorem excitet amantēqꝫ ſollicitet. Sine cā enim nullus amat. q̃ꝫq̃ꝫ alijs nō tam ꝑnis ad amandum eadem cā tanto impar foꝛſitā ſit amori. Certe ego duꝫ me metioꝛ: qd de me ipō ſentiam in dubio ſum. Fateoꝛ enim. ipſe mihi non placeo. Nec mirari ſufficio qd eſt hoc ꝙ clariſſimis viris. neqꝫ enim uereoꝛ ne uanitati detur: ſi hāc mihi uere licet immerite gl'ie ꝑtem ſummo: clariſſime inq̃ꝫ omnium qui nr̄a etate vixerint: carum fecit. Dum eqdem ipſe res meas funditus excutio nihil inuenio qꝺ in me bonis amabile ſuſpicer. ꝓter vnum hoc: ꝙ ipſe etiam qſqs ſim bonos ſemper amaui ⁊ colui. ſempqꝫ ab hijs amari ⁊ uolui ⁊ optaui. nec ullas mihi in vita maiores opes poſſe ꝯtingere ratus ſum: q̃ꝫ beniuolentiam bonorum atqꝫ illuſtrium viroꝝ: quoꝝ quo minoꝛ eſt copia: maioꝛ eſt grā optabiliſqꝫ ꝯuictus. Sed dū cogito tot claros viros haud facile in vno ſimul oēs errore ṽſari. neſcio quomodo de me mihi ſpes oboriť. Ita ut dixi dubius ſuꝫ: nec ſcio quid mihi: qd alijs credam. Uos videritiſ qcūqꝫ me uobis amāduꝫ nullis cauſis apparentibꝰ delegiſtis. Uerū ut nō alioſ ſileā: de te loq̈r: quē a ꝓncipio crebꝛioribꝰ ⁊ clarioribꝰ indicijs patrem ſenſi. Ueni Mediolanum: inqͭ Auguſtinus ad Ambꝛoſium ep̄m: in optimis notum oꝛbi terre. Et poſt pauca. Suſcepit me inqͭ paterne ille homo dei: ⁊ ꝑegrinationē meam ep̄aliter dilexit. Quid tibi? qd mihi ꝯuenientius dici pōt? Ueni ego non Mediolanum: vnde tibi tñ hec ſcribo. quo ꝓ̇dem a te coꝛpore digreſſus cum alio pergerem: foꝛtuna ſic res hominū uoluēte: ꝑueni. ſed in ruris tui ſecreta. nō te quidem quē adhuc niſi facie non noram: ſed ſolitudinem ab infantia dilectam ac locorum ſilētium querens. Ueni: ubi a te q̃ꝫ paterne ſuſceptus ſim: q̃ꝫ erga me familiariter ſimul ep̄al'rqꝫ tē geſſeris: tu foꝛte uel nihil extimes: uel qꝺ ualde beneficis ineſſe ſolet oblitus ſis. Ego non ſi lethei gurgitis fluēta trāſieriꝫ obliuiſcar. Ut me ſemꝑ vna fronte vnoqꝫ aio videris: ut ad te inde uenientem exceperis: morantem excitaueris: ſegnē increpueris: ⁊ adhoꝛtationū ſtimulis ſepe ſegnitiem excuſſeris. Sepe nec ſtimulis parentem urbe relicta tua: quoqꝫ me dignatus ſis ꝯſolatuſqꝫ ꝑñtia. teqꝫ hoſpitis amoꝛ attraxerit quo locoꝝ tuorū charitas nō trahebat. Me ne ut ceteras ꝓ̄termittā illiꝰ locis immemorem arbitraris. dum coactis ſarcinulis italiam repetens ſero ad te pꝛo bñdictione ac licentia ueniſſeꝫ: ante ſolis occaſum ruentiam trāſiturus. ut te grauiter egrotantem: qꝺ dolori meo parcens me celaueras: meſtus ⁊ admirans repperi. Ut ſubito factus alacrioꝛ totos penates leto qdē ſꝫ modeſto clamore cōpleſti: te ſanitati redditum aduentu meo ꝓ̄dicās. ut in egregium fratrem tuum uerſus: nihil iam te de ſalute dubium dixiſti. qꝛ quem querebas inueniſſes. ut mox dum ego dolens quidem ⁊ inuitꝰ ſꝫ urgente hora que ad tranſitum rapidiſſimi fluminis iam tardioꝛ videbatur: pꝛopoſiti mei ſummaꝫ ⁊ ad qd ueniſſem quo ue iter intenderem indicaſſem tibi: repente triſtioꝛ ⁊ pene intermoꝛtuus oraſti: ut illam tibi noctem darem. Affuturum eni deum: ⁊ aliquid remedij monſtraturum. Qꝺ cū pietate tua victus annuiſſeꝫ meruiſti: ut pꝛecibus crecdo tuis: qꝺ Scolaſtica quōdā ṽgo ſciſſima pꝛo benedicto fratre pꝛomeruit. Ingens ⁊ inopinus iber affuit: cū tota non pluiſſet eſtate. Ceterum qa ſeu laborum uſus ſeu natura eſt ſatis iam ꝯtra uētos ⁊ fulgura ⁊ eſtus ⁊ pluuias induruiſſe: videoꝛ vni foꝛte ceſſurus impedimento. Qꝺ ⁊ ſi libꝛorum q̊s mecum ferendos aſſumpſeram amore tangebar: ac uehementiſſime retrahebar: poſt me tñ illos dimittere non uetabar: ⁊ tergum indomitum imbꝛibus dare. Obſtaculo interim ualidiore detineoꝛ. Siquidem nocte illa pꝛiuſq̃ꝫ a colloquio tuo in cubiculum tranſiſſem: rumoꝛ ad nos incredibilis ꝑuenit: te gaudente: me ꝓpter miraculum fictaꝫ a te fabulam opinante. Iter qꝺ deſtinaueraꝫ bello fractū: qꝺ nec noſtra vnq̃ꝫ nec auorum noſtroꝝ etas audiuerat. qui cum mane percrebuiſſet auctꝰ: ſubſtiti. atqꝫ hijs cauſis in vnum coeuntibus effectuꝫ eſt: ut ſint olimpia ſoroꝛ noctis ſpatiū fraterne more: ſic tu pius pater more mee pꝛope integrum anni tempus adiungeres. cui totum ut quicqd id eſt vite reliquum adiungere potuiſſes: ut non a te magis coꝛpore q̃ꝫ mente diuellerer. Sed qꝺ tunc nequiuiſti nunc implere ſatagis. Idqꝫ nō ṽbo: cui tñ fidei plurimuꝫ ineſſet: ſed hijs que mentiri neſciūt rebus pꝛobas. Taces tu quideꝫ: ſed pietas tua loquitur. clamant actus. Pꝛo quo gratias agēs clamat animus meus. lingua tamē ſilet: cui paria meritis tuis uerba non ſuppetunt. Id enim agis: non ut vulgare aliquid: ſed ut ſupꝛema vite gaudia: libertatem: ſolitudinem: ocium: ſilentium. Id agis ut laborum ferias: ut tranquille mentis ſtatuꝫ: ut te poſtremo: ut me mihi reſtituas. In quo te adeo peruigilem pꝛobes: quaſi rerum immemoꝛ maximarum: huic vni omne ſtudium curamqꝫ deuoueris. quod mihi ſtupens Socrates meus ſcribit: ⁊ ſtilo efficit: ut pene rebus ipſis interfuerim. Perfeciſti iam tandeꝫ ut ſpero quod ſepe temptaueras: obluctantemqꝫ foꝛtunam pꝛo niſu ⁊ indefeſſa diligentia fatigaſti. Uicta iam nobis cedit ⁊ patitur: ut qꝺ ſemper optaueram pꝛope te viuam: pꝛope te moriar: qꝺ ſi ita eſt ut audio feciſti rē fa-

teoꝛ:qua neſcio an ulla mihi gratioꝛ fieri poſſet.
Ceterum ut pꝛincipio finem iungam. conſcientiaʒ
tuam interroga:illa tuum te quoqꝫ negociū feciſſe
fatebitur. Supple igitur inſcientiam meam: ⁊ tu
nibi grãs age:qḋ licet a nemine fieri:ipſi ego patri
nr̃o Molden̄.ſcripſerim:ſic habeto efficaciſſimaʒ
uberrimamqꝫ omnium in terris eē gratiam : quaʒ
bene conſcius animus in ſilentio refert ſibi. Uiue
⁊ uale. ¶ Mediolani.vij.˚kal˚.Maias.

¶ Epiſtola domini Franciſci Petrarche Barbato
Sulmonenſi. XXVII.

i Nuidiſſe foꝛtunaʒ noſtre amicitie credide
rim.ita nos diſtraxit ac diſſuit : ut vix hoc
ip̄m commercium lr̃arum extremum ſola
men abſentie ſit relictum. Ubi enim ut ſit ociū:ubi
inq̄ꝫ nuncij? Ubi fides? Piget occupatos ac defeſ
ſos hos digitos:tantū quotidie litteraruʒ ꝑdere.
Tu mihi nam memini pontem neſcio quem dudū
traijciendis animi conceptibus ſtruxiſſe videbare
⁊ monſtraſſe iter quo:ſiquid omnino familiarium
nugarum ad te haberem facile mitterem. Nempe
pons ille ilico : quo nam terremotu ſeu qbus ibꝛi-
bus incertum:ita coꝛruit:ut ne ueſtigium extaret.
Itaqꝫ iam deſꝑare ceperam poſſe curas meas il-
luc:niſi data opera miſſis ad te nuncijs peruenire
eo nunc libentius ⁊ religioſum hunc virum: ⁊ quā
ſinu extulit epiſtolam tuā vidi.reſtituit eniʒ ſpem
uetuſti moris renouādi:quo ſcilicet abſītie diſpen
dia lenirem⁹. Quid aūt queſo felici⁹:qd dulci⁹:q̄ꝫ
cum amicis totū ſi det temp⁹ agere vite.atqꝫ qui
tecū ero:dū me leges:mecū eris dū te legā? Sem
per mihi fateoꝛ pñs es. Utoꝛ eni ꝓuilegio amanti
um: ⁊ abſītem abſens audio ⁊ video. Pōt apenni-
nus coꝛpora nr̃a dirimere:animos loca non diri-
mūt. Alpes ipſas interſere: ⁊ Caucaſum ⁊ Athlan
ta ⁊ olimpum nubibus altiorem:ip̄m deniqꝫ ocea
num interpone. Congrediemur tn̄:ꝯfabulabimur
colloquemur:vna erim⁹:ſimul deambulabim⁹:ſi-
mul cenabim⁹:ſimul ꝑnoctabim⁹:nec epl̄is uentiſ
allata qualeʒ Tiberianus nobis emiſperij hui⁹ ac
colis:ab antipedib⁹ miſſam fingit:ſed pñtib⁹ ac no
tis affectibus impoꝛtunam vincemus abſentiam:
⁊ licet obſtantibus elementis conuenienter cum
quo vis vultu aſſidue mecū ſis:nec aliqñ diſceſſe-
ris ex quo ꝓmum meus eſſe uoluiſti:tn̄ in lr̄is re-
centioꝛ atqꝫ ueratioꝛ facies tua eſt:ut interlegēdū
multis poſt diebus ꝑter ſolitū quaſi viuas uoces
audierim:frontemqꝫ quodammodo ⁊ ipſos amici
oculos aſpexerim. Ita mihi in paucis v̇bis emine
bas totus:ut dicerem. O femineum ingenium . o
bona carmentis que hoc inter abſentes remediuʒ
meditata es. Fecerat idem apud caldeos Abꝛaā:
apud hebꝛeos Moyſes:apḋ grecos Cathin⁹:egy
ptijs ⁊ latinis mulieres argutiſſime ꝓuidiſtiſ. Yſis
egyptijs:tu nobis. Hoc igit̄ mihi ſolatiū reſtitutū
gaudeo:teqꝫ longo uelut poſtliminio redeūtē let⁹
amplectoꝛ. Nūc ad epl̄e tue ſēſuʒ uenio.ubi ſi bꝛe
uioꝛ ſum q̄ꝫ uelis:ueniā dabis. Nā ⁊ hoſpes mea
tertiana: ⁊ ſeptember familiaris hoſtis me⁹ ſic in
me nuper coniurati exarſerunt:ut ſi Paulo uel illa
acrioꝛ uel ille longioꝛ fuiſſet:oppꝛeſſuri fuerint ha
ud dubie. A pꝛimo enim ad extremum diē in gra-
batulo meo vinctum ac ſemianimē pꝛope tenuere.
Tempus affuit: ⁊ aer blandioꝛ ⁊ menſis amicioꝛ.
Senſim redeo:vnde raptim excidi.tāqꝫ nullaruʒ
adhuc virium ſum:ut vix ad ſcribendum digitos
explodam: vix papirum explicem:vix calamū uer
ſem.ip̄m iacet ingenium pꝛopꝛij carceris cōcuſſio
ne deiectum. Sed aſſurget indies: ⁊ ſi cum noui
fiet intermiſſione uegetius. Interea tamē has no-
tulas:quales excudere potuerunt egra mēs:frōs
pallida:manus imbecillis ⁊ tremula:equo animo
ut perlegas: ⁊ pꝛe eadem amicitie vis compellet:
que te adeo ſollicitum ardentemqꝫ coaceruandis
opuſculis meis fecit:que ut memoras ab innume
ris ⁊ mirum in modum patria moribus ac pꝛofeſ-
ſione diſtantibuſ mendicaſti. Stupui audiens:ſit
licet:beniuolentie antique nouus ſtupoꝛ : uet⁹ hic
mos tibi mihi pꝛopter perſeuerantiam admiratio
quotidie recēſ eſt. ꝙ ita nihil affectui tuo detrahe
bat cuncta conſumens etas. Quibus auteʒ armiſ
amoꝛ aut quibus viribus vinceretur:quē ſeu vin-
cere ſeu vincire omnia:ſecretorum nature conſc⁹
poeta confirmat. Quintuſdecimuſ niſi falloꝛ ann⁹
agitur:ex quo immoꝛtalem amicitiam: ⁊ vite no-
ſtre finibus non contentam:ſaluberrimam ad vm
bꝛam paſtorie gregis:ſilueqꝫ dn̄o tunc argo dex-
tras iungente contraximus. Ecce idem hodie mi-
ratoꝛ es rerum mearum qui tunc fueras. Mirum
⁊ pꝛoꝛſus impoſſibile ſi aut me minus aut te ſolito
plus amares. Minus enim ſeipſos amantibus ⁊
ſua cuncta mirantibus alienum omne ſoꝛdebit:ti-
bi animus idem atqꝫ vnifoꝛmis eſt ſemper. Itaqꝫ
tua legēs dixi. Magna eſt barbati mei humilitas
magnus amoꝛ.adamantinas opiniones ⁊ radica-
tos in ſilice ſenſus habet. En ut anxie q̄ꝫ magnas
opes:non etiaʒ ineptias meas querit. Unde hoc?
Nimirum non ingenij mei ſed illius indulgētie la
us eſt. Has illi curas amoꝛ:hoc ſtudiuʒ:hos labo
res:quieſceret niſi amaret.haud noua quideʒ reſ.
Inops iudicij omnis amans.lippos amicus ocu-
los laudabit:obliquum naſum:nodoſos digitos:
meſtam frontem:genas aridas:ſquallidā comaʒ.
Quid enim inter adulantem ⁊ amantem intereſt:
niſi ꝙ ille fallit hic fallitur? Ille perſuadere vult
alijs:hic iam perſuaſit ſibi. Uidi ego barbate virū
optime: ⁊ quem ſtrumoſe humerus:quem claudi-
cantis inceſſus: ⁊ quem bleſe cōfabulatio delecta
ret. Nouiſſimum hoc ⁊ tibi accidit. Quid eni fla-
gitas?quid queris?faceſſat ad horam amoꝛ . non
ames partius ſed incoꝛruptius iudices. Uidebis
quoqꝫ balbutientis amici ſermūculos tāto ſtudio
optare:q̄ꝫto niſi amoꝛ eſſet abijcereſ. Sit tam̄ ita.
Errori enim tuo granuloꝛ. Nam ⁊ ex amore oritur
radice pulcherrima: ⁊ pluſculū foꝛte q̄ꝫ ſuſpiceris
nomini tuo confert.dum integre iudicantes heſi-
tare quis ſcit:an ⁊ interdum de rebus meis muta-
re ſententiam:cogit teſtimonium talis viri:ut in-
quā ita ſit:pꝛofecto litterularum mearum que tibi
amice ſine ullo diſcrimine placent omnes:partem
exiguam:tanta ſollicitudine congregaſti.cum tibi
interim uoti tui conſcius:multa parauerim . Tibi
equidē quodcūqꝫ mihi eſt epl̄are carmen ſcripſi:
qḋ ne ꝑdē accepis nō mea ſed ſcriptoꝝ culpa eſt:
q̊rū ſꝑ iſidijs ac fraudib⁹ patui hō incaut⁹ itētuſqꝫ
alijs ſtudioꝝ meoruʒ iactura nō ultima. Ita ſepe
numero meqꝫ meaſqꝫ res reculas dicere debebaʒ
negatis pactis auxilijs retardarint. ⁊ ad ꝓpꝛios

cuncta digitulos redegere:que mihi uel non attin
gendorum uel deferendorum plurium cauſa fuit.
Hactenus hec. Nam operoſioris vigilie labores:
nec promiſiſſe tibi uelim:nec negaſſe. Primũ ideo
q: ſentio fidem meam hac in parte ſuſpectã.eo ꝙ
dudum ꝓmiſſa diſtulerim. Scđm ꝙ nec viri boni
nec amici:arbitror alr̃ ꝗ̃ in animo habeas loqui:
vnum hoc diſſimulaſſe noluerim:quoniam de ſtu-
pendis amoris effectibus ſermo ſuſceptus eſt no-
bis:mirari me ꝗd hic iterum rei eſt:ꝙ mihi tã fa-
cile poetarum regis titulũ:de inexhauſto charita
tis ⁊ indulgentie tue fonte largiris:cuius rei ſan-
ctum hunc atq; deuotum hominem teſtem dicis:
qui id mihi cognomen hijs in locis eſſe narrauerit
Idq; ꝗ̃ cupide ac ſcienter arripueris:ep̃le tue ſu-
ꝑſcriptio ⁊ finis indicant:quaſi vo non cuilibet idẽ
narrãti pari facilitate crediturus fueris. Eniuero
primum tibi amice quem paſſionibus expeditum
in omni uero iudicio:nulli ſcđ3 facio:meis in rebꝰ
ꝗ̃tum fidei ſit:ſi ad teip̃m redis intelliges. Deide
hunc teſtem de re ſibi icognita locutũ ſcire debue-
ras: ⁊ ſcires niſi ꝑſuaſor potẽtiſſimꝰ amor obſtre-
peret. Non equidem tantũ ꝓna:ſed p̃ceps ad de-
lectationẽ eſt humana credulitas:cũ ad ꝯriũ pigra
ſit. Cernis ut amari fugitans:quocũq; tã dulcis
aliquis rumor uocat:uento uelocior fertur. Sed
oro te:nõne huius teſtimonium audienti primum
illud occurrit:ut piſcatorem de aqs interrogãdu3
de nemoribus uenatorem:paſtorem de gregibus
de uentis nautã:de bubus agricolã:ſic ⁊ de armis
militem: ⁊ de bellis ducẽ:ſic religioſu3 deniq; de
ſacris:poetam de muſis: oratorem de cauſis: de
naturis rerum ⁊ vite rõne ph̃m. Extra ſuos hunc
terminos eduxiſti:dum coegiſti ut de poetica ſen-
tentiam ferret. Sed dices. Nihil iſte de proprio:
vulgi iudicium referebat. Sentis ut pedetentim
ad corruptiſſimi iudicis tribunal acceſſimꝰ. Iam
malem de ꝓpõ loqueretur. Cogita barbate acri
ter ꝗ̃to p̃ſcis uatibꝰ noſtris aut felicior aut certe fa
cilior etas fuit:priꝰ dico ꝗ̃ pierides ex grecia in ita
liam cõmigrarẽt.ea ſcilicet tempeſtate qñ ut Sul
moneñ.tuus ait. Qui bene pugnabat romanã no
uerat artem. Mittere qui poterat tela diſertꝰ erat
Haud magni negocij tunc fuit eſſe poetaru3 regẽ.
Ut ſileam reliquos.quantus Lucilus eſt habitus
quẽ tu in aliquo reprehendiſſe ꝓpe ſacrilegium vi
derer.cum in multis impune rep̃hendatur Ma-
ro. Quãtus alijs ꝗ̃tuſq; ſibimet viſus eſt Neuiꝰ
ꝗ̃tus Plautus: ⁊ qui fuerint ſcimꝰ. Ars exigua:
mediocre ingenium:viuax fama:magnus ppl'orũ
fauor: rerum ſuarum extimatio immenſa. Lege
epigrammata ſepulchrorum ab hijs ipſis edita.
ſatis ſuperba fateberis ⁊ ſi ab alio dicta eſſent. ⁊ ſi
alr̃ horum Homerus alr̃ Uirgiliꝰ fuiſſet. Blanda
inꝗ̃ etas ⁊ fauorabilis poetis:que de tam paruis
radicibꝰ tam magnificas opiniones eliceret.. No-
bis durior noſtra eſt etas:a quibus exactiora oia
requiruntur:limatiori ſeculo ſucceſſimꝰ. Alta ſape
nõ ſinimur:cultioribus ingenijs circũſcepti ſumꝰ
quoꝝ admiratio inſolentiam noſtram frenat. Ca-
ue igitur ne me amando pregraues:obruaſq; non
mei mole cognominis. Ingenue ꝗdẽ regis poeta-
rum appellationem reſpuo. Ubi enim regnu3 hoc
exerceã queſo? quos mihi ſtatuis regni fines? Oc
cupata utraq; ſedes eſt: cognomenq; iſtud apud
Graios ſenex ille Meonius:apud nos uenetꝰ pa-
ſtor tenet. Ubi ſedere:quo ue ire iubes:ut ſim ua-
tum rex:niſi forte in ſolitudinem meam tranſalpi-
nam:atq; ad fontẽ Sorgie me reſtringis? Illic io-
cari enim tecum dulce eſt. Neſcio an rei. Sed cer-
te cũ Naſone tuo gl'iari ſolitus ſu3 forſan audacẽ
ut ipſe ait. Sed ſicut in ſuo poetico exilio:hiſtru3
ille:ſic in meo peregrino ocio ſorgiam ego. Inge-
nium nullum maiꝰ hr̃e meo. Ludo eꝗdem amice:
ut uel ſic intelligas omnibꝰ me modis id agere:ne
titulo p̃mar importabili:ne ue non mihi debitũ re
gnum petens:leſe reus inueniar maieſtatis. Reli-
quum eſt:ut noris me indies magis ac magis cõ
greſſus:ueros atq; cõplexus tuos optare:qđ uti-
nam uel ſemel mihi contingat anteꝗ̃ moriar. Et
uale barbati fidiſſime noſtri memor. Mediolani
iiij.idus octobr.poſtridie ꝗ̃ lr̃as tuas acceperã.

¶ Epiſtola domini Franciſci Petrarche ad amicu3 quem excuſat de cuiuſdam obiectionis deciſione. XXVIII.

m Iraŕ ille vir doctus ſed docẽdus adhuc:
ꝗd eſt ꝙ in ep̃la ꝗ̈dam nuper Senecã ac
Tulliũ:quodq; Chriſtiano ingenio maius
eſt:ip̃m quoq; Hieronymu3 notare nõ ſim ueritꝰ.
Ultimũ nego:de religs rõnẽ cũ illo communican
dam accipe. Nemo fere eſt cuius aliꝗ nõ rep̃hen-
danŕ. Non tam ſubtile ꝗ̃ laborioſum fuerit rẽ ex
emplis aſſerere. Uerte ph̃orũ libros ac ſanctoru3
quorũdam quoꝝ celebrior fama eſt.multa paſſim
apđ illos uel ab ipſis ul' ab alijs retractata ſeu cer
te retractãda compias. Notaui ego aliquot Se-
nece ſñias:ſed ut arbitror nõ iniuſte.notaui aliꝗs.
crede mihi:pl'es poterã: ⁊ tñ Senecã ipſu3 miror
ac ueneror. Notaui Ciceronis mei vnicã. Uerum
id nõ ſic accipi ueli:ut ꝗ̈ſi aliene fame delatoris ti
tulo gl'iabundus iſultẽ:ſed ut ex vnius hois dua-
bus iuicẽ ꝯrijs ſentẽtijs ꝑferã viorẽ. Idq; nõ arro
ganter:ut qui me nõ mõ nõ iferre maioribꝰ: ſ3 nec
paribꝰ ꝯferre:nec minoribꝰ p̃ferre ꝯſueueri:nec in
iurioſe ꝗdẽ:ut cui fateor Cicerone ip̃o ſcriptorum
nullus acceptior ſit. Illã itaq; ſñiarũ repugnãtia3
ꝗ̃uis ab ineunte etate ꝑpẽderẽ:tñ verecũdiꝰ aſſere-
bã.donec ciuitatẽ dei Auguſtino duce ingreſſus:
aiaduerti opinionẽ meã illius auctoritate firmari.
Leges illũ Auguſtini locum. Eſt aũt magni opis
liber p̃mꝰ.haud ꝓcul a fine. Uidebis illic Catonis
uolũtariã mortẽ iprobari:quã Seneca añ oia viri
illiꝰ egregia facta collaudat. Cicero aũt excuſat. ⁊
licet aliꝗ̃to modeſtiꝰ:nõ negẽ excuſare culpam ꝗ̃
laudare:tñ ſi Auguſtini rõnes dicto ꝯferas:itelli-
ges nec metu imminẽtis mali:nec p̃ñtis odio:nec
ſpe vite melioris arceſcendã mortẽ:nec in iuſſu eiꝰ
a quo corpꝰ iſtud accepimꝰ emigrãdũ. Nec Cato-
nis in morte ne dicã laudẽ:ſ3 excuſationẽ ullã eẽ.
Et ꝗ̃uis pl'iformiter utriq; ſupp̃ſſo Ciceronis no
mie:conijcies tñ ciceronicã Catonis excuſationẽ
eiuſdẽ Ciceronis ſñia meliore dãnari. De me autẽ
ſic habeto breuiter. Mihi ꝗdem noia viroꝝ illu-
ſtriũ ſi dici phas eſt: totidem prope numinũ loco
ſunt: ⁊ tñ in hijs ipſis cũ multa delectent:ueritas
p̃me reuerẽtie cã eſt:que ubi cultoribꝰ etiã ſuis ne
glecta videbiŕ. Quis eni tãtꝰ amicꝰ ueri eſt:qui nõ
iterdũ a vitate deuiet:ſeu illa ſegnities ſit:ſeu reꝝ
obſcuritas:ſeu igenij hebetudo. Tum proculdu-
bio rem ſolidam vmbris inanibus ⁊ vitatem ipſas

ꝙtorūlibet noſtrum gl'ie anteponā:nec metuā hoc
meo iudicio:uel hoſtes ul'amicos vitatis offendē
ꝙ illos oderim hos certe ſciā mecū eſſe ſenſuros:
atꝗ illam ſemp̄ ꝓp̄rie ſententie p̄laturos. Deniꝗ
ſic animum inſtitui ut cuiꝰ bene dicta laudare au-
ſim:eiuſdem errores improbare non uerear:ꝙuiſ
illud uolens:faciam hoc inuitus. Si enim uere ſit
utrūꝗ permiſſum:alioquin ⁊ alterum honeſtius:
utrobiꝗ par mendacium. Uale. ⁊ iterum uale.

¶ Ad Gerardum cartuſieñ. monachum germanum
ſuum exhortatoria ad perſeuerantiam propoſiti.
oſtendens religioſe vite requiem nullo meliꝰ mo-
do ꝙ̄ preteritorum laboruꝫ comparatione cogno-
ſci. XXIX.

f Ubit aium luce mihi carior germane lōge
uo ſilētio finē ponē. Qd̄ ſi forſan obliuioſi
ai iudiciū arbitraris:falleris. Non p̄us te
ꝙ̄ me ip̄m obliuiſcar. Timui hactenꝰ tyrocinij tui
quietem interrumpere. Fugere te ſtrepitū :amare
ſilentium ſciebā. Me v̇o ſi ſemel incip̄em:haud fa
cile deſiturū. Is amor tui eſt:ea rerū tuarū admi-
ratio. E duobꝰ igitur extremis non q̄dē mihi grati
us:ſed tibi tranq̄llius eligebam. Nunc ut uerū fa
tear:non tam tibi ꝙ̄ mihi ꝯſulturus:ad ſcribendū
uenio. Quid eni tu ſ̄munculis meis eges:qui ce-
leſte iter ingreſſus:angelicis aſſidue colloquijs re
crearis? Felix animi fortunatuſꝗ ꝓpoſiti:qui mū
dum tam maxime blandientem:medio etatis flo-
re ſic ſpernere potuiſti. interꝗ ſirenum uoces ob-
ſtructa tutus aure tranſire. Dum ego te alloquor
ipſe res meas ago:ſi forte uel ſic ſacro ardori tuo:
ad motum torpens ⁊ longo gelatum ſitu pectuſcu
lum meum incaleſceret. Tibi autem clamor meus
ut minime utilis:ſic minime importunus eſſe de-
bebit. Neꝗ enim tyro ut olim:ſed Chriſti iam mi
les es longa militia probatus. Gratias illi qui tā-
to honore dignatus: ⁊ ut ſepe alias ex agmie me-
dio aduerſarum partium inſignem tranſfugaꝫ:ad
ſua ſigna conuertit. Prius ergo uerebar intempe
ſtiuas tibi uoces ingerere:Deinceps ſecurꝰ te ſecu
rum ipſe compello. Incipientibꝰ formidoloſa ſunt
omnia. Que timuimus pueri adoleſcentes riſimꝰ
Militem inexp̄tum ſtrepitus ois exaiat:duratus
bellis nullo fragore cōcutitur. Rudis nauta p̊mo
uentoꝝ murmure terretur. gubernator antiquus
qui totiens fatiſcētem ⁊ exarmatam puppim p̄du-
xit in portū:ex alto deſpicit iratū mare. Sp̄o autē
in illo qui te ab utero matris tue : ad hoc laborio-
ſum certe ſꝫ gl'ioſum iter aſſumpſit:ut per uarias
difficultates tutus in patriā p̄uenires : ꝙ nulla te
ampliꝰ rerum facies mouebit:non luctus:non cu-
re:nō morbi:non ſenectus:non metus: non fames
non egeſtas:terribilis viſu forme letūꝗ laborꝗ.
poſtremo nō ingens ianitor orci. oſſa ſup̄ recubās
antro ſemeſa cruēto. Et q̄cq̄d illud ad exterrenda
corda mortalium poetarum igenijs cogitatū eſt.
neꝗ plus conſtantie tribuerit aduerſus oē terrifi-
cū Herculi ſuo Iuppit' adulterio pater:ꝙ̄ tibi na-
tus v̇gine pater omniū eternꝰ:qui rectas in ſe ſpan
tium reſpicit ⁊ adiuuat uoluntates. Que cuꝫ ita
ſunt:ſine metu iaꝫ tuoꝝ uoces audire: ⁊ ſiq̄d uacui
temporis inter occupationes optimas affulſerit ⁊
rn̄dere breue aliq̄d potes. Patere aūt me ſeculari
bus tecū uti teſtimonijs:qbꝰ nō ſolū Ambroſiꝰ ⁊
Auguſtinꝰ nr̄ ac Hieronymus abundāt:ſꝫ ⁊ ap̄l's

Paulus uti interdū nō erubuit. Neꝗ cellule tue
aditu ꝓhibeas que ⁊ ore meo digna ſunt: ⁊ tuis au
ribꝰ nō idigna. Pythagoraſ p̄acuti vir igenij fuit:
ſꝫ eius acumē longe relicta vitate ſepe uſꝗ ad ani-
les ineptiꝰ penetrauit. Hinc illa ridicula ⁊ permi'-
ta uaria corp̄a uolutatio aiarū ⁊ renaſcēs de bella
tore p̄h̄s illiaci belli teſtis:euphorbius. Deniꝗ fa
moſa illa uetenyikocie quā miror ſeq ul' Platonē
ul' Ariſtotelē potuiſſe. ſed magis miror Origeneꝫ
q̄ eādē cōplecti viſus iſaniā ab ipſo miratore ſuo:
⁊ laudatore Hieronymo ⁊ a reliquis ueri ſectato
ribꝰ meruit in finē dānari. Uerū ne pythagore oc-
curſus me deuiare coegerit:vir ille cuiuſcūꝗ inge
nij moꝝ illa etate grauiſſimoruꝫ fuit:clariſſimeꝗ
modeſtie. vn̄ ⁊ viuēti ſūmꝰ honor ip̄ēſus: ⁊ ip̄e poſt
mortē deoꝝ ꝯcilio aſcriptꝰ eſt: ⁊ domꝰ eiꝰ apud po-
ſteros pro tēplo habita. Huiꝰ ergo p̊ma inſtitutio
que nā fuit? Nēpe ut diſcipuli ſui q̄nquēnio ſilerēt
p̄clare. Stultū eſt eni p̊us uelle loq̄ ꝙ̄ diſcas. Ce-
terū amouēdū ori nō dico cuſtodiā que amouēda
nunꝙ̄ eſt:ſed repagulū q̄nꝗ tēpꝰ annoꝝ ſufficiēs
extimauit. Tu v̇o ſi rite computo in ſeruitio Ieſu
Chriſti: ⁊ in ſchola eiꝰ iā ſeptimū annū ſiles. Tēpꝰ
eſt ut loqui poſſe aliq̄d icipias:uel ſi pre oibus ſi-
lētiū dulce eſt:mihi ul' in ſilētio rn̄deas. Memini
ſti frater q̇lis oli rerū nr̄arū ſtatꝰ erat: ⁊ aios nr̄os
ꝙ̄ laborioſa dulcedo ⁊ ꝙ̄tis amaritudinibꝰ ꝯſp̄ſa
torquebat. Meminiſti puto ut nūc ⁊ libertati tue
cōgaudeas: ⁊ fraterne condoleas ſ̄uituti:que me
adhuc ſolitis cōpedibꝰ artatū tenēs : iaꝫ cultrum
lateri:iam laqueū collo parat. Peregiſſetꝗ iā p̊dē
ni liberatoris:in dextera que te ſ̄uitio exemit me
ab interitu defendiſſet. Orabis frater ut me quo-
ꝗ iā tādem libertati reſtituat: ⁊ vno uētre ꝓgreſ-
ſos pari fine felicitet: ⁊ ſi preire debueram:nō pu-
debit ſeq. Meminiſti inquā q̄s ille ⁊ ꝙ̄ ſup̄uacuuſ
exquiſitiſſime ueſtis nitor:qui me hactenuſ fateor
ſed in dies ſolito minꝰ attonitū habet. qd̄ illud in-
duendi exuendiꝗ faſtidium: ⁊ mane ac ueſperi re
petitus labor. q̄s ille metus ne dato ordine capil-
lus efflueret:ne cōplicitos comaruꝫ globos leuis
aura ꝯfunderet. que illa ꝯtra retroꝗ uenientiū fu-
ga quadrupedum:ne quid aduentitie fordis redo
lens ac fulgida toga ſuſciperet:neu in p̄miſſas ru-
gas colliſa remitteret. Uere inanes hominū ſꝫ p̄ci
pue adoleſcentium curas. Quorſum enim ea mē-
tis anxietas : ut placeremꝰ ſcilicet oculis alienis?
Et quoꝝ oculis queſo? Profecto multoꝝ qui nr̄is
oculis diſplicebant. Seneca in quadā ad Lucilū
ep̄l'a. Quis eam inq̄t quā nulli oñderet iduit pur-
puram? Mira q̄dem demētia:ſtatum noſtruꝫ non
ai rōne:ſed vulgi furore moderari: ⁊ in ꝯſiliū vite
noſtre illos admittē:quoꝝ nobis vita ꝯtēptui eſt.
Nemo circatricoſum tergo ducem : nemo guber-
natorē naufragijs iſignē eligit. Illos legimus q̊s
miramur:illis ſolemus nr̄a cōmittere quos reruꝫ
ſuarū adminiſtratio claros facit. Itaꝗ vulguſ iſa
nū cuius mores rideas:cuius oēm opinionē vitā-
ꝗ deſpicias:in moribꝰ tuis ſeq pluſꝙ̄ vulgariter
inſaniētis eſt. Ut eni ceptū ſequar:ceſſet ambitio:
⁊ vulgus ꝓcul exulet : ꝙ̄to vilior atꝗ ad oēs op
portunitates aptior ꝙ̄toꝗ tractabilior eſt ueſtis
plebeia ꝙ̄ regia? Nobis tn̄ eo tempore longe al'r
videbatur:quorum ſtudij laboriſꝗ precium erat
conſpici: ⁊ ut ait ille : digito monſtrarier hic eſt

Quã hortẽſius orator fuit clarꝰ:ſed delicatior ꝗ̃
deceat virũ: ⁊ forme non minus ꝗ̃ eloquentie ſtu-
dioſus? Nunꝗ̃ ſpeculo inconſulto in publicũ pro
ceſſit. In illo ſe comere:in illo ſe mirari:in illo vul-
tum togamꝗ; cõponere ꝯſueuerat. Mlta ſunt eiꝰ
viri muliebria:ſed illud in p̃mis. Collegam ſuum:
ꝙ is caſu obuius arto quodã loco in eũ ĩpegiſſet:
⁊ artificioſum ex humero toge ſinũ turbaſſet colli
ſione fortuita:iniuriarũ accuſare ſuſtinuit : ꝓrſus
feminea uanitate q̈ſi capitale crimẽ eẽt tã compo-
ſiti habitꝰ q̈lis q̈lis offenſio. Nos frater ⁊ ſi nulli
diẽ dximꝰ ob eiuſdẽ iniuriaꝫ:aio tñ haud abſiles
fuimꝰ. Sed te de tãtis erroꝝ tenebris eduxit repẽ
tina mutatio dextere excelſi. Ego ſenſiꝫ mltiſꝗ; la
boribꝰ aſſurgo:credo ut itelligi det̃:nulluꝫ hic ad-
miniculũ lr̃arũ:nullũ opꝰ igenij:ſꝫ totũ dei munus
eẽ:qui forte ⁊ mihi manũ porriget ĩbecillitatẽ me-
am ĩgenue ꝯfitẽti. Id ſane ſi rõ nõ pſuaſit ſenectꝰ
coget:quã magꝭ magiſꝗ; indies aduẽtare ⁊ iã fini
bꝰ meis obegtare ſentio. Quid de calceis loquar
pedeſ q̊s ꝓtegẽ videbant̃ ꝗ̃ graui ⁊ ꝗ̃ ꝯtinuo bel
lo p̃mebãt? Meos fateor iutiles reddidiſſent:niſi
extremis neceſſitatibꝰ admonitꝰ offendẽ paululuꝫ
alioꝝ lumina:ꝗ̃ neruos ⁊ articulos meos ꝯterere
maluiſſeꝫ. Quid de calamiſtris ⁊ come ſtudio di-
xeri? Quotiẽs ſomnũ quẽ labor ille diſtulerat:la-
bor ille abrupit? Quis piraticꝰ tortor crudelis ar-
taſſet:ꝗ̃ ꝓprijs ipis manibꝰ artabam? Quos ma
le nocturnos ſulcos in ſpeclo vidimꝰ rubẽti frõte
trãſuerſos:ut qui capillũ oſtẽtare uolebamꝰ faciẽ te
gere cogerem? Dulcia ſũt hec patiẽtibꝰ:paſſis uel
memoratu horrida:icredibilia iexptis. Quãtum
v̊o te nũc illa p̃terita memorãtẽ p̃ñtia iſta delectãt
calceꝰ laxꝰ:pedis nõ vinculũ ſꝫ munimẽ:coma alte
reſecata ⁊ capilloꝝ ſepes nõ iã auribꝰ iportũa nec
oculis:toga ſimplicior: ⁊ queſitu ⁊ cuſtodia faci-
lis : nec egreſſu laborioſior ꝗ̃ igreſſu:tanꝗ̃ aium
ab iſania defẽdẽs:ſic corpꝰ defẽdit a frigore. O te
felicẽ qui ut hec dulciꝰ ſapent:illas amaritudines
p̃guſtaſti. Et ut hec leuiora p̃tereã:recordare etiã
quo ꝓmptiꝰ e tãta caribdi liberatus : dignas deo
gr̃as agas:quãta nobis fuerat cura ꝗ̃teꝗ; vigilie
ut furor nr̃ late notꝰ: ⁊ nos ecmꝰ populoꝝ fabula.
Quotiẽs ſillabas ꝯtorſimꝰ? q̊tiẽſ v̊ba trãſtulimꝰ?
Deniꝗ; gd nõ fecimꝰ:ut amor ille quẽ ſi extiguere
nõ erat:at ſaltẽ tegi v̊ecundia iubebat : plauſibilit̃
caneret̃? Laudabamur i ſtudijs nr̃is: ⁊ capita de
lirãtiũ peccatoris oleũ ipiguabat. Sed ieffabilis
dei pietas:greſſus tuos iterea pedetẽtim reuoca-
bat ad rectũ iter: ⁊ ſatietate rerum pereuntium p̃-
ceps illud deſideriũ caſtigabat:ut ſcilicet diuerſis
etatibꝰ utrobiꝗ; incola:gd itereſſet inter babilonẽ
atꝗ; hieruſalẽ exptꝰ agnoſceres. O miſicors deꝰ
ꝗ̃ tacite ꝯſulis:ꝗ̃ occulte ſubuenis:ꝗ̃ inſenſibilit̃
mederis. Quid eniꝫ tãtis laboribꝰ bone Jeſu? gd
aliud niſi amorẽ mortalẽ imo v̊o mortifeꝝ peteba
mus? cuiꝰ nos fallacẽ ⁊ multꝭ ſentibꝰ obſitã ſuauita
tẽ attingẽ ſummotenꝰ permiſiſti:ne grãde aliquid
inexpertis videret̃: ⁊ ne tãta eẽt ut opp̊meret mi-
ſericorditer ꝓuidiſti:delitijs nr̃is e medio ſublatꝭ:
cũ qbꝰ dextera tua ſpes nr̃as e terra pene radicitꝰ
extirpauit: Juuenili etate reuocaſti eas:morte qui
dem ut ſpero illis utili:nobis neceſſaria: ⁊ abſtuli-
ſti a nobis animarũ noſtrarũ vicula. Et tñ.o ceca
mẽs mortaliũ:quotiẽs queſti ſumꝰ q̈ſi añ tempus

accidiſſet:qd̊ cũ ſummo vite nr̃e diſcrimie trahe-ba
tur:aut q̈ſi ſalutare aliqd ĩtẽpeſtiuũ ſit. Quot ſu-
ſpiria:quot lamẽta:quot lachrymas i uẽtos effudi
mꝰ: ⁊ morẽ freneticoꝝ medico nr̃o iſultãteſ:manũ
tuã repulimus:lenimen optimũ noſtris vulneribꝰ
adhibẽtẽ. Nunc ergo dic mihi vir deo ex hoſte fa
miliaris:ex aduerſario ciuis:dic mihi qm̃ ⁊ iſta ꝑ-
tractas: ⁊ illa retractas:quid ſitis ſint canciũcule
inanes falſis ⁊ obſcenis mulierculaꝝ laudibus re
ferte:turpi ⁊ apta cũ confeſſione conſilijs quid ſile
hñt diuinis laudibus ⁊ ſacris excubijs:in quibus
modo per menia ⁊ ꝓpugnacula ciuitatis dei mira
ordinatiõe diſpoſiti Chriſti vigiles:aduerſus an-
tiqui hoſtis inſidiaſ intẽtiſſime ꝑnoctatis. Felix ⁊
inuidioſa militia:magnuſꝗ; fateor ⁊ durꝰ labor:ſꝫ
breuis ⁊ eterno pẽſandus p̃mio. Mihi aũt adhuc
reſtat de quo tecũ ſi pateris deꝰ meꝰ diſceptare ue
lim. Quid eſt eni rñde mihi:ꝙ cũ ego ⁊ frater me
us gemino laqueo tenerem:utrũꝗ; ꝯteruit manuſ
tua:ſed nõ ambo pariter liberati ſumꝰ? Ille qdem
euolauit:ego nullo iaꝫ laqueo tentus:ſed viſco cõ
ſuetudinis peſſime delinitꝰ:alas explicare nequeo
⁊ ubi vinctus fuerã ſolutꝰ hereo. Quid cauſe eſt:
niſi ꝙ ꝯtritis pari rõne laqueis:nequaꝗ̃ qd̊ ſequi
tur par fuit:adiutoriũ noſtrũ in noie dñi. Cur aũt
hãc dauiticã cantilenã tanto ꝯceptu ceptam:tam
diſſona uoce cõpleuimus? Nulla dei uolũtas ſine
cã eſt. Quippe oẽs inde depẽdent: ⁊ illa ſit omniũ
fons cauſarũ. Frater ergo rite cecinit:erecto ad ce
lũ aio. Ego terrena cogitãs ⁊ curuatus in terrã: ⁊
forte liberatricẽ dexterã nõ agnoui : forte de pro-
prijs viribꝰ ſꝑaui:aut hoc aut illd̊ cauſe fuit:cur ef
fracto laqueo nõ ſum liber. Miſeberis dñe ut di-
gnꝰ ſim:cui ampliꝰ miſearis. Sine eni gratuita mi
ſericordia tua:nullatenꝰ põt humana miſia miſi-
cordiã ꝓmereri. Nũc ad te frater redeo: ⁊ ſenſim
ad grauiora ꝯſcẽdo:ut gradati te tibi feliciſſimum
oñdã. Recordare gs ille hoiuꝫ ꝯcurſus:que nã p̃-
lia ſalutãtũ:ꝗ̃ta ꝯcurſantiũ offenſio:ꝗ̃tũ ue ſudo
ris ac laboꝝ ut cõpti ⁊ elaborati nũc hic nũc illic i
publico cerneremur. Et deꝰ optime qui cecos illu-
minas:claudos erigis:mortuos ſuſcitas:q̈lis illa
iactatio eſt:poſtꝗ̃ eni oibꝰ vicis oibuſꝗ; porticibꝰ
noti erimꝰ:oibꝰ ſcenis circũacti:reſtat iter patrum
nr̃oꝝ agẽ: ⁊ formidatũ ſepulchri limen irredituro
pede trãſcẽdẽ. Adde nũc ꝯuiuioꝝ gl̃ioſa faſtidia:
que ſine magno ut aiunt fame diſcrimie nõ vitent̃
⁊ epulaꝝ uariã ꝓcellã ꝯcuſſo ſtomachlo fluctuãtẽ
Que ſi ab amicis patimur icõmoda:gd expectes
ab hoſtibꝰ? quoꝝ mlta ſũt gñа:domeſtici:externi
horumꝗ; alij clãdeſtini:alij ex ꝓfeſſo inimicitias
agũt: ⁊ rurſum alij ligua:alij fraudibꝰ: alij gladio
decertãt. Breuius loquor oẽ genuſ expto. Ad hec
gd queſo nõ iniuriarũ a ſeruis ꝯtumeliarũꝗ; ppe-
timur? Excuſat eos Seneca multis quideꝫ uerbiſ
⁊ oẽm culpã reflectit in dños. Luciliumꝗ; ſuũ lau
dat ſeruis familiariter conuiuentem. Quid dicã?
Uereor tanti viri villicare ſniam : ⁊ tamen quod
perhibet longe mihi aliter videt̃. Potuit illis for-
te uel prudentia ut bonos ſeruos faceret : uel for-
tuna ut inueniret p̃ſtitiſſe:mihi fateor neutrũ fuit:
cũ utriuſꝗ; ſtudiũ ſꝑ fuerit. Itaꝗ; de ſe alij videãt
ego qd̊ neſcio laudare non poſſum. Apud me ⁊ ini
quiſſimũ eſt ſuoꝝ genꝰ: ⁊ ꝓuerbiũ illd̊ uetꝰ a Se-
neca rep̃henſum ueri locũ habet. totidem hoſtes

eē quot ſuos. At de bonis ſuis ep̄la illa eſt. Ma
li enim eodem auctore a dominoꝝ conſortio exclu
dunt᷑. Credo ſic enim ſonāt v̄ba: ⁊ bonoꝝ exēpla
de liberis nō pauca colligimꝰ nec id quidē ignoro
neqꝫ ſcriptoribuſ fidem nego: ſed ſiue tempoꝝ mu
tatio: ſiue ſors: ſiue īpatiētia mea eſt ego bonū ſuū
nunq̄ꝫ vidi. Quero tn̄ ⁊ ſi forte obuiꝰ fuerit uelut
occurſu bicipitis hominis obſtupeſcam. At ne qs
hoc uel ſenitie uel deſidie mee imputet: oia tēpta
ui. Neqꝫ minꝰ ego q̄ꝫ lucilus familiariter cū ſuis
meis vixi: ⁊ ad ꝯſilium ⁊ ad ꝯfabulationē: ⁊ ad ce
nam illos admiſi: meqꝫ ip̄m ⁊ res meas illoꝝ fidei
commiſi: fideleſqꝫ ut facerem credidi nec creden-
do profeci: qn potius ars omnis in ꝯ̄trium v̄ſa eſt.
Seruoꝝ eni a collogo meo nemo non ꝓcatior di-
ſceſſit: nemo non ꝯtumacior a cena ſurrexit. ⁊ ut fa
miliaritas inſolentes ſic fiducia fures eſſe docuit.
Ut ergo Senece de ſuis: ſic mihi de meis ⁊ cūcto
rum ſuis: omnes eniꝫ fere neſcio quomodo pares
ſunt. uera loqui liceat. Ego qdem fateor ſuili ꝑui-
cacia: nil moleſtius patior in vita. Cetera eni bel-
la iducias hn̄t: cū domeſticis hoſtibus ſine inter-
miſſione pugnamus: q̄ꝫuis non ſim neſcius equo
animo ferenduꝫ eē qꝺ maximis viris accidiſſe vi-
deo. Nēpe ⁊ Ulyxem illa p̄ma etate quā heroicaꝫ
uocāt: inter multos quos ſuſtinuit labores ſuorū
⁊ ancillaꝝ quoqꝫ contumelijs affectū: clariſſimi lo
quūtur auctores: ⁊ hoc recētiori euo Fredericus
romanus imꝑator de ſuoꝝ iniurijs ut fama fert:
viuens morienſqꝫ cōqueſtus eſt. Ceterum hec ſ-
uoꝝ incidēs querela hoc agit ut te felicē ſcias: qui
ſuili tyrannide liberatus leuiſſimo ac ſuauiſſimo
Chriſti iugo colla ſbieceris. Quid de alijs dicaꝫ?
Qꝺ illud adulationis latens inter dulcia uenenū
coram aridentium retroqꝫ mordentiuꝫ? Que illa
de tranſuerſo fame vulnera incertis auctoribus ⁊
e media vulgi acie clam iaculata ꝯuitia? Que illa
auaritie rabies animos efferantis: oiſqꝫ diuini ⁊
humani iuris obliuioneꝫ peſtiferā afferētis? Hec
de curatoribus p̄dones efficit: extremum aūt ma
li genꝰ eſt: dum remedijs attonita miſcent᷑. Eligis
hoiem cuius fide inter hominū fallacias ſis tutus
Ille te p̄mum fallit. Quid huic ꝯſilij capias? ⁊ ut
Satyricus ait: qs cuſtodiet ipſos cuſtodes? Hec
nos peſtis ab infantia perſequitur: ſeu fortuna ſeu
ſimplicitas nr̄a eſt. Adoleſcentes ſoli icurioſi ⁊ ap
ti iniurie viſi ſumus. Tritū aſſiduitate prouerbiū
eſt. Occaſio facit furē. hec noſ frater ut ſemel expe
diam: de diuitibus inopes facit: imo certe qꝺ diui
ni muneris recognoſcimꝰ: de occupatiſſimis ocio-
ſos: de impeditiſſimis expeditos. Acceſſit ꝙ oēs
qui ſe ſpolijs noſtris onerauerint: breui qdē ipſiuſ
fortune manibus excuſſos uel graui morbo ꝯſum
ptos: uel miſeri ſenectute languētes vidimꝰ. Nec
paruū iniurie ſolamen ultio eſt: deo p̄ſerti auctore
ꝯtingens. Quid dicam de fori ac litiuꝫ tempeſta-
te: que mihi nō curiam modo ſꝫ terrarū orbē odio
ſum facere potens eſt? Quid de alijs que preter
mortem grauiſſima iudicantur? captiuitatis inſi-
diarūqꝫ ꝑiculis: qualia multa oliꝫ terra pelagoqꝫ
ꝑtulimꝰ? quoꝝ commemoratio ſtuporem mihi re-
nouat ⁊ horroreꝫ? Sed euaſimus. Non id nr̄e na-
ture p̄uilegio accidit: ſed diuina clemētia euaſimꝰ
ſed perire potuimus: ⁊ certe debuimus: niſi nos
miſicors pater viuificis oculis aſpexiſſet. Euaſi-
mus: ſed eiſdem periculoꝝ gn̄ibus noti ⁊ ſocij pe-
riere incendio: gladio: carcere: naufragio alijſqꝫ in
numerabilibus modis: quoꝝ ꝓpter duros ⁊ recē-
tes amicoꝝ caſus triſtis ⁊ acerba narratio eſt. In-
ter hos laqueos ambulauimus: atqꝫ inter hos ſco
pulos nauigauimus. Frater qd loqr? quaſi eq̄ cō-
dictio ſit amboꝝ? Ego miſer inter eoſdem v̄ſor aſſi
due: tu iam deo gratias portum tenes. Felix hora
qua natus es: felix oē periculum qꝺ te per multa
experimenta formidabiliuꝫ rerum ad amorem ſe-
curitatis adduxit. Confer oro: nunc iſta cum illis:
cum turbulentis opibus quietiſſimam pauperta-
tem: cum amaris negocijs dulce ocium: cum iniqſ
hoſtibꝰ optimos fratres: deniqꝫ cum litibus ſilen-
tium: cum turbis ſolitudinem: cum urbibꝰ ſiluas:
cum comeſſationibus ieiunia: cum diuturnis cho-
reis: nocturnos choros: poſtremo cum Auinione
cartuſiam: cuꝫ terrenis periculis celeſtem pacem:
cum ſuitute diaboli amicitiam dei: cū morte ꝑpe-
tua ſempiternam vitam. Neceſſe erit te feliciſſimū
fateare. Urge propoſitum. Preme qꝺ cepiſti. Nō
te labor terreat: non frangat aſperitas. Flacci v̄bū
eſt. Nil ſine magno vita labore dedit mortalibus.
Qꝺ ſi in hac vita de qua ille loquebatur minima
etiam magno ꝯſtat: qꝺ totiēs incaſſum auellando
ꝓbauimꝰ: qs labor magnus videri debet quo ad
eternā beatitudinē ꝑuenit᷑? Abſit ſegnicies: lāgor
abſcedat. Dū matutino tꝑe excitaris: ad diuinū te
collogum euocari credito. Et heu q̄tiēs nos mor-
talis dn̄i iuſſus exciuit: quotiēs ꝑiculis ac labori-
bus obiecit: ⁊ qs oro te fructꝰ? Nēpe nō niſi ami-
citia humana: anceþ: ꝑiculoſa: difficiliſ. Tibi ami
citia diuia ꝓponit᷑: certa: ſecura ꝑabilis. Crede mi
hi: cadet ex aio tediū: ſomnꝰ ex oculis: cū tibi ꝓpo-
ſueris uocantem deū ⁊ optime tecū agi ſenties ꝙ
vigilare vulgo circūſtertēte iubearis. Mos imꝑa
toꝝ eſt: ꝓbatis militibꝰ difficilia committere: dum
coci piſcatoreſqꝫ ⁊ ut oratiano ſmone utar ambu-
baiarum collegia circa foꝝ cupidinariuꝫ oberrāt:
illi iter gladios ac tela v̄ſant᷑: ⁊ ꝑiculū ingēs tenui
gl̄ia ꝯſolantur. Cum autem orando colloq cepis
gaudium cum reuerētia certabit: ut inſomnē te at-
qꝫ impigrum ſub tanto p̄beas ſpectatore. Audiſti
ex hiſtorijs Marci catonis milites illo p̄ntē: ⁊ ſiti
⁊ puluerem ⁊ eſtum ⁊ ſpentum morſus tolerare
ſolitos ⁊ ſub illo teſte ſine gemitu ac lamentis oc-
cumbere. Audiſti Scenam illuꝫ fortem potius q̄ꝫ
iuſtum virum ſub oculis ſui ducis nō mō pugna-
re ſed mori etiam exoptanteꝫ. Qꝺ ſi mortalis dn̄i
ueneratio preſtare potuit: qꝺ Chriſti p̄ſentia poſſe
debet? Is equidem non expectandus ut ueniat: ſi-
cut ceſarem ſuuꝫ infelix ille bellator expectat: ſed
ſuſcipiendus colenduſqꝫ omnibus locis omnibuſ
qꝫ temporibus preſens eſt. Uidet actus noſtros:
cogitationes introſpicit: ingens calcar animo: niſi
funeſte conſuetudinis torpor obſiſtat. Epicuri do-
ctrina eſt: imaginarium vite teſtem querere. Ami-
co ſcribens. Sic iquit fac omnia tanq̄ꝫ ſpectet epi
curus. Seneca v̄o ut illuſtrioris viri preſentia lu
cili ſui vitaꝫ formet: monet ut Catonē eligat: Sci
pionem: Lelium uel aliuꝫ quemlibet ſpectantem
virum fame. Non poteſt non placere ſententia a
magnis viris laudata. Nam ⁊ .M. Tullio placu
iſſe eā video: quā .Q. Ciceroni fratri ſuo ſcribenſ:
licet alijs v̄bis inſeruit. Placet ergo ꝯſiliū epicuri

inter illos a quibus ſcriptum atqꝫ ꝓbatū eſt. No
bis hac arte nil eſt opꝰ. Teſtem fictū nō querimus
cū viuū atqꝫ uerū pſentēqꝫ ſp Chriſtū habeamus:
Nam ⁊ ſi aſcendero in celū illic eſt: ⁊ ſi deſcendero
in infernum adeſt. Omnia igit̄ corā illo quaſi ſpe
ctante: ſed uere ſpectante faciamus. Pudebit non
modo actuum ſed archanarum etiam uoluntatuꝫ
quas non tm̄ fictus ſed etiā uere preſens epicurꝰ te
ſtis nō poſſet agnoſcere. Nouit autē eas ille: cuiꝰ
oculis nihil eſt impreuium. Putemus illuꝫ ante
oculos nr̄os poſitū clamare. Quid agitis o ceci ⁊
ingrati? Ego pro uobis mortē ſponte ſuſtinui: uoſ
mihi laborē exiguuꝫ negatis? hoc ur̄a pietas? hec
accepti bn̄ficij memoria eſt: qui nutu celū terraſqꝫ
⁊ maria guberno: qui fulmina de nubibus iacio:
qui alternis vicibꝰ tempeſtates ac ſerenū reueho;
qui diem noctemqꝫ ſuis luminibꝰ exorno: ⁊ uario
horarū numero: tenebras lucemqꝫ dimetior: qui ꝑ
petuū ſolis obſequium duodeno ſtellarum ordine
ad quaternas tempoꝝ uarietates adhibeo: ⁊ faſti
dio ꝯſulēs grata rerū ⁊ īceſſabili nouitate anni cir
culum circūuoluo: qui non modo calcabileꝫ terrā
labilē aquam atqꝫ auram ſpirabilem: ſed innume
rabilium rerum uobis pſidia ⁊ oblationes ⁊ orna
menta congeſſi: deniqꝫ qui ad imaginem meam
q̄uis ſtulti obſtrepent: de nihilo uos creaui ⁊ quo
me quo queri uellem iter uobis oñdi. Ipſe ego in
q̄: ut poſt tot beneficia rebellātes ac deuios reuo
carem. Inter uos ex alto ſub ſuili habitu diſſimu
lata maieſtate deſcendens: pro ſalute ur̄a paupta
tem: labores: inſidias ꝯuitia: ꝯtumelias: carcerem
vbera: flagella: mortem crucemqꝫ non timui. Uos
mihi qd redditis? nō dico par tantis meritis: qꝺ
nec cogitare ſufficitis: ſed qꝺ omnino ſignū oñdi
tis animi: o ingrati? Quid ad hec frater rn̄ſuri ſu
mus: an hic q̄cq̄ ambigui eſt? Profecto ſi hec intꝰ
in anima loquētem dominū audire uoluerimꝰ: ſur
gemus nocte alacres: hoc eniꝫ agere cepam ut eo
tempore deuotius Chriſto laudes canamus: quo
illum pro nobis obprobria ⁊ iniurias paſſum eſſe
meminerimꝰ. Sed q̄ diu te iam frater ab altitudi
ne ꝯtēplationum tuarū diſtraxiſſe uereor: hec ſum
ma eſt. Chriſtus tibi totius vite teſtis aſſiſtat. Illū
igitur ituere: ſi vis in illo labore nullis omnino vi
gilijs fatigari. Ad hoc eni inacceſſibili ⁊ inenarra
bili trinitatis ꝯſilio effectum eſt: ut eternus ⁊ immor
talis omnipotēs dei filius: ueſtem nr̄e mortalitatꝭ
indueret: ut ſcilicet qm̄ inter deum ⁊ hominē nul
la proportio erat: ipſe dei ⁊ hominū mediator utrā
qꝫ perfectiſſime in ſe vniens naturā: ⁊ ad deū ho
mines attolleret: ⁊ deum ad homines inclinaret:
poſſetqꝫ mortalis acies in deuꝫ figi mortali carne
ueſtitū. Qꝺ ſi immortalitate recepta in gl'iam ſue
diuinitatis aſcendentem ſeq oculis ⁊ mente diffi
cile eſt: ⁊ puri hominis teſtimonio delectaris. eli
ge tibi aliquos de profeſſionis tue ducibus: Joan
nem Baptiſtam: Antoniū: Macariū: uel ſi rigidio
res hij videntur: elige Benedictum: elige ab erro
ribus ſeculi redeūtes Auguſtinum ⁊ Arſeniuꝫ q̊s
multum ſemp placuiſſe tibi ſcio. habes patrum vi
tas illas ꝑlege ut facis: ibi amicū inuenies quem
teſtem ſecretis ꝯſilijs nō recuſes: quo ſcio te ipſuꝫ
vitamqꝫ modereris tuā: ſine quo deniqꝫ nil agas:
nihil cogites. Lege Gregorij dialogū. Auguſtini
ſoliloquia ⁊ ſcatētes lachrymis ꝯfeſſionum libros
de quibus quidam ridiculi homines ridere ſolēt.
Tu in eis ſolamē ac refugium non mediocre repe
ries. De pſalterio enim non dubito te Hieronymi
ꝯſilium ſequi: ut e manibus tuis nunq̄ excidat: de
quo more meo poeticū neſcio qd pridēꝫ ſcripſi: qꝺ
qm̄ placere tibi animaduerti: ne modo graueris ſe
cuturo reſeruatū nūcio accipies. Tu vō ut finē fa
ciam vitam omnem inter ꝯtemplationē ac pſalmo
diā ⁊ orōnem lectionēqꝫ ꝑtire. Corpori tuo tanq̄
rebellaturo ſi poſſit ⁊ ꝯtumaci mancipio nihil tri
buas: niſi qꝺ negare non potes: in vinculis habe:
ſuiliter tractari debet: ut intelligat vnde ſit. Su
ſpectā pacem facit hoſtis infidus. Noſti quoꝝ inſi
dias in ſeculo pertuleris: ab hijs in ꝑpetuuꝫ caue.
Cum fidefragis inimicis nō tuto reditur in grām
hec inter gaude: ſpera: ſuſpira: ſuiens dn̄o in timo
re ⁊ exultās ei cum tremore: ac grās agēs ꝙ tibi
pēnas dedit tanq̄ colūbe: ut uolares ⁊ requieſce
res: qbus non ſegniter uſus es: ſed elongaſti fugi
ens ut in ſolitudine ꝯſtitutus innumerabilia mun
di mala decetero non ſentires: que ego miſer ſen
tio: quibus ⁊ obſideor ac circūſpiciens ꝯtremiſco.
Nec adeo dum adhuc de babilone patet exitꝰ ef
fugio. Noli tn̄ deſperare: obſecro te: ora potius ut
aliqn̄ ꝯſurgam. Multuꝫ eſt fateor peccati mei pō
dus: ſed finitū tamen: at eius vnde auxilium expe
cto infinita clementia eſt. Hec tibi germane vnice
nō meo ſed peregrino ſtilo ac prope monaſtico di
ctaui: te potius q̄ me ipm̄ cogitans. leges duꝫ ex
cōmodo licebit: ⁊ ſi hinc perfectiōi tue nihil acceſ
ſerit: ſcito me mihi ſaltem ꝓfuiſſe dum ſcriberem:
qm̄ mea me pericula meditantem: ſtatus tui felix
interim torſit inuidia. Uale memor mei.

VIIº. Kalenꝺ. octobr. ex oppido carpenſi.

¶ Ad amicū ſuper declaratione huius nominis Le
gatus: qꝺ ſolum romana curia uſurpaſſe videtur:
⁊ expeditione cuiuſdam negocij pro quo interceſ
ſerat apud legatum apoſtolice ſedis. XXX.

Olebant romani ꝯſules legatos ꝯſulares
ſ ad exercitum ducere: quibus in bello co
opatoribꝰ ⁊ ꝯſultoribus uterent̄. Hoꝝ cre
bra romanis in annalibus eſt mentio. Legatoruꝫ
clariſſimus: africanus eſt meus ille ſupior. Qui
L. Scipioni aſiatico fratri ſuo legatus in Greciā
atqꝫ Aſiam profectus: ut fraterne pietatis pclariſ
ſimum exemplum: ſic ingens magne victorie cā
fuit. Regum quoqꝫ gentiumqꝫ nuncios ſolemnes
legatos dici ſolitos ſcimꝰ: hoꝝ plena eſt oīs hiſto
ria: qui reges aut ppl'i ſiue hoſtes ſiue federati ſi
ue bello domiti: legatos uel auxilij poſcēdi: ul' res
ablatas repoſcendi: uel miſericordie implorande
grā Romam miſerunt: Romaqꝫ tranſmiſſos acce
perunt: ſiue harum aliqua: ſiue alijs cauſis. Clariſ
ſime quidem hoc in genere habentur: ⁊ Fabij ma
ximi legatio ad bellum carthaginenſibus indicen
dum: ⁊ ſulpitij ac vilij ad bellum ſcitiacum compe
ſcendum. ⁊ titi flāmij in bithiniam ad Hannibalē
depoſcendum. Externoꝝ vō legatio inſignis fuit:
Haſdrubalis ſenis cognomento hedi: qui miſſus
a Carthagine ad miſicordiā excitādā: poſcēdāqꝫ
a romanis pacē: aīos ſolo flexit aſpectu. Nec mi
nus illuſtris africani iunioris quolibet in gn̄e nu
merāda legatio: qui ut ait Cicero obijt legatꝰ egy
ptū: Siriā: Aſiam: Greciaꝫ: atqꝫ abſens ad bellū
maximum ꝯficiendum ꝯſcidendamqꝫ numātiam

ꝯſul iterum eſt directus. Philoſophorum quoqꝫ
legatio preclara ad impetrādum mulcte remiſſio-
nem ab Athenienſibus Romā miſſa: in qua ⁊ aca
demicus carneades: ⁊ ſtoicus Diogenes fuerunt
⁊ peripateticus critolaus: quorum que nam in pu
blicis ac celeberrimis Rome locis igenij atqꝫ elo
quentie oſtentatio. que nam Catonis cēſorij ⁊ que
ſeuera ſententia de illis dico dimittēdis: ⁊ tibi no
tum eſt: ⁊ locus iſte non exigit. Quorſuꝫ eni hec?
Nempe nō niſi ut aduertas hoc legati nomē apd
maiores tritum atqꝫ vulgatum: nec omnibus ere-
ptum. Longa quid non mutat dies? Romanaꝫ ec
cleſiam ſibi proprium uendicaſſe ne dicaꝫ uſurpaſ
ſe. Itaqꝫ iam legatos exercitum ſuis quoqꝫ noib⁹
uocat. At quibus mandata regum aut urbium cō
mittuntur nuncios dicūt. ſiue aliter aut vulgo ali⁹
atqꝫ ali⁹ ſmo eſt. Soli igitur ſunt legati: quos ut
aiunt romanus pontifex ad aliquas ꝓuincias de-
ſtinauit. E quibus quidam legati tm̄: quidam vo
de latere legati nuncupantur: quos videlicet miſ-
ſos collegio quid ſacrum uocant romulei cardiniſ
fulgor illuſtrat. Ita mihi fando video audiſſe: ne
qꝫ enim res eſt cui ediſcende multum temporis i-
pendiſſe uelim. Sit autem ita: quid enim ad nos?
Et ferendum eſt equo animo: ut qui rerum potiū-
tur ſumma nomina rebus uel auferāt uel impo-
nant. Quādo etiam ſenes noſtros modeſtiſſimos
hominum: tñ propter potentiam atqꝫ opes: quib⁹
teſte liuio ante ipſum romanum imperium florue-
runt: geminis equoribus qbus italie magna pars
cingit: nomina que adhuc durant: tot circūlittore-
is gentibus nihil obluctantibus impoſuiſſe memi
nimus. Hijs ante propoſitum decurſis ad rem ue
nio. Legatus iſte de latere: qui iam ſolus mundo
patiente nomen hoc habet. xviij. kal. octobr. me-
diolanum obuio dño ⁊ magna celebritate populi
fauentis ingreſſus eſt. Cui ego neſcio qua recti cō
fuſione iudicij: ut me urbanum oñderem qd non
ſum: nec eſſe uelim: neqꝫ ſi uelim natura permittet
mea: pregreſſus alios ticinenſi porta: ad ſcōm for-
te lapideꝫ occurrens didici ſi non antea didiciſſeꝫ
q̄ꝫ ſit rerum naturalium fragilis ac lubricus ſtat⁹.
Cum enim ingentes pulueris globi rotarum atqꝫ
quadrupedū agitatione commoti: fuſca nube celū
ſolemqꝫ texiſſent ꝯſpectu mutuo erepto: ꝯtra mo-
rem meum ut me malus abſtulit error inferror in
mediaꝫ cohortem. At vix data ⁊ reddita ſalute: ſic
puluis omnium fauces ⁊ ora compleuerat: aridū-
qꝫ precluſerat uocis iter: dum me recolligerē ut ⁊
alijs parcerem ⁊ mihi: equus quo uehebar ⁊ ipſe
oculis captus poſtremiſqꝫ pedibus in prealtā iun
ctamqꝫ me foueam dilapſus: omnes qui aderant
metu ⁊ horrore compleuit: preter me vnuꝫ: qui qd
mecū agere neſciebam: tanta caligo pulueree no-
ctis inceſſerat: eo mihi moleſtior ꝙ a luce uenitis
oculi ſunt in tenebris pigriores. At vo ille magna-
nimus adoleſcēs: quē niſi ceptam ſucceſſionum te
lā fata ꝑciderit: Mediolani liguriéqꝫ diues expe-
ctat hereditas: ⁊ quo niſi iudiciū amor fallit: inter
iuuenes fortunatos: nullus eſt melior: nullus hūa
nior: ante alios me nomie inclamans: ut cauerem
admonebat. Ego ignar⁹ ⁊ plus fateor clamore oi-
um q̄ꝫ piculo meo mot⁹ nō ꝑus intellexi qd rei eēt
q̄ꝫ ſolas eq auriculas extātes: neqꝫ denſis uepribꝰ
opp̄ſſum vidi. Profuit ad ſalutē ꝓpriuꝫ non noſce

diſcrimē. quoſdā iuuit ignorātia: ⁊ dū nil metuiſt
nil nocuit. Sic ꝯtra multos egros: morbi fecit opi
nio: ut aliqñ eēnt qd diu eē crediderant. Neqꝫ eni
de nihilo dictū eſt. Imaginatio facit caſuꝫ. Cui pa
ri rōne illd obiecerim: imaginatio caſuꝫ tollit. Ita
cum multa ſcire ſit optimum: quedaꝫ meli⁹ neſciū
tur. Certe dum diſcrimen ipē mecum neſcio: dūqꝫ
nil mali ſuſpicor: nil incōmodi paſſus ſum. Neqꝫ
enim periculuꝫ niſi poſt periculum agnoui: magiſ-
qꝫ cū iaꝫ timendum nihil eſſet: timui. ⁊ nunc ut ait
Maro horreſco referens. Tunc ut eram in pedes
ſubito deſilui: ſupremumqꝫ ripe marginem pluſq̄ꝫ
meo ſaltu tenui illeſus ⁊ iuiſibili ſubnixuſ auxilio.
Subſtiterat equidem adoleſcens ille mitiſſimus:
iuſſiſqꝫ famulis deſcendere: ipſe non modo uocis
obſequium mihi ꝓbuerat: ſed dextere. Dum interi
equus meus magno niſu ſibi conſulēs: ꝑmiſqꝫ di-
ctu miruꝫ vngulis dependens attritus genua: vix
tandē emergēti: qui ſi ut natura rei poſcebat: repē-
te poſtq̄ꝫ labi cepat: in terguꝫ cecidiſſet: actū erat:
⁊ abſolutus eram oibus curis. Affuit hoium ſuc-
curſus affuit equi vigor. Dicet aliquis: ingratum
mendacium: mēdax ingratitudo: uana ſalus hois
fallax equus ad ſalutem. Ipſe ſuaꝫ ut alias ſuppo-
ſuit manū: ꝑſentiqꝫ me ſolus exitio Chriſtus eri-
puit. Qd idcirco tibi notum uolui: ut ſicut apud
Flaccum: caduce arboris ruina: ſic apud me inſta
bilis equi lapſus: proprie nos ꝯditiōis admoneat
inanē eſſe ꝓuidentiā humanā: ineluctabilē fati vi
innumerabiles mortalium caſus: inextimabilē ce
citatē. Itaqꝫ dum huic occurrim⁹ in illud occurri
mus: ⁊ dum maxime circūſpicimus ac multa ꝓui
demus: tū maxime vnde nihil metuebamuſ oppri
mimur: fitqꝫ qd ait ille ueriſſimuꝫ. Improuiſa leti
vis rapuit: rapietqꝫ gentes. ne qcq̄ꝫ extuamus at-
qꝫ angimur: ſola potens eſt occurrere cūctis diui-
na clementia. Ea tunc Flacco affuit: nunc mihi: ſe-
pe alijs. Alioquin nec ille ſuum: nec ego meuꝫ: nec
multi bellorum caſus in pace: pelagiqꝫ pericula in
littora renarrarent. Hic ſuper ſcrupulus premit:
ꝙ dum difficultatem vnam euaſiſſe credimus: ſu
pereſt altera. Tota nr̄i nr̄arumqꝫ rerum cuſtodia
cōmittēda deo eſt: ⁊ de ꝓprijs viribus aut ꝯſilijs
nil ſperandum. Sed iam de morib⁹ ſatis eſt dictū
ad familiaria ꝯuertamur. Legat⁹ ergo hic de quo
ambigue tibi ſcripſerā: ſpeꝫ meā liberalitate vicit
ſua: ut ꝓpe me diffidiſſe peniteat: q̄ꝫuis ſꝑ minus
ſperare ſit tutius. Nihil omnium que petieraꝫ ne-
gauit: ultro etiā pro me ipſo grāde aliqd peterem
hortatus eſt. Ego auteꝫ pro me nihil. Fallor: imo
vo pro me oia. Quid eni uerius meū q̄ꝫ qd amico
rum eſt? Ceterū ego iā ꝑdē mihi moduꝫ ſtatui ⁊ fi
nes poſui: quos ne trāſeat ſiticuloſa cupiditas ual
lum ac foueam circūduxi: coegiqꝫ animum ſtare:
ne ue illum teſtimonio ſuo ꝑuem. Neqꝫ renuenteꝫ
iuſta imperia: neqꝫ recuſantem frenos: neqꝫ ſuadē
tē ferocia ſi obſtrepere peſtilens ꝯſuetudo deſierit
rebellātem. Sic ſementē qui dedit adiuuet: ut mi
hi fragilitaſ grata eſt: ut leta ⁊ ocioſa pauptaſ ami
cior q̄ꝫ triſtes occupateqꝫ diuitie. Siqd ſec⁹ hac lo
qr ac facio: ⁊ pre rapido rerū hūanarū torrente ra
ptatus: indignans tamē ⁊ in diuerſum nitēs. Mit
to autem hec. Sic enim glior: ſic queror: ſic oia te-
cū loquor ut mecū. Idē animus: eadeꝫ patria eſt.
idem ſtudium: idem nomē: par uolūtas affectuſqꝫ

pſimiles:tu pietate prior:tu religione preſtantior
ꝛ familiarior deo. Sed ꝛ hec ſileo. Uerū ut intelli
gas qḋ mallem clariori aliquo ſcire poſſes iudicio
q̄to pl'is ego faciā pces tuas q̄ tu ipſe qui eas ve
cūde porrexeras:ut iter poſcēdū oēs mihi negādi
viā oñdē videris:ſcito ꝙ ꝛ ſi ꝑ hijs amor:ꝑ hijs
ſāguis:pro hijs miſatio:pro qbuſdā familiaritas
meritūq; certarēt:pma tn̄ oium petitio tua fuit q̄
tuis ſcriptā ut miſiſti:legatiq; ſignatā digitis acci
pies huic epl'e intercluſam:lr̄as hinc fieri non illō
mō pro qb⁹ executionibus uti uelles eraz neſcius
ſed extreme tpis anguſtie uetuerūt. Petitiōe eniz
mihi ſero tradita:ille mane diſceſſit. Ita tamē res
acta eſt:ut amantiſſim⁹ pater egitauieñ. eps cācel-
larius ſuus lr̄as ipſas expediri iubebit:ubi tu euz
ul' pro parte mea uel noſtra alter adierit. Ibis er-
go ul' mittes aliquē ex tuis Piſas aut Senaſ qua
ille iter actur⁹ eſt epmq; ꝯuenies ꝛ viua uoce de ne
gocio inſtructū: ꝛ lr̄is ad eū meis que cū iſtis ueni
unt excitandū:pro alijs vo vnū ex meis ſequi illuz
iubebo. Nullas eni hic lr̄as ſcribi tpis ſinit iopia:
doleo ꝙ tibi laboris aliqd aut negocij reliq:ſ; ne-
ceſſariū fuit:nil ſine magno labore vita dedit mor
talibus. I ergo ꝛ laborē tibi certū imaginaria ꝯdi-
as uoluptate:iucundū ſi tibi finxeris efficies. Ex-
tima tibi ocio nō negocio trahi. Semp ſedes:nun
q̄ patriū limē tranſis. In hoc nēpe differimus ad
cetera pene gemelli ꝛ hic quoq; meū morem idue
tuū exue. Habet ꝛ mot⁹ ſuā dulcedinē: ꝛ ſepe qete
gratior fuit labor:ut nihil aliud qetem ipſam effi-
cit gratiorem. Incipe. ſurge. age. moue te loco re-
uerſus ſaltē melius ſedebis. Qui ſemp alienas fa
cis:aliqñ res tuas facito. Fallere te ꝛ ſi poſſim no-
lo: ꝛ ſiueliz nequeo. Artificiū meū iudex facio qḋ
ꝯſolatores ſolēt. Fando qḋ oportet ut delectet ni
tor. Lupem legatū ipm Florentiam inuiſere. qḋ ꝛ
optare illū arbitror:ſ; puto non poterit magnis ꝛ
grauib⁹ eccl'ie negocijs recto Romam calle feſti-
nans. Ipſe vo q̄tū obliquo atq; udo calle feſtina
uerim:fruſtra tn̄ ut huc ante crepuſculum perueni
rem claudicantes linee ꝛ feſſo ſimillima viatori ul'
ſola frons indicat litterarum. Uale.

¶ Ad magnum Regis Sicilie ſeneſcalcū de noui re
gis ꝓmotione cōgratulatoria: ꝛ de inſtructiōe fru
ctuoſa eiuſdē ac pſuaſione ultima diſtiua. XXXI.

i Am tādem vir clariſſime pfidiā fides:aua
ritiā largitas:ſuperbiā vicit humilitas. iā
charitas odiū:deſpatio ſpei ceſſit perſeue-
rantie difficultas. Jam ſub malleo vitatis ptinax
mendaciū ꝛ mēdax obſtinatio uotis tuis obſtanti-
um fracta eſt. Immortale bellū eſt inter inuidiam
ꝛ gl'iam:inter neqtiā ꝛ vtutē. Gras illi qui eſt dñs
vtutū ꝛ rex gl'ie:ꝙ eo duce in pñti certamine victa
parte deterrima: cui⁹ ſepe ꝯriū videmus:optima
parſ triūphat. Ecce nūc vnita tua cura gl'ioſiſſimi
ſiculi regis vtex:negatos honores iuito liuore ſu-
ſcipiet. Peccator videbit ꝛ iraſcet̄ dentib⁹ ſuis fre
met ꝛ tabeſcet. Ipſo aūt ſolito auguſtior multum-
q; ſerenior auito ſolio reſidēſ:pulſis latio meſtitie
nubib⁹ atq; imbribus lachrymaꝝ:orbē noſtrū frō
te ſiderea ꝛ ſtellanti diademate ſerenabit:ereptaz
reſtituēs regno pacē tranqllitatēq; ppl'is exopta-
tam. In quā rez ut feciſti hacten⁹ mūdo notiſſimū
tuū illud oñdens ingenium:eoq; vigilantius quo
maioris eſt laudis:iuſte modeſteq; regnū regē q̄

feliciter adipiſci. Nunc ſiqdem tēpus eſt ut oēs ai
tui vires colligas:atq; ingentibus negocijs accin
garis. Nihil eſt actū:ſiqd ceſarei moris habes cū
ꝛ multa ſupſint ꝛ ſupremā tua celebris gl'ia manū
poſcat:vidim⁹ te aduerſe fortune magnificentiſſi-
me reluctantem. Iā cernimus te victorē:ſed en to
tiens victa reuertit̄ aſpectu mitior: ꝛ aurate caſſi-
dis ut ita dixerim fulgore ſuauior:viciſti aduerſaz
ꝓſpera redit in preliū. Quid putaſ? Mutata ſunt
arma non hoſtis: ꝛ tibi quoq; nouo armoꝝ genere
opus eſt. Nolo eni extimes minus eē negocij:qñ
hoſtis eſt blādior. Nullū inſidioſius bellū eſt: q̄
ubi blāditijs credulitas oppugnat̄. In arto quidē
egregie rē geſſiſti qualē te in apto exhibeas expe-
ctam⁹. Multos in anguſtijs indefeſſos cāpeſtris
pugna laſſauit. Multos in aduerſitatib⁹ fortes vi-
ros fortuna ꝓſperior ſtrauit. Hannibal cānis vi-
ctor:victus eſt capue: ꝛ ardorē quē trebeia glacia
lis accēderat:tepor baian⁹ extinxit. Sepe pax pi-
culoſior bello fuit. Ml'tis nocuit aduerſario caru
iſſe. Quorūdam virtus ocio latuit:quorūdam vo
ꝓrſus emarcuit:locū ſubmoti hoſtis occupāte lu-
xuria. Nulla homi ptinacior lis eſt q̄ cū aio mori
buſq; ſuis. Nuſq̄ minus induciarū. Intra muruz
pugna cōſerit̄:hoc genus hoſtiū bello languiduz:
pace feruidū expimur: ꝛ ſub toga plus auſuruz q̄
ſub galea. Ut ceteras gentes ſileā. Romanos bel
lo indomitos ꝛ oium gentiū victores:pax trāqll'
la perdomuit: ꝛ ut qdā illius cui ſcriptores elegā-
tiſſime lamentant̄ victum orbē victoꝝ victrix luxu
ria ulta eſt. Qḋ pſagire videbat̄ ſcipio ille vir op-
timus a ſenatu habit⁹:dū tā enixe Catonis ſapiē-
tiſſimi licet ſenis aduerſante ſnia deleri carthagi-
nē ꝓhibebat:non ꝙ illā parcius odiſſet: ſed ne ut
ait florus metu ablato emule urbis luxuriari feli-
citas nr̄e urbis icipet. Qui utinaz ꝯſilio ualuiſſet:
māſiſſetq; poti⁹ nobis cū hoſtib⁹ ꝛ cū carthagine
q̄ cū vitijſ ꝛ uoluptate certamē. Meliori loco res
ſtarent ut puto rariuſq; pugnatū eēt ꝛ crebri⁹ triū-
phatū. Quorſū hec forſā iterrogeſ? Quia ſcilicet
multos auguror futuros:quib⁹ qeſcēdi iā tempus
eē videat̄. Mihi penit⁹ diuerſa mēs eſt. Si me au
dire uolueris ſcies vnū eſſe laboris ꝛ vite finē:tibi
q; ꝛ omnib⁹ claris viris uſq; ad extremū ſpūm ul'
cū viſibili ul' cū inuiſibili hoſte luctādū fore. Qui
etiā vide q̄tū a cōi opinione diſſentio. geminatuz
tibi laborē ꝛ ſenties ꝛ gaudebis. Nullo vnq̄ tēpo
re tā magno conamine ꝯſurgēdū tibi:tā ſup ſeipz
attollēdus aius fuit. Ad ſumma certamina uentū
eſt:vniuerſus orbis itelligat:in utraq; fortūa q̄lis
q̄tus ue vir fueris:neq; tu tm̄ ſed qui tuis etiam
ꝯſilijs obſequūtur. Hēs regē aio ſenez:annis ado
leſcētē:cū quo terra mariq; iactat⁹ es:quē ꝑ multa
pcipitia cogēte fato in ſummū ſtat⁹ hūani faſtigi-
um pduxiſti. Oñde illi qb⁹ gradib⁹ in hunc fortu-
ne vticē ſit euect⁹:qb⁹ artib⁹ ꝯſiſtēdū ſit. Neq; taz
deiceps enitēdū ut aſcēdat alti⁹ q̄ ut aſcenſu ſeſe
approbet. Nō indignū ꝛ hereditariū ſceptrū: non
magis ſanguini debitū q̄ virtuti. Nō facit virum
ſed detegit pncipat⁹: ꝛ honores nō mutāt mores:
atq; aium ſe oſtendūt. Perſuade illi minus eē re-
gē naſci q̄ iudicio regem fieri:eſſe enim fortune il
lud: hoc meriti. Doce:deum colat:patriam amet:
iuſtitiā ſeruet:ſine qua regnū licet opulētuz ac ua-
lidum ſtare nequit. Diſcat violentum nihil eſſe

longeuũ ⁊ amari multo tutius eẽ q̃ metui. Aſſue
ſcat nihil in terris optare niſi bonam mentez:nihil
ſperare niſi bonã famam:nihil niſi dedecus foꝛmi
dare. Cogitet quo altioꝛ eſt:eo ſe clarius videri:eo
q̃ minuſ occultare poſſe que geſſerit. Et quo potẽ
tie plus eſt:eo minꝰ eſſe licẽtie. Nouerit regẽ a po
pulo non magis habitu differre q̃ moribꝰ. Stu
deat ab extremis equo ſpatio diſcedens:virtutez
in medio ſuam ſeq. Ceſſet ꝓdigalitas:abſit auari
tia. Illa opes uaſtat:hec glĩam. Sit ſane tenax fa
me ꝓpꝛie:ſit parcuſ honoris:ſit auarus temporis
ſit largus pecunie: ⁊ illud romani ducis modeſtiſ
ſimum animoſiſſimũq̃ rñſum:ſemper in auribus
eiꝰ ſonet. Nolle aurũ ſed aurũ habẽtibus iperare.
Mallit ſubiectos abũdare q̃ fiſcũ: ⁊ intelligat di
uitis regni dñm inopẽ eẽ nõ poſſe. Calamitatum
ſemꝑ meminerit ac laborũ:quos calamitoſa terra
laboris hijs temporibus paſſa eſt. Tunc ſe felicez
tũc ſe uoti cõpotẽ:tũc ſe uere regez putet qñ crimi
nibus alienis inuectas miſerias ꝓpꝛia virtute diſ
cuſſerit:dãna reſtituerit:ruinas erexerit:pacẽ ↄfir
mauerit:tyrannidẽ oppꝛeſſerit:reddiderit liberta
tẽ. Inducat in aium amare quos regit. nã ⁊ aman
do amoꝛ querit: ⁊ nullũ certius regnũ eſt: q̃ pẽſſe
uolẽtibus. Saluſtianũ illud dogma. Regni nũq̃
ex aio regis tui. Non exercituſ neq̃ theſauros pſi
dia regni eẽ ſed amicos:eoſq̃ nec armis cogi: ne
q̃ pecunia pari:ſed officio ⁊ fide. Et que in eandẽ
ſñiam ſequuntur:ↄcoꝛditer viuẽdum eſſe cũ ſuis.
Concoꝛdia eni ꝑuas creſcere:diſcoꝛdia maximas
res dilabi. Exemplo. M. agrippe plurimuz huic
ſuie debeat:per quã ⁊ frater ⁊ ſociꝰ ⁊ amicus ⁊ rex
bonus fiet. Amicitijs poſt deũ poſt virtutem nihil
carius habeat. Quem ſemel amicitia dignũ duxe
rit:nulla ↄſilij parte ſũmoueat. ſequẽſq̃ ſenece cõ
ſiliũ:oia cũ amico deliberet:ſed de ipſo priꝰ. Mul
tũ fidat:ſed non multis: ⁊ iſiſtat uerũ amicũ a blã
do hoſte diſcernere:ueras laudes accipiat:ut vir
tutũ ſtimuloſ:blãditiaſ coherceat ut uenenũ. Tar
de eat in amicitiã:tardius inde diſcedat: ⁊ ſi fieri
põt nunq̃. Idipſum nõ pcipitanter ſed pedetẽtiz
faciat: ⁊ ut eſt antiquo ꝓuerbio. diſſuat amicũ non
diſcindat. Qualẽ pſtat talem ab alijs animũ ſpet
neq̃ a quoq̃ diligi ſibi fingat quẽ ipſe non diligit.
Erroꝛ iſte potẽtũ eſt. Liberrimi aũt ſunt effectus
iugũ non ferũt dominum non agnoſcunt. Nunq̃
amoꝛ niſi amore cogit. De amico ſane nihil mali
cogitet. Nihil temere cuiq̃ credat:pellat ſuſpitio
nes:delatoribus aurẽ neget: pertinacius iſtantes
arguat:nõ deſinẽtes puniat. Impatoria uox eſt.
Princeps qui delatores nõ caſtigat:irritat. Ale
xander macedo licet impetuoſiſſimus adoleſcens
eximia tñ fiducia cõtempſit accuſatorẽ: ⁊ felix fu
it euentus ut debuit. Sigdem poꝛrectã ſibi potio
nẽ a Philippo medico quẽ amabat in manibꝰ hñti
ſuperuenerũt lr̃e a permunione qbus admonebaẽ
Philippũ Darij muneribus expugnatũ necẽ eiuſ
hoſti ꝓmiſiſſe. itaq̃ cauẽdas iſidias ⁊ moꝛtiferaz
potionẽ. Hijs ille perlectis:ꝓtinus exhauſit pocu
lũ: ⁊ mox Philippo lr̃as tradidit legẽdas. Obtre
ctatores alto aio deſpiciat: ⁊ ſic viuat:ut eos ul' in
ſilentio redarguat ꝓbetq̃ mẽtitos. Memorans
auguſtũ reſcripſiſſe Tyberio:non eſſe indignandũ
q̇ de ſe qſq̃ male loqueretẽ. Satis eſt eni inquit:ſi
hoc hẽmꝰ:ne quis nobis male facere poſſit. Pre

clare. Alioquin plus hẽret hõ q̃ deus:q lz iaceſſi
bilis ſit nec poſſit offendi:humanis tñ ſepe ↄuitijſ
attẽtatur. Hac igitur in re rex tuus exerceat aium
atq̃ aures in qua nõ tñ huiꝰ oium maximi ac mo
deſtiſſimi pncipis cuius mõ mẽtionẽ feci:ſʒ ⁊ ma
gni Põpeij ciuis ampliſſimi: ⁊ pirrhi regis ⁊ phi
ſiſtrati athenieñ. tyrãni patiẽtia cõmẽdaẽ. Secre
tũ v̇o ſuũ ab alijs ingri equo aio ferat. Alienũ non
magnoꝑe ſcruteẽ. Magni ai ẽ talia nõ curare. Cõ
tra aũt ꝓpe par utrobiq̃ diffidentia. Talis fiat q̃
lis videri vult. Tũ demũ in ſe nihil occultũ uolet:
nec magis hoꝛrebit hoſtis occultum q̃ amici:nec
pl'is faciet ↄſiliũ q̃ teſtimoniuz emuloꝝ. Pari fi
ducia Scipio tot caſtris exploratores romanorũ
atq̃ carthaginẽſiũ circũduxit. pari ai magnitudiẽ
Iulius ceſar: ⁊ captũ domitiũ dimiſit: ⁊ trãſfugaz
labienũ ſpꝛeuit:rerũ licet ↄſciũ ſuarũ: ⁊ non ſemel
archana hoſtiũ iuẽta. nec vnq̃ lecta cõbuſſit. Ad
hec nõ temere neq̃ foꝛtuito ſereniſſimi tituluz ſibi
ipoſitũ arbitreẽ:ſed ut in aium eiꝰ deo ꝓximum ⁊
hũanis paſſiõibꝰ altiorẽ:nulla meroris nebula:nl'
lus flatꝰ letitie geſtiẽtis:nulla pauoris glacies:nul
lus libidinũ terrenarũ fumꝰ poſſit aſcẽdere. Iram
in pncipe turpiſſimã nõ ignoret. crudelitatẽ v̇o no
minari etiã nephas eẽ:eo funeſtiorẽ:quo nocendi
pl'a ſuppeditãt inſtrumẽta. Sẽtiãt uerũ eẽ qḋ ait
tragicus. Oẽ ſub regno grauiore regnum eſt. atq̃
iõ minaci tumore depoſito cõez ſe ſubiecti exhibe
at: ⁊ qcqd i illos ſtatuerit:de manu ſui ſuꝑioris ex
pectet. Suꝑbiã nec minꝰ iuidiã plebeiũ malũ cre
dat eẽ nõ regiũ. Cur eni uel ſuꝑbire regẽ opoꝛtẽ q
debitoꝛ mũerũ tãtoꝝ: ⁊ tãto ſit obnoxiꝰ creditori?
nl' cur etiã iuidere:qui ſuꝑ ſe neminẽ tã ml'tos aũt
ifra ſe videt? v̇itatẽ totiꝰ fidei fundamẽtũ eẽ nõ du
bitet: ⁊ mẽdacio ꝓuenire ut uera loquẽtibꝰ nõ cre
daẽ. Pl'imum enim ueri parua falſitatis aſperſio
ne fuſcari. Itaq̃ ſi credi ſibi aliqd cupit oia uera
loqui in ↄſuetudinẽ trahat:atq̃ ita linguã iſtituat
ut mẽtiri neſciat. Quid eni ridiculoſius dicam an
ꝑiculoſius rege mẽdaci? ſub quo neceſſe eſt incer
tã trepidamq̃ remp. fluctuare? Stabile ꝓꝛſus ac
ſolidũ uerbũ eſſe debet:in quo fundata eſt tantoꝝ
ſpes ac trãquillitas populoꝝ. Cur aũt mẽtiaẽ cui
maxime expediat:nullum ſi fieri poſſit uſq̃ eẽ mẽ
dacem? Cur aduletur:qui nullũ metuat:nihil ſpe
ret? quos adulatorum ſtimulos non impꝛopꝛie vi
deoꝛ dicturus. Contra etiã:cur ſe iactet cuz lauda
re ſeipſum rebꝰ deceat nõ uerbis? Cur minetur cũ
ſola ualeat fronte terrere? Cur in quẽpiam excan
deſcat:cũ poſſit etiam tranquillus ulciſci. poſſit ⁊
parcendo vindicte genus nobiliſſimum exercere?
Caueat pꝛeterea immoderatius exultare:occupa
tiones circũſpiciens immoꝛtales: deſinat triſtari.
honores ſuos ⁊ diuinã erga ſe munificentiaz reco
gnoſcẽs. Nulli ſe negare audeat:cum non ſibi ſoli
ſed reip. natus ſit. Compertum habeat ſe res ſuaſ
agere:quotiens ſubditis opem ferret. Sit eqtate
temperatus rigoꝛ. ſit ſeueritas mixta clementie.
pꝛudẽtie iſit alacritas. Maturitas celeritati. ſecu
ritati cautio. Modeſtie iocus:auctoritaſ leuitati.
ſit in geſtu decoꝛ:in cõuiuio ſobꝛietas:ſuauitas in
ſmone:in repꝛhẽſiõe charitas:i ↄſilio fideſ:in iudi
cio libertas:in riſu tarditas:modus in accubitu:
grauitas in iceſſu. Sit eni calcar in pmio:frenũ in
ſupplicio. ad illõ ardẽter ad hʒ pigriꝰ accedat. alio

vultu ſupbū hoſtē:alio ciuē noxiū feriat. Illic exul
tet:hic doleat.exēploqꝫ ducis eximij ſuoꝝ ſcelera
inuitus tanq̄ vulnera attingat:que niſi tracta tra-
ctataqꝫ ſanari nō pñt:ut Liuius ait. ⁊ cuꝫ gemitu
ac lachrymis haud ſecus q̄ viſcera ſecet ſua. Affi
gatqꝫ aio regē miſericordia ſimillimū deo fieri: ⁊
penitus erraſſe phos qui miſericordiā dānauerūt
Magnanimitatē peculiarē regibus eē v̓tutē:ſine
qua nec regno nec regio noie digni ſunt. Humani
tatē ſi adſit:nō v̓tutē eē hois ſed nām.ſi deſit mon
ſtrū potius eē q̄ vitiū. Eo magis regis debitum:
quo magis reliquos hoies debet excellere. Is q
p̄mū in hoibus locū tenet:eā que in hoibꝰ pulchra
ſit:eē pulcherrimā in p̄ncipe caſtitatē. Nil pudico
rege formoſius:nil obſcenius ipudico. Gratitudi-
nem mutis etiā aiantibꝰ inſertā turpiter humanis
abeſſe pectoribꝰ.eā ceteris ornamēto regi etiā p̄ſi
dio fore. Ingratitudinē regi neruos roburqꝫ cor-
rūpere.dū ⁊ obliuioſo piget obſeq: ⁊ ingrati ani-
mi uoraginē fundo carētē pmitis explere mune-
ribus. Deniqꝫ oneroſo honore ⁊ honorato ſe preſ
ſum onere fateat̃. Eūqꝫ qui rex fiat: ⁊ ſi autē fuerit
expeditus ac liber:ex illo tñ honeſtā ſuſcipe ſed la
borioſam ac ſollicitā ſeruitutē: ⁊ ſub qua publica
ſit libertas.viuēdūqꝫ ſibi deinceps exemplariter.
Exēplo enim regū regna cōponi: ⁊ regri ſolere de
manibus p̄ſidētū qcqd vulgus errauerit. Nihil ſi
bi ꝓpriū uelit p̄ter ſceptrū ⁊ diadema: ⁊ que hinc
orit̃ curā de ſalute oium gl'ioſam ſed difficilem ac
multoꝝ capitū hydreqꝫ non diſſit̃e renaſcēti. Pre-
ſtet acrimoniā igenio debitā:uerecūdiā etati:v̓tu
tē gñi:impio maieſtatē. Purpurā ſpnat:ꝯtēnat gē
mas:deſpiciat uoluptateſ: ⁊ irrideat vniuerſa que
fugiūt:eterna ſola ſuſpiciat ac miret̃. Arma:eq:lit-
tere:ſupellex regia:pax ⁊ bellū:exercitationes re-
gis ſint. Utrobiqꝫ romanis artibꝰ regnet:que ſūt:
ut Maro meminit:paciqꝫ imponere morē.parce-
re ſubiectis ⁊ debellare ſupbos. Poſtremo norit
hāc vitā aliā eē magni diſcriminis:nō ad ludū io-
cūqꝫ:nō ad inhers ociū:nō ad degenerē luxū. Ad
nihil aliud demū hoibus datā:q̄ ut breui merito
eternitatis aditū pandat: ⁊ fame mām ſempiter-
ne. Itaqꝫ rerum ſe bonarū docilē p̄beat:cupide le-
gat atqꝫ audiat maioꝝ geſta nroꝝ: ⁊ exemplo illu
ſtriū ſit ſcrutator ſollicitus ⁊ feruidus imitator. Il
lud noiatim demū teneat:qđ olim ab illo magnifi
co inimicarū urbiū euerſore ſeruatum in exercitu
numātino:multis deinde romanis ducibꝰ diſcipli
ne militaris exēplū fuit.ut ſicut ille caſtris:ſic iſte
urbibus ac regno inſtr̄a luxurie depellat: ⁊ mores
lōga licētia depravatos corrigat:ſine quo ſpes ſa-
lutis nō dicam victorie nulla eſt.hoc ab ipſo illo.
alia ſumāt ab alijs:e qbus oibus pficiat claruꝫ vi
rū. Quotqꝫ inſignia noia p̄ceſſerūt:tot ſibi magi-
ſtros vite:tot ſibi duces ad gl'iam datoſ ſciat. Nō
minus interdū accēdūt generoſos aios exēpla q̄
p̄mia.nec minus v̓ba q̄ ſtatue. Iuuat laudatis ſe
ſe ꝯferre noibus: ⁊ pulchra emulatio eſt que de v̓-
tute ſuſcipit̃. Ac ne curioſa inqſitione tēpus teram
hēt añ oculos rex tuus nō pegrinū uetuſtūqꝫ ſed
recēs ac domeſticū virtutū oium:niſi me amor fal
lit exēplar idoneū:illuſtrē ac diuinū eius patruuꝫ
Robertū:cuius q̄ regno utilis vita eēt:mors dā-
noſiſſima declarauit. Illū intueat̃:ad illius gl'iam
ſe cōformet.in illo ſe nitidiſſimo ſpeculo cōtēplet̃.

Ille ſapiēs.ille magnanimus.ille mitis.ille rex re
gum erat. Illū ut tpe ut ſanguine:ſic aio ſequat̃ ⁊
moribus. Sepe enim cum ceterarū rerū:cum p̄ci-
pue ingenioꝝ imutatio felix fuit. Iā bonus eſt qui
fieri bono ſimilis ſtudet. Multa dixi:ſed pre ma-
gnitudine reꝝ pauca.plura etenim ſunt que reſtāt
Tu qdē ꝓpe oia p̄clariſſime vir:humeris tuis ſen
tis incūbere.uerū magno moribꝰ nihil eſt arduuꝫ
nihil durū:nihil graue:niſi non amari. Id tu cāri
nō potes:de alūni tui amore iudicioqꝫ certiſſimꝰ:
duxqꝫ ⁊ auriga cōſilioꝝ eius. Non chiron achili
gratior:nō palinurus enee:nō philothetes:non le
liꝰ africano. Eia ergo pfice qđ cepiſti. Oia fert eni
charitas.oia vincit amor. Profecto autē qui gl'ie
partē petit:ꝯñs eſt ut ſollicitudinis ptē ferat. Au-
rū ꝓfunde fodit̃.de longinquo uehunt̃ aromata.
Thus ſabeis ſudat arboribꝰ. Murice ſydon.ebur
india.margaritas mittit oceanus. Difficile parat̃
oē qđ in p̄cio eſt. Non eſt queſitu facilis p̄cioſiſſi-
ma rerū virtus. Auro ſplendidior fama eſt.labo-
re querit̃:ſtudio detergit̃:diligētia cuſtodit̃. Ro-
ſa inter ſpinas habitat:inter difficultates virtus:i
ter curas gl'ia. Illic dignus piclitādus:hic aius.
Hūc tu igit̃ gl'ioſiſſimis accinge p̄mordijs:dū eni
ꝯſumaſſe putas oē:incipies.hūc optimis ⁊ regis
⁊ reipu.curis exerce. Quibus exagitatꝰ ⁊ felicꝰ
hic aget. ⁊ poſtq̄ hinc abierit ut Cicero opinat̃ ⁊
nos ſcimus.uelocior ad ſedes ethereas puolabit.
Uale patrie decus ac noſtrum.

x° kal'.martij. Auinioñ.1350.

¶ Ad amicū de amicitie deſcriptione per deſcriptio
nem vnius facti ridiculi. XXXII.

o Nerabo te lr̃is.obruā te papiro:nō ſinam
te aliud legere q̄ nugas meas. Nulluꝫ re
ſpirādi ſpatiū dabo. Cōminatꝰ ſiue pollici
tus erā:tibi breuiores deinceps ep̄las meas fore
qđ occupatiōi nr̃e debitū erat:ne dicā faſtidio eo-
rū qbꝰ oia ſunt ꝓlixa:niſi que hēs:atqꝫ inſolēs elo
quētie ſue forcepſ abſciderit. Nūc ut video multi
plicant̃ ⁊ creſcūt. Nil amicitia loquacius. Amico
rū colloqo nulla nō breuis nox.nullus non angu-
ſtus dies fuit. Cupidū dū ꝯuenerit amicoꝝ par:i
prouiſe fugiūt hore:nō loquētibꝰ tēpus:nō ambu
lātibꝰ rura ſufficiūt:nō gelu:nō eſtus:non fames:
nō laſſitudo ſentit̃. Oia vincit amor.duo ſunt hñ i
ſtituti ai ſolatia:lr̃arū ociū: ⁊ fidelis amicitia:duo
tedia:occupatio ⁊ turba.ultimū in urbibꝰ:p̄mum
illō optime in ſolitudine: ⁊ in elicone noſtro ſemp
expior:ſiue mane ſolus in ſiluas ierim:ſiue dulciſ
interuenerit amicus:nullus eſt finis.nō p̄us abi-
re ſolē q̄ abijſſe ppēdo. Sin ueſptina cōgreſſio eſt
nō axem flecti:nō ſtellas labi ſentio.deniqꝫ nō fu-
gā noctis intelligo niſi ſolis aduētu. Ego qdem p
libēter ſum tecū.nunq̄ nō p̄ſtior es mihi q̄ dum
uel te alloquor uel loquētē audio.hinc ⁊ ep̄laruꝫ
tuarū iſta cupiditas ⁊ ꝓlixitas mearū. Inuitꝰ eni
auellor. Alloquor te dū ſcribo. Audio te dū ep̄las
tuas lego.utrobiqꝫ te audio:tecū ſuꝫ. Hodie ſane
qr ſeriū nihil erat: ⁊ intermiſſiones occupatis ais
nō minꝰ q̄ exhauſtis agris utiles eē ſolent:aures
magnis rebꝰ parūper ablatas nō iameno ridiculo
ꝓſtabis. Neophitꝰ qdē ille quē hactenꝰ neſciebā:
eo q lr̃as tuas illū loquētes de manibꝰ nō ſuis ac
cepam:hoc ipſo die dū forte huiꝰ ſociā tibi ſcribe-
rē ad me uenit:cū ueſtibulū p̄us atqꝫ atriū totāqꝫ

domū ꝟbis ipleſſet:nihil motꝰ.Ab aſſuetis eni nō
fit paſſio.Excipio hoiem vultu ꝙ̄ aio letiore:nō ꝙ
aut me etiā intermiſſio nō delectet:aut hoſpitē nō
amem:ſed ꝙ tpe minꝰ idoneo obambulāſ:⁊ neſcio
vnde ſe reuehēs:melioribꝰ curis nō ſatis opportu
nis iceſſiſſe videret.Quid multa? Cōſedimꝰ?Jn-
cipit ille de inexhauſto fonte uerboꝝ:imo ꝟo cōti-
nuat.iā eni anteꝙ̄ limen attigiſſet icepat:demitto
auriculaſ ut iniq3 meritꝰ aſellus:cū grauiꝰ dorſo ſu
bit onꝰ.Jlle mox urgebat iſtare:⁊ ligue fuſtibꝰ ad
ꝓſtinu3 agē.Ego aūt nihil:niſi ꝙ dū ille mihi lin-
guā ſuā:ego ſibi aureſ meaſ accōmodo.ita illic lo
quēdo:hinc tacēdo:ipari pugna ꝯſerit.Dū in h̄ ſta
tu res eēnt hortari illū icipio:ſubducat equū:ſeq3
familiari prādio cuiꝰ iā tpſ iſtaret equū ꝓbeat.Jlle
autē ad hec ſurdus:ſ3 nō mutꝰ ad ꝓpria cepti ſmo
nis torrēte ꝓfluebat.Mlta de te in ꝑmis:ꝙ̄ mihi
ꝙ̄ illi itidē amicꝰ.Mirari cepi qs nā iſte Dionyſiꝰ
qui nobis q̊3 tertiꝰ acceſſiſſet:Damōis aut phitie
moribꝰ ſil'e nihil hn̄s.Nec ſatis itelligē vn̄ ille te
noſcet.De me eni nō miror.ab extremi ifantia ne-
ſcio q̊ ſidē hec me lingua ꝓſequit:nec mutaſſe cli-
mata ⁊ effugiſſe p̄riā me iuuat.Jn te nr̄a oiſ admi
ratio:ut nob nō aius mō ſed fatū idē:ut eūtibꝰ via
ſacra bolanꝰ idē ſp obuiꝰ.qbꝰ eni ad te ille tramiti-
bꝰ penetraſſet icertꝰ erā.nec meminerā me illi adi-
tū ꝓbuiſſe.Cū eni ante aliq̄t mēſes ille mihi ſub ar
dētiſſimo ſole:pulueruleto ⁊ arto q̄dā loco occur-
riſſet:meq3 ꝯfeſti ex more ꝟbis aggreſſus eēt:nec
ſpes opis ſupeſſet aut fuge:ſ3 hinc ſol:hic puluis:
hic cicade.hic bolanꝰ iſte certaret:qd facerē?Jube
bat ille aliqd ſibi cōmitti i p̄riā ad amicos.Nega
bā ego cōmiſſo opꝰ eē.Jlle trāſuerſo q̄drupede oc
cupat anguſtijs obſtabat.Cepi ꝯſiliū ex tpe.utq3
te meis ꝟbis ſalutaret iposui.Jta ꝯtētus ille mini
ſterio ceſſit.⁊ ego e mãibꝰ amici hoſtiſ euaſi.Ratꝰ
id ꝟbū qd mihi elapſū eēt:nequaq̄3 tāto ſtudio col
ligēdū ꝑſuādūq3.S3 ꝟboꝝ ipiger agricola loquē-
di ſemē oblatū nō tā ſterilibꝰ ſulcis mādat:qn ta3
cēteſimū fructū ferat.Sic ſemētiſ exigue copioſiſ
ſimā meſſe3 referēs:capax horreū patule auris im
pleuerat.mlta ſup ꝑamo cumulāſ:ſup hectore ml
ta.Sup te aūt an alios:que ſtilo q̄libet ad me pla
ta mulcebāt.Cetera ꝟo rācidiora.de ſeipo:de ami
cis:de cognat:de affinibꝰ:de ꝟnacl'iſ:de cliētuliſ:
oiq3 ſodalitio:de vniuerſa familia.qd germana:
qd nept:qd vicine oēs agerēt.Poſtrēo de canibꝰ
ac lupis:de leone p̄rio:de tota republica:de ꝑſide
ꝓuicie:de ꝑmioribꝰ ppl'i de ſterilitate annua ⁊ de
inūabilibꝰ alijs q̄ mēoriā vincūt.ut nō minꝰ ego ꝙ̄
apd milonē ſuū Apuleiꝰ poſſet ſi nox eēt nō mō ſō
nolētꝰ balbutire ſ3 ſtertē:conatuſq3 ſolis fabuliſ cu
bitū ire.dū ecce cocꝰ icrepitās horā prādij trāſire
denūciat.Nihil ille lēteſcē ſ3 enixe quedā excuſa-
re:ꝙ lr̄as ad me tuas q̊s afferre debuerat ꝑmiſiſ-
ſet:nūcij celeritate fortuiti:feſtinatiōi tue cōſulēs.
Nec dū talia dicēte illo.o ſegne cerebellū ſubibat
aiu3qd ꝑſagij eēt.ita mihi ꝓſuaſera3 illū in ſōnio
fabulari.Jnde cū miris modis obtunderet ut iam
in labijs eſſet illud horatij.Cōfice nāq3 iſtat mihi
fatum triſte.ſubito expgiſcor tacituſq3 reſpicio:ut
noti noua forma viri:ut religio ſine lr̄is:ut cetera
oīa que epl'e ꝯuenirēt tue.ſiml'q3 ad meip3 redeo:
⁊ mecū.poſſet ne is eē neophitꝰ quē mihi ꝑdie me
us ille ſapidiſſimo ſale deſcripſerat? Jlle eſt haud
dubie.En rudis ⁊ noua religio.en illa ꝟboꝝ largi-
tas.ſingula ꝯueniūt.ille eſt.Talia cogitātē tātꝰ ri
ſus arripuit:ut nec rōnis freno:nec ꝯtuorſicat di
git:nec ulla meditatio dolēdaꝝ reꝝ cohibē potuit
Tū liqdo exptꝰ ſū eē ut aiūt:affecti aī motꝰ idomi-
toſ.ut ꝟo ridētē ille me vidit:q̄ſiuit qd rei eēt admi
rās.Jngenio ipigro erat opꝰ.Nec eni ꝯſultādi qd
loq̄citer ſpatiū iopina reſ dabat.Ex iprouiſo rn̄dē
dū erat.Ueꝝ eni ꝟo ex hois hitu:mā3 rn̄ſionis ar
ripio.Et heus inq̄3 qs nō ſtupēs rideat qui te me
minerit armoꝝ gl'ia paulo ante clariſſimū:eūdēq3
nūc videat tāta gr̄a religionis iſignē?Utrāq3 vite
viā ml'tū diuerſis ſtudijs breuis ſpatio tpis hone
ſtaſſe?Letari ꝑconio viſus eſt.⁊ rauco plauſu titu
lū bellice laudiſ amplecti:ſeq3 ꝓtinꝰ i talos attollē:
q̊ grādiuſculi formā bellatoris iduēt.Hec iter diſ
cubuimꝰ.Jlle plenꝰ letitia cibo feriari ꝯtētꝰ bibē ⁊
loq.Ego aūt ſat habui audire ⁊ ſilē.⁊ viciſſim erū
pēti cachino frena ſbſtringere:cū totꝰ nō niſi de re
militari ſmo eēt q̄lit arma mouēda:q̄lit ferendus
hoſtis:q̄lit declinādus.Phormionē illū dicēs:ni
ſi ꝙ ego hānibal nō erā.Ceteꝝ nr̄i q̊3 ſeniculi mirꝰ
feruor ⁊ iexhauſta copia pegrine mãe.Singl'a nu
tu qdē approbabā.nā nec loq poterā:nec ſi poſſe3:
ille pmittēt.Sic totꝰ ille trāſiſſet dies:niſi publicū
horologiū:q̄ ultio iuēto p oēs fere iā ciſalpine gal-
lie ciuitates metimus tpa ꝑliū diremiſſet.Admōi
tus eni diē ire ſurrexit.Ego illū ad limē cū pueris
ꝓſecutꝰ ſū.⁊ egregiū bellatorē vix oēs ſbſtulimꝰ in
tergū eq.cui ad capelle ſq̄lētis effigiē ꝑter cornua
nihil deſit.cū iterea nil niſi rei militaris epilogus
loqueret.Quid te in ꝟbis tenes?Uix tādē ide di-
uulſus eſt.Neſcio hiſtorie finem nutātes ruināq3
minitātes abierūt:neq3 cōpertū hēo inq̄3 foueam
equꝰ ſeſſorq3 ceciderit.Qd extremū petijt fuit:ut
per me tibi:per te familie eius innoteſceret:cū huc
corpore quidem ut ipſe ait:ut ego teſtificor lingua
incolumē perueniſſe.Uale.

¶ Ad āicū quē excuſat de q̊dā errore puſillo ſibi ſua
deſ meliōa ſectari p exꝫ curioſoꝝ ſtudētiū.XXXIII

r Jſi ut iubebas:nō ea tn̄ qua iubebas rōne
ſ3 alia q̄dā.Neq3 eni iō ꝙ tibi tātiſp latini
ſmōiſ ueſtigia titubaſſent ridiculū extima
ui:ſ3 ꝙ titubaſſe ta3 grauiter puduiſſet.Jta ego te
vniꝰ ꝟbi imo vniꝰ ſillabe:imo ꝟo vniꝰ lr̄e ſollicitū vi
di:q̄ tibi qdē elapſa ⁊ haud durit auribꝰ meis illa
pſa erat:ut dicerē.O doctiſſimoꝝ l3 hoiu3 curaſ?
Cui eni queſo nō idē poſſit accidē?Cicero nr̄ ſūmꝰ
latini eloquij parēs eſt.ꝓrimꝰ illi Uirgiliꝰ:ſeu qm̄
de hoc ordine dubitaſſe quoſdam video.ſunt certe
romane facundie parētes Tulliꝰ ⁊ Maro.qd qui
mihi negauerit:nil ipē ſibi ꝯſenſerim.Utriq3 tamē
grāmaticalis eſt integraꝝ ēt dictionū.Cuiꝰ tedio ci
cero ipē in epl'is ab Athico ſuo poſcit auxiliū:q̊ ſe
magna moleſtia liberādū dicit.At qui ſiqd eſt in
arte grāmatica:ubi titubāti labētiq3 uenia debeat
in ꝑteriti pfecti ꝓpemodū ambiguitate poſuerim.
Cū ut grāmaticoꝝ ꝑnceps ait:ipi ꝓbatiſſimi artiū
ſcriptores:nō oino cert hec regulis diſſeruiſſe no
ſcant.S3 nō ego pinde tibi nūc excuſatiōes aucu
por:q̄ſi ille tuꝰ ⁊ nō calami potiꝰ ꝙ̄ inaduertētis ai
lapſus ſit:qd ip3 quoq3 uenia dignu3 erat.Hic ꝟo
tā nihil culpe eſt:ut nullus uenie locus det.Quan
do eni igenio tuo oriq3 aureo excideret:quod pro-
culdubio ſi uel in ſomnis loquereris aduerteres.

Multa furaꝛ calamus: ⁊ plura ſepe magnis inge nijs ⁊ magna tractātibꝰ. Nihil habēti nihil eripiꝛ. Magnoꝝ dn̄i ꝑua damna nō ſentiūt. Paupis eſt numerare pecꝰ: inqt naſo. Sic eſt igeniū locuplex quaſi diuitis heri domꝰ: que quo maioribꝰ aucta lucris: eo magis ſeruilibꝰ furtiſ obnoxia eſt. Tu er go perfluxi dicē uoluiſti: ⁊ ꝑfecto dixiſti. calamus iugi ope fatigatꝰ geminā ſubticuit ꝯſonātē. Parce ſuſpitiōibꝰ: iā maior es ꝙ̄ qui uel obtrectatoꝝ iu dicio in talibus per ignorātiā labi poſſis. Sed vi de oro cogita ⁊ itende acriter nō tm̄ ſtilo ne obſit: ſed ut animo proſit error calami. Uide amice quā to nobis oībꝰ qui puluerē paleſtre huiꝰ attingimꝰ: maior ſit eloquētie cura ꝙ̄ vite: ⁊ antiquius fame ſtudiū ꝙ̄ virtutis. ꝙ̄ta queſo vigilātia cauemꝰ: ne qd in ſermone ſordidū icultuꝫ ue ſit: cū vite iterim negligētes: multa ibi ſqualida prorſus ⁊ horrentia cōtēnamus. Ita paucoꝝ humanoꝝ ſeruātiſſimi, di uina iuſſa trāſgredimur: qn̄ ut bene viuamus lex imobilis dei eſt. Ut nō ſic aut ſic loquamur huma nū placitū atqꝫ ꝯuentū: quotidiani uſus impio mo tū ſepe mouēdūqꝫ. Hec nimirū eſt illa ꝑuerſitas: quā pater auguſtinꝰ in ꝯfeſſionibꝰ ſuis deflet. cuiꝰ v̓ba qm̄ mihi placuerāt: ⁊ tibi placitura ratꝰ iſerui. Uide inqt dn̄e deꝰ meus: quō diligēter obſeruent filij hoīum pacta lr̄arū ⁊ ſillabaꝝ accepta a ṗoribꝰ locutoribꝰ ⁊ a te accepta eterna pacta perpetue ſa lutiſ negligāt. ut qui illa ſonoꝝ uetera placita tene at aut doceat: ſi contra diſciplinam grāmaticā ſine aſpiratiōe ṗme ſillabe hoiēꝫ dixerit: magis diſpli ceat hoibus ꝙ̄ ſi cōtra tua p̄cepta hoiēꝫ oderit cū ſit homo. Multa ibi p̄terea in hāc ſnīaꝫ queriꝛ nec iniuſte. Cum eni eloquētia ſit paucoꝝ ualde: virtꝰ aūt omniū: qō eſt paucoꝝ omnes appetunt: qō eſt oīum nemo. Ne enim hoc grāmatice tm̄ exproba tū putes: quē mihi poetaꝝ dabis qui nō prius eli gat vita claudicare ꝙ̄ carmine? quē hiſtoricū: qui cū res oīum ſeculoꝝ litteris ꝗ memorieqꝫ māda uerit: quod reges egerint aut populi: que reꝝ ſeri es: que tēporū alios docuerit: qd ipſe agat rerūqꝫ ſuaruꝫ ordinē: viteqꝫ breuis reddere rationē uelit aut ualeat? Jam ut ꝑcurram reliquos. Oſtēde mi hi rhetoricū qui nō magis orōniſ deformitatē hor reat ꝙ̄ vite. Oſtende mihi dialeticū: qui nō ab effe ctibꝰ ꝓprijs ab cōcluſiuncula vinci malit ꝙ̄ aduer ſari? Sileo ariſmetricos ⁊ geometras: qui oīa nu merant: oīa metiunꝛ. vnius aīe numeros ac menſu ras negligūt. Muſici numeꝝ ad ſonū referūt. huic ſtudio omne tp̄s impēdūt. Hij ſūt qui ꝯtēptis mo ribus tractāt ſonos. Ciceronianū illud obliti. Ma ior ⁊ melior eſt actionū ꝙ̄ ſonoꝝ ꝯcentus. Illic ne diſcreparet elaborandū erat. hic ſperni poterat: in quo tanto ope laboratur. Aſtrologi celum luſtrāt: aſtra cōnumerēt: auſi rē ut ait plinius etiā deo im probā. quid imperijs aut urbibꝰ euēturum ſit tāto ante denūciant. quid ſibi quotidie eueniat nō attē dunt. lune ſoliſqꝫ defectꝰ prouident: preſentem ecli pſim aīe nō videntes. Jam qui clarū philoſophie nomē habēt: uel reꝝ cauſaſ querūt uētoſa iactātia. Scire aūt negligūt quid eſt deus rerū creator om niū. uel virtutes loquendo deſcribūt: viuēdo deſti tuūt. Poſtremo qui ſibi nomē honeſtius preſum pſerunt ⁊ diuinorum ſciētiam ſunt ꝓfeſſi: quo de ciderint vides. Ex theologis dialetici atqꝫ utinaꝫ nō ſophiſte. Neqꝫ enim dei amatores ſed cognito res: neqꝫ id eſſe cupiūt ſed videri. Itaqꝫ cū alteruꝫ ſilentio ſequi poſſent: alterū ſtrepitu cōſequuntur. En quo mortaliū redacta ſunt ſtudia. O ſcires ꝙ̄ uis nūc me urget ipetus: ꝙ̄tus docendi calor accē dit. ut de hijs copioſiſſime diſſeram: ſꝫ maior cōfu ſiorqꝫ rerū area eſt ꝙ̄ que pn̄ti calamo uereri que at. ⁊ niſi fallor: ſuꝑ iocoſo tue breuis epiſtole fūda mēto: ſatis edificatū eſt. Ad hec ⁊ mihi ſemꝑ opta te ſolitudinis ocijqꝫ dulcedinem: ꝙ̄ta nuper inuiſe frequētie: ⁊ inſperataꝝ occupationuꝫ amaritudo conſperſerit forſan audiſti. Nimiū diu felix fuerā. nimium diu liber. nimium meus. Inuidiſſe fortu nam dicā an forte celitus. ac eſſet ne laſciuire ani mus uoti cōpos inciperet? Fateor enim: ſolitudo: ocium: libertas: nō niſi perfecte virtutis cōſumati qꝫ animi bona ſunt. Unde me multū abeſſe ſentio: ⁊ lugeo. Profecto aūt animo paſſionibus obſeſſo nil ocio peiuſ: nil ſolitaria libertate dānoſiuſ. Tūc obſceni ſubeūt cogitatꝰ: ſubit iſidioſa luxurieſ: blā dum malum ⁊ familiaris occiſarum mētiū peſtis amor. qbꝰ ego me laqueis abſolutū rebar: ſed for te fallebar. Ferēda fidelis medici: licet aſpior ma nus. forte latētibꝰ cōſuliꝛ malis: aut rediuiuis mor bis occurriꝛ. ⁊ forte breui incōmodo longa p̄teriti uenturiqꝫ ocij felicitas cōmendaꝛ. Certe ego duꝫ fata deuſqꝫ ſinebāt: ocio meo cupidiſſime fruebar ⁊ fruerer ſi manſiſſet. Nempe qō in finē ualde op tas: ut merearis inter diſcipulos meos dici: qd ni ſi nimis amicū ⁊ modeſtum ⁊ humile uotuꝫ eſt? In ter amicos diceris: eoſqꝫ nō vulgo ſed ut docti uo cant: quoꝝ vides quāta penuria eſt. Ego te quidē ut ſtudioꝝ ⁊ uolūtatū omniū: ut patrie noīſqꝫ par ticipem habeo. Sic ſiquid id eſt: ⁊ glorie uelim. haud ignarus feliciter me hoc ꝯtubernio mercari: opulentamqꝫ ſacietatem magnāqꝫ lucri ſpem: par uo mihi fame peculio comparari. Et uale.

¶ Domini Guilielmi de paſtrēgo domino Frāciſco petrarche. XXXIIII.

b Eus care quibus nā luce latibulis lates? quibꝰ in abditis abderis? En ad lelij noſtri ꝑgo fores. te peto. nox non daꝛ. pulſo non aperiꝛ. Quorſum hec? Egredere. coraꝫ cupido te exhibe. fare. age. coram quē queritis. adſum.

¶ Rn̄ſio dn̄i. F. petrarche ad preſcriptū. XXXV.

d Igne quidem admirās quibꝰ ego latebris deliteſcerem querebas. aut quid noue rei ꝯtigiſſet: propter qō tibi oris mei pn̄tia ſo lito rarior occurreret. ⁊ nūc aliquāto dignius mi raberis: qd hic preſtigij ſit: ꝗ cū relicto rure mihi hac p̄ſertim anni ꝑte gratiſſimo faciē tuā viſurus: ad odioſam ſemꝑ ciuitatē redijſſem: te inſalutato ſic repēte diſceſſerim. Utriuſqꝫ ergo rōnē accipe: ꝙ̄ breuiſſimis v̓bis: digerendam forte latiꝰ apō te. Mihi eni ⁊ nūcius hic ⁊ ſol ad oceanū ꝓperans breuiloquiū ſuadēt. Subegerat me ſibi ṗdeꝫ vita lautior ea que in urbibꝰ agiꝛ: ⁊ i ea urbe potiſſimū ubi tu nūc es. Illic multoſ per annos: q̄s miſerias quos ue labores pertulerim infelix: non epiſtole breuis opus eſt. quibus tandē exagitata mēte cer nens nullam niſi in fuga libertatis ſpem relictam retrahentibus ꝙ̄ꝙ̄ hijs quibus me amando per ditū ire mos fuerat: profugi: ⁊ eripui meipſum pe riculis q̄cunqꝫ patuit via. Atqꝫ omnes fortune mi nas perpeti decreui. duꝫ mihi uel prope mortē ali quātiſper viuerē. Ceperat enim ſenſim qō optabā

ꝯtingere:⁊ aīus ex diuturnis cōpedibus relaxari:
inenarrabili quadaʒ dulcedine ⁊ celeſti vite ſimilli
ma. Sʒ quāta eſt durate ꝯſuetudinis vis? Sepe
adhuc infauſtā mihi ciuitatē repeto. nec ullius vn
co neceſſitatis tractꝰ. ultro in laqueum redeo. ⁊ ex
portu totiēs naufragiū paſſus: relabor in pelagus
qbus urgētibꝰ flatibus incertum eſt. Mox omne
mei ius eripit. mihi vndiqꝫ uentoꝝ rabies: vndiqꝫ
fluctꝰ ⁊ ſcopuli: telū vndiqꝫ ⁊ vndiqꝫ pōtus. poſtre
mo mors vndiqꝫ ⁊ peiꝰ morte vite pn̄tis tediū ⁊ uē
ture metꝰ ante oculos. Qḋ itaqꝫ me hijs ꝓximis
diebꝰ videre nequeris: ſcito nullā cāʒ fuiſſe aliā: ni
ſi cure ueteres exedētes cor miſerum: cor miſeruʒ:
ꝯfeſtim ut me in menibꝰ ſuis iuenerūt: tanq̄ꝫ fugiti
uo ⁊ cōtumaci ſeruo iniecerūt manū. ⁊ iā mihi fla
gra nota cernebā: iaʒ carcerē: iā cathenas ⁊ vbera:
cū uelut exprectꝰ noctu q̄ luce nō poteram euaſi.
Ignoſces igitur: ſi ⁊ me videre poſſem te nō viſo
abij. ⁊ aduerſus vulgus inſanū cām meam ages: a
quo demētie arguor: ꝙ quietē ruris urbanis ipſo
reclamāte pretulerim. Uale memor noſtri.

Rn̄ſio dn̄i. G. de paſtrēgo ad p̄cedētē. XXXVI.

b Aud equidē fugā tuā equo amice ferebam
animo. Priuor nāqꝫ cōſpectu grato. careo
dulci eloquio. ueras nō audire dat uoces.
nec mēte ꝓfecto concipio quo nā pacto eius queat
nō eſſe triſtis abſentia: cuius ꝯuerſatio fuit dulcis
Sed tabeſcēti egroqꝫ aīo curarūqꝫ vndanti flucti
bus: epiſtole tue occurrit lenimen. hac edoctus te
carceris exoſi euaſiſſe clauſtra: vincla rupiſſe: laxaſ
ſe cōpedes: ergaſtula reieciſſe: ꝓcelloſū tranſnaſſe
ſalum: cupito appulſum littori: optato potitū ſolo:
edaces animi ſedati ſūt turbines: ⁊ furēti freto le
nis ſuborta trāquillitas. Libet nūc uolatus tui li
beri de plurimis pauca referre. videre nempe ſepe
te videor: parēte menonis equis euecta roſeis: aui
um cōcentu dulciſono: p̄labētis riui garulo excitū
murmure: per anfractꝰ colliū roſidos mōtiū. iuga
cōſcēdere: ⁊ herbido ſedēs ceſpite: mare forte ueli
uolum: culta terre: iacēteſqꝫ de ſpicis terras: non
pugilares deſūt: meditaris ſedulo ſemꝑ aliqd ſcri
ptitas. ut te tibi meliorē reddas. Delio celi petēte
ſumma domū repetis fabricij: curijqꝫ nō aſꝑnatuſ
epulas: mēbra pauliſper thoro leuas. At celi me
dij rapidos ut ſūmoueas ignes. uallem illaʒ uere
clauſam ingrederis: ubi ſole iā in girum flexo mō
tes ad ortū vmbram iaciunt. Illic fons ille mirabi
lis ex radicibus ſcaturiēs: rupiū cētum ferme per
ora argenteas ſingultās aquas: totideʒ uomit flu
ctus: qui grādi fragore rapidis per uallis ima pre
cipitatis vticibus: iter ſaxa cōfraga rauco murmu
re ſonātibꝰ aliſus ſcopulis: amenum poſt paulo cre
ſcit in amnem. Illic antrum illḋ ingēs atqꝫ terrifi
cū laticibꝰ nūc ſilentibꝰ tacitū: nōnunq̄ꝫ horrēdos
fluctus eructuās. mirā gratāqꝫ eſtuātibus tempe
riē prebet. Ibi ſpecus alter aquis illimibꝰ vitro cā
dēti lucidioribus imminēs. Nimpharum ut reor
domus. Illic tibi certam delegiſti ſedem. hunc iu
xta craſſa ſedens in vmbra: uatē ſauʒ ſaxo repetēs
dum ꝓtegit edera oblectante proſpectu: amenas
oculos paſcis intuitum. ibi tui acumē intendis in
genij perſpicacis. In ibi de ſede animi archana de
promis. Tunc elicon aganippe. aon. pierides. pre
ſto ſunt. tūc fauni: nimphe: ſatiri: panes: nayades:
orcades: driades tibi plaudūt: tibi concinunt. Or
bis tunc delitias fugacem reputas vmbram. Nec
hijs comitatus choris torpeſ ocio: deſidia marceſ
uacas omi uacas. nō inde ꝓfecto ante diſcedis q̄ꝫ
tabellas portes plenas licet manus ut plurimum
uacuas. Bonꝰ huiuſce nō ſolus ut forte autumas
amice potiris. adſum coram: tecuʒ fruor pariter re
focillor: exulto ⁊ creſco. Dilecte uale: eiuſqꝫ qui tu
alter eſt memoriam habe.

Domini Guilielmi de paſtrengo ad. d. F. petrar
cham. XXXVII.

t Enes memorie diē illā: qua de patria mea
diſcedēs piſcheriā appuliſti. oppidū ſane
munitū decoꝝ mirabileqꝫ. hoc ſolis ab or
tu Benaco ex p̄te: per paſcua leta prelabēs: alluit
minciꝰ. hic poſt largas dapes quieti dediti hone
ſtis ſmonibꝰ iſomnē p̄te ex magna traximꝰ nocteʒ.
Illuceſcēte die cōſcēdimꝰ equos. nō aurora vibrā
tes detexerat radios. nuſq̄ꝫ celi leta facies: triſtem
nubila tenebāt lucē. Iā menium liqueramꝰ ſepta:
cāpoꝝ tenebamꝰ clīta. iā patētes exieramꝰ in agroſ
cū ſubito viſibꝰ nr̄is: hinc benaci placida ſe offerūt
terga: illinc licana ſilua diffuſos explicat ſaltꝰ. Fe
ſtinares licet uotis iter. captꝰ ne loci amenitate an
amici quē reliquebas dulci pn̄tia: pigriꝰ icedebaſ?
Uentū erat ad locū quo limes breuis ueroneñ. ſo
lū a Brixieñ. diſcriminat. Amēti ſimilis cōtinuiſti
aiam. atqꝫ amātis iplicitꝰ collo: in hec tādē vba ru
piſti. Diſtrahor a te care: regiōis extere futurus in
cola. nunq̄ꝫ fortaſſe meis te pn̄tabis obtutibus. fi
dus ſemꝑ durabit amor. Nulla vnq̄ꝫ ſecula diſtan
tia uerā oblitterabūt amicitiā. me poſſides. ego te.
uale dilecte. Sit tibi cura mei: ſit mihi cura tui.
Et uale dicēs parce queſo: lachrymis nō pepciſti.
At ego diſtractꝰ mēte merēs corde imbre ſuffuſus
oculos nil aliḋ potui dicē: preter. erit. diuellimur.
Abeūtē viſu ꝓſequor: ſpectare iuuabat. Morāteʒ
vix retrahūt comites: ſepiꝰ lumina torqueo. lucē il
lā e linguis fere ꝑtrāſeo. Curaꝝ nutrix ſequit nox.
fugat ſōnus: mēbris nō dat qes. Dū ꝓfectionē tu
am mēte agito: celi iclemētiā: ſoli malitiam: ardua
mōtiū: lubrica ualliū: obruta niuiū: lutoſa cāpoꝝ:
uētoꝝ rabiē: ꝓluuiones torrētū aio vſo. Solabar
me: curaſqꝫ hijs demē tētabā dictis. Uiget etas.
ualent mēbra ꝑnicia. robur adeſt. ualitudo ſuffra
gat: iuuēte flore potitur. p̄ſtat aius: cūcta vtuti ce
dūt. Nūc ſollicitudinibꝰ huiuſce liber edomitꝭ alpi
bus ante reuerēdiſſimoꝝ patrū ora vſaris. huic ſe
mita cedis: caput apis: aſſurgis illi: alteri dexterā
porrigis: ⁊ nonnunq̄ꝫ de more patrio in oſcula ru
is. Nūc in agricole hr̄i ede iactaris. uacas ſacris:
eliſias circū agis ſedes: colūne adherēs paphice.
ſacras colis lauros: frōdis delphice in vmbra gra
taris. Gratulor ⁊ ego nec liuoris fele torqueor: ſed
exuberāti gaudio fartior. Uale felixqꝫ viue mi lu
ce charior.

Domini Frāciſci petrarche ad dn̄m Guilielmum
de paſtrengo ueroneñ. togatum. XXXVIII.

g Ratiā tibi hēo vir optime: ꝙ te mihi adeo
morigerū p̄bes. Ego eni mlto maliʒ ſtudi
is meis q̄ꝫ uoluptatibꝰ opem ferri: q̄ꝫuis ⁊
ſtudia ſuas uoluptates hēant imarceſſibiles hone
ſtaſqꝫ quas nulli hoium notiores arbitror eē q̄ꝫ ti
bi. Libro illo ualde egeo in viroꝝ illuſtriū ꝯgerie.
cui hos humeros q̄leſcūqꝫ ſubieci. Oro ergo feſti
na. Scis q̄ꝫ carū eſt tp̄s horas ⁊ momēta librātibꝰ

Inſup ꝛ p̄ro eo noīati gr̄as ago ꝙ me taꝫ debiti ad mones officij. tētaui ut ſuadebas: qḋ ꝛ per meipm feciſſem: ꝛ iā cepaꝫ. ſ; tarditatē meaꝫ noſti: ꝛ ꝯtem ptū reꝝ. ita eni mihi ꝯtigat mori ne tot⁹ moriar: ut ml'ta ꝟſanti ieptiſſima fabula ꝛ p̄ſus inane ſōniuꝫ videt̄ fere qcqd in terris agit̄. Stimulis ergo op⁹ erat. Hos mihi moꝝ meoꝝ conſcia tua fides adhi buit. De euētu viderit fortuna. ſ; quid loquor. Ni hil illā eē didici pter nudū nomen. ꝛ ꝑualuit apud me graij uatis auctaſ. viderit ergo de⁹ oīpotēs cui dauiticū illḋ dixi. In manib⁹ tuis ſortes mee. piū certe cōſilium eſſe inefficax non debebit. Tu uale. Raynaldū noſtrum ut ſaluere iubeas precor. Me diolañ. vij. kal'. Auguſti p̄ropere.

¶ Idem ad eundem. XXXIX.

Nomē tuū optime atq; exoptatiſſime mihi vir: quo nihil dulci⁹ audio: qḋq; hodie hu ius deuoti tui ore auribus meis inſonuit: non dicam me coegit ad calamum: qui neſcio quo ſeu errore ſeu fato ſeu actuū humanarū odio vir: niſi ſōno ul' nec̄itate alia excuſſus e manib⁹ meiſ ca dit: ſ; alio tēdētē calamū huc ꝯuertit: ut tibi ſcribe rē eē me pataui corpore viciniorē tibi ꝗ̄ ſoleo. Nā oīa vidētē deū teſtor: ſemp aio pn̄s ſū: ſanū ꝑterea ꝛ bn̄ualētē ac iocūdiſſime ſeneſcētē. qd ad etatem attinet: fortune nēpe vulnerib⁹: nō alijs ꝗ̄ nimiuꝫ crebris caroꝝ mortib⁹ ipelli ꝛ ꝯcuti: me fateor non ꝯſterni. De reliq̄ ueterib⁹ illis meis deditū curis: q̄s ꝛ ſi taceā noſti. atq; in ꝑmis tui memorē tuiq; auidū: qḋ deſideriū lenire ꝓpe diē ſpero. Aptū eſt eni iter: qḋ niſi fallor imerito clauſū erat. Permiſit nāq; mihi dn̄s bn̄ficiū illḋ pro quo totiens labora ſti. ꝛ qḋ ml'to pluris facio arrā mihi magne huma nitatis exhibuit. Beneficiū qdē ipm ſimulq; ado leſcētē cui⁹ fuerat: o reſ hoiuꝫ mors abſtulit: qui cū paucos dies letos vidiſſet in vita: eo ipo die miruꝫ dictu quo iuri ſuo reſtitut⁹ videbat̄: vitali deſtitut⁹ eſt ſpū. Deo gr̄as: qui me longo labore ſ; non ſine dolore liberauit. Tu viue feliciter nr̄i memor ꝛ ua le. Pataui. x. Auguſti ſero. Ille tuus.

¶ Dn̄i Frācīſci. p. dn̄o Guilielmo de paſtrēgio. XL.

Virū hūc ſi noſſe cepis ꝛ amare icipies ꝛ mi rari. Lōga eſt hiſtoria. Sūma eſt ꝙ hone ſtis ex cāis familiariſſim⁹ ꝛ amiciſſim⁹ fa ct⁹ eſt mihi. Et ſero licet tāt⁹ cū diſcēdi ardor cepit: ut neglecto ſtudio rei familiaris: ꝛ deſerta fabrili officina in qua inſigniter eminet: totū ſe lr̄is dede rit. Itaq; iā nil niſi ſcholas libros ꝛ magiſtros co gitat: inq; hoc vnuꝫ noctes iſomnes ꝛ ſollicitos di es agit. Amplectē eum oro te: ꝛ ꝓpoſito ſuo faue. Nihil eſt deformi⁹ ꝗ̄ iuſtis deſiderijs opē ferre. Et qd putaſ ambiat: nō opes: nō potētiā: nō honoreſ: nō vulgi cōpedes ac uenena mētiū uoluptates: ſ; vnicū ocij ſui p̄ſidiū: ꝛ vite ſolatiū libellos querit. ſine ſuo ductu tuiſq; auſpicijs nil auſurus. Suſpi rabis intelligēs quo aſpiret ꝛ tacit⁹ dices. Utinaꝫ tēpeſtiuius cepiſſes. Sola eni etas obſtat igenio. Quis ꝛ plato, ꝑuectior p̄bie: ꝛ cato ſenex grecis lit teris opam dedit. Hec hacten⁹. Raynaldum nr̄m mei memorē ſaluē iube. cui h ipm ſcribē uolui nec potui. expecto eni calphurni buccolicū carmē: ꝛ tu am Uarronis agriculturā. ualde eni memini ſiqd mihi ꝓmittitur. Uale. Pataui. xvij. Aprilis ꝓpere.

¶ Domini. F. P. eidem. XLI.

Diſcolor ut nimphe tetigit ueſtigie pellis.

Lectior. ꝛ cunctis nimis inuidioſa puellis.
Neſcit habere locum. refugit ſub clauſtra reuerti.
Et tibi purpurei decus addidit in nuba ſerti.
Leq; per arua canēs: uarios legit vndiq; flores
Et timeat humentes pedibus calcare ſorores.

Litteras tuas ornatiſſimas atq; pulcherri mas obiurgat⁹ a me leli⁹ meus: ſ; iaculo tū meo: clipeū legitime excuſatiōes obijciēs: miſit tādē. Qui te ſalutatū cupit. Poteris eum ut auguror cū ludouico ꝛ gerardo frē: hodie uel cras hoſpites habē. ꝛ ſitiētes ad riguū fontis mei: iam iſtic degenerātē: ſ; adhuc quedaꝫ origis ſue ſigna geſtātē iducē. Peponē optimū nō comedi ſed de uoraui: nemine in ꝑtē admiſſo ꝑter nimphā pictis iam tunc pedib⁹ deoꝝ ꝯuiuia meditantē: ꝛ neptuni nuptias aut nerei aut tritonū obſequia: ꝛ ſiqd uel equorei uel fluminei numinis uſq; eſt.

¶ Dn̄i. F. petrarche nobilib⁹ ꝛ potētibus viris dn̄is p̄riorib⁹ artiū ꝛ uexillifero iuſtitie: cōi ꝛ populo ci uitatis florentie: dominis ſuis p̄recipuis. XLII.

Sepe mihi ꝓpoſitum fuit egregij ciues: pro uarietate reꝝ ac tēpoꝝ aliqd ad uos ſcribē: ꝛ viciſſim nūc frenū ais: nunc calcar incur rere: nūc indignari ꝑdita: nūc recuperata libertatē gratulari: nōnunq; flere uobiſcū ml'tiplices ꝛ ua rias reipublice tēpeſtates: ꝛ ipendētis naufragij fidel'r admonē. ut ita me uobis qm̄ al'r non dabat̄ ꝟbis ſaltē ai teſtib⁹: ꝛ ſi nō habitatorē certe amato rē p̄ie cōprobarē. Sꝫ dū cogitare meū cepi q̄tū ab altitudine curaꝝ ur̄aruꝫ diſtaret meoꝝ humili tas ſtudioꝝ: ſubito ſemp mihi e manib⁹ calam⁹ la pſus eſt. Nūc aūt cogor ut ſcribā: nec reluctari ua leo. Urget eni aium dolor ingēs: ꝛ extorquet mihi ꝟba cū lachrymis. Ecce eteniꝫ qḋ ignorabā hacte nus: atq; utinā perpetuo ignoraſſem: ſuauiſſim⁹ ꝛ merito chariſſim⁹: ciuis ueſter ꝛ amic⁹ meus itim⁹ Maynardus acurſij foreſi. dum de romana curia florētiā redit: moleſtias atq; ꝑicula tā lōgi itineris trāſgreſſus: ꝛ iā dilecte p̄ie vicin⁹: in ipo pene por tarū limine: ꝛ in ur̄o ut ita dicā gremio: crudeliter iterfect⁹ eſt. Heu vir infelix. q̄tos etate viridi ꝑtu leras labores? quotiēs ignota terraꝝ circuiueras: ut trāquillā in p̄ia tua tandē ꝛ honoratā ageres ſe nectuteꝫ? Quo ꝑgis abi miſer: fatiq; tui neſcie? ꝛ ubiq; tutior ꝗ̄ in p̄ia future? quo ꝑgis? quo ruis? quo miſerande feſtinas? Tibi canit̄ poeticū illud. Fallit te icautū pietas tua. que cū ſit magna in pa rētib⁹ ꝛ ꝓpinquis: ut ait Cicero: tū in p̄ia maxima eſt. Illa te ꝓculdubio trahebat: ſoli natalis amātiſ ſimū. Illuc iā ſenior redibaſ. vn̄ puer exceſſeraſ: ꝛ illi terre que te infantem pauerat: fatigare vite reli quias referebas: cupiēs ubi ort⁹ eras mori: ꝛ ubi reptaueras ſepeliri. Sed o ſcelus. o inhumana fe ritas: truculentiſſimi hoies. imo ꝟo cruēte ꝛ imma nes belue: te iprouidū ꝛ inhermē calle medio ſpe ctabāt. horrēduꝫ ꝛ ignotum orbi italico predonuꝫ gen⁹: qui nō ſaturati auro qeſcerēt: que ſūma uoto rū raptorib⁹ eē ſolet: niſi ſciēter tuū ſāguinē hauri rēt. ꝛ exoptatū igreſſum patrie tibi preriperent: ac ſepulchruꝫ. O ſitim ſāguinis inauditā: qd ampli⁹ queritis ſeuiſſimi canes? quid queritis in corpore ſpoliato? odium quidem ignoti ꝛ innocentis homi nis: nec ulluꝫ erat certe: nec fingi poterat. Si auri fames uera ſceleris cauſa eſt: redite iam nepharij uoti cōpotes ad ꝑdā: ꝛ graueſ ſpeluncas criminū

officinas: ⁊ qui illic auide uos expectãt hoſpites
uͣ̃ros iuiſite. Sinite nudũ peditẽ abire. Satis eſt.
nihil ulteriꝰ poſcit. Ne in latronũ manꝰ iciderit: ſꝫ
hoiuꝫ. Nil ide uobis metuẽdũ eſt. tã muniꝫ habi-
tatis arcibꝰ ut ipune ⁊ celũ ⁊ florẽtiã ꝯtẽnatꝫ. homũ
culũ ſolũ feſſũ ⁊ attonitũ timetꝫ: hñtes receptacula
tã vicina tã ualida? Nolite igit auaritie ſeuitiã cu-
mulare. Quicqd ppłabile manu erat: qꝺꝙ in ue-
ſtros viſus vͣti poterat abſtuliſtis. Aiaꝫ ſibi ⁊ ami-
cis ⁊ uobis nulli uſui futurã lingte. Quid toꝛuum
ĩtuemini? qd cogitatꝫ? qd molimini? que iſta rabi-
es eſt? qd micãtes uolũt gladij? qd petũt? O uolu
ptas effera nullo odio nulla ſpe ꝓpoſita: ⁊ nullo
metu ſacroſanctũ ⁊ deo ſimillimũ aial hoiem truci
dare. ferre rapidas manꝰ in viſcera: ⁊ qꝺ ne gñoſe
qdẽ fere facerẽt: lacerato cadaueri icũbẽ: ⁊ ſpumã
ti ſanguie delectari. Pudet ac miſeret: o clariſſimi
ciues nec de paruo doloris ſcaturiũt tot lamenta.
neqꝫ magis talis amici talẽ caſũ lugeo: qꝫ tãtũ taꝫ
gł̃ioſe reipublice pudorẽ. Quid eni dicet apꝺ gen
tes? qd poſteritas loquet? Innoxiũ hoieꝫ qui iter
feras ut Lucanꝰ ait Rhodani gẽtes: qui per deſta
ꝓuicie qua nulla uſqꝫ hodie diſſolutioꝛ nulla deſo
latioꝛ terra eſt: ac per alpes medias nõ niuibꝰ tñ
aut uagis excurſoribꝰ ſꝫ armatꝫ ħ tpe exercitibꝰ ce
ſas nõ mõ per diẽ: ſꝫ ſub itẽpeſta ẽt nocte iceſſerit:
in finibꝰ florẽtinis luce media ꝓcubuiſſe uelut ouẽ
ĩpie victime deſtinatã? Et o eternũ etatꝫ nr̃e dede-
cus: iuẽtos eẽ qui audeãt e cõſpectu qͣdãmõ urbis
nr̃e: ⁊ illiꝰ oli formidati palatij in qͣ celeberria iuſti
tie ſedes erat: laniare ꝓ libito ciues ur̃os. O tpa.
o mores. libet eni exclamare cum Tullio. Ego qdẽ
puer audiebã maiores natu narrare ſolitos ppłi il
lius vͣtutes oĩmodas eximiãqꝫ iuſtitiã: non in ꝯdi
ctiõibꝰ mõ placitiſqꝫ ꝯuẽtis: ſꝫ in his duobꝰ maxie
qbꝰ ſolõ ille ſapiẽtiſſimꝰ legiſlatoꝛ ait: rẽpublicã cõ
tineri p̃mio. ſ. ⁊ pena. qͣrũ ꝓfecto ſi deſit alterũ: ne
ceſſe eſt uelut altero pede claudicãtẽ efficiat ciuita
tẽ. ſin utrũqꝫ eneruatã ꝓrſus ⁊ lãguidã. frigeſcẽte
hinc bonoꝝ vͣtute: illinc maloꝝ iardeſcente negtia.
in utrãqꝫ ꝑtẽ magnifice ꝓuiderãt pr̃es nr̃i: qbꝰ arti
bus romane origini quã fama vulgauerat: certiſſi-
mã fidẽ dabãt. Itaqꝫ ut oli genitoꝛ ille ueſter ppłs
romanꝰ toto polluit oꝛbe t̃raꝝ: ſic illos accepaꝫ qꝫ
tũ celitꝰ datũ erat eiſdem ueſtigijs gradiẽtes: ⁊ ſin
gularẽ in p̃mis quãdaꝫ laudẽ: apꝺ oẽ genꝰ hoium
meruiſſe: ⁊ iter tuſcoꝝ ppłos longis tpibꝰ tenuiſſe
uolũtariũ qͣdãmõ p̃ncipatũ. Titulo qdẽ iperij ab-
ſtinente: ⁊ qͦ ſuꝑbie iuidieqꝫ minꝰ: eo laudis ⁊ gł̃ie
plus erat in noie. Nõ ergo dñiuꝫ dicebat ſꝫ auxili
um ac ꝓfugiũ vicinoꝝ. Ut nõ imerito cẽſeret: flori
dũ illꝺ nomẽ ſoꝛtitã florẽtiã: in qua flos vͣtutũ oiuꝫ
⁊ glorioſoꝝ actuũ abũdaret. Erat oium finitimaꝝ
gẽtiũ ad tã bene moratũ ppłm amore ⁊ reuerẽtia
mixtꝰ timoꝛ: neqꝫ ſolũ i ꝓprijs ſꝫ in extremis qͣꝫ tu
ſcie finibꝰ timebat ciuitas mg̃ra iuſtitie. Quid eni
aliꝺ cãe fuit: ꝙ iter lapidoſos ⁊ aſꝑos colles: in ſo-
lo arido: nec maritimo poꝛtu nec nauali flumie ad
iuto: tã breui tpis ſpatio. Fere eni oiuꝫ italie ciui-
tatũ recẽtiſſima ciuitas ur̃a eſt. i eã ſuccreuerit ma
gnitudinẽ: ut vicinas oẽs ampliſſimas qdẽ urbes
ꝓpe icredibił̃r ſupgreſſa: non ſolũ foꝛma nois aut
p̃cioſis mercibꝰ qꝺ ipm miraculi iſtar erat: ſꝫ ⁊ ipa
ẽt felix ꝓle viꝝ: ⁊ in hoc quoqꝫ mr̃i ſił̃is. at tãte ſo-
bolis iam nõ capax diſſeminatꝫ toto oꝛbe ciuibꝰ oẽ
mũdi latus ipleuerat? Que nã qͣſo? tot p̃ſertim ad
uerſantibꝰ huiꝰ tãte ⁊ tã repẽtine magnitudinis cã
fuit? Dixerit aliqs: foꝛtaſſe aerẽ cãm eẽ: ⁊ qꝺ vͣtuti
eſt ꝓpꝛiũ tribuet foꝛtune. Alter ipigerrime gẽtis i
duſtriã vͣſatileſqꝫ aios: ⁊ applicabile ad oẽs artes
igeniũ: iter cãs nũabit. nõ inepte qdẽ: dũ memine-
rit tãdiu p̃mã ⁊ maximã huiꝰ rei cãꝫ ſileri: donec iu
ſtitie ſtudiũ ſileret. Illa inqͣꝫ icremẽti ur̃i vͣa ⁊ p̃ci-
pua cã eſt. ſine qua nedũ ciuitas ſꝫ nec domus exi
gua: nõ dicã creſcẽ: ſꝫ nec ſtare qdẽ poterit. Fũda-
mẽtũ ciuitatũ oium iuſtitia eſt: ſuꝑ qꝺ ſi ueꝝ qͣrit:
ur̃i maiores edificatã uobis florẽtiſſimam atqꝫ fir
miſſimã rẽpublicã reliquerũt. Id ſi mõ ꝑ ignauiaꝫ
labi ꝑmittitis: qd ſꝑare licet aliꝺ qͣꝫ ruinã? Surre-
xerũt ecce ſiccarij iſames. ⁊ qꝺ vnũ ad excitãduꝫ
oẽs irarũ aculeos ſatis erat: ciuẽ ur̃m viꝝ optimũ.
cui uł̃ credit ab eo die quo ſiniſtrũ pedẽ domo ex-
tulit iſidias tetẽderũt: nuſqͣꝫ niſi in ſinu ur̃o macta
re auſi ſunt. qꝺqꝫ auoꝝ tpibꝰ cogitare ẽt in cubilibꝰ
timuiſſent: id ſub oculis ur̃is ⁊ in via publica cru-
deli atqꝫ itollerãda ꝓrſus audacia ꝑegerũt. qꝺ ſce
lus ſi iultũ lingtis: actũ eſt de ſtatu publico: actum
de iuſtitia actũ deniqꝫ de ſalute: de lib̃tate: de gł̃ia
Coꝛruit fũdamẽtũ illꝺ ſuꝑ qꝺ uſqꝫ ad ſidera creue-
ratis. ⁊ deꝰ bone: quoꝝ manibꝰ euerſã? Magna ꝑs
doloris ẽ vilis auctoꝛ iniurie. Furciferi: carnifices
ſiluicole: ferino victu aſſueti: ſꝫ ferino magis pecto
re ⁊ ferinis moribꝰ: vix carcẽ vix cathenis aut funi
bꝰ ur̃is digni: paſſim in iugulos ur̃os ruũt ⁊ ad ſa
tietatẽ ſuã paſcunt cedibꝰ ⁊ ſãguine miſeroꝝ. Pꝛo
fecto nunqͣꝫ hoc auſuri: niſi uł̃ in ur̃a ſegnitie uł̃ in
ſuis latibulis ſpem hẽrent. que ſpes ſi uos ut ſoletꝫ
viri eſtis: ab oĩ eos ꝑte deluſerit. Exercuit uos fa-
teoꝛ ⁊ ipulit hijs tpibꝰ foꝛtuna: ſed nõ ſtrauit neqꝫ
debilitauit uſqꝫ adeo ut paucos in circuitu ſeuien
tes latrũculos ꝑferatis. Solet vͣo vͣtus ⁊ clarioꝛ ex
aduerſitate cõſurgẽ. ⁊ ſi bñ mores ur̃os noui nec
me longa de uobis fallit opinio: uos a populo ro-
mano vnũ hoc iter mł̃ta p̃cipuũ ⁊ uelut hereditari
um poſſidetis. ne. ſ. foꝛtune uos deiciat aut frãgat
iniuria ſꝫ attollat. ⁊ qꝺ maxime viroꝝ eſt iter diffi
cultates creſcãt animi. Hinc mihi ſpes nõ ꝑua ſub
orit. Audio eni uos accenſos atrocitate negocij: ⁊
generoſa idignatiõe flãmãtes ad ſolita arma iuſti
tie ꝯuerti. Qꝺ ſi ueꝝ eſt. nullus vnqͣꝫ locꝰ ut ſperoꝛ
nulla ars: nullus ſceleratoruꝫ fauoꝛ hoiuꝫ ab iſan
dis ceruicibꝰ: meritũ iracundie ur̃e fulmẽ auertet.
Uerũ ego p̃dulcis amici lachꝛymabili iactura ſuꝑ
qͣꝫ dici poſſet amariſſime cruciatꝰ: mł̃ta uobiſcũ vi
ri illuſtres familiariter locutꝰ ſum. heu fruſtra: heu
ſero. Sẽtio eni dãnũ meum nõ poſſe reſtitui. nõ ſi
mille liguis adamãtinis in ſempiternũ loquar: aut
oꝛpheo dulciꝰ flebilibꝰ ad lirã querimonijs ſaxa ꝑ-
mulceã. Unqͣꝫ mihi redibit amicꝰ meꝰ. irremeabi-
le iter ingreſſus eſt. Neqꝫ nũc id agit ut ille reſur-
gat: ſed ne illo coꝛruat decꝰ ur̃m: quoꝝ alterũ ipoſſi
bile: alterum vͦo perfacile ⁊ in ur̃a poſitum manu
eſt. Illud quidẽ admonere nõ eſt neceſſe: ꝙ ſceleꝝ
iudices nõ p̃terita ſꝫ futura reſpiciũt. Quid enim
ꝓdeſt ad ea que retractari nequeũt ſtudiũ adhibe
re? Siłibus tñ malis occurrit: ⁊ exẽplo terribili
humana temeritas coercet. Hic illa nimirũ doctiſ
ſimoꝝ hominũ laudata ſentẽtia eſt. nõ qꝛ peccatuꝫ
eſt: ſꝫ ne peccet iuenta ſupplicia. que qͣꝫqͣꝫ ſint pꝛo
huius ſceleris imanitate digniſſima: qͣꝫqͣꝫ tacitus

expectare nō prohibear:expetere tñ uetor.Uniuer
ſa igiẗ hec ſic itelligar dixiſſe:ut apō beniuolas au
res dolores mei ſenſū loquēdo deponerē.ac graui
moleſtia tumidū cor leuarē potius q̄ȝ ut aios no-
ſtros ad vindictā ſanguinis inflāmarē.Id eniȝ nec
ꝓfeſſioni nec ſtatui meo ꝯuenit.Itaqȝ teſtat⁹ ꝙ ad
illā:qcqd dicturus ſim aut dixeriȝ nō aſpiro:id qđ
honeſti⁹ poſſuȝ flagito.q̄tenus antique gl'ie nr̄e iu
ſtitieqȝ memores qua ſingulariter floruiſtis: eam
nr̄is pire tpib⁹ nō ſinatis.idqȝ obnoxius precor:ut
vie ſalutis publice per quas ⁊ ad ur̄a ⁊ ad ipſa pa
rētis menia:ſemper quidem:ſed nunc p̄cipue inſtā
te ut noſtis iubileo fideliū ex oi regione cōcurſus
erit:purgate latronibus pateant peregrinis:ne iu-
ſto metu territi ul'piū opuſ omittere:uel rectū iter
flectere compellantur.Qđ niſi acriter ꝓuideritis:
ſed ſpero utiqȝ ꝓuiſuros:eterne uobis infamie ma
culam irrogabit.In primis autem expeditum eſſe
decet apennini trāſitū:vnde numeroſior populus
expectaẗ.ad qđ utinā tēpeſtiuius in aium ueniſſet
ueſtrā magnificētiā exhortari.fuiſſet ꝓuiſū fortaſ
ſe maturi⁹.nec alijs cauēdi circūſpiciendiqȝ mate-
riam infelicis amici mei miſerabile ſpectaculū pre
buiſſet.At qd ſuſpecti erat:etas nr̄a ſic viderat:ſic
a ſeniorib⁹ accepat.eſſe qdeȝ apennini iugū natiua
aſperitate difficile.ceterum nil viatori tuti⁹ uel ho-
ſpitalius.Quid aūt erit: ſi de cuſtodib⁹ fures: de
canibus lupi fiunt?ubi ad ſuum ſiluoſi mōtis hor-
ridiorem nequiſſimoꝝ hoiuȝ terror acceſſerit?bre-
ui nēpe tot⁹ ille terraꝝ tract⁹ ab hoibus deſereẗ.in
hoſpitalior athelante uel caucaſo: huic ignominie
⁊ huic peſti viri fortes occurrite. Uidebitis ſaxa
nōdū ſicco ciuis ur̄i cruore rorātia. Inde diſcetis
ceteroꝝ ſaluti quonā remedio ꝓuidēduȝ ſit.Qui
amputare vult arborē:a radicib⁹ icipiat:qui ſiccare
vult riuulos:fontem ſiccet. Qui extinguere vult
latroneſ:inſiſtat receptatorib⁹ extirpādis.Ite cele
riter.ite feliciter quo cepiſtis: ⁊ bene iuuantib⁹ ſu-
peris feda ſcelerū clauſtra cōfringite.ſimul ac no-
tā ab oculis nr̄is abſtergite.relinquētes poſteris
iuſtitie famā:quā a patrib⁹ accepiſtis. Illud nomi
natim p̄cib⁹ iſtis addiderim.ut dn̄m Lucā cogno-
mēto chriſtianū:virū ſanguine ac virtutib⁹ claruȝ:
qui eidē Mainardo ifauſte vie comes fuerat: ⁊ de
quo dubie fama loquiẗ: pro honore ueſtro iubea-
tis inquiri:an impioꝝ manib⁹ euaſerit:qđ qdā nar
rant.an parili feritate cōſumpt⁹ ſit:qđ poti⁹ timeo.
⁊ timere nō deſinā donec aliđ ſciuero.Parcite au
tē multiloquio. Tulit me longius forte q̄ȝ decuit:
hinc humanitatꝭ ur̄e fiducia:illinc doloris mei ipe
tus ⁊ amicoꝝ pietas:de quib⁹ ante mō ſcripſi: ut
eos per dies ſingulos p̄ſtolabar.Ita enim ꝯcordi
ter de auinione diſceſſerant:ut me viſuri nulla alia
cauſa ſuadente:per hoc iter longius uenirēt. ⁊ cuȝ
me parme nō iueniſſent:in domo mea per noctem
⁊ diē nō itegrū morati:diſceſſerūt meſti:lr̄is ibi di
miſſis:quarū ſūma erat ſe huc ad me e ueſtigio re
uerſuros.Cūqȝ ego rediēs: ⁊ ml'tis dieb⁹ ſpectās:
lōgiorem ꝓmiſſo morā inciperem admirari:famu
luȝ vnū cum lr̄is miſi:qui eos tarditatis argueret
per quē didici hoc eos charitatis ⁊ amicitie p̄ciuȝ
ꝑcepiſſe.Quāobreȝ ſi loquaciorē fecit dolor:igno
ſcite.Licet eni rerū neſcius ⁊ abſens tūc fuerim:qr
tñ mei ſolus amor vidēdiqȝ deſideriū:eos hac tra
xerat:ſolus ego ut mihi videor toti⁹ iffortunij cauſa

fui.Omnipotēs de⁹ uos tātis mūdi malis incolū-
mes cōſeruet in ſtatu feliciſſimo. Parme.ij. Junij
concuſſo animo grauiterqȝ proſtrato feſtinanter.

¶ Deuotus ueſter ciuis Frāciſcus
petrarchus:ſeip̄m ſiquid eſt.

¶ Ad amicum de nouo aduentu imperatoris ad ita
lie partes. XLIII.

t Empus breue magnū ſcribēdi deſideriuȝ
anguſtat. ⁊ ardorē ai p̄gelidus aer frenat.
Sine exemplo annus eſt ⁊ bruma horri-
da vulgo iam pene in miraculū atqȝ ut dici ſolet in
religionē ṽtiẗ.O trāquilla parthenope: ⁊ magnis
ingenijs laudata cāpania.ueſtrū eſt qđ ait Maro.
Uer perpetuū atqȝ alienis mēſib⁹ eſtas.At profe-
cto non talis ip̄a loquētis mater:glacialis mātua:
⁊ iportunis frigorib⁹ opp̄ſſa niuoſiſqȝ alpiū ⁊ apē
nini iugis obſeſſa liguria.q̄ȝq̄ȝ p̄ſens ann⁹ qui no-
uitate ſui attonitos etiaȝ ſenes habet:neſcio an ali
qd cauſe ſecretioris offenderit.ꝙ.ſ.e germanie fi-
nibus ueniēs nouus ceſar:celo nr̄o ſuum forte fri-
gus inuexerit.cuiuſ is rigor eſt:ut ip̄os quoqȝ ger
manos in ſtuporē cogat.Certe ego nudiuſtertius
mātue:quo ad ip̄m ceſareȝ multū rogat⁹ acceſſerā:
in familiari colloquio quo p̄nceps ille mitiſſimus
lingua ⁊ morib⁹ nō minus italicus q̄ȝ german⁹:me
nunq̄ȝ ante hac p̄terq̄ȝ in lr̄is viſuȝ ſepe dignaẗ:ſic
eum dicētē audiui.vix ſe vnq̄ȝ tale aliqd in germa
nia ſenſiſſe.Cui ego rn̄di.forte celitus actū eſſe:ut
miles theutonicus ſubitā celi mutationē ⁊ italicā
tēperiē nō horreret.Mitto aūt hec.hiems ȝephi-
rijs cedet:eſtas aqlonib⁹:oia ſenectuti. Ueniet di-
es que dieb⁹ oib⁹ metā ponat: ⁊ hāc tēporuȝ uarie
tatē ſtabilis ꝯcludet eternitas.Natura ſuū opus:
nr̄a interim nos agamus.Equidē nō me gelu qđ-
cūqȝ ripheis mōtib⁹ meoticiſqȝ paludib⁹ adiacet:
retardaſſet.Ml'ta ſcribere cupiebā ſi litteras tuas
in tpe recepiſſem. Sed dū iſte vir clarus ⁊ nobis
charus huc attigit:mediolanuȝ aberā ut dixi.Re-
uerſus ⁊ tuas ornatiſſimas 4^or epl'as:quib⁹ totidē
meis ſero licet:abūde tñ ſatiſfactū fateor: ⁊ latorē
abitū meditātē repperi.Supuacuū viſum eſt:in-
choare qđ ꝑficere nō erat.Reliqua igiẗ ſuū diem:
qui lōgior forte dabiẗ atqȝ trāquillior.in hoc breui
⁊ turbido nil aliud dixerim:niſi nil penit⁹ tuaꝝ ad
me lr̄aꝝ hoc biēnio ꝑueniſſe.qđ mirari te nō miror
atqȝ ēt indignari.ſed ferēdū eſt qđ mirari nō p̄ōt.
Littere noſtre medio viaꝝ ſuos raptores iueniūt.
Quid aūt ſcimus?Multos forſitā amice ſtudijs
nr̄is accēdimus. multis glorie ſtimulos fortaſſis
incuſſim⁹.Sine ꝑgāt qua ceꝑunt.Sepe nobis diſ
plicēt:labores ⁊ epl'as noſtras detineāt ⁊ auertāt.
modo nos amēt: ⁊ qđ rapiūt mirentur.Uale.

¶ Scripta torpētibus digitis.vj.
kal'.Januarij ante lucem.

¶ Contra miſeriam italie.ſpecialiter occaſione cōpa
gne ſtimulantis eandem. XLIIII.

l Oquor quia cogor:urget eniȝ pietas ardē
teſqȝ ſtimulos anxio figit in pectore: que
me tacē nō ſinūt. ⁊ ſcio me ne cuiq̄ȝ loq.ne
qȝ ouidiano releuor ſolatio.ꝙ.ſ.ꝑdē ṽba leue eſt.I
mo enim nihil grauius hoi ſilētiū amāti.Loquor
tñ ſed coact⁹ ut dixi. ⁊ loquor uobis.Quib⁹?heu
neſcio.O libertatis ⁊ pudicitie ingens ultor Bru
te:qui ſuꝑbos fedi ſeruitij auctores ſolio deieciſti.
⁊ ipudicitie magiſtros uſqȝ ad inferos gladio vin

dice inſecutꝰ es. utinā viuereſ: tibi loquerer. O glo
rioſe camille qui nr̄o ſanguine deſpumātē trāſalpi
nā rabiem: in ipis adhuc fumātis pr̄ie cineribꝰ ex
tinxiſti. utinā viueres tecū loq̄rer. O ſūme virorū
Scipio q Hānibalē ſeptimūdecimū annū iā italie
icūbētē: hinc vi detractū in ꝓpria pr̄ia v̓tute ac for
tuna cōcurrētibꝰ mirabil̄r ꝯfregiſti. utinā viueres
tecū loquerer. O paule emili qui reges macedonū
uetuſto iperio elatos ⁊ aduerſus italiā rebellātes:
vinctos ante currū in capitoliū egiſti: ⁊ romani iu
gū iperij ferre docuiſti. utinā viuereſ tecū loq̄rer.
O mari: ut cōpatriota tuꝰ ait Cicero ruſticane vir
ſꝫ v̓e vir q barbaros in italiā irrūpēteſ ipſis eoꝝ in
finibꝰ tāto ipetu ſupaſti: ut de cruētiſ flumibꝰ ab ex
ercitu ſitiēte nō plus aque ꝗ̄ ſanguis bibereẗ: qꝫ
mox aliā mūdi plagā mira celeritate cōuerſus ita
furorē cimbricū oppreſſiſti: ut vix cadaueribꝰ ſuis
utrobiqꝫ victa barbaries: vix agminibꝰ captiuoruꝫ
victrix roma ſufficeret. utinā viueres tibi loquerer
O magne pōpei: qui ifamē p̄donū caterua romā
niſ claſſibꝰ italiciſqꝫ littoribus ifeſtā ac totā iā pela
go ſeuiētē breuiſſimo tp̄e domuiſti atqꝫ in vincula
ꝯieciſti: utinā viueres tibi loq̄rer: ⁊ p̄carer ut ſicut
oīa maria ifecta purgaſti: ita nūc non dico oēs ter
ras: ſꝫ italiā ſaltē tuā noua p̄donū manu miſerabi
liter inquinatam: ſolita v̓tute purgares. O iuli ceſar
qui incurſus hoſtiū non expectās: raptim ſupatis
alpibꝰ: reno: rhodano: ac garūna fluminibꝰ ipigre
trāſmiſſis: icertū an fortunatior an fortior victrici
acie: Germaniā: Galliā: Britanniā: atqꝫ hiſpanias
pagraſti. utinā viueres tibi loq̄rer. O ceſar Augu
ſte qui reges terre ⁊ legatiōes populoꝝ oiuꝫ ad ge
nua ꝓcūbētes: atqꝫ ut ꝓprie dicā ipm̄ orbē terraꝝ
ſupplicē ⁊ affuſum ex altiſſimo ſolio vidiſti. ⁊ pace
terra mariqꝫ cōpoſita: bellicū Jani tēpluꝫ feliciſſi
me ꝯcluſiſti: utinā viuēs tibi loq̄rer. O iſigne par
hoiuꝫ ueſpaſiane ⁊ thite: digni alterutro ⁊ pr̄e filiꝰ
⁊ filio pater: qui vno curru qͦd nunꝗ̄ antea viſum
erat: ⁊ chriſti glorioſiſſimā ultionē ⁊ triūphū clariſ
ſimū de hieroſolymis retuliſtis. utinā viueretꝫ uo
bis loquerer. ⁊ ut chriſti iniurias iteꝝ vindicaretꝫ
hortarer. O fortiſſime vir traiane qui frigeſcētis ⁊
iā ſenis mēbra iperij ml̄to ſpūs feruore refouiſti:
ac p̄ter ſpeꝫ iuueneſcē coegiſti. nunꝗ̄ certe ul̄ tam
gelatū atqꝫ decrepitū iperiū: ul̄ tā neceſſarius fer
uor tuus. utinā viueres tibi loquerer. ⁊ rogarē ut
moribūde pr̄ie opē ferres. nec ideo ꝙ in hiſpania
natus eſſes italice obliuiſcereris originis. O bone
theodoſi: qui parua hoiuꝫ manu: ſꝫ diuino fultus
auxilio: tibi militātibꝰ elemētis ⁊ cōiurātibꝰ tecum
uētis: ſagittas barbaricaſ ex imanibꝰ pharetris ad
uerſuꝫ nos eductas: in ipas frōteſ atqꝫ exterminiū
barbaroꝝ miraculoſe ⁊ icredibil̄r retorxiſti: utinaꝫ
viuēs tibi loq̄rer. nūc qd agā? ⁊ loq opꝫ: ⁊ cui loq̄r
nō iuenio. Effūdā uoces in nubila: ſiqs forſan ami
cior ſpūs ⁊ bonꝰ fauēs: e labijs meis abductꝰ ad ali
quā gn̄oſam aurē illas ꝑferat: ubi fructificēt ut cu
pio potiꝰ ꝗ̄ ut ſpero. Quid eni ſpei reliquū eſt? qd
agiẗ ſūme ieſu? Ubi ſūt oculi tui qbus nos ab alto
ituēs: nō mō claros ſꝫ iuidioſos mundo feceras?
Hanc tantam fortune uertiginem: hanc tam ſubi
tam fati vim ſine quibus alijs uerbis quod meſtū
animum premit expediam? Uidiſti equidem certe
preſenſqꝫ aderas: quando patrum noſtroꝝ manus
exigua nūc ſub artbon: nūc ſub auſtrū: nūc ſub oriē
tis: nūc ſub occidētis ſolis extrema: ſtupētibꝰ ⁊ at
tonitis gētibꝰ ac regibꝰ victricia late ſigna circūtu
lit. hic auaritie frenū ſtringēs: illic tumidā p̄mēs i
ſolētiā: hic iracūdie mitigās truces motꝰ: illic ſeue
libidini iugū ponēs. poſtremo aliqd ubilibet ſemꝑ
agēs ꝙ̄ magnifici trāſitꝰ gl̄ioſa ueſtigia ſupeēnt: ⁊
orbis ip̄e ꝑdomitꝰ caput tn̄ uel uenerareẗ acceptū:
uel delatuꝫ ſilētio ſuſpiraret. quot maioꝝ noſtroꝝ
opera oibꝰ terris effulgēt: uelut celo ſparſa ſidera.
quot mirifici actꝰ. quot exēpla virtutū. ꝗ̄tū nomē
ꝗ̄ta memoria geſtaꝝ reꝝ. quot per orbē urbes: ꝗ̄
teqꝫ colonie. quot trophea minacia horrifico mar
more victꝫ terris extātia. Quis cūcta dinumeret?
que mūdus licet ip̄e inuitꝰ ſentit: indignāſqꝫ recor
daẗ? Quid igiẗ nūc rei eſt? qd querīẗ? qd defleaꝫ?
qd accuſeꝫ? En parua p̄donum manꝰ ex mille colle
cta fornicibꝰ terraꝝ oiuꝫ dn̄am atqꝫ victricē italiaꝫ
ꝑuagaẗ. ⁊ ꝓuinciaꝝ oiuꝫ reginā ſibi an̄ alias ꝓuinci
am depopoſcit. heu qs nā conſulet pudori nr̄o: qn̄
iā de ſalute cogitare ſeꝝ eſt? Quis vultibꝰ nr̄is ue
lum diſſimulatiōis aut ignorātie p̄tēdet: qn̄ nō eſt
qui malis nr̄is auxiliū ferat? Liceat ſaltem ul̄ ne
ſcire que patimur: ul̄ fetidiſſimas cicatrices nr̄oꝝ
vulnerū non videre. Uolebā te orare ſuppliciter o
vir ingēs quē noiare nō audeo: ut nobis dexteraꝫ
dares. qͦd ⁊ poſſe videbaris: ⁊ ꝗ̄ maxie tuū erat.
ſed ut video prorſus obſurduiſti. Jtaqꝫ poſtꝗ̄ nul
li hoium loqui iuuat: ad te ultima ⁊ maxima ſpes
mortaliū p̄ces uerto. Si tibi creator oiuꝫ bn̄ficijs
tuis parū memoriter uſi ſumꝰ: ſi ſupciliū altiꝰ forte
ꝗ̄ decuit: tāto ⁊ tā pn̄ti diuinitatis fauore ſubſtuli
mus: ⁊ ꝯ̄rio vis ulciſci. rebꝰ faciem muta. Tua eſt
eni fortuna: tue ſūt ſortes: tue ſucceſſuū humanaꝝ
vices. Jmperauimus inſolēter: ſeruauimꝰ humil̄r
auerte latronū iugū: ſi nunꝗ̄ latronū more regna
uimꝰ. Si te offendimꝰ: ⁊ ſi tibi libertas nr̄a nō pla
cet: at ſaltē illorum cedes: ſacrilegia: rapine: furta:
adulteria: ſtupra diſpliceant. Obſta tot malis: ⁊ te
dn̄m illis on̄de: qui dixerūt in corde ſuo nō eſt deꝰ
tuoſqꝫ pr̄ adiuua fortaſſis imeritos. ſed de te ſperā
tes: tuūqꝫ nomē cū lachrymis iuocātes: ⁊ ingenue
fatentes. qꝛ nō eſt aliꝰ qui pugnet pro nobis niſi tu
deus noſter. Kal̄. Septembris.

¶ Ad Nicolaum laurentij tribunum urbis alme no
uiſſimum ⁊ ad populum romanum. XLV.

p Rimū ne tibi vir magnanime pro tātaꝝ re
rū gl̄ia: an libertatꝫ p̄te ciuibꝰ: pro tuis er
ga illos meritis: ⁊ feliciſſimo ſucceſſu liber
tatis gratuler: icertꝰ ſum. utriſqꝫ pariter gratulor.
utroqꝫ ſil̄ alloquar. Neqꝫ qͦs tā ꝯiūctos rebꝰ ipſis
video: ſ̄mone diſiūgā. Sꝫ qbꝰ iteri v̓bis utar: in tā
repētino tāqꝫ iopinato gaudio? qbꝰ uotis exultās:
aī motꝰ explicē? Uſitata ſordeſcūt: inuſitata nō au
deo. Furabor me tātiſꝑ occupatiōibꝰ meis ⁊ home
rico ſtilo digniſſimoſ cogitatꝰ qͦd penuria tp̄is hor
tatur: tumultuaria cōplectar ep̄l̄a. Libertas in me
dio ueſtrū eſt: qua nihil dulciꝰ: nihil optabiliꝰ. nun
ꝗ̄ certiꝰ ꝗ̄ ꝑdēdo cognoſciẗ. hoc tn̄ grādi bono: ⁊
expimēto tot annoꝝ cognito: lete: ſobrie: modeſte:
trāquilleqꝫ fruimini: grās agētes taliū muneꝝ lar
gitori deo: qui nōdū ſacroſanctiſſime ſue urbis ob
litus eſt ⁊ eā ſeruā diutiꝰ ſpectare nō potuit: apud
quā terraꝝ orbis iperiuꝫ collocarat. Jtaqꝫ viri for
tes ⁊ viroꝝ fortiū ſucceſſores: ſi cū libertate ſana
mēs redijt. nō prius hāc ꝗ̄ vitā deſerēdā ſibi qſqꝫ

pro ſe cogitet:ſine qua vita ludibriũ eſt. Preteritã
ſuitutẽ ante oculos aſſidue reuocate. Sic eteni ni
ſi fallor erit pñs aliq̃nto etiã q̃ꝫ vita charior libtas.
ut ſi alterutro carẽdum ſit: repiri ualeat nemo cui
mõ ſupſit q̃cq̃ꝫ romani ſanguis qui nõ malit in li-
bertate mori q̃ꝫ in ſuitute viuẽ. Elapſus hamo pi-
ſcis q̃cq̃d in vndis iternatat metuit. Excuſſa fauci
bus lupoꝝ ouis:glaucos eminꝰ horret canes. Ex-
plicita viſco uolucris:tuta etiã arbuſta formidat.
Et uos mihi credite ieſcati hami:falſe ſpei blandi
tijs: ꝛ uos peſtifere ɔſuetudinis viſcũ: ꝛ uos fame
lici lupoꝝ greges obſidẽt. Circũſpicite vigilantibꝰ
aĩs ꝛ videte. ut q̃cq̃d oĩno cogitatꝭ:q̃cq̃d agitꝭ liber-
tatẽ ſapiat. Ad hãc vnã cure vigilieq̃ꝫ ṽre:ad hanc
oẽs oiuꝫ ꝑtineãt actiões. Quicq̃d p̃ter hãc agitur:
ul' irreparabile iacturã tp̃is ul' inſidias extimate.
Amor imeritus quẽ ad tyrãnos ṽros lõgo uſu for
ſitã cõcepiſtis: ꝛ affectionis idigne mẽoria ois ex
pectoribꝰ ṽris excidat. Et ſuus ſupbũ dñꝫ ad tp̃s
colit: ꝛ clauſa poſſeſſori ſuo auis alludit. ꝛ ille ſi li-
ceat cathenas excutiet: ꝛ hec ſi det̃ exitꝰ cupido fu
giet uolatu. Seruiſtis clariſſimi ciues q̃bꝰ oẽs na-
tiones ſeruire ɔſueuerãt: ꝛ quoꝝ ſub pedibꝰ reges
erãt:ſub paucoꝝ iſimi tyrãnide iacuiſtis. q̃ꝺq̃ꝫ ad
doloris cedit ꝛ pudoris cumulũ:aduẽtitios ꝛ alie
nigenas dños hũiſtis:decoris ṽri fortunarũq̃ꝫ ra-
ptores:libertatis curſores diuĩiate. ſingulorũ ori-
gies recẽſete. hũc uallis ſpoletana:illũ Rhenꝰ aut
Rhodanꝰ aut aliq̃s ignobilis t̃raꝝ angulus miſit.
Ille vinctis poſt tergũ manibꝰ ductꝰ in triũpho re-
pẽte de captiuo factꝰ eſt ciuis. imo ṽo nõ ciuis ſed
tyrãnuſ. ut mime mirãdũ ſit:ſi talibꝰ urbs roma:ſi
gl'ia:ſi libertas:deniq̃ꝫ ſi ſanguis ueſter iuiſus eſt.
dũ antiquã p̃riaꝫ:dũ ꝓprie ſuitutꝭ ignominiã:duꝫ
cãpis effuſũ ſanguinẽ recordant̃. Illꝺ potiꝰ miror:
vñ ul' uobis tã lõga patiẽtia viris romanis ꝛ arma
tis:ul' illis tã itollerãda ſupbia. Quid eni p̃cipuũ
cur tãtope ſibi placeãt habẽt? Quibꝰ inflant̃ ꝛ effe-
runt̃ flatibꝰ ṽtutibꝰ ue:quaꝝ nullũ genꝰ hoiuꝫ pau-
perius uſq̃ꝫ eſt? An ex ſupabũdãtibꝰ diuitijs qui ſi
ne furtis ac rapinis fedare famẽ nequeũt? An igẽ
ti potẽtia:que mox ut uoſ viri eẽ cepitiſ nulla erit?
An claritate nois ul' ſanguis. ꝛ furtiuo forſan aut
p̃cario domicilio gl'iari poſſunt? Quid eſt aũt cur
romana ꝓſapia glorient̃? Impudẽtiſſime tñ id faci
unt: ꝛ q2 diu ſe romanos eẽ mẽtiti ſũt:ceu mẽdacio
p̃ſcripſerint:iã romanos ſibi vident̃. q̃ꝺq̃ꝫ viruꝫ ri
ſu an lachrymis ꝓſequẽdũ ſit:neſcio. Iã romanoꝝ
ciuiũ viluit nomẽ. Nõ romani ciues ſꝫ romani p̃n
cipes appellant̃. Sꝫ minꝰ idignor dũ eos ẽt huma
nitatꝭ oblitos video. Nõ eni iã p̃dẽ eo ueſane puẽ-
tũ eſt:ut nõ hoieſ ſꝫ dños dici uelint. proh nephaſ.
in qua urbe diuus ceſar auguſtꝰ mũdi rector ac re-
gnoꝝ oiuꝫ moderator:edicto uetuit ſe dñm dici:in
ea nũc mendici fures graui ſe iniuria effectos pu-
tãt:niſi dñi uocent̃. O miſabilẽ fortune ṽtiginẽ. o
mutationẽ tp̃is iauditã. diſcutiant̃ vmbre:pellant̃
errores:ꝑueniat̃ ad ueꝝ. utrũ hoies hij ſint totius
rõnis expteſ:viderint qui diffinitiõibꝰ reꝝ ſtudẽt.
Utrũ dñi uos quoꝝ res agit̃ videritꝭ:dũ memine-
ritis in eadẽ urbe illos ſil' dños ꝛ uos liberos eſſe
nõ poſſe:q̃ꝺ vnũ diffinire meum eſt. Certe romani
hoies nõ ſũt. hoꝝ oiuꝫ quos inani nobilitatis titu-
lo tã faſtidioſos videbatis. vndecũq̃ꝫ uenerint:q̃li
bet iſelici uẽto delati ſũt. quecũq̃ꝫ illos miſerit bar
baries:q̃ꝫuis foro ṽro obuerſarent̃:q̃ꝫuis ſtipati ſa
tellitũ turbis:in capitoliũ aſcenderẽt: q̃ꝫuis ſupbo
greſſu romanoꝝ illuſtrium ciueribꝰ iſultarẽt:nemo
nõ ꝑegrinꝰ erat. ꝛ ut ait Satyricꝰ. nup in hãc urbẽ
pedibꝰ qui uenerat albis. ṽſicatũq̃ꝫ eſt illꝺ alteriꝰ
poete. ſolatia tãti ꝑdidit roma mali. nullos admit-
tere reges:ſꝫ ciui ſuire ſuo. Uobis ul' illꝺ utinã ſo
lamẽ miſie ɔtigiſſet:ut vni ſaltẽ ſeu ciui ſeu regi ꝛ
nõ pl'ibꝰ ſil' externiſ p̃donibꝰ ſuiretꝭ. Sꝫ ueꝝ eſt q̃ꝺ
dixiſſe tradit̃ ille famoſiſſimꝰ olim romani gñis ho
ſtis Hãnibal. Preterita magis reprehẽdi poſſe q̃ꝫ
corrigi. Iõq̃ꝫ ne ampliꝰ urgeã:neu tranſacta uobis
exprobẽ:q̃n potiꝰ:ut aliq̃ꝺ pudori ṽro uelamẽtum
p̃beã:fuerũt ꝛ maiores ṽri ſub regibus. hijſq̃ꝫ non
ſemꝑ romane:ſꝫ nũc ſabine:nũc corinthie:q̃buſdã
ẽt ſi credẽ libeat ſuilis originis. Ueꝝ ut ꝓſpera ſic
aduerſa fortuna ſuũ finẽ hẽt. ꝛ illoꝝ ꝛ ṽre libertati
defenſor inſꝑatꝰ affuit. Et ſuũ brutum utraq̃ꝫ tulit
etas. Tres iã hinc ex ordine celebrant̃ Bruti. Pri
mus qui ſupbum regem expulit. Scꝺs qui iuliuꝫ
ceſarẽ iterfecit. Tertiꝰ qui nr̃i tp̃is tyrãnos ꝛ exilio
ꝛ morte ꝓſequit̃. In hoc ambobꝰ ſil'is ꝙ gemine
laudis mãm quã iter ſe alij duo vnitã diuidũt:iſte
totã occupet. p̃ori tñ q̃daꝫ moꝝ ac ꝓpoſiti occulta
tiõe ſimilior. Iuuenis uterq̃ꝫ. lõge aliꝰ igenio q̃ꝫ cu
ius ſimulationẽ iduerat:ut ſub hoc obtẽtu libera-
tor ille ppl'i romãi aiuſ latẽſ apiret̃ tp̃e ſuo. Et illiꝰ
q̃dẽ ueťis Liuiꝰ p̃nceps hiſtorie huiꝰ aũt ṽri expe
riẽtia teſtiſ eſt. Ille legibꝰ:hic tyrãnis ɔtẽptꝰ p̃mũ
poſtea formidabilis. Illũ legitꝭ:hũc vidiſtis deſpe
ctũ ab hoibꝰ:q̃bꝰ equo iure viuẽ cũ ciuibꝰ extrema
ſuitꝰ:q̃bꝰ nihil niſi iniuſtũ atq̃ꝫ iſolẽs videt̃ eẽ poſ-
ſe magnificũ. Illi humilitatẽ viri huiꝰ ɔtẽnebãt at-
q̃ꝫ calcabãt:ſub qua cã magnꝰ aiuſ iterim tegebat̃.
Teſtis ego ſibi ſũ ſemꝑ eũ hoc q̃ꝺ tãdẽ ꝑepit: ſub
p̃cordijs hũiſſe. ſꝫ tp̃s idoneuꝫ expectabat. q̃ꝺ ubi
affuit nihilo p̃mius terribilior appuit. Eductũ cor
de Lucretie cultrũ tenẽs:nihilo utiliꝰ ille ɔciuibꝰ
tũc ſuis libertatẽ reddidit quã iſte nũc uobis. hoc
iterfuit ꝙ illoꝝ patiẽtia vniꝰ in dignitate ſceleris:
ṽra inumerabilibꝰ flagitijs atq̃ꝫ itollerabilibꝰ iniu
rijs victa eſt. Pro q̃bus ſanguinẽ ṽrm totiẽs fudi
ſtis:q̃s ṽris laboribꝰ ṽris p̃rimonijſ aluiſtis. quos
publica iopia ad p̃uatas copias extuliſtis. hij ne-
q̃ꝫ uos libertate dignos iudicarũt: ꝛ laceratas rei
publice reliq̃as:carptiꝫ in ſpelũcis ꝛ iſãdis latroci
nij ſui penetralibꝰ ɔgeſſerũt. nec pudor apꝺ gẽtes
vulgandi facinoris aut iſelicis p̃rie miſatio pietaſ
q̃ꝫ ɔtinuit:q̃ minꝰ poſt ipie ſpoliata dei tẽpla. occu-
patas arces:opes publicas:regiõeſ urbis atq̃ꝫ ho
nores magr̃atuũ iter ſe diuiſos:qua vna in re cre
bulẽti ac ſeditioſi hoies: ꝛ totiꝰ relique vite ɔſilijs:
ac ratione diſcordes in humani federis ſtupenda
ſocietate cõuenerãt:in põtes ꝛ menia atq̃ꝫ imme-
ritos lapideſ deſeuirẽt. Deniq̃ꝫ poſt vi ul' ſenio col
lapſa palatia que quõdã igẽtes tenuerũt viri:poſt
diruptos arcꝰ triũphales:vnde maiores hoꝝ for-
ſitã corruerũt:de ipſiꝰ uetuſtatis ac ꝓp̃e ipietatis
fragminibꝰ:vilẽ queſtũ turpi mercimonio captare
nõ puduit. Itaq̃ꝫ nũc heu dolor:heu ſceluſ idignũ
de ṽris marmoreiſ colũnis:de liminibꝰ tẽploꝝ ad
que nuꝑ ex toto orbe ɔcurſus deuotiſſimꝰ fiebat:
de imaginibꝰ ſepulchroꝝ ſub q̃bꝰ patrũ ṽroꝝ uene-
rabilis ciuis erat:ut reliquas ſileã deſidioſa Nea-
polis adornat̃. Sic paulati ruine ipe deficiunt:in-

gens teſtimoniũ magnitudis antiquoꝝ. ⁊ uos tot
milia viroꝝ fortiũ corã paucis latrũculis:non alr̃
ꝙ in capta urbe craſſantibꝰ ceu totidẽ nõ tã ſui ꝙ
pecora:cũ publice mr̃is mẽbra diſerperẽt ſiluiſtis.
Nimiꝝ eni ſuꝑ uos ſortes iecerant:qs huic qs illi
cederet in ꝑdã. ⁊ qđ in belli ciuitati athenaꝝ mira
mur ⁊ idignamur cũ legimꝰ eã ornamẽtis ſuis oi-
bus ⁊ liminibꝰ orbatã:ad triginta tyrãnoꝝ arbitri
um ꝑueniſſe.hoc in urbe roma domitrice urbiũ ac
terraꝝ dñã:ſublimis adhuc iperij ⁊ ſũmi põtificij
titulis illuſtrata:potuiſſe ↄtingẽ.ut nõ mlto pliuꝫ
forte ẽt paucoꝝ tyrãnoꝝ libidinibus ſubiaceret.ne
mo qdẽ uſqꝫ ad hoc tp̃s qui ſatis idignaret̃ iuẽtus
eſt.Quis illoꝝ ꝑcor vnqꝫ a uobis ſuili aliq̃:niſi eo
dẽ ſordido ↄtẽtꝰ obſequio fuerit :ſuis paulo caltio
ribuſ ip̃aqꝫ iuẽtiſ parcit̃: ⁊ ſi nõ eoꝝ charitate ⁊ ſal
tem dãni metu uobis quis pepcit vnqꝫ? Quis nõ
vnũquẽqꝫ hieme ⁊ noctemedia duꝫ ubertim pluit
aut fulminat:care gremio cõiugis auulſum:uel in
periculũ mortis miſit:ul' niuoſis mõtibꝰ ⁊ limoſis
paludibꝰ ceu vile mãcipiũ circũduxit? Exprecti tã-
dẽ ex tã graui ſopore videmini. Ideoqꝫ ſi ꝑterita-
rum feritatũ pudet ac penitet aciẽ mẽtiſ acriter ad
uerſus oẽs caſus exacuite.ne qs forte lupoꝝ rapa
ciũ quos a ur̃is ouilibꝰ expuliſtis: ⁊ qui ẽt nũc aſſi
due ſepta ur̃a circũſtrepũt:ullulatu ficto aut ſp̃e ali
qua blãditoria:vnde violẽter exierũt fraudulẽter
irrũpãt. Niſi enim hoc ꝓuideritis:qđ omen uenti
auferãt: ⁊ qđ nedũ cernẽ ſꝫ excogitare ẽt abhorret
aius.nolite credẽ eandẽ illos quã extulerũt fameꝫ
recreaturos.ſꝫ mlto rabidiorem ⁊ magis magiſqꝫ
tractu tp̃is efferatã. Eque gregis ſanguinẽ ſitiunt
⁊ paſtoris ⁊ libertatẽ ur̃am ⁊ liberatoris ur̃i gl'iaꝫ
miſeriã atqꝫ ignominiã ſuã dicũt. Aduerſus hos
hoſtes fidẽter iſurgite.pauci ⁊ cõtẽptibiles erũt.ſi
uos vnũ eritis. Sꝫ multũ timeo qꝛ multũ diligo.
eadẽqꝫ rõne multũ audeo. Amor eni ⁊ pauidos fa
cit eſſe ſecuros. Scio qdẽ in illa tẽpeſtate reipubli
ce:cuius ſi memini fuiſſe qui paucoꝝ tyrannidi ad
uerſus libertatẽ oiuꝫ fauerẽt:qđqꝫ nõ ab obſcuris
ſed a ꝑclariſſimis adoleſcẽtibꝰ atqꝫ ipſius liberato
ris filijs admiſſuꝫ:qbꝰ ⁊ mixti ſanguinis nexus ⁊
cõſuetudo lõgior ⁊ familiarior cõuictꝰ obliuionem
ſuiipſius obuexerãt. Eos ille tñ orbitare forſan in
felix ſed ỽtute animi feliciſſimus pater morte mul
ctauit.ſanctiꝰ extimãs ſibi filios eripi ꝙ pr̃ie liber
tatẽ. Idẽqꝫ ꝓrſus i hac tẽpeſtate ꝑmetuo:eoqꝫ ma
gis quo fragiliora nũc ⁊ uolubiliora ſunt pectora.
Permultos arbitramur fururos quibꝰ uel mixto
ſanguine cũ tyrãnis uel miſerrima ↄſuetudine ſer-
uiẽdi ꝑſuaſũ ſit :dulciorẽ eẽ ſeruilem crapulã ꝙ ſo
briã libertatẽ.qui ſe grãde aliquid aſſecuturos pu
tãt ſi ſalutentur in publico:accerſãt: fatigent̃ obſce
nis iperijs:tãdẽ ifames ⁊ ſordidi paraſciti iniquis
mẽſis aſſideãt tyrãnoꝝ.atqꝫ aliqd de reliquijs gu
le tã capacis abſorbeãt. Hec eni ꝓfecto nõ alia mi-
ſeroꝝ ſolatia.hec tãtoꝝ diſcriminũ ⁊ laboꝝ ꝑmia.
Tu ỽo virꝰ fortiſſime qui tãtam labẽtis reipublice
molẽ pijs humeris ſubiſti : nihilo ſegniꝰ aduerſus
tales ciues ꝙ aduerſus crudeliſſimos hoſtes ar-
matꝰ inuigila. Junior brute ſenioris imaginẽ ante
oculos ſemꝑ habe. Ille ↄſul erat.tu tribunus. Si
ↄferimꝰ dignitates:mlta qdeꝫ a cõſulibꝰ aduerſus
plebẽ romanã:animoſe dicã:mlta ẽt atrocia facta
ſũt.cuius tribunos ↄſtãtiſſimos defenſores ſemꝑ
accepimus. Qꝫ ſi conſul ille ſtudio libertatis filios
iteremit:qd tribuno tibi agẽdũ ſit in ceteris vides
Si fidele ↄſiliũ nõ reſpuis nil ſanguini tribues ul'
amori. Quẽ libertatis inimicũ ſenſeris:ſcias hũc
nõ amicũ tibi eſſe poſſe ꝙ ſibi:dum utriqꝫ qđ ꝑſtã
tiſſimũ hẽt tẽdit eripere. De urbe Roma loquebat̃
Saluſtiꝰ ubi ait. In tã magna ciuilitate mlta ⁊ ua
ria igenia ſũt. Quot aũt i eadẽ mõ ſũt qui exiguo
ꝑcio facile ſeipſos ⁊ vniuerſã rẽpublicã atqꝫ omne
diuinũ humanũqꝫ ius ꝓderent? Bene uobiſcũ agi
tur diuinitꝰ ſi maior populi ꝑs vnũ ſentit:ſi torpo-
rẽ quo ꝑmebat̃ excuſſit. Magnuꝫ ⁊ formidatũ no
men eſt : ꝙuis afflicti populi romani:magne opes
magna ꝑſidia : ſi ↄſilio gubernent̃.abũde per ſeip
ſum põt:mõ uelle vnũ icipiat. Incepit aũt ⁊ iã vult
qui eni ↄ̃ ſentiũt nõ de populi ſed de hoſtium nũo
ſũt habẽdi:quibꝰ uelut prauiſ humoribꝰ exoneratũ
reipublice corpꝰ:quo tenuius ⁊ expeditiꝰ ualidiuſ
qꝫ remanebit. Aſſit ꝓuidẽtia:nec aius deſit. robur
quippe nõ deerit:nõ mõ ad libertatẽ tuẽdaꝫ ſed ẽt
ad imperiũ repetẽdũ. Quãtũ ỽo ↄfert recordatio
uetuſtatis: ⁊ mũdo dilecti nois maieſtas? Quis
nõ Rome ius ſuũ ꝓſequẽti ꝓprios optet euẽtus?
Tã iuſte cãe patrocinium deus hoieſqꝫ ſuſpirant.
Italia que cũ capite egrotãte lãguebat ſeſe iã nũc
erexit i cubitũ. Si ꝑſtiteritis incepto ⁊ letuſ rumor
iualuerit.mox ſi ſpes ⁊ iocũda cõſurget:boni oẽs
qui poterũt auxiliũ ferẽt: qbꝰ poſſe negabit̃ uotis
ſaltẽ ⁊ ꝑcibꝰ adiuuabũt. Contra aũt ꝓditores pr̃ie:
⁊ hic gladio ultore feriẽtur: ⁊ apđ iferos meritas
penas luẽt:quas eis nõ noui tm̃ doctores ſed poe
te ẽt ueteres cõminant̃. Hij ſũt eni quos in acerri-
mo ſupplicioꝝ circulo Maro cõcluſit. Uẽdidit hic
auro patriã dñmqꝫ potẽtẽ.ipoſuit fixit leges ꝑcio
atqꝫ refixit. In hoc igit̃ genere hoium ſeu potiꝰ be-
luaꝝ dicã qd ſentio. Dis ſeueritaſ pia:miſicordia
ois ihumana ẽ. Tu qdẽ tibi vir egregie ad imorta
litatẽ nois apuiſti aditũ. Perſeueradũ eſt:ſi cupis
ad t̃minũ ꝑuenire. Aliogn ſcito ꝙ ꝙto clariꝰ ꝑnci-
piũ:tãto obſcurior finiſ erit. Hoc aũt calle gradiẽti
mlta ꝑiculoſa:mlta ꝑplexa:multa aſꝑa ſe oñdunt.
Sꝫ virtꝰ arduis:patiẽtia difficilibꝰ delectat̃. Ad la
borẽ gl'ioſuꝫ naſcimur. qd ad quietẽ ibertiſſimam
ſuſpiramꝰ? Adde ꝙ mlta difficilia ꝑmũ aggrediẽ
tibꝰ viſa ſunt:que lõgius ꝓgreſſis apparuere facili
ma. ꝙꝙ ego de q̃litate rerũ diſputo:cũ multa qui
dẽ amicis:plura parẽtibꝰ oia patrie debeamꝰ. Ita
qꝫ ⁊ ſi infeſtis cuſpidibꝰ cũ ſceleratis hoſtibꝰ cõcur
rendũ fuerit:cõcurres tu prorſus iperterritꝰ. Bru
ti ipſius exẽplo:qui oblatũ in acie ſuꝑbi regis filiũ
occidit:mutuis ipſe vulneribꝰ occũbẽs.ita quẽ ur-
be depulerat in tartarum uſqꝫ ꝑſecutꝰ eſt. Tu ỽo vi
ctor icolumis illis ꝑeuntibꝰ cõſiſtes. ⁊ ſi utiqꝫ cadẽ
dum ſit:reddẽdaqꝫ pr̃ie vita:illis ad iferna ꝓperã
tibus celũ petes.quo tibi virtꝰ ⁊ tuoꝝ charitas viã
ſtrauit:eterne fame ueſtigiũ hic relinquẽs. Quid
aliđ ſperare licet? Romulus urbẽ cõdidit.hic quẽ
ſepe noio Brutꝰ libertatẽ:Camilluſ utrãqꝫ reſtitu-
it. Quid ergo iter hos tecũ clariſſime vir itererat:
niſi ꝙ romulus urbẽ exiguã fragili uallo circũde-
dit. Tu oiuꝫ que ſũt ⁊ que fuerũt ꝑmaximã ciuita
tẽ ualidiſſimis muris cingis? Brutus ab vno:tu a
multis tyrãnis uſurpatã libertatẽ uẽdicas? Camil
lus ex nouis ⁊ adhuc fumãtibꝰ:tu ex cã ꝑdẽ deſpe-
ratis ac ueteribꝰ ruinis euerſa reſtituis? Salue nr̃

camille nr̃ brute:nr̃ romule.ſeu q̄libet alio noīe di
ci mauis. Salue romane libtatis:romane pacis:
romane tranqllitatis auctor. Tibi debet pn̄s etaſ
ꝙ in libtate morieť:tibi poſteritas ꝙ naſceť. duo
qdē cito dictu leuia:ſꝫ effectu ſaluberrima noiatiꝫ
petere vir illuſtris iſtituerā. Tu me in altero ſpon
te ꝑueniēs efficiſ:ut alteꝝ petijſſe ſatis ſit. Sic eni
fama de te loqtur ſolitū per ſingulos dies:ex q̊ ad
reipublice regimē aſcēdiſti.luce ꝑma anteq̄ꝫ publi
ci ꝑuatiqꝫ negocij qcq̄ꝫ agaſ:uenerādum dn̄ici cor
poris ſacramētū cū multa deuotiōe ⁊ exactiſſima
tue mētis diſcuſione ſuſcipe:hoc nimiruꝫ ſapiētis
fragilitatē corpoꝝ ⁊ vite breuitatē reputātis:⁊ im
pendētes vndiqꝫ caſus uarios circūſpectātis viri
opꝰ eſt:Seruaſſet ut auguror hūc moreꝫ:ſi ad hec
tꝑa ꝑueniſſet ſeruauit:qōdā ſil'e q̄ꝫtū obducta te
nebris ⁊ etheree lucis egēs ꝑmiſit etas:ille roma
noꝝ ducū lōge clariſſimꝰ. Reliquū ē igiť:ut q̊tiēs
ſeu diſcūbere forte:ſeu in ſomniſ iacēs:ſeu qd aliō
corꝑi tribuēs:aliqd ocioſi tꝑis nactꝰ eris:aio etiā
ſui gn̄is alimēta ne ſubtrahes:lege dū uacat:quā
do id ex cōmodo nō potes:legētes aſculta. Mēſ in
huiuſmodi rei ducē imitatiōe digniſſimū auguſtū
de q̊ ita ſcriptū eſt:ꝙ in lectulū trāſgreſſus nō am
plius q̄ꝫ.vij.horas dormiebat.ac ne eas qdē cōti-
nuas:ſꝫ ut in illo tꝑis ſpatio ter aut quater exꝑgi-
ſcereť:ſi interruptū ſomnuꝫ recuꝑare ut euenit nō
poſſet.lectoribꝰ ul' fabulatoribꝰ accerſitis.de eodē
legiť.ꝙ tā parcꝰ tꝑis diſpēſator fuerit:ut inter co-
medēdū bibēdūqꝫ legeret:aut ſcriberet. Tibi aūt
in hoc precipue rerum ſtatu:quid legendū audiē
dū ue ſit potius:q̄ꝫ maiorū tuoꝝ res geſte:⁊ quo-
rū nulla habūdātior urbs eſt. oīs virtutis exēpla
domeſtica. ⁊ ſane in libro de illiꝰ cēſorij Catonis
ſenis:ſolitos canere ad tubicē:de claroꝝ hoiuꝫ vir
tutibꝰ:id nō exigo:q̄ꝫuis ⁊ hoc iterdū ſimilare ani
mos:⁊ ad imitāda exardeſcere faciat. Mihi autē
ſatis erit:ſi corā te crebro romani annales ⁊ hiſto
rie relegāť. Et tecū qd hactenꝰ? Uos vō nūc ꝑmū
ueri ciues hūc virū celitꝰ uobis miſſū credite.hūc
ut rarū dei munꝰ colite.pro ſalute eiꝰ aias ur̃as ex
ponite. Licuit ⁊ ſibi cū reliqs in ꝑuitio degere:⁊
qō tā magnꝰ populus ſpōte ſubierat iugū pati. Li
cuit ſi id moleſtū videť:ꝓcul a ꝯſpectu miꝑrime ur
bis effugere. ⁊ qō quoſdā ſūmos viros feciſſe no
uimꝰ:ſpōtaneo exilio ſuū caput ꝯtumelijs eripere.
Retraxit eū ſolus amor patrie:quā cuꝫ in eo ſtatu
deꝑere ſacrilegiū putaret:in hac ſibi viuēdū eē:pro
hac moriēdū ſtatuit. Fortunas ueſtras miſeratus
in q̄ꝫ ꝑcipitem locū uenerit.videtis:opem ferte ne
corruat. Cogitate queſo quotiēs uos ꝑiculo mor-
tis pro tyrānis ſuꝑbiſſimis. ⁊ igratiſſimis obtuli-
ſtis.dū ferro decernitiſ nō ubi reſ ur̃e ſꝫ illoꝝ ſint:
hoc eſt qs potiſſimū regnet:qſ licētiꝰ rapiat:ſpoliet
laniet:ſꝑgat:occidat.auſus ꝓ idignis dn̄is ⁊ pro
obſcena ꝑuitute tā grādia:audē aliqō pro uobiſ ⁊
pro libertate dignū eſt:pro qua inuc̄tꝰ eſt ⁊ qui ur
be reges ⁊ qui vita ceſares ſpoliarēt. dicite mihi
ſi rōanoꝝ regū ⁊ iperatoꝝ licētiā nō tuliſtis:alieni
genaꝝ ꝑdonū tā diu cruētā rabiē ⁊ iexplēdā auari-
tiā ꝓferretis? Nō ita deū a pioꝝ ꝯſilijs aduerſum
reor:viuere ſub illis triſtibꝰ:q̄ꝫ ſine illis mori. Au-
dēdū ꝑterea aliqd pro filijs ur̃is:pro ꝯiugibꝰ:pro
parētū canitie:pro auorū tumulis:poſtremo nihil
nō audēdū pro republica cuiꝰ charitas decios coe
git:ut deuotis corꝑibꝰ ad mortē irēt. M.curciū ut
ſe in horribilē illā terre uoraginē eques armatus
imergeret oratium coclitē ut armis onuſtū corpꝰ
qō muri loco legionibꝰ etruſis obiecerat:in tyberi
ni amnis:uertices effracto pōte dimitteret. C.mu
tium ſceuolā ut errāti dextere iferret:mirādū ipis
hoſtibꝰ formidādūqꝫ ſuppliciū. Atiliuꝫ regulū:⁊
cū manere domi poſſet:ad irati carnificis tormēta
remearet.duos ſcipiones ut in hyſpania moriētes
iter carthaginēſiū qn̄ al'r nō poterāt corꝑibꝰ ſuis
⁊ morte ꝑcluderēt.horūqꝫ alteriꝰ natuꝫ:ut inops
iglorꝰ mori mallet:q̄ꝫ libertatē populi ulla ex ꝑte
ꝯcutere. Alteriꝰ ut ꝑuatus. T.trachi turbidos mo
tus morte cōprimeret. Multos itē alios ut aduer
ſis tumultuoſos ciues:eodeꝫ remedio uterentur.
Marcū deniqꝫ recētiorē catonē:qui agnomē amo
re ſortitus eſt:ut ſibi ipſe manꝰ igereret potius q̄ꝫ
tyranni eiuſdem:licet ſingularis ⁊ vnici viri vultū
⁊ ſeruientē pr̃iam videret. Singulos enumerare
curioſū eſt:apō illos ꝑſertiꝫ quoꝝ de ſanguine nō
viri tm̄:ſed eiuſdem vnanimis ⁊ iūcti ꝓpoſiti illu
ſtres etiam fauille ſurrexerūt. Cuiꝰ rei teſtis eſt cre
mera:ſexqꝫ ⁊ trecētoꝝ.fabioꝝ clarus ſimul ⁊ miſe-
rabilis caſus.nec familie mō ſed legiōes:ſed exer
citus:qbꝰ ruere in mortem pro pr̃ia dulce fuit. Ad
hoc cū in eo ipſo capitolio ut auguror:iſta relegen-
da ſint.de cuius olim vtice vir acerrimꝰ Mallius
qui eius paulo ante cuſtos fuerat:ob id ſolum:qꝛ
libertati cui fauerat inſidiari:⁊ egregio cepto:diſ
ſimiles exitꝰ ſpectare videbať:preceps ipulſus eſt
idēqꝫ ſaxū habuit ⁊ eximie laudis ⁊ ſupplicij mo-
numētū exēplarqꝫ reliqt perpetuū fil'ia nō audēdi
nec ſibi vō qſq̄ꝫ falſo ꝑſuadeat:eos qui pro liberta
te excubāt:qui hactenꝰ deſerte reipublice partes
ſuſcipiūt:alienū agere negociū.ſuū agunt. In hoc
enim vna repoſita ſibi oīa norint oēs.ſecuritatem
mercator gl'iaꝫ miles utilitatē agricola.poſtremo
in eadē religioſi cerimonias.ociū ſtudioſi. requiē
ſenes.rudimēta diſciplinaꝝ pueri.nuptias puelle
pudicitiā matrone:gaudiū oēs iueniēt. In hoc eni
tā publice tāqꝫ ꝑuati ſalutare negociū:oīa publi-
ca ⁊ ꝑuata ope romani ciues itendite.huic vni re-
lique cedāt cure. Si hāc omittitis in q̄ꝫtalibet oc-
cupatiōe nihil agitis.ſi huic icūbitis:⁊ ſi nihil age
re videmini cumulate tn̄ ⁊ ciuiū ⁊ viroꝝ ipleſtis
officia. Deleať oro de medio ueſtrū ciuiliſ furoris
omne ueſtigiū. Incēdiū qō in nobis tyrānoꝝ flati
bus exarſerat:liberatoriſ ur̃i monitis ⁊ munita be
niuolētia reſtinguať:vnū ex oibꝰ certamē aſſumite
nō uter potētior ſꝫ uter melior:uter patiētior:uter
pr̃ie amātior ciuis ſit:uter viciniſ humilior:uter ty
rānis ifeſtior. Certate viciſſim cuꝫ tribuno:an ille
ad honeſta impia prudētior:an uos ad obediētiaꝫ
prōptiores. Et fortaſſis amor:quo nihil ſolet eē ua
lidiꝰ:ad ꝯiūctionē aioꝝ nō ſatis viriū hēt hēat cō-
munis utilitas. Et ſi vinculo nexi herete inuicē te-
naciter atqꝫ pacifice:⁊ tradita uobis a pr̃ibus ur̃is
nō niſi in hoſtes publicos arma ꝯuertite.hoꝝ exi
lio egeſtate ſupplicijs:illorū cineri pulcherrimas
iferiaſ date. Qui he ſi dū aguntť exultabūt:ſi ante
ꝑuidiſſent:equanimiꝰ expiraſſent. Sed iā uereor
ne plus equo uos in uerbis detineaꝫ.hoc ꝑſertim
tꝑe quo factis potius opus eſt. Que qm̄ neqꝫ pro
feſſioni neqꝫ fortune mee ſuppetūt:qō vnū auxilij
genꝰ habeo:vba trāſmitto. Et ꝑmo quidem clariſſi

mis rumoribus excitatꝰ:inuidi fateoꝛ honori uꝛ̃o:
foꝛtunamqꝫ meam multiplicibus querelis onera-
ui:ꝙ me pꝛeſentis tanti gaudij feciſſet exoꝛtē. Sꝫ
ne exoꝛtem fecerit:uenit ad me per terras ⁊ maria
mea virilis poꝛtio letitie. Itaqꝫ calamuꝫ feſtinabū
dus arripui:ut in tāto tam celebꝛi libertatis popu
li conſenſu:uox mea de lōginquo ſaltē audiret:uel
ſic romani ciuis officio fungerer. Ceterū ꝙ ſoluta
oratione nūc attigi:attingā foꝛtaſſe ꝓpe diem:alio
dicendi gñe.modo mihi qꝺ ſpero quideꝫ ⁊ cupio:
glorioſi pn̄cipij perſeuerantiam nō negetis. Apol
linea fronte redimitus:diſertum atqꝫ altū elicona
penetrabo. Illic caſtalium ad fontem muſis ab exi
lio reuocatis:ad māſuram glorie uꝛ̃e memoriam
ſouatius:aliquid canam quod longius audietur.
Uale vir foꝛtiſſime.ualete viri optimi.uale glorio
ſiſſima ſepticollis.

¶ Ad Philippum de vitriaco clariſſimū muſicum ⁊
pꝛobum virum.increpatur mollities eoꝝ qui glo-
rioſam dominorum uel amicoruꝫ abſentiā ceu tri
ſte aliquid lamentantur. XLVI.

Micas aures amicus ſermo pulſabit:non
tā blandus ꝙ̄ uerax.neqꝫ tā cōpoſitꝰ ꝙ̄ fi-
delis. Quid enim loqui uerear de longin-
quo:quod corā poſitꝰ nō uerear? Magna eſt amici
tie libertas:magna ſecuritas. Qui multū diligit
nihil timet.imo vero timet oīa:⁊ oīa circūſpicit. Ma
gnus amoꝛ. Illa inꝙ̄ oīa quibꝰ amatū ſuſpicatꝛ of-
fendi. De amico quidē ſuo Seneca viderit de quo
ait: Nō amo illum niſi offendero. Ego nihil minꝰ
uelim ꝙ̄ te offendere.ſed abſit ut offendi vero poſſis
ueri ſemꝑ acutiſſimus ⁊ ardētiſſimꝰ inqſitoꝛ. Dele
ctare potius ſpero ⁊ ibecilitati animi virtutis ope
ſuccurrere:ut tātus etatis nr̄e phs:abiectis vulgi
delirantis ineptijs:⁊ iā nō mō viriliter ſed phice
ſentias ⁊ loquaris. Quid enim queſo te ne dicam
eternū ſed uel diurnū reſtat homini:ſi in animum
quoqꝫ ſenectꝰ admittitꝛ? Ego quidē ⁊ rōne inſita ⁊
exꝑientia magiſtra:⁊ illuſtri etiā hiſtorico atteſtā
te didicerā:oꝛta oīa occidere:⁊ aucta ſeneſcere:ſꝫ
ab hac ineluctabili ſoꝛte moꝛtalium exemptū aiuꝫ
arbitrabar. quippe qui non terreſtris ſed etheree
ſubſtātie ſeſe in altū vi pꝛopꝛia:⁊ qbuſdā ut ita di
xerim nature ſue alis attolleret:moꝛtemqꝫ deſpice
ret.quodqꝫ de qbuſdā uetuſtiſſimis italie populis
apꝺ poetā legeram:ꝙ.ſ.nec tarda ſenectꝰ debilitat
vires animi.latius extēdēs ad omne genus homi
num referebā. Cogis me in hac dubium opinione
ſubſiſtere. Uideris enim mihi:⁊ eloquar apte qꝺ
ſentio. Uideris inꝙ̄ mihi vir egregie non tā coꝛꝑe
ꝙ̄ aīo ſenuiſſe.qꝺ ſi accidē tibi potuit in tāta bona
rū artiū copia:tātaqꝫ vꝛ̃tutū ſuppellectili:qd euētu
rū credimꝰ hijs nudis ⁊ iermibꝰ:nullū vꝛ̃tutis ſola
mē hn̄tibꝰ:nullū pſidiū lr̄arū?hijs dico qui paſſiꝫ
in triuijs oberrāt:curis ianibꝰ circūacti:ad nil aliꝺ
ad explendū turbe numerū idonei:⁊ fruges come
dere nati? ut eleganter ait Flaccus. Atq hoc mihi
non negaueris ſi ſeneſcere aius pōt poſſe etiā iteri
re.cū haud dubie ultima vite ꝑs:⁊ quaſi qdā de
ſcenſus ad iteritū ſit ſenectꝰ.qꝺ ubi ꝯceſſeris vide
quid ſequitur. Dulcedo enim vite intercidit ſpe im
moꝛtalitatis erepta:que vna pſtabat:ut me hoieꝫ:
nō dolerē ex ꝑte altera moꝛti tpal'r obnoxiū:nobi-
liori interim ⁊ qꝺ nature fides addiderat:utraqꝫ
tādem ꝑte victurū. Nec ſum neſciꝰ mirari te quoꝛ

ſum tam longis anfractibꝰ mea pergat oratio:imo
vero ſi ingenium tuū noui:iamiam cōſcientia bellicā
te:quid dicā ⁊ quid ſim dicturus itelligis. Eſt hic
ut noſti pclariſſimꝰ pater ⁊ cōis amboꝝ dn̄s Gui-
do bolomeñ.cardinalis ⁊ apl'ice ſedis legatus. Iā
faciē tuam itueri videoꝛ:modeſtus illā ruboꝛ iua-
ſit. Non pſagiebas me de manibus ſuis tuas litte
ras inſpecturū.qꝺ ſi euētuꝝ cogitaſſes:nunꝙ̄ pꝛo
fecto tā molliter tā demiſſe:nunꝙ̄ da ueniā ueris
noibus:tam muliebꝛiter loquereris. ⁊ ſi non mihi
at ſaltem miſſis hoſpitibus meis parceres:que ne
mō aduerſus te numeris ſuis armentꝛ:nō illaꝝ pa
tientia:ſed temporis bꝛeuitas cā eſt. Quid enim
ais oro te:recognoſce mecū:uerboꝝ tuoꝝ foꝛmulā
conſignatis ut dici ſolet tecum agitꝛ tabellis. Hūc
ipm dn̄m noſtrum arguis:pungis:icrepitas:⁊ ni-
mis itollerāda mollitie nō abn̄tiā:ſed ut tu uocas
exiliuꝫ eius defles.ꝑegrinationēqꝫ ſciſſimā ⁊ qua
gl'ioſioꝛ nulla eē pōt:exilij cognomine decoloras.
Hec nimirum eſt illa ſenectus animi quaꝫ in te lu-
geo amice. Nunꝙ̄ quo pꝛimū mihi tꝑe notꝰ eē ce-
peras iſta dixiſſes. Deferbuit ſanguis ⁊ ille ardoꝛ
egregius quo nulli ſecūdus videbaris abdita que
libet ⁊ incognita pſcrutandi. Ita ne inter curioſita
tem anxiā ultimāqꝫ ſegnitieꝫ nihil eſt mediū? Pa
rum tibi diſtans india videbatꝛ. Iā thopꝛonabē:⁊
ſiquid oriētalis oceanus habet occultius:cupido
metiebaris ingenio. Iam ad extremaꝫ tylem igno
tis littoribꝰ latitātem ſuſpirabas.quoniā oꝛcades
⁊ hyberne ⁊ qcqd terrarū noſter fluctꝰ aluit:ipſa
in ciuitate foꝛdebāt. Quid aūt miri ſi anguſta ani
mo litteraſſimi hoīs terra erat?in hūc aſſiduum ce
li uerticem qui ſupꝛa nos ſtabili temone conuertitꝛ:
inqꝫ illum alium quē ſiqui ſunt antipodes ſuſpici-
unt in obliquū:deniqꝫ ſolis callem:inqꝫ fixas ⁊ er
rantes ſtellas:infatigabili ſtudio conſcendentes.
Nam quid non dies longioꝛ euertit? Eſſe in italia
miſerū exiliū reris:extra quā eſſe:niſi qꝛ omne ſolū
foꝛti patria eſt:potius videri poſſet exiliuꝫ? Pace
tua dixerim:nimis tibi paruus pōs pariſieñ.ipꝛeſ
ſit:teſtudinei ſui arcus effigieꝫ. nimis aures tuas
ſubterlabētis ſeca ue murmur oblectat. Poſtremo
nihil calceo tuo:niſi gallicus puluis iſedit. Oblitꝰ
mihi videris illiꝰ qui iterrogatꝰ cuias eēt:mūdanū
ſe eē reſpondit. Tu uſqꝫadeo gallus es:ut gallie
fines excedere quālibet ob cām exiliū uoces. Eſt
quidem non inficioꝛ natalis patrie dulcedo nobis
inſita. Scio pꝛeclariſſimos viros:nequaꝙ̄ huius
affectus exꝑtes. Audio apud Liuiū reſtitutorem
urbis ⁊ imperij Camillum quibuſlibet ſūmis du
cibus parē:ſeſe in exilio ardeatino tactū fuiſſe celi
patrij memoria ꝯfitēteꝫ. Audio diomedē apꝺ Uir
giliū:ne ſuā calidona deoꝝ inuidie aſcribētem.au
dio naſonem ſuam abſentiam nō paucis vꝛ̃bis:ſꝫ in
tegro uolumine deplorātē. Cū hoc aūt ⁊ illꝺ ſcio:
puſilli ⁊ inualidi animi eſſe:ubi honeſte uacāt cāe:
abiectis hijs cōpedibꝰ nō poſſe cōſurgere. Ingēs
eſt romanoꝝ ⁊ externoꝝ ducum:ingēs quoqꝫ phi
loſophoꝝ copia:qui uel ut bellicam:uel ut ingenij
gloriaꝫ cumularēt:vitā in perpetuis peregrinatio
nibus exegerūt.ſꝫ qꝛ libentius ꝓfeſſioni noſtre vi
ciniora cōmemoro:phoꝝ aliquos attingā. Plato
relictis athenis:ubi ſi dici fas eſt:pꝛo terreſtri quo
dā numine colebatꝛ:egyptū pꝛimo:deinde italiam
circuiuit. At ꝙ̄tus laboꝛ hoi ſedere ſolito:ſed per

omnes viaꝝ difficultates diſcendi cupiditate pꝛo
uehiculo utebatᷣ. Eſt ⁊ peregrinatio famoſa demo
criti: famoſioꝛqꝫ pythagore. qui ſemel domo egreſ
ſus nunqꝫ rediȷt. ueri flagrãtioꝛ amore q̃ꝫ pr̃ie. lu-
ſtrauitqꝫ egyptuꝫ ut ait Cicero: perſarum magos
adijt: tãtas regiones barbaroꝝ pedibꝰ obiuit: tot
maria tranſmiſit. Cuius peregrinationis extremũ
ſi queritᷣ: in italiã ipaꝫ uenit: ibiqꝫ reliquũ vite egit
⁊ quatuoꝛ ibi luſtra cõſumpſit. ubi tũc annuã dñi
nr̃i moram: uelut flebile exiliũ ⁊ ꝓꝛſus perditũ tẽ-
pus doles. Expgiſcere: expgiſcere obſecro: ⁊ inge
niũ tuũ excita: vir inſignis: atqꝫ iclinatũ animũ at-
tolle. Uidebis quãta opinionũ nube vulgariuꝫ te
nearis. dum ille tibi uoces exciderint qs utinã nõ
legiſſem. Nõ eſt exiliũ qđ tu putas: ſed bꝛeui labo
re: fame materia ſempiterne. Hoc tibi pſuadẽ nũc
difficile eſt: qui ut video nihil ex̃ Pariſius magni
ficũ aut delectabile ſuſpicaris: ⁊ extra illas agelli
tui glebulas qbuſ aium addidiſti. Cũ vͦo ad te ipe
redieris: ⁊ pꝛophanis vulgi rumoribꝰ excluſis: te
vnum pcunctari: tibi credere malueris: bene de te
ſperare nõ deſinã. Redde mihi collocutorẽ meuꝫ:
redde mihi pꝛiſtinũ philippũ. me quidẽ tacẽte ue
ritas perorabit. At modo nõ tecũ: ſed cũ altero ne
ſcio quo philippi illius hoſte conflictatio mihi iſta
ſuſcepta eſt: q̃ꝫobrem ſiqd foꝛte liberius dictum le
gis q̃ꝫ blanditiarũ noſtri eui moſ habet: ignoſcito.
Iuuat enim magnifice loqui. ⁊ certe decet: ut qua
dã ad ciceronẽ ep̃la Bꝛutus ait: aduerſus ignorã
tes: qd pꝛo quoqꝫ timẽdũ ſit. Ut eni ad exulẽ tuũ
reuertamur. Uideres hũc aũt auguſtiorẽ ſolito: ⁊
frõte ſiderea p urbes italicas icedẽtẽ. Uidereſ po
puloꝝ ac pncipũ ꝯcurſuſ: ſũmo illũ honore ꝓſeq̃n
tiũ. Audires plaudẽtiũ atqꝫ fauẽtium uoces: ener
uati puderet eloquij: neqꝫ iã exulẽ: ſꝫ pacis ⁊ getis
auctorẽ atqꝫ ſuſpicatorẽ reipublice nũcupares ue-
riore uocabulo. Cuꝫ enim inter vngarie ⁊ Sicilie
regna ꝓfũdis odioꝝ fõtibꝰ ſcatẽtes belloꝝ cãe: ma
gnã europe ptẽ in diſcrimẽ traherẽt: tãto par one-
ri nemo alter inuẽtꝰ eſt. Hũc romani põtificis iudi
ciũ: hũc ſacri collegij ꝯſẽſum: ſitu tibi miſerum aut
penitẽdũ cẽſeſ: qd felix fauſtũqꝫ dicturꝰ ſis neſcio.
Sꝫ adiuro te p illã que p̃eſſe debet affectibꝰ ratio
nẽ: qđ tu mihi ociuꝫ cũ hoc negocio: quas mihi de
litias cũ hijs curis: quã mihi regem cũ hijs labori
bꝰ cõparabis? Uiderit epicureũ vulgꝰ qd ꝓnũciet.
Ego tã generoſũ exercitiuꝫ: oibꝰ delitijs oibuſqꝫ
uoluptatibꝰ p̃tuleri: quas ſomnꝰ aut uẽter aut am
bitio p̃ſtare põt. Ois eni virtꝰ: oiſ gloria: ois hone
ſta delectatio in arduo ſita eſt. ad obſcena deſcẽdi-
muſ: cõdeſcẽdimꝰ ad honeſta. Noli igitᷣ dñi noſtri
deplorare foꝛtunã. Exulẽ te potiꝰ credito: ⁊ exiliũ
tuũ geme: qui tã pꝛocul a ꝯtẽplãda illiꝰ gl̃ia receſſi
ſti. Dolerẽ ⁊ ego nũc pariter vicẽ tuã: niſi tu iter eiꝰ
miſeratꝰ: tacite qdẽ te felicẽ abſẽtia iudicareſ. Gau
dẽti aũt cõpati: nõ pietat̃ ſꝫ demẽtie opꝰ eſt. niſi foꝛ
te miſerari falſo gaudio gaudẽtẽ: ea demũ miſeri-
coꝛdia ſũma eſt. Ceteruꝫ ⁊ ſi tu ante tp̃s imobilis
factꝰ es: patere tñ equo aio hũc quẽ tota te mente
diligẽ certe ſcio: ibertes moras itineri poſt habuiſ
ſe magnifico. Uirẽs eni etas eſt. coꝛpꝰ ualidũ. pꝛe-
clarus ſanguis. altũ ingeniũ. ardẽs noſcẽdi cupidi
tas. Hij ſunt ſtimuli qbꝰ ipulſus ⁊ Secanã ⁊ Rho
danũ amittere auſus eſt. Neue ſolos phos pegri-
natos: atqꝫ hoc obtẽtu hũc regia pꝛoſapia oꝛtũ ab

illoꝝ humanitate ſegregãdũ putes: illuſtrioribus
exẽplis agam. Quatuoꝛ ⁊ viginti annos natꝰ erat
Scipio: cũ aduerſus q̃tuoꝛ ualidiſſimos carthagi
nenſium exercitꝰ: totidemqꝫ clariſſimos duces: in
hiſpanias ꝓfectꝰ eſt. Inde inumerabilibꝰ victorijs
oꝛnatꝰ rediẽs: cũ parta laude ꝯtẽtus domi manere
poſſet: tonãte per italiã hannibale: in africã trãſire
maluit: ⁊ ſe inter aſperrima uocãteꝫ maioris ſpem
glorie ſecutꝰ eſt: nõ ide diuitias relaturus ſꝫ ſalutẽ
patrie: agnomenqꝫ ſibi: qui eni coꝛnelius iuerat re
diȷt africanꝰ. Fuit ad troiam Neoptholemus con
tẽptis aui p̃cibus ac lachꝛymis. Fuit Ulixes per
oẽs terras ac maria. ⁊ erat illi domi decrepitꝰ pr̃
infans filius: cõiunx adoleſcens ⁊ pꝛocis obſeſſa.
cũ ipſe interea Circeis poculis: Sirenuꝫ cãtibus:
ciclopum violentia: pelagi mõſtris ac tẽpeſtatibuſ
decertaret. Uir erroribꝰ ſuis clarus: calcatis affe-
ctibꝰ: neglecto regni ſolio: ⁊ tot pignoribꝰ eſpꝛetis:
inter ſillam ⁊ caribdim: iter nigrãtes auerni uerti
ces: ſeneſcere maluit q̃ꝫ domi: nullã aliã ob cauſaꝫ
q̃ꝫ ut aliquãdo ſenex doctioꝛ in patriam remearet.
Et reuera ſi experientia artẽ facit: qd artificioſum:
qd ue alta laude dignũ ſperare relinquitᷣ illi qui pa
terne domꝰ perpetuus cuſtos fuit? Boni villici eſt
in auito rure cõſiſtere: telluris ſue vim boumqꝫ co
gnoſcere. Cõtra nobilius ⁊ in altũ nitẽtius ingenij
eſt multas terras ⁊ multoꝝ mores hoium vidiſſe.
Ueriſſimũqꝫ eſt qđ apđ Apuleiũ legiſti. Non ime
rito eni iquit p̃ſce poetice diuinꝰ auctoꝛ apud gra-
ios ſũme pꝛudẽtie virũ mõſtrare cupiẽs: multarũ
ciuitatũ obitu: ⁊ uarioꝝ populoꝝ cognitu ſũmas
adeptum v̓tutes cecinit. qđ poeta quidẽ nr̃ imitatꝰ
ſuuꝫ Eneã noſti quot urbibus ac littoribꝰ circũdu-
cit. Tu dño noſtro cõpateris qꝑ aliquid p̃ter pariſi
us vidit. Nec itelligis q̃ꝫ gratũ ſpectaculũ illi fuit
ingenio oculis cernere: qđ cogitatiõe p̃uiderat. Et
enim ſi in tuſculano diſputãs Cicero ait. Aliquid
aſſequi ſe putãt qui hoſtium ponti viderunt: ⁊ eas
anguſtias per q̃s penetrauit ea que eſt noiata ar-
go: qua argiui in eadẽ lecti viri uecti petebant pel-
lem auratã arietis. aut hij qui oceani freta illa vi-
derũt. Europã: libiãqꝫ rapax ubi diuidit vnda. qd
ſe hic adeptũ putare põt: qui fractas punico aceto
italicas alpes vidit. ⁊ ciſalpine gallie letiſſimos at
qꝫ latiſſimos cãpos? Libero pmenſus intuitum:
Mediolanũ urbem egregiã ⁊ a maioribꝰ ueſtris
conditam: Bꝛixiãqꝫ ⁊ Ueronã ab eiſdẽ ueſtris ma
ioribꝰ poſſeſſa loca pꝛoſpexit? Inde petẽs Patauũ
troici opus anthenoris. hinc Uenetoꝝ iter cũctas
littoreas mirabilem atqꝫ pmaximã urbẽ. mox cin
ctũ flumibꝰ ⁊ eſtiuis delitijs amenũ paruũqꝫ Tri-
uixiũ: quã ſibi ſedẽ delegit delectationi nõ tã pr̃ie
q̃ꝫ vndiqꝫ cõueniẽtiũ cõmoditati ꝓſpiciens. Inde
ad cõpeſcẽdos arthoos motꝰ: aquilegiã p̃teruectꝰ
alpeſqꝫ noricas trãſgreſſus: longe lateqꝫ germani
am peragrauit. ⁊ illũ olim imperij limitẽ danubiũ
nilo parem: mille ſuperbũ fontibꝰ ⁊ hoꝛrificis gur-
gitibꝰ eſtuãteꝫ attigit. Inde nuper multa reuerſus
cũ laude: hodierno die minoris coꝛpꝰ antonij ingẽ
ti populi deuotiõe trãſuexit. que vna ſibi apđ Pa
tauuꝫ longiuſcule more cauſa fuit. cui tranſlationi
ego interfui: grauitatis eximie ac cerimoniarũ mi
ratoꝛ vnus ex plurimis. Craſtino iter iceptũ aget.
ut ſicut Adriatici fremituꝫ maris vidit: ſic tirenas
aſpiciat tempeſtates. Et p̃mo quidẽ fluuioꝝ regẽ

trāſibit eridanū: ⁊ antiqſſimā ciuitatū Rauēnam:
poſt Ariminū:mox fanū:inde Peruſiū ꝑualidam
urbē:atqꝫ iter iacētes alias tādē reꝝ caput ⁊ dñaꝫ
Romam petet:quā qcūqꝫ nō viderit temere alias
admirat̄ cuiꝰ urbis aſpectꝰut interdū ſpecioſioꝛ fo
ret populi romani foꝛtuna pꝛeſtabat.ut vͦo nunqꝫ
ſalutatioꝛ Jubileus annus efficiet. Uoces licet
exulem:ille mihi videbitur feliciſſimus peregri-
nus. Jbi apoſtoloꝝ limina ⁊ terram calcabit ſacro
martyrum purpuream cruore. Uidebit uel mulie
bꝛi linteo uel in cunctarum eccleſiarum matris pa
rietibus:extantem domini vultus effigiem. Uide
bit ubi pꝛofugo petro chꝛiſtus occurrit. ⁊ ſuꝑ ꝑdu
ram ſilicem eternuꝫ gentibus adoranda ueſtigia.
Jngredietur in ſancta ſanctoꝝ locellū celeſtis grē
plenū. Uaticanum luſtrabit. ⁊ beatis oſſibus ex-
tructum Calixti ſpecus. incunabula ⁊ circūciſio-
nē ſaluatoris aſpiciet. ⁊ virginei lactis uaſculum
cādore mirabili. Uidebit Agnetis anuluꝫ: ⁊ diui-
nitus extincte libidinis miraculum recognoſcet.
Contemplabitur truncum baptiſte caput: ⁊ Lau-
rentij craticulam: ⁊ aduectū aliunde Stephanuꝫ
vnoqꝫ duos cōtentos hoſpitio. Uidebit ubi Pau
li fuſo ſanguine dulcis aque fontes eruperint. vn-
de nato domino fons olei deſcēdit in tyberim. ubi
templi pulcherrimi fundamenta: eſtiue niuis indi
tio iacta ſunt. ⁊ ubi partu virginis templa foꝛtiſſi-
ma coꝛruerūt. Cernet lapidem infando Simonis
cerebꝛo maculatum. Monſtrabitur ſibi Silueſtri
latibulum ⁊ viſio Conſtantini: ⁊ dicta celitus in
ſanabilis moꝛbi cura. Jnnumerabilia quoqꝫ alia:
quorum partem idem ego ad Clementem ſextum
ſcribens loquaci quondam ſuꝫ cōplexus epiſtola.
Siquando vͦo a celeſtibus ad terrena deſcendē li
buerit: cernet romanoꝝ pꝛicipū ſtupenda licet col
lapſa palatia: Scipionū ceſaꝝ ⁊ fabioꝝ domos. vi
debit ſeptē colles vnius muri ambitu circūcluſos
Mirabit̄ latas vias captiuoꝝ ꝯ agminibus augu
ſtas ⁊ triūphales arcus ſubactoꝝ quōdā reguꝫ ac
populoꝝ ſpolijs onuſtos. Capitoliū aſcēdet oium
caput arcēqꝫ terrarum: ubi olim cella iouis fuerat
nunc eſt ara celi. vnde auguſto ceſari puer chꝛiſtus
oſtenſus eſt. Hec ille. Tu vͦo quotiēs pꝛata germa
ni ⁊ Genouefe collē ꝯtemplabere: oꝛtū ſolis tibi lu
ſtraſſe videris ⁊ occaſū. opinione tua felix: ſi tñ ul-
la eſt in errore felicitas. Roma aūt digreſſus ille
nequid neſcias: per aliā italie regionē etruſcorum
urbes inuiſere in aio habet: gelidis ac tepentibus
circumfluum fontibus Uiterbium. ⁊ urbem uete-
rem ꝑrupti ſaxi in uertice ſedenteꝫ. Senas ꝑterea
⁊ lupa altrice. ⁊ ſeptem collibꝰ Rome emulā ciui-
tatē. Romanoꝝ opus ducū florētiaꝫ: de qua nihil
ad pꝛeſens: ne qui te mihi: me tibi ſuſpectuꝫ faciat
amoꝛ pŕie. Jnde ſuꝑato reuerſus apennino: per ſtu
dioſam trāſire Bononiā: atqꝫ huc iterū reuerti co
gitat: oium hic legationis ſue ꝑlatoꝝ ſolēne cōcili
um acturus. atqꝫ ita cū demū Mediolanum repe
tet: ⁊ ad leuā flectētes tertio trāſiliet appeninū vi
ſurus ⁊ ianuā: nec imerito. Nulla eniꝫ aioſioꝛ: nul
la hodie uerius reguꝫ ciuitas dici poſſet: ſi ciuilis
inde concoꝛdia nō abeſſet. Jta per liguſticū ſinum
quo nullus amenioꝛ: per cedrinos ac palmiferos
ſaltꝰ: per odorifeꝝ atqꝫ vndiſonū littus: ad italie fi
nem ueniet in gallias reuerſurus. Nō hec pꝛope-
rātis tedio affecti ai ſigna ſūt. vides ut menādreo
more circūflectit̄: quo ⁊ a plibꝰ locis aduētus fui iu
cūditas ſentiat̄: ⁊ generoſa mēs plurifoꝛmiū rerū
recreet̄ aſpectibus. Habet igit̄ exul tuus magnam
gaudendi materiā: multa ⁊ magna ⁊ memorabilia
vidiſſe. ⁊ ubi ꝑclariſſimū nomen ſuum illa que mi
nuere famā ſolet auxiſſe pñtia: habet ⁊ quo letet̄
italia: que iter pñtis eui nubila hoc uelut benigno
quodā ſidere ſerenata eſt. ⁊ que ab initio reruꝫ ut
ipſe non ignoras omniū auctoꝝ teſtimonio lauda-
tiſſima terrarum oium ſemꝑ fuit: tantum ꝑconem
nr̄a etate: vnde non ſperabat inuenit. Crede enim
mihi. mrabere: ubi eū reducē audies de rebus ita
licis ꝑdicantē. Jtaqꝫ ut iam tandē aliqñ cōcludā:
ſi deſideriū tāti patris egre fers: ſi ſolitudinē tuam
⁊ ſi tu nimio cōtractā animi rubigineꝫ lamētaris:
poſſum humanis paſſionibꝰ ueniā dare. Si vͦo uel
nos illi: uel illū nobis inuides: pꝛoꝛſus ſatyrico dē
te moꝛdēdus es: queꝫ toꝛqueat aliena letitia. Pꝛo
inde quicquid eſt bꝛeue eſt. Eſtas te ꝓxima victo-
rem faciet: redditura tibi quē nobis eripiet: imagi
nem tamen illius nulla dies de nr̄is pꝛecoꝛdijs ex
tirpabit. Et quāto putas alacrioꝛ quātoqꝫ rerū ex
perictioꝛ redibit: quāto nō ſolū ceteris ſed etiā ſe-
metipſo ſublimioꝛ: qui tam multa oculis ſuis vide
rit: ⁊ urbanitatē gallicā italica condiuerit grauita-
te. Jn plauſus illͦ tuuꝫ oipotens uertes eloquiū.
pudebitqꝫ inutiliū querelarū: quaꝝ nulla quidem
erat excuſatio: niſi quia vulgari ſermone cōſcripte
ſunt. ut intelligi detur nō te in illis tuā ſed vulgi ſe
cutum eſſe ſentētiam: cuiꝰ tecū deꝑhenſumqꝫ iu-
dicium ſemꝑ fui. Tu viue ⁊ uale nr̄i memoꝛ. Salu
tat te marcus medicus compatriota Uirgilij.
Pataui. xv. kal'. Martias.

¶ Ad quēdā epm̄ epl'a exhoꝛtatoria ad ꝑſeuerātiaꝫ
patientie quam habere oſtendebat ſuꝑ obitu cuiuſ
dam eius fratris. XLVII.

i Ngētē mihi moleſtiā adimit virtꝰ tua. Si
cut eni grauiter egrotātibꝰ aſſiſtētē medi-
cū acuē optet igenium. ut. ſ. ex archano pe
ctoris reitegrāde ſaluꝭ argumēta ꝯſiliāt: ſanis aūt
coꝛꝑibꝰ ſeu nullis ſeu plane leuioribꝰ remedijs opꝰ
eſt. ſic cū illis accuratiꝰ agit̄ quos ifregit aut ꝓſtra
uit aduerſitas. At qui foꝛtune ſeuiētis iſultū foꝛti
aio tulerūt qui vulnera ſua ſiccis oc'lis aſpexerūt:
ꝯſolatore nō idigēt. Tātū ut in ꝓpoſitō leniter ad
mouiſſe ſat: id ſane ꝑteriri non ꝯuenit: ne ignoran-
teſ foꝛte qͦ agūt qꝫta ſit laude digniſſimū fiāt glo
rioſi opiſ deſertores. Suū itaqꝫ vͦtuti ꝑmiū reddē
dū eſt. hoc aūt qꝫtū ad hoieꝫ reddi pōt: ⁊ ab hoie:
cui nihil ꝑter calamū foꝛtūa reliquerit qd eſt aliͦ
qꝫ gl'ia? De cuiꝰ cōtēptu lꝫ multi diſputent: ⁊ uarij
ſint phoꝝ libꝛi: neſcio tñ quō uerū ſit qͦ apͦ Tul
liū legi. Uir eſt qui nō qſi mercedē reꝝ bñ geſtaꝝ
deſideret gl'iaꝫ. laudataqꝫ vͦtus ut alter ait creſcit.
Et imēſuꝫ gl'ia calcar hēt. Que cū ita ſint: magnā
mihi ſicut icipiēs dixerā poꝛtionē remiſiſti dū me
ex cōſolatoris laudatoris ⁊ miratoris ꝑtes ſuſciꝑe
coegiſti. Cōſolatio ſiqdē: ut in meſti auditoris ani
mū penetret: eget ml'ta vͦboꝝ maieſtate: eget graui
bus aioſiſqꝫ ſuījs. At vͦtutꝭ teſtimoniū ſimplex ⁊ in
cultū ſufficit. Nec eni opoꝛtet vͦitatē reꝝ fugacibꝰ
adimplere coloribus pꝛeſertim: cum virtus ēt ſi ta
ceatur ab alijs: ipſa ſibi plaudit. ⁊ conſciētie teſti-
monio ꝯtēta alteriꝰ theatri ſtrepitū nō reqrit. Ue-
nerā ad te nuꝑ acri rumore percullus de imatura

moꝛte amantiſſimi fratris tui. ⁊ q̃ꝫ concuſſus eſſet
animus tuus:ex mei pectoris anxietate metiebar.
nec cogitabã:quoſdã ictus inualidis tyronibus fu
iſſe moꝛtiferos:quos miles foꝛtis ⁊ expꝫtus irriſiſ-
ſet multoſ quoqꝫ alieni ſanguinis effuſione perter
ritos concidiſſe:cũ tñ hij ſtarẽt de quoꝝ ille pecto-
ribus emanabat: ⁊ aptas uenas ꝓpꝛias itrepidis
animis ituerent̃.Ueneram itaqꝫ meſtus: ⁊ ad bene
ualẽtem medicus eger acceſſerã. Inueni faciẽ tuã
inter affectũ debite pietatis ac decorẽ pꝛopꝛie ho-
neſtatis:fraterne ſimul cõpaſſionis ⁊ virilis animi
inſignia p̃ferentẽ.Utrunqꝫ mihi placuit. Alterum
enim manſuetudinẽ:alterũ ſapiẽtiã tuã decet.hu-
manũ eſt in moꝛte ſuoꝝ pietatis teſtes lachꝛymas
effundẽ.virile eſt modũ illiſ iponẽ. ⁊ cũ aliquãdiu
fluxerint rõnis freno ſubſtringẽ. Et vnũ te feciſſe:
⁊ aliud nõ p̃termiſiſſe:vultꝰ tui habitꝰ deſignabat.
Acceſſerunt ⁊ v̓ba maximoꝝ plena ſenſuum:ex qui
bus ego qui cõſolandi ꝓpoſito aduenerã nõ tam
tibi opem meã neceſſariã cognoui:q̃ꝫ ipſe ſolamen
curis meis elicui. Nihil ergo ꝯſolãtis i morẽ locu
turus:laudo:ꝓbo:admiroꝛ ⁊ ſtupeo magnitudinẽ
animi tui. Fratrẽ optimũ amiſiſti.imo v̓o nõ amiſi
ſti:ſed in pꝛiam p̃miſiſti:ad quã tibi quoqꝫ uenien-
dũ eſt. Sꝫ loquamur ut vulgus nõ ſentiamꝰ ut vul
gus. Fratrem amiſiſti. Nõ amiſiſſes niſi foret ille
moꝛtalis. Querela eſt igit̃ nõ de vniꝰ hoīs moꝛte:
ſed de moꝛtalitate nature:que nos ea lege itrodu-
xit in hãc vitaꝫ ut ingrederemur ad p̊mum reuoca
tionis imperiũ. At reuocauit ante tp̃s: ⁊ pꝛecipiti
edicto feciſſe videt̃ iniuriaꝫ. Nullũ hic p̃finitũ tp̃s
Sine termino debitores ſumꝰ. Si eſſemꝰ in diem
obligati:poſſemꝰ utiqꝫ differre:tergiuerſari: ⁊ ex-
actricis auaritiã culpare. Nũc de celeritate cõque
ri nõ poſſumꝰ q̃ſi ante diẽ repetat:qd̓ ſtatim ut ac-
cipimus debuimꝰ. Sed poterat ulteriꝰ viuẽ. Pote
rat ⁊ citiꝰ mori.poteratqꝫ aliter mori. Et q̃ꝫq̃ꝫ ho-
neſto viro nulla poſſit moꝛs ihoneſta contingere:
poterat tñ durius mori. Iſte v̓o ſic vixit:ſic moꝛtu
us eſt:ut deo gr̃as agẽ debeas: ⁊ ꝙ taleꝫ dedit: ⁊
ꝙ taliter abſtulit. Et ſi facta reꝝ humanaꝝ ac ua-
rietatẽ caſuuꝫ recognoſcas quos expꝫimur aſſidue
non ſolũ nõ lugebis:ſed foꝛtaſſis ẽt gaudebis ex-
tinctum. Sepe eni moꝛs hoīuꝫ labores p̄ñtis vite
intercipit:ſepe p̃occupat. Quis anxietates ⁊ ſolli-
citudines huiꝰ mundi.qs miſerias.qs erumnas ⁊
tot contumelias foꝛtune.qs aīe coꝛpiſqꝫ ꝑicula: ⁊
in utrunqꝫ ius habẽtium moꝛboꝝ turbas enume-
ret? Quibꝰ ⁊ ſi nõ tam ſempꝫ p̃mimur ſempꝫ tñ ſub-
iacerimꝰ donec nos ab eorũ ptãte:ſup̃ma dies exe
merit. Ab hijs oībꝰ itaqꝫ frater tuus bñficio item
peſtiue moꝛtis imunis eſt. In hoc enim pater beni
gniſſime fallimur: ⁊ nimis vulgariter erramus: ꝙ
morientes dicimꝰ a cõmodis vite huiꝰ abduci:qui
tñ ſi altiꝰ ꝯſiderẽt ab inumerabilibus malis moꝛte
diſcedũt.qd̓ facile poſſem ⁊ auc̃tibꝰ ⁊ rõnibꝰ ⁊ exẽ
plis oñdere:niſi dubitarẽ:ne id nõ caperet epl̓ariſ
anguſtia. Iã ergo felix adoleſcẽs iſta non metuit.
Euaſit eniꝫ hinc: ⁊ modicũ diſceſſit a nobis.talem
ſui noīs odorẽ poſt ſe linquẽs:ut non parua dulce
dine memorãtiũ ſẽſus ⁊ coꝛda ꝑmulceat. Ad hoc
inget quiſpiã dolemꝰ ꝙ bonũ nobis ⁊ egregiũ virũ
moꝛs eripuit. Laus enim defũctoꝝ quadaꝫ dãni
memoria lachꝛymas viuẽtibꝰ excutit ⁊ incõſolabi
lẽ gemituꝫ parit irreparabilis iactura. Nõ ſum ne

ſciꝰ hec a pleriſqꝫ dici ſolẽ. Ego aũt ut viua uoce te
cum dixiſſe memini longe aliter extimo. Ducebat̃
ad ſuppliciuꝫ Socrates:eoqꝫ aīo ibat ad moꝛtem
quo ſteterat ſempꝫ in vita.magno q̄deꝫ ⁊ erecto: ⁊
qui foꝛtune iuguꝫ ferre nõ noſcet.letꝰ ꝙ tyrãnoruꝫ
manꝰ q̃s viuẽdo deſpexerat:moriẽdo relinqueret.
Hũc tali ꝯſtãtia uadẽteꝫ uxoꝛ multũ diſpariter af
fecta ſequebat̃ illachꝛymans ⁊ muliebꝛiter igemi
ſcẽs. Audiebat̃ īter cetera feminei ullulatꝰ cõmiſe
ratio frequẽs viri:ꝙ is iuſtꝰ atqꝫ inocẽs moreret̃.
Quã ille reuerberãs: ⁊ in uxorẽ v̓ſus. Quid ergo
inquit. An tu ſatiꝰ putabas nocẽtẽ atqꝫ iniuſtũ mo
ri? Facete nimis ⁊ elegãter:ut reliqua. Ego ut vñ
diſceſſerã reuertar:a pl̓imorũ opinionibꝰ auerſuſ:
ſic cẽſeo lugẽdã eſſe maloꝝ moꝛtẽ:que aīam ſimul
⁊ coꝛpꝰ interimit. Utraqꝫ bonoꝝ exitus ad letiora
traduxerit.niſi foꝛte fratris tui moꝛs oīno acerbi-
oꝛ viſa eſt:ꝙ cũ ꝓcul a finibus patrijs inuaſit. Sed
nõ ſimus uſqꝫadeo rerum ignari. Scimꝰ a poeta
ueriſſime dictum eẽ ꝙ oẽ ſolũ foꝛti pꝛia eſt. Et tñ
hoc uero:ueriꝰ eſt qd̓ ait apl̓s. Nõ habemꝰ hic ma
nentẽ ciuitatẽ ſꝫ aliã inquirimus. Hec aũt p̊ma fa
cie ſibi vident̃ aduerſa.ſed nõ ſunt. Quiſqꝫ enim
pꝛo aduerſitate loquentiũ:ſatis bꝛeuiter qd̓ ſentie
bat expꝛeſſit. ⁊ q̃ꝫuis aliter atqꝫ aliter uterqꝫ tñ ue
re. Si poetã ſequeris:non potuit frater tuus extra
patriã ſuam mori. At ſi credis apl̓o.oẽs extra pa-
triam morimur:ut ſic tandẽ in pꝛiam reuertamur.
Et ſane utrãuis ſententiã elegeris nil pꝛoꝛſus iue
nies:cur de fatalis ꝯone diſtãtia cõqu槍raris. Det̃
foꝛtaſſe viuẽtibus:ut q̄buſdaꝫ ſeu honeſtis affecti
bus ſeu turpibus inducti locuꝫ vnũ alteri p̃ferẽdũ
eſſe contẽdant.morientium certe nihil intereſt:ubi
potiſſimum moriãtur. Et ſicui cõtrariuꝫ videtur:
ſciat ſe nutricis ⁊ muliercularum erroribꝰ imbutũ:
aliter ſentire q̃ꝫ fas eſt. Interrogatꝰ philoſophus
ubi ſepeliri mallet.nihil ſua itereſſe rñdit. Undiqꝫ
enim ad iferos tantũdem vie eſt. Nos quibꝰ aſcẽ-
dens chꝛiſtus:in celũ aſcẽdẽdi per eius ueſtigia re
liquit exemplũ.dicamus aliter. Quid refert vtrũ
in italia an in gallijs an in hyſpanie finibus an in-
dici an in rubꝛi maris littoribus iaceamus? Undi
qꝫ enim ad celum tantundẽ vie eſt. Illa nobis via
calcanda eſt:arta quidẽ ⁊ difficilis ſed ducẽ habe
mus quẽ ſequẽtes aberrare nõ poſſumꝰ. Si ad il-
lam viaꝫ expectamus quid ad nos pertinet ubi po
tius hanc coꝛporuꝫ ſarcinã deponamus? niſi ſuſpi
cari liceat difficiliorem futuram eſſe lõge iacentiũ
coꝛporuꝫ reaſſumptionẽ in die nouiſſimo? Sꝫ hec
religioſiſſima ⁊ uere tali digna filio non timebat:
que moriẽſ oꝛdinãſqꝫ de ſepl̓chꝛo. Ponite ait hoc
coꝛpus ubicũqꝫ. Nihil uos eiꝰ cura ꝯturbet. Inter
rogataqꝫ.nũquid nõ ꝓcul a pꝛia moꝛtem foꝛmida-
ret.vide quid rñdit. Nihil inquit eſt lõge deo.ne-
qꝫ timẽdũ eſt ne ille non agnoſcat in fine ſeculi: vñ
me reſuſcitet. Hec mulier illa catholica. Nos qui
⁊ catholici ſumus ⁊ viros pollicemur:nũquid mu
liebꝛiꝰ ſentiemus? Lõge ſit a mentibus noſtriſ hec
amentia. Sed ſcio quid acerrime lugeãt ſuperſti-
tes in moꝛtibꝰ amicorũ:ꝙ videlicet eos nunq̃ꝫ re-
uiſuri ſunt q̊s ſũmo amore dilexerũt. Paganoruꝫ
ſit iſta credulitaſ:eaqꝫ non oīuꝫ:ſꝫ eoꝝ tñ qui aīas
putãt cũ coꝛpꝫibus iterire. Certe ait Tullius:queꝫ
paganuꝫ fuiſſe ſicut notiſſimum ita dolendum eſt:
credens animam immoꝛtalem: ⁊ gl̓ioſis ſpiritibꝰ

poſt hanc vitam celeſte habitaculum patere: non
hoc opinabatur. Nunqꝫ eniʒ Marcũ Catonẽ illũ
ſenem induceret in eo libro cui iſcribitur: cato ma-
ior ſperantem ⁊ uerbis talibus utentem. O precla
rum diem: cum ad illud diuinorum animoꝝ conci
lium cetumqꝫ proficiſcar. cũqꝫ ex hac hominũ tur
ba ⁊ colluuione diſcedam. Proficiſcar enim nõ ſo
lum ad eos viros: quos noui ⁊ vidi: ſed ad eos etiã
de quibus audiui ⁊ legi ⁊ ipſe ſcripſi. Hec ⁊ his ſi-
milia que apud Ciceroneʒ Cato loquitur. ſatis qd
uterqꝫ crederet teſtantur. Illi tamen uerumqꝫ cre-
diderunt quorum magna ex parte ſpes inanes ac
fallaces fuerant. Nobis ab illo qui ⁊ falli nõ po-
teſt ⁊ fallere non nouit: ſpes certa preſtatur: illuc
tandem quo fratrem tuum tranſlatum eſſe confidi
mus: uenturos. Sed quid interim faciam dixerit
aliquis? Deſiderio torqueor: amore lãgueo: auidi
tate crucior fratrem meũ reuidendi. Quid facias
aliud: niſi quod facere ſolent: qui caſu aliquo a per
ſonis chariſſimis auelluntur? Memoriaʒ retinẽt.
⁊ abſentium imagineʒ profunda mente cuſtodiũt.
Illos amant. de illis loquuntur. illis proſperum
iter contingere deprecantur. Idem fac. ⁊ certus
ſum feciſti. fratrem tuum in ea parte cordis abſcõ
de: vnde cum nulla pellat obliuio. Illum dilige ſe-
pultum: ut viuentem dilexiſti: uel etiam multo ue-
hementius. Illum coge ſepius ad te reuerti com-
memoratione pia ſimul ac frequenti. Precare ut
fauſtum ſibi contingat iter: ⁊ calcatis perfidi ho-
ſtis inſidijs: uelox ei ſit in patriam ⁊ expedita re-
greſſio. Neqꝫ enim hec aut pria noſtra eſt: aut fue-
rat ſua. in qua ⁊ nos peregrinamur: ⁊ non irritis
uotis expectamus ad meliora properandum. Exi
lium eſt hoc. ipſe in patriam profectus eſt. Oremꝰ
ut ſoſpes ⁊ ſine labore perueniat. Hoc illi prodeſſe
poterit: hoc dum agimus: pium obſequij genꝰ eſt:
pro defunctis orare. Lachryme autem ſunt arma
mulierum. Uiros non decent: niſi moderatiſſime
forſan atqꝫ rariſſime. Alioquin ⁊ fundentibus eas
officiunt. ⁊ illis non proficiunt quorum amore fun
duntur. Sed quibus etiam, nunc deſiderij ſtimu-
lis urgeris? Cogita id diuturnum eſſe non poſſe.
Breuis eſt enim hominum vita. ut ⁊ ſi ad nos non
ſit ille reuerſurus: nos tamen ad illum oporteat ce
leriter proficiſci. Omnia autem breuia ut ait Cice
ro: tollerabilia eſſe debent etiam ſi mala ſint. Fra-
ter tuꝰ ereptus eſt mille laboribus. ⁊ ueriſimiliter
ſperatur ad eternam gloriaʒ perueniſſe. aut de pro
ximo peruenturuʒ. Nos in ſeculi fluitantis agone
remanſimus. Quamobreʒ ſiquis propter ſeipſuʒ
qḋ relictꝰ eſt deflet. videat ne merito poſſit audire
tullianum illud. Suis incommodis grauiter angi
non amicum ſed ſeipſum amantis eſt. Si autẽ pro
pter illum. uerendum eſt ut idem ait ne videatur
potius inuidi qꝫ amici. hec non tam ad informatio
nem qꝫ ad gloriam tuam retuli. Quoniam ſicut in
ceperam gratias conſolatori eterno tu externa cõ-
ſolatione non indiges. qꝫ qꝫ quid etiaʒ indigenti cõ
ferre potuiſſent hee litterule raptiʒ de ſcatebris ex
preſſe tam ſterilis ⁊ areſcentis ingenij? Superua-
cuum eſt itaqꝫ deinceps illorum exempla ſubtexe
re: qui ſuorum mortem fortiter tuliſſe commemo-
rantur. Et tamen intelligas: quorum te numeris
aſcribo: tantoqꝫ fretus comitatu hereas incepto:
quantum memoria complecti potuero. Pauci eni
libelli me in hanc ſolitudineʒ ſunt ſecuti: aliqua no
biliora exempla ex omni copia uetuſtatis interſe-
ram. Emilius paulus vir ampliſſimus: ⁊ ſue eta-
tis ac patrie ſummũ decus: ex quatuor filijs quos
habebat: duos extra familiam in adoptioneʒ alijs
dando ipſe ſibi abſtulit. duos reliquos intra quin-
qꝫ dierum ſpacium mors rapuit. Ipſe tamen orbi-
tatem ſuam tam excelſo animo pertulit: ut prodi-
ret in publicũ. ubi audienti populo romano: caſum
ſui tam magnifice conſolatus eſt: ut magis metue-
re: ne queʒ dolor ille fregiſſet: qꝫ ipſe fractus eſſe vi
deretur. Ex quo non minorem: iudice me: gloriam
cepit: qꝫ ex triumpho quem illis diebus ſpecioſiſſi
mũ egerat. Per illũ enĩ macedonie. per hunc mor
tis ac fortune victor apparuit. Pericles athenien-
ſium dux intra quatuor dies duobus filijs orbatꝰ:
non ſolum non ingemuit: ſed nec priorẽ frontis ha
bitum mutauit. Cato ſenior ille cuius ſupra men-
tionem habui: quantuʒ laudetur ab omnibus: nul
lus ignorat: qui modo uel tenuiter norit hiſtorias.
Ac quod maius eſt ſine ulla hiſtoriaruʒ notitia ſic
apud cunctos iampridẽ huius nominis fama per
crebuit: ut eo audito vix quicqꝫ ad ſapientie ſum-
mam adici poſſe videatur. Ita ſit ut non magis ue
terum iudicio: qꝫ modernoruʒ vnanimi conſenſu:
Cato ſapientiſſimus habeatur. At qui inter precla
ra hominis illius nihil ſingularius admiramur: qꝫ
ꝙ mortem filij optimi viri modeſtiſſime dicitur tu
liſſe. Xenophon filij morte nunciata ſacrificiuʒ cui
tunc intererat non omiſit. coronã tm̃ quam capite
geſtabat depoſuit. Mox interrogans diligentius
atqꝫ audiens: ꝙ ſtrenue pugnando cecidiſſet: coro
nam capiti repoſuit. ut oſtenderet de cuiuſqꝫ mor
te non dolendum: niſi turpiter ⁊ ignaue morientis
quo metu: ueriſimile eſt virum ſapientem ⁊ uere ſo
craticum: ad primum nuncij relatuʒ depoſuiſſe co-
ronam. Anaxagoras philoſophus: cuidã ſibi mor
tem filij nuncianti. Nihil inquit nouum aut inex-
pectatum audio. Ego vͦo cum ſim mortalis: ſcie-
bam ex me genitum eſſe mortalem. O uere conſtã
tem aium ⁊ prorſus philoſophicum rñſuʒ. Quam
multi ſunt etiam ex medio grege philoſophorũ: ut
quos eiuſdem profeſſionis titulum delectat: qui ⁊
ſi nature conditionem amplecti ſimularent: tamen
peruerſuʒ moriendi ordinem taciti non tuliſſent?
Anaxagore vͦo nihil inopinatũ contigere poterat.
Cogitabat enim ille vir tantus quod eſt apud Se
necam. Omnia eſſe mortalia ⁊ incerta: lege morta
lium. Ideoqꝫ quod alio quodam loco ait idem. qc
quid eueniſſet: reſponſurus fuerat: ſciebam. Mul
ta nunc pater optime: conſtantie ſimilis exempla
ſe offerunt: ſed epiſtole modus plura non recipit.
Finem igitur imponam. Et ſi cui forſan patientia
tua ab hijs laudatiſſimis actibus aliena videbitur.
propterea ꝙ tu non filium perdideris ſed fratreʒ.
equo animo patiar: vnumquẽqꝫ ſentire quod opi-
nio ſua fert. Ego quidem in meipſo alterum caſuʒ
dumtaxat expertus ſum. filij amiſſionem non no-
ui. ac fraterne necis vulnus excepi. De hoc certi-
us loqui poſſum. Nihil itaqꝫ contendo. neqꝫ luctꝰ
inuicem confero. Sed illud ſcio: ſepe facilius amiſ
ſum filium reſtaurari poſſe qꝫ fratreʒ. Chriſtus cu
ſtodiat ⁊ conſoletur nos: ⁊ ad maiora ꝓmoueat.

¶ Franciſcus petrarcha clericus ueſter
recommendationem ſuiipſius.

¶ Verſus domini Franciſci petrarche miſſi ad dñʒ
Philippũ patham hieroſolymitanũ. ⁊ poſtea Ro
mane eccleſie cardinalem. XLVIII.

Xul ab italia furijs ciuilibus actus
e Huc ſubij. partiq; nolẽs ptimq; coactꝰ.
Hic nemꝰ: hic amnes: h ocia ruris ameĩ
Sed fidi comites abſũt vultuſq; ſereni.
Hoc iuuat. hoc cruciat. nihil illis dulce remotis:
Gratulor at licuiſſe locis inſiſtere notis.
Hic puer hic iuuenis. hic ſit mea ſerior etas:
Naʒ res fama nouas properat niſi pandere letas.
Rure tuo ſtatui que reſtant tempora vite:
Degere. nec bellis nec triſti turbida lite.
Hic patrie tellus. preſul uenerande philippe:
Hic mihi mons elicon: hic ſit mihi fons aganippe.
Hic profugas feſſaſq; dedi requieſcere muſas:
Et tibi nobiſcũ locus eſt: niſi forte recuſas.
Sic tibi curarum ferias preſtare libelli:
Ac mihi peſtiferi poterunt obliuia belli.
Hic tibi parthonope. dulcis mihi reddita parma:
Quas non inſidie quatiant. nec clamor ad arma.
Diuitie placeant alijs. mihi vita quieta:
Huic rex. illi quies. mihi ſufficit eſſe poeta:
Nec rarum nomen. ne ſit noua fama pudori:
Tu requiem laſſo: nunq; ne parabis honori?
Is redis attrita pelagijs ſulcante carina
Nonne vides mortis q; ſit metuẽda ruina?
Nonne vides aule que ſint diſcrimina dure?
Quam fauor ambiguus? quot circũ limina cure?
Conſulo fige pedem: miſeriq; pericula mundi:
Effuge: dum uenti tenent tua uela ſecundi.
Hic mihi crede pater tranquilla in pace manebis:
Ad tua te reuoco quod poſtulat uſus: habebis
Cura ſuperuacui trepidis linquantur auaris:
Dulce nitens aurum laqueis cor nectit amaris
Non muros aulea tegent: ſed corpora ueſtis:
Et cibus alter erit ſtomachi. non fercula peſtis
Non thorus ordinibꝰ ſurget ſcandendus eburnis
Membra ſed accipiet rebus quaſſata diurnis.
Non tibi ſollicito ſplendebit purpura lecto:
Nec niueus thalamus fulgebit marmore ſecto.
Non gemmas oſtrumq; premes. ſed leta virenti:
Gramine ſed fluuio circundata prata recenti.
Videris ipſe tamẽ de te: cui celitus almum
Contigit ingenium. fragilem ſubducere ſcalmuʒ.
Nã mens certa mihi monet. hora nouiſſima mortꝭ
Ne nimis alta petam: modicis diriſſimis ortis.
Hijs tamen ignaui ſuperant monimenta coloni:
Et ſenio conuulſa petunt arbuſta reponi.
Ut cum tempus mortis erit ad iuuenilia leuuʒ
Noſtra ſit hic requies. ſi tantum tenditur euum.
Umbra ex pomiferis ueniet gratiſſima ramis:
Dum curuos ſcopulos vncis ſcrutabimur hamis.
Cetera clauſa quidem uallis preſtabit abunde:
Perſica: mala: pira: menſe decus adde ſecunde.
Tu precor iſta tuos iubeas perquirere: nec te.
Arma parum ualide pigeat conferre ſenecte.
Hec tibi per ſiluas ſcripſit digniſſime preſul:
Ille tuus forge: dicam peregrinus an exul?

¶ Franciſcus ueſter recõmẽ
dationẽ humileʒ ⁊ deuotã.

¶ Honorabili ⁊ iſigni viro dño Frãciſco bruni: ſecre
tario dñi nr̃i pape: amico optimo. XLIX.

Piſtolã tuã: aplicis lr̃is inſertam: nõ tãtũ
e letus ut ſoleo: ſed ſolito letior vidi. Graui-
bus enim me curis explicuit. Nam ne quid te nõ
actuũ mõ: ſed cogitatuũ meoꝝ lateat: ſuſpicari fa-
teor nõdũ quidẽ plene cepaʒ: ſed iã incipe medita
bar te mei oblitũ. non q; id nature tue ſeu moribꝰ
conueniret: ſed fortune proſperitas certe: que nun-
q; tanta tibi eſſe põt q̃tã cupio: obliuionem amici
tiarum parere ſolita: parumper mihi eẽ incipiebat
annuo iam ſuſpecta ſilentio. Feciſti optime: qui me
hoc labore animi liberaſti. Quieui ilico lecta excu
ſatione tua: quam prius ex ore amici preuenientis
audieram. Sed magna apud me eſt: calamo tuo fi
des. Ad rem uenio. Sanctiſſimus dominꝰ noſter
mihi ſcribere dignatus eſt. ⁊ quid ſcribat noſti. lit-
teras enim tu dictaſti: filius tuus qui ⁊ meus eſt
filius niſi fallor: ſcripſit. Litteris tanti patris reue
renti metu: ſed non ſine quadam fiducia concepta:
non de ullis meritis meis: ſed de ſola ipſiꝰ ⁊ olim
⁊ nũc maxie cognita mihi humanitate: rñdeo. qd
nõ dico. tu qui ſuas dictaſti lr̃as meas leges. Per
miſi mihi paulo liberiꝰ euagari: q; cõſiderata ipſiꝰ
magnitudine debuiſſem. ſed humanitatẽ ſolã ⁊ cle
mẽtiã cogitaui. Ne tñ nimiũ multiloquio iportu-
nus fierẽ frenaui ipetũ. ⁊ in finẽ remiſi eũ ad has
tuas lr̃as ut videbis. Sũma aũt hec eſt. Ego fra-
ter ſiquid mihi ad vitam vnius canonici deeſſe di-
cã: mẽtiar. Sʒ ſi dixero me plures habere notos:
⁊ plura ide grauamina q; totũ fere caplꝫm cuiꝰ ego
ps ſum: forte nõ mẽtiar. Que an declinari ulla ar
te ualeãt ignoro. Sepe certe tẽtanti: nunq; hacte-
nus ſucceſſit. Unde mihi nõ exiguus vite labor. ⁊
q̃uis forſitã gl'ioſa: tñ haud dubie tedioſa perple
xitas. Si queras: nũ quod reſtat trãſire poſſim: ut
nunc uſq; tranſiui. poſſum plane. ſed haud q̃q; fa
cilius q; olim: imo vo difficiliꝰ: ꝙ ⁊ ſarcina indies
augetur: ⁊ vires minuunt. habeo hic p̃bendã que
mihi panẽ ⁊ vinũ dat: nõ ſolũ ad utẽdum ſed ẽt ad
uẽdendũ. Reſidentia mihi aliqd ualeret. ſʒ ego ur
bes uti ergaſtula fugio. ⁊ magis eligo ſolitario in
rure: ſi oporteat eſurire: q; in urbibꝰ abundare. q;
uis nulla fuga: nulle me latebre a concurſu prote-
gãt. hẽo famulos: ſine qbꝰ utinã viuẽ poſſeʒ aut ſci
rẽ. hẽo equos. qñ pauciores duos ſaltẽ. ⁊ ut ſileaʒ
que ſunt hiſtorie longioris: ſoleo habẽ ſcriptores
quinq; uel ſex. hẽo tres ad pñs. ⁊ ne pl'es habeaʒ
cauſa eſt: q; nõ iueniuntur ſcriptores ſed pictores
utinã nõ inepti. Habeo vnũ preſbyteꝝ uenerabilẽ
virũ: qui dũ in eccleſia ſuʒ aſſiduus mecum eſt. cũ
quo ſepe ubi ſolus prandere diſpoſui: ecce ſubito e
tranſuerſo conuiuarum acies uel cibo paſcẽda ul'
fabulis. vitari enim prorſus nequit: ne uel ſupbior
appaream uel auarior q; ſum. Sic me deus amet:
ut nonnunq; ſpectare mihi videor illos penolope-
os homericos procatores: niſi ꝙ hoſtes illi fuerãt:
Hij aũt ſunt amici. Exonero animum loquẽdo te-
cum: imo mecũ. ⁊ ideo te tãdiu hoc iutili ſermone
occupo. quando auteʒ de me frater hec crederes?
Et totũ hoc mihi facit lenitas mea: que me nãliter
vulgo abſtractuʒ in commune reſtituit. Cupio pre
terea ⁊ diſpono deo dante: non templum marti q̃-
tũ nuſq; eſſet: ut Julius ceſar. ſed vnum hic paruũ
oratorium beate virgini extruere. Jamq; opus ag
gredior ſi deberem libellos meos pignorare uel
uendere. Et ſi ad opuſculum hoc explẽdũ: chriſtꝰ
mihi vitã ⁊ facultatẽ dederit: ſtatiʒ ſi uenire ipe nõ
poſſiʒ ſicut nõ poſſe arbitror defectꝰ viribꝰ corpeis

famulū vnū ad dn̄m meū ſabineñ. ⁊ ad te mittaꝫ:
ad retentandum iſtic:ꝙ olim me fruſtra uoluiſſe ⁊
ipſe ſcit: ⁊ tu etiam non ignoras. Hec amice curaꝝ
mearū pars milleſima eſt. Si hijs ergo atqꝫ alijs:
⁊ quid mihi a p̄deceſſore ſuo pꝛomiſſuꝫ erat ut no
ſtri:dominus noſter quieti mee conſulere dignaret̄
non tenetur fateoꝛ indigno ⁊ immerito. niſi ad imi
tationem foꝛſan illius:cuius vicem gerit:qui mul
ta bona quotidie cōfert imeritis ⁊ indignis. Et ſi
quidē hoc uelit:ut littere eius indicant:pōt ꝑfacile
ꝑfecto vno uerbo. Nullus eni dominorū tā facile
pōt benefacere quibꝰ vult:q̄ꝫ romanꝰ pōtifex. Qui
ſi foꝛte mihi facē uellet ſ͠ꝫ ſuā cōdecentiā:qḋ dixiſ
ſe fert̄ Alexāder macedo:multū eēt aut nimiū. Si
ṽo ſ͠m meā iſufficiētiā: nihil eſſet aut modicū. Tē
peret hec igit̄ ut ſibi videbit̄. Siue eni multū faci
at ſiue nihil ſiue modicū:contētaboꝛ. qn tu potiuſ.
Dicat aliqs. Pete qḋ videt̄:quādo paratū habes
animū largiētis. Hoc amice non poſſum triplici ra
tione. Pꝛimū nēpe quid petam pꝛoꝛſus neſcio:ſi
cut ille qui raro vnq̄ꝫ de talibꝰ cogitaui. Omnia fe
re vitia mihi obijci uł ab amico patiar uł ab hoſte
dū dolus malus:dūqꝫ ambitio ſequeſtrent̄. Dein
de:eſto ꝙ amicoꝝ idagine aliqd qḋ peterē inueni
rem:ante tñ q̄ꝫ nūciꝰ meus ad pedes apłicos pue
niret:eēt de facili idipſuꝫ petitū ab alio ⁊ cōceſſuꝫ.
Non eſt enim ut opinoꝛ dn̄s nr̄ in illa duritie qua
fuerūt aliqui in diebꝰ nr̄is:negare oia pati:dū non
niſi ꝑfectis viris dare aliquid uolūt:qḋ ſi fiat: aut
oia bn̄ficia uacabūt:aut pauciſſimis omnia cōferē
tur:tam rara eſt humana ꝑfectio. Poſtremo fieri
poſſet:ut aliqd peterem qḋ eidē dn̄o non placeret:
ſed ꝓpter incōparabilē benignitatem ſuā:ſupplica
tionibꝰ meis cōdeſcēderet. qḋ ego nullo mō uelleꝫ
habere aliqd q̄ꝫuis magnificū ⁊ mihi utile:qḋ ſibi
nō penitꝰ gratuꝫ eēt. Quid fiet igit̄. Dicaꝫ tibi. Si
uoluntas dn̄i eſt qualis videt̄ eſſe:ipſe ſit ⁊ benefa
ctoꝛ ⁊ conſultoꝛ. nec miret̄ id ſibi dici:qḋ felicis re
coꝛdationis dn̄o Clemēti patruo ſuo dixi. Cū eniꝫ
ſui gr̄a officiū quod tu nūc iduſtrie geris mihi ob
tuliſſet:qḋ me nolēte tūc habuit magiſter Franci
ſcus de neapoli. ⁊ deinde me ſepe lꝫ idignū ep̄m fa
cere uoluiſſet: ⁊ ego indignātibꝰ dn̄is ⁊ amicis ꝯti
nue recuſaſſeꝫ:ultimo mihi dixit. Pete qḋ vis ⁊ fa
ciā tibi. Cui ego rn̄di. Si bene facere mihi vultis:
nō ſolū bn̄ficentia ſed electio pater ſanctiſſime ur̄a
ſit. Uos ſcitis optime quāti me facitis:qn̄ aliquid
petente alio:uel quōlibet ad notitiam ur̄am uenit:
qḋ me dignū videat̄. mei ſi placet memoriā habe
tote. qḋ ipſe ſe facturū clementiſſime repꝛomiſit. ⁊
feciſſet nō dubito:niſi eū moꝛs multiſ ⁊ inter alios
mihi damnoſa p̄ueniſſet. Ita ergo mihi expedit ut
dn̄s noſter faciat ſi mihi aliqd vult facē. Naꝫ ſi ex
pectat̄:ut ego ſenex nūc ſollicitꝰ ſim petitoꝛ ꝙ iuue
nis nunq̄ꝫ fui:actū eſt:nil penitꝰ vnq̄ꝫ fiet. In hoc ſa
ne dn̄i mei Sabineñ. interuentio ⁊ tua ſedulitas
efficaciſſima erit. ⁊ neutrā defuturam certe ſpero.
Alios ibi nō habeo. Nā quos habui: uel defuncti
uel alienati ſunt. Solus ipſe dn̄s ſabineñ. tribꝰ ⁊
triginta annis in eodē ꝓpoſito erga me māſit. nec
ulla vnq̄ꝫ:ſiue ꝓpter occupationes eius iextimabi
les:ſiue ꝓpter ſilentiū meū:ſiue ꝓpter abſceſſuꝫ ſu
um:facta mutatio eſt:niſi de bono ſemꝑ in melius.
Secum de hijs ergo delibera. ⁊ ip̄m ad oia fiden
ter require. Aium eius ad me ṽbis ut puto tibi co
gnitū:factis animi teſtibꝰ recognoſces. Ego enim
ſibi bꝛeuiter ſcribā. ⁊ euꝫ quoqꝫ ad has litteras re
mittā:ne minutias ⁊ fabellas meas ſepe repetam.
De quibus ſcis ꝙ nunq̄ꝫ tibi aliquid ſcripſi: neqꝫ
nunc quidem fueram ſcripturus:niſi qꝛ ſic res po
ſcere viſa eſt. Et nunc frater habes totam hanc hi
ſtoriam neceſſariam potius q̄ꝫ iucūdam:ſi vnū ad
didero quod poſſet foꝛſan in colloquiū uenire. Nā
ſi roger in hūc modū:q̄ꝫuis nominatim neſcias qd
petēduꝫ ſit:cuius generis tamē beneficia optares
edicito. dicam qḋ apud Ciceronē cotta. omnibus
fere inquit in rebꝰ quid nō ſit citius q̄ꝫ quid ſit dixe
rim. Pꝛelaturā itaqꝫ nullam uolo nec uolui quidē
vnq̄ꝫ:ſimiliter nec bn̄ficiū curatū quodcūqꝫ q̄ꝫuis
opulētiſſimū. Satis eſt mihi vnius anime mee cu
ra:atqꝫ utinaꝫ illi vni ſufficiam. De reliquo faciat
dominus noſter ut ſibi placuerit. ut vnum ſciat:ꝙ
ſiue mihi ꝓuideat ſiue non:ſeruus ſuus ſuꝫ:q̄ꝫuis
ad nihil utilis at fidelis ſalteꝫ:meqꝫ ſuis iuſſis ob
noxiuꝫ fateoꝛ. ⁊ ſuis olim alloquijs: ⁊ nūc ſuis lit
teris inſigniter honoratū. ita ut ſibi nō iaꝫ ſua libe
ralitate deuotioꝛ:ſed obligatioꝛ fieri poſſiꝫ. Illud
quoqꝫ ſibi ꝑſuadeat. ꝙ ſiqd mihi ꝯtulerit:idip̄m ci
to alteri conferre poterit. Ego eniꝫ iam deliboꝛ: ⁊
ut extimo tempus mee reſolutiōis inſtat. Heu mi
hi miſero. quia que ſequunt̄ dicere nō poſſuꝫ. Cer
te ego frater:pꝛeter naturalem vite legeꝫ:que non
eſt aliud q̄ꝫ curſus ad moꝛtem bꝛeuis ⁊ lubꝛicꝰ:ſen
tio me indies ultra etiam etatis exigentiam rapi:
⁊ uehementer imminui:atqꝫ vmbꝛe in morem eua
neſcere. De quo miroꝛ quidē:quia non ita vixi niſi
falloꝛ:ut id adhuc mihi deberet accidere. ſed deo
teſte non doleo. ⁊ ſi pꝛo peccatis meis accidit ual
de etiam gaudeo. Ita enim dudum me adeo popo
ſciſſe bis in deuotiuncula quadā memini:hijs uer
bis. Fiat mihi thalamus meus purgatoriū meum
⁊ lectulus meus lachꝛymarum conſcius mearū. ⁊
in coꝛpore meo doleaꝫ:ṗuſq̄ꝫ pꝛeceps coꝛruam in
tartara. Et iterum. Sit mihi pars purgationis la
boꝛ meus:quo hic per ſingulos dies exerceoꝛ. Re
liquuꝫ in hac vita ⁊ in hijs mēbꝛis exige:ṗuſq̄ꝫ ue
niat tēpus egeſtatis. Si quod bis petij ſemel aſſe
quoꝛ:bn̄ habet. Tu viue feliciter mei memoꝛ. ⁊ ua
le. Arq̄de iter colles euganeos. in vigilia pētheč.

C Franciſcus tuus.

C Ad epiſcopum cauallicen̄. ſcribit eidem de tribus
exenijs ſibi miſſis. L.

Ria tibi ueniunt pater multuꝫ diuerſa mu
t nuſcula. Unicus auro nitens piſcis: ⁊ ſqua
mis maculatus argēteis. toꝛrentinaꝫ alij:
turturam quidaꝫ uocant. Hꝛatius tamen fuerit ſa
poꝛem noſce:q̄ꝫ nomē. hunc hoſpitis mei filius ſer
uus tuus: in hijs hodie luciḋiſſimis vndis cepit.
Itē pinguis anas ameni dudū fontis incola. Cui
aduerſus raraꝫ indolem egregij canis:nec liberas
aer vias:nec tutas fluuius latebꝛas dedit. nec na
tāti fuga patuit:nec uolāti. Ad hec epła quedā re
cens:quā in rure tuo nuꝑ hamo debilis ingenij:in
ter animi mei fluctus ⁊ rerum ſcopulos:ipſe quo
qꝫ piſcatus ſum. Cetera tamē ita ueniūt:ut apḋ te
maneant. hec uenit ut redeat. Neqꝫ diutius q̄ꝫ ut
oculos tuos ſemel impleuerit:tecuꝫ ſit. Scis cāꝫ?
quia ueritas odium parit. Quod ſi iam tunc tem
pore Terentij uerum erat:quid hodie arbitraris?
Perlege ergo ſi libet: atqꝫ ſecretius: ac remitte:

donec ſciamꝰ qd mũdo deꝰ aut fortuna parauerit. Tũc cõſultabimꝰ qd huic fiat. an danda ſit flãmis: an ſororibꝰ aſcribẽda. Interim ſcito: ⁊ huic fidẽ me tire meã: nullis me oculis hãc alijs oñſuruʒ fuiſſe q̃ʒ tuis. Uale decꝰ meũ. Ad fonteʒ ſorgie. xix. kal. ianuarij: ſilẽtio noctꝫ itẽpeſte. ❡ F. uř recõmẽdatꝫ.

❡ Ad eundem epm̃ Cauallicenñ. LI.

ſ I quicqd mea mẽs cogitãdo ꝯcipit: ſcribẽdo parturiat: ingẽs digitꝫ meis oculiſqꝫ tuis opus exoriť. Qđ ⁊ ſi ualde aggredi cupiam pr̃ amabilis tp̃s uetat. Ita diſtrahor icertis affectibꝰ: ⁊ dũ neceſſitati pareo: deſiderio obluctor Sʒ bñ hẽt. qcqd ſcripturus fuerã tacito me luculẽter intelliges. Noſti aium ubi cogitationũ actuum qꝫ nr̃oꝝ radix fixa eſt. Uñ fit: ut que ex illo ꝓdeũt ignorare nõ poſſis. Familiariter olim tibi niſi fallor: ſtudiorum finis ⁊ uotorum meoꝝ itellecta modeſtia eſt. Utor enim fidẽter hoc noie nõ ſupbe: cõſcius ſue humilioris originis: ꝙ vñ modicuʒ ide ⁊ modeſtia diciť: ⁊ a modo nomine utrũqꝫ deſcẽdit. Que cũ ita ſint: cogita pr̃ indulgẽtiſſime qd uelim Nullis ariolis: nullo opus interp̃te. ne ipſo qdẽ uł mee uel aliene uocis oraculo. Intꝰ ad aurẽ cordis tui clamat aius meus. ⁊ nr̃ nihilominꝰ ſocrates nõ tacebit. q̃ʒ improba cõcupia. ⁊ ſi ꝓbe noueris: certius tñ nũc ex amici colloquio pẽſabis. Tu autẽ pr̃ apđ cõem dñm in quo ſpei anchora: ⁊ qđ ꝓprie titulo ſuo cõuenit: rerũ noſtrarũ cardo cõſiſtit: p̃ces meas ſi fauorẽ merẽtur adiuua. Si minꝰ excuſa. Ut eni magiſter amoꝝ ait. Quid deceat nõ videt ullus amãs. Amo ego uos. ita me ille amet: in cuiꝰ amore ſũma felicitas eſt ſita. Amo inq̃ʒ ⁊ ueneror: ur̃amqꝫ p̃ñtiaʒ eximijs p̃cordijs cõcupiſco. Itaqꝫ dũ uoto meo obſequor: ueſtra forſan faſtidia non aduerto. Siqd iportuniꝰ agiť: hoc me precor abſoluat. Intẽſi eni affectꝰ regi neſciũt: frenum mordẽt. Epiſtolaʒ illi inſcriptã q̃ʒuis longiuſculã: plura tñ uolẽtis dicere: ai nũciã: efficaciſſima uocis tue auctoritate cõfirma. interp̃tare. iuſtifica. Paucis eni v̉ſiculis ſũmam tibi mee mẽtis appropio. Preſta te mihi: ne fruſtra preoptauerim qđ hoiuʒ magna ꝑs metuit ſilentiũ. ſolitudinẽ. paupertatẽ. Miruʒ. ſolus ego ex oibus mortalibꝰ diues fiã: cũ paupeꝝ qui fruſtra diuites fieri uolũt: paſſim tot milia videamꝰ. Occurrite oẽs qui me diligitis huic monſtro. Nõ cogar vnus: vñ tã mł'ti ſe excluſos dolẽt: ⁊ vñ tã cupide oẽs fugiũt nõ excludar. Diuitias alij: ego pauꝑtatẽ appeto. ſed nõ oẽm. ꝓfecto non ſordidã: nõ triſtẽ neqꝫ ſollicitã. ſed tranqllã: ſʒ pacificã: ſed boneſtã. hãc mihi niſi ab illo dari poſſe de ſꝑo. Et ſi uerũ loq iubes idignor: atqꝫ ab alio dari nolim. Apđ eũ igitur intercede. pulſa. urge. inſta. opportune quidẽ: uł ſi res exigit iportune. Facilẽ pro me aditũ iueniẽt preces tue. Nõ ſolet ſuas ille deſpicere. Proinde ne videar precando diffidere: age non ut mereor: ſed ut ſpero. Mediolañ. idus martias. ❡ Ille tuus.

❡ Epiſtola dñi Stephani de columna prothonotarij. d. pape ad dominũ Simonem electum mediolanenñ. LII.

ſ Atis a me cupide pr̃ optime ſcio te oratuʒ: ut libruʒ Apulegij quẽ intitulare iuuat de monarchia moderni tp̃is accõmodares. qđ abnuere minime ualẽs: habere te illũ in babilone aſſeruiſti. Inde mihi tradi facere ſpopondiſti. Sed quoniam deſiderio meo promiſſum nimium craſtinabať. haud uereor iteꝝ illũ: ⁊ ẽt cũ ambitione quadã repoſcẽ. nec illã mihi ad vitiũ: q̃ʒq̃ʒ id ſonet p̃cor aſcribas. que plerũqꝫ ut inde or̃onis inſtitutione Quintilianus ait: cauſa v̉tutuʒ eſt. Que ſi me in ceteris rebꝰ in quibꝰ pleroſqꝫ mortales inuadit: ut inde fieret teſte ſaluſtio: ꝙ ambitio illo in tẽpore oia poſſideret: uſqꝫ huc reor minime leſerit. in cõſpiciẽdis tñ libris: antiquoꝝ ingenioꝝ fragrantiã redolẽtibꝰ: adeo ipellit audaciã: ut ẽt iportune ab amicis illos hñtibꝰ exigã. Non qr temere ſicut qdã agũt: qui multo plura q̃ʒ poſſint de ſeipſis ſibimet polliceñť: eos exqrã: tanq̃ʒ ſine ꝑitiſſimo inſtructore in illis ꝓficẽ poſſe audeã mihi ꝓmittẽ: qđ aut nullis aut raris ꝯtigiſſe legiť. Nullis ergo aut raris me parẽ facẽ: nimiũ accõmodaſſe mihi neceſſe foret: qđ idẽ ipſe Quintilianus iprobat. Scire te qdẽ haud ambigo: qm̃ ut de Auguſtino uoluſianus aiebat. Legi deeſſe crediť: qcquid Simonem ignoraſſe ꝯtingeret. ꝙ huc magiſter Nicolaus de ſicilia nuꝑrime aduẽtauit ordis fratꝝ minoꝝ: in ſacris lr̃is ꝑitiſſimꝰ doctor: ⁊ in ceteris ſciẽtijs in quibuſ fas eſt viꝝ chriſtianũ inſiſtẽ acutiſſimꝰ ſpeculator ⁊ clarus iſtructor: ad quẽ uelut ad fontẽ ſitiens ꝓpoſito meo ieſt: de oi dubio: cũ nõ dubitẽ multa occurrent: habẽ recurſũ. ⁊ ſuꝑ Apulegio ab ipſo p̃ſertim haurire ſenſuʒ. nec lʒ mihi deneges aut cõferre differas poſtulatꝰ in ſcriptis antiquoꝝ: p̃clara philoſophantiũ oꝑa que frequẽter v̉bo ⁊ exẽplo docẽ ꝯſueueras. Inuaſit enim me nõ minor auiditas nũc ſtudẽdi: q̃ʒ iter ueteres nouaſqꝫ meſſeſ egeſtate bladoꝝ maxie egẽtibꝰ uoracitas comedendi. Adeſt qppe ſatis optato ociũ lr̃aꝝ: ſʒ deeſt ꝓfecto libroꝝ copia. Unde ſperẽ in illo quẽ a te poſtulo ſupra vires aſſurget igeniuʒ: eroqꝫ tui gr̃a illius viri familiaris: ⁊ forte ſi ſors dederit peculiaris admodũ. cuiꝰ ſine te vix ad nois notitiã iam ꝑuenerã. Et ſi mox cõceſſeris librũ: multũ cõmodi affers: cum inter illos me cõnumereʒ in quibꝰ plus ipetꝰ facit: mł'tũqꝫ viriũ ꝯferat igenio uehemẽs ſtudẽdi uolũtas. Opto in chriſto ualeas: ⁊ mei memor ſis pater optime.

❡ Rñſio eiuſdẽ dñi Simõis electi mediolanenñ. ad d. Stephanũ de colũna ſupradictum. LIII.

a Mbitione mobiliũ ⁊ caducoꝝ: ⁊ ſi motum nõ tñ vulneratũ ut aſſeris: pater reuerende gaudeo. Nã beatũ illũ eſſe dico: cui rectuʒ in aio eſt: qui viuit ut natura preſcripſit: quem aliq vis mouet: nulla tamẽ vulnerat. Ambitionẽ tñ libri apulegij litteris tuis ipreſſam non amplector. Tp̃s qđ tñ nr̃m eſt: cuiꝰ p̃ciũ nõ eſt breue: ẽt ſi non breue: expẽdere ubi plurimũ ſuꝑuacue uanitatis: noxie curioſitatis eſt. O q̃ʒta ergo ignorãtia ⁊ alienatio mẽtis: q̃ʒta ſenſuũ debilitas: ⁊ infirmitas rationis: affectui tuo: ſic ambitioſe huiuſmodi librũ affectãti nubẽ oppoſuit. Omnes natura ducimur ad cognitionẽ ueri boni: in quo excellẽ pulchrũ putamus. Quõ ergo fabuloſuʒ ⁊ fictũ ambijs: quem ſpũs ſcũs effugit. Uiſio libroꝝ vna cuʒ Quintiliano tuo: ut iportune ẽt exigas grata videť. Peccas. quieſce: neſciẽs diuidẽ. Nã largiter inter libros refert. Saltẽ addere debebas: ut ſm apoſtolũ ad fabulas nõ fiat cõuerſio. ſił'iſqꝫ anguſtie turbatio: ſi de cõtẽplatione ad actionẽ fiat uerſio. Oẽs uolunt beate viuere. nec hoc cicero dubitauit. Quõ vult

btē viuē:qui nō vult ſm ꝟtutē viuē:ſm ꝙ viuē eſt
ſolū beate viuē? Forte erues. Beate viuē eſt ſꝫ de
lectationē ſuā viuē:qȯ oēs volūt. Error eſt. Ad au
guſtinū in huiuſmodi anguſtia delego. Uelle eniꝫ
qȯ nō deceat eſt miſerrimū.nec tā miſerū eſt nō adi
piſci qȯ uelit : qꝫ adipiſci uelle qȯ non oportet. In
tellexiſti? Iuuat te librū intitulari de monarchia
tpis pñtis:ſꝫ plus iuuaret ſi dixiſſes de mōarchia
ſimpliciter . Amplius eſſe malum eſt prohdolor:
cum Seneca loquar.trāſlatuꝫ eſt certamē nrm ad
turpia. Quid o litharchita ⁊ thinocrathica ⁊ cete-
ra alliciebaſ ex titulo tropologico:nō ignorans hi
ſtorialē? Nā apud quoſdam eſt de aſino: ⁊ ſic eſt li
bri textura. Quō ergo alijs ſociabis? Nā ſcriptū.
Nō arabis in boue ⁊ aſino. Uis enim cibari car-
nibus aſininis:ut dicaſ qȯ in propheta.quoꝝ car-
nes ut carnes aſinoꝝ? Scis ꝙ alitū recipit nāꝫ ali
mēti? Noli fieri aſinus:ſicut nec equuſ ⁊ mulus in
qbus nō eſt itellect⁹. Quereris.copia librorū tibi
nō adeſt: ⁊ mihi abeſt: ⁊ numerus nō eſt. Et ſi non
adeſt:forte nō obeſt. Nā huc ⁊ illuc ire errare eſt.
Sed perſpicaciter intueor:ꝙ tui appetitiua copie
abūdat. Ideo niſi tēpereſ:de digeſtiua aliqualiter
ambigēdū eſt.cuꝫ faſtidiētis ſtomachi ſit mlta de
guſtare. Addicis eple pncipio:doctrina Cicerōis
de oratore inſtruct⁹:idicātis ꝓus demōſtrantium
forti⁹ argumētū apponere. Promiſi fidē:quā fallē
graue eſt. Hoc nō nego: ⁊ monet . Sꝫ credebaꝫ te
ad hūc librū ut exploratorē tranſire.nunc apparet
quaſi trāſfugā.hui⁹ tñ vitij expiatiōis eſt remedij
ſpes magiſter Nicolaus de ſicilia in ſacra pagina
magr:in matre legū.vbi nō totuꝫ legi mihi not⁹: ⁊
tutamē tuum tutiſſimū erit: ⁊ ſalubre ꝓfugiuꝫ:de
fonte eius haurire: ⁊ ſub menſa micas edere. Ideo
fidei cū dilatione fiet ipletio:ut icōfuſo cū melio-
ri opportunitate tribuaſ ꝯgruēti⁹:cū maiori ſuaui
tate accepteſ ſuauius: ⁊ cū celeriori uoracitate ex-
pediaſ intēſius. Habe patientiam. Nā cura nuper
a pbicis laudata ſunt. Uale in chriſto ut opto.

Ueſter. S. electus mediolanen̄.

Replicatio domini Stephani de columna ad. d.
Simonem electum mediolanen̄. LIIII.

C Um primum reuerēde pr̄ manus mea lr̄aꝫ
tuā accepit:viditqꝫ oculus:perlecta cū fo
ret:parū in me herēs:haud aliter qꝫ admirās ſteti
quo nā ordine cōtexta fuerit nō aduertēs. Iteruꝫ
recurrebā ipam ⁊ cū ſtudio recēſebā.terqꝫ:quater
qꝫ.nec altero ex q̄tuor dicēdi genere:totis intētus
ſenſib⁹:olfatu maxime:quo rhetoꝝ floꝝ redolētia
ꝑcipi ſolet ingenij occurrēte.ut ſimul ſe oib⁹ q̄tuor
aſpectui pñtātib⁹ : qȯ de marono ſcripto dici non
pōt : q cū eloquētiā ex oī gñe conflauerit:copioſe:
ſicce:breuiter atqꝫ pingue. ⁊ ſimul vno cōtextu: ⁊
ſepatiꝫ atqꝫ ſparſim quolibet per ſe utēdo gñe ſcri-
pſit.ita ut apȯ vnū mantuanū hec q̄tuor gña repi
re poſſis:uehemēti⁹ admirās ampliuſqꝫ herēs:ali
quāto ſilētio inſtauraui vires loquēdi.paululū fa-
teor diſtuli:qm̄ alijs occupat⁹ negocijſ nō uacabat
Rñdere tñ debui:nec pro dilatione aliquid excu-
ſationis opponere.indignū eſſe arbitrās ut qm̄ ad
ſcribēdū excitat⁹ ipſe fuerā in reſpōdēdo differrē.
Sic auguſtin⁹ ad uoluſianū inqt. Morari ēt me fe
cerit ultra uotū aſtruo:ipſa iops materia: ⁊ nullus
tincto murice digna ueſtiri tegmie. Illud qꝫ pluri-
mū flacci timēs. Parturiēs mōtes naſceſ ridicu-
lus mus:cū oro materiā forſan excedit. Sꝫ qd lu
dicra uerear iocoſqꝫ fugiam:quoꝝ rōne hūc exceſ
ſum uolēs facturus ſim:cū ueterib⁹ ⁊ cura ⁊ ſtudio
digna viſa ſunt? Cicero aūt quātū in ea re uoluerit
qs ignorat:qui uel liberti ei⁹ libros quos is de io-
cis patroni cōpoſuit:q̊s qdam ipſi⁹ teſte macrobio
putāt eſſe:legē curauerit. Plaut⁹ qdē ea re clarus
fuit.ut poſt mortē ei⁹ comedie que icerte ferebanſ:
plautine tm̄ eē de iocoꝝ copia noſcerenſ. Catoneꝫ
ēt illū cēſorinū argute ſolitū iocari:legi. Hoꝝ nos
ab inuidia muniet auctoritaſ:ſi in nr̄is cauillemur
oronib⁹:qꝫ pingui⁹ qꝫ rhetorice iſtitutio iubeat:de
arida materia loquamur:cū id factū iocādi gr̄a in
telligi uelimus. Iam ad te ueniēdū eſt. Ad ſatyri-
cum accedere nō putabā uel ad medicum.imo ꝟo
ad antiſtitē: ⁊ talē dixerim qualē chr̄m nobis oſtē
dit apoſtolus:qui ſciat nr̄is ifirmitatib⁹ cōpati:nō
qui ad arborē ſecurim apponat: nec ꝓus quieſcat:
donec ad terrā proſternerit cūctaꝫ molē. Ambitio
nē meā vidēdi librum apulegij fere dixerim tanqꝫ
hereſim:uerū aſſertiue dicā:uelut ignauiā ⁊ iſaniā
quādaꝫ improbare niteris. Eſto illā excuſatā fece-
rim:qȯ plerūqꝫ ꝟtutꝫ eſt cauſa.illȯ te ſatyriçare ſci
ens:ꝙ expendere tp̄s qȯ tm̄ nr̄m eſt:ubi plurimuꝫ
ſupuacue uanitatis ⁊ noxie curioſitatis eſt:ut ad
lr̄am replicē dictū tuū:credo dicere uoluiſti:ꝑdere
eſt.hic ad rñdendū initiuꝫ faciamus. Uet⁹ queſtio
eſt ⁊ ſepe queſitū eſt:uerū ſancti⁹ ſit modicos habē
affect⁹ an nullos. Stoicis viſum eſt illos expellere
quos ſecut⁹ eſt Seneca:ut videſ in epla quaꝫ cum
hac queſtione orſus eſt. Peripatetici ꝟo illos tem-
perant. Quid mihi obijcies ſi ꝑipateticuſ iſta pro
ſnia effici uelim:ac cupida affectione videre Apu
legiū? Et ſi ad uanitatē curioſitatēqꝫ:quas cōtem
nere plurimū aſtruis:nō aduertero affectū tempe-
rem meū:methaphoricū inſectās ſenſum illi⁹:mō
tp̄s qȯ irrecuperabile eſt:qȯ appreciari non pōt:
amiſiſſe me dices? Aut hoc tēperamentū ut ipoſſi
bile improbes.ac ſi reiecta cortice dulcis nucleus
quē arida teſta celat:ſumēdus nō fuerit:uel ſi ſu-
mi nō poſſit ridiculū dictū eſſet? Subt⁹ amara fo-
lia dulcia latent poma. An nō legēda odio folioꝝ?
aut madēda dulcoris cupidine:ſanus qs ignoret?
prudēs:qs auide non comederet? Haud aliter de
Apulegij libro dicē uelim. Curioſam forte ⁊ fabu
loſam ꝯtinet ⁊ laſciuā : ſub qua ueluti ſub virētiuꝫ
⁊ luxuriātiuꝫ folioꝝ vmbraculis:gratiſſim⁹ fruct⁹
abſcōdiſ:profunda ⁊ altiſſima iacet ſententia:que
ſūmo ſtudio:meliori ingenio:toto conatu:maximo
ocio:multoqꝫ ſudādi tempore hauriēda foret. An
nō virgilius ſub fabule tegumēto:illā ⁊ maxie om
niū maiorem ſniam cecinit.cū in ſexta uaticinatus
fuerit egloga. Iam noua ꝓgenies celo dimittiſ al
to? Quis prophetaꝝ de incarnati ꝟbi progenie ex
preſſius dixerit.ſi tūc ab intellectu ex fabulaꝝ cu-
rioſitatib⁹ uerificata poſtmodum ſentētia que fuit:
eripi potuiſſet humano? Sane hoc in ſtudio nō tē
pus ꝑditur ſed colligiſ ⁊ ſeruaſ. Nam fictū haud
ambigo:nec fucū amplector : ſed philoſophantiuꝫ
ueras cū rōne inſector ſententias. ⁊ uarijs cunicu
lis uſqꝫ pene ad cētrū terre deſcēdēs:cupidus ſub
mūdi machina:auri uenas exquiro. Qȯ cū in ꝑte
feciſſe rebar:cū a te de aureo aſino apulegij librū:
quē ſic apud quoſdā intitulatū aſſeris obtinere po
tuiſſem.nō eqdeꝫ ꝑſcrutaturus fabulas:ſed illius

antiqui poete adepturus pħiaꝫ:haud aliter q̄ꝫ ſub
ſterqlinio margaritas. Et q̄ꝫq̄ꝫ plurimos huiꝰ eui
delectēt:me aūt nō alliciūt curioſe poetaꝝ fabule:
ꝑter illa qñqꝫ mercede ut accepta ſtudēdi remiſſio
ne:que oībus danda eſt iubēte qntiliano:quē meū
ſatyriças.nō ſolū q: nulla res eſt:que perfecte poſ
ſit continuuꝫ laborē.atqꝫ ea quoqꝫ que ſenſu ⁊ aīa
carēt:ut ſeruare vim ſuā poſſint:uelut quiete alter
na retendunť. Et ꝙ ſtudiū diſcēdi uolūtate que co
gi nō pōt:ꝯſtat in illis attediatū igeniū:uelut quo
dam in ludo recreeť. Solent enim ⁊ plus virium
afferre ad diſcēdū:cōſequēdūqꝫ boni viri notitiaꝫ
renouati ac recētes: ⁊ acriorē animū facē qui fere
neceſſitatibus repugnat.ut qd ergo ſatyra tua ad
uerſus me clamitat? Cur inuehit? q̄ꝫobrem obiur
gat? vnde mihi inſaniā obijcit? Qua pro cā igno
rantiā ⁊ ſenſuū debilitatē ac rationis īfirmitatē op
ponit? Equidē nō itelligo cū in hijs nimiū uerū di
xerim:ſpūm cur indignationiſ efflaueris. O q̄ꝫ:ut
meus qdā nuprime exclamauit:differēdus eſt ſer
mo intrinſecus:ꝑuſq̄ꝫ in uoceꝫ uel calamū ueniat:
ꝑſertim ubi aius in cōtumeliā cuiuſq̄ꝫ prorumpit.
Fauni licentiā obſecro.ſagax uenator:vū cōmodi
us actiuſqꝫ uernātia ⁊ roſida prata:florida inq̄ꝫ ac
virētia luſtra feraꝝ: ⁊ ꝑſſa ueſtigia odora vi canuꝫ
exqrit: ⁊ ipſam inſequiť beluā : ac facilius capitur
ꝑda:q̄ꝫ per ſaltus ⁊ aſpa denſaqꝫ nemora dumis.
Sic per lepida ſcripta fragrātis ſtili perfuſa rore:
⁊ ſumma rerū inuctione cōſerta:ac lenocinio adiu
ta v̄boꝝ: ⁊ contra eſtum excādeſcētis ingenij:ueꝝ
cū quodā animi feruore querentis fabulaꝝ:quēad
modū qbuſdā reclinatorijs itermixta vmbris : q̄ꝫ
per inculta inſulſa ⁊ ſcabrea:nullo colore nitentia
aut ordine redimita:ad ueri boni ſciētiaꝫ ꝑuenitur
qō ut ais duce natura perquirimꝰ: ⁊ e celo ꝑuenti
gr̄a reperimus. Proinde iā te penituiſſe itelligaꝫ:
inter illos me annumeraſſe qui virtuoſe viuē recu
ſantes beate viuē uolūt. Nec me ad auguſtinū de
legari oportuit:cum per ſe nota ſint:ꝙ ſimul eē nō
poſſūt que ꝯ̄dictionē implicāt:quā uelle ⁊ nolle pa
riant:nullus ambigit. Et ꝙ v̄tus ⁊ vitiū ꝯ̄ria ſunt:
qs ignorat? Et ꝙ me vitioſe iudicaſ viuē:q̄ꝫ tui cō
cluſio cōplectiť argumēti.inde ꝓbationē aſſumēs
ꝙ librū Apulegij ambitioſe poſtulo:qui plurimaꝫ
complectitur uanitatem.qō ſi oſtēdero qd ex tua
rōne ſequať:illā pace tua ſit dictū:glorier cōfutaſ
ſe. Auguſtinū dei de ciuitate qui legerit:poetaruꝫ
ſentētijs ac ad ꝯtextū auctoritatibꝰ tanq̄ꝫ ex cemē
to ⁊ lapidibus murum fabricātem intelliget.atqꝫ
ſentiet omnes quos allegat: ⁊ uti familiares ⁊ ſer
uos in opus ſuuꝫ adducit. Intellexiſſe neceſſe fue
rit alias q̄ꝫtū in ope potuiſſet.minime ꝯcepiſſet:qō
ſine ſtudio cōgruētiꝰ fieri potuiſſe quippe nō credi
tur.imo modeſtiꝰ autumari pōt ꝙ oēs ſolerti cum
ſtudio recēſuerit.ex quo cōſtat ſic ꝓfunde ad eorū
ſentētias nanciſcēdum cōfodiſſe:ꝙ ad opis ſui fa
bricā cōſtruēdam:iter alios oparios : eos dignos
elegerit. Et ſi dareť ocium:oēs doctores eccl'ie ⁊
uera mūdi lumina:ac mille alios viros ſanctos nu
merare poſſem:qui poetaruꝫ cum ſtudij ſolertia li
bris ībuti:ipis familiariter admodū uſi ſūt : quos
ex tui argumēti cōcluſione per quādā conſequen
tiā:male vixiſſe dānabimus.qō nephas eſt dicere
⁊ abſurdū nimis audire. Cum ergo ꝯſequētia ma
la reddať.vis antecedētis corruit rōnis. Et hūc uſ
qꝫ tm̄ ad antiſtitem iuuat fuiſſe locutum. Jam tan
dem cum medico quantum p̄ñti concertationi opꝰ
fuerit:expiri liceat. Mox cōtra me ciboꝝ uarieta
tem opponis.cum Senece ratione munitus inqui
as.faſtidiētis ſtomachi eſt plura deguſtare. Pre
mittis etiam ꝙ perpendis appetitiuā meā copias
inhiare.quapropter niſi temperamento modereť:
foret de indigeſtione timendum . Unde mihi oriť
materia diſputandi:an ad digeſtionem diuerſitas
ciboꝝ:an ſingularitas magis cōferat. Hoc dixiſſe
ueli:an homo meliꝰ digerat qui vna nutriať ſpecie
alimēti:an qui pluribꝰ ⁊ diuerſis . Uides ergo q̄ꝫ
prope ad te accedo qui diuerſitatē iprobas.imo te
cū eē uolo pauliſper teqꝫ adiuuare videbor. Sꝫ ut
oēs tuas radices euellere vno conatu poſſim:q̄ꝫtū
inniti potuerit rationi dicta tua oñdā. Proinde ue
niā gule a te tanq̄ꝫ a ꝑtore peto cuiꝰ me defēſorē in
hac p̄te neceſſe eſt ꝙ ꝓfitear. Et hoc certe rhetori
ce dignitatis gr̄a. Eſt eniꝫ rhetorica preluſio cōes
locos in utrāuis p̄te iuētoꝝ alternatione tractare.
Ueꝝ ſi me de hac queſtione paganus qſq̄ꝫ:ſane te
ne de ruſtico loquar in pago uel rure nato atqꝫ nu
trito:cōſuleret . q: pagana uel ruſtica ingenia citiꝰ
exēplis q̄ꝫ rōne capiunť:docuiſſe illū beſtiali inſti
tutione ꝯtētꝰ eēꝫ: ⁊ plurimū ſatifeciſſe illi nō ambi
gerem.exēplo pecudū.que ſi vno cibo nutriant ⁊
vniformiter:multo corporibus humanis ſaniores
ſūt.ſed forte illū attētiorē ⁊ altero exēplo feciſſeꝫ.
ſi oſtenderē ſibi ut conſideraret nulluꝫ vnq̄ꝫ fuiſſe
medicoꝝ circa curā egroſcētiū tā audacis negligē
tie:ut febriēti uariū ⁊ nō ſimplicē cibū daret. Un
de ſatis cōſtat ꝙ facilis digeſtionis ſit vniformis
⁊ ſimplex alimonia.ut egrotāti cū infirma eſt natu
ra ſufficiat. Jterū ruſtico illi tertiū addidiſſem exē
plū.nō minꝰ eē multiplicitū alimētoꝝ vitāda nutri
tio:q̄ꝫ vinoꝝ multiplex uariatio. Nemo credo heſi
tat:illū qui uarijs vinis ꝓluiť : facile in ebrietatis
iſaniā deuenire. Aduerſus quā ꝯuenięter qdaꝫ ex
clamabat.actori qd nō deſignat ebrietas:apta re
cludit:ſpes iubet eē ratas. Ad ꝑlia trudit inermē.
fecūdi calices uarijs redimiti falernis:quē nō fe
cere diſertū. Ueꝝ ne te deſerā medicoꝝ optime ad
teipm̄ redeo:cuiꝰ pauloante pro vilano quodaꝫ ſi
occurriſſet obliuiſci uolebā.nec tibi tm̄ aſſiſtere ue
lim exēplis q̄ꝫ rōne. Nā illa me tacēte clam te eſſe
nō poterit. Aut eqdē qualitate calefactioniſ illiꝰ:in
quā poſt digeſtionē uertiť cibꝰ ſi nō ſit apta humo
ri:qui corpꝰ obtinuit:generanť i ſtomacho crapule
aut cōgerie cibi quē ad coquēdū natura nō ſufficit
Et qui vnico cibario utiť:facile qua liquefactione
uel cibi reſolutione graueť uel iuueť:intelliget. Ha
ud eni ambigere pōt cuiꝰ cibi q̄litate poſſeſſus ſit:
cū ſumpſerit tm̄ vnū. Et ita fit certiſſime apud me
dicos:ut infirmitas cuiꝰ cā cognita eſt:facile viteť.
Qui aūt multiplici cibo aliť:diuerſas patiť quali
tates:diuerſoꝝ ſucoꝝ uel liqdoꝝ:q: nō cōcordant
humores:ex materie uarietate naſcētes:nec effici
unt liquidū puruqꝫ ſanguinē:in quē uertunť ieco
ris miniſterio. ⁊ in uenas cū tumultu ſuo trāſeunt.
Perpēdis ne ꝑclare medice:q̄ꝫ ꝓcaci lingua te in
ueri? Nihil tñ eſt tā indignū tolleratu:q̄ꝫ ꝙ aures
nr̄aſ grata lingua captiua teneat. ⁊ v̄boꝝ iocūdita
ti aſſentire cogimur:circūuenti uolubilitate ſermo
nis.q: ad extorquēdam fideꝫ agit in audiētes tyrā
nuꝫ. Ideoqꝫ abs te recedā: ⁊ aduerſus has dictas

quas aſtruiſſe poteras rōnes ⁊ exempla plebana:
q̄ꝫtuꝫ poterit aſſurget aius. At in pͥmis auxilij nr̄i
ingeniuꝫ pene audiētes: ſpecioſis magis q̄ꝫ ueris
ut liquide oſtēdetur: cepit exemplis. Dictū quidē
eſt ſimplici pecudeſ uti cibo. ⁊ ideo expugnari dif
ficilius eoꝝ q̄ꝫ hoium ſanitatem. Sꝫ utrūqꝫ falſuꝫ
probari pōt. Neqꝫ enim ſimplex eſt aialibꝰ brutis
alimonia: nec ab illis q̄ꝫ a nobis morbi remotioreſ
Primū nāqꝫ probat̄ clariſſime ex uarietate prato-
rum que depaſcūtur. qbus herbe ſunt amare pari-
ter atqꝫ dulces. alie ſucum callidū alie frigiduꝫ nu
trientes. Uidet̄ ergo tibi ciborum iſta ne ſimplex
ubi tot enumerantur uel arbuſta uel fructus: non
minus nutrimēto diuerſa q̄ꝫ nomine? Qđ aūt nō
facilius morbis hoies q̄ꝫ pecudes occupētur: Ho
mero teſte cōtentꝰ ſum: qui peſtilētiam refert a pe-
cudibus inchoatā. Sed ⁊ quāta ſit multis aialibꝰ
infirmitas breuior q̄ꝫ plurium eoꝝ q̄ꝫ hoiuꝫ vita in
ditio eſt. niſi recurras forſitā ad ea que de coruis
atqꝫ cornicibus fabiculoſa dicūtur. quos tn̄ vide-
mus oēs cadaueribꝰ inhiare: vniuerſiſqꝫ ſeminibꝰ
inſidiari: ⁊ perſequi fructꝰ arboꝝ. Nā ꝙ minꝰ eda
citatis habeāt q̄ꝫ lōgeuitatis: eoꝝ opinio fabulat̄.
Secundū vͦ exemplum ſi bene recordor eſt: ꝙ ſo
lent medici egris cibum offerre nō uariū. cū hunc
offerunt medici ut opinor: non quaſi digeſtu facili
or ſit: ſed quaſi minus appetēdū: ut horrore vnifor
mis alimonie deſideriū edēdi langueſcat: quaſi in
multis coquēdis propter īfirmitatē nō ſufficiente
natura. Ideo ſiquis egrotātiū uel etiā de ipſo ſim-
plici cibario amplius appetat: ſubducit̄ adhuc de-
ſideranti. Quapropter a nobis cōmēto tali nō q̄li-
tas ſed modus exquirit̄. Tertio auteꝫ in edendo ſi
cut in potando ſuades uaria ⁊ diuerſa vitari. ha-
bet latentis captiōis inſidias: q2 nominis ſimilitu
dine colorat̄. Ceterū longe alia ciborum ratio eſt.
Quis enim edēdo plurimū ſauciatꝰ eſt: ꝙ in bibē-
do perfacile cōtingit. Farſitus cibo ſtomacho uel
uentre grauat̄: īfuſus vino fit ſimilis inſano. Opi
nor ideo q2 craſſitudo cibo vno in loco ꝑmanens:
adminiſtrationem digeſtionis expectat. ⁊ tūc de-
mū mēbris cōfectus illabit̄. Potꝰ vͦ ut nā leuior
mox altū petit: ⁊ cerebrū qđ in vͦtice locatum eſt fe
rit: fumi calētis aſpergine. Et ideo uaria vina vitā
tur: ne res que ad poſſidēdū caput repētina eſt: ca
lore tā diuerſo q̄ꝫ ſubito cōſilij ſedē ſauciet. Quod
eque in cibi uarietate metuēdū: nulla ſil'itudo: rō
nulla ſuadet. Illi etiā ibi aſſentire nō poſſum: ꝙ ſu
cos uarios de ciboꝝ uarietate cōfectos: dicis con
trarios eſſe corꝑibꝰ. cū corꝑa ipſa de q̄litatibꝰ ſint
fabricata ꝯ̄rijs. Ex callido eni ⁊ frigido: de ſicco ⁊
humido nos ꝯſtamꝰ. Cibꝰ vͦ ſimplex cui adeſt: ſu-
cū de ſe vnius qualitatꝫ emittit. Sil'ibꝰ aūt ſil'ia nu
triri ꝓbaſti. Dic ergo queſo. vn̄ tres alie corꝑis q̄li
tates nutriri debebūt? Singula aūt ad ſe ſil'itudi
nē ſui raꝑe: teſtis eſt empedocles. ergo ſi homo nō
vnus nutriēdus eſt: nec ex vno. Cui ſententie litte
rarum ſacrarū ueritas multū cōuenit. q2 nō ex ſo-
lo pane viuit homo: ſed ex omni vͦbo qđ ꝓcedit de
ore dei. ut panis ad corporeū referat̄ hoiem: vͦbuꝫ
vͦo dei cōplectit̄ hoiem ſpūalem. Deus ēt omniuꝫ
fabricator: aerē quo circūfundimur ⁊ cuiꝰ ſpiramꝰ
hauſtu: nō ſimplicē habere uoluit q̄litatem. ut aut
frigidus ſit ſemꝑ: aut caleat: ſed nec ꝯtinue ſiccita-
ti: nec perpetue eū adduxerit humori. q2 vna nos

minime qualitate nutrimur: de ꝑmixtis quatuor
fabricati. Uer ergo callidū fecit deus ⁊ humiduꝫ.
Sicca eſt eſtas ⁊ callida. Autūnꝰ ſiccꝰ ⁊ frigidus.
hiems humida pariter ⁊ frigida eſt. Sic ⁊ elemen
ta que ſūt nr̄a pͥncipia. Cur ergo corꝑa nr̄a ad vni-
formē cibū redigis: cū ſalus ſit hois vigēte appetit̄
tiua: qua deficiēte langueſcit: ⁊ periculo ſit ꝓpior?
Nā ſicut in mari gubernatores uēto ſuo ſi minus
ſit: cōtrahendo in minorē modū uela ꝑteruolāt. ⁊
flatū cum eſt maior cohercēt: ſopitū vͦ excitare nō
poſſūt. Ita ut appetitiua cū titilat̄ ⁊ creſcit: rōnis
gubernaculo tēperat̄. Si autē ſemel ceciderit: aial
extinguit̄. Cū ergo cibo viuimꝰ ⁊ cibum appetētia
ſola cōmendat. elaborandū nobis eſt cōmento ua
rietatis: ut hec ſemꝑ ꝓuocetur: cū preſto ſit rō: qua
inter moderationis ſue terminos temperet̄. Iā vͦo
ut finē diſputationi faciā: ſic de appetitiua ingenij
nr̄i ſiēdum arbitror: ut perſepe uarietate lectionis
recreet̄. Ut enim terre uarijs mutatiſqꝫ ſeminibꝰ:
ita noſtra igenia: nūc hac nulla meditatiōe recolan
tur. Iuuat interdū ex hiſtoria locū appetē ſiue ap-
prehēdere. Uolo epl'am diligētius ſcribere: Nam
ſepe in orōnes quoqꝫ nō hiſtorica modo: ſed ꝓpe
poetica deſcriptionū neceſſitas incidit. ⁊ ꝑſſus ſer
mo puriſqꝫ exemplis petitur. Interduꝫ ꝓprij offi
cij uacare formis: quādoqꝫ īſiſtere iuri: ⁊ dare ope
ram comedijs. libētiuſqꝫ ſcribere inuēta delectat.
Aiunt enim nō multum eſſe legendum ſed multa.
Uale in chriſto.

Epiſtola domini Franciſci ad dominū Franciſcū
bruni. d. pape ſecretariū. cōmēdatoria amici. LV.

p Redilecte frater. Caſus fuit. ut cum ſatis
multa per alterius manꝰ ad te uētura ſcri-
pſiſſem. iterum mihi in manus calamum
neceſſitaſ honeſta reponeret. Siquidem lator pre
ſentium preſbyter. H. plebanus ⁊c̄. ⁊ domini ca-
pitanei capellanꝰ: cuꝫ prefato dn̄o ſuo: ad dn̄m no
ſtrum uenit. Eſt aūt vir ut mihi dicitur bonus: ⁊ in
ſuo genere ſingularis. ꝓꝑ qđ inter tam multos ad
tātū officiū preelectus eſt. quibuſdam quoqꝫ mihi
uenerabilibꝰ ac dilectis carus admodū ⁊ acceptꝰ.
qbus cum notū eſſet: qđ hic paucis bonis eſt inco
gnitū. quanta. ſ. inter nos ſit idētitas aioꝝ optarūt
ut ad te commēdatorias litteras meas ferret. Ad
quas nō difficilis fui. q2 ⁊ amicis talibꝰ nil negare
didici. ⁊ apđ bonū pro bonis: intercesſionē fauora
bilem reor. Faue illi queſo qua potes. rem mihi fe
ceris gratiſſimā. Uale.

Epl'a eiuſdē ad eūdē. de eadem materia. LVI.

n Iſi ualde fortibꝰ humeris ſis. tot mearum
itercesſionū ſarcinas ferre nō ualeaſ. Scri
pſi ſepe ⁊ repeto. notam adeo hijs in locis
amicitie noſtre famā. ut ſi paſſim oibus annuā: lit
teras ad te meas optātibꝰ: ſat negocij vnū hoc tibi
allaturū ſit. Parco aūt labori tuo: parco ⁊ meo ⁊
ad multa facilimꝰ: hac in te difficilē imo iexorabi-
lem me pleno. niſi hijs ſolis quos mihi uel virtꝰ ul'
ſingularis amicitia cōciliat. Utroqꝫ vͦo latoreꝫ pre
ſentiū affluētē noueris. d. H. plebañ. ⁊c̄. viꝝ ſcien
tificū atqꝫ honeſtū: ⁊ mihi has ob cās atqꝫ inſignē
moꝝ ſuauitatē qua delector: acceptiſſimum. Hunc
tibi dudum cōmendaſſe memor ſum. ⁊ ipſe tue be
nignitatis ac virtutis ꝑco ingens: mihi ſe ne dicaꝫ
tibi tuum ob meritū perpetuo obligatū fert. Nūc
forte alijs ex cauſis: ſed ut reor licet hoc taceat: q2

vnus eſt ex illoꝝ acie quoꝝ virtus malis ac moruꝫ
diuerſitas odioſum facit:ſtuduit aliquātiſper per
egrinari a patria: ⁊ tētare ſiqua ſibi ſors alibi pro-
ſperior foret. Recōmendo euꝫ tibi iterū:eo artius
quo ſola olim fama:nūc experiētia notus inſuꝑ ⁊
dilectus:tūc amicus amicoꝝ:nūc vͦ amiciſſimus
mihi eſt.qͦ nō eſſet niſi talem ſcirē qualē dico. Si
ſibi ergo uel ope uel cōſilio prodeſſe potes:te hinc
viro bono imo optimo ꝓfuturū.hinc mihi cui ſem
per places eximie placiturum ſcito. De me ſiquid
noſſe uolueris ipſe dicet. De alijs enim pridē latiꝰ
ſcripſi: ⁊ reſponſum tuum expecto. Uale. Padue
26.nouembris.mane.

¶ Hec epiſtola in uarijs codicibꝰ ſcriptoꝝ inſcitia im
perfecta habeť. Sic ṗmi qui has epiſtolas Uene-
tijs: ⁊ in germania impreſſerūt maloꝝ ſcriptoꝝ ſe-
cuti copiam impꝑfecta poſuerūt. Nos in iſtis ipri-
mēdis inuento meliore codice:quo perfecta habe
bať:reliquū hic apponimꝰ qꝫ qꝫ ṗncipiū epiſtole ſu-
periꝰ annotatū ſit:cū illo in ṗncipio uteremur exē
plari. Epiſtola incipit Mi frater mi frater ⁊c̄.

¶ O ſi ṗus expgiſci liceat. Sed de hoc alꝭs. Nūc in
exhauſtā ſeriem gemituū meoꝝ ꝓſequor. Nōduꝫ
ſatiſfeceraꝫ fortune:niſi acutiore me cuſpide impe
teret. ⁊ ad irā dei malignoꝝ furor accederet. Hei
mihi.iam deficē.iā tremē incipio. ⁊ illoꝝ more qͦs
ṗmus torpor gelide febris inuadit:iam toto corꝑe
cohorreſco. ⁊ libenter ualde ab his curis ⁊ ab hoc
ſermone diuerterē.ſed ipellit ac p̄cipitat aīum do-
lor:quē frenare nō ualeo. Duos nobis amicos for
tuna reliquerat. ⁊ licet alios reliqſſet: ij tamē erāt
tp̄s vite noſtre quod reſtat ea nō ꝓhibēte poſſe tra
ducere videbamur. Quid eniꝫ ex oibuſ obſtabat?
Nō pauꝑtas:nō diuitie:nō diſparitas uolūtatuꝫ.
Aīus in q̄tuor vnus erat. Itaqꝫ glꝉiabar antiqtatē
ꝑraris ⁊ in diuerſis ſeculi vno uꝉ altero:etateꝫ vͦ
nr̄am eē ⁊ domū vnā breui fore duobꝰ ſimul ami-
coꝝ paribꝰ adornatā. Minꝰ proprie paria noiaui.
Unū erat:imo vͦ nullū par:ſꝫ vna oiuꝫ mēs ut di-
xi. Quid heu mihi Luca nr̄o benignius? Quid
Maynardo ſuauiꝰ:i quoꝝ iudicio nos errare diu-
turnior experiētia nō ſinebat. Primꝰ quidē ſic aio
cōpoſitꝰ:ut p̄ter dulciſſimū iocūdiſſimūqꝫ ꝯuictū:
etiam nr̄orum ſtudioꝝ particeps ⁊ comes eēt. Al-
ter aūt ⁊ ſi huiuſcemodi reꝝ expꝑs:abunde tn̄ orna
tus hijs per que ſtudijs talibꝰ ꝑueniť. humanitate
ſ.fide:liberalitate:ꝯſtātia. Quid mꝉta? Liberaliū
diſciplinaꝝ neſcius:ſed vir bonꝰ ⁊ amicꝰ eē didice-
rat: ⁊ in cetu noſtro talis vnus aptior erat qꝫ ſi oēs
ſtudio deditos ceteraꝝ rerū oium icurioſitas hūiſ
ſet. Itaqꝫ ad opportūitates uariaſ cōmode admo
dū ⁊ pene diuinitꝰ ille nobis quartꝰ acceſſerat. Ni
mis felices viſi ſumꝰ. Inuidit crudeliſſima fortu-
na ⁊ indignata eſt:ꝙ nos nōdū totos tantoꝝ comi
tū ꝑditiōe ꝓſtraſſet. Mouerāt ambo ſimꝉ: ⁊ te fra
ter apͦ auinionē ut certꝰ ſū nō ſine ſuſpirijs dimiſ-
ſo:me alterā animi ſui ꝑtem cupidiſſime petebāt.
Meſtā nimis ⁊ miſerā hiſtoriā aggreſſus ſuꝫ. Sꝫ
eſt quedā ⁊ lugēdi dulcedo:qua ſepe nimiū paſcor
infelix. Ueniebat pariter optimo aio:fato peſſimo
miſerabili euētu. Ille romā petituruſ ille florētiā.
Quo ergo diuertitis amici? Ite rectius:ite ſecuri
us.nō hoc ueſtrū iter. Quid uobis cū alpibꝰ niui-
buſqꝫ? Oia vincit amor: ⁊ uos ceſſiſtis amori. Ue
niebatꝭ me viſuri.hic erat inimicꝰ:hac cathena tra
hebamini nō ibatis:ſed trahebamini ab illo cui ce
lum ipſum obſequiť:cui diſcordātia inuicē obedi-
unt elemēta. Amor oipotens uos trahebat. Agno
ſco inſidias fortune. Hoc egit ut incōſolabiliꝰ dolo
rē.qn ⁊ illͦ ipie mollita eſt:ut qui iaꝫ recurſo anni
ſpatio pedē parma nō mouerā:nūc abeſſeꝫ:ſub ob
tētu magni neſcio cuius boni:quo.ſ. ⁊ nos aſpectu
mutuo ṗuaret: ⁊ uos aio cōſternatos raptimqꝫ ac
ꝓpere fugiētes:faciliꝰ in laqueū preparate mortis
ipelleret. Heu dolor iſatiabilis.heu vulnꝰ eternū.
Feſtinabatis oblīti laboꝝ ⁊ ꝑiculoꝝ oiuꝫ. Ceteras
enim curas ⁊ ſpes ac deſideriū oppreſſerat. Na-
turale eſt ut minorē paſſionē maior abſorbeat. Ar
debat aius me corā cernere. ⁊ mecū de vite totius
ordinatione diſſerē. Inde ſuſceptū iter agere: ⁊ re
bus in patria diſpoſitis huc reuerti. Hoc eis nēpe
ꝓpoſitū erat mi frater:ac meoꝝ doloꝝ comes vīī
ce:ut te illuc accerſito ſimꝉ uſqꝫ ad exitū viueremꝰ
Quod ſi me parme reꝑiſſent:poterat mora lōgior
fortune duritiē fortaſſis inflectere. Mutaſſent for
te cōſiliū. ⁊ per nūcios actis que acturi erāt in pa
tria:ipſi amoris dulcedine cōpediti:mecū inſepa-
rabiliter reſediſſent. Et nūc qd prohiberet:quo mi
nus ſimul oēs eſſemꝰ in quiete illa animi diutiꝰ ex-
optata. Sed adamātinis fatoruꝫ vinculis teneba
mur: ⁊ ut abeſſem ferox fortuna ꝓuiderat. Itaqꝫ
cum parmaꝫ ueniſſent:percūctando perobuios:re
cōperta triſtes ad domū nr̄am deiectis ais ac vul
tibus deſcēderūt. Quid ſingula ꝓſequar? Omnē
domus atqꝫ orti angulum:oēs herboſos ceſpites.
Cepat enim iam ad arietis aduētū bruma miteſcē
dulci accubitu cōpreſſerūt:iplētes cūcta ſuſpirijs.
Deinde cum poſſent alibi:ambo per noctē in lectu
lo meo iacuerūt.credo ut queꝫ ad quietem neceſſa
riā humana fragilitas meditata eſt ad laboreꝫ mi
hi ꝑpetuū cōſecrarēt. Poſtero aūt circa horā diei
ſextā abierūt:litteris domi relictiſ:quibꝰ mihi ⁊ eo
rū triſtitia:redeūdi ꝓpoſitū:multaqꝫ p̄ter hec alia
nota ſunt.q̈s ego lr̄as dū viuā inter delitias habe
bo doloꝝ ſtimulos ac lachrymarū materiā imorta
leꝫ. Mēſis ab hinc iteger lapſus erat.cū ego igna
rus hoꝝ oium domi redij:litteras reperi:famuloſ
qꝫ meos cū eaꝝ tenore concordes audiui:triſtis ⁊
admirās. Sed quid agerē? Illi tāto ante diſceſſe-
rant:ut iam demēs expectarē reditū ⁊ negligētiaꝫ
accuſareꝫ. Que poſtqꝫ mihi debito lōgior viſa eſt
vnū ex famulis florētiaꝫ miſi: Maynardū litteris
excitās ad obſeruātiā ꝓmiſſoꝝ.atqꝫ illͦ adijciēs:
ut eundē nūciuꝫ Luce nr̄o mitteret: ſeu ille rome
moras ageret ſeu theani.cui ingentē quoqꝫ epꝉam
ſcripſi:exhortatoriā ad notoꝝ modeſtiā: ⁊ ad huiꝰ
uel alteriꝰ loci electionē:quicūqꝫ rebꝰ noſtris appe
ret opportunior.necnō ad morē ſtudioſe ſolitarie
qꝫ vite:que qm̄ oēs equalꝉr tangebat:ut per euꝫ ad
te etiā mitteret inſerui. Preclare quidē ut multa il
lud a virgilio dictū eſt. Neſcia mēs hominum fati
ſortiſqꝫ future. Litteraꝝ portitor abſceſſerat. ⁊ ego
qui romā ſecūdam multa mihi dulcia fingebam:
hec qdem ab ortu aderūt:illa aūt ab occaſu. Quis
me felicior congreſſu taliū amicoꝝ? quoꝝ uſqꝫ trā
quiliora ſtudia? quoꝝ vita qetior? has inter curas
que infauſti rumoris amaritudinē geminarūt: nū
cius meꝰ die octauo poſtqꝫ hinc diſceſſerat:per itē
ſiſſimū imbrem non expectatꝰ affuit. ⁊ pluuia ⁊ la
chrymis madēs: ⁊ fronte vulnus animi viſibiliter

pꝛeferiente dirigui. ⁊ excuſſo manu calamo ſcribē
tē enim foꝛte cōpererat. Quid noui affers dic oci
us: exclamo. At ille gemitu uerba frāgēte: infelix
inquit nūcius adenio. Amici tui ſup apennini uer
ticē in ſeuas latronuȝ manus inciderūt. Hei mihi
quid mali eſt? Pꝛoſequitur ille ſingultiens: May
narduȝ qui caſu quodā nil tale metuēs ſubſtiterat
in inſidias lapſum ⁊ repēte cōpꝛeſſum: inter carni
ficū gladios percubuiſſe. Lucā clamore ꝓmotum
adacto calcaribus equo aduolaſſe virilr: ſolumq;
inter decē aut ampliꝰ ſicarios ſtricto mucrone ꝯſti
tiſſe. multiſq; vulneribus datis ⁊ acceptis vix tan
dē viuum euaſiſſe. pꝛedones ſublata occiſi ꝑda im
pio greſſu abijſſe. ita tamē ut labore ſimul ⁊ cōſcie
tia defeſſi: facile capi potuerit: excitatis agreſtibꝰ
ad tumultū. niſi quidā falſo ⁊ indigno nobilitatis
noie ſupbi: quos noiare nō eſt neceſſe accurrētes e
mōtibus: ⁊ cohibuiſſent iuſtū impetū inſequētiū:
⁊ cruētam ꝑdonū cateruā ſuis menibꝰ excepiſſent.
Lucā adhuc gladiū in manibꝰ habētem ꝓcul inde
viſuȝ inter rupes ac nemoꝛa: nil de eo deincepſ ali
ud auditū. O frater. qd mihi tūc animi fuiſſe arbi
traris? duobꝰ vna moꝛtiferis ictibꝰ in coꝛde tranſfi
goꝛ. hinc ſcilicet deſperato ⁊ irreparabili dolore: in
de ſollicito ancipitiq; metu. Auertat deus omne
malū. quodāmodo equanimiꝰ audiuiſſem ambos
extinctos. Scirē nēpe quid agerem. Clauderē fo
res. cōſolatores excluderem. ſolus eſſem: ⁊ dolori
meo totus incūberem. Ita uel exonerarē merore
aiuȝ: uel oppꝛimerē. uel lenirē fletu deſideriuȝ uel
implerem: ⁊ amicos duris vulneribus ablatos la
chꝛymādo cōquererer. Nūc vō nō vna ſed tribꝰ ſi
mul acerrimis paſſionibꝰ indeſinēter afficioꝛ. dolo
re: metu: ſpe. Et miſerabilē in modū: fluctuātibꝰ at
q; inter ſeſe certātibꝰ curis laceroꝛ atq; diſcerpoꝛ.
que mihi vita nihil moꝛte ſecurioꝛ eſt. ⁊ finē eiꝰ ſup
plicibꝰ atq; aſſiduis uotis expecto. Aliq̄;to eni lō
gioꝛ eſt q̄; uellē. Adhuc quidē iuuenes videbamur
Ecce biennio pluſq̄; opoꝛtuit viximꝰ. Miſi nūcioſ
ac litteras per diuerſa terraꝝ. in ꝑmis Placētiam
Florētiam ac Romā. Ex his enim ꝑcipue ciuitati
bus de eo qui ſupſtes dicif aliqd expectabaȝ. Ita
iaȝ intētus atq; inhiās: ⁊ oē iter circūſpiciēs: ⁊ ad
oēm ſtrepitū cōtremiſcēs: quintūdecimū diē ago:
ꝙ tp̄s: ſi cum multoꝝ annoꝝ calamitatibꝰ trutine
tur facile pꝛeponderet. Fuit mihi impetꝰ interduȝ
ire. nec ſubſiſtere: donec pn̄s luce nr̄i ſtatū ꝗcunq;
eēt agnoſcereȝ. Et maynardi. o ieuitabilis ſoꝛs ho
minū: alpinū ⁊ rude cernerē ſepulchꝛū. Fuit eniȝ ut
fama eſt: ingenti nō mō circūſtantiuȝ caſtroꝝ: ſed
ciuitatis ēt cōcurſu: ſummaq; omniū miſericoꝛdia
tumulatꝰ. indignātibus ⁊ exclamātibꝰ multa ruri
colis: grauiterq; ferentibꝰ: nō modo defuncti caſū
ſed ꝓpꝛiam quoq; foꝛtunā. ꝙ animo ꝑſagirent id
qꝺ ilico cōſecutū eſt. Interrupto. ſ. itinere ꝓ hoſpi
tibus ac lucris: dānoſa ſibi bella ſuccedē. Iſſeȝ pꝛo
fecto iamꝑdē: in eaſdē foꝛte manus ſimul fato ipel
lente uēturus: niſi me ⁊ anni tp̄s aduerſum ⁊ uali
tudo coꝛporis imbecilioꝛ tenuiſſet. ⁊ tamē an ſibi
an aio cōtrariuȝ ſuggerēti potius obtēperē: hacte
nus frater incertꝰ ſum. Trāſibat hac: ſextus hodie
ut reoꝛ aut ſeptimus dies eſt. nobilis quidā vir flo
rentinꝰ ciuis: e curia ueniēs: cui cū foꝛte in via pu
blica equos ſuos currēti: occurriſſet vnus ex pue-
ris meis ſecretoꝝ mihi cōſcius doloꝝ. ⁊ ex ſermo
ne hoīs ut fit ēt patriā cognouiſſet: ultro uerbis eū
aggreſſus inquirere cepit: an de hoc amicoꝝ nr̄oꝝ
caſu noſcet aliqd. Et cū noſce oia videref. hoꝛtatꝰ
eſt ut mecū loqui: ⁊ infeſtū dubietatis mee nodū
uellet abſoluere. At ille audito noie meo. Alioqn
licet mihi incognitꝰ: benigne admodū multis co-
mitātibꝰ ad me uenit. quē de oībꝰ diligētiſſime per
cūctatus: in ſūma didici Lucā noſtrū viuere: ſic ⁊
apud nos litteras Florētia trāſmiſſas: ſic publicaȝ
famā loqui. Ita ego qꝺ mirari ⁊ indignari ſoleo: in
media poſitꝰ italia rumores italicos ignoro: donec
ex gallia nūcienf. Illius ergo digreſſu ſic remanſi
quaſi inter denſas animi mei nubes: quidam inſpe
rati gaudij radiꝰ penetraſſet. Heri aūt cū iaȝ adue
ſperaſceret: ſacerdos quidā ſenex familiariſ meus
ad me lachꝛymabundus acceſſit: narrās nuncium
quēdam de tuſcia uenientem dicē: maynardū nō ſo
lū ſed cū alijs perijſſe. qꝺ audiēti mihi de pectore
ſtatim alterius iuecta ſagitta: ſerenitas ois ablata
eſt. Sed vix dū ſacerdos uerba cōpleuerat: ⁊ ecce
mercatoꝛ quidā mediolaneñ. notus meꝰ: locum in
quo meſtuſ erā ingredif: ſalute data ⁊ reddita. Cū
inquit hac trāſitū facerem: audiēs ꝙ hic eſſes: lice
re mihi nō credidi ſine conſpectu ⁊ colloquio tuo
pꝛogredi. Urbane inq̄;: ſed vnde nunc te reuehis?
Quartus inquit dies eſt: ex quo Florētia diſceſſi.
Et heus bone inq̄;: queſo quibꝰ itineribꝰ trāſiuiſti?
Rectū inquit iter ſequi nō potui. Audiſti enim ut
arbitroꝛ illius boni viri moꝛtē. pꝛo cuiꝰ ultione po-
pulus florētinus ad arma ꝯſurgēs multa iam in il-
lis montibus caſtra cōbuſſit. Itaq; deuio quodaȝ
⁊ ſilueſtri calle ꝓfectus ſum. Dic age inq̄;. viri an
viroꝝ moꝛtē memoras? Hic enim. ⁊ ſacerdotē illū
digito ſignaui. plures narrat occiſos. Minime vō
inqt. vnus ꝓfecto ſolus occubuit. reliq euaſerunt:
Et cū intētum me atq; anxiuȝ videret: adiecit. De
hac re: ꝑter uoces populi: nihil habeo. Illic eniȝ in
oium ciuiū cōuentu non niſi de vnius nece audiū-
tur indignatiōeſ hoiuȝ ⁊ querele. Credibile eſt aūt
ꝙ ſi plures eēnt: de pluribꝰ loquerētur. Placuit cō
iectura. ſed qꝛ nihil certi afferebat: ſerenare aium
frontēq; nō potuit. ⁊ qualē inuenerat dimiſit. Hec
ſingula frater: tam ſcrupuloſe exequoꝛ. ut ꝑticula-
riter intelligas: ꝙ in ſūma ſcire te nō dubito: peſſi-
me mihi eē: alternātibus his curaꝝ fluctibꝰ: ⁊ fra-
gilem ſpei cimbam hac illac eſtu recipꝛocātē iactā-
tibꝰ. Accedit ad erumnarū cumulū: ꝙ dū numera
re dies incipio: qꝺ curioſe faciūt amātes. miroꝛ ⁊
ſtupeo: quid eſt ꝙ ad lr̄as meas triuixij: inde pata
ui: mox uerone datas: tanto lapſu tꝑis nil oino re-
ſcripſeris. pꝛeſertiȝ cū per fidos nūcios miſſe: ⁊ de
rebus nō paruis ſcripte eſſent. Neſcio quid nunc
mihi noue ſuſpitionis oborif. Audio eni peſtē illā
anni alterius: que abſceſſiſſe videbaf ex itegro: rur
ſus inuaſiſſe rhodani ripas: a quibꝰ utinā abeſſes.
Sed qd ago infelix? An nō ſatis mihi uera ⁊ pꝛe-
ſentia mala ſufficiāt: niſi ⁊ ficto ⁊ futuro inſup mi-
ſer fiam? Uertat hec deꝰ in meliꝰ: ut qui falſa ſpe to
tiens deceptus ſum: ſemel ſaltē decipiar falſo me-
tu. Quod ſi acciderit: ut te cū pauculis qui ſupſūt:
adhuc ſemel aſpiciā anteq̄; moriar. vixiſſe me ſatiſ
arbitraboꝛ. Ceterum epl̄a texi cepat: in libelli mo-
dū euaſit. cuius me illud ꝑcipue delectat in malis
meis: ꝙ ſcribētis animo nubilo ⁊ iquieto: nō ſoluȝ
ſtilus ipſe: ſed foꝛma etiam litteraꝝ: ⁊ papirus: ⁊

atramenta conueniũt.que niſi proiecero ꝛ vim do
lori fecero:nullus erit modus. Alia enim ex alijs
erũpũt.Sꝫ forte nec adhuc nobis ſol dierũ oium
occubuit. ꝛ aliquid in craſtinũ reſeruanduꝫ eſt.lr̃e
exemplum quã florentinis miſi ſuꝑ hac tanta eoꝝ
ignominia:qꝛ te iuuet lecturum auguror: pñtibus
innexui.Uale frater. ꝛ temetip̃m rebꝰletioribꝰpre
ſeruare ſtudeas.ut nos ſi tñ ex alto ꝑmiſſum eſt:in
terris iterũ videamus. Parme. Junij.xx.recõmẽ
do me dño meo dño theaneñ.ꝑticipi doloꝝ meoꝝ
Jtẽ dño Archidiacoñ.leodeñ.ſilr̃ dño meo dño
Cauallíceñ. ꝛ dño ſeneſcallo ſi ꝓpe ſunt.dñꝫ Gui
donẽ ſeptem. ꝛ Romanellum ꝛ leonẽ ſaluto. Hei
mihi. Maynarduꝫ amplius more ſolito nõ ſaluto
ſed ſaluto eũ ſicut poſſum: ꝛ pro eo tantus pecca-
tor indeſinẽter oro.quatenus cuiuſ corpꝰ mei vidẽ
di deſiderio:in ꝑnitiem ꝛ in mortem incidit:aĩa ſal
tem euadat de manibus ipiorum:liberãte ꝛ ſaluã
te liberatore ꝛ ſaluatore nr̃o dño ieſu chriſto. qui
ꝓpter peccata mea multa ꝛ grauia:me nũc in ami
ci corꝑe vulnerari tam grauiter paſſus eſt. Bñdi-
ctũ ſit tñ in ſecula nomẽ eiꝰ. Uale iterũ ꝛ ſemꝑ mei
memor. ꝛ reſcribe queſo ſi viuis ꝛ ſi uales:hec fra-
ter ut facile perpẽdi põt ſcripſi inter moleſtias ꝛ tu
multus animi uarios. ꝛ cũ multa feſtinãtia:lꝫ nun
cius aliqs nõ adeſſet.ſed aderit forte dũ nõ ſpabi
tur uel me abſente qui perferat. Ego eni quotidie
per rura noſtra diſcurro: nõ tã rei familiaris cura
que mihi nulla eſt:qꝫ amore ſolitudinis: ut ſiquo
mõ fieri poſſit:meip̃ꝫ obliuiſcar ꝛ langores meos.

C Tuus Franciſcus.

C Epiſtola infraſcripta miro artificio dictata eſt.que
tanqꝫ vni hõi mittat̃.ſi legat̃ directe.ut ſcripta eſt.
ꝛ punctata.cõmẽdat illum cui mittit̃ de oibꝰ vir-
tutibꝰ ꝛ moribꝰ. ꝛ ſibi oia bona imprecat̃. Si v̓o le
gat̃ retrograde.videlicet ab ultimo v̓bo ueniendo
uſqꝫ ad primũ ordine reuoluto: ꝛ punctata prout
apparet infra in alia epl'a.ſtãtibus ijſdem uerbis.
habet totũ contrarium ſenſum.videlicet qꝛ expro-
brat eum cui mittitur.de omnibus vitijs ꝛ mori-
bus prauis.ſibiqꝫ omnia mala imprecat̃ ꝛ optat.
P.epiſcopi equiliñ. LVII.

Ucunda ipſa felicitate.letiſqꝫ ijſdẽ ſucceſ-
ſibꝰte ꝓſperis potiturũ. nunqꝫ quelibet te
paſſuꝝ aduerſa.ꝓbate re uera:fide ꝛ operi
bus amice non ficte vir.intimis affectibꝰgeſtio.ac
iugiter deũ oro. Prolõgent̃ dies tui.nec tibi ſit vi
ta breuis. Diuitijs affluas.neqꝫ careas ergo cun-
ctis optatis.debita quepiã hec tue v̓tuti nõ vitijs.
v̓ſus ad cõmẽdationes tui:ꝓmere uolui ſtilo ſonã
te diſpoſitꝰ fidelitatis in tue laudes non iurgia cri
minãdum: ſiqd fuerit tegẽs de tui rubore.pãdẽs
tua tñ egregia:nõ infima opa p̃dicanda. Cognoui
te moribꝰꝑfectũ in cũctis.quadruplici virtutũ car
dinaliũ radio.abſqꝫ vitioꝝ maculis aſꝑſuꝫ ſic iugi
ter extitiſſe. Uirtutũ ipſaꝝ ordinẽ ꝑuandũ nõ iam
p̃poſterãdũ ideo duxi.ſingula ordinata in te facẽ:
qm̃ ſemꝑ noui. Probas te ꝓuidũ in futuris.caues
ſemꝑ ꝑicula.neqꝫ proſꝑa fortune nixu aĩ cõplecte-
ris. Diſpoſita in te pñtia.ſolerti non ſegni ſtudio.
certa in actibꝰ tuis oñdis.cõpoſitũ hic aiuꝫ:nõ qꝫ
rudẽ:effectibꝰmõſtras. Amplectẽda ſunt utiqꝫ:nõ
aſpernenda opeꝝ tuoꝝ geſta ꝓbãda re ipſa.exem-
ploꝝ ueterũ illuſtriũ memorẽ:nõ excordẽ:nãqꝫ te
fuiſſe ꝓrſus ꝛ eẽ hoies ꝓclamãt.prõpta nõ diſgre
gata memoria. Tribꝰitaqꝫ tꝑibꝰtuꝰaiuſ manet diſ
pẽſãtꝰin ſingulis.prudẽtia oĩ ac ꝑitia reꝝ abſqꝫ cor
dis ig̃rãtia q̊rũcũqꝫ nãliter iſita tibi. Dilectã te iu
ſtitiã in iudicãdo foues. p̃mia bona non ſupplicia
iuſtis.iniqs penaꝝ diſcrimina nõ coronas. dudũ
tribuere didiciſti. Ueritati ſilr̃is:abdicatis tibi fla
gitijs.reddis hoibꝰoibꝰſua:nõ piger aut iniquiſſi
mus cẽſor.ſeruãs dubio ꝓcul miſ̓icordiã in ſeue-
ris. ꝛ pietatẽ in rigoribꝰſemꝑ tuis.cedens ex aio
clemẽti in adiectionibuſqꝫ penaꝝ. Donator libera-
lis.nemini parcꝰ.largitor munificꝰnõ auaruſ. Exe
craris vitia nõ virtutes.mores honeſtiſſimos inſe
ctaris. Honeſtuꝫ nil qꝫ penitꝰ eſt iniquũ qδ oparis
Juſtos ꝛ bonos ſequeris per oẽ tp̃s.pius in ꝯſilijs
iuſtꝰin oibꝰopibꝰ tuis. Cõſtãtẽ in aio te certe noti
ferũt.felici ſtatu humiliari:nõ exaltari. aduerſis
euẽtibꝰfortẽ:nõ dep̃ſſuꝫ te reddẽ. Fortitudineꝫ ac
v̓tutẽ oibꝰtꝑibꝰinuincibilem ſic ꝑuãs agnoſceris.
Declamaris aio ꝓbo re uera:famaqꝫ publica lõga
nimis nõ trepidus.feruidus nõ remiſſus.ſtrenuꝰ
non uecors. diceris apꝑere. Sãcta modeſtia:pul
ſa caſtrimargia fungeris. Caſtimonia: reiecta la-
ſciuia: delectaris. Temperatum in uerbis ꝛ acti-
bus.cibis ꝛ potibus.te die ac nocte.morum tuoꝝ
ac vite.experti manifeſtius atteſtantur. Deo atqꝫ
hominibus grata in omnibꝰopera tua patent. Me
ditaris nam iugiter quodqꝫ fas. ne pereas anima
mala nece. Felicẽ in gradibus ſingulis:dicere ma
lim te:probandum te conſona: ueritate perſpicua
cunctis nota.regno digniſſimuꝫ:in digniſſimuꝫ ru
re. Cunctis notoria.

C Jn quinternionibus ſignatis 14 15 16 17
ſunt alique epiſtole domini Frãciſci petrarche:ali
que v̓o aliorum:ut patet.

¶ Incipit Africa dñi Frācīſci Petrarche.

Liber primus.

T mihi ꝯſpicuū meritꝭ:belloqꝫ tremēdū
Muſa viꝝ referes:ital' cui fracta ſb armiſ
Nobilis eternū pꝰs attulit africa nomē.
Hunc precor exhauſto liceat mihi ſuggere fōtem
Ex elicone ſacrum:dulces mea cura ſorores.
Si uobis miranda cano:jam ruris amici
Prata quidem ⁊ fontes.uacuiſqꝫ ſilētia campis
Fluminaqꝫ ⁊ colles ⁊ apricis ocia ſiluis
Reſtituit fortuna mihi.uos carmina uati
Reddite:uos animos. ¶ Tuqꝫ o certiſſima mūdi
Spes:ſuperumqꝫ decus:que ſecula noſtra deorū
Uictorē: atqꝫ herebi/memorant:quē qua videmꝰ
Larga per innocuum retegentem vulnera corpꝰ:
Auxilium fer ſumme parens:tibi multa reuertēs
Uertice pernaſi referam pia carmina:ſi te
Carmina delectant.uel ſi minus illa placebunt
Forte etiam lachrymas:quas ſic mens fallit olim
Fundendas:longo demens tibi tempore ſeruo.
Tu quoqꝫ trinacrij moderator maxime regni
Heſperieqꝫ decus:atqꝫ eui gloria noſtri.
Indice quo merui:uatumqꝫ in ſede ſedere
Optataſqꝫ diu lauros:titulumqꝫ poete.
Te precor oblatum tranquillo pectore munus
Hoſpitio dignare tuo:nam cuncta legenti
Forſitan accurret:uacuas quod mulceat aures:
Peniteatqꝫ minus ſuſcepti in fine laboris.
Preterea in cunctos pronum ſibi feceris annos
Poſteritatis iter.quis enim damnare ſit auſus
Quod videat placuiſſe tibi:fidentius iſta
Arguit expertus:nutu quem ſimplice dignum
Effeciſſe potes:quod non erat:aſpice templis
Dona ſacris affixa pauens ut vulgus adoret:
Exime:deſpiciet:quantum tua clara fauori
Fama meo conferre poteſt:modo mitis in vmbra
Nominis iſta tui dirum ſpretura uenenum
Inuidie latuiſſe uelis:ubi nulla uetuſtas
Interea: ⁊ nulli rodent mea nomina uermes.
Suſcipe iamqꝫ precor regum inclite:ſuſcipe tādē
Atqꝫ pias extende manus: ⁊ lumina flecte:
Ipſe tuos actus meritis ad ſidera tollam
Laudibus:atqꝫ alio fortaſſis carmine quōdam.
Morʒ modo me paulūʒ expectet.nō lōga petunt.
Nomen ⁊ alta canam ſiculi miracula regis
Non audita procul:ſed que modo vidimus oēs
Omnia.namqꝫ ſolent ſimilis quos cura fatigat:
Longius iſſe retro:tenet hos milleſimus annus
Sollicitos:pudet hac alios conſiſtere meta.
Nullus ad etatem propriam reſpexit:ut erret
Muſa:parum notos nullo prohibēte per annos
Liberior.troiamqꝫ ideo canit ille ruentem.
Ille refert thebas.inuēhemqꝫ occultat achillem:
Ille autem emathiam romanis oſſibus implet.
Ipſe ego non noſtri referam modo tēporis acta.
Marte ſed auſonio ſceleratos funditus affros
Eruere eſt animus:nimiaſqꝫ retundere vires.
At ſemper te corde gerens properanſqꝫ reuerti
Rex iter hoc ingreſſus agam.tua maxima facta
Non auſus teigiſſe prius.magis illa trahebant
Sed tremui me teqꝫ videns atqꝫ omnia librās.
Ingenium temptare libet.ſi forte ſecundis
Ceſſerit auſpicijs.ſolidos tunc viribus alta
Ingrediar.nāqꝫ ipſe aderis:meqꝫ ampla videbit
Inclita parthenope:redeuntēʒ ad menia rurſus
Et romana iterum referentem ſerta poetam
Nunc teneras frondes humili de ſtipite vulſi
Scipiade egregio primos comitante paratus.
Tunc ualidos carpam ramos.tu nempe iuuabis
Materia generoſe tua:calamumqꝫ labantem
Firmabis:meritumqꝫ decus continget amanti
Altera temporibus pulcherrima laurea noſtris.
Ue tātis ſit cauſa malis:que cladis origo — Hic poeta pōit cās bellorum punicoruʒ
Querit.vnde animi:qʒ tot tolerare coegit
Dura:perrato ualidaſ furor equore gētes.
Europamqꝫ dedit libie:libiamqꝫ rebellem
Europe:alterno uaſtandas turbine terras.
At mihi cauſa quidem ſtudij non indiga longi
Occurit.radix cunctorum infecta malorum
Inuidia.vnde oriēs extrema ab origine mors eſt.
Atqꝫ aliena videns triſti dolor omnia vultu
Proſpera:non potuit florentem cernere romam
Emula carthago:ſurgenti inuiderat urbi.
Sed grauius tulit inde parem.mox viribꝰ auctaʒ
Uidit: ⁊ imperio domine parere potentis:
Ac leges audire nouas: ⁊ ferre tributum
Edidicit:tacitis intus.ſed plena querelis
Plena minis:frenum funeſta ſuperbia tandem
Compulit excutere: ⁊ clades geminare receptas.
Angebat dolor atqꝫ pudor ſeruilia paſſos
Multa viros:animiſqꝫ inceſſerat addita duris
Triſtis auaritia: ⁊ nunqꝫ ſatiabile uotum.
Permixte ſpes amborum.optatumqꝫ duobus
Imperium populis:dignus ſibi quiſqꝫ videri
Omnia cui ſubſint:totius cui pareat orbis.
Preterea damnumqꝫ recens:iniuriaqꝫ atrox
Inſula ſardinie amiſſa: ⁊ trinacria rapta
Atqꝫ hyſpania nimis populo confinis utriqꝫ
Omnibus expoſita inſidijs.aptiſſima prede
Terra:tot infandos longum paſſura labores.
Haud aliter qꝫ cum medio deprenſa luporum
Pinguis ouis:nunc huc rapidis nūc dentibꝰ illuc
Uoluitur:inqꝫ tremens partes diſcerpit omnes
Bellantum proprioqꝫ madens reſupina cruore.
Acceſſit ſitus ipſe loci:natura locauit
Se procul aduerſo ſpectantes littore gentes
Aduerſoſqꝫ animos:aduerſas moribus urbes
Aduerſoſqꝫ deos:odioſaqꝫ numina utrinqꝫ
Pacatiqꝫ nihil:uentos elementaqꝫ prorſus
Obuia. ⁊ infeſto luctantes equore fluctus.
Ter grauibus certatum odijs: ⁊ ſanguine multo
At ceptum primo profligatumqꝫ ſecundo
Eſt bellum:ſi uera notes:nam tertia nudus
Prelia finis habet.modico confecta labore.
Maxima nos rerū hic ſegm̄ur:medioſqꝫ tumult'
Eximioſqꝫ duces: ⁊ inenarrabile bellum.
Ultima ſidereum iuuenem laſſata procellis
Heſperia:excuſſamqꝫ graui ceruice cathenam:
Auſoniumqꝫ iugum:romanaqꝫ ſenſerat arma.
Jam fuga precipites longe trans equora penos
Egerat:horruerant animos.dextramqꝫ tonantis
Fulmineam:moreſqꝫ ducis:famamqꝫ genuſqꝫ
Armorumqꝫ nouas artes:atqꝫ orſa cruentis
Nobilitata malis:vir tandem littore mauro
Perfidus urgentem reſpectans haſdrubal hoſtē:
Tutus erat ¶ Sic uenantum perterritus acrem
Reſpicit atqꝫ canum ceruus poſt terga tumultum
Montis anhela procul de uertice colla reflectēs.
Conſtitit occeano domitor telluris hybere

Qua labor ambiguus natum:pelagiq; columnaſ
Verberat herculeas:ubi feſſus mergitur alto
Phebus:⁊ eſtiuo detergit puluere currum.
Hi ubi non vis ulla manu:mortalis:at ipſa
Omnipotens aduerſa aditum natura negabat
Conſtitit.atq; auidis prereptum faucibus hoſtez
Indoluit.viciſſe parum:iam blandior egrum
Non mulcet fortuna animum:carthagine recta
Gloria geſtarum ſordebat fulgida rerum
Nempe videbat adhuc ꝓfugū longinqua tenētez
Lentaq; femineci vibrantem ſpicula dextra.
Turbida quin etiam rumoribus oīa miſcens
Fama procul noſtro ueniens creſcebat ab orbe:
Arcibus inſtantem auſonijs:uolitare ſub armis
Hannibalem:patrieq; faces ſub menia ferri.
Illuſtres cecidiſſe duces:ardere nephandis
Ignibus heſperiam:atq; vndantia cedibꝰ arua.
Urgebat vindicta patris.pietaſq; mouebat
Ut ceptum ſequeretur opus:nam ſanguine ſeuo
Ceſſorum:cinereſq; ſacros vmbraſq; parentum
Placari:atq; itala detergi fronte pudorem.
Hic amor aſſiduum pulſabat pectora clari
Scipiade:in frontem eliciens oculoſq; iuuenta
Fulgentes calido generoſas corde fauillas.
Anxia nox:operoſa dies:vix ulla quietis
Hora duci.tanta indomito ſub pectore virtus.
Has inter curas.ubi ſenſim amplexibus atris
Nox udam laxabat humum.titonia q̄uis
Uxor adhuc gelidumq; ſenem complexa foueret.
Nec dum purpureo nitidas a cardine ualuas
Uellere:ſeu roſeas auſe reſerare feneſtras
Excirent dominam famule que ſecula uoluunt.
Feſſus ⁊ ipſe caput poſuit:cum lumina dulcis
Uicta ſopor clauſit:celoq; emiſſa ſilenti
Umbra ingens facieſq; patris per nubila rapti
Aſtitit oſtendens caro precordia nato.
Et latus ⁊ multa tranſfixum cuſpide pectus.
Diriguit totus iuuenis fortiſſimus actus
Arecteq; horrore come:tunc ille pauentem
Corripit:⁊ noto permulcens incipit ore.
O decus eternum:generiſq; ampliſſima noſtri
Gloria:⁊ o patrie tandem ſpes vna labanti
Siſte metuz.memoriq; animo mea dicta recōde.
Optimuſ ecce breuem:ſed que niſi deſpicis:horā
Multa ferat placitura dedit moderator olimpi.
Ille meis victus precibus:ſtellantia celi
Limina:perrarum munus patefecit.⁊ ambos
Uiuentem penetrare polos permiſit:ut aſtra
Me duce ⁊ obliquos calles:patrieq; labores
Atq; tuos:⁊ adhuc terris ignota ſororum
Stamina:tum rigido contortum pollice fatum
Aſpicias:huc flecte aium.viden illa ſub auſtro
Menia:⁊ infami periura palacia monte
Femineis fundata dolis:viden ampla:furentum
Concilia:⁊ tepido ſtillantem ſanguine turbam?
Heu nimium noſtris urbs inſignita ruinis
Heu miribus trux terra italis:iterū arma retētas
Fracta ſemel:uacuiſq; itez ſtruis agmina buſtis?
Sic tiberim idomitū ſegniſſime bagrada tēpnis?
Sic modo birſa ferox capitolia deſpicis alta:
Experiere iterum:⁊ dominā per uerbera noſces
Is tibi nate labor ſupereſt:ea gloria iuſto
Marte parem:factura deis:hec vulnera iuro
Sacra mihi merito patrie quibus omne refudi
Quod dederat:quibus ad ſuperos manortia vtꝰ

Fecit iter.non ulla meos fodientibus artus
Hoſtibus:atq; abeunte aīa mihi multa dolenti
Occurriſſe prius tanti ſolanima caſus:
Qz q; magnanimum poſt funera noſtra videbam
Ultorem ſupereſſe domi.ſpes iſta leuabat
Inde metus alios:hinc ſenſum mortis amare
Talia narrantem percurrit:⁊ impia meſtis
Uulnera luminibus:totumq; a uertice corpus
Luſtrat ad uſq; pedes:at menſ pia ꝓminet extra.
Ubertimq; fluunt lachryme.nec plura parantem
Suſtinuit:medijſq; erumpens uocibus orſus.
Heu heu quid video?qſnā hec mihi pectora duro
Confixit mucrone parens:que dextra uerendam
Gentibus immerito violauit ſanguine frontem?
Dic genitor.nil ante queas cōmittere noſtris
Auribus:hec dicens alto radiantia fletu
Sidera viſus erat:ſedeſq; impleſſe quietas
Infima ſi liceat ſummis equare:marina
Piſcis aqua profugus fluuioq; repoſtus ameno
Non aliter ſtupeat:ſi iam dulcedine captum
Uis ſalis inſoliti ⁊ ſubitus circūſtet amator.
Qz ſacer ille chorus ſtupuit.nāq; hactenus ire
Et dolor:⁊ gemitus:⁊ mens incerta futuri
Atq; metus mortis:mundiq; miſeria noſtri
Milia curarum:rapide quibus optima vite
Tempora:⁊ in tenebris meliores ducimꝰ annos.
Illic pura dies.quam lux eterna ſerenat:
Quā nec luctus edax nec triſtia murmura turbāt
Non odia incendunt:noua res:auremq; deorum
Inſuetus pulſare fragor:pietate receſſus
Lucis inacceſſe:tacitumq; impleuerat axem.
At pater amplexu cupido:precibuſq; modeſtis
Occupat:⁊ grauibus cohibet ſuſpiria dictis.
Parce precor gemitu:non hunc tēpuſq; locuſq;
Expoſcunt.ſed viſa animum ſi vulnera tangunt
Uſq;adeo:iuuat ⁊ primos agnoſcere caſus
Accipe:nam paucis perſtringam plurima uerbiſ.
Sexta per heſperios penitus victricia campos
Noſtraq; ſigna ſimul:romanaq; viderat eſtas.
Cum mihi iam belliq; moras curaſq; peroſo
Conſilium teſte euentu fortuna dediſti
Magnificum:infelix fido ut cum fratre viritim
Sollicitum partirer onus:geminumq; moranti
Incuterem bello calcar:ſic alite leua
Diſtrahimur tandem:⁊ ſciſſis legionibus ambo
Inſequimur late ſparſis regionibus hoſtem.
Nondum plena colis:iaz ſtamina noſtra ſorores
Deſtituunt feſſe:iam mors ſua ſigna relinquit.
Illicet imparibus ueriti concurrere fatis.
Fraudis opez dubio poſcunt in tempore peni.
Ars ea certa viris.⁊ noſtro incognita damno.
Celtiberūq; animos:quibus auxiliaribus arma
Fratris ad id ſteterant precio corrumpere adorti.
Perſuaſere fugaz.noſtrorum exempla per euum
Ante oculos geſtanda ducum:ne robore freti
Externo proprio non plus in milite fidant
Obicit ille deos:ius:fas:⁊ inania uerba
Raptim abeūt:tacitoq; uale vis quāta metallo ē?
Dij pudor alma fides vni ſuccumbitis auro.
Preſidio nudata acies fraterna retrorſum
Auia conſtituit:notoſq; recurrere montes.
Hec viſa eſt ſpes vna duci:ꝑmit hoſtis acerbus
Doctus ad extremum cedenti inſiſtere tergo.
Me quoq; iam magno diſtantem punica tractu
Agmina cingebāt:que clā nouus auxerat hoſtis

Improbus inſultans.viſum ⁊ mihi cedere fato
Ne quicq̄ꝫ uetitū caro me iungere fratri.
Inferior numero multuꝫ tribus vndiqꝫ caſtris
Uallabar:multumqꝫ locis urgebar iniquis.
Ferrum aderat.ſpes nulla fuge.quod fata ſinebāt
Tempore in anguſto.duriſſima pectora ferro
Pandimꝰ. ⁊ uafras herebo detrudimus vmbras.
Ira dolorqꝫ dabant animos.ars bellica nuſq̄ꝫ
Conſilijqꝫ nihil:ceu dum uelamina paſtor
Fida gerens apibus bellum mouet iprobꝰ almis
Nocte ſub obſtura trepidant:mox dulcia flentes
Excedunt inopi ſubſtrata cubilia cera.
Inde ruunt ceceqꝫ fremunt:ſparſoqꝫ uolatu
Importuno inſtant capiti ſtat callidus hoſtis
Inceptiqꝫ tenax:poſtq̄ꝫ irrita vulnera victor
Eruit extirpatqꝫ pie cunabula gentis.
Sicqꝫ ſola ſalus miſeris ⁊ ſumma uoluptas
Inuiſam iaculis gladioqꝫ ultore cohortem
Tundimus ⁊ rapidas in vulnere linquimus iras.
Illi ex compoſito ſtabant.ceu flantibus auſtris
Aerius conſiſtit erix.atqꝫ aſtriger athlas.
Quid moror incauti armorum ſub nube virumqꝫ
Obruimur.fortuna ſuum tenet inuida morem
Aduerſata pios.gelidus mihi pectore ſanguis
Heſerat.agnoſco inſidias:mortemqꝫ propinquā.
Nec mihi ſed patrie metuēs pro tempore raptim
Ingredior dictis cuneos firmare labantes.
Hac via preclari miles patet ardua leti
I duce me:quem ſepe alias maiore profecto es
Fortuna nunq̄ꝫ fama meliore ſecutus.
Non acies ferri:facies non obuia mortis
Terreat:exiguo decus ingens ſanguine mauors
Obicit.⁊ caros illuſtrat cede nepotes.
Noſce genus:patriamqꝫ libens amplectere ſortē.
Ignauum fortemqꝫ mori:me tangere damno
Nature lux vna iubet breue tempus utriqꝫ:
Iam licet:⁊ terre pelagiqꝫ pericula ceſſent
Ultro aderit ſuſpecta dies:hoc fortibus vnum
Contigit:ut leti morerentur.cetera flendo
Turba perit.lachrymaſqꝫ metu diffūdit iherteſ.
Hora breuis longe teſtis uenit ultima vite:
Ergo age ſi latio quicq̄ꝫ de ſanguine reſtat
Morte palam facito.nam dum fortuna ſinebat
Uicimus:⁊ noſtris exibant funera dextris.
At modo corporibuſ:cedunt quando omnia retro
Sic ſatis obſtruxiſſe viam:per pectora noſtra
Perqꝫ truces oculos vultuſqꝫ in morte tremēdos
Tranſcendant.talem libet his opponere morteꝫ.
His clauſtris uallare aditus.ſciat horrida ueros
Barbaries cecidiſſe viros.⁊ pallida q̄ꝫq̄ꝫ
Haud ſpernenda tamen romana cadauera calcet.
Accelera bene nata cohors in limine mors eſt
Inuidioſa bonis:romanas ſemper ad aras
Cum lachrymis recolenda pijs:⁊ ture perenni.
Talibus accenſi coeunt.⁊ grandinis inſtar
Sciſſa nube ruunt.in tela micantia primus
Et circūfuſos ferox irrediturus in hoſtes.
Conſequitur deuota neci fortiſſima pubes.
Sternimus:⁊ morimur paucis tot milia contra
Quid reliquum?ſed fata pij nunc ultima fratris
Expectas neqꝫ enim heſperior felicior ora
Ille quidem extremo fati de turbine fruſtra
Surgere conatus:magne ſub mole ruine
Oppreſſuſqꝫ itidem.nec mors magis ulla dicebat
Altera q̄ꝫ fratris.fuerat concordia vite
Mira:uel exiguis nunq̄ꝫ interrupta querelis.
Una domus:victuſqꝫ idem:mens vna duobus
Et mors vna fuit.locus idem corpora ſeruat
Amborum ⁊ cineres.huc tempus ferme ſub vnū
Uenimus.hic nobis nulla eſt iam cura uetuſti
Carceris.ex alto ſperſos.contemnimus artus
Odimus ⁊ laqueos ⁊ vincula nota timemus
Libertatis onus.quod nūc ſumus illud amamꝰ.
Ille autem illachrymans.tua me tua care ꝓfūdo
Corde premit pietas genitor:ſed mollis inherſqꝫ
Ultio uerborum ſemper fuit optima rerum.
Dic tamen hoc o ſancte parens:an viuere fratrem
Teqꝫ puteꝫ:atqꝫ alios quos pridē roma ſepultos
Defunctoſqꝫ uocat.lente pater ipſe loquentem
Riſit:⁊ o quanta miſeri ſub nube iacetis.
Humanumqꝫ genus quanta caligine ueri:
Uoluitur.hec inquit ſola eſt certiſſima vita
Ueſtra autem mors eſt:quam vitam dicitis:at tu
Aſpice germanum.viden ut contemptor acerbe
Mortis eat.viden indomituꝫ ſub pectore robur.
Et viuum decus ⁊ flāmantia lumina fronti?
Quin etiaꝫ a tergo generoſum reſpicis agmen?
Hos mihi defunctos audebit dicere quiſq̄ꝫ?
Et tamen egregios humani ſorte tributi
Efflauere animos.ac debita corpora terre
Liquerunt:ceruis nitido uenientia contra
Per purum radiare diem lecta agmina vultu?
Immo ait eximie nec quicq̄ꝫ dulcius vnq̄ꝫ
Hos vidiſſe oculos memini.ſed nomina noſſe
Eſt animus.tibi ne genitor contraria mens ſit.
Per ſuperos ipſumqꝫ iouem.ſolemqꝫ videntem
Omnia:per frigios ſi qua eſt ea cura penates.
Per ſiquid patrie uenit huc dulcedinis oro.
Aut ego fallor eni.aut quoſdā hoc ex agmīe noui
Et mores habituſqꝫ virum greſſumqꝫ:manuſqꝫ.
Inſolitum licet ora micent:tamen ipſe recordor.
Uidi etenim:⁊ patria nuper conuiximus urbe.
Uera quidē memoras.fraus hūc mō rebꝰ ademit
Punica terrenis.perijt congreſſus iniquo
Credulus etate heu nimium marcellus in illa.
Iſte memor finis:lateri latus admouet ultro
Nobiſcum ne libenſ celo ſpaciatur in amplo.
Criſpinus longe ſequitur.quem ꝑfidus vno
Abſumpſiſſe die temptauerat hoſtis.at illum
Languida dilate tribuerunt vulnera morti.
Alter ibi cecidit moriens.ubi furta latebant.
Inde leuis recte penetrans huc ſpiritus:illic
Frigida carnifici:dimiſit membra cruento.
Sed magis ardentēqꝫ animis:pugnaſqꝫ fremētē
Cerne per inſidias indigno funere gracchum:
Corpore ſecluſum ualido ⁊ pollentibus armis.
Preterea emilio nimium fors inuida paulo
Aſpice magnanimum terebrāt quot vulnera pectꝰ
Canenſi romana die defleta ſupremum
Fata putans renuit cladi ſupereſſe.ſed ultro
Oblatum contempſit equum:multumqꝫ rogantē
Repulit:⁊ nimium reſpondit nixius.at tu
Macte animi virtute puer diſcede tuumqꝫ
Uicturum abde caput.teqꝫ ad meliora reſerua.
Dic patribus muniant urbem:dic menia firment
Condiſcant extrema pati.namqꝫ improba ſeuas
Ingeminat fortuna minas:hoſtiſqꝫ cruentus
Uictor adeſt.fabio mea uerba nouiſſima perfer
Dic me iuſſorum memorem vixiſſe ſuorum.
Dic memorem te teſte mori.ſed fata feroxqꝫ

Collega ingenti turbarunt cuncta tumultu.
Nuda loco caruit virtus.tulit impetus illam
Effuge dum morior ne forſan plura loquendo
Sum tibi cauſa necis.dicentem talia ferro
Circūſtant.uolat ille leuis.timor alleuat artus
Et plumas adiungit equo ⁊ calcaria plantis
Anxia ceu uolucris ubi nidum callidus anguis
Obſidet.hinc viſe ſeſe ſubducere morti
Optat.⁊ hinc dubitat.ſua dulcia viſcera linquēs.
Infelix pietas tandem formidine vitiꝫ
Cedit ⁊ incuſſis ſerum ſibi conſulit alis.
Uicinaqꝫ tremens reſpectat ab arbore fatum
Natorum:rabiemqꝫ fere.⁊ plangoribus omne
Implet anhela nemus.ſtrepituqꝫ occurrit amico.
Sic ibat iuuenis memorandus ſepe retrorſum
Lumina meſta ferens:videt ingens ſurgere cāpiſ
Naufragium.videt immitem poſt publica penuꝫ
Funera ſacra ducis fodientem pectora duris
Ictibus.⁊ celum gemitu pulſabat inani.
Quid moror.innumeram licet internoſcere turbā
Ceſorum hoc bello iuuenum:patrieqꝫ cadentum
Scilicet immenſo ſtudio:dum ledere querit
Ciuibus atqꝫ inopem ſpoliat dum fortibus urbeꝫ
Compleuit celum noſtris ferus hannibal vmbriſ.
Talia dum genitor memorat ſuſpiria natus
Alta trahens:licuit fateor cognoſcere quicquid
Optabam magis:⁊ vultus ſpectare meorum.
Cetera ni prohibes.nihil eſt ſermone ſecundi
Patris amabilius:quin tu modo cominus inquit
Alloquere.atqꝫ aures q̄ꝫ primuꝫ inuade paratas.
His dictis tulit ante gradum.frontemqꝫ modeſtaꝫ
Demiſit.patruumqꝫ tenens ſic incipit ore
O ueneranda mihi uero:nunq̄ꝫqꝫ parente
Care minus:ſi noſtra deus dedit ora videre
Mortales oculos.alti ſi limina mundi
Indignoqꝫ mihi clarum reſeruauit olimpum.
Da precor exiguam noſtris affatibus horam.
Nā breue tēpus adeſt moneorqꝫ in caſtra reuerti
Occeani ſubnixa uadis:ubi maxima calpes
Impendent pelago celumqꝫ cacumine pulſat.
Illic me romana manent modo ſigna.ducemqꝫ
Expectant rapidum hoc tandem ſtat limite bellū.
Suſcipit amplexu iuuenem placidiſſimus heros
Atqꝫ ita.ſi iuſſu ſuperum mortalia celo
Mēbra uehis.nec enī tā magni muneris auctor
Eximiumqꝫ decus:quam de te concipiam ſpem?
Dictu difficile eſt.cui tantam numina viuo
Conceſſere viam.nam ni diuinus ineſſet
Spiritus.haud quaq̄ꝫ hoc hoi fortuna dediſſet
Que faciles diſpenſat opes:archana videre
Celica:uenturos longe prenoſcere caſus
Et fatum preſcire ſuum:ſpectare beatas
Has animas:ſubterqꝫ pedes radiantia ſolis
Lumina:⁊ aduerſos tam uaſtis tractibus axes
Hec nunq̄ꝫ fortuna dabit.quia cuncta potenti
Sunt ſeruata deo.qui ſi te lumine tanto
Illuſtrat.quo nam te alij dignentur honore?
Non ergo immerito fractos paſſimqꝫ iacentes
Heſperie campis totiens deſpeximus hoſtes
Uidimus ⁊ noſtre vindictam mortis:ab illa
Egregie pietatis habes per ſecula famam.
Quidlibet hinc aude mecum nam protinus aurē
Iuuenis:atqꝫ animum uacuum.quin ocius ergo
Ingredimur.fandoqꝫ breueꝫ conſumimus horā.
Dic ait is.ſi vita manet poſt buſta:quid almus
Teſtatur genitor.ſiqꝫ hec eſt uera perennis
Noſtra autem morti ſimilis:quid demoror ultra
In terris.quin huc potius quacunqꝫ licebit
Euolat aſſurgens animus tellure relicta
Non bene ſentis ait.deus hoc naturaqꝫ ſanxit
Legibus eternis hominem ſtatione manere
Corporis edicto donec reuocetur aperto
Non igitur properare decet:ſed ferre modeſte
Quantulacūqꝫ breuis ſuperant incōmoda vite.
Ne iuſſum ſpreuiſſe dei videare:ꝙ iſta
Sunt geniti ſub lege homines:ut regna teneret
Infima:namqꝫ illis cuſtodia credita terre.
Et rerum quas terra uehit:pelaguſqꝫ profunduꝫ.
Ergo tibi cunctiſqꝫ bonis ſeruandus in iſta eſt
Carne animus:propriāqꝫ uetandus linquere ſedē
Nobilibus curis.ſtudioqꝫ ⁊ amore videndi
Promineat ni forte foras corpuſqꝫ relinquas
Ac longe fugiat ſenſus:ſeqꝫ ingerat aſtris
Hic decet egregios animos.hic exitus eſt.queꝫ
Diuini fecere viri:meliora ſequentes.
Sed dū mēbra vigēt.breuis eſt mora ſuſcipe nr̄i
Conſilij quid ſumma uelit.tu ſacra:fidemqꝫ:
Iuſtitiamqꝫ cole.pietas ſit pectoris hoſpes:
Sancta tui:morumqꝫ comes.que debita virtus
Magna patri:patrie maior.ſed maxima ſummo
Ac perfecta deo.quibus exornata profecto
Uita:via in celum eſt.que uos huc tramite recto
Tunc reuehat.cum ſumma dies exemerit iſtud
Carnis onus.pureqꝫ animam tranſmiſerit aure.
Hoc etiam monuiſſe uelim:nil gratius illi
Qui celum terraſqꝫ tegit:dominoqꝫ patriqꝫ
Actibus ex noſtris:q̄ꝫ iuſtis legibus urbes
Conciliumqꝫ hominum ſociatum nexibus equis
Quiſquis enim ingenio patriam.ſeu viribus alte
Suſtulerit:ſumptiſqꝫ oppreſſam iuuerit armis:
Hic certum ſine fine locum in regione ſerena:
Expectet:uereqꝫ petat ſibi premia vite:
Iuſtitia ſtatuente dei:que nec quid inultum
Nec precio caruiſſe ſinit.ſic fatus amoris
Admonuitqꝫ faces auido ſtimuloſqꝫ nepoti
Accenſoqꝫ duci ſimul hec placidiſſimus addit.
En fabium celo maieſtas maxima tanti:
Nominis ac virtus ⁊ iuppiter ipſe reſeruat:
Cerne ducem quantuꝫ licet hic cūctator ab omni
Dictus eat populo.tamen ingens gloria tardis:
Debita conſilijs viget.hunc nō flamma:nec enſis
Eripiet latio.ſed dum magis arma tonabunt
Punica.tranquilla feret huc annoſa uetuſtas.
Ecce autem interea uenientum turba:nec ulli
Nota fuit facies.habitus tamen omnibus vnus
Sidereoqꝫ leuis fulgebat lumine amictus.
Anguſta pauci procul omnes fronte preibant
Iam ſenioqꝫ graues ⁊ maieſtate uerendi
Hec acies reguꝫ eſt:quos tempora prima tulerūt.
Urbis ait noſtre.frons arguit inclita reges.
Romulus ecce prior famoſi nominis auctor:
Publicus ille parens:cernis dulciſſime quantus
Ardor ineſt animo:talem uentura petebant
Regna virum uenit inceſſu moderatior alter
Religione noua,populum qui temperet acrem
Hic virtute prius patrie curibuſqꝫ ſabinis
Inſignis.noſtramqꝫ ideo tranſuectus in arcē eſt.
Aſpice ſolicitum monitu ceu coniugis almas
Inſtituat leges ⁊ euntem diuidat annum.
Extulit hunc natura ſenem.primoqꝫ ſub euo

Hāc habuit frontem.ſic tempora cana genaſqꝫ.
Tertius ille ſequens qua tu nunc uteris:omnem
Militie expreſſit regum fortiſſimus artem.
Fulmineus viſu.victus quoqꝫ fulmine ſolo.
Quartus arat muros.⁊ tibridis hoſtia fundat.
Preſagus quas tutus opes huc conuehat orbis
Sectaqꝫ primeuo conuectans menia ponte.
Frons quinti mihi nota parum.ſed ſuſpicor illuꝫ
Quem nobis regem longe dedit alta corinthus.
Ille eſt.haud dubie video tunicaſqꝫ togaſqꝫ
Et faces trabeaſqꝫ graues.ſellaſqꝫ curules
Atqꝫ leues faleras:⁊ cuncta inſignia noſtri
Imperij curruſqꝫ ⁊ equos:pompaſqꝫ triumphi.
Illum autem numero queꝫ cernis in ordine ſextū.
Seruilis ſolio regem tranſmiſit origo.
Et nomen ſeruile manet.ſed regia mens eſt
Decus hic generis virtute piauit ⁊ actis
Condidit hic cenſum prior.ut ſe noſcere poſſet
Roma potens.altumqꝫ nihil ſibi nota timeret.
Finierat.tunc ille iterat ſi lecta recordor
Romuleo cinxiſſe comas diademate ſeptem
Audieram:totidem cognomina certa tenebam.
Alter ubi eſt igitur?fili cariſſime dixit.
Huc ⁊ luxus iners ⁊ dura ſuperbia nunqꝫ̃
Aſcendunt:atrox animus nomenqꝫ ſuperbum.
Nunc expoſcis enim qui ſceptra nouiſſima rexit?
Rex ferus ⁊ feritate bonus.nam triſtia paſſe
Hic libertatis primum urbi ingeſſit amoreꝫ:
Quin animas letas melioraqꝫ regna tenentes
Cerne cateruatim uere virtutis amicos.
Tres ſimul ante alacres alternaqꝫ brachia nexi
Ibant.hos leto celebrabant agmina plauſu
Umbrarum.atqꝫ omni deuotuꝫ ex ordine vulguſ.
Subſtitit admirans.que tanta eſt gratia dixit
Iſta trium?quis tantus amor connectit euntes?
Hos idemqꝫ parens.eademqꝫ ait extulit aluus
Hinc amor.hiſqꝫ ipſis libertas credita quondam.
Hinc fauor.heu iugulos ⁊ vulnera cruda duoruꝫ
Aſpice:utriqꝫ recens nitet ut generoſa cicatrix
Pectore in aduerſo.populorum pugna potentum
Tergeminis mandata viris:ut ſanguine pauco
Scilicet innumere ceſſarent funera gentis.
Diuiſis exercitibus:conſpecta ſuorum
Aduerſiſqꝫ oculis ſex ultima bella gerebant.
Libertas tunc noſtra tremens ſimiliſqꝫ cadenti
Unius ad fatum:dubio ſub marte pependit.
Unius eſt aſſerta manu.germanus uterqꝫ
Occiderat.populoqꝫ nimis fortuna fauere
Ceperat albano:niſi tertius ille ſuperſtes
Integer ⁊ fratrum mortes:⁊ publica fata
Reſtituiſſet agens victricia corpora campo
Donec ſe victos ſpacijs:largoqꝫ cruore
Defectos plagiſqꝫ graues ⁊ curſibus hauſtos
Impiger alterno iugulaſſet vulnere fratres.
Id recolens nunc exultat.gaudentqꝫ viciſſim.
Germani:ad ſuperos nec inulto funere miſſi.
At quibus imperium virtus ea contulit ultro
Circūſtant memores.ſed quid per ſingula uerſor
Milia nonne vides ſpacioſum implentia celum?
Publicolam ante alios.tanto cognomine dignuꝫ
Preclarum pietate ducem patrieqꝫ parentem?
Lumina viſendi cupidus flectebat ⁊ ingens
Agmen erat iuxta.ſtabilem qua uergit ad arthon
Lactens:innumeris redimitus circulus aſtris.
Obſtupuit.queritqꝫ viros ⁊ nomina ⁊ actus.

Care nepos ſi cuncta uelim memorandā referre
Altera nox optanda tibi eſt ait:aſpice ut omnis
Stella cadit pelago:celumqꝫ reflectitur ⁊ iam
Candidus aurore meditātis ſurgere vultus
Uibrat ⁊ eoa iam ſomnum diluit vnda.
Tum pater admonuit.fugientia ſidera nutu
Oſtendens.uetuitqꝫ moras.hic noſſe ſatis ſit
Romanas has eſſe animas:quibus vna tuende
Cura fuit patrie.proprio pars magna cruore
Diffuſo:has petijt ſedes:meritoqꝫ caduce
Pertulit eternam per acerba pericula vitaꝫ.

¶ Incipit argumentum ſecundi libri africe.

Alibꝰ intētum pater arripit:melitꝰ heros
t Scire futura cupit: recipit narrāte parēte
Fallacis per cuncta uelit neu credere ȯbis
Hannibal:quem clara ducis victoria flenteꝫ
Italia patrioqꝫ procul de littore pellet.
Inde duces alios romane ſtirpis:ab illis
Julius:⁊ Marius:Pompeius clarus in armis
Auxonijs.diuum hos ſequitur clariſſima proles
Auguſtumqꝫ genus.itali faſtigia regni
Atqꝫ graues lapſus:p̄ceptaqꝫ ſacra parentis.

¶ Incipit liber ſecundus.

Alibꝰ intētū pater arripit:atqꝫ benigne
t Tempus ait celo deſcēdere.gratia rara
Huc ueniſſe fuit.patiēter abire decoꝝ ē.
Ne ꝑꝑa p̄cor alme parēſ qn digerꝭ ingt
Pauca mihi dubio.certūqꝫ remitte futuri.
O nate exigui ſolatia temporis inſit
Exigis:ambigue ſubito tibi ſomnia noctis
Omniaqꝫ implicite uaneſcent viſa quietis.
Siqua animo memori ueſtigia forte manebunt
Somnia uana tamen:mentemqꝫ erraſſe putabis.
Sed nequeo ſpreuiſſe preces.dic nate quid angit
Te magis ⁊ breuibus:celeri te ſubtrahe phebo.
O genitor ſi nota tibi diuina uoluntas:
Siqꝫ tibi ante oculos uenturuꝫ eſt cernere tēpus.
Scire uelim quid fata parent.nam bella videmus
Aſpera terribili latium quaſſantia motu.
Hannibal in foribus ſtat perfidus:omnia retro
Uerſa cadunt.noſtro pingueſcunt arua cruore.
Tot clari cecidere duces.uos lumina tanti
Imperij:tam magna duo cecidiſtis:eodem
Tempore:tūc italis raptus regionibus eſt ſol.
Magnaqꝫ ſub gemina nutauit roma ruina.
Quid ſupereſt.dn̄aꝫ quis nunc manet exitꝰ urbē?
Corruet an ſtabit?ꝙ ſi fruſtra arma mouemus
Exime tot curas animo:tantoſqꝫ labores.
Somnuꝫ redde oculis.⁊ membris redde quietē.
Nā mihi ſi cogente deo patrieqꝫ cadendum eſt
Quid iuuat obniti contra?fatoqꝫ prementi
Humanas afferre manus?moriamur inermes.
Uiuat ⁊ in toto regnat ferus hannibal orbe.
Non tulit indignanteꝫ animo pater optimus:imo
Immo ait armato latronem pellere luſcum
Finibus auſonie dabitur:diſcedet iniquo
Inde animo:metuetqꝫ alienam linquere terram
Sanguinis ac prede ſitiens:at meſta ſuorum
Plebs metuēs:belloqꝫ nimis turbata propinquo
Hūc repetet retrahetqꝫ domū:poſtqꝫ̄ affera tāget

Littora:funeſto ueritus confligere campo
Congreſſus uolet ante tuos:tu furta caueto:
Inſidiaſqꝫ viri:doceat te dira tuorum
Funera barbarico confecta ferociter aſtu.
I tamen.atqꝫ hoſtis crudelem conſpice vultum
Et dictis intende aurem.cantuſqꝫ vigilqꝫ
Inſidioſa ſenis uerſuti percipere uerba.
Si rennuis retrahiſqꝫ pedeꝫ:nihil crede.per orbẽ
Aut timidus videare alijs:aut forte ſuperbus.
Ille quidem uaria temptabit flectere mentem
Arte:doliſqꝫ nouis:dulcem per ſecula pacem
Pacem iterans:paciſqꝫ tegens ſub noĩe fraudeꝫ.
Unicus euerſor pacis:firmiſſime preſta
Propoſitumqꝫ tene.nil de patrieqꝫ tuaqꝫ
Maieſtate cadat.fremet ille:⁊ triſtia coram
Fata videns.humiles uoces ſubmiſſaqꝫ uerba
Ore dabit ficto.iuuenem ſemperqꝫ ſecundis
Aſſuetum:caſus uarios librare monebit
Fortune.ac multa ancipiti ſermone tremenda
Proferet:euentuſqꝫ ducum.cum nulla videbit
Uerba altum mouiſſe animum:tum triſtis ⁊ ira
Feruidus.arma fremens bellũqꝫ in caſtra redibit
Pugna erit ambiguo quam ſpectant fata fauore.
Cuius ad euentum toto timeatur in orbe.
Sanctior his preerit caſtris.dux impius illis.
Hinc virtus obiecta malis.cultuſqꝫ modeſti.
Et pudor.⁊ bene ſuada fides:pietaſqꝫ comeſqꝫ
Juſtitia.⁊ relique vibrabunt arma ſorores.
Inde furor:dolus:⁊ rabies:⁊ neſcia ueri
Pectora:contemptuſqꝫ dei:feruenſqꝫ libido:
Cecaqꝫ perpetuis creſcens ſubtilibus ira:
Et ſcelerum ſpecies horrende:ac nomina multa.
Uictor eris bello tandem:victoria nec te
Efferet:aſt illum fortuna aduerſa repente
Proſternet:victus fugiet:peregrinaqꝫ tanget
Littora.qua grais aſiam regionibus eſtus
Helleſpontiaci dirimit maris:omnia tandem
Temptabit:regumqꝫ pedes.indignaqꝫ ſupplex
Contiget genua.atqꝫ aliena precabitur arma:
Italicas ardens.iterum ruiturus in oras
Si fortune ſinat.nobis ſed amicior illa
Jam longis ſatiata malis:funeſta retrorſum
Conſilia euertet:quid multa?uagabitur exul
Peſſimus:⁊ terras virus diſpergit in omnes
Romanos in morte petens.ceu ſaxea ſeuum
Cum forte in triuijs tempeſtas obruit anguem
Ille furit morienſqꝫ minas uomit:atqꝫ uenenum
Mille ligans caudaꝫ:ſquamoſaqꝫ corpora nodis:
Horrificus ſolo aſpectu:poſtrema cruentus
Sibila languenteſqꝫ oculos attollit:⁊ ipſum
Seuit in auctorem fruſtra.ſic turbidus iſte
Mille vias moribundus aget.quo tempore forte
Publica dum perages mandata videbis inermẽ
Securus:faciemqꝫ trucem.que terruit urbem.
Colloquio feſtina dies videatur amico
Tantorum felix epheſus ſermone virorum.
Fama quidem mendax falſa cuꝫ lance nephãdos
Equat iniqua bonis.facinus dũ grande tremẽdũ
Horrendum dictu inuenit:canit orba per orbem
Nec dirimit cauſas:patriam iuuat ille cadentem
Laudatur:multaqꝫ alius cum ſtrage cruentas
Captat opes:regumqꝫ ſibi victurus in auro.
Hic quoqꝫ laudatur.laudabitur hannibal:atqꝫ
Scipio.poſteritas mirabitur omnis utrunqꝫ.
Heu par diſſimile.⁊ diuerſo ſidere terris
Illatum.ac vulgus diſcernere quanta ſit inter
Magnificum ac tetrum facinus diſtantia neſcit.
Oꝫ ſubito miris animum uolet ille loquendo
Flectere blanditijs.ſeu ſunt hec punica ſemper
Pectora.ſeu laudem virtus uel ab hoſte meretur.
Precipue tam rara quidem.uerum illa iocoſum
Qualiacunqꝫ tibi riſum fortaſſe mouebunt.
Nil aliud.ſic ille graues in morte reflexus
Cum dederit.falſaqꝫ animum ſpe pauerit amens.
Tandem bitinica ruet imperterritus aula:
Dux atrox urbiqꝫ metum depellet ⁊ orbi.
Hoſtis fata vides.tanto quem tempore tellus
Suſtinet auſonie.ꝙ ſi romana requiris
Pauca ſed e medio fatorum intentus aceruo
Accipe:procliuem faciet victoria preſens
Ad reliquas.facilemqꝫ viam.nullumqꝫ pudebit
Queꝫ teneat carthago potens apprendere portũ.
Illa iugum populos.⁊ ferre tributa docebit
Illicet etholus conſurget.uanus ad arma
Proruet antiochus:fratris iunioris ⁊ illum
Uincitis auſpicijs.teqꝫ orbis noſcet eous
Ut çephirus pridem ac pluuialis nouerat auſter
Inde alia ex alijs naſcentur bella.ſed omnes
Uincet roma minas:⁊ totum proteret orbem.
Uicta iugum regna excipient.ſub legibus ibunt
Mox galate macedumqꝫ furor.nil regia poſſunt
Nomina:nil patrum egregij prodeſſe labores.
Magnus alexander totiens reuocatus ab urna
Si redeat:mea ſit que nam ſententia noſti.
Grecia tota breui procumbet tempore victa.
Et male ceſorum penas dependet auorum.
Hic placet:⁊ glabrio ⁊ ſpectata modeſtia menni
Flaminijqꝫ animus.claris qui creſcere factis
Incipit:⁊ tecum temptat certamina fame.
Res inſtant uarie.ſeries quoqꝫ longa laboruꝫ.
Florida iamqꝫ viris uenit armipotentibus etas.
Hec mihi iam ſcauros:druſos:crebriſqꝫ metellos
Inſignes titulis.⁊ nomina clara nerones
Protulit.hoc olim ueniet de ſtipite ramus
Peſtifer:ac populis vmbra nociturus iniqua.
Jam ſenſim aſſurgunt rigida virtute catones.
O utinam domus illa minus foret inuida noſtre.
Surgunt emilij.quorum de gente nepotem
Elige.qui nomen geſtis mereatur auitum.
Reliquiaſqꝫ tuas ferro conſumat ⁊ igni.
Durior id meritis odioqꝫ accenſus honeſto.
Longius incedam.iamqꝫ hinc ſillamqꝫ ferocem
Pompeioſqꝫ graues animoſaqꝫ pectora bruti
Ante oculos habeo.ſtupeoqꝫ ubi condere ferrum
Audeat.hinc rerum ſumma ad faſtigia uentũ eſt.
Ceſareumqꝫ genus:toti dominarier orbi
Prouideo:quid cuncta ſequar?non ditior vnqꝫ
Urbs animis erit egregijs:ducibuſqꝫ ſupremis.
Crederet hoc aliquis.campano raptus aratro:
Unus erit bello eximius.qui noſtra ſub auſtrum
Signa ferat:libiamqꝫ iterum premat:inclita regũ
Colla triumphali victor fracturus ab arcu.
Biſqꝫ ſub extrema latium formidine ſoluat
Obſidione graui.calidaqꝫ reuerſus ab ora.
Atqꝫ alpes ſubito iuſſus tranſire niuoſas.
Preter aquas ſextas.dicunt ſic nomine uallem.
Theutonicum inſigni compeſcat ſtrage furorem.
Poſt ſimili ardentes proſternat vulnere cimbros.
Orbis in extremi latebras.ubi caſtra locaſti
Nunc iuuenis memorãde nouis per ſecula factis

Magnus item iuuenis ueniet:nec dignioꝛ alter
Nomen habet magni.hic tagū:betimqꝫ ⁊ biberū
Coget ferre iuguꝫ.dominumqꝫ agnoſcere tibꝛim.
Hic idem nimia ciuem feritate rebellem
Contundet.tibi nulla animum contingat honeſtū
Inuidia.atqꝫ alios patiaris ad alta uolare.
Nullus erit.nulluſqꝫ fuit.cui gloria tota
Ceſſerit.illa nouis ſemper parat integra partem
Uita bꝛeuis:rerumqꝫ uenit longiſſimus oꝛdo.
Quid fiet niſi queqꝫ ſuos pꝛoduxerit etas
Uenturus qui ſponte uelint occurrere fatis?
Sufficeret cunctis ſpacioſi temporis vnus:
Publica res poterat duce te contenta fuiſſe.
Tu ſiquidem letus mecum dum bella gerentur
Hic eris:⁊ iuuenem egregium laudabis ab alto.
Pauca ſed innumeris memoro.maiora ſuperſunt
Geſta viri.plectroqꝫ alijs maiore canenda.
Namqꝫ hic pꝛecipiti ſit fas dixiſſe uolatu
Uictoꝛ ab occaſu deſcendens victoꝛ ad oꝛtus
Pꝛeueniet.nomenqꝫ italum ſuper aſtra leuabit
Omnia ſuccumbent.multis foꝛtuna triumphis
Larga uolet ditare ducem.moderatioꝛ autem
Implenduſqꝫ animus paucis.ꝙ laurea triplex
Stringet honeſta comas:ꝙ ter ſua roma uerēdo
Extantem curru videat:contentus abibit.
Hic ⁊ pirratas pelago depellet ab omni
Uincetur iudea tenax:armenia duplex:
Capadoces:arabeſqꝫ ⁊ lato coꝛpore ganges
Perſis:⁊ arſacides.rubꝛoqꝫ a littore tandem
Omnia vincentes rigidaꝫ ueniemus ad arcthon.
Et glaciale ſolum:tanaym:⁊ meotida duram:
Ripheoſqꝫ pꝛocul tangemus in ethere montes.
Attriti longo fugient certamine reges.
Et vitam ſimul ⁊ regnum bellumqꝫ peroſi
Caſpia calcabunt victores clauſtra.ſabeam
Turicremaſqꝫ domos.intacti limina templi
Intrabunt.cernentqꝫ aditi penetralia ſacri.
Purpura non illos nō gemme:aurūqꝫ mouebunt
Theſauros inter medios mucrone trementi:
Paupertas romana uenit nec tangitur illis.
Inſula non toto reſtabit libera ponto
Non tellus:ſeu pꝛeſſa uagis:ſeu ſtantibus aſtris.
Aula ſub imperium ueniet ditiſſima cipꝛi.
Creta ſuperſtitionuꝫ ingens dom⁹:atqꝫ magiſtra.
Euboicūqꝫ latus phebo rhodus inclita:⁊ vndis.
Tum ſalis egei celo uelut aſtra ſereno
Ciclades effuſe medio clipeuſqꝫ potētis
Trinacrie:⁊ craſſo diues ſardania celo.
Pauperioꝛqꝫ ſolo ſed apꝛicis coꝛſica ſaxis.
Et quicquid tuſco iacet equore:quicquid hibero
Quicqd ⁊ adriaco:Sed quis cum claſſe fremētē
Ibit in occeanum?foꝛtiſſimus ille nepotum
Unus erit:magno ſemper cantandus in oꝛbe.
Gallica qui uario complebit rura pauore.
Et fluuios atri violabit ſanguinis vnda:
Inde pꝛocul celo ⁊ terra pelagoqꝫ repoſtos
Auricomas rapido calcabit marte bꝛitannos
Stringet:⁊ indomito luctantem gurgite renum
Pontibus.hoſtileſqꝫ tenens cum milite fines.
Triſtia ceruleis germanis bella mouebit.
O felix ſi foꝛte modum ſciat addere ferro
Neſciet heu noletqꝫ miſer:ſed turbine mentis
Uictrices per cuncta manus in publica uertet
Uiſcera:ciuili fedans externa cruore
Pꝛelia.⁊ emeritos indigno marte triumphos.

Me tamen infami tam multa decora furore
Commaculare pudet.q̄ꝫ turpiter omnia calcat
Ambitus?ut totum imperium ſibi uendicet vnus
Pꝛimus?⁊ exemplum reliquis.ſpolietqꝫ ſupbus
Tarpeiam.miſeroſqꝫ nouo legat oꝛdine patres.
Hec ⁊ pharſalicas moꝛtes:ephyreaqꝫ arma
Tharſonqꝫ:⁊ mundā:⁊ capitolia ſanguine tincta
Omnia pꝛetereo.Succedet maximus illi
Inde nepos.clara ueniens a ſtirpe ſoroꝛis
Hic mihi longinquos mittet ſub legibus indos.
Egyptumqꝫ ferox:⁊ barbara ſiſtra mouentem
Uxorem latij capiet ducis.inde per omnem
Fulminet enſe diem.reges pede ſuppꝛimat altos.
Hic parere ferum romanis faſcibus hyſtrum
Perdoceat:gemineqꝫ ſolum quod ſubiacet urſe.
Hic urbem tribus inuectus de more triumphis.
Edicet toti pꝛecepta incognita mundo.
Et ſummo celſus ſolio ſubmiſſa videbit
Sceptra ſibi:claroſqꝫ duces:atqꝫ agmina vulgi.
Munera ferre omnes:ſtudioqꝫ ardere placendi.
Iam ſenioꝛ rigidos bello contundet hyberos.
Ultimus ille babos.exhinc tranquilla ſequuntur
Secula.tum gemini claudentur triſtia iani
Limina:⁊ erati iungentur cardine poſtes
Inde grauem tumulo mittet ueneranda ſenectus
Digreſſum amplexu.⁊ dilecte coniugis ulnis.
Huius poſt cineres video romana reuerti
Fata retro:⁊ pulchꝛos pꝛolabi ad turpia mores.
Hei mihi quid moreris tecum moritura pꝛopago
Nominis eſt noſtri.ſed tu tibi debita nactus
Alta petes conuexa poli:quid turba ſuperſtes
Ludibꝛium mundo.generiſqꝫ infamia pꝛimi
Tartara conſpiciet meritis.ſtigioſqꝫ receſſus.
Ac nimium pꝛopero.video par nobile natum
Atqꝫ patrem.⁊ gemino capitolia leta triumpho
Laurea bina viret.duplex quoqꝫ purpura:curru ſ
Non videoꝛ ſpectare duos:contenta ſed vno
It pietas.noua res equidem:⁊ digniſſima fama.
Coꝛruet hijs ducibus hieroſolyma:victaqꝫ ferro
Inclita religio.⁊ gladijs pꝛerumpere ſacra
Fas erit.⁊ poterunt populi peccata mereri.
Ulterius tranſire piget.nam ſceptra decuſqꝫ
Imperij tanto nobis fundata labore
Externi rapient.hyſpane ſtirpis ⁊ afre
Quis ferat has hoīum foꝛdes:noſtriqꝫ pudēdas
Reliquias gladij:faſtigia pꝛendere rerum?
Amplius urgentem quoniam frenare dolorem
Non poterat:rupit lachꝛymis ⁊ uoce loquenteꝫ.
Quid miſerum pater alme refers:tantū ne licebit
Foꝛtune?pꝛius inſtigias conuulſa paludes
Aſtra cadent.pꝛius ethereo trux arbiter oꝛci
Uictoꝛ erit ſolio.celiqꝫ tonabit ab arce
Africa q̄ꝫ rome victrix ſua iura:ſuumqꝫ
Nomen in eternum rapiat:non longa dolentem
Paſſus ait.depone pꝛecoꝛ lachꝛymaſqꝫ:metūqꝫ.
Uiuet honos latius:ſemperqꝫ uocabitur vno
Nomine romanum imperiuꝫ.ſed rectoꝛ habenas
Non ſemper romanus aget.quin ſyria mollis
Poꝛriget ipſa manum:mox gallia dura.loquaxqꝫ
Grecia.⁊ ibꝛicum.tandem cadet iſta poteſtas
In boream.ſic res romanas fata rotabunt.
Foꝛte ſub extremos annos mundiqꝫ ruentis
Interitum.ad pꝛopꝛias ſedes foꝛtuna redibit.
Altius incumbens atqꝫ urbis cetera noſtre
Fata petens:vnum hoc de pluribus ille ſupernus

Abſcondit ſub nube deus:ſed noſcere quantum
Permiſſum eſt animi augurio:non vita ſub hoſte
Roma ruet:nulliqꝫ data eſt ea gloria genti.
Nulli tantus honos populo:vincetur ab annis
Rimoſoqꝫ ſitu paulatim feſſa ſeneſcet.
Et per fruſtra cadet:nulla vnq̄ꝫ nulla uacabit
Ciuiliqꝫ odio ⁊ bellis furialibus etas.
Tempus adhuc ueniet cum vir romanus in urbe
Ciuis erit uerus.ſed terras lecta per omnes
Fex hominum.tamen ⁊ tunc ſe male ſana cruẽtis
Turba premet gladijs.⁊ ni fortiſſimus vnus
Uir aliquis dignus meliori tempore naſci
Opponat ſeſe medium:frontemqꝫ:manumqꝫ
Litibus oſtendat:ſupereſt quodcũqꝫ cruoris
Pectoribus miſeris per mutua vulnera fundant.
Hoc ſolamen habe:nam roma potentibus olim
Condita ſideribus.q̄ꝫuis lacerata malorum
Conſilijs manibuſqꝫ diu durabit:eritqꝫ
Has inter peſtes nudo uel nomine mundi
Regina:hic nunq̄ꝫ titulus ſacer excidet illi.
Qualiter annoſum vires animuſqꝫ leonem
Deſtituunt:ſed priſca manet reuerentia fronti:
Horrificuſqꝫ ſonus.q̄ꝫq̄ꝫ ſit ad omnia tardus
Umbra ſit ille licet:circum tamen omnis inermi
Paret ſilua ſeni.ſed quis uel noſcere certam
Audeat:aut rebus tantis prefigere metam?
Uis loquar?in finem q̄ꝫuis ruinoſa dierum
Uiuet:⁊ extremum ueniet tua roma ſub euum:
Cum mundo peritura ſuo.ſic fatus ab alto
Pectore ſuſpirans tacuit.dextraqꝫ ſequentem
Per nitidum conducit iter:iam prona cadentis
Calcabant conuexa poli.gradibuſqꝫ ſuprema
Linquebant leuibus.qui lumine terga feriret
Lucifer altus erat:tamen vna erat vmbra duorũ.
Athlantiſqꝫ ruens de uertice plena propinqui
Cinthia conſpecti ſplendebat imagine fratris:
Hic iterum genitor ſacro ueneranda reſoluit
Ora ſono:ſtetit eximia dulcedine mundus:
Captus:⁊ eternos tenuerunt aſtra meatus.
Nate peioris ait ſolamen ⁊ optima vite
Pars mihi:qui leto cumulas nũc gaudia celo.
Quodqꝫ ego non rebar facis:ut ſpectando beatꝰ
Mortalez videar mihi me felicior ipſo.
Huc aures intende pias:⁊ pectora ueri
Plena refer.mora noſtra breuis.nāqꝫ iuida nocꝫ
Umbra abijt.pelaguſqꝫ operit iaz fluctibus aſtra.
Omnia nata quidem pereunt.⁊ adulta fatiſcunt
Nec manet in rebus quicq̄ꝫ mortalibus:vnde
Uir eteniz ſperare poteſt:populus ue:quod alma
Roma nequit:facili labuntur ſecula paſſu
Tempora diffugiunt.ad mortem curritis:vmbra
Umbra eſtis.puluiſqꝫ leuis:uel in ethere fumus
Exiguus:quem uentus agat.quo ſanguine parta
Gloria?quo tanti mundo fugiente labores?
Stare quidem vultis.ſed enim rapidiſſima celi
Uos fuga precipitat.cernis q̄ꝫ parua pudendi
Imperij pateant circum confinia noſtri?
Hec tamen heu quanto nobis extenta labore:
Nunc quoqꝫ q̄ꝫ multo uobis ſeruanda periclo?
Finge quod eſſe poteſt ⁊ erit niſi fata benigni
Penitet incepti:totius ſola ſit orbis
Roma caput:terris dominetur ſola ſubactis.
Quid tamẽ hic magnum?tanto quid noīe dignuz
Inuenis?anguſtis artatus finibus orbis
Inſula parua ſitu eſt:curuis q̄ꝫ flexibus ambit
Occeanus:viden ut paruus cognomine magno?
Nec tamen hanc totā incolitis nā multa paludes
Multa tenent ſilue:pars rupibꝰ hiſpida torpet:
Pars riget glacie:pars ſqualet inuſta calore.
Serpentumqꝫ domos calidis tegit eſtus arenis.
Utqꝫ ſimul totum videas:huc lumina uolue
Uerticibus celi aduerſos:atqꝫ alta tuentes
Cernis ſtare polos?ſubiectaqꝫ cuncta duobus
Perpetuo durata gelu.prohibetur ab illa
Stirps regione procul.nil naſcitur illic
Qđ victum preſtare queat:qua ſemita ſolis
Latior.obliquuſqꝫ uagis it circulis aſtris
Ignibus arua rubent.mediuſqꝫ exeſtuat ingens
Pontus:⁊ ardorem celi male temperat humor
Subditus huc olim priſci finxere poete
Conueniſſe deos.potuqꝫ ciboqꝫ refectos
Ethiopum cum rege:grauis duxiſſe ſub vmbra
Athlantis placidam tranquillo numine noctez.
Qđ fictum eſt ideo:quia numina magna putabãt
Sidera:que liquidis primum ueſcuntur in vndis
Ethiopum quas litus habet:mox feſſa videntur
Uergere ad occaſus ubi maximus eminet athlaz:
Ultima terrarum qui poſſidet.ille paratus
Excipit.ac magno uenientia contegit antro.
Sed redeo mediam uetitum eſt attingere ꝫonam
Etheris hinc etenim.uos inclementia longe
Submouet:ac circum flammis ꝑmixta tepeſcunt
Frigora.ſic gemina mortales ſede fruuntur.
Altera ſed uobis eſt inuia.ſeparat illam
Et calor ⁊ pelagus ſtatio tantũ vnica reſtat
Parua.ſed hec uaſto nimis interrupta locorum
Deſertoqꝫ habitu.linguarum diſſona multum
Murmura.diuerſi mores.hec creſcere famam
Impediunt:nulli toto cognoſcier orbe
Contigit:extrema quis erit bene notus in artho?
Et vili ignotum continget nomine fontem?
Quem ſua toprobaui cõmendet gloria ⁊ idem
Littus ad hiberum reſonet?mortalia quorſum
Uota ruunt?amplam cupiunt diffundere famam
Septa ſed arcta uetant.anguſto carcere clauſos
Somnia magna iuuant.at cum lux ultima ſomnũ
Excutit:ac tenebras adimit.tum cernere uerum
Heu miſeri ſero incipiunt:⁊ tempora retro
Nequicq̄ꝫ aſpiciunt abeuntqꝫ amiſſa gementes.
Illa quoqꝫ in nobis ridenda inſania mentes
Occupat:eternum cupitis producere nomen.
Secula demulcent animos numeroſa.uenitqꝫ
Poſteritas longa ante oculos.libet ire per ora
Doctoruz:extinctos hominũ.clauſoſqꝫ ſepulchro
Liberiore via per mundi extrema uagari.
Uiuere poſt mortem.violentas ſpernere parcas.
Dulcia ſunt fateor.ſed nomine viuere nil eſt
Uiuite ſed melius.ſed certius:ardua celi
Scandite felices.miſeraſqꝫ relinquite terras.
Hic uos vita manet.quam ſecula nulla mouebũt
Quā nec triſtis hyems:nec noxia torqueat eſtas:
Anxia ſollicitam quam non opulentia reddet.
Querula non meſtam paupertas:palida nõ mors
Obruet aut nocuo uexabunt ſidere morbi.
Corporis.atqꝫ animi ſine tempore viuite.nā uos
Et magno partum delebunt tempora nomen.
Tranſibunt cito que uos manſura putatis.
Una manere poteſt o caſus neſcia virtus.
Illa viam facit ad ſuperos.hac pergite fortes
Nec defeſſa graui ſuccumbant terga labori:

Qꝫ ſi falſa uagam delectat gloria mentem:
Aſpice quid cupias:tranſibunt tempora:corpus
Hoc cadet: ⁊ cedent indigno membra ſepulchro.
Mox ruet ⁊ buſtum:tituluſqꝫ in marmore ſectus
Occidet:hinc mortem patiaris.nate ſecundam.
Clara quidem libris felicibus inſita viuet
Fama diu:tamen ipſa ſuas paſſura tenebras.
Ipſa tuas laudes etas uentura loquetur
Immemor ipſa eadem:ſeu tempora feſſa tacebit
Immemoreſqꝫ dabit poſt ſecula longa nepotes.
Magna geris.maiora geres immenſaqꝫ victor
Conficies tu bella manu: ⁊ digniſſima fama:
Res multis laudata quidem laudandaqꝫ multis.
Cernere iam videor genitum poſt ſecula multa
Finibus etruſcis iuuenem:qui geſta renarret
Nate tua: ⁊ nobis ueniat uelut ennius alter.
Carus uterqꝫ mihi:ſtudio memorandus uterqꝫ.
Iſte rudes latio duro modulamine muſas
Intulit.ille autem fugientes carmine ſiſtet.
Et noſtros uario cantabit uterqꝫ labores
Eloquio:nobiſqꝫ breuem producere vitam
Contendet:uerum multo mihi carior ille eſt
Qui procul ad noſtrum reflectet lumina tempus.
In quod eū ſtudium:non vis preciū ne mouebit.
Non metus aut odium:nō ſpes aut gratia noſtri.
Magnaruꝫ ſed ſola quidem admiratio rerum.
Solus amor ueri.ſed quid tamen omnia proſunt?
Iam ſua mors libris aderit.mortalia nāqꝫ
Eſſe decet.quecunqꝫ labor mortalis inani
Edidit ingenio.quos ſi tamen illa nepotum
Progenies ſeruare uelit:ſenioqꝫ nocenti
Uim facere.ac rapido vigilans obſiſtere ſeclo.
Non ualeat.tam multa uetant.fatalia terris
Diluuia ⁊ populos violentior eſtus adurens:
Et peſtes rerum uarie.celiqꝫ mariſqꝫ.
Bellorumqꝫ furor:toto nihil orbe quietum
Stare ſinens.libris autem morientibus:ipſe
Occumbes etiā.ſic mors tibi tertia reſtat.
Quot modo in extremo claros oriente uel auſtro
Eſſe viros reris? tamen ad uos mittere nomen
Non potuere ſuum?quot prima etate fuiſſe
Illuſtres.famamqꝫ auſos ſperare perennem
Nunc tamen ignotos?annorum nate locorum ⁊
Eſtis in anguſto poſiti.que cuncta videntem
Huc decet huc animos attollere.vulgus inane.
Uiderit in terris quo te ſermone loquatur.
Deſpice quiſquis is eſt: ⁊ ſi mea iuſſa merentur
Te docilem.humanum iubeo contemne fauorem
Ne ue ibi uel nimiam rerum ſpem pone tuarum.
Illecebris trahat ipſa ſuis pulcherrima virtus
Gloria:ſi fuerit ſtudiorum meta tuorum
Perueniens equidem:ſed non manſurus ad illaꝫ.
Premia ſinautem celo tua nate reponis
Quo ſemper:potiaris habes:ſine fine beatus
Et ſine menſura.ꝙ ſi dulcedine fame
Tangeris ⁊ ſtimulis.etiam nunc pūgeris iſtis.
Qꝫ preclara tuo ſtat gloria fixa labori
Polliceor.ueniet precium tibi nate quod optas.
Illa uel inuitam.fugias licet.illa ſequetur
Ut ſub ſole uagum comitatur corporis vmbra
Ipſa tui:quocūqꝫ gradum tu flexeris:illa
Flectitur: ⁊ ſtat ſi ſteteris.ſic fama uolentem
Nolentemqꝫ ſimul ſequitur.ſed nunquid ineptuꝫ
Dixeris arenti gradientem in puluere:ut vmbraꝫ
Aſpiciat poſt terga ſuam?non ſanior ille eſt
Qui terit etatem fruſtra.corpuſqꝫ fatigat
Aut animum curis onerat:nihil inde repoſcens
Ni laudem: ⁊ uarios populi per compita uētos.
Que nam igitur queres mea ſit ſententia? dicam
Ille erat ut metam teneat.licet inter eundum
Umbra ſequatur iter:virtutis amore laboret
Hic alius:celumqꝫ ſibi ſit terminus: ⁊ non
Gloria que meritos ſequitur uel ſpreta labores
Ergo age nate viam tibi quam ſup ardua monſtro
Ingredere.aut potius ceptum ne deſere callem.
Publica res duce te vigeat victrixqꝫ ſupremo
Cardine fortune ſedeat.ſpectabit ab aſtris.
Quicqd ages placidus rex cuncta tegētiſ olimpi.
Letus honore tuo.ſed nullo letior actu
Qꝫ ꝙ te patrie baculum ſupereſſe labanti
Nomen ⁊ hoc merito ſcipionis habere videbit
Cognomenqꝫ aliud tibi quot tua facta parabunt.
Inſuper id moneo.memoriqꝫ hoc imprime menti
Poſt ſtudium recti.patrieqꝫ parentis amorem
Proxima de caris tibi cura ſuperſit amicis.
Pronus amicitias amplectere quas tibi virtus
Conciliat.parteſqꝫ cole.hoc da nate roganti
Rebus in humanis nil dulcius experiere.
Alterno conuictu ⁊ fido pectore amici.
Eſt equidem ex multis tibi nunc certiſſimus vnuſ
Lelius.archani ſit conſcius atqꝫ miniſter
Ille tui.regat affectus.pectuſqꝫ profundum
Cernat inacceſſum reliquis.poſt tempore multo
Lelius alter erit.domui claroqꝫ nepoti
Carus: ⁊ eximio pariter coniunctus amore
Hinc olim multi errabunt.parqꝫ omnibus vnum
Lelius ⁊ ſcipio:celebrabitur inter amicos.
Quos tulit extrema ueniens ab origine mūdus.
Cum duo ſint paria. ⁊ longo diſtantia tractu.
Suſcipe tu primum nec ſis licet altus:amicum
Deſpice plebeium.quoniam de plebe uerendi
Surrexere viri:quos nobilioribus equos
Uiua tulit virtus:animuſqꝫ parentibus impar.
Dixerat:ille autem tua per ueſtigia q̄ꝫq̄ꝫ
Ingreſſus.nunq̄ꝫ primo memor ipſe decori
Defuerim:tamen admonitus vigilantior ibo:
Quo me ſancte uocas genitor:ſed multa mouētēꝫ
Te factum tacuiſſe meum.pater optime miror.
Meſtior ille equidem.tua te dulciſſime virtus
Aſpera cuncta pati doceat.quid fata reſeruent
Ultima preclaro malis neſcire labori.
Ingratam patriam.piget heu narrare pudetqꝫ
Experiare licet.facili contentus abito
Uindicta non arma tibi:non caſtra mouenda.
Et ſi forte queas:preſtat q̄ꝫcunqꝫ ſubire
Fortunam.patriam ſeruatam perdere noli:
Et meritum maculare tuum.fugat illa:recede
Non reuocat:perſta.ſed preclariſſimus exul
Uiuenti illatum moriens ulciſcere uerbo
Dedecus ⁊ patrie cineres.atqꝫ oſſa negato:
Ingratamqꝫ uoca.memoriqꝫ inſcribe ſepulchro.
Hoc liceat tantū.tibi nil permiſeris ultra
Iamqꝫ uetor traxiſſe moras:memor ergo parētis
Nate uale: ⁊ mitis ſurgentem dirige fratrem.
Iſqꝫ viam poſt te tua per ueſtigia ſeruet
Dixit: ⁊ equabit fugientia ſidera curſu
Interea lux orta ſuper tentoria fulſit
Irrupitqꝫ ducis durum rubicunda cubile.
Buccina caſtroꝝ cecinit:ſonituqꝫ tremendo
Attonitum ſubito ſomnuſqꝫ paterqꝫ reliquit?

¶ Incipit argumentum tertij libri
Poſtq̃ viſa ducis ſol excutit optimꝰ heros
p Acciri propere lelium iubet illicet ille.
Mittit ad regeȝ ſyphacē ut federa ponat.
Hoſpitis inde thoro fruit citharista iocoſus
Carmine pangebat:quibus eſt firmata ſeueris
Urbs carthago viris.hinc magne maxima rome
Fundamenta canit lelius ducibuſqꝫ ſupremis
Exornat:quo ſit ingens ſatiata uorago.
Et decios reguloſqꝫ canit.cauſamqꝫ ſuperbi
Regis ad expulſi tandeȝ deuenit ab urbe.

¶ Incipit liber tertius.

Mpiger aſtrigerū poſtq̃ ſol ꝑtulit axē.
i Et rapidos imiſit equos:ceſſere tremēti
Sidera cūcta fuga ꝯſurgit maximꝰ heroſ
Singula ꝑtractāſ aīo:que viſa ꝑ vmbraſ
Intulerat nocturna quies:Cur dulcia patri
Oſcula non rapui:cur uertere terga parantem
Non tenui:prendiqꝫ manu:cur iſta ruit nox
Tam cito:nec licuit placito ſermone morari.
Multa petiturus fueram.quibus ultima campis
Agmina concurrant.ſeu qua regione profundi
Quantum in amicitijs fidei:q̃ꝫ barbari regum
Pectora fida forent.qua nam tellure ſepulchrum.
Quod ue genus mortis ſors imperioſa reſeruet
Uel mihi uel fratri.qui ſit patruelis amati
Exitus:aut fatuȝ.nam pridem eſt cognita virtus:
Omnibus an ſoli mihi nunc iniuria care
Impendet patrieqꝫ nephas:at forſitan iſta
Sit melius neſcire mihi:ne conſcia finis
Aduerſo retrahat virtus ſua carbaſa uento.
I modo qua ceptum eſt.patrieqꝫ ignoſce furenti
Neſcit enim quid agat.ſic ſecum fatus : amicum
Accire propere lelium iubet:illicet ille
Affuit.atqꝫ oculos tacitus frontemqꝫ uerendam
Suſpiciens immotus erat:cariſſime leli
Magna animo uoluuntur ait:que geſſimuſ ambo
Sufficiant fortaſſe alijs:at quantula res eſt:
Italicas inter clades miſerandaqꝫ fata
Hyſpanas fregiſſe acies:uacua iſta periclo
Militia.⁊ matris queſitum eſt dedecus armis
Ni ceptum peragatur opus:timuiſſe videmur
Horrifici ducis aſpectum:⁊ longinqua petiſſe
Prelia:non auſi patria concurrere terra.
Meniaqꝫ obſeſſe defendere dulcia rome.
Exilium ne fugam ne hoſtes ciueſqꝫ uocabunt?
Neſcio quid tibi nunc animi:quid roboris inſit.
Sed mediocre aliquid nequeo ſperare:ſit ergo
Incepiſſe alijs clarum ⁊ memorabile fatum
At mihi nil ſatis eſt aliquid dum reſtat iniquam
Hannibalem reuomentem animā priꝰ ipſe videbo
Tot noſtros placare duces:carthago profundo
Perfida ſubſidet.q̃ꝫ pectoris ira quieſcat
Alta mei:moriarqꝫ libens dum triſtia poſſint
Morte mea equari penorum vulnera noſtris.
Nunquid iuſta deus pro nobis tela mouebit
Tantorum vindex ſcelerum?num fulmina celo
Deſcendent?num periure denſiſſimus athlas,
Telluris clipeus mundi tutela nephandi
Cedet ſponte loco radice reuulſus ab ima?
Serpentumqꝫ acies monteſqꝫ immittet harene
Ardentis?facietqꝫ viam ſpirantibus auſtris?
Num piger infames contorto uertice muros
Bagrada diſcutiet gelido violentior hiſtro.
Sceleſteſqꝫ animas ultricibus obruet vndis.
Uicimus.imbelles teneant licet arma lacerti
Bella deus peraget:periuria crebra peroſus.
Jam tamē hic humeris onus hoc incumbē nr̄is
Prouideo:tedetqꝫ more.ſed multa neceſſe eſt
Scrutari:⁊ longe uenientes cernere caſus.
Africa tota odijs ardet:non littora portum
Non domus hoſpitium preſtat:non pabula terre.
Quocunqꝫ intendas oculos:hoſtilia cernas
Omnia.que primum teneat naualia claſſis:
Miles agros:ubi noſtra duces tentoria figent?
Quis tutū monſtrabit iter?quis rura quis urbes
Edoceat?moreſqꝫ hominum.quis fluminis alti
Ad uada precedat trepidantes ire cohortes?
Singula ſunt igitur ſtudio tractanda ſagaci.
Id primum temptare uelim.ſi barbara corda
Ulla fides habitat:nomen fortaſſe ſyphacis
Audiſti:cunctos illum precedere reges
Fama refert opibus:nec auorum ſanguine quiſq̃ꝫ
Altior incedit:populiſqꝫ uel ubere regni.
Is nobis temptandus erit.ſi fama latini
Nominis in libicos potuit penetrare receſſus.
Flectetur forte alloquio.precibuſqꝫ benignis
Barbara namqꝫ etiam nonnunq̃ꝫ gloria mulcet
Pectora:⁊ agreſtes animos:ea littora nobis
Hoſtilem in patriam congreſſis:nāqꝫ ea mēs eſt
Optima reor:ceptoqꝫ accōmoda bello.
Hec tibi cura datur vir optime:nam tibi ſermo
Dulcis adeſt placideqꝫ ingens ſolertia mentis.
Perge animum placare feruȝ.⁊ mollire loquēdo.
Dixerat.is raptim religans a littore funem
Equoreas ſuperat fauces:qua littus hiberum
Diuidit a libicis pelagi breuis eſtus harenis.
Illa dies maura proram ſtatione recepit.
Hinc propere ad regem.niueis ſuggeſta columniſ
Atria ſurgebant:fuluo diſtincta metallo:
Regia prefulgens.
Ordine gemmarum uario radiabat in orbem.
Hic croceos:illic virides fulgere lapillos
Aſpiceres:altoqꝫ uelut ſua ſidera tecto.
Signifer in medio ſinuoſi tramitis arcu
Aureus obliquos ſupremo culmine curſus
Aſſidue faciebat.ibi ceu lumina ſeptem
Que uaga mūduſ habet:ſeptē uafer ordie gēmaſ
Clauſerat ingenio:nōdum lapis optimus athlas.
Tardior hec.gelidoqꝫ ſeni magis apta placere
Illa minax longeqꝫ rubens.aſt illa benignis
Ire videbatur radijs.tecumqꝫ ſerena
Luce coruſcabat medio carbunculus ingens
Equabat ſolare iubar.largoqꝫ tenebras
Lumine vincebat:mira virtute putares
Hunc ꝓprios formare dies.hunc pellere noctes
Solis ad exēplum.poſt hunc duo lumina motu
Splendebant parili.ſed quod rutilantius ibat
Spectando ſubitos animis ſpargebat amores.
Cornua de fuſco ſinuans adamante:deorſum
Impigra precipiti celerabat luna meatu
Atra quidem.at radijs circum illuſtrata ſupernis
Hec ſupra horrificis diuerſa animalia paſſim
Uultibus.⁊ uarijs cernuntur ſculpta figuris.
Cornibus intortis aries ſtat in ordine primus
Deuexa in tergum facie.ceu meſtus in vndis
Horreat egregie fluitantia membra puelle.
Inde ferox thaurus.facieſqꝫ impoſta natanti

Stirpis ageneroee:iuuenum mox clara duorum
Corpora:progenies lede:par nobile fratrum.
Quarta ſed equorei ſpecies uenit horrida cancri
Quem fons prerapidi ſequitur metuenda leonis.
Poſt illum it vultu roſea pulcherrima virgo.
At grauis hinc illinc extantia brachia libre.
Inſtabiles paribus compenſant paſſibus horas
Scorpius hinc cauda perluſtrat tecta minaci.
Ingenteſq; aperit chelas.hinc theſala monſtra
Semiuiri informis ſpecies:cui vultus ⁊ armi
Sunt hominis:tonſoq; ſenex ſpectabilis arcu
Horrifer occurſu.pharetraq; incinctus ⁊ urna.
Infima pars quadrupes:iuxtaq; aſſurgit in altuz
Forma leuis capree:rutilo cui cornua in auro
Effulgent:fiſſoq; riget pes vngue bicornis.
Poſt ingens nudi effigies:nimboq; migranti
Frons uelata hominis uelut ethere ponꝰab alto
Fundat aquas:factoq; natant in gurgite piſces
Pectoribuſq; ſecant caudiſq; trementibꝰ vndas.
Signa poli duodena uago dum lumine raptim
Colluſtrant:operiq; inhiant:⁊ cuncta ſequuntur
Undiq; fulgentes auro:ſpecieſq; deorum
Et forme heroum ſtabant atq; acta priorum.
Juppiter ante alios anguſta in ſede ſuperbus.
Sceptra manu fulmēq; tenēſ:leuis armiger antē
Unguibus ideum iuuenem ſuper aſtra leuabat.
Inde autem inceſſu grauior:triſtiſq; ſenecta:
Uelato capite ⁊ glauco diſtinctus amictu
Raſtra manu falcemq; gerens:ſaturnus agreſti
Ruſticus aſpectu:natos pater ore uorabat.
Flammiuoinuſq; draco caude poſtrema recurue
Ore tenens magnos ſeſe torquebat in orbes.
Nec procul ingenti diffundens cornua giro
Atq; agilem arcendis neptunius ferre tridentem
Cernebatur aquis pelagoq; natabat in alto
Tritonumq; greges nimpharumq; agmina cirrū
Errabant procul equoreum uenerantia regem
Hinc quoq; iuſſus equus percuſſo mergere ſaxo
Litoream pedibus rapidis pulſabat harenam.
Proximus imberbi ſpecie crinitus apollo.
Hic puer:hic iuuenis:nec longo tempora tractu
Albus erat ſacer ante pedes rapiduſq; fremenſq;
Stabat equus:quatiēſq; ſolū mādebat habenas.
At iuxta monſtrum ignotum immēſumq; trifauci
Aſſidet ore ſibi:placitum blandumq; tuenti
Dextra canem:ſed leua lupum fert atra rapacem
Parte leo media eſt.ſimul hoc ſerpente reflexo
Junguntur capita.⁊ fugientia tempora ſignant.
Necnō ⁊ cithare ſpecies anguſta canore
Icta videbatur ſonitum perducere ad aures
Et pharetra atq; arcuſ uolucreſq; in terga ſagitte
Cirreoq; ingens phiton reſupinus in antro.
Hic etiam grais italiſq; optanda poetis
Dulcis odorifere lauri viridantis in auro
Umbra nouez placido refouebat tegmine muſas.
Illas carminibus uarioq; manentia cantu
Sidera mulcentes alterna uoce putares.
Frater it hunc iuxta iunior.frons ipſa fatetur
Argutum:virgamq; gerit ſerpentibus atris
Intextam caput inſigni exornante galero
Circundantq; pedes nitidis talaria plumis
Gallus adeſt vigil ⁊ cornu cadit argus ab enſe
Ad leuam noua ſponſa ſedens facieq; ſuperbit
Egregia:⁊ rare letatur imagine dotis.
Hec prope gorgonidum ſtat fabula nota ſororum
Anguiconumq; caput fraterna perſeus arpe
Obtruncans:fiſus ſpeculo.⁊ ceruice reflexa
Marmoreuſq; ſenex:atq; ortuz ſanguine mōſtrū
Alatus ſonipes ⁊ muſis fons ſacer almis.
Necnon funeri poſt hec mauortis imago
Curribus inſiſtens aderat:furibunda cruentis
Hinc lupus hinc rauce ſtridentes triſtia dire
Caſſis erat fulgens capiti:manibuſq; flagellum.
Hinc ignominiam:compertaq; furta doloſe
Coniugiſ aſpiciens vulcanus abire parabat.
Sed pede tentus erat claudo:quem turba deoruz
Uidit.⁊ obliquum riſerunt aſtra maritum.
Cornua tollentem celo:facieq; rubentem
Pectora ſideribus diſtinctum pauca videres
Hiſpida crura rigent pedibus terit antra caprinis
Et paſtorali baculum fert more recurnum
Texta ſibi ex calamis ſonat ingens fiſtula ſeptem
Parte alia ſua ſceptra gerens regina dearum
Cara iouis ſoror ⁊ coniunx:anguſta ſedebat
Hinc ſublime caput uelatum eſt nube decora.
Diſcolor aſpectu quam circum amplectitur iris.
Pauoneſq; pedum domine ueſtigia lambunt.
Proxima terrifice ſpecies armata mineruē
Uirginis ut perhibent:dextre:cui longior haſtu
Et chriſtam galea alta mouēs:hāc gorgonis ora
Criſtallinis habens clipeus tegit.inq; tenebris
Proſpectante dea uolitat nocturna uolucris
Cecroſpiuſq; noua frondeſcit campus oliua
Hec cerebro prognata iouis ueneriſq; pudendum
Illudit genus.⁊ primordia feda ſororis.
Nuda uenus pelagoq; natans ubi prima refertur
Turpis origo dee:quondam laſciua gerebat
Purpureis ornata roſis.uolucreſq; columbas
Semper habens nidiſq; tribus comitata puellis.
Quarum prima quidem nobis auerſa.ſed ambe
Ad nos conuerſos oculos vultuſq; tenebant.
Innexe alternis percandida brachia nodis.
Nec puer alatus.nec acutis plena ſagittis
Poſt tergum pharetra deerat.nec mortifer arcus
Ille vnam ex multis iaciens in appolline fixam
Liquerat.hic ſuperi rumpebant aſtra fragore:
Trux puer in gremium care genitricis abibat.
Inde choris driadū nemus omne diana replebat
Horeades:faumq; leues ſaturiq; frequentes:
Plaudebant in circuitu multumq; diane
Dilectus viridi ſtertebat ceſpite paſtor.
Fonte miſer nitido pulcherrima membra lauantē
Uiderat attheon:rapido mox ipſe repente
Dente canum laceratus erat.ſibi cerua cadebat
Sacra dee in ſcithica non ſit placabilis ara.
Ultima ſed mater cibile cui gratior yda
Nulla fuit tellus:magno grandeua ſedebat
Corpore conſiſtens:claui:ſceptroq; uerenda.
Ueſtis bonos uarie frigijſq; ex turribus altam
Geſtabat capiti.ſobolis fecunda coronam.
Namq; omnes peperiſſe deos ipſumq; tonantez
Hanc ueteres memorant:liceat ſi uera fateri
Hec eadem ſenes utero uariante gigantes
Protulit:infandas mundo per ſecula peſtes.
Curribus hec agitur domita ceruice leonum.
At procul inferni moderator turbidus orbis
Sulphureo inſiſtens ſolio tenebroſa regebat
Tartara quem iuxta coniunx inamena ſedebat.
Rapta olim ut fama eſt ſiculi ſub uaſibus ethne.
Hic dolor hic gemitus animarum amiſſa luentū

Et clauſtris diſticta nouem pallentia regna.
Cernuntur:ſtudijqꝫ nigre ſtant gurgitis vnde
Triſtioꝛ hac acheron fluctu perlabitur atro.
Concretam limo cogens fluitare paludem
Cocituſqꝫ gemens lachꝛymoſo flumine auernum
Circuit hinc oriens. ⁊ ripis antra pererrat.
Umbꝛarumqꝫ choros.necnon flegetontis aduſta
Surges aqua:tacitiqꝫ.ſatus obliuia late
Funduntur.chꝛiſtiqꝫ animas qui trāſuehat amni
Puppe ſenex fuſca reſidet remoqꝫ gubernat.
Hec rex cuncta videt ſtigius cum coniuge toꝛua
Per tenebꝛas longe aſpiciens ⁊ lurida paſcit
Lumina ſupplicijs uarijs:ſeuoſqꝫ miniſtros
Imperio exagitat:cui mox.cui triſtia queqꝫ
Et fune ⁊ toꝛto famulantur ſtamine parce.
Sub pedibuſqꝫ triceps iacet atre ianitoꝛ urbis.
Hec uarijs inſculpta modis atqꝫ oꝛdine miro
A ſuperum regnis centrum perducta ſub imum
Lelius aſpiciens:puro nil vilius auro
Agnoſcit:pedibuſqꝫ pꝛemit que rara putantur.
Inde pꝛocul magne tranſcurſis finibus aule
Peruenit ad regem:ſolio tunc ille ſuperbo
Surgit:⁊ amplexum cupide petit hoſpitis inde
Conſidunt:placito mox lelius incipit ore.
Oro Lelij ad ſyphacem — Optime rex tanto quem ſoꝛs dignatur amico.
Quantum non alium rediens ſol littore ab indo
Dum petit heſperium deſpectans cuncta cubile
Aut videt aut vidit:mens aut niſi ceca videbit.
Suſcipe ne uanas abeant mea uerba per aures:
Maximus in magno ſcipio notiſſimus oꝛbe
Te ſaluare iubet:ſiquid ſanctumqꝫ piumqꝫ
Eſt uſq̄ꝫ:ſi pura fides:ſi cura decoris
Durat apud gentes:populo ſunt largiter vni
Omnia:ſed populi ſummam vir poſſidet vnus
Roma caput rerum:ſcipio dux ſummus in illa eſt
Haud equidem conficta cano:nunc ille tuam rex
Poſcit amicitiam:vidiſti qualia penis
Pectora ſint:q̄ꝫ fluxa fides mihi crede ſecundos
Bellorum euentus:ſiquos deus ille deorum
Auertat foꝛtuna daret:tibi peſſima regni eſt
Conditio ⁊ multis obnoxia vita periclis.
Et modo terrore eos non ſpiritus ullus amoris
Continet. at nulla romanis certior ars eſt
Oꝫ ſeruare fidem:nil illa eſt carius.ample
Diuitie nobis dulces numerantur amici
Teſtis adeſt paruo diſtans hyſpania tractu.
Teſtis ⁊ auſonia eſt.At tu nunc africa noſtram
Experiare fidem:⁊ populi pꝛomiſſa togati
Ipſe tibi noſtra nihil oppoꝛtunius uſq̄ꝫ
Cernis amicitia:pꝛocul abſumus.vnde timeri
Tedia rara queant ſi poſcimur ampla paratis
Claſſibus exiguo tranſmittimus equora uento.
Noſtra ubi tempus erit medio radiantia campo
Impꝛouiſa tuis occurrent hoſtibus arma.
Pꝛeterea niſi ſeua viam quam ſternimus ultro
Obſtruit ac medios foꝛtuna intercipit actus:
Fixa manet populo ſententia tollere.turbas
Reguꝫ atqꝫ indignis ſceptrū extoꝛquere tyrāniſ.
Omnia ut ad paucos redeant.nam rege ſub vno
Optimus eſt patrie ſtatus:⁊ male viuitur inter
Regnantum ſine lege greges.tunc africa tandem
Omnis ad vnius redeat moderamina regis.
Cetera pꝛetereo.nam quis te dignioꝛ alter
Littus athlanteum rubꝛaſqꝫ intricaret vndas?
Munera quin etiam ne deſpice foꝛtis amici
Is tibi nanqꝫ apulis rapidum ſub finibus oꝛtum
Mittit equum:bellis babilem.qui curſibꝰ auſtros
Equat:⁊ infeſto uenientia tela tonante.
Iungit equo phaleras:niueo monilia collo
Aurea ſamnitico quondam pꝛerepta tyranno
Addit ⁊ arma viros rigidis foꝛtiſſima uenis
Quas aperit uario pꝛefertilis ilua metallo.
Aſpice nigrantem galeam.gladiumqꝫ nitentem:
Aſpice q̄ꝫ tutuꝫ tegit ingens lamina pectus:
Ut fatiles ocree uarijs ut purpura bullis
Intertexta micat:ferrumqꝫ obnubit opacum.
Ferreus ut fuluo ſtimulus ſplendeſcat in auro.
Ut pꝛocul haſta ferit:clipeuſqꝫ ut vulnera curuo
Excutit obiectu calibum:romana deinceps
In bellum fer ſigna pꝛecoꝛ:felicibus iſta
Sūpſeris auſpicijs:magni ſcipionis amicus.
Hoc petit ille uolens hoc te tua roma pꝛecatur
Iunge fidem:feduſqꝫ feri:ſit fauſtus utriſqꝫ
Iſte dies:gemina ſemper celebꝛandus in ora.
Europe libieqꝫ bonus.ſic ille locutus
Conticuit uocemqꝫ ſimul vultumqꝫ remiſit.
Tunc rex blandus ait.ueſtrum romane libenter — Rñſio regis
Pꝛopoſitum amplectoꝛ:nec amici munera tanti
Deſpicio:ueſtramqꝫ fidem ſed iungere fedus
In partemqꝫ noui ſubito trāſire pericli
Sponte mea uereoꝛ:niſi pꝛimum cernere coram
Magnanimū faciſ ipē ducē:mihi ſūma uoluptaſ
Uictricem tetigiſſe manum:que federis obſes
Fida ſit:⁊ pignus uenture in ſecula pacis.
Scimus quanta quidem virtus q̄ꝫ clara per oꝛbē
Fama viri:nullus romano illuſtrioꝛ uſq̄ꝫ
Uiuit in imperio:nulluſqꝫ potentioꝛ alter
Flectere uoce animos ⁊ pectora fronte mouere
Tangimus:⁊ meritis ⁊ nomine tangimur ipſo.
Optamuſqꝫ ducis congreſſum:dextera dextre
Hereat:atqꝫ oculis oculi:permixtaqꝫ uerbis
Uerba ſonent:faciatqꝫ fidem pꝛeſentia fame.
Nam neqꝫ uſqꝫ adeo ſunt coꝛda ferocia nobis
Pectore ſub noſtro nec mens tam barbara viuit
Ut non pulchꝛa oculos moneant:ſpectataqꝫ ꝓ tuſ
Alliciat.capiatqꝫ animos:me maxima regni
Cura tenet dubij:fineſqꝫ excedere auitos
Circūfuſa uetat regio fecunda tyrannis.
Iuiſſem viſurus eum.nec gloria facti
Parua foret:tantum queſiſſe per equoꝛ amicum.
Ille igitur quem degeneris non lenta morantur
Frena metus:quem ferre mali patientioꝛ etas
Aſpera queqꝫ monet:ſi noſtri eſt cura per vndas
Tuta via eſt:ſociam ſiquid mihi credis ad aulam
Colloquium petat ⁊ ſermone fruatur amico.
Interea tamen ad noſtras accedere menſas
Umbꝛa monet creſcens:⁊ pars extrema diei.
Dixit ⁊ exurgens ſolio:dextramqꝫ benigne
Appꝛendens ſtratis ſublimē:ex more locauit
Purpureus.notum mox ampla per atria ſignum
Dat tuba.conueniunt famuli:turmeqꝫ frequenteſ
Diſcurrunt:non vna dapes:non pocula ſimplex
Cura fuit uariare viris:pars aurea geſtant
Uaſa manu:pars criſtallo ſplendentia puro.
Aſt alij effoſſos gemma crateres in ampla
Implebant ſpumante mero:quod miſerat olim
Ipſa parens meroe:phebo ſuccenſa pꝛopinquo.
Ardeſcit ſplendore domus fremituqꝫ redundat.
Talis apud menſas:niſi teſtem ſpernis homerus
Cena fit alcinoy:ſedet illic blandus ulixes:

Lelius hic hoſpes mellito affabilis ore
Uir dum finis erat dapibus:cum cōptus in oſtro
Aſtitit argutus iuuenis.patrioqꝫ canoram
Increpuit de more liram dulcedine mira
Obſtupuere omnes.ſonitum mox uerba ſecūdāt
Maximus alcides poſtq̃ fera monſtra per orbeꝫ
Perdomuit.fecitqꝫ viam ſibi viuus ad aſtra
Euacuans ſaltus nemeos lernamqꝫ paludem
Terribileſqꝫ diu vmbroſi colles erimanthi
Faucibus hemonie ſciſſis clariſqꝫ duabus
Urbibus euerſis ſtratiſqꝫ bimembribus altis
Et ceſo gerione ferox.dignatus ad iſtas
Ferre gradum terras.⁊ noſtra pericula tandem
Diſcutiens patrijs antheum extinxit in aruis
Libertas hinc noſtra uenit.teterrima peſtis
Herculea compreſſa manu:tuta omnia late
Liquit:⁊ inſolitis patuerunt rura colonis
Omnibus exactis.pacati conſcius orbis
Ipſe ſibi.limenqꝫ petens interritus orci
Cominus horribilemqꝫ auſus ſpectare megeram
Haud procul a noſtris:memorandum finibꝰ alte
Erexit geminas pelago turbante columnas
Utqꝫ pererrati foret illic terminus orbis
Edixit fueratqꝫ diu.ſed nuper ab ortho
Ueſanus ueniens iuuenis conuellere metam
Eſt auſus nomenqꝫ ideo mutare nequiuit
Horculis auctoris.libie cui rura tenenti
Longeuus nimioqꝫ athlas ſub pondere feſſus
Depoſuit celum ac ſtellas.ſic ipſe quieuit
Nec ſibi longa quies.nam mox dulcedine captus
Heu miſer.atqꝫ oculos auſus vidiſſe meduſe
Uertitur in ſcopulos nunc ſtat quem cernimꝰ ipſi
Magnus ⁊ ingenti tellurem contegit vmbra
Immenſoqꝫ iacet ſpatio porrectus ⁊ aſtra
Uertice tangit adhuc.illum vix hoſpita ſemper
Et nymbi atqꝫ aure quatiunt ⁊ fulmina ⁊ imbres
Non tamen ipſe diu poſt caſum manſit inultus
Ultor ab archadia nam palladis arte tremendi
Colla tulit monſtri libicas cruor ille nephanda
Infecit ſanie tabi ſtillantis harenas
Sic nocuit mundo viuens morienſqꝫ meduſa
Poſt regina tyro fugiens hijs finibus ampla
Menia conſtruxit.magnam carthaginis urbem
Ex re nomen ei eſt:mox aſpernata propinqui
Coniugium regis.cum publica uota ſuorum
Urgerēt.ueteris non immemor illa mariti
Marte pudicitiam redimit.ſic urbis origo
Oppetijt regina ferox.iniura quanta
Hinc fiat.ſi forte aliquis quod credere non eſt
Ingenio confiſus erit:qui carmine ſacrum
Nomen ad illicitos ludens traducat amores
Hijs igitur fundata modis urbs tempore creuit
Exiguo.ac rebus ſemper coniuncta ſecundis
Inuidia exciuit ualidas in prelia gentes
Tunc acres vixere viri.quos inter amore
Inſignes patrie fratres carthago philenes
Nunc colit extinctos numerumqꝫ auxiſſe deoruꝫ
Extimat.ac gemini ueneratur nominis aram
Hij patrie vitam cupidiꝰ ſi forte negaſſent
Plura cyreneo cecidiſſent milia campo
Ultima nunc bellis agitur feruentibus etas
Nec mare quod ſeuit medio:nec iuncta caribdi
Scilla rapax:italis penos:a finibus arcet
Hannibal eterno dignus cognomine montes
Perfregit latios.atqꝫ inuia rupit aceto

Saxa prius ſrauitqꝫ viam legionibus aptam
Hic ubi ſilueſtres ſoleant titubare capelle
Concurſum eſt totiens iā ſanguine rura madeſcūt
Iamqꝫ rubent fontes.italis iamqꝫ altior aruis
Exerit herba caput.ſubito dimiſſus ab aſtris
Luꝫ iuuenis memorandus adeſt:patrieqꝫ ruinas
Fert humero.videt hunc claris hyſpania factis
Africa iamqꝫ audit.ſic nunc victa duorum
Stat fortuna ducum.ſic iam ſub pondere mutat
Finis erit quem fata dabunt ſed magna parantur
Huc ubi perduxit carmen cithariſta repente
Subticuit.digitoqꝫ liram percuſſit inanem
Plauſus ad hec ſequitur procerꝫ.populiqꝫ fauētiſ
Rexqꝫ iterum.libicos audiſti ex ordine caſus
Hoſpes ait:noſtreqꝫ vides primordia gentis
Grecia ſi dictis eſt debita noſtra retexe
Principia.noſtroſqꝫ duces.hic leniter ille
Subridens.quam congeriem rex optime rerum
Exigis.an breuiter noſtros audire triumphos
Forte putas breuior narrantibus exeat annus
Tu petis anguſte conferre in tempora noctis
Cuiꝰ magna retro pars eſt.tum lingua uolentem
Deſerit impediunt cure.ſomnuſqꝫ laborqꝫ
Non uacat hec inter tempus ſermone tenere
Quis facile italiam per ſecula longa frementem
Tuſcorumqꝫ acies ⁊ tot ſamnitica bella
At totiens uerſo fugientes agmine gallos
Explicet.aut noſtros ⁊ in hac tellure labores
Et pelagi medio:quos fors contraxerat ambas
Protinus infeſto coeuntes remige claſſes
Aut quas infelix paſſa eſt hyſpania clades
Plena cadaueribus nec habentia flumina curſuꝫ
Aſſidueqꝫ noui fumantia cedibus arua
Que noſtri fecere duces.annalibus altis
Tantarum capitur vix pars milleſima reruꝫ
Quos ſi forte iuuat:tarpeia mittet ab arce
Scipio tranſcriptos:ibi nam cuſtodia templi
Publica noſtrorum ſeruat monimenta laborum
Illic multa leges:que ſint licet ampla putato
Eſſe minora tamen uero.nec teſte citato
Eſt opus acta patent.ſcriptorum copia nunq̃
Romano fuit in populo.quos grauis abunde
Orbis habet noſtris facere eſt q̃ ſcribere multo
Dulcius.atqꝫ alijs laudanda relinquere facta
Q̃ laudare alios.quin anguſtiſſima libris
Siquis interdum videas que geſſimus illos
Externe ſcripſere manus.at greca latinis
Addita res nequeunt tantas equare loquendo
Ingenia.hoc ueſtro maneat ſub pectore certum
Nunc quantum nocturna patet ſermonibꝰ hora
Principia expediam.teucrorum a ſanguine longe
Gentis origo uenit.victrix quem grecia bello
Ditior ad patrios muros ſparſiſſe biluſtri
Et fortaſſe aliquis iam tanti criminis ultor
Natus in italia eſt.ſed nunc ad cepta reuertor
Naufragio ex tanto uixqꝫ ex tot milibus vnus
Integer euanuit.ſine crimine.namqꝫ ubi troie
Matris adhuc frigio fumabat littore buſtum
Iamqꝫ ciuis facilem incipiens glomerare fauillā
Inclitus ⁊ claris multum ſpectatus in armis
Dux anchiſiades.cui non via prona ſalutis
Uiribus aut proprijs aut urbibus eſſet amicis
Deſtituit patriam lachrymans caramqꝫ cubilis
Conſortem ⁊ paſſus terra caſuſqꝫ tremendos
Erroreſqꝫ uagos ⁊ mille pericula ponti

Impiger auſonias tandem tamen attigit oras
Iſqꝫ ubi belligerum latij ſenſere coloni
Tronigenam.externoqꝫ viro lauinia pactos
Reddidit amplexus.ſacro pia flumine membra
Deſeruit moriens.puer hunc excipit iulus
Succedens.illumqꝫ alij ſic omnia regum
Tēpora fluxerunt longam qui menibus albam
Sub ſceptris habuere ſuis ad tibridis vndam
Donec magnanimus poſuit noua menia paſtor
Ultor aui.vindex ſcelerum.quem noſtra parenteꝫ
Dixit.⁊ ethereas defunctum traxit ad arces
Poſteritas raptoqꝫ tulit ſua thura quirino
Fundamenta vides urbiſqꝫ exordia noſtre
Quos tibi nunc ſermone duceſ.que nomina fādo
Exequar innumeram video concreſcere turbam
Precipue ex quo libertas tulit ampla virorum
Semina nobilium.⁊ tranquilla pauit in urbe
Ingentes animas.ſtellate ſidera noctis
Et pelagi fluctus:⁊ herenas littoris ante
Enumerem.q̃ꝫ cuncta quibus mea roma ſuperbit
Nomina clara ducum.curioſqꝫ forteſqꝫ camillos
Et paulos bello claros.fabioſqꝫ trecentos
Quos ſimul vna dieſ patrie ſubduxit egenti
Torquatoſqꝫ truces lepidos duroſqꝫ catones
Fabricios modico contentos.indica curſu
Nomina queqꝫ dedit celo demiſſa uolucris
Marcelloſqꝫ animi illuſtres.graicoſqꝫ feroces
Et regulos fidei plenos.que nomina belli
Fama tulit pridem ueſtras niſi fallor ad aures
Et qui magna procul tranſcendunt oia ſummos
Scipiadas:quos alma domus cornelia celo
Extulit.atqꝫ hoium ſuperis equauit alumnos
U n̄ ducū dux ille genus trahit.eſt mihi magnus
Enumerare labor uel nomina ſola domorum
Q; ſi geſta uelim percurrere digna relatu
Quantus erit.non uſq̃ꝫ mihi ferrea lingua eſt
Nec tibi ſint aures.at ne fortaſſe putentur
Exemplo caruiſſe fides.quam ueſtra philenis
Fratribus altiſono cecinerunt carmina cantu
Pauca ſed e pleno longe repetentur aceruo
Namqꝫ olim aut uento terram impellente latenti
Aut cauſa quacunqꝫ alia prerupta uorago
Romano patefacta foro.conterruit urbem
Stabant attoniti pleno circum agmine patres
Undiqꝫ ſollicitum pregrandia uoluere ſaxa
Uulgus anhelabat:pars conuectare caniſtris
Tellurem.magnaſqꝫ trabes.nil mollibus ullis
Cum fieret.ſimul ira deum manifeſta moueret
Conſilio ſuperum viſum eſt compeſcere peſtem
Dum pauidi reſponſa petunt: conſultus aruſpex
O preclara nouis gens inquit territa monſtris
Hoc ſpecus explenduꝫ eſt.nō qua ratione putatis
Quid iuuat aggeſtu lapidum ⁊ telluris inani
Flectere uelle deos.non ſi tarpeius in imas
Sexqꝫ alij latebras deſcendant ordine colles
At ſuper incumbat grauis apenninus ⁊ ethna
Finis erit ſuntqꝫ uobis precioſa adhiſcens
Foſſa petit paucis plenus concurret hiatus
His dictis riguere animi palloꝛqꝫ per omnes
Meſtus erat:multi gemmas: aurumqꝫ ferebant:
Argentumqꝫ alij.namqꝫ hec meliora putantur:
Inter inexperta:⁊ uerorum ignara bonorum:
Corda hominum.quos ceca ligat terrena cupido:
Nigraqꝫ corporei quos carceris occupat vmbra:
Unus ibi ante alios iuuenum fortiſſimus: alte
Exclamat:que tanta animis ignauia ceci
Uilia pro caris:pro magnis parua tuliſtis
Nil opus eſt auro.fedis quod terra cauernis
Euomit.aut lectis inter deſerta lapillis:
Unum ego uos moneo:nobis virtute uel armis
Nil meliuſ tribuiſſe deos.hec ſumma profecto
Hec uere romana bona.⁊ ſi ſumma repoſcunt
Arma virumqꝫ dabo.dicens hec lumina celo
Erexit.templumqꝫ iouis quod preſidet arci
Suſpiciens.tendenſqꝫ manus ſurſuꝫ atqꝫ deorſū
Atqꝫ omnes ſuperoſqꝫ deos.maneſqꝫ precatus
Ad quos tendebat ualiduꝫ calcaribus ultro:
Urget equum.baratroqꝫ uolēs infertur aperto:
Arma ruente viro lucem ſonitumqꝫ dedere
Fit ſtrepitus.coeunt ripe.⁊ iunguntur in vnum
Uixqꝫ ſequens tremule pars ultima trāſilit haſte
Ceu quondam in modico celum ſplēdore dehiſcit
Et uelut etherei reſerat penetralia mundi
Inde repentino tranſcurrens turbine flamma
Uiſa fugit.celoqꝫ redit ſua forma ſereno.
Hic tibi vir quantus patrie quem reddere vitam
Ac viuum terre liceat dixiſſe cadauer
Cernis.⁊ armatum ſtigios inuiſere lucos
Curtius in noſtris fuit hic annalibus ingens.
Uis referam decios.quoꝝ prior ille latinos
Forte videns acies noſtrorum terga prementes
Conſtitit ingemuitqꝫ ferox mox magna precatus
Numina:deuotuꝫ medios ſe miſit in hoſtes
Uictato capite.⁊ ſuccinctus more gabino
Ipſe quidem in geſtis proſternitur vndiqꝫ telis
Nobis morte ſua victoria contigit illo
Certa die.ſecumqꝫ ſimul mens ceca:tremorqꝫ
Omnis in aduerſos ſubito tranſiſſe latinos
Creditur.ipſe habitu horrifico ſpectabilis atro
Celſus equo ſpecieqꝫ humana anguſtior ire
Uiſus erat.Decus id paruo poſt tempore natus
Iure uelut proprio pugnantibus agmine gallis
Rettulit.⁊ nomen patris ⁊ pia facta ſecutus
Quin etiam clara compellans uoce parentem
Traditur ad mortem indubiam:per tela per enſes
Gallorumqꝫ acieꝫ ⁊ cuneos penetraſſe fremētes
Secum ad victores fuga tranſijt.⁊ met9.⁊ mors
Tertius inde nepos ut auitis atqꝫ paternis
Accedat titulis q̃ꝫuis obſcurius illi
Fama dedit nomen ſimili pietate lucanas
Strauit opes.ſimili deſcēdēs tramite ad vmbras
Sic tribus in campis:totidem patet ordine ciues
Et palmam peperiſſe nece.⁊ perijſſe uolentes
O genus eximium dignum cui ſecula cuncta
Rite canant laudes.cui nulla obliuio ſenſim
Obrepat.ſerioſqꝫ uetet celebrare nepotes
Cetera nota tibi.ac paſſim vulgata relinquo
Uidiſti.neqꝫ enim tam longa interuenit etas
Ut nequeas vidiſſe quibus fortiſſimus olim
Regulus expoſitus ſeruarit ſacra fidemqꝫ
Supplicijs.quanto patrie inflāmatus amore
Heu bene nate ſenex nunq̃ꝫ tua fama peribit
Tu moreris:tamen illa tibi manſura ſuperſtes
Uiuit ⁊ eternum viuet.
Q;q̃ꝫ gd genera.atqꝫ viros memorare neceſſe eſt
Cum ſepe ad certam legiones currere mortem
Uiderimus monſtrante duce.⁊ ſua fata docente
Ire licet clamante viri.uetitumqꝫ redire eſt
Nec flexiſſe animos ideo nec lumina quenq̃ꝫ
Prerapidoqꝫ leues iuiſſe in vulnera ſaltu

Romanum eſt ſi neſcis opus.contemnere caſus
Fortuitos.placide uenienti occurrere morti
Spernere que gentes alie mirantur ⁊ optant
Contra autem amplecti que formidanda vidētur
Uincere ſupplicia ⁊ triſtes calcare dolores
Sponte mori potius q̄ꝫ turpem degere vitam
Dixerat ille autem.medio interrumpis ⁊ aufers
Plurima.quid regum noſtroruꝫ extrema relinqs
Hoſpes ad hec.fateor fortunas querere regum
Regius eſt ſermo.tamen hec breuitatis amore
Tranſieram.tibi ſed ſuſpecta ſilentia forſan
Ne ue putes ideo ꝙ noſtris regibus auſi
Inſultare ſumus nos forte cupidine prede
Incenſos.nomen ſceleri queſiſſe decorum
Accipe uera rei fuerit que cauſa nouande.
Libertas optata diu.nunq̄ꝫ ue petita:
Mulcebat ſplendore animos:ſed ſceptra p̄mebāt
Efferaqꝫ imperijs urgebant regia duris.
Impendens capiti miſerorum ⁊ torpor inertes
Ceperat:immemoreſqꝫ ſui pudet illa referre
Pertulimus que meſta domi pudet omnia rurſus
Dicere.que campis alienis caſtra ſequentes
Rege ſub infando iugulis ſumus impia paſſi
Mancipia ⁊ ſegnes anime.nihil ille putabat
Per ſcelus horrendum titulos queſiſſe ſuperbi
Criminibus in ſeua nouis cognomina mundo
Ingereret.patrieqꝫ ſue proli qualia monſtra
Milia tot pariter quibus omnia peruia virtus
Fecerat.ac turbam cui tot fortuna parabat
Et cui tot reges populoſqꝫ ſubegerat.vnum
Indignum timuiſſe caput.nutuſqꝫ prophanos
Obſeruaſſe ſacris pro legibus haud ita regem
Mellifice uenerantur apes. fucoſqꝫ nocentes
Atqꝫ leues culices arcere a finibus auſe
Que dominum mellis trepidum ſepe atqꝫ pauētē
Excludunt.omnes regem tamen intus inermem
Exiguumqꝫ timent.illum admirant:⁊ illum
Militieqꝫ domiqꝫ colunt.⁊ regia ſemper
Atria circūſtant.humeriſqꝫ in nubila tollunt.
Nos quoqꝫ ſic noſtri timor ⁊ irreuerentia regis
Continuit.donec permixta ſuperbia luxu
Creuit.⁊ intumuit turpis luxuria faſtu
Tunc mora nulla viris viſum eſt ſuccidere ferro
Hanc ſaniem.medicaſqꝫ manus in vulnera ferre
Queqꝫ ſub imperijs ſtetit inconcuſſa ſuperbis
Uicta ſub obſceno cecidit patientia facto
Regius infami iuuenis precordia flamma
Succenſus vulnuſqꝫ trahens male ſanus acerbuꝫ
Nocte ſub ambigua matrone limina caſte
Intrat.⁊ exceptus placide.nil tale uerentem
Ui ſuperat.uoti compos.ſpoliumqꝫ pudoris
Feminei referens.⁊ opace gaudia noctis
Letus abit.furti tacite ſibi conſcius alti.
Illa dolens.vitamqꝫ ſimul corpuſqꝫ peroſa
Et membris irata ſuis.uas vile pudende
Femina luxurie:viues dicebat.⁊ in te
Semper adulterij ueſtigia feda manebunt?
Et poteris ſpectare thorum:quo rapta fuerunt
Omnia cara tibi?vir:virtus:fama:pudorqꝫ.
Quin obis.⁊ triſtem potius precor effuge lucem
O anima infelix.inimicaqꝫ clauſtra refringe
Hec tibi clam queſta eſt.ſubito patrēqꝫ virumqꝫ
Euocat.id ſiquidem cupiens:ut teſtibus illis
Corporis inuiſum liceat deponere pondus.
Roma patrem.longinqua virꝫ tūc caſtra tenebāt.

Cui dum forte redit properans iam patre reperto
Nuncius occurrit.domineqꝫ ex ordine uoces
Narrat.atrax facinus.ſed quod non nouit ipſe
Eueniſſe domi.raptimqꝫ opus eſſe reductis
Patre viroqꝫ ſimul ſtupet ad mandata maritus
Coniugis incertuſqꝫ animi ſub corde uolutans
Quid ſibi fata uelint.aut quid fortuna minetur.
Procedit diuerſa putans.⁊ limine primo.
Inuenit attonitum ſocerum:pariterqꝫ uocati
Ibant ⁊ paribus curis alterna loquentes:
Illicet aduentu mulier commota ſuorum
Profudit lachrymas mox percunctante marito
An ne ſatis ſoſpes:minime.namqꝫ omnia:dixit
Perdidimus precioſa ſimul.nil dulce remanſit
Prereptaqꝫ pudicitia hec perijſſe fatendum eſt
Heu miſere.ſtant feda tuo vir optime lecto:
Signa aliena viri.fuit hoc violabile corpus
Integer eſt animus.mors teſtis.porgite dextras
Et preſtate fidem ſcelus hoc ne turpis ad vmbras
Auferat impunis:tumuloqꝫ inſultet adulter.
Ex hinc indignans tranſacte crimina noctis
Explicat.atqꝫ adhibet uerbis lamenta preceſqꝫ
Conſolante viro meſtam.facinuſqꝫ negante
Eſſe ubi mens pura eſt.ego me ſic crimine dixit
Abſoluo.ſceleris penas euadere nolim.
Exemploqꝫ mei non viuet adultera rome.
Dixit.⁊ eductum latebris qui ueſte latebat
Pectore ſub niueo gladiuꝫ moribunda recondit.
Et ruit in capulum uelut hoc releuare pudorem
Uulnere proſtratum ualeat.ſic nota parentem
Fama refert uolucreꝫ.proprio de ſanguine natos
Extinctos dire morſu ſerpentis ad auras
Tollere.⁊ illorum exequijs expendere vitam
Horrida conclamant cernentes vulnera:luctus
Exoritur.tremuitqꝫ domus ſub murmure tanto.
Brutus ibi ſolus lachrymas ⁊ inania uerba
Caſtigat.vir egregius celata ſub alto
Pectore cui virtus ingens erat.ille cruentum
Feruidus educens ſpumanti vulnere ferrum
Attollenſqꝫ manu.ſuperos ſummumqꝫ tonantem
Iuro ait.huncqꝫ olim caſtuꝫ intactumqꝫ cruorem
Qꝫ flammis ferroqꝫ genus.ſobolemqꝫ domumqꝫ
Regis.⁊ inuiſum caput.ac diadema ſuperbum
Nunc.poſt hac ſemper mihi duꝫ lux iſta manebit
Perſequar eternis odijs.nec regna tenere
Ille poteſt:poterit manus hec dum tela mouere.
Hijs dictis alios eadem iurare coegit
Mirantes vnde hec audacia tanta repente
Pectore ſub bruti.uel quo de fonte ueniret.
Conuocat hinc ciues.triſte ⁊ miſerabile viſu
Protrahit in lucem populo ſpectante cadauer
Oſtenditqꝫ alijs gladium pulmone tepenti
Undantem pectuſqꝫ alijs.vulnuſqꝫ profundum
Admonet hunc nate.iubet hunc meminiſſe ſororū
Coniugis eſt alium.pignus cui norat amoris
Eſſe domi predulce aliquod.quo regia pergant
Acta docet.faſtuqꝫ ferox adiuta libido
Ira dabat ſtimulos ⁊ rebus conſona uerba
Purpura cede madens.palloreqꝫ ⁊ frigida mēbra
Et patris:atqꝫ viri:ſpectacula cruda mouebant
Omniaqꝫ exuperans fortis violentia bruti.
Illum igitur quocunqꝫ gradum deflexerat ingēs
Turba ſequebatur:ferro ſuccincta virorum
Femineiqꝫ greges crudelia fata gementes
Quis fuerat celebri:ſpectata lucretia fama.

Quid moror:hiſtoria eſt multarum maxima rerū
Hoc duce pelluntur reges:exulqꝫ ſenexqꝫ
Tarquinius moritur nati omnes:diraqꝫ coniunx
Supplicium celerum non vna morte luerunt
Corruit in cineres regis domus alta ſuperbi
Regnorum hic finis poſt hec meliora ſequuntur
Tempora.⁊ huic noſtri libertas incipit eui
Annua perpetuos ſtrauerunt iura tyrannos
Seuaqꝫ legitime fregerunt ſceptra ſecures
Atqꝫ vnum pepulere duo.geminata modeſtos
Ferre magiſtratus ſubito noua ſigna videres.
Primus iuit faſces auctor qui primus adepte
Libertatis erat.ſtudio ſeruauit eodem
Deniqꝫ quo peperit natoſqꝫ,regia mallent
Imperia.afflictos virgis.truncoſqꝫ ſecuri
Compulit ad mortem pro libertate ſerena
Tam ſimul infelix genitor.ꝙ̃ ciuis honeſtus
Tam rigidus conſul.ꝙ̃ libertatis amator
Idem poſt regis ſobolem fera bella nouantem
Regnaqꝫ uel tali repetentem iura paterna
Obuius excepit.iuuenemqꝫ ſuperba minantem
Uulnere letali tranſfixum compulit ortho
Sed dum torua fremens:odioqꝫ accenſus in illū
Irruit:alterne non vidit cuſpidis ictum
Ac pariter cecidere truces:at fortior illum
Immoriens brutus reſupinum corpore texit
Uictor ad extremum.ſic immemor ille pericli
Eruit infandaꝫ ide animaꝫ ⁊ ferꝰ ultor ad vmbras
Perfide tartareas ferro ſequar inquit acuto
Talia per meritum ſexum ſimul omnis ⁊ etas
Fleuit.⁊ inſolitis ſtrepuerunt roſtra querelis
Precipue tamen ut proprium luxere parentem
Ultoremqꝫ pudicitie gratiſſima matrum
Agmina.nec longum ceſſerunt meſta per annum
Nunc manet hijs bruti ſemper uenerabile nomē.

Argumentum libri quarti.

Inierat tunc rex iterum narrare iubebat
f Inclita geſta ducis placido cuꝫ leliuſ ore.
Incipit enumerāſ q̄ ſit ſua forma uel etas
Qꝫ ue ingens animus preſtanti corpore regnet
Que virtus:que religio qui corpore cultus
Morte patrem ut peni violenta cuſpite fixum
Liberet:ut patriam maiori turbine lapſam
Erigat:ut celeri tellus hiſpana uolatu
Uincitur:utqꝫ noue rapitur carthaginis vno
Urbs obſeſſa die:populis ut munera reddit.

¶ Incipit liber quartus.

Inierat tūc rex iteꝝ placidiſſimꝰ inquit
f Magna qdē mēoraſ video ꝙ̃tū iſima ſū
Et ꝙ̃ ſint rōna alijſ diſtātia facta ⌊ miſ
Sentio preterea qd femina ur̄a pudica
Morte uelit.ne cuncta ſibi iam candida dido
Arroget.aut iuuenis terre demerſus inique
Omnia ne noſtris contingāt clara ſepultis
Fratribus occurrunt:genitor : natuſqꝫ nepoſqꝫ
Unum de cunctis miracula maxima tranſit
In turbam potuiſſe animos deſcendere tantos
Plus hominum ſuprema dies ꝙ̃ cetera terret
Hunc virtus predura ſolet minuiſſe pauorem
Uix tamen hec cunctis uſꝙ̃ vix contigit vni
Publica ſed uobis eadem eſt ſtat vnica ueſtris.
Mens exercitibus pro libertate tuenda
Recta fronte mori.ſed quid ſuper omnia longe
Noſſe uelim:egregij vitam:⁊ ducis acta moderni
Preteris:hoc igitur precor hoc ediſſere nobis
Qui mores:que fortuna viri.qs pectoris hoſpes
Eſt animus.que maieſtas iuuenilibus annis
Inſita.namqꝫ vnum nobis hoc crebrior illum
Fama tulit.tum precipue que geſſit hybero
Nuper in orbe refert:tibi ſi notiſſima poſco
Omnia ſi preſens ſpectaſti.⁊ cernere ſoli
Cor licet archanum.quoniam nil protinus ardēs
Celat amicitia.at tu nunc feſtina parumper
Nox ſubſiſte precor.lelius dum pulchra relatu
Eloquitur.teneat niueos aurora iugales.
Et contenta ſenis gremio iacuiſſe mariti
Det ſpacium uerbis:ſolitoqꝫ iocoſior ille
Uxorem roſeam complexibus alliget arctis.
Uidit ut intentos animis atqꝫ auribus omnes
Lelius:⁊ nullo concuſſa ſilentia motu.
Incipit.heu quanto tam grandia iuſſa ſequenti
Eſt opus eloquio:mihi non facundia torrens:
Largaqꝫ cecropie contingit grecia lingue.
Maximus inſano iuueni:vigilauit homerus.
Ruſticus egregio vigilat nunc ennius:atqꝫ
Dignus ut hic graio.ſic dignior ille latino
Uate fuit:precone autem fortaſſis achilles
Indiget.hic nullo.ſurgit ſua fama ſine ullis
Artibus.inqꝫ dies creſcunt preconia.nec me
Fallit amor.ueniet tempus cum libera celo
Fama virum tollat:ſtimulis nunc forſitan ille
Inuidie:ſed grata magis iam cepta ſequamur
Nulli vnꝙ̃ natura viro tam larga fuiſſe
Creditur.ethereo corpus ſplendore niteſcit
Imperioſa ducem frons arguit.aſpera blandum
Unde ſimul vibrant vnum duo lumina fulmen
Qd̄ nullus ſufferre queat.coma denſa per armos
Protinus ad ſolem uentis ferientibus aurum
Explicat impexum.quoniam caſſiſqꝫ ſudorqꝫ
Et labor aſſiduus prohibent.animuſqꝫ modeſto
Contentus.cultumqꝫ timens tranſiſſe virilem.
Celſior eſt alijs quotienſqꝫ in prelia uentum eſt
Spem procul ipſe ſuis ſublimi uertice preſtat.
Terret ⁊ hoſtiles acies ſpem quippe metumqꝫ
Ille habet aſpectus.
Pectoris eſt qualem petit ingens ſpiritꝰ aulam.
Cetera conueniunt.humeros ⁊ brachia cernas
Militis altifici:licet inter milia mille
Uideris hunc.uerum ualeas cognoſcere regem.
Iſte decor nimius:multos trepidare coegit
Immemoreſqꝫ ſui.tenuit dulcedine quadam
Inſolita.tacitoſqꝫ diu conceptaqꝫ uerba.
Diſtulit.aut alio deflexit calle loquentes.
Pulchrior eſt etenim mortali corpore longe.
Atqꝫ hominem ſupra.vix illum fulgidus equat
Juppiter.aut puro pharetratus in ethere phebus
Iſta carmen quia parua viris ſpernendaqꝫ forme
Commoda ſunt ſileo.vultus ſpectaſſe ſerenos
Ipſe ſuos cernes ueriſqꝫ minora locutum
Me dices.datur hec illi nam gloria ſoli.
Hominibus quia cum noceat preſentia magnis
Hunc ſuper attollit.cuius ſi queritur etas
Nondum tridenum fateor peruenit ad annum.
Omnis in aſcenſu eſt creſcens cuꝫ tempore virtꝰ.
Jam ſua nunc ſenibus grauitas mutanda ſeueris.
Atqꝫ iuuentuti leuitas optanda ſerene eſt.
Hoſtibus aſpernis nihil eſt.nil dulcius inter
Carorum affectus.ſiue illum tela mouentem
Siue armis poſitis multos ſpectabis apertos.

Quid potius deceat dubites.hunc ꝓſpera nunq̄
Extulit:aut ſtrauit iaculis foꝛtuna moleſtis.
Unus utrobiqꝫ eſt eadeꝫ mens permanet:⁊ frōs.
Rebus in ambiguis.rebus trāquilla ſecundis
Spernit opes.populi uentoſos ſpernit honores.
Gloria uera placet dulces cōquirit amicos.
He ſibi diuitie ſunt quas ſolet ille perennes
Qua peperit ſeruare fide.modo fama per omnem
Uoluitur heſperiam.iuuenem ueniſſe ſuperbis
Dijs ſimilem.cui vis hominum non ulla reſiſtat
Quiqꝫ etiam placida quoſcūqꝫ ſubegerit armis
Uincat amicitia.
Uincitur ut celo ſpecies telluris opace.
Florida ſic omnes tellus pꝛemit itala terras
Utqꝫ nitet celi pars purioꝛ vna ſereni.
Italia ſic roma potens pꝛefulget in ipſa
Solqꝫ uelut radijs fulgentia ſidera vincit.
Scipio ſic omnes ſuperat.ſtat uera fateri
Non illum noſtro iuuenem de more creatum
Dixeris.atqꝫ ideo non omnia falſa locuta eſt
Fama virum ſuper aſtra leuans.nā pꝛotinus alto
Perſuaſum eſt multis hoieꝫ hunc deſcēdere celo.
Naꝫ quid cūcta ſequar.piget illa minuta referre.
Fabula ſed vulgo nota eſt.pulcherrimus anguis
Obuerſatus enim matris perſepe cubili
Dicitur:⁊ viſus multis mouiſſe pauorem.
Suſpitioqꝫ frequens hinc iam vulgata per urbes
Diuini partus oritur.cui ſcilicet ipſe
Editus in lucem puer:⁊ mox maximus idem
Uir ſimilis:nulli diuinis rebus apertam
Atqꝫ animo facit ecce fidem.ſpectataqꝫ rurſus
Religio.⁊ vitam mos obſeruatus in omnem.
Namqꝫ ubi ſol oritur.ſolus ſolet ille remotis
Omnibus in cellam iouis.anguſtiſſima nobis
Tarpeioqꝫ colle ſedet:cui ſacra pauentes
Rite ſacerdotes celebꝛant.ſecurus ad aram
Intrare:⁊ limen foribus firmare reductis.
Hic quaſi multa loquēs tempus terit.inde repēte
Digreditur:ſummoſqꝫ animos poꝛtendere vultuꝫ
Celeſtemqꝫ oculos videas pꝛeferre vigorem.
Ipſe ſpei plenus ſiquid tunc inſtat agendum
Aggreditur:certoſqꝫ ſolet pꝛomittere magnis
Succeſſus bellis.ueluti ſibi numine ab ipſo
Pꝛomiſſos.multis equidem ſic pectora campis
Accendit.tribuitqꝫ animos ⁊ poſſe coegit
Nō modo nō poterāt.vireſ mēs firma miniſtrat.
Nilqꝫ ualent artus niſi quod dedit illa ualere.
Sepe ego conſpexi cum iam ferienda retroꝛſum
Terga darent acies:⁊ ſignifer ipſe trementi
Uix regeret uexilla manu:rapuiſſe magiſtro
Pila ducē pauido:⁊ mediaſ penetraſſe phalāgeſ.
Clamantem.deus ecce pꝛeit:ſequimur ne uocātē
An fugimus:ſequar ipſe libens.victoria ſoli
Continget pꝛomiſſa mihi.⁊ ſi fata uetabunt
Unus ego emoriar.uos en fuga libera:poſt me
Uiuete degeneres:aliter moritura iuuentus.
Hijs dictis redijſſe acies:⁊ pectora moꝛti
Oppoſuiſſe viros.ſic vincere ſepe coactus
Tātus amoꝛ ducis eſt.tant⁹ pudoꝛ urget in arma.
Namqꝫ ubi perpendunt:quanta eſt ꝯſtantia mēti.
Quanta fides ſuperum:q̄ꝫ pꝛeſens iuppiter illi
Conſiſtunt.iuſſuqꝫ dei remeare putant ſe.
Hec pꝛopter:cum multa adeo tractauerit olim
Ardua:nulla acie victum dum pꝛimus in illa
Dux foret aſſiduis meminerunt ſecula bellis.

Caſibus hic quoqꝫ nunc quantū ſibi foꝛte futuris
Pꝛeſumat:ſeu quos iubeat ſperare laborum
Euentus audire uelis.carthaginis alte
Menia iam quatit ille animo iam ſcandere in arcē
Cogitat.ac pelago titubantem inuoluere birſam
Ut leo ſeu nitidam:in pꝛatis errare iuuencam
Pꝛecipiti ſtimulante fame:ſeu turbidus hoſtem
Foꝛte laceſſitus iaculis pꝛoſpectat:⁊ iras
Suppꝛimit:ac rabiem frenat:dum pꝛoximioꝛ fit.
Interea tamen abſentem nondum vngue cruento
Dilacerat:moꝛdetqꝫ oculis:ac tecta pererrat
Uiſcera:⁊ inuiſum minuit per fruſtra cadauer.
Sic noſter mihi crede leo:nunc eſtuat:ullas
Nec metuit vires:tantum ne pꝛeda:uel hoſtis
Aufugiant timet:atqꝫ aditus circūſpicit omnes.
Omnia poſſe putat:que vult:quecunqꝫ putauit
Poſſe poteſt:igitur peragit quecunqꝫ cupiuit.
Optima ſola tamen cupit ⁊ pulcherrima facta.
Quid iam de pietate loquar:que cognita patri eſt
Et patrie:uarijs olim ſpectata periclis.
Sꝫ duo nūc tetigiſſe ſat eſt.furoꝛ hoſtis acerbi
Flenda ciſalpinis iam gallica rura colonis
Uaſtabat:romam iam flamma padocenus ardēs
Et capitolinas fumus perflabat ad arces.
Maxim⁹ huc noſtri genitoꝛ ducis:ipſe malignis
Mittitur auſpicijs.quia multa:patentibus aruis
Congredimur:ſuperat penus:perijſſet in illa
Dux acie.niſi natus agens tunc circiter annum
Octauum decimūqꝫ ferox.tellure iacentem
Transfixumqꝫ latus.media de moꝛte parentem
Eripuiſſet:opus pueri.medioſqꝫ per hoſtes
Feciſſet mucrone viam.Iam fata pꝛemebant
Ultima.iamqꝫ minax ferro:facibuſqꝫ potenteꝫ
Hannibal italiam confecerat.atra cruentus
Cannarum ⁊ noſtro famoſus ſanguine vicus.
Uulnera viſceribus latijs inflixerat omnem
Spem metus expulerat.ueluti cū fluctib⁹ almis
Succubuit.celiqꝫ graues pelagiqꝫ tumultus
Non tulit.hoꝛreſcunt naute palloꝛqꝫ per ora
Funditur.ac trepidos angit noua cura magiſtroſ.
Qua rapiat ſibi quiſqꝫ fugā.ſeu littora ſaltu
Seu ſcopuli ſaxoſa petens iuga parua pꝛopinqui
Seu reſidens trunco diſiecti turbine claui
Enatet.⁊ rabido committat bꝛachia ponto
Talis erat noſtre ſtatus urbis.talia nobis
Conſilia.heu quantas tracturus mole ruinas
Imperij mutabat apex.quid uera fateri
Diſtulerim?coeunt iuuenes.pꝛincepſqꝫ metellus
Conuentus.fuga ſola placet.terraſqꝫ nocentes
Linquere:⁊ heſperiam victori tradere peno.
Quod ſimul innotuit:ceciderunt coꝛda.tremoꝛqꝫ
Omnibus inceſſit gelidus.tum foꝛte tribunus
Militie:vix dum teneras lanugine pꝛima
Exoꝛnante genas:erat imperterritus vnus
Scipio.dumqꝫ omnes dubijs ſuccurrere rebus
Conſulerent inopes animi.tempuſqꝫ pauentes:
Extraherent ſermone uago:quo pergimus inquit
Egregius iuuenis.non tempora longa ſuperſunt
Conſilij.ſed facto opus eſt.quin ſtringimus enſes
Ite pꝛecoꝛ mecum pꝛoceres.quib⁹ ultima cura eſt
Urbis ⁊ imperij.ueſtigia noſtra ſequantur.
Publica res nondum perijt:taliqꝫ iacentes
Erexit ſermone animos.conſurgimus omnes
Conſequimurqꝫ ducem.non illo celſioꝛ ibat
Amphitrioniades cum dura rebellibus olim

Prelia ſemiferis: ⁊ grandia tela moueret.
Imus. ⁊ ut trepidi uentum eſt ad tecta metalli.
Irruit ipſe prior: ſtabat tremefacta pudendis
Conſilijs intenta manus vix meſta ſonabant
Murmura: vix pauidum feriebat lingua palatuꝫ
Qualis ineſt captis color. aut fiducia frontis
Quos fera terribili addixit ſententia morti.
Illi equidem miſeri trepidant. letiqꝫ propinqui
Caſibus attoniti ſpectant tamen omnia circum
Qua fugiant. quando illa patet via ſola ſalutis.
Tunc ſuperinſultans ſtricto mucrone tremendus:
Iuro ait etherei per numina ſumma tonantis
Me nunq̃ dum vita mihi dum mẽbra manebunt
Deſerturum urbis rome. italieqꝫ labores:
Paſſurum ue alios: ⁊ nunc tibi quinte metelle
Iurandum eſt pariter: uel ſi fortaſſe recuſas
Hac moriere manu. uobiſqꝫ nouiſſima uenit
Omnibus iſta dies gladiumqꝫ erexit. ⁊ omnes
Cõtremuere metu. facti dux ipſe metellus
Diriguit. res nempe ferox inopinaqꝫ mentes
Preſſerat. hanc aliter q̃ ſi iouis ira triſulcum
Torſiſſet male firma domus in culmina celum.
Nec ſecus irati ciuis tremefecit imago
Hannibalis q̃ ſi victritia ſigna viderent.
Impendere ſibi mortemqꝫ ⁊ vincla minari.
Ergo in uerba ſimul quo iuſſerat ordine iurant.
Dux prior: inde alij. mire ſic ille pudendam
Compreſſit virtute fugam. vix ſextus ab illo
Annus agebatur. quo patrem a morte reduxit.
Occiderant alme duo maxima lumina rome
Scipiadumqꝫ ingens vno prope tempore nomen
Obruerat fortuna nocens. hyſpanaqꝫ tellus
In dubijs amiſſa fidem mutarat auitam.
Milibus ex tantis procerum conſurgere nullus
Nullus ad immenſe reparandum vulnera cladis
Audebat preſtare manus. tum filius ultor
Et patris ⁊ patrui: nomen dedit. iſqꝫ pirenem
Tranſgreſſus maiore animo q̃ viribus: omnem
Rettulit heſperiam populi ſub iura quiritum.
Qua duo lata patens inter diſtantia multum
Equora porrigitur. uel qua longiſſima tractu
Ad ur̃m eſt hinc uerſa more: herculeaſqꝫ colũnas.
Illinc perpetuus nomen debentia flammis
Ad iuga conſurgens gallorum proſpicit arua.
Quicquid in hijs habitat terris hoiuꝫ uel opũ uľ
Hoſtibus ereptum fortuna iudice noſtrum eſt.
Ut tamen ex multis decerpam pauca decoris
Urbs ſedet hyſpano poſuit quam littore primus
Haſdrubal: ⁊ magne nomen carthaginis illi
Impoſuit. cuius partem ualidiſſima cingunt
Menia: parſqꝫ maris rapido defenditur eſtu.
Huc opes peni pompas: huc ſigna viroſqꝫ
Cõtulerant atqꝫ arma duces: quia ſiue per vndas
Siue per explicitos inſtarent prelia campos
Opportuna foret: belloqꝫ aptiſſima ſedes.
Antiquam leuo proſpectans tramite matreꝫ
Proximus huc etiam populus confugerat omnis
Tuta petens. ceu cum primas incendia flammas
Attollunt. piceuſqꝫ uolans replet ethera fumus.
Diffugiunt. quos dira fugat vicinia peſtis:
Euacuantqꝫ domos ſecum precioſa ferentes.
Et teſtudineam concurrunt vndiqꝫ ad arcem.
Huc fame ſignantis iter ueſtigia ſeruans
Scipio contendit: neglectaqꝫ cetera linquens.
Hanc petit. huc acies ducit: romanaqꝫ circum
Caſtra locat. paruumqꝫ leui ſtruit aggere uallum.
Mira loquar. ſed uera tamen non menia crebris
Turribus ⁊ ualido circũfirmata paratu
Militis aut ardor ſua fata extrema videntes.
Cuſtodumqꝫ acies. ⁊ propugnacula mille
Ac turbanda procul ferientes caſtra baliſte.
Scandentem muros. per que oia tela ruentem
Suſtinuere ducem. breuior non contigit ullis
Menibus obſideo ſiquidem primordia bello
Una dies finemqꝫ dedit. non tacta reliquunt
Ocius imbelles iouis inſtimulante columbe
Armigero: aut pauidi uenientem ad luſtra leoneꝫ
Diffugiunt lepores ſubito: cuſtodia porte
Deſeritur. pauci ualide ſe menibus artis
Occultant. alij fugiunt: totamqꝫ per urbem
Sternuntur. uario complentur cuncta fragore.
Pugnantumqꝫ ſimul ſtrepitu gemituqꝫ cadentũ.
Qualis ab ethiopum rapidis cum tollit̃ auſtris
Littore tempeſtas: noſtrum caſura ſub axem
Apparet metuenda procul. mox proxima nubes
Decidit: ⁊ mixtis deſcendunt fulmina ſaxis.
Iamqꝫ tument amnes. iã qui modo ſegnis abibat
Quilibet alta fremens imitatur fulmina torrens
Turbati agricole fugiunt ingenſqꝫ ſuperne
Terror ait miſeros. pereunt armenta furentes
Fluminis obiectu: quoſqꝫ trementia uoluas
Lumina terrifici diſiectis nubibus ignes
Preſtrigũt. morſqꝫ ante pedes nec flectere quoqꝫ
Poſſis iter. nec ſtare queas hinc luctus ⁊ horror
Lugubreſqꝫ procul reſonant per nubila uoces
Multa ſub hoc tempuſ micuerunt indole clara
Signa ducis manifeſta noui. vir quantꝰ in armis
Et quantus poſt bella foret namqꝫ arma mouente
Milite ab aduerſo. non mars violentior urget
Infeſto temone trabas nec acerbior hebro
Spumantes immergit equos uerſũ arce recluſa
Hoſtis ubi aduenian proiectis concidit armis
Illicet extinctus cecidit furor iraqꝫ ceſſit
Pulſa animo ferrumqꝫ manu ſic atrá ſerenat
Nubila pacifico deſpectans iuppiter ore
Continuoqꝫ ſilent uenti: fugiuntqꝫ procelle
Sol nitet. emergunt fuſcis ſua noctibus aſtra
Et mundo ſua forma redit. iam victor ad arcem
Tranquillus uoluebat iter: romanaqꝫ celſis
Turribus affigi victritia ſigna iubebat
Poſt hoc ſacra deis meritaſqꝫ rependere grates
Inſtituit. ſtabat cinctus de more ſacerdos
Lataqꝫ deuoti feriebat pectora tauri
Compellans ad ſacra iouem frigioſqꝫ penates
Romuleamqꝫ animam: cũctoſqꝫ ex ordine diuos
Cuſtodes latij quorum capitolia cure
Credita perpetue mundi caput eſſe merentur
Hijs actis grates meritas ⁊ debita ſoluit
Premia militibus. virtus ut alatur honore
Haud equidem ignarus. fuerat mos ille uetuſtus
Romanis ducibus primo ſeruatus ab euo
Inualidas tutaſqꝫ altis cum menibus urbes
Cingere obſidio: cui primum ſcandere muros
Seu virtus: ſeu fata darent ꝓponere dictam
Nomine mirabilem de re ueniente coronam
Hoc precij predulce genus quia gloria mentes
Erigit immemoreſqꝫ omnis facit vna pericli
Id modo proſpiciens animos dux talibus ardẽs
Impulerat ſtimulis. ſed enim faſtigia victis
Apprendiſſe duos manibus uox publica ⁊ ingẽs

Oꝛtus erat caſtris ſtudio uariante tumultus
Hunc illi. contra illum alij laudare fauentes
Sic ubi vulnificus ferientes dentibus apꝛum
Eiectum caueis. ⁊ opacis ſentibus acres
Eripuere canes certatim: omneſqꝫ per artus
Explicuere ſolo. ſtrepitus conſurgit ab alto
Spectātum iuuenum. quis pꝛimuꝫ figere moꝛſus
Clunibus hirſutis auſus quis pꝛendere ſaltu
Hiſpida terga feri quis pꝛimum haurire cruorem
Pugna canum fit: de meritis uenantibus vna
Illi victores latratum in nubila tollunt.
Scipio turbatos cuneos atqꝫ arma frementes
Agnoſcens virtuſqꝫ noui non parua duelli
Semina diſcoꝛdes raptim ad pꝛetoria turmas
Conuocat. ⁊ uerbo ſurgentes compꝛimit iras
Quin ait amborum virtus tam clara virorum
Eminet ut cunctis longe poſt terga relictis
Officiat. ſibi ſola quidem ut debita neutri eſt
Fama uel ambobus. quod dignius eſſe putamus
Nam pꝛioꝛ eſt quem nemo pꝛeit. ſic ore ſereno
Fatus. ⁊ amborum pariter viridante corona
Tempora circundat. ſimul impetus omnis ⁊ ira
Concidit. hunc finem triſtes habuere querele.
Haud aliter q̄ꝫ cum ualidos in pꝛelia tauros
Excitat inuidia ⁊ dilecte candoꝛ amice
Coꝛnua tentantur truncis mugitibus aure
Complentur tunc ampla fouent armenta duobus
Et partem fecere boues. ſi pꝛouidus iras
Pꝛeſenſit. rapidoſqꝫ agnouit paſtoꝛ amores
Tempeſtiuus adeſt ⁊ blando murmure metus
Temperat. ac pugiles victrici fronde coronat
Et ſua placatos pꝛocul inde per arua remittit
Interea lachꝛymoſa cohoꝛs miſerabilis ingens
Feminea audita eſt gemitu ſua menia complens
Hic pius infremuit iuuenis. geſſitqꝫ patronum
Ipſe pudicitie tute committitur arci
Omnis ab incurſu metuens ſibi ſexus ⁊ etas
Indigus auxilij populus cuſtodia ſanctis
Et mandata viris. uetitumqꝫ ſub ora uenire
Femineuꝫ vulgus ꝙ lumina blanda pudori
Inſultant. caſtiqꝫ oculis flos rapitur oris
Id modo permetuens longe captiua relegat
Agmina. pꝛoh ſuperi moꝛtali in pectore quanta
Maieſtas: ſpectare ſenem iuuenilibus annis
Nam ſimul etatis ſtimulos floremqꝫ virentis
Blāditias ꝑferre graue eſt: mihi crede: frequēter.

Argumentum quinti libꝛi.

Enia magnanimꝰ victoꝛ trepidātia cirthe
m Maſſiniſſa capit: ſed eni maleſanꝰ ab igne
Carpitur occulto: tandem genialia feſta:
Sponte ſua celebꝛat iurataqꝫ federa firmat.
Interea lete vinctum poſt terga ſyphacem
Aſpere acies clari ducis: ille modeſte
Caſtigat regem placidis: ⁊ pectora mulcet
Oſtendens quid roma uelit: ſibi conſcius ipſe
Pocula dat ſeruo domine ferat uda ueneno.
Illa bibit pꝛopere lucemqꝫ coacta reliquit.

¶ Incipit liber quintus.

Enia magnanimꝰ victoꝛ trepidātia cirthe
m Ingredit̄: pꝛioſqꝫ lares: ⁊ auita tuetur
Tecta libēs: gn̄is cara in cunabula ꝑmi.
Milite ꝯfeſtiꝫ ad poꝛtas cuſtode relicto:
Ipſe altam cupidus raptim tendebat ad arcem.
Sic ſtimulante fame lupus amplum nactꝰ ouile:
Intima dum penetrat: ſocium pꝛede atqꝫ laboris
Linquit in ingreſſu: quo tutioꝛ abdita fidis
Coꝛpora deducat latebꝛis mergenda palato.
Uentum erat ad miſeri felicia tecta tyranni.
Que merſo male fida viro regina tenebat.
Hec ſubitis turbata malis in limine viſa eſt
Obuia victori: ſiquam foꝛtuna pararet
Temptatura viam: dureqꝫ leuamina ſoꝛtis.
Undiqꝫ ſiderium gemmis auroqꝫ nitebant
Atria. non illo fuerat rex ditioꝛ alter:
Dum tenuit foꝛtuna fidem. nunc fidite letis
Pauperioꝛ non alter erat. tamen omnia longe
Regia pꝛeradians vincebat lumina coniunx.
Ille nec ethereis nunq̄ꝫ ſeparandus ab aſtris
Nec phebea foret ueritus certamina vultus:
Iudice ſub iuſto: ſtabat candore niuali
Frons alto miranda ioui: multūqꝫ ſorori
Zelotipe metuenda magis: q̄ꝫ pellicis ulla
Foꝛma viro dilecta uago: fulgentioꝛ auro
Quolibet. ⁊ ſolis radijs factura pudorem.
Ceſaries ſpargenda leui pendebat ab aura
Colla ſuper. recto que ſenſim lactea tractu
Surgebant. humeroſqꝫ agiles effuſa tegebat.
Tunc olim ſubſtricta auro certamine blando
Et placidis implexa modis ſic candida dulcis,
Cum croceis iungebat honos: mixtoqꝫ colori
Aurea condenſi ceſſiſſent uaſcula lactis.
Nixqꝫ iugis radio ſolis conſpecta ſereni.
Lumina quid referam pꝛeclare ſubdita fronti
Inuidiam motura deis. diuina ꝙ illis
Uis inerat: radianſqꝫ decoꝛ qui pectora poſſet
Flectere quo uelit: menteſqꝫ auferre tuendo.
Inqꝫ meduſeum pꝛecoꝛdia uertere marmoꝛ.
Africa ne monſtris caruiſſet terra ſecundis.
Hoc planctu confuſa nouo modo dulce nitebant
Dulcius ac ſolito: ceu cum duo lumina mixta
Scintillant pariter madido rorantia celo.
Imber ubi nocturnus abit geminata ſuperne
Leuiter aerei ſpecies inflectitur arcus.
Candida purpureis imitantur floribus alme
Lilia mixta gene: roſeis tectumqꝫ labellis
Splendet ebur. ſerie mira. tum pectus apertum
Leue tumens. blandoqꝫ trahens ſuſpiria pulſu
Cum quibus inſtabilem potuit pepuliſſe pꝛecādo.
Unde nequit reuocare virum: tum bꝛachia quali
Iuppiter arctari cupiat per ſecula nexu.
Hinc leues longeqꝫ manus. tereteſqꝫ ſequaci
Oꝛdine ſūt digiti pꝛopꝛiūqꝫ ebur exꝓ̄mit vngues
Tunc laterum conuexa decent ⁊ quicqd ad imos
Membꝛorum iacet uſqꝫ pedes. illoſqꝫ moueri
Moꝛtali de more neges: ſic terra modeſte
Tangitur: ut tenere pereant ueſtigia plante
Ethereum ceu ſeruet iter: ſic nube coruſca
Obſita magnanimum uenus eſt affata tonanteꝫ.
Naufragio nati ſeu moꝛte impulſa nepotis:
Dulcis opem ſperare patris. duꝫ troia per vndas
Dum ſubterraneo tremuit pia roma tumultu.
Hac igitur foꝛma nulli ceſſura dearum
Occurrit iuueni mulier. nec cultus in illa
Segnioꝛ effigie: uarijs nam purpura gemmis
Intertexta tegit regine pectora meſte
Et doloꝛ ipſe docet miſeram: nec cuncta placere
Tempore felici poterat magis: illicet ergo
Uulnus inardeſcens totis errare medullis
Ceperat. eſtiuo glacies ceu lenta ſub eſtu

Cera uel ardenti facilis vicina camino.
Linquitur ille tuens. captiua captus ab hoſte.
Uictaqꝫ victorem potuit domuiſſe ſuperbum.
Quid non frangit amor? quis fulminis impetꝰ illi
Equandus? iamqꝫ illa gradu prouecta trementi
Eſt affuſa ducis genibus: quem vultus ⁊ arma
Ediderant. comitumqꝫ fauor. plauſuſqꝫ ſequentū
Arreptaqꝫ manu ſubmiſſa uoce locuta eſt
Si mihi victricem fas eſt attingere dextram
Captiue viduëqꝫ tuam. per numina ſupplex
Cuncta precor miſerere mei. nec magna rogaris
Utere iure tuo. captiuam mortis acerbe
Carceris aut duri licet hanc abſumere ſorte.
Eſt etenim mihi vita mori. lux ne iſta placeret
Fata coegerunt. ſtatui nimis inuida noſtro,
Tu quocunqꝫ libet iubeas. genus elige digne
Mortis. ⁊ hoc vnum prohibe ne viua maligno
Seruitio calcanda ferar. ſunt forte ſorores
Rex tibi. quas referat fortune iniuria noſtre
Ante oculos inuicte tuos. namqꝫ ⁊ ſua nobis
Fata fuiſſe vides. ſuccedunt triſtia letis.
Nec tamen ullorum fuerim preſaga malorum.
Ipſa tibi: fauſto in finem precor utere regno.
Et natis tranſmitte tuis: nulluſqꝫ nepotum
Armet in inſidias animum: mihi turbida regni
Ultima fortune nimiumqꝫ aduerſa priori
Contigerint damniſqꝫ meis laſſata quieſcat
Mitior hinc alijs. mihi ſed romana fuiſſe
Scis odia. armorumqꝫ ſolent me dicere cauſam.
Materiamqꝫ ferunt belli: nec falſa queruntur.
Eripe ludibrio miſeram. manibuſqꝫ ſuperbis
Eripe. deqꝫ mee ſpecie rex inclite mortis
Tu cui fata fauent. cui mens ſe deuouet ultro
Uideris. hec inter lachrymis perfundere terram
Ceperat. auratis ſuffigens oſcula plantis.
Immemor armorum iuuenis. cui martius ardor
Exciderat. grauidumqꝫ noue dulcedine forme
Pectus: ⁊ inſolitis ardebant viſcera flammis.
Suſpirans regina precor iam luctibus inquit
Pone modū. trepidumqꝫ animo ſeclude pauorē.
Parua petis. ſed magna feres. nā forma genuſqꝫ
Maieſtaſqꝫ animi. dignam cui plura petitis
Largiar inſinuant. igitur regina manebis
Et noſtri memoranda thori per ſecula conſors.
Ni renuis. noſtroqꝫ nocet uetus ardor amori.
Hic humilem complexus heraꝫ: multumqꝫ diuqꝫ
Ora ſalutiferis referentem triſtia plantis
Subleuat illachrymans. vnde iſta potentia ceco
Tanta deo? tantum ne leuem ualuiſſe pharetram
Ut iecur inuicti per tot fera prelia regis
Uulnere traiectum tenui proſterneret intra
Femineum imperium? vultu tandem illa remiſſo
Incipit. o regum decus: auxiliumqꝫ
Dum meruit patrie. nunc terror maximus idem.
Si mea poſt tantos vnq̃ꝫ conſurgere lapſus
Fata queant. ſpeſqꝫ vna foret poſt damna ſupſtes
Quid mihi uel longa potuit contingere vita
Letius. ad talem q̄ꝫ ſi tranſlata maritum
Dicerer. ⁊ fauſta ſubito creuiſſe ruina.
Sed quia fata premunt. ⁊ noſtris debitus annis
Finis adeſt. mihi care animos attollere fractos
Deſine. non tali pelago conuulſa ratis nat
Fortune mihi nota fides ſat magna petenti
Dona dabis mortem. que libertate retenta
Perferat hāc animā directo tramite ad vmbras.

Romanum fugiſſe luguꝫ mihi meta precandi eſt.
Cetera non auſim tibi ſed pro talibus ille
Rex ſuperum meritis grates exſoluat opimas.
Qui mea magnifico trāſcendere uota fauore
Niſus eras vultum hec dicens auertit. ⁊ illum
Compulit in lachrymas iterum. ſed parce dolori
Parce ait ⁊ noſtris oculis: quos fletibus iſtis
Mens refugit. terreqꝫ iacens nil ſuſpicit altum
Tu tamen intendas animum melioribus. ibit
Forte alio fortuna nocens. aditumqꝫ relinquet
Ad magnos placata gradus ſi dura quod horret
Mens omen. fors illa uetat. tunc ultima ſero
Mors dabitur promiſſa tibi. per ſidera teſtor
Alta poli regumqꝫ fidem. maneſqꝫ deoſqꝫ
Talia vir tremula confuſus uoce peregit.
Hinc ſeſe uacuam tulit irrequietus ad arcem
Quis queat inſtabiles animorū noſcere fluctus
Quos ferus urget amor: nō illos turbidus equet
Euripus: non ſcilla fremens non duri caribdis.
Nempe procelloſi male ſanum pectus amantis
Nulla quies habitat. non lux tranquilla dierum
Non ſua ſigna poli: non noctis imago ſerene:
Non ratibus clauum. non tutus littore portus:
Horrida perpetuo facies turbata tumultu:
Undiqꝫ naufragium ſcopuli clademqꝫ minantes
Impiaqꝫ aduerſis diſcordant equora uentis
Heu miſeri quibus huc ſubito uoluuntur ⁊ illuc
Incerti pelagi atqꝫ vie. Iamqꝫ tecta ſupremi
Intima rex thalami. ſecretaqꝫ lumina ſolus
Intrarat. tacituſqꝫ ſedens. dum ſingula ſecum
Pertractat. qua nam ille fidem perſoluat amanti
Difficilem videt eſſe viam: nam territat illum
Captiue ſtatus ⁊ miſere fortuna marite.
Romani mens alta ducis. tum nota pudici
Pectoris integritas. illam metuebat amori
Aduerſam reperire ſuo. ſed dura cathenis
Euinctum ualidis lex imperioſa trahebat
Cernentem ſua fata procul. Ceu victus in alto
Nauita: qui meſtus ſcopulos. ſirteſqꝫ uadoſas
Ante oculos videt ipſe ſuos: nec flectere proram
Arte ualens ſolita uentoqꝫ impulſus ⁊ vndis
Omnia deſperans fortune mandat inique
Et clauum ⁊ remos ⁊ uela fluentia nimbo.
Ac lachrymans in puppe ſedet. ſic naufraga regis
Mens heret compulſa quideꝫ: nec flectere quoq̃ꝫ
Orſa ualens: gemitu ſic lōgam concitus horaꝫ
Exegit uario. nunc ora nitentia coram
Cernere regine: nunc dulces fingere uoces
Ipſe ſibi. pedibus nunc oſcula preſſa manuſqꝫ
Leniter apprēſas. lachrymoſaqꝫ pectora flentis
Dulcibus vndanteſqꝫ oculos arſiſſe fauillis:
At medias inter curas: niſi forte uerendi
Frons aderat dilecta ducis: tunc improba terguꝫ
Spes dabat ⁊ domitis ſtabant precordia flāmis
Sicut ubi ardenti gelidus ſucceſſit aeno
Humor aque furor ille ſilet. paulumqꝫ tepenti
Stat ſimilis. mox aucta ſuas incendia vires
Exercent. magis atqꝫ magis. ſic ille tumultus
Pectoris oppreſſus: ſtimulis agitantibus iiſdem
Fortior admotas rōnis ſpernit habenas.
Ergo niſi vulnifico reuerentia ceſſit amori
Preſentiſqꝫ decus forme. ⁊ damnoſa uoluptas
Abſenti prelata duci eſt. caput illicet eger
Conſilium. factiqꝫ viam deprendit inanem
Et ſecum quid lentus agis. ſpecioſa himenens

Coniugia.⁊ letos blandus modo iuppiter annos
Obtulit ecce tibi.ſatis eſt meminiſſe laborum
Exul inops pꝛofugus.regno ſpoliatus auito
Per mare per terras per mille pericula ſupplex
Regibus ac populis multos erraſſe per annos.
Gaudeo.iam tempus fuerit foꝛtaſſe quietis
Nam ſi cuncta bꝛeuis numerentur triſtia vite
Nullus erit toto te nunc annoſioꝛ oꝛbe
En regnum foꝛtuna tuum quo dulcius illo
Perfruere diu:longo poſt tempore reddit
Depoſitumqꝫ refert.hoſtem qua nulla uoluptas
Maioꝛ habes vinctum.viteqꝫ ⁊ moꝛtis in ipſum
Arbiter es.qui chara tibi tulit omnia ſolus
Omnia nunc redeunt.ſimul hic poſſeſſoꝛ iniquus
Regna gemēſ reuomit.nitidiſqꝫ ſimillima niphis
Femina pꝛeterea:pꝛimo ſpoliata marito
Bellorum ſic iura uolunt occurrit ⁊ ardet
Si liceat.ſed multa timet ſibi conſcia foꝛtis
Nempe uerecunde petit id quod uoce negare
Uiſa fuit.metuens:heu qualis foꝛma gementi
Q̃qꝫ decent lachꝛyme:quid maieſtatis in illa eſt
Et quid leta foret.qualis regina ſuperbo
Alta ſedens ſolio.ſi gloria ſupplicis ingens
Captiue ſi tantus honos.pꝛoh dulcis amantum
Uita:nec altius concoꝛdia rupta querelis
Una quidem facies ſemper.mens vna duobus
Una quies.vnuſqꝫ laboꝛ.non pulchꝛius oꝛbe
Par fuerit toto niſi nos obliuia foꝛme
Foꝛte tenent noſtre genus ⁊ mens omnia tandem
Conueniunt caſuſqꝫ graues mollire ferendo
Conuenit atqꝫ etas ſpacio diſtincta quod ipſis
Coniugibus gratū eſſe poteſt.quodqꝫ ipſe notaui
Conuenit ille etiam qui ſummis infima ſolus
Equat amoꝛ:pꝛopera:nec enī tibi foꝛte timēdū eſt
Ne tua condemnet fori iuuenilia furta
Scipio:quin iuuenem iuuenis miſerebitur ultro
Uiderit ⁊ lachꝛymas ueniam pꝛeſtabit amori.
Coniugium foꝛtaſſe ſacrum:non furta uocabit.
Reginamqꝫ thori ſociam uenerabitur olim:
Mitioꝛ ille ducum.ſimul hoc affatus:amicos
Cōuocat:atqꝫ animos aperit.iubet omnia raptim
Expediant modico conuiuia culta paratu.
Atria non reboant.non tuſcus ad ethera clangoꝛ
Non comitum fremitus.non alta palatia turmis
Non crebꝛe micuere faces.fax uſſit amantes
Una duos.lachꝛymis mox extinguenda duoruꝫ.
Pulcher athlanteo pꝛoperans ſub gurgite mergi
Heſperus optatam noctem referebat:iniquos
Aſſuetus perferre dies.⁊ amantibus hoſtis
Inuida luciferi dum nomina ſuſcipit aſtri
Mentibus heu quantum noſtris caligine ceca
Illudit uentura dies.foꝛtaſſe beatus
Coniugio.ſobolemqꝫ ſibi turbamqꝫ nepotum
Rex animo complexus erat:genialia letus
Tempora noctis agens.illi non blanda mariti
Oſcula mille noui.non regni iura uetuſti
Per cunctos pꝛomiſſa deos.de coꝛde pauoreꝫ
Funditus expulerant.ſemꝑ tremefacta ſepulchꝛū
Ante oculos moꝛtemqꝫ tulit.nec ſomnia letum
Poꝛtendere aliquid.viſa eſt ſibi nempe ſecundo
Rapta viro.ſentire minas ⁊ iurgia pꝛimi
Et tremuit ſopita.licet tum uertice montis
Aerij traducta ſedens ſubiecta videbat
Regna ſibi populoſqꝫ uagos monſtrumqꝫ repēte:
Concurriſſe alium maiori coꝛpore montem
Tum uero tremuiſſe iugum cui nixa ſedebat
Impulſuqꝫ graui gelidos de uertice fontes
Deſcendiſſe duos.montemqꝫ abijſſe minorem
Inde retro.aſt illam rapido per inania lapſu
Tartara nigra quidem:⁊ ſtigiam tetigiſſe paludē
Publica finitimas ſubito perlabitur urbes
Fama gradu:victe victorem ſponte ſecutum
Coniugia.⁊ bello indomitum:ſeruire puelle
Uulgus adulterij ſignabat nomine factum
Qꝫ neqꝫ legitimis arſiſſent ignibus inter
Armorum ſtrepitus.alioqꝫ ſuperſtite rege
Coniuge.captiue victori foꝛma ꝙ vno
Uiſa die ⁊ dilecta pꝛius.ſubitoqꝫ recepta
Federe non inter patrios ex more penates
Iudicio nequit.ſed cuncta libidine ſanas
Pꝛecipitante moras fierent.ſic omnia vulgus
In peius toꝛquere loquax.iam crebꝛioꝛ aures
Fama ducis uario feruens pulſauerat eſtu
Indoluit cari facinus miſeratus amici
Dux pius hic rerumqꝫ moduꝫ ſecū ipſe reuoluēs
Intempeſtiuos eſt deteſtatus amores.
Multaqꝫ in abſentem tacitus conuitia finxit
Sic pater offenſus longinquo uerbera nato
Inſtruit:⁊ thalamis irarum fulmina fundit:
Mox vultu placito.⁊ dulci ſermone mouendus.
Altera poſt pꝛimam ſequitur.populoſqꝫ ſecundo
Fama leues rumore replet.ſuccedere caſtris
Siphaceꝫ victumqꝫ trahi.ruit obuius omnis.
Uiſendiqꝫ auidus poſitis exercitus armis:
Illum admirari.atqꝫ illum celebꝛare frequentes.
Hunc illum bello ingentem:regniſqꝫ ſuperbum
Romanum.penumqꝫ ducem:qui viderit vno
Tempore ſub laribus pacem ueniamqꝫ pꝛecātes
Cuiqꝫ duos mundi dominos.non multa puderet
Blandiri:cui certatim ſolemnia tanq̃
Uota deo fierent.cui regum maximus olim
Maſſiniſſa metu toto conceſſerit oꝛbe
Quem facie turbata noua foꝛtuna rotaſſet
Ad terram impulſu ſubito.vix credula tante
Coꝛda rei ingentis lapſu ſtupefacta ruine
Siquis athon videat uerſo ſeu uertice olimpum
Egeis cecidiſſe uadis ericiſqꝫ tuumqꝫ
Apennine caput:tyrrena ſub equora merſum
Non credat ſatis ipſe ſibi.ſed ſomnia uanis
Plena putet monſtris.rex inter talia magno
Concurſu inuehitur ducis ad tentoria noſtri
Heu quantis foꝛtuna dolis moꝛtalia peſſum
Omnia das.quantum ſublimibus inuida regnis
Hec magnis pꝛomiſſa lues.hec meta bonorum
Stare parum ⁊ ruere.hic regum rex ille ſuꝑmus
Mancipium uenale iacet.trahiturqꝫ cathenis
Obrutus ⁊ multo circunuallatus ab hoſte
Contigit heſperij mentem ducis illa uetuſti
Hoſpitij neglecta fides blanduſqꝫ ſerene
Uultus amicitie conſpectus iunctaqꝫ dextre
Dextera.confeſſuſqꝫ thori.ac pꝛeſentibus illa
Maieſtas collata malis.tandemqꝫ pꝛofatur
Quid tibi uane ſiphax uoluiſti.vnde iſta furenti
Mens adeo tranſuerſa tibi.pacti ne repulſa
Auxilij contentus eras:niſi bella moueres?
Dixerat.ille animo vultuqꝫ immotus eodem
Perſtitit.ac ſero vix longa ſilentia fregit.
Nil mihi magnanime ⁊ noſtri dux maxime ſecli
Nil grauius foꝛtuna tulit.q̃ꝫ frigida campis
Linquere q̃ꝫ medijs moriens hec membꝛa nequi:

Armorum inter ſtragem cumuloſqꝫ virorum:
Penarum mihi ſumma quidem ꝙ viuere bello
Contigit exhauſto.nec enim nunc ora viderem
Hec mihi perfidie meritam renouantia litem
Aſt ego ſi miſeris liceat credenda pꝛofari:
Et queat in grauibus uero locus eſſe cathenis
Uera loquar.pꝛimūqꝫ omnes meruiſſe fateboꝛ
Sponte cruces.qui ſacra uolens.qui iura fideqꝫ
Faſqꝫ piumqꝫ ſimul conuentaqꝫ federa tanti
Hoſpitis:exigua turpiqꝫ libidine victus
Calcaui:teſteſqꝫ deos memoreſqꝫ malorum
Sed que cauſa grauis:que triſtis origo ruine
Foꝛſitan ignoras.ego nunc ueriſſima paucis
Expediam.non illa meum releuantia crimen
Quin potius iuſti ſtimulos auctura pudoris.
Femina cum pꝛimum laribus fuit aduena noſtris
Auſpicijs inuecta malis.atqꝫ alite toꝛua
Tunc perij perijtqꝫ fides ⁊ gloria nobis
Excidit.ac ſceptrum manibus.diademaqꝫ fronti
Pꝛodita tunc tacitis arſit mea gloria flammis.
Funereas tulit illa faces.potuitqꝫ doloſis
Flectere blanditijs animū.lachꝛymiſqꝫ malignis
Hoſpitis illa ſacri.fame ſuperumqꝫ deorum
Reddidit.immemoremqꝫ mei.quid te moroꝛ illa
Illa ſuis manibus miſero tulit arma marito.
Induit illa latus.capiti tunc caſſida caro
Tum gladium dextre clipeum dedit illa ſiniſtre
Increpuitqꝫ tubaꝫ.trepidumqꝫ atqꝫ arma pauētē
Impulit ambiguam in moꝛtem.tecumqꝫ coegit
Aduerſis certare deis.quando agmina campis
Contulimus ſtetimuſqꝫ acie.fuit exitus ille
Erroris mihi crede mei.placuiſſe pꝛophanos
Amplexus.fuerant huius pꝛimoꝛdia caſus
Coniugioqꝫ heſiſſe fero.pꝛoh regia uere
Regia ⁊ innumeris nuptura ſine oꝛdine coniunx
Regibus hoſtiles nunc tranſlata penates
Igne cremes ſimili:niſi me pꝛeſagia fallunt
Et facies mecum hoc ueniet ſolamen ad vmbꝛas
Dixit ⁊ obticuit grauiter turbatus ⁊ imo
Lumina meſta ſolo referens.iam ſenſerat iras
Scipio.namqꝫ oculos ⁊ ſtigmata clara loquētis
In vultu:nimium offenſi ſpectarat amoris.
Hinc magis atqꝫ magis cari ſcelus hoꝛret amici
Iuſtus amoꝛ regi quoniam ſi digna querele
Maſſiniſſa tibi fuerat non iuſta rapine
Cauſa furoꝛ.ſtimuliſqꝫ repens impulſa libido
Turpibus.hec inter regem ſub clauſtra recondūt
Fama recens latis ſenſim crebꝛeſcere caſtris
Cepit adeſſe duces.victriciaqꝫ agmina regis
Ac lelij.placido uenientes ſuſcipit ore
Scipio.laudatos populo ſpectante decorat
Muneribus largis.abſtractum deinde ſeoꝛſum
Sede locat regem iuxta pꝛocul atqꝫ remotis
Teſtibus alloquitur.Niſi me tua maxima longe
Maſſiniſſa diu virtus ſperata fefellit
Non tibi cauſa tuum fuerit niſi magna videndi
Scipiadam.fideiqꝫ mee tua credere fata
Ut malles.ueteres ſic aſpernatus amicos
Africa nam uaſtis latio diſiungitur vndis
Nec minus alternis diſcamus moribus.ergo
Grande aliquid tibi cauſa vie fuit.equore tanto.
Tot bellorum inter fremitum mundiqꝫ tumultus
Certe ego ſi pꝛopꝛio mihi non ſoꝛdeſcit in ore
Gloria.non alia tantum virtute ſuperbum
Me fateoꝛ.qꝫ ꝙ blande mihi frena tenere
Frena uoluptatis videoꝛ non hoſtis in armis
Obuius:aut flammis reſonās vndantibus ethna
Euboice non ſic fundo grauis eſtus ab imo
In cumulos ſurgentis aque metuendus ut iſta eſt
Turba uoluptatum.que circumfuſa tenet nos
Pꝛecipue tamen hec nitide ſuſpecta iuuente
Peſtis.⁊ etati pꝛetendit retia noſtre.
Equoꝛ enim ſilet interdum.grauis ethna quieſcit
Dura nimis.luctuſqꝫ grauis.ſimul oſcula trunco
Fixa diu tenero:vitaqꝫ abeunte tepenti.
Atqꝫ ideo ſimiles regis miſeratus amores.
Intulit occeano vultus lachꝛymoſaqꝫ lauit
Ora cadens noctiqꝫ ſuas permiſit habenas
Scipio.nulla etenim dederit foꝛtuna quietem
Ni mediocris erit nam triſtioꝛ illa dolores
Leta uehit curas.per noctem ſingula ſecum
Ancipiti cum mente rotat.num territa pulſet
Menia penorum:⁊ turres carthaginis an ſe
Extremos fundat libie uaſtatoꝛ in agros.
An requiem feſſis paucorum foꝛte dieruꝫ
Pꝛebeat equitibus peditumqꝫ det ocia turmis
Illa recurſabat potioꝛ ſub pectore cauti
Cura ducis.quibus inde vijs captiua per altum
Agmina penorum latio tranſmittat ouanti
Pꝛecipue in rege.regiſqꝫ in coniuge multum
Angitur ⁊ quantis uelit hos cuſtodibus ire
Cui tantum committat onus.ſic anxius heret
Mercatoꝛ cui nota vie ceſſere ſecunde
Et lucri foꝛtuna fuit.nunc cogitat aurum
Ac gemmas qua puppe uehat.pꝛecioſaqꝫ rerum
Quiqꝫ ratis cuſtos placeat.non carioꝛ uſqꝫ
Ullus erat lelio.nulli felicius altos
Credere conſuetus laſſata mente labores
Hunc igitur noctis medio uocat.admonet arma
Nauibus imponat.lectoqꝫ ut remige centum
Inſtruat.hac patrie acceſſurus littora claſſem
At miſero multum diuerſa fluebat amanti
Nox ea cum lachꝛymis.quas ſeſe uertat in artes
Quos uocet ille deos.p̄cibus quib⁹ atra relaxet.
Stamina parcarum ⁊ dilecte tempus amice.
Nunc uenit in mentem cara cum coniuge raptim
Herculeas ſubita linquentem claſſe columnas.
Foꝛtunatorum famam temptare locorum
Nunc recta penetrare via carthaginis alte
Menia ⁊ ad ueteres humilem ueniamqꝫ petētꝫ
Pergere cum gemitu ⁊ dulci cū coniuge amicos
Nunc ferrum laqueoſqꝫ ſibi pꝛoperataqꝫ moꝛtis
Inſtrumenta manu.triſteſqꝫ intexere nodos
Auxilioqꝫ necis tantos finire dolores
Sepe manus gladiuꝫ tetigit pudoꝛ obſtitit vnus
Non metus incepto.vidue non anxia vite
Dulcedo.ueritus famam maculare perenni
Crimine continuit.capulumqꝫ animumqꝫ remiſit
Uoluitur inde thoro.quoniaꝫ ſub pectore pernox
Seuit amoꝛ.lacerantqꝫ truces pꝛecoꝛdia cure
Uritur.inuigilant meroꝛ metus ira furoꝛqꝫ
Sepe etiā abſentē lachꝛymans dū ſtringit amicaꝫ
Sepe thoro dedit amplexus.⁊ dulcia uerba
Poſtqꝫ nulla ualent violento frena dolori
Incipit ⁊ longis ſolatur damna querelis.
Cara mihi nimium:vita mihi dulcioꝛ omni
Sophoniſba uale.non te mea cura videbo
Leniter ethereos poſthac componere vultus
Effuſoſqꝫ auro religantem ex more capillos
Dulcia non celum mulcentia uerba deoſqꝫ.

Oris odorati ſecretaqꝫ murmura carpam.
Solus ero.gelidoqꝫ inſternam membra cubili
Atqꝫ utinam ſocio componar amica ſepulchro
Et ſimul hic uetitos illic concorditer annos
Contingat duxiſſe mihi ſors optima buſti.
Si cinis amborum commixtis morte medullis
Unus erit.ſcipio noſtros non ſcindet amores.
O utinam infernis etiam nunc vna latebris
Umbra ſimus.liceat pariter per clauſtra uagari
Mirtea:nec noſtros ſcipio diſiungit amores
Ibimus vna ambo flentes. ⁊ paſſibus iiſdem
Ibimus eterno conuexi federe.nec nos
Ferreus aut equos ſcipio interrumpet amores
Inuidioſa deis herebi:populoqꝫ ſilentum
Ac cereris genero:cunctiſqꝫ beatior vmbris
Umbra ferar.dulces nec ſcipio franget amores
Ille quidem aſtrigeros tractus celumqꝫ tenebit
Dux ſacer.humanis in totum moribus impar
Nec uolet infernas ſedes.aut pallida dicis
Regna ſequi.aut cupidos iterū turbabit amātes
O utinam libicum nunq̄ꝫ tranſiſſet in orbem
O utinam latiis ſemper manſiſſet in oris
Quid precor heu demens.ſi non ueniſſet:amice
Et decor ⁊ ſpecies:facieſqꝫ ſimillima.ſoli
Non mihi nota fores.ſine qua nec vita fuiſſet
Grata quidem pariter quanta eſt diſcordia:vitam
Abſtulit.ac tribuit ſcipio dulciſſime raptim
O utinam romam victricia ſigna tuliſſes
Captiuo cum rege prior:reginaqꝫ retro
Manſiſſet non viſa tibi.quid ſurda precamur
Numina.caſtrorum dominus:victorqꝫ ſuperbus
Captiuam petit ecce ſuam.dabimus ne.ſed urget
Importuna precum ſpecies nocitura precari
Sed rogat.at vultu tacito mihi multa minatur
Sed rogat.ac durum precibus latitare ſub iſtis
Imperium agnoſco:parebimus:at prius horrenſ
Iuppiter admoueat.capiti ſua fulmina noſtro
Hoc tellus uoret alta latus.pelaguſqꝫ per amplū
Impia falſiloqui ſpergantur viſcera regis
Ergo ego romano placitum quia ſancta reuellam
Federa coniugii.licuit ſine coniuge regem
Uiuere.⁊ id ſatius fuerat quia celibe vita
Scipio noſter erat.ſponſe nunc pacta negare
Non licet aſt ingens: ⁊ inexorabile turbat
Imperium:quid agam morieris munere cari
Sophoniſba viri morieris munera ſeuo
Hoc placuere ioui.ſic nec captiua traheris
Littus ad italie:viribus ſubiecta latinis
Nec noſtros illuſa dolos ſic poſſe videris
Aut fractam culpare fidem moriere quis ergo
Finis amoris erit.mors effera parcite cuncti
Celicole:calcanda fides fugiamus in orbis
Ultima ⁊ ignotas lybie penetremus harenas
Eſt ubi ſerpentum regio tutiſſima nobis
Tutior hac patria.nec enim uenturus ad illam
Eſt ſcipio nec peſtiferi vis ulla ueneni
Tam pulchros leſura pedes.mihi forſitan ipſa
Ignoſcent ſpectante fere.dulciſſima coniunx
Stat fugere. ⁊ te impendenti ſubducere morti
Pauperiem letus tecum.exiliumqꝫ fugamqꝫ
Meſtaqꝫ cuncta feram.ſed nec ſequerere uocantē
Femineos ſi noui animos.regina ſupremo
Sueta ſedere loco. ⁊ q̄ꝫq̄ꝫ ſequerere.parati
Nil habeo.atqꝫ omnis romana potentia paſſus
Claudit. ⁊ extremo ſcipio notiſſimus orbi eſt

Somnia nunc tacite quondaꝫ mihi tēpore noctis
Uiſa recognoſco turbate horrendi quietis.
Non ſatis intellecta prius tu ne illa fuiſti
Candida proſtrato per vim ſubducta marito
Serua.ſed imperio tandem paſtoris iniqui
Cuſtodi prerepta nouo.tunc nempe placebas
Uel ſic viſa mihi.ſed quid coniuncta ferebat
Mors tua.dii viſis omen remouete malignum
Permetuo.nam cuncta ſibi conſtantia certo
Ordine cernebam.ne me ſopor ille fefellit
Quid faciam:moriere igitur:moriere profecto.
Nil aliud ſupereſt.coniunx miſeranda.tibiqꝫ
Auctor mortis ego.ſed que mihi vita futura eſt
Scis uenus ⁊ celo proſpectans iuppiter alto
Mortales actus.noſtroſqꝫ hoc orbe labores
Quis mihi uerba dabit placitas ducentia noctes
Aut grauis ingentes animi mulcentia curas
Quis dabit amplex⁹.quis ue oſcula dulcia iūgat
Te ſine dulce nihil.quid prodeſt regia largo
Agmine ſeruorum.tyrio quid lectulus oſtro
Comptus . ⁊ innumeris inſtrata palatia gemmis
Quid diadema iuuat lati quid gloria regni
Uror. ⁊ aſſiduis torquentur pectora flammis.
Heu mihi dulcis adhuc . dulcis poſt buſta.ſereni
Quo fugiunt vultus.hinc iam te cura ſupremum
Uiuentem deflere iuuat ſophoniſba deorum
Atqꝫ hominum decus eximium: quaꝫ nr̄a tulerūt
Tempora ſiderei exemplum ſpecimenqꝫ decoris
Que faceres conſpecta fidem.ſupra aſtra:qs ipſiſ
Splēdor ineſt ſuperis.qualis q̄ꝫqꝫ alma uenuſtat
Forma deas.aduerte pias hiis fletibus aures.
Hei miſero.fuerat quoniam meminiſſe iocundum
Lumina ſidereis mulcentibus ethra fauillis
Alma ſub exiguo claudentur condita buſto
Lumina magnorum.mentes tractura deorum
Lumina durorum.rabiem fractura virorum
Lumina que mihi me abſtulerāt:curaſqꝫ minores
Candida frons.auro circuncriſpante decora
Frontibus humanis anguſtior.abdita ſaxo
Stabit in anguſto riſus qui ferrea fugit
Pectora:qui celum.qui circunfuſa ſerenat
Nubila tartareum ruit irrediturus ad antrum
Heu mihi felices anime.quibus illa repente
Lux oriens ueteres ueniet purgare tenebraſ.
Heu bene progeniti.quibus illa videre licebit
Que mihi mors inuiſa rapit.pes lacteus atram
Diuino celerante gradu conſcendere cimbam
Iuſſus tranſiliet:lethei gurgitis eſtum
Fortunate caron:utinam mihi flectere clauum
Contingat ueteramqꝫ diu contingere ripam
Tuqꝫ mei interea ſerues moderamina regni
Inuidioſe ſenex.quando hec tibi monſtra videre
Contigit.aut ullo poſt hac continget in euo
Uidiſti ethneo raptam ſub uertice nigri
Uxorem tranſire thori nec vultus eliſſe
Te latuit noſtre.facies nec gorgonis horrens.
Nec que ſatiferum laqueo pendente ſecuta eſt
Laodomia virum:ne te pulcherrima procris
Nec teucrum peſtis.minoiſqꝫ altera proles
Altera nam celum tenuit ſtellante corona
Sed cui tantus honos:cui tante gloria forme
Crude ſenex:mihi crede parem non ulla videbunt
Secula nec rerum laudatrix magna ſuarum
Etas prima tulit:viſa tangere iuuenta
Ardebis mihi crede ſenex:me forſitan illac

Coniugis infauſte ueſtigia cara ſequentem
Tardius excipies ueniam nec tempore multo
Hic mihi carcer erit proh ſi prohibemur adire
Corporeoſqꝫ iterum vis eſt remeare ſub artus
Occidimus.tu parce ſenex atqꝫ arbiter equus
Igne pari flagrans iuuenilibus annue flammis.
Cerbere ſi potuit nates rodopeius iram
Frangere uoce lire.facies nunc coniugis iſta
Quid poteris conſpecta tibi.conſpectaqꝫ regi
Tartareo uereor ne noſtros captus amores
Temptet.⁊ annoſe redeas proſerpina matri
Sōnia ſunt que fingis amans ⁊ falleris amens.
Maſſiniſſa diu felix ſi rara fuiſſent
Munera fortune.modo ſed meſtiſſime.regum.
Pone moduꝫ lachrymis.metāqꝫ ipone querelis.
Dulce meuꝫ decus atqꝫ anime pars altera noſtre
O breue ſolamen.longus dolor:inclita coniunx
Ibis.ad eliſias directo tramite ualles
Et mihi morte tua gemitū lachrymaſqꝫ relinques
Sed ſequar.hec miſeri ſuperant ſolatia morbi
Obticuit ſubijtqꝫ ſopor.tum feſſa parumper
Membra quies ſenſim ſubrepens tarda fefellit
Multa ſed in ſomnis queſtus.celumqꝫ chaoſqꝫ
Fortunamqꝫ feram incuſans hominesqꝫ deoſqꝫ
Ecce parum fauſto finem poſiturus amori
Phebus ab occeano rediens ſurgebat eoo
Concrepuere tube.ſurgit tremefactus ⁊ iras
Suſcitat.ac queſtu ſe ſepe reuoluit eodem
Poſtq̄ꝫ caſtra videt fremitu teſtantia motum
Et metuit mandata ducis:vimqꝫ affore credit
Si negat horrendum dictu ⁊ miſerabile ſumit
Conſilium.quid triſtis amor dabat.aurea fido
Pocula dat ſeruo.cuſtodia dira ueneni
Credita cui fuerat rex hec vndantia ſummo
Ac ſuperinfuſa cernens ſpumantia morte
Uade ait.⁊ miſere mea triſtia munera perfer
Regine.ſcriptoſqꝫ deos abſolue.fidemqꝫ
Me promiſſorum memorem ſciat illa ſecundum
Impleo ſunt ſuperi teſtes.erat altera longe
Conditio mihi grata magis:temptataqꝫ fruſtra
Eſt via:ſiqua foret per quam regina maneret
Coniugio contenta meo:romanus ab alto
Dux uetat.hinc noſtri:ſic dij ſtatuere poteſtas
Fortunaqꝫ iubente data eſt.ſibi conſulat ergo
Cogitet vnde ruens quo ſit proſtrata quis illam
Exitus excipiat viduatam nomine noſtri
Inſuper ⁊ primi reuerentia quanta mariti
Quanta patris virtus.tituliſqꝫ ⁊ ſanguine dignū
Conſilium paret ipſa ſibi.quod poſſumus vnum
Inſtrumentaqꝫ fuge libertatiſqꝫ paramus
Hec ait.atqꝫ oculos lachrymis auertit onuſtos
Nuncius accelerans regine ad limina pulſat
Munera dira ferens.pannis anus obſita ⁊ annis
Proſilit.atqꝫ habituꝫ:conſpectaqꝫ pocula narrat.
Subſtitit attonite ſimilis:ſimiliſqꝫ pauenti
Nec remorata diu:poſitoqꝫ inſtincta pauore
Ingrediatur ait.ſtat terre lumina fixus
Et peragit commiſſa tremens.itercipit illa
Suſcipio mandata libens:nec dona recuſo
Regia.ſi maius nihil eſt quod mittere dulcis
Poſſet amans.certe melius moriebar in ipſo
Funere ni demens nupſiſſem.numina teſtor
Conſcia.non aliquid quoniam de coniuge caro
Sit niſi dulce mihi.ſed ſidera promptius alta
Terrenis ut erant vinclis exuta petebam
Hoc refert extremū.⁊ mortis mihi teſtis adeſto
At uos celicole.⁊ qui maria ampla tenetis
Quiqꝫ locum mundi medium ſtigiaſqꝫ tenebras
Quas adeo licet ante diem ſi iuſta precandi
Materia eſt.preſtate pias hijs queſtibus aures.
Audiat.⁊ celum ⁊ pelagus:telluſqꝫ profunda.
En morior mortiſqꝫ magis me cauſa dolere
Q̄ꝫ mors ipſa facit:quid enim commertia tangunt
Noſtra duces latios?en quanta ſuperbia genti?
Non ſatis eſt hoſtem regnis ſpoliaſſe paternis
Libertate animos ſpoliant.⁊ rite coactis
Coniugijs ſanctoqꝫ audent irrumpere amori.
Ac pactos laniare thoros.victoria poſtq̄ꝫ
Fata poteſt eterna iouis.ſint ultima vite
Triſtia:⁊ eximijs ſua roma ingrata tropheis
Exul ut a patria deſerto in rure ſeneſcat
Solus.⁊ a fidis longe ſemotus amicis.
Ne videat ſibi dulce aliquid:qui dulcia nobis
Omnia preripuit.tum chari iniuria fratris
Exagitet doleatqꝫ ſuos non equa ferentes.
Filius extremos inglorius aggrauet annos
Indigno tandem atqꝫ inopi claudare ſepulchro.
Iratuſqꝫ tibi ⁊ patrie moriare relicte.
Scipio.⁊ infames ſaxis inſcribe querelas
Tu quoqꝫ finitimo ſemper quatiare tumultu
Si ſecum poſthac coniunx chariſſime firmum
Fedus habes.videas obeuntes funere natos
Intempeſtiuo:⁊ fedatos cede nepotes
Alterna.ueniens illa de gente cruentus
Ruſticus inſultet generi per vulnera ueſtro
Et trahat ante rudem iunctos per menia currum
Obruet ⁊ ex uobis proprios tua roma triūphos
Dixerat.ac circum gemitum lachrymaſqꝫ videres
Aſtanteſqꝫ fero attonitos intendere fini.
Illa manu pateramqꝫ tenens ⁊ lumina celo
Attollens.ſol alme inquit ſuperiqꝫ ualete
Maſſiniſſa uale.noſtri memor.inde malignum
Ceu ſitiens haurit non mota fronte uenenum
Tartareaſqꝫ petit violentus ſpiritus vmbras

¶Argumentum libri ſexti.

Ulla magis ſtigia mirantū obſeſſa corona
n Umbra fuit quōdā.uerit⁹ tē triſtia magn⁹
Scipio ꝑmulcet cunctos:⁊ pectora regis
Lelius in patriam latia cum claſſe ſyphacem
Conuehit:inde ducis monitu phynecta cohortes
Circum caſtra locant.dubij ad tentoria peni
Terdenos miſere viros:qui ficta loquantur
Scipiade:geminos obſeſſi ad menia fratres
Italia reuocant:flens dulcia deſerit arua
Hannibal:aſt medio carus perit equore mago.

¶Incipit liber ſextus.

Ulla magis ſtigios mirātū obſeſſa corōa
n Umbra lac⁹ ſbijt.poſtq̄ꝫ diuiſa triformis
Partib⁹ hab̄ eqꝫ ſtetit igēꝫ machia mūdi
Obtuitu attonito ſtabāt horrētia circum
Agmina penarum.ſparſoqꝫ regentia villo
Eumenidum tacitis inhiabant rictibus ora
Regia vis oculis inerat.palloreqꝫ uerendus.
Et uetus egregia maieſtas fronte manebat.
Indignata tamen ſuperis.irataqꝫ morti.
Ibat ⁊ exiguo defigens lumina flexu
Iudicis inferni poſtq̄ꝫ ad pretoria uentum eſt
Iniecit ſibi ſeua manum canentia minos
Ora mouens dixit:ſit carcere clauſa ſecundo

Quem ſontes habitant anime quib⁹ ultima vite
Cura fuit neglecta ſue:rodomantus acerbo
Judicio firmabat idem.iam prendere meſtam
Ceperat immanis lictor:tunc maximus alte
Eacus exclamat.ſiluerunt turbida late
Tartara:trans ſtigiam uox eſt audita paludem.
Mortis amor cauſa eſt.lucemqꝫ coacta reliquit
Tertia clauſtra ſibi ſunt legibus addita noſtris
Huc eat immerite neqꝫ hec iniuria noſtra
Accedat nunc uoce recens.ſatis aſpera vite
Manſit apud ſuperos fortuna.⁊ mortis acerbe
Aſſenſere pari circum clamore fouentes
Umbrarum populi ⁊ nigri linentia regni
Concilia.Haud aliter q̄ꝫ cum ſententia captum
Turpibus addixit laqueis:crucibuſqꝫ:uel igni
Mens bona.que non ſupplicio:ſed ſorte mouetur
Infami:trepidatqꝫ tamen generoſior at ſi
Conditio mortis ſubito datur.altera frontis
Effigies.vultuſqꝫ alius formatur:⁊ extra
Pectoris apparēt lachrymis noua gaudia fuſis.
Letior ipſa quidem poſitaqꝫ decentior ira
Optatos viſura locos:regina modeſtis
Paſſibus ingreditur.iuuenum cui cingit utrunqꝫ
Turba latus.ueteris repetens quaſi ſomnia vite
Haud procul a ripa lethei fluminis illa
Que capit expoſitos inamenaqꝫ mittit in antra
Planities obſcura iacet.que collibus atris
Cingitur .hic latis eterna ſilentia campis
Mirteaqꝫ vmbriferoſ uetus ambit ſilua receſſuſ.
Nō hic armorum ſtrepitus ſtudiuꝫ ue frementuꝫ
Cornipedum.non cura canum:pecudūqꝫ boūqꝫ
Sed labor ⁊ lachryme.⁊ longo ſuſpiria tractu
Et macies.odiumqꝫ ſui palloꝛqꝫ ruborqꝫ
Et male ſuadus amor ſcelus ira fideſqꝫ doliqꝫ
Furtaqꝫ blanditijs immixta.iocuſqꝫ dolorqꝫ
Et riſus breuis ⁊ ficto periuria vultu.
Crebraqꝫ ſub raris habitant mendacia ueris
Jlla per anguſtas fauces ingreſſa ſub ipſo
Limine clauſtrorum laqueo ſua colla prementem
Cernit yphim.⁊ nimio conſumptaꝫ biblida luctu
At procul ingenti latitabat mirra pudore
Frondibus ora tegens.iterum ſpoliator auerni
Orpheus euridicen fruſtra reuocare parabat
Maximus extremo nemorū uagus ibat achilles
Palidaqꝫ immiti ſignabat gramina paſſu
Aduerſa regione paris ceu nota timeret
Arma hoſtis.greſſu tacito properabat.at illum
Triſtior oenone a tergo lachrymoſa uocabat
Jpſe alio tendebat iter.tum regia virgo
Et mundo matrona nocens.tot cauſa dolorum
Turnus ⁊ ipſe dolens rapta de coniuge campis
Errabant.mediaqꝫ duos in ualle videres
Soliuagus lateri herentes.alternaqꝫ collo
Brachia tendentes heu feliciſſima tiſbe
Suſpirans inquit placuit ſeruatus auerno
Dulcis amor tantum nullis inuiderat vmbris
Nuſq̄ꝫ adeo chari meminit deſerta mariti
Nequicq̄ꝫ namqꝫ ille ſenex moriturus ⁊ annis
Laſſandus vite uenturus ad ultima longe eſt
Heroumqꝫ gregeſ diuerſaqꝫ clauſtra tenebit.
Poſtq̄ꝫ fama fere uolitans prenuncia mortis
Jn vulgus effuſa ruit tunc vna per omnes
Jt pietas:tote lachrymis maduere cohortes.
Hunc ſors regine mouet:hunc iniuria regis
Qui ſcelera accumulans:maiori crimine crimen
Diluit.hunc ingens duro conſtantia leto
Feminea.⁊ nulli non admiranda virorum.
Scipio permetuens iuuenis ne forſitan ardens
Nunc etiam gemini ſceleris ſibi conſcius in ſe
Conſulat aſperius quicq̄ꝫ pro tempore blandis
Mitigat aloquijs caſtigatumqꝫ modeſte
Temperat ⁊ curis cupit exonerare malignis
Proxima ſic dubij medicus diſcrimina morbi
Agnoſcens egrum placido ſermone moratur
Ac monet.⁊ proprij immemorem uelit eſſe pericli
Altera nox feſſum curis:vigilemqꝫ ſopore
Reddidit amore.iam lucifer aſtra premebat
Candida:iamqꝫ dies pelago ueniebat ab indo:
Jam uolucrum dulces ullo ſine fine querele
Audiri ⁊ nocturna ſilentia rumpere progne.
Surgit ⁊ effuſas iuſſo precone cateruas:
Congregat.ac medio ſublimis ab agmine fatur:
Romani proceres.felicia caſtra ſecuti
Uictores quos heſperie tot preſſa per annos
Terra tulit.quos innumeris nunc africa ſentit
Cladibus extremis iamiam ſenſura ruinis
Jntentas adhibete aures.⁊ corda precanti
Prona duci.me uera quidem:⁊ compta profari
Teſtis ab excelſo proſpectans iuppiter eſto
Gloria tam longi nunq̄ꝫ mihi uana laboris
Cauſa nec imperij fuerit damnoſa libido
Sed patrie pregrandis amor.qui noſtra uadoſis
Sirtibus.oceanoqꝫ alternat caſtra frementi
Hoc duce ripheas nudus tranſire per alpes
Non uerear gelidum cum bruma reduxerit annū
Eſtiui medio armatus nec in ore leonis
Ethiopum penetrare latus ſitientiaqꝫ arua
Nam mihi uel dubij certa eſt victritia martis
Uel mors leta quidem:patrie mea vita ſaluſqꝫ
Non mihi debetur.pia debita perdere ſoluens
Nil uideor.nunc iſta tamen quo tendere pergant
Expediam breuibus:uos me per cuncta ſecuti
Aſpera.ſupremo mentes aptate labori
Finis adeſt.ſummūqꝫ decus mihi menia circum
Cingere propoſitum.⁊ ſeue carthaginis urbem
Aut redit his:cui cuncta vni ſua vulnera ſeruat
Perfida gens noſtre tantum aduerſata ſaluti
Tum latio interrupta quies nobiſqꝫ perennis
Fama uenit.belli fato querenda ſupremi
Aut manet.⁊ victum cunctatio ſola fatetur
Jndefenſa mihi tellus dabis impia dignum
Supplicium.⁊ ceſos purgabis ſanguine ciues
Rura ne barbaricis pedibus calcanda fuerunt
Jtalie.nobis animos tam iuſta negabit
Ultio.quin etiam qđ uel meminiſſe moleſtum eſt
Menia noſtre urbis.capitoliaqꝫ alta minaci
Cominus ille fremens vir lumine viderit vno
Nos muros ſpectare ſuos que cauſa uetabit
Non mihi ſi campis ueniat mars ille ſecundus
Penorum armatus ſtigiaqꝫ reuerſus ab vnda
Quatuor atqꝫ truces quos pauit in arma leones
Alterno cingant latus ordine pectora contra
Ferre reformidem.ſic me ſpectata querites
Ueſtra monet virtus.at nunc pater inclit⁹ vmbris
Occubat infernis natorumqꝫ omnis ad vnum
Turba redit latius iugulos ſic enſis in illos
Fulminat.iſte autem per ſecula tanta ſuperſtes
Quid niſi ſerus honos ⁊ noſtre gloria dextre eſt
Sic vixiſſe diu finis ſibi fuructus honeſti
Hac tandem feriere manu licet aſpera iactes

Prelia ⁊ aduerſa romanos cuſpide fixos
Gloria prima tamen mortis tibi cognitus auctor
Scipio: ⁊ in tumuli ſcribēdū hoc marmore nomē
Nunc agite egregijs animos preparate triūphis
Ultores patrie tuqꝫ o decor inclite regum
Maſſiniſſa ingens.quem nec turbata fatigent
Equora.nec toto deſcendens iuppiter igne
Non ferus infeſto concurrens numine mauors
Accede. ⁊ noſtris animum ſermonibus offer
Magna tibi hoc bello virtus multuſqꝫ deorum
Eſt fauor agnoſco.nunc urbis munera noſtre
Munera pro meritis fateor tibi parua ſed arram.
Maiorum mihi crede damuſ.viden ecce fremētē
Cornipedem.letum phaleris.auroqꝫ ſuperbum
Neſcit ut eſſe loco.fulgentes reſpice currus
Cetera quin etiam que circunferre triumphis
Romani ſtatuere duces.ut iaſpide crebra
Texta corona micat rutilo riget integer auro
En crater quantoqꝫ manum grauis īplicat orbe
En habitus ſacra quo nil conſpectius urbe
Noueris.ipſe animis pridem romana quid eſſet
Uirtus mortales inter te noſſe fateris
Quod neſcire potes:nulli tam clara ſolemus
Externo preſtare viro.tibi noſtra ſed vni
Arma:habitum:titulos nomenqꝫ decuſqꝫ libenti
Mente damus.te participem ſociumqꝫ licebit
Eſſe triumphorum.nobis quos noſtra pararit
Fortuna.in medio ſedes tibi certa ſenatu
Semper erit noſtro.cinis monumenta tenebis
Omnia romulei.ſtabilem ſociumqꝫ ⁊ amicum
Te ſalutamus regem.tum tu optime leli
Hanc auro gemmiſqꝫ grauem geſtare coronam
Dignus habe.captoſqꝫ trabēs.primūqꝫ ſyphacem
Maturabis iter pelago ſtat claſſis aperto
Et placitum ſpirante fretum ſubſternitur auſtro
At uos o ſocij certaminis atqꝫ laborum
Emeritas laudes. ⁊ premia digna feretis
Cum nos laurigero capitolia celſa prementes
Leta videns curru:cum circunfuſa fauentum
Milia victorum plauſum fremitumqꝫ iocoſqꝫ
Maxima ſepteno ſpectabit uertice roma:
Quem mihi fata diem nunqꝫ mentita propinquū
Promittūt.Sic fatus erat.iamqꝫ vndiqꝫ magnꝰ
Conſurgens letuſqꝫ fremor pulſabat olimpum
Ante omnes meritas grates expendere certant
Rex.leliuſqꝫ duci ſpeſqꝫ ingens addita regi
Abſtulit antiquas.aliamqꝫ in viſcera curam
Intulit.ut regni poſſet protendere fines
Pauperis.hoſtileſqꝫ ſuis adiungere terras
Quod ſperare quidem fors illius atqꝫ potentis
Scipiade promiſſa dabant.Ceu retibus anceps
Aſpiciens uolucrem ſubito diſcedere paruam
Conqueritur.mouet exigui ſpes perdita lucri
Maior inopina mox ⁊ generoſior ales
Parte poli tenſis ſi forſitan aduolet alis
Erigitur recipitqꝫ animos.ſpeſqꝫ ampla futuri
Preteriti meminiſſe uetat:Sic prima ſecunde
Cura parum ſolido ſub pectore ceſſit amantis
Uictor amoris amorqꝫ:libidine victa libido eſt
Proxima nox alia tranſiuit imagine ſomni
Non habitus non inceſſus:non vultus amice
Ante oculos.non uox iterum exaudita gementis
At ſolium.atqꝫ urbes.at fortibus oppida muris
Fluminaqꝫ ⁊ montes lati confinia regni
Iam rubicunda uagos eoo littore currus
Aptabat uentura dies.auroraqꝫ noctis
Candida pellebat tenebras.cum buccina claſſem
Excitat. ⁊ uento tenduntur uela ſecundo
Littore iam toto ſtabat romana iuuentus
Digreſſu viſura ſuos hic uerba parenti
Hic fratri perferre iubet:iubet ille ſorori
Hic ſocijs:multumqꝫ rogat confuſus in altum
Clamor it. ⁊ uarie reſonant per inania uoces
Lelius in medio conſpectus amica ſalutat
Equora:tum ducibus commendat carbaſa uētis
Atqꝫ alacres leto reſpondent murmure naute:
At meſtus mediaqꝫ ſyphax de puppe reflectens
Lumina.ſupremum patriā viſura.locoſqꝫ
In quibus altus erat.tacitꝰ lachrymoſa mouebat
Poſtqꝫ clauſtra dolor: uociſqꝫ repagula feruens
Euicit talem diffudit ad aſtra querelam
Heu tellus aduerſa deis:heu ſidere triſti
Preſſa diu tellus.quam noſtris attulit aruis
Femina ſidonio fugiens a littore peſtem.
Pectoribus noſtris animis quos intulit illa
Exul.inops mulier.metuens atqꝫ icta recenti
Uulnere.nēpe auidos bellorum: ⁊ ſanguinis acri
Tutius ut fuerat regnum tenuiſſe uetuſtum
Et pacem ſeruaſſe ſuam.lato equore gentes
Diſcreuit natura duas.aduerſaqꝫ fixit
Littora.nos mortem medijs queſiuimus vndis
Quid viſum eſt noſtris elemēta irrūpere damnis
Et uento pelagoqꝫ manus inferre tumenti
Sat noſtro preciſa nocens a corpore tellus
Hyſpana. ⁊ calidis fumans trinacria uenis
Quid mihi nunc nobiſqꝫ fuit ſardinia flatu
Peſſima peſtifero:melius latuiſſe marinis
Eternum potuiſſet aquis quo ſigna furentes
Pertulimus.puduit ſpatio requieſcere tanto
Hei mihi non alias ſic te pulcherrima cernam
Africa ne patrij tangent hec lumina colles.
Littus ad inuiſum ferimur.locus ille ſepuchri
Quis putet:extremis genitum ſub finibus orbis
Itala terra teget.medijs ac vita procellis
Irrequieta fuit:ſic triſtes litia parce
Diſtribuere mihi.ſic dij ſtatuere ſuperni
Hij tibi qui vires animumqꝫ dedere ſuperbum
Omnia miſcentem.meritas dent ſoluere penas
Hannibal.ingentis quoniam mihi cauſa ruine es
Et patrie natus miſere.tu cauſa ſupremi
Prima mali.patrias utinam iuratus ad aras
Fulmine flagraſſes merito.proh iuppiter ille
Ille tibi feriendus erat.nam vindice flamma
Quid iuuat innocuas quercus ⁊ ſaxa ferire
Heu puer infelix patrie cunctiſqꝫ tibiqꝫ
Tuqꝫ deis inuiſe parens qui dura tuliſti
Semina bellorum.natis caruiſſe nephandis
Quāto erat utilius.genitor ſed triſtis ad vmbras
Iuiſti.tantos uetitus ſpectare furores.
Non licuit cupida mundi ſatiare cruore
Lumina non gladios.at poſt celerata propago
Hunc fudit.ſeuo in ferias miſſura parenti.
Tu certe iam digna luis.ſed peſſime rerum
Quas penas mihi nate dabis:qui ſtagna latuſqꝫ
Qui freta:qui fluuios:qui terras ſanguie turpas
Forte ego premoriar.tua nec ſinar ultima preſens
Cernere ſupplitia.at manes penetrare videbo
Agmine ceſorum: ⁊ furiarum turbine ſceptum.
At coniunx infida virum que linquere fruſtra
Niteris. ⁊ noſtris inſultas cladibus.imos

At manes inuita preis.ſolamqꝫ videre
Te potero.ꝛ vultus iterum ſpectare pudendos.
Littore nam patrio:niſi me mea lumina fallunt
Immemor ille tui turpiſſimus errat adulter.
Dixit ꝛ in gremium lachꝛymantia condidit ora
Illum non ſcopuli:non horrifer eurus ab antro
Terruit eolio.non monſtra uagantia ponto
Deuotum.mortiſqꝫ auidum.gelidumqꝫ cadauer
Littoribus libicis tranſuerſo turbine reddi
Optantem tacite:tempeſtateſqꝫ uocantem
Inuidus haud aliter tenuis regnator agelli
Annua cui meſſis periit ſpes.optat iniquum
Uer aliis.imbreſqꝫ feros.ꝛ grandine mixtos
Arboribus frugibuſqꝫ graues incumbere uentos
Interea ſcipio curarum parte leuatus
Carpit iter.tumulumqꝫ habili munimine cingit
Quem funecta uocant.turreſqꝫ ibi ſubrigit altas
Menia precipiti circundans lignea uallo
Iamqꝫ in conſpectu carthaginis ampla repente
Caſtra locat late fugientibus arua colonis
Uaſtantur.trepidant ſubita formidine ciues
Obſeſſi.ſolamqꝫ viam ſupereſſe ſalutis
Abſentem reuocare ducem.clamare fatentur.
Legatos igitur raptim qui publica fanda
Fata ferant mittunt.reuocentqꝫ ad prelia tandem
Ultima.ꝛ extremos patrie ſub morte dolores
Aſt alii ligurum uallem properante iubentur
Claſſe uehi:atqꝫ illis magonem auertere terris
Ni redeant.patrie ſummas inſtare ruinas
Ille quidem ꝗuis animum grauis ira cruentum
Angeret.aduerſo quoniam tamen aſpera marte
Uulnera paſſus erat:metuens inimica ſupremis
Arma malis.ſtatur patrie parere uocanti
Interea blandis terrerent qui tempora uerbis
Terdenos oratores in caſtra ſenatus
Penorum ex omni lectos ac ficta loquentes
Romano miſere duci:quorum vnus ab alto
Pectore ſuſpirans.lachrymis ſic incipit ortis.
Summe ducum:cui cuncta parē per ſecula nullū
Mundus habet.ꝑma numerans ab origine retro
Uiſceribus patriis que publica vulnera ſeue
Paucorum fecere manus rabieſqꝫ nocentum
Aſpice placatos tandem:ꝛ miſerere precamur
Afflictis.liceat per te ſperare ſalutem.
Quam ciues rapuere feri:ſi parcere pulchra eſt
Ultio.ſi imperium nobis anxiſſe receptis
Romanum.ꝗ tantam urbem extinxiſſe repulſis
Utilius.ſi victores meminiſſe uetuſte
Preſtat amicitie.ꝗ uos preſentia tantum
Atqꝫ iras penſare nouas ignoſcite victis
Parcite ſupplicibus:rebus ſuccurrite noſtris
Occidimus.preſtate manus.hoſtemqꝫ iacentem
Erigite.ꝛ noſtro ſic inſultate pudori
Optima vincendi ſpecies.qñ hoſtis amicus
Fit meritis.ſed pretereo ſpecioſa profari
Nomen amicitie quoniam fortuna ſilere
Noſtra iubet.ſatis eſt miſeros optaſſe ſalutem
Et ueniam petiiſſe reos.per ſacra tonantis
Per ueſtros romane deos.ignoſce paratis
Supplicium penamqꝫ pati.non noſtra negarim
Crimina.ſed uerum liceat dux ſancte fateri
Te coram noſtro violentus prefuit auctor
Hannibal errori.noſtraſqꝫ cupidine ſummi
Imperii pauit furias.ꝛ uelle coegit
Quod ſero nunc nolle dolet.uerum ille neceſſe eſt
Ut pereat.ſcelerumqꝫ ruat cum pondere tandem
Sic illum ſua fata uocant:tu noſtra benignus
Reſpice.ſi ciuem crudelem ſenſimus hoſtem.
Tu ciuis pius eſſe uelis:qui diceris hoſtis
Dixit.ꝛ ante pedes iacuit victoris.at ille
Erigit.ꝛ vultu reſpondet pauca ſeuero
Non pacis tractator ego.ſed victor ꝛ ultor
Sum ſcelerū.libicas memini tranſmiſſus in oras
Quam mihi ſpem fortuna ferat.victoria ꝗ ſit
Prona mihi notum eſt.ſꝫ me tamen ultima ueſtri
Fata mouent.animum nequeo poſuiſſe benignum.
Mundus ut agnoſcat ſic nos pia bella mouere
Ut noſtro ſit pacis amor ſub pectore ſemper.
Parcimus indignis.has pacis figite leges
Mentibus.ꝛ ſeruare fidem condiſcite tantis
Cladibus edocti.ſuperoſqꝫ ꝛ ſancta uereri
Federa.biſdenas non ultra littore naues
In patrios ſeruate uſus:non bella mouendi
Ius uobis.populi iniuſſu.ſint prelia noſtri
Arbitrii.ueſtro tellus hyſpana ſubeſſe
Deſinat imperio:ueſtris ne quieſcat ab armis
Inſula nulla freto quod nos interiacet ꝛ uos
Non procul a libico iuuat ſibi libera marte
Uincula captiuis turpeſqꝫ auferte cathenas
Uictorum pedibus.ſtet nobis tranſfuga nullus
Nullus in italia penorum exercitus ultra
Permaneat.ueſtroſqꝫ duces remeare iubete
Sicqꝫ trium ſpacio par conſultando dierum
Quos damus accepta eſt:legatos mittite romam
Sanciat hanc populus pacem iubeatqꝫ ſenatus
Si minus.ac ſaltem paucis ſiluiſſe diebus
Tres liceat noctes per me duxiſſe quietas
Dixit.ad hec cereris pro tot legionibus addit
Ingentes cumulos.atqꝫ eris grande tributum
Illi autem ueluti pacis iam nulla moleſta
Conditio foret.ac fractis ſpes nulla ſub armis
Omnia ſuſcipiunt leti.populoqꝫ reportant
Iſqꝫ fremens ficto confirmat pectore pacem
Haud pecus ancipiti periurus nauita mortem
Tēpeſtate timens ubi iam ſpes nulla relicta eſt
Uota deis cumulat pelagi:tremulaqꝫ tumentem
Neptunum ter uoce ciet.tethidiſqꝫ marine
Numen:ꝛ iratum compellat nerea ponto
Dona dabit templis.omnem feret ille laborem.
Si redeat tranquilla dies portuſqꝫ videri
Cominus incipiat.ſenſim mens perfida tuto
Atqꝫ inconſulti ſubeant obliuia uoti.
Sic ſtimulante metu deludunt tempora peni
Pollicitis redeat donec ferus hannibal abſens
Illum tunc uario curarum turbine feſſum
Ultimus italie brutiorum in monte tenebat
Angulus.ꝛ ludos fortune ꝛ monſtra notantem
Hunc adeunt iuſſi.fandiqꝫ peritior vnus
Sic ait.o libici decus ꝛ ſpes ultima mundi
O patrie iam ſola ſalus.miſerere tuorum
Quos fera terribili uexat fortuna tumultu
Proſpice pendentem mutata fronte ruinam
Fatorum.
Iam tua ſuppoſitis arderent menia flammis
Nil procul abſentis prodeſſet ciuibus ingens
Fama tui uereorqꝫ miſer nedum equore lato
Huc ferimur patriis errent incendia tectis
Namqꝫ ſub extremum:ſubitoſqꝫ minantia caſus
Liquimus.imperio atqꝫ urbi ſuccurre trementi
Que reuocat:fidumqꝫ ſibi trans equora nomen

Inuocat ore pio.tu uel te redde precanti
Uel cauſam te te noſtre fateare ruine
Jamq; tuis libicis niſi me preſagia fallunt
Littoribus reducem frater ſuper equora claſſem
Alligat.at fruſtra fratrum modo turba paterq;
Martius ethereas rediens vinctus ad auras
Auxilium ferat afflictis.non ira deorum
Tam leuis aut tali:nent ſtamina pollice dure
Parcarum nunc noſtra manus.tibi credita ſoli
Uita ſalus:decus ⁊ miſeri ſunt omnia regni
Dixit.⁊ inuicte lachrymans dedit oſcula dextre
Jlle perorantem querulo cum murmure ſemper
Audierat.frendenſq; manus compreſſerat.⁊ ſe
Torſerat:haud aliter q̄ carmina noxia ſerpens
Et magicum murmur curſumq; uetantia uerba
Quando audit rauco violentus ſibilat ore
Et ſeſe innodos ſinuoſo corpore uerſat
Sepe manu frontem percuſſerat udaq; celo
Sepe ſupercilia extulerat.ſepe agmina rerum
Conſcia tum multarum oculo conſpexerat atro
Tandem meſtus ait.fatum carthaginis olim
Agnoui.generiſq; mei fraternaq; ceruix
Admonuit:quid ſera mihi fortuna paraſſet
Nunc tamen ante oculos iam fata nouiſſima nr̃e
Urbis ⁊ obſcenas videor ſpectare ruinas
Heu mihi carthago dulcis carthago:quis ⁊ te
Et me:⁊ tot noſtros latia de gente triumphos
Perdidit.ac tacite multos iam ſenſimus hoſtes
Non reuocare fuit quotiens ſtipendia mitti
Eſt uetitum.bello exhauſtas quotienſq; cohortes
Jmpleri.aſt odium nu͠nc eminet.atq; in aperto
Res agitur retrahunt.⁊ me parere neceſſe eſt
Parebo inuitus ſibi non hinc arroget hoſtis
Externus.non me totiens peſſundata vincis
Roma.nec auſonio conſpirans robore tellus
Me ciues vincere mei.latioq; meorum
Jnuida atq; dolus pellunt:non martia virtus
Nec modo inhoneſte poterit tam maximus ille
Jnſultare fuge ſcipio:q̄ perfidus hanno
Conſiliumq; ſecuta ſuum plebs ceca ſenatus
Jlle meas inuiſus opes.famamq; domumq;
Uertere non aliter poterat.q̄ publica noſtris
Damna ſimul miſcens populi me mole ruentis
Opprimet atq; vna conuoluet cuncta ruina
Hoſtis penorum ⁊ romani ſanguinis ultor
Talia feruebat rabidus nimioq; dolore
Jnſanus.ceu leſus aper cui ſpumea mento
Fex riget.⁊ duro horrentes ſtant tergore ſete
Jtalie procul extremo ſedet inclita quondam
Urbs crotho pauper claro cognomine portus
Matutina videns redeuntis lumine phebi
Picturis hic egregijs ditiſſima templa
Junonis fuerant graia que nobilis arte
Zenſis adornarat.nimia dederatq; per orbem
Religione coli nitidas hic quinq; ſeuere
Stabat imago dee nudaſq; imitata puellas
Et forme decerptus honos.quem corpore in ullo
Se reperire ſimul:quia deſperauerat auctor
Abſtulit a multis ſpeciemq; redegit in vnam
Hoc inſtructa fuge iam pridem:atq; abdita portu
Punica claſſis erat.quoniam uariantia fata
Militie tantus fortunarumq; magiſter
Uiderat ante diu ſteteratq; paratus ad omnes
Euentus.igitur raptis legionibus huc ſe
Contulit iratus mundo ſuperiſq; ſibiq;
Jtalico nec adhuc mens exaciata cruore
Seua viri ad manes ſuprema piacula mittit
Heu miſeranda acies miſerorum ⁊ magna virorum
Quo tua te fortuna tulit formidine poſtq̄
Fruſtra animos temptaſſe videt.ſi caſtra cruenta
Forte ſequi.⁊ pfugā uellent conſcendere claſſem
Seuus in humana confeſtim excanduit ira
Longeuamq; ſeuum tenerā iuuenumq; catheruā
Tale nihil ueritam.nudā fragilemq; ⁊ inermem
Que pellente metu.tutis ſucceſſerat aris
Obtruncat.calido complentur ſanguine templa.
Et fremitu tectum omne ſonat ſic ille prophanus
Commaculatq; ſacros poſtes iurandaq; penis
Junonis ſimulacra ſue vultuſq; deorum
Terrificos.gemitu ingenti domuſ ampla remugit
Nec ſacra contentus dijs perſoluiſſe marinis
Dux ferus ⁊ celi contemptor maximus alti
Conſcendit puppim victor.funemq; cruentum
Soluit.⁊ italie flens dulcia deſerit arua
Quā tacitus lachrymanſq; retro multūq; diuq;
Proſpiciens pelago ex alto quatienſq; minantis
More caput.frontemq; plicis maioribus implēs
Murmure terribili ſit tandem turbidus inquit
Jtalia italia:⁊ rerum caput aſpera roma
Que nam uos noſtris facilis fortuna repente
Faucibus eripuit.tu quiſquis es ille deorum
Maxime ⁊ in noſtros nimis importune labores
Quid mihi parta diu momento temporis auferſ.
Juppiter auſonij defenſor perfide mundi
Quis tibi noſtra dedit tot clara decora ſub vno
Uertere poſſe die.cur non canneſia mecum
Prelia temptabas.ſi tanta libido nocendi eſt
Ueniſſes utinam medijs tunc obuius armis
Armaſſetq; ſuo ſe fulmine dextra tonanti
Mulciber ethnea calibem fornace recoctum
Cuſpide denſaſſes in vulnera noſtra triſulca
Hinc ſuccincta ioui clipeum ſua nata dediſſet
Palladiaq; pater texiſſet gorgone pectus
Atq; utrunq; latus ſtipaſſent uana deorum
Numina:torſiſſes medio mars puluere currum
Mortibus ipſe grauē uacuaſſes phebe pharetrā
Monſtrificūq; gerens aduerſa per agmina robur
Alcides genitorem aruis tutaſſet in illis
Uiciſſet fortuna deos ibi noſtra:iouemq;
O mihi care comes:conſultor fide bomilcar
Cannenſi cur ſancta die tua iuſſa reliqui
Cur mihi non armis durato uterq; labores
Tantum animi fuerit:q̄tum iuuenilibus annis
Scipiade fuit indomito.qui morte ſub ipſa
Audeat italie noſtros inuadere muros
Uictor ego extimui victas irrumpere portas
Quid uetuit romam raptim petijſſe cruento
Agmine:quis pactam potuit mihi tollere cenam
Juppiter ipſe dolis.non vi.qui noſtra futuri
Pectora ceca tulit.ꝙ ſi tunc iſta remota
Tempora fatorum licuiſſet cernere nube.
Non quicquid celo:⁊ pelago:terreq; deorum eſt
Non genus omne hoīum noſtros auertere curſuſ
Hinc poterat.ſpes noſtra quidem ⁊ fiducia tanta
Murus roma fuit tibi nunc diſcrimine in illo
Nil acies.nil arma tibi.nil menia uel arx
Sed noſtre ualuere more proh ſanguine quanto
Undaſſent maria.⁊ thirreni littoris eſtus
Quot tibris rutilo truſiſſes gurgite in altum
Corpora.quot currus.quot nobilis arma ſenatus

Aurea quot flammis ultricibus obruta tecta
Spectaſſem vulgiq; vna ſub ſtrage cadentis
Milia quot.ſpecula longe metuendus ab alta
Quas uoces.quos accētus:que murmura plebis
Auribus audiſſem lirici mihi carminis inſtar
Nec tamen armorum.cepti nec penitet.urbis
Menia conſpexi armatus:latebriſq; coegi
Tot claros latitare duces.iam nempe notare
Fulminibus nimbiſq; tuam tunc iuppiter iram
Si mens ſana foret.poteram quid mixta colore
Flumina ſanguineo referam tempuſq; ſub vnum
Ticinumq; uadis tepidum.trebiamq; rubentem
Montibus aduerſis genitos.tractuq; viarum
Coniunctos teſtes noſtrarum in ſecula rerum
Quos padus adriacū deſcendens traxit in equor
Quid tranſumeni memorem ſub gurgite laſcas
Sanguine pingueſcunt italo.ſatis ampla relatu
Geſſimus.auſonijs annalibus hannibal ingens
Nomen erit.latijs nunq̄; delebile faſtis
Hannibal exiguo reſtabat ſumma labore
Fama.ſed inuidit patrie dux maximus hanno
Inuidere dei ſontes.Sic triſtis abibat
Hannibal.⁊ quarto linquebat littora luſtro
Italie poſſeſſa gemens:nec triſtior vnq̄;
Uel patriam quiſq̄;:uel dulces liquit amicos
Q; patriam petit ille ſuam.ſibi nempe videri
Exul ab hoſtili iuſſus regione reuerti
Meſtior has inter curas.feraſq; querelas
Subtrahitur ſenſim terris iamq; equore currus
Phebus anhelantes rediens condebat hibero
Inde vie ſpacium:noxq; addita littoris omnem
Abſtulit aſpectum.tum dux concuſſa quieti
Membra dedit dubie.certāq; obuerſus ad arthō
Claſſis agens curas ⁊ ſidera nota magiſter
Sollicitat nautas:quibus eſt cuſtodia puppis
Magnetis ferriq; vias ſpectare ſequacis
Et ſimul inſomnem ſtudio traducere noctem
Littora claſſifragis linquunt famoſa procellis
Atq; altum tenuiſſe iuuat.tum lintea proſper
Fert aquilo ⁊ flatu pellit diſtenta ſecundo
Uix dum pulchra dies pelago ſurgebat.⁊ aſtra
Undiq; vicinum fugiebant languida ſolem.
Cum dextra italice tranſmiſſo pollice plante
Hic ubi rauca uetant iterum concurrere colles
Equora diſiectos.procul exaudita pauorem
Scilla rapax nautis.atq; irrequieta caribdis
Incutit ancipitem.ſed conſcia turba pericli
Leua ſecant maria.⁊ phebi flectuntur ad ortus.
Jam prope conſpicitur fumoſi uerticis ethna
Sulphureis innixa uadis olimq; ciclopum
Terra ferax.ac nūc trucibus domus apta tyrānis
Jam ſiracuſanus famoſo littore portus
Apparet.ſulcantq; fretum.quo bella gerentes
Tam longe a patria furijs urgentibus olim
Argolice periere rates:dux ipſe coactus
Menia proſpectans caſum teſtata recentem
Marcelli meminiſſe ſui.cui victa triumphum
Illa dedere prius.diro q̄; proditus aſtu
Oppeteret.ſurgunt longe conuexa pachimij
Que dum pulſa legit uentis ⁊ remige claſſis
Solq; dieſq; ruunt.uerum ſic fata iubebant
Nocte ſecant:fluctus medios ac littora linquunt
Trinacrie pelagiq; via breuiore feruntur
Lenta per ambiguam fulgebat cinthia noctem
Et cecis radiabat aquis.dux peruigil alta
Puppe ſedens medius caſus uenturaq; uerſat
Prelia ⁊ euentus dubios finemq; latentem
Talia uoluentem de circunſtantibus vnus
Compellat.ſi digna peto dux maxime nobis
Exoptate diu.que ſtet ſententia rerum
Nunc animo tibi noſſe uelim.ne ſperne precātem
Legatus tibi ſum patria tranſmiſſus ab ipſa
Atq; urbis pars vna tue.te feſſa tuumq;
Expectat reditum.nunquid cum littora tanges
Punica confeſtim patulo confligere campo
Atq; manum conferre uoles:an menia primum
Intrabis patrie.ſpes erecturus in arma
An alia fortaſſe via meliora tuenti
Conſilia apparent.quem noſtro fata labori
Impoſitura modum reris.quem ue affore finem
Ille autem quis certa deus ſub turbine tanto
Conſilia expediat.quis det meliora tenere
Ibimus in patriam.quoniam ſic imperat hanno
Forſitan ⁊ dulces muros prius ipſe ſubibo
Q; fatum temptare uelim.vireſq; meorum
Speſq; animoſq; pri⁹:vultuſq; habituſq; videbo
Sin autem medijs iuuenis romanus in aruis
Occurrat.pugnare mihi ſententia fixa eſt
Atq; omnem potius ſucceſſum ſponte ſubire
Quem deus ⁊ fortuna dabunt.hic turbidus ille
Conticuit.ſenior iuxta cui flectere clauum
Ars erat.annoſam tollens ad ſidera frontem
Mox freta lata tuens.ueniam te iuppiter inquit
Neptunumq; patrē:atq; omnia numina ſupplex
Deprecor.infandas libie prohibete ruinas
Atq; omen prohibete malū.mihi multa videre
Uita dedit longos huc continuata per annos
Nunc tremor inuadit mentem timidūq; ſenectus
Efficit.heu quanto ſtetimus diſcrimine contra
Hoſtiles acies.tunc cum romana pauentem
Caſtra pererrabāt libiam.⁊ carthaginis ample
Menia pulſabant.tum dux erat optimus illis
Regulus.eximio cui ſic fortuna fauore
Blanda videbatur.nihil ut ſperare liceret
Afflictis.quantum tandem dat bagrada facti
Teſtis adhuc quantum fruſtra ſerpentis amicē
Senſimus auxilium.latijs namq; illa ſagittis
Obruitur tranſfixa fera ⁊ ſub grandine multa
Telorum compreſſa perit.vix iugera campi
Quatuor excipiunt:immani mole iacentem.
Uix tandem tot victa malis fortuna remoto
Opportuna quidem non dignis mittit ab orbe
Auxilia ipſa ducem fida lacedemone mittit
Grecia.magnificos videor mihi cernere vultus
Xantippi:moreſq; graueſ:librataq; uerba
Te quotiens hannibal video:quotienſq; loquentē
Audio.tu vix dum in lucem tunc editus infans
Sed quid cuncta ſequor victores vincere nobis
Contigit arte ducis ſola romanaq; caſtra
Romanaſq; acies.romanaq; ſigna ducemq;
Fudimus.⁊ noſtras ſubijt dux ipſe cathenas.
Hei mihi quid referam.quid me meminiſſe coegit
Hannibal hoc pelagus:nāq; hic niſi noctis opace
Indicijs fallor.xantippum ſeua ſub vndis
Et reditum in patriam mentita:⁊ perfida claſſis
Demerſit.videor corpus ſpectare natantis
Equore tam uaſto:⁊ vix brachia feſſa mouentis
Dij que monſtra boni.que mens ingrata nocentū
Quid uoluere ſibi.ſolum qui cauſa ſalutis
Hijs fuerat.tali vnanimes abſumere morte

Remigiis implebam partes.illumqꝫ cadentem
Et vidi ⁊ dolui.⁊ pꝛeſagia triſtia finxi
Ipſe mihi uereoꝛ ſummum narrare dolorem
Qui ſequitur.ſed digna fuit vindicta deorum
Hac equidem paucos poſt annos foꝛte tenebat
Impia claſſis iter nec longe a finibus iſtis
Incidit in claſſem latiam.nempe ipſe tremendam
Noſtrorum ſtragem.totoqꝫ incendia ponto
Et uolitare trabes: ⁊ mixta cadauera viuis
Coꝛporibus.circūqꝫ atro freta tincta cruore
Et victas puppes:remoſqꝫ: ⁊ ſparſa per vndas
Carbaſa.naufragium hoꝛrēdū fractoſqꝫ rudētes
Uulnera crebꝛa nimis moꝛteſqꝫ ⁊ in equore luctū
Confuſum.triſteſqꝫ ſonos:trepidumqꝫ tumultum
Pꝛelia tartareis:hereboqꝫ ſimillima vidi
Dij mihi non aliter faueant.niſi ſemper ab vndis
Donec feda fuit ſtrages fera bella cientem
Xantippum releuare oculos atqꝫ ora videbam.
Subdentemqꝫ faces ratibus.flāmaſqꝫ per equoꝛ
Fundentem.⁊ celo gladios.ac tela pluentem
Nec pꝛius ex oculis abijt ꝙ̄ claſſis in omne
Diſſiluit pelagus ſiculi quod littoris imum
Sardinieqꝫ latus medijs diſterminat vndis
Libertas equidem xantippo vindice nobis
Tunc perijt.tandemqꝫ pꝛecoꝛ trux ira quieſcat
Molliat ille animos.vni ſatis ultio tanta
Una ſit offenſe ſed nunc antiqua recoꝛdoꝛ
Nam locus admonuit.ſcelus ⁊ vindicta ꝙ iſto
Contigit in pelago.Sic queſtus uertitur inde
Ad leuam.medioqꝫ retro pꝛocul equore malta
Ante ſe ad dextram lilibeia littora feruent
Occultantqꝫ ſinu phꝛigij monumenta ſepulchꝛi
Sic longam alterno noctem ſermone leuabant
Et ueteruꝫ memores iam tunc uentura timebant.
Anxia tum tenui ſuccumbunt pectora ſomno
Et nouus eoo conſurgens eurus ab axe
Lintea complebat facili crepitantia pulſu
Lelius hec inter perducto rege reuertens
Accelerabat iter.namqꝫ illum cara trahebant
Iuſſa ducis.pꝛofuguſqꝫ hoſtis.multūqꝫ timebat
Ne ſine ſe foꝛtaſſe dies foret ultima belli
Expectata ſibi ſemper.cum fama repente
Incidit hoſtiles pacem ueniamqꝫ pꝛecantes
Affore legatos.igitur reuocante ſenatu
Lelius ipſe domum repetit.ſic dulcia care
Limina cum peteret iuuenis male ſanus amice
Si pater aut genitrix retrahant.ueſtigia flectit
Lenta dolens.pactamqꝫ timens amittere noctem
Fuluius expoſitos baiano in littore romam
Perduxit.comitem quem dederat ipſe pꝛofectis
Scipio.ſed muros uetitis intrare uetuſto
Concilium de more datur.ſtat pꝛoxima poꝛtis
Bellone ſacrata domus.quo tota ſenatus
Turba uerenda coit.ſimul ⁊ quos miſerat hoſtis
Conueniunt.hij multa palam quia falſa citatis
Aſſeruere deis:ira grauiore:ſenatus
Accendere animos.pacemqꝫ ⁊ fedus amicum
Poſcentes meruere odium violata negare
Publica picta quidem.cauſamqꝫ inferre malorū
Hannibali cunctoſqꝫ alios abſoluere culpa
Capit ad hec uarium murmur .tū concitus vnus
Ex patribus.quoniam pacem petijſtis auitam
Dicite ait fuerint que federa pacis
Omnibus etatis clipeus fuit.illa uetuſta.
Si iuuenes.neqꝫ tot retro meminiſſe per annos
Punica ſic patuit fraus: ⁊ fruſtrantia tempus
Uerba parum latuere patres excedere templo
Iuſſi abeunt.In tres ſciſſa eſt ſententia partes.
Pꝛincipibus queqꝫ viſa ſuis.quaruꝫ vna reuerſis
Conſulibus.nam foꝛte aberant.que ſumma ptās
Reſponſi ſeruabat onus.dignumqꝫ mouebat
Maieſtate deus latia.liuiuſqꝫ morandi
Auctoꝛ erat reditus.at contra intacta metellus
Federa romano fuerat qui cauſa petendi
Cuncta referre duci.noſſe quiqꝫ omnia ſolus.
Illa ſed aſperioꝛ ſententia viſa leuini
Optima.que muris pellendos cenſuit hoſtes
Exploratores.
Si ſine pace retro redeunt ſine federe raptim
Et ſine reſponſo.cuſtodia littus ad uſqꝫ
Mittitur auſonie ne quoqꝫ flectere curſum
Neu fraudis moliri aliquid per punica poſſint
Ingenia.atqꝫ artes nati exercere paternas
Fuluius ipſe etiam leliuſqꝫ in caſtra iubentur
Hec patrie mandata duci non lenta referre
Pergat qua cepit.pꝛimoꝛdiaqꝫ alta ſequatur
Foꝛtunamqꝫ deoſqꝫ ſuos:neu pacis in vmbꝛa
Deſtituat.ceptum ue ſinat leuteſcere bellum
Fecerat interea pacis ſpes blanda ſequeſtre
Ut terris ſecurus iter pelagoqꝫ viatoꝛ
Carperet.intrepidiqꝫ errarent equore naute
Hac ſpe igitur romana ingens a littore claſſis
Arma ferens.homines uacuiſqꝫ cibaria caſtris
Soluerat.⁊ gemino ſulcabat cerula curſu.
Namqꝫ alias calaris puppes aquilone ſecundo
Flatibus aduerſis alias lilibeius onuſtas
Miſerat.has pelago tempeſtas coꝛripit alto
Diſpergitqꝫ uagas ſcopuliſqꝫ allidit ⁊ vndis
Pars pelago ſubmerſa perit pars littus iniquum
Uicta petit.ſecura hominum metuenſqꝫ pꝛocelle
Omnia tunc poterat celſo de uertice birſe
Cernere fidefraguꝫ: ⁊ pꝛomptum ad piuria vulgꝰ
Ergo oritur ſubitus per menia lata tumultus
Inqꝫ forum coeunt.pauci quibus eſſet honeſti
Cura fideſqꝫ opibus potioꝛ.potioꝛqꝫ rapinis
Pactorum ⁊ totiens uoti pꝛecibuſqꝫ petite
Pacis ab italia vulgus meminiſſe iubebant
Aſt odijs alij cecaqꝫ cupidine pꝛede
Flagrantes raptim arma fremūt:interqꝫ tumultū
Ut ſolet multis melioꝛ ſententia victa eſt.
Conſcendunt auidi naues.giſgonius illis
Haſdrubal eligitur ſceleris dux iſqꝫ repente
Egreditur poꝛtu ſparſaſqꝫ per equora puppes
Deſertaſqꝫ fuga nautarum inuadit:at ille
Fluctibus hinc illinc inopini fraudibus hoſtis
Uincuntur facile.paucas maris abſtulit eſtus
Demerſitqꝫ alias.plures rapuere nephandi
Pꝛedones.medias octauius ipſe pꝛocellas
Dux ſecuit claſſis.terdenis puppibus.ac ſe
Remige defeſſo ſub tuto condidit antro
Montis apollinei uento iactatus ⁊ eſtu.
Scipio tam feda concuſſus imagine fraudis
Quamqꝫ animos foꝛtuna dabat.virtuſqꝫ laborū
Contemptrix nocuam iuſtis tamen ille querelis
Tres oratores oneratos mittit in urbem
Impetus hos vulgi ferus excipit atraqꝫ circum
Tempeſtas lapidum exoritur.fremit impia turba
Intemptatqꝫ manus: ⁊ ni reuerentia ſummi
Foꝛte magiſtratus interueniſſet:in illo
Iura die humani generis calcata fuiſſent:

Cede truci.trepidi tandem per iurgia ⁊ hoſtes
Preſidijs fulti exiguis ad littora pauci
Uix penetrant.repetuntq; ratem.iam tuta videri
Puppis ab incurſu poterat:iam caſtra ſuorum
Cernebant.ſubito cum tres a littore naues
Erumpunt ex inſidijs.non partibus equis
Pugna oritur caſtris littus romana relictis
Agmina in extremum coeunt.clamore uel armis
Succurſura ſuis:ac quis ſuccurſus in armis
Unde uetabat iter.ſed enim conſpecta ſuorum
Signa dabant animos.tandem romana ſagittis
Miſſilibus uacuata ratis.conuerſa maligne
Subtrahitur pugne uerſis ad littora remis
Ac niſu ualido terris alliſa fatiſcit
Ipſa quidem.ſed uectores tellure petita
Expoſuit.curſus ⁊ ſpem fruſtrata ſequentum
Sic lupus iuuenco procul a cuſtodibus agno
Irruit ⁊ dentes acuit.rabiemq; famemq;
Si fuga tunc trepidum rapiat de faucibus hoſtem
Inſequitur:mordetq; animis.⁊ deuorat auras
Donec ad ignotas caulas ⁊ ouilia uentum eſt
Tum retrahit curſum.terret locus ipſe.canumq;
Latratus.viridiq; ſedens ſuper aggere paſtor
Talia dum peni peragunt:non leta ferentes
Romulea reuehit legatos miſſus ab urbe
Lelius.⁊ pauidos latijs ſuccedere caſtris
Imperat.agnouit ſcipio.nec terna ſub vno
Tempore flagitia aut triplex iniuria mitem
Excuſſere animum.legatos namq; benigne
Alloquitur.q̄;q̄ primum ſint federa uobis
Et superū deſpecta fides.iuſq; omne qđ uſq̄ eſt.
Non tamen a nobis modo premia digna feretis
Perfidie.ueniet fraudeſq; vindicet omnes
Una dies.nil indignum ſeu moribus in nos
Ipſe meis faciam:ſeu maieſtate meorum
Nec ueſtram ſequar ipſe fidem diſcedite tuti
Mitius armatos inter ſub tempore belli
Romanos habiti q̄ nos ſub pacis amictu
Uos inter.
Uiribus ipſe animiſq; ingens in tempore bellum
Feruidus inſtaurat.libie ſtatus ipſe pauentis
Tunc erat.Italia ſed iam dux iuſſus uterq;
Ceſſerat.⁊ uaria q̄uis regione profectas
Equoris ⁊ patrie fraternas tempore eodem
Aduentare acies paſſim iam fama ferebat
Iamq; mago ianue ſoluens a littore claſſem
Alite non fauſta pelago ſe faucibus alto
Crediderat:patriam petiturus tramite recto
Si fortuna ſinat ſenſim turgeſcere colles
Cedriferi.nulliq; cedens hijs ſaltibus ora
Incipiunt.rareq; virent per littora palme.
Hinc delphinus adeſt luco contectus aprico
Obice qui montis violentos protinus auſtros
Reicit.immotaq; ſilens ſtatione quieſcit.
Parte alia.ſinuoſa patent conuexa ſieſtri.
Hinc ſolis vineta oculo luſtrata benigno
Et bacho dilecta nimis.montemq; rubentem
Et iuga proſpectant cornelia palmite late
Inclita melliſluo:quibus haud colleſq; phalernos
Laudatamq; licet meroen ceſſiſſe pudebit.
Tunc ſeu pigra ſitu.nulli ſeu nota poete
Illa fuit tellus iacuit ſine carmine ſacro
Hoc mihi nunc cantanda loco : ſulcantibus equor
Inſula iam venerique placens a littore portus
Exoritur.contraq; ſedet fortiſſimus erix
Auſonius ſicule retinens cognomina ripe
Collibus hijs ipſam perhibent habitare mineruā:
Spernentemq; patrias olei dulcedine athenas
Exoritur coruiq; caput:tumefactaq; circum
Diſſiliunt maria.⁊ ſaxis fremit vnda uadoſis:
Cognitus in medio nautis dorſoq; nigranti
Arduus aſſurgit ſcopulus cui proxima rupes
Candidior late phebo feriente refulget.
Poſt in receſſu curuo maris oſtia macre
Cernuntur rapidi ſtantiſq; palatia lune
Labitur ⁊ placidis frangens mare fluctibus arnꝰ
Hunc ſupra ⁊ ripas tenet urbs pulcherrima piſe.
Hanc oculis digitiſq; notant:propiuſq; pateſcunt
Etrurieq; latus.ſpatioq; breuiſſima gorgon.
Siluaq; nobilior:rigidiſq; capraria ſaxis:
Inſula tum niueo prediues marmore retro
Linquitur ad leuam gilium.vicinaq; contra
Stant iuga : de gemino nomen ſortita metallo:
Plumbeus hic uertex:illa eſt argentea rupes.
Nec procul herculei deuexo monte receſſus.
Et thelamonis opus nautiſq; infeſtior equo
Paruus aquis proprijs violenti gurgitis vmbro.
Dextra ſed a tergo uentoſi frondea tractus
Corſica reſtabat.iamq; hinc ſardinia longe
Tabificos aperit colles.hinc aurea roma
Hincq; procelloſo tibridis ſtant littore fauces
Hic poſtq̄ medio iuuenis ſtetit equore penus
Uulneris increſcens dolor.⁊ vicinia dure
Mortis agens ſtimulis ardentibus urget anhelū
Ille videns propius ſupremi temporis horam
Incipit.Heu qualis fortune terminus alte eſt.
O q̄ letis mens ceca bonis:furor ecce potentum
Precipiti gaudere loco:ſtatus ille procellis
Subiacet innumeris:⁊ finis ad alta leuatis
Eſt ruere:heu tremulum magnorū culmē honorꝝ:
Speſq; hominum fallax:⁊ inanis gloria fictis
Illita blanditijs:heu vita incerta labori
Dedita perpetuo:ſemperq; heu certa:nec vnq̄
Sat mortis preuiſa dies:heu ſortis inique
Natus homo in terris:animalia cuncta quieſcūt.
Irrequietus homo:perq; omnes anxius annos
Ad mortem feſtinat iter:mors optima rerum?
Tu retegis ſola errores:⁊ ſomnia vite
Diſcutis exacte:video nunc quanta paraui
Ha miſer incaſſum:ſubij quot ſponte labores
Quos licuit tranſire mihi:moriturus ad aſtra
Scādē querit homo:ſed mors docet oia quo ſint
Noſtra loco:latio quid profuit arma potenti.
Quid tectis inferre faces?quid federa mundi
Turbare:atq; urbes triſti miſcere tumultu?
Aurea marmoreis quid ue alta palatia muris
Erexiſſe iuuat?poſtq̄ ſic ſidera leuo
In pelago periturus eram:chariſſime frater
Quanta paras animis?heu fati ignarus acerbi
Ignaruſq; mei:dixit:tum liber in auras
Spūs egreditur:ſpatijs num altior equis
Deſpiceret romam:ſimul ⁊ carthaginis urbem.
Ante diem felix abiens:ne ſumma videret
Excidia:⁊ claris quod reſtat dedecus armis.
Fraternoſq; ſuoſq; ſimul:patrieq; dolores.

Argumentum libri ſeptimi.

Eſciꝰ extincti iuuenis ferus hānibal oras
n Ingredit̄ pīias.latias penetrare cohortes
Clā iubet.ide ducis motu p caſtra iubent
Exploratores:⁊ noſtras ire phalanges.

Congreſſus uepetit ſtupidus dux maximus illoʒ
Alloquitur.tantis ſuperis celebꝛatur in oris
Colloquium rebus ſed pugna nouiſſima partes:
Exagitat geminas.orituſqꝫ miſerrima penis
Hora viris.acies ut viderat ipſe labantes
Hannibal egreditur victus latebꝛaſqꝫ petiuit.

¶ Incipit liber ſeptimus.

Eſciꝰ extincti iuuenis ferꝰ hānibal inſtās
n Bellū aio.⁊ uarios agitās ſb̄ pectoꝛ̄ cāuſ
Fraternaʒ ſpabat opē.iāqꝫ aſfore claſſem
Illius.ac dulceſ cupide ſibi fingē vultus
Fingere colloquia ⁊ latijs quid paſſus in aruis,
Audire.⁊ pꝛopꝛios fratri narrare labores
Inqꝫ ſibi infeſtos ulciſci in tempore ciues
Hānonem ante alios.acies dum mente frequēter
Inſtruit.atqꝫ equitum circundat coꝛnua ſemper
Germanum armauit pꝛimaqꝫ in fronte locauit
Speʒ quoqꝫ nōnunq̃ꝫ mens immoderata uetuſtā
Retulit imperij.caro tunc grandia fratri
Italiaqꝫ dedit partem.regemqꝫ uocauit
Atqꝫ ſuperuacuis ignarus pectora ueri
Implicuit curis: volucris uelut anxia nido
Pabula dum cumulet memori toꝛquetur amore
Aſſiduoqꝫ fremit ſtudio: ⁊ ſuſpenditur alis
Cum tamen interea generis ſpem foꝛte malignus
Abſtulerit natos atqꝫ incunabula paſtoꝛ.
Non pꝛocul hannibalis diſtabat curſus abafro
Littore cum iuſſus raptim uaſtigia mali
Nauita conſcendit quam claſſis pꝛenderet oram
Viſurus.ſummoqꝫ ſedens in uertice ligni
Dirupta reſpondit ſpectamus ſaxa ſcpulchꝛi
Huc recto impellens fert uentus tramite pꝛoram
Triſtioꝛ augurio.clauum rege carbaſa uolue
Flecte viam.curſumqꝫ alio melioribus inquit
Auſpitijs detoꝛque meum.tum iuſſa magiſtri
Expediunt.ac uerſa uadis ad pꝛoxima leptis
Littora ſollicito peruenit remige claſſis
Qui ſtatus interea romanis eſſet in oris
Qui ue foret libicis.que ſpes.qui terroꝛ utrinqꝫ
Volueret alterno fluitantes turbine mentes
Dictu difficile eſt.quotiens ingentia duri
Hannibalis monimenta animis confectaqꝫ bella
Obuerſabantur.tunc ſpes romana cadebat
Victa retro.ac quotiens clari occurrebat imago
Scipiade.florenſqꝫ viri ⁊ ſpectata iuuentus
Ac virtus infracta malis ſpes pulchꝛa redibat
Tunc italis.terroꝛqꝫ iterum tranſibat ad hoſtes
Et q̃ꝫq̃ꝫ latijs depulſum finibus acrem
Hannibalem fratremqꝫ oculis reſpublica letis
Cerneret.aſt alia urgebat pꝛecoꝛdia cura
Segnities ſuſpecta ducuʒ.quibus omne ſenatus
Mandarat ſtudium.ne quo molimine poſſent
In libiam tranſire hoſtes.neu terra uel equoꝛ
Securum pꝛeſtaret iter.diſcrimine nullo
Nunc ambos abijſſe ſimul.nempe vna pericli
Conditio.ſed campus erat diſcriminis alter.
Collectiſqꝫ domi penorum viribus ingens
Caſus ⁊ excidium metuendum inſtabat ⁊ hora
Ultima romani imperij.Ceu coꝛpus in omne
Si longeua fuit ſcabies.abienſqꝫ repente
Deſerat extremamqꝫ cutem parteſqꝫ patentes
Gaudia coꝛripiunt animum.ſi foꝛſitan eger
Sentiat abſtruſum introꝛſus turgeſcere pectus
Hoꝛreſcit peiora timens.peſtemqꝫ pꝛiorem
Optat.⁊ in regnum coꝛdis dolet eſſe coactaʒ
Sic metus extinctus minime.licet hoſte remoto
Verum alio tranſlatus idem grauiuſqꝫ periclum
Viſceribus ſupereſſe mouet.magnumqꝫ timendi
Calcar erat fabij pꝛeſens quaſi ſemper imago
Cui longe pꝛeſaga viro ſapienſqꝫ futuri
Mens fuerat:certoqꝫ uelut pꝛudentia uati
Ille quidem vulgo ſolitus pꝛedicere ſemper
Siquando patriam peteret ferus hannibal urbi
Tunc ueros inſtare metus: ⁊ flebile tempus
Non ibi ductores pauidos.regeſqꝫ fugaces
Venturos acie aduerſa.non lecta per agros
Agmina paſtorum pꝛopꝛie.uerum arma tremēdū
Laturum hannibalem.cuius numerare triūphos
Expleat annales.plures qui truſerit oꝛcho
Romuleo ex populo vidue q̃ꝫ liquerit urbi
Aſt utrunqꝫ latus circum belloqꝫ geluqꝫ
Duratas:longaqꝫ fame uallare coboꝛtes.
Quin etiā multos quibꝰ ars celeberrima paſſim ē
Romanos iugulare duces.quoruʒ agmina vndis
Scipiade occurrent gladijs.nil nominis illic
Maieſtas ualitura duci.nil foꝛma genuſqꝫ
Fabula nil oꝛtus.nil colloquiumqꝫ deorum
Dixerat hoc fabius.quoniāqꝫ id moꝛte ſub ipſa
Vaticinatus erat ueluti ſupꝛema minantis
Dicta patris memori nunc iactabantur in urbe.
Terrebantqꝫ animos.at eniʒ iam parta per agros
Tot uocis optata quies.vultuſqꝫ ſerenus
Auſonie.letam merito perſoluere plebem
Vota iubent ſuperis.per quinqꝫ altaria flammis
Incaluere dies.totidemqꝫ onerata coronis
Limina cuncta deum:viridiqꝫ comantia lauro
Hannibal alepti trepidis rumoribus actus
Ad ſamnam celebꝛat iter:iamqꝫ omnia late
Scipio uaſtabat.facibus iam rura uel armis
Ditia romanis ardebant.ultima ſecum
Pꝛelia dum penſat penus:ſubitoſqꝫ ueretur
Congreſſus.certos ſtatuit pꝛemittere contra
Qui referant:qua ſint hoſtes regione locorum
Quidue agitēt.quo fulta ſitu:quo ue oꝛdie caſtra
Conſiſtant.tulit hos leuo foꝛtuna pꝛofectos
Tramite.caſtrorum incautos cuſtodia captos
Pertraxit ducis ante pedes.tunc ille tribunus
Imperat ut circūductis per ſingula monſtrent
Caſtrorum armorumqꝫ genus:vultuſqꝫ virorum
Atqꝫ equitū peditūqꝫ habitꝰ:numerūqꝫ manuſqꝫ
Paretur.ſic intrepidi tentoria paſſim
Circuerunt:omnem abſtulerat dux ipſe pauorem.
Mirantur morem indomitum.legeſqꝫ ſeueras
Militie.duraſqꝫ manus.atqꝫ apta labori
Coꝛpora.non glacie.nec vi frangenda nec eſtu.
Atqꝫ cicatrices aduerſo coꝛpore crebꝛas
Ingenteſqꝫ.acres oculos.teſtantiaqꝫ altos
Ora animos.⁊ uerba tonis reſonantia miris
Poſtq̃ꝫ cuncta viris ſunt explorata reuerſos
Scipio ſubridens placide:vultuqꝫ ſereno
Alloquitur.firmatqꝫ animos.ſatis omnia nūquid
Iuiſtis per caſtra viri.noſtroſqꝫ paratus.
Siquid adhuc ſupereſt ſecuri cuncta videte
Et ueſtro narrate duci.ſic ille benigne
Hoꝛtatus.dubios hominem ue deū ue loquenteʒ
Audiſſent.ſtupidoſqꝫ incerta mente reliquit
Inde viris ſumptus pꝛeſtatur opimus:equiſqꝫ:
Conceſſi:comiteſqꝫ vie.qui tuta locorum
Oſtendant.nutuqꝫ tegant.ne foꝛte per agros

Sparſa manus iuſtam oblato putet hoſte rapinā.
Talia dum latius peragit dux.foꝛſitan illo
Maſſiniſſa die peditumqꝫ equitumqꝫ catherue
Ingentes.alacri ueniunt in caſtra fauore:
Omnibus ex viſis nil tam perterruit aſpꝛum
Hannibalem:q̄ clara hoſtis fiducia magnas
Spes animo uoluentis enim.nec bella pauentis
Attamen extremas quoniam iam fata ruinas
Urgebant aderatqꝫ dies.qui nubila foꝛtis
Pelleret ambigue.ſtatuit temptare loquendo
Ante ducis mentem aduerſi.ſi flectere poſſit
Conſilio paciſqꝫ nouos infundere amores
Siue ille egregia morum dulcedine tactus
Seu uentura pauens:ſeu iam longeua laborum
Tedia perteſus.ſeu fraudem inuoluere uerbis
Inſidiaſqꝫ parans:ſolitaſqꝫ recurrere ad artes.
Nuncius hec pꝛopter pꝛemiſſus pergit ad hoſtez
Colloquium petit:nihil aduerſatus:⁊ ambo
Caſtra mouent excompoſito:multūqꝫ pꝛopinquis
Conſedere locis facilis congreſſus ubi illos
Iungeret exiguis urbs nargara menib⁹ inde eſt.
Haud pꝛocul.hunc ſcipio raptim munimine collē
Occupat:hec ſedes tutis aptiſſima caſtris
Dulcis aque fontes illic ⁊ pabula paſſim
Oppoꝛtuna viris ⁊ equis.vix milibus alter
Quatuoꝛ aduerſis ductoꝛ diſtantia caſtris
Ardua communit ſcatebꝛis ubi nulla benignis
Limpha caput tollit campoſqꝫ irrorat inhertes
Ne ue diu mora tuta foret ſitis ipſa uetebat.
In medio tumulus legitur conſpectus utrinqꝫ
Detectuſqꝫ ſitu nequid inter frondea clauſtra
Antraqꝫ ſiluarum fraudiſqꝫ doliqꝫ lateret
Marcellus terrebat enim.⁊ collega peremptus
Hinc illinc armate acies:huc greſſibus equis
Agmine quadrato ueniunt paribuſqꝫ remote
Subſiſtunt ſpacijs.at dux pꝛegreſſus uterqꝫ
Coꝛnipede excelſo:poſitus concoꝛditer armis
Pone ſuus quēqꝫ eſt teſtiſqꝫ comeſqꝫ ſecutus
Unicus interpꝛes.tumulo ſic cominus ambo
Conueniunt.ſummi ſiquidem regumqꝫ ducumqꝫ
Quos aut pꝛima tulit celi quocunqꝫ ſub axe
Aut etas latura ſequens.Ceu bella gigantes
Si renouent indigna deis.ſtentqꝫ agmine contra
Fulmine depoſito pꝛocedat iuppiter ingens
Mercuriuſqꝫ comes.tum pars aduerſa tipheum
Mittat.⁊ hinc comitē ſe turpiſ homūculus addat
At longe armati ſpectent commertia fratres
Terrigene.tum parte alia furoꝛ ipſe deorum
Conticeat pꝛomat phebus teneatqꝫ ſagittas
Hoꝛrificamqꝫ minax quatiat pꝛocul egida pallas
Terra tremat.vibꝛent ignes ⁊ fulguret ether
Moꝛtibus haud alijs:alioqꝫ hoꝛrore videntum
Conuenere pares.ſileant mihi cuncta pꝛiorum
Nomina non alias nullo conſiſtere campo
Maiores foꝛtuna duos vidiſſe negabit
Alter ad alterius conſpectum heſere viciſſim
Immoti.tum multa alto ſub coꝛde mouentes
Dum ſtupoꝛ attonitos habuit ſiluere parumper.
Scipio fulminei cernens hoꝛrentia circum
Hora ducis.vultuſqꝫ truces.hic iuppiter ille eſt
Cuius ab armatis legionibus ora timentur
Italie terroꝛ.murus carthaginis arxqꝫ
Heſperie domitoꝛ.qui gallica rura peragrans
Fregit inacceſſas alpes:callemqꝫ niuoſum
Natura luctante dedit.tot noſtra cecidit
Agmina totqꝫ duces.totiens qui lumine noſtro
Sanguine fedauit.campo potuitqꝫ patenti
Atqꝫ acie iuſta magnum ſuperare parentem
Meqꝫ ſimul iuuenem pauide qui limina rome
Non ferro noſtriqꝫ metu.ſed numine certo
Pꝛeſentiqꝫ deum.nimbiſqꝫ fauentibus urbi
Liquit ⁊ erubeo noſtram debere ſalutem
Non animis:non virtuti:non foꝛtibus armis
Sed tempeſtatis tm̄ auxiliaribus vndis.
Talia uoluebat ſcipio.Contra hannibal hic eſt
Hic cuius tenera iam nunc etate remotos
Fama polos penetrat.cuius dant credula ſūmis
Secula numinibus virtus quia ſuggerit oꝛtuz
Sanguine qui patrio madidum contingere cāpuz
Non timuit.cladeſqꝫ ſuas tam foꝛtiter ultus
Inſequitur victos.⁊ nos poſt pꝛelia tanta
Hyſpana tellure fugat.noſtroſqꝫ labores
Irritat.iſte abitum cunctis meditantibus vnus
Conſilium uertit.cunctiſqꝫ trementibus idem
Conſtitit immotus.nullus ſua rura tueri
Audebat.noſtras en iſte inſultat in arces
Hic regem cui noſtra ingens innixa manebat
Spes pꝛius alloquio flexit.mox fregit aperta
Perdomuitqꝫ acie.victumqꝫ in vincla coegit
Me quoqꝫ deiecit pꝛius hic q̄ viderit.⁊ nunc
Expulit italia.quid multa.uel iſte pꝛofecto
Eſt mihi uel nullus toto metuendus in oꝛbe
Que dum cuncta pares oculi trepidantis in ictu
Uoluiſſent animis.incepta ſilentia rumpens
Hannibal hec pꝛimus.ſi me mea fata maligno
Sidere damnabant.ut poſt tot bella peracta
Totqꝫ acies ceſas campis.tot milia fuſa
Solus ego pacem a nobis petiturus inermis
Foꝛtuna uariante vices:ſupplexqꝫ uenirem
Gratuloꝛ ex cunctis quibus hoc dec⁹ illa parabat
Te potius mihi ſoꝛte datum quia nobilis ingens
Solamen mihi victoꝛ erit:minimumqꝫ pudebit
Sub tanto cecidiſſe viro:tibi gloria poꝛro
Ultima non fuerit.niſi mens mea conſcia fallit
Hannibalem cui de uobis tot larga triumphos
Fata dabant.cui tot campis atqꝫ agmine fracti
Romani ceſſere duces.tibi cedere ſoli
Non acie non vi ſolo ſed nomine victum
Ludibꝛium quoqꝫ foꝛtune que bella parenti
Cepta tuo mecum nato claudenda reſeruat
Indigner:ſtupeam ne magis:namqꝫ ille per arma
Dux acer:plenus victoꝛ foꝛtiſſimus annis
Ille mihi ceſſit iuueni.victuſqꝫ latinis
Finibus eſt.contra tu nunc iuuenilibus annis
In pꝛopꝛia me nempe domo ſine vulnere vinces
Tempore iam belloqꝫ ducem.victricia ſigna
Duratoſqꝫ animos durataqꝫ membꝛa gerentem
Cura quidem fateoꝛ fuerat pulcherrima pacis
Gentibus indomitis:nec enim trinacria nobis
Non fera ſardinie tellus.non tractus biberus.
Pꝛemia magna ſatis pꝛo tot iam claſſibus aut tot
Sunt exercitibus:pꝛo tanto ſanguine fuſo
Culpari tranſacta tamen.licet uſqꝫ loquendo
Mutari uetitum eſt.tranſuerſo calle furentes
Traxit auaritie rabies.aliena petebam
Urgeoꝛ in pꝛopꝛijs ſpes immoderata fefellit
Atqꝫ animus paris impatiens ſic blanda parūper
Foꝛtuna:in magnis alio furit impꝛoba vultu.
Caſibus hec uarijs niſi me quoqꝫ fallere dulce eſt
Iam ſatis edocuit:non ſat ſibi tradere tutum

Hinc ratione meos moderantem certius actus
Cepit pacis amor.tua ſed feruentior etas
Et fortuna diu felix exterret utrunqꝫ
Conſilio aduerſum pacis.ſtudijſqꝫ quietis
Namqꝫ ego commemini medio feruore iuuente
Qualis apud trebiam fuerim permitte profari
Qualis apud cannas.talem te ſuſpicor eſſe
Nempe virens etas:⁊ famoſiſſima clari
Te vindicta patris.te tot felicia bella
Africe ⁊ heſperie.⁊ nunq̄ꝫ mentita ſecundos
Succeſſus fortuna leuat.ſatis omnia noui
Preterea expertus totiens.ſcio quanta libido eſt
Uincendi.q̄ꝫtumqꝫ decus.victoria quando
Certa foret fateor rerum eſt dulciſſima.ſed nunc
Quis deus hanc uobis qui non ⁊ fallere poſſit
Pollicitus mihi crede aderunt niſi ſiſtimus iras
Corpora:ferrum:animi:vultuſqꝫ:manuſqꝫ virorū
Agmine ab aduerſo.ſimul hic quē cernis inermē
Alter erit pectuſqꝫ aliud fronſqꝫ altera longe
Nec ſonus hic uocis.nec pacis inhertia uerba
Ergo animos aſſumme nouos.neu nomina pacis
Uile ſonēt.pulchra eſt inquis victoria ſed ſpes
Anxia vincendi:pax eſt pulcherrima rerum
Hec tibi certa patet.niſi reſpicis.omnia uerſa
Et quotiens animos preſentia proſpera tollunt
Ante acres intende oculos.circumqꝫ retroqꝫ
Nec quid leta ferat tantū fortuna:tulit ne
Sed quid ferre poteſt animo metire ſagaci
Nil facies recte.niſi cum ſpes uenerit illinc
Hinc metus occurrat.tibi ſin victoria forſan
Ceſſerit.⁊ quantū eſt proprijs quod laudibꝰ addiſ
Uictor:es ⁊ vincis:vixqꝫ vnum mille triumphis
Addicis.at ſi forte diu comitata repente
Deſtituant te fata.ruis pereuntqꝫ labores
Innumeri.ſpeſqꝫ ampla ſimul conſultor ⁊ hoſtis
Unus adeſt.odium ſileat res firmet utrinqꝫ
Utile conſilium ⁊ ſi nulla pericula terrent
At retrahat ſaltem ſtudium te nominis alti
Altius ire nequit.nunc conſeruare labora.
Magnus enim labor eſt magne cuſtodia fame.
Uis ne tot egregios actus:⁊ tempore tanto
Queſitum decus:vnius commitere caſus
Arbitrio.vis ne vna.dies tot ſubruat annos.
Fortunam frenare ſuam:finemqꝫ ſecundis
Ponere conſilium eſt.nec parua acceſſio magne
Fortune eſt tenuiſſe modum.ſi frena relaxas
Auferet in preceps.poſſem te multa monere
Namqꝫ exemplorum magna eſt mihi copia quātꝰ
Uir fuerat cyrus.tamen is dum fine ſine ullo
Credulus inſequitur fortunam.turpiter alto
Excidit e ſolio.cumulus fuit ille pudori
Feminea cecidiſſe manu.felicia pirrus.
Arma tulit.quanta potuit cum laude reuerti
In regnum.uobis etiam manſiſſet amicus
Ut reor.illa animi tanta dulcedine.tali
Dignus amicitia.ſed dum nec frena tenere
Nec curſum cobibere poteſt.collapſus ad ima
Corruit.hic medio ſi permanſiſſet abunde
Sparſerat epiri celebrem per ſecula famam.
Ha quotiens italo rex formidatus in orbe
Trinacrie diadema tulit.mox cognitus ortho
Sceptra etiā macedum arripuit.ſed ſiſtere nuſq̄ꝫ
Dum ualet ille viris inuictus gloria vulgi
Feminei.argolico ruit ingens victima ſaxo
Sed quia noſtra magis fortaſſe exēpla mouebūt
Hac ipſa in patria regulum fortuna ſupremis
Equarat ducibus.ſed dum conſcendere ad aſtra
Nititur.in tergum iacuit reſupinus acerbo
Fine decus partum claudens aliena renarro
Meqꝫ libens taceo.fato iactatus utroqꝫ
Quid ſim.quid fuerim cernis vix notius uſq̄ꝫ
Inuenis exemplum.fortuna uolubilis in quo
Luſerit ulla magis.tutum eſt diſcedere ſenſim
Illius e gremio.nimium nec fidere blandis
Uin tu illi preſtare fidem:que uoluere nunq̄ꝫ
Deſinit inſtabilem violento turbine rotam
Que non ceca modo eſt.ſed cecos efficit illos
Quos complexa ſinu eſt nunq̄ꝫ ue attollit ⁊ īplet
Muneribus falſis.niſi quos de culmine ſummo
Uertere precipiti fuerit meditata ruina.
At fuerit ſuſpecta tibi iam federe fracto
Punica forte fides.ſed tu deſiſte uereri
Tempus pacis adeſt.⁊ nos niſi falſa relatu
Audiui.pactum fedus ſpreuiſtis auorum
Tempore.quod minime dignis auctoribꝰ ictum
Eſſe videretur.nos ſi fortuna maligne
Strarit humi.reris forſan cecidiſſe decoris
Omne ſimul ſtudium.non ſic nos numina leuo
Sidere proſpiciunt.fateor non omnibus eque
Publica fata uelim ⁊ patrios committere caſus
Nunc autem de pace agitur tractantibus illis
Quorum primus honos pacis belliqꝫ futurus
Et labor ⁊ requies.equidem quia bella mouendi
Auctor eram donec metuerunt fata tetendi
Ut fauſtus foret euentus ſic federa certe
Conſilia firmate meo:pacemqꝫ tuebor
Que nobis inhoneſta quidē.ſed uelle neceſſe eſt
At uobis ſpecioſa uenit.ſic dicere q̄ꝫq̄ꝫ.
Uictorum pacis leges:penamqꝫ iubere
Tu tamen hanc patiare reos imponere mulctam
Ore uelim proprio.noſtris erroribus equam
Heſperie tractus:atqꝫ arua nouiſſima mundi
Eolieqꝫ triceps regio ⁊ ſardinia:⁊ omnis
Inſula tyrreno aut libico perfuſa profundo
Ueſtra ſit.hinc alia ex alijs conquirite regna
Ite per extremos axes.atqꝫ inuia ferro
Pandite fulmineo.reges calcate ſuperbos
Ueſtra ſub occaſu victricia ſigna ferantur
In boream.⁊ ſolis tandem uoluant̄ ad ortus
Nos autem libicis arctati finibus inde
Uos dominos rerū longinquaqꝫ cuncta regētes
Imperia.⁊ multum terraqꝫ mariqꝫ cremendos
Cernamus.ſuperis poſtq̄ꝫ fatoqꝫ potenti
Eſt placitum.tantum ille graui ſermone profatus
Subticuit.contra ſcipio cui talia reddit
Certus eram quecūqꝫ mihi promiſſa fuiſſent
Aduentu turbanda tuo.nec federa penos
Ius ue hominum uel ſacra deum ſeruare paratos
Ni cogente metu.prius hic grauis aſtra uolatu
Scādet equus.prius hic ſolidus per inania collis
Aſcendet.celumqꝫ cauo ſubſidet auerno
Q̄ꝫ uobis ſit amica fidem.ſed iuſta deorum
Ultio perſequitur ſontes.ſtirpemqꝫ prophanam
Uerberat.⁊ claudo q̄ꝫq̄ꝫ pede iuſſa fugaces
Preuenit interdum ſcelerum ſpectator ab alto
Perfidieqꝫ deus q̄ꝫq̄ꝫ tibi fabula uana eſt
Hannibal eſſe deum.quotiens rubicunda cruente
Littora pulſarunt abſorptis claſſibus vnde
Uiſcera bellantum pelago quot ſparſa natarunt
Quot trūce aut lacere afflictū ſup̱ equora puppes

Quot tabo vndantes eſtu iactante carine
Quot clipei. ⁊ tetro ſtillantes ſanguine poſtes
Credis adhuc non eſſe deum.ſic pectore prorſus
Egatis abraſit non multum annoſa uetuſtas
Bis prius aduerſum nos arma nephāda tuliſtis
Noſqꝫ laceſſiti ſemper.ſocijſqꝫ fauentes
Id meritis contra ſtetimus certare coacti
Nos pietas quondam ſiculis ſuccurrere iuſſit
Nūc autem hyſpanis.in quos tua maxima q̄tuz
Seuitia exarſit dolor eſt meminiſſe pudorqꝫ
Sera nimis miſeris quoniam romana fuerunt
Auxilia atqꝫ ingens infamia noſtra ſaguntum eſt
At deus:ille deus quem uos contemnitis equas
Exegit penas meritis belliqꝫ prioris
Exitus ille fuit quem uos ſenſiſtis: ⁊ idem
Huius erit:niſi iuſta deum vindicta fatigat.
Si qua tamen medio tulimuſ.que multa fatemur
Uulnera.premiſit forſan rectiſſimus ultor
Exercens:purganſqꝫ pios.ſed priſca relinquo
Si tibi cura monet:ne pax tua ciuibus obſit
Et mihi perfidie ne premia forte reportent
Eſt animus.quid enim.nū uos ⁊ federa ⁊ omnez
Spem pacis violaſſe palaz eſt.nūc federa rurſus
Et pacem.indignos quos prima iniuria fecit
Conditione pari petitis leuiore ſecundam.
Nec pudet. ⁊ quantis ſeſe fortuna reuoluat
Caſibus admoneor:q̄ ſit via lubrica magne
Fortune.iubeor reges meminiſſe ducesqꝫ
Quos mutata gradu ſubito deiecit ab alto.
Exemplisqꝫ premor.ſcio ꝙ mortalia nobis
Corpora ſunt.animi eterni.ſcio multa ſepultis
Supplicia. ⁊ longos ſcelerum ſupereſſe dolores.
Hic famam reſtare bonis.eternaqꝫ celo
Premia.vis ne aliud docilem vir docte monere
Caſibus expoſitum ſcio me:teqꝫ armipotentem
Egregiumqꝫ ducem fateor deſiſte minari
Scimus ⁊ hinc maior noſtris ſperatur ab armis
Gloria.nec regnum fortune ignoro iocantis
Rebus in humanis.at nulla potentia ſummo
Eſt equanda deo.ſolet hic pia bella fouentes
Auxilio firmare ſuo.ac ne forte moremur
Hunc totum per uerba diem.ſi federa nobis
Prima placent.ratibuſqꝫ recens iniuria noſtris
Legatiſqꝫ illata aliqua purgatur.habetis
Quod petitis.neu polliciti puter inſcius:ingens
Munus habes pacem.quonā fortuna reuerſa eſt
Ueſtra vides.ſi dum latio tua fama tonabat
Tempeſtate graui bellorum:mitior hoſtis
Optaſſe eadem precibus tunc forte ſuperbum
Non preſtare fuit.nunc cum prope victus ⁊ omni
Pulſus ab italia.metuenſqꝫ ⁊ uelle ſubactus
Pacem ores.poterat recta cum fronte negari
Et tamen ut mundus videat non aſpera nobis
Deieciſſe animos:non tollere proſpera bella
Fortuna ue pares habitus conſiſtere in omni.
Poſteritaſqꝫ notet:non nos dulcedine prede
Prelia non odijs.ſed pacis amore mouere
Pax dabitur fuerit nobis ſi pura uoluntas.
Sed quid uana refers.hac eſt hyſpania dextra
Si neſcis.multoqꝫ mihi iam parta cruore
Cetera noſtra vides.ſtulta eſt iactantia dantis
Quod retinere nequit.de noſtro munera fingis
Proinde aliud paci:pactiſqꝫ prioribus ultro
Adice.ſiquid habes.ꝙ ſi nimis illa videntur
Importuna animis.gladios atqꝫ arma parate
Indociles tollerare thogam pacemqꝫ peroſi
Dixerat. ⁊ tremula tellurem percutit haſta
Hijs dictis retro redeunt:ceu cornua poſtq̄
Obniti tenuere diu grauibuſqꝫ tumentes
Impleuere animos odijs.viſuqꝫ maligno
Digreſſu tacito referunt ueſtigia tauri
Ut grauius toto coeant cum pondere rurſus.
Mugituqꝫ fero complent nemus omne fremētes
Circunſtant:reduceſqꝫ acuunt in bella iuuente
Quemqꝫ ſue:Talis ducibus redeuntibus ore
Spiritus. ⁊ talis tumido ſub pectore feruor
Poſtq̄ ad vicinas ambo rediere cohortes
Arma animoſqꝫ.parent in bella nouiſſima tandez
Edicunt.alacri celum tonat omne tumultu
Tum uero urgentes ſtimulos virtutis ⁊ eſtus.
Irarumqꝫ faces:grauiterqꝫ minantia uerba
Flammanteſqꝫ oculos ardentiaqꝫ ora videres
Haud aliter q̄ cum ſtipulis immittere flammam
Forte ex compoſito late diſtantibus aruis
Diſcedunt gemini agricole.diſperſus in agros
Horridus alternos:nunc hic:nunc cernitur illic
Et trepitante ſono ſubitus micat ignis utrinqꝫ
Ut uero caſtra eſt reditum:clamore fauenti
Qualis apum ſtrepitus regem circunſtat ouantē
Pro ſe quiſqꝫ ducum excipitur.cupidumqꝫ tuēdi
Funditur inquirens certatim ſingula vulgus.
Unus in amborum caſtris diſcurrere ſermo
Fatalem ueniſſe diem.nec premia belli
Qualia preteritis ſoleant ſperare periclis
Nec penas inſtare pares.victoribus orbem
Terrarum.imperiumqꝫ ſequens per cūcta parere
Secula.tum victis extremos affore caſus.
Semianimis ꝙ victa metu.propiorqꝫ cadenti
Carthago.nondum icta tremat fatoqꝫ premente
Amplius immenſam nequeat differre ruinam
Romanis non eſſe fuge.non collis amici
Preſidiuz.obſtruſoſqꝫ habitꝰ maris equore circū
Alarum celiqꝫ fugam reſtare patentis.
Hinc igitur quoniam terror:ſpeſqꝫ excitat illinc
Imperiumqꝫ ducum uario permixta fragore
Caſtra modis reboant miris.hic corrigit haſtam
Ille acuit gladios.agiles probat ille ſagittas.
Induit hic galeam capiti:criſtaſqꝫ trementes
Excolit.hic blando permulcens murmure fortem
Frenat equum phaleriſqꝫ tegit.ſtudet ille recuruꝰ
Ferratos aptare pedes vnguemqꝫ cauatum
Uerberat:ac crebris tinnitibus inde fauillas
Elicit.hic pictum clipeum textamqꝫ cathenis
Loricam exiguis tenuiſqꝫ rigentia ferri
Tegmina circum humeros: ⁊ fortia pectora ducit
Implicat hic ocreas femori:tibiaſqꝫ pedeſqꝫ
Armat. ⁊ aurata preſulget imagine poples
Hic mihi pierides:quoniam maiora puſillis
Uiribus aggredior ſi uos ab origine ſemper
Dilexi coluiqꝫ libens.ſi rite uocaui
Hic prebete animos.totoqꝫ elicone fauete
Auia caſtalie ſitiens conuexa pererro
Urget amor.fameqꝫ trahit ſpes blanda decore
Lux ea terribili hinc illinc conſumpta paratu
Ceſſerat ⁊ uerſo radiabant ſidera celo
Inclita magnificis opibus cultuqꝫ uerendo
Ethereas matrona virens perlabitur auras
Stat capiti diadema ſacro turritaqꝫ frontis
Effigies.ſceptrumqꝫ manu.ſed ſparſa capillos
Et trepido feſtina gradu,cui feruida contra

Multa minax mulier.medioqꝫ peruſtioꝛ axe
Ac ſuccincta ſinus.pauloqꝫ annoſioꝛ ibat.
Illa quoqꝫ ſceptrum.⁊ regni violenta gerebat
Signa.deos.homineſqꝫ omnes regemqꝫ deoruʒ
Aſpernata animis.ambe ſimul alta tenebant
Quaqꝫ rubens martis metuendi luminis aſtrum
Scoꝛpio:chelarum amplexu caudaqꝫ tegebat
Utraqꝫ celeſtes pariter tempuſqꝫ ſub vnum eſt
Introgreſſa fores.illas mirantur euntes
Celicole rapidus tenuerunt ſidera curſus.
Ut ſummo ſolio coram ſtetit altera raptim
Incipit.En quantum facinus iunonia longum
Hoſpita.⁊ eternum fato ſtatuente futura
Temptoꝛ ab italia.nec tot ſua vulnera pꝛoſunt
Nec quod ſiqua fides gladijs letale putaui
Cannarum memoranda dies.o fata deorum
Dura bonis liceat iuſtas inferre querelas
Et celo non ficta loqui.natura benigne.
Mecum egit fateoꝛ.ſuperi inuidiſtis acerbi
Equoris immenſi pulcherrima littora clemens
Illa mihi circum dederat.poꝛtuſqꝫ decorem
Addiderat:celiqꝫ aderat clementia blandi
Et ueſpertino ueniens ab axe fauoni
Dulcioꝛ afflatus çepheriqꝫ tepentioꝛ aura
Littoris aduerſi frigus glatiale videbam
Et poſterga graues exurere cuncta calores
Ipſa meo contenta ſitu.medijſqꝫ fruebar
Leta bonis poterat terre celeſtis imago
Uera niſi falloꝛ ſpectantibus illa videri
Adde tot illuſtres natos martiſqꝫ ſecundi
Tot titulos:tot geſta ducis.famamqꝫ ſonoram
Non tibi mars illum fratrem fateare pudendum
Hunc quo fata virum rapuerunt inuida furtim
Tempore vulgatum eſt.quantus tot ille paratus
Oꝛſus erat.nomenqꝫ meum quo ferre putabat
Infelix quanto flagrans genitricis amore.
Mitte alios.naʒ magna mihi nũeroſaqꝫ turba eſt
Quanta mihi nuper qualiſqꝫ nouiſſima pꝛoles
Contigerat.fateoꝛ ſuperi moꝛdaxqꝫ fatenti
Inuidia abſiſtat.non ullum regia paſcit
Maiorem generoſa iouis.quis feruoꝛ in ullo
Par fuit ex quo pꝛometheus ſubduxit ab aſtris
Particulam:ceciqꝫ infudit pectoris antro
Accenditqꝫ homines.quanta eſt conſtantia mẽti
Inſita.q̃ꝫ pꝛeceps per cuncta pericula fertur
Credite coꝛporeo niſi mentem carcere clauſam
Sarcina membꝛorum pꝛemeret:foret ille deoruʒ
Ex numero ſolioqꝫ altus radiante ſederet
Nomine non opus eſt.ubi ſoli conuenit vni
Quod loqueris.factiſqꝫ ſatiʒ iã cognitus oꝛbi eſt
Hannibal.ante ſuos perdent errantia calles
Sidera ⁊ ethiopes niuibus grauis obruet eſtas
Ripheumqꝫ gelu borea tepefacta loquenti
Soluet hyems.q̃ꝫ feta viro perduxerit illi
Terra parem.nec fallit amoꝛ.ſed uera fateboꝛ
Parcite celicole.uereoꝛ ne triſtis alumno
Inuidia:⁊ cecus noceat fauoꝛ.aſpice terras
Iuppiter italie.viden interſtrata colonis
Arua ſuis.viden indigena uariata cruore
Flumina ⁊ ignotis multum diſtantia terris
Buſta ducum potuit latum effudiſſe per oꝛbem
Hannibal iſta meus potuit diſiungere moꝛtes
Et ſaxis arctare uagis.uerum obuius illi
Nunc deus eſt aliquis:quis enim moꝛtalia cõtra
Arma ferat.puer aduerſo uenit agmine nobis
En pudoꝛ o ſuperi.ſed nec puer ille .nec omnis
Terreat auſonie tellus.non illa ſuperbo
Quam tacitam hic modo meditãtẽ grãdia vultu
Aduerſamqꝫ meis fatis.hanc ſcilicet ipſam
Et foꝛmidatum mundo puerumqꝫ patremqꝫ
Una acie quondam collatis vicimus armis.
Nos nec adhuc tanto melioꝛ foꝛtuna fauore
Ceperat amplecti.nunc tot firmata triumphis
Quid metuam:niſi foꝛte deos.ſuccurrite fame
Atqꝫ arcete nephas.moriar niſi clauditur illo
Neſcio quid puero quid me iubet uſqꝫ timere
Dixerat:at contra vultu ueneranda modeſto
Altera pꝛocedit paulum.manibuſqꝫ coronam
Abicit.ac ſceptrum pedibuſqꝫ affuſa tonantis
Sic ait.o magni ſupꝛema potentia mundi
Si tua roma poteſt:lachꝛymis perfundere ſacros
Te patiente pedes.pꝛecibus inflectere iuſtis
O ſuperumqꝫ hominumqꝫ ſatoꝛ rerumqꝫ creatoꝛ
Optime parce tuis.fer opeʒ.⁊ moderare labores
Aſpice placatos tandem:⁊ miſerere pꝛecamur.
Quanta per heſperiuʒ rapidis urgẽtibus auſtris
Flamma latus:nimboqꝫ nocens vndante pꝛocella
Seuierit.mundo notum eſt ⁊ notius aſtris.
Nec mihi quod miſere inſultans nunc illa virago
Obicit inficioꝛ.candantes oſſibus agros
Italie.terriſqꝫ ducum diſperſa ſepulchꝛa.
Et quicquid miſer armorum fert impetus oꝛbi
Suſtinui.ſolioqꝫ pater tu paſſus ab alto es
Crimina ſic meruiſſe reoꝛ mea.reſpice tandem
Mitius afflictos.⁊ ſi mea crimina nondum
Sunt purgata ſatis.tua fulmine dextra coruſco
Hoc caput inuiſum ⁊ tarpeias uerberet arces
Hannibalem auertat.iamqꝫ auertiſſe videris
Et grates actura tibi pꝛo munere tanto
Aduenio.timui fateoꝛ furiaſqꝫ doloſqꝫ
Imphandi ducis ⁊ laqueos ſimulataqꝫ bella
Ille etenim ſacra quem genitrix celotenus effert
Atqꝫ ipſis inſana deis.tot laudibus equat
Fraudibus inſidijſqꝫ magis confidere in armis
Q̃ꝫ virtute ſolet:poſſem ſibi multa meorum
Funera natorum.doloꝛ impedit.heu heu quanta
Seuitia eſt ſummumqꝫ nephaʒ.quibꝰ illa ſuperbit
Sic tales cecidiſſe duces.ſed tempus aperte
Nunc virtutis adeſt.iuuenem niſi fata virentem
Quem puerum uocat ipſa odijs immitibꝰ urgẽt
Quod tu ſumme parens pꝛohibe ⁊ ꝑmitte parẽti
Id modo ſollicite.ceſſet fraus arma ferantur
Iuſta acie liceat plano confligere campo
Uel nati me fallit amoꝛ uel mira videbis
Pꝛelia.⁊ infames equantia vulnerea cannas.
Diuinos noui ipſa animos humanaqꝫ ſubter
Omnia cernentes.non ꝙ mihi fabula mundi
Perſuadeat.natum eſſe deum.licet impꝛoba fãdo
Excitet inuidiam.diuino temptet honore
Pꝛedones.licet ipſa ſuos celebꝛare deiſqꝫ
Adnumeret.mihi ſufficiat decoꝛ ille virorum
Scipio magnanimus.ſimilem cui nulla tulerunt
Tempora nulla ferent.non hec me uera negabo
Credere nempe animos diuinã accendere mẽteʒ
Illius.ac nullum ſine numine poſſe benigno
Egregium reoꝛ eſſe virum.non aſtra moraboꝛ
Amplius.aut nato faueas.aut partibus equis
Sta medius.fraudemqꝫ ueta.ſi ceſſerit illa
Uincimus haud dubie ſed enim iunonia iactat
Hoſpitia.⁊ ſuperos hac ſperat uoce mouere

Fallitur.inſanit:ſtet ſemper nube ſub iſta
Uel ſimili ſtabit equidem mihi pulchꝛa tonantis
Tarpeio ſtat colle domus.cui thura preceſqꝫ
Defecimus.ſed rite utinam.pia ſacra docere
Tu potes ⁊ facies.niſi pꝛimo in limine celi
Fatorum uox intrantem exaudita fefellit.
Ergo age ſupplicibus pateāt pia pectora,uerbis
Celſe parens:hominuȝ ſpes ſumma ⁊ ſola bonoꝝ
Audieram imperium terre pelagiqꝫ ſupꝛemum
Et circunfuſo.quicquid quocunqꝫ ſub axe
Clauditur oceano.latio de ſanguine natis
Pꝛomitti.ſed quid niſi tu tam grandia pꝛeſtat
Nunc autem non regna peto ſit tuta merentum
Libertas.liciat ſitientem ſanguine hoſtem
A iugulis arcere meis.ſi digna rogaris.
Si mihi non parcis.populis ignoſce nepotum.
Quos noua religio faciet tibi foꝛſan amicos.
Finierat.ſtringenſqꝫ pedes atqꝫ oſcula rurſus
Ingeminans.lachꝛymis herebat.⁊ ore madenti.
Subriſit vultu tacito ſtillantis olimpi
Rectoꝛ.ad alterius tactus pꝛeſagia ſecli
Tandem uerba parat tremuit conterritus ether
Conticuere poli.ſiluit telluſqꝫ chaoſqꝫ.
Nullo vnq̃ꝫ ingenio patuit moꝛtalibus inquit
Quid pareret uentura dies.ſic noſtra pꝛemuntur
Conſilia.archano ſic iuſſa ſilentia celo.
Et tibi que patrem memoras audiſſe futuri
Intra ſiderium potuit contingere limen.
Exterius ſonuiſſe nequid.niſi foꝛſitan ardens
Spiritus huc aliquis flammis purgatus ⁊ vnda
Uenerit.hinc tenui quedam penetrantia rima
Erumpunt.multa quoniam pietate coactus
Uim patioꝛ.verum quo longius omnia uoluam
Pauca mihi e cunctis que iam ſub ſole geruntur
Pauca placent.quoniam terris incognita virtus
Huc refugit.totiens de uobis queſta:ꝙ inter
Milia tanta hominum ſibi vix contingat amicum
Inueniſſe aliquem.me purpura ueſtra mouebit
Foꝛſitan an aurum pꝛefulgens ceruice celi
Hoc ſpacium.gemmis foꝛſitan contingar eois
Hinc oriente alio:⁊ circumradientibus aſtris
Delectoꝛ.meqꝫ ipſe magis.comitumqꝫ choreis
Coꝛpora qui placeant oculis moꝛtalia noſtris
Aut fragiles artus:aut foꝛma fugatioꝛ vmbꝛis
Omnia ſunt eterna mihi ſplendoꝛqꝫ decoꝛqꝫ
Diuitie ſtabiles maſuraqꝫ gloria regni.
Ac ne cuncta ſequar:virtus mihi clara placere
Sola poteſt.animiqꝫ habitus.quam dicere ſedeȝ
Ipſe meam nunq̃ꝫ erubui:ſed rara per oꝛbem
Hoſpitia inuenio.nunc ueſtra addiſcite fata
Eſt laboꝛ hinc illinc per ſecula multa paratus
Mutuaqꝫ alternas tenuabunt funera gentes
Quem foꝛtuna pꝛemat.cui ſtet victoria parti
Non eſt noſſe pꝛius:niſi ꝙ cui conſcia mens eſt
Iuſtitie:noſtrumqꝫ licet hanc ſperare fauorem.
Aſt alium timuiſſe par eſt:ab origine rerum
Pꝛemia digna pijs atqꝫ aſpera multa malignis
Edixi.ſed enim uobis nunc maxima cura eſt
Natorum.ueniet tempus quando utraqȝ triſti
Exilio patiare tuum ſeneſcere longe
A patria.nec buſta petes non gloria tanta
Non decus:aut pietas:aut foꝛtia facta mouebūt
Amborum.nimium moꝛtalia coꝛda uolutat
Ambitio.ſpem non ſobolem mihi credite amatis
Largioꝛ in uerbis ſolito ſum:maxima namqꝫ
Res agitur.merito ſermonis ⁊ indiga tanti
Imperium.mundiqꝫ caput.maiore cauendum
Uoce aliud ſupereſt.dociles auertite mentes.
Eſt mihi pꝛopoſitum quoniam caligantia mundo
Lumina ſunt pꝛopius ueſtris accedere terris
Et pondus nexuſqꝫ hominum:moꝛtalia membꝛa
Sponte ſubire mea.ueſtroſqꝫ leuare dolores
Quantus amoꝛ.moꝛtēqꝫ etiaȝ tolerare pudendā.
Ingrate.dureqꝫ animi conuiuia q̃ꝫq̃ꝫ
Munera ſint uobis.tamen hec felicioꝛ illa eſt
Fauerit hoc equidem cui nunc victoria campo
Hanc penes imperiuȝ ſimul ⁊ mea maxima ſedes
Semper erit ſic,fixa etenim ſententia ſanxit
Neue diu dilata nimis ſpes ueſtra putetur
Cuncta pꝛius cuncti moꝛtales iſta videbunt
Qȝ decies latum ſaturnus cinxerit oꝛbem
Limite retrogrado.placida ſic virgine captus
Iam rapioꝛ.ſacri ſic mulcent ubera lactis.
Talia narrātem cuncti gaudentibus alis
Celicole vmbꝛabant.atqꝫ agmina nuncia pacis
Attonite auditis:non vno tramite matres
Spe uaria incerte redeunt.iam littus eoum
Sanguinolenta dies caſus viſura ſupꝛemos
Luſtrabat radijs.iam claſſica crebꝛa ſonabant
Et matutinum per caſtra frementia murmur
Conſurgunt hinc inde duces nec tanta ſub aſtris
Ulla fuit romana dies.per ſecula cuncta
Nec fuit in campis ullis ductoribus equis
Aut paribus certatum odijs.aut artibus aut vi
Nec metus in pꝛeſens tantuȝ ſed milia multa
Annorum ante oculos aderant.quēcūqꝫ dediſſet
Hac acie foꝛtuna gradum.patriamqꝫ domumqꝫ
Et ſtirpem.⁊ genus.⁊ ſeros ſperare nepotes.
Scipio diſtinctam campis inducit apertis
Oꝛdinibus miris aciem dextrumqꝫ gubernat
Maſſiniſſa latus numidis inſtructus.⁊ illum
Hyſpanus ſublimat equus.triſtataqꝫ ſignat
Caſſis.⁊ aduerſo ſinuatur purpura uento.
Lelius.at leuum moderatur in agmine coꝛnu
Quem ſequitur latijs equitatus ductus ab oris
Hunc apulus ſonipes:rapidum pꝛopioꝛqꝫ uolāti
Fert circum.rigidoqꝫ effulgent pectora ferro
In medio romana fremit pꝛedura iuuentus.
Eminet hijs alte imperitans legionibus ingens
Scipio.iamqȝ auro.iam ferro:clarus ⁊ oſtro
Clarioꝛ eſt animis.⁊ ſpe clariſſimus ampla
Obſcuratqꝫ alios.Surgentis lumina phebi
Ferre uelut comites nequeunt.hinc lucifer almus
Inter hebes radios.illinc cyllenius ore
Pallidus ambiguo:nam cetera ſidera circum
Non expectato fugerunt omnia ſole
Excitat ipſe altos animos:atqꝫ omnia firmat
Per medias uolitans acies.nitidiſqꝫ tremendum
Fulmen ineſt oculis:quod uerberet ora tuentum
Signiferis inſtare ſuis.equitumqꝫ phalanges
Hoꝛtari.trepidos uerbis ſolidare.pauentes
Erigere ac dubios.hos obteſtatur at illos
Orat.⁊ in medium pulcherrima facta recenſet
Uel ſua uel generis nomenqȝ inculcat auorum
Hos laudat.blandis caſtigat uocibus illos
Obiurgatqꝫ moras.⁊ amico uerbere inhertes
Inſtigat.docet ille decus docet ultima belli
Pꝛemia.q̃ꝫ pꝛope ſint.diſcriminis atqꝫ pudoris
Admonet.hijs ſtimulis animos impellit ⁊ urget
Omnibus ille locis feſtinat adeſſe.nec ullum

Perdere ſupremi momentuꝫ temporis ardet.
Poſtq̃ cuncta ſatis circum prouiſa.ſuiſqꝫ
Preſidijs firmata videt.dux maximus acri
Cornipede excelſus niueo.ſi iuppiter inquit
Hunc animum qui noſtra mouet precordia cũctis
Nunc nobis notum eſſe uelit.dubitaſſe pudebit
Quis finis ſeu que noſtros fortuna paratus
Exciperet.nullis oculis ſol clarior vnq̃
Apparuit.mihi q̃ victoria cernitur ingens
Uicimus agnoſco: trepidantis turbida vulgi
Murmura.⁊ ambiguos motus:acieſqꝫ labãtes
Uicimus.hic animos cerno.ſtatqꝫ horrida cedes
Ante oculos taboqꝫ tumens.⁊ ſanguine torrens
Et cumuli ingentes patris tellure iacentum
Ipſum ego iam video iactatis turpiter armis
Exceſſiſſe ducem video latebraſqꝫ petentem
Atqꝫ utinam heſterno patuiſſent cominus aures
Cunctorum alloquio.licuiſſet noſcere aperte
Degenerem fractumqꝫ animuꝫ.non iſte ꝓfecto eſt
Hannibal ille prior:niſi nomen territet ipſum
Immo ille eſt eqdẽ.ſed enim dux callidus arma
Nota tremit.ſentitqꝫ alijs tractãda lacertis
Conſilioqꝫ noui ducis imperioqꝫ moueri
Non ſibi cannarum conſul temerarius ibit
Obuius hoc campo.nec quem pugnare uetabat
Omnia clara deum manifeſtaqꝫ ſigna futuri
Si mens ſana foret.neqꝫ nunc ſempronius alter
Preſidet hijs caſtris.mecum non puluis ⁊ eſtus
Solqꝫ oculis infeſtus eum uentuſqꝫ iuuabunt
Non nebula inſidias canniſqꝫ paluſtribus idem
Obſtruet.aut aciem victam torpore niuali
Obruet.⁊ calido perfundet corpus oliuo.
Hic mecum gladio pectus temptabit acuto.
Enſe latas rigido.ualidamqꝫ incumbet in haſtam
Hoc metuit.pacem quotiens petiere pauore
Et quotiens rupere dolis.ſi temnimus illos
Hos odiſſe decet.uos nunc ad talia bella
Felices igitur dextras.atqꝫ arma mouete.
Primus in inuiſos ego iam nunc inferor hoſtes
Inde fuga ⁊ terror.ſic dij promittitis omnes
Sic mens ſaga boni.ſtrictiqꝫ auidiſſima ferri
Dextera.⁊ indomiti generoſus pectoris ardor.
At uobis tanto calcata hyſpania curſu.
Et noſtruꝫ iuuenile decus:tot regia bella.
Ruraqꝫ perpetuis:ardentia punica flammis
Occurrant.etas.actus.iam plena viriles
Incipit a nobis.ueroſqꝫ optare triumphos.
Iam mihi bellorum ſtimulus radixqꝫ malorum
Hannibal.⁊ tanti debetur gloria cepti
Quecunqꝫ ingreſſis pelagus dij ſigna dederunt
Quãdo egathis petiere patres:ac plura fauẽtes
Oſtendunt.equidem tempus mihi perdere ſemꝑ
Diſplicuit.tum precipue.cum regna geruntur
Terror abes.certa eſt victoria.pergite mecum
Nil moror ⁊ reditus felix.qui viſere geſſit
Et patriam: ⁊ natos: ⁊ amice coniugis ora
Hac iter eſt romam.victori talia certo
Non pugnaturo ſimilis poſtq̃ ille profatus
Subticet hortanti leto ſimul agmina vultu
Unanimeſqꝫ alacri reſpondent uoce caterue.
Haud aliter q̃ ſi capitolia celſa tenentem
Curribus in niueis ſolito clamore ſequantur
Hannibal extremi fatalem temporis horam
Precipitare videns confeſtim elephante relicto
Prerapidum conſcendit equum vultuqꝫ minaci
Terribilis.qualis paſtor poliphemus ab antro
Turbidus eolio:uel qualis ab ethere triſtis
Nuncius imperijs ſolet apparere cometa.
Inſtruit ingentes acies:cunctoſqꝫ elephantes
Ut grege monſtrifico turbatum territet hoſtem
Prima fronte locat.turreſqꝫ in terga trementes
Cernuntur totidem colles iuga ſumma mouere
Dixeris ac totidem mutantes rupibus arces
Hunc clipeum totis pretendit viribus hoſtis
Mox ligures galloſqꝫ acie conſiſtere prima
Imperat.auxilijs illam balearibus implens
Ac mauris.acie penos locat inde ſecunda.
Atqꝫ afros brutio completur tertia tantum
Milite.qui meſtus magnaqꝫ ex parte coactus
Caſtra ſequebatur.lacis cum cornibus agros
Occupat:immenſo circundans agmina giro
Ad dextram penos italis concurrerere iuſſos
Ordinat.at leuam numide tenuere rebelles
Optanteſqꝫ armis inuiſo occurrere regi.
Hec ubi diſpoſuit.quoniam ſibi caſtra coacta
Gentibus ex uarijs fuerant ⁊ diſſona lignis
Nunc interpretibus . proprio nunc ore cohortes
Accendit.ſtimulatqꝫ ſuo non ſegnior hoſte.
Omne ſimul ducis egregij ſeu militis idem
Implet opus.primas acies ac ſigna ferentes
Inſtruit.hinc alas:curſuqꝫ nouiſſima luſtrat.
Itqꝫ uagus blandis.permiſcens aſpera uerbis.
Si fortuna mihi nota eſt mea.vicinius inquit
Nec viciſſe ſat eſt.timidum deleuimus hoſtem
Romanũqꝫ genus.maneant modo priſtina uobis
Pectora:cannarũ:aut trebie memorãtia tempus.
Nullus ab aduerſo uenit obuius agmine:quẽ nõ
Mille locis italo pridem ſaturata cruore
Fuderit hec acies.cui non fratrem ue patrem ue
Aut natuꝫ abſtulerit.dux ipſe ferocior annis
Et pater auſonij tunc gloria nominis ingens
Hos timuit gladios laudataqꝫ ſigna cruore
Infecit:noſtros fugiens rediturus in enſes
Ni forſan:procul a patria melioribus iſte
Militant auſpicijs.aut nos peioribus urbis
Ante fores patrie.non ſic carthaginis alme
Immemores rear eſſe deos.ut fortia rome
Menia non auſi ferro defendere noſtris
Menibus inſultent.furor huc attraxerit illos
Hec fortuna potens populo ſpectacula peno
Miſerit.ut quondam digitis auulſa cruentis
Tot ſpolia ut modios curuo compleuimus auro
Contenti patrie rerum tranſmittere famam
Tantarum.ſic formoſo nunc vincula collo
Leta ducis latij victrix carthago videbit
Sic circunductos pecudum de more per urbem
Romanos errare greges.leliumqꝫ loquacem.
Et uarium regem atqꝫ inopem:qui noſtra reliquit
Arma fugax.huiuſqꝫ hodie per numina teſtor
Uos mauri:numideqꝫ iugum vitate ſuperbum
Maſſiniſſa ſuos repetit per uerbera ſeruos.
Uos galli certate odijs.hoſtemqꝫ uetuſtum
Nunc gladijs urgete nouis.hic campus in orbe
Collectas alio longeuas expiet iras.
At uos o ligures.quos me ⁊ mea fata ſecutos
Per mare per terras nulli ceſſiſſe labori
Hic video.pugnate precor.ſi digna manebunt
Premia victores.non uos mihi credite uallis
Hiſpida.nec regio abruptis imperuia ſaxis
Sed campi pingues.⁊ ditia rura manebunt

Jtalie.neſterqꝫ pauor ſtimuluſqꝫ ſilebit
Roma ferox.uos chara mihi dilectaqꝫ multum
Agmina.uoſqꝫ mei ciues impulſibus ullis
Non opus.aut monitis.patriaꝫ ſpectate tremētē
Hoſtileſqꝫ faces.atqꝫ impia pila pauentem
Et notos muros:ubi prima infantia uobis
Exacta eſt:ubi tot meriti duxiſtis honores.
Tot letos feſtoſqꝫ dies:ubi buſta ciuiſqꝫ
Maiorū.⁊ memori ſtāt ſcripte i marmore laudes
Omnis in armatis patrie fiducia dextris
Et noſtra virtute ſita eſt.ſuccurrite feſſe.
Uxores uobis:dulceſqꝫ occurrere natos
Deprecor.⁊ trepidas matres ſacramqꝫ parentuꝫ
Canitiem.⁊ patrij curam ſupereſſe ſepulchri.
Nondum finierat.magnuſqꝫ in uerba ferebat
Jmpetus ardentem.ſubito cum claſſica ⁊ omnes
Romane cecinere tube.clamorqꝫ tremendus
Ortus ab aduerſo:celum compleuit ⁊ auras.
Ac ſtrepitu horriſono uolucres heſere uolantes.
Quo cuncte concuſſe acies.trepidiqꝫ elephātes
Jn ſua precipiti redierunt agmina curſu.
Turbaruntqꝫ loco.compulſaqꝫ cornua retro
Ceſſerunt.o ceca hominum mens inſcia rerum
Conſilijſqꝫ illuſa tuis.quos agmine primo
Preſidium tanti ducis anxia cura locarat
Hij ſtragem peperere ſuis.primamqꝫ ruinam.
Hic fragor hannibalem medio ſermone loquētē.
Auertit.ueluti ſubitum ſi forte canenti
Obſtrepat.⁊ ſciſſo deſcendat iuppiter axe.
Jlle ſilet.tremuloqꝫ modos ſub gutture frangit.
Attollitqꝫ oculos.⁊ celum ſuſpicit atrum.
Uerum tam uarijs totiens dux caſibus olim
Jactatus:totiens dubijs exercitus armis
Preſtat.⁊ aduerſos ſpeculatur turbidus hoſtes
Jncrepitanſqꝫ metus.vires animoſqꝫ fluentes
Colligit.excurritqꝫ fremens ſeqꝫ obuius offert.
Sicut aper rapidis poſtqꝫ̄ latratibus actus
Uulnificos inſtare canes:atqꝫ arma ſequentum
Aduertit:iam terga rigent.iam ſubrigit aures.
Hinc preceps in tela ruit.Sic feruidus ibat
Hannibal.egregijqꝫ animam patris ore uocabat:
Stabat ab aduerſo iuuenis tunc impiger acri
Maſſiniſſa animo:qui mox fluitantia cernens
Cornua penorum:trepidos irrumpit in hoſtes.
Et quacunqꝫ viam facit ingens belua:raptim
Jnſequitur.ſimiliqꝫ fretus duce lelius:inter
Jrruit armorum cumulos:tempuſqꝫ locumqꝫ
Arripit:obſtantes cedit.fugientibus inſtat.
Scipio magnanimus violenti more leonis
Qui catulis feſtinet opem.ſiluaſqꝫ feraſqꝫ
Obruat.in medios ſtricto penetrauerat enſe
Jllum tote acies.illum miratur ab alto
Juppiter.⁊ noſtro ſibi num foret emulus orbe
Sol ſtetit ambiguus:rutilo ſic totus in auro
Fulgebat.ſic purpureo radiabat amictu
Sic rigidis nitidus iuuenis ſplendebat in armis
Poſtqꝫ̄ eſt ad ueros peruentum cominus hoſtes
Romani peniqꝫ manus miſcere cruentas
Ceperunt:ingens ⁊ inexorabilis urget
Jra duces:populoſqꝫ duos:nec marcius uſqꝫ̄
Jmpetus aſperior.nec acerbior ulla per orbem
Pugna fuit.nec enim precio conducta gerebat
Bella cohors:aderant proprio qui ſanguine uellēt
Quas ipſi ediderant:odiorū extinguere flāmas:
Unus amor:cunctiſqꝫ adeo legionibus vna
Mens erat.ulciſci iuſtos uel morte dolores:
Punica perfidia:⁊ romana ſuperbia paſſim
Uocibus alternis vulnus iactantur ad omne.
Jurgia.⁊ infames queſtus.⁊ tempore eodem
Hic ſonus hic iugulis extorta ſilentia ceſis.
Annua nunc penis ⁊ auara tributa ſubactis
Nunc fraus:⁊ capto ſtrages indigna ſagunto.
Et quicquid rabies odio flammata uetuſto
Armatis dictare ſolet:coit omnis in vnum
Offenſe cumulus.longiqꝫ iniuria belli.
Pectora pectoribus tunduntur:⁊ enſibus enſes
Uulnera vulneribꝰ.mortes quoqꝫ mortibus atre
Miſcentur.iuuat inſertis deſcendere ad vmbras
Uiſceribus.maneſqꝫ nouo turbare tumultu
Pugnanteſqꝫ animas herebo transferre ſilenti
Heu furor ⁊ quanto ſatius vixiſſe quietus
Finibus in patrijs populos potuiſſet uterqꝫ
Non ſinit ambitio.ceciqꝫ ſuperbia cordis
Et ſitis:eterna que ſpe ſuccendit habendi
Mortales:uritqꝫ animos ⁊ trudit in enſes
Confligunt infenſe acies nec publica tantum
Hos odia exagitant.credit ſua vulnera quiſqꝫ
Et patris fratriſqꝫ necem dum percutit hoſtem
Ulciſci.uſqꝫadeo mentes offenſa uetuſtas
Aſperat.atqꝫ odio leuius certare recenti.
Jmpellunt ſua caſtra duces:⁊ uocibus altis
Accendunt animos.⁊ honeſta pericula mōſtrant
Ac ſubeūt.ſpecies viſa eſt pulcherrima mortis
Pro patria pepigiſſe animam.vis ampla furoruꝫ
Armorumqꝫ dabat ſtrepitus:gemituſqꝫ cadentuꝫ
Confuſos horrore ſonos.iam ſanguinis altus
Jt fluuius:campoſqꝫ rigat fumantibus vndis
Jamqꝫ furens operit uoluitqꝫ cadauera torrens
Mons quoqꝫ corporibus proſtratis ſurgit equorꝫ
Atqꝫ virum rapidoſqꝫ iugis iam ſeperat hoſtes.
Non ſic attonitos egeo littore nautas
Expauiſſe rear.quibus inſula nata repente
Eſt ꝓpe theraſiam.quod mōſtrū doctus aruſpex
Romano dedit imperio:macedumqꝫ ruine.
Nauita ſed tranſtro rupis ac ſtupefactus adheſit
Ceperat interea pugna tremefactus iniqua
Auxiliaris eques penorum excedere campo
Jnſequitur victor profugos.iam ſparſa ſequendo
Jpſa viam cumulos:inter reperire laborat
Ceſorum romana acies.pars ſcandere in altum
Et dubio titubare gradu.pars lubrica circum
Arua tenens:ſparſis aditum temptare maniplis
Signiferi fluitare etiam armorumqꝫ magiſtri.
Et poterat vincendo uagus felicia miles
Bella repentinis preuertere cladibus atqꝫ
Jlluſtrem fedare diem.ni prouidus alti
Scipio conſilij reuocantia ſigna dediſſet
Cognita nāqꝫ poſtqꝫ̄ iuſſo tubicine campis
Uox ſonuit.tenuere gradū.ſignumqꝫ ſecuti
Jn primos rediere globos.hinc agmina rurſus
Turbine concurrunt alio:ſed viribus iiſdem
Ethere diſperſos ueluti cum turbidus auſter
Arctauit nimbos ſiluitqꝫ repreſſa parumper
Dum tonat.hinc pluuijs ⁊ grādine mixta reſurgit
Tempeſtas inimica ſatis.exceſſerat ardens
Scipio iam colles immenſa ſtrage coactos
Collatiſqꝫ iterum ſignis ⁊ viribus ambe
Miſcebant acies equato prelia campo.
Sollicitum ſpectaſſe deum tot funera gentis
Jndomite.tantoſqꝫ truci ſub morte labores

Crediderim.ſeu quis ualidis foret exitus armis
Hoc equidem mundi campis commiſſa cruentis
Nutabat fortuna die.quis iura ſupremi
Imperij.ſummumqꝫ gradum.quis ſcepta teneret
Fauiſſet ſi forte etenim ſors ultima peno
Quis dubitet:quin immenſū dominata per orbē
Impia carthago rerum tenuiſſet habenas
Romanumqꝫ nihil foret hec in tempora nomen.
Itala barbaricis tellus lacerata colonis
Mutaſſet genus egregium.maiorqꝫ fuiſſet
Africa.ſi potuit nomen ſibi grecia inermis
Impoſuiſſe ſuum.quanto magis africa victrix
Sed miſerata pios diuina potentia nobis
Succurrit.talemqꝫ virum peioribus annis
Italie dedit afflicte.qui fortia bella
Fortior exciperet.qui non preſentia tantum
Sed uentura etiam diſcrimina pelleret vnus.
Temporibus cui tuta ſuis innixa maneret
Et cui libertas ſeruanda ſequentibus annis
Iam media ſol almus equos regione trahebat
Etherea.⁊ tantas ſpectabat territus iras.
Impiger.⁊ nullo defeſſus membra labore
Non eſtu:non vulneribus:non nube calentis
Pulueris:extremas manibus temptare ꝓcellas
Scipio tendebat.cuneus quo denſior illum
Et ducis aduerſi facies optata uocabat
Flamma cauernoſi connexa trementia montis
Ac uelut ethneo deſcendens uertice uaſtat
Et ſcopulos ruit obſtantes.arbuſtaqꝫ frangit
Obuia.ſulphuree reboant ſimul vndiqꝫ ualles
Sic ferus ⁊ ſimili proſternit turbine cuncta
Scipio:ſepe monens.miles romane precor te
Aut vince aut morere:⁊ mecum nūc ultima tēpta
Hec via uel romam:uel recto tramite ducit
Ad ſuperos.hec uociferans intrabat in agmen
Hannibal.contra ille graui cum mole ruentem
Excipit impauidus.confligunt fulmina martis
Hic ſcipio:hic hānibal:cernēſqꝫ ex ethere mauorſ
Miratur tales terris ſupereſſe magiſtros
Militie.tales operum ferriqꝫ miniſtros.
Hic precor ut mendax deſiſtat grecia tandem
Hominibus certare ducum.pudeatqꝫ referre
Imbelles aſie populos.gangemqꝫ ſub actum
Parthorum ſileant reges ⁊ perfidis aruis
Exiguo ſpectata phalanx.nec conſerat ipſa
Troia manum.priamiqꝫ domus cantata poetis
Graiorum.⁊ noſtris.non regum quiſquis adoro
Crine fluens.atqꝫ aſſirio criſpatus amictu
Hijs campis nō nude acies.non fluxa par armos
Purpura.non leuibus tantum confiſa ſagittis
Turba fugax.uerum hinc armis innata virenti
Robore ſubſiſtens italo romana iuuentus
Arma tulit.contra aſſiduis exercita bellis
Agmina penorum.quibus eſt hyſpania teſtis
Uirtutis.latiumqꝫ magis:que mille per arua
Romanos hominum victores omniaqꝫ auſos
Iam peſſum ferro dederant:⁊ fortibus armis
Has inter gentes alio certamine longe
Concurſum eſt.alijſqꝫ animis:iam uera fatenti
Uiribus hec acies preit.hec leuitate:ſed vnuꝫ eſt
Parqꝫ odium ambabus.vix tandē feſſa parūper
Cedebat penorum acies.tum feruidus ira
Hannibal exclamat.non hec tibi ſigna retrorſum
Furcifer ut referas dederam.quin pergis ⁊ illa
Hoſtibus in medijs potius diſcerpta relinque.

Heu mihi quo ruitis.non eſt via recta:uenite
Hac hoſtem reperire licet.carthaginis eſtis
Sic memores.hac forte domum remeare putatiſ
Erratis miſeri ciues.hec carceris vna
Exilijqꝫ via eſt.hec dicens ibat in hoſtes
Solus ⁊ intrepidus cunctas ſic ille pudore
Et victas pietate ducis firmaſſe cohortes
Uiſus erat.bellumqꝫ ingens renouataqꝫ cedes
Ceperat.urgebat ſcipio primuſqꝫ premebat
Obſtantes cuneos ⁊ funera crebra ferebat
Perfidiam nunquid tam longā inferre videbo
Prelia virtuti.non ſic pietatis auite
Oblitos rear eſſe deos.concurrite fortes
Pectoribus:manibuſqꝫ viri.victoria preſto eſt
Talia iactabat ſtricto mucrone tremendus
Iamqꝫ referre pedem paulatiꝫ exterritus hoſtis
Mox magis atqꝫ magis.nec iam reuerentia tanti
Ulla ducis retinere diu potuiſſet in armis
Ecce autem pariter redeuntes hoſte fugato
Rex leliuſqꝫ retro feſſos
Improuiſi a tergo inuadunt.Illicet ergo
Cepta prius ſenſim laxis fuga pergit habenis
Nec patrie pietas.proprij nec cura pudoris
Nec decus hannibalis quicq̄ꝫ ualuere preceſqꝫ
Ille videns fractas acies ⁊ terga ſuorum
Uerſa metu rapidum trepida formidine tandem
Uoluit equū.campoqꝫ fugit lachrymoſus aperto
Accuſanſqꝫ omnes homines ue deos ue ꝓpinquū
Peruenit ad rumetum.illic menibus urbis amice
Subſtitit.hinc iterum peno reuocante ſenatu
Digreditur poſtq̄ꝫ attonite ſub menia uentum
Eſt patrie.non ille forum:non publica templa
Sed furtum petijſſe larem contentus ⁊ ima
Sede diu meſtus.latebris ſeſe abdidit atris.

Argumentum libri octaui

i Amqꝫ ducis iuſſu rapit carthaginis aurū
Feſſaqꝫ victores ꝓſternunt corpora terre
Graminee:fit ſermo ducū:leliuſqꝫ iubetur
Ire iterum in patriam ut portet noua nunci⁹ urbi.
Hannibal exilium clam proripit equore uaſto
Pergit ad antiochum.ſyphacis filius inde
Uincitur imprudens ſtimulis agitatus anhelis
Claudius in libiam tendens prohibetur ab alto.
Haſdrubal:⁊ ueniam pacemqꝫ iubente ſenatu
Impetrat.at victrix ꝓtendit lintea claſſis:

¶ Incipit liber octauus.

Ron⁹ad occeanū cupiēſ narrare ꝓfūdiſ
p Antipodū populiſ nr̄o que viderat orbe
Sol rapidos ſtim'labat eq̄s.nōdūqꝫ ſo
Scipio curarū laqueis.ſup̄ma uolutās lutus
Excidia infande gentis tempuſqꝫ locumqꝫ
Atqꝫ aditus formamqꝫ rei.⁊ diſcrimina ſecum
Cuncta ſimul tacitus vigil ſub mente mouebat:
At quia ſolis iter deuexum.atqꝫ hora monere
Grata videbatur feſſis daret ocia caſtris
Inſtituit reuocare acies.meritamqꝫ quietem
Tradere militibus nocturni tempora ſomni
Et tamen hoſtili q̄ꝫ primum irrrumpere uallo
Uiſum eſt.huc alacres igitur preit ipſe cohortes
Ingrediturqꝫ aditum nullo cuſtode locorum
Illic preda ingens
Precipitem meditāte fugam ⁊ quid vita ualeret
Non quid opes.paſſimqꝫ iacens p̄cioſa ſupellex
Inuenta eſt:rapitur cupide carthaginis aurum

Per maria ⁊ terras queſitum ſanguine multo
Barbarice libico quod victa hyſpania bello
Miſit auaritie.ſardis quod feſſa cauernis
Quod ſiculis totiens extoꝛſerat impia templis
Quod medio percuſſa die:plaga toꝛrida mundi
Et niger ethiopum populus regnumqꝫ peruſtum
Quod mauri:numidumqꝫ olim per ſecula longa
Aut reges miſere alij.quodqꝫ itala tellus
Tot dederat damnis:id totum ſanguine mixtum
Africa nunc reuomit.quid tot ualuere rapine
Raptoꝛ raptorem ſpoliat.nunc ite per ampla
Equora.nunc ualidas pꝛoſternite turribus arces
Nunc aratruꝫ antiquis inſultet menibus:omnes
Unus habet pꝛedas hoſtis.mundiqꝫ ſuperbit
Tot ſpolijs.ueſtriſqꝫ ſimul.tandem agmine feſſo
Scipio magnanimus referens victritia retro
Signa ſub occaſum ſolis ſua caſtra reuiſit
Captiuos ſeruare iubet.que ue ampla relatu
Ac ſpecioſa forent.nam cetera pꝛeda viritim
Sparſa erat.atqꝫ animos mulcebat militis acres
Serus atlantheo radiabat uertice pulcher
Heſperus.⁊ nitido rariſſima ſidera celo
Aggere gramineo conſidit leta iuuentus
Celſioꝛ at cunctis ſcipio.rexqꝫ additus illi
Herboſum tenuere thorum.tum coꝛpora curant
Feſſa labore graui:belloqꝫ exhauſta diurno.
Ut dapibus compꝛeſſa fames.pꝛimus ue quieuit
Impetus edendi:placito facundioꝛ ore
Lelius ingreditur:poſtq̄ꝫ mihi fata dedere
Hunc tantum vidiſſe diem contentus abibo
Quo iam cunqꝫ trahent.ne me natū eſſe pigebit
Dum tecum vixiſſe ferar.foꝛtiſſime rectoꝛ
Heſperie cui noſtra ſalus bene creditur vni
Hoc fateoꝛ ſolo.mentem ſpes ultima luſit
Nam rediens bello magna iam parte peracto
Cum maſſiniſſam cedentem terga viderem.
Teqꝫ per aduerſo tanta virtute tonantem
Actum de hannibale eſt:tacito cuꝫ murmure dixi
Nunc quibus ille vijs.aut quonam eruperit aſtu
Obſtupeo.miroꝛqꝫ fugam.ſed notioꝛ illis
Eſt regio .idqꝫ hodie multis foꝛtaſſe ſalutis
Cauſa fuit medio abrumpens ſermone loquenteꝫ
Rex ait:iſte quidem merito clariſſimus omni
Poſteritate dies per ſecula longa feretur
Nominis auſonij fuerit dum fama ſuperſtes
Sed mihi crede leli.noui moreſqꝫ animumqꝫ
Hannibal.an ne dolis victus ſuccumbat in armis
Seruis incertum eſt vnum mihi lumen in illo
Centum oculis:par eſt argum quem ſepe uocare
Bellorum ſoleo:quia non eſt fallere cuiq̄ꝫ
Ingenium mentemqꝫ viri.tamen omnia vite
Conſilia.atqꝫ omnem ancipitis diſcriminis arteꝫ
Uerterat vna dies.iamqꝫ hunc pꝛendiſſe videbar
Et comitem inuiſo romam miſiſſe ſyphaci
Sed dum cuncta oculis luſtro vigilantibus ille
Aduolat:⁊ noto decurrit tramite tutus
Nec dubium ingentes qm̄ montes ſtragis ⁊ altuꝫ
Sanguinis infandi pelagus uel mole uel vndis
Creuiſſet:niſi dilapſos per opaca viarum.
Uicine ſocijs cepiſſent menibus arces
Excidit hunc ſcipio vitam quecunqꝫ per omnem
Aut vidi aut legi fateoꝛ mihi parua videntur
Fabula:dum memini hannibali vidiſtis amici,
Quantus erat quantaqꝫ acies firmauerat arte.
Ipſe mihi aduerſus ueniebat in agmine pꝛimo
Obijciens penos italis numidaſqꝫ rebelles
Maſſiniſſa tibi memoꝛ hos odioqꝫ metuqꝫ
In regem pugnare ſuum latiamqꝫ cohoꝛtem
Ecce ubi conſtituit quoniam ueniſſe coactam
Nouerat in frontem ſtetit indica belua pugne
Getuliqꝫ greges horum terrore putauit
Romanam turbare aciem quorum impetus illi
Pꝛofuit:innumeris bellis ſed amicioꝛ omnem
Hunc nobis foꝛtuna mecum detraxit eramqꝫ
Ipſe ego ſollicitus:quibus hoc eludere monſtruꝫ
Artibus:aut tollerare feras quo robore poſſem
Atqꝫ ideo pꝛimam rara regione cateruam
Impleui facili peſtiqꝫ tranſitus eſſet
Ut curſu ſuo diffuſa contentioꝛ iret
Innocua feritate ruens ſed iuppiter alme
Qꝫ foꝛti ſtetit ille animo dum fracta videret
Coꝛnua q̄ꝫ nihil extimuit quotienſqꝫ labantem
Reſtituit:virtute acie interdumqꝫ coegit
Spem titubare meam ſolitum iactare pꝛofecto
Mentio clarorum fuerit ſi foꝛte virorum
Audiui ipſe omnis bello ꝙ tertius eui
Oꝛbe ſit in toto:peragitqꝫ hec oꝛdine pꝛimum
Ponit alexandrum pyrrhum locat ille ſecundum
Et ſequitur mox ille duos ſed uera fateri
Non liuoꝛ uetet aut odium:mihi maximus omni
Hannibal.ex numero eſt darium niſi foꝛte porūqꝫ
Eſt viciſſe magis q̄ꝫ quos numerare laborem
Tot noſtros fudiſſe duces niſi pꝛeſtat inermem
Barbariem ſuperaſſe manu:q̄ꝫ cede cruenta
Romanas ſtrauiſſe acies diſtantia longe.
Actum ducuꝫ memoro quid morem moribꝰ equē
Hinc regem nudare piget ſtet tegmine fame:
Clarus apud populos ac dignis laudibus acrem
Hinc hoſtem celebꝛare uacat:quis bella ſubire
Pꝛomptioꝛ:aut medio quis cautioꝛ eſſe periclo.
Quis ue tibi aut ſomni quis vini partioꝛ illo eſt
Hoc admirari ſoleo quod ſepe relatum
Eſt mihi longeui:poſt pꝛima exoꝛdia belli
Sollicitum aſſidue ⁊ facinus ſub mēte pꝛofunda
Uoluentem egregium nunq̄ꝫ cenaſſe ſedentem
Iam quid ergo armorum curas arcemqꝫ ſup̄maꝫ
Militie:terram ue duci clipeumqꝫ cubile
Neglecteqꝫ decus ueſtis ſtudiumqꝫ frementi
Coꝛnipedum memorare uelim patientia quāta eſt
Frigoris atqꝫ eſtus curſuſqꝫ ſitiſqꝫ famiſqꝫ
Quanta ducum miles:quanta eſt dux militis idē
Spes animis ꝙ pꝛimus erat ruiturus in hoſtem
Ultimus excedat campis hec omnia pꝛidem
Nominis experti:ſiquid modo pectore in illo
Aut ueri aut fidei melioꝛ natura locaſſet
Optarem noſtro genitum natumqꝫ ſub oꝛbe
Quis mihi ductorem laudet quem ceca gubernet
Ebꝛietas fugienda viro cuicunqꝫ ſed altis
Pꝛincipibus funeſta lues quis ſparſa cruore
Cōmunia ⁊ plenis elata cadaueris menſis
Perqꝫ eſtum ancipites algenti in fulmine ſaltus
Barbaricus cui luxus iners ⁊ perſica ſoꝛtis
Blandimenta noue placeant aut purpura molis
Cetera pꝛetereo:ſed enim non moribus iſtis
Hannibal italiam bello uaſtaſſe triluſtri
Eualuit:ſic fatus erat cum pauca modeſte
Maſſiniſſa refert depꝛeſſoꝛ magne tuarum
Atqꝫ alienarum miratoꝛ maxime rerum.
Si mihi das fandi ueniam ſtat dicere contra
Noſcendi ſtudio fame ſi credis auite.

Magnus alexander nullis non victor in horis
Orbe peragrato tandem peruenit ad ortus.
Fortunamqꝫ ſimul clauſit cum tempore vite
Hannibal: ⁊ ſpatio breuior victuſqꝫ cruente
Eſt hodie ille aſiam tentataqꝫ contra ſubegit
Innumeros docuit populos urbeſqꝫ duceſqꝫ
Ut lupus immenſum qui toto irrumpit ouile
Is timet aduerſum longe ſpectaſſe leonem.
Uicit alexander populos rex optime noſti
Quos adijt graios titulis aut ille paternis
Subtrahat: aſt aſiam quo viceret ille paratu
Scimus ⁊ imbelles galatus ⁊ inertia bactra
At non arthoas gentes qua uergere primum
Commoditate loci poterat: non punica regna
Non italos mundi caput galloſqꝫ ⁊ hiberos
Attigit. hos extra quid dignum laude videtis
Egregia ⁊ tantis titulis tantoqꝫ boactu
Regibus eois domitis. indoqꝫ cruori
Uiciſſe hunc omnes liceat fudiſſe ꝙ uſqꝫ eſt
Quatuor obitia latio confecta potenti
Prelia vis ne grauem ⁊ memorādū in ſecula teſtē
Alter alexander rex epirenſis ⁊ huius
Non minor ipſe animis ⁊ auunculus orbe viritim
Diuiſo italiam uenit belloqꝫ ſubactus
Dum latus auſonia tranſfiſu cerneret haſta
Hec ait expirans heu q̄ꝫ diuerſa nepoti
Et mihi bellorum cecidit ſors ille iocoſe
Femineum ſubigit nullo certamine vulgus
Durior armatis mea me diſcrimine tanto
Obiecit fortuna viris: cum talibus ergo
Hannibal iſte viris tot iam fera bella per annos
Qua virtute gerat noſcis: namqꝫ illa perennis
Gloria magnifici regis fortunaqꝫ ſemper
Proſpera: ⁊ in finem ſimili comitata fauore
Non nihil externis ſicut ſplendoribus addit
Omnia ſic ſtudio vigili meditantibus aufert
Iudicium ueriqꝫ viam pars altera namqꝫ
Fortune latet ambigue nec noſcere promptum eſt
Quantus in aduerſis breuitas quoqꝫ tēporis illi
Hec tribuit morſqꝫ impia viro properata nec illuꝫ
Maius habet fortuna bonum q̄ꝫ leta ſub vno
Et vitam clauſiſſe diem ſic tempus utriqꝫ
Indultum excutias: tute fateare neceſſe eſt
Hannibal ut plures vincendo exegerit annos
Quam viuendo alius macedum quo vita tyrānū
Tempore deſtituit toto quis protinus orbe
Uicerat hannibalem ſi tunc ceſiſſet ad vmbras
Ibat honorato viſurus tartara curru
Queſito non de perſis galathiſqꝫ triumpho
Qui rex longeue traxiſſet fila ſenecte
Quis fuerit certus uenturo tempore uates.
Non fortuna ſenem excipiet non rara ſecundis
Forte fides ſeros manſiſſet firma ſub annos
Precipue ſi quot fuerat iam ſepe minatus
Italiam ſeuior tentaſſet ⁊ africa bella
Singula uerſanti quoniam nox alta ſoporis
Admouet hic illo maior belloqꝫ videtur
Clarior: atqꝫ hodie plus uere laudis adeptus
Si famam egregiam dat fortuna nec aufert
Quam vincendo alius licet omnis grecula circuꝫ
Obſtrepat ⁊ teſtes inculcet turba libellos
Dixerat aſtabant intentis auribus omnes
Miles in his grauior paululumqꝫ annoſior vnus
Incipit: aut dubie quem magnum dixeris ille
Maximus eſt nec parua tibi miranda videntur.

Nec vulgare aliquid ſolitum laudare tenemus
Hoc vnum petijſſe uelim ſi tertius ille eſt
Quem tandem claro tanta virtute relictum
Scipiade putat eſſe locum quoue ordine ſeſe
Insereret ſi forte acie victritia ſigna
Q̄ꝫ procul auertant ſuperi meminiſſet ab iſta
Dactus ad hec lelius tu ſiquis ſidera celi
Dinumerare uolens hoc digerat ordine primum
Luciferum poſt arturum gelidumqꝫ boetem
Hic alios ignes ſolem fortaſſe putabis
Preterijſſe vno ſtat per ſe ſolus ⁊ inde
Nomen habet nec ſum ignarus quid calidus ille
Reſponderet ad hec acie ſi victor abijſſet
Heſterna macedum regem pyrrhumqꝫ ſecundos
Eſſe ſibi cunctoſqꝫ alios quos clara per orbem
Fama duces loquitur: ſed eniꝫ ſe dicere quartum
Noluit erubuitqꝫ altis miſcere ſuperbum
Sideribuſqꝫ diem ſic ille effatus ⁊ omnes
Aſpenſere animis nutuqꝫ ⁊ murmure leto
Talibus atqꝫ alijs noctem ſermonibus illam
Inſomnem traxere diu iamqꝫ heſperus alto
Morſus erat pelago mediumqꝫ rotūda loquēdo
Tranſierat iam luna polum te vndiqꝫ paſſim
Defeſſi inuiridi deponunt aggere membra.
Sic ubi triſtis apes celo commiſſit aperto
Impetus: ⁊ magne cedis pluit ethe aceruos
Pars victrix ⁊ repetit ſedes procul hoſte remoto
Et circa regem coeunt ac murmure plaudunt
Poſtremum in cigno dant corpora caſſa ſopori
Atqꝫ omnes pariterqꝫ ſilent pariterqꝫ quieſcent
Uix dum exorta dies iterumqꝫ aſcendere claſſem
Lelius ⁊ romam leto rumore iubetur
Sollicitoſqꝫ implere patres iamqꝫ equore felix
Nuncius ingrediens auſtro dat uela ferenti
Hic ſtatus in caſtris at quis carthagine terror
Quis dolor aut quenaꝫ trepidi noua cara ſenatis
Plebs ſubitis percuſſa malis pretoria circum
It patrum afflictiſqꝫ rubet ſuccurrere factis
Penorum: ⁊ patrie miſeram prohibere ruinam
Illi autem dubij conſultant qualiter olim
Dum ſcopulo colliſſa ratis gemit atqꝫ ſupremum
Naufragium impendet coeunt atqꝫ ultima tādeꝫ
Conſilia expediunt trepidi ſub nocte magiſtri
Omnibus vna ſalus viſa exquirere quenam
Mens foret hannibali ducis an ſpectata ſupremi
Uirtus ſub tanto cecidiſſet victa periclo
Staret an aduerſis animus ſpeſqꝫ ulla ſub alto
Pectore: ⁊ ambigui que ſit ſententia belli
Ille diu renuens tandem populiqꝫ patrumqꝫ
Imperijs obſtare nequit: meſtiſſimus ergo
Confuſuſqꝫ pudore graui nec merore latebris
Egreditur qualis rapto matrona decore
Que q̄ꝫuis culpa careat ſibi conſcia tanti
Dedecoris ſilet ipſa tamē refugitqꝫ videri
Exhorretqꝫ viri aſpectum faciemqꝫ ſuorum
Ut trepido ſtetit ille foro confuſa repente
Turba ducem viſura ſuum quem tempore tanto
Tam procul a patria longinqua bella gerentem
Audierat: populuſqꝫ omnis concurrit ⁊ ingens
Curia ⁊ innumero complentur compita vulgo
Aſpicienſqꝫ ſuos ciues generoſus ⁊ aſper
Spes intimuit tandemqꝫ ſilentia triſti
Fronte mouens vno ſiquideꝫ plus viximus inq̄t
Q̄ꝫ decuit placuitqꝫ die crimenqꝫ fatebor
Ipſe meum pridem tacitus me prelia ſenſi

Aduerſis tractare deis:ſed me ultra per omnes
Gloria precipitem caſus fameq; libido
Ceca tulit teſtes:facio quos ſenſimus hoſtes
Eſſe deos actum:quicquid uel arma uel artes
Uel noſtre ualuere manus:nec defuit vnq̃;
Cura operi egregio vicerunt numina noſtros
Conatus:cecidi totus:nec iam ulla relicta eſt
Spes mihi:nos precibuſ romanā expoſcite pacē.
Conſilij hec eſt ſumma mei:ſic fatus in imas
Rurſus abit latebras celumq; videre recuſat.
Inde pudor mixtuſq; dolor ſimul ira pauorq;
Cum quaterent animum aſſidue tutaſq; negaret
Fama moras hoſtiſq; odium ſecreta parauit
Effugia occultoſq; habitus lucemq; per omnem
Multus adeſſe foro populo ſe inferre frequenti
Ueſpere theſauros ad proxima littora mittit
Ingentes:ſeq; ipſe uagus ceu menibus effert.
Dumq; poli medium nos intempeſta rotaret
Conſcendit puppim tacitus tum carbaſa uentis
Pandit. ⁊ infauſte condemnat littus arene.
Iam procul italiam pelago ſpectabat ab alto
Suſpirans.reputanſq; ſui primordia facti.
Stat regum tentare fidem feriq; ꝙ uſq̃; eſt
Et bellum reuocare ferum mundumq; procellis
Exagitare alijs:iampridem magnus in armis
Rex erat antiochus:ſyrie iam tractus ⁊ omnis
Helleſpontiaci feruebant littoris urbes.
Iamq; epheſum belli ſedem rex ipſe tenebat
Equore iam claſſes campiſq; equitatus apertis
Dux deceat ceptis huc retro tramite proram
Hannibal:huc clauum iubet huc ⁊ carbaſa flecti.
Iam drepanuʒ propere iam littora nota panormi
Pretereunt curuoſq; ſinus çephiroq; fauente.
Uulcanum liparumq; ſecant fumumq; fauillis
Nigranteʒ horrificis geminumq; ardere cacumē
Suſpiciunt pauidi:fugiunt iuuantibus vndis.
Et ſinus italicum latus inter ⁊ arua propinque
Trinacrie ſolitus ſpectantes fallere nautas
Emines vnus ac faciem protendere terre
Abſtulit id dubium donec longeuior uſus
Paulatim.nam continuo duo littora tractu
Dixeris herere:⁊ geminos ſe tangere montes.
Qʒ quondam feciſſe ferunt huc uela peloris
Seu caſu ſeu ſponte dabat.namq; ille magiſter
Puppis erat timuit fraudem dux calidus:⁊ ſe
Obiectum ratus inſidijs nil tale merentem
Obtruncat:ſubitoq; errorem agnouit ⁊ acris
Penituit facti:ſiculo tum monte cadauer
Depoſuit:buſtumq; ſuper conſtruxit ⁊ aram
Addit:ac ſtatuam memorem nomemq; ſepulti.
Nunc etiam mox ipſe tenet ſemperq; tenebit
Faucibus emergens dubijs ratis impia uaſto
Sulcat iter pelago cephalen prior obuia ſurgit
Ac vicina pari ſpatio contenta iacinthus
Cederet ac gemini limes maris alta corinthus
Inſcius exemplo nouus hic fortaſſe recenti
Supplicium erroris potuit timuiſſe magiſter
Ergo gubernaculum flectit:iamq; equore ab alto
Littorea mathona vident ubi forte philippus
Rex macedum faciat iam lumine captus eodem.
Contigit hic animum uidueq; iniuria frontis
Et dolor atq; itale domuit locus ille paludis.
Inde maris late ſcopulos emenſus achei
Uoluitur eximio qua plamite fertilis extat.
Innumeraſq; ſacro ſparſas legit equore terras

Atq; epheſum feſtinus adit:regiſq; furentis
Excitat admotis ardentia pectora flammis
Utq; alias eloi uentis urgentibus oras
Occupat interdum niuibus qui grandine poſtq̃;
Hos uaſtauit agros : illo ciet orbe procellas
Ingeminans longeq; tonans:ſic pulſus ad ortus
Italie uaſtator erat:quos ille tumultus
Exciuit.quantas ſtrages ferus enſe parabat.
Si fortuna foret metuens id ſcilicet vnum
Dijs falſum iuraſſe ſuis.nempe omnia fando
Si ſequar excutiar cepto labor iſte ſequentum.
Et decus ingenij fatis incumbere eois.
Atq; aſia libie fratremq; adiungere fratri
Scipio muneribus diuum:tantaq; fauore
Fretus ad extremum inuiſe carthaginis ardens
Excidium intendit:ſtat enim quocunq; uocanteʒ
Fortunam mens certa ſequi nec mittere tempus
In caſum quo facta dabant victritia ſigna
Octauio commiſſa duci totaſq; phalanges
Terreſtri iubet ire via ⁊ ſub menia ſeue
Urbis agi petit ipſe uti tam quo lenculus illis
Miſſus ab italia magna cum claſſe diebus
Appulerat:uetereſq; nouis ubi miſcuit aluos
Impetit equoreo penorum tramite portam.
Scilicet auſuros pelago ratus ultima victos.
Siquis adhuc reliqui faceret fortuna retuſis
Uiribus aut animis ſi ſpes foret ulla ſub armis
Littoribus cunctis iam formidata ſubibat
Hoſtia:iam litius ſtridentibus equora circum
Omnia iam ſcopuli iam concaua ſaxa fremebant
Ipſe repercuſſus confuſis uocibus ether
Horriſonum lacte terrorem in menia iactat
Frondibus ecce olee circum redimita virentis
Supplicibuſq; onerata viris uenit obuia puppis
Ac pacem ueniamq; petens nil uocibus illis
Reſponſum eſt aliud:firmo ſub littore iuſſi
Aduentum expectare ducis romanaq; caſtra
Ipſe ſub inuiſe claſſe tamen admouet urbis
Menia:⁊ aerias ſpeculatur cominus artes.
Conſpicit ⁊ celſas ſolido de marmore turres
Luminibus ſuperaſtantes ac ferrea clauſtra
Portarum totis ⁊ propugnacula muris
Admirans:romamq; putans vidiſſe ſecundam.
Urbs circūfuſo ualatur maxima ponto
Et muris ⁊ tuta ſitu niſi falſa parumper
Anguſti a tergo pepuliſſent littora campi
Inſula tota foret iuxta latiſſima portus
Planities immota iacet fauceſq; cathenis
Nectuntur ualidis:crebre ſtant littore turres.
Ipſe oculis metitur opus libratq; periclum
Exploratq; aditus ubi pronum prendere terram
Qua penetret portum que ſit via tuta ſub arcem
Inuiſam ueluti cupiens proſternere rupem
Cultor agri aut ſegeti damnoſam auellere quercū
It circum:tentatq; modos facilemq; ruinam
Cogitat:annocuamq; alijs campoq; ſibiq;
Iam ſatis immenſam terrore impleuerat urbem.
Inde fretum remis celum clangore tubarum
Intonat:⁊ ſignis reſonant crepitantibus aure
Digrediturq; minax illum ſtupefactus euntem
Mercurij collis:montiq; inſcriptus apollo
Proſpiciunt:plebſq; ipſa tuens horreſcit ab alto
Attoniteq; gemunt matres ac multa precantur
Anxia:ſic uolucris tentare prehendere nidos
Paſtorem aſpiciens trepidis ſe uerberat alis

Multa querens truncoqꝫ pauens ſuſpendit alto.
Jamqꝫ uticam apulerat iūctiſqꝫ in littore tandem
Agminibus ſocijs vno que tempore circum
Duxerat octauius tiuetis menia uerſus
Carpit iter claſſemqꝫ cauo ſub monte recondit.
Non procul inde aberant ſubitus cū nunci⁹ hoſtē
Aduentare refert ſyphacis filius ultro
Uermina fortis caſuſqꝫ paterni
Intempeſtiuus vindex ſerumqꝫ coactis
Auxilijs aderat minime ſpernendus in illo
Ueniſſet ſi forte die magnaſqꝫ trahebat.
Nunc equituꝫ peditūqꝫ ferox in bella cateruas
Neſcius hannibalis victi non arma capeſſant
Scipio militibus ne uallum aut caſtra reuelant
Imperat: aut acies moueant aut ſigna ſequantur
Recta acie ſtabant armiſqꝫ animiſqꝫ paranti
Flectere lora manu preuertere greſſibus hoſtem
Accelerare iubet parent ⁊ uale latenti
Improuiſa acies uermine occurrit: at illa
Anguſtis deprehenſa locis parat arma ſuoſqꝫ
Explicat ut licituꝫ eſt: concurritur atqꝫ cruentum
Bellum oritur cedeſqꝫ ingens gemituſqꝫ doloꝛqꝫ
Atqꝫ loco claudentem fugam truncatur ad vnum
Tota fere iuuenis acies aſt ipſe fugaci
Raptus equo medios inter delabitur hoſtes
Solus: ⁊ aduerſi petit auia confraga mentis
Infelix quanto melius ſub ſtrage virorum
Caſurus miſeroqꝫ patri ſi facta tuliſſent
Carcere in albano comes ⁊ tiburte ſepulchro
Scipio victrices acies p̄damqꝫ trahentes
Innumeram: arma ⁊ eqs ueſtes curruſqꝫ iugales
Intextaſqꝫ auro tunicas triſtaſqꝫ micantes
Ad ceptum conducit iter uelut obice paruo
Egreditur paulum ripax mox omnia victor.
Obuia proſternit furibundo uertice torrens.
Indignaſqꝫ moras primo ſe dirigit alueo.
At poſtq̄ꝫ paſſim cota carthagine victus
Regulus: ⁊ caſus ſonuit fortuna recentis
Extemplo terrore graui tremuere minorqꝫ
Luctus maioris renouauit vulnera damni
Puppe uelut fracta remo cum triſtis adheſit
Nauita: iactaturqꝫ uadis cui littora longe
Spes fuſte exiguo titubat ſi forte malignus
Fluctus: ⁊ hunc rapiat morteꝫ gemit atqꝫ ſecūdū
Naufragium tanta ex paruis momenta ſupremū
Tempus habet pacem letos ueniamqꝫ petituꝫ
Tardenos placet ire viros quos vultus ⁊ etas
Et genus ⁊ virtus populo preferret in omni.
Talia per libiam belli ſed fama paracti
Nondum romana ſerpens penetrarat ad urbem.
Sollicitoſqꝫ patres peni quos fama rebellis
Mouerat: ac plebem attonitam portenta deorum
Plurima terrebant: medio ſol ethere viſus
In minimum ſenſumqꝫ iubar decreuit ⁊ ingens
Contremuit tellus: arbuſtaqꝫ multa dehiſcens
Sorbuit horrificoqꝫ palam ſubſidit hiatum.
Tibris agens ſiluas riparum iura furenti
Anime ſupergreſſus magnam conterruit urbem.
Diluuio inſolito ſubitumqꝫ horrendus in ipſo
Monte palatino deſcendit ſaxeus imbar
Ergo ſibilinis aditis reſponſa petentes
Sacra deis iuſſu peragunt ſummuſqꝫ ſacerdos
Succinctus de more iouem ſuperoſqꝫ fauentes
Junoniſqꝫ minacis opem latoniaqꝫ aſtra
Inuocat: ⁊ martem pingui mollire iuuento

Romam patrem imperij toruamqꝫ ſororem.
Ledeoſqꝫ parat fratres furiaſqꝫ cabaſqꝫ
Telluremqꝫ deum niſi falſa eſt fama parentem
Et nimphas matres fluuiorum ac nerea magnuꝫ
Nimpharum patrem ſic religioſus opima.
Certatim trepidis altaribus aggerat eſca
Poſtq̄ꝫ rite minas iuſſum eſt placaſſe deorum
Conſul ab urbe nouus diſcedens claudius afrum
Littus adire parat: miſerum torquebat inanis
Ambitio: laudem hac tantum reperire putabat
Poſſe viam eternam ſi permittente ſenatu
Scipiade magno equatum geſſiſſet honorem
Inqꝫ graui bello partes tenuiſſet eaſdem
Is populo prorſus licet aduerſante ſenatum
Flexerat aſſiduis precibus: q̄ ſepe ſepulſis
Ambitus afficitur quantoqꝫ labore pudendus.
Conſtat honos victor properabat plebis ⁊ equi
Participem ſe ferre duci natura profecto
Erubuit clauſitqꝫ vias elementaqꝫ pontum
Indignata graui perturbauere tumultu.
Lorentana retro linquebant littora naute
Securi uentorum ⁊ carmina nata canentes
Applaudēte freto remis frangentibus equor
Undiqꝫ reſpondent roſtriſqꝫ ſecantibus vnde
Horrida tam ſubitis conſurgunt uerſa procellis
Equora: ⁊ eolio prorumpunt carcere fratres
Indomiti: quatiuntqꝫ polos terramqꝫ fructumqꝫ
Inde repentinis panduntur carbaſa uentis
Ne quicq̄ꝫ uario ferueſcunt cerula motu.
Huc illuc rapitur claſſis fataqꝫ rotatur
Quolibet ac nullas ſpectant naualia proras.
Hinc aquilo violentus agit frangitqꝫ rudentes.
Inde furens auſter perfundit lintea nimbis
Et tamidos lato deducens equore fluctus
Littus in auſonium frangit faſtigia mali
Subſidunt pelago quotiens in nubila ſurgit
Et torrena ſalo ſpumante cacumina pulſat.
Ac quotiens retro furioſa relabitur vnda
Creſcit in immenſum tuſcum latus aruaqꝫ fundo
Sicca patent nudaqꝫ tremunt delphines arena
Et crebris ſonat in ſcopulis alliſa carina
Nox celum tenebroſa tegit: cum fulgura circum
Seua micant toto deſcendunt fulmina celo.
Equor agit montes ⁊ torrens vnda nigreſcit
Claudius ancipitis permotus imagine facti
Diriguit: tremuitqꝫ metu nunc improba damnat
Uota ſue mentis tantoſqꝫ optaſſe labores
Penitet armorum malet vitaſſe tumultus
Magnanimoqꝫ decus propriū tituloſqꝫ decoros
Scipiade ⁊ belli famam liquiſſe perennem
Ac manſiſſe domi ⁊ patrie iacuiſſe ſepulchro
Talia uoluentem calabris ex montibus eurus
Horrifer impellit feſſam populania claſſem.
Prima videt ſaxis poſt hanc ſpumantibus ilua
Corſica poſt ſcopulis minitantibus excipit inde
Sardinie arthoum latus attigit ⁊ inde frementi
Infelix agitur pelago ⁊ creſcente procella
Magnaqꝫ pars claſſis fluctu ſuperante fatiſcit
In medijs ſubſedit aquis pars cantibus atris
Diſſiluit duriſqꝫ alliſit frigida ſaxis
Corpora nautarum pars turbine iacta retrorſum
Littus ad erruſtum reddit ſolatia buſti
Italica tellure petens at claudius amens
Et pauce morte ex media rapientibus vndis
Uix calcarim tetigere rates hic claſſe nouanda

Conſulis:nitendumq; animum memorẽq; pericli
Attonitũq; inuenit hiems non punica vidit
Littora:non belli rumores territus ullos
Auribus excepit lapſoq; inglorius anno
Atq; fatigata ne quicq̃; claſſe viriſq;
Faſibus abſumptis rediit priuatus in urbem.
Felicis romam interea letiſſima belli
Fama uenit totum reſerantur templa per orbem
Fitq; deis immenſus honos ſolemnia ciues
Quas ſibi ante aras perſoluunt uota frequentes.
Finibus auulſos hoſtes ceruicibus aſprum
Exceſſiſſe iugum cladem tranſiſſe metumq;
In caput inq; trucis muros carthaginis ipſum
Perdomitum bello fontem cauſamq; laborum
Succubuiſſe:ducem niliam ſupereſſe timendum
Ambitus hinc alter maiori auctori magiſq;
Exarſit:populumq; omnem cunctumq; ſenatum
Inualuit conſul:ſiquidem cornelius alter
Lentulus imperium libici diſcrimine belli
Atq; animum nomenq; ſuum illuſtrare parabat.
Scilicet hoc meditans ſeu par inſtaret haberi
Pacis honorate princeps ſeu bella manerent
Perfacilem exhauſti fore iam certaminis omnez
Euentum ⁊ pregrande decus:ſic ille labori
Incumbens alieno indignum ardebat honorem
Semine non proprio meſſem rapturus opimam.
Heu peſtis damnoſa homini ⁊ funeſta libido
Nominis imperio nocuiſti ſepe latino
Hic ego nam calamuz fert impetus atq; parũper
Abſtrahor incepto uos quos romana loquendo
Exterius equare iuuat percunctor ubi nunq̃;
Gente pares animi totoq; aduerſantibus ulla
Uos mihi nunc populos regeſq; duceſq; potẽtes
Obiicitis:ſed ceſſet amor liuorq; malignus.
Quis geſſit tam magna ducuz regum ue:nec illis
Emulus obſtrepuit medioſq; irrupit in actus.
Inuidie conflata lues non annus agentes
Fortia deſtituit uetuitq; domeſticus hoſtis
Imperium extendi:non illos caſtra mouentes
Detinuit populos non ſero in bella profecti
Ante diem rediere domum reuocante ſenatu
Aut equitum prohibente aciem peditũq; nouari
Aut claſſem ⁊ merito ſtipendia digna labori
Conſiliis reges moderantur regna trahuntq;
Non ipſi ex aliis pendent aliis ue trahuntur
Arbitriis finem belli ⁊ primordia norunt
Dum libet accipiunt ⁊ dum libet arma reponunt
Liberiori via ſeq; ⁊ ſua ſigna ferentes.
Non illos preceſſor iners reparandaq; ferro
Segnities feſſos in finem pertulit anni
Non collega fuit cladis temerarius auctor
Inuitas rapiens in aperta pericula turmas.
Non ſucceſſoris nocuit metus alta mouenti
Gloriaq; in preceps tulit ⁊ celebrare coegit.
Nec mihi nunc quiſq̃; referat de nomine litem
Uirtutis uaniſq; illam ſeiungat ab vmbris
Aut extrema ſibi ceu non ſua premia tollat
Credite:cunctarum longe blandiſſima rerum eſt
Gloria:nec leuibus ſtimulis agit inſita fortes
Egregioſq; animos generoſaq; pectora pulſat.
Qua cui ſit dubium quin ſolitudine dempta
Hoc duce carthago fuerit ſenſura ſupremum
Excidium:⁊ meritam fortuna urgente ruinam
Q; queſtum perſepe ferunt poſt bella reuerſum
Scipiadam in cineres caſuram a culmine birſam
Inuiſaſq; domos ſtirpemq; genuſq; deoſq;
Penorum ⁊ nomen in ceca claudius ardens
Ambitione prior poſt lentulus alta ruentis
Ambo humeris dire ſubiiſſent menia terre
Conſulto tamen ad ſuperos ſeruate nepoti
Reliquias:famamq; reor nomenq; ſecundum
Uerum ego peruideo quo ſim progreſſus:⁊ vnde
Nunc redeo poſtq̃; tiuetis victor ad arcem
Scipio peruenit.legati tramite recto
Huc adeunt triſtes.genibuſq; trementibus vna
Affuſi.miſeris uerbis ⁊ ſupplice vultu
Fortunã:erroreſq; ſuos:rabiemq; furentis
Hannibalis patrieq; graues ſine crimine caſus
Deplorant:ueniamq; petunt:precluſerat aures
Uictorum temerata fides.ac punica fraudis
Exempla.abrupteq; recens iniuria pacis.
Res in conſilium perlata eſt.omnibus idem
Ardor erat.ferro inſtandum ⁊ vindice flamma
Perfidie.ac pacis nullas admittite uoces.
Cunctorum uotis aberat longeuus in illa
Obſidione labor.perdendaq; gloria tante
Summa rei ducis aduentu quem fama canebat
At minime ingentes animos:fixumq; mouebant
Scipiade ingenium uentoſe nomina fame.
Altius aſpirans.celum ſpectabat:⁊ aſtra
Uirtutiſq; decus nudum:tamen omnia fidi
Pectora conſilii pariter permota:ſeuero
Propoſito flexere ducem.lachrymiſq; petitam
Uberibus:placuit tandem permittere pacem
Et bellum finire ferum:Sic villicus olim
Nocturnos metuens fures.legit arbore poma
Immatura ſitu:ſic paſtor pendula ramis
Hoſpitio ⁊ nidos ſpoliat pulloſq; reportat
In plumis properans ſerpentum auertere peſtez
Poſtera lux iterum legatos multa precantes
Rettulit.hos ſcipio dictis compellat amaris.
Impia gens credens tandem tot cladibus ullum
Eſſe deum celo.qui noſtros iudicet actus
Cui ſcelus omne odio.cuit ſint mortalia cure
Effera gens infenſa bonis miteſcere ſero
Incipe docta malis:rabiemq;.aliquando nocendi
Exue.ſemper erit tibi ſumma ⁊ ſola uoluptas
Fallere .nec fraudis ſtudiuz gens perfida linques
Nos equidem q̃q̃ extremas merebare ruinas
Parcimus indigne.meritaſq; remittimus iras
Hactenus ut ſtateras ſtabis:nec ſtrata videbis
Menia.nec victor quicq̃; de finibus aufert
Libertas meritis ſeruilia cuncta manebit
Hannibalem cauſam belli fontemq; furorum
Poſcimus.utilius uobis neſtreq; quieti
Q; nobis illum abiicitis quo ſoſpite pacem
Nec ſperare licet.bellorum ſemina pectus
Illud habet.tantoq; uobis ſanguine conſtant
Hoc italas ſtrages:hoc ipſo ulciſcere mortes
Gens afflicta tuas mundumq; deoſq; per illum
Eluſos totiens.geminis hoc inſuper vno
Urbibus eternum:populiſq; auferte pauorem
Nullus ad hec libicis elephas miteſcat in oris
Aptum animal bellis.⁊ quos domuiſtis ad vnuz
Tradite.quin etiam violatis pacis in vmbra
Legatis:illata palam conuitia dignus
Penſet honos.capte redeant hoc littore naues
Cetera conuenient facile ⁊ ſub legibus iiſdem
Quas olim edixi:cum me ſub nomine pacis
Ludere ueniſtis.nec nos fortuna leuabit
Blanda nec aſperior franget uos iſta referte
Patribus ac populo:⁊ ſi ſemper fallere dulce eſt

Foꝛtunam tentate iterum: ſic ille pauentes
Affatus.
Urbe miſer trepida populo uariante tumultus
Exoritur diſcoꝛſqꝫ diu ſententia tandem
Omnia ſuſcipiunt triſtes ſic fata iubebant
Ultima: condenſis uolucris ceu uepꝛibus herens
Accipitrem ſuperaſtantem videt anxia. nec ſe
Auſa mouere loco patitur laqueumqꝫ manumqꝫ
Aucupis. impendens tanti eſt differre periclum.
Altera romuleam legatio tendit ad urbem
Penorum: pꝛinceps uoti cognominis hedus
Haſdrubal infeſtuſqꝫ armis ⁊ pacis amatoꝛ
Uix vita ſenioqꝫ grauis facieqꝫ uerendus
Annoſa. hannibalis multum fautoribus impar
Tres ſecum comites itali uenere ſecuti
Romani ducis imperium. ſed lentulus eger
Ambitione ſua: legatos arcuit urbe
Nam belli cupidus conſul fugiebat honeſtum
Pacis iter: donec victo molimine tandem
Ede ſacra bellona patres: hoſteſqꝫ recepit
Poſtqꝫ legati pleno introiere ſenatu
Longeui. multa cum maieſtate ſilentes
Canitieſqꝫ graues vultus ⁊ colla reflexis
Crinibus exoꝛnans miro ſqualore refulſit
Cunctorum mouere animos. nunc pacis amicos
Ueniſſe affirmant: animiſqꝫ ⁊ uotibus illam
Orantes. nunc uera peti. tunc haſdrubal edus
Incipit. Erratis ueniam ſi numina nunqꝫ
Exorata negant ſpes me tenet optima patres
Conſcripti. ſuperis quos fama potentibus equat
Et pietate pares fateoꝛ mihi feſſa ſenectus
Iampꝛidem attulerat longe faſtidia vite.
Pꝛecipue poſtqꝫ egregium noua bella petentem
Aſpexi iuuenem. timui caſuſqꝫ futuros
Ante diu agnoui. lingue ſed foꝛte peperci
Aut tacui metuens. ſed enim me ſerioꝛ etas
Fecerat audacem. teſtis mihi iuppiter eſto
Celicoleqꝫ alij. teſtis mihi maxima quondam
Carthago. huc etiam ſolitam tranſcendere famaꝫ
Auguroꝛ. infeſtus ſtudijs iuuenilibus atqꝫ
Conſilijs. quotiens fuerim. quotienſqꝫ periclis
Obtulerim. moꝛtiqꝫ caput. ſanctiſſimus hanno
Et comes: ⁊ teſtis ſupereſt. queꝫ parcet hamilcar
Africa terra tulit: nulli ratione ſecundum.
Cum pꝛimum puer ille ferox. hyſpana gerentem
Bella patrem: blandis conatus flectere uerbis
Ut ſecum perferret eum. iuratus ad aras
Cōſtitit heu mōſtrū hoꝛrendū. nos mlͭa viciſſim
Contulimus. tunc ancipitem trepidare fauillam
Cepimus at ueniam dedimus puerilibus annis
Sed rapto genitore: utinam quem fata tuliſſent
Maternum dum pondus erat. funeſtaqꝫ mundo
Sarcina. pꝛecepti puer hic memoꝛ ire parabat
Heſperiam iam dira tumens. ueſana fauebant
Ingenia. atqꝫ animos laudabat turba paternos
In puero: vultus mirata: ⁊ uerba ſepulti
Obſtitimus tunc ambo palam nec pꝛofuit iuit
Aſſueuitqꝫ malo imperio. ⁊ feralibus armis
Et magnam tenui flammam accendente fauilla
Quanta per auſonium ruerint incendia munduꝫ
Uidiſtis. nunc nos incendia noſtra videmus
Inqꝫ ſuas ſedes tandem uaga flamma reuerſa eſt
Uix mihi danda fides fuerit. ſed numina iuro
Conſcia. non alio ueſtras me pectore clades
Ingemuiſſe olim. qꝫ noſtre vulnera gentis
Nunc lugeo. quoniam ſemper rectiſſimus oꝛdo
Hic mihi viſus erat. serieſqꝫ immota malorum
Ex latio in libiam: uoſqꝫ ut fera flamma relinquēs
Nos peteret noſtraſqꝫ domos: ignoſcite patres
Funeſtum memorare diem. cui ſanguine multo
Reddidimus modo nempe pareꝫ: quo tpe cladis
Cannenſis cupidaꝫ compleuit nuncius urbem
Publica letitie duo nos ſpectacula ſoli
Uoce parum fauſta. ⁊ meſto fedauimus ore
Tūc quoqꝫ magnanimꝰ q̄ poſt mala ſenſimꝰ hāno
Uaticinatus erat. ſed inimica trahebant
Infoꝛtunatam ſub digna pericula plebem
Iam miſeras monitis foꝛtuna ſalubꝛibus aures
Clauſerat atqꝫ oculos uelo fallente tegebat
Parcite romani deus ⁊ foꝛtuna pꝛiores
Eripuere animos. quod vis humana nequibat
At pudet accuſare deos. errauimus omnes
Culpaqꝫ cunctorum fuerit. ſed uera fateboꝛ
Carmine turba caret. maleſani pectoris ardoꝛ
Ac furoꝛ ille fuit. dureqꝫ potentia foꝛtis
Namqꝫ ego me rigidum: qꝫ uocet atqꝫ ſeuerum
Abſoluo populum paucos ſed crimine uero
Condemno. paucoſqꝫ dolus me iudice nectit
Gꝛandiloquos. tumidoſqꝫ animis qui geſta ſuorū
In populum iactare ſolent. ſtatuaſqꝫ ruentes
Oſtentare ſitu reliquorum carpere uerbis
Omnia ſeqꝫ duces vulgo pꝛeſtare furenti
Nec pudet aduerſus pꝛimoꝛdia ueſtra iocari
Alpinos habuiſſe patres. populumqꝫ uocare
Paſtorum non impꝛopꝛie. nam iudice marte
Hactenus indomitos reges ⁊ bella pꝛofeſſos
Ut totidem tractatis oues. populiqꝫ videntur
In pauidos abijſſe greges. ſat cognita mundo
Sunt generis elementa noui. ⁊ mauoꝛtis origo
Quem factis uerum eſſe patrē ⁊ virtute pꝛobatis
Nūc tibi turba nocens latebꝛis qbꝰ abdita toꝛpet
Degeneri pellente metu. cur magna locuti
Non redeunt miſeros ⁊ hiantem fallere plebem
Pollicitus. utinam ueniant. patriamqꝫ reuiſant
Ut liceat ſontes meritis innectere vinclis
Et iuuenes raptare ſenem. non letioꝛ amplo
Scipio conſcendet capitolia ueſtra triumpho
Qꝫ noſtri ſcelerata ducis compꝛeſſa cathenis
Huc traheret mea colla manus. ſummūqꝫ putarē
Me patrie infando duxiſſe ex hoſte tropheum.
Nec minus haſdrubalē ſiquid mihi credit̄ odit
Perfidus ille animo: qꝫ quos ſibi p̄dicat hoſtes.
Nec magis hoꝛreret ueſtros pꝛecedere currus
Iudicio qꝫ ſtare meo. uerum ipſe per vmbꝛas
Effugit. noctis medio. nec cernere vultus
Suſtinuit noſtris. cauſam quibus eſſe malorum
Se norat patriam timuit ſpectare ruentem.
Ergo abijt tacitus leſa contentus ab urbe
Exilium peperiſſe ſibi. decreta ſuorum
Nempe nocēs pariet. atqꝫ iras vultuſqꝫ manuſqꝫ
Et merito. crucibus penderet victima triſtis
Ille modo uolucres paſcens infoꝛme cadauer
Piſcibus aut pelagi medias effuſus in vndas
Eſca foret. canibus dignus cibus ille marinis
Aut. aliquid monſtri libici cenſura rigoris
In caput id meritum ſtudio certante nouaſſet.
Deniqꝫ non fruſtra uobis foret ille petitus
Debitus ambobus populis: ⁊ debitus oꝛbi.
Ipſe ego uel viuum uel fruſtra cruenta dediſſem
Semeſumqꝫ caput. uobis hic noſtra uoluntas

Sic ſatis oramus concors nam iuſſa libenſqꝫ
Cetera penorum complectitur omnia vulgus.
Que noſtro placuere duci:ſpectate tabellas
Singula conueniunt:pulchra eſt vindicta p̄canti
Parcere proſtrato nulla eſt victoria maior
Qꝫ viciſſe animum.nam feliciſſimus ille eſt
Qui ſe felicem vultuqꝫ animoqꝫ modeſto
Agnouit tenuitqꝫ modum qd̄ forte videtur
Difficile inſuetis ſtimulis quos gaudia tangunt
Parua repentinis animos nec frena regentes
Precipitant.at perpetuis ſatiata triumphis
Pectora ſunt uobis parcendi ſumma uoluptas
Nec minus imperium uenia q̄ꝫ fortibus armis
Romuleum auxiſtis:ueſtre pietate regentes
Nos ſumus.⁊ ueniam poſitis expoſcimus armiſ
Parcite ſupplicibus ſatis eſt potuiſſe nocere
Magna ſumus uobis eternum gloria victi
Maxima ſeruati:ꝙ ſi nos forte merentum
Pena iuuat iuſtuſqꝫ dolor niſi fallor abunde eſt
Qꝫ memores ſtatuere dei ꝙqꝫ intulit ingens
Scipio:ſiquid adhuc ſupereſt ignoſcite victis
Uictores fuerit uobis pars ultima magne
Uindicte affuſum hic vitam ueniamqꝫ precantem
Haſdrubalem vidiſſe ſenem ſic ille locutus
Conticuit:tacitum ueneranda fronte dolorem
Ac comites paſſim proſtrati in limine uerbis
Flebilibus renuere patres lachrymiſqꝫ ſenatum
Impleuere ſuis nati ceu funus acerbum
Stat aſpiciens lachrymas nec ſpergit aniles
Ac luget interius genitrix reſoluta capillos
Meſta iacet tunditqꝫ genas gemituqꝫ madentes
Ethera femineis uacuum mugitibus implet
Ceperat auditis iam mitior ira ſenatus
Inflecti: ⁊ ſenſim leuito pectore iuſtas
Exaudire preces tu non ex partibus vnus
Perfidie infenſus penorum dicite per quos
Subſiſtet pax iſta deos feduſqꝫ ſecundum
Nam primos ſpreuiſtis ait tunc fronte modeſta
Haſdrubal aſſurgit paulum perqꝫ inquit eoſdem
Periuris adeo infeſtos iurabimus iſtam
Pacē alia ſeruare fide uox illa querelis
Impoſuit finem:vultuſqꝫ animoſqꝫ ſerenans
Et reſponſa patrum pacem ſanſere frequentes
Haſdrubal hic iterum dij nobis iuſta rependant
Premia romam noſtro qui digna fauori
Suppliitia aufertis meritaſqꝫ remittitis iras
Nunc ego nā ueteres non amplı͛ alloquor hoſtes
Sed dominos ſocioſqꝫ nouos hoc deprecor vnū
Nos noſtre cupidos admittite menibus urbis
Captiuoſqꝫ videre date: ⁊ cognoſcere ciues.
Sat mihi longarum ſolatia magna viarum
Hec fuerint ſeriqꝫ decus merceſqꝫ laboris
Qꝫqꝫ libenſ longinqua petam ſuper ethera romā.
Et mundi vidiſſe caput quodcunqꝫ petebat
Admiſſum: ⁊ magnā admirās ingreſſus in urbē ē
Non aliter ſtupuit niſi falſa eſt fabula celum
Ingrediens viridi ſubito tranſlatus ab ida
Laumedonteus puer ut uaga ſidera circum
Heſit ⁊ illicitas deſpexit ab ethere ſiluas
Appia marmoreo ſuſcepit limine porta
Prima viros magno mox obuia menia giro
Pallantea vident qui ſtructa eſt regia monte
Euandri primuſqꝫ noue locus inclitus urbis
Hic elementa uocis impreſſa hic archadas alme
Diuinum ingenium ⁊ miracula maxima rerum
Monſtrator docet ipſe vie libroſqꝫ repertos
Fatidice carmentis opus quātumqꝫ latinis
Contulit ingenijs mulier ueneranda per euum
Celius ad dextram remanet faſtigia leuam
Collis auentini ualidaſqꝫ in rupibus arces
Suſpiciūt: antrumqꝫ vident hic fabula caci
Herculeuſqꝫ labor placido ſermone morantes
Detinuit:loteqꝫ boues in gurgite tuſco
Hic quoqꝫ ſupplicij pontis pila diſcolor atris
Coclitis admonuit ſtatuaqꝫ inſignis equeſtri
Ille locus tenuit fixos in virgine torua
Hinc ſedem ſolis mirantur ⁊ aurea templa
Telluriſqꝫ domum capitoliaqꝫ alta pauentes
Aſcendunt ipſum queqꝫ putant concingere celum
Hic hominis caput iuuentum fodientibus alte
Audiuere prius patrie portenta coacte
Et bubalum damnare ſuum ſubigendaqꝫ turpi
Colla iugo ⁊ duri preſagia certa laboris
Hic celam videre iouis qua ditior uſq̄ꝫ
Nulla fuit cenſumqꝫ alta ſub rupe repoſtum
Lumina q̄ꝫ innumeris iam tunc calcata triūphis
Et niueos currus ⁊ rapta ex hoſtibus arma
Aurea magnorum nec non diademata regum
Sceptraqꝫ ⁊ armillas ⁊ dempta monilia collo
Seminatoſqꝫ frenos ſellaſqꝫ ex ordine eburnas
Hic clipeos fractaſqꝫ rates ac punica ſigna
Et phaleras mouere ſuas tacituſqꝫ per omnes
Lutus ijt ueteris referens ueſtigia belli
Tum uolucris per templa uagos argentea paulū
Occupat incurſu gallorum ⁊ uoce canora
Procedunt forteſqꝫ viros habituqꝫ uerendas
Matronas:amplaſqꝫ domos uarijſqꝫ grauatos
Bellorum eximijs arcus ⁊ crebra videntes
Signa triumphorū ſolidoqꝫ in marmore pugnas
Atqꝫ ſepulchrorum pompas monſtrantur aquaꝝ
Sub terram celoqꝫ vie iam ualle ſaburre
Ceſaream videre domū cui ſumma poteſtas
Debita cui rerum princeps hinc ualle relicta
Exquilias feſſi dictum a vimine colem
Inde quiriualem ſuperato uertice montem
Tranſierant: nudoſqꝫ duos aſtare gigantes
Corpore conſpiciunt en quot certamina fame
Praſitelis opus phidieqꝫ inſigne ſupremi
Scipiadum hic laus excelſa palatia muris
Atqꝫ arces tremuere feras ⁊ cognita bello
Signa nimis libie nomenqꝫ genuſqꝫ ſuperbum
Hinc leua flexere viam flaminea iam tunc
Porta uocabatur que tuſcum recipit orbem
Marcius ac reduces vicino flumine campus
Excipit hic longo traducens ordine rerum
Planities ſine fine patet quis faſcibus altis
Primus honos quonam pectus matrona pudicū
Uulnere traiecit cui ſic commiſſa virorum
Libertas ⁊ qua natos ferus ille ſecuri
Percutit ac pulſos violatu ex urbe tyrannos
Accipiunt ac cuncta notant leuaqꝫ minerue
Amplaqꝫ cūctorum monſtrantur templa deorum
Uenture ad meliora domus iam tibridis alti
Surgite tranſmiſſo dextre ſuper aggere ripe
Etruſcum tetigere latus ductorqꝫ viarum
Romuleam immenſa deſignat mole ſepulchrum
Progredit̄qꝫ laque͛ quo duct͛ ad aſtra quirinus
Turbine tranſierit qua tempeſtate ſenatum
Obruerit:trepiduz metuenſqꝫ ut palluerit ſol
Et proculi viſum memorat capreamqꝫ paludem
At crimen ſilet ille patrum iam flumina preter.
Deſcendunt collemqꝫ vident ubi regia iam

Priſca fuit iuxtaqꝫ domus ſaturnia quondam
Auſonie:hic regum ⁊ latie primordia gentis
Ultima conſcendunt:⁊ nomina clara virorum
Hic italus prior eterni rex nominis auctor
Italie picuſqꝫ comes ſtirpſqꝫ omnis auorum
Narratur:populiqꝫ noui monſtratur aſillum.
Inferius longi tenuit certaminis illos
Hiſtoria ⁊ cluſſo redeuntes robore reges
Caſtraqꝫ porſenne utqꝫ incumbēs ſceuola flāmis
Supplicia erranti infligat non debita dextre
Inde licaonia gemino breuis inſula ponte
Peruia tranſitur.poterat vix ulla relatis
Eſſe fides monſtris tantaſqꝫ in flumine molles
Regia preda olim populo ſpargente dediſſet.
Jam campana iterum leue confinia ripe
Calcabant:fabiaſqꝫ domos miſerandaqꝫ tanti
Funera diſcebant generis cremeramqꝫ nocentem
Ut capitolino redeuntes uertice tandem
Defeſſum tenuere gradum cum protinus ingens
Uiſa reuoluentes ſtupor arripit inde ſedentes
Attoniti ſiluere diu mox facta videndi
Copia captiuos ſtabant horrentia longo
Agmina meſta ſitu palentiaqꝫ ora tumebant
Nudaqꝫ perplexis onerabat terga capillis
Ceſaries incompta diu ſqualorqꝫ tegebat
Luridus effigiem triſtemqꝫ ferebat odorem
Ferrea vincla gradum lento ſuſpendere tractu
Cogebant:maniceqꝫ graues:complexibus illos
Carorum uetuere frui:tum uerba viciſſim
Dulcia permiſcent:ſed perſtrepit ere cathenis
Reditus excuſſis ſtridor lachrymeqꝫ per ora
Egregia pietate fluunt que fata quis urbis
Sic ſtatus inquirunt patrie que numina victos
Reſpiciant:uelut inferius ubi manibus olim
Umbra recens noſtroqꝫ ruens deſcendit ab orbe
Supplicijs onerata ſuis illā anxia circum
Agmina fundūtur noua quidnā annūciet hoſpes
Hec nati petit euentus:aſt illa relicta
Coniugis explorat vitam ſeniumqꝫ parentum
Hec deferre gemens aut dulci inquirit amico
Publica cura omnes ſupero quis vultus in orbe
Una tenet quis ſceptra regat:quiſ flectit habenas
Imperij:quid bellorum quantumqꝫ quietis
Oraqꝫ ſollicitis exanguia ritibus hiſcunt
Noſcendi ſtudio ſic carceris hiſpida turba
Hoſpitibus inſtare nouis ⁊ querere multa.
Poſtq̃ꝫ finis erat lachrymis petit ipſe ſuorum
Ut redimēda darent aliquot modo corpa blādus
Haſdrubal ac illi victores nulla negarunt
Munera qui noſcent ſcriptiſqꝫ nomina uellet
Edere:precipiunt lectos dedit ille ducentos
Quos poſito ſqualore pius faciliſqꝫ ſenatus
In libiā preferre iubet:ſi federa pacis
Firma forent nullis precijs pro munere ſolo
Reddendos patrie cunctis ſic rite peractis.
Haſdrubal inuiſe quondam nunc menia care
Urbis amica retro rediens hac uoce ſalutat.
Urbs accepta deis caput orbis ⁊ vnica mundi
Gloria terra ferax clarorum ſola virorum
O patria armipotens dumqꝫ domus optima rex
Roma uale:iam letus eam quocunqꝫ uocabunt
Fata ſenem vidi quantum viſurus in orbe
Hoc fueram dixit tum tibridis hoſtia linquens
Nauigat in patriam victor captiuaqꝫ ſecum
Agmina mittuntur liceat terreſtria celo
Equare eternis mortalia maxima paruis
Sic prope deſcendens celo ſua vincla reſoluit
Captiuis antiqua potens ⁊ tartara fregit
Uoce deus ſecum in patriam miſeranda reducēs
Agmina ⁊ exhauſtus longis cruciatibus vmbras
Scipio pacifico redeuntem ſuſcipit ore
Pax populis ducibuſqꝫ placet feduſqꝫ feritum
Ante aras teſteſqꝫ deos coſeqꝫ littantur
Terga ſuis:dextreqꝫ ducum iunguntur inermes
Rurſus in italiam reditum ⁊ firmante ſenatu
Acta ducis pax in libros relata uetuſto
More patrum legeſqꝫ date iurataqꝫ uerba.
Scipio longeuo gaudens poſuiſſe labori
Jam finem reditumqꝫ parans in premia totus
Uertitur:ac laudes ⁊ dona ingentia ſoluit
Militibus cartham ſyphaciſqꝫ omnia regi
Donat ⁊ emeritum regni confinibus ultro
Ampliat immenſis victor ex federe damnat
Reddere rex regi ſocio pactumqꝫ tributum
Soluere romanis hinc ad condigna reuerſus
Supplitia ⁊ iuſtas uario diſcrimine penas
Mitius in ſeruos egit ſeruile putauit
Eſſe fugam non noſce fidem quicunqꝫ repertus
Liber militie deſertor protinus ille eſt
Supplitio extremo affectus qui iura fidemqꝫ
Te pater tam dubio iurataqꝫ liquerit arma
Romanos crucibus rigidis dedit atqꝫ latinis.
Abſcidit merita trepitantia colla ſecuri
His actis claſſem ſoluit comitante ſenatu
Extremum in littus penorum ⁊ ſupplice turba
Uictorem mirante ſuum quos ille benigne
Digrediens dictis poſtremum affatur amicis.
Uiuite contenti proprio memoreſqꝫ deorum
Uiuite nec cecos iterum inuidus arma
Induat:imperium antiquis ſtat finibus amplum
Et leges patria cum libertate relicte
Gloria ſit q̃ꝫq̃ꝫ latum imperitare per orbem
Tutius eſt parere bonis mihi credite uobis
In longum queſita quies nos dura laboruʒ.
Sarcina ſollicitos ullo ſine fine tenebit
Hoſtis erit quicunqꝫ uſq̃ꝫ nudauerit enſem
Quis noua bella manu belloꝝ aut uerba mouebit
Cura laborqꝫ grauis ſcelerum cenſura per orbeʒ
At uobis tranquilla ſalus ſine litibus ullis
Preſidium in uobis niſi temnitis omne peractum
Semper erit penos inter noſtrumqꝫ ſenatum
Sponſor ego placidam tandem condiſcite vitam.
Sumite placatas mentes deponite ferrum
Ex animis:tales tanto niſi turbine fruſtra
Uis docuit fortuna viros dimittite tandem
Equoreas tentare vias diſcrimina quanta
Precidi:q̃ꝫtumqꝫ mali quantumqꝫ laborum
Exuerim claſſem:que uos per cuncta furentes
Littora raptabat:que uobis prima maloruʒ
Materiam dedit auſonijſqꝫ incumbere regnis
Compulit:ac tumidos docuit tranſcendere fluct⁹
Hūc noſtris fortaſſe oculis ſpectacula dura
Si fuerint cohibete animos mēbrumqꝫ putate
Abſcindi vite infeſtum ſatis ampla tenetis
Regnorum ſpacia ⁊ ſcepti confinia mundi.
Sat terris errare licet funeſta uoluptas
Curarum eſt omni ſtatui ſuccurrite noſtro
Conſulite ⁊ nobis curamqꝫ auferte metumqꝫ
Hannibalis rabiemqꝫ ſuam ſibi linquite ſoli
Siquid erit dubij quod pablica facta mouebunt

Hos audite ſenes dixit dextramqꝫ pꝛehendit
Illorum ambo autem deflexis genibus vna
Ante ducis cecidere pedes hinc maximus hāno
Haſdrubal hinc hedus tota iam claſſe ſoluta
Scio peruentus paulum ſubſiſtit ⁊ omnes
Imperat hoſtiles flammis aſſumere puppes
Non aliter tante pelago fluxere fauille
Aut tetis extimuit latre toꝛrentibus vndis
Defectum nondum currus optata paterni
Lora puer rapuit phebus ⁊ ethera flammis
Accendit mundumqꝫ magis ⁊ ſecula retro
Omnia percurris ſola hec incendia ſenſit
Neptunus metuenda ſibi non punica quondam
Romanis facibus bello conſumpta pꝛiore
Sparthaniſqꝫ pꝛius non attica littore claſſis
Uſta ſiracuſo tantas dedit equore flammas
Toꝛpuerant miſeri ciues ſua damna gementes
Aut aliter q̄ſi ſubito pꝛedulcia cunctis
Coniugia ⁊ nati atqꝫ artes ⁊ templa deorum
Ipſaqꝫ carthago flammis arderet in illis.

Argumentum noni libꝛi

Cipio pꝛouectus pelago tinnetia victoꝛ
Littora linquebat. victricē flamina claſſes
Leuiter ipellūt. crepitat per carbaſa uētus
Ennius ergo ducis iuſſum quid laurea ſignet
Edocet: ⁊ ſacris que ſit ſita meta poetis
Poſt hec nocturnos viſus ⁊ ſomnia narrat.
Inde ubi in italiam pelago rediere remenſo
Captiuos per vincla trahens: regemqꝫ duceſqꝫ
Scipius aurato ſubijt capitolia curru.

Incipit liber nonus.

Cipio pꝛuectꝰ pelago romanaqꝫ claſſis
Iā placidū ſulcabat itꝛ: nō rauca pcelliſ
Equora feruebāt uētiſqꝫ ſilētibꝰ vndas
Uictorē ſenſiſſe putes tranquillioꝛ illis
Uultus erat celo facies compoſta ſereno
Sic hoſtile fretum ſic cuncta elementa videres
Obſequio mulcere ducem iam littora longe
Africa linquebant alacres ⁊ bella canentes
Ibant ac ualido frangebant remige fluctus
Puppe ducis media tacitus meditanſqꝫ ſedebat
Ennius aſſiduus rerum triſtiſqꝫ comeſqꝫ
Scipio quem tādez aggreditur uerbiſqꝫ benignis
Excitat incipiens. nunq̄ ue ſilentia rumpēs
O mihi multorum ſolamen dulce laborum
Fore pꝛecoꝛ. nam perpetuis tabentia curis
Pectora noſtra vides. placido ſermone leuare
Illa ſoles: facieſqꝫ modo: tantum ora reſolue
Si tibi naſcenti quo polles ſummus apollo
Ingenium celeſte dedit. ſi turba dearum
Caſtalio infantem demerſum gurgite lauit
Elicone ſacro colleſqꝫ eduxit in altos
Et calamum ⁊ uocem tribuit: mentemqꝫ poete
Ennius auditis caput extulit. atqꝫ ita fatur
O flos italie iuuenis. ſtirpiſqꝫ deorum
Certa fides. quid nunc noſtro placet ore moueri
Quid ue iubes. equidem tacito mō pectore mecū
Uoluebam. ꝙ nulla ferent iam ſecula manus
Eximie virtutis opus q̄ noſtra quod etas
Leta videt. nulluſqꝫ vnq̄ ſub mente mouebit
Grande aliquid: cui nō magnas ſpes iter honeſtū
Nomen in ore ſonet. qui non uenturus ad actum
Scipiade meminiſſe uelit. pꝛo munere vultus
Non cupiat vidiſſe tuos. maioꝛqꝫ ſepulchꝛi
Poſt cineres te fama manet: moꝛtalia liuoꝛ
Carpit enim. ac moꝛs inuidiam conſumit ⁊ arcet
Ac pꝛocul a buſtis abigit. tua gloria pꝛidem
Uicerat hanc peſtem. iamqꝫ altas tuta per auras
Fugit humū moꝛboſqꝫ hoīum. moreſqꝫ malignos
Seqꝫ parem tulit alma deis. tamen ecce ſupꝛemū
Incrementa diem fame tibi multa datarum
Pꝛomiſi expertus quoqꝫ ipſe a moꝛte recedes
Longius. hoc maioꝛ meritum te fama ſequetur
Tempore creſcet honoſ perqꝫ ultima ſecula mūdi
Clarus eris virtus q̄ſi non altius ibit
Deſcenſum uereoꝛ. ſed noſtra peritia fandi
Nondum pꝛopoſitam ualuit contingere metam
Nuper ab exiguis radicibus oꝛta: nec ante
Cognita per latium: argolicis contenta colonis
Hoc igitur mecum indignans ſub mente mouebā
Pꝛecones meritos tua ꝙ notiſſima virtus
Non habitura foret. macedum rex magnꝰ amici
Foꝛte videns ſaxum eacide tituloſqꝫ ſepulchꝛi
Foꝛtunate inquit iuuenis cui nominis illum
Pꝛeconem reperire fuit. non parua pꝛofecto
Eſt claris foꝛtuna viris habuiſſe poetam
Altiſonis qui carminibus cumulare decorem
Uirtutis queat egregie monimentaqꝫ laudum.
At tibi ſumme ducū claro quo nullus homero eſt
Dignioꝛ: in reliquis blanda inqꝫ hoc durioꝛ vno
Me ſolum foꝛtuna dedit. currentibus annis
Naſcetur foꝛſan digno qui carmine celo
Efferat emeritas laudes ⁊ foꝛtia facta
Et cui melliflno melius reſonantia plectro
Calliope det fila lire. uocemqꝫ ſonoram
Parce pꝛecoꝛ uerbis. tibi non me iudice uates
Meonius. nec iure tibi pꝛeponitur altus
Euripedes. aut quos claro cognomine grai
Concelebꝛant. alio nolim me carmine dici
Si dicendus ero. quin quid te poſcimus inquit
Scipio pꝛoſequere. ⁊ que ſint permiſſa poetis
Famoſeqꝫ rei certos agnoſcere fines
Te liceat monſtrante mihi. quid laurea ſignet
Tam ducibus claris: q̄ uatibus addita ſacris
Neue tibi indignus videar cui talia foꝛte
Narrentur. nobis animum dulcedine quadam
Pulchꝛa mouent: ⁊ continuis hoc pectꝰ ab armis
Dulcia concuſſum placide capit ocia lingue
Ille autem: nulla eſt fateoꝛ tam dura feroxqꝫ
Mens ait. alme ducū cui nō ſit pulchꝛa uoluptas
Interdum curas inter viteqꝫ labores
Pierios audiſſe modos. dulceſqꝫ dearum
Irrepſiſſe choꝛos. ſed enim hec pꝛecoꝛdia nunq̄
A muſis auerſa reoꝛ: non talibus afris
Tam magnum genuiſſe virum natura videtur
Erraſſet. ſi cui dederat cupidiſſima fame
Pectora muſarum non ingeſſiſſet amorem
Quiſquis enim ſe magna videt geſſiſſe: neceſſe eſt
Diligat eternos uates. ⁊ carmina ſacra.
At nunc quod noſtro poſcis ſermone doceri
Accipe q̄ bꝛeuibus: non illa licentia uatum eſt.
Quam multis placuiſſe palam eſt
Scripturum ieciſſe pꝛius firmiſſima ueri
Fundamenta decet. quibus inde innixus amena
Et uaria ſub nube poteſt abſcondere ſeſe
Lectori longum cumulans placidumqꝫ laborem
Queſitu aſperioꝛ quo ſit ſententia uerum
Dulcioꝛ inuentu: quicquid laboꝛ hiſtoriarum eſt
Quicquid virtutum cultus documentaqꝫ vite

Nature ſtudium quicquid licuiſſe poetis
Crede.ſub ignoto tamen ut celentur amictu
Nuda alibi ⁊ tenui fruſtrentur lumina uelo
Interdumqꝫ palam ueniant.fugiantqꝫ viciſſim
Qui fingit quodcunqꝫ refert.non ille poete
Nomine cenſendus:nec uatis honore.ſed vno
Nomine mēdacis potes hinc perpendere qcquid
Scire petis:noſtriqꝫ ſit menſura laboris
Et latos fines.⁊ quanta licentia nobis
Laurea reſtat adhuc.cuius dignare parumper
Participes nos eſſe tibi.ſi gloria bello
Nec minus ingenio conſtat patiere virenti
Frōde duces uateſqꝫ ſimul ſacra tempora cingāt.
Immoꝛtale decus viroꝛ immoꝛtalis utriſqꝫ
Indicat.⁊ longa pꝛomittit tempora vite
Hinc deus ingenij lauros amat almus apollo
Pieridum ſolitus cithara modulante choreas
Incola cirreo totiens duxiſſe ſub antro.
Pꝛeterea hanc frondem rapido nō fulmine uexat
Juppiter ex cunctis talemqꝫ meretur honorem
Laurus ab ethereo tanta eſt clementia regi
Jam fame quod fulmen erit niſi ſola uetuſtas
Omnia pꝛoſternens.hunc gloria noſtra pauorem
Non habet.atqꝫ ideo ſpernentis fulmina frondis
Serta gerit.ſanctoſqꝫ legit de ſtipite ramos.
Dixerat.ac ſcipio ſubridens omnia mulcens
Sed ledis bꝛeuitate tua.⁊ dum dulcius inter
Iſta ſonant.medio ſitientes calle relinquis
Ergo age.nam nullum iam littus cernitur ⁊ ſol
Tranſiuit celi medium.tu dulcia pꝛome
Uerba quib9 mēs alma ſcatet.placidoqꝫ uolētes.
Et longo ſermone feras.partemqꝫ diei
Et partes pelagi minuens.tunc ille coactus
Incipit.hic omnes tenuerunt murmura naute
Et comites ſiluere ducis.ueſtigia fame
Rara ſequens:quantum licuit per ſecula retro
Omnia peruigili ſtudio uagus ipſe cucurri
Donec ad extremas animo rapiente tenebꝛas
Peruentum.pꝛimoſqꝫ viros quos fama perenni
Feſſa via.longe ignotos poſt terga reliquit
Hic quiſquis merito fulgens fuit obuius illum
Amplexu tenuiſſe animi.mihi gloria ſumma eſt
Inqꝫ locum chari ſemper coluiſſe parentis
Pꝛecipue illuſtres calamo florente poetas
Admiſi.atqꝫ vna coꝛdis ſub parte recondi
Milibus ex tantis vnus mihi ſummus homerus
Unus habet quod ſuſpiciaȝ quod mirer amemqꝫ
Ille mihi e celo ueniens tam ſepe videtur
Ut ſtupeam potuiſſe hominem ſic alta tenere
Aſtrorum ſic noſſe vias.ſic climata terre
Qui licet ante nouos reges ⁊ tempora rome
Floruerit.tamen hoc in tempus mente reduxi.
Pꝛeſentemqꝫ animo ficta ſub imagine feci.
Hoc ſine ulla dies abijt.nox nulla ſine illo.
Ille bꝛeues cenas in longum traxit.⁊ idem
Nunc longam bꝛeuiare viam:nunc tramite plano
Edocuit rigidi tranſire cacumina montis
Deniqꝫ quicquid agens:nullo diſcrimine ſecum
Sopitus.vigilanſqꝫ fui:noctemqꝫ diemqꝫ
Hic mihi nunc etiam dubij ſub tempore belli
Affuit in ſomnis.quis ſomnum dixerit illum.
Peruigil aſtabam.fracta nam pace ſub armis
Omnia feruebant.feroqꝫ in caſtra reuerſus
Contigeras animum iubeas ſi uera fateri
Non timui.tamen in dubio ſpes feſſa pependit.
Uſqꝫ ſub occaſum ſolis.tum maxima pernox
Cura animum tenuit.quid ſecum poſtera ferret
Tot motus clauſura dies.hic nocte ſub alta
Aſpicio aduentare ſenem:quem rara tegebant
Fruſta thoge ⁊ canis immixta.⁊ ſqualida barba
Sedibus exierant oculi.caua frontis imago
Hoꝛrorem inculta cum maieſtate ferebat
Dirigui.tunc ille manu.ſimiliſqꝫ videnti
Occupat ancipitem.graioqꝫ hec more pꝛofatur
Salue care mihi latie telluris amice
Unice.quodqꝫ diu uotis animoqꝫ petiſti
Aſpice qualis erat quondam dum vixit homerus
Huc ego vix tandem reſerato carcere ditis
Emerſi tacite perrumpens viſcera terre
Pꝛocubui:uoluiqꝫ pedes contingere pꝛonus
Umbꝛa fuit.nudeqꝫ heſerunt oſcula terre.
Surge inquit.mecuȝ exequo:naȝ dignus es ultro
Congredere ⁊ duȝ tempus habes taȝ ſepe negato
Colloquio ſatiare meo:tum pꝛotinus ardens
Exurgo.gentiſqꝫ ingens o gloria dixi
Argolice.ſummumqȝ decus quis talia tanto
Supplitia inflixit ſacre quis lumina frontis
Natureqꝫ duces rapuit:tantumqꝫ nocere
Suſtinuit mundo non hic mihi creditus olim
Lincea quin acies animo occurſabat amanti
Uiſqꝫ oculis immenſa tuis:quos grecia poꝛtus
Diues habet:gemino late circumflua ponto
Quos colles que rura colit:que uallibus imis
Antra tenet.quenam frondoſa cacumina ſiluis
Aut pelago ſcopulos:quos nō mihi lumine certo
Monſtraris cernenda alijs longinqua dediſti
Ipſe pꝛopinqua videns minime miracula menti
Quanta mee.egeo diffuſas ecce pꝛofundo
Cicladas.hinc numero.video quot littore flexus
Helleſpontiaco.tu me nequis ipſe tueri
Oſtendens tam multa mihi:tum ſuſcipit ille
Uera quidem memoras.ſed non mirāda qd ergo
Qui mihi coꝛporeos deus abſtulit ille nequibat
Reſtituiſſe alios quibus hec archana viderem
Deſine iuſſa dei ſolitis onerare querelis
Moꝛtalis.namqꝫ iſta hominuȝ ſtultiſſima lis eſt.
Juſta fecit quecunqꝫ facit.ſed noſcere cuncta
Ueſtra nequit grauitas ſub opaci carceris vmbꝛa
Q̄ȝ multis nocuere oculi viſuſqꝫ uagari
Compulit.⁊ cepto foꝛſan ſemouit honeſto
Hinc ea ſponte quidē.grauis ut nocituraqꝫ ml'tis
Sarcina depoſita eſt.qm̄ huc mō pgimus ultra
Tu ceptum ne ſperne ducem.foꝛtaſſe videbis
Multa animo placitura tuo:nec cura futuri
Sollicitet caſus quoniam lux craſtina campos
Sanguine penorum latio victore rigabit
Pꝛoſequoꝛ augurio letus.
Si iuuenem iuueni medijs auellere flammis
Contigit incolumē tumidaſqꝫ efferre per vndas
Per teipſam iam facta ſenex pꝛecoꝛ iſta cauere
Poſt mea facta uelis quotqꝫ omnia poterit vnum
Tempus edax rapidoſqꝫ dies ſolemqꝫ uorantem
Secula ⁊ inuidie triſtes contemnere moꝛſus
Hic ego nam longe clauſa ſub ualle ſedentem
Aſpexi iuuenem.dux o chariſſime quiſnam eſt
Quem video teneras inter conſiſtere lauros.
Et viridante comas meditantem incingere ramo
Neſcio quid niſi falloꝛ enim ſub pectore uerſat
Egregiumqȝ altumqȝ nimis.non falleris inquit
Agnoſco iuuenem ſera de gente nepotum

Quem regio italie.quem ue ultima proferet etas
Hunc tibi tuſca dabit latis florentia muris
Romulea radice oriẽs . urbs inclita quondam
Nunc nihil.ut nequeas ortus confinia noſſe
Diuitis exiguus muros interluet urbis
Armis.in auſonie deſcendens littora piſe
Ille diu profugas reuocabit carmine muſas
Tempus in extremum.ueтereſqꝫ elicone ſorores
Reſtituet.uario q̃uis agitante tumultu
Franciſco cui nomen erit qui grandia facta
Uidiſti que cuncta oculis ceu corpus in vnum
Stringet. ⁊ hyſpanas acies libieqꝫ labores
Scipiadamqꝫ tuum.tituluſqꝫ poematis illi
Africa quin etiam ingenij fiducia quanta
Quantus aget laudũ ſtimulus.feroqꝫ triumpho
Hic tandem aſcendet capitolia ueſtra.nec ipſum
Mundus iners.ſtudijſqꝫ alijs tunc ebria turba
Terrebit.quin inſigni frondentia lauro
Tempora deſcendens referat comitante ſenatu
Hic modo tantus amor.tanta eſt reuerentia lauri
Omnibus ex ſiluis iam nunc ſibi gratior vna eſt
Delphica.iamqꝫ nouas diſcit connectere frondes
Serta gerens iam uenturi preſagia mulcent
Iſte ſeneſcenti tantum illo in tempore rome
Carior annoſe quantum contingere matri
Filius iſte ſolet:quem poſt lachrymoſa ſepulchra
Natorum vidue ſterilis tandem attulit aluus
Illa quidem que iam luſtris nil tale ducentis
Uiderit.hunc magno ſpectabit leta fauore.
Laurea dum capiet.dũ templis ſerta relinquet
Primitiaſqꝫ ſuas ſanctas affiget ad aras.
Florentina omnis magis ut ſit grata propago
Idem vnus tibi roma dabit . nec protinus urbem
Peniteat tuſci fundaſſe ad gurgitis vndam
Hic quoqꝫ magnorum laudes ſtudioſus auorum
Digeret extrema relegens ab origine fortes
Romulidas.ueſtrumqꝫ genus.ſermone ſoluto
Hiſtoricos.tituloſqꝫ viris ⁊ nomina reddet
In medio effulgens nec corpore paruus eodẽ
Magnus erit ſcipio.ſeqꝫ ipſe fatebitur ultro
Plus nulli debere viro.at ſi vita manebit
Longior. ⁊ nullo preuertet turbine ceptum
Impetus alter iter tunc ampla uolumina cernes
Magnarum rerum uario diſtincta colore
In tempus producta ſuum.quis cũcta renarret
Que clauſa ſub mente gerit.pulſabar anhelo
Pectore.viſendi cupidus.cupiduſqꝫ loquendi
Interea. ⁊ magnum quis credere poſſet homerũ
Dulcibus optabam uerbis imponere metam.
Iam mihi carus erat.te propter ⁊ alta relatu
Cetera procedo ſenſim.propiorqꝫ parumper
Conſpicio curis grauidum ſub flore iuuente
Et calamo herentem.viridiqꝫ in gramine ſeptum
Arboribus uarijs nitidiſſima flumina iuxta
Ac gelidos inter fontes.rupeſqꝫ prealtas
Reſpice dux inquit:que ſint vmbracula ruris
Effigieſqꝫ ſui.namqꝫ hinc ad talia primum
Eriget ingenium uarijs mox partibus orbis
Et terra pelagoqꝫ uagus.concepta per annos
Deſperata ſinet.vix rerum turbine tandem
Explicitus.magno tranſibit plurima curſu
Singula mirabar.vix auditaqꝫ ſalute
Suſtulerat grauis ille oculos. ⁊ uerba parabat
Cum matutino litui clangore repente
Excutior viſis ſomnuſqꝫ receſſit inanis

Teqꝫ aciem video medijs educere campis
Sublimem.hortantemqꝫ duces ⁊ ſigna monentẽ
Ennius interea dum talibus ore diſertus
Equoreum permulcet iter.iam feſſus anhelos
Phebus athlanteo recreabat gurgite currus
Haud aliter q̄ꝫ qui placidis per plana quadrigis
Uectus. ⁊ irriguo perfuſus membra ſopore
Non ſentit tranſire diem:longamqꝫ repente
Decreuiſſe viam.ſtupet ⁊ vix credulus audit
Heſperio leuis ҫephirus ſurgebat ab axe
Uela leuat claſſis.tum dextro tramite prore
Uoluuntur.fratriſqꝫ in locum cinthia pernox
Inuigilat.laxiſqꝫ datum requieſcere nautis
Remigis ut ſtrepitus ſiluit ſtridorqꝫ rudentum
Scipio mitis ait.ſeu ſunt ſeu talia fingis
Dulcia ſunt fateor.ſenſuſqꝫ ⁊ pectora mulcent
Illum equidem iam nunc iuuenẽqꝫ nouũqꝫ poetã
Complector.tibi nunc viſum quondamqꝫ parenti
Promiſſumqꝫ mihi gemino ſponſore profecto
Diligo quiſquis erit.ſi nullus.diligo nullum
Dixerat. ⁊ facili prebebant corpora ſomno
Sol pelago rediens ubi primum emerſit eoo
Ingenteſqꝫ procul iactabat carbaſus vmbras
Littora proſpiciunt alacres lilibeia naute
Trinacriamqꝫ pari concordes uoce ſalutant.
Iam drepanum preteruecti iamqꝫ omne remenſi
Inde latus ſiculum.ſolide telluris in aruis
Ut primum poſuere pedes pulcherrima rura
Terreſtri ſecuere via.non carmine noſtro
Letitia italie.non occurſantia paſſim
Agmina victori.populi non urbibus hauſtis
Seruata grates pro libertate canentes
Stare queant.donec patrie ſub menia uentum eſt
Et luxit ſperata dies.tempuſqꝫ triumphi.
Hic quoqꝫ calliope.q̄ꝫ q̄ꝫ ſub fine uoceris
Dextra ueni:feroqꝫ fauens aſſiſte labori.
Pulchrior auſonio nunq̄ꝫ ſurrexerat orbi
Ulla dies.roſeo vultum ſuffuſa rubore
Phebeos frenabat agens aurora iugales.
Letior ipſe quidem ſolito ⁊ formoſior alte
Imperijs urgebat equos.iam lumine romam
Appenninigene ſpectans de uertice ſilue.
Conueniunt proceres portis ruit obuia turba
Sexus uterqꝫ frequens.etas ſe proripit omnis.
Omnis honos:omniſqꝫ gradus:ſubſternit auro
Omne ſolũ: ⁊ uarijs reſplendent pulpita gẽmis.
Purpura per vicos ſparſa eſt. ⁊ purpura tectis
Obtentu factura viris victoribus vmbras.
Inde ſenum miti deſcendunt agmina vultu.
Hinc iuuenum phalerata phalanx.in limine ꝑmo
Exceptura ducem.facie ſubit ille ſerena
Ardua purpureo reſidens ſua menia curru
Et niueis inuectus equis.generiſqꝫ ferebat
Etherei frons alma fidem.tum milia iunctis
Poſt tergum manibus captiui triſtia vulgi
Procedũt macedũ proceres.quo bella philippus
Fouerat auxilio.ſopater dux primus ⁊ ipm
Sanguine contingens regem meſtiſſimus ibat
Poſt omnis legio grauibus connexa cathenis
Inſequitur.tum parte alia ſpectacula magni
Syphacis miſeranda habitu nãqꝫ obruta vinclis
Maieſtas.lachrymis pectus terramqꝫ rigabat
Flenſqꝫ retro ad magnũ referebat lumina crebro
Humida:victorem.qualem ſpreuiſſet amicum.
Mente notans tacita preter tot dura ruine

Angebat miſerum pudor ingens.turba ſuorum
Regia conſequitur tremulo ueſtigia greſſu
Hinc meriti ciues.laqueis gens perfida iuſtis
Penorum perplexa uenit.pulcherrima rome
Menia ſuſpiciens dux frater hannibalis illis
Primus erat.maure ſubeunt poſt agmina gentis
Gallorumqꝫ manus.italus namqꝫ ordine in illo
Nemo fuit.digna meritos multauerat omnes
Morte ſimul.terreqꝫ hoſtes mandauerat afre
Indignos patrie aſpectu: ⁊ tellure ſepulchri
Ante ebur ⁊ radians aurum ⁊ precioſa ſupellex
Et ueſtes oſtro inſignes.penituſqꝫ potentum
Diuitie regum pompa celebrante uehuntur
Inde graues clipei prereptaqꝫ fortibus arma
Signaqꝫ ⁊ horrentes galee triſteqꝫ trementes
Poſt triſtes ducuntur equi.domitiqꝫ elephantes
Demiſſa ceruice graues.puerilia circum
Milia funduntur: turba obſtrepit inſcia rerum
Belua barbarico ꝙ tanta ueniret ab orbe
Hinc illinc romana acies erepta nephando
Seruitio:letumqꝫ canens ex more triumphum
Concelebrat:nequeunt oculos ſatiare videndo
Seruatore ſuo:prior it terrentius horum
Culeo.vir clarus latia tunc urbe ſenator
Libertus uelut hic carum coluiſſe patronum
Scipiadam fertur:vitam obſequioſus in omneʒ.
Ultimus it victor latijs exercitus armis
Atqꝫ equitum peditumqꝫ acies.uelut obuius eēt
Hannibal in primo uenturus limine contra
Tumqꝫ tube: ⁊ horriſonis victricia claſſica late
Perſtrepuere modis.tremuerunt tibridis vnde
Ac circū pauet omne nemꝰ.fragor horridus albaʒ
Argolicumqꝫ:quatit tibur gelidumqꝫ ſoracte
Et preneſtinis rigidas in collibus arces.
Sic tandem inſueto capitolia celſa triumpho
Ingreditur.grateſqꝫ deis perſoluit amicis
Immenſumqꝫ auri montem ingenteſqꝫ recōdit
Theſauros in templa iouis.tempuſqꝫ per omne
Ditauit patriam ſibi ſed cognomine ſolo
Contentus.nihil hic proprias inuexit in edes
Nec dubium quin ad reliquos per bella triūphos
Strauerit enſe viam.atqʒ orbis patefecerit urbi
Imperium.puduit neminem carthagine victa
Subdere colla iugo.dn̄oſqʒ agnoſcere mundi
Romanos:bello indomitos populumqʒ quirini
Ipſe coronatus lauro frondente per urbem
Letus ijt totam:tarpeia rupe reuerſus
Eminus ad dextram victoris.tempora fronde
Subſtringens parili ſtudiorum almeqʒ poeſis
Egit honoratum ſub tanto auctore triumphum
Poſt alij atqʒ alij.ſtudio certante ſecuti
Ipſe ego trecentum labentibus ordine luſtris
Dumoſam temptare viam ⁊ ueſtigia rara
Uiribus imparibus fidens utrunqʒ peregi
Frondibus atqꝫ loco.ſimul ⁊ cognomine claro
Heroum ueterum tantos imitatus honores
Irrita ne grai fierent preſagia uatis.
Nunc ego non auſim uos hinc ad triſtia diue
Materiamqꝫ trucem.poſt tot modo leta uocare
Quin potius longe fugite.atqꝫ auertite vultus
Certe ego uobiſcum fugiam.triſteſqꝫ querelas
Inuidie.procerum crimen.culpamqꝫ ſenatus
Non referam populiqꝫ nephas.ac ſponte receptū
Exilium:mortemqꝫ ducis.titulumqꝫ dolentis
Aſpera marmoreo ſubſcriptaqꝫ iurgia buſto.

Nec memorent alij.mihi nam certiſſima mēs eſt
Hic metam poſuiſſe operi:patiarqꝫ nec vnq̄ꝫ
Carmine tam meſto ſacras maculare ſorores
O mea non paruo mihi conſumata labore
Africa dum creſcis:dum te relegenſqꝫ:comēſqꝫ
Mulceo:magnanimum mors importuna robertū
Intempeſtiue mundo ſubtraxit egenti:
Et mihi prerepta penitus dulcedine vite
Speratum tibi clauſit iter:quo tramite perges
Infelix? monſtrabo viam.non atria luctu
Turbida funereo:non dulcia limina quondam
Parthenopea petes.tepidi noua ſaxa ſepulchri
Triſtis adi.lachrymiſqꝫ riga cum videris illic
Ingentem exigua regem tellure iacentem.
Te ſibi viuenti promiſſam redde ſepulto.
Ac cineri perſolue ſacro:nam ſpiritus aſtra
Iam repetens:terrenſqꝫ retro deſpectat inertes:
Sceptra caduca fugit:mortales negligit actus.
Ille tamen q̄ꝫq̄ꝫ regni diadema relicti
Rideat: ⁊ curas ueteres:nimioſqꝫ labores:
Erroreſqꝫ hominuʒ:ſolio miſeratus ab alto:
Nos niſi fallor amat:noſtri mitiſſimus olim
Arbiter ingenij.quo terris ſidere rapto
Heu heu q̄ꝫ uereor nequid tibi durior etas
Obſtrepat: ⁊ titulis inſultet ceca decoris.
Hoſpes pieridum noſtro iam ſolus in euo
Reddere promeritum ſtudijs qui noſſet honoreʒ.
Interijt.ſecumqꝫ ſimul ſpes noſtra receſſit.
Felices quos illa prius meliora tulerunt
Tempora.noſqꝫ utinaʒ ne quicq̄ꝫ uana precamur
Non licet ire retro:nos cuncta nouiſſima ſeros
Et ferus aduerſo proſperit iuppiter axe
Utendum ſorte eſt. ⁊ ſidera noſtra ſequenda.
Qua ducunt:ne forte trahant:mihi degere vitam
Impoſitum:uaria rerum turbante procella:
At tibi fortaſſis.ſiquid mens ſperat ⁊ optat
Es poſt me victura diu:meliora ſuperſunt
Secula.non omnes ueniet letheus in annos
Iſte ſopor.poterunt diſcuſſis forte tenebris
Ad purum priſcumqꝫ iubar remeare nepotes:
Tunc elicona noua reuirentem ſtirpe videbis.
Tunc lauros frondere ſacras . tunc alta reſurgent
Ingenia.atqꝫ animi dociles:quibꝰ ardor honeſti
Pieridum ſtudij.ueterem geminabit amorem
Tu nomen renouare meum ſtudioſa memento
Qua potes.hac redeat ſaltem ſua fama ſepulchro
Et cineri reddatur honos:mihi dulcior illo
Uita erit in populo. ⁊ contemptrix gloria buſti
Interea tamen:hoc iubeo:per inertia tranſi
Agmina ſollicito populorum incognita paſſu
Uir procul extremo conſpecta in limine linquens
Heu paucas habitura domos ⁊ rara per orbem
Hoſpitia.at ſiquem uere virtutis amicum
Obtulerint tua fata tibi:ſecura repoſtum
Anguſtumqꝫ precare locum ſub paupere tecto.
Atqꝫ ibi ſola quidem potius peregrinaqꝫ ſemper
Qꝫ comitata malis:annoſa fronte ſeneſces
Donec ad alterius primordia ueneris eui.
Tunc iuueneſce precor:cum iam lux alma poetis
Cōmodiorqꝫ bonis cum primum affluxerit etas?

¶ Explicit africa Franciſci Petrarche.

¶ Clariſſimi ⁊ inſignis viri Franciſci Petrarche Rome nuper laureati: Bucolicum carmē in duodecim eglogas diſtinctum: Quarū pꝛima cui titulus eſt, Parthenias: Feliciter Incipit.

¶ Collocutores ſūt Syluius ⁊ Monicus.

Syluiꝰ Onice trãquillo ſoluſ tibi ꝯdit⁹ antro
Et gregis ⁊ ruris potuiſti ſpnē curas.
m Aſt ego dumoſos colles ſiluaſqꝫ perro
Infelix: qs fata neget diuerſa gemelliſ?
Una fuit gēitrix: at ſpes ñ vna ſeplchꝛi.
Mōicꝰ. Silui quid quereris? cunctorum uera laborum
Ipſe tibi cauſa es: Quis te per deuia cogit?
Quis uel inacceſſum tanto ſudore cacumen
Montis adire iubet: uel per deſerta uagari:
Muſcoſoſqꝫ ſitu ſcopulos: fonteſqꝫ ſonantes?
Syl. Hei mihi ſolus amoꝛ: ſic me uenerata benigne
Aſpiciat ſpes noſtra pales. Dulciſſimus olim
Parthenias mihi iam puero cantare ſolebat
Hic ubi benachus vitrea pulcherrimus aluo
Perſimilem natum fundit ſibi. Uenerat etas
Foꝛtioꝛ: audebam nullo duce iam per opacum
Ire nemus: nec luſtra feris habitata timebam:
Mutatamqꝫ nouo fingebam carmine uocez.
Mutatemqꝫ nouo frangebam carmine uocem.
Emulus at fame dulcedine tactus inanis
Ecce peregrinis generoſus paſtoꝛ ab oris
Neſcio qua de ualle canens: nec murmure noſtro
Percuſſit flexitqꝫ animum: mox omnia cepi
Temnere: mox ſolis numeris ⁊ carmine paſci.
Paulatim creſcebat amoꝛ: quid multa? canendo
Quod pꝛius audieram didici: muſiſqꝫ coactis
Quo mihi parthenias biberet de fonte notaui.
Nec minus eſt ideo cultus mihi: magnus uterqꝫ:
Dignus uterqꝫ coli: pulchꝛa quoqꝫ dignus amica.
Hos ego cantantes ſequoꝛ: ⁊ diuellere memet
Nec ſcio: nec ualeo: miroꝛqꝫ ꝙ hoꝛrida nondum
Silua: nec aerij ceperunt currere montes:
Uerum ubi iam video: collectis viribus olim
Poſſe aliquid: ſoleo de uertice montis ad imas
Ferre gradum ualles: ubi fons mihi ſepe canenti
Plaudit: ⁊ arentes reſpondent vndiqꝫ cautes.
Uox mea non ideo eſt grata mihi: carmina q̃ꝫq̃ꝫ
Laudibus interdum tollant ad ſidera nymphe:
Duz memini qd noſter agat: qd ue aduena paſtoꝛ:
Uroꝛ ⁊ in montes flammata mente reuertoꝛ:
Sic eo: ſic redeo: nitar ſi foꝛte camene
Dulce aliquid dictare uelint: quod collibus altis
Et mihi cōplaceat: quod lucidus appꝛobet ether.
Non rauce leue murmur aque: nec cura: nec ardoꝛ
Defuerint: ſi fata viam: ⁊ mens tarda negarit:
Stat germane mori: noſtrorum hec ſūma laborū.
Mo. O ſi foꝛte queas durum tranſcendere limen:
Quid refugis? turpeſqꝫ caſas ⁊ tuta paueſcis
Ocia: quid frontem obducis? nemo antra coactꝰ
Noſtra petit: plures redeunt a limine fruſtra.
Syl. Non pauoꝛ hic animi fuerat: ſi foꝛſan aures
Dulcibus aſſuetas inamena ſilentia tangunt
Miraris: natura quidem fit longioꝛ uſus.
Mo. O iterum bꝛeue ſi mecuz traducere tempus
Contingat: ſileatqꝫ fragoꝛ rerumqꝫ tumultus.
Dulcius hic quanto media ſub nocte videbis
Pſallere paſtorem: reliquorum obliuia ſenſim
Ingeret ille tibi: non carmen inane negabis
Quod modo ſollicitat: qd te ſuſpendit biantem?
Quis queſo? aut quonam genitꝰ ſub ſidere paſtoꝛ Syl.
Hoc queat? audiui paſtorum carmina mille:
Mille modo: quenq̃ꝫ noſtris equare caueto.
Audiſti quo monte duo fons vnicus edit Mo.
Flumina? ſiue ubinam geminis ex fontibus vnuz
Flumen aquas ſacrumqꝫ caput cum noīe ſumit?
Audiui ut quondam puer hiſpidus ille nitentis Syl.
Lauit apollineos ad ripam gurgitis artus.
Felices nymphe que coꝛpus tangere tanti
Pꝛomeruere dei: fluuius ſi uera loquuntur
Per cinerum campos ultricibus incidit vndis.
Hunc igitur dulci mulcentem ſidera cantu
Illa tulit tellus: licet experiare: iuuabit. Mo.
O ego noui hominem: ciues ⁊ menia parue Syl.
Sepe hieroſolyme memorat: nec uertitur inde:
Semꝑ habet lachꝛymas: ⁊ pectore raucꝰ anhelat.
Hi romam troiamqꝫ canunt: ⁊ pꝛelia regum:
Quid doloꝛ ⁊ quid poſſit amoꝛ: quid ue īpetꝰ ire:
Qui fluctus uentoſqꝫ regat: qui ſpiritus aſtra:
Nec non ⁊ triplicis ſoꝛtitos numina regni
Expingunt: totidem uaria ſed imagine fratres.
Sceptiferum ſummum iouem facieqꝫ ſerena:
Inde tridentiferum moderatoremqꝫ pꝛofundi
Ceruliumqꝫ comas: medium fuſcumqꝫ minorem
Loꝛua latus ſeruat coniunx: aterqꝫ paludis
Nauita tartaree piceas redit itqꝫ per vndas:
Tergeminuſqꝫ canis latrat: tum dura ſeueris
Penſa trahunt manibus fixa ſub lege ſorores:
Quin etiam ſtygias eterna nocte tenebꝛas
Anguicomaſqꝫ ſimul furias: templumqꝫ forūqꝫ:
Tum ſiluas ⁊ rura canunt: atqꝫ arma viroſqꝫ.
Hic vnum canit ore deum: quem turba deorum Mo.
Uicta tremit: celum nutu qui temperat almum:
Ethera qui libꝛat liquidum: qui roris aceruos
Quiqꝫ niues ſpargit gelidas: ⁊ nube ſalubꝛi
Elicit optatos herbis ſitientibus imbꝛes:
Qui tonat: ⁊ trepidū rapidis quatit aera flāmis:
Tempora ſideribus qui dat: ſua ſemina terris:
Qui pelagus fluitare iubet: conſiſtere montes:
Qui coꝛpus mentemqꝫ dedit: quibꝰ addidit artes
Innumeras: geminū cumulans ab origine munꝰ:
Qui vite moꝛtiſqꝫ vices: queqꝫ optima feſſos
Fert ſuper aſtra: viam docuit: repetitqꝫ monendo.
Hunc meus ille canit: neu raucum dixeris oro.
Uox ſolida eſt penetrāſqꝫ animos dulcore latēti.
Iure igitur patrijs pꝛimum celebꝛatus in aruis
Attigit ⁊ ueſtros ſaltus: lateqꝫ ſonorum
Nomē hēt: que rura padus: que thybꝛis: ⁊ aruuſ:
Que rhenꝰ rhodanuſqꝫ ſecāt: queqꝫ abluit equoꝛ:
Omnia iam reſonant paſtoris carmine noſtri.
Experiar ſi fata uolent: nunc ire neceſſe eſt. Syl.
Quo ꝑcoꝛ? aut qs te ſtimulus: que cura purget? Mo.
Urget amoꝛ muſe: quoniaz modo littore in aphꝛo Syl.
Sidereum iuuenem gemitumqꝫ ex ſtirpe deoruz
Fama refert magnis implentem paſcua factis.
Te polypheme tuis iam conſtrauiſſe ſub antris
Dicitur: ⁊ libycos ſiluis pepuliſſe leones:
Luſtraqꝫ ſubmiſſis audax incendere flammis.
Hunc ſimul italideſqꝫ nurus: pueriqꝫ ſeneſqꝫ
Attoniti aduerſo certatim a littore laudant:
Carmine fama ſacro caret hactenus: ⁊ ſua virtus
Pꝛemia depoſcit: pauitans ego carmina cepi
Texere: temptabo ingenium: uox foꝛte ſequetur

Angebat miſerum pudoꝛ ingens.turba ſuorum
Regia conſequitur tremulo ueſtigia greſſu
Hinc meriti ciues.laqueis gens perfida iuſtis
Penorum perplexa uenit.pulcherrima rome
Menia ſuſpiciens dux frater hannibalis illis
Pꝛimus erat.maure ſubeunt poſt agmina gentis
Gallorumqꝫ manus.italus namqꝫ oꝛdine in illo
Nemo fuit.digna meritos multauerat omnes
Moꝛte ſimul.terreqꝫ hoſtes mandauerat afre
Indignos patrie aſpectu: ⁊ tellure ſepulchꝛi
Ante ebur ⁊ radians aurum ⁊ pꝛecioſa ſupellex
Et ueſtes oſtro inſignes.penituſqꝫ potentum
Diuitie regum pompa celebꝛante uehuntur
Inde graues clipei pꝛereptaqꝫ foꝛtibus arma
Signaqꝫ ⁊ hoꝛrentes galee triſteqꝫ trementes
Poſt triſtes ducuntur equi.domitiqꝫ elephantes
Demiſſa ceruice graues.puerilia circum
Milia funduntur: turba obſtrepit inſcia rerum
Belua barbarico ꝙ tanta ueniret ab oꝛbe
Hinc illinc romana acies erepta nephando
Seruitio:letumqꝫ canens ex more triumphum
Concelebꝛat:nequeunt oculos ſatiare videndo
Seruatore ſuo:pꝛioꝛ it terrentius horum
Culeo.vir clarus latia tunc urbe ſenatoꝛ
Libertus uelut hic carum coluiſſe patronum
Scipiadam fertur:vitam obſequioſus in omnez.
Ultimus it victoꝛ latijs exercitus armis
Atqꝫ equitum peditumqꝫ acies.uelut obuius ee͂t
Hannibal in pꝛimo uenturus limine contra
Tumqꝫ tube: ⁊ hoꝛriſonis victricia claſſica late
Perſtrepuere modis.tremuerunt tibꝛidis vnde
Ac circu͂ pauet omne nemꝰ.fragoꝛ hoꝛridus albaz
Argolicumqꝫ:quatit tibur gelidumqꝫ ſoracte
Et pꝛeneſtinis rigidas in collibus arces.
Sic tandem inſueto capitolia celſa triumpho
Ingreditur.grateſqꝫ deis perſoluit amicis
Immenſumqꝫ auri montem ingenteſqꝫ reco͂dit
Theſauros in templa iouis.tempuſqꝫ per omne
Ditauit patriam ſibi ſed cognomine ſolo
Contentus.nihil hic pꝛopꝛias inuexit in edes
Nec dubium quin ad reliquos per bella triu͂phos
Strauerit enſe viam.atqꝫ oꝛbis patefecerit urbi
Imperium.puduit neminem carthagine victa
Subdere colla iugo.dn͂oſqꝫ agnoſcere mundi
Romanos:bello indomitos populumqꝫ quirini
Ipſe coronatus lauro frondente per urbem
Letus ijt totam:tarpeia rupe reuerſus
Eminus ad dextram victoris.tempora fronde
Subſtringens parili ſtudiorum almeqꝫ poeſis
Egit honoratum ſub tanto auctore triumphum
Poſt alij atqꝫ alij.ſtudio certante ſecuti
Ipſe ego trecentum labentibus oꝛdine luſtris
Dumoſam temptare viam ⁊ ueſtigia rara
Uiribus imparibus fidens utrunqꝫ peregi
Frondibus atqꝫ loco.ſimul ⁊ cognomine claro
Heroum ueterum tantos imitatus honores
Irrita ne grai fierent pꝛeſagia uatis.
Nunc ego non auſim uos hinc ad triſtia diue
Materiamqꝫ trucem.poſt tot modo leta uocare
Quin potius longe fugite.atqꝫ auertite vultus
Certe ego uobiſcum fugiam.triſteſqꝫ querelas
Inuidie.pꝛocerum crimen.culpamqꝫ ſenatus
Non referam populiqꝫ nephas.ac ſponte receptu͂
Exilium:moꝛtemqꝫ ducis.titulumqꝫ dolentis
Aſpera marmoreo ſubſcriptaqꝫ iurgia buſto.
Nec memorent alij.mihi nam certiſſima me͂s eſt
Hic metam poſuiſſe operi:patiarqꝫ nec vnq̃ꝫ
Carmine tam meſto ſacras maculare ſorores
O mea non paruo mihi conſumata labore
Africa dum creſcis:dum te relegenſqꝫ:come͂ſqꝫ
Mulceo:magnanimum moꝛs impoꝛtuna robertu͂
Intempeſtiue mundo ſubtraxit egenti:
Et mihi pꝛerepta penitus dulcedine vite
Speratum tibi clauſit iter:quo tramite perges
Infelix?monſtrabo viam.non atria luctu
Turbida funereo:non dulcia limina quondam
Parthenopea petes.tepidi noua ſaxa ſepulchꝛi
Triſtis adi.lachꝛymiſqꝫ riga cum videris illic
Ingentem exigua regem tellure iacentem.
Te ſibi viuenti pꝛomiſſam redde ſepulto.
Ac cineri perſolue ſacro:nam ſpiritus aſtra
Iam repetens:terrenſqꝫ retro deſpectat inertes:
Sceptra caduca fugit:moꝛtales negligit actus.
Ille tamen q̃ꝫq̃ꝫ regni diadema relicti
Rideat: ⁊ curas ueteres:nimioſqꝫ labores:
Erroreſqꝫ hominuz:ſolio miſeratus ab alto:
Nos niſi falloꝛ amat:noſtri mitiſſimus olim
Arbiter ingenij.quo terris ſidere rapto
Heu heu q̃ꝫ uereoꝛ nequid tibi durioꝛ etas
Obſtrepat: ⁊ titulis inſultet ceca decoris.
Hoſpes pieridum noſtro iam ſolus in euo
Reddere pꝛomeritum ſtudijs qui noſſet honorez.
Interijt.ſecumqꝫ ſimul ſpes noſtra receſſit.
Felices quos illa pꝛius meliora tulerunt
Tempora.noſqꝫ utinaz ne quicq̃ꝫ uana pꝛecamur
Non licet ire retro:nos cuncta nouiſſima ſeros
Et ferus aduerſo pꝛoſperit iuppiter axe
Utendum ſoꝛte eſt.⁊ ſidera noſtra ſequenda.
Qua ducunt:ne foꝛte trahant:mihi degere vitam
Impoſitum:uaria rerum turbante pꝛocella:
At tibi foꝛtaſſis.ſiquid mens ſperat ⁊ optat
Es poſt me victura diu:meliora ſuperſunt
Secula.non omnes ueniet letheus in annos
Iſte ſopoꝛ.poterunt diſcuſſis foꝛte tenebꝛis
Ad purum pꝛiſcumqꝫ iubar remeare nepotes:
Tunc elicona noua reuirentem ſtirpe videbis.
Tunc lauros frondere ſacras . tunc alta reſurgent
Ingenia.atqꝫ animi dociles:quibꝰ ardoꝛ honeſti
Pieridum ſtudij.ueterem geminabit amorem
Tu nomen renouare meum ſtudioſa memento
Qua potes.hac redeat ſaltem ſua fama ſepulchꝛo
Et cineri reddatur honos:mihi dulcioꝛ illo
Uita erit in populo.⁊ contemptrix gloria buſti
Interea tamen:hoc iubeo:per inertia tranſi
Agmina ſollicito populorum incognita paſſu
Uix pꝛocul extremo conſpecta in limine linquens
Heu paucas habitura domos ⁊ rara per oꝛbem
Hoſpitia.at ſiquem uere virtutis amicum
Obtulerint tua fata tibi:ſecura repoſtum
Anguſtumqꝫ pꝛecare locum ſub paupere tecto.
Atqꝫ ibi ſola quidem potius peregrinaqꝫ ſemper
Q̃ꝫ comitata malis:annoſa fronte ſeneſces
Donec ad alterius pꝛimoꝛdia ueneris eui.
Tunc iuueneſce pꝛecoꝛ:cum iam lux alma poetis
Co͂modioꝛqꝫ bonis cum pꝛimum affluxerit etas?

¶ Explicit africa Franciſci Petrarche.

Clariſſimi ⁊ inſignis viri Franciſci Petrarche Rome nuper laureati: Bucolicum carmē in duodecim eglogas diſtinctum: Quarū prima cui titulus eſt Parthenias: Feliciter Incipit.

Collocutores ſūt Syluius ⁊ Monicus.

Syluiꝰ Monice trāquillo ſolus tibi cōditꝰ antro
Et gregis ⁊ ruris potuiſti ſpnē curas.
m Aſt ego dumoſos colles ſiluaſqꝫ perro
Infelix: ꝗs fata neget diuerſa gemellis?
Una fuit gēitrix: at ſpes ñ vna ſeplchri.
Mōicꝰ Silui quid quereris? cunctorum uera laborum
Ipſe tibi cauſa es: Quis te per deuia cogit?
Quis uel inacceſſum tanto ſudore cacumen
Montis adire iubet: uel per deſerta uagari:
Muſcoſoſqꝫ ſitu ſcopulos: fonteſqꝫ ſonantes?
Syl. Hei mihi ſolus amor: ſic me uenerata benigne
Aſpiciat ſpes noſtra pales. Dulciſſimus olim
Parthenias mihi iam puero cantare ſolebat
Hic ubi benachus vitrea pulcherrimus aluo
Perſimilem natum fundit ſibi. Uenerat etas
Fortior: audebam nullo duce iam per opacum
Ire nemus: nec luſtra feris habitata timebam:
Mutatamqꝫ nouo fingebam carmine uocez.
Mutatemqꝫ nouo frangebam carmine uocem.
Emulus at fame dulcedine tactus inanis
Ecce peregrinis generoſus paſtor ab oris
Neſcio qua de ualle canens: nec murmure noſtro
Percuſſit flexitqꝫ animum: mox omnia cepi
Temnere: mox ſolis numeris ⁊ carmine paſci.
Paulatim creſcebat amor: quid multa? canendo
Quod prius audieram didici: muſiſqꝫ coactis
Quo mihi parthenias biberet de fonte notaui.
Nec minus eſt ideo cultus mihi: magnus uterqꝫ:
Dignus uterqꝫ coli: pulchra quoqꝫ dignus amica.
Hos ego cantantes ſequor: ⁊ diuellere memet
Nec ſcio: nec ualeo: miror qꝫ ꝙ horrida nondum
Silua: nec aerij ceperunt currere montes:
Uerum ubi iam uideor collectis viribus olim
Poſſe aliquid: ſoleo de uertice montis ad imas
Ferre gradum ualles: ubi fons mihi ſepe canenti
Plaudit: ⁊ arentes reſpondent vndiqꝫ cautes.
Uox mea non ideo eſt grata mihi: carmina ꝙ̃ꝙ̃
Laudibus interdum tollant ad ſidera nymphe:
Duz memini ꝗd noſter agat: ꝗd ue aduena paſtor:
Uror ⁊ in montes flammata mente reuertor:
Sic eo: ſic redeo: nitar ſi forte camene
Dulce aliquid dictare uelint: quod collibus altis
Et mihi cōplaceat: quod lucidus approbet ether.
Non rauce leue murmur aque: nec cura: nec ardor
Defuerint: ſi fata viam: ⁊ mens tarda negarit:
Stat germane mori: noſtrorum hec ſūma laborū.
Mo. O ſi forte queas durum tranſcendere limen:
Quid refugis? turpeſqꝫ caſas ⁊ tuta paueſcis
Ocia: quid frontem obducis? nemo antra coactꝰ
Noſtra petit: plures redeunt a limine fruſtra.
Syl. Non pauor hic animi fuerat: ſi forſan aures
Dulcibus aſſuetas inamena ſilentia tangunt
Miraris: natura quidem fit longior uſus.
Mo. O iterum breue ſi mecuz traducere tempus
Contingat: ſileatqꝫ fragor rerumqꝫ tumultus.
Dulcius hic quanto media ſub nocte videbis
Pſallere paſtorem: reliquorum obliuia ſenſim
Ingeret ille tibi: non carmen inane negabis
Quod modo ſollicitat: ꝗd te ſuſpendit hiantem?
Quis queſo? aut quonam genitꝰ ſub ſidere paſtor Syl.
Hoc queat? audiui paſtorum carmina mille:
Mille modo: quenqꝫ noſtris equare caueto.
Audiſti quo monte duo fons vnicus edit Mo.
Flumina? ſiue ubinam geminis ex fontibus vnuz
Flumen aquas ſacrumqꝫ caput cum noīe ſumit?
Audiui ut quondam puer hiſpidus ille nitentis Syl.
Lauit apollineos ad ripam gurgitis artus.
Felices nymphe que corpus tangere tanti
Promeruere dei: fluuius ſi uera loquuntur
Per cinerum campos ultricibus incidit vndis.
Hunc igitur dulci mulcentem ſidera cantu
Illa tulit tellus: licet experiare: iuuabit. Mo.
O ego noui hominem: ciues ⁊ menia parue Syl.
Sepe hieroſolyme memorat: nec uertitur inde:
Semꝑ habet lachrymas: ⁊ pectore raucꝰ anhelat.
Hi romam troiamqꝫ canunt: ⁊ prelia regum:
Quid dolor ⁊ quid poſſit amor: quid ue īpetꝰ ire:
Qui fluctus uentoſqꝫ regat: qui ſpiritus aſtra:
Nec non ⁊ triplicis ſortitos numina regni
Expingunt: totidem uaria ſed imagine fratres.
Sceptiferum ſummum iouem facieqꝫ ſerena:
Inde tridentiferum moderatoremqꝫ profundi
Ceruliumqꝫ comas: medium fuſcumqꝫ minorem
Torua latus ſeruat coniunx: aterqꝫ paludis
Nauita tartaree piceas redit itqꝫ per vndas:
Tergeminuſqꝫ canis latrat: tum dura ſeueris
Penſa trahunt manibus fixa ſub lege ſorores:
Quin etiam ſtygias eterna nocte tenebras
Anguicomaſqꝫ ſimul furias: templumqꝫ forūqꝫ:
Tum ſiluas ⁊ rura canunt: atqꝫ arma viroſqꝫ.
Hic vnum canit ore deum: quem turba deorum Mo.
Uicta tremit: celum nutu qui temperat almum:
Ethera qui librat liquidum: qui roris aceruos
Quiqꝫ niues ſpargit gelidas: ⁊ nube ſalubri
Elicit optatos herbis ſitientibus imbres:
Qui tonat: ⁊ trepidū rapidis quatit aera flāmis:
Tempora ſideribus qui dat: ſua ſemina terris:
Qui pelagus fluitare iubet: conſiſtere montes:
Qui corpus mentemqꝫ dedit: quibꝰ addidit artes
Innumeras: geminū cumulans ab origine munꝰ:
Qui vite mortiſqꝫ vices: queqꝫ optima feſſos
Fert ſuper aſtra: viam docuit: repetitqꝫ monendo.
Hunc meus ille canit: neu raucum dixeris oro.
Uox ſolida eſt penetrāſqꝫ animos dulcore latēti.
Iure igitur patrijs primum celebratus in aruis
Attigit ⁊ ueſtros ſaltus: lateqꝫ ſonorum
Nomē hēt: que rura padus: que thybris: ⁊ aruus:
Que rhenꝰ rhodanuſqꝫ ſecāt: queqꝫ abluit equor:
Omnia iam reſonant paſtoris carmine noſtri.
Experiar ſi fata uolent: nunc ire neceſſe eſt. Syl.
Quo ꝑcor? aut ꝗs te ſtimulus: que cura purget? Mo.
Urget amor muſe: quoniaz modo littore in aphro Syl.
Sidereum iuuenem gemitumqꝫ ex ſtirpe deoruz
Fama refert magnis implentem paſcua factis.
Te polypheme tuis iam conſtrauiſſe ſub antris
Dicitur: ⁊ libycos ſiluis pepuliſſe leones:
Luſtraqꝫ ſubmiſſis audax incendere flammis.
Hunc ſimul italideſqꝫ nurus: pueriqꝫ ſeneſqꝫ
Attoniti aduerſo certatim a littore laudant:
Carmine fama ſacro caret hactenus: ⁊ ſua virtus
Premia depoſcit: pauitans ego carmina cepi
Texere: temptabo ingenium: uox forte ſequetur

Orphea:promeritum medulabor arũdine parua
Mo. I ſoſpes:varioſqꝫ vie circũſpice caſus.

¶ Explicit p̃ma egloga:que Parthenias intitulatur.

¶ Incipit ſcđa egloga:cui titulus ẽ Arg⁹.

¶ Collocutores:ide⁹:Phitias ⁊ Syluiꝰ.

Ide⁹ Ure⁹ occaſum iam ſol ſpectabat:equoſqꝫ
a Pronũ iter urgebat:facili trãſmittẽ curſu.
Nec nemoꝝ tãtam per ſecula mľta quietẽ
Uiderat ulla dies:paſſim ſaturata iacebant
Armenta:⁊ lenis paſtores ſomnus habebat.
Pars teretes baculos:pars nectere ſerta canẽdo
Frondea:pars agiles calamos:tunc fuſca nitentẽ
Obduxit phebum nubes:precepſqꝫ repente
Ante expectatum nox affuit:horruit ether
Grandine terribili:certatim uentus ⁊ imber
Seuire:⁊ fractis deſcendere fulmina nimbis:
Altior ethereo penitus conuulſa fragore
Corruit:⁊ colles concuſſit ⁊ arua cupreſſus:
Solis amor quondam:ſolis pia cura ſepulti:
Nec tamen eualuit fatalem auertere luctum
Solis amor:vicitqꝫ pium ſors dura fauorem:
Preſcius heu nimium uates tu phebe fuiſti:
Dũ ſibi:dũqꝫ alijs erit hec lachrymabilis arbor:
Dixiſti.ingenti ſtrepitu tremefacta ruine
Paſtorum mox turba fugit:quecunqꝫ ſub illa
Per longum ſecura diem conſederat vmbra:
Pars repetit montes:tuguri pars limina fidi
Pars ſpecubus:terreqꝫ caput ſubmittit hianti.
Syluius ⁊ phytias ſcopulum fortaſſis eundem
Precipiti petiere gradu:geminiſqꝫ cauernis
Occuluere animas ſtrepiti nec pauca gementes:
Poſt ubi laxatis tempeſtas fracta parumper
Nubibus:⁊ celi ſiluerunt murmura feſſi.
Incipit illachrymans phytias:o iuppiter alme
Si ſcelus hoc noſtrum meruit:ſi ruſtica ſordet
Paſtorum pietas:miſeris ignoſce precamur:
Innocui miſerere gregis:melioreqꝫ capellas
Collige diſperſas:teneris ſignata labellis
Ubera te moueant:niſi forte obliuia lactis
Illius aſtrigere nectar tibi ſugerit aule.
De grege nempe fuit nutrix tua.talia queſtus
Subticuit:pectuſqꝫ manu percuſſit ⁊ ora.
Syluius audita rupis de parte querela
(Nam neqꝫ ſe coram cernebant:obice paruo
Preterite ſilicis ramoqꝫ comanti diremptí)
Concuſſa ſic mente refert:gemitumqꝫ cohercens:
O phytia phytia fateor ſic aſtra minari
Iam pridem aduerti:poſtq̃ꝫ flammantia martis
Lumina:⁊ imbrifera ſaturnum parte morantem
Obſeſſumqꝫ iouem:⁊ venerẽ tranſuerſa tuentem:
Sibila uentorum poſtq̃ꝫ peregrina notaui:
Nonne procul nebulas limo exhalante paluſtri
Surgere:⁊ in noſtrum delatas vidimus axem?
Nõne grues ꝓfugias turpeſqꝫ ad littora mergos?
Num coruos fulicaſqꝫ uagas? num ſidera meſta
Uidimus ⁊ nimbo uelatam abſcedere pheben?
Tum que multa olim naſcentis ſigna procelle
Siluicole cecinere ſenes:ſed ferre neceſſe eſt.
Hec eſt vita hominum phytia:ſic leta dolendis
Alternat fortuna ferox:Eat ordine mundus
Antiquo:nobis rerum experientia proſit.
Quo grex cunqꝫ miſer ruerit conſiſtere certuꝫ eſt.
Chare mihi imprimis ⁊ ſemper maxime ſylui Phy.
Reſpondit phytias:oculos te conſule tergam.
Tu modo ſiquid habes damni ſolamen acerbi:
Tempeſtiua graues releuent obliuia caſus.
Immo ait ille:tuum eſt que ꝯdita carmina ſeruas Syl.
Mecum partiri:daphnis paſtoribus olim:
Et tibi nunc ingens merito cantabitur argus.
Quid tibi non nobis phytias?nũ tu quoqꝫ carmẽ
Argeum uocitare libet:nimis omnia celas:
Incipe:forte ſequar?niſi uox tua terreat inquit
Syluius:ille alta fregit ſuſpiria uoce.
Arge decus rerum:ſilue dolor arge relicte Phy.
Hac licuit rapide ſacre de corpore morti:
Hec auſa eſt tellus:te qui ſtellantis olimpi
Iam ſolus ſpectator eras:humus obruit atra:
Quo fauor ⁊ noſtri redijt quo gloria ſecli?
Quis tempeſtates prenoſcet ab ethere longe?
Quis mihi uoce feras:q̃rcuſqꝫ ⁊ ſaxa mouebit?
Aut longam dulci traducet carmine noctem?
Quis terrebit apros?quis tendet retia damis?
Quis viſco captabit aues?quis flumine mergẽs
Ab miſeras curabit oues?quis ſacra cybelles?
Atqꝫ humilẽ admeti ſumulãtẽ in gramina phebũ
Rite canet?quem nocturnus trepidabit abactor?
Quem noſcent dociles alta ſub rupe capelle?
Quem vigiles fidiqꝫ canes? quem dulcis amica
Quis mihi ſolẽnes ſtatuet per littora ludos:
Inſuetam patrio renouans ex more paleſtram?
A quo conſilium dubij:diuinaqꝫ late
Silueſtres reſpõſa ferent?quis tempore in arcto
Supplicibus preſtabit opeꝫ?pulcherrime quõdã
Arge amor ac luctus:driaduꝫ q̄d ſilua?q̄d antrũ?
Quid ſine te colles?⁊ poſt te viuere quiſq̃ꝫ
Aut uolet aut poterit?paſtores credite:mors eſt
Uiuere poſt argum:iam nunc areſcere circum
Stagna:lacus:fontes:ipſumqꝫ videbitis equor:
Spiritus alter erit uentis:color alter in herbis:
Floribus alter odor:ſolitos nec poma ſapores
Seruabũt:nec prata comas:nec flumina limphas:
Uellera nec pecudes:nec opimas cãpus ariſtas.
Omnia nãqꝫ oculis vnus:nec fallimur:ille
Letificare ſuis:⁊ fecundare ſolebat.
Illo ſilua fuit ſemper ſub principe tuta:
Pax inerat fronti:purgabat nubila uerbo.
Ille abijt:fortuna ſuos mutata fatigat.
Extorques lachrymas:nec iã mihi viuẽ dulce eſt Syl.
Poſt argum:ſed viuaci parebimus aſtro
Effugis agnoſco nuſq̃ꝫ ſine carmine ſylui: Phy.
Si libet ire cane:poſt I tua damna recen‹t›e.
Paſtorum rex argus erat:cui lumina centum Syl.
Lincea:cui centum vigiles cum ſenſibus aures:
Centum artes:centumqꝫ manus:centũqꝫ lacerti:
Lingua ſed vna fuit:cum qua rupeſqꝫ feraſqꝫ
Flecteret:⁊ fixas terre diuelleret ornos.
Ille diu clarus ſiluis:perqꝫ omnia notus
Paſcua:formoſis cantatus ubiqꝫ puellis
Mille greges niueos paſcens per mille receſſus.
Poſtq̃ꝫ perteſum eſt nemorum longiqꝫ laboris
Irrediturus abit:uolucriqꝫ per auia ſaltu
Euolat in montes:illinc:de uertice ſummo
Deſpicit:⁊ noſtras curas noſtroſqꝫ tumultus:
Regnateqꝫ videt quanta eſt anguitia ſylue:
Alloquiturqꝫ iouem:⁊ viduum cõmẽdat ouile.

Arge uale:nos te cuncti:mora parua: ſequemur.
His dictis abeunt:patrij ſulmonis ad arua
Contendit phytias:ſyluas petit alter hetruſcas.
Solus ego afflicto merens in littore manſi.

¶ Explicit ſecunda egloga:que Argus intitulatur.

¶ Incipit tertia egloga:cui titulus ē Amoꝛ paſtorius.

¶ Collocutores:Stupeus ⁊ Daphne.

Stupeus C qs erit pꝛecibus finis mea cura fugeqꝫ
e Fige pedē daphne pcoꝛ:⁊ miſerere tuorū.
Daphne Que phebū ſpꝛeuit: quē nō ſptura putēt?
Quere alias curas:ſis impoꝛtunus amando.
Stu. Hinc laboꝛ:hinc amoꝛ exagitāt:cogūtqꝫ tremētez
Interrupta loqui:ſit reſpirare parumper.
Uis:dolus:inſidie ceſſant:depone pauorem:
Et noſtros audire ſedens dignare labores.
Daph. Fare igitur:cupidaſqꝫ manus frenare memento.
Stu. Daphne ego te ſolam deſerto in littore pꝛimum
Aſpexi:dubius hominem ne deam ne viderem:
Aurea ſic rutilo fragrabat murice palla:
Sic celum late inſolito complebat odore:
Dulcia ſydereas iactabant ora fauillas:
Ardenteſqꝫ comas humeris diſperſerat aura.
Dirigui:ſol cum radijs certabat iniquo
Marte tuis:totum non noſtro lumine coꝛpus
Fulgebat:timuiqꝫ deos:ne foꝛte videndo
Arderent:raperentqꝫ pꝛius q̃ꝫ vulnera noſſes
Noſtra:uel occultos incenſi pectoris ignes:
Accedo cupienſqꝫ grauis pꝛimoꝛdia moꝛbi
Pandere:vix ſicco uocem pulmone reuulſi:
Acris inexpletum vultu indignante locuta:
Effugis:inceſſus docuit:nam uerba pꝛofundo
Inſedere animo:⁊ liquidis heſere medullis
Exilio lachꝛyme:⁊ miſerum ſuſpiria pectus
Flatibus aſſiduis tundunt:atqꝫ imbꝛe repenti.
Tu tandem(que ſola potes)miſerere:modumqꝫ
Pone malis:ſi iuſta peto:ſi cognita narro.
Daph. Quot placuit mea foꝛma viris: q̄t toꝛſit amātes:
Dinumerare piget:placuit ſuper omnia phebo.
Aureus ille comam nitido ſpectabilis arcu
Ingenio citharaqꝫ potens:ioue patre ſuperbus
Spꝛetus ⁊ indignans abijt:ſtat conſcia curui
Ripa ſenis:memorātqꝫ pꝛīs ſub gurgite nymphe.
Tu qd habes:quo poſſe putes:hoc frāgere ſaxuz.
Stu. Quiſquis amore uoles ſolido tranquillus ⁊ alta
Pace frui:maiora fuge ⁊ nimis alta caueto:
Illic contemptus:⁊ iurgia mixta querelis:
Atraqꝫ perpetuis bacchantur nubila uentis.
Quin etiam vitare pares(licet obſtrepat erroꝛ
Publicus)admoneo:fidum tibi iunge minoris
Pectus:ubi obſequiuz pernox:humileſqꝫ viciſſim
Blanditie:dulciſqꝫ timoꝛ:res cognita paucis.
Alta petunt omnes:utinam mihi tale dediſſem
Conſilium:ſed cogit amoꝛ:perqꝫ ardua victum
Luctantemqꝫ rapit:victoꝛ fuit ille deorum:
Molliaqꝫ herculeis aptauit penſa lacertis.
Tu cui libertas ſalua eſt:tibi conſule daphne.
Daph. Conſilium laudo:ſed enim que pꝛima petebam:
Pꝛima taces:ſpes ſūma tuos que nutrit amores?
Stu. Pꝛetereo quecunqꝫ tribus mea pectora luſtris
Ingenti ſiluere fide:gemituſqꝫ latentes:
Et vigiles noctes:⁊ que fert plurima ſecum:
Immitis dum ſeuit amoꝛ:que foꝛte benigno
Iudice ſint aliquid:tamen hec perijſſe ſinamus.
Sic erit:attulerit tales mihi vita labores.
Debitus incaute fuerit furoꝛ iſte iuuente.
Haud tacuiſſe uelim ꝙ cum mea pauca putarem
Poſſe placere tibi:ſtudui ſi muſica foꝛte
Ars mihi ferret opem:ꝙ te ſonus atqꝫ camene
Non auri fulgoꝛ caperet:fruſtraqꝫ timebam
Hanc etiam temptaſſe viam:raucumqꝫ videbar
Neſcio qd ſtrepere:⁊ donec mea carmina faunos
Non puduit dꝛyadeſqꝫ pari celebꝛare fauore.
Sepe quidem ramum vidi dulcedine tentas
Linquere ⁊ attonitas in me ſpectare capellas.
Spernere apes cytiſum:mutas eſtate cicadas:
Latebar:nec nata pꝛius fiducia noſtra eſt:
Quam ſacer ille mihi:cane fidēs:diceret argus.
Et merito nanqꝫ ille fuit qui talia poſſet Daph.
Iure iubere ſuo:noſſet qui talia ſolus.
At tu ſiqua recens ſtudium tibi contulit effer.
Daphne noſtra quies:noſter laboꝛ:atqꝫ uoluptaſ: Stu.
Unaz ego te dominā:teqꝫ hoſtem affuſus adoro:
Tu decus es nemorum:tu ſpes paſtoribꝰ ingens:
Te uates magniqꝫ duces:te iuppiter altus
Diligit:ac iaculo refugit violare triſulco:
Quo ferit omne nemuſ:te quā pharetratꝰ apollo:
Quam celebꝛes arſere dei:nunc ſtupeus ardet
Paſtoꝛ inops:lētuſqꝫ gregis comtemptoꝛ opimi:
Diues erit:ſi pulchꝛa uoces ſua carmina daphne. Daph.
Plus aliquid q̃ꝫ rebar eras:reuerentia noſtri
Impedit:adde aliud:poteris foꝛtaſſe placere.
Foꝛte die medio dum me meus urget amatoꝛ Stu.
Sylue amoꝛ:in ſyluas ſubito uox contigit aures
Dulcioꝛ humana:ſtupui:leuis vnda nitentes
Per pꝛonum herboſo uoluebat calle lapillos.
Pꝛominet ipſe locus:murmurqꝫ ſecutus aquarū:
Purpurea in ripa lauriqꝫ virentis ad vmbꝛam
Uirgineam aſpicio celo plaudente choream.
Flecto gradum pꝛopere:tunc vna ſonantioꝛ omni
Ex numero:ſi fata tuos hoc tramite greſſus
Rara mouent:aude diuinos cernere vultus.
Hec ait:⁊ dextram tenuit:tremoꝛ omnis abibat:
Poſſe loqui incipio:quin uos mihi parcite diue:
Erroꝛ amoꝛqꝫ trahunt:ſectoꝛ ueſtigia dure
Heu mihi ſparſa fere:fugit illa meoſqꝫ dolores
Neſcit:ad hec virgo ſubridens:nouimus inquit
Omnia:theſſalidē ſequeris per cōfraga daphnē.
Fabula iam pꝛidem aonijs notiſſima lucis:
I certus:lenteſcet enim:tamen accipe ramum
Hunc pꝛius:⁊ tenero frondoſum pollice ramum
Decerpſit:cupidoqꝫ mihi poꝛrexit:⁊ ibis
Ibis ait:diceſqꝫ nouem vidiſſe ſorores:
Quas vulgꝰ ſpectare nequit:quas nulla pphanis
Mens curis imbuta videt:Si plura rogaris:
Dic vidiſſe:quibus vi bella mouere:doliſqꝫ:
Quam tutum:pꝛeceps docuit de turre pyreneus:
Uoce uel ingenio pice docuere loquaces.
Dic ſacro de monte uagas:dic fontis ad vndam
Quem pedis impulſu genitus ceruice meduſe
Alatus perfodit equus:dic nexa canentes
Oꝛbibus imparibus uario modulamine uocum
Cuncta nouem:varioſqꝫ animoꝝ ex oꝛdine motꝰ.
Quid fame pꝛedulcis amoꝛ:uociſqꝫ leuamen.
Quid ſtudium ingenijqꝫ vigoꝛ:quid culta cerebꝛi
Ora tenacis agat:poſt hec quis nā impetus:⁊ qō

Judicium etheree: que naʒ diſcretio mentis:
Quid ue potens mulcere aures: in fine: fugaces
Huc daphne dic uerte oculos: regina canori
Hunc mihi prima chori ramũ dedit arbore vulſũ:
Queʒ tibi mõſtrarem: uolucrẽ iubet illa: monetq;
Hemonie poſt ſigna fuge conſiſtere tandem:
Ferrea ſit q̃ſquis: motam pietate videbis.
Daph. Motaq; ſum: ſequere: ⁊ collem properem⁹ in illũ.
Stu. Perge labor nullus tecum iuga prendere olympi.
Daph. Scis quo colle ſedes? maieſtas quãta locorũ eſt?
Stu. Imperioſus apex dare circum iura videtur
Collibus: ⁊ celo ſiluas deſpectat aperto.
Daph. Huc ego paſtores memini victricia ſertis
Tempora: ⁊ arboreis ſpolijs ornata referre:
Curribus inuectos niueis delubra deorum:
Intereram iam leta virens ſpectare iuuabat
Cum ductore greges captos: triſteſq; iuuencos:
Exuuiaſq; graues peregrinis montib⁹ actas:
Et longos rerum ſtrepitus: pompaſq; fremẽtes:
Huc ab hyperboreis per vim cuſtodibus aurum
Gryphibus ereptum: magnoſ peruenit in uſus:
Huc aſie predas: informi ſqualida tergo:
Huc quoq; nutantes tulit indica belua turres.
Quid te multa morer: quicq̃d nem⁹ vndiq; p̃ſſis
Extulit uberibus: hoc eſt in monte coactum.
Hic iuſti ſedere patres: hic viua iuuentuſ:
Hic caſte luſere nurus: hoc paſtor in antro
Maximus inſidijs perijt: nec pulcher adonis
Uulnificos euaſit apros: ſed triſtia linquo:
Hoc ipſos eſt fama deos habitare cacumen:
Hoc caput ẽ nemorũ: dom⁹ hec iouis ãpla tonãtis.
Hic natum complexa ſuum latona ſibylle
Agnita fatiloque paſtori oſtenſa ſuperbo eſt:
Hec iuga magnanimus ſcipionibus actus ibernis
(Sic creuit fortuna loci) tua cura: ſubactis
Saltibus ex libycis rediens puer ille reuiſit:
Et ſecum rudis ille ſenex: poſt tempore multo
Cantantes uenere alij: quos dicere longum eſt:
Partheniaſq; tuus triplicis modulator auene.
Omnibus his viridi frondebant tempora lauro.
Hic ego: diſſimili q̃q; ſubſidere ſertum
Fronde tamen ſimili faciam tibi: porrige ramum
Quem ſacra caſtalie regnatrix tradidit alme
Illius hic: noſtrumq; ſimul tibi munuſ habeto.
Linque alias curas: ⁊ noſter protinus eſto.
Stu. Nunc vigilaſſe iuuat: dulce eſt meminiſſe laborũ.

¶ Explicit tertia egloga: que Amor paſtorius intitulatur.

¶ Incipit quarta egloga: cui titulus eſt Dedalus.

¶ Collocutores: Gallus ⁊ Tyrrhenus

Gallus. Ale quis ingeniuʒ? tanti qs muneris uſuʒ
t Ut niueũ cõpegit ebur: neruoſq; loquẽtes
Addidit ac nũeros: dic o tyrrhene qs ille?
Dedalus an ne alius: dextre ſucceſſor ⁊ artis?
Tyrrhe. Dedalus ipſe fuit: nec falleris homine galle
Artificum ſtupor eternus: quem docta potenſq;
Miratur natura virum: mihi maximus ille
Argutam dedit hãc citharaʒ: plectrũq;: modoſq;.
Gal. Cuius amor meriti: cuius pulcherrima merces?
Tyrrhe. Nullius: nam ſponte meum queſiuit amorem:
Dignus quem ſilue: queʒ grex: quẽ paſtor adoret.
Gal. Qua tamen hec regione tibi ſors obuia uenit?
Tyrrh. Eſt nemus aerium trabibus quo frigida quernis
Summouet vmbra diem: nõ illic aura: nec eſtus?
Nõ gregis aut hoiuʒ uernos p̃mit vngula flores:
Fontibus aduerſis circum duo flumina ſurgunt:
Hoc ſecat hetruſcos: petit illo gurgite romam:
Hic quaſi uenturi preſagus: triſtia mecum
Plurima uoluebam: flebam quoq;: vidit ab alto
Dedalus annoſas inter conſidere fagos.
Acceſſit: citharamq; ferens: puer accipe dixit:
Hac caſus ſolare tuos: hac falle laborem.
Gal. Infelix ubi tunc aberam: fortaſſe fuiſſet
Hec fortuna alij: citharam mihi dedalus illam:
Nouit eni egregie: atq; interdũ viſus amare eſt.
Tyrrh. Hanc minime: ſed forte aliam: nã milia multa
Ille habet: ⁊ large partitur munera in omnes.
Galle ſed ante diu q̃ preſens ſilua vireret
Hec fuerat promiſſa mihi: nãq; anxia partu
Mater: anhelanti lucinam uoce rogabat:
Et meſtum ignarus lucis iam limen adibaʒ:
Attulit ecce pium fors dedalũ: haud mora: mixto
Uagitu gemituq; graui: concuſſus apertas
Subſtitit ante fores: deq; obſtitricibus vni
Si puer eſt citharam dabim⁹: ſi nata monile
Dixerat ac ſpeculum: ſubitoq; euanuit: inde
Polliciti redijtq; memor: fatoq; beauit.
Gal. Utilis inuidie ſpecies mutatio feruens
Incutienſq; animo ſtimulos: tyrrhene fatebor.
Ardeo nunc ſimilem citharã: niſi forſitan iſta
(Quod malim) caruiſſe uelis: ſunt uellera nobis
Mollia: ſunt hedi: precium uel grande licebit
Ipſe rei parue ſtatuas: parebitur ultro.
Tyrrh. Grande rei parue? cithare ſolatia neſcis:
Rem magnam (ſi nota) uoces: faſtidia mulcet:
Laxatos animoſ refouet: ſolatur amicos.
Grandia reſtituit: pellit de pectore luctum:
Exiccat lachrymas: compeſcit flebile murmur:
Spes reuehit: frãgitq; metus: vultumq; ſerenat.
Gal. Quid precio maiore uetat uel magna paciſci?
Tyrrh. Non mihi ſetigeri quantum vix paſcitur uſq;
Uilligeriq; gregis: ne dum leue uellus: ⁊ hedi:
Sit precium cithare: non ſi tibi gurgite latos
Ambiat hermus agros: rutilis oblimet arenis.
Quid mihi diuitie? quid rerum mutus aceruus?
Noſtras cernis opes: hic eſt qua crebra rebellis
Prelia fortune: mundiq; prementia vincla
Pauperiemq; leuo: rigidas hac ſepe per alpes:
Perq; nemus uacuum: perq; atra ſilentia noctis
Fiſus: eo plaudunt uolucres ⁊ concaua ſaxa:
Interea triſtes fugiunt per nubila cure.
Gal. Laude ſitim cumulas: fer opem: optatoq; potiri:
Te duce contingat: viuam memor: emoriarq;.
Tyrrh. Sera animum que cura ſubit? breuis ecce iuuẽte
Flos cecidit: tunc tempuſ erat: iã diſcere turpe eſt
Quod pulchrum didiciſſe foret: ſic uoluitur etas:
Omnia ſic uoluit fugiens ac neſcia freni.
Sorte tua contentus abi: citharamq; relinque:
Eſt quibus a teneris tractata ſuauiter annis.
Gal. Poſcitur auxilium: tu conſulis: incipe rebus
Mecuʒ: uerba alijs quos poſſunt uerba mouere:
Poſcimus hanc auide: toto nil pulchriuſ orbe eſt.
Tyrrh. Pulchra mouẽt oculos: ſed proſunt acta fruenti:
In parteſq; uenit pudor: atq; modeſtia uoti.
Gal. O felix o chare deis tyrrhene ſupernis.

¶ Explicit q̄rta egloga q̄ dedalus ītulat

¶ Incipit q̄nta egloga: cui titulus eſt Pietas paſtoralis.

¶ Collocutores: Martius Apitius ⁊ Feſtinus.

Martius Quid genitrix uenerāda dolet germāe? qd illi
Accidit hoc dignū gemitu? quorſūue recētes
Meſta pluet lachrymas: nec lumina nr̄a ma
Apiti⁹ Cūcta norāt āni uolucres: domat oīa tp̄s descūt?
Indomitum: cecidit matris fortuna decorqꝫ:
Arenti virens ſenio dat terga iuuentus.
Mar. Aſpice quot circum ſtabiles urgentibus annis:
Et virides cernuntur anus: aliunde profecto
Luctus: ⁊ offenſi ueniunt ſuſpiria cordis.
Querere nos cauſas: fatiſqꝫ obſtare repertis
Suadet amor: pietaſqꝫ iubet: meritumqꝫ repoſcit
Altricis: partuſqꝫ labor: faſtidia: cure.
Api. Uim neſcit natura pati: licet omnia certent
Pectore ab aduerſo: cunctas licet aduocet artes
Humanum genus: ⁊ ſtudio contendat inani
Inuictum caput illa ferens contemnit habenas.
Mar. Hec prope dijs natura pares iubet eſſe parentes.
Api. Hec eadem prohibet curſuꝫ preuertere vite.
Et rerum turbare vices. iuueneſcere mater
Noſtra nequit: uaria eſt pietas: de coniuge quiſqꝫ
Cogitet: ⁊ paruis ſtudeat ſuccurrere natis.
Mar. De genitrice nihil? ſed enim mihi maxima matris
Cura ſubeſt vidue: nil hac mihi charius uſqꝫ.
Api. Quis uetat eſſe pium? munus leue dulcia uerba:
Hos humeros: has illa manus: hec brachia nobis
Sola dedit: doniſqꝫ ſuis ea ſola fruatur.
Nō comes eſſe ſibi quaſcūqꝫ uocarit in horas
Abnuo: nec fragili baculo me ferre ſenecte.
Mar. Dij tibi conſilium celo tribuere ſereno:
Nunc pietas ſua regna dedit: ſua poſſidet arma.
Filius es: matri cui ſubueniamus egenti?
Api. Fare quid expectas? omnis mora torquet amātē.
Mar. Eſt domus ampla: ſibi nemoroſo condita colle
Dudū magnanimi quam quodam tēpore fratres
Obſequijs coluere pijs tam cognita late
Mater erat: ſaltus nimis inuidioſa per omnes:
Felix ⁊ partu ⁊ ſilueſtribus inclyta gazis:
Ac nemorum regina potens: mors inuida natos
Preripuit miſere: perierunt corpora fratrum:
Fama viget: nos ludibrio dilata iuuentus
Spiramus: ſed fama iacet: tenebriſqꝫ ſepulta eſt.
Sub nobis mutata domus: fortuna tot annis
Incolumis noſtros cecidit non paſſa furores.
Hec matri reparanda domus: nil gratius illi:
Ni quos fata premunt: fractis conſurgere buſtis
Api. Aſpiceret natos: ⁊ tempora priſca reuerti.
Uilia ſunt hominum curarum milia mille:
Quiſqꝫ ſibi ſapiēs. Unde hec tibi ſomnia frater?
Pellere pauperiem labor eſt mortalibus ingens:
Cui nunqꝫ ſperanda quies: nos ſorte maligna
Uiuere per ſiluas vix ulla poſſumus arte.
Et tecum germane loquor: nunc furta rapinis
Mixta iuuant: plenis nec prede ab ouilibus acte.
Tu noua tecta paras ruiture attollere matri?
Mar. Non noua: ſed ueterum turpes reparare ruinas
Da frater da chare manus: partemqꝫ virilem
Sponte ſubi: vincat pietas inuicta laborem.
Siccemus pariter lachrymas: ⁊ meſta parentis
Pectora (ne tales doleat genuiſſe) leuemus.
Cura ſuperuacui pectus quatit: ⁊ cadit illa Api.
Spes ſobolis talis: que cuncta repleuerat arua:
Nec muris contenta ſuis: nec ceſpite paruo.
Ad paucos reditum: paſcent nos auia baccis
Arboreis: dupliciſqꝫ capax teſtudinis antrum.
Dum tonat excipiet: uentoſqꝫ arcebit ⁊ imbres:
Mater ubi alternis conuiuia feſta diebus
Hic aget: atqꝫ illic: geminoqꝫ fruetur honore.
Coniugibus deſpecta quidem: ⁊ calcata ſup̄bis: Mar.
Ac dominas habitura nurus: quin flectere tandē
Et monitus meliora vide: genitricis uterqꝫ
Septa colat: limenqꝫ pius uenerator adoret.
Quod ſacri tetigere pedes: non aſpera mando:
Dulce eſt annoſe iuuenem ſeruire parenti:
Non in ueſtibulo pudeat me mane videri
Sollicitum: quid mandet anus: quin ſepta larēqꝫ
Molimur ſolitas ſedes: hinc iuſſa nepotes
Accipiant: hic vna domus: nec ſciſſa poteſtas:
Nec fratrum diuiſus honos: vicinia iunctos
Horrebit: virtus gladio plus uera timetur.
Aggrediamur opus: quedam leuiora videntur
Expertis: genitrix animos ſi cernat amicos:
Ipſa aderit: nam paſcit oues paſcitqꝫ iuuencos.
Unde iſtas cumulamus opes? ars fallere matreꝫ
Prima quideꝫ pueris: fortune fruſtra uetuſte:
Preterea ⁊ terre ſalis altum infodit aceruum:
Quem cupido quondam pecori blandita latenter
Miſcuit: ⁊ ſapidas aſpergine reddidit herbas.
Inſuper ad ueteres hortos: vmbroſaqꝫ tempe:
Saturniqꝫ domos: ⁊ que poſſedimus ultra
Lydius at nunc hoſpes habet violentus: ab alto
Monte cadit riuus: qui dum ſua rura reuiſit
Impedit inualidam tranſuerſo gurgite matrem.
Pons fuit hic manibus ſanctorum ſtruct⁹ auorū:
Tempus in hoc ſolidus: tacitos quo tramite fures
Qui gregibus peſtem: ſiluis ſuprema parabant
Repperit argutus nocturno tempore paſtor.
Colla que ſic meritis fregit tua dextera pontem.
Hūc (tibi nota loquor) timidas effudit in vndas:
Dumqꝫ nocere mihi properas matriqꝫ: tibiqꝫ
Et gregibus ſiluiſqꝫ noces: ſed iurgia mitto.
Hic noſtraꝫ modo poſcit opem: ſine crimine q̄uis
Non onerum partem tecum tolerare recuſo.
Compulit in facinus tua longa ſuperbia: uerum
Api. Cymba breuis fluuio eſt habilis tranſire uolenti:
Rus breue trans fluuiū ſupereſt: fortuna ſolutos
Anguſtat: fineſqꝫ locat quos fratribus olim
Tam bene pacatis q̄ꝫ nos ſumus: arcta priorum
Arcta extremorum confinia: at inter utrunqꝫ
Laxarunt ſua rura ſenes: audacia letos:
Non ſtabiles habet euentus: en omnia demum
Ad primas rediere vias: ſorſqꝫ improba gyro
Luſit in aſſiduo: quid quod ſine ponte manemus
Tutius in ripa? iam quantum ad cetera: ſerum eſt
Edificare domos: ſub tempus uelle ſepulchri.
Feſti. Quid uano ſermone leues conſumitis horas?
Tertius ille minor quem uos calcare ſoletis
Siluas frater habet: iam fundamenta domorum
Sede locat patria: genitrix ſibi rura: gregemqꝫ
Credidit: ⁊ nati gremio ſecura quieſcit:
Parent cuncta ſibi: curas agit ille ſeniles.
Enſe puer ſtricto: laqueiſqꝫ ſub arbore tenſis:
Quis auium: furumqꝫ pedes: ⁊ colla premantur:

Pinguibus arentes teneriſqꝫ ab ouilibꝰ arcent.
Foꝛtia clauſtra lupos: triſtis nō murmurat urſuſ:
Sanguineus non ſeuit aper: non ſibilat anguis:
Non rapidi pꝛedas agitant ex more leones:
Non aquile curuis circundant vnguibus agnos.
Excelſo pꝛedulce canens ſedet aggere cuſtos:
Paſcua tuta ſilent: audit iam littus utrunqꝫ
Carmen: ⁊ extremū calaber ligurūqꝫ receſſus:
Undifragi ſectiqꝫ tenens conuexa pelori.
Si uocem extulerit: mauros: turbabit ⁊ indos.
Arctoaſqꝫ niues: auſtriqꝫ calentis arenaſ.
Imperat is uobis linguam cohibere: capellas
Ite domuꝫ: tondere inopes: negat almaqꝫ mater.
Partem uteri uos eſſe ſui: ſuppoſtaqꝫ iurat
Pignora falſa ſibi: uallis te pꝛoxima miſit
Apēninigene qua pꝛata virentia ſilue
Spoletana metunt: armenta gregeſqꝫ pꝛoterui:
Te longinqua dedit tellus. ⁊ paſcua rheni.
Nunc memini audierā ueteres narrare bubulcoſ.

Explicit quinta egloga: que pietaſ paſtoralis intitulatur.

Incipit ſexta egloga: cui titulus eſt Paſtorum pathos.

Collocutores: Pamphilus ⁊ Mitio.

Pā, philꝰ — Uis nemꝰ oē uagis lacerādū pbuit hircis:
q — Quid ſilue meruē mee? q̄s rore ſuperno
Iuppit: ⁊ riuis ſpumātibꝰ hoꝛrida ꝯiunx
Impiger atqꝫ olim pyeros fanioſqꝫ rigarunt?
Que rabies: furtim ſegetes dū carpit acerbas
Spes ⁊ opes turbauit agri: cui pulcher hyberus
Delitie noſtrumqꝫ decus ſub tempus aratri
Non timuit pꝛunas crepitātibus addere lauris.
Quis pꝛope conſūptus dextrā niſi noſter apollo
Poꝛgeret afflicto: monteſqꝫ efferet in altos?
Mi. Paſtorum ſoꝛs dura nimis: date frena capellis:
Indomitos cohibete greges: ſimul ubera multo
Lacte fluāt ſemper: magicas non nouimus arteſ.
Et nunc iſte ferox: lites ⁊ iurgia ſecum.
Inſtruit: ac ſaxum ⁊ nodoſa repagula geſtans.
Quot maledicta parat: poterit maledicta mereri
Enſe perire ſuo: quod fert reperire uenenum
Blanditijs tñ aggrediar: quo pāphile ⁊ vnde?
Quos ue locos habitas? ſex tua clauſtra reuiſis.
Quid fremis? inqꝫ graui q feruet ſpiritus oꝛe?
Furcifer hic mitio? nec te duriſſima ſontem
Pā. Soꝛbet adhuc tellus? iam iam mirabile nullū eſt
Si nemus ⁊ meſſes atqꝫ omnia uerſa retroꝛſum
Spem luſere: meam: cui pꝛoh cuſtodia culti
Credita ruris erat? cui grex paſcēdus in herba?
Intempeſtiuis perierunt moꝛtibus agni:
Defeſſi periere boues: hirciqꝫ ſuperſunt:
Immundiqꝫ ſues: quos luxus ⁊ ocia tendunt.
Turba nociua ſatis: nullaqꝫ lege per agros
Spargitur inſultans: virgultaqꝫ dentibus urit:
Iam montes infecit odoꝛ: noſtrā ue quietem?
Haud inopina quidem patioꝛ conuitia: duduꝫ
Mi. Singula nam tacito tractans ſub pectore mecum
Uaticinatus eram: iam turbidus ille redibit
Ner ſerui tergo: nec amice parcere fame
Doctus: nec rigida pietatem admittere fronte.
Pamphile q̄ꝫ facile eſt alienam carpere vitam:
Qꝫ durum ſeruare ſuam? te foꝛte magiſtro
Segnioꝛ haud gregibꝰ moꝛs ac lupꝰ igruat albis.
Nequicq̄ꝫ baculoqꝫ minax vultuqꝫ uenires
Nil tibi triſtis hyems: q̄ꝫ q̄ꝫ ceſſura rigori
Illa tuo: nil uer dubium: nil moꝛbidus auſter:
Nil tibi de pꝛopꝛio violenta remitteret eſtas.
Non uolucres ſegeti: nō mitibus vmbꝛa racemiſ:
Non caper arboribus: non bucula pceret herbis.
Nonne ego paſtoꝛ eram dum trux turpiſſime rex Pā.
Nereus aduerſo paſcens in uertice tauros
Tranſuerſum deiecit humi? ⁊ pecꝰ omne parabat
Ui rapuere? obluctoꝛ donec violentioꝛ ille
Exuit hirſutam tunicam: nudumqꝫ reliquit?
Quid potius tractare uelim? quot tpe paruo Mi.
Tunc noſtri cecidere greges? eſt ſanguine uallis
Pinguis adhuc: cecis raptum congeſta cauernis
Oſſa iacent: hoꝛrore ferit locus ille tuentes.
Non tibi non alijs licuit mandare macello:
Membꝛa boum: ſparſere lupi: ſparſere leones.
Dij tibi ſint hoſtes: at non iacuere magiſtri: Pā.
Non rauci ſiluere canes: quod ſeua ſinebat
Extremum foꝛtuna fuit: ſpoliare cadentes:
Et niueas urbi dominoqꝫ remittere pelles.
Tu mihi qd ſeruas niſi coꝛnua dempta iuuēcis?
Seruo auruꝫ teneris quod compenſauimꝰ agnis. Mi.
Seruo: habiles cyathos ⁊ agreſti urgere labellū
Subere non dignoꝛ? rudium miſeretqꝫ parentū.
Adde ꝙ ars duce me multum paſtoria creuit:
Diſcoloꝛ en talos tyrrheno ex more cothurnus
Circumit: effulgens obnubit tempora iaſpis.
Candida ſidonio ter murice uellera tinxi:
Et magnos peperi pꝛo munere lactis amicos:
Sponſa nitet gemmis: collumqꝫ monilibꝰ ambit.
Et mecum fuſca ſecura recumbit in vmbꝛa.
Non glacie niuibuſqꝫ rigens: nec ſolibus uſta:
Qualis erat tua turpis anus: dum rura teneres.
Regia ſi ſpectes: non noſtra videbitur uxoꝛ.
Tum paſſim herboſis ludunt in uallibus hedi:
Inqꝫ uolutabꝛis ſegnes innata uoluptas
Conglomerat: uerſatqꝫ ſues: non humida paſtoꝛ
Foꝛtioꝛ antra ſubit: ſedeo iaceoqꝫ ſupinus:
Multa canēſ que dictat amoꝛ: nec craſtina curās.
Commiſſiqꝫ gregis ludos ⁊ pꝛelia cerno.
Tu querulus triſtiſqꝫ mane: tu dente canino
Qua rabies tulerit ſemper moꝛdere paratus.
Pā. Ergo impure tuum noſtris cum ſentibus antrum
Iūgis: ut indignos habitus tibi pꝛeferat uxoꝛ:
Rebus onuſta ſuis: ut tu meliore cubili
Membꝛa loces: ſomnumqꝫ aio vigilante fugaceꝫ
Excipias oculis: ⁊ turbida viſa fatigent?
Concilient ut uaſa ſitim: cauſaſqꝫ timendi
Inueniant: ⁊ foꝛma domus ⁊ chara ſupellex?
Heu laboꝛ inſanus pꝛecio cumulare periclum.
Heu furoꝛ extremus nupte parere furenti.
Turpis adulteria: ⁊ thalami tot pꝛobꝛa pudendi
Diſſimulare potes? nempe hi q̊s fingis amicos:
Coniugis inceſte facilem rapuere pudorem:
Inſidiaſqꝫ parant etiam tibi: lumina tolle
Immodico depꝛeſſa mero: lupus inſtat ouili
Antraqꝫ peruigiles circumſtant ditia fures.
Mi. Furibus eſt mecum contractum ſanguine poꝛci
Fedus: ⁊ inferni deſcriptum regis in ara.
Inuiſum ſuperis ſacrum foꝛtaſſe pꝛofundis
Acceptum ſed iure deis: quibus ere litatum eſt.
Non ego: ieiune confringant pinguia tigres

Septa licet:totoqꝫ fremens ruat ethere grando:
Armentiſqꝫ ſatiſqꝫ necem ferat acrior annus
Pauper ero:tantum ſcrobibus cõmiſimus atris.
Pam. Tolle ferum ſcelerate ſacrum quod iuppiter ⁊ ſol
Erubuit:potuitqꝫ iubar ſed acerba relatu
Preterea qui paſtor eras:per littora gaças
Conuehis:⁊ neutrum perages feliciter:aude
Linquere iam ſiluas:urbeſqꝫ videre remotas:
Pandere uela nothis:timidas temptare ꝓcellas:
Uxor enim ignotis iam pridem in collibus errat:
Et patrium limen thalamumqꝫ egreſſa pudicum
Illa ſequetur ouans:meretrix famoſa procoſqꝫ
Secum aget ardentes:⁊ olentes turpiter hircos:
Herba peregrine quibus eſt iam grata paludis.
Mi. Quid pater obſcuris animos ambagibus iples?
Longaqꝫ nunc feris:quid litibus ocia frangis?
Deſine iam meſtis alacres inceſſere uerbis.
Dic age:dic breuiter quicqd fert impetus ⁊ mẽs.
Pam. Es meritus poſt vincla crucẽ:poſt uerbera ferruꝫ
Supplicium breue:quin potius ſine fine dolores
Carceris eterni:uel ſi quid triſtius uſquam eſt.
Serue infide fugax dominoqꝫ ingrate benigno.
Mi. Surde ſenex geſtare crucem:tolerare catenas
Si neſcis ſors ipſa tua eſt:vulgata per omnes
Fabula iam ſaltus:nerei terrore ſuperbi
Deſtituiſſe gregem:medio niſi triſtis apollo
Siſtere calle gradum non uertere terga iuberet.
Cetera nam ſileo:domino qꝫ fidus in arctis
Caſibus:ut poſſint deſerte ignoſcere caule.
Pam. Et fugi ⁊ redeam:timui paſtoris iniqui
Uerbera nulla:metum facilem damnauerat etas.
Flumine mox laui maculas:palloꝛqꝫ receſſit.
Mi. Que tibi cauſa fuge? cur clauſtra geta relinquis?
Cur lõginqua ſequẽs quercus cõtemnis auitas?
Quo claues ueſane rapis?quin obice rerum
Tantarum ſi cura premit:per menia ſaltu
Errantes cogentur oues ſub tecta reuerti.
Iã mihi magna placent:inopis non ſemper ouilis
Seruus ero?dulcem cantando nactus amicam
Formoſus fieri ſtudeo:ſolemqꝫ peroſus
Antra vmbroſa colo:frontemqꝫ manuſqꝫ recenti
Fonte lauans:ſpeculum corydon byçantius iſtud
Quo mihi complaceo dono dedit:omnia nouit
Et patitur coniunx:quoniam ſua multa viciſſim
Dura fero:uos ignotas iactetis amicas
Ne mea perpetuus foueat complexibus epy.
Pam. Infamis mulier multiſqꝫ infauſta maritis
Te foueat demens:prior epycus ille prophanos
Lapſus in amplexus cecinit per rura per urbes:
Quam coniunx generoſa ſibi:prior ipſe puellam
Nactus ad irriguos ſecum traduxerat ortus:
Ludibrioqꝫ habitus:viuens morienſqꝫ iacentem
Excedere canes:⁊ perminxere ſepulchrum.
Letior aut alijs poſt hunc:ſed adultera forſan
Fida tibi fruere:⁊ ſpeculum corydonis habeto.
Eternum gemat ille miſer:paſtoribus aule
Qui primus mala dona dedit:formoſus haberi
Dum petis:⁊ capiti circũdas ſerta niuoſo
Ignotum tot pondus auis:dum floribus antrum
Dumqꝫ pedes debite roſis ſilueſtribus ornas:
Omnia depereant:quando impia ſydera celo
Impia fors terris ſuperant:intercidat vna
Cura gregis ruriſqꝫ labor ſtudiumqꝫ peculi.
Succedet mihi forte aliquis:nec longius hinc iã
Mi. (Augurio niſi fallor)abeſt:qui triſtis inerſqꝫ
Mitia preduris excuſat facta repulſis:
Aluernaſqꝫ ferat romana in paſcua ſordes.
Quem talem niſi te genitum fortaſſe minaris? Pam.
En tua tota fides:en laudum ſumma tuarum
Peiorem ſi terra parit:tunc optimus ipſe:
Inqꝫ nocens mitio:ſic crimen crimine purgas:
Uiue late:gaude vitij maioris ad vmbram.
Letus agam moriarqꝫ dolens:tu triſtis utrunqꝫ Mi.
Neſcio quid confuſa tibi tua ſomnia feruent.
Par fuerat meminiſſe quibus bonus ille periclis Pam.
Iſta parauit herus:laniatum uepribus aſpris
Uidimus:heu quanti miſerans armenta redemit
Perdita ſublimi ueniens mercator olimpo.
Quam tenuis victus:qꝫ nulla ſuperbia uerum
Ruris habet dominum:tu luxuriaris in aruis
Illius:ipſe ſuã ſitiens ac ſobrius aula eſt.
Immemor ille ſui:⁊ uerum fateamur auarus Mi.
Perdere pauca timet:cum poſſit perdere multa.
Impiger horrendis paſtores uocibus implet.
Hinc didiciſſe potes ſemperqꝫ in fontibus egras
Merſat oues:tondere iubens ne uellera lappe
Intricent:prohibens ipſis a ſepibus hircos:
Oſtentatqꝫ rubos itidem ſterileſqꝫ miricas
Paſcua dura feris:famulos macieqꝫ geluqꝫ
Conficit ac tolerare famem ſomnumqꝫ ſitimqꝫ
Edocet:adiungitqꝫ minas atqꝫ intonat ore.
Dulcia cuncta uetat:iubet aſpera:culta cauebis
Auia luſtrabis:montes ſuperabis iniquos:
Et pedibus nudis tribulos calcabis acutos.
Moribus his hominuꝫ quiſqꝫ de ſanguine natũ
Uixerit:aut raros illi miretur amicos?
Contra ego me memini domino ſeruire potenti:
Perdere magnificum multis placuiſſe decorum:
Uis ubi nulla premit:quis tot conſumet ariſtas
Quod pecus aſſiduo peraget tot gramina morſu.
Laſciuos errare greges hircoſqꝫ procaces
Coniugio gaudere ſinas:ſimul ipſe iocabor
Dum mea me coniunx:dum me mea ſuſcipit epy.
Uos ueſtros ſeruate:meos mihi linquite mores.
Infelix ſic noſcis herum:dum tutus in vmbra Pam.
Stare putas:aderit preuertens gaudia luctu.
En uerbis terrere paras:preſentia fortes Mi.
Deſpiciunt:timidos etiam diſtantia terrent?

¶ Explicit.vj.egloga que paſtorum pathos intitulatur.

¶ Incipit.vij.egloga cui titulus eſt Grex infectus ⁊ ſuffectus.

¶ Collocutores Mitio ⁊ Epy.

Ulcior his ſiluis ⁊ gramine dulcior arui:
d Gratior hiſ antriſ:⁊ gratior amne ſonoro:
Huc mõ dũ ſũ ſoluſ adeſ mea nobiliſ epy.
Nulla dies mitio noſtros abrumpat amores:
Nulla dies gremio caput hoc diſiungat amato:
Ultro aſſum:ſemperqꝫ adero:nec ſponte reuellar.
O mea(nam dulce eſt aiuꝫ exonerare loquendo) Mitio
Quid mihi nunc ſtomachi reris?ꝓcordia quantũ
Felix habet ſparſi?mordax modo pãphilus acri
Perculit incautuꝫ penitus pupugit ue querela
Multa minax abſentis heri:ſub fine fauorem
Obtulit intrepido:fortem fortiſſima contra
Frõs ſtetit hec:nũc chara comes tot dulcia mecũ
Tot letos partita dies:partire quod inſtat:

Ne pigeat numeremuſ oues:numeremꝰ ⁊ bircoſ:
Seu grauis iſte redit:ſeu forſitan ille tremēdus:
Uera licet fictis pretexere crimina uerbis:
Stet modo frons eadē ꝯteptaqꝫ formula fandi.
Epy. Lanigerum quodcunqꝫ pecus ſeruare ſolebas
Mors rapuit:uel morbꝰ habet:per gramina ripe
Paſcitur alterius quicquid ſupereſſe dedit ſors.
Febris iners : ſcabieſqꝫ tenax:violentaqꝫ tuſſis
Jam uacuos populāt agroſ:ꝑmit horrida ſudor
Mucidus: ⁊ rigidi configunt tergora dumi.
Tutius abfuerint ne furtim leta pererret
Meſta lues capita: ⁊ ſerpens per ouilia peſtis.
Cetera noſſe datur:refer huc tua lumina tantum.
My. Perge meū culmen:mea ſpes:mea tota uoluptaſ.
Epy. Jlle procul fuluo quem cernis ludere tergo
Uertice conſpicuum:ſetis cui diſcolor albis
Barba genas mentumqꝫ tegit:per paſcua late
Noſcitur immitis:frondiſqꝫ petulcus ⁊ herbe.
Hunc etiam cupide metuunt perferre capelle.
Sic duras teneraſqꝫ tegit:ſic pondere toto
Jrruit:incumbens miſeris : ueneremqꝫ nec ullam
Reſpuit:haud proprie fit ſegnior inde marite.
Que paribus ſignata notis: ⁊ concolor illi eſt.
Jpſe quidem luxu immodico laſſatus: ⁊ annis
Jam ſenuit:ſed dura fero recalenſqꝫ ſenectus.
Jlle procax parili totus licet ardeat eſtu:
Uiribus aut paribus fruitur:tamē omnia turbat
Septa furens:nullaſqꝫ ſinit dormire quietas:
Somnifera ſub nocte capras:ſed ouilia circū
Huc animus nou ſanguis agit:dūqꝫ aſpera prēſat
Colla:paruꝫ ſtabiles fregiſſe per oſcula dentes
Cernitur: ⁊ uocis paulatim perdidit uſum.
Quem quotiens video:ſubitus quatit ilia riſus
Ut fragilis dumeta petit:crebroſqꝫ hymeneos:
Et uenerem geminis ardentem naribus omni
Tempore ſuſpirans:inamenū ſpargit odorem.
Tertius ille autē diſtortis cornibus atra
Luxuria efferuens:teneris male temperat hedis.
His multum debere memor grex ipſe fatetur.
Horum nanqꝫ licet circum preſepia natos
Enumerare leues:atqꝫ agmina multa nepotum.
Jlle piger ſenio torpet:tamen integer olim
Ludere clam ſolitaſqꝫ vides nec ſpernere frōdeſ.
Nunc iacet ⁊ celum ſpectat:fremit arduus ille
Proceris gaudens per ſiluam inſiſtere ramis.
Permeat hic ualles:longinquaqꝫ rura peragrat.
Eſurit ille rubos:fulgentibus imminet vndis:
Nec tota ſatianda tago ſitis arida feruet.
Jlle ferox animi eſt: ⁊ torua fronte minatur.
Ecce duo obnixis qui ſeſe cornibus urgent:
Sepe graues ſiluis olim exciuere tumultuſ.
Nunc multo grauiora parant:atqꝫ omnia turbāt.
Ecce duo:morbo impliciti:niger iſte quieſcit:
Candidus ille ſilet:ſcabiem fricat ille uetuſtam.
Jlle quidem toto quem cernis ab agmine ſolum:
Natura generoſus erat:ſed non ſua tondenſ
Gramina:ſollicito tacitus terit auia greſſu.
Huic hoſtis generoſus item:ſed fractior euo
Contigerat:mors alterius certamen utrinqꝫ
Concluſit:non ille uadum torrentis aquoſi:
Nec iuga ſaxoſi timuiſſet carpere montis.
Dux gregis ille fuit:dum noſtra reliquimus ultro
Paſcua:primus iter rapidum per lubrica flexit:
Hortatus ſocios:mox cetera turba ſecuta eſt:
Unde diu letos uacui deduximus annos.

Quid non longa rapit ſeclis fugientibus etas? Mi.
Decreuit grex ecce ſitu:que culpa?quis error?
Jmmortale homini nihil eſt:moriemur ⁊ ipſi:
Ludere conſilium:nec cunctis temporis horam
Perdere ſegnitie:curaſqꝫ repellere inanes:
Ni forſan tibi nunc aliud dilecta videtur.
Prorſuſ idem:quid eni reſtet?que metha malorꝫ? Epy.
Ambiguum licet ille grauis promiſſa minaſqꝫ
Judicis inculcet:res pendet:ludere preſtat
Jnterea ⁊ primā morti ſubduere partem:
Quam ſapiens(ſileo ſemper tibi fida profecto)
Hortatrix:atqꝫ vna fui:preſentibus uti
Et gaudere bonis:fato mandare futura:
Blanditijs profugam aſſiduis reuocare iuuentaꝫ
Et retinere manu:properante obſtare ſenecte.
Sed ſi tangit amor pecoris muliebribus aurem
Conſilijs aduerte tuam:niſi forte pudori eſt.
Dic mea:dic requies thalami:dic gloria noſtri. Mi.
Hos tibi fecunde matres peperere:quid heres Epy.
Sanguine in externo?ueteri noua cornua ſerto
Floribus ex noſtris ornabimus:ipſe latentem
Pamphiluſ haud noſcat fraudē:nec degener iſtiſ
Sanguis ineſt:humiliſqꝫ gregis ueſtigia ſeruāt.
Liquitur hic luxu:non pingua pabula deſint.
Coniugiumqꝫ frequens:implebit ouilia ſolus:
Errantes ſtudet ille ſenes tranſcendere curſu.
Et facit ille gregem longe poſt terga reliquit.
Aſpicis hunc timiduꝫ:meditatur prendere trūcoſ
Mordicus: ⁊ uacuas cornu iam uerberat auras.
Mitior hunc vultu ſequitur:mihi crede ſed ille ē
Seuus ⁊ hirſuto multum truculentior apro.
Me ſpectante parem:ſpoliauit coniuge nuper.
Et potitur camuris nunc naribus:ac pede torto:
Jllum inopē pauidumqꝫ procul per ſaxa fugauit.
Hi turpes rerum indocti latitare videntur:
Sed ſine conſueſcant:diſcent tot mlta magiſtris.
Hi duo:quid reris?fatales dulcibus vuis:
Jam pingues muſtoqꝫ graues:hos pelle reuulſa
Perſolues:leſo uenient triaterica baccho.
En tibi par aliud ratio famuletur amori:
Dignum laude licet blandis prope lenius agnis.
En quoqꝫ par longe uarium:pratum ille modeſto
Dente metit:ramos patulo uorat alter hiatu:
Teqꝫ tuumqꝫ gregem rauca qui uoce fatiget:
Meqꝫ fugare locis informi murmure poſſit.
Spumens ac frendens:tunſoqꝫ ſimillimus urſo.
Hos tibi romulei miſerunt gramina ſaltus:
Cetera de noſtris ueniunt tibi gaudia lucis.
Hinc alij atqꝫ accreſcent:ſors bona fauebit.
O pecudum decus eximium reginaqꝫ ſilue Mi.
Perge age iunge greges: ⁊ cornua flore rubenti:
His quoqꝫ circunda:grex eſſe videbitur vnus.
Hunc tamen oblita es:numeris aſcribe merentē.
Jnuiſa regione ſatum quem florea uallis Epy.
Pauerit: ⁊ noſtri ſpretorem miſerit arui.
Pellicis imperio premimur:moribundus ⁊ vnus
Jntroeat:ſpaciumqꝫ breuis non explicat anni.
Jram frange precor:nil vnqꝫ tale iubebo. Mi.
Jam trāquilla redi:quoniaꝫ res magna pacta eſt:
Pamphilus ut redeat:iuſtas licet arte querelas
Abſtulimus:tacitam meſtus ſibi ſorbeat iram.
Multa quidē curis dedimus:iamqꝫ hora quiet Epy.
Nos uocat:accelera:glacies ꝑmat hiſpida colles.
Brachia nos nexi:molli iaceamus in ulna.

¶ Explicit.vij.egloga que Grex ifectus ⁊

ſuffectus intitulatur.

¶ Incipit. viij. egloga cui titulus ē Diuortium.

¶ Collocutores: Ganymedes ⁊ amyclas.

Gany. Uo fugis? expecta: liceat cōdiſcere cauſaſ
ꝗ Diſcidij: tu nr̄a puer (niſi fallor) amabas
Paſcua: ꝗ paſtos abigis cū mr̄ibꝰ agnos:
Ingrate atqꝫ oblite mei rerumqꝫ mearum?
Amy. Parce parens damnare tuum: puer ipſe: fateris
Hac paui regione gregem: tibi letior annis
Tunc animus fuerat: nunc intractabilis aſper:
Me quoqꝫ viuendo patientia prima reliquit.
Gany. Conſilium ſolet eſſe ſenuȝ: iuuenumqꝫ uoluptas:
Tu mihi deliras ſenior: tum uallis amator
Unius deſerta uagus nunc auia tentas.
Amy. Propoſitum mutat ſapiens: at ſtultus inheret:
Res: tempus: fortuna: locus: firmata ſequentur:
Conſilia alternant: macie turpiqꝫ ueterno
Terga pecus confecta gerit: ſqualentia ſentes
Uellera dilacerant: quid agam? nec pocula fōtis
Tuta: nec herbarum morſus: ſucciqꝫ ſalubres:
Ipſe aer ſuſpecta mihi ſuſpiria reddit.
Quin iuſtam permitte fugam: ⁊ miſerere coacti:
Nā potes: ecce eteniȝ ueni ad tua gramina paup:
Pauperiorqꝫ domum redeo: non lacte nec hedis
Auctior: inuidia ⁊ ſolis iam ditior annis.
Adde ſupercilij pondus: quod non grauis equet
Etna iugis: non oſſa rigens: non altus olimpus:
Id prius equanimis tuleraȝ: indignantior etas
Eſt ſenium: rugeqꝫ: animos in uerba miniſtrant
Triſte ſenex ſeruus: ſit libera noſtra ſenectus.
Serua iuuenta retro eſt: ſeruilem libera vitam
Morſ claudit: memor uſqꝫ mei ſubſiſte ualeqꝫ:
Me fatum tentare meum ſine paſcua circum.
En animi ſeruum memoria: ſic omnia uentus
Gany. Abſtulit: has mereor grates: hec premia reddis?
Ut nil preſtiterim: multum licet impar: amaui.
Amy. Uerba quideȝ uerbis: res rebus: purus amori
Sed ſolus debetur amor: gratuſqꝫ memorqꝫ
Sum: quia te ſemper poſtqꝫ mihi notus amaui:
Et dum vita comes ſi quid mihi credis amabo.
Gany. Quo properas igitur? que te magis allicit ora?
Unanimes que cauſa repens diſiungit amicos?
Perdit enim ſerui nomen cui libera mens eſt.
Aſpice fatigero tangentem uertice montem:
Nubila tum grauida fontes tellure crepantes:
Unde ruens pelagis confunditur vnda q̈ternis.
Amy. Aſpice preruptum ſcopulis extantibus alte
Ire ſub aſtra iugum: lapis ille imperuius olim:
Punicus aſperſo donec ſibi paſtor aceto
Fecit ⁊ igne viam: noſtris paſtoribus ingens
Diluuium ſtragemqꝫ ferens: hoc forte per eſtum
Solus ego ac ſitiens nuper ſub colle uagabar.
Gallias erranti ſeſe comitemqꝫ ducemqꝫ
Obtulit: ⁊ viuas digito direxit ad vndas.
Pregredior uallesqꝫ nouas ⁊ pinguia late
Rura noto: ſed ſepe oculos in terga reflectens:
Iam latus hoc ſordere mihi: iam turbidus ether
Cepit ad occaſum: iam ſydera meſta videri:
Agnoſco ualidum patrie reuocantis amorem:
Illic ⁊ viole melius per roſcida pallent:
Per dumeta roſe melius redolentqꝫ rubentqꝫ.
Purior ac patrius illic mihi prata pererrat
Riuus: ⁊ auſonie ſapor eſt iam dulcior herbe.
Spreta fides igitur comitum tam certa piorum:
Cum quibus ⁊ niueas laqueis: viſcoqꝫ columbas Gany.
Gaudebas dāmaſqꝫ plagis temptare fugaces.
Cum quibus ⁊ capree ſoles: vmbraſqꝫ leonis:
Et tauri flores: ⁊ adulte virginis vuas
Carpere: uel fando cunctantem impellere nocteȝ:
Uel longum breuiare diem ſermone iociſqꝫ:
Et requie molli durum condire laborem.
Nil ſpretum niſi ſilua ferox paſtorqꝫ proteruus: Amy.
Et gignens aconita ſolum: ⁊ meſtiſſimus auſter:
Et plumbo infecto latices: ⁊ turbine tortus
Puluis: ⁊ vmbra nocens: ⁊ grandinis ira ſonore.
An prius iſta tibi tam lōgum ignota per euum? Gany.
Nota prius fateor: tenuit me peſtifer uſus Amy.
Luctantem: me ueſter amor: me forma puelle
Blandior illecebris: ſed iam cum tempore ſenſim
Omnia mutantur: ſtudium iuuenile ſenecte
Diſplicet: ⁊ uariant cure uariante capillo.
Sic vulgo iam notus eras: nec charior alter
Uel mihi uel ſocijs: ſiluis errabis in illis Gany.
Et mecum manſiſſe uoles: cupienſqꝫ reuerti.
Nil penitus non eſſe poteſt: fortuna gubernat
Res hominum: ualet illa pijs obſiſtere ceptis. Amy.
Illa fauere malis: at ſi preſagia quicqꝫ
Noſtra ferunt certi: leuis eſt ad prima recurſus
Principia: huc genitor profugus me ruris auiti
Finibus infantem rapuit: ripaqꝫ paluſtri
Expoſuit miſerū: atqꝫ abijt: per quatuor inde
Sermo luſtra tibi: nulla eſt iniuria: iuſtus
Libertatis amor: patrij quoqꝫ cura ſepulchri eſt
Tempeſtiua ſeni: iam tandem abſiſte precari
Atqꝫ iterum pater alme uale: dextramqꝫ relaxa.
Ah miſer: ⁊ merita quis te cū laude canentem
Audiet? aut leui deſcribet carmina lauro? Gany.
Expectando quidem feſſus raucuſqꝫ canendo
Attuleram: uereor: uocis faſtidia noſtre. Amy.
Fors alijs placiturus eo: non vna per omnes
Eſt hominis fortuna dies: nunc mane quietuȝ:
Turbida lux ſequitur: nunc matutina ſerenus
Nubila ueſper agit: ſic tempeſtatibus atris
Tutus adeſt portus: ſic littora puppe tenentes
Tempeſtas inopina ferit: ſpes: terror ubiqꝫ
Iuxta habitant: fortuna uaga eſt: ⁊ protinus iter
Quāuis preſſa manꝰ: ceu lubricus effluit anguiſ.
Nil habet iſta magis tua nunc opulentia certi:
Quam mea paupertas: ubi pluris ſigna fauoris
Et minus eſt fidei: ſed iam me gallias audi.
Sollicitat damnatqꝫ moras: ⁊ phebus hyberum
Uergit ad oceanum: montem vix occupat altum.
Balatu moueor pecoris: nec candida dulci
Mugitu ingeminas ceſſat reuocare iuuenca.
Ire libet: liceat: nuſqꝫ ſunt carmina tanti.
Men iuuenem pauiſſe domi: ⁊ finxiſſe docendo
Ut doctū noua ſilua ſenē nouus hoſpes haberet? Gany.
Sit labor agricolis lōgus: breuis inde uoluptas.
Arua domant alijs: ſic feſſus nauta quietis
Inuehit ancipiti delatas equore merces.
Noſco meum ſydus: alijs utenda paraui.
Fatū agnoſco tuū: primis nam pauper ab annis
Pauper eris ſenior: pauper morieris amicla.
I: tamen: ipſe meis (quādo hoc imobile uotū eſt)
Te ſine (quod nollem) iam ſolus paſcar aceruis

Ipſe per eſtatem mediam uel colle virenti:
Ualle uel vmbroſa:nitidiqꝫ in margine fontis
Solus apollinea modulans ſub fronde ſedebo:
Lanigerumqꝫ gregem paſcam: ⁊ loca florea circũ
Mellificas imitabor apes:te diues habebit
Silua:ſed urentes turbabunt ocia cure.

¶ Explicit.viij.egloga que diuortium intitulatur.

¶ Incipi.ix.egloga cui titulus eſt q̄rulus.

¶ Collocutores:Philogeꝯ ⁊ theophilus

En lacē fragmēta domꝯ:heu ſydus agello
b Triſte meo:qd nociui nūc ſtirpibꝯ imbres:
Quid pecori ſtudiū : ſegeti qd leīor aura?
Aut ſoles ualuere pij?ſors aſpera ruris
Semper ⁊ immenſo tenuis fortuna paratu.
Agricola infelix:ubi primum cornua tollens
Floriger annus adeſt.circum ſua gaudia fertur
Raſtra manu uerſans rigida:ſcabroſqꝫ ligones.
Urget in arua boues:ſulcoqꝫ annixus inheret.
Inſerit hic ramos:herbas hinc vngue uocentes
Uellit ⁊ utilibus lolium ſecernit auenis.
Hic fodit: ⁊ ripam bellis brumalibus armat:
Inde leues prono diuertit tramite riuos.
Nil uel inexpertum linquens:uel ſegniter idem
Expertus:ſed cuncta nimis:tum nubila ab auſtro
Suſpicit: ⁊ ſecum pluuias incuſat inhertes:
Tranquilloſqꝫ dies operi:uentoſqꝫ fauentes
Inuocat:ac celum precibus uotiſqꝫ fatigat
Heu miſero:poſtq̄ꝫ ſudore exhauſtus anhelo
Spes cernit florere ſuas:iamqꝫ horrea laxat:
Ecce furens ſata culta truci uertigine nimbus
Obruit: ⁊ longos anni breuis hora labores
Una necat:pereuntqꝫ ſeni ſua ſomnia feſſo.
Adde repentinam rabiem torrentis iniqui.
Adde peregrinas uolucres:populantia campum
Agmina:tectorum lapſus:incendia:fures.
Adde grauē:morbos:nebulam:morteſqꝫ pluētē:
Innumeroſqꝫ gregis caſus:hominumqꝫ ruinas.
Qualia nūc flemus meſti: ⁊ vix flere relictum eſt.
Hora metus mortis quoniā trepidantia claudit.
Heu heu quo me cura tulit?quo cecuſ habendi
Traxit amor?poteram vulgo quot tutius artes?
Quot rerum temptare vias?cur ultima lecta eſt
Paupertate labor mixtus:ſemperqꝫ malignā
Scalpere tellurem querulaſqꝫ audire cicadas?
Thĕ. Quid gemis?aut q̄ nā uſqꝫ adeo fortūa moleſta ē
Phĭ. Qui gemis?heu mea rura vides?tōs ecce laborꝝ
Atqꝫ operum:ſpes ecce mee:quid viuere longum
Fert homini?nec deſinimus nocitura precari.
Que modo dumiuagis fuerant anguſta capellis
Antra uacant:rareqꝫ procul languentis oberrant
Reliquie armenti:quas mors violenta per orbē
Spargit: ⁊ inſequitur:non equoris obice uaſti:
Non celi terreqꝫ ſitu:non deniqꝫ totis
Caucaſeis arcenda iugis:ſic omnia victrix
Proterit: ⁊ latos depaſcitur ordine ſaltus:
Exemplis caritura quidem tenuere nepotum
Uix habitura fidem:ſuperant ſi forte nepotes:
Nec fidem modo fata parant imponere rebus.
Thĕ. Noſſe mali cauſas ingens ſolet eſſe leuamen
Diſcere:ſi noſti que tante peſtis origo?
Multa dei celant hominem:non omnia ſeruus Phil.
Clauſa videt domini:cum ſit mortalis uterqꝫ:
Que tamen in ſiluis crebreſcat fabula dicam.
Cerne ſinꝯ pelagi geminos:quos maxima frāgūt
Flumina ⁊ aduerſo dirimentia gurgite terras.
Hunc hirſuta premit glacies: ⁊ bruma perennis
Aſperat:horrificoqꝫ infeſtant murmure tigres.
Illum blanda roſis non areſcentibus eſtas
Temperat: ⁊ virides fantur per plana uolucres
Hos alio prius orta ſinus afflauerat orbe:
Hinc noſtris tranſlata lues:nunc regnat in aruis.
Quo mare tam facili tranſiuit ⁊ ethera ſaltu? Theo.
Illuc heu cupidi:ſtimulat ſua quēqꝫ libido: Phil.
Peruenit pars vna gregis:ſucoſqꝫ ueneni
Et diras guſtauit aquas:atqꝫ inde reuertens
Mox peritura cohors late contagia fudit.
Paſtorem paſtor:pecudem pecus inficit egra.
Spirat enim ſaniem incluſam pulmonis aduſti
Ad latus infauſtis aſpirant flatibus euri.
Intereunt iumenta boues duriqꝫ bubulci:
Graminaqꝫ ⁊ ſegetes:uacuis moribundus ariſtis
Imminet: ⁊ culmum componit meſſor inanem.
Nec morbi modus ullus adeſt:uelocibus alis
Mors uolat:externos fruſtra glomeramꝯ odoreſ.
His etiam ſua peſtis ineſt:quid demoror?omnes
Occidimus:niſi fata minas placata remittunt.
Quanq̄ꝫ qd reliqui eſt miſeris?iam falce recurua
Ultima rura metunt:graia qua uectus ab ora
Marmoreoqꝫ nouam deſignans limite ſiluam:
Inclita magnificus poſuit confinia paſtor.
Falleris ah demens:nam iuſta ⁊ ſera merentes Theo.
Paſtores ferit ira dei : populumqꝫ rebellem
Effugite o ceci:ſecuraqꝫ poſcite regna.
Nec mora tuta quidem:nec iam fuga tutior uſq̄ꝫ: Phil.
Obuia mors peruertit enim: ⁊ quocunqꝫ mouerē
Mille parat medio laqueos: ⁊ retia calle.
Accipe conſilium propere:cunctatio nanqꝫ Theo.
Lenta fuit ſemper ſubitis inimica periclis:
Huc huc uolue oculos:hec eſt via recta:ſine ullis
Inſidijs:predura quidem calcataqꝫ paucis
Sed ſuper aerios arctoqꝫ tramite colles
Perferat: ⁊ ſiſtat feſſum in regione quieta.
Illic vita habitat:leua ſed olentis auerni
Sulphureis ſtant ſtagna uadis:ibi lurida mortiſ.
Signa vides:atroqꝫ polum nigreſcere fumo.
Hos euade lacus:dextrum mihi prende cacumē.
Enitar:tu me ſequere: ⁊ miſerere iuuando: Phil.
Quin prior:i tardum attollens ⁊ porrige dextrā:
Ultimus ac primus adero:pellamqꝫ trahamqꝫ:
Tu modo:nec labor officiat:tibi ſolus adeſto.

¶ Explicit.ix.egloga que q̄rulus iticulaꝝ.

¶ Incipit.x.egloga:cui titulus eſt Laurea occidens.

¶ Collocutores:Socrates ⁊ Syluanus.

Uid ſiluane doles?tante que cauſa q̄rele? Socra.
q Heu ſocrateſ quē vix reliquū fortūa ruine Sylua.
Dura ſinit noſtre:neſcis dulciſſime neſcis
Quid querar? ⁊ q̄ꝫ iuſta mihi ſit cauſa querele.
Auguror:expecto ſed rem cumulatius ex te: Socra.
Fare miſer miſero:non aſpernabere luctus:
Participem comitemqꝫ ioci quē letus habebas. Syl.

ſyl. Neſcis preualidi rumpunt ut uerba dolores:
Quid me chare iubes fari? paſtoria nunquid
Materia eſt lugere deas? tamen accipe quantum
Singultus lachrymeqꝫ ſinunt: fuit alta remotis
Silua locis: qua ſe diuerſis montibus acti
Sorga nitenſ rhodano: pallenſqꝫ ruentia miſcent.
Hic mihi quo fueram tuſco tranſlatus ab arno:
Sic hominum res fata rotant: fuit aridulum rus
Dum colui indigni: atqꝫ operi ſucceſſit egeſtas.
Id reputans: auertor enim piguitqꝫ laborum
Perteſumqꝫ inopis ſtudij: tandemqꝫ relinquens
Arua inarata: uagus ſiluis ſpaciabar apricis.
Uerum inter ſcopulos nodoſaqꝫ robora quercus
Creuerat ad ripam fluuij pulcherrima laurus.
Huc rapior: dulciſqꝫ ſemel poſtq̃ attigit umbra
Omnis in hãc uertor: ceſſit mea prima uoluptas.
Ruſticus ardor erat: ſed erat gratiſſimus ardor.
Ille mihi inſueto: qui me mortalia prorſus
Oblitum immemoremqꝫ mei meminiſſe iubebat
Hanc unam: curaſqꝫ ⁊ totum huc uoluere tp̃s:
Sic ruris deſertus honos: ⁊ quicquid in enſes
Precipitat: pars parta animi: pulſiqꝫ tumultus:
Has ego delitias ⁊ opes: hec regna putaui.
ocra. Perge: quis interea neglecti vultus agelli?
yl. Nec noui: nec noſſe uelim: mihi laurea cure
Sola fuit: ſed iam ſocrates ignoſce: gemendũ eſt.
ocra. Immo age p̱ge p̃cor: pariter lachrymabim̃ ambo:
Et pietas: communis enim ⁊ iactura dolorqꝫ.
yl. Laurea culta mihi: nec me ſitus aſper ⁊ horrens
Arcuit incepto: proprijs nec viribus auſus
Externos uolui conſultor adire colonos.
Nec longe tenuere vie: nec tempus iniquum
Ac durum tardauit opus: vulgata tenebam
Aſerei conſulta ſenis: tamen altius ire
Mens erat: ac uarijs artem ſolidare magiſtris.
Dux mihi nullus erat: niſi amor feruorqꝫ vidẽdi.
Primum iter in latiũ qua pulcher mincius irda
Formoſo de patre oriens: interluit arua:
Hic uenetum celſis extantem manilibus unum
Paſtorem agricolam: bellatoremqꝫ viciſſim
Conſpiciens: dextre modulantem in uertice ripe:
Accedo: ⁊ breuibus percontor plurima uerbis.
Juſſus ab hoc aſiam: graiaſqꝫ inuiſere terras.
Uix atheſim attigeram patrij qua limina montis
Deſerit ⁊ letos fugiens amplectitur agros.
Ecce ueronei per prata virentia martis
Ire duos video: canit hic: legit ille ſalubre
Herbarum genus: ⁊ pecori bonus applicat egro:
Progredior: calidusqꝫ aponus: geliduſqꝫ timauꝰ
Jam ſpatijs equis aberant: dum peruigil alas
Intempeſtiuum quatiens dominoqꝫ moleſtum:
Perſtrepuit leuo ville de culmine gallus:
Mox baculo excuſſus meſtum cantoribus omen
Prebuit: hinc nullo reſonantia littora cantu
Procuruoſqꝫ ſinus tacitus ſequor: obuia tandem
Rura ſonora animum uocemqꝫ ⁊ uerba dedere
Letior illa lego: ſmyrnam ſub fine viarum
Peruentum: cecumqꝫ ſenem: ſed multa videntem
Conuenio: iſqꝫ italo miſſum ut cognouit ab orbe
Proſiluit: dextramqꝫ dedit: nemorũqꝫ profundo
Accubitu ⁊ fuſca feſſum ſtatione recepit.
Attonitumqꝫ manu penetralibus intulit umbris.
Figo oculos: ⁊ cuncta libens ⁊ ſingula circum
Uiſa noto: cupiduſqꝫ fruor ſermone ſenili
Inſolitus: dij qualem hominẽ: quid diuite celo
Subtrahitis: terre rarum breue munus egenti?
Hunc magni circum comites letiſſima turba
Stabant: iuxta autem cunctis ſublimior unus
Cui grege de toto ſupremus ceſſerat hircus
Fortunas caſuſqꝫ ducum regumqꝫ canebat.
Nec caſum tamen ille ſuum ſortemqꝫ repoſtam:
Nec triſtes in terga canes inſtare videbat
Regibus: attonſo flendus poſt fata capillo.
Juxta alter ſenio infractus: iuueniliter alta
Uoce canens: furere hinc dictus: ſed uoce furorꝫ
Diluit: ⁊ falſo queſiuit crimine laudem.
Sacra ſacerdotes canit hic: ille arma tubaſqꝫ:
Inde deum fauor: inde virum: per leſbia captũ
Rura lupum ſaluumqꝫ gregem: iaculoqꝫ lyraqꝫ
Fretus: ⁊ hinc clarus factis: hinc cantibus alter
Altera ſolliciti laqueos cantabat amoris.
Docta puella: choris doctorum immixta virorꝫ.
Cynnameus roſeo calamus cui ſemper ab ore
Pendulus: ⁊ dulces mulcebant aſtra querele.
Hanc choris late cantata bacchide notus:
Hanc clarius charam ſuſpirans carmine lydem:
Et quem cirenis genitum dedit africa nilo.
Hanc thenis ſamio paſtor ſtupet igne liqueſcẽs:
Nec minus hanc noſtriqꝫ procul miranꝭ amãtes:
Uoce omnes humili ⁊ querula ſimul ipare cãtu.
Pone ſenex pueri in gremio: vix mole ſoporis
Lumina preſſa mouens: lenibat cantibus auras.
Mox ſiluit victus: ceſſerunt carmina ſomno.
Argutum dircea palus amiſit holorem.
Uidi ſidonio paſtorem rure profectum:
Annua quem morbi vis extinctura diebus
Angeret alternum natalibus ultima donec
Una animaꝫ: doctoſqꝫ modos abrumperet hora.
Unum ibi cecropij contẽptum in gramine ſaltus
Ingenio rectum: clauduꝫ pede: uoce calenti:
Spartanos in bella canes accendere vidi.
Unum uoce parem: ſummis per littora longe
Solum: qui populo leges ⁊ iura dediſſet:
Jamqꝫ ſenex muſis operam daret urbe relicta.
Uidi aquilam calui circum uolitare ſedentis
Ore caput: pleno ſimul illum lumina campo
Defixum: immota meditantem carmina fronte.
Uidi expectatum ut caneret dulcedine multa:
Obriguiſſe ſenem: uocemqꝫ in faucibus imis
Arctatam: muſas animam rapuiſſe putares.
Sic cubito incumbens ſimiliſqꝫ erat ore canenti:
Fiſtula pallenti pendebat muta labello.
Hunc alius muſis qui paſtor amicior almis
Sed minus acceptus ſiluis: ⁊ victor ut arte
Judicio ſic victus erat: de more ſolebat
Uictorem ridere ſuum: ꝙ iudicis equi
Carmen inops: ꝙ fama uagis incertior auris.
Uidi qui fixas raperet ſpes adderet iras:
Cogeret ad certam flammanti carmine mortem.
Uidi alium ſiluis pulſum: mox carmine dulci
Extinxiſſe odium: quid eniꝫ vim carminis equet?
Temnere opes tanti cauſam preciumqꝫ laboris:
Uidi aliquoſ arteſqꝫ bonas celebrare: ſed inter
Hos fuit ampla ſacri lege hac qui iura parentis
Stringeret: hoc merito doctas laudaret athenaſ.
Uidi qui multe aſſiduus numeroqꝫ ſuperbus
Lacte premens fragilem fiſcellam rumperet acri:
Qui noua mactatis oneraret plauſtra iuuencis:
Qui ſole terga boum tereret laniata rigenti:
Et qui ſparſa ſedens paſtorum furta notaret

Biblida qui uetito cantaret amore furentem:
Qui caneret ſolem ac lunam:ſtellautiaqꝫ arua
Scinderet ⁊ uolucri celum ſignaret aratro.
Qui viuos plectro lapides aptaret ouili:
Colle ſub aonio funeſte ad pabula ripe:
Quiqꝫ paleſtrita ⁊ pictor:primoqꝫ ſub eu o
Cantor:ad extremuʒ curſorqꝫ aucepſqꝫ fuiſſet:
Quiqꝫ illi feſſo tandem ⁊ dormire paranti:
Ex leuibus calamis puluinar ſtrauit amenum:
Quiqꝫ truces cantu ſolitus mulcere leones:
Iuſtitia ⁊ cithara inſignis:uenerabilis annis.
Incola ſiluarum primus quem thracia vidit:
Aeream dulci rhodopen dum uoce moueret:
Precipitem fidibus blandis dum ſiſteret hebruʒ.
Huic duo per montes auritaqꝫ rura canenti
Perpetui comites:dextre germanus inheret:
Filius ac leue:tegit illum linea ueſtis:
Iſte ſacer muſis plenum de fonte repoſcit:
Atqꝫ pium cratera patri porgebat anhelo.
Deniqꝫ graiorum latebras:aſieqꝫ vireta:
Hebreoſqꝫ graues: ⁊ carmine trita minaci
Gramina iordanis : peregrinaqꝫ nomina luſtrās:
Mollia rura arabum:ſalis indiga:ditia mellis:
Affixuſqꝫ oculis animoqꝫ intentus ubiqꝫ:
Uidi alios:atqꝫ inde alios:non omnia paſſim
Uiſa ſequor:vidi ſicula regione creatum:
Ac ſocios quibus horridulum cantare uoluptas
Prima gregem latebriſqꝫ minas vitare leonum:
Quiqꝫ alios ſupra tenet ortum a carmine nomen:
Quiqꝫ gregeʒ calida gelidus male pauit in etna:
Qui docet epheſios:tyrios qui rūpere campos:
Docto ac altiſono diuulſus ab agmine tandem
Flector:ibi vnum oēs nemoꝝ quē turpis habebat
Angulus: ⁊ tenui ridebant paſcua nutu:
Nudus ut ille iugis macidum raucumqꝫ canēdo
Indignum magni predonis retulit aurum.
Sʒ qd ago?aut patrijs quorſū ꝑegrinor ab aruis?
Doctior inde domum feſſo dum remige portu
Brunduſij egreſſo iuuenis placidiſſimus alto
Occurrens:trepidam porrexit ab aggere dextrā:
Maternūqꝫ oſtendit auum:per rura iacentis
Apulie:calabrumqꝫ nemus ſub ualle galeſi.
Ingenio agricolam nulla tamen arte colentem.
Pana virum video:nec ſecum multa locutus
Eminus arunceqꝫ ducem populumqꝫ ſaluto
Moris aratores ueteris:quaqꝫ aufidus:equor
Fertur in hadriacum:patrio ſub ſole peruſtum
Libertum:dominoqꝫ lyra:gregibuſqꝫ placentem
Alloquor:inde alius gelidi ſulmonis alumnus
Multa iocans:longamqꝫ aciem per opaca latētū
Oſtendens digito:fuſcos aperire receſſus
Tentauit fruſtra:vultus denſiſſima nubes
Texerat ambiguos:dubiū vix murmur ad aures
Aura tulit:quantum in nobis obliuia poſſunt?
Unus in hoc numero gaudens ſe condere viuo
Fonte:deus numerum fluuiorum arſiſſe puellas:
Equoreoſqꝫ alius memorabat carmine noſtro
Inſuetum ceciniſſe deos:aliuſqꝫ viciſſim
Montanum imparibus carmen uariabat auenis.
Hinc procul ⁊ latio ⁊ muſis chariſſimus afris:
Fluctiuagoſqꝫ alius numerās ſub gurgite piſces:
Aurea plectra apio cinctus viridante monebat.
Hinc alius rutilūqꝫ crocum ⁊ candentia carpens
Lilia:tum uarios iungebat in ordine flores.
Multa libens ſileo:ſed iam mihi nota tenenti
Longa breui ſtringens aderat ſuſpiria cantu:
Paupertas quem tuta iuuet:quem delius ardor:
Caluus amans alius reſtinctam carmine flammā
Flens quaſi ſuppliciū : properataqꝫ tempora fati:
Accenſamqꝫ alius dubium romanus an vmber?
Umber erat:uarieqꝫ minax ⁊ blandus amice.
Notior inde alius fluuiali occurrit aquino
Turbidus aſpectu: ⁊ ruralibus horridus armis.
Arpinati alius ſilua cui pauper amictus:
Uictus inops ac difficilis:ſed leta canenti
Frons erat: ⁊ nullo vite turbata labore.
Protinus hinc gemine tangebāt ſydera quercus:
Unde ſalus pecori bis contigit:altera dextre:
Altera laus lingue:magnos breuis herba iuuēcos
Fecerat:vna duos contexerat vmbra gigantes.
Hinc quoqꝫ vidi alium campano carmina faſtu
Implentem: ⁊ multum gracili ſibi uoce placentē.
Sic uenerabundus dominantis limina rome
Ingredior:ſtupor hic tremulam ſupp̄ſſit auenam:
Pila inter triſteſqꝫ tubas:ſtrepitumqꝫ rotarum:
At ſtudio rerum latia duʒ demoror urbe:
Forte procul tenuem dubia vix aure ſuſurrum
Grandeui ſenis excipio:doceorqꝫ paternis
Hunc primum ceciniſſe modis:audentior alter
Poſteriorqꝫ humili q̄uis de ſtirpe parentum
Ortus: ⁊ adriacum iuſſus migrare piſarum
Poſthabuit:quem tunc horrebant vndiqꝫ colles
Agreſtem ſummo imperio preponere muſaʒ.
Non ueritus faciliqꝫ hedere ſummitterre lauros.
Hic alienigenam ſeruum quem carcer honeſtus
Fecerat ingenuum:multaqꝫ ornauerat arte:
Audiui cantare hominum moreſqꝫ doloſqꝫ:
Atqꝫ metus curaſqꝫ ſenum ⁊ iuuenilia furta:
Lenonumqꝫ artes:iam tempore murmuris afri
Oblitum:atqꝫ italo texentem pectine carmen.
Hic cui religio ſilueſtris ⁊ inclita rerum
Copia: ⁊ ignoti nihil uſqꝫ ut priſca ferebat
Fama:ſed eſonides carmen cum uellere fuluo:
Qui canit alciden:qui theſea:quiqꝫ cruentis
Fratribus in campum adductis ad mollia caſtra
Trāſfugit occultus:blandumqꝫ cupidinis agmē:
Reliquias qui troia tuas ⁊ fruſtra legebat
Meonio neglecta ſeni:qui prole decori
Coniugio memori ſtudioſum ornauerat uſum:
Qui menſas uerſuqꝫ gregem laceraret edacem:
Et qui laudate caneret conuitia gentis.
Patior hunc nono paſcebat caſeus anno.
Hunc videas dextre rigidam geſtare ſecurim
Ornantem officij generoſo gutture pompam.
Hunc grauitas:illum cenſura ſeuerior offert.
Hinc tenui vinclo profugos qui nexuit annos
Secula:pierio niſus cohibere furore:
Pennatas muſas qui martia traxit ad arma:
Punica dum latio ferueret in orbe procella:
Indixit qui bella feris:ſiluaſqꝫ tumultu
Miſcuit:apta uagis cudens uenatibus arma.
Tramite qui largo troianum anthenora colles
Duxit ad euganeos:necnon comitante marito
Bis raptam feſſis helenam qui reddidit argis:
Phyllida qui querula:pheacum qui uoce latina
Luxuriem moreſqꝫ canit:quiqꝫ hectora ſupra
Ilion euerſumqꝫ troiamqꝫ a ſtirpe reuulſam:
Quiqꝫ nuruʒ dotemqꝫ ioui conuexit opimam.
Linquo ſenem qui diſcipulum per prata ſonorum
Heſperiamqꝫ tubam docto conflauerat ore.

Linquo virum fortem poſita qui caſſide meſtus
Sed iuſſus plenuſq; ire ſaliebat honeſte.
Unde alium domini vidi meruiſſe fauorem.
Uidi qui quotiens libuiſſet ferrea blando
Pectora molliret cantu:lachrymaſq; moueret
Hic quoq;(nam memini)miſerū ſolabar amantē:
Amentemq; magis:cui vis erat ampla canore
Uocis:⁊ ingenij magnus ſub pectore torrens.
Eſt amor exitio paſtorum publica peſtis.
Blandus ubi immitem peperit furor ille furoreʒ:
Forte oculos auidumq; animū ſeptena per antra
Nobilibus famoſa iugis:⁊ opaca mouenti
Collis:ubi arcadie celeberrima carmina nympha
Arte patrum curas fugitiuaq; uerba ligarat:
Monſtratur:celſoq; virens in uertice laurus:
Admonuit noſtre:⁊ dulcem renouauit amorem.
Tum frondoſa ingens ramis altiſſima fagus
Optatamq; gregi gregis ac ductoribus vmbram
Fundebat:uolucrum ſedes aptiſſima nidis:
Aſſiduumq; ſonans narioq; exercita cantu:
Atq; hic multa iubens eſede uerendus acerua:
Formoſuſq; gigas lucum omnem fronte ſerena
Et paſtorali vis maieſtate regebat.
Ocia ni deſint nulli uſquam uoce ſecundus:
Dulciter ille quidem q̃ſq; q̃ raueſcere curis
Muſa ſolet:ſed rara canens:fronteſq; canentum
Exornans niueis vittis:⁊ fronde perenni.
Ille ubi paſtoris properatum funus amati
Fleuit:inexplicitum carmen mandaſſe duobus
Fertur:⁊ anguſta limam ſub lege dediſſe
Iuſſo alacres inſtare operi:rerumq; ſuarum
Immemores:aliena manu tractare magiſtra
Conſpiceres:laudemq; alij ſibi uelle laborem.
Tres nemorum dominos:⁊ eadem ceſpite muſis
Intentos:gregibuſq; ſimul ſpectare decorum
Dulce fuit:quorum vnus iter cantabat acuta
Uoce ſuum:niger ille oculos geſtuq; uenuſto
Paſtorum pauor at ſtimulus:contra ille ſecūdus
Totus amor placida doctus nil fronte negare:
Tertius imperis eſtus ⁊ frigora ⁊ imbres
Aſſuetus perferre comis:qui multa videndo
Omnes ambierat ſiluas:cygneaq; ſerum
Carmina iam properans vicina morte canebat.
Longe ibi tranſfluuiū regum inter buſta ſeorſum
Unus erat rutilus diuini ruris arator:
Qui pinguem ſcabro ſulcabat uomere campum:
Huic comes hinc prudēs hic ſedulus alter aranti
Certabant rigido glebas conuellere raſtro.
Terra ferax:feſſiq; boues:⁊ laurea nuſquam:
Nuſquaʒ hedere aut myrtus:viridis nā gl'ia ſerti
Non ſtudium muſe fragilis uox:area ſacro
Fonte recens:atq; alta domus : tum pinea late
Silua virens dulceſq; olee gremioq; decorum:
Clara fouens roſeo puerum ſtat limine virgo.
Hic matrona fuit hortis que lectā remotis
Uimineis calathis templo aurea poma ſacrauit.
Mira loquar ſupraq; fidem:ſed carmina vidi:
Hic hominis:pariterq; aquile : bouis atq; leonis
Hiſpanum noſtra modulantem uoce iuuencum:
Procedo iam ruris opes viſurus hetruſci.
His mihi tunc terris iuuenis fuit obuius altis
Cultor agri rigidus:patrieq; in menibus alter
Lenior ad ſterilem uerſando expertuſ arenam.
Cuncta dehinc inculta iacent:aduerſa ſed inter
Imus ad hiſpanos cultus:eſt corduba teſtis
Ciuis ⁊ alta canens ad ſolem uertice nudo
Nil patrij ſermonis habens:nil frontis hybere:
Teſtis ⁊ emerita eſt ⁊ bilbilis:atq; uadoſis
Gadibus ora tepens noctem que ſera diemq;
Ultima ſurgentem ſolem videt atq; cadentem.
Hinc ego burdegalam repetens:in littore cerno
Equor ubi ambiguum refluo ferit amne garūna
Multiloquum magnumq; ſenem:quē tēpla uaſati
Nominis auſonij dederant:urbanior inde
Unus aquis ubi feſſus atax languentibus exit
Occupat eloquio:notus procul ille lariſſe:
Notus apud thebas:ſed enim tyberina latine
Docti omnes per rura loqui:tuq; inclyta narbo
Carmina piſcoſo referens accepta benacho.
Sum nimius ſed viſa trahunt:ignoſce tenentq;
Dulcia poſtremo tuguri vix limina parui:
Orbe peragrato:⁊ laurum mea regna reuiſi.
Undiq; conuectis ornans reor artibus illaʒ. Soc.
Longus ero ſi cuncta ſequar:ſic illa parentis Syl.
Nature:⁊ noſtro fuerat ſufflata fauore:
Ut neq; dodonam:nec cretam iuppiter illi:
Nec uenus idaliā aut amathum:eurotāq; diana:
Nec delon cirrhamq; ſuam preferret apollo.
Ille quidem aſſiduo repeto uolucreſq; ſagittas
Atq; arcum pharetramq; agilē citharāq; ſolebat
Illuc ferre ſuaʒ:ramoq; aptare virenti.
Neſcio quid fateor:ſocrates tamen omnia noſti
Diuinum ramis inerat per gramina circum
Ludere amadryades paſſim:nymphaſq; videreſ:
Hanc ſuperū rapido dū fulmine rex quatit orbeʒ:
Liquerat intactam ſolio ueneratus ab alto.
Romuleam vidi ſobolem pubemq; ſuperbam
Imperio:⁊ trabeis ſacras hinc carpere frondes.
Uidi hominum genus argutū doctumq; canendi
Eſſe ſub hac cupide ⁊ rariſſima texere ſerta.
Ipſe ego(quid longus quid nō ualet iprob[9] uſuſ)
Edidici uariare modos:ac multa per herbam
Sed nō magna canēs:demū me frōdibus hiſdeʒ
Exorno:celſos poteram nec prendere ramos.
Ni ſublatum humeris tenuiſſet maximus argus.
Hinc mihi primus honor dulcis labor ocia leta
Paſtorumq; fauor multus:colleſq; per omnes
Illicet ignoſci incipio:digitoq; notari.
Laurea cognomen tribuit mihi:laurea famam:
Laurea diuitias:fueram qui pauper in aruis
Diues eram in ſiluis:nec me felicior alter:
Sed letum fortuna oculo conſpexit iniquo.
Forte aberam ſiluaſq; ieram ſpectare uetuſtas:
Peſtifer hinc eurus:hinc humidus irruit auſter:
Ac ſtratis late arboribus:mea gaudia laurum
Extirpant:franguntq; truces:terreq; cauernis
Brachia ramorum frondeſq; tulere comantes.
Hei mihi quo nūc feſſus eā?qbus anxius vmbris
Recreer?aut ubi iam ſenior noua carmina canteʒ?
Illic notus eram:quo nunc uagus orbe requirar?
Que me terra capit?potes ad tua damna reuerti
Infelix:ſparſaſq; ſolo conquirere frondes:
Et laceros ramos ⁊ iam ſine cortice truncum
Amplecti:lachrymiſq; arentia membra rigare.
Ibis:an ignotas fugies moriturus in oras?
Infauſtum viuaxq; caput dulciſſima rerum
Spes abijt:quid vita manens inuiſa fruenti?
Quid fragilis lentuſq; dolor precordia uerſas?
Pertimui longeq; aliud te flere putaui. Soc.
Heu heu parua igitur flendi tibi cauſa videtur? Syl.

Soc. Nulla quidē potius:lachrymoſis parce querelis:
Eſt dolor uſqꝫ loquar:laurum non eurus ⁊ auſter:
Sed ſuperi rapuere ſacram: ⁊ felicibus aruis
Inſeruere dei:pars corticis illa caduci
Oppetijt:pars radices viuacior egit.
Elyſioſqꝫ nouo fecundat germine campos:
Uidimus bis oculis ſuperos ſyluane uerendos
Leniter auulſam meliori in parte locātes.
Syl. Uidiſti?an meſto ſolamen fingis amico?
Soc. Uidi eqdem ⁊ comperta loquor:ueſtigia ſupplex
Conſequere ac precare aditum:uerbiſqꝫ caueto
Inuidiam conflare deis:quod honeſtius:opta
Tranſire in terras ubi nunc tua gloria viuit.
Syl. Dij faciant precor ecce humilis ſemperqꝫ p̄cabor.

ℭ Explicit.x.egloga que Laurea occidens intitulatur.

ℭ Incipit.xj.egloga:cui titulus ē Galatea

ℭ Collocutores:niobe:Fuſca:⁊ Fulgida

Nio. Uc ſoror ad tumulū gelidiqꝫ ad ſaxa ſeplchri.
Fuſ. Q̄d lachrymis alimīta peꝰ germana?q̄d optas
Nio. Eſt gemitus magni ſolamen grāde doloris:
Afflictamqꝫ animā releuant ſuſpiria queſtus:
Enecat artatus mentem dolor:optima meſti
Pectoris eſt medicina:palam lugere fuiſſet
Idem animus ſemper : nunq̄ꝫ hec p̄cordia torpor
Uerteret in ſilicem:nocuit tacuiſſe dolenti
Mitto autem:cupidā modo duc ubi copia flēdi.
Fuſ. Carpe iter hac qua nodoſis impera capiſtris
Colla boum:crebraſqꝫ canum ſub limine paruo
Uideris excubias:giluoſqꝫ ad clauſtra moloſſos.
Ille locus tua damna tegit:iamqꝫ aſpice contra
Hic galatea ſita eſt:qua nil natura creauit
Pulchrius in terris:niſi nos amor uſqꝫ fefellit.
Depone hic quodcunqꝫ premit:cōplectere buſtū:
Oſcula fer faxis:vmbre dic uerba ſilenti.
Nio. Heu nimis arcta domus:tanto domꝰ arcta doloris
Hec ſedes galatea tibi eſt:quam fulgere cernēs
Sol ſtupuit?faſſuſqꝫ parem:faſſuſqꝫ ſubinde
Maiorem:attonitus ſerum ſeſe abdidit vndis.
Hec ſedes galatea tibi?uos ſydera celo
Statis in occiduo ludis themone boete:
Iuppiter ore poli luſtras conuexa ſereno.
Is gelidus cum falce ſenex:armatus orion.
Luna vices peragis ſolitas:uolucerqꝫ deorū
Interpres:nomenqꝫ uenus poſitura viciſſim.
Hic pallens galatea iaces iam terraciniſqꝫ:
Iam nihil etherea niſi forſan ſpiritus arce
Uiuit: ⁊ inde videt flentes tranquillus amicas.
Nil mihi reſpondes anime pars altera noſtre?
Optima pars eadem:dextras adhibito precanti
Si qua fides mundo eſt:pietas ſeu priſca ſupſtes.
Heu lapidem infeſtū qua nunc ſoror arte reuoluā
Irruam in amplexus:figā oſcula dulce cadauer.
Hoc referam moribunda ſinu:fotumqꝫ ſacellis
Inferam: ⁊ arcanis:durum penetralibus addam.
Addā perpetuos celebret quos mūdus honores:
Uirgineos addam cetus:rituſqꝫ uerendos:
Et ſua ſacra dee:nec fax nec carmina deerunt:
Femineas longe lateqꝫ ſonantia laudes.
Heu mihi predurum lapidē graue pōdus iberſqꝫ:
Deficio ſub faſce ſoror:nitenſqꝫ fathiſco.
Surge ſoror ſurge:ſacrumqꝫ cadauere corpus Fuſ.
Commaculare caue:placeant preſentia fruſtra:
Preteritum expectes:tuta eſt obliuio amāti.
Nempe heſterna dies ulla nequit arte reuerti:
Mors adimit curas:mors omnia vincla reſoluit.
Iam ſatis eſt fletum:noſtros mors fregit amores.
Fregiſſetqꝫ utinam noſtros mors equa labores: Nio.
Speraui:prope nam ſteterat : miſeramqꝫ fefellit:
Uiuo ſed infelix: ⁊ luctus ſeruor in omnes.
Parcius en leuo triſtis tibi fulgida calle Fuſ.
Aduenit: ⁊ tacita caſtigat fronte querelas.
Quid miſere ceceqꝫ animi mortalia fletis Ful.
Tam grauiter?quid fles niobe?quin incipe vitam
Scire pati:quācunqꝫ dedit ſors dura:dabitqꝫ:
Et me torquet amor:deſiderioqꝫ meorum
Permoueor:ſed quid facias?arma irrita calces
Aduerſus ſtimulum:melior patientia preſſis:
Multa ſibi facit ipſe animus leuiora ferendo
Quid gemitus?moritura fuit galatea : deinceps
Immortalis erit:proprio tabeſcere damno
Non amor:alterius ſortem lugere ſecundā
Inuidia eſt:quantum nobis deceſſerit omnes
Scimus: ⁊ ingrato quantum deceſſerit orbi.
Sed ferimus:uos definite:ac meliora tenentem
Suſpicite: ⁊ celum terris optate relictis.
Fabula:quis alis celū terreſtria prendent? Fuſ.
Ethereis:ſic terra ſuum:ſic aſtra repoſcunt. Ful.
Credulitas vulgata quidem:nos certa probamꝰ. Fuſ.
Fuſca locis imis habitas:non ſumma tenemus: Ful.
Et celi terreqꝫ ſitum ſpeculamur ab alto.
Ambages ueteres ⁊ inenodabile uerum Nio.
Mittite: ⁊ integram uenturis tradite litem.
Fulgida quin potius(muſas nā noſcis agreſtes:)
Dic titulum buſto:relegat quem ſerior etas.
Sic liquit galatea ſuum pulcherrima corpus Ful.
Libera iamqꝫ polos ⁊ regia tecta tonantis:
Ipſa quidē ſuperūqꝫ choros menſaſqꝫ frequētat.
Mors roſeos artus:mors cādida colla:genaſqꝫ:
Sydereoſqꝫ oculos tetigit:vultuſqꝫ ſerenos
Obſcura dimerſit humo:mortalia quiſquam
Diligat:aut ſperet ſtabiles hic figere plantas?
Quid genꝰ aut p̄bitas?q̄d opes?q̄d forā?q̄d etas?
Quidue decens cultus?quid gloria nois ingens?
Omnia contigerant:manus abſtulit oia mortis:
Nuda domum repetens e carcere fugit amato.
Nuda quidem minime quam gloria ueſtit amictꝰ: Nio.
Clarior aſſidue longiſqꝫ recentior annis.
Hanc quecunqꝫ ſibi vultuqꝫ animoqꝫ per euum:
Aut cantu aut ſermone placens:cupienſqꝫ placare
Deferet ante oculos:hanc nos dum ſpiritus iſte
Artubus herebit miſeris: ⁊ viuere coget:
Hāc uel apud manes nebuloſaqꝫ flumina lethes:
Exemplarqꝫ pudicitie formamqꝫ decoris
Corde ſub hoc ſemper memori pietate feremus
Tum noſtro galatea tuum de pectore nomen
Exibit:fugient proprijs dum ſedibus aſtra:
Mellis apes ſtudium linquent:nidoſqꝫ columbe:
Coniugium turtur:predam lupus:arbuta capre:
Cuſtodita dolos mulier:mendacia ſeruus.

ℭ Explicit.xj.egloga q̄ Galatea intitulat̄.

ℭ Incipit.xij.egloga:cui titulus eſt Conflictatio.

ℭ Collocutores:Multiuolus ⁊ Uolucer.

Ue noua ferſ uolucer?q̃ſ nã ſtupoꝛ?vñ uehiſ
Ardu⁹ i tenero pigues p̱ g̃mie tauros ⌊te?
Et molles paſcebat oues pan maxim⁹ olim
Paſtorum ⁊ ſilua late celeberrimus omni:
Fauſtula quem complexa ſimul mulcẽte fouebat.
Uiderat hunc craſſa gelidaqꝫ ſub ilicis vmbꝛa
Atticus armipotens:ſecumqꝫ hec turbidus ira.
Hunccine perpetua gaudentem pace videbo?
Securoqꝫ ſinam reſupinum ſtertere ſomno?
Si ſatis hanc noui:dextramqꝫ erexit in altum:
Excutiam madida cerebꝛi de ſede ſoporem.
Dixit:⁊ omne fretum refugaſqꝫ exterruit vndas:
Hoꝛridaqꝫ extremis uox eſt audita bꝛitannis.
At ſonitu ingenti penitus toꝛpore fugato:
Pan caput abſtulerat:gremioqꝫ innixus amice
Multa pꝛius ſecum frendens:ac multa uolutãs.
Unde ait iſta tibi tam inſulſa ſuperbia demens?
Unde furoꝛ?neſcis vires ſtolidiſſime noſtras:
Spernis opũ cumulos:ſpectatos ſp̱nis amicos?
Experiere quidem:ferum tentaſſe dolebis
Fidus auaritie nunq̃ꝫ cõntinget amicus
Ille refert:at diuitie ſunt pꝛemia belli:
His ne putes tardare minis?incendis ⁊ urges:
Deſine:nec uentos nec turgida uerba timemus.
Eſt animus:ſunt arma mihi:dubijſqꝫ pꝛobatum
Pectus amicorum:ſunt qui tibi terga iubente
Me feriant:dextrũqꝫ pꝛemãt latus atqꝫ ſiniſtrū.
Ipſe genas frontemqꝫ manu baculoqꝫ retundaꝫ.
Non tibi par animus:non eſt manus apta duello.
Pan timuit:fleteſqꝫ oculos:hinc aſpicis atqꝫ hic
Intonſis inſtare ferox paſtoribus agmen.
Suſtulit hoꝛrificam uocem:qua flumina ⁊ agri
Et mare vicinum infremuit:colleſqꝫ remoti.
Ac pꝛocul aeriam clamoꝛ peruenit ad alpem.
Undiqꝫ conueniunt:⁊ qui per frigida tempe
Herbiuagos aluere greges:armentaqꝫ belli
Gꝛata deo:⁊ qui lanifice dilecta minerue:
Et qui frondipetas nemoroſo monte capellas:
Glandilegoſqꝫ ſues:⁊ amantes pꝛata iuuencos:
Turba ingens:vnoqꝫ omnes in gurgite tandem
Soꝛdidulum lauere pecus:qua rura ſecanti
Dux italus fluuio dedit aurea cingere templa.
Tot deerant alimenta viris:niſi pana virili
Fauſtula ſollicitum curarum parte leuaſſet.
Nam grege de magno:decimuꝫ largiſſima queqꝫ
Obtulit:atqꝫ famem ſedauit pinguibus hedis.
Ah meretrix obliqua tuens ait arthicus illi:
Immemorẽ ſponſi cupidus quã mũgis adulter:
Hec tua tota fides:ſic ſic aliena miniſtras?
Erubuit:nihil auſa palam niſi mollia pacis
Uerba:ſed aſſuetis noctem complexibus egit:
Et tacitam ſubmiſit opem mulieribus:ardens
Atqꝫ imbuta odijs occultans ruminat iras:
At gelido ſtat flamma metu:iam bꝛachia uterqꝫ
Paſtoꝛ ad ambigui certaminis oꝛſa parabat.
Iam ſtudijſ aduerſe acies:iamqꝫ arma fremebãt.
Queqꝫ ſuos uocat ore deus:hec menia troie
Arcturumqꝫ canit:pugillum canit illa labores:
Monſtriferumqꝫ refert charolum:tũ iurgia labe
Iactantur:toto uolitant conuitia celo.
Pan fraudes penſiqꝫ nihil:fandiqꝫ pijqꝫ:
Nota ꝙ infamis teſtetur fabula caude
Obijcit:exilijqꝫ locos:⁊ inhoſpita teſqua:
Hoſtibus humani generis linguequꝫ tremẽtis
Barbariem:⁊ rauco crepitantia uerba palato.

Ille autem tibi uerba placent:mihi facta relinque:
Et tamen expediam nodoſa uolumina lingue:
Et loquar ecce aliquid:faciet res ipſa diſertum.
Te ne tegis digito?periuria:furta rapinas
Nouimus oppꝛeſſos homines:eluſa deorum
Numina:que dignas tandem me vindice penas
Expoſcunt:orantqꝫ pꝛeces:lachꝛymeqꝫ perorant.
Quas anus infelix:mulier miſerabilis expes
Pollicitis decepta tuis noctiſqꝫ dieſqꝫ
Fundit ⁊ ingratum queritur deſerta nepotem.
Serua canum:tu pꝛima quidem:tu ſũma malorũ
Cauſa:negas?ſceleruꝫ ſemper tu perfidus auctoꝛ
Induis arma fremens:eadem mox abijcis arma.
Illa gemit:ſurdumqꝫ uocat:non irrita iuſto
Spes ubi nulla tui eſt tui eſt mittẽs ſuſpiria celo.
Mater ⁊ ipſa dolens rogitat miſereqꝫ ſorori
Increpitans te poſcit opem:fratreſqꝫ ſuperbo
Affuſi meſtiqꝫ greges:ſilueqꝫ pꝛecantur.
Quem non mouiſſent?ſed inexorabilis vnus
Durus:ihumanus:ferus:hoꝛrens:deſpicis oẽs.
Quid tamen officio retrahit niſi pectoris ardoꝛ
Impius:⁊ fului ſitis impoꝛtuna metalli?
Scilicet attonitus fulgenti incumbit aceruo.
Hinc ſtupoꝛ ille oculis:hinc illa obliuio menti:
Sceleſtum atqꝫ anime:ſed quem tibi crimina finẽ
Pꝛomittunt?audi:nam ſepe illuſtria multum:
Multũ animos exempla mouẽt:in flumine tuſco
Paſtoꝛ auarus erat:quem par ſitis impulit:equi
Federis oblitum patrios tranſcendere ſaltus:
Occidit is merito:grauis at contagia culpe
Immeritum parili traxerunt turbine natum.
Infauſtumqꝫ gregem innumeris texere ſagittis
Nunquid ſi fidei uel ſi memoꝛ ille decoris:
Parthus aut ſitiens tanta cum ſtrage ſuorum
Aſſirias guſtaſſet opes:auriqꝫ ſaporem.
Arthicus hec toꝛrens:motus pantalia contra:
Si uacat exemplis tempus dare:ſeuus eorum
Paſtoꝛ ad euphꝛaten fuerat:cui ſanguine fuſo
Eſſet inhumanum ſitienti hoꝛrenda uoluptas.
Ille ferox ſimiliſqꝫ tui confinia raris
Seuitia ſtimulante pari:dum deſpicit ampli
Incuſtoditos vidue tranſcendit in agros:
Incautumqꝫ neci natum dedit anxia mater
Omnem continuit fixa ſub mente dolorem:
Euomitqꝫ ſimul paſtoꝛ temerarius ictu
Feminei mucronis obit:truncuſqꝫ gelato.
Non aurum bibit ore nitens ſed pocula martis.
Concretam ſaniem ⁊ tepidum de cede cruorem
Ergo age:quando pares exemplis arthicus inſit:
Bꝛachia tentemus:ſuccedant uerbera uerbis.
Quid modo colchorũ uolucres oriẽtis odores?
Quid ue gule:⁊ uentris irritamenta capacis
Omnia:quod pelago uehemẽs echinus:inherſqꝫ
Rumbus:⁊ oꝛnati ſquamis rutilantibus olim
Ferreus aurata quos fixerat hamus arena:
Sub uenetis clã merſuſ aquis:qꝺ vulnere crebꝛo
Si qua uel hiſpano natat ingens belua ponto:
Uel libycis iactata uadis:peregrinaqꝫ noſtra
Pꝛofuerint?qꝺ palmitibus ſeu dẽpta phalernis:
Seu ligurum decerpta iugis ardentia vina?
Queqꝫ ferat gemino tranſmiſit colle ueſeuus
Dolia pꝛecipiti rapidum ſpumantia muſto?
Queqꝫ dedit meroe ſoli ſubiecta pꝛopinquo:
Pꝛeterea qꝺ lenta quies:quod mollis in vmbꝛa:
Et ſapoꝛ ⁊ rauci per florea gramina fontes?

Omnia in exitium uertent: ⁊ blanda uoluptas
Conficiet bellum:mulier tua ſola iuuare
Te uolet ⁊ poterit:ualidum pꝛius egra leonem
Sternet ouis:pꝛius armigeꝝ philomena tonātis
Uicerat:ille autem quoꝛſum per iurgia tandem?
Quid mecum commune tibi?nil arthicus inquit:
Nil tecum commune mihi:nam iudice fato
Deſtituunt victum:victoreꝫ cuncta ſequuntur.
Huius in arbitrium non noſtra ſponte uenimus.
Tu cogis:tu inſtitie contemptoꝛ ⁊ equi.
Quem cecum foꝛtuna facit:pariterqꝫ ſuperbum.
Quid tua nūc nūas?tumidos qd uoluis ocellos?
Undiqꝫ uenturos iam iam tibi fingis amicos:
Obſtruxit tua fama vias:in tempore iuſſi
Tum mihi crede aderunt:lentus dū uoce ſub vna
Gꝛamine caucaſeo paſtus bibet agnus hyberum.
Hec dicens medie pedibus iam ſtagna paludis
Frangebat:pan contra:aditus ⁊ ouilia ſepſit
Uepꝛibus:⁊ fluuio circūdedit antra ſequaci.
Tranſierat:ſubitoqꝫ ingens per rura tumultus
Exoritur:tutuꝫ fateoꝛ:meqꝫ inde recepi:
Panaqꝫ turbatum penituſqꝫ per auia liqui
Soliuagum:mox ambigua dum mente reflectoꝛ:
Heu victum vinctumqꝫ graui ſine mora catena
Pꝛoſpicio:trans ſtagna rapi:non libera celo
Bꝛachia:ſed meſte rorantia lumina frontis
Tollentem:ac tales iactantem in nubila queſtus
Cernitis hec ſuperi:ſeu quid nā interuenit vmbꝛe:
Ceca rotat foꝛtuna fidem:regit omnia fatum.
I nunc:in rebus ſpem certam pone ſecundis.

¶ Franciſci Petrarche poete oratoriſqꝫ Clariſſimi:Bucolicuꝫ carmen: per duo decim Eglogas diſtinctum:Explicit.

Franciſci Petrarche Poete Laureati Epiſtolarū Liber Pꝛimus incipit ad Barbatū Sulmonēſem

I mihi ſeua pium ſeruaſſent ſydera regē
Pars animi Barbate mei:nō lr̄a coꝛdis
Nūcia p̱ uaſtos tractus telluris ⁊ vnde
Ambiguū tentaret iter.tua lumia p̄ſens
Aſpicerē.uox viua tuas ꝯtigeret aures:
Moꝛs uetat.heu uarij q̄s quōdā largus honores
Cōtulit ille mihi:vultus heu blanda ſereni
Maieſtas placideqꝫ decus ponduſqꝫ ſenecte.
Heu pꝛerepta mihi frons auguſtiſſima celo
Reddita iam patrio.vox heu doctiſſima melle
Dulcioꝛ hibleo:que pꝛehenſa tenacibus hamis
Coꝛda virum rapiebat humo.que laudibꝰ amplis
Ingenium celebꝛare meum:calamumqꝫ ſolebat
Calcar agens animo ualidum.Non omnia terre
Obruta:viuit amoꝛ:viuit doloꝛ:ora negatur
Regia cōſpicere at flere ⁊ meminiſſe relictum eſt
Hec duo leteis nunq̄ꝫ de pectore noſtro
Eripiet moꝛs atra uadis.uerum oꝛdine vite
Pꝛopoſito excutimur.Mundi pars vna placebat
Spargimur hac illac pelagoqꝫ abrūpimur alto
Alpibus ac medijs.quotieſqꝫ fauentibus aſtris
Reddimur auſonie.buſtum tibi ſoꝛte maronis
Obtigit in partem uatis:mihi ceſſit origo
Amnibus ac toto diſiungimur apennino
Hinc mea uox mittenda tibi eſt:⁊ credere curas
Cogimur archanas calamo.nec pauca ſilenti
Cauſa laboꝛ:ſed plura metus ne noſtra ꝓphani
Abdita perſpiciant oculi.vulgata videri
Nō metuūt.Memoꝛ ergo p̄cum dilecte tuarum
Inſtitui exiguam ſparſi tibi mittere partem
Carminis exacte percurrens ocia vite
Perlege cognoſces animum ſine viribus alas
Ingenij explicuiſſe leues.nam uera fateboꝛ
Implumem tepido pꝛeceps me gloria nido
Expulit.⁊ celo iuſſit uolitare remoto
Penitet incepti curſum reuocare iuuente
Si liceat:manſiſſe domi cum tempore neruos
Conſolidaſſe uelim late tam noſcoꝛ ⁊ audax
Fama pꝛeit meritum:laxiſqꝫ effertur habenis
Affectus animi uarios bellumqꝫ ſequacis
Perlegis inuidie curaſqꝫ reuoluis inanes
Quas humilis tenero ſtilus olim effudit in euo
Perlegis ⁊ lachꝛymas ⁊ quod pharetratus acuta
Ille puer puero fecit mihi cuſpide vulnus
Omnia paulatim conſumit longioꝛ etas
Uiuendoqꝫ ſimul morimur:rapimurqꝫ manendo
Ipſe mihi collatus enim non ille videboꝛ
Frons alia eſt:moreſqꝫ alij noua mentis imago
Uoxqꝫ aliud mutata ſonat:nec peſtibus iſdem
Urgeoꝛ:erubuit liuoꝛ ceſſitqꝫ labori
Ceſſit an incaluit longiſqꝫ recruduit annis
Laude tumens aucta:⁊ mecū cum tempore creuit
Indubio eſt.certe hunc didici contemnere ab alto
Iamqꝫ equidem uel nulla lues:uel ſpꝛeta quietem
Dat calamo:atqꝫ animo.Iamqꝫ obſeruatio vite
Multa dedit lugere nihil:ferre omnia.Iamqꝫ
Paulatim lachꝛymas rerum experientia terſit
Iam quod non potuit ratio natura dieſqꝫ
Longa poteſt:vicere due cui ceſſerat vna
Tēpus edax minuit quem moꝛs extinxit amorem
Flāma furens annuis tumulo ceſſere fauille
Nūc breue marmoꝛ habet lōgū qbꝰ arſimꝰ ignes
Pectore nunc gelido calidos miſeramur amātes
Iamqꝫ arſiſſe pudet.Ueteres tranqlla tumultus
Mens hoꝛret:relegēſqꝫ aliuꝫ putat iſta locutum
Sed iam ne quicq̄ꝫ latebꝛas circumſpicit ardens
Turba pꝛemit comitum quos par inſania iactat
Dulce quibus conferre ſuis aliena nec illos
Submouiſſe ſat eſt.acies nam maioꝛ apertam
Pꝛotrahit in lucem:durum:ſed ⁊ ipſe per urbes
Iam populo plaudente legoꝛ:nec muſa regreſſum
Secreti iam callis habet.uetitumqꝫ latere eſt
Pꝛodeat impexis ad te feſtina capillis
Ac fluxo deſincta ſinu:ueniamqꝫ pꝛecetur
Non laudem:ueniet tempus dum foꝛte ſuperbis
Paſſibus atqꝫ alio redeat ſpectanda paratu
Nunc tibi qualis erat ſub pꝛima etate pꝛius q̄ꝫ
Figeret in thalamo ſpeculum:vultumqꝫ comaſqꝫ
Inciperet cohibere uagas occurrit amice
Cui ſemper.rex quantus amoꝛ.non ſeria tm̄
Sed nuge placuere mee.tu conſule queſo,
Parua licet magni.nam dum maiora parantur
Hunc tibi deuoueo ſtudij iuuenilis honorem.

Ad Benedictum Duodecimum Romanum Pontificem ſub nomine urbis Rome.

E cui telluris pariter pelagiqꝫ ſupꝛemum
t Cōtulit imperiū virtus:meritūqꝫ:pudoꝛqꝫ
Et deus omnipotens ⁊ ineuitabile fati
Arbitrium mundiqꝫ dedit quas uoluis habenas
En ego te ſupplex ſparſis miſeranda capillis
Et ſacros complexa pedes:⁊ dulcia figens
Oſcula ſic dominum ⁊ ſponſum cōfeſſa ducemqꝫ
Alloquoꝛ alme parens ſolus qui cuncta gubernas
Quem ſtupet:⁊ flexis genubus gens oīs adorat
Si mihi que viguit iuuenili in coꝛpore quondam
Foꝛma foret:roſeuſqꝫ coloꝛ:ſi pectore ſanguis
Feruidus:aut ſponſis irem comitata duobus
Ipſe habitus notam faceret ſūmuſqꝫ uerendam
Pꝛincipibus:nomenqꝫ meum tacitura fuiſſem.
Squalida ſed quoniam facies neglectaqꝫ cultu
Ceſaries multiſqꝫ malis laſſata ſenectus
Eripuit ſolitam effigiem uetus accipe nomen:
Quo nullum toto memorat̄ notius oꝛbe
Roma uocoꝛ.vultum ne pater cognoſcis annilem
Gutturis ac tremuli ſonitum:⁊ defoꝛmia ſegni
Membꝛa mora inualidis vix conſiſtentia plantis
Sic anni nocuere mihi qui foꝛtia vincunt
Et ſenium clara decuſſit fronte decorem.
Quid queroꝛ?o nimiū ſimplex licet irrita tempus
Cuncta ferat:celiqꝫ laboꝛ requieſqꝫ negata
Syderibus:foꝛti nondum ſuperantur ab euo
Multa tamen longe quibus altioꝛ extat origo
Urbibus argolicis latijſqꝫ ingentia perſtant
Menia:⁊ indomito cernuntur uertice turres
Quas decuit rapido pꝛimum ſuccumbere ſeclo
Si ſeries ſeruata foret longinqua dierum
Nam pꝛius in ſane q̄ꝫ lamberet ubera matris
Egregius fama uenturus ad aſtra quirinus
Mantua iam ſteterat uarijs habitata colonis
Iam patauum antenoꝛ flāmas emēſus ⁊ vndas
Ediderat piſana pꝛocul ſubmota ſicano
Urbs erat alpheo:tibur:pꝛeneſte latinis
Flos erat in populis.quid ſingula perſequoꝛ:ergo
Non uenit e cutis vitio ꝙ ruga ſenilis
Canitieſqꝫ pꝛemat.ſed enim te nulla remoto
Illuxit mihi pulchꝛa dies nullaqꝫ rebelles

Deuinxit fraternus amoꝛ dulcedine natos
Haud ſatis annoſam ueritos contemnere matrē
Decoloꝛ hinc facies:hinc pꝛecipitata ſenectus
Hinc mihi continuuſqꝫ doloꝛ lachꝛymeqꝫ recētes
Semper ⁊ ad ſuperos ne quicq̄ mixta querelis
Murmura cum pꝛecibus uel inania uota ferūtur
Poſtq̄ a complexu ſum chari abiecta mariti
Et patris ⁊ domini.ſolus nanqꝫ ⁊ omnia nobis
Solus eras per quem poteram foꝛmoſa manere
Heu terrenorum decus ⁊ ſpes falſa bonorum
Illa ego ſum infelix totiqꝫ cognita mundo
Nuper honorato pulſabam uertice celum
Cetera calcabam currentia flumina fontes
Et mare littoribus flexum terraſqꝫ patentes
Arma:urbes:armenta:viros quecunqꝫ ſub uſus
Humanos natura dedit romana fuere
Me dominam late regnantem vidit eoi
Conſurgens aurora pꝛocul de gurgite ponti
Me quoqꝫ victricem çephyri ſenſere tepentes
Flatus ⁊ algentes boree pluuialis ⁊ auſtri
Et quecunqꝫ uago tellus obſeſſa pꝛofundo
Deſpicit aut fluctus:nitidas aut ſuſpicit auras
Me dacus immitis timuit:me durus in armis
Germanus:grauiſqꝫ loquax.atqꝫ aſper hiberus
Non fuga pꝛeripuit parthum mihi fulta ſagittis
Nec laboꝛ ipſe vie ſubduxit cladibus indum
Ethiopēqꝫ iugo non toꝛridus abſtulit ether
Frigora nec tanaym:nec ſenioꝛ vnda bꝛitanum
Me mala carthago tribus eſt experta ruinis
Bellaqꝫ ſunt macedum totidem:totidēqꝫ labores
Pꝛelia quis neſcit multos agitata per annos
Et regem ponti domitum in pꝛecoꝛdia tandem
Uix uetitas reſeraſſe vias per membꝛa ueneno
Anthiocum.pyrrhumqꝫ grauem:uariūqꝫ iugurtā
Pꝛetereo:regeſqꝫ alios:nec cognita pꝛidem
Ac vulgata ſatis timido ſermone reuoluam
Sed poſtq̄ foꝛtuna ferox que uertere ad imum
Summa ſolet gaudēs ualidiſſima frāgere regna
Inſtabiles turbata pedes a flumine tuſco
Auertit ſeroqꝫ domum reditura receſſit
Extemplo uarijs hinc illinc acta pꝛocellis
Per ſcopulos ⁊ ſaxa feroꝛ.namqꝫ omnis auite
Maieſtatis honos viduatam coniuge ſancto
Deſerit.ac tantum inuidie mea gloria viuit
Et meminiſſe pꝛemit.⁊ deſperatio toꝛquet
Unde etenim aut quo nam miſere ſperare relictū
Te pꝛecoꝛ qui cuncta potes pꝛeſtante ſalutem
Ciuili hinc ſemper ſcelus o lachꝛymabile dextra
Dilanioꝛ cupidas illinc ſum pꝛeda tyrannis
Infames uenere pꝛoci:qui noſtra petentes
Coniugia inuitam violarunt.coꝛpus inerme
Nempe erat indignum auditu:nec coꝛpore robur
Femineo:aut uſq̄ pauide fuga tuta patebat
His fiſus:quanq̄ pudeat pigeatqꝫ capiſtro
Succinctus rigido tenuiqꝫ indutus amictu
Coꝛnarie obſcenus quid non eſt auſus alumnus
O furoꝛ ⁊ rationis inops ac ceca libido
Quo pergis:que monſtra paras:ieiunꝰ ab vngue
Nudus aduſqꝫ genu.ſolitus ſilueſtribus herbis
Longeuam recreare famem:⁊ radicis amare
Coꝛtice non timuit ſenioꝛ:iam turpis adulter
Luce nec erubuit ſacrum inceſtare cubile
Circumfuſa equidem ſtetit impia turba ꝓphanis
Uocibus exclamans.nimios iam deſpicit annos
Uir tuus ⁊ fugiens alias ſibi iungit amicas

At neqꝫ blanditijs:nec me terrore minîſqꝫ
Flectere cum poſſet:rapidam compulſus in iram
Ui rapuit:tenuitqꝫ diu.dum foꝛte cruento
Theutonicum lateri ſibi cingere contigit enſem
Si potes iſta pati.poterunt ſimul ignis ⁊ vnda
Inſolitis herere modis:poterit ue ferocem
Agna fugare lupum:fuluumqꝫ capella leonem
An ne ſenem refugis meliori tempore amatam?
An ceſſas pꝛebere manum?lapſamqꝫ iuuando
Erigere:⁊ fidus fragili comes eſſe ſenecte?
Te ſine nulla manent dulcis ſolatia vite.
Nam qualis matrona viri ſpoliata fauore
Quem triſte exilium longinquas traxit in oras
Meſta domi feſtiſqꝫ ſedens lachꝛymoſa diebus
Expectat:cupidoſqꝫ oculos trans equoꝛa iactat
Talis ego.⁊ noſtris thalamis te erūpere cernēs
Indolui:uates utinam non certa futuri
Poſt autem aſſidue te pꝛeclariſſime coniunx
Nocte dieqꝫ uocans rauci vix feſſa pꝛecando
Faucibus iſta loquoꝛ.vix v̄ba nouiſſima foꝛmo
Sedibus auulſos poſſem ſi oſtendere colles
Et pectus nudare meum:per mille videndo
Uulnera me laceram fleres niſi ſaxeus eſſes
Nunc tamen ut licitum eſt abſentia mente tueri
Aſpice templa dei multo fundata labore
Ut ruitura tremunt:nulliſqꝫ altaria gaçis
Accumulata ſilent modico fumantia thure
Aſpice q̄ rarus ſubeat penetralibus hoſpes
Quanqꝫ inopi ſub ueſte petat delubꝛa ſacerdos
Et miſerere pater.meritam nec foꝛte negabis
Nam mihi ſi fandi ueniam das:abſit ut iſta
Impꝛoperare uelim.ſed pꝛiſca recurrere dulce eſt
Quum ſummo foꝛtuna loco me leta locaſſet
Regnaqꝫ ſub pedibus noſtris pꝛoſtrata iacerent
Nullum paſſa parem dominum te ſponte petiui
Si dubitas non paruus adeſt mons ille ſoractis
Teſtis ⁊ vnanimi pꝛoclamant murmure ſilue
Si dices non ſolus ego:fuit alter in arce
Regnatoꝛ ſponſuſqꝫ tuus.ſtat uera fateri
Mēs mihi:nā foribus figmētū hec ſbmouet etas
Ille uagus pꝛofuguſqꝫ ſinu diſcedere noſtro
Suſtinuit.noſtriqꝫ illum germania ſecum
Abſtulit immemorem.vulnus iam longa cicatrix
Aſtrinxit:lachꝛymaſqꝫ ualens ſiccare uetuſtas
Intulit antiqui paulatim obliuia damni
Tu vite ſpes vna mihi baculuſqꝫ cadenti
Quo ſteteram ſubnixa diu.tu grata laborum
Et tranquilla quies.clipeus tu ſeua tonantis
Flumina foꝛtune excutiens poꝛtuſqꝫ ſalutis
Que quaſſam ⁊ tanto iactatam aduertere pꝛorā
Naufragio contenta fui:ſolabar ut vno
Lumine dum poteram:ſic nunc oꝛbata duobus,
Non poſſum tacitas ultra perferre tenebꝛas
Uerbaqꝫ ſi libeat curarum audire mearum
Spero animum motura tuum.nā fama locuta eſt
Neſcio quid gratum miſere te ſemper in ore
Nomen habere meum.necnon de coniuge triſti
Multa ſolere loqui:viduam quoqꝫ ſepe uocare
Hec eadem nunc fama meas perduxit ad aures
Pellere te ut pꝛopꝛias ſedes ac tecta reuiſant
Pꝛelatos ex urbe tua:nec uelle putandum eſt
Externis pꝛebere tuis:ſua iura negare
Quid ꝙ egeſtatem noſtram miſeratus opemqꝫ
Non expectatam iam nunc dilecte dediſti
Qua tegerem latus ipſa meum:ne ſcilicet eſſem

Nuda reuertenti ſic occurſura marito
Adde ꝙ ⁊ fletum renouans interuenit omen
Eſt breue tempus adhuc quuꝫ te duriſſima morbi
Uis tenuit:timuitqꝫ putans te vita carere:
Terribilem ſi uera ferunt in limine mortem
Uidiſti intrepidus:nobis tūc oſſa referri
Juſſiſſe:ac patrio pallentia membra ſepulchro
Diceris. ⁊ clauſtro uaticani corpus humandum
Si moriens uenturus eras:precordia quando
Uita regit:calidoqꝫ agitātur ſanguine fibre
Cur dubitem ſecura diem promittere fauſtum
Gentibus auſonijs:⁊rutilos iam cernere currus
Jam niuei candoris equos phaleriſqꝫ ſuperbos
Jam ſtrepitum videor comitum ſentire tuorum.
Auribus arrectis ſtans ſemper: ⁊ quis e truſca
Parte ſonans:tuus ille redit mhi nuncius adſit
Ergo rubere genas fluxos ⁊ in ordine crines
Colligere incipio:meſto manantia planctu
Uda ſupercilia abſtergens nec ſola placere
Artibus his ſtudeo:ſed ⁊ ipſa ſororibus orno
Permulcens ſtudioſa comas:ac talibus hortor:
Accipite o mundi dominuꝫ:qui longa reuertens
Certa ſalus patrie latio ſuſpiria pellet
Jlle autem herboſos colles ⁊ littora paſſim
Complerunt ualleſqꝫ cauas:pars rupibus altis
Prominet ac vultus auide ſpectare ſerenos
Obſedere vias intentaqꝫ lumina ſeruant
Quum primum ducente deo tranſcenderis alpes
Jtalieqꝫ tue pulcherrima:culta tenebris
Occurrent miranda animis:ſpecieſqꝫ locorum
Effigies hominum.tepidi clementia ueris.
Blandaqꝫ temperies:nec frigore pulſa nec eſtu
Teqꝫ nouum aſpiciens intraſſe fatebere mundum
Urbibus exhauſtis omnes diffuſa per agros
Agmina deuotas tollent ad ſidera uoces
Certatim nomenqꝫ ſacrum celebrare iuuabit
Tunc uere benedictus eris benedictaqꝫ talem
Que peperit genitrix tantum ut videare profecto
Letior ⁊ tantum tete felicior ipſo
Quantum pura oculis oriēs poſt nubila lux eſt
Sed quia perpetuus mentem timor angit amātis
Admoneo metuenſqꝫ precor ne noſtra per urbes
Gaudia diſtuleris rebus diſtractis amenis
Janua nam q̄ꝫuis primis in finibus aſtans
Limine te excipiat placeatqꝫ placentia forſan
Alliciatqꝫ bonis redimita bononia tantis
Filia uel q̄ꝫuis moueat mea pulchrior illis
Floribus ⁊ uario renitens florentia cultu
Jnnumereqꝫ alie nulla hinc obliuia ſurgant
Coniugis antique:qua non formoſior ulla
Aut erit aut viſa eſt modo ſinu te leta recepto
Jamqꝫ age pelle moras:tibi ſūma cacumia mōtes
Jnclinant:nulluſqꝫ vie labor obſtat eunti.
Ac bene pacatas ſubſternat claſſibus vndas
Equor ⁊ impellant placidi tua carbaſa uenti.

¶ Ad Eneam ſenenſem cōqueſtio ſtatus Jtalici.

p Er iuga parnaſi ſcādentē ſumma videbis
Eneam:miſſamqꝫ feres ſibi iuſſa ſalutem
Poſt grauidū gēitu narrabis ep̄la carmē
Nam dabit is facilem noſtris ſermonibus aures
Heu mihi quo feſſe traxerunt ſtamina vite
Jnſignes feritate dee:quod flebile ſidus
Ut mala conſpiceret viuaces protulit annos:
Quo lachrymas de fonte traham:⁊ſuſpiria dignis
Nectere quis ualeat numeris:patrieqꝫ ruentis
Jnfandum excidium meritis equaſſe querelis
O utinam mihi cuncta forent reſonantia membra
Uocibus humanis:aut ferrea lingua dolores
Ut mundus ſentire meos:ac triſtia poſſet
Murmura.uerū aiam uox deſerit ipa:nec vnde
Jncipiam noui fateor proh fata pudendis
Angimur imperijs patimurqꝫ in viſcera paſſim
Noſtra triumphatos fractoſqꝫ accingier enſes.
Ha pudeat mundi dominam fortuna maligni
Seruitij damnare iugo:manibuſqꝫ reuinctas
Quas totiens poſt terga dedit:tentare potentem
Auſoniam.ducibus penis flendamqꝫ ſeuero
Hannibali:ſicciſqꝫ oculis quam nulla videret
Barbaries gallis ſubiectum ferre tributum.
Quorum ſi qua fides tumuerunt ſepe cruore
Flumina.cerulee rubuerunt ſepe puelle:
Feruidus infeſtam dum frangit iulius iram
Effera dum ualidis rabies contunditur armis
Nec ſatis eſt nymphas faunoſqꝫ agreſtia priſcis
Numina quin ipſum facimus quoqꝫ nerea teſtem
Namqꝫ per errate ut uentum eſt ad limina terre:
Jngredimur pelagus patrieqꝫ ī gurgite magnus
Horruit oceanus romani uerbera remi
Atqꝫ ſepulchra dedit fuluis miſeranda britannis
Quid referam hoſtili poſitas in littore terras
Oppidaqꝫ ⁊ victis minitantes ciuibus urbes
Jtalie virtutis opus:monimentaqꝫ noſtri
Ceſaris eternnm imperij teſtantia nomen.
Torquatum tranſire libet ne ſanguinis iſta
Sit laus ⁊ partem:cedat victoria fame
Maiorum cineri.iuuat hinc tacuiſſe camillum
Et quem nigra virum uolucris contexerat: ⁊ te
Tertia qui reuehis ſpoliato ex hoſte trophea
Suffigens ad templa iouis marcelle ſilebo.
Ruſticus arpini marius qui uomere collem
Scindere: ⁊ inculto tellurem uertere raſtro
Doctus erat:ſeuum ut tetigit manus aſpera ferrū
Quas ſtrages:notum ut faceret nēpe itala bello
Ruſticitas:quantum externa preſtantior omni
Nobilitate foret.ſed nunc heu cuncta retrorſum
Jre parant pulchrum ueluti ſurgentibus oſtris
Eripiet nox ceca diem:nec cognita nautis
Uiſa nec aſtrigeri ſplendeſcant lumina celi.
O pudor o plus q̄ꝫ pudor:en hoc tempore ſurgit
Jn dominum ſeruus:patroni in colla cruentus
Libertus.vulgare odium poſt uerbera ſemper
Acrior ardeſcit famulus.quis carcere lapſum
Cuſtodem rectis cernentem vidit ocellis.
Taurus ab inuiſo furtim diſtractus aratro
Optat aratorem toruus dum cornibus ornos
Uerberat: ⁊ magnis implet mugitibus auras.
Ante petet libicas ſirtes denſiſſimus atlas
Caucaſeumqꝫ caput fluctus perfundat hiberus.
Ante aquilam blande vincent feritate columbe
Et cornix pluma niueos tranſcendet olores:
Quam dum ſeruiles meditatur ſepe cathenas
Flagraqꝫ dum ſubeunt mētem:virgaſqꝫ tremiſcit
Furcifer:in frontem metuat niſi triſtis herilem
Liuenteſqꝫ humeros laxataqꝫ brachia vinclis
Non moueat:ſeu iuſta trucem reuerentia tangat.
Et nocet interdum felicia tempora poſtq̄ꝫ
Ceſſerunt rebus nimium affluxiſſe ſecundis
Namqꝫ abeat fortuna licet:menſura ſuperſtes
Jnuidia exercet lapſos:fragmentaqꝫ fati
Atterit exhauſti repetens tormenta fauoris

Nos quoqꝫ ſentimus ueteris diſpendia palme
Undiqꝫ conſurgunt populi penamqꝫ repoſcunt.
Et niſi fors obſtet celſoqꝫ ſerenus olimpo
Juppiter aſpiciat peragent cur gentibus eſſe
Ludibrium domitis miſeri properamus ⁊ orbis
Fabula felicem:populum quem libera dudum
Et victrix condebat humus:nos vilia buſta
Barbaricis pedibus iamiam calcanda ſuperbas
Expectant:olim regnorum iniuſta cupido
Urbibus heſperie.ciuilia bella nephaſqꝫ
Quorſum abijt?que nam quaſſis concordia rebꝰ?
Omnia diſparibus rumpuntur federa uotis
Et vite turbata quies:ueſana magiſtros
Sic quondā inuadit rabies.quum feſſa procellis
Uoluitur ifelix abies:dumqꝫ alter in eurum
Nititur in çephyros alter:neglecta tremendos
Incidit in ſcopulos.nobis nunc iſta caribdis
Imminet.hos ſcopulos metuo:diſcordia noſtra
Hoſtibus hoc animi tribuit:tutela periclis
Linquitur in medijs rimiſqꝫ admittimus vndam
Aduerſis ferimur uentis.iam naufraga puppis
Huc illuc preceps agitur.nec dextera tantum
Leuaqꝫ concutitur penetrat:ſed prorſus in aluum
Jam nimium vicina lues:mediumqꝫ moleſta
Corripuit corpus latij fibraſqꝫ per omnes
Ibit peſtifero mox infectura ueneno
Tirrenum ſuperumqꝫ fretum ſolemqꝫ ſerenum
Mox tenebris clauſura nouis.ſublimis ab alpe
Ille minax:animo iam premetitur auaro
Ditia rura procul:qua ſe pulcherrima rerum
Porrigit heſperia armipotēs:circumſpicit urbes
Inſtar regnorum.quarum vix nomina quiſqꝫ
Scire queat caſtella manu tot ſtructa magiſtra
Sidera quot celo:pelagoqꝫ feruntur harene
Marmoris hunc uarij congeſta palatia tangunt
Meniaqꝫ in nubes ſolidis ſubuecta columnis
Obſtupet omnigenum uenis fulgere metallum
Aſpiciens portuſqꝫ maris per utrunqꝫ cauatos
Anfractum:cererem campis ⁊ rupe lieum
Pendentem aerea:grauidis ſub vitibus ulmos
Inflexa ceruice premi.videt ille bonumqꝫ
Cornipedumqꝫ greges pratis errare uolantum
Etheris ⁊ placidi ſpatium:montanaqꝫ tempe:
Atqꝫ lacus ſtagnantis aque:fonteſqꝫ ſalubres
Inualidis nitidos ⁊ opacis uallibus amnes
Dulcia poma legens diuine frondis odorem
Omnibus in locis miratur neſcius:Alma
Sed nihil in patria magis admirabile cernit
Quam ſtudium mores hoium uerbitataqꝫ multo
Corda deo.ignauos egre paſſura tyrannos
Hec facies rerumqꝫ decor dulcedine captum
Impellunt glomerantqꝫ auido ſub pectore flāmā
Incenduntqꝫ ſitim.nihil illum ſacra videndi
Corpora nil patrum tumulos nil ſanguine tincta
Innocuo loca mouit amor:terrena ſupernis
Scepta etenim potiora putanſ extendere fines
Tegmine ſub pacis rapidus lupus incohat:alte
Creſcere ab exiguis radicibus orta cupreſſus
Pernitieſqꝫ ſolet:non hic mihi crede quieſcet:
Longius aſpirat funeſta iniuria que nunc
Inuaſit uere deſerte menia luce
Quid loquor ab demēs: forſan patet vna ſalutis
Hec via:que mores referat iā ſera uetuſtas
Certe animo ſpes vna ſedet:fors impia bella
Ceſſabunt.ſubitum pigeat dum cernere regem

Nam gladios ac pila tenet quis terruit orbem
Itala poſteritas exemplis diues auorum
Non tulit in bellis numeroſum grecia xerxem
Aut darium:thamaris perſarum colla ſecare
Imperioſa ducis nati non funere fracta
Subſtitit:aut ſexu:facinus pergreſſa virile
Nos ubi:quo virtus:ſeu quo mauortius ardor
Quis uetat aut armare manꝰ:aut uoluere cāpis
Quadrupedes:celo quiſ tela:quis equore claſſes
Qui uelut oblitus generis ſolumqꝫ beatum
Et regem ⁊ dominum toto ſe iactat in orbe
Mille illic reges:virtus diadema perenne
Fert equidem:inueniet:diſcetqꝫ haud falſa locutū
Cyneam:forti quāuis male credita pyrrho.
Cautius ut fuerat ſiluis captare fugaces
More patrum ceruos:belloqꝫ laceſſere dammas
Quam pede vulnificos excire ac dente leones
Nam ſi longeuo diſponit retia ſomno
Sopitoſqꝫ parat circundare fallitur ⁊ nos
Peruigiles fecit ſollicitam ue aliquando remouit
Segnitiem vulnuſqꝫ recens:ſenſuſqꝫ doloris
Erratum ſatis eſt.ueniet modo letius euum
Ut cogar lentis tum demum ignoſcere parcis
Uiſuruſqꝫ iterum romanos ire triumphos
Trans rhenum:⁊ latio poſſeſſas milite ripas
Secana quas ſtringit:quas abluit vnda garūne
Expoſcam tremule longiſſima fila ſenecte
Sed metus in terra ſtimulat:qui ſemper amori
Eſt comes:atqꝫ procul rhodani ſemotus ad arua
Palleo longinqꝫ proſpectans fata parentis.
Haud aliter qꝫ ſi caram ſtans littore matrem
Aſpiciam medijs iactatam meſtus in vndis
Spes igitur mixtuſqꝫ pudor:quia triſtia letis
Alternant.mixtis claudatur littera uerbis.
Incertum eſt letar:doleam:ſperam:metuam:ne
Tam uaria excrutiant trepidum preſagia pectus
Jamqꝫ uale:⁊ ſi quid monſtrant tibi fata reſolue
Solamen dubio gratum laturus amico.

¶ Ad Dionyſium de Burgo ſepulchro magiſtrū ſacrarū ſcripturarū:Euocatio in ptem ocij ſolitarij.

I nihil aut gelidi facies nitiſſima fontis
s Aut nemorū ꝯuexa cauis archana latebris
Ac placidis bñ nota feris:driadūqꝫ catuiſ
Et faunis accepta domus:nihil iſta poetis
Opportuna ſacris ſub apicis rupibus antra
Permulcent animum:nec clementiſſimus aer
Allicit:ac montis preruptus in ethera uertex
Liberiore ſitu liquidas extentus ad aures
Collibus aut bromius frondēs aut ſilua mineruc
Gratior aut ueneri.nec utranqꝫ tegentia ripam
Herculeis vmbroſa comis:diſtinctaqꝫ ſubter
Floribus innumeris ⁊ dulce virentibus herbis
Prata trahunt oculos:aut hic qui ſeparat arua
Atqꝫ ſoporifero clauſam qui murmure uallem
Implet in exhauſto deſcendens alueus amne
Et videt hinc illinc nympharum mille choreas
Muſarumqꝫ audit totidem per littora cantus
Nil mouet aut turtur metientem raucus amicam
Dū gemit:has carā i feriaſ quaſi mittat ad vmbrā
Aut fatum philomena ferū:linguamqꝫ reuulſam
Ereptamqꝫ pudicitiam:thereumqꝫ ſuperbum
Dum canit: atqꝫ alte frondoſa pendet ab ulmo
Ingeminās lachrymoſa piam dulcem ue querelā
Et noctes agit inſomnes:refugitqꝫ quietem
Aut qu e ſub lucē uolitans rabiemqꝫ mariti

Et facinus miſeranda ſuum:caſumqꝫ ſororis
Funus ⁊ in meritũ nati:ſimul omnia plangit
Maternum memori pectus maculata cruore:
Et medias operoſa domos:atqꝫ atria ſemper
Circumit accelerans uelut hoſtem cernat hirũdo.
Si nihil iſta mouent:nec te narciſus hianti
Plurimus ore puer:faciem qui fonte decorem
Miratur ſpeculoqꝫ amens incumbit aquoſo.
Nec iuuat actheon per deuia confraga ſilue
Cornibus arrectis fugiens ſocioſqꝫ caneſqꝫ.
Nec que purpureum patris ſecuiſſe capillum
Dicitur aſſurgens tremulo ſub nebula cantu
Ut procul ultorem ſpeculeꝛ ab ethere niſum.
Nec raptã heſperiez memorãs qui littore ab alto
Mergitur aſſidue.mortemqꝫ optare videtur
Nec iouis ethereus ſcopulis ſtans armiger iſtis
Annua uenturis reparanſqꝫ cubilia natis.
Preterea ſi noſter amor:pietaſqꝫ rogando
Non potuere patris rigidumqꝫ flexiſſe parũper
Propoſitum.fixamqꝫ adeo conuellere mentem
Ocia romanis opibus ꝙ noſtra relictis
Aſpiceres:paucis ꝙ limina fida diebus
Ingreſſu dignata boni pedibuſqꝫ magiſtri
Cernere ſoliuagum uelles miſeratus amicum
Tot noſtri periere preces:en ultima tandem
Iniectura manus:hec duro vincula cordi
Afferet:ac ualido cunctantem huc ꝓtrahet vnco.
Populus eſt ingens niueo cõtermina fonti
Que ſimul ⁊ fluuium ⁊ ripas ⁊ prima campi
Iugera ramorum denſa teſtudine opacat.
Hic olim multaqꝫ loci dulcedine captum
Et rerum nouitate oculos animumqꝫ monente
Aggere florigero magnum poſuiſſe robertum
Membra diu laſſata ferunt : curiſqꝫ grauatum
Pectus:⁊ exigui laudaſſe ſilentia ruris
Tum conſors regina thori cui nulla dearum
Seu forme certamen erit:ſeu ſanguinis almi
Auferet emeritum iuſto ſub iudice palmam.
Coniuge quin etiam ſpoliata clementia magno
Tũc aderat:procerumqꝫ chorus:magnũqꝫ viroꝝ
Agmen:⁊ egregijs acies conferta puellis
Dumqꝫ alij per prata uagis leuibuſqꝫ recurſant
Paſſibus ⁊ ludos ineunt manibus ue recentes
Contractare iuuat latices comitumqꝫ per ora
Spargere pars denſos properat inuiſere ſaltus
Et canibus turbare feras:pars piſcibus hamos
Implicat.aut longo diſtendit retia iactu
Pars bibit ⁊ leui propellit tedia bacho
Aſt alijs placidum nunc ſternere feſſa per herbam
Corpora:nunc oculos tenui componere ſomno
Solus agens curas alias ſub mente profunda
Rex erat ⁊ frontem defixaqꝫ lumina terre
Seruabat:ſiue ille rei iam uoluere cauſas
Ceperat ⁊ ſecum tacitus quo ſidere tantus
Surgeret.vnde iteruz ſubſiſteret impetus amnis
Ueſtigabat ⁊ immenſe telluris in aluum
Ingenio monſtrante adituz penetrabat anhelus
Noſcendiqꝫ auidus.ſeu tunc altiſſima uerba
Fortune dabat ille ſue:quid dulcia falſo
Suggeris:⁊ facili blandiris perfida vultu?
Mortalem memini fore me.licet oīs ad vnum
Deferat vnanimi mundus diadema fauore.
Et tibi rara fides maneat:quantũqꝫ metello
Sis nobis blandita diu:tñ omnia mors hec
Auferet:atqꝫ vno franget tua dona ſub ictu
Flumina nulla quidem curſu leuiore fluunt q̃ꝫ
Tempuſ abit vite:ſuperant tamẽ illa per euum
De ſcatebris renouata ſuis:nos vita relinquens
Quo fugit vnde vnq̃ꝫ poſthac reditura fuiſſet
Ni domitor mortis qui quondam tartara victor
Ingreſſus rediit clauſo ſua membra ſepulchro.
Ui repetens:ſecũqꝫ trahens felicia patrum
Agmina:⁊ exhauſtas longis cruciatibꝰ vmbras
Abſtulit ad ſuperos:minuiſſet corde pauorem.
Spemqꝫ reſurgendi poſt funera noſtra dediſſet
Hic ſapiens rex cuncta animo fortaſſe monebat.
Uel memor indigne fraudis ſillam atqꝫ caribdim
Littore qua calabro ſiculas diſterminat oras
Pontus ⁊ horriſona refluens interſecat vnda.
Magnanimus paruo pingebat flumine dignum
Supplicium eolio minitans ac triſte tyranno.
Deniqꝫ quicqd erat nihil id niſi grãde putãdũ eſt
Et ſuper humanuz ingenium:quod tantꝰ agit vir.
Cuius adhuc memores viridi ueſtigia ripa
Ruricole oſtentant:⁊ agreſtum vulgus adorat
Si potes ergo mane:ſi non potes o mihi luce
Carior:atqꝫ ideo multum pater optime fruſtra
Exoptate ueni:non me ſed amena uerendi
Nondum fracta annis ſpectare ſedilia regis
Que digito monſtrabat ouans gens illa nepotuz
Et mundus mihi crede alio celebrabit honore
Poſtq̃ꝫ pulſa retro preſens hec ceſſerit etas.

¶ Ad benedictum duodecimuz ex propria perſona

Xul inops horrenſqꝫ habita deſpectaqꝫ nuꝑ
e Femina ſũme patꝝ tua ſcã ad lumia ſupplex
Procubuit:tũ forte aderã comes ulla viarũ
Nõ erat:heu nihil auſa fides ⁊ triſtis amicos
Abſtulerat fortuna ſuos.iam iuſta precari
Ceperat:⁊ uacuam dederas iam queſtibus aurẽ
Admirans preſaga homini natura:videbar
Matronam mihi noſſe ſacram:nãqꝫ horrida ꝑmo
Congreſſu licet:⁊ canos incompta uagantes.
Alma tamen facies multoqꝫ uenerabilis euo.
Plurima ſeruabat fortis monimenta uetuſte
Nil quoqꝫ plebeium:nil vile:ſonantia uerba.
Argumentum animi:⁊ generoſo ſpiritus ore
Sintillans.que ſumma vie:que cauſa gemendi
Unde ageret ſeſe:nomen:patriamqꝫ genuſqꝫ
Querere:mens fuerat.ꝙ quum ſermone latino
Iunctus erat latius ſenio iam tritus amictus
Ter fuit in foribus.ſed ter reuerentia uocem
Continuit:meſto interea ſub murmure nomen
Roma erat inſonuit:ſtupui quorſum ue ſecundis
Fidendum.exemplo didici:quo clarius uſq̃ꝫ
Nulla dies habuit:nam q̃ꝫuis cuncta rotare
Regna potens uario ſoleat fortuna fauore
Et ſeruos ad ſceptra leuet:ſolioqꝫ tyrannos
Precipitet:nihil illa tamen manifeſtius vnq̃ꝫ
Edidit:ut rerum dominam cognoſcere poſſis
Quam dum tot partas bellis:tantoqꝫ labore
Romuleas euertit opes:caput abſtulit orbi
Grecia uerborum genitrix laudumqꝫ magiſtra
Attollat uentoſa duces:uatumqꝫ fatiget
Ingenia:Eacides ꝑcone ſuperbus homero
Meonio:ex calamo facilem ſibi fecerit haſtam
Amphitrioniadem ſacris ⁊ thure ſalutent
Ad celumqꝫ ferant thebe:lacedemone fratres
Ledeos nitidis populi fauor ingerat aſtris
Impia regna iouem:pulſum fuga ſola parentem
Nobilitat:ſenſu neſtor ſenioqꝫ uerendus

Codrus amans patrie fuerit.gnaruſqꝫ futuri
Tireſias:hauſto famoſus ſanguine diue
Titides:rapto ſit uellere clarus iaſon
Tigribus inuectus rapidis:tirſumqꝫ coruſcans
Liber ad extremos victor peruenerit indos
Atrides ſua fama canat:notoſqꝫ furore
Aiaces:ithacumqꝫ dolis pelagiqꝫ biluſtri
Circũitu:nomẽqꝫ uagis erroribus addat
Cinigerum morſu illuſtrem:clarumqꝫ loquantur
Milciadem marathone ſua:natumqꝫ catheruis
Conſpicuum ⁊ tanto redimentem buſta parenti.
Sint quoqꝫ magnanimi iuuenis laudata ſub arcꝫ
Prandia termophilis:torrẽſqꝫ themiſtoclis aura
E ſalaminiaco ſurgat ſale:blanda ſub armis
Lingua piſiſtratum:commendet vnda periclem:
Tydea prompta manus:doctum expientia belli
Longa philopemenẽ celebret:ducibuſqꝫ ſupmis
Miſceat.eliſeos cenſores clara coronet
Juſtitia:extincti ſerpentis fabula cathmum.
Forma decens alcibiadem:ſiluiſqꝫ diſerte
Theſea tartareis reducem uenerentur athene.
Adde duces frigios:accedant dardanus ⁊ tros
Et priami cantata domus:placeat addere reges
Aſſirios:perſaſqꝫ ſimul:cyprumqꝫ cruore
Undantẽ:fluxamqꝫ pharon placet addere ſiccam
Barbariem:terraſqꝫ ſequi qua pendet ad auſtruꝫ.
Orbis:⁊ ignotas latebris cõuellere gentes
Hannibalem maleſida ſuum fratreſqꝫ patremqꝫ
Inſignem bello atqꝫ alium cognomine martem.
Carthago ter victa iterum tranſmittat in arma?
Quid libie populoſqꝫ loquar:turmaſqꝫ fugaces
Occiduũqꝫ diem:calpem totamqꝫ reuolue
Heſperiam.furtoqꝫ diu:raptoqꝫ probatus
Dux placeat bello:vir de tot milibus vnus
Hinc feror oceano:qua nobilis inſula viuum
Predicat arturũ.⁊ quicquid ſibi fabula mendax
Perſuadet ſiluas:fontes mirandaqꝫ vulgo
Prelia:⁊ inſanos equitum decantat amores
Gallia qua magnum karolum:duodena virorum
Preſidia ⁊ regnum tot opimis dotibus auctum
Oſtentat longaqꝫ iacet iam feſſa quiete
Hinc te germanos populos omnẽqꝫ ſub arcto
Mortis amatorem liceat perquirere:quicquid
Inuenies ubicũqꝫ iacet:macedumqꝫ per ora
Finibus:⁊ iuuenem horrendũ p̃remqꝫ philippuꝫ
Elice cunctorum poſt acta recollige:certe
Romanos citra laudes te iudice multum
Subſiſtent.niſi fallat amor.ſpectanda triumphis
Hec olim in numeris mulier:nunc orba uerendis
Coniugibus gemine exemplũ memorabile mũdo
Fortune:portus miſeris ſcopuluſqꝫ ſuperbis.
Ludibriumqꝫ eadem cunctis modo meſta pegit
Ante pedes ſua uerba tuos memor oĩa ſeruas.
Te tamen illa grauis tũ queſtio forte tenebit
Carcere corporeo ⁊ mortalibus eruta vinclis
Quid videat bene nata cohors ceſſante ſerenum
Nube iubar faciemqꝫ dei:ſeu cernere pure
Corpora dũ fractis ſurgent rediuiua ſepulchris
Hec prius incipient.ſed dum vigil omnia librans
Singula duꝫ relegens per mille uolumina curris
Reſponſi dilata dies accendit amorem
Suſpenditqꝫ hominũ mẽtes:dubiaſqꝫ reliquit.
En modo tempus adeſt.iam queſtio longa qeuit.
Conſilio ſopita tuo.iam roma futuri
Anxia te ſponſum repetit.te cuncta parentem

Italia expectat.ſuccurre precantibus ultro
Sic videas totum chriſtum celebrarier orbe
Te magnum paſcente gregem:ſic ſacra deorum
Et ſimulachra ruant:ſic te duce victa fatiſcat
Falſa ſuperſtitio:⁊ nullas caligine mentes
Occupet:alma fides ⁊ amor tranquillaqꝫ terris
Pax vigeat:toto cedat pirata profundo,
Cedat peſtis aquis cedant coniugia celo
Sit felix ſucceſſus agris:ſint leta per urbes
Ocia:ſic vulgo virtus formoſior auro.
Paupertate magis ſcelus omne ⁊ morte timẽdũ
Uideris iſta ſenex poſtq̃ꝫ: laudandaqꝫ retro
Tempora reſpiciens:tunc ſit tibi lenis ad aſtra
Tranſitus.hic eternus honos.ibi viſio ſummi
Plena boni.cui ſuſpirat plebs illa fidelis
Hieruſalem:peregrina exul noctemqꝫ diemqꝫ.
Que requies laſſis:merceſqꝫ erit ampla laboruꝫ.

¶ Ad Jacobum de columna lomberienſem ep̃m de ſeip̃o ⁊ ſuarum iuuenilium rerum ⁊ ſtatu.

Uid faciã:que vita mihi : rerũqꝫ mearum
q Qui ſtatꝰ eſt:audire petis:nec uera ſilebo
Nec tibi ficta loq̃r.mihi nã loq̃r:abſit ianiſ
Gloria.nil cupio:contenta eſt vita paratis
Hoc primum placitis mecum concordat egeſtas
Aurea federibus:non ſordida:nec grauis hoſpes
Si libet exigui fines mihi ſeruet agelli
Anguſtamqꝫ domum:⁊ dulces fortuna libellos
Cetera ſecum habeat:uel ſi libet omnia nullo
Auferat hinc ſtrepitu:ſua ſunt non rura requiro
Diuitiaſqꝫ patris.pondus graue celſa petenti.
Uinclaqꝫ dura animi ⁊ cunctorũ alimenta maloꝝ.
Cirreas non tangat opes:neu noſtra laceſſat
Ocia ſollicito non ambitioſa paratu.
Nil uſq̃ꝫ inuideo:nullum feruentius odi
Nullum deſpicio niſi me licet hactenus ideꝫ
Deſpicerem cunctos:⁊ me ſuper aſtra leuarem
Sic res humane uoluuntur:plurima quid ſim
Jam documẽta habeo:niſi me mea ſomnia fallũt
Nam mihi quid confert muſaruꝫ in fõte parũper
Leniuiſſe ſitim:ſi me ſitis altera maior
Urit ⁊ eternum ſubter precordia ſeuit.
Quid ue elicone iuuat recubãteꝫ ſepe pfundo
Eminus inſanos vulgi riſiſſe labores
Si labor alter habet:cui merces nulla:quies ue
Quid facies preclara iuuat:ſi turbida mens eſt
Multa quidem meritaſqꝫ ſibi pro munẽ laudes
Pendere:nõ noſtre fateor fiducia lingue eſt.
Sunt que felicem facerent:niſi forte maligna
Roderet infauſtum pectus ſua cura perennis
Jamqꝫ genas ſpectare tuas pietate madentes
Hinc video: longo bene ſi mihi cognitus uſu es.
Sed quia more patris noſtra oĩa noſſe uolebas
Urget amor calamum:nec fas obſtare iubenti
Eloquar:⁊ tu conſilio fortaſſe iuuabis.
Et mihi duce graui mẽtem exonerare querela.
Eſt mihi poſt animi mulier clariſſima tergum
Et virtute ſuis:⁊ ſanguine nota uetuſto
Carminibuſqꝫ ornata meis auditaqꝫ longe
Sed redit in frontem:⁊ uarijs terroribus implet
Inſultans:nec adhuc ſolio ceſſura videtur
Artibus hec ullis:ſed ſimplicitate placendi
Ceperat olim animum ⁊ rare dulcedine forme
Jam duo luſtra grauem feſſa ceruice cathenam
Pertuleram indignans tm̃ in mea colla tot annis
Femineo licuiſſe iugo iam tabe latenti

Confectus iamqꝫ alter eram:iam fomite molli
Ignis ad extremas penetrauerat uſqꝫ medullas:
Optabamqꝫ mori vixqꝫ arida mēbra ferebam.
Libertatis amor miſer i dum pectus amātis
Cepit. ⁊ auerſas cordi ſuffigere curas
Erigor: ⁊ multa iuga vi auellere nitor
Durum opus euentu:dominam pepuliſſe decēni
Hoſpitio: ⁊ fractis hoſtem tentaſſe potentem
Uiribus aggredior tamen: ⁊ deus ipſe labori
Affuit: ⁊ collum ueteri diſſoluere nodo
Prebuit ac tanto victorem euadere bello
Inijcit illa manum profugo : dum ſaucia feruo
Incurſatqꝫ dolens:oculos dum dulce micantes
Inſtruit: ⁊ facibus tectis ⁊ cuſpide blanda.
Heu quotiens cepto dubium procumbere calle
Compulit:ergo iteruꝫ:quid agā qbus artibus illi
Occurram.vincla illa iterum aſperiora parabat
Diffugio:totoqꝫ uagus circumferor orbe.
Adriacas:tuſcaſqꝫ auſus ſulcare procellas
Ereptumqꝫ iugo caput hoc committere cimbe
Non ueritus tremule.quid eni properata noceret
Mors mihi ſupplicijs victo:vitamqꝫ peroſo
Uertor ad occaſus: ⁊ me piraneus ab alto
Uidit in aprico latitantem gramine uertex:
Uidit ⁊ oceanus:qua ſol defeſſus eundo
Abluit heſperio fumantes gurgite currus.
Quaqꝫ meduſeo duratum lumine montem
Proſpiciens longam celſis de rupibus vmbram
Proijcit: ⁊ mauros feſtina nocte recondit.
Hin arthon boreamqꝫ petens: ⁊ diſſona lingue
Murmura:ſolus eo:dubias qua turbida terras
Eſtibus ambiguis pelagi terit vnda britanni.
Quaqꝫ ſolum glatiale iacēs non ſentit amici
Uomeris obſequium:bromiūqꝫ a collibus arcet
Et cererem:ſterili vix hoſpita terra mirice.
Quid mihi reſtabat:niſi ſolis aduſta ſequentem
Serpentum ſubijſſe domos immania rura
Et procul ethiopes medio vidiſſe ſub axe
Nigra per ardentem nudantes terga leonem
Aut ignoratum per tot iam ſecula nili
Queſitum ue caput:quo nam telluris opace
Abdiderit natura ſinu:lenteſcere fluctus
Abſentis cepere animi:dolor:ira:metuſqꝫ.
Humida trangllus mox lumina claudere ſomnꝰ
Rarus ⁊ inſolita riſus ſplendeſcere fronte.
Iam minor occurſu minus imperioſa relicte
Senſibus in noſtris obuerſabatur imago.
Heu heu quid referam:ſed cogis:acerba videbar
Uulnera ⁊ inſani ſtimulos iam tutus amoris
Temnere.fallebat leuiter ſuperaucta circatrix
Et requies inſueta mali:tentoria uelo.
Ac certam ad mortem redeo:ſic fata p̄mebāt
Impia:ſic animum:ſic me meus error agebat.
Uix bene conſtiteram dilecte finibus urbis
Dum ſubijt uacuum curarum ſarcina pectus.
Illa prior rediere trucis contagia morbi.
Quid loquar:vn̄ miſer:lachrymas narrare ſcd̄as
Incipiam?quis credat enim?qua carminis arte
Expediam?quotiens precibus depoſcere morteꝫ
Me dolor impulerit.quotiens grauiora parare.
Quos mihi libertas iterum querenda labores
Attulerit.ſubſiſtam igitur.uerum ultima tandem
Poſtq̄ꝫ ceruici ceciderunt vincula noſtre
Omnis ad arma fuge:ſpes eſt mihi vſa : nec vnq̄ꝫ
Nauta nocturnū ſcopuluꝫ ſic horruit : ut nunc
Illius ⁊ vultus: ⁊ uerba mouentia mentem
Et caput auricomū:niueiqꝫ monilia colli
Atqꝫ agiles humeros oculoſqꝫ in morte placētes
Horreo nunquid ego admittaꝫ quo tertia demū?
Irato facienda deo ſint irrita uota?
Dimidium ut ſacro ſuſpendam limine remum
Seu tunice fragmenta ude.tum cerea noſtri
Corporis effigies tabulis ſubſidat eburnis.
Supplicis in morem accliuis.comitantibus ergo
His animum curis.dum ſingula mēte reuoluo
Hoc procul aſperi ſecreto in littore ſaxum.
Naufragijs tutumqꝫ meis aptumqꝫ putaui:
Huc modo uela dedi:nūc montibus abditꝰ iſtis
Flens mecuꝫ e numero tranſacti temporis annos
Inſequitur tamen illa iterum ⁊ ſua iura retētās
Nunc vigilantis adeſt oculis:nūc fronte minaci
Inſtabilem uano ludit terrore ſoporem.
Sepe etiam mirum dictu ter lumine clauſo
Irrumpit thalamos media ſub nocte repoſcēs
Mancipium ſecura ſuum:mihi mēbra gelari
Et circūfuſus ſubito ꝯcurrere ſanguis.
Omnibus ex uenis tutandam cordis ad arcem.
Nec dubium ſiquis radiantem forte lucernam
Ingerat:horrendus quin pallor in ore iacentis
Emineat multumqꝫ anime noua ſigna pauentis
Expergiſcor agens lachrymarum territus imbrē
Excutiorqꝫ thoro:nec dum titonia ſenſim
Candida lucifero coniunx proſpectat ab axe
Operiens ſuſpecta domos penetralia linquo:
Et montem ſiluaſqꝫ peto:circumqꝫ retroqꝫ
Colluſtrans oculis:ſi que turbare quietum
Uenerat incumbens eadem preuertat euntem.
Inuenient vix uerba fidem : ſic ſaluus ab iſtis
Eruar inſidijs:ut ſepe per auia ſilue
Dum ſolus reor eſſe magis : virgulta tremenda
Ipſa repreſentant faciem:truncuſqꝫ repoſte
Ilicis ⁊ liquido viſa eſt emergere fonte
Obuiaqꝫ effulſit ſub nubibus aut per inane
Aeris:aut duro ſpirans erumpere ſaxo
Credita ſuſpenſum tenuit formidine greſſum
Hos mihi nectit amor laqueos:ſpes nulla ſupꝑſtes
Ni deus omnipotens tanto me turbine feſſum
Eripiat:manibuſqꝫ ſuis:de faucibus hoſtis
Auulſum:hac ſaltem tutum uelit eſſe latebra
Hactenus hec.ſed plura capis:nūc cetera vite
Accipe cunctorum breuiter diſtincta dierum.
Eſt mihi cara leuis.cui condimenta fameſqꝫ,
Et labor ⁊ lōgi preſtant ieiunia ſolis
Uillicus eſt ſeruus:mihi ſuꝫ comes ipſe caniſqꝫ
Fidum animal.reliquos locus hic exterruit oēs.
Unde cupidineis telis armata uoluntas
Exulat.atqꝫ frequens opulentas incolit urbes
Hic mecum exilio reduces ſtatione repoſta
Pierides habitant:rarus ſuperaduenit hoſpes.
Nec niſi rara nocent noti miracula fontis
Uix mora noſtra qdeꝫ licet annua bis ue ſemel ue
Congregat optatos clauſi ſub ualle ſodales.
Sic pietas eſt victa locis.at crebra reuiſit
Littera me:longa ſoluꝫ ſub nocte loquuntur
Ante ignem gelidas me ſolum eſtate per vmbras
Sermo diurnus eis:idem ſum fabula pernox
Nil coram conferre datum. dumeta niueſqꝫ
Exhorrent noſtraſqꝫ dapes.iamqꝫ urbe magiſtra
Mollitiem didicere pati:me dura profeſſum
Deſtituere pij comites:ſeruiqꝫ fideles.

Et ſiquos attraxit amor:ſeu carcere vinctum
Solantur fugiuntqꝫ citi:mirantur agreſtes
Spernere delitias auſum:quā pectore metam
Supremi ſtatuere boni:nec gaudia norunt
Noſtra:uoluptatemqꝫ aliam:comiteſqꝫ latētes
Quos mihi de cunctis ſimul omnia ſecula terris
Tranſmittunt:lingua:ingenio:belloqꝫ:togaqꝫ
Illuſtres:nec difficiles quibus angulus vnus
Edibus in modicis ſatis eſt qui nulla recuſant
Imperia:aſſidueqꝫ adſint: ⁊ tedia nunqꝫ
Ulla ferant:abeant iuſſi.redeantqꝫ uocati.
Nunc hos:nunc illos percūctor:multa viciſſim
Reſpondent ⁊ multa canunt ⁊ multa loquuntur.
Nature ſecreta alij:pars optima vite
Conſilia: ⁊ mortis:pars inclita geſta priorum:
Pars ſua:preteritos renouant ſermonibus actus.
Sunt qui feſtiuis pellant faſtidia uerbis.
Quiqꝫ iocis riſum reuehant.ſunt omnia fere
Qui doceant.optare nihil.cognoſcere ſeſe
Sunt pacis:ſunt militie:ſunt arua colendi
Artifices:ſtrepituſqꝫ fori.pelagiqꝫ viarum
Deiectum aduerſis releuant:tumidumqꝫ ſecūdis
Compeſcunt:rerumqꝫ iubent aduertere finem.
Ueloces meminiſſe dies:vitamqꝫ fugacem
Proqꝫ tot obſequijs precium leue.limen apertuꝫ
Coniunctumqꝫ petunt quibus hoſtis rara p orbē
Hoſpitia: ⁊ ſegnes fortuna relinquit amicos.
Uix uſqꝫ admiſſi trepidant atqꝫ atria ducunt
Quaſlibet interea latebras dum frigida cedant
Nubila.pieria:ſtudiorum eſtate reuerſa
Non lapides calcemqꝫ tegant aulea neceſſe eſt
Serica:ſeu calido fument nidore popine
Non caua multifido famulum tonet aula fragore
Splendida dum crebris celerant conuiuia mēſis
Sobria turba coit propria contenta:ſuaſqꝫ
Que mecum partitur opes:feſſum ue cubilli
Solatur roſeo: ⁊ menſa dignatur egenum
Atqꝫ cibis reficit ſacris ⁊ nectare dulci
Hic ſolum comes eſſe domi:ſed prompta per oēs
Ire ſimul ſaltus ac prata domeſtica nymphis
Et vulgus querulum atqꝫ urbes odiſſe ſonoras.
Sepe dies totos agimus per deuia ſoli.
Inqꝫ manu calamus dextra eſt at carta ſiniſtram
Occupet ⁊ uarie complent precordia cure
Imus: ⁊ ab quotiens ignari in luſtra ferarum
Incidimus:quotiens animum dimouit ab alta
Cura.auis exigua : ⁊ poſt ſe importuna retorſit.
Tum grauis eſt ſiquis medio ſe callis opaci
Offerat:aut ſiquis ſubmiſſa uoce ſalutet
Intentumqꝫ alijs maioraqꝫ multa parantem
Et iuuat ingentis haurire ſilentia ſilue
Murmur ⁊ omne nocet niſi uel dū riuus harene
Lucidus inſultat:uel leuis aura papirum
Uerberat: ⁊ faciles dant carmina pulſa ſuſurros
Sepe mora increpuit : ſerumqꝫ in tecta reuerti
Longior admonuit proprij nos corporis vmbra.
Interdumqꝫ referre pedem nox ipſa coegit:
Monſtrauitqꝫ viam: ⁊ uepres ſignauit acutos
Heſperus aut oriens phebo pereunte diana
Sic ſumus.hec agimus:grauior ſi cura quieſcat
Felices:letoqꝫ nimis ſub ſidere nati
Breue pangericum defuncte matri
Suſcipe funereū genitrix ſanctiſſima cantuꝫ
Atqꝫ auras auerte pias.ſi premia celo
Digna ferens virtus : alios non ſpernit honores.
Quid tibi pollicear:niſi qꝫ uelut alta tonantis
Regna tenes:electa dei tam nomine qꝫ re.
Sic quoqꝫ ꝑpetuū dabit hic tibi nomē honeſtas.
Muſarum celebranda choris.pietaſqꝫ ſuprema.
Maieſtaſqꝫ animi:primiſqꝫ incepta ſub annis
Corpore in eximio nullam intermiſſa per horam
Tempus ad extremum vite notiſſima clare:
Cura pudicitie:facie miranda ſub illa
Iam breuis innocue preſens tibi vita peracta.
Efficit in populo maneas narranda futuro.
Eternum ueneranda bonis:mihi flendaqꝫ ſemp.
Nec quia contigerit quicqꝫ tibi triſte dolemus
Sed qr me:fratremqꝫ:parens dulciſſima feſſos
Pythagore in biuio: ⁊ rerum ſub turbine linquis
Tu tamen inſtabilem felix o tranſfuga mundum
Non ſine me fugies:nec ſtabis ſola ſepulchro.
Egregiam matrem ſequitur fortuna relicte
Speſqꝫ domus: ⁊ cuncta animi ſolatia noſtri
Ipſe ego iam ſaxo videor mihi preſſus eodem
Hec modo pauca:quidem pectus teſtantia meſtū
Dicta uelim:ſed plura alias tempuſqꝫ per omne
Hac tua fida parens reſonabit gloria lingua.
Has longum exequias tribuā tibi poſtqꝫ caduci
Corporis interitū.qđ adhuc urget optima ſꝫ quo
Uiuis adhuc genitrix:cū iam cōpreſſerit urna
Hos etiam cineres.niſi me premat imemor etas
Uincimus pariter:pariter memorabimur ambo
Sin aliter fors dura parat morſqꝫ iuida noſtram
Extinctura uenit fragili cum corpore famaꝫ.
Tu ſaltem:tu ſola precor poſt buſta ſuperſtes
Uiue nec imerite noceant olliuia lethes.
Uerſiculos tibi nunc totidem:quot prebuit
Annos vita damus.gemitꝰ ⁊ cetera digna tuliſti.
Dum ſentit ante oculos feretrum miſerabile nr̄os
Ac licuit gelidis lachrymas infundere mēbris.

¶ Ad Leliuꝫ ſuum de reliquis iuuenilium curaruꝫ.

c Ontigit extinctū qui ſuſcitat ortulus ignē
Dulcia ꝓterite renouans ſuſpiria vite.
Siue tibi uerni q pingūt gramina flores
Siue per eſtatem mediā dū ſumma tenet ſol
Umbra frequens.ſiue autūno tibi dulcia poma.
Siue tibi aprici placeant ſub frigore ſoles.
Siue magis uolucrum dulces per opaca querele
Pictaqꝫ terga iuuāt.illic regina canentum
Plebeium philomena canit.ſic parua uolucris
Gutture mellifluo ſupra quam ſepe per vmbram
Dum ſequor aerea latitantem fronde notaui
Neſcio:tu lecta fortaſſis imagine reddes
Nigra caput:ſed glauca latꝰ.ſub palmite gaudēs
Ludere pampineo:non maior corporis uſqꝫ
Spiritus exigui: ⁊ mulcere potentior aures
Hec mihi dum tepidam:aſſidue ſub corde fauillā
Singula concutiunt:incendia nota paueſco
Deſieram iam tempus erat:tamen omnia rurſum
Contrahit arma dolens:aurataqꝫ tela cupido.
Uidi ego letiferos tendentem molliter arcus
Innixumqꝫ genu modo cornua curua prementem
Et modo vulnificos agitantem police neruos
Quo fugiā?quid agā?ſi nec maria alta nec alpes
Nec longe ualuere more.iam leuior etas.
Incipit ⁊ pacem pharetratum poſcimus hoſtem
Abnegat.ingeminans bellum:mirumqꝫ relatu
Omnibus ecce locis:atqꝫ omnibꝰ improbꝰ horis
Hoſtis adeſt uolucer:nec me trepidare negabo.
Ne uetus illa noua reſcindat harundine vulnus

Tam ſibi multa fauent partes uel ſola locorum
Ipſa facit facies. animuȝ ſic cantibus obſtat
Aura loquax: gratoqȝ coloꝛ ſic blandus odori
Frondibus ⁊ floꝛum ſpecies: ⁊ floribus herbe
Lilia narciſſo: violiſqȝ roſaria certant
Quid loquar: aut viride ripaꝝ in gramine molles
Accubitus: teneroſqȝ leues in gramine ſomnoſ.
Quid ſtrepitum fugientis aque. flexuſqȝ ſonoroſ.
Carmina quid dulceſqȝ modos q̈s nocte ſerena
Quos oriente die: uel quos moriente decora
Concinit angelico trans riuuȝ murmure nympha
Ethereos motura deos. iaculumqȝ tonanti
Excuſſura ioui: rigidumqȝ adamanta modeſtis
Effractura oculis leſi quibus ampla poteſtas
Coꝛdis ineſt: taciteqȝ faces: ⁊ conſcius ardoꝛ:
Unde iacit flammas ⁊ tinctas igne ſagittas
Ille puer noſtroqȝ alacer circumuolat oꝛto
Hec memini ⁊ meminiſſe iuuat ſcit cetera nutrix.

¶ Ad ignotum quēdā ⁊ ſine nomine deplorantē artis poetice ruinam.

Uiſqs es idignā uatū cui flere ruinam
q Exiliūqȝ uacat ꝓfugas qui carmine ſiſtis
Pierideſ: equaſqȝ graueȝ ſermone doloꝛē
Gratus es haud dubie: meſſem naȝ diues opimā
Cirrea de ualle refers. ſterilemqȝ dolendi
Cernere cauſa tibi eſt: ſacrūqȝ areſcere fontem
Qui puerum dulci ſitientem pꝛoluit hauſtu
At me quid meſtis iuuat exagitare querelis
Auxilij ſpes nulla mei: vis ſiqua fuiſſet
Ingenij cecidat vulgo calcata furenti
Si petis hunc gemitus comitē: foꝛtuna qꝺ optas
Obtulit: afflictis ſi me ſuccurrere muſis.
Abſtulit arma doloꝛ: murmurqȝ reliquit inane
Iamqȝ ignote uale res pꝛoꝛſus mira relatu
Diligo neſcio quem: ſed honeſta ſilentia ſignant
Quantus is eſt almum qui dat ſine noīe carmen.

¶ Ad Ioannem de columna cardinalem eccleſie romane deſcriptio pꝛocelloſe noctis.

Eu qd agā dom⁹ āpla iouis ꝯcuſſa tremiſcit
h Cardine mota ſuo ruit alti ianua celi
Terribili clamore ſonās ſub nube ꝓpinqua
Fulmina: fulminibus concurrere dura triſulcis
Uiſa leuē media fregerunt nocte quietem.
Ignibus alternis polus exarſit uterqȝ
Nubila rupta tonant: luxqȝ impia territat oꝛbem
Examinatqȝ hominum mētes: ⁊ coꝛda ferarum.
Iuppiter auſtrali vibꝛat metuendus ab arce
Spicula dira manu: flāmas uomit ore minaſqȝ
Omnia nimboſo fugientia ſidera uelo
Obduxere oculos: ne publica fata viderent.
Confuſum chaos ante diem referentia mundo
Iam uenus ante alias toto pulcherrima cetu
Effugit: indignans contraria tanta benignis
Moribus ire ſatis: ſtimulus nō actus amoris
Ut ſolet inſequitur pꝛofugam moꝛs triſtis amicaȝ
Arma ſuis grauiora timens. talaria nunq̄ȝ
Ocius implicuit cillenius aurea plantis
Imperio chari totiens repetenda parentis
Athlantis domus omnis abeſt: nec cernit̄ uſq̄ȝ
Turba puellarum: quarum latet ultima ſemper.
Nunc omnes fugere ſimul: perit obꝛutus umbꝛa
Lacteus innumeris redimitus circulus aſtris
Pꝛeſcius at cladis. lugenſqȝ ſub equora titan
Ante abijt: q̄ȝ ſeua diem coꝛrumperet almum
Tempeſtas: iuuenem linquens poſt terga ſororeȝ
Pꝛecipiti tamen illa gradu conterrita ceſſit
Nec lōgas ſine fratre moras dedit innuba nocti.
Gnoſia deſerte pꝛoꝛſus laniata puelle
Serta iacent: gemināqȝ ingens diſtent⁹ ad archō
Condit in oceano ſquamoſa uolumina ſerpenſ.
Occidit arthophilax. inuitus plauſtra reliquit
Et fugit in latebꝛis poſt ſidera cuncta bootes
Solus ab imbꝛifera pallens regione per vmbꝛas
Deſpicit obliquo ſaturnus lumine terras:
Nempe grauis ſenio madido diſiectus amictu:
Canaqȝ ceruleo ſubſtringens tempora nimbo
Tardus ad omne bonum: diros feſtinat ad actus
Et ſtupoꝛ vnus habet quibus is circūdatus alis
Heſterno cum foꝛte die longinqua teneret
Immenſos celi tractus enauerit vnde
Tam ſubito damnoſus ei ſit aquarius hoſpes:
Ipſe reluctanti ſimilis: nec cedere uento
Certus adhuc cuiq̄ȝ nec vim petis incitus aer
Tantam ferre tremit: quoniam rex ille ſicano
Laxat in arma ferox reſerato carcere fratres
Incutit ⁊ calcar rabidis: ⁊ frena remittit.
Nunc iubet ut terras quatiant: celumqȝ ruins
Inuoluant: plumaſqȝ ferant ut floribus arua
Depopulēt: agitantqȝ uagos ad littora piſces
Et ſcopulis miſeros pꝛoperent impingere nautas
His etiam adiungens ut in ethere pꝛotinus alto
Confligant inter ſeſe: fraternaqȝ bella
Adijciant uario laſſatis turbine rebus
Irritatqȝ animos monitis: atqȝ aſpirat iras:
Uectes deinde manu lacerat: limenqȝ ſonorum
Pandit: ⁊ igeminat ſtimulos: mora nulla furētes
Inde cateruatiȝ pꝛorumpūt: iuſſaqȝ complent.
Hos hoꝛret natura parens ⁊ triſtis habenas
Deſerit. archanos repetens lachꝛymoſa receſſus
Terra pauet: ſpectatqȝ graues peritura tumultus
De ioue queſta ſuo: iamiam ceſſata pꝛocellis
Nutat ⁊ aereos humero deponere montes
Cogitat ac medio victum caput abdere centro.
Dum loquoꝛ in modicis per inania fluctib⁹ imbꝛes
Pꝛecipitant: nunc tecta ſonant: ⁊ grandine crebꝛa
Circum pampinee bꝛomio cecidere corone
Siluarum cadit omne decus: toꝛrentibus atris
Antra gemunt ſaxiſqȝ immixta regurgitat vnda:
Fluminis inſolita turpans caligine vultus
Uirgineus nymphis abijt decoꝛ ille repente
Quem laudare ſoles miratoꝛ maxime pulchꝛī
Diluuium redit antiquum: ſtupefactus aratoꝛ
Quem mō ſulcabat pedibus contingere campum
Non ualet: ac pelago trepidantia bꝛachia iactat
Iamqȝ boues ⁊ aratra videt culmenqȝ reuulſum
Speſqȝ ſuas omnes parili ſub ſoꝛte natantes
Et queritur falſum ueteres ceciniſſe pꝛophetas
Aduentare diem que flāmis ꝑderet oꝛbem
Supꝛemam impoſitura manū: luſūqȝ putat ſe
Flent paſſim attonite matres: ⁊ ad ubera paruos
Stringunt: infelix oritur per menia luctus
Pauperis hic vulgi ſtrepitus ſua dāna gemētis
Auditur: picta tremulum canit inde ſacerdos
Multa nouēs tunica: ceu nubibus imperet illa
Eraqȝ nodoſo certatim rauca fatigat
Fune trabēs: nec plura metu: nanqȝ iſima feſſe
Fundamenta domus tremuerunt. atqȝ ſuperne
Irrūpunt memores q̄rulo quū murmure nymphe
Ulciſciqȝ parent quam nuper fecimus illis
Offenſam ⁊ noſtro iam nos pepulere cubili

Jam digitis calamũ tremor excutit atqꝫ tabellas
Aut ego fallor enim ⁊ falſa formidine turbor:
Aut modo nãqꝫ oculis inimici fulguris ignes
Dant adituꝫ:nemora inuertens atqꝫ obuia queqꝫ
Parua reuulſurum lapidoſum menia flumen
Uertice contigui montis deſcendit ab omni
Interea fragilis nunc nunc in culmina tecti
Aut totum ſimul:aut cedit pars maxima celi
E trabibus iaꝫ nulla fides:manifeſtaqꝫ mortis
Undiqꝫ terrificant.propriaqꝫ ſigna pateſcunt
Ipſa quoqꝫ in tanto mens conſternata periclo
Exigit ut ſileam:ſed tu modo ſi qua ſalutis
Eſt via pande tuo:dubijſqꝫ in tempore fatis
Preſidiuꝫ mihi ſemper ades.ſi carmine forſan
Flectitur ira iouis:ſcriptum mihi dirige carmen
Si ualet eoo lectos habuiſſe lapillos
Littore ⁊ hos adhibe digito miſeratus inermi.
Sin magis herba iuuat notas pia ꝑgat ad herbaꝫ
Dextra precor gelido quacunqꝫ occurro pauori
Et fer opem miſero:qua ſim ſecurior olim
Si non iſta mihi mũdoqꝫ nouiſſima nox eſt
Quod ſi conſilij noua nunc ſententia non ſtat
Antiqua experti cur non redeamus ad arma.
Tu mihi faſciculum iubeas pater optime ferri
Frondas apolinee:nãqꝫ iſtos pulchra per agros
Tam lõginquus amãs hũc nõ terit ethera curru.
Laurea nulla viret cuius iacuiſſe ſub vmbra
Dulce ſit:aut gremio caras abſcõdere frondes
Aut ramum tenuiſſe manu:dum fulminat ingens
Juppiter: ⁊ celo clipeum monſtraſſe furenti.

¶ Ad ignotum quendam amici moras increpanteꝫ.

Unc tibi quẽ toto repetis pro munẽ coruũ
b Pulſa remittet hiẽs:cupidis accingiꝰ alis
Uere nouo moturus eas ſubitqꝫ uolatu
Dulcia deſerti reuidebit pignora nidi.
Nix alpes licet alta premat.licet ethera nimbi
Tunc teneant ſuperabit amor:tu parce querelis
Et meſtam ſolare domum.ſpes iſta pudice
Coniugis extenuet lachrymas:minuatqꝫ dolorẽ.

¶ Maſtino ſcaligero de rumoribus ⁊ tranſalpinis.

I libet occidui rumores noſcere mundi
s Accipe ꝙ̃ breuibꝰ:qui nũc ſũt:cetera nãqꝫ
Fatoꝝ ſub nube latent.cum uenerit hora
Collatura duces:tantoſqꝫ in bella paratus:
Quem fortuna premat cui ſtet victoria parti:
Cuncta libens calamo ꝑſtringã:nũc cepta ſeq̃mur
Conuocat innumeras germania dura catheruas
Diues in exhauſtũ:reſeratqꝫ britannia cenſum.
Aſperat indomitam bello barbantia gentem
Flandria perpetuo ſequitur ſubiecta duello
Et que prima petit cepti libamina belli
Proxima puluereo ſtrepit omnis aonia campo
Gallia multifido quatitur percuſſa tumultu
Regnaqꝫ ſanguineo trepidant contermina marti
Et coeunt omni contracto robore gentes.
Fluctuat ut uario vibratus turbine pontus
Quẽ gelidus boreas hic atqꝫ illic hũidus auſter
Uerberat inſultans:hinc claſſibus horrifer eurus
Jam ſcopuli iam ſaxa fremunt.naualia naute
Tuta petunt:glomerantqꝫ fugã delphinos ab alto
Nec dum ſumma mali eſt: ſed iam reſonãtia late
Littora ſurgentes feriunt longinqua procelle.
Haud aliter placidũ turbantibus ethera uentis
Nunc furit occaſus.longe plebs dedita paci
Et facie reruꝫ inſolita; ⁊ terrore laborat.
Conſurgunt urbes:iuuenes uocat ira ſeneſqꝫ.
Cuncta procul rapido feruescunt littora motu.
Ne ue morer nimium:conſpirat in arma fugacem
Quicunqꝫ oceanum latiaſqꝫ interiacet alpes.
Finis erit quem fata dabunt: ſed magna parãtur
Hec utinam noſtre ueniant momẽta ſalutis
Italia infelix domus irrequieta laborum
Sicut pacifico ſemper pugnauit in orbe
Sic modo fortuna mundum iactante quieſcat.

¶ Ad Robertum regẽ ſiculum de obitu dionyſij.

Lere libet:ſꝫ flere uetor:lachrymaſqꝫ parãtẽ
f Hic pudor:hinc pietas ſbeũt:hic ira doloꝛqꝫ
Hincqꝫ catheruatim ueniũt exẽpla dolorũ
Talia multa animo:quoniam non gloria:nõ vis
Nec potis eſt virtus uenienti obſiſtere morti
Hec mihi nota prius:modo ſed notiſſima tandem
Judicio patuere nouo:mors improba quantuꝫ eſt
Auſa italis rapuiſſe virum:ſibi fortior illum
Fama ſed eternum rapuit longumqꝫ per euum
Uiuere iuſſit eum: ⁊ totum uolitare per orbeꝫ.
Ille olim felix modo feliciſſimus idem
Carcere membrorum fugiens tenebroſa reliquit
Clauſtra libens:nulla ſiquidem dulcedine vite
Tangitur inſtabiles:quiſquis bñ cõputat annos.
Quod ſi quem feciſſe rear:fuit ille profunda
Mente ſacer.curſus nature conſcius omnis
Et procul humanos ſolitus prenoſcere caſus
Quo minus ergo rei mentem applicuiſſe fugaci
Crediꝰ hoc facile magis aſcẽdiſſe uolatu
Ad ſuperos celiqꝫ domos: ⁊ regna piorum
Crediderim.nihil ergo viro:nihil impia tanto
Mors nocuit.mihi ſeua dolos mihi flebile dãnũ
Intulit:ac mundo ueri tulit inuida fontem
Qui ſibi tot nitidos potuiſſet ſpargere riuos.
Abſtulit: ⁊ muſis fulgur radiantis alũni.
Qualem poſteritas:alium vix longa videbit
Nobilis hunc igitur fato ſpoliata decore
Auſonia:hunc burgus ſancti gemit ipſe ſepulchri
Ciue diu tali peregrinus notus in oris
Tu quoqꝫ ſi fas eſt tam cleri principis ora
Sꝫ maduiſſe oclos: lachrymas dabis iclita regũ
Progenies roberte pias:quem iure coronant
Europeqꝫ aſieqꝫ ſimul duo maxima regna.
Solamen vite quoniam rex optime perdis
Non mediocre tue.quis tecum conſulet aſtra
Fatorũ ſecreta mouens:aut ante notabit
Succeſſus belli dubios:mundiqꝫ tumultus
Fortunaſqꝫ ducum uarias:quis lenibus aures
Mulſerit eloquijs:aut te mulcente quis uſqꝫ
Sufficiens aderit teſtis: quum gaudia uerbis
Expones archana poli triplicemqꝫ ſub vna
Maieſtate deum:quam partum virginis alme
Quũ domitam mortem:reſerataqꝫ tartara iuſſu.
Et que multa ſoles vni tibi cognita regum.
At mihi precipue ⁊ muſis:quia flere neceſſe eſt.
Flete ſimul mecum viduato elicone ſorores.
Flete ſacri nemoris lauri:fle grandis apollo
Altiſſono precone carens:nunc collis,uterqꝫ
Parnaſi ⁊ rauco ſtrepat arens murmure uallis
Caſtalijqꝫ gemant latices.deſertaqꝫ cyrra
Hoſpite tam magno.reſonant ululatibus antra
Pyeridum:que dum vixit mulcere ſolebat
Dulcibus ille modis.quis nunc poſt fata ſupſtes
Stabit honoꝫ meritoqꝫ:que premia grata ſepulto
Quid tibi pro tanto reddemus munere digni

Nempe ego nil habeo:uos carmen reddite uati
Pyerides titulumqꝫ bꝛeuem conſcribite ſaxo
Qui fuit heſperie decus ⁊ noua gloria gentis
Cultoꝛ amicitie fidus:chariſqꝫ benignus
Conuictu placidus:vultuqꝫ animoqꝫ ſerenus
Religione pius:factis habituqꝫ modeſtus
Altus ⁊ ingenio facundoqꝫ ſplendidus ore
Flos uatum:celi ſcrutatoꝛ cognitus aſtris
Rarus apud ueteres:noſtro rariſſimus euo
Unicus ex mille iacet hic dionyſius ille.

¶ Ad ſeipſum de fluctibus ac periculis vite ſue.

Eu mihi qd patioꝛ:q̄ me violēta retoꝛquēt
b Fata retro:video pereuntis tpa mundi
Pꝛecipiti tranſire fuga mouentia circum
Agmina conſpicio:iuuenumqꝫ ſenūqꝫ:nec uſq̄ꝫ
Tuta patet ſtatio:non toto poꝛtus in oꝛbe
Panditur:optate non ſpes patet ulla ſalutis.
Funera crebꝛa quidem quocunqꝫ pauentia flecto
Lumina:conturbant aciem:perplexa feretris
Templa gemūt:paſſimqꝫ ſit ſine honore cadauer
Nobile:plebeiumqꝫ iacet:ſubit ultima vite
Hora animum caſuſqꝫ mei meminiſſe coactus
Heu charos abijſſe greges:⁊ amica retracto
Colloquia ⁊ dulces ſubito uaneſcere vultus
Telluremqꝫ ſacram aſſiduis nō deeſſe ſepulchꝛis
Hoc gemit italie populus tot moꝛtibus impar
Hoc exhauſta viris defectaqꝫ gallia plorat
Hoc alie quocūqꝫ iacent ſub ſydere gentes
Siue eſt ira dei.quod crimina noſtra mereri
Certe ego crediderim:ſeu ſola iniuria celi,
Natura uariante vices:hic peſtifer annus
Humano generi incubuit:flendumqꝫ minatur
Excidium moꝛtiqꝫ fauet dēſiſſimus aer
Seuus ab infecto pꝛoſpectat iuppiter axe.
Inde pluit moꝛbos ⁊ triſtia funera terris
Staminaqꝫ immites pꝛoperant abrūpere parce.
Omnia ſi poſſent pariter:uereoꝛqꝫ ſuperne
Quod cupiunt ne poſſe datum:tot palida vulgi
Ora videns miſeri:tot tartara nigra petentes.
Hec meditans fateoꝛ trepido:moꝛtiſqꝫ ꝓpinque
Auguroꝛ inſidias:ubi nam caput abdere poſſim
Nec mare nec tellus nec opacis ſaxa cauernis
Oſtendunt pꝛofugo:quoniam moꝛs oia vincit
Inqꝫ parum tutas uenit impetuoſa latebꝛas.
Sic uelut in dubijs depħenſus nauta pꝛocellis
Quum ferus ante oculos ſocias abſoꝛbuit alnos
Neptunus:fragilem qui utero crepuiſſe carinam
Sentit ⁊ illiſos ſcopulis confligere remos.
At pꝛocul hoꝛribiles clauum videt ire per vndas
Hereo conſilij incertus:certuſqꝫ pericli.
Nec ſecus annoſas ubi ſeua incendia furtim
Coꝛrupuere trabes tabulataqꝫ pinguia lambit
Flāma uorax:ſurgit ſubito exanimata tumultu
Turba domus:pater ante alios ad culmina tecti
Euolat aſpiciēs circum:natumqꝫ trementem
Complexus:pꝛimum ancipiti ſubducere peſti
Cogitat.obiectoſqꝫ oneratus abire per ignes.
Sepe ego permetuēs:aīamqꝫ amplexus inhertē
Cogito ſi qua via eſt medios auferre per eſtus
Coꝛporeaſqꝫ vnda lachꝛymaruꝫ extinguē flāmas
Sed retinet mūdus:trahit imperioſa uoluptas
Funeſtiſqꝫ ligat nodis violentioꝛ uſus.
Ecce ubi ſum:gelida ſic me foꝛmidine denſe
Texerunt tenebꝛe:nam qui meminiſſe putat ſe
Moꝛtis ⁊ impauido ſpectaſſe nouiſſima vultu
Fallitur:aut furit:aut multū ſibi cōſcius audet.
Sepius ambiguā grauis indignatio mentem
Digna ſubit:iuſtuſqꝫ doloꝛ:mecū intus ⁊ extra
Colluctans:clara vincoꝛ ratione:ſed illam
Impetus exuperat:ceptoqꝫ reſiſtit honeſto
Sic teneoꝛ:multumqꝫ fleo:meqꝫ ipſe frequenter
Percontoꝛ quid uane paras:quo pergere tendis:
Ah miſer:aut quo nam tantis anfractibus ire
Poſſe putas:moriere quidem:ſemper ue quietis
Spe laboꝛ iſte iuuat:ſterili quid ſemina arene
Committis:quid littus aras:ſpes blanda ſequētē
Ludit.⁊ in girum uoluit.iam tempora retro
Candidiora vides:iam ſenſim tempora cani
Inuadunt.quid lentus agis:puer inſcie ſemper
Craſtina pertractans animo pꝛeſentia perdes
Semper ab incerta pendebis ſoꝛte futuri
Teqꝫ tuumqꝫ bonum fugiens aliena ſequeris
Siſte age:ſiſte fugam cur non inniteris iſti
Quā dat aſperiſſe diem:nā poſtera foꝛſan
Non tibi clara uenit:facili nigreſcere caſu
Si noſcis moꝛs cuncta facit:ſolet illa uenire
Impꝛouiſa equidem cur non modo ſi qua tibi ſtat
Cura tui:quodcunqꝫ animus per ſecula differt
Aggrederis longos foꝛtaſſis cautus in annos
Conſilia extendis:poſt buſtum magna paramus
O ceci;potes etatis rapidiſſima noſtre
Curricula expertus.ſpes hic intexere longas
Ventureqꝫ aliquid pꝛoꝛſus confidere luci
Vultur ⁊ obſceni laniabunt viſcera uermes
Nūc potius:nunc tempus erat dū mēbꝛa mouere
Dūqꝫ animum frenare potes:quādo optima rerū
Libertas:⁊ vita manet ceſſura repente
Nonne vides uolucri labentia ſecula curſu
Impellunt momēta leuem ſucceſſibus horam.
Illa diem noctemqꝫ fugat:fugientibus illis
Luna per errato tenuata reuertitur oꝛbe.
Illa rapit ſoles ⁊ magnos conficit annos
Hi ſenium moꝛtemqꝫ ferunt:ſic omnia miſcens
Tempus ⁊ inſtabili tranſcurrit vita meatu
Nec reditura ruit:non pꝛopellentibus vndis
Otius ex alto cliuoſi gurgitis amnes
In mare pꝛecipitant:neruoqꝫ tremente ſagitta
Pulſa per oppoſitas penetrāt uelocioꝛ auras
Si meminiſſe uelis poſtq̄ꝫ genitricis ab aluo
Nudus inops:querulus:miſer ⁊ miſerabilis infās
Emergens tremulo uagitus ore dediſti
Et laboꝛ ⁊ lachꝛyme ⁊ gemitꝰ ⁊ triſtia cure
Pectora toꝛquentes:habitarunt coꝛde ſub iſto
Nulla fuit tibi leta dies qua poſſet anhelus
Spiritus innumeris finem poſuiſſe querelis
Reſpirare cupis ſed ſoꝛs aduerſa repugnat
Quam uereoꝛ ne tota tibi ſit agenda dieta
Ante ſalutari accubitu q̄ꝫ poſſe parūper
Defeſſum recreare latus contingat eunti
Pꝛetereijtqꝫ tue tibi iam pars magna diei
Iamqꝫ ruit eterne pꝛenuncia ueſpera moꝛtis.
Tu longum ſenioꝛ curas extendis in euum.
Tu doꝛmis moriture grauis ſub molle ſoporis
Securuſqꝫ iaces:pꝛoperantem reſpice ſolem
Littus ad occiduum:⁊ male perdita tēpora defle
Dum licet:ac patriam uerſus ueſtigia uolue
Lumen adhuc celo bꝛeue dum tibi fulget olimpo
Vixiſti in pelago nimis irrequietus iniquo
In poꝛtu morere ⁊ languentia compꝛime uela
Collige diſiectos iam tempeſtate rudentes

Talia dū mecum perago:ſepe ira laboꝛqꝫ
Exclamare iubent: Quis me de faucibus hoſtis
Eripiat? Quis me moꝛtali carcere raptum
Reſtituat celo? Quis rectum monſtret ad aſtra
Inter tot laqueos:tam multa per inuia callem?
Heu mihi q̄ꝫ lōge patriam videoꝛ ne videre
An video pacis:ceu monte remotus ab alto
Omnia ſed circuꝫ ſtant uepꝛibus obſita duris.
Pꝛedones rapidi infeſtant:qui ſigna ſuperni
De ſe ruere ducis:quondam:fruſtraqꝫ recoꝛdoꝛ
Heu quotiens tentaſſe viam:ſemperqꝫ repulſus
Hereo ſuſpirans quo non licet ire.quis ergo
Succurret miſero:tuto quis tramite ducet
Felices ubi ſunt anime populuſqꝫ beatus
Et ſi carne pꝛemoꝛ mea me ſi crimina tardant
Quis dabit ut pennas poſita grauitate columbe
Induar alta petens ⁊ poſt tot dura quieſcam.
Nūc ſtatus hic rerum mihi:ſed quem pꝛeſcia finē
Fata parant nondum video:ſpes longa tremoꝛqꝫ
Hactenus aſſidue noſtro de pectore certant.
At bꝛeue tempus erit quando exitus ipſe docebit
Quis fuerim uere q̄ꝫ fauſto ſubditus aſtro.
Quam celer aut tardus monſtrato calle viatoꝛ
Qualis ad extremuꝫ moribundi tempis hoſpeſ.

Eplarū liber pmꝰ Explicit. Incipit ſcōs de laurea ſua ad Joannē barrilē militeꝫ neapolitanum.

q Uid mea fata mihi toto ſpecioſius euo
Dulciꝰ aut aio poterāt melius ue tuliſſe
Quā ſi foꝛte tuis capiti noua laurea nr̄o
Pꝛeſſa foret manibus fateoꝛ tunc alma ſororum
Ex elicone ſacram ueniens huc turba ſororum
Duxiſſet.citharam melius ſonuiſſet apollo
Serta gerens adamata ſibi peneia pꝛimum
Poſt longum dilecta mihi:ſpectaſſet ab aſtris
Letus honoratam placato numine frondem
Juppiter:⁊ rapidi poſuiſſet fulminis iras
Deniqꝫ nulla dies fulſiſſet lumine tanto
His oculis cunctos nec fulſerat ulla per annos
Obſtitit heu uotis ſemper mihi dura paratum
Imminuēs foꝛtuna decus:tantoqꝫ fauori
Inuidit:ubi me pꝛopter tam multa viarum
Aſpera:tot laquei ſoli mihi nempe tetendit
Inſidias.deſiſte queri:mea tota querela eſt:
Agnoſco expertus fraudem:moreſqꝫ malignos.
Moꝛtales quibus illa ferox intercipit actus
Omnia permiſcēs.pꝛoh ſacra licentia monſtri
Quin aliam mihi tunc eadem foꝛtuna parabat
Me quicq̄ꝫ pꝛeuenta dolum:ne nobilis urſus
Scilicet ipſe meo pꝛeſens foret auctoꝛ honori
Uix tridui ſpatium reſtabat ut omne ſenatuſ
Tempore ius hauſto flueret:bꝛeuioꝛqꝫ poteſtas
Que quōdam ſine fine fuit:deus ipſe nocenti
Occurrens direxit iter:vix fine ſub ipſo
Temporis in menſe peruentum ad limina rome
Obuius intranti fueras comitemqꝫ ducemqꝫ
Pollicitus:uetuit quoniam ſoꝛs:eſſe nequiſti
Toꝛqueoꝛ:⁊ cunctas qui luſtrat nuncius oras
Mittitur:ille autem cāpanis feſſus in aruis
Se ꝙ nec inuento rediens:ſpem ſuſtulit omnem
Ultima iamqꝫ dies aderat:nec poſtera tempus
Lux dabat.urgebat conſumpti terminus anni
Me quoqꝫ magnanimꝰ comes accelerare mōebat
Jam grauidus curis peperit quas foꝛtibus actis
Poſt modo:noſti hoieꝫ:expedioꝛ ſubitūqꝫ uocāti
Romulei pꝛoceres coeunt:capitolia leto
Murmure complentur:muros tectūqꝫ uetuſtum
Congaudere putes:cecinerunt claſſica:vulgus
Agmina certatim glomerat cupidumqꝫ videndi
Obſtupuit:ipſe etiam lachꝛymas ni falloꝛ amicis
Compꝛeſſis pietate animis in pectora vidi
Aſcendo:ſiluere tube:murmurqꝫ reſedit
Una quidem noſtri uox pꝛimum oblata maronis
Pꝛincipium dedit oranti:nec multa pꝛofatus
Nam neqꝫ mos uatum patitur:nec iura ſacrarum
Pyeridum violaſſe leue eſt.de uertice cirre
Auulſas paulum medijs habitare coegi
Urbibus ac populis:poſt facundiſſimus urſus
Subſequitur fando:tādē hic mihi delphica ſerta
Impoſuit:populo circūplaudente quiritum
Hinc ſtephanus:quo fata virum iam tpe noſtro
Maiorē non roma tulit:me laudibus amplis
Accumulat:ruboꝛ ora mihi mentemqꝫ p̄mebat
Indignuꝫ tales onerabant pectus honores:
Mulcebantqꝫ ſimul:ſiculo nempe omnia regi.
Nil mihi nam quis ego:uerūtamen illius alto
Judicio dignatus eram:tum regia feſto
Ueſtis honeſta die me circūfuſa tegebat
Et dominum referens:⁊ tanti teſtis amoris
Quam lateri exemptā ꝓpꝛio regum ille ſup̄mus
Rex dederat geſtare ſuo ſoluſqꝫ loquentis
Iſte animo ingenium labijs mulcentia uerba
Sufficiebat honos:coram mihi nāqꝫ videbar
Eloquij ſpectare ducem:regemqꝫ ſerenuꝫ
Uellere qui pꝛimum ſe continuiſſet in illo
Impetꝰ hinc:ſpeſqꝫ alta nimis fiduciaqꝫ ingēs.
Seu pꝛeſens is ferret opem.deſcendimus vna
Omnibus explicitis:atqꝫ hinc ad limina petri
Pergimus ⁊ ſacras mea laurea pendet ad aras
Pꝛimitijs gaudente deo:ſua lumina teſtoꝛ
Hec inter tot leta:oculis tu ſolus amice
Tu deeras:uotis quotiens pꝛecibuſqꝫ petitus:
Mente tamē memoriqꝫ animo:tua dulcis imago
Certe aderat:ſemperqꝫ aderit:nec tempore ſedes
Deſeret acceptas.ſic illam pectore in alto
Una quidem noſtri uox pꝛimum oblata maronis
Pꝛincipium dedit oranti:nec multa pꝛofatus
Hunc uerbis (q:iam uereoꝛ ne longius equo
Carmen eat) finem ſtatuo:tuqꝫ optime regi
Dum uacuum inuenies curarum:meqꝫ fidemqꝫ
Commendare meam placido ſermone memento
Sum ſuus ex merito:ſibi me meaqꝫ omnia ſoli
Deuoui:ingenium calamum linguamqꝫ manūqꝫ
Mens mea:nunc aūt quoniā ſibi reddere maius
Nil ualeo pꝛo tot magnis:ſub nomine creſcit
Africa noſtra ſuo:tenuis niſi gloria ſoꝛdet
Parua quidem:at grandi ſtudio longoqꝫ labore
Inuigilanda mihi: iamqꝫ ipſa ſuperbioꝛ ardet
Ad ſacros pꝛoperare pedes:noctemqꝫ diemqꝫ
Orat iter comitemqꝫ vie uocat eminus ambos
Inclita parthenope:ſed adhuc nos gallia vinclis
Noſtra tenet blandis:tandem tn̄ ibimus ⁊ nos
Limine ſuſcipies pariter pariterqꝫ videbis
Uiue uale:noſtriqꝫ memoꝛ lege dulcis amice
Hec calamo pꝛoperante:bꝛeuiqꝫ ſcripſimꝰ hora.

Ad Bernardū Ruthenenſem romane eccleſie cardinalem poeticis ſtudijs licet ſero deditum.

a Udio qd̄ ſtudiū ſacros tibi noſſe poetas
Ceperit alme pr̄:dulcis laboꝛ:ardua cura
Gratuloꝛ: ⁊ laudo qd enim ſolatia vite
Plura fatigate:quid ue ocia tanta dediſſet

Aut equidē me fallit amor:ſcio quanta ſub antris
Aonijs inuenta quies mundiqꝫ procellis
Jactato quotiēs rupes elyconia portum
Obtulerit latebroſa mihi:nec nomine uatis
Glorior:archanis tremulum miſcere choreis
Pyeridum plebiqꝫ gradum:ſed amena videndi
Me tulit huc pregrandis amor:tu quantꝰ in altis
Parnaſi potes eſſe iugis niſi cepta relinquis.
Jam tibi ſerta nouem ſtudio certāte ſorores
Laurea texentes video:Jam uertice rubro
Frondis honorate viridem pendere coronam.
Cardine romano graiaqꝫ ornante poeſi.
Jam nemus omne tibi roboat:tibi concinit vnda
Cirreo de fonte cadens:tibi pulcher apollo
Corripit auratam cytharā pedibuſqꝫ manuqꝫ
Tellurem neruoſqꝫ ferit:cantare viciſſim
Ne pudeat comitemqꝫ nouum plaudētibus offer
Neu te vulgus inhers neu per vulgata retrorſuꝫ
Mendaces mentita ferat te fama poetas
Ludimus : ⁊ uario tegimus ſpecioſa colore
Quo vulgus penetrare nequit:viuat alta ꝓfūdis
Occuluiſſe locis:ne forte iacentia paſſim
Uileſcant:magno queſitum quippe labore
Carius inuentum eſt:imis quod terra cauernis
Addiderat:uenit in lucem precioſius aurum
Dulcius ignoto iacuit que littore iaſpis
In digitos tranſlata micat:ſic blandius ether
Poſt nebulas pluuiamqꝫ nitet:ſic nocte fugata
Expectatus adeſt ⁊ gratior aſpicitur ſol
Ergo age propoſitum qua fert nouus impetꝰ urge
Et ſtudijs incumbe ſacris:ubi lucida ueri
Effigies alti latitat:quam ſpiritus acris
Eruet ingenij ſemſim:ſciſſa qꝫ parumper
Nube per obſtantes cernet radiare tenebras.
Hoc iter ingreſſo:magnum tibi munere paruo
Auxilium conferre uelim:Tranſmittitur ergo
Seruius altiloqui retegens archana maronis
Suſcipe tranquillus : nec iam uariante ſenecta
Lurida permoueat facies:uel turpis amictus.
Frons decet iſta ſenem:dabit hic tibi ſemina rerū
Pauca:ſed immenſam ſegetem:ſi rite colantur
Temporibus latura ſuis:ſi parua lucerne
Flamma ualet monſtrare viam ſub tp̄e noctis.
Unda uel exigui rapidam compeſcere fontis
Eſtiuo feruore ſitim:non vilia forte
Non in amena pater munuſcula noſtra putabis

¶ Ad eundem importunas queſtiunculas aceruātē.

Terrificas tam magna moues:teqꝫ oīa noſſe
Teſte ꝓbas calamo ſapienter querere ꝑs eſt
Maxima notitie:dubitans agnoſcere certe
Multa prius dubitata facis:lux quanta tonantis
Eloqui tenebras alieno in corde ſerenat
De tenebris conqueſta ſuis:ſed uera fatebor
Ingenue.non aſtrigerum me turbida callem
Permittunt mea fata ſequi:non tantus ab alto
Contigit ingenij vigor:nec hoc gratia lingue
Adde ꝙ eſtatis nocet inclementia:⁊ ingens
Menibus anguſte fremitus circūtonat urbis
Non turbas capiente ſolo:non murmura:celo
Tam diuerſa ſonant:gelidis hūc montibꝰ arthos
Angulus orbis habeat ditiſſimus anglica miſit
Hunc procul oceanus:dedit hunc hiſpania ciuem
Sic populis confuſa nouis:urbs parua redūdat.
Quos ſimul exigui tulit huc ſpes improba lucri
Partibus ex uarijs:⁊ carcere clauſit in vno
Hic ego nāqꝫ horum vir impatientior alter
Indignans ſtomachanſqꝫ ferox:piget illa referre
Que patior per cuncta uaguſ:ſtrepit obuia turba
Hic gemit:ille canit:ruit hic:leuat ille ruentem
Hic uerbis:hic uerberibus furit:ille quadrigas
Temperat:⁊ fedo contriſtat compita ceno.
Hac peregrina phalanx:hac pleno calle viator
Puluerulētus adeſt:rapidum regit alter habenis
Cornipedem:quem calce ferit:manet ille cruētus.
Immeritiqꝫ bonis premit in precordia cultrum
Externas terit hic ſpecies:atqꝫ ere ſonanti
Uerberat ille forum:⁊ pretoria litibus implet
Ille ſolociſmum ingeminans:⁊ barbara uerba
Examen ſubit:⁊ trepidat:titubatqꝫ legendo.
Et tremulos ciet ore ſonos:hic funus amici
Coniugis hic tedas ſequitur:ſonat vndiqꝫ creber
Malleuſ artificum ſolidaqꝫ in cude laborat
Hic ſtupet in triuijs atqꝫ importunus oberrat
Ille cibum triſti poſcit ſine fine querela
Singula quid memorē ſpes hic mihi nulla quies
Curia tot curis lacerat : quecunqꝫ reuoluor
Omnia terribili feruent roboantqꝫ tumultu
Hic rerum ſtatus:egregium mihi quādo poema
Sufficiet:quando illuſtres contexere uerſus.
Silua placet muſis urbs eſt minica poetis .
Hec inter tam multa petis:quid querere reſtat
Ni terre pelagiqꝫ modum:quot in equore uerſo
Tritones:quot mōſtra natāt:quot littus harenas
Quot freta piſciculos immenſi gurgitis vnda
Abſcondant:quot ſilua tegat uolucreſqꝫ feraſqꝫ
Quot fumi uomat ethna glomos:q̄ꝫtaſqꝫ fauillaſ
Hec mihi nota parum:fateor:nec notius illud
Qui ſtatus eſt celo:qua ſidera lege mouentur
Quando ego per cunctos agilis circūferor axes
Quis dabit ethereas moriturus ut iduar alas
Et mundi ſecreta notem:centrūqꝫ poloſqꝫ
Metiar id paucis prorſus nāqꝫ ardua res eſt
Milibus ⁊ multis hominū:vix contigit vni
Inuenies aliquos aſtrorum archana profeſſos
Metiriqꝫ auſos celum:terraſqꝫ fretumqꝫ
Ignaros quo noſtra tamen corpuſcula limo
Subſiſtant ſeu quis clauſus ſit ſpiritus vmbris
Heu furor:heu funeſta lues.heu flebilis error
Omnia malle hominum q̄ꝫ ſe diſcernere:ſic ne
Ultima cura ſui eſt:quam par fuit eſſe priorem
Non peregrina quidem:ſed me mihi noſcere tātū
Juſſit apolinei celebris ſententia templi
Me ne ptholomeos ſiculiqꝫ ignota magiſtri
Signa parum fauſto deſcripta in puluere forſan
Sollicitum tractare putas:non iſta relinquit
Otia mors feſtina mihi:cui tempora furtim
Et rapidos auferre dies mea cura ſup̄ma eſt
Sed cogis ſi forte loqui:ſcio ſidera ſeptem
Ire retro:eternos celi frenantia curſus
Cur totidem potius pulcherrima querere non eſt
Lumina pre rapidos anime moderantia motus
Principe ſole ſuo:radijs temperat orbem
Atqꝫ orientis iter repetit:quo ſidere merſo
Pallida nox terras ⁊ frigida poſſidet vmbra
Fixa quoqꝫ in tergum ſenſim licet aſtra moueri
Nouimus:ac magnum compleri curſibus orbem
Nec pudet vnius tam paruis finibus anni
Concluſos agitare animis eterna ſuperbis
Immemores q̄ꝫ vita breuis : q̄ꝫ labile tempus.
An medium ſol ipſe locum teneat ue ſecundum

Ambigitur:medium virtutis temnimus alme
Illic egyptus caldeaqꝫ diſcrepat omnis
Iſta ſyracuſij ductu ſenis:illa platonis
Nititur auxilio:pudeat diſquirere quantum eſt
Sol maior tellure uacat:Mens corpore quātum
Nobilior:meminiſſe labor:iam fabula vulgi eſt
Quid iouis ⁊ nate proſpectibus aſtra benignis
Quid ue rubēs martis ſenis aut glatiale ꝓterui
Sidus agat.ſatius fuerat condiſcere quid nos
Quid deus in nobis ageret:q̄ꝫ pigra noceret
Sarcina membrorum:ſeu quos violentus auerni
Tenderet in biuio laqueos:que retia raptor.
Cynthia fraternis radijs ſuccenſa refulget:
Alternatqꝫ vices nec ſurgit ⁊ occidit vna
Sepe etiam ſine luce latet:renouataqꝫ rurſus
Cornibus emergit tremulis:iterumqꝫ ſeneſcit.
Mercuriuſqꝫ deum interpres uariabile ſidus
Letus ut eſt letis:ſic triſtia triſtibus affert
Nouimus hec omnes:anime illuſtrator opace
Qualis ⁊ inſtabiles motus:crebraſqꝫ ruinas
Negligimus:cui res proſint:noceant ue ſecunde
Cui mors leta viro:cui ſit meſtiſſima rerum
Hic mihi nunc ſeptem cognata ſtirpe ſorores
Obicis has longum proprijs ſermonibus omnes
Stringere:tu ſenecam ualeat qd quēlibet acrem
Conſule ſed noſti:niſi ꝙ me carmine temptas
Illa nouem me virginibus conſerta chorea
Sic curas inter uarias ⁊ prelia mulcet
Fortune ut fatear placidis me plurima muſis
Debere:aſt immenſa vni que tramite dextro
Subuehit ad ſuperos:utinamqꝫ in tempore ſiſtat
Nunc alio uenerande pater mea carmina flecto
Da ueniam fandi:licuit ſermone ſoluto
Quid libet amplecti:poteras ibi nempe uagari
Et labor vnus erat:ſed ſi iuga prendere dulce eſt
Parnaſi ⁊ viridi ſubſtringere tempora lauro
Incipe carminibus leges adhibere:modumqꝫ
Sillaba liberior diſcat pede carcere certo
Neu pudeat tenui tempus conſumere cura
Maximus auguſtus domito tribꝰ orbe triūphis
Pyerios cantus: ⁊ amenas miſcuit artes
Nobilis ille animus:qui mundi frena ſubacti
Quiqꝫ duces populoſqꝫ manu regeſqꝫ tenebat
Fortune dominus gemine : viteqꝫ neciſqꝫ
Subdidit imperium muſis : capuloqꝫ regentes
Tranſtulit ad numeruꝫ digitos : inhiāſqꝫ notauit
Quem correpta locum:queꝫ ſillaba lōga teneret.
Carmen adhuc ſupeſt quo ceſaris atqꝫ poete
Maieſtas ſtudiumqꝫ vigent:ſemperqꝫ vigebunt.

¶ Ad eundem ſup metrorum lege neglecta irriſio.

Bruor imēſa rex ſub mole tuarum
Et fragiles humeros onꝰ iportabile frāgit
Querere pes aios alibi:mihi paruꝰ ab aſtris
Spiritus:atqꝫ inopis piger impetꝰ obtigit oris.
Dij tecū uberius:quoniā tibi cōſcia celi
Uox adamantina eſt:calamus quoqꝫ ferreꝰ oēs
Promptus ad inſultus : pleno tibi carmina cornu
Copia ſuppeditat:uerſus breuis hora trecētos
Et ſeptē decies excudit:longa quid ergo
Quot daret vna dies:qd mēſis ⁊ integer annus
Multiplicare labor mihi paucula carmina phebi
Solſtitiale iubar ſub tarda crepuſcula ſepe
Traducant:ſic tota dies conſumitur:at qui
Poſteritatis honos aium ⁊ uentura nepotum
Iudicia exagitent.liberrima uerba tremiſco
Ac uereor iaculis multorum occurrere inermis
Non precio : non blandijs : nec amore nec ulla
Arte ſatis tutus:niſi me ſpectata futuris
Scripta tegāt:quū iā ſparſus cinis iſte ſepulchro
Officio ſpoliata ſuo cum lingua iacebit
Et calami ſpes omnis erit ſic inſita menti
Segnitieſqꝫ metuſqꝫ:more ſunt cauſa:me vnq̄ꝫ
Scribere concipio:quin ſecula cuncta paranti
Occurrant:tibi forte oculis impleſſe legentis
Eſt ſatis atqꝫ alio famam tibi calle paraſti
O felix maiore animo ſtudijſqꝫ ſecutus
Ipſe obſcurus ero,proprio niſi carmine noſcar
Hinc timor hinc ſtudium decies dū ſcripta relegi
Hereo:contineoqꝫ domi:prohibēſqꝫ uagari
Arceo:tū licet ingeminans ad limina pulſet
Nuncius:ac properet uacuum dimittere malim
Dedecus ille meum q̄ꝫ ſi ferat: hunc modo moreꝫ
Poſthabui certus uenie:properata parumper
Iſta mihi:tibi ſed nimium dilata videntur.
Scilicet hoc vnum diſconuenit inter amicos.
At paucis ne multa meis tua carmina forſan
Inſultent:tua ne ue meū lux rideat annum
Pace bona ſubſiſte precor meminiſſe decebit
Eloquium euripidis quondaꝫ atqꝫ alceſtidis vnū
Sed ſileo:ſubitum vidi ſtupuiqꝫ poema
Protinus hic muſis tacito cum murmure dixi
Imperat: ⁊ totum feruens elycone gubernat
Metra dehinc numerans bis ter quaterqꝫ quieui
Calle fatigatus medio:mox ſingula mecum
Sedulus excutiens ſocijſqꝫ ex more coactis
Oſtentans:vnum cunctis mirabile ſenſi
Quot uario tot metra gradu nec paſſibus ijſdem
Sic coeunt:tempuſqꝫ petunt mea tecta ſub vnum
Et tamen incedunt pariter ueloxqꝫ morantem
Expectat : uolucremqꝫ grauis contingere certat
O utinam noſtro quondam tam larga maroni
Copia dicendi:nunq̄ꝫ mihi crede laborem
Lentus inexpletum ſeros traxiſſet in annos.
Nunc letar doleam ne prius natura poetaꝫ
Pertulerat ſed iura nocent ciuilia muſis
Diſtrahiturqꝫ animus:ſed eni fragmenta benigni
Sufficit ingenij ſtudijs conferre latinis
Arripe tu calamum:dextramqꝫ armare potentem
Iliados famam ⁊ preclaram eneada victor
Nec longus viciſſe labor:poſt terga relinques
Hactenus hec:queſita tibi tua diues habeto
Neſcio quid perplexa uelint ſphyngoſaqꝫ nulli
Edipode ſoluenda reor:tibi peruia ſoli
Hinc ſeu milenos uerſus:ſeu milia mille
Fundat in exhauſto ueniens e pectore flumen
Quāuis pulchra quidem:q̄ꝫuis ſint ampla relatu
Ni placeant paritate pedum:ſerieqꝫ modeſta
Dulcia ni fuerint animoſqꝫ auctura:ſilebo.
Nec numerare uelim:numerus tua cura decuſqꝫ
Sit licet: ⁊ celeri placeas tibi nempe camena.

¶ Roma Clementem ſextum romanū pōtificem alloquens inducitur.

Pes mihi lōga nimis pr̄ o ſctiſſime patrū
Obfuit:expectās ſenui:ſpōſūqꝫ moranteꝫ
Increpitās:reuocāſqꝫ domū:nō lr̄a ſupplex
Eualuit mouiſſe loco:non ora relicte
Cōiugis:aut lachryme quotiēs ſibi triſtis ⁊ amēs
Occurri:gemituqꝫ genas madefacta recenti
Heu parthis miſeranda prius q̄ꝫ cara marito
Qui mihi labenti in cineres ⁊ ſepe roganti

Auxilium aut fere ſaltem ſolatia mortis
Nil niſi blanditias tempuſq; trahentia uerba
Reddidit: ac miſeram tenui ſpe pauit amicam
Nunc reditũ morbus: nunc queſtio lẽta retardat
Quid videant anime felices: corpora poſtq̃
Exierunt nunc perplexas componere leges
Aut mores formare nouos: nunc deſtruat arces
Aerias celoq; pares attollere turres
Interea dum multa parat dũq; ultima ſemper
Cura mei: externis nimium: dum torpet in oris
Tempus abit: fugiũtq; dies morſq; ipia tandem
Abſtulit eterna prefixum lege tributum
Sic vidue viduata domus: tenebriſq; tenebre
Acceſſere meis: ſed enim miſerata ſuperne
Te pietas diuina mihi ſeruabat egenti
Sepe dolet mẽs ceca hoium: trepidatq; gemitq;
Eſt ubi gaudendũ: rumor modo mortis acerbe
Intulit haud merita ſubitum pietate dolorem.
Mox ſupaduenię̃s miſere mihi nuncius alter
Deterſit: lachrymas atram deponere ueſtem
Iuſſit ⁊ eximio felicem coniuge dixit
Obſtupui auditis: ⁊ vix bene credula ueri.
Multa ſub ambiguo uerſabã pectore mecũ
Gaudia non capiente animo: certiſſima poſtq̃
Nũcia magnanimi nomẽ clemẽtis ad aures
Fama tulit noſtras: timui ne leta repente
Opprimerent fragilem nimia dulcedine mentem
Letior haud caro genitrix fuit obuia nato
Quem periiſſe truci: quondã ſub marte putabat
Ergo iter arripiens glatialem trãſuehor alpem
Letitia minuẽte viam: ⁊ mulcente laborem
Ante pedes uentura tuos: dulciſſime coniunx
Alme parens miſerere precor: noſtrã ue querelam
Suſcipe: neu viduam ſponſe patiare ſenectam.
Non ignara quidem nec rerum neſcia ueni.
Eſt mihi longinque fateor telluris origo
Et patrie predulce ſolum: ſerieſq; iuuente
Eſt aliis traducta locis: ſunt agmina regum
Cara nec exiguos tibi gallia iungit amicos
Hec nocitura mihi poterunt fortaſſe videri
Sed ſponſe ſuperabit amor: pietaſq; decuſq;
Sedis honorate. quanq̃ tibi protinus vni
Dia ſubiaceãt dominũ licet ultima norint
Regna ſuum: herculeis qua conſignata colũnis
Helleſpontiaco tellus diſtinguitur eſtu
Hec tñ eſt tua prima domus tua maxima ſedes
Quam ſacri tenuere patres: quã corpore petrus
Innocuo parili quam clemens nomine preſſit
Tu clemens qui petrus eras hanc cernere ſedem
Nonne uoles: cupieſq; caput contingere mundi?
Nonne pedis iuuat in ſolido ueſtigia ſaxo
Fixa ſalutiferi: faciemq; agnoſcere chriſti
Uel que femineo ſeruatur condita panno
Uel populo que viſa olim ſub uertice templi
Emicuit perſtatq; minax horrore uerendo
Quid referam noſtre cunabula parua ſalutis.
Et ſacros poſtes ubi rerum conditor ingens
Conticuit ſomnos blande ſuadente maria.
Lac quoq; uel puero optatũ: uel virginis alme
Leue puerperium: puraq; ex carne reciſam
Particulam infanti: precioſaq; fragmina ueſtis
Et cuſtoditos in ſecula noſtra capillos
Quid digitũ agnetis: ⁊ nũc quoq; fulgidus ornet
Annulus impoſuit cupida quem mente miniſter
Prorſus inardeſcens: ſacroq; aſſenſerit illa
Coniugio: ac tali placarit federe flammas
Quid petri trepidantis iter dominiq; monentis
Occurſu poſuiſſe fugam: ⁊ rediiſſe uolentem
Compreſſo terrore ſenem: cunctiſq; paratum
Exequar: ipſe oculis ſpectacula pulchra videbis
Extat opus: lateriſq; tremit domus arcta caduci
Et teſtis pictura rei cui maxima q̃uis
Cauſa nocet celerans impendet ſepe viator
Nec ſe ficta quidem ſed viuos cernere vultus
Colloquiumq; audire putans ⁊ terrenis heret
Triſtis imago dei romana palatia uerſus
Cẽdit enim cõtra ille humilis ſimiliſq; precanti
Flectitur: ⁊ pauido gradientem ſuſpicit ore
Si mortis ſe cura igitur ueſtigia flexit
Ille retro nec pertimuit tormenta crucemq;
Me repetens: tu quid dubitas: cui dulcia mecũ
Omnia: cui placide patet auguſtiſſima vite
Conditio ⁊ ſũmi tranquillum culmen honoris
Quid capita heroum memorem: clarãq; ioannis
Ore cicatricem rigido: duramq; leuite,
Craticulam: ⁊ gemino fecundum martyre buſtũ
College ceſſiſſe locũ: quo maximus hoſpes
Traditur: immotis ubi nunc amplexibus ambo
Felices ſine fine iacent: quis cuncta caliſti
Funera dinumeret: cumulis ſurgentia miris
Oſſeus eſt paries: illic ubi terra cruentis
Imbribus ⁊ ſacra diſtillant tabe cauerne
Quis ue uaticano latitantia corpora clauſtro
Expediat: que ſume parẽs agnoſcere coram
Quid niſi celeſtis fuerit regionis imago?
Condita quin etiam ſupremo menia monte
Eſtiue niuis indicio: delubraq; partu
Obruta virgineo: ⁊ fontes torrentis oliui
Ac tibridos cõmixta uadis noua flumina cernes
Quaſq; dedit ſcatebras pauli ſãctiſſima ceruix
Dulcis aque: quo ſilueſter latitarit in antro
Que conſtantino ſpecies oblata deorum
Inſomnis: niueo quas idẽ marmore cruſtras
Liquerit infamem monſtrato gurgite morbũ
Propellens ut cepta deo lis teſte quierit
Quod magus in fando macularit corpore ſaxum
Fluxerit offenſo quiſnã de numine ſanguis
Quaq; ſacer tellure cruor: quis vindice celo
Sanctorum capitum per maxima menia fures
Nexibus implicuit foribuſq; auertit apertis
Ac trepidos meritam ad mortem circũtulit error.
Non ego nunc aron virgam: nec federis arcam
Nec teſtamenti ueteris mea pignora: quot ſint
Quotq; noui monimẽta ſequar: p̃us aſtra ſerene
Noctis: ⁊ oceani numero ſtringẽtur harene
Illa libens ſileo que ſponſo magna minori
Que ul' prima florent: tã multis clara triumphis
Limina: tot celebres domitis regionibus arcus
Inſculptoſq; duces: inſcriptaq; marmore bella
Iſta nihil motura animum ⁊ vulgata relinquo
Hos quidem ex multis reor admiraberis actus
Ceſareos ut tarpeio ueſtigia colle
Fatidice quondam ductu monitiſq; ſibille
Preſſerit auguſtus ceſar: viſoq; feratur
Obſtupuiſſe deo: qd tum niſi talia uoluens
Alme puer: decus ethereum: ſtirps certa tonãtis
Iſta tibi ſimul atq; tuis urbs inclita ſemper
Preſtabit ſedem. celiq; uocabitur ara
Iſte locus: ſurgens matris ſub nomine templum
Tu dominum rerum caroſq; habitare nepotes

Omnipotens hac arce iube populoſqꝫ ſubeſſe
Atqꝫ duces:ualidaſqꝫ urbes:regeſqꝫ ſuperbos
In manibus deus ecce tuis: ⁊ fata locarunt
Pꝛofuerint ue pꝛeces.an ſparſerit irrita uentus
Tam pia uerba ducis:quē tu de pectore noſtro
Percinctos.age celicolas auerte pauorem
Nobilis etherei ſupereſt natiqꝫ patriſqꝫ
Ultio terrigenis nato cōmiſſa patriqꝫ
Cuius nō animum moueant tam grandia rerum
Nomina ſub noſtras hieroſolyma ducta ſecures
Uilis ⁊ auſonia uenalis turba ſub haſta
Nec minus admirans romani frena tenentem
Pꝛincipis accipies viduā natiqꝫ perempti
Poſcere vindictam.ſimul illum frōte benigna
Impendere pium miſere:dare uerba gementi
Pollicitis captare moras:nempe ipſe reuertar
Lege caput ſontis feriam.Contra acrius illam
Obnite: ⁊ cohibere manu:Spes iſta futuri.
Quid niſi foꝛte redis .meus hec ſucceſſoꝛ:honori
Quid virtus aliena tuo.Qua uoce coactum
Siſtere pꝛerapidas acies ⁊ figere ſigna.
Nec pꝛius auerti q̄ꝫ iuſto colla nocentis
Supplicio afficeret:lenito pectore tandem
Femineo tenuiſſe viam:victricibus aſtris
Quo merito ifernis ualida pꝛece raptꝰ ab vmbꝛis
Nūc felix celo fruit̄:nec foꝛtius ullo
Exemplo flectendus eris:pꝛo coniuge ſupplex
Aduenio ne temne pꝛeces:neu debita differ
Tempus in alterius.Quid ꝙ pꝛius ipſa placebā
Quam tibi vincta forē:pigeat niſi uera fateri
Et niſi foꝛdet inops:uetus eſt niſi nupta pudori
Congreſſus optare meos faciemqꝫ ſolebas
An uerear ne cara minus tibi ſim tua:q̄ꝫ dum
Alterius fueram:vulgi mos iſte pꝛophani
Inſperata petit cupide:poſſeſſa relinquit
Et pꝛobat: ⁊ damnat temere ⁊ faſtidit ⁊ ardet
At tibi mēs alia eſt:nunq̄ꝫ vulgaria tanto
Coꝛda dedit natura viro:cur publica differs
Gaudia?cur ceſſas tibi me:mihi redde quietem:
Italie mundoqꝫ decus:finemqꝫ malorum
Quem ſi fata uetant:abſentem pꝛoſpice ſaltem
Et memoꝛ eſto mei:nutant ingentia longo
Templa ſitu:laſſiſqꝫ tremūt iam menibus arces
Pꝛetenduntqꝫ grauem nullo reparante ruinam
Rara mihi ueteres ſuperant inſignia foꝛme
Effigieſqꝫ antiqua perit:vix illa putatur
Si pꝛope conſpiciar:ſic me fregere labores
Aſſidui:longuſqꝫ doloꝛ:viduumqꝫ cubile:
Coniugibuſqꝫ oꝛbata domus:tot triſtibus vna
Maieſtas inuicta viget:ſintqꝫ omnia poſtq̄ꝫ
Obruta:ſupꝛemis inerit per ſecula ſaxis
Eſt mihi ſacra domus gemino fundata ioanni
Heu doloꝛ:heu pietas: heu ꝟſus ad arma uetuſte
Religionis honoꝛ:flammis abſumpta nephandis
Tecta diu neglecta iacēt:Succurre:nec ultra
Nix ſacrum pꝛemit alta ſolū parieſqꝫ nec imbꝛi
Nec uento aſſidue circuꝫ quatiente fatiſcat
Impleat hic factis meritum clementia nomen
Et tua tangantur noſtro pꝛecoꝛdia damno
Quod quondam caput exanimis miranda relatu
Uera tamen memoro: ⁊ pallentia contigit ora
Quo furibunda die ſanctis incendia muris
Heſerūt tremefacta nouo pia turba tumultu
Et circum ſua damna frequens afferre parabat
Auxilium fruſtra:nāqꝫ hinc violēta fauillas
Hinc fumi per inane globos ſimul aura ferebat
Arcebatqꝫ aditu.Jam tum penetralia raptim
Dum uacuat trepidus pereāt ne cuncta ſacerdos
Pancratij caput extulerat:medioſqꝫ per ignes
Geſtabat uoti compos:generoſa ſupellex
Splendidioꝛ gemmis : rutilo pꝛecioſioꝛ auro
Sanguineo ſudore palam lachꝛymiſqꝫ viciſſim
Largiter interea monſtrum : memorabile ſemper
Manabat:pꝛoceres ⁊ turbam exterruit omnem
Teſtis adeſt ppl'ſ:Quid ſpeꝫ mihi p̄ripit ergo
Lumina viua negēt lachꝛymas q̄s ꝓtulit hoꝛrēs
Sinciput: ⁊ ſicci ſtilarunt uerticis oſſa
Quin ⁊ achillei ⁊ ſocij domus inclita nerei
In titulos erecta tuos ſupꝛema minatur
Arcus effigies:ſed adhuc ſpecimēqꝫ ſuperni
Quatuoꝛ alterno radiant ſplendore columne
Ille etiaꝫ ſupꝛema tremunt.cuſtode ſine ullo
Auxiliumqꝫ tuum expectant:miſerere:nec illaꝫ
Celſioꝛ arx memori tulerit de pectore ſedeꝫ.
Non etenim noſtro q̄ꝫuis celum omne tonanti
Pareat aſtrorum q̄ꝫuis regat ille meatus
Neglexit terras ideo:rerum ue minorum
Cura fugit meminit ſibi que cunabula mundus
Obtulit infanti:quidnaꝫ uaga pꝛebuit vnda
Obſequij:Quid terra manēs:qd flāma:qd ether
Nec tibi iam celiqꝫ gradus ⁊ ſumma tenenti
Excidat affatus ueteris cognominis vnde
Uectus es ad ſuperos:Solio ſaluatoꝛ ab alto
Spectat auentini diſiectum uertice templum
Teqꝫ parum fauſtis ſuccurrere menibus orat
Infinita ſequoꝛ.Quot ſūt mihi tēpla.Quot arces
Uulnera ſunt totidem : Crebꝛis confuſa ruinis
Menia reliquias immenſe ⁊ flebilis urbis
Oſtentant:lachꝛymaſqꝫ mouent ſpectātibꝰ:his tu
Affer opem:qui cuncta potes:cui debita ſoli
Noſtra ſalus.vidue caſus miſerare malignos
Hoc vnum poſt multa pꝛecoꝛ:bꝛeuiore recurſu
Annuus eat redeatqꝫ ſacer : mūdoqꝫ ſalubꝛis
Stat moꝛbis medicina patens:ſit ꝓxima culpe
Spes uenie pelaguſqꝫ graui iactante pꝛocella
Sit pꝛope naufragium poꝛtus:ne littora longe
Dum petimus miſeri medijs moriamur in vndis
Nam quis ad extreme longiſſima tempora vite
Peruenit aut eui centenos conficit annos?
Non modo tantorum coꝛpuſcula nempe dierum
Pꝛeſtat iners natura homini:pꝛeteruolat etas
Uiuimus ⁊ morimur oculi trepidātis in ictu
Ergo retro metam ſtatuas:que crimina mundi
Diluat:abſoluatqꝫ reos: ⁊ vincula ſoluat
Nec noua res petitur:nec ſcriptis diſſona ſacris
Que tibi nota vni:niſi me tua fama fefellit
Certe ego cōmemini:dū quinquageſimus annus
Sanctus in oꝛbe fuit:dominiqꝫ hec iuſſa notaui
Sanctificabis eum:qui noxia cuncta remittet
Et iubileus erit:ſis quid loquoꝛ:annue tandem
Quod tua roma gemenſ genubuſqꝫ affuſa p̄catur
Nam mihi deuotas quando oia regna cateruas
Tranſmittent:Italiſqꝫ pluent a finibus urbes
Lumina ſanctoꝝ cupidamqꝫ inuiſere matrem
Tunc dominum licet abſenteꝫ complexa videboꝛ
Ipſa meum:dulces genitrix uelut anxia natos
Coniuge longinquo circum ſua pectora cernens
Seqꝫ virum ſpectare putans complectitur illos
Quos videt ⁊ pꝛeſſo ſuſpirat conſcia uoto
Sic ego conſpiciēs quoꝝ ſumus ambo parentes

Meq; laresq; meos ſolabor prole frequenti
Perdita poſſeſſis mulcens ⁊ triſtia letis.

¶ Ad Nicolaum aliſineſem rationalem magiſtrum regni ſicilie de morte regis.

p Arthenopea mihi quōdā dulciſſima ſedeſ
Nūc aio:ſ; amara eadē nimiūq; moleſta ē
Atq; oculiſ inimica meis:hic nēpe ſolebāt
Cernere magnanimi fulgētia lumina regis
Quē modo nequicq; mors abſtulit atra requirūt
Seu feror in thalamos:ſolio meditorq; ſedētem
Seu dum templa peto ſacras accliuis ad aras
In mentē ſacer ille redit:ſeu uertice ab alto
Qualis erat dum multa loquens mulcentia celū
Doctorumq; animas hoīum ſpectabat in vndas
Seu grauiter viridi ludentem in gramine cerno
Ambiguoſq; ſimul populoꝝ abſoluere nexus
Et corpus recreare ſuum:ſeu ſobria feſta
Letaq; largiflue memini ſolēnia menſe
Seu dum bella parans victritia feruidus arma
Corripit etatem ſupra ſenioq; reſiſtens
Seu dum forte uagus magne per menia fertur
Urbis:equo reſidens niueo procerumq; ſuorum
Larga acie cingente latus:populoq; fauēte
Deniq; quicqd erat recolens quocunq; reuoluor
Horrorē locus omnis habet:vix alma relicte
Coniugis ora ruēs gemitū rōne repreſſi
Heu quanto ſpoliata bono:quo fulgure rapto
Quas tenebras heu iuſſa pati:vicinia planctu
Sola parit miſero domini ſolamen adempti
Hic affuſus enim ⁊ uario ſermone iacentem
Compellens ex more queror nihil ille viciſſim
At mihi libertas ſupereſt ſpatioſa gemēdi
Iam fletu ſaxum omne madet.ſi longa manendi
Fit mora conſumet:lachrymis ut byblida turpis
Sic me iuſſus amor ſed tu miſerere fugeq;
Auctor ades:meq; his tandem erue penis.

¶ Ad barbatum ſulmonenſem ut viſendis locis prope neapolim comes ſit.

i Am mihi parthenopē:ſic rex iubet alt⁹ olipi
Inuiſā mors ſeua facit:mea gloria quondaʒ
Nūc dom⁹ exilij eſt:miſer hic repire videbar
Poſſe mihi requiemq; mali gemituſq; leuamen
Addidit heu lachrymis ſtimulos alimēta dolori
Ipſe letus crucior:mecum quoq; feſſa laborum
Flet regio:quoniam cupidis euanuit ingens
Sol oculis fuſcaq; diem ſub nube reliquit
Nūc mihi ſidereū dolor eſt nouiſſe robertum
Aut vultum ſpectaſſe polo terriſq; uerendum
Quo ſubito cariturus eram:nam dulcis amanti
Frons memori ſub corde nitet:nec regia deſunt
Munera que luctum renouant facientq; pennem
Linquere dilectas terras ⁊ littus amatum
Conſilij mihi ſumma fuit.regina benigno
Alligat imperio:ſibi me parere ſepultus
Ille iubet:fuerat noſtri cui ſumma poteſtas
Sed dum iuſſa ſequor noctes cunctādo dieſq;
Preterеit mihi tempus iners:non carminis ulla
Cura ſacri:nullo ſparſas modulamine muſas
In girum reuocare iuuat:libet uſq; uagari
Menia dum fugiam:dominiq; palatia rapti
Te comitem mens egra cupit : nō dulcior alter
Colloquioq; graues mulcere potentior aures
Et mihi pyeridum ſtudium:tibi celitus oris
Spiritus altiſſoni:titulus ne deſpice uatis
Te manet:extremo uertis niſi terga labori
Nō uereor minime:calamū pcor ergo parūper
Pone fatigatum: ⁊ propera:neu forſan amicus
Pes iter ignotum trepidet:dilecta lieo
Littora:queq; biceps aperit iuga celſa ueſeuus
Sit ſatis aſpexiſſe procul:cui flamiger olim
Fumabat uertex:ſicule uelut emulus ethne
Obruit infauſta plijdum membra fauilla
Inſula nec capree placeat:nam preripit auſter
Equora permiſcens aditum:nec longius ire
Hinc habitus promiſſa dies:tempuſq; ꝓpinquuʒ
Hinc domine mandata fiunt : vicina maronis
Buſta tui:ac tanti cinerem mens certa poete
Siquis adhuc ſupereſt longis inuictus ab annis
Uiſere: ⁊ horrifico pertuſum tramite montem
Barbato monſtrante meo:baiaſq; tepentes
Lucriniq; ſitum:faciemq; informis auerni
Unde iter ad ſtigias ſedes inamenaq; torui
Sceptra ducis:ſi uera canunt:mihi ſeua videre
Hoſtia ſufficiat:neu triſtia limina tangam
Eminus oſtendens digito:quo calle profundas
Eneas tranſnauit aquas:comitante ſibilla
Cui ſocium commiſit humo nomenq; ſepulti
Quis mō collis habet ueteri mihi cognita fama
Pars etenim:iuſſu quondam pars altera regis
Uiſa quidem propere:quoniaʒ dum dulcia ſemꝑ
Flumina uerborum ſitiens ſequor ipſe ſuorum
Defuit incepto ſpatiū:perijſſe putabam
Tempus ab illius facie quodcūq; fluebat
Longius:inuidit noſtre fortuna quieti
Preciditq; moras:nec dum ſatiatus ab illo
Diſtrahor:hinc felix paruo ꝙ tempore q̄q;
Haud alio permixta fuit mea ſacra uoluptas
Preterea partem in pelago cupidiſſimus hauſi
Multa mihi rauco puppis memorāte magiſtro
Nil niſi miſenum toto cum littore noſſet
Pars ſcriptis credenda fuit.tu cernere coram
Cuncta dabis:rariq; diē mihi numeris inſtar
Solis ad occaſum tribues peregrinus ad ortum.

¶ Ad Nicolaum alifienenſem cuʒ petito epytaphio regij ſepulchri.

i Mmemor haud urī q̄uis me lōga viarū
Tedia ꝑ dubios caſus nimioſq; labores
Mente fatigatum poti⁹ q̄ corꝑe tandem
Reddiderint patrie:pes ut ſua preſſerat arua
Dextra labans calamuʒ rapuit:ſed magna parātē
Uiribus exiguis:oneri ſuccumbere par eſt
Qui ſolem lippis oculis tentare putabam
Lumine confuſus ſtupui:tua iuſſa preceſq;
Tangebant:urgebat honos meritumq; perempti
Regis ⁊ aſſurgens ſignareʒ carmine buſtum
Ingenium tardabat iners.res maxima regem
Eſt ſiculum laudare ſatis:ſtupor ora ligarat
Cuntantem:pongebat amor:quid multa coactus
Grāde op⁹ aggredior:paucis perſtringere uerbis
Sed dum celeſtem mortali carmine famam
Proſequor eloquium medio me liquit in actu
Si breue:da ueniam ꝙ ſi te iudice forſan
Auguſtuʒ uerboſa prement epygrāmata marmor
Deme ſuperuacuum me permittente : tuoq;
Temperet arbitrio titulum manſura ſepulchri
Deniq; uerſiculos quos mēs lachrymoſa peregit
Qualeſcunq; putas placido pcor aſpice vultu
Si tibi carus erat queʒ mors modo triſtis abegit
Hic ſacra magnanimi requieſcunt oſſa roberti
Mens celum generoſa petit:nunc gloria reguʒ

Interijt:noſtriqꝫ ruit decoꝛ vnicus eui
Militie flos ſūmus erat:ſpecimenqꝫ uetuſte
Indolis:egregius bello:ſed pacis amicus
Hoc duce barbaricum poteras hieroſolyma collo
Excuſſiſſe iugum : poteras hoc arma mouente
Pellere peſtiferos trinacria ſerua tyrannos
Rex erat ambabus:moꝛs impia clauſit utriqꝫ
Libertatis iter:merito gemis utraqꝫ tellus
Seruitio damnata fero.hec gratia lingue
Nec minoꝛ ingenij laus hunc q̃ꝫ gloria dextre
Extulerat:ſiluit ſacre tuba maxima legis
Quis ſupeſt altus nature conſcius uſqꝫ
Herbarumqꝫ potens:nitidi ſpectatoꝛ olimpi
Moꝛte ſua vidue ſeptem concoꝛditer arces
Et muſe fleuere nouem:dulcedine moruꝫ
Angelicus factiſqꝫ fuit:patientia templum
Pectoris huius habens illo pereunte peribat
Omnis in hoc virtus ſecum iacet oꝛba ſepulchꝛo
Acceptus fuit ille deo:uenerabilis oꝛbi
Tranſcenditqꝫ hoiem:gemitu pꝛohibēte maligno
Digna nequit calamus tanto pꝛeconia regi
Reddere:ſed terras canit hunc ſua fama per oēs
Eternumqꝫ canet nullum tacitura per euum.

¶ Ad Gabꝛielem ꝫamoreū parmēſem cauſidicum.

Olus erā:dulciſqꝫ aberāt mea cura ſorores
ſ Caſtalie q̄s moꝛbus ibers a limine longe
Expulerat noſtro:patriūqꝫ elicona tenebāt
Cura animum:ſcabies dextram ipoꝛtuna uagātē
Huc illuc uerſabat agens.lux alma quietem
Nulla diu dederat:tacite nec tempora noctis
Abſqꝫ dolore truci:nec ſomnuſ amitioꝛ vmbꝛis
Tranſierat:calamuſqꝫ piger:ſqualenſqꝫ papirus
Puluereoqꝫ obducta ſitu ⁊ manus egra iacebat
At rari ſtratis aderant uetereſqꝫ libelli
Inuiſi medicina mali:titulumqꝫ ſecutus
Illuſtrem:ciceronis opus:fineſqꝫ bonorum
Attigeram:tanta implicitos caligine rerum
Ut niſi diuini qua lux intermicat oris
Hanc patriam errorum uarijs ambagibus illo
Tempore poſſeſſam fatear:ſed latius iſta
Sunt alio tractanda loco:nunc uertitur vnde
Sermo abijt:ſic ergo inhians auiduſqꝫ notandi
Quid ſilua in tanta pugnantia multa loquentum
Uerius herebam cartis tacituſqꝫ manebam
Meqꝫ ipſuꝫ:curaſqꝫ alias oblitus inanes
Cū mihi viſus enim uolucres audire camenas
Et redij ſpectare chorum:dulcedine mira
Impleoꝛ:ecce autē tua diues epiſtola blande
In gremium delapſa meum niſi fallimur inq̃ꝫ
Hec fert grande aliquid:reditus ſic ille ſororum
Impꝛouiſus enim ſic nominis ampla meretur
Fama tui:nunq̃ꝫqꝫ alias:uox conſona vulgi
Nam facies mihi nota parum:nec aperta fefellit
Nec decies perlecta quidem : tamen ora legentis
Inuaſit pudibunda ruboꝛ:teſteſqꝫ uocaui
Pierides:mihi tam magne pꝛeconia fame
Non optata quidem:nec debita ſufficit vnuꝫ
Parnaſi tetigiſſe latus.colliſqꝫ ſupꝛemo
Uertice pꝛeclaros pꝛocul aſpexiſſe poetas
Si tamen aſperioꝛ ferias foꝛtuna dediſſet
Nec mundus ſtrepuiſſet inhers foꝛtaſſe parūper
Aſcenſurus eram:nunc me ſuper aſtra locantem
Irridere putem:niſi te tua cognita virtus
Suſpitione leuet:ſed in his non immoroꝛ ultra
Nam laudes damnare ſuas peruerſa uoluptas
Eſſe ſolet multis:dum qꝺ fugiuntqꝫ negantqꝫ
Calle petunt alio:quoniamqꝫ hic pondere paruo
Pꝛegrauat inualidū calamus : creſcenſqꝫ fatigat
Iāqꝫ tremulā ſcriptura manū ſtat claudē carmen
Pꝛora fretum:facilem pupis iam ſpectat harenaꝫ
Fedus amicitie:uotis mihi nempe petendam
Expoſcis.uereoꝛ nequid modo fama uetuſto
More loquax mentita tibi:pꝛeſentia uero
Neu faueat noceatqꝫ mihi:tamen ecce pꝛecanti
Occurro:cumuloqꝫ pꝛeces:tu videris ante
Que cuperes q̃ꝫ parua forent:cōtra ipſe ſecunda
Soꝛte fruar:cui mille dolos:cui mille rapinas
Uulnera mille uolens tanto pꝛo munere dono
Utqꝫ animi tibi ſigna mei manifeſta pateſcant
Mittitur errorē que purget epiſtola certi
Nuncia:q̃ꝫ fragili conſcēdimus alta uolatu
Remqꝫ ſupergrediens quantū ſpes pectus amici
Luſerit hec autem intrepidus iā factus amoris
Iudicij iam tutus ago:nam ſera pꝛofecto
Quos ſemel elegit damnat ſententia mores
Parcius haud ſolito:ſed dilige certioꝛ ergo
Ut ſumus abſimili q̃ꝫq̃ꝫ ſecernimur aſtro
Nec factis nec uoce pares diuerſa ſub vnum
Mittit enim duo colla iuguꝫ qui maxima paruis
Equat amoꝛ:regem ſeruis:inopemqꝫ potentis
Hic catulum magno commendat ſepe leoni
Hic olim auguſto flaccum dedit:atqꝫ maronem
Euripidē archelao:nec barbarus obſtitit hoꝛroꝛ
Iuſſit ⁊ ut noſtro rudis ennius ille placeret
Scipiade:in partem lauri uenturus opime
Et vite moꝛtiſqꝫ comes.cuſtoſqꝫ ſepulchꝛi
Hoc duce ſi tantis ſim connumerandus:ameuit
Me quoqꝫ rex regum fuerat dum vita robertus
Et modo magnanimus humilem non deſpicit iſte
Deniqꝫ federibus ligat hic elemēta poloſqꝫ
Herbis conciliat pluuias atqꝫ aſtra lapillis
Uallibus hic montes ſociat terraſqꝫ pꝛofundo
Hic hominemqꝫ deo ⁊ celum connectit auerno.

¶ Ad conuitiatorem quendam innominatum ⁊ ſub clipeo nominis alieni multifoꝛmiter inſultantem.

Iſtrahis atqꝫ aiuꝫ curis meliorib⁹ aufers
d Et calami peruertis iter:fueratqꝫ tacere
Cauti⁹:at ſtimulis re fidē pūgētib⁹ urges.
Da ueniam:ſi uera loquoꝛ:licet aſpera dictu
Cogoꝛ enim ſtudijs emitur:ſequiturqꝫ laborem
Laurea per rarum decus:atqꝫ hoc tempore ſoli
Speratum optatumqꝫ mihi.quis neſcit agreſtuꝫ
Pꝛemia poſt merituꝫ:pudet hoc dubitata diſerto
Si dubitas uere:ꝙ ſi temptare libebit
Certe alio tentandus eram:tibi foꝛtius ictu
Ut quaterer.quid enim lux ergo nouiſſima foꝛte
Expectanda fuit iungendaqꝫ pompa ſepulchꝛi
Ac pꝛecium ſtudij.ſi debita fine laborum
Laurea non aliter:non hanc eneide ſacra
Uirgilius meruit non qui pharſalia tempe
Sanguine compleuit latio:licet ille negato
Calle petens:alia tulerit ratione repulſam
Cognita commemoro quid ꝙ ceu ſponſa,decorā
Arguoꝛ hemonia lauro geſtaſſe coronam
Florea virginibus ſunt laurea certa poetis
Ceſaribuſqꝫ ſimul parqꝫ eſt ea gloria utriſqꝫ
Arguoꝛ impꝛopꝛie.ſed quid vir pꝛouidus addit
Uidimus oꝛnatum lauro:quem pꝛotinus inquit
Non pꝛius audieram uelut omnia pulchꝛa relatu
Audieris:q̃ꝫ multa mihi licet ampla tibiqꝫ

Non audita putas:nam quantula portio rerum
Unius ingenij laus eſt:decet alta modeſte
Cernere:ſeqꝫ prius : ſed enim mea carmina nunq̃
Sunt audita tibi uerum:legit illa robertus
Conciuis meus egregius:quem iulia noſtro
Tempore pariſeos ſtudiorum tertia nutrix
Suſpicit: ⁊ toto uenerantur ab orbe magiſtri
Luſcus ⁊ eneas legit ⁊ raiualdus in antris
Altus apollineis:ingens legit illa ioannes
Barbatus legit illa meus:ſocijqꝫ fideles
Auribus excipiunt cupidis ⁊ pectore ſeruant
Ut cunctas liuor:ſeu ſors obſtruxerit aures
Ipſe mihi muſiſqꝫ canam plauſorqꝫ pudendus
Ingenij nec frena mei:nec calcar habebit
Cur redit in dubium totiens mea laurea? nũquid
Nõ ſatis eſt meminiſſe ſemel?decuit ne per urbes
Circũferre noua viridantia tempora fronde?
Teſtariqꝫ greges hominum:populiqꝫ fauorem
Infami captare via?laudarier olim
A paucis mihi propoſitum:quid inertia vulgi
Milia contulerint:quid murmura uana theatri
Ergo ne trinacrio minor eſt mihi carmine regi
Gloria q̃ turbe paſſim placuiſſe furenti?
Reginecꝫ minus capitolia profuit urbis
Scandere quaꝫ uacuas ſtudio luſtraſſe paludes
Auia q̃ nemorum rudibus q̃ rura colonis
Atqꝫ inopes ſparſaſqꝫ caſas:incognita noſtro
Carmina noſtra foro.quid ruſtica menia uobis
Obiciunt:quo iure fremunt:ſatis eſſe putaui
Terrarum petijſſe caput:qui victor in arcem
Signa tulit ſumma ſecurus ſede quieſcat
Extremas niſi forte iubes ambire cloacas
Figentem obſcenis victritia poſtibus arma
Noſcor ubi placitum . laudat mea carmina tibris
Parthenope ſtudioſa probat:nec terra naſonis
Reſpuit aut flacci:nec qui cicerone ſuperbit
Liue ſimul marioqꝫ locus:nec gallia noſtri
Inſcia:nec rhodanus:quid inepta colonia tantis
Una nocet titulis:fului cui gratia nummi
Uentris amor ſtudiumqꝫ gule ſomnuſqꝫ quieſqꝫ
Eſſe ſolet potior ſacre q̃ cura poeſis
Mantua virgilium genuit:uerona catullum
Et plinios noſtroſqꝫ aliquot ſeruauit in annos
Urbs antenoridum quantos celebrauit alumnos
Nunc:quõdã numerare labor : quot cimbria nũp
Secula pergameum viderunt noſtra poetam
Cui rigidos ſtrinxit laurus paduana capillos
Nomine reqꝫ bonum latijqꝫ in finibus orbis
Pierios animos alpis tulit ora niuoſe
Parma euo collapſa ſui monumenta macrobi
Oſtentat:uetus uſqꝫ nouo me carmine ſaxum
Nobilitare iubẽs.nec eadem degener urbe eſt
Caſſius has inter docta urbs tua ſola carebat
Uate diu proprio niſi te ſibi fata tuliſſent
Purgantem patrias calami ſplendore tenebras
Longaqꝫ paruificis abolentem oliuia terris
Caucaſeũ romana iugum trãſcendere fama
Diſtulit:europe iam tunc aſieqꝫ tremenda
At mea ꝙ ueſtre nondum ſit cognita plebi
Ceu tenebris damnata iacet ſi reddita pridem
Eſt ratio reddenda iterum:noua gloria regum
Rex ſiculus celo pro me reſpondet ab alto
Qui mõ duꝫ terris habitat mihi numeris auctor
Maximus inſoliti famam inuidiamqꝫ reliquit
Adiciens cauſam ꝙ opuſcula iudice tanto
Noſtra forent tanti:melius ſibi cognita forte
Q̃ tibi:nocturnas ſtudijs grauioribus horas
Surripiebat eum:vigiliqꝫ ingeſta lucerne
Immemor interdum:cene ſomniqꝫ legebat
Neqꝫ tibi ignotum tanto dignatus honore eſt
Ut procerum primis ſub regia tecta uocatis
Plurima noſtrarum caneret preconia laudum
Uera utinam:q̃ uera tamen rex viderit ipſe
Quin etiam magno pro munere parua petita eſt
Africa noſtra ſibi:memini ſuprema benignus
Oſcula ⁊ heu nunq̃ fatis iteranda parabat
Quum duo dona pio placidiſſimus ore popoſcit
Obſtupui.quid enim immenſo donare puſillus
Poſſe videbatur:ſed quid niſi carmina uellet
Largus opum:diueſqꝫ animi ⁊ virtutis amator?
Carmina menſure ſedem tribuentia fame
Hoc petijt primum:pectus calamumqꝫ pudenter
Excuſo:fragileſqꝫ humeros ſub pondere tanto
Inſtat ab aduerſo:dubio lis fine reſedit.
Conceſſiſſe ſibi ut videar mihi prima negaſſe
Proxima dona libens tribuo : cui dignius aule
Scipiade mittendus eras:at perfida ⁊ altis
Inuida principijs illum fortuna repente
Suſtulit interea:nunc tanq̃ lumine rapto
Neſcius in tenebris liber eſt:quo flectere curſum
Cogitet ⁊ toto nullum videt equore portum
Heu cineres buſtumqꝫ petet:qui turbine q̃q̃
Dilatus uario : multos abſumpſerit annos :
Si foret hic ueſtram tantum mittendus ad urbeꝫ
Iam ſatis exornatus erat mihi crede ſuperqꝫ
Sed dum multa timet uenturaqꝫ ſecula terrent
Heret adhuc tacitus:cuius ſi laurea ſerum
Expectaſſet iter quod mens preſaga timebat
Mortis ab inſidijs iam circumuenta fuiſſet
Hinc prior:ille abijt.cuius poſt funera nullum
Examen ſubiturus eram:nam maxime nondum
Tu mihi notus eras:fateor mea crimina tempus
Anticipaſſe iuuat : q̃uis nec pauca viderem
Scripta mihi iam tum laudati carmina uari
Nulla meos feriunt oculos:tamen inclita pectus
Fama ferit:ſcriptis ego ſum tollendus in altum
His ſine nullus ero:nunquid tamen illa probari
Eſt opus ⁊ vulgo:titulo caruiſſe poete
Abieciſſe graues ſpoliato uertice remos
Maluerim ⁊ longis latuiſſe inglorius annis
Hactenus hec noua lis oritur quo tramite uertar
Conquerar an taceam:riſumqꝫ refellere riſu
Sufficiat:riſum moueo.ſic vita meretur
Noſtra quidem fateor:ſed nunquid carmina riſũ
Promeruere etiam lachrymas que ſepe ſeueris
Extorſere oculis:ſic triſtia forte uolutant
Nunc mea fata vices:ut qui rorantia vidi
Inclita romulei dum proloquor ora ſenatus
Regis ⁊ indomiti frontem pietate remiſſam
Ridear ignauo:proh ſors malefida popello
Altera legitime ſupereſt mihi cauſa querele
Quis modus audendi:que ue iſta licentia fandi
Tela fremens elicone rapis:quibus agmina uatũ
Impetis ⁊ noſtros in nos accingeris enſes
Ante alios flacci:cuius te ſcripta mouere
Occiput ut ſcapitur:tenero nec parcitur vngui
Uate ſacrum decies clam caſtigante poema
Debuerant:rigidamqꝫ notis adiungere limam
Mendaces uocitare quidem inſanoſqꝫ poetas
In primis furor eſt:mendaxqꝫ inſania.uere

Uera canunt:aufes q̃ꝫ q̃ꝫ fallentia ſurdas
Has etenim ſpꝛeuiſſe licet puerilia uatum
Hinc ſtudia appellas puerilis ineptia quoꝛſum
Impulit errantem calamum:puerilia ceſar
Julius ⁊ toto regnans auguſtus in oꝛbe
Tractarunt igitur:quedam diuina poetis
Uis animi eſt:ueloqꝫ tegūt pulcherrima rerum
Ambiguo:quod non acies niſi licea rumpat
Mulceat exterius tantum : alliciatqꝫ tuētes
Atqꝫ ideo puerisqꝫ placet:ſenibuſqꝫ uerendis
Inſanire licet:fateoꝛ mēs concita clarum
Seqꝫ ſuper pꝛouecta canet:vulgaria opoꝛtet
Linquere ſub pedibꝰ:magnū hinc ſubſiſtere nullū
Cenſuit ingenium:niſi ſit demētia mixta
Judice qui populo:dicti cognomen habere
Cepit ⁊ altiſſonum liquit poſt terga platonem
Dixit idem cunctis:que tanta infamia uatum
Quo ruis ulterius:media nos pellis ab urbe
Sed paulum expecta:iam ſponte recedimus oēs
Et nemorum ſecreta placent:turbamqꝫ nocentem
Odimus:ac leti campis ſpatiamur amenis
Hinc quia pꝛoſpexit cui pꝛimum publica cure
Res fuit :aduerſos populi uos moribus illum
Moribus infeſtum ueſtris ſtudioqꝫ futurum
Diſcreuit populo ſtrepitum:rus uatibus almum
Soliuagis:uacueqꝫ bonus redit ocia ſilue
Liberiuſqꝫ ſolum:nam que mixtura perennis
Hos ſtupoꝛ attonitos alti caligine ueri
Hos autem meſtos ſemperqꝫ quietis egentes
Turbida ſolliciti tenuiſſent tedia vulgi
Conſultum hinc illinc.igitur non urbibus acri
Pellimur exilio ſequimur meliora uolētes.
Nonne deum pꝛimos olim queſiſſe poetas
Inquit ariſtoteles:num ſanctos celitus aura
Diuina afflatos ⁊ munera rara deorum
Marcus ait cicero:fautoꝛqꝫ domeſticus omnis
Exulet.externi cauſam tueantur honeſtam
At noſtros niſi foꝛte uetas ad roſtra uenire
Uicimus haud dubie:quis pꝛeclariſſima bella
Herorum:moreſqꝫ graues ⁊ nomina noſſet?
Quis ſtimulis animos ageret per mille labores
Perqꝫ altum virtutis iter:quis triſtia vite
Demeret implicite dulci faſtidia cantu
Ora forent quaſi muta hominum ſi ſpiritus oꝛbi
Deforet aonius:virtus ignota lateret
In ſe clara licet:ſtudioqꝫ impetus omnis
Toꝛperet lingue nam fundamenta latine
Nulla forent:quibus egregie ſtant ſedibus artes
In quibus omne pꝛocul uobis oſtenditur euum
Noſtraqꝫ uenturis longum ſeruabitur etas
Hic tamē occurret cherilus : uel aquinius ait qui
Tempus in infami multum poſuere libello
Scriptorum plebeia cohoꝛs:ſed dic mihi queſo
Que nā turba hominū multos nō paſcit ibertes?
Rara quidem ingenij bona ſunt ſemperqꝫ fuerunt
Semper erunt:paucos altum tenuiſſe videmus
Aſpice virgilium:nunquid pueriliter illum.
Terrarum celiqꝫ plagas ⁊ ſidera luſtrat
Iſta palam:q̃ꝫ multa latent:quid fratribus atris
Eolus imperitas aut quid ſuperaddita moles
Montis ⁊ ipſe ſedens ſublimi uertice rectoꝛ
Quid pius eneas:ſocius quid ſignet achates
Quid uenus ambobus medie uelit obuia ſilue
Quo peregrina virum circundet coꝛpora nimbo
Qua nubem ſub nube tegat:quid cantat iopas
Quid bithias magno patere bibat īpiger hauſtu
Quid uehat aſper equus:miſereqꝫ incēdia noctis
Inſultaſqꝫ ſinon.genitrixqꝫ affixa furenti
Inter tela duci:mox ut digreſſa per vmbꝛas
Apparere deos infeſtaqꝫ numina troie
Quo feroꝛ? hic nullum inuenies ſine tegmine ꝯſuz
Pꝛetereo reliquos.quid flaccus horatius ardens
An leuam dextram ueniaz monſtrare videtur?
Et magnum foꝛmare virum:ſed noſtra relinquo
Oꝛpheus:amphion:uel natus apolline linus
Atqꝫ parens muſeus ⁊ quos mirata deorum
Gꝛecia ſubſcribit:ſtatius pueriliter euum
Tam longum peperere ſibi:quid pꝛotinus alto eſt
Altius euripide:magno quid maius homero
Que loca:quos poꝛtus:gemino que littora ponti
Que freta:quas claſſes que p̄lia quos ue ferarum
Quos hoīum motus:oculis quibus ipſe carebat
Non ſubiecit enim:mores populiqꝫ ducumqꝫ
Pinxit ⁊ enumero plebis ſecreuit ulixem
Quem mihi non uana circūtulit arte caribdim
Sirenumqꝫ modos ⁊ amantis pocula circes
Quid moroꝛ in uerbis ſacri nec dogma platonis
Nec ſocrates aliud:titulum nec nacta ſophie
Cetera turba docet:q̃ꝫ quod cantare ſolemus
Dicet ad hec aliquis:cur per iuga celſa fatiger
Huc via fert humilis:mens delectata laborem
Spernit ad hec bꝛeuitas memorē ſuccicta reliq̄t
Et dulces iterare ſonos iuuat uſqꝫ legendo
Certus abhinc uenie:pueros uocitare memento
O famoſe ſenex atqꝫ inclinare caueto
Celeſte ingenium: ⁊ uatum ueſtigia vita
Inſanum hoc genus hominum:piget illa deiceps.
Uana ſequi.vilis nobis ut paſcitur hircus
Neſcio cui merces ea ſufficit.eſt mihi fame
Immoꝛtalis honos: ⁊ gloria meta laborum
Coꝛniger at quantū tegat hic ſub pellibꝰ hircus
Quod neſcire putas : ſoccos bonꝰ atqꝫ coturnos
Pꝛemia muſarum:tandem ſtatuiſſe videris
Falleris.eſt habitus quem ſecula noſtra licēter
Poſtpoſuiſſe vides:poſtq̃ꝫ deferbuit ardoꝛ
Pierius ceſſitqꝫ retro.quo nomine ſigner
Reſpondere iubes : an ne ad p̄toria uentum eſt
Jure agitur mecum:conſignatiſqꝫ tabellis
Qui ſim.quem ue ſequar callem ſtilus ipſe tacēte
Me loquitur:num plura iubes:ſed epiſtola finem
Longa petit : dabitur quam ſi ſonuiſſe putabis
Altius excuſer parcant aures oculiqꝫ
Gloria nulla etenim uerbis optata ſuperbis
Nulla petita mihi:tua me violentia adegit
Nec loquoꝛ ut leſi vindex eliconis:an ille
Hoc eget auxilio tantis armatus alumnis?
Pꝛecipue quia quo ſecuz pugnare paraſti
Plumbeus eſt gladius faciliqꝫ retunditur ictu
Nec uelut aſſertoꝛ pꝛopꝛij cognominis arma
Muſarum pꝛo parte tuli.ſed turpiter illas
Maieſtate ſua ſacro ſpoliarier auſu
Quis tacitus perferre queat.que perlegis autem
Non tibi dicta putes ſed qui te bella mouere
Compulit:agnoſco ingenium muſiſqꝫ ſacratuz
Inſcriptis dilecte tuis:illumqꝫ pꝛofecto
Quiſquis erat moꝛdax nunq̃ꝫ tibi cognita peſtis
Inuidia urebat ſic nobilis africa ſurgat
Sic mihi virgineus clauſe penetralia cirre
Rite choꝛus referet faueatqꝫ ſupnus apollo
Tu tamen hoc illi noſtris chariſſime uerbis

Hic precor:ut quotiens alieno inuidit honori
Inuideat ſtudijs pulchro inuideatqꝫ labori

¶ Ad luchinum vicecomitem mediolani dominū cū pira trāſmitteret incidēter egit de laudibus italie

a Rgolicas ſi fama uolāſ vulgata per urbeſ
Arboris auſonie quōdā dū ſplenduit etas
Aurea ſaturno terris regnante fuiſſet
Ut reor euriſteus nunqꝫ tot ferre laborem
Cogeret alcidem:ſua ditia poma draconi
Hortulus heſperidū male cuſtoditus haberet
Hoc potius mandaret opus:nec vinceret aurum
Natiui dulcoris opes:felicius omni
Es latium tellure quidem prefertilis ora
Italie:quam fulua ceres viridiſqꝫ minerua
Purpureus quam bachus amat:tu frōdea capris
Florea mellificis apibus:pecoriqꝫ viciſſim
Paſcua: ⁊ irriguis late pulcherrima pratis
Tu redolens hortis.uarijs ſcatebroſa metallis
Arboribuſqꝫ virens:ſiluis vmbroſa uetuſtis
Alitibuſqꝫ feriſqꝫ frequens:uenatibus apta
Aucupioqꝫ placens:lacubus piſcoſa profundis
Fluminibus diſtincta uagis ⁊ portubus omne
Tuta latus dupliciqꝫ ſedens circūflua ponto
Mirificis inſignis aquis ⁊ aprica recuruis
Uallibus:aſſurgens iugis eſtate niuoſis
Perqꝫ hiemes medias ad littora uere benigno
Temperieqꝫ fruens:celo tranquilla ſereno
Semper:odoriferis nebulas purgantibus euris
Urbibus ampla tuis.atqꝫ arcibus alta tremēdis
Conſilioqꝫ vigens:populiſqꝫ inuicta ſuperbis
Et terra pelagoqꝫ potens ac rite ſupremum
Imperium teſtata ſitu:ceu calcibus orbem
Cōcutias:ſtimuliqꝫ loco pretendis idruntem
Brondusiumqꝫ biceps arthois obicis vndis
At matutini qua proſpicis hoſtia phebi
Flexa crotona tegit:graiūqꝫ a ſtirpe tarentum
Planta pedis : regium çephiros a pollice frāgit
Neapolis ſure medium:femur occupat altum
Ianua: ⁊ extantes tyreno in flumine piſe:
Urbs uenetum diuerſa tenet:ueteriſqꝫ rauene
Menia: ⁊ ariminū terrarum terminus olim
Ac ſalis adriaci rabies quaꝫ deſpicit archon
Quid mediolanuꝫ medias quid grāde medullas
Robur alit:patauumqꝫ potēs:fortēqꝫ ueronaꝫ
Quid modo te memoreꝫ ſtudioſa bononia:ul' qd
Te genitrix mea chara loquar florentia quondaꝫ
Squalida nunc:populiqꝫ manu lacerata furentis
Ac nunqꝫ iam ſtare ualens:quid carmine longo
Littus utrunqꝫ maris:medij quid proſequar imū
Montis utrunqꝫ latus ſeries immenſa:reate
Centron habet ualidoqꝫ ingens ſtat poplite roma
Cūcta mouēs:rerūqꝫ caput domus alma tonātis
Ac ſedes terrena dei:terrorqꝫ ſubacti
Orbis: ⁊ innumeris celo exequata triumphis
Salue belli potens regio.paciſqꝫ magiſtra
Ingenijs ornata ſacris conditaqꝫ dulci
Eloquio excellēs cunctas quas maximus ambit
Oceanus:nulliqꝫ ſatis laudata virorum
Et legum generoſa parens:mihi latius ipſi
Forte alio cantanda loco:nunc obtulit arbor
Materiam fecunda breuem:qꝫ dulcia tellus
Itala de ramis legeret non aurea poma
Iudice certa loquor guſtu:pars ultima lauduꝫ
En glatiale pirum ſeſe commendat abunde.

¶ Ad paulum hannibalenſem vnum ex primatibus populi romani.

Um memini moreſqꝫ tuos faciēqꝫ benignā
o Uerbaqꝫ magnanimuꝫ liqdo teſtātia pect⁹
Tedia longarum ⁊ diſcrimina mille viarū
Commeminiſſe iuuat:terris optādus ⁊ vndis
Tantus amicus erat nimio conſtare labore
Nec poterat penetramus eni peregrina furentes
Littora:nec ſcopulos:pelagi nec monſtra timem⁹
Urget auaritie ſtimulus:proh quantula mortis
Premia barbaricis aurum rapuiſſe cauernis
Maternoqꝫ ſinu nitidos pepuliſſe lapillos
Uel piper exiguum ramo legiſſe migranti
Sordet amicitie ſtudium:contraria longe
Mens mihi:nam fido nullus par cenſus amico
Nullo auro penſanda fides:tua cognita late
Fama quidem tibi me:mihi te:nec fama profecto
Nec virtus:ſed fata dabant:traxiſſet ad indos
Spes tanti longinqua boni:natura pepercit
Hos mihi circuitus:terraſqꝫ habitare ꝓpinquas
Nos uoluit : tempuſqꝫ dedit concurrere in vnum
Obfuit at reruꝫ cumulus:nec longa videndi
Libertas ⁊ ſera fuit:raptimqꝫ reuellor
Ex oculis optate tuis:hoc preſtitit autem
Preſentem vidiſſe ſemel:quantūlibet abſens
Ut preſens videare mihi: ⁊ que plurima mecum
Dulcia melliſluo:gradiens ſimul ore ferebas
Menia dum lacere ſpecimen miſerabile rome
Monſtrares digito:meqꝫ inter ſingula uerba
Aſpiceres oculis rorantibus:ultima dicens
Hec mihi labentis patrie fragmenta reſeruat
Sors mea:ſuſcipioqꝫ libens : nec ſoſpite paulo
Funditus ita ruent manibus conuulſa nephādis
Letabar:memoriqꝫ nihil ſub pectore ſedit
Altius:agnoſco romani principis ingens
Propoſitum mentemqꝫ piam:nūc pacta repoſcēs
Roma ſenex iuuenem rogitat:miſerere cadentis
Pollicitiſqꝫ mane:celſum decet ardua rerum
Cura animum:decet euentus ex corde ſecundos
Urbis amare ſue.caſus prohibere malignos
Suſtentare manu feſſam releuare iacentem
Non tibi ſed patrie ſatus es:cui iuſtius armos
Subicies oneri:que ſarcina pulchrior uſqꝫ?
Nec te parua manet ſeruatis fama ruinis
Quanta qꝫ integre fuit olim gloria rome
Reliquie teſtantur adhuc:quas longior etas
Frangere non ualuit:non vis:aut ira cruenti
Hoſtis:ab egregijs franguntur ciuibus heu heu
Que rabies:occurre malis:hoc ſcilicet vnum
Eſt ubi te prorſus maiorum a ſtirpe tuorum
Degenerare uelim:vigeat mauortia virtus
Militieqꝫ decus:nitidi ſit larga metalli
Sit ferri ſecura manus:perduret equorum
Iugis amor:ſtudiumqꝫ canum culturaqꝫ ſilue
Artes nobilium liceant:proſternere turres
Immeritas patrieqꝫ in viſcera mergere dextras
Si neſcis hoſtile opus eſt.ſed forſitan error
Huc patres tulit ille tuos:ut menia ſacre
Eruerent urbis:qꝫ ſe de ſanguine natos
Hānibalis iactare ſolent:mirabile non eſt
Heredum ſi iura tenent:quodqꝫ ille nequiuit
Perficit hic aries:tua fortia pectora mēdax
Gloria non moueat:qꝫqꝫ clariſſimus ille eſt
Artibus armorum:magnum tamen impia nomen
Equant acta ducis parqꝫ eſt infamia laudi
Nota loquor:fuerit potius tibi ſanguinis auctrix

Scipiadum diuina domus:noua nomina ſumēs
Hoſtibus a domitis:afroqꝫ ex more ſubactus
Hannibal hec domui dederit cognomina ueſtre
Ergo age tantorum ueſtigia fortis auorum
Ingredere ⁊ patriam ſupremo in tempore ſerua
Ac pius annoſe baculus precor eſto parenti.

¶ Ad Lancelottū placentinuꝫ excuſantē ꝙ ſe inſcio nomine eius eſſet abuſus inuidus ille quē quarta retro notat epiſtola.

Irabar quo te ſubitus preceps ue tuliſſet
m Impetus:ut cultos diuū tibi more poetaſ
Sēper:ob vnius odium fortaſſe procaci
Uulnere tentares:potuiſſem parcere ſi me
Non elicona ſimul totum furor ille notaſſet:
Ceperat indignans calamū manus: ira iuuabat
Aſpera mordaci componere carmina uerſu
Sed trabe nodoſa grauior:paſſuſqꝫ per omnes
Subſiſtens hec uerba dabat:violenter amicum
Armor in immeritum:ſcelus at patiemur inultuꝫ
Duc age duc quo iure licet dum talia mecum
Ille ageret ſonuit querulo ſub cardine limen
Nūcius ante foras aderet tuus:omine ſenſi
Quid ueheret:tete purgas: ⁊ crimina certum
Uertis in auctorem:frons eſt nitidiſſima uero
Illicet agnoſcoqꝫ dolū:calamumqꝫ morantem
Abſoluo:moxqꝫ hunc alacrem cupideqꝫ ſequēteꝫ
Quo ſe cūqꝫ traham:detectum leſus in hoſtem
Dirigo nec paucis purgata calumnia uatum eſt
Ille tamen fruſtra tacitus mihi ſemper abibit
Speratumqꝫ meo nec habebit carmine nomen
Nunc ad te redeo:ꝙ nondum tranſfuga colles
Aonios:fontemqꝫ colis turbāqꝫ prophanaꝫ
Effugis ingennas calcantem ac deſpicis artes
Gratulor:hac via te ſuperas attollet ad arces
Seruabitqꝫ diu populo pereunte caduco
Concepti ueniamqꝫ ꝑcor ſermonis:at ille
Obſtrepitor ſi liuor eum tam feruidus urit
Supplicium ut tacuiſſe putet:ſi tanta uoluptas
Otia noſtra ſuis ſtudiumqꝫ laceſſere uerbis
Quid ſtruit inſidias campo ſe credat aperto
Subſcribat nomenqꝫ ſuū:nec ſe tegat vmbra
Nominis externi:proprijſqꝫ occurrat in armis
Namqꝫ meneciades galea mētitus achillem
Cuſpidis hectoree cecidit male genitus ictu.

¶ Ad Ioannem de columna cardinaleꝫ ſuper fratrū morte conſolatoria.

Mpia mors q̃ticēs oculos calamūqꝫ fatigas
i Carmē ⁊ i lachrymis:lachrymas i carmie mi
O genꝰ hūanū ⁊ lōge ſors peſſima vite ſces
Cernere charorum pallentia corpora ſaxis
Obruta fundendos totiens auellere canos
Et viduam longa traducere morte ſenectam
Lumina quis moriētis erit qui condat humetqꝫ
Si pergis ſeuire ferox:hoc ſeua parabant
Aſtra nephas:cogar ne igitur ſine fine ſuperſtes
Omnibus eſſe meis:nec me dolor ipſe necabit
Heu domus illuſtris ſolitum ſtilus impleat actuꝫ
Nunc domus infelix exuſta funere crebro
Heu germana fides predulcia pectora fratrum
Heu miſerande parens:deſertaqꝫ turba ſororum
Unde tot accipies gemitus quis ſufficit humor
Cladibus aſſiduis:que par querimonia damnis
Bellica marmoree domus imperioſa columne
Nec celi concuſſa nimis nec fulmine torui
Uicta iouis quondam:nec turbine feſſa biluſtri
Urbis honos:ſummumqꝫ decus:belliqꝫ domiqꝫ
Perfugiumqꝫ bonis fueras:terrorqꝫ ſuperbis
Nunc in fruſtra ruis:tacitis iuuenilia triſtes
Mortibus: ⁊ rapido natorum ſtamina fuſo
Precipitant parce:virtus hec nota per orbem
Hunc ue tot egregij finem meruere labores?
Talia funereis iterans ſuſpiria uerbis
Fundebam:lachrymiſqꝫ gene pectuſqꝫ madebant
Ecce autem celi uox e regione ſerena
Incertum quibus acta vijs:ſic impulit aures
Ecce quid aduerſus ſuperos ⁊ ſidera fruſtra
Inſanire iuuat.iuuenes mors equa ſeneſqꝫ
Demetit: ⁊ nullus mortalia temperet ordo
Eternis ueſane paras vim legibus:an tu
Hactenus indomite neſcis ut ferrea parce
Arbitrio nent penſa ſuo:ſcinduntqꝫ trahūtqꝫ
Nec modus aut requies? viles cui gl'ia cordi eſt
Fida ſub extremo non deſerit arma periclo
Nauta gubernaculum ſtringit rapiente procella
Intrepidoſqꝫ videt ſparſos ſuper equora remos
Et prius hunc pelagi q̃ꝫ terreat:opprimat vnda
Sunt qui conſpecto tergum dent turpiter hoſti
Sunt quos ſurgētis murmur leue ſubruat auſtri
Et noua tempeſtas ⁊ ſibila prima rudentum
Hi propriuꝫ diſcrimen habent ignaua pauentem
Mors fortem generoſa manet:tu pauca tremiſcis
Spicula fortune:viteqꝫ in fluctibus alnum
Deſeris:exiguo pauefactus turbine ponti?
Et gemitis facis arma miſer?quid profuit ergo
Lectio:quid ſtudium : nunq̃ꝫ tranquilla magiſtrū
Unda probat:nec militie pax lenta peritum
In dubijs ars certa patet:turpiſſimus error
Ille hominum peritura uelut manſura tenetis
Hinc dolor amiſſis inconſolabilis imo
Corde oritur:laceratqꝫ animum:ſtat gratia nulla
Preteriti:ſubeunt cunctarum obliuia rerum
Illicet: ⁊ magna eſt iniuria finis habendi
Quod ſatis eſt habuiſſe ſemel : condiſcite eodem
Reddere depoſitum cupidi:quo ſumere vultu
Et quoniam non certa dies eſtote parati
Semper ad imperium domine ſua iura petentis
Intranti monſtrata via eſt.hoc triſtia calle
Multa quidē inuenies:hoc dulcia pauca videbis
Incertus placida laturus fronte viator
Quidqd erit qđ fata parent.hec uerba parentem
Naſcenti dixiſſe puta.natura profecto
Omnibus hec loquit̃:quicquid dulceſcit amaro
Fine perit:fugit omne bonuꝫ quo ueſtra furit mēſ
Proqꝫ breui longus ſequitur dulcedine meror
Paupertas concludit opes:natoſqꝫ ſenectus
Orba gemit:fidos mors diuidit inuida fratres
Nec minus vnanimes ſubito diſiungit amicos
Dum latus illa placens acies cingebat utrunqꝫ
Fortunate diu : dum mutua uerba benignis
Frontibus hinc illinc ⁊ pura mente ſonabant
Nonne tibi interdum proprie fuit obuia fortis
Conditio: ⁊ tecum comitatus ut iſte ſupremo
Mox gemitu ſoluendus erit:cur proxima queſo
Cui breuis hec promiſſa dies:queꝫ ueſpera pallēs
Spirantem:preſens quem tandem protinus hora
Integra. ⁊ inſidijs mortis caritura videbit?
Sumite letitiam ſemper fugientis amici
Et fratres natiqꝫ alio ſpectentur ituri
Dumqꝫ licet celerate frui:neu perdite tempus
Quod uolat: ⁊ rapitur uobis preſentia ſordent

Amiſſas lugetis opes: ⁊ ſors ſua nulli
Ante placet q̃ ſubtrahitur: mors ueſtra repente
Judicia alternat. quem faſtiditis ab urna
Suſpicitis: quia nulla regit conſtantia mentes
Haud vnq̃ preſente ſatis gaudetis amico
Perſtrepit aſſidue meſtis ululatibus aer
Ante oculos ueſtros tremulo tot pallida cantu
Funera pretereũt: nec diſſimulare poteſtis
Namqꝫ hoc prima dies: qua lucis limina nudi
Cum gemitu intraſtis: ſi mens tunc firma fuiſſet
Uenturiqꝫ capax monuit. primamqꝫ ſequentes
Haud dubiam fecere fidem: ſed uaſta uoluptas
Alligat: ⁊ vite nunq̃ ſatiata cupido
Atqꝫ ideo in finem heretis: lachrymaſqꝫ pudẽdas
Spargitis amplexi medicorum colla manuſqꝫ
Quodqꝫ diu feciſtis iter complere timetis
Ut ueſtros ſic alterius muliebriter autem
Fletis ad euentus: q: nulla exempla profundis
Inſedere locis: animum ſpes blanda fefellit
Neſcio quid ſegnes agitis dum tempora currũt
Nec ueterum meminiſtis enim ⁊ preſentia lenti
Spernitis: ⁊ nunq̃ uenientia cernitis ante
Uſqꝫ ſub extremuꝫ pueri. ſed publica mitto:
Quid quereris? calcata via eſt: aut ṽtere retro
Si licet atqꝫ hominis: ſed non licet exue formam:
Aut bonus equanimi fer quelibet obuia fronte:
Quiſqs iter longũ ingreditur feret aſpera multa
Nunc cenum nunc puluis erit: nũc uent⁹ ⁊ vnda
Nunc calor imodicus: glaties nũc horrida: nixqꝫ
Nunc limoſa palus: montis nunc ſaxa prealti
Omnia ſunt patienda viro: quia vita laborum
Nec patria eſt: feſſos ue quies mãet ultima buſto
Quocunqꝫ in toto tua lumina flexeris orbe
Aſpicies parium ueſtigia crebra maloruꝫ
Tu gemis in proprijs: potius communia defle
Et totuꝫ mortale genus neu multa graueris
Uilia neu ſpernas: paucis generoſa ſequamur
Nunc redit in menteꝫ: quas gens cornelia ſũmis
Clara viris: quas emilij ſenſere ruinas
Ut geminos fratres poſt tot modo proſpera bella
Hunc ferro: hunc facib⁹ mors circũuenit, ⁊ almũ
Scipiadem exilio rapuit: ſed fraude nepotem
Coniugis in fide: finxitqꝫ crimina remo
Menia cognato iam tum ſparſura cruore
Abdidit ut rapidi corpuſqꝫ animamqꝫ quirini
Utqꝫ ferum ſubito percuſſit fulmine tullum
Ut brutum ſontemqꝫ ſimul colliſit arunteꝫ
Obtulit ut decios gladijs hoſtilibus ultro
Sabinum chereamqꝫ ſuo: rigidumqꝫ catonem
Marcellumqꝫ dolis regulum vigilando peremit
Eripuitqꝫ animam mixtam cum ſanguine ſille
Diſcerpſit marium ferro bebiumqꝫ cruentis
Unguibus: antoni menſas ceruice nephandas
Fedauit trunci ciceronis ſanguine roſtra
Extinguens italie duo maxima lumina lingue
Tranſfixit craſſum medicatis mille ſagittis
Et ſerum optato impleuit rutilante metallo
Calce ſub ardenti catulum: tellure profunda
Curcion: albinum lapidoſo immerſit aceruo
Sparſit pompeios: fabios contraxit in vnum
Inſidioſa locum. quo fulmine contigit aras
Ceſareas: ſtrauitqꝫ domum que ſtrauerat omnes
Ac ne ſola putes exempla domeſtica mortis
Hec eadem reges ſolio furioſa ſuperbo
Depulit hec populos momento temporis hauſit
Ilion hec ingens hec ipſa fidele ſaguntum
Funditus atqꝫ tuas numantia diruit arces
Et te birſa potens: ⁊ te ſpecioſa corinthus
Hec ⁊ inhumano demerſit ſanguine cirrum
In flãmis alcibiadem: xantippum in vndis
Pirrum feminei contriuit pondere ſaxi
Carcere milcidem ⁊ longo ſqualore peredit
Hannibalem: põtiqꝫ ducem: macedumqꝫ: ueneno
Uicit alexandrum: ſocrati nec cruda pepercit
Euripidem canibus lacerandum prebuit illa
Eſcylon ex alto miſſe teſtudinis ictu
Illa animi merore ſacrum confecit homerum
Contra letitia ſophoclem conſumpſit inani
Si modo ſuſpicio eſt de tantis digna poetis
Pindaricam ſomno: riſu philomenis inepto
Expulit hinc animam: fragili ſtatione ſedentem
Nomina deficient: laqueis innexuit atris
Hunc cruce ſuffixit hunc liquit in axe rotarum
Obruit hunc niuis immodica ſub mole rigentem
Hunc rupis tectiqꝫ graui ſub ſtrage uetuſti
Illum precipitem ſcopulo deiecit ab alto
Hunc herbe tactu: fungiqꝫ hunc abſtulit eſu
Hunc capite alliſo ⁊ ſparſo violenta cerebro
Hunc anime ſolitos p̄cludens ore meatus
Hunc quoqꝫ ṽmiculi facili ſine ſanguine morſu
Hunc auium roſtris: cupidis hunc piſcibus eſcam
Miſit ⁊ hunc ſeuo laniauit dente ferarum
Hunc eſtu triſtiqꝫ fame duroqꝫ labore
Hunc requie nimioqꝫ cibo diſtendit anelo
Hunc uenere exhauſtum fedo liquefecit in actu:
Hunc ſenio cariequꝫ diu laſſauit inherti
Febribus hunc rapidis morboqꝫ ſubegit acuto
Sed quid ego mortes hoĩum: uel regna: uľ urbes
Perſequer ⁊ lato proſtratas turbine gentes
Cum mundi peritura ſuo ſit tempore moles
Terra ſimul pelaguſqꝫ ruent: celumqꝫ chaoſqꝫ
Singula flere uacat: ſolatia magna perire
Cum toto: pariterqꝫ rapi: properare videntes
Omnia ad occaſum corpuſcula ueſtra putatis
Hic ſtabiles habitura domos: ſi iura reuoluas
Mortis ⁊ imperium quod dura exercet in oẽs
Equius hanc patiare tuam tetigiſſe columnam:
Que ſi perpetua firmam ſe mole teneret
Inuidioſa nimis poterat fortaſſe videri
Creuerat uſqꝫ adeo: deuſ hanc moderatur ab alto
In latera extenuat: ſed enim ſolidiſſima perſtant
Fundamenta ſolo: ⁊ rutilans micat ethere uertex
Quid miruꝫ ſi celſa petunt ex more procelle
Uentus agit nimbos: ferit alta cacumina fulmen
Ima ſilent: habitatqꝫ quies in ualle repoſta
Mitius haud paruis tamen eſt mors: notius alta
Uerberat ⁊ longe ſpectantia lumina turbat
Tu ſibi da ueniam ſi poſt celeſtia terris
Poſtqꝫ deum ſtat dura homini flectiqꝫ recuſat
Quãq̃ o ſi tandem incipiat ſine nubibus alma
Lux caligantes oculos: uel ſera ferire
Morte nihil melius vita nil peius iniqua.
Optima mors hominum requies eterna bonoruꝫ
Tu ſeruile iugum domino nolente relaxas
Uictorumqꝫ graues adimis ceruice catenas
Exiliumqꝫ leuas ⁊ carceris oſtia frangis
Eripis indignis: iuſtis bona partibus equas
Nil agis imperio: prece nil: precio ue: minis ue
Atqꝫ immota manes: nulla exorabilis arte
A primo prefixa die: tu cuncta quieto

Ferre iubes animo:promiſſo fine laborum
Te ſine ſupplicium vita eſt carcerqꝫ perennis
Sic meritam ingrate lacerant ſine fine querele
Uel miſeris inuiſa uenis:factura beatos
Auribus hec audita meis lenire dolorem
Uox aliquantiſper viſa eſt . tamen lumina tollens
Uirgineos audire choros ⁊ cernere cepi
Nomina nota nouem vultuſqꝫ ⁊ uerba notaui
Uiſa loquens eratho reuerenter in ora puelle
Uerſus ut hos monitus illa dictante liceret
Membranis mandare precor:nil egimus inquit
Calliope niſi noſtra ſonet.cantuqꝫ decorat
Inuentum de more meum:tum blanda ſororem
Arripuit dextra:poſt hec concorditer ambe
Exactum carmenqꝫ ſequens cecinere : moraſqꝫ
Inter uerba breueſ calamo cuntante dedere
Dumqꝫ canunt ſcripſi:ſed que cōmunia nobis
Hactenus audiſti:nunc quod te reſpicit audi
In primis vitanda tibi eſt ſpectantis ab aſtris
Ira dei:ne forte ſuum damnaſſe puteris
Judicium cui vita hoium:morſqꝫ optima cure eſt
Te quoqꝫ qcquid ages romani proxima cernent
Lumina pontificis:cuius mihi crede caueto
Uultus nube tui frontem turbare ſerenam
Nulli maior ineſt clementia :nomen ab ipſis
Dignum rebus habet:qualem tibi viderit oris
Induet ipſe habitum:teqꝫ illachrymāte tenere
Non poterit lachrymas:igitur moderare dolorē
Humentes abſterge oculos:mitiſſimus ille
Ne qua tui ſentire queat ueſtigia luctus
Conſilio illius:quis enim conſultior alter
Affectus committe tuos ⁊ uerba tenaci
Corde loca:monituſqꝫ ſacros:namqꝫ ille docebit
Ut miſer hic:quem iure regit : cui preſidet orbis
Eſt gemitus mortiſqꝫ domus:ne mortis ad ictum
Flere virum deceat:nemorem quo ꝑgit: ⁊ vnde
Quin ⁊ grandeuum forti pietate parentem
Surgentemqꝫ noua carum probitate nepotem
Concuſſamqꝫ domum: ⁊ meſtos ſolabere fratres
Unus es exemplum multis:quo vulnere triſti
Ter pupugit fortuna nocēs.tria damna tuorum
Ter ſparſi cineres:atqꝫ oſſa tepētibus urnis
Alter ⁊ alterius ueſtigia nuncius urgens
Peſtifer ex nutu pendebunt omnia vultus
Iſta tui:ſi flere uetas non flebitur uſqꝫ
Si fles cunctorum laxabis frena dolori
Extorquenda etiam mala gaudia fortiter hoſti
Inuidie calcanda lues:te ſoſpite nondum
Sentiat indomitam mundus cecidiſſe columnaꝫ
Adde ꝙ in toto late iam noſceris orbe
Nec genus egregium:nec te tua clara latere
Uita ſinit:munduſqꝫ tuo qui cardine pendet.
Et que non alio iam roma ſuperbit alumno
Nunc mores animumqꝫ notant:ſtatus altior oēs
In te nempe oculos atqꝫ ora loquatia uertit
Multorum dominis:multorum ſeruus:iniquo
Subditus imperio lingue popularis in altum
Dum tonat aſſurge ⁊ nomen ſeruare labora
Magnus enim labor eſt magne cuſtodia fame
Ergo tue fratrumqꝫ ſimul ſuccurre ſaluti
Ingreſſoſqꝫ viam vite celumqꝫ petentes
Ne gemitu impedias:nā ſi mala plurima circum
Et dubios caſus inter quos degimus omnes
Mortales:quocunqꝫ gradu fortuna locarit
Si tumidos fluctus:varioqꝫ agitata tumultu
Equora peruideas:fortaſſe fatebere portum
In ſola iam morte ſitum.uel fratribus ergo
Inuidus es:tuta tandem ſtatione receptis
Uel tua damna gemis:primum pietate:ſecunduꝫ
Ingentis virtute animi ⁊ ratione uetaris
Reſtat ut areſcant lachryme neu flebilis ordo
Fatorum occurrat : quoniam prius ultima dona
Mors rapuit:tulit illa ſuum:naſcentibus vna eſt
Conditio:non vna dies adiecta tributi.
Computat hec annos celeres nec preterit horas
Non differt:non anticipat.ſtat terminus eui
Quem fixit natura parens:hic ultimus ille
Primus obit:ſed uterqꝫ ſuum tenet ordine tempꝰ
Nec tamen a puero multum diſtare ſenectus
Sera poteſt:ſpatioqꝫ breui diſtinguitur etas
Quantalibet.iuuenes abierunt:ſilicet illis
Expediebat enim forſan tibi neſcia rerum
Mens hominis:ſemperqꝫ metu ſuſpenſa futuri
Quid iuuet aut noceat caligine cernit opaca
Quid modo ſolicito multum ſermone fatiger
Ut ſimiles caſus referam tibi:uel quid acerbo
Commemorem fratres diuulſos funere:pauci
Ad ſenium uenere ſimul.memor ergo decori
Parce precor lachrymis oculoſqꝫ animūqꝫ ſerena
Stultum flere diu breue ⁊ irreparabile damnum
Irreditura cupis:nil proſunt uerba preceſqꝫ
Nil ſurdis ingeſta iuuant conuitia fatis
Interea trepidi dum circumuoluimur:ecce
Finis erit flendi.deſiderium ue quieſcat
Quo modo torquemur:uolucri nāqꝫ ocior vmbra
Fauſta dies properat quo commigrare coacti
Premiſſos fratres: ⁊ pignora cara ſequemur.
¶ Ad Rainaldū de pago libero ueronenſem poetā.
n Uper ab etherei qui tempat aſtra tonātis
Miſſus habēte vices:dulcē clarāqꝫ reuiſi
Parthenopē:celerāte gradu:res ide ēhebat
Ardua nec dubij fortuna incerta laboris
Hinc reditus urgebat amor.vix limine noto
Conſtiteram tepuere animi:fractuſqꝫ videndi
Impetus : erepto celum ſpectare videbar
Sole gemens:ſicule modo pulcherrimus aule
Exciderat ſolio quo cum lux clauſa ſepulchro
Et ſine quo viduo nox eſt quaſi publica regno
Nobilium lachryme:populi miſeranda dolentis
Murmura: ⁊ effigies lacere meſtiſſima terre
Singula torquebant:ꝙ adhuc ſtant menia:ueruꝫ
Non ea neapolis:quam quartus uoluitur annus
Auſonias inter florentem vidimus urbes
Trunca caput:ſpoliata latus:belloqꝫ uolentes
Exarmata manus:quot ſubruit hora paratus
Quid ualet vnus hō:quid mors uehit vna maloꝝ
His ego concuſſus:ſingultibus omnia crebris
Ut mihi conſpicue patuerunt coniugis aures
Interrupta loquens breuiter cōmiſſa peregi
Queſta parum magni mecum de morte mariti
Cetera conſilio procerum dum credita differt
Expectare iubet:ſed ne mihi tempus inane
Difflueret:ſegniſqꝫ ſopor conſumeret horas
Dum libros mens laſſa fugit:calamūqꝫ recuſat
Per loca nobilibus multum celebrata poetis
Ire uagus ſtatuo:comitum choris oīa circum
Norat ⁊ ardebat ſtudio mihi quiſqꝫ placendi
Proxima fatiloque domus eſt habitata ſibille
Sulfureoqꝫ grauis moles impendet auerno
Feſſa euo:metuenda ſitu:centum hoſtia uocum

Vatis appollinee partim ſub ſtrage ruine
Sparſa iacent partim ſolido ſe limine ſeruant
Muta tamen:ſiluere dei:ſiluitqꝫ ſacerdos
Vnus enim celo ⁊ terre deus omnia fatur
Tecta colunt uolucres uarie:lacus ipſe nigranti
Feruet aqua:cernas piceo ſub gurgite fuſcos
Ludere piſciculos:vicinaqꝫ tartara ſignat
Triſtis odor:facieſqꝫ loci:mõs peruius imos
Inde petit manes:⁊ nomine barbarus ⁊ re
Si comperta ferunt:ego procul atria ditis
Contentus vidiſſe fui irremeabile lumen
Preter enim ꝙ fama uetus:ꝙ carmina terrent
Huc rudis agricola:timet huc accedere paſtor
Nauta nec equorea ſitiens telluris ab vnda
Hoc audet calcare ſolum:vicinia narrat
Neſcio quos auri ſtimulante cupidine nuper
Quod curuis ſine fine putãt latitare cauernis
Irreducem tentaſſe aditum:uotoqꝫ potitos
Forſitan atqꝫ atre tentos dulcedine uallis
Erraſſe ſeu forte vijs:ſeu compede mortis
Infernum coluiſſe larem.ciueſqꝫ manere
Tartareos:ſed viſa ſequor:ſtant ordine colles
Vndiqꝫ contiguo:fonteſqꝫ tepentibus vndis
Antra rigant:rorantqꝫ ſalubri aſpergine campi
Circũfuſa quatit tyrrenus littora pontus
Qui quotiens tumuit ſalſo tenet omnia fluctu
Rura lacumqꝫ ſimul reuomit quas ſorbuit ultro
Germano neptunus aquas:pars altera montis
Deſpiciens acharonta videt:pedibuſqꝫ ſub ipſis
Ipſe ego ſupremo de uertice triſtia vidi
Stagna:nec horrifici deerat niſi cimba carontis
Vt uerum legiſſe rear:nam cetera prorſus
Conueniunt:ſtix alta latet:rexqꝫ impius orci
Portitor annoſo feſſus temone quieſcit
Interiore loco:ſiquidem iam nouimus omnes
Illud iter tranſire uado:nec flectere cũtum
Eſt opus:aut tenui ſuſpendere garbaſa malo
It ſibi quiſqꝫ pedes:ſed ne ſermone fatigem
Lumina cara mihi quicquid ſpectare licebat
Aſperi:vixqꝫ ulla dies tranſiuerat euo
Letior:aut tam leta meo:vix ulla redibit
Tam niueo ſignanda mihi ⁊ memoranda lapillo
Nam preter que multa libens auiduſqꝫ notaui
Paucaqꝫ iam uacue mediocria nomina cirre
Hoc primum mihi blanda die contraxerat vna
Illuſtres fortuna duos.par nobile uatum
Quo dextrum leuumqꝫ latus ualente maronis
Egregios hac aure ſonos.hac nempe videbar
Meonios captare ſonos.iam nomina queris
Et genus ⁊ patriam.barilidos ille ioannes
Quem primum capuana viruꝫ tulit indita geſtis
Pieridum armatus latio iam ſolus amicus
Solus honor patrie:poſtꝙ̃ mors inuida regem
Abſtulit hinc ſiculum:celoqꝫ inuexit egenti
Hic aũt barbatus erat:cui pectus ⁊ ora
Nectare caſtalio redolent lauramqꝫ meretur
Sed decus emeritum uoto trahit ille modeſto
Muſarum interea mihi ꝙ̃ gratiſſimus hoſpes
Atqꝫ meus quotiens capuam:terraſqꝫ laboris
Imperioſa iubet mea me fortuna videre
Sulmo ſibi p̄ria eſt:atqꝫ his mihi crede pelignis
Naſo ſecundus adeſt.igitur ſic multa ferentes
Tres uario ſermone diem tranſegimus vnum
At minime mirum:ſi dum phebea loquendo
Tempora ſubim⁹ades quartũqꝫ loquẽtib⁹ offers
Blanditijs precibuſqꝫ meum conuellere pectus
Tentarant multiſqꝫ vijs:ut ſiſtere tandem
Erres uellem ipſe meos:ſecũqꝫ manerem
Sed quoniam inſtabilis proprio circũferor aſtro
Et requiem mihi fata negant:tu poſceris vnus
Forte tuum memini meritis ſup ethera nomen
Laudibus extuleram:ſtupuit percuſſus uterqꝫ
Vate nouo:nomenqꝫ iubent iterare:quid ultra?
Vt ſibi te ſocium tribuam perdulce uetuſte
Nomen amicitie perqꝫ omnia cara requirãt
Pollicitiqꝫ:ſummus honos ⁊ premia larga
Te maneant:tenuiſqꝫ labor:nec cura perennis
Paupertas nec dura ſenem:nec uox puerorum
Garrula:ſollicite frangent nec tedia vite
Ocia leta trahes illis comitantibus:ac te,
Reſtituiſſe tibi ſaltem ſub fine licebit
Sunt quorum promiſſa fidem mereantur opimaꝫ
Magna uolunt maiora ualent ⁊ nomine tecum
Conueniunt:ſtudioqꝫ pari:qui pectora nexus
Alligat.ignotoſqꝫ procul connectit amicos
Aude age:nam ſi fama iuuat tibi clarior illa
Eſt nuſqꝫ:ſi grata quies tranquilior orbe
Nulla patet noſtro.ſi libertatis amore
Tangeris aut cenſus:illic tua ſera reſeruant
Fata tibi quodcũqꝫ cupis:non ardua buſti
Cura animum ſi forte mouet cui gratius ore
Mẽbra dabis ꝙ̃ que uatis tegit oſſa ſupremi
Conciuiſqꝫ tui:ſolamen dulceqꝫ ingens
Heciuga virgilius:plinius tenet illa ſecundus
Tu mediuſ iacuiſſe times:hoc mantua colle:
Hoc uerona ſedet:patria eſt non horror hiberum
Non indum viſurus eas peregrinus ydaſpem
Italico ne tẽne ſolo:celoqꝫ frueris
Italicas potabis aquas:non aſtrifer athlas
Ethereo ue calle tumens ſuperandus olimpus
Non erimanthee nemeeqꝫ pericula ſilue
Lernee nec monſtra tibi tentanda paludis
Nec mare carpatium:nec littora ſirtis inique
Sed padus eſtiuis ſolito nunc mitior vndis
Frondifer inde iugis ſacer appenninus apricis
Tranſuehet ⁊ campo incolumeꝫ te reddet etruſco
Sexta dies:poſtꝙ̃ patrio diſceſſeris aruo
Hinc humiles colles ⁊ amenas collib⁹ urbes
Tranſiliens.romam ſpatio vix quinqꝫ dierum
Intrabis:tibrimqꝫ inhians ⁊ ſancta videbis
Limina que tali ingenio vidiſſe decebat
Iam pridem:mundiqꝫ caput ſpectaſſe propinquũ
Inde breuis tractus campana per arua diebus
Quatuor optatum expectantibus ardet amicis
Heu propera:victure tibi ⁊ moriture:meoqꝫ
Vtere conſilio:uerſus relegens alienos
Nãqꝫ fatebor enim dum te galathea tenebit
Nec ſpes libertatis erit nec cura peculi.

¶Ad barbatum ſulmonenſem

Vlcis amice uale:tua ſi mihi ſemp imago
d It pñs:mecum ue ſedet:mecũ ue quieſcit
Redde vices:nõ atra paluſ acherontꝭ opaci
Turbida ſomnifero dirimat nec gurgite lethe
Omnipotens quos iunxit amor:nũc corpe paulũ
Diſtrahimur:ſic fata iubent:ſic uelle neceſſe eſt
Tu capuam tergo:capreaſqꝫ a pectore ſemper
Puteolos dextra:⁊ frigij tibicinis oſſa
At leua ſilerimqꝫ procul:biſidũqꝫ ue ſeuum
Aſpicis.equoreo reſonantia littora fluctu
Meniaqꝫ ampla tenens:quib⁹ eſt a virgine nomẽ

Urbibus atqꝫ ubi iam fuerat gens vna duabus
Nūc gentes vna urbe due.populuſqꝫ biformis
Hic ſine me remanes:imo mecum omnibus horis
Omnibus atqꝫ locis ſed enim me dextera regis
Ripa padi.leuumqꝫ patris latus apennini
Aruaqꝫ pontifrago circum contermina parme
Nunc reducē expectant:planeqꝫ vmbracula ſilue
Nāqꝫ ibi pierius gelidum me contigit ardor
Africa noſtra mihi longum intermiſſa iacebat
Exciuit locus ingenium:lapſumqꝫ repente
Reſtituit calamū:memini me nulla profecto
Ingratum factura dies ſtat colle virenti
Silua ingens planeqꝫ tenet licet ardua nomen
Hic ſolem procul aerias auertere fagos
Ac teneras uariare ſolum concorditer herbas
Menſibus eſtiuis videas.hic brachia cancri
Temperat vnda recens : atqꝫ ora iubamqꝫ leonis
Dulces vicinis feriunt ex montibus aure
Impendent iuga celſa ſuper.celumqꝫ laceſſunt
Gallia ſub pedibus iacet italia tota ſedenti
Contra autem heſperie cernuntur terminꝰ alpes
Mille nemus uolucrum ſpecies ac mille ferarum
Circūeunt habitant ſacrum:gelidusqꝫ per vmbrā
Fons ruit:irriguo pubeſcūt gramina flexu
Florens in medio chorus eſt:quem ceſpite nullo
Erexit manus artificis:ſed amica poetis
Ipſa ſuis natura locum meditata creauit.
Hic auium cantus fontis cum murmure blandos
Conciliant ſomnos.gratum parat herba cubile
Frōde tegunt rami:mōs flamina ſubmouet auſtri
Horridus hunc metuit pedibus violare ſubulcus
Ruſticus hunc raſtris:digitoqꝫ hūc ſignat:⁊ alto
Siluarum trepidus ueneratur ab aggere cuſtos
Intus odor mirus ſtatioqꝫ ſimilima campis
Eliſijs:profugiſqꝫ domus placidiſſima muſis
Deferor huc ſolus furtim:ſocioſqꝫ fefelli
Tunc quum prima mihi que ſtrinxit tēpora lauro
Aruerat nondum : flexuꝫ vix cinthia callem
Poſtqꝫ roma nouum tulit ad capitolia uatem
Tranſierat:pompaqꝫ tumens fortaſſe recenti
Neſcio quid tacita inſolitum ſub mente mouebaꝫ
Obſtupui:redijtqꝫ uage uetus africa menti
Cetera reijcies operi mea dextra relicto
Redditur:inde loco locus hic mihi carior omni
Hunc reuidere uelim cepti mihi conſcius alti
Extremāqꝫ manum longo impoſuiſſe labori
Quem traxit fortuna diu:ſi dextra fauebunt
Sidera:tum tandem incipiet ſecura uagari
Africa:per latium ſtudio redimita ſupremo
Scipiadeſqꝫ meus:ꝙ ſi viuatior annos
Partha trahit quid mens agitet fortaſſe requires
Hoc vnum tibi ſubtrahimus:ſed amare laborem
Propoſitum:⁊ ſegnes a limine pellere ſomnos.

¶ Ad inuidum rurſus innominatum.

I tua per longam ſaltē ſemel inuide vitam
Limina ꝟgineis eēnt calcata choreis
Cirreas ſi quando dapes:fontiſqꝫ ſonori
Pocula guſtaſſes poterant mea carmina limam
Equo animo tolerare tuam:nunc cenſor inepte
Quid tibi cum muſis:quid mecum claudicet oīs
Uerſus eniꝫ q̄ꝫq̄ꝫ te iudice tutus abibo
Ethera conſcendam nunq̄ꝫ tibi cece videbor
Quid tibi cum muſis:quid mecū:cēſus honeſtus
Eſt mihi muſarum ſtudium:mens ſemper in actu
Has melior largitur opes cillenius ardens
Quid tibi cū muſis?quid mecuꝫ publica fama eſt
E dictis te virgilium comiteſqꝫ pudendis
Excluſiſſe domo:metuunt ea nomina ſerui
Quoſqꝫ ais urbe plato pepulit:noſ pellimus aula
Quid tibi cum muſis?quid mecum?pellere porro
Non opus abfuerunt ſemper limenqꝫ ſuperbum
Horruerant:fruſtra precibus mihi crede uocares
Tendentes alio:melioraqꝫ clauſtra ſequentes
Quid tibi cum muſis?quid mecum?parce poetis
Exulibus iam parce tuis:ſacriſqꝫ prophanum
Pierijs auerte caput:linguamqꝫ coherce
Ignotis ne ceca vijs calcaribus acta
Corruat inuidie.ſi fercula pinguia uentri
Dulce merum:moliſqꝫ thorus contingat inherti
Si tibi turgentes auro rannuſia fiſcos
Aggeret:argenti montes ſuperaddat:⁊ eris
India ſi thalamos cruſtis circundet eburnis
Et premat oceanus ſpolijs te nobilis alge
Imbelleſqꝫ manus illuſtret iaſpide crebra
Nulla tuos hedere conſtringant brachia trūcos
Non ſegetē mirtus:non delphica laurus obūbret
At ficus:oleaſqꝫ tibi vinetaqꝫ tellus
Sufficiat:largoqꝫ fluat vindemia bacho
Uinitor que ipſe nihil feſſus nil poſcat arator
Sic cumulent omnes tua gaudia:nullus egenti
Sit locus:atqꝫ fores inopi claudantur amico
Solus hians:felixqꝫ tibi:nulliſqꝫ grauatus
Hoſpitibus:numeres gaças obſeſſus ab illis
Semper creſcentis ſitiens ſpeculator acerui
Pone modū uerbis craſſe te redde quieti
Uel noſtros damnare ferox iam deſine uerſus
Uel dictum ratione proba:ſi diſplicet auctor
Illa placebit enim ſed quid rationis ad hoſtem
De ratione loquor?quin deſine cenſor inepte
Et duo ſub memori prouerbia pectore uerſa
Artem quiſqꝫ ſuam:doceat ſus nulla mineruam.

¶ Ad Gulielmum Ueronenſem.

I q̲d agā queris:quod gēs humana:laboro.
Quid mediter:reqem:q ſpes mihi:nll'a geſſ:
Qua uager hac illac:quo ꝑgā tramite recto
Ad mortem feſtinus eo:qua mente profecto
Intrepida:promptaqꝫ graui de carcere ſolui
Qui comiteſ:mortale genus:que meta:ſepulchrū
Proxima que:celuꝫ:uel ſi prohibemur abiſſus:
Hunc tamen hūc ſuperi caſum prohibete ꝓcamur
Nunc ubi ſim:parme:que ſit mea tota dieta
Hortulus:aut templū:niſi me nemꝰ extrahat urbe
Quis victus : ſolitus licet indulgentior ambas
Det fortuna manus:gremioqꝫ inuitet aperto
Que frōs:clara minꝰ:que premia in pectore:cura
Africa:quod ſtudiū uehemens:quis fructꝰ:ianis
Gloria:nam ſolidam virtus uel ſola meretur
Cura ſecunda domꝰ mihi par:quā marmore raro
Sepe tuos operi queſtus procul abfore montes
Aut atheſim rectis non hic deſcendere ripis
Exorno:coleremqꝫ magis:ſed carmine flacci
Terreor ac buſti admoneor:cogorqꝫ ſuperne
Interduꝫ meminiſſe domus:⁊ parcere ſaxis
Inqꝫ uſus ſeruare alios:tunc impetus ille
Et cepti lenteſcit amor:tunc tecta peroſus
In ſiluis habitare uelim:tenuiſſima forte
Effugienſqꝫ oculos emerſit rimula muro
Hanc animaduertens:operū culpare magiſtros
Aggredior:multiſqꝫ rudem ſermonibus artem
Reſpondent non arte hominum conſiſtere terram

Quam tantũ curuaret onus:modo iacta parũper
Fundamenta nouis ſubſiſtere molibus:atqui
Nil penitus firmum:nil immoꝛtale per euum
Moꝛtales feciſſe manus:ea menia vite
In longum ſatis eſſe mee:viteqꝫ nepotum
Dirigui:mox ipſe mihi:ni ruſticus auctoꝛ
Temnitur:hi uerum memorant quin caſſa caduci
Fundamenta tui circũſpice coꝛporis amens
Eripe te in tutum nunc dum licet:omnia nec ſint
Te ſemper potiora tibi:domus iſta manebit
Coꝛruet hoc coꝛpus:ſedem uacuabis utrãqꝫ
Talibus increpitus ſilui:pudoꝛ obſtitit vnus
Deſeret ne cepta metus:nã machina pendens
Pꝛetereuntis erat digito monſtranda popelli
Ergo opus inſiſtens celero:tamen omnia diſcoꝛs
Mens uariat:nunc recta placent anguſta catenis
Quantus ⁊ ingenti curio fuit hoꝛtulus olim
Quantus epicuro:coeunt exempla:ſenexqꝫ
Uirgilianus adeſt:quem ſe ſub turribus altis
Ebalie vidiſſe refertꝰ: nunc emula celo
Menia romulidum tacturaqꝫ culmina nimbos
Urbe ſemiramia meditoꝛ modus omnis agelli
Soꝛdet:⁊ immẽſis uaga mens anfractibus errat
Aruaqꝫ fluminibus diſtinguit montibus amnes
Ruraqꝫ circundant pelago:redit inde modeſti
Miratrix:luxuſqꝫ odio flammata ſuperbi
Jugiter iſta mihi dẽ me certamina ſurgunt
Hac me multiuolum pectus ſub nube uolutat
Hos inter fluctus mens eſt ſed vulgus ineptum
Abſqꝫ gubernaculo maioribus errat in vndis
Id ſibi ſolamen:pꝛopꝛias amat ipſa pꝛocellas
Naufragium populare videns:tandem oia libꝛãs
Rideo meqꝫ ſimul moꝛtali quicquid in oꝛbe eſt

¶ Explicit liber ſecũdus. Incipit tertius:ad Joãnẽ de columna cardinalem ad habitationem ruſticaʒ inuitat: loci deſcriptione pꝛemiſſa.

e Et mihi cuʒ nimphis bellũ de finibꝰ igẽs
Auditũ foꝛtaſſe tibi:mõs hoꝛridus auras
Excipit ac nimbos ⁊ in ethera coꝛnibꝰ exit
Jma tenent fontes:nimpharuʒ nobile regnum
Soꝛgia ſurgit ibi:querulis placidiſſimus vndis
Et gelida pꝛedulcis aqua ſpectabile monſtrum
Alueus ut virides vitreo tegit amne ſmaragdos
Hic mihi ſaxoſe rigidus telluris agellus
Contigit:hinc lites hinc ſemina pꝛima duelli
Namqꝫ ego ꝙ ꝓfugis ſedes erat apta chamenis
Conciues hic eſſe meas:mecumqꝫ tumultus
Inſulſiqꝫ dedi conuitia temnere vulgi
Contra ille:indignum facinus grauiterqꝫ ferẽduʒ
Exulibus ſua iura dari:nouus aduena toto
Oꝛbe ꝙ expulſas aliene intruderet arci
Atqꝫ nouem pꝛeferret auus ꝙ mille puellis
Jam mihi facta manu nitido bꝛeuis area fundo
Stabat ⁊ aduecto ridebat gramine pꝛatum
Nimpharum interea rapidum de rupibus agmẽ
Pꝛoſilit ac fragilis ualido molimine cepti
Fundamenta ruit.fugimus ſcopulumqꝫ ꝓpinquũ
Pꝛendimus: ⁊ ſaxo trepidi ſpeculamur ab alto
Pꝛeſidioqꝫ loci fruimur:nec tempore lõgo
Congredimur patuliſqꝫ iterum nos credimꝰ aruis
Sic puduit fugiſſe ſemel:tranſiuerat oꝛbem
Delius obliquum:iamqꝫ altera uenerat eſtas
Humida pierio paſſim inſultare labori
Agmina conſpicio noſtriſqꝫ habitare ſub antris
Quid facerẽ? indignoꝛ:ſed qua nã fata gubernãt

Conſiliuʒ curaſqꝫ fide?quo uana retoꝛquent
Oꝛſa hominum?dummulta paro:diũ bella retẽto
Foꝛte peregrinas longum uagus ire per oras
Cogoꝛ ⁊ inceptum cauſa cum ualle relinquẽs
Attonitas comites poſt ſecula multa reduxi
In latium celſeqꝫ ſuper capitolia rome
Sextus ab his annus agitur quid mlᷓta:redimus
Per mare iam totiens menſum:totienſqꝫ remẽſuʒ
Perqꝫ nimis notas alpes.rapit omnia mundo
Pꝛoꝛſus auara dies ⁊ ſenſim labilis etas
Dum rus nempe ſilens ⁊ opaca reuiſimus antra
Mira loci facies:operis ueſtigia nuſqꝫ
Omnia calcabant hoſtes ſparſuſqꝫ iacebat
Agger ⁊ vndiuagis pꝛeſtabat piſcibus aulaʒ
Rurſus in ambigui redeo diſcrimina belli
Et dabat arma doloꝛ:vires cumulauerat ira
Conueniunt duri agricole:paſtoria nec non
Exiguo conducta cohoꝛs ſuccinctus ⁊ alte
Piſcatoꝛ madidus poſito mihi militat hamo
Uoluimus ingentes ſcopulos:ac viſcera matris
Carpimus omnigene ⁊ ſqualentia uellimus oſſa
Paulatim ⁊ ferro montem tenuamus adunco
Pellimus his tota nimphas regione ſubactas
Erigimuſqꝫ ſacris menſura palatia muſis
Fluminis in ripa:pꝛeterlabendo viciſſim
Hinc ſua damna gemẽt hinc gaudia nr̃a videbũt
Nil aliud niſi foꝛte minas ⁊ murmur inane
Exitus hic tantorum operum:ne ue omnia nobis
Attribuam:manifeſta canis:manifeſta leonis
Senſimus auxilia phebi peperere fauorem
Jlle palem noſtris mouit pꝛo partibus arua
Atqꝫ arcum pharetramqꝫ leuẽ eſtiferaſqꝫ ſagittas
Pugnauitqꝫ die medio iuuitqꝫ ſuperne
Per noctem obſequioſa ſoroꝛ uelut emula fratris
Addidit ac lucri ſpatium tenebꝛaſqꝫ repꝛeſſit
Sentio pꝛopoſituʒ tamen hinc fraudemqꝫ latentẽ
Dum glatiem nimboſa ferat uentoqꝫ niueſqꝫ
Sidera ⁊ vndanteʒ dum uerſat aquarius urnam
Expectant:tunc incauto mihi multa minantur
Tum ſpecus hec uaſto rapidum uomet ore fluẽtũ
Gurgitibus mixtis pꝛoperans ſuccurrere victis
Omnia ſunt pꝛouiſa mihi:iam parte reuulſa
Rupis ⁊ aggeſtis vicino e littore ſaxis
Hibernuʒ pꝛeſtruxit iter mea lecta iuuentus
Nec nos aut fracto ueniens padus aggere multũ
Terreat:aut rupti contemptoꝛ pontis arares
Jam victoꝛ:iam pace fruens tutuſqꝫ futuri
Pannoſas comites vix ſerum in flumine puro
Expoſui:lauiqꝫ uadis hic ſepe pꝛecanti:
Antiquos renouare modos:contingere lauros
Nectare ſerta manu:ſacraſ ſpectare choreas
Permiſſum ſileat ꝗꝗ indignatus apollo
Cirraqꝫ muta iugo iam pꝛidem ſubſit hiberno
His ego nõ plauſum uentoſaqꝫ feſta theatri
Nec murmur turbe uarium ſed rara bonorũ
Pectora pollicitus merentia coꝛda leuaui
Hoſpitio menſaqꝫ fauens:caſtoqꝫ cubili
Jamqꝫ elicon:collis biceps:iamqꝫ vngue caballi
Fons oriens:natumqꝫ virens iam ſilua videri
Incipit: ⁊ miſeris melioꝛ foꝛtuna reuerti
Hec age viſurus pꝛopera:par ſiqua quietis
Cura tibi:cernes bellis hec otia quantum
Urbanis pꝛeferre uelis:neu dura timeto
Fercula: ⁊ hoꝛridulis incultu cubilia culmis
Regibus alternare vices:gratiſſima res eſt

Faſtiditur idem ſemper:uariata uoluptas
Blandior eſt aliumq; refert dilata ſaporem
Adde q̄ ⁊ lautas epulas ⁊ vina rubenti
Monte uel ardenti dudum tranſuecta ueſeuo
Argentumq; nitēs:gregis ac precioſa britannis
Uellera odorato demerſas murice ueſtes
Ferre breui potes ipſe via:da cetera nobis
Herba thorum ramis tectum viridantibus arbor
At citharam philomena feret:quam nulla libido
Flexit adhuc:tremulo permulcēs gutture ſiluas
Innuba virgineo canit ⁊ non ſibilat anno
Nos tibi multiloquos ſi fert ea cura libellos
Muſarumq; choros:domitiſq; inſiſtere nimphis
Nos tibi pampineos colles:grauidoſq; racemos
Deniq; melliſluas ficus:vndamq; recentem
Surgite de medio offerimus:cantuſq; uolucrum
Innumeros:montiſq; ſinus:curuoſq; receſſus
Et nemorum gelidas udis in uallibus vmbras.

¶ Ad raynaldum de libero pago veronenſem poetā

e St puer hic nobis letis dimiſſus ab aſtris
Atq; moſe ad ripā genit⁹:teneriſq; ſb ānis
Alt⁹ aqs ſecāe.rodāi nūc hoſpes ad vndā
Acceptus muſis:digito doctiſſimus omnes
Organicos miſcere modos:curaſq; nocentes
Pellere pectoribus:ſiluaſq; impellere cantu
Siſtere precipites pluuias:compeſcere uentos.
Hunc ego poſt patrios amnes ut amena viciſſim
Flumina noſtra bibat:atheſimq; padūq; parentē
Hortor:⁊ auſonia duce me reſpiret in ora
Pollicitis precibuſq; animum flexiſſe videbar.
Spes titubat maiore minor:poſtq̄ attigit aulas
Pontificum celebrat quos cardine roma coruſco
Conſilij ſubſedit inops:quo tramite uergat
Hereat has inter gaças:auriq; nitorem
Nos ne fidemq; ſequi noſtram uelit:inde niualez
Horret ⁊ aeriam ſaxoſi uerticis alpem
Ac putat italiam toto diſtare profundo
Hinc requies promiſſa trahit:terraſq; videndi
Famoſas impellit amor:iuuenilia quorſum
Conſilia euadant dubium:tibi funditus ipſe
Perſuade nil hoc animi modulāte tumultus
Iuris habere ſui:pax eſt ubi iuſſerit ille
Gaudia ſub digitis habitant:dulcedine mira
Uincuntur triſtes ⁊ uertunt terga querele:
Si ſequitur mulcebit agros ⁊ paſcua late
Eridani ueſtroſq; lacus:fonteſq; decores
Quos parit ⁊ vitreo mittit mons aureus amni
Te tamen ante alios curis abſoluet amaris
Solamenq; feret ſtudijs calamumq; iuuabit
Iudice te philomena ſibi iam luce propinqua
Cedet:inexpletos iuuenis dum cantat amores
Cedet olor cantu ſenior iam morte ſub ipſa
Nubila diffugient celo pelagoq; procelle
Partius electrum flentes ſtillare ſorores
Incipient:fratriſq; minus meminiſſe ruinam.

¶ Ad Guilielmum ueronenſem oratorem.

t Urbida nos urbis ſpēs ⁊ dulcis ameni
Ruris amor tulerat nitidos inuiſere fōtes
Mirādumq; caput ſorge:qd̄ uatib⁹ ingēs
Calcar:⁊ ingenio geneoſas admonet alas
Hic ubi te mecum ꝯuulſa reuoluere ſaxa
Non puduit:campumq; ſatis laxare malignuz
Uenantem uarijs videas nunc floribus ortum
Natura cedente operi:pars amne profundo
Cingitur ad partem preruptis rupibus ambit
Mōs gelidus calidūq; iugis obuerſus ad auſtꝝ
Hinc medio ruit vmbra die pars nuda tepenti
Porta foret çephiro:ſed ⁊ hinc ꝓcul arcet agreſtis
Murus:ab acceſſu prohibens pecudeſq; viroſq;
Aerias ſed enim ramis viridantibus alte
Littoreas uolucres ſcopulis intexere nidos
Has muſco uelare domos ſed frondibus illas
Progeniemq; inopem fidis trepidare ſub alis
Aſpicias:atq; ore cibos captare trementi
Concaua tum querulis complentur uocib⁹ antra
Et color hinc oculos illinc ſonus aduocat aures
Certatim:dulci ſpectacula plena tumultu
Suſpeudunt.grato ue quies condita labore
Hic vnus cum pace dies exactus auenti
Uix totus:tot me laqueis:tot curia curis
Implicat id meritum quin vincula nota libenter
Infelix:tritaq; iugum ceruice recepi
Nunc tamen illius iuuat hic meminiſſe diei
Dum latices dum prata uagos dūq; inſita miror
Arbuta:dum lauros alia regione petitas
Obuia gulielmi facies trunciſq; uadiſq;
Inq; oculis tu ſolus eras.hoc aggere feſſi
Sedimus has tacito accubitu compſſim⁹ herbas
Luſimus hic puris ſubterlabentibus vndis:
Hic longo exilio ſparſas reuocare camenas
Hic graios latioſq; ſimul conferre poetas
Dulce fuit:ueterumq; ſacros memorare labores
Noſtrorum immemores:hic cenā in tp̄a noctis
Traximus alterno pariter ſermone refecti
Singula duz repeto:lux illa breuiſſima furtim
Labitur ⁊ clauſa vix ſerum ualle reuoluor
Faucibus egreſſus quū iam ſilueſtria tempe
Umbroſoſq; ſinus ſpectans poſt terga viderem
Lucidus ac mecum ad leuam deſcenderet amnis
Surgit ab aduerſo vulgus muliebre viriſq;
Intermixta acies:forme diſcrimina longe
Nulla putes:habitum confudit gallicus olim
Luxus:⁊ ambigui texit ueſtigia ſexus
Cōgredimur magis atq; magis vultuſq; pateſcūt
Et vitte tenues:⁊ texta monilia gemmis
Et crinalis honos:diſtinctaq; purpura limbo
Stellāteſq; nitent digiti:propiuſq; per agmen
Intuitus:ſolite poſt mutua uerba ſalutis
Obſtupui:tuus ignis erat:tua cura:iocuſq;
O qualis facies:oculis habitare ſub illis
Uiſus eras.ſaluere iubens:⁊ prendere dextra
Et mecum de more loqui:quo pergeret ultro
Percūctor comites:fontis quo fama uocaret
Reſponſum:ſed forte alio de fonte latenter
Cauſa petita vie:quas non ſe uertit in artes
Ingenioſus amor? quid non didiciſtis amantes?
Forſan in his pridem tua nouerat otia terris
Et quia te nuſq̄ ueſtigia nota legebat
Te recolens:fingenſq; tuos in imagine vultus
Talis erat:ſic viſa mihi eſt ⁊ quiſquis amaſſet
Diceret hec ardet:reduciq; occurrit amico
Ibat enim cupide:ſtudioq; accenſa videndi
Letior ac ſolito ⁊ dulcedine capta locorum
Tentaui reditum quaſi te viſurus in illa
Et iam uerſus eram tecum remeare putabam
Et uoces audire tuas ⁊ cernere geſtus
Uirginis hemonie phebo mirante videbar
Aut indignantem acteoni ſpectare dianam
Si foret arcus ei:pendenſq; in terga pharetra
Arma ferunt oculi:dulces iacit inde ſagittas

Spicula nota tibi:nec amantum incognita turbe
Digredimur tandem:ueniens nox uerba diremit

C Ad dominum ioannem de columna cardinalē de ruralibus curis ſuis.

Uliꝰ alter adeſt adeat ſimul altera limen
i Littera noſtra tuū.curaſqꝫ narret agreſtes
Quo tādez lis longa bꝛeuis ꝑuenerit oꝛti
Que mihi cuz nimphis bellorum ex oꝛdine cauſe
Cunctos noſſe reoꝛ:qua ſe mea carmine fama
Extendit:nomenqꝫ noui tulit aura poete
Aſpera iam luſtris certamina nempe duobus
Crebꝛaqꝫ cōſerimus:non plures troia per annos
Obſtitit aut graium ceptis:aut gallia noſtris
Omnia tentaui:ſpem quam mihi pꝛebuit eſtas
Pꝛoxima fregit hiems:auctiqꝫ potentia fontis
Uiceruntqꝫ operum faſtidia:ceſſimus ultro
Reddidimuſqꝫ viam ſcopuloſa repagula nuſq̄ꝫ
Nuſq̄ꝫ indignanti tranſuerſe in flumine moles
Ac conuulſa ſonant rupis fragmēta uetuſte
Unda tulit partem:partemqꝫ tulere coloni
Et nouus antiqui laboꝛ impulit acta laboris
Pꝛopoſitum ceu nauigium moderatoꝛ ut ipſa
Tempeſtas rerum hoꝛtatur:nūc urget in auſtrum
Nunc boream:ſeptemqꝫ iubet ſpectare triones
Quo uocat illa ſequar.ne vi trahar omnia fruſtra
Niſſus in aduerſum:pꝛoram diuerſa mouebo
Littora reſpicere:⁊ uentis parere cherucas
Atqꝫ gubernaculum partes uerſatile in omnes
Intenta frenabo manu:gratiſſimus olim
Ludus erat:querulas niphas cū murmure mlto
Sedibus e pꝛopꝛijs ⁊ auito expellere regno
Annuus hinc laboꝛ ⁊ bellum immoꝛtale fauente
Bꝛuma illis:eſtate mihi:cui mixta uoluptas
Plurima moliri:captum dulcedine quadam
Compulit uſqꝫ adeo:ꝙ ſi licet infima ſummis
Et pelago anguſti componere gurgitis vndam
Ac regum uatumqꝫ inopes conferre paratus
Perfida ſic quondam nauali ponte ſuperbus
Helleſpontiaco Xerſes traiecerat eſtu
Sic etiam armipotens longo poſt tempore ceſar
Coꝛnua bꝛonduſij ualidis vincire catenis
Auſus:⁊ edomito generum pꝛohibere pꝛofundo
Sic quoqꝫ baiano temerarius equore gaius
Tertia conſtruxit tumidi ſpectacula faſtus
Que nūc ſparſa vidēt naute:numerantqꝫ ſub alto
Hic helleſpontus baie mihi bꝛonduſiumqꝫ
Hic ferro fodiendus athos:nunc altera pectus
Cura ſubit:video naturam vincere quantus
Sit laboꝛ:ergo ſuum ſeruant elementa tenorem
Amnis iter ſolitum:ſed eni bꝛeuis angulus heret
Rupibus. ille quidē nimphaꝝ ab origine ſedes
Nūc mea pieridūqꝫ domꝰ ſatis ampla:ꝙ hoſpes
Adueniet rarus:ſoꝛdent quia carmina vulgo
Uitaqꝫ noſtra furoꝛ:ſub iudice facta furenti
Hāc modo uallamus quā nulla reuellet aque vis
Ni montem oppoſitum a radicibus eruat imis
Si tibi cura animum dederit:ſi curia tempus
Omnia mutato noſtrum decus oꝛdine rerum
Me nimphis nimphaſqꝫ mihi ceſſiſſe viciſſim
Et cecidiſſe minas:compꝛeſſaqꝫ bella videbis
Retia nunc ſunt arma mihi ⁊ laberinthius erroꝛ
Uiminea contextus acu:qui peruius vndis
Piſcibus eſt carcer:nulla remeabilis arte
Pꝛo gladijs curuos hamos:falacibus eſcis
Implicitos:tremulaſqꝫ ſudes:paruūqꝫ tridentez
Piſcatoꝛ modo factus ago:quo terga natantum
Siſtere iam didici:duroqꝫ affigere ſaxo
Pꝛimitias en fluminee tranſmittimus artis
Et uerſus quot clauſa domos hēt artaqꝫ uallos
Que tibi piſciculos ⁊ ruſtica carmina paſcit.

C Ad eūdē:laudes generoſi canis ab eo ſibi donati.

Uncta dies minuit:tua mūera tꝑe creſcūt:
c Atqꝫ uſus meliora facit tibi regius aule
Aſſuetus menſeqꝫ canis:ſomnoſqꝫ ſuꝑbos
Purpureis captare thoris:tranſmiſſus ab ora
Occidua:patrios mores:hiſpanaqꝫ raptim
Limina romuleis opibus:ſomnumqꝫ cibumqꝫ
Poſt habuit ſoꝛtemqꝫ nouam:melioraqꝫ cernens
Omnia tranquilla letus ſtatione quieuit
Hunc mihi digreſſus ſupꝛemaqꝫ uerba paranti
Solamen comitemqꝫ vie largiris:at ille
Sublimi de ſede licet uēturus ad imaz
Paret ⁊ iniectis meſtus dat colla catenis
Et ſequit̄ nec ſpernit heri mandata minoris
Paulatim minus atqꝫ minus meminiſſe relictas
Delitias iam pꝛata iuuant:iam lucida tranans
Flumina:moꝛdet aquas:luditqꝫ in gurgite puroꝛ
Fercula iam ſibi noſtra placent ⁊ libera curis
Otia.deſerti non ampla palatia regis
Anteferat:uariaſqꝫ dapes.iam panis ⁊ vnda
Sufficiūt ac parua domus:iā mēbꝛa refulgēt
Lota feri cecidit ſcabies in fronte ſalubꝛi
Toꝛpenti contracta ſitu:iam uertice toto
Altioꝛ it ſolito:ceruixqꝫ thoroſioꝛ extat
Jamqꝫ tumet phaleris:iam viſa monilia mulcent
Amplaqꝫ ʒona rubens niueiſqꝫ intexta columnis
Seqꝫ tuum recolens quondam ſecū ipſe ſuperbit
Multa minax fugit noſtro de gramine paſtoꝛ
Seqꝫ ſuumqꝫ gregem pꝛocul addidit:atria cuſtos
Foꝛmidatus habet:plebs impoꝛtuna pꝛocaxqꝫ
Hactenus obſeſſum metuit contingere limen
Liber ago:meus aſſertoꝛ:mihi ſcilicet vnus
Eſt comes aſſiduus:quotiens laſſata diurnis
Sub noctem curis thalamo mea membꝛa ſilenti
Compoſui facilemqꝫ oculis dedit ora quietem
Excubat ante fores:quotiens me longioꝛ equo
Somnus habet feſſum queritur:ſoliſqꝫ reuerſi
Admonet increpitans:⁊ concutit oſtia plantis
Illicet egreſſum vultu plaudente ſalutat
Neqꝫ pꝛeit:loca nota petens:⁊ lumina uoluens
Sepe retro leui poſtq̄ꝫ in margine ripe
Pꝛocubui ⁊ ſolitis curis inſiſtere cepi
Uertitur huc illuc:aditus circūſpicit omnes
Candida tum viridi pꝛoiectus pectora terre
Tandem terga mihi obuertit uenientibus ora
Eſt inter fontes gelidos locus:vndiqꝫ ſolis
Peruius alitibus:ſcopulis ⁊ flumine cinctus
Hac greſſu trepidante feroꝛ:malet ille:viamqꝫ
Occupat ⁊ magno tegit artum coꝛpore ſaxum
Latratu exiguo conſpectos nunciat ante
Inde ruit niſi foꝛte uetes:nam plurima ſeruat
Siquis cuncta notet ſenſus ueſtigia noſtri
Juſſus inardeſcit ſtrictis lenteſcit habenis
Toꝛuus ut aduerſus reliquos:ſic blādus amicis
Auribus abiectis tremulaqꝫ occurrere cauda
Pꝛoſpicit hunc medio tranſuerſuz calle tremiſcēs
Ruſticus ⁊ legum nodos perplexaqꝫ iura
Conſiliumqꝫ domus inopis connubia nate
Me percontari ſolitus:uelut appius alter
Acilius ue forem:⁊ muſas turbare quietas

Nunc ſecū ſua ſolus agit mihi maxima vite
Commoditas mecū eſſe licet que cuncta fateboꝛ
Muneribus debere tuis:ſolatia mille
Pꝛeterea:ſaltu colles amnemqꝫ fatigat
Arguta pueros imitatur uoce canentes
Et riſus motura facit:penituſqꝫ uadoſis
Anſeribus grauis hoſtis adeſt:per littora ⁊ altos
Inſequitur ſcopulos fundo nec tutioꝛ imo eſt
Aliger infelix:medio nā flumine pꝛenſum
Extrahit ⁊ pingues cenas uolentibus offert
Sepius : atqꝫ epulas uenatibꝰ oꝛnat agreſtes
Sed iocus eſt:aut ira leuis ſeu grata natanti
Pꝛeda eſt ſeu ſtrepitu offendunt:naꝫ mitioꝛ agno
Eſſe ſolet paruis nunq̄ꝫ mihi crede uel edum
Uel fragilē tentabit ouem pꝛofugamqꝫ capellam:
Occurſu trepidi leporis quaſi territus heret
At fetas laniare ſues:ualidoſqꝫ iuuencos
Audet: ⁊ arreptas conuellere moꝛſibus aures
Moribus his quōdam diuerſi a finibus oꝛbis
Miſſus alexandro canis eſt ⁊ regius idem
Et contemptoꝛ erat : quem non plebeia moueret
Belua:non damas non apꝛos ille nec urſos
Tangeret:alta ſuos ſceuens in vulnera dentes
Que male cum pꝛeceps nouiſſet dona tyrannus
Mox generoſum animal meritū meliora pemit
Mittitur hinc alius ſeuos mactare leones
Doctus: ⁊ euerſo tellurem elephante ſubactam
Concutere:hunc iuuenis tandeꝫ miratꝰ amauit
Erroremqꝫ ſuum nouit ſerumqꝫ perempti
Penituit:quem non digno pꝛius hoſte pꝛobaſſet
At mihi nota mei virtus:impune catellus
Moꝛdeat hunc lactens:quē non grauis ira leene
Terreat:oꝛbate nec feruens tigridis ardoꝛ
Tu pꝛeſens niſi falloꝛ eras quando alta ſupꝛemi
Atria pontificis ſubito completa tumultu
Mouit:ubi intonuit villiſqꝫ rigentibus hoꝛrēs
Ibat ut oſtenſi laceraret clauſtra leonis
Uix inde abductus merens magnumqꝫ dolorem
Teſtatus gemitu rauco longis ue querelis
Sed multum res parua tenet ſit finis ut vnum
Non ſileam ſi foꝛte aliquem videt ille tuorū
Seu caſus ſeu iuſſa ferāt:ꝙ ſcilicet abſens
Semper adeſſe tuis non deſinis : incipit aulam
Suſpirare tuā:ualleſqꝫ: ⁊ rura peroſus
Foꝛtuneqꝫ memoꝛ ueteris:ſoꝛs libera detur
Mallet ad excelſam merito remeare columnam.

¶ Ad arbores ſuas .

ſ Ilua ꝓcoꝛ generoſa ferax per ſecula tanti
Uiue memoꝛ dn̄i:felices ſurgite plante
Tēdite pomiferos ſb nubila tēdite ramos
Herboſumqꝫ ſolum frondoſi palmitis vmbꝛa
Dum fremit ore leo:dum ſicca reuertitur eſtas
Pꝛotegite: ⁊ ſolis nimios arcete furores
Iam ȥephiro fluxere niues:iam bꝛuma receſſit
Floriger ecce aries:iam piſcibus inſtat aquoſiſ
Uere habitum mutare nouo viridiqꝫ colore
Ueſtiri ⁊ letos pꝛo tempore ſumere vultus
Ille iubet qui iam ueſtri ſibi poſcere partem
Dignatur fetuſqꝫ graues dignabitur olim
Creſcite magnifica foꝛſan contingere dextra
Maximus ille virū quos ſuſpicit itala tellus
Ille inq̄ꝫ aerie parent cui pꝛotinus alpes
Cui pater apenninus erat:cui ditia rura
Rex padus ingenti ſpumans interſecat amne
Atqꝫ coronatos altis in turribus angues
Obſtupet ⁊ dominum hinc illinc ueneratᷣ eundeꝫ
Adriaci quem ſtagna maris tirenaqꝫ late
Equora permetuunt:quem tranſalpina uerentur
Seu cupiunt ſibi regna ducem qui crimina duris
Nexibus illaqueat:legumqꝫ cohercet habenis
Iuſtitiaqꝫ regit populos:quiqꝫ aurea feſſe
Tertius heſperie melioris ſecla metalli
Et mediolano romanas contulit artes
Parcere ſubiectis ⁊ debellare ſuperbos.

¶ Ad Petrum dantis florentinum cauſidicum.

ſ I ſapientis habēt aliquid fantaſmata certi
Speſ mihi magna boī:lōgos deꝰ ille laboreſ
Foꝛſitan etherea ſpectās miſeratᷣ ab arce
Et lachꝛymis iam finis adeſt.o ſera quietis
Tempora:grata tamen:ſed ꝙ pꝛioꝛ iſta videres
Fecit amoꝛ patrie:quam quo melioribus aſtris
Naſcimur:hoc animo colimus meliore parentem
Et tua nunc igitur vigilantia pectora cure
Sollicitant:memoremqꝫ ſopoꝛ ſuſpendit amātem
Tu mihi da ueniam bꝛeuioꝛ ſum dextra dolore
Segnis hebet calamūqꝫ mouens ſibi feſſa videtᷣ
Nodoſam uerſare trabem:tibi cognita cauſa eſt.

¶ Ad ȥenobium florentinuꝫ grammaticum.

o Felix cui uel viduam ſpectare parentem
Contigit atqꝫ uagas defto i mōte ſorores
Uidiſti qđ mūdus hers qđ vulgus auaꝛ
Poſteritas quod ceca nequit ſpectacula raro
Ingenijs permiſſa ſacris:tot milia rerum
Tot curas foꝛmaſqꝫ hominum ſpecieſqꝫ laborum
Cernere ſub pedibus poteras tranquillus ab alto
Me pꝛocul in tenebꝛis per deuia longa viaruꝫ
Errantem vidiſſe fuit:ſed traxit amate
Frondis honos:libuitqꝫ ſequi q̄ꝫ iure licebat
Spernere pierias auſum decerpere lauros
Foꝛtioꝛ ignauum miles ſic ſigna ferentem
Doctus inexpertos obſeruat nauta magiſtros
Pꝛopoſiti tamen egregij uotiqꝫ modeſti
Quiſquis es in noſtrūqꝫ adeo pꝛopenſus amoreꝫ
Te lete cupidiſqꝫ animi complectimur ulnis.

¶ Ad eundem.

d Ulce iter i pꝛ̄iaꝫ dulcis fuga rarioꝛ hoſpes
Attrahit.at note retrahūt faſtidia turbe
Quid facias aie . locus is quo ꝑgimꝰ inq̄ꝫ
Fert mala iuncta bonis ⁊ dulcia miſcet amaris
Cuncta quidem ſubeūda ſimul fugiendaqꝫ nobis
Cuncta ſimul.neqꝫ enim facilis diſcretio reruꝫ
Eligit ille fugam quid ꝙ nec aperta uolenti
Ianua:in exilium ciues egere ſuperbi
Claudit inq̄ꝫ urbem qui ius ibi ſuppꝛimit equum
Eſt genus exilij tacitum:ſunt vulnera ceca
Miraris?cui non paucorum iniuria nota eſt
Quam fouet immemoris populi patientia noſtri
Uel vi rapta domus:uel paſcua ruris auiti
Amiſſeqꝫ pꝛeces: ⁊ tot per inane querelas
Indignoꝛ ne uera negem tecum ne licebit
Glorier?amplexa eſt gremio nos aurea roma
Et ciuem dignata ſuum:dulciſqꝫ maroni
Parthenope ſacro fedus feriente roberto
Quid referenda mihi:ſeu docta bononia legum
Seu ſalis inferni decorantes littora piſe
Atqꝫ adrie imperitans:alterqꝫ uenetia mundus
Hiſtorieqꝫ parens patauium:ſeu ſmirna latinis
Mantua ſideree nutrix longeua poeſis
Parma uel imperij clipeus ſi credimus olim
Romuleos dum dura duces foꝛtuna pꝛemebat

Quid loquar heſperias urbes atqꝫ opida noſtruʒ
Inter honoratos numerantia nomen alumnos
Ueſtra quod vna ſuis abolet florentia faſtis
Longius impellor:calamum rapit ira calentem
Gallia me noluit:proles generoſa philippi
Non neget:extremi proprium uoluere britāni
Immeritum fateor:ſed in hoc mihi ſidera ſaltem
Dextra fauent.leui mulcentia lumnis aſtrum
Quo tulit ecce dolor.leſo tu parce loquaci
Non fugimus patriaʒ:ſed nos fugat illa profecto
Mox uetus exemplis illuſtribus:aſpice buſta
Sparſa virum:patria uetitum tellure iacere
Quos ciues quem nam pegrino in puluere ſaxa
Quos cineres:que mēbra pmūt:ſolabimur ergo
Et moniti leuiora animo tolerabimus equo.

¶ Ad brunū florētinum.

Ierias comites ⁊ plectra ſonantia phebi
p Hemoniamqꝫ alio lauruʒ pcul ore relictā
Noueris antiqui preciū predulce laboris
Triſtia pro muſis habitant precordia cure
Equibus infauſtas mors imperioſa choreas
Fortuna modulante ciet:non aridus agnos
Dente lupus rapido teneros non feta iuuencos
Tigris ⁊ imbelles iouis armiger vngue colūbas
Acrius inſequitur:q̄ʒ me trux illa meoſqꝫ
Me linquens rapienſqꝫ illos.quo muſa dolore
Ceptum liquit opus elegos ⁊ flebile carmen
Feſſus erat calamus ſiccis ſitit africa glebis
Noſtra:fatigato longum deſerta colono:
Caſtalij nec fontis opem:nec frondis odorem
Sentit apollinee:ſed robora dira cupreſſos
Funereoſqꝫ rogos lachrymarum proruit imbri
Quem nimbi triſteſqꝫ animi peperere procelle
Heroas canorem inſtiteras conatibus obſtant
Sidera magnificis.alio leuis orbita calle
Ingenij tranſuerſa mei male ſanus ad egros
Ducor:⁊ heu merens aliorum lumina tergo
Cogis enim fortuna nocens:en tempore quanto
Quinqꝫ ſepulchra virum q̄les ſi pſca dediſſent
Secula:meonio vigilatum carmen homero
Clara uel auſonijs celebraſſet mantua muſis
Ergo deas alibi:ſed quid loquor omnia tecum
Et phebum ⁊ comites totumqꝫ elicona require
Ars mihi iam gemere eſt ⁊ caſtigare gemētes.

¶ Ad Gulielmum Ueronenſem oratorem egritudinis ⁊ ſtatus ſui nūcia.

Ebrib⁹ obſideor ualidis mortēqꝫ ppinquā
f Suſpicor:hec iter turri vigil iprobus alta
Excubat:⁊ rauco pnox obmurmurat ore
Claſſica dira fremunt.belli circūuolat horror
Ditia barbaricis uacuant rura rapinis
Innocuuſqꝫ cruor per dulcia funditur arua
Uulgus inane gemit.taciti ſtant limine patres
Femineeqꝫ ſonant per compita meſta querele
Singula dum premerent celſam rationis in arceʒ
Euaſi:fateorqꝫ libens hec tempora linquo
Hactenus hic animi ſtatus eſt mihi cetera morbo
Si nequeam victus pro me uaga fama loquetur.

¶ Ad eundem nūcia ſalutis.

Ctū erat extremā vict⁹ rapiebar ad horaʒ
a Potio ni triſtis bilē domuiſſet amaraʒ
Artifici pretēta manu:mox limine ab atro
Mortis ad aſtrigerum videor mihi v́ſus olimpuʒ
Nunc terraʒ titubanſqꝫ premo noxqꝫ ipſa fatetur
Semianimē pallorqꝫ grauis:ſpes redita vite
Cetera cōueniunt morti:tu viue diuqꝫ
Quicquid erit letuʒ noſtri memor exige tempus.

¶ Ad Joannem barrilem neapolitanum militeʒ arelatenſis prouincie ſeneſcallum.

Oct⁹ ad horrificā delect⁹ nauta pcellam
o Grāde on⁹ ⁊ rari mixtā tibi ſentꝫ honoris
Materiā imponi.famā niſi fallor amabat
Qui iuſſit tam magna tuam:uerum otia contra
Oderat ac requiem:ſpectati dextra magiſtri
Poſcitur ad clauum quotiens violentior hauſter
Incubuitqꝫ uadis ſcopuloqꝫ illiſa maligno
Ingemuit raucum tam puia fluctibus alnus
At quotiens celo mitis iacet vnda ſereno
Blandus ⁊ heſperio çephirus ſuſpirat ab axe
Cura gubernandi minor eſt:minus indiget artis
Atqꝫ opere:fragili q̄ʒuis credenda lacerto
Tu ſirtim ambiguam uentis frangentibus equor
Littoreos ue canuʒ ſtrepitus:refluā ue caribdim
Euſinūqꝫ fretum rapidi ſub faucibus hiſtri
Ingreſſum te care puta:tamen omnia virtus
Uincet ⁊ ancipiti tua carbaſa certa profundo
Uis animi generoſa reget:mirabere forſan
Spes ea:ueſter amor:deſideriūqꝫ metuſqꝫ
Sollicitant:quo calle queam de littore tuto
In pupim tranſire tuam viſurus ab alto
Monſtra maris tumidi:⁊ portū ſubiturus eūdē.

Ad nicolaū florētinū magnū regni ſicilie ſeneſcallū.

I iuuat agricolam ruris ſpectata ſubacti
s Gl'ia dū fuluas oculo metitur ariſtas
Diuitiaſqꝫ ſuas tamē idē in colle benigno
Dulcius aeriā quercum fagumqꝫ comantem
Pampineiſqꝫ notat ueſtitaʒ vitibus ulmum
Paſtorem ſi fama gregis vulgata ſuperbuʒ
Efficit:ac toto ſecernit ab agmine magnum
Letior herboſa ludentem in uallo iuuencum
Hunc colit ante alios mulcens hunc noīe crebro
Signat odoratis intexens cornua ſertis
Quanta mihi gentiqꝫ putas tu gloria noſtre
Quātaqꝫ lux patrie:quem tot tolerare laborum
Aſpera tot laqueos cauto tranſcendere greſſu
Hoſtibus horrendum:carumqꝫ videmus amicis
Quem nec torua minis claro nec perfida cepto
Blanditijs fortuna mouet:tam triſtibus amuʒ
Quam letis mirata virum:tibi carbaſa cimbe
Et clauum laſſata ſue trinacria tandem
Credidit extrema ſic tempeſtate magiſter
Eligitur dubio miles ſic ſepe duello
Sorte ſub ancipiti generoſis lecte periclis
Uiue tui noſtriqꝫ memor:quas inſita virtus
Qua animo ſpes noſtra faces tibi prima placēdi
Proxima cura bonis:turbeqꝫ accendent amanti
Quos inter numerare tuum dignabere uateʒ.

¶ Ad florianum ariminenſem muſicum.

Rphe⁹ euxinios ſolitꝰ uel carmine fluct⁹
o Uel thracū mulcē feras:trūcoſqꝫ ſeq̄ntes
Clarus auis proauiſqꝫ fuit ſecloqꝫ loq̄ci
Inter ſemideos habitus:ſed tempore noſtro
Orpheus alter adeſt:ſiquid mihi credere tutū eſt
Non minor antiquo niſi modo q̄ ſurda canenti
Monſtra parit tellus:redeat licet ille nec iram
Nex luxum frenare queat victuſqꝫ tenaci
Cedet auaritie:tanto fecundior etas
Sera mali tantum hac acie vicere nepotes
Ut longo poſtliminio conſumpta repoſcant
Membra ſenes:ſtigiaqꝫ datum ſit ualle reuerti

Tangere iam dubias menſas dextraſqꝫ cruentas
Permetuant:tectoqꝫ negent habitare ſub vno
Aut ſimul inualide retinacula ſoluere pupis
Adde ꝙ ignauo calcar locus incutit euo
Et mundi ſentina grauis ſic peſtibus vna
Muſica cum geminis bello concurrit iniquo
Cellipus his rodope multum me iudice multum
Impar erit feritate ſua:nec thracius hebrus
Certet aquis rhodani ſunt hic predura metallum
Pectora ſunt ſilices animi:ſunt viſcera flãme
Semiuiros per prata boues perqꝫ atria cernas
Semiboues errare viros:non vnus opacam
Minotaurus habet perplexi tramitis aulam
Plurima permixte ceceqꝫ libidinis extãt
Signa per infames partus ſobolemqꝫ nefandam
Et natos furor agitat rabieſqꝫ fameſqꝫ
Dira nec immites ceſſant a ſanguine fauces
Nec ſeptena virum ſed iam millena uorantur
Corpora iuſtoruꝫ:nec ſole urgentur athene
Sed cupidus totus laceratur dentibus orbis
Hortor abire locis:itala tellure daturum
Ingenij documenta ſui:tum currere quercus
Saxaqꝫ mota ſono blandoſqꝫ videbimus urſos.

¶ Ad eundem.

Efferat aſſidua vict⁹ ꝓce plectriger orpheus
c Orpheus hic ꝑſens euo non arte ſecũdus
Auſus opes ſꝑuiſſe iopes:ignobile põdus
Iamqꝫ animo carpebat iter:ſed uaſa legenti
Occurrit violentus amor dextramqꝫ ſuperbam
Inijcit inualido:mirum meretricula tanto
Imperat ingenio : ceſſit reuerentia:ceſſit
Alma fides:ceſſere preces:ſic vincimur omnes
Unius illecebris: ⁊ muſica ſeruit amori
Cui mare:cui tellus:cui ſeruit iuppiter ipſe.

¶ Ad Ioannem bocacij florentinum poetam.

Ego ſi qualem tu me tibi fingis amando
o Sors daret ut vigiles ſopirẽ carmie curas
Qualia nubifere ſcopuloſa per aura cirre
Qualia caſtalij modularer ab aggere fontis
Solamen latura tibi ſed crede fatenti
Fallit amor:qui ſepe deos hom ineſqꝫ fefellit
Iudicijs aduerſa lues:ſi carmina vulgus
Noſtra legit:que cauſa tibi nũc ſumma querele ẽ
Quod paſſim vulgata auido celentur amico
Nil mihi nil noſtris poterat contingere muſis
Triſtius:id primum moturos nempe libellos
Admoneo ut vulgus fugiant:pauciſqꝫ placere
Contenti hoſpitibus:penitus fallentibus auris
Abſtineant : plauſuſqꝫ lenes : ⁊ murmura tẽnent
Ingenio ſin fata fauent ut forte per ora
Docta virum viuus uolitẽ licet ardua ſemꝑ
Hec via ſit tentata mihi tamen ipſe mearum
Conſcius obſtupeam rerum:dum ſcribimus ecce
Horrendum violenta tonat:miſcetqꝫ dolores
Et uarios fortuna metus tot vulnera rerum
Totqꝫ minas ꝑferre graue eſt:hinc nũci⁹ atqꝫ hic
Triſtis adeſt:illum mors abſtulit atra ſodalem
Hunc gladij rapuere truces hunc carcer at illum
Morbus habet:uolucres alius rabiemqꝫ feraruꝫ
Equoreoſqꝫ alius paſcit ſub gurgite piſces
Cor mihi non adamante rigẽs nec ferrea mẽs eſt
Permoneor:taceo propriã que longa malorum
Hiſtoria eſt:quibus hoc ſignum petat illa ſagittis
Pectus ⁊ hoc quanto pertentans ariete pulſet
Obniti contra ſtamus tum pondere noſtro
Tum ſimul exemplis quis noſtrum fortiter illud
Uicerit interdum trepidi titubamus ita omnem
Corpoream requiem mentis labor atqꝫ viciſſim
Pacem animi internam fortune prelia turbant
Uincemus tamen ut ſpero clarumqꝫ tropheum
Uicta ferox inimica dabit ſed ſtante duello
Turbidus ingenij ſtatus eſt:vix temporis huius
Acta probare rear doctos uerum omnia poſtqꝫ
Noſtra placent:uoti cõpos breue ſuſcipe carmen
Et feſſe lege ſigna manus ac mitte querelas.

¶ Ad barbatũ ſulmonenſem de tranquillo ſtatu ſuo

Us mihi trãquillũ media cõtingit in urbe
r Rure uľ urbs medio:ſic ꝓmpta freqntia ſoli
Prõpt⁹ ⁊ in latebras reditus dũ tedia turbe
Offendunt:hos alternos urbs vna regreſſus
Hos dedit vna domus ſenium que pellit in iram
Nam deſiderium ualuas tranſgreſſus abunde
Lenio:ſemper adeſt oculis animoqꝫ viciſſim
Quod placeat poſcitqꝫ graues auertere curas
Rurſus ⁊ ut ſtrepitus perteſum limen amicum
Tranſeo multa vno fugiens faſtidia paſſu
Et querulum obuerſo ſecludens cardine vulgus
Hic mihi tanta quies quantam nec ualle ſonora
Parnaſi nec cecropie per menia ville
Inuenit ſtudioſa cohors heremoqꝫ ſilenti
Uix egyptiace ciues niſi fallor arene
Angelici ſenſere patres:fortuna latenti
Parce precor:paruoqꝫ uolens a limine tranſi
Et regum metuenda fores in uade ſuperbas.

¶ Ad eundem de mutatione quietis in laborẽ.

Ors ſua quẽqꝫ uocat:rigidã trãſire ꝑ alpẽ
s Sole niuem radio nõdũ frãgẽte iubemur
Obſcenoſqꝫ locos:iformia clauſtra maloꝝ
Atqꝫ feram rhodani totiens contingere ripam
Heu quis agit mea fata deus:quis ſidera uoluit
Noxia:ſi patrium feſſo fortuna ſepulchrum
Inuidet:extrema liceat iacuiſſe ſub artho
Aut ubi ſerpentes habitant:ubi naſcitur hauſter
Caucaſea ſub ualle libens athlante ſub alto
Et viuam ⁊ moriar:nodo ſit dum viuitur almus
Cuius ab alternis reſpirem tractibus aer
Barbara dum morior ſaltem cui reddere corpus
Terra queam:nihil e toto plus poſceris orbe
Hoc etiam fortuna negas huc uoluis ⁊ illuc
Nullaqꝫ iam tellus nullus mihi permanet aer
Incola ceu nuſqꝫ ſic ſuꝫ peregrinus ubiqꝫ
Siſte precor quacunqꝫ libet regione:meoqꝫ
Ludibrio laxare ferox non munera regni
Multa tui non ampla peto:permitte quieta
Paupertate frui patere hanc in rure repoſto
Etatem trãſire breuem:iam proxima mors eſt
Libertaſqꝫ ſimul:medium ſine turbine tanto
Tempus eat nõ ambitio nec auara trahit mens
Tu longos ſine fine adigis perferre labores
Qui quoniã aſſidue rapido cuꝫ tempore creſcũt
Quis mihi portus erit?qualem ſperare ſenectam
Linquitur:o miſeris perplexum ambagibus orbẽ
Celſa tremunt:pendet medium : calcamur in imo
Ima placent : tamẽ aerio ceu uertice ſemper
Mens tremit: ⁊ medio pendet uelut anxia calle
Id queror in primis:que nam hec diſcordia reruꝫ
Si nimbos ſeuumqꝫ iugis ſeuiſſe tonantem
Si pelago fluctus tempeſtateſqꝫ profundo
Naufragiumqꝫ gemam:deſit patientia ⁊ equi
Iudicium:arentis ſed enim modo gurgitis vnda

Obruor indignas: humiliqꝫ in puluere uentis
Fulminibus premor: ſic nil mihi profuit altum
Sollicite vitaſſe locum: uerum iſta profecto
Juſta ſed ⁊ ſera eſt ⁊ longa ⁊ uana querela
Sors igitur mea me repetit tutumqꝫ viator
Prendere iuſſus iter charoſqꝫ relinquere amicos
Urgeor alpinum raptim penetrare tridentum
Danubiūqꝫ nouiuꝫ: iuuenemqꝫ ab origine rhenū
Germanoſqꝫ lacus: claudit nanqꝫ hoſtis apertas
Enſe vias: quid agam? rebus parere coactum
Durius eſt ⁊ ferre iugum ſine murmure preſtat
Pareo tranquillum dulcis mihi fluxerat annus
Sed breuis heu nimiumqꝫ fugax oblitaqꝫ forte
Tantiſper fortuna mei dum cetera gaudet
Precipiti uerſare rota mihi grata relinquit
Otia nunc eadem ſpyngoſa negocia reddit
Et labor inuiſus placitam fugat ecce quietem
Tu felix barbate tuum ne deſere nidum.

¶ Ad Gulielmum Ueronenſem oratorem.

a Uſonias ſpectare domos adamāte ſupbo
Nō ſilice extructaꝫ niſi te ſine dulce fuiſſet
Uidi eteni limēqꝫ rigēs ⁊ clauſtra ſupmi
Artificis firmata manu nymphaſqꝫ ſonoras
Ceruleumqꝫ atheſim ſubeuntem gurgite blando
Flectitur ille uolens alpini conſcius ortus
Et ſupplex melioris adit confinia mundi
Natareqꝫ humiles grates agit alta Uerone
Menia frondoſos colles pulcherrima martis
Paſcua ⁊ adriaci famoſas equoris urbes
Non iſtrum peucemqꝫ feram glatialia rura
Littora nec ſcitici viſurus turbida ponti
Non modo res noſtras igitur pecudūqꝫ ferarūqꝫ
At terras fluuioſqꝫ uagos inuicta regit ſors
Uidi ⁊ terrificam ſolido de monte ruinam
Atqꝫ indignantes precluſo tramite nymphas
Uertere iter dextramqꝫ uadis impellere ripam
Et didici inſano prouiſa pericula uati
Oppreſſum ſubita populum ſub ſtrage miſellum
Mors inopina hominum ⁊ ꝓprij mens iſcia fati.

¶ Ad Joannem barilem neapolitanum equitem.

r Es igēs tēpuſqꝫ breue ē: hec ſūma maloꝝ
Inſci⁹ in laqueos recidi quid ſingl'a vbis
Expediam cecūqꝫ chaos laberinthia clau
Erroreſqꝫ nouos ⁊ iextricabile ſeptū (ſtra
Sollicito ꝙ turba gradu miſerabilis ambit
Amiſſumqꝫ ſemel nequit vnqꝫ attingere limen
Hic me decluſum totiens: nunc ſidere meſto
Carcer habet miſeriqꝫ uagor pars vna popelli
Ipſe mihi indignans: inamenaqꝫ compita luſtro
Rex tonat horrendus: ſtat ſortibus urna maligniꝫ
Quis iuſſus prior ire mori: quem fata ſecūdam
Seua uocent: nec fila ferunt nec uerba puelle
Regine miſerantis opem: nec dedalus uſqꝫ eſt.

¶ Ad Franciſcū ꝓorē ſcōrū apoſtoloꝝ de Florētia.

m Iraris que cā more laberithus in aruis
Niliacis gnoſoqꝫ fuit: mox tertius error
Lemnius: extremus claſini gloria regni
Omnia ſuccumbunt ſenio: ruit ecce quaternus
Carcer: ⁊ auroram cece videre cauerne
Sed toto dictea domus famoſior orbe
Jam nomen uel ſola tenet: ſoluſqꝫ repertor
Conſilij vulgo clarus cautiſſimus idem
Et genitricis enim ⁊ nate ſolator amantis
Armenti regina ducem miſerabilis arſit
Et ſubiecta fero mendacis tegmine uace
Optauit uerum eſſe pecus: ſed honeſtior ignis
Corripuit ſobolem ſalua pietate furenti
Ignoſcendus amor: ruit horrens machina poſtqꝫ
Dextra viri fortis monitis armata puelle
Perculit in formis ſquallentia pectora monſtri
Ipſe faber fraudum penna trepidante per auras
Fugit ⁊ amiſſo meſtus ſuper equora nato
Feſſus ⁊ euboica demum requieuit in ora
Qua ſecat argolico campanas uomere baias
Aduena calcidicus: fruiturqꝫ ſalubribus vndis
Sed quorſum tibi nota trahens ignota profari
Demoror? utqꝫ uolās alium delatus in orbem
Dedalus ad rhodani leuā: noua monſtra nouaſqꝫ
Ambagum formas ⁊ plena doloribus antra
Struxerit ut nullus reduci ueſtigia filo
Dux incerta regat laqueos ut nuper in iſtos
Inciderim: nequeam ue pedem cum laude referre
Non hinc egides non hinc minoia proles
Dedaleo ingenio freti: non ipſe magiſter
Exeat: ira viam faciet: dolor induet alas
Hinc ego uel nudus fugiam niſi barbara buſti
Sors mihi ſeruatur: fugiam ſimiliſqꝫ uolanti
Jam ligurum colles: facilemqꝫ remetior alpem
Limina pontificum totiens damnata relinquens.

¶ Ad eundem.

f Cilicet immenſe qꝺ Flaccus dixerat urbi
Belua multorū es capitū: ſibi uēdicat oīs
Uillula: fumoſis ſūt oppida menib⁹ vnde
Paſtor ⁊ hirſutus quondam ueniebat arator
Nunc uagus ipoſtor quiqꝫ omnia littora luſtret
In ſomnis mercator adeſt: quiqꝫ omnia ſulcet
Equora ⁊ exciſum patrio de ſtipite remum
Ignotis qui uerſet aquis qui ſidere in atro
Peruigil in ſtantes mundo notet ante tumultus
Publica preſagis aut funera cernat in aſtris
Aut ſimulet qui uel triſti radice pauentem
Egrotum uel morte leuet qui puluere ⁊ herbis
Improbus ex uarijs medicatum ſpondeat auruꝫ
Uulnera qui curet uerbis ⁊ credula fallat
Artibus innumeris in ſani pectora vulgi
Soluere qui legum laqueos ⁊ vincla profeſſus
Ludat ⁊ attonitum teneat ſub roſtra clientem
Quid loqr: artifices ſceleruꝫ: quos ſurgere paſſiꝫ
Cernimus immites humili de ſtirpe tyrannos
Jam quecūqꝫ palus ſillas alit atqꝫ Nerones
Portentum regale prius ſic flumine longo
Aſſirium noſtras defluxit virus in oras
Nos miſeri uenale pecus viliſqꝫ lupine
Preda famis ſequimur dominos dominarier orbi
Quos magni docuere patres nec tuta dolendi
Libertas iuſteqꝫ ſonant impune querele
Supplicium dolor ipſe timet: nec parua gemendi
Materia eſt non flere palam: maria horrida uelo
O mea calliope ⁊ remis fugiamus adactis
Securum carpamus iter: ſpecieſqꝫ laborum
Et curſus vite uarios populumqꝫ canamus
Leditur hic gratis: cuius diſcrimina mille
Mille artes ⁊ mille vie parqꝫ omnibus error
Quilibet ancipitem pariet ſibi ſilua ſophiſtam
Uepribus eliciet doctum nemus omne platona
Quolibet argutus procedet Tullius antro
Aliger ex omni ueniet tibi dedalus alpe
Si ſtatus hic ruris que nam confuſio uaſto
In populo qualis magna laberinthus in urbe
Que ſi viſa premunt animum: ſi dulcia turbant

Ocia contamur triſtes abrumpere nodos
Ac letam tentare fugam: ueſtigia vulgus
Nota ſequatur iners at nos elicone ſub alto
Secretos longe nitamur carpere calles.

¶ Ad Italiam ex gallijs remeans.

Alue cara deo tellus ſanctiſſima ſalue
ſ Tellus tuta bonis: tellus metuēda ſupbis
Tellus nobilibus multū generoſior oris
Fertilior cunctis: terra formoſior omni
Cincta mari gemino: famoſo ſplendida monte
Armorum legumq; eadem ueneranda ſacrarum
Pieridumq; domus: auroq; opulenta viriſq;
Cuius ad eximios ars ⁊ natura fauores
Incubuere ſimul: mundoq; dedere magiſtram
Ad te nunc cupide poſt tempora longa reuertor
Incola perpetuus: tu diuerſoria vite
Grata dabis feſſe: tu quantam pallida tandem
Membra tegant preſtabis humum: te let⁹ ab alto
Italiam video frondentis colle gebenne
Nubila poſt tergū remanent ferit ora ſerenus
Spiritus ⁊ blandis aſſurgens motibus aer
Excipit: agnoſco patriam gaudenſq; ſaluto
Salue pulchra parens terrarum gloria ſalue.

¶ Ad Ildebrandinum paduanum epiſcopum de italie laudibus in comparationem aliarum.

Uper ab occeano multa cū laude reuerſū
n Occiduo: nunc ⁊ ſiluas ⁊ rura ſequentem
Aſpera: que fluctu glacialis proluit hiſter
Conſcius ingenij iam te ſatis arbitror omnem
Europe ſpectaſſe ſitum: te iudice pauca
Diſſeruiſſe uelim: quantum ſeu gallica tempe
Seu fera theutonie tellus: orbiſq; britatus
Diſtet ab auſonio: quantum ſimul inter utranq;
Heſperiam interſit nāq; ⁊ mihi multa videndi
Cura fuit: terraſq; labor penetrare remotas
Nec nouus hic mentē ſubit impetus: acta poetis
Iam pridem: rerumq; alijs memorata magiſtris
Precipue noſtro res decantata maroni eſt
Et mihi poſt alios: rauco ſed murmure dicta
Nunc iterum aggredior: non inſcius hāc mihi cāz
Multorum fortaſſe odij: ſi uera profecto
Sunt tanti ut pariant hoſtem: mihi nullus amic⁹
Eſſe poteſt: nullam querendi contulit artem
Ingenium ſtudiumq; mihi: nec conferat oro
Ergo ego uera loqui fierem ne publicus hoſtis
Haud uentus moneo ac teſtor qui forſitan egre
Hec legerent: oculos auertant: perlege ſolus
Nāq; tibi muſiſq; cano vulgumq; relego
Iam primum quacūq; animis regione uagemur
Siue per has noſtris habitatas gentibus urbes
Siue per aſſirie populos: nam longius ardor
Euehit: egyptumq; magnam quos ſubdolus ille
Mentitus mandata dei mulcendo fefellit
Siue per ignotos ritus ubi ceca prophanis
Templa deis cultroq; ferox ubi dira ſacerdos
Exta ſecans: fedis miſeros inhiare ſacellis
Gaudet ⁊ attonitos cura ſuſpendit inani
Quo te cūq; moues quocūq; ſub ethere ſiſtis
Multa tibi occurrent proprijs metuenda colonis
Multa tibi uariciarum aderit penuria rerum
Muſa gradum cohibe quorſum temeraria pgis?
Conſpuet inſanum iam iam tua carmina vulgus
Turba ſuos teneat mores: nos noſtra loquamur
Gallia nec vitem nec munera paladis ante
Nouerat. hos ſerum meruit guſtare liquores
Poſtq; Roma fuit ſed adhuc ibi rarus oliue
Frondet honos: nam poma quidem fragrātia nr̄i
Orbis ⁊ aurato nuſq; virgulta colore
Hec quoq; diuerſis uterum fecunda metallis
Non ſoluit: ſcatebriſq; caret quibus egra leuētur
Corpora: nec gregibus tondetur leta ſuperbis
Muſa gradum cohibe quorſum temeraria pgis?
Germanas tranſire niues atq; horrida uaſti
Frigora danubij placitum ⁊ quos dextera rheni
Ripa procul fixo ſubiectos reſpicit arxi
Dulcius e rapto victuros pane ſuenos
Ceruleos albis quos irrigat amne boemos
Quos ypanis parue gignens animantia vite
Aut uagus algenti tanais diſterminat vnda
Hec loca nil bacho debentia nilq; mineruе
Atq; parum cereri ſileant: pars magna britanni
Littoris aut meſſem bibit aut liquefacta lyei
Poma loco: ſeuo rarum niſi cara uehantur
Uina mari precio miſere mage dulcia vite
Flandria quid ſitiens haurit niſi pocula mellis
Aut aliunde graui uenientia vina labore
Quid niſi telluris cumulos iam ſole recoctos
Quos operoſa eſt⁊ brume tranſmittit inerti
Terrarum pars illa cremat: nimis ordine lōgū eſt
Enumerare plagas quas frigida contigit urſa
Fertilis at çephiro ſitus eſt: ⁊ fertilis euro
Et ſua fertilitas nimboſo contigit auſtro
Quis tamen ignorat quantum eſt qđ deſit ubiq;
Natura retrahente manum: quantum ue qđ obſit
Hic decor omnis abeſt nemorū: illic dulcis agrū
Copia damnoſe uaſtant hec arua paludes
Illa necant ſentes: uel putris aceruus harene
Ille locus tigres ſiluis errare profundis
Ille videt gelido uolitantes ethere gryphes
Ille truces pardos rapidos habet ille leones
Ille uenenoſos ſtirpes: herbaſq; malignas
Germinat hic morbos: hic pullulat aſpide multa
Contra aūt. bona uera animi impiumq; ſupmum
Aoniamq; lyram quam grecia victa latinis
Tradidit innumeraſq; libens: preteruehor artes
Italie quid obeſt niſi mars violentus obeſſet?
Quid ue deeſt italis: niſi pax nō deforet vna?
Noſtra patent noſtris: aliena reuoluere mens eſt
Muſa gradum cohibe: quorſum temeraria q̊rſuz
Ulterius tranſire ueto: ter iuſſa quieſce.

¶ Ad Andream mantuanum poetam.

Duce uecta pado: leuis eſt deſcēſus amici
i Gurgitis auxilio. donec deflectere curſuz
Obuius admoneat benaci filius alti
Inde ſiniſtrorſum perges: eque amne ſecundo
Ibis in aduerſum qua clara maronis origo
Mantua pieridum quondā domus alma ſacrarū
Nunc ſedes inuicta ducum. que claſſica plectris
Miſcuit ⁊ vincto ueneratur apolline martem
Unum ibi noſtrarum preconem littera rerum
Inuenies: hunc tu noſtris ſolabere uerbis
Nam noſtram dolet ipſe vicem: facileſq; ſuſurros
Ruminat inſulſe permotus murmure turbe
Leta ſibi in primis vultuq; occurre ſereno
Hiſq; indignantem loquere ⁊ ſi nulla ſine hoſte
Gloria parua tamen nobis oblata duelli
Materia eſt quos iam luſtris oblata duobus
Torſerit inuidia: non inueniſſe quid hiſcant
Conceptum qua parte uomant e pectore virus
Una uenenatis vix tandem ſillaba uerbis

Oſtendit fecitqꝫ viam:pro crimine ſummo
Produxiſſe breuem arguimur:ſed ceca profecto
Inuidia eſt cumulant noſtre preconia laudis
Eximie iudicium forme vir pauca:nec equo
Iudice que damnant inter tam multa notari
Neuus in inſigni qꝫqꝫ leuis eminet ore
Deformis facies mendam tegit:omnia quando
Offendunt oculos vitium non cernitur vnum
Nos igitur que ſumma rei eſt an carmine longaꝫ
Fecimus imo breuem:quod carmine cõſtat eodẽ
An ne autem geminũ dedit addita conſona tẽpus
Sic animis ſic ingenio torpere videmur
Hec nobis ignota putant id muſa mereri
Noſtra poteſt teneriſqꝫ elycon dilectus ab annis
Eſto ignota putent duo nam pugnantia:capta
Mente ſimul loquimur?iuxta an lõgãqꝫ breuẽqꝫ
Ponimus haud equidẽ cenſorẽ id credere noſtrũ
Crediderim:qꝫuis ſoleat ſibi fingere multa
Spumea precipiti:torrenſqꝫ inſania bacho
Somnia mira vident vigiles ⁊ febre ſine ulla
Occupat inualidum cerebrum:violenta freneſis.
Falſum autem ſi ſepe videt mens egra quid ille
Quid videt ille furẽs bromij ueneriſqꝫ ſacerdos
Frix uerus ſemperqꝫ cibo ſomnoqꝫ ſepultus
Extremamqꝫ trahens vina inter dulcia noctem
Nota canis rabies:ſtant argumenta:videbis
Horrentem ſetis:oculos ardere uagantes
Latrat in abſentes:metuit contingere limphas
An breis eſt?quid ais?qđ monſtrũ fata minantur
Que ſchola grammaticum:uatẽqꝫ remittit aſellũ
Uina dedere animos fecerunt vina poetam
Sentio:pica merum tetigit roſtroqꝫ madenti
Decertare audet muſis:iam ſimia tigres
Audebit tentare feras:⁊ aranea telas
Terere palladias:cignoſqꝫ laceſſere coruus
Uis vini omnipotens tenerum fugat ille pudorẽ
Excitat ingenium:mutos facit eſſe diſertos
Qui modo vix calamo commiſſa negocia ruris
Clamoſi ſeu bella fori trepidante notabat
Conductus precio tenui:nunc ſidere meſto
Carmina noſtra notat nunc conſultore cratino
Humida uerboſis eructat metra tabernis
Uenit in aonios ſubito rudis incola montes
Infecitqꝫ locos:illo ſpectante choream
Uirginei ſoluere chori:peneia laurus
Aruit ⁊ faciem mutauit caſtalius fons
Alliſit ſaxo citharam turbatus apollo
Collega regnante ſuo:nixeia victrix
Arx ⁊ uterqꝫ deo collis ſummittitur vni
Ruſticus en cenſor nouus en proiectus ab aſtris
Uenit ariſtarchus:obelis armatus acutis
Nil atramentis vnqꝫ quod carpere poſſis
Sepe ſed ad menſam reges ⁊ prelia troie
Uictaqꝫ non modico deſcribens pergama muſto
Nec pudet inſultare alijs:ea gloria fuſco
Uiſa animo:fumum celo nebulamqꝫ ſereno
Obliquis captare oculis:⁊ digna triumpho
Sillaba nec cernit primum ſe falſa videre
De nihilo inſultat maculas in lumine demens
Fert proprio queritqꝫ alibi:ſic illa tenebras
Ceca ſuas putat eſſe domus queritur ue puella
Commigrare petens:nota tibi fabula duro
Que ſenece riſum mouit:ſed calidus iſte
Noſtra ſcripta manu ſeruare poemata fertur
Sillaba monſtratur vulgo noſtrumqꝫ patenter
Arguit errorem:mirum nam ſillaba nobis
Hec eadem ſeruata domi eſt ibi cauta tenorem
Et tempus tenuiſſe ſuum:ſi miſſa retentis
Diſcordant:cur peiorem ſententia uergit
In partem:cur non potius properantis in actu
Error erit calami:quod ſepius accidit alta
Tractanti:ingenio culpam hãc aſcribere mordax
Emulus audebit?uerum audeat:vnica nobis
Sit nota que crebra eſt alijs ⁊ crebrior ipſi
Uirgilio.feruens quandoqꝫ tepeſcit ⁊ alget
Et quandoqꝫ maro currens pede claudicat vno
Diuinum eſt quod labe uacat mortalia nunqꝫ
Reprehenſione carent:igitur ſi iure latino
Accuſator agit petimur ſi crimine uero
Crimen erit ueniale tamen liuorqꝫ ſiniſter
Lentus iners ſtudijs pretendens retia noſtris
Torqueat in girum ſeſe pariatqꝫ ſubinde
Quod premat inuiſam grauiori vulnere famam
Triſtis enim inuidia quales effundis abortus?
Ridiculus partus:ſpatio breuis vna decenni
Sillaba:turrigeros citius tres vnica natos
Indica barbaricis peperiſſet belua ſiluis.

¶ Ad amicum tranſalpinum in gallias reuocanteꝫ.

p Erdis amice opaꝫ:mẽſ ẽ mihi certa manẽ
Hic ubi ſũ ñ me ualidis rapidiſſimꝰ vndis
Impulerit rhodanus:recta nõ circiꝰ aura
Menia concutiens:ubi tu tibi tempora vite
Deligis:ac buſtum:non cõpita ueſtra terentes
Mille ſimul parua que ſtridunt urbe quadrige.
Anchora fixa ſolo eſt:moueant:tu calcar amoris
Incutis abſenti:quo frena morantia rumpam
Dum meminiſſe iubes:quod ut obliuiſcerer omni
Exhortandus eram ſtudio:tu dulce caducum
Ingeris ex porto:formeqꝫ fugacis honorem
Et ueterum mihi multa nouas monimenta dierũ
Hec tamen ipſa olim:que ſpes erat ultima victo
Cauſa fuere fuge:iamqꝫ hec puerilia retro
Linquimus:ad metaꝫ rapimur ꝓperantibꝰ annis
Una fuit quondam depectere cura capillos
Impendere diu ſpeculo componere vultum
Multorum placuiſſe oculis.ſed tranſijt etas
Illa mihi in tergum ⁊ nunqꝫ reditura uolauit.
Iamqꝫ animuꝫ maiora trahunt:qđ precipis ergo
Conſilio ne tuo ſenior iam ſegnis amator
In flãmã laqueoſqꝫ ruam ⁊ iuga nota ſubibo
Dij meliora boni.licuerunt multa iocoſe
Tunc puero:nunc pauca viro.ſuntqꝫ illa pudori
Fabula ꝙ populo fuerim:digitoqꝫ notatus
Iſta precor ſileant igitur ne carpere mores
Nunc etiam videare meos:ſi pauca iuuente
Blanda putes motura ſenem:tua dulcis amice
Interpellat item facies:ſed forſitan equum
Id fuerat tua quum totiens me traxerit illuc:
Ut mea te tandem ſemel huc rapuiſſet imago.
An me romani dignatio ſacra moueret
Pontificis:quem ſepe meos ais ordine greſſus:
Et longas queſiſſe moras:frons mitis ab alto
Proſpicit illa ſuos:quibus annumerare puſillum
Me licet.at quorſum ſitis immortalis habendi
Uoluet in exhauſto mortalia corda labore:
Sit parto ſine lite frui:ſi plura petuntur
Nec bene fundatum locus interrumpit amorem
Et patulas habet ille manus : ⁊ brachia longa
Cum quibus ⁊ terras regit ⁊ freta trãſilit ampla:
Precluditqꝫ fores herebi:celumqꝫ recludit

Spes autem me nulla trahit:quia nulla cupido
Alligat:⁊ nullis ardent precordia flammis:
Ingenioſus amor:quas non te uertis in artes?
Que tibi non tentata via eſt:horroribus imples
Quā uarijs hinc bella fremūt:hinc arma parant:
Omnia peruideo:ſed quis locus abſqꝫ periclo?
Que magna cum laude quies?ſtat iuncta labori
Gloria languentem ſpernens operoſa ſoporem
Deſpicienſqꝫ minas:at qui te detinet inquis
Et mortalis homo:vita ſic pendet ab vna
Sors tua:ſed quenaȝ queſo non pendula ſors eſt
Stamine pendemus tremulo moriturus amici
Immortale caput uoto ueſanus inani
Optarem non tanta premunt obliuia rerum
Sum memor ipē mei ſed eni pars magna ſupſtes
Huius erit:multum adiacet lux ultima fame
Clara quidem longos virtus uentura ſub annos
Uiribus ipſa ſuis ſublimis ad ethera ſurget
Non aliena petens inopis ſuffragia lingue
Si tamen ⁊ preſens calamus promittere quicqꝫ
Auderet promeret nec ſarcina nominis ingens
Afforet auxilio:uerum hinc grauioribus urges
Inde latus ſtimulis:ſiquidem modo rara per oēs
Et ſuſpecta fides animos:clariſſima certe
Ars virtus doctrina fides rariſſima ſemper
Nunc tamen ex raris ſiquid mihi credis habeto.
Fruſtra igitur terrere pares:ſi tempore virtus
Priſca viget noſtro:ſiqua eſt probitaſqꝫ fideſqꝫ:
Pectore in hoc habitant:olim concorditer vna
Uiximus:⁊ reliquuȝ parili ſtat viuere nexu:
Tempora partimur:uarioqꝫ expendimus uſu
Et noctem longoqꝫ diem ſermone moranteȝ
Ducimus:obrepit quotiens aſſueta uoluptas.
Solus ego populum fugiens: ⁊ rura pererrans.
Solus ⁊ ad ripam tenera reſupinus in herba.
Ardentes tranſire dies:rabiemqꝫ leonis.
Curarum liber video:uacuuſqꝫ malorum
Dum grauidus redit autūnꝰ.uolucrūqꝫ cateruis
Retia complentur:breue ſic comitante chorea
Pyeridum in ſiluis ⁊ labile uoluitur euum.
Hec mihi vita placet:non ambitionis in aulam
Inuidieqꝫ ſacrā:poſt tot documenta reuerti
Gratius iſte quidem:qꝫqꝫ iam feſſus eundi
Pes italam calcabit humum:purumqꝫ ſerenum
Letius his oculis:⁊ ſidera noſtra videbo.
Poſt ubi longeuo finem factura labori
Affuerit ſuprema dies:ſolamen ⁊ ipſum
Mortis erit:tanti ingenio lachrymantis amici
Laſſatum poſuiſſe caput:manibuſqꝫ ſepulchro
Inuectum iacuiſſe pijs:poſt prelia tanta
Fortune:auſonia ſaltem tellure recondi
Dulce mihi:⁊ patrijs longum requieſcere ſaxis.
Seraqꝫ quum fragilem tumulum cōuulſerit etas
Lenius heſperia cinis hic agitabitur aura.

Ad eundem.

Uādo erit obſcuri laribꝰ contentus amicle
q Ceſar:⁊ iperiū ſpernet:bellūqꝫ timebit:
Apius inuiſe metuet certamina plebis
Mutus erit cicero:formoſus calba:fidelis
Hannibal:infidus ſcipio:katilina pudicus:
Ac pius:armatum therſites ſternet achillem
Cherilus altiſono carmen dictabit homero.
Solſtiga perrūpet radio:⁊ mirantibus vmbris
Tartaream ſubito complebit lumine uallem.
Ethera bos facili penetrabit ⁊ aſtra uolatu
Occeanum formica uado:tanaiſqꝫ repente
Ibit aqua:ſtringet glacies denſiſſima nilum
Nix eterna teget meroen:nunqꝫqꝫ carebunt
Imbre meduſeis infecta cruoribus arua
Surget ab occaſu viridis aurora capillis
Retrogradumqꝫ dieȝ fuſcos tranſmittet ad idos
Et padus ad fontem ueſuliqꝫ redibit ad arcem:
Ethna uomet fluctus gelidos ⁊ ſergia flammas:
Aura mouebit agros:contemnent nubila uentos:
Montibus errabunt piſces:pelagoqꝫ leones.
Tunc tua propoſitum conuellent carmina noſtrū.

In ortu Marci iunioris ꝓmogeniti magnifici bernabonis mediolani domini.

Agne puer dilecte deo tituliſqꝫ parentum
m Prefulgēs populis oliȝ uenerāde ſupbis
Sit mō vita comes teneris ſit ſpūs annis
Expectare diu nobis patrieqꝫ patriqꝫ
Lete ueni:viteqꝫ viam felicibus aſtris
Ingredere ⁊ rebus gaudens accede ſecundis
Te padus expectat dominum:queȝ flumina regē
Noſtra uocant:te purpureo ticinus amictu
Et magno genitore tumens:te gurgite lanber
Innocuo:lateqꝫ ſecans pulcherrima rura
Abdua:ceruleus:uolucerqꝫ ſonantibus vndis
Ollius ac diues tanarus:te trebia nobis
Iam melior:ſaluus te ripis laxior equo
Te durus:rapido torrens te uertice taron
Exiguis te parma uadis:atqꝫ entia uerno
Imbre furens teqꝫ amne minor tamē ethere renꝰ
Blandior auſonio.qꝫqꝫ quid flumine uerbis
Parua ſequor.tethireni maris eſtus ⁊ omne
Iam nunc littus amat crebriqꝫ in littore portus
Quum pcul indomitas gentes ſceptriſqꝫ potitas
Non pudet e gremio dominū ſibi poſcere ueſtro
Ingens principium tibi ſic virtuſqꝫ tuorum
Sic tua ſors:ſic fama domus:ſic lumine amico
Aſtra fauēt:hominumqꝫ deus qui prouidet actꝰ
Tu quoqꝫ tranquillo uotiuum pectore natum
Suſcipe magne parens ⁊ per ueſtigia gentis
Ire doce generiſqꝫ ſequi monimenta uetuſti
Hiſtorias alij memorandaqꝫ nomina longe
Actaqꝫ clara virum repetant vulgataqꝫ bella
Sufficiunt alijs exempla domeſtica fame
Inueniet puer iſte domi calcaria laudum
Plurima magnanimos proauos imitet̄ auoſqꝫ
Mirariqꝫ patrem docili condiſcat ab euo
Quū tamen egregius viuendo adoluerit infans
Hanc habeat pateram:⁊ roſeo bibat ore iubeto
Parua decent paruos:minimus ſuȝ:maximꝰ ille:
Parua ſed eſt etas lucis noua limina nuper
Attigit:⁊ celum trepido ſuſperit ocello
Etati:non fortune munuſcula dantur
Apta ſue.ludet nitido mulcente metallo
Spernet idem ex alto fuerit dum plenior etas
Et rutilam terre fecem ſciet eſſe profunde.
At fortaſſe ſibi tunc carmina noſtra placebunt
Perleget ⁊ ſecum.ſacro dum fonte leuabar
Tanto humilē excelſus genitor dignatꝰ honore ē
Hic quoqꝫ deuotam generoſo uertice dextram
Appoſuit:procerum magne pars parua caterue
Et fauſtum leto marci dedit omine nomen
Ornatum celebri magnorum laude virorum
Ut ſiue ingenij lingue ſeu palma latine
Mulceat inſigni geminum mihi lumine callem
Oſtendant latij marcus duo ſidera uarro

Marcus item cicero:cui ſe lux tertia marcus
Aggeget antonius:ſin ardua rura videre
Pyeridumqꝫ audire modos pacuuius almum
Signet iter marcus:patrie ſi uerus amatoꝛ
Nec leto rūpenda fides:ſit marcus utrinqꝫ
Regulus exemplum ſolij ſi foꝛte ſupꝛemi
Spes ꝛ amoꝛ moueant:ſurgant ueſtigia marci
Pꝛincipis alta ſequens:atqꝫ hic ſeu mitibꝰ actis:
Seu ſtudio iuuat agnoſci ſint vndiqꝫ clari
Sceptriferiqꝫ duces.ſi bellica gloria tangit
Et rigoꝛ ꝛ virtus animi cultuſqꝫ decoris
Et cōtemptus opum:marcos curiū atqꝫ catones
Intuear:reges acie calcare potentes
Si mediter marcus glabꝛio:ſi vincere gentes
Nobilioꝛ memori uerſetur pectore marcus
Hoſqꝫ inter patris patruus quem noſtra tulerunt
Tempora victorem:marcos accepimus omnes
Hunc dedimus:ſi tēpla uelim ſtruxiſſe uel urbes
Aut ſi nauali certamine victoꝛ haberi
Marcus ad audēdū ſtimulos agrippa miniſtret
Si placeat fraternus amoꝛ:pietaſqꝫ modeſti
Pectoris aut maioꝛ rediens in tempore fama
Spꝛeta ſuo:marci fabij victoria teſtis
Neglectuſqꝫ duci populo mirante triumphus
Publica fata manu patrioſqꝫ arceſcere caſus
Inqꝫ ſuum tranſferre caput pꝛopꝛioqꝫ cruore
Commune imperium fundare:ꝛ turpia nulla
Poſſe pati marci facinus commendat horati
Nobilitas humili que ſit gratiſſima plebi
Concilietqꝫ animos:ſe marcus horatius alter
Inſigne exemplum:marcuſqꝫ ualerius offert
Eſſe ducez foꝛtemqꝫ virum inter vulnera marcus
Popilius.cautum in dubijs euadere marcus
Ceſo docet:ſtabilem liuij conſtantia marci
Hoſtis colla iugo:ſociorum menia paci
Subdere coniuncto marcus geganius auſu
Hoſtiles aperire fores virtute uel armis
Immeritoſqꝫ iugo ciues patriamqꝫ maligno
Eripere ꝛ ſenium crebꝛis oꝛnare tropheis
Singula de marci diſcam pꝛobitate camilli.
Conſilio pꝛopꝛius:ſi caſtigabitur erroꝛ
Marcus erit ruffus monitoꝛ.ſi dulcis agetur
Libertas animum marcus caſtritius armet
Si ferro cohibere fugam:ꝛ conuertere in arma
Conſternatam aciem:dux marcus emilius eſto
Pellere ſi patrijs ſcandentem menibus hoſtem
Ultima ſoꝛs adigat marcus ſit manlius auctoꝛ
Reddere ſi vitam patrie:caſuſqꝫ tremendo
Sponte ſubire.pijs marcus conſpectus in armis
Curtius hoꝛtatoꝛ fuerit:quam debita fido
Inconuulſa fides:marcus lucullus amico
Quanta hoſti pietas alter poſt funera marcus
Antonius:marcuſqꝫ pium me cotta parenti
Marcus item ſcaurus nato monet eſſe ſeuerum
Marcus rutilius moderari ꝛ ſpernere honores
Si magnas foꝛtaſſis opes ſed labe carentes
Mens humana uolet impleri neſcia rerum
Marcus adeſt craſſus:quod ſi de ſede ſuperba
Imperia ꝛ tumidos libeat pꝛoſternere reges
Marcus adeſt bꝛutus:ſtomaco metuēdus amaro
Dextera ſi pollens ꝛ clari fama duelli
Sollicitet parilisqꝫ duces ſub marte cadētes
Armaqꝫ ceſorum templis affixa ſacratis
Tunc animum marcus ſubeat marcellus:ꝛ ille
Cui tulit auxilium demiſſus ab ethere coꝛuus.

Multa vnum aduerſus multas audere cohoꝛtes
Marcus ſceua docet:totiqꝫ occurrere bello
Crebꝛa per aduerſum generoſaqꝫ vulnera pectus
Sergius oſtendit marcus tum coꝛpore trunco
Et ſpolia ꝛ titulos uel iniquo querere marte:
Religione pia celum ſi cura mereri eſt
Quatuoꝛ ex numero chꝛiſti pꝛecone ſecundo
Exciter:alati ſignat quem foꝛma leonis
Et cui nunc locuplex ueneto ſtat littore templum
Undiqꝫ multiplici ſic pꝛoꝛſus honore uerendum
Marcus viuifica poſitum mihi nomen ab vnda
Ille quidem hec ſecum.ſed tu tibi magne videbis
Me uelut eſſe ſuum:ſi ſum tuus inuida foꝛte
Cōſpectum fugitiua virum mihi ſubtrahet etas:
Fac pꝛecoꝛ abſentis memorem:ſi munera multi
Certatim maiora parant:feruentioꝛ igne
Commendet me pura fides:ꝛ carmina raptim
Ingenio depꝛompta inopi:ſub iudice tanto
Sit pꝛecium rebus iuſtum:laudetur amantis
Lucida mens:tenebꝛis effoſſum ſoꝛdeat aurum

¶ Ad guidonem de gonçaga mantue dominum.

i Tala q̃ꝫ reliquas ſuperet facūdia linguas
Uir p̄ſtās:graiaꝫ p̄ter:ſi fama ſequēda eſt
Si cicero nullā̃ excipio bꝛeuis iſte libelluſ
Teſtis erit:clara eloquio:quem gallia celo
Attollitqꝫ fauens ſummiſqꝫ equare laborat
Scilicet hic vulgo recitat ſua ſomnia gallus
Quid çelus quid poſſit amoꝛ quis pectuſ ephebi
Ignis alat:quid ludat anus:quibus artibꝰ amens
Certat amans:ueneris tot ſint in limine peſtes
Quis laboꝛ atqꝫ doloꝛ: requies que mixta labori
Que riſus gemituſqꝫ vites:ut gaudia crebꝛe
Rara rigent lachꝛyme:poterat quod latius ergo
Uberiuſqꝫ dari:fandiqꝫ capacius aruum?
Somniat iſte tamen:dum ſomnia viſa renarrat
Sopitoqꝫ nihil vigilans diſtare videtur
Ut tuus ille olim melius conciuis:amoris
Explicuit ſermone pathos.ſi fabula diueſ
Inſpicitur:frigiaqꝫ expirans cuſpide dido
Seu uates uerona tuus:ſeu nidus amoꝝ
Fertilis:ac notus laſciuo carmine ſulmo
Umbꝛia ſiue ducem ingenio largita peligno
Ut ſileam reliquos:uel quos antiquioꝛ etas
Uel quos noſtra recens latialibus extulit oris
Nec minus hunc lete excipies:nec munera tēnes
Noſtra ideo:vulgaria enim ꝛ peregrina petēti
Nil maius potuiſſe dari:niſi fallitur omnis
Gallia pariſeoſqꝫ caput:mihi crede:ualeqꝫ.

¶ Ad amicum bone indolis adoleſcentem.

Ratuloꝛ ingenio qꝺ me flāmantibus uſqꝫ
g Sollicitaſſe iuuat ſtimulis:mea gl'ia taleſ
Ul'feciſſe manu:ul'adhuc ductore carēteſ
Inueniſſe operum comites:atqꝫ arma dediſſe
Tu ceptum pꝛeme magnificum ꝛ feruentiꝰ urge
Uictor eris:celſoqꝫ ſedens ſub uertice cyrre
Diſſona deſpicies trepidantis murmura vulgi
Unum iſtud:nam uerba tibi:ſenſuſqꝫ pꝛofundos
Suppeditat natura parens ut ſedulus arti
Des operam admoneo:neu ſit ter menſa pudori
Sillaba ꝛ in digitos iterumqꝫ iterumqꝫ reuerſa
Hoc age ne minimi contemptoꝛ maxima paruis
Aſpergens maculis:frontem fedare ſerenam
Suſtineas modico meqꝫ hec tibi crede locutum.
Ore pio fando videoꝛ genuiſſe:meamqꝫ
Rem gerere:optati uenient in tempore fructus

Cultoꝛ ubiqꝫ ferar nec tu dilecte negabis
Hinc fateoꝛ mihi cura tue non ultima fame.

¶ Ad ſocratem ſuum de uarietate ſtudiorum.

Rtibꝰ ut uarijs agit̃ bꝛeuis oꝛbita vite
a Et per mille vias metã ꝓperamus ad vnã
Atqꝫ ideo optatũ pariter nõ pꝛendimꝰ oẽs
Altum iter: ⁊ duruꝫ impꝛimis: nec mole grauatis
Coꝛporeo aſcenſus facilis: ſcopuloſaqꝫ ſaxis
Undiqꝫ pꝛeruptis: anceps via turbat euntes.
Undiqꝫ terribiles lapſus: atqꝫ vndiqꝫ moꝛs eſt
Per medium ſecurus eas hoc tramite pauci
Incedunt: plures videas in ualle pꝛofunda
Errantes: paſſim cecos ad tartara greſſus
Ferre: quid heu tantuꝫ feſſis moꝛtalibus obſtat?
Quid ſamij ſenis in biuio deflectere cogit
Ad leuam atqꝫ iter uſqꝫ adeo contemnere dextrã?
Excelſo ſtat vita loco: nos ima ſequẽtes
Uergimus ad moꝛtem: fulgentia ſidera circum
Uoluuntur lege eterna: nos lumina pꝛoni
Figimus in terram: terrena ſemper amamus
Seu gaudemus opes tacitis fodiſſe ſub antris
Pallentes celiqꝫ ſacrum fugiſſe decorem
Ac manes turbaſſe atros. dum flaua metallũ
Uena uomit curaſqꝫ ⁊ magnũ ac dulce periclum
Siue gule imperio terras uexamus ⁊ equoꝛ
Aeriaſqꝫ plagas: quas ſi ſpectare liberet
Pulchꝛa fames. alias cupido ſub pectore mẽſas
Uolueret interdũ: coꝛpuſcula vilia: quantum
Perditis impenſe: fragilem quid rumpitis aluuꝫ
Que modico tranquilla foret: nimioqꝫ laborat
Singula ſi numeres ſtudium vix turpius ullum
Quid loq̃r hos qui roſtra colũt q̃s vulgus adorat
Quos fauoꝛ ambiguus turbe plauſuſqꝫ fatigant
Quid q̃s cedis amoꝛ miſeros ſpeſqꝫ ĩpꝛoba mart̃
Pꝛecipitat: letis meſto ſpumãtia tabo
Tela vident oculis ⁊ cãpum ſtrage rubentem
Buccina non illos: non ulla pauoris imago
Non gladij ancipites: nõ vulnera ſeua: nec imber
Sanguinis: aut fede laniata cadauera terrent:
Quid quibus alma fides pietas quoqꝫ viluit oĩs
Atqꝫ dei atqꝫ hoĩum: dubito dum calle ſupꝛemuꝫ
Ac tremulum pꝛoperant foꝛtune ſcandere culmen
Quos furere in triuijs compellit inutilis omnis
Quam longa eſt etas ⁊ perdere littera tempus:
Quos operoſa domus ruituraqꝫ tecta morantur
Immemores buſti. quos durum uxoris inique
Imperium exercet. nulloqꝫ labore domandum
Ingenium nati indocilis: ſeruiqꝫ trilinguis
Quos ſentoſuꝫ ager. q̃s grex moribũdus anhelos
Aut apium fugitiua cohoꝛs ⁊ mellis amari
Cura facit damniqꝫ metus: ſpeſqꝫ arida lucri
Atqꝫ arſura ſitis parto quos languida meſſis
Inſtitoꝛ aut tardus: pugnas aquilonibus hauſter
Exanimant triſteſqꝫ infami nomine ſyrtes
Aut hinc ſilla fremens illinc violenta caribdis
Ac medio uentura ratis foꝛtunaqꝫ ſemper
Fluctibus ac uentis toꝛtiſqꝫ rudentibus acta
Quid quos flamma animi laribꝰ ꝓpellit auitis
Per maria ⁊ ſcopulos uoluẽs q̃s vita per vndas
Degitur infelix quibus apparat vnda ſepulchꝛuꝫ
Et ieiuna auidos expectant viſcera piſces
Pꝛetereo ridenda magis: quos retia fuſca
Tendere nocte iuuet: bellumqꝫ indicere ſiluis
Quos aper attonitos habeat dum vulnifer uda
Ualle furit: quos ceruus agat per deuia ſaltu
Per frutices: quos parua uagos greſſuqꝫ ſilenti
Ducat auis. lento pꝛohibens ſuſpiria freno
Erigat ad celum quos nubibus anſer aquoſis
Inuolitans quos piſcis acu captãdus ad vnca.
Ceu rigidum incuruet gelido de marmore coꝛpus
Quos habet aut fedus foꝛnix aut vmbꝛa taberne
Anxia damnoſo quos atterit alea ligno
Turbida quoſqꝫ tenax ligat ad ſpectacula circus
Oblitoſqꝫ cibi ſub tarda crepuſcula ſeruat
Quid quos ceca uenus: quos incõſulta uoluptas
Tempus in omne rotant: inſomnes ducere noctes
Cogit iners ⁊ blanda lues trepidumqꝫ ſopoꝛeꝫ
Carpere ⁊ aut niuibꝰ medijs aut imbꝛibus ultro
Ponere inerme latus ſub limine triſtis amice
Ac pꝛopꝛijs gaudere malis: dum credula mentes
Spes alit interea: ſtimuliſqꝫ ferocibus urget
Seu quos foꝛma fugax fulgoꝛ bꝛeuiſſimus oris
Pꝛerapidumqꝫ decus ſpeculo ſuſpendit inani
Sic ſuus urit amoꝛ: ſic fert ſua quẽqꝫ cupido
Sola iacet virtus: poterat que ſola beatos
Efficere ⁊ vite tranquillum ſternere callem

¶ Ad Franciſcum pꝛiorem ſanctorum apoſtoloruꝫ de florentia magno nixu animi inter difficultates aſſurgendum.

Iuo ſed indignans: ꝙ nos in triſtia fatuꝫ
v Secula dilatos peioribus intulit annis
Aut pꝛius aut multo decuit poſt tp̃e naſci
Nam fuit: ⁊ foꝛtaſſis erit felicius euum
In medium ſoꝛdes in noſtrum turpia tempus
Confluxiſſe vides: grauium ſentina malorum
Nos habet: ingenium virtus: ⁊ gloria mundo
Ceſſerunt regnumqꝫ tenent foꝛtuna uoluptas
Dedecus: ingenti niſu niſi ſurgimus actum eſt
Ibimus in ſcopulos: toꝛrente rotabimur atro
Oſſa rigens tellus ⁊ inania nomina buſtum
Conteget exiguum: longo mox pꝛata labore
Fama cadet: cinerum cuſtos intercidet urna
Aura feret cineres: attrito in marmore nomen
Uix leget acliuis conciſum in fruſtra viatoꝛ
Cuncta pꝛemet tempus: ſi mens obſtare p̃mẽti eſt
Attollamus humo ſpes feſſas nulla carinas
Ancora mobilibus ſuffixa moret̃ harenis
Hoc elicone meo circum viridantibus herbis
Fontis ⁊ ad ripam queruli ſub ripe ſilenti
Atqꝫ inter geminas pꝛoperatum perlege lauros
Quas tibi ſacrata foꝛſan ſeſſure ſub vmbꝛa
Dum ſerereꝫ heu: quotiens ſuſpirãs creſcite dixi.

¶ Ad Gulielmum oratorem ueronenſeꝫ de peregrinatione ad urbem romam anno iubileo.

U q̃d ages? ſacrã ne paras iuiſere romam
t Iã tãdẽ: poteris ne pio dare terga labori?
Aut ſegnã patiere morã? uerona tot annis
Poſſedit: longoqꝫ ſuum te dulciter euo
Poſſideat ſerum ue tibi paret alma ſepulchꝛum
Roma nihil? meliora deus: ſi tempore tanto
Ingenij mihi cura tui: ſi pectoris ardoꝛ
Notus ab experto: pꝛidem generoſa uoluptas
Egregium monſtrabat iter: ſtimuloſqꝫ latenti
Urgebat: ſed frena domus ſtudiũqꝫ tuorum
Ut patrie ſtringebat amoꝛ: nunc maioꝛ in altum
Cura uocat: ceſſas? ni dum patet arcta ſalutis
Semita quam ſtrauit chꝛiſti pius ore miniſter
Quaꝫ cimbꝛo permixtus hiber: graioqꝫ bꝛitãnus
Permeat: extreme coniunctaqꝫ cypꝛus hiberne.
Et dacus: ⁊ rutilo perplexus crine ſueuus

Stabiſ iners italus?ſic ſemper pꝛoxima ſoꝛdent?
Sic longinqua iuuant felix peregrinus ad aſtra
Ire potes ſaltu facili:contemnis.an ipſum
Id nimis eſt:an dum redeat iubileus ⁊ errans
Quinquaginta uagis iterum ſol flexibus oꝛbes
Expleat:ac reuehat quas nunc male ꝑdimꝰ horas
Expectamus adhuc?celi quicunqꝫ viatoꝛ
Longū iter eſt pꝛopera:tēpus bꝛeue:nulla futuri
Sollicitudo pꝛemat:neu te mentita dolentum
Impediat pietas:affuſam in limine matrem
Deſpice nec teneri moueant te dulcia nati
Oſcula : grandeuum fugiens ſine flere parentem
Et ſine:uentus agat ſuſpiria triſtis amici
Non nate ſeu foꝛma virens ſeu nubilis etas
Non germanus amās:trepide non v̓ba ſoroꝛis
Candida nec blando teneat te murmure coniunx
Cuncta tibi calcanda ſimul:pulcherrima merces
Pꝛopoſita eſt:ſed quem moneo?iam letus amata
Reſpiciēſqꝫ in terga nihil te pꝛoripis ede
Feruida deuotum rapuit:iam dextra bacillum
Perqꝫ ſalutantum tacitus petis agmina romam
Me ne oro comitem refugis?comes eſſe uolenti
Inſtitui meliore via:iam mundus ⁊ omne
Quod placuit iuueni domita vix carne ualete.

¶ Franciſci petrarche poete laureati epiſtolaruꝫ ad barbatū ſulmonēſeꝫ liber tertius explicit feliciter.

¶ Franciſci petrarche poete laureati teſtamēti ex^m.

¶ Sepe de eo mecum cogitās: de quo nemo nimis
pauci ſatis cogitant de nouiſſimis ſcilicet: ac de
morte: que cogitatio neqꝫ ſuperflua eſſe poteſt ne-
qꝫ nimium feſtina. Cuꝫ ⁊ mors omnibus certa ſit:
⁊ hora mortis incerta. Utile: ac honeſtum credo
anteq̄ꝫ me mors impediat: quia mors ip̄a que per
uarios ⁊ ambiguos rerum caſus ſemper nobis im
pendet perutile breuitateꝫ procul eſſe non poteſt:
Nunc dei gratia dum corpore ſimul: atqꝫ animo
ſanus ſum de meipſo ac de rebus meis teſtando:
diſponere: Quāuis ut uerum fatear tam parue: ⁊
tam pauce res ſunt mee: ut de ijs quodammodo
pudeat me teſtari: Sed diuitum atqꝫ inopum cu-
re de rebus licet imparibus pares ſunt: Uolo igi-
tur hanc meam uoluntatem ultimam ordinare: ⁊
ſcriptis committere: ⁊ propter quandam honeſta
tem: ⁊ ob id maxime ne de huiuſmodi rebus me
is propter meam incurioſitateꝫ poſt meum obitū
Aia deo — litigetur. In primis animam meam peccatricem:
ſed diuinam miſericordiam implorantem ⁊ de il-
la ſperantem cōmendo humiliter Jeſu chriſto ei-
qꝫ flexis ipſius anime genibus: ut a ſe creatam ſui
qꝫ ſanctiſſimi ſanguinis precio redempta ꝓtegat:
effuſus ſupplico: nec permittat ad ſuoruꝫ manus
hoſtium peruenire: Ad hoc etiaꝫ auxilium beatiſ-
ſime virginis m̄ris ſue: ⁊ beati Michaelis archā
geli reuerenter: ⁊ fideliter imploro: ⁊ ſanctorum
reliquorum: quos interceſſores apud chriſtum in
Corp⁹ ſine pō pa — uocare ſum ſolitus: ac ſperare: Corpus auteꝫ hoc
terrenum: ac mortale nobilium grauem ſarcinam
animorum: terre vnde ſibi origo eſt uolo reſtitui:
⁊ hoc abſqꝫ omni pompa: ſed cum ſumma humili
tate: ⁊ abiectione quanta eſſe poteſt: de quo here
dem meum ⁊ amicos omnes: rogo: obſecro: ⁊ ob
teſtor: ⁊ adiuro per viſcera miſericordie dei noſtri
⁊ per charitatem ſi q̄ꝫ vnq̄ꝫ ad me habuerunt: nec
falſi ſpem honoris hoc negligant: cum ſic omnino
me deccat: ac ſic uelim: ita ut ſi forte (quod abſit)
cōtrafecerint teneantur deo ⁊ mihi de graui utri
uſqꝫ offenſa in die iudicij reſpondere: Et hoc qui-
deꝫ de dono ſepulture: hoc addito ꝙ nemo me fle
at: nemo cum lachrymas: ſed pro me chriſto pre
ces: ⁊ qui poteſt chriſti pauperibus charitatē pro
me orare monitis porrigat: hoc mihi prodeſſe po-
terit: Fletus autem: ⁊ defunctis inutilis ⁊ flentib⁹
eſt dānoſus: de loco autem non magnopere curo:
contentor poni ubicunqꝫ deo placuerit: ⁊ his qui
hanc curam ſuſcipere dignabuntur: ſi tamē expreſ
ſius mea de hoc uoluntas exquiratur: ſepeliri ue-
lim: Si padue: ubi nunc ſuꝫ moriar in eccleſia ſan
cti Auguſtini quam fratres predicatores tenent:
Quia ⁊ locus animo meo gratus eſt: ⁊ iacet illic
is qui me plurimum dilexit: Inqꝫ has terras pijs
precibus attraxit: preclariſſime memorie Jacob⁹
de carraria tunc padue dominus: Si autē arqua-
de ubi ruralis habitatio mea eſt diem clauſero: ⁊
deus tm̄ mihi conceſſerit quod ualde cupio: capel
lam ibi exiguam ad honorem beatiſſime Marie
virginis extruere illic ſepeliri eligo. Alioquin infe
rius in aliquo loco honeſto iuxta eccleſiaꝫ plebis:
Sin uenetijs moriar poni uolo in loco ſancti Frā
ciſci de vinea illic ante oſtium eccleſie: Sin me-
diolani ante eccleſiam beati Ambroſij iuxta pri-
mum introitum: qui ciuitatis muros aſpicit: Sin
papie in eccleſia ſancti Auguſtini ubi fratrib⁹ vi-
ſum fuerit: Si autem rome in eccleſia ſancte Ma-
rie maioris uel ſancti petri ubi fuerit opportuni⁹
uel iuxta eccleſiam hanc uel illam ſicut canonicis
placebit: Nominaui loca quibus per italiam con
uerſari ſoleo: At ſi parme in eccl'ia maiori ubi per
multos annos archidiaconus fui inutilis ⁊ ſemꝑ
fere abſens: Sin ubicunqꝫ terrarum alibi in loco
fratrum minorum ſi ſit ibi: ſin minus in quacunqꝫ
alia eccleſia: que vicinior fuerit loco mortis: Nec
de ſepulchro plura fateor q̄ꝫ virum doctum dece-
at licet ab idocto dicta ſint. ¶ Nūc accedo ad diſ-
poſitionem earum reruꝫ que uocantur bona bono
rum cum potius ſint ſepe impedimenta animi: Et
primo equideꝫ huic ſancte eccleſie paduane vnde
percipi ⁊ commoda ⁊ honores: ordinaui animo
iampridem puſillum terre emere quod eidem te-
ſtamento dimitterem uſqꝫ ad ſummam. vꝫ. ducen
tarum librarum huius parue monete uel plus ſi
plus poſſim. Sed ad hanc ſummā hēo iā v̄bo licē
tiam a magnifico padue dn̄o ac meo dn̄o Franci-
ſco de carraria quam uel in vita mea: uel poſt obi
tum quotiens ſeu quandocunqꝫ petita fuerit datu
rum eſſe non dubito. ſicut ille cuius non actū mo-
do: ſed uerba multum habeant in propoſito uerita
tem firmitatem: huiuſmodi autem terram hacte-
nus interuenientibus alijs impenſis emere nō ua
lui. Si ergo ipſam emero: ut ſpero faciaꝫ in inſtru
mento emptionis poni ꝙ ipſam emo animo eccle
ſie relinquendi: Ex nunc ita facio q̄ꝫuis eiuſdē ter
re ſitum nonduꝫ poſſem in ſcriptis inſerere: Sin
autem qm̄ nonnunq̄ꝫ pie uoluntates propter pec-
cata hominum deducta nequeant ad effectum di-
ctam terram emere uel propter impotentiam: uel
propter negligentiaꝫ omiſero: lego ipſi eccleſie pa
due ducatos ducētos auri ad emendum aliquan-
tulum terre ubi melius fieri poterit de cuius pro-
uentibus perpetuum anniuerſarium anime mee fi
at: ⁊ ipſo domino ſupplico ſi tunc viuet ſicut cupio
⁊ deum precor ut multos poſtea annos letus: ⁊ fe
lix viuat: uel ſi (quod deus auertat) tunc ipſe non
uiueret: precor aliuꝫ quēcunqꝫ penes quem rei hu
ius erit arbitrium: Quatenus ob reuerentiā bea-
te Marie virginis: ⁊ mei licet idigni ⁊ puſilli ho
minis reſpectum concedat hoc fieri: Et decretum
ſuum ſuper hoc fauorabiliter interponat: lego aūt
eccleſie apud quam ſepeliar ducatos. xx. Alijs au
tem eccleſijs quatuor ordinum mendicantiū ſi ibi
fuerint duc̄. quinqꝫ pro qualibet: Pauperib⁹ chri
ſti lego centum ducatos diſtribuendos ut videbi-
tur ioāni abocheta cuſtodi eccl'ie paduane: ⁊ hoc
ſi hic moriar: Sin alibi ad arbitrium prelati illius
eccleſie in qua reconditus fuero: Ita tamen ut de
dicta quantitate nullus ultra ſingulos duc̄. acci- — Dn̄o
piat. ¶ Tranſeo ad diſpoſitionem aliarū rerū: Et — frāciſco
predicto igitur magnifico dn̄o meo paduano quia — ō carra
ipſe per dei gratiaꝫ non eget: ⁊ ego nihil habeo di — ria Pa-
gnuꝫ ſe: dimitto tabulam meam ſiue icconam bea — due do-
te virginis Marie operis Otti pictoris egregij: — mino
Que mihi ab amico meo michaele nanis de Flo-
rentia miſſa eſt: cuius pulchritudinem ignorantes
non intelligunt: Magiſtri auteꝫ artis ſtupent: hāc — Amicis
icconaꝫ ipſi magnifico domino lego: ut ipſa virgo — legata
benedicta ſit ſibi propitia apud filium ſuum ieſum

chriſtum:Amicis minoris ſtatus ſed chariſſimis
mihi libenter magna dimitterem ſi facultas eſſet
uberior ſed affectuꝫ libabunt:Magiſtro Donato
de prato ueteri grammatice preceptori nunc uene
tijs habitanti:ſi quid uel debet ex mutuo:qđ quā
tum ſit neſcio:ſed utiqꝫ parum eſt remitto ⁊ lego:
nec uolo ꝙ heredi meo hāc ob cauſam ad aliquid
teneantur:De equis meis ſi quos habuero in tē-
pore tranſitus mei:qui placeant bonçanello de vi
gócia:⁊ lombardo aſerico ꝯciuibus paduanis uo
lo ꝙ inter eos ſortiantur:qui primum eligat quis
ſecundū ⁊ preter hoc dicto lombardo qui reꝝ ſua
rum curam depoſuit:ut res meaſ ageret:obligatū
me ꝯfiteor in.cxxxiiij.duc̄.auri ⁊ ſolidis.xvj.quos
expendit in utilitatibus meis: ⁊ multo amplius:
Sed facta ultima inter nos ratione dicte quantita
tis debitor remanſi:quā ſi ante acceperit ſicut ſpe
ro cito facere bene erit:Alioqn uolo ꝙ heres me-
us ante omnia ſibi ſatiſfacere teneatur de quo de-
bito cirographum meuꝫ habet:quod reſtituat he
redi meo ipſe lombardus:Jtem lego eidem lom-
bardo ſiphum meum paruum rotundum:argente
um:⁊ auratum:cum quo bibat aquam:quam libē
ter bibit multo libentius q̄ꝫ vinū:p̄ſbytero aūt Jo
anni abocheta cuſtodij eccleſie noſtre breuiarium
meum magnū qđ uenetijs emi p̄cio centum libra
rum:ea tamen lege illud ei dimitto:ut poſt ei⁹ obi
tuꝫ remaneat in ſacraſtia eccleſie padue ad obſeq
um perpetuum preſbyterorū:ut ipſe preſbyter Jo
annes:⁊ alij orent ſi eis placeat chriſtum ⁊ beatā
virginem Mariā pro me:Domino Joanni de cer
taldo ſeu boccatio uerecunde admodum tanto vi-
ro tam modicuꝫ lego quinquaginta florenos auri
de florentia pro vna ueſte hiemali ad ſtudiuꝫ lugu
brationeſqꝫ nocturnas:magiſtro Thome bābaſie
de feraria lego leutum meum bonū:ut eū ſonet nō
pro uanitate ſeculi fugacis:ſed ad laudeꝫ dei eter
ni:predicti auteꝫ mei amici de paruitate huiuſmo
di legatorum nō me accuſent:ſed fortunam ſiquid
eſt fortuna:propter hunc reſpectum diſtuli ad ul-
timum:quem primum eſſe decuit magiſtrum Joā
nem de horologio phiſicum cui lego quinquagin-
ta duc̄.auri pro emendo ſibi vnuꝫ paruum annulū
digito geſtandum in memoriam mei.De familia-
ribus autem domeſticis ſic ordino Bartholomeo
de ſenis qui dicitur pancaldus.xx.duc̄.quos non
ludat:Zilio de florentia domicello meo ſupra ſala
rium ſuum ſiquid ſibi debetur.xx.duc̄.⁊ ſi habe-
rem plures:aut alios plures:pauciores ue domi-
cellos ſupra ſalarium ſuum pro quolibet florenos
ſeu duc̄.xx.famulis.duos pro q̄libet.Coquo du-
os.Et ſi iſti uel amici obijſſent uel domicelli:ſeu fa
muli obijſſent priuſq̄ꝫ moriar:quod eis legabā uo
lo ut redeat ad heredem meum:Omniuꝫ ſane bo
norum mobilium:⁊ imobilium:que habeo:uel ha
biturus ſum ubicunqꝫ ſunt uel erunt:vnum ſolum
heredem inſtituo Franciſcolum de broſano filiuꝫ
quondam domini Amicoli de broſano:ciuem me
diolani porte uerçeline.Et ipſum rogo non ſoluꝫ:
ut heredem: ſed ut filiuꝫ chariſſimum ut pecunia
quantacūqꝫ:ſiue ſit plurima:ſiue minima quia ma
gna utiqꝫ nō erit:meis rebus inuenerit diuidatur
in duas partes:⁊ vnam ſibi habeat:⁊ alteram nu
meret cui ſcit me uelle:⁊ de ea fiat:qđ me etiā uel
le ſcit.Duo anteq̄ꝫ finiā hanc ſcripturam addenda

Hẽſ frā ciſc⁹ de borſano q filiā ſuam nālē i uxoreꝫ habuit

ſunt.vnum eſt ꝙ modicuꝫ illud terre quod habeo
ultra mōtes in comitatu uenſini in villa ſeu caſtro
ualduſe dioceſis caualicenſis:quia ſine dubio eū-
do illuc uel etiam mittēdo quodammodo plus ex
penderetur q̄ꝫ res ualeat:uolo ꝙ ſit hoſpitalis di-
cti loci ⁊ in uſus pauperum chriſti.Et ſi forte hoc
fieri nō poſſet impediente aliquo iure:uel ſtatuto:
uolo ꝙ ſit Joannis ⁊ Petri fratrum filiorū quon
dam Raimūdi clarimontis:qui monetus commu
niter dicebatur:⁊ fuit obſequioſus:⁊ fidelis mihi
ualde:Et ſi dicti fratres uel eoruꝫ alter obijſſet uo
lo ꝙ ueniat ad filios:ul' nepotes in memoria dicti
moneti: Alterum ꝙ illud modicum quod habeo
de bonis immobilibus in Padua uel territorio
paduano:uel in poſterum habiturus ſum:uolo ꝙ
ſit heredis mei:ut cetera:ſed hac lege:ꝙ nec per ſe
nec per alium poſſit horum aliquid alienari uendi
tione:aut donatiōe:aut perpetua emphiteoſi: aut
quouis alio modo:nec etiam pignorari uſqꝫ ad cō
pletos.xx annos a die mei obitus computandos:
quod per utilitates ipſius heredis ordino qui ex
ignorantia rerum labi poſſet.Quas cuꝫ pleno no
uerit puto non libenter alienabit. Si autem forte
quia omnes ſumus mortales: nec omnino nullus
eſt ordo moriendi:dictuſ franciſculus de broſano
(quod auertat deus) ante me moreretur.Tūc he-
res meus eſto lombardus aſerico predictus: qui
plene animum meum nouit:queꝫ ut in vita fideliſ
ſimum expertus ſum:non minus fidelē ſpero poſt
obitum.Hec iure teſtamēti ſeu alterius ultime uo
luntatis:ſeu quocunqꝫ alio modo meliuſ ualitura
conſcripſi manu propria:Padue in domo eccleſie
quā habito anno dn̄i.M.ccclxx.pridie nonas ap̄
lis.Et Nicolaū filiū quōdā ꝑ Bertolanei:ac Ni-
coletum filium ꝑ Petri notarios infraſcriptos ro-
gaui:prout in eorū ſubſcriptionibus infraſcriptis
continetur.Unum addo ꝙ ſtatim poſt tranſitum
meū heres meus ſcribat ſuper hoc meo fratri ger
mano petrarcho monacho certuſiēſi:qui eſt in cō
uentu de materino prope maſſiliam:ut det ſibi op
tionem utrum uelit centum florenos auri: an ſin-
gulis annis quinqꝫ uel decē:ſicut ſibi placet:⁊ qđ
ipſe elegerit illud fiat ⁊c̄.

Lōbar do aſeri co ſcđo heredi

¶ Ego Franciſcus petrarcha ſcripſi:qui teſtamentū
aliud feciſſem ſi eſſem diues ut vulgus inſanū pu
tat.

¶ Exēplū priuilegij lauree dn̄i Frācifci petrarche.

¶ Ad perpetuā rei memoriā Urſus comes anguil-
larie: ⁊ Jordanꝰ de filijs urſi miles alme urbis ſe-
natores Jlluſtres vniuerſis ad quos pn̄tes pue-
nerunt lr̄e: Lū ſic ꝯſtamꝰ ex aīa ⁊ corpe ſic duplex
querende gl'ie via ſit apta mortalibꝰ: Quaꝝ alte-
ra mētis altera corpis viribꝰ ꝑagenda eſt utriuſqꝫ
rei pncipatū: oīpotens deꝰ in hac gl'ioſiſſima urbe
ꝯſtituit ab eterno. Ex quo qdē inumerabiles olim
tā īgenij q̄ꝫ bellicis artibꝰ memorādos hec eadem
urbs aut ipſa genuit aut alibi genitos: Erudiuit
aluit illuſtrauit. Jnter multa ni mirū que aī viribꝰ
gerunt̄ ut ad pn̄s de corpis actibꝰ taceamꝰ floren-
tiſſimi atqꝫ laude oī digniſſimi quodā in nr̄a repu
blica hiſtorici ac p̄cipue poete maxime viguerūt.
Quoꝝ īduſtria ac labore tā ſibi ipſis q̄ꝫ alijs cla-
ris viris quos dignabant̄ nobilitare carminibꝰ no
minis imortalitas querebat̄: Moꝝ in primiſ opera
effectū ut ꝯditoꝝ huiꝰ urbis ⁊ iperij atqꝫ alioꝝ oīs
etatis viroꝝ illuſtriū vitaꝫ ⁊ mores ac noīa tenea
mus: que nullis locis per tot ſeculoꝝ lapſū ad noſ
potuerāt ꝑuenire: ſane ſicut poetaꝝ ⁊ hiſtoricoruꝫ
copia m'ltis gl'ioſe ⁊ diuine gl'ie cā fuit: ſic eoꝝ de
fectū tactu tp̄is poſtea ſuccedētiſ m'ltis alijſ ad et̄
nitatē noīs indignas obliuionis tenebras nō du-
biū attuliſſe. Hic ſepe ꝯtingit ut laudes eoꝝ hoīuꝫ
qui nobiſcū vixerūt ignorāteſ mira res dictu uetu
ſtiſſimoꝝ certā notitiā habeamꝰ: Et poete qdē p̄te
riti gl'ia tp̄is pariter illuſtres ſunt ⁊ futuri qm̄ ut
diximꝰ imortalitatē ⁊ ſibi ⁊ alijs querebāt ac p̄ter
honores ⁊ p̄uilegia qbꝰ publice donabant̄ pro pre
mio q̄ndā ⁊ ſtudioꝝ ꝓpo ornamēto coronā laureā
merebant̄: Tāto eniꝫ honore dignos cēſuit reſpu-
blica ut vnū atqꝫ idē lauree decꝰ aſſignādū cēſeret
ceſaribꝰ ⁊ poetis ſiqdē ⁊ ceſares duceſqꝫ victores
poſt labores belloꝝ: ⁊ poetas poſt labores ſtudio
rū lauro īſignibāt per eternā viriditatē arbores il
lius eternitatē tam bello q̄ꝫ īgenio queſite gl'ie di-
gnātes: atqꝫ ob illū in p̄mis qui ſicut hāc arboreꝫ
deꝰ ſolā nō fulminat: ſic credit̄ ceſarū ⁊ poetaꝝ glo
riā illā que more fulminis cūcta ꝓſternit ſolam ue
tuſtatē nō timere: hoc nēpe poeticū decꝰ etate nr̄a
qđ dolētes referimꝰ īcertū qua ſeu īgenioꝝ tardi-
tate ſeu tempoꝝ malitia uſqꝫadeo oblitū eē vide-
mus ut ēt qđ per ip̄m poete nomē importet̄ pene
incognitū nr̄is hoībꝰ habeat̄ opinātibꝰ m'ltis poe-
te officiū nil eſſe aliud q̄ꝫ fingere ſeu mētiri: quod
ſi ita eēt ꝓrſus ⁊ leuis res ⁊ oī honore īdignū decꝰ
videret̄. ignorāt aūt poete offm̄ ſicut ab eruditiſ-
ſimis ⁊ ſapiētiſſimis viris accepimꝰ ī hoc eē v̄itatē
rei ſub amenis coloribꝰ abſconditā ⁊ decorā uelut
figmētoꝝ vmbrā ꝯtētaꝫ altiſſonis celebratā carmi
nibꝰ ⁊ dulcis eloquij ſuauitate reſꝑgāt: que ſit q̄ſi
tu difficilior magis atqꝫ iuēta dl'ceſcat: Sane aūt
poetas egregios in morē triūphantiū accepimꝰ in
capitolio coronari uſqꝫadeo ī deſſuetudinē nobis
abijt illa ſolēnitas ut iā a mille trecētis anniſ nullū
ibi legamꝰ tali honore decoratū: qđ excogitās ige
nioſus vir ⁊ taliū ſtudioꝝ ab adoleſcētia ſcrutator
ardētiſſimꝰ Frāciſcꝰ petrarcha florentinꝰ poeta hi-
ſtoricꝰ p̄ſertim tp̄e pn̄ti ſcie ſuccurrēdū ratꝰ quo ne
glecta magis erat ab hoībꝰ ⁊ deſerta poſt auctorū
uolumina diligēti p̄mū idagine nō incognita reli-
cta deinde poſt ꝓpria ꝓprij ingenij opa hiſtoriaꝝ
p̄cipue ⁊ poematū quoꝝ ꝑtim adhuc hēt in mani-
bus honeſto lauree flagrāſ deſiderio nō tā pp glo
riā ſicut idē in nr̄a ⁊ populi romani pn̄tia ꝓfeſſus
eſt q̄ꝫ ut ad ſimile deſideriū ſtudioꝝ ciuiꝫ aīos irri
taret: q̄ꝫuis ad hūc ipſiꝰ honorē alibi ſuſcipiēdum
ſtudijs atqꝫ urbibꝰ euocatꝰ tractꝰ tm̄ memoria anti-
quoꝝ poetaꝝ necnō affectu ⁊ reuerētia huiꝰ ſacro-
ſancte urbis cuiꝰ eū ſemꝑ fuiſſe ꝯſtat feruētiſſimū
amatorem: poſt habitis alioꝝ p̄cibꝰ decreuit hunc
potiſſimū ubi laureatos eē meminerat ſe conferre
ante eū ⁊ ne ſuꝑ hoc ſue forſitā p̄ſumptioni ꝯfiſus
videret̄ ſtatuit de ſeipſo alteri credē potius q̄ꝫ ſibi
īdeqꝫ circūſpiciēs nec ullū in toto orbe reperiēs di
gniorē ad ſereniſſimum Robertū hieruſalē ſicilie
regē illuſtriſſimū de romana curia digreſſus que
in auinione nūc reſidet uſqꝫ neapolim ꝑſonal'r ac-
ceſſit: itaqꝫ illiꝰ tāti regis oīum ſciaꝝ fulgoribꝰ abū
dātiſſime radiātis ſeſe ſubiecit examini ex cunctis
mortalibꝰ illū p̄ferēs qui itra oēs digniſſimꝰ viſus
eſt maturo ſane ꝯſilio ⁊ tāto iudicio ⁊ ꝓbatꝰ poſſet
a nemine reprobari: Lū itaqꝫ rex idē audito eo at
qꝫ opeꝝ eiꝰ ꝑte ꝓſpecta dignuꝫ ꝓfecto tali honore
iudicaſſet ac ſuꝑ eiꝰ ſufficiētia cū ſuo ſigillo teſti-
moniales nobis lr̄as ⁊ eiꝰ fide dignos nūcios de-
ſtinaſſet eodēqꝫ idē Frāciſcꝰ pleno capitolio laure
um poeticū ſolēniter poſtulaſſet. Nos regio teſti-
monio ⁊ fame puplice que eidē de eo multa prolo
quunt̄ erat: ſed m'lto magis opeꝝ euidētia certiſſi
mā fidē reddētes p̄fatū Frāciſcū hodierno vꝫ ſo
lēnitatis paſchalis die ī capitolio romāo lectoꝝ ce
leberrimo tā dicti regis q̄ꝫ nr̄i popularis noīe ma
gnū poetā ⁊ hiſtoricū declaramꝰ p̄claro magiſterij
noīe inſignimꝰ ⁊ in ſignū ſp̄aliter poeſis: Nos Ur
ſus comes ⁊ ſenator prefatꝰ pro nobis ⁊ collega
nr̄o coronā laureā nr̄is manibꝰ eiꝰ capiti ipreſſimꝰ
dātes eidē tam in dicta arte poetica q̄ꝫ in dicta hi
ſtorica arte atqꝫ que in oībꝰ ſpectātibꝰ ad eiuſdē au
ctoritatē p̄fati dn̄i regis ſenatuſqꝫ populi romani
tā in hāc ſanctiſſimā urbē q̄ꝫ oīum urbiū ⁊ terraꝝ
caput eſſe nō ambigit̄ ⁊ magiſter q̄ꝫ alibicūqꝫ lo-
coꝝ legēdi diſputādi: atqꝫ īterpretandi ueteꝝ ſcri-
pturas ⁊ nouas a ſeip̄o: oībꝰ ſeculis auxiliāte deo:
⁊ māſuros libros ⁊ poemata cōponēdi liberā tenē
pn̄tiū ꝑtāteꝫ: necnō ⁊ ubi ⁊ quotiēs ſibi placuerit
poſſit huiuſmodi atqꝫ alios actꝰ poeticos laurea
ſeu mirto uel hedera ſi id genꝰ elegerit coronare ⁊
in actu atqꝫ habitu quolibet poetico ⁊ publice ſo-
lēniter exercē adhuc cōſcripta ꝑ eū hactenꝰ uelut
per hoīeꝫ in talibꝰ exꝑtuꝫ in his ſcriptis approba-
mus: Reliqua v̄o que ſcripturū eū ꝯtingerit in po
ſterū ex quo ab eodē ꝓmulgata ⁊ in lucē edita fue
rit ſil'i rōne approbāda cēſemꝰ decernētes cū hiſ-
dē p̄uilegijs imunitatibꝰ honoribꝰ ⁊ inſignibꝰ per-
frui debere qbꝰ hic ul' uſqꝫ terraꝝ uti pn̄t uel poſſe
ſunt ſoliti liberaliū ⁊ honeſtaꝝ artiū ꝓfeſſores eo
qꝫ magis ꝙ profeſſionis ſue caritas uberioribus
eiꝰ fauoribus ⁊ ampliori beneficio dignum facit.

¶ Jnſuꝑ eūdē Frāciſcū petrarchā pp īſigneſ ſui ige
nij dotes: ac pp notiſſimā deuotionē quaꝫ ad hāc
urbē noſtrāqꝫ rēpublicā affici ⁊ cōis ciuiꝫ fama ⁊
actꝰ eiꝰ ⁊ v̄ba teſtant̄ ciuē romanū facimꝰ ꝓnūcia
mꝰ: decernimꝰ declaramꝰ ip̄m ⁊ ueteribꝰ ⁊ nouis ci
uiū p̄uilegijs ac noīe decorātes: de qbꝰ oībꝰ ⁊ ſin-
guliſ īterrogatꝰ ppl'us romanꝰ ſolēniter ut moſ eſt
nemine ꝓtinꝰ aduerſante placē ſibi oīa ac laniando

reſpondit. In quorum teſtimonium preſentes lraſ utriuſqꝫ ſubſtantie ſenatꝰ ſubſcriptione: Et noſtre auree bulle ſibi concedi iuſſimus appenſione munitas. Datū in capitolio: preſentibus nobis ⁊ tam alienigenarum q̃ romanorum procerum ac populi multitudine numeroſa Quinto Idus Aprilis: Anno domini Milleſimo tricenteſimo quadrageſimoprimo.

¶ Tabula epiſtolaꝝ metricarū Frāciſci Petrarche.

¶ Epiſtole primi libri.

Ad Barbatum Sulmonenſem.	Si mihi.
Ad Benedictum duodecimum.	Te cui.
Ad Eneam Senenſem.	Per iuga.
Ad Dionyſium de burgo ſepulchro.	Si nihil.
Ad Benedictum duodecimuꝫ.	Exul inops.
Ad Jacobum de Columna.	Quid faciam.
Ad Lelium ſuum.	Contigit.
Ad ignotū quēdam ⁊ ſine noīe.	Quiſqs es.
Ad Joannē de Colūna cardinalē.	Heu qd agā.
Ad ignotum quendam.	Hunc tibi.
Maſtino ſcaligero.	Si libet.
Ad Robertum regem ſiculum.	Flere libet.
Ad ſeipſum.	Heu mihi.
¶ Epiſtole ſecundi libri.	
Ad Joannem Barilem militeꝫ.	Quid mea.
Ad Bernardum Ruthenenſem.	Audio.
Ad eundem.	Terrificas.
Ad eundem.	Obruor immenſa.
Roma ad Clementem ſextuꝫ.	Spes mihi.
Ad Nicolaum aliſienenſem.	Parthenopea.
Ad Barbatum Sulmonenſem.	Jam mihi.
Ad Nicolaum aliſienenſem.	Immemor.
Ad Gabrielem ȝamoreum.	Solus eram.
Ad ꝯuitiatorē quendam innoīatū.	Diſtrahis.
Ad Luchinū vicecomitem.	Argolicas.
Ad Paulum Hannibalenſeꝫ.	Dum memini.
Ad Lancelottum placentinum.	Mirabar.
Ad Joānē de Colūna Cardinalē.	Impia mors
Ad Rainaldum de Pago libero.	Nuper.
Ad Barbatū Sulmonenſem.	Dulcis amice.
Ad iuidū rurſus inominatum.	Si tua.
Ad Gulielmum Ueronenſem.	Siquid agam.
¶ Epiſtole libri tertij.	
Ad Joānē de Colūna Cardinalem.	Eſt mihi.
Ad Rainaldum de libero pago.	Eſt puer.
Ad Gulielmum Ueronenſem.	Turbida.
Ad dn̄m Joannem de Colūna.	Julius alter.
Ad eundem.	Cuncta dies.
Ad arbores ſuas.	Silua precor.
Ad Petrum dantis Florētinū.	Si ſapiētis.
Ad Zenobium Florentinum.	O felix.
Ad eundem.	Dulce iter.
Ad Brunum florentinum.	Pierias.
Ad Gulielmum Ueronenſem.	Febribus.
Ad eundem.	Actum erat.
Ad Joannem Barilem.	Doctus.
Ad Nicolaum florentinum.	Si iuuat.
Ad Florianum ariminēſem muſicū.	Orpheus.
Ad eundem.	Ceſſerat.
Ad Joannem Bocacij.	O ego.
Ad Barbatum Sulmonēſem.	Rus mihi.
Ad eundem.	Sors ſua.
Ad Gulielmum Ueronenſem.	Auſonias.
Ad Franciſcum priorem ſanctorum apl'orum de Florentia.	Miraris.
Ad eundem.	Scilicet.
Ad Italiā ex gallijs remeans.	Salue.
Ad Ildebrandinum paduanū epm.	Nuper.
Ad Andream mantuanum poetam.	I: duce.
Ad amicum tranſalpinum.	Perdis.
Ad eundem.	Quando erit.
In ortu Marci iunioris.	Magne puer.
Ad Guidonem de Gonȝaga.	Itala q̃.
Ad amicū bone indolis adoleſcentē.	Gratulor.
Ad Socratem ſuum.	Artibus.
Ad Franciſcum priorem ſanctorum apoſtolorum de Florentia.	Uiuo.
Ad Gulielmū oratorē ueronenſem.	Tu quid.

Finis.

Impreſſum Uenetijs per Simonē de Luere: impenſa domini Andree Torreſani de Aſula. 17. Junij. 1501.

Quarto
PG
1489
.A1
1501

678142

THIS BINDING HAS BEEN TREATED WITH POTASSIUM LACTATE SOLUTION (POTASSIUM LACTATE 7.00%, PARANITROPHENOL 0.25%, DISTILLED WATER), AND OILED WITH A MIXTURE OF NEATSFOOT OIL (60%) AND LANOLIN, ANHYDROUS (40%).
FEB 18 1981